R. P. PETRI

BERCHORII PICTAVIENSIS,

ORDINIS S. BENEDICTI

REDUCTORIUM MORALE;

SIVE

TOMUS SECUNDUS,

DE ERVM PROPRIETATIBVS

In XIV. Libros divisus.

Quorum Elenchum altera pagina indicat.

Editio postrema correcta, à variis mendis recognita, ac locis tam S. Scripturæ quàm Patrum aucta.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM juniorem.

ANNO M. DC. XCII.

ELENCHUS LIBRORUM REDUCTORII MORALI
PETRI BERCHORII, DE RERVM PROPRIETATIBVS SIVE TOMI
SECUNDI.

I. Agit de Deo, angelis, ſpiritibus ſenſibilibus, qualitatibus, & humoribus. fol. 276.
II. De his quæ conſtituunt hominis formationem, ſcilicet de corpore & membris tam generalibus quam particularibus ſecundum ordinem quò in corpore ſunt locata. fol. 300.
III. De his, quæ variant hominis conditionem, & de his quæ faciunt ad ſui eſſe conſervationem, & ſic ibi agitur de deverſis generibus perſonarum patre, filio, domino, ſervo, & ſimilibus, & de illis ſex accidentibus, quæ ſanitatem conſervant, ſcilicet, ſomno & vigilia, exercitio, quiete. fol. 342.
IV. De his quæ faciunt ad hominis deſtructionem, ſcil. de infirmitatibus & de morte.
V. De his, quæ pertinent ad cœli & corporum cœleſtium naturam, & ad temporum varietatem. fol. 388.
VI. De materia & forma, igne, aere, & eorum impreſſionibus. fol. 424.
VII. De aeris ornatu, nempe de volatilibus. fol. 456.
VIII. De aquis & fluminibus. fol. 513.
IX. De monſtris marinis, & piſcibus. fol. 546.
X. De animalibus, vermibus, & ſerpentibus. fol. 598.
XI. De terra & ejus partibus, nec non de gemmis, & lapidibus pretioſis, fol. 735.
XII De herbis, arboribus, & plantis. fol. 784.
XIII De rerum accidentibus, nempe de coloribus, odoribus, ſaporibus, liquoribus, ovis, menſuris, numeris, ponderibus, inſtrumentis, ſonis, &c. fol. 872.
XIV. De naturæ mirabilibus. fol. 901.

INDEX CAPITUM REDUCTORII MORALIS
DE RERVM PROPRIETATIBVS.

LIBER PRIMUS
CAPUT

1 De Deo pag. 276
2 De angelis 276
3 De diabolo 270
4 De homine 280
5 De anima ibid.
6 Senſibus in generali 282
7 Senſu viſus 283
8 Auditus 284
9 Olfactus 285
10 Guſtus ib.
11 Tactus ib.
12 De Spiritibus 286
13 De puiſu ib.
14 De humani corporis compoſitione 287
15 De calore ſeu caliditate ib.
16 De frigiditate 289
17 Siccitate 290
18 Humiditate. 291
19 De Humore in generali 293
20 Sanguine 294
21 Phlegmate. 297
22 Cholera 198
23 Melancholia 298

LIB. SECUNDUS.
De corpore & membris humanis.
Caput.

1 De membris hominis in generali. 300
2 De capite 302
3 Cerebro 303
4 Oculo 304
5 Pupilla 306
6 Ciliis & palpebris. 307
7 Superciliis ib.
8 Fronte 308
9 Temporibus ib.
10 Auribus ib
11 Naſo 309
12 Genis 310
13 Barba ib.
14 De Mandibula 311
15 Labiis 311
16 Mento 312
17 Ore ibid
18 Dentibus ib.
19 Lingua 314
20 Voce 315
21 Gutture 316
22 Collo 317
23 De humeris 318
24 Brachiis ib.
25 Manibus 319
26 Digitis 321
27 Vngulis ib
28 Lateribus ib.
29 Dorſo 322
30 Pectore ib.
31 Mamillis 323
32 De Pulmone 324
33 Corde ib.
34 Anhelitu 327
35 Stomacho ib.
36 Hepate 328
37 Felle 329
38 Splene ib.
39 Viſceribus 330
40 Renibus 331
41 Veſica ib
42 Vrina 332
43 Ventre ib.
44 Vmbilico ib.
45 De genitalibus. 333
46 De matrice ib.
47 De natibus 334
48 De femoribus ib.
49 De genibus ib.
50 De cruribus 335
51 De pedibus ib
52 De oſſibus 336
53 Medulla 337
54 Cartilagine 338
55 De nervis ib.
56 De venis ib.
57 De carne 739
58 De pinguedine ib.
59 De cute 340
60 De pilo ib.
61 De Capillis 341

LIB. TERTIUS.
De hominis conditionibus & de his quæ faciunt ad hominis conſervationem.
CAPUT. I. 342
2 De infante 343
3 Puero 344
4 Puella 345
5 Matre ib.
6 Nutrice 346
7 Obſtetrice ibid
8 De maſculo ib.
9 De viro, uxore, & ſponſa 347
10 De ancilla 348
11 De patre & filio 349
12 De ſervo 350
13 De domino 351
14 Capitulum vel admonitio 352
15 De cibo 352
16 Potu 355
17 Prandio 356
18 Cœna ib.
19 Somno 357
20 Somnio 358
21 Vigilia 360
22 Exercitio 361

LIB. QUARTUS
De infirmitatibus
CAPUT. I. 362
2 De cephalea 362
3 Phreneſi 363
4 Amentia 364
5 Morbo caduco 365
6 Sternutatione 366
7 Tremore ib.
8 Spaſmo ibid
9 Paralyſi 367
10 Oculis ib.
11 Cœcitate 369
12 Surditate 370
13 Fœtore ib.
14 Locutione 371
15 Raucedine ib
16 De Cardiaca ib.
17 Febribus 372
18 Paſſionibus ſtomachi 373
19 Vomitu 374
20 Dolore ſtomachi & ventris ib.
21 Hydropiſi 376
22 Ictericia, 377
23 Renibus ib.
24 Gutta 378
25 Apoſtemate ib.
26 Lepra 380
27 Veneno 382
28 Medico, 385

LIB QUINTUS
In quo agitur de his, quæ pertinent ad cæli & corporum cæleſtium naturam & ad temporũ variationẽ.
Cap. I. pag. 388
2 De cælis 389
3 De cœlo cryſtallino 300
4 De cælo empyreo, ib.
5 De æthere 391
6 Sphæra ib.
7 Axe ib
8 Circulo lacteo ib.
9 Zodiaco ib.
10 Ariete 392
11 Tauro ib.
12 Geminis 393
13 Cancro ib.
14 Leone, ib.
15 Virgine 394
16 Libra ib.
17 Scorpione ib.
18 Sagittario, ib.
19 Capricorno 395
20 Aquario ib.
21 Piſcibus ib.
22 Planetis ib.
23 Saturno. 397
24 Iove 398
25 Marte ib.
26 Venere 399
27 Mercurio. ib.
28 Sole ib
29 Luna 401
30 De Cometis 403
31 Polo ib.
32 Arcturo 404
33 Capite draconis. ib.
34 Stellis 405
35 Orione 406
36 Hyadibus ib.
37 Pleiadibus. ib.
38 Canicula ib.
39 Luce 407
40 Lumine 408
41 Radio ib.
42 Vmbra ib.
43 Tenebris 409
44 Motu ib.
45 Tempore 411
46 Anno 412
47 Vere ib.
48 Æſtate 413
49 Autumno 414
50 Hyeme ib.
51 Menſe 415
52 Diebus 418
53 Aurora ib.
54 Meridie 419
55 Veſpera ib.
56 Nocte 420
57 Sabbato ib.
58 Neomenia 421
59 Quadrageſima ib.
60 Paſchate 422
61 Pentecoſte 423
62 Scenophegia. ib.
63 Enceniis 424

LIB SEXTUS
CAP. I.
De materia, 424
2 Forma 425
3 Elementis 426
4 Igne 427
5 Fumo 430
6 Carbone 431
7 Scintilla 432
8 Favilla ib.
9 Cinere ib.
10 Aere. 43
11 De Impreſſionib.
12 Vento
13 Turbine
14 Tempeſtate & cella
15 Vento ſubſolan
16 Favonio
17 Borea
18 Auſtro
19 Nubibus
20 Iride
21 Rore
22 Pluvia
23 Pruina
24 Grandine
25 Nive
26 Nebula
27 Fulmine
28 Tonitruo
29 Corruſcatione

LIBER SEPTIM
Caput.
1 De Avibus
2 Aquila
3 Accipitre
4 Halieto
5 Alauda
6 Halcyonibus
7 Anate
8 Anſere
9 Apodibus
10 Ardea
11 Anſolomib.
12 Barliata
13 Bitarda
14 Bonoſa
15 Bubone
16 Caprimulgo
17 Columba
18 Cicada
19 Coturnice,
20 Ciconia
21 Cynomyia
22 Cornice,
23 Corvo
24 Cygno
25 Culice

Card

28 De Carduele, ib.
27 Cubeth seu perdice, ib.
28 Cuculo, 484
29 Avibus Diomedeis, ib.
30 De falcone, 485
31 Philomela, ib.
32 Fulica, 486
33 Phœnice, ib.
34 Gallo 487
35 Gallina, 489
36 Grucibus, 490
37 Garrulo, 491
38 Glote, ib.
39 Harpyis, 492
40 Herodio seu falcone ib.
41 Hirundine, 493
42 Ibide, 495
43 Chisone, ib.
44 Charadrio, ib.
45 Laro, 496
46 Locusta, ib.
47 Lucidis, 498
48 Miluo, ib.
49 Mergulo, 499
50 Mennodidibus avibus ib.
51 Munedula, 500
52 Merula, ib.
53 Nicticorare, ib.
54 Niso 501
55 Onocratalo, ib.
56 Aureola, ib.
57 Oto, ib.
58 Pellicano, ib.
59 Perdice, 502
60 Passere 503
61 Platea 504
62 Pavone ib.
63 Palumbis, 505
64 Pegaso, ib.
65 Pica, 506
66 Pico Martio, ib.
67 Psittaco, ib.
68 Seleucidibus avib.
69 Struthione, ib.
70 Turture 509
71 Valello 510
72 Vespertilione, ib.
73 Vlula, 511
74 Vpupa, ib.
75 Vulture, ib.

LIB. OCTAVUS.

De aquis & fluminibus Cap. I. De aqua ingenerali, 513.
2 De fontibus, 518
3 Fluvijs 522
4 Iordane, 531
5 Nilo, 532
6 Rivo, 533
7 Lacu, ib.
8 Puteus 539
9 Piscinis, ib.
10 Gurgite, 540
11 Mari, ib
12 Abysso, 545
13 Fluctibus, ib.
14 Spuma maris, ib.

LIB. NONUS.

CAP. I. De piscibus. 546.
2 De Halecibus. 550
3 De Anguillis, ib
4 Albide, 551
5 Alphora, ib
6 Albirem, 552
7 Ariete maris, ib.
8 Arreo vellere, ibid:
9 Accipitifere, ib.
10 Amio, 553
11 Asforo, ib
12 Aranea, ib.
13 Bochis, ib.
14 Barchora, ib.
15 Balena, ib
16 Cancris, 554
17 Carpa, 555
18 Concha, ib.
19 Conchylijs, ib.
20 Glaucio, 556
21 Coruo, ib.
22 Ceto 557
23 Congro 558
24 Crocodilo, ib.
25 Cabab, 559
26 Crico ib.
27 Celione, ib.
28 Canibus Maris, ib
29 Ceruleo, ib
30 Dentrice, 560
31 Delphinis, ib.
32 Dracone, 563
33 Echino ib.
34 Ephemero, 564
35 Escaro, ib.
36 Eso, ib
37 Hericio maris, 565
38 Exoceto, ib
39 Heracleodibus, ib.
40 Equo marino, ib.
41.42. Equo fluviali ib.
43 Eleo 566
44 Mugile, ib.
45 Phoca, ib.
46 Fustaleonte, ib.
47 Phyci, 567
48 Galaga, ib.
49 Glauco, ib.
50 Glano, ib.
51 Gladio, ib.
52 Grano, 568
53 Hippopotamo, ib.
54 Hirundine 569
55 Kaleone, ib.
56 Kiloz ib.
57 De kola, 570
58 Kylione, ib.
59 Karabo, ib
60 Luligine, ib.
61 Ludolatra, 571
62 Loligine, ib.
63 Locusta, ib.
64 Lepore 572
65 Lucio, ib.
66 Lupo, 573
67 Mullo, ib.
68 Miluo, 574
69 Mugili, ib.
70 Murenis 575
71 Megare, ib.
72 Murice, 576
73 Musculis ib.
74 Mure marino, ib.
75 Mustela, ib.
76 Molli, ib.
77 Millagine ib.
78 Monacho marino, ib
79 De monocerote marino, 577
80 Narce, sive Torpedine ib
81 Nereidibus, ib.
82 Nautili ib.
83 Orca. 578
84 Ostreis ib.
85 Pectine, ib.
86 Pinna, 579
87 Porco marino, ib.
88 Pungitivo, ib.
89 Purpuris, ib.
90 Pavo marino, 580
91 Perna concha, ib.
92 Physetere. ib.
93 Platanistis ib.
94 Polypo. ib
95 Rana, 581
96 Raijs, ib.
97 Rombo, 583
98 Salmone, ib.
99 Sturione, 584
100 Salpa, ib.
101 Scorpionibus maris, ib.
102 Sepia ib.
103 Sciluro, 585
104 Solari, ib
105 Squantina, ib.
106 Scolopendris, ib.
107 Spongijs. 586
108 Sparo & solea, ib.
109 Stella. ib
110 Serra, ib.
111 Syrenibus, 587
112 Scylla pisce, ib
113 Heracleotib. pisc ib.
114 Scincis, ib (588
115 Tenca, ib.
116 Trutta, 589
117 Thymalo, ib
118 Testudinibus, ib.
119 Testeo pisce 590
120 Tortuca maris. ib.
121 Thynno, ib.
122 Tomo seu tonio, 591
123 Torpedine, ib.
124 Trebio, ib.
125 Tritone, 592.
126 Ventb, ib.
127 Vipera, ib.
128 Vergilialibus, piscibus, ib.
129 Vulpibus marinis 593
130 Vacca maris, ib
131 Vitulo marino, ib.
132 Vrtica maris, ib.
133 Vngue pisce, ib
134 Zedrosis, ib.
135 Zydrach. ib.
136 Zistri, 594
137 Zytiro. ib

LIB. DECIMUS

De animalibus, vermibus & serpentibus Cap. I. 595.
2 De ariete. 608
3 Agno 610
4 Angue 611
5 Apro 618
6 Apibus 620
7 De Aranea 629
8 Asino 632
9 Aspidibus 635
10 Bove 638
11 Bubulco 639
12 Bubalo ib.
13 Basilisco 640
14 Botrace, 641
15 Bombyce, 642
16 Bonasio 643
17 Camelo ibid
18 Camelopardali, 92 645
19 Chameleonte, ib. 94
20 Caprea 646 95
21 Capreolo 647 96
22 Capra, 648 97
23 Cane, 649 98
24 Catulo 654 99
25 Castore, 656 100
26 Ceruo, 657 101
27 Cornu, 661 102
28 Crocodilo, ib. 103
29 Colubro, 663 104
30 De dromedario 664 105
31 Dracone, ib. 106
32 Eale 666 ib.
33 Equo ib. 107
34 Equa, 668 108
35 Poledro, 669 109
36 Elephante, 670 110
37 Hædo, 674 111
38 Eruca, ibid 112
39 Faunis, 675 113
40 Fœmina 677
41 Fœtante 677
42 Fœtu, ib.
43 Fatuis ficarijs. ib.
44 Formica, ib.
45 Fuco 679
46 Gryphibus, 680
47 Gliribus, ib.
48 Grillo, ib.
49 Ichneumone, ib.
50 Hyena, 681
51 Hinnulo, 682
52 Hirco, 683
53 Hericio, 684
54 Herinaceis, 685
55 Iuvenca, 686 9
56 Lamia, ib.
57 Leone, ib.
58 Leana, 691
59 Leopardo, ib.
60 Lepore 692
61 Lnyce, 693
62 Limace, ib.
63 Lupo 694
64 Manticora, 697
65 Migale 698
66 Mulo, ib.
67 Mure, 699
68 Musimono, 700
69 Mustela, ibid
70 Murilego 701
71 Noctícula, 702
72 Onagro ib.
73 Onocentauro 703
74 Origi, 704
75 Ove, ib.
76 Panthera, 706
77 Parando, 707
78 Pardo, ib.
79 Piloso, 708
80 Pygargo, ib.
81 De Pygmeis, ib.
82 Porco, 709
83 Pediculo, 711
84 Pulice, ib
85 Rhinocerote, 712
86 Rana 713
87 Sanguisuga, 714
88 Stellione, ib.
89 Serpente, 715
90 Simia, ib.
91 Sirenibus, 717
92 Scorpionibus 718
93 Sue, 718
94 Tauro, 720
95 Tragelapho, 721
96 Talpa, ib.
97 Taxo, 722
98 Tigride, 723
99 Tinea, ibid
100 Teredine, 724
101 Testudine, ib.
102 Tortuca, ib.
103 Vacca, 725
104 Vacca agresti 726
105 Vitulo, ib.
106 Vitulo marino, ib.
107 Vncia, 727
108 Vrso, ibid
109 Vrsa, 730
110 Vulpe, 731
111 Verme, 732
112 Vermiculus 733
113 Vipera, ib.

LIB. UNDECIMUS.

De terra & ejus partibus, nec non de gemmis & lapidibus pretiosis.

Caput 1.

De terra in generali, 735
2 De montib. ingen. 739
3 Marath, 740
4 Bethel ib.
5 De monte Caucaso
6 Ebal, ib.
7 Hebron, ib.
8 Ætbna, ibid
9 Effraim, ib.
10 Seir, ib.
11 De monte Phasga 74
12 Galaad, ib.
13 De montibus Israel ib.
14 De monte Carmelo, ib
15 Moria, ib
16 Thabor, ib.
17 Libano, ib
18 Oliveti, 742
19 Olympo, ib
20 Sinai, ib
21 Sion ib
22 De agris, ib.
23 Campo, ib
24 Caverna, 743
25 Colle, ib.
26 Deserto, ib.
27 Prato ib.
28 Rupe, 744
29 Fossa vel fovea ibidem
30 De Spelunca, ibid
31 Valle, ibid
32 Arena, 745
33 Argilla, 746
34 Alabastro, ib.
35 Auro, ib.
36 Aurichalco, 748
37 Auripigmento, ib
38 Argento 749
39 Argento vivo, ib.
40 De Adamante 751
41 Amethisto, ib.
42 Achate, 752
43 Asbesto, ibid
44 Absito ibid
45 Alabandico. 753
46 Argyrite, ibid
47 Astrio, ib.
48 Alectoria, ib.
49 Asterite, ib.
50 Amarite, ibid
51 Berillo, 754
52 Bitumine, ib.
53 De calculo 755
54 Coticula, ib.
55 Calce. ib.
56 Cemento 756
57 Carbunculo ib.
58 Chrysasso ib
59 Calcedonio 757
60 Chrisolito. ib.
61 Chelidonio. ib.
62 Ceraunio. ib.
63 Crystallo, 758
64 Cerallo, ibid
65 Corneolo, ib.
66 Dionysia gemma, 759
67 Diadocho, ibid
68 Ære, ib.
69 Electro, 760
70 Etite, ibid.
71 Hematite, 761
72 Heliotropio, ibid
73 Enydro, 762
74 Epistite, ib.
75 Excolicero. 763
76 Ferro, ib.
77 Ferrugine 764
78 Gleba. ib.
79 De Gemmis ingenerali, 764
80 De gagate, 765
81 Gelactite, ib.
82 Galacia, ib
83 Gratite 765
84 Aspide ib.
85 Hyacintho, ib.
86 Iride 767
87 Hyenia ib.
88 De krabate. ib.
89 Kaman, ib.
90 Kalcofano, ib.
91 Ligurio, 768
92 Liparea ib.
93 Margarita. ib.
94 Magnete 769
95 Memphite. ib.
96 Milanite. ib.
97 Myrmetice, ib.
98 Medo 771
99 Melchite. ib.
100 De marmore ib.
101 Nitro, ib.
102 Noseth 772
103 Onix

103 De Onichino, ibid
104 Oriete, ibid
105 Optalio, ibid,
106 De petra in genere, ibid
107 Marmore pario 774
108 Prasio, ibid
109 Pyrite, ibi
110 Pionice, ibid
111 Panthero, ibi
112 Plumbo, ibid
113 Pulvere, 776
114 Quirim, ibid
115 Quanidro, 777
116 Ram, ibid
117 Raben, ibid
118 Sapphiro, ibid
119 Smaragdo, 778
120 Sardio, 779
121 Sardonice, ibid
122 Solis gemma, ib.
123 Selenite, ibid
124 Stanno, ibid
125 Sulphure, 780
126 Sale, ibid
127 Topatio, 781
128 Turgogis, ibid
129 Terra sigillata 782
130 Tartaro, ibid,
131 Vitro, 783
132 Vdachite, ibid,
133 Verachithe, ibid
134 Zumeth, vel lazuri, ibid
135 Zingrite, 784

LIB. DUODECIMUS
De herbis, plantis & arboribus.
Caput I.

1 De Arboribus in generali 784
2 De amygdalo, 792
3 Abiete, 793
4 Aloe ligno, ibid
5 Aloe succo, 794
6 Arundine, ibid
7 Amomo, 795
8 Aneto, ibid
9 Aniso, ibid
10 Allio, ibid
11 Absynthio, 796
12 Apio, 797
13 Aristolochia, ibid
14 Agno casto, ibid
15 Artemisia, ibid
16 Avena, ibid
17 Balsamo, ibid
18 Bdellio, 799
19 Buxo, ibid
20 Balaustia, ibid
21 Beta, ibid
22 Cedro, ibid
23 Cypresso, 801
24 De Cypro, ibi
25 Cinamomo, 802
26 Cassia, 803
27 Cassia fistula, ibi
28 Calamo aromatico, ibid
29 Calamo usuali, ibid
30 Calamo scripturali, 804
31 Calamo arundine, ibid
32 Cappari, ibid
33 Cardamomo, ibid
34 Carice ibid
35 Carduo 805
36 Caricis, ibid
37 Coriandro, 806
38 Coloquintida, ibi
39 Croco, ibid
40 Cœpa, 807
41 Cœpa canina, ibi
42 Cucumere, ib
43 Cucurbita, 808
44 Chelidonia, ibid
45 Diptamo, ibid
46 Dracontea, ibid
47 Ebeno, 809
48 Hœdera, ibid
49 Helleboro, 810
50 Heliotropio, ibi
51 Esula, 811
52 Eruca, ibi
53 Epithymo, ibid
54 Ebulo, ibi,
55 De ficu, 811
56 Fraxino, 812
57 Fago, 813
58 Faba, ibid
59 Frumento, 814
60 Farina, 815
61 Fermento, ibi
62 Fumo terra, ibid
63 Fœniculo, ibid
64 Ferula, 816
65 Fœno, ibid
66 Folio, ibid
67 Flagello, ibid
68 Floribus in generali, ibid
69 Fructibus in generali, 817
70 Germine, 818
71 Gramine, 819
72 Galbano, ibid
73 Gutta, 820
74 Gariophylis, ibid
75 Genesta, ibid
76 Grano, ibi
77 Gith, 821
78 Ilice, ibid
79 Iunipero, ibid
80 Isopo, 822
81 Hyacintho, ibid
82 De Iusquiamo, ibid
83 Castanea, 823
84 Lauro, ibid
85 Lentisco, 824
86 Lilio, 825
87 Lactuca, 826
88 Lappa ibid
89 Lappathe, ibid
90 Leguminibus, ibid
91 Lente 827
92 Lino, ibid
93 Loto, ib.
94 Malo, ib
95 Malogranata, 828
96 Moro, ib.
97 Myrto, 829
98 Myrrha, ibid
99 Myrrho unguento, 830
100 Mandragora, ib
101 Milio 831
102 Menta, 831
103 Malua, ib.
104 Nuce juglādi, 832
105 Nuce avellana, 833
106 Nardo, ibid
107 Olea, ib
108 Oleo, 835
109 Oleastro, 836
110 Olere, ibid
111 Hordeo, 837
112 Palmo, ibid
113 Palmite, 840
114 Propagine, ib
115 Platano, 841
116 Populo, ib
117 Pino, ibid
118 Pinea, 842
119 Pice, 843
120 Pyro, ibid
121 Pruno, 844
122 Papyro, ibid
123 Paluro 845
124 Papavere, ib.
125 Plantagine, ibid
126 Petroselino, ibid
127 Pipere, ibid
128 Pulegio, 846
129 Porris, ibid
130 Quercu, 847
131 Quisquilijs ibid
132 Rubo, ibid
133 Rosa, 848
134 Radice 849
135 Sapa, 850
136 Rammo, ibid
137 Resina 851
138 Ruta, ibid
139 Saltibus, 852
140 Siluis, ibi
141 Salice, 853
142 Sambuco, ibid
143 De Saliunca 854
144 Storace, ibid
145 Sycomoro, ibid
146 Spina, ibid
147 Setibus 855
148 Semibus, ibid
149 Sepibus, ibid
150 Sudibus, 856
151 Siliquis, ibid
152 Sinapi, ib
153 Semine ibi
154 Spica, 857
155 Stipula, ibid
156 Simila, ibid
157 Scopa, ibid
158 Stupa, 858
158 Taxo, ibid.
160 Tabula, ibi
161 Trabe, 859
162 Terebintho, ibid
163 Thynijs lignis, ib
164 Thyrso, 860
165 Tignis, ibid
166 Tritico, ibid
167 Tpisana, ibid
168 Tribulo, ibid
169 Thymo, ibid
170 Thymiamate, ib
171 Thure 861
172 Vimine, 862
173 Virga, ibid
174 Virgulto 863
175 Vite, ib
176 Vite agresti. 865
177 Vitulaminib. ib.
178 Vinea, ibid
179 Vua, 866
180 Vva passa, ibid.
181 Vino, ibid.
182 Vino novo, 869
183 Vino condito, ib.
184 Aceto. ibid
185 Vinaceis. 870
186 Vinaria cella ib.
187 Viola, ibid
188 Vlmo, ibid
189 Vrtica, 871
190 Dezizania, ibid
191 Zinzibere, ibid
192 Zaccaro, 872

LIB. XIII.
De naturæ accidentibus.

CAP. I.

1 De calore, 872
2 Albedine, 874
3 Rubeo colore, 875
4 Viriditate, 876
5 Nigredine, 877
6 Pictura, ibid
7 Odoribus, 878
8 Fœtore, 879
9 De Sapore, 880
10 Dulcedine, ibid.
11 Sapore unctuoso. 881
12 Salsedine, ibid
13 Sapore amaro, 882
14 Sapore acuto, ib
15 Sapore pontico, ib
16 Sapore insipido, 883
17 Liquoribus, ibid
18 Melle, ibid
19 Cera, 885
20 Lacte, 886
21 Butyro, 887
22 Caseo, ibid
23 Coagulo, 888
24 Diversis rerū virtutibus & qualitatibus, 889
25 Virtute ovativa 890
26 Numeris, 893
27 Vnitate, ibid
28 Dualitate, 895
29 Mensuris, 896
30 Ponderibus, 898
31 Sonis, 899

LIB XIV.
De naturæ mirabilibus,
CAP. I.

1 De Aphrica, 901
2 Amazonia, 902
3 Anglia, 903
4 Arabia, 905
5 Asia, ibid
6 Bactria, ib.
7 Bœotia ib.
8 Bohemia, ibid
9 Britannia, 906
10 Campania, ibid
11 Cedar, 907
12 Cypro, 908
13 Creta, ibid
14 Ægypto, 909
15 Ægypti mirabilibus, ib.
16 Hellesponto, 910
17 Æolijs insulis, ib
18 Æthiopia, ib.
19 Æthiopiæ mirabilibus 912
20 Europa, 913
21 Frisia, 914
22 Fortunatis insulis ib.
23 Gallia, ib.
24 Germania, 917
25 Hispania, ibid
26 Hibernia, 918
27 India, 919
28 Insulis in generali 625
29 De Islandia, 926
30 Italia, ib.
31 Iudæa, 929
32 Lybia, ibid
33 Livonia, ibid
34 Lithonia, 930
35 Macedonia, ibid
36 Melo, ibid
37 Media, ib.
38 Masia, 931
39 Noruegia, ibid
40 Ophir, ib.
41 Paradiso, 932
42 Pygmæi. ib.
43 Pictavia. ib.
44 Provincia 934
45 Sabæa. 939
46 Saxonia, ib.
47 Sardinia. 940
48 Scythia ib.
49 Scotia, 942
50 Syria ib.
51 Serum, ib.
52 Trapo, 943
53 Thuscia ib.
54 Thyle, ib.
55 Thraciæ, ib.
56 Taprobana, ibid
57 Vulandia, 944
58 De mirabilibus circa naturam humanam, 944
59 De mirabilibus in brutorum natura 949
60 De cœlestibus impressionibus. 954
61 De ignium mirabilibus, 958
62 De mirabilibus in avium natura 960
63 De maris mirabilibus 962
64 De aquarum mirabilibus 963
65 De piscium mirabilibus 967
66 De terræ mirabilibus, 968
67 De mirabilib. in arborum specie. 970
69 De mirabilibus in herbarum natura
69 De mirabilibus in natura lapidum 977
70 De ingeniorum mirabilib. 978
71 De ædificiorum mirabilibus, ibid.
72 De venenorum mirabilibus, 983
73 De monstris. 986
74 De Prodigijs. 988

PETRI BERCHORII IN REDUCTORIUM SUUM MORALE,

PROLOGUS.

VIDETE, *quoniam non solum mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.* Eccl. 24. Quia sicut dicit ille fons eloquentiæ Tullius, de officijs libro 1. præclare scriptum est à Platone, quod *non solum nobis nati sumus*, *quia partem patriâ, partem amici sibi vendicant*; atque placet etiam Stoicis, quę in terrâ gignuntur, ad usum hominum creari, homines vero hominum causâ genitos; ut alij alijs prodesse possint: hinc est quod ego videns, quod omnis natura gaudet bonum sibi concessum alijs communicare, & bonorum suorum participem invenire, non solum mihi laborare voluit, sed ad utilitatem omnium fidelium labores meos ordinare contendi, juxta doctrinam Apostoli, qui *se* dicit *Græcis & Barbaris, & sapientibus & insipientibus debitorem*, & qui docet; *neminem debere quod suum est quærere, sed aliorum utilitatibus militare.* Sciens igitur quod teste Scriptura, *bonorum laborum gloriosus est fructus*, quodque qui in talento sibi commisso laborare noluit, à Domino suo pœnam, non gloriam reportavit, necnon quod illi à Domino commendantur, qui *ad constitutionem tabernaculi, non solum aurum, & argentum, & alia pretiosa obtulerunt*, quinimo etiam illi, *qui pilos caprarum & alia modici pretij obtulisse* probantur: quodque *in magna domo* (prout dicit Apostolus) *non solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia*: immo juxta mei pauperiem ingenij (cum revera pauper sim ego, & in laboribus à juventute meâ) in meis viribus non confidens, sed in solo Deo, à quo *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum*, unice sperans, tenuitatem ingenij mei non veritus, nec scientiæ vacuitate turbatus, manum meam misi ad fortia, oculos meos implevi vigilijs, linguam meam calamum scribæ constitui, digitos meos docui ad novos subeundum labores, & videns requiem quod esset bona (sicut Ruben) habitans inter duos terminos, novi scilicet & veteris testamenti, humeros meos supposui ad portandum, & ad Dei laudem & gloriam, utilitatemque legentium, opus sequens plenum laboribus ordinandum, ut sic recte videatur verbum pro themate sumptum. *Videte quoniam non solum mihi laboravi, &c.* In quibus verbis utique tria facio, quia scilicet excito aliqualem attentionem; Hic recito manualem afflictionem; Hic explico generalem intentionem; ita quod probat attentionem affectus indicativus. Videte: Probat afflictionem affectus molestativus; Laboravi. Probat intentionem; affectus charitativus; Non solum, &c. In omni enim opere ingenij debet excitari attentio lectoris; debet recitari conditio laboris, debet declinari intentio factoris. Igitur dico, quod hic primo excitatur attentio lectoris, & hoc fit cum dicitur; Videte. Et revera necesse est ut homo videat, ad sciendum libri principium diligenter attendat. Joannes enim librum de manu Angeli recepturus & comesturus, ante omnia se vidisse præmisit. Angelus etiam sibi secreta cælestia revelaturus, ipsum ad videndum & ad attendendum inducit. *Veni* inquit *& vide.* Lector ergo libri hujus, si ipsum vult studendo comedere & contenta cognoscere, ante omnia debet videre, & ad quædam præambula attendere, & studere, dicens illud Exo. 3. *Vadam, & videbo visionem hanc magnam.* Videte inquio. Psal. 65. *Venite & videte, & narrabo, qui timetis Deum.* Attende ergo & vide. Ad hujus operis conditionem, Ad hujus operis denominationem, Ad hujus operis distinctionem, Ad hujus operis ordinationem.

Circa conditionem operis notandum est, quod labores mei nihil aliud sunt, quam quædam morales reductiones, quædamque proprietatum moralizationes, & quædam exemplares applicationes, quibus sc. conditiones virtutum & vitiorum possint ostendi, & quibus exemplis & figuris mediantibus, possint illa quæ ad fidem & mores pertinent, manu duci. Et sic dico, quod in isto opere, proprietates rerum, figmenta poetarum, ænigmata scripturarum sint pro materia, applicatio vero ad mores, est pro forma; Deus est ibi pro causa efficienti, salus vero animarum est ibi pro causa finali. Circa distinctionem vero notantur, quod generaliter labores mei in triâ distinguuntur sc. moralitates, distinctiones seu divisiones, & in themata & collationes. Est ergo primum opus meum circa moralitates simpliciter, ad finem scilicet, quod ad omne propositum possit homo proprietates rerum adducere, & moralizatas, expositas & applicatas ad omne quod voluerit, invenire Et sic dico, quod ista prima pars continet librum de proprietatibus rerum, diversos libros mundi mirabilium, fabulas, & ænigmata poetarum, quasdam figuras sanctarum scripturarum. Ista enim omnia à me sunt excerpta, & ad mores etiam applicata, & propter operis quantitatem, in duo volumina sunt distincta. Secunda pars laborum meorum, circa materias tam literales quam morales, generaliter versatur, & secundum ordinem concordantiarum Bibliæ omnia vocabula per ordinem exponuntur, necnon secundum quod ad diversa possunt applicari proposita. Nunc autem per distinctiones, nunc per exemplorum inductiones, nunc per figurarum & proprietatum applicationes, nunc per auctoritatum divisiones, & per concordantiarum tam Bibliæ quam originalium multiplices adductiones, dicta vocabula dissecantur, ut sic quicunque de quocunque vocabulo prædicare vel collationem facere decreverit, & quocunque modo ipsum vocabulum volvere, vel accipere voluerit, totum paratum & ordinatum inveniat, quod loquatur. Et ista etiam necesse est quod in duo volumina distinguatur. Tertia vero particula quam sc. necdum complevi, erit de diversis thematibus & auctoritatibus, & quibusdam brevibus collationibus, quæ se. non prosequentur, sed ad prædictum opus secundum, scil. ad materias in diversis vocabulis prosequutas, facta introductione congrua remittentur: & ut sic primum opus sit sicut lapidicina vel puteus, ad materiam hauriendum; secundum opus sit sicut quoddam ædificium, ad exhaustam materiam collocandum; tertium vero opusculum erit sicut ostium, ad dictum ædificium subintrádum. Igitur in istis tribus, intendo laborum meorum seriem terminare, & sic opus ingenii mei, quod à tribus animæ dependet potentijs, possim ad Trinitatis gloriam ordinare. Iste enim numerus ternarius multipliciter est perfectus, quia sc. ipsa beata Trinitas ab ipso numero denominatur, ipsa Deitatis imago sc. anima, tribus potentijs decoratur, ipsa rerum machina ternario mensuratur, in quantum in mensura, pondere, atque numero constituitur & formatur. Ipsum cœlum per triplicitatem signorum distinguitur. Ipse angelorum numerus in tres (quæ ex tribus constat ordinibus, Hierarchias dividitur. Ipsa natura animalium in tres partes, scilicet in violatilia, natatilia, & gressibilia variatur. Apud poetas, etiam Apollo dicitur tripodem portare; Neptunus fingitur tridentem habere; Pluto supponitur tres Harpyias, tres Parcas, tres judices, & tres Furias secum in inferno tenere. Iste est ergo numerus in rebus divinis naturalibus & humanis sacratus, super alios numerus privilegiatus, & in scripturis multipliciter commendatus. *In isto* enim se adhibet Arist. *Deum magnificare.* In isto dicit *sapiens bene suo spiritui complacere.* In isto dicit Esaias *molem terræ consistere & pendere.* Quapropter in tres partes labores meos dissecto, & sicut præostensum est, omnia opera mea in tres particulas subdistinguo, ut sic, (exemplo Judæ Machabæi) istis tribus ordinibus possim diabolo (qui habet tres ordines dentium) obviare, & trib. istis lanceis corpus Absalonis confodere, & tres in una vite propagines post hujus vitæ triduum, in regis Christi calicem propinare. Ista ergo sunt attendenda circa operis distinctionem. Circa denominationem vero operum prædictorum notandum est, quod quia in isto primo opere proprietates naturales deducuntur ad mores, ideo ipsum opus morale reductorium nomino. Quia in secundo opere inveniuntur materiæ tractatæ & elucidatæ, & secundum vocabulorum naturam per alphabeti ordinem explicatæ, ideo ipsum morale repertorium baptizo. Tertium vero opusculum quia per quasdam remissiones & reductiones multa continebit sub brevibus eritque quasi modus & directio, ut alijs quis utatur; ideo ipsum morale breviarium seu directorium, si vita comes

fuerit, appellabo. Nec imputet quis ad præsumptionem, si operibus imo magis laboribus meis nomina posui, vel si nomen meum ipsis inserui, quia ille qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat, scit quod hæc ex superbia non facio, sed potius hoc necessarium esse puto. Quanquam enim vana sunt opera, & risu digna, confusum tamen negotium videretur, si quandoque volumina carentia nomine invenirentur, & si auctor horum voluminum nesciretur. Igitur non infletur quisquam contra me, in me scilicet attendens scientiæ vacuitatem, eloquentiæ nullitatem, nec non omnis moralis sanctitatis & justitiæ paucitatem. Nec moveatur, aut dicat, quod epistolæ quidem graves sunt, præsentia autem corporis infirma, etiam sermo contemptibilis. Nec subjungat etiam insultando, quod vita mea à doctrina discordat, & quod aliter vivo quam prædico, & quod multa facienda consulto, quæ tamen non facio, sed omitto. Sed potius talis obloquutor contra defectum scientiæ cogitet, quod Deus *quandoque secreta sua abscondit à sapientibus, & prudentibus, & revelat ea parvulis*; quodque asina Balaam melius vidit angelum, quam prophetа; necnon quod Deus magis voluit fundari Ecclesiam suam, per Petrum, & alios simplices piscatores, quam per Arist. & quoscunque philosophos, & Oratores. *Stulta* enim *mundi elegit Deus* secundum Apostolum, *ut sapientes confundat, & infirma & ignobilia vocavit, ut nobilia, & fortia vilipendat.* Iterum contra defectum eloquentiæ meæ consideret talis, quicunque est, obloquutor, quod Moyses eluguis fuit, & labijs incircumcisis, non tamen propter hoc à Domino reprobatus; quinimo lex ei fuit credita, & Deus Pharaonis est dictus; & ipsi Aaron, qui eloquens fuisse dicitur, antelatus. Apostolus etiam prædicat, *non in sublimitate sermonis aut sapientiæ ad Corinthios venisse, nec in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & veritatis apud eos prædicasse.* Item contra defectum vitæ, & morum, si quem forsan in me existimat, attendat obsecro, quod Deus quandoque malis sicut instrumento suo ad bonum utitur, & quod etiam per Balaam, & alios malos prophetas multa bona, & vere prædixisse probatur. Deus enim scit de petra mel educere, & oleum de saxo durissimo propinare. Deus novit de spinis uvas colligere, & sicut alter Deucalion, de durissimis lapidibus filios Abraham suscitare. Quinimo, quid mirabilius est, si homines tacuerint, lapides facit clamare, & sicut alter Samson, in maxilla asini novit alienigenas trucidare. Quod si ista consideratio nō sufficit, sed adhuc talis obloquutor, propter levē vitam, quam in me forsitan præcessisse cogitat, labores meos & opera vilipendit, cogitet, obsecro, quod *ubi abundavit delictum, quandoque gratia superabundat*: vel saltem salvatoris cautela utatur, ut quod dico, si bonum est, faciat, malum vero si quid fecero, non attendat. Deus enim teste Isidoro de summo bono, *non respicit quales antea fuerimus, sed quales in fine erimus.* His ergo considerationibus debet obloquutor cessare, & si me videt nomen meum exprimere, & si me audit, istos meos labores & opera prælibatis nominibus baptizare. Sum igitur quidam peccator, ordinis sancti Benedicti monachus, de terris Francorum genitus, natione Gallus, patria Pictavinus, nomine Petrus, cognomine Berchorius & reverendissimi in Christo patris. Domini D. Petri de Patris divina Dei providentia Episcopi Præstini, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Vicecancellarij familiaris domesticus, qui etiam per ipsum, libris & necessarijs mihi communicatis & traditis, ad istos labores meos sum inductus, & in istis etiam directus multipliciter, & adjutus. Nomen ergo meum ideo aperio, non ut inde aliqua gloria mihi detur, sed & potius si quid est in istis meis laboribus minus bene factum vel dictum, meæ imperitiæ ascribatur. Si quid vero laude dignum ibi est, totum divinæ attribuatur gloriæ, *qui quandoq;* teste Seneca, *innocentium & simplicium ore fatur. Non* enim (inquit salvator) *Vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Hæc ergo attendenda sunt circa hujus operis nominationē. Circa vero operis ordinationem multa sunt attendenda. Quocirca notandum est, quod istud primum volumen, quod Morale Reductorium appello, ordinem libri de proprietatibus rerum sequitur. Verum tamen in tot particulas non distinguitur, quia quandoque duæ partes seu duo libri illius voluiminis, hic sub una particula continentur. Aliquos etiam libros ex certa scientia transposui, ut in duo volumina æqualius partirentur. Aliquæ etiam sunt, in libro de proprietatibus materiæ, quas valde succincte posui, sicut est liber de infirmitatibus, & liber de arboribus, de quibus notabiliora extraxi, magis vero communia dereliqui. Multa n. sunt ibi, quæ magis visa sunt mihi pertinere ad recepta meditorū, quam ad dicta philosophorum; quapropter de istis me breviter expedivi. Aliqua etiam sunt, quæ in pluribus augmentavi. Multa quæ alibi reperta sunt, superaddiți, sicut patet de piscibus, de quib. idem magister de proprietatibus parum tractat. Ego vero alibi reperta materia de ipsis, māgnum tractatū compilavi. In libro etiam de animalibus, & de aquis & fluminibus, multa volui superaddere, & materiam in diversis repertam codicibus, ad suos titulos applicare, Legi enim illud notabile & egregium volumen, scilicet, Plinium secundum de naturali mundi historia; legi Senecam de naturalib. quæstionibus, legi Solinum de mundi mirabilibus, legi Gervasium de otijs imperialibus, necnon plura alia opera vel tractatus, in quibus multa recitatione digna reperi, quæ in suis locis huic primo operi, secundum suas materias & titulos, aggregavi. Ultra librum autem de proprietatibus cum suis additionibus & adjunctis, tres particulares tractatus huic volui operi superaddere, & ad utilitatem legentium superioribus aggregare, videlicet quendam tractatum, qui intitulatur: de naturæ mirabilibus, qui est de reductione fabularum, & poetarum pœmatibus, alium vero qui est de expositione, & moralizatione figurarum, & scripturarum ænigmatibus. Istorum vero trium tractatuum ordinem, qui plenus scire voluerit, videat prologos, qui cuilibet istorum tractatuum præponuntur, in quibus de istorum librorum ordine magis plene tractatur. Nec moveat quemcunque, si in dictis libris de mirabilibus & de fabulis, multa extranea, quæ forte falsitatis habent effigiem, multaque paganorum figment apposuerim, & ad mores duxerim, ut est dictum; sed attendat, quod Ægyptiorum thesauri pro ædificando tabernaculo fuerunt necessarij, & mulier pagana, si in prælio capiebatur, post lotionem aquæ & unguium sectionem, poterat ab Hebræo uxor accipi, & ad populum Israel aggregari. Qua propter male non credo facere, si thesaurum Ægyptij, mulieremque paganam id est poetarum & philosophorum, necnon gentilium & paganorum doctrinam accipio, & si ungues, id est, errores & superfluitates aufero, & si per reductiones, moralizationes & applicationes, ipsam in Israeliticam transfero vel converto. Adhuc autem circa ordinem hujus operis est notandum, quod proprietates cujuslibet animalis, vel etiam alterius cujuslibet rei, in plures §. distinguuntur, secundum quod diversæ illius conditiones, ad unum vel ad aliud propositum, applicabiles videbantur. Plerumque etiam fit quod idem textus vel idem §. pluribus & diversis modis exponitur, secundum quod per diversos modos accipiendi, nunc in bono, nunc in malo, nunc allegorice, nunc mystice, exponibilis putabatur. Postremo vero circa ordinem istius operis oportet advertere, quod iste liber, sive in uno, sive in duob. voluminibus scribatur, sexdecim particulariter habet libros; quorum quatuor primi circa hominem versantur, alij vero circa illa, quæ facta sunt propter hominem, occupantur. Primus ergo liber tractat ea, quæ præcedunt vel ordine temporis, vel naturæ, hominis creationem, & sic ibi agitur de Deo, angelis, spiritibus, sensibus, qualitatibus & humoribus. Secundus agit de his, quæ constituunt hominis formationem, scilicet de corpore & membris tam generalibus quam particularibus secundum ordinem quo in corpore sunt locata. Tertius agit de his, quæ variant hominis conditionem, & de his quæ faciunt ad sui esse conservationem, & sic ibi agitur de diversis generibus personarum, patre scilicet filio, Domino, servo, & similibus, & de illis sex accidentibus quæ sanitatem conservant scilicet somno & vigilia, exercitio, & cæteris. Quartus vero agit de his, quæ faciunt ad hominis destructionem, scilicet de infirmitatibus & de morte. Quintus agit de his, quæ pertinent ad cœli & corporum cœlestium naturam, & temporum variationem. Sextus agit de materia, & forma, ignis & aeris proprietatibus & impressionibus. Septimus agit de aeris ornatu scilicet de volatilibus. Octavus agit de aquis & fluminibus. Nonus agit de aquarum ornatu, scilicet de marinis monstris & de piscibus. Decimus de animalibus vermibus, & serpentibus. Undecimus agit de montibus, metallis, & lapidibus. Duodecimus agit de herbis, & arborib. seu de plantis & vegetabilibus. Tertius decimus agit de quibusdam rerum accidentibus, scilicet de coloribus, saporibus, & liquoribus, sonis, numeris, mensuris, & ponderibus, & sic finitur ordo libri de rerum proprietatibus. Quartus decimus agit de naturæ mirabilibus. Quintus decimus agit de poetarum fabulis & ænigmatibus. Sextus decimus vero agit de figuris Bibliæ & earum expositionibus. Et sic patet ordo hujus

Reducto-

Reductorij, quantum ad numerum suarum partium, & librorum. Advertendum tamen, quod postquam hoc opus reductorij penitus compleviſſem, quoddam volumen, quod intitulabatur de moralizatione libri de proprietatibus rerum, meas venit ad manus, in quo quidem non omnes libri, sed aliqui, & etiam non omnium capitulorum littera, sed aliquæ proprietates de quolibet excerpuntur, quæ procul dubio in locis pluribus notabiliter exponuntur. Paucas tamen proprietates accipit, quibus in locis suis quasi protracte utitur, & deinde adjunctis alijs materijs, in quolibet capitulo vel §. multipliciter se extendit. Quę quidem librum, quia multa eleganter ibi expoſita videbantur, totum volui perlegere, & siquid inveni quod non primitus poſuiſſem in suo loco, statui in breviloquio collocare. Patet igitur, quod ad quatuor debet lector attendere; ut visum est, scilicet ad operis ordinationem, nominationem, distinctionem, & conditionem, quæ quidem attentio ostensa est, cum dictum est. Videte; ut & sic ad attendendum omnes generaliter invitem, dicens illud Thren. 10. *O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte.* Igitur dico quod hic excitatur attentio providi lectoris: Videte inquio. Secundo principaliter dico, quod hic recitatur afflictio ingentis sudoris, & hoc ostenditur dum dicitur laboravi. Et vere laboravi, & opera plena operibus & utinam utilibus incipere, volui, & ut verum fatear, ab ipsis primordijs juventutis, & ab ipsa janua vitæ meæ in laboribus plurimis, in pœnis & miserijs superfui. Laboravi enim in gemitu meo, lavi quandoq; lachrymis lectum meum, sciens quod ille qui labore & dolorem considerat, nunquam ut communiter sine legitimo certamine, & sine bonis laboribus coronam dat. Laboravi igitur primo & ante omnia, Bibliæ textum quater studendo, ut sic sine concordantijs allegare scirem, figuras, auctoritates, & historias, diligentissime consignando. Laboravi postea librum illum de proprietatibus cum alijs, qui de naturis rerum tractabant, diligenter videndo, & quicquid potui retinendo. Laboravi post hæc audaciam moralizandi sumendo, & in hoc annis plurimis attendendo, dictas rerum naturas, ad mores (sicut dictum est) applicando, formam quoque & ordinem eis dando. Laboravi insuper, opus magis arduum & difficile, quod repertorium morale vocavi, aggrediendo, & ibi quasi per quinquennium insudando. Laboro vero nunc hæc omnia corrigendo, & semper aliquid utile in diversis locis & materijs aggregando. Laborabo vero postea opusculum breviarij moralis, collationum scilicet & thematum compilando, & illos labores meos sub isto triplici ordine consummando. Non ignorans igitur, quod *homo nascitur ad laborem*, quodque *quilibet fidelis sicut bonus Christi miles laborare* tenetur, rogo, illum ad quem sunt labores omnium ordinandi, ut à sede magnitudinis suæ sapientiam mihi mittat, quæ mecum sit, & mecum laboret, ut sic possim cum Apostolo dicere, quod *licet sim Apostolorum minimus, plus tamen plurimis laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum.* Exemplo igitur sapientis *modicum Laborare volui, ut invenirem mihi multam requiem*, sciens quod *sancti finaliter requiescent à laboribus suis*; & quod *bonorum laborum gloriosus est fructus.* Fructus dico non corruptibilis, sed æternus, quia revera illum valde fatuum dicerem, qui pro spe temporalis mercedis labores spirituales faceret, & qui opera sui ingenij ad temporalem gloriam ordinaret, & hoc maxime cum videam Cleri rectores & populi, labores philosophantium spernere, nulli prorsus manum largitionis extendere, quinimo sæpe video ignaris epulantibus scientificos esurire. Dudum enim & reges & prælati solebant diligere illos, qui in scientijs laborabant; & qui secundum possibilitatem ingenij se in facultatibus exercebant, sicut exemplificatur in principio historiæ tripartitæ, de judicibus qui honoraverunt Homerum. De Philippo Macedone, qui ditavit Theopompum. De Severo Cæsare, qui supra modum remuneravit Oppianum, De Allena, qui beavit Simonidem. De tyranno Dionysio, qui honoravit Platonem. Sicut etiam exemplificat Solinus de victore orientis Pompejo, qui Possidonio philosopho reverentiam exhibuit, & de Uticense Catone, qui duos philosophos ex remotis partibus, Romam adduxit, sequę plurimum eo facto senatui & populo contuliſſe jactavit. Sed quid mirum si tunc mundi potentes literatos & litteras honorabant? tunc etiam Dij cœlestes, secundum antiquorum opinionem, ipsos dignos honoribus judicabant. Liber enim patet, corpus cujusdam philosophi Athenis inhumatum jacens propter violentiam obsidionis Lisandri, de nocte Lisandro apparens, permitti sepeliri mandavit. *Sine*, inquit, *sepeliri delitias meas.* Apollo etiam Delphicus Socratem sapientiorem cunctis mundi hominibus judicabit. Pollux & Castor Pindarum philosophum de domo ruinosa vocaverunt, quo egresso, cæteros periculum mox involvit. Sed quid dicam, an tunc esse beatius laborare circa scientias, quando à dijs & hominibus præmia sperabantur, an nunc quando ingrata divitum generatio tales respicere non dignatur, quin potius ipsos fantasticos & quasi in mundo superfluos reputat? qui in naturæ operibus & in scientijs quæ intellectum perficiunt meditantur, ita quod illud evangelicum, *Domine per totam noctem laboravimus, & nihil prendimus*, cum Petro dicere jam videntur. Cujus quidem contemptus ratio est in promptu, quia scilicet teste Apostolo, *animalis homo non recipit ea, quæ sunt Spiritus Dei Stultitia est* enim *illi*, & *non potest intelligere alta.* Est enim stulta sapientia, Et econtra (scriptura teste) *talium sapientia apud Deum est stultitia.* Revera dico quod imo nunc est beatius laborare circa talia, quam tunc erat. Quia scilicet tunc illi corruptibilem sperabant mercedem, nos autem incorruptam: Illi laudes quærebant hominum, nos autem laudes quærimus angelorum. Illi gloriam acquirebant humanam, nos autem gratiam promeremur divinam. Illi suæ providebat virtuti, nos autem animarum militamus saluti. Illi in mundo coronabantur hedera, nos autem in cœlo coronabimur æternæ gloriæ fibula vel corona. Illi declamabant & tragœdiabant in theatris, nos autem declamamus in Ecclesijs, & etiam in nostris cordibus nobis ipsis. Et sic ergo concludo, quod beatum est & utile laborare, & se in bonis operibus occupare. Quia scilicet teste Seneca; *generosos animos labor nutrit*, & secundum Apostolum, *qui non laborat, manducare non meruit.* Mulier etiam fortis eo commendatur, quia *otiosa panem suum non comedit.* Laboravi ergo Psal. 1. *Laboravi clamans, & raucæ factæ sunt fauces meæ.* Placeat igitur æterno Deo quod labores meos gratos habeat, & pro istis laboribus æternæ gloriæ blandimenta concedat. Quia procul dubio alias possem dicere illud prophæticum, *In vacuum laboravi sine causa, inane consumpsi fortitudinem meam.* Patet ergo quod hic recitatur afflictio pœnæ vel sudoris. Laboravi iniquio. Sed tertio dico, quod hic explicatur intentio ferventis amoris, quod utique fit cum dico. Non solum mihi, sed omnibus, verus enim & charitativus amor magis diligit visitationem communem quam privatam, & ideo ad virum bonum pertinet, quod sibi soli non studeat proficere, sed quod magis omnibus glorietur prodesse. Stellæ enim suas influentias sibi invicem communicant, cœlique luminaria non sibi solum lucent, sed omnes generaliter illuminant & illustrant. Et formicæ etiam labores suos solæ non comedunt, imo omnes congregant pro singulis, & singulæ pro omnibus militant & laborant. Sic revera nunquam debet homo ad lucrum proprium solum attendere, sed ad omnium salutem, opera sua jugiter ordinare. *Non soli mihi laboro, sed omnibus.* Exemplo beati Job, qui dicit quod buccellam suam solis non comedebat, sed ostium suum omnibus patens erat, & bona sua transeuntibus dividebat, ut sic ego dicam illud Eccles. 33. *Respicite quoniam non solum mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam.* Ut exemplo etiam Chameleontis (qui omnibus coloribus se conformat) possim dicere illud 1. ad Corinth. 9. *Omnibus omnia factus sum.* Illa enim quæ sine fictione didici, sine invidia communico. Talentumque mihi traditum in terra non fodio, & thesaurum quem mihi dedit Dominus, non absondo, sed potius omnia quæ scire possum, libenter alijs manifesto. Et *qui sitit, veniat, & qui voluerit, bibat.* Omnes generaliter invoco & invito. Nunquam enim illos approbavi, qui bona, si qua fecerint, soli gloriantur habere, ipsaque solent abscondere, & more cervi (qui cornu dextrum abscondit) depositum invidiose sibimet retinere, quibus scilicet reprehensive potest dici illud 1. Reg. 21. *Quare tu solus, & nullus tecum?* Maxime cum dicat Sapiens, quod *sapientia abscondita & thesaurus occultus, nulla utilitas in utrisque*; ipsi vero singuli possunt dicere illud Esai. 63. *Torcular calcavi solus, & de gentibus non erat vir mecum.* Ego igitur post excitatam lectoris attentionem, post recitatam laboris vexationem, post exemplificatam amoris intentionem seu affectionem, jam intendo opus hujus reductorij recipere, à Deo sumens exordium; à quo necesse est omne principium inchoare.

§ (o) §

REDUCTORII MORALIS PETRI BERCHORII PICTAVIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

LIBER PRIMVS.

CAP. I.

De Deo.

1 DEvs, quia propriæ ſpeculationis eſt, de rebus ſubjective & materialiter loqui, in quantum ſcilicet ſunt reducibiles tranſſumptive ad aliquem intellectum moralem, ideo cum Deus ſit illud, ad quem omuia reducuntur, abſurdum videretur mihi, de quo hic capitulum facere, & proprietates ejus, ad alia propoſita adducere, niſi viderem ſcripturam benedictum nomen ſuum
2 aliquando ad homines, aliquando ad Angelos appropriare. Igitur breviter dicamus, quod ſecundum Damaſcen. *Deus eſt primum principium immortale & æternum, ſimplex, influxibile, impaſſibile, incompoſitum, incorruptum, lumen intellectuale, virtus inacceſſibilis, fons bonitatis, omnia menſurans.* Chariſſimi, quia ſcriptum eſt Epheſ. 5. *Imitatores Dei eſtote, ſicut filij chariſſimi, quia etiam ſcriptum eſt de viris juſtis & perfectis* Pſal. 81. *Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes,* ideo competenter poſſum dicere, quod quilibet vir perfectus, & maxime prælatus poteſt ſpiritualiter dici Deus, & hoc quia pro certo talis eſt principium aliorum per honorem & dignitatem, & ideo ipſe debet eſſe immortalis & æternus per pet ſeverantiæ continuitatem. Influxibilis & impaſſibilis, per conſtantiæ & patientiæ firmitatem: Simplex & compoſitus, per mentis innocentiam & puritatem, & per verborum veritatem & ſinceritatem. Incorruptus per munditiam & caſtitatem. Lumen intellectus, per ſcientiam & ſubtilitatem. Item iſte debet eſſe virtus, bonum viriliter operando. Inaceſſibilis majeſtatem luam ne vilipendant, non nimis familiariter ſubmittendo, vel popularibus exponendo. Fons etiam bonitatis in omnes miſericorditer influendo, & cunctis liberaliter bonitatis ſuæ beneficia largiendo. Item iſte debet eſſe menſurans, quia ſcilicet ipſe debet menſurare merita & demerita ſubditorum, per debitam conſiderationem, debet eſſe omnia implens, quia ſcilicet vacuos virtutibus vel opibus debet implere, per bonorum documentorum & exemplorum eruditionem, & per temporalium beneficiorum ſubventionem. Debet inſuper eſſe omnia continens, per charitatem & dilectionem; & omnia conſervans per juſtitiam & defenſionem, omnibus imperans & damnans per potentiam, & juriſdictionem. Et ſic talis poterit dici Deus, id eſt, Dei imitator & filius, ita quod de talibus prælatis & perfectis poterunt ſæculares & ſubditi dicere illud Act. 14. *Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.* Deus dicitur fons totius bonitatis. Bo-
3 nitas autem ſua ſumme in hoc apparet, quia beneficia ſua omnibus ſolet concedere, & tam bonis quam malis bona ſua influere vel donare, & illa quæ ad regimen univerſi pertinent, nulli quamvis impio, denegare. Unde omnibus dat Deus vitam, nutrimentum, regnum & tutelam, ſive infidelis fuerit, vel fidelis. *Solem enim ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, ad illuminandum.* Temporalia concedit ad nutriendum. Tutelam vero boni angeli cujuslibet etiam infideli apponit ad cuſtodiendum. Iſta enim beneficia quæ ad communem rerum ordinem pertinent, nulli Deus denegat, illa tamen quæ ad ſpiritualem gratiam pertinent, ſicut eſt gratia & gloria; bonis & benemeritis ſolis præſtat. Sic vere debet facere prælatus, debet enim eſſe fons totius bonitatis, & ideo per liberalem pietatem in omnes debet influere, omnibus proficere, nulli nocere. Et dato, quod aliquos bonos, alios malos, quoſdam amicos, quoſdam inimicos videat, cunctis tamen illa quæ ad ſuum commune officium pertinent, debet inſtruere, & propter privatum odium vel delictum, nemini munus publicum denegare, omnibuſque ſubditis nutrimentū piæ ſubventionis, regimen juriſdictionis, & tutelam protectionis & defenſionis, & generaliter miniſtrare, & malos & bonos indifferenter libra juſtitiæ, ſicut omnium debitor, gubernare. Rom. 1. *Græcis & Barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum.* Veruntamen, quantum ad illa quæ concernunt gratiam, utpote quantum ad promotiones, debet alio modo ſe habere; quia tunc debet in ſubditos diſcernere, bonoſque malis præferre, & ſecundum merita perſonarum aliter diſpenſare 1. ad Cor. 11. *alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.* Deus eſt juſtus, veruntamen rigorem ſuum 4
non ſtatim infert delinquentibus, imo multum diſſimulat & expectat, ut homines reſpectum habeant pœnitendi, quia ſecundum ſcripturam Ezech. 18. *Non vult Deus mortem peccatorū, ſed ut convertatur & vivat.* & diſſimulat peccata hominum propter pœnitentiam. Sic proculdubio debet facere judex vel prælatus, quia pro certo non ſtatim debet ad punitionem contra delinquentem, prorumpere, ſed ſub diſſimulatione multa opera tranſire, ut ſic poſſit pœnitentiæ locum dare. Quod tamen eſt contra multos, qui magis quærunt punitionem, quam correctionem, ſi ſtatim diſſimulatione prorumpunt ad ſententiarum executionem. Prov. 1. *Pedes eorum in malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem.* Deus regendo mundum, quærit ſolum creaturarum utilitatem, & non propriam, quia ſcilicet de iſto ſuo regimine nihil acquirit utilitatis. Sic vere illi qui vicarij ſunt Dei, ſcilicet 5
principes, judices & prælati, & etiam prædicatores & doctores, non debent in officijs ſuis ad proprium lucrum attendere, ſed ſolum de ſubditorum utilitatibus producere, juxta illud 1. Cor. 10. *Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* In Duo ſunt res perſonæ, una tamen & eadem eſt ſubſtantia, eſſentia, & etiam 6
quælibet perſona eſt in alia, dato quod non ſit alia. Totus enim eſt in patre filius, & totus in verbis pater. Sic vere moraliter loquendo, dato quod nos ſimus plures & diſtinctæ perſonæ in Eccleſia, debemus tamen eſſe unum, quantum ad fidei unitatem, & alter in alterutro, quantum ad intimam charitatem. Ezech. 1. *Erat rota in medio rotæ.* Vel quod tres perſonæ una eſſentia ſunt contentæ, ad denotandum, quod tres clerici uno beneficio debent, & una præbenda contenti eſſe. Vel dic, quod inter perſonas Eccleſiaſticas omnes debent de republica certare, & in unam eſſentiam, et in unam communem concordiam convenire. Vel dic, quod in divinis tres perſonæ non habent niſi unam eſſentiam, in humanis autem eſt converſo, quia una eſſentia tres habet perſonas, in quantum ſcilicet hodie unus clericus non eſt 7
contentus uno prioratu et beneficio, niſi etiam habeat duos vel plures. De nominibus vero Dei ſive proprijs, ſive appropriatis, de relationibus, notionibus et effectuum divinorum ad humana membra applicationibus, vide quomodo loquitur magiſter in iſta materia, quia ipſa nolui moralizare, nec ad aliud applicare. Hoc ſolum ſuperaddo, quod Spiritus ſanctus, cui at- 8
tribuitur bonitas, & multis nominibus nominatur. Iſte enim digitus, columba, nubes, ventus, ignis, ros, oleum, & alia ſimilia, quæ proculdubio non ſolum Spiritui ſancto, imo etiam cuilibet ſpirituali viro poſſunt moraliter competere, ut ſic non caro, ſed ſpiritus poſſit eſſe, quia ſcilicet iſte debet eſſe digitus, diſcrete, ſubtiliter operando. Columba, modeſte & ſimpliciter convivendo. Nubes pie & benigniter beneficia alijs ſolvendo & influendo. Ventus tribulatos refrigerando & conſolando, ignis, homines congelatos & indevotos in amore Dei accendendo & inflammando. Ros, per doctrinam

irrigando et fecundando. Oleum, per misericordiam leniendo, & per beneficia impinguando. Ideo non solum de Spiritu sancto, imo etiam de quolibet viro spirituali potest dici illud Sap. 7. *Est* (inquit) *in illa*, supple Ecclesia, fide vel sapientia, *spiritus intelligentiæ unicus, multiplex, subtilis, disertus, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum.*

Cap. II.

De Angelis.

1 Angelus, secundum Damascenum, *est substantia intellectualis semper mobilis, incorporea, arbitrio libera, Deo ministrans, gratia non natura immortalitatem habens.* Angelus enim summam habet intellectus subtilitatem & claritatem, & hoc quia nullam habet cum materia dependentiæ necessitatem. Habet enim intellectum difformem, & ideo supra tempus est, ita quod res per discursum non intelligit, sed totum simul apprehendit & cognoscit. Et ideo qualis est comparatio simplicis ad compositum, sic intellectus angelici ad humanum. Talis angelus procul dubio debet esse quilibet vir perfectus. Iste est enim intellectualis per fidem & discretionem. Semper mobilis per obedientiam, & operationem. Arbitrio liber, per amotam omnem servitutis culpæ obligationem. Deo ministrans, per obsequium & humilem subjectionem. Immortalitatem habens, per perseverantiam in bono durationem. Dei formiter intelligens, per mentis suæ cum Deo conformationem. Cito, simul & sine discursu veritatem cognoscens, per promptam mentis adhibitionem. A materia, id est, à carne vel à mundo non dependens, per totalem sui ab ipsis abdicationem. Ut sic quilibet
2 talis figuretur. Apoc. 10. ubi dicitur, *Vidi angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & facies ejus erat ut sol, &c.* Expone sicut infra, finali tractatu, in loco suo. Secundum Dionysium li. de di. no. c. 6. Angeli dicuntur agalmata, id est, specula clarissima immaculata & pura divini luminis receptiva, & ipsius alijs manifestativa & ostensiva. Quia scilicet illud quod angelus gustando & contemplando divinitus percipit, alijs inferioribus notificat & transfundit. Continuo enim faciem patris contemplatur, & illud quod ibi viderit, ad alios transfundere comprobatur. Superiores enim illuminant inferiores, & lumen quod à Deo recipiunt, influunt in minores. Proculdubio tales Angeli possunt dici viri Ecclesiastici, quia pro certo isti debent esse specula & exemplaria aliorum, quia scilicet isti debent esse puri per innocentiam, immaculati per carnis munditiam, luminis gratiæ & sapientiæ à Deo receptivi, & verbis & exemplis ipsius ad alios transmissivi, & per bona opera exterius ostensivi. Illuminationem enim gratiæ & scientiæ quam gustando & contemplando à Deo solent recipere, debent in alios, scilicet seculares & subditos transfundere, & quanto gradu sunt superiores, tanto plus debent inferiores suo cœlesti lumine irradiare, sicut ad literam faciunt boni prædicatores & doctores. De quibus, Apoc.
3 18. *Vidi alterum Angelum descendentem habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria ejus.* Angelorum mirabiles sunt operationes & virtutes. Omnia enim faciunt sine mora & dilatione. Omnia adversa coercent sine resistentia & contradictione. Semper nobis assistunt & serviunt sine intermissione. Humanæ naturæ sunt custodes à Dei ordinatione. Libere Deo famulantur sine coactione. Subito in instantia jussa Dei perficiunt sine procrastinatione. Proficua & utilia nobis procurant summa attentione. Deum continue contemplantur sine fatigatione. Extra se apprehendunt omnia sine collatione. Hominibus præficiuntur sine ipsorum gravamine & turbatione. Inter se ordinatissime disponuntur sine invidia & ambitione. Ista omnia possunt applicari ad bonos Ecclesiasticos viros & prælatos, qui etiam in scriptura Angeli nuncupantur. Apoc. 1. *Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum.* Isti enim sine mora dicuntur omnia facere, quia scilicet Dei & superiorum mandata debent sine dilatione exequi, & opera misericordiæ & quæcunque beneficia sine procrastinationis vitio exercere, juxta illud Senecæ: *Diu delibera, cito facito.* Igitur isti debent adversa & nocumenta à subditis coercere, ipsisque assistere & servire, & contra inimicos spirituales & temporales tutamen & refugium adhibere. Isti enim Angeli, scilicet prælati, hominum, id est, subditorum sunt custodes & ministri, & ad ipsorum tuitionem & defensionem contra dæmones, tyrannos & hæreticos deputati. Esa. 62. *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes.* Unde de Angelis potest exponi illud Can. 5. *Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem.* Item isti sine coactione debent sponte & libere Domino servire, *quia* sc. *non placent Deo coacta servitia.* Bona omnia pro posse debent alijs procurare, Deum, & bona æterna debent cõtemplari, & omnia quæ ad salutẽ pertinent, apprehendere & videre, apprehensa perpetuo retinere. Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem patris.* Item isti debent homines sibi commissos, id est, subditos sine quæstu proprij lucri regere, ipsiq; sine tyrannide principari, & præesse. Ordinate vivere, & nullus alteri invidere, & alter alterius officium vel beneficium non ambire, sed in pace & concordia perpetua permanere. Unde de Angelis loquens dicit 4
scriptura Job 25. quod *Deus facit concordiam in sublimibus suis*, id est, in viris Ecclesiasticis & prælatis. Angeli carne vel ossibus non teguntur, sine dilatione operantur, Deum cõtinue contemplantur, inter se sine discordia conversantur, inferiores superioribus famulantur, & majores minoribus principantur, nulla possibilitate gravantur, nulla varietate alterantur, nulla moralitate corrumpuntur, nulla mala affectione inflammantur, nulla invidia stimulantur, nulla iracundia conturbantur, nunquam sibi invicem injuriantur, quod quicquid eis à Deo præceptum fuerit, subito sine tardamine exequuntur, & quia immortales sunt, ideo pro conservatione suæ speciei non nubent neq; nubentur. Tales angeli possunt dici quilibet boni religiosi & clerici, qui etiam in scriptura Angeli possunt dici, sicut de sacerdote dicitur Mala. 2. quod *legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* Tales enim Angeli sine dilatione debent operari, celeriter obediendo, cœlestia debent contemplari, se à terrestribus abstrahendo, sine discordia debent conversari, secum pacifice convivendo, inferiores superioribus debent famulari, cum reverentia obsequendo, superiores & antiquiores inferioribus & junioribus debent principari, ipsos juste regendo & gubernando nulla possibilitate debent gravari, sed per patientiam stabiliendo, nulla varietate alterari, sed per constantiam confirmando, nulla moralitate seu iniquitate corrumpi, sed per perseverantiam in vita gratiæ conservando. Isti etiam ad literam nulla mala affectione debent inflammari, nulla invidiæ scintilla, aut iracundia stimulari, & nunquam sibi invicem injuriari, & quicquid eis injunctum fuerit, debent prompte, voluntarie & celeriter exequi & operari, ut sic de ipsis possit intelligi illud quod de nubibus dicitur Job. 37. *Lustrant cuncta per circuitum quocunq; eas voluntas gubernantis duxerit.* Et ideo de immortalitate, & perseverantia & stabilitate cujuslibet talis angelici viri potest dici illud 2. Reg. 14. *Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus Rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur.* Isti etiam carnis propagatione non debent uti, sed in castitate perpetua conversari, quia sicut dicitur Matth. 22. *Quid digni habiti fuerint* 5
regno, non nubent, neq; nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei. Item sicut ponit hic magister, quamvis angelica natura sit à lineamentis corporis penitus aliena, tamen in corporali figura pinguntur, & habere varias figuras & mẽbra corporalia in scriptura prędicantur, sed per denominationẽ visibilium membrorum, intelliguntur actiones & proprietates invisibilium animorum. Angeli ergo pinguuntur cum longa coma, & cum capillis deorsum pendentibus. Pinguntur etiam cum pennis & alis sursum tendentibus, Pinguntur etiam cum auribus & naribus, cum ore & cum dentibus, cum lingua & cum labijs, cũ oculis & supercilijs, cum brachijs & manibus, cum tibijs & pedibus, cum costis & lateribus cum lumbis & femoribus. Proculdubio talis Angelus sic figuratus potest dici quilibet vir perfectus. Ezech. 23. *Vidit viros depictos in parietibus imagines Caldæorum expressas coloribus.* Ad viros igitur perfectos & angelicos, expositionem quam ad ipsos angelos applicat hic magister, possumus applicare. Capilli ergo istorum signant sanctas cogitationes, quæ à capite mentis oriuntur, & sursum in Deum continue reflectũtur, inferius vero quantum ad vitæ activæ regimen aliquoties extenduntur. Psal. 54. *Jactu cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.* Alæ eorum designant aptitudinem ad contemplandum, & ad mentem sursum ad Dominum elevandum. Aures significant promptitudinem ad audiendum. Nares vero denotant discretionem ad vitia fœtentia repellẽdum, & ad virtutes odoriferas sentiendum. Quia proculdubio viri justi mandata prælatorum prompte debent audire, & inter odores & fœtores, & inter virtutes aliorum & vitia debent discernere, & vitia respuere, virtutes vero odoriferas diligere, & in eis delectari. Jac. 2. *Sit omnis homo velox ad audiendum.* Item isti debent habere os, ad manducandũ & gustan-

dum & per devotionem. Dentes, ad masticandum per deliberationem; Labia, ad osculandum per charitativam dilectionem; Linguam, ad loquendum per laudem & confessionē; Oculos, ad videndum per claram discretionem; Manus & brachia ad laborandum per bonam operationem; Pedes & tibias, ad ambulandum per bonam affectionem; Costas & latera, ad sustinendum per patientiam & durationem; Lumbos & femora, ad generandum per virtutum productionem. In homine enim morali, os quod gustat, est devotio. Ala quæ sursum volat & levat, est contemplatio. Dens qui masticat, est deliberatio. Labium quod osculatur, est dilectio, lingua quæ loquitur est confessio. Oculus qui videt, est discretio. Manus quæ laborat, est operatio. Pars quæ ambulat, est affectio. Latus & humeri qui sustinent, patientiæ firmatio. Lumbus qui generat, est bona delectatio, & virtualis productio. Et sic quilibet talis angelicus vel angelus potest figurari in illo angelo, qui apparuit Joan. Apoc. 1. *qui habebat caput & capillos candidos, sicut lanam, oculos velut flammam ignis, & pedes similes orichalco, &c.* Expone, sicut infra in tractatu, de figuris Bibliæ in loco suo, ut de quolibet tali viro angelico & perfecto, possit dici illud Jud. 13. quod dixit mater Samsonis,
6 *Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum.* Angeli semper pinguntur juvenes, & non barbati, vestiti & adornati, pedibus nudi & discalciati, humeris pennati seu alati. Sic vere viri spirituales & angelici juvenes sunt per morum novitatem. Vestiti sunt per vitæ honestatem, & per tectam omnem turpitudinem & fœditatem. Ornati sunt per virtutum & morum venustatem. Discalciati sunt per pedum, id est affectuum nuditatem, & liberam in Domino voluntatem, alati sunt per contemplationem sublimitatem, & per elevatam ad cælestia animæ libertatem, quia pro certo viri angelici in moribus semper juvenescunt semperque sunt juvenes, quia nunquam per malas consuetudines senescunt, ornati per bonam conversationem, alati per contemplationem, nudi pedes per liberam affectionem, ut sic figurentur in illo angelo Tob. 5. de quo dicitur quod *Tobias invenit juvenem*
7 *splendidum stantem, præcinctum, paratum ad ambulandum.* Angeli veri & angeli picti inter se differunt, quia sc. angeli picti alas habere videntur, tamen nunquam volant. Os aperiunt ac si cantare debeant, & tamen nunquam clamant. Thuribulum portant, & tamen odorem nunquam vaporant. Cereos deferunt, & tamen nunquam illuminant nec illustrant. Tales picti & picti angeli sunt hypocritæ, de quibus etiam 2. ad Cor. 11. Quod *ipse angelus Sathanæ transfigurat se in angelum lucis*, quia proculdubio talis angelus videtur habere volatum contemplationis, & tamen nunquam exercet unum volatum alicujus bonæ affectionis, apparenter creditur os operire, orare sc. & Deum laudare, etiã tamen vocem ejus nunquam consuevit dominus exaudire. Thuribulum devotionis gerere videtur, & tamen odor aromatum virtutum nunquam à Deo percipitur aut sentitur. Cereos etiam bonorum exemplorum portat, & tamen seipsum non illuminat, nec illustrat. Bar. 6. *Neq; splendebunt ut sol, neq; illuminabunt ut luna.* Describuntur etiam Angeli sub multiplici figura mirabiliter alterati,
8 sicut tangit Dionysius in fine Hierarchiæ. Sicut n. ex discursu scripturæ patet, Angeli quandoq; visi sunt alati atq; pennati. Es. 6. *Sex alæ uni, &c.* Aliquando vestibus igneis visi sunt induti, Dan. 10. *Brachia ejus*, s. Angeli, *& quæ deorsum erant usque ad pedes, quasi species æris candentis.* Aliquando Zonis aureis visi sunt accincti. Apo. 1. *Præcincti ad mamillas Zona aurea.* Aliquando virgis & sceptris visi sunt conjuncti, sicut Jud. 6. legitur quod Angelus extendit summitatem virgæ quam tenebat. Item aliquando tela & gladios visi sunt gestare, ut patet 2. Reg. 24. ubi David vidit Angelum evaginato gladio. Aliquando trullas & perpendicula visi sunt habere, sicut de Amos legitur quod *ipse trullam cementarij* vidit Amos 7. Aliquando calamos & mensuras visi sunt tenere, ut Zac. 2. ubi de quodam Angelo dicitur, quod *habebat calamum mensuræ, ad Hierusalem mensurandam.* Item aliquando visi sunt cum phialis & aromatibus, Apo. 5. Aliquando cum citharis & dulce sonantibus ibidem. Aliquando cum tubis dure clangentibus Apo. 9. Aliquando cum atramentis, & scriptorum instrumentis competentibus. Eze. 9. His & multis alijs figuris Angeli figurantur, per tales figuras eorum operationes mirabiles designantur. Ista omnia possunt applicari ad viros Ecclesiasticos & prælatos, etiamsi non exponamus aliter, quam exposuit hic magister, quia sc. Angeli græce, nuntij dicuntur latine, quia s. viri justi Dei sunt nuntij & ministri. Mat. 4. *Accesserunt Angeli & ministrabant ei.* Igitur isti debent habere alas, i. sublimem affectionem & contemplationem. Vestes igneas, i. ferventem amorem & dilectionem, Zonas aureas, i. sapientiam & splendentem discretionem. Virga & sceptra, id est, auctoritatem & jurisdictionem. Tela & gladios, id est, rigorem, severitatem, & correctionem. Trullas & perpendicula, quæ t. sunt instrumenta pro ædificando, id est, exemplarem & verbalem ædificationem. Calamos & mensuras, id est, discretam aliorum mensurationem, suorum meritorum distinctionem. Phialas & aromata, id est, suavẽ devotionem & bonæ famæ odorationem. Citharas & cantus, id est, benignam tribulationum consolationem, & Dei laudem & gratiarum actionem. Tubas s. asperam reprehensionem, & fortem ad bonum excitationem. Atramentarium scriptorum, i. divinæ voluntatis in aliis descriptionem, notificationem & prædicationem. Talia enim officia instrumenta & ornamenta spiritualiter intellecta habent Angeli, id est, viri angelici & perfecti, quapropter Angeli possunt dici, quia sicut dicitur in Ps 103. *Deus facit Angelos suos spiritus & ministros suos.* Item ponit hic magister, 9
quod Angeli diversis rebus naturalibus comparantur in scriptura, & sub varijs etiam figuris rerum irrationabilium apparuisse leguntur, scilicet ventis, nubibus, ignibus, pretiosis lapidibus, bobus, aquilis, &c. Sed quia vir perfectus rebus istis omnibus infra in locis & titulis diversimode comparatur, ideo de istis supersedeo quo ad præsens. Omitto igitur istam materiam de Hierarchijs & ordinibus, & eorum proprietatibus, non est præsentis operis de angelis aliquid dicere, nisi inquantum aliquas eorum proprietates possum ad aliud applicare. Hoc solum superaddo, quod hic in fine dicit magister, quod bonus angelus nostræ custodiæ deputatus, ad bonum nos excitat, ne in vitijs dormiamus. Spiritualiter nos reficit, ne sub onere recumbamus. Arcet dæmones, ne læsionem ab eis subeamus. Instruit in ambiguis, ut certitudinem habeamus. Conducit in via, ne per invia, deviemus. Item iste assistit nobis in tristitia positis, ut consolemur. Compatitur delinquentibus ut emendemur. Astat præliantibus, ut adjuvemur. Sanat vulnera, ne moriamur. Item iste peccata nostra nobis reducit ad memoriam, ut erubescamus. Voluntatem Dei annuntiat, ut eam impleamus. Impedimenta aufert, ut Deo liberius serviamus. Frequenter nos visitat, & nobis præcavet, ne offendamus. Ista omnia possunt applicari ad bonum prælatum subditorum custodiæ deputatum, qui proculdubio officium habet tam angelicum quam divinum: Iste enim debet subditos prædicando, ne in vitijs dormiant, excitare. Figura, Act. 12. Ubi Petrum in carcere positum & dormientem Angelus percusso ipsius latere, excitavit. Item iste debet cibos exemplorum, doctrinæ temporalis eleemosynæ ministrare. Ut 3. Reg. 19. Ubi Angelus apportavit panem Heliæ dicens, *Surge, comede, quia grandis tibi restat via.* Item iste debet dæmones, i. hæreticos & tyrannos ne subditis noceat coarctare, sicut de Raphaele legitur Tob. 8. quod Asmodæum qui Saræ maritos occiderat, relegavit. Item iste debet ne errent subditi, ipsos in rebus dubijs informare. Unde Angelus dicit Danieli, Dan. 9. *Nunc egressus sum, ut docerem te.* Item iste debet subditos in via morum conducere, & ne per vitia devient, ipsis debet verbis & exemplis viam justitiæ demonstrare. Ps. 90. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis.* Exemplum Tobiæ 5. ubi Raphael Angelus dicit Tobiæ. *Ego sanum ducam & reducam filium tuum.* Item iste debet tristes & tribulatos consolari, & confortare, ut Luc. 22. ubi Angelus Christum, dum erat in agonia confortavit. Et Gen. 16. ubi Angelus Agar desperanti & fugienti consolationes & consilia bona dedit. Item iste debet delinquentibus condolere, præliantes & certantes contra fortunam & contra vitia, debet juvare, & languentes & ægrotantes à vitiorum vulneribus debet sanare, exemplo boni Angeli, qui præ compassione supponitur flere. Jud. 2. *Apparuit autem Angelus Domini ad locum flentium.* Et Esa. 33. *Angeli pacis amare flebunt.* Exemplo etiam illius Angeli, qui Jacob luctantem voluit excitare, & contra Esau promisit juvare. Gen. 32. Exẽplo insuper illius Angeli, qui Tobiæ cæcitatem voluit sanare, & sibi opportuna remedia adhibere, sicut apparet Tob. 11. Item debet Angelus & Angelicus prælatus peccata sua subditis ad memoriã reducere, voluntatem Dei eis prædicare, & dicere impedimenta ẽt & scandala si qua in via morũ habeant, debet pro viribus amovere. Angelus n. filijs Israel peccata sua improperavit. Iu. 2. Angelus Christi nativitatem pastoribus nuntiavit. Luc. 2. Angelus insuper filios Israel præcedens, ipsos ab offendiculis liberavit. Exod. 13. *Præcedet te Angelus meus, & introducet te ad Hethæum & Amorrhæum, quẽ ego conteram.* Ista igitur omnia prælati Angeli subditis suis faciunt, ipsisq; quantum possunt proficiunt atq; prosunt. Angelus

continue

continue Deo ministrat; à Dei laude nunquam cessat; homines quibus apparet, si in principio contristat, in fine tamen consolatur, & delectat; quando vult se ostendit, & quando voluerit se occultat. Corpus aptum pro apparendo accipit, ipsumque peracto officio dimittit, & ipsum corpus in pristinum reducere consuevit, & ipse Angelus iterato à mortalium visibus se abscondit. Hæc omnia ad bonum religiosum pertinent, qui scilicet Deo continue debet ministrare. Dan. 7. *Millia millium ministrant ei.* Deo semper debet psallere, & eum laudare. Psal. 148. *Laudate Dominum omnes Angeli ejus.* Peccatores debent reprehensionibus contristare, veruntamen ne desperent, semper debet eos consolationibus finaliter confortare. Ab hominum visibus se debet abscondere, & in clausttorum abditis occultare: Veruntamen quando necesse habet scilicet pro utilitate sui, vel proximi, exterius hominibus apparere, corpus ad hoc aptum, id est, mores ad hoc convenientes debet induere, quos scilicet peracto officio debet ponere, & iterum in abditis claustri se invisibilem exhibere, mundi aspectus fugere, & soli Deo invisibiliter militare. Unde Judic. 13. de Angelo Manue apparente dicitur, quod
12 *in flamma ascendit in cælum, & ultra eis non apparuit.* Angelus in corpore assumpto aliquando comedere videtur, & tamen cibus ille in corpus assumptum non convertitur nec mutatur, imo potestative ab ipso consumitur & annihilatur. Ista possunt dici de quibusdam, qui videntur cibum verbi divini audire, comedere & recipere, inde tamen non solent reficere vel nutrire, quinimo ipsum sic receptum solent consumere & annihilare, id est, pro nihilo habere, & in nullam sui utilitatem convertere vel mutare. Tob. 12. *Videbar quidem vobis comedere & bibere.* Hæc igitur de proprietatibus boni Angeli, inquantum possunt ad mores hominum applicari, sufficiant quo ad præsens.

Cap. III.

De Diabolo.

1 Diabolus. Nota quod diabolus est *Angelus malus, lucifer* scilicet *& quilibet alius sequax ejus, qui sponte à Deo recedens, in malitia existit obstinatus.* Suut igit dæmones spiritus, Angeli à Deo voluntarie perversi & aversi, in malitia obstinati, mente subtilissimi, humanæ salutis invidi, & absque omni lucro suo ad nocendum hominibus semper prompti. Secundum enim Damascen. ex Dei permissione, in omnem quam voluerint imaginem se transformant, & sic tentationes varias solent immittere, quibus mentes decipiunt & defraudant. Afflictionem enim & damnationem humanam summe appetunt, ideo nisi à Deo vel à bonis Angelis coerceantur, quanto magis cocuerint, tanto nocere amplius delectantur, sicut dicit Gre. primi mor. 32. Tales dæmones videntur esse homines quidam obstinati, quidam crudeles, impij & tyranni, sicut sunt aliqui usurarij, & officiales principum, ballivi, qui scilicet à Deo sponte & voluntarie videntur recedere, & ex innata sibi malitia, saluti & prosperitati hominum invidere Job. 34. *Quasi ex industria recesserunt à Deo.* Bonum enim sociorum & vicinorum sustinere nequeunt, & ideo damnationem & tribulationem eorum semper machinantur & quærunt. Et dato, quod ibi aliquod commodum non habeant, sæpe tamen fit, quod in nocumentis aliorum & præjudicijs se delectant, sicut patet de istis malis officialibus & ballivis, qui gaudent & non cessant magistris suis subditos accusare, quicquid mali possunt alijs procurare, ipsosque decipere & fraudare, injuriari & turbare, nisi Dei vel Angeli, id est, nisi boni principis vel prælati providentia ipsos sciat debite cœercere & à suis malitiis cohibere 1. Petr. 5. *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Tales enim, ut communiter in suis malitijs sunt subtilissimi, & ideo ad defraudandum simplices sunt astutissimi. In varias enim figuras, id est, in diversas fictiones & dissimulationes se solent vertere, unumque apparenter prætendere, & aliud latenter intendere, ut sic melius possint simplices defraudare. 2. ad Cor. 11. *Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis,* sicut ad litteram de malitiosis & de fallis amicis patet, qui boni volunt appatere, ut melius possint nocere. Tales non satiantur male facere, imo quanto plura mala fecerint & magis nocuerint, semper desiderant plus nocere, quod bene figuratur Matth. 8. ubi dæmones ab obsesso fugati, dicebant Domino: *Si ejicis nos, mitte nos in porcos,* quia scilicet isti quando non possunt plus nocere hominibus, id est, majoribus, accipiunt tamen licentiam nocendi porcis, id est, pauperibus & minoribus. Dæmones multi denominantur nominibus in scriptura, per quæ scilicet ipsorum malitiæ & proprietates malæ, spiritualiter denotantur. Igitur malus spiritus dicitur diabolus, id est, deorsum ruens, quia de cœlo cecidit. Dæmon, id est, sciens, quia scientiam naturalem retinuit, & quia summa intelligentia, à principio viguit. Sathan, id est, adversarius, quia humano generi semper contrarius extitit, Beemoth, id est, bos, quia mugitum desperationis promittit, & quia herbam, id est, carnales spiritualiter comedit. Leviatham, id est, additamentum, eo quod pœnam, & culpam culpæ semper addit. Apollion, id est, exterminator, eo scilicet quod omnes virtutes exterminat & destruit. Serpens & coluber tortuosus, eo quod in malitijs suis suaviter collabitur & incedit. Leo, eo quod crudeliter persequitur & invadit. Et proculdubio ista omnia competunt quibusdam malis & malitiosis divitibus & peccatoribus hujus mundi. Isti dicuntur diabolus, quia deorsum ad mundi bona solent per avaritiam impetuose & sine deliberatione ruere & descendere. Luc. 10. *Videbam Sathanam quasi fulgur de cælo cadentem.* Dæmon, quia mundana scientia & sapientia, hoc est dictum, cautelosa malitia solent alios præcellere te Luc. 16. *Filij hujus seculi prudentiores filijs lucis sunt.* Sathan, quia alijs hominibus solent adversari & se opponere. Beemoth, quia sicut bos herbas, id est, divitias aliorum solent depascere. Leviathan, quia aliorum bona suis possessionibus solent addere. Apollion, quia pauperes solent exterminare, exhæredare & destruere. Serpens & coluber, quia caute & suaviter solent alios fraudare & decipere. Leo, quia ipsos finaliter solent & prædari & deripere, qui scilicet ipsi primo sicut serpens caute obligant & decipiunt innocentes, & tandem sicut Leo devorant & diripiunt; se ab eis defendere non valentes. Psal. 9. *Insidiatur quasi Leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat pauperem, rapere pauperem dum attrahit eum.* Dæmones illos quos decipiunt, videntur diligere, in quantum solent bona temporalia ipsis dare, in fine tantum illos solent dimittere, & damnationem perpetuam ministrare. Dæmones etiam promittunt hominibus quæ non reddunt. Sic usurarij, pauperes quibus bona sua mutuant, diligere se supponunt, ipsos tamen in fine damnant, exhæredant & confundunt. Multa etiam solent eis promittere, quæ tamen in fine nolunt reddere, & quæ etiam more dæmonum solent interpretari, aliter intelligi debere. Incorrigibiles etiam sunt, quia pro certo vix, aut nunquam ad veritatis semitam se convertunt. Vel dic de luxuriosis, qui more dæmonum alios carnaliter diligunt, & diligendo ad ignem perpetuum secum trahunt. Qui etiam juvenculis multa promittunt, quæ non reddunt, & corrigi ab aliquo nunquam volunt, & etiam quod est deterius, nunquam possunt Eccl. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.* Proverb. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Dæmones propriam extollentiam quærunt, 4
bonis terrorem inferunt, ipsosque in hoc seculo plusquam malos deprimunt, atque lædunt. Malos vero in præsenti promovent & extollunt, solum propter peccata potestatem super homines accipiunt. Largi in promissis, & mendaces in factis sunt, tempestates excitant & faciunt, & post se vestigia derelinquunt. Incorrigibiles sunt & obstinati, ita quod mutari à malitia nunquam possunt. Tales dæmones dicuntur esse mali principes & prælati, quia scilicet isti litteram, terrorem solent bonis inferre, tempestates tribulationum contra ipsos suscitare, ipsosque lædere, & deprimere. Malos etiam extollere & fovere, propriam excellentiam solent quærere, & propter peccata populi, non propter sua merita, regnum & dominium obtinere. Multa promittere, & pauca reddere, & vestigia malorum post se relinquere, & à nullo possunt aut volunt corrigi. Quapropter necesse est eos in sua malitia, id est, incorrigibiliter permanere. Amos. 5. *Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfecte abominati sunt.* Et sicut dæmones incubi monstra genuerint, sic isti carnali affectioni incubentes nepotulos suos, sicut quædam monstra, in Ecclesia generant, & producunt, qui scilicet propter eorum insufficientias, monstra & monstrosa proprie dici possunt, & maxime quia plura capita, id est, plures dignitates, ut communiter possident atque gerunt. Incubi etiam dici possunt, pro eo quod aliquotiens cum mulieribus cohabitant & incubant, Gen. 11. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, elegerunt sibi uxores.*

* * *

Cap. IV.

De Homine.

1 HOmo, secundum Isidorum, *est animal deiforme, mansuetum & naturale, secundum legem rationalis disciplinæ susceptibile.* Et secundum Aristotelem, *animal est rationale, mortale.* Sursum enim versus cœlum erectum, inter naturam angelicam & brutalem medium, quia scilicet cum Angelis participat per rationem, cum brutis vero per mortalem conditionem. Et ideo statura sursum erigitur; ut per rationem videatur suprema quærere, inferius tamen circa terram corporis mole detinetur, ut cum brutis videatur similitudinem habere. Omnibus rebus igitur prælatus est. Homo solus inter animalia bipes, solus sursum erectus, solus multos capillos in capite habens. Solus pulsum venarū sentiens, & præ cunctis animalibus in sensu tactu vigens. Solus aures non movens, & præ cæteris animantibus respectu sui corporis, os habens modicum, & oculos magis claudens, & solus in duabus palpebris pilos habens. Nobilissimum ergo animalium est homo, & ideo cæteris animalibus est prælatum, & à Deo magis privilegiatum, præditum & dotatum. Per hominem, loquendo spiritualiter, possum intelligere quemlibet bonum Ecclesiasticum vel prælatum, qui proculdubio alijs est præpositus, & præfectus, & in gradu & statu alijs præelectus. Talis igitur debet esse animal, id est, res animata per gratiam & charitatem. Mansuetum, per modestiam & benignitatem. Rationale, per prudentiam & sagacitatem. Veruntamen mortalem se cognoscens, per propriæ conditionis notitiam, & humilitatem, ut dicat illud Sap. 7. *Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus hominibus & ex genere illius, qui prior factus est.* Iste igitur debet esse erectus, per cœlestium affectionem, & contemplationem: inter Angelos & jumenta, id est, inferiores subditos medius, per jurisdictionem & prælationem. Et dato, quod in parte sit similis Angelis & supremis, jumentis tamen, id est, simplicibus debet etiam in parte considerare se similem, per mortalem conditionem, dicens Domino illud Psal. 72. *Ut jumentum factus sum apud te.* Decet enim quod prælatus in parte sit angelicus, purus, mundus & rationalis, in parte vero jumentum, id est tentationum expers, sciens, & compatiens fragilitatis mortalis, dicens illud Es. 53. *Ego sum vir dolorum, & sciens infirmitatem.* Item iste debet esse bipes, quia scilicet duo debet habere principalia fundamenta, scilicet veritatem & justitiam. Debet in capite, id est, in mente habere multos capillos, id est, virtutum redundantiam. Debet habere optimum sensum tactus, id est, compassionem & clementiam, & optime debet percipere prælium, id est, aliorum querimoniam, miseriam, vel etiam sensum tactus debet habere, id est, prudentiam, quo cognoscat cujuslibet complexionem & sufficientiam,
2 dicens illud Gen. 27. *Accede ad me huc, ut tangam te.* Item iste aures non debet movere, scilicet ad illa quæ dicuntur, ipsas plus debito inclinando, quinimo aures debet habere immobiles, omnia æquanimiter audiendo, & non uni magis quam alteri plus favendo. Os debet modicum habere, scilicet parum loquendo vel sobrie comedendo. Oculos cæteris magis debet claudere, magis dissimulando, & ac si non videret, plurima transeundo, & in duabus palpebris discretionis suæ spiritualis & temporalis: debet pilos, qui de carne nascuntur, in propriæ fragilitatis notitiam habere, semper de morte cogitando, & humiliationis materiam meditando, ut sic in bono significato exponatur de talibus illud
3 Psalm. 113. *Oculos habent & non videbunt, aures habent & non audient. &c.* quia proculdubio ad hominem, id est, ad personam rationalem, & maxime ad Ecclesiasticum prælatum pertinet, quod parum loquatur, quod auditu verborum non moveatur, & quod ad videndum & explorandum aliorum vitia ultra debitum non feratur. Esa. 6. *Oculos ejus claude, & aures ejus aggrava.* Homo solus inter animalia ridet, solus, præter struthionē calvescit, & ut communiter solus canescit, & cum cætera animalia frontem habeant iste tamen signum lætitiæ & tristitiæ solus in fronte ostendere consuevit, homo etiam solus cor in sinistra habet, pectus habet latum, naturaliter est nudus, & cauda caret, & in longum & latum, æqualitatem possidet atq; tenet. Nam ut dicit Solinus c. 5. mirabilium, tanta est inter extremitates brachiorum corporis latitudo, quanta est à planta pedis usq; ad verticē ipsius longitudo. Et ideo microcosmus, i. minor mundus dicitur, eo quod ad mundi similitudinem mensuratus æqualiter comprobatur. Anthropos ēt, id est, sursum erectus appellatur, eo quod ejus statura superius elevatur. Revera talis homo debet esse quilibet homo justus, rationis scil. usu dotatus, & moraliter, id est, mortalitatis consideratione gravatus, & humiliatus, quia proculdubio talis debet esse risibilis per spem & consolationem. Calvescens, id est, pilos divitiarum deponens, per eleemosynam & largitionem. Canescens per prudentiam & senilem discretionem. Et fronte, id est, apparentia nunc spiritualem lætitiam, nunc spiritualem tristitiam prætendens, per propriæ conversationis variam ordinationem. In sinistra tamen adversitatis semper cor & mentem habens, per mortis & inferni considerationem, quis pro certo vir justus semper debet cor suum ad præsentes & futuras miserias & adversitates flectere, & secundum loca & tempora nunc lætus nunc tristis esse. Per sapientiam canescere, per eleemosynam calvescere, & per spem & consolationem ridere. Job. 5. *In ræstitate & fame ridebis.* Et iste proculdubio pectus debet habere latum, per charitatem; nudus debet esse, per divitiarum contemptum, & per voluntariam paupertatem. Cauda debent carere, per pompæ sequentium & famulantium raritatem. Æqualiter debet mensuratus & quadratus esse, per quatuor virtutum cardinalium moderamentum & æqualitatem. Apo. 21. *Latera civitatis erant æqualia sursum.* Et debet esse erectus, per contemplationem cœlestium & mentis sublimitatem. Luc. 21. *Respicite & levate capita vestra.* Homo naturaliter est animal nudum, 4
in capite tamen multis capillis & crinibus est vestitum, præ cæteris animalibus suras & tibias habet valde carnosas. Cor ejus jacet in parte sinistra, & naturaliter caret cauda. Fragile animal est, & de humo & humore creatum, & tamen vultum habet sursum expositum & elevatum. Talis est peccator, quia quamvis naturaliter nudus & pauper nascitur, imo etiam & nudus vivat, nulla prosperitate fruatur, in capite tamen, id est, in mente & affectione pilos divitiarum habere comprobatur, quia s. multi sunt, qui quamvis à statu & conditione debeant divitijs esse nudi, sicut sunt religiosi, maxime mendicantes, ipsas tamen habent in capite, i. in affectione & mente. Prov. 12. *Est quasi dives, cum nihil habeat.* Cor. 11. & mentem in sinistram bonorum temporalium habere dignoscuntur, in quantum ad terrena magis, quam ad spiritualia inclinantur. Cauda enim, id est, finis & mortis memoria dignoscitur carere, & tibias, id est, affectiones carnosas & camales soler habere. Vultum per superbiam solet sursum gerere, & ab humo & humore, id est, à luxuria solet nomen & regimen vendicare. Et ideo breviter bene dicitur de tali homine, illud Eccl. 3. *Nihil habet homo jumento amplius.* Vide infra de lib. 5. cap. 27. §. 19.

Cap. V.

De Anima.

1 ANima secundum Damascenum, *est quædam substantia vivens, simplex incorporea, invisibilis, immortalis, rationalis, intellectualis, infigurabilis, organico corpore utens, ipsumque regens & inhabitans, & totam in membris singulis se diffundens, & ipsi corpori augmentationem, sensum & generationem tribuens, libere & voluntarie agens, & libero arbitrio semper fungens, & in se Dei imaginem semper repræsentans.* Hæc Damascenus. Per animam, quæ corpori est prælata, ipsumque portat, vivificat atque regit, possum intelligere prælatum, qui proculdubio corpori collegij, & Ecclesiæ prælatus est, ipsumq; per gratiam, occasionaliter & ministerialiter vivificat, & per discretionem gubernat. Iste igitur debet esse vivens, s. vita gratiæ simplex, id est, sine plica cujuscunq; malitiæ, incorporeus sine carne carnalis immunditiæ, invisibilis per cautelam, humilis suiipsius custodia & immortalis per continuitatē bonæ perseverantiæ, quia s. iste debet esse immortalis, nunquam per culpam deficiendo, sed semper in vita gratiæ perseverando. Et debet esse invisibilis, nunquam se propalando, sed bona sua ab aspectibus hominū abscondendo, quia proculdubio qui talem immortalitatē vult habere, debet se absconditum & invisibilem exhibere, 1. ad Tim. 2. *Regi sæculorum invisibili, immortali.* Iste etiam debet esse rationabilis, per prudentiam & discretionem: intellectualis, per fidem, scientiam & cognitionem, infigurabilis, per amoram omnem hypocritam fictionem. Chorum & collegium inhabitans, per præsentē visitationem, ipsumq; regens per jurisdictionem, movens ad bonam operationem, augmentans per spiritualem & temporalem fœcundationem & promotionē sibiq; tribuens & ministrans sensum & rationē, & bonorum operum generationē & productionem, voluntariē ēt agens & operans per mētis in Deum elevationē, & per spontaneā bonorum actuum

actuum elevationem & eductionem, imaginem etiam Dei habens, per bonam & mortalem ipsi Deo conformationem, & in membris & subditis omnibus singulis se diffundens, per cujuslibet curam & gubernationem, & per cujuslibet amorem, & dilectionem, qui videlicet bonus prælatus se debet omnibus subditis intimare, & quemlibet per charitatem inhabitare, & de salute cujuslibet cogitare, & non per acceptionem personarum unum dimittere, & alium promovere, sed omnibus se totum & totaliter exhibere. Sap. 6. *Æqualiter est cura ei de omnibus* ut dicat quilibet 2. Reg. 1. *Tota anima mea in me est ut sic etiam animæ suæ*, id est, ipsi perfecto & spirituali prælato dicat quilibet illud Luc. 12. *Anima mea multa bona habes*, vel etiam ista possunt dici de quolibet viro perfecto, qui recte est anima & vita aliorum, qui debet habere perfectiones & virtutes prædictas. Anima corpus non occupat, neque gravat, & tamen ipsum vivificat, atque portat. Habet autem anima similitudinem creatoris, quia scilicet *respectu animæ & non corporis ad similitudinem Dei factus est homo*, secundum August. Habet enim anima tres potentias, scilicet rationalem, concupiscibilem, & irascibilem, &c. vel intellectum, voluntatem, & memoriam. & tamen in essentia est non multiplex, imo simplex. Talis anima potest dici quilibet vir spiritualis & sanctus, quia pro certo talis non dat occupationem vel gravamen corpori Ecclesiæ quod inhabitat, imo suis bonis doctrinis & exemplis ipsam portat, & vegetat, vivificat, & sustentat. Iste enim idem & unus permanens, & simplex sine plica malitiæ perseverans, multas habet spirituales potentias & virtutes. Habet enim rationalem, id est, virtutem prudentiæ et discretionis, habet concupiscibilem, id est, virtutem charitatis & delectationis, habet irascibilem, id est, virtutem Zeli justitiæ, et severæ correctionis, & spiritualis contra vitia indignationis. Intellectum scientiæ & veræ cognitionis. Voluntatem bonæ affectionis, & memoriam Dei beneficiorum & suæ benevolæ salvationis. Sic enim Dei similitudinem & conformitatem habebit, inquantum est creaturæ possibile, se creatoris moribus conformabit. Omnia insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, &c. Vel omnia prædicta dic de anima. Quæ sicut habet prædictas potentias naturales, ita debet habere illa quæ per istas intelliguntur conditiones morales & virtuales. Sic ergo rationalis, &c. expone sicut supra. In anima est multiplex virtus, apprehensiva videlicet, via sensitiva, imaginativa, intellectualis, et rationalis. Sensitiva enim est illa, qua apprehendit res corporales præsentes; imaginativa est illa, qua imaginatur res corporeas absentes, sicut fit, quando montes aureos cogitamus, pro eo quod et montes & aurum particulatim vidimus & cognovimus. Intellectualis est illa, qua res immateriales intelligimus. Rationalis vero est illa, qua inter verum & falsum judicamus, & qua unum ab altero separamus. Istas quatuor virtutes apprehensivas debet spiritualiter habere quilibet homo prudens, videlicet sensum, id est, prudentiam quæ cognoscit exteriora. Imaginem, id est, fidem, quæ cognoscit occultiora, intellectum, id est, contemplationem, quæ apprehendit remotiora & spiritualiora. Rationem, id est, discretionem quæ discernit meliora & veriora. Cum triplex sit animæ potentia, per comparationem ad suum actum, scilicet vegetativa, sensitiva, & rationalis, ipsa potentia vegetativa tres habet speciales operationes: generat enim, nutrit, & augmentat. Generat dico ad speciei multiplicationem, nutrit ad subjecti conservationem, augmentat ad subjecti perfectionem & completionem. Talis anima videtur esse divina gratia, quæ recte anima animæ potest dici, quia scilicet ista est quæ vivificat animam, & sicut forma spiritualis, esse morale & virtuale dat sibi. Ergo ista inter cætera virtutem habet vegetativam, & vivificativam ipsius mentis naturæ. Quæ quidem spiritualis vivificatio & vegetatio operatur in nobis generationem bonorum operum, nutritionem virtutum, & augmentationem meritorum. Per gratiam enim opera generantur, virtutes nutriuntur, & merita augmentantur. Veruntamen sicut animæ vegetabili subserviunt quatuor naturales vires, scilicet vis appetitiva, digestiva, retentiva, & expulsiva; sic vere gratiæ divinæ cooperantur quatuor spirituales virtutes, videlicet, vis appetitiva bonæ affectionis, vis digestiva sanæ discretionis, retentiva perseverantiæ & durationis, vis expulsiva confessionis. Affectio enim appetit virtutum cibationem, discretio digerit, id est, discernit & distinguit receptorum in mente conditionem, & puri ab impuro, mali à bono facit distinctionem. Perseverantia autem servat & retinet illa, quæ utilia sunt & pura. Confessio vero expellit illa, quæ vitiosa sunt & impura. Sic igitur anima; id est, gratia diversas in nobis exercet perfectiones, & spirituales efficit actiones, ut quilibet sic animatus possit dicere illud Sap. 8. Sortitus sum animam bonam. Anima quamvis sit de se purissima, tamen propter conjunctionem cum carne, multas incurrit passiones & sordes. Sic vere bona persona, quamvis pura & munda existat, si tamen carni, id est alicubi carnali personæ associata fuerit conjuncta, sordes vitiorum contrahit, & ipsius malis verbis & exemplis, malas conditiones faciliter incurret. Eccles. 13. *Qui tetigerit picem, inquinatur ab ea, & qui communicaverit superbo, inducet superbiam.* Anima sensitiva multas habet proprietates. Licet enim sit rationali ignorantior, vegetativa tamen est dignior, & ideo quam diu est in corpore, multas nobiles peragit actiones. Ista enim est sensus & motus in corpore affectiva, ad singulas partes corporis suæ virtutis diffusiva, secundum organorum nobiliorem dispositionem, nobilium actionum est in eis conductiva, somni & vigiliæ causativa, ad interiora revocativa, & quanto plus ad exteriora diffunditur, tanto magis est in interioribus suarum virium remissiva. Talis est activa vita, seu illa discretio, seu illa divina gratia, quam habent activi. Quæ quamvis sit indignior rationali, id est, contemplativa, & spirituali, est tamen melior vegetativa; id est, carnali & mundali. Ista enim in activis perficit motum bonæ operationis, & sensum discretionis, somnum contemplationis, & vigiliam diligentiæ, & bonæ meditationis, & occupationis. Et quanto quis est nobilioris vitæ, & melioris conditionis, tanto in eo causat actus sanctioris perfectionis. Ista enim quandoque se retrahit ab exterioribus, & mundanis ad conscientiæ interiora, & tanto ibi fortius vigoratur, quanto magis dimittit exteriora, quia scilicet pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Anima rationalis divinæ imaginis est repræsentativa, omnium rerum similitudinis contentiva. Semel creata est tam in corpore, quam extra corpus, in esse perpetuo permansiva. Forma est corporis, quod habitat, & ipsius perfectiva. Rerum omnium est apprehensiva, & per reflexionem suiipsius supra se, est suiipsius cognitiva, & secundum Philo. Ista ad modum tabulæ rasæ, est impressionum omnium receptiva, boni & mali est dijudicativa, & libere electiva. Corporis quod inhabitat est naturaliter dilectiva. Boni naturaliter est appetitiva, & mali etiam fugitiva. Licet enim ex defectu liberi arbitrij quandoque malum appetat, synderesis semper remurmurat atque reclamat, quæ naturaliter bonum amat. Anima enim vegetabilis diligit esse, sensitiva vero diligit bene esse, sed rationabilis appetit optimum esse, & ideo non quiescit quousque optimo se conjungit. Locus enim animæ rationalis est Deus, ad quem naturaliter movetur, ut appetitus ejus in eo quiescat. Ista possunt applicari ad quemlibet virum justum spiritualem & religiosum, qui est anima, vivificator & formæ perfectio, & completio corporis Ecclesiæ quam frequentat. Iste enim debet Dei imaginem per conformitatem repræsentare, similitudinem omnium gerere, & se aliorum moribus conformare 1. ad Corinth. 9. *Omnibus omnia factus sum*, semel vero creatus, & ad Ecclesiam, gratiam, vel regionem conversus, non debet amplius retrocedere, sed in tali esse perpetuo permanere. Deut. 23. *Quod semel egressum est de ore tuo, observabis.* Res omnes debet apprehendere, & in laudem creatoris convertere, & supra seipsum debet reflecti, & conditionem propriam considerare, & cognoscere, & de se, non de alijs judicare. Marc. 13. *Videte vosmetipsos.* Quod tamen est contra multos, de quibus Bernard. in meditationibus suis dicit. *Multi multa sciunt, & seipsos nesciunt.* Item iste debet esse tabula rasa, in qua nihil depingitur per indifferentiam voluntatis, ut scilicet mens sua nihil habeat propriæ voluntatis, sed sit receptiva omnium, quæ à Deo vel prælato sibi impressa fuerint, vel mandata. Sap. 16. *Uniuscujusque voluntati deserviens, ad quod quisq; volebat, convertebatur.* Iste etiam inter bonum, & malum debet judicare, & discernere, bonum sponte, & libere eligere, malum dimittere & refugere, esse, bonum esse, & optimum esse, debet quærere, & ideo optimo scilicet Deo se debet conjungere, & in ipso solo quiescere, & manere. Aug. *Inquietum est cor meum Domine, donec quiescat in te.* Corpus vero quod inhabitat, id est, claustrum vel beneficium, quod obtinet, debet diligere, & cum ipso conjungi personaliter appetere, & ab eo nunquã velle recedere, sed ibi personaliter residere. Quod tamen est contra religiosos vagantes, & contra Ecclesiasticos

sticos in suis beneficijs residere nolentes ; cum tamen dicatur Marc. 6. *Quocunque introveritis illic manete donec exeatis*. Una anima rationalis unum corpus sibi appropriat, & intrare aliud non anhelat. Nunquam enim invenitur una anima duo corpora inhabitare, imo uno cõtenta semper in ipso appetit latitare, quinimo quando per mortem inde exire compellitur, ad revertendum ibidem continuè inclinatur, nec ex toto beatificatur quousq; proprio corpore in die judicij induatur. Sic vere quælibet anima rationalis, id est, quæliber persona spiritualis uno corpore, id est, uno beneficio debet contentari, nec ad plura inhabitanda corpora, id est, plura obtinenda beneficia debet ejus affectio dilatari, nec de corpore in corpus, i. de beneficio in beneficium, de statu in statum, debet discurrere vel transferri, sed in corpore, quod primo desponsavit, id est, in statu vel beneficio, quod primo obtinuit, nisi sit aliud canonicum quod obsistat, debet continue hospitari. Allega ut supra. §. præcedenti. Cujus tamen contrarium faciunt ambitiosi, qui videntur sequi opinionem Pythagoræ, qui posuit animas transire de corpore in corpus, quia scilicet isti semper volunt de beneficio, in beneficium transvolare, contra illud Luc. 10. *Nolite transire de domo in domum*, quia sicut dicitur Eccl. 29. *Vita nequam hospitandi de domo in domum*. Vel ista omnia possunt dici de bona conjuge, quæ illum cui conjungitur, debet diligere, & cum ipso, & cum nullo alio se tenere, fidelitatem ei servare, & ad alios per adulterium non transire. Etiamsi corpus, id est, maritus mortuus fuerit, debet alium non quærere, sed si continere valeat, in viduitatis continentia permanere, vel dic etiam de sanctis monialibus, quæ ex quo corpus, id est, monasterium intraverunt, nunquam amplius debent appetere transire ad aliud corpus, id est ad alium statum vel ad mundum. Vel dic quod anima est mens nostra, corpus est locus ubi habet habitare, & maritus quem habet desponsare, est ipse Deus. Isti igitur debent perpetuo cohabitare, & ab ipso non recedere, nec per peccatum ad alia corpora scilicet ad mundum, carnem, vel diabolum se transferre Psal. 60. inhabitabo in tabernaculo tuo in secula. Quia si casu aliquo scilicet per mortem peccati, talem locum suum dimiserit, debet redire ad ipsum appetere, & quousque ad ipsum per gratiam redierit, non quiescere nec cessare. Hier. 3. *Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis*. Anima in corpore triplicem exercet virtutem scilicet naturalem, vitalem, & animalem. Naturalis autem est qua res generat, & in esse producit, quia etiam res nutrit, & in esse custodit, qua insuper res augmentat, & complementum producit. Vitalis est, quia vitam sensitivam corpori infundit, qua cor & pulmonem movere facit, & qua anhelitum, & pulsum mediantibus cordis spiritibus, introducit. Animalis vero est, qua modum voluntarium perficit, qua sensum communem, & imaginationem causat, & qua sensus particulares efficit, & ministrat. Naturalis ergo virtus sedem habet in hepate. Vitalis in corde. Animalis vero cerebro seu in capite. Per animam possum intelligere Deum, quia sicut anima regit corpus, & in qualibet parte corporis est tota, sic Deus regit mundum, & in ejus parte qualibet est totus. Dico igitur, quod cum in corpore Ecclesiæ sint tria membra, id est, tria genera personarum, scilicet hepar, cor, & cerebrum, id est, conjugati, prælati & religiosi figurati. Ezech. 14. in illius tribus viris, Noe, Job, Daniel, ipse Deus istis membris triplicem administrat virtutem. Conjugatis enim competit virtus naturalis, quia scilicet isti prolis generationi, agriculturæ, & mundi nutritioni, ipsiusque augmentationi, & multiplicationi vacant. Prælatis competit virtus vitalis. Isti enim verbis & exemplis debent corpus Ecclesiæ vivificare, spiritum gratiæ omnibus ministare, & anhelitum devotionis, pulsumque bonæ operationis, in omnibus generare. Religiosis vero competit virtus animalis. Isti enim corpus Ecclesiæ ad bonum operandum movent, & ibidem sensum discretionis, & compassionis causant. Et sic dico quod cerebrum, id est, religiosi sunt in capite, id est, in loco eminentioris perfectionis, ut Deum jugiter contemplentur. Cor, id est, prælati sunt in medio, id est, in statu justitiæ, & jurisdictionis ut ad omnes æqualiter ordinentur. Hepar vero, id est, conjugati sunt in infimo, id est, in statu subjectionis, ut per ipsos omnes nutriantur, & sustententur. Isti enim sunt tres status salvandorum, de quibus potest dicere Dominus illud Eccles. 25. *In tribus beneplacitum est spiritui meo*. Cum continua attractio aeris sit virtuti vitali necessaria, ita quod sine ista non potest animal vivere, nec in esse debito permanere, istud tamen est verum, quod iste anhelitus seu ista aeris attractio potest ex causis variis impediri, Hoc enim accidit quandoque ex cerebri oppilatione, ut in apoplexia. Aliquando ex cordis læsione, ut patet in vulneratis. Aliquando ex caloris ad interiora repercussione, ut patet in timidis. Quandoque ex pulmonis perforatione, ut patet in phthisicis. Quandoque ex corporis repletione ut, patet in submersis. Quandoque ex canalis seu thoracis obstructione, ut patet in asthmaticis. Quandoq; ex cordis venenatione. Quandoque ex nimia caloris rarefactione, sicut patet in his, qui se in aqua calidissima balneaverunt. Quandoque ex nimia infrigidatione, ut patet in illis, qui supra navem dormiunt, & morantur: His ergo, & multis alijs modis impeditur anhelitus, & deficit vitalis spiritus seu virtus. Sic vere cum aeris, id est, spiritus sancti attractio, quæ scilicet fit per devotionem, & orationem, sit omnino necessaria ad vitæ gratiæ conservationem, istud tamen est verum, quod hujusmodi attractio, oratio, & devotio multipliciter impeditur. Et hoc proculdubio quando cerebrum id est, sensus per ignorantiam oppilatur, quando cor & mens vulnere invidiæ vulneratur, quando timor desperationis interius generatur, & calor spei repercutitur, & fugatur, quando pulmo, id est, affectio perforatur, & ad mundana exterius appetitur, quando homo aquis, id est, delitijs, & divitijs submergitur; & canalis cordis constringitur, & repletur, quando aer, id est, exterior societas corrumpitur, & quando venenum malæ suggestionis ad cor interius intimatur, & profundatur, quando nimio calore mali amoris anima rarefit, & quando nimio frigore mali timoris nervi conscientiæ coarctantur. Istæ sunt enim quædam passiones, & quædam vitia, & infectiones, quæ anhelitum devotionis impediunt, & quæ per mortem culpæ, & pœnæ animam suffocant, & occidunt, & vitam gratiæ sibi auferunt atque tollunt, quia scilicet sicut dicitur Ezech. 18. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*.

CAP. VI.

De Sensibus in generali.

SEnsus est *actus virtutis sensitivæ ipsius animæ, per quem apprehendit formas rerum exteriorum*. Et dividitur sensus in communem, & particularem, quia scilicet sensus communis habet sedem in ventriculis cerebri, sensus vero particularis in membro deputati organi. Sunt ergo quinque sensus particulares, qui communi sensu famulantur, res exteriores apprehendendo, & ad sensus communis judicium interius remittendo. Sensus vero communis intus est in cerebro, de rebus acceptis, & apprehensis judicando, & discernendo. Habet autem iste sensus communis tres cellulas in cerebro, sicut tres sedes, in quibus diversimode operatur, scilicet primam & anteriorem, ubi utitur apprehensiva, secundam & mediam, ubi utitur judicativa, & cognitiva, posteriorem & ultimam, ubi utitur memorativa, sicut per omnia dicit Johannicius, & Constantinus. Sic vere in corpore Ecclesiæ est dare sensum particularem, & communem, pro eo, quia ad ipsum pertinet de communi utilitate tractare. Sap. 6. *Æqualiter est illi cura de omnibus*. Quilibet vero officialis est sensus particularis, ad quem pertinet de particulari negotio cogitare. Eccl. 38. *Unusquisque in arte sua sapiens est*. Ad istos ergo sensus particulares, id est, sensatos officiales pertinet exteriora negotia recipere, & ea intus ad sensus communis, id est, prælati judicium reportare, qui scilicet ipsa debet apprehendere, & audire, tandem ipsa discernere, & judicare, & finaliter memoriæ commendare, quia videlicet ad prælatum pertinet tres habere cellulas, id est, discretionis, & prudentiæ gradus, videlicet imaginativam, seu fantasticam, qua imaginetur quid est faciendum de futuris, & necdum expletis. Rationalem seu logisticam, qua ordinet, & judicet de præsentibus, & propinquis. Memorativam vero, qua recordetur de præteritis, ut sic accedunt verbum Senecæ dicentis: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur. Futura præcavere, præsentia ordinare, præterita memorare*. Vel dic, quod sensus communis potest dici ratio cujuslibet, quæ scilicet debet habere istas tres cellulas, id est, istos tres discretionis gradus. Sensus particulares sunt quinque in corpore, per quos omnia particularia ab anima cognoscuntur, quia secundum Aristotelem, *Omnis cognitio nostra incipit à sensu*. Isti autem sunt, visus, qui judicat de coloribus. Auditus, qui judicat de sonis, & de vocibus. Gustus qui judicat de saporibus. Olfactus qui judicat de odoribus. Tactus qui judicat de solidorum conditionibus. Sic vere anima debet habe-

habere quinque ſenſus ſpirituales, videlicet viſum prudentiæ, auditum juſtitiæ, guſtum & odoratum temperantiæ, tactum vero fortitudinis, & potentiæ. Vel dic, quod Eccleſia debet habere viſum, id eſt, homines contemplativos. Auditum, id eſt, bonos auditores, & juſtos judices, & prælatos. Guſtum, id eſt, homines ſpirituales & devotos. Odoratum, id eſt, homines providos & diſcretos. Tactum, id eſt, homines laborioſos, & in activis operibus expertos, & ſic iſti figurabantur 1. Macha. 2. in quinque filijs Matathiæ, qui contra hoſtes Iſrael viriliter pugnaverunt. Vel dico, quod quinque ſenſus animæ ſunt viſus diſcretionis. Auditus obedientiæ, & ſubjectionis. Odoratus meditationis. Guſtus devotionis. Tactus compaſſionis. Et ſic iſta erit ſicut probatica piſcina, *quæ habebat quinque porticus*, Joannis 5.

Cap. VII.

De Viſu.

1 Viſus eſt *ſenſus ſubtilior, & nobilior inter ſenſus, & ideo remotiora poteſt percipere, & de objectis coloribus à longe judicare.* Iſte ergo ſenſus in diverſis animalibus diverſimode ſe habet, quia ſcilicet in quibuſdam animalibus ad viſum cooperatur claritas, ſicut in aquilis, & in quibuſdam obſcuritas, ſicut in catis, in quibuſdam vero mediocritas, ſicut in veſpertilionibus, & noctuis. Sic vere cum viſus, & virtus cognitionis, & diſcretionis ſit inter alias virtutes nobilior, pro eo ſcilicet quia quæcunque remota ſuæ ſubjacent poteſtati (quia ſcilicet homo poteſt viſum intellectus ſui cogitare, & judicare non ſolum de præſentibus, & mundanis, verum etiam de rebus remotiſſimis, inferualibus ſcilicet & ſupernis) iſtud tamen verum eſt, quia viſus diſcretionis in varijs varie variatur. Aliqui enim bene vident in die, & male in nocte, & in obſcuritate negotiorum ſecularium, quia ſcilicet ſagaces ſunt in ſpiritualibus, ignari in temporalibus. Unde iſti ſunt, quibus dicitur Marc. 13. *videte, vigilate & orate.* Aliqui vero ſunt è converſo, qui ſcilicet bene vident in nocte negotiorum temporalium, male vero in die, & claritate negotiorum ſpiritualium, ſicut ſunt cati, id eſt, mundi ſapientes, qui ad inſidiandum muribus, id eſt, pauperibus ſemper vacant, ita quod iſti poſſunt dicere illud Pſalmi: *Nox illuminatio mea in delitijs meis.* Aliqui vero ſunt mediocres, quia videlicet mediocriter ſe habent ad utrumque, quia nec ex toto volunt diem ſpiritualium, nec ex toto noctem temporalium, ſed cum utroque volunt participare, & de quolibet aliquid cogitare, ſicut ſunt ſimplices ſeculares, qui more veſpertilionum modicum habent de ſpiritualium lumine, & tamen non ex toto ſunt in peccatorum & terrenorum caligine. Joa. 12. *Adhuc lumen modicum in vobis eſt.* Ad viſum forman dum requiruntur, multa ſcilicet virtutis interioris operatio, organi ſeu oculi diſpoſitio, aeris atq; luminis illuminatio, animæ circa actum attentio, & meditatio, rei viſæ præſentatio, & oppoſitio, ipſiuſq; rei proportionata diſtantia vel remotio, ipſius etiam rei ſtabilitas vel ſaltem mediocris motio, ipſius inſuper rei ſoliditas, & groſſa incorporatio, ipſius etiam rei quantitas, & debitæ magnitudinis proportio, temporis mora, & alicujus ſpatij ordinatio. Et ſic à parte hominis videntis ſunt tria, ſcilicet virtus, organum, attentio. A parte vero rei viſæ ſunt quinque, ſcilicet rei præſentia, debita diſtantia, ſtabilitas, ſoliditas, & quantitas. A parte vero exteriorum ſunt tria, ſcilicet tempus, aer,
2 & lux. Iſta igitur per §. diſtinguamus. Dicamus ergo, quod ad hoc quod oculus bene videat, tria debent concurrere, ſcilicet quod organum ſit bene diſpoſitum, quod virtus non ſit impedita, & quod attentio adhibeatur, alibique non divertatur, quia ſcilicet dato, quod objectum ſit præſens, homo tamen non videt illud niſi attendat, quia ſcilicet attentio eſt illud, quod conjungit animam cum re viſa. Eſt etiam neceſſarius aer, qui deferat ſpeciem rei viſæ ad oculum. Lux illuſtrans, & aerem, & rem viſam. Et tempus, id eſt, mora infra quam anima judicet de objecto. Anima enim ſubito non judicat, dato, quod res animæ ſubito ſe opponat. Sic vere ad debitum judicium cognitionis, diſcretionis, & diſcuſſionis, de aliqua re faciendum, neceſſaria ſunt plura, videlicet virtus interior, id eſt, naturalis ſenſus, & diſcretio. Item diſpoſitio oculi, id eſt, mentis diſpoſita conditio, ut ſcilicet non ſit ibi alicujus favoris vel odij excœcatio. Item attentio mentis, id eſt, debita diligentiæ adhibitio, quia ſcilicet qui benevult judica re vel inter res diſcernere, neceſſe eſt, quod ſit diligens, & attentus. 2. Paralip. 19. *Sit timor Dei vobiſcū, & cuncta cum diligentia facite.* Dan. 9. *Attende & fac.* Item eſt neceſſaria aeris exterioris, id eſt, bonorum ſociorum & conſiliariorum adjutorium, & delatio. Nullus enim eſt ita ſapiens quin bene indigeat aere rerum ſpecies deferente, id eſt, auxilio aliorum, judicio ſuo ſana conſilia miniſtrante. Eccleſi. 32. *Fili ſine conſilio nihil facias.* Item eſt neceſſaria temporis fluxio, & dilatio, id eſt, mora & deliberationis adjectio, quia ſcilicet nullus poteſt bene judicare, nec rei veritatem ſubito eligere vel videre, unde Senec. in prover. *Diu deliberandum eſt, quod ſemel ſtatuendum eſt.* Unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 16. *Nolo vos modo in tranſitu videre.* Item neceſſaria eſt lucis divinæ præſentia, & interpoſitio, quia proculdubio viſus recti judicij non perficitur, niſi oculus, id eſt, perſona judicans, & aer, id eſt, conſiliarius deferens, luce divinæ gratiæ illuſtretur. Alias enim nec iſte bene judicabit, nec ille bonum conſilium miniſtrabit. Joan. 11. *Qui ambulaverit in die, non offendit, quia lucem mundi hujus videt.* Quod bene patet in peccatoribus iſta luce carentibus, qui de rebus diſcrete neſciunt judicare. Exemplifica quomodo vis. Ad hoc quod de re viſa rerum judicium habeatur, neceſſe eſt, quod res viſui præſentetur, item quod res non ſit nimis oculo propinqua, nec ab ipſo nimi- 3
um elongetur. Item neceſſe eſt, quod illa res ſit firma, & ſolida, non aerea ſeu pervia, imo viſus per ipſam tranſiens, ipſam non videre propter raritatem dignoſcitur, & probatur. Item neceſſe eſt, quod res ſit vel ex toto ſtabilis, vel mediocriter mobilis. Quando enim aliquid velociter movetur, nunquam de ejus forma proprie judicatur, ſicut patet de ligno longo vel gibboſo, quod videtur rotundum, ſi velociter moveatur. Item neceſſe eſt, quod res ſit alicujus quantitatis, ita enim modica eſſe poſſet, quod nullatenus viſui ſubjaceret. Et ſic ergo dico, quod ſex ſunt quæ viſum perturbant, & quæ viſus diſtinctionem, & cognitionem tollunt, videlicet rei abſentia, rei nimis longinqua diſtantia, rei nimis rara, & pervia tranſparentia, rei etiam nimis parva exiſtentia, rei inſuper nimis mobilis apparentia. Proculdubio iſtis ſex modis videtur impediri viſus recti judicij, vel veræ diſcretionis, in oculo cordis noſtri. Et primo quidem propter abſentiam ignorantiæ. Ignorantia enim facit nobis res abſentes, quia omnis res quæ ignoratur, intellectui abſens eſt. Rēs ergo abſentes, & ignorantes videre non poſſumus, & ideo neceſſe eſt, quod res præſentialiter & ſcientialiter videamus, ad hoc, quod de ipſis notitiam habeamus. Quod eſt contra illos qui male de abſentibus, ex ignorantia judicant, & qui cauſas præſentialiter non examinant ſeu tractant, quos ſcilicet exemplariter videtur Dominus reprehendere Geneſ. 18. ubi auditui videtur credere noluiſſe, ſed viſualem præſentiam adjeciſſe, dicens, *Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus eſt, deſcendam & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Item dico, quod viſus recti judicij impeditur propter propinquitatem affectionis, & amicitiæ. Res enim immediate ſuperpoſita oculo non videtur, quia pro certo quando aliquis oculo cordis noſtri per nimium affectum ſuperponitur, defectus ejus ſeu conditio non cognoſcitur nec videtur, imo quod plus valet quam valeat judicatur. Unde Sen. in Proverb. *Amans quid cupiat ſcit, quid ſapiat non videt.* Item impeditur viſus iſte propter remotionē odij, invidiæ, & diſciplinæ, pro certo quando aliqua perſona ſeu etiam aliqua res eſt à corde noſtro, & ab effectu remota, & à nobis per extraneitatem vel odium elongata, bonitatem ipſius non videmus, nec de ipſa debite judicamus. Et inde fit, quod extraneos, & remotos contemnimus, & reſpectu familiarium ipſos modicum reputamus, ſicut faciunt illi prælati, qui ſolos compatriotas promovent, alios autem non videntur reſpicere vel videre. Pſa. 113. *Oculos habent, & non videbunt.* Igitur neceſſe eſt, quod perſona nec per affectum ſit propinqua, nec per odium remota, ad hoc quod proprie cognoſcatur. Ita impeditur recti judicij viſus, propter pravitatē hypocriſis, & falſæ apparentiæ. Aer enim non poteſt videri, quia non eſt ſolidus ſed tranſparens. Sic vere proditor, falſus amicus vel hypocrita, qui nihil habet ſoliditatis, multum vero raritatis, fictionis & vanitatis, nunquam proprie videtur aut cognoſcitur, quia ſemper eſt aliud quam credatur, quia pro certo tales modo volunt videri vel cognoſci. Job. 24. *Obſervat caliginem, dicens, non me videbit oculus, & operiet vultū ſuum.* Res ergo debet eſſe ſolida, id eſt, homo debet eſſe verus, fidelis & firmus, ad hoc quod de eo poſſit judicare ſenſus humanus. Item impeditur propter mobilitatem inconſtantiæ. Aliqui enim ſunt ita in moribus mobiles, inconſtantes & inſtabiles, quod homo non poteſt ipſos cognoſcere vel videre. Job. 23. *Si me vertam*

tam ad dexteram, non videbo illum. Item impeditur iste visus propter modicitatem sufficientiæ, & istud fit, quando res est ita parva, id est, ita modice virtuosa, quod homo nescit dè ea judicare. Jo. 16. *Modicum & jam non videbitis me.* Istæ igitur sunt sex causæ, 4
quæ impediunt judicium rationis. Vel ista possunt dici de visu misericordiæ divinæ, qui pro certo impeditur sex modis, quia proculdubio Deus non dignatur oculo misericordiæ videre illos, qui sunt absentes sc. extra domum Ecclesiæ, sicut sunt infideles. Item illos qui sunt nimis propinqui, scilicet per præsumptionem, sicut sunt illi, qui se reputant Deo propinquos, de proprijs meritis præsumentes. Item illos qui sunt nimis longe per peccatum, & qui longe à Deo recedunt per obstinationem, & desperationem. Item illos qui sunt rari, & transparentes per falsitatem & hypocrisis vanitatem. Item illos qui sunt nimis mobiles per animi levitatem, & per inconstantiæ fluxibilitatem. Item illos qui sunt nimis parvi per fidei modicitatem, & per imperfectam virtutum quantitatem. Tales enim non videt oculus divinus, nec ipsos ad salutem respicit suæ misericordiæ aspectu, Ezech. 8. *Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt nos,* quia pro certo iste solum videt oculo suæ misericordiæ illos, qui per fidem sunt præsentes, illos qui per humilitatem mediocriter sunt distantes, illos qui per veritatem sunt solidi, illos qui per perseverantiam sunt stabiliti, & illos qui virtutum dimensionibus sunt completi, ut sic quilibet talis dicat illud Ps. *Videt Dominus, & misertus est mei, factus est protector meus.* Sicut dicit Seneca; ubi tractat de iride, nihil est acie nostra fallacius, & inde est, quod super omnes sensus faciliter decipitur sensus visus. Et sic aliquando videtur circulus in candela, aliquando videtur una res moveri quæ est stabilis, sicut existenti in navi videtur, quod littora moveantur, sicq; una res videntur duæ. quod contingit quatuor modis, sicut ponit Vincentius, causas tamen omitto, quia nimis sunt difficiles & profundæ. Et breviter, causæ istorum fallacium visuum sunt in ipso oculo nostro, non in rebus, & ipse motus quem in littore esse credimus, in nobis est, qui in navicula fluctamus. Generaliter autem ista accidunt propter aliqualem humoris grossi interpositionem, vel propter motum spirituum, & perturbationem. Sic vere visu, & judicio nostro nihil est incertius aut fallacius. Decipitur enim aut propter nimiam affectionem, & tunc videtur nobis, quod una res sunt duæ, quia scil. bonorum illorum quos diligimus, duplex quam sit putamus. Aut propter mentis turbationem, & ignorantiæ corruptionem, vel invidiæ aut odij turbationem, quia scilicet tunc nos esse stabiles respectu aliorum credimus, alios vero respectu nostri nos, & mobiles æstimamus, cum revera motus iste, & morum defectus sit in nobis, & non in illis, tamen nosipsum esse credimus in alijs, non in nobis. Naturale enim est sicut dicitur, quod in quo quis insanit, in eodem credat alios insanire. Homo enim secundum se alios judicat, & secundum conditionem propriam aliorum conditiones mensurat, juxta consilium Pilati dicentis, *Accipite eum & secundum legem vestram judicate.* Quando spiritus visibilis, & imago rei visæ in cerebro movetur, tunc visus decipitur, quia homini videtur quod omnia moveantur, & sic contingit illis, qui diu circuierunt, quia etiam postquam steterint, videtur eis, quod circumeant universa. Spiritus enim cerebri movetur, & ideo motum illum qui in se est, esse in alijs opinantur. 5
Sic enim contingit homini, qui transit fluvium, quando aliquo flatu aquæ superficies fuerit mota; tunc enim videtur sibi, quod ipse currat, vel quod equus suus labatur aut fugiat, vel quod ipse moveat, seu cadat, dato quod immobilis tunc persistat. Species enim rei visæ sc. aquæ quæ est, in motu, dum oculo præsentatur, spiritum visibilem movet, sicque talis species sic mobilis per ipsum ad sensum communem defertur, & sic sibi videtur, quod motus qui est in aquæ superficie, in seipso efficiatur. Ista possunt applicari ad duo genera peccatorum, in quibus visus recti judicij est corruptus. Sunt enim quidam, qui secundum se judicant alios & quidam qui secundum alios, judicant semetipsos. Quia scilicet illi qui circumeunt per vitia, & peccata, propter motum, & turbationem suæ discretionis, & suæ æstimativæ virtutis (quæ sc. motibus malorum desideriorum turbatur) alios quanquam bonos, & stabiles, esse varios, & mobiles, & circumeuntes per vitia opinantur, sicut superius jam est dictum. Ps. 11. *In circuitu impij ambulant.* Econtra autem quidam qui quia vident totam superficiem aquæ, id est, totam congeriem vitæ humanæ fluere per peccata, & malorum vitam finaliter currere ad tormenta, illi proculdubio illud idem æstimant de seipsis, & dum alios fluere considerant, seipsos posse stare desperant, & in damnationem æternam necessario se casuros cogitãt atq; putant. Eze. 13. *Vident vana & divinant mendacium,* ait Dominus. Infinitæ aliæ illusiones, & deceptiones fiunt circa visum, & potissime in diversis generibus speculorum, quas longum est ponere, quas etiam nec Vincentius in speculo naturali, nec magister in libro de proprietatibus rerum, ponunt, & ideo 6
ipsa omittere volui, quo ad præsens, in libello enim Petri de Cœperia, qui intitulatur de oculo morali, invenies de visu multa notabilia, extracta de scientia perspectiva, de quibus nonnulla posui in tabula, quam composui in titulo de oculo, & in titulo de videre. Vide etiam infra de oculo, ubi multa.

CAP. VIII.

De sensu Auditus.

SEnsus *auditus in aurium organis suum sortitur effectum, pluraque concurrunt, & requiruntur ad hoc quod debite exerceat actum.* Re- 1
quiritur enim virtus interior bene disposita ad sonum judicandum, requiritur auris exterior bene operata ad sonum recipiendum, requiritur aer ad sonitum deferendum, requiritur attentio ad sonum judicio animæ præsentandum, tempus etiam ad deliberandum. Ista possunt dici de auditoribus, & judicibus, quia scilicet quinque requiruntur ad hoc, quod causas audiat debite atq; juste, scilicet virtus justitiæ interioris, auris flexibilis, & facilis audientiæ exterioris, aer consilij sanioris, attentio diligentiæ potioris, tempus seu mora deliberationis prudentiores. Expone diffusius sicut supra eodem. §. 5. ubi ista exponuntur de visu. Matth. 13. *Qui habet aures audiendi, audiat.* In aure est os petrosum, durum, tortuosum, & siccum, cooperans ad auditum, quia scilicet aer ibi melius con- 2
fringitur, & sonus fortior generatur, sicut ponit Constantinus, quod campanæ melius sonant flante borea, quam flante austro, propter aeris siccitatem. Sic vere ad hoc, quod audiamus sonum verborum, & mandatorum Dei, & etiam sonum, & voces pauperum, egenorum, multum cooperatur quod in aure cordis os petrosum, id est, duritiam justitiæ divinæ habeamus. Eccl. 18. *Sepi aures tuas spinis.* Quia pro certo iste sonus melius nobis sonat, si boreas divini timoris non induret, quam si auster mundanæ prosperitatis nos emolliat. Vel dic, quod sonus precum nostrarum melius sonant in auribus Dei quando borea, & frigore tribulationum percutimur, quam quando austro prosperitatis mollimur. Sonus venit ad auditum per multas revolutiones, quia primo fit in loco ubi percutitur, & post ad alium locum refringitur. Et sic postquam in aere multas revolutiones fecerit, ultimo ad auditum pervenit & attingit. Et inde est, quod quando super 3
lignum percutimus, ictum non statim audimus, licet ipsum subito videamus. Tardius enim agit auditus quam visus, & ideo videmus celerius, quam audimus. Ista possunt applicari, quod magis monent exempla quam verba, quia scilicet magis movent judicium rationis illa quæ exemplariter videmus, quam illa quæ verbaliter audimus. Unde Seneca epistola 6. *Homines amplius oculis quam auribus credunt, longum enim interest per præcepta, breve & efficax per exempla.* Illa enim quæ audiuntur, non semper sunt vera, quia scilicet de uno ad alium perveniunt, & per multas revolutiones transeunt, & ideo minoris fidei, & credulitatis existunt. Unde Cato: *Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.* Secus autem de aspectu & visu, qui immediate venit ad oculum. Et ideo breviter melius est, quod exemplis prædicemus & quod in nobis ipsis virtutes aliorum oculis ostendamus, quam quod verba eorum auribus exponamus. Matt. 5. *Videant opera vestra bona.* Vel ista etiam possunt dici de judicibus, qui tarde debent credere audita, faciliter vero visa. Vel dic, quod quando aliqua mala dicuntur de nobis vel de uxore, & familia, ista ultimo ad nostrum perveniunt auditum. Totus enim aer tota vicinia, & tota patria plena est sono infamiæ, antequam veniant ad auditum nostræ notitiæ. Unde Seneca: *Ultimi mala domus nostræ cognoscimus.* Auditus quandoque patitur ex vitio cerebri, quandoque ex vitio aurium, quandoque ex corrosione vermium, & quandoque ex horrore sonorum, sicut in Ægypto superiori in loco ubi Nilus oritur, ex maximo fragore homines surdi fiebant, quapropter secundum Solinum, à regione illa penitus recesserunt. Ista ergo omnia sensum auditus vel inficiunt vel molestant. Sic auditus noster turbatur quandoq; à vermibus, id est, à detractoribus, & corrosoribus, injuriatoribus, quandoque à fragore alicujus horribilis infamiæ aliorum &c. Vide titulo de auribus circa finem.

CAP

CAP. IX.

De sensu Olfactus.

1 OLfactus sensus est, *quo inter odores discernimus, & quo in bonis odoribus delectamur, malos refugimus & horremus.* Odor enim rei, primo à re per aera evaporat. Aer vero tali odore imbutus, ipsum ad nasum portat, & ipsum in cavernulis narium, animæ judicio repræsentat, qui si bonus est, animam delectat, si vero malus, ipsam afficit & molestat. Talis est virtus discretionis. Ista enim dijudicat de fœtore vel odore i. de infamia & fama aliorum. A substantia enim cujuslibet i. à vita & moribus resolvitur odor famæ, qui tandem in aere id est in vicinia propinqua miscetur, tandem ad nares discretionis nostræ seu ad olfactum nostrum pervenit, & defertur. Isto ergo si bonus fuerit, delectamur, & exemplo ad benefaciendum inducimur, & confortamur; si vero malus fuerit, conturbamur, & aliquando ex tali exemplo inficimur, & gravamur, quia proculdubio bona fama potest esse causa boni, mala mali. Cant. 1. *Odor vestimentorum tuorum super omnia aromata.*
2 Sensus olfactus summe viget in quadrupedibus, solo enim odore discernunt inter herbas salutiferas, & nocivas. Potissime autem viget in simia, quæ ante omnia cibum odore tentat, in cane, qui odore prædam invenit, in vulture, qui cadavera etiam ultra mare odorat, & sentit, secundum Isid. lib. 12. c. 8. Homo inter animalia valde male odoratur, quod forte fit propter cerebri humiditatem secundum Aristotelem. Sic vero odoratus discretionis, & devotionis spiritualis, qua scilicet inter bonum & malum discernitur, & qua bonum eligitur, & malum dimittitur, magis hodie viget in bestijs quam hominibus, id est, in laicis quam Ecclesiasticis, & simplicibus quam in sapientibus, quia scilicet isti odore devotionis suavitatem cibi Eucharistiæ prosequuntur, prædam æternæ gloriæ investigant atque sequuntur, & cadaver mortis Christi præsentiunt, & meditantur, dicentes Christo illud Cant. 1. *In odorem unguentorum tuorum curremus,* &c. Reliqua vide de naso, & odoribus in titulis suis.

CAP. X.

De sensu Gustûs.

1 GUstus est *sensus, cujus est lingua proprium instrumentum.* Nervi enim in lingua, & in ejus porosa substantia existentes, mediante humore salivali, cibi saporem accipiunt, & ad animæ judicium referunt, sicut est de alijs supradictum. Est autem hic sensus summe utilis ad individui conservationem. Isto enim mediante corpus nutritur, isto vero vel corrupto vel ablato vis enutritiva deficit, & tota natura corporis dissipatur. Per istum sensum, possum intelligere compassionis virtutem, quæ procul dubio discernit inter dulcedinem prosperitatis & amaritudinem adversitatis aliorum, ut scilicet ipsis congaudeat in prosperis, & condoleat in adversis. Mediante enim nervo colligativo charitativæ dilectionis, mediante saliva gratiæ, & devotionis gustus pietatis, & compassionis perficitur, per quem anima nutritur virtutibus & augetur, & sine qua non crescit in virtutibus nec completur, nec in esse gratiæ conservatur. Bene ergo dicit Apostolus cum dicit 1. ad Tim. 4. *Pietas ad omnia utilis est.* Vel dic, quod justus est devotio, & contemplatio, per quas dulcedo divina, & sapor, & suavitas & æternæ gloriæ bibitur, & gustatur, & amaritudo vitiorum, & terrenorum contemnitur, & horretur. Psal. *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus* gustus quandoq; in corpore corrumpitur vel aufertur, in tantum quod dulcia, amara, & insipida sentiunt. Quod quandoque fit ex organi gustus infectione, & ex alicujus corrupti humoris adjunctione, sicut fit in febricitantibus. Quandoq; fit ex sanguinis menstrualis fumosa spiratione, ut patet in noviter concipientibus, in quibus appetitus mutatur & gustus inficitur, ita quod carbones eis sapiunt, & boni cibi desipiunt. Quandoque ex alicujus dulcis degustatione, ut patet in illis, qui fructus dulces comederunt, quibus non sapit postmodum vinum bonum, &c. Sic vere gustus, et complacentia bonorum spiritualium inficitur, corrumpitur multis modis, videlicet ex febri, et calore cupiditatis, et avaritiæ, item ex sanguine carnalitatis, et terrenæ affluentiæ. Ista enim omnia gustum devotionis nostræ inficiunt, et saporem invenire in rebus spiritualibus non permittunt, Quapropter etiam tales quæ in gustu verbi Dei, pœnitentiæ & Eucharistiæ, et aliorum bonorum spiritualium non delectantur, nunquam gustu æternæ gloriæ finaliter recreantur. Luc. 15. *Dico autem vobis quia nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cœnam meam.* Vide infra de cholera. §. ultimo, et infra de mare. §. 4. Et vide infra de lingua, ubi invenies de gustu.

CAP. XI.

De sensu Tactus.

TActus, secundum Avicennam, *est vis ordinata in nervis totius* § *corporis, ad comprehendendum quod tangit.* Est etiam tactus ille sensus, quo nos cognoscimus calidum à frigido, humidum à sicco, lene ab aspero, molle à duro, leve à ponderoso. Et habet iste sensus istud proprium, quia cum alij sensus propria instrumenta & organa habeant, iste ad membra omnia se diffundit, & in toto corpore diffusus existit, quinimo etiam omnes alios sensus concomitatur, et eis etiam cooperatur. Et licet iste sensus videatur alijs grossior, est tamen pro majori parte ipsis utilior, quia scilicet tactus potest esse sine alijs sensibus, alij autem esse nequeunt sine ipso. Nullus enim sensus proprie de suo objecto judicaret, nisi rem sensibilem tangeret, & sentiret. Per istum sensum tactus possum intelligere illam discretionem, quam habemus de rebus, quæ mentem nostram comprimunt atque tangunt. Et sic dico, quod iste est sensus passivus, quo percipiuntur violentiæ tactuum activorum. Quia igitur tria sunt quæ nos tangunt, scilicet miseria proximorum, afflictio tormentorum, & horror & detestatio vitiorum, possum dicere; quod per sensum, & advertentiam talium tactuum, possunt intelligi tres virtutes, scilicet tactus compassionis quantum ad primum. Tactus patientiæ, & tolerationis quantum ad secundum. Tactus doloris, & compunctionis quoad tertium. Compassio enim sentit proximorum miserias. Toleratio sentit turbatorũ molestias. Compunctio sentit vitiorum iniquitias. Per tales enim sensus, & tactus sentimus, & cognoscimus quid est frigiditas, & siccitas paupertatis, asperitatis, & duritia adversitatis, ponderositas vero & gravitas iniquitatis. Et econverso per ipsos possumus sentire, quid est calor dilectionis, & humor & lenitas benignæ consolationis, mollities & levitas prosperitatis, & mundanæ subventionis. Ideo de isto triplici tactu potest intelligi illud Psalmi, quod *Deus respicit terram, & facit eam tremere, tangit montes, & fumigant.* Dico ergo, quod licet alij sensus spirituales proprija organa, id est, proprios status, & personas sibi vendicent, quia scilicet visus discretionis est in clericis, auditus justitiæ in prælatis, odoratus contemplationis in religiosis, gustus clementiæ in laicis, tactus tamen iste scilicet compassio, compunctio, & adversorum toleratio debet esse communis universis. Job. 19. *Manus Domini tetigit me.* Et ideo talis tactus passivus, id est, talis perceptio talium exteriorum, & interiorum dolorum, licet sit alijs virtutibus minus nobilis, est tamen ad salutem magis utilis. Quos enim Dominus compunctione, compassione vel correctione tetigerit, ipsos pro certo salvos faciet, & curabit, sicut habemus per decursum Evangelij ubi CHRISTUS per tactum, mutum sanavit. Marc. 7. *Exspuens tetigit linguam ejus,* &c. Leprosum curavit Luc. 5. *Tetigit eum dicens, volo, mundare.* Mortuum suscitavit Luc 7. *Tetigit loculum dicens, Adolescens, tibi dico surge.* Quia pro certo qui à Deo compassione miserorum, & compunctione peccatorum, & afflictione tormentorum bene tangitur, recte per confessionem loquitur, à lepra peccati curatur, et morte perpetua liberatur.

Sensus tactus læditur multis, quandoque enim ex toto amittitur, ut in paralyticis. Quandoque intercipitur, ut quandoq; contingit propter oppilationem nervorum spiritum libere non transire, et sic membra contingit obdormire, et tactum amittere, ut patet in apoplexia, ubi patiens combustionem ignis non sentit. Quandoque ab exteriori læditur, ut quando digitus frigiditate aeris taliter constringitur, quod tactum vel puncturam sentire non videtur. Quandoque etiam propter incisionem vel corruptionem partium impeditur, quia scilicet membrum corruptum vel præcisum nihil sentire, quando tangitur comprobatur. Sic vere sensum compassionis, & contritionis perdit peccator multis modis, scilicet quandoque propter

propter paralysim avaritiæ, quæ scilicet contrahit manus ne deint eleemosynas. Quandoque propter apoplexiam superbiæ, quæ scilicet est morbus capitis, & facit cadere. Quandoque propter congelationem indevotionis, & pigritiæ, quæ scilicet constringit digitos ne faciant bonum. Quandoque etiam propter corruptionem luxuriæ, & quandoq; propter abscissionem desperationis, & obstinatæ malitiæ. Tales enim scilicet avari; superbi, pigri, luxuriosi, & obstinati sensum compassionis vel contritionis non habent, & ideo tactum divinæ correctionis vel alienæ afflictionis, seu etiam prælati vel prædicatoris, monitionis vel redargutionis nec non futuri ignis inferni, & damnationis non sentiunt neque vident. Proverb. 23. *Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, & ego non sensi.* Per tactum potest intelligi quæcunque conjunctio vel etiam operatio. Res enim quæ tangit aliam, jungitur cum eadem, etiam cum aliquid facimus, tangendo illud facimus. Sed de tali tactu activo nihil ad præsens, quia hic solum agitur de sensu tactus passivo, & perceptivo, de uno vide in multis hujus operis, §. & capitulis, ubi agitur de tangi vel sentire.

Cap. XII.

De Spiritibus.

1 Spiritus est *quedam substantia aerea, virtutes corporis excitans ad suas peragendas actiones,* ut dicitur in libro de spiritu & anima. Et generatur Spiritus, secundum medicos, in hepate, à sanguine, per fortem caloris ebullitionem; & ipsius sanguinis in aeream substantiam conversionem. Est autem triplex spiritus in corpore scilicet naturalis, vitalis, & animalis. Naturalis est ille primus, qui in hepate generatur, & virtutem naturalem regit, & ei dominatur, & per ejus adjutorium corpus nutritur, & augmentatur. Vitalis autem est ille idem, qui ad cor transiens amplius depuratur, & in vitalem Spiritum mutatur, & per arterias diffusus, vitam & pulsum operatur. Animalis autem est ille idem, qui ad cerebrum missus, ibi amplius depuratur, & in animalem spiritum convertitur, virtute cujus sensus, & motus toti corpori ministratur. Per istas tres species spirituum possum intelligere tres species gratiarum, videlicet gratium prævenientem, cooperantem & perficientem. Gratia enim gratis data seu præveniens, est sicut spiritus naturalis, qui scilicet facilis est ad habendum, ac si naturaliter, haberetur. Minus etiam præfecta est alijs, quia ista non sufficit ad salutem. Faciliter enim evaporat, & in nihilum cedit Psal. 145. *Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Gratia vero gratum faciens, & cooperans est spiritus vitalis, quæ scilicet vitam animæ tribuit, & pulsum bonorum affectuum introducit. Ezech. 1. *Spiritus enim vitæ erat in rotis.* Gratia autem perficiens, & consummans est spiritus animalis, quia scilicet ista est quæ sensum discretionis perficit, & motum bonorum operum continuat, & custodit, quæ spiritualia facit sapere, & motum bonorum operum consummare. Sap. 7. *Optavi, & datus est mihi sensus, invocavi, & venit in me Spiritus sapientiæ, & præposui illum regnis, & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius.* Quia pro certo illi qui spiritum sapientiæ, gratiæ & perfectionis habent, respectu ejus æquiparabile nihil putant. Isti ergo spiritus, & istæ gratiæ, virtutes nostras naturales ad bonum excitant, ut scilicet secundum Deum actus suos exerceant atque agant. Una etiam in alium convertitur, quia scilicet de gratia gratis data fit gratia gratum faciens, tandem in gratiam consummantem per majorem decoctionem delectionis convertitur, & mutatur. Econtra autem nunquam fit istorum spirituum reciprocatio, quia scilicet ex quo quis ad gradum perfectionis, & gratiæ consummantis potuerit attingere, nunquam debet ad alios gradus minus perfectos, qui præcesserant, retroire. Psal. 77. *Spiritus vadens, & non rediens.* Vel dic, quod isti tres spiritus significant tres virtutes Theologicas scilicet spem, quæ est sicut spiritus naturalis. Naturale est enim sperare bonum. Charitatem, quæ est sicut spiritus animalis, à quo scilicet sensus, & sapientia & rerum ad salutem notitia oriuntur. Spiritualis in corpore, secundum membra quibus conjungitur, diversa diversimode operatur. Per totum enim corpus diffusus, diversis membris se incorporat, & secundum membrorum diversitatem, operationes diversas peragit, & pertractat. Et sic dico, quod in hepate cooperatur virtuti naturali, in corde virtuti vitali, in capite virtuti sensuali, in oculo virtuti visuali, & sic de alijs. Non est enim aliquod membrum in corpore, quin ibi spiritus humanus aliquas exerceat actiones, secundum ipsorum membrorum varias dispositiones, & conditiones, secundum Avicennam & Constantinum. Proculdubio per istum spiritum humanum, qui est quædam substantia aërea in nervis, & venis, & arterijs constituta, possum intelligere Spiritum sanctum, qui aërius propter puritatem, & propter spiramen gratiæ potest dici. Iste ergo per omnia membra, id est, per omnes status corporis Ecclesiæ, diversimode se diffundit, & diversas gratias, & virtutes in diversis peragit, & effundit. Johel. 2. *Effundam de spiritu meo super omnem carnem.* Et sic dico, quod isto spiritu mediante in hepate, id est, in viris misericordibus, & inferioribus, & sæcularibus, est virtus naturalis, & ista est clementia seu pietas, qua scilicet alij per eos nutriuntur. In corde, id est, in viris devotis, & ferventibus, abundat virtus vitalis, id est, gratia & charitas. In cerebro, id est, in viris discretis, & prudentibus, abundat virtus animalis, id est, sapientia & scientiarum multiplicitas. Et breviter, per istum spiritum habet Ecclesia vel anima visum fidei, odoratum spei, auditum obedientiæ, gustum devotionis, & gratiæ, tactum compassionis, motum bonæ operationis, loquelam confessionis, sensum perfectæ discretionis. Et ideo bene dicit Apostolus. 1. ad Corinth. 12. *Quod divisiones gratiarum sunt, unus autem spiritus dividens singulis prout vult.* Alij enim per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, &c.

Cap. XIII.

De Pulsu.

PUlsus *est effectus spiritus vitalis, qui nihil aliud est quam motus arteriarum, ex cordis dilatatione, & constrictione causatus.* Propter 1
quod ipsius cordis dispositio in pulsu optime declaratur, & ideo pulsus brachiorum à medicis tangitur, ut cordis complexio cognoscatur. Talis pulsus significat opera vel affectus, quæ proculdubio ab ipso corde originaliter exeunt, & secundū dilationem amoris, vel constrictionem timoris ipsius cordis, pulsant exterius, & procedunt. Prudens ergo medicus, & prælatus, subditorū pulsus, & operationes debet palpare, examinare & tangere, ut sic possit cordium ipsorum dispositionem cognoscere vel videre, quia proculdubio secundum quod voluntas interius bene vel male disponitur, secundum hoc pulsus exteriorum operum ordinatur. Ideo cuilibet sic tangendo, & examinando debet medicus seu prælatus dicere illud Genes. 27. *Accede ad me, ut tangam te, si tu es filius meus.* Medicus tangit pulsum in brachio. Quod fuit magis congruum, & honestum. Est enim publicus, & 2
expositus, qui sine verecundia potest tangi. Verecundum enim esset secretiores corporis partes tangere, & ideo ordinatum fuit, ut pulsus brachij tangeretur, quod scilicet sine utriusq; verecundia tangitur, & ubi etiam propter cordis propinquitatem cordis dispositio melius declaratur. Medicus est confessor, vel prælatus. Iste igitur, quando in confessione vel alias, tangit & examinat infirmum peccatorem, ut scilicet sciat dispositionem cordis sui, & debitum remedium apponat, non debet tangere verecundas partes, id est, non debet inquirere de secretis verecundis peccatis, sed solum debet tangere brachia, id est, opera vel vitia manifesta. Si enim apud simplices de talibus vitijs inquireretur, delinquendi occasio præstaretur. Quod etiam de prædicatore dico, quia scilicet tangere debet vitia publica, non occulta, ne forte si privata delicta, & eorum conditiones detegat, simplicibus necdum talia expertis occasionem tribuat. Esa. 52. *Pollutum nolite tangere.* Etiam de judice, & prælato potest dici, quod reum non debet tangere ut communiter nisi membris manifestis, & in criminibus objectis, nō de illis quæ nesciuntur, ne forte propter revelationem alicujus occulti scandalum oriatur. Mich. 6. *Non quaras iniquitatem in domo impij.* Pulsuum variæ 3
sunt diversitates, quia scilicet pulsus aliquando est fortis, aliquando debilis, aliquando durus, aliquando mollis, & sic de alijs. Isti tamen pulsus multis modis, & occasionibus variantur, & in diversis diversimode disponantur. Et inde est, quod pulsus est fortior in viris, quam in fœminis, in calidis quam in frigidis, in siccis quam in crassis. Pingues enim fortem pulsum nō solent habere, & hoc propter frigidiorem complexionem, & propter arteriæ in carne occultationem. Item fortior est in juvenibus, quam in senibus, quia pro certo pulsus ex majori calore in juvenibus,

bibus augetur, & ætatis frigiditate in senibus debilitatur. Fortior etiam est in hyeme, quam æstate, quia scilicet in æstate propter dissolutionem fervoris virtus fit debilis, quæ in hyeme propter adunationem fit fortis. Sic vere cum multæ sint pulsuum, id est, operationum, & affectionum interiorum diversitates, istud verum est, quod istæ meliores, & fortiores existunt in viris, id est, in virilibus, virtuosis, & fortibus, in calidis, id est, in devotis charitativis, & amore Dei ferventibus, in macilentis, id est, in pauperibus, & abstinentibus, in juvenibus, id est, in puris novis, & innocentibus, in hyeme, id est, in tribulationum frigore viventibus, & conversantibus, quam in illis, quæ contrariæ sunt conditionis, & qui modicæ sunt perfectionis, quia procul dubio pulsus operationum & affectuum mollis est, & debilis in feminis, id est, in hominibus mollibus, & effœminatis, in frigidis, id est, in tepidis, indevotis, & pigritia congelatis. In pinguibus, id est, in divitibus delitiosis, & dilatatis. In senibus, id est, in viris in malis moribus induratis. In æstate, id est, in prosperitate viventibus, & ardore concupiscentiæ inflammatis. Ista enim omnia videlicet æstas prosperitas, senectus, malæ consuetudinis, pinguedo delitiarum, frigiditas indevotionis, & fœmineitas imperfectionis, pulsum operum, & affectuum mollificant, & diminuunt, & valorem, & fortitudinem tollunt, quia
4 breviter de talibus potest dici illud Sap. 3. *Opera eorum inutilia, & labores sine fructu.* Homo dormiens pulsum habet parvum, & tardum, post somnum vero propter caloris confortationem pulsum habet fortem, velocem, & magnum. Sic ille qui dormit, in delitijs, & vitijs hujus mundi, pulsum affectionis habet tepidum, parvum & tardum, sed postquã de tali somno per pœnitentiam surrexerit, pulsus suæ orationis, affectionis, & operationis, major & fortior apparebit. Calor n. charitatis, & fervoris, ex somno peccati præcedente efficitur fortior, quia scilicet secundum
5 Apostolum ad Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ibi abundavit gratia tandem major.* Vel dic, quod somnus est devotio, postquam pulsus cordis, & affectus consuevit crescere & vigere. Balneum temperatũ pulsum fortificat, & confortat. Si vero aqua in calore excedat, sicut fit in illis, qui bulliuntur, pulsus celerrimus efficitur, & ex evaporatione spirituum virtus totaliter extinguitur, & mors sequitur. Sic vere illi qui balneantur in tẽperato balneo devotionis, vel lacrymosæ compunctionis, pulsum affectus solent temperatum, fortem & vivacem habere, quia scilicet tales in bonis affectibus, & operibus solent præcellere, & vigere. Illi vero qui in excessivo balneo mundi delitiarum se balneant, pulsum malorum desideriorum, & operum citum habent, quia scilicet mundi delectabilia plus debito desiderant, & affectant.
6 Prover. 21. *Desideria occidunt pigrum.* Ista igitur excerpta, & extracta de tribus primis tractatibus hujus libri, ubi scilicet agitur de Deo, Angelis & anima, & ejus virtutibus, quantum ad præsens spectat negotium, sufficiant, quia quamvis multa ibi sint alia, ista tamen sola visa sunt mihi moralizabilia, & ad mores applicabilia. Nunc ergo ad moralizandum illa, quæ ad compositionem corporis humani, & membrorum pertinent, manum mittamus, & hic sub uno tractatu de qualitatibus & humoribus, de membris hominis, & ætatibus, nec non de sex accidentibus sanitatem conservantibus, & consequenter de infirmitatibus sanitatem destruentibus perstringamus.

CAP. XIV.

De humani corporis compositione.

1 DE humani corporis & partium ejus proprietatibus tractaturi, ab elementaribus qualitatibus, & quatuor humoribus, ex quibus constat corpus humanum, est primitus inchoandum. Quatuor itaque sunt elementa, & quatuor elementares qualitates, ex quibus constituitur omne animatum corpus, & maxime corpus humanum, quod inter animata corpora est nobilissimum, & nobilissimis operationibus deputatum utpote animæ rationalis organũ, ipsius actionibus ordinatum. Ex *quatuor* enim *elementis* constare dignoscitur, scilicet, *igne, aere, aqua,* & *terra,* & ex istorum elementorum *quatuor qualitatibus principalibus* ordinatur, scilicet *calore, humiditate, frigiditate, & siccitate.* Caliditas enim qualitas est ignea, humiditas est aerea, frigiditas aquea, siccitas terrea. Ista enim quatuor sunt, quæ corpus in esse constituunt, ipsumque quamdiu in simul proportionatæ fuerint, in esse suo custodiunt, & componunt. Revera sicut homo exterior corporalis formatur exterius, sic etiam spiritualiter loquendo homo interior, & moralis formatur interius. Quia enim moralis homo est organum nobilissimæ formæ, scilicet animæ, hoc est, dictu divinæ gratiæ, quæ animat mentem nostram, ideo necesse est, quod nobilissime formetur, & quod à multis virtutibus informetur. Dico igitur, quod in compositione ejus spirituali, & morali debent concurrere quatuor elementa, & quatuor qualitates ab eis dependentes. *Quatuor* enim *elementa sunt ignis,* id est, ardor charitatis. *Aer,* id est, nitor puritatis. *Aqua* quæ congelat, & refrigerat, id est, timor divinæ majestatis. *Terra* quæ omnia sustinet, & fundat, id est, fundamentum humilitatis. Ab istis enim quatuor spiritalibus elementis oriuntur quatuor qualitates principales, id est, quatuor virtutes cardinales. Ab igne enim charitatis procedit caliditas justitiæ, quæ scilicet est fervida per rigorem. Ab aere puritatis procedit humiditas scientiæ, & prudentiæ, quæ scilicet est clara, & lucida per splendorem. Ab aqua divini frigoris, & timoris procedit refrigerium temperantiæ. A terra vero fundamentalis humilitatis procedit siccitas fortitudinis, & constantiæ. Res enim siccæ magis sunt fortes, durabiles quam humidæ. Istis ergo quatuor virtualibus qualitatibus, interior homo noster scilicet mens & conscientia componitur, & ad susceptionem animæ, id est, divinæ gratiæ disponitur & formatur. Quod bene figuratur Eze. 1 in illo mirabili animali, quod habebat quatuor facies, & quatuor pennas. Quatuor enim facies sunt quatuor virtutes originales; scilicet charitas, innocentia, timor, humilitas, quatuor autem pennæ sunt quatuor virtutes cardinales, scilicet justitia, prudentia, temperantia, fortitudo. Exod. 25. *Facies quatuor circulos aureos per quatuor arcæ angulos.* Dé quatuor qualitatibus duæ sunt activæ, & duæ passivæ. Activæ enim sunt caliditas, & frigiditas. Passivæ autem sunt humiditas, & siccitas. Istarum enim qualitatum actione, & passione corpus humanum regitur, & tota ejus conditio variatur. Sic vere de calore charitatis, & frigiditate divini timoris, & humiditate clementiæ, & dulcoris, & siccitate abstinentiæ, & squaloris, moralis homo componitur, & istarum virtutum actionibus & passionibus tota animæ conditio ordinatur.

CAP. XV.

De Calore, seu Caliditate.

1 CAlor seu caliditas, *est quædam elementaris qualitas summe activa, & diversorum effectuum in corporalibus inductiva.* Ista est enim omnium quæ noscuntur generativa, inferiorum ad superiora reductiva, compactorum dissolutiva, durorum remollitiva, mollium vero, & liquidorum indurativa. Per caliditatem enim cuncta generalia generantur. Patet in vere, ubi calor suis advenies facit herbas, flores, fructus & folia generari. Etiam quandoque fit quod per calorem cœlestem ranæ sursum in nubibus generantur. Item per caliditatem infima ad superiora reducuntur. Calor enim de terra, & aqua fumos, & vapores dissolvit, & cum motum habeat à centro ad circumferentiam, ipsos sursum secum elevat, & extollit, & primo in substantiam aeream, tandem igneam convertit. Item per istum calorem metalla, quæ dura sunt, dissolvuntur, & mollinntur, illa vero quæ liquida sunt per consumptionem partium subtiliorum remanentibus terrestribus indurantur, sicut patet in ovo liquido, per calorem igneum indurato. Proculdubio talis calor videtur esse fervor charitatis, & divini amoris, vel etiam ipse Spiritus sanctus, qui dicitur, & calor & amor. Quia pro certo talis calor solet in viris justis generare virtutum, & bonorum operum ubertatem, & perfectionem. Inferiores vero, id est, terrenos, & mundanos, & hic inferius circa terrena attentos, solet sursum elevare, & trahere ad cœlestium affectionem. Compactos, & obstinatos solet dissolvere per contritionem, & compunctionem. Liquidos autem molles, & carnales solet indurare, & solidare per constantiæ, & patientiæ roborationem, & per perseverantiæ durationem. Ideo bene dicit Apostolus Ephes. 3. *In charitate radicati, & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, sublimitas, & profundum.* Vel dic, quod caliditas est concupiscentia inundana, quia pro certo ista est quæ vitiorum quantitatem generat, & ranas garrulitatis in aere conscientiæ causat, sursum per superbiam elevat fortes, duros, & in bono compactos dissolvit, & debilitat, molles vero tem-

ro teneros, & misericordes, & pios per parcitatem constringit. & per crudelitatem indurat, subtilesque partes bonorum affectuum, & gratiarum, & virtutum evaporare faciens, terrestres avaritiæ appetitus in corde retinet, & reservat. Job. 41. *Cor ejus* 2 *indurabitur quasi lapis, & stringetur velut malleatoris incus.* Calor solet materiam in quam agit subtiliare, nititur enim ipsam materiam spiritualem facere, & ideo non cessat eam rarefacere, dissolvere, & dilatare, & ad simplicitatem reducere, & in ignem vel aerem subtiliare, sicut patet in glacie, quæ primo per calorem dissolvitur; & tandem si fortius agat, bullire compellitur, & sic in fumum, & aerem commutatur. Talis est calor charitatis, vel etiam Spiritus sanctus, quia proculdubio omnem materiam in quam agit, id est, omnem mentem quam calefacit, nititur in spiritualem reducere, puram, & simplicem facere, & in naturam aeream & igneam, id est, puram, claram, sanctam, & lympidam immutare. Et ideo iste primo dissolvit per contritionem, dilatat per dilectionem, bullire facit per bonorum desideriorum affectionem, & sic in aerem ipsam convertit, per bonam moralem conversionem, & mutationem. Quod etiam de calore tribulationum potest intelligi, quia scilicet iste facit occasionaliter omnia supradicta. Jeb. 28. *Lapis solutus calore in as vertitur.* Vel dic de calore concupiscentiæ, quæ primo dissolvit per delectationes, dilatat ad mundi bona per ambitiones, bullire facit per malas affectiones, & sic mentem evanescere facit per vanitates, & elationes. Ad Rom. 1. *Evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.* Caliditas est naturaliter purgativa, ut patet in auro, &c. Vide de auro, & de igne, & quomodo aurum per ignem non minuitur, sed purgatur. 3 Caliditas est accidentaliter corruptiva, ut est videre, quando calor plus dissolvit, quam consumat, ut patet in cumulo frumenti aqua aspersa, ubi calor inclusus aquam resolvit in humidam fumositatem, quæ grana tacta remollit, & ea putrescit, & corrumpit. Talis calor est malus amor, qui scilicet cor calefacit multipliciter, & inflammat. Iste enim mentem in quam agit, solet corrumpere, & in vitiorum putredinem commutare. Quando enim invenit aquam, & humorem mollis affectionis in homine, statim solet eam in malos appetitus resolvere, qui resoluti grana virtutum solent, & corrumpere, & ibidem vitiorum putredinem generare. 2. Petri 3. *Cæli magno impetu transient, elementa vero calore solventur.* Vel ista possunt allegari contra multos, qui plus dissolvunt, quam consumere possunt, id est, qui plura, & ardua negotia solent incipere, quam possint sine debito terminare, quia ut communiter corruptio, & defectus solet in talibus apparere. Exodi 18. *Stulto labore consumeris, ultra vires tuas est negotium.* 4 Caliditas est naturaliter alleviativa. Humiditas enim per calorem consumitur, & sic pondus materiæ minoratur. Etiam per actionem caloris ipsa humiditas partim in spiritus commutatur, per quorum multiplicationem corpus amplius leviatur; & inde est, quod corpora animalium viventium sunt incomparabiliter leviora, quam corpora mortuorum. Quod fit propter calorem, & spiritum contentum in arterijs, & in venis. Corpora etiam post prandium sunt leviora, quam ante, & hoc propter calorem qui per cibum in corpore confortatur, & qui occasione cibi digerendi, fortius roboratur. Sic procul dubio, amor Dei fervorque devotionis facit hominem spiritualem, agilem atque levem, ita quod faciliter potest per bona opera per obedientiam currere, & sursum per affectionem & contemplationem ad cœlestia se levare. Iste enim calor humiditatem carnalitatis consumit, & spiritus bonarum affectionum, generat, & producit, & sic mentem levem, & agilem facit, & pondus peccati, & malæ consuetudinis minorat atque tollit. Nihil enim est amore levius, nihil facilius aut promptius. Ideo bene dicitur 1. ad Corinth. 13. *Quod charitas omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, &c.* Et inde est, quod illi, qui sunt vivi per gratiam, & prauli per doctrinam & scientiam, sunt mortuis, & jejuniis, id est, peccatoribus, & virtutibus vacuis, magis leves, & ad obediendum, & bene operandum, & ad cœlestia ascendendum, & affectandum magis agiles atque fortes, & ad sustinendum, & supportandum ipsis prælatis, & socijs minus graves. Cujus tamen contrarium in mortuis, id est, in peccatoribus invenitur, quorum vita gravis, & improbabilis comperitur. Sap. 2. *Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aljs vita ejus.* Vel etiam istud potest intelligi de levitate spiritualis paupertatis, quia pro certo, quando calor charitatis abundat, tunc humorem bonorum temporaliuꝫ per eleemosynas consumit, & alleviat aboneꝛe terrenorum. Sicque fit, quod quando quis per gratiam est vivificatus, & per doctrinam vel per Eucharistiam bene cibatus, magis solet esse, ut communiter, à terrenis alleviatus. Actuum 27. *Satiati cibo alleviabant navem: projicientes triticum in mare.* Vel ista possunt dici de malo amore, & fervore, qui facit hominem levem, & inconstantem, & nihil difficile vel grave reputantem. Vel potest etiam dici de divitibus bonis, qui quando sunt divitijs satiati, tunc solent magis esse à vitijs alleviati, & calore charitatis amplius confortati. Vel etiam dic in malo, quod illi qui divitijs satiantur, amplius per inconstantiam alleviantur, & minus per Dei timorem premuntur, & aggravantur. Esa. 9. *Alleviata est terra Zabulon, & terra Nephtalim, &c.* Caliditas est aliquoties aggravativa, actione enim sua habet poros aperire, partesque subtiles, & leves consumere, 5 & spiritus qui sunt causa corporeæ levitatis, evaporari facere, & exterius à corpore trahere, & educere, sic in corpore ponderosam gravedinem generare. Et ista est ratio, quare corpora sunt magis ponderosa, & laxa in æstate, quam in tempore hyemali. Ista omnia facit calor, & fervor mali amoris, vel etiam cupiditas tàm carnea, quam terrena. Mentem enim gravem pigram, & ponderosam, & ad bona opera inhabilem, & ineptam faciunt, subtilesque partes, id est, gratiam & devotionem consumunt, poros sensuum, & affectuum ad mundana aperiunt, & sic spiritus, & virtutes, qui causa erant spiritualis levitatis, evaporare faciunt, & sic retinendo partes terrestres scilicet appetitus terrenorum, vitiorum gravedinem introducunt, & hominem gravem ad bene operandum faciunt, ipsumque pigrum, & desidem constituunt, quod bene videtur figuratum Jon. 4. ubi ventus urens, & calidus percussit virentem hæderam, quæ fuit protinus arefacta. Caliditas 6 naturalis, est caloris rubei, & purpurei in corporibus generativa, sicut patet in rosis, & in corporibus sanguineæ complexionis, in quibus ex diffusione caloris per membra color rubeus generatur. Caliditas vero innaturalis est palloris, & non rubedinis effectiva, sicut etiam patet in rosa, quæ in fumo sulphuris posita statim ruborem amittit, & in colorem pallidum se convertit. Calor naturalis est charitas, & contritio. Calor vero innaturalis est carnalitas, & cupiditatis inflammatio. Quia pro certo calor dilectionis, & ardor contritionis solent ruborem honestatis, & verecundiæ generare, & per honestam conversationem totam hominis superficiem colorare. Econtra vero caliditas innaturalis scilicet carnalis vel mundalis concupiscentia, & maxime quando sibi adjunguntur opera, solent ruborem verecundiæ tollere, & pallorem inhonestæ conversationis inducere, & totam hominis superficiem offuscare. Tren. 4. *Obscuratum est aurum, mutatus est color optimus.* 7 Caliditas temperata causa est conservationis, vivificationis & vegetationis, sicut patet de calore naturali, quo mediante corpus vivificatur, cibus digeritur, & sanitas custoditur. Calor vero intemperatus, & excedens, totum contrarium facit, quia scilicet materiam in quam agit, usque ad ultimum dissolvit, & finaliter destruit, & consumit. Sic vere calor, & ardor tribulationum si sit temperatus, proficit, vitamque gratiæ, & digestionem seu compositionem morum perficit, & sanitatem animæ custodit. Si vero ultra debitum excedit, solet mentem per pusillanimitatem dissolvere, humorem devotionis consumere, & sic per desperationem universam morum substantiam devastare. Vel ista etiam possunt dici de correctione temperata, & excessiva. Vel dic, quod calor temperatus charitas, & contritio, quæ sanitatem animæ custodiunt. Calor autem excedens est cupiditas, & luxuria, & iracundiæ inflammatio, quæ bona omnia destruunt, & consumunt 2. Pet. 3. *Elementa calore solventur.* Calor temperatus, 8 acetosa & amara convertit in dulcia, ut patet in fructibus maturatis. Excedens vero, & intensus dulcia convertit in amara, ut est videre in humoribus, ubi sanguis dulcis in choleram convertitur, & in aqua maris, ubi per actionem caloris partes subtiles evaporant, terrestres vero in salis substantiam convertuntur. Sic facit moderata correctio, & contritio, quia peccatorem amarum convertit in dulcem hominem, bonum & justum. Si vero excesserit, tunc per desperationem ipsum absorbebit, & partes subtiles scilicet spem, & devotionem evaporare faciet, & eum de dulci in amarum, id est, de justo in impium commutabit. Thren. 1. *Et ipsa repleta amaritudine.* Ca- 9 lor naturaliter est fructuum maturativus, & quanto calidior

estre-

est regio, tanto est fructuum citius ad maturitatem productivus, & in ipsis amplioris dulcedinis causativus est, etiam calor multarum nobilium formarum tam naturalium, quam accidentalium de potentia ad actum eductivus, sicut patet de metallis, quæ actione caloris de duris lapidibus educuntur, de vitro, quod per caloris violentiam de cineribus generatur, & etiam de fructibus, qui calore mediante, de potentia arborum procreantur. Talis calor est charitatis fervor, vel contritionis ardor, vel Spiritus sancti vigor. Iste enim quando abundat in homine, maturitatem prudentiæ solet inducere, dulcedinem devotionis solet efficere, & de ipsa materia, id est, de ipsa voluntate, quæ more materiæ est formarum omnium susceptiva, nobiles formas bonorum morum solet educere, & ibidem metalla virtutum interiorum, vitrum, id est, claritatem conditionum exteriorum; fructus etiam operationum utiliorum solet efficaciter generare. Vel ista expone de calore & ardore correctionis, & tribulationis, cujus impulsu homines maturantur, & ad prudentiam convertuntur, quia sicut dicitur Esa. 28. *Vexatio dat intellectum.* Et per cujus actionem formæ virtutum, ab ipsis informibus peccatoribus educuntur. Unde illud prædictum Job 28. *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Calor solet in aëre multas impressiones generare, ibidem per vaporum attractationem, nunc nubes, nunc pluviam, nunc ventum; nunc grandinem; nunc fulmen, nunc tonitruum facere, & creare. Sic vere calor cupiditatis temporalis, vel ardor voluptatis carnalis, vel etiam furor iræ, & crudelitatis mentalis, solet in aëre conscientiæ multas impressiones diabolicas introducere. Quia pro certo ibidem generatur à tali calore pluvia voluptatis, nubes ignorantiæ, & obscuritatis, ventus vanitatis, grando protervitatis, fulmen crudelitatis, tonitruum discordiæ, & rixositatis. Psalm. *Ignis, grando, nix glacies, spiritus procellarum, &c.* Calor semper vult sursum tendere, & ideo corpora calida solent motum suum sursum à centro ad circumferentiam facere, & nunquam nisi violenter inferius residere. Patet in igne, qui semper sursum ascendit, & in oleo, quod superficiem semper quærit. Sic vere illi qui per charitatem sunt fervidi, & calore sancti Spiritus calefacti, non solent ista inferiora diligere, sed semper superiora, & cœlestia affectu quærere, & ibidem totis affectibus evolare, & nunquam in terrenis, & infimis per complacentiam remanere, dicentes illud Esa. 2. *Venite ascendamus ad montem Domini.* Vel dic de calore cupiditatis, & ambitionis, qui possessuros suos semper facit superiora petere, dignitates, & officia quærere, & statum infimum abhorrere, exemplo Luciferi dicentis. Esai. 14. *Super astra cœli exaltabo solium meum, &c.* Calor seipsum solet per effectus ostendere, & conditiones suas quibusdam signis exterioribus declarare. Et inde est secundum Constanti. lib. 1. Theoricæ cap. 17. Quod corpus si fuerit calidum, erit caro multa, pinguedo pauca, color rubeus, pili multi, & nigri, tactus calidus, intellectus bonus, homo facundus, multum mobilis, audax, iracundus, amans, multum appetens, cito digerens, fortis & velocis pulsus. Sic vere ille qui per charitatem est calidus, fervidus, & inflammatus, multis bonis proprietatibus est donatus. Calor enim charitatis ubicunque fuerit, se solet ostendere, & virtutem suam novis operibus declarare, quia teste Gregorio, *nunquam amor Dei otiosus. Operatur enim magna si est. Si autem operari renuit, amor non est.* Igitur dico, quod tales qui sunt charitative calidi habent multam carnem, id est, multam mollitiem, & teneritudinem pietatis, paucam pinguedinem voluptatis, colorem rubeum verecundæ honestatis, & tactum calidum exemplaris charitatis, quia scilicet isti quicquid exemplis, & doctrinis tangunt, ad Dei amorem calefaciunt. dicentes illud Jacobi 2. *Calefacimini, & saturamini.* Item isti sunt boni intellectus per discretionem sermonis, facundi per fraternam eruditionem, multum mobiles per obedientiam, & subjectionem, audaces & iracundi per justitiæ zelum, & malorum correctionem, amantes per fraternam dilectionem, appetentes per sanctam affectionem, cito digerentes, & se disponentes per bonam conversationem, & per morum compositionem, fortis & velocis pulsus per promptam, & bonam operationem. Iste est igitur calor intimæ charitatis, qui causat in homine mores tam multiplicis bonitatis, quia sicut in Psalm. dicitur. *Non est qui se abscondat à calore ejus*, quia sicut dicit Gregorius in homil. super Joannem: *Sicut ex una radice multi rami prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur.* Secundum Constantinum, signa hominis calidi sunt, quando habet multos capillos, quando est libidinosus, iracundus, inverecundus, asperæ vocis, rubei coloris. Sic vere signa hominis calidi, id est, per malam concupiscentiam inflammati sunt, quando abundat in pilis divitiarum, quando est iracundus & furibundus, inverecundus, & importunus, asperæ, & superbæ locutionis, libidinosæ affectionis, rubeæ & carnalis conversationis. Caliditas, secundum quod in diversis agit materiis, diversimode variat actus suos, & inde est, quod ista aliquando est corruptiva, aliquando generativa, aliquando vivificativa, aliquando mortificativa, aliquando etiam invenitur rarefactiva, & mollitiva, liquefactiva, & aperitiva, aliquando vero densativa, & indurativa, constrictiva, & oppilativa, & sic de aliis. Sic vere charitas in diversis diversimode operantur. Ista enim corrumpit vitia, generat merita, vivificat mentem, mortificat carnem, rarefacit cor per contritionem, mollit per compassionem. liquefacit per devotionem, aperit per confessionem, densat per humilitatem, indurat per constantiæ infirmitatem, constringit per timorem, oppilat scilicet, sensus per custodiæ diligentiam, & tenorem. Et hæc econtra possunt dici de calore malæ concupiscentiæ, quia scilicet iste corrumpit bona, generat mala, vivificat carnem, mortificat animam, mollit & liquefacit virtutem, aperit sensuum vanitatem, condensat & indurat per obstinatam voluntatem, constringit per parcitatem, oppilat scilicet os ne dicat in confessione veritatem, & sic bene dicitur 1. ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Et ideo bene dicitur, quod calida stercora Tobiæ oculos cœcaverunt.

Cap. XVI.

De Frigidate.

FRigiditas, *est quædam elementalis qualitas, & activa proprietas, motum habens à circumferentia versus centrum.* Et ideo frigiditas est naturaliter compressiva, condensativa, & soliditatis, & cohærentiæ partium effectiva, substantiæ etiam ingrossativa, & per motum circumferentiæ ad centrum est ipsius aggravativa, & majoris ponderis inductiva, albedinis etiam est in corporibus causativa. Frigiditas enim mater albedinis dicitur, eo quod ubi agit frigiditas, albedo naturaliter generatur, sicut patet in nive, & etiam sicut patet in Sclavis, & Albanis, qui propter frigiditatem in illis regionibus dominantem, coloris sunt albi, & etiam procreant albos pilos. Sicut econtra caliditas mater est nigredinis, sicut patet in calidis regionibus, ubi nascuntur homines nigræ cutis, & nigrorum etiam capillorum. Per istam qualitatem frigiditatis, possum moraliter frigus divini timoris, vel etiam frigus, & asperitatem tribulationis, & paupertatis, intelligere. Ista sunt enim quæ ipsam substantiam mentis in quam agunt, à circumferentia terrenorum, ad centrum propriæ conscientiæ deprimunt, & eam sursum ad mundi dignitates & prospera evagari vel ascendere non permittunt, & ideo cor humanum in bono per constantiam consolidant, & compingunt, & in ipso gravitatem maturitatis, & prudentiæ, deliberationisque, & sapientiæ introducunt, & etiam albedinem castitatis, & candorem innocentiæ, & puritatis, in cute carnis, & in pilis conversationis efficiunt, & producunt. Constat enim quod mundi paupertas, & tribulatio, divinusque timor, & mentis conturbatio, faciunt hominem humiliorem; solidiorem, innocentiorem, & puriorem, & etiam per castitatem, in corpore mundiorem, quia sicut dicitur Proverbiorum 15. *Per timorem Domini declinat omnis à malo.* Et Ecclesiastic. 43. *Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit crystallus ab aqua.* Vel dic, quod frigiditas significat vitium indevotionis, quæ scilicet à Dei amore infrigidat mentem nostram. Quia pro certo ista est quæ mentem à circumferentia cœlestium, inferius ad centrum bonorum terrestrium per avaritiam deprimit. Ista est quæ per obstinationem mentem condensat, consolidat, & constringit, & hominem per curiositatem, & hypocrisim dealbat, colorat atque pingit, ita quod ei potest dici illud Actor. 23. *Percutiat te Deus paries dealbate.* Frigiditas habet naturaliter infrigidare, aggravare, mortificare, discolorare, coarctare, & partes invicem aggregare. Quæ omnia patent in homine mortuo, ubi per dominium frigiditatis colorem naturalem extinguentis, mors sequitur, gravitas augetur, corpus infrigidatur, facies discoloratur, & cor & pulmo à suis dilatationibus coarctantur. Sic proculdubio frigus indevotionis, & incompassionis solet mentem in quam agit, infrigidare, auferendo Dei, & proximi di-

lectionem, & cœlestium affectionem, aggravare per terrenam inclinationem, & per malæ consuetudinis depressionem, mortificare per gratiæ privationem, & per culpæ introductionem, discolorare per inhonestam conversationem, & per infamiæ divulgationem, coarctare per parcitatis, & avaritiæ constrictionem. & aggregare per terrenorum continuam acquisitionem. Omnia enim ista vitia solet frigus indevotionis inducere; dum solet mentem ab amore Dei, & proximi congelare. Et sicut videmus, quod frigus constringit nervos, & membra ab operatione impedit, sic indevotio nervos, & fortitudinem animæ ita solet ligare, quod omne exercitium bonorum facit quiescere, & cessare. Et ideo bene dicitur Proverb. 20, *propter frigus piger arare noluit*. Vel dic, quod frigus significat pœnitentiam vel timorem Dei, vel etiam mundi adversitatem. Quia pro certo ista sunt, quæ infrigidant à levitate instabilis voluntatis. Quæ mortificant vitam scilicet carnalis voluptatis. Quæ discolorant à candore curiosæ vanitatis. Quæ constringunt scilicet ab appetitu exterioris prosperitatis. Ideo bene dicitur Proverb. 25. *Aqua frigida animæ sitienti*. 3 Frigiditas multos habet accidentales effectus. Ista est enim accidentaliter calefactiva, alleviativa, ut dictum est. Calefacit enim per accidens, poros exterius claudendo, & vapores, & Spiritus interius includendo, qui corpus calefaciunt interius remanendo, & objectu frigiditatis exterioris exitum non habendo. Et sic corpora animalium sunt in hyeme calidiora, & ad digerendum cibum fortiora. Fontes etiam & putei sunt in hyeme calidi, quod ex contraria causa æstatis tempore sunt frigidi. Item per accidens alleviat scilicet, humiditatem exprimendo, & sic suam substantiam leviorem reddendo. Item per accidens vivificat, & hoc calores repercutiendo, ipsos in Spiritus occasionaliter convertendo, & vitam aliquoties generando, sicut patet in illis avibus, quæ vice fructuum nascuntur in arboribus, quæ quamdiu in arbore pendent, vitam non habent, rupto tamen tenaculo in mare cadentes, obstructis poris per aquæ frigiditatem, fumositates conculcatæ in Spiritus convertuntur, & sic per earum diffusionem per corpus, illæ aviculæ vivificantur, & in naturam avium commutantur, ut dicit commentator super librum vegetabilium. Istud tamen non intelligo, quod istæ aves sint arboris fructus. Sed quando abietis lignum de fractis navibus in mari Britannico putrescit, limus fustis ligneis cohærens, in aviculas transformatur, quæ ligno per rostra adhærentes necdum vivæ, postea in aquam rupto tenaculo cadentes, ut dictum est, vivificantur. Unde etiam in terra mea, scilicet in Pictavia circa monasterium sancti Michaelis in eremo, in medietate fracti remigii inventæ sunt quandoque, quingentæ tales necdum vivæ aviculæ dependentes, tandem in naturam veratum avium transeuntes. Quæ etiam aviculæ *cravans* à nostris marinis incolis nuncupantur. Per frigiditatem potest intelligi tribulatio, quæ scilicet infrigidat, mortificat temporaliter, atque gravat. Veruntamen accidentaliter ista facit animæ multa bona, quia scilicet, calefacit suscitando charitatis amorem. Ista mentem alleviat. tollendo carnalitatis humorem. Ista etiam mentem vivificat, multiplicando pœnalitatis dolorem & recludendo fumositatem, id est, affectionum fervorem. Arbor enim moralis vitæ, & prosperitatis mundanæ, aves, id est, homines mortuos & sine vita, de limo humanæ carnalitatis producit, & portat, quos deinde in mundi prosperis vita gratiæ carentes vigetat, & fustentat, qui tandem rupto tenaculo prosperitatis, & fortunæ, quandoque in mare, id est, in amaritudinem mundanorum fluctuum, & casuum cadunt, ubi propter frigus tribulationum, fumositates, id est, affectiones, ad cordis intima se recludunt, ibique in Spiritus, id est, in spirituales affectus compulsæ, tribulationum frigore, se convertunt. Sicque fit, quod qui per peccatum mortuus erat, vitam gratiæ recipit, & in avem, id est, in spiritualem, & perfectum virum se convertit, & sursum ad cœlestia per contemplationem evolat. & ascendit. Luc. 7. *Resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui*. 2. ad Corinth. 6. *Quasi morientes, & ecce vivimus*. Quomodo autem sit calidior in hyeme, vide infra de ventre, vel de stomacho §. ultimo. De fonte autem vide in titulo suo. 6 Frigiditas est naturaliter conservativa, est tamen accidentaliter corruptiva. Per frigiditatem enim caloris actio impeditur, per consequens humiditatis resolutio retardatur, & sic res in esse suo sine corruptione, mediante frigore, conservatur. Ista tamen quandoque est per accidens corruptiva. Dum enim frigiditas caloris actionem impedit in corpore, digestio retardatur, & sic crudi humores generantur, qui faciliter corrumpuntur. Sic vere frigiditas divini timoris, & asperitas tribulationis, & doloris, sanitatem animæ conservat, humoremque affectionis resolvi per mala desideria non permittens, corruptionem peccati inducit, quando scilicet timor & tribulatio tantum excedit, quod desperationem faciens, mentem digeri, & converti ad Dominum non permittit; quia proculdubio illa eadem tribulatio, quæ est perfectis, & patientibus causa salutis, potest etiam esse imperfectis, & ipsam pati nescientibus causa damnationis, & mortis, quia sicut dicitur ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Cujus tamen contrarium est de malis, quia scilicet etiam illa, quæ de se bona, & utilia sunt, ipsis convertuntur in malum. Frigiditas cum dominatur in corpore, solet se per aliquos effectus exterius declarare. In homine enim frigido, respectu hominis calidi, est color albus, & capillus mollis, intellectus durus, & oblivioſus, appetitus parvus, somnus multus, incessus gravis, & tardus, ut dicit Constantinus lib. 1. Theoricæ cap. 17. Proculdubio frigus indevotionis hæc omnia facit in anima, spiritualiter intelligendo. Ista enim dat possessoribus suis album colorem, id est, curiosam & hypocriticam conversationem, capillum mollem, id est, fluxibilem & delitiosam affectionem, intellectum durum, id est, rudem & hebetem discretionem, Deique & judiciorum suorum oblivionem, appetitum parvū, id est, boni desiderii torporem, & defectionem, somnum multum, id est, pigritiæ soporem, & involutionem, incessum tardum, id est, profectus in virtutibus retardationem, raramque & modicam bonam operationem, & tardam, & pigram obedientiæ subjectionem. Sap. 15. *Pedes eorum pigri sunt ad ambulandum*. 6 Frigiditas miro modo separat aquam à vino. Sæpe vidi, quod tempore frigidissimo vinum miscebatur cum aqua, & in vase ponebatur, frigus vero excedens, aquam à vino dividebat, ipsamque ad fundum vasis deprimebat, ubi vino non gelato, aqua congregata invicem gelabatur. Frigus enim in aquam agebat, in vinum vero, quod est naturaliter calidum, agere non valebat. Firmiter frigiditas ista mortificans significat diabolum, qui semper intendit animam per culpam mortificare. Igitur cum in vase hujus mundi vinum, & aqua, id est, boni, & mali simul mixti sint, ipsa frigiditas scilicet diabolus optime scit aquam à vino, id est, malos à bonis discernere, ipsosque ad fundum, id est, inferius ad mundum per avaritiam deprimere, & per indevotionem etiam congelare; vinum vero, id est, bonos non potest vincere, nec nocere. Apoc. 6 *Vinum & oleum ne læseris*. Ista potissime fient in die judicii, quando *exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum*, sicut dicitur Matt. 25. & 13. Infinitos frigiditatis effectus particulares, potes videre in titulis particularibus hujus libri, sicut in tabula poteris invenire.

CAP. XVII.

De Siccitate.

1 SIccitas, *est quædam elementaris passiva qualitas, quam nunc caliditas, nunc frigiditas introducit; & est siccitas humiditati contraria*; & ideo cum motus siccitatis sit à circumferentia versus centrum, solet siccitas fluxibilitati humiditatis se opponere, & ipsius motum de se interminabilem terminare, sicut patet in mari, in cujus littoribus Deus arenam posuit, & sic per ipsius siccitatem, humiditatem aqueam terminavit, sicut ponit Philosophus, & etiam Gregorius super illud Job. 26. *Qui posuit terminum mari, &c.* Quia breviter aqua perpetuo flueret, nisi ipsam arenæ, & terræ siccitas terminaret. Siccitas posset significare mortem, in qua scilicet humidum radicale consumitur, & totæ cutis superficies desiccatur, & quæ partim à calore consumente, partim à frigore congelante inducitur, & causatur. Ista est enim quæ humiditatem, & fluxibilitatem præsentis vitæ terminat, & quæ mari fluctuoso hujus mundi littus, limitem, & resistentiam facit, & quæ omnes motus suos (qui de se sunt interminabiles atque vani) terminat, limitat, & arrestat. Quia breviter vita nostra nunquam potest mortis siccitatem prætorfluere, nec sepulchri arenam aliqualiter pertransire. Unde in Psalm. 103. *Terminum posuisti aquis, quem non transgredientur*. Vel dic, quod siccitas est ipsa mortis consideratio, vel etiam ipsa abstinentiæ, & pœnitentiæ desiccatio, quas scilicet solet calor charitatis inducere, & frigus divini timoris aliquoties generare. Quia pro certo talis siccitas, solet aquas fluxibilitatis nostræ motusque carnis inconstantis, & fluxibilis mentis nostræ intra suos limites tenere, & ne per peccata terram animæ submergant, ipsas retropellere

pellere & arcere. Hierem. 5. *Posuit arenam terminum mari.* Vide de
2 arena. Quamvis siccitas sit naturaliter deficcativa, est tamen per accidens humiditatis inductiva, sicut patet in montibus, ubi fontes inveniuntur, pro eo quod aquei humores qui ibi sunt, à siccitate prædominati exterius expelluntur. Quod causa potest esse, quare in montibus sicciſſimis herbæ humidiſſimæ, aliquories generantur. Quod fit, quia siccitas partes humidas ad superficiem rejicit, quæ ibi in herbarum substantiam commutantur. Per siccitatem quæ de se est sterilis, & mortificativa, possum intelligere indevotionem, & invidiam, & asperam conditionem malorum, quæ proculdubio sæpe est per accidens plurimorum causa bonorum. Fit enim quod in aliquo monte, id est, in aliquo statu, & patria, hospitio vel collegio, talis malorum qualitas dominatur, quæ partes humidas, id est, benignos, pios & devotos abhorrens, ipsos ejicit, ita quod extra locum, & patriam fugere compelluntur, ubi pro certo quandoque in fontes vivos, id est, in viros doctos aliorum irrigativos, & in herbas dulces, id est, in viros sanctos aliorum medicativos convertuntur, & sic unde damnificari visi fuerant, in melius commutantur, quia sicut bene dicit Greg. *Utilitati bonorum militat malitia reproborum*, sicut de Joseph apparuit, quem fratrum malitia à patria expulit, & sic ipsum accidentaliter, & occasionaliter Ægypti Dominum fecit. Ista etiam possunt applicari contra invidos religiosos, & maxime contra senes, siccos videlicet, & austeros, propriæque fragilitatis ignaros, sed potius asperos atque duros, qui quando vident aliquas partes humidas suæ conditioni contrarias, id est, aliquos juvenes nimis humidos, & carnales, solent eos abhorrere, & per diversas vexationes ipsos compellunt ad superficiem, ad mundum, vel ad aliam religionem fugere, transire. Quod tamen quandoque à Deo propter bonum ipsorum permittitur, quia sic repulsi, in fontes & herbas, id est, doctores, & viros medicinales, & utiles convertuntur. Exemplum de Josepho ut dictum est. Unde ipsemet dixit fratribus expulsoribus suis, Gen. 50. *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.* Vel dic, quod siccitas est pœnitentia, vel consideratio mortis, vel etiam timor Dei, vel judicii, & inferni. Ista enim omnia hominem pallificant, & desiccant, quia pro certo licet ista habeant corporaliter desiccare, solent tamen spiritualiter humectare, quia scilicet humidas partes, id est, flebiles affectiones, ad exteriores sensus expellunt, & sic fontem lachrymarū in oculis faciunt, & herbas medicinales virtutum generant, & producunt Hier. 9. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacry-*
3 *marum.* Siccitas est naturaliter attenuativa, consumptiva, indurativa, asperativa, coarctativa, cōstrictiva, retardativa, & motus impeditiva. Talis est siccitas pœnitentiæ, abstinentiæ, vel paupertatis. Ista sunt enim quæ consumunt, & attenuant omnem carnalitatem, indurant & consolidant omnem debilitatem, asperant & vilificant superficiem, id est, conversationis curvitatem, retardant & modificant omnium cordis motuum levitatem. Exod. 15. *Filii Israel ambulaverunt per siccum in medio maris.* Vel possit dici econverso, quod siccitas indevotionis attenuat gratiam, & devotionem, indurat & obstinat affectionem, asperat & dehonestat cutem, id est, conversationem, constringit, & coarctat scilicet cor per incompassionem, impedit & retardat scilicet motus, & bonorum operum executionem. Ps. *Abierunt in sic-*
4 *co flumina.* Siccitas accidentaliter mollificat, in quantum humiditatem quæ partes conglutinabat, consumit, & sic rei substantiam in mollitiem, & pulverem mutat, ut patet in ligno vetustissimo. Est etiam destructiva, & mortificativa, humidum enim radicale consumit, & sic subjectum suum destruit, & dissolvit. Talis est siccitas indevotionis, quæ procul dubio humiditatem gratiæ solet consumere, & totum mixtum in quo est, id est, totam societatem, & collegium personarum indevotarum, solet
5 ab invicem per discordiam dissolvere, & sic unitatem solet destruere, & mortem culpæ, & pœnæ inducere. Siccitas in multis est necessaria naturæ, quia scilicet ista humiditatem superfluam coarctat, & consumit, calorem remissum acuit, hominemque levem, agilem & vigilem facit, sicut patet in cholericis, qui naturaliter sunt sicci, ideo sunt vigiles, agiles, atque macri. Sic vere siccitas paupertatis, & carentia humoris, voluptatis, & attenuatio abstinentiæ, & asperitas pœnitentiæ solent humorem divitiarum per eleemosynas consumere, calorem charitatis accen-
6 dere, & acuere, & hominem astutum, & vigilem facere, somnumque pigritiæ effugare. Siccitas quando excedit, est pessimarum ægritudinum inductiva. Humorem enim consumit, corpus extenuat, cutem corrugat, pellem decolorat, sitim provocat, calorem augmentat, caput à capillis spoliat, & decalvat articulos quoque pedum, & manuum contrahit, & incurvat. Talis est siccitas indevotionis, & incompassionis, quia pro certo ista humorem gratiæ solet siccare, calorem cupiditatis solet augmentare, cutem flexibilis volnntatis solet per malitiam corrugare, pellem conversationis solet per inhonestatem decolorare, caput intentionis solet capillis bonorum affectuum expoliare, digitosque operationis solet per pigritiam incurvare, & à cunctis bonis actibus retardare. Unde de siccis, & indevotis peccatoribus potest exponi illud Sophoniæ 2. *Filii Ammon quasi Gomorrha, siccitas spinarum, & acervi salis.*

CAP. XVIII.

De Humiditate.

HUmiditas elementaris, *est passiva qualitas activarum qualitatum obediens, & subdita, & suarum actionum susceptiva, omnium animatorum corporum nutritiva, augmentativa, & conservativa, & deperditorum in corpore restaurativa,* sicut est videre in radicibus, & seminibus. Nam granum terræ commissum, primo quadam humiditate perfunditur, & per calorem dilatatur, & resolvitur; pars vero purior sursum ascendens, in stipitem, folium, florem & fructum finaliter alteratur, quæ in humore à terra attracto nutriuntur, & augmentantur, & inesse debito conservantur. Per humiditatem intelligitur devotio, compassio, gratia & doctrina. Ista sunt enim quæ mentem spiritualiter nutriunt, ipsam in meritis crescere faciunt, ipsam inesse morali, & virtuoso custodiunt, & virtutes debilitatas reparant, & restituunt. Quando enim granum boni propositi in corde inseritur, tunc humori gratiæ, scientiæ, devotionis, compunctionis, & lachrymosæ confessionis suffusum, in melius dilatatur, & sic radix perseverantiæ sibi adjungitur, & in plantam conversionis convertitur, ita quod stipes constantiæ, & firmitatis, folium honestatis, flos puritatis, & fructus bonitatis, ipsi grano boni propositi mediantibus dictis humoribus adjunguntur, meritis augentur, & in virtutibus conservantur, ut sic de tali planta virtutum, & de tali humore dicatur illud Ps. 1. *Quia erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Econtra potest dici de grano mali propositi, cui humor carnalitatis vel prosperitatis, malæque doctrinæ, & societatis adjunctus, dat dilatamentum, crementum, nutrimentum, & conservamentum, ita quod radice malæ consuetudinis figitur, folio malæ excusationis tegitur, flore malæ, & curiosæ conversationis ornatur, & fructu mali operis conversatur. Humiditas est 2
deperditorum in corpore restaurativa. Nam quod calore consumitur, humoris adjunctione restituitur. Et quia consumptio caloris est continua, imo humoris appositio, & restauratio est continue necessaria. Ista expone sicut infra de cibo. §. 1. & quod ibi de cibo dicitur, dic de humore. Humiditas est naturaliter 3
caloris temperativa, naturæ conservativa, partium conjunctiva, & aggregativa, mollitiva, penetrativa, mundativa, & depurativa. Calor enim generatus ex motu orbis radiorum solis, & sphæræ ignis, totum aërem, & mundum incenderet, nisi humoris aquei abundantia ipsius violentiam temperaret. Et ideo secundum Macrobium fonti superioris caloris Deus fontem humoris opposuit, & sic naturam à periculo conservavit. Partes etiam terræ propter naturalem siccitatem ab invicem dissolverentur, & nulla persistentiæ fortitudine invicem jungerentur, nisi per undique permixtam humiditatem aqueam ligarentur, sicut etiam ad literam videmus in ligno combusto, vel vetustate consumpto, ubi pars à parte dividitur, & propter consumptionem humoris partes à partibus sejunguntur. Mollificat etiam humiditas quicquid imbuit & etiam à pannis, & rebus aliis maculas abluit, & abstergit. Talis humor spiritualiter intellectus potest significare lachrymosam compunctionem, vel etiam dulcorosam devotionem, & compassionem, doctrinamque, & prædicationem, Christi sanguinem & suæ passionis recordationem, & etiam baptismalem regenerationem. Quilibet enim talis humor, in personis in quibus est, calorem concupiscentiæ temperat, conjunctionem pacis & concordiæ generat, mollitiem benignitatis facit, & immunditiam vitiorum abstergit, & sic totam naturam animæ conservat spiritualiter, & custodit. Calore enim & ardore tentationum, humana mens faciliter comburitur, nisi alicujus talium humorum suffragiis obvietur. Omnis etiam charitatis, concordiæ & unitatis conjunctio, &

proportio in hominibus deficit, quando ipsos talis humoris glutinum non conjungit. Mens etiam per obstinationem faciliter induratur, quando talis humoris irriguo non imbuitur aut rigatur. Mens etiam vitiorum fœcibus remanet maculata, nisi sæpe dictis humoribus sit lavata. Ideo animæ dicitur in persona Domini illud Ezech. 16. *Lavi te aqua, & mundavi sanguinem tuum ex te, unxi te olco, cinxi te byssо.* Quia breviter quælibet talis aqua mundat iniquitatem, ungit per benignitatem, cingit & stringit
4 per concordiam, & charitatem. Vel potes econtrario dicere, quod humor carnalis voluptatis, calori charitatis opponitur, & mentem remollire ad luxuriam comprobatur. Humiditas naturaliter est labilis, & fluxibilis, & malè terminabilis, & ideo necesse est, quod sistatur termino alieno. Movetur enim à centro ad circumferentiam, & ideo secundum Philosophum substantia ejus continue defluere, nisi sibi aliquid resisteret, quod fluxibilitatem ejus per reductionem partium ad centrum, & ad medium terminaret, & ideo secundum ipsum, littus maris aquæ fluxibilitatem compescit, & in se quodammodo revocat, & reducit. Humiditas potest mihi significare fragilem conditionem humanam, vel etiam labilem affectionem mentalem. Ista enim sunt de se male terminabilia, quia pro certo motus suorũ appetituum à centro ad circumferentiam, id est, à Deo ad mundanarum creaturarum complacentiam naturaliter tendunt, & ad mundi delectabilia continue c rrunt, & nec in se, nec in centro (qui Deus est) persistere unquam possunt. Et ideo necesse est, ut istorum fluxibilitas alieno termino limitetur, & quod littore divinorum mandatorum, regularium statutorum, vel etiam diligentiæ bonorum prælatorum à suis vanis motibus temperetur, & ad ipsum centrum, qui Deus est, coacte vel voluntarie revocetur. Quia proculdubio malorum fluxibilitas perpetuo ad vitia defluit, si littus, id est, Dei vel prælati circumspectio non resistit. Malique subditi (quorum modi sunt per inobedientiam interminabiles) continue ad vitia currerent, nisi ipsos prælati ad proprios terminos regularis observantiæ coercerent, Job. 38. *Circumdedi mare terminis meis, & posui vectem, & ostia, & dixi huc usque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Vel per littus intellige mortem, vel tribulationes mundi, quæ cohibent motus, & impetus malignorum, ne per vitia defluant, & ne alios destruant, & submergant, &c. Vel humor significat hominem misericordem & pium, qui se ad pauperes naturaliter cupit diffundere, nisi littus avaritiæ
5 ipsum faciat coarctare. Vide supra de siccitate. §. 1. & de arena similiter, vel alio modo exponitur. Humiditas est obediens tam frigori quam calori, terminatur etiam non termino proprio, sed termino alieno. In se enim naturaliter non sistitur, sed alieno termino concluditur, & secundum figuram vasis vel termini concludentis, forma ipsius figuratur, sicut patet de aqua, vino & oleo, & quocunque alio humore vel liquore, quæ in vase quadrato fiunt quadrata, & rotundó rotunda. Sic vere boni, humidi, pii & devoti religiosi debent qualitativis, id est, superioribus & prælatis (qui ex officio sibi injuncto in alios habent agere, corrigere, regere, & dirigere) esse obedientes, secundum ipsorum ordinationem se terminantes, & motus & affectiones proprias ordinantes. Quia proculdubio isti termino proprio, id est, propria voluntate non sistuntur nec terminantur, nec propriis sensibus innituntur, imo alieno termino, id est, aliena ordinatione humiliter reguntur, & aliorum conditionibus conformantur, juxta illud ad Phil. 2. *Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius.* De Dei etiam terminatione, & ordinatione potest dici, quia pro certo viri justi, & humiles quando vident, quod Deus vel per tribulationes, vel per scripturæ inhibitiones eorum fluxibus, i. e. eorum appetitibus se opponit, ipsosque ad votum fluere vel facere non permittunt, ipsi non debent tristari, sed ipsi consentiendo, ipsius ordinationibus debent penitus conformari, dicentes exemplo Christi illud Matth. 26. *Pater si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Quia scilicet voluntatem suam debent voluntati divinæ supponere, & ipsi magis quam voluntati propriæ subjacere ejusdem Matt. 26. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Vel ista expone de malis, qui ratione suæ fluxibilis inconstantiæ, humor & liquor proprie possunt dici, quia scilicet isti nesciunt in seipsis sistere, nec infra limites justitiæ se tenere, & ideo diabolum, & alios malos sequuntur, & eorum malis consiliis reguntur, & conditionibus conformantur. Vel expone de ignorantibus prælatis, & principib. qui per se nesciunt regere se nec suos, quia pro certo alieno termino reguntur, & terminantur, & malorum consultorum suorum, & etiam adulatorum consiliis, & moribus gubernantur, dicentes in omnibus, quæ eis à talibus malis consultoribus suggeruntur illud prædictum, *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Humiditas est naturaliter in latum sui
6 ipsius diffusiva. Dato enim quod moveatur à centro ad circumferentiam, in alium tamen sine calore deferente non movetur, sed in latum ex conditione propria diffunditur, & circumquaque nisi inveniat obicem, dilatatur. Veruntamen quando calor humori proportionaliter adjungitur, tunc proculdubio totum subjectum, & in latum, & in altum proportione debita effunditur & levatur. Per humorem possum intelligere naturalem hominis pietatem. Per calorem vero possum intelligere charitatem. Pietas enim nutrit & vegetat. Calor vero elevat, & inflammat. Quid ergo? pro certo humor pietatis naturaliter, & de se in latum, scilicet ad proximos, & ad illos qui sunt circa nos, per beneficia diffunditur, sursum tamen ad Deum non ordinatur nec erigitur, nisi adsit charitatis calor, per quem superius elevetur, & per cujus motum, pietatis opera ad Deum ordinentur. Veruntamen quando in aliquo subjecto, id est, in aliquo opere concurrunt proportionaliter ista duo, scilicet humor pietatis, ordinans ipsum ad proximũ, & calor charitatis ordinans ipsum ad Deum, illud utique tunc est bene dispositum, & perfectum. Et inde est, quod dicit Seneca libro de naturalibus quæstionibus 3. quod *ignis exitus rerum est, humor primordium.* Quasi dicat: Humor pietatis primordium est, à proximo incipiendo, ignis vero charitatis exitus est, ad Deum omnia, sicut in finem ultimum, ordinando. Vel dic, quæ humor significat hominem fluxibilẽ, & mortalem, qui proculdubio de sua natura se potest in latum, scilicet ad negotia mundi, & etiam ad dilectionem proximi extendere, sed pro certo nisi calore charitatis, & gratiæ adjutus fuerit nunquam potest ad Deum, & ad bona æterna superius per spem, & desiderium se levare. Humiditas est naturaliter lenitiva, & superfi-
7 ciei complanativa. Quod utique fit, quia est omnis vacuitatis impletiva, & per consequens partium inæqualium ad æqualitatem perductiva. Est etiam humiditas si proportionata fuerit, actionum animæ ordinativa, & suorum effectuum perfectiva. Anima enim sine humore cerebri non imaginatur. Corpus sine humore sanguinis non nutritur nec vegetatur. Oculus sine humore crystallino, non videt nec contemplatur. Lingua vero, sine humore salivali non gustat, nec saporum qualitatibus immutatur. Talis humiditas videtur esse virtus pietatis, vel etiam virtus devotionis, & gratiæ, & etiam liquor doctrinæ, & scientiæ, & veritatis. Ista sunt enim quæ in anima leniunt omnẽ tristitiæ asperitatem, implent omnem virtutum carentiam, & vacuitatem, adæquant omnem injustitiæ inæqualitatem. Sine humore enim gratiæ & devotionis, non potest anima actiones spirituales perficere, nec per discretionem imaginari vel videre, nec bona cœlestia degustare, nec virtutes nutrire vel vegetare, nec se spiritualiter diligere vel fovere. Ideo potest dicere illud 1. ad Corint. 15. *Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit.* Vel expone omnia de humore sanguinis Christi, vel etiam de humiditate pietatis, quæ pauperes, & vacuos solet beneficiis replere, & omnem asperitatem desolationis tollere, & lenire, & omnem diversitatem, discordiam, & contrarietatem adæquatione debita complanare, Baruch. 5. *Constituit Dominus convalles replere in æqualitatem*
8 *terræ.* Humor seu humiditas, quando excedit in corpore, in tantum quod à natura regi non potest, solet multarum ægritudinum esse causa. Est enim tunc putrefactionis principium, & causa multiplicium passionum, sicut est apoplexia, hydropisis, & aliæ infinitæ. Quia vix aut nunquam aliqua infirmitas in corpore generatur, nisi quando aliquis humor ultra debitum augmentatur. Proculdubio sicut est in corpore naturali, sic est spiritualiter in corpore morali & virtuali. Humores enim possunt mihi denotare interiores affectiones, exteriores possessiones, nec non scientias, & rerum cognitiones. Affectiones enim sunt humores voluntatis, scientiæ sunt humores intellectus, & rationis, divitiæ verò sunt humores corporis. Isti igitur humores, quando debitè commensurati sunt rationi, ita quod taliter non excedunt, quin rationis regimini submittantur, tunc virtutum, & sanitatis animæ causa fiant, & ad salutem perficiunt, & procedunt. Constat enim quod tam divitiæ, quam scientiæ, quam cordis affectiones, & complacentiæ ad salutem prosunt, si à natura regi se permittunt, & si rationis limites non excedunt. Veruntamen quando ista tantum superfluunt, quod natura, id est, ratio non potest ipsa regere, nec intra metas debiti regiminis continere, tunc multarum spiritualium passionum, multorum criminum, &

cul-

culparum possunt sine dubio causa esse. Affectio enim, quæ rationem non sequitur, scientia, quæ ratione non regitur, temporalis substantia, quæ secundum rationem non expenditur, nunquam ad salutem proficit, imo putrefactionem luxuriæ, apoplexiam, & casum superbiæ, Hydropisim avaritiæ introducit. Igitur cavendum est, ut talia non superfluant, & si abundant, quod rationis regimen non transcendant, quia alias diceretur de divitiis illud Ecclesiastic. 5. *Divitiæ congregatæ in malum Domini sui.* De *scientia* vero diceretur illud 1. ad Corinth. 8. *Inflat, charitas ædificat*, & de cordis affectionibus illud Hier. 17. *Pravum est cor hominis, &*
9 *inscrutabile, & quis cognoscet illud?* Superflua humiditas, quæ multarum, & quasi omnium est passionum origo, potest pervenire aliquando ab intrinseco, aliquando ab extrinseco. Ab intrinseco, dico, sicut à naturali complexione, caloris remissione, & humorum indigestione. Ab extrinseco autem, utpote ex rerum naturalium inordinatione, scilicet ex aëre, cibo, potu, somno, vigilia, repletione, inanitione, exercitio, & quiete. Sic vere superfluitas humorem carnalis affectionis, à quibus procedit corruptio omnis culpæ, & infectionis, procedit quandoque ab interioribus, scilicet, quando remittitur calor divinæ dilectionis, & quando per malitiam inficitur complexio ipsius mentalis intentionis. Ab exterioribus etiam quando accidentia exteriora animæ non proportionantur, & quando illa quibus utitur, per malum visum in ipsius exercitium convertuntur. Aër enim qui superius est, id est, honor eminentiæ mundialis, cibus divitiarum, & substantiæ temporalis, potus scientiarum, & sapientiæ sæcularis, somnus luxuriæ, & immunditiæ corporalis, vigilia malitiæ, & astutiæ cordialis, repletio prosperitatis, & opulentiæ, inanitio paupertatis, & indigentiæ, exercitium superflui laboris, & diligentiæ, quies corporis, & negligentiæ, possunt humores malarum affectionum, & cogitationum inducere, & sic infirmitatem culpæ, & mortem pœnæ faciliter generare. Unde Levit. 15. dicitur, quod *si carni alicujus concreverit fœdus humor,*
10 *omne stratum in quo dormierit, immundum erit.* Hic deducit magister, quomodo ex dictis causis, aëre, cibo, potu, somno, vigilia, repletione, & inanitione, exercitio, & quiete possunt generari superfluitates humorum. Sed quia particulatim in aliis titulis ponitur, omitto quod hic in hoc loco idem magister inserit, gratia brevitatis. Ad præsens igitur, de quatuor qualitatibus sufficiant, quæ sunt dicta, de quatuor vero humoribus aliquid ad mores pertinens, differatur.

Cap. XIX.

De Humore in generali.

HUmor igitur secundum Constantinum, *est substantia liquida*
1 *per digestionem in corpore animalium generata, & ad nutriendum membra naturaliter apta nata.* Est igitur humor omnium corporum animatorum principium, nutrimentum pariter, & augmentum. Sunt autem quatuor naturales humores, qui quatuor elementorum filii dicuntur, eo quod ex elementaribus qualitatibus complexionem trahere dignoscuntur. Quatuor enim sunt elementa, scilicet aër, ignis, aqua & terra. *Quatuor* etiam sunt humores corporum, quorum complexio est ipsis elementis proportionata, & etiam conformata, scilicet *sanguis*, qui est calidus, & humidus sicut aër: *Cholera*, quæ est calida, & sicca velut ignis; *Phlegma*, quod est frigidum, & humidum sicut aqua. *Melancholia*, quæ est sicca, & frigida sicut terra. Isti sunt quatuor humores, qui sunt corporis constitutivi, sanitatis conservativi, & deperditi in corpore restaurativi. Quia enim corpus subjacet fluxui, ita quod humor naturalis continue à calore consumitur, vel in sputis, & sudoribus continue minuitur, necessaria fuit quatuor humorum præsentia, ut deperditum restauretur, & corruptioni, & alterationi corporis obvietur, ut dicitur Constanti. 1. theoricæ cap. 25. Per humorem potest intelligi gratia, quæ scilicet hominem interiorem, morumque corpus, & congeriem constituit, ipsumque continuat atque nutrit. Per quatuor vero elementa possum intelligere quatuor Evangelia, quæ sunt virtutum originalia fundamenta. Per quatuor vero humores possum intelligere quatuor virtutes cardinales, quæ scilicet homini interioris sunt spiritualia nutrimenta. Igitur dico, quod in corpore conscientiæ viri justi, quatuor humores, id est, quatuor virtutes cardinales existunt, quæ scilicet ipsorum elementorum, id est, Evangeliorum filiæ sunt, & cum ipsis affinitatem trahunt, & ab eis originaliter prodeunt, & procedunt. Humor enim sanguis qui est dulcis, & humidus, significat virtutem temperantiæ & modestiæ. Et ista oritur ab aëre, quod est elementum temperatum, id est, à Matthæo, qui pingitur homo, qui est animal, respectu sui corporis, minoris oris & magis in cibo temperatus. Cholera, quæ est calida, & fervida, significat virtutem rigoris, & justitiæ. Et ista oritur ab igne, id est, à Marco, qui depingitur Leo, qui rex est animalium, & est animal iracundum. Quia ad regem pertinet cum zelo, & rigore justitiam exercere. Melancholia, quæ est sicca, significat virtutem fortitudinis, quæ oritur à terra, quod est stabile fundamentum, id est, à Luca, qui depingitur bos, quod est animal fortissimum ad laborem. Phlegma vero, quod est frigidum, significat virtutem prudentiæ, quæ oritur ab aqua, quæ specularis est naturæ, & refrigerat superfluos appetitus, id est, à Joanne, qui depingitur Aquila, quæ avis clarissimi visus significat prudentiæ claritatem. Istæ 2
igitur quatuor filiæ sunt nobis necessariæ, &. ad reparandum quod de humore gratiæ continue diminuitur, opportunæ. Quia si ista præsentia in homine non fuerint, gratiæ consumptio, & criminum corruptio cito venit. Ut sic de viro justo, istis quatuor filiabus, & Evangelistis eorum patribus dicatur illud Ezech. 1. *Apparuit rota una super terram, habens quatuor facies*, id est, apparuit justus juxta Evangelistas, habens quatuor virtutes. In hepate generantur quatuor humores, &c. Vide illa quæ ponit hic magister 1. cap. de hepate §. 6. Quando calor in hepate remisse agit, tunc generat humorem indigestum, scilicet phlegma. Quando ad sufficientiam operatur, tunc generatur sanguis perfectus, & digestus. Quando vero ultra debitum intenditur, tunc ex adustione sanguinis fit cholera. Quando autem ulterius, & ulterius extenditur, generatur melancholia. Et sic fit, quod per majorem caloris decoctionem phlegma in sanguinem, sanguis in choleram, cholera in melancholiam convertuntur, nunquam tamen reciprocantur, nec iterum in suam originem revertuntur. Quia scilicet impossibile est, quod melancholia in choleram, cholera in sanguinem, sanguis in phlegmatis substantiam reducatur, ut dicit Constantinus. Quæ tamen reciprocatio in elementis continue reperitur. Ista possunt applicari, quod temperantia & mediocritas in omnibus optime valent. Nam si calor, & fervor contritionis, & zelus justitiæ in homine fuerit imperfectus, tunc in ipso generatur phlegma, crudus humor, id est, indevotio, & morum indigestio, & levitas juvenilis, quia scilicet ut communiter tales qui non sunt bene cocti, sunt communiter moribus indigesti. Si vero talis decoctio sufficiens fuerit, tunc sanguis devotionis, & dulcedo compassionis in eo apparebit. Veruntamen si excesserit, & si homo in calore contritionis, & zelo justitiæ ultra debitum abundaverit, tunc vere cholera iracundiæ, melancholiaque desperationis, & tristitiæ in eo generabitur, & sic sua complexio, & conditio spiritualiter corrumpetur, & quod plus est, nunquam ad dulcedinem sanguineam, nec ad gratiæ benignitatem amplius revertetur. Ista ad oculum videmus in religione, ubi quidam sunt minus cocti, indevoti & crudi. Alii autem bene cocti & digesti, & morum dulcedine imperfecti. Alii autem sunt plus debito scrupulo conscientiæ perusti, & indiscreto zelo justitiæ iracundi, & cholerici, & melancholice timorosi, sicut sunt aliqui mali senes, qui juxta dictum Apostoli ad Roman. 10. *Zelum Dei habent, sed non secundum scientiam*, qui non considerant fragilitatem humanam, nec levitatem juvenilem, quinimo juvenibus & imperfectis non sunt benigni vel compatientes, sed iracundi, cholerici atque tristes. Et pro certo isti nunquam reciprocantur, nec amplius ad dulcedinem sanguineam revertuntur. Hier. 5. *Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* Vel dic, isti quatuor ætates. Phlegma indigestionem pueritiæ. Sanguis colorem, & humorem juventutis. Cholera siccitatem senectutis. Melancholia vero senium, & tempus ultimæ gravitatis. Ista enim semper de uno ad aliud transeunt, quousque ad ultimum pervenerint; à quo versus juventutem non revertuntur amplius nec recedunt. Job. 16. *Semitam per quam non revertar, ambulo.* Vel dic, quod per choleram intelligo iram, rapinam, & crudelitatem. Per melancholiam vero intelligo tristitiam, & desperationis ultimæ perversitatem. Quia proculdubio quicunque peccator dimissa complexione sanguinea, id est, dimissa gratia divina, & conditione virtuosa, in istos malos humores, id est, in ista vicia transierit, vix aut nunquam ad statum gratiæ plus redibit. Vel dic, quod humores significant viros luxuriosos & carnales. Elementa vero significant alios peccatores. De humoribus ergo, id est, de carnalibus est hoc verum, quod ex

quo usque ad melancholiam terrestrem,& gravem,& ad choleram ferventem,id est,ad ardorèm libidinis,& pondus malæ consuetudinis transierint , vix aut nunquam amplius revertuntur, quinimo ibi per malas complacentias perpetuo detinentur. Cujus tamen contrarium est in elementis,id est, in aliis peccatoribus , qui quamvis de bonis per pœnitentiam reciprocantur in bonos. Ideo de luxurioso dicitur Eccl. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque in finem,* sed vide cap.de elemento : In homine naturaliter inveniuntur quatuor naturales humores,scilicet phlegma,quod est crudum. Sanguis,
3 qui est humor dulcis, & digestus.Cholera quæ est ignea, & facit hominem iracundum. Melancholia,quæ facit hominem tristem, gravem & ponderosum. Ex istis enim quatuor corpus componitur, & in quocunque homine ista necessario concurrere dignoscuntur. Sic vere ad compositionem hominis perfecti quatuor humores,id est, quatuor speciales virtutes concurrunt, scilicet phlegma,id est,quædam indigestio affabilis conditionis,quia etiam viri sanctissimi sunt , quandoque quantum ad apparentiam convivendo aliis familiariter, indigesti, ridentes, hilares atque læti, exemplo David, 2. Reg. 6. *qui nudatus ludebat coram arca.* Item sanguis,id est, dulcedo compassionis, devotionis & clementiæ, quia scilicet qualiscunque sit exterius affabilitatis indigestio,intus tamen debet esse gratia, compassio, & devotio,quia sicut dicitur Levit. 17. Anima omnis carnis in sanguine est. Item cholera,id est zelus justitiæ, & contra malos, & vitia,indignatio, quia sicut dicitur Proverb. 28 *qui derelinquunt legem,laudant impium,& qui custodiunt eam,incenduntur contra eum.* Item melancholia, i. e.spiritualis tristitia,timor & conturbatio, quia ad virum justum pertinet, quod semper sit in tristitia, & timore, & quod *præparet animam suam ad tentationem*, sicut dicitur Eccl. 2. quia sicut dicitur Prov. 28. *Beatus homo,qui semper est pavidus*,Dic econverso, quod in hominis peccatoris compositione concurrunt quatuor vitia,scilicet phlegma,id est, cruditas indevotionis,sanguis,id est, carnalitas luxuriosæ infectionis, cholera,id est levitas superbiæ, & elevationis,melancholia,id est,gra-
4 vitas avaritiæ,& terrestris affectionis. Sanguis scilicet sit de se humor bonus, digestus, & dulcis;istud tamen verum est, quod nunquam invenitur sanguis purus, quia scilicet semper invenitur aliis malis humoribus permixtus,& secundum magis & minus ab aliorum commixtione in suis conditionibus immutatur. Sic vere in homine nunquam est invenire sanguinem bonæ affectionis simpliciter purum,sed semper aliis malis conditionibus adjunctum. Nullus enim est ita sanctus pro tempore vitæ hujus, quin multos defectus habeat, & quin bonis affectionibus cordis sui aliquis malus humor alicujus malæ cogitationis, conditionis vel affectionis aliquoties se adjungat. Jac. 3. *In multis enim offendimus omnes.* Quia breviter non est dare aliquem bonum, quin habeat aliquid mali, nec econtrario aliquem ita malum , quin etiam habeat aliquid boni.

Cap. XX.

De *Sanguine.*

1 Sanguis *est humor calidus, & humidus, in corde vel in hepate generatus, in venis, & arteriis per totum corpus diffusus, & ad membrorum nutrimentum, & vitam ordinatus.* Et ideo secundum Isidorum sanguis dicitur græca appellatione, quod vegetet, & sustentet, vitamque in animalibus confirmet. Et ideo sanguis, secundum Constantinum dicitur amicus naturæ , quia propter perfectam decoctionem suam ipsi naturæ est amicabilis, laudabilis, atque suavis. Talis sanguis est sanguis Christi,vel memoriæ ipsius, & divinæ passionis compassio. Quia pro certo iste est,qui in corde, & cogitatione,in hepate,& affectione contentus,ipsam animam vivificat atque nutrit,ipsamque confirmat in vita gratiæ, & custodiat. Et ipsi animæ,quæ per ipsum redempta est,amicum, & amicabilem se ostendit. Vel dic,quod sanguis est divina gratia, quæ naturæ, id est, animæ est amicabilis & amica. Ipsam enim nutrit spiritualiter, & vegetat, & in bono fortificat & confir-
2 mat.Ezech.16. *In sanguine tuo vive.* Cum sanguis inveniatur in corpore,tam in arteriis quam in venis, ille tamen sanguis qui in arteriis reperitur, calidior, subtilior, rubicundior, & dulcior comperitur.Sic vere cum arteriæ quæ corde procedunt,id est,religiosi,& clerici,qui cordi,id est,Deo speciaiiter conjuncti & deputati sunt,venæ etiam quæ ab hepate (ubi est virtus nutritiva) procedunt,id est,viri laici, qui cura bonorum temporalium occupantur,& continent sanguinem gratiæ & devotionis, vel sanguinem pietatis, & bonæ affectionis,vel sanguinem, id est, memoriam Dominicæ passionis,arteriæ tamen,id est,religiosi & viri contemplativi,debent talem sanguinem habere ferventiorem, puriorem, & dulciorem.Quia quamvis dolor Christi passionis, dulcor gratiæ devotionis & compassionis, in omnibus esse debeat,ipsum tamen in religiosis, & clericis ferventiorem, & dulciorem præ cæteris esse oportet.Quod etiam de sanguine Christi in Sacramento altaris potest intelligi, quem scilicet contemplativi præ cæteris devote recipere, & ipsum custodire debent. Ezec.44.*Stabunt in conspectu meo,ut offerant adipem, & sanguinem Sacerdotes, & Levitæ.* Sanguis aliquando per alienum humorem sibi 3
adjunctum inficitur,& sic in sapore, & calore à conditione propria variatur, & cum corruptus fuerit vel ex propria complexione,ut est in leprosis,vel ex alterius humoris adjunctione, ut est in aliis infirmis,tunc in corpore multiplex infirmitas generatur. Sic proculdubio sanguis,id est, affectio cordis humani aliquando corrumpitur per peccatum, & hoc ex sua naturali complexione,id est,ex sua propria perversitate & malitia,aliquando ex aliquo humore adjuncto,id est,ex mala societate,doctrina,vel tentationis diabolicæ versutia. Quocunque tamen modo ipse sanguis.id est,affectio corrumpatur,exinde infirmitatum,id est, vitiorũ multiplicitas producitur,& causatur.Psal.*Infecta est terra in sanguinibus eorum.* Quod in speciali potest intelligi de sanguine carnis carnalitatis,ubi corruptio luxuriæ gignitur,aliquando ex propria voluntate,aliquando ex aliena tentatione.Unde de talibus dicitur illud Judith. 14. *Invenerunt cadaver Holofernis in suo sanguine volutatum.* Omne animal habens sanguinem majus est corpore, fortius virtute alio non habente, secundum Aristotelem.Vide de animalibus in generali.§.8.40.52.53.66.70.117.144. in quibus ponuntur multa, quæ propter brevitatem hic omitto.
4 Animalia moderatæ complexionis habent quantitatem sanguinis temperatam,quia s. non abundant ultra modum in sanguine, sicut faciunt illi,qui bibunt vinum turbidum atque novum.Sanguis enim quando nimis abundat, corrumpitur, quo corrupto virus, & sanies gignitur , nisi per venæ apertionem minuatur. Sanguis significat delitias corporales, vinum vero significat divitias temporales,qui scilicet more vini lætificant cor hominis, scilicet peccatoris. Illi igitur qui in moderamine virtutum volunt vivere , nunquam solent sanguinem carnalium delitiarum abundanter habere, sicut habent illi, qui vino novo mundanæ
5 prosperitatis potantur, qui ut communiter carnalitatis sanguine adimplentur. Talis enim superflua repletio corruptionem luxuriæ solet inducere, & tandem vitiorum ægritudines generare , nisi forte talis sanguineæ carnalitatis superfluitas abstinentiæ beneficio minuatur, & confessionis apertionibus vacuetur. Ideo peccatori dicitur illud Job. *16. Terra ne operias sanguinem.* Vel dic,quod sanguis est substantia temporalis,quæ pro certo quando nimis abundat,corruptionem avaritiæ,& luxuriæ solet inducere,nisi homo studeat ipsam eleemosyna evacuare. Teste Aristotele,*Omne animal quanto plus habet de pinguedine,tanto minus habet de sanguine,&c.* Vide infra de pinguedine.§ 1.Sanguis fa- 6
ciliter corrumpitur maxime circa ossa,& hoc potissimum quando animal est sanguineum. Sic vere in personis sanguineis, & carnalibus, sanguis affectionis faciliter corrumpitur , scilicet per nimiam dilectionem circa ossa,id est,circa collaterales, proprios & affines, quia scilicet tales plus debito diliguntur, & sic affectio cordis istorum per conjunctionem cordis cum talibus siccis,duris,ignaris,osseis,amicis,& parentibus,à rectitudine judicii, & justitiæ corrumpitur,& mutatur.Osex 4.*Sanguis sanguinem tetigit.* Homo quandoque visus est sanguinem sudare. Quan- 7
doque enim sanguis aquosus, & liquidus superabundat in corpore,natura se cupiens exonerare , ejicit illum ad superficiem, & ad cutem,& sic partes ejus liquidas, & aquosas expellit exterius per sudorem. Sanguis iste superfluus & nocivus significat carnalem cordis affectionem, quæ aquæ,id est, lubricitati & inconstantiæ naturaliter est conjuncta. Istam igitur debet natura sagax,id est,ratio à se repellere,& ipsam per sudorem laboris,& pœnitentiæ exterius vacuare. Quod etiam de sanguine temporalis substantiæ intelligi potest,quæ exterius per eleemosynas est sudanda, & à cordis interioribus affectionibus exemplo Christi (de quo dicitur Lucæ 22. *Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram,* & bene dicit in terram,id est, ad pauperes, & non sursum in cœlum,id est,ad divites) sanguis bonorum temporalium est stillandus. Aliqua animalia habent san- 8
gui-

guinem venenosum, sicut est taurus, cujus sanguis propter excessum caliditatis, & siccitatis citissime coagulatur, ut dicit Aristoteles libro de animalib. 3. c. 19. Et ideo haustus crudus interficit potantem, sicut de quodam Philosopho legimus, quod hausto taurini sanguinis se peremit. Per taurum cornutum intellige peccatores elatos. Per sanguinem eorum intelligo infectiva eorum exempla, & verba, & conglutinativam amicitiam eorum. Quia pro certo quicunque talem sanguinem crudum, & sine coctione discretionis biberit, & sibi incorporaverit, pro certo mortem culpæ, & miseriæ reportabit Judith. 11. *Ordinant ut interficiant pecora sua, & sanguinem eorum bibant.* Vel dic, quod taurus est mala mulier ornata, & tortis crinibus cornuta, cujus sanguis affectionis, locurionis & socialis conjunctionis, coagulat atque ligat, & ideo potatores, & dilectores invenenat atque necat. Vel dic, quod taurus est diabolus seu mundus, cujus sanguis sicut delitiæ vel divitiæ, vel scientiæ mundiales, quæ procul dubio si crude, id est, incaute, sine decoctione deliberationis, & discretionis bibuntur, & diliguntur, mortem diversorum vitiorum, & tandem tormentorum in suis potatoribus operantur. Apocal. 16. *Sanguinem dedisti eis bibere, ut digni sunt.* Vel dic, quod sanguis tauri est affectio peccatoris, quæ pro certo in compassionem faciliter congelatur, & per crudelitatem induratur, ita quod mortis periculum in aliis operatur. 9 Sanguis est amicus naturæ, & ideo semper nititur naturam juvare, & sibi remediare vel subvenire. Unde quando homo dormit, statim sanguis exteriora relinquit, & ad interiora, ubi natura pro confortatione virtutis digestivæ indiget, se retrahit, & recurrit, & distensionem adjuvat, atque nutrit. Et inde est, quod homo dum dormit, exanguis & pallidus efficitur, & tota coloris superficies offuscatur. Quando etiam corpus læditur vel scinditur, statim sanguis ad locum doloris currit, & sicut bonus amicus, quantum in se est, membro læso succurrere nititur, & intendit. Per sanguinem potest intelligi vir perfectus, qui scilicet per charitatem est calidus, per compassionem humidus, per pietatem fluidus, & per verecundiam rubicundus. Talis enim amicus naturæ dicitur, eo, quod omnibus naturæ filiis, pro posse bene facere comprobatur. Quotiescunque enim videt, quod in corpore digestio celebratur, id est, quod aliquod negotium reipublicæ congruum tractatur, vel quod de alicujus vicini vel amici utilitatibus ordinatur, statim debet solus verus amicus currere, & exteriora sua negotia relinquere, & quandoque etiam totam superficiem status sui pallidam, & exanguem ut aliis proficiat, dimittere, juxta illud 1. ad Corinth. 10. *Nemo quod suum est quærat, sed alterius.* Si etiam aliquod membrum, id est, aliquis socius vel vicinus infortunio vel paupertate læditur, statim iste compatiens ad ipsum ut subveniat applicatur, & juvare quantum potest, fratris inopiam, quantum in se est, meditatur, sciens quod sicut dicitur Proverb. 18. *Frater qui adjuvatur à fratre, tanquam civitas firma.* Vel dic, quod sanguis est affectio cordis nostri, quæ debet exteriora dimittere, & extrinsecis fortunæ commodis non curare, interiora cordis, & conscientiæ petere, digestionem morum juvare, & doloroso membro, id est, cordi contrito se præsentem exhibere, & salutis remedium adhibere. Vel dic, quod significat bona temporalia, vel etiam affectionem cordis. Natura enim homo videns aliquod membrum, id est, aliquem fratrem suum aliquo infortunio læsum, vel quoquo modo suo auxilio indigere, statim appetit sibi succurrere, & ideo pro ipso juvando, sanguinem bonorum suorum temporalium, vel saltem sanguinem affectuum & compassionum cordiallum, continuo sibi mit- 10 tit, & prout potest, sibi subvenit, & succurrit. Sanguis quando membrum est læsum vel truncatum, statim solet ibi fluere, ipsumque solet natura statim mittere, ut locum adjuvet patientem. Sanguis vero qui pro juvando mittitur, non juvare, sed nocere probatur, quia si locus apertus non fuerit, ibidem aggregatur, & finaliter corrumpitur, & infirmitas generatur. Si vero locum apertum inveniat, cum sit naturæ fluxibilis, nec habeat, qui ipsum retineat, extra fluit, & sic corpus per sui absentiam debilitat, & nisi retineatur, cum ipso vita defluit, & recedit. Ista possunt generaliter applicari contra quosdam indiscretos, & nimis audaces amicos carnales, & consanguineos, qui videntes aliquem de amicis suis læsum, tanto zelo volunt succurrere, & contra inimicos currere, quod plus quandoque consueverunt nocere, quam proficere. Quia fluxibilitatem motuum, & appetituum suorum cohibere nequeunt, ideo sæpe fit, quod dum indiscrete exterius exeunt, se & alios secum perdunt. Et breviter sæpe fit, quod ille qui ad juvandum mittitur, & qui etiam quantum in se est juvare nititur, propter suam indiscretionem plus nocere, quam proficere reperitur. Sanguis enim, id est, sanguinis affectio, nunquam intra metas discretionis se cohibet, quando amicum læsum, & injuriatum videt, dumque ad vindictam currit, & fervet, ut in pluribus non proficit, imo nocet. Dicat igitur ille læsus illud Psalm. 29. *Quæ utilitas in sanguine meo dum descendo propter ipsum in corruptionem?* Sanguis bene decoctus mu- 11
tatur in pinguedinem &c. Vide de pinguedine. §. 1. Sanguis in 21
parte dextera est calidior, quam in sinistra, & inde est, quod mulier portans masculū in utero, primo movet pedem dextrum, idem de leone &c. vide infra c. de pede. §. 5. Secundum Ari- 13
stotelem, cor est proprium domicilium sanguinis. & ideo est concavum ad sanguinem recipiendum, & durum ad ipsum continendum, & in medio, ad ipsum per corpus undique diffundendum, & rubeum ad ipsum complexionaliter ostendendum. Cor enim de sanguine creatur, ut dicit idem, & ideo fons, & principium sanguinis comprobatur, quia ut ipse dicit in nullo membro est sanguis sine venis, nisi in corde. De opinione vero medicorum, qui dicunt principium sanguinis esse hepar, & Aristoteles, qui dicit principium ipsius esse à corde, non habemus curare, cum nostræ præsenti speculationi possit utraque opinio deservire. Cor potest significare quemlibet virum ecclesiasticum & prælatum, & ad regimen corporis Ecclesiæ vel patriæ constitutum. Quia pro certo isti debent esse sanguinei, id est, molles & teneri, benigni, & sanguinis benignitatis, & clementiæ præcipue contentivi, & ipsius fontalitatis in alios diffulivi, & exemplariter ostensivi. Quia procul dubio summe decet judicem, prælatum vel principem, vel quamcunque potestatem habentem, esse clementem, & pium, & in omnibus amicabilem, & benignum. Unde Seneca loquens cuilibet correctori, dicit in quadam epistola sic: *Semper objurgationi aliquid blande commisce: facilius enim penetrant verba quæ dulcia sunt quam aspera.* Juxta illud Senec. in Proverb, *Optimum est semper ignoscere, tanquam si ipse pecces quotidie.* Vel dic, quod sanguis est memoria sanguinis Christi, quæ pro certo in corde cujuslibet per compassionem debet vigere, & sibi sedem & habitaculum possidere, & concavitatem humilitatis, duritiamque constantiæ, & firmitatis habere, ut ipsum possit recipere, & servare. Et idem dic de sanguine divinæ gratiæ, & devotionis, nec non de humore clementiæ, & compassionis. Vel dic, quod cor est prælatus, ut est dictum, qui pro certo sanguinis Christi per compassionem debet esse custoditivus, & ipsius per prædicationem in alios diffusivus. Vel dic, quod sanguis significat substantiam temporalem, qua humana vita nutritur & sustentatur. Vel etiam beneficia, & bona Ecclesiæ, comitatis vel patriæ, per sanguinem denotantur, quæ scilicet cor, id est, princeps vel rector vel prælatus habet continere, recipere & servare, & in medio æquitatis, & justitiæ sine acceptione personarum debet manere, ut istum sanguinem possit ad membra, id est, ad subditos discrete, & juste undique destinare, videlicet pauperibus, & indigentibus subveniendo, & alios prout dignum fuerit promovendo, & sic istud, id est, prælatus bene utendo isto sanguine, vitam æternam mercabitur, & per ipsum ad cœli gloriam assumetur ad Heb. 9. *Per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Sanguis igitur na- 14
turalis & temperatus, est purus, calidus, & humidus, dulcis, animalis nutritivus, virtutis naturalis continuativus, sedes animæ & ipsius contentivus, vigoris cordis, & spirituum conservativus, animi lætificativus, & in cute roboris rosei generativus, & ut breviter concludatur, sanitatis corporis effectivus, & etiam quandoque doloris, & ægritudinis curativus, sicut patet de sanguine columbæ, qui oculis medetur, secundum Constantinum, & de sanguine simiæ, qui leonem sanat, secundum Plinium. Ista possunt exponi de sanguine Christi in altari sumpto, vel de memoria dominicæ passionis, vel etiam potest dici de humore gratiæ, & devotionis, vel de dulcedine pietatis, & compassionis. Quilibet enim talis spiritualis humor est in se purus, & mundus & cordi devoto fervidus, dulcis, sapidus, atque sanus. Iste enim habet mentem virtutibus nutrire; naturalem virtutem continuare, à peccato servare, animam locare, & continere, vigorem constantiæ, & audaciæ in corde facere, animum gaudentem, & lætum in Domino facere, amorem Dei suscitare, & ruborem honestæ verecundiæ generare, totamque conversationis superficiem virtutibus colorare, vitiorum ægritudines sanare, & sanitatem seu integritatem morum, si ipsam invenerit, custodire.

Heb.9.*Sanguis Christi emundavit conscientias nostras ab operibus mor-*
15 *tuis.* Sanguis quandoque in corpore corrumpitur, & tunc nullum nocumentum corpori deterius invenitur. Quia enim sanguis est amicus naturæ,ideo quando aliquo malo humore corruptus fuerit, à natura tamen recipitur, & ratione suæ dulcedinis naturalis,& amicitiæ ad naturam, sua malitia non cavetur, & sic per ipsum majus periculum corpori subinfertur. Adjunctus enim sanguini malus humor non cognoscitur, & sic à natura admittitur,& non vitatur,sicut patet in febribus semitertianis, ubi cholericus vel melancholicus humor sanguini permixtus, non ita cito se naturæ vel medici judicio manifestat. Ista possunt applicari contra quosdam malos consanguineos, & carnales amicos,quia sanguis sunt,id est,consanguinei,& coguati,& per consequens judicantur familiares,& tanquam amici à natura,id est, à persona recipiuntur, & ad hospitium,familiaritatem,& colloquium admittuntur, ita quod juvenculæ ipsorum cognatæ confidentes in eis,dicere videntur eisdem illud Ruth.3. *Expande palium super familiam tuam,quia propinquus es.*Sed quid? Pro certo sæpe fit,quod talis sanguis,id est,talis consanguineus per luxuriam est corruptus,& malo humore corruptæ intentionis infectus, & sic dum propter amicabilitatem, & consanguinitatem incaute recipitur,latens ejus malitia, malaque & corrupta intentio non percipitur, & ita tanto consanguinea sua facilius decipitur, & inficitur,quanto sibi conjunctior videbatur. Exemplo Amon filii primogeniti regis David , qui propriam sororem oppressit, dum ipsius corruptam malitiam propter fraternum vinculum non præcavit,sicut dicitur 2.Reg.13.Quia sicut dicit Poëta: *Cognato poterit nomine culpa tegi.* Ideo de talibus corruptis consanguineis, sub spem consanguinitatis alios inficientibus,potest intelligi illud Oseæ 4. *Furtum & adulterium inundaverunt super terram, & sanguis sanguinem tetigit.* Vel expone generaliter ista,de quolibet falso amico, qui dum amicus creditur, ad consilia, & familiaritates recipitur, & dum corruptio suæ malæ intentionis non attenditur, nocumentum ab ipso facilius subinfertur. Hier. 9.*Unusquisque à proximo suo se custodiat,& in omni fratre suo non habeat fiduciam.*Et merito quia sicut dicitur Matth. 10.*Inimici hominis domestici ejus.*
16 Sanguis menstrualis propter humiditatis abundantiam, & caloris indigentiam in mulieribus generatur,qui si ultra debitum retineatur,in corpore pessimas generat passiones, secundum quod ad diversas transfunditur corporis regiones , scilicet hydropisim,phrenesim,maniam, & suffocationem spiritualium membrorum.Et non mirum,si iste sanguis proprium lædat subjectum, cum etiam multipliciter lædat alienum, nisi suis temporibus fuerit vacuatus.Quæ quidem vacuatio est in istis remedium singulare.Sicut enim dicit Isid.lib.11. c.1.& Solinus c. 4. qui Democritum allegat in testem, mulier solum menstruale animal est,cujus profluvia non parvis notata documentis, merito inter monstrifica numerantur, scilicet propter effectus mirabiles,qui exinde sequuntur.Contactu igitur sanguinis hujus fruges non germinant,acescunt musta, moriuntur herbæ, fœtus amittunt arbores, ferrum rubigo corrumpit, nigrescunt æra & metalla, si quid canes inde comederint , in rabiem efferuntur. Glutinum seu bitumen asphalti, & quod nec ferro frangitur nec aqua diluitur,poliutum isto sanguine sponte dissolvitur, quinimo etiam (ut dicit Solinus) si isto sanguine fila inficiantur, bitumen illud sponte dispergitur , quod paulo ante aggregatum fuerat, & sic de continuitate connexa, ruptio & partitio & repentina efficitur virtute hujus sanguinis & causatur. Sanguis iste sic corruptus,potest significare luxuriæ corruptelam, quæ procul dubio in mulieribus,id est,in personis imperfectis,& inconstantibus (quæ solæ menstruales sunt prodigiosæ) ex abundantia humiditatis carnalis voluptatis, & defectu, & carentia fervoris devotionis, & caloris charitatis gignitur, & in homine producitur & causatur. Ista est enim quæ nisi vacuetur à subjecto,sed dimittatur,in suo proprio subjecto,id est, in persona luxuriosa multas passiones aliorum vitiorum facit. Aliis etiam multipliciter officit, & tam suum subjectum quam alienum lædit. In suis enim possessoribus hydropisim,id est,sitim malorum desideriorum generat;phrenesim,id est, irrationabilitatem animi provocat , maniamque & fatuitatem propter infectionem mentis procreat, vanasque imaginationes excitat atque causat. In aliis vero,verba scilicet vel exempla sua attendentibus, solet iste sanguis, & ista infectio luxuriosæ personæ multa mala facere,quia scilicet ejus verbali vel exemplari contactu,seges virtutum perditur,mustum devotionis,& fervoris acescit, herba, id est,viror honestatis arescit,fructus bonorum operum perit,rubigo malæ consuetudinis corrodit, nigredo malæ conversationis succedit,rabies ardoris, & inflammatæ affectionis succedit, & glutinum,& continuitas pacis,& concordiæ recedit. Constat enim,quod per sanguinem luxuriæ malorum sæpe fit,quod amicitia, & concordia rumpitur, rabies iræ gignitur, sicut patet in illis, qui à falsis amicis, & corruptis consanguineis se vident in suis filiabus,& neptibus fœdatos,qui contra tales ad iram,& discordiam animantur.In ipsis etiam personis,quæ tale linimentum recipiunt,conversatio denigratur, consuetudo rubiginatur, fructus bonorum operum perditur,& viror gratiæ siccatur,& seges virtutum penitus extirpatur. Ideo de tali sanguine potest dicere diabolus,cuilibet tali sanguineo peccatori illud Ezec.32.*Irrigabo terram sanguine fœtoris tui.* Sanguine enim, i.fœtore impudicitiæ malorum irrigatur,& inficitur terra,& patria vicinorum. Vel si vis , per istum corruptum sanguinem intellige corruptam affectionem,peccatũ etiam & infectionem. Ista enim sunt,quæ tam in nobis quam in aliis faciunt multa mala,&c.dic sicut supra.Se- 17
cundum Solinum ubi supra, sanguis menstrualis ita est corruptus, & corruptivus, infectus, & infectivus, quod mulier quæ hujusmodi fluxum patitur,non innocentibus oculis intuetur.Aspectu enim inquit,specula vitiat, ita ut hebetetur visu fulgor offensus, facieque obtusi nitoris quadam caligine nubiletur. Nam si talis mulier speculum respiciat,solo aspectu solet obnubilari,& si speculum novum fuerit, talem maculam dicitur contrahere, quæ amplius non poterit amoveri. Ista possunt applicari contra luxuriosas personas,quarum visus & aspectus est aliis venenosus, & ad luxuriam inductivus.Et maxime,quando accidentaliter sunt in ista nefaria passione,vel in luxuriæ tentatione. Dato enim quæ aliquis sit ita sanctus & justus,quod possit dici speculũ aliorum, si tamen oculus impudicus ipsum aspexit , vix erit quin aliqua tentationis vel malæ cogitationis caligine hebetetur, juxta illud Esa.5.*Lux obtenebrata est caligine ejus.* Potissime vero si speculum fuerit novum,id est,si homo fuerit juvenis,vel etiam novitius,& de novo conversus ad religionem vel ad fidem, tunc tali aspectu maculam luxuriæ vel mentalis vel actualis contrahit,quæ ab ipso amplius non recedit,ita quod potest dicere illud Cant. 4. *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Unde 2. Pet.2. *Oculos habentes plenos adulterii, & incessabilis delicti.* Item Solinus dicit ibidem 18
unum valde mirabile,quod scil. cum iste sanguis in omnibus sit inutilis, & nocivus,unum tamen (inquit)habet solum salutare, quia scilicet sidus Helenæ avertit , quod est pernicioſum navigantibus. Et quamvis nesciam, quomodo iste sanguis illam stellam avertat,vel ejus malam influentiã impediat, possum tamen moraliter exponere, & dicere quod Helena pulcherrima mulierũ,quæ fuit causa destructionis Trojæ, potest significare prosperitatem mundi,per quam Troja,id est,civitas animæ dissipatur. Per sanguinem autem istum, quo humana natura in ventre nutritur,vilis carnis conditio denotatur.Igitur dico,quod dato, quod vilis & sanguinea caro nostra,de se sit inutilis,potest tamen animæ esse utilis,quia pro certo per istius considerationem,sidus Helenæ, id est, claritas prosperitatis mundanæ cavetur & avertitur,& navigantibus & peragrantibus,mare hujus vitæ noceat, impeditur. Quia procul dubio homo cavet,ne ipsum sidus Helenæ, i. splendor mundanæ gloriæ decipiat, quando sanguinem menstrualem,quo in ventre nutritur, id est, vilis nativitatis suæ originem cogitat,atq; pensat. Vel si vis dic,quod istud sidus potest significare diabolum,de quo Apoc.8.dicitur,quod *stella magna ardens sicut facula cecidit de cœlo,* qui procul navigantibus per hunc mundum est pernicioſus, & nocivus: Per sanguinem vero qui bitumen rumpit,possum intelligere sanguinem Christi, quia pro certo iste est,qui malam influentiam, & potentiã istius mali sideris à nobis avertit, & bitumen seu ligamentum æternæ damnationis dissolvit, & sic navigantes, i. fluctuantes peccatores à periculo liberavit.Zach.9.*Tu autem in sanguine testamenti tui,eduxisti vinctos tuos de lacu,in quo nõ erat aqua.* Postquã puer conceptus 19
fuerit,natura retinet menstruum ad ipsius nutrimentum.Puer n. tali sanguine in utero nutritur, & ad complementum pervenit corporale.Sic vere possum dicere, quod ex quo homo fuerit genitus,& in esse productus,& in ventre hujus sæculi constitutus, ratio debet retinere scilicet in memoria, sanguinem menstrualem, i.vilitatem suæ propriæ conditionis,& carnalis procreationis, ut sit spirituale animæ nutrimentum, & suum in virtutibus complementum.Quia pro certo mens in virtutibus perficitur,& augetur, quando propriæ utilitatis conditio jugiter in memoria re-

ria retinetur. Ideo bene potest dici homini illud 2. Reg. 1. *Sanguis*
20 *tuus sit super caput tuum.* Sanguis menstrualis quando debite purgatur, & ejicitur, corporis sanitas introducitur, & servatur. Si vero plus debito retentus fuerit, tunc multarum ægritudinum causa erit. Quamvis autem iste sanguis secundum Isid. lib. 11. non habeat certam temporis revolutionem, accidit tamen ut communiter in fine lunationis, sicut etiam dicit Aristoteles lib. 2. de generatione animalium. Sic vere si sanguis peccati debite purgetur per confessionem, totam sonat, & meliorat animæ conditionem. Si vero in corde plus debito retineatur, tunc vitiorum multitudo in eo generatur. Talis tamen evacuatio scilicet confessio non habet tempus determinatum, quia scilicet semper, & ubique debet fieri. Veruntamen in fine lunationis, id est, in fine vitæ, scilicet senectute, debet talis evacuatio, & confessio amplius abundare, quia videlicet senes debent esse magis scrupulosæ conscientiæ, & magis ad evacuandum vitia studiosi. Ista autem figurata possunt esse Luc. 8. in illa muliere, quæ erat in fluxu sanguinis, quæ tactu vestimentorum Domini est sanata, quia vere illa mulier, i. illa anima quæ fluit sanguinem vitiorum per confessionem, tunc temporis sanatur à vitiis; quando tangit vestem
21 conversationis Christi per imitationem. Mulier nō patitur istam immunditiam, quam diu est in ætate puellari, & hoc quia tunc venæ sunt strictæ, nec potest inde fluere talis humor. Nec etiam in ætate senili, scilicet post annos quinquaginta, & hoc quia tunc humor diminuitur, & talis superfluitas exsiccatur. Sic vere illæ mulieres, i. illæ animæ quæ sunt puellæ per innocentiæ puritatem, vel senes per prudentiæ maturitatem, & gravitatem, nunquam patiuntur per fluvium menstruale, i. alicujus immunditiæ volu-
22 ptatem. Ezech. 16. *Mundavi sanguinem tuum ex te.* Mulier quæ post conceptionem patitur fluxum sanguinis, facit faciliter abortivum, & hoc propter subtractionem nutrimenti ipsius fœtus, qui tali sanguine in utero nutritur. Unde retentio talis sanguinis, signum est, mulierem concepisse. Iste enim sanguis conceptum præcedit, & ideo talis fluxus, flos ipsius mulieris dicitur, quia more floris fructum, id est, conceptum pueri antecedit, sicut dicit Constantinus. Sic vere quando sanguis, id est, humor doctrinæ fluit ab utero, id est, à memoria, signū est, quod fœtus, i. conceptus boni propositi, qui tali humore nutriri debuerat, abortitur. Retentio vero verbi Dei, & humoris scientiæ doctrinæ, signum est, quod in mentem ipsius auditoris conceptus boni propositi perseverat. Sanguis enim bonæ doctrinæ debet conceptum boni propositi præcedere, & sicut flos fructum, sic ver-
23 bum, & doctrina bonum propositum anteire. Sanguis menstrua-
24 lis missus ad mamillas, & ibi decoctus, materia est lactis &c. Vide infra de mamillis. Aves & animalia nunquam patiuntur talem fluxum, & hoc quia superfluitates humorum suorum transeunt in pilos, & in plumas. Sic vere illi, qui sunt animalia, id est, boni activi, vel volatilia, id est, boni contemplativi, non patiuntur fluxum carnalis voluptatis, nec sanguineæ, & luxuriosæ lubricitatis, quia scilicet si habent aliquas superfluitates divitiarum, solent ipsas per alias vias, id est, per eleemosynas pauperibus emittere, & exinde pilos virtutum ad se spiritualiter vestiendum, & alas sursum ad Paradisum volandum facere, & sic non solent de divitiarum suarum superfluitate aliquam immunditiam ge-
25 nerare. Marci 5. *Siccatus est fons sanguinis ejus.* Item mulieres nimis se exercentes, & sæpius moventes, non multum menstruant, sed quæ quiescunt & suaviter vivunt, multa purgatione indigent. Sic vere illi, qui sunt in labore, exercitio & ærumna, non multum incurrunt fluxum carnalis voluptatis, cujus tamen contrarium est in illis, qui vivunt laute, nec non in solatio, & quiete.
26 Hier. 5. *Saturavi eos, & mœchati sunt.* Quando sanguis menstrualis retinetur, & inveniens vias clausas, ad alias partes infunditur, & movetur, tunc etiam solet exinde fumus exhalare corruptus, qui cerebrum petens quandoque maniam, & phrenesim inducit, ascendens etiam ad orificium stomachi appetitum immutat, sicut apparet, quando mulier prægnans propter retentionem hujusmodi, carbones vel aliqua talia vilia comedere appetit, & affectat, bona vero cibaria respuit, & refutat. Per istum sanguinem possum intelligere humorem substantiæ temporalis, & divitias hujus mundi. Istæ enim nisi per eleemosynas vacuentur, & si per avaritiam retineantur, inducunt multas spirituales in anima passiones. Fumus enim malorum affectuum, & cogitatuum exinde producitur, quia cerebrum discretionis inficitur, & appetitus desideriorum corrumpitur, ita quod tunc mania, id est, turbatio rationis incurritur, & etiam bonus appetitus pervertitur, & mutatur. Quod patet, quia illi qui per avaritiam divitiis sunt prægnantes, appetitum videntur habere subversum, quia scilicet bonos cibos bonorum spiritualium contemnunt, & abhorrent, utiles enim cibos bonorum temporalium diligunt, & affectant, juxta illud Proverb. 27. *Anima saturata calcabit favum.* Vel dic, quod iste sanguis significat carnalem voluptatem, & delitiarum carnalitatem. Ista enim nisi diuittatur, & vacuetur, & etiam per confessionem exterius expellatur, fumos malorum cogitatuum generat, & rationem & affectionem perturbat &c. Vide infra de matre. §. 4.

Cap. XXI.

De *Phlegmate.*

PHlegma, *est humor semicoctus actione caloris imperfecti, & frigida,* 1
& humida materia generatus. Quando enim humor non plene digeritur, in phlegma commutatur, quando vero perfecte decoctus fuerit, & digestus, tunc exinde sanguis efficitur, & causatur, & sic fit, quod phlegma per majorem decoctionem potest sanguis fieri, sanguis vero nunquam phlegma. Et est phlegma humor frigidus, humidus, insipidus, & liquidus. Talis est novitius, & noviter ad fidem, pœnitentiam, & religionem conversus, quia pro certo talis ut communiter in principio est imperfectus, & propter actionem imperfecti caloris charitatis non plene in moribus digestus, sed adhuc crudus, & indevotus, humidus, & carnalis, frigidus, & in moribus semicoctus. Istud tamen habet bonum, ut communiter talis homo, quia scilicet ipse est in propinqua dispositione, ut plene in moribus digeratur, & ut perfecte per charitatem, & contritionem coquatur, ut in sanguinem, id est, in virum perfectum pro nutriendo corpore Ecclesiæ convertatur Ps. 104. *Convertit aquas eorum in sanguinem.* Veruntamen postquam in sanguinem, id est, in virum perfectum mutatus fuerit, nunquam debet amplius in phlegma converti, nec in virum imperfectum mutari, nec à statu perfectionis recedere vel reverti. Cujus tamen faciunt multi contrarium, de quibus in Psal. 113. *Jordanis conversus est retrorsum.* Vel dic, quod phlegma est cruda novitiorum affectio, quæ in sanguinem, & perfectionem convertitur, & etiam amplius si boni fuerint, ad cruditatem indevotionis, & ad viscositatem carnalis infectionis non revertitur. Vel dic, quod phlegma est juvenis, qui postquam ad posteriores ætates processerit, ad juventutem amplius non redibit. Natura po- 2
suit in venis phlegma, ut in sanguinem convertat, & exinde membra nutriat seu alat. Sic vere in venis, id est, in Ecclesia Deus posuit imperfectos cum perfectis, malos etiam cum bonis, juvenes cum provectis, ut scilicet successive boni efficiantur, & per eos aliis deficientibus membris Ecclesiæ succurratur, & inde est, quod necesse est, quod imperfecti & juvenes doceant, & regant, quando senes perfecti non abundant, quia minus perfectus ad administrationem perficitur, sibique aliorum nutritio committitur, ubi perfectorum copia non habetur. Phlegma quandoque 3
efficitur in nativitate, secundum quod ab aliis humoribus (qui sibi adjunguntur) varias contrahit qualitates. Unde Constantinus, Phlegmatis innaturalis, & accidentalis quatuor sunt species scilicet phlegma acetosum, quod fit per melancholiæ admixtionem. Salsum calidum, quod fit per choleræ rubeæ infectionem. Dulce, quod fit propter sanguinis appositionem. Vitreum, quod fit per ipsius viscosi phlegmatis indigestionem, & vitreo colori assimilationem, & à digestione remotionem. Sic vere loquendo spiritualiter, phlegma, id est, homo imperfectus, & indevotus & crudus; in quatuor culpæ species potest variari, sic quod à quatuor humoribus, 1. quatuor affectionibus potest diversimode associari. Ipsum n. potest associare melancholia, quæ tristitiā generat, i. timor male humilians. Cholera, quæ iram augmentat, i. dolor male afficiens. Sanguis, qui lætitiā procurat i. gaudium male alliciens. Vitreus humor, qui sua viscositate lenit, & invisçat, i. pes male decipiens. His n. quatuor humoribus, & quatuor affectionibus homo inficitur, & in suis conditionibus variatur. Et sicut dicitur Eccl. 37. *Verbum nequam immutabit cor*, ex quo partes quatuor oriuntur. Homo quando est phlegmaticus, 4
cognoscitur certis signis. Est enim secundum Constantinum corpore pinguis, motu tardus, sensu hebes, mente obliviosus, carne mollis, & fluidus, colore lividus, facie tumidus, sputis plenus, somno multo, & de aquis, pluviis & nivibus somnians, parvaque est sitis, & appetitus. Quia (sicut jam supra dictum est) per phlegma semicoctum intelliguntur mores incompositi, & indigesti; sic etiā congrue per phlegma potest intelligi peccator, cujus humores, id est, affectiones & mores non sunt bene digesti,

compo-

compositi seu cocti Isa. 48. *Excoxi te, sed non quasi argentum.* Quia procul dubio iste est corpore pinguis per carnalem insolentiam, motu tardus per pigritiam, sensu hebes per ignorantiam, mente oblivioſus per beneficiorum ingratam desipientiam, carne mollis per imbecillem inconstantiam, colore lividus per exterioris conversationis inhonestam apparentiam, facie tumidus per inflatam superbiam, sputo pleuus per malorum verborum spumantem eloquentiam, parvi appetitus, per bonorum æternorum modicam sitim, & complacentiam, somni multi per torporem, & acediam. & de pluviis & nivibus, id est, de mundi bonis animam infrigidantibus semper somnians per continuam de ipsis reminiscentiam.

Cap. XXII.

De Cholera.

1 Cholera *est humor subtilis, calidus & siccus, rubeus & amarus, ex excessu caloris in corpore generatus, qui scilicet mixtus cum sanguine ipsum subtiliat, & ad penetrandum habilitat.* Ista etiam in cibo fellis principaliter abundat & habitat. Cujus pars ad intestina mittitur, & ipsa ad expellendum superflua pungit, & excitat, alia vero pars mittitur & ad stomachum, ubi suo calore digestionem adjuvat, & confortat sicut dicit Constantinus. Per istam choleram, quæ instrumentum est irascibilis passionis, possum intelligere contritionem, & spiritualem contra vitia indignationem. Istam enim concomitatur calor charitatis, siccitas abstinentiæ, & parcitatis, rubedo verecundiæ, & pudorositatis, amaritudo doloris, displicentiæ, & cordialis pœnalitatis, ut sic de tali contritionis humore dicatur illud Hierem. 20. *Factus est in corde meo quasi ignis æstuans, claususque in ossibus meis &c.* Ista igitur ad multa proficit atque valet. Sanguinem enim bonæ affectionis ad bonum instruit, & subtiliat, digestionem, & compositionem voluntatis, & morum confortat, & expulsionem seu confessionem fæcum vitiorum excitat atque causat, ut sic de ista contritionis amaritudine dicat confitens illud Isa. 38. *Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Vel dic, quod cholera est zelus & rigor justitiæ, quæ licet sit amara ad tolerandum, fervens & calida ad puniendum, est tamen utilis, & proficua ad corpus Ecclesiæ vel patriæ gubernandum. Quia scilicet per istam cibi, id est, boni, & justi digeruntur & emendantur, fæces vero, id est,
2 mali puniuntur, & de mundo vel patria expelluntur. Vix aut nunquam est dare sanguinem, in aliqua parte corporis, quin habeat choleram permixtam. Sanguis qui facit gaudere, significat gaudium prosperitatis. Cholera vero quæ amara est, & facit irasci, significat tribulationem & adversitatem. Verum est igitur, quod non est dare sanguinem sine cholera, quia pro certo non est dare gaudium sine tristitia, prosperitatem sine adversitate, dulcedinem sine amaritudine, quamdiu vivimus in hac vita, quia sicut dicitur Prov. 14. *Risus dolori miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* Cholera naturalis quandoque fit innaturalis, vel propter nimiam aduſtionem, vel propter alterius mali humoris adjunctionem. Unde prout dicit Constantinus, quatuor sunt species choleræ, scilicet cholera citrina, quæ fit de cholera rubea mixta aquoso phlegmati. Cholera vitellina, quæ fit ex admixtione phlegmati grossioris. Cholera prasina coloris viridis, quæ prasina dicitur, eo quod amara & viridis, sicut prasinum, id est, sicut marrubeum invenitur, quæ scilicet ex comestione crudarum herbarum, porrorum scilicet & aliorum, secundum aliquos generatur. Cholera æruginosa coloris cinerei, quæ fit ex humoris consumptione, & à qua Erisipelas, & noli me tangere, & aliæ infirmitates corrosivæ, & pessimæ causantur. Ista possunt applicari contra illos, qui cholera innaturali, id est, excessiva inflamatione utuntur. Istos enim quandoque urit cholera citrina, id est, ardor iracundiæ, quæ scilicet colorem variat, & citrinat. Aliquando cholera vitellina, id est, ardor luxuriæ, quæ mentem more vitelli conglutinat, & inviscat. Aliquando cholera prasina, id est, ardor avaritiæ, quæ mentem sollicitudinis amaricat, & quam esus crudarum herbarum, id est, bonorum temporalium causat. Aliquando cholera æruginosa, id est, ardor invidiæ, quæ scilicet subjectum suum corrodit, & dissipat, & mentem incinerat & desiccat. Ista sunt enim quatuor choleræ, id est, quatuor inflammationes malæ, quibus scilicet complexio corporis, id est, affectio cordis accenditur, & tota mens peccatoris
3 uritur & crematur. Eccl. 40. *In ventre impii ignis ardebit.* Cholera naturalis naturæ terminos non excedens, habet multas nobiles conditiones. Est enim humorum subtiliativa, digestionis confortativa, fæcum expulsiva, longitudinis corporis causativa, & staturæ in altum elevativa, animositatis & audaciæ generativa. Talis est zelus justitiæ vel correctionis ardor, vel etiam contritionis fervor. Quælibet enim talis spiritualis cholera subtiliat per discretionem, digerit scilicet mores per conversionem, & mutationem, expellit scilicet culparum fæces per confessionem, corpus, id est, congeriem morum prolongat per perseverantiæ devotionem, & in altum elevat per spem, & contemplationem, mentisque audaciam excitat ad aggrediendum omnem bonam operationem. Econtra dic, quod cholera multas habet
4 illaudabiles proprietates, quia scilicet cholericus est naturaliter iracundus, & immansuetus, animo levis, motu instabilis, corpore longus, carne macilentus, colore fuscus, in crinibus niger, multo & crispo pilo hirsutus, tactu calidus, fortis & velocis pulsus, istud potest applicari litteraliter de quolibet iracundo. Vel potest dici, quod cholera est peccatum mortale, quod scilicet more choleræ cor excitat & inflammat. Istud enim facit hominem levem, inconstantem, & inconstabilem, iracundum, immansuetum, & mobilem in longum, id est, pigrum, & ad bene operandum tardum, & inhabilem. Item facit eum macilentum, per pinguem devotionis subtractionem. Fusci coloris, per honestam conversationem. Hirsutum corpore, per horribilem, & asperam conditionem. Nigrorum capillorum, per infectam affectionem, Calidi tactus, per avaritiam, & ambitionem. Fortis pulsus, per multiplicem malam operationem, & per fortem ad male operandum virtutem, & actionem. Ista enim omnia facit cholera, id est, concupiscentia seu inflammatio cordis mala. Quia
5 pro certo qui ad malum plus debito fuerit inflammatus, omnibus istis vitiis erit faciliter maculatus. Cholera quando in corpore corrumpitur, malas generat in corpore passiones. Hujus igitur prædominii signa sunt, quia facit sentiri amaritudinem in ore, ita quod pervertitur appetitus, ita quod dulcia videntur amara, & sapida insipida, punctura, & ardor in stomacho, abominatio cum vomitu, linguæ siccitas cum siti, dolor capitis gravis, oculorum concavitas, vigilia, & insomnitas, alienatio mentis, & in somnis horribiles visiones. Tales enim somniant de igne, fulgure, & aëris inflammatione. Quod fit ex fumo igneo petente cerebrum, & imaginativam immutante, sicut dicit Constantinus in pantechni lib. 10. theoricæ. cap. 2. Sic procul dubio, quod cholera corrupta & excessiva, id est, ardor avaritiæ, & inflammatio malæ concupiscentiæ dominetur in corde, signa sunt plurima talia. In ore, id est, in corde talium est amaritudo solicitudinis, & ambitionis, quæ pro certo rectum appetitum subvertit in illis, interim quod talis avarus dulcia, & spiritualia, amara & difficilia, cruda & insipida sentit. Maledictus, Esa. 5. *Væ qui dicitis bonum malum*, sequitur, *Ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Igitur talis patitur picturam invidiæ, abominationem cibi, id est, verbi Dei, & vomitum malæ displicentiæ, siccitatem indevotionis, & inclementiæ, sitim insatiabilis appetitus, & avaritiæ, dolorem capitis, id est, intentionis remorsum conscientiæ, concavitatem oculorum, id est, profunditatem malitiæ, alienationem mentis, furoris & iracundiæ, vigiliam & insomnitatem excessivæ diligentiæ, visiones horribiles, & somnia mali propositi, & excogitatæ rapinæ, & lævitiæ. Quia procul dubio tales non somniant nec cogitant, nisi de cogitatione aëris, id est, de populatione regionis, de fulgure alienæ tribulationis, & tempestate rapinæ, usuræ & exactionis. Tales enim sunt ad talia multum vigiles & plurimum sollicити, & insomnes. Job. 24. *Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.* Quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

Cap. XXIII.

De Melancholia.

1 Melancholia *est humor spissus ex face, & turbulentia sanguinis generatus*, dictus à melan, quod est nigrum & chole quod est humor, quasi niger humor. Declinat enim ad nigredinem, & ideo cholera nigra à medicis nuncupatur, sicut dicit Constantinus. Est igitur melancholia naturalis, & inaturalis. Naturalis autem est utilis corpori, quia scilicet ista partim vadit cum sanguine, & habilitat ipsum ad membra melancholica nutrienda; partim vadit ad spleuem, ad ipsum nutriendum; partim

partim mittitur ad orificium ſtomachi, ad famem excitandam, & appetitum & deſiderium provocandum. Per melancholiam, quæ eſt humor terreſtris & ponderoſus, & triſtitiam generans & timorem; poſſum intelligere ſpiritualem triſtitiam & timorem; mortiſque & terreſtreitatis noſtræ depreſſam miſeriam & dolorem, & maxime illum ſtatum, quo humor corporis & naturæ per mortem obſcurabitur & nigreſcet, talis enim cholera nigra & melancholia, id eſt, timor & memoria futuri ſtatus mortis, multum eſt neceſſaria ad ſalutem. Debet enim ſemper eſſe mixta cum ſanguine, qui facit amare, id eſt, cum noſtra naturali affectione. Cum ſplene, qui facit ridere, id eſt, cum noſtra temporali conſolatione. Cum ſtomacho, qui facit appetere, id eſt, cum noſtra temporali dilectione. Quia ſcilicet timor, & memoria mortis, ſemper debet noſtris affectibus & noſtris conſolationibus & delectationibus eſſe commixta, quia ſic habilitatur ſanguis affectionis noſtræ ad membra melancholica, id eſt, ad triſtes pauperes per eleemoſynas nutriendum, & ſtomachus noſtri cordis juvatur ad bona & utilia appetendum, & ad cibum doctrinæ & gratiæ, gloriæ, cum deſiderio affectandum. Spleu etiam proſperitatis & conſolationis mundanæ; per talem melancholicum timorem diſponitur ad non nocendum, ſed potius adjuvandum, quia per timorem domini declinat omnis à malo, ſicut dicitur Proverb. 15. *Et timor domini delectabit cor*, ſicut dicitur Eccleſ. 1. & ſic David in Pſalm. 54. de illa nigra triſtitia loquitur, dicens: *Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ*: & ſequitur de bono deſiderio generato. *Et dixi, quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* 2 Melancholia eſt fæx aliorum humorum, quandoque generatur per modum reſidentiæ, ſicut fæx reſidet in vino, vel humor groſſior in urina: aliquando per modum aduſtionis cineritiæ, quando ſcilicet calore agente in humoribus naturalibus humiditas conſumitur, & melancholia innaturalis, ſicut quædam cinerea humiditas, generatur, quæ ſcilicet atra eſt, & etiam ebulliens ut acetum, propter quod etiam à muſcis refugitur & cavetur. Sic vere fæx & infectio omnium humorum & carnalitatum, eſt ipſa reſidentia conſuetudinariæ luxuriæ, quæ ſcilicet exactione & inflammatione caloris concupiſcentiæ gignitur, & ex conſumptione humiditatis gratiæ proſperatur. Et quod pejus eſt, quandoque ex magna aduſtione libidinis, melancholia innaturalis, id eſt, peccatum contra naturam efficitur, quod atrum & acetoſum, id eſt, vile & horribile dignoſcitur, in tantum quod etiam ab ipſis muſcis, id eſt, ab ipſis peccatoribus abhorretur. Sicut enim iſta melancholia innaturalis deterior eſt inter humores, ita quod de ipſa non poteſt humor alius effici, morboſque incurabiles, ſicut eſt cancer & lepra, exinde contingit effici, & incinerationem etiam generari; ſic vere inter vitia carnalia, iſtud eſt horribilius & vilius, ita quod poſt iſtud non efficitur ullum pejus. Morbum etiam malæ conſuetudinis inducit, qui eſt incurabilis, cancrum etiam & lepram, id eſt, abominationem, quia ut communiter omnibus eſt horribilis, & finaliter incinerationem ignis & combuſtionis corporis, & ignis etiam infernalis æterni & durabilis. Eſa. 9. *Veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem,* 3 *& cibus ignis.* Signum potiſſimum dominii hujus humoris corrupti eſt timor. Niger enim eſt iſte humor, nigredo vero & obſcuritas mater eſt timoris, & inde eſt, cum magis timet homo nocte, quam die. Eſt etiam humor iſte terreſtris, & gravis, & ideo cor conſtringit, & timorem inducit. Unde Galenus in libro paſſionum dicit, quod non eſt mirum ſi melancholicus ſine cauſa timeat, quia ſcilicet cauſam timoris continue ſecum portat. Per iſtam choleram nigram poteſt intelligi peccatum, quod ſcilicet propter defectum candoris innocentiæ, dicitur nigrum, & propter defectum lucis gratiæ, dicitur obſcurum. Quia pro certo tales, qui tali corrupto humore inficiuntur & denigrantur, ſine cauſa timent & perturbantur, & non mirum ſi continue timeant; quia peccatum quod eſt cauſa timoris, continue ſecum portant. Cum enim niger humor peccati cor per diſcrepationem comprimit, timorem ſervilem neceſſario introducit. Unde illud Pſalm. 13. *Trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Vel dic, quod terreſtris humor iſte, bona terrena ſignificat, quorum fumus & affectio cor per avaritiam coarctat, & ſic timorem amittendi ipſa bona efficit atque cauſat. Quia ſicut dicit Seneca, quantum acceſſimus ad ſucceſſum, tantum acceſſimus ad metum. Signa corruptæ melancholiæ in corpore dominantis ſunt, quando homo ſomniat terribilia & tenebroſa viſui peſſima, & in ſapore acetoſa, quando etiam homo gaudet de re triſtabili, & triſtatur de re gaudioſa & conſolabili, quando etiam homo tacet pertinaciter, ubi eſt loquendum, quando inſolenter loquitur, ubi eſt tacendum. Sic vere ſignum eſt, quod in corde hominis dominatur melancholia, id eſt, triſtitia & deſperatio, vel etiam peccati mortalis obſcuritas & offuſcatio, quando non ſomniat nec cogitat niſi terribilitatem damnationis & obſcuritatem infernalis habitationis, vel etiam terrorem alicujus enormis criminis & actionis, quando etiam gaudet in rebus mundanis, quæ ſunt triſtabiles, & quando triſtatur in rebus divinis, quæ ſunt lætabiles, quando inſuper in confeſſione ubi loqui debet, tacet, & in conſiliis & ſocietatibus ubi tacere temperate deberet, ultra debitum loquitur. Quia breviter malum eſt aliqua terribilia & enormia ſomniare, proponere & cogitare, ſi de ſpiritualibus agitur triſtari ſi de temporalibus gaudere, ubi non eſt neceſſe, plus debito loqui in confeſſione vere & ubi eſt neceſſe, procaciter conticere. Eccl. 20. *Eſt odibilis qui eſt procax ad loquendum.* Sequitur: *Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam.* Viſi ſunt quandoque aliqui melancholici, quorum imaginatio ita erat per melancholiam corrupta, quod exiſtimabant ſe eſſe vas terreum, & ideo timebant tangi, ne forſitan frangeretur. Aliqui etiam viſi ſunt, qui putabant ſe mundum pugno claudere, & omnia in manibus continere, & ſic nō valentes manus ad cibū extendere, timebant, quod ſi manus laxarent, mundum contingeret ruere vel perire. Alii etiā viſi ſunt, qui angelum mundum tenere putant, & eū velle dimittere cadere præ tædio exiſtimant, & ideo manus & brachia & humeros ſublevant, ut ipſum à caſu ſuſtineant atq; ferant. Tales procul dubio mali opinatores & falſi exiſtimatores ſunt multi in mundo. Quidā enim ſunt delitioſi, qui ſcilicet ſe credunt eſſe vaſa terrea, id eſt, fragiles & impotentes ad pœnitentiam peragendam, et ideo tactum pœnitentiæ et correctionis refugiunt, alias ſi tacti fuerint, mori credunt. Pſalm. 30. *Factus ſum tanquam vas perditum.* Quidam etiam præſumptuoſi, quibus videtur quod totum mundum contineant, et quod ſine eorum auxilio et conſilio negotia nulla valent. Qui etiam manus nunquam volunt ad cibum, ſcilicet ad tribuendum pauperibus extendere, timentes machinam ſtatus ſui deficere, ſi per largitatem contingat bona ſua pauperibus erogare, contra illud Eccleſ. 4. *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Quidam etiam ſunt fatui ſcrupuloſi, qui videlicet Angelum tenentem mundum, id eſt. Dei providentiam regentem mundum, ipſum quodammodo velle dimittere putant, utpote quia timent parentibus ſuis Dei providentiam deficere, et ideo omittunt religionem intrare, vel alia bona facere, ut applicatis humeris poſſint, ne cadat mundus, id eſt, ne ſtatus parentum decidat, procurare, & ſic videntur velle iſtum Angelum, Deum in executione ſuæ providentiæ adjuvare, cum tamen dicat ſcriptura Job. 26. *Cujus adjutor es, nunquid imbecillis,* Item ſunt aliqui, qui credunt ſe non habere caput, vel ſaltem habere plumbeum vel ferreum. Alii ſunt, qui ſe gallos credunt eſſe, et ſic quando audiunt gallos cantare, brachiis ſe percutiunt, et gallorum more cantant, ita quod aliquoties rauci fiunt. Alii etiam in ſuſpicionem incidunt, ita quod amicos ſuos ſine cauſa odiunt, et aliquoties percutiunt et occidunt. Nuper etiam (ut ait hic Magiſter) quidam nobilis mirilegum ſe credebat, et ſub locis et bancis ubi cati inſidiantur muribus tantum habitare volebat. De quodam etiam ego audivi narrari, quod nudus de lecto fugiens, in vepribus ſe abſcondit, et philomenam ſe aſſerens, ſervitori ipſum quærenti ut ſe cantare (quia philomena erat) permitteret, ſupplicavit. De alio vero, qui tempore magiſtri Arnaldi de villa nova, mortuum ſe credebat, nulloque modo comedere volebat, aſſerens quod mortui comedere non debebant. Idem tamen magiſter, aſſumpta veſte nigra, mortuum ſe finxit, et ſub illo colore ipſum infirmum ad cœmiterium duxit, ubi alios ſocios nigro veſtitos ſplendide comedentes ſtare diſpoſuerat, ipſoſque mortuos comedere aſſeruit, & ſic eorum exemplo ipſum infirmum caute ad comedendum invitavit, & ita eum ſanavit. Multa infinita talia facit melancholia corrupta incommoda, & multa facit imaginari mendacia, atque vana. Procul dubio multi tales melancholici ſpiritualiter intellecti ſunt hodie in hoc mundo, qui ſcilicet de ſe & aliis falſa opinantur, & vana & mendacia meditantur. Et primo quidem ſunt illi, qui male judicant de prælatis, qui ſc. vel non reputant ſe habere caput, id eſt, prælatum, vel ſaltem ipſum exiſtimant plumbeum, id eſt, defructuoſum & vanum, dicentes illud 4. Reg. 4.

4

5

Caput

Caput meum doleo. Alii sunt, qui nimis præsumunt de seipsis, & isti sunt quidam qui videntes gallos, id est, prædicatores cantare & prædicare, credunt & tentant facere sicut ipsi, & prædicare & cantare volunt, & se gallos & prædicatores dicunt, sicut patet de multis, qui penitus nihil sciunt, & tamen aliis prædicare contendunt, propter quod in multos errores incidunt atque cadunt. De quibus dicit Apostolus 1. ad Tim. 1. *Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* Alii sunt qui male indicant de vicinis, & isti sunt potissime Zelotypi, qui nimis faciliter opinantur & credunt, & amicos suos persequuntur & odiunt, & in ipsis non consentiunt nec confidunt, contra illud Proverb. 3. *Ne moliaris amico tuo malum, cum ipse in te habeat fiduciam.* Alii sunt qui male existimant de seipsis; quia scilicet quidam sunt qui credunt se esse murilegos, sicut proprie sunt avari, qui ad hoc videntur credere se esse factos, ut mures, id est, pauperes rapiant, & ut simplicibus insidientur, eosque decipiant & defraudent Psalm. 9. *Insidiatur ut rapiat pauperem.* Quidam etiam videntur credere se esse philomelas, sicut sunt illi qui mundi lætitiis sunt dediti, & semper cantare & tripudiare cum insolentia sunt parati. Job. 21. *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferos descendunt.* Quidam etiam credunt se esse mortuos, sicut sunt illi peccatores, qui de propria salute desperant, & jam mortuos & damnatos se judicant, ita quod cibum gratiæ Eucharistiæ, pœnitentiæ & divinæ misericordiæ repudiant ita, quod necesse est eos per culpam & pœnam perire, nisi sint discreti medici, id est, cauti prædicatores, prælati, qui etiam peccatores & mortuos se fingentes, per exempla aliorum similium mortuorum, id est, aliorum præcedentium peccatorum, comedentium scilicet & pœnitentium, ipsos ad salutem pertrahant & reducant, ita quod talibus exemplo aliorum de tali imaginata desperationis morte vivificatis potest dici illud ad Colos. 2. *Cum mortui essetis in delictis convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta vestra.* Vel dic, quod iste credens se mortuum, erat humanum genus, quod scilicet morte imaginaria & spirituali, id est, morte culpæ erat mortuum & depressum, ita quod cibum gratiæ sumere non valebat. Sed pro certo cœlestis medicus Christus se mortuum & mortalem effecit, & etiam mortaliter se mortuum & peccatorem quodammodo finxit, in quantum scilicet sub veste nigræ mortalitatis & humilitatis, in similitudine carnis peccati venit, & sic isti infirmo scilicet humano generi se conformans, & alios mortificatos & spiritualiter mundo mortuos, scilicet prædicatores apostolos secum habens, cibum gratiæ, & etiam proprii corporis sibi dedit, & sic istum infirmum à morte etiam opinata & vera culpæ & pœnæ, misericorditer liberavit. Joan. 6. *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est &c.* Multa alia exempla de melancholicis possem dicere, sed omitto, quia esset longissimum enarrare. Sic ergo sufficienter de qualitatibus & humoribus est hic dictum.

LIBER SECUNDUS DE CORPORE ET MEMBRIS HUMANIS.

CAP. I.

De membris hominis in generali.

1 MEMBRUM. Nota, quod secundum Avicennam *membrum sunt corpora ex primæ humorum commixtione procreata.* Vel secundum Joannitium, *membrum est firma & solida pars animalis, ex similibus vel dissimilibus composita ad aliquod speciale officium deputata.* Solida enim dicit ad differentiam spirituum, qui non sunt membra. Composita etiam dicitur ex similibus, ratione membrorum simplicium, quæ constat ex similibus, sicut caro & sanguis. Sunt enim similia, quorum quælibet particula ejusdem est naturæ cum toto, sicut quælibet pars sanguinis est sanguis. Ex dissimilibus etiam dicit, propter membra officialia, quæ ex partibus dissimilibus componuntur, sicut pater de manu, quæ componitur ex carne, nervo, vena & osse &c. Ecclesia charissimi, secundum Apostolum facit generaliter unum corpus. Ad Rom. 12. *Multi unum corpus sumus in Christo.* In isto corpore multa sunt membra, id est, multæ congregationes, patriæ, villæ, personæ, monasteria & collegia, quæ procul dubio & communiter sunt firma & solida in fidei firmitate, & certis officiis deputata, in ipsius ecclesiæ communitate, quia sicut dicitur ad Rom. 12. *Omnia membra non eundem actum habent.* Sed procul dubio istorum membrorum duo sunt genera, quia scilicet quædam sunt similia & simplicia, sicut sunt boni contemplativi, & religiosi & clerici, qui scilicet per unam in Deum intentionem sunt simplices, & per unam conformitatem & dilectionem sunt similes. Totum enim & pars idem sunt, quia scilicet universi per intimam charitatem iidem sunt cum singulis, & singuli etiam per mutuam dilectionem assimilantur & conveniunt universis. Quia pro certo in collegiis & communitatibus quælibet pars debet repræsentare totum, & in unam voluntatem debent convenire universaliter singuli, & singulariter universi. Act. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum.* Quædam autem istorum sunt dissimilia & composita, sicut seculares & activi, qui unam simplicem intentionem ad Deum non possunt habere, quia necesse est eos diversa diversimode cogitare, & de domo, patria & familia pertractare, & seipsos ad multa dividere & diversificare. 1. ad Corinth 7. *Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, & quomodo placeat uxori, & divisus est.* Cum 2
Deus & natura creavit membra sicut instrumenta virtutibus animæ congruentia, necesse fuit, quod cum anima diversas virtutes habeat, diversa membra fierent, quæ diversis animæ virtutibus diversimode deservirent. Sic vere in ecclesia vel collegio necesse est esse plures personas in diversis officiis constitutas, ut per ipsas sicut per instrumenta, anima, id est, Deus vel prælatus, suas exerceat actiones. Cum enim ista anima scilicet Deus vel prælatus vel rector communitatis, diversa habeat facere, necesse est ut diversa membra, id est, diversos officiales habeat, per quos possit quod necesse fuerit, exercere. Bene ergo dicitur 1. Cor. 12, quod *corpus non est unum membrum, sed multa.* Secundum triplicem 3
virtutem animæ scilicet animalem, vitalem & naturalem, tria sunt in corpore genera membrorum, scilicet animata, spiritualia, & naturalia. Animata sunt illa, quæ administrant corpori sensum & motum, sicut sunt cerebrum, & nervi, & organa sensuum. Spiritualia sunt illa, quæ spiritum vitalem continent, & quæ vitam corpori administrant, sicut sunt pulmo, cor, & arteriæ. Naturalia autem sunt, quæ nutrimentum corpori tribuunt, & quæ ad conservationem speciei, generationi deserviunt. sicut sunt stomachus, hepar, & renes, & similia, sicut dicit Constantinus, & etiam Avicenna. Talia tria genera membrorum, id est, personarum sunt necessaria in corpore ecclesiæ militantis scilicet prælati, clerici, laici. Prælati enim habent officium membrorum animatorum, quia scilicet corpori ecclesiæ debent de regimine providere, & omnes dirigere & movere, sensum discretionis, motumq; bonæ operationis pro se & pro aliis exercere, quia sicut dicitur Eccl. 10. *Principatus sensati stabilis.* Prædicatores vero religiosi & clerici, sunt sicut membra spiritualia seu vitalia, quia scilicet isti corpori ecclesiæ, vitam gratiæ & spiritum salutis ministrant, in quantum per devotionem, orationem & prædicationem se & alios vivificant, & salutis spiritum eis præstant Psalm. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Laici vero sunt sicut membra naturalia, quia scilicet isti per vim generativam mundum continuant, & per agriculturam & mechanica opera totum corpus ecclesiæ nutriunt & sustentant. Job. 26. *Sustentas brachium ejus, qui non est fortis.* Sic igitur patet, quomodo prælati regendo, movendo & sensificando, religiosi vero & clerici orando, docendo & vivificando, laici etiam laborando & sustentando, operi Ecclesiæ deserviunt, ipsumque constituunt & componunt. Vel dic, quod in Ecclesia membra animata sunt boni prælati, qui alios regunt. Membra spiritualia sunt viri religiosi & devoti, qui orationibus vitam gratiæ aliis tribuunt. Naturalia vero sunt prædicatores & doctores boni, qui doctrinis suis alios nutriunt, & qui etiam peccatores in gratiam generant & producunt. 1. ad Corinth. 4. *Per evangelium ego vos genui.* Item aliqua 4
sunt membra præparatoria, aliqua purgatoria, aliqua deportatoria, aliqua defensoria. Præparatoria sunt illa, quæ præparant cibos corpori, sicut dentes, stomachus & similia. Deportatoria sunt illa, quæ nutrimentum, motum & sensum per corpus deferunt, sicut venæ, quæ deportant sanguinem ab hepate. arteriæ quæ deportant per corpus spiritum à corde, nervi etiam qui portant per corpus sensum et motum, à cerebro et à capite. Purgatoria sunt illa, quæ purgant corpus à superfluitatibus, sicut sunt foramina aurium, cista fellis, et meatus corporis. Defensoria vero sunt illa, quæ membra principaliora defendunt à nocumentis, sicut sunt craneum, quod defendit cere-

cerebrum; pectus quod defendit cor; brachia corpus, &c. Sic vere in ecclesia sunt quatuor genera membrorum, id est, personarum, scilic. prælati, qui corrigendo & regendo subditos præparant. Prædicatores, qui cibum doctrinæ ad alios deportant. Curati & confessores, qui vitia aliorum purgant & emundant. Milites vero atque principes, qui corpus ecclesiæ defendunt atque juvant, & qui ipsos defendendo laborant & pugnant. Breviter ergo possumus concludere, quod membra universa indigent auxilijs singulorum, & singula universorum. 1. ad Cor. 12. *Pro se invicem sollicita sunt membra.* Membra quadam mirabili harmonia sunt invicem ordinata, & ita pariter annexa, quod majora minoribus & minora majoribus correspondent. Inferiora enim corpus sustinent, media corpus jungunt & ligant, superiora corpus regunt, exteriora defendunt. Et sic sunt in corpore pedes pro sustentamento, nervi pro colligamento, oculi pro regimento, manus pro defensamento. Per corpus potest intelligi homo interior, seu mens humana. Ista enim diversas habet partes membrorum. Habet enim inferiora quibus sustentatur, & ista sunt, humilitas & spes. Humilitas enim fundat, & spes sustentat. Item habet media quibus colligatur, & ista sunt charitas & pax. Charitas enim ligat, pax vero quietat. Item habet superiora quibus gubernatur, & ista sunt prudentia & justitia. Prudentia enim dirigit, justitia autem omnia æqualiter disponit. Item habet exteriora quibus defensatur, & ista sunt fortitudo, eleemosyna, abstinentia & oratio. Fortitudo resistit, oratio vero cum eleemosyna gladio percutit, abstinentia autem hostem, sc. carnem prosternit. His igitur spiritualibus membris spiritualis homo scilicet bona mens componitur, & sic virtualibus partibus integratur, bene ergo dicitur 1. ad Cor. 12. quod *Corpus non est unum membrum, sed multa.* Vel dic sicut supra, quod in ecclesia agricolæ sunt inferiores, qui mundum sustentant. Religiosi & prædicatores sunt medij, qui mundum in amore Dei & proximi ligant. Superiores sunt prælati, qui mundum gubernant. Exteriores sunt milites, qui mundum defensant, &c. Membra ita sunt ordinata in corpore, & unumquodque contentum est officio sibi dato, ita quod nunquam unum aliud in officio suo impedit, sed potius ipsum adjuvat & custodit. Membra etiam ita connexa sunt, quod uno patiente aliud compatitur, & dolente uno condolent universa. Et inde est, quod si unum læsum fuerit, humores ibi statim confluunt de alijs membris, ut si possint subveniant membris læsis. Membrum enim sanum membro infirmo subvenit, & pro ejus morbo alleviando, lædi multoties consuevit. Sic vere in corpore ecclesiæ, villæ, collegij vel patriæ, nos qui secundum Apostolum sumus alter alterius membra, debemus esse contenti, statu, gradu, officio & beneficio à natura naturante Deo nobis dato, ita quod nullus debet statum, officium vel bonum alterius appetere, nec ad hoc anhelare vel ambire, nec alios in suis officijs, gradibus, statibus vel beneficijs impedire. Quinimo ita debemus adinviceni, esse per mutuam charitatem connexi, quod dolente uno debent alij condolere, & pro læsione tribulationis, paupertatis vel infirmitatis tollenda, humores proprios, id est, interiores affectus & exteriores etiam proventus in ejus auxilium destinare, & cum eo (si gaudium habuerit) congaudere 1. ad Cor. 12. *Pro se invicem sollicita sunt membra, & si quid patitur unum membrum compatiuntur omnia membra, & si gloriatur unum membrum, congaudent etiam omnia membra.* Vel ista possunt dici de Christo, qui cum esset sanus, sine peccato, pro infirmis peccatoribus quibus compassus est, infirmari voluit, carnem assumendo, ipsosque proprio humore invito, pro ipsis sanguinem effundendo, & læsionem corporis sustinendo. Esa. 53. *Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, &c.* Membrum quamdiu ab anima regitur, sanum est, quando vero per contractionem nervorum paralyticum efficitur, & influentia animæ & spirituum privatur, tunc proculdubio nec sibi ne corpori proficit. imo nocere & impedire alia comprobatur. Sic vere in ecclesia illi, qui anima & spiritu, id est, divina gratia & Spiritu sancto vivificantur, boni sunt, & corpori ecclesiæ proficiunt. Qui vero spiritu & anima, i. divina gratia non vivificantur, boni non sunt corpori ecclesiæ, nec proficiunt, imo obsunt, & bonos alios in suis operationibus impediunt atque lædunt, ut de talibus intellectualibus membris dicat ecclesia illud ad Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Membra quanto sunt nobilioris compositionis, tanto vehementius sentiunt molestiam cujuslibet læsionis. Patet de oculo, in quo pulvis modicus nocet, ubi manum vel pedem major in centuplo non nocet. Sic vere est de corde nobili & generoso. Sicut enim nobilis animus non libenter infert injuriam, sic nec libenter sustinet, quinimo modicus pulvis, id est, modica injuria animum generosum lædit, ipsamque inquietat & offendit. Teste enim Aristotele, *nobilis animus, nec facere, nec pati potest injuriam.* Unde etiam Seneca dicit, quod generosus non potest contumeliam sustinere. Vel dic in malo significato, de mundi nobilibus qui sine causa se læsos reputant, & de festuca trabem facientes; si modico pulvere, id est, modica injuria tanguntur, statim offensos mirabiliter se proclamant, ubi tamen nulli alij se læsos aliqualiter putarent. Membra officialia solent se pro membris principalibus opponere, & sine deliberatione percussoris ictibus se offerre, sicut patet de manu, quæ pro tuitione cordis vel capitis etiam gladio se opponit, & seipsam pro salute cordis vel capitis secari permittit, unde virtutem & vitam se habere perpendit. Sic vere fidelis Christianus, & maxime membrum officiale, id est, homo in prælatione vel officio constitutus, pro corde vel capite, id est, pro tuitione Christi fidei vel ecclesiæ, sine quacunque deliberatione pigritiæ vel timoris, se debet adversarijs opponere, & etiam si sit necesse, morti & pœnæ exponere, & pro tuitione fidei vel libertatis ecclesiæ, quæcunque gravia sustinere. Apocal. 2. *Sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.* Membra fiunt aliquoties monstruosa ex errore naturæ. Unde dicit Arist. l 4. de generatione animalium. c. 3. quod illud accidit ex fortitudine virtutis, & ex paucitate materiæ. Tunc enim facit virtus de illa pauca materia multa membra, sed informia. Et sic aliquando visus est pullus, cum quatuor alis vel pedibus, & uno capite. Visus etiam est homo, cum duobus capitibus & uno corpore. Visus etiam est hircus, qui cornua habebat in genibus. Visus est aries, qui habebat quatuor cornua. In nano etiam apparet monstruositas. Natura enim videns quod parum habet de materia, membris principalibus scilicet capiti & pectori (quæ sunt prope cor) sicut magis charioribus dat multum de materia, & illa membra perfecte complet & augmentat. Alijs vero membris magis à corde remotis modicum dat & ea imperfecta generat atque formal. Talis error naturæ, quotidie videtur accidere in promotionibus. Prælatus enim est sicut virtus vel sicut natura, bona vero temporalia sunt sicut materia, promovendi sunt sicut fœtus & membra. Quid ergo? proculdubio quando prælatus habet materiam præ manibus, id est, beneficia conferenda, primo & ante omnia ipsa solet formare, promovere & complere membra, quæ sunt prope cor, id est, illos quos magis habet cordi, scilicet nepotulos & parentes. Istis ergo dat multum de materia. id est, de bonis temporalibus & de beneficijs ecclesiasticis, ita quod faciet eos magnos, divites & formatos, alijs autem membris, id est, alijs personis quæ non sunt ei cordi, solet modicum de ista materia dare, & sic eos consuevit incompletos & informes facere, & eos parvos & pauperes relinquere, & tenues & inopes procreare. Errat igitur in hoc natura, id est, prælatus, qui æqualiter non distribuit bona sua, imo uni dat excessive, & alij diminutive, juxta illud 1. ad Cor. 11. *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Alia autem exponé, & dic quod natura non habens sufficientem materiam, facit quod potest, & ideo facit membra informia & incompleta, ut dictum est. Sic vere prælatus non habens in corpore & collegio suo sufficientem materiam, id est, sufficientes personas, producit & promovet homines complemento virtutum. Facit enim quod potest, & non quod vult, & ideo cum meliores non habeat, multoties parturit & promovet incompletos, & ad dignitates emittit viros in moribus monstruosos. Quod potissime videmus de prælatis carnalibus, qui omnino volentes promovere suos, cum non habeant materiam competentem, sæpissime parturiunt homines moribus incompletos, & in omnibus imperfectos. Psal. 138. *Imperfectum meum viderunt oculi tui.* Quandoque fit monstrum in natura, quod unum corpus duo habet capita. Unde visæ sunt duæ mulieres, quæ ab umbilico sursum duæ erant, deorsum vero in unum corpus terminabantur, quarum etiam una mortua est ante aliam, & per socíam aliquandiu mortua est portata, sicut audivi fuisse (non est diu) in provincia Tholosana. Aug. etiam de civitate Dei lib. 16. cap. 8. dicit, quod temporibus suis natus est puer, qui in superioribus partibus erat duplex, in inferioribus vero simplex. Unum enim corpus habebat, & duo capita deferebat. Ista possunt applicari contra multos, qui revera videntur in ecclesia monstrum esse. Cum enim ipsi unicum corpus, id est, unicam personam habeant, ipsi tamen duo capita, id

est, dignitates & prioratus aliquoties duos habent. Quamvis enim unus vir unam debeat uxorem habere, ipsi tamen (more Lamech) non una contenti sunt, imo conjuncti pluribus volunt esse, cum tamen isti deberent facere secundum consilium salvatoris dicentis: *Qui habet duas tunicas, det unam non habenti*, quia sicut dicitur Matth. 6. *Nemo potest duobus dominis servire.* Vel dic de multis, qui per varias affectiones & intentiones sunt duplices, quamvis sint in eodem corpore, i. in eadem ecclesia vel collegio, in apparentia uniformes & simplices. Multi enim sunt qui unum esse videntur, qui tamen diversis cordibus & capitibus, i. diversis affectionibus & intentionibus sejunguntur. Vel istud etiam potest dici de electionibus, ubi sæpe in uno corpore ponitur duplex caput, i. duplex capitaneus vel prælatus, per contrarietatem discordantium electorum, cum tamen dicat scriptura Osee 1. quod *congregabuntur filij Israel & filij Iuda pariter, & ponent sibimet caput unum.* Vel dic, quod nos simus plures personæ, unum corpus in Christo, & eisdem pedibus, i. eisdem fundamentis fidei sustentemur, si contingat aliquem nostrum mori per peccatum, vel infortunium incurrere, illi qui unum sunt, i. in statu gratiæ vel prosperitatis constituti, debent talem fratrem sic defunctum & mortuum sustentare, & ipsum tanquam sibi conjunctum & intimum, in charitatis dulcedinem supportare, ad Gal. 6. *Vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis.* Sequitur ibidem. *Alter alterius onera portate.* Pullus, secundum Aristotelem ubi supra, quandoque fit monstruosus, & habet plures alas, & plures pedes quam deceat, & inde est quod aliquando inventus est pullus cum quatuor pedibus, & aliquando cum quatuor, vel sex alis. Sic pro certo inter ipsos pullos, i. inter peccatores, quos milvus, i. diabolus sæpe rapit, sunt aliqui monstruosi. Et isti inter cæteros sunt advocati. Isti enim ultra modum in pedibus, i. in magistris eos sustentantibus & foventibus & in alis divitiarum, penlionum, & etiam officiorum, quibus sursum vehuntur, abundant, ita quod respectu vicinorum suorum, monstrum dissimile alijs esse patent.

Cap. II.

De Capite.

1 Caput, secundum Isid. l. 11. c. 1. *Est à capiendo dictum, eo quod omnes sensus & nervi inde initium capiant. Caput est sedes sensuum principalium, & origo omnium organorum sensibilium, animalis etiam virtutis est domicilium, transmittens ad omnia membra inferiora generaliter sensum & motum.* Septem habet caput foramina, quæ sunt sensuum instrumenta In firmissimo autè corporis loco positum est caput, sicut membrum cæteris dignius, ut totum corpus ordinet atque regat. Quatuor autem plura, in compositione capitis, dicuntur concurrere; videlicet durorum ossium fortitudo, medullæ cerebri plenitudo, carnium exteriorum paucitudo, omnium ossium limpitudo, capillorum etiam multitudo. Ista enim sunt concurrentia in capitis compositione, & in ipsius naturali complexione, sicut dicit Constantinus. Per caput generaliter potest intelligi, quilibet capitaneus vel prælatus, qui sc. est caput, princeps & rector omnium aliorum. Esa. 9. *Longævus & venerabilis ipse est caput.* Tale enim caput debet habere septem foramina, i. Spiritus sancti dona, per quæ sc. possit virtutes recipere, & vitia vacuare. Zach. 4 *Ecce candelabrum aureum totum, & septem lucernæ ejus illud.* Iste igitur in summo dignitatis vertice situatur, & in eminentiori gradu corporis collocatur, ut sic per eum corpus collegij regatur, & membrorum, id est, subditorum aliorum congeries debite gubernetur. Ad caput enim id est, ad prælatum vel rectorem pertinet, corpus ecclesiæ regere, & membra, id est, subditos debite gubernare. Ideo bene dicitur prælato vel superiori illud 1. Reg. 15. *Caput in tribubus Israel factus es.* Sed quid? Proculdubio tale caput, id est, talis capitaneus quicunque vel prælatus, debet habere sex conditiones, quia scil. iste debet habere ossa fortitudinis & constantiæ. Multam medullam mititudinis & clementiæ. Paucam carnem carnalitatis & lasciviæ. Nervos dilectionis & amicitiæ. Sensus discretionis & prudentiæ. Capillos exteriotis honestæ conversationis & decentiæ. Caput enim quanquam durum exterius appareat, multam tamen interius habet medullam. Quia pro certo prælatus, dato quod apparenter debeat prætendere duritiam severitatis, & semper gerere constantiam solidæ firmitatis, debet tamen intus affluere medulla mollis & teneræ pietatis, & cum hoc debet habere sensus prudentiæ & sagacitatis nervos etiam & ligamina charitatis, capillaturam honestatis, & paucitudinem carnis, id est, lasciviæ & carnalitatis. Ista autem omnia in arca testamenti figurantur, quæ erat deaurata intus & foris, & continebat manna, virgam, & tabulas legis Dei, & erat de lignis sethem incremabilibus. Quia pro certo prælatus vel princeps debet habere virgam, ecce duritia correctionis. Manna ecce dulcedo compassionis. Ps. 22. *Impinguasti in oleo caput meum.* Tabulis legis, ecce scientia discretionis. Aurum intus, ecce favor dilectionis. Aurum extra, ecce splendor conversationis. Lignum incremabile, ecce paucitas, carnalis infectionis & concupiscentis inflammationis. Ideo bene dicit Chrysostomus in dialogo suo l. 2. Sic inquit prælatus temperans, non superbus, reverendus & secretus, mitis & humilis, liber & vehemens, mansuetus & constans. Vel si vis dic, quod caput est mens & intentio viri justi, quæ scilicet regit membra, id est, alias actiones, quia scilicet à capite, id est, ab intentione denominantur opera quo ad mores. Istud igitur caput debet in summo loco, scilicet in Deo, vel in paradiso per contemplationem & actionem locari, & duritia constantiæ, mollitie devotionis, sensu discretionis, nervis dilectionis (&c. sicut supra) caput debet moraliter adornari. Et sic dicetur sibi illud Cant. 5. *Caput ejus aurum optimum, oculi ejus sicut columbæ.* Vel per omnia dic, quod caput istud est Christus &c. sicut supra. Iste enim habet duritiam justitiæ, mollitiem clementiæ. Caput est sicut caminus totius corporis, & ideo multarum fumositatum de 2
toto corpore ascendentium, est in se receptivum. Et ideo natura fecit caput porosum, & tam manifeste quam occulte foraminibus multis plenum, ut sic per occultos poros fumositatum superfluitates evacuarentur, ut per emunctoria manifesta, grossiora (ne caput læderent) purgarentur. Per fumositates possum intelligere vota, affectus, petitiones, & querimonias subditorum. De toto enim corpore, id est, de toto collegio tolent tales fumi ad caput, id est, ad prælatum ascendere, & ipsum diversimode conturbare. Necesse est igitur, ut istud caput sit per discretionem & prudentiam perforatum, ut scilicet superflua & inania dimittat transire, necessaria vero retineat & discernat. Prælatus enim non sufficeret, si omnes fumos membrorum, id est, omnes appetitus & querimonias subditorum in se retineret. Et ideo necesse est multa prætermittere, de necessarijs tantum curare. Bene igitur consulit Sapiens, Eccl. 7. dicens, *Cunctis sermonibus qui dicuntur, non accommodes cor tuum.* Vel dic, quod caput est mens, ad quam pro certo fumositates membrorum, id est, affectiones carnales continue ascendunt, ipsamque per peccata inficiunt atque lædunt. Necesse est igitur multas ibi aperturas fieri, ut per confessionem possit loco & tempore vacuari. Secundum Aristotelem lib. 4. de 3
generatione animalium, aliquando contingit, in uno corpore duo esse capita, &c. vide supra titulo præcedenti, vel vide de serpentibus plurium capitum, cap. de angue. Caput est radix totius 4
corporis, & ipsius principium & etiam fundamentum, & ideo ab ipso influitur corpori sensus & motus, & quando caput est bene ordinatum & dispositum, omnia membra corporis meliori consistentia disponuntur; & econverso, si caput læsum fuerit vel turbatum, omnia membra inferiora corporis patiuntur. Per caput intelligitur intentio. Ista est enim omnium actuum moralium principium & origo. Ab ista enim dependent omnia membra, id est, omnes actus, & secundum ejus dispositionem moralem, bonitatem vel malitiam consequuntur. Si enim caput intentionis sanum fuerit atque rectum, & ad Deum in suis qualitatibus ordinatum, tunc omnia membra, i. omnes actus nostri debita consistentia disponuntur. Si autem istud caput intentionis correptum fuerit vel turbatum, & per peccati malitiam depravatum, tunc etiam membra actuum & operum male disponuntur, & sanitate gratiæ & meriti spoliantur. & dispositionem peccati necessario sortiuntur. Cum caput enim infirmum est, cætera membra dolent esse. Esa. 1. *Omne Caput languidum, & tomne cor mœrens. A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Vel dic, quod caput est prælatus, qui scilicet corpori ecclesiæ influit sensum discretionis, & motum bonæ operationis. Isto igitur bene disposito, bene in moribus ordinato, membra, id est, subditi bene similiter in moribus disponuntur, & è contrario, si per peccata læsum fuerit, alij etiã exẽplo ejus peccati malã dispositionẽ incurrere dignoscuntur. Virtus enim vel vitium capitis, id est, capitanei vel prælati, in corpus faciliter redundat, & tã in bono quã in malo prælato subditus de facili se conformat. Eccl. 10. *Qualis rector civitatis, tales inhabi-*

habitantes in ea. Caput sensuum instrumentis à natura extitit insignitum. Posuit enim natura in capite oculos, aures nares & linguam, quibus possit visum, auditum, odoratum, & gustum habere, & ipsis mediantibus alia membra debite gubernare. Sic verè prælatus debet sensibus spiritualibus præ cæteris vigere, in seipso moraliter continere. Habeat igitur oculos claræ discretionis. Aures & auditum justitiæ & audientiæ, & attentionis. Nasum & odoratum devotionis. Linguam prædicationis, & gustum pietatis & compassionis, quo scilicet gustet & sapiat dulcedinem & amaritudinem subditorum. Debet enim omnia videre & examinare, debet omnia audire & investigare, debet cœli suavitatem & inferni fœditatem odorare, debet nihilominus subditorum amaritudinem & dulcedinem (adversa & prospera, ut scilicet de illis doleat, de istis gaudeat) prægustare. Et sic dicetur illud Prov. 10. *Benedictio domini super caput justi.* De talium ergo sensuum plenitudine potest dici illud Eccl. 11. *Sententia humiliati exaltabit caput.*

Cap. III.

De Cerebro.

1 CErebrum, ut dicitur in pantechni, l. 3. c. 12. *Est corpus album, sine sanguine, humidum de spiritu, & medulla habens multum, in tribus cellulis distinctum, duabus pelliculis vestitum, in altiori loco corporis collocatum, & duris cranei ossibus circumseptum.* Tale cerebrum debet esse interior mens humana. Ista enim debet esse alba per innocentiam, sine sanguine carnalitatis per continentiam, plena spiritu per sapientiam, abundans medulla, per clementiam, munita duro craneo per firmitatis constantiam, vestita pellibus per suæ utilitatis notitiam, tribus cellulis distincta per fidei Trinitatis providentiam, & in alto posita per contemplationis æternorum eminentiam. Dicat igitur illud Eccl. 24. *Ego in altissimis habito, &*
2 *thronus meus in columna nubis.* Vel si vis, expone omnia de prælato, vel quolibet viro justo. Cerebrum album fuit, ut cujuslibet coloris faciliter esset susceptivum. Multum habuit de spiritu, ut faciliter esset motivum. Multum habuit de medulla, ut calor causatus ex continuo motu, per eam temperaretur. Sine sanguine fuit, ut non inficeretur, & ne omne quod apprehenderet, rubeum videretur. Humidum, ut cito per receptionem formarum sensibilium immutaretur, & ut rerum apprehensio sibi faciliter imprimeretur. Talis debet esse voluntas & mens capitis, id est, prælati vel etiam cujuslibet viri justi. Ista enim debet esse alba per innocentiæ puritatem, ut faciliter recipiat colores virtutum & perfectionum. Debet esse plena Spiritu sancto, ut faciliter moveatur motu bonarum operationum. Debet habere medullam pietatis, ut temperetur à calore & à fervore severarum punitionum vel iracundiæ inflammationum. Debet esse multum humida, mollis & tenera, ut cito in ea fiat impressio alienarum supplicationum. Debet etiam esse sine sanguine carnalis affectionis, né sua imaginatio inficiatur rubedine carnalium imaginationum. Quia pro certo ad prælatum pertinet quod in judicio sit sine sanguine carnalis affectionis, & quod semper sit albæ, puræ & innocentis intentionis, & etiam piæ, mollis & teneræ conditionis, & promptæ & benignæ impressionis & exauditionis. Et ideo de Petro,
3 qui fuit dictus Cephas, id est, caput, & Simon, id est audiens, dicitur Matth. 16. *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi.* Cerebrum in tribus cellulis seu ventriculis est distinctum. In primo est imaginatio. In secundo est ratio. In tertio est memoria seu retentio. Prima pars est multum humida & medullosa, ut imaginatio faciliter imprimatur. Secunda pars est multum plena spiritibus, ut spiritu cooperante ratio inter formas discernat, & dijudicet melius & meditetur. Tertia vero respectu aliarum frigida est & sicca, ut quod apprehensum fuerit, melius retineatur, & diutius memoriæ commendetur. Sic omnia dicit Constantinus. Per cerebrum, à qua originaliter prodeunt omnes sensus, intelligo discretionem & prudentiam animarum. Ad quod facit, quod dicit Plin. l. 7. c. 16. quod Zoroastres die qua natus est, risit, & cerebrum ei ita palpitavit, ut manum appositam repelleret, quæ inquit fuerunt futuræ præsagia sapientiæ. Ista in tribus cellulis & partibus est distincta. Debet enim primo habere phantasticam & imaginariam, quantum ad futura præmeditanda. Debet secundo habere rationem judiciariam, quantum ad præsentia discernenda. Debet tertio habere puppim reser-

riam, quantum ad præterita retinenda, & diutius membris commendanda. Istæ enim sunt tres partes prudentiæ, quæ est cerebrum animæ spirituale, quia scilicet ista se debet extendere ad futura, præsentia, præterita, juxta verbum Senecæ dicentis. Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur. Futura inquit præcave, præsentia ordina, præterita recordare. Vel dic quod tres illæ cellulæ significant fidem Trinitatis, vel etiam tres virtutes theologicas, quæ sunt partes cerebri, id est, sapientiæ spirituales, quæ sunt habitaculum spiritus animalis, id est, Spiritus sancti & gratiæ virtualis. Eccl. 25. *In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus.* Cerebrum duas habet 4
pelliculas, quibus involvitur & quibus tuetur & defenditur, quarum superior dicitur dura mater, & inferior dicitur pia mater. Exterior enim quæ est à parte cranei, magis est dura. Interior vero quæ est immediate conjuncta cerebro magis est tenera atque pia. Per cerebrum potest intelligi prælatus vel etiam mens prælati à qua scilicet sensus discretionis & motus bonæ operationis debet ad alios derivari & emanare. Talis igitur debet habere circa se, duram matrem & piam matrem. Dura enim matri est justitia & severitas. Pia mater est clementia & benignitas. Justitia est mater, quia diligit dura, quia corrigit. Pietas est mater quia fovet, & pia, quia indulget. Istas igitur duas matres habeat mens prælati, ut per piam matrem foveat & indulgeat, per duram vero matrem puniat & detestetur. Istæ enim duæ matres sunt misericordia & veritas, quia sicut dicitur Prov. 20. *Misericordia & veritas custodiunt regem.* Unum tamen advertendum est, quod pia mater propior est cerebro, quam sit dura, ad denotandum, quod prælatus debet esse magis misericors quam severus, & quod pietas sibi debet esse intimior quam sit rigor, & quod magis debet esse pius quam rigidus seu durus. Istæ sunt duæ matres quæ venerunt ad Salomonem, quarum una petebat occidi puerum & dividi, altera autem petebat omnimodo sibi parci, una ergo erat dura mater, & alia pia mater. Sed pro certo Salomon obedivit precibus piæ matris dicens, *Date illi infantem virum, hæc est enim mater ejus.* Et preces repulit duræ matris ejus, sicut 3. Reg. 3. historialiter enarratur. Salomon enim prælatum regem vel judicem significat, qui duas scilicet justitiam & clementiam secum portat. Justitia enim dura mater vult punire & occidere, clementia vero pia mater vult indulgere & parcere. Salomon igitur bonus prælatus debet piam matrem, id est clementiam exaudire, & duræ matris, id est justitiæ rigorem & acumen temperare. Ad quod facit quod dicit Bernardus super cantica, loquens prælatis: *Discite vos subditorum matres esse non dominos. Discite non metui, sed amari. Sit in vobis materna pietas, & paterna severitas. Exhibete vos matres fovendo, patres corripiendo. Suspendite verba, producite ubera.* Cerebrum 5
corpori sensum & motum administrat, & ideo ipso bene disposito, cætera bene disponuntur, & econverso &c. dic sicut supra de capite §. 5. Cerebrum sequitur motum lunæ, quia scilicet crescente luna medulla cerebri crescit, & ea diminuta diminuitur in substantia & virtute, sicut dicit Arist. l. 2. de partibus animalium. Sic vere cerebrum, id est, sapientia cordis nostri debet regi secundum lunam, id est, secundum divinæ gratiæ influentiam, quia scilicet homo non debet inniti prudentiæ suæ, sed ipsam secundum lunam id est, secundum Dei voluntatem ordinare. Prov. 3. *Ne sis sapiens apud temetipsum, time Deum, & recede à malo.* Crescente 6
enim luna in lumine, id est, crescente in nobis lumine divinæ gratiæ, cerebrum, id est, sensus & discretio crescit, & econverso. Dei gratia decrescente, etiam nostra sapientia evanescit. *Gratia enim Dei sum id quod sum*, dicit Apostolus, 1. ad Cor. 15. Cerebrum omnibus membris sensum tribuit, & tamen quod mirabile est, in se 7
cerebrum nihil sentit. Talis est malus prædicator & doctor, quia scil. tales verbis & exemplis suis solet in alijs sensum discretionis & compassionis inducere, ipse vero cum malus sit nihil boni vult sapere vel sentire. Eccl. 21. *Non est sensus, ubi est amaritudo*, supple peccati. Cerebrum secundum Arist. lib. 2. de partibus animalium, membrum est frigidum & humidum, & ideo cordi, ubi est 8
fons caloris, est oppositum, & ut excessum caloris cordis temperet, eidem ex opposito desuper est locatum, etiam secundū Arist. cerebrum post cor, est in creatione hominis, primum membrum. Per cerebrum corporis ecclesiæ, potest intelligi beata virgo, quæ proculdubio post cor, id est, post Christum, tenet in ecclesia primum locum, quæ per pietatem est penitus medullosa. Per cor autem intelligo Christum, qui scilicet per rigorem justitiæ est fervidus & accensus. Et ideo beata virgo regina misericordiæ

dicitur. Christus vero sol justitiæ nuncupatur. Cerebrum igitur cordi opponitur, quia scilicet beata virgo per suam misericordiam viscerosam calori & rigori ipsius cordis Christi se opponit, & ejus fervorem temperat suis precibus atque lenit. Rigor enim divinæ justitiæ totum mundum accenderet, & omnes peccatores contereret & deleret, nisi virginalis clementiæ mollities & pietas obviaret. Allega de pietate beatæ virginis. Vel potest dici, quod in corpore ecclesiæ vel collegij aliqui sunt accensi Zelo justitiæ, quod ad punitionem delinquentium cupiunt toto impetu ruere, & eos sine pietate punire. Necesse est igitur, quod cum eis in corpore sit cerebrum, id est, viri molles misericordes & pij, frigidi, deliberati & maturi, qui aliorum rigorem temperent, & ipsos ne ultra debitum sæviant aut puniant suis maturis consilijs moderentur & componant. Eccl. 33. *Respice in omnia opera altissimi, unum contra unum, duo contra duo.* Circa cerebrum est rete mirabile arteriarum à corde ascendentium, & spiritum vitalem & calorem secum sursum deferentium & continentium, & cerebrum continue calefacientium & pulsantium. Ipsum etiam cerebrum, ratione motus sui continui, magnum calorem habet contrahere, & ideo necesse fuit cerebrum frigidum membrum esse, ut prædictum rete posset refrigerare, & etiam sui caloris accidentalis malitiam temperare, sicut dicit Hali. & etiam Arist. l. 2. de partibus animalium. Per cerebrum quo corpus regitur, & quod in alto loco, sc. in capite constituitur intelligo judicem vel prælatum. Ps. 17. *Constituit eum in caput gentium.* Talis enim omnia membra, id est, omnes subditos habet regere, & per executionem officij sui sollicite se movere. Per rete arteriarum intelligo societatem curialium, quia sc. circa cerebrum, id est, circa judicem vel prælatum solent se invicem aggregare, & more retis per malas confœderationes se invicem colligare, qui scilicet spiritu vanitatis sunt pleni, & calore cupiditatis accensi, & ideo cerebrum solent verbis adulatorijs, & detractorijs, & consilijs, nec non precibus importunis pulsare, & ipsum ad faciendum malum, & ad subditos gravandum accendere & movere, & ipsum ad faciendum mala omnia pro viribus inflammare, ita quod ipse potest dicere illud Ps. 21. *Consilium malignantium obsedit me.* Isti sunt enim rete diabolicum pro superioribus capiendis. Ezech. 32. *Expandam super te rete meum, & capieris in sagena mea.* Quid ergo? Proculdubio istud cerebrum, id est, judex debet esse frigidus & refrigeratus, prudens, maturus & deliberatus, & ideo talibus talium pulsationibus, proprij etiam motus & appetitus affectionibus non debet inflammari, nec ad malum æqualiter incitari, sed in omnibus prudenter & sagaciter moderari, malis consilijs, detractionibus aut pulsationibus immutari, dicens illud Ps. *Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus.* Vel per cerebrum capitis intelligo sapientiam prælati & superioris, quæ pro certo ita debet esse frigida & matura, & à præcipitis appetitus impetu aliena, quod reti malorum & eorum colligationi, ipsorumque pulsui & inductioni sciat obviare, & omnia linea justitiæ temperare dicens illud Ps. 140. *Cadent in retiaculo ejus peccatores, singulariter sum ego, donec transeam.* Vel per rete intelligo connexionem virtutum, & ligamina Dei mandatorum, præcepta etiam legum & statutorum. Isto ergo debet esse cerebrum, i. quilibet sensatus circundatus, & isto etiam mediante à corde, id est, à Deo spiritu vitalis gratiæ vegetatus. Vel dic, quod istud significat bonos consiliarios & socios, qui debent prælatos & judices circumstare, & spiritum sapientiæ quo pleni sunt, firmitatem corporis ipsius excitare, & sibi vitam, id est, vitale consilium ministrare. Secundum Arist. l. 2. de generatione animalium, homo inter cætera animalia respectu corporis sui, maximum habet cerebrum. Et inde est, quod pueri propter cerebri magnitudinem non possunt rectum tenere caput, donec tandem fortificata natura per calorem cordis, mediantibus arterijs ipsius cerebri ponderositas levietur. Per cerebrum quod est membrum molle, fluxibile & debile, intelligo mollitiem carnalitatis, vel etiam fluxibilitatem carnalis affectionis, qua caput mentis multipliciter occupatur. Dico igitur, quod illi qui sunt homines, id est, illi qui gradum & professionem habent, esse homines, i. ratione utentes, & Dei imaginem per imitationes habentes, sicut sunt religiosi, clerici & prælati habent cerebrum carnalis affectionis præ cæteris magis grossum, & magis ad ista terrestria ponderosum. Et inde est quod multi qui sunt imbecilles sicut pueri, propter pondus malæ inclinationis & carnalis affectionis, quo gravatur caput intentionis à rectitudine justitiæ & innocentiæ sæpè divertere & deflectere dignoscuntur, quousque calore divinæ charitatis ab hujusmodi gravedine liberetur. Luc. 13. *Inclinata non poterat sursum respicere.* Vel dic, quod illi qui magis videntur esse homines, i. rationabiles sc. mundi sapientes, cæteris grossius habent cerebrum, hoc est dictum, quod in rebus spiritualibus rudiorem habent sensum in omnibus, & propter hoc isti non libenter caput intentionis sursum ad Deum habent erectum, sed potius more puerorum ad terrena inferius inclinatum. Joan. 19. *Inclinato capite emisit spiritum.* Secundum Arist. 11
Animalia quæ nimis magnum habent cerebrum, multi sunt somni. Humiditas enim resoluta nervos oppilat, vias sensuum claudit, & spiritum recludit & sic vigiliam impedit, & somnum inducit. Per cerebrum intelligitur sensus. Illi ergo qui magnum habent cerebrum, i. qui magno sensu seculari dotati sunt, ut communiter magni sunt somni pigritiæ, & cæteris profundius in peccatis dormiunt, & quiescunt. Tales enim abundant humore carnalitatis, qui sc. per malas affectiones resolutus impedit vigiliam spiritualis sagacitatis. Pro. 19. *Pinguedo immittit soporem.* Talibus ergo debet dici illud Jonæ 1. *Quid tu sopore deprimeris? surge invoca Deum tuum.* Cerebrum siccum facit hominem valde vigilem, & 12
quod apprehendit, tenaciter retinentem. Humidum vero facit hominem somnolentum & oblivioſum & tardum, & superfluitatibus multis plenum, ut dicit Hali. Siccitas significat abstinentiam, quæ desiccat corpus, vel paupertatem, quæ desiccat domum. Humiditas vero significat prosperitatem, vel etiam delitiarum carnalitatem. Dico igitur, quod illi qui sunt sicci per paupertatem & abstinentiæ parcitatem, sunt ut communiter in bono vigiles, & Dei beneficiorum & judiciorum memores tenaces. Illi vero qui per prosperitatem & carnalitatem sunt humidi Dei, judiciorum & beneficiorum sunt oblivioſi, & superfluitatibus vitiorum pleni, & corpore pigritiæ somnolenti. Unde illud prædictum Prov. 19. *Pinguedo emittit soporem.* Si in cerebro excesserit 13
siccitas cum frigiditate, solet homo sensus habere & meatus mundos. Sic vere illi, qui cerebrum conscientiæ habent frigidum per divinum timorem, siccum etiam per sublatum carnalitatis humorem, claros habent sensus per prudentiam, & mundos habent meatus per continentiam. Habentes cerebrum frigidum & 14
humidum, cito canescunt, & habentes cerebrum calidum & siccum cito calvescunt. Calvities significat sapientiam, juxta illud Sap. 4. *Cani sunt sensus hominis.* Calvities vero significat eleemosynam. Ista est enim quæ capillos divitiarum projicit & resecat, & inde caput mentis spoliat & denudat. Igitur ille qui cerebrum conscientiæ habet per timorem Dei frigidum, & per devotionem humidum, cito per sapientiam efficitur canus, quia sicut dicitur Eccl. 1. *Principium sapientiæ timor Domini.* Ille vero qui per charitatem est calidus, & per carnis afflictionem siccus, cito per contemptum temporalium fit calvus, & per eleemosynarum distributionem capillis proprijs, i. exterioribus divitijs cito nudus. Quia breviter Dei timor sapientiam inducit, charitas vero divitiarum amorem tollit. Esa. 22. *Vocabit dominus ad fletum & luctum & calvitium, &c.* Illi qui cerebrum habent humidum, difficiliter calvi fiunt, & inde est quod in posteriori parte capitis nunquam calvitium generatur, pro eo quod ibi humor propensior aggregatur. Sic vere ille qui in cerebro cordis & voluntatis per compunctionem & devotionem humidi sunt, raro aut nunquam à capillatura virtutum calvi fiunt, illis enim capilli virtutum non consueverunt cadere, qui humore devotionis & compunctionis soliti sunt abundare Luc. 21. *Capillus de capite vestro non peribit.*

Cap. IV.

De Oculo.

OCulus secundum Isidorum lib. 11. cap. 1. dicitur quasi occultus. Oculi enim sub palpebrarum tegminibus occultantur, ne aliquibus intercidentibus injurijs offendantur. *Sunt oculi membra in complexione nobiliora, in situ sublimiora, in passione teneriora, in effectu utiliora, ipsi etiam animæ viciniora.* Dicuntur igitur oculi cæteris membris occultiores, pro eo quod palpebris conteguntur. Dicuntur etiam cæteris membris nobiliores, pro eo quod nobilioribus partibus, scilicet tribus humoribus & septem tunicis componuntur. Dicuntur etiam cæteris membris sublimiores, pro eo quod in capite, quæ altior pars corporis est, collocantur. Dicuntur etiam cæteris membris teneriores, pro eo quod præ cæteris membris cito læduntur & patiuntur. Dicuntur insuper cæteris membris viciniores, pro eo quod in ipsis animæ passiones offenduntur, & sive sit amor, sive odium, sive tristitia, sive gaudium, exterius per oculos declaratur. Ista omnia possunt appliçari ad prælatum, vel ad prædicatorem. Isti e- 1
nim

nim sunt oculi & speculatores ecclesiæ, qui in alto dignitatis supercilio collocantur, ut longe lateque videant quomodo membra omnia, id est, universi subditi gubernentur. 4. Reg. 9. *Elevasti in excelsum oculos.* Isti ergo sunt in gradu cæteris altiores, & etiam debent esse per affectionem & contemplationem æternorum, nec non per vitæ excellentiam, & per eminentiam meritorum, cæteris subditis celsiores. Hier. 3. *Leva oculos tuos in directum.* Item isti debent esse occultiores, quia pro certo ad prælatum pertinet, quod non sit nimis expositus vel apertus, quinimo sub cujusdam majestatis reverentia, debet esse plus cæteris absconditus & velatus. Quod etiam de occultatione humilitatis potest intelligi, quia scilicet justi se debent per humilitatem abscondere, & ne videant vanitates divertere, & bona sua ne alijs appareant, occultare. Esa. 33. *Claudit oculos, ne videat malum.* Item isti debent esse cæteris teneriores, fraternæ enim miseriæ & desolationes cito debent istos per compassionem lædere, & suæ pietatis teneritudinem molestare. Eccl. 22. *Pungens oculum, educit lachrymas.* Item isti debent esse in complexione nobiliores, suam enim complexionem spiritualem debent 10. principaliter componere, scilicet tres humores, id est, tres virtutes Theologicæ, & septem tunicæ, id est, septem virtutes morales, quæ debent ipsos circundare & onerare. Isti enim debent virtutum Theologicarum, quæ sunt fides, spes & charitas, ternarium habere, ut sic *Deus appendat tribus digitis molem terræ.* Esa. 40. Debent etiam habere donorum Spiritus sancti seu etiam virtutum moralium septenarium. Eccl. 26. *Oculi ejus septemplices sunt.* Item isti debent esse animæ viciniores. Anima enim corporis ecclesiæ est ipse Christus, qui per gratiam animat, & qui vivificat universos. Istius igitur animæ oculi, scilicet prælati, vicini & per gradus, scilicet dignitatem, sibi quoque esse debent propinqui, per morum conformitatem. Istius enim animæ scilicet Dei, debent alijs voluntatem ostendere, & motus suæ ordinationis verbaliter, & exemplariter declarare, ut sic dicat Deus illud Job. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Item isti debent esse cæteris utiliores, quia scilicet sicut oculus non sibi soli, sed toti corpori est utilis, quia scilicet lumen habet non pro se, sed pro corpore gubernando; sic prælatus & vir justus utilitatem communem magis debet quærere, quam propriam, & lumine suæ scientiæ seu temporalis substantiæ non debent sibi soli proficere, sed alijs potius opem ferre 1. ad Cor. 10. *Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius.* Quamvis multi, de talibus suis oculis & prælatis, possint dicere illud Ps. 37. *Lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Vel omnia supradicta potes exponere de oculo cordis seu mentis, qui debet in alto poni per contemplationem, animæ esse vicinus per suæ salutis meditationem, occultus esse per suarum virtutum absconsionem, faciliter pati per compassionem, ex decem partibus constare, per decalogi custodiam & impletionem, alijs plusquam sibi proficere, per charitatem & dilectionem. Ps. 9 *Oculi ejus in pauperem respiciunt.* Oculus secundum Constantinum, septem habet pelliculas, scilicet tres à parte interiori, & quatuor à parte exteriori, quæ scilicet tunicæ ab interiori cerebro originem suam sumunt. Tres etiam habet humores prædictis tunicis involutos. Quorum scilicet tam pellium quam humorum dictus Constantinus nomina & conditiones distinguit, ipsarumque processum diversimode diffinit. Oculus est cor, quod pro certo habet tres humores, id est, tres potentias naturales, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem, vel etiam ipsam fidem Trinitatis. Tres etiam habet tunicas ex una parte, id est, tres virtutes Theologicas scilicet spem, fidem, & charitatem. Quatuor vero ex altera, scilicet quatuor virtutes cardinales, quæ sunt justitia, temperantia, prudentia, fortitudo. His enim septem tunicis, id est, his septem virtutibus debet indui oculi triplex humor, id est, mentis potentia tripartita. Quia pro certo oculus mentis nunquam bene componitur, nisi istis septem tunicis spiritualiter vestiatur, & nisi sibi à cerebro, id est, à Deo intrinsece inflammatur
3 Dan. 10. *Ecce vir unus indutus lineis*, Sequitur; *Oculi ejus ut lampas ignis.* De tunicis, & humoribus oculorum magnum tractatum facit au-
4 ctor perspectivæ; sed omitto, quia videtur mihi impertinens. Duo oculi in capite sunt locati, ad finem ut alter alterius beneficio juvaretur, & ut siquid unus pateretur, per alium defectus ipsius suppleretur. Habent etiam oculi duos nervos, in quibus spiritus visibilis continetur, qui tamen in fronte media in modum crucis transversaliter uniuntur, ut sic unus spiritus ab altero confortetur, ut imago rei visæ non duo, sed una à duobus oculis videatur. Ista dualitas significat combinationem charitatis. Teste enim Greg. *Charitas minus quam inter duos esse non potest.* Est igitur necesse, ut oculi, id est, viri spirituales & discreti sint duo, id est, per charitatem & amicitiam combinati, & per dualem colligantiam aggregati, & hoc ut invicem adjuventur. Nervi enim suæ dilectionis, & spiritus suæ affectionis invicem debent uniri. Et quamvis duo sint, i. plures, visus tamen suæ discretionis ad unam debet imaginem reduci, i. ad unam voluntatem simplicem terminari. Sicut enim dicitur Act. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* De dualitate igitur charitatis loquitur sapien. Eccl. 4. 5
dicens, *Melius est esse duos quam unum.* Habent enim emolumentum societatis suæ. Sequitur. *Si quis prævaluerit contra unum, duo resistunt* 6
ei. Quamvis oculi sunt duo, & quamvis à se invicem sint diversi, ipsi tamen in actu videndi unum sunt, & super rem visam utriusque radij in pyramide se contingunt, & sic in una visione conveniunt, & unicum actum videndi faciunt & inducunt. Quod potissime accidit, quia nervi cōcavi visibilis spiritus delatativi, in modum crucis, transversaliter se uniunt, & sic duo nervi sibi invicem spirituum, & imaginum receptarum communionem faciunt, & ita quamvis sint duo, unius tamen rei unam, non duplicem imaginem, seu speciem judicant & decernunt, sicut dicit auctor scientiæ perspectivæ. Sic vere, quamvis nos simus quandoque duo, & non unum, & quamvis sumus in aliquibus diversi & divisi (utpote quia diversarum regionum & conditionum, & forte affectionum) quando tamen convenimus ad judicandum de aliqua re visa, sicut est in electione prælati, vel in alicujus utilis negotij examinatione, nos proculdubio, non debemus facere judicium bipartitum, sed potius unum simplex, concors, univocum, consonum & quietum, cujus proculdubio causa debet esse, quia pro certo dato, quod inter nos habeamus qualitatem, i. aliquam diversitatem exterius, nervi tamen nostræ affectionis debent per charitatem jungi, & uniri interius. Quia quæcunque sit exterius diversitas, intus tamen in cordibus debet esse unitas & concorditas. Et quantamcunque diversitatem in corpore habeamus vel in loco, idem tamen esse debemus in pectore, vel in voto, Gen. 2. *Erunt duo in carne una* Et sic in videndo, & in judicando & in discernendo, & ordinando, debemus simpliciter univoce, & concorditer nos habere, & non alter alteri dissonare. Judic. 20. *Convenit universus Israel, quasi unus homo, eadem mente unoque consilio.* Oculus quandoque unam rem judicat esse duas, &c. Multa posui 7
in tabula, tractatu de oculo, & de videre, & ideo omitto, quo ad præsens, vel forte faciam tractatum de sensibus & speculis, ubi ponam. Oculus non debet esse nimis prominens, nec nimis pro- 8
fundus, nec nimis mobilis etiam, nec nimis tardus. Mobilis enim significat mentis instabilitatem, tardus autem pigritiam & tepiditatem. Prominens significat stoliditatem, profundus autem animi malitiosam calliditatem. Oculus est mens, quæ pro certo per superbiam & elationem non debet ultra debitum prominere, ne per nimiam dejectionem nimis profunditer subjaceret. Non decet enim virum justum, quod ultra debitum per superbiam elevetur, quia scilicet sicut dicitur Prov. 6. *Oculi sublimes sunt à Deo maledicti.* Nec etiam quod per dejectionem plusquam deceat humilietur. Eccl. 13. *Noli esse humilis in sapientia tua.* Primum enim attribuitur stoliditati & præsumptioni, & superstitiosæ hypocrisi & simulationi. *Est enim qui neq; iter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Eccl. 19. Oculus etiam homini non debet esse nimis mobilis per inconstantiæ levitatem, nec etiam nimis tardus per pigritiæ tarditatem, non debet enim cito de proposito ad propositum moveri, nec etiam ex toto tarditate & obscuritate pigritiæ in uno proposito conformari. *Oculi* enim *septemplices* reprehenduntur. Eccl. 20. Oculi etiam languentes & imbecilles proculdubio non commendantur. Ps. 87. *Oculi mei languerunt præ inopia.* Igitur necesse est quod oculus mentis medium teneat, ut ne quid minus habeat, aut excedat. Medium enim tenendum, quia scil. ideo quod Icarus filius Dedali medium non tenuit, perijt, quapropter dicitur in versu:

Icarei nati memores estote parati,
Iuga paterna pati, medium tenuere beati. 9

Item oculus profundus acute, & profunde & à remotis videt, oculus vero prominens econverso, ut dicit Arist. li. 1. de animalibus. Oculus profundus est cor humile & dejectum, prominens vero est cor superbum & elatum. Talis igitur oculus qui per humilitatem est profundus, videt acute per discretionem, & videt à remotis, scilicet per futurorum considerationem. Job. 39. *De longe contemplatur escam.* Econtra vero oculus prominens & superbus, obscure videt per mentis cæcitatem, & non remota & futura

futura, imo tamen propinqua & præsentia considerat, per terre-
10 norum delectabilium voluntatem & cupiditatem. Hier. 22. *Tui vero oculi & cor ad avaritiam.* Oculi quandoque valde aperti, & raro clausi, inverecundiam significant secundum Arist. Tardæ vero opertionis oculi, defectum virtutis designant. Inverecundi enim oculos valde apertos tenent. Imbecilles vero ipsos ultra debitum habent clausos. Sic vere inverecundi & insolentes oculos habent apertos, ad omnia investigandum, videndum & perscrutandum. Imbecilles vero ipsos habent clausos, ad illa etiam quæ videri debent, omittendum & per negligentiam ignorandum. Contra inverecundos ergo loquitur scriptura. Eccl. 3. dicens, *Altiora te ne quæsieris, & in supervacuis rebus ne fueris curiosus.* Non est enim necessarium quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. Teste Arist. non est oculorum varietas, nisi in hominibus & in equis. Ista possunt applicari contra multos, qui quamvis appareant esse homines, id est, personæ rationabiles, & equi, id est, homines disciplinati, sicut sunt aliqui religiosi vel viri scientifici, ipsi tamen in oculis mentis suæ inveniunt varij & diversi, & præcæteris mutabiles atque vani. Quod patet, quia vix possunt in uno proposito perseverare, quinimo solent & in promissis, & in judicijs multipliciter variare. Eccl. 20. *Datus insipientis non erit tibi utilis, oculi ejus septemplices sunt.* Vel equi sunt carnales & delitiosi. Esa. 31. *Equi eorum caro, & non spiritus.* Homines vero qui sunt risibiles, sunt mundi divites, & in prosperis solatiosi. Tales enim oculos mentis habent varios,
11 & per inconstantiam devios & diversos. Item teste Aristotele, aliquando invenitur equus & capra, qui habent unum oculum unius coloris, & alium alterius. Sic vere sunt multi, qui oculos mentis non habent semper uniformes per fidelitatem, vel per voluntatis eandem firmitatem, & identitatem, quinimo unum habent unius coloris, alterum alterius, quia scilicet oculus, id est, intentio, quæ apparet extra, videtur una, illa vero quæ latet intra, est altera. Quia scilicet falsi homines unum fingunt exterius, & aliud intendunt interius, & ideo tales equi & capræ, dicuntur, quia sc. more equorum interius superbiunt, more tamen caprarum humiles & simplices esse se fingunt. Ut talis sic fictus figu-
12 retur in illo agno, de quo dicitur Apoc. 5. quod *habebat cornua septem*, tales enim sunt agni in apparentia, sunt cornuti in excellentia, sunt oculati in malitia. Oculi puerorum sunt virides, postea autem mutantur in nigrum, vel in glaucum, ut dicit idem Arist. Oculi vero nigri, ut ait, melius vident, de die, quam de nocte. Sunt enim de die acuti visus, de nocte vero obtusi. Claritas enim diei oculum nigrum non faciliter disgregat, noctis vero tenebras ipsius nigredinem amplius obtundit & obscurat. Oculi autem glauci, è converso de die obtunduntur, & propter possibilitatem & debilitatem virtutis, faciliter à solis lumine disgreguntur, & econtra in nocte cæteris clarius dicuntur videre, & claritatem in oculo de die aggregatam retinere, & sic videndi potentiam aliqualiter plus habere, sicut patet de murilego, qui oculos habet glaucos, & qui nocturno tempore clare videt. Per oculos nigros, intelligo mentes hominum peccatorum, vitiorum fuligine denigratas, per oculos vero albos seu glaucos, intelligo mentes innocentium puritatis albedine candidatas. Oculi ergo nigri, id est, peccatorum mentes, in die prosperitatis mundanæ, & in claritate præsentis vitæ clare vident, & prudenter se habent, quia sicut dicitur Lucæ 16. *Filij hujus seculi sapientiores filijs lucis in generatione sua sunt.* In nocte tamen, id est, in morte, & in tempore post hanc vitam, obscure cernunt & de illis quæ ad tempus illud pertinent, non prudenter discernunt, quia ut communiter tales qui in die præsentis vitæ sunt discretiores, sunt in nocte mortis insipientiores, & illi qui melius vident in mundi negotijs, obscurius judicant de futuræ vitæ naufragijs. Joan. 11. *Si quis ambulat in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt, si autem ambulaverit in nocte offendit, quia lux non est in eo.* E converso autem oculi albi & glauci, id est, mentes innocentium & simplicium parum vident in die, i. in negotijs præsentis vitæ, veruntamen in nocte, id est, in illis quæ post vitam istam venient, hoc est dictum, in illis quæ pertinent ad futuram vitam, solent clarius videre, & de illis quæ ad salutem pertinent discretius judicare. Ps. 138. *Nox sicut dies illuminabitur, sicut*
13 *tenebræ ejus, ita & lumen ejus.* Aliqua sunt animalia, quibus eruti oculi renascuntur, sicut sunt pulli hirundinis, & aliquorum serpen-
14 tum. Vide de hirundine. Omne animal carens palpebris, est debilis visus, sicut patet in piscibus, leporibus, lacertis, & similibus,
15 &c. Expone sicut de signis, &c. Multa possunt dici adhuc de oculo, quæ omitto, quia quando tractabo de visu, multa alia superaddam. Pone hic si vis, quod oculus habet unum vitium, quia cum omnia videat, seipsum non videt. Sic vere homo cum condi-16
tiones hominum videat, cognoscat, judicet & reprehendat, conditiones tamen & defectus proprios non cogitat nec advertit. Ideo dicitur Matt. 7. *Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ est in oculo tuo non consideras.* Secundum Plin. l. 11. c. 37. cum in ocu-17
lis appareat intuentis imago, inde est quod quædam sunt alites, quæ ante omnia de præda sua oculos petunt, & velut ad cognata desideria, ratione visæ effigiei ad oculorum eruditionem tendunt. sicut patet de Aquila, & de corvo. Sic vere dæmones, alites infernales summe tentant oculum cordis, vel fidei per infidelitatem extinguere & eruere, & hoc quando vident imaginem suam ibi esse, utpote quando considerant quod homo solet de ipsorum malitijs cogitare, ipsasque in mentis oculo per jugem memoriam resplendere. Vel dic, quod oculus est anima, in qua pro certo alitis infernalis, sc. diaboli, apparet effigies per peccatum, & ideo quando post mortem ista ales diabolus effigiem suæ imitationis ibidem reperiet, ad eam tanquam ad cognata desideria tendet, & ipsum oculum, id est, ipsam animam eruet & evellet dicens illud 1. Reg. 11. *In hoc feriam vobiscum pactum, ut eruam oculos vestros dextros.*

Cap. V.

De Pupilla.

PUpilla secundum Isidorum lib. 11. *Est medius punctus oculi, in quo vis videndi est, ubi quia rerum imagines parvæ videntur, ideo pupillæ, id est, parvulæ appellantur.* Et dicitur pupilla, eo quod pura sit & impolluta. Habet autem ista circa se quendam circulum, quo distincta nigredine, aliæ partes oculi ab ea distinguuntur. Sicut autem dicit Hal. omnia quæ sunt in oculo, sive sint humores, sive tunicæ, sive nervi, pupillæ famulantur, & ideo ipsa sicut regina in medio sedet & principatus, super omnia est pupilla passibilis, & ideo diligentissime custoditur, faciliter enim læditur, sed non faciliter reparatur. Talis pupilla videtur esse conscientia & Synderesis cordis nostri, quæ sicut regina animi, in cordis medio collocatur. Et tamen tres humores, id est, tres Theologicæ virtutes, quam septem tunicæ, id est, septem morales virtutes, quam etiam duo nervi, id est, duo charitatis præcepta sibi scil. conscientiæ, sicut dominæ famulantur, & ad ejus compositionem moralem virtualiter operantur, ut sic ipsa dicat illud Apoc. 18. *Sedeo ut regina, & vidua non sum.* Ista igitur pupilla dicitur, quia pro certo pura, munda, sicut puella ipsa esse jubetur. Et propter hoc circulo mandatorum Dei debet cingi, & à cæteris segregari, ne forte ipsam contingat aliquo vitio maculari. Ps. 90. *Scuto circundabit te veritas ejus.* In ista igitur est præcipua causa videndi, quia scilicet conscientia præcipue videt & cogitat illa, quæ pertinent ad salutem. Et in ista etiam apparet imago, quia scilicet ratio divinæ imaginis, qua anima Deo assimilatur, in conscientia, & in illa superiori portione animæ præcipue reperitur. Ps. 38. *Veruntamen in imagine pertransit homo.* Et ista super omnia est passibilis, quia pro certo nullum est ita modicum peccatum, quin conscientiam lædat, & quin læsionem suam per naturalem remurmurationem, synderesis immediate sentiat & ostendat. Thren. 2. *Non taceat pupilla oculi.* Et propter ista super omnia à læsione peccati, est servanda, & Deo ut servetur devotius committenda, dicendo scilicet illud Psal. 16. *Custodi nos, domine ut pupillam oculi, sub umbra alarum tuarum protege nos.* Pupilla videt omnia, & in ea dijudicat & di-2
scernit, sed tamen per lineas rectas se nunquam potest cernere, & non nisi mediante speculo, per reflexas, scilicet lineas, potest quomodolibet se videre. Talis est anima, quia ista agnoscit & videt alia directe & per se, se autem non potest perfecte nec directe cognoscere, imo solum per sui reflexionem super seipsam, solet de conditione propria cogitare. 1. ad Cor. 2. *Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis?* Quod etiam loquendo moraliter, est verum. Homo enim melius videt alia quam seipsum, & melius judicat de alienis moribus, quam de suis, & in alienis negotijs videt discretius, quam in proprijs. Bernardus. *Multi multa sciunt, & seipsos nesciunt.* Aliena enim videmus directe, & sine reflexione radij mentis per aliquã reflexionẽ odij vel favoris, nos aute & nostros videmus indirecte, mediante scilicet aliquo speculo alicujus fallacis opinionis, & repræsentationis. Favor enim & affectio quã habemus ad nos & nostros, radium veri judicij reflectit & frangit, & sic homo seipsum non perfecte cognoscit, nec de se & suis

directe

directe judicat, vel discernit. Quod patet & in vitijs, & in virtutibus. Vitia enim nostra & nostrorum non bene discernimus, imo ipsa modica reputamus, virtutes vero nostras & nostrorum majores esse credimus, & sic in omnibus nos erramus. Vide Chrys. super illud Matth. 23. *Væ autem vobis Scribæ & Pharisæi*, dicit sic: *Alter alterius culpam cito intelligit, suam autem difficile.* Homo enim in causa alterius cor habet tranquillum, & in sua conturbatum. Vel dic, quod homo non potest bene directe cognoscere seipsum, imo oportet quod per reflectionem, & per considerationem, & per quandam revolutionem se cognoscat. Et ideo speculâ, id est, viros speculatores & perfectos debet respicere, & sic se eis comparando, & radium suæ considerationis ab istis speculis ad se reflectendo, poterit se cognoscere, & quantum habet vitii, vel meriti, judicare. Unde Greg. 5. moralium dicit sic: *Si vis* (inquit) *intelligere qualis es, debes primo cognoscere, qualis non es, ut ex forma bonorum metiaris, quanta boni indigentia sis deformis.* Lumen namque debet respicere, qui vult de tenebris judicare. Pupilla omnia quæ videt, videt sub angulo. Sive enim radij mittantur de pupilla ad rem, sive de re ad pupillam, semper est conus & angulus in pupilla, basis vero fundamentaliter in re visa, sicut dicit auctor perspectivæ. Angulus & conus significat ipsum Deum, qui recte est quidam angulus spiritualis, à quo omnes lineæ, i. omnes creaturæ originaliter producuntur, & in quo etiam sicut in angulo diversæ sectæ Judæorum sc. & gentilium per fidem uniuntur, quapropter non immerito *lapis angularis* in scriptura vocatur, ad Ep. 2. *Ipse summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum.* Oculus igitur cordis nostri, & pupilla etiam mentis nostræ debet videre, cognoscere & sapere angulo, id est, Deo mediante, quia sc. omnis visio, cognitio vel judicium ipsius, Deo mediante debet fieri, & ad ipsum Deum ordinari, & eo mediante lineæ creaturarum ad animam pertransire, ut sic in omni iudicio nostro Deus sit intermedius, per quem possint negotia terminari.

Cap. VI.

De Ciliis & palpebris.

1 Cilia & palpebræ, secundum Isidorum, *sunt oculorum tegmina, quæ à palpando palpebræ, & celando cilia nuncupantur.* Ista enim sunt à natura ad oculi juvamentum & ad corporis ornamentum. Juvant enim oculum ipsum claudendo & celando, & à nocumentis exterioribus defendendo, aeremque incidendo, & eius grossitiem motu continuo depurando. Tenera enim oculi substantia grosso aere faciliter læderetur, & spiritus visibilis disgregaretur, visus etiam obscuraretur, nisi palpebris sæpissime clauderetur. Quapropter natura fecit cilia dura & nervosa, & levia, & ad motum habilia. Et inde est, quod animalia carentia palpebris, sunt obscuri visus, sicut patet in piscibus & leporibus. Palpebræ hujusmodi significant virtutem discretionis, quæ scilicet duplex debet esse, superior sc. & inferior. Superior est discretio circa spiritualia, inferior vero circa temporalia. Istæ enim duæ palpebræ, id est, ista duplex discretio, oculum mentis debet claudere, & ne indiscrete aliquid videat vel cupiat, ipsum sub suo tegmine cohibere, & ne forte aliquid exterius nocivum, sc. aliqua mala complacentia subintroeat, præcavere. Aer enim grossus, i. exteriora mundi negotia & delectabilia, oculum mentis per malos affectus faciliter læderent, nisi palpebræ discretionis ipsa palparent & inciderent, & utrum sint nociva vel utilia judicarent. Bene ergo dicitur Prov. 4. *Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* Debilis enim est oculus mentis nostræ, & valde passibilis per varios appetitus, & ideo spiritus gratiæ & virtutis de ipso per varios effectus faciliter dispergitur, & sapientiæ claritas impeditur, nisi discretionis palpebris includatur. Ideo dicebat David in Ps. 131. *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.* Illi igitur qui talis discretionis palpebras non habent, & qui oculos mentis apertos ad mundi delectabilia semper tenent, lumine gratiæ & veræ scientiæ sæpe carent, & ignorantiæ 2 tenebris capti degunt Esa. 33. *Qui claudet oculos suos ne videat malum, iste in excelsis habitabit.* Generaliter omnia volatilia claudunt oculum palpebra inferiori, quadrupedia vero superiori, ut dicit Arist. Volatilia quæ sursum per contemplationem & affectionem volitant ad æterna, significant viros spirituales & bonos, quadrupedes vero, quæ vultum cordis semper gerunt inferius ad terrena, significant peccatores & homines bestiales. Cum igitur oculus mentis humanæ duas habeat portiones, sc. superiorem qua contemplatur æterna, inferiorem qua meditatur terrena, ista est differentia inter bonos & malos, inter volucres & quadrupedes, inter spirituales & carnales, quia pro certo boni claudunt oculum mentis suæ à parte inferiori, i. quantum ad affectum bonorum terrenorum, mali vero ipsum claudunt à parte superiori, i. quantum ad affectum bonorum æternorum. Quia proculdubio palpebra concupiscentiæ claudit oculos malorum, ne videant superiora. Palpebra vero timoris divini claudit oculos justorum ne attendant ad inferiora. Et sic oculi carnales à parte superiori clauduntur, inquantum, sc. nihil de bonis spiritualibus & æternalibus meditantur. Figurati in Tobia cæco, qui dicebat, To. 5. *In tenebris sedeo, & lumen cæli non video.* Oculi vero spirituales à parte inferiori clausi sunt, inquantum de istis terrenis inferioribus nihil cupiunt seu volunt, ut recte videantur audisse illud Eze. 12. *Faciem tuam velabis, & non videbis terram.* Palpebræ pilos habent limitatæ 3 dimensionis. Non enim oportet quod succidantur, quia nunquam ultra determinatum à natura spatium augmentantur. Pili in scriptura bona terrena designant, quæ sc. sunt quædam exteriores superexcrescentiæ sicut pili. Isti igitur debent circa oculum cordis nostri habere certum limitem incrementi. Non enim debent in infinitum crescere, imo apud nos debent determinato spatio, sc. solum aut debitam sufficientiam prominere. Quod utique est contra avaros, qui contra oculum cordis, incrementum pilorum divitiarum non limitant, imo quandiu vivunt, semper ipsas augmentare procurant. Unde Ambros. dicit, quod *modum non habet avaritia, nec capiendo impletur, sed incitatur & ingentior fit, quo plura quæsivit.* Seneca etiam dicit, quod *avaritia finem non ponit in quæsitu, sed in quærendo.* Vel dic, quod pili sunt affectus & desideria cordis nostri, quæ proculdubio debent esse circa status dimensionem contenta, & nunquam ultra debitum termini porrecta vel extenta. Quod est contra ambitiosos & avaros, quorum desideria accrescunt in infinitum. Unde Plato dicit: *Materia fluit in infinitum, nisi forma fixat fluxum.* Secundum Arist. omne animal habens 4 palpebras claudit eas quando dormit, præter leonem & leporem. Sic vere omnis homo, quando in delitijs dormit & quiescit, solet oculos mentis claudere, & illa quæ ad salutem pertinent non videre, nec cogitare. Veruntamen istud fallit in leonibus, i. in viris sapientibus, constantibus & perfectis, & etiam in leporibus, i. in viris timidis & humilibus, & dejectis. Tales enim etiam si dormiunt, i. in mundi prosperis lætantur & quiescunt, solent tamen oculos mentis apertos habere, & non obstante prosperitatis somno, semper de his quæ ad salutem pertinent, cogitare, dicentes illud Cant. 5. *Ego dormio, cor meum vigilat.* Et Nu. 24. *Qui cadens apertos habet oculos.*

Cap. VII.

De Supercilijs.

1 Supercilia secundum Isidorum l. 11. *sunt illæ partes pilosæ, quæ sunt supercilia. Intercilia vero sunt illa spatia pilis vacua, quæ inter supercilia sunt posita.* Sunt autem supercilia facta ad corporis decorem & honestatem, necnon ad aliquam necessitatem. Sudorem enim de fronte fluentem solent ab oculis repellere, & sic oculos aliqualiter adjuvare. Dicit igitur Aristoteles, quod supercilia habent quandam vim occultam passiones animæ indicantem. Unde etiam (ut communiter videmus) in supercilijs apparet signum superbiæ, iracundiæ, audaciæ & timoris. Unde dicit idem quod supercilia recta quasi lineæ, prætendunt mollitiem fœmineam. Depressa, significant invidiam. Elata vero & pilis spissa, significant animositatem. Longa vero & pilis rara, significant timiditatem. Pilosa vero & visum obumbrantia, significant iracundiam & complexionis caliditatem. Carnosa vero sensus significant paucitatem. Pilis vero penitus vacua, significant sanguinis corruptionem, sicut in leprosis, vel humoris consumptionem, sicut in hecticis, vel pororum opilationem, sicut in castratis. Per supercilia possum intelligere exteriorē conversationem, quæ se vera hominī ad honestatē data est & decorem. Ista est enim quæ pilis, id est virtutibus induitur, & per quæ animæ passiones exterius ostenduntur. Teste enim Gregorio, *per hæc quæ foris apparent, quid intus lateat, aperitur.* Tale igitur supercilīū nostræ conversationis exterioris, si sit nimis planum, significat mollitiē instantiæ, si sit nimis pressū, scilicet per apparentē humilitatē, significat fictionem invidiosæ malitiæ: *Est* enim *qui nequiter se humiliat.* Eccl. 19. Si sit altū supercilhū, scilicet per elatione, significat animositatē superbiæ.

Si sit nimis longum, scilicet per tarditatem, significat timiditatem & remissionem pigritiæ. Si sit nimis pilosum, id est, per hypocrysim pomposum, & pilis virtutum apparenter vestitum, significat carnalitatem avaritiæ, & iracundiæ. Si sit nimis carnosum, significat imbecillitatem ignorantiæ. Si sit pilis virtutum prorsus vacuum, tunc designat corruptionem luxuriæ, consumptionem humoris gratiæ, & castrationem generativæ, id est, operativæ potentiæ. Mediocritas igitur in omnibus est habenda, & conversationis communis civilitas præ omnibus est laudanda, quia *medium tenuere beati.*

Cap. VIII.

De Fronte.

FRons, secundum Isidorum à foraminibus oculorum est dicta, & *est frons* secundum Constanti. *os semicirculare, intra quod nervi à cerebro descendentes, ad sensum perficiendum, sicut in quodam turris refugio, continentur. Frons* igitur secundum Arist. *sedes est verecundiæ & honoris.* Frons enim vicinitatem habet cum imaginativa virtute, & ideo tristitia vel lætitia, decentia vel indecentia à rationis judicio ad frontem subito deferuntur, ubi utique discernuntur. Totius etiam animalis virtuositas in fronte dicitur relucere, & fortitudo animi in frontis fortitudine resplendere. Per frontem, quod est membrum durum & forte, frigoris patiens & sudoris, intelligo viros constantes, patientes & fortes, qui scilicet tenent in corpore ecclesiæ locum frontis, ad resistendum fidei inimicis, quales fuerunt Apostoli & martyres, qui hominem non timuerunt, sed frontose se tyrannis opposuerunt. Vel virtutem constantiæ & fortitudinis, quæ scilicet est ipsi animæ loco frontis: vel etiam virtutem exterioris honestatis, quæ scilicet apparet exterior more frontis. Ut sic cuilibet tali dicatur illud Esa. 48. *Sio enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua aerea.* In tali igitur fronte debet apparere, & ibi ex interiori anima rationis judicio & ministerio redundare constantiæ fortitudo, verecundiæ mititudo, & honoris & decentiæ pulchritudo, timoris & tristitiæ mœstitudo, splendoris & lætitiæ gratitudo. Omnia enim ista debet contineri frons exterioris constantis, & fortis conversationis, quia scilicet ibi debet inveniri virtus omnis moralis perfectionis. Ista enim exterior constantia debet nervos, id est, virtutes interius continere, & ipsas à læsione tentationum defendere, & sicut turris fortissima hostium læsionibus obviare. Quod bene figuratur Exod. 28. ubi super frontem pontificis lamina aurea ponebatur, in qua nomen domini scribebatur, qua scilicet ipse pontifex præcipue ornabatur ad denotandum, quod frons nostræ conversationis, debet lamina aurea splendentis apparentiæ, ubi scilicet inscribatur nomen Dei, id est, perfectio omnis moralis justitiæ, ornari: in cujus etiam signum puero baptizato & confirmato in fronte fit signum crucis de chrismate, ad signandum quod ex tunc frons voluntatis interioris & frons suæ conversationis debet de chrismate divinæ gratiæ consecrari, & signo Crucis Christi per afflictionem, & per passionis Christi memoriam penitus consignari domino. Ap. 7. *Signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Vel si vis, per frontem intellige mentem, quæ est frons primo & principaliter Deo apparens. Sint igitur ibi verecundia, decentia, lætitia, & spiritalis dolor & tristitia, sicut dictum est supra; necnon crucis Christi signum & dolorosa memoria Eze. 9. *Signa thau super frontes virorum dolentium & gementium.* Et sicut frons inter alia membra, valde modicum habet de carne, satis autem de osse cujus causa est secundum halationem, quia anima carnositas & pinguedo impediret intellectum & virtutem imaginariam, quæ est in fronte, sic frons conversationis vel affectionis debet esse per constantiam ossea, non per voluptatem carnea: nimia enim carnositas, seu carnalis voluptas, scientiam impedit. Et ideo ille, qui imaginationi & contemplationi vult esse proximus, carnis delitias non admittit: *Caro enim concupiscit adversus spiritum,* ad Gal. 5. Sicut etiam ruga frontis significat senectutem humoris interioris consumptionem; sic vere vitia conversationis & plicæ verbalis simulationis & duplicis cavillationis, senectutem & inveterationem malorum designant, & consumptionem & defectum humoris gratiæ significant. Job. 16. *Ruga mea testimonium perhibent contra me.* Vel si vis, potes econverso accipere per frontem, duram obstinationis, & apparentem proterviam viri stulti, & in malitia confirmati. In tali enim fronte est talium fortitudo, quia scilicet frontosi alijs opponuntur, & qua cum bonis quotidie colluctantur. Talis enim frons est dura per indomabilem stultitiam, patens per inverecundiam & impudentiam, clara per superbiam, & signata per omnium vitiorum nequitiam. Sicut enim dicitur Apoc. 13. *Servi bestiæ in frontibus suis imaginem ipsius & characterem acceperant.* Quia pro certo servi diaboli in fronte suæ exterioris protervæ apparentiæ, characterem inverecundiæ, & imaginem omnium vitiorum portant, quibus scil. ipsi dæmones eos signant. Ut sic cuilibet tali dicatur illud Hier. 3. *Frons mulieris meretricis facta est tibi, & noluisti erubescere.*

Cap. IX.

De Temporibus.

TEmpora sunt *quædam ossa cartilaginosa prope oculos sita, quæ quia sunt via arteriarum spiritus vitales à corde ad cerebrum deferentium, & continuum pulsum facientium, & ibidem in magna quantitate se colligantium,* ideo loca sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia, vel forte sanari impossibilia. Teste enim Arist. lib. 19. *Percussio quæ cadit super ossa temporum, mortalis, & si contingat in eis vulnus, animal periclitatur.* Quod accedit, quia humor temporum cito exit propter ossium tenuitatem. Per tempora possum intelligere virtutes fidei. Ista est enim quæ versatur circa oculos intellectus. Ista est etiam, quæ pulsum bonorum operum efficit. & quæ cerebro mentis nostræ à corde, id est, à Christo spiritum vitalem gratiæ & devotionis mittit. *Justus* enim ut dicitur Abac. 2. *ex fide vivit.* Quid igitur? proculdubio læsio & vulnus temporum est mortalis. Quia pro certo qui per hæresim in fide læditur, quasi necessario moritur, quia vix ad sanitatem salutis revertitur, imo per obstinationem in malitia perseveraus, ut communiter, est possibile quod sanetur. Hier. 46. *Frustra multiplicabis medicamina, sanitas non erit tibi.* Vel ista possunt dici de religiosis & clericis, qui oculis corporis ecclesiæ sc. Deo & sanctis in statu & gradu sunt propinqui, quorum pro certo fama de facili læditur, sed non de facili restauratur. Quod etiam de talibus potest dici, quia proculdubio talia tempora, id est, tales viri prudentes & eminentes, quando à diabolo aliquo vitio vulnerantur, vix aut nunquam ad salutem amplius revertuntur. Constat enim quando sapientes clerici & religiosi delinquunt adhærentius in vitijs sese immergunt, quam illi qui simplices & ignorantes sunt, ita quod ut communiter isti incorrigibiles sæpe fiunt figurati in dæmonibus, qui quando fuerunt conditionis purioris tanto in peccato fuerunt adhærentiæ amplioris, & ita facti sunt voluntatis obstinatioris & irreparabilioris. Sic tales quanto sunt in sensu & scientia magis subtiles, tanto proculdubio quando peccant magis obstinati & insanabiles fiunt, ita quod talibus potest dici illud Hier. 30. *Insanabilis est dolor tuus.* Et sicut tempora, propter frigiditatem ossium, facillime canescunt, sic tales indevoti & frigidi per exteriorem hypocrysim faciliter albescunt. Matt. 23. *Væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, &c.*

Cap. X.

De Auribus.

AUris secundum Isidorum dicitur, ab hauriendo vocem. Et *est auris quædam supra cartilaginosa, quæ duabus de causis est necessaria, scilicet ad auditus compressionem, aggregationem pro vocis formatione, & ad auditus defensionem pro exteriorum incidentium in auditus foramina retentione.* Est autem *os petrosum, in quo nervi descendentes à cerebro sunt infixi, sensum & motum auribus deferentes, & mutationem vocis & auris, anima referentes.* Et sunt *foramina per quæ intrat vox & aer, non ex toto libera vel vacua, sed ad modum torcularis transversa.* Quod prudenter fecit natura, ne frigidus aër nimis libere & cito ad audibiles nervos intraret, & eos læderet, & ne etiam aliquid nocivum interius incideret, quod auditum læderet aut turbaret, sicut dicit Const. in Pantechim. l. 4. Thoricæ. c. 12. Per aures intelligo auditum. In ista igitur aure auditus & attentionis nostræ, debent tria convenire, scilicet cartilago flexibilis, os perforatum, & nervus ad judicium rationis deferens sonum. Per ista enim intelliguntur tria, quæ debet habere auditus cujuslibet viri justi. Primum est benignitas in attendendo, & ista est auris cartilago, quæ scilicet flexibilis & cujusque querelæ inclinabilis debet esse. Ps. 85. *Inclina aurem tuã, & exaudi me.* Secundũ est, duritia seu tarditas in credendo, & istud est os petrosum, quia scilicet petreã duritiã debet habere

bere in accusationibus credendis & recipiendis, quia sicut dicitur Eccl.10. *Qui credit cito, levis est corde.* Et ideo bene dicitur, de foramine hujus ossis, quod orbiculare est & tortuosum, ne aër frigidus pro libito introcedat. Quia pro certo aër & vox exterior non debet invenire ad cor nostrum liberum ingressum, sed potius impeditur, quia scilicet non cito, nec plene, nec faciliter debet admitti, sed circulariter cum inquisitione & circumspectione debet recipi atque credi. Si enim quod exterius dicitur, faciliter reciperetur & crederetur, nulli dubium, quod læsio multarum iniquitatum multoties inferretur. Et ideo in portis rationis, ubi fiunt judicia, solet esse scriptum : *Audi aliam partem.* Ideo dicitur Eccl.32. *Audi tacens simul & quærens.* Et Eccl.28. *Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis.* Tertium autem, est sagacitas in examinando, & istam significant nervi. Quia scilicet nervi discretionis debent ab auribus usque ad cerebrum, id est, usque ad rationem attingere, & ibi audita in rationis judicio discernere, & de eis utrum vera sint vel falsa, judicare Job.12. *Nonne auris verba dijudicat, & fauces comedentis saporem?* Vel dic, quod omnia prædicta de iudicibus & prælatis, qui sunt aures ecclesiæ militantis, pro eo quod habent officium subditos audiendi. Vel dic, quod auris est virtus obedientiæ, ad quam pertinet audire quod jubetur. Flexibilis enim debet esse talis auris, per humilitatem, & ad omnia quæ mandantur inclinabilis, sicut decet. Eccl.6. *Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam.* 2 Aures hominis positæ sunt in medio capitis, ut audiant undique quæ dicuntur, & ut ex omni parte sonorum differentiam comprehendant. Talis debet esse judex seu confessor, qui aliorum facta habet discernere & audire. Iste enim non debet esse persona abscondita, cujus difficilis sit accessus, imo iste debet esse in medio expositus videlicet universis, vel etiam in medio æquitatis, scilicet ut omnia possit melius comprehendere & audire, & omnib. æqualiter auditionis debitum exhibere. Ps.40. *Auribus percipite qui judicatis orbem.* Vel dic, quod homo debet habere aures in medio, ad denotandum, quod ad audiendum mandata & judicia Dei, & etiam ad audiendum quod à prælato percipitur, quod à magistro docetur, vel quod à paupere petitur, debet auditum habere paratum & expositum, non absconditum aut remotum, quia sicut dicit Eccl.6. *Si dilexeris audire, sapiens eris.* Ideo præcipitur Job. 6. *Præbete aurem & videte.* Vel istud potest applicari ad Christum, vel ad virginem gloriosam, quorum auris semper est in medio & in promptu, parata scilicet quicquid juste petimus exaudire Ps.33. *Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum.* Veruntamen adverte, quod sicut auris (ut supra dictum est) habet os durum, & foramen non planum; ita auris scilicet divinæ misericordiæ aliquando se ostendit duram & difficilem, & non de levi quod petitur concedentem. Quod facit vel propter nostram indignitatem, quia sicut dicitur Jo.9. *Scimus autem quia Deus peccatores non audit.* Vel propter rei petitæ inhonestatem vel damnositatem. Sæpe enim petit homo quod concessum sibi noceret. Ideo dicit Tullius. *O dij non amplius sunt orandi, nisi quod bona dent, sciunt enim quid ulterius utile sit.* Ideo de male petentibus dicitur Jac.4. *Petitis & non accipitis, eo quod male petatis.* Vel etiam dura de ista auris, ut majorem juste petentis ex dilatione accendant charitatem, & investigando sedulitatem. Vult enim non faciliter audire, ut tandem donum emptum precibus, pretiosius habeatur, & ut in nostrarum orationum clamoribus delectetur. Ps.90. *Clamavit ad me, & ego exaudiam.* Vel ista possunt dici de malis, qui in aure auditus cordis habent os durum obstinationis, ita quod sine difficultate non audiunt verba Dei, pauperis, vel Prælati, Ps.113. *Aures habent,* 3 *& non audient, &c.* Aures animalium quadrupedum sunt in superiori parte capitis, & sunt ut communiter sursum erectæ, exceptis tamen quibusdam canibus & quibusdam capris, quibus sunt inferius dependentes. Nullum etiam volatile ut communiter, habet aures. Homo etiam inter omnia animalia aures habet minus mobiles. Omnia enim animalia movent aures præter hominem. Homo etiam respectu corporis sui parvas nimis habet aures: Per hominem possum intelligere illos, qui ratione debent vigere. Per volatilia vero illos, qui in religione, ad cœlestia sursum per contemplationem & affectionem debent volare. Per quadrupedes intelligo viros simplices, qui circa terrena solent simpliciter laborare. Quid igitur? Procul dubio illi, qui sunt volucres & homines, hoc est, dictum qui plus habent in mundo de sapientia & ratione, & qui altius debent volare contemplatione & affectione, sicut sunt clerici & etiam religiosi, vel etiam sapientes mundani, vel non habent aures, quia sc. verbum Dei vel prælati, vel preces amici, vel bonam doctrinam magistri, vel supplicationem egeni audire nolunt. Vel parvas habent eas, quia scilicet quamvis multa loquantur, parum tamen audiunt. Vel si aures habent, & si de facto audiunt, aures tamen non movent, quia quod audierunt non faciunt. Quia, breviter, illi qui sunt inter cæteros sicut homines vel voluctes, in gradu vel statu superiori, qui sunt de genere nobiliori, vel qui pollent sapientia ampliori præ cæteris, minus volunt audire utilia, & si ipsa audiunt, minus volunt complere, contra id quod dicitur Jacob. 1. *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.* Et inde dicitur quod non auditores legis sed factores justificabuntur. Sed vere quadrupedes, id est, viri seculares & simplices, aures mentis habent sursum ad Deum erectas & ad audiendum, obediendum, & faciendum utilia sollicitas & attentas Neem.8. *Aures omnis populi erectæ erant ad librum.* Exceptis tamen canibus, id est, insatiabilibus avaris, & capris, id est, fœtentibus luxuriosis, qui scilicet aures mentis non solent erigere, sed à veritate avertere, & alibi declinare 2.ad Tim.4. *A veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Vel dic, quod homines & aves significant viros spirituales & justos, qui pro certo parvas aut nullas aures debent habere, quia sc. parum debent rumores audire, & modicum auditum debent rebus superfluis adhibere, dicentes quilibet detractoribus, adulatoribus & malis suggestoribus illud Amos.5. *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Cujus tamen contrarium est de bestijs & bestialibus, qui more quadrupedum aures habent magnas & acutas, in quantum omnia volunt audire, & acute aliena vitia auscultare, & res frivolas acutius, quam deceat attendere, & audire. Et tamen secundum Arist. aures nimis magnæ stoliditatem designant. Quia pro certo illi qui aures habent nimis latas, i. qui plusquam necesse sit volunt inquirere & audire, & stolidi & fatui dignoscuntur esse. Ideo bene dicitur Ecc.7. *Cunctis sermonibus qui dicuntur, non accommodes cor tuum.* Quod tamen est contra multos, qui sunt similes illis hominibus Æthiopicis, qui auribus operiunt totum corpus, de quibus vide c. de Æthiopia. Aures impediuntur in auditu multipliciter. Aliquando ex ventositate sc. inter ventriculos cerebri inclusa, & tinnitum vel sonitum faciente. Aliquando ex humore corrupto prurigiuem inducente. Aliquando ex apostemate in aure existente. Aliquando ex nimia siccitate nervum audibilem corrugante. Aliquando ex calido humore aures pungente & molestante, & aliquando ex oblivione naturæ instrumentum auditus non perforante, & surditatem naturalem in puero generante. Aliquando ex nimio sonitu aures gravante. Aliquando ex nimio ictu aures percutiente, & nervos lædente. Revera talibus modis læditur & impeditur auditus judicij, in malis judicibus & auditoribus, & prælatis. Ipsum enim impedit ventositas alienæ elationis, quæ sc. generat tinnitum & sonitum timoris & dubitationis. Job. 5. *Sonitus terroris semper in auribus impij, & cum pax sit, semper insidias suspicatur.* Item impedit eos humor & prurigo carnalis affectionis. Apostema superbæ & tumidæ indignationis. Corrugatio perversæ intentionis, & inæqualitas personarum acceptionis. Punctura iracundiæ, vindictæ & turbationis. Surditas, & obturatio ignorantiæ & indiscretionis. Sonitus precum & importunæ supplicationis, ictus munerum & simoniacæ corruptionis : istis enim omnibus auditus veri judicij corrumpitur, vel ex toto, vel ad tempus tollitur, vel differtur, ita quod jam de multis potest dici illud Hier.6. *Incircumcisæ aures eorum & audire non possunt.* Vel dic de inobedientibus, quos audire mandata superiorum impedit ventus elationis. Apostema præsumptionis. Surditas obstinationis. Sonitus malæ suggestionis. Ictus fortis tentationis. Pruritus carnalis affectionis, & prosperæ successionis. Istis ergo dicitur, Hier.22. *Locutus sum tibi in abundantia tua, dixisti, non audiam.* Vide infra, c. de surditate. Item vide c. de sensu auditus.

Cap. XI.

De Naso.

NAres, secundum Isidorum, dicuntur quasi gnaræ, quia scilicet ad discernendum inter odores videntur naturaliter esse doctæ. Et ideo ut ait, illi ignari dicuntur, qui quasi sine nare, discretione debita non utuntur. *Sunt* igitur *nares seu nasus illa membra, per quæ inter odores discernimus, per quæ etiam spiritum & anhelitum attrahimus & retrahimus; per quæ superflua cris cerebri*

vatuàmus. Habet enim naſus interius duo foramina, videlicet unum, quod tendit ad concavitatem palati, quo ſuperfluitas oris purgatur. Et alterum quod tendit ſurſum ad cerebrum, ut illuc aër deferatur, & ut inde ſpiritus animalis, ad ſenſum odoratus perficiendum inferius à cerebro attrahatur, ſicut dicit Conſt. in pantechni. Per naſum, qui decernit inter fœtorem & odorem, intelligo virtutem prudentiæ & diſcretionis, quia ſcilicet bona à malis diſcernuntur & diſtinguuntur, & qua etiam mentes noſtræ gnaræ, id eſt, ſapientes efficiuntur, & qua etiam carentes, ignari, & ſine ſpiritualibus narib. merito nuncupantur. Sap. 15. *Neque nares ad percipiendum ſpiritum.* Iſte igitur naſus diſcretionis duo habere debet interius foramina, i. duplicem conſiderationem, ſ. conſiderationem propriæ fragilitatis, quæ vadit ad palatum, i. ad corpus, & conſiderationem ſpiritualis animæ nobilitatis, quæ tendit ad cerebrum, id eſt, ad animum. Iſto enim duplici foramine mediante, debemus fæces & ſuperfluitates vitiorum expellere, & tam cerebrum quam palatum, id eſt, tam animam quam corpus, per confeſſionem purgare, & aërem gratiæ ipſi animæ procurare, ſpiritum animalem, i. bonam ſpiritualem affectionem & ipſo cerebro, id eſt, ab ipſa mente derivare & trahere, & ſic ſenſum olfactus diſcretionis & devotionis perficere & juvare. Ut
2 ſic dicat quilibet talis illud Job. 27. *Spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem.* Inſtrumentorum odoratus ſunt duæ carunculæ, in modum uberum naribus dependentes, quæ aërem per odorem immutatum attrahunt & recipiunt, & per nervos ſibi infixos ad cerebrum tranſmittunt; qui ipſum animæ judicio ſurſum ferunt. Tales carunculæ, quæ naſo, i. diſcretioni & juſtitiæ deſerviunt, poſſunt ſignificare judices hujus mundi, qui juſtitiæ & prudentiæ ſunt miniſtri. Igitur debent nervos diſcretionis habere, & aërem, i. negotia, quæ ab exteriori recipiunt, diſcernere & videre, totum ad cerebrum, i. ad Deum, & ad orationis judicium reducere, ut deliberatione habita poſſint de odore, i. de negotio, ſi bonus vel malus fuerit, judicare. Vel dic, quod nares quæ aërem recipiunt, & de ipſo per ſe non judicant, ſed totum ad cerebrum & ad rationem tranſmittunt, ſunt judices, qui in proprio ſenſu confiſi non debent ſtatim per ſe de recepto aëre, id eſt, de receptis negotijs judicare, imo cerebri & rationis, i. virorum ſenſatorum & rationabilium debent conſilium quærere, & eorum judicio totum negotium deferre, & ſic poterunt de re veraciter judicare, unde Exod. 18. dicitur, quod *judices & decani minora tantummodo judicabant, quicquid autem grauius erat, ad Moyſen referebant.*
3 Naſus ſecundum Conſt. neceſſarius fuit ad multa. Eſt enim aëris attractivus & emiſſivus, inter odores diſcretivus, groſſatum ſuperfluitatum cerebri purgativus, per attractionem aëris pulmonis dilatativus & conſtrictivus, aëris frigidi ne lædat pulmonem, deputativus, & totius faciei adornativus. Naſus enim eſt faciei præcipuum membrum, quia naſo abſciſſo tota dehoneſtatur & decore & pulchritudine ſpoliatur. Naſus animæ eſt devotio, quæ ſcilicet ſuavitatem æternam odorat & diligit, fœtorem vero rerum carnalium abhorret & negligit, & inter ipſa debite judicat, & diſcernit. Iſta eſt igitur quæ ſpiritum orationis ſolet emittere, & ſpiritum gratiæ ſolet attrahere. Pſ. 118. *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum.* Iſta eſt, quæ ſuperfluitates peccati ſolet emungere, & pulmonem interioris voluntatis ſolet per charitatem dilatare, & per timorem contrahere; aërem frigidum tepidæ affectionis, ne pulmonem conſcientiæ lædat, ſolet puriorem reddere, & ſic totam faciem animæ ſolet decoram facere, & ornamentum honeſtatis in tota ſuperficie generare. Et ſic animæ poteſt dici illud Can. 7. *Naſus tuus ſicut turris Libani.* Vel dic, quod naſus eccleſiæ eſt prælatus, qui in medio ſitus, cum duab. carunculis duplicis diſcretionis, temporalis ſcilic. & ſpiritualis habet inter fragrantes & fœtentes, id eſt, inter bonos & malos diſcernere, ſpiritum ſanctum attrahere, & alijs emittere, totum corpus purgare & corrigere, & totam faciem eccleſiæ adornare. Pulchrius enim ornamentum quod ſit in facie eccleſiæ, eſt bonus prælatus, (allega ut ſupra) quamvis hodie eccleſia in multis locis videatur tali naſo & tali ornamento privata, & turpiter detruncata. Eze. 23. *Naſum tuum & aures tuas præcident.* Cum conditiones animæ ſecundum diſpoſitio-
4 nes corporis varientur, ſicut dicit Ariſt. in principio phyſionomiæ, (ſicut vinum album in vitro rubeo, rubeum eſſe videtur) hinc eſt quod ſecundum diſpoſitionem naſi & aliorum membrorum, de conditionib. animæ judicatur. Et ſic dicit, quod nares nimis apertæ & multi aëris attractivæ, ferocitatem animi prætendunt, & mentem faciliter indignantem. Dicit enim Galenus, quod gracilitas naſi in acuta infirmitate ſignum eſt mortis, maxime ſi oculorum concavitas comitetur. Nares igitur ſapientiam ſignificant. Iſtæ ergo quando ſunt ultra debitum apertæ, id eſt, quando homo in ſuo ſenſu abundat, & totum aërem naribus attrahere, id eſt, omnia negotia ſuo ſenſu determinare credit & putat, multum ſe ſcire præſumit, & exiſtimat, tunc dico præſumptio, ſuperbia & indignatio in tali homine invenitur. Job. 39. *Gloria narium ejus terror.* Si vero talis naſus gracilis fuerit, & per ignorantiam imbecillis; utpote quia in fide & moribus minus ſapit quam debeat, tunc pro certo mors peccatorum mortalium appropinquat, & vita gratiæ elongatur. Igitur non habeamus nares nimis apertas, vel nimis ſtrictas, vel nimis magnas aut parvas, id eſt, *non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem* ad Roman. 12. Quia ſicut dicitur Levit. 21. *Naſus nimis magnus aut nimis tortus reprehenditur, & ille qui eum habet, à ſacerdotio reprobatur.* Quia procul dubio ille à Deo repudiatur, qui naſum diſcretionis & ſapientiæ habet nimis magnum per præſumptuoſitatem, nimis parvum per imbecillitatem, nimis etiam tortum per pravitatem, ut de talibus præſumptuoſis & ſuperbis intelligatur illud Sap. 1. *Fumus & flatus eſt in naribus ejus.* Naſus & odoratus aliquando impeditur, ita quod non poteſt libere ſpirare, vel odorare; aliquando per fluxum humorum, à cerebro venientem. Aliquando per frigiditatem conſtringentem. Aliquando per caliditatem diſſolventem. Aliquando per corruptum humorem carunculas interius inficientem, & fœtorem anhelitus inducentem. Sic vere odoratum & naſum devotionis impedit, & obturat fluxus cerebri, id eſt, defectus ſenſus diſcretionis. Frigus conſtringens, id eſt, torpor deſidiæ & congelatio affectionis. Calor diſſolvens, id eſt, ardor avaritiæ & ambitionis, humor corrumpens, id eſt, fœtor luxuriæ carnalis delectationis. Amos. 4. *Aſſidere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in naribus veſtris.*

Cap. XII.

De Genu.

1 GEnæ ſunt *illæ partes faciei, quæ ab oculis protenduntur ad barbam, quæ à nobis mala, propter rotundam prominentiam ſunt* (ut ait Iſid.) *nuncupatæ. Sunt* igitur *genæ illa faciei pars, in qua apparet ſumma corporis pulchritudo, maxime quando tandem cum rubedine perfunduntur.* Quæ carnoſæ factæ ſunt à natura, ut nutrimentum & calorem ſenſibus miniſtrarent, & ut frigiditatem oſſium temperarent. Candidæ etiam & rubicundæ, ut totam faciem adornarent. Et ſunt genæ partes corporis, in quibus apparent animæ paſſiones, quia ſcilicet genæ timore ſolent pallere: pudore ſolent rubere: dolore ſolent livere: gaudio ſolent ſplendere, ſicut dicit Conſt. in pantechni. Genæ ſpiritualiter, ſignificant exteriorem converſationem, in qua apparere debet moralis decentiæ pulchritudo. Et ibi debet inveniri carnoſitas ſeu mollities pietatis: rubedo ſeu ignities charitatis: albedo ſeu florities puritatis. Et ſic tales genæ malæ nominabuntur, à malis, eo quod ſicut mala Punica redolebunt. Can. 4. *Sicut fragmen mali Punici gena tua.* In genis ergo converſationis noſtræ, apparent ad literam interiores animæ paſſiones, quia procul dubio iſta timoroſa pallet, per humilitatem: verecunda rubet, per venuſtatem: doloroſa livet, per deſolationem: gaudioſa vero ſplendet, per lætam in Deo exultationem. Sic igitur de talibus genis poteſt dici animæ illud Cant. 1. *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis, collum tuum ſicut monilia.* Vel ſi vis, per genas ſponſæ Chriſti intellige virgines per caſtitatem candidas, & martyrium rubicundas, &c. ſicut ſupra Eſa. 50. *Genas meas dedi vellentibus.* In genis
2 conſuevit apparere diſpoſitio complexionis, &c. Omitto de quatuor complexionibus, quia ſupra dictum eſt.

Cap. XIII.

De Barba.

1 BArba, ſecundum Conſt. *Faciei viri eſt ornamentum, & nervorum in maxillis latentium, eſt contra frigora juvamentum: eſt* autem *barba caloris naturalis ſignificativa, virilis complexionis oſtenſiva, & inter maſculum & fœminam diſtinctiva.* Naſcitur enim barba, ſicut alij pili, de fumo calido & ſicco, qui quia non abundat in complexionibus frigidis, ideo tam mulieres quam caſtrati, qui membra calida perdiderunt, ut communiter non barbter nec ſicut dicit idem Conſtantinus. Cum homo ut communiter nec eſt fortis, nec eſt ſapiens, quouſque habeat barbam videtur,

quod

quod per barbá possim moraliter intelligere prudentiam & fortitudinem fortuosam. Ista enim quæ faciem conversationis ornat, quæ nervos interioris affectionis juvat, quæ viros à fœminabus, id est, bonos & virtuosos à malis & à vanis distinguit & segregat, & virilis, id est, virtuosæ conditionis & calidæ & charitativæ affectionis signum portat. Signum enim est, quod ille qui barbam, id est, prudentiam & fortitudinem profitetur, vir non mulier, id est, virtuosus non fœmineus comperitur. Unde de quodam philosopho legi, quod cum solitus esset sæpissime tangere barbam suam, & peteretur ab eo, quare hoc faciebat. Respondit: *Vt dum* inquit, *tango barbam, virum me esse meminerim.* Et ideo tria sunt genera personarum, quæ carent barba ista, id est, prudentia & virtute, videlicet fœminæ, quæ significant homines molles & delitijs effœminatos: castrati, qui significant homines peccatores, & virtute generativa bonorum operum detruncatos & privatos: pueri, qui significant homines ignorantes, imbecilles, & insensatos. Tales enim à virtutibus & virilitate deveniant & declinant, & ideo parum in calore charitatis abundant figurati in servis David, quos rex Amon debarbavit, sicut dicitur 2. Reg. 10. &c. Quia scilicet Amon, id est, diabolus multum cupit servos David, id est, Christi, effæminare, & barbam virtutis & prudentiæ eis radere, & auferre. Esa. 15. *Omnis barba radetur.* Aliquando inveniuntur fœminæ valde calidæ complexionis, ita quod aliqualiter sunt barbatæ. Aliquando etiam inveniuntur viri frigidi ita quod penitus careant barba. Viri sunt religiosi & clerici, fœminæ vero sunt sæculares & laici. Est igitur verum quod sæpe accidit, quod fœminæ sunt barbatiores quam viri, id est, quod multi sunt seculares qui sunt virtuosiores & prudentiores, quam multi religiosi aut clerici. Hier. 31. *Mulier circumdabit virum.* Pueri non barbescunt, quamvis sint valde calidi & humidi, cujus ratio est, quia materia pilorum transit in augmentum parvulorum. Sic vere parvuli & simplices seculares, raro per sapientiam barbescunt. Fumi enim suarum affectionum transeunt in augmentum divitiarum, non in barbam aut capillaturam virtutum aut scientiarum. Aliquando inveniuntur pili barbæ crispi, reciproci & retorti, &c. dic sicut infra de pilis. Barba in senectute canescit. Sic sapientia in senectute florescit. Tunc enim solet sapientia esse pulchrior, & prudenti canitie floridior. Eccl. 25. *Quam speciosum est veteranis judicium, & presbyteris cognoscere consilium, quam speciosa est veteranis sapientia.* Aliquando cadunt pili de barba, ex humoris corruptione, ut patet in leprosis. Aliquando ex caloris defectione & interceptione, ut patet in castratis. Aliquando ex humoris calidi & pinguis diminutione, ut patet in phthisicis. Nam sicut dicit Aristoteles, casus capillorum, similis est casui foliorum arborum, quæ scilicet solent cadere, quando humor interius solet deficere vel cessare, sicut est hyeme, ubi humor arboris à ramis revertitur ad radicem. Sic vere pili virtutum, & barba spiritualis sapientiæ, deficiunt tribus causis, videlicet, quando humor carnalis voluptatis per lepram luxuriæ corrumpitur: quando calor charitatis evanescit & intercipitur, quando humor devotionis & gratiæ deficit & consumitur. Humore enim devotionis consumpto, calore dilectionis perempto, humore etiam interioris affectionis corrupto, necesse est barbam virtutum deficere, & capillaturam exteriorum operum deperire, & sic dicitur Lev. 13. *Qui leprosus judicandus erat, huic capillatura defluebat.*

Cap. XIV.

De Mandibula.

1 Mandibula dicitur, à mandendo seu manducando. *Sunt* enim *mandibulæ ex pluribus duris ossibus compositæ dentibus infixis munitæ, & nervis & lacertis invicem sunt connexæ.* Quod fuit necessarium, propter motus continuitatem, & propter apertionis ac clausulæ necessitatem. Sunt enim sicut duæ molæ ad conterendum & molendum cibum se moventes, & nutrimentum toti corpori primarie præparantes, sicut dicit per omnia Const. Mandibularum in corpore ecclesiæ typum gerunt doctores & prædicatores. Isti enim officium habent cibum doctrinæ terendi & præparandi, & corpus fidelium spiritualiter nutriendi, & ideo isti debent esse fortes per constantiam, & nervis veritatis connexi per mutuam amicitiam, necnon dentibus, id est, verbis discretis & distinctis conjuncti per eloquentiam. Quod etiam de mandibula superiori, & inferiori, id est, de Beato Petro & Paulo dici potest, qui ita fortes & connexi fuerunt, quod nunquam hominem timuerunt, imo dæmones, id est, inimicos fidei superaverunt. Quorum etiam connexio apparuit cum eodem die mortui sunt, ut dicit Timotheus in epistola ad Dionysium. Unde ipsis canitur: *Quomodo in vita sua dilexerunt se, ita in morte non sunt separati.* Figurari ergo potuerunt isti, in mandibula asini mortui, qua Samson Philistæos stravit, & fontem de ejus molari ut biberet reportavit, sicut dicitur Jud. 15. Asinus enim mortuus fuit Christus, cujus mandibula fuit Apostolorum, & prædicatorum, & doctorum populus. Samson igitur, id est, ecclesia fortis & invincibilis cum tali mandibula, id est, cum prædicatoribus & eorum doctrina, Philistæos, id est, dæmones superavit, & ab ipsis etiam fontem doctrinæ, quo potatur quotidie, divinitus acquisivit. Vel dic, quod istæ duæ mandibulæ significant Minores & Prædicatores, qui invicem debent esse connexi & amici, & tamen videmus quod magis sunt invicem invidi & divisi. In mandibulis sunt quædam 2
partes carnosæ, quæ gingivæ nuncupantur, in quibus dentes non gignuntur & firmiter radicantur, & à quibus nervis dentium nutrimenta debita ministrantur, quæ etiam labiorum pellibus, ne indecenter appareant, conteguntur. Gingivæ istæ quæ sunt in faucibus, possunt mihi denotare virtutem benignitatis, quæ naturaliter est mollis, tenera, & carnosa. Ista enim in ore nostro debet inveniri, & in ea dentes, id est, verba fundari, & ibi nervis sapientiæ radicari. Necesse est enim quod dentes & verba in benignitate fundentur, & quod quicquid dicitur, cum benigna dulcedine differatur. Quod maxime ad prædicatores pertinet, pro ut sunt mandibula & gingiva Jesu Christi, quia sicut dicitur Eccl. 6. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Quemad- 3
modum gingivæ diversimode patiuntur, scilicet ex humorum corruptione, quæ oris fætorem inducit, & ex nervorum relaxatione, quæ dentium relaxationem inducit: sic veræ gingivæ sive mandibulæ ecclesiæ, scilicet prædicatores, quandoque duas passiones incurrunt, videlicet corruptionem luxuriæ, & fatiloquium insolentiæ. Ex luxuria enim quando ipsam incurrunt, fauces totius religionis vel ecclesiæ fœtent, & infames efficiuntur. Quando etiam sunt verbosi & garruli, dentes eorum, id est, verba, ad multa inhonesta, & maxime ad murmurationem & adulationem laxantur. Esa. 33. *Laxati sunt funiculi sanitatis.* Omne animal 4
movet mandibulam inferiorem, & non superiorem, præter crocodilum, &c. Vide de crocodilo, ubi invenies.

Cap. XV.

De Labijs.

1 Labia, secundum Isidorum, à lambendo sunt dicta. Quod autem est superius, labium dicitur, quod autem inferius, labrum vocatur. *Sunt* autem *Labia membra mollia, subtilia, carnosa, circa dentes posita, & ad impediendum frigidum aerem, ne dentes ladat, invicem se claudentia, & ad incidendum aerem multum apta.* Flexibilia etiam sunt & mobilia, & tam ad gustandum, quam ad verba proferendum naturaliter opportuna, sicut dicit Const. & etiam Arist. lib. 2. de partibus animalium circa finem. Sunt enim labia de novem instrumentis voci formandæ necessarijs, quia verbum nunquam bene formaretur, nisi lingua cum labijs aliquoties jungeretur. Labia ecclesiæ sunt prædicatores, vel etiam prædicatorum verba, quibus scilicet mediantibus lingua Dei patris, Spiritus S. formatur illa verba sua. Isti igitur molles, benigni & teneri debent esse, & sua benignitate duritiam dentium, i. divinæ justitiæ rigorem debent reprimere, ipsumque quandoque circumvolvere & claudere, & ne peccatores ad desperationem terreat, ipsum aliqualiter temperare, sic aerem doctrinæ intercipere, & materialiter secundum auditorum exigentiam variare. Sint igitur molles & teneri, per benignitatem; flexibiles & mobiles, per sedulitatem; rubicundi & colorati, per verecundam honestatem; gustantes sc. devotionis suavitatem, & verba formantes per honestæ locutionis utilitatem, se etiam invicem claudentes, per discretam custodiam & humilitatem, & se invicem conjungentes, per amicitiam & charitatem. Et ideo Prov. 10. *Labia justi erudierunt plurimos.* Vel si vis, per labia, quæ à lambendo dicuntur, intelligo adulatores, qui lambunt, leniunt & applaudunt, qui scil. circa dentes, i, circa duros & mordaces principes habent hodie locum suum. Job. 10. *Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.* Tales enim sunt molles, per suavem locutionem. Flexibiles, per verborum suorum ad voluntatē aliorū mutationē & variationē. Ps 11. *Labia dolosa in corde & corde locuti sunt.* Invicē se claudentes, per mutuā inter se conten-

tiosa-

deratiõnem. Vocem formantes & distinguentes, per verborum suorum fallaciũm compositionem. Osculum dantes, per falsæ amicitiæ fictionem & simulationem, unde in Ps. 13. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* Quod sc. venenum facit dormire potantem, sicut adulatio, &c. Vel dic, quod labia sunt valde mollia, veruntamen duris & acutis dentib. sunt vicina. Sic vere verba adulatorũm, quæ multam habent flexibilem lenitatem, semper solent juxta habere dentes, i. detractoriam mordacitatem. Ps. 58. *Gladius in labijs eorum.* Labia si fuerint rubicunda, significant puram & incommixtam complexionem; si sint livida significant malam corporis dispositionem, si sint tremula, significant iram & mentis tribulationem. Sic vere bona & pura complexio & conscientia, facit verba & labia rubicunda, verecundiam & honestatem. Mala vero conscientia, ipsa facit livida & infamia per turpitudinem, & deformitatem. Ita vero ipsa facit turbida & informia, per præcipitem balbutiositatem, Prov. 16. *Mordens labia perficiet malum.*

Cap. XVI.

De Mento.

1 MEntum dicitur, quasi mandibularum fundamentum. *Constituitur enim mentum ex duob. ossibus mandibularum inferiorum quod ideo mobile fuit factum, ut os per ipsum faciliter claudetetur.* Est igitur in mento maxima fortitudo, & faciel etiam maxima pulchritudo. Tangi enim se per mentum, bruta animalia faciliter non permittunt, quia si mentum frangatur, totam feritatem & fortitudinem suam perdunt, sicut de David dicitur, 1. Reg. 18. quod *confregit mentum leonis & ursi, & eruit eis ovem.* Per mentum, quod est ultima pars faciei, intelligo virtutem perseverantiæ. Ista est enim finis & complementum faciei conversationis honestæ, & vultus etiam mentis nostræ. Ista est quæ claudit os, quia sc. clausura & complementum totius boni operis, est ab ipsa. Ista est totius corporis malis, id est, totius congerici virtutum, pars, in qua debet vigere maxima fortitudo, quia sc. quilibet summe debet studere quod in perseverando sit fortis. Nam si tale mentum perseverantiæ rumpitur, tota mentis fortitudo pro nihilo computatur. Si enim, ista perdimus, faciliter dæmonibus subjacemus, quia sicut dicitur Matt. 24. *Solum qui perseveraverit, salvus erit.* Nos igitur tale mentum nostrum permittere à dæmonibus per tentationem palpari non debemus, imo si de rumpenda perseverantia nos tentaverit, debemus contra eum indignari. Quod tamen est contra multos, qui non sunt sicut quadrupedes, imo sicut pueri, qui tangi in mento non indignantur, sed delectantur, quia in humana natura, & maxime in pueris tactus menti signum est amicitiæ applausus. Sic vere multi sunt, qui mentum suæ perseverantiæ tangi permittunt, & blanda diaboli palpatione, suam fortitudinem perdunt, similes Amasæ cujus mentum Joab sub specie amicitiæ tetigit, & accepit, & sic eum (loquendo sibi) occidit & decepit, sicut dicitur, 2. Reg. 20. Sic diabolus, dum nobis blande suggerendo loquitur, mortem nobis culpæ & pœnæ fallaciter machinatur. Eccl. 12. *Labijs suis indulcorat inimicus, & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.*

Cap. XVII.

De Ore.

1 OS secundum Isidorum, dicitur quasi ostium, pro eo quod (ut ait) per os sicut per ostium, cibos & spiritum introducimus, superfluitates ejicimus, & verbum proferimus, & producimus. Os enim dicit idem, animæ est nuncius, quia quod mente concipimus, ore proferimus. Est tamen os, dicit Gregorius, multis custodijs circumseptum, scilicet dentibus atque labijs, ut scilicet tot intermedijs clausa mens prius deliberet, & discernat, quam proferat, & ut verbum prius transeat per limam, quam per linguam. Igitur per os possum intelligere locutionem, quæ pro certo mentis est ostium & janua, per quam educimus verba nostra, & in qua masticamus & discurimus cibos sapientiæ & doctrinæ, ut prædicando & docendo auditoribus demus spiritualia nutrimenta. Et sic igitur dico, quod os locutionis valet ad ejiciendum superflua vitiorum per confessionem, ad masticandum doctrinæ cibaria per disputationem, & ad denuntiandum animæ Dei consilia per prædicationem, dum tamen ibi sint debitæ clausuræ per discretam deliberationem, ne scilicet homo ultra debitum indeliberate prorumpat, ad aliquam verbi inordinationem. Eccl. 28. *Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis.* Et sicut videmus, quod homo inter cætera animalia parvum habet os; sic ille qui homo, id est, rationabilis est, os modicum, id est, modicam locutionem & paucam debet habere, & verborum multiloquio abstinere, sciens, quod in multiloquio non deerit peccatum, sicut dicitur Prov. 10. *Et qui multùm utitur verbis ledit animam suam.* Eccl. 20. Os secundum Consta. necessarium est in corpore, propter corporis nutritionem. Nullum enim membrum in corpore nutritur, nisi primo cibus in ore teneatur. Habet enim os cibum masticare & ruminare, & tandem ad stomachum transmittere, & inde ad membra particularia derivare, & cum ipsis incorporare. Tale os videtur esse prædicator vel doctor; iste enim cibum doctrinæ masticat & examinat, & sic membra, id est, auditoribus ipsum mittit & derivat, & inde ejus reficit & educat. Veruntamen 3
sicut ante alia membra saporem cibi recipit, sic bona doctrina vel scriptura doctori vel prædicatori per devotionem ante alios sapit, & sibi prius quam auditoribus fructum facit. Apoc. 10 *Erat in ore meo, tanquam mel dulce, volumen,* Et in Ps. 118. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Os quatuor habet conditiones. Est enim concavum, ad cibos continendum. Durum, ad cibos masticandum. Nervosum, ad ciborum dulcedinem sentiendum. Humidum autem & salivosum, ad cibos transglutiendum. Os quod recipit omnes cibos, significat sensum auditus, qui recipit omnes cibos, & omnium verborum terminos atque modos. Sit igitur os istud concavum, ut quæ dicuntur, capiat per attentionem. Durum tamen, ne cito credat, sed ut omnia masticet & discutiat per discretionem. Sit etiam nervosum, id est, sensibile, ut bene sentiat dictorum conditionem. Et tandem sit salivosum & lubricosum, ut scilicet masticata cito diglutiat, & in ventrem memoriæ reponat per retentionem. Matt. 15. *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit.* Veruntamen sicut videmus, quod os cibos receptos, si non sunt boni & sani & sapidi, solet rejicere, alias si ipsos comedat, periculo possunt esse; sic auditus debet verba, nisi fuerint utilia, rejicere, & ea ventri memoriæ non committere, ne forte retenta possint periculum generare, ut sic homo dicat inepto sermone audito, illud Apoc. 3. *Quia tepidus es, incipiam te evomere de ore meo.* Os es necessarium ad sermonis formationem, & gros- 4
sarum superfluitatum à cerebro, pulmone & stomacho expurgationem, ad aëris attractionem, & ad cordis inflammationis refrigerationem, ut dicit Constant. Sic vere os nostrum debet necessario laudem gratiarum actionis & confessionis formare, superfluitates vitiorum à capite, id est, ab intentione, à pulmone, id est, ab affectione, à stomacho, id est, à delectatione, per confessionem ejicere & purgare, aërem etiam devotionis gratiæ debet per orationem attrahere, & tentationes & inflammationes mentis suis orationibus temperare. Ps. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Os, est nuntius mentis & cordis, secundum Isidorum. Si igitur fidelis est nuncius, nunquam debet mentiri, id est, contra mentem ire, nec aliquid dicere nisi quod cor (cujus est nuncius) dictat, exemplo ipsorum de quibus dicitur Apoc. 14. *In ore eorum non est inventum mendacium.* Os hominis respectu corporis sui valde est modicum, econtra os ferorum animalium mirabiliter est apertum, sicut patet de leone & simlib. & etiam de serpente & reptilibus, quorum respectu corporis oris latissimus est hiatus. Sic vere homo, id est, persona rationalis & discreta, debet habere os modicum, per raram & parcam locutionem, & per temperatam comestionem, quia sicut dicitur Prov. 21. *Qui custodit os suum, custodit animam.* Cujus tamen contrarium faciunt feri venenosi peccatores, qui s. maximum habent oris hiatum, per voracitatem gulosam, per mordacitatem verbosam, & per loquacitatem garrulosam. Ezech. 33. *Aperto ore meo non silui amplius.*

Cap. XVIII.

De Dentibus.

1 DEntes, secundum Græcos, dicuntur odontes, quasi edentes, dividentes seu incidentes, ut dicit Isidorus. Vel dicuntur dentes, quasi dementes, Demunt enim semper aliquam cibi partem. Sunt autem in ore viri, secundum Const. 32. dentes, qui in incisores, caninos, & molares dividuntur. Incisores sunt primi, qui sunt lati & scindentes, s. anteriores, qui ad incisionem, & primam cibi receptionem sunt apti. Canini sunt secundi, qui sunt acutiores, qui bini ab utroque oris latere sunt conjuncti, & cæteris fortiores ad scindendum, & ad perforandum cæteris plus acuti. Morales sunt in tertio gradu, qui sunt dentes fortiores, & ad molendum quicquid durum fuerit, duriores. Primi habent unam radi-

radicem. Secundi habent duas. Tertii habent tres. Et in istis est talis ordo, quia quod à primis dentibus non potest præcidi, ad caninos secundos dentes transmittitur, & tandē ad molares (ut conteratur penitus) destinatur, sicut distinguit Const. in pantec. Os quod est quoddā claustrū, potest mihi denotare in corpore Ecclesiæ, domos principum & prælatorum, ubi procul dubio multa cibaria, i.e. multi simplices diversimode comprimuntur. In isto igitur ore sunt dentes, i.e. familiares, mali, duri, rapaces, atq; mendaces, qui sc. dicuntur ab edendo, ab incidendo, & demendo. Edunt n. per gulositatem, incidunt per detractoriam mordacitatem, demunt sc. aliis quicquid habent per rapinam & crudelitatem. Quia pro certo principes & prælati sunt hodie generatio, quæ *pro dentib. gladios habet.* sicut dicitur Prov. 30. De quibus in Psalm. 56, *Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.* Istorum ergo dētium, malorum sc. familiarium tres sunt ordines, quia primi sunt incisores, sc. parvi ballivi, qui non faciunt nisi invadere & incidere, explorare & inquirere, si aliquid potest exigi vel haberi. Et isti non habent nisi unam radicē, quia sc. tales parum sunt infirmi, & cito consueverunt amoveri. Secundo sunt canini, sc. judices mediocres, qui verè canini dicuntur propter insatiabilē avaritiæ appetitū, qui sc. duas habēt radices, quia sunt in statu suo firmiores, & ideo isti ad rapinā sunt acutiores & peiores. Tertii sunt molares, sc. propinqui, consiliarii & magistri, qui à molendo dicūtur, pro eo quod omnia demoliuntur, & maximè, quia tribus radicibus plantantur, & quia firmi sunt in statu suo, quia eis creditur nec facile mutantur. *Funiculus* enim *triplex difficile rumpitur.* Eccl. 4. Horū igitur minores, quos non possunt vincere, frangere vel decerpere, mittunt ad caninos mediocres, quia etiā ipsi mittunt quos superare nequeunt, ad molares. Et sic mali prælati & principes possunt figurari in illa bestia, Dan. 7. *quæ erat similis urso, & habebat tres ordines dentiū in ore suo, & in ipsis dentibus principes tres, quæ dicebant ei, surge, comede carnes plurimas.* Expone, Tales n. ursi, i.e. principes ursini, seditiosi sc. & avari & tribus ordinib. dētium, i.e. familiariū suorum, nihil aliud dicunt, nisi quod surgant & comedant carnes plurimas, i.e. quod plurimas extorqueant subjectorum rapinas, emendas. Iob. 41. per gyrum dentium eius fortitudo. Isti n. perdentes diaboli, quibus mediantibus lacerat innocentes, Deuter. 32. *Dentes bestiarū immittam in eos, cum furore trahentium super terrā, atque serpentiū.* Vel dic q. os diaboli est tentatio, quæ tres habet distinctiones dentium, i. suggestionum in quantum sc, de triplici cōcupiscentia solet tentare, & quod una frangere non potest, ad aliam solet mittere & vertere, Iob. 16. Infremuit cōtra me dētib. suis. Vel
6 dic, quod istud est os detractoris, in quo tria genera dentiū & sermonum. &c. Dic sicut de māticora. Secundum Isidorum & Const. dentium numerum distinguit qualitas sexuum. Viri enim habent plures & fœminæ pauciores. Color etiam dentium, inter ætates solet dividere, quia juvenes dentes habent albos, senes autem obscuros, & fuscos excepto equo, cuius dentes secundùm Arist. hoc habent proprium, quod tempore senectutis albescunt Per dentes intelligo verba, quæ in ore debent esse ordinata, & aliqua plana aliqua acuta, aliqua lenia, aliqua severa, secundùm q. negotia requirunt. Viri ergo, i.e. personæ viriles & prudentes, debent plures dentes, i.e. auctoritatem plus loquendi habere quàm fœminæ, i.e. quàm personæ simplices & imprudentes, Eccl. 32. *Loquere maior natu, decet enim te.* Idem dicit Apost. 1. Tim 2. *Mulier in silentio discat.* Docere n. mulieri nō permitto. Vel ad literā dic, quod plures sermones decēt viros, quàm mulieres. Cuius tamē est contrariū, quia & mulier, & imbecilles homines præ cæteris sunt loquaces, quia secundùm Senecā *canes imbecilliores magis indulgent latratibus.* Dentes etiam isti in juventute, id est, in spiritualis vitæ novitate, magis solent dealbari per castam & honestam locutionem, quàm in senectute vitiorum, ubi pro certo dentes huiusmodi obscurant & per inhonestam locutionem infames & nigri efficiuntur nisi fortè in equis, i.e. in hypocritis, quia etiā antiqui & mali, dentes verborum per fictionem castitatis habent albos & mundos. Vel per
3 dentes intelliguntur virtutes quibus à justis diabolus devoratur. Istæ igitur in viris & virtuosis sunt multæ, in fœminis verò defectuosis valde paucæ. Et infere hic, quod (sicut dicitur in historia Hierosolomæ. & ponit Vincentius lib. 30. capit. 44. ab anno quo crux Domini per Saladinum capta est, sex millesimo centesimo octuagesimo septimo, pueri qui nati sunt, non nisi viginti vel viginti duos dētes habēt, cū antè 30. vel 32. habuerint. In quo potest notari quod dentes, i.e. bona verba vel virtutes, sine crucis devo-
4 tione, haberi non possunt. Animalia multorum dentium, & conjunctorum, & rectorum, sunt vitæ longioris; paucorū verò curvorum & separatorum, vitæ sunt brevioris. Sic verè illi reges, quorum dentes, id est, familiares & judices sunt ordinati, multiplicati, per justitiam recti, & in vita & morib. regulati, diutius vivunt, & in suo statu magis perseverant. Illi verò, quorum dentes, id est, familiares & populi sunt per rapinam acuti, per justitiam curvi, & per dissensiones disjuncti & divisi, diu non durant, nec in statu prosperitatis longo tempore perseverant. vel per animalia intellige non reges, sed regna, sicut Dan. 4. ubi per quatuor animalia quatuor regna intelliguntur. Quia verè regna non solent perseverare, si dentes, id est, populi sint soliti à justitia deviare, & à concordia disgregari. Unde Matth. 12. *Omne regnum in se ipso divisum desolabitur.* Et Eccles. 10. dicitur, quod *regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias & injurias.* Vel dic, quod dentes sunt verba (ut dictum est) quæ si conjuncta sunt, matura & ordinata, signum est quod homo in statu gratiæ diu vivit. Si verò varia sunt, acuta pungitiva, signum est quod homini imminet brevis vita, i. gratiæ brevis status, quia sicut dicitur Prov. 10. *In multiloquio non deest peccatum.* Pueri mutant dentes & viri provecti. Sic verè pueri, id est, 4
imbecilles & imperfecti mutant & variant verba sua, nec in ore habent aliquam stabilitatem, vel in promissis vel dictis aliquam veritatis firmitatem, cujus tamen contrarium faciunt viri, id est, homines viriles, solidi atq; veri, quia scilicet tales solent dentes, id est, verba habere solida & in veritate perpetuò permansiva. Exemplo Moysi, de quo dicitur Deut. 43. *Quod centum viginti annorum erat quādo mortuus est: & nō caligavit oculus ejus, & dentes ipsius non sunt moti.* Dentes scindentes & acuti oriuntur, ante hebetatos & latos. 5
Dentes acuti sunt verba pungitiva, lati verò verba sunt modesta & benigna. In multis igitur citius & facilius nascuntur dentes acuti, id est, sermones detractorii & pungitivi, quàm modesti simplices, & homines non læsivi. Citius enim discit homo malè loqui quàm bene, quia teste Se, 2. lib. de natural. *Virtus doctorem desiderat, sine magistro vitia discuntur.* Et sicut vidimus quod dens evulsus in virtute, iterum renascitur, sic in multis cùm unum verbum cessat & deficit, statim aliud generatur. Dentes anteriores 6
cadunt & mutantur, posteriores verò maxillares nunquam. Quod accidit, quia primi dentes sunt debiliter radicati, posteriores verò bene, sicut supra dictum est. Sic verè in Ecclesia sancta Dei, illi qui sunt anteriores, priores & majores, scilicet Ecclesiastici, sunt debiliores in moribus, & ad cadendum per vitia proniores. Posteriores autem, id est, simplices & laici, qui statu & gradu in Ecclesia sunt extremi, sunt in fide & moribus ut cōmuniter magis fixi. Unde illud prædictum Deut. 4. *Dentes ipsius non sunt moti.* Dentes se- 7
cundùm Constant. multas incurrunt passiones. Humores enim corrupti ex malis cibis, per nervos ligamentum dentium descendentes, & vermes ibidem aliquoties generantes, sunt causa quare dentes aliquando corrumpumtur, perforantur, fœtent, dolēt & deleantur. Sic verè humores corruptæ affectionis, quia corrumpunt nervos sensatæ rationis & discretionis, & producunt vermes mali appetitus & stimulationis, sunt causa quare dētes verborum nostrorum passiones multas incurrunt. Exinde enim fit, quod in istis dentib. apparet perforatio invidiæ, fœtor luxuriæ, dolor iracundiæ & delocatio inconstantiæ. Ista enim omnia in verbis nostris exterius à malis mentis affectionibus generantur, quia sc. secundùm pravitatem voluntatis verba exterius variantur, juxta illud Luc. 6. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Vel si vis per dentes intellige fideles, qui in maxillis fidei radicati, multis quandoq; vitiis depravātur. Dentes aliquando obstupescunt, & quasi sensum 8
amittunt. Quod quandoq; etiam contingit ex frigiditate nervos sensibiles spasmante, ut ex nive vel glacie nervos dētium cōstringente. Quandoq; etiam contingit ex fructu acido vel acerbo intus nervos sensibiles penetrante, & sensum nervorum taliter immutante, quod etiam bonos cibos est sibi difficile degustare. Dentes oris in scriptura affectiones mentis significant, quæ sc. more dentium infra sub labiis, i e sub verbis absconduntur, isti igitur quandoq; stupescunt, & sensum devotionis & gustum cælestis delectationis amittunt, & cibos bonorum spiritualium cōtemnunt. quod proculdubio fit, quādo nive & glacie diabolicæ tentationis stringuntur, & quando fructibus acerbis bonorum temporalium satiantur. Ezech. 18. *qui comederit uvam acerbam obstupescent dentes ejus.* Dentes igitur sunt duri, albi, acuti, radicati, in carne nascentes, & 9
tamen à carnis conditionibus alieni, labiis clausi, nervis colligati, & sibi invicem coaptati, & corpori nutriendo necessarii, & voci formandæ & risui faciendo mirabiliter oportuni. Dentes Christi sunt viri justi, unde sibi dicitur, Cant. 6 *Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro.* Tales igitur Christi vel Ecclesiæ dentes,

& maximè prædicatores, quibus mediantibus Christus manducat, id est, sibi per charitatem incorporat peccatores (juxta illud Ioan, 4. *Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis, &c.*) debent esse alibi per castitatem; acuti per severitatem; duri per constantiæ stabilitatem, radicati per fidei firmitatem; de carne nati, non carnaliter vivere, per vitæ spiritualis sanctitatem, invicem coaptati, per concordem fraternitatem, ligati per charitatem, labiis velati per humilitatem: corpus Ecclesiæ nutrire, per doctrinæ veritatem, & per clementiæ pietatem, vocem facere & juvare, per divinæ laudis alacritatem, risui etiam comparari, per spei cœlestium jocunditatem. Eccl. 19. *Risus dentium & ingressus hominis denunciant de illo.* De dentibus vide multa in tractatu de animalibus in generali, & in multis aliis titulis animalium.

Cap. XIX.

De Lingua.

1 Lingua secundùm Isidorum, dicitur à lingendo vel à legendo. Est enim *instrumentum gustus & locutionis, & ideo cibos habet lingere & verba legere.* Est autem *lingua naturaliter mobilis, carnosa, porosa, nervosa, oblonga, plana, rubicunda, subtilis, tenuis, mobilis, & acuta, loco tamen concavo & humido sita, & sicut in carcere posita, labijs & dentib, circumsepta, vocẽ est informativa, saporum discretiva, anima interpretativa, & per humorem salivæ totius corporis humectativa.* Lingua Christi, in suo corpore mystico Ecclesiæ, est prædicator vel etiã doctor. Vel etiam lingua est quælibet bona persona locutioni divinæ laudis principaliter deputata, sicut præcipuè sunt Clerici & Religiosi. Ps. 44. *Lingua mea calamus scribæ.* Talis igitur lingua debet lingere, & legere, quia sc. ipsa debet esse instrumentum gustus & lecturæ devotionis, & vocis lecturæ orationis, prædicationis, cõfessionis, & gratiarum actionis. Debet enim inter cibos bonorum temporalium, & corporalium & spiritualium, discernere & loquelam spiritualem & salutarem Deo & hominibus promere, voluntatem ipsius animæ, i.e. ipsius Dei interpretari & dicere, & vocem suam articulatim et ordinatè proponere, Prov. 15. *Lingua sapientiũ ornat scientiam.* Et saliva bonæ doctrinæ vel divinæ gratiæ, ecclesiam, vel animam humectare, ut sic de tali lingua dicat Ecclesia illud Esai 50. *Dominus dedit mihi linguam eruditam.* Igitur dico, quod talis debet esse mollis & carnosus, per benignitatem; porosus & penetrabilis, per pietatem, nervosus & sensibilis, per sagacitatem; oblongus aliquantulum, per deliberativam maturitatem; planus & simplex per omnimodam veritatem; rubicundus & sanguineus, per verecundam honestatem, tenuis & subtilis, per spiritualẽ paupertatem; mobilis & versibilis, per diligentem sedulitatem; acutus etiam more gladii formatus, per locutionis severitatem; in loco humido situs, per devotionis & gratiæ suavitatem, detentus & circumseptus, ligatus & incarceratus, per Dei mandatorum circularitatem. Quia pro certo cum homo multas habet gratias & virtutes, necesse est, ut in carcere divini timoris, minus disciplinæ, & mandatorum Dei & prælatorum ligetur, nec per inanẽ gloriam dilatetur, et ne exterius ad mundi delectabilia plus debito prolabatur, Psal. 38. *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquã in lingua mea.* Vel dic, quod lingua est locutio cujuslibet viri justi, quæ procul dubio debet esse mollis & benigna, nervosa & sensata (quia ex venis provenit sensus & motus) oblonga & moderata, rubea & verecunda, tenuis et humilis, mobilis et subtilis, acuta etiam aliquoties et severa, &c. per omnia cut supra. Incarcerata etiam debet esse, ne scilicet nimis effluat per excessivam verbositatem, Psal. 21. *Lingua mea adhæsit faucibus meis.* Vel si vis, omnia ista potes exponere de malis et loquacibus, vel etiam de eorum locutionibus, Isti n. sciunt verba sua mirabiliter formare, et quæ ab anima, i.e. viris spiritualibus excogitata sunt, mirabiliter interpretari, et variè ordinare. Ps. 5. *Linguis suis dolose agebant.* Et saliva perversæ suæ doctrinæ totam patriam humectare. Igitur talis lingua est mollis per adulationem; porosa et bibula, per proprii commodi appetitionem; oblonga et non quadrata, per fallacem dissimulationem: subtilis et tenuis, per cautelosam cavillationem; gladialis et acuta, per detractionem et perforationem, Psalm. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Mobilis aut plicabilis et varia, per mandatorum circumvolutionẽ, Ps. 49. *Lingua concinnabat dolos.* Rubea, sanguinea et carnosa, per vilem et carnalem de peccatis carnalibus mentionẽ Ps. 36. *Sagittæ parvulorum factæ sunt linguæ eorum.* Vel dic, quod lingua diaboli est malus advocatus, vel eius fallax locutio, Ps. 13. *Linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labijs eorum.* Quod etiam de detractoribus potest dici, qui sũt molles & plicabiles adulãdo, acuti autem et mordaces detrahendo, &c. sicut supra. Linguæ ali. à quorum animalium medicinales sunt, et aliquæ venenosæ. Medicinalis n. est lingua canis, quod accidit, vel ex complexionis bonitate, vel ex aliqua occulta proprietate. Venenosa etiam est lingua serpentis, draconis, et rabidi canis. Cánis n. rabidus linguã semper habet extra os, et semper stillat venenum, quod ita inficit aquam ubi cadit, quod homo inde bibens efficitur rabiosus. Lingua serpentum secundùm Arist. lib. de animalib. livida est, acuta & malitiosa, & propter acutum fumum veneni, in motu est velocissima. Sic verè lingua & locutio in aliquibus est bona, & in aliquibus mala. Ex lingua n. potest provenire sanitas & venenũ, vita & mors bonum et malum, Proverb. 18. *Mors & vita in manibus linguæ.* Quidam enim sunt qui habent linguam medicinalem et bonam, sicut sunt viri justi, qui lingua et verbis alios per bonam doctrinam et eruditionem sanant. Prov. 12. *Lingua serpentum sanitas.* Et potissimè tales debẽt esse canes, id est, prælati et prædicatores, qui gregis dominici sunt custodes. Quidam autem istam linguam habent venenosam, scilicet serpentini et rabidi peccatores, quia sc. lingua et locutio talium per suas malas exhortationes invenenat, et ad diversa vitia eos protrahit et invitat, contra illud Psal. 33. *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Lingua enim talium semper solet per multiloquia exempla os aperire, venenum verborum malorum vomere, et acuta per detractionem et punctionem esse, Psalm. 139. *Acuerunt linguas suas sicut serpentes.* Et etiam maculosa, nigra, infamis & immunda solet videri, & veneno malitiæ velocissimè per mendacia & verbositatem moveri, & per duplicitatem velociter agitari, non advertens quod David dicit in Ps. 11. *Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Lingua serpentis, dum vivit serpens, est venenosa. cùm verò 3
serpens mortuus fuerit, lingua separata & siccata, venenũ perdit, & contra veneni præsentiam sudare consuevit. Et ideo talis lingua reputatur utilis & preciosa, licet primitus fuerit venenosa. Tales serpentes significant homines peccatores, qui dum vivunt sc. in peccato, linguam & locutionem habent multifariam venenosam, quia sc. verba mala & venenosa evomunt, quib. auditores inficiunt & corrumpunt, juxta illud 1. Cor. 15. *Corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Sed verè quando tales spiritualiter moriuntur, & quando per pœnitentiam mortificantur (juxta illud 2 ad Cor. 16. *Quasi morientes & ecce vivimus*) tunc lingua talium efficitur nõ venenosa, & cõtra venenum peccatorum multipliciter preciosa, quia sc. contra peccatum solet sudare & clamare, & venenum culpæ homini prodere & monstrare. Unde illud prædictum lingua sapientium sanitas. Lingua contrahit quandq; multa vitia in loquendo. Quandoq; n. efficitur muta, quod sit vel ex aliquo corrupto humore linguam inficiente, ut est quando apostema ligat linguæ nervum, vel ex cerebro aliquod vitium cõtrahente, & sensum motus linguæ debitè non influente. Sic verè lingua multorum muta efficitur à prædicando & docendo, & hoc accidit, vel propter proprium vitium, vel propter vitium cerebri. Propriũ vitium est, quando ut cõmuniter est infecta humore & apostemate peccatorum. & ideo omittit loqui & prædicare, sciẽs quod nihil posset boni dicere quin contra se loqueretur. Vitium autem cerebri, est defectus scientiæ, quæ à cerebro & à ratione venit. Ista n. duo faciunt hominem mutum, & ab usu linguæ & prædicationis officio alienum. Exech. 3. *Lingua tua adhærebit palato tuo.* Lingua loquendo efficitur balba, ut quando homo nescit ad plenum cito verba formare. Et hoc fit propter linguæ nimiam humiditatem ut in ebriis. Vel secundùm aliquos, propter nervi linguæ brevitatem, qui ad finem linguæ non est extensus, facit hominem balbutire. Quæ etiam causa est, quare homo efficitur traulus, id est, quare aliquas literas dicere vel formare nescit, sicut r. vel g. Sic verè illi qui sunt nimis humidi per carnalitatem divitiarum, & qui etiam nervum scientiæ nimis habent brevem, ita quod à cerebro rationis non recipiunt plenè sensum, non solent habere rectam vel honestam locutionem, nec bene formatam vel discretam eruditionem, vel prædicationem. Tales enim in rebus spiritualibus balbutire possunt, sed non loqui, quia sicut dicit Seneca: *Mirum est fortiter aliquid dici ab homine mollitiem professo.* Lingua aliquando efficitur nimis celeris. Quod accidit quando nervi linguæ nimis sunt longi, ita quod extremitatem linguæ attingit, ut dicunt quidam: Sic verè illi qui nervum, in quo est sensus, habent nimis longum, id est, illi qui nimis abundant in sensu suo, solent nimis esse celeres in sermone, hoc est dictum, quod tales nimis solent esse prompti ad loquendum, & ad verba superflua proferendum. Esaiæ 32. *Lingua balborum velociter loquetur.* Lingua aliquando apo- 7
stemate

stemate intumescit, aliquando corrupto humore gravescit, aliquando ulceribus lacteratur, aliquando propter mentis captionē locutione privatur, sicut patet in phrenesi. Sic verè locutio aliquando patitur apostema superbiæ Esa.28. *In loquela labij & lingua altera loquar.* Aliquando putredinem luxuriæ. Aliquando ulcera invidiæ. Aliquando mentis captionem malitiæ. His n. vitiis locutio depravatur, & per elationem, jactantiam, adulationem, detractionem, multipliciter maculatur. Jac. 3. *Lingua ignis est & universitas iniquitatis.* In principio linguæ sunt duæ venæ, quæ salivales dicuntur, à quib. saliva egreditur, à qua & lingua & os humectatur, & ciborū siccitas temperatur. Est autem saliva humor insipidus, inter gustum & suum objectum medius, quia sc, nullius rei sapor sentitur, nisi quando per salivam gustui præsentatur, ut dicit Const. Saliva significat gratiam Dei. Ista n. in homine nascitur à duabus venis & duobus principiis præcipuis, quæ sunt, declinare à malo & facere bonum. Talibus n. venis saliva gratiæ in nobis oritur, à qua os cordis spiritualiter humectatur, & qua mediante, gustus devotionis in saporibus ciborum spiritualium delectatur. Constat n. quod nisi mediante gratia divina, cibus doctrinæ vel Eucharistiæ, gustui affectionis per devotionem non sapit, nec in ventrem conscientiæ faciliter labitur, aut descendit. Ista autē mediante, cibus doctrinæ ab auditoribus transgluritur, & sapor in documentis spiritualibus invenitur. Ideo in persona peccatoris dicebat Job 7. *Ideo usquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam.* Et sicut saliva hominis mors est serpentis secundùm Ambrosium & Basilium in hexamero, sic divina gratia mors est spiritualis hostis. Quando homo emittit sputum vel salivam sanguineam fœtentem & saniosam, signum est quod pulmonem habet corruptum & vulneratum, secundùm Consta. Sic verè quando homo de ore verba infecta, inhonesta, sanguinea & carnalia, saniosa & detractoria emittere consuevit, signum est, quod pulmo suæ affectionis interius diversis vitiis est corruptus. Sicut enim dicitur Matt.12. *Ex abundantia cordis os loquitur.* & Marci 7 dicitur, quod *de corde exeunt adulteria, & fornicatio.* Saliva & sputo intus retentis & non evacuatis est aliquoties causa mortis, sicut patet in pthisicis, qui vulnerato pulmone, sputo, saliva, seu phlegmate à cerebro defluente, cùm ipsum expellere nequeunt, suffocantur. Sic quando sputum & saliva peccata à cerebro, id est, à cogitatione & imaginatione descendit, ad pulmonem affectionis, ipsumque ulcerat per consensum, nisi per confessionem possit ejici, necesse est per mortem æternam hominem suffocari, &c. Vide supra de phlegmate.

Cap. XX.

De Voce.

Vox est aer tenuissimus, ictus plectro linguæ, & multis instrumentis naturalibus formatus. Ad formationem enim vocis multa requiruntur, & potissimè pulmo, aspera arteria seu canales gutturis, dentes, lingua, labia, uva. *Et est uva membrum in gutture quod viam aeris habet dilatare vel refringere, & aeris emissionē temperare, & ne ultra debitum effluat, ipsius exitum moderari,* & sic uva mediante solet homo vocem vel diminuere vel augere, sicut dicit Const. in pan. Vox est locutio viri justi, cujus proculdubio aer, id est, spiritus sanctus materia debet esse, & diversa instrumenta virtutum formam debent & efficaciam sibi dare. Inter alias autem virtutes, quæ in locutione & vocis prolatione necessariæ sunt, summè necessaria est uva, per quam intelligo discretionem, quia scilicet ista est, quæ voci debet imperare, & eā vel emittere vel tenere, quia scilicet quādo est necesse, debet ipsam late facere, discurrere. Ptalm.92. *Elevaverunt flumina vocem suam.* Quando verò necesse non est, tunc debet sibi viam claudere, & ipsam inter secreta gutturis cohibere. Naum.1. *Non audietur ultra vox nunciorum tuorum.* Vltra istud etiam verum est, non solùm de locutione communi, imo etiam de precatione, quia scilicet istam quandoque debemus effundere, & quandoque (ne fastidiatur) clamorem ipsius cohibere. Canales gutturis, & folliculi pulmonis, instrumenta sunt vocis, qui si lenes & temperati fuerint, dulcem & temperatam & æqualem reddunt vocem. Si verò asperi fuerint & plus debito lati, vel stricti vel distorti, tunc gravem vel exilem vocem faciunt, vel inæqualem, dissonam, seu turpem, sicut dicit Constantinus. Canales isti sunt prædicatores, qui una cum pulmone aerem emittente, id est, cum spiritu sancto scientiam & gratiam infundente, & lingua suæ eloquentiæ verba exterius differente, vocem prædicationis habent emittere, & per ipsam auditorum animos informare. Ps.67. *Dabit voci suæ vocem virtutis.* Si igitur isti canales scilicet prædicatores, sunt lenes & suaves, temperati & justi, & vitiorum superfluitatibus non gravati, tunc vox, prædicatio & doctrina eorum auditoribus dulcis erit, consona & amica. Talem enim solent libenter audire, & ejus vocem diligere & haurire, dicentes, Can. 2. *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Sed verè si tales canales, id est, prædicatores sunt mali, & in moribus vitiosi & asperi, & ultra debitum per transgressionem disciplinæ elati, vel etiam in severitatibus & singultibus nimis instructi, per vitia devii & distorti tunc dico vox istorum, doctrina & eruditio non est grata, sed audientibus dissona, contemptibilis inepta. Tales enim non libenter audiuntur, voces suæ doctrinæ ab omnibus contemnuntur; & hoc quia teste Gregorio, loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non juvatur. Pulmo secundùm Arist. est primum vocis susceptibile, & ideo secundùm ipsum nullum animal carens pulmone & lingua, habet vocem. Unde dicit, quod musca, locusta & similia, non habent vocem, licet sonum faciant, non cum ore, sed cum alis sc. stringendo aerem cum alis circa corpus: cujus certum signum est, quia talia animalia sonum talem faciunt volando, & nunquam quiescendo. Pulmò qui deservit cordi, significat scientiam, lingua verò denotat scientiam. Ista igitur duo sunt in voce, id est, in prædicatione & bona eruditione necessaria, quia pro certo illi qui carent eisdē, nunquam articulatim vociferāt, dato quod more muscarū sonos multos faciant, & multa inutilia verba promāt. Ps.18. *In omnem terram exivit sonus eorū.* Ranæ secundùm Arist. lib.4. plus vociferātur de nocte, quàm de die. Sic verè mali magis gaudent, cantant & vociferant, & exultant in nocte obscuritate vitiorum, & de rebus malis & vitiosis, quàm de die, i.e. quàm de rebus spiritualibus & honestis, Prov.2. *qui dimittunt iter rectum, & ambulāt per vias tenebrosas, qui lætantur cùm male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Aves parvi corporis magis vociferant, quàm aves magnæ. Aves etiam masculæ vociferant, non fœmellæ. Quod maximè verum est inter coturnices & gallos, ubi masculi, non fœminæ cantant, ut dicit ibidem. Sic verè illi, qui sunt parvi per humilitatem, masculi per virilitatem, solent per orationem, confessionem, prædicationem, & gratiarum actionem melius cantare, quàm illi qui sunt fœminæ per mollitiē delitiarum, ut sunt magni per altitudinem eminentiarum. Constat n. quod parvi, simplices & pauperes, Deo voces prædictas abundantius emittunt, quàm illi qui prælati & clerici vel aliter magni sunt Eccl.46. *Exaltavit vocem suam de terra.* Vel dic è converso, quod illi qui in scientiis & meritis sunt minores, sunt communiter in verbis & locutionibus ampliores. Quia isti, qui minus valere noscuntur, ad vocem garrulitatis, jactantiæ & adulationis altius efferuntur, juxta illud Senecæ: *Imbecilliores canes magis indulgent latratibus.* Gallus secundùm Arist. ibidem, post victoriam vociferat. Etiam quæcunq; avis canora, cùm satiata fuerit, magis cantat. Omne etiam animal generationis tempore magis clamat. Ille autem qui vim generativā perdit, sicut est castratus, suæ vocis resonantiā mutat, & imbecillitatus vociferat, quàm antea faciebat. Sic verè cùm victoriam cōtra tentationes acquirimus, cùm societatem bonorum spiritualium & etiam terrenorum accipimus, & cùm generationi bonorū operum intendimus, nos proculdubio vociferationi orationis laudis, & gratiarum actionis, magis insistere debemus Psal. 97. *Psallite Domino in voce tubæ, psallite Domino in citharæ.* Illi qui virtute generativa, & bonorum operum productiva scilicet gratia Dei castrati, privati sunt, spiritualium vocum prædictarum fortitudinem perdunt, & spiritualiter vociferando, vani & exiles statim fiunt. Quod jam apparet in multis peccatoribus, qui Deū laudando, orando vel prædicando non vociferant, imo exiliter & imbecilliter Deo cantāt, & fœminaliter voces mittunt. Hier.16. *Auferā de loco isto vocem gladij & lætitiæ, & vocem sponsi, & vocem sponsæ.* Vox acutior est in juvenibus & in fœminis, quàm in senibus aut in viris. Juvenes enim & fœminæ, propter debilitatem movent paucum aerem, & ideo acutiorem sonum faciunt. Viri verò & senes multum aerem movent, propter fortitudinem nervorum & lacertorum, & grossiorem sonum emittunt, ut dicit Aristot. ubi supra. Sic verè, illi qui sunt fœminæ, id est, molles, & delitioli pueri & imbecilles, ignorantes & delectuosi, solent ut cōmuniter acutius altius loqui & vociferari, & paucum aerem, id est, paucam scientiam vociferando, & loquendo movere & attendere, & ideo & citius & indeliberatius verba fari. Habacuc.3. *Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas levavit.* Illi verò qui sunt viri, id est, virtuosi & viriles, & qui sunt sonus, id est, maturi & prudentes, in

loquendo ſolent plus de aere ſapientiæ ponere, & votum ſuum majori deliberatione tardare. Et ideo tales graviorem, maturiorem & prudentiorem vocem emittunt, & non acutè & incompositè verba promunt. Quia breviter loquendo, prudentes ſolent graviter depreſſe & mature loqui, fatui verò & ignari ſolent acutè & effæminate profari. Unde de bonis poteſt dici illud Ezechiel. 1. *Cùm fieret vox ſuper firmamentum, ſubmittebant Cherubini alas ſuas.* Cherubin enim, id eſt, viri ſpirituales debent elationis alas ſubmittere, quando habent vocem in firmamento Eccleſiæ formare. Vox quando eſt gravis, rauca, aſpera & diſſona, valde eſt vituperabilis & nociva, & diſcordiæ in harmonia generativa, & auditus audientium generativa. Vox enim unius ſi ſit diſſona, multorum bene canentium turbat harmoniam. Sic verè vox malorum aſpera & injuriatoria, rauca detractoria, diſſona & turbatoria, acuta & jactatoria, non eſt bona, ſed potius odibilis atque vana, & in harmonia unius concordis ſocietatis, eſt diſſenſionis & diſcordiæ cauſativa. Tales igitur voces malorum bonis non ſunt gratæ nec amabiles, ſed potius triſtes, odioſæ & turbabiles. Exechel. 19. *Deſolata eſt terra à voce rugitus ejus.* Vel expone de voce hæreticorum, quæ eſt horribilis & nociva, &c. Eſaiæ 19. *Vox Phitonis vox tua.* Vox dulcis, conſona, & ordinata, multas habet laudabiles proprietates. Eſt enim dulcis vox & melodia triſtium lætificativa, amoris excitativa, laboris ſublevativa, paſſionum animæ expreſſiva, puritatis completionis oſtenſiva, laudis & præconii acquiſitiva, affectionum animæ immutativa, ad prælium exhortativa, & mentis de timore ad audaciam, de ira ad clementiam de avaritia ad largitatem, & munificentiam converſiva, volucrum ad laqueum vocativa, & ipſarum ad mortis periculum perductiva, dæmonum effugativa. Sicut patet in Saule, 1 Reg. 6. & multarum ægritudinũ lenificativa, ſicut patet in mente alienatis phreneticis, qui ſæpè per melodiam ad mentem redeunt, & ad ſanitatem animi revocantur. Talis eſt vox divinæ laudis & bonæ eruditionis & prædicationis. Talis vox enim ſolet triſtibus & deſperatis conſolationem & ſpem immittere, amorem & devotionem in Deum excitare & accendere, & omnem laborem & tribulationem per patientiam ſublevare. Hiere. 11. *Advocem loquela grandis exaſſit ignis.* Item iſta ſolet paſſiones animæ & defectus, & vitia mentis exprimere, complexionis, id eſt, conditionis & bonæ virtuoſæ ſignum eſſe, & apud Deum & homines laudis præconium vendicare, quia ſcilicet ille qui bene prædicat, & qui ſolenniter Deum laudat, à cunctis audientibus famam & præconium reportat. Dicit enim quilibet illud Cantic. 5. *Vox dilecti mei pulſantis, aperi mihi ſoror mea.* Congratulando etiam dicunt illud Cantic. 2. *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Item iſta ſolet affectiones audientium immutare, & ad literam mentem de ira ad clementiam convertere, & ad non timendum pro Chriſto mortis periculum animare, ſicut patet de illis, qui ſe ad verba prædicatorum, martyrio pro Chriſto, vel pro republica exponunt. Pſal. 54. *Dedit vocem ſuam & mota eſt terra.* Item iſta vox ſolet dæmones effugare, & infirmitates peccati ſanare, & mentem à Deo alienatam, ad ſanitatem gratiæ revocare, & gaudium ſpiritus in anima generare, ut ſic dicatur illud Pſal. 67. *Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, date gloriam Deo ſuper Iſrael, &c.* Vel dic, quod vox Dei patris eſt Chriſtus, vel etiam vox Chriſti eſt ipſe prædicator Matth 3 *Ego vox clamantis in deſerto.* Talis igitur vox lætificat per conſolationem, excitat amorem & devotionem, &c. Per omnia ſicut ſupra. Vel dic, quod talis vox eſt planctus vel contritio, oratio vel confeſſio, quæ ſcilicet Deo vel Sacerdoti paſſionem animæ, id eſt, peccata exprimunt, amorem Dei & ſanctorum excitant, extrahunt, & angelos lætificant, dæmones fugant, & ſpirituales morbos ſanant, & mentem ad ſanitatem & gratiam revocant & reſtaurant. Unde in Pſalm. 117. *Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis juſtorum.* Vel dic quod talis vox eſt gratiarum actio, quæ benefactorem ſolet lætificare, & amorem ejus ad amplius excitare, affectionem immutare, & bonæ complexionis, & gratæ intentionis ſignum eſſe, &c.

10 ſicut ſupra ſecundùm Plin. 11. cap. 51. *Pueri qui celerius loqui incipiunt, tardius incedunt, & contra illi ſolent citius incedere, qui tardius fari cœpere.* Dicit etiam, quod *puerum nimis cito loqui, malũ eſt ſignum.* Unde ait; quod Cræſi filius in crepundiis locutus eſt. Ex quo prodigio ſecutum eſt, quod totum illud regnum periit, ſicut dicit: Idem ponit Haliabel Ragel libro 4. capite 1. ubi etiam de mirabilibus ponit, ſic verè moraliter loquendo, illi qui ad loquẽdum ſunt celeriores & promptiores, ſunt ut communiter ad inceſſum bonorum operum tardiores. Et econverſo illi pueri & juvenes citius incipiunt per bona opera progredi, qui tardius maturius volunt loqui. Quia pro certo ibi tardius eſt inceſſus bonorum operum & virtutum, ubi nimis accelerat copia verborum loquacitaſque ſermonum; quinimo, ſi pueri & juvenes citius quàm decet loqui volunt, totum regnum ſuæ futuræ perfectionis deſtruunt & ſubvertunt. Bene ergo dicetur Jacob. 1. *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Ideo bene dicitur illud Eccl. 32. *Adoleſcens in cauſa tua loquere vix.* Vel dic contra illos, quinimis cito permittunt, quia ut communiter tardius addendum incedunt, & econtra. Figura de duobus filiis, quorum qui primus in vineam promiſit, tardius, imo nunquam illuc ivit, Item idem Plinius ibidem dicit, quod vox in homine ma- 11
gnam vultus habet partem, agnoſcimus enim eam antequam cernamus, non aliter quàm oculis. Totidem ſunt enim quot in rerum natura mortales, & cuique ſua propria, ſicut facies. Sic procul dubio eſt de locutione. Ut communiter enim iſta eſt, quæ habet magnam partem vultus, id eſt, notitiæ conditionem noſtrarum, quia ſcilicet ex verbis noſtris cognoſcitur, quod in corde ulterius cogitetur. Quilibet enim habet ſuam propriam vocem, id eſt, ſuum proprium modum loquendi per quem mores ipſius cognoſcuntur, quando cum diligentia attenduntur, Matthæi 12. 12
Ex abundantia cordis os loquitur. Et ejuſdem 26. *Nam loquela tua manifeſtum te facit.* Item idem ibidem ait, quod aliqua animalia in aliquibus locis ſunt muta, quæ in aliis ſunt loquacia, ſicut exemplificat de apris, & de ranis, quæ in Macedonia mutæ ſunt, quæ tamen alibi voces edunt. Cicadæ etiam in Rheginо agro Italiæ ſunt mutæ, quæ ubique alibi ſunt clamoſæ. Sic verè multi ſunt, qui in una patria ſunt verboſi, in alia verò muti, & qui ubi timent, muti, & patientes eſſe noſcuntur; juxta illud Pſalm 37. *Ego autem ſicut ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.* Qui tamen, quando ſunt in loco ubi nihil timent, vocibus, jactantiis, derisionibus & manibus lætitiis efferuntur. Ezechiel. 33. *Aperto ore meo non filui amplius.*

CAP. XXI.

De Gutture.

GUttur *eſt extremitas canalium pulmonis*, ut dicit Conſtantin. Et *eſt guttur membrum longum, concavum, cartilagineſum, in duabus extremitatibus latum, & in medio magis ſtrictum, tribus canalibus compoſitum, & ad triplex officium deſtinatum.* Guttur enim habet cibos in corpus trajicere, vocem perficere, & aerem attrahere & ejicere, ut dicit idem Conſtant. Guttur corporis Eccleſiæ, eſt prælatus vel etiam prædicator, vel quilibet religioſus, vel juſtus. De quo in Pſ. 149 *Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum.* Talis enim debet eſſe concavus, per humilitatem; longus per perſeverantiæ longanimitatem; cartilaginoſus & durus, per patientiæ firmitatem, in extremis ſc. quantum ad exteriores, latus per charitatem, & libertatem. In medio verò, quantum ad ſe, ſtrictus per pœnitentiam, & abſtinentiæ parcitatem. Canalibus tribus compoſitus, per fidei ſanctæ Trinitatis veritatem; vel per votorum religionis triplicem obligationem. Et ad triplex officium deputatus, per triplicem, quam facit hominibus utilitatem, quia ſcilicet iſte habet corpus Eccleſiæ cibo doctrinæ vel eleemoſynæ paſcere, aerem devotionis attrahere, & in alios refundere, & vocem divinæ laudis promere, & diverſos ſonos divinæ doctrinæ aliis eructare. Prov. 18. *Veritatem meditabitur guttur meum, &c.* Ut ſic de tali gutture dicatur illud, Cantic 5. *Guttur ejus ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis.* Vel dic, quod guttur eſt locutio prædicatoris, quæ debet aliis eſſe lata, & ſibi ſtricta, dura & aſpera, & vocis, id eſt, cibi & aeris, id eſt, doctrinæ ſimplicis, groſſæ & ſubtilis, corpori Eccleſiæ adminiſtrativa, &c. Allega ut ſupra. In 2
gutture eſt unum membrum, quod lingua gutturis nuncupatur, quia ſcilicet ipſum guttur clauditur, & via arti tranſeunti vel ſtringitur, vel dilatatur, & ne corruptus humor vel corruptus aer, vel pulvis ſubintret guttur, huic obſtaculo præſervatur ſecundùm Conſt. Per guttur quod recipit cibos, intelligo voluntatem, quæ ſcilicet cibos deſideriorum mittit ad invicem. Per iſtam linguam intelligo timorem Dei vel etiam virtutem prudentiæ, quæ ſcilicet in medio voluntatis debet eſſe ſicut unum oſtium verſatile, quo ſcilicet via affectionibus bonis vel malis aperitur, vel reſtringitur. Virtus enim prudentiæ bonis aperit, & malis claudit, & maxim è uia niſi diſcretio voluntatem à ſuis appetitibus coerceret, ipſamq; clauderet, & reſtringeret, fortè corruptus aer vanæ ſuperbiæ, corruptus humor luxuriæ, corruptus pulvis avaritiæ, per cõplacentiam forſitan ſubintraret, qui mentem diverſis vitiis ſuffocaret. Ideo de illis qui non habent diſcretionis obſtaculo guttur

clauſum

clausum, sed ad omnia appetibilia expositum & apertum, dicitur in Psal.5. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Vel dic, quod talis lingua est temperantia, quæ loco & tempore debet guttur per abstinentiam stringere, & etiã ipsum (quando necessitas exigit) ad aliquas delitias dilatare. Vel dic, quod guttur est locutio, ubi janitor debet esse timor Dei, qui scil. istud guttur debet mendacio jactantiæ & adulationi claudere, veritati verò orationi & cõfessioni, & aliis bonis locutionib. aperire. Prov. 3. *Misericordia & veritas non deserant, circumda eas gutturi tuo.* Cùm igitur cibum & aërem habeat recipere, ut cibo stomachum possit reficere, & aëre cor possit refrigerare, ideo natura dedit sibi duas vias, scilicet unam qua cibus transit ad stomachum, & aliã qua pertransit ad pulmonis ventilabrum. Ista autem duplex via quoddam habet operculũ, quod dicitur epiglottum, quod alternatim utramq; viam potest aperire: & ideo quando aspirandum est, istud operculum viam stomachi ex toto claudit, & viam cordis & pulmonis aperit. Ecõtra autem quando comedendum est, in hora qua cibus trajicitur, via cordis & pulmonis aëri & spiritui clauditur, via stomachi cibis & potibus aperitur. Duæ enim viæ istæ nunquam simul possunt esse apertæ, imò si una aperta fuerit, alia necessariò clausa erit, ut dicit idem Const. Guttur, quod omnium ciborum saporem recipit, significat mentem, cui scilicet diversimodè sapiunt universa. Ista igitur in generali habet duo foramina, id est, duas affectiones, scilicet unam quæ est spiritualis, aliam quæ carnalis. Spiritualis est illa, per quam cibos bonorum spiritualiũ recipimus. Carnalis est illa, per quam cibos bonorum temporaliũ appetimus & optamus. Prima cooperatur ad cordis & animæ refrigerationem. Secunda verò tendit ad stomachi & ad corporis refocillationem. Prima est via, per quam ad cor, & ad voluntatem transeunt spiritualia. Secunda, per quam ibi subintrant per complacentiam temporalia. Ezech. 41. *Duo ostiola erant in templo.* Istis n. foraminibus & appetitib. dominatur epiglottum, per quod intelligo virtutẽ discretionis, quæ scilicet habet claudere, vel aperire, nunc unam, nunc aliam, & cordi nunc temporalia, nunc spiritualia ministrare, secundùm quod necessitas hoc requirit. *Ista est* enim *qua claudit & nemo aperit, qua aperit & nemo claudit.* Apocal. 3. Unum tamen attendendũ est, quod scilicet ista duo foramina non possunt esse simul aperta, quia scilicet homo non potest simul attrahere aërem & cibum, Deum & mundum, spiritualia & terrena, virtutes & vitia: quinimo si affectus cordis ad unum aperiatur, necesse est quod ad aliud obstruatur, quia qui haurire vult spiritualia, necesse est quod claudat animum ad terrena. Quia qui terrenis cor aperit, bonis spiritualib. ipsũ claudit, sicut enim dicitur Matth. 6. *Nemo potest duobus Dominis servire, aut enim unũ diliget, & alterũ odio habebit, aut uni adhærebit, & alium contemnet.* Item secundùm Const. cùm cibus & aër diversas habeant vias, ut dictum est, quia scilicet aër recipitur per tracheam arteriam, & cibus per alium latum canalem, qui dicitur Oesophagus, valde est periculosum & nocivũ. cùm cibus qui grossus est & corpulentus, per viam aëris se immittit, & cùm ad pulmonem & ad cor labitur & descendit, tunc enim via aëris intercluditur, & sic animal suffocatur. Sic verè charissimi, cùm aër & cibus, id est, bona spiritualia & terrena, duabus incedant viis, & duo occupant loca, quibus scilicet spiritualia tendere debent ad cor, temporalia verò ad bursam, valde est animæ magnum periculum, quando cibi bonorum temporalium viam spiritus & virtutũ ingrediuntur, scilicet viam cordis, quando scilicet per avaritiam & affectum illa temporalia ad cor tendunt. & metas suas excedunt, quia scilicet tunc viam sancti spiritus & gratiæ intercludunt, & cor per avaritiam attingunt, & suffocant & subvertunt. Cavendum est igitur, ne dum cibus bonorum temporalium possidetur, ad cor per complacentiam aut per dilectionem ejus nimia derivetur, quia sicut dicitur Eccles. 10. *Nihil est iniquius quàm amare pecuniam.* Ideo bene docet David in Psalm. 61. Dicens: *Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* In gutture generatur infirmitas, quæ dicitur squinantia, quæ fit quando humores fluunt à capite ad guttur, & ibi faciunt apostema. cujus compressione intercluditur via spiritus & aëris, & via cibi, & sic non potest homo nec comedere nec respirare. In squinantia enim ita constringuntur nervi maxillarum, quod vix potest etiam cum instrumento os ipsius aperiri; quapropter necesse est velociter hominẽ suffocari. Sic verè quandoq; fit, quod si humores vitiorum quandoque in apostema multiplicantur & augmentantur, solent gutturmentis per verecundiam stringere, & confessionem spiritualẽ impedire. Maxillas etiam devotionis taliter quandoq; constringunt, quod comestionem & aditum ciborum spiritualium scilicet verbi Dei impediunt atque tollunt. Tales igitur qui per verecundiam non confitentur, & qui per indevotionem cibos doctrinæ comedere dedignantur, de facili ipsi suffocantur, & morte perpetua moriuntur, ita quod talis potest dicere illud 2. Paralip. 36. *Incurvatus sum malo vinculo ferri, & non est mihi respiratio.* Squinantia aliquando ita accidit in gutture, quod tota latet interius, & tunc sine remedio est mortalis, aliquando tamen cum diligentia potest curari. Aliquando tamen ex toto apparet exterius, & tunc facilius medicatur. Si verò infirmitas peccati, quæ guttur animæ ne per confessionem loquatur, tenet linguam, tripliciter est distincta. Quædam enim ex toto intra in conscientia, ita quod nihil exterius potest apparere, sicut est in illis, qui peccata sua celant, ipsaque per confessionem in nullo manifestant. Et ista procul dubio est mortalis, quia sicut dicitur Proverb. 28. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.* Alia autem partim apparet, partim latet, sicut est in illis, qui aliquando bene confitentur, verumtamen non plenè. Et ista per industriam medici scil. Sacerdotis, scientis scil. materiam de profundo conscientiæ extra ad confessionem bonis inductionibus educere, potest recipere ad sanitatem. Alia autem est quæ exterius apparet ex toto, sicut in illis qui peccata sua exterius confitentur, ita quod nihil interius retinetur. Et ista pro certo de facili sanatur, & sibi ex Dei misericordia sine periculo subvenitur, quia sicut dicitur Prov. 28. *Qui confessus fuerit, & dimiserit peccata sua, misericordiam consequetur.* De aliis passionibus gutturis sc. de raucitate & similibus, vide infra.

CAP. XXII.

De Collo.

COllum *est membrum, per quod caput sustentatur, cujus pars anterior gula, posterior verò cervix & cerebri via,* secundùm Isidorum appellatur. Est autem collum membrum rectum, rotundum, erectum, osseum & nervosum. Osseum enim est, ut sit forte caput ad sustinendum. Maxima enim fortitudo quorundam animalium est in collo, sicut patet de bove, urso, & leone. Nervosum etiam fuit, ut esset mobile & vertibile juxta votũ, prout dicit Constanti. Collum moraliter loquendo, signat virtutem spei, quæ rectè est collum animæ virtuosæ. Ista est enim media inter corpus & caput, id est, inter mentem & Deum. Sursum enim erigitur cœlestia affectando, ad Coloss. 3. *Quæ sursum sunt, quærite.* In amore rotundatur, mentem in Deum circulariter reducendo. Per justitiam rectificatur, rectè scil. & cum meritis de Deo sperando. Per constantiam fortificatur, patienter tolerabilia pro Deo sustinendo. Per diligentiam nervificatur, per bona opera se movendo. Quia proculdubio spes nostra debet esse mobilis per bonorũ operum diligentiam, & fortis per constantiam & patientiam. Job. 41. *In collo ejus morabitur fortitudo.* Ut sic animæ dicatur illud Cãtic. 4. *Sicut turris David collum tuũ, quæ ædificata est cum propugnaculis.* Vel dic, quod collum Ecclesiæ est prælatus, qui inter caput & corpus, id est, inter Deum & populum est medius. Iste ergo per justitiam debet esse rectus, per fidem rotundus, per clementiam suavis & planus, per spem & contemplationem erectus, per utilitatem nervosus, per constantiam osseus, per patientiam vigorosus. Cant. 7. *Collum tuum sicut turris eburnea.* Vel dic, quod collum animæ, quod habet sustinere omnia põdera est fortitudo & patientia, quæ pro certo debet esse in homine ossea & nervosa, ne succumbat oneribus vel tribulationibus, quæ contingunt, & ut onus Dei mandatorum faciliter toleretur, quamvis Neemiæ 3, dicatur, *quod principes & magistratus non supposuerũt colla sua in opere Domini.* Generaliter omne animal habens tibias longas, habet collum longum. Patet de camelo inter animalia, de grue inter volatilia, & econtra, ut cõmuniter illa quæ collum habent oblongũ, habent etiã tibias longas exceptis omnib. natãtibus, sicut est cygnus. & anser, quæ quãvis habent colla longa, tibias habent breves. Tibiæ quæ sunt finis corporis significant perseverantiam. Colla verò quæ sursum eriguntur, significant spem & affectionem, orationẽ etiam & devotionem. Quia proculdubio istud est generale, q. illi qui longũ & excelsum usq; ad interiora velaminis paradisi habent collum spei, affectionis, devotionis, & orationis, longas etiã habent tibias perseverantiæ & durationis, quia sc. commune est, quod illi in gratia longius perseverãt, qui collũ spei ad Deũ altius elevant, & qui per spẽ, affectionẽ, orationẽ & devotionẽ, mentem magis extendunt ad Deum & exaltant. Unde illud prædictũ Cantic. 7. *Collum tuum sicut turris eburnea.* Ista fallũt in natatilib. i. e. in personis in deliciis viventib. quia sc. tales habẽt longum collũ spei & inanis fiduciæ, quia sc. ipsi sperãt habere sine operib. paradisũ, & tamẽ ipsi habent

valde breves tibias perseverantiæ. Tales n. non perseverant, & tamen paradisum cupiunt atq; sperant, cùm tamen de ipsis dicatur illud Job. 40. *Spes ejus frustrabitur eũ, & videntib, cãdit præcipitabitur.* Vel si vis dic, quod crus & collum est doctrina, quia sc. in collo est vox. Crus igitur & collum debent invicem coaptari quia sc. vita & doctrina debent invicem comparari, & unum alteri similari, ut sc. cum longo collo magnæ doctrinæ, sit longum crus etiam magnum & eminentis vitæ, ut qui magno crure bonæ vitæ non polleat, etiam habere collum longum solennis doctrinæ non audeat. Cujus tamen contrarium est in natatilibus, id est, in hypocritis, qui more cygni exterius sunt albi, & interius nigri, quia sc. in istis crura collo, i.e. vita doctrinæ non respondent Quia dato q. habeat collum magnum, i.e. malam eloquentiam atq; vocem, ipsi tamen habent crus breve, id est, ineptam existentiam atque vitam, quia scilicet isti sciunt magna dicere, & pauca facere, quia sicut dicitur
3 Matth. 23. *Dicunt, & non faciunt.* Maxima fortitudo quorundam animalium est in collo, sicut patet de bobus, ursis, & leonibus. Et ideo generale est, quod collo ligato. & colli fortitudine superata, quodcunq; animal est infirmum. Quapropter qui bene vult animal in sua jurisdictione tenere, necesse est collum ipsius alligare. Per collum intelligo locutionem. Vox n. in collo formatur. In ista autem est maxima animæ fortitudo, quia scil. nunquam potest à diabolo subjugari, quamdiu libera est ad clamandum, hoc est dictum, ad peccata sua confitendum, & ad Dei auxilium invocandũ Job. 41 *In collo ejus morabitur fortitudo.* Diabolus igitur summè nititur istud collum per verecundiam ligare, ne confiteamur & oremus, & per malã complacentiam & finalẽ impœnitentiam stringere, ne de ipsius manibus fugiamus. Dicit ergo diabolus illud,
4 Hier. 27. *Fac tibi vincula & cathenas, & pones eas in colle tuo,* qui enim talibus cathenis alligatur, de subjectione diaboli non faciliter liberatur. Ideo consulitur animæ peccatrici, Esaiæ 52. *Consurge Hierusalem, solve vincula colli tui captiva filia Sion.* Aves ut communiter quæ collum habent forte, volant extenso collo. Sic verè aves, id est, volatiles superbi, solent erecto & extento collo incedere, & etiam in collo cordis superbiam denotare. Esa. 3. *Elevatæ sunt filiæ*
5 *Sion, & ambulaverunt extento collo.* Animalia pulmone carentia carent collo, patet in natatilibus & piscibus, quæ non habent pulmonem, quod patet, quia non spirant, & ideo in ipsis non est collum à corpore distinctum. Pulmo, quia aëtem attrahit & cor refrigerat, devotionem & contemplationem significat, collum per quod vox exit, prædicationem. Illi igitur qui pulmonem non habent, collo carent, quia pro certo illi qui virtutem devotionis non habent, & Spiritum sanctum pro cordis refrigerio attrahere nesciunt, prædicationis officio nullatenus digni erunt. Unde Job. 30. *Quis circumdedit collo equi hinnitum;* quasi dicat indignus est,

Cap. XXIII.

De Humeris.

1 HUmeri *sunt illa membra, quæ immediatè collo & capiti subjiciuntur.* Et dicuntur humeri in hominibus, armi verò in animalibus. Spatulæ verò dicuntur quædam lata ossa, quæ in iisdem armis vel humeris sunt inserta. Et sunt humeri necessarii, ad cordis & membrorum vitalium defensionem, brachiorum & pectoris colligationem, supputationem, & quorumcunque onerum sustentationem. Sunt enim humeri membra ossea & nervosa, & ideo fortia, & portandis oneribus opportuna, sicut dicit per omnia Constantinus. Per humeros Ecclesiæ intelligo milites & homines militares, qui scilicet post caput & collum, id est, post prælatos, qui more capitis debent regere, & religiosos seu clericos, qui instar colli habent vocem & cantum divinæ laudis dicere atq; promere, altiorem in Ecclesia tenent locum. Ista enim membra, spirituales viros, id est, Ecclesiasticos tenentur defendere. Colligationem inter pectus & brachia, i e. amicitiam & concordiã inter regulares & sæculares tenentur facere: Collum & caput, id est, prælatos & religiosos tenentur supputare, & eis etiam deferre, & onera quarumcunq; tribulationum & laborum pro Christo & Ecclesia tenẽtur viriliter tolerare, Esa. 9, *Factus est principatus super humerũ ejus.* Tamen istud est contra multos milites, qui magis sunt proni ad discordiam, quàm ad pacem. De quibus dicitur Job 31. *Humerus meus à junctura cadat.* Qui etiam non sunt parati ad onera pœnitentiæ, vel Christi militiæ sustinendum, sed magis ad quiescendũ. Unde Esaiæ 14. *Onus illius ab humero tolletur.* Vel si vis, per humeros animæ, intellige virtutes obedientiæ, fortitudinis & constantiæ. Istæ sunt n. quidam humeri, qui omnib. oneribus pœnitentiæ & tribulationum debent subjici, & à quibus omnia gravia debent æquanimiter pro Domino tolerari, Eccl. 6. *Subjice humerum tuũ & porta,* quamvis de inobedientibus, & delitiosis, & impatientibus, & onera pœnitentiæ & tribulationum sustinere dedignantibus, dicatur illud Neemiæ 9. *Dederunt humerũ recedentem & cervicem suã induraverunt nec audierunt.* Humeri quandoque patiuntur, propter nimiam fatigationem, contra quod est remedium, facere de oleo fomentationẽ, sicut de humeris elephantis dicit Arist. Patiuntur etiam delocationem, & id propter alicujus mali humoris inter juncturas ipsius fluxum & immixtionem. Generale est enim in omni membro, quod quando superfluus humor inter juncturas immittitur, dolor qui gutta dicitur, generatur. Tales dolores quandoque patitur homo. Quando enim dolet & impatiens est, de nimia laborum & tribulationum afflictione, tunc sanatur olei consolationis inunctione. Quandoq; patitur errorem fidei, & inconstantiæ delocationem; & quandoq; malorum humorum, id est, falsorum amicorum in junctura & copula amicitiæ, aggregationem & confœderationem. Quando n. malus humor, id est, malus homo in junctura membrorum, i. e. amicitia & societate bonorum admittitur & colligitur, sæpe fit, quod multi dolores, multa damna & incommoda, propter eum generantur, Psal. 106. *Turbati sunt à vexatione malorum, & dolore.* Vel dic, quod superflui humores sunt divitiæ vel delitiæ, quæ in juncturis animi se per complacentiam imponentes, dolorum et sollicitudinum, infirmitatum etiam et vitiorum omnium sunt origo.

Cap. XXIV.

De Brachijs.

1 BRachia, secundum Isidorum, dicuntur à bari Græcè, quod est forte Latinè, eo scilicet quod in brachiis sit maxima fortitudo. Constantin. Brachia ex duobus fortibus ossibus invicem concatenatis & junctis, & cum fortissimis nervis humero desuper colligatis. Et sunt brachia flexibilia, quo ad motum, juxta voluntatis arbitrium habilia. Nervosa sunt etiam & parum carnosa, fortia tamen & ossea. Fortitudo autem eorum ad multa valet, sc. ad portandum, ad elevandum, ad erigendum, ad constringendũ, ad repellendũ seu defendendum, ad impugnandũ seu percutiendum, ad operandũ seu etiã laborandũ. Per brachia potest intelligi virtus bene operandi, vel etiam animi fortitudo. Igitur duo sũt animæ brachia, i.e. duplex fortitudo, videlicet una qua mala sustinentur, alia qua bona perficiuntur. Et quælibet istarũ habet duo ossa, i.e. duas principales virtutes, ex quibus constat. Primũ os, est spes præmiorũ. Secundũ verò est timor tormentorũ. Ista n. sunt duo ossa, quæ juvant fortitudinem ad adversa viriliter sustinendũ & ad bona viriliter peragendum. Brachia igitur fortitudinis nostræ debent esse flexibilia, ad Deo & prælatis obediendum, & nervis perpetuæ charitatis cum Deo colligata, & ad omnia opera sua ad laudem ipsius exequendum. Et sic ista fortitudo se extendit ad portandum pro Deo onus tribulationũ; ad levandum & desperatos beneficiis consolationum, ad erigendum mentem propriam per spem æternam delectationum, ad constringendum nobis proximos, per amplexum charitatis & dilectionis. Item ad repellendum malorum injustitiam, ad defendendum justorum innocentiam; ad impugnandum spiritualium hostium violentiam, & ad operandum omnium bonorum actuum redundãtiam. Ad ista enim omnia se debent extendere brachia fortitudinis nostræ, ut sic anima possit dicere Deo illud Ps. 17. *Qui docet manus meas ad prælium, posuisti ut arcũ æreum brachia mea.* Vel dic, quod brachia Ecclesiæ sunt viri justi, & maximè principes vel prælati, qui per charitatẽ debent esse bini, & nervis charitatis cõcordiæ simul juncti, qui per virtutem debent esse nervosi, & per delitias parum carnosi, ad omnia bona opera vigorosi. Isti n. debent lapsos erigere, malos reprimere, bonos defendere, mala sustinere, & bona facere. Ut sic de bono prælato dicatur illud Ps. 76. *Redemisti in brachio populũ tuũ, filios Iacob, & Ioseph.* Vel per brachia intellige Christum, qui ab humeris, id est, Deo patre dependet, & qui duobus ossibus, scil. humanitate & divinitate constat, qui parum fuit carnosus per voluptatem, fortis autem, id est, virtuosus contra diaboli potestatem. Iste igitur fuit fortis mala sustinendo, bona faciendo, hostes superando, & peccatores misericorditer liberando, Psal. 88. *In brachio virtutis tuæ depressisti adversarios meos.* Ossa quæ constituunt brachia, sunt fortia, concava, medullosa, nervosa, & in suis extremitatibus cartiliginosa. Fortia dico, ne faciliter frangantur. Concava, ne nimis ponderarent, & à motu impedirent. Medullosa, ut

inde

inde & nervi & arteriæ mitterentur. Nervosa & cartilaginosa, ut de facili moverentur, & in vertebris verterentur. Talia ossa debēt esse boni subditi, & maximè religiosi vel ecclesiastici, quia scilicet isti debent esse fortes & constantes, ne per impatientiam frangātur. Concavi & spiritualiter pauperes, ne pondere terrenorū premantur. Medulloſi & compatientes, ut per eorum devotionem & clementiam alii circumstantes ab eis spiritualiter vegetentur. Nervosi etiam & cartilaginosi, id est, mobiles & vertibiles, ut ad votum Dei vel prælati obediendo, & bene operando, faciliter moveantur. Vel dic, quod isti debent esse fortes ad sustinendum, concavi ad omnia charitativè continendum, medulloſi ad piè omnibus subveniendum, vertibiles ad cito superioribus obediendum. Esa. 15. *Brachia ejus populos judicabunt* Alia sunt animalia aquea, quæ habent brachia sine ossibus, sicut sunt polypi & sæpiæ & similia. Sic verè in Ecclesia multi sunt, qui in brachiis ossa habere non videntur, quia scilicet nihil fortiter operantur, imo videntur habere brachia, quia scilicet non nisi carnaliter conversantur. 2. Paral. 32. *Cum eis est brachium carneum.* Brachia vicinitatem & carnalitatem cum capite & cerebro videntur habere, & ideo quodam sensu naturæ, sine deliberatione, contra ictus ferientium pro capite se opponunt. Sic verè boni Christiani cerebro, id est Christo, & capiti, id est, ejus fidei debēt esse familiares & vicini, & eis per gratiam contigui & conjuncti. Et ideo pro isto cerebro & capite, id est, pro Christo & fide sua se debent opponere, & tyrannis & idololatris obviare, & si necesse fuerit, ictus & motus jacula, non vitare. Quod etiam de prælatis debet esse, quia pro certo capite suo, id est, pro ecclesia sua, & pro membris, id est, pro subditis se debent opponere, & pro ipsis (cùm necesse est) damna & verbera sustinere. 1. Eldræ 4. *Prohibuerunt eos in brachio & robore.* Brachia quia cordi sunt vicina, & ab eo venas & sanguinem, & etiam arterias et pulsum recipientia solent ipsius cordis dispositionem ostendere, et ipsam exterius tangentibus medicis declarare. Brachia sunt opera. Cor verò significat mentem et voluntatem. Igitur per brachia cordis dispositio ostenditur, quia constat quod per exteriora opera, qualis sit voluntas exterior, declaratur. A corde enim derivatur pulsus ad brachia, et à mente descendit virtus ad opera: et ideo qui pulsum brachiorum, i. motū exteriorum morū bene attenderit, si in corde sit sanitas vel infirmitas, cito noscit. Unde Gregorius dicit q. per hæc quæ foris apparent, quid intus lateat, aperitur. & Sapien. 13. *Operibus attendentes, cognoverunt quis esset artifex.* Brachia quando corpus infirmum est, pro corrupto sanguine extrahendo, solent vulnera recipere, et ipsa in patientia sustinere. Sic enim pars sinistra patitur, et brachium dextrum vulneratur, et sanguine suo evacuatur, ut sic possit sinistræ parti corporis subvenire. E converso autem si dextra patitur, brachium sinistrū pro ipsius remedio vulneratur, et suo sanguine vacuatur, nisi fortè materia fuerit venenosa, quia tum ad partem oppositam non trahitur, sed per illam partem, in qua est passio, extrahitur, ne fortè per illam cor vel aliud membrum nobile vulneretur, sicut in libro de phlebotomia dicitur et cavetur. Corpus mysticum est ecclesia, in quo proculdubio brachium dextrum est ipse Christus, mediante quo pater operatur omnia. Eccles. 36. *Glorifica manum, & brachium dextrum.* Brachium autem sinistrum est genus humanum, quod proculdubio à principio fuit infirmum, et ideo pro ipso sanando necesse fuit dextrum brachium, id est, Christum Dei filium vulnerari, et suo sanguine vacuari. Igitur si ipsum dextrum brachium, id est, Christum in persona ecclesiæ suæ, vel pauperum infirmari contingat, nos sinistri, qui jam facti sumus sani, non debemus timere sanguinem nostrum effundere scilicet pro Christo vel pro ecclesia, martyrium etiam si necesse fuerit sustinendo, vel sanguinem etiam nostræ substantiæ temporalis pro ipso in persona pauperum evacuare, eisdem eleemosynas conferendo, ut sic cuilibet, tali dicant pauperes illud Esa. 33. *Esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.* Vel dic, quod in corpore ecclesiæ brachium dextrum sunt prælati vel religiosi, et clerici, sinistrum verò sunt sæculares et laici. Igitur isti debent alter alterius infirmitates portare, et alter pro salute alterius percussionem, et sanguinis temporalis substantiæ minutionem sustinere, dum tamen per unius læsionem, possit pars alia remedium reportare. Istud tamen quandoque debet deficere in illis, qui habent materiam venenosam, id est, in peccatoribus iniquis, qui aliis sunt venenum. Pars enim sana virorum non debet pro talibus mala pati, quia ex beneficiis talibus concessis, sequerentur incommoda ampliora, quia scilic. tales quanto magis prosperantur, tanto aliis damna inferunt graviora. Esa. 26. *Misereamur impio, & non discet facere justitiam.* Tales igitur, non pro ipsis alii sunt feriendi, & in sua impietate ab aliis dimittēdi, & deinde censura justitiæ feriendi, juxta illud Apostoli ad Gal. 6. *Unusquisque onus suum portabit.* Brachia mutuo sibi inserviunt, & pro infirmitate membrorum vulnerari se permittunt, & percutientibus ut sanentur alia acquiescunt. Cum corde secundùm Galenum, specialem amorem trahunt, & ideo quicquid cor diligit, etiam brachia diligunt, & ad amplexum illius se extendunt, & quod à corde diligi sentiunt, quanto vicinius possunt, cordi applicant, & constringunt. Brachia sunt prædicatores & prælati, qui scilicet corpus ecclesiæ habent ab hæreticis & tyrannis defendere & servare. Dico igitur, quod tales sibi mutuo servire debent, & tam temporaliter quàm spiritualiter ministrare. Cor, i. e. ipsum Deum qui est principium vitæ, debent diligere, & quicquid etiam Deus diligit, i. e. ipsos homines (de quibus scriptum est Sap. 11. *quod diligis Deus omnia quæ sunt, quoniam sua sunt*) debent ipsi similiter amare, & amplexu charitativo amplexari & cōstringere, & ipsi cordi, i. Deo exemplis astringere, & spiritualiter applicare. Generale est enim quod omnis amicus quicquid amatur ab amico diligit, & etiam ipsi amico fortius per dilectionem copulat & constringit. Sicut in gnosticis dicitur, denudatio & inquisitio brachiorum, est in acutis infirmitatibus signum mortis. Sic verè quando homo per jactantiam denudat, publicat & ostentat opera sua; & maximè quando est infirmus & peccator, utpote quando gloriatur in operibus vitiosis, signum est mortale, quia scilicet tales raro ad vitam gratiæ redeunt, imo quasi communiter tales mortem æternam incurrunt. Isti sunt de quibus dicitur Esa. 3. *Peccata sua, quasi Sodomam prædicaverunt, nec absconderunt.*

Cap. XXV.

De Manibus.

MAnus, secundùm Isidorum dicitur quasi munus, quia scilicet maximum munus corporis est ipsa manus. Et est dextera, quæ dicitur à dando, & sinistra, quæ dicitur à sinendo. Dextera enim dat socio signum pacis, sinistra verò cùm parum faciat, tamen res fieri permittit & sinit, & sic dextera à dando, sinistra à sinendo, secundùm Isidorum, nomen sumunt. Palma etiam dicitur manus extensa, pugnus verò dicitur manus clausa. Et dicitur pugnus à pugilo, & palma à palmæ ramis, qui semper sint extensi. Cùm igitur manus dicatur corporis munus, videtur quod per manum potest munificentia designari. Ista enim quandoque est dextera, pacem aliis faciendo: quandoque pugnus, se claudendo & retrahendo: quandoque palma, se extendendo, & per eleemosynam & beneficium pauperibus dilatando. Proverbior. 31. *Palmas suas extendit ad pauperem, & manus suas aperuit inopi.* Manus secundùm Constan. est magnum corporis juvamentum, & etiam ornamentum, & principale motus & operis instrumentum. Et constat manus ex pluribus ossibus in figura dissimilibus & diversis, solidis tamen, & invicem concatenatis & connexis secundùm Constan. Manus animæ sunt bona opera, quia scilicet per manum, qua omnia facimus, generaliter operatio designatur. Psal. 88. *Firmatur manus tua, & exaltetur dextera tua.* Manus igitur, id est, operationes nostræ, debent ex pluribus ossibus, i. plurib. virtutibus constare, quia scilicet firmæ & solidæ debent esse, & invicem in compositione manus, id est, operis manualis, convenientes & connexæ. Et sic talis manus, non solum erit necessarium juvamentum, imo etiam opportunum & congruum ornamentum. Psal. 88. *Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confirmabit eum.* Secundùm Aristot. lib. 4. de partibus animalium, manus non est unum instrumentum, sed multa. Creatio enim manus conveniens est multis & variis operationibus, & ideo potest homo uti sola parte, vel duabus vel pluribus, secundùm plures modos. Et ideo est manus extensa & divisa in plures articulos & digitos, inter se varios & diversos, alios quidem parvos, alios medios, alios magnos; ut sic per eos nimia, media & maxima retinere valeret. Prælatus in ecclesia, est sicut manus in corpore. Iste enim manus Domini, quæ pro toto corpore ecclesiæ debet laborare, & alia membra defendere, pascere & juvare. Unde de Prælato potest dici Domino illud Psalm. 108. *Sciant quia in manu tua hæc, & tu Domine fecisti eam.* Igitur talis manus non debet esse unum instrumentum, sed multa. Debet enim prælatus se diversis & oppositis operibus coaptare, & diversis diversimodè conformare 1. ad Cor. 9. *Omnibus omnia factus sum.* Prælatus enim

enim debet diversos digitos & varia operandi genera habere, ut sic secundùm diversos modos agendi, possit & parvos & magnos manu tenere, & sub regimine justitiæ continere; ut sic de manu tenentia boni prælati possit domino dici illud Ps.94. *In manu tua Domine omnes fines terræ.* Nulla enim manus, nullus potest bene manu tenere subditos, nisi in sua manu tenentia secundum diversitatem personarum, multos & varios servet modos, & sicut videmus quod manus est habilis ad aperiendum, & extendendum, ad claudendum & contrahendum, ad operandum & laborandum, ad percutiendum & impugnandum, ad defendendum & ad ictus alios repellendum. Sic verè quandoq; prælatus debet esse manus extensa, per liberalem retributionem. Ps.54. *Extendit manum suam in retribuendo*, manus clausa scilic. indignis & peccatorib. per suorum beneficiorũ talibus denegationem: manus laborans, per bonam operationem: manus percutiens, per malorum castigationẽ: manus obvians & repugnans, per nequitiæ malorum repressionem. Et sic de tali manu poterit dicere quilibet subditus illud
4 Eze.3. *Manus autem Domini erat mecũ confortans me.* Vola est interior pars manus, concava & plana, quæ hoc habet proprium, quod nunquam pilescit, perpetuò permanet nuda pilis. Est etiam vola summè sensibilis, & in ea viget potissimè sensus, tactus, & (quod valde est mirabile (secundũ Plin. scorpio, cũ alias partes pungat & lædat, nunquam potest lædere volam manus. Ego etiam vidi hominem, qui à casu fuerat hoc expertus. Manus Dei est Ecclesia, qua scilicet mediante ipse salvandos in statu gratiæ manu tenet, juxta illud Sap. 3. *Justorũ animæ in manu Dei sunt.* Quæ etiam manus ex diversis & dissimilibus ossibus & digitis, id est, personis cõstat. In ista igitur manu, viri religiosi & devoti obtinent locum volæ, qui scilicet ipsi sunt plani per veritatem, cóncavi per humilitatem, sine pilis per spiritualem paupertatem, & per temporalium raritatẽ, & sine læsione scorpionis, id est, dæmonis per omnimodam sanitatem. Quia scilicet tales debent pilos divitiarum nunquam aggregare, sed ipsas continuè erogando, debent depilati & pauperes semper esse, & sic punctionis diabolici scorpionis, divino freti auxilio, poterunt præjudicia devitare. Ita quod talibus
5 dicetur illud Luc.10. *Ecce dedi vobis virtutẽ calcandi super serpentes, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Manus, sicut etiam cætera mẽbra, sunt duplices seu binæ, dextra videlicet & sinistra. Dextra autem levior & fortior est ad laborandum, propter abundantiam coloris, in dextra potius abundantis. Et circa hoc possum addere, quod dicit Solinus in libro suo de mirabilibus cap. 5. quod parti dexteræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major. Unde altera gesticulationibus promptior, altera oneribus ferendis accommodatior est. Et ideo læva dicitur à levando & portando. Et inde est, quod in parte læva portat miles ensem & scutum, pharetram & arcum, ut dexera sit expeditior ad agendum. Dic quod in corpore ecclesiæ duæ partes seu duæ manus sunt religiosi, & clerici. Clerici enim & prælatus sunt manus dextra, quia sci. isti debent esse facilis & fortis motus & laboris, per activam, ad bona opera faciendum, & ad ecclesiæ negotia ministrandum. Religiosi verò sunt manus sinistra, ad sinistram enim positi sunt extra mundum, & ideo istis debet inesse major firmitas constantiæ & patientiæ ad onera religionis sustinenda, & ad mundi tribulamina perferenda, ut sic de tali utraque manu Dei dicatur illud Psal.88. *Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua.* Quia scilicet dextera clericorum & prælatorum ad bona opera debet exaltari. Manus autem, supple sinistra contra terribilia debet confirmari. Vel dic, quod pars dextera est prosperitas, sinistra verò adversitas. Igitur in dextera prosperitatis, debet esse agilitas major ad bene operandum, in sinistra verò adversitatis, debet esse firmitas amplior ad mala sustinenda: quia scilicet illi qui prosperantur, cum eis facultas superat, debent bona opera facere. Illi verò qui adversantur (cùm sit necessarium) debẽt (ne succumbãt) firmitate constantiæ præpollere. Et sic isti erunt sicut *illæ duæ olivæ* Zac.4. *quæ stabant una à dextris, & altera à sinistris candelabri aurei.* Vel dic, quod pars dextra significat Ecclesiasticos, sinistra verò laicos; quia sc. ad sinistros & laicos pertinet onera negotiorum tollere, & etiam arcum, scutum & pharetram accipere, & pro republica debellare, ut pars dextera, scilicet populus ecclesiasticus, possit in suis spiritualibus operationibus liber esse, quia scilicet laici debent facere temporalia, ut clerici vacent ad spiritualia.

6 Ad Galat.6. *Unusquisque onus suum portabit.* Teste Galeno, multi inveniuntur viri, qui utraque manu utuntur pro dextera. Hippocrates verò dicit in Aphorismis, quod mulier nunquã potest fieri ambidextra, quod accidit in viris propter caloremabundantem. in mulieribus verò econtrario, propter frigidatem dominantem.

Per partem dexteram, quæ est nobilior, & calore charitatis fervention, intelligo virtutem contemplativam. Per sinistram activam, quæ scilicet debet esse oneribus & laboribus accommodatior, quamvis igitur ratò accidat, tamen quandoque invenitur homo, id est, vir perfectus qui est ambidexter, quia scilicet ipse est in dextera & in sinistra, id est, in contemplativa & activa, in spiritualibus & temporalibus circumspectus, sicut sunt perfecti viri & prælati, qui in utroque laudabiliter se habẽt. Figurati in illo judice Israel, qui dicebatur Aioth, & interpretatur nobilitas, vel glóriatio, de quo dicitur Judic.3. *quod utraque manu utebatur pro dextera*, quia scilicet ut dictum est, tales prælati & judices, qui in moribus sunt nobiles & generosi, sicut & in dextra spiritualium, & in sinistra temporalium virtuosi. Quod utique in mulieribus, id est, imbecillibus & imperfectis hominibus nunquam invenitur, nunquam enim fiunt ambidextri, quia ut communiter inter eos illi qui in dextera, id est, in regimine spirituallium sunt fortes, in sinistra temporalium sunt penitus inexpertes. Econverso illi qui sunt viles in temporalibus, pari ũ valent in spiritualibus. Sicut enim videmus quod quidam inveniuntur homines, qui sinistram manum habent fortiorem quàm dexteram; sic multi inveniuntur qui melius sciunt operari in sinistra temporaliũ quàm in dexteris spiritualium, quia scilicet temporalia optimè sciunt regere, in spiritualibus verò nesciunt aliquid viriliter facere. Breviter igitur patet, quod tria sunt genera personarum diversimode operantium, videlicet peccatores & mundani, qui de sinistra faciunt dexteram, quia sci. fortes sunt ad temporalia, non ad spiritualia. Item simplices & religiosi, quia solũ sunt potentes in dextera, & nihil in sinistra, quia sc. solùm valẽt in spiritualibus & nihil in temporalibus. Item prælati perfecti & virtuosi, qui sc. sunt ambidextri, in utraque sci. parte fortes, & in spiritualibus & temporalibus sapiẽtes, de quibus potest dici illud Judic.20. *Erant viri fortissimi sinistra, ut dextera præliantes.* Vel dic, quod dextera pars significat fœlicitatem æternam, sinistra verò prosperitatem terrenam Prov.3. *Longitudo dierũ in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ & gloria.* Igitur dico, quod inveniuntur quidam, qui utraque manu gaudent, sicut fuerunt Sancti. qui & temporaliter & æternaliter prosperati sũt, qui & divitiis & temporalibus ita usi sunt, quod etiam cœli divitias impetrarunt, sicut beatus Ludouicus, & similes. Alii verò sunt, qui in sinistra temporalium parum potuerunt, & ibi defectus plurimos habuerunt, & tamen in dextera cœlestis gloriæ claruerunt, sicut communiter sunt omnes justi. Alii autem sunt qui solùm sunt potentes in sinistra mundanæ prosperitatis, nihil tamen poterunt in dextera æternæ fœliciratis, sicut generaliter sunt omnes divites peccatores, qui multa possunt temporaliter, nihil tamen poterunt spiritualiter, quia sci. tales sinistrales à Christo maledicentur, & à dexteræ consortio sejungentur, quia sicut dicitut Prov.4. *Viæ quæ à dexteris sunt novit dominus: Perversæ autem viæ à sinistris sunt.* Manus diversimodè patiuntur. Patiuntur enim contractionem, arefactionem, postulationẽ, scissionem, vermium corrosionem, pruritum, & titillationẽ, tremorem & vacillationem, junctuarũ dislocationem, & chiragricã passionem. Sic verè manus, id est, operatio nostra seu virtus operativa nostra, multos quandoque patitur defectus. Ibi enim generativa contractio avaritiæ & parcitatis, quæ impedit ne manus ad eleemosynas extendatur. Ibi generatur arefactio corporis & desidiæ, qua manus à motu bonorum operum retardatur. Ibi gignitur postulatio & inflatio superbiæ seu inanis gloriæ, qua homo in suis operibus gloriatur. Ibi accidit scissio schismatis & discordiæ, qua ipsum opus ab unitate & integritate sua variatur. Ibi contingit corrosio vermis, alienæ detractionis & invidiæ, qua opus ipsum mordetur & laceratur. Ibi invenit pruritus alienæ adulationis & fallaciæ, qua ipsum opus scalpitur, & adulatoriè commendatur. Ibi generatur timor dubietatis & infidentiæ, qua ipsum opus prætrimore difficultatis impeditur, Ibi accidit dislocatio casus & desistentiæ, qua ipsum opus prætermtttitur & interpellatur. Ibi accidit chiragra & dolor articulorum, i.e. vitium impatientiæ, quod ex difficultate operum generatur. Talia igitur vitia circa manus & opera nostra accidunt, ipsaque diversimodè vitiant, maculant & corrumpunt, ut sic de talib. possit dicere quilibet illud Job.31. *Manibus meis adhæsit macula.* Si homo vetat se econtrario, statim omnia 8
quæ sibi erant dextera, fient ei sinistra, & econverso. Vestes etiam & calcei invertentur, illa quæ pro membris sinistris erant, dextris applicantur, & etiam econverso. Sic verè si quis de bono in malũ

versus

versus fuerit & mutatus, statim dextera sibi in sinistra mutantur, in quantum illa quæ sibi primò bona & utilia videbantur, scilicet spiritualia, nunc sibi mala & aspera reputantur. Et econverso etiam sinistra & dextera, in quantum bona terrena & vitia sibi fore judicat meliora. Unde Job. 6. *Anima furienti quæ amara sunt, dulcia esse videntur.* Idem autem dic de illis, qui convertuntur de malo in bonum, quia scilicet totus suus in contrarium vertitur appetitus.

CAP. XXVI.

De Digitis.

1 DIgiti secundùm Isidorum dicuntur à decem, vel à decentia, eo quod decem sunt numero, & eo quod corpori decentiam præstant. Sunt igitur *quinque digiti in utraque manu, quorum quilibet tribus ossibus est distinctus.* Primusque *pollex* dicitur, eo quod præ cæteris polleat virtute. Secundus *index* vocatur, eo quod cum eo quicquid ostendimus, indicatur. Tertius vocatur *medius*, eo quod in medio situatur. Alius annularis dicitur, eo quod ipso auris scalpatur interius & tangatur. Sunt autem digiti mobiles & flexibiles, ut sic sint apti ad accipiendum, vel retinendum. Sunt etiam graciles & distincti, & unguibus in suis extremitatibus armati, & quanto magis stricti & graciles, tanto sunt ad varia opera magis apti. Per digitos in manu, intelligo fideles in ecclesia, vel in religione collocatos, quia justorum animæ in manu dei sunt. Isti igitur sunt in universo decẽ. eo quod decẽ mandatorũ sunt factores. Isti in speciali sunt quinq;, eo quod quinq; sensuũ sunt debiti custodes, & cohabitatores, quilibet constat ex tribus ossibus, eo quod omnes sunt Trinitatis fidei cultores, vel trium votorũ religionis professores. Vel trium virtutum theologicarum humiles possessores, ut sic de mandatis & virtutibus, quæ ab istis digitis sunt habenda, possit Ecclesia dicere illud Cantic. 5. *Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima.* Isti igitur debent esse recti & graciles, per justitiam & per humilitatem, & flexibiles & mobiles, ad se extendendum per largitatem, & ad se claudendum per prudentiam & sagacitatem, quamvis de multis dicatur illud Esa. 58. *Desierunt digitum ostendere.* Armati etiam debent esse unguibus per debitam duritiam & severitatem, ut sic Ecclesia dicat de talibus illud Ps. 17. *Benedictus Dominus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.* Adhuc etiam dico, quod in istis debet esse pollex, id est, aliqui qui prædicando aliis bona & mala indicent & exhibeant. Medius, id est, aliqui qui pro concordia & pace inter discordes facienda mediatores se præbeant. Annularis, id est, aliqui qui annulo fidei se subarrent & resplendeant. Auricularis, id est, aliqui, qui per aures aliorum scalpant, subintrent, atq; doceant. Matt. 7. *Misit digitos suos in auriculas.* Vel si vis, per digitum intellige spiritum sanctum, de quo dicitur Luc. 11. *In digito Dei ejicio dæmonia.* Iste est enim digitus rectus gracilis, & ad operationes habilis, qui pollex est, virtutibus pollendo; index, saluti necessaria indicando; medius, concordiam faciendo; annularis, nos fidei subarrando; auricularis, salutaria nostris auribus inspirando. Nam sicut mediante digito scribimus, sic Deus pater, mediante Spiritu sancto, in cordibus nostris scribit, inspirãdo quæ sunt necessaria ad salutem, Ioan. 8. *Inclinans se, digito scribebat in terra.* Vel dic, quod digitus patris est filius, qui ex tribus ossibus, id est, tribus naturis constat scilicet ex divinitate, anima & corpore. Et iste pro certo dicitur pollex, index, & est etiam rectus gracilis &c. sicut supra. Exod. 8. *Digitus Dei est hic.* Vel per digitum intelligo operationem, quæ debet esse mobilis, diligens, gracilis, humilis, recta & justa, distincta, & discreta, & ungue finalis perseverantiæ munita, ut sic de tali dicatur illud Joan. 10. *Infer digitum tuum huc.* De malorum verò operibus potest dici illud Esa. 59. *Digiti eorum polluti sunt iniquitate.* & illud Matth. 23. *Imponunt onera gravia in humeris hominum, digito autem suo nolunt illa movere.* Digiti quanto sunt rectiores, graciliores & flexibiliores, tanto sunt operibus aptiores. Sic verè homo quanto est per justitiam rectior, per humilitatem gracilior, & dispositior. Digitis inest vivacissimus sensus tactus, nihil enim facilius discernit inter obiecta sẽsus tactus, sicut extrema digitorum, ad quod cooperatur carnis paucitas, uctis tenuitas, & nervorum vivacitas, ut dicit Const. Digiti qui immediatè faciunt opera, sunt boni viri bonis operib. dediti & attenti. Isti igitur debent esse modicæ carnis, per delitiarum carnalium raritatẽ tenuis cutis, per exterioris substantiæ tenuitatem; vivacis tactus, per doloris alieni compassionem & pietatem. Parum enim de carnalitate debent habere, tenuem cutem divitiarum debent possidere, & aliorum miseriis debent tangi, & illas misericorditer discernere & sentire, & iisdem quanto plus potuerunt subvenire. Lev. 16. *Asperget septies digito contra propitiatorium.* Vel dic, quod digiti virtutem discretionis significant, qua mediante viri prudentes aliorum dispositionem cognoscunt. Digiti hoc habent proprium, quia ante cibum sunt grossiores quàm post cibum, Unde annulus qui propter sui constrictionẽ, vix ante prandium de digito extrahitur, faciliter post prandium amovetur, ut dicitur super Aphorismos. Talis debet esse vir justus, quia scilicet ex prandio divinorum beneficiorum, & ex societate divitiarum, debet gracilior & humilior fieri, & à timore superbiæ, si quem ante habuerat, relaxata. Eccl. 3. *Quanto magnus es, humiliare.* Vel per prandium intellige receptionem Eucharistiæ, vel etiam auditum verbi Dei &c. sicut supra. Aves fluviales natatiles habent pellem inter digitos pedum suorum, sic verè delitiosi & delitiarum fluminibus assueti, semper inter digitos, id est, inter opera sua habent aliquid de corio vel de pelle, id est, de carnali affectione vel intentione.

CAP. XXVII.

De Vngulis.

VNgula sive unguis, *est extrema pars digiti*, secundùm Constant. *quæ de cordis fumositatibus ad extremitates digitorum ascendentibus generãtur.* & ideo in unguibus ipsius cordis dispositio, multoties declaratur. Sunt autem ungues necessarii ad digitorum munimentum, & ad manuum ornamentum. Et habent ungues carneã luciditatem, politam planitiem, & specularem claritatem. Per ungues intelliguntur opera, quæ scilicet à cordis fumositatibus & affectionibus generantur, & ad ipsas manus & digitos destinantur, quapropter ipsæ cordis voluntatis dispositiones, & in ipsis unguibus & operibus demonstrantur. Igitur in istis unguibus debet apparere luciditas bonorum exemplorum, ut sic sint in ornamento morũ & convenientium scilicet cordiũ & animorum. Et sic de viro justo, qui talibus ungulis adornatur, poterit dici illud Psalm. 68. *Quod placebit super vitulum novellum cornua producentem & ungulas.* Aves & feræ rapaces ungulas habent pro mucronibus, & ideo tales quando quiescunt, solent ungues claudere & reflectere, ne fortè lædantur, sicut de leone & aquila infra patet, ut dicit Arist. lib. 6, animalium: istud expone sicut de leone §. 26. Aquila secundùm Arist. lib. 6. quando quiescit, sæpissime respicit ungues suos, timens ne forsitan hebetentur. Sic verè ungues, qui sunt finis & extremitas digitorum, id est, finem vitæ, operum & negotiorum debemus respicere & attendere, & ne fortè ibi contingat hebetatio peccati, diligentissimè præcavere. Eccles. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum nõ peccabis.* Vel dic, quod ungues ubi terminantur manus & digiti, sunt opera, quæ scilicet semper debemus respicere & videre, & ne ibi veniat aliqua hebetatio alicujus inhonesti actus, discretissimè cogitare. Aves curvorum unguium, curvum etiam habent rostrũ, Si verè illi, qui curvos habent ungues, id est, opera defectuosa, habent communiter rostra curva, i.e. verba excusatoria, falla & cavillosa. Generale est enim, quod illi libenter malè faciunt, etiam libenter se excusant fallaciter, & etiam mendaciter multa dicunt, & ideo verba curva & fallacia semper gerunt. Vel etiam dic, quod inter rostra & ungues est similitudo, id est, inter verba, & opera, quia scilicet similitudinem operum repræsentat similitudo verborum.

CAP. XXVIII.

De Lateribus.

LAtera secundùm Isidorum dicuntur quasi lata, *sunt enim illæ partes corporis, in quibus lateri costæ.* Interius enim latera costis fulciuntur, quæ etiam costæ dicuntur, & eo quod ipsis omnia interiora custodiantur, & sustententur. Sunt autem costæ secundùm eundem, quatuordecim ossa septena scilicet ab utraque parte, scilicet ossibus teneris cartilagineis in scutella pectoris colligantur, & ibi ad defensionem cordis & interioris invicem adunantur, ut dicit Const. Ista latera spiritualiter loquendo, & istæ costæ, quæ sunt septenæ & septenæ, possunt significare duo moralia latera, seu duas partes spirituales animæ virtuosæ, scilicet septem dona ex una parte, & septẽ virtutes ex altera. Istæ enim sunt quatuor-

quatuordecim costæ, quæ scilicet debent convenire in pectore viri justi, ut cor & mens per eas custodiantur, & à vitiorum læsionibus præserventur. Sicut enim de tali latere dicitur Prov. 3. *Ne paveas repentino terrore potentiæ ipsorũ Dominus erit in latere tuo, & custodiet te, ne capiaris.* Latus dextrum est mobilius, sed latus sinistrum est firmius, &c. Vide supra de manu. §. 5. ubi exponitur, Quandoque in lateribus generatur apostema, quod dicitur pleuresis, in concavitate & temeritate costarum, & deprehenditur per sputũ, de dicti apostematis materia vel natura. Sputum enim sanguineum denotat materiam sanguineam. Cittrinũ, cholericam. Album, phlegmaticam. Lividum, melancholicam. Sic verè in lateribus & concavitate cordis latet quandoque apostema peccati. Istud potest per sputum, i. e. per verbum quod de ore profertur cognosci. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Matth. 12. Et ideo secundùm materiam corruptam affectuum & cogitationum, quæ latet in interiori intentione diversimodè variatur sputum, id est, verbum in ore, & in exteriori locutione. Gregorius. Per hæc quæ foris apparent, quid intus lateat, aperitur. Sicut dicitur in prognosticis, in febribus acutis, ægrum jacere in latere, bonũ est, & maximè in dextro. Significat enim latera non esse apostematizata: quia scilic. quando in lateribus est apostema, non potest æger desuper incumbere præ dolore. Duo latera animæ possunt mihi significarem spem & timorem. Latus enim dextrum significat spem bonorum æternorum. Sinistrum verò timorem inferni tormentorum. Igitur quoties contingit febris acuta alicujus tribulationis vel tentationis, bonum est per considerationem jacere in aliquo laterum prædictorum, quia scilicet tunc optimum est signum boni viri, quando recurrit ad considerationem gloriæ æternæ, quæ victori permittitur, & miseriæ, quæ victo etiam intentatur. Eze. 4. *Dormies super latus tuum.* Maximè autem optimum est in latere dextro, i. e. in spe & consideratione divinæ gratiæ & gloriæ residere. Signum enim est tunc temporis, quod apostema peccati mortalis interius in corde non latitat, & quod interior affectio ad Deum liberè spirat. Isti enim qui apostemate vitiorum sunt pleni, nesciunt jacere in latere, nec ad Deum in tribulatione seu tentatione recurrere, nec de cœlestibus aut infernalibus cogitare, quinimo dolorem desperationis incurrunt. Et ideo jacere super ista latera nunquam queunt, Eccl. 42. *Servo pessimo latus sanguinare.* Vel dic, quo ista duo latera sunt amor & timor, vel facere bonum & recedere à malo, &c. similia. Quandoque in latere generatur ventositas, & fit punctura & dolor; quandoque etiam ibi contingit opilatio, contractio, duritia, inflatura & distensio, spasmus & similia; ex quibus omnibus, dolor sequitur. Et si pulsus magnus & saltuosus fuerit, & potissimè si fueris visus oculorum horribilis, tunc etiam mentis alienatio timetur, & mors finaliter generatur. Sic in lateribus mentis nostræ, scilicet in voluntate & cogitatione quandoque contingit ventositas inanis gloriæ, quandoque opilatio verecundiæ, quæ scilicet non permittit viam oris per confessionem aperiri: quandoque contractio avaritiæ, quæ scilicet non sinit mentem ad liberalitatem extendi, quandoque duritia obstinationis & malitiæ; quandoque etiam inflatura superbiæ & distentio impatientiæ, & iracundiæ; quandoque etiam spasmus & insensibilitas acediæ & pigritiæ. Et sic proculdubio peccator infirmus dolore desperationis gravatur: & si pulsus exteriorum operum fuerit saltuosus per jactantiam, & visus suæ cognitionis & fidei fuerit horribilis, per aliquam hæreticam descendentiam, mens sua à recto sensu alienatur, & mors æterna proximo comminatur, ut sic de diabolo & peccatore dicatur illud Reg. 20. 6 *Percussit eum in latere, & effudit intestina.* Unum hic possum addere; quod omnes mundi choreæ semper fiunt ad latus sinistrum. Choreantes enim ad partem sinistram incedunt, & à latere dextro recedunt. Sic verè omnes illi, qui per mundana gaudia choreizant, & qui in mundi prosperis gaudent, tripudiant & exultant, solent à dextra paradisi & cœlestis gloriæ recedere, & ad sinistram infernalis miseriæ accedere, & solent virtutem dimittere, & ad vitia se transferre. Tales enim tunc habent dexteram prosperitatis, & ideo dictum est, quod vadant ad latus sinistrum adversitatis, quia sicut dicitur Eccl. 42. *Servo pessimo sanguinare latus.* Duo homines diversis viis incedentes, quando veniunt ad quadrivium, & ultra transeunt, ille qui prius erat dexter, efficitur sinister, & econverso, ille qui erat sinister efficitur dexter. Sic verè in quadrivio mortis, illi qui primò erant in prosperitatis dextera, ponuntur in adversitatis sinistra, & econverso illi, qui in latere sinistro adversitatis erant, tunc in dextera prosperitatis sedent, quia, scilicet divites nũc sunt dexteri, fiunt sinistri, pauperes verò qui nunc sinistri sunt, fiunt dexteri. Figura de Isaac, qui volens benedicere filios Joseph, cancellatis manibus impositis capitibus eorum, de dextro fecit sinistrum, & de sinistro fecit dextrum. Sic Isaac, id est Deus in judicio suo manus suas mutabit & translocabit, quia scilicet manum dextram fœlicitatis ponet super illos, qui nunc sunt in sinistra adversitatis, manum verò sinistram duram justitiæ & severitatis & etiam adversitatis, imponet illis, qui nunc sunt ad dexteram prosperitatis, & sic erunt sinistri dextri, & dextri sinistri juxta dictum veritatis. Matth. 20. *Erunt novissimi primi, & primi novissimi.*

CAP. XXXIX.

De Dorso.

DOrsum secundùm Isidorum dicitur à duritia. Unde dorsum dicitur quasi durum sicut saxum. Tergum etiam dicitur à treon, quod est rotundum. Et secundùm Remigium, propriè tergum est tam animalium quàm captivorum, quia scilicet dorsa eorum teruntur, & oneribus & ictibus affliguntur. Est igitur dorsum *pars corporis exterior, durior, fortior, atque solidior, & ossibus durioribus compactior, pelliscque eius grossior & fortior & tenacior, & hoc ut esset corporis fundamentum, & cuiuscunque oneris sustentamentum, & medullæ interioris solidum tutamentum.* Constat enim dorsum ex diversis ossibus duris & spinosis, & interius perforatis, quibus costæ sicut in fundamento radicantur, à quibus exteriora onera portãtur, & in quorum medio medulla à crebro veniens, quæ nucha à medicis dicitur velut in repositorio collocatur, & ibidem à cunctis nocumentis exterioribus defensatur. Per dorsum in scriptura potest intelligi fortitudo mentis, quæ scilicet debet esse dura & constans, & per patientiam solida & firmata. Attritiones enim tribulationum onera mandatorum & statuorum, ictus & verbera correctionum, debet dorsũ virtualis patientiæ sustinere, & sicut quoddam solidum fundamentum, omnia gravia pro Domino tolerare, ut sic medullam gratiæ & devotionis, quæ à cerebro, id est, à Deo deorsum immittitur, possit sine læsione peccati defendere, & servare. Psalm. 128. *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.* Vel dic, quod dorsum quod est durum, & oneribus assuetũ, & est à parte posteriore, significat oblivionem, postpositionem, mentisque duritiam & obstinationem: Quia scilicet sicut res quæ displicent, retro ponimus, & in dorsum convertimus, sic homo postponit & oblivioni tradit illud, quod non diligit, imo odit & ideo peccator habet dorsum, pro eo quod pro mundo gravia bene portat, & pro eo quod Dei & prælati mandata postponit, & ab eis oculos avertit & declinat. Eccl. 12. *Displicebit ei, & projiciet illud post dorsum suum.* Quando calidris vertit dorsum suum inferius, signum est mortis. &c. Unde infra lib. 7. titulo de calidris. Homo solus hoc habet proprium, quod supinus supra dorsum potest jacere & dormire, quadrupedes enim jacent versa facie versus terram, & verso dorso superius versus cœlum. Sic verè inter homines & quadrupedes, id est, inter bonos rationales, & ipsos malos est differentia, quia scilicet homines, id est, boni, justi & rationabiles possunt dormire & quiescere supini, mente ad cœlum versa, & verso dorso contemptus & displicentiæ ad terram, id est, ad temporalia & terrena. Istud tamen non possunt facere quadrupedes peccatores, quia pro certo si in mundi prosperis dormiunt, non cœlum sed terram aspiciunt, & ad terrena, non ad cœlestia attendunt; dorsum verò contemptus & displicentiæ, cœlo vertunt. Constat enim quod soli boni viri, in prosperitate sciunt ad dominum attendere, ipsa etiam terrena quæ habent, sciunt contemnere, & dorsum ad Deum & ad cœlum per affectum & desidetium supinare. Psalm. 120. *Levavi oculos meos in montes.* Mali verò dormiendo econverso in prosperitatibus, Deum & cœlestia obliviscuntur & postponunt, terram verò & mundana diligunt, respiciunt & præponunt. Unde Dominus dicit Hier. 2. *Verterunt ad me tergum, & non faciem.*

CAP. XXX.

De Pectore.

PEctus *est membrum inter mamillas positum, ipsarumque mamillarum fundamentum, & pro cordis & pulmonis receptaculo, latum & concavum instrumentum.* Pectus enim fortibus ossibus componitur, mamillis exterius sua ossеitas operitur, à corde & pulmone sua concavitas habitatur. Et ideo latum est & concavum, ut membra spiritualia ab eo contineantur. Quibusdam etiam pelliculis distinguitur, ut cor & pulmo in ipso fortius tenetãur. Per pectus potest intelligi mens humana, pro eo quod ex pectore omnis cognitio proce-

procedit. Ista igitur debet esse ossea per constantiam, mamillata per clementiam, concava & lata per charitativam continentiam, corde & pulmone plena per devotionem & scientiam, quia scilicet cor sapiētiæ & discretionis, pulmo etiam spiritualis vitæ & devotionis, debet in isto pectore latitare, & in mente viri justi constringi & teneri, & jugiter habitare, ut sic figuretur in illis septem Angelis Apoc. 15. *Qui erant accincti circa pectus zona aurea.* Aurum enim quod splendet, significat discretionem. Aurum etiam quod facile dilatatur, significat dilectionem & devotionem, quæ scil. in Deum superius extenduntur. Exod. 28. *Portabit Aaron nomina filiorū Israel in rationali judicij, super pectus suum.* Vel dic, quod in corpore ecclesiæ, locum pectoris tenent viri constantes, qui scilicet habent cor. Et isti debent habere omnia supradicta. Et sicut videmus, quod à corde procedit cogitatio & dilectio, iracundia, tristitia & audacia; sic isti debent habere cogitationem meditativam, dilectionem inflammativam, iracundiam dedignativam, & audaciam bonorum operum aggressivam. Reptilia quæ serpentia dicuntur, sicut sunt vermes & colubri, super pectus suum gradiuntur, & cùm incedunt, pectore terram tangunt. Sic verè peccatores semper habent pectus affectionis suæ circa terram, id est, circa temporalia & terrena, ipsaq; tangunt & pectore & corpore, & opere, & amore. Gen. 3. *Super pectus tuum gradieris, & terrā comedes omnibus diebus vitæ tuæ.* Pectus solet ab homine, quando pœniter de aliquo delicto perpetrato, percuti atq; tundi, & pro eo quod exinde venit cogitatio & consensus, manualiter castigari. Pectus enim percutitur, sonus auditur, & manus in percussione apponitur. Sic verè quando homo se cogitat deliquisse, pectus (quod est principale in delicto ratione consensus) debet punire & percutere per contritionem, sonum facere per confessionem, manum apponere per operis satisfactionem. Unde quibusdam pœnitentibus dicitur Luc. 23. *Percutientes pectora sua revertebantur.* Pectus elevatum & acutum, signum est magnæ animositatis, quia generaliter omnes aves prædales habent pectus acutum, & multæ sunt quæ magis lædunt pectore quàm ungue. Sic quando pectus, id est cor & affectio ad Deum elevatur, signum est quod homo animosè aggreditur & operatur. Prælati ergo debent cedere & convertere subditos magis per pectus, i.e. per pectoralem dilectionem, quàm per manualem correctionem vel exacerbationē. Lev. 11. *Pectusculum elevationis & armus erit Aaron*, quasi diceret, quod Aaron, id est, quicunque prælatus debet habere pectus elevatum per affectionem, & armum & humerum fortem, ad bonam operationem. Nullum animal habet mamillas in pectore, præter hominem & elephantem. Alia enim animalia ipsas habent in lateribus, vel in ventre, sicut patet de caniculis & de porcis. Mamilla quæ lactat, beneficentiam vel etiam doctrinam designat. Igitur dico quod homo & elephas, id est, viri rationabiles & justi mamillam beneficiorum suorum habent in pectore, non in ventre, quia scilicet ipsi bene faciunt ex pectorali & vera dilectione, non ex ventrali & carnali affectione. Econtra autem canes & porci, id est, peccatores, avari, insatiabiles, luxuriosi & immundi, non habent eas in pectore, sed in ventre, quia scilicet non ex pectore diligunt sed ex carne, ad Rom. 16. *Domino non serviunt, sed suo ventri.* Quia scil. isti benefaciendo, vel lactando alios, semper attendunt carnis affectionem, vel proprii lucri acquisitionem. Pectus quandoq; patitur multis modis. Quandoq; ex frigore constringēte. Quandoq; ex calore desiccāte, sicut in hecticis. Quandoque ex humore vias anhelitus oppilante, & suffocationem inducente, quandoque corrupto humore se in apostemate congregante. Sic verè pectus cōscientiæ lædit frigus indevotionis, quod constringit, ne dilatemur per dilectionem. Calor affectionis, qui desiccat mentis dulcorem & compassionem. Humor carnalis infectionis, qui suffocat vitam gratiæ & spiritus inspirationem. Apostema superbiæ, quod corrumpit mentem interiorem, & intentionem. Pectus est membrum valde nobile, & ideo quæcunque læsura est in pectore, valde periculosa. Valde enim est vicinū cordi, & ideo plus noceret modica punctura in pectore, quàm multo major in brachio, vel in crure. Pectus est ecclesiasticus, religiosus, vel prælatus, qui scilicet gradu & statu cordi, i.e. Deo est propinquus & vicinus. Igitur in isto est periculosa & indecens quæcunq; læsio peccati: modicum enim peccatum magis videtur lædere, vel ponderare in ecclesiastico, quàm unum multo maius in brachio, hoc est dictum in sæculari, vel laico. Vel dic, quod pectus est cor, voluntas, & affectio; brachium verò & crus, est exterior operatio; quia procul dubio modicum peccatum, vel modica deordinatio magis nociva, quando est in pectore, id est, quando attingit voluntatem, quàm multo major in opere, dum tamen cordis non tangeret vel læderet sanitatem, quia sicut dicit Aug. *Peccatum est adeo voluntarium, quod si non esset voluntarium, non esset peccatum.*

CAP. XXXI.

De Mamillis.

MAmilla secundùm Isidorum dicitur à melon, quod est rotundum, eo quod mamilla naturaliter est rotunda. Papilla etiam dicitur à palpando, eo quod à puero sugitur & palpatum. Sunt autem *mamillæ quædam membra glandulosa in pectore sita, sanguinem à corde recipientia, & ipsum in lac convertentia.* Substantia enim ejus nervosa est & spongiosa, & ideo sanguinem à corde per vinam aliquam sugit & recipit, ipsumq depurat & decoquit, & in album lac commutat pro nutriendis pueris, & cōvertit. Et sic ista dicuntur ubera, ab ubertate lactis sic dicta, sicut dicunt Isidor. & Const. Mamillæ istæ in ecclesia significant prædicatores & doctores, quos ecclesia in pectore suo portat, pro pueris & simplicibus spiritualiter educandis. Isti igitur debent esse rotundi per veritatem, sine quocunq; angulo falsitatis. Debent palpari, i. palpabili examinatione superioris auctoritatis. Debent esse ubera, id est. uberes abundantia eloquentiæ & facundiæ venustæ. Debēt esse teneri & glandulosi, per mollitiem benignitatis. Debent esse albi & candidi. per puritatem continentiæ & castitatis. Debent esse nervosi, & pleni sensu sapientiæ & subtilitatis. Debent etiam esse propè cor, i. propè Deum, per veritatem devotionis & charitatis. Et ab eo debent haurire sanguinem & humorem scientiæ, quem tandē debent vertere in lac doctrinæ & veritatis, ut sic alii lactentur & pascantur pabulo totius sanctitatis. Esa. 11. *Delectabitur infans ab ubere.* Et merito, quia sicut dicitur Cant. 1. *Meliora sunt ubera tua vino, fragantia unguentis optimis.* Vel dic, quod ubera ipsa sunt labia prælati, prædicatoris & doctoris &c. per omnia sicut supra. Vel dic, quod mamilla est vir misericors & pius, vel etiā ipsa misericordia viri justi, qui sanguinē temporalis substantiæ, quē à Deo corde nostro recipit, in lac eleemosynarum convertit, quo pueros & indigentes lactat & nutrit. Esa. 66. *Repleamini ab ubere consolationis ejus.* A corde enim Deo debet calorem charitatis concipere, quo possit sanguinem & lac, i. divitias in eleemosynas commutare. Vel dic, quod mamilla est misericordia Christi vel virginis gloriosæ, quæ scil. corde nostro humorem devotionis & omnis dilectionis & affectionis recipit, ipsumq; in lac beneficii & consolationis nobis vertit. Et dic, quod ista mamilla nostra Christus vel beata virgo fuit alba, rotunda, mobilis &c. sicut supra. Vel dic, de prælato, qui humorem scientiæ vel temporalis substantiæ, quem à corde Deo recipit, in lac doctrinæ vel eleemosynæ, pro nutriendis pauperib. & simplicib. convertit. Et debet esse talis prælatus in pectore, per charitatē propinquus cordi, i. Christo per sanctitatem & conformitatem, albus per castitatem, tener per pietatem, &c. sicut supra. Vel dic, quod mamilla est homo justus, & maximè theologus discretus, qui sc. debet habere virtutem sanguinis conversivam, quia pro certo sanguinē mundanæ scientiæ vel philosophicæ disciplinæ debet per expositiones & moralizationes in lac doctrinæ theologicæ convertere, & in spiritualem sensum mutare, ut sic possit in Christo parvulos enutrire, ita quod tali possit illud Cant. 4. *Favus distillans labia tua, mel & lac sub lingua tua.* Mamillæ prægnantis dicuntur mollescere, quando patiuntur abortū. Unde sicut dicit Hipp. si dextera mamilla prægnantis mollescat, masculus abortivus fit. si sinistra fœmella. Mamillæ significant doctrinā, fœtus verò opera designāt. Igitur istud est verū, quod quoties aliquis in fœtibus & operibus patitur abortivum, hoc est, dictum, quando ipse facit fœtus mortuos, i.e. opera mala, necesse est, quod mamilla doctrinæ suæ mollescat, & in imaginatione hominū evanescat. Mamilla n. doctrinæ nō potest esse solida, si vita & opera sunt mollia, & infirma; quia sec. Gregoriū: Nimirum prædicatio contemnitur, quando vox operē non juvatur. Item sec. Hipocratē, Aphq uinta particula Aph. 30. Si sanguis ad mamillas cōvertitur, maniam futuram significat. Nam sec. Gal. in commentario, si talis sanguis in tantum abundet, quod in lac nequeat commutari, fumi exinde resoluti solent caput petere, & maniam & turbationem cerebri generare. Sic verè, quando in homine abundat sanguis, & non lac, id est, sapientia carnalis, & non spiritualis, mundana & non divina, ita quod in mamillis labiorum suorum abundat stilla sanguinis loco lactis, i. scientia sæcularis & carnalis, loco spiritualis & divinæ, sicut est in multis Ecclesiasticis, qui plus abundant sanguine, quàm lacte, id est, sæculari scientia quàm

divina:

divina: tunc proculdubio sæpe fit, quod fumi malarum affectionum & operationum, ad mentem & ad cerebrum elevantur: & sic mania, id est, sensus & debitæ rationis perditio subsequitur & causatur. Et istud videmus ad oculũ, quia illi, qui in mundi scientiis & in carnalibus prudentiis, sunt discretiores, sunt communiter quo ad Deum imperitiores, & in iis quæ ad salutem pertinent, rudiores. Unde ad Rom. 8 *Prudentia carnis mors est* & 1. ad Cor. 3. *Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum.* Quod bene patet, quia omnes tales mundi sapientes, & lac sanguineum, i. e. carnalem sapientiam mamillis, labiorum stillãtes, sicut sunt mali advocati, sunt ut communiter maniaci & phrnetici, i, superbi & elati, & ad rapinas & violentias effrænati. Hier. 10. & 50. *Stultus factus est omnis homo à scientia.* Unde Paulo dictum est, Act. 26. *Insanus Paule, multa literæ ad insaniam te convertunt.* Item idem Hippocrates in eodem libro dicit, quod in muliere prægnante, si mamillæ nimio lacte affluunt, fœtum debilem esse ostendunt. Si verò strictæ, duræ & rotundæ fuerint, tunc fœtus utiq; sanus erit. Fœtus, ut supra dictum est, operationem designat, lac verò locutionem. Dico igitur, quod si in aliqua persona lac verborum, de mammis labiorum ultra debitum effluxerit: fœtus suæ operationis debilis & nullius valoris erit, quia sc. hoc est commune, quod ubi verba sunt plura, opera sunt modica seu minima, sicut dicitur Prov. 14. *Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.* 4 Econtra, si fœtus operationis sit validus, fluxus verborum erit nullus. Imo ubera labiorum erunt tãto strictiora, quanto opera fuerint meliora. Vel dic, quod fœtus est anima, vel propositum in corde, qui quidem fœtus tunc est sanior, quanto in mamillis labiorum sermo lacteus est rarior. Tunc enim anima interius infirmatur, quando mamilla labiorum, lacte verborum elationis & jactantiæ effrænatur. Unde Prov. 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* Item Hippocrates in eodẽ libro. Si ventosa mamillis apponitur, fluxus sanguinis menstrualis in mulieribus retardatur, & per attractionẽ ventosæ fluere impeditur. Mamillæ quæ lac continent, prosperitatem mundanam designant, quæ lac multarum consolationum habent, & fatuos jactant, nutriunt atq; fovent. Igitur quando fluxus sanguinis, i. vitium carnalis infectionis, vel fluxus vitiosæ affectionis in aliquo abundaverit, si ventosa seu suctorium tribulationum mamillis suæ prosperitatis apposita fuerit, statim fluxus hujusmodi retrahetur & cessabit, & sic tribulatio vel correctio ipsum sanum faciet, & curabit. Es. 28. *Vexatio dat intellectum.* 5 Mulier prægnans, si masculum conceperit, dextera mamilla major & durior erit. Econverso autem, si fœtum fœmineum conceperit, mamilla sinistra major & durior apparebit. Et hoc primum accidit, ut dicit Arist. de generatione animaliũ, quãdo fœtus incipit primũ se movere. Fœtus est interior conceptus & 6 cogitatio, mamilla verò est exterius verbum & locutio. De fœtib. autem conceptis, i. de conceptibus affectionis aliqui sunt masculi, aliqui fœminei, aliquę cogitationes & affectiones sunt bonę, masculinæ & virtuosæ, aliquæ autem fœmineæ, i. molles, carnales & vitiosæ. Item de mamillis, id est, de verbis nostris, aliqua sunt dextra, aliqua sinistra, i. e. aliqua sunt bona & honesta, aliqua verò sinistra, i. e. duplicia atq; varia. Igitur dico quod fœtus & ubera, id est, cogitatus & verba, sibi invicem correspondent: *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Matt. 12. Nam si fœtus fuerit masculus, id est, si interior conceptus & mens fuerit bona, tunc proculdubio mamilla dextera, id est, locutio honesta erit in nobis amplior: si autem sinistrum & fœmineum conceptum, i. e. vanum propositum habuerimus, tunc pro certo mamillam sinistram, i. mala verba & vana, & inhonesta, majora & abundantiora cæteris habebimus, quia proculdubio ex bono conceptu sequuntur bona verba; ex malo similiter mala, quia sicut dicitur Matt. 12. 7 *Bonus homo de bono thesauro suo profert bona, malus autẽ similiter mala.* Ex coa[illegible]latione & multitudine & retentione lactis indurantur mamillæ, & dolor & infirmitas generantur. Pilus etiam, si tunc supercrevit in mamilla, dolorẽ maximum facit. Si verè in mamilla misericordiæ nostræ, duæ accidunt infirmitates, id est, duo vitia vel defectus, quia scil. duritia parcitatis & avaritiæ, & pilus vanitatis, & inanis gloriæ quandoque ibi nascitur, ex qua nisi auferatur, totum opus misericordiæ, quod ceptum fuerat vitiatur. Bene ergo dicitur Matt. 6. *Cum facis eleemosynam, noli tubã canere.* Lac quandoque propter a- 8 bundantiam materiæ, & propter defectum decoctionis, in mamilla non dealbatur, imo corruptum sanguinem distillatur. Sic verè multi sunt, qui sanguinem affectionum suarum nõ bene decoquunt, nec prævident, nec attendunt, ita quod de mamillis labiorum suorum non lac sed sanguinem, id est, non verba pura, munda, lactea & honesta reddunt, sed potius sanguinea, carnalia, adulatoria, & corrupta. Ezech. 5. *Pestilentia & sanguis pertransibunt per te.* Animalia multorum uberum, multos habent fœtus &c. Vide de animalibus in generali.

Cap. XXXII.

De Pulmone.

PUlmo, secundùm Constant. *est membrum molli carne, spongiosa & aërea creatum, vocis & spiritus instrumentum.* Est enim pulmo in continuo motu, Aërem enim frigidum continuè ad refrigerium cordis mittit, & ipsum aërem calefactum cum cordis fumositatibus extrapellit. Pulmo igitur vocem formans cor refrigerat, aërẽ suo motu depurat, alterat & immutat, & sic cordi refrigerium, & spiritui vitali nutrimentum tribuit, & ministrat. A motu nunquã cessat, & se constringit continuè & dilatat, aerem retinet & reservat. Unde animal tam diu sub aqua vivit, quamdiu aerẽ retentũ custodit, humorem spumosum generat, & cordis substantiam lateraliter circumdat. Hæc omnia dicit per ordinem Constantinus. Pulmo iste significat voluntatem seu mentis affectionem, quæ 2 debet esse mollis, carnea & benigna, pura, aerea, & serena, ista igitur cor circumdat, quia ab eo procedit, & ideo ista aerem divinæ gratiæ attrahit, & spirituale refrigerium cordi mittit, & ab ipso fumos malorum desideriorum ejicit & expellit. Pulmo igitur bonæ voluntatis, vocem orationis solet formare, à motu bonorum desideriorum nunquam cessare, quandoque per timorem se constringere, & quandoq; per amorem se ad proximos dilatare. Aerem divinæ gratiæ debet retinere, & ipsum cordi & affectui ministrare, ut sic possit animam suffocatione perpetua reservare. Humorem spumosum vitiorum debet per confessionem emittere, ut sic possit cordis munditiam procurare. Vel dic, quod pulmo est prædicator, qui cordi, id est, Deo deservit, & aerem quem immutat & depurat, i. homines quos convertit & sanctificat, pro summo refrigerio sibi mittit. Hic vocem prædicationis facit, & per amorem & timorem se dilatat & stringit, & per diligentiam continuè movetur & discurrit, & sic peccatorem à suffocatione inferni custodit, dum aerem bonæ doctrinæ eidem attrahit. Omne animal spirans habet pulmonem &c. vide de animalibus in generali, §. 29. & 67. Pulmo quandoq; patitur acumine humoris à capite defluentis, quo scil. ulceratur. Quod quidem 3 ulcus (pro eo quod pulmo est in continuo motu) faciliter non curatur, & sic aer pro refrigerio cordis attractus, per foramen ulceris evanescit, & ita cor propter paucitatem attracti aeris, in se ipso deficit & marcessit: & pthisim, & alias infirmitates incurrit. Sic verè quandoq; contingit, quod mali humores carnalium & temporalium bonorum, ad pulmonem affectionis nostræ, per malam complacentiam fluunt, ipsamq; per diversa vitia ulcerant & corrodunt, & sic efficitur inhabilis ad aerem gratiæ & devotionis trahendum, & ad cor à fervore malorum desideriorum refrigerandum, & temperandum. Sap. 2. *Non est refrigerium in fine hominis.*

Cap. XXXIII.

De Corde.

COr secundùm Isid. dicitur à cura, eo quod omnis sollicitudo & cura scientiæ in eo manet. Quod ideo pulmoni junctum est, ut cùm ira accenditur, humiditate pulmonis temperetur. Est autem cor in medio, ut per ipsum vita toto corpori undiq; ministraretur, & ut spiritus vitalis, sicut à centro, ad membrorum circumferentiam deferatur. *Est cor* secundùm Constantinum, *membrum concavum, carneum, mobile, rotundum, durum, oblongum, & acutũ.* Cor in corpore, potest mihi significare prælatum in Ecclesia. Iste enim, qui sollicitudinem & curam regendi corporis Ecclesiæ debet habere, in medio æquitatis & justitiæ debet sedere, & nunquã ad unam partem plus, quãm ad aliam, per personarum acceptionem, aliqualiter se habere, sed etiam (si discordes fuerint) debet inter eos se mediatorem & medium exhibere, & vitam gratiæ, scientiæ, ad omnes circumquaque infundere, & omnes subditos exemplis & scientiis vegetare. Io. 20. *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis, Pax vobis.* Sit igitur talis concavus, per humilitatem, & carneus, per benignitatem, rotundus & mobilis, per diligentiæ sedulitatem; durus & solidus, per constantiæ stabilitatem; oblongus, per deliberationis maturitatem; acutus, per justitiam & severitatem, fervens & calidus, per perpetuam charitatem; cogitans & intelligens per prudentem subtilitatẽ & sagacitatem. Prov. 16. *Cor hominis disponit viam suam.* Debet etiam semper habere secum pulmonem, i. e. bonos & spirituales viros aeris & spiritus attractivos, quorum scilicet humiditate & benignitate, consiliis & prudentia, possit flamma sui rigoris temperari, si ipsum

ultra

ultra debitum contingeret inflammari. Vel dic, quod corporis cor significat mentem animæ, quæ scilicet debet correspondere cordi carneo, quod est ipsius instrumentum. Mens igitur debet dici cor à cura, quia sc. de salute sua debet esse curiosa. In medio debet esse, i. in promptu, ut scilicet Deo, prælato & proximo sit obediens & obsequiosa. Lu. 22. *Ego autem in medio vestri sum, sicut qui ministrat.* Pulmonem etiam, i. ventilabrum devotionis juxta
2 se debet habere, ut aëre divinæ gratiæ inflammatio suorũ malorum affectuum temperetur. Et cæteris membris, i. cæteris animæ potentijs debet viram gratiæ diffundere, ut quælibet ab ipsa mente modo debito regatur. Ideo bene dicitur Prov. 4. *Omni custodia serva cor tuum, quantũ ab ipso vita procedit.* Igitur sit ista mens carnea per pietatem, & per obediendi facilitatẽ Ez. 11. *Auferam cor lapideũ de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Sit concava, per humilitatem &c per omnia sicut supra. ut sic impleat illud quod præcipitur 3. Reg 8. *Erit cor nostrum perfectum coram Domino.* Cor vergit naturaliter ad sinistrã. Pars u. acuta ipsius cordis ad sinistrã
3 humani corporis se deflectit, & ideo in hac parte corporis spiritus vitalis magis urget, & ideo in sinistra parte pulsus fortissimus invenitur & inde est, quod medici in sinistro brachio pulsum tentant, & de cordis etiam dispositione in sinistra certius, quam in dextra se informant. Cor est amor, seu verus & cordialis affectus Iudi. 5. *Cor meum diligit principes Israel.* Iste enim amor præcipue debet pendere & vigere ad sinistrã adversitatis, quia scilicet verus amor magis se ostẽdit in adversitatis sinistra, quam in prosperitatis dextera. quia sicut dicitur Prov. 17. *Omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.* Et ideo
4 qui bene vult probare dispositionem cordis affectionis & dilectionis tangat pulsum in sinistra non in dextera, id est, tangat & probet hominem in adversitate, non in prosperitate, quia pro certo certior est probatio, & in sinistra adversitatis certius cognoscant, quis sit amor & affectio, quia secundum Senecam; *Amicum prosperitas invenit, sed adversitas probat.* Psal. 16. *Probasti cor meum & visitasti nocte.* id est adversitate. Vel dic, quod cor affectio humana naturaliter rendunt ad sinistram, id est, ad defectus, & non ad dexteram, id est, ad virtutes, quia sicut dicitur Gen. 8. *Sensus & cogitatio hominis in malum prona sunt.* Cujus tamen contrarium debet esse, quia sicut dicitur Eccl. c. 10. *Cor sapientis, dextra ejus, & cor stulti in sinistra illius.* Vel dic, quod significat prælatum, quia scilicet in corpore Ecclesiæ communiter plus vergit ad sinistram. quam ad dexteram, i. plus afficitur ad nepotulos insufficientes, quàm ad scientificos & valentes. Istos n. studet calefacere & fovere, & omissis alijs promovere. Allega ut supra. Cor pro eo declinat ad sinistrã, ut pars illa, quæ naturaliter est frigidior, ab eo calore foveatur, & ejus naturalis frigiditas tẽperetur.
5 Cor est compassio & affectio viri justi, quæ pro certo ad sinistram, i. ad illos qui sunt in sinistra paupertatis & adversitatis, vel etiam in sinistra peccati & iniquitatis, debet tendere, & se ad eos misericorditer inclinare, & sic calore suæ dilectionis ipsos temporaliter & spiritualiter confovere, & frigiditatem paupertatis in indigentibus temperare. Eccl. 4. *Declina pauperi aurẽ tuam.* Ps. 38. *Concaluit cor meum intra me.* supple per compassionem. et alibi Ps. 21. *Factum est cor meum, tanquam cera liquescens.* Cor secundum Constantinum duas habet concavitates, seu ventriculos, dextrum videlicet & sinistrum. Et secundum Aug. lib. de doctrina spiritus & animæ, in dextro ventriculo cordis, plus est de sanguine, quam de spiritu, in sinistro autem plus est de spiritu, quam
6 de sanguine. In sinistro enim ventriculo principaliter generatur spiritus vitalis, & exinde ad membra cætera per arterias derivatur. Sic vere cor nostrum duos habet ventriculos, id est, duos affectus & amores, in quibus in quadam concavitate, id quod diligitur, continetur, videlicet unum dextrum, & alium sinistrum. Dexter enim significat illum amorem qui est in prosperitate, sed per sinistrum, amor in adversitate denotatur. Igitur istud est verum, quod ventriculus cordis dexter, id est, amor quem tempore prosperitatis suæ ad homines habemus, plus habet de sanguine, quam de spiritu, id est, magis est carnalis, quam spiritualis, quia scilicet iste amor magis quærit lucrum proprium, quam alienum, magis concernit corpus, quam animam. Sed econverso ventriculus sinister, id est, amor quem in adversitate sua ad alios habemus, magis habet de spiritu, quam de sanguine, id est, magis est spiritualis, quam carnalis, & magis est divinus, quã mundanus, quia scilicet iste non concernit proprium commodum, sed potius alienum, dicens illud 2. ad Cor. 12. *Non quæro quæ vestra sunt, sed vos.* Ita quod talibus dicitur Matt. 16. *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi.* Vel dic, quod in corde, id est, in habitaculo Ecclesiæ, sunt duo ventriculi, id est, duo genera hominum scilicet dextri, id est, divites, qui sunt in prosperis, sinistri, id est, pauperes qui sunt in adversis. Sed vere inventriculo dextro, id est, in statu divitum, plus abundat sanguis carnalitatis, minus vero spiritus gratiæ & sanctitatis. Econtra vero in sinistra adversitatis, & in ipsis tribulatis & pauperibus plus est de spiritu gratiæ & virtutum, quam do sanguine carnalium affectuũ, quia sicut dicitur Jo. 3. *Quod natũ est ex carne, caro est, quoũ natum est ex spiritu, spiritus est.* Vel dic quod cor habet duos
x ventriculos, intellectum scilicet & affectum, quorum dexter est affectus, in quo debet abundare sanguis; id est, amor gratiæ & charitas. Sinister vero est intellectus, in quo debet abundare spiritus id est, sapientia, discretio atque veritas. In ventriculis cordis sunt quædam foramina, quæ pelliculis quibusdam operiuntur, quia scilicet se aperiunt, sanguinem & spiritum emittendo, & se claudunt, emissis reditum denegando secundum Constantinum. Sic vere cor nostrum debet habere spiritualia foramina, quibus spiritum vanitatis, & sanguinem carnalitatis à se projiciat & emittat. Ista autem foramina sunt cognitio & locutio. Et in istis foraminibus debent esse pelliculæ & opercula discretionis, quæ scilicet dicta foramina cognitionis & locutionis, & operiant & concludant, ne aliquid vane cogitent seu dicant. Istæ tamen pelles se debent aperire in confessione, ut prædictæ superfluitates carnis & spiritus emittantur, & deinde se claudere, ne per recidiva, ad cor iterum revertantur 2. Reg. 13. *Ejce eam* 2
scilicet culpam, *sordi, & claude ostium post eam.* Latitudo cordis habet quædam ossa cartilaginea quæ, sedes cordis à medicis appellantur. Habet etiam in unoquoque concava quædam auribus similia, quæ cordis auriculæ dicuntur Habet etiam quendam panniculum, in quo involvitur, qui cordis capsula nuncupatur. sicut dicit Constantinus in Pant. lib. 4. Sic proprie in latitudine mentis nostræ, debent esse spiritualiter ista tria, quia scilicet cor nostrum seu mens debet habere osseam, id est, constantiæ fortitudinem, aures carneas, id est, obedientiæ promptitudinem, seu credulitatis habitudinem, capsulam pelleam, id est, charitatis continentis latitudinem. Vel per istã capsulã potest intelligi discretio absconsiva, & secretum ipsius mentis nostræ. Ista enim debet cor nostrum discrete celare & concludere, & ne ultra debitum appareat, ipsum sub sapientiæ velamine continere juxta illud Eccl 8. Non omni homini cor tuum manifestes. Aures enim debet habere, & capsulam, ad denotandum, quod attenti debemus esse ad audiendũ; capsulati vero & absconditi ad secretum cordis propalandum, & ad loquendũ, quia sicut dicitur Eccl 21. *In ore fatuorum cor illorum. & in corde sapientium os illorum*, & Jac. 1. dicitur. *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autẽ ad loquendum.* Secundũ Arist. l. 2. Omnia animalia habent cor in medio, præter hominem, cujus cor declinat ad sinistrã. Sic vere omnia animalia, id est, res omnes animã rationalẽ habentes, debet habere cor in medio æquitatis & virtutis, & in justitiæ libramento. Istud tamen deficit in homine. id est, in illis qui magis ratione videntur vigere scili. in sapientibus hujus mundi. Cor enim talium nõ est in medio temperantiæ, seu justitię virtuosæ, imo declinant ad sinistram, & ad obliquitatem vitiorum multo amplius quam corda animalium, scilicet simplicium laicorum, quia sicut videmus clerici & ecclesiastici, qui sunt sapientes & provecti, habent hodie cor magis declive, perversum & iniquum, quam quadrupedes, id est, simplices seculares Psalm. 77. *Cor autem eorũ non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus.* Unde Baruch. 6. *Bestiæ meliores sunt illis.* Vel dic. de judicibus, qui debent habere cor in medio æquitatis, ut per acceptionem personarum 3
nunquam ad unam partẽ plus, quã ad aliam deflectantur. Quod tamen in hominib. id est, in illis qui magis debent esse homines scilicet in principibus & prælatis deficit, quorum scilicet cor & affectio ad sinistram, scilicet ad falsum judicium, & ad promotionẽ personarum insufficientium se deflectit, & per acceptionem personarum & munerũ, à justitiæ rectitudine se divertit. Allega ut supra. Item secundum Arist. Ibidem, in omni animali pars acuta cordis, tendit inferius, versus pedes, præterquam in piscibus, in quibus cordis acumen tendit superius, versus caput. Sic vere cuspis & acuties, sive extremitas intentionis & cordis in anima- 4
lib. id est, in peccatorib. respicit inferius ad terrena. Psal. 68. *Dorsum eorũ semper incurva.* In piscibus aũt, id est, in viris devotis & in aqua gratiæ constitutis, est contrarium, quia scil. acies cordis sui caput, id est, ad Deum erecta, & per dilectionẽ & contemplationẽ ad cœlestia sursum versa Job. 34. *Si direxerit cor suũ ad Dominũ, spiritũ quoq; ejus & flatum ad se trahet.* Vel dic, econverso, quod viri justi

justi debent habere cuspidem cordis & intentionis ad pedes, i. ad cogitationem finis & mortis, versus terram, i. ad considerationem inferiorum tormentorum. Pisces autem, id est, peccatores cor habent inversum, & sursum ad mundana expositum & erectum. Dan. 4. *Cor ejus ab humano immutatur & cor feræ detur ei.* Vel dic quod animalia sunt viri justi per gratiam animati, pisces vero sunt peccatores & delitiosi. Dic igitur quod isti habent acutiem, i. clausuram cordis sui à parte terræ & terrenorum; latitudinem vero & aperturam secundum sensum à parte bonorum
9 æternorum. Econverso autem pisces, i. mali cor habent clausum à parte cœlestium: latum vero à parte terrestrium. Thr. 1. *Subversum est cor meum in me.* Secundum Arist lib. 11. In corde est principium venarum, etiam principium vitæ, & est primum & nobilissimum membrum, idem positum à natura in loco anteriori, medio superiori, sicut membrum nobilius. Principium etiam est (ut ait) sanguinis & caloris. Et ideo læso in corde est periculosa, quia læso corde animal moritur. Per cor possum intelligere fidem, quæ revera primum est membrum, id est; prima & fundamentalis virtus, ab ista enim procedit vita gratiæ & virtutis, & calor amicitiæ & charitatis, quia sicut dicitur Aba. 2. *Justus ex fide vivit.* Igitur ista anterius in publico debet apparere, sicut scilicet et ipsam debemus publice confiteri, & non erubescere, *quia qui erubuerit me coram hominibus, Filius hominis erubescet eum coram Angelis Dei.* Luc. 9. Ista etiã debet in æquitatis medio residere, nullamq; læsionem hæresis debet habere, alioquin necesse est mortem corporis & animæ sustinere. Vel dic, quod cor est prælatus & maxime Papa, qui primus est, & principium aliorum, à quo pro certo venæ, id est, alij prælati originẽ trahunt, & in quo vita gratiæ calor charitatis, sanguis benignitatis, debet principaliter habitare, & ideo cæteris nobilior, anterior, mediocrior, & justior debet esse. Vel dic, quod in corde nostro debet abundare sanguis, id
10 est, memoria divinæ passionis, vita gratiæ, & calor dilectionis &c, sicut supra. §. 1. Primum membrum quod natura format est cor, ut dicit Arist. Deinde caput & cerebrum. &c Sic vere nos ante omnia debemus cor nostrum, mentem & scientiã formare, & ipsam virtutibus adornare, & tandem de cerebro scientiæ cogitare. Vel dic, quod cor significat dilectionem, cerebrum vero à quo procedit sensus, significat sapientiã & discretionẽ, quia pro certo homo primo debet cordialem amicitiam & charitatem in seipso formare, & deinde ut formetur & informetur cerebrum per scientiam laborare, quia scilicet prius est quærenda Dei & boni dilectio, quam veri cognitio; charitatis quã scientiarũ veritas; morum perfectio, quam sensus acquisitio. Matth. 6. *Primum*
11 *quærite regnũ Dei.* Cor multis causis patitur multos morbos. Patitur enim quãdoque ex excessivo calore, sanguinem ebulliente. Quandoque ex excessiva frigiditate sanguinem congelante, & cordis dilatationem impediente. quandoque ex apostemate se in cordis capsula congregante. Quandoque ex fumositate corrupta & venosa de alijs membris ad cor ascendente. Quandoque etiam patitur ex grosso humore, venas & ventriculos ipsius opilante. quandoque etiam patitur ex dissolutione spiritus & virtutis cor perturbante, & tremorem inducente. Sic vere cor & conscientia ex multis vitijs spiritualiter patiuntur, videlicet ex calore avaritiæ, quo sanguis, id est, affectio inflammatur. Ex frigore invidiæ, quo amoris dilatatio impeditur, & calor charitatis in devotionem congelatur. Ex apostemate & tumore superbiæ scientiæ, quo per cor inaniter elevatur. Ex fumositate venenosæ scientiæ, quo per errorem cordis cognitio perturbatur. Ex humore carnalis immunditiæ, quo affectionis ventriculus opilatur. Ex dissolutione desperationis & tristitiæ, quæ timorem supervacuũ operatur. Quia proculdubio cor aliquando per avari-
12 tiam inflammatur. Psalm. 38. *Concaluit cor meum intra me.* Quandoque per invidiam congelatur. Job. 4. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Quandoque per superbiam elevatur. Par. 32. *Elevatum est cor ejus, & facta est contra eũ ira Domini.* Quandoque per hæresim & ignorantiã ejus cognitio perturbatur. Ps. 37. *Cor meũ conturbatum est intra me.* Quandoq; per luxuriam opilatur & hebetatur, & relaxatur. Job 23. *Deus mollivit cor meum.* Secundum Galenum, virtus boni cordis cognoscitur certis signis, scilicet per velocitatem & frequentiam pulsus, per festinam & celerem actionem, per iram & audaciam & per latitudinem pectoris. Sic vere signa boni cordis & bonæ mentis, sunt ista, scilicet frequentia pulsus bonæ affectionis, celeritas motus bonæ operationis. Iracundia & indignatio severæ & justæ correctionis. Audacia fortis & virtuo-
13 sæ aggressionis. Latitudo pectoris, id est, amplitudo amoris & dilectionis Isai. 60. *Mirabitur & dilatabitur cor tuum.* Secundũ Hali. cor se habet per modum radicis. Arteriæ sunt sicut rami, per quas sicut à radice, virtus vitalis circunquaq; defertur ad membra. Unde corde dilatato, simul per totum corpus omnes arteriæ dilatantur, & pulsum in membris singulis operantur. Cor est prælatus, qui in corpore seu in arbore Ecclesiæ obtinet vim radicis. In ipso enim sicut in principio fundamentali, venæ, id est, prædicatores radicantur, à quibus ad membra, id est, ad subditos spiritus vitalis scientiæ defertur, & quibus mediantibus pulsus bonorum operum, in toto corpore Ecclesiæ, frequentatur. Vel dic, quod arteriæ sunt subditi, qui in corde, id est, prælato sunt, fundati, cujus scilicet motus opera per imitationem sequuntur, & eo dilatantur vel coarctantur. Vel dic, quod cor est Papa, arteriæ sunt minores prælati &c. sicut supra. Cor semper est in motu, 14
aut enim constringitur, aut dilatatur. Sic cor affectionis nostræ, semper debet ad aliquod bonum moveri. Aut enim debet ad Deum & proximum per amorem dilatari. 2. ad Corinth. 6. *Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est.* Aut etiam ad seipsum per timorem constringi, & humiliari. Eccle. 2. *Deprime cor tuum, & sustine.* Vel cogitatione hominis, quæ est in continuo actu, & nunc unum nunc aliud meditatur. Job. 20. Multæ cogitationes versantur in corde viri, & mens in diversa rapitur. Cor habet aliqua membra sibi servientia, sc. pectus, pulmonem, 15
tracheam arteriam, & sibi similia, quæ si sana & expedita fuerint, & virtuti cordis obedientia, ipsum cor libere suas peragit actiones, quia sci. si ista organa se constringendo vel dilatando cordi libere obediant, tunc ab ipso corde egreditur fortis pulsus, fortis respiratio, & operatio virtuosa. Quando vero ista membra infirma sunt, & non obediunt cordi, tunc ipsius cordis operatio impeditur. Cor est prælatus, qui habet membra, id est, subditos sibi subservientes. Cujus quidem virtus in suis actionibus fortis, libera & agilis invenitur, quando sibi ab organis, id est, à subditis suis sancte & libere deservitur. Econverso vero prælatus nõ proficit, quando sibi subditorum populus non obedit. Ex bonitate enim vel malitia istorum organorum, sc. subditorum, ipsius cordis, id est, prælati bonitas & malitia derivat, quia si boni & obedientes fuerint, bonus efficitur, si vero inobedientes & mali & protervi sunt, tunc etiam prælatus in suis bonis actionibus impeditur. Unde Greg. in quadam glossa super 2 l. regum dicit, quod 16
si est mala vita populorum, deterior fit vita rectorum. Item ibidem alibi dicit, quod si cor fuerit nimis frigidum & humidum, erit pulsus mollis, homo effœminatus, piget, & timidus, & pilis nudatus. Sic vere si cor, id est, cordis affectio per indevotionem sit frigida, & per carnalitatem humida, tunc pulsus operum exterior mollis efficitur, & effœminatio & imbecillitas operationum sequitur, nuditas pilorum, id est, defectus virtutum introducitur, & timor pigritiæ generatur. Et sic potest dicere homo illud Psal. 39. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & cor meũ dereli-* 17
quit me. Item Iali. super techni. Cor si fuerit nimis siccum & fridum, faciet pulsum nimis asperum atque durum. Sic vere si cor, id est, prælatus sit siccus, incompatiens, frigidus & indevotus; tũc vere pulsus suorum operum erit durus & crudelis, & asperitate plenus: ita quod sibi poterit dici à subditis illud Job. 30. *Conversus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.* Si vis 18
adde hic, quod natura super omnia diligit cor, tanquã magis necessarium vitæ, & idem est, quod in morte hominis pedes & extremitates præmoriuntur, cor autẽ ultimo. Natura enim videns se debilitatam non posse servare totum corpus, dimittit partes minus vitæ necessarias, & se retrahit ad cor & cerebrum, & eas quãtum põt custodit, tanquam partes magis nobiles & præcipuas & sic ultimũ moritur, sicut apparet exemplo hominis tenentis villã & castrum, qui primo dimittit villam, & se retrahit ad castrũ custodiendum. Ista possunt allegari, & quando homo impugnatur tentationib, vel tribulationib, & videt quod simul non potest tenere, & servare interiora membra, & temporalia & spiritualia bona, ipse debet extremitates bonorũ temporalium dimittere, & ad custodiam cordis mentis intendere, & castrum animæ suæ dimissis exterioribus custodire. Ibi enim est sedes vitæ spiritualis, & ideo pro ipsa custodienda derelinquendæ sunt extremitates, id est tota substantia temporalis. Ideo bene dictum est illud Prov. 4. *Omni custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit.*

Cap. XXXIV.

De Anhelitu.

ANhelitus cordis & pulmonis *est motus, propter attractionem frigidi aeris, & cordis refrigerium, & propter expulsionem* 1
à corde

à corde aëris humidi generatus. Anhelitus igitur est caloris cordis per attractionem temperativus, & ipsius per expulsionem fumositatum purgativus. Anhelitus ille significat divinam gratiam, quam pro certo per orationem attrahimus, & per bona opera emittimus. Per attractionem enim gratiæ cor & desideria refrigerantur, per ipsius autem in bonis operibus emissionem, cor à suis
2 superfluitatibus expiatur. Expone sicut supra de pulmone. §. 1. In anhelitu multo plus attrahimus de aëre, quam emittimus, cujus causa est, quia magna pars attracti aëris convertitur in spirituum nutrimentum. Aër quem attrahimus significat beneficia, quæ à Deo recipiuntur. Aër vero quem emittimus, significat illa beneficia seu servitia, quæ Deo ab hominibus impenduntur. Igitur plus de aëre recipitur, quã emittitur, quia pro certo plura bona & beneficia homines à Deo recipiunt, quã ubi retribuunt aut impendunt. Non enim humana fragilitas potest retribuere, quantum quotidie necesse est à Domino recipere. Ideo dicebat David in Psal. 115, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* quasi diceret. Impossibile est, quod satisfaciam ex condigno. Ideo dicit Aristoteles, quod ad deos & parentes, non tenemur ad æquivalens, sed ad possibile. In anhelitu sunt duo motus contrarij. Nam ibi per dilationem pulmonis aër attrahitur, per ejus vero
3 constrictionem expellitur & fugatur. Sic vere in pulmone affectionis nostræ, duplex est motus, unus bonus, & alius malus. Unus, quo dilatamur ad Dei & proximi dilectionem & ad bonam operationem. Alius vero quo constringimur & coarctamur per torporem, & boni operis retardationem. Quid igitur? Pro certo dilatatio ista aërem gratiæ habet attrahere, coarctatio vero ipsum
4 habet fugere & excludere. Quia pro certo dilatatio charitatis gratiam attrahit, constrictio vero invidiæ & torporis, ipsam ejicit. Psal. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mãdata tua desiderabam.* Anhelitus impeditur multis modis scilicet ex ventositate viam opilante, ex calore excessivo pulmoni dominante, & debilitate virtutis nervos debite non movẽte, ex universali corruptione organa inficente, & anhelitum corrumpente, sicut patet in leprosis, quorum anhelitus infirmitate corruptus, aërem corrumpit, & circumstantes inficit atque lædit. Anhelitus significat locutionem seu suggestionem, quæ sc. ex ore procedit. Ista tamen quandoq; impeditur aut læditur, scilicet ex ventositate superbiæ, quando scilicet homo non dignatur loqui. Eccl. 20 *Est tacens, qui procax ad loquendum.* Quandoque ex calore avaritiæ, quando scilicet *quis de terra loquitur.* Joan. 3. Quandoque etiam deliberatæ ignorantiæ. Eccl. 20. *Est tacens non habens sensum loquela.* Quandoque ex corrũptione & lepra luxuriæ, quia scilicet lepra luxuriæ sermonis anhelitũ solet corrumpere, & ille sermo corruptus, auditores solet inficere 1. ad Cor. 15. *Corrũpunt bonos mores colloquia prava.* Job. 19, *Anhelitum meũ exhorruit uxor mea,* id est, luxuria, quæ auctoritatem & audaciam loquendi solet auferre,
5 sicut patet de illis, qui quia luxuriosi sunt non audent prædicare, nec alios castigare. Anhelitus velox multus calorem extraneum significat & virtutem suffocantem. Si vero in acuta febre sit parvus & frigidus, significat mortificationem caloris, & defectum virtutis & subsequutionem propinquæ mortis. Sic vero, si anhelitus id est, affectus & respiratio spiritualis cordis nostri propter orationem habet fieri, qui ob exteriorũ mala & desideria calidus sit, per indevotionem interiorum frigidus, vel per tepiditatem modicus, mortis peccati mortalis est signum, quia scilicet qui per peccatũ moriuntur tepide, frigide, & modice in anhelitu orationis occupantur. Quod utiqúe est signum defectus
6 caloris charitatis, virtutis, gratiæ, & sanctitatis. Difficultas respirandi contingit ex hoc, quod pulmo non potest se libere constringere, vel dilatare, cujus causa sunt siccitas, pulmonis qua constringitur humor exterior quo cõprimitur: humor interior, quo à clausione impeditur, vel humor interior & exterior, quo difficiliter aperitur & clauditur. Quo fit ut aspirando & respirando homo æqualiter fatigetur. Sic vere anhelitus & respiratio spiritualis quia sc. homo per amorẽ se aperit, & per timorẽ & humilitatẽ se claudit, potest in bonis multipliciter impediri, videlicet ex siccitate indevotionis, vel cõpressione exterioris humoris, id est, ex abundãtia terrenæ possessionis, vel ex interiori humore, hoc est dictũ, per abundantiam carnalis infectionis, vel ex utroque, scilicet ex exteriori possessione, & carnalitate interioris corruptionis. Indevotio enim pulmonem, i. affectum contrahit, ne ad bonum pro libitu moveatur: exterior vero terræ possessio comprimit affectũ ne ad Deum & proximum aperiatur. Interior autem carnalis infectio, affectũ aperit, ne per timorem Dei claudatur, & vanis appetitib. retrahatur. Sic igitur impeditur spiritatio orationis, & respiratio devotionis 2. Paral. ultimo, *Multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & incurvatus sum multo vinculo ferri, & non est mihi respiratio.* Vel dic quod humor interior significat peccata aperta & notoria. Ista igitur sunt, quæ vel singultum, vel spiramen devotionis vel orationis retardant.

CAP. XXXV.

De *Stomacho.*

STomachus græce, dicitur os latine, secundum Isidor. *Est enm os & ostium ventris, quia scilicet stomachus cibos recipit, & partem impuram ad intestina mittit, aliam vero partem in humores convertit, quibus originaliter corpus nutrit, dum ipsos per quasdam venas ad membra derivat & deducit.* Talis est prælatus vel prædicator. Isti enim sunt os, quo corpus pascitur per doctrinam, & sunt ostium, per quod in Ecclesiam intratur, per promotionẽ vel fidem. Isti enim sunt, qui cibos scientiæ ab extrinseco per studium recipiunt, ipsos digerunt, masticant, & discernunt, grossaq; à subtilibus, inania ab utilibus, pura ab imputis dividunt, inutilia per intestina oblivionis & repulsionis emittunt, pura autem & utilia retinẽt, quæ in bonos humores bonæ doctrinæ convertunt, & sic membra, id est, fideles spiritualiter nutriuntur. Oseæ 11. *Ego quasi nutritius Ephraim,* & Jo. 10. *Ego sum ostium, si quis per me introierit, salvabitur.* Vel dic quod stomachus est homo pius, qui cibos bonorũ temporalium recipit, quibus per eleemosynas pauperes nutrit. Stomachus 2
secundum Constant. est membrum rotundum, oblongũ, concavum, asperum aspectu interius & villosum, carnosum, & flexibile, & duobus orificijs, superiori, scilicet & inferiori perforatum. Igitur rotundus est, ne aliqua superfluitas in angulis occultetur. Villosus est, ut cibus per villos in loco digestionis aliquamdiu retineatur. Concavus est, ut cibus receptus in eo retineatur. Carnosus est, ut per carnis calorem digestio melius compleatur. Oblongus est, ut sic melius cum superiorib. & inferiorib. conjungatur. Flexibilis est, ut secundum quantitatem ciborum stringatur vel extendatur. Perforatus est superius ut cibus introducatur. Inferius vero, ut ad inferiora transmittatur. Stomachus significat bonum subditum, qui cibum doctrinæ ab ore, i. à prædicatore recipit, & exinde membra, id est, virtutes & vires animæ vegetat & nutrit, & quod purum & bonum est retinet, si vero quid malum vel impurum receperit foras mittit. Omnia enim per orificium superius, id est, per auditũ recolligit, sed per orificium inferius, id est, per oblivionem & cõtemptum verba inutilia & incongrua, de cordis intestinis expellit, Matth. 13. *Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Igitur iste debet esse rotundus per simplicitatem, scilicet sine quocunq; angulo falsitatis, quo possit retinere aliquã peccati superfluitatem. 3. Reg. 7. *Erat in summitate basis quedam rotunditas.* Item debet esse asper & villosus, per quãdam retentivam capacitatẽ, ut cibum gratiæ vel doctrinæ retineat per longanimitatem, ne lcj. cito labatur per oblivionis facilitatem, ut sit de illis, de quibus Lu 8, dicitur, quod *audientes verbum retinẽt, & fructum afferũt in patientia.* Item concavus debet esse per humilitatẽ, ut omnia libenter capiat per sedulitatem. Matt. 19. *Qui potest capere, capiat.* Itẽ debet esse oblongus, per contemplationis subtilitatẽ, ut scil. possit mentaliter attingere ab infimis, ad superiora. Sap. 8. *Attingit à fine usq; ad finem fortiter.* Item debet esse carnosus per pietatem, & fluxibilis per obedientiæ mobilitatẽ, ut sc. possit dilatare vel stringere, ordinare secundum Dei & prælati voluntatem. Sap. 16. *Vniuscujusque voluntati deserviens, ad quod quis volebat, õvertebatur.* Vel dic, quod stoma- 3
chus est voluntas nostra, quæ debet habere conditiones prædictas. vide & allega sicut supra. Stomachus (& præcipue humanus) proprium habet, quod à parte superiori est strictus, à parte vero inferiori est latus, & hoc potissime in homine est necessarium qui erectus incedit, ut scilicet cibus habeat locũ latum inferius ubi continue descendit. Stomachus qui devorat cẽs cibos, significat gulosos, qui recipiũt cibos delitiarũ, & avarus, qui devorant cibos divitiarũ. Vel etiam stomachus significat volũtatẽ delitiosorũ, & avarorũ. Verũ est enim quod istis sit strictitudo à parte superiorũ & æternaliũ, latitudo vero à parte inferiorũ & temporalium: stricti enim & arcti sunt, affectando superiora; lati vero, 4
appetendo inferiora bona, contra illud ad Colos. 3. *Quæ sursũ sunt querite, non quæ super terram.* Stomachus à quinq; fistulis hepatis circuitur, ut calore ipsius digestio adjuvetur. Hepar etiã per venas meseraicas succositatẽ stomachi attrahit, ipsamq; fortius decoquẽdo, in sanguinẽ alterat & cõvertit. Stomachus significat mũdi Philosophos, qui succositatem & humorem Philosophiæ ediderunt,

derunt, Hepar autem significat viros Theologos, qui charitate claruerunt. Proculdubio enim hepar, id est Theologus à stomacho, id est, Philosophis naturalibus humores scientiarum attrahit & exhaurit, ipsaque calore, & fervore diligentiæ & studij decoquit, & exinde sanguinem & doctrinam Theologicam elicit & componit, quo tandem corpus Ecclesiæ nutrit, & vitam gratiæ sibi procurat & tribuit. Psalm. 104. *Convertit aquas eorum in sanguinem.* Vel dic, quod stomachus est prælatus, qui juxta se debet hepar, id est, bonos ferventes & charitativos homines habere, qui in suo consilio debent ad dirigendum, id est, ad gubernandum cibos suos, id est, susceptum proprium gregem, adjuvare. Eccl. 9. *viri justi sunt tibi convivæ.* Vel dic, quod hepar est hæreticus, qui bonam succositatem scientiæ, quam à stomacho scripturæ recipit, mutat totaliter, corrumpit, & in sanguinem infectæ doctrinæ, per digestionem malarum expositionum, pervertit. Secundum Const. lib. 1. Theoricæ. cap. 15. stomachus calidus grossos cibos bene digerit, subtiles vero consumit, multum appetit, & faciliter sitit, nec parum cibi vel potus ei sufficit Frigidi vero stomachi grossos cibos male digerunt, subtiles autem requirunt, sitiunt & pauca cibaria eis sufficiunt. Sic vere illi stomachi, seu illæ voluntates, quæ per avaritiam sunt calidæ, & grossos cibos bonorum temporalium solent optime dirigere, & gubernare. Subtiles vero cibos bonorum spiritualium, solent consumere, & imaginatione sua annihilare, sitim avaritiæ solent habere, & ad sui refugium, ciborum temporalium copiam affectare. Eccl. 23. *Anima calida, quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat.* Illi vero, qui per divinum timorem sunt frigidi, scilicet viri sancti, grossos cibos terrenorum non bene digerunt aut ministrant, nec in mundi negotijs libenter se implicant, subtilia vero, id est, spiritualia bene tractant, & parum per avaritiam sitiunt, & ideo pauci
6 temporales cibi seu divitiæ eis sufficiunt. Proverb. 27. *Sufficiat tibi lac caprarum, in cibos tuos.* Patitur multis causis stomachus. Accidit enim sibi indigestio, vomitus, diarrhæa, singultus, inflatio, eructatio, bulimus, id est, fames grandis sive vaccina, fastidium, & similia. Quæ omnia accidunt, vel ex inanitione vel repletione, vel humorũ corruptione, vel ex virtutis defectione, seu etiam ex aliorum membrorum colligatione. Sic vere stomachus vocis humanæ, multas incurrit infirmitates morales, videlicet indigestionem seu vitium insolentiæ, vomitum jactantiæ, singultum invidiæ, eructationem detractionis, diarrhæam, id est, fluxũ carnalis infectionis. Hæc enim omnia generant in homine vacuitas virtutum, repletio terrenorum, corruptio voluntatis, defectio virtualis constantiæ & probitatis, & quandoque colligantia aliorum membrorum, id est, malæ societatis, ex quibusdam etiam accidit inflatio superbiæ & vanitatis, bulimus & insatiabilitas avaritiæ & cupiditatis, nec non fastidium & displicentia scientiæ verbi Dei, seu auditæ veritatis. Pro. 13. *Venter impiorum insatiabilis &c.*

Cap. XXXVI.

De Hepate.

1 Hepar, secundum Isidorum, dicitur à pascendo, eo scilicet quod in hepate generatur sanguis, quo pascitur totum corpus. Est autem Hepar idem quod jecur, *mẽbrum scilicet calidum & sanguineum, concavum & lubricosum, in dextro latere collocatum, stomacho suppositum, & ejus adjutorio deputatum.* Per jecur quod amare cogit, intelligo cor vel mentem, quæ scilicet debet esse fervens & calida, per devotionem; rubea & sanguinea, per Christi sanguinis recordationem, concava & profunda, per humilitatem & considerationem, terrena & lubricosa, per benignitatem & compassionem; in dextro latere vitæ æternæ collocata, per spem & contemplationem; stomacho vero, id est, prælato supposita per obedientiam et subjectionem, et ejus operationibus ac mo-
2 da per obsequiũ & subventionem. Unde Eccl. 4. *Magnati humilia caput tuum.* Hepar in homine, quinque habet partes seu alas, quibus scilicet ipsa stomachi superficies circuitur, & in suis operibus adjuvatur. Sic vere anima habet quinque alas id est, quinque potentias sensitivas, quibus scilicet stomachus, id est, cor juvatur & regitur, & in suis operationibus supportatur Joan. 5. *Erat autem Hierosolymis probatica piscina, quinque habens porticus.* Vel dic, quod Hepar est affectio cordis nostri quæ per cõpassionem mortis & sanguinis Christi, tota debet esse sanguinolenta. Quinque etiam partes debet habere, id est, quinque vulnera Christi tenetur cogitare, dicens illud Matt. 25. *Domine quinque talenta tradidisti mihi.* Jecur in aliquibus animalibus habet duas partes, in aliquibus tres, in aliquibus quinq; Sic vere mens viri justi, in aliquibus habet duas partes, per duo præcepta charitatis; aliquando tres, per fidem beatæ Trinitatis; aliquando quinq; per debitam observãtiam quintuplicis sensuum vanitatis. Homo inter omnia animalia, respectu sui corporis, maximum habet jecur. Sic vere 4
jecur, id est, amor & affectio charitatis debet in homine, id est, in viris rationalibus, & discretis præ cæteris abundare. Vel dic, quod jecur quod est sedes voluptatis secundum Isidor. significat carnis dilectionem. Ista igitur in hominibus, id est, in viris ratione utentibus, sicut sunt clerici & ecclesiastici, majores inveniuntur, quam in quadrupedibus, id est, quam in simplicibus laicis. Quia proculdubio illi, qui sunt literis & scientijs mundialibus magis dediti, sunt voluptatibus pleniores. Hierem. 4. Sapientes sunt, ut faciant mala. In hepate est una vena, quæ dividitur in decem. Sic vere scriptura est una virtus, scilicet justitia, quæ in decem venulas, id est, in decem mandata dividitur. Hepar per venas mesaraicas humorem receptum in sanguinem vertit, &c. vide supra de stomacho. Hepar, humorem à stomacho receptum con- 6
vertit in diversos humores. Illud enim quod est calidum & humi- 7
dum, efficitur sanguis. Quod calidum & siccum efficitur cholera Quod frigidum & siccum, fit melancholia. Quod frigidum & humidum, phlegma. Sic vere hepar, id est, prædicator scientiam non cõvertit in unum genus verborum, sed in multa. Aliquando enim facit sanguinem, id est, dulcedinem benignæ monitionis, aliquando choleram, id est, fervorem asperæ reprehensionis; aliquando melancholiam, id est, terrorem tristis comminationis; aliquando phlegma, id est, fluorem eloquentis collocutionis. Sic bene dicitur de prædicatoribus Actor. 2. *varijs linguis loquebantur magnalia Dei.* Vel dico, quod quatuor humores sunt quatuor affectiones, quæ à corde velut ab hepate oriuntur. Sanguis qui facit hominẽ lætum, significat gaudium. Cholera, quæ ignea est & urit, significat dolorem. Phlegma, quod viscosum est & lenit, significat spem. Melancholia autem quæ contristat, significat timorem. Vel dic, quod humor est gratia, quæ à natura, id est, à ratione in quatuor humores, id est, in quatuor virtutes cardinales mutatur. Eccl. 37. *Ex corde partes quatuor oriuntur.* Vi- 8
de de humore in principio. Est igitur, hepar sanguinis generativum, puri ab impuro separativummem, brorũ nutritivum; caloris excitativum, digestionis perfectivum. Si prædicator sanguinem doctrinæ generare, & exinde purũ ab impuro separare velit, calorẽ charitatis debet fovere, digestionẽ morum debet in alijs causare, & humore doctrinæ suæ debet membra, id est, omnes fideles spiritualiter educare Oseæ 11. *Ego nutritius Ephraim.* 9
Hepar patitur multis, scilicet ex calore nimio spiritus evaporãte, & sanguinem desiccante, & virtutem debilitante. Ex frigiditate conversionem humoris in sanguinem impediente, & sanguinem ipsum congelante. Quandoque ex aliquo grosso humore vias ipsius opilantem, & exitum sanguinis retardante. Quandoque ex apostemate substantiam aggravante, vel ex ventositate partes ipsius distendente. Quandoque ex sanguine causis varijs defluente. Sic vere hepar cordis nostri patitur, spiritualiter ex vitijs, sc. ex calore mali amoris, qui inflammat desiderium, qui solet spiritum sanctum fugare & evaporare, sanguinem divinæ gratiæ desiccare. Mar. 5. *Siccatus est fons sanguinis.* Item patitur ex frigiditate maturæ conversationis, unde & congelatur sanguis nostræ affectionis. Eccl. 43. *Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit crystallus.* Itẽ patitur ex opilatione verecundiæ & obstinatæ malitiæ, quæ sci, impeditur, ne per confessionem exeat superfluitas peccati & immunditiæ. Item patitur ex ventositate elationis & apostemate præsumptionis, & superbiæ. Item etiam patitur propter fluxum sanguinis, id est, propter profluvium luxuriæ, ex qua sequitur destructio virtutis, & constantiæ, & debilitas inconstantiæ. His enim multis varijs causis hepar mentis nostræ patitur, & virtus ipsius enervatur. Psalm. 37. *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum &c.* Frigiditas ex cordis calore tẽperatur, secundũ Hali. Est enim cor superius, sed hepar inferius, & ideo hepar tẽperatur à corde tanquã superiori. Sic vere calor & charitas cordis, id est, superiorum tẽperat frigiditatẽ & imperfectionẽ hepatis, id est, inferiorum, quia quãdo subditos contingit per indevotionem infrigidari, necesse est eos prælatorum foveri calore, & superiorum virtutibus vegetari. Hier. 6. *Pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt.* 11
Ex alteratione hepatis alteratur totũ corpus. Unde quando hepar successive calefit, ita quod ibi cholera citrina generatur, totũ corpus distemperatur, & in colorem croceum immutatur. Sic vere quando jecur, id est affectio incurrit calorem inordinatæ inflammationis & amoris, utpote quia homo habet inordinatum

appeti-

appetitum ad aliqua delectabilia, tunc cholera iracundiæ, melãcholia tristitiæ, sanguis corruptus luxuriæ, phlegma pigritiæ & desidiæ generatur, quotum infectione totum corpus exterius &
12 tota conversatio maculatur, quia secundum Greg. dispositiones affectionis, immutant conditionem conversationis. Secundum Plin. lic. 11. c. 37. jecur maximè est vetustatis patiens, centum enim annis inventum est durasse hoc (inquit) obsidionum exempla prodidere. Hoc applica ad bonum amorem, qui per jecur designatur, juxta illud. Cogit amare jecur, quia scil. tale jecur debet esse perpetuum & æternum, quia scil. perfectus amor debet in bonos diutissimè durare, & nunquam deficcari vel cessare. Sen. *Sic diligamus, quasi desinere non liceat.*

CAP. XXXVI.

De Felle.

1 FEl secundum Constan. *est membrum super hepar in quadam cistula recollectum*: humor enim colericus ad cistulam aggregatur, & ibi sicut in loco proprio receptatur. Est enim *fel membrum calidum, siccum, & ad multa est necessarium.* Primo quia fel impuritatem sanguinis habet recipere, & ipsum sanguinem ad choleram depurare. Secundo, quia per unum foramen choleram ad stomachum habet mittere, & ibi calore suo digestionẽ adjuvare. Tertia, quia per aliud foramen cholerã suam ad intestina habet dirigere, ut virtutem expulsivam possit in eis confortare, sicut dicit idem Constantinus. Et sic dico, quod fel est sanguinis depurativum, & suo calore digestionis juvativũ, & suo acumine & mordacitate intestinorum punctivum, & ad expulsionem superfluorum excitativum. Fel quod est amatum, significat amaram contritionem, quæ scilicet semper debet concomitari hepar, id est, delectationem & affectionem. Quia proculdubio illa in anima ad multa est necessaria, quia scilicet per ipsam sanguis affectionis, digestio & compositio ventri, id est, appetitivum cordis juvatur, & expulsio superfluorum, i. vitiorum confessionem confortatur. In ista enim est calor charitatis, qui cogitationes habet digerere. In ista est acumen doloris, qui habet intestina ad confitendum & ad expellendum vitia excitare, & compungere. In ista est subtilitas quæ habet sanguinem, id est, affectionẽ abstergere, & purgare. 1. Reg. 24. Ingressus est Saul, ut purgaret ventrẽ. Vel dic, quod significat rigorem divinæ, qui consideratus & hepati cordis appositus, habet cõfortare digestionem, contritionem, expulsionem confessiónis, & purificationem affectionis. Vel dic,
2 quod omnia prædicta facit bonus prælatus, vel prædicator, &c. Secundum Arist. omnia animalia habent fel, quædam tamen habent fel nimis occultum, sicut camelus, colũba, & similia. Sic vere vix est aliquod animal, id est, aliqua persona quin habeat iracundiam naturalẽ. Veruntamen aliqui sunt, qui illud fel habent valde occultum, sicut sunt columbæ, id est, viri justi, qui scilicet sciunt cohibere impetus iræ suæ, & ipsos abscondere & celare, quia sicut dicitur Eccl. 41. *Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam &c.* Vel potest dici contra hypocritas & malitiosos, qui quamvis in publico non ostendat fel iracundiæ, odij & malitiæ, ipsum tamẽ tenent in intestinis & absconditis cordis sui, absconditum & celatum, contra illud Lev. 19. *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum.* Item animalia secundum Aristot.
3 quæ habent hepar sanum, & quorum sanguis naturaliter est dulcis, aut carent felle, aut habent fel valde parvum, & hoc in venis gracilib. non in hepate. Hepar autem quod felle caret, ut ait, est valde boni coloris. Sic vere illi, qui hepar affectionis habent sanum, dulce, purum, felle malitiæ, furoris, & iracundiæ semper carent; aut saltem fel iræ & malitiæ parvum habent, & etiã colore bonæ conversationis rutilant, atque pollent. Ex sanitate e-
4 nim interioris affectionis, dependet color bonæ conversationis, & carentia felle malitiæ, & intentionis. In hepate locus qui jacet sub felle, est valde dulcis scilicet plus quã aliæ partes. Nam per collectionem humoris fellei ad unum locum, partes vi inæ efficiuntur sapidiores & dulciores. Per fel intelligo amaritudinem doloris & contritionis, vel etiam temporalis tribulationis. Quia pro certo ubicunq; illud fel fuerit, illud quod est sub, id est, illud quod sequitur dulce erit. Quia vere amaritudinem tribulationis communiter sequitur dulcedo consolationum, & si fel contritionis vel tribulationis præcesserit dulcius quod subsequitur apparebit. Psalm. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum*, id est, corde meo, *consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Vel potest allegari, quod sæpe accidit, quod juxta homines nequiores & felle nequitiæ pleniores, inveniuntur quandoque homines dulciores, & dulcedine fauctiores. Tota enim nequitia videtur in illis abũdare, scilicet in malis, & se à justis penitus elongare, quia quanto in malis major est pravitas, tanto in justis, qui ibi sunt, amplior viget sanctitas. ut sic de bono quolibet dicat Christus, sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Fel 5
suo acumine & sua subtilitate solet humores incidere & consumere, & ideo fel avium rapacium solent medici in collyrijs admiscere. Sic vere fel amaræ pœnitentiæ humores peccatorũ incidit & consumit, & ideo medicus prædicator, fel avium rapacium, id est, pœnitentiam sanctorum præcedentium, qui verbis scilicet & exemplis animas à diabolo rapuerunt, debet in collyrijs prædicationum et documentorũ ponere, ut sic oculos mentis 6
adjutorium possit abstergere, et mundare. Vel dic, quod fel est amaritudo divinæ justitiæ, quæ pro certo considerata peccata exterminat, et ideo prædicator ipsa utitur, quando prædicationis collyrio visum sanat. Quandoq; ex fervore nimio, et ebullitione fellei humoris, sanguis in hepate inficitur, quo sic infecto et ad nutrimentum per membra transmisso totũ corpus inficitur, et passiones variæ generantur. Sic vere quando in judice vel prælato abundat calor excessivus felleus, id est, ira, vindicta, vel malitia venenata, tunc vere totus sanguis suæ affectionis per crudelitatẽ et rapinam inficitur, et color corporis, i. tota conversatio sua exterior deturpatur. Thr. 4. *Quomodo obscuratũ est aurum, mutatus est color optimus?* Vel dic, quod excessus correctionis malorũ ladit sanguinem, i. societatem simplicium, et bonorum etc. Vel allega omnia ista, de ira et fellea invidia, quæ ipsi possessori, antequam alijs, est amara. Ista n. quãdo nimis fervet in corde, pallorẽ, croceitatem et maciẽ causat in corpore. Unde iræ stimulis accẽsum 7
cor palpitat etc. in manipulo. Cum fel habeat duo foramina, scilicet superius et inferius, per quæ cholera rubea ad diversas partes corporis derivatur, si aũt foramen superius clauditur vel opilatur, solet ipsa cholera tãtum in partib. inferiorib. abundare, ita quod solet ipsas croceitatis maculas vitiare; ecõverso aũt si foramen inferius clauditur, tũc pars corporis superior maculatur ista possunt generaliter applicari, quod peccatũ superiorũ redũdat in subditos & inferiores. Ex opilatione n. obstructione & malitia inferiorum, quando scilicet ita sunt per malitiã opilati, quod per confessionẽ nolũt se purgare, aliqualiter etiã ipsæ partes superiores, scilicet prælati, religiosi & clerici, pejores efficiuntur, & in malis suis exemplis & operib. aliquoties corrumpuntur. Si vero pars illa superiorum prælatorũ & clericorum, per peccata opilata, læsa & corrupta fuerit, tunc vere in inferiores humorum corruptio redundabit. quia sicut dicit Grego. in glos. super 2. Reg. 24. ubi agitur de peccato David in numeratione populi. Ex culpa subditorum plerumq; fit deterior vita prælatorum, & ex iniquitatibus prælatorum fit deterior vita subditorum.

CAP. XXXVIII.

De Splene.

1 SPlen, secundũ Const. *est membrum in sinistra parte stomacho suppositum, nigra cholera receptivũ, sanguinis autem & cholera purgativum, & sui firmitate, & siccitate appetitus in stomacho excitativum*, secundum aliquos, risus est in homine caulaticum, secundũ Plin. lib. 11. c. 37. Nam ut ait, splene ridemus, felle irascimur, corde sapimus, cerebro sentimus, jecore amamus. Per splenẽ possũ intelligere amorẽ Dei. qui choleram nigrã, id est, iram divinæ justitiæ quæ nigra est, tristabilis & obscura, habet recipere, & in cordis scrinio retinere. Et ideo ista virtus scilicet timor Dei, in sinistra corporis debet esse, pro eo quod timor in sinistra adversitatis magis dignoscitur abundare, ut sic dicatur de isto splene, & de sua cholera nigra, illud Psal. 54. *Timor & tremor venerũt super me, & cõtexerũt me tenebræ.* igitur ista est, quæ homini facit duo commoda. Aufert enim malũ, & confert bonũ, quia scilicet timor Dei habet sanguinẽ affectionis à vitijs depurare. *Quia timor Domini expellit peccatum.* Eccl. 1. Et appetitũ bene operandi & æternæ salvationis in homine excitare. Eccl. 15. *Qui timet Deũ faciet bona.* Ista est etiam quæ facit ridere, quia pro certo risus æternæ gloriæ, & lætitia jucũditatis paradisi ex divino timore sequitur, & in præsẽti dolore futura gloria generatur. Jo. 16. *Contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudiũ.* Splen enim divini amoris generat gaudium & lætitiã, fel amaritudinis & doloris, generat irã, id est, zelũ contra vitia, & justitiam. Cor insuper ferventis charitatis & amoris, generat æternorũ sapientiã. Cerebrum memoriæ & tenoris, generat beneficiorum Dei sensũ & notitiam. Jecur vero benignitatis & dulcoris, generat amorẽ & amicitiam. Ista enim sunt quædam membra

membra virtualia quæ in nobis generant bona opera ſpiritualia. Et iſti ſunt quidam boni rami animæ, qui portãt multiplices bonos fructus, Matth. 7. *bona arbor bonos fructus facit.* Splen quandoque opilatur, ita quod non poteſt defluere ſuperfluus ejus humor, 2 qui ſcilicet inviſcatus & induratus, non purgatur, & ſic dolor & infirmitas generatur. Splen, qui facit ridere, & tamen ſecum habet melancholiam, ſeu choleram nigram, quæ triſtitiæ eſt cauſa, ſignificat mundi proſperitatem, quæ fatuos ridere facit in præſenti & tamen cauſam æternæ eorum triſtitiæ ſecum portat. Iſta igitur quandoq; in homine opilatur quod fit, quando per avaritiam via liberalitatis clauditur, & humor bonorũ temporalium ſuperfluere retinetur, tũc enim infirmitas peccati gignitur, & mors inferni procuratur. Vel dic, quod iſtud facit opilatio voluntatis & obſtructio vocis, quando ſc. homo per confeſſionem non purgatur, ſed ſuperfluos humores vitiorum retinet in corde ſuo, per 3 obſtinationem vel verecundiam confitendi, ex quo mors culpæ & miſeriæ ſequitur, qua miſera anima afficitur & gravatur. Splẽ, ſicut & alia membra quandoque gravatur, quando ratione ſimilitudinis, humorem melancholicum attrahit, ultra modum, quia ſc. dum membrum humores ſibi ſimiles nimis attrahit, exinde dolorem & gravedinem cito ſentit. Sic vere homo gravatur ex nimia ſibi ſimilium ſocietate & adjunctione, & ex indiſcreta ſociorum amicorum aggregatione. Ex hoc enim homo ſumptibus 4 gravatur, & diverſis affectibus, fatigatur. Secundum ſententiam Hippocratis ſi ſplen ſit magnus, corpus macreſcit, & ſi ſplen macreſcit, corpus pingueſcit. Igitur mediocritas ſplenis ad parvitatẽ tendens bonitatem complexionis deſignat. Sic vere ſi ſplen, qui ridere facit, id eſt, mundi proſperitas ultra modum pingueſcit & creſcit, tunc vere homo virtutibus deficit & macreſcit. Econtra autem ubi mundi proſperitas minuitur, tunc virtutum pinguedo in homine generatur. Melior eſt ergo proſperitatis quantitas temperata, quam ſi nimium fuerit augmentata. Bene ergo dicitur Prov. 30. *Nec paupertatem nec divitias dederis mihi Domine, tribue tantum victui meo neceſſaria.* Et ſic dicitur, quod curſores libenter faciunt ſibi minui de vena ſplenis, ut levius currant, ſecundum Pli. ubi ſupra. Sic vere illi, qui ad Deum volunt expedite per bona opera currere, debent de vena mundanæ proſperitatis ſibi detrahere & minuere, & de ſanguine bonorum temporalium, ſibi quod ſuperfluum eſt detrahere, & pauperibus erogare. Vel ſi vis, per ſplenem intellige mundi riſum & lætitiam, cujus abundantia pinguedinem virtutũ attenuat, & cujus paupertas ipſam augmentat, quam qui bene vult ad Deum currere, ſibi diminuit & detrahit, dicens illud Eccl. 2. *Riſum reputavi errorem*, quia ſicut dicitur Proverb. 14. *Riſus doloris miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.*

Cap. XXXIX.

De Viſceribus.

1 Viſcera ſecundum Iſidorum dicuntur, quaſi vitalia ſequentia. Subſunt enim viſcera ſeu inteſtina membris vitalibus, & ſunt ſicut culcitra, ſicut quædam neceſſaria inſtrumenta. Poſſunt etiam dici viſcera, quia invicem ſe inviſcant, & quod ſe mutuo teneant. Et ſunt viſcera neceſſaria pro fecibus recipiendis & projiciendis, & ſuperioribus purgandis & exonerandis. Sunt autem ipſa viſcera rotunda, gibboſa, tenera & longa, colligata, & duabus telis ſeu duob. panniculis circumſepta, ſicut dicit Conſtantinus. Talia viſcera ſunt presbyteri vel confeſſores, qui in Eccleſia, inteſtinorum ſeu viſcerum locum tenent. Iſti enim fæces & peccata totius corporis Eccleſiæ recipiunt, confeſſiones audiendo, & ipſa expellunt & ejiciunt abſolvendo, & membra, id eſt, fideles à ſuperfluitatibus exonerant, pœnitentiam imponendo. Oſeæ 4. *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas ſuas.* Iſti igitur debent eſſe teneri & flexibiles per confeſſionẽ & pietatem, debent eſſe gibboſi & circumvoluti, per exterioris habitus ruditatem & humilitatem. Debent eſſe longi, per perſeverantiæ diuturnitatẽ. Debent eſſe invicem colligati & viſcati, per concordiæ unitatem. Debent eſſe duabus tunicis involuti, per duplicem charitatem, & per amoris Dei & proximi duplicitatem, ideo Eccleſia petit in Pſalm. 50. dicens Deo. *Spiritũ rectum innova in viſceribus meis.* Quamvis de Eccleſia & multis Eccleſiaſticis poſſit dici illud Abacuc. 2. *Omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.* Vel per viſcera intellige præcordia mentis noſtræ, quæ procerto debent continere faces humilitatis, & memoria noſtræ fragilitatis & utilitatis, & debent habere teneritudinem pietatis, colligantiam unitatis, & duos panniculos charitatis. ad Philip. 1. *Quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti*, ut de pietate dicatur illud Gen. 43. *Commota quippe erant viſcera Joſeph ſuper fratre ſuo.* Iſta etiam debent eſſe gibboſa & circumvoluta per Dei timorem, quia ſcilicet ille qui timet, libenter ſe involvit & abſcondit. Thren. 2. *Conturbata ſunt omnia viſcera mea.* Debent etiam eſſe, &c. ſicut ſupra. Secundum Conſtantinum viſcera ſeu inteſtina ſunt numero ſex, inter quæ eſt unum inteſtinum quod à me- 2 dicis dicitur jejunum, à ſe enim ejicit quicquid recipit, & ideo ſemper vacuum & jejunum exiſtit, & cum animal moritur, ſemper jejunum & vacuũ invenitur. Omnia enim inteſtina ut communiter duo habent foramina, & ideo quod ab una parte recipitur, ab alia vacuatur. Per iſtud poſſunt intelligi in Eccleſia, viri liberales & pij, qui ſcilicet quicquid à Deo de bonis temporalibus recipiunt, alijs & maxime pauperibus, per liberalitatẽ reijciunt, ſibique parum aut nihil reſervant, propter quod vacui, jejuni & pauperes perſeverant. Pſal. 87. *Pauper ſum ego, & in laboribus, &c.* Ad Coloſſ. 3. *Induite vos ſicut electi Dei viſcera miſericordiæ.* Vel iſtud ſignificat homines abſtinentes, & jejunio ſeipſos affligentes, Joel. 2. *Convertimini ad me in jejunio, & fletu & planctu.* Vel dic, quod talia ſignificant auditores perverſos, qui in ſermonibus & alias omnia bona documenta recipiunt, nihil tamen retinent, imo inanes & vacui gratijs & virtutibus ſemper manent. Eſa. 26. *Vacua eſt anima ejus.* Inter inteſtina quodlibet, ut communiter, 3 habet duo orificia, unum quo recipit, aliud quo emittit, excepto eo quod dicitur orbum, quod ſcilicet ad modum ſacci eſt factum, nec habet orificium, niſi unum, poteſt enim recipere, ſed non emittere. Sic vere cum inter viſcera Eccleſiæ, omnes debeant id quod à Deo, vel à proximo recipiunt, per gratiarum actionem emittere & refundere, iſtud tamen deficit in quibuſdam, qui bene habent unum foramen, id eſt, unam capacitatem ad accipiendum, nullam tamen ad refundendum, ſeu gratias agendum. Optime enim volunt à Deo vel à proximo beneficia recipere, nihil autem volunt recompenſare vel effundere, nec aliquid pauperibus emittere, ſed ſicut ſaccus omnia retinere, contra illud Eccl. 4. *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* 4 Inter viſcera eſt unum inteſtinum, quod dicitur duodenum, eo quod duodecim digitos habeat, ad menſuram hominis cujus exiſtit, ſecundum Conſtantinum. De alijs etiam inteſtinis ut dictum eſt, unum eſt quod dicitur jejunum, aliud dicitur orbum ſeu ſaccus, eo quod ſcilicet ad modum ſacci retinet intromiſſa. Sic vere, in viſceribus & præcordijs mentis, id eſt, inter cætera debent eſſe tria principaliter inteſtina, id eſt, tres ſpeciales virtutes, videlicet fides, ſpes, charitas. Fides enim eſt inteſtinũ duodenum, eo ipſo quod duodecim articulos continet in ſeipſa. Spes autem eſt inteſtinum jejunum, eo ſcilicet quod ſpes in præſenti jejunat, & ad futuros cibos anhelat. Charitas vero eſt inteſtinum, quod dicitur orbum: iſta eſt enim quæ ad modum orbis & circuli omnia circumcludit, & quæ more ſacci omnia continet & cuſtodit, & tam amicos quã inimicos intra ſui ambitum involvit, ipſoſque quod ſemel acceperit vel dilexerit, ulterius non dimittit. Cant. 3. *Tenui eum nec dimittam.* Et ſicut dicitur 1. ad Cor. 13. *Charitas nunquam excidit:* Ideo de iſtis tribus dicitur ibidem. *Nunc* 5 *autem maneat fides, ſpes, charitas, tria hæc, major autem horum eſt charitas.* Inter viſcera eſt unum inteſtinum dictum yleon, & aliud dictum colon, in quibus iliaca & colica paſſio generatur, quæ horribiles faciunt in viſceribus torſiones. Sic vere inter præcordia mentis noſtræ, diverſi ſunt affectus, in quibus procul dubio torſiones invidiæ & paſſiones triſtitiæ generantur, à quibus ipſa viſcera, id eſt, mentis affectus graviter cruciantur. 2. Mach. 9. *Apprehendit eum dolor dirus viſcerum.* 6 Viſcera diverſimode patiuntur. Aliquando ex ventoſitate offendente, & torſiones inducente. Aliquando ex ſiccitate opilante, & ſtercore indurante, & exire prohibente. Aliquando ex humore cholerico, fluxum dyſenteriæ cauſante. Aliquando ex apoſtemate, ſe in concavitate viſcerum immiſcente. Aliquando ex acuta cholera inteſtina pungente & corrodente. Sic vere inteſtina mentis & affectus noſtri, multos ſpirituales morbos incurrunt. Quandoque enim per invidiam diſtenduntur. Quandoque per avaritiam indurantur, & ab expulſione ſumptuorum, id eſt bonorum temporalium ultra debitum retardantur. Thren. 4. *Amplexati ſunt ſtercora.* Quandoque per ſuperbiam apoſtemantur. Quandoque per luxuriam fluunt & dyſenteriantur. Quandoque per iram & crudelitatem punguntur atque torquentur. Prov. 12. *Viſcera autem impiorum crudelia.* Secundum Ariſt. Inteſtina habentium dentes in utraque mandibula, communiter non habentibus ſunt minora. Sic verè illi qui habent dentes diſcretionis in utraque mandi-

bula

bula, ſuperiori ſc. & inferiori, hoc eſt, dictum illi qui diſcrete maſticant cœleſtia & terrena, habent ut communiter inteſtina mo-
8 dica, id eſt, ingluviem ventris parvam, quia ſc. diſcreti viri ſunt præ cæteris abſtinentes, & ventri modicum indulgentes. Animalia ampli & recti inteſtini ſunt guloſa, ſecundum Ariſtotel. lib. 5. de partibus animalium. Cibus n. ſtatim eijcitur etiam indigeſtus, & ideo talia animalia multum appetunt, & continue cibū quærunt. Sic vere homines, quorum inteſtina, id eſt, affectiones ſunt nimis latæ & amplæ, ſunt etiam rectæ, hoc eſt dictum, extentæ, & per nullam temperantiam replicatæ, ſunt ut communiter guloſi per avaritiam, & continuè cibum bonorum temporalium quærunt, & appetunt per rapinam. Nihil enim talibus ſufficit, & ideo cor eorū continuè temporalia eſurit atque quærit, proverb. 13. *Venter impiorum inſatiabilis.* Quod etiam de guloſis poteſt dici, quorum ingluviei nihil ſufficit; imo continue cibos petunt. Eccl. 36 *Omnem eſcam manducabit venter.* Quod dic, quod talia animalia ſunt fatui mobiles, quorum inteſtina affectuum ſunt ita liberalia, ſeu lata, quod nihil ſibi retinent de divitijs acquiſitis, imo cuncta indiſcrete eijciunt & expendunt. Et ideo tales ſemper ſo-
9 lent eſuriem, & penuriam ſuſtinere, & per rapinam & crudelitatem cibos temporalium appetere & vorare, Proverb. 11. *Alij rapiant non ſua & ſemper in egeſtate ſunt.* Serpens habet ventrem ſtrictum, & eſt ſimilis animalis inteſtino, ſecundum Ariſtotel. Sic ſerpentes, id eſt, prudentes, modicum & ſtrictum habent ventrē id eſt, ventris ingluviem, quia ſcil. ipſum ſtringunt per abſtinentiæ parcitatem. Quod eſt contra guloſos & avaros, de quibus dicitur illud, Act. *Effuſa ſunt omnia viſcera ejus.* Vel dic, quod prudentes viri ventrem habent ſtrictum, quia ſcil. in bonis terrenis ſuum moderantur appetitum, & ſtrigunt deſideria mentis ſuæ, juxta illud, Eccleſ. 29. *Minima pro magnis ſufficiant tibi.*

CAP. XL.

De Renibus

1 RENES ſecundum Iſidorum, & Hali. & etiam Ariſtot. *in corpore neceſſarij ſunt, ad ſanguinem aquoſum de hepate extrahendum, & ad ipſum ab humore urinali purificandum, & ipſum ad urinam & veſicam mittendum & expellendum.* In renibus vis generativa dicitur vigere, & ibi ſemen & originem ſumere & habere. Sunt enim ſupra modum renes calidi & humidi, & ideò frigiditatis ſpondilium ſunt temperativi, urinæ colativi & expulſivi, generationis originaliter cauſativi, virtutis naturalis confortativi, carnoſi, rotundi, poroſi, & pinguedine cooperti. Per renes Eccleſiæ intelligi poſſunt viri ſpirituales, Presbyteri & Confeſſores, & etiam boni prædicatores. Iſti enim ſunt neceſſarij in corpore Eccleſiæ militantis. Habent enim virtutem ignex charitatis, quia ſcil. operantur opera multiplicis bonitatis, Pſ. 25. *Vre renes meos & cor meum.* Et ideo iſti ſolent ab urina, id eſt, à ſuperfluitate membra, id eſt, fideles purgare, & novos fœtus in Eccleſia ſolent prædicando per gratiam generare. Virtutem benè agendi ſolent exemplis et doctrinis in alijs confortare, et frigiditatem indevotionis ſalubriter temperare. Ideo iſti debent eſſe carnoſi per pietatem, poroſi et bibuli per ſancti deſiderij bonitatem. Rotundi et ſine angulis, per ſimplicitatem et veritatem; cooperti pinguedine gratiæ, per omnimodam ſanctitatem. Et ſic de Eccleſia dicetur illud Dan. 10. *Renes ejus accincti auro obryzo.* Vel dic, quod iſti renes ſignificant bonos affectus, charitate flammeos et ignitos. Iſti debent ſuperflua per confeſſionem emittere, bona opera generare et producere. Et ideo modo prædicto iſti debent pingues, rotundi et carnoſi eſſe, hoc eſt dictum, diverſis virtutibus abundare. Et ſic iſti erunt illi renes, quos Dominus ſcrutari, et in quorum virtutibus dignoſcitur delectari, Pſal. *Scrutans corda & renes Deus.* Et ſicut videmus, quod milites ante omnia renes ſuos præcingunt et ſtringunt, et inde fortiores ſunt; ſic renes affectuū debemus per temperantiam cingere et ſtringere, et eos à vanis appetitibus coërcere, Exod. 12. *Renes veſtros accingetis &c.* Unde de
2 Helia dicitur 4. Reg. 1. *Vir piloſus occurrit nobis, zona pellicea accinctus renibus.* Renes ſeu lumbi ſunt ſedes et fundamentum veneræ voluptatis. In eis enim ſemen generatur, et exinde ad genitalia propinatur, et ibi calor et appetitus libidinis procuratur. Et ideo ſecundum Iſidorum, lumbi ob libidinis laſciviam, appellantur. Sic igitur per renes poteſt luxuria ſeu carnis laſcivia deſignari, per quam ſolet homo ad carnis opera inclinari. Et ideo Exod. 28. præcipitur, quod *Sacerdotes haberent femoralia à renibus uſque ad femora.* Ad denotandum, quod renes voluptatis ſunt operiendi, et caſtitatis femoralibus coërcendi, Eſa. 5. *Non ſol-vetur cingulum renum ejus.* Renes quandoque patiuntur ex dilatatione, & humoris abundantis extenſione. Aliquando ex ni-
3 mia inflammatione, & lapillorum in vijs urinalibus generatione. Aliquando ex frigoris congelatione. Sic verè noſtri carnales affectus multa vitia patiuntur, quia ſc. per luxuriam dilatantur, quandoq; per indevotionē congelantur, quandoq; per obſtinationem indurantur, & ſic per tentationem diabolicam multis tentationib. vulnerantur, Thren. 3. *Miſit in renibus meis filias pharetre ſue,* Secundum Ariſt. renunculus dexter eſt ſemper altior, &
4 pinguedine pauperior, quam ſiniſter. Et hoc accidit, pro eo quod in dextera parte calor eſt major, & motus amplior. Et ideo propter modum pinguedo conſumitur: & propter calorem renunculus ſuperius elevatur, & ſic altior & macrior invenitur. Duo renunculi in corpore, ſignificant duos ſtatus hominum, qui ſunt in mundo, dexteros ſc. & ſiniſtros, i.e. bonos & malos. Sed pro certo iſtud eſt verum, quod dextri, i.e. boni ſunt in vita iſta ſemper per contemplationem & cœleſtium affectionum altiores, & per paupertatem macriores. Calor enim charitatis ipſos ad cœleſtia elevat, & motus temporalis adverſitatis divitiarum pinguedine ipſos nudat, cujus contrarium eſt in peccatorib. & ſiniſtris, quia ſc. illi ſunt divitijs pinguiores, & per terrenorum deſideria baſſiores, quia ſicut dicitur Eccl. 3. *Spiritus hominum aſcendit ſurſum,* 5
& ſpiritus jumentorum deorſum. Renunculi involuti ſunt pinguedine. & tamen in ſe ſunt mirabiliter macri. Sic multi ſunt, qui in religione vel Eccleſia ſunt in medio pinguedinis gratiæ & doctrinæ, & tamen ſunt alijs virtutibus macriores. Vel dic econtra, de bonis divitibus qui ſunt pinguedine divitiarum repleti, & tamen ipſi in ſe ſc. in affectu ipſas vilipendunt, & ſunt ſpiritualiter pauperes atque ſicci, & à delitiarum infectionibus alieni.

CAP. XLI.

De Veſica

VEſica, ſecundum Conſtantinum eſt *panniculus durus, rotundus,* 1
& in modum ſacci factus, ad recipiendum & evacuandū ſuperfluitatem urinæ, à natura diſpoſitus & paratus, à parte inferiori undique clauſus, à parte ſuperiori uno foramine perforatus. Iſtud membrum in corpore, videtur ſignificare virtutem confeſſionis in anima. Confeſſio n. eſt ſpiritualiter quædam veſica, quæ ſuperfluitates vitiorum per conſiderationem in profundo cordis aggregat, & tandem per loquutionē ipſa evacuat atq; fugat, 1. ad Corint. 13. *Evacuavi quæ erant parvuli.* Vel dic, quod veſica eſt bona affectio, quæ ſc. à parte ſuperiorum debet eſſe aperta & perforata, à parte vero inferiorum & terrenorum, debet eſſe clauſa & obſerata. Iſta ergo ſuperfluitatem vitiorum debet per confeſſionem emittere, & ſuperfluitatem bonorum temporalium debet per eleemoſynam vacuare, allega ut ſupra. Secundum Ariſtot. nullum ani- 2
mal habens plumas vel ſquammas, aut cortices ſive teſtas, habet veſicam, præter tortucam &c. Vide libro de animalibus cap. de tortuca. Secundum Ariſtot. humiditas nunquam exit à veſica animalium mortuorum. In veſica etiam quandoque generatur 3
lapis, qui vias impedit urinales. Sic proculdubio illi qui ſunt mortui per peccatum, de veſica cordis ſui nunquam ſolent emittere ſuperfluitatem vitiorum per confeſſionem, imo nec de veſica arcæ ſuæ volunt eijcere ſuperfluitatem divitiarum, per eleemoſynarum largitionem. Lapis n. obſtinationis in ipſorum cordibus generatur, quo omnis ſpiritualis evacuatio impeditur. Audiunt enim illud, Eccleſ. 35. *Non apparebis in conſpectu Domini Dei* 4
tui vacuus. Item ſecundum Ariſtotelem ibidem ſcilicet lib. 3. de partibus animalium, omne animal habens pulmonem, multum ſitit, & ideo indiget cibo humido, pluſquam ſicco, quapropter neceſſe eſt quod habeat veſicam, ad recipiendum cibi ſuperfluitatem. Sic vere omnis homo qui habet pulmonem, et qui recipit ventum, id eſt, qui habet appetitum venti inanis gloriæ, multum debet ſitire divitias hujus mundi, ut ſcilicet mediantibus ipſis appetitus ipſius ſatietur. Neceſſe eſt igitur quod tales habeant veſicam confeſſionis, qua evacuent ſuperfluas iniquitates, et veſicam etiam largitatis, qua evacuent ſuperfluas facultates, Hier. 5
14. *Reportaverunt vaſa ſua vacua.* Veſicula in avibus, eſt quædam pellicula in gutture conſtituta, ubi avis grana recipit et colligit, et ipſi ibi contra futuram eſuriem ſervat, collocat et reponit: Talis veſicula in anima videtur eſſe charitas, quæ ſc. eſt ſicut quædam burſa animæ, ubi ſcil. omnia genera meritorum ſervantur, et ubi virtutum congeries aggregatur, et contra futuram damnationis eſuriem, cibus gratiæ et meritorum pro anima reſervatur. Veſica animalis quando vento eſt repleta, videtur eſſe quid groſſum et magnum, ſed pro certo quando modicum fo- 6

tamen ibi infigitur, statim ventus evaporat & exit, & totus ille tumor minuitur & crescit, & quasi totum in nihilum evanescit. Sic vere divites superbi vento mundanæ prosperitatis pleni, apparent hominib. valde grossi, quia sc. nunc videtur esse tumentes & magni. Sed proculdubio quando per mortem fuerint pertarati, statim defluent & decrescent, & vento mundanæ gloriæ recedente, statim in nihilum evanescent, Ps. 36. *Vidi impium supterexaltatum & elevatum, sicut cedros Libani, transivi, & ecce non erat; &c.*

CAP. XLII.

De Urina.

1 URina, secundum Isidorum, *est colamentum seu purgamentum sanguinis, & aliorum humorum actione naturæ generata.* Et dicitur urina ab urith, quod est manifestatio, eo quod per urinam interiorum dispositio demonstratur. Vel dicitur urina ab urendo, eo quod virtutem habet ustivam, corrosivam, desiccativam scabiei & serpiginis curativam, & humorum et ulcerum mundativam, necnon cum felle accipitris mixta, oculorum clarificativam, et telæ oculi consumptivam, sicut dicit per omnia Constantinus. Per urinam possum intelligere peccata per confessionem emissa, ejecta, & ab ipsa vesica cordis egesta, quia proculdubio ista quando per cõsiderationẽ cordi applicantur, multis ejus passionib. utiliter proficiunt et medentur. Nam per remorsum, solent conscientiam vere humores carnalitatis siccare, et ulcera cauterizatæ affectionis mundare, telamq; i.e. caliginẽ ignorantiæ rumpere, et malæ conversationis serpiginem expurgare. Vel dic omnia de pecunia, quæ est sicut quædam urina nobis à Christo et sanctis exemplariter tradita, et emissa, quæ sc. solet contritionẽ urere, et oculos intellectus mundare, et per afflictionem et satisfactionem omnia vitiorum ulcera expiare. Vel dic, quod urina significat exterius emissa opera, seu verba. Ista n. ab urith, dicuntur, quod est demonstrare. Quia pro certo interiores animi dispositiones demonstrantur per urinam i.e. per exterius emissas et factas operationes, et locutiones. Greg. Per hæc quæ foris apparent, quid intus lateat, aperitur. Ista autẽ demonstratio seu declaratio potissime fit, per residentiã, per hypostasim urinæ, hoc est, dictum, per perseverantiam operis, seu verbi. Quia pro certo tũc interior animi dispositio, per exteriora verba cognoscitur, quando ibi est residentia, i.e. quãdo per perseverantiã homo in dictis,
2 verbis & operib. residet & moratur, Sap. 13. *Operib. attendentes, cognoverunt quis esset artifex.* Urina solet interiores conditiones corporis ostendere, & secundum quod diversorum existit colorum, solet diversa & varia in corpore designare. Quidã n. colores designant mortificationem, sicut est niger color, vel viridis quidam indigestionem, sicut est albus, vel lacteus. Quidam digestionem perfectã, ut citrinus, vel ruffus. Quidam excessum & intentionem rubicundus & hujusmodi, sicut dicit Isaac Theophilus, Ægidius, & Constantinus. Sic vere urina & egestio operum nostrorum, secundum quod est colorata & circumstantionata, diversimode põt diversa & varia designare. Si n. ista opera sint nigra & infamia, mortificationem mortis, & vitæ gratiæ privationem designant. Si sint alba & lactea, i. est, adulatoria & hypocrisis candore florida, indigestionem morum significant. Si sint excessiva & subrubea, id est, carnalia & sanguinea intensionem caloris & ardentis affectionis denotant. Si autem sint citrina, splendentia & aurea, sanitatem corporis animæ demonstrant.

CAP. XLIII.

De Ventre.

1 VEnter, secundum Isidorum dicitur à veniendo, eo quod sc. per ventrem cibi veniant ad totum corpus. Et est *venter locus ubi cibi digeruntur, alvus locus unde cibi egeruntur, uterus autẽ venter est mulieris, in quo pueri concipiuntur.* Est igitur venter secundũ Constantinũ *pars corporis anterius posita, & in corporis medio collocata, ut sic ad distribuendum cibos membris superioribus & inferioribus esset equaliter adaptata, diversis pannis & intestinis cõposita, & ad digerendũ & coquendum cibos, pro toto corpore ordinata.* Est enim pars totius corporis mollior & infirmior, attamen utilior. Totum enim corpus nutrit, & in ipso nutriendo in se multas fæces recolligit, quas à se ejicit & expellit. Et etiam pro membris quæ in se continet, passiones incurrere consuevit. Per ventrem corporis Ecclesiæ põt intelligi prælatus, qui de viribus & membris temporaliter & spiritualiter nutriendis sollicitã curã gerit. Et ideo iste in medio æquitatis debet consistere, ut superiorib. & inferiorib. majoribus & minoribus, secundum statum suorum exigentiam, possit debite providere. Iste est n. qui cæteris mollior & benignior debet esse, & cibos doctrinæ debet pro alijs coquere, ut prædicando cunctos valeat enutrire. Fæces etiã id est, peccata totius corporis Ecclesiæ debet confessiones audiendo recipere, & ipsas à se & alijs expellere. Passiones etiam & tribulationes debet pro alijs sustinere, & pro subditis, vel pro fide, vel Ecclesia, terribilia non timere, ut alij possint dicere illud, Esa. 53. *Vere languores nostros ipse portavit, & dolores nostros ipse tulit.* Vel dic, quod per ventrem qui nutrit corpus, intelliguntur agricolæ, qui nutriunt totum mundum. Et ideo quamquam isti sint viles, infirmi, debiles atq; rudes, sunt tamen in corpore Ecclesiæ præ cæteris necessarij & utiles. Unde 1. ad Cor. 12. *Sed multo magis, quæ videntur membra infirmiora corporis esse necessariora sunt.* Vel dic, quod isti sũt religiosi vel prædicatores, qui quamvis sunt cæteris quo ad mundum infirmiores, sunt tamen cæteris, quo ad Deum utiliores, cibos enim doctrinæ masticant & decoquunt. Quibus spiritualiter omnes alunt, eorumque in confessione fæces & peccata recipiunt & expellunt.
2 Venter est pars corporis debilior & infirmior, & ideo multas incurrit aliquoties passiones. Patitur enim quandoque ex nimia repletione, & succurritur ei per evacuationem. Patitur quandoque ex nimia evacuatione, & subvenitur ei per repletionem, quia scilicet generaliter contraria curantur contrarijs. Per ventrem intelligo mentem, quæ scilicet continet cor, id est, intelligentiam; fetur, id est, affectionem, fel, id est, iram & turbationem; splenem, id est, gaudium & consolationem. Ista n. pars corporis valde mollis, nihil enim mollius & ad delinquendum fragilius mente nostra. Hier. 7. *Pravum est cor hominis & inscrutabile.* Et Gen. 6. *Sensus & cogitatio hominis in malum prona sunt.* Et sæpe patitur ex repletione vitiorum vel divitiarum, quapropter necesse est per confessionem evacuetur vitijs, & per eleemosynam divitijs. Quandoq; vero patitur ex vacuitate virtutum & scientiarum, & tunc necesse est, quod per Dei gratiam impleatur fidei & scientiæ dogmatibus, Luc. 3. *Omnis vallis implebitur.* Ventris con-
3 ditio variatur secundum tempus, quia in hyeme & vere, secundum Hippocratem, ventres calidissimi sunt, & longissimi somni, & hoc accidit, quia propter frigus circumstans calor repercutitur ad interiora, propter quod virtus fortius operatur, & inde est quod appetitus & digestio amplius roboratur, & sic major cibus & amplior requiritur & optatur. In æstate aũt calor naturalis applaudens suo simili, exterius effunditur, & sic ventre frigido remanente, digestio impeditur, & sic minor cibus naturaliter affectatur. Sic vere in hyeme tribulationũ, calor charitatis ad interiora mentis repercussus virtutes in bono fortificat, & appetitum bonorũ desideriorum augmentat, & digestionẽ morum efficit, & procurat. Et ideo de cibis spiritualib. sc. Eucharistiæ, scientiæ, et pœnitentiæ, magis optat. Constat n. quod tẽpus et status adversitatis magis proficit morib. quam status ut cõmuniter prosperitatis. Ætas n. prosperitatis calorẽ charitatis facit evaporare et ad exteriora solet affectionem attrahere, et sic solet interiora debilitare, et appetitũ bonorum spiritualiũ diminuere, quapropter parum solet de cibis hujusmodi affectare. Vel dic, quod illi qui sunt in hyeme, id est, in peccato, magis appetunt de cibis bonorum temporalium, quam illi qui sunt in æstate gratiæ.

CAP. XLIV.

De Umbilico.

UMbilicus, secundum Isidorum dicitur, quasi umbus iliorum. 1
Umbus enim est locus medius in clypeo, quapropter umbilicus vẽter dicitur, eo quod modum umbi in corporis vel ventris medio collocatur. Secundum Constantinũ vero, umbilicus ex nervis, venis et arterijs constituitur, et per ipsũ infãs in matrice sugendo sanguinẽ, enutritur. Cum vero fœtus de ventre egreditur, umbilicus rumpitur, et in obstetricib. ad quatuor digitos alligatur. Secundum Hieronymum vero super Ezech 16. Pueris, quando nati sunt, primo solet umbilicus præscindi, deinde ad diluendũ sanguinẽ aqua lavari, tandem ne membra defluant pannis et cingulis alligari. Per istũ umbilicum intelligo carnis voluptatẽ, quæ insita est in medio carnis nostræ. Ista est n. qua puer, id est, peccator in vẽtre mũdanæ prosperitatis positus, sãguine vitiorũ imbuitur et nutritur. Et ideo quando talis puer scilicet peccator in gratiam nascitur, et prædicationẽ parturitur, necesse est, quod umbilicus carnalis voluptatis ab eo, per bonæ conversationis propositum, præcidatur. Deinde quod aqua confessionis mundetur, tandem quod sale discretionis à superfluitatib. exteriorib. siccetur, et ne postea iterum per vitia defluat quod ligamentis mandatorũ salubrium

brium allidetur. Quæ etiam quasi omnia fiunt in puero noviter nato, qui baptismo lavatur, & sale salitur, & pannis lineis involvitur. Quod tamen peccatores & obstinati non faciunt, imo umbilicum carnalitatis custodiunt, & non præscindunt. Contra
a quos loquitur Ezech. c. 16. dicens, sub specie fornicariæ mulieris: *In die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, & in aqua non es lota in salutem, nec sale salita, involuta pannis.* In mulieribus est virtus venerea in umbilico, & hoc quia genitalia mulierum in umbilico sunt, sicut & virorum in renibus. Umbilicus aũt est, quo puer matris sanguine enutritur, secundum Gregorium super Job. 40. ubi de diabolo dicitur. Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo ipsius in umbilico ventris ejus: per umbilicum luxuria designatur. Ista est, qua mulieres, i.e. personæ muliebres stimulantur, & qua puer i.e. ignorantes & fatui, à matre sua carne, vel diabolo, nutriun-
b tur. Et ad junge si vis illa deprædicenti §. Secundum Aristot. aves quando nascuntur, habent umbilicum, &c. Vide de avibus in generali.

Cap. XLV.

De Genitalibus.

1 GEnitalia à gignẽdo sunt dicta, eo, quod per ipsa generationis officium compleatur. Sunt aũt genitalia ex mẽbris principalib. quia sc. principalis virtutis, sc. generativæ instrumẽta, & calotis naturalis præcipua sunt fomenta. Et ideo istis præcisis vigor virilis & sexus enervatur, & homo in mollitiem fœmineam commutatur. Pili etiam defluunt, & vox in mollem & muliebrẽ alteratur. Per genitalia possum intelligere, virtutum bona opera generandi, & fœtũ virtutum & meritorum producendi. Ista est, n. virtus gratiæ divinæ, quæ quãdo in anima radicatur, possibile est quod fœtus bonorum operum generetur, & quod calor charitatis in pectore vegetetur. Sed ecõverso quãdo homo spiritualiter castratur, & quãdo genitalia divinæ gratiæ sibi per peccatũ à diabolo adimuntur, tunc virilis virtus enervatur, & homo per mollitiem fragilitatis, & per debilitatem constantiæ, & per resistendi & bene agendi impotentiam, & in naturam fœmineã alteratur, ita quod vox spiritualis, videl. oratio, confessio, laus & gratiarum actio, in eo penitus pervertitur, & pili virtutum defluunt, & omnis moralis species alteratur, Thren. 4 *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii, &c.* Vel sivis, virtus generativa est scientia, qua mediante prædicator
a generat in gratiam auditores. Prælati igitur & prædicatores, qui talia genitalia non habuerint, generare non poterunt, sed voce virilis prædicationis amissa imbecilles & fœminei apparebunt. Animalia quando castrantur in juventute, efficiuntur majora. Unde etiam vituli, nisi castrati fuerint, cito post annum remanebunt parvi, secundum Aristot. lib. 1. de hist. animal. Unde etiam dicit, quod castratis non crescunt cornua. Veruntamen (ut ait) quando animalia castrãtur, extrahuntur eis genitalium radices, & si accidat apostema, pulvis combustorũ testium appositus ipsum curat. Per genitalia intelligo voluptatem, per quam carnalis procedit generatio. quando n. homo in juventute castratur, & per votũ & observantiam castitatis genitalib. i.e. actu generativo à juventute privatur, constat quod cornua superbiæ sibi non veniunt neq; crescunt, imo in gratijs & virtutib. augmentãtur: dum tamen radix genitalium, i.e. cogitatio & affectio ipsius luxuriæ, sibi penitus adimatur. Veruntamen si in loco castrationis, apostema nascatur, i.e. si ratione castitatis suæ homo apostematis, tumidus & præsumptuosus efficiatur, debet combustum testiculum apponere, i.e. dimissum carnalitatis periculum cogitare, & facilitatem recidivandi videre, & sic apostema superbiæ poterit evitare Ad Gal. 6. *Cõsiderans temetipsum, ne & tu tenteris.* Secundum Arist. quædã animalia castrantur propter testiculos, sicut castores.
b Vide de castore. § 3. Item secundum eundem, Onagri proprijs filijs scindunt testes, quando nati sunt, nisi à matribus abscondantur. Quod secundum aliquos faciunt, quia sunt Zelotypi de uxore, illud potest allegari ad hoc, quod homo nõ debet nimis confidere de uxore & filio, etiam in illis qui sunt filij, i.e. familiares vel consanguinei, quinimo debet à talibus præcavere, & genitalia eis auferre, hoc est dictum, opportunitatem luxuriæ ab eis amovere. Vel istud potest dici cõtra Zelotypos, qui etiam de uxorib. suis in proprijs filijs vix confidunt, cũ tamẽ dicat Theophrast. quod mulier servari non debeat, quia inquit, si bona est, non debet, si vero mala, non potest. Vel expone sicut cap. de Onagro. §. 5. Natura in genitalib. posuit voluptatẽ. Tanta est n. vilitas & immunditia illius operis, quod nullus prudens illud officium exerceret, nisi illum voluptas & delectatio traheret & moveret; & si
c generatio & naturæ conservatio impediretur, nisi per voluptatem & desiderium traheretur. Sic verè Deus in anima, & in affectione humana, & in ipsa virtute generativa, sc. in gratia & voluntate, quandam voluptatem, & quandam complacentiam faciendi bonum & generandi bona opera posuit, sc. sinderesim & justitiam originalem, quæ scil. difficultatem tollit, & ad benefa- 6
ciendum excitat & inducit. Secundum Isidor. genitalia dicuntur verenda, eo quod honestatem aliorum membrorum nõ habent, & eo quod malis gradib. rationis ad libidinem se movent. Et ideo ista teguntur, ne videantur, & ut eorum motus irrationalis & brutalis, & ab intuentibus avertantur. Omnia enim membra ut communiter obediunt rationi præter ista, & ideo fuerunt merito verecunda. In his potest notari, quod illi, qui membris generativis utuntur, & qui contra rationem brutaliter operantur, saltem hoc abscondere & tegere tenentur: ne vilitas et inordinatio ipsorum actuum immundorum ab alijs videantur. Quod tamen est contra multos, qui in talibus non verecundantur, sed more 7
animalium furiantur, Eta. 3. *Peccata sua prædicaverunt, nec absconderunt.* In generatione requiritur masculus et fœmina; masculus enim se habet per modum formæ, fœmina per modum materiæ. Sic vere in generatione bonorum operum necesse est, quod sit vir, id est, Christus semen gratiæ infundendo; et mulier, id est, voluntas, materiam boni propositi ministrando.

Cap. XLVI.

De Matrice.

MAtrix, secundum Isidorum, singulare membrum in mu- 1
liere, *quædam scilicet vesica seu pellicula, in qua seminalis humor recipitur, in qua fœtus substantia generatur, in qua etiam sanguis menstrualis, sicut quædam residentia humorum corporis, descendit, quo ipse puer in utero enutritur, cujus quidam sanguinis fluxus, quamdiu duraverit in muliere, tamdiu potestas concipiendi in ea perseverat.* Matrix ista est voluntas, quæ semen verbi vel gratiæ recipit, et fœtum propositi in se concipit, quem sanguinis, id est, Christi sanguinis compassione vegetat atq; nutrit, quæ scil. quamdiu in mente perseverat, tamdiu conceptio bonorum operum durat. Si verò sanguinis affluentia defecerit, tamdiu bonorum operum generatio & productio non perdurabit, Esa. 26. *A timore tuo concepimus spiritum salutis.* De sanguine menstruo vide supra. Matrix habet tres cellulas, sicut in anatomia dicitur, scil. dexteram, me- 2
diam & sinistram. Quando autem semen in dextera parte recipitur, tunc masculus generatur, si vero in sinistra ceciderit, fœmina producitur, & si in medio loco subintraverit, hermaphroditus, (qui utrumq; sexum habet) tunc temporis procreatur. Matrix est voluntas, quæ scil. in suis affectib. temporaliter variatur: habet enim in affectione sua partem dexteram, sinistram, ac mediam: Pars sinistra significat affectum bonum & spiritualem, pars sinistra significat affectum malum atque carnalem, pars vero media significat medium affectum, qui tendit variè ad partem quamlibet transversalem. Igitur secundum istas varias partes suas, mens nostra concipit diversa genera filiorum, i.e. operum virtutum. Quod n. concipit pars dextera, i.e. spiritualis affectus, efficitur masculus, id est, bonum opus perfectum & virile, Quod verò sinistra, id est, carnalis affectus concipit, in fœminam, i.e. opus molle & improbum ipsum vertit. Media vero affectio & indifferens si quid concipit, opus hermaphroditicum, i. e. differens, & aliquid de masculo & aliquid de fœmina, id est, aliquid de bono, & aliquid de malo sapiens, ipsum facit. Vel dic, quod in matrice Ecclesiæ aliqui sunt positi & concepti in dextera, i.e. in amorem spiritualium & æternorum, & isti sunt masculi, i.e. boni contemplativi. Judic. 3 *Nascetur tibi puer masculus.* Aliqui vero positi sunt in sinistra, i.e. amore mundanorum vel vitiorum: & isti sunt fœminæ, i.e. imperfecti vel activi, Prov. 3. *In sinistra illius divitiæ.* Aliqui vero sunt in medio: qui scil. more hermaphroditi utrumque sexum volunt habere: & utrumq; ripam volunt pascere: & simul masculi et fœminæ, id est, simul contemplativi et activi: spirituales et temporales: divites virtualiter et tempotaliter apparere: sicut patet de quibusdam religiosis, qui cum elegerint spiritualia: tamen facillimè se implicant terrenis, quibus dicitur Jud. 5. *Quare habitas inter duos terminos: ut audias sibilos gregum?* Quod etiam contra adulatores potest dici, qui sc. hermaphroditi vidẽtur esse: quia universus se solent diversimode conformare: et simul et semel conditiones varias prætendere, et monstrare, 1. ad Cor. 9. *Omnibus omnia factus sum,* Quod etiã contra fal-

tra falsos proditores dicitur: qui sexu & conditione duplici induuntur: & in una parte seu apparentia seu dextera, masculi, id est boni esse videntur: in sinistra vero, i.e, in absentia, falsi & malitiosi & fœminei comprobantur. Vel dic, quod cum in matrice Ecclesiæ officia sint distincta, quidam tamen sunt qui de omnib. se volunt intromittere: & masculi & fœminæ apparere, contra illud, Deut. 22. *Non induetur fœmina veste virili: nec induetur vir veste fœminea, &c.* 4 Matrix varias passiones incurrit. Patitur n. quãdoq; ex viarum constrictione, & superfluorum retentione, quandoq; patitur ex humorum fluxu, & excessiva evacuatione. Quandoq; patitur ex compassione & suffocatione. Quandoq; patitur ex apostematione. Quandoq; patitur ex præcipitatione, vel dextrorsum vel sinistrorsum delocatione. Quandoq; patitur, quando acutis humorib. seu cholericis pungitur. Quandoq; vero patitur, quando partus jam conceptus aliquo casu annihilatur. Sic vere matrix voluntatis & conscientiæ, spiritualiter patitur multis modis. Videl quando constringitur & retinet superflua divitiarum per avaritiam; vel quando retinet peccata per verecundiam vel malitiam. Item quando nimis effundit humores vitiorum per jactantiam. Item quando comprimitur & suffocatur, per desperationem vel tristitiam. Item quando ad dexteram prosperitatis per amorem, vel ad sinistram adversitatis per timorem, nimis accedit per imprudentiam. Item quando cholericis humorib. pungitur, per iram & invidiam. Item quando propter pinguedinem carnalitatis conceptio boni propositi impeditur per luxuriam. Item quando partus boni operis jam concepti impeditur, per aliquam pigritiam. Allega si vis, sicut supra. In matrice quandoq; accidit quædam infirmitas, quæ dicitur mola, quæ nihil est, nisi quædam massa carnea in matrice ex corruptis humoribus indurata, accidit post viri copulam, ex fluxu humorum ad matricem, ita quod videtur mulieri quod conceperit, inflaturq; venter, & apparent signa conceptionis, tempore autem partus non liberatur matrix à tumore Unde & inventa est mulier, quæ per tres annos prægnans existens, finaliter peperit fructum carnis ita 5 durum, quo vix potuit ferro dividi. Talis infirmitas spiritualiter loquendo quotidie accidit in multis. Suscepto n. semine verbi Dei à doctore vel prædicatore, quandoq; credit homo se bonum propositum concepisse, utpote proponit parere & facere aliquod bonum opus, veruntamen multis accidit contrarium, quia sc. loco boni fœtus pariunt massam carneam, i.e. loco operis virtuosi, quod videbantur concepisse, producunt opera camalia & immunda, sicut videmus de multis, in quibus quandoq; apparent signa conceptus boni propositi, ita quod videtur quod debent parere & facere multa bona, qui finaliter nihil faciunt, imò loco bonorum operũ, opera mala proveniunt, sicut de multis noviter conversis patet, primo anno faciunt multa, tandem nihil. Quia acres in principio, in fine franguntur secundum Aristot. de quibus dicitur Esa. 5, *Expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.* Et proinde prælato vel prædicatori bono potest dici illud Matth. 13. *Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo, unde habet zizania?*

Cap. XLVII.

De Natibus.

1 Nates secundum Isidorum dicuntnr à nitendo, eo quod natibus innitimur dum sedemus. Et ideo secundum Constantinum caro natium est dura & nervosa, ut molem corporis melius sustineat. Sunt autem *illæ partes truncus corporũ, qui à collo incipit, terminatur, & à quibus tota corporis machina sustentatur.* Et ideo moraliter per nates potest intelligi patientia seu fortitudo corporis, quæ corporis moralis sunt fundamentum & ipsius solidum. Vel per nates quibus verenda corporis sunt propinqua, & quæ à pueris in lecto jacentib, maculantur, & quæ sunt partes cæteris partibus carnosæ magis, intelligo carnales divitias, delicias, vel carnalem hominis voluptatem, quæ sc. secum portat maculationem immunditiæ, verenda verecundiæ & infamiæ, & carnositatem luxuriæ, nec non emissionem stercorum fœtentis infamiæ. Quod bene figuratur in servis David, qui à rege Amon dehonestati sunt, & præcisæ vestes eorum usq; ad nates, quia sc. diabolus non potest servos David, id est, fideles Christi magis dehonestare, quam vestes virtutum eis perscindere, ita quod nates vilis carnalitatis suæ, & suæ immundæ fœditatis faciat apparere. Esa. 20. *Ambulavit servus meus Esaias nudus & discalceatus, & discoopertis natib.* Vel dic, quod nates in Ecclesia sunt agricolæ, qui sc. sustinent totum corpus Ecclesiæ in temporalibus ministrandis.

Cap. XLVIII.

De Femoribus.

1 Femora, *sunt illa partes corporis, quæ ab inguinibus ad genua protenduntur, & sunt femora membra fortia, ossea, carnosa, nervosa, interius aliquantulum concava, & tortuosa, à parte superiori grossiora, à parte inferiori graciliora.* Per talia femora corporis quæ sustentãt & portant totum, possum intelligere principes & prælatos qui scil. totius Ecclesiæ vel patriæ portant onus. Quia scil. isti debent esse ossei & fortes per constantiam, carnosi & molles per clementiam, nervosi & mobiles per diligentiam, concavi & tortuosi per dissimulationis cautelam & prudentiam, & inter superiora & inferiora, i.e. Deum & populum, vel inter spiritualia & terrena medij per communem convenientiam. A parte tamen superiorum & spiritualium debent esse magis ampli, quam à parte inferiorum & temporalium, per majorem attentionem & vigilantiam, & sic poterit dici Ecclesiæ illud, Can. 7. *Junctura femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.* Et etiam Ecclesia potest hodie figurari in statua Nabuchodonosor, Dan. 2. *Cujus femora erant ex ære*, quia sc. femora Ecclesiæ sc prælati suntærei, clamosi, rubei, carnales & sanguinei, &c. Femora sunt illæ partes 2 corporis, in quibus vel inter quas sunt membra verenda: & in quibus actus carnalis voluptatis impletur: et ideò in scriptura actus ipse carnalis, colore ejus circumstantiæ per femora denotatur: et sic loquitur scriptura Salomoni per mulieres depravato, Eccl. 47. *Inclinasti femora tua mulierib. potestatem habuisti in corpore tuo: dedisti maculam in gloria tua.* Antiquitus solebant homines jurare super femora patriarcharum: sicut de Abraham, qui fecit suum servum jurare super femur suum, ne acciperet uxorem filio suo Isaac, de filiabus Chanaan: sicut dicitur Gen. 24. Et hoc 3 fortissimum erat, pro eo quod Christus erat de suis femoribus seminaliter oriturus. Et ideo (ut dictum est) per femur intelligitur propago carnalis. Quapropter sicut videmus, quod ensis portatur in sinistro femore, cultellus vero super dextrum; sic vetè gladium verbi Dei, et ensem evidentem justitiæ divinæ, debemus ipsis nostris femoribus, i.e, carnalibus desiderijs applicare, ut timore ducti possimus ipsorum lasciviam coërcere, Cant. 3. *Lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt, uniusc; uſq; ensis super femur suum, omnes tenentes gladium, propter timores nocturnos.*

Cap. XLIX.

De Genibus.

1 Genua, secundum Isidorum dicuntur à genis, eo sc. quod in creatione pueri, genua genis cohærẽt et suo tumore cõcavitatẽ oculorum formant. Unde etiã secundum verbum Ennij, ut ait idem Isidor. genua cõprimit arcta gena. Et idem est (ut dicit) quod homo dũ ad genua provolvitur, facilius lachrymatur. natura n. voluit eos de utero materno memorari, ubi quasi in tenebris consedebant, antequã ad lucem proverirent. Hæc Isidorus. Per genua, quæ sunt naturaliter flexibilia, et per quorũ plicationem homo ad terrã devolvitur, potest intelligi humilitas et timor. Ista enim sunt duo genua, quæ mentẽ humiliant, et inclinant, et eam ad terram, id est, cõsiderationem suæ propriæ terrenitatis deprimunt et incitant, Ps. 108. *Genua mea infirmata sunt à jejunio, & ego ad nihilum redactus sum.* Et ad faciendum reverentiã Deo et majoribus ipsa flectunt, detrahunt atq; domant. Hest. 3. *Flectebant genua & adorabãt.* Igitur homo quando flectit ista genua, debet faciliter lachrymari, quia sc. humilitas et timor Dei vicini sunt et socij lachrymarum, et etiam oculorũ. Unde ad hoc Deus in utero oculos genib. conjunxisse videtur, ut homo videret genua sua, id est, humilitatem et timorem Dei. Vel etiam ut genua sua, id est, flexibilitatẽ fragilitatis suæ continue intueatur, et ut ex consideratione uteri materni, et vilis nativitatis humanæ, facilius ad lachrymas provocetur, ut sic inter genua humilitatis et oculos cõsiderationis, et lachrymas doloris et compunctionis, quædã perpetua fraternitas celebratur, Ezech. 21. *Tabescet omne cor, dissolventur universæ manus, infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ.* Vel per genua Ecclesiæ intelligere possum viros humiles et religiosos, qui se flectũt humiliando et obediẽdo, et reverentiã majoribus exhibẽdo, et quia etiam faciliter lachrymas revocant, de utilitate propria cogitando. Et sicut videmus, quod genua sunt mẽbra ossea, nervosa, et parum pinguia vel carnosa, sic tales debent esse ossei per fortitudinẽ constantiæ et durationis, nervosi per sensibilitatẽ prudentiæ et discretionis, et parum carnosi per macredinẽ abstinentiæ et macerationis. Mobiles vero et flexibiles (ut di-

(ut dictum est) per sedulitatem obedientiæ & subjectionis, Dan. 6. *Tribus temporibus flectebat genua sua.* Quod tamen est contra multos, qui non sunt nec habent genua flexibilia, sed potius more elephantis per obstinationem rigida, solida, atq; dura. Nam sicut in genibus contingit passio, quæ ita nervos indurat, & coarctat, quod sine maximo dolore non flectuntur, sic in genib. mentis humanæ quandoq; accidit coarctatio pigritiæ, & indurátio obstinationis, quibus ita fiunt superba & rigida, quod per humilitatem & obedientiam nolunt flecti, nisi illud forte cũ magno impatientiæ strepitu & dolore. Quibus dicitur Deut. 28. *Percutiet te Deus ulcere pessimo in genib. & in suris.* Genua humana flectuntur in posterius versus dorsum, genua vero quadrupedum flectuntur in anterius versus ventrem, excepto tamen elephante, qui pedes posteriores dicitur flectere, sicut homo. Et in homine etiam lacerti brachiorum flectuntur ad interiora, & super cor, & caput, in quadrupedibus vero flectuntur ad inferius versus ventrem, sicut potest sensibiliter experiri, & sicut dicit Plin. lib. 11. cap. 45. Genua et brachia significant affectus et opera, quia sc. sicut mediantibus genibus corpus defertur et movetur, sic anima mediantibus affectibus de una re ad aliam flectitur et mutatur. Igitur differentia est et debet esse inter homines et jumenta, id est, inter bonos et malos, quia pro certo genua elephantum & hominum, id est, affectus personarum rationabilium spiritualium, & justarum, debent flecti ad posteriora, id est, ad bona futura, scilicet ad gloriam paradisi, quæ veniet post hanc vitam. Brachia etiam, id est, opera istorum debet ordinari ad cor, id est, ad utilitatem conscientiæ, & ad caput, id est, ad honorem capitis nostri Christi, & sui honoris & reverentiæ, quia sc. opera nostra debent ad cordis & animæ utilitatem, & ad divinæ laudis reverentiam fieri. Affectus vero & cogitatus nostri, semper debent ad posteriora bona cœlestia, non ad mundana & præsentia inclinari, 2. Paral. ult. *Nunc flecto genua cordis mei, precans à te bonitatem Domine.* Sed proculdubio in quadrupedibus, id est, in carnalibus & peccatoribus non sic, quia pro certo genua tibiarum & lacerti brachiorum, hoc est dictum, istorum affectiones & operationes flectuntur, ordinantur & inclinantur versus ventrem, id est, ad carnis voluptatem, & ad anteriora, i.e. ad præsentem mundi prosperitatẽ, Eccl. 25. *Manus debiles & genua dissoluta mulier quæ non beatificat virum suũ,* id est, anima quæ nõ principaliter intendit ad Christum. Genua sunt mẽbra corporis, super quib. nutrix solet puerum suum sustinere, & ipsum blandiendo oblectare. Et sic per genua possum intelligere sustentationẽ spei & divinæ consolationis, quibus Deus blanditur suis fidelibus in præsenti. Et etiam sustentationem æternæ fruitionis, qua Deus blandietur justis hominib. in futuro, Esa. ult. *Ad ubera portabimini, & super genua blandientur vobis.* Vel dic, quod nutrix est diabolus vel mundus cujus duo sunt genua sc. mundi prosperitas, & carnis voluptas. Super istis ergo consolatur & portat diabolus beatulos suos, & eis blanditur, & eos delectat, concedens eis delectabilia hujus mundi. Et ideo Job. 3. plangebat talibus se fuisse susceptum, dicens; *Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, &c.* Et sic genua lachrymis sunt propinqua (ut supra dictum est) sic genua mundanæ prosperitatis inducunt lachrymas æternæ adversitatis, Ezech. 21. *Per cuncta genua fluent aquæ.*

CAP. L.

De Cruribus.

1 CRura secundum Isidorum dicuntur à currendo, eo quod nos currimus cum eisdem. Tibiæ etiam dicuntur, eo quod in lõgitudine & concavitate instrumento musico, quod tibia dicitur, similantur. Sunt igitur *crura membra fortia, ex ossibus fortissimis composita, & sicut columnæ fortissimæ ad sustinendum totius molem corporu ordinata.* inter femora & pedes sunt media flexibilia, etiã sunt & mobilia medullis interius irrigata. A parte vero posteriore, solũ in homine sunt carnosa, ut suræ, inventa, ut dicit Plin. li. 11. c. 45. quãvis in Ægypto inventus sit homo, qui suras in cruribus non habebat, sicut ait. Per crura Ecclesiæ, possunt intelligi prædicatores & doctores, qui more tibiarum doctrinæ modulos citharizant. Tales n. sunt sicut columnæ fidei, & sicut corporis Ecclesiæ fundamenta Eccl. 25. *Columnæ marmoreæ super bases argenteas, &c.* Fortib. n. ossibus constantiæ debent esse compositi, & medullis devotionis & gratiæ irrigati, & carnositati & mollitie compassionis muniti, i.e. inter superiores & inferiores medii, & eisdem proportionaliter conformati. Et ideo per istos currimus, in quantum per ipsos sumus ad cursum bonorum operum erudi-

ti, & tam verbaliter quam exemplariter informati, ut sic bene possit dici illud quod de Ecclesia dicitur, Cant. 5. *Crura ejus columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas.* Vel etiam per crura possunt intelligi boni prælati, qui sunt Ecclesiæ fundamenta. Carnositas tamen compassionis solum in hominibus; i. in personis rationabilib. invenitur, inter quos etiã quidam sunt, qui suris compassionis privantur, & qui carnosa teneritudine clementiæ non dotantur. Vel etiam intellige virtutem fidei & fortitudinis, quæ sustinent animæ ædificiũ, cum virtutum membris, &c.

CAP. LI.

De Pedibus.

1 PEdes *sunt extrema membra corporis, quæ corporis totius portant onus.* Et constant pedes ex quadraginta quatuor ossibus secundum Constantinum, quæ inter se servis & ligaminib. colligantur, ut corpus per ipsos fortius sustentetur, & ut portando corpus faciliter moveantur, & sunt pedes interius ossei & nervosi, exterius vero carnosi & plani, aliquantulum concavi & annexi. Per pedes in scriptura intelliguntur affectus. Aug. Pes meus affectus meus, eo feror quocunq; feror. Isti igitur pedes affectionis nostræ, debent esse per constantiam ossei; per mollem pietatem & clementiam, carnei; & per flexibilem obedientiam, nervei; per humilitatem cavi; per simplicitatem plani, Ezech. 1. *pedes eorum pedes recti.* Vel dic, quod pedes significant agricolas & mercatores, qui in corpore Ecclesiæ sunt in fimi & extremi, & tunc suis laborib. portant & sustinent totum mundum. Et ideo isti debent esse plani per veritatem, ossei per constantiæ firmitatem, nervosi & colligati per concordiæ unitatem, Ps. 104. *humiliaverunt in compedibus pedes ejus.* Vel dic quod pedes & fundamentum Ecclesiæ sunt prælati, &c. sicut supra. Ps. 17. *Perfecit pedes meos tanquam* 2
cervorum. Secundum Aristotel. lib. 4. de partib. animalium. Bruta animalia quatuor habent pedes, & hoc necesse est (ut ait) pro eo quod totum corpus eorum per longũ inclinatur ad terram, & pro eo etiam quod appetitu brutali ipsa animalia respiciunt inferius versus humum. De hominibus vero & volucribus non sic, quia quadam levitate corporis eriguntur, & ad terrã corporaliter non deprimuntur. Sic vere sunt mali animales & carnales; qui ex toto ad terram, i.e. ad terrena sunt inclinati & depressi, quia pro certo isti habent quatuor pedes, quibus innituntur, i.e. quatuor affectiones, quib. per bona terrena brutaliter evagãtur, quæ sunt spes, & gaudiũ, timor & dolor. Boni vero spirituales & rationales, qui per contemplationem se erigunt ad æterna, duob. pedibus, i.e. duobus affectibus, sc. amore dei & proximi sunt cõtenti dicentes illud Ps. 17. *Perfecit pedes meos tanquã cervorum, & super excelsa statuens me.* Item secundũ Aristot. lib. de partibus animalium; Pullus equinus in juventute posteriori pede tangit auriculas, cum aũt creverit, non; & ratio est (ut ait) quia in quadrupede pars posterior in juvẽtute major est & altior, anterior autẽ minor & bassior. Quãdo vero adolescit, fit econverso, quia pars anterior crescit & majoratur, posterior vero respectu anterioris attenuatur. Econverso autem in puero seu in homine, quia dum puer est, pars anterior grossior est & ponderosior posteriori. Et inde est, quod puer manibus terrã tangit, nec se sursum erigit vel extollit, cum autẽ creverit, fit pars posterior major anteriori, & sic se solet sursũ erigere, cum virtute polleat leviori. Per quadrupedes intelligo malos, per homines vero bonos. Item per partem anteriorem intelligo sensualitatẽ, quæ præcedit, per partẽ autem posteriorem intelligo spiritualem, quæ succedit. Unde dicit Apost. 1. ad Corin. 15. *Prius quod animale, deinde quod spirituale est.* Igitur istud est verum, quod in quadrupedibus, id est, in personis rudibus quandoq; in juventute & principio pars posterior, i.e. spirituales affectiones majores sũt, quam anteriores, id est, sensitivæ & carnales, quia scil. proculdubio quando crescunt in ætate, tunc minorantur in bonitate, & crescunt in vanitate. Quia scilicet pars anterior sensualitatis crescit, & pars posterior spiritualitatis decrescit. Quia pro certo multi sunt, qui in juvẽtute sunt optimi, & in senectute sunt pessimi, Matth. 12. *Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Sed vere contrarium est in hominib., i.e. in personis rationabilibus, quia pro certo in istis quandoq; in juventue anteriora, i.e. carnalia præpõderãt posteriorib. id est, spiritualib. & inde fit quod proni ad terrena per avaritiam inclinantur; tandem vero spiritualia & posteriora in eis crescũt, anteriora vero et carnalia decrescunt, & sic carnales ad Deum eriguntur, & sensũ ad bona æterna per affectionẽ & desiderium extollunt, Job. 42. *Dominus autẽ benedixit novissimis Job magis quam principio.* Et Job. 8. *Pacatum reddet habitaculũ justitia tua,* interim ut si priora tua fue-

rint

rint parva & noviſſima tua multipicentur. Vide iſta expoſita in-
4 fr. lib. 10. cap. de poledro. §. 1. Item Ariſtoteles dicit, quod omne animal quando ſedet vel domit, ſolet flectere quatuor pedes, præter elephantem, qui propter pondus corporis, non poteſt flectere quatuor ſimul, ſed duos poſteriores, quos replicat ſicut homo. Sic ut communiter, omnis homo qui vult per contemplationem dormire, quieſcere vel ſedere, debet pedes affectionum ſuarum flectere, reſtringere & plicare. quod tamen non faciunt multi, qui ſunt in religione, quia ſcil. more elephantis nolunt pedes & affectus ſuos ex toto flectere, ſed partim ad mundum extendere, & partim à mundo retrahere & plicare, & partim ad temporalia ſtare, & partim per contemplationem ſedere. Vel dic, quod elephas eſt prælatus qui ex toto non poteſt pedes affectuum reſtringere à mundanis, quia ſc. partim habet ſtare per activam, & partim ſedere per contemplativam. Vide ſupra genibus quando flectuntur. Item dicit Ariſtoteles quod pes dexter majoris eſt motus, quam ſiniſter, & inde eſt (ut ait) quod aliqua nobilia animalia primo movẽt pedẽ dextrum, ſicut eſt camelus,
5 & dromedarius. Inde etiam eſt (ut ait) quod mulier in utero habẽs maſculum, ſubito vocata pedẽ dextrum præponit, contrarium aũt eſt de muliere, quæ portat fœmellam in ventre, quia ſc. iſta ſolet ſemper pedem ſiniſtrum ante alium movere, ut dicit Galenus ſuper aphoriſmos. Et inde eſt ut dicit Plin. l. 21. cap. 45. quod omnia animalia à dextris partib. incedunt, ſiniſtris incumbunt. De lupo etiã & vulpe dicit Ariſtoteles quod primo pedem ſiniſtrũ movent, & hoc quia pedes & tibias ſiniſtras habent longiores, & ideo ſemper claudicẽt quãdo currunt, quia ſc à ſiniſtris ſe erigunt, & à dextris ſe deprimunt & deflectũt. Pes dexter eſt bonus affectus, & ſpiritualis & virtuoſus. Siniſter vero eſt malus affectus, carnalis & vitioſus, Proverb. 4. Vias quæ à dextris ſunt, novit Dominus, perverſæ aũt viæ, quæ à ſiniſtris ſunt. Igitur iſtud eſt verum, quod illi qui conceperunt maſculum, i.e. bonum & virtuoſum propoſitum; illi etiam qui ſunt leones, nullũ timendo per conſtantiæ firmitatem; cameli, ſe oneri inclinando per patientiæ humilitatẽ; dromedarij, celeriter currendo per obedientiæ agilitatẽ, & per diligentiæ ſedulitatem; pedem dextrum, i.e. bonum ſpiritualem affectum primo movent, & ſe in ipſo principaliter agitant & exercent. Quia ſc. primo & ante omnia, bona ſpiritualia & æterna appetunt, & deſiderant & affectant. Et econverſo illi qui fœmina, id eſt, molli & inepto propoſito ſunt inprægnati, & qui more lupi prædæ & rapinæ ſunt dediti, & more vulpis per malitiam depravati, ſolent ſiniſtrũ pedem, id eſt, carnales & ſiniſtros affectus primo ponere, & ipſos longiores & protẽſiores habere, & ſuper eos ſe erigere & ſuſtinere; ſuper dextros aũt & ſpirituales ſe deprimere, & ibi modicũ ſe tenere ipſoſque poſtponere, & ultimo movere, & per conſequens in via morum non recte incedere, ſed per diverſa vitia morum claudicare. 3. Reg. 18. *Vſquequo claudicatis in duas partes*? Bene ergo dicitur Eccl. 10. *Quod cor ſapientis in dextra ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.* Verum eſt ergo quod dextris pedibus id eſt, bonis affectib. ad paradiſũ movemur & incedimus: ſiniſtris vero i. e. malis & carnalibus affectionibus in iſtis temporalibus incubamus, & ibi requieſcimus & ſedemus. Iſa. 34. *Ibi cubavit lamia, & enutrivit catulos, &c.* Vel dic, quod anima ſpiritualiter habet duos pedes ſc. dextrum quo incedit; (hæc eſt fides, quia ſecundũ Apoſtolum 2. ad Cor. 5. *Per fidem ambulamus.* Iſta n. nos conſtituit viatores) ſiniſtrũ itẽ qui incubat, & hæc eſt ſpes, in qua homo ſpiritualiter requieſcit, Pſalm. 15. *Caro mea requieſcit in ipſe.* Vel dic, quod motus pedis dextri ſignificat bonum opus, motus vero pedis ſiniſtri ſignificat malum opus. Ergo quando quis movet pedem dextrũ, id eſt, exercet bona opera, profecto ſignũ eſt quod talis eſt prægnãs maſculo, i.e. bono propoſito. Et econverſo, niſi modum ſimiſtrum malorum operum exerceat, ſignum eſt quod in corde ſuo fœminei mali & vani propoſiti fœtũ portet. Vel dic, quod pes dexter eſt ſuſtẽtatio ſciẽtiæ gratiæ, ſiniſter eſt ſuſtẽtatio mũdanæ ſapẽtiæ, & terrenæ ſubſtantiæ. Boni igitur pedem dextrum præponũt ſiniſtro: quia ſpiritualia præponũt terrenis, mali vero econverſo ſimiſtrum dextro, id eſt, temporalia ſpiritualibus
6 & æternis, ut ſupra. Aliqua ſunt animalia, quæ pede utuntur loco manus, ſicut eſt periolus, & ſimia, inter quadrupedes; pſitacus & pellicanus inter aves. Sic vere multi ſunt qui cum non habeant manus, i.e. operationes, loco manuum habent pedes, i.e. bonas affectiones. Quia pro certo ubi poteſtas operãdi deficit bona affectio ejus loco ſufficit. Quod nõ ſolũ verum eſt in bonis imo etiam
7 in malis. Apud Dominũ n. ſive bona ſive malavoluntas pro facto reputantur. In apib. & in locuſtis pedes anteriores ſunt poſteriobus breviores, &c. vide de locuſta libro de avibus. Omne animal quadrupes habens multas ſciſſuras pedum, generat filios cœcos: ut dicit Ariſt. ſicut leo, canis, vulpes, &c. Sic vere oẽs illi, 8
quorum pedes, i. e. affectus diviſi ſunt ad diverſa & varia bona mũdi, genẽrãt filios cœcos, id eſt, faciunt mala opera & tenebroſa, vel filios cœcos, i.e. ſubditos ignorãtes, quia ſc tales ſuis verbis & exemplis, illos quos genẽrãt ſcilic. ſubditos & imitatores faciunt ignorantes & cœcos Matth. 15. *Cæci ſunt, & duces cæcorum.*
Et ideo tales debent carere cornib. dignitatum, pſ. 74. *Cornua peccatorum confringã.* Pes igitur in ultimo animalis eſt poſitus ad ejus perfectionem, lõgus & planus, cõcavus ad veſtigij impreſſionẽ, digitis eſt diſtinctus propter decoris formationẽ, oſſeus, & nervus propter fortiorẽ durationẽ. Toti corpori eſt neceſſarius ad ipſius ſuſtentationẽ, & de loco ad locũ vehitionẽ. In volatilib. ſciſſi pedes & curvi ungues utiles ſunt, ad cibi & victus acquiſitionem. & in naturalib. clauſi ungues valent ad ſui in aquas regimen & directionẽ. Tales pedes poſſunt ſignificare finalem perſeverantiã, quæ ſc. inter membra corporis id eſt, in congerie virtutũ, finalem & ultimũ tenet locum. Iſta n. debet eſſe veſtigij bonorum operum impreſſiva decem articulorum, id eſt, decẽ mandatorum contentiva, & oſſeæ & nẽmeæ firmitatis poſſeſſiva corporis, id eſt, congeriei virtutum ſuſtentativa, animæ ad cœlum vehitiva, prædæ æternæ gloriæ acquiſitiva, & animæ navigando ad cœleſtia regitiva. Quia qui perſeveraverit uſq; in finem hic ſalvus erit, ſicut dicitur, Matt. 24. Pſ. 25. *Pes meus ſtetit in directo, in Eccleſiis tuis benedicã te Domine.* Vel dic quod pedes ſunt pauperes qui in corpore Eccleſiæ ultimũ locũ tenẽt. Iſti igitur debent eſſe
9 plani benignitate; duri, oſſei & nervei patientiæ firmitate; longi
10 ſpei longanimitate ad prædam æternæ gloriæ capiendam; diviſi voluntaria paupertate. Vel expone omnia de pedibus affectuum, &c. Vel dic, quod pedes ſũt ſenectus, &c. ſicut ſupra. Plãta pedis eſt inferior pars pedis, à planitie dicta ſecundum Iſidorum. Et eſt pars pedis durior, ne ſcil. faciliter læderetur eundo, &c. Et eſt planta illa pars animalis, quæ veſtigiũ imprimit incedendo. Iſta planta põt ſignificare animi voluntatẽ, quæ ſc. debet eſſe plana per humilitatem, concava per ſpẽ, longa per conſtantiam, fortis & dura per impreſſionem bonorũ operum, veſtigij bonorũ exemplorũ affectiva. Et ſic dicetur illud Ezech. 1. *Planta pedis eorum quaſi planta pedis vituli, &c.* Vel ſi vis, per plantã pedis intellige ſenectutẽ, quæ eſt extremitas vitæ, ubi proculdubio in nobis debet inveniri planities & durities, &c. ſicut ſupra. Calcaneus eſt extrema pars pedis. Et eſt calcaneus rotundus, durus, ſolidus, & cũ
11 cavilla colligatus, totius corporis mole preſſus. Difficilis eſt curationis ſi vulneretur, quod accidit propter carnis paucitatem, & propter motus continuitatem. Calcaneus eſt ſenectus, & ultima pars vitæ noſtræ, quam proculdubio moles totius corporis, id eſt, defectus totius juvẽtutis premit, & ideo vulneratur. Senectutis calcaneus per peccatum vulneratus, difficiliter poteſt curari, quia ſc. vitia ſenũ ſũt quaſi inſanabilia, & hoc facit duritia obſtinationis, paucitas carnis, id eſt, dulcedinis gratiæ & compaſſionis, & multiplex motus iracũdiæ & turbationis. Et de muliere ideo ſerpenti dictum eſt, Gen. 3. *Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo illius.*

CAP. LII.

De Oſſibus.

DIcto de membris corporis diſſimilibus ſeu officialibus, dicendum eſt de membris cõſimilib. & primo de oſſibus. Nã 1
ſecundum Conſtantium. lib. 2. *Oſſa ſunt duriores & ſicciores partes corporis animalis:* & hoc neceſſarium fuit ut ait, ad corporis carnis ſuſtentationẽ, & ad membrorũ interiorũ defenſionẽ. Sũt ergo oſſa frigida, ſicca, alba, dura, fortia, cõcava, forma & qualitate diverſa nervis invicẽ colligata, mutuo ſe cõtingẽtia medullis interius plena, & carnib. exterius cooperta, miro naturæ artificio invicẽ ordinata. In corpore Eccleſiæ oſſa sũt viri juſti & perfecti, & maxime religioſi prædicatores & prælati, qui ſc. carnes & nervos, id eſt, fragiles & imperfectos fovẽt, ſuſtinẽt & ſupportãt. Iſti igitur debẽt eſſe ſicci per abſtinentiã, duri per patientiã, fortes per cõſtantiã, albi per mũditiã, concavi & vacui per paupertatẽ, medulloſi tamẽ per devotionẽ & pietatẽ, nervis colligati per amicitiam & charitatem invicẽ ordinati per decentiã & honeſtatẽ, carne cooperti per ſuæ fragilitatis conſideratam utilitatem. Unde talia poſſũt ſignari in illis oſſibus de quibus dicitur Ezech. 37.

Oſſa

Ossa arida audite verbum Domini, Ecce ego intromittam in vos spiritum & vivetis, & dabo super vos nervos, & supercrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem. Quia s. talia ossa ecclesiæ, debent habere spiritum gratiæ & veritatis, nervos charitatis, cutem exterioris honestatis, & carnes, i. considerationem suæ carnalis fragilitatis. Vel dic, quod ossa animæ sunt virtutes, quæ sc. debent esse invicem concatenatæ, & ad sustentamentum animæ, ne per vitia defluant, ordinatæ, medulla devotionis repletæ, & invicem in anima ordinatæ. Ossa sunt exterius multum dura, intus sunt molli medulla repleta, & hoc ne concavitate frangantur, & ut per ipsam medullam nutriantur. Concava etiam sunt ossa, & non solida, ut leviora efficiantur, ne forte si essent compacta, nimio pondere gravarentur. Sic vere prælati exterius debent esse duri per apparentem severitatem, intus tamen in mente debent esse molles, & medulla pleni per pietatem, & benignitatem & hoc ne forte frangantur per odium, vindictam, vel crudelitatem. Bonis temporalibus etiam debent esse vacui, per ipsorum contemptum & spiritualem paupertatem, & concavi per humilitatem; ut sic sint magis leves; surgendo per affectum ad cœlestium fœlicitatem, & minus ponderando per terrenam cupiditatem. Job. 21: 3 *Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur.* Ossa masculorum fortiora sunt ossibus fœminarum. Ossa etiam piscium, & avium valde debilia sunt; respectu ossium animalium aliorum. Pisces sunt molles, & carnales, & luxuriosi: Fœminæ, quæ naturaliter sunt avaræ, sunt avari, cupidi & ambitiosi. Aves vero quæ alte volant, sunt superbi & elati, & præsumptuosi: Igitur ista tria genera personarum debilia habent ossa, i. constantiam debilem & fragilem, quia pro certo isti sunt debiles ad resistendum, & fragiles ad operandum. Ita quod de diabolo possunt dicere illud Isa. 38. 4 *Quasi leo sic contrivit omnia ossa mea.* Carnes quæ sunt propinquæ ossibus, sunt cæteris dulciores, & hoc est propter dulcedinem medullæ, quæ est inter ossa posita, cujus fumi exhalantes faciunt dulcedinem. Sic vere illi qui frequentant viros bonos, osseos & medullosos, sunt cæteris meliores, de medulla n. suæ gratiæ & scientiæ, aliquid eis influit, & ideo sapor virtutis in eis generatur. Prov. 16. *Dulcedo animæ sanitas ossium.* Ossa naturaliter sunt sicca & dura, gravia & insensibilia, nervis invicem colligata; & etiam medulla interius irrigata, & id est proprium ossibus, quia scissa non recrescunt, ad ignem etiam posita non flectuntur, nec curvantur, nec liquefiunt aut mollescunt, & si fracta fuerint, difficiliter rejunguntur. Si vero ossa sicca invicem fuerint, tumultus & garrulitas generatur. Talia ossa sunt diabolici peccatores. Isti n. sunt sicci per indevotionem, duri per obstinationem, insensibiles per incompassionem, medulla pleni per carnalem affectionem, invicem collidentes per garrulam, & ineptam locutionem, nunquam liquescentes per igneam contritionem, & vix aut nunquam recrescentes per pœnitentiam & conversationem, si scindatur per peccatum & infectionem, & difficiliter se rejungentes per concordiam & dilectionem, quando per dissensionem franguntur aut dividuntur, inter se nervis & amicitijs colligati, per malam & improbam confœderationem. Ideo de diabolo dicitur Job. 40. *Nervi testiculorum ejus perplexi, ossa ejus velut fistula æris, & cartilago ipsius quasi lamina ferrea.* Vel si vis, dic quod ossa, i. viri constantes & fortes, nunquam debent liquefieri vel flecti igne tribu- 6 lationis, nec mollefieri aqua prosperitatis, & mundanæ consolationis. Aliqua animalia videntur habere solida ossa sine medulla, sicut est leo & elephas: medulla enim talium per substantiam ossium in occultis puris undique est dispersa. Talia autem animalia sunt cæteris fortiora, & ad libidinem minus prona. Unde etiam Solin. de Lygdamo Syracusano homine fortissimo dicit, quod ossa ejus deprehensa sunt non habere medullam, qui etiam nec sitire nec sudasse compertus est. Et ideo primus in olympico certamine Pancratij reportavit coronam. Per medullam quæ est mollis & unctuosa & pinguis, intelligo voluptatem, vel dulcem luxuriæ carnalitatem, quæ s. ossibus nostris, i. interioribus viribus & potentijs naturaliter est inserta. Illi ergo qui sunt ossa & membra leonis & elephantis Christi, & qui per virtutem constantiæ sunt solidi & compacti, & qui medulla carnalitatis & immunditiæ sunt privati, sunt ut communiter præ alijs spirituali fortitudine roborati, & pro victoria & certamine hujus mundi, corona cœlesti coronati, & ad spuendum per malam locutionem, ad sitiendum, per avaritiam & ambitionem, minus sunt naturaliter inclinati Jac. 1. *Beatus vir qui sustert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Vel dic quod ossa sunt interiores potentiæ vel affectiones animæ, quæ si medulla carnalitatis careant, & in se solida & firma permaneant, spirituali fortitudine in tentationum & tribulationum certamine multum valent, & ad sitiendum per avaritiam, ad spuendum per luxuriam minus vacant. Vel dic, quod medulla significat divitias, quarum abundantia generat luxuriæ carnalitatem, raritas vero & paupertas, causat continentiæ castitatem. Animalia quanto plus in ossibus habent 7 de medulla, tanto sunt ad libidinem magis prona, & inde est quod elephas cujus ossa medulla dicuntur carere, castissimum animal fertur esse. Sic proculdubio illi qui habent magnam copiam medullæ delitiarum, libenter exercent actus luxuriæ & immunditiarum. Et ideo elephantes, id est, viri justi & abstinentes, qui carent delitiarum medulla, abstinent à luxuriæ corruptela, quia secundum Hieronymum, Venter satur faciliter spumat libidinem, & secundum Ecclesiasticum 37. *Qui abstinens fuerit, adjiciet vitam.*

Cap. LIII.

De Medulla.

Medulla secundum Constantinum, *est quædam substantia unctuosa, in medio ossium collocata, & ex purissimis partibus unctuosi humoris, in spina & ossium concavitatibus generata.* Ista igitur secundum ipsum calida est & humida, & frigiditatis & siccitatis ossium temperativa, & nervis mediantibus à cerebro per medullam spinæ descendentibus, motus & sensus in membris, quæ sub collo sunt, effectiva. Et secundum Isidorum, medulla dicitur à madefactione, eo quod totum corpus madefaciat & humectet. Medulla est divina gratia, quæ est alba per innocentiæ puritatem, pinguis & glutinosa per charitatem, sc. mollis & tenera per pietatem. Ista igitur ad multa spiritualiter valet, quia sc. ista inotum bonæ operationis, & sensum sapientiæ discretionis procurat, siccitatem incompassionis & frigiditatem indevotionis temperat, & à cerebro, i. à Deo per nervos bonarum affectionum descendens, totam animam spiritualiter vegetat & humectat. Job. 21. *Medullis ossa illius irrigantur.* Medulla desudat humorem, qui ad luxuriam excitat, &c. & inde est quod animalia quæ multum habent de medulla, luxuriosa sunt, &c. Vide de ossibus §. ult. Sicut dicit Varro: 2 Omnis medulla imitatur naturam lunæ, tam in animalib. quam 3 in plantis, sicut est videre in conchylijs marinis & similibus, quæ sc. in plenilunio augmentantur, & in novilunio vacuantur. Unde etiam (sicut ait) in plenilunio non est bonum arbores plantare seu inserere, quia sc. fructus efficiuntur vermiculosi; & de facili computrescunt, & hoc forsan accidit propter superfluam humiditatem, quam tunc surculus vel arbor concipit in medulla, cujus superfluum non potest digeri à natura, quod transmissum ad fructus causa vermiculationis vel putrefactionis existit. Luna est mundi prosperitas, quæ quamvis splendeat, tamen fluit & defluit. Medulla est interior amor & affectio: Quia pro certo ut communiter, omnis humor & amor mundanorum amicorum convertit se ad lunam, mundi prosperitatem, & secundum quod ipsa fluit & defluit, in illis quos diligunt, secundum hoc & medulla suæ affectionis & amoris crescit similiter, & decrescit. Et ideo si contingat, quod durante plenilunio, i. plenitudine prosperitatis mundanæ, aliqua arbor, i. aliqua persona surculo novi amoris alicujus inseratur, nunquam exinde provenit, ut communiter, fructus bonus, quinimo semper solet esse fructus & finis talis amoris vermiculosus, & diversis factis vitiosus corruptibilis & non dutabilis, sed defectuosus, quia sc. tales amant dum durant prospera, odiunt vero vel desistunt, dum venerint adversa. Eccl. 6. *Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis.* Vel dic, quod luna est mundi prosperitas & fortuna, quæ si plena fuerit, hoc est, dictum, si nobis fuerit, & abundaverit, humore superfluo & medulla divitiarum & delitiarum talis nos replebit, quod nostra, i, discretio vel ratio ipsas regere nequeat: sed inde vermes avaritiæ, & putrefactionem luxuriæ generabit. Constat enim quod mundi divitiæ illis per ipsas regere nescium, vermes diversorum criminum introducunt. Esa. 14. *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Vel dic, quod fructus, i. mercedes talium humorum & superfluarum divitiarum, quæ à discretione debite non reguntur; vermes æternæ damnationis concomitantur; quia sicut dicitur Esa. 66. *Vermis eorum non morietur, &c.* Vide de teredine §. ult. Aliqua sunt ani- 4 malia, quorum ossa dicuntur medulla carere, sicut leo. Quod pro tanto dicitur, quia valde habet modicum de medulla,

quod patet: quia ejus ossa ita sunt solida, quod simul concussa ignem emittunt. Sic vere multi sunt, quorum ossa, i. quorum interiores affectus sunt sine medulla pietatis, quinimo in se continent ignem iracundiæ et crudelitatis Thren. 1. *Misit ignem in ossibus meis.* Secundum Dioscoridem, medulla maxime avium, animalium sylvestrium, valde est medicinalis, solet enim scissuram labiorum conglutinare, dolorem aurium sedare; duritiam glandium emollire, vesicas pedum sanare, dolorem mamillarum et gutturis mitigare, et in hecticis et phthisicis humorem perditum restaurare. Talis est medulla spiritualis, scil. pietas, charitas vel gratia. Ista est enim quæ remediatur labijs, tollendo omnem scissuram & ineptam locutionem, cordis glandib. molliendo omnem duritiam & obstinationem: pedibus tollendo scilicet exinde vesicas, i. omnem superbiam, inflationem & præsumptionem, gutturi & mamillis devotionem & compassionem temperando, & dilatando eorum gustum & lactationem hecticis & phthisicis, i. pauperibus & consumptis, reparando in eis humorem, i. spem & consolationem. Bene igitur dicitur de medulla pietatis illud 1. ad Tim. 4. *Pietas ad omnia valet.*

Cap. LIV.

De Cartilagine.

1 *Cartilago est quædam substantia inter carnem & ossa media, tenera, flexibilis & perlucida, in ossium extremitatibus ut levius moveatur, posita, & ad flectendum vel movendum, sine sui ruptione, naturaliter coaptata,* sicut patet in auribus & naribus, quæ sunt membra cartilaginea, quæ flectuntur & non franguntur, secundum Constantinum. Cartilago animæ significat ipsius flexibilitatem ad bonum, quæ sc. debet esse media, inter duritiam osseam & teneritudinem carneam, quia s. non debet esse nimis dura, per obstinationem nihil credendo, vel nimis mollis per indiscretionem indifferenter recipiendo, & se ad omnia deflectendo, *non est enim credendum omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sunt,* 1. Joan. 4. Flectatur igitur mens ad bonum documentum cum quadam duritia deliberativæ resistentiæ, ne forte sub specie boni sibi exhibeatur impulsus alicujus palliatæ nequitiæ. Vel dic, quod in corpore Ecclesiæ, cartilagines sunt viri obedientes, juxta voluntatem Dei & prælatorum ad omnia se flectentes, & sine ruptione impatientiæ faciliter se moventes. Sap. 16. *Ad quod quisque volebat convertebatur.* Cartilago est naturæ insensibilis, caret n. sensu & motu, quantum est de se; & cartilago si scissa fuerit, non recrescit, sicut supra de ossib. est expressum. Sicut vere cartilagines diaboli, i. peccatores, qui s. ad omne malum sunt flexibiles & mobiles, non habent sensum compassionis, nec motum bonæ operationis; imo si per peccatum scindantur, & ab unitate Ecclesiæ dividantur, nunquam amplius per pœnitentiam volunt recrescere, sed in statu peccati perpetuo remanere. Unde de duritia obstinationis talium cartilaginum dicitur Job 40. ubi de diabolo seu Behemot dicitur, *Cartilago illius quasi lamina ferrea.*

Cap. LV.

De Nervis.

1 Nervi sunt *quædam corporis membra gracilia, longa, concava, mollia & flexibilia, à cerebro & à nucha dorsi orientia, spiritum animalem continentia, & sensum & motum omnibus membris corporis administrantia: & alia membra, quæ de se sunt inflexibilia, sua flexibilitate moventia & flectentia,* secundum Constantin. & Isidorum. Nervi corporis Ecclesiæ, sunt viri justi, & maxime sunt religiosi, prædicatores et prælati, qui à cerebro et nucha, i. à Christo et beata Maria, vel Papa et ab Ecclesia originaliter sunt procedentes juxta illud Job. 10. *Pelle & carnibus vestisti me: ossibus & nervis compegisti me.* Igitur tales debent spiritum animalem, i. Spiritus sancti gratiam continere, sensum devotionis præbere, et motum operationis bonæ suis doctrinis et exemplis alijs exhibere; et sic flexibilitate suæ bonæ voluntatis, poterunt, duros obstinatos, inflexibiles, ad flexionem bonorum operum immutare. Igitur illi debent esse graciles per humilitatem, longi per longanimitatem, concavi per charitatem, molles per pietatem, flexibiles per obedientiæ facilitatem: & sic corpori Ecclesiæ poterunt facere mirabilem utilitatem. Vel dic, quod nervi significant virtutes, quæ à cerebro Christo, vel à nucha, i. à beata virgine procedunt, & per animam se diffundunt, & motum bonæ operationis, sensumque compassionis faciunt, & inducunt. Et sicut nervi invicem sunt connexi, & bini invicem colligati communiter: ita ut causa fortitudinis animalis sint, secundum quod magis sunt compressi & multiplicati, sicut dicit Isidorus & Solin. (unde secundum ipsum Solinum). Varro ubi agit de prodigiosa fortitudine, ponit Tritanum gladiatorem, qui & rectis & transversis nervis compactus erat, & ideo fortis erat; manibus etiam & pedibus cancellatis quemcunque fortissimum adversarium levi impetu prosternere solitum, sic vere virtutes in anima sunt connexæ, & invicem combinatæ & conjunctæ, & necessario plures invicem adjunctæ. Et sic qui nervos virtutum ex recto & ex transverso, i. ab omni parte habuerint tantam spiritualem fortitudinem acquirent, quod hostes spirituales faciliter superabunt & vincent. ad Hebr. 11. *Fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.* Vel si vis, per nervos potes intelligere inferiores judices & prælatos, & maxime legatos, qui à cerebro, id est, à Papa originaliter exeunt: & pleni spiritu sancto, ad diversa officia per diversas partes mittuntur, & discurrunt. Nervi quando exe- 2
unt à cerebro, sunt molles & lenes; sed quanto longius proficiscuntur, tanto amplius indurantur. Sic vere quando nervi, id est, inferiores judices & prælati primo à cerebro & capite, i. à Pp. & rege mittuntur, ipsi procul dubio molles, dulces, benigni & suaves inveniuntur, & potissime quamdiu ipsi capiti, id est, istis suis magistris & capitaneis proximantur. Timent enim si delinquerent, quod clamores ad suos dominos contra eos provenirent. Sed pro certo quando isti nervi elongantur ab ipso capite, id est, quando tales judices vel legati sunt in distanti patria à principe vel à rege tunc per crudelitatem indurantur & quia non habent quem timeant, subditis in duritia dominantur. Esa. 48. *Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.* & sicut in corpore diversi sunt nervi, & diversis officijs deputati, quia sc. unum par vadit ad oculos, & aliud ad aures, & aliud ad nares &c. sic etiam in ecclesia diversi diversa faciunt, & juxta doctrinam Apostoli, diversi diversimode in mundo serviunt & discurrunt Ad Rom. 12. *Omnia membra sunt corporis non eundem actum habent.* Secundum Aristot. autem nervus præcisus non recrescit, nec divisus 3
rejungitur, cujus ramen contrarium facit vena. Sic sunt multi ita in malo proposito indurati, quod si aliquo casu à Deo vel Ecclesia, vel religione, vel fide, per peccatum, apostasiam, vel perfidiam, scinduntur vel dividuntur, nunquam ad unitatem concordiæ fidei & gratiæ amplius revertuntur: nec corpore Christi mystico amplius rejunguntur, quinimo in divisione & schismate perpetuo commorantur, sicut videmus de schismaticis & de Græcis, contra illud Esa. 51. *Attendite ad petram unde excisi estis.*

Cap. LVI.

De Venis.

1 Venæ secundum Isidorum dicuntur, quasi vitæ naturæ, vel quasi viæ natantis sanguinis. Unde & dici possunt à veniendo, eo quod sanguis veniat per ipsas ad diversas corporis partes. Oriuntur igitur omnes venæ originaliter ab hepate, sicut nervi à cerebro, arteriæ à corde. Venæ ergo ab hepate exeunt, & inde nutrimentum quatuor humorum sugunt, ipsumque per corpus deferunt, & secundum membrorum exigentiam, unicuique ipsum distribuunt, & ipsæ miro naturæ ingenio sibi invicem subserviunt, & pro suo exequendo officio, per omnes partes corporis se diffundunt. Per istas venas possunt in corpore Ecclesiæ militantis intelligi viri pij, qui scilicet possunt dici venæ à venia, pro eo quod alijs veniam & gratiam largiuntur. Vel etiam à via seu veniendo, quia scilicet per istos veniunt alijs consolationes & bona. Quia procul dubio isti sunt qui ab hepate, i. ab ipso Deo, sanguinem bonorum temporalium hauriunt, ipsum tamen sibi solis non retinent, imo omnibus membris indigentibus, i. personis pauperibus distribuunt & ministrant. Actor. 4. *Distribuebant unicuique sicut opus erat.* Sibique mutuo inter se subserviunt, & se invicem diligunt atque fovent. Vel potest dici de prædicatoribus, qui à Deo hauriunt sanguinem doctrinæ, & maxime quatuor humores, i. scientiam quatuor Evangeliorum, quem deferunt undique per diversas mundi partes, & eo membra, i. personas diversimode nutriūt & imbibunt. De venis quæ dicuntur arteriæ, quomodo à corde oriuntur, et quomodo pulsum et vitam per membra portant et operantur, multa dicerentur hic: sed sufficit quod est 2
dictum supra de cerebro, et de corde et pulmone, et similibus. Vena est dispositionis corporis ostensiva; et maxime vena pulsatilis. Vena etiam est (si tempore debito aperta fuerit) corrupti sanguinis evacuativa, et sanitatis induc-

tiva

ctive: si vero aperta non fuerit, est mortis aliquotiens causativa. Vena insuper si indebite aperiatur, est bonorum humorum evacuativa, & magnarum ægritudinum effectiva. Per venam potest intelligi locutio; quia sicut dicit sapiens Prov. 10. *Vena vitæ os justi.* 3 Ista est enim quæ interioris animi dispositionem declarat, quia ex abundantia cordis os loquitur. Ista per confessionem aperta, corruptos humores vitiorum purgat, si vero per confessionem non aperitur, animam mortificat atque damnat, quia mors & vita in manu linguæ. Verumtamen si ultra debitum per multiloquium se aperiat, tunc humorem diversorum verborum evacuat, animam per stultiloquia depravat. In venis quandoque continetur humor corruptus, qui est infirmitatum inductivus, & aliorum etiam corruptivus, sicut patet in leprosis, quorum sanguis est corruptus, qui etiam alios inficit & corrumpit. Sic vere in vena cordis multorum, corruptus sanguis malæ affectionis latitat, qui lepram peccati inducit, & circumstantes per mala verba & exempla fœdat. Secundum Arist. li. 2. de animalibus vena incisa iterum injungitur & recrescit. Sic vere vena cordis nostri si per peccatum læsa vel scissa fuerit, iterum se debet per pœnitentiam rejungere, & rursum ad integritatem gratiæ revenire. Job. 14. *Lignum habet spem*, quia si præcisum fuerit rursus virescit. Quales venas habet ovis sub lingua, &c. vide de ove.

CAP. LVII.

De Carne.

1 CAro secundum Remigium dicitur à carie, id est, à putredine, eo quod omnis caro putrefactioni sit subjecta. Caro enim & potissime quando corrupto sanguini admiscetur, de facili putredini subjicitur. Et secundum Constantinum, tres species carnium sunt in corpore, scilicet caro glandulosa, quæ est in mamillis: caro nervosa, quæ est in musculis: caro viscosa, & cartilaginosa, quæ est in juncturis. Per carnem potest intelligi conditio nostræ carnis, quæ secundum veritatem carni & putredini naturaliter est subjecta, & non solum corruptioni naturali: imo etiam corruptioni morali, quia sicut dicitur Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam suam.* Tres vero sunt carnis, id est, carnalis vitæ species, scilicet glandulosa & quasi montosa, quæ est vita superborum; nervosa & quasi ligans & fascinosa, quæ est vita avarorum; viscosa & lubricosa, quæ est vitæ luxuriosorum. Talis igitur triplex caro corruptioni vitiorum subjicitur, & corruptioni vermium 2 in posterum subjicitur. Job. 7. *Induta est caro mea putredine & sordibus pulveris.* Secundum Constantinum, caro est naturaliter calida & humida, caloris naturalis fomentum, ossium, nervorum & lacertorum cooperimentum, frigiditatis ossium temperamentum; & vacuitatis membrorum corporis replementum. Per carnem in bono significato, potest intelligi mollities pietatis, quæ scilicet omnibus se exhibet teneram & benignam. Ista est enim quæ caloreum pietatis & humorem devotionis continet, & quæ nudis operimentum, frigidis fomentum, vacuis & pauperibus replementum, & cunctis desolatis temperamentum & defensamentum exhibet atque præbet. Unde de carne fluide pietatis potest intelligi illud Ps. 108. *Caro mea immutata est propter oleum.* Unde etiam de ista intima charitate & pia fraternitate dicebat illi 1. 3 Reg. 5. *Os tuum & caro tua sumus.* Vel dic, quod per carnem intelligitur homo pius, flexibilis & benignus, qui facit omnia supradicta. Caro secundum Arist. lib. 3. si inter maciem & pinguedinem temperata fuerit, laudabilis est: si vero in humiditate vel pinguedine excesserit, tunc ad intellectus operis inhabitabilis erit. Sic vere si caro divitiarum & superbia temporalis mediocriter abundet, vilis est; si vero nimis affluat pinguedo, vel mollities delitiarum prosperitatis mundanæ; tunc solent in homine intellectualia & spiritualia opera retardari, & etiã hebetari, quia 4 sicut dicitur ad Rom. 8. *Qui secundum carnem sunt quæ carnis sunt, sapiunt.* Caro est pars corporis valde mollis & tenera, & ideo impatiens est operis & laboris. Unde etiam animalia quæ habent pedes valde carnosos, non possunt diu laborare, vel pediare, sicut patet de homine & camelo, quorum pedes carnosi sunt, & ideo indigent corio vel calciamento. Sic vere illi qui nimis sunt carnosi, i. carnales & delitiosi; non possunt bene labores & tribulamina sustinere. Matth. 26. *Caro autem infirma.* Et ideo necesse est eos corio mortuorum animalium i. exemplis & doctrinis præcedentium sanctorum munire, ut sic pedes suorum carnalium affectuum possint securius pertransire. Ex tunc dicere poterit homo talis illud Ps. 15. *Caro mea requiescet in spe.* Carnes propter similitudinem, bonum præbent corporib. nutrimentum. Et ideo aves nobiles carne & sanguine tantummodo solent vesci. Sic vere sanguis & caro Christi in sacramento sunt optimum animæ nutrimentum. Joan. 6. *Caro mea est cibus.* Et ideo nobiles aves, i. homines spirituales & virtuosi, solent tales cibos carnis & sanguinis comedere, & exinde spiritualiter se nutrire. Unde ibident. *Qui manducat carnem meam, vivet in æternum.* Aves nobiles paucæ sunt carnositatis, &c. Vide de avib. in generali. Item caput quod est membrum valde nobile, magis est osseum, quam carnosum, &c. Vide supra de capite. Aves ignobiles majoris sunt carnositatis, quam nobiles, & majoris in hyeme, quam in æstate, patet de animalib. & anserib. Carnes n. istarum crescunt in hyeme propter quietem, & marcescunt, in æstatis tempore propter motum. Sic vere ignobiles peccatores plus abundant in carnositate divitiarum, quam nobiles & justi: & hoc pro certo in hyeme præsentis vitæ, ubi in mundi prosperitate quiescunt: quia sc. quando æstas & fervor judicij advenerit, tunc macies æternæ paupertatis istos in inferis devorabit. Esa. 17. *Attenuabitur in gloria Jacob: & pingues carnes ejus emarcescent.*

CAP. LVIII.

De Pinguetudine.

PInguedo est *quædam superbia mollis, alba, & arena, de congelato sanguine generata.* Teste enim Constantino, sanguis veniens ad loca naturaliter frigida, in pinguedinem congelatur. Unde etiam secundum Arist. animalia quanto amplius impinguantur, tanto magis sanguine pauperantur: sicut patet in hominibus valde crassis. Pinguedo est delectatio vel voluptas. Ista n. ex congelatione indevotionis generatur, quando scilicet sanguinis interioris affectus per torporem & desidiam congelatur; quia procul dubio mens impinguatur per carnalitatem, quando affectus congelatur & infrigidatur, per indevotionis tepiditatem. Et ideo illi qui abundant in pinguedine carnalis infectionis, ut communiter deficiunt à sanguine bonæ & spiritualis affectionis, 1. Reg. 15. *Oblatus est ei Agag pinguissimus tremens.* Vel dic, quod sanguis significat gratiam Dei, vel etiam memoriam sanguinis Jesu Christi. Quia pro certo illi qui per divitias & delitias impinguantur temporalibus, tanto plus vacuantur spiritualib. Ideo divitibus peccatoribus dicitur Amos 4. *Audite verbum Dei, vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ.* Vel dic ecõtra, quod per sanguinem intelligitur carnalitas, per pinguedinem vero intelligitur gratia, devotio, pietas & charitas. Quia pro certo illi qui pinguedine tali dotantur, ut communiter carnalitatis sanguine non inebriantur. Econverso illi qui abundant in sanguine carnalitatis, ut communiter parum habent de pinguedine gratiæ & charitatis. Unde de bonis & pinguib. dicitur Hier. 31. *Inebriabo animam sacerdotum pinguedine.* Secundum Arist. lib. 4. de partib. animalium: omne animal quanto minoris est motus, tanto majoris est pinguedinis. Et econverso, quanto majoris motus fuerit, tanto in ipso pinguedo minor erit. Et inde est, quod renunculus dexter minoris est pinguedinis, quam sinister, pro eo quod in dextera parte est motus & calor magis fortis. Sic vere quando quis motui laborum & tribulationum subjicitur, tunc calore charitatis amplius fovetur, & in delitiarum pinguetudine imminuitur. Esa. 17. *Attenuabitur gloria Jacob, pingues carnes ejus emarcescent.* Et econverso illi, qui quiete prosperitatis lætantur, carnalitatis pinguedine cumulantur. Deut. 32. *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Vide supra de renib. Homines pinguissimi quando infirmantur, tarde sanantur, & propter defectum motus & caloris, diutius ægritudine detinentur, & facilius suffocantur. Mulier etiam quando nimis abundat in pinguedine, vix concipit, nisi pinguedo ipsius emarcescat. Sic vere illi, qui pinguedine divitiarum abundant, quando per peccatum infirmi sunt, non facile per pœnitentiam convalescunt, & fœtum boni propositi non facilitèr concipiunt vel acquirunt. Talis n. divitiarum pinguedo, solet calorem charitatis extinguere, motum boni operis tollere, & vias interiorum affectuum oppilare, & sic curationem pœnitentiæ retardare, & conceptum boni propositi impedire. Unde de divite obstinato dicitur. Job. 15. *Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est, operuit faciem ejus crassitudo.* Pinguedo est ignis & caloris nutritiva, & sui ipsius ad superficiem erectiva, pellis sive corij remollitiva, pororum oppilativa, vacuitatis repletiva, rugarum cutis extensiva, venarum, & arteriarum compressiva, sensus & rationis impeditiva, & conceptionis animalium retardativa. Talis est pinguedo divitiarum vel delitiarum, vel etiam pinguedo

mundanæ prosperitatis. Ista enim ignem avaritiæ inflammat, & nutrit; Pellem conversationis relaxat & mollit. Poros affectuum oppilat & claudit, & ibi intrare gratiam non permittit. Vacuitatem cordis malis desiderijs, & replet & cumulat. Venas voluntatis comprimit, & conculcat, & se super potentias animæ erigit & exaltat, Rationem obscurat & hebetat, & conceptum boni propositi impedit & retardat: Et sic de tali pinguedine & peccatoribus potest dici illud Esa. 34. *Inebriatur terra eorum sanguine & humus eorum adipe pinguium.* Vel dic, quod pinguedo est gratia & charitas, & devotio, quæ ignem bonorum desideriorum solet nutrire, mentem mollire, & vacuitatem cordis virtutibus replere, conceptum inali propositi retardare, & poros sensuum claudere, & velare.

Cap. LIX.

De Cute.

CUtis secundum Isidorum dicitur à cuti græcè, quod est incisio, eo, *quod est exterior pars corporis, quæ potest dividi, & incidi.* Et ista dicitur pellis, quia pellit exteriores injurias, & detracta dicitur corium, quia carnis juvat ineptias. Est igitur cutis seu pellis, *exterior corporis superficies, carnem & ossa circumplectens, & omnia interiora muniens atque tegens, & secundum variam membrorum dispositionem, nunc se contrahens, nunc extendens, & propter naturalem sui tenuitatem super membra undique se diffundens, & exterioris aeris injurijs pro membris interioribus se opponens.* Per pellem seu cutem in corpore, potest intelligi exterior conversatio. Ista est n. quæ omnia membra, i. omnia opera & affectus celat & contegit, & visus humanos, ne interiora nostra videant, excludit, & pellit, super omnia quæ cogitantur interius, se extendit, & obtutib. hominum se exponit, & diversimode contrahit aut disponit. Quæ omnia possunt dici de cute substantiæ temporalis. Vel dic quod cutis animæ est patientia, quæ frigoribus & tribulationibus exponitur, & ab ipsa omnes interiores affectiones animæ defenduntur, ut sic tam de cute bonæ conversationis, quam de cute patientiæ & durationis intelligatur illud Ezech. 37. *Superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis.* Vel dic, quod per cutem potest intelligi hypocritica conversatio, quia sicut in quibusdam animalibus sola cutis est utilis, sic in hypocritis sola conversatio est bona. Ista est n. quæ omnia fœda & immunda operit, & ne vitia eorum videantur, cuncta circumcelat & concludit, ita quod ista sola cutis pulchra est & munda, turpe autem est fœdum, quicquid absconditur & subsistit. Ezech. 37. *Extenta est super ea cutis, & spiritum non habebant.* Inter omnia animalia homo magis tenuem habet cutem, & ideo faciliter læditur frigore, vel calore. Et ideo necesse est, quod homo habeat vestimenta, contra extrinseca nocumenta. Sic vere homo cutem patientiæ valde habet tenuem & debilem, nihil n. potest pro salute tolerare, imo statim dolet & læditur, si aliquantulum purgatur, dicens illud Job. 7. *Cutis mea aruit, & contracta est.* Et ideo necesse est quod vestibus & calceamentis, id est, sanctorum mortuorum doctrinis & exemplis induatur, & contra frigora tribulationum cuti suæ patientiæ muniatur, Job. 6. *Saccum consui super cutem meam.* Vix est dare aliquod brutum animal, quin habeat duriorem cutem quam homo; in senectute etiam solet indurari cutis & ingrossari, magis quam juventute. Et hoc factum est in homine, propter bonitatem sensus tactus, ne s. duritia cutis impediret in suo opere sensum tactus. Pelles etiam brutorum pilis sunt plenæ, cutes vero hominum quasi nudæ. Cutis significat substantiam temporalem quæ est quoddam exterius tegumentum. Istam igitur participant diversimode homines & jumenta, id est, boni & mali, qua proculdubio homines, id est, personæ sanctæ & secundum rationem viventes, istam cutem habent tenuem per paupertatem, & pilis divitiarum spoliatam & nudam. Quia scilicet si in eis pellis hujusmodi ingrossaretur, sentus tactus, id est, devotio & compassio in eis impediretur. Bruta vero animalia, i. peccatores induuntur grossa cute divitiarum, & ideo non sentiunt frigus mundanarum miseriarum. Cutis n. suæ substantiæ, pilis divitiarum est plena & ideo minus affliguntur quacumque tribulationum pœna 1. Reg. 19. *Pellem pilosam caprarum posuit ad caput David.* Vel dic, quod cutis est conversatio, quæ pro certo est hodie in brutis, i. simplicibus secularibus fortior, & per pœnitentiam durior, quam in hominibus, i. quam in personis Ecclesiasticis, sapientibus & discretis, quia scilicet tales melius sustinent pro Christo tribulationem, quam illi, qui homines sunt, i. qui majorem habent cæteris discretionem. In senectute etiam debet talis cutis indurari, quia pro certo visus sapientiæ debet in senibus præcipue roborari. Thren. 5. *Pellis nostra velut clibanus exusta est.* Secundum Aristot. lib. 3. secundum colorem cutis, variatur color unguium & pilorum, quia si cutis alba fuerit, & cætera alba erunt, & econverso. Cutis est conversatio. Ungula est operatio. Pilus autem est affectio. Ista igitur tria ut communiter sunt eisdem coloris, scilicet conversatio, affectio, & operatio. Si enim cutis conversationis alba fuerit, sancta & munda necesse est quod opus & affectio sint similia. Et econverso, si conversatio nigra fuerit & infamis, etiam signum est quod operatio & affectio improba est & deformis, Cutis in senectute corrugatur, & denigratur. In animalibus etiam mortuis cutis ex toto detrahitur, ut carnes melius conscindantur. Sic vere in senectute vitiorum, & in morte peccati mortalis, solet cutis conversationis corrugari, & deturpari & à candore innocentiæ denigrari. Thren. 3. *Vetustam fecit pellem meam,* Quinimo sæpe fit, quod pellis conversationis ex toto detrahitur, ita quod homo excoriatus & nudus à dæmonibus diversis intus laniatur. Lev. 1. *Detracta pelle hostia artus in frusta concident.* Pelles animalium mortuorum ad multa valent. Fiunt n. exinde multa calciamenta, ad pedes à læsionibus defendendum, fortaturæ ad calefaciendum; corrigiæ ad constringendum, arma ad muniendum; pharetræ ad sagittas servandum; utres ad vinum & liquores alios continendum; & alia infinita. Sic vere pelles, quæ à mortuis animalibus detrahuntur, i. exempla & documenta, quæ nobis à sanctis patrib. jam diu mortuis dimittuntur, ad multa sunt utilia: ad salutem; exinde enim facimus calciamenta patientiæ, fortaturam charitativæ compatientiæ, corrigias constrictivæ pacis & concordiæ, pharetras ad continendum sagittas divini timoris & justitiæ, & utres ad continendum vinum devotionis & gratiæ. Et sic poterit homo dicere illud Job. 10. *Pelle & carnibus vestisti me* Et 2. Reg. 7. *Arca Domini sub pellibus est.* Pellis multas incurrit aliquoties passiones s. scissionem, corrugationem, postulationem, serpiginem & excoriationem, lepram & infectionem. Sic vere in cute conversationis humanæ, multotiens apparent & generantur infirmitates diversorum peccatorum. Ibi enim apparet scissio iræ & discordiæ, corrugatio malitiæ & invidiæ, postulatio rumorosæ superbiæ, serpigo pruriginosæ avaritiæ, excoriatio inhonestæ insolentiæ, pallor & livor tristitiæ, lepra & infectio luxuriæ. Et ideo de generibus diversarum pellium dicitur Abac. 3. *Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian.*

Cap. IX.

De Pilo.

PIlus, secundum Isidorum dicitur, quasi à pelle natus. Fumus enim calidus à corde & à corpore procedens per poros corporis egreditur, & exteriori aere siccatus, in pilos convertitur & mutatur; qui quanto fumus ille pinguior fuerit, & humidior, tanto pilus laxior & longior efficitur: quanto vero fumus ille siccior & restrictior fuerit, tanto etiam pilus brevior & crispior invenitur. Et inde est, quod habitantes in humida regione, pilos habent laxos, molles & longos. sicut est in Thracia. Habitantes vero in regione calida, pilos habent breves, asperos atque crispos, sicut est Æthiopia. Per fumos, intelligo interiores affectiones. Per pilos autem exteriores, mores & conditiones. Cum enim quod fumi interiorum affectionum, sunt causa exteriorum operum, & conditionum. Quia si fumus affectionis sit pinguis per carnalitatem, necesse est, quod pilus operationis sit laxus & remissus, per dissolutam tepiditatem. Econverso si sit affectio per charitatem calida; & per abstinentiam sicca, tunc operatio & conditio erit moderata & crispa, & sursum ad Deum elevata & retroacta, & ipsum Deum replicata & reducta. Vel dic, quod per pilos intelliguntur divitiæ, seu superbia temporalis. Ista igitur quæ sequitur conditionem fumi cordis, i. interioris affectionis si sit per compassionem & pietatem pinguis, tunc pili divitiarum erunt inferius protensi, scilicet per eleemosynam ad pauperes & egenos. Si autem iste fumus affectionis sit per avaritiam calidus, tunc pilus temporalis substantiæ erit contra hominem replicatus & crispus, & per niniam custodiam circumvolutus & retortus. Matth. 3. *Ipse Ioannes habebat vestimenta de pilis camelorum.* Pili aliquoties fiunt crispi. Quando enim fumus qui est materia pilorum, calidus & siccus, de potis cutis egreditur, duos motus sequitur, quia scilicet pars fumi, quæ est terrestris & sicca, inferius descendit: illa vero quæ est subtilis, & calida sursum petit, & sic ex duobus motibus contrarijs, pilus crispus efficitur, & nunc inferius

ferius tendit,& nunc ſuperius ſe deflectit. Sic vere quotiens in fumis cordis,id eſt, in affectionibus eſt contrarietas, totiens in pilis,id eſt,in exterioribus operibus erit diverſitas. Homo enim habet duo genera fumorum affectionum, ſcilicet bonos affectus & ſpirituales,qui ſurſum tendunt affectando æterna ; & malos terreſtres & avaros , qui inferius deſcendunt ad temporalia & terrena. Igitur ex colluctatione & varietate iſtorum duorum affectuum,ſpiritualis ſcilicet & terreſtris,quandoque efficiuntur pili criſpi,id eſt,opera,quæ utramque ſentiunt conditionem, & quæ in parte ſunt ſpiritualia,& in parte carnalia, & in parte ſurſum tendunt & ordinantur ad Deum, & in parte deorſum deſcendunt ad mundum.Et tales ſunt multi Eccleſiaſtici,qui ex officio volunt ſurſum aſcendere,ex avaritia vero coguntur inferius deſcendere. Et ſic neceſſe eſt duos motus & duas inclinationes in ſuis operibus apparere,quia ſicut dicitur in Pſ.106. *Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos,anima eorum in ipſis tabeſcebat.* Vel dic, quod iſti duo motus ſignificant duas cordis intentiones.Quia pro certo ubi intentio duplex & varia fuerit,& pilus,id eſt,operatio,criſpus duplex & varius erit, & ut communiter in ipſis pilis operum duplicitas affectuum apparebit; quia
3 ſicut dicitur Jac.1. *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis.* Pili tunc conſueverunt cadere vel ſaltem non creſcere quando homo fecerit ſe caſtrari,&c.dic ſicut ſupra de barba.Pili in ſene-
4 ctute fiunt duriores ; etiam pili quanto à duriori cute procedunt,tanto duriores & groſſiores ſunt. Pili exteriores ſunt opera,ut dictum eſt,ſed pro certo,cutis,à qua iſti dicuntur procedere,poſſunt affectiones ſignificare, quia pro certo à dura cute duri exeunt pili,& à dura defectione dura exeunt opera, & etiam econverſo,quia ſicut dicitur Matt, 12. *Bonus homo de bono theſauro profert bona,malus vero ſimiliter mala.*

CAP. LXI.

De Capillis.

1 CApilli ſecundum Iſidorum dicuntur,quaſi capitis pili , qui etiam coma,cæſaries, crines, alijs nominibus appellantur. Fumus enim groſſus de capite egreditur, & exterius in capillos convertitur & ſiccatur,& quanto fumus plus abundaverit, tanto capillorum cæſaries major erit,& quamdiu talis fumus abundat, poſſunt capilli naſci , & creſcere. Quando vero defecerit, tunc neceſſe eſt calvitium effici, & caput à crinibus nudum eſſe, ſicut patet in ſenibus & conſumptis. Caput eſt intentio, à qua ſcilicet fumi cogitationum emanant, qui capillo virtutum & operum extra formant , quia ſcilicet quanto talium bonorum fumorum affectuum & cogitatuum major fuerit abundantia,tanto virtutum major erit copia. Et econverſo, ſi fumi iſti deficiunt, tunc & crines virtutum pereunt & recedunt. Ideo bene dicitur Matth.10.*Veſtri autem capilli capitis,omnes numerati ſunt*; ſupple ſe-
2 cundum interiores affectus, &c. Quandoque contingit quod fit calvitium,& tamen ſatis eſt in capite de materia capillorum, & hoc fit in infirmitate, quæ dicitur alopecia, ubi vel per oppilationem viarum,vel ex corruptione humorum, caſus capillorum procuratur.Sic vere caſus accidit ſæpe, quod multi carent capillis virtutum, & tamen ſatis habent interius de materia ipſarum;quia ſcilicet ſatis habent de naturali diſcretione, vel etiam de interiori bona affectione , ſciunt enim,appetunt & proponunt benefacere, ſed pro certo ſæpe fit, quod corruptio humorum,id eſt,carnis voluptas,vel opilatio viarum,i.terrena cupiditas,capillaturam virtutum impediunt,& quod homo propoſuerat ſubtrahunt atque tollunt. Quia pro certo multi ſunt, qui ſciunt & appetunt facere multa bona , ſed nunquam ad actum veniunt,quia carnalitates & vitia ipſos impediunt.ad Rom.7.*Nam*
3 *velle adjacet mihi,perficere autem bonum,non invenio.* Canities capillorum generatur, ex frigiditate humoris materialis & nutrimentalis capillorum:Frigiditas enim mater eſt albedinis, & ideo capilli in ſenectute albeſcunt, quando frigidi humores in corpore convaleſcunt.Et ſic canities ſignificat ætatis maturitatem,libidinis extinctionem,& inſtantis vitæ neceſſariam renovationem. Per canitiem poteſt intelligi ſenectus. Iſta eſt enim in qua debet frigus timoris divini abundare,albedo honeſtæ & caſtæ vitæ floreſcere,libido & puerilitas ceſſare , & in qua etiam debet homo defectum præſentis vitæ videre, & novitatem futuræ mentaliter & cogitare,& ſic verificabitur illud Sap.4. *Cani ſunt ſenſus hominis,& ætas ſenectutis vita immaculata.* Calvities ſi in juventute acci- 4
derit,poſſunt capilli iterato renaſci,ſi vero poſt ſenectutem contigerit,numquam amplius renaſcuntur.Calvities ſeu caſus capillorum ſignificat caſum virtutum,qui fit per peccatum.Quia pro certo,ut communiter ſi in juventute efficiatur quis calvus, virtutes amittendo,& vitia incurrendo, poteſt iterum capillari, & virtutum crinibus per pœnitentiam adornari.Si vero poſt juventutem in tempore ſenectutis contigerit calvities antedicta, tunc vix poterit redire,& per pœnitentiam revenire. Vitia enim ſenum incorrigibilia ſunt, & ideo qui in ſenectute capillos virtutum perdiderit, vix iterum bonus fit,quia ſicut dicitur Prov.22. 5
Adoleſcens juxta viam ſuam,etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Calvitium contingit ſenibus infirmantibus,& nimis ſæpe carnales actus exercentibus. Econtra autem calvitium non conſuevit contingere pueris,mulieribus, & caſtratis, ſicut dicit Galenus ſuper aphor. Et hoc facit humoris abundantia , & frigiditatis prædominantia,quæ ſcilicet poros claudit, & fumos evaporare non ſinit.Cujus contrarium eſt in infirmis,ſenibus & in venereis occupatis,ſicut ſupra dictum eſt. capilli virtutes deſignant, quæ caput intentionis muniunt & adornant.Sed proculdubio calvitium & defectus iſtorum capillorum , contingit faciliter tribus generib.perſonarum,videl.infirmis id eſt,ſuperbis, qui ſc. infirmi ſunt , quia ſtatum firmum non habent. Senibus , id eſt, avaris quia ſc.avaritia magis abundat in ſenectute : venere utentibus,id eſt,luxurioſis: iſta enim tria genera perſonarum capillos virtutum perdunt & calvitium vitiorum incurrunt, & hoc quia humor devotionis & gratiæ in ipſis deficit : & ſiccitas incompaſſionis excreſcit. Eſa 3.*Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion,& crinem earum nudabit.*Sequitur.Et erit pro ſuavi odore fœtor,& pro criſpanti crine calvitium.Sed econtra,tria ſunt genera perſonarum,quæ capillos virtutum non perdunt, ſcilicet pueri,i,illi qui ſunt humiles contra ſuperbiam.Mulieres, quæ à mollitie dicuntur,id eſt,pij &miſericordes,contra avaritiam;caſtrati,i.caſti,i.innocentes contra luxuriam,in iſtis enim abundat frigus divini timoris,& humor gratiæ & dulcoris,& ſic frigus ſolet capillos virtutum retinere,ne defluant, & conſtringere, poroſque ſenſuum & affectuum claudere.Humor vero devotionis, & gratiæ ſolet iſtis capillis continue materiam miniſtrare.Vel ſi vis dic,quod capilli ſignificant divitias, vel peccata,quæ ſunt quædam exteriora hominis veſtimenta. Calvitium igitur,id eſt,nuditas capillorum,ſignificat confeſſionem, qua mens nudatur à capillis vitiorum,vel liberalitatem,qua homo nudatur à capillis divitiarum. Tale igitur calvitium non incurrunt pueri, id eſt, munde viventes mulieres, id eſt, avare cupientes, quia mulier naturaliter eſt avara;caſtrati, i. prolem bonorum operum nullatenus generantes. Iſti enim per pœnitentiam & per eleemoſynam non calveſcunt,& capillos vitiorum vel divitiarum non abjiciunt aut deponunt. Quod utique facit abundantia humoris carnalitatis,& frigiditas indevotionis,&c.Eſa. 22. *Vocabit Dominus ad planctum & fletum,& ad calvitium,& cingulum ſacci,& ecce gau-* 6
dium & lætitia,occidere vitulos,& jugulare arietes,comedere carnes, & bibere vinum. Capilli ſunt capitis ornamentum, tegumentum, & munimentum Qui licet à parte anteriori quandoque cadant, propter cutis raritatem,& humoris paucitatem , à parte tamen poſteriori nequaquam defluunt, uti communiter neque ceſſant, & hoc propter cutis denſitatem,& propter humoris abundantis quantitatem & viſcoſitatem. Pars anterior eſt juventus, poſterior vero ſenectus, qui pro certo dato , quod capilli virtutum quandoque cadant& defluant in parte anteriori juventutis,nunquam tamen debent deficere in parte poſteriori ſenectutis. Et dato quod juventus inveniatur quandoque capillis virtutum nuda, ſenectus tamen debet eſſe virtutum crinibus ſemper plena.Apoc.2.*Poſteriora tua peiora prioribus.*Dato enim quod pars anterior juventutis rara ſit & infirma, & humore devotionis & gratiæ magis vacua & ſicca;pars tamen poſterior ſenectutis,ſemper debet eſſe fortis & denſa, & humore devotionis munita, & ſic licet juventus deficiat virtutum crinibus, nunquam tamen ſenectus debet deficere bonis virtutibus. Pſ.61. *Senectus mea in miſericordia uberi.*

LIBER TERTIVS.

De hominis conditionibus, & de his quæ faciunt ad hominis conservationem.

CAPUT PRIMUM.

1 DIcto de homine, & de corporis partibus, dicendum est de quibusdam hominis accidentibus, & sic primo dicam de ætatibus & hominum conditionibus, & tandem aliquid superaddam, de aliquibus infirmitatibus. Ætas igitur secundum Isidorum *est spatium vitæ animalis ab infantia incipiens, & fine senectutis desistens.* Sunt vero (ut ait idem) septem ætates, ideſt, septem vitæ humanæ partes, quarum prima est infantia, durans usque ad septennium, & dicitur ab in, & for faris, eo quia tunc homo non fatur, imo est infans & non loquens. Secunda est pueritia, extendens se ad secundum septenarium, dicta à pubertate, eo quod tunc homo efficitur pubes. Tertia est adolescentia, extenta usque ad quartum septenarium sc. 28. annum secundum Isidorum dicta ab adolescendo & crescendo, usque enim ad illud tempus crescit & adolescit homo. Quarta est juventus durans usque ad quadragesimum quintum annum, vel quinquagesimum, & dicitur juventus à juvando, eo quod tunc fortior est homo, & potest alios adjuvare. Quinta secundum ipsum dicitur senecta, seu gravitas secundum Isidorum, quæ est media inter juventutem & senectutem. Sexta est senectus, quæ dicitur ascensus diminutione secundum Isidorum eo quod tunc sensus corporis habetantur. Septimum vero est senium, sc. pars ultima senectutis, in quo sc. languis friget, & sensus & ratio deficit, atque torpet. Per istas septem ætates, possunt intelligi septem virtutes spirituales, ex quibus vita gratiæ constituitur, & per quarum decursum finis ultimus æternæ gloriæ reportatur. Prima igitur ætas spiritualis est instantia, quæ hominem creat. Ista est humilitas, quæ est principium mortalis vitæ, quæ dicitur à non fando, quia sc. ad humilem pertinet, quod sit verecundus & infans, id est, quod ultra debitum non loquatur, quia secundum Catonem, virtus prima compescentia linguæ, quia sicut dicitur Prov. 1. *Qui moderatur labia sua, prudentissimus est.* Secunda virtus est pueritia, quæ puberem efficit, & ad conjugium habilitat. Hæc est charitas, quæ cum Deo, cum amicis & inimicis nititur hominem conjugare, & per amicitiam copulare. Mala, 2. *Dominus testificatus est inter te & uxorem pubertatis tuæ.* Tertia virtus est adolescentia quæ hominem augmentat. Ista est pietas quæ crementum meritorum procurat. Luc. 7. *Adolescens tibi dico, surge*, id est, cresce. Quarta est juventus, quæ hominem fortificat Hæc est fortitudo atque firmitas, quæ vires contra tentationes præstat, & quæ voluntatem ad agendum, & defendendum adjuvat & confortat 1. Joan. 2. *Scribo vobis juvenes, quoniam fortes estis, & vicistis malignum.* Quinta est senectus, quæ hominem aggravat. Ista est honestas, quæ motus juveniles reprimit, & gestus componit & adornat, & totam conversationem modificat, & maturat. Ps. 91. *Multiplicabuntur in senecta uberi, & bene patientes erunt.* Sexta est senectus, quæ sensus corporis hebetat, & sensum animæ illuminat. Hæc est prudentia seu sagacitas, quæ s. sapientiam carnis solet destruere, & sapientiam spiritus illustrare, quod fit, quando homo est simplex & ignorans in temporalibus, prudens vero & circumspectus in spiritualibus. 1. ad Cor. 3. *Stultus fiat, ut sit sapiens.* Septima vero est senium, quæ hominem resolvit & debilitat, & ad terram deprimit & incurvat. Et ista est timor Dei vel virtualis paviditas, quia s. ista est, quæ solet erectionem superbiæ deprimere & mentem inferius ad considerationem mortis & inferni incurvare. Es. 5. c. *Incurvabitur & humiliabitur vir.* Et si homo per istas septem ætates percurrit, restat quod ad finem & terminum æternæ gloriæ properabit, & in mensura ætatis plenitudinis Christi, in virum perfectum, cum electis superius triumphabit. In senectute secundum Isidorum deficiunt sensus.
2 Quod accidit propter frigiditatem sanguinis, & propter virtutis naturalis debilitatem; & ideo senectutem secundum ipsum multa sequuntur incommoda. Calor n. extinguitur, virtus minuitur, humor dissolvitur, caro consumitur, sputum emittitur, tussis frequentatur, cutis corrugatur, corpus incurvatur, iracundia faciliter irritatur, & ipse senex gravis & onerosus omnibus reputatur. & quanto plus senuerit, tanto mori amplius proximatur. Per senem potest intelligi peccator, & maxime ille qui in vitijs antiquatur, juxta illud Eccl. 4. *Melior est puer pauper & sapiens rege sene stulto.* Igitur in tali sene extinguitur calor charitatis, minuitur virtus probitatis, dissolvitur humor pietatis, consumitur caro fluidæ benignitatis, emittitur sputum ineptæ loquacitatis, frequentatur tussis querulosæ ingratitudinis, & impacatæ voluntatis, corrugatur & deturpatur cutis suæ conversationis, inflammatur & irritatur ira suæ turbationis, obscuratur & hebetatur visus suæ discretionis. Ezech. 7. *Peribit lex à sacerdote, & consilium à senioribus.* Debilitatur & aggravatur motus suæ operationis. Impeditur & retardatur incessus suæ affectionis. Contemnitur & onerosus habetur modus & status suæ conditionis. Thr. 1. *Sacerdotes mei & senes mei in urbe consumpti sunt.* Senectus est illa ætas, in qua caro magis deficit, & spiritus convalescit. In senectute enim viget 3 sapientia & consilia, minuitur vero libido & luxuria, liberatur homo à vitæ hujus miseria & molestia, & recedit à periculis, & accedit ad salutis bravia & solatia. Ista omnia facit moralis senectus s. prudentia & maturitas honestatis. Per istam enim carnem subjicimus, & spiritum roboramus. Per istam mundi miseriam & vitiorum pericula evadimus, et securitati futuri seculi propinquamus, et sic de quolibet tali sene dicatur illud, quod de Abraham dicitur Gen 25. *Deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis.*

CAP. II.

De Infante.

CIrca creationem infantis, multa possunt attendi, et multa etiam concurrunt in idipsum. Intervenit enim ibi materia, quam mater dicitur ministrare; sem en quod vir dicitur effundere. locus scil. matrix, quæ totum dicitur recipere; secundina, i. pellicula, quæ circa istam massam in matrice gignitur, quæ omnia dicitur concludere. Calor naturalis, qui omnia dicitur formare et efficere. Sanguis menstruus, qui fomentum, et incrementum dicitur dare et perficere, sicut dicit Constantinus, et etiam Galen. Sic vere ad hoc, quod aliquis noviter in gratiam procreatur, & ad hoc quod infans, & filius Dei efficiatur & per pœnitentiam spiritualiter generetur, multa spiritualiter requiruntur. Requiritur enim ibi matrix locus competens, id est, Fides, Ecclesia quæ recipiat. Requiritur materia obediens, id est, bona voluntas, quæ obediat. Semen viri infundens, id est, verbum Dei & doctrina prædicatoris, quæ disponat. Calor operans, i. gratia Spiritus sancti, quæ efficiat. Secundina continens, i. charitas, quæ omnia contineat. Sanguis nutriens, i. memoria sanguinis Christi quæ cuncta foveat, vegetet & componat. Et sic talis taliter procreatus potest dicere illud Sap. 7. *In ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, de semine hominis.* Fœtus in utero matris quadam pellicula involvitur, quæ secundina vocatur, quæ nisi cum puero exterius, cum nascitur, expellatur, matri periculum generatur. Fœtus significat peccatum, quod in matrice voluntatis genitum, semper est aliqua carnali complacentia, vel etiam aliquo excusationis tegimine involutum. Et ideo, quando quis per confessionem vult parere, & fœtum peccati exterius emittere & ejicere, necesse est procul dubio secundinam suam, omnem malam complacentiam vel circumstantiam, vel omnem excusationis malitiam exterius expellere, vel fugare. Quando enim talis pellicula non ejicitur, & quando aliqua mala complacentia, excusatio vel circumstantia, post confessionem in anima retinetur, necesse est, quod anima periculum patiatur. Unde de mari, id est de peccato dicitur Job. 38. *Quis conclusit ostijs mare quando erumpebat, quasi de vulva procedens, cum ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?* q. d. cum mare, i. e, amarum peccatum, per confessionem de vulva conscientiæ egreditur, necesse est, quod nube, caligine & vestimento, id est, omnibus suis malis circumstantijs induatur, & quod totum per ipsum confitentem cum eo expellatur. Vel si vis, per istam secundinam intelligitur peccatum originale, quod cum ipso puero egreditur, eidem adhæret, & cum eo generatur. Et ideo ante omnia ab isto debet puer per baptismum extrahi, & mundari. &c. Teste Constantino, Natura primo format in infante membra principalia, quam officialia, & primo interiora, quam exteriora. Unde (ut ait) natura ante omnia format cor, tandem cerebrum, tandem hepar, & tandem membra ab ipsis nascentia scilicet arterias à corde, nervos à cerebro, venas ab hepate, & postea format ossa capitis et pectoris, et tandem membra officialia, sc. manus, pedes, et alia similia. Membra principalia, significant virtutes Theologicas. Cor enim quod diligit, significat charitatem. Cerebrum quod sentit

sentit significat fidem. Hepar autem quod corpus nutrit, significat spem. Igitur nos exemplo naturæ debemus ista membra, id est, istas virtutes ante omnia formare et perficere. Et deinde ad alia membra id est, ad alias virtutes ab istis procedentes debemus attendere, et vacare. Interiora enim præferenda sunt exterioribus, et cor et mens debet primo virtutib. adornari, et deinde mores et exteriora opera poterunt præparari. Et hoc est, quod docebat Christus Matt. 23. dicens, *Munda prius quod intus est calicis & parapsidis ut fiat & id, quod de foris est mundum.* Vel dic, quod ista membra principalia significant Ecclesiasticos et prælatos, qui hebent totum corpus Ecclesiæ militantis regere. Necesse est igi-
4 tur, quod isti præ cæteris spiritualiter formentur, et quod præ secularibus virtutibus et moribus imbuantur. Majus tempus requiritur ad formationem et vivificationem fœminæ, quam masculi, et hoc accidit propter materiam calidiorem, et propter virtutem agentem fortiorem. Unde istud est generaliter, quod in duplo masculus fœtus formatur et vivificatur citius, quam fœmellus, quia scilicet masculus vivificatur et formatur dieb. quadraginta sex, fœmina vero diebus multo pluribus, sicut dicit Galenus super Aphor. Augustinus super Joannem, & Constantinus in pantechni. Per fœtum masculum possunt intelligi bona & spiritualia opera, per fœmellam vero intelliguntur opera inutilia & terrena. Igitur debemus esse sicut natura, quia pro certo magis debemus esse prompti & celeres, ad producendum masculum, quam fœmellam, id est, ad faciendum bona opera quam mala, & ad procreandum opera spiritualia, quam terrena. Vel dic quod fœtus masculus significat viros bonos, & viriles, & virtuosos; fœmina vero imperfectos carnales & delitiosos, quia pro certo in utero Ecclesiæ masculi, id est, spirituales & boni citius vivificantur per gratiam, & citius per bonos mores formantur, quam imperfecti, tepidi, vel fœmelli; quia pro certo quanto quis est fœmellior, mollior & imperfectior, tanto natura, Deus vel prælatus, difficilius ipsum instruit atque format: quanto vero est perfectior aut virilior, tanto ejus formatio vel conversio est facilior aut citior, & tanto virtuti agenti, i. prælato vel prædicatori docenti, facilius & libentius se conformat, ut sic de ipso dicatur il-
5 lud Exod. 12. *Erit enim agnus sine macula, masculus, anniculus.* Augustinus super Joan. & in lib. de Trin. 4. c. 6. dicit, quod fœtus formatur 46. dieb. Et ideo exponit de formatione corporis Christi illud Joan. 2. *Quadraginta sex annis ædificatum est templum illud.* Ubi etiam interserit, & quadragesies sexies seni, sunt ducenti suptuaginta et sex dies, qui numerus dierum complet novem menses et sex dies. Et secundum quod ipse computat, tantum tempus est inter conceptionem et nativitatem Christi, quæ fuit 9. Kalendas Januarij. In hoc igitur vult concordare scripturam naturæ, et ostendere, quomodo Christus secundum quid, humanam formatio-
6 nem in utero extitit imitatus, in quantum numerum quadragenarium sextum, qui est humanæ formationis communis numerus, est secutus, ita quod ipse potuit dicere illud prædictum Sap. 7. *Sum quidem similis aliis hominibus, &c.* Secundum Hippocratem, Omnis infans in septem mensibus motum habet, et ideo si non potest ipse quiescere per mensem octavum, pro viribus resumendis, ita quod in ipso octavo mense exeat, non est habilis ad vivendum. Nono vero mense jam satis est fortificatus, ex quiete mensis præcedentis, et ideo in novo mense, vel principio decimi, sine periculo potest nasci, sicut dicit Const. lib. Pantechni. 5. c. 34. Numerus septenarius significat virtutes septem, vel universitatem virtutum. Numerus vero octonarius qui septenarium primus transgreditur, significat statum peccati, ubi est transgressio virtutum. Novenarius autem, conformationem novem ordinum angelorum significat. Denarius vero perfectionem decalogi designat. Ille igitur qui exterius parturitur per promotionem debet habere septenarium virtualis perfectionis, novenarium angelicæ imitationis, & denarium decalogicæ adimpletionis. Nam si in octavo mense, id est, in statu peccati & in transgressione virtutum enixus & promotus fuerit, morti culpæ & pœnæ necessario subjacebit, & vivere per gratiam non valebit
7 Esa 38. *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Aliam rationem, quare puer natus in octavo mense non vivat, vide c. de planetis. Infans in utero ex seminibus contrarijs & contrarias qualitates habentibus generatur, sanguine menstrui nutritur, & fomentatur, paulatim & non subito, imo necessaria temporis diuturnitate perficitur, & formatur. Si masculus fuerit, in dextera, si vero fœmina, in sinistra parte corporis, collocatur. Sic vere & moraliter accipiendo, in creatione infantis i. affectionum & cogitationum contrarietas, quia scilicet spiritus & caro invicem confligunt, ibi etiam in principio intervenit sanguis, id est, carnalium delitiarum & voluptatum male alliciens vilitas & noxietas. Et ideo non subito nec cito perficitur, aut moraliter formatur, quinimo necessaria est mora temporis & diuturnitas, quia scilicet homo, qui contrarietate appetituum movetur, & sanguine carnalitatis pascitur, nunquam subito bonus efficitur, imo oportet quod magno tractu temporis in moribus informetur. Eccl. 10. *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.* Postquam vero spiritualis homo fuerit genitus in utero Ecclesiæ per fidem, si sit masculus, id est, virtuosus & bonus, ponitur in dextera salutis æternæ; si vero sit fœmina, id est, mollis, imperfectus & 8
imperitus, tunc à Deo ponitur in sinistra, id est, in miseria sempiterna, sicut bene dicitur Matth 25. *ubi boni ad dexteram* ponuntur, *mali* vero *ad sinistram statuantur.* Puer in utero non statim nec subito, sed per intervalla perficitur & formatur, excepto Christo, cujus corpus subito simul & in instanti fuit formatum, & animatum, & à verbo assumptum. Quod etiam in hominibus est verum, quia scilicet omnes per successionem & laborem fiunt vel boni, vel docti, excepto Christo, in quo simul & subito abundavit & scientiarum & gratiarum omnium plenitudo Joan. 1. 9
Vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Infans sentiens se in utero pellicula seu secundina circundatum, quodam sensu naturæ movetur, ad ipsam pelliculam rumpendum, & de utero exeundum, & ideo solet seiptum concutere, & maternum uterum dolore nimio prægravare. Exiens vero secundina circundatur, & statim ejulans, miseriam vitæ (ad quam ingreditur) protestatur. Per istam secundinam potest intelligi ambitus vitiorum, in quo procul dubio cum quis sentit positum se & inclusum, debet tale domicilium abhorrere, & seipsum per considerationem status sui, concutere & movere, & talem per confessionem rumpere, ipsamque extra in publicum coram sacerdote portare confitendo, & emittere, & in vocem fletus & doloris prorumpere, & status sui miseriam deplorare. Ps. 94. *Ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Vel dic, quod quando parturitur & emittitur ad aliquam dignitatem, magis debet flere quam gaudere, quia magis intrat ad miseriam, quam ad lætitiam, & magis vocatur ad officium laboris, quam ad fastigium honoris. Joel 1. *Plangite sacerdotes, ululate ministri altaris.* Et tamen Esa. 22. dicitur quod *vocavit Dominus ad fletum, & ecce gaudium & lætitia.* Vel dic, quod infans, est peccator, qui quando est in utero mundanæ prosperitatis, & in calore carnalis voluptatis, non percipit miseriam ad quam vadit, & ideo tunc non plorat, imo dormit, & sanguine menstruo, id est, carnalibus immunditijs se delectat et nutrit. Quando vero per mortem de isto utero emittitur, tunc miseriam inferni (ad quam intrat) percipit, et tunc flebiliter desolatur. Ezech. 27. *Plorabunt in amaritudine animæ.* Infans noviter natus frequenter balneatur, pannis 10
mundis involvitur, fascia stringitur, frequenter abstergitur, os ejus melle inungitur, ut appetitus provocetur, à nutrice sibi dulciter canitur, et ut levius dormiat, sæpe suum cunabulum agitatur, bono lacte nutritur, et à lacte corrupto nutritus, multis infirmitatibus subjugatur: sicut dicit Constantinus lib. 3 cap. 34. Infans noviter natus, est juvenis noviter ad religionem vocatus, vel peccator noviter ad pœnitentiam adductus, vel prælatus noviter ad dignitatem promotus. Talibus enim sunt multa necessaria, quia procul dubio isti sunt balneandi per lachrymosam compunctionem, munde cubandi per castam conversationem, stricte ligandi per temperantiæ restrictionem, melle inungendi per pietatis et grattæ lenitionem, sæpe abstergendi et depurandi per pœnitentiam & correctionem, dulciter agitandi & monendi per dulcem & benignam monitionem, & sano lacte nutriendi per bonorum consiliorum eruditionem, quia scilicet tales bonum lac, id est, bona verba & sana consilia debent accipere, alias si corruptum lac scilicet adulationum & malorum consiliorum accipiant multis poterunt vitiorum infirmitatibus subjacere. Bene ergo talibus dicitur 1. Pet. 2. *Quasi modo geniti infantes lac concupiscite, rationabiles, & sine dolo.* Infantes debent poni ut dormi- 11
ant in loco obscuro, ut spiritus visibilis congregetur & confortetur. Lucidus enim locus visum dispargit, & tenellos adhuc oculos lædit, & sæpius luscos facit, & ideo tales sunt à nimis lucido aëre abscondendi, & in loco umbroso ponendi. Sic vere illi qui adhuc sunt infantes simplices & ignari, & maxime illi qui noviter sunt nati, id est, qui ad fidem, pœnitentiam, vel religionem, noviter sunt conversi, non debent exponi aëri lucido, i. e.

exterioribus publicis negotiis, nec ſplendori mundanæ proſperitatis. Viſus enim diſcretionis talium debilis eſt, & ideo à vero judicio luſci faciliter fierent, ſi ſe mundi negotijs nimis noviter implicarent. In obſcuro ergo humilitatis vel in ſecreto clauſtri ſunt reponendi, & ibi quouſque fortem viſum diſcretionis habeant, conſervandi. Ezech. 12. *in humeris portaberis, in caligine efferēris, faciem tuam velabis, ut non videas terram.* Super omnia providendum eſt ut infans nutriatur bono lacte. Nam ex lacte corrupto
12 multas incurrunt pueri paſſiones, & ideo cavendum eſt, ne nutrix ejus concipiat, vel ne etiam infirmetur; quia ſcilicet ex infirmitate & corruptione ſanguinis nutricis, lædituꝛ corpus pueri vel infantis, & ideo nutrix debito regimine debet dietari, ut corpuſculum tenerum poſſit debite vegetari: quinimo ſæpe fit, quod nutrix recipit medicinam, ut infantulus habeat ſanitatem. Sic vere infans, id eſt novitius vel juvenis, debet lacte bonæ doctrinæ & bonorum verborum paſci & nutriri, & à corrupto lacte adulationis, vel malæ ſuggeſtionis penitus ſubmoveri; quia proculdubio quando juvenes malo lacte malæ doctrinæ nutriuntur, ſæpe fit, quod multis vitiorum infirmitatibus ſupponuntur. Et ideo cavendum eſt, ne nutrix corrupta ſit & mala perſona, fœtuque diabolico imprægnata, lacte ſuorum malorum verborum tales lactet aut nutriat, ne forte ipſos inficiat aut corrumpat, quia ſicut dicitur 1. ad Corinth. *Corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Debeo igitur nutrix parvulum, id eſt, prædicator vel informator ſimplicium, & juvenum, medicinam pœnitentiæ bibere, & ſibi ipſi imponere, & non ipſam ſolis auditoribus & novitijs injungere, ut ſic verbo & exemplo ipſos poſſit ad ſanitatem gratiæ reducere, & ad ſimilia invitare, quia alias tales nunquam bene ſanaret, ſi non ſibi ſed ipſis medicinam, id eſt, pœnitentiam imponeret & locaret, ſicut faciunt illi, de quibus dicitur Matth. 23. *Imponunt onera gravia & importabilia in humeris hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* Nam hujus nutricis diſpoſitio in infantes redundat, & prælati vel prædicatoris bona vel mala conditio in ſubditos ſe dilatat, & ideo ſe debet iſta nutrix dieta bona regiminis regere, ut ſic infantulis ſuis poſſit proficere & non nocere, dicens illud Oſe. 11. *Ego nutritius Ephraim, in brachijs meis portabam eos.* Vel dic, quod iſta nutrix eſt Chriſtus, qui videns genus humanum ita debile & infirmum, quod medicinam mortis non poterat ſuſtinere, nec ſibi ipſi remedium procurare, voluit iſtam medicinam amaram pro puero iſto bibere, & ſic eum ad ſanitatem gratiæ revocare Eſai. 53. *Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter peccata noſtra.*
13 Membra infantis ita ſunt debilia & tenera, quod faciliter torta vel gibboſa fierent, niſi nutrices ipſum ligaminibus & faſcijs ſtringerent & arctarent, & ideo pueri membra ſtricte in cunabulo conſtringuntur; ne torta vel deformia fiant, ſi pro libito fluere permittantur. Sic vere membra interiora ſcilicet affectiones ipſorum juvenum, ita ſunt flexibilis & mutabilis conditionis, quod niſi à nutrice, id eſt, à prælato faſcia diſciplinæ ligentur, & ſtatutorum ligaminib. arceantur, figuras tortas & deformes, id eſt, malos mores & incompoſitos contrahere dignoſcuntur, à quibus nunquam amplius emendantur, quia pro certo ſi alia membra affectionum pro libito dimitti prælatus fluere & facere, nunquam ipſa poterit amplius ad re-
14 ctitudinem revocare. Ezech. 3. *Fili hominis data ſunt ſuper te vincula & ligabunt te in eis.* Infantes multum accipiunt nutrimenti, & ideo indigent multo ſomno, & propter hoc nutrices ſolent eos multis cantibus mulcere, & levibus agitationibus & motibus ad ſomnum invitare. Sic vere illi, qui multum recipiunt de nutrimento mundanæ conſolationis, indigent multo ſomno devotionis, con
15 templationis, & gratiarum actionis. Et ideo nutrices, id eſt, prædicatores & prælati, debent tales ſimplices ſic divitiis & beneficiis enutritos ad talem ſomnum inducere motib. exemplorum nec non cantilenis dulcium verborum, ipſos ad hoc benigniter invitare, dicentes cum Chriſto illud Matth. 26. *Dormite jam & requieſcite.* Infantes non poſſunt recti incedere, propter pondus cerebri, &c. vide ſupra de cerebro, & ſupra de pedib. §. 3.

CAP. III I.

De Puero.

1 PUer ſecundum Iſidorum dicitur à puritate, & hoc quia quamdiu homo eſt puer, vel impubes, propter viarum anguſtiam, motus libidinis non convaleſcunt, & quia tunc puer non polluitur, ideo puer à puritate & munditia nominatur. Sunt igitur pueri carne molles, corpore flexibiles, & propter mobilitatem caloris ad motum habiles, atque leves, animo dociles, & ſi irati fuerint faciliter placabiles, & propter humoris abundantiam, de levi flebiles & lachrymabiles. Sunt etiam pueri ſine ſollicitudine viventes, ſola jocoſa appreciantes, virgam valde timentes, aurum & divitias non amantes, nec de craſtino cogitantes, ad laudem & vituperium non attendentes, & denudare ſe verecundiam non putantes, alios pueros diligentes, & inter perſonas non diſcernentes, & ita cum pueris pauperibus, ſicut cum divitibus æqualiter converſantes. Per pueros poſſunt intelligi viri juſti, qui ſunt filij & pueri Dei Patris, & Eccleſiæ ſanctæ matris. Eſa. 8. *Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus.* Igitur iſti ſunt pueri & immaculabiles, per caſtitatem, & per innocentiæ ſanctitatem. Sunt teneri & molles, per pietatem; ſunt flexibiles, per obedientiæ facilitatem, ſunt calidi & ferventes, per charitatem; & ideo ſunt valde mobiles, per diligentiæ ſedulitatem, & per bonorum operum agilitatem. Animo etiam ſunt dociles, per prudentiæ ſagacitatem, & intelligentiæ ſedulitatem & ſubtilitatem; nec non corpore ſunt formoſi & amabiles, per converſationis decentiam & honeſtatem: ut ſic bene figurentur in illis pueris, de ſemine regio, qui erant ſine macula, & cauti ſcientia, & docti diſciplina, quos præcepit Rex Babylonis ſtare in conſpectu ſuo. Dan. 1. Item iſti faciliter placantur ſcilicet per injuriarum remiſſionem; faciliter plorant, per compunctionem & compaſſionem; faciliter amant amicitiam & dilectionem, ſine ſollicitudine vivunt, per ſufficientiæ acquiſitionem, & per terrenorum negotiorum abdicationem; aurumque & divitias non diligunt, nec de craſtino curant, ſed ſolum de quotidianis, per ſuæ ſpei in Deum totalem poſitionem & ſola jocoſa diligunt, per gaudiorum cœleſtium affectionem, & per terrenorum omnium deteſtationem; ad laudem & vituperium non attendunt, per ſuæ mentis contra fortunam ſolidationem; ſeipſoſque ſine verecundia denudant per confeſſionem alios pueros, id eſt, alios mundos & puros diligunt, & frequentant per imitationem, & inter perſonas non diſcernunt per acceptionem, ſed ad omnes æqualiter ſe habent, per juſtitiæ adæquationem. Oſeæ. 11. *Puer Iſrael, & dilexi eum.* Et ideo Deus Pater tales pueros ſuos diligit, ipſosque in loco paradiſi ſecum collocat atque ponit. Luc. 11. *Pueri mei mecum ſunt in cubiculo.* Quorum etiam puerorum ſocietatem petebat ſapiens Sap. 9. dicens, *Noli me reprobare à pueris tuis.* Puer naturaliter ad laborandum
2 eſt debilis, ad cadendum eſt fragilis, ad iraſcendum eſt facilis, quantum ad motum eſt inſtabilis, & propter ſuum maximum calorem, ad cibos appetendum eſt quaſi inſatiabilis. Fortis enim calor, qui in eis eſt, ipſos facit multum cibum appetere, quapropter ſolent multotiens infirmitates varias ſuſtinere. Senſu etiam ſolent pueri carere, ſola præſentia quærere, & nihil de futuris cogitare, ludos & vanitates ſolent appetere, & lucris & utilitatib. nullatenus inhiare, minima maxima, & maxima minima ſolent credere, & plus de amiſſione pomi, quam patrimonij ſolent plangere, & pomum pluſquam caſtrum diligere & amare. Beneficium acceptum ſtatim ſolent oblivioni tradere, & quicquid viderint, ſolent rogare & appetere, & voce & manu importune omnia poſtulare, imaginem pueri magis, quam viri ſolent præeligere, & puerorum ſibi ſimilium magis, quam ſenum & prudentium ſolent colloquia & conſortia libentius frequentare, & (ut breviter concludam) inter utilia & inutilia neſciunt diſcernere, quinimo illa quæ ſibi ſunt noxia, ſolent multotiens affectare. Per pueros poſſum intelligere peccatores, qui pueri, id eſt, ignorantes & pueriles dicuntur. Et ſic loquitur Apoſt. 1. ad Corinth. 14. dicens: *Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote.* Talis enim puer ſcilicet peccator, ad iraſcendum habet promitatem, ad calendum ſcilicet de peccato in peccatum, habet fragilitatem, ad perſeverandum habet inſtabilitatem, & ad laborandum, reſiſtendum, & bene operandum, habet debilitatem. Eſa. 40. *Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.* Item talis puer eſt appetitus inſatiabilis per avaritiam; modici ſenſus per ignorantiam, præſentium & non futurorum mediator, per imprudentiam; ludorum & vanitatum appetitor, per ineptam lætitiam & inſolentiam 2. Reg. 2. *Surgant pueri, & ludant coram nobis.* Item talis puer de lucris & utilitatibus ſpiritualibus non ſolet curare, illa quæ nimia ſunt ſcilicet temporalia ſolet maxima, illa vero quæ maxima ſunt, ſcilicet ſpiritualia & æterna, ſolet minima reputare, & magis de perditione pomi, id eſt, alterius minimi temporalis, quam de amiſſione patrimonij ſui, ſcilicet gratiæ & gloriæ ſolet dolere, & pomum quã caſtrũ, id eſt mundũ quam paradiſũ ſolet ãplius diligere & amare. Beneficia etiã quæ à Deo & proximo recipit, non conſuevit in memoriã reducere, & bona alia quæ in alijs videt, ſolet deliderare, & cuncta, quæ ſui vident oculi,

oculi, solet appetere. 2. Reg. 13. *Elevavit puer speculator oculos.* Item talis puer scilicet peccator aliorum puerorum, id est, peccatorum facies & conditiones, consilia & colloquia, & etiam consortia diligit; senum vero & virorum, id est, personarum rationabilium & bonarum mores & societatem effugit & contemnit, & ut breviter concludam; cuncta quæ sibi sunt ad salutem noxia, quærit, & appetit, & cuncta quæ sibi sunt utilia, vilipendit. Prov. 22. *Stultitia colligata est in corde pueri.* Adhuc puer aliquas habet constitutiones illaudabiles. Nullam enim constantiam solet habere imo subito nunc plangere, nunc ridere. Nullum secretum solet celare, sed cuncta quæ audivit, dicere & revelare. Etiam pudibunda sua non verecundatur denudare, continuo solet balbutire & cachinnari, & lotus à sordibus se solet inquinare, & cum à matre pectinatur vel tergitur, solet recalcitrare, & pro viribus repugnare, semper solet de ventre cogitare, imo ventris proprij mensuram ignorare, quia sæpissime solet cibos petere, & quasi continue manducare. Recte talis puer peccator dicens illud 1. Reg. 30. *Puer Ægyptius ego sum.* Talis igitur puer est instabilis per inconstantiam, & nunc solet plorare per tristitiam, nunc ridere per insolentiam, nihil scit celare per prudentiam, sed cuncta quæ accidunt, solet revelare per stultitiam, quia sicut dicitur à puero & ebrio extorquetur veritas, quinimo etiam pudibunda, i. vitia sua solet alijs detegere, per jactantiam, & quasi continuo loqui & balbutire, per multiloquium & ineptiam. Etsi quandoque mundatus, correctus & abstersus per prælatum vel prædicatorem fuerit, solet recalcitrare per displicentiam, & iterum inventa opportunitate se maculare per luxuriam & nequitiam, & statim à munditia recedere, per virtutis desistentiam, & semper de ventre suo solet cogitare, per gulam & gastrimarchiam. Ideo bene dicitur Eccl. 10. *Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes mane comedunt.* Pueri à corruptis geniti parentibus corruptionem contrahere dignoscuntur, sicut patet de podagricis & leprosis, quorum filij morbis similibus detinentur. Sic vere naturale est, quod filij sequantur mores & conditiones patrum, subditi prælatorum, & discipuli magistrorum. Nam si patres, magistri & prælati leprosi fuerint & podagrici, id est, diversis vitijs corrupti fuerint & infecti, illi qui istorum sunt filij, imitatores discipuli, & subditi eorum, malis exemplis, doctrinis, documentis, moribus, & vitijs similibus corrumpuntur, & eisdem contagijs maculantur. Numer. 32. *Vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa & alumni hominum peccatorum.*

Cap. IV.

De Puella.

PUella secundum Isidorum dicitur quasi pura, sicut pupilla. Nam puella idem est quod virgo, quæ à virore ætatis virgo, & à puritate & incorruptione, puella nominatur communiter. Est igitur, secundum Isidorum puella nomen juvenilis ætatis, nomen integritatis, nomen verecundiæ & honestatis. Igitur puellæ, quantum ad complexionem, calidæ sunt & humidæ, quantum ad corporis dispositionem sunt graciles, flexibiles, atque perpulchræ, quantum ad mentis affectionem, sunt verecundæ, timidæ & jocundæ, quantum ad morum compositionem; sunt disciplinatæ, in sermonibus cautæ & tacitæ, & in vestibus delicatæ. Ista omnia possunt applicari ad sanctas virgines & puellas, quæ scilicet debent habere, vel ut communiter habent omnia supradicta. Sed moraliter possumus dicere, quod puella est omnis, vel etiam quælibet bona persona, & maxime sanctimonialis, vel religiosa. Ista enim debet esse puella, & virgo ratione continentiæ & puritatis. Debet esse complexionis calidæ & humidæ, ratione pietatis & charitatis. Debet esse gracilis, ratione humiditatis, flexibilis ratione obedientiæ & sedulitatis, pulchra ratione bonæ conversationis & honestatis. Debet esse verecunda, & pudorosa, pavida & timorosa, jocunda & gaudiosa, quia sc. ipsa debet habere verecundum pudorem, divinum timorem, spiritualis lætitiæ gaudium, & dulcorem. Debet esse ad litteram disciplinata in moribus, cauta & tacita in sermonibus, modesta in operibus, honesta in vestibus & ornatibus. Et talis puella fuit Rebecca, de qua dicitur Gen. 24. *Quia ipsa erat puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro.* Fœmina in multis differt à viro. Ista enim ut communiter habet capillum flexibiliorem, cervicem oblongiorem, & caudidiorem, vultum pulchriorem, vocem blandiorem, loquelam velociorem, manum prolixiorem gressum breviorem, constantiam & fortitudinem minorem, animum ad iracundiam, & ad avaritiam, & malitiam amplitudinem; ut dicit Aristot. libro 4. de historia animali. Per fœminam intelliguntur imperfecti, & maxime viri sæculares & laici. Per viros vero possunt intelligi viri justi, viriles & spirituales, & boni. Inter istos igitur magna est differentia, quia pro certo fœminei & imbecilles, seculares & mundani habent capillos affectionum flexibiles, per mentis instabilitatem; cervicem intentionis oblongam, per convertendi tarditatem; colorem conversationis candidum, per vestium curiositatem, sermonem locutionis blandum, per verborum applausum & varietatem; manum operationis prolixam, per desidiæ lentam diuturnitatem; passum vero brevem, per imperseverantiæ discontinuitatem; constantiam minorem, per mentis mobilitatem; iracundiam, avaritiam & malitiam ampliorem, per corruptæ mentis perversitatem; quia sicut dicitur Eccles. 25. *Brevis omnis malitia, super malitiam Mulieris.* Vide libro de animalibus c. de fœmina, ubi invenies multa.

Cap. V.

De Matre.

MAter secundum Isidorum dicitur, quasi mammam tribuens pro fœtu nutriendo. Mater enim dum fœtus est in ventre ipsum nutrit proprio sanguine. Cum autem de utero exierit, ipsum nutrit proprio lacte. Sanguis enim post partum, ad mamillas mittitur, & in lactis substantiam commutatur, de quo puerulus educatur. Unde infantulus materno lacte laudabilius, quam quocunque enutritur. Mater igitur fœtum suum miro modo diligit, ipsum amplectitur, osculatur, lactat, balneat, custodit, atque nutrit. Per matrem potest intelligi prædicator vel prælatus, qui scilicet ad subditos maternum affectum debet habere, & ipsos mamilla benignitatis fericere & fovere, ipsosque tenere debet, diligere, & ab omni periculo præservare, & à cunctis vitiorum fœcibus mundare, & sanguine bonæ affectionis, lacte levis doctrinæ & dulcis persuasionis, & pane perfectæ scientiæ & difficilioris eruditionis, cum omni diligentia enutrire, dicens cuilibet illud 2 Reg. 1. *Sicut mater unicum amat filium, ita te diligebam.* Vel dic, quod Christus potest dici mater, qui sanguine suo proprio, nec non lacte doctrinæ & gratiæ, & insuper pane Eucharistiæ nutrit infantes; id est catholicos & devotos Joan. 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Et ibidem. *Panis quem ego dabo, caro mea est.* Illud tamen verum est, quod parvuli, id est, subditi melius & laudabilius nutriuntur lacte materno, quam alieno, id est, ipsorum suorum prælatorum, quam mercenariorum & vicariorum doctrina, & ideo quælibet mater, id est, quilibet curatus vel prælatus debet in persona propria (si potest) filios & subditos pascere, & alij non committere vices suas, nec ipsos vicarijs commendare. 3. Reg. 3. *Date huic infantem vivum, hæc est enim mater ejus.* Vel dic, quod Mater est mundus & caro. Venter est mundi prosperitas, ubi foventur pueri peccatores. Igitur quamdiu quis fuerit in utero matris suæ, scilicet in mundi prosperitate, ipse nutritur procul dubio sanguine menstruo, id est, delitijs carnalibus & peccatis. Cum vero exinde exierit, & in religione enixus fuerit, tunc lacte doctrinæ & gratiæ enutritur, & pane vitæ & intellectus spiritualiter enutritur. Ps. 21. *Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ.* Mater cum fœtu masculo fuerit imprægnata, pulchriotis est coloris, motus levioris, & minoris pœnæ & doloris, quam si fœtu fœmineo sit gravata. Sic vere anima cum imprægnata fuerit masculo, id est, forti & bono proposito, tunc solet habere motum bonæ operationis leviorem promptiorem, colorem bonæ conversationis pulchriorem & decentiorem, & dolorem tristitiæ & desperationis minorem & faciliorem. Econtra vero illa anima, quæ fœtu fœmineo, id est, imperfecto & malo proposito imprægnatur, motum bonæ operationis habet tradiorem, colorem conversationis habet turpiorem, & dolorem iræ, tristitiæ, invidiæ, & desperationis patitur graviorem. Here. 8. *Dolor meus super dolorem in me cor meum mœrens.* & in Ps. 7. *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Quia proculdubio qui peccatum mortale conceperit, amplius sine multis doloribus nusquam erit. Bona autem mater bono proposito prægnans, semper est in consolatione & in spe, & in conversationis pulchritudine & salute, dicens illud Eccl. 24. *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.* Vel dic, quod fœminei sexus, id est, mali subditi multo amplius gravant matres, id est, prælatos, quam fœtus masculi, id est, boni & virtuosi. Mater

quanto

quanto propinquior est partui, tanto magis affligitur, & motu ipsius parvuli plus gravatur. Sic vere quanto conscientia debet fœtum peccati propinquius per confessionem parere, tanto debet per contritionem magis dolere, & ipse fœtus peccati ipsam magis affligere, & turbare. De peccato potest exponi illud Proverb. 17. *Ira patris, filius stultus, & dolor matris, quæ genuit eum.* Secun-
4 dum Arist. & etiam Galenum super Aphoris. multa possunt esse signa imprægnationis. Mátres enim prægnantes res diversas desiderant, & etiam quandoque carbones, & res viles & inutiles affectant, colorem mutant, sub oculis livescunt, ubera turgescunt, ventres etiam intumescunt, & propter extensionem matricis nauseam & vomitum sæpius incurrunt. Sic vere cum diabolus imprægnaverit aliquam mulierem, id est, aliquam personam fœtu mali propositi, vel peccati mortalis, appetitus suæ affectionis statim subvertitur, & res inutiles & nocuas scilicet mundi divitias appetere comprobatur: & magis in carbonibus, quam in panibus, magis in temporalibus, quam in spiritualibus delectatur. Job. 33. *Abominabilis sit ei in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.* Iste etiam colorem bonæ conversationis solet perdere, oculus sui intellectus per invidiam solet livere, uterus sui cordis per superbiam solet tumescere, & ubera suæ locutionis per jactantiam turgescere, & vomitus displicentiæ omnis boni solet accedere per quem solet omnia bona rejicere, vomere, & exhorrere. Ideo de talibus fœtibus, id est, de malis affectibus & operibus sic conceptis, potest dici illud Osee. 2. *Filij fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum.* Vel dic econverso, quod bona mater est bona anima, à spiritu sancto bono proposito imprægnata; quæ pro certo appetitum mutat, & præcedentium delectabilium suscipit displicentiam; amara etiam & difficilia ipsam delectant per pœnitentiam; colorem etiam faciei mutat per pallentem abstinentiam; ubera suæ misericordiæ implentur & turgescunt per eleemosynarum redundantiam; venter suæ affectionis impletur & tumet per charitativam amicitiam! vomitus vero vitiorum provocatur, per confessionis eloquentiam; ut dicat talis mater illud Esa. 59. *Concepimus & locuti sumus.* Mater quando parit, maxi-
5 me paritur, & ideo clamat, & dolorem quem sustinet protestatur. Cum autem peperit, non solet amplius dolere, sed gaudere protinus & ridere. Sic vere quando homo parturit fœtum diabolicum per confessionem, ratione verecundiæ multum tristatur & dolet, & revelare peccatum valde ei displicet. Veruntamen quando peperit & confessus fuerit, valde consolatur & gaudet, & se spiritualiter alleviatum sentiens, sibi sic peperisse placet. Jo.
6 16. *Mulier cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit, jam non meminit pressuræ propter gaudium.* Quanto mater pro puero in pariendo graviores dolores patitur, tanto natum diligentius nutrit, ipsumque magis diligit, & in eo amplius delectatur. Istud potest applicari. quod omnis res quanto difficilius acquiritur, tanto diligentius custoditur. Potest etiam dici de Christo, qui cum multo dolore humanum genus in gratiam parturivit, & id acquisivit, & ideo ipsum miro modo diligit, & dolet quando ipsum per
7 peccata hominum perdit: Filia & filius à fovendo secundum Isidorum dicuntur, eo quod à parentibus foveantur. Pater igitur filio virtutem generandi tribuit, & mater filiæ virtutem concipiendi & pariendi dimittit, ipsamque tanto magis diligit, quanto in sexu ipsam magis similem sibi noscit. Sic vere parentes filijs, i. e. prælati subditis, magistri discipulis solent virtutes & conditiones, quas habent imprimere, & ipsos verbis & exemplis ad concipiendum per bonam affectionem, ad generandum per boni operis productionem, & ad procreandum per confessionem, ipsos diversimode erudire. Ezech. 16. *Sicut mater, ita & filia ejus.*

Cap. VI.

De Nutrice.

1 NUtrix secundum Isidorum dicitur à nutriendo quia scilicet ista supplet in nutriendo parvulum, vicem matris. Unde nutrix ad modum matris congaudet puero gaudenti, & compatitur puero patienti, sublevat puerum cadentem, lactat plorantem, deosculatur tacentem, ligat se nimium diffundentem, abluit & mundificat se sordidantem, pascit digito puerum renitentem, cibum primo masticat, ut facilius transglutiat cibum ipsum, & sic reficit puerum esurientem, ad loquendum instruit nescientem, balbutit nutrix, & quasi linguam frangit, ut sic facilius doceat non loquentem; medicina utitur ut sanet puerum vagientem, sibilis & cantilenis demulcet dormientem, balneis & unguentis refovet indigentem, & ad incedendum inducit puerum incedere non valentem, & quandoque manum sibi ex industria subtrahit, eumque cadere permittit, ut ad incessum faciat habilem & potentem. Talis nutrix, loquendo spiritualiter, est quilibet bonus prælatus, vel etiam prædicator providus & discretus, quia sc. tales pueros, id est, simplices & subditos, verbis & exemplis spiritualibus & etiam quandoque beneficijs temporalib. nutriunt, & eos diversimode vegetant & infundunt, & ideo vicem matris, i.e. Christi dicuntur gerere, in quantum filios ejus sc. fideles solent spiritualiter & temporaliter enutrire. 1. Machab. 3. *Reliquit Rex Lysium, ut nutriret filium suum.* Igitur tales nutrices spirituales, i.e. prædicatores, doctores, prælati viri & justi, debent prius istis, sc. subditis & simplicib. patientib. compati, & gaudentib. congaudere, & ipsos tam in adversis, quam in prosperis, actu vel affectu diligere, vel fovere. ad Rom. 12. *Gaudere cum gaudentib. flere cum flentibus.* Et ideo cadentes sc. in paupertatem, debent sublevare per subventionem Plorantes & desolatos debent lactare per consolationem. Tacentes & patientes debent oculari per dilectionem, Diffundentes se & ad delectabilia plus debito dilatantes, debent ligare per statutorum correctionem. Se vero per vitia sordidantes, debent mundare per correctionem, & sic dicetur illud Ruth. 4. *Nutricis officio fungebatur Noemi.* Item isti debent digitis & manibus ipsos pascere, etiam retinentes, quia, sc. etiam si non velint ipsi subditi, digitis, id est, bonis exemplis manualibus sunt pascendi. & documentis & beneficijs recreandi. Cibum n. doctrinæ debent isti masticare, per studium & lectionem, ut ipsos tandem recipiant per prædicationem. Debentque ipsi prædicatores balbutire, id est, grosso modo verba proferre, & linguam suam subtilitatis frangere, per sui cum alijs conformationem, ut ipsos doceant & erudiant, sapientiam, discretionem, & honestam locutionem. Necesse est enim, quod doctor frangat & variet linguam suam, propter rudium & simplicium instructionem. Esa. 28. *In loquela labij, & lingua altera, loquebatur ad populum istum.* Item isti debent in corporibus propijs medicinas pœnitentiæ sustinere, ut sc. puer, i.e. subditus habeat salutem & salvationem. Ipsum debent portare & sublevare, per fragilitatis & defectuum ipsius supportationem, sibilis & cantibus dulcium monitionum ipsum debent mulcere, ut ipsum provocent ad dormiendum per contemplationem, debent instruere ad recte incedendum per justitiæ executionem, debent etiam ipsum ex industria dimittere ut melius attendant ad sui cautelam, & gubernationem. Summe tamen debent præcavere, ne incurrat periculum & damnationem, ut sic talis nutrix dicatur ille homo de quo dicitur illud 2. Reg. 12. *Homo quidam habebat ovem unam parvulam quam emerat & nutrierat, & quæ creverat apud eum.* Vel dic, quod talis nutrix est Christus, vel etiam beata virgo, quæ sibi devotos nutrit per gratiam atque lactat, ipsosque cadentes sublevat, stantes servat, & sordidatos mundat, & ad gressum bonorum operum, & ad locutionem bonorum verborum instruit & informat, & ut proprias vires experiatur, ipsos sibi ipsis dimittens, cadere in peccatum permittit, sed ipsos cito relevat & confortat. Ose. 11. *Ego nutritius Ephraim in brachijs portabam eos.*

Cap. VII.

De Obstetrice.

OBstetrix dicitur mulier, quæ habet artem juvantem fœminam parienteni, ut facilius pariat, & ut fœtus partus tempore periculum non incurrat. Ventrem parientis unguentis linire solet, ut facilius pariat, partum vero enixum recipit, & umbilicum ei tollit, ipsum involvit, circumligat, & gubernat. Talis obstetrix est prædicator, vel discretus confessionum auditor. Iste enim peccatorem patientem, & confitentem, & fœtum diabolicum sc. peccatum emittere cupientem, solet juvare ventrem suæ conscientiæ unguentis, id est, benignis inductionib. illinire, ut sine periculo possit integre confitendo parturire, partumque talis peccati debet per pœnitentiam involvere, & umbilicum omnis malæ circumstantiæ sibi præcidere & auferre, Job. 26. *Obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.*

Cap. VIII.

De Masculo.

MAsculus secundum Isidorum à mare diminutive est dictus. Et secundum Isidorum masculus in omni genere animalium

simalium obtinet dignitatem; præcellit enim masculus fœminam, quo ad complexionem, quæ est calidior; quo ad operationem, quæ est fortior; quo ad discretionem, quæ est amplior; quo ad conditionem et dominationem, quæ est dignior. Per mares possum intelligere prælatos, per fœminas subditos, vel per mares clericos, per fœminas laicos, vel per mares homines virtuosos, per fœminas molles, imperfectos, et defectuosos. Quia procul dubio tales masculi scilicet prælati, ecclesiastici et provecti, et in mundi superioritatibus constituti, debent esse in moribus ipsis fœminis, id est, subditis et laicis meliores, et per sanctitatis eminentiam digniores. Debent enim eos præcellere, quia in mentis complexione debent esse per probitatem fortiores et valentiores. In sensu et discretione, debent esse per sapientiam clariores et subtiliores. In dominatione vero, debent esse per excellentiam majores, digniores, et superiores. Fœminæ enim imperfecti et laici, quia sunt impotentiores ab bene operandum, et indiscretiores ad se et alios regendum, non debent præesse, sed prælatis et viris ecclesiasticis et perfectis subjici et subesse, quia pro certo in talibus viris debent esse virtutes activæ, & dispositivæ, in ipsis vero fœminis debent esse conditiones passivæ & subjectivæ. Unde mulieri dictum est Gen. 3. *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tibi.* Unde de superioritate talium masculorum dicitur Apo. 12. quod *mulier*, id est, Ecclesia *peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes.* Masculi generalirer sunt fœminis fortiores, & ad operandum aptiores, et ad onera sustinendnm durabiliores, et hoc quia abundant caloribus et spiritibus amplioribus, ossibus grossioribus, nervis fortioribus, et juncturis solidioribus. Masculi etiam sunt audaciores quam fœminæ: Et hoc, quia corda habent latiora, et calidiora spiritu, et sanguine pleniora, et per consequens ad audaciam promptiora. Sic vere illi qui sunt masculi, id est, superiores gradu et statu scilicet ecclesiastici et prælati debent esse audaciores ad ardua aggrediendum, fortiores ad ipsa complendum et faciendum, durabiliores ad mala tolerandum & sustinendum, quam ipsæ fœminæ, id est, quam simplices sæculares. Et hoc procul dubio debet esse, quia ipsi tenentur habere fortiora ossa per constantiam, nervos (in quibus est sensus) validiores per prudentiam, juncturam amicitiæ solidiorem per fidelitatem, cor latius per charitatem, & magis de calore divini fervoris, & de sanguine pietatis dulcoris, & de spiritu virtualis vigoris per omnimodam sanctitatem. Exod. 13. *Omne primogenitum masculini sexus domino consecrabis.* Masculus nunquam patitur emissionem sanguinis menstrualis, sicut mulier. Et hoc, quia quicquid superfluitatis in corpore virili gignitur, aut per intensum calorem consumitur, aut in pilos convertitur & resolvitur, aut per exercitium vacuatur. Sic vere masculi spirituales, id est, viri perfecti & boni ecclesiastici vel prælati, nunquam patiuntur sanguinem menstrualem, id est, infectionem carnalem vel pollutionem luxuriæ seu carnis, quia pro certo omnem superfluitatem carnalium suorum affectuum, si qui insurgant, consumit intensus calor amoris, extenuat exercitium boni laboris, in pilos bonorum exteriorum exemplorum resolvit & convertit virtus divinæ gratiæ & dulcoris. Et sic cuilibet tali potest Dominus dicere illud Ezech. 16. *Lavite aqua, & mundavi sanguinem tuum ex te.* Viri igitur & masculi sunt natura calidiores, corpore duriores, & animo audaciores, cute hispidiores, viribus fortiores, vocibus grossiores. Isti etiam plures dentes habent, & ratione caloris majoris plurib. cibis indigent. Sic vere spirituales viri sc. ecclesiastici & prælati, qui s. fœminis, id est, sæcularib. habent præesse, debent esse calidiores per charitatem, duriores per constantiæ firmitatem, audaciores per bonam & prōptam voluntatem, fortiores per probitatem, hilpidiores per habitus humilitatem, voce grossiores per eloquentiæ maturitatem & auctoritatem. Plures habent dentes masticativæ discretionis & deliberationis, & ideo bene digerunt & gubernant cibos multos negotiosæ occupationis, quia scilicet quanto in istis major est charitatis calor & fervor, & discretionis masticatio amplior & fortior, tanto plurium ciborum, id est plurium negotiorum exteriorum digerendorum & gubernandorum potest adhiberi difficultas major.

Cap. IX.

De Viro, uxore & Sponsa.

VIr à virtute virium est dictus, secundum Isidorum. Nam in viribus vir uxorē præcellit, *caputque mulieris est vir*, secundum Apostolum. Et ideo tenetur regere uxorem, sicut caput totius corporis gerit curam. Iste igitur dicitur maritus, quasi matrem tuens; vel quasi matris tutor, quia scilicet uxoris suæ, quæ mater filiorum est, curam suscipit & tutelam. Sponsus etiam à spondendo dicitur, eo quod in contractu conjugali sponsæ & uxori, quamplurimum obligatur. Spondet enim, promittit, & obligatur ut individuam cum uxore vitæ consuetudinem teneat, quod debitum ei reddat, quod fidem thori sibi custodiat, & quod ipsam pro alia non dimittat. Vir est prælatus, uxor vero est Ecclesia vel subditus; de cujus cura & regimine iste vir debet esse sollicitus & attentus. Igitur iste debet dici vir, quia viribus & virtutibus debet abundare. Debet dici maritus, quia matrem filiorum suorum scilicet Ecclesiam debet tueri, defendere & adjuvare. Debet dici sponsus, quia multis pactis & sponsionibus ipsum oportet ipsi uxori suæ, scilicet Ecclesiæ vel subditis obligatum esse, & eisdem fidem & gratiam, curam & regimen exhibere. Debet enim eis debitum carnalis generationis id est, debitum doctrinæ & prædicationis reddere. 1. ad Corinth. 7. *Vxori vir debitum reddat.* Debet eis & socieratem individuam servare, & cum eis personaliter reficere. Proverb. 5. *Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adolescentia tua.* Debet eis fidem & amicitiam servare, & pro alijs ipsos non dimittere, nec ad alium statum accedere vel ambire, sed cum eis fideliter permanere. Quod est contra illos, qui plures uxores, id est, plures dignitates simul volunt habere, contra illud quod de rege dicitur Deut. 17. *Non habet uxores plurimas.* Et contra illos etiam qui nunquam sunt contenti aliqua uxore, id est, officio vel dignitate, sed de una ad aliam volunt continue se transferre, contra illud Exod. 20. *Non concupisces uxorem proximi tui.* Vir uxorem miro affectu tenetur diligere. Unde etiam patrem & matrem debet dimittere, & uxori propriæ adhærere. Sic vere cum prælatus habeat duplicem domum, unam scilicet quæ dicitur mater, aliam quæ dicitur uxor, (mater enim & pater est ipsius parentela, vel patria seu mundus, uxor vero est sibi conjuncta, vel etiam subjectus populus) procul dubio iste vir prælatus summe debet istam uxorem, scilicet Ecclesiam vel subditos diligere, ipsamque patri & matri, id est, mundo, & carni, & cuicunque carnali affectioni præponere, & præferre, & alijs dimissis, id est, contemptis isti corde & corpore adhærere, juxta illud Genes. 2. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Vel dic, quod vir est Christus qui domum paternam scilicet paradisum visus est dimisisse, & uxori suæ scilicet Ecclesiæ vel animæ se junxisse, ipsamque ultra modum dilexisse. Nam sicut vir præ dilectione uxoris solet pro ipsa defendenda bella quandoque facere, & quandoque zelum incurrere, ita quod nullo modo potest pati ipsam alteri se donare, & aliter facientem solet occidere vel punire; sic vere ipse Christus animam vel Ecclesiam tantum dilexit, quod pro ea defendeuda prælium crucis sumpsit, zelotypus enim est pro ipsius dilectione, & ideo non vult, quod per peccatum diabolo adultero copuletur, alias ipsam punit æterna damnatione. Prov. 6. *Zelus & furor viri non parcet in die vindicta &c.* Ideo bene dicitur ad Ephes. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, &c.* Vel dic etiam quod vir, id est, prælatus morti se debet exponere, si sit necesse pro uxore sua Ecclesia liberanda vel pro subdito proprio defendendo. Sponsus sponsam primo ad sui amorem muneribus & verbis allicit, nuncijs & litteris votum suum sibi exprimit, multa largitur & multa repromittit, & ut sibi placeat, ludis & spectaculis, bellis & tyrocinijs se exponit; rosis & mutatorijs se adornat & multipliciter componit, blande eam alloquitur, & vultum ejus facie ad faciem circumspicit & attendit, & finaliter in eam consentiens, & ipsam annulo subarrans, in conjugem eam ducit, in signum conjugij jam contracti, dona specialia sibi tribuit, & sibi dotalia sub chirographi testimonio concedere consuevit, festa & convivia celebrat, dona & munera advenientib. donat, choreis, canticis, & instrumentis musicis præsentes lætificat. Quibus completis, sponsam in secreto thalami collocat, & eam sociam mensæ & thori faciens, pecuniæ & familiæ ipsam dominam constituit & ordinat. Curam ejus gerit, & præ amore & zelo, ipsam corrigit, custodit; & servat: Modos, gestus, & aspectus ipsius diligenter considerat; atq; spectat. Hæc ōnia ponit Fulgentius, in quodā sermone de nuptijs in Cana Galileæ. Christus est sponsus, Ecclesia vel anima sponsa est ipsius. Ipse enim de se & Ecclesia, vel etiā humana natura, seu anima Christiana dicit Joan. 3. *Qui habet sponsā sponsus est.* Sed procul dubio iste sponsus diligit istā sponsā à principio inuti-

di, &

di,& eam sibi conjugem constituit & decrevit. Et ideo à principio multa dona & beneficia sibi dedit,scilicet ipsam creando, & omnes creaturas ejus obsequijs deputando. Votum suum & beneplacitum, sibi verbis & litteris Patriarcharum & Prophetarum voluit exprimere,& ut sibi placeret; & ad sui dilectionem attraheret,se voluit mundi ludis & contemptibus crucisque bellis victorijs exponere, vestes & mutatoria nostræ carnis induere & vestire,ut sic eam posset ad sui spirituale connubium invitare. Ipsam etiam per prædicationem blande voluit alloqui,& vultum ejus diligere, ipsiusque connubium; copulam etiam gratiæ,& charitatis conjugium affectare.Ps.44. *Audi filia & vide, inclina aurem tuam,& obliviscere populum tuum,& domum Patris tui.* Iste igitur istam sibi annulo fidei subarravit, & per charitatem & gratiam ejus conjugio usus fuit & in charta & in chirographo Evangeliorum multa sibi dotalia in paradiso tribuere repromisit. Tandem ipsam in paradisi thalamo collocat,& æternæ refectionis convivium sibi parat.Cantibus Sanctorum & Angelorum ipsam lætificat & delectat, dominamque bonorum paradisi ipsam constituit,& vultum ejus delectabiliter respicit, & ex tunc ab omni nocumento, tanquam suam custodit, & ipsius sollicitam curam gerit.Isti igitur sponsæ dicitur illud Cant. 4. *Veni de Libano sponsa mea,veni de Libano veni coronaberis.* Vel si vis,de humana natura,dic quod eam à principio multum dilexit, & connubium suæ incarnationis poposcit, & per propheras sibi voluntatem propriam intimavit, & in conjugio incarnationis cantus & choros Angelorum audire fecit,hastiludia passionis sustinuit,vestesque novas glorificatæ naturæ sibi & sanctis in resurrectione dedit, & tandem in ascensione istam sponsam in paradisi thalamum introduxit.Vel per istam sponsam intellige beatam virginem,quam Dei Filius dilexit, & cui per Gabrielem nuncium voluntatem suam mandavit, &c. Accipe de prædictis conditionibus quicquid volueris.Vel etiam dic,quod sponsa est Ecclesia à principio summe à Christo dilecta,&c. sicut supra,Apoc.21. *Vidi civitatem sanctam Hierusalem descendentem de cælo, tanquam sponsam ornatam monilibus suis.* Vel dic,quod sponsus est prælatus, Ecclesia est sponsa, quam ipse summe debet diligere,blande alloqui, benigne tractare, & de ejus regimine curam habere,& ideo gestus & mores cum diligentia pervidere.Uxore mala & pessima nihil potest esse molestius atque pejus.Ista est enim clamosa,rixosa, injuriosa, ebriosa, luxuriosa,& garrulosa.Item est sumptuosa,curiosa,præsumptuosa,invidiosa,insidiosa,desidiosa,vaga,amara, & odiosa, zelotypa etiam,& suspitiosa.Viro igitur, qui talem habet uxorem, nullus miserabilior,& ipsius miseria,nulla major, sicut dicit Fulgentius ubi supra.Vir significat spiritum, uxor vero nequam significat malam conscientiam,seu carnem.Vel etiam dic, quod talis mala uxor est anima peccatrix, quæ scilicet multis malis moribus est repleta.Vel etiam talis uxor est mala congregatio malorum subditorum,scilicet quorum Ecclesia est Prælatis; & superioribus mala uxor. Tales igitur malæ uxores solent esse clamosæ,& querulosæ,quia vix potest fieri aliquid ad voluntatem earum. Rixosæ & injuriosæ,quia scilicet caro concupiscit, & rixatur adversus spiritum,mala anima contra Christum,malus subditus contra
5 prælarum.Eccl. 25. *Mulier si primatum habeat,contraria est viro suo.* Item istæ sunt ebriosæ, luxuriosæ, & multiloquijs garrulosæ. Nam vino voluntatis volunt inebriari,& cum mundo,& diabolo fornicari.Amos.7.*Uxor tua in civitate fornicabitur.* Item istæ uxores sunt sumptuosæ & curiosæ, & præsumptuosæ, nec non invidiosæ,desidiosæ. Caro enim, id est,malus subditus delitiose vult pasci, & curiose vestiri, & contra rationem vel prælatum præsumere,& extolli,sibique invidere, & insidiari, & contra ipsum mala omnia machinari.Ideo bene dicitur Eccl.25. *Cor humile,facies tristis,& plaga mortis,mulier nequam.* Vel etiam ad literam expone de mala muliere. Nihil ergo miserabilius viro, qui talem
6 habet uxorem,prælatis,qui tales habent subditos, animo qui talem habet carnem:Nam ut dicit sapiens Prov.19. *Tecta jugiter per stillantia,& litigiosa mulier,comparantur.* Et ideo Prov.21. dicitur, quod melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda. In bona vero uxore, & sponsa istæ solent, & debent esse conditiones, quia procul dubio ista debet esse frequens,& devota,quo ad Dei ministerium;habilis & subdita,quo ad mariti obsequium;affabilis & benigna,quo ad domesticos; liberalis & larga,quo ad extraneos;misericors & pia, quo ad miseros;mansueta & pacifica,quo ad vicinos; circumspecta & prudens in præcavendis;fortis & patiens in sustinendis,sedula,& diligens,in agendis;modesta debet esse in habitu,sobria motu, cauta in affatu,pudica in aspectu,honesta in gestu,matura in incessu, verecunda in publico; jocunda cum marito, continens in occulto,plus composita bonis moribus,quam tortis crinibus,& magis placens virtutibus,quam pulchris vestibus.Ista sunt verba magistri de proprietatibus rerum,valde rhetorica, & catholica, quæ expositione non indigent,quia pro ut jacent possunt dici, de qualibet bona uxore,vel de qualibet sancta persona,& maxime sanctimoniali,& religiosa,ita tamen; quod per maritum intelligas prælatum vel Christum. De tali ergo uxore potest dici illud Apoc.29. *Uxor agni præparavit se, & datum est illi ut cooperiat se bysso splendenti & candido,quæ sunt justificationes sanctorum.*

Cap. X.

De Ancilla.

ANcilla, est famula uxoris obsequio deputata, servili conditioni subjecta, & mancipata. Ista est igitur misera conditio servitutis, quod omnis servilis persona, quæ vilioribus officijs deputatur, grossioribus cibis reficitur, vilioribus pannis induitur,servitutis jugo premitur, si filium conceperit,etiam servituti ab utero mancipatur. Ista pro libito nubere non permittitur, & sicut pecus venditur, & à Domino suo in alium Dominum transportatur,virgis & verberibus atteritur,& si aliquo casu fiat libera,propter vitium ingratitudinis,in servitutem pristinam relocatur. Talis ancilla seu serva videtur esse anima peccatrix,quam sc. diabolus libertate conscientiæ privavit; & servituti criminum subjugavit,quia sicut dicitur 1. Mach. 2. *Quæ erat libera, facta est ancilla.* Talis igitur ancilla deputatur vilibus officijs peccatorum & officijs immundorum actuum, & peccatorum reficitur grossis cibarijs divitiarum,& bonorum terrenorum,induitur vilibus vestibus malæ conversationis, & malorum morum exteriorum, premitur jugo servitutis malarum consuetudinum, & vitiorum, filius etiam quem concipit,id est bonum opus si quod facit, servituti subjicitur,in quantum caret gratia, & virtute meritorum, vel merito,& successione cælestium præmiorum,ad Galat.4.*Non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ.* Item ista sicut pecus à diabolo venditur, & subjugatur juribus diversorum malorum Dominorum,sc.mundi,carnis,& omnium maleficiorum. Nubere spiritualiter per charitatem non permittitur nec conjungitur societati Christi & sanctorum. Et quia Christo, qui eam liberam fecerat, ingrata est; ideo ipsam revocat ad arctiorem servitutem infernalium tormentorum, ubi continuo verberatur, & conteritur pœnis diversorum supplitiorum. Quod bene figuratum est Genes.16.Ubi Agar ancilla Sarai concepisse se videns, *contempsit dominam suam.* Propter quod à Sarai,sicut ibi dicitur, *est afflicta.* Quia pro certo quando anima contra dominam suam, i. contra rationem, & contra Deum tumescit afflictio suæ servitutis,& pœna sibi debita convalescit. Ideo tali ancillæ,id est, tali animæ peccatrici dicitur ibidem: *Agar ancilla Sarai unde venis,& quo vadis?* quasi diceret, Quare tantum omittis, & quare tantum committis?Et ideo breviter de tali servili persona dicitur Eccles.33. *Servo malevolo tortura,& compedes.* Vel dic,quod talis persona servilis, significat pauperes & miseros &c.Vel significat religiosos servituti Dei subjectos, & alienæ voluntati submissos, multis miserijs fatigatos,& tam vilibus cibis quam vestibus adornatos.Vide infra de servo bono,& allega sicut ibi.Proprium est servilibus personis dominos suos odire,& contemnere,& si in benignitate, & familiaritate tractentur, solent contra eos superbire, si vero catenis, & verberibus affligantur, in humilitate, & patientia obedire, & sic magis timore quam amore suis dominis obsequi,et servire,sicut dicit Rabanus super Hiere.9. Sic vere in religione,et Ecclesia sunt aliquæ serviles personæ, quæ sc. cum servituti vitiorum sint subditæ,et non gratiæ libertate donatæ, (juxta illud Joan.8. *Qui facit peccatum, servus est peccati.* Et Amos.6. *Uxor tua in civitate fornicabitur*) dominis suis, hoc est dictum, Christo, majoribus et prælatis nunquam obediunt ex amore, et ideo necesse est, quod eis serviant ex timore. Obstinati enim et superbi solent superiores suos odire, ex familiaritate sibi ostensa magis intumescere contra ipsos Proverb. 29. *Qui delicate à pueritia nutrit servum,postea ipsum invenit contumacem.* Et ideo necesse est, quod tales per rigorem regantur, et quod asperis correctionibus affligantur, et sic saltem uecessario superioribus famulabuntur. Ezech. 33. *Servum inclinant operationes assiduæ.* Vel dic,

dic, quod persona servilis est caro nostra, quæ pro certo si delicate nutritur, dominam suam rationem, vel dominum suum Deum contemnit, & recalcitrat; si vero in disciplina, & pœnitentia regitur, obedit & obtemperat. Ideo bene dicitur illud prædictum Eccles. 33. *Servo malevolo tortura, & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet.*

CAP. XI.

De Patre & filio.

PAter est principium generationis. Nam Pater generaliter speciem suam desiderat conservare. Quod quia in se non potest, ideo hoc studet in filiis facere, & ideo naturaliter filios nititur generare, & ipsos ad similitudinem propriam consuevit procreare, & eos cum sollicitudine gubernare, & erudire, ipsos etiam quia pater est, à pascendo dictus. pascere & nutrire. Talis pater debet esse quilibet prædicator, & doctor. Iste enim in se non potest propriam suam spiritualem speciem maxime quantum ad scientiam, conservare, morte n. interveniente necesse est, quod corporaliter pereat, & quod ejus conditio deficiat, & desistat. Et ideo proculdubio iste speciem suam, id est, mores, scientias, & conditiones suas in aliorum persona continuare, & conservare cupit. Et quia videt, quod ipse diuturno tempore non consistit, per prædicationem, & doctrinam solet alios in fidem, gratiam & scientiam generare, & ipsos in quantum potest sibi similes facere, & creare, eosque verbo, & exemplo pascere, & scientiis, & moribus erudire, dicens, Prov. 6. *Conserva fili mi præcepta patris.* Pater filios suos in tantum diligit, ut aliquando ali-
2 menta sibi subtrahat, & filios suos pascat. Quod commune est in cunctis animalibus præter pauca, quæ degenerant à natura sicut est Aquila, quæ non est sollicita circa pullos. Sic vere pater aliorum prælatus debet sibi de deliciis, & divitiis subtrahere, ut filios suos, id est subditos possit temporaliter necessitatis tempore sustentare. Cujus tamè contrarium faciunt impii aquilini, qui scilicet sibi non subtrahunt ut nutriant subditos, sed potius subtrahunt ipsis filiis, & subditis, ut ditent, & nutriant se, & suos.
3 Job. 39. *Duratur ad filios suos, quasi non sunt sui.* Pater igitur multum filium suum diligit, ipsumque postquam ablactatus fuerit commensalem suum facit, ipsum in juventute verbis erudit, & verberibus corrigere non desistit, sub custodia magistrorum ipsum constituit, & ne præsumat, eidem vultum hilarem non ostendit, quanto magis ipsum vidit similem, tanto magis ipsum diligit, & in ipsum oculos figere consuevit. Secundum ætatem suam vestes, cibos & dignitatem pater filiis tribuit, & hæreditatem ipsorum augmentare non desistit. quam tandem moriens proportionaliter filiis, & hæredibus derelinquit. Pater iste est Deus. Malach. 2. *Pater unus est omnium nostrum.* Filii sui vero sunt omnes justi, ab ipso per gratiam geniti, & nutriti, Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Iste igitur pater scilicet Deus, istos filios scilic. viros justos multum solet diligere, Ps. 1. 45. *Dominus diligit justos.* Et postquam ipsos ablactatos, id est, à lacte mundanarum deliciarum viderit separatos, solet eos ad mensam scripturæ, gratiæ, vel Eucharistiæ recipere, magistrorumque & tutorum, id est, prælatorum curæ, & subjectioni submittere, & ipsos verbis scripturæ erudire, & tribulationum verberibus, ne insolescant, corrigere & punire, & quamvis ipsos multum diligit, nunquam tamen in juventute sua, id est, in vita ista solet eis lætum vultum ostendere, nec eis per prosperitatis solatia arridere, quia sicut dicit Apostolus ad Hebr. 12. *Flagellat Deus omnem filium quem recipit.* Et Prov. 13. *Qui parcit virgæ, odit filium.* Item iste quando vidit sibi in moribus magis similem, & conformem, solet eum amplius amare, oculos suæ misericordiæ in ipsum figere, quia oculi Domini super istos. Et secundum ætatem perfectionis, quam in eo videt, solet sibi portionem, & dignitatem æternæ gloriæ distribuere, ipsamque paradisi hæreditatem solet sibi secundum argumentum propriorum meritorum continue augmentare, & eam finaliter sibi possidendam personaliter tradere, vel præstare ad Colos. 3. *A Domino accipietis retributionem hæ-*
4 *reditatis.* Vel dic, quod pater est bonus prælatus, qui ablactatos, & à deliciis abstractos, ad mensam beneficiorum ponit, ipsosque erudit & corrigit, & bonis moribus magis sibi similes, magis diligit, hæreditatemque pro viribus eis augmentat, & secundum ætatem perfectionis, quam habent, ipsis dignitates, & beneficia distribuit, & concedit. Hester. 1. *Bibebant omnes aureis poculis unusquisque secundum ætatem suam.* Figura est de Joseph, qui fratres suos secundum ætatem suam ad mensam ordinavit. Pater filium in juventute pascit, & alimentat, & ideo justum est, 5
quod in senectute, quando est impotens ipse pater ipsum filius nutriat atque pascat, sicut etiam faciunt aves corvini generis, quarum filii parentibus reddunt vicem. Quod ad literam de parentibus potest dici, quos tenentur in senectute nutrire, sicut ab ipsis nutriti sunt, in ipsorum juventute. Honori enim parentum promittitur retributio specialis, quia sicut dicitur Eccles. 3. *Qui honorat patrem suum, vita vivet longiori.* ubi glossa dicit, quod honorare parentes, est primum mandatum in promissione, & per consequens magnum est in remuneratione, & ejus transgressio maxima est in punitione. Et propter hoc, ut dicit glossa super Joan. 8. ibi. *Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Pater est à filiis honorandus, supportandus, lætificandus, & defendendus, magnificandus & laudandus, exaudiendus, & invitandus, sicut omnia ponit hic magister, de proprietatibus rerum. Quæ omnia possunt intelligi de patribus naturalibus, vel etiam de patribus spiritualibus, scilicet de prælatis, senibus & personis discretis & venerabilibus. Filius ex parentum substantia originem trahit, & ab iis fomentum recipit, & sine parentum ministerio nec proficit, neque vivit quanto plus à patre diligitur, 6
tanto plus ab eo diligentius instruitur, & frequentius cæditur, ita quod ab eo diligi videtur, quia verbis, & verberibus, ne insolescat, ab eo sæpius lacessitur. Et tanto plus à patre diligitur, quanto ipsius similitudo major in eo reperitur. Ista omnia possunt exponi de bono subdito, vel etiam de viro justo, sicut supra eodem §. 2. Justus enim à patre suo Deo, subditi vero a patre suo prælato naturaliter & moraliter & procreantur, & nutrimentum vitæ, doctrinæ, & gratiæ ab eo sortiuntur, & sine tali patre nihil valere spiritualiter comprobantur, &c. Per omnia sicut in dicto §. Paterna facies confunditur, quando aliquid turpe de filiis subauditur, paternusque animus graviter offenditur, 7
quando aliqua contumax rebellio in filiis persentitur. Nam malus & irreverens filius, deterior cunctis hominibus judicatur, quando sc. acceptum à parentibus beneficium non recordatur, nec ipsis succurrit vel subvenit, aut obedit, vel etiam reveretur & ideo sæpe fit, quod propter contemptum, & offensam, & ingratitudinem parentum malus filius hæreditate privatur, & secundum leges diversis pœnis percutitur & mulctatur. Sic vere illi qui sunt mali filii ipsius Dei sc. Christiani, vel mali maxime Ecclesiastici, qui sc. Deo sunt rebelles adversarii & inobedientes, & contrarii, ipsum Deum præ cæteris offendunt, & quantum in eis est, faciem ejus destituunt & confundunt, Eccl. 22. *Confusio patris de filio indisciplinato.* Deus enim amplius offenditur, quando à propriis filiis contemnitur, quam quando ab extraneis sæcularibus peccatoribus lacessitur Deut. 32. *Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est, quia provocaverunt eum filii ejus, & filiæ.* Tales igitur mali filii hodie dignoscuntur, Deum plus cæteris peccatoribus offendere, & erga eum magis irreverenter, & ingrate se habere, ejusque beneficia memoriæ minus dare. Esa. 1. *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Quapropter justum est quod Deus ipsos puniat, & quod hæreditatem paternam, per tyrannos sc. hæreditatem Ecclesiæ, & per dæmones hæreditatem cœlestis patriæ, eis tollat. Quod utique fit, quia sicut videmus, bona Ecclesiæ ab ingratis Ecclesiasticis quotidie per tyrannos tolluntur, bonaque paradisi ipsis postmodum auferuntur, ita quod possunt dicere illud Thren. 5. *Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.* Inter 8
filios aliqui sunt primogeniti, aliqui postgeniti, sed jure, & de consuetudine primogenitis datur major portio hæreditatis, nisi forte propter delictum vel insufficientiam ipsorum aliud à parentibus ordinetur. Fit enim quandoque, quod ex causis prædictis minor præfertur majori, & pauper vilis abjicitur, qui dotandus ampliori dono naturaliter sperabatur, Sic vere Deus à principio duos habuit filios, scilicet populum Judæorum, qui erat dignior, & primogenitus, Eccles. 36. *Israel quem coæquasti primogenito tuo.* Et populum gentilem, qui indignior & ultimo genitus dicebatur. Filio igitur isti primogenito scilicet populo Judaico major debebatur gratiæ, & gloriæ portio, & major erat cum Deo propinquitas, & confœderatio, majorumque beneficiorum collatio eidem fuerat attributa, quam ipsi populo gentili, ad Rom. 3. *Quid ergo*, inquit, *magis Judæo quam Græco? multum per omnia.* Sed pro certo iste major filius Deo extitit ingratus, in quantum sibi in carne venienti extitit adversatus. Et propter hoc, isto jure primogenituræ extitit privatus, & hæreditate veri intellectus, scripturæ, nec non gratiæ & glo-

& gloriæ denudatus, ultimusque filius scilicet gentilis populus fuit assumptus, & in loco ipsius substitutus. Quod figuratum est in Ruben & Joseph, quia sicut dicitur 1. Paralip. 5. *Ruben fuit filius primogenitus Jacob, sed quia violavit thronum patris, data sunt primogenita ejus, filiis Joseph.* Ruben qui interpretatur videns filium, significat populum Judaicum, qui Dei filium propriis oculis vidit, & nihilominus ipse Dei filii patris sui cubile, id est, humanitatem occidendo violavit, quapropter regni Dei primogenita perdidit, ipsaque Joseph, qui interpretatur oppositio, id est, populus gentilis Ecclesiæ per fidem appositus, reportavit, ut sic dicere possit populus Judaicus, id quod Esau dixit de Jacob, Genes. 27. *Juste vocatum est nomen ejus Jacob*, id est, supplantator. *Primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meam.* Vel dic, quod isti duo filii sunt populus Ecclesiasticus, & laicus. Cum igitur populo primogenito scilicet Ecclesiastico ratione professionis, & gradus debeatur major portio hæreditatis gloriæ paradisi, propter sua tamen vitia, & ingratitudines ista primogenitura privatur, & ultimo geniti scilicet laici eisdem in moribus, & virtutibus, & per consequens in præmiis, & retributionibus præferuntur. Pone ut supra figuram, quomodo scilicet Ruben, id est, videns filium scilicet Ecclesiasticus, qui videt Dei filium in altari, vel in scriptura, cubile patris, id est, Ecclesiam Dei multis vitiis violat, & ideo primogenituram paradisi perdit, & laicus ipsam captat. Matth. 20. *Erunt novissimi primi, & primi novissimi.* Unde de talibus dicitur Matt. 20. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.*

CAP. XII.

De *servo*.

1 SErvus dicitur à servando, eo quod in bello captus à victore servatur à morte, ut tandem vel vendatur, vel redimatur: vel dicitur à serviendo, eo quod vilioribus servitiis, quæ dominis, & filiis facere non competit, mancipatur. Secundum Isidorum tres sunt species servorum, scilicet vernaculi, qui in servitute nati sunt. Emptitii, quos raptores servitute premunt, & aliis captos vendunt. Conductitii, qui non necessitate sed voluntate spe lucri & virtute serviunt, qui famuli magis quam servi, à famulando, & obsequendo proprie dici possunt. Si vero in mundo isto sunt multa genera servorum, diversis spiritualibus dominis subjectorum, qui omnes dicuntur servi à servando, quia Deus servat eos ad vitam, ut convertantur, & à vitiis redimantur; vel à serviendo, quia diversis servitiis, & officiis Dei scilicet vel diaboli deputantur. Sunt igitur aliqui qui dicuntur vernaculi. Et isti sunt infideles, qui in servitute peccati nati sunt, & istam servitutem à suis parentibus trahunt, & in ea permanent, & persistunt. Tales etiam dicuntur parvuli, qui in originali nascuntur, & tandem sine baptismo decedentes, nunquam ab hujusmodi servitute liberantur, ita quod patres talium possunt dicere illud Neemiæ. 5. *Ecce nos subjugamus filios nostros, & filias in servitutem.* Item sunt aliqui qui dicuntur emptitii, & isti sunt peccatores Christiani, qui per baptismum, & pœnitentiam erant liberi, & tamen à dæmonibus emuntur, pro delectabilibus hujus mundi & vitiorum servitutibus opprimuntur, & catenis malarum consuetudinum, & complacentiarum ligati, servire vitiis compelluntur. 2. Petr. 2. *A quo quis superatus est, ejus & servus est.* Item sunt alii qui dicuntur conductitii, & isti sunt boni Christiani, qui scilicet Deo & prælato serviunt voluntarie non coacte scilic. pro lucro, & salario gloriæ paradisi, dicentes ipsi Christo illud Gen. 47. *Eme nos in servitutem, & lati servietimus*
2 *Regi,* & ad Rom. 12. *Spe gaudentes, domino servientes.* Magister de proprietatibus rerum facit quatuor capitula, de servo bono, & malo, & de domino malo, & bono, quæ omnia quasi videtur moralizare & etiam auctoritatibus confirmare, propter quod verbis ipsius intendo parum addere, sed ipsa aliquantulum explanare. Conditiones igitur mali servi sunt istæ, quia pro certo iste
9 solet esse vorax, & ebriosus, quia scilicet bona domini sui solet furari & subtrahere, & in cibis, & potibus expendere. Item est remissus & otiosus, quia nunquam quærit aliquid diligenter facere, sed potius ludere, vel dormire. Item piger & somniculosus, nec non protervus, & cervicosus, & si potest, ipsi contrarius, & præsumptuosus, quia scilicet si potest dominum suppeditat, & super ipsum se erigit, & exaltat. Proculdubio talis est malus servus Christi, id est, quilibet malus Ecclesiasticus vel prælatus, quia pro certo tales sunt voraces, & ebriosi, Deo enim domino suo, & ipsius pauperibus, bona Ecclesiæ subtrahunt, & inde ventrem suum laute nutriunt atque pascunt. Luc. 12. *Si dixerit servus ille, moram facit Dominus meus, & ceperit bibere, edere, & inebriari, veniet Dominus servi illius, hora qua ignorat, & partem ejus ponet cum infidelibus.* Sunt etiam remissi, & otiosi, nec non pigri, & somniculosi, quia pro certo isti sunt negligentes in omni opere bono, & magis volunt quiescere, & dormire, quam in bonis operibus laborare. Unde Matth. 20. dicitur, *Quid hic statis tota die otiosi?* Ideo Eccl. 33. dicitur: *Mitte servum in operationem, ne vacet: Multa enim mala docuit otiositas.* Sunt etiam rebelles, & cervicosi, quia proculdubio superbe contra Deum solent per superbiam erigi, & mandatis ejus contrariando adversus ipsum extolli. Unde Miphibosech dixit David. 2. Reg. 19. *Servus meus contempsit me.* Figura in rhinocerote, de quo dicit Job. 39. *Nunquid valet rhinoceros servire tibi?* quasi diceret quod tales protervi sunt similes rhinoceroti, qui nunquam jugo subjicitur, & ad domesticam servitutem nullo artificio subjugatur. Vel ista omnia possunt dici de malis subditis, qui ad literam gulosi sunt, ebriosi, otiosi, somniculosi, & contra prælatos, dominos & majores protervi, & cervicosi, &c. sicut supra. Malus servus 4
magis lucrum proprium, quam lucrum domini solet quærere, bonaque sibi commissa incaute solet expendere, gratiam à domino suo sibi importune fieri petit, & eandem nunquam vult aliis facere; nec non gratias, & beneficia sibi collata nunquam credit ex gratia, sed ex debito facta esse. Iste etiam est iracundus, & seditiosus, maledictus, & litigiosus, fraudulentus & insidiosus, carnalis & delitiosus, invidus & malitiosus. In domo enim solet contentiones inducere, de domino & de omnibus obloqui, & maledicere, malitias machinari, & melioribus invidere. Talis est peccator, & maxime malus subditus in Ecclesia, vel religione, quia pro certo tales in bonis, quæ faciunt, sive prædicando, sive pœnitentiam agendo, sive Deum laudando, non quærunt nisi proprium lucrum, propriam gloriam, & favorem, & de Dei vel Ecclesiæ gloria nihil curant. Exemplo Giezi servi Helisæi, qui sub specie domini pecuniam à Naamani petiit, detulit & abscondit, 4. Reg. 5. quia sicut dicitur ad Phil. 2. *Omnia quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi.* Item tales bona sibi à Deo commissa superflue expendunt, & ad petendum à Deo vel prælato gratias & beneficia, importuni sunt, aliis tamen qui ab eis petunt suffragia concedere non volunt, contra illud Eccle. 4. *Non sit manus tua porrecta ad accipiendum & ad dandum collecta.* Ideo dicitur Matth. 18. *Serve nequam, nonne oportuit te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?* Item ad literam isti sunt seditiosi, & pacis turbativi, litigiosi, & bonorum omnium detractivi, invidiosi & malitiarum excogitativi, insidiosi & invidiæ seminativi, delitiosi & gulæ, & luxuriæ frequentativi, & tamen dicitur Prov. 19. *Non decent servum delitia.* Et merito, quia sicut dicitur Prov. 29. *Qui delicate nutrit à pueritia servum suum ipsum in fine sentiet centumacem.* Nam sicut malus servus insidiatur domino suo, ipsum quandoque interficit, de ipso etiam murmurat, & libenter de eo maledicit; sic malus subditus insidiatur prælato, ut famam ejus interficiat 4. Reg. 21. *Tetenderunt ei insidias servi ejus, & interfecerunt eum in domo sua.* Domino etiam libenter detrahit, & facta ejus vituperat, & condemnat Eccl. 7. *Ne forte audias servum tuum maledicentem tibi.* Item malus servus domino injuriosus existens, ab eo fugit, & ab eo discedens, ejus adversario se adjungit. Iste etiam vix per ver- 9
ba castigatur, & vix à malitia se compescit. Interrogatus, nisi per tormenta compellatur, vix veritatem confitetur, & dicit; vocatusque ad labores, dormire & non audire se dissimulat, atque fingit. Sic per omnia malus subditus fugit dominum, & prælatum apostatando, vel in Dominum suum Deum peccando, & se ejus adversario diabolo adjungendo 1. Reg. 25. *Hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos.* Iste etiam peccata sua nisi infirmitate compulsus non confitetur, nunquam verbis sed solis verberibus emendatur, & ad literam nunquam ex corde obedit, imo mandata prælati audiens, fingit quod aliquid non attendit. Proverb. 29. *Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit.* Vide supra de ancilla bene, ubi invenies de malis conditionibus servitutis. Boni servi conditio consistit in diversis, Nam bonus servus est docilis, & ingeniosus ad intelligendum; humilis & obsequiosus, ad obediendum; hilaris & solatiosus ad convivendum; affabilis & gratiosus, ad alloquendum; virilis & animosus, ad adversarios sui Domini impugnandum; fidelis & industriosus, ad bona sui Domini dispensandum. Talis servus est bonus Christianus, & qui-

& quilibet bonus religiosus, vel Ecclesiasticus, qui specialiter est Christi servitio deputatus. Talis enim debet esse ingeniosus, ad intelligendum Dei vel prælati voluntatem, & ad cognoscendum propriæ salutis utilitatem. Esa. 52. *Ecce intelliget servus meus Jacob.* Item debet esse obsequiosus, ad impendendum in Dei & Ecclesiæ servitio omnimodam sedulitatem, vigilque sollicitus ad exequendum injuncti sibi officii qualitatem. Luc. 12. *Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem.* Item debet esse solatiosus, ad spiritualem lætitiam præferendum, quia scilicet servus Dei semper in Domino debet gloriari, & in rebus spiritualibus lætari, & cunctis placidus, & hilaris inveniri, Psal. 108. *Servus autem tuus lætabitur.* Lætè enim, gratanter, & sponte debet servire, & obedire, si velit, quod Deus vel prælatus, suum debeat servitium acceptare. Genes. 47. *Lati serviemus regi.* Item debet esse affabilis & gratiosus ad alios alloquendum, per prædicationis, & bonæ eruditionis venustatem. Unde de bono prædicatore dicitur Esa. 49. *Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor.* sequitur. *Dedi te in lucem gentium, &c.* Item debet esse animosus ad impugnandum illos, qui cum Domino suo habent inimicitiam, & adversitatem; quia pro certo ad servum Dei pertinet, inimicos Dei infideles, & peccatores, inimicos etiam Ecclesiæ tyrannos, & raptores impugnare, & eorum malitiæ, in quantum potest, viriliter obviare 1. Reg. 17. *Ego servus tuus vadam & pugnabo adversus Philistæum.* Item debet esse fidelis, & industriosus ad dispendendum bona sibi commissa, juxta Domini voluntatem, & ad serviendum, & zelandum Dei & prælati sui synceritatem & puritatem, & servandum ejus constantiam, & infirmitatem. Num. 12. *Servus meus Moyses fidelis in omni domo mea.* Luc. 19. *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Bonus servus solet esse cautus, & artificiosus ad lucrum Domini sui procurandum, & acquirendum. Sedulus & curiosus ad rationem Domino suo de datis, & acceptis reddendum, & faciendum. Studiosus ad lectum, & prandium Domini sui magis, quam suum proprium præparandum. Amorosus ad Dominum suum custodiendum, & circa eum vigilandum. Timorosus ad adventum Domini sui, antequam dormire audeat expectandum. Obediens, & affectuosus, semper intendens ad Domini beneplacitum faciendum. Tales debent esse per omnia servi Christi, & maxime Ecclesiastici, & prælati. Isti enim lucrum Domini sui Dei, utilitatemque Ecclesiæ sibi commissæ debent quærere, & laudem Dei magis, quam utilitatem propriam affectare, beneficia sibi à Deo tradita juste, & debite procurare, animas etiam sibi commissas in electorum numero sibi adjungere, nec non gratias, & scientias sibi traditas continue augmentare, sicut patet Luc. 19. ubi paterfamilias tradidit talenta servis suis, dicens, *Negotiamini dum venio.* Ubi etiam patet, quod illi qui pecuniam Domini sui augmentaverunt, fuerunt remunerati. Item isti de reddenda ratione debent esse prompti, & in hoc sollicite cogitare. Sic enim qui bene rationem reddit Deo in judicio, de beneficiis acceptis, & de bonis temporalibus, scientialibus, & gratuitis ministratis, à justo judice præmiatur, & lucro cœlestis gloriæ remuneratur. Qui vero bonum computum reddere nequiverit, nec se bene dispensasse ostendere potuerit, æternæ mortis miseriis subjacebit, sicut patet Matthæi 25. ubi servus qui non bene ministraverat, in tenebras exteriores damnatus fuit. Debet igitur semper in suo computu cogitare, quod finaliter dicetur sibi, Redde rationem villicationis tuæ. Item isti debent esse studiosi ad lectum Domini sui, scil. Dei in sua propria conscientia per innocentiam præparandum, & ad sibi prandium misericordiæ in persona pauperum exhibendum. Ipse est enim qui dicit Esa. 28. *Reficite lassum, ecce hoc meum refrigerium.* Magis debet igitur Christi servus ad talium præparationem intendere, quam ad proprias delitias vacare, quinimo nunquam debet in delitiis dormire vel quiescere, quamdiu Dominum suum Christum videt in persona pauperum inedia laborare. Exemplo Uriæ, qui in domo sua quiescere renuebat, quia Dominum suum Joab super terram jacere in exercitu attendebat 2. Reg. 11. Item isti debent esse amorosi, Deum & prælatum diligendo; affectuosi, eis corde obediendo, timorosi, in eorum servitio vigilando, & ad eorum voluntatem attendendo, & eorum misericordiam expectando Psal. 122. *Sicut oculi servorum in manibus Dominorum suorum.* Timorem enim Dei debet homo semper in corde habere, & ne forte subito ad ipsum per mortem veniat, semper attendere, & videre, ne forte sibi contingat sicut illi malo servo, de quo dicitur Luc. 12. *Veniet Dominus servi illius die qua nescit, partemque ejus ponet cum infidelibus.* Amorem etiam debet habere, quia pro certo si Dominum suum per gratiam, vel per Eucharistiam receperit, summe debet attendere, & vigilare ut eum custodiat, & quod per peccatum nullatenus ipsum perdat. Unde merito Abner & alii servi regis à David reprehenduntur, quia non vigilabant, sed circa eum dormiebant, & ipsum regem non custodiebant. 1. Reg. 26. Quia pro certo Christi servus reprehenditur, qui dormiens, & negligens reperitur. Imo dicitur bene Luc. 12. quod *beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes.* Bonus servus solet continue laborare, quia quicquid agit, solet ad utilitatem Domini ordinare. Nunquam etiam Domino suo solet onerosus esse, quia veteri roba Domini contentus, bene scit quod in fine servitii sui lucrum poterit reportare. In bono etiam servo suo sunt virtutes plurimæ requisitæ, quia scilicet in ipso debent munditia, prudentia, & patientia semper esse. Mundus enim debet esse, ut Domino placeat, prudens ut in negotiis Domini diligentiam adhibeat, patiens ut correctus non murmuret, sed ut Domini verba vel verbera humiliter sustineat. Talis debet esse per omnia servus Christi, quia pro certo ipse debet ad utilitatem Dei, vel proximi, prælati, vel Ecclesiæ semper aliquid facere, & ad laudem Dei cuncta, quæ fecerit ordinare. Eccl. 33. *Servum inclinant operationes assiduæ.* Onerosus etiam, & querulosus non debet esse, quia sc. veteri roba, i. pro cursu miseræ vitæ, tenui victu, & vestitu contentus debet esse, & sic in fine paradisi præmium poterit reportare. Unde Deut. 15. præcipitur, quod *servus anno septimo liber exeat, & exire vacuus non sinatur.* Iste igitur debet habere munditiam, & castitatem, prudentiam & sedulitatem, patientiam, & humilitatem. Munde enim debet Domino servire, prudenter debet se, & bona sibi commissa regere, & quicquid reprehensionis, & tribulationis sibi à Deo vel prælato immittitur, debet sine murmure in patientia tolerare. Ideo bene dicitur Eccl. 10. *Servo sensato liberi serviunt, & vir prudens, & disciplinatus non murmurabit correctus.* Tales igitur boni servi à Domino diliguntur, super bona Ecclesiæ constituuntur, & ad regimen familiæ fidelium ordinantur. Ideo dicitur Eccl. 7. *Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua; quia fidelis servus, & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, &c.*

CAP. XIII.

De Domino.

DOminus est nomen potestatis, jurisdictionis, & prælationis. Unde à Deo (à quo omnis potestas est super terram) justum dominium est statutum. Sine enim justo dominio, & potentia dominorum, non posset salva manere Respublica, quia non nisi repressa malorum nequitia, tuta est innocentia, nec humana vita vel societas pacifica. Dominorum enim justa potentia subditos suos non opprimit, sed adversariorum malitiam pro posse reprimit, & repellit, suos etiam in necessitate non deserit, imo contra pietatem adversariam, pro eis se opponit subditorum etiam causas, non secundum voluntatis impetum, sed secundum legum imperium dirimit, & unicuique quod suum est, tribuit atque reddit. contra malitiam gladium extrahit, viduas, & orphanos defendit, fures vero & maleficos persequitur atque punit; & sic mediante justitia innocentiam protegit, & defendit. Et sic. Dominus non solū est nomen potestatis, imo & æquitatis. Talis Dominus est bonus prælatus, vel quilibet bonus judex, qui scil. omnia prædicta debet erga subditos observare, & in omnibus innocentiam defendere, & æquitatem facere & tenere. Psal. *Justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Vel dic per omnia quod talis est Christus, qui bonos sustinet, & defendit, malos autem tam dæmones, quam homines, humiliat, & offendit. Psal. *Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem peccatores usque ad terram.* Vel dic quod talis Dominus est spiritus, & maxime ratio, quæ in regno animæ dominatur, quæ scilicet hostes animæ, id est, tentationes suppeditat, & animam liberat ac defensat, &c. sicut supra. Dominus est nomen potestatis, nomen æquitatis, nomen liberalitatis, nomen nobilitatis, nomen honoris, & dignitatis, nomen pacis, & securitatis. Sic vero prælatus, qui dominatur subditis; vir justus, qui dominatur carnis illecebris, potest dici Dominus, Gen. 27. *Esto Dominus fratrum tuorum.* Ratione potestatis, & potentiæ debet rebellibus dominari, exemplo Noe, cui datum est dominium super bestias, Genes. 9. *Sit timor vester super cuncta animantia, &c.* Ad denotandum secun-

dum Greg. quod Dominus vel prælatus debet bestiales homines potestative regere, ut humana formidine peccare metuant, qui divinam justitiam non formidant, 1. Reg. 2. *Dominum formidabunt adversarii ejus.* Item ratione æquitatis, quia sic ut suprà dictum est, talis Dominus erga subditos debet, & in judiciis, & in promotionibus æquus esse. Allega ut supra §. præcedenti. Item ratione liberalitatis. Largus enim & liberalis debet esse, ut sic possit non servus divitiarum, sed Dominus appatere. quia secun-
3 dum Greg *Avarus custodit divitias ut servus, largus distribuit eas ut Dominus.* Item ratione nobilitatis, quia nobiliter vitiis imperando debet vivere, & non ipsis serviliter obedire. Et sic etiam dicetur Dominus ratione securitatis, quia signum suum, scilicet corpus proprium, vel etiam Ecclesiam, vel patriam sibi commissam, debet pacificare, & hostes spirituales, corporales & temporales, i. dæmones, orando & prædicando, motu carnis abstinendo, & pœnitentiam faciendo, & tyrannos, & maleficos puniendo, & extirpando, fugare & extirpare; & sic ibi pacem & securitatem congruam generare, & sibi & alii digne, & laudabiliter imperare 2. ad Thess. 5. *Dominus pacis det vobis pacem.* Ideo bene dicitur talibus Gen. 1. *Crescite & multiplicamini, & replete terram, & dominamini piscibus maris, volatilibus cœli, & bestiis terræ.* Pisces enim maris, motus sunt carnis, inter aquas nostræ fluxibilis naturæ natantes Volucres cœli sunt dæmones, per aërem caliginosum circa nos volitantes. Bestiæ terræ sunt mali homines, per vitia bestialiter viventes, & circa terram, & terrena per avaritiam gradientes. Talibus igitur debet bonus prælatus, vel vir justus dominari, & eos à suis malitiis reprimens, ipsis cum potentia principari, ut de eo possit dicere Dominus illud Gen. 45. *Joseph filius tuus vivit, & ipse dominatur in terra Ægypti.* Malus Dominus multas habet malas conditiones, per quarum etiam contrarium possunt cognosci bonorum dominorum
4 mores & conversationes. Malus enim Dominus (ut ponit hic magister) subditos non juvat, imo per rapinas, & exactiones ipsos opprimit, spoliat atque gravat. Justitiam non servat, imo prece, pretio, favore vel odio ipsam violat, & enervat. A subditis vectigalia recipit, & tamen eos ab invasoribus non defensat. Malos suis nequitiis consentientes diligit, dissentientes vero cruciat & flagellat. Aliena tanquam sibi propria vendicat, & quidquid habent subditi suum putat. Adorari ab omnib. affectat, & magis timeri, quam amari desiderat. Leges & statuta antiquorum destruit, & sua stabilit & confirmat. In suis exactionibus semper aliquam causam supponit & sub specie justitiæ, crudelitatem suam palliat, & occultat. Ista omnia possunt ad literam dici de quibuslibet malis dominis, prælatis principibus, judicibus & tyrannis, quia pro certo isti semper quærunt subditos spoliare, justitiam non servare, subditos non juvare. sed ipsos crudeliter cruciare, Esa. 19. *Dabo Ægyptum in manu dominorum crudelium.* sibi dissentientes solent affligere, & bona aliorum tanquam propria vendicare. 1. Reg. 8. *Filios vestros, & filias tollet sibi.* Timeri gloriantur, honorari gaudent, & magnificentiam suam nituntur undique dilatare. Figurati in illis diis, de quibus dicitur Baruc. 6. *Ostentantes metum gentibus.* Et in illa statua Dan. 2. quam erat necesse ab omnibus adorari. Muneribus solent injuste judicare, leges & constitutiones iniquas condere, & sub dissimulatione, & fictione justitiæ, rapinas & homicidia exercere, &c. Unde Esa. 52. *Dominatores ejus iniquè agunt.* Ideo dicitur de eodem cap.
5 10. *Væ qui condit leges iniquas.* Et idem cap. 5. *Væ qui justificant impium pro muneribus & justitiam justi auferunt ab eo.* Adhuc dico, quod malus Dominus mendaces & adulatores diligit, & eorum verbis aures accommodat, reprehensores autem, & veritatem dicentes non libenter audit, sed eorum sermonibus aures claudit, obstruit & obturat. Fidem & pacem nemini servat, & de alienis laboribus delitiosas vestes, & epulas sibi parat, illos qui sibi diutius & fidelius servierunt, pejus remunerat, & nullius servitia grata æstimat, & omnia quæ sibi fiunt ob æquia, minora debito fore putat. Aliis laborantibus, ludis & potibus vacat, de aliorum miseriis & laboribus parum curat. Ista omnia possunt prout placent dici de quolibet malo judice, principe vel prælato, quia procul dubio illi adulatores diligunt, dicentes illud Esa. 30. *Loquimini nobis placentia.* Veritatem loquentes odiunt 2. ad Tim. 4. *A veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertentur.* Fidem némini custodiunt. Hierem. 7. *Periit fides, & ablata est.* De aliorum laboribus laute vivunt, exemplo Balthazar Dan. 5. Nullum etiam debite remunerant, sed omnia fieri ex debito sibi credunt, Judith. 3. Nec ista tamen facientes, ferocitatem pectoris ejus mitigare potuerunt. Vel per malum dominum intellige diabolum, qui subditos suos peccatores bonis suis scilicet virtutibus spoliat, ipsosque ab invasoribus, id est, à tentationibus, non defendit, fidemque eis nullam servat. Ab ipsis honorari vult, & iniquis legibus malarum consuetudinum eos gravat. Crudelem intentionem suam sub fictis dissimulationibus occultat. Servos suos male remunerat, & illum, qui sibi in vitiis servivit diligentius, minus bene præmiat, sed in inferno crudelius lacerat, & flagellat, Hier. 6 *Crudelis est, & non miserebitur, &c.* quia breviter commune proverbium est, quod *serpens in sinu, mus in pera, ignis in stupa, male remunerant hospites suos.*

CAP. XIV.

Capitulum.

Dicto de proprietatibus hominis quantum ad membrorum 1
dispositionem, & ætatum, & sexuum, & personarum distinctionem, & generaliter, quantum ad illa quæ hominem in esse constituunt, dicendum est aliquid moraliter, quantum ad illa, quæ hominem naturaliter inesse conservant & custodiunt. Igitur secundum Joannitium, septem sunt à quibus hominum 2
vita servatur, & in esse debito custoditur, videlicet aër, cibus, potus, exercitatio, quies, vigilia & somnus. Sic vere spiritualiter loquendo, vita gratiæ septem habet spiritualia conservativa, videlicet aërem puritatis & innocentiæ; cibum devotionis & Eucharistiæ; potum scripturæ, gratiæ & sapientiæ; exercitationem laboris, & diligentiæ; quietem tranquillitatis mentis & conscientiæ; vigiliam meditationis, & providentiæ; somnum contemplationis supernaturalis gloriæ, & eminentiæ, iis enim septem vita gratiæ custoditur, & ne per peccatum pereat, præservatur. Et isti sunt septem gradus per quos ad perfectionis culmina pervenitur, figurati Ezec. 40. ubi dicitur de quadam porta templi. quod *septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eum.* Per istos enim septem gradus, portam perfectionis ingredimur, & tandem in vestibulo paradisi, gloriæ vestibus investimur. Vel possunt etiam ista significari in *septem columnis, quibus domus sapientia sustentatur.* Sap. 9. Qua igitur de aëre alibi dicitur & tractatur, igitur hic primo de cibo aliquid inseretur.

CAP. XV.

De Cibo.

Cibus secundum Constantinum convertibilis est, in substan- 1
tiam corporis animalis, ipsumque cibat, nutrit, sustentat, & augmentat. Calor enim naturalis, & innaturalis, est in corpore animalis in continua actione, & ideo continue aliquid consumit de substantia corporis, & naturæ; quapropter necesse est, ut omne animal cibum sumat, ut sic dum in substantiam corporis vertitur, naturæ deperditum suppleatur, & quod per calorem consumptum fuerat, reparetur. Sic vere cibus spiritualis sc. gratia, devotio, eucharistia, scriptura, lectio & doctrina, in substantiam moralis hominis convertitur, & quod de membris virtutum deperditur, per nutrimenta ciborum talium restauratur. Calor enim naturalis, id est, carnalis delectatio, calor etiam innaturalis, id est, mundana cupiditas, & inflammatio de substantia virtutum continue aliquid diminuunt, quapropter necessarii sunt dicti, qui deperdita restituant, & resumant. Et sic dicitur de isto Eccl. 15. quod *Dominus cibabit eum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit eum.* Ad hoc quod ci- 2
bus corpori proficiat, necessaria est ipsius præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio, tandem ipsius digestio, & puri ab impuro separatio, & tandem per membra attractio, & distributio, tandem ipsis membris assimilatio, & post in ea conversio, & incomparatio. Si enim cibus membro non assimilaretur, nunquam in ejus substantiam verteretur. Talis est cibus doctrinæ. Iste enim primo ab Apostolis, prophetis & doctoribus præparatur, tandem à prædicatoribus studetur & masticatur, & in loco digestionis, scilicet in stomacho memoriæ receptatur, tandem digeritur & ordinatur, & purum ab impuro distinguitur, & in lectionis vel prædicationis substantiam commutatur, & ordinatur. Et sic per eloquentiam membris, & auditoribus distribuitur, & eis assimilatur, ut scilicet subtilioribus subtiliora, rudioribus rudiora distribuantur; & sic ipsis membris, id est, auditoribus per retentionem incorporatur, & in ipsos per executionis opera convertitur, & mutatur. Psal. 64. *Parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus.* Cibus bonus calidus, & humidus, bonos generat humores in corpore; cibus vero malus terre-

terrestris, & grossus, malos humores generat & corruptos, & magis onerat, quam nutrit comedentem. Et ideo ille cibus generaliter est laudabilior, qui sanguinem generat, quam ille qui phlegma, choleram vel melancholiam procreat atque format. Generaliter autem cibus habet immutare membra, quia secundum qualitatem ciborum, immutatur multoties qualitas corporum & membrorum. Per cibos intelligitur scientia, & doctrina. Sed proculdubio istorum duo sunt genera, qui sc. aliqui inveniuntur cibi subtiles, & boni, id est, aliquæ scientiæ, & doctrinæ proficuæ, & honestæ, & istæ pro certo generant in homine bonos humores, id est, bonas affectiones, & virtutes & mores. Aliqui autem sunt inutiles, atque mali, sicut sunt malæ scientiæ, mala verba, & documenta, quæ pro certo malos humores, id est, malas affectiones generant, & complexionem, i. conditionem hominis in malum variant, & immutant. Nihil enim tam immundat complexionem, & conditionem morum, sive ad malum sive ad bonum, sicut cibus, qui in corpore recipitur, id est, sicut verba, & doctrina quæ ab auribus hauriuntur 1. ad Cor. 15. *Corrumpunt*
4 *bonos mores colloquia prava.* Cibi qui habent multum sanguinem generare, paucas superfluitates debent habere, vel facere, sicut sunt cibi delicati, & subtiles. Illi vero cibi qui paucum sanguinem generant, multas superfluitates generant atque causant, sicut sunt cibi feculenti & grossi. Sic vere cibi spirituales, sc. gratia divina, scientia & Eucharistia, quæ sanguinem devotionis humoremque compassionis solent generare, nunquam solent superfluitatem vitiorum generare, producere vel causare. Cibi vero temporales, & grossi scilicet bona terrena, scientiæ mundanæ, & vana verba, paucum sanguinem devotionis gratiæ faciunt, superfluitates vero vitiorum multas generant & inducunt.
5 Numeri 11. *Necdum defecerat hujusmodi cibus, & ecce furor Domini.* Cibi hujusmodi & subtiles cito convertuntur in corpus, & hoc propter illam quam habent cum sanguine vicinitatem. Cibi vero grossi convertuntur & digeruntur tarde. Et ideo cibi subtiles conveniunt stomacho calido atque forti. Cibi subtiles sunt viri justi, de quibus dicit Christus Joan. 4. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Quia pro certo tales faciliter digeruntur & disponuntur per fidem & gratiam, & in ipsum corpus ecclesiæ convertuntur. Cibi vero grossi sunt divites, & mundani, qui pro certo tarde volunt converti vel digeri, & cum difficultate in corpus ecclesiæ commutari. Et ideo primi ponentur in stomacho delicato, id est, in gloria paradisi; secundi vero con-
6 veniunt stomacho ferventi, & calido, id est, miseriæ infernali. Eze. 21. *Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ.* vel expone aliter, sicut titulo de animalibus. Medicus debet prævidere circa cibum, ut dicit Galenus, quæ sit cibi substantialitas, qualitas & quantitas, sumentis necessitas; temporis congruitas. Sunt aliqui cibi nutritivi; aliqui medicativi; alii inflativi; aliqualiter nocivi; & aliqui venenosi; & naturæ totaliter corruptivi. Necesse est igitur, quod homo istorum ciborum conditiones cognoscat, ne loco boni cibi venenosum vel pestiferum cibum sumat. Sic vere homo qui animæ suæ vult mederi, debet hæc omnia meditari. Debet enim discernere, qualis est cibus quo nutrire desiderat mentem suam, id est, quales sunt res, quibus affectus ipsius per complacentiam enutritur. Sive enim agatur de scientiis, sive de divitiis & delitiis, sive de verbis, & blanditiis, sive de consiliis, sive etiam de societatibus, & consortiis, semper est dare in istis diversitatem, & aliquando malitiam, & aliquoties bonitatem. Aliqua enim inveniuntur animæ utilia, aliqua venenosa, & inutilia, aliqua autem indifferentia. Caveat igitur homo, quid spiritualiter comedat, & quarum rerum affectum in corde suo recipiat, & de qualitate, quantitate, loco, tempore, & necessitate, discrete judicet, & discernat, ne forte loco medicinæ, nequitiæ virus sumatur, quia sicut dicitur Eccle. 36. *Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.* Exemplo filiorum prophetarum, qui credebant herbas utiles invenisse pro cibo, & tunc colloquintas inveniebant amariores absynthio. Quia scilicet quandoque credit homo invenire bonam herbam, id est, bonam personam, & bonum negotium, &c. qui tamen in fine percipit nocuam, & amaram, sicut dicebat ille Eccle. 7. *Inveni mu-*
7 *lierem morte amariorem.* Cibi nimis subtiles non bene nutriunt, generant enim sanguinem, & cito à membris resolvitur. Cibus autem grossus nutrit melius, dum tamen possit digeri, quia scilicet in membris remanet, nec sic faciliter evanescit. Sic vere scientia vel doctrina quando nimis est subtilis, ardua, & nutrit mentem, nec in corde retinetur, sed per oblivionem recedit. Grossa vero & simplex doctrina melius retinetur, & à memoria non ita cito resolvitur, & per consequens magis proficit, & medetur. Ideo bene dicitur ad Rom. 14. *Qui infirmus est, olus manducet.* Herbæ crudæ, & fructus recentes, non boni sunt cibi &c. 8
Vide de herbis, & libro de arboribus in generali §. & de fructibus &c. Cibus debet esse uniformis, quia scilicet diversa nutrimenta non debent in eadem mensa assumi, quia secundum Avi- 9
cennam, dum unus cibus accipitur, alius corrumpitur, & dum novus superinducitur, alterius jam recepti digestio præpeditur. Sic vere homini comedenti, id est, studenti & satietatem scientiæ habere cupienti, non est utile, uti simul in eadem mensa, id est, in eodem studio, cibis contrariis, & diversis, id est, libris, & scientiis variis, & discretis. Quod fit, quando homo unam scientiam, unam materiam, unum librum non prosequitur, sed nunc unum accipit, nunc in alio delectatur. Cibus enim scientia acquisita corrumpitur, & à memoria labitur, quando aliquid aliud de aliena materia subito superinducitur aut studetur. Unum ergo cibum, & non plurimos comedamus, & non de libro ad librum, de scientia ad scientiam transcurramus, quia unum aliud impedit, & quod primum acquisitum fuerat, sequens tollit. Levit. 26. *Novis intervenientibus vetera projicient.* & ad Hebr.
10 10. *Aufert primum, ut sequens statuat,* quia scilicet ut ait Seneca in epistola, fastidienti stomachi est multa degustare. Cibus quando excedit, & quando nimius est, generat corpori multa mala. Stomachum enim distendit, & inflat, rugitum & torsiones generat, malos humores augmentat, nauseam & vomitum provocat, calorem naturalem (sicut ligna nimis viridia) ignem extinguit & suffocat, spasmum & contractionem nervorum causat, ulcera & scabiem procurat, sensum & mortem accelerat, contra quæ per ciborum multitudinem munire, & defendere se homo credebat. Per cibum (sicut alias dictum est) possunt intelligi scientiæ seculares, vel etiam divitiæ temporales. Isti enim sunt quidam cibi, qui quando nimis superfluunt, & abundant, multa mala, & vitia generant, & producunt. De scientia enim dicitur Hier. 10. quod *stultus factus est omnis homo à scientia.* De divitiis vero dicitur Eccles. 5. Divitiæ congregatæ in malum Domini sui. Ut de talibus cibis dicatur illud Thren. 4. *Facti sunt cibus earum in contritione.* Isti igitur stomachum cordis solent distendere, & inflare 1. Corin. 8. *Scientia inflat.* Torsiones invidiæ, & rugitum irarum solent generare, malos humores, & luxuriæ solent augmentare, calorem charitatis solent suffocare, contractionem nervorum, id est, impossibilitatem bene operandi, & vitium pigritiæ solent inducere, & causare, ulcera & scabiem exterioris inhonestæ conversationis solent procurare. Et sic senium malarum consuetudinum, mortemque vitiorum, & criminum, nec non infernalium tormentorum atque turbinum, solent finaliter suscitare. Et ista abundantia talium ciborum, figurata videtur in Ps. 77. ubi dicitur quod *Deus filiis Israel in deserto cibaria misit, in abundantia, & pluit illis sicut pulverem carnes, & comederunt & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis.* Sequitur *Ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit.* Ac si diceret, Superflua cibaria divitiarum, & delitiarum semper habent finem plenum molestiarum, juxta illud Eccl. 33. *Cibaria, & virga, & onus asino.* Vel ad literam allega prædicta contra gulosos, quibus sunt cibi nimii causa vitiorum, & tormentorum allega ut supra. Cibus nimis tenuis atque pau-
11 cus, solet multarum ægritudinum esse causa. Naturam enim debilitat, visum & sensus obscurat, & hebetat fluxum capillorum, & calvitiem procurat, phthisim & hecticam accelerat, corpus attenuat, cutem corrugat, & virtutem diminuit atque ligat, & ut dicunt medici, quandoque majores infirmitates, quam repletio generat, atque causat. Quia per cibos (ut dictum est) possunt divitiæ vel scientiæ intelligi, ideo per ciborum nimium defectum potest nimia paupertas vel minor defectus scientiæ denotari. Carentia enim famis, & indigentia talis cibi, sc. bonæ doctrinæ & necessariæ temporalis substantiæ, faciunt animæ multa mala, quia sc. defectus temporalium, dum hominem ad iram, & impatientiam & desperationem devehit, & dum ipsum ad furtum, & rapinam & cupiditatem inducit, solet in ipso omnem virtutem, & constantiam debilitare, sensus discretionis tollere, fluxum capillorum, i. virtutum facere, phthisim & hecticam, i. siccitatem incompassionis inducere, cutem quoque conversationis corrugat, infamat & denigrat, & totum hominem per indevotionem attenuat & desiccat. Quæ etiam omnia facit nimia carentia scientiæ & doctrinæ. Ista enim virtutem fortitudinis diminuit,

sensum discretionis per ignorantiam hebetat & confundit, calvitiem, i. defectum virtutum inducit, siccitatem indevotionis, & incompassionis efficit, corrugationemque malæ conversationis generat, & producit. Breviter igitur tantum nocet animæ quandoque talium ciborum carentia, sicut nimia abundantia. Ideo bene dicitur Prov. 30. *Nec divitias nec paupertatem dederis mihi Domine.* 12 Sufficiens cibus, mediocris & sanus, laudabilis etiam atque bonus facit corpori multa bona. Deperdita enim restaurat, virtutem conservat, calorem temperat, sanguinem augmentat, vires operandi tribuit, ingenium acuit, sanitatem auget & custodit, suavem somnum facit & inducit. Sic vere moderatus cibus scientiæ, vel etiam cibus lachrymosæ pœnitentiæ, cibus etiam Eucharistiæ, cibus etiam charitatis, & amicitiæ, facit animæ spiritualiter multa bona, quia sc. per tales cibos deperdita gratiæ restaurantur; Virtus fortitudinis, & vires operandi bene roborantur: Calor cupiditatis temperatur. Sanguis pietatis augetur. Somnus contemplationis inducitur, & sic sanitas animæ custeditur. Bene ergo dicitur Joan. 6. *Operamini non cibum qui perit*, & sequitur. *Caro mea vere est cibus.* Vel etiam potest dici de cibis temporalium, & de moderata substantia, quæ in bene utentibus facit omnia supradicta. In cibatione necesse est considerare condition 13 nem sumentium ipsum. Alius enim cibus convenit sano, alius ægro, alius juveni, alius seni, alius quiescenti, alius se exercitanti, alius in infirmitate una, alius in alia. Cibus enim qui uni proficit, alteri officit. Et multa sunt salutifera sanitatem habenti, quæ sunt mortifera ægroranti, & multa sunt in una infirmitate salubria, quæ in alia sunt inutilia & noxia. Per cibum potest intelligi pœnitentia, juxta illud Psal. 41. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte.* Quia cinerem tanquam panem manducabam: & potum meum cum fletu miscebam. Vel etiam per cibum potest intelligi scientia, & doctrina, ut dictum est, juxta illud Eccles. 15. *Cibavit illum pane, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris, &c.* Igitur istud verum est, quod per confessorem, doctorem & prædicatorem, tales cibi sunt diversis diversimode ministrandi, & secundum conditionem personarum diversimode variandi. Nam secundum quod sunt juvenes sive senes, infirmi vel sani, potentes vel debiles, secundum hoc debet doctrinæ eruditio à prædicatoribus, & pœnitentiæ impositio à confessoribus variari. Multa enim possunt aliis proficere, quæ aliis bene possent nocere, quia sicut dicitur Eccles. 37. *Non enim omnibus omnia expediunt, &* 14 *non omni animæ omne genus placet.* Aliqui cibi sunt dandi in principio morbi, aliqui in statu, aliqui in recessu. Unde generaliter quando videmus morbum esse in principio, & ad incrementum, cibus est subtrahendus, vel saltem cibus tenuis ministrandus; tunc enim natura ad digestionem morbi totaliter est intenta. Unde tunc ejus effectus diminuitur, si circa grossa cibaria occupata tenetur. Sic vere quando medicus Deus videt, quod aliquis est in infirmitate peccati constitutus, ad finē ne amplius talis infirmitas augmentetur, & ne ipsa mors propere generetur, ipse solet tali infirmo peccatori, quando ipsum vult reducere ad salutem, cibos grossos, i. bona temporalia, delitias, sc. & divitias subtrahere, & cibos tenues, id est, bona spiritualia scil. sacramenta, & spirituales scientias, nec non Eucharistiam ministrare. Si enim talia grossa cibaria talibus concederentur, natura & mens eorum circa ista digerenda & gubernanda occuparetur, & sic circa digestionem, & sanationem morbi peccatorum suorum minus intenderet, eo quod se circa alia amplius occuparet. Ideo 15 de talibus grossis cibis dicitur Prov. 23. *Ne comedas cum homine invido.* id est, cum mundo, *& ne desideres de cibis ejus.* Juvenes magis indigent cibo, quam senes, & senes multo melius sustinent jejunium, quam juvenes, sicut dicit Hippo. Cujus ratio est, quia in juvenibus fortis est calor, in senibus vero debilis, & ideo major cibus est necessarius juvenibus, ad repressionem majoris caloris, quam in senibus ad repressionem minoris. Et ista ratio etiam est, quare magis cibandi sunt laborantes, & se exercentes, quam homines quiescentes. Ista possunt dici de cibo doctrinæ, & bonæ eruditionis, quæ proculdubio major est necessaria juvenibus, quam senibus, & major activis & laborantibus, quam contemplativis, & quiescentibus. Tales enim majorem habent calorem concupiscentiæ carnalis, & mundialis quam habent ipsi senes; quia sc. senilis ætas, quæ est frigida, & tepida, reprimit hujusmodi calores, & hujusmodi affectiones, & ideo pro tali calore, & fervore affectuum, & concupiscentiarum in juvenibus reprimendo; necesse est quod cibum doctrinæ, & pœnitentiæ recipiant amphorem, juxta illud Prover. 6. *Præparat in æstate cibum sibi.* Æstas autem tempus est calidum. Vel dic, quod senes sunt viri perfecti, & prudentes, qui melius sustinent jejunium paupertatis, quam juvenes imperfecti, magis enim sunt frigidi, & maturi, ipsi vero juvenes magis sunt fervidi, & commoti, & ideo jejunium, i. ciborum & bonorum temporalium carentia ipsos solet gravare, ubi senes, i. perfecti ipsam non videntur percipere vel sentire. Ipsique juvenes, i. viri imperfecti multos cibos bonorum temporalium appetunt, ubi senes, id est, perfecti modicis contenti sunt. Prov. 13. *Multi cibi in novalibus,* 16 id est in novis juvenibus. Plures cibi requiruntur in hyeme, quam in æstate, &c. Vide supra de ventre §. ultimo. Periculosa 17 est ciborum repletio, post præcedentem sterilitatem, & famem. Secundum enim Avicennam, tertia primi, tunc natura plus appetit, quam digerere possit, & ideo contra proprium appetitum, vir prudens à cibis se reprimit, & compescit. Sic vere quando quis fuit in sterilitate, & fame, id est, in statu paupertatis, & indigentiæ magnum periculum est animæ suæ, si cibi bonorum temporalium sibi in abundantia concedantur, nam talis magis appetit per cupiditatem, quam digerere, & utiliter regere possit per sagacitatem & ideo talis abundantia prosperitatis causat in ipso multos morbos, id est, multam iniquitatem, & tandem mortis æternæ periculum, & calamitatem. quia sicut dicitur Eccl. 5. *Saturitas divitis non sinit eum dormire.* Et Job 20. *Cum satiatus fuerit, arctabitur, & omnis iniquitas irruet in eum.* Quia ut communiter videmus, illi qui plus abundant divitiarum saturitate, sunt illi qui ante fuerunt in famelica paupertate, quia sicut dicit Seneca, *Nihil est illis crudelius, qui facti sunt nobiles, non nati.*

CAP. XVI.

De Potu.

POtus, secundum Constantinum, est substantia liquida, ad nu- 1
trimentum animali necessaria. Potus enim sua subtilitate ad remotiores partes corporis potest transire, & ideo magis nutrit quam cibus, qui propter suam grossitiē nequit, per venas subito penetrare. Cū cibus & potus sint illæ rerū substantiæ, quib. corpora nutriuntur, & in esse debito cōservantur, evidens est, quod per ista possunt diversæ doctrinæ, & sciētiæ denotari. Potus enim qui sine difficultate bibitur, simplicem & planam doctrinā significat, quæ faciliter retinetur. Cibus vero, qui cum difficultate masticatur, fortē doctrinam denotat, quæ difficulter recipitur, & habetur. Dico igitur, quod plus est utilis fidelibus, & maxime simplicibus, potus doctrinæ simplicis, & facilis, quam cibus doctrinæ magis solidus, & difficilis. talis n. simplex doctrina, usque ad interiora cordis melius penetrat, ubi difficilis doctrina non ingreditur nec subintrat. Ideo simplicibus loquitur Apostol. ad Heb. 5. *Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo.* Potus secundum 2
Constantinum tripliciter diversificatur. Est enim potus, qui est simpliciter potus, sicut aqua, quæ potat sed non nutrit. Itē est potus qui est potus, & cibus, sicut vinū, quod potat, & etiā nutrit. Item est potus, qui nec est potus, nec est cibus, sicut syrupus, qui datur causa medicinæ, non causa potus vel cibi. Sic vere tria sunt genera potuū, i. scientiarum, sc. una quæ tantum est potus, & hæc scientia physica, quæ potat, & non nutrit; quia sc. homines facit doctos, et non bonos, et valet ad sciendum veritatem, non ad faciendum bonitatem. Alia est scientia quæ est cibus, et potus, et ista est theologica, quæ potat scientiam influendo, et nutrit virtutibus impinguando. Alia vero est scientiam influendo, et nutrit virtutibus impinguando. Alia vero est scientia legalis, quæ non est potus, quia sc. non facit hominem doctum in speculabilibus. Nec etiam est cibus, quia sc. non facit hominem, ut communiter, bonum in moralibus, est tamen medicinalis, iniquitatem tollendo, & mediante justitia puniendo, & utilitati publicæ medicinæ remedia procurando. Potus aquæ in sanitate custo- 3
dienda, & in infirmitate curanda, est necessarius, & ideo necesse est medico, aquarum conditiones cognoscere, ut possit laudabiles infirmis tribuere, & illaudabiles præcavere. Aqua igitur fontana versus Orientem curiens, sapida, puræ, clara, levis, cito calescens, & cito frigescens, admodum laudabilis est. Aqua vero 4
purior, et potui utilior sic cognoscitur. In duabus enim aquis duo panni linei bene mundi intingantur, et soli exponantur. Illius enim aqua subtilior est, qui citius exsiccatur, quia sc. aqua quando subtilior, et purior, tanto à sole citius attrahitur, et tanto facilius superius elevatur. Et ista enim ratio est, quare aqua pluvialis inter omnes purior, et melior judicatur, quia scilicet sol quod purius est elevat, et in nubes et pluvias illud mutat. Aqua ut dictum est, significat scientiam, et doctrinā, quæ quia sanitati

animæ

animæ ſervandæ, & procurandæ proficit & juvat, neceſſe eſt, quod aquarum, i. ſcientiarum, & doctrinarum homo differentias cognoſcat, ne forte loco bonæ doctrinæ, malam & peſtiferam aquam, i. doctrinam hæreticam recipiat atque ſumat. Bene igitur dicitur 1. Joan. 4. *Nolite credere omni ſpiritui, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* Unde de mala filia reprehenſive dicitur Eccleſ. 26. quod *ſicut viator ad fontem os aperiet, & de omni aqua proxima bibet.* Igitur illa eſt bona, & commendabilis aqua doctrinæ, quæ eſt ſapida, i. quæ ſapit audientibus; quæ clara, i. plana & non dubia eſt intuentibus: quæ eſt pura, i. impermixta eſt falſitatibus, & erroribus, & maxime illa, quæ calefacit per charitatem, & cito frigefacit per Dei timorem. Et inter duas aquas, i. inter duas ſcientias illa eſt melior, & à nobis illegibilior, quæ ab ipſo ſole juſtitiæ, Chriſto amplius elevatur, & magis attrahitur, eligitur & amatur, ut ſic illam aquam, i. illam ſcientiam & doctrinam, ſcilicet theologicam, magis reputemus, quam à ſole Chriſto eligi cernimus & videmus, ut ſic dicat ipſe ſol Chriſtus illud Judic. 9. *Quod me videritis facere, facite.* Vel dic, quod per iſtas duas aquas poſſum intelligere duas perſonas ipſis pannis, & ipſis bonis temporalibus inhærentes, quæ ſcil. ſunt quidam panni, & ſicut quædam exteriora indumenta, contigua & conjuncta, quia proculdubio illa aqua, i. perſona, melior, purior & ſanctior dignoſcitur, quæ citius ab ipſis pannis, i. ab iſtis exterioribus mundi bonis disjungitur, & ſeparatur, & per contemptum ab ipſis mentaliter ſegregatur, & ab ipſo ſole Chriſto facilius attrahitur, ipſumque libentius ſequitur, & ab eo ſurſum ad amorem æternorum citius, & facilius elevatur. Econtra ille impurior ſpiritualiter poteſt dici, qui tardius ſe permittit à ſole Chriſto attrahi, & levari, & qui difficilius vult ab iſtis inferioribus ſegregari. Et ſic iſtæ ſunt illæ duæ ſpecies aquæ, de quibus fit mentio in ſcriptura Gen. 1. quarum *quædam ſuper cœlos poſitæ ſunt, quædam inferius remanſerunt.* Quia ſcilicet boni ſenſus ad Deum mentaliter levantur, mali vero inferius in temporalibus delectantur. Unde in hymno:

Summæ Deus potentiæ,
Qui ex aquis ortum genus,
Partim remittis gurgiti,
Partim levas in aëra.

5 Aqua fontis frigidior eſt æſtate, quam hyeme, &c. Vide de fonte. Aqua quæ venit cum tonitruo, melior eſt, &c. Vide de toni-
6 truo & pluvia. Aqua pluvialis cæteris eſt purior, & ſubtilior, & ideo convertibilior, niſi cum diligentia conſerverur. Tamen ut dicit Conſtãt. Iſta aqua ex eo quod cito putreſcit, non eſt vituperanda, ſed ex puritate & ſubtilitate potius eſt laudanda. Sic vere ſæpe fit, quod illi qui ſunt in ſcientiis ſubtiliores, & etiam in conſcientiis puriores, ſunt quandoque ad corruptionem peccati faciliores, quia ſcilicet *ſepties in die cadit juſtus.* Prov. 24. Igitur non contemnamus in iſtis, illam quam habent ad peccatum facilitatem, nec ſuam corruptibilem levitatem, ſed potius laudemus in ipſis ſuam puritatem, & ſubtilitatem, quia ſcilicet nos debemus ad bona attendere non ad mala, & bona commendare; & de malis non detrahere, ſed ne ſimiliter cadamus (cum etiam ſanctos, & bonos putrefieri, & cadere videamus) debemus ſtupidi formidare, juxta illud Eccleſ. 31. *Diſce ex teipſo quæ ſunt proximi tui,* & ad Galat. 6. *Conſidera te-*
7 *metipſum, ne & tu tenteris.* Aqua corrupta multas generat paſſiones, ſcilicet raucitatem, & febres, & ſimilia. Et ideo ſumme cavendum eſt, ne talis aqua corrupta potetur. Sic vere aqua corrupta, id eſt, doctrina hæretica, & infecta, vel etiam ſermo malus, & mali incitativus, multas infirmitates ſpirituales, id eſt, multa vitia, & peccata generat, & ideo cavere debet quilibet,
8 ne tales potus accipiat atque bibat 1. Timoth. 5. *Noli adhuc aquam bibere.* Aqua frigida ſecundum Conſtantin. non eſt ſana, licet ſit delectabilis in æſtate. Quinimo ſecundum ipſum, qui frequenter biberit aquam frigidam, frigidas ægritudines non evadet, ſaltem in ſenectute. Aqua vero calida utilis eſt, & hoc, quia per decoctionem ignis permixta ſibi corpora diſſolvuntur, quia ſcilicet ſtomachum jejunum ſolet purgare, humores phlegmaticos ſolet diſſolvere, ventrem mundificare, & naturam alleviare. Aqua frigida ſignificat mundi proſperitatem, & etiam ſcientiam ſæcularem. Iſtæ enim frigidæ dicuntur, quia refrigerant delectando, & frigus etiam indevotionis inducendo. Aqua autem calida, eſt fervens compunctio lachrymoſa, quæ ſcilicet ex fervore contritionis procedit, & calorem dilectionis continet, & permixta elementa, id eſt, peccata decoquit, & diſſolvit, & per contritionem digerit, & remollit, & ad expellendum per confeſſionem habilitat & diſponit. At proculdubio talis aqua frigida proſperitatis, animæ eſt nociva, & frigidarum ægritudinum, ſcilicet indevotionis & mali timoris inductiva. Hier. 6. *Sicut frigidam facit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam facit Iſrael malitiam ſuam.* Sed proculdubio aqua calida lachrymoſæ compunctionis proficit, ſtomachum conſcientiæ purgat, & naturam, id eſt, conſcientiam alleviat, & attollit. Aqua 9
calida licet ſit potui utilis & ſalubris, ejus tamen nimius uſus ſtomachum nimis remollit, digeſtionem impedit, & ſanguinem de naribus fluere facit. Sic vere licet aqua calida, id eſt, fervens compunctio & pœnitentia; ut in multis poſſit proficere, poteſt tamen quando nimis abundat, naturam & conſtantiam debilitare, & per deſperationem, digeſtionem converſionis impedire, & ſanguinem divinæ gratiæ, ſpei, veniæ evacuare. In aqua, quando ad ſufficientiam coquitur, partes terreſtres digeruntur, & ſic aqua ſanior, & melior efficitur. Ve- 10
runtamen tanta poſſet eſſe ebullitio, & decoctio, quod totum ſubtilius exhalaret, & quod groſſum, & terreſtre eſt remaneret, ſicut patet in aqua, de qua fit ſal per decoctionem violentam. Sic vere licet aqua, id eſt, aliqua fragilis, & fluxibilis perſona per decoctionem arctioris pœnitentiæ, & tribulationis poſſit eſſe melior, quando tamen nimis abundat hujuſmodi decoctio violenta, tunc quia propter defectum conſtantiæ, & patientiæ ipſam non poteſt commode ſuſtinere, ſolet enim quicquid habet, de ſubtili, & puro ſpei, & gratiæ, evaneſcere & recedere, & ſolæ fæces vitiorum in ea reſidere. Ideo bene dicitur Proverbior. 30. *Qui vehementer emungit, elicit ſanguinem.* Aqua quæ fit ex nivis & glaciei ſolutione nunquam poteſt ad priſtinam puritatem redire, ut dicit 11
Ariſtoteles in libro meteororum. Sic vere illi qui per peccatum in gelu & nivem, id eſt, in viros peccatores vertuntur, & à baptiſmali puritate cadentes, per peccata & vitia congelantur, dato quod poſtea per contritionem, & pœnitentiam reſolvantur, nunquam tamen ad priſtinam puritatem innocentiæ reverturtur, quia ſcilicet ex quo quis ſemel à baptiſmali innocentia ceciderit, ad ipſam amplius non redibit, & tamen quandoque majorem gradum perfectionis, quam ante habuerat, poſt acquirit. Et ſic videtur innuere Apoſtolus Hebr. 6. ubi dicit, quod *impoſſibile eſt eos, qui ſemel prolapſi ſunt, rurſus renovari per pœnitentiam,* ſupple ad eandem innocentiæ puritatem, licet poſſint renovari ad majorem ſanctimoniæ quantitatem. Aquæ lacuales, paluſtres, & nivales, peſſimæ ſunt ad potandum, 12
& multas generant paſſiones, ſplenem enim magnificant, lapidem generant, ſtomachum infrigidant, & febres faciunt, & procurant. Et ideo docet Avicenna, quod ſi neceſſe eſt iſtas aquas bibere, quod ſaltem illas bulliant atque coquant. Aquæ iſtæ ſignificant ſcientias ſeculares, vel divitias & delitias corporales. Iſtæ enim illaudabiles ſunt, quia ſplenem qui ridere facit, i. ineptam lætitiam ſolent dilatare, ſtomachum cordis ſolent per indevotionem infrigidare, lapidem obſtinationis & duritiæ generare, & febres malorum affectuum inflammare. Tales igitur aquæ potandæ non ſunt, juxta illud: Tim. 5. *Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere.* Veruntamen ſi neceſſe eſt talibus aquis uti, utpote, quia ratione officii, & ſtatus neceſſe eſt homini divitiis, delitiis, & mundanis ſcientiis potari, tunc eſt conſilium, quod coquantur, & ignis charitatis ibidem adjungatur, ut ſc. totum ad amorem Dei & proximi ordinetur. Hier. 13
15. *In calore ponam potus ipſorum.* Aqua ſalſa valet ad multa. Ventrem enim dicitur mollire, & mortificando inteſtina laxare, ſcabiem, & pruriginem curare, hydropicos juvare. Sic vere aqua lachrymarum, quæ ſalſa dicitur & amara, ventrem cordis mollit per contritionem, inteſtina mordicat per compunctionem, & per diſplicentiam redargutionem, ſcabiem & pruriginem malorum deſideriorum tollit, & hydropicis, id eſt, inflatis & ſuperbis proficit. Inveniuntur aquarum ſpecies infinitæ, ſc. 14
aqua ſulphurea, aqua aluminoſa, aqua bituminoſa, aqua metallina, quæ ſc. omnes ſunt medicinales & proficuæ, & contra infirmitates varias juvatrices, licet videantur inutiles, & inſipidæ, & utilitatis nullius effectivæ. Aqua ſulphurea ſignificat lachrymas inductas, per conſiderationem noſtrorum fœtentium vitiorum. Aqua aluminoſa, quæ eſt acris, & ſalſa, ſignificat lachrymas, per conſiderationem infernalium tormentorum. Aqua bituminoſa ſignificat lachrymas, per conſiderationem cha-

ritatis, Christi & sanctorum. Aqua vero metallina significat exempla omnium perfectorum. Metalla enim fuerunt sancti, aquæ vero per eos transeuntes, sunt eorum exempla. Tales igitur aquæ spirituales utiles sunt animæ peccatrici, sibique de peccatis conferunt medicinam, quia sicut dicitur Ezech. 47, *Sanabuntur aquæ, & omnis anima quæ serpit, quocunque venerit torrens, vivet.* Vel dic quod ista significant multa, quæ videntur insipida & inutilia, quæ tamen præ cæteris inveniuntur bona & utilia, &c. Hic ponit magister de proprietatibus rerum, de potu vini, cujus multas species ponit, quarum distinctionem ad præsens omitto, quia in libro de plantis, de vino capitula tria pono. Hoc solum addo quod dicit hic, quod vinum in suis qualitatibus temperatum debite sumptum, & non superflue potatum, corpori infinitissima bona facit. Istud enim calorem confortat, membra refocillat, gaudium & audaciam generat, virtutem roborat, choleram rubram cum sudore, & urina purgat, corpora sicca humectat, vires reparat, appetitum provocat, digestionem adjuvat, intellectum acuit, opilationem splenis, & hepatis aperit, superflua consumit, lippitudines oculorum tollit, eloquentiam disertam facit, lapides in renibus frangit & arenulas dissipat, & educit, sanandis vulneribus convenit, & menstruis restringendis, & si modo sumatur debito, omnes medicinas alias antecellit; si vero homo modum in potando excesserit, venenum procul dubio, & non remedium sibi erit. Per vinum istud potest intelligi sanguis Christi, vel ipsius memoria, sive etiam fervor devotionis & gratia, seu Theologica, & divina scientia, & etiam mordicans compunctio & pœnitentia. Ista enim sunt spiritualia vina animæ spiritualiter nutritiva & in ipsa virtutum omnium inductiva. Ideo sapientia dicit Prov. 9. *Inebriamini charissimi, bibite vinum quod miscui vobis.* Igitur dico, quod per quodlibet tale vinum, calor charitatis augetur, virtus fortitudinis roboratur, gaudium in spiritu S. & audacia aggrediendi bona opera generatur; cholera iracundiæ evacuatur, siccitas devotionis humectatur, vires resistendi vitiis restaurantur, appetitus bonorum desideriorum provocatur, digestio & compositio morum adjuvatur, intellectus per discretionem illuminatur, oppilatio verecundiæ per confessionem aperitur, superfluitates divitiarum per eleemosynas consumuntur, & oculorum cordis lippitudines, & immunditiæ sustolluntur, eloquentia laudis & orationis perficitur, lapis obstinationis per contritionem frangitur, arenulæ vitiorum per confessionem educuntur; vulnera doloris, tristitiæ & invidiæ sanantur, & menstrua cujuscunque immunditiæ restringuntur. Et sic contra omnia vitia quodlibet tale vinum opitulatur, & contra mala omnia suffragatur. Ideo bene dicitur Eccl. 31. *Exultatio animæ & corporis, vinum moderate potatum, sanitas animæ & corporis sobrius potus.* Vide de vino in titulo suo, ubi invenies multa dicta.

Cap. XVII.

De Prandio.

1 AD prandium ergo & convivium cibus & potus habent ordinationem & respectum. In prandiis enim primo cibaria præparantur, deinde convivæ vocantur, sedes & sedilia ordinantur, mensæ & mensalia disponuntur & ornantur, hospitum manus ante omnia abluuntur: deinde, à domino convivii hospites secundum gradus suos in mensa collocantur, & qui aliis prævalent, aliis in ordine præferuntur, & tam filii quam filiæ, tam servi quam extranei, ad mensas suo ordine combinantur. Cochlearia, scutellæ, & salaria primitus in mensa ponuntur, & panes cum poculis adduntur, fercula varia subsequuntur, clientes & ministri cum diligentia omnibus obsequuntur, violis & citharis exhilarantur. Et nunc vina, nunc fercula renovantur. Convivæ sibi fercula & dapes appositas condividunt, & compartiuntur. Tandem fructus & species subinferuntur, & tandem completo convivio manus abluuntur, iterum absterguntur, & gratiarum actiones Deo & hospiti persolvuntur, & exhilarationis gratia, pocula iterum & iterum offeruntur, & tandem ad lectos quietis gratia recipiuntur, vel redire ad propria permittuntur. Tale prandium & tale convivium esse videtur proprie status Ecclesiæ militantis, & etiam status Ecclesiæ triumphantis. Et primo de militante dicamus. Ista enim est illud prandium in quo tauri & altilia, i. diversa genera martyrum occisa sunt, de quo Luc. 14. *Ecce prandium meum paravi.* In isto enim à principio cibi gratiarum & sacramentorum fuerunt parati, fideles tanquam hospites, per ministros apostolos, ad istud convivium fuerunt vocati, sedes & sedilia, i. diversi dignitatum gradus fuerunt ordinati, & mensæ & mensalia, id est diversi beneficiorum fructus oblati & inundati. Et sic in diversis gradibus, officiis, beneficiis & dignitatibus fuerunt juxta merita collocati. Et secundum quod magis & minus valent in scientiis & moribus, secundum hoc sunt diversimode combinati. Dan. 5. *Unusquisque bibebat secundum suam ætatem.* Ista enim omnia fuerunt in Ecclesia primitiva, ubi secundum dictum Senecæ *Nullus poterat esse major, nisi qui melior.* Ibi igitur fuerunt scutellæ & cochlearia, i. diversa paramentorum genera constituta. Panes Eucharistiæ & pocula scientiarum & devotionis, & diversarum doctrinarum fercula apposita & apparata, violæ & citharæ, i. divinæ laudis cantica decantata. Et ministrorum, i. prælatorum officialium collegia, aliorum obsequiis deputata. Et ipsa fercula bonorum Ecclesiæ ab ipsis fidelibus sibi invicem communicata, & vina consolationis & lætitiæ ibi continuo renovata, fructuumque bonorum operum in specierum odoriferæ famæ ibidem fercula ministrata, ablutioque confessionis iterum & iterum celebrata, & Deo, & hospiti, i. prælato, gratiarum actio frequentata, vinorumque, id est, spiritualium consolationum portio sæpius iterata. Et sic ad lectum quietis æternæ, & ad hospitium paradisi, erat convivii hujus festivitas terminata; Luc. 14. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos, & misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia parata sunt omnia.* Vel dic, quod tale prandium est convivium gloriæ paradisi, ubi pro certo *ab origine mundi cuncta fidelibus sunt parata*, sicut dicitur Matth. 20. Ibi enim sunt sedes & gradus, mensæ & fructus diversarum dignitatum & gaudiorum, in quibus proculdubio illi qui illuc vocati sunt, dum tamen primo per confessionem & pœnitentiam abluti fuerint, sedent & quiescunt, secundum suorum ordinem meritorum, figurati fratribus Joseph Gen. 43. *Quos secundum ordinem ætatis in mensa sua sedere fecit*, ut sic cuilibet ibi sedenti possit dici illud Ezech. 23. *Sedisti in lecto pulcherrimo & mensa ornata ante te.* Item sunt panes & fercula æternæ refectionis, & fruitionis. Vina & pocula æternæ delectationis & consolationis. Ludi, violæ & cantica laudis gratiarum actionis. Esa. 51. *Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.* Ibi est ministrorum, id est, angelorum dulce obsequium. Ibi est ferculorum, id est gaudiorum omnium communicatum solatium. Ibi est vinorum, id est, consolationum, specierum, odorum, & affectionum iteratum officium. Ibi est lecti, id est, quietis contemplationis æternæ somnus, delectatio & refrigerium. Et sic poterit dici illud Tob. 2. *Factum est prandium bonum in domo Tobiæ.*

Cap. XVIII.

De Cœna.

1 COEna dicitur à cœnon, quod est commune, & antiqui solebant cœnare in propatulo & communi, ne singularitas luxuriam generaret. Modo vero potest dici à scientia, quod est umbra, quia jam propter parcitatem vescentes latibula sibi quærunt. Vel potest dici è cynos, quod est canis, quia jam more canis homines in cœnis suis sunt gulosi, & nullum præter se ibidem videre volunt, ut dictum Isid. & Papias. Ista possunt dici de quocunque prandio, beneficio, vel bonorum temporalium solatio, quia proculdubio talia debent fieri in publico & in communi, quia sc. nullus debet solus bona sua consumere, imo per charitatem & piam liberalitatem debet omnia omnibus communicare, & maxime pauperibus & indigentibus per eleemosynas publicare. Job 31. *Non comedi de bonis meis solus.* Veruntamen hodie non sic, quia pro certo quilibet vult hodie cœnare, i. bonis suis temporalibus uti, non in publico, sed in occulto, non in communi, sed in privato; non cum aliis, sed solus sicut canis, bona sua temporalia consumendo in abscondito Eccl. 11. *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Cœna debet habere quasdam speciales 2
conditiones, quando est commendabilis & excellens: Requiritur enim quod ibi sit temporis congruitas, quia solet fieri in vespere vel in sero. Secundo, quod ibi sit loci amœnitas, quia debet fieri in aula, vel in camera, vel in horto. Tertio, quod ibi sit hospitis hilaritas, quia debet fieri cum vultu sereno & jocundo. Quarto, quod ibi sit ferculorum & vinorum multiplicitas, ut sc. delectetur non solum in primo, sed etiam in secundo & tertio seu quarto. Quinto quod ibi sit ministrorum honesta urbanitas, ut scilicet cunctis obsequantur vultu placido & sereno. Sexto quod ibi sit discumbentium amor & charitas, ut scilicet invicem se diligant amore solido & perfecto. Septimo, quod ibi

sit

ſit cantuum & inſtrumentorum jocunditas. Octavum, eſt luminarium & candelarum claritas. Nonum eſt ciborum delitioſitas, quia ſcilicet in cœna non ſolent apponi groſſa cibaria ſicut in prandio. Decimum, eſt moræ diuturnitas, quia ſcilicet expletis diurnis laboribus ſolet protrahi magis cœna. Undecimum, eſt gratia & liberalitas, quia ſcilicet nobilis cœna liberaliter ab hoſpite debet dari, & nullus ad ſymbolum vel ſolutionem poteſt compelli. Duodecimum eſt, quia debet eſſe ibi pax, quies & ſecuritas, & ſequentis ſomni placita ſuavitas. Malum enim eſt cœnare in loco litigioſo & periculoſo. Iſtæ duodecim conditiones poſſunt inveniri ſpiritualiter intellectæ, in cœna gloriæ paradiſi, de quo dicitur Luc. 14. *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Iſta igitur cœna habet determinatam temporis congruitatem, quia ſcilicet ſicut in cœna ſolet fieri de ſero, vel in veſpere, vel in nocte, (& inde eſt quod cœna dicitur à ſcientia, quod eſt umbra) ſic cœna gloriæ paradiſi in noctis, i. in mortis tempore poſt diem ſcilicet vitæ habet fieri, & poſt mundi labores & faſtidia celebrari Exo. 16. *Veſpere ſaturabimini.* Item iſta habet loci amœnitatem, quia ſcilicet iſta fit in horto delitiarum paradiſi. Unde illud Eze. 23. *Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te.* Item iſta habet hoſpitis hilaritatem, quia ſcilicet Deus hoſpes, & dominus hujus cœnæ hilaritate vultus ſui recreat univerſos, juxta illud Eccl. 35. *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* Item iſta habet ferculorum & vinorum, id eſt, gaudiorum & præmiorum multiplicitatem, quia ſcilicet ſecundum Apoſt. 1. ad Cor. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Item iſta habet miniſtrorum affabilem urbanitatem, quia ſ. angeli qui miniſtrant, omnib. ſunt affabiles & urbani, quia ſicut dicitur Eccl. 10. *Secundum judicem populi, ſic & miniſtri ejus*: dicitur de angelis Dan. 7. *Millia millium miniſtrabant ei.* Item iſta habet in diſcumbentibus amorem & charitatem, quia ſcilicet omnes ſancti intime ſe diligunt, & tanquam ſuum proprium alter alterius bonum volunt, juxta illud Joan. 15. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Item habet iſta cœna cantuum jocunditatem, quia ſ. ibi angeli & ſancti cantum divinæ laudis & gratiarum actionis dulciter modulantur. Apoc. 14. *Canticabant canticum novum ante ſedem Dei & agni.* Item habet iſta cœna luminarium claritatem. Nobiles enim perſonæ in tenebris non cœnant, & ideo illi convivæ, ſ. ſancti & angeli claritatem inextinguibilem ſecum habent, ſcil. ipſum Deum. Eſa. 6. *Erit tibi in lucem ſempiternam.* Quilibet etiam eſt ibi unum luminare, quia ſicut dicitur Sap. 3. *Fulgebunt juſti ſicut ſol.* Item iſta habet ciborum delitioſitatem, quia ſcilicet quilibet fruitur ipſo Deo, qui eſt dulciſſimus & ſuavis Pſal. 33. *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Sancti enim in prandio hujus vitæ, utuntur groſſis cibis, ſc. ſacramentis, & ſcientiis, & ſenſibus. In cœna vero iſta, quæ fit in ſero mortis, ipſi utuntur ipſo cibo delicatiſſimo, Jeſu Chriſto, de quo in Pſ. 144. *Suavis dominus univerſis.* Item iſta habet ſpatii diuturnitatem, quia proculdubio iſta cœna perpetuo nunquam ceſſat, imo ex quo inceperit, ſemper durat. Semper n. per totam diem præſentis vitæ laborant, & ideo in ſero mortis diurno convivio ſe delectant, exemplo cœnæ ipſius Aſſveri, cujus convivium centum octoginta diebus dicitur duraſſe. Heſter 1. Item iſta cœna habet gratam liberalitatem, quia ſc. iſta non venditur, imo datur, & poſtquam adepta fuerit, nulla ſolutio amplius poſtulatur. Apoc. ult. *Qui ſitit veniat ad me, & accipiat aquam vitæ gratis.* Item iſta cœna habet quietem & ſecuritatem, quia proculdubio ſancti qui ibi ſunt, nullum timent amplius adverſantem, & contemplationis habent ſomnum placidum & quietem, ut ſic de tali quiete dicatur illud Eſa. 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in requie opulenta, & in tabernaculis fiduciæ.* Et ſic patet, quod iſta cœna duodecim habet conditiones, figuratas per duodecim fructus ligni vitæ quod (ſicut dicitur Apocal. 22.) ab utraque parte fluminis erat, duodecim fructus per menſes ſingulos, i. continue portabat, fructus ſcilicet duodecim ſupradictos. Unde ipſe Chriſtus loquens de tali cœna dicit ſic Apocalyp. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum. Qui vicerit, dabo illi ſedere mecum in throno.*

CAP. XVIII.

De Somno.

SOmnus ſecundum Ariſt. *eſt quies virtutum animalium cum intentione naturalium.* Auguſtinus autem lib. de quantitate animæ dicit, quod ſomnus eſt quædam inſenſibilitas naturalis corporis animæ communis paſſio: In ſomno enim eſt ſenſus, qui animæ & corpori communis eſſe cenſetur. Et eſt ſenſus idem, quod naturalis diſpoſitio, & non vigiliæ privatio. Privatio enim non confortat nec delectat, ſomnus autem ſic. Igitur ſomnus poteſt diffiniri ſic. Somnus eſt quædam paſſio delectabilis, meatus cerebri & vias ſenſuum opilans, calorem naturalem ab exterioribus ad interiora revocans, naturalem virtutem confortans, animalem vero obnubilans, atque ligans. In ſomno n. motus voluntarius & ſenſus impediuntur, exteriora frigeſcunt, & interiora caleſcunt, ſenſus communis ligatur, & ſic actus animæ ſuis operationibus conſopitur. Iſta poſſunt exponi de contemplatione, quæ nihil aliud eſt, quam quædam ſpiritualis requies & ſomnus. Pſal. 126. *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas domini filii.* Iſta eſt enim quæ facit hominem inſenſibilem quo ad mundum, quia ſcilicet vir contemplatione raptus, nec ſentit, nec ſapit aliquid de terrenis. Vix enim appetitus exteriorum ſenſuum, per ſomnum contemplationis clauduntur, calor charitatis ad interiora conſcientiæ revocatur, interius fervet homo per devotionem, & exterius, quantum ad regimen terrenorum, frigidus & inſenſibilis reperitur. Et quanto magis ſenſus terrenus, & motus, & labor mundanus in eo plus ligatur, tanto virtus interior, ſ. virtus animæ, in ipſo amplius roboratur. Ideo de ſomno & quiete contemplationis poteſt dici illud Pſal. 131. *Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inveniam locum domino, tabernaculum Deo Jacob.* Vel expone de malo ſomnum, i. de quiete & complacentia peccati, vel etiam de mundi proſperitate, quia proculdubio iſta ſunt, quæ ligant ſenſum & rationem tollunt motuum, & venam calefaciunt, & inflammant interiorem carnalem affectionem, pallefaciunt & infrigidant exteriorem converſationem, impediunt & retardant animalem & ſpiritualem actionem, fortificant vero & roborant naturalem & corporalem virtutem & conditionem. Et ideo breviter Prov. 20. dicitur de illo ſomno, *Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat.* Vel dic, quod ſomnus particulariter ſignificat peccatum acediæ & pigritiæ, quod facit omnia mala prædicta. Ideo ad Rom. 13. *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* 2
Somnus ſecundum Conſtantin. fit ex fumo & craſſo, ad cerebrum ex toto corpore aſcendenti, vel ex cibis aſſumptis in ſtomacho ſuperius exhalantibus, nervos replentibus, ſenſus ligantibus, & dormitionem inducentibus. Sic vere ſomnus contemplationis cauſatur ex multis fumis, id eſt, ex multis affectionibus & conſiderationibus à mente reſolutis, ſurſum ad cerebrum rationis aſcendentibus & levatis, puris tamen, lucidis & ſynceris. Nam quando cibus doctrinæ in cordis ſtomacho eſt recoctus, vel purus, durus devotionis humor per membra animæ eſt diffuſus, tunc fumi bonæ conſiderationis exinde ſolvuntur, & ſic ſenſibus, ne exterius exeant ad mundana, ligatis, ſomnus contemplationis & quies animæ celebratur. Job. 3. *Nunc enim dormiens ſiderem, & ſomno meo requieſcerem.* Somnus nihil aliud eſt, 3
quam reditus ſpirituum ab exterioribus particularibus ſenſibus, ad interiorem ſenſum & communem. Fit autem ſomnus propter multa, ſcilicet propter ſpirituum reparationem, propter ciborum digeſtionem, propter virtutis motivæ quietationem. In ſomno enim ſpiritus circa operationes ſenſuum fatigati, & per diverſa exercitia diſſoluti & pauperati, ad interiora reducuntur, ut ibi congregati invicem confortentur. Calor etiam naturalis per membra diſperſus tunc ad interiora reducitur, ut ipſo fortius operante, digeſtio melius celebretur. Vires etiam corporis per motus & exteriora vigilando laſſatæ, tunc quieſcendo vigorantur, & ad priſtinam fortitudinem reſtaurantur, quia ſc. nihil eſt quod ſine interpellatione voluntarie moveri poſſit. Sic vere ſomnus eſt ſpiritualis, & quies animæ efficitur, quando ſpiritus & voluntas noſtra ab exterioribus mundi bonis ad interiora conſcientiæ revocatur; quia pro certo illi ſoli per contemplationem dormiunt, qui ab exterioribus mundi bonis ad interiora, à temporalibus ad ſpiritualia, à terreſtribus ad æterna, ſpiritum ſuum protrahunt & convertunt. Talis vero ſomnus utilis eſt ad multa. Iſte eſt n. per quem ſpiritus gratiæ ſolent confortari, digeſtio & converſio voluntatis ſolet celebrari. Quietatio & refocillatio virium animæ ſolet procurari. Humana n. fragilitas motui voluntario, & actioni bonorum operum ſemper non poteſt intendere, & ideo neceſſe eſt, quod aliquando debeat per contemplationem dormire, ut fatigationem valeat tollere vel lenire, quia ſicut dicitur Eccl. 5. Du-

cis

cis est somnus operanti. Vel dic, quod quando aliquis est in studio fatigatus, valde proficit sibi somnus, quies & interpellatio operis & laboris. Vires n. intellectus, & animæ roborantur, & ad labores subeundos futuros melius confortantur. Ideo bene dicit illud Cato: *Interpone tuis interdum gaudia curis.* Somnus convenit omni animali, nullum n. est animal, quin dormiat apparenter, vel occulte. Veruntamen quædam sunt animalia, quæ ita leviter dormiunt, quod vix percipitur somnus suus. Sic vere nullum animal, i. nulla persona debet esse, quæ somnum contemplationis non percipiat, quo modo multi tamen sunt, qui dormire per contemplationem non percipiuntur, & tamen secundum veritatem somno hujusmodi aliquoties delectantur, quia pro certo multi sunt, qui occulte sunt contemplativi & devoti, & tamen publicæ æstimantur ab omnibus imperfecti. Somnus nimius & excessivus multum nocet, corpus n. habet ultra debitum humectare, & humores dissolvere & generare, & per consequens calorem extinguere, & crudos humores in corpore generare, & ideo potionatis & phlebotomatis consulitur ne dormiant, ne s. fiat major humorum resolutio, qui à natura regi non possint cum tunc sit debilis & inepta. Per somnum potest intelligi dulcedo prosperitatis mundanæ, & quies & delectatio carnalis, nec non torpor & desidia carnalis. Ista n. quando nimis excedunt, multa mala spiritualia faciunt; solent n. humores interiores, i. affectiones dissolvere, & per carnalia desideria humectare, & sic calorem charitatis extinguere; & humores phlegmaticos & crudos, i. diversa vitia in anima generare. Potissime autem potionatis, i. illis, qui medicinam pœnitentiæ de novo biberunt; phlebotomatis, i. illis qui sanguinem carnalitatis à venis cordis per confessionem noviter ejecerunt, i. illis qui ad religionem vel pœnitentiam noviter accesserunt, non est utilis talis somnus prosperitatis & torporis, quia s. si tunc dormitioni hujusmodi se darent, humores malarum affectionum tanti generarentur in ipsis, quod à natura, i. à ratione eorum regi vel dirigi non valerent. Tales igitur non debent tali somno dormire, sed abinde pro viribus resilire. Ideo bene dicitur ad Ephes. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Bonus & temperatus somnus calorem naturalem fortificat, corpus humectat & impinguat, crudos humores decoquit, ebrietatem tollit, infirmum alleviat, & victoriam naturæ contra morbum denunciat & declarat. Sic vere somnus contemplationis calorem charitatis solet fortificare, mentem per devotionem impinguare, crudos humores malorum carnalium affectuum dirigere, convertere & mutare; ebrietatem vitiorum tollere; infirmam animam alleviare, & victoriam contra vitia demonstrare, & ipsam naturam animæ ad triumphandum de vitiis adjuvare. In somno considerantur multa, sc. dormitionis voluntas, quia sc. voluntarie se ponit homo ad dormiendum. Item dormitionis brevitas, quia quando quis vadit ad somnum, cito & iterum surgere proponit. Item virtutis unitas, quia ut dictum est, virtutes vigilando dispersæ, coadunantur in somno. Item dormientis insensibilitas, quia sc. dormiens non sentit, quæ circa se exterius geruntur. Item dormientis audacia, quia sc. dum dormit, etiam hostis præsentiam non timescit. Per somnum potest intelligi status religionis, devotionis, & perfectionis, in quo sc. homo ab exterioribus mundi laboribus se segregat, & quieti mentis intendit, jugiter atque vacat. Talis enim somnus spiritualis debet fieri voluntarie, non coacte, quia sicut homo non potest compelli dormire, sic nec Deo servire. Mar. 4. *Ultro enim terra fructificat.* Item debet fieri cum brevis moræ intentione. Somnus enim contemplationis non potest esse diuturnus, & intensus. Debet enim homo aliquando de tali somno surgere, & active opera exercere. Joan. 11. *Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut à somno excitem eum.* Item debet fieri cum virium adunatione, quia scilicet vires suorum affectuum debet homo recolligere, & eos ad interiora ab exterioribus revocare, & ipsos in Deum conjungere & unire. Item debet fieri cum insensibilitatis indu-ratione, quia s. talis dormiens debet esse insensibilis, quo ad mundum, nihil enim sapere debet de terrenis. Et etiam per virtutem patientiæ debet insensibiliter se habere, ut quæcunque mundi tribulamina videatur non percipere, vel sentire Prov. 23. *Verberaverunt me, & non dolui, traxerunt me, & non sensi.* Item debet fieri cum spei & securitatis confirmatione, quia pro certo illi qui per contemplationem in statu perfectionis dormiunt, hostis diaboli potentiam seu præsentiam non timescunt, quinimo ipsum faciliter superant atque vincunt, Ps. 90. *Non timebis à timore nocturno.* Vel dic, quod ille qui dormit in peccato, voluntarie se ibi subjicit, & cum fatua spe resurgendi, & ibi modicum manendi delinquit. Peccatum etiam ipsum ita insensibilem & obstinatum facit, & ita in sua malitia securum, quod hostis diaboli præsentiam non præsentit. Act. 20. *Cumque gravi mergeretur somno, cecidit.*: Vel dic, quod iste somnus significat Christi mortem, quæ fuit voluntaria, brevis & transitoria, insensibilis & patiens, secura, & hostem diabolum nihil timens. Homo quando dormit, figuram variat atque mutat. Exterius n. videtur mortuus, intus tamen est fortis & vivus: exterius apparet pallidus & frigidus, intra tamen est rubeus & calidus; quia sc. quanto virtus magis interius roboratur, &c. Sic procul dubio in illis, qui dormiunt in domino per spem & devotionem, apparet exterius quædam spiritualis mortis imago. Isti enim apparent pallidi, frigidi, pauperes, & depressi, & virtute quoad exteriora bona penitus destituti, & etiam in mundanis reputantur quasi mortui & amissi; veruntamen quoad Deum ipsi sunt viventes, & intus in conscientia calidi, & charitativi, devoti, & ferventes 2. ad Corinth. 6. *Quasi morientes, & ecce vivimus.* Illorum n. virtus & prudentia quanto minus valet exterius in mundanorum opinione, tanto magis valet interius in Dei æstimatione; & quanto minus valet exterius in mundanis, tanto plus est fortis interius in salutarib. & divinis, quia sicut dicitur 1. ad Corinth. 1. *Contemptibilia mundi elegit Deus.* In dormiendo attenditur diversitas, quia quædam animalia dormiunt palpebris clausis, quædam apertis &c. vide infra de animalib. in generali. Dormiens usum sensuum non habet. Non enim loquitur, non audit, non gustat, non odoratur, non videt, non tangit, non ambulat, nec voluntarie movetur. Exterius est pallidus & frigidus, intus autem calidus, natura autem in ipso de exterioribus non curat, de interioribus vero solum tractat. Gravis etiam est, & ultra modum ponderat magis, quam vigilans. Talis dormiens est peccator. Iste enim somno delectationum ligatus, nihil percipit de pertinentibus ad salutem: non enim videt per discretionem, non audit per obedientiam & subjectionem, non gustat per contemplationem, non odoratur, per spem & devotionem; non tangit per beneficiorum collationem; nec tangitur aliorum miseriis per compassionem; non loquitur per confessionem, non movetur per bonam operationem, nec ambulat per bonam affectionem; quinimo gravis est per pigritiæ compressionem, & onerosus per importunam conversationem, itaque difficiliter potest portari per supernam supportationem, & dilectionem. Vix etiam potest moveri de malo statu suo, per prælati correctionem, & prædicationem. Psal. 40. *Qui dormit, non adjiciet ut resurgat.* Vel dic, quod per somnium intelligitur mors, quia sc. dormiens conditiones mortui secum habet, quia 1. non audit, non videt, &c. sicut supra. Vel dic, quod dormiens est vir justus & patiens, qui dissimulat omnia quæ fiunt erga eum. Verba enim & tribulationes non videtur sentire, injurias non videtur audire, mala exempla non videtur videre, mundi delitias non videtur gustare, aliorum infamias non videtur odorare, mundi bona non videtur per affectum, tangere, nec ad aliqua bona opera se movere, sed per stabilem perseverantiam gravi timore Dei & humilitate pressus in uno loco, id est, in uno gradu & statu residere, & non per ambitionem de beneficio ad beneficium transilire, ut sic cuilibet possit dici illud Matth. 26. ubi Christus rediens ad discipulos & inveniens eos dormientes dixit; *Dormite jam, & requiescite.*

Cap. XX.

De Somnio.

SOmnium, *est dormientium quædam dispositio, qua diversarum rerum forma dormientium mentibus imaginaria imprimuntur.* Ut enim dicit Gregorius, & etiam Macrobius in libro somnii Scipionis, propter colligantiam & unionem, quam anima habet cum carne, passiones & dispositiones corporis in ipsam resultant, quæ imaginativam & phantasiam immutant, & eisdem quasdam similitudines repræsentant. Anima vero quia tunc non habet exercitium rationis, propterea quod instrumenta, tam sensus communis, quam sensuum particularium sunt ligata, istas quidem similitudines cum phantasmatibus raliter apprehendit, de ipsis tamen plene non judicat nec discernit, imo illud quod fictum est, verum & solidum esse credit. Per animam in corpore, intelligo prælatum, vel judicem in sua majestate. Ista enim anima, id est, judex quandoque est dormiens & non vigi-

lans,

lans, quia proculdubiò mutli sunt judices & prælati per ignorantiam & negligentiam dormientes, & non per diligentiam vigilantes, sensus discretionis ligatos habentes, rationisque exercitio non utentes. 1. Corinth. 11. *Inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Isti n. habent colligantiam cum carne. i. cum carnalibus amicis, & cum suis collateralibus, & consiliariis. Nam ipsis taliter copulantur, quod ab ipsis pro libito immutantur, & sic phantasias malorum consiliorum ab istis recipiunt, & quicquid ab eis offertur quamvis sit vanum & frivolum, verum credunt, & quia carent rationis indicio, ipsis speciebus oblatis, i. istis verbis relatis consentiunt, & sic ipsorum judicia ficta, & opera non vera, certa aut stabilia, sed falsa & vana & somnia dici possunt. Esa. 29. *Sicut somnium visionis nocturnæ, sic multitudo omnium*
2 *gentium.* Zach. 10. *Somniatores frustra locuti sunt.* Somnia aliquando sunt vera, & tunc potissime quando fiunt ex divina inspiratione, vel ex bonorum angelorum impressione. Ipsi enim beati angeli quandoque ostendunt ipsi animæ multa vera. Et hæc aliquoties nuda & plana, quandoque vero figuris & ænigmatibus involuta, sicut apparet in multis somniis & visionib. prophetarum, & etiam in somnio Scipionis. In talibus n. somniis anima non judicat falsa, imo facit vera judicia atque certa. Quando vero somnia fiunt ex dæmonum suggestione, vel ex ciborum receptione, vel ex humorum infectione, tunc alia somnia, ut communiter non sunt vera, sed potius frivola atque vana. Sic vere quando anima, i. rex, judex, vel prælatus, qui in corpore ecclesiæ vel patriæ principatur, habet in suis judiciis & imaginationibus Deum impressorem, & bonum angelum, i. justum virum inspiratorem & consultorem, ipse tunc proculdubio non solet errare, sed vere & legitime judicare, & de rebus vere & non inaniter æstimare. Joel. 2. *Senes vestri somnia somniabunt, & juvenes visiones videbunt.* Sed pro certo quando ipsi animæ, id est, principi vel prælato offeruntur talia somnia, id est, talia verba adulatoria, relatoria vel detractoria, à dæmone, i. à malo & malitioso consiliatore, à ciborum, id est, à munerum receptione, & ab humeris, id est, carnalis affectionis acceptione & infectione confi&a à generata, utpote quando ista procedunt ex malorum consiliariorum deceptione, ex munerum corruptione, & ex carnis affectione, tunc dico quod talia somnia non sunt vera, quinimo anima, i. prælatus vel princeps, qui tales exhalationes, i. informationes talium sequitur, nunquam vere poterit judica-
3 re, sed potius falso & imaginarie somniare. Gen. 37. *Ecce somniator venit.* Somnia causantur ex multis, quandoque ex complexione, quandoque ex appetitu & affectione, quandoque ex nimia attentione, & institutionis applicatione, quandoque ex cerebri perturbatione, quandoque sanguinis corruptione, quandoque ex ætatis immutatione. Complexio enim somnia variat, utpote quia Sanguineus somniat læta. Melancholicus tristia. Cholericus ignea. Phlegmaticus pluvias, & nives, & aquatica. Appetitus etiam & affectio causat somnia, ut patet de esuriente, qui somniat quod comedit, & de sitiente qui somniat quod bibit, & cum tamen evigilat, delusum se invenit, & magis esurit atque sitit. Nimia etiam attentio causat somnia, ut patet in usurariis, qui semper somniant se pecuniam numerare, & argentum & aurum palpare. Corruptio etiam sanguinis causat somnia, ut patet; quia ille, qui corruptum habet sanguinem, somniat se ambulare per loca fætida & immunda. Cerebri etiam perturbatio causat somnia, ut patet in phreneticis, qui propter cerebri perturbationem terribilia somniant, & horrenda. Ætatis etiam immutatio causat somnia, quod patet secundum Arist. quia pueri infra quinquennium non somniant, alii autem sic quando quinquennium transierunt. Sic vere in anima ad literam, i. in quocunque judice vel prælato causantur somnia, i. falsa & inepta judicia multis modis. Et hoc quandoque ex complexione suæ malæ conditionis, quandoque ex affectione alicujus mundanæ dilectionis, quandoque ex nimia attentione circa occupationem terrenæ possessionis, quandoque ex corruptione sanguinis, i. carnalis infectionis, quandoque vero ex mutatione puerilis innocentiæ, & bonæ intentionis. Constat enim quod quidam ex conditione & complexione sua naturali, semper volunt aliquid somniare, opiniones varias texere, & multa vana & inutilia cogitare. Quod utique accidit secundum conditionem humorum, i affectuum & vitiorum, quia scilicet sanguinei & carnales semper cogitant & somniant de rebus lætis, & solatiosis. Cholerici, i. crudeles de rebus igneis, i. de rapinis & negotiis flagitiosis. Melancholici, i. terrestres & cupidi, semper cogitant & somniant de rebus, i. de mundi divitiis, & (quæ cor contristant) sollicitudinibus curiosis. Phlegmatici autem, i. pigri & desides, semper cogitant de aquis & de nivibus, i. de frigoribus præcavendis, & de aquaticis, i. de cibis delitiosis. Tales enim secundum suam malam conditionem, & vitiorum suorum complexionem semper somniant, & nunc unum nunc aliud cogitant & affectant, contra illud Levit. 19. *Non augurabimini, & non observabitis somnia.* Constat etiam, quod quando quis multum affectat aliquid, semper solet de eo cogitare, & aliquid imaginari, & frivole somniare; sicut patet de illis, qui sitiunt & esuriunt, i. qui desiderant & affectant promotionem sui & parentum, qui non cessant circa hoc aliquid facere vel tractare, vel de sufficientiis ipsorum quos diligunt, falsum aliquid æstimare, ita quod videtur eis quod jam bibunt & comedunt, i. quod id quod appetunt jam acquirunt. Quod etiam videmus de avaris, quibus videtur quod ipsi optime se satiant mundi bonis, & quod ipsi bibunt & comedunt pro libito voluntatis, quod utique facit nimia affectio, quam habent ad mundi bona, & esuries avaritiæ qua tenentur. Sed proculdubio non sic, non enim satiantur vel implentur, imo quanto plus somniant & æstimant divitiis repleri, tanto minus implentur, & tanto majori esurie avaritiæ inflammantur. Quod etiam de divitibus potest dici. Quidam dormiunt in delitiis hujus mundi, & videtur quod ipsi mundi bonis replentur, quod tamen est frivolum somnium atque vanum, cum in eis non sit aliqua plenitudo. Et quando de somno præsentis vitæ per mortem expergiscuntur, tunc se delusos invenient, quando scilicet in inferno, siti & esurie affligentur, & quanto videbantur in mundi prosperis dormiendo amplius bibisse, comedisse, & se divitiis impleviss, tanto majori esurie & penuria gravari perpetuo dignoscentur. Etaiæ 29. *Somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima ejus: somniat sitiens, & bibit, & cum expergefactus fuerit, adhuc sitit.* De aliis etiam apparet, quia pro certo illi qui nimis sunt attenti circa divitias, semper solent de ipsis somniare, i. de ipsis falsum aliquid judicare, & eas magis quam debeant reputare, ipsasque veras cum falsæ & vanæ sint, æstimare. De corruptis etiam & luxuriosis, quorum sanguis affectionis est corruptus, apparet: quia pro certo tales non cogitant nisi de rebus fætidis & immundis, & in luxuriæ fætoribus impudicis. De illis etiam, qui cerebrum, i. sensum & rationem habent de infirmitate invidiæ, malitiæ, odii vel nequitiæ, perturbatum, apparet; quia pro certo tales nunquam de vero judicant, imo aliquid falsum semper somniant, & aliud quam dicat veritas, conjecturant. De provectis etiam apparet, quia pro certo illi qui pueritiam, i. statum innocentiæ perdiderunt, & qui quinquennium, i. debitum regimen quinque sensuum excesserunt, somnia multarum frivolarum opinionum, æstimationum & affectionum solent incurrere, & à rectitudine veri judicii deviare. His igitur sex fiunt falsa somnia, i. falsæ opiniones & judicia, quia qui ex causis istis motus in aliquo negotio fuerit, vix veraciter judicabit, quinimo potius somniabit, ita quod quando morietur, dæmones poterunt ei dicere illud Gen. 37. *Ecce somniator venit, venite ergo occidamus eum, & videamus quid prosunt ei somnia sua.* Somnium ni- 4
hil aliud est, quam amplexatio umbræ, pro re, signi pro signato, imaginis pro veritate, falsi pro vero. Et ideo somnians dum somniat multa imaginatur, quia aliquando videtur sibi quod est rex vel episcopus, & quod videt & facit mirabilia & stupenda, sed cum evigilaverit, invenit omnia esse falsa. Sic vere opinio malorum de mundo, & mundi fœlicitate, non est nisi quoddam somnium, quia sc. ipsi amplexantur umbram pro re, signum pro signato, imaginem pro veritate, & falsum pro vero, hoc est dictum, amplexantur bona mundi, quæ non sunt nisi quædam umbra, quoddam signum, quædam imago futurorum bonorum, quæ reputant esse vera, fixa, solida, atque certa. Et ideo videtur, quod illi faciunt mirabilia in hoc mundo, & tamen quando de somno præsentis vitæ evigilaverint per mortem, invenient se delusos, & bene videbunt, quod omnia quæ crediderant, falsa, & omnia quæ certa æstimaverant, erant vana. Ps. 75. *Dormierunt somnium suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Et sicut talia somnia quandoque veniunt ex ciborum repletione, quandoque ex infirmitatis gravamine, ex quandoque ex vacuitate & inanitione; sic vere somnia talis falsæ opinionis, & indebitæ reputationis procedunt ex repletione vitiorum & nequitiæ, ex infirmitate imbecillitatis nostræ ignorantiæ, & ex vacuitate & inanitione insatiabilis avaritiæ

ritiæ. Ista enim sunt quæ mundi bona faciunt reputari vera & certa, & quæ imaginationi offerunt ista vana Eccl. 5. *Ubi multa somnia sunt, ibi multæ vanitates*, & in Psal. 72. *Velut somnium surgentium Domine, imaginem eorum in civitate tua ad nihilum rediges.*

Cap. XXI.

De Vigilia.

VIgilia *est quædam animalis dispositio, quæ nihil aliud est, quam libera per organa sensus & motus, spiritus diffusio, animatæ virtutis in corpore peragens actiones.* Nam omnis actio voluntaria animæ, in vigilando habet fieri, & omnis sensus & motus non naturalis, sed voluntarius & animalis, in vigiliis exerceri. Conveniunt enim vigiliæ moderatæ omnibus operari volentibus, quia scilicet istæ sunt necessariæ laborantibus, ut mercedem accipiant. Speculantibus, ut insidias hostium præcaveant. Expectantibus ut dominum suum venientem suscipiant. Itinerantibus, ut dietam perficiant. Studentibus, ut lectionem suam addiscere valeant. Orantibus & pugnantibus, ut coronam accipiant & habeant. Greges custodientibus, ne lupi vel fures opes rapiant. Medicinam sumentibus, ne nimiam dissolutionem incurrant. Quibusdam ægrotantibus scilicet læthargicis, ut à morbo citius convalescant. Tales vigiliæ significant sollicitudinem curiosam, & vigilem diligentiam virtuosam: Unde vigilia nihil aliud est, quam discreta & sollicita circa sua negotia meditatio, & diligens sollicitudo & attentio. Ista enim est quædam animæ dispositio, quæ est necessaria ad exercendum omnes operationes virtuosas. Homo enim dormiens, sopitus & negligens, nihil operatur. Homo vero vigil & diligens, circumspectus & attendens, sentit per discretionem, & per bona opera movetur, & virtuosis actibus occupatur. 2. ad Timo. 4. *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple.* Igitur dico, quod vigiliæ circumspectionis, prudentiæ, diligentiæ & attentionis, sunt utiles & necessariæ multis generibus personarum, videlicet laborantibus sub onere tribulationum, ut merces gloriæ reportetur. Mar. 14. *Sustinete hic, & vigilate mecum.* Item speculantibus in arce contemplationum, ut hostium spiritualium insidiosa tentatio evitetur. Unde 1. Machab. 12. dicitur, quod *Jonathas timens adventum hostium, præcepit suis vigilare, & esse in armis.* Item necessariæ sunt istæ vigiliæ expectantibus scilicet largitorem consolationum, ne ab ipso per mortem in aliquo vitio præoccupentur. Matth. 24. *Vigilate itaque quia nescitis quando filius hominis venturus sit.* Itinerantibus scilicet per viam hujus vitæ, ad terminum cœlestium mansionum, ut nostra dieta somno peccati non impediatur. Eccl. 39. *Justus cor suum tradet ad vigilandum diluculo.* Item necessariæ sunt studentibus scilicet libro suarum conscientiarum & affectionum, ut docti & prudentes efficiantur. Psalm. 101. *Vigilavi & factus sum sicut passer solitarius in tecto*, id est, in cordis secreto. Item necessariæ sunt orantibus & pugnantibus in prælio tentationum, ne ab hostibus per vitia superentur. 1. Pet. 5. *Sobrii estote, quia adversarius vester diabolus circuit, quærens quem devoret, cui resistite, &c.* Item necessariæ sunt greges custodientibus, id est, prælatis & pastoribus, & possessoribus Prælationum, ne scilicet subditi sub eorum regimine damnentur, & à diabolo rapiantur. Luc. 12. *Si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.* Ideo Luc. 2. dicitur *quod pastores erant in regione vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Item necessariæ medicinam sumentibus, id est, pœnitentiam accipientibus, nec non læthargicis, id est, sopitis & negligentibus, ne scilicet opprimantur somno malarum delectationum, ut à tali somno criminum excitentur, ne morte perpetua suffocentur, quia sicut dicitur Eccl. 42. *Vigilia & sollicitudo aufert somnum.*

2 Multa sunt quæ solent facere, quod faciliter vigilemus, videlicet vacuitas ciborum, timor inimicorum, terror tormentorum, amor hospitum & sociorum, spes lucri & præmiorum, cura reddendæ rationis & administrandorum negotiorum, dolor etiam & infirmitas capitis, & aliorum membrorum. Sic vere hominem faciunt spiritualiter vigilem & attentum, vacuitas ciborum id est, temporalium tenuitas & paupertas, quia scilicet illa mens quæ circa temporalia non occupatur, melius vigilat in his, quæ pertinent ad salutem. Item timor inimicorum, id est, diaboli, carnis, & mundi, considerata insidiosa subtilitas. Item terror imminentium tormentorum, id est, mortis, judicii & inferni præmeditata adversitas. Item amor hospitum & sociorum, id est, gratia Dei & sanctorum societas, quam scilicet habet homo, qui est in statu gratiæ, & ideo propter gratam societatem debet melius vigilare, ipsosque per peccatum non debet dimittere, & ad somnum delectationum abire. Item spes præmiorum, i. gladiorum paradisi, desiderata fœlicitas, quæ scilicet promittitur vigilantibus. Item dolor corporis & membrorum, i. de peccatis contrita & dolens timiditas. Item cura negotiorum, i. reddendæ rationis ipsi judici Christo, attenta necessitas, & curæ regendæ vitæ injuncta sedulitas. Quia pro certo homo qui habet de necessitate facere negotium, & qui habet custodire magnum thesaurum, & qui habet pertransire magnum periculum non libenter dormit, imo vigilat diligenter. Sic homo qui habet facere negotium salutis, custodire thesaurum gratiæ & gloriæ, pertransire periculum hujus vitæ, debet vigilare spiritualiter, & non dormire. Jonas enim in periculo maris positus dormivit, & ideo submersus fuit. Jonæ 1 Bene ergo dicitur Marc. 14. *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Istæ enim sunt quæ excitant hominem de somno peccati, & quæ ipsum faciunt ad Deum vigilem & attentum. Quia proculdubio homo debet spiritualiter vigilare, ut inimicos & dæmones possit præcavere, ut socios Deum & angelum possit allociare, ut tormenta mortis & inferni possit prævidere. & ut præmia cœlestis gloriæ possit reportare, ut curam suæ salutis possit diligenter habere, & ut in die judicii rationem possit debiti reddere & monstrare. Ideo bene consulit Apostol. 1. & ad Thess. 5. *Non dormiamus sicut & cæteri; sed vigilemus & sobrii simus.* In vigilando homo potest habere plenum sensuum officium. Tunc enim homo sentit, ambulat, movetur, operatur, videt, audit gustat, odoratur, tangit, loquitur, intelligit, & veritatem de rebus imaginatur, quæ tamen omnia deficiunt in homine dormiente. Vigilans significat virum justum, de sua salute sollicitum & attentum; quia proculdubio talis habet ad plenum exercitium suorum sensuum spiritualium & virtutum, quia sc. nullus somnus peccati ipsum impedit aut retardat, & ideo talis movetur per sui status discussionem, ambulat per amorem & affectionem, sentit per discretionem, operatur per bonam operationem, videt per considerationem, audit per subjectionem, gustat per devotionem, odorat per spem & attentionem, tangit per beneficiorum collationem, intelligit per contemplationem, loquitur per confessionem, prædicationem, laudem, & gratiarum actionem. Ideo talem spiritualem vigiliam monet scriptura Apoc. 3. dicens cuilibet viro justo, *Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant.*

Est quædam species vigiliarum, quæ dicitur insomnietas, quæ 4
magis est infirmitas, quam dispositio naturalis, & est, quando vigiliæ in tantum excedunt, quod sensus ad somnum revocari non possunt. Fit autem talis insomnietas multis modis. Quandoque enim provenit ex caliditate & siccitate complexionis. Spiritus enim igneus semper petit exteriora, & sic animal non quiescit. Quandoque fit propter malam materiam lædentem cerebrum, sicut patet in phreneticis & infirmis, in quibus mali fumi de malis humorib. resoluti, cerebrum petunt, ipsumque inquietant atque pungunt, & dormire aliqualiter non permittunt. Quandoque provenit ex viscositate humiditatis in cerebro dominantis, ut patet in decrepitis. Quandoque ex dolore vel timore mentis, vel corporis patientis spiritum quiescere non sinentis. Quandoque ex superfluitate humoris indigesti in stomacho abundantis, & ex superfluitate ebrietatis & vini, acutum fumum ad nervos sensibiles mittentis, & eos claudi & oppilari non permittentis. Quandoque vero ex profunda meditatione cordis circa aliquid nimium attendentis, & spiritum ad exteriora trahentis, & quietem ipsius auferentis. His n. omnib. de causis incurrit homo vigiliarum excessum, & insomnietatem & perdit somni suavitatem, & ex hoc etiam incurrit virtutis debilitatem, sensus visus hebetudinem & obscuritatem, corporis siccitatem, & capitis gravitatem. Per istam passionem vigiliarum intellige illam nimiam & nimis vigilem sollicitudinem peccatorum, qui scilicet ultra debitum sunt attenti ad externa negotia pertractanda, & ad bona temporalia acquirenda, & ad mala consilia contra proximos machinanda, de quib. Job. 24. *Vigilantes ad prædam præparant panem liberis non agrum suum demetunt, &c.* Talem enim vigilantiam seu malitiam causant multa genera vitiorum, scilicet fervor & igneitas avaritiæ, quæ scilicet spiritum mentis trahit ad affectandum exteriora, ita quod quiescere nunquam possunt, sicut ad literam patet in avaris mercatoribus & divitibus qui nunquam à sollicitudine quiesc-

quiescunt. Eccl. 5. *Satietas divitis non sinit dormire eum.* Item malas vigilias causat fumositas iracundiæ. Quando enim homo phreneſi furoris & iracundiæ percutitur, fumi malorũ affectuũ cerebrum mentis lædunt, & præ ardore vindictæ ipsum quiescere non permittunt. Hier. 31. *Vigilavi ut evellerem.* Item tales malas vigilias causat humor & viscositas luxuriæ. Quandoque etiam dolor desperationis & tristitiæ. Quandoq; ebrietas prosperitatis & opulentiæ. Et quandoque meditatio mundanæ occupationis; & executio terrenæ sapientiæ. Ista enim sunt quæ hominem faciunt vigilem & attentum, & à somno devotionis & gratiæ alienum. Et propter hæc talis vigilia, i.e. talis vigil solicitudo & malitia solet siccitatem indevotionis efficere, visum discretionis hebetare, vires fortitudinis spiritualis & constantiæ debilitare & capitis, i.e. mentis gravedinem generare, & etiam per torporem & pigritiam aggravare, & finaliter per æternæ damnationis violentiam ad infernum inferius inclinare. Ideo de malo vigiliæ potest intelligi illud Job 21. *In diem perditionis servatur malus, & ad diem ultionis ducetur. Ipse ad sepulchra ducetur, & in congeries mortuorum vigilabit.*

Cap. XII.

De Exercitio.

1 EXercitium, est unum de conservantibus vitam humanam. Sive enim sit exercitium mentale, sicut est gaudium, amor, lætitia, tristitia, iracundia & similia, sive sit exercitium corporale, sicut ire, laborare, equitare, vigilare & similia, dum tamen sit moderatum, & non superfluum vel remissum, multum valet ad corporis & animæ sanitatem. Nam sicut tale exercitium (ut dixit Constantinus) calorem naturalem excitat, superfluitatem consumit, & membra indurat & consolidat; sic vere dico loquendo spiritualiter, quod exercitia bonorum actuum & virtutum, sive sint exercitia spiritualia, sicut est amor Dei & proximi, timor culpæ & pœnæ, gaudium spei & spiritualis lætitiæ, tristitia bonæ displicentiæ, iracundia zeli, severitatis & justitiæ: sive etiam sit exercitium corporale, sicut est gressus peregrinationis, labor manualium operationum, & eleemosynarum, & largitionum, multum proficiunt ad sanitatem animæ conservandam. Ista enim sunt quæ calorem charitatis habent accendere, superfluitatem carnalitatis habent consumere, soliditatem & duritiam fortitudinis & firmitatis habent inducere & efficere. Bonorum enim laborum exercitium & assuefactio membra consolidat, vitia annihilat & calorem charitatis excitat & augmentat. Ideo pulchre loquitur Fulgentius in quodam sermone, tractans illud Prov. 31. *Panem otiosa non comedit*, ubi dicit sic: *Honestus* (inquit) *labor est humanæ vitæ fida custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris lima, superfluitatis consumptio, vitiorum fuga, morborum mors, languorum medicina luctuum temporis, juventutis debitum, adolescentiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis adjutorium,* 2 *nutricis omnium malorum amula, & otii inimica. Ille nempe solus ab exercitio se extrahat & labore, qui fœlicitatis gaudio vult carere.* Exercitium debet fieri ante prandium, ut superfluitates lubrificatæ & resolutæ, per exercitium evacuentur, ne cibus superveniens corrumpatur. Sic vere antequam sumamus cibum Eucharistiæ, vel etiam cibum spiritualis doctrinæ, necesse est quod exercitium laboris & pœnitentiæ subeamus, quo scilicet superfluitatem vitiorum & dissolvamus, & consumamus, ut sic cibum istum in corruptionis loco non ponamus, sed ut sibi in conscientia loco mundissimum faciamus. Exercitium factum post cibum, si tamen temperatum fuerit, solet proficere, & motu suo cibum ad locum digestionis deprimente, calorem excita- 3 re, digestionis officium adjuvare. Sic vere postquam homo sumpsit cibum doctrinæ vel pœnitentiæ ipse se debet per bona opera exercitare, & in bonis laboribus occupare. Nam talis labor calorem charitatis excitat; & digestionem moralis conversionis perficit, & procurat. Et breviter, bonum exercitium sive sit in moralibus, sive in agilibus, sive scientialibus, est causa spiritualis animæ sanitatis, & causa tam corporalis quam mentalis fortitudinis, & virtutis. Unde Vegetius lib. 2. de re militari dicit. *Omnes artes & opera jugibus exercitiis convalescunt.* Quod si in minimis verum est, quanto magis in arduis & in magnis.

Caput XXIII.

De Quiete.

QUies, *est finis & consummatio motus & laboris*, quia scilicet 1
omnis motus ordinatur naturaliter ad quietem, quies enim est conservativa rei; quia nihil est durabile in istis inferioribus elementis, nisi aliquoties quiescat, unde poeta: Quod caret alterna requie, durabile non est. Per quietem enim mensuratam vires reputantur, membra lassa refocillantur, & interpellato labore virtutes corporis & animæ vigorantur. Per quietem possum intelligere statum contemplationis, & vitam religiosæ conversationis. Ibi enim mens ab exterioribus laboriosis negotiis ad interiora conscientiæ producitur, & ibi in pace & quiete solum Deum (qui est vera quies) meditatur, dicens ipsi Christo illud Aug. *Inquietum est cor meum, bone Jesu, donec quiescat in te.* Talis enim quies solet statum & esse gratiæ conservare, durabilitatem perseverantiæ generare, vires animæ reparare, & lassitudinem mentis, quæ in terrenis fatigata fuerat, confortare. Labor enim actionis exterioris, terminari debet ad quietem contemplationis interioris, quia pro certo nullus potest in statu gratiæ durare vel perseverare, qui quietem contemplationis aliquando non noverit frequentare, Prov. 3. *Quiesces, & suavis erit somnus tuus.* Aliquando quies est falsa, & non vera, & hoc apparet in infir- 2
mitatibus acutis, ubi homo continue est in febre: habet tamen aliquas horas falsæ quietis, quæ scilicet non est proprie quies; quia scilicet non cessat infirmus somniare & aliquid mentaliter cogitare. Sic vere in mundo est duplex quies mentis scilicet quædam quæ est vera, quando scilicet anima per fidem & charitatem, & per contemplationem etiam in Deo requiescit. Alia est quæ est falsa, quando scilicet anima in creatis quietem invenire credit, & quando aliqua delectabilia ibi sentit: ista enim non est quies vera, imo falsa, quia pro certo homo nunquam tantum divitiis vel delitiis delectatur, quin laboret amplius quam lætetur, & ubi magis videtur homo requiescere, solet mentis majores angustias plus sentire Esa. 57. *Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere valet.* Quies quando nimis excedit, so- 3
let multarum ægritudinum esse causa. Ista est enim malorum humorum generativa, caloris consopitiva, vitium corporis enervativa, corruptionis etiam inductiva. Aqua enim quiescens, & immota corrumpitur, & ferrum rubigine corroditur, quando minus debito usitatur. Sic procul dubio quando homo plus debito quiescit à labore bonorum operum, & in mundi delectabilibus ultra quam decet consolatur, ita quod nullis tribulationum impulsibus vel laboriosis actibus occupatur, multorum vitiorum corruptio in eo generatur. Tunc enim solet in eo humor carnalitatis generari, calor charitatis repescere, & virtus fortitudinis & constantiæ enervari. Tota enim mens diversis vitiis corrumpitur, & tota cordis integritas malarum affectionum rubigine denigratur. Ideo de illis, qui in prosperitate quiescunt, dicitur in Ps. 72. *In labore hominum non sunt, ideo tenuit eos superbia, operti sunt impietate & iniquitate sua*, unde Hie. 48. *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in fæcibus suis, &c.* Vide supra de somno, tam in bono quam in malo significato. Tria sunt mem- 4
bra in corpore, quæ nunquam habent quietem, & quæ à motu perpetuo non quiescunt, scilicet cerebrum, cor, & pulmo. Sic vere in corpore ecclesiæ tria sunt membra, id est, tria genera personarum, quæ à motu bonorum operum nunquam debent quiescere vel cessare, scilicet cerebrum, quod significat prælatos, qui cæteram membra regunt. Cor, quod significat bonos mundanos, qui in corporalibus totum corpus ecclesiæ vivificant & nutriunt. Pulmo, qui significat religiosos & clericos, qui scilicet docendo & orando ipsum cor, i.e. ipsos mundanos à calore concupiscentiæ, flatu spirituali refrigerant, & perfundunt. Prælati enim semper debent moveri, alios debite regendo. Activi semper debent moveri, opera pœnitentiæ & misericordiæ exercendo. Religiosi vero & clerici semper debent moveri studendo, prædicando, dicendo, orando, obediendo, & contemplando Ps. 97. *Moveatur mare & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in ea.* Vel dic, quod ista tria membra significant tres Theologicas virtutes. Cerebrum enim est fides, quæ inflat sensus veræ cognitionis. Pulmo est spes, quæ habet flabellum refrigerantis consolationis. Cor vero est charitas, quæ habet calorem amoris & dilectionis. Ista igitur in nobis semper debent exercere motus spirituales, & horrere quie-

tem, & delectationes temporales. Fides enim semper debet moveri ad verum, spes debet moveri ad summum, charitas vero deber moveri ad bonum. Fides enim credit veritatem. Spes semper anhelat ad cœli summam dignitatem: charitas vero amat Dei & proximi bonitatem. Et sic de tali triplici motu dicitur Prov. 30. Per tria movetur terra, i. anima vel conscientia, Luc. 21. *Virtutes cœlorum movebuntur.*

LIBER QUARTUS

De Infirmitatibus.

Cap. I.

1 QUoniam jam dictum est de homine, & de his quæ hominem constituunt, dicendum est aliquid de his, quæ hominem destruunt & destituunt, sc. de infirmitatibus, & non quidem de omnibus, sed solum de aliquibus, secundum quod ad mores hominum melius poterunt applicari. Sunt igitur tria, quæ solent lædere, sc. causa morbi, morbus, & accidens sequens morbum. Causa morbi est innaturalis dispositio, sicut est mala complexio, nimia repletio vel inanitio, virtutis defectio, qualitatum alteratio, & continuitatis dissolutio. Morbus est illa innaturalis dispositio, quæ sequitur ex præmissis, sicut est febris, apostema & similia. Accidens vero est res sequens, ad ipsam malitiã passionum, sicut sunt signa aliquarum infirmitatum, sicut est fitis in febribus, rubor & tumor in apostematibus, &c. & etiam sicut sunt quædã malæ dispositiones, quas morbi in corpore relinquunt, sicut sunt cicatrices in apostematibus, debilitas & attenuatio in febribus & similia. Procul dubio sic videntur esse tria, quæ ipsi animæ spiritualiter sunt nociva, sc. causæ morborum, i. vitiorum; ipsi morbi, i. ipsa vitia; accidentia, i. illa quæ vitia sunt sequentia. Causæ enim vitiorum sunt dispositio innaturalis & irrationalis ipsius voluntatis, quam quidem malam dispositionem efficit repletio divitiarum & deliciarum, inanitio virtutum & gratiarum, defectio virtutis & discretionis, alteratio qualitativæ conversationis, & dissolutio charitativæ continuitatis & dilectionis, nec non societativæ conjunctionis. Ista enim omnia sunt quædam præambula & causalia ad morbos & vitia universa. Morbi autem sunt ipsa vitia, ex causis præcedentibus introducta, sc. febris & calor avaritiæ, apostema & tumor superbiæ, & similia. Accidentia vero sunt illa, quæ ad prædicta sequuntur, sicut sunt reliquiæ morbi, & signa ipsa vitiorum, sicut est parcitas, quæ significat avaritiam, pompositas superbiam, detractio invidiam. Sicut etiam sunt illa, quæ post vitia remanent, sicut cicatrices infamiarum, & malæ dispositiones consuetudinum, & facilitates ad recidivationem culparum. Et breviter in omni vitio sunt ista tria, causa efficiens, culpa inficiens, & finalis dispositio deficiens. Allega sicut vis.

Caput II.

De Cephalea.

1 CEphalea est *infirmitas capitis*, dicta à cephale, quod est caput. Caput enim patitur multis modis, sicut etiam in Scriptura fit mentio Esa. 1. *Omne caput languidum, & omne cor mœrens*: accidit ergo capiti dolor, qui dicitur cephalea, qui quandoque provenit ab extrinseco, sc. ex percussione lædente, vel ex calido aere dissolvente, vel ex frigido constringente. Quandoque etiam accidit ab extrinseco, & tunc vel ex mala ipsius capitis vel cerebri dispositione, vel etiã ex stomachi evaporatione. Unum tamen est, quia quando iste dolor ab ipso capite est, tunc est continuus, quando vero est à corruptis humoribus est interpolatus. Per caput intelligatur capitaneus & prælatus, juxta illud Ps. 17. *Constituis me in caput gentium.* Iste igitur patitur dolorem vitiorum multis modis. Et hoc quandoque à causis exterioribus, quandoq; ab interioribus. Ab exterioribus enim quandoque percutitur, quandoq; dissolvitur, quandoque constringitur. Ipsum enim percutiunt adulatores, & precum vel munerum oblatores, vel etiã dæmones tentatores. Amos 9. *Percute cardinem, & movebuntur superliminaria.* Ipsum etiam dissolvit aer calidus, i. deliciæ carnales, quæ remolliunt & enervant. Ipsum vero constringit aer frigidus, i. divitiæ temporales, quæ mentem per parcitatem constringunt, & per indevotionem congelant, quia de divite potest dici illud Job. 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ, & superficies abyssi constringitur.* Ab interioribus quandoque ratione cerebri ubi sunt sensus, vel ratione stomachi, ubi est appetitus, hoc est dictum quandoq; in ejus cerebro, i. in ejus intellectu, est vitiũ ignorantiæ vel erroris, vel quando in ejus stomacho, i. in ejus appetitu & affectu est vitiũ avaritiæ, vel alicujus concupiscentiæ, vel ardoris. Ista enim sunt vitia interiora, sc. terror, & ignorantiæ in intellectu, ardor vero & concupiscentia in affectu. Ista tamen est diversitas, quia tale vitium cerebri, vitium erroris & ignorantiæ est & continuum. Vitium vero stomachi, sc. gula & luxuria, est interpolatum. Vel si vis dic, quod caput est intentio, quæ sc. est caput mentis, quæ potest lædi adulationibus, precib. & tentationib. exterioribus vel erroribus & malis affectionibus interioribus, Ps. 37. *Iniquitates supergressæ sunt caput meum.* Caput dolet aliquando ex corruptione vel superfluitate quatuor principalium humorum. Cognoscitur autẽ unde provenit dolor, quia si sanguis est in causa, dolor est à parte anteriori; si phlegma, dolor est à parte posteriori, si cholera dolor est à parte dextera, quia sicut dicit Galenus in lib. institutionum: Nosse oportet caput dividi in quatuor partes. Nam sanguis in fronte dominatur, cholera autem in dextera, Melancholia in sinistra, phlegma vero in occipitio dominatur. Multa sunt alia signa causarum doloris capitis, quæ propter prolixitatem omitto. Per caput, ut dictum est, intelligitur anima, seu mens, vel etiam intentio mentis nostræ, quæ procul dubio quatuor habet partes, i. quatuor statuum diversitates. Anterior enim pars est tempus juventutis, posterior vero senectutis, dextera vero est prosperitatis, sinistra vero status adversitatis. Item dico, quod sanguis qui inficit, significat carnalitatem & luxuriam. Phlegma vero quæ infrigidat, significat pigritiam, quæ sc. motum membrorum aggravat. Cholera vero quæ fervet, & quæ levis & ignea, significat avaritiã & superbiam. Melancholia vero, quæ terribilia somniat, significat timorem, desperationẽ & tristitiam. Ista est igitur veritas, quod caput mentis nostræ, secundum quatuor status nostros, à quatuor humoribus, i. à quatuor vitiis potest lædi. Ipsam enim in anteriore parte, i. in juventute lædit sanguis, i. carnalitas & luxuria. Jud. 14. *Inverunt cadaver sine capite volutatum in sanguine*, 2. Reg. 1. *Sanguis tuus super caput tuum erit.* Ipsam enim lædit in posteriori parte senectutis, phlegma, i. tepiditas & desidia. Esai. 1. *Omne caput languidum, & omne cor mœrens.* Item ipsam lædit in dextra, i. in statu prosperitatis, cholera, i. fervor avaritiæ, & levitas superbiæ, ut de hoc exponatur illud Ps. 109. *De torrente* (supple prosperitatis) *in via bibet, propterea exaltabit caput.* Item ipsam in sinistra adversitatis lædit melancholia timoris, desperationis & tristitiæ, Psal. 7. *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Vel dic, quod caput est prælatus, qui in prædictis suis statibus potest pati vitia supradicta. Caput patitur quantam infirmitatem, quæ hemicrania nuncupatur, qui dolor est gravissimus secund. Constant. & fit de fumo cholerico & calido, cum ventositate puncturam, ardurã & tinnitum inducente. Sentit enim homo malleationem & percussionẽ & tinnitum in capite, & non potest pati somnum, nec vocẽ, nec lucẽ, neq; splendorem. Talis passio videtur esse iracundia, quæ sc. ex cholerica complexione nascitur, & ex ventositate superbiæ generatur. Ista enim in capite mentis generat ardurã, i. vindictæ appetitum, puncturam, id doloris aculeum, malleationem, i. perpessæ injuriæ vel displicentiæ memoriam & tinnitum, quia scil. memoriam injuriarum ipsum semper malleat & ad vindictam excitat atq; vocat, Prov. 19. *Malleis percutientes stultorum corpori-bus.* Talis igitur infirmus somnum consolationis non recipit, vocẽ applausus effugit, & vocem prosperitatis non diligit, quia procul dubio nihil sibi prosperum invenit, qui iræ & impatientiæ stimulis exardescit. Ideo bene dicitur Prov. 27. *Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior.* Vel dic, quod ista infirmitas est invidia, quæ sc. ex superbia nascitur, & à qua cor ardescit & stimulatur in tantum, quo vocem alterius audire, & lucem prosperitatis alterius videre, nec splendorem alienæ gloriæ respicere dignatur, Joan. 3. *Qui male agit, odit lucem.*

4 Caput quandoque patitur tineam seu squamam, & potissime in pueris. Quæ est infirmitas phlegmatica, superficiem operiens capitis, & more tineæ ipsam inficiens & corrodens. Ista autem passio immoderatum pruritum inducit, & nisi caute sanetur, semper cicatrices post se deserit, & relinquit. Contingit autem hæc infirmitas pueris propter cutis raritatem & mollitiem, propter sanguinis abundantiam, & propter amplioris cibi affluentiam. Summum tamen remedium est lactantibus secundum Constantinum, ut à parte posteriori sanguis inter aures extrahatur, & ipso calido caput inungatur. Poros enim sua caliditate sua aperit, & sua subtilitate subintrat,

intrat,& ſubintrando materiam dividit & conſumit. Cibus etiam ſecund. Conſtant. debet ſubtrahi, ut ſubtracta materia poſſit curari. Puer, eſt quilibet homo carnalis & ſimplex, qui more pueri eſt imbecillis, impotens, & ignarus. Paſſio autem iſta luxuriam ſignificat, quia pro certo pruritum malorum deſideriorum & complacentiarum generat. Cutem converſationis ulcerat, ſaniem malorum exemplorum diſtillat, mentem etiam corrodit & lacerat, & dato quod per pœnitentiam ſanetur, ſemper tamen cicatricem alicujus notæ & infamiæ poſt ſe cauſat, quia ſi homo quis luxurioſus fuerit, & maxime religioſus, clericus, vel prælatus, vel etiam mulier & hujuſmodi, vix aut nunquam eſt, quin cicatricem priſtinæ infamiæ perpetuo ſecum gerat. Eſa. 14. *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*, & procul dubio triplex poteſt eſſe cauſa iſtius vitii inductiva. Prima eſt cutis raritas, i. debilitas fortitudinis & conſtantiæ. Abundantia ſanguinis, i. carnalitas delitiarum & intemperantiæ. Multitudo etiam cibi, i. abundantia divitiarum & terrenæ opulentiæ, Ezech. 16. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas, & abundantia, & otium*, eſt igitur talibus pueris, i. talibus imperfectis ſicibus terrenorum bonorum eiſdem ſubtrahatur, & ſanguis delitiarum ab eis extrahatur, & ſic hujuſmodi corruptio & luxuriæ infectio conſumatur. Vel dic, quod ſanguis eſt peccatum, quod per confeſſionem debet extrahi, & quod caput intentionis per memoriam debet inungi, & ſic infectio luxuriæ conſumi poterit, & ſanari. Vel dic, quod caput puerile eſt prælatus puerilis, qui tineam luxuriæ patitur ex dictis cauſis, ſcil. ex ſua debili imperfectione, & delitiarum affluentia, & divitiarum opulentia, &c. ſicut ſupra. Et ſicut videmus, quod tinea ſeu ſcabies à pueritia eſt ſananda, quia ſi antiquari permittatur, vix amplius ſanatur; ſic verè luxuria niſi à juventute eradatur ab homine, vix poteſt amplius extirpari. Si enim per malas conſuetudines fuerit antiquata, vix poteſt amplius extirpari.

5 Eccl. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigatur tranſgrediens uſque in finem.* Patitur caput quandoque quandam eruginoſam ſquamoſitatem, quandoq; capillorum fluxum, & nuditatem, quandoq; pediculorum, lendium & furionum immenſitatem. Sic vere homo prælatus, vel anima quandoq; patitur ſquamoſitatem malæ converſationis, quando ſcil. ſquamæ malorum exemplorum inde fluunt & cadunt. Item fluxum capillorum, i.e. defectum virtutis & perfectionis, vermes etiam iræ, invidiæ & triſtitiæ, & deſperationis. Vel dic, quod caput eſt prælatus, circa quem generantur & aggregantur multi vermes, i. e. multi homines peccatores, quidam faciunt pruritum adulationis, quidam vero corroſionem detractionis & accuſationis. Verumtamen ſic video, quod tales vermes non ſunt in capite nudo, & capillis vacuo, & ſic ſignum eſt, quod iſti vermes magis capillos, quam caput ſequuntur; ſic vere adulatores & detractores non ſequuntur nec amant caput, i. e. capitaneos & prælatos propter ſe, ſed ſolum capillos divitiarum, quibus abundant. Et iſtud patet, quia ſi homo vellus divitiarum perdiderit, pro certo tales vermes, ſc. adulatores, detractores, & malos famulos & amicos, circa ſe amplius non habebit, Eccl. 13. *Si habuerit, convivet tecum, ſi nihil habuerit, derelinquet te.*

6 Ex vitio cerebri & capitis, reſoluti mali fumi, quandoque capillos inficiunt, ex quibus vel corroduntur, vel defluunt, vel caneſcunt. Caput eſt prælatus, capilli ſibi adhærentes ſunt ſubditi vel clerici, quia pro certo ex fumis, i. ex malis exemplis capitum, i. prælatorum inficiuntur capilli, i. grex omnium ſubditorum, & ſic fit, quod vel invidiæ furfuribus corroduntur, aut per canitiem inanem gloriæ dealbantur, aut per luxuriam defluunt & laxantur.

7 Caput quandoque patitur catarrhum, qui nihil aliud eſt, quam fluxus immoderatus humorum, qui quandoq; fit à calore diſſolvente, quandoq; fit à frigiditate cerebri comprimente, & partes liquidas exprimente, quandoque ex liquiditate humorum exterius defluente, & quandoque ex debilitate virtutis humores continere non valente. Sic vere à capite, i. à mente noſtra provenit quandoque fluxus humorum, i. fluxus malarum cogitationum & affectionum, & hoc quando per proſperitatem æſtuamus & diſſolvimur, quando etiam per frigus adverſitatis formidamus & conſtringimur, quando inſuper humor affectionis eſt male compoſitus & digeſtus, & ad vitia fluxibilis, & quando nihilominus virtus contentiva, ſcil. virtus temperantiæ & fortitudinis, eſt impotens atque debilis. Quia pro certo ex proſperitate per amorem male diſſolvente, & adverſitate per timorem male exprimente & comprimente, & fluxibili diſpoſitione ipſius voluntatis, nec non ex debilitate continentiæ & conſtantiæ, & firmitatis, fluxus vitiorum & malorum affectuum gignitur, nulloque virtutis obſtaculo prohibetur. Et hoc eſt, quod dicitur Ezech. 21. *Tabeſcit omne cor* (ſupple per malum timorem) *diſſolventur univerſæ manus* (ſupple per malum amorem) *infirmabitur omnis Spiritus* (ecce virtutis debilitas) *& per cuncta genua fluent aquæ*: ecce affectuum & vitiorum inconſtantia, & labilitas. Ma- 8
giſter ponit hic remedia & contra infirmitates capitis & contra catarrhum. Sed quia valde eſſet longum iſta medicinæ remedia moralizare, & ad mores applicare, ideo in iſto cap. & in aliis pro majori parte omitto gratia brevitatis. Unum tamen dicit Conſtant. quod quamdiu catarrhus eſt vehementia fluxus, nullum eſt fomentum adhibendum, vel epithema apponendum, tunc enim major diſſolutio fieret, & potius officeret quam juvaret. Sic vere loquendo moraliter, quando videmus, quod aliquis eſt in ipſa vehementia fluxus ſui, i. in ipſo actu & opere vitioſo, & in ipſa effrenitate voluntatis, ſive ſit circa iracundiam, & circa luxuriam, vel etiam circa vanam gloriam, vel ſimilia, non ſunt tunc temporis remedia adhibenda, nec etiam correctionis vel redargutionis in ipſo mentis furore ſunt verba ſeu verbera apponenda. Talia enim quæ in ipſo actu furoris menti offeruntur, ipſam mentem ad deterius inflammant, & ideo neceſſe eſt, ut ille furor aliquantulum recedere permittatur, quod uſque ad tempus diſſimuletur, & habita opportunitate melius caſtigetur. Iſtud potiſſime locum habet in iracundis & luxurioſis, de quibus dicitur Eccl. 8. *Non incendas carbones peccatorum, arguens eos.* Sic etiam ipſe Deus in ſuis correctionibus facit, qui ſc. peccatorem aliquando furori ſuæ malæ voluntatis permittit, fluxumque vitiorum non impedit aut divertit, finaliter vero cum homo ſe cognoſcere cœperit, ipſum melius corrigit, & convertit. Unde iple eſt, qui loquitur peccatori & de peccatore. Eſa. 57. *Abſcondi faciem meam, & indignatus ſum, abiit vagus in via cordis ſui, vias ejus vidi & dimiſi eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi.*

Caput III.

De Phreneſi.

PHreneſis ſeu furor, eſt illa infirmitas, de qua fit mentio 1
Deut. 28. *Percutiat te Deus furore, &c.* Eſt igitur phreneſis calidum apoſtema, ſecundum Conſtant. in quibuſdam cerebri pelliculis generatum, & à phrenibus, i. pellibus cerebrum obvolventibus phreneſis nuncupatum. Cholera enim rubea proprio calore & febrili levigata, furioſa efficitur, & ſic per venas, nervos & arterias ſuperius ad cerebrum rapitur, ibique in apoſtema colligitur, & exinde paſſio quæ dicitur phreneſis generatur. Fit autem ex calido humore in complexione calida, & tempore æſtivo & calido, ſequuntur accidentia, ſcil. alienatio mentis, ſiccitas oris, ſitis nimia, & dolor & anguſtia totius corporis, defectus ſpirituum, & ſyncopis cordis. Per iſtam paſſionem intelligo iracundiam & furorem, in qua proculdubio mens à recto judicio alienatur, & rationis judicium abſorbetur. Et ideo iſta dicitur apoſtema cerebri, quia pro certo quando cholera, i. iracundia ad cerebrum mentis rapitur, neceſſe eſt, quod ibi apoſtema ſuperbiæ generetur. Quod utique in perſonis fervent ibus & calidis, & ad mala opera ardentibus & acutis, nec non tempore æſtivæ proſperitatis magis accidit, ubi ſcil. magis vivit cholera præcipitis & fervidæ voluntatis. Talibus ergo contingunt plura mala accidentia, videlicet ſitis, i. ardor & appetitus vindictæ; ſiccitas, i. indevotio & impietas; linguæ nigredo & aſperitas, i. verborum injurioſa & infamis effrenitas; dolor etiam & anguſtia, ſc. de bono aliorum, & ſyncopis ſeu defectus cordis & ſpirituum, i. e. defectus charitatis & affectuum bonorum. Bene ergo dicit ſapiens Eccl. 27. *Ira & furor utraque execrabilia.* Phreneticus cognoſcitur per hæc ſigna. Habet enim 2
mentis inſaniam, vigiliarum inſtantiam, oculorum mobilitatem, & extenſionem diſſolutam. Item in ipſo eſt capitis commotio, manuum projectio, dentium frendor & colliſio, ſemper à lecto vult ſurgere, nunc ſolet plangere, nunc cantare, ſe cuſtodientem & medicantem libenter ſolet lædere, & mordere: raro ſolet ſilere, ſed quaſi continue alte clamare. Iſti ergo periculoſiſſime ægrotant, & tamen ignorant ſe aliqualiter ægrotare. Phreneticus eſt peccator, & maximè ſuperbus, qui in cerebro ſenſus ſui, apoſtemate & tumore ſuperbiæ eſt repletus. Tales enim ſolent mentem, i. rationis uſum perdere, & contra rationem plurima cogitare. Solent & per malas ſollicitudines vigilare, per iracundiam inſanire, & per excellentiam pompoſitatis oculos extendere, & per diverſa deſideria cupiditatis

ipsos ad mundi delectabilia circumferre faciliter, & movere. Eccl. 28. *Oculi ejus septemplices sunt.* Isti etiam caput intentionis solent movere per inconstantiam manus suas, i. opera solent undique projicere & dilatare per jactantiam dentes etiam quandoq; solent frendere & collidere, per crudelitatem in pauperes & iracundiam. Psal. 34. *Frenduerunt super me dentibus suis.* Item isti de lecto, i. de quiete & pace solent non curare, & nunc per inanè spem & lætitiam solent canere, nunc per desperationem & tristitiam solent plorare. Prov. 14. *Risus dolori miscebitur.* Custodientes se, i. prælates, medicantes se, i. prædicatores & correctores solent detrahendo mordere, & de eorum correctionibus complacentiam non habere. Prov. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Semper volunt loqui & raro silere, & cum sint in mortis æternæ periculo, ipsi tamen dolorem infirmitatis culpæ suæ non videntur per contritionem sentire; quinimo quod est deterius, non advertunt se spiritualiter infirmari, nec sibi mortis æternæ peticulum imminere. Et ideo tali peccatori vitia sua ignoranti & pericula nescienti, dicitur Apoc. 3. *Dicis, quia dives sum, nullius egeo, & nescis, quia tu es miserabilis & pauper,* 3 *cæcus & nudus.* Phrenetico sunt remedia celeriter adhibenda, alioquin cito perit. Primo ergo debet caput infirmi abradi, & cum tepido aceto ablui, & pulmone pecorino caput sæpius cataplasmari, vena frontis sanguine minui, in loco obscuro debet constitui, & ne fugiat aut surgat, debet ligari fortiter, vel teneri. Vanæ picturæ sibi non ostendi, silentium astantibus debet indici, & suis verbis fatuis non debet aliqualiter respondeti, unguentis & fomentis debet somnus provocari, cum medicina debita debet cholera extingui, panis & aqua solum pro dieta debet dari. Si vero his remediis adhibitis, adhuc per tres dies insania cum insomneitate perseveret, nequaquam potest amplius spes haberi. Phreneticus (ut dictum est) est peccator ex toto vitiis deditus, à mente & rationis usu alienus; sine rationis obstaculo effrenatus, & bestialiter ad vitia cuncta pronus. Cautus ergo medicus & prælatus istos callos, i. occasiones & excusationes, & tegmina vitiorum debet abradere, sanguinem peccati debet per confessionem minuere, pulmonem peccatoris nostri Christi, i. e. memoriam suæ passionis debet adhibere, & aceto, supple, quod Christus in cruce potavit, debet ipsos abluere & potare. Ista enim sunt summa remedia peccatori per prælatum & prædicatorem adhibenda, scil. confessio, occasionum & excusationum amotio, & mortis Christi memoria & recordatio, Thren. 3. *Memor esto paupertatis meæ, absynthii & fellis.* Item talis debet in obscuro, i. in secreto & solitudine religari, & à publicis negotiis & spectaculis segregari, & in tenebris contribulatæ conscientiæ vel claustri & religionis, vinculis Dei mandatorum, & regularium statutorũ debet tenaciter alligati, Matt. 22. *Ligatis pedibus & manibus projicite eum in tenebras.* Picturæq; & Imagines, i. mulierum pulchritudines, & bonorum mundialium complacentiæ, ab aspectu suo debent excludi. Vel etiam ad litteram, si casus hoc requirat, ne fugiat, in obscuro carcere debet ligari, projici & intrudi. Silentium illis, qui sunt juxta eum, i. illis qui rogant pro ipso, debet indici, suisque verbis vel deprecatoriis vel desperatoriis non debet responderi, sed potius omnia maledicta & convitia quæ dicit, debent à prælato sub dissimulatione transiri, & æquanimiter sustineri, quia pro certo quando aliquis est in desperatione & furore, non est ei respondendum, sed potius de verbis ipsius non curandum, Proverb. 26. *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam.* Iste igitur unguentis, i. verbis dulcibus & consolationibus debet inungi & fomentari. Somnus autem, i. quies mentis & affectionis debet induci & procurari. Cholera, i. furor cupiditatũ debet extingui, & panis & aqua, i. arctitudo vitæ debet injungi, quia sicut dicitur Eccl. 29. *Initium vitæ hominũ panis & aqua, & vestimentum.* Quid ultra? Procul dubio dico, quod post remedia adhibita, & postquã prælatus & prædicator talibus correctionibus & consolationibus, cautelis & inductionibus talem phreneticum peccatorem sanare voluit, si ipse adhuc remanet incorrectus, nulla est de salute sua amplius spes habenda, imo sicut medicus desperans solet infirmum dimittere, sic & istum sicut Ethnicum debet prælatus fugere, & in manu Dei relinquere, qui solus potest remedium adhibere, Hier. 30. *Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.* Phreneticus quandoque ligatur, qui in vinculis ali-
4 quoties gloriatur, & in eorum sonitu delectatur. Sic vere peccator ligatur à diabolo, vinculis malarum complacentiarum, consuetudinum & vitiorum, qui tamen ex hoc non videtur tristari, imo solet in ipsis vinculis & vitiis aliquoties gloriari, & in sonitu suæ propriæ infamiæ delectari, imo etiam quandoq; facit per jactantiam, quod ista vincula vitiorum audiuntur, & quod aliis, qui ipsa ignoraverant, revelantur, ita quod in tali sonitu propriæ infamiæ gloriantur. Psal. 51. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? &c.*

Caput IV.

De Amentia.

1 AMentia dicitur ab à, quod est sine, & mens, quasi sine mente. Est enim *idem quod mania*, quæ secund. Constantinum est infectio anterioris cellulæ cerebri, cum privatione imaginationis, sicut melancholia est infectio mediæ cellulæ, cum privatione rationis, ut dicit Platearius. Horum ergo remedium est, quod ligentur, ut à propria & aliena cessent læsione. Et sunt tales super omnia consolandi, & sollicitudinibus & timoribus amovendi, instrumentis musicis lætificandi, & mediocriter exercendi, & tandem si purgationes & electuaria non sufficiunt, arte chirurgica sunt curandi. Sic verè sæpe fit, quod cerebrum, i. mens & sensus hominis per amotem delectabiliũ hujus mundi taliter inficitur, quod omnis spiritualis imaginatio & meditatio perditur, ita quod de spiritualibus & æternalibus nihil penitus cogitatur. Tales igitur vinculis statutorum à prælatis debent ligari, melodiis dulcium verborum mulceri, & lætificati. A sollicitudinibus sæculi per prædicationem debent revocari. In bonis operibus & laboribus debent exercitari, & si sit necesse, chirurgia, i. correctione aspera debent truncari & curari Quæ omnia bene figurantur in Saul, qui aliquoties per arreptionem dæmonis alienabatur à mente, & tamen per cantum citharæ David reducebatur ad mentem. 1. Reg. 16. Quia pro certo sæpe fit, quod dum David, i. prædicator, vel prælatus cum cithara prædicationis, vel dulcis monitionis, vel consolationis modulatur, mens per peccatum devia, & à dæmone possessa, ad sanitatem gratiæ revocatur, & virtus imaginativa, & cælestium contemplativa, nec non infernalium meditativa, ad sanitatem debitam reparatur. Eccl. 40. *Tibia & psalterium suavem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis.* Stupor est quædam passio 2 animæ, quæ nihil aliud est, quam quædam cæcitas seu insensibilitas mentis, quæ est quando apertis oculis homo nihil videt, quando propter defectum spirituum, anima non judicat de sensibiliter apprehensis, sicut fuerunt Sodomitæ in foribus Loth: quæ aliquando contingit, ex perturbatione rationis non advertentis. Aliquando ex superfluitate humoris vias spirituum oppilantis, sicut in ebriosis. Aliquando ex constrictione frigoris nervos sensibiles comprimentis. Et dicitur stupor, à similitudine stuporis corporalis, quia nihil aliud est, quam obdormitio vel insensibilitas alicujus membri. Talis infirmitas videtur inesse sapientibus hujus mundi. Ipsi enim cæcitatem spiritualem patiuntur, quia sc, in bonis spiritualibus cæci esse comperiuntur. Matth. 15. *Cæci sunt, & duces cæcorum.* Dato enim, quod oculos intellectus habeant apertos, limpidos & claros, quantum ad mundi negotia, nihil tamen vident, imo cæci sunt, quantum ad illa, quæ animæ sunt utilia, Act. 9. *Apertisque oculis nihil videbat.* Et hoc procul dubio contingit, quando ratio ipsorum per malitiam perturbatur, Sap. 2 *Excæcavit eos malitia eorum.* Quando scil. via spiritus eorum, i. ipsa affectio per abundantiam humorum, i. per bonorum terrenorum opulentiam oppilatur & cumulatur. Figura est de Tob. 2. cujus oculi ex stercore hirundinum sunt cæcati. Et quando nervus, i. sensus & compassio indevotionis frigore congelatur, & ne per pietatem ad pauperes se extendat, per avaritiam constringitur & arctatur. Quia pro certo stupor mentis, i. inadvertentia rationis, ita excæcat corda sicut stupor corporis, i. avaritia stupefacit & obdormit manus & membra, impediens, scil. ne se extendant ad pietatis opera. Et sic de talibus breviter potest dici illud Job. 12. *Quod Deus adducit consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem.* Advertè tamen, quod stupor ut communiter accipitur pro illa mentis insensibilate & inadvertentia, quam incurrit homo, cum præ nimia admiratione pavescit, quæ de se non est vitium, neque virtus, sed sic non accipitur infirmitas supradicta. Stu- 3 por prout supra accepimus, est quædam falsa somniculositas, quæ est dispositio ad gravissimas passiones, & maxime ad lethargum, quod est apostema in posteriori cellula capitis generatum, & à lethe (quod est oblivio) dicitur, pro eo, quod oblivionem inducit. Sic vere stupor & insensibilitas pigritiæ, somnusque & somniculositas negligentiæ, ad magna pec-

cata,

cata, & ad malignas animæ passiones disponunt, & maxime ad lethargum, i. ad oblivionem Dei, quam faciliter introducunt, sicut patuit in David 2. Reg. 11. qui ex otio cecidit in adulterium & homicidium, & per consequens in divini timoris oblivione, & fastidium, Hier 2. *Populus autem meus oblitus est mei, diebus innumeris.* Adde si vis istum §. præcedentis §. & dic contra mundi sapientes, quod cæcitas & insensibilitas suæ mentis, facit eos
4 Dei obliviscí, Ps. 105. *Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit mirabilia in Ægypto.* Lethargus est quædam infirmitas, quæ somnũ & oblivionem inducit, & fit, quando phlegma ex calore febrili sursum ad cerebrũ rapitur, & in posteriori cellula in aposthema congregatur, & sic superfluo humore cerebrum occupante, ille falsus somnus, qui lethargus dicitur, generatur. Talis autem infirmus vix vocatus respondet, & si respondet, loquitur aliena, supinus jacet, & si ad horam super latus vertitur, proprio impetu iterum supinatur. Talis autem, ut communiter, valde frigidus in extremitatibus invenitur. Medicus autem debet talem in loco lucido constituere, loquentium & disputantium garrulitas debet adesse. Per pilos barbæ & capitis debet trahi, fumo fœtido debet fumigari, utpote fumo cornu capræ combusti, & aqua frigida debet sæpius irrigari, clyster pro evacuatione debet apponi. Caput ejus debet abradi, & super omnia debet sternutatio provocari. Per istum lethargum potest intolligi malus dives, cujus cerebrum, i. sensum & mentem humorum, i. bonorum terrenorum per malas affectiones superfluitas occupat, ibique mediante ardore febrili, i. fervore avaritiæ, se collocat atque fundat, & somnuum negligentiæ, nec non Dei oblivionem generat, ita de vitiis suis interrogatus, respondere per confessionem non curat, imo in lecto peccatorum suorum se supinat, in quantum scil. ipsis peccatis dorsum oblivionis vertit, & quasi subtus & retro seipsum ponit, & calcat. Et si per medicum prædicatorem à tali mala dispositione quandoq; vertitur, statim per recidivationem ad peccatorum suorum oblivionem iterum supinatur. Isa. 38. *Projecisti per tergum tuum omnia peccata tua.* Alio etiam modo supinus dicitur, in quantum terram, i. terream suam conditionem & mortem, retro post dorsum oblivionis suæ, ponere comprobatur, Eccl. 21. Displicebit ei, & projiciet post tergum suum. Medicus igitur, i. prædicator, confessor vel prælatus debet tales prout potest, in luce veritatis ponere, disputationes & verba bonarum exhortationum dicere, & ab aliis dici facere, capillos qui sibi adjacent, i. vitia quæ sibi adhærent, debet per reprehensionem trahere, atque pungere, fumum etiam fœtentem, i. memoriam suorum fœtentium vitiorum, vel combustionem cornuum caprinorum, i. damnationem hominum peccatorum debet ipsius naribus applicare, & ipsius memoriæ præsentare. Aqua etiam dulcis consolationis ipsum debet multoties irrigare, spem veniæ promittendo, & sic sternutationem contritionis, evacuationem confessionis, nec non capitis abtasionem, i. amotionem velaminis omnis malæ excusationis poterit provocare, & sic istum peccatorem lethargicum à somno vitiorum poterit excitare, dicens illud Apostoli ad Ephes. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te*
5 *Christus.* Sicut dicit Constant. si de phrenetico fiat Lethargicus pessimũ est: si vero lethargia in phrenesim convertatur, bonum. Somniculosus lethargicus significat illos, qui occultè sunt mali, sicut sunt hypocritæ & proditores, qui exterius videntur simplices & dormientes, & quasi nihil mali scientes, intus tamen sunt pessimis infirmitatibus & vitiis abundantes. Phrenetici vero publicos peccatores designant, qui infirmitatem vitiorum suorum omnibus manifestant. Igitur quod de phrenetico fiat lethargicus, i. e. quod de publico & notorio peccatore fiat peccator occultus, hypocriticus & velatus, pessimum est, quia scil. sub velamine hypocrisis magis nocent vitia, eo scil. quod tunc virtutes esse creduntur. Econtra autem si de lethargico fiat phreneticus, i. si de peccatore occulto fiat manifestus, melius est; non enim tantum nocet aliis, dum præcavetur, sibi etiam magis proficit, dum ejus vitia manifesta & cognita facilius corriguntur.
6 Allega si potes. Vertigo est infirmitas capitis, quæ nihil aliud est secund. Constant. quam corruptela spiritus visibilis, quia scil. fit, quod omnia videntur volventia & tenebrosa. Quod fit ex aliquo ventoso humore, se spiritui visibili immiscente, & motum & vertiginem in imaginativis spritibus inducente. Procul dubio talem infirmitatem videntur habere multi falsi judicatores & opinatrices, in quibus scil. visus recti judicii sic turbatur, quod omnes alios præter se, volventes & inconstantes, tenebrosos & vitiosos opinantur. Se enim solos stare existimant; alios vero vagos & volubiles esse putant. Istud enim facit ventositas suæ superbæ præsumptionis, quæ scilicet movet & decipit visum suæ discretionis & cognitionis, de quo dicitur Esa. 19. *Dominus miscuit spiritum vertiginis in medio ejus: & errare fecerunt Aegyptum.* Et dic, quod iste motus non est in rebus, imo est in ipso cerebro ipsius patientis, ad denotandum, quod illos motus vitiorum, quos quis habet in se, alios similiter credit habere, quia sicut dicit Tullius, *in quo quis insanit, in eodem alios insanire credit.*

Vigilia, insomnietas, &c. Vide supra titulo de vigilia, ubi de insomnietate, i. de vigilia innaturali, multa videbis.

Caput V.

De Morbo caduco.

Caducus morbus est ille, *quo patiens cadere compellitur, epilepsia* 1
quandoque, apoplexia, seu etiam sacra passio nominatur. Dicitur enim ista passio, (ut dicitur in passionario) hieractonon, i. sacra passio, eo quod sacras corporis occupet partes, scil. caput & sensus. Dicitur Herculis passio, eo quod infirmitas est fortissima. Dicitur etiam epilepsia, ab epi, quod est supra, & lepsis, quod est læsio sive captio. Fit autem iste morbus per raptum humorum ad cerebrum, & suorum ventriculorum occupationem, ex quibus anima in regimine corporis impeditur, & sensus & motus intercipitur, quousque natura ab illo humore exopilaverit viam suam. Ista igitur passio hominem subito facit cadere, caput facit tremere, & os & faciem cũ stridore dentium & spumatione turpiter obtorquere. Per istam infirmitatem intelligo peccatum superbiæ, quæ scil. sacra passio dicitur, quia scil. sacros viros aliquoties occupavit. Passio Herculea, quia de viris etiam sanctissimis, constantissimis & fortissimis triumphavit. Epilepsia, i. superiorum læsio, quia scil. multos superiores & potentes prostravit: imò etiam ipsos superiores Angelos de cœlo, ad istum caliginosum aerem, inclinavit. Eccl. 10. *Sedes ducum superborum destruxit Dominus.* Fit enim iste morbus superbiæ quando aliqui humores, i. aliquæ vanæ affectiones, cogitationes & imaginationes ad cerebrum, i. ad considerationem rapiuntur: utpote quando homo nobilitatem generis, fortitudinem corporis, opulentiam divitiarum, & etiam abundantiam virtutum & gratiarum, aliquoties meditatur. Quando enim talis vana cogitatio, cerebrum considerationis occupat, tunc Epilepsiam superbiæ ibi causat, animamque à suis spiritualibus actionibus impedit, & sensum discretionis, morumque bonæ operationis homini tollit, & à statu gratiæ & prosperitatis, descendere ipsam facit. Psal. 88. *Tu humiliasti sicut vulneratum superbum.* Et sic introducit in homine peccatore tremorem desperationis, stridorem iræ & turbationis: spumam malorum verborum & detractionis, & obtorsionem vultus, id est, turpitudinem malæ conversationis. Unde breviter superbia est ille morbus, de quo dicitur Marc. 9. *Quod quoties apprehendat illum infirmum, allidebat eum, & spumabat, & stridebat dentibus & arescebat.* Epilepticorum tres sunt species, sc. epilepsia, analepsia, 2
catalepsia. Sed de istarum diversitatibus parum ad præsens curo. Unum tamen advertendum, quod quidam istorum præsentiunt casum suum, & quandoque per constrictionem extremitatum casum devitant secundum Galenum; sentiunt enim quasi motum formicarum, vel quasi motum auræ superius ascendentis. Alii in nullo præsentiunt casum, sed continua capitis gravedine laborant. Teste enim Galeno, isti febrem sæpe patiuntur, quia sine calore nunquam sursum materia raperetur. Sic vere inter caducos peccatores, quidam sunt, qui casum futuri peccati præsentiunt, in quantum scilicet raptum materiæ, id est, occasionem & tentationem peccati præcogitant & cognoscunt: & hi quandoque remedium apponunt, seque per continentiam & temperantiam taliter constringunt, quod casum vitiorum evadunt, dicentes illud Psalm. 118. *Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in testimonia tua.* Alii vero istum casum non præcogitant nec recognoscunt, nec ad præsentia signa peccati attendunt, nec scilicet ad raptum seu motum materiæ, id est, tentationis vel inflammatæ affectionis, cautelam aut remedium apponunt; & ideo enormiter in vitia multa cadunt, gravedinemque capitis, id est, obstinationem mentis continuè secum gerunt, & febre malæ concupiscentiæ faciliter incalescunt. Psalm. 38. *Concaluit cor meum intra me.* Bene ergo docetur Eccl. 1. ubi dicitur: *Attende, ne forte cadas.* Epilepticis est 3
utile, frequentiam hominum devitare, quia scilicet ibi solet

ipsos infirmitas aggredi, vel nocere. Sicut etiam dicit Platearius, istos curat tres guttas sanguinis de medio scapularum scarificando extrahere, & cum uno ovo corvi in fine accessionis pastū sumere. Proficit etiam eis pæonia vel potata vel portata: coagulum leporis bibitum, hepar asini assatum, sicut dicit idem. Caducus significat infirmum, qui scil. cadit faciliter in peccatum, ad cujus tutelam possunt esse multa necessaria, & primo quidem devitatio hominum, quia scil. qui frequentiam hominum diligit, & qui opera sua publicari consentit, procul dubio facilius in peccatum corruit atque cadit. Matth. 6. *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* Proficit etiam istis, quod tres guttæ sanguinis extrahantur, i. quod tres partes proprii laboris & pœnitentiæ, scil. contritionem, confessionem, & satisfactionem habeant, & quod cum ovo corvi, id est, cum memoria proprii peccati (quid scil. corvus diabolus in corde eorum posuit & infudit) lachrymabiliter ipsa sumant. Proficit etiam istis coagulum gratiæ Dei, & assatura passionis CHRISTI. Quia pro certo qui assatura asini nostri CHRISTI, id est, memoria suæ passionis pastus fuerit per compassionem, qui coagulo suæ gratiæ se impinguaverit per devotionem, & qui ova corvi diaboli, hoc est dictum, propria peccata comederit per ipsorum memorialem recordationem, & tres guttas proprii sanguinis & laboris emiserit, sc. contritionem, confessionem, & satisfactionem, & societates hominum fugerit, per inanis gloriæ devotionem; procul dubio à casu peccati præservabitur, & à casu mortis æternæ liberabitur. 3. Reg. 1. *Si fuerit vir bonus, non cadet.*

CAPUT VI.

De Sternutatione.

1 STernutatio, (ut dicit Constantinus) *est violenta cerebri commotio, ad expellendum ipsius cerebri fumosas superfluitates.* Fit autem sternutatio aliquando à natura, aliquando à morbo. Prima autem est bonum signum: significat enim naturam esse fortem, & ad expellendas superfluitates potentem. Et ideo talis sternutatio cerebrum commovet & exonerat, totumque corpus concutit & alleviat, & ex violenta aeris commotione, in canalibus narium strepitum facit & generat. Procul dubio talis bona passio est contritio; ista est enim quæ cerebrum mentis movet, per sui ipsius discussionem, & quæ etiam sonum & strepitum facit per confessionem, mentem autem superfluitatibus vitiorum exonerat, per omnimodam satisfactionem. Et pro certo talis sternutatio est bonum signum futuræ salutis, scilicet quando homo sternutat faciliter, i. quando ad contritionem & confessionem libenter movetur. Vel dic, quod sternutatio potest tentationem diabolicam significare, cum qua superfluitates malarum suggestionum ejicit, sonumque terrorum & desperationum emittit, de quo Job 41. *Sternutatio ejus splendor ignis.*

CAP. VII.

De Tremore.

1 TRemor accidit in capite, vel in membris, & sicut dicit Strabus super Gen. 4. Istud fuit signum Cain, quod Deus posuit, ut cognosceretur, & ne occideretur, scil. tremor capitis. Et in hoc potest notari quod homo, dato quod sit more ipsius Cain, i. peccator, dum tamen per Dei timorem metuat atque tremat, non merebitur per damnationem occidi, sed potius vitæ gratiæ & pœnitentiæ reservari. Bene ergo dicit Tobias
2 c. 13. *Cum tremore confitemini Domino.* Tremor capitis à Constantino dicitur jactigatio, & provenit ex defectu virtutis regitivæ, in nervis spondilium, seu ossium ipsius colli, & aliorum membrorum. Sunt enim in hoc morbo duo motus oppositi, quorum alter sursum, alter deorsum movetur. Natura enim facit superiorem; morbus vero inferiorem. Natura enim membrum, quod necdum à suo regimine destituit, ipsum nititur regere, & in dispositione debita continere, & sursum per consequens elevare: morbus vero ipsum membrum inferius deprimit, & sic ex controversia duorum motuum, tremor accidit, atque venit. Procul dubio per istam infirmitatem possum intelligere inconstantiam, & dubitationem mentis, quia scil. quidam sunt, quorum mens semper tremit dubitando, vacillando, & inconstanter & dupliciter se habendo, & nunquam in soliditate fiduciæ vel constantiæ permanendo. Psal. 54. *Timor & tremor venerunt super me: & contexerunt me tenebræ.* Sunt enim in homine duo motus, scil. motus synderesis & rationis, qui sursum erigit; & motus sensualitatis, qui deorsum ad vitia premit: motus etiam virtutis & gratiæ, qui mentem nititur regere, motus vero culpæ & carnalis concupiscentiæ, qui vult inferius ad mundi delectabilia trahere, & deprimere. Isti enim suo duo motus contrarii, & sibi invicem contradictorii, de quibus ad Gal. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Quando igitur virtus regitiva, scil. ratio est debilis & impotens, tunc non potest membrum, i. e. mentem in statu debito continere, imo quamvis semper per synderesim conscientiæ repugnet, & infirmitati culpæ resistat, nihilominus tamen motum culpæ non tollit, nec enervat, nec mentem rectè dirigit aut gubernat. Sic igitur fit ibi quædam spiritualis vacillatio, & quædam inconstantiæ titubatio: quia quantum ratio vult sursum trahere, culpa vult mentem deorsum flectere. Ps. 47. *Conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos.* Vel dic, quod virtus ista naturaliter significat debilem prælatum, quia quia non potest membrum infirmum, i. malum subditum bene regere, contingit in ipso tremorem inconstantiæ, & desperationem inesse. Si enim ista virtus istius prælati esset tanta, quod in isto infirmo & defectuoso subdito totum motum infirmitatis tolleret, ipsamque contra vitiorum suorum inclinationem in debito regimine contineret, nunquam in ipso talis tremor, i. talis mentis fluctuatio proveniret: sed quia in tali prælato vis regitiva, quæ est justitia, quandoque deficit, ideo membrum seu subditum tremere & fluctuare permittit. Vel dic, quod natura vel virtus significat animam, morbus vero significat carnem. Vel natura est Deus, vel bonus Angelus, morbus est diabolus seu mundus. Isti enim contrarios motus agunt, & ideo mentem nunc sursum nunc deorsum deflectunt. Psal. 106. *Ascendunt usque ad cœlos, & descendunt usque ad abyssos.* Frigiditas quandoq; inducit tremorem; nervos enim congelat, & virtutem regitivam debilitat, & sic membri tremorem generat atque causat. Con- 3
tingit etiam (ut dictum est) ex defectu regitivæ virtutis, membrum indispositum & infirmum debite regere non valentis. Unum autem advertendum est, quod paralysis, quæ fit cum tremore, magis est curabilis, quam illa quæ est sine tremore. Cujus ratio est: quia membrum quod tremit, non est totaliter destitutum à natura. Tremor iste significat timorem divinum, & maximè timorem servilem, qui facit tremere & pavere. Istum enim introducit defectus virtutis regitivæ, scil. charitatis, quia sicut dicitur 1. Joan. 4. *Qui timet, non est perfectus in charitate, perfecta enim charitas foras mittit timorem.* Ipsum etiam efficit frigiditas congelans, i. excussus tribulationis & adversitatis, 3. Esd. 9. *Erat omnis populus tremens, propter hyemem.* Quamvis ergo talis servilis timor non sit sufficiens ad præmium obtinendum, valet tamen ad peccatum vitandum, & ad hominem ad bonum æqualiter disponendum, & ad Dei misericordiam obtinendum; qua pro certo paralysis peccati mortalis, quæ scil. aufert sensum discretionis, & motum bonæ operationis, tunc temporis curabilior reperitur, quando tremor talis, scil. timor servilis, quo scilicet homo timet damnationem & tormenta, talem paralysim comitatur. Natura enim, i. Deus nunquam illum ex toto destituit, qui Dei justitiam tremit & metuit: quinimo ille faciliter ad sanitatem gratiæ pervenit, qui Dei timorem continet atque gerit. Esa. 66. *Ad quem* (inquit) *respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?* Illa vero paralysis, i. illud peccatum mortale, quod nullus tremor divini timoris comitatur, videtur incurabile, quia pro certo membrum, i. persona, quæ talem morbum patitur, videtur à natura, i. à Deo penitus destitutum, & suæ propriæ voluntati dimissum, & ad nullam sanitatem gratiæ ordinatum, sed potius damnationi perpetuæ reservatum, Eccl. 1. *Qui sine timore est, non potest justificari.* Et si vis pone hic per modum figuræ de Cain, illud quod 4
ponitur supra 1. Membra quando à virtute deficiunt, quandoque tremula & instabilia fiunt. Sic vere quando in homine deficit virtus gratiæ divinæ, & maximè virtus fortitudinis & spei, tunc tremulus per desperationem efficitur, ita quod semper titubat & movetur, & ubi deberet esse firmus, vacillat, fluitat & turbatur. Psalm. *Trepidaverunt timore, ubi non erat timor.*

CAPUT VIII.

De Spasmo.

SPasmus, *est violenta nervorum contractio, motum voluntarium auferens, aut retardans*; & hoc est, quando membrum aliquod obdor-

obdormit & spasmatur; ita quod ad voluntatem hominis non regitur, aut movetur. Et accidit talis infirmitas aliquando ex repletione, aliquando ex inanitione, & aliquando ex nimia infrigidatione, sicut patet in labiis, & manibus infrigidatorum, qui vix verba formant, & vix digitos complicant, & recurvant. Talis infirmitas videtur esse pigritia, quia pro certo ista est quæ nervos affectionum contrahit, & motum bonorum operum eis tollit, in tantum quod membra eorum videntur penitus obdormire & nullum motum boni operis exercere. Et provenit talis infirmitas seu iniquitas aliquando ex divitiarum repletione, aliquando ex virtutum inanitione, aliquando ex frigiditatis indevotionis congelatione: quia pro certo quando mens à virtutibus exinanitur & pauperatur, quando insuper mens & affectio bonorum terrenorum opulentia & complacentia cumulatur, tunc solet per accidiam contrahi, & à motu bonorum operum retardari. Ideo de triplici causa, talem immobilitatem pigritiæ inducente, potest dici illud Exod. 18. *Tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco suo*: quasi dicat. Isti tres dies, id est, istæ tres causæ auferunt visum discretionis, & motum bonæ operationis. Quando digiti frigore spasmati cavendum est, ne forte calori apponantur, quia ex subita repercussione frigiditatis, extremitates nervorum dolorem non modicum sentirent. Paulatim ergo & non subito debet membrum calefieri, ne læsionem nervorum contingat repercussione frigoris generari. Ista possunt allegari contra fervorem subitum novitiorum. Ipsi enim qui in sæculo fuerunt frigidi, & per indevotionem gelati, quando tandem ad religionem veniunt, fervori devotionis ita subito & indiscrete se exponunt, quod propriam fragilitatem obliviscuntur, & facere mirabilia proponunt, ita etiam, quod plerumque de sua perfectione superbiunt, & alios quos vident peccare, contemnunt. Sed pro certo sæpe fit ex occulta Dei dispensatione, quod isti tentationibus exponuntur, & ut humilitatem concipiant, sibiipsis dimittuntur. Et tunc frigus indevotionis ad exteriores nervos & affectus cordis revertitur; ita quod dolorem vitiorum majorem, quam ante senserant, experiuntur. Et sic (sicut dicitur Matth. 12.) *fiunt novissima istius hominis pejora prioribus*. Magis est utile, quod fervor & calefactio devotionis paulatim, ut continuetur, crescat, quam quod tota subito effundatur, & postea prædatur & decrescat; quia sicut dicitur Prov. 13. *Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur, multiplicabitur*. Omitto multa alia, quæ hic dicuntur de spasmo.

Cap. IX.

De Paralysi.

1 Paralysis *est læsio partis humani corporis, cum diminutione motus, vel sensus, vel utriusque*. Fit autem, quandoque ex humore opilante, quandoque ex calore consumente, & nervos corrugante, quandoque ex frigiditate nervos constringente, & spiritus congelante, & quandoque ex vulnere nervos incidente & dividente. Ex istis enim causis via animalis spiritus impeditur, & sic membrum, ad quod tendebat, sensu & motu privatur; ita quod illud membrum, quasi mortuum reputatur. Communiter autem ex superfluo potu & cibo solet iste morbus fieri, quia scilicet per multitudinem humorum, qui ibi generantur, nervi solent (ut dictum est) oppilari. Per paralysim possum intelligere peccatum, vel etiam debilitatem virtutis, & potentiæ spiritualis, & impotentiam operandi bonum. Quod pro certo motum bonorum operum tollit, & sensum discretionis confundit. Contingit autem hæc infirmitas, scilicet impotentia bene operandi multis causis, scilicet propter humores carnalis delectationis, propter calorem avaritiæ & ambitionis, propter frigus timoris & desperationis, propter vulnus invidiæ, timoris & cordialis afflictionis. Carnalis enim delectatio nervos affectuum claudit, & opilat. Avaritia nervos affectionis per parcitatem contrahit, & corrugat. Timor & desperatio ipsos affectus per indevotionē infrigidat, & congelat. Invidia vero ipsas affectiones scindit & vulnerat, & scisma discordiæ inter partes generat atque causat. Istæ enim sunt quatuor causæ, quibus spiritus divinæ gratiæ intercipitur, & per quas, ne mentem sensificet & moveat impeditur. Et sic propter defectum ipsius Spiritus sancti vel gratiæ, membrum, id est, peccator spiritualiter paralyticus efficitur, & sensu compassionis, vel discretionis, nec non motu bonæ operationis, destituitur & privatur, ita quod de quolibet tali potest dici illud Matth. 8. *Iacet in domo paralyticus, & male torquetur*. Vel dic, quod nervi sunt prælati, quibus mediantibus membra, id est, subditi recipiunt sensum & motum prædictum. Sed quia illi nervi quatuor prædictis modis opilantur, corrugantur, congelantur & inciduntur: ideo membra subdita paralytica efficiuntur, &c. per omnia sicut supra. Vel dic, quod nervi sunt prædicatores, &c. Paralysis est 2
aliquando generalis, occupans mediam partem corporis infirmantis, aliquando particularis, occupans solum unum membrum, utpote manum, brachium, seu linguam. Et est advertendum quod causa seu materia hujus infirmitatis, scilicet opilatio humorum, aliquando est in origine nervorum, aliquando etiam in ipso membro paralytico, & discernitur, quando non solum dolet membrum paralyticum; imo etiam locus superior spinæ dorsi vel similis. Unde Galenus primo de locis affectis dicit se amovisse emplastrum, quod sophista posuerat super malum, scilicet super digitos, & potuisse super scapulam. Quia scil. primo est medicandus locus unde provenit causa morbi, quam etiam ipsum membrum, in quo est iste morbus. Sic proculdubio quod paralysis peccati, & causa ejus aliquando est in membro, id est, in ipso malo subdito; aliquando provenit à nervo superiori opilato, id est, à malo prælato & infecto. Oportet ergo primo illum nervum, id est, prælatum malum sanare; alias vix poterunt membra, quæ sub eo sunt, sanitatis remedium reportare. Cum caput enim infirmum est, cætera membra dolent? 3
Paralysis quæ fit ex incisione, nunquam curatur. Universalis vero paralysis, maxime quæ in senibus accidit, vix aut nunquam, aut difficiliter medicatur. Sic vere paralysis pigritiæ, vel defectus bonorum operum, & vitium negligentiæ vix aut nunquam potest curari, sive sit particularis, sive sit universalis, quia scilicet vix aut nunquam per pœnitentiam remediatur vitium, quod per scissuram scismatis in senectute malæ consuetudinis generatur, quia scilicet postquam homo per schisma à fide & Ecclesia fuerit separatus, & per malas consuetudines in vitiis antiquatus, vix amplius potest esse à paralysi incerta liberatus. 1. Mach. 9. *Dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui verbum*.

Cap. X.

De Oculis.

1 Oculorum variæ sunt passiones. Sunt enim *oculi membra mollia, tenera & fragilia*: & ideo ad lædendum, vel læsionem incurrendam sunt valde passiva, & facilia. Patiuntur ergo oculi à vulnere continuitatem oculorum dissolvente. A pulvere teneram substantiam perturbante. A vento frigido, spiritum visibilem repercutiente, Ab aere calido dissolvente. A fumo obfuscante. A claritate corporis lucidi spiritum disgregante. A nimia teneritate, spiritum visibilem conculcante. A superfluo potu visum hebetante. A voluptate venerea humorem crystallinum consumente & corrumpente. A cibo forti & violento, utpote ab allio obscuritatem in oculis inducente. Istis enim decem causis, oculus corporalis patitur, & tam istis quam aliis multis causis, in suis actionibus impeditur. Proculdubio per oculum intelligi potest anima, quæ videt & intelligit universa. Vel etiam oculus est mens, & discretio cordis nostri. Vel etiam duo oculi nostri sunt intellectus, & voluntas Dei. Dico igitur, quod tales oculi cordis nostri debilis sūt naturæ: faciliter enim per peccatum læduntur; quapropter decem causis & decē occasionibus vitia patiuntur Psalm. 68. *Oculi mei defecerunt*. Patitur igitur oculus mentis, quando per invidiam vulneratur, quando pulvere terrenorum per avaritiam perturbatur, quando fumo superbiæ molestatur, & quando vento inanis gloriæ repercutitur, aut gravatur Psal. 17. *Oculos superborum humiliabis*. Item patitur iste oculus, quando aere calido mundanæ prosperitatis dissolvitur & enervatur: quando claritate solis (quem vult respicere) id est, profunditate divinæ majestatis, quam vult perscrutari & inquirere obtunditur, & excæcatur Esai. 38. *Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum*. Quando etiam obscuritate ignorantiæ obfuscatur, & discretionis lumen in eo compingitur, & calcatur Psal. 67. *Obscurentur oculi eorum, ne videant*. Item patitur iste oculus, quando homo vino pervertæ doctrinæ inebriatur, quando venere & luxuria maculatur, & quando alis, id est, iracundiæ acredine provocatur Psalm. 6. *Turbatus est à furore oculus meus*. Ista enim omnia oculū mentis læ-

dunt,& ſpiritum viſibilem,id eſt,Spiritum ſanctum, ſeu divinam gratiam in eo corrumpunt,& lumen diſcretionis per ignorantiam impediunt & obtundunt, ut ſic poſſit dicere peccator illud Pſal.37. *Lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum.* Vel dic,quod oculus eſt prælatus vel religioſus, qui ſcilicet quandoque patitur dictas infirmitates vitiorum,&c. dic per omnia
2 ſicut ſupra.Oculus quandoque patitur apoſtema, quod ex humoribus ad pupillam fluentibus, ſuper oculi albuginem aggregatur.Et ut iſtud apoſtema melius curetur,debet medicus collyria mitigantia apponere, ex lacte fœminea, & aqua roſacea oculum aſpergere,lachrymas reſtringere; & aliquibus materiis leviter repercutere,& nunquam (ſi materia eſt multum calida, dolor fortis) debet repercuſſiva fortia adhibere, quia alias ſi materia ad nervum opticum(per quem tranſit ſpiritus viſibilis) repercutitur, perpetuam cæcitatē poterit inducere,vel cauſare. Sic vere in oculo mentis aliquando generatur apoſtema ſuperbiæ,& congregatio humoris carnalitatis & luxuriæ. Et ideo ut ſanetur, debet apponi collyrium mitigativum dulcis monitionis:lac dulcis doctrinæ,& aqua roſacea devotionis,& compunctionis.Reſtringi etiam debent lachrymæ deſperationis, & adhibenda eſt conſolatio ſpei, & promiſſio veniæ & ſalvationis cum aliquantula levi & non aſpera repercuſſione timoris, redargutionis,ne forte,ſi eſſet excuſſiva repercuſſio & correctio, induceretur cæcitas mentalis obſtinationis,& non ſanitas ſalutis,vel ſalvationis.Pſalm.6.*Turbatus eſt in ira oculus meus.* Vel dic, quod oculi qui ſunt membra valde nobilia, & ad regnum corporis inſtituta, ſignificant nobiles & principes hujus mundi, qui pro certo debilis ſunt conſtantiæ, vel virtutis. Nolunt enim aſpere tangi vel corrigi, imo leniter & ſuaviter volunt ungi. Confeſſor enim & prædicator volens apoſtema ſuperbiæ ab eis tollere,debet verba mitigativa & lactea adhibere, & non ipſos proterve vel fortiter exaſperare vel repercutere: ne forte ad deterius provocentur, & cæcitatem & obſtinationem malitiæ ipſum contingat in eis generare. Vel dic,quod oculus ſignificat perſonam debilem & fragilem,quæ pro certo, ſi forti repercuſſione timoris tangatur, per deſperationem faciliter excæcatur: quapropter cavendum eſt, ut confeſſor in talibus verbis lenitivis potius quam aſperis plus utatur Eccl. 22. *Qui pungit oculum,educit lachrymas.*
3 Patientibus in oculis apoſtema utile eſt capite alto dormire, lucis charitatem fugere, vocis emiſſionem vitare, & aquam claram & calidam potare. Sic vere patienti aliquod vitium mortale in oculo cordis ſui, prodeſt ei ſi capite intentionis ſurſum erecto ad Deum, per ſpem & contemplationem dormiat,ſi claritatem mundanæ gloriæ vitet,& fugiat, ſi vocem multiloquii compeſcat, & ſilentium cuſtodiat, & ſi aquam claram divinæ ſapientiæ & doctrinæ bibat, & hauriat.
4 Oculis accidit lippitudo,quæ eſt oculorum ipſorum viſcoſa ſuperfluitas palpebris adhærens,& eas ingroſſans,& inviſcans, & non oculorum ſubſtantiam,ſed palpebras ſolus afficiens; ita lippis quippe oculis non pupillæ, ſed defluente humore palpebræ ingroſſeſcunt,ſicut dicit gloſſa ſupra Levit. 21. Et ideo ſicut ibidem exponitur, periſtos lippos oculos mundi ſapientes intelliguntur,qui quamvis pupillam intellectus ſanam habeant, in tantum quod veritatem clare cognoſcant atque videant, ipſi nihilominus lippitudinem & viſcoſum humorem carnalis vitæ ſuſtinent, & cum lippitudine ſcientiæ lippitudinem carnalitatis habentes.Et ideo ibidem Levit.12. præcipitur,ne ille qui habet lippos oculos, vel albuginem in oculo, ſeu jugem ſcabiem in corpore, miniſtrare in tabernaculo permittatur. Ad denorandum, quod illi à miniſterio tabernaculi Eccleſiæ,& à promotionibus & officiis debent repelli, qui licet virtutis habeant ſcientiam,vitæ tamen carnalis ſcabie, lippitudine, & albugine ſunt fœdati. Talibus enim poteſt dici illud Job 10, *Oculi carnei tibi ſunt,& ſicut videt homo,& tu videbis*: quaſi dicat,tu videbis rationabiliter ſicut homo omnimodam veritatem,& tamen oculi tui carnei ſunt,per carnalis immunditiæ voluptatem. Oculo accidit quædam macula rubea, quæ fit ex percuſſione,aut ex re alia punctum rubeum ciente: In hac autem infirmitate ſanguis eſt diſſolvendus,poſtquam inflammatio quieverit, & quamdiu dolor perſeverat;albumen ovi eſt ſumendum cum oleo roſato. Oculo etiam accidit alia macula,quæ tela nuncupatur, quæ fit quando humor viſcoſus defluit ad oculum,qui male diſcuſſus, vel à principio non curatus, ſucceſſu temporis induratur,& tela vel pannus efficitur: à quo pupilla & etiam tota nigredo occupatur, & cœcitas introducitur. Quæ infirmitas incurabilis efficitur,ſi aliquantulum antiquatur. Ipſam tamen ſecundum Conſtantinum (dum recens eſt) dicitur ſanguis extremitatis alæ dextræ columbæ,upupæ,vel hirundinis rumpere & fortiter abſtergere vel curare. Sic vere quando humor viſcoſus malæ & carnalis affectionis & cogitationis, ad oculum mentis defluit; niſi ſtatim per diſcuſſionem & pœnitentiam curetur, paulatim per malam conſuetudinem dureſcit, ita quod in telam & pannum,id eſt, in obſtinatam & compactam malitiam ſe convertit & oculum mentis occupans, cæcitatem obſtinationis inducit, quam nulla medicina pœnitentiæ curat, ſi magno tractu temporis invaleſcit: quia ſicut dicitur Proverb. 22. *Adoleſcens juxta viam ſuam,etiam cum ſenuerit,non recedet ab ea.* Quando tamen talis macula peccati vel ignorantiæ recens eſt, nec adhuc per obſtinationem & deſperationem indurata, tunc ſanguis alæ dextræ ipſius columbæ Chriſti,id eſt,memoria ſui ſanguinis & paſſionis,proficit: & peccati maculam rumpit, abluit & abſtergit. Apoc. 7. *Laverunt ſtolas ſuas in ſanguine agni.* Sanguis quandoque 6
de aliqua venula deſudat in oculo, & generat ibi maculam rubeam.Iſta eſt macula luxuriæ, quæ ex ſanguine & carne provenit,quæ oculum cordis inficit,ſive oculum,id eſt, prælatum vel religioſum turpiter maculat,& confundit, &c. Lachrymarum 7
fluxus accidit in oculis, qui quando eſt involuntarius & continuus,maximam generat paſſionem.Accidit ergo fluxus lachrymarum involuntarius. Aliquando ex percuſſione,aliquando ex calidi aeris diſſolutione, aliquando ex frigidi coarctione, aliquando ex fumi mortificatione, aliquando ex pulveris perturbatione, aliquando ex ceparum vel alliorum odoratione, aliquando ex humorum abundantia & liquefactione, aliquando ex virtutis contentivæ cerebri debilitate & defectione. Sic proculdubio lachrymæ compunctionis & doloris, lachrymæ etiam compaſſionis & dulcoris, lachrymæ devotionis & amoris, poſſunt ex cauſis variis provenire. Ipſas enim introducit percuſſio divinæ inſpirationis. Calida diſſolutio charitatis fervoris & dilectionis.Frigidus aer divini timoris, & tribulationis. Fumus ignis, id eſt, meditatio & memoria ignis æternæ damnationis.Pulvis,id eſt,cogitatio noſtræ mortis,i. e.memoria divinæ juſtitiæ, & ſuorum judiciorum,& ſuæ ſeveræ correctionis.Abundantia humoris,gratiæ, & devotionis, & debilitas contemptivæ obſtinationis:hoc eſt dictum, teneritudo benignæ affectionis, quæ ſcilicet neſcit lachrymas retinere, imo ſolet eas facillime deſudare, ſicut bene apparebat in illo,qui dicebat in Pſalm.6. *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum,lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Vel dic,quod lachrymæ involuntariæ ſignificant deſolationem damnationis æternæ, quæ proculdubio ad modum calidarum lachrymatum damnatos decoquunt, & exurunt. Iſtarum enim cauſa eſt calor diſſolvens mali amoris, frigus coarctans mali timoris,fumus exhalans mundi vanitatis, pulvis perturbans terrenæ facultatis, humor abundans carnalis voluptatis, virtus deficiens & nihil continens intemperatæ voluptatis. Iſta enim omnia lachrymas æternæ damnationis inducunt, & fletum perpetuæ deſolationis infligunt. Threnor.2.*Defecerunt pra lachrymis oculi mei.* & Eccl.22. *Pungens oculum educit lachrymas.* Oculi inſuper ſolent ſecundum medicos caligatione moleſtari,quæ eſt morbus adveniens oculis, maxime eorum qui ſunt in ſenectute. Unde 3. Reg. 4. *Caligaverunt oculi ejus pra ſenectute.* Iſti autem ſic oculis caligantes,bonū eſt (ſi volunt curari) quod oculos ſuos in aqua frigida demergant, & parum in iſta aqua alpiciant, quia ſic viſus valde roboratur. Debent fugere vinum groſſum & dulce:& etiam cibos qui non facile digeruntur,ſimiliter non debent comedere erucam, porrum,& ea quæ habent acrem ſaporem. Multum etiam prodeſt, ſi quotidie per unum menſem integrum, inſtilletur hujuſmodi aqua in oculos, quæ fit, capiendo feniculum virentem, & ponendo intra aquam pluvialem, & relinquendo per unum diem & unam noctem;& poſtea inſtillando. Profecto per oculos ſic laborantes poſſumus intelligere religioſos quoſdam antiquos, & in ſuis peccatis valde depravatos, & maxime luxuriæ & avaritiæ: de quibus dici poteſt illud 3 Reg. 11. *Depravatum eſt cor eorum per mulieres.* Illi pro certo religioſi ſunt, aut deberent eſſe oculi juniorum, ut eos inſtruant & doceant bonis verbis, ſuaſoriis & exemplis:ſed certe oculi eorum caligaverunt, & videre non poſſunt,ut dicitur de Helia 1. Reg. 4. Si autem tales volunt ſanari, bonum eſt, quod oculos ſuos demergant in aqua frigida,& in ea reſpiciant, id eſt, bonum eſt, quod perfundant oculos ſuos lachrymis contritionis & pœnitentiæ, & non parum

rum, imo frequenter in eis cogitent, & tandem faciunt illud quod dicitur 1. Reg. 30. *Planxerunt, donec deficerent in eis lachrymæ: & tunc oculus eorum,* id est, cor *valde roborabitur in gratia.* Item debent sumere vinum grossum & dulce, & cibos duros, id est seminaria luxuriæ: nam ut est apud Terentium, *sine Cerere & Baccho friget Venus.* neque (propter hanc rationem) debent comedere erucam & similia, quia omnia ista movent ad luxuriam. Proderit etiam si tales quotidie per unum mensem, id est per residuum totius vitæ suæ, instillent in oculos suos, id est, in cor suum feniculũ virentem, i. memoriam dominicæ passionis, quæ calida esse debet, ut feniculus in corde eorum: & feniculus, i.e. memoria dominicæ passionis remaneat per aliquod tempus in pluvia, i.e. lachrymis continuè stillantibus, ut pluvia.

Caput XI.

De Cæcitate.

1 Cæcitas *est privatio, seu perpetuum visus impedimentum*, quæ sciicet generatur multis modis. Accidit ergo cæcitas quandoque propter organi indispositionem, propter nervi optici opilationem, propter humorum consumptionem, quandoque propter oculorum vulnerationem, quandoque lachrymarum effusionem, & substantiæ oculi dissolutionem, quandoque propter tunicarum oculi inspissationem, & humorum in oculo compactionem & indurationem, quandoque propter humoris substantialis deficcationem, quandoque propter spiritus visibilis disgregationem. Introducit igitur (ut dictum est) cæcitatem oculi indispositio, sicut patet in cæcis natis. Nervorum opilatio, quod fit, quando per supercrescentem humorem transitus spiritus pet nervum impeditur. Humorum consumptio, sicut patet communiter in senibus, ubi ex humoris consumptione hebetatur & aufertur visus: Ité tunicarum inspissatio, sicut patet in macula, de qua dictum est. Humorum substantialis deficcatio, & spiritus disgregati, sicut patet in uno; qui aspectu pelvis candentis propter disgregationem spiritus visibilis, & consumptionem humoris crystallini cæcatur. Ego etiam puerum vidi, qui deprehensus in igne, in combustione unius domus in qua erat, ex splendore & ardore ignis, inventus est cæcus, postquam evasisset. Proculdubio cæcitas significat vitium ignorantiæ, vel etiam vitium obstinationis & malitiæ, juxta illud Sapient. 2. *Excæcavit eos malitia eorum.* Istud ergo vitium introducit multiplex causa, videlicet, quando organum mentis est indispositum per infidelitatem; quando nervus affectionis oppilatur per carnalitatem, quando humor devotionis consumitur per malæ vitæ antiquitatem; quando oculus ipsius mentis vulneratur, per odii & invidiæ perversitatem, quando lachrymis plus debito perfunditur, per desperationem & tristitiam; quando macula & duro panno tegitur, per obstinationem & malitiam; quando humor gratiæ consumitur, & spiritus, i. Spiritus sancti donum disgregatur & dispergitur, per igneam & ferventem avaritiam & concupiscentiam: quia pro certo quando ignis avaritiæ & carnalis concupiscentiæ oculum mentis per mala desideria comburit, tunc humorem gratiæ consumit, & Spiritus sancti dona evacuat & dispergit, & cæcitatem ignorantiæ & obstinatæ malitiæ introducit. Ps 75. *Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.* Istis igitur variis & diversis modis fiunt cæci mundi peccatores, ita quod illa quæ ad salutem pertinent, videre nesciunt, nec illa respiciunt aut attendunt,
2 Zach. 12. *Percutiam omnem equum cæcitate.* Secundum Constantinum, inter omnes passiones miserabilior est ipsa cæcitas; ista est enim, quæ decipit cæcum in apprehendendo, in judicando, in eligendo; in apprehendendo enim decipit imaginativam: de albo enim imaginatur, quod sit nigrum, & econverso. In judicando vero decipit virtutem deliberativam. Deliberat enim quandoque penes se, ire ad orientem, & vadit ad occidentem. Item in eligendo, decipit virtutem affectivam, quia quandoque oblato sibi denario cupreo & aureo, quamvis affectat aurum eligere, quandoque enim cognoscitur loco aurei cupreum accipere, procul dubio talis cæcitas videtur esse peccatum; quia scil. istud est, quod lucem gratiæ solet tollere, & rationis judicium hebetare. Talis, id est, cæcitas peccati decipit animam in imaginatione apprehensiva, in deliberatione determinativa, in affectione electiva. Cæcus enim, id est, peccator, decipitur in imaginando, æstimat enim de rebus nigris, quod sint albæ, & econverso, quia pro certo res mundanas, quæ sunt nigræ, obscuræ & viles, reputat esse albas, claras & nobiles, & econverso spiritualia, quæ sunt alba, clara, nobilia & utilia, reputat nigra, vilia & inutilia. Iste decipitur in ordinando & deliberando; quia pro certo sæpe fit, quod peccator deliberat ire finaliter ad orientem paradisi, utpote, quia in fine pœnitere proponit, qui tamen vadit ad occidentem inferni, utpote quia sine pœnitentia moritur, & decedit. Thren. 4. *Erraverunt cæci in plateis.* Item decipitur in eligendo & affectando, quia pro certo inter duos denarios sibi oblatos, cupreum sc. aureum, i.e. inter bona temporalia & æterna non bene eligunt, quia quandoq; & communiter cupreum pro aureo, i. mundum pro paradiso eligunt, & æternis contemptis temporalia apprehendunt. Ideo de talibus breviter sic deceptis dicitur Sophon. 1. *Ambulabant ut cæci, quia domino peccaverunt.* Cæcus multas habet con- 3
ditiones. Cæcus enim sæpe est securus, ubi esset timendum, & econverso, sæpe est timidus, ubi nihil est metuendum, qui scil. non videt periculum, est securus, & quia causam securitatis non videt, est ideo timidus: Item cæcus nunquam solet recte incedere, pedem enim sæpe elevat, ubi eum deberet deprimere. Ipsum etiam econverso quandoq; deprimit, ubi debuerat elevare. Iste etiam facillimè offendit, & ideo undiq; palpando manu & baculo viam quærit. Et breviter, cæcus tato securus aliquid agit, imo ut communiter, in cunctis dubitat & timet. Talis est peccator & maximè ignorans, & sapientia denudatus. Talis enim raro solet securus esse, lux enim gratiæ causa securitatis est: & ideo quia qui peccator luce gratiæ caret, nunquam propriè securus est. Timet enim etiam non timenda; quia scil. peccator timet semper mundi tribulationem, pœnitentiam & correctionem, fortunæ defectionem, & mortis consumptionem, quia sicut dicit Job. 15. *Sonitus terroris in auribus impii, & cum pax sit, inimicitias suspicatur.* Et tamen ista non sunt à sapiente timenda, sed æquanimiter toleranda, quic sicut dicitur 1. Joan. 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Virtus enim spei talibus deficit, & ideo etiã ubi timendum non erat, quilibet pertimescit. Psal. *Trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Et breviter homo peccator & sceleratus nunquam est securus, nihil enim audet secutè agere vel sperare, imo solet in omnibus dubitare, sicut patet in malis officialibus, & tyrannis, & etiam in latronibus iniquis. Sonitus enim terroris in auribus impii, ut dictum est. Isti etiam, quia inferni & peccati pericula non perpendunt, etiam ubi timere debuerant, scil. in mundi prosperis, securi sunt, & tum lætantur in prosperis, ad aliquod periculum non attendunt. Eccl. 8. *Sunt impii, qui ita securi sunt, ac si justorum facta habeant.* Igitur tales solent in via morum offendere, & ad offendicula bonorum temporalium, pedes affectuum per desideria allidere, pedesque affectionum sæpe solent ad terrena deprimere, ubi ipsos ad cœlestia debuerant erigere, & etiam ipsos per superbiam solent elevare, ubi per humilitatem ipsos debuerant depressisse. Tob. 11. *Surgens cæcus pater, cœpit offendens pedibus currere.* Cæcus semper solet omnia palpare, & quia semper est dubius, semper solet manu vel baculo prætentare. Cæcus etiam non sibi, sed alteri de se solet credere, & cani vel puero regimen sui dare, unde etiam sæpe fit, quod ad transeundum pontem, vel aliud periculum cogitur credere magis cani, quam etiam sibiipsi. Cæcus etiam non solet erubescere, quia scilicet 4
cum neminem videat nullum æstimat se videre. Unde quandoque nudus & discoopertus jacet, & tectum se æstimat, & cum videatur ab hominibus, latere se credit. Sic vere peccatores, qui spiritualiter cæci sunt, omnia aliorum facta palpare & investigare volunt, & quicquid fit de aliis, scire & attrectare contendunt. Esa. 59. *Palpavimus quasi cæci parietem, & quasi absque oculis attrectavimus.* Tales etiam sui juris propriè non sunt, imo pueri, i. carnis & canis insatiabilis, i. diaboli vel mundi dominio subsunt, ipsisque obtemperant & obediunt, & ab eis regi, duci & ordinari se permittunt, eorumque malis suggestionibus & tentationibus obediunt, atque credunt: sicut de Tobia cæco dicitur Tobiæ 11. quod *cœpit offendens pedibus currere, date manu puero.* Tales etiam non erubescunt, dato quod nudi & manifesti videantur, quinimo quamvis opera sua mala notorie faciant, ita tamen sunt hebetes, quod non videri vel attendi ab aliis opinantur. Quod potissime patet de luxuriosis, & etiam de usurariis, qui opera sua credunt latere, licet ipsa contingat omnibus apparere, & quia ipsi utilitatem propriam non vident, nec advertunt, ideo alios ipsa attendere

nun-

nunquam credunt. Gen.2. *Erat enim uterque nudus, & non erubescebant.* Cæcus oculos suos soli aperit, faciemque istam ad cœlum erigit, & tamen lumen ipsius nunquam sentit, & dato, quod solis radius cœco oculo se præsentet, lumen tamen ejus non percipit neque videt. Sic verè peccator cæcus & obstinatus quandoque faciem voluntatis & oculos rationis ad Deum, per aliquales cogitationes solet erigere, lumen tamen gratiæ nunquam solet recipere, sed in cæcitate obstinationis perpetua remanet, sicut patet de mundi sapientibus, qui bene de Deo, & de salute sua aliquando cogitant, & tamen cor suum à malitia nunquam mutant: imo dato quod radius divinæ gratiæ semper ipsis se præsentet, ut eos salutet & illuminet: illi tamen illuminationem ipsius non recipiunt neque curant, imo in mentis cæcitate usque ad mortis terminum perseverant, 4. Reg. 6. *Percute obsecro gentem hanc cæcitate.* 6 Cæcus puerum ductorem suum quandoque verberat & offendit; ipsa tamen verbera aliquoties dure luit, puer enim verberum non immemor ipsum in pontis medio, vel in aliquo periculo dimittit, & fugiens, viam evadendi periculum non ostendit. Sic verè cæcus & obstinatus peccator, puerum JESUM ductorem & erectorem suum non cessat per diversa crimina offendere, & ipsum malis suis operibus verberare, juxta illud Apostoli ad Hebr. 6. *Rursus crucifigentes filium Dei sibimetipsis.* Sed pro certo iste puer finaliter de ipsis cæcis peccatoribus se vindicat, quia post longam dissimulationem & patientiam sibi parcens, injuriam recogitat, & in periculo mortis, in ponte scil. & in puncto, per quem poterant ad cœlum transire, ipsos solet dimittere, gratiam suam eis non infundere, nec contritionem vel pœnitentiam, per quam evadant periculum, ostendere, sed potius ipsos dimittit in mentis suæ obstinatione & cæcitate manere, mortis æternæ periculo subjacere, & tunc proprie ipse miser peccator cæcus & desperans, & ductore privatus, & in periculo dimissus, poterit dicere 7 illud Gen.27. *puer non comparet, & ego quo ibo?* Cæcitas aliquas habet laudabiles proprietates. Solet enim cæcus, eo quod visu noscitur carere, in tactu & auditu, & memoria plus vigere, sicut ego de quodam cæco vidi, qui semel hominem tetigisset etiam post annum ipsum solo tactu cognoscebat. Et sicut de alio audivi, solo auditu didicit officium Ecclesiasticum. Qui autem in uno deprimitur, in alio relevatur. Unde etiam de Demetrio Philosopho legitur, quod Athenis fecit sibi oculos erui ut vegetatiores cogitationes haberet. Vel ut dicunt alii, ne mulieres concupisceret, vel ut alii asserunt, ne malis civibus bene esse videret. Visus enim potest concupiscentiæ causa esse, Et ideo multi sunt, quibus plus proficeret cæcitas, quam videre, juxta illud Joan.9, *Si cæci essetis, non haberetis peccatum.* Ista ad literam possunt allegari ad consolationem cæcorum, quia proculdubio oculi sunt irritamenta & incitamenta vitiorum. Ipsi sunt enim sicut quædam fenestræ, per quas intrant latrones, id est, mundi cupiditates ad animam. Unde Thren.3 *Oculus meus depradatus est animam meam.* Et Hier.9. *Mors intrat per fenestras.* Vel ista possunt dici de cæcitate ignorantiæ & simplicitatis, quantum ad exteriora mundi negotia, quia proculdubio qui quantum ad exteriorem visum, id est, quantum ad exteriorem sapientiam, cæci sunt in interioribus, & in illis quæ ad salutem & conscientiam pertinent, clare cernunt, & auditu subjectionis, tactu compassionis, memoria gratiarum actionis, plus aliis solent vigere, quia visu mundanæ sapientiæ magis inveniuntur carere. Esai. 29. *Oculi cæcorum videbunt.* Visus enim mundani sensus, solet quandoque multarum fallaciarum, & cautelarum, & multorum appetituum causa esse, & sic damnationem animæ inducere, & causare. Et ideo de Christo legitur Marci 8. *Quod attulerunt ad eum cæci & claudi, & sanavit eos.* Et sic loquitur Matthæi 5. *Si oculus tuus,* id est, mundanus sensus *scandalizet te* (lupple mala ostendendo & suggerendo) *erue eum & projice abs te.* Ideo Seneca de cæcitate dicit, in lib. de remediis fortuitorum. *Oculos* (inquit) *amisisti; habet ipsa vox suas voluptates: an non intelligis partem esse innocentiæ cæcitatem.*

Cap. XII.

De Surditate.

Surditas, *est defectus auditus & privatio*, qui secundum Constantinum janua mentis est, qui quandoque totaliter aufertur, quandoque minuitur, aut gravatur. Nervi tamen audibiles quandoque humoribus opilantur, & sic auditus in toto, vel in parte impeditur. Sic verè sæpe fit, quod humores carnalitatis, vel etiam substantia terrenæ facultatis, in nervos affectuum nostrorum per malas complacentias se immittunt, & sic surditatem obstinationis, ita quod auris cordis nostri nec audire verbum Dei, nec crepere veritati, nec obedire mandatis Prælati volunt, Psalm. 57. *Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas.* Vel dic, in bono, quod quando humor divinæ gratiæ nervum affectus & discretionem claudit, tunc surditatem patientiæ introducit, quo fit, ut homo convitia & improperia cum audit, ita parum curat, ac non audisset, & tanquam surdus dissimulat atque transit. Quod etiam in detractionibus & adulationibus debet esse; surdos enim nos exhibere debemus, etiam communiter, ut dictas injurias non intendamus, nec verba adulatoria vel detractoria faciliter audiamus. Psalm. 37. *Ego autem tanquam surdus non audiens, & sicut mutus non aperiens os suum.* Aliquando iurrant 2 vermes in aures, vel ibidem ex compactis humoribus generantur, & tunc pruritus & titillatus sentitur, & quasi quodammodo patiens prurigine delectatur. Sic vere multi sunt, qui in auribus & auditu suo, vermes, i. mordaces detractores admittunt, & in eorum loquutionibus pruritum & delectationem sentiunt, ipsisque gratificanter applaudunt. Unde Apostolus 2. ad Timoth. 4. *Coacervabant sibi magistros prurientes auribus.* Surditas si à juventute fuerit, incurabilis est; etiam si per triennium perseveraverit, vix curatur. Super omnia autem, ad surditatem 3 amovendam, vel alleviandam, valet balsamum auribus instillatum. Sic vere surditas obstinationis, si fuerit antiquata, vix opere naturæ, i. ministerio hominis potest ad sanitatem reduci. Miraculum enim divinum est, quando ille, qui est à juventute ab auditu verbi Dei & obedientiæ Dei & prælati, penitus obsurdatus, & in vitiis induratus, audiat & obediat sicut decet, sicut de Christo dicitur Marc. 7. quod *surdos fecit audire, & mutos loqui.* Inter omnia ergo, quæ talibus surdis & obduratis possunt ad salutem proficere, summe proficit balsamum divinæ misericordiæ, eorum auribus instillare, & in eis de misericordia Dei prædicare. Vel balsamum liquorem & dulcorem benignæ monitionis significat, quæ pro certo aures surdas & obstinatas melius provocat, & ipsas ad bonum aperit & invitat, Esaiæ 35. *Aures surdorum patebunt.* Unde supra de aure in fine, & supra de sensu auditus, &c.

Caput XIII.

De Fœtore.

Fœtor accidit in naso, & in ore. In naso enim accidit præci- 1 pue ex quadam infirmitate, quæ polypus nuncupatur. Humores enim grossi & viscosi descendut ad chartulas narium; ibiq; spongiosa porositate narium imbuuntur, & ibi diuturnitate temporis & actione caloris condensantur, quasi in substantiam carneam commutantur, quæ tandem corrumpitur, fœtorem horribilem spirat, aerem contiguum inficit, & odoratum aliorum gravat, & nervos odorabiles ita obstruit & obdurat, ut etiam ipse patiens proprium fœtorem non percipiat, nec etiam inter fœtores & odores discernat, imo penitus nihil sentiat. Et est polypus infirmitas corrosiva, à polypo pisce dicta, nares quæ corrodit & dissipat, & totam faciem (nisi ponatur remedium) destruit & deturpat. Per istam infirmitatem potest luxuria designari; ista enim præ cunctis vitiis fœtet, & fœtorem infamiæ semper habet. Ista enim est polypus, qui nares & nasum, i. sapientiam & devotionem devorat, faciem conversationis dehonestat, nervos discretionis & sensus obturat, in tantum quod polypus vel luxuriosus fœtorem suæ propriæ infamiæ non percipit, nec cogitat, & inter fœtorem luxuriæ & odorem castimoniæ, non discernit aut judicat: Corruptus enim humor malæ affectionis induratus, per diuturnitatem obstinationis putrefactus, & in carnem conversus, per vitium carnalis luxuriæ & infectionis, fœtorem infamiæ diffundit, odoratum discretionis obdurat & claudit, & sic miser peccator propriam suam infamiam non percipit, neque sentit. Fœtor ac- 2 cidit ex multis causis, videlicet quandoque ex gingivarum corruptione, quandoque ex oris ulceratione & pustulatione, & quandoque ex thoracis mala habitudine, & spiritus mala dispositione, quandoque ex humorum stomachi putrefactione, quandoq; ex totius corporis infectione, sicut patet in lepro-

leprosis, quorum anhelitus est fœtidus & infectus, quandoq; ex fœtidorum comestione, ut patet in comedentibus allia & similia. Quia per os intelligitur locutio, juxta illud Apocal. 14. *In ore eorum non est inventum mendacium*; bene & congrue per fœtorem oris potest intelligi infamis, deformis deformitas verborum, & locutionum. Os enim illi dicitur fœtere, qui fœtida verba, turpia, mendacia & infamia noscitur eructare. Fœtor ergo talium verborum ex diversis provenit causis; videlicet quando gingiva mentis per hæresim corrumpitur, quando os per detractionem ulceratur, quando pectus per invidiam inficitur, & quando cor per malas cogitationes ad male loquendum disponitur, quando stomachus affectionis per luxuriam inficitur, quando totus homo per infamiam est corruptus, & quando rebus fœtentibus, id est, malis operibus, est cibatus. Ex his enim omnibus fœtor oris, & inhonestas verborum sequitur, & mala & improba locutio generatur Esai. 34. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.*

Dolor dentium. Vide supra de dentibus. §. 7. & 8.

Cap. XIV.

De Locutione.

1 LOcutio multipliciter impeditur, & hoc quando lingua calore nervos corrugante, vel frigore constringente paralyticatur; quando humore relaxatur quando apostemate gravatur, & quando pustulis ulceratur. Ista enim omnia faciunt hominem mutum, vel saltem in loquendo multipliciter impeditum. Unum tamen advertendum est, quod licit. omnis, qui naturaliter est surdus, est similiter mutus: nam qui audiendo verba formare non didicerit, ipsa necessario formare postea ignorabit. Sic vere lingua Ecclesiæ, s. prælatus vel prædicator qui alios habet instruere & docere, iste inquam potest fieri mutus, & ad loquendum, docendum & prædicandum, impeditus, propter multa; scilicet propter calorem avaritiæ, propter frigus pigritiæ, propter apostema superbiæ, propter relaxationem & humectationem luxuriæ, propter pustulas & ulcera invidiæ, necnon propter surditatem ignorantiæ. Qui enim ad audiendum & discendum in juventute fuerit surdus, necesse est, quod ad loquendum, prædicandum & docendum, postea fiat mutus. Marc. 7. *Adducunt ei surdum & mutum.* Unde breviter aliqui sunt, qui loqui nesciunt, & alios docere non possunt, propter paralysim pigritiæ. Aliqui non audent, quia patiuntur relaxationē luxuriæ, alii non dignantur, quia patiuntur apostema superbiæ. Alii non volunt, quia patiuntur ulcera invidiæ. Alii nesciunt, quia patiuntur surditatem ignorantiæ Psal. 37. *Factus sum sicut surdus non audiens, sicut mutus non aperiens os suum.*

Cap. XV.

De Raucedine.

1 RAucedo accidit in locutione, & in voce. Et fit generaliter tribus modis, scil. ex spirituum & virtutum debilitate & defectibilitate, sicut patet in illis, qui diu fuerunt infirmi, & in illis qui multo jejunio sunt attenuati. Item ex siccitate contractionem & asperitatem seu inæqualitatem arteriæ inducente, & spiritum ne libere transeat, offendente. Item ex humiditate phlegmatis & sanguinis in vasis abundante, & arterias coarctante. Ista enim omnia liberum spiritus transitum impediunt, & asperitatem vocis faciunt & sic raucedinem. Raucedo quæ est vox dissona, aspera & non placida, potest significare ineptitudinem locutionis, & doctrinæ & prædicationis, necnon impedimentum laudis, & gratiarum & orationis, & confessionis. Oratio enim & confessio, laus & gratiarum actio, doctrinaque & prædicatio, sunt quædam spirituales voces, quæ pro certo in multis per vitia rauce scunt, & deformantur, & adeo quod nec Deo nec mundo gratæ aut consonæ efficiuntur. Et hoc pro certo fit, quando tales spirituum, i.e. Spiritus sancti donorum & virtutum patiuntur debilitatem & paucitatem. Item quando præ siccitate indevotionis patiuntur nimii frigoris asperitatem, & injustitiæ inæqualitatem. Item quando præ abundantia humoris, divitiarum & deliciarum, patiuntur arteriæ, i.e. mentis constructionem & depressionem, per cupiditatem & carnalitatem; quia proculdubio carnalitas, cupiditas, injustitia & iniquitas, indevotio, & spirituum seu virtutum tenuitas, faciunt vocem hominis raucam, & Deo & hominibus dissonam & ingratam Psal. 68. *Intraverunt aquæ usque ad animam meam, laboravi clamans, rauca facta sunt fauces meæ.* De raucedine, quæ causatur, quando lupus homini appropinquat, vide infra de lupo. §.

ANgina vulgo spinantia. Vide supra titul. de gutture duobus ultimis §.

SPirandi difficultas. Vide supra de pulmone, in fine. & supra de anhelitu. §. ult. & supra de anima. §. ultimo.

SPuri infectio, & cætera. Vide supra de lingua duobus ultimis §.

Cap. XVI.

De Cardiaca.

1 CArdiaca *syncopis nihil aliud est, quam tremor cordis.* Syncopis autem *est interpellatio motus cordis.* Causatur ergo tremor cordis multiplici causa, videlicet ex dissolutione & evaporatione spirituum ipsius cordis. Et aliquando ex humore in pulmone abundante, & substantiam cordis comprimente, & motum ipsius impediente, & ipsum temere (cum se alias movere nequeat) compellente. Aliquando fit ab hepate, debitum nutrimentum cordi non mittente. Aliquando ex aliorum membrorum colligantia, sicut à cerebro, vel stomacho, malos fumos ad cor destinante. Aliquando ex fumo melancholico inficiente, & spiritum perturbante. Tremor cordis potest significare justitiā & desperationem, quos proculdubio multa possunt introducere & causare. Et primo quidem defectus, carentia, & exhalatio spirituum, id est, Spiritus sancti & charitatis, à corde, quia pro certo ubi deficit charitas & Spiritus sanctus, necessario deficit spes, & sic per consequens venit timor Ps. 54. *Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* supple desperationis. Item accidit, quando cor multitudine humorum, id est, vitiorum comprimitur & pondere eorum taliter gravatur, quod timore damnationis constringitur, & à dilatatione spei & charitatis cessat, & per desperationem tremere compellitur & arctatur. Unde de talibus qui ex compressione humorum, i. ex consideratione suorum peccatorum incidunt in desperationem, dicitur Job 15. *Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.* Item dico, quod tremor desperationis accidit ex defectu nutrimenti, consolationis & doctrinæ, quando scilicet ab hepate, id est, à prælato vel prædicatore non recipit consolationis & scientiæ nutrimentum. Multi enim sunt, qui propter defectum eruditionis & consolationis desperant. Ideo bene dicit Apostolus ad Rom. 15. *Per patientiam & consolationem scripturarum spem habemus.* Item accidit ex colligatione aliorum membrorum, id est, ex congregatione malorum sociorum, à quibus scilicet mali fumi, id est mala consilia evaporant. Accidit insuper ex fumo melancholico, id e. ex mala opinione, & fatua imaginatione, quæ rationem inficit atque turbat Psal. *Turbati sunt omnes insipientes corde.* Syncopis seu spasmatio, quando 2
sc. homo quasi mortuus afficitur, ita quod nihil sentire videtur, accidit aliquoties ex subito dolore, & timore cor constringente. Aliquando ex gaudio in corde dissolvente. Aliquando ex nimio sudore. Aliquando ex venæ cordis opilatione. Aliquando ex nimia repletione. Aliquando ex nimia exinanitione. Per syncopim quæ est intervallum & interpellatio motus, intelligo peccatum, quod sc. quoties accidit, vitam gratiæ intercipit, motum bonorum operum tollit, & per incompassionem & incompunctionem hominem spasmatum insensibilem facit. Istam ergo peccati infirmitatem introducunt multa, scil. timor desperationis, gaudium mundanæ consolationis, sudor & emissio malæ cogitationis, opilatio venæ, id est, oris, hoc est dictum, abstrusio obstinationis & impedimentum confessionis, repletio temporalis possessionis, inanitio, id est, carentia nutrimenti doctrinæ, gratiæ & devotionis. Ex istis enim causis cor spiritualiter deficit, & tota mentis constantia spiritualiter evanescit. Psal. *Cor meum dereliquit me* Contra cardiacum morbum & syncopim 3
(evacuata primo materia peccante) valent multa, scilicet margaritæ, os de corde cervi, lignum aloes, & ambra. Sic vere contra desperationes & aliud quodcunque peccatum, facta primo evacuatione confessionis, valet margarita, i. beata virgo, & devotio ad ipsam; os constantiæ & fortitudinis, quæ & cujus exemplum in corde cervi, id est, Christi reperiri potest; lignum aloes, id est, memoria crucis Christi, & ambra, quæ fit de semine balenæ, id est, semen & influentia verbi Dei.

Cap.

Cap. XVII.

De Febribus.

1 FEbris secundum Constantinum *est calor innaturalis à corde exiens, & per totum corpus arteriis mediantibus se diffundens, ipsius corporis actiones impediens atque turbans.* Et quia in corporibus humanis tria sunt, scilicet quædam subtilia, sicut sunt spiritus : quædam putrida, sicut sunt humores : quædam solida, sicut sunt membra ; ideo triplex febris in corpore generatur scil. Ephemea, quæ fit ex dissolutione & calefactione spirituum. Putrida, quæ fit ex corruptione humorum. Hectica, quæ fit ex consumptione membrorum. Et sic Constant. & Gal. ephemeram comparant vento calido, à quo locus in quo fuerit, incalescit. Putrida similis est aquæ calidæ, quæ posita in vase frigido, ipsum facit calefieri. Hectica vero similis est vasi calido, quod aquam frigidam immissam calefacit. Quia scilicet spiritus sicut ventus calefaciunt corpora in ephemera : humores sicut aqua calida in putrida ; membra vero ad modum contentivi vasis calefaciunt cor, spiritus & humores in hectica. Proculdubio per talem calefactionem potest intelligi concupiscentia mentis & fervor affectuum, & intemperantia desideriorum. Ex ista enim triplex febris particularis, i. e. triplex particularis concupiscentia generatur, sc. concupiscentia eminentiarum, hæc est superbia. Concupiscentia delitiarum, hæc est luxuria. Concupiscentia divitiarum, hæc est avaritia. Superbia enim est sicut ephemera, quæ est in spiritibus, i.e. in rebus vanis, inanibus & ventosis 1. Re. 16. *Exagitabat Saul spiritus nequam.* Luxuria est sicut febris putrida, cujus materia ad literam est in fœdis humoribus Lev. 15. *Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit, & tunc judicabitur huic vitio subjacere, cū carni illius adhæserit, atque concreverit fœdus humor.* Avaritia vero est sicut hectica, cujus materia sunt res solidæ, scilicet possessiones & metalla, quæ etiam per sollicitudines, suos desiccat & attenuat possessores. Aggæi 2. *Vocavi siccitatem super terram.* Et sic breviter dico, quod triplex sit febris cerporis, i.e. triplex mala inflammatio & calefactio mentis : de quo Eccl. 26. *A tribus timuit cor meum.* Ephemera est febris accidens ex distem-
2 perantia spirituum, dicta ab ephemera bellua marina, quæ eadem die qua nascitur, moritur. Et dicitur ab hemera Græce, quod est dies, unde dicitur ephemera, quasi unius diei fervor, non durat enim ultra unum diem fervor istius febris, aut enim ex toto deficit, aut in putridam vel hecticam se convertit. Et accidit ista distemperantia multis modis, videlicet à frigore poros claudente, & fumos interius retinente & conculcante, & calorem distemperantiam inducente. Aliquando accidit ex calore aeris spiritus distemperante. Aliquando ex bubonibus, i. e. ex apostematibus inguinum, & etiam aliquando ex potu, fortis vini caloris plus debito intendente. Talis ephemera est peccatum veniale, quod scilicet non est aliud, quam quædam distemperantia & deordinatio spirituum, i. e. affectuum mentis nostræ ; faciliter enim accedit, & faciliter recedit. Fervor iste nunquam perseverat diu in statu suo, quia scilicet aut per pœnitentiam terminatur, aut in febrem putridam vel hecticam, id e. in aliquod mortale peccatum convertitur, & mutatur : Talis enim distemperantia & fervor male ordinatus, solet ex toto deficere, vel in peccatum mortale transire, & in qualitate sua non subsistere vel manere, quia secundum Greg. *Peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.* Accidit vero talis distemperantia mali affectus, aliquando ex frigore tribulationum vel injuriarum, quando scil. homo inflammatur per superbiam. Aliquando ex calore mundanarum consolationum, quando scil. homo inflammatur ad avaritiam. Aliquando ex potu delitiarum, quando s. homo inflammatur ad luxuriam. Eccl. 9. *Ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* Hectica febris est,
3 quæ in membris solidis generatur. Et dicitur hectica, i.e. habitualis, quasi febris conversa in habitum. Est enim hectica febris, calor innaturalis, ipsis membris radicaliter inhærens, totū corpus calefaciens, & abundantiam substantialem destituens & consumens. Cujus signa sunt calor diffusus per totum corpus, lenis tamen non pungens, ita quod patiens vix febricitare se credit, calor lividus, oculi concavi, corpora sicca & aspera. Nutritiva enim humiditas ab eis est ablata. Talis febris videtur esse avaritia ; Ista etiam ex quo inceperit, quasi habitualiter convalescit. Ista etiam corpus mentis per mala desideria calefacit, & humorem devotionis & compunctionis & gratiæ siccat, attenuat & consumit Sap. 5. *In malignitate nostra consumpti sumus.* Patientes igitur talem febrem, scilicet avari, non se credunt infirmos, vel febricitantes ; quia pro certo & usurarii & alii credūt se non peccare, nec calorem suæ avaritiæ percipiunt sibi nocere, & tamen color suæ conversionis est indecens & lividus, oculus sui intellectus per malitiam est concavus, ipsosq; concomitatur erga pauperes asperitas & crudelitas, erga Deum vero gratiæ & devotionis siccitas & tenuitas. Multa talia ponerentur hic de
4 causis, signis & diversitatibus hecticæ febris, sed quia nimis tangit practicam medicinæ, ideo omitto. Febris putrida causatur ex
5 innaturali calore humores perturbante & permiscente, & corruptionem inducente, ex quibus humoribus sic corruptis, calor cor petit, & ipsum distemperat atque lædit. & per venas & arterias se diffundens, febrem corpori introducit. Iste enim calor non est naturæ regitivus. sed potius corruptivus. Talis febris videtur esse luxuria. Ista enim ex calore fomitis, & ex humorum inflammatione & commotione constituitur, & exinde fumus male delectationis exhalat, à quo cor & affectio per mala desideria dissolvitur, & tota virtus animæ enervatur. Et sicut videmus, quod febrem in principio cōcomitatur rigor & tremor, item quod non semper durat in una qualitate, imo quandoque interpellatur, vel quandoq; ad salutem diminuitur, item quod aliquando sit satis dolor capitis, insomnietas & similia : item etiam quod transacta febre, adhuc remanent malæ qualitates, sc. corporis debilitas, & recidivandi facilitas ; sic vere dico quod febrem luxuriæ comitantur, rigor, stimuli conscientiæ, & doloris, & tremor multiplicis displicentiæ & timoris. Ista etiam interpellatur, quia ardor istius non est semper in sua intentione, imo non minuitur nunc augetur : Istam autem concomitatur sitis malorum desideriorum, insomnietas malarum vigiliarum, dolor capitis multarum displicentiarum, & debilitas virtutum ad exercitium operationum bonarum Deut. 28. *Percutiatte Dominus egestate, febre, & frigore.* Et sicut febris naturam valde debilitat, in tantum quod etiam post recessum suum homini faciliter accidit recidiva : sic luxuria totam animæ virtutem enervat, hominemq; ita ad illum actum habituat & inclinat, quod etiam post recessum febris, i. e. post pœnitentiam & propositum abstinendi in idipsum faciliter reincidit & iterum recidivat. 2. Petr. 2. *Canis reversus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Febres
6 quandoq; sunt simplices, & quandoque compositæ Una tamen cautela semper est adhibenda, quia si febris est simplex, simplex debet esse medicina. si autem composita est febris, & medicina composita debet esse. Sic vere febris peccatorum est aliquando major aliquando minor, aliquando simplex, aliquando duplex, sed istud debet esse generale, quia s. per medicum confessorem pro simplici & non enormi peccato, simplex & levis medicina pœnitentiæ detur. si vero culpa sit major, & duplior, & pœnitētia duplicetur Deut. 25. *Iuxta mensuram culpæ erit & plagarum modus.* Quatuor sunt species febrium, sc. quotidiana, quæ provenit ex phlegmate, & quotidie affligit, non tamen continue. Con-
7 tinua, quæ provenit ex sanguine, & continue affligit. Tertiana, quæ provenit ex corrupta cholera, & de tertio in tertium diem lædit. Quartana, quæ procedit ex melancholia corrupta, & de quarto in quartum diem afflictionem inducit. Per istas quatuor febres intelligo quatuor genera peccatorum. Et prima quidem febris peccati est pigritia, quæ est infirmitas, quotidie enim patimur istum morbum, licet intervallum aliquod habeamus ; i.e. licet quandoq; bona aliqua faciamus Ezech. 30. *Alexandriæ erit dissipata, & in Memphis angustia quotidiana.* Secunda febris est luxuria, quæ s. bene sequitur ex prima. & hæc est continua, quæ ex sanguine delitiarum surgit, & quæ actu vel habitu possessores suos continue fatigare videtur. Luxuriosus enim continue peccat, vel actu, vel affectu ad Rom. 9. *Tristitia mihi est magna, dolor continuus est cordi meo.* Tertia febris est avaritia, & hæc est tertiana, quam sc. introducit cholera, i. e. temporalis substantia, quæ urit more choleræ possidentem. Ista enim de tertio in tertium diem lædit, quia s. avaritia tres habet dies, labore in acquirendo, timorem in possidendo, dolorem in perdendo, ut de avaris dicatur illud Num. 33. *Ambulaverunt tribus diebus per desertum errantes.* Quarta febris est desperatio seu tristitia, & ista est quartana. Ista enim ex melancholia, i. e. timore procedit, & quatuor dies, i. e. quatuor puncta seu partes habet scilicet mentis obstinationem, Dei misericordiæ oblivionem, cæcitatem ignorātiæ, & contemptum pœnitentiæ, unde Eccl. 37. *Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur.* Desperatio enim est quartana, quæ sc. tardius & rarius cæteris febribus, i.e. cæteris

vitiis accidit,& cum acciderit,magis durat,& difficilius ſanatur & recedit.Hier.30. *Inſanabilis eſt dolor tuus,propter multitudinem*
8 *iniquitatis tuæ.*Homo qui quartanam patitur,multa incurrit peſſima accidentia, ſcil. corporis gravitatem, ciborum indigeſtionem,crurium gravedinem,vigiliarum inſomnietatem, timorem in ſomnis,lividitatem unguium,tumorem ſplenis,dolorem lumborum, & fortitudinem appetitus cibariorum. Quartana ſignificat peccatum,quod quatuor habet, ſc. cogitationem,delectanem,conſenſum,& operationem. Ille ergo qui iſtam quartanam patitur,multa mala incurrit,videlic,gravitatem,& ponderoſitatem pigritiæ, indigeſtionem morum, vigilias variarum ſolicitudinum,& laborum,lividitatem & deformitatem unguium. i. operum,triſtitiæ timorem,ſuperbiæ tumorem,invidiæ dolorem, avaritiæ appetitum, & ardorem,& ciborum bonorum temporalium inſatiabile deſiderium, & fervorem. Prov. 13. *Venter impio-*
9 *rum inſatiabilis.* In febribus acutis,ſi accidit conſtipatio ventris, magnum eſt periculum. Fluxus vero ſanguinis è naribus,eſt bonum ſignum; etiam fluxus ventris confert multoties remedium. Sic vere in peccatore febricitante,& concupiſcentiis inflammato, periculum damnationis eſt, quando venter ſuæ conſcientiæ per obſtinationem conſtringitur, ita quod per confeſſionem emittere corruptos humores vitiorum non poteſt:fluxus vero,& ſolutio converſionis proficit, & mortis & damnationis pericu-
10 lum tollit. In febribus acutis nihil eſt de vera quiete, habent tamen aliquid de falſa quiete,multum vero de anguſtia, & labore, ſicut de medio hemitriteo patet,qui habet triginta horas in ſummo labore, & non niſi duodecim in falſa quiete. Iſta poſſunt applicari,quod in febre,& ardore ambitionis,avaritiæ,& luxuriæ, nunquam eſt aliqua vera quies,ſed etiam de falſa quiete delectationum, eſt ibi valde modicum, reſpectu laborum & deſolationum, quia ſ. omne peccatum generaliter plus habet de dolore, quam de dulcore,etiam in præſenti,in futuro vero verificabitur
11 illud Aug. *Momentaneum eſt quod delectat, ſempiternum autem quod cruciat.* Multa ponuntur hic de materiis,cauſis ſingulis, curis & remediis febrium,de quibus hæc ſolum quæ ſupra dicta ſunt ex-
12 cerpſi,gratia brevitatis. Rigor in febribus & horripilatio ex eadem cauſa contingunt.Eſt enim horripilatio quædam prava diſpoſitio,ex febrili materia contingens,actiones febriles prænuntians & præcedens.Et dicitur horripilatio ſecundum Iſidorum, quaſi horrida pilorum erectio; Fumus enim de materia frigida reſolutus,nobiles nervos tangit, ipſoſque lædit & ſtringit, & in ſuis actionibus impedit, & ita tremere corpus facit. Qui etiam frigidus fumus ad cutis ſuperficiem ſe extendens, partes cutis reſtringit, & ſic capillos erigi, & horripilari facit. Quod etiam accidit in forti timore, ubi ſ. calor ad cor repercutitur, & ſic corporis ſuperficies depauperata calore contrahitur,& pili ſicut dictum eſt,eriguntur. Talis morbus videtur eſſe timor ſervilis,& deſperatio ſalutis. Quando enim de materia frigida,i.de frigore infernalium tormentorum reſolvitur fumus, i. conſideratio nimis frigida,& auſtera,quæ calorem charitatis ſolet fugare,& ſuperficiem mentis conſtringere, & ſic capillos affectionis à ſua planitie movere, tremorem dubietatis,& timoris, nec non horrorem, & terrorem deſperationis ſolet inducere, & cauſare. Iſte eſt enim rigor,qui febrem æternæ damnationis præcedit, ipſamque prænuntiat, & inducit Sap.5. *Videntes turbabuntur timore horribili.*

Cap. XXVIII.

De Paßionibus Stomachi.

1 CIrca membra nutritiva, ſicut eſt ſtomachus, variæ accidunt paſſiones,ſcilicet faſtidium,buliſmus,vomitus & ſingultus. Eſt autem *faſtidium,ciborum atque potuum involuntaria abominatio, virtuti nutritivæ maximum inferens nocumentum.* Unde dicitur faſtidium,quaſi faciens tædium. Faſtidioſus enim homo ſolet invenire tædium, in quo alter invenit oblectamentum. Cauſatur autem iſtud faſtidium, ex ſpirituum defectione,vel ex nervorum opilatione, vel ex humorum repletione. Spiritus ſunt enim inſtrumenta virtutum,& ideo virtus appetitiva neceſſario langueſcit. Nervi etiam ſenſibiles delectationem in cibo ſentiunt,propter quod appetitum provocant & faciunt, & ideo quando opilantur, & impediuntur,neceſſe eſt,quod appetitus tollatur,& faſtidium generetur. Vacuitas etiam,appetitus ſolet cauſa eſſe, & ideo ſi orificium ſtomachi malis humoribus repletum fuerit, neceſſe eſt faſtidium adeſſe, & deſiderium deperire. Per iſtam infirmitatem intelligitur abominatio, & faſtidium verbi Dei, & bonorum ſpiritualium, & æternorum, quod ſ. peccatores patiuntur, qui in iſtis nullatenus delectantur, ſed potius ipſa aſpernantur,quapropter digeſtio morum in eis impeditur, & ſic virtus naturalis,i.gratia deficit,& totum corpus morum deperit.& langueſcit.Pſ.106. *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquaverunt uſque ad portas mortis.* Omnem eſcam dico ſ. doctrinæ,gratiæ, & gloriæ. Tria autem ſunt quæ tale faſtidium in iſtis cauſant ſ.defectus ſpirituum, i.carentia gratiæ, & devotionis.Item,obſtructio nervorum,i.e, carentia prudentiæ & diſcretionis. (Nervi enim de quibus viget ſenſus, diſcretionem deſignant.) Item repletio humorum,i.affluentia delitiarum, & divitiarum terrenæ poſſeſſionis. Quando enim ſtomachus cordis humoribus bonorum terrenorum repletur, per malam complacentiam, quando etiam nervus ſenſus & diſcretionis obſtruitur, per ignorantiam; quando inſuper ſpiritus, & gratia deficit, per obſtinationis malitiam; tunc dico, quod ſapor in ſpiritualibus cibis non invenitur, ſed potius omnis eorum ſuavitas contemnitur & calcatur. Prov. 27. *Anima ſatiata calcabit favum.* Buliſmus,i. grandis fames, *eſt inſatiabilis & quaſi caninus appetitus.* Fit 2
autem iſte duobus modis. Primo per frigiditatem cibos ad fundum ſtomachi deprimentem, & orificium ſtomachi vacuantem, & ratione vacuitatis, appetitum & famis deſiderium inducentem. Secundo vero modo accidit ex immoderato calore membrorum,quorum venæ trahunt ab hepate, hepar vero per venas meſeraicas trahit à ſtomacho, ex quo ſubito ſtomachus exinanitur, & appetitus immoderatus & continuus generatur. Per iſtum immoderatum appetitum poteſt avaritia denotari, quæ videlicet canina, & inſatiabilis poteſt dici, quia ſc.ſicut dicitur Prov. 27. *Oculi hominum inſatiabiles.* Iſta enim duplicem habet cauſam, una eſt frigiditas propriæ indevotionis,alia eſt caliditas alienæ voracis affectionis. Indevotionis enim frigiditas, quando in ſtomacho voluntatis dominatur, ſolet ipſam vacuam & inanem facere, & inde omnem plenitudinem ſufficientiæ tollere, & appetitum avaritiæ generare. Ubi enim eſt indevotionis frigus,nunquam poteſt eſſe ſufficientia; ubi vero non eſt ſufficientia, ſemper eſt neceſſario avaritia. Ezech.7. *Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur.* Aliena etiam depopulatio quandoque iſtius avaritiæ eſt cauſa,& hoc potiſſime in Eccleſiaſticis, & prælatis,quia ſc.quando membra, ſ. nepotes & familiares nimis calidi ſunt, ut attrahant & hauriant ſibi humorem & temporalem ſubſtantiam hepatis, i.e. ipſorum dominorum, & prælatorum ſuorum, mox in iſtis prælatis paupertatis vacuitas inducitur, & ſic appetitus avaritiæ ſuſcitatur. Conſtat enim quod multi ſunt hodie prælati, qui quia à membris ſuis,id eſt,familiaribus,& conſanguineis ſuguntur, & depauperantur, ideo ad rapinas exercendum,& ad alienos humores,& ſubſtantias attrahendum moventur, & ad vacuitatem ſuæ paupertatis ſupplendum conantur,& ex hoc buliſmum caninæ, & inſatiabilis avaritiæ patiuntur. Eſa.56. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem.* Vel poteſt dici,quod ſtomachus,qui cibos recipit,& præparat, & digerit,ſignificat agricolas,& mercatores;hepar autem ad quod ipſe ſtomachus præparatos cibos mittit, ſignificat prælatos,principes & potentes,quibus ſ. agricolæ & ſubditi deſerviunt, & illa quæ cum labore recolligunt,præparant atque mittunt. Quia igitur membra,i.familiares talium,ipſos vacuant,depauperant atque vaſtant, & ipſorum humores, & ſubſtantias temporales ſugunt, ebibunt & manducant, ideo procul dubio iſti ſtomachum,i.ſubditos per rapinas nituntur evacuare & ſic tam in ſe,quam in illis ſolent appetitum avaritiæ generare. Ideo Prov. 11. bene dicitur, quod *alii dividunt propria, & ditiores ſunt, alii rapiunt non ſua,& ſemper in egeſtate ſunt.* Singultus, *eſt ſonus vio-* 3
lenta commotionis, ex ſpaſmoſa ſtomachi diſpoſitione proveniens. Quando enim nervi ſtomachi calore vel frigore,inanitione vel repletione contrahuntur,tunc fundus ſtomachi elevatur,aërque exire compulſus,alteri aëri obvians,ſonum qui ſingultus dicitur,operantur. Valent autem contra ſingultum provocata ſternutatio, ſubiti timoris incuſſio, & alicujus rei verecundæ objectio. Per iſtam infirmitatem poſſum intelligere vitium indignationis, diſplicentiæ & querelоſæ murmurationis,qua ſ.fit, quod talibus non poteſt aliquid placere,imo ſolent de omnibus ſingultare, & quicquid eis accidit, cum ſingultu, & dolore & diſplicentia tolerare. Talem ergo ſingultum impatientiæ cauſat in homine frigus indevotionis,calor concupiſcentiæ, & ambitionis, inanitio paupertatis,& repletio mundanæ temporalitatis. Iſtæ ſunt enim quatuor cauſæ,quæ nervum ſenſus,& diſcretionis impediunt,& contrahunt,& ſic ſtomachum voluntatis ad ſingultum impa-

tientiæ, & displicentiæ perducunt, ita quod vocem querimoniæ emittere ipsum cogunt. Veruntamen tria sunt, quæ talem singultum possunt sedare, & talem impatientiam seu tristitiam temperare, videlicet quando timor damnationis incutitur, quando vitiorum quæ fecit verecundia in memoriam reducitur, & quando sternutatio commotionis, contritionis & confessionis, modo debito provocatur. Omnis enim singultus iracundiæ, & impatientiæ deficit, quando timor inferni, peccatorum verecundia, & cerebri, i. e. sensus mentis sternutatio, seu discussio convalescit 1. Reg. 25. *Non erit tibi in singultum aut scrupulum.* Vel dic, quod singultus est stimulus conscientiæ, & desperationis remorsus, quem sc. prædicta quatuor, sc. indevotio, habendi ardor, & affectio, inopia & inanitio, opulentia & repletio introducunt. Ad istum tamen sedandum valet sternutatio, & discussio contritionis, timor divinæ offensæ, & indignationis, & verecundia, quæ est in actu confessionis Proverb. 15. *Per timorem Domini declinat omnis à malo.*

Cap. XIX.

De Vomitu.

1 VOmitus, est *humorum, & ciborum violenta à stomacho rejectio*, quæ sc. habet fieri multis modis. Fit enim quandoque ex caloris ebullitione, quia scil. calor in stomacho abundans, tales humores dissolvit, & ebullire facit, & sic ipsos sursum elevat, & per vomitum expellit. Item fit quandoque ex ciborum, & humorum abundantia, quam scil. natura non potest regere, & ideo tanquam superflua ipsos nititur rejicere, & evomere, sicut patet in ebriis. Item fit quandoque ex humorum seu ciborum acumine, quo scilicet nervi stomachi mordicantur, & ad expellendum ipsos per vomitum provocantur. Item quandoque fit ex debilitate virtutis retentivæ ipsius stomachi, & fortitudine expulsivæ. Item quandoque ex acumine medicinæ. Item quandoque fit ex stomachi compressione, & elevatione, ex aliorum membrorum colligantia contingente. Stomachus enim quandoque ratione incontinentiæ, nihil potest retinere, sed omnia evomit. Medicina etiam suo acumine dissolutos humores expellit. Membrorum etiam aliorum vicinorum passio vomitum inducit, sicut ex passione matricis, gravida mulier faciliter vomere consuevit. Unde etiam frequentem vomitum esse imprægnationis signum, Galenus asserit, atque dicit. Iste vomitus potest mihi denotare confessionem, & vitiorum nostrorum à stomacho conscientiæ, & cordis per os, & linguam expulsionem; quia pro certo multa sunt, quæ vomitum possunt provocare, & ad confitendum, & expellendum peccata hominem invitare, videlicet calor stomachi, i. fervor dilectionis. Abundantia humorum, i. horror enormis infectionis. Mortificatio nervorum, i.e. dolor & punctio contritionis. Adjutorium medicinæ verbi Dei, & bonæ instructionis. Fortitudo expulsiva, i.e. facilitas, & habituatio ipsius confessionis. Graviditas matricis, i.e. conceptus gratiæ & devotionis. Fit enim confessionis vomitus quandoque ex dilectionis fervore, quo movetur homo humores vitiorum per contritiones dissolvere, & per confessionem emittere, quia sicut dicitur 1. Joan. 4. *Perfecta charitas foras emittit timorem*, i.e. peccatum. Fit etiam quandoque ex abundantia ipsorum vitiorum, & sic voluntarie ad se exonerandum per confessionem movetur; & tunc fit illud Apostoli ad Rom. 5. quod scil. *ubi abundavit delictum, superabundat & gratia.* Fit insuper quando ipsi humores vitiorum nervos conscientiæ pungunt, per remorsionem. Quando etiam homo iuvatur per medicinam verbi Dei, & eruditionem. Quando præterea habituatus est homo ad talem expulsionem, & quando jam concepit gratiam & devotionem. Frequens enim vomitus confessionis, est conceptus boni propositi, & futuræ sobolis, bonæ operationis. Hier. 25. *Bibite, inebriamini, & vomite.* Bibite, sc. doctrinæ portionem, inebriamini per compunctionem, & vomite per confessionem. Vel dic, quod vomitus significat eleemosynarum largitionem, quia sc. quando humores divitiarum abundant, calor charitatis debet eos per largitatem, & eleemosynam ejicere. Natura enim, i. e. ratio videns, quod tales humores, & divitiæ difficiliter possunt regi, ipsos solet abominari, & emittere. Etiam punctio ipsorum humorum, i. e. sollicitudo & molestatio ipsarum divitiarum ad hoc debet nervos voluntatis inducere. Et ad hoc etiam medicina verbi Dei & conceptus divinæ gratiæ, nec non fortitudo expulsive, id est, habituario pietatis naturalis, ad hoc solet facere, & vomitum largitionis, et eleemosynæ, nec non divitiarum contemptum, & odium provocare. Sancti igitur & Philosophi, qui senserunt quomodo tales humores & mundi divitiæ erant periculosæ & nocivæ, ipsas evomuerunt & dimiserunt, & à se verbaliter vel saltem mentaliter abjecerunt, sicut bene præcipit Deus Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ possides, & da pauperibus.* Vel dic, quod vomitus significat malam loquutionem, & multiloquii affectionem. In aliquibus enim virtus contentiva, sc. virtus temperantiæ ita debilis est, & expulsiva loquutionis ita est facilis, quod nihil possunt retinere, imo quicquid habent in animo, solent vomere, & narrare. Ad quod sc. cooperatur fervens calor incontinentis affectionis, & conceptus peccati, & malæ operationis. Quia sc. quando homo non cessat loqui, & verba mala vel fatua & vana vomere, signum est mentem fœtu diabolico, i.e. peccato, & mala intentione gravidam esse, quia scilic. sicut dicitur Prov. 10. *In multiloquio non deerit peccatum.* Vomitus temperatus, valde est 2
infirmis utilis & laudabilis, solet enim stomachum mundificare, digestionem juvare, naturam exonerare, causam morbi auferre, & ab ægritudine liberare. Vomitum tamen præcedit motus, & tremor labiorum, conatus & angustia spiritualium membrorum, nausea & abominatio ipsorum interiorum humorum, oris apertio, linguæ distentio, sudoris emissio, lachrymatio oculorum, gutturis & oris amaricatio, & immutatio palati, & gustus in perceptione saporum. Proculdubio talis est vomitus confessionis, quia pro certo iste stomachum conscientiæ mundificat, digestionem morum, & compositionem adjuvat, naturam, i. conscientiam exonerat, & ab ægritudine peccati salvat & liberat. Veruntamen istam debet præcedere tremor, & conturbatio, conatus, dolor & contritio ipsorum, i. e. vitiorum abominatio, oris apertio, & linguæ locutio, sudorisque, i.e. boni laboris occupatio, & oculorum lachrymosa compunctio. Gustus etiam & complacentiæ animæ immutatio, & amaricatio, quia sc. confitens, & pœnitens debet totus amaricatus esse, ita quod illa quæ sibi prius placebant, sc. vitia & delectabilia, non debent sibi amplius complacere. Proverb. 27. Anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Et Apocal. 10. Amaricatus est venter meus.

Cap. XX.

De dolore stomachi & ventris.

1 PRæter prædictas infirmitates, solet quandoque stomacho accidere dolor, ex multis causis; videlicet ex frigore coarctante, & ex calore dissolvente, ex ventositate exedente, ex apostemate compite, ex humore viscoso villos stomachi inviscante. Sic vere dolor peccati, & remorsus accidit stomacho conscientiæ, multis modis. Hunc enim causat frigus coarctans indevotionis & pigritiæ, calor dissolvens avaritiæ, ventositas extendens superbiæ, apostema fæces continens luxuriæ, & villos stomachi, i. affectiones mentis inviscans; humor terrenæ opulentiæ, seu etiam humor gulæ, & carnalis affluentiæ. Ventositas dolorem stomachi faciens, cognoscitur ex rugitu, & gurgulatione, & ex eructationum insidiarum emissione, Nocent autem plerunque magis ventositates, quam humores secundum Constantinum, ut patet in hydropicis. Et ideo summe curandum est, ut ventositates extenuentur, ad quod sc. prodest appositio ventosæ circa umbilicum, cum scarificatione, ut ventositates ab interioribus attrahantur, et cumini usus et comestio. Sic vere ventositas inanis gloriæ, et superbiæ, quam sc. rugitus jactantiæ, et elationis, gurgulatio impatientiæ, et indignationis (juxta illud Jo. 6. *Vento magno flante mare exurgebat*) et eructatio malorum verborum, quod difamatoriæ locutiones comitantur solet plerunque plus nocere animæ, quam humores, i. quam carnales infectiones, quia sc. plus nocent peccata spiritualia, quam carnalia, et magis displicet Deo superbia, quam luxuria. Judith. 9. *Superbi nunquam placuerunt tibi à principio.* Debet ergo homo ventosam, quæ fugat ventositatem, hoc est dictum, considerationem, circa umbilicum propriæ fragilitatis apponere, ut sic mediante consideratione propriæ utilitatis, possit de stomacho cordis ventositatem superbi extrahere. Scarificatione confessionis debet uti, et cuminum humilitatis sumere, et sic ventositatem superbiæ poterit tenuare. Unde Mat. 14. dicitur, quod *cum Jesus ascendisset naviculam, cessavit ventus.* Jesus qui interpretatur Salvator, est humilitas. Ventri seu 3
intestinis accidit multiplex dolor, et potissime tortura viscerum, seu torsiones intestinorum. Tales enim generantur quandoq; ex ventositate intestinorum substantiam extendēte, quandoque ex

humorum multitudine viſcerum ſubſtantiam aggravante, quandoque ex apoſtemate læſionem viſceribus inducente, quandoque ex lumbricorum multitudine corroſionem viſceribus inferente, quandoque ex membrorum colligantia compaſſionem inteſtinis adjiciente, quandoque ex humorum acumine inteſtina pungente, & ulcerante. Sic vere in inteſtinis cordis, & conſcientiæ quandoque generatur torſio invidiæ, & doloris, vel etiam torſio, i.e. peccatum, quod mentem ſtimulat atque torquet. Iſtæ igitur torſiones diverſæ diverſimode introducuntur. Accidunt enim ex ventoſitate inanis gloriæ, & præſumptionis, quæ inteſtina mentis extendit & juvat. Item ex multitudine humorum, i.e. ex abundantia terrenæ opulentiæ, & poſſeſſionis, quæ mentem deprimit, & aggravat. Item ex apoſtemate tumoris, & indignationis, quæ mentem lædit & occupat. Item ex multitudine vermium, i.e. ex infeſtatione malæ familiæ, & carnalis cognationis, quæ mentem mordet & ſtimulat. Item ex colligantia, i.e. ex vicinitate malæ ſocietatis, & congregationis, quæ mentem concitat, & perturbat. Item ex acumine humoris, i.e. ex punctione iracundiæ, & invidiæ, triſtitiæ, & deſperationis, quæ mentem lacerat & inflammat. Iſta enim omnia, torſiones & ſollicitudines mentis inducunt, & cor quieſcere non permittunt, quia proculdubio mens humana pungitur, quando mala ſocietate cingitur, quando vermium, & malorum famulorum multitudine roditur, quando apoſtemate ſuperbiæ inflatur, quando humorum bonorum temporalium gravatur, & quando vento inanis gloriæ diſtenditur & ſufflatur. Iſta enim ſunt, quæ pacem, & quietem mentis impediunt, & torſionem ſollicitudinis, & peccati inducunt. Eſa. 13. *Propter hoc omnes manus diſſolventur, & omne cor hominis contabeſcet, & conteretur; torſiones & dolores te-*
4 *nebunt quaſi parturiens dolebunt.* Secundum Conſtantinum ventoſitas, quæ torſiones inducit, quandoque reſolvitur à materia ſanguinea, & tunc dicitur dolor infixivus; quandoque ex materia cholerica, & tunc dicitur dolor pungitivus; quandoque ex phlegmate, & tunc dicitur extenſivus; quandoque ex melancholia, & tunc dicitur dolor aggravativus; quandoque ex vitreo phlegmate, & tunc dicitur congelativus; quandoque ex ſolo vapore, & tunc dicitur deambulativus; ut dicit commentator ſuper Joannitium. Sanguis ſignificat carnalem conſanguinitatem. Cholera inter humores ſubtilior, ſignificat ſapientiam & ſubtilitatem. Phlegma; quod eſt humor ut dicitur, & lubricoſior, & imperfectior, ſignificat carnis conditiones, ſcilicet fortitudinem, & formoſitatem, quæ ſcilicet de facili lubricantur atque fluunt. Melancholia vero, quæ eſt humor terreſtris, ſignificat temporalem ſubſtantiam, & facultatem. Phlegma vero vitreum, quod eſt frigidiſſimum, vitream, & ſplendentem mundi gloriam, & dignitatem ſignificat. Vapor vero ſignificat propriam affectionem, & voluntatem. Igitur dico, quod ventoſitas ſuperbiæ, quæ ſc. inducit torſionem doloris, & invidiæ & iracundiæ poteſt generaliter ex ſex cauſis induci. Quia pro certo ventoſitas inanis gloriæ, elationis, præſumptionis, ſuperbiæ quandoque accidit, & provenit à materia ſanguinea, i.e. ex conſideratione parentelæ & generis. Quandoque ex materia cholerica, i.e. ex conſideratione propriæ ſcientiæ, & ſubtilitatis. Quandoque ex phlegmatica, i.e. ex conſideratione propriæ fortitudinis, & formoſitatis. Quandoque ex melancholica, i.e. ex conſideratione propria temporalis opulentiæ, & terrenæ facultatis. Quandoque ex vitreo phlegmate, i.e. ſplendore fragilis, & vitreæ mundanæ dignitatis. Quandoque ex ſolo vapore, i.e. ex diſpoſitione propriæ conditionis, affectionis & voluntatis. Ex iſtis ergo ſex cauſis producitur ſuperbiæ ventoſitas, ex qua ſc. ſequitur torſio mentis, & multarum inquietudinum diverſitas, quia ſc. dolor infixivus luxuriæ, dolor pungitivus invidiæ, dolor extenſivus carnalis amicitiæ, dolor aggravativus avaritiæ, dolor congelativus indevotionis, & deſidiæ, dolor etiam deambulativus levitatis, & inconſtantiæ, tales ventoſitates ſuperbiæ ſolet comitari, & à diverſis diverſimode generari. Et ſic fit, quod juxta verbum Pſ. 134. *Diabolus producit ventos de theſauris ſuis, & percuſ-*
5 *ſit primogenita Ægypti ab homine uſque ad pecus.* In torſionibus dolor tanto eſt gravior, quanto materia ſubtilioribus latitat in inteſtinis, & hoc quia tunc minus patet locus evacuationis. Sic vere peccatum, quod eſt in inteſtinis ſubtilibus, i.e. in perſonis ſapientibus & ſubtilibus, magis eſt periculoſum, quam illud quod latet in ſimplicibus, rudibus hominibus atque groſſis, difficilius enim evacuantur tales per confeſſionem, & ideo citius incurrunt mortem, & damnationem, quia ſcilicet ſicut dicitur Hier. 4. *Sapientes ſunt ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt.* Et Seneca dicit, quod *nihil moleſtius veritati, quam nimia ſubtilitas.* Quando inteſtina replentur groſſa, & viſcoſa materia, tunc 6
ligantur inteſtina, & conglutinantur, ita quod natura ſe evacuare non poteſt; & ſic neceſſario ſequitur interiorum torſio, inferiorum preſſio, & ex fumoſitatum repercuſſione ſuperiorum ſumma perturbatio, & quandoque mors, & ſubita deſtructio, ſicut patet in colica paſſione. Sic vere quando in inteſtinis affectionis noſtræ eſt aggregata groſſa, & compacta, & per malam conſuetudinem indurata viſcoſitas vitiorum, ita quod per confeſſionem non poſſunt ejici vel emitti; exinde procul dubio requiritur torſio & remorſus conſcientiæ, preſſio & obſtinatio deſperationis, & nequitiæ, fumoſitas erroris & ignorantiæ, & perturbatio ſuperiorum, i. defectus ſenſus & ſapientiæ. Pſ. 106. *Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt.* In inferiori inteſtino quod colon vocatur, à quo etiam 7
colica paſſio nominatur, quandoque fæces taliter deſiccantur, quod quaſi obſtructo ſtomacho in interioribus indurantur, nec exterius pro libito expelluntur; ita quod tunc dolor & colica paſſio & viſcerum torſio generatur. Iſtius autem indurationis (ut dicunt medici) multiplex eſt cauſa. Prima, eſt calor exceſſivus, à quo materia ſiccatur & induratur, & exire non permittitur. Secunda, eſt materiæ groſſities & cibi recepti conculcatio, quæ ad exitum non diſponitur. Tertia, eſt viſcoſitas phlegmatis, à qua materia ne exeat, detinetur. Quarta, eſt multitudo aſcaridum & vermium mortuorum, qui inviſcati in inteſtino ab exitu prohibentur. Quinta, eſt inſenſibilitas inteſtini, quæ nocumentum fæcis non ſentiens, ad expulſionem ipſius non movetur. Sic vere dico, quod in inteſtino conſcientiæ & voluntatis indurantur quandoque fæces vitiorum, & ibi per mentis non obſtinationem taliter compinguntur, quod per confeſſionem non poſſunt ejici, imo ſolent in conſcientia taliter detineri, quod torſio mortis æternæ exinde ſolet ſæpius ſuboriri. Veruntamen iſtius conſtipationis, i. iſtius impedimenti confeſſionis plures poſſunt eſſe cauſæ, videlicet caloris, avaritiæ inflammatio, quia ſcil. avari & uſurarii nunquam volunt confiteri. Item materiæ groſſities, i. alicujus groſſi & enormis criminis commiſſio. Enormitas enim criminis impedit confeſſionem. Item viſcoſitas, i. malæ conſuetudinis detentio. Mala enim conſuetudo, crimina monſtrata per confeſſionem recedere non permittit. Item vermium mortuorum, i. peccatorum mortalium abundans conculcatio, quia ſc. homo aliquoties ex multitudine vitiorum deſperat, & ſic ipſa expellere per confeſſionem non curat. Item inſenſibilitas inteſtinorum, i. ipſius voluntatis malitia & obſtinatio, quia ſc. mens obſtinata (quæ ſenſum ſpiritualem perdidit) fæces vitiorum non percipit, neque ſentit, & ſic ad expulſionem vitiorum, cum ipſa non ſentiat, nec de ipſis doleat, non attendit. Ex his ergo omnibus egeſtio & confeſſio impeditur, & dolor & deſperatio, mors etiam & æterna damnatio ſubſequuntur, ſicut de impio Antiocho dicitur 2. Mach. 9. Quod *apprehendit eum*
7 *dirus viſcerum dolor, & amara interiorum tormenta.* Lumbrici ſeu vermes aliquoties in inteſtinis gignuntur, & ſecundum diverſas materias ex quibus fiunt, diverſarum figurarum efficiuntur, & ſic aliqui longi, aliqui lati, aliqui rotundi inveniuntur, à quibus ſc. vermibus multæ moleſtiæ corpori inferuntur, & ita adhærent inteſtinis, quod quouſque mortui fuerint, vix à corpore expelluntur. Sunt ergo primo per amaram medicinam occidendi, & tandem ipſos mortuos abhorrente natura, ſunt de corpore expellendi. Hi igitur in patiente niſi expellantur, generant multos morbos, videlicet febrem, pruritum narium, ſtridorem dentium, emiſſionem & maſticationem linguæ, ſtuporem animi, & alienationem mentis, & tremorem corporis. Tangendo enim & lædendo nervos interiores, neceſſe eſt propter membrorum colligantiam, patiantur partes ſuperiores, & exteriores. Per iſtos vermes poſſunt intelligi peccata, quæ ſ. conſcientiam per remorſum corrodunt, & etiam corroſionem mortis æternæ inducunt. Eſa. 14. *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Vermes igitur, i. peccata, ſecundum quod à diverſis materiis trahunt originem, diverſimode variantur, ſicut patet, quia avaritia ortum ſumit à divitiis, luxuria à delitiis, ſuperbia ab eminentiis, invidia ab aliena proſperitate, impatientia à propria adverſitate. Quid ergo? Proculdubio tales vermes faciunt homini multa mala. Generant enim febrem & ardorem cupiditatis, pruritum voluptatis, ſtridorem crudelitatis, linguæ emiſſionem, & commaſticationem vanæ loquacitatis, & detractoriæ verbo-

verbositatis, Apoc. 16. *Commanducaverum linguas suas.* Generant etiam alienationem fatuitatis, stuporem hebetis simplicitatis, tremorem desperationis & timiditatis, & abominationem cibi, i.e. doctrinæ & veritatis. Ps. 103. *Omnem escam abominata est anima eorum.* Vermes igitur nisi per confessionem citius expellantur, mortis æternæ periculum operantur. Et ideo necesse est, quod primo necentur, & mortificentur cum amara medicina contritionis, & quod deinde expellantur cum medicina expulsiva confessionis, ut sic dicatur illud Exod. 16. *Non computruit, nec vermis inventus est in eo.* Vel dic, quod isti vermes significant remorsus conscientiæ hominum damnatorum, qui ipsos perpetuo corrodunt & mordent Eccl. 7. *Vindicta carnis impii, ignis & vermis.* Tales enim vermes in intestinis conscientiæ, positi stridorem dentium, & commanducationem linguæ per tormentorum dolorem solent facere, alienationem mentis inducere, & tremorem, & stuporem animi generare. Matt. 13. *Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Vel dic, quod isti vermes sunt viles, & improbi adulatores, & detractores, qui pro certo in intestinis, i. in domibus & atriis divitum gignuntur, & quamdiu vivunt, præ sua corrosoria detractione, ipsorum cum quibus sunt, & qui eis credunt; mentem à bono proposito alienari faciunt, & dentibus & lingua stridere contra alios ipsos incitant, & inducunt. Ps. 36. *Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis.* Conflat enim quod tales vermes, s. adulatores & detractores, sunt causa quare magnates contra alios moventur, & cum stridore dentium contra innocentes aliquoties debacchantur. Quoties sumenda est amara medicina pro vermibus occidendis necesse est, quod cum aliqua dulcedine, utpote cum melle vel lacte sit commixta. Dulcia enim vermes diligunt, quæ sibi in corpore, et recipiunt, et sic cum amaritudine se occidunt. Si vere prædicator, quando vult vermes vitiorum in auditoribus occidere, semper cum amara medicina pœnitentiæ seu timoris Dei et suæ justitiæ debet miscere lac et dulcedinem spei, et divinæ misericordiæ, quia s. dum misericordiæ dulcedo recipitur, et diligitur, pœnitentiæ amaritudo melius, et libentius incorporatur, et efficacius operatur. Vel dic, quod quando diabolus vel vermes, i.e. peccatores occidere, morte sc. infernali, et vitiorum, solet semper dulcedinem mundi delitiarum, vel spem futuræ pœnitentiæ miscere, ut sic cum tali dulcedine mixta peccati amaritudinem non sentiant, et sic mortis æternæ periculum incurrant. Prover. 27. *Anima saturata calcabit favum, esuriens vero etiam amarum pro dulci sumet.* Anima enim quæ est divina gratia satiata, favum mundi electabilium contemnit, & calcat, illa vero quæ est esuriens, & peccatrix, pro dulcedine delectabilium amaritudinem peccati assumit. Ventri & intestinis accidit fluxus humorum, & involuntarius, & excessivus. Istius tamen tres sunt species, s. diarrhea, lyenteria, dysenteria. Diarrhea, est simplex fluxus, cum cibi tamen indigesti emissione, & absque sanguinea egestione, quæ provenit ex liquiditate humoris, vel ex aliquali distemperantia dissolutivi caloris. Lyenteria, est fluxus cum indigesti cibi, & potus emissione, quando s. cibus ita crudus emittitur, sicut recipitur, quæ fit ex illorum stomachi abrasione cibos retinere non valente, vel aliis causis similibus. Dysenteria est fluxus ventris, aliquando cum sanguinis emissione, aliquando cum pellis intestinorum abrasione, aliquando cum ipsorum intestinorum putrefactorum egestione contingens, ex choleræ acumine proveniens, & procedens. Proculdubio per istos tres fluxus possunt intelligi tres morales inconstantiæ, & dissolutiones, videlicet dissolutio in loquendo, in audiendo, in operando. Est enim fluxus locutionis sicut diarrhea, quia s. quidam sunt, qui in verbis, & in exterioribus moribus dissoluti sunt, à sanguine tamen peccati mortalis, & ab indigestione inhonestæ conversationis se custodiunt, sed ex liquiditate humoris, i. ex ipsa naturali levitate affectionis, in verba levia, & aliquos dissolutos gestus prorumpunt. Item est fluxus, & dissolutio auditus, sicut lienteria. Auditus enim aliquorum ita est dissolutus & levis, quod de cibo verbi Dei nihil possunt retinere, nec in sui utilitatem convertere vel mutare, sed potius crudum, & immutatum rejicere, & horrere. Item est fluxus, & dissolutio operationis, quæ est sicut disenteria, quia scil. cum sanguine, & cruentatione peccati mortalis, etiam cum abrasione omnis moralis virtutis, & etiam quandoque cum putredine malæ consuetudinis, & cum totali corruptione intestini, id est, affectionis habet fieri. Quod etiam solet ex acumine choleræ, i. ex ardore malæ concupiscentiæ generari. Ista ergo sunt tria genera dissolutionum, quæ s. diversarum sunt conditionum quia s. prima est gravis, secunda est gravior, tertia est gravissima. Et sic dico, quod est triplex fluxus malorum, de quo in Ps. 57. *Sicut cera quæ fluit, auferentur, supercecidit ignis* (s. concupiscentiæ.) *& non viderunt solem.* Vel dic, quod triplex species fluxus est triplex species prodigalitatis. Prima est non multum violenta, quæ s. omnia superflua emittit, necessaria tamen custodit. Secunda est magis excessiva, quæ sc. omnia mobilia abradit, substantiam tamen intestini, i. hæreditatis dimittit. Tertia est excessivior, quæ s. non solum mobilia superflua, non solum etiam mobilia necessaria destruit, imo etiam ipsam substantiam intestinorum, hoc est dictum, ipsam substantiam possessionum, & immobilium bonorum scindit, vendit, dilacerat, & consumit. Esa. 48. *Scidit petram, & fluxerunt aquæ.* Multa possunt dici de istis infirmitatibus, tribus diarrhea, lyenteria, dysenteria. Sed materia videtur aliquantulum inhonesta.

Cap. XXI.

De Hydropisi.

HYdropisis *est tumor, & inflatura membrorum, ex errore virtutis digestivæ contingens.* Accidit enim hydropisis quandoque ex indigestione, quandoque ex retentione. Nam quando virtus digestiva est debilis, ita quod propter defectum caloris cibos receptos non potest bene digerere, nec in bonos humores convertere, solent exinde multæ superfluitates in hepate generari, quæ diffusæ per membra, ipsa tumescere faciunt & inflari. Quandoque etiam accidit, quod natura retinet humores, qui alicubi solebant fluere, utpote quando hæmorrhoides restringuntur, vel quando membrum aliquod truncatur, quod illa portio humorum quæ membrum illud nutriebat (cum non habeat amplius quod nutriat) in corpore retinetur, tunc ex tali retentione, membrorum inflatura, quæ dicitur hydropisis, generatur. Per istam inflativam infirmitatem potest superbia denotari, quæ sc. per elevationem inflat plus debito cor humanum. Duæ igitur sunt causæ principales, quæ causant, & principiant istum morbum scil. defectus digestionis, & defectus expulsionis, quia proculdubio quando digestio, id est, sensus, ratio & discretio, quæ scil. habet res coquere, cogitare, dividere, distinguere, judicare, propter carentiam caloris, id est, charitatis in homine deficit, ita quod cibos bonorum temporalium debite per discretionem non regit, nec eos per expulsionem largitatis emittit, vel per susceptionem paupertatis voluntariæ à se dimittit, exinde tunc inflatura superbiæ gignitur, & mens tota erigitur, & inflatur. Deut. 1. *Tumentes superbia ascenditis in montem.* Sunt enim quidam qui illum humorem divitiarum, quo deberent membra, id est, pauperes nutrire, vel alias per largitatem, & eleemosynam emittere, volunt per avaritiam retinere, & sic multiplicatione, & retentione earum solent tumescere, & contra alios superbire, quia scilicet secundum August. *Difficile est, ut superbus non sit, qui dives est.* Vel ista possunt allegari contra quosdam, quibus pro certo utile est magnas curas, & sollicitudines habere, & plura membra, id est, plures personas nutrire, quia scilicet quando cura eorum diminuitur, & membra seu personæ, quæ suis divitiis nutriendæ fuerant, adimuntur, tunc ex retentione, & accumulatione humorum, id est, divitiarum tumescunt, & inflati hydropici, i. e. superbi fiunt. Num. 5. *Inflato ventre computrescat femur ejus.* Hydropisis generatur ut communiter ex distemperantia qualitatum in hepate, propter quod ex defectu virtutis digestivæ, superfluitates generantur, quæ per corpus diffusæ faciunt inflaturam. Ex tali autem morbo distemperantia gignitur, ita quod hydropicus quanto plus bibit, tanto plus bibere delectatur, & etiam ratione indigestionis humorum, tanto tumescit amplius & inflatur. Est igitur hydropicus tumidus, mollis, gravis, ponderosus, & sitibundus, ita quod venter talium more tympani resonat repercussus. Sic vere quando in hepate, id est, in mente quatuor humores, id est, quatuor affectiones distemperantur, & deordinantur, tunc virtus digestiva, sc. discretio deficit, & sic multiplex superfluitas vitiorum ibidem gignitur, & accedit, & ita fit ibi inflatura superbiæ, sitis insatiabilis avaritiæ, mollities luxuriæ, & ponderositas accediæ, quia proculdubio talis hydropicus, superbus, s. vel avarus, quanto plus de divitiis, & honoribus solet acquirere & bibere, tanto magis solet novos honores & divitias resistire, quia videlicet honores & divitiæ potatæ, & acquisitæ, mentem non satiant, sed potius ad alia acquirenda ipsam irritant & invitant. Unde Prov. 27. *Infernus & perditio non implebuntur*, sic & oculi hominum insatiabiles.

Cap.

Cap. XXII.

De Ictericia.

1 Ictericia *est defœdatio cutis in qualitate*, & fit ex cholera superabundante, & ebulliente cum sanguine se permiscente, & ipsum inficiente, & per membra postea diffundente, & cutis infectionem seu æruginem inducente. Sunt autem tres species ictericiæ. Crocea s. quæ fit in sectione choleræ citrinæ. Viridis, quæ ex infectione choleræ prassinæ seu viridis. Nigra, quæ fit ex infectione nigræ, seu etiam innaturalis. Sanguis enim à talibus humoribus in hepate corruptus, & infectus, ad exteriores partes corporis nutriendas mittitur, & secundum suam infectionē, illas quas tangit partes, inficere comprobatur. Sic pro certo sunt aliqui, qui exterius in cute cōversationis multipliciter sunt infecti. nam aliquando sunt crocei, i. per fictam sanctitatem aurei. Aliquando virides, id est, juveniles conditiones, & per carnalitatem humidi. Aliquando nigri, id est, per totalem infamiam obscuri, & diversimode sunt affecti. Nam quando sanguis, id est, affectio intus in hepate, i. in mente ex triplici cholera, i. triplici concupiscentia ebulliens efficitur, tunc necesse est, quod cutis ad quam talis sanguis infectus mittitur, i. conversatio quæ à tali affectione oritur, corrumpatur totaliter, & fœdetur, quia s. ex interioris infectione affectionis, procedit infectio conversationis & locutionis. Undè Hier. super Ezech. 3. *Pro signo interioris hominis sunt verba erumpentia.* Minoribus enim majora monstrantur, & mens luxuriosa celari non valet, quin exterioribus gestibus ostendatur. Vel si vis, per istum sanguinem intellige prælatum, officialem vel legatum, qui ab hepate, id est, à Papa mittitur ad diversas corporis Ecclesiæ partes, pro membris, id est, pro personis spiritualiter nutriendis. Sed quid? pro certo aliquando contingit, quod talis sanguis, id est, talis infectus est vitiis & corruptus, & sic partes ad quas mittitur solet inficere, & non nutrire, & suis malis, & corruptis verbis, & exemplis alios corrumpere, & fœdare. Quod etiam de hæreticis, & hypocritis prædicatoribus potest dici, qui alios nutrire nituntur, & quos tamen fœdare, & corrumpere nituntur. 1. ad Cor. 15. *Corrumpunt bonos mores colloquia*
2 *prava.* Quando in felle foramen inferius clauditur, pars corporis inferiòr vitiatur, &c. Vide bene de felle §. ult. Ictericiam quæ est
3 exterior cutis infectio multæ malæ conditiones comitantur, quia sc. talis patiens solet habere calorem in hepate, sitim in ore, dolorem in fronte, & tinnitum in aure. Sic vere illi qui ictericia malæ conversationis sunt fœdati, ut communiter calore luxuriæ inflammantur, siti avaritiæ fatigantur, dolore invidiæ stimulantur, & tinnitu timoris, desperationis & tristitiæ præ cæteris per-
4 turbantur. Job. 15. *Sonitus terroris semper in auribus impii.* Hemorrhoides sunt quinque venæ in posteriori parte corporis constitutæ, ad quas quandoque natura mittit multas superfluitates, quæ tunc quandoque aperiuntur, & per ipsa corpus à dictis superfluitatibus liberatur, & à multis infirmitatibus præservatur. In istis tamen venis duo contingere solent videlic. nimia retentio, & excessiva evacuatio. Quando enim istæ superfluitates plus debito retinentur, tunc gravedo capitis, pallor faciei, ponderositas renum, & dispositio ad hydropisim, phthisim, maniam & melancholiam generatur. Quando vero plus debito aperiuntur, & evacuantur, tunc ex tali fluxu corpus debilitatur, & passiones variæ efficiuntur: Per istas quinq; venas, quæ sunt in posteriori parte corporis, intelligo illos, qui in gradu, & statu ultimo, & infimo in Ecclesia sunt positi, sc. simplices laicos, et sæculares, qui quinq; pro eo dicuntur, quia quinq; sensibus, i. quinque sensuū appetitibus gubernantur. Isti ergo sunt à Deo specialiter ordinati, ad superfluitates divitiarum, quæ ad eos præcipue mittuntur, & quæ eis præ aliis abundantius conceduntur, evacuandum, & pauperibus per eleemosynas erogandum. Sed quid? Pro certo isti quandoque istas superfluitates divitiarum retinent, ipsasque per largitatem non evacuant ut deberent, & ideo tunc multæ infirmitates, i. multa vitia in eis generantur, & gravedo seu ponderositas pigritiæ, sitis avaritiæ, pallor inhonestæ apparentiæ, hydropisis seu inflatura superbiæ, nec non mania, & alienatio crudelitatis, & sævitiæ, occasione talium divitiarum, & superfluitatum retentarum in eis producuntur. Ideo bene dicit Apostolus. 1. ad Tim. 6. quod *radix omnium malorum est cupiditas.* Et Eccl. 5. dicitur, quod *divitiæ aggregantur in malum domini sui.* Quando etiam accidit, quod aliqui tales divitiarū superfluitates excessivè per prodigalitatem emittunt, seque plus debito aliquando aperiunt, & nihil sibi retinent, sed cuncta imprudenter expendunt, & sic fit quod debilitas paupertatis in eis inducitur, & multæ etiam infirmitates peccatorum, utpote impatientia, tristitia, desperatio, furtum etiam mundanum, ipsis aliquoties generantur. Eccl. 27. *Propter inopiam multi deliquerunt.*

Cap. XXIII.

De Renibus.

1 Renes, vesica, & pelliculæ ventris, multas infirmitates incurrunt. Et primo quidem sciēdum est, ut de aliis sileamus quod lapides & arenulæ generantur quandoque in renibus & vesica. Humores enim viscosi quandoque in renibus pervectorum vel in vesica puerorum, per intensum calorem indurantur & in lapidem, vel arenam mutantur. Per quos meatus renum, vel vesicæ orificium opilantur, ita quod urinæ transitus totaliter impeditur vel saltem cum difficultate solent aquam illam superfluā distillare. Chariſſimi per renes, ubi latet virtus venerea, & per vesicam ubi aggregatur superfluitas aquea, intelligo humanam affectionem, quæ proculdubio quasi innatam vel veneream voluptatem, & quæ continue aggregat vitiorum superfluitatem. Per lapidem vero intelligo obstinationem, & per calorem, concupiscentiæ inflammationem. Dico ergo, quod quando in renibus, & vesica affectionis, & voluntatis humanæ, viscosi humores divitiarum, et delitiarum abundant, (dico s. quantum ad affectum, & desiderium earundem) tunc proculdubio calor intentæ concupiscentiæ, exinde lapidem obstinationis generat, & ipsos temporalium, & carnalium affectus, per malas consuetudines conglutinat, & indurat, juxta illud Job. 38. *In similitudinem lapides, durantur aquæ.* Sic ergo fit quod renes, & vesica, i. e. interiores affectiones clauduntur, & vitiorum suorum superfluitates per confessionem emittere, per talem lapideam obstinationem impediuntur, vel saltem vix etiā guttatim, & cū difficultate maxima ipsa mingere, confiteri & emittere dignoscuntur. Job. 20. *Cum dulce fuerit in ore ipsius malum, abscondet illud sub lingua sua, parcet illi, & non derelinquet illud.* Vel dic, quod calor cupiditatis quandoq; humorem viscosæ, & carnalis affectionis per obstinationem, & parcitatis duritiam lapidificat, & constringit, et sic meatus liberalitatis obturat, & claudit, ita quod superfluitatem urinæ, id est, superfluitatem divitiarum erogari, & mingi per eleemosynas non permittit, sicut patet de avaris, qui vel ex toto nihil per eleemosynas erogant, vel si erogant, hoc guttatim difficiliter, & cum dolore & displicentia illud stillant. Contra quos dicit Senec. lib. 4. de beneficiis, ubi ait: *Ingratum est beneficium, quod inter manus dantis diu hæsit, quod quis ægre dimittere visus est, & sic dare, tanquam si eriperetur.* Lapis in renibus quandoque gignitur, ex potu aquæ 2
limosæ, & arenosæ. Lapis autem iste sæpissime accidit pueris, propter viscositatem humorum. Mulieribus autem aut raro, aut nunquam accidit talis lapis, & hoc, quia meatus habent largos, & quia multoties, sc. in menstruis, purgant humores superfluos, & corruptos. Sic vere lapis obstinationis, & duritiæ, qui ex aqua limosa prosperitatis, & mundanæ sapientiæ aliquoties gignitur, in pueris, i. in viscosis & carnalibus plusquam in aliis generatur. Mulieres autem, id est, simplices, qui conscientiæ meatus largos habent, ita quod superflua vitiorum libere & sæpe per confessionem emittunt, & purgant, obstinationis lapidem non incurrunt, sed per confessionem, & pœnitentiam ad Deum faciliter se convertunt, Luc. 21. *Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.* Lapis qui ex viscosis humoribus gignitur, facilius dissolvi- 3
tur, quam ille qui ex arenulis generatur. Sic vere ille lapis, id est, illa mentis obstinata duritia facilius potest frangi, quam viscositas carnalitatis inducit, quam illa quam arena divitiarum efficit, quia proculdubio carnales et luxuriosi facilius per contritionem dissolvuntur, quam illi qui per avaritiam indurantur. Job. 28. *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Cum lapides aliquoties (ut dictum 4
est) in renibus generentur, hoc est verum, quod si renunculus dexter lapidem habeat, pes dexter & coxa faciliter stupefit, aut dormitat. Duo renunculi intellectum, & voluntarem designant. Intellectus enim est dexter, qui magis recta stupescit: voluntas vero est sinister, quia semper ad simplicitatem vitiorum tendit. Duo autem pedes significant duplicem vitam, contemplativam, scilic. quæ est dextera; & quæ pertinet ad intellectum; & activam, quæ est sinistra, & quæ principaliter pertinet ad effectum. Lapis vero duritiam obstinationis designat, quæ nunc intellectu, scilicet malum pro bono obstinate eligendo generatur,

& inhabitat. Verum & igitur istud ; quod quoties lapis obstinationis erroris que & malitiæ, & in renunculo dextero, i. intellectu gignitur pes dexter, id est, vita contemplativa obdormit, deficit, & sopitur. Si vero in sinistro rene, id est, in affectu & voluntate, obstinatio lapidea fuerit, tunc sinister pes, id est, vita activa in homine deficiet & stupebit. Ideo bene est necessarium homini quod per Dei, & Angelorum seu prælatorum adjutorium defendatur, ne per talem obstinationis lapidem intellectus, & affectus
5 ipsius illidatur, juxta illud Psal. 90. *In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* In vesica accidit passio ex defectu contentivæ virtutis, scilicet involuntaria emissio urinæ. Quando enim virtus contentiva est stabilis calorque naturalis in renibus est fortis, tunc pro certo, ratione caloris fit in renibus magna humorum attractio, & ratione continuæ, quæ debilis, fit illius involuntaria emissio, ad quod etiam facit quandoque relaxatio nervorum in collo vesicæ, quandoque enim somni profunditas, sicut patet in pueris, qui dormiendo in lecto mingunt. Talem autem infirmitatem patientes solent sitire, & vix aqua desiderium satiare. Per istam infirmitatem possum intelligere vitium prodigalitatis, quia scilicet quidam sunt, qui ratione caloris, & ardoris non cessant humores divitiarum attrahere, quia tamen virtutem contentivam, i. prudentiam ipsas conservandi non habent, solent eas per prodigalitatem emittere, nec ad necessitatem de ipsis aliquid retinere, sed potius per avaritiam continue sitire, & ardescere, & quantum per prodigalitatem emittunt, tamen volunt iterum bibere, & haurire, & semper per avaritiam famescere & sitire. Esa. 5. *Multitudo eorum siti exaruit.* Vel dic, quod per tales patientes intelliguntur homines inconstantes & leves, & in suis operibus dissoluti, quibus propter malas consuetudines, & habitus, quasi involuntarie accidit vitiorum cursus, & fluxus. Virtus enim contentiva, id est, temperantia, in talibus deficit, calor vero concupiscentiæ in talibus convalescit, & ideo ab ipsis non cessat urina, & superfluitas vitiorum fluere, & dato quod rationi eorum non placeat, ab ipsis nihilominus emanare. Ad Rom. 7. *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Vel dic, quod illa superfluitas significat superflua verba, quia scilic. quidam sunt, qui ea non valeant continere, sed quasi involuntarie
6 videntur ipsa continue emittere, nec ab eis abstinere. Circa illas partes corporis, accidit quandoque quædam infirmitas, quæ dicitur hernia, nihil aliud est, quam ruptura unius pellis, quæ siphach à medicis dicitur, quæ inter membra nutritiva, & generativa collocatur. Contingit enim illam pellem, vel ex nimio corporis conatu, sicut fit in lucta, vel palæstra, vel in clamore, et cantu rumpi, vel ex interiori calore liquefieri, & relaxari, & sic inferius ad locum testium descendere, & infirmitatem non modicam generare. Per talem rupturam potest intelligi vitium discordiæ, quia pro certo discordia nihil est aliud, quam quædam ruptio, & divisio telæ seu pelliculæ charitatis. Et proculdubio ista quandoque accidit ex calore interioris cupiditatis. Aliquando ex clamore exterioris injuriosæ rixositatis. Aliquando ex lucta controversiæ, litis, & contrarietatis. Hæc enim omnia solent charitatem & amicitiam rumpere, & divisionem discordiæ, doloremque iracundiæ generare. Hierem. 5. *Confregerunt jugum, ruperunt vincula.*

Cap. XXIV.

De Gutta.

1 Gutta vulgo id est, *morbus articularis, est infirmitas in juncturis membrorum contingens, & ibidem dolorem inferens, & inducens.* Dividitur gutta in tres species ; Chiragram, scilicet quæ habet fieri in digitis, & in manibus. Ischiadem, vulgo schiaticam, quæ habet fieri in coxis atque cruribus. Podagram, quæ habet fieri in talis, atque pedibus. Fit autem hæc infirmitas, & ex humoribus ad nervos & ad juncturas confluentibus, & se ibidem invischantibus, & sic per consequens motum impedientibus, & dolorem inducentibus. Chiragra ligat, & contrahit manus ne aperiantur. Schiatica ligat crura, ne sine dolore flectantur. Podagra vero ligat pedes, ne motu voluntario moveantur. Talis triplex gutta videtur mihi significare triplicem concupiscentiam humanam, scilicet concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ, hoc est dictum, luxuriam, avaritiam, & superbiam, quæ scilicet in juncturis cordis, ex humoribus superfluarum affectionum gignuntur, ita quod ab ipsis dolor & remorsus conscientiæ causatur, & motus bonorum operum impeditur. Chiragra ergo est avaritia, quæ ligat manus, ne aperiantur ad largitatem, ipsaque claudit, & contrahit per parcitatem, deformesque gibbosas facit per infamiæ vilitatem, quia s. manus, i. opera talium sunt turpia & infamia. Impotentes etiam & aridas ipsas efficit, per indevotionis siccitatem. Matt. 12. *Erat ibi homo manum habens aridam.* Item schiatica est superbia; ista enim illa infirmi- 2
tas, quæ non permittit crura cordis per humilitatem flectere, imo ipsa solet in rigiditate & austeritate continue detinere. Deu. 28. *Percutiat te Deus ulcere pessimo in genibus, & in suris.* Item podagra significat luxuriam. Ista est enim infirmitas pedum spiritualium, i. affectuum, quos sc. inflammat per concupiscentiam, & pedum etiam corporalium, i. gressuum, quorum s. actus tollit per pigritiam. Ideo breviter de talibus tam avaris, quam luxuriosis dicitur in Ps. 113. *Manus habent, & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt.* Podagra seu gutta pedum gignitur in suaviter viventibus, qui sc. parum se exercitant, & à superfluitatibus corpora nõ emundant. Fit etiam in actus carnis frequentantibus, & hoc propter fluxum, & motum humorum. Et inde est quod eunuchi, & castrati nullatenus podagrizant, similiter nec coeunt, nec etiam mulieres, quæ multipliciter se expurgant. Unde Hippocrat. *Mulieres non podagrizant, nisi forte menstruum defuerit.* Sic vere podagra pigritiæ torporisque, & desidiæ illis accidit, qui laute, delitiose, & quiete volunt vivere, & manere, actusque carnis, & luxuriæ impudicitias exercere. Sunt tamen tria genera personarum, quæ istud vitium non incurrunt, sc. pueri, i. simplices, & innocentes; castrati, i. casti & continentes; mulieres, i. pii, teneri atque clementes, dum tamen libenter se purgent, i. dum velint esse faciliter confitentes, & menstrua, i. vitia per confessionem ex- 3
pellentes. Licet pedes podagram patiantur propter humores, qui scil. illic fluunt, parum tamen inflari vel tumescere comprobantur, & hoc pro eo, quia carne, i. nervis nudati sunt. Sic vere pauperes, qui per pedes intelliguntur, podagram peccati, & pigritiæ, fluxumque luxuriæ aliquoties possunt pati, veruntamen inflaturam superbiæ pati impediuntur pro eo quod carne bonorum temporalium denudantur.

Cap. XXV.

De Apostemat.

1 A Postema, secundum Constantinum est, *superfluentium humorum in aliquo membro collectio, putrefactionem faciens & tumorem.* Fit autem apostema hoc modo. Humores enim quantitative peccantes, & plus debito abundantes à calore consumi, vel à virtute expelli non valentes, in concavitatib. membrorum recipiũtur, ibiq; putrescunt, & corrumpuntur. Et sic in furno pasta posita abigne desiccatur, & in superficie crustulam quandam recipit, sub qua latet, sic talis humor recollectus, propter violentiam caloris, quandam duram crustulam sibi facit, sub qua putridus humor absconditur, & ibi tumet, includitur & velatur, ita quod talis humor sic aggregatus, & tumens, apostema (sicut dictum est) nuncupatur. Apostema potest significare peccatũ in genere quod sc. semper concomitatur humor, color, & dolor, quia sc. in omni peccato est dare humorem affectionis, qui per malam intentionem corrumpitur, tumorem elationis, quo mens contra Deum erigitur, dolorem remorsus, & redargutionis, quo mens per synderesim mordetur atque pungitur. Ideo de peccato generaliter potest dici illud Esa. 1. *Non est in ea sanitas*, sc. in anima peccatrice. *& quid ergo?* respondit, *Vulnus, & livor, & plaga tumens.* Fit enim apostema peccati tali modo. Multiplicatio enim humorum, i. affectionum, & cogitationum malarum, vanarum, & superfluarum, quandoq; in concavitate cordis recolligitur & qui à calore contritionis vel charitatis non consumuntur, qui etiam à virtute expulsiva, i. à confessione non ejiciuntur: ideo tandem per malos consensus putrescunt, & in apostema peccati mortalis convertuntur, quod videlicet tria peccata sc. mentis corruptio, cordis elatio, & conscientiæ remorsio comitantur. Sed quid? Proculdubio isti humores corrupti, id est, istæ malæ affectiones per vitia putrefactæ, crustulã excusationis, & absconsionis, & sibi faciunt, sub qua semper latere volunt, & sub qua præ verecundia confitendi, ne appareant, se abscondunt. Generale est n. quod peccatum postquam consummatũ fuerit, excusationes & latibula sibi quærat, & præ verecundia, quantũ potest secretius se abscondat, contra quod facit illud Pro. 28. *Qui absc̃odit scelera sua non dirigetur in terra; qui autẽ confessus fuerit, & dimiserit ea, misericordiã consequetur.* Apostema quandoq; sic habet fieri, quia s. membra nobiliora, 2
fortiora

fortiora & ſuperiora ſolent humores ſuperfluos, à ſe rejicere, & ipſos ad alia membra ignobiliora, debiliora, & inferiora mittere, ipſaq; talib. humoribus penetrare, & imbuere, & ibi apoſtema, cum ſe expedire nequeant, generare, ſeque de malis humoribus liberare, & membra quæ ipſos refutare vel expellere non prævalent, onerare. Iſta poſſunt allegari contra ſuperiores, nobiles & potentes, qui non ceſſant opprimere, & gravare ſubditos inferiores, & alios impotentes. Cum enim dicat ſcriptura, quod *unuſquiſq; onus ſuum portabit*, hoc tamen iſti non ſolent facere, imo apoſtemata imminentia ſolent ad alios mittere, & eos in iis, quæ ipſi portare debuerant, opprimere & gravare, & cum ſe defendere nequeant, apoſtemata ipſorum majorum, & ſuperiorum oportet eos tollere, & eorum gravamina ſuſtinere. Illud ſpirituaſ liter poteſt allegari contra illos, qui ſubditos exactores faciunt, & loco ſui ipſos fidejuſſores ponunt, & ſic fit quod eos incurrere apoſtemata permittunt, & ſic onus quod illi portare debuerant, iſti tollunt. Thr. 5. *Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt, & nos iniquitates eorũ portavimus.* Vel dic, quod quando à ſuperiorib. nobiliorib. & ditioribus, ſuperfluitates humorũ, i. defectuũ & malorum exemplorum & documentorum, ad inferiores, & debiliores mittuntur, quandoq; ipſi præ debilitate virtutis rejicere nequeunt, ſed potius retinent, & recipiunt, & ſic exinde apoſtemata vitiorum incurrunt, & quandoq; mortem perpetuã percipiũt et acquirunt rze. 18. *Patres noſtri comederunt uvam acerbã, & dentes filiorum obſtupeſcunt.* Apoſtema quandoq; habet fieri propter largitatem meatuum, per quos humores faciliter ſolent fluere. Quandoque propter liquiditatem humorum, qui faciliter ſolent currere, & in aliquo membro ſe recludere, & arctare, ibiq; putrefieri, & in apoſtema ſe convertere, & mutare. Sic vere apoſtema peccati mortalis ſolet fieri ex duob. ſc. ex largitate meatuũ conſcientiæ, quæ eſt nimis expoſita ad peccandum: vel ex latitudine meatuum, i. ſenſuũ, qui ſunt nimis aperti ad delectabilia haurienſ dum. Item ex humorum, i. affectuum fluxibili, & inconſtanti cupiditate, quæ ſ. ſunt habiles ut ad peccata faciliter fluant, & ut per malam conſuetudinem ſe conſtringant, & in apoſtema alicujus mortalis criminis convertant. Job. 38. *In ſimilitudinem lapis durantur aquæ, & ſuperficies abyſſi conſtringitur.* Quod nihil aliud eſt dictum, niſi quod aquæ, & fluxibiles affectiones, in peccatum mor-4 tale per malas conſuetudines indurantur. Aliquando fiunt apoſtemata corroſiva, ex materia violenta, ſicut eſt noli me tangere, quod eſt apoſtema in facie, cancer, lupus, & eriſipelas. Iſta ſunt enim apoſtemata quæ carnes, & nervos corrodunt, membrumq; cui inſidẽt, depopulant, & conſumunt, quæ poſtquam in membro radicata fuerint, vix aut nunquam amplius tolli poſſunt. Sic vere in corpore Eccleſiæ, in diverſis membris, partibus, ſtatibus, & collegiis quandoq; generantur, i. homines tumidi & ſuperbi, qui quãdoq; ita ſunt per crudelitatem, & rapinã corroſivi, quod membrum cui inſident, i. locus & patria, collegium vel Eccleſia in qua manent, ab ipſis vaſtatur, & conſumitur, & carne & nervis, i. bonis temporalib. exterioribus denudatur. Iſti ergo dicuntur noli me tangere, quia pro certo ipſi nullo modo volunt tangi, corrigi vel reprehendi, quinimo ad modum illius infirmitatis, ex tactu correctionis, ſolent amplius irritari. Prælati enim & prædicatores iſtos ſæpe intactos, et impunitos dimittunt, eo quod ex talib. irritantur, & amplius quam antea mali fiunt. Judic. 13. *Caput ejus non tanget novacula.* Ideo bene figurantur iſti in illis prælatis, & prædicatoribus, de quibus dicitur nu. 16. *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quod ad eos pertinet.* Et dicitur ibidẽ, quod *illi qui tangi ſunt prohibiti, à terra penitus abſorpti*; ad denotandum, quod tales iniqui qui indigni ſunt ut tangantur in præſenti vel puniantur, à terra, i. ab inferno ſorbentur finaliter, & vorantur. Item iſti dicuntur cancer, quia ſc. ſicut illa infirmitas quæ dicitur cancer, plures habet pedes, brachia ſeu partes, ita quod paulatim ſerpit, & per corporis latitudinem ſe diffundit, ſic tales raptores paulatim ſolent creſcere, & ſerpere, & undiq; brachia ſua extendere, & partes vicinas rodere, & acquirere, quouſq; totã patriã potuerint uſurpare 3. Reg. 6. *Extendebat Cherubin alas ſuas.* Item iſti dicuntur lupus, quia publice finaliter ſolent rapere. Dicuntur etiam eriſipelas, i. ſacer ignis per antiphraſim, quia omnia ſolent affligere, & comburere, & quia more ignis nihil poteſt eis ſufficere. Prov. 30. *Ignis autem nunquam dicit ſufficit.* Tales ergo, ex quo aſſuefacti fuerint, & inveterati ad præmiſſa, vix aut nunquã poſſunt eradicari, nec à ſua malitia immutari. Eſa. ult. *Ignis eorum non extinguetur.* Vel ſi vis dic, quod talia apoſtemata ſignificant detractores, qui membra quibus adhæreent, i. ſocios cum quibus manent, ſolent corrodere, & eos cum dentibus, i. cum verbis detractoriis, & injuriatoriis infeſtare. Et proculdubio iſti dicuntur noli me tangere, quia iſti nolunt corrigi, ſeu tangi. Prov. 15. *Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit.* Dicuntur cancer, quia occulte ſolent ſerpere, & detrahere, quia ſicut dicitur Eccl. 10 *Iſti ſunt ſicut ſerpens, qui mordet in abſcondito.* Dicuntur etiam lupus, quia etiam publice quandoque ſolent mordere. Dicuntur inſuper ignis, quia in ſe per malitiam, & invidiam ſolent ardere, & alios affligere & nocere Job. 31. *Ignis eſt uſque ad fundamentum devorans.* Vel dic, quod iſta quatuor apoſtemata, ſunt quatuor vitia corroſiva, & tam ſui quam aliorum multipliciter afflictiva. Primum eſt ſuperbia. Iſta eſt noli me tangere, quia ſuperbi nullum reputant dignum, qui eos aſſociet, & tangat. Secundum eſt invidia, quia ſcilicet iſta eſt, quæ more cancri occulte ſerpit & rodit. Tertia eſt iracundia & diſcordia ſeu ſævitia, quia iſta more lupi publice lædit & furit. Quarta eſt avaritia, quia iſta ignis omnia conſumit & urit, & quanto acceperit, plus excreſcit. Et iſta quatuor figurantur Hierem. 15. ubi Dominus minatur peccatoribus, quod ipſe *inducet ſuper eos quatuor ſpecies*, id eſt, *volatilia cœli*, ecce ſuperbiam, quæ ſolet ſe erigere; *gladium ad occidendum*, ecce invidia, quæ ſolet pungere; *beſtias ad devorandum*, ecce iracundia, quæ ſolet furere, *canes ad lacerandum*, ecce avaritiam, quæ more canis inſatiabiliter ſolet acquirere, & pauperes lacerare & affligere. Eſa. 56. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem.* Fiſtula eſt apoſtema, quod non eſt corroſivum, ſed potius 5 putrefactivum & corruptivum. Dicitur autem fiſtula, eo quod ad modum fiſtulæ eſt interius concava, exterius vero foramina habet arcta. Contingit enim fiſtula quandoque ex vulnere male cuſtodito, quod interius ſanie inficitur, unde nutrimentum adveniens in ſaniem commutatur, & dato quod exterior ſuperficies aliquando claudatur, & ſolidetur, cito tamen iterum rumpitur, & non ſolum unum foramen, ſed plura circa eam aperiuntur, & ſic pro uno orificio obſtructo tria vel quatuor renaſcuntur. Talis fiſtula videtur proprie eſſe peccatum luxuriæ, quod ſcilicet ex vulnere tentationis male cuſtodito, & incaute curato, quandoque ſolet fieri, quia ſcilicet humor carnalis affectionis, ibi per malum conſenſum ſolet putrefieri, & fiſtula luxuriæ generari, quæ proprie fiſtula dicitur, quia ſub cute excuſationum latitat, & celatur, ita quod magna, imo maxima eſt interius, vel modica exterius æſtimatur, ſicut eſt in hypocritis. Unum tamen verum, quod iſta infirmitas nunquam ex toto poteſt celari, quia pro certo dato, quod foramen operiatur, & manifeſtatio ipſius aliquoties ab hypocritis obſtruatur, ita quod eorum cutis, & converſatio ſana, & integra videatur, finaliter tamen ſolet iterum aperiri, & non ſolum per unum foramen, i. e. non ſolum per unum malum opus, ſed per plura luxuriam eorum, quæ primitus latuerat, revelare. Iſta eſt enim peccati luxuriæ proprietas, quia ubi magis latere creditur, eo magis aliquoties publicatur. Ideo David de peccato ſuæ luxuriæ in Bethſabea dictum eſt. 2. Reg. 12. *Tu feciſti illud abſconditè, ego vero faciã verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis.* Vel dic, quod quãdo fiſtula luxuriæ invaluerit, vix poteſt amplius ſanari, imo multa foramina, i. multa ipſius opera, et genera, ſolent circa ea generari, & exterius per multa orificia propalari. Sunt aliqua apoſte- 6 mata venenoſa, ſicut anthrax, & eriſipelas. Anthrax etiam à Cõſtantino carbunculus dicitur, quia urit ſicut carbo. Unum tamen eſt advertendum, quod in apoſtemate cujus materia eſt venenoſa, & furioſa, non eſt utendum repercuſſivis, ſed potius mitigativis, remollitivis, diſſolutivis, apertivis, ne forte materia venenoſa ad interiora membra compulſa, majus & gravius inferat nocumentum. Et etiam in talibus venenoſis anthracibus theriaca apponenda, & cum vino calido offerenda, & ſi corpus patiatur, ante omnia phlebetomia facienda. Theriaca enim illam venenoſam materiam ita conſumit, & deſiccat, quod eam homo pro libito pulverizat. Sic vere quando homo patitur carbunculum vel carbonem, i. furoris & iracundiæ actualem moleſtiam, & ardorem, utpote quando homo eſt in ipſo opere turbationis vel tentationis, nunquam eſt utendum circa eum repercuſſivis, i. verbis duris, & reprehenſivis, tunc enim nihil hoc proficeret, quinimo interiora membra ſc. cor & mentem gravius læderet, & turbaret, & ad faciendũ deterius irritaret, juxta illud Eccl. 8. *Non incendas carbones peccatorũ, arguens eos.* Cõtra tales igitur procedendum eſt caute, cum verbis et operibus, dulcibus, manſuetis & lenitivis, conſolativis & mitigativis, ipſos ſcil. dulciter ad diſſolutionem contritionis, & apertionem confeſſionis inducendo, &

do. & theriacam verbi Dei circa ipsum salubriter apponendo; quia breviter sicut dicitur Proverb. 15. *Responsio mollis frangit iram;*
7 *sermo durus excitat furorem.* Aliqua sunt apostemata ita infectiva & corrosiva, quod per medicinas vix aut nunquam curantur; & in talibus est necesse quod ignis, & combustio apponantur, vel etiam, quod membrum in quo est, per chirurgum abscindatur. Melius est enim particulam corporis perdere, quam totum corpus periculo subjacere. Sic vere in Ecclesia sunt multi ita in se venenati, & aliis venenosi, quod ad eorum curationem nihil penitus valet correctionis vel redargutionis medicina, nec severitatis aliqua disciplina. Hier. 2. *Frustra percussi filios tuos, disciplinam non receperunt.* Quid igitur? Proculdubio contra tales necesse est per ignem, & ferrum procedere, ipsosque igni, & combustioni exponere (sic fit de hæreticis) & ferro à corpore Ecclesiæ præscindere, ne forte possint aliis periculi causa esse. Ecclesiæ enim prælato, patriæ, collegio, videtur loqui Salvator cum dicit Mat-
8 thæi. 5. *Expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus eat in gehennam.* In corpore accidunt multæ infirmitates quæ apostematum similitudinem gerunt, sicut sunt ulcera, fistulæ, scabies, & impetigo. Sunt igitur ulcera quædam vesiculæ, quæ ex intercutaneo humore invicem congregato oriuntur, & vi naturæ de interioribus ad exteriora attrahuntur, per quæ tumor, pruritus, & titillatio generatur, & cum rupta fuerint & aperta, ipsius cutis superficies defœdatur. Si vero concava fuerint, significant lepram & minantur. Talia ulcera, peccata venalia designant, quæ scilicet non ex profundo cordis proveniunt, sed solum in cute, id est, in superficie conversationis, ex humoribus intercutaneis, id est, ex quadam assuefactione exteriori, & levibus moribus se dilatant. Ista tamen magna inferunt nocumenta, quia pro certo ex talibus ulceribus venialium peccatorum generatur pruritus carnalis delectationis, tumor superbiæ, & elationis, fœditas inhonestæ conversationis, & quando ultra debitum abundant, & perseverant, signa sunt latentis in corde
9 lepræ, peccati mortalis & corruptionis. Exod. 9. *Erunt in hominibus, & in jumentis ulcera & vesicæ.* Pustulæ sunt illæ vesiculæ puerorum, quæ variolæ nuncupantur. De corruptione enim menstrualis sanguinis, à quo puer suum sumpsit in utero nutrimentum, dicuntur tales pustulæ virtute expulsiva ipsius naturæ prorumpere, & ideo futuræ sanitatis solent (ut dicunt medici) signum esse, quinimo nisi exterius talis materia prorumperet, futuræ lepræ periculum designaret. Repercutienda ergo non est talium pustularum materia, sed potius caute exterius attrahenda, ne forte si ab exitu prohiberetur, morbus exinde gravior oriretur. Sic vere dico ipso sanguine menstruali, id est, ex ipsa carnis, & sanguinis naturali affectione & infectione (ex qua traducimus originem) generantur in nobis pustulæ venialium peccatorum, quæ scilicet quando natura, id est, discreta ratio exterius per confessionem eijcit, sanitatis futuræ in anima signum gerit, quia pro certo illam conscientiam sanam debemus dicere, quæ etiam venialia per confessionem solet libenter eijcere, & fugare. Econtra autem nisi ista per confessionem pellantur, lepræ peccati mortalis periculum protestantur, quia scilic. nisi venialia per confessionem exeant, faciliter in lepram mortalis criminis se commutant, et propterea talis materia non est repercutienda, nec ab exitu confessionis impedienda, sed per confessionem exterius extrahenda, ne forte prout dictum est, exinde sequatur culpæ mortalis gravis infirmitas, & hortenda. Ideo bene dicit Augustinus de decem chordis: *Non negligatis venialia quia minima, sed timeatis potius quia plurima, arenæ enim pulveres, & pluviæ gutta nocent, & ideo timenda est ruina multitudinis, & si non magnitudinis.*
10 Nutrix summe debet cavere, ne aperiat pustulas puerorum. Si enim ante tempus rumpantur, in cute remanent deformes, & perpetuæ cicatrices. Si vere prælatus vel corrector bene caveret, ne pustulas puerorum, id est, defectus & vitia subditorum in caute aperiat & revelet; nam dato quod infirmitas peccati seu pustula recederet, cicatrix tamen perpetuæ infamiæ in ipsis remaneret, si ipsas incaute aliis aperiret. Apocal. 9. *Aperuit puteum abyssi, & exivit fumus.* Quia scilicet quando puteus vitiorum aperitur, & detegitur, fumus infamiæ sequitur, qui vix amplius tollitur vel sanatur. Scabies etiam sub nomine apostematum potest poni. Fit autem scabies ex corruptis humoribus incutaneis, quos scilicet natura mittit ad exteriora, ut mundificet interiora. Humores ergo qui subtiles sunt & liquidi, faciliter fumo, & sudore solvuntur, grossi vero sub cute remanent, & in scabiem postea convertuntur. Sic vere calor concupiscentiæ & humores affectionum malarum, & corruptarum; exterius ad cutem conversationis ejicit, & scabiem malorum exemplorum introducit. Vel dic, quod de humoribus corruptis, id est, de peccatis interioribus, natura, id est, ratio discreta intendit mundificare mentem, & interioria, & ideo ipsa semper nititur per confessionem trahere ad exteriora. Veruntamen sæpe fit, quod humores subtiles, id est, culpæ dissolvuntur, & confitentur, grossæ vero, enormes absconduntur, & recluduntur, & sub cute, id est, interius in corpore celantur, & retinentur, & scabiem & saniem infectionis, & pruriginem malæ delectationis in cute, id est, in conversationis superficie finaliter operantur. Et sicut scabies ex vitio splenis quandoque solet fieri, quæ vix aut nunquam potest inveterata sanari; sic ex splene ubi est sedes melancholiæ, id est, ex desperatione, & tristitia melancholica, quandoque species peccati gignitur, quæ vix sanatur amplius aut curatur. Hier. 30. *Insanabilis est dolor tuus, pessima plaga tua.* De scabie in quantum 12
sumitur pro tinea capitis, vide supra de infirmitatibus capitis, circa finem. Impetigo, est quædam cutis minutissima, serpigo ex cholerica, & ignea materia, procedens, & pruritum, & serpiginem introducens. Ista etiam serpigo dicitur, quia scilic. per membra serpit & diffunditur. Delectabilis autem est ista serpigo, quando fricatur seu scalpitur, sed postea in fine dolor, & coctio introducitur. Ista passio potest significare pruritum & appetitum luxuriæ, quam scil. introducit, & perficit cholera, id est, ardor carnalis concupiscentiæ. Ista enim impetigo dicitur, quia mentem semper solet impetere & invadere. Serpigo nominatur, quia per membra corporis solet serpere & discurrere; & ista quando scalpitur, & perfricatur, solet delectationem facere, & inducere, in fine tamen coctionem, & dolorem remorsus, & displicentiæ solet in conscientia causare, & in inferno afflictionem perpetuam generare, quia scil dicit Augustinus: *Momentaneum est quod delectat, æternum vero quod cruciat.* Proverb. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.*

Cap. XXVI.

De Lepra.

1 LEpra est *universalis membrorum corruptio, quæ in vasis corporis, scilicet in venis, nervis, arteriis, concavitatibus cordis & hepatis, & aliis similibus incipit, in membris vero, & extra vasa perficitur & completur.* Corrupto enim humore nutrimentali in vasis interioribus, restitut ut faciliter corrumpantur membra, quæ ex ipsis humoribus nutriuntur, & quod ex ipsa corruptione humorum corpus cum membris omnibus corrumpatur, quæ quidem universalis corruptio, lepra generaliter nominatur. Sic vere quandoque accidit, quod interius in vasis cordis conscientiæ fit corruptio humorum, id est, cogitationum & affectionum, juxta illud Soph. 3. *Diluculo surgentes corrumpunt omnes cogitationes suas.* Et tunc proculdubio necesse est, quod membra exteriora, id est, mores exteriores inficiantur, & quod secundum corruptionem interiorum, exterior conversatio, & operatio corrumpantur, quæ scil. ab ipsis interioribus nutrimentum seu principium sortiuntur, quia pro certo statim ubi corrupta est interior intentio, & affectio, corrumpitur conversatio, & operatio, & sic lepra peccati quæ fuerat specialis, efficitur universalis, & generalis. Prov. 25. *Fons turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio.* Adi diceret, quod corrupta vena conscientiæ, necesse est, quo coram impio diabolo cadat, & deficiat rectitudo totius moralis justitiæ. Vel dic, quod istæ venæ sunt religiosi, prælati, prædicatores & doctores, in quibus dicitur esse fons gratiæ, clementiæ & bonæ affectionis, & scientiæ, pro membris, id est, pro exterioribus secularibus nutriendis. Sed pro certo sæpe fit, quod in istis corrumpitur generaliter talis humor, scilicet affectio per delectationes, gratia per peccata mortalia, clementia per avaritiam, scientia per hæresim, vel per ignorantiam. Sic igitur fit, quod talibus humoribus nutrimentalibus corruptis, membra, id est, seculares, & subditi, qui ab ipsis hutrimenta prædicta sumunt, eorum malis exemplis, & doctrinis corrumpantur, & lepra diversorum criminum imbuantur, quia pro certo peccatum, & corruptio Ecclesiasticorum est generalis infectio singulorum. Hier. 23. *A Prophetis Hierusalem egressa est pollutio super omnem terram.* Leprarum quatuor sunt genera, secundum quod quatuor humores diversimode corrumpuntur, scilic. elephantia, quæ generatur ex corruptione melancholiæ, elephas enim est animal melancholicum. Item alopecia, quæ fit ex corrupto sanguine, &
2 dicitur

dicitur ab alopix, quod est vulpes, quia sc. talis leprosus more vulpis pilos deponit. Item ophiasis seu serpentina, quæ fit è corrupto phlegmate, sic dicta, eo quod talis patiens more serpentis pellem deponit, & perdit. Item leonina, quæ fit ex cholera rubea corrupta, sic dicta, eo quod more leonis omnia devorat & consumit. Per istos quatuor species lepræ, possum intelligere, quatuor species mortalium peccatorum, sc. avaritiam, luxuriam, malitiam, & superbiam. Avaritia enim lepra melancholica, & elephantina, quia tristam concomitari solet melancholia corrupta, i. tristitia, & sollicitudo, & elephantina terrestreitas, gravitas, inflexibilitas & grossitudo, quia proculdubio avari, more elephantis sunt inflexibiles ad pietatem, sunt grossi, graves & inclinati ad terrenam facultatem, & sunt melancholici, & tristes per sollicitudinem & anxietatem, quia sicut dicitur Eccl. 5. *Saturitas divitis non sinit eum dormire.* Seneca enim dicit, quod *nullus potest esse simul dives & felix.* Luxuria est lepra ophiasis vel serpentina, quia s. ista est, quæ sanguine nascitur, & quæ more serpentis pelle bonæ & honestæ conversationis, præ cunctis vitiis spoliatur, & per quam sicut per serpentem, venenum & infectio ad alios derivatur, quia sicut dicitur Nu. 19. *Quicquid tetigerit immundus immundum faciet.* Malitia est lepra vulpina seu alopecia, quæ sc. à corruptione phlegmatis, i. à perversitate fragilis & fluxibilis affectionis procedit, & quæ more vulpis fallaciter incedit, ita quod pilos, i. amicos sibi adhærentes perdit, & nudus sine amicis existit. Malitiosi enim & proditores nunquam amicum inveniunt, pro eo quod nulli fidem custodiunt, sed omnes potius decipiunt atque produnt. Unde Eccl. 20. *Fatuo non erit amicus.* Superbia est lepra leonina, quæ s. à rubea cholera, quæ est humor cæteris levior, i. levitate mentis oritur, & per ipsam sicut per leonem animal superbissimum, circumnascentes alii devorantur. Et breviter ista sunt vera, quod avari sunt hodie magis in divitiis, & inflexibiles ad misericordiam ut elephantes. Luxuriosi alios inficiunt ut serpentes. Malitiosi alios decipiunt sicut vulpes. Superbi vero alios cruciant & devorant ut leones. Et ideo tales quadruplices peccatores figurati possunt 4. Reg. 7. ubi dicitur, quod quatuor viri leprosi famelici transfugerunt de porta Samariæ ad castra Syriæ, ubi s. intrantes tabernacula, invenerunt copiam bonorum, & biberunt & comederunt, & aurum, & argentum, & vestes tulerunt, & absconderunt. Samaria, quæ interpretatur, custodiens Dominum, significat Ecclesiam vel gratiam, in qua & per quam Dominus custoditur. Syria vero, quæ interpretatur humecta, significat mundum, qui s. per imbutionem vitiorum totus est madidus & humectus. Sic ergo fit, quod quatuor leprosi, i. quatuor genera prædicta hominum spiritualiter leprosorum & peccatorum, i. avari, luxuriosi, malitiosi, & superbi, Samariam, i. divinam gratiam & Ecclesiam deserunt, & contemnunt, & ad castra Syriæ. i. ad status mundi pro posse transfugiunt & accedunt, ubi quandoque bonorum terrenorum copiam inveniunt & acquirunt, & comedendum & bibendum, ad aurum & argentum abscondendum & thesaurizandum intendunt. Luc. 4. *In diebus Helisæi erant multi leprosi in Israel.* Leprosos multa incommoda comitantur. In istis enim caro corrumpitur, oculi scintillant, palpebræ rotundantur, nares angustantur & cõtrahuntur, vox rauca efficitur, crura insensibilitate gravantur, digiti curvantur, cutis & carnis superficies unctuosa in tantum fit, quod a qua superfusa non adhæret, sed dilabitur, & inficitur in tantum, quod ejus fœtore alii corrumpuntur, musculi consumuntur, & tota cutis superficies maculis depravatur, & etiam ipsa leprosi facies pustulis, & immunditiis deturpatur, pilis denudatur, pediculis & vermibus molestatur, cutis scinditur & dividitur, & squamositate, & serpigne sordidatur, & breviter, tanta est leprosi corruptio, quod cohabitantes corrumpit, & inficit, quinimo etiam leprosi efficiuntur, tam filius quam filia qui ab eo generantur; quapropter necesse est, ut leprosi à sanorum consortio separentur, & ut soli & solitarii recludantur. Per talem leprosum possum intelligere peccatorem, & maxime illum cujus natura, i. vitia ex toto est vitiosa, fœtida, & corrupta, quia proculdubio tales leprosi, i. hujusmodi peccatores multos patiuntur defectus, & ab aliis cognoscuntur per multiplices malos actus. Isti enim habent carnem corruptam, per luxuriæ fœditatem; cutem etiam conversationis ita unctuosam & pinguem per carnalitatẽ, quod nulla aqua doctrinæ vel gratia potest eis adhærere; quinimo ipsam solent contemnere & rejicere, per obstinationis perversitatem; quia s. luxuriosi sunt illi, in quibus minus perficit verbum Dei. Eccl. 21. *Verbum sapiens quodcunque audierit, sciens laudabit, & ad se adjiciet.* Audivit luxuriosus, & displicebit ei, & projiciet illud post tergum suum. Oculi etiam talium scintillant per luxuriosos & impudicos aspectus. Rotundi etiam, clausi & parvi sunt, per ignorantiæ defectus. 2. Pet. 2. *Oculos habentes plenos adulterii.* Vel alio modo, oculi eorum scintillant per malitiam, & clausi & rotundi sunt, per cautelam & fallaciam. Item isti valde strictas & tenues habent nares devotionis, & valde raucam & implacidam vocem orationis, laudis, & gratiarum actionis, nec non valde habent insensibiles tibias & pedes affectionis & ex toto corruptus est anhelitus, i. flatus locutionis & malæ suggestionis, in tantum quod ipse est aliorum infectivus, qui sunt suæ societatis & cohabitationis. Quia proculdubio peccator ut communiter est malitiosus & cautus, indevotus, insensibilis, & in oratione raucus, & in verbis fœtidus & corruptus, Ps. 68. *Raucæ factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei.* Voces enim istorum raucæ dicuntur, eo quod Deo non sunt placitæ, nec ab eo exaudiuntur. Jo. 9. *Scimus quoniam Deus peccatores non audit.* Item digiti istorum per parcitatem & avaritiam solent contrahi, ita s. quod ad pauperes non extenduntur. Musculi suæ fortitudinis solent detrahi. Cutis suæ conversationis maculis & pustulis diversorum defectuum, videlic. malorum actuum, gestuum & aspectuum solet inficí, & squamositate vilis & inhonestæ vitæ destrui. Pilis virtutum exui & nudari, & ejus conscientia vermibus malorum desideriorum & remorsuum, corrodi jugiter & turbari. Eccl. 7. *Vindicta carnis impii, ignis & vermis.* Ignis dico mali desiderii & affectus, & vermis mali suspirii, & remorsus. Breviter ergo isti sunt aliorum infectivi, & suis malis exemplis & verbis corruptivi, & etiam malorum & corruptorum filiorum, i. subditorum, sociorum & auditorum generativi & productivi, quia sicut dicitur Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Bonum est igitur tales corruptos & malos ab aliorum consortiis sejungere, & ne alios inficiant, ipsos etiam per mortem corporalem (si sit necesse) à communicatione fidelium separare. Matt. 13. *Separabunt malos de medio justorum, & mittent eos in caminũ ignis.* Ideo de leproso dicitur Lev. 13. *Omni tempore quo leprosus est & immundus solus habitabit extra castra.* Homo ex multis & diversis causis 4
solet fieri leprosus. Aliquando ex alterius leprosi cohabitatione & frequentatione, contagiosus enim est morbus, & aliorum infectivus. Aliquando ex mulieris, à leproso statim cognitæ, carnali cognitione. Aliquando ex leprosorum parentum generatione, & traductione, lepra enim à parentibus transfertur ad posteros, & ratione corrupti seminis generantis, transit ad generatos filios. Item aliquando accidit lepra ex corrupti lactis educatione, vel etiam ex sanguinis menstrualis conceptione, quia pro certo puer leprosus aliquando efficitur, quãdo in profluvio sanguinis menstrualis gignitur, & quando lacte mulieris corruptæ nutritur. Item accidit quandoque lepra ex causis exterioribus s. ex corrupto aere, ex corruptis cibis, vel nimis frigidis, vel nimis calidis, utpote ex nimio usu allii, vel piperis, vel ex usu porcinæ vermiculosæ carnis; & etiam aliquando ex morsu alicujus serpentis, vel reptilis. Sic vere dico spiritualiter loquendo, quod homo potest leprosus, i. peccator & corruptus fieri, multis modis. Ipsum enim inficit leprosorum, i. aliorum peccatorum cohabitatio & societas, quia s. societas unius mali, inficit multos. Ps. 17. *Cum sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris.* Item ipsos inficit malarum mulierum contactus, & carnalitas parentum leprosorum, i. malorum prælatorum exemplum & iniquitas, corrupti lactis, i. e. corruptæ doctrinæ hæresis & perversitas, & sanguis menstrualis, i. carnalis immunditiæ corruptio atque fœditas. Lepra peccati à malis parentibus & prælatis, per mala exempla ad filios, i. ad subditos transfunditur. Homo etiam leprosus à nutricibus, i. à malis prædicatoribus, lacte corruptæ & hæreticæ doctrinæ nutritus, efficitur, & ex contactu corruptæ mulieris, & contactu sanguinis & libidinis vitiatur Esa. 63. *Aspersus est sanguis super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavit.* Item dico quod homo leprosus, i. e. peccator efficitur, quando corrupto aere, i. corruptis aliorum exemplis tangitur, quando malis cibis, i. bonis temporalibus, ipsum scil. more allii & piperis, per avaritiam calefacientibus, immoderate utitur. Item quando carnibus vermiculosis porcinis, id est, carnalibus delitiis incaute nutritur, & pascitur, & quando à reptilibus, id est, dæmonibus per tentationes mordetur atque pungitur. Ista enim sunt, quæ hominem corrumpunt mortaliter & inficiunt, & in ipso lepram peccatorum mortalium introducunt, quia pro certo homo leprosus efficitur, & peccator, ex omnibus supradictis, scilicet ex malis exemplis, et divitiis, et delitiis, ex tentationum morsibus, et violentis. Et sicut lepra vix aut nunquam potest curari, quamvis

quamvis possit aliquoties palliari; sic vere ex quo in lepram, i.e. in vitiorum totalem corruptionem quis delabitur, vix amplius per pœnitentiam medicatur, & nisi per divinum miraculum, nunquam ad sanitatem gratiæ revocatur, quamvis quandoque per hypocrisim pallietur 4. Reg. 15. *Habitavit in domo separata, & fuit leprosus usque in diem mortis suæ.* Ad curationem lepræ vel saltem palliationem, summe dicitur valere serpens rufus, cum ventre ambo, cauda & capite præcisis, si coctus in porris sæpius assumatur. Vel si vinum in quo putrefactus fuerit, sæpe sapientibus propinetur, sicut dicit Platearius. Contra multos enim morbos valet talis serpens bene coctus (ut ait) sicut exemplificat de quodam cœco, cui uxor dedit loco anguillæ serpentem cum alliis comedere, ut eum interficeret, qui comedit, & multo sudore emisso visum recuperavit. Talis serpens est Christus, per serpentem qui in ligno suspensus, extitit, figuratus Num. 21. Iste enim dicitur rufus, pro eo quod suo proprio sanguine extitit rufatus, qui cum porris, i. cum passionis acredine fuit coctus, & in vino sacræ scripturæ positus & immissus. Igitur si quis lepram peccatorum mortalium incurrerit, & cæcitatem & obstinationem mentis contraxerit, sumat per devotionem istum serpentem Christum sic coctum & passum, mortem scilicet ipsius cogitando, & potum sacræ doctrinæ, in quo iste latitat, degustando, & sic à lepra peccati curabitur, cæcitas suæ mentis per gratiam illuminabitur, & à morte æterna, quam uxor sua, i. sensualitas vel caro sibi intentare voluerat, salvabitur. Vel dic, quod serpens significat corpus, vinum vero designat sanguinem Christi, cujus esus & potus in sacramento altaris peccatum tollit, lumen gratiæ tribuit, & à morte æterna custodit. Joan. 6. *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum: vivet in æternum.* 6 Morphea est macula in cute, veniens ex nutrimenti corruptione. Et est morphea in cute, sicut est lepra in carne. Est enim quædam infectio, quæ est in sola cute, alba, crocea seu nigra, quæ quandoque est incurabilis, quandoque vero curabilis est. Si enim illa macula acu puncta sanguinem emittat, curabilis judicatur; si vero puncta sanguinem non emiserit, tunc incurabilis reputatur. Per talem cutis maculam intelligo vitia exterioris conversationis, utpote insolentias verborum, gestuum, & modorum. Ista enim in sola cute conversationis quandoque inveniuntur, ita quod intus in corde nullatenus profundantur; quia multi sunt qui ex quadam morum levitate exterius mali, & maculati videntur, qui tamen esse interius in corde sine lepra peccatorum mortalium dignoscuntur. Sed breviter hoc est verũ, quod morphea & macula peccati insolentiæ vel defectus, sive sit mortalis sive venialis, tunc curabilis & sanabilis est, quando puncta per correctionem & tribulationem & redargutionem, emittit sanguinem peccati confessionem, & per lachrymosam compunctionem. Si vero homo per tribulationes à Deo vel à prælato punctus fuerit, lachrymamque doloris, contritionis & confessionis non emiserit, de talis hominis curatione spirituali nulla spes erit. Qui enim in tribulatione, & correctione positus induratur, ita quod de se nec peccatum confitendo, nec lachrymam compungendo, emittere comprobatur, talis procul dubio non potest sanari, nec ad bonum converti, corrigi vel curari. Hier. 30. *Insanabilis est dolor tuus.* Hier. 5. *Domine verberasti eos, & non doluerunt, attrivisti eos, & renuerunt disciplinam.*

CAP. XXVII.

De Veneno.

1 VEnenum est *illud, per quod sine infirmitate præcedente, vel absque humorum distemperantia excedente, mors homini intentatur, & per quod ratione improportionis cum humana complexione, natura corrumpitur & necatur.* Venenorum igitur plura sunt genera, quia s. homo venenatur ex morsibus reptilium, vel ferarum. Quandoque ex succis arborum, vel herbarum. Quandoque ex venis lapidum, vel terrarum. Argentum enim vivum, & arsenicum sublimatum, in venis terræ inveniuntur, succus taxi & cicutæ de plantis eliciuntur, humores scorpionis & serpentis ab eorum spiculis & dentibus infiguntur. Et istorum venenorum quædam interficiunt, ratione excessivæ frigiditatis, scil. cor constringendo, & calorem naturalem mortificando. Alia vero occidunt, ratione nimiæ caliditatis, scilicet calorem naturalem dissolvendo, & rarefaciendo, & ipsum evaporare & deficere compellendo. Alia, ratione nimiæ siccitatis, corrodendo intestina & perforando. Alia, ratione nimiæ humiditatis putrefaciendo & corrumpendo. Sic vere loquendo spiritualiter, omne illud venenum animæ dicitur, per quod anima inficitur, & per tentationes & complacentias intoxicatur, & per malos consensus & opera occiditur & necatur. Tria sunt ergo præcipua venena & venenosa ipsi animæ peccatrici. Primum sunt dentes & humores reptilium, i. verba, suggestiones, & morsus dæmonum & hominum malignorum, scilicet adulatorum, luxuriosorum, deceptorum, hæreticorum, & detractorum. Istorum enim suggestiones, tentationes & verba ipsi animæ sunt venena. Psal. 139. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Secundum venenum est succus herbarum, id est, liquor carnalium delitiarum, quia pro certo anima per delitias invenenatur, & morte luxuriæ & pigritiæ depravatur. Unde de vino quod est succus plantæ, dicitur Proverb. 23. *Ne intuearis vinum quando flavescit, vel cum splenduerit in vitro color ejus.* Ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & tanquam regulus venena diffundet. Tertium venenum sunt venæ terrarum, i. e. venæ terrestrium divitiarum, quæ præcipue in venis terrarum consistunt, scilicet in lapidibus & metallis, quæ de terra effodiuntur, quia proculdubio ista sunt quæ animam invenenant, ipsamque spiritualiter interficiunt atque necant. Et breviter istud est verum, quod omnia prædicta intoxicant, & occidunt animam ipsam, scilicet aut frigore timoris & desperationis stringendo, aut eam calore avaritiæ inflammando, aut eam siccitate odii & invidiæ corrodendo, aut ipsam humore carnalitatis per luxuriam putrefacieudo & corrumpendo. Ps. 52. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis.* Venenum masculorum acutius est & fortius, quam fœminarum, tamen fœminei serpentes plures habent dentes, & ideo deteriores creduntur masculis secundum Avicennam. Sic vere masculorum venenum, i. e. malitia hominum major est, acutior & subtilior, quam sit fœminarum. Verumtamen, quia fœminæ plures habent dentes mordacis loquacitatis quam viri, ideo deteriores ut in pluribus reputantur, quia pro certo dato, quod malorum virorum profundior, & subtilior sit malitia, fœminarum tamen est mordacior, & dentatior. Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam in eos.* Vel dic, quod masculi sunt mali clerici, quorum secundum veritatem sunt malitiæ & cautelæ acutiores; Fœminæ vero sunt laici, quorum detractiones & dentes cæteris sunt pejores. Generaliter deterius est venenum senum serpentum, quam juvenum, jejunorum quam repletorum, magnorum quam curtorum, & in eodem genere, montosorum, & sylvestrium, quam locorum palustrium, & planorum. Et etiam pejus est venenum, quod effunditur in æstate, quam in hyeme, & de die, quam de nocte. Sic vere regulariter deterior est malitia, vel peccatum, & aliis etiam amplius venenosum, quod invenitur in senibus, quam quod in invenibus, in jejuniis vacuis & pauperibus, quam in repletis & divitibus, in magnis & superioribus, quam in curtis & subditis inferioribus, in montosis, id est, in religiosis & sylvestribus, quam in palustribus & secularibus. Item in illis qui sunt in die, vel æstate prosperitatis, quam in illis qui sunt in nocte vel hyeme adversitatis. Quia breviter cæteris paribus, & in eodem genere criminum, pejores & venenosiores sunt senes, quam juvenes; pauperes quam divites; religiosi, quam seculares; prælati quam subditi, prosperati, quam tribulati. Ideo Hier. 5. dicitur: *Vadam ad optimates, & loquar eis, ipsi enim cognoverunt viam Domini, & ecce ipsi magis confregerunt jugum, ruperunt vincula*, quasi dicat. Illi qui sunt cæteris majores, potentiores, & discretiores, sunt cæteris pejores, & deteriores. 2 3 4 Aliqua sunt venena valde calida, & ideo quamvis non infrigident nec mortificent proprie, hoc tamen faciunt per accidens, quia sc. calorem naturalem faciunt rarefieri, & evaporari, & sic calore sublato cor faciunt accidentaliter congelari. Et inde fit, quod venenum tyri & aliorum calidorum serpentum, membra facit obstupescere, & quasi insensibilia frigescere, & hoc quia calor naturalis per venenum evaporatus, solet se à membris retrahere, & sic per consequens, & accidentaliter frigiditatem inducere vel causare. Talia venena calida & ferventia significant alia vitia, quæ mentem solent calefacere, & in malis desideriis inflammare, sicut proprie sunt avaritia, luxuria, iracundia. Ista sunt enim quæ calorem naturalem, sc. charitatem & affectionem rarefaciunt & dissolvunt, & ipsam exterius ad mundi bona attrahunt, & devolvunt. Et sic mens per indevotionem frigida manet, & mors peccati mortalis in membris & corde, id est, in operibus & in mente se miscet, ita quod sensus compassionis, compunctionis & discretionis, in ipsis deficit atque torpet, sicut patet, quia illi qui taliter per luxuriam

xuriam & avaritiam invenenantur, & mortificantur, propter defectum caloris charitatis propria delicta non sentiunt per compunctionem, proximi miserias non sentiunt per compassionem, Dei vero justitias, scilicet illa quæ agenda, fugienda & timenda sunt, non sentiunt per discretionem Esa. 44. *Nescierunt neque intellexerunt, obliti enim sunt oculi eorum ne videant, & ne intelligant in corde suo, non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt ut dicunt.* Et breviter istud verum, quod mortificatio caloris charitatis, & distractio affectionis ad exteriora, insensibilia reddit interiora. Venenum reguli etiam mediante hasta contingentem interficit, sicut exemplificat Avicenna de quodam milite, qui in India, cum lancea tetigit unum talem serpentem, qui statim cecidit mortuus cum equo suo. Per regulum seu basilicum, cujus est tanta venenositas, quod solo visu, sibilo vel flatu interficit universa, in tantum quod aves volantes detrahit, & quicquid videt, immobile facit, & circa cavernam suam omnia siccat, destruit & consumit, intelligo personam luxuriosam, cujus aspectus, sibilus, & afflatus, aliis sunt venena, in quantum sc. aspectibus, gestibus, cantibus, sibilis & suggestionibus luxuriosis, etiam aves ipsas, i. e. personas spirituales, solet à volatu contemplationis detrahere, circumstantes immobiles & stupentes, & motu bonorum operum carentes facere, & quicquid est circa se viroris, i.e. virtutis & gratiæ, desiccare, sicut patet de luxuriosis personis tam mulieribus quam hominibus, quorum pulchritudine delectati efficiuntur insensibiles, stupidi, & immoti Exod. 15. *Fiant immobiles quasi lapis.* Per hastam autem intelligo vetulam macquerellam, quia scilicet sicut hasta constat ex ligno arido, & ferro acuto, sic tales leenæ vetulæ sunt aridæ sicut lignum, verbis tamen linguæ earum sunt scindentes, & acutæ sicut ferrum. Sap. 5. *Acuit autem diram iram in lanceam.* Quid igitur? Pro certo dico, quod venenum luxuriæ, quod scilicet regulo, i. in persona luxuriosa permovet, tantæ est violentiæ, quod etiam mediante hasta, i. e. mediante vetula leena, antequam etiam personæ invicem se contingant, solet per consensus interficere, & per malas inflammationes intoxicare, & militem cum equo, scilicet animam cum corpore spiritualiter enecare: Prov. 26. *Sicut noxius est qui mittit lanceas & sagittas, sic vir qui fraudulenter nocet amico.* Vide de basiliſco, libro de animalibus in litte-
6 ra b. Venenum aspidis si hominem infecerit, statim membra frigefacit, colorem alterat, singultum inducit, palpebras profunde claudit, & sitim ita immoderate provocat, ut patienti videatur quod totaliter siti pereat. Tale venenum est avaritia, quæ pro certo frigiditatem indevotionis solet inducere, colorem conversationis fædare, singultum sollicitudinis & tristitiæ excitare, palpebras attentionis claudere, & visum discretionis penitus obscurare, sitimque malorum desideriorum, & maxime cupiditatis bonorum temporalium, provocare. Illi enim qui veneno avaritiæ imbuti sunt, oculos sui intellectus à pauperibus avertunt, ipsosque à Dei judiciis, & ab omnibus justitiis claudunt, & usque ad mortem bona terrena cupiunt, sitiunt, appetunt, atque volunt Ps. 106. *Esurientes & sitientes, anima eorum in ipsis defecit.* Est species aspidis quæ dicitur ptyas, i. expuens, eo quod sputum emittat, cujus tactus interficit omne vivum, qui cum primum hebetat oculorum acies, somnum profundum inducit, & cum torsione colli & inordinatione pulsus hominem dormiendo necat. Contra istud ergo venenum nihil potest valere, nisi sola combustio membri, in quo est, quia sc. per combustionem venæ stringuntur, ita quod venenum ad cor transire vetatur. Talis serpens significat hæreticos, & quoscunque suggestores malos fraudulentos & falsos, qui sc. de ore non cessant sputum venenosum, i. mala & venenosa dicta, incitamenta & consilia vomere. ita quod illos quos tangunt talibus suis sputis, solent per malas voluntates inficere, & per peccata mortalia occidere, sicut ad litteram patet de hæreticis, qui suis verbis inficiunt prælatos, principes & magnates; & de luxuriosis, qui suis verbis inficiunt mulieres, & de dæmonibus, qui suis suggestionibus inficiunt peccatores. Prov. 16. *Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam.* Tales igitur talibus sputis, verbis & consiliis infecti, solent collum intentionis tortum & perversum habere, per malas complacentias in peccatis dormire, & in oculis intellectus tenebrositatem sentire, pulsum & motum cordis, i. affectuum per mala desideria citum et velocem habere, et sic per diversa peccata dormientes interire Judic. 4. *Soporem morti sociam defecit.* De
7 veneno scorpionis vide infra in loco suo, et de aliis etiam reptilibus vide titulo de angue, de aspide, et in aliis quibus decet. Venenum canis rabidi, est perniciosissimum. Fit enim ex cholera 8
nigra in carne dominante interius corrupta, & in fumos evaporante, & sursum ad cerebrum ascendente, cerebrum inficiente, & rabiem inducente. Est enim illud venenum summe periculosum, quia sc. super omnia alia sui ipsius est multiplicativum, & in alios diffusivum. Quando enim canis rabidus hominem vel quodcunque animal momorderit, saliva ejus quæ venenosa est, humores corporis tangens corrumpit & inficit, & per corpus cum humoribus se diffundens, locū suæ originis, s. cerebrum, statim petit, & phreneſim & rabiem introducit. Quod si ille alterum momorderit, ipsum etiā inficit, & in rabiem cōvertit, quod & tertius in quartum, & quartus in quintum, & deinceps facit. Periculosi ergo sunt tales canes. Venenum etiam ipsorum non statim solet occidere, imo etiam post annum solet se ostendere, & hominem morsum inficere, & aliquando eadem die, & hora anno revoluto suam malitiā declarare. Canes ergo rabiosi linguam extrahunt, os apertum tenent, & continue salivam venenosam emittunt, aquas ubi cadit saliva ipsorum, inficiunt, & inde potantes lymphaticos faciunt, quapropter alii canes ipsos cognoscunt, timent, & fugiunt, & contra eos latratus faciunt & emittunt. Illi etiam quos momorderint, timore terrentur, & latrare sicut canes aliquoties comprobantur, sicut dicit Constantinus in viatico. Canis iste significat detractorem, in quo proculdubio cholera nigra, i. peccati & malitiæ obscuritas dominatur, quæ inficit cerebrum mentis suæ, & eum facit venenosum, rabiosum, & ad nocendum & verbaliter mordendum, & ad lacerandum alios, furiosum. Talis enim os apertum & linguam extensam, & profusam ad obloquendum semper solet habere, salivam malorum verborum emittere, & ipsos quos mordet, i. de quibus detrahit, inficere, famam ipsorum corrumpere, & ipsos rabidos, furiosos, timorosos & suspitiosos, latrantes & querulosos facere, necnon aquam ubi cadit saliva sua, s. societatem ubi emittit nefaria verba, solet per malam credulitatem & opinionem de aliis inficere & fædare, ita quod illa infectio malæ opinionis solet ad alios poratores & auditores venire, & sic istud vitium ab uno emissum, multos solet inficere & turbare, ideo bene dicitur Eccl. 28. *Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes.* Lingua tertia suis verbis multos commovit. Constat enim quod unus detractor & infamator, multos homines facit rabidos, discordes, iracundos & furibundos, & qui etiam post annum, vel post multa tempora, solent venenū infamiæ reminisci, & quod jam abolitum credebatur, ad hominis perniciem revocare. Vel dic, quod canis rabiosus, i. detractor, illos quos mordet, & in quibus salivā sui veneni infundit, i. illum qui primus ipsum audit, rabidum & detractorem facit, in quantum s. obloquendi materiam sibi dedit. Ille etiam alteri narrando, & illud venenum & infamiam replicando, ipsum solet inficere, & iterum etiam in ipso detractionis rabiem generare. Et breviter, ab uno detractore multi fiunt successive detractores, & venenosorum morsuum illatores. Ad Rom. 6. *Ab uno peccatore constituti sunt multi.* Tales igitur canes, & detractores, tanquam summe periculosi, sunt ab omnibus fugiendi, & devitandi, ablatraudi, & à cunctis bonis hominibus declinandi, Eccl. 9. *Terribilis est in civitate sua homo linguosus, & temerarius in verbo, odiosus erit.* Vel dic, quod canis rabidus est diabolus, qui per tentationem mordens peccatorem, facit eum rabiosum, & ab usu rationis alienum. Ille etiam alios mordens inficit, & sic alter alterum successive corrumpit, sicut patet de hæreticis, quorum unus alios plures solet inficere, & rabiem suam quasi per successionem ad alios destinare. Allegaut supra. Vide multa de avaris exposita in titulo de cane. §. 34. 35. & 36. Venenum generaliter loquendo, multa infert corpo- 9
ri incommoda. Est enim ejus species naturæ, & complexioni humanæ contraria, & ideo infinita sibi infert gravamina seu damna. Veneno ergo statim cor, quod est membrum nobilius, aggreditur & impugnat, spiritum animalem in cerebro perturbat, sensuū organa debilitat, nervos, venas, & arterias vulnerat, contrahit, & corrugat. Torsuram, morsuram & arsuram in interioribus generat, substantialem cordis & hepatis humiditatem nunc incendit, nunc congelat, nunc dissolvit, nunc desiccat, & sæpe fit, quod dum interiora comburit, exteriora infrigidat. Tumorem in corpore generat, colorem etiam alterat, & ipsum in pallorem, virorem & nigredinem mittat. Abominationem & vomitum in stomacho provocat, totam naturam corrumpit & enervat, quæ sui violentiam ferre non valens succumbit, moritur & desperat. Tale venenum per omnia videtur esse peccatum. Istud est enim

est enim quod est naturæ animæ contrarium & complexioni morali obvium & nocivum. Istud est enim quod cor per malas cogitationes solet impugnare, spiritum in cerebro, i.e. rationem solet perturbare, organa sensuum (ut scilicet ingressum delectabilium respuere non valeant & nesciant) solet debilitare, nervos, venas & arterias, i.e. interiores potentias animæ solet vulnerare, & torsuram tristitiæ, arsuram iracundiæ, morsuram invidiæ solet in interioribus generare. Interiora solet per avaritiam inflammare, exteriora autem per incompassionem & indevotionem erga proximos infrigidare, humiditatemque interioris affectionis solet per malum amorem dissolvere, aut per malum timorem gelare, aut per indevotionem siccare. Item timorem superbiæ solet generare, abominationem & vomitum, i.e. displicentiam omnis boni solet excitare, colorem exterioris conversationis solet defædare, ipsamque variis vitiorum maculis inquinare. Et breviter, venenum peccati naturam destruit & corrumpit, & nisi pœnitentiæ remedium apponatur, mortem spiritualem & perpetuam introducit, quia sicut dicitur Jac. 1. *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem.* Vel si vis, per venenum potes intelligere tentationem diabolicam, vel carnalem, vel etiam venenum malæ & hæreticæ doctrinæ, quæ pro certo faciunt in anima mala superius nominata. Homo qui veneno est infectus, solet illos quos tangit, inficere, & ideo periculosum est tales indiscrete tangere, ne forte aliquo ipsorum flatu vel actu venenoso contingat hominem interire. Sic vere illi qui sunt per vitia venenati, & per malos mores depravati, alios contingentes, i.e. societatem eorum frequentantes, simili veneno inficiunt, & ipsos malis verbis & exemplis suis maculant & corrumpunt. Bonum est igitur tales fugere, & contactum & societatem ipsorum sagaciter declinare. Quod potissime verum est de personis luxuriosis, quæ præ aliis inficiunt contingentes. Ideo bene dicitur 1. ad Cor. 7. *Bonum* 11 *est homini mulierem non tangere.* Signa hominis venenati sunt ista, quando sc. statim sumpto cibo sentit arsuram in stomacho, & si subsecutus fuerit cito spasmus & tumor in ungulis, ardor in lingua, sudor in corpore, tenebrositas in oculis secundum Constantinum. Ungues enim de fumositatibus cordis generantur, & ideo dispositio cordis in ipsis potissime declaratur. Sic vere ille à diabolo per peccatum venenatus dignoscitur, qui in stomacho cordis arsuram malorum desideriorum patitur, & etiam qui in lingua arsuram & inflammationem ad obloquendum sentit, & cujus discretio tenebrescit, & in cujus unguibus, digitis & operibus pallor & deformitas invenitur. Ungues, qui sunt extremitates manuum, hoc est dictum, opera exteriora, à fumositatibus, i.e. ab affectionibus cordis procedunt, & ideo ipsarum qualitatem & dispositionem ostendunt. Marc. 7. *Ab intus autem ex corde* 12 *hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, homicidia &c.* Cum venenum sit inimicum naturæ, & ipsi horribile & detestabile, nunquam à natura sumeretur, si nudum & sine velamine eidem offerretur. Et ideo sub aliquo dulci venenum involvitur, (ut quia omne dulce amicum est naturæ) mediante tali amica dulcedine libentius assumatur. Nunquam enim natura venenum sumeret nisi eam aliquod dulce, sub quo venenum latitat, delectaret. Bonum est igitur vitare dulcia & saporosa, ne forte homo sumat cum dulcibus venenosa. Sic vere venenum peccati de sui natura non est animæ placidum, sed horridum, quia scilicet anima ratione & syndereси mediante, sciens quod per venenum peccati mors æterna introducitur, ipsum abhorret, & naturaliter detestatur. Et ideo diabolus, quando venenum peccati vult alicui offerre, semper solet alicujus complacentiæ vel delectationis dulcedinem immiscere, ut sic sub illa dulcedine voluntatem decipiat, & cum delectabili dulcedine vitiorum malitiam intromittat. Totum est igitur à dulcibus, i. à mundi delectabilibus abstinere, ne forte contingat in ipsis peccatum aliquod latitare. Et exemplifica si vis, quomodo sub dulcedine divitiarum latet avaritia, sub dulcedine delitiarum latet luxuria, sub dulcedine bonorum & eminentiarum latet superbia. Apoc. 10. *Factum est in ore meo tanquam mel dulce, & cum comedissem, amaricatus est venter meus.* Contra venenum ante omnia utendum est vomitu & evacuatione, secundo theriacæ comestione: tertio rerum unctuosarum assumptione, quarto sanguinis minutione, quinto dietæ & regiminis ordinatione. Per vomitum enim materia venenosa evacuatur, theriaca ipsi veneno contrariatur, res unctuosæ sicut sunt nuces, ficus & similia, meatus opilant, ne venenum ad cor evaporetur. Sanguinis vero minutio humorem infectum extrahit, ne corpus per ejus abundantiam præ gravetur. Sic vere ad curam & sanationem veneni, i. peccati mortalis multa proficiunt, videlicet vomitus confessionis, per quem materia peccati potest evacuari, theriaca, quæ sc. fit de tyro serpente mortuo, & speciebus confecto, i. memoria Christi mortis & passionis, per quam venenum istud solet consumi & annihilari. Unctuositas misericordiæ, eleemosynæ & compassionis, per quam scil. istud venenum, ne cordi noceat, impeditur. Minutio sanguinis carnalium delitiarum, i.e. abstinentia & pœna carnis macerationis, per quam corpus spiritu subjugatur, & per quam fit, ne veri peccati potentia prægravetur. Quia proculdubio confessio, Christi passionis compassio, eleemosynarum largitio, carnis & sanguinis maceratio sunt remedia contra peccatum, & contra omnem nequitiam & venenum. Prov. 15. *Per fidem & misericordiam purgant peccata.* Contra arsuram & dolorem ex rebus venenosis, valet 14
balsamus, & lac mulieris, casu etiam ubi theriaca non potest haberi, brodium seu jus gallinæ crassæ coctæ cum allio conquassato summe valet, & miro modo mitigat interiorem arsuram. Et ideo secundum Constantinum, allium dicitur theriaca rusticorum. Sic vere contra venenum tentationis, & arsuram mali desiderii & delectationis, valet balsamus, i.e. sanguis Christi distillatus de vinea crucis, i.e. ipsius consideratio. Item lac mulieris, id est, misericordia & dulcedo beatæ virginis, & sui auxilii imploratio. Jus gallinæ crassæ, i e. gratia & clementia ipsius Christi, per passionem in aqua tribulationum cocti, dum tamen ibi sit allium, i. sui rigoris, & acredinis meditatio. Ex his enim anima sanatur, & venenum & iniquitas extirpatur. Secundum An- 15
dromachum theriaca valet tripliciter contra venenum, scil. consumendo, expellendo, & confortando. Consumendo ipsum venenum, & hoc quia multa recipit veneno à tota specie contraria. Confortando, scil. membra ut melius resistant veneno, multa enim recipit confortativa. Talis theriaca est pœnitentia. Ista est enim quæ venenum peccati consumit per contritionem, expellit per confessionem, et ad sibi repugnandum, mentem confortat per spem et consolationem. Vel si vis dic, quod theriaca quæ fit de tyro serpente mortuo, et speciebus confecto, significat passionem Christi, in qua sc. ipse Christus mortuus, et diversis opprobriis confectus, contra omnia venena peccatorum remedium fuit factus, quia sc. talis theriaca, i. Christi passio mediata, venenum peccati consumit, et expellit, et mentem confortat, adjuvat, et custodit. Cum multiplicia sint venena, natura multa 16
posuit remedia, ut secundum multiplicitatem venenorum, sit multiplicitas remediorum. Et ideo ista sunt, quæ vel simplicia vel composita valent contra venenum videlicet calamintha, succus caulis, orobus gratia citri, hypericon, nasturtium, ruta, sal, radix et semen asparagi, balsamum, acetum, sanguis leporis, lac asinæ, urina puerorum, cervi testiculi, et asinini siccati et bibiti, castoreum, allium, gentiana, menta, dictamum, et alia infinita. Quamvis omnia ista possent moraliter exponi, et applicari, quia tamen nimis esset longum, & forte nimis tædiosum, omitto, & si vis exinde aliquid elicere, vide de rebus prædictis in locis & titulis, ubi tractatur de ipsis. Ad remediandum contra venenum, 17
est primo necesse locum morsuræ cum igne vel ferro, ut sanguis venenatus effluat, aperire, tandem sanguisugas vel ventosas pro veneno extrahendo opponere, butyrum cum cinere cancrorum fluvialium patienti offerre, necnon castoreum sulphur ipsi patienti modo debito ministrare. Sic dico contra venenum peccati mortalis, ante omnia necesse est vulnus, & remorsum conscientiæ vel mediante ferro, i. duritia tribulationis mundanæ, vel igne, i.e. medicamine damnationis & combustionis æternæ, vel sanguisuga, i.e. prædicatoris diligentia, vel ventosa, i.e. flatus sancti Spiritus influentia per confessionem aperire, & sanguinem peccati inde facere defluere. Et nunc ad perfectam sanitatem superaddenda sunt, butyrum, i. dulcedo pietatis & clementiæ. Cinis, i.e. memoria incinerationis, & mors cancrorum fluvialium, i. e. sanctorum, qui vixerunt in flumine scripturæ, & mundanæ sapientiæ. Castoreum, i. e. virtus castitatis & continentiæ. Sulphur, i.e. consideratio fœtoris peccati, & abominatio suæ immunditiæ. Ista enim omnia contra venenum peccati proficiunt, & ipsum destruunt, & consumunt. Ideo bene dicitur Eccl. 4. *Non confundaris confiteri peccata tua.* Infinita alia 18
possent dici, de remediis contra venena, sed transeo gratia brevitatis, & quia talia remedia infra libro de animalibus, libro de avibus & de piscibus, nec non libro de herbis & arboribus, in locis pluribus sunt inserta.

Cap. XXVIII.

De Medico.

1 Medicus, qui est ad curam infirmitatum & ægritudinum ordinatus, debet esse prudens, diligens, atque doctus, & in omnibus circumspectus, nihil enim plus impedit salutem hominum infirmorum, quam ignorantia medicorum. Oportet ergo medicum (ut nihil omittat de contingentibus, & ut salubriter operetur) cognoscere complexiones hominum, compositiones, & commixtiones tam membrorum quam humorum, dispositiones temporum, conditiones sexuum & ætatum. Alia enim medicina danda est hyeme, quam æstate. Alia est in sene, quam in juvene. Alia in morbi principio, alia in decremento. Aliam requirit ætas puerilis, aliam decrepita vel senilis. Oportet ergo quod cognoscat accidentia, pericula & signa morborum, naturam & efficaciam medicinarum, & remediorum, ut sic contra morbos simplices, medicinas simplices præbeat, contra compositos vero compositas medicinas apponat. Igitur iste debet scire, quando debilia sunt confortanda, stricta dissolvenda, laxa vel dissoluta constringenda, sana conservanda, & noxia expellenda. Talis medicus debet esse quilibet prælatus, vel etiam quilibet judex, confessor, presbyter, vel curatus. Omnes isti officium medici videntur tenere, & ad curandum infirmitates morum, officium gerere, & habere. Isti igitur debent esse valde cauti, & circa adhibenda remedia circumspecti. Debent enim quoties de aliquo morbo, i.e. de aliquo peccato agitur, distinguere inter hominum complexiones, inter temporum, ætatum, & sexuum conditiones, nec non inter causarum, signorum circumstantium, & accidentium qualitates. Omnia enim ista possunt morbum, i. peccatum vel minuere, vel augere, & ideo necesse est omnia prædicta attendere, ut secundum dispositionem personarum, causarum, temporum, vel locorum, possit remedium adhibere, & pœnitentiam temperare, quia sc. aliter est procedendum cum pueris, quam cum senibus, aliter cum viris, quam cum mulieribus, & aliter cum repletis & divitibus, quam cum vacuis & pauperibus, quia breviter medicus, i.e. prædicator, corrector, & confessor, debent variare verba in prædicando, pœnitentias in absolvendo, pœnas in corrigendo & puniendo, secundum quod vident præcessisse personarum vel causarum varietatem, in delinquendo, ut scil. contra simplices morbos & defectus, simplicibus utantur pœnis & remediis, & contra illa quæ sunt composita & majora, utantur pœnis duplicibus & compositis Deut. 25. *Juxta mensuram culpæ erit & plagarum modus.* Sciat ergo medicus, i. prælatus, prædicator, vel confessor, quomodo obstinatos & constrictos possit per contritionem dissolvere; dissolutos vero leves & laxos, possit per temperantiam restringere, debiles autem, tristes, pauperes & desperatos, possit per spem & consolationem confortare; repletos vero, sc. divitiis & peccatis, possit per confessionem & eleemosynam vacuare. Diversas enim artes debet medicus spiritualis habere, quibus possit secundum varietatem defectuum, varia remedia adhibere, dicens illud Ezech. 34. *Quod perierat, requiram, quod abjectum erat, reducam, quod fractum fuerat, alligabo, quod infirmum erat, consolidabo, quod pingue & forte, custodiam & servabo.* Sequitur: *Ecce ego judico inter pecus & pecus, arietum & hircorum.* 2 Medicus contrariis solet curare, calida frigidis & frigida calidis opponere. Et quando morbus ex repletione provenit, solet per evacuationem & inanitionem sanare. Morbi circumstantias solet attendere, & per aspectum, tactum, urinam, & pulsum, de eis judicare. Iste igitur cognita causa morbi, si materia latitat in profundis & in remotis, debet uti attractivis, quia scilicet ipsam materiam debet ad stomachum attrahere, ut ipsam inde valeat vacuare. Si vero materia dura & compacta fuerit, debet uti digestivis, incisivis, & divisivis, ut sic ad eductionem præparetur, tandem vero materia præparata, debet uti laxativis, & expulsivis. Post evacuationem autem, quia natura per violentiam medicinæ fuit debilitata, debet uti confortativis, & resumptivis, & restaurativis. Natura vero restituta, debet uti conservativis, videlicet balneis, electuariis, motionibus & exercitiis temperatis. Proculdubio talis medicus est confessor, quia pro certo iste contrariis debet curare, quia scilicet contrarietati vitiorum debet contrarietatem virtutum opponere, & illos qui per repletionem carnalitatum & prosperitatum deliquerunt, debet per inanitionem paupertatis vel abstinentiæ, curare penitus & servare. Unde Greg. *In arte medicinæ, contraria contrariis curantur, &c.*

Iste ergo medicus & confessor debet morborum, i. peccatorum circumstantias attendere, & eas visu discretionis, & tactu inquisitionis perquirere. Et si materia peccati latitat in profundo conscientiæ, ita quod propter verecundiam non sit res ad evacuandum & confitendum parata, proculdubio iste medicus confessor debet uti attractivis, i. verbis ad confessionem inductivis, ut sc. talem remotam materiam, & tale occultum peccatum possit exterius attrahere, & per confessionem de stomacho conscientiæ effugare Job. 40. *An extrahere poteris Leviathan hamo?* Postquam autem materia per contritionem & ad confessionem & expulsionem parata, debet uti expulsivis, i. ipsa confessione, quæ peccata exterius expellit Matth. 13. *Malos autem foras miserunt.* Verumtamen si materia, i. peccatum fuerit in corde per obstinationem fuerit induratum, iis quod ad expulsionem confessionis sit difficile, homoque non proponat aliqualiter pœnitere, tunc debet uti incisivis & divisivis, hoc est dictum, illis quæ pertinent ad incussionem divini timoris, sicut est ostensio pœnarum, mortis, judicii, & inferni. Ista enim sunt quæ peccatum compactum & induratum incidunt, & ad expulsionem confessionis disponunt Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum.* Evacuatione ergo confessionis peracta, pro eo quod ratione timoris incussi, ratione vigoris excussi, ratione doloris perpessi, natura, i. mens pœnitentis aliquando tristitia debilitatur, necesse est quod confortativa spei & consolationis apponatur, ut sic virtutum & gratiarum plena & perfecta restitutio celebretur Josuæ 1. *Confortare, & esto robustus.* Finaliter autem utendum est illis quæ sanitatem animæ conservant, & ne in peccatum reincidat, ipsam firment. Et ista pro certo sunt balnea lachrymosæ compunctionis, minutio sanguinis, i. effusio propriæ possessionis, vel eleemosynariæ distributionis, electuaria devotionis, & exercitia bonæ operationis. Ista enim omnia sunt sanitatis animæ conservativa, & ne in peccatum incidat tuitiva. Quia ut breviter concludam, intentio confessionis debet vitia per contritionem digerere, & ipsa per confessionem expellere, mentem pœnitentis per spem veniæ confortare, & sanitatem animæ per cautelam & diligentiam, ne in peccatum reincidat, conservare, Ad Ephes. 4. *Solliciti servare unitatem spiritus*, dicendo illud Joa. 5. *Ecce sanus factus es, jam noli peccare.* Quando homo propter infirmitatem multum est exinanitus vacuatus, dato quod infirmitas recesserit, cavendum tamen est, 3 ne restauratio deperditi subito fiat, quia tunc natura plus appetit quam possit digerere, tantaque vellet simul accipere, quod ipsa nequiret in nutrimentum corporis commutare, & sic posset infirmitates varias sustinere. Sic vere quando peccator de novo fuit per confessionem & pœnitentiam vitiis vacuatus, & ad sanitatem gratiæ restitutus, cavendum est ne talis sic de novo conversus, nimis permittatur pro libito uti bonis operibus restitutivis, & gratiarum & virtutum resumptivis. Tunc enim homo solet magis appetere, quam possit digerere, hoc est dictum, quod tunc solet homo plura aggredi, quam possit continuare, sicut patet de novitiis & conversis, qui altiora volunt conscendere, ardua opera facere, & tandem solent in via deficere. Medicus igitur, i. prælatus, debet tales paulatim reducere ad virtutem, & de uno bono opere, ad aliud bonum opus paulatim assuefacere, donec perveniant ad salutem. Prov. 13. *Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.* Vel dic, quod cœlestis medicus Deus non permittit naturam debilitatam, i. e. hominem fragilem, debilem, impotentem, cibos bonorum temporalium pro libito accipere vel acquirere, quia sæpe fit, quod talis plura temporalia appetit, quam possit digerere, ministrare & regere; sic si medicus Deus pro libito tales cibos sibi concederet, naturam ipsius non repararet, sed ipsam potius suffocaret, in quantum multorum criminum causa esset. Deus igitur medicus noster, illos quos habet in cura, à superfluitate talium coercet & retrahit, & parcè necessaria tribuit, & concedit. Quinque sunt 4 genera medicinæ, sc. medicina dissolutiva, constrictiva, confortativa, restaurativa, conservativa. Aut enim constricta & compacta dissolvimus, aut dissoluta restringimus, aut debilia confortamus, aut deperdita restauramus, aut sana & utilia conservamus. Ista sunt enim quinque officia medici, & quinque species medicinæ. Sic proculdubio medicinæ virtutum in istas quinque species dividuntur. Sunt enim aliquæ quæ mentem indurate dissolvunt, & de istis, est contritio, compassio, & dilectio. Contritio enim dissolvit mentem obstinatam. Compassio, sc. miseriæ proximi, dissolvit bursam obseratam. Dilectio vero, dissolvit mentem induratam, & desiccatam, & congelatam. Dan. 10. *Dominein*

risione tua dissolutæ sunt compages meæ. Item aliquæ constrictivæ,& istæ sunt(prout perpendo) temperantia,timor,prudentia. Temperantia enim restringit laxam affectionem. Timor restringit levem elationem. Prudentia vero restringit levem operationem. Unde Exod. 28. dicitur, quod sacerdotes debebant habere tunicam lineam strictam. Confortativæ sunt, spes veniæ, notitia scripturæ, & contemplatio gloriæ. Spes enim veniæ, confortat contra dolorem. Notitia scripturæ seu divinæ gratiæ,confortat contra errorem. Contemplatio vero gloriæ , confortat contra mundanum laborem. Esa.35. *Pusillanimes confortamini,nolite timere.* Restaurativæ sunt,pœnitentia,patientia,justitia. Pœnitentia enim restaurat sanctitatem. Patientia restituit firmitatem. Justitia restituit æquitatem, Psal. *Tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.* confortativæ autem virtutes sunt istæ, scil. castitas,humilitas,sedulitas,& voluntaria paupertas,seu etiam bonorum terrenorum contemptus,& liberalitas. Castitas enim conservat à luxuria. Humilitas à superbia. Liberalitas & voluntaria paupertas ab avaritia. Diligentia seu sedulitas à pigritia Tob.3. *Mundam servavi animam meam à concupiscentia.* Istæ sunt ergo spirituales medicinæ,per quas peccator à vitiorũ infirmitatibus liberatur, per quas in meritis restauratur, & per quas in esse & statu gratiæ conservatur. Recolligendo ergo conditiones boni medici, possumus dicere,quod medicus infirmorum domos & patrias visitat,morborum causas & circumstantias investigat, medicinas varias præparat,abdita membra & occulta vulnera tangere, & abstergere non recusat, spem sanitatis & convalescentiæ omnibus promittit, suaviter & leviter urenda urere, & secanda incidere se affirmat & asserit, & ne pars sana corrumpatur, partem urit putridam,& præscindit dolentem,parte dextera in sinistra percutit,& pro lachrymis patientis, ab arsura vel sectione , si prudens fuerit,non desistit, medicinam amaram sub aliqua dulcedine semper palliat & abscondit,& bibit & gustat ipse medicina, quamvis sit amara,& sic exemplo sui,ad ipsam accipiendum infirmum provocat & inducit. Ista omnia possunt applicari ad bonum prælatum, prædicatorem & confessorem, quia pro certo ad illos pertinet pro peragendo prædicationis officio terras & patrias visitare, & in confessione morborum, i. peccatorum,causas & circumstantias investigare,& contra diversa crimina medicinas & remedia varia præparare, vulnera occulta & horrida,i.peccata enormia & horrida, non debet abhorrere, sed ipsa tangere & abstergere benigniter & tractare,spemque veniæ & salutis promittere,& sectioné & usturam pœnitentiæ suavem & facilem affirmare, & pro dolore & infirmitate partis dextræ,sc.animæ partem sinistra,sc.carnem percutere,& ne pars sana, i.anima pereat,partem putridam,sc.corpus debet per pœnitentiam vulnerare 1.ad Cor.5. *Tradidi eum Sathanæ in interitum carnis suæ,ut spiritus salvus fiat.* Ad lachrymas vero,i.ad displicentiam patientis,i.peccatoris non debet attendere , nec propter hoc à sectione, i. correctione & pœnitentia desistere, sed non obstante delinquentis odio,vel murmure , ipsam perficere & complere Prov.23. *Noli subtrahere à puero disciplinam si enim percutis eum,non morietur.* Iste ergo medicinã amaræ correctionis semper debet sub aliqua dulcedine spei & consolationis abscondere, & ne infirmus peccator ipsam medicinam amaræ pœnitentiæ respuat & abhorreat,debet iste medicus,sc.confessor, prædicator vel prælatus, ipsam primitus degustare, & eam in seipso exemplariter demonstrare,ut sic infirmos peccatores possit ad ejus gustum & susceptionem magis faciliter inclinare, dicendo illud Jud. 7. *Quod me videritis facere,facite.* Cujus tamen contrariũ faciunt multi,qui amaram pœnitentiam aliis imponunt, ipsi tamen aliquid de ejus amaritudine gustare nolunt Matt.23. *Imponunt onera gravia & importabilia in humeros hominum , digito autem suo nolunt ea movere.* Vel dic,quod iste medicus est Christus, qui domos & patrias infirmorum peccatorum,sc. mundum, personaliter visitavit,spem salutis omnibus dedit, peccata non abhorruit, sed pro ipsis curandis quotidie nos secat tribulationibus & urit, & ut sanetur dextera,i.anima,sinistram,i.corpus nostrũ lædit, & non obstantibus lachrymis & doloribus nostris,nos tamen pro salute & cura animæ tribulare & lædere non desistit. Amaritudinem tamen tribulationum semper cum consolationis dulcedine tribuit. Et ne pœnitentiam horreamus. ipsum primo sustinuit & portavit,maxime in cruce,ubi bibit fel & acetum. Et sic ad simile sustinendum nos exemplariter invitavit,dicens illud Thre. 3. *Memor esto paupertatis meæ,absynthii, & fellis.* Medicus infirmum suum à cibo & potu reprimit & refrænat,& super omnia vinum & carnes sibi interdicit totaliter atque vetat. Illum vero infirmum suo desiderio exponit,de cujus salute diffidit penitus & desperat. Primo ad auferendum caruem putridam, medicus utitur corrosivis, durante dolore vulneris, utitur lenitivis; postquam vero vulnus mundificatum fuerit,utitur consolidativis,& etiam sanativis. Et quia plus lædunt mala intrinseca quam extrinseca, ideo ante omnia solet medicus interiores morbos curare, & tandem de exterioribus cogitare. Ista possunt applicari ad bonum medicum & prælatum,quia pro certo talis debet subditis, quorum habet curam,carnem & vinum,i.carnis delitias interdicere, nisi forte tales sint,in quibus non possit remedium ponere,& de quorum salute oportet desperare & diffidere,& suæ voluntati incorrectos dimittere,sicut sc.sunt publici usurarii, & alii in malitiis obstinati. Ps.80. *Dimisit eos secundum desideria cordis eorum,ibunt in adinventionibus suis.* Item iste debet uti corrosivis asperæ correctionis, semper tamen debet miscere lenitiva dulcis & benignæ compassionis & consolationis, & finaliter consolidativa finalis absolutionis,& in integrum restitutionis, promotionis & exaltationis. Quia pro certo prælatus primo debet corrodere puniendo,secundo debet lenire consolando, finaliter vero cum morbus & culpa cessaverit,debet consolidare absolvendo, & ad gradum pristinum restaurando Gen.40. *Recordabitur Pharao ministerii tui,& restituet te in gradum pristinum.* Et quia plus nocent mala interiora, quam exteriora, & vitia cordis quam corporis, ideo de istis tollendis & curandis debet ante omnia prælatus curam gerere, & salubre remedium adhibere,dicens ipsi peccatori illud Prov.4. *Omni custodia serva cor tuum,quoniam ab ipso vita procedit.* Vel dic,quod iste medicus est Deus,qui illis quos vult sanare. & de quorum salute cõfidit & sperat, cibos bonorum temporalium subtrahit,& carnales delitias illis vetat, sicut pater, quia illos quos Deus amplius dilexit,in paupertate vivere fecit, & à talibus divitias retraxit. Tob.4. *Pauperem vitam gerimus, &c.* Peccatores vero & obstinatos, de quorum salute non est sperandum, solet suis desideriis exponere usum ciborum omniũ,i. divitiarum & deliciarum eis concedere,& pro libito sinere terrenis opibus abundare Ps. *Dimisit eos, &c.* sicut supra. In ægris tamen post corrosiva,semper adhibet lenitiva,& post tribulationum discrimina,consolationum,& consolidationum adhibet lenimenta Tob. 3. *Post tempestatem tranquillum facis.* Iste etiam magis curat de cordis & interiorũ sanitate,quam de exteriorum prosperitate. Magis n. curat Deus de sanitate animi perpetuo duraturi,quam corporis celeriter defecturi. 1. Reg.16. *Dominus autem intuetur cor.* 7
Medicus non debet procurare evacuationem excessivam, quia quando natura plus debito expellit,multum debilitatur,& fit etiam aliquando, quod plus de bonis humoribus, quam de malis exterius vacuetur. Sic vere medicus spiritualis,sc. confessor, non debet sustinere, quod peccator confitendo se evacuet plusquam debet,sc.confitendo se fecisse plura mala,quam fecit,& maxime, quod emittat bonos humores loco malorum, i. quod confiteatur bona & non mala, illa etiam quæ bene facit, & non illa quæ contra Dominum forte fecit,sicut faciunt aliqui, qui in confessione se solent commendare, peccata sua abscondere, & virtutes narrare Hier. 3. *Justificavit animam suam aversatrix Israel.* Medi- 8
cinæ diversæ diversimode operantur. Sunt enim medicinæ attractivæ,laxativæ,incisivæ,digestivæ,constrictivæ,corrosivæ, aperitivæ, & aliæ quamplures, quæ omnia bene patent circa finem hujus voluminis, ubi agitur de virtutibus humorum & liquorum. Expone si vis,prædicta de verbo Dei, & scriptura sancta, quæ est spiritualis medicina,quia pro certo ista attrahit per spem & consolationem, laxat per contritionem, incidit per timorem & comminationem, digerit per discretionem, constringit per temperantiam,corrodit per pœnitentiam,aperit per confessionem. Vel ista omnia possunt dici de prælato vel prædicatore, qui potest dici & medicus & medicina, qui in aliis facit, vel facit fieri omnia supradicta. Aliqua sunt signa generalia in infirmo, ad quæ debet cautus medicus attendere diligenter. Unde 9
sicut aliqui dicunt, novem sunt signa generalia, quæ infirmum mori, vel difficiliter sanari prætendunt. Attendat ergo primo infirmi fortitudinem vel debilitatem,quia scilicet si fortiter & patienter sustinet morbum suum,signum bonum est, econtra vero, si debiliter, impatienter & desperanter sustinet ipsum morbum. Item attendat, utrum color sit idem sicut primus, vel utrum sit enormiter immutatus. Color enim si sit idem sicut in sanitate, denotat bonum; si vero enormiter sit turpatus, signum est malum. Item attendat infirmi levitatem,vel ponderositatem.

Levitas

Levitas enim & facilis mobilitas, signum bonum; ponderositas vero & terrestreitas, signum malum. Item attendat si infirmus comedere appetit. Si debito tempore, scilicet de nocte plusquam de die competenter dormit, si anhelitus sit suavis, & non corruptus. Si pulsus est æqualis & temperatus. Si bene decoquit & digerit. Si bene se purgat & egerit. Talia enim signa si addunt, hominem esse sanum denotant, vel si sit infirmus, ipsum esse sanandum designant. Contraria vero signa significant infirmitatem, & forte mortem, nisi apponatur remedium, affuturam. Sic vere spiritualiter loquendo, signa hominis spiritualiter sani sunt hæc, videlicet quandoque infirmitatem tentationis vel tribulationis fortiter, & constanter tolerat, quando celeriter & faciliter surgere de peccato tentat, quando color bonæ conversationis in eo perseverat, quando cibum verbi Dei ardenter appetit, quando hora debita, scil. in nocte adversitatis, per tranquillitatem animi quiescit & dormit, quando anhelitus suorum verborum dulcis est & suavis, quando pulsus suorum operum temperatus est & suavis, aut cibus verbi Dei in ipso bene retinetur & decoquitur, quando superfluitas vitiorum in ipso bene per contritionem digeritur, & per confessionem egeritur. Si quis enim talia habet signa, spiritualiter est sanus, & à morte perpetua alienus, Joan. 11. *Infirmitas hæc non est ad mortem.* Et Joan. 5. *Ecce sanus factus es, jam noli peccare.* Sed revera ille, qui econverso in contrarium disponitur, & qui debiliter, laxe & molliter & desperanter tribulationem & tentationem patitur, qui in cibo verbo Dei non delectatur, in quo color bonæ conversationis corrumpitur & immutatur, qui cadens in peccatum, statim non tentat surgere, qui hora indebita, scilicet die prosperitatis solet dormire & quiescere, nocte vero adversitatis solet dolere, & per impatientiam furere, qui anhelitum verborum solet corruptum & immundum habere, qui pulsum operum distemperatum & inæqualem, discontinuum & imperseverantem habet, qui cibum documentorum bonorum non bene decoquit & retinet, qui superfluitatem vitiorum per confessionem non egerit, sed potius per malam consuetudinem secum tenet, talis dico non est sanus, sed infirmus, & periculo mortis æternæ propinquus. Unde ergo debet dicere illud Ps. 6. *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.* Medicus igitur, i. prælatus, vel sacerdos, debet talia signa attendere, & post de infirmitate vel sanitate spirituali debite judicare. Signa mortis in domino moriente sunt multa, quæ scilicet cautus medicus debet cum diligentia prævidere. De charadio quando coram infirmo ponitur, si vertit dorsum, de imagine quod non apparet in oculo infirmi, & de aliis similibus quæ significant sibi mortem; habes in locis suis. Sed de aliis signis quotidianis, sicut scilicet sunt labiorum decurtatio, nasi attenuatio, visus effrenatio, manuum inæssabilis divolutio, mentis alienatio, verborum impertinens multiplicatio, pulsus defectio, & urinæ corruptio, læthalia sunt. Sic vere potes dicere, quod si aliquis spiritualiter & æternaliter debet mori, potest ex conjecturis variis prævideri. Si enim infirmus, id est, peccator imaginem oculi, id est, memoriam Dei & sanctorum de oculo cordis perdiderit, si charadrius candida id est, beata virgo oculos suæ misericordiæ ab eo averterit, ipsumque repudiaverit & dimiserit, si nasus discretionis, & odorationis bonorum æternorum in eo attenuatus extiterit, si labium divinæ laudis & confessionis in eo decurtatum fuerit, si manus suæ malæ operationis nunquam à motu malæ executionis cessaverit, si per immoderatos appetitus mens ejus alienata, per diversa vaga concupiscibilia discurrerit, si verborum liberam honestatem & ordinem per impudentiam confregerit, si pulsus interioris remorsus conscientiæ jam in ipso non palpitaverit, si urina & egestio, i.e. ipsius fama & opinio ex toto per infamiam corrupta apparuerit, talis proculdubio morietur morte æterna, & signis illis præcedentibus, de vita non est sperandum futura. De talibus ergo signis potest dici animæ peccatrici illud Ezech. 16. *In punctis plateis ad omne caput viæ, ædificasti signa prostitutionis tuæ.*

PROLOGUS IN LIBRUM QUINTUM.

Cœlum & terra transibunt. Luc. 21. Sicut dicit Gregorius in lib. moral. 18. exponens prædictum verbum, cœlum & terra transibunt. Ab ea quam nunc habent imagine transeunt, sed per essentiam sine fine subsistunt. Cœlum & terra transibit, & erit, & ab ea quam nunc habet specie tergitur, & tamen in sua semper natura servatur. Ex quibus verbis possumus competenter colligere, quod quamvis cœli & terræ essentia immutabilis perseveret, & naturam habeant immortalem, durabilem & perpetuam, ipsorum tamen species & apparentia exterior, vel localiter vel formaliter potest faciliter variari, & ab uno statu in alium transmutari. Quod utique tunc pleniſſime fiet, quando in die judicii induetur forma nova, juxta illud, *Vidi cœlum novum, & terram novam.* Apoc. 21. Et quando elementis purgatis introducetur claritas in utroque, & quia corporalia spiritualibus deserviunt, ita quod per corporalia & temporalia quæ videmus, spiritualia quæ non videntur, cognoscuntur, ideo per istam cœli & terræ mutationem corporalem, possumus intelligere illam spiritualem & moralem, de qua in præsenti opusculo aliquid est tractandum, de qua quidem potest dici verbum superius allegatum, cœlum & terra transibunt. Cœlum enim in cœli proprietates & conditiones, terra, id est, cujuscunque materiæ terrenæ & corruptibilis virtutes & dispositiones, transibunt, i. de sensu litterali ad spiritualem intelligentiam convertentur. In isto enim tractatulo de cœlo & ejus partibus, scilicet de corporalibus cœlestibus stellis, planetis, signis, & orbibus, de tempore, motu, & ejus partibus aliquid est dicendum, & ipsorum litteralis proprietas ad spiritualem intelligentiam reducenda. *Cœlum* ergo *& terra transibunt.* In quibus verbis ostenditur, quod ad istud opus faciendum tria breviter requiruntur. Requiritur enim quod homo habeat mentis sublimitatem, Dei benignitatem, actus sedulitatem. Requiritur dico mentis sublimitas intelligendo, quia homo debet esse cœlum. Dei benignitas, intus fluendo. Terra. Actus sedulitas, opus exequendo. Transibunt. Sit igitur intellectiva mentis sublimitas, quod ostenditur cum dicitur Cœlum. Quia sicut cœlum est altum, ab infimis segregatum, clarum & stellis lucentibus ornatum, sic necesse est, quod ille qui est expositor talium, sit clarus cœlestia contemplando, clarus & perspicuus subtiliter intelligendo, stellis, id est, scientiis ornatus, alios illustrando, ut sic possit de intellectu ejus & ratione ejus dici illud Apocal. 21. *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim.* Talis enim debet esse signum, per aliorum directionem. In cœlo per cœlestium affectionem. Amictus sole, per clarissimam cognitionem. Sub pedibus habere lunam cornutam, per superbiæ conculcationem. Coronari duodecim stellis, per scientiarum & morum ampliationem. Sed nota, quod istæ stellæ dicuntur duodecim, quia vere necesse est expositor habeat notitiam aliqualem de duodecim scientiis, quibus homines utuntur, scilicet de septem artibus liberalibus, octavo de naturalibus, nono de scientia morali, decimo de legatis, undecimo de canonica, duodecimo de theologica. Et sic dicetur illud Gen. 1. *Stellas posuit in firmamento cœli.* Sit igitur in intellectiva, mentis sublimitas. Secundo sit in affectiva influens bonitas, quæ ostenditur, cum dicitur Terra. Terra enim est influentiarum cœlestium receptiva, virtute quarum diversos fructus ex se generat, & producit. Sic voluntas & affectio expositoris debet Dei influentias & inspirationes recipere, ut diversos fructus diversarum expositionum possit aliis parturire Esa. 55. *Descendit imber & nix de cœlo, & inebriat eam, & infundit eam, & germinare eam facit.* Tertio requiritur sedulitas inexecutiva, quod ostenditur cum dicitur; Transibunt. Transire enim significat motum, exercitium & laborem, quæ revera sunt necessaria homini, qui ad talia vult vacare. Unde talis debet esse sicut *torrens, qui raptim transit in convallibus,* Job: 6. Utile est enim imo etiam delectabile & honestum, in talibus negotiis laborare, quæ non solum præstant complacentiam auribus, sed etiam munditiam animalibus. Dicit ergo ista moralis scientia illud Eccl. 24. *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini.* Transeundum est enim ad istam scientiam, propter injunctam diligentiam. Transite (inquit) ad me. Propter subjunctam complacentiam. Concupiscitis; Propter adjunctam opulentiam. Adimplemini; Laborandum est enim in ista scientia, quia vere ipsa habet virtutem imperativam, virtutem delectivam, virtutem fœcundativam. Sicut enim dicitur in quodam sermone, labor, transitus, exercitium, diligentia, sedulitas & occupatio, sunt multum utilia, si sint bona. Unde dicitur quendam sapientem dixisse; quod honestus labor est humanæ vitæ fida custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris lima, superfluitatis consumptio, vitiorum fuga, morborum mors, languorum medicina, lucrum operis, juventutis debitum, adolescentiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis

salutis adjutorium, nutricis omnium malorum, scilicet otii inimica. Laborabo igitur in gemitu meo, & circa instans opusculum cum diligentia vigilabo, sciens, juxta sententiam Sapientis, quod *ex bonis laboribus fructus est gloriosus*. Ipsi ergo qui pro nobis cum laborando de paradiso ad mundum transiit, qui sicut terra labores subiit, qui sicut cœlum, motum & laborem exercuit, honos, virtus & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

LIBER QUINTUS.

In quo agitur de his, quæ pertinent ad cœli & corporum cœlestium naturam, & ad temporum variationem.

Cap. I.

1 MUNDUS est *universitas creaturarum conglobata, in sphæra motum*, secundum Martianum. Dicitur enim mundus cœlum, cum omnibus suis contentis. Et habet mundus duas partes, scilicet prima quæ est corruptibilis, & immutabilis, quæ incipit à sphæra lunæ in sursum. Secunda est, corruptibilis & variabilis, quæ incipit à sphæra ignis usque deorsum, scilicet ad centrum terræ. Prima pars habet cœlum cũ stellis, solem & lunam, cum cæteris planetis. Secunda habet ignem, aërem, aquam & terram, cum avibus, animalibus herbis & lapidibus. In prima semper viget lux & claritas. In secunda sæpe reperitur obscuritas. Et ut brevius concludatur, per primæ partis influentiam secunda gubernatur. Per mundum intelligo Ecclesiam, in qua sunt omnes creaturæ, i. omnes Christiani boni & mali, qui ibi sunt per unitatem fidei conglobati. Sed ista habet duas partes, sc. superiorem. Et hæc est Ecclesia triumphans, quæ est immutabilis & perpetua, sine malo: & inferior, & hæc est Ecclesia militans, quæ multum est mutabilis, & variabilis & depressa, & variis impressionibus, i. tribulationibus & tentationibus repleta, nebulis & nubibus, i. diversis ignorantiis & erroribus confuscata. Sed pars superior, sc. paradisus, semper habet claritatem, quia *claritas solis illuminabit eam, & lucerna*
2 *ejus est agnus*. Apocal. 21. Sequitur. Nox enim non erit ibi. Item in prima parte, sc. in paradiso, est cœlum, i. Deus, qui omnia ambit, quantum ad essentiam infinitam. Sunt ibi stellæ, id est, angeli, qui sunt stellæ fixæ, immutabiles, & incorruptibiles. Quia *stellæ dederunt lumen in custodiis suis* &c. Baruch. 3. Est ibi sol, i. Christus, qui *sol dicitur justitiæ*, Malach. 4. Est ibi luna, i. beata virgo, quæ Can. 6. dicitur *pulchra ut luna*, sunt ibi planetæ, i. sancti & sanctæ, qui solem justitiæ Christum jugiter sunt sequuti. In secunda autem parte, i. in Ecclesia militante, est ignis, i. ardor charitatis, est aer, i. e. splendor honestatis, est ibi aqua, i. dulcor pietatis, est ibi terra, i. infirmitas & depressio humilitatis, sicut ibi aves, i. e. viri contemplativi, sunt ibi animalia, i. viri terrestres & activi, sunt ibi lapides, i. peccatores insensibiles, duri, frigidi, & obstinati, sunt ibi arbores, i. fragiles, & imperfecti, qui flatibus tentationum pelluntur, & sæpe virorem gratiæ recuperant atque per-
3 dunt, quia *septies in die cadit justus, & resurgit*, Prov. 24. Prima materia primo fuit informis & invisibilis, confusa sine specie, sine forma, sine loco, sine quantitate, sine tempore, secundum Platonem in Timæo. Sed tandem ad multas formas nobiles est redacta, ex quibus constat machina universi. Sic vere tales sunt multi justi, & boni pauperes in vita ista, quia ipsi sunt viles, pauperes & depressi, non habentes speciem nec decorem, quia carent alimentis & vestimentis sufficientibus. Esa. 53. *Vidimus eũ, & non erat aspectus*. Isti sunt invisibiles, quia nullus dignatur eos respicere: ipsi sunt sine quantitate, i. sine temporali facultate, ipsi sunt sine loco, quia nullus in societate dignatur eis facere locum: ipsi sunt sine tempore, quia tempus eorum non est in vita ista, sed erit in futura; quia tunc ad formas nobiles reducentur in quantum cum beatis glorificabuntur. Unde Job. 12. *Deridetur justi simplicitas*, lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum, i. ad tempus post mortem. Vel dic, quod materia est pauper scholaris, qui primo est sine loco, & tempore, &c. sicut supra, sed tandem acquisita scientia, acquirit potentiam, locum, præbendam, & famam, quia sicut dicitur Eccl. 11. *Sapien-*
4 *tia humiliati exaltabit caput*. Materia est immutabilis, incorruptibilis & invariabilis, quia licet forma ejus corrumpatur, & alia introducatur, ipsa tamen incorruptibilis perseverat. Modo enim est sub forma ignis, modo sub forma aquæ, nunc aëris, nunc sub forma terræ, & tamen materia in se nullatenus variatur. Talis est vir perfectus & fortis, quia licet sua forma, i. sua species & prosperitas, suus valor, & felicitas destruatur, & forma contraria, sc. tribulatio vel paupertas introducatur, ipse tamen à bono proposito non mutatur, quia non contristabit justum quicquid ei acciderit. Prov. 12. Quia licet modo sit sub forma ignis, i. in ardore tribulationum, modo sub forma aquæ, i. in affluentia delitiarum, modo sub forma aëris, i. in plenitudine divitiarum, ipse tamen non deserit suam bonitatem, sed sine corruptione peccati semper manet. Quia *homo sensatus in sapientia manet sicut sol; stultus autem mutabitur ut luna*. Eccl. 27. Vel expone de Deo, qui est incorruptibilis, invariabilis, & immutabilis. *Quia ego Dominus, & non mutor*. Malach. 3. Vel expone de infirmitate fidei vel Ecclesiæ, quæ licet sit in diversis formis & conditionibus, nunquam tamen perit. Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Mundus licet 5
constet ex diversis partibus, in se tamen est unus numero, & hoc propter materiæ unitatem. Et secundum Macrobium de somno Scipionis, Orbes mundi se contingendo, harmoniam musicam modulantur. Sic vere charissimi licet religio, studium, vel Ecclesia, constet ex diversis partibus, i. personis, & nationibus, debet tamen esse una quantum ad concordiæ unitatem, & hoc quia unam habent materiam, i. unam regulam, sc. religionem, vel unam fidem, scil. Ecclesiam, vel unum privilegium, quantum scilicet ad studium. Et ideo debent omnes Ecclesiæ, religionis vel studii partes concurrere in unum 1. Mach. 8. *Omnes obediunt uni, & zelus, & invidia non est inter eos*. Et ideo istæ partes debent voces harmonicas, sc. orationem, confessionem, gratiarum actionem, dulciter resonare. Unde Sap. ultimo. *In se elementa dum convertuntur, quasi in organo omnia sonum suum custodiunt*. Secundum August. in glossa Matth. 24. mundus iste licet sit æternus, quo ad essentiam & substantiam, ista tamen qualitas, & species ejus exterior est mutabilis, & variabilis, & finaliter, quando Deus mundum judicabit, ad formam veniet meliorem, quia secundum Esai. 30. *Erit lux lunæ, sicut lux solis, & lux solis septempliciter*. Talis est homo, quia licet sit æternus duratione, mutatur tamen quantum ad mores, & etiam quantum ad corporis ætates. Sed ista mutatio debet esse in melius, quia sol ejus est intellectus suus, luna, i. voluntas, quæ fluit & refluit, debent semper majori lu-
6 mine gratiæ decorari *Oculi ejus sicut sol, &c.* Apoc. 1. Et sicut in mundo sunt diversæ partes, quæ in unum rediguntur, sic in homine, &c. In mundo quanto materia est purior, & nobilior, tanto ad formam nobiliorem habet inclinationem, & tanto eam fortius requirit. Sic conscientia, cor & voluntas, quanto purior,
7 & mundior à peccato, tanto formam nobiliorem, scil. gloriam æternam & virtutes recipit magis cito. Ideo dicitur Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Oportet semper, quod secundum formæ introducendæ proprietatem, materia disponatur. Unde si terra debet fieri ignis, oportet quod materiæ grossities subtilietur, & depuretur, ut sic forma nobiliori induatur. Sic vere oporter, quod materia, id est, homo, anima disponatur per disciplinam, studium, vel pœnitentiam, ad hoc, quod de vili forma, id est, de statu peccati vel ignorantiæ, ad formam nobilem,
8 i. e. ad statum gratiæ vel virtutis seu scientiæ transferatur, vel etiam ad statum gloriæ in futuro. Quia *si hebetatum fuerit ferrum, multo labore exacuetur*. Eccl. 10. Cum mundus habeat duas partes, scilicet superiorem & inferiorem, cœlestem & elementarem, superior tamen est dignior, major, pulchrior, & purior, & virtutis amplioris, quam infima. Sic vere cum in Ecclesia sint duæ partes, scilicet paradisus, quæ est Ecclesia triumphans, & Ecclesia militans, superior tamen, scilicet paradisus, est nobilior & pulchrior, & virtus est amplior, quia ejus virtus semper influit in inferiorem, id est, in Ecclesiam militantem, quia sanctorum bonorum orationes semper influunt in nos alios peccatores. Vel dic de homine, cujus pars superior, scilicet rationalis, est nobi-
9 lior. Licet inferior pars mundi, scilicet terra, & aqua, sint ignobiliores, sunt tamen fœcundiores. Unde quamvis luce careant, non tamen fructu, quia in productione sensibilium, & vegetabilium, lapidum & metallorum, sunt aliis pleniores. Sic vere cum in Ecclesia sint duæ partes, scil. superior, utpote prælati, & clerici, & inferior, scilicet subditi, & laici, pro certo licet isti superiores præpolleant claritate, id est, scientia, & discretione vel eminenti prælatione, minus tamen pollent fœcunditate, i. bona operatione, quia hodie laici plus habent & fœcundantur in fructibus bonæ conversationis, & in floribus bonæ operationis, quam clerici vel religiosi, & quanto plus in eis claritas sapientiæ deficit, tanto fœcunditas virtutum plus proficit, quia multi sunt, qui propter scientiam fiunt deteriores. *Stultus enim factus est omnis homo à scientia*. Hierem. 10. Nobilior materia nobilio-
10 ri indi-

si indiget forma, & quanto nobilior, tanto habet inclinationem ad nobiliorem formam, & tanto forma nobilior in ea finaliter introducitur à natura. Sic vere quanto anima est putior, & sanctior, & magis sine fœce peccati, tanto plus inclinatur & afficitur ad nobilem formam. i. e. ad gloriam æternam, & tanto finaliter in ea copiosius introducitur; & econverso, quia quanto quis impurior est per peccatum, tanto plus inclinatur ad vilem formam, i, e. ad temporalia, & mundana, & tanto vilior forma, scilicet æterna miseria introducitur finaliter in eodem. *Immundi enim regnum Dei non possidebunt.* 1. Cor. 6. Licet mundus videatur 11
nutritor corporum, est tamen carcer spirituum, & animarum, & est locus incolatus & peregrinationis reatus, & transgressionis, doloris & lachrymationis, laboris & fatigationis, horroris & confusionis, & motus & mutationis, fluxus et alterationis, transitus et corruptionis, insolentiæ et turbationis, violentiæ et oppressionis, fraudulentiæ et deceptionis. Mundus notos allicit, ignotos abjicit, multis obest, paucis prodest, multa promittit, pauca reddit, & quos divitiis & honoribus extollit, in fine nudos abjicere consuevit. Hæc magister.

Cap. II.

De Cœlis.

1 COEli sunt septem, scilicet empyreum, crystallinum, firmamentum, Olympus, i.e regio Planetarum, igneum, superior pars aëris conjuncta igni, inferior ejus pars conjuncta terræ. Inter cœlos est unum immobile, scil. empyreum. Omnia autem alia sunt mobilia, & ab ipso primo immobili contenta, & luminis & influentiæ ipsius receptiva. Sic est Deus, qui stans immobilis dat cuncta moveri, secundum Boetium de consolatione. Non movetur enim localiter, quia replet omnem locum. Hier. 23. *Cœlum & terram ego impleo.* Non formaliter, quia incorruptibilis Malach. 3. *Ego Dominus & non mutor.* Ac isto omnia alia & essentialiter & virtualiter continentur, & ipse à nullo, quia *in ipso sunt omnia*: ad Coloss. 1. Omnes etiam alii cœli, i.e. omnes creaturæ præter eum, naturæ sunt mobilis & corruptibilis, quantum de se etiam Angeli Job. 15. *Ecce inter sanctos ejus nemo est immutabilis.* Et ab ipso recipiunt lumen sapientiæ, & omnem aliam influentiam, & valorem. *Per ipsum enim movemur & sumus:* Act. 17. Vel dic de cœlo superiori, i. e. de Prælato vel perfecto, quia licet alii sunt mobiles & inconstantes, ipse tamen debet firmus & stabilis 2
permanere Eccl. 5. *Esto firmus in via Domini.* Cœlum secundum Aristot. lib. de causis, est Elementum, quintum ab istis inferioribus Elementis distinctum. Non est leve, quia tunc posset ascendere. Non est grave, quia tunc posset descendere. Non patitur corruptionem, nec generationem. Inquietum est, & mobile & semper movetur circa polum, stellam immobilem, ipsumque diametraliter circuit incessanter. Talis est per omnia vir perfectus, qui primo separatus est ab aliis & distinctus per suæ sanctæ eminentiæ & vitæ sanctitatem Act. 13. *Separate mihi Barnabam & Paulum.* Iste, non est levis per insolentiam; quia tunc ascenderet per superbiam; non est gravis, i.e. inclinatus ad terrena, quia tunc descenderet per avaritiam. Non patitur corruptionem luxuriæ vel peccati, quia jugiter movetur per boni operis diligentiam. Circa polum autem, i.e. Christum, qui est immobilis & immutabilis, semper movetur, quia circa Deum movetur incessanter per affectionem & amicitiam, & circa ipsum discurrit per boni operis complementum, nec ab eo aliqualiter se elongat per peccatum. Ideo Christus sibi dicit 3. Esdr. 4. *Propinquus mihi sedebis, & amicus meus vocaberis.* Vel per polum potes accipere quemlibet sanctum, quem debemus circuire per devotionem. Secundum Aristote-
3 lem, de cœlo & mundo. Cœlum est unum, nec fuerunt nec erunt multi cœli, nec est locus alius quam cœlum. Unde illic est vita fixa & sempiterna, quæ nec deficit, nec finitur. Et est motus ejus circularis, & continuus circa polum, cujus motor est spiritus, qui movet illud sua voluntate. Et dicitur firmamentum, quia est solidum, immutabile seu firmum. Talis Ecclesia, quæ est una, non plures: quia *una est columba mea.* Cantic. 6. Nec fuit, nec erit plures, sed una sola, quæ locus est omnium salvandorum, quia ibi est vita fixa, sc. gratiæ & gloriæ, quæ nec deficit nec finitur. Hæc movetur continue, scilicet de prosperitate ad adversitatem: de pluralitate ad paucitatem: de paupertate, &c. & econverso. Nunquam tamen cadit pœnitus per hæresim, nec à polo arctico, i,e. à Christo per infidelitatem penitus elongatur, juxta quod dixit Christus Petro, Luc. 22. *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua.* Et ideo firmamentum, i.e. firma & stabilis nuncupatur, in qua sol & luna, i. Christus & beata virgo, & stellæ diversæ, i. sancti inter se differentes habitant & morantur. *Sol & luna steterunt in habitaculo suo.* Abacuc. 3. Omnia quæ sunt sub firmamento, mo- 4
ventur secundum motum ejus, sc. planetæ & orbes, & etiam, ignis, aër, & aqua, licet diversimode, & motui firmamenti obediunt, ipsumque die ac nocte sequuntur ab oriente in occidentem: & citius & plus moventur, secundum motum orbis, quam secundum motum proprium. Et quanto orbis inferior est prior, tanto motui firmamenti ordinatius se conformat secundum Rabanum. Sic vere firmamento, i. Deo vel prælato debent omnes orbes subditi, i. omnes inferiores obedire, & secundum motum voluntatis suæ, se regere & movere, motumque proprium, i. propriam voluntatem motui firmamenti, i.e. voluntati prælati vel Dei subjicere: & post ipsum per obedientiam, circuire. Quia 5
quocunque declinabat quæ prima erat sequebantur & cætera. Ezech. 1. Et quanto quis purior est & sanctior, tanto vere ad movendum & regendum se secundum voluntatem prælati sui vel Dei est promptior Eccl. 3. *Quanto major es, humilia te in omnibus.* Quanto aliquod corpus plus appropinquat cœlo, tanto magis est mobile: & econverso, quanto remotius, tanto minus se suo motui conformat. Patet, quia ignis ordinatior quam aër & aqua, terra autem propter nimiam elongationem à firmamento immobilis est & fixa: sic vere quanto quis est propinquior cœlo, i. per gratiam & virtutes; tanto movetur ordinatius & citius per obedientiam. Et econverso, quanto plus à Deo removetur per peccatum, tanto minus obedit ejus voluntati, & minus movetur per bona opera. Et ideo multi sunt homines sicut terra, i. fixi & immobiles per pigritiæ & inobedientiæ gravitatem Ps. 103. *Fundavit terram super stabilitatem suam.* Vel dic, quod quanto quis est propinquior Deo per gradum Ecclesiasticæ dignitatis, tanto debet eum melius sequi obediendo, & bene operando, & eum imitando. Vel dic, quod quanto quis est alicui propinquior per consanguinitatem & affinitatem, tanto debet ei magis obedire. Vel expone de bona societate, quia quanto quis alicui vicinior efficitur, tanto ei in pluribus modis & actibus magis fit similis & conformis, dicens Matt. 8. *Magister, sequar te quocunque ieris.* Cœ- 6
lum violenter movet secum inferiores orbes (licet habeant contrarios motus naturaliter) omniaque inferiora, per sui influentiam gubernantur. Sic vere debet facere prælatus, quia omnes subditos suos, quando invenit eos habere proprios motus, i. proprias voluntates, debet eos compellere per violentiam correctionis sequi suum motum, si videlicet sit bonus, & ipsos secum rapere, & per bonam suam influentiam suam provide gubernare, & suæ jurisdictioni & motui per rigorem justitiæ subjugare 2. ad Corinth. 10. *Parati sumus subjugare omnem inobedientiam.* Et sicut cœlum habet semper uniformem & ordinatissimum motum, sic prælatus debet habere motum voluntatis ordinatum & maturum, ut se & alios valeat regulare. Unde 1. ad Corinth. 14. *Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis.* Vel dic, quod cœlum est vir justus, qui inferiores potentias compellit obedire rationi. Cœlum movetur velocissime, & ideo ne motus ejus ve- 7
locitas mundi machinam dissiparet, voluit eum natura, motu planetarum retardare. Motus enim planetarum proprius contrarius est motui firmamenti, ut sic ejus impetus motu contrario moderetur, secundum Rabanum. Sic sunt multi qui more firmamenti moventur citissime, scilicet ad vindictam & justitiæ executionem, quando inveniunt aliquem delinquentem, non considerantes fragilitatem peccatoris, & ideo ad refrenandum impetum & motum sui rigoris, dat eis natura, i. Deus planetas, i. e. subditos qui habent motus contrarios, i.e. qui eis contrariantur per rixas & appellationes, & sic invento obice, sua iracundia temperatur. Vel dic, quod motus contrarii planetarum significant motus & tentationes carnis, qui sunt contrarii rationi; quia quando quis est nimis adulterus, Deus permittit eum tentari, ut humilietur. Exemplum de Petro. Vel dic, quod quidam sunt quorum motus & impetus iracundiæ non potest refrenari, nisi per contrarios motus verborum & punitionum. Et ideo utile quod inveniant planetas, i. personas respondentes, quæ contraria sibi respondeant, ut quiescant, & ut sua iracundia moderetur. Proverb. 26. *Responde stulto juxta stultitiam suam.* Cœlum licet 8
in suis partibus mutet locum, in toto tamen suo nec situm variat nec locum: quia cæteris partibus inferioribus fluctuantibus, cœlum nunquam motus sui tenorem & ordinem derelinquit,

linquit, ut dicit idem. Sic vere cœlum, i.e. religio licet mutetur & varietur quantum ad personas, quia scilicet personæ moriuntur vel mutantur de loco ad locum, ipsum tamen cœlum religionis, i.e. ipsa integritas & universitas, vel ipsa regula seu fides, nunquam moritur, aut mutatur. Vel dic, quod licet partes inferiores mundanæ fluctuent & mutentur, & quotidie varient statum suum, cœlum tamen, i.e. Ecclesia in suo toto universo semper debet immobiliter statum suum, regulam & ordinationem observare, quia homo justus in sapientia manet, stultus autem
9 immutatur ut luna. Secundum Aristotelem libro de cœlo & mundo, cœlum est ita perfectum & conciliatum, quod non habet contrarium aliquod in natura, & ideo est incorruptibile, quia nihil corrumpitur nisi à suo contrario. Sic vere illi qui sunt ita perfecti, ita mites, ita benigni, quod nullum habent contrarium vel inimicum in mundo, sunt incorruptibilis naturæ, quia scilicet non corrumpuntur per peccatum, quia scilicet Deus ta-
10 les præservat. Prov. 28. *Qui ambulat simpliciter, salvus erit.* Licet cœlum non corrumpatur, nec generetur, est tamen principium generationis & corruptionis, propter radios quos mittit ad terram, ut dicit Aristoteles. Sic sunt multi qui in se sunt boni, ita & per luxuriam nec generant, nec corrumpuntur, tamen habent ita malos radios, i.e. mala exempla, quod in aliis causant generationem luxuriæ, & corruptionem peccati Eccl. 43. *Radiis suis excæcat oculos.* Cœlum licet sit uniforme de se, habet tamen plures orbes & circulos, propter necessitatem mortalium, ut sic quolibet anno diversimode moveatur: quia si semper uniformiter moveretur, tantum frigus, vel tantum calorem causaret, quod alimentum mortalium deperiret, secundum Aristotelem
11 libro de causis elementorum. Cœlum est Deus, qui quantum ad occultam suam providentiam habet multos circulos, i.e. plures modos, secundum quos se movet, & se habet erga nos, & ideo, aliquando frigus adversitatis, aliquando æstum prosperitatis causat: alias enim alimentum gratiæ & virtutis penitus deperiret. Non est autem necessarium quod semper se habeat erga nos uno modo; imo vero utile est quod homini Deus nunc frigiditatem, nunc calorem, nunc prosperitatem, nunc adversitatem inducat, ut sic alimenta divinæ gratiæ in nobis generet &
12 producat. Cœlum habet claritatem, rotunditatem, diaphaneitatem, vel perspicuitatem. Et secundum Macrobium in libro de expositione somnii Scipionis, per orbes suos causat harmonicam suavitatem, & motus sui impetus causat in rebus caliditatem. Sic vir perfectus habet claritatem sapientiæ, rotunditatem obedientiæ. Figura enim rotunda est summe mobilis. Habet etiam perspicuitatem veritatis & simplicitatis, quia quilibet videt quid habet in corde interius. Causat etiam harmoniam gratiarum actionis & calorem divinæ dilectionis. Est etiam more cœli altus, per contemplationem. Omnia continens per compassionem. A terra, i. e. à terrenis elongatus per eorum abominationem. Stellis ornatus per virtutum exemplorum possessionem
13 Gen. 15. *Suspice cœlum, & numera stellas ejus si potes.* Cœlum omnia inferiora immutat, & tamen à nullo inferiore se, potest recipere aliquid: sic vere Deus, mutat omnia inferiora, temporalia & spiritualia, unumquodque secundum propriam qualitatem, ipse tamen nullam mutationem recipit in seipso, Psal. 101.
14 *Mutabis eos, & mutabuntur, tu autem idem ipse es.* Cœlum summæ est perfectionis inter corporalia; sed nihil est ita vile, nec ita sibi dissimile in natura, quin in virtute aliqua cœlesti corporali similetur, & quin in aliquo, cœlo melius inveniatur. Patet de pediculis, qui habent vitam, quam tamen cœlum non habet. Sic vere dato quod homo sit magnæ profectionis, & vitæ cœlestis; non est tamen ita utilis homo in natura, quin habeat aliquam virtutem vel conditionem meliorem, quam sint multæ quæ in ipso
15 esse noscuntur. Cœlum habet altitudinem cunctis præeminentem: amplitudinem cuncta continentem: pulchritudinem stellis coruscantem; fortitudinem semper durantem: Sic vere vir perfectus debet esse per contemplationem altissimus, quia scilicet ejus affectio & consideratio debet esse sursum in paradisum elevata: & per contemptum ab istis inferioribus & terrenis elongata, Unde Eccl. 43. *Altitudinis firmamentum.* Et ad Phil. 3. *Conversatio nostra in cœlis est.* Item iste debet esse per charitatem ampliſſimus, quia scil. omnes homines debet in corde suo continere, scilicet ipsos diligendo, & eis subveniendo. Psal. 103. Extendens cœlum sicut pellem. Item iste debet esse per honestatem pulcherrimus, quia stellæ, i.e. virtutes & exempla debent in eo relucere. Eccl. 43. *Species cœli gloria stellarum, mundum illuminans.* Item iste debet esse firmitate fortissimus, quia scilicet ita debet esse solidus per constantiam firmitatis, perseverantiæ & longanimitatis, quod nunquam debet corrumpi vel deficere per peccatum. Unde Job. 37. *Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.* Cœlum secundum Rabanum est ordina- 16
tissime processivum; inferiorum omnium regitivum; continuæ influentiæ ministrativum, mirabilis harmoniæ causativum, & omnium quæ sub eodem sunt, ad perfectam obedientiam reductivum. Sic vere vir justus, & maxime prælatus, semper debet in suis moribus & actibus procedere ordinatissime, quia nunquam debet in uno puncto ab ordine rectæ justitiæ deviare 1. ad Cor. 14. *Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis.* Item iste debet esse, inferiores & subditos ordinare & regere, & in eos movendo & instruendo, & temporaliter subveniendo influere, concentum melodiæ, laudis, & gratiarum actionis continue modulari, & tranquillitatem animi servare pariter & sectari Job. 38. *Concentum cœli quis dormire faciet?* Item iste debet inferiora ad perfectam obedientiam reducere, quia scilicet motus sensualitatis debet compescere, & ad obedientiam spiritus & rationis cogere. Prælatus autem & Ecclesiasticus suis doctrinis & exemplis debet post se trahere omnia inferiora, scilicet subditos & laicos ipsos informando & ad veritatis semitam reducendo. Eorum etiam rebelliones debet reprimere, ipsos si necesse est, per violentiam compescendo, dicens scilicet illud Ezech. 21. *In brachio extenso, & furore effuso regnabo super vos.* Et de tali cœlo dicitur illud Deut. 28. *Sit cœlum quod supra te est, æneum.*

Cap. III.

De Cœlo Crystallino.

COElum crystallinum est aqueæ naturæ secundum Bedam; 1
quæ in modum crystalli ibi divino opere est gelata, & fuit necessaria ad temperamentum caloris motus firmamenti. Ad hoc etiam operantur planetæ propter contrarios motus suos. Firmamentum enim per crystallum refrigeratur, & per planetas retardatur secundum Bedam & Platonem. Per cœlum crystallinum quod est naturæ lucidæ & specularis, intelligo viros plenos sapientiæ spiritualis, qui claritatem continent veritatis. Est igitur necessarium firmamento, i.e. prælato vel viro justo, quod habeat secum cœlum crystallinum, i.e. socios providos & prudentes, ut scilicet per eorum consilium, per prudentiam & maturitatem, ardor suæ crudelitatis & vindictæ aliquoties temperetur. Ad quod etiam sibi proficit motus contrarius planetarum, i.e. rebellio subditorum Eccl. 9. *Viri justi sint tibi convivæ.* Utile est enim homini, rebelliones subditorum quandoque sentire, ut semper in quodam timore & circumspectione & diligentia cogatur vivere, & non imbecilli securitate torpere. Vel dic moraliter quod cœlestes viri ad reprimendum ardorem & zelum justitiæ, rebellionem inferiorum orbium, i.e. carnalium appetituum, in seipsis sentiunt, ac per crystallinam sapientiam, ardorem istum prudenter compescunt. Licet aqua sit fluxibilis, 2
illæ tamen quæ sunt supra cœlum, scilicet in cœlo crystallino, solidæ sunt atque firmæ, lucidæ, & tranquillæ secundum glossam super Ps. 148. *Aquæ quæ super cælos sunt.* Sic licet homo sit fragilis & fluxibilis in hac vita, quando tamen erit super firmamentum, scilicet in paradiso, tunc morte crystalli erit solidus per impassibilitatem, quia nulla passione poterit penetrari, lucidus per claritatem, mobilis per agilitatem, pervius per subtilitatem. Cœ- 3
lum crystallinum habet aquas in seipso ligatas & congelatas. Sic vir justus semper secum portat aquas lachrymarum devotionis & compassionis. Unde Job. 26. *Qui ligat aquas in nubibus suis.* Et Ps. 103. *Qui tegis aquis superiora ejus.* Et sicut cœlum crystallinum lucem recipit ab empyreo, & tribuit firmamento, sic vir justus vel prælatus à Deo sapientiæ & gratiæ lucem recipit, quam in alios post diffundit.

Cap. IV.

De Cœlo Empyreo.

COElum empyreum *est primum cœlum*, & secundum Isido- 1
rum dicitur à pyr, quod est ignis, non propter ardorem, sed propter splendorem. Et est quietum & immobile, sphæricum, maximum quantitate, quia omnia temporalia continet, uniformi qualitate, quia caret stellis. Et secundum Alexandrum, necessarium fuit illud cœlum propter complementum universi, quia videlicet corpus infimum, scilicet terra, est immobile &

bile & opacum: ſupremum autem ſcilicet empyreum immobile eſt & clarum. Et ſic *inter iſta duo immobilia, tota natura volvitur univerſi*, ut dicit Baſilius in Hexameron. Talis eſt Deus, maxime factus homo; quia ſplendore conſcientiæ rutilat ſuper omnes. Item eſt ſphæricus, quia ſine principio, ſine fine. Immobilis, quia nec corrumpitur, ne ab æternis ſuis diſpoſitionibus immutatur. *Quia ego Dominus, & non mutor.* Malach. 3. & Num. 23. *Non eſt Deus ut homo, &c.* Maximæ eſt quantitatis, quia omnes continet creaturas, quia habet eſſentiam infinitam. *Cœlum & terram impleo.* Hier. 23. Hic eſt uniformis, quia æqualiter eſt ei cura de omnibus, Sap. 6. Et ideo inter ipſum & terram, i. e. inter Deum & beatam virginem omnia continentur, & diverſimode variantur. Iſti autem duo immobilitate perpetua confirmantur. Non enim fuit aliquis quin vacillaret in fide, præter Chriſtum & virginem glorioſam, maxime in paſſione.

Cap. V.

De Æthere.

1 Æther eſt *regio planetarum* ſecundum Martianum. Et eſt *locus ſeparatus ab inferioribus, Ubi eſt dies perpetuus, ubi nox diurno lumini non ſuccedit*, & hoc quia umbra terræ, quæ noctis eſt cauſa, ad tam altum locum in æthere non accedit. Et ſecundum Ariſtot. 2. Meteor. Æther nihil aliud eſt, quam quintum elementum, quod totaliter aliud eſt à natura aliorum elementorum, quia æther neque eſt gravis, neque levis, neque rarus, neque denſus, neque corruptionem recipit aliqualem. Talis debet eſſe Eccleſiaſticus, & maxime prælatus vel religioſus: quia vere debet eſſe ſeparatus, quo ad vitam & ad mores ab inferioribus elementis, i. à ſæcularibus & terrenis. Et hoc maxime, quantum ad claritatem & lucem gratiæ & ſapientiæ, quæ in ipſo debet perpetuo permanere. Umbra enim terræ, i.e. terrenorum affectiones, non debent ad iſtos accedere, & ideo nox, i.e. ignorantia vel peccatum nunquam in talibus debet eſſe. *Nox enim non erit ibi.* Apocal. 21. Iſti non debent eſſe graves per pigritiam, leves, per inſolentiam; rari per vanitatem; denſi per ruditatem; ſed ſemper incorruptibiles per perſeverantiæ longanimitatem, vel dicant, Domine, non ſum ſicut cæteri hominum. Vel expone de gloria paradiſi, ubi eſt lux indefectibilis, quia *claritas Dei illuminabit eam, & lucerna ejus eſt agnus.* Apoc. 21. Et planetæ, i.e. viri ſancti & Angeli ibi habent proprie locum ſuum, quia *hæc eſt hæreditas ſervorum Domini.* Eſaiæ 54. Vel dic de Eccleſia, ubi eſt lux clariſſima fidei & veritatis indefectibilis eſt, quæ umbra hæreſium vel errorum nullatenus obſcuratur. Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, &c.* ibi ſunt planetæ, i.e. diverſa genera prælatorum vel etiam ſubditorum.

Cap. VI.

De Sphæra.

1 Sphæra cœli *eſt ſuperficies & rotunditas ejuſdem, quæ inter duos polos volvitur inceſſanter.* Et eſt ſphæra figura perfectiſſima; tum propter ejus rotunditatem, quæ caret principio atque fine; tum propter ejus capacitatem; tum propter ejus uniformitatem: quia æqualiter à centro diſtat ut dicit Iſidorus. Eſt etiam figura velociſſima; quia nulla figura ad motum aptior quam rotunda. Talis eſt Deus: primo, quia caret principio atque fine per ſuam æternitatem: item quia æqualiter ſe habet ad centrum, i.e. ad omnem hominem per juſtitiæ æquitatem, & quia omnia capit & continet per ſuam immenſitatem. Unde quidam Philoſophus: *Deus eſt ſphæra intellectualis, cujus centrum ubique eſt, circumferentia nuſquam.* Vel ſphæra eſt vir perfectus, qui inter duos polos, i.e. inter nativitatem & mortem, continuis motibus tribulationibus & mutationibus eſt ſubjectus. Iſte enim eſt capax per charitatem, uniformis per æquitatem, à centro, i.e. à mundo elongatus per voluntariam paupertatem; mobilis per obedientiæ agilitatem, vel bonorum operum multitudinem.

Cap. VII.

De Axe.

1 Axis eſt *linea intellectualis, quæ inter duos polos & ſtellas immobiles protenditur, circa quam cœlum diametraliter circumfertur.* Cardines ſunt *extremitates ipſius axis, quæ ipſis polis infiguntur.* Hemiſphærium eſt *cœli medietas quam poſſumus videre.* Horizon eſt *circulus, quem facit defectus viſus, quando cœlum & terram jungi putat.* Unde Horizon, id eſt, viſus terminatio.

Cap. VIII.

De Circulo Lacteo.

1 Cum in mundo ſunt plures circuli, galacia tamen, *eſt circulus candidior, & ſtellis notabilioribus illuſtratus.* Et dicitur circulus lacteus, qui tendit verſus ſeptentrionem, qui nunquam à noſtris viſibus occultatur. Talis eſt religio, quia cum in cœlo, i.e. in Eccleſia ſint plures circuli, i.e. plures ſtatus, iſte tamen eſt pulchrior & melior, & ſtellis, i. e. perſonis, i. e. notabilioribus, melioribus & honeſtioribus adornatur, qui etiam verſus ſeptentrionem, i.e. in frigore tribulationum eſt fundatus.

Cap. IX.

De Zodiaco.

1 Zodiacus eſt *circulus duodecim ſpatiis diſtinctus, quæ quidem ſpatia duodecim, ab aſtrologis ſunt ſigna vocata.* Sunt autem ſigna adinvicem diſtincta, & ſtellis notabilibus denotata. Et inter iſta ſunt quatuor cardinalia, ſcilicet Aries, Libra, Cancer, & Capricornus. Zodiacus, eſt Eccleſia, quæ duodecim ſigna, i.e. 12. Apoſtolos continet, qui fuerunt diſtincti ab invicem propriis ſtellis, i. propriis donis & gratiis, quia *Unuſquiſque proprium habet donum, alius ſic, alius autem ſic.* 1. ad Corinth. 8. Inter iſtos autem ſunt quatuor cardinales, i.e. principales, ſcilicet quatuor Evangeliſtæ, quia major ſcientia quam cæteri ut communiter claruerunt. Aliqui ſuccedentes, ſicut Paulus & Barnabas, qui poſt aſcenſionem Apoſtolatum acceperunt. Alii cadentes, ſicut Judas & Petrus, qui diverſimode peccaverunt, & à ſtatu gratiæ ceciderunt. 2
Unde de ſignis iſtis dicitur Geneſ. 1. *Fiant luminaria in firmamento cœli, & ſint in ſigna.* In Zodiaco ſunt plura ſigna, quia ſcilicet quædam ſunt mobilia, alia immobilia, quædam principalia, alia ſubprincipalia, quædam naturæ igneæ, quædam naturæ terreæ, quædam aëreæ, quædam aqueæ. Sic in Eccleſia ſunt plures perſonæ, quarum quædam ſunt mobiles ad bona opera, quædam non, quædam ſunt principales ut prælati, alii ſubprincipales, ut ſubditi; quidam ſunt igniei per charitatem; alii terrei per tepiditatem; quidam aërei per contemplationem; alii aquei per carnalitatis infectionem. Planetæ exaltantur in aliquibus ſignis, & in 3
allis deprimuntur. Unde Sol exaltatur in ariete, & in libra deprimitur. Sic vere ſol Chriſtus, exaltatur & regnat in illis, qui ſunt ſimiles arieti, i. in bonis, qui virtutum vellere ſunt induti, in libra autem, i.e. in divitibus qui non ceſſant pecuniam librare & computare, in iſtis dico regimen perdit; quia tales de Deo non curant, dicentes illud Luc. 19. *Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Vel dic, quod divites nunc quando ſunt in ariete, i.e. in petulantia & cornuta ſuperbia, exaltantur per temporalem proſperitatem, ſed finaliter in judicio quando erunt in libra, tunc deprimentur per æternam adverſitatem: quia generaliter verum eſt, quod qui in uno loco & ſtatu & negotio deprimitur, in alio elevatur. Planeta ſemper eſt fortior in domo propria quam aliena, & ex 4
fortitudine ſigni, in quo eſt, fortificatur, & ex ejus debilitate debilitatur, ſicut vir fortis, fortior eſt in equo forti quam debili. Sic vere quilibet, fortior & potentior in domo & patria ſua, quam aliena ut communiter, quia ibi habet amicos & famulos & alios adjutores. Vel dic, quod omnis homo fortior ad reſiſtendum vitiis in domo ſua exiſtit, i.e. in ſtatu ſuo, ſive ſit regularis ſive ſæcularis, quam in alieno, id eſt, quam ſi aliena officia uſurparet, quia ſi ſit Eccleſiaſticus, non debet mundi negotia miniſtrare. Quod tamen eſt contra Eccleſiaſticos propria beneficia dimittentes, & magnatum curias frequentantes. Contra quos dicitur Luc. 10. *Nolite tranſire de domo in domum.* Et quando conjungitur cum meliori & fortiori ſigno, id eſt, melioribus ſociis, tanto fortioris efficaciæ reperitur, & econverſo, quanto ſocios habet debiliores & imperfectiores, tanto minus ſufficit operari. Quia vere multum proficit vel officit bonitas vel malignitas ſociorum. Ideo bene conſulitur Eccl. 39. *Cum viro ſancto aſſiduus eſto.* Vel dic, quod tutius eſt eſſe in religione, vel in ſtatu 5
melior, quam in alio minus bono. Secundum Miſael, ſecundum ſignorum ortus & occaſus, oppoſitiones & conjunctiones, aſpectus benevolos, & malevolos, diverſa & contraria accidunt

in hoc mundo; & ut dicit, illa quæ in natura generantur sub forti signo masculino ascendente, & forti planeta, & bono aspectu bonæ sunt dispositionis, & è contrario. Signa sunt prælati Ecclesiæ, vel principes mundi, quia vere per eorum ortus & occasus, oppositiones & inimicitias, conjunctiones & amicitias, diversa accidunt in hoc mundo, utpote pax & guerra, &c. quia secundum naturam superiorum subditi regulantur. Unde si signum, i.e. prælatus vel princeps fuerit ascendens per cœlestium affectionem & contemplationem, masculinus per virtutes & fortitudinis perfectionem; tunc vere illa quæ sub eo generantur, i.e. subditi sub ipso degentes, bonæ erunt dispositionis & temporaliter & spiritualiter: quia *beata est terra cujus rex est sapiens*. Ecclesia. 10. Nam secundum beatum Gregorium, Vita malorum facile trahitur ad exemplum, quia sicut dicitur Eccl. 10. *Secundum judicem civitatis, sic & hi qui habitant in ea.* Aliqua sunt signa quæ dicuntur domus angulares, scil. signa cardinalia. Alia dicuntur domos succendentes. Alia domus cadentes, sed inter ista angulares, majoris sunt virtutis quam quæcunque aliæ, secundum Misaelem. Sic in mundo vel Ecclesia, quidam sunt angulares, i.e. principales & prælati, alii succedentes, i.e. subditi, alii penitus cadentes, i.e. mali. Sed vere illi qui sunt angulares, i.e. principales & prælati & judices, semper debent esse aliis meliores, & in bonis operibus fortiores. Ideo de Saule electo dicitur quod *in toto Israel non erat vir melior illo*. 1. Reg. 9. Inter signa, omnia sunt bonæ significationis & influentiæ præter duo, scilicet octavum, qui dicitur Scorpius, & undecimum, qui dicitur Aquarius. Et ratio est, quia Mars dominatur in octavo, & Saturnus in undecimo, qui sunt planetæ malevoli. Et ideo octavum vocatur domus mortis & debilitatis omnium rerum, & in illo est gaudium Martis. Undecimum autem vocatur domus inimicitiæ, tristitiæ & laboris. Chariſſimi per numerum octavum qui accedit & transgreditur numerum septenarium, intelligo illos qui per peccatum transgrediuntur septem virtutes. Per undecimum autem intelligo qui transgrediuntur denarium decalogi. Dico igitur quod illi homines qui dicuntur octavus, vel undecimus, i.e. qui per peccatum transgrediuntur septem virtutes, & decem mandata, pessimi sunt, scilicet mundi peccatores. Nam in quibusdam istorum dominatur Mars, i.e. Deus belli, scilicet ira, rixa, discordia, odium & inimicitia. & ideo illi dicuntur domus mortis, quia vere mors æterna apud eos poterit perpetuo hospitari. Et etiam tales sæpe consueverunt mortem corporalem per occisionem, & mortem spiritualem, per detractionem inducere, & ideo à morte æterna digni sunt devorari. Unde Psal. 48. *In inferno positi sunt, mors depascet eos.* Item alii sunt peccatores, in quibus dominatur Saturnus, qui dicitur à saturitate, i.e. mundi prosperitas, quæ ipsos satiat mundi bonis. Et ideo tales dicuntur domus inimicitiæ, tristitiæ & laboris, quia vere mundi divites semper sunt in inimicitia, tristitia & labore, & hoc propter divitias acquirendas, & multiplicandas. Unde Hierem. 9. *Ut inique agerent laboraverunt*, & Esaiæ 57. *in multitudine viæ tuæ laborasti, &c.* Et nota quomodo laborant circumeundo nundinas & mercata.

Signa dicuntur mutuo se aspicere, quia planeta existens in uno signo, respicit ante & retro. Sed quidam sunt aspectus mediæ amicitiæ, quidam perfectæ amicitiæ: aliæ mediæ inimicitiæ secundum Misaelem. Sic vere homines debent se mutuo aspicere per mutam charitatem, debent etiam per providentiam aspicere ante & retro, i.e. ad præterita & futura, quia secundum Senecam, Futura præcave, præterita meditare. Veruntamen hodie sunt multi aspectus, scilicet, quidam amicitiæ inter bonos, alii inimicitiæ inter malos & invidos, & in istis etiam sunt completi, alii sunt medii, & imperfecti: quia amor & odium recipiunt magis & minus. 2. ad Corinth. 12. *Plus diligens minus diligar.*

Item secundum Astrologos, ille aspectus dicitur optimus secundum Misaelem, qui quidè dicitur tertius, & est quando signum arietis respicit sagittarium post se, & Leonem ante se. Ille autem dicitur pessimus, quando aries respicit signum piscium post se, & Libram ante se. Primus enim aspectus est amicitiæ, secundus inimicitiæ completæ. Chariſſimi, per arietem qui est signum diurnum, & igneum, intelligo quemlibet qui in die vitæ præsentis, igne comburitur cupiditatis, i.e. omnem hominem. Iste enim potest habere plures aspectus & considerationes & bonas & malas, sed vere illa dicitur optima, quando homo respicit & considerat Leonem, i.e. diabolum ante se, qui eum post mortem expectat ad devorandum, sagittarium post se, i.e. mortem quæ eum sequitur, & eum multis tribulationibus impetit & sagittat. Nam consideratio hostis & mortis inducit Dei timorem. Ideo de divinis animalib. dicitur Ezech. 1. quod habebant oculos ante & retro. Sed vere quando aries, i.e. homo respicit libram, i.e. mundi divitias, quæ librantur & ponderantur; & pisces, i.e. mundi delitias & voluptates, vel mulieres delitiosas, tunc pessime considerat, & Dei inimicitiam tunc incurrit. Homo enim non debet habere oculos ad ista peritura. Unde debet dicere: *Averte oculos meos, ne videant vanitatm*, quantum ad divitias & delitias. Dicitur enim Eccl. 9. *Averte oculos tuos à compta muliere.* Conjunctio planetarum bona est si planetæ sint boni: Et mala, si fuerint mali. Oppositio autem planetarum semper est mala, secundum Misaelem. Sic vere conjunctio, i.e. amicitia & societas hominum bona est, si boni sint. Mala autem, si mali sint: quia sicut spinæ invicem se complectuntur, &c. Oppositio autem est planetarum, i.e. inimicitia hominum sive boni fuerint, sive mali semper est mala, quia nulli licet odire fratrem suum. Unde *Diligite inimicos vestros*. Luc. 6. quia *Qui odit fratrem suum manet in morte*. 1. Joan. 3.

Cap. X.

De Ariete.

SIgnum primum est Aries, quod secundum Misaelem est *signum igneum, masculinum, diurnum, instabile, domus Martis & Solis exaltatio.* Prima facies ejus Martis, secunda Solis, tertia Veneris, domus est vitæ nativitatis. Talis est vir perfectus, quia est igneus per charitatem, masculinus per virtutum, & virium probitatem, diurnus per claram veritatem, instabilis per bonorum operum mobilitatem, vel per obedientiæ velocitatem. Et tales sunt domus Martis, quia omnes qui volunt pie agere, persecutionem patiuntur, scilicet pugnæ & tribulationis, quia s. boni sustinent hodie multas pœnas, quia *omnes qui volunt pie agere, persecutionem patiuntur*. 2. ad Tim. 3. Sol tamen, i. Christus in istis regnat, exaltatur & gloriatur, & in talibus delectatur. Et ideo sunt domus vitæ, quia vitam æternam hospitabuntur & recipient in seipsis. *Sapientia enim vitam tribuit possessori suo.* Eccl. 7. Vel expone de malis, qui sunt ignei, per iracundiam; masculini per luxuriam; diurni per avaritiam; quia scilicet nocte utuntur pro die, circa temporalia laborando. Eccl. 38. *Noctem quasi diem transigit, instabiles per insolentiam.* Et Sol, i.e. mundi prosperitas in talibus exaltatur & apud eos quam plurimum honoratur, & ideo Mars, i.e. iracundia & contentio. Sol, i.e. mundi gratia & possessio; Venus, i.e. luxuria & infectio in corde talium habent domum. Aries facit in illis in quibus dominatur, multos capillos, qui corpus curvum, faciem obliquam, oculos graves, aures breves, collum longum secundum Misaelem. Iste est Christus, qui fuit aries signum igneum propter ipsius charitatem. Fuit etiam aries animal, propter ejus passionem, quia immolatus est more arietis in ara crucis. Illi igitur in quibus Christus dominatur, scilicet boni, possunt sic cognosci, quia habent capillorum, i.e. virtutum multitudinem. Curvi sunt per reverentiam & humilitatem. Oculos habent graves per maturitatem, quia non movent eos leviter. Unde quandoque aures, i.e. auditum, habent breves & curtas, quia scilicet parum curant audire verba falsa, vana, detractionem, garrulitatem. Unde Eccle. 28. *Noli audire linguam nequam.* Collum etiam, i.e. devotionem, quæ attrahit spiritum, debent habere longum per perseverantiam & longanimitatem. Vel dic, quod illi in quibus aries, i.e. diabolus dominatur, scilicet peccatores, abundant in pilis, i.e. in divitiis. Curvi sunt per avaritiam, & ad terram inclinati per cupiditatem. Facie obliqui per invidiam & falsitatem. Aures autem habent breves, quia scilicet nolunt audire aliquod bonum verbum vel sermonem. Unde 2. ad Tim. 4. *A veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.*

Cap. XI.

De Tauro.

TAurus est *signum terreum, frigidum, & siccum, nocturnum, fixum domus Veneris.* Domini ejus, Venus, Luna, Mars, secundum Misaelem. Taurus animal est elatum, & significat mundi superbos divites & potentes, quia pro certo sunt terrei, per avaritiam, quia non vacant nisi ad terrena; frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem; nocturni per ignorantiæ cæcitatem, vel per malorum operum suorum velatam & palliatam falsitatem; fixi per pigritiæ tepiditatem; domus Veneris per luxuriæ fœdi-

fœditatem. In istis autem dominatur Venus,& regnat,i.e. luxuria,Luna,i.e.defluens inconstantia,Mars Deus belli, i.e. iracundia. Ideo dicitur,Eccl.6.*Ne te extollas in cogitatione tua sicut taurus.* Et dicitur domus possessionis & dationis,quia isti præ cæteris possident & abundant,& etiam solent sibi invicem dona dare. Luc.6. *Peccatoribus fœnerantur ut recipiant æqualia.* Taurus enim terram sulcat, & significat divites,qui vacant penitus in terrenis. Nati in constellatione tauri, habent faciem curvam,nasum grandem,nares amplas,oculos graves.capillos elatos, & nigros. Verecundum efficit hominem & honestum, tamen vanum secundum Misaelem. Sic vere vir justus & perfectus habet faciem, i.e,voluntatem curvam per humilitatem; nares devotionis amplas;nasum discretionis grandem; oculos intellectus graves; capillos affectionum elatos,scilicet ad cœlestia. Verecundus est & honestus, &c.

Cap. XII.

De *Geminis.*

1 GEmini secundum Missaelem *est signum aëreum masculinum, diurnum,mediocre,* Nam Saturnus est de die Domus triplicitatis ejus;Mercurius de nocte. Jupiter participat cum eisdem. Sic vere illi qui sunt gemini per charitatem & duplices; sunt aërei, per conscientiæ puritatem, masculini per virium spiritualium probitatem, diurni & luminosi per veritatem; mediocres per prudentiam & maturitatem. Dominatur ejus Saturnus malevolus & frigidus, i.e. tribulatio mundana & hoc de die, i. e. dum sunt in die vitæ præsentis, quia scilicet, nunc multæ tribulationes justorum.Sed vere de nocte, i.e. post mortem, dominatur in eis Mercurius, i. e. Mercimonia gloriæ æternæ. Jupiter autem,i.e.juvans pater Deus,in utroque,i.e.in vita ista & in futura regnat in eis,scilicet,ipsos in tribulationibus adjuvando,& in futuro ipsius æternæ vitæ præmia largiendo. Regnabit super te Deus tuus. 2 Gemini est domus Mercurii, & exaltatio caudæ draconis secundum Misaelem, & in eo dominatur Saturnus. Sic vere illi qui in actibus & verbis suis sunt gemini & duplices, sunt domus & hospitium Mercurii,qui cum bonis est bonus, & cum malis malus,i.mutatur & variatur. Cauda etiam draconis, i.malitia diaboli in eis regnat. Et Saturnus,i.e. invidia solet in talibus dominari.Saturnus enim qui facit suos tristes & melancholicos,significat invidiam.Idem bene dicitur Jac.1.*Vir duplex,* 3 *animo inconstans est in omnibus viis suis.* Gemini, est regio cœli, quæ facit homines,qui in ejus constellatione nascuntur,pulchros & fortunatos, & est domus propinquitatis, consilii, religionis, fidelitatis, epularum & somniorum, & disponit hominem ad literam & scripturam,secundum Misaelem & Martianum. Talis debet esse Ecclesia,vel religio,quæ est pars cœli, i.e. Ecclesiæ, quia vere homines qui sibi sunt subditi, i. e. religiosi & clerici, debent esse pulchri per honestatem, fortunati per bonorum operum multiplicitatem. Hæc enim debet esse domus propinquitatis,i.amicitiæ & charitatis, consilii & veritatis, & religionis & honestatis,& fidelitatis, & epularum,i. e. sacræ scripturæ, quæ est cibus animæ.Item somniorum,i.e. contemplationis, quæ semper somniat de futuris,ut quilibet dicat,Vidi somnium, &c. Ideo de tali domo dicitur:Esai.56.*Domus mea domus orationis vo-* 4 *cabitur.* Castor & Pollux sunt duæ stellæ in signo gemini, & secundum Martianum, in æstate quando noctes sunt brevissimæ dum una istarum nobis oritur, alia occidit. Et ideo finxerunt poetæ quod fuerunt duo viri, quorum unus cœlos, alius inferos occupavit. Sic vere in mundo sunt duæ stellæ,duo viri,i.e.duo hominum genera,scilicet pauperes & divites,sed vere in æstate, i.e.in fervore finalis judicii,unus elevabitur, & alius cadet;quia pauperes tunc elevabuntur in cœlum, & divites cadent & defluent in infernum, & sic ad literam unus cœlos, alius inferos occupabit.*Ipse ascendet,tu autem descendes;& eris inferior,* dicitur malis divitibus Deut. 28.

Cap. XIII.

De *Cancro.*

1 CAncer *est signum aqueum,fœmineum,nocturnum, instabile, domus lunæ.*Domini ejus Venus,Mars & Luna. Et est domus patris casarum & vinearum, & omnium quæ sunt super terram hominem facit rudem & incompositum. In isto signo secundum Albumazar oritur canicula, stella ferventissima, & turbat aërem. Talis est mundus, quia vere mobilis & instabilis est, & numquam in eodem statu permanet,quantum ad consuetudines suas, quæ quotidie mutantur, & quantum etiam ad homines,qui quotidie moriuntur & nascuntur. Et ideo dicitur domus lunæ,quia luna mutabilis,scilicet mundi prosperitas vel fortuna in mundo tantum locum habet. Et in hoc signo dominantur tres planetæ, i.e.tria genera vitiorum,scilicet Venus,i.e. luxuria, luna cornuta,i.e.superbia,Mars fervens,i.e. avaritia: quia *omne quod est in mundo,aut concupiscentia carnis,aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.*1. Joan.2.Stella etiam canicula, i.e.avari fervore cupiditatis inflammati,in isto signo habitant,qui aërem sibi propinquum, i.e. patriam,in qua sunt, turbant propter suas usuras, rapinas,violentias, & molestant; quia sicut dicitur Proverb. 15. *Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam.* Et ideo bene sequitur,quod istud signum,scilicet mundus, facit hominem rudem & incompositum quo ad Deum. Vel dic,quod est peccator mollis, instabilis & effœminatus,lunæ, i.e. inconstantiæ vel cornutæ superbiæ, Veneris, i. e. luxuriæ. Martis,i.e. iracundiæ habitaculum,atque domus,in qua Sol,i.e.Christus,ab eo recedente efficitur retrogradus,& in quo canicula, i. e. avaritia semper fervet, 1 quæ aërem suæ conscientiæ semper movet. Psal. 21. *Circumdederunt me canes multi.* Sol efficitur retrogradus in octavo gradu 2 cancri. Nam quando Sol est in cancro,tunc incipit versus australes circulos revenire. Et ideo secundum Isidorum dicitur cancer,quod est animal retrogradum. Cancer est mundus, qui semper retrograditur per vitia & peccata. Sed pro certo in octavo gradu,i.e. tempore circumcisionis,quæ octavo die fiebat,i.e. in statu & populo Judæorum. Sol,i.e. Christus, factus est retrogradus per incarnationem. Nam cum iste sol ad nos tantum se appropinquaverit per suam charitatem & dilectionem, quousque ad cancrum, i. e. Judaicum populum venit per incarnationem, voluit tamen fieri retrogradus,i.e. iterum reverti unde venerat, per ascensionem dicens Tob.12.*Tempus est,ut revertar ad eum, qui me misit.*Vel dic,quod tunc fuit Sol Dei filius retrogradus,quando in isto octavo signo, i. e. populo Judaico ad humanitatem extitit inclinatus. Eccl. 48. *Retrorediit sol, & addidit vitam regi.* Vel dic, quod sol apud Judæos factus est retrogradus, in quantum iste populus à vero fidei lumine,& à Christo factus est alienus. Hierem. 15. *Occidit sol, dum adhuc esset dies.* Vel dic quod tunc Christus ab homine fugit & retrograditur, quando ad octavum gradum,i.e. ad transgressionem septenarii virtutum & sacramentorum venitur.

Cap. XIV.

De *Leone.*

L Eo *est signum igneum,masculinum,diurnum,fixum,domus Solis,&* 1 *illius exaltatio.*Prima facies ejus Saturni,secunda Jovis,tertia Martis.Domus est filiorum,novorum vestimentorum,librorum & honorum, secundum Misaelem. Leo iste significat bonum principem vel prælatum, quia sicut Leo est rex animalium; sic tales sunt reges & judices aliorum. Sed vere tales debent esse ignei per severitatem;diurni,clari per veritatem; masculini per probitatem, fixi per constantiæ firmitatem; domus & habitaculum Solis Christi per gratiam & charitatem,vel domus solis, justitiæ supple,per æquitatem ipsius,exaltatio per sui nominis magnificationem; & per divinæ laudis jocunditatem. Unde Esa. 19. *Civitas Solis vocabitur.* Et hic debet habere tres planetas, i. e. tres speciales virtutes; scilicet Saturnum, qui pauperes satiat, i.e.pietatem: Jovem,qui Deus dicebatur,id est, auctoritatem: Martem,qui est Deus belli,i.e. contra adversa omnia strenuitatem,vel contra discolos severitatem. Ista enim tria maxime spectant ad prælatum vel principem, scilicet quod in ipso sit pietas,auctoritas & strenuitas. Ista debet esse domus filiorum;quia omnes filii,i.e. omnes subditi sui debent habere refugium, ad eum sicut ad domum Novorum vestimentorum;quia debet habere novitatem virtutum & morum. Eccl. 9. *Omni tempore sint vestimenta tua candida.*Librorum etiam debet esse domus, i. e. scientiarum & discretionis. Sap. 6. *Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis.* Item honorum, quia scilicet ille debet quemlibet subditum vel alium honorare, promovere, officiare & beneficiare secundum meritum suum.1. ad Timoth. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt.*

Cap.

Cap. XV.

De Virgine.

VIrgo *est signum terreum, fœmineum, nocturnum, mediocre, domus Mercurii.* Domini ejus Venus, Luna, & Mars. Prima facies ejus Solis. Secunda Veneris. Tertia Mercurii. Pulchros facit oculos faciemque decoram, & mitigant voluptatem secundum Misaelem. Et dicitur domus servorum & bestiarum. Justitiam significat, & mutationem de loco ad locum. Talis est, per omnia beata virgo, quia ista est & fuit terrea per humilitatem, frigida per castitatem, fœminea per pietatem, & nocturna per sui absconsionem, mediocris per naturam discretionem. Mercurius qui statim ad naturam illius cui conjungitur se inclinat, significat benignitatem, quæ vult voluntatem omnium adimplere. Fuit igitur in ea, Mercurius, i.e. benignitas in affectione. Venus quæ dicitur lucifer, i. honestas in conversatione; Luna alba, i. e. albedo castitatis: Mars rubeus, i.e. rubedo charitatis. Et ideo Sol, i.e. Christus, primam ejus faciem, i.e. animam occupavit, carnem scilicet assumendo. Abacuc. 3. *Sol & Luna steterunt in habitaculo suo.* Hæc etiam domus servorum, i.e. peccatorum, quia vere peccatores qui servi sunt corruptionis. 2. Pet. 2. (*Quia qui facit peccatum, servus est peccati.* Joan. 8.) qui etiam dicuntur bestiæ sine sensu: isti dico habent eam pro refugio & pro domo, quia scilicet facit eos justos, & mutari de loco ad locum, i. e. de peccato ad gratiam, de pœna ad gloriam. Et ideo dicitur quod justitiam significat & mutationem. Illos etiam in quibus dominatur, i. e. qui sunt sibi devoti, facit pulchros & gratiosos, quantum ad oculos discretionis, & quantum ad faciem conversationis, quia *fortitudo & decor indumentum ejus*, Proverb. 13.

Cap. XVI.

De Libra.

LIbra *est signum aqueum, masculinum, diurnum, instabile, domus Veneris.* Domus ejus Saturnus, Mercurius, & Jupiter. Domus est uxoris & nuptiarum, litis & contentionis, furti & rapinæ, secundum Misaelem. Per libram quæ est instrumentum ponderandi, intelligo mundi divites & avaros, qui in librandis pecuniis occupantur. Et etiam alios peccatores, potissime malos judices & iniquos, qui alios habent juste judicare & librare. Tales sunt aquei, i.e. molles & debiles ad operandum: masculini, i. e. potentes ad luxuriandum: diurni, i.e. vigiles & solliciti ad lucrandum, & circa mundi negotia librandum, quia scilicet vadunt de nocte sicut de die ad nundinas & mercata. Job. 27. *Noctem verterunt in diem.* Instabiles etiam sunt, i. e. infirmi ad resistendum: quia scilicet tentationes & tribulationes nequeunt sustinere. Thren. 1. *Peccatum peccavit, Hierusalem propterea instabilis facta est.* Isti etiam sunt domus Veneris, i.e. luxuriæ; Saturni qui terræ præest, i.e. avaritiæ; Mercurii vagabilis, i.e. vanitatis & superbiæ, vel levitatis & insolentiæ; Jovis qui interpretatur inimicus separans, i.e. invidiæ, vel iracundiæ, odii & injuriæ. Nam hodie mundi divites in istis vitiis specialiter abundant, scilicet in luxuria, avaritia, superbia, inconstantia, odio vel invidia. Et ideo bene dicitur quod isti sunt domos uxoris & nuptiarum quantum ad luxuriam; litis & contentionis, quantum ad iracundiam; furti & rapinæ, quantum ad avaritiam. Ideo istis dicitur: Esaiæ 3. *Rapina pauperis in domo vestra.* Et nota quomodo sunt domus litis, quia scilicet sæpe litigant invicem propter temporalia. Domus etiam furti: quia bona circumstantium vicinorum furantur per fraudes & usuras, & etiam quandoque per excoriationes, & extorsiones publicas rapiunt & furantur. Ideo de malis judicibus dicitur Esa. 1. *Principes ejus infideles, socii furum.* Vel dic, quod libra est mundus, ubi homines librantur & exercentur, qui revera est instabilis ultra modum, qui pro certo est domus furti & Veneris, &c. sicut supra. Ideo de illa domo dicitur: Hierem. 7. *Spelunca latronum facta est domus ista.* Vel dic, contra malos numularios mercatores, qui pecunias librant, quia ut communiter isti sunt domus furti, quia scilicet diversis fraudibus pecunias furantur. Vel dic contra malos doctores, qui librant & ponderant verba scripturæ, &c. sicut supra. Quando sol est in libra, tunc facit noctes & dies æquos, & ideo dicitur libra, quia monstrat ponderum æquitatem. Sic vere quando Judex est in libra justitiæ, tunc necessariò facit æquinoctium, i.e. æqualem judicium inter virum & proximum suum, alias non. Vel dic, quod quando sol, i. e. Christus ascendet signum libræ, i.e. thronum judicii, ubi facta omnium librabit, & ponderabit, tunc vere æquinoctium faciet, i.e. judicii æquitatem, quia & noctem & diem, i.e. peccatorem & justum secundum normam justitiæ adæquabit, reddens unicuiq; quod suū est; malis pœnam, justis gloriam. Malachi. 2. *Lex æquitatis fuit in ore ejus, in pace & æquitate ambulabit.* Vel dic quod Sol est justus, qui quo ad dies & noctes, id est, quoad prospera & adversa debet esse æqualiter libratus, & non plus per unum quam per aliud motus, nec per prospera elatus, nec per adversa turbatus.

Cap. XVII.

De Scorpio.

SCorpius *est signum aqueum, frigidum, & siccum, & nocturnum: domus Martis, & nullius exaltatio.* In eo etiam dominantur quatuor planetæ, scilicet Venus, Mars, Luna, Sol, secundum Misaelem. Tales sunt invidi, quia aquei per mollitiem & imperfectionem, frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, nocturni per malorum suorum operum occultationem. Domus sunt Martis, id est, litis & contentionis. Et nullus apud eos exaltatur, quia scilicet nullum reputant dignum exaltatione, & ita sunt invidi, quod nullum promovent vel exaltant. Et ideo quatuor vitia in talibus dominantur, scilicet Venus, i.e. luxuria. Mars id est, odium vel iracundia. Luna mutabilis, i. e. inconstantia. Sol solus lucens, i. e. superbia, quia isti volunt soli videri & apparere. *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Ecclesiastic. 11. Et isti dicuntur Scorpius, quia sicut est animal venenosum, quod facie lambit, & cauda pungit. 3. sic isti quando habent invidiam super aliquem, sæpe lambunt eum, applaudendo & adulando in facie, i. e. in præsentia sed vere à parte retro, i.e. in absentia, est aculeus fallaciæ & detractionis; quia scilicet quando est absens ipsum pungunt per detractionem & accusationem & infamationem. Ideo istis sic punctis potest dici illud Ezech. 2. *Impii & subversores sunt tecum, & cum Scorpionibus habitas.* Scorpius est regio quæ secundum Misaelem, membris deservit generativis, faciem dat parvam, multos capillos, oculos parvos, crura longa, pedes magnos, & hominem lancit in instabilem & irascentem. Domus est mortis, timoris, delicti & laboris, belli, damni, & callidatis & ingenii secundum Misaelem. Talis est mundus, quia iste servit membris, i. e. personis generativis, quæ vocant ad conjugium, scilicet, activis. Illi autem in quibus dominantur, scilicet mundani, qui cor & affectum in eo ponunt, habent faciem conscientiæ parvam, oculos discretionis paucos, capillos divitiarum multos, crura & pedes affectionum magnos. Homines etiam facit instabiles & iracundos, quod est domus mortis, quia pro certo in mundo est mors & animæ & corporis. Est etiam ibi timor, labor, delictum, bellum, damnum, calliditas & falsitas, quia ut dicitur Oseæ 4. *Adulterium, furtum, homicidium, inundaverunt super terram, & sanguis sanguinem tetigit.* Et ideo iste bene dicitur Scorpius, quia scilicet postquam satis lambuerit hominem, applaudendo per prosperitatem, puncturam mortis æternæ in fine infigit per damnationem & adversitatem. Vel expone de inferno, ubi sunt omnia ista incommoda.

Cap. XVIII.

De Sagitario.

SAgittarius *est signum igneum, masculinum, diurnum, mediocre. Dominos habet Solem, Jovem & Saturnum.* Prima facies ejus Mercurii, secunda Luna, tertia Martis. In motu facit delectari, ideo dicitur domus itineris, fidei, sapientiæ. Magisterii, honoris, Astrorum, divinationis & somniorum. Talis debet esse prædicator, & etiam prælatus, vel quilibet Ecclesiasticus, vel præfectus, qui peccatores mundi reprehendendo arguit & sagittat, quia vere debet esse igneus per charitatem, masculinus per probitatem diurnus per veritatem, mediocris per maturitatem. Domus debet esse Solis, qui mundum calefacit, id est, charitatis: Jovis qui nulli nocet, id est, benignitatis; Saturni qui omnes satiat, id est, pietatis, quia scilicet charitas, benignitas, & pietas debent in Ecclesiasticis abundare. Unde 1. Pet. 3. *Misericordes, modesti, humiles.* Et iste pro certo facit auditores & subditos in quos agit, in motu bonorum operum delectari. Iste dicitur domus itineris, quia iter ostendit ad cœlum, Peregrinationis, quia præ-

prædicando debet discurrere sicut peregrinus. Fidei, quia debet scire fidei Sacramenta. Sapientiæ quia debet esse maturus & sapiens. Magisterii, quia est aliorum doctor & magister. Honoris, quia habet officium honorabile, vel quia Deum debet honorare. Astrorum, quia debet de astris & cœlestibus loqui. Divinationis, quia debet de ignotis & futuris inferni tormentis aliis prædicare. Somniorum, quia debet per devotionem de futura gloria somniare. Ideo Paulus dicebat, *Constitutus sum ego Apostolus, & magister gentium*, 1. ad Tim. 1. Vel dic, quod iste est mundus, qui dicitur Sagittarius, qui bonos sagittat per tribulationes. Et vere iste domus itineris, peregrinationis & laboris, quia sicut 2. ad Corinth dicitur: *Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Item divinationis & somniorum, quia vere quicquid est in mundo, totum est somnium, i. e. frivolum atque vanum. Ecclesiastc. 33. *Somnia extollunt imprudentem.* Et sicut Sol existens in Sagittario, terram grandinibus, pluviis, & nivibus sagittat, sic prædicator debet cum grandine, i.e. cum comminatione tormentorum cum nive, i.e. cum electione candoris æternorum, cum pluvia, i.e. cum irrigatione bonorum documentorum impios sagittare. Esaiæ 49. *Posuit me Dominus quasi sagittam electam.*

Cap. XIX.

De Capricorno.

1 CApricornus *est signum terreum, frigidum, siccum, instabile, nocturnum, Saturni prima domus.* Prima facies ejus Jovis, Secunda Martis, Tertia Solis. Domini ejus Venus, Luna & Mars. Domus est dominii, regni gloriæ imperii, substantiæ furtim sublatæ secundum Misaelem. Et dicitur Capricornus, quia sicut caper libenter petit superiora, ita Sol ibi existens incipit iterum ascendere per circulos boreales, secundum Isidorum. Charissimi capricornus, i.e. caper cornutus, significat superbos & peccatores (qui more capri sunt fœtidi & immundi) maxime malos divites & ambitiosos, quia vere terrei sunt per avaritiam terrenorum, frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, instabiles per solicitudinem, nocturni per ignorantiam. Et Saturnus qui est planeta qui non juvat nisi secundum Misaelem cap. 4. & nocet omnibus aliis, i.e. alios periclitat, apud eos hotpitatur. Prima facies, i.e. prima ætas eorum est, Jovis, i.e. diei, quia in infantia sunt boni: Secunda, i.e. juventus, est Martis, i.e. luctæ & laboris, quia tunc laborat ad acquirendum. Sed ultima, i.e. Senectus, est Solis: qui est rex planetarum, i.e. gloriæ & honoris, quia in fine & ditantur & honorantur, & ideo dicuntur domus regni imperii, dominii & gloriæ, & etiam substantiæ, sed tamen furtim sublatæ, i.e. male acquisitæ, quia scilicet tales per substantias pauperum, furtim eis sublatis acquirunt gloriam & honorem. Oseæ 8. *Ipsi regnaverunt, sed non ex me.* Isti etiam more capri ad superiora, i.e. ad dignitates & officia semper ambiunt & ascendunt, sive sint Ecclesiastici sive non. Ideo talibus dicitur Hieron. 48. *Superbia cordis tui extulit te qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis.* In talibus etiam dominatur Venus, i. e. luxuria. Luna cornuta, i.e. superbia, Mars, i.e. iracundia, contentio & controversia. Expone si vis contra ambitiosos & religiosos.

Cap. XX.

De Aquario.

1 AQuarius *est signum aëreum, domus Saturni, sed nullius exaltatio.* Prima facies ejus Veneris, secunda Mercurii, tertia Lunæ. Domus vocatur amicitiæ, mercatus & fortunæ, redditus & tributi, substantiæ regis & militis, secundum Misaelem. Et iste fingitur Pincerna fuisse deorum, & ideo à diis in cœlo collocatus fuisse. Et depingitur tenens urnam, & eorum manibus aquam fundens, ut Isidorus. Tales sunt divites hujus mundi, quia vere dato quod habeant apud se Saturnum, i. e. divitiarum saturitatem, nullius tamen sunt exaltatio, quia nullum adjuvant bonis suis, eleemosynas erogando. Job. 20. *Cum satiatus fuerit, arctabitur.* & Ecclesiastic. 5. *Saturitas divitis non sinit eum dormire.* Prima facies, i.e. prima ætas scilicet infantia, communiter est Veneris, i. e. luxuriæ. Sed secunda est Mercurii, quia post efficiuntur mercatores. Et ideo tertia est Lunæ cornutæ, i. e. superbiæ, quia ultimo fiunt divites & superbi; & etiam quandoque milites: dicuntur domus amicitiæ, quia *divitiæ addunt amicos plurimos.* Prov. 18. Mercatus & fortunæ, quia isti in mundo sunt fortunati. Redditus & tributi, quia scilicet multos redditus acquirunt, & alios tributarios faciunt. Substantiæ regis quia scilicet substantiam regum & nobilium & militum per usuram & fraudem divites acquirunt: sicut patet de burgensibus & usuariis, qui redditus nobilium sæpissime acquirunt. Unde Job. 24. *Agrum non suum demetunt.* Et isti dicuntur, Aquarius quasi aquam fundens, quia vere aquam, i.e dona & munera fundunt super manus deorum, i.e. Principum & Baronum, officialium & prælatorum, ut scilicet eorum captent amicitias, & ne ab eis de suis malis operibus & contractibus puniantur. Et ideo ab eis in cœlo, i. e. in aliis officiis, aliquoties collocantur. Proverb. 18. *Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit.* Et sicut Aquarius est signum aëreum, fixum & masculinum; sic isti sunt aerei per superbiæ vanitatem, fixi per pigritiæ tepiditatem, masculini per luxuriæ fœditatem. Vel si vis, dic quod aquarius iste significat quosdam Dominos prælatos, qui scilicet sunt domus Saturni, i. e. saturitatis, quia scilicet satis, & aliis maxime suis domesticis dant comedere, veruntamen nullius sunt exaltatio; quia vix aut nunquam volunt aliquem promovere. Ideo ipsis familiaribus potest dici illud Proverb. 23. *Comede & bibe, dicet tibi, & mens ejus non est tecum.* Aquarius fingitur pincerna &c. sicut supra. Tales sunt adulatores, quia vere in manibus deorum, i. e. coram principibus, aquam, i. e. verba mollia, adulatoria & blanda, semper fundunt, & ideo ab eis collocantur in cœlo & in eminentia dignitatis; quia constat quod multi propter suas adulationes in magnis dignitatibus promoventur. Unde 4. Reg. 3. *Est hic Helisæus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Heliæ.* 2 Nati in constellatione Aquarii, sunt gloriantes & devastantes, pulchri, & unam habent tibiam altera longiorem, secundum Misaelem. Aquarius est mundus, qui aquis delitiarum & divitiarum est plenus. Quia vere iste facit filios suos gloriantes & jactantes, prodigos & vastantes, pulchros & rutilantes, i.e. per curiositatem. Et cum non habent nisi duas tibias, scilicet fidem, & spem, carentes tertia scilicet charitate, unam tamen habent altera longiorem, quia spes eorum est longior, & ad plura se extendit, & major est quam eorum fides, quia paucam habent fidem & informem, spem autem habent magnam, licet inanem; quia semper de Dei misericordia pœnitentiam sperant. In fine autem dicent illud Tob. 8. *Non quemadmodum sperabamus, evenit nobis.* Et illud Job. 40. *Spes autem ejus eum frustrabitur, & videntibus cunctis præcipitabitur.*

Cap. XXI.

De Piscibus.

1 PIsces *est signum aqueum, fœmineum, nocturnum, mediocre, frigidum: possessio Veneris, Martis, & Lunæ.* & vocatur domus inimici, & significat laborem, lamentationem, tristitiam, susurrationem, dolum, malevolentiam & carcerem, secundum Misaelem. Tales sunt peccatores, & maximè detractores, quia aquei & fœminei, per mollitiem & debilitatem. Nocturni, per velamentum operum suorum & falsitatem; quia qui male agit, odit lucem. Joan. 3. Frigidi per indevotionem. Mediocres per palliationem, quia fingunt se esse pacificos & medios. Domus sunt Veneris, id est, luxuriæ. Martis, i.e. iracundiæ. Lunæ, i. e. superbiæ domus sunt inimicitiæ, quia inimici sunt Dei & sanctorum. Eccl. 11. Altissimus odio habet peccatores. Et isti pro certo pro posse suo significant aliis, & præparant eis laborem & lamentationem &c. ad literam maxime detractores & ballivi, falsi accusatores &c. qui aliis procurant carcerem & dolorem. Esaiæ 62. *Laqueus juvenum omnes, & domibus carcerum absconditi sunt.* Ideo de talibus piscibus loquitur Abacuc. 1. *Facies hominis sicut pisces maris, & quasi reptilia non habentia ducem.* Et bene dicuntur pisces maris; quorum scilicet major devorat minorem.

Cap. XXII.

De Planetis.

1 PLanetæ omnes cum moveantur, alter tamen ab altero diversificat cursum suum, quia quidam brevius, alii tardius complent ipsum. Et quanto quis à terra remotior, tanto majore indiget tempore ad complendum. Et hoc totum fit, secundum quantitatem circuli, qui unicuique datus est à natura. Sic vere cum in cœlo, i.e. in mundo sint plures planetæ, i.e. plures homines,

nes, dato quod omnes moveantur & defluant, scilicet ad mortem per defluxum vel decursum hujus vitæ, alii tamen complent citius cursum suum, & aliis citius aliis moriuntur. Et hoc totum accipit, secundum quod Deus unicuique proprium cumulum, id est, proprium vitæ spatium limitavit. *Quia constituisti termi-* 2 *nos ejus, &c.* Job. 14. Planeta quanto à terra remotior, tanto majorem habet circulum, & ipsum tardius complet; & econverso quanto terræ propinquior, tanto velocius complet cursum suum. Sic quando homo propinquior est terræ, i.e. Deo per gratiam & amorem, tanto cursum ad eundum in paradisum citius complebit, quia scilicet post mortem minus in purgatorio remanebit. Et econverso, quanto quis à Deo per peccatum remotior, tanto cursum istum difficilius & tardius adimplebit, & per majorem circuitum circuibit tribulationem pœnarum, quia dato quod pœnitentiat, magis tamen in purgatorio remanebit. 3 Unde dicitur 1. ad Cor. 9. *Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium*, scilicet citius altero. Dicit Mistalac Philosophus, quod per motum & influentiam planetarum reguntur & disponuntur omnia inferiora, in suis conditionibus. Omnes autem stellæ fixæ cooperantur planetis suis operibus. Et sicut ferrum adaptatur adamanti, ita omnis creatura adaptatur moribus planetarum. Sic vere secundum voluntatem & influentiam planetarum, id est, prælatorum & superiorum, debent omnia infirma, id est, subditi omnes regulari & disponi, quia scilicet omnes tenentur prælatis suis bonis obedire, & se (sicut est possibile) conformare: quia sicut dicitur Joan. 8. *Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Cæteræ autem stellæ, id est, reliqui boni, qui sunt in Ecclesia vel conventu, debent juvare planetas, id est, prælatos & ipsos, & in suis operibus confortare, & se in suis moribus & operibus coaptare, ut ejus facta & opera ad debitum perveniant complementum: ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate.* 4 Dicit Philosophus Mistalac. c. 4. quod secundum conjunctionem planetarum in aliquo signo, mutatur tempus, quia si à principio anni plures planetæ fuerint conjuncti in figuris aquaticis, significat multitudinem pluviarum in anno illo, si in aëris, ventorum; si in igneis, caloris; si in terreis, frigoris. Sic vere si in aliquo signo id est, in domo alicujus principis vel prælati sunt congregati, id est, conjuncti & uniti plures planetæ, stellæ erraticæ, id est, plures mali consiliarii, officiales, vel ballivi, ipsi pro certo immutant tempus, id est patriam, quia secundum sua mala consilia, falsas accusationes & colloquia, principes gubernant hodie terras suas, & sic causant in aliis ventum & pluviam, æstum & frigus, id est, diversa genera tribulationum, scilicet rapinas & tallias, & exactiones, quia concordia malorum multum est nociva patriæ, maxime quando signum in quo sunt, id est, principes vel prælatus, est aquaticus per luxuriam, aëreus per superbiam, terreus per avaritiam, igneus per rapinam. Unde Job. 19. *Simul ve-* 5 *nerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me.* Item idem ibidem. Secundum conjunctionem planetarum in signis, signorum operatio extenditur vel laxatur, sive in bono, sive in malo. Sic vere secundum conjunctionem & societatem quæ nobiscum est, nostræ operationes & virtutes mutantur, augentur vel mi- 6 nuuntur, qui *ferrum ferro acuitur &c.* Proverb. 27. Inter planetas quidam sunt boni simpliciter, scilicet, Jupiter, Venus, qui tam suos, quam non suos semper juvant. Alii autem sunt mali, scilicet Saturnus & Mars, quia dato quod suos juvent, aliis semper nocent, alii autem sunt medii, sicut Sol, Mercurius, Luna, quia suos semper juvant, non suis, nunc bonum, nunc malum ingerunt, ut dicit idem. Sic in Ecclesia vel religione sunt multi & diversi principes, judices, & prælati, vel certi divites & potentes. Nam quidam sunt simpliciter boni & justi, & isti pro certo sine aliqua acceptione personarum, omnes adjuvant & promovent quemlibet secundum meritum suum, quia & sibi notos & non notos, suos vel non suos, affines vel non, promovent & juvant, justitia mediante, quia *ibi non est distinctio Judæi & Græci.* Deu. 1. Sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distinctio personarum. Item alii sunt simpliciter mali, & personarum acceptores, quia vero non juvant aliqualiter nisi suos, scil. notos, familiares, parentes vel compatriotas, sicut patet de mundanis, qui cognatos & nepotes tantummodo beneficant, & vix dant aliquid aliis, quamquam dignis, imo vero non suis, id est, illis ad quos non habent affectionem, vel inimicis semper nocent, scilicet rapiendo, excoriando sua, vel etiam personam eorum vexando, sicut faciunt mali judices, ballivi, qui si aliquem oderint, quamquam sine causa, omnia mala quæ possunt sibi faciunt & imponunt, secundum illam regulam: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Lev. 19. Item alii sunt mediocres, quia nec penitus mali, nec penitus boni. Aliis autem nunc bonum faciunt, & nunc malum, quia scilicet per suam judiciariam potestatem alios quandoque gravant, quandoque non. Contra quos dicitur, *Non est personarum acceptio apud Deum*, ad Rom. 2. Vel allega de adjutorio, quia scilicet homines diversimode juvant alios, quidam omnes, alii tantum suos &c. ut supra. Et sicut nullus est planeta tam malevolus, quin saltem juvet suos; sic nullus est ita malus, quin saltem debeat in necessitate juvare suos familiares, subditos, & parentes, 1. ad Timot. 5. *Qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Secundum Astrologum, & etiam secundum 7 Galenum, septem planetæ, mirabiliter cooperantur ad hominis generationem, nativitatem & egressionem. Nam concepto fœtu, quilibet planeta habet ibi per ordinem operationem suam, per unum mensem, ita quod septimo mense quando fœtus recepit influentiam omnium planetarum, si nascatur, poterit vivere, sed si distulerit usque ad octavum mensem, non poterit vivere, & hoc quia tunc incipit iterum super eum influere primus planeta, scilicet Saturnus, qui est mortificativus, qui sua frigiditate & siccitate fœtum debilitat, in tantum quod si tunc nascatur, mortem necesse est, quod incurrat, vel quod habeat pessimas qualitates. Nono autem mense, quia tunc regnat Jupiter erit incolumis, si nascatur. Sic vere cum multi sunt in Ecclesia planetæ, id est, prælati, alii boni, alii mali; illi tamen fœtus, id est, subditi, qui sunt nati sub bono planeta, id est, qui habent bonum prælatum, bene formantur & disponuntur, & per eorum influentiam, vitam, doctrinam & exempla, vitam gratiæ acquirunt. Sed vere illi, qui nascuntur sub Saturno, i.e. qui habent malum prælatum, frigidum per indevotionem, siccum per incompassionem, sæpissime moriuntur, quia per mala ipsius exempla & opera, vita charitatis & gratiæ spoliantur. Ideo tali Saturno dicitur Esai. 14. *Tu terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti, &c.* Planeta movetur duplici motu, proprio & im- 8 proprio. Sed motus suus improprius est ab oriente in occidentem, motus autem proprius econverso, ab occidente in orientem. Et ille qui dicitur improprius, fit per raptum firmamenti, cujus cursum planeta sequitur omni die. Sic voluntas nostra movetur dupliciter, scilicet motu proprio, quo movetur ad omne appetibile vel delectabile, sive bonum sive malum. Improprio autem, quo movetur secundum firmamentum, id est, secundum voluntatem Dei vel prælati, vel etiam secundum judicium rationis. Sed pro certo motus suus proprius, id est, propriæ inclinationes & affectiones ipsum ducunt ab occidente in orientem, id est, à bono statu in malum, à gratia in peccatum, quia scilicet occidentem, quæ est regio frigida & humida, intelligitur status gratiæ & pœnitentiæ, ubi frigus divini timoris, & humor lachrymarum & devotionis abundat. Per orientem autem, calidum & siccum, intelligo statum peccati & mundanæ prosperitatis, quam calor avaritiæ & siccitas indevotionis comitatur, quia vere proprius motus voluntatis, est ad mundi prosperitatem & peccatum. Gen. 8. *Sensus & cogitatio hominis ad malum prona sunt ab adolescentia sua.* Sed pro certo iste motus est improprius, quo voluntas sequitur firmamentum, id est, Deum rationem vel bonum prælatum, scilicet bene & juste volendo, & desiderando. Iste dico, ducit eam econverso ab oriente in occidentem, à peccato in gratiam, à malo in bonum, de amore mundi ad amorem cœli. Ideo potest dicere tale firmamentum illud Prov. 4. *Ducam te per semitas æquitatis &c.* Planeta sub cœlo, 9 movetur continue per signa zodiaci, ubi nunc autem deprimitur, nunquam tamen cadit inferius, nec aliquoties tangit terram, nec etiam penitus tangit cœlum. Sic homo sub cœlo, est in continuo motu & mutatione, quia scilicet nunc tristis, nunc hilaris, nunc sanus, nunc infirmus, nunc dives, nunc exaltatus, nunc pauper & depressus, & nunquam in eodem statu permanet. Job. 14. Vel dic, quod homo aliquando exaltatur per contemplationem, deprimitur & descendit ad terram, id est, ad terrena per actionem, veruntamen nunquam debet inferius cadere ad amorem terrenorum, per avaritiam & ambitionem. Unde Job. 29 *Lumen vultus mei non cadebat in terram.* Triplex est motus in 10 planetis ab Astrologis deprehensus, quia planeta aliquando est directus, aliquando stationarius, aliquando retrogradus. Nam quandoque directe movetur ad orientem, versus finem signi, quandoque retrograditur procedendo contrario modo, quan-

doque

doque ſtat in medio ſine motu. Et eſt Sol retrogradationis & ſtationis cauſa, quia ſecundum Alphagranum, radij ſolares quandoque alios Planetas retropellunt & faciunt eos retrogrados, quandoque eos attrahunt, & faciunt eos ſtationarios. Sic vere chariſſimi homo dum eſt in vita iſta, multimodos habet motus, actus pariter & proceſſus. Quia ſcilicet quaſi flos egreditur, & fugit velut umbra. Nam revera chariſſimi, homo quandoq; movetur directe per proceſſum bonorum operum & virtutum, aliquando ſtat, quia nec augetur nec minuitur, & quandoque retrogreditur, quando ſcilicet facit peccatum mortale, quia tunc procedit modo contrario, quam deberet. *Jordanis converſus eſt retrorſum.* Pſal. 113. Peccator enim modo retrocedit per peccatorum commiſſionem, ſed finaliter retrocedit per æternam damnationem.

11 1. Reg. 4. *Cecidit Heli retro, & confractis cervicibus expiravit.* Cauſa retrogradationis planetarum quodammodo eſt Sol, &c. ut ſupra. §. præcedenti. Sic vere dico, quod quidam moventur directe ad cœlum, qui ſtatim poſt mortem evolant. Quidam cadunt & retrocedunt ſtatim, uſque in infernum. Alii autem ſtant, & morantur uſque ad tempus in purgatorio, vel in mundo. Sol autem, id eſt, Deus eſt horum cauſa. Sol enim per radios ſuæ occultæ prædeſtinationis aliquos repellit per reprobationem, & ſic fiunt retrogadi per damnationem, Alios autem attrahit per ſuam gratiam & electionem. Et iſti fiunt ſtationarij, per ſpem æternæ beatitudinis, & per adoptionem dominicæ viſionis. Ideo de damnatis & reprobis dicitur Geneſ. 46. *Mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro.* Et breviter, *cujus vult miſeretur, & quem*

12 *vult indurat*, ſicut dicitur ad Rom. 9. Planetæ ſunt ſtellæ iſtorum inferiorum immutativæ, impetus cœleſtis corporis retardativæ, ſerenitatis vel tempeſtatis concitativæ, ſterilitatis vel fertilitatis inductivæ, fluxus maris & refluxus cauſativæ. Sunt etiam harmoniæ generativæ ſecundum Macrobium, & per Solis præſentiam ſuæ luminis occultativæ, & à virtute Solis immutationis receptivæ. Talis eſt per omnia vir perfectus, & maxime bonus prælatus, quia inferiores ſe ſcilicet vicinos vel ſubditos immutat de malo in bonum per ſuam doctrinam & exempla. Impetum etiam orbis, id eſt, rigorem divinæ juſtitiæ per ſuas orationes temperat. Sap. 18. *Proferens homo ſervitutis ſuæ ſcutum orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ.* Fertilitatem virtutum, facit ſterilitatem vitiorum, inducit ſerenitatem pacis & clementiæ bonis procurat, & tempeſtatem rigoris & juſtitiæ in obſtinatos concitat, harmoniam orationis vel gratiarum actionis generat, lumen ſuarum gratiarum & meritorum occultat. Senecap. *Eſto occultator virtutum ſicut alii vitiorum.* Et à Sole Chriſto influentiam gratiæ & meritorum recipit & receptat. Ideo de talibus poteſt dici Eccl. 43. *Gloria ſtellarum, mundum illuminans,*

13 & Eccl. 50. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ. Planeta quanto altior, tanto tardior attingit finem circuli ſui, & econverſo quanto magis in imo, tanto citius ipſum attingit. Sic vere quanto quis eſt altior per dignitatem ſecularem, vel per ſuperbiam, tanto vere finem ſuum, ſcilicet Deum rarius attingit, quia ſcilicet ſæpe accidit, quod alti homines & nobiles cæteris ſunt pejores, difficilius ſalvantur, quod *altum eſt apud homines, abominabile eſt apud Deum.* Luc. 16. Sed vere aliqui ſunt imi, ſcilicet pauperes in infimo ſtatu, qui etiam ſunt imi per humilitatem, & iſti facilius ſalvantur, & finem ſuum, qui Deus eſt, conſequuntur, quia ſcilicet non habent tot occaſiones delinquendi. Unde Jacob. 2.

14 *Pauperes elegit* Deus *in hoc mundo.* Vel dic, quod illi ſunt infimi & humiles, citius veniunt ad debitum finem de negotijs ſuis, quam illi, qui ſunt ſuperbi & elati. Planetæ ſunt invicem qualitatum alterius receptivi. Nam ſi unus Planeta circulum alterius ingreditur, ſtatim eum immutat, vel per alium immutatur. Unde quando Jupiter intrat circulum Saturni, per Jovis benevolentiam, Saturni malitia temperatur, ut ait Ptolomæus. Sic vere homo per ſocietatem immutatur. Nam ſecundum qualitatem illorum, quibus conjungitur, & quorum circulos & domos intrat & ſectatur, temperamentum recipit ſuarum qualitatum, & alios imitando, ipſorum faciliter ſequitur conditiones. Et ideo bonum eſt bonam ſocietatem ſectari. Nam ſi Jupiter i. bonus homo Saturno malevolo, id eſt, alicui malo conjungitur, & alter ſibi per ſocietatem, ipſius peccatoris malitia vel malæ conditiones ab alio potuerunt temperari, quia *cum ſancto ſanctus eris, &c.* In Pſ. Vel dic quod bona ſua debent boni ſibi invicem communicare, & in ſpiritualibus & terrenis alter alterum adjuvare ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* 1. Pet. 4. *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutram illam adminiſtrantes.*

CAP. XXIII.

De *Saturno.*

SAturnus à ſaturando eſt vocatus, quia ſaturitatem in mundo 1
cauſat. Et ideo Ops dicitur uxor ejus, id eſt, opulentia, quia Saturnus opulentiam temporalium comitatur, ſecundum Iſidorum. Sic vere boni & pij dicuntur ſaturnus, quia ſcilicet alios ſatiant per eleemoſynas bouis ſuis. Et iſti pro certo habent opulentiam in uxorem, quia cõmuniter viri miſericordes ſunt opulenti juxta illud Luc. 6. *Date & dabitur vobis.* Et Prov. 3. *Da pauperibus, & implebũtur horrea tua &c.* Licet Saturnus ſit à terra remotiſſimus terræ tamen malitiæ eſt vicinus, vel ſecundum aliam litteram, terræ maxime eſt nocivus. Et eſt planeta malevolus, & ponderoſus, ſecundum Ptolomæum, & Martianum. Sic vere in mundo ſunt multi malevoli peccatores, qui licet ſint à terra, id eſt, à terrenis divitijs remotiſſimi per paupertatem, vel per exigentiam ſui ſtatus, ſicut ſunt religioſi mendicantes, terrenæ tamen malitiæ, id eſt, terrenorum cautelis & fallacijs ſunt conjuncti, & in terrenis divitijs per affectum & deſiderium implicati. Vel die, quod Saturnus eſt juſtus, qui quanto plus appropinquat cœlo, vitam cœleſtem ducendo, tanto magis eſt terræ nocivus, terrenos & terreſtria contemnendo. Saturnus planeta ma- 3
levolus magis nocet retrogrediendo, quam directe procedendo, ſecundum Ptolomæum. *Sic* vere malevoli & invidi detractores, magis aliis nocent retro, quam ante; quia ſcilicet dum retrogradiuntur, id eſt, dum ſunt retro in abſentia, tunc per infamias, et falſas accuſationes alios lædunt, quod tamen directe procedendo, id eſt, ante & in præſentia facere non auderent. Vel die, quod quandoque vir juſtus plus nocet ſe ſubtrahendo, quam proficit apparendo Exemplum de Helia, qui plus nocuit Achab & ejus populo in abſentia, quam profuit in præſentia. 3. Reg. 17. Saturnus eſt à terra remotiſſimus, & tamen terræ mirabiliter 4
eſt nocivus. Sic boni à terrenis per contemptum ſunt elongati, terræ tamen, id eſt, terrena diligentibus ſunt contrarij. Eccleſ. 33. 5
Contra malum bonum eſt. Saturnus eſt planeta malevolus, frigidus, ſiccus, nocturnus, ponderoſus, pallidus, retrogradus, à terra remotiſſimus. Et depingitur à fabulis, quidam ſenex triſtis, tenens falcem, & fingitur à filio fuiſſe caſtratus, cujus virilia in mare projecta Venerem creaverunt, ſecundum Iſidorum. Talis eſt peccator & maxime dives, quia vere iſti ſunt malevoli, frigidi per indevotionem; ſicci per incompaſſionem; nocturni, per peccatorum occultationem; ponderoſi, & ad terrena inclinati, per avaritiam & ambitionẽ; pallidi, per defectus caloris charitatis oſtenſionem; retrogradi, per obſtinationem; à terra, id eſt, à conſideratione mortis remotiſſimi, per mentalem excœcationem. Iſti ſunt ſenes, id eſt, in malis conſuetudinibus antiquati, triſtes, id eſt, à ſpirituali lætitia denudati, tenentes falcem, id eſt, in falſitatis operibus occupati. *Senuit Iſaac, & caligaverunt oculi ejus.* Geneſ. 27. Si quæras, quare ſunt triſtes, quia vere ſæpe accidit, quod filii eorum, id eſt, ſubditi vel conſanguinei, vel uxores vel filii, caſtrant divitias ſuas, furando & ſubtrahendo, & ita quod generatur inde Venus, id eſt, luxuria. Quia ſecundum Eccleſiaſt. 14. *Et in bonis ejus alius luxuriabitur.* Item ſi quæras, cur depingitur cum falce, quia vere ſicut falx retrogradiendo rumpit herbam, ita ſaturnus quando eſt retrogradus, magis nocet, quam quando directe procedit. Sic vere iſti per retrogradationem ſuam, per contractus falſos quos faciunt retro, id eſt, non in præſentia aliorum, ſed privatim in cameris, magis nocent vicinis ſuis, quam quando directe, id eſt, aperte procedunt, quia ſcilicet obligant ſibi pauperes, & palliant uſuras ſuas; directe vero, id eſt, publice non auderent facere quovis modo. Unde Hierem. 7. *Facti ſunt retroſum, & non in antea.* De iſtis autem vide diffuſius lib. 15. cap. 1. §. de Saturno. Vel ſi vis, dic in bono, quod Saturnus ſignificat bonos ſenes, qui ſcilicet debent eſſe graves & ponderoſi, per actus & inceſſus maturitatem; pallidi per meditationis ſagacitatem, frigidi per caſtitatem; ſicci, per abſtinentiæ macetationem; nocturni per vigiliarum frequentationem; à terra remotiſſimi, per terrenorum contemptum & abominationem; à filiis, id eſt, à pauperibus debent caſtrari divitiis ſuis, per elemoſynarum diſtributionem; & falcem juſtitiæ debent habere, per ſeveram malorum punitionem, Apoc. 14. *Alius Angelus exivit de templo, quod eſt in cœlo, habens falcem acutam.* Secundum Pto- 6
lomæum. Subjecti Saturno ſunt communiter iniqua operantes, pigri, graves, triſtes, turpes, thagadas, id eſt, fiſſuras in calca-

neis patientes, vestimenta fœtida non horrentes, animalia fœtida diligentes, tales sunt avari, qui Saturno, id est, mundanæ saturitati & prosperitati sunt subjecti, quia isti sunt iniqua operantes per pauperum exhæredationem, pigri ad bonam operationem. Sed & pedes eorum pigri sunt ad ambulandum Sap. 15. *Tristes sunt per sollicitudinem.* Graves & ad terram inclinati, per avaritiam. Turpes per malam conversationem. Et in calcaneo, id est, in fine vitæ suæ fissuras patiuntur, id est, æternam damnationem. Fœtida autem vestimenta, id est, bona temporalia non horrent, imo diligunt per avaritiam. Animalia autem immunda,
7 id est, malas mulieres diligunt, per luxuriam. Ideo Esaiæ 66. *Anima eorum in abominationibus suis delectata est.* Secundum Ptolomæum sub Saturno sunt capricornus & aquarius, & sunt domus ejus, & regnat in Libra; sed in Ariete perdit regnum, & significat tristitiam & mœrorem. Saturnus malevolus, est diabolus malitiosus, quia vere domus ejus est capricornus, id est, alta petens, scilicet ambitiosi, & aquarius, id est molles & luxurioli. Et regnat in Libra, id est, in mercatoribus per avaritiam. Sed vere in illis qui sunt aries, id est, mites & benigni, vellere meritorum vallati, deficit sibi regnum, quia isti dicunt: *Nolumus hunc regnare*
8 *super nos.* Luc. 19. *Sed ipse rex est super omnes filios superbiæ.* Job. 43. Et iste pto certo suis filiis, id est, peccatoribus finaliter significabit tristitiam & mœrorem, id est, mortem æternam. Secundum Ptolomæum Saturnus significat tristitiam & mœrorem. Et ideo depingitur tristis. Sic vere charissimi, Saturnus, id est, mundi saturitas et prosperitas in suis possessoribus, significat æternam tristitiam & mœrorem, temporalem, scilicet & æternam. Quia vere illi qui mundana prosperitate læduntur, & nunc & in futuro per tribulationes varias contristantur. Quia vere secundum Ambrosium, Continuus successus temporalium æternæ damnationis est
9 judicium. Subjecti autem Saturno &c. sicut supra in §. Licet Saturnus sit plumbeus, pallidus, & malevolus, tamen quando intrat circulum Jovis planetæ benevoli, sua malitia temperatur, & argenteus & candidus efficitur, ut dicit Ptolemæus. Sic dato quod homo sit plumbeus per maculantem luxuriæ infectionem, lividus per malam vitam & conversationem, quando tamen sectatur consortium Jovis, id est, alicujus bonæ personæ, efficitur candidus per castitatē, clarus per honestatem, et pro malitia acquirit vitæ & morum bonitatem. Saturnus per triginta menses moratur in quolibet signo, & triginta annis complet in Zodiaco cursum suum. Sic vir justus, propter latitudinem calculi mentis suæ, diu debet morari in quolibet rerum signo, id est, in consideratione cujuslibet creaturæ, ut sic in numero senario, qui constat ex ternario decies ducto, id est, in fide sanctæ Trinitatis quo ad ternarium, in perfectione decem mandatorum, quoad denarium: compleat cursum vitæ, dicens illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. *Cursum consumavi, fidem servavi.*

Cap. XIV.

De Jove.

1 JVpiter est planeta benevolus, masculinus, diurnus, temperatus, calidus & humidus, in colore argenteus & clarus. Saturni, cui conjungitur, malitiam reprimens, secundum Ptolemæum. Jupiter facit hominem pulchrum & coloratum. Et ideo in Jove causam fœlicitatis antiqui posuerunt. Et ipsum Patrem & summum Deorum omnium vocaverunt. Sub ipso Sagittarius & pisces sunt. Regnat in Cancro, sed in capricorno regnum perdit. Et sub ipso continentur honor & divitiæ, sapientia & ratio, secundum Ptolemæum. Talis est vir perfectus, quia masculinus per probitatem, benevolus per mititatem; diurnus est per veritatem, temperatus per maturitatem, calidus per charitatem, humidus per pietatem, colore clarus per honestatem. Et quando Saturno, id est, peccatori est associatus, ejus malitiam reprimit, per vitæ & doctrinæ suæ sanctitatem. Quod maxime facit prælatus, respectu subditi discoli atque mali. Et ideo talis potest dici causa fœlicitatis, quia bonus prælatus est fœlicitas & prosperitas
2 Ecclesiæ, & patriæ, & subditis universis. Proverb. 29. *Rex justus erigit terram.* Jupiter est summus deorum, &c. sicut supra. Hic est Christus, qui propter suam bonitatem Saturni, id est, humani generis malitiam temperavit, quando ipsum per incarnationis suæ consortium reparavit. Iste facit hominem, scilicet quem diligit, pulchrum & coloratum, per gratias & virtutes. Et sub ipso continetur, & ab ipso acquiritur honor & divitiæ paradisi, ratio, sapientia & veritas, quoniam *ipse sapientiæ dux, & sapien-*
1

tium emendator. Sap. 7. Et ideo fœlicitatis æternæ causa nō immerito debet dici. Sub isto sunt Sagittarius, id est, quilibet vir justus & rigorosus, quia alios sagittat, arguit & castigat. Item pisces, id est, quilibet vir mitis & devotus, vel studiosus, qui aquas sacræ Scripturæ vel devotionis sectatur & deambulat. Regnat in Cancro retrogradiendo, id est, in illo qui retroacta vitia recordatur. Sed regnum suum deficit in Capricorno fœtido, id est, in illo qui in actibus luxuriæ fœtidis occupatur. *Ecce in justitia regnabit* 3 *regnabit rex.* Esa. 32. Jupiter in omni signo significat, bonum, præterquam in ultimo: ubi significat tristitiam, servitutem, & paupertatem, ex parte quadrupedum, & ex parte familiæ, secundum Martianum & Ptolomæum. Sic licet Christus in omni signo, id est, in omni ætate & tempore significet bonum, in tantum quod semper apud eum misericordia reperitur, in ultimo tamen signo, id est, in finali tempore, scilicet in judicio significabit & cansabit quadrupedibus & servis, id est, peccatoribus bestialibus & peccatorum servituti subjugatis, tristitiam & servitutem, & paupertatem æternam, quos ipsos tunc rigide & juste condemnabit, quia *zelus & furor viri non parcet in die vindictæ &c.* Prov. 6.

Cap. XXV.

De Marte.

MArs, Deus belli à gentibus putabatur. Est enim planeta fer- 1
vens & siccus, masculinus & nocturnus, malevolus. Sub Marte sunt Scorpius, & Aries, & sunt domus ejus. Regnat in Capricorno, sed in Tauro est discessus regni. Sub ipso continetur prælium, carcer, inimicus. Et significat iram, celeritatem & furorem. Et est rubeus, falsidicus & dolosus, secundum Ptolomæum. Tales sunt mali & tyranni, mundi principes & magnates, qui dicuntur dij bellorum, quia per eos bella & guerræ vel prælia concitantur. Sunt enim calidi per ferventem crudelitatem, sicci sine humore pietatis, masculini per luxuriæ fœditatem, nocturni per ignorantiæ cœcitatem, malevoli per malitiæ pravitatem. Isti sub se habent duo signa, id est, duo genera subditorum. Quidam dicuntur Scorpius. Isti sunt officiales & ballivi, qui more Scorpionis alios invenenant, per falsas accusationes & detractiones, & eos pungunt, per rapinas & excoriationes. Alii dicuntur Aries, qui est dux gregis. Illi sunt consiliarii, causidici & judices, vellere divitiarum præ cæteris induti. Et ideo bene dicitur, quod sub eis est prælium, scilicet inter se invicem, vel contra subditos, rapiendo violenter. Carcer, quia scilicet multos injuste incarcerant. Inimicus, quia facillime sunt aliis inimici & difficiliter amici. Et hoc, quia isti faciliter habent iram & furorem, quando scilicet ab alio concitantur, contra illud Jac. 1. *Et tardus ad iram.* Isti etiam sunt rubei per crudelitatem, dolosi per falsitatem, falsidici per mendacium vel mendacitatem, licet dicatur Prov. 17. *Non decet principem labium mentiens.* Mars facit hominem longum & altum in juventute, sed 2
in senectute disponit ad curvitatem, & hoc ratione caloris consumentis, & siccitatis contrahentis. Sic sunt multi, qui in juventute, id est, in vita ista, in qua non est nisi inceptio vitæ & durationis, sunt alti per superbiam & elati. Et isti sunt filii martis diaboli, qui eos movet per superbiam & extollit. Sed vere in senectute, id est, in tempore mortis, tunc incurvabuntur & inclinabuntur, scilicet in infernum. Quia mars diabolus illos quos nunc elevat, tunc deprimet. Quia *qui se exaltat, humiliabitur.* Matt. 23. Mars est planeta malevolus, qui disponit ad animositatem, & ad appetitum vindictæ, & ad animi mobilitatem. Ideo 3
Deus bellorum dicitur, quia scilicet bella facit, secundum Isidorum. Regnat in capricorno, sed in tauro perdit regnum suum secundum Ptolomæum. Sic iracundia facit hominem stulte audacem, & vindictam appetere, & animo per diversa proposita volitare. Et ideo bellorum dicitur Deus, quia scilicet solet bella & contentiones, lites atque discordias generare. Et iste regnat in Capricorno, id est, in mundi peccatoribus, & maxime in mundi potentibus & ambitiosis, qui more capri ad alta conscendunt. Sed vere in Tauro, id est, in viris bonis & maturis, qui more tauri terram, i.e. corpus proprium colunt, est discessus regni sui, quia sicut dicitur Eccl. 28. *Secundum virtutem hominis, iracundia illius est.* Mars est cæteris Planetis ardentior, & rubicundior & siccior. Iste calori dominatur, & disponit ad audaciam. Sic vere vir bonus debet esse ardens per charitatem, rubicundus, & rutilans per honestatem alios animans ad bonum & ad virtutem, & cholericæ complexioni, id est, moribus iracundiæ prædominans. Ideo talibus dicitur Jo. 5. *Ipse erat lucerna* 4
ardens

ardens & lucens. Et Proverb. 16. *Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.*

Cap. XXVI.

De Venere.

1 VEnus idem est quod Lucifer, Planeta benevolus, fœmineus, nocturnus, semper comitatur Solem, vel præcedendo, & tunc dicitur Lucifer, vel subsequendo, & tunc dicitur Hesperus, Hic cæteris gaudentius fulget, & ideo dicitur jubar, propter radiositatem. Diem & Solis ortum immediate annunciat & præcedit. Hic excedit Zodiacum in duabus partibus, secundum Bedam. Hic facit suos cantores, musicorum amatores, pigmentarios & aurifices, secundum Ptolomæum. Talis est beata virgo, quia fuit fœminea per pietatem, benevola per benignitatem, nocturna & occulta per humilitatem, radians per honestatem, Solem, id est, Christum semper concomitans, per incarnati societatem, ipsum præcedens, per maternitatem, ipsum sequens per filialem virginitatem, & etiam quia post ipsum remansit in mundo. Ista etiam Zodiacum, id est, conditiones nostræ naturæ excessit in duobus, scilicet in hoc quod virgo peperit, & in hoc quod creatura creatorem portavit. Vel in hoc, quod inviolata permansit, & in hoc, quod super Angelos ascendit. Ideo de ea potest dici illud Esaiæ 14. *Lucifer mane oriebaris, qui dixisti: Ascendam in cœlum, super astra exaltabo solium, similis ero altissimo.* Ista etiam facit suos & sibi devotos, cantores, per gratiarum actionem, pigmentarios, per futuræ consolationis contemplationem. Vel si vis, expone de viro perfecto, qui in duabus sui partibus, scilicet quantum ad affectum & intellectum, zodiacum, id est ambitum humanæ naturæ excedit, in quantum scilicet ad cognoscendum & meditandum super cœlestia elevat intellectum, & diligendum invisibilia, dilatat affectum. 2. ad Corinth. 5. *Sive mente excedimus, sive sobrii sumus, charitas Christi urget nos.* Ista etiam Solem justitiæ Christum semper per gratiam comitatur. Roman. 8. *Quis nos separabit à charitate Christi?* Ipsumq; quandoq; præcedit deliderando, quandoq; sequitur imitando Matth. 8. *Magister, sequar te, quocunque ieris.* Vel etiam Solem Christum præcedit & annunciat prædicando, ipsumq; sequitur obediendo. Iste ergo dicitur præ cæteris gaudentius fulgere, quantum ad vultus hilarem tranquillitatem Actor. 6. *Intuebantur vultum ejus, tanquam vultum Angeli stantis inter illos.* Alios cantores facit vel efficit, per divinæ laudis, quam in eis excitat jocunditatem. Candidus est per castitatem. Fulgens per scientiæ luminositatem. Fœmineus per pietatem. Nocturnus per humilitatem. Et sic merito dicitur Jubar seu Lucifer, propter exemplaris conversationis radiositatem. Iste est ergo Lucifer, de quo Job. 38. *Nunquid producis Luciferum in tempore suo, & vesperum super fines terræ oriri facies?* Et sicut Venus in tribus semitonis Soli dicitur occurrere, sic viri justi Soli justitiæ Christo in tribus virtutibus Theologicis, vel in tribus pœnitentiæ partibus, vel in tribus religionis votis, contra tres hostes animæ, mundum, scilicet carnem & dæmonia, noscuntur spiritualiter obviare Eccl. 25. *In tribus beneplacitum est spiritui meo.* 2 Secundum Ptolomæum, sub Venere sunt libra & taurus, & sunt domus ejus, Regnat in piscibus, sed in virgine regnum perdit. Sic vere libra, id est divites, qui pecunias librant, tauri, id est, potentes qui terram gubernant, sunt sub Venere, quia Veneri & luxuriæ famulantur. In piscibus & delitiosis regnant, sed vere in virgine Maria scilicet, & etiam in aliis virginibus, perdunt regnum suum, quia luxuria nunquam habuit in beata virgine aliquam potestatem, juxta illud ad Rom. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.*

Cap. XXVII.

De Mercurio.

1 MErcurius est Planeta temperatus, nocturnus, modo masculinus, modo fœmineus: cito enim se vertit ad naturam illius cui conjungitur, & cum bonis bonus, cum malis malus efficitur: sicut dicit Misael, Sic vere sunt multi nocturni, id est, ignorantes & imperfecti, qui habent animum ita levem, & propositum ita instabile, quod nunc sunt masculini, nunc fœminei, id est, nunc boni, nunc mali. Nam ad naturam illorum, quibus conjunguntur per societatem, facillime convertuntur, ut si sint boni, boni fiant & econverso: quia statim per aliorum verba & exempla, de uno propósito ad aliud se convertunt, & mutantur. Juxta illud, *Qui cito credit, levis est corde,* Eccl. 19. Vel dic, quod Mercurius, est verus obediens, qui secundum voluntatem illius cui conjungitur, scilicet Prælati sui, suas mutat & regulat voluntates. Sap. 16. *Uniuscujusque voluntati deserviens, ad quod quis volebat convertebatur.* Vel dic, quod talis est prælatus, quia scilicet iste secundum quod invenit subditos dispositos, malos scil. vel bonos, vel mediocres vel medios, secundum hoc ipse debet cum eis agere, & se eis bonum, id est, beneficum & benignum, vel malum, id est, rigidum & severum præbere. 1. ad Cor. 9. *Omnibus omnia factus sum.* Mercurius à 2 Poëtis Deus eloquentiæ dictus fuit & sapientiæ, secundum Isidor. quia secundum Ptolomæum facit hominem studiosum, eloquentem, calculatorem & computatorem. Talis debet esse Prælatus vel prædicator, quia vere ipse debet habere sapientiam in regendo; eloquentiam in prædicando; & virtutes & merita subditorum debet æqualiter numerare. Actor. 14. *Vocabant Paulum Mercurium, eo quod esset dux verbi.* Vel dic, quod bonus Prælatus fa- 3 cit homines studiosos, in quantum vult & laborat, quod subditos habeat scientia & eloquentia luminosos. Mercurius semper est cum Sole uno signo ante, vel uno signo post. Quando Solem prævenit radiis solaribus stationarius efficitur, si ei sit propinquus; quando autem eum sequitur, tunc videtur esse retrogradus. Sic boni semper sunt cum Sole Christo, per gratiam & charitatem: & sic fiunt quandoq; stationarii per firmitatem & fortitudinem, quandoque retrogradi per retroactæ vitæ suæ considerationem. *Jordanis conversus est retrorsum:* Psal. 113. Vel dic, quod Sol lucens, est mundi prosperitas, quæ oculos intellectus stupefacit. Homo igitur oportet istam ut comitetur, dum est in ista vita, sed si ipsam præveniat, & eam contemnendo post se derelinquat, tunc efficitur stationarius, quia scilicet ipse contra tentationes & tribulationes stat firmiter, & resistit. Sed vere quando eam sequitur, scil. eam amando, & ejus negotia tractando, tunc oportet quod sit retrogradus per peccatum, quia scil. oportet quod fiat mercator, advocatus, avarus, & sic per diversa peccata à recto itinere retrocedit. Unde 1. ad Timoth. 5. *Multi abierunt retro post Sathanam.* Vel dic, quod quidam sunt, qui ante Solis occasum lucent, & isti sunt illi, qui nunquam peccaverunt. Et alii qui post occasum splendent, & hi sunt, qui post peccatum ad pœnitentiam redierunt. 4 Sicut autem Mercurius nunquam ultra triginta gradus à Sole recedit; sic nec justus trigenarium, qui constat denario ter ducto, id est, denariũ mandatorum, & ternarium fidei Trinitatis, dimittit. Mercurius habet sub se geminos & virginem, & regnat in virgine, sed in piscibus regnum perdit. Et sub isto continetur fortunium & negotiatio; significat rationem & sapientiam secundum Prolomæum. Sic Christus habet sub se illos, qui dicuntur gemini, id est, qui habent geminam charitatem, & virginem, id est, eos qui servant corde & corpore virginitatẽ atque castitatem. In talibus enim regnat Christus, sed vere in piscibus, i. in illis, qui in aquis delitiarum jugiter commorantur, perdit regnum suum, quia diabolus regnat in talibus et non Christus. *Habent enim super se regem, cui nomen exterminans.* Apoc. 9. Et sicut mercurius est Planeta cum bonis bonus, cum malis malus; sic Deus quando invenit homines bonos, ipsum similiter inveniunt bonum, beneficia sua largiendo, sed vere si mali fuerint, sic & ille similiter malus erit eis, scilicet quantum ad malitiam pœnæ, quia malum pœnæ æternæ eis inferet, juxta illud Amos 3. *Non* 5 *est malum in civitate, quod non faciat Dominus.* Mercurius rarissime videtur, quia ut communiter semper sub Solis radiis occultatur. Sic vere Prælatus non debet se nimis ostendere, & coram aliis publicare, quia nimia familiaritas parit contemptum. Sed vel studendo, vel orando se à mundi strepitu occultare. *Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum.* Deut. 32. Vel expone de religiosis, vel viris perfectis, qui intra claustra sua continue esse debent absconditi, & raro exterius propalari.

Cap. XXVIII.

De Sole.

1 SOl secundum Isidorum dicitur quasi solus lucens, eo quod sit fons totius luminis. Et est Planeta fortunatus, tamen quandoq; per conjunctionem mali Planetæ, fit malus. Sic vere licet homo sit lucidissimus, per honestatem & bona exempla, dato etiam quod sit bonus, fortunatus & virtuosus, quandoq; tamen accidit, quod ipse conjungitur alicui malo Planetæ, id est, quod ipse sectatur societatem alicujus malæ personæ, & tunc efficitur

malus per ejus malam vitam, exempla & verba, quæ sequitur. Ideo benedicitur Eccl. 22. *Cum stulto ne abieris.* Sol omnibus cœli luminaribus major est, quantitate, dignitate, potestate, effectuum multitudine, claritate (quia scilicet magis est calcati luminis) motus uniformitate, quia semper directe movetur, & nunquam excedit terminos Zodiaci, nec unquam fit retrogradus luminositate, quia s. omnia inferiora & superiora illuminat & illustrat, ut dicit Mesalach. Sic vere charissimi, debet esse de prælato, qui debet esse subditis major quantitate meritorum, dignitate, potestate, & multitudine bonorum operum, scientiæ claritate, motus, id est, operationis uniformitate & maturitate. Nunquam enim debet exire terminos zodiaci, id est, fidei per peccatum, vel etiam justitiæ, per acceptionem personarum, sed semper in medio incedere, per justitiæ æquitatem Esai. 30. *Hæc est via, ambulate in ea, non declinetis ex ea, ad dextram vel ad sinistram.* Sed uniformiter & mature in suis actibus debet procedere, nec aliquo modo debet à via rectitudinis et justitiæ fieri retrogradus, nec per peccatum vel acceptionem munerũ, à veritatis lumine ecclipsari. Esa. 60. *Non occidet ultra Sol tuus.* Sed subditos suos debet illustrare scientia, sive doctrina, pariter & exemplo. Ec. 42. *Sol illuminans per omnia respexit*: quia lux subditorum debet ab eo emanare. Et sicut Sol movetur contra firmamentum, ut ipsum temperet; sic Prælatus se debet opponere per orationes, contra motum divinæ justitiæ, ut per eum temperetur, Exemplo Aaron, Numeri. 18. de quo dicitur Sap. 18. *Proferens servitutis suæ scutum*
3 *orationem, & per incensum deprecationem allegans; restitit iræ.* Secundum Ambros. in Hexameron. Sol est oculus mundi, jocunditas diei, pulchritudo cœli, mensura temporum, virtus & vigor omnium nascentium, decor & perfectio stellarum, rex & Dominus Planetarum. Et secundum Martianum, Sol est principium lucis, rex naturæ, mens mundi, fulgor Olympi, moderator firmamenti. Talis est Deus, quia oculus & director est mundi, pulchritudo cœli, id est, Ecclesiæ; mensura temporum, quia scilicet immensus est, omnia mensurans, virtus & vigor est omnium decor stellarum, id est, Sanctorum; fons lucis, scilicet sapientiæ; firmamenti, id est, rerum omnium, per occultam providentiam moderator. Rex est etiam & Dominus Planetarum, id est, Sanctorum, & etiam errantium peccatorum. Et sicut Sol per 12. signa incedens, lumen præstat omnibus sphæris, secundum Platonem; sic Christus dum fuit inter duodecim Apostolos, omnes alios illustravit; scilicet lumine sapientiæ, vel gratiæ. Omnis enim Sanctorum lux, gratia vel sapientia, à Christo principaliter derivatur. Unde, *Refulsit Sol in clypeos aureos, &*
4 *resplenduerunt montes ab eis.* 1. Machab. 6. Sol simplicis est essentiæ vel naturæ, & ideo incorruptibilis, quia compositio ex contrariis, est principium corruptionis, secundum Aristot. Sic vere in Ecclesia vel religione, debet esse simplicitas, id est, unitas & concordia, quia partes contrariæ, i. personæ invicem discordes, non debent ibi esse, & sic semper incorruptibilis permanebit, quia societas vel religio continuatur, quando personæ sunt invicem uniformes. Sed pro certo illa quæ est composita ex personis contrariis, & invicem odiosis, statim destruitur, & corrũpitur, quia quilibet tranit ad partem, ubi est affectio sua, & sic lites oriuntur & contentiones, quæ totũ subvertunt, quia *si domus*
5 *supra semetipsam dispertiatur, non poterit domus illi stare.* Mar. 3. Omne corpus leve, habile est ad motum, & ideo quia Sol levissimæ naturæ, velocissimi est motus, secundum Dionys. de diu. no. Sic vere quanto quis est levior per voluntariam paupertatem, & minus habet de divitiis sarcinosis, tanto ad motum obedientiæ vel bonæ operationis est habilior; & ideo Sol, id est, vir
6 perfectus velocissimi est motus. Sol secundum Dio. de diu. no renovat, nutrit, custodit, perficit, discernit, refovet, & fœcundat, auget, mutat, collocat, plantat, & vivificat. Primo dico quod Sol renovat; quia per radios suos subintrantes terra herbis & floribus vestitur, & sic à statu hyemali pristino renovatur. Hic est Prælatus, qui per radios doctrinæ suæ terram, i. terreum peccatorem facit per pœnitentiam renovari, & herbis & floribus, i.e. & gratiis & virtutibus, adornari. Hic debet alios nutrire spiritualiter per prædicationem vel scientiam, & corporaliter per elemosynarum frequentiam. Custodire s. subditos per diligentiã, & discernere debet inter eos per discretionem, i. qui sunt boni & qui mali. Ego judico inter pecus arietum & hircorum. Eze. 34. Hic debet refovere per compassionem, fœcundare per prædicationem, augere per meritorum cumulationem, mutare per malorum subditorum depositionem, plantare per bonorum promotionem, vel mutare, supple peccatores per conversionem, per fidei confirmatam radicationem, vivificare per vitæ gratiæ, vel æternæ gloriæ procurationem. Ideo talibus dicitur Hier. 1. *Constitui te super gentes & regna, ut evellas, & destruas, & ædifices, & plantes, &c.* Sol secundum Dionys. virtutem habet conservati- 7
vam, quia composita ex diversis & contrariis elementis statim destruerentur, nisi per virtutem & influentiam cœlestis corporis conciliarentur & conservarentur. Sic vere charitas habet vim unitivam & concordativam, quia omnia mixta, i.e. collegia, societates & consortia, quæ ex diversis personis ut communiter sunt composita, statim destruerentur, nisi per vim charitatis invicem unirentur, & in unitatis concordia servarentur. Sol habet virtutem perfectivam, quia nihil pervenit ad perfectionem 8
vel complementum, inter vegetabilia, & sensibilia, nisi per Solem. Virtutem etiam habet fœcundativam, & augmentativam, quia nihil fructificat & augmentatur, ubi radius solaris non attingit. Talis est Christus, quia vere per gratiam suam vel charitatem (quam immittit) ipse fœcundat per boni operis inchoationem, augmentat per ejus perfectum incrementum, & persequutionem, perficit per finale complementũ, perseverantiam & perfectionem. *Quemadmodum cœpit, ita & perficiet.* 2. ad Corinth. 8. Nihil enim potest homo in bono proficere, nisi radius divinæ gratiæ tangat ipsum. Quod patet in peccatoribus, qui quia tali radio non tanguntur, fructum bonorum operum nunquam portant. Sol virtutem habet confortativam, quia quando appropin- 9
quat ad nos virtutes animalium fortiores efficiuntur, sicut etiam patet in aurora, ubi propter adventum Solis natura fortificatur & recreatur, & tunc omnis infirmitas alleviatur, flores etiam in ejus ortu aperiuntur & vigorantur, qui tamen in occasu ipsius marcescunt & clauduntur. Sic vere quando Sol Christus appropinquat ad nos per suæ gratiæ immissionem, tunc vigoramur, & ad bene agendum vel mala sustinendum fortius roboramur, & per confessionem, laudem vel gratiarum actionem aperimur. Unde *apertum est illico os Zach.* Luc. 2. Verum tamen quando nobis occidit per peccatum, tunc cessando à confessione, vel gratiarum actione, laude vel oratione, claudimur & velamur. Sol di- 10
versas recipit mutationes. Ipse enim in mane rubet, in tertia lucet, in meridie fervet, in vespere pallet. Et ideo secundum Bedam, quatuor habuisse equos fingitur à poetis. Unus dicebatur, Æthon, id est, rubeus, alius Eous, id est, splendens, tertius Pyrois, id est, ardens, & quartus Phlegon, id est, urens terram. Sic vir justus & perfectus debet mutari de bono in melius, quandoq; enim debebat invenire rubeus, per charitatem, clarus per honestatem, fervens per zeli austeritatem, pallidus per maturitatem. Ideo iste debet habere quatuor equos, quibus vehatur ad cœlum, i. quatuor virtutes cardinales. Unus est rubeus, quem fugus causat; ecce fortitudo. Alius est lucens & illuminans; ecce prudentia. Alius ardens, ecce fervens justitia. Alius pallidus, ecce matura temperantia. Abac. 3. *Qui ascendis super equos tuos, &*
quadriga tua salvatio. Sol virtutem habet purificativam. Nam ra- 11
diis suis aerem subtilizat vel subtilat, & auram pestilentiæ fugat. Sic vere Christus conscientiam sive animam mundificat & depurat, & immissione radiorum suorum, id est, gratiarum & bonarum inspirationem, aerem pestilentem, id est, peccata & vitia exinde fugat, ipsaque destruit & consumit. Unde dicit Ezec. 36. *Effundam, &c. & mundabimini ab inquinamentis vestris.* Sol virtutem habet calefactivam, licet substantive non sit ca- 12
lidus. Calorem enim causat ex radiorum suorum motu & contractione, & eorum concursu in superficie objecti corporis, & maxime si fuerit politum vel speculare, ut dicitur in perspectiva. Sic vere Christus causat in nobis ardorem charitatis, & hoc per immissionem radiorum, id est, gratiarum & beneficiorum suorum, & maxime quando invenit cor nostrum politum, per morum venustatem, speculare per scientiæ claritatem. Eccles. 43. *Sol in meridiano exurit terram.* Sol virtutem habet attractivam, 13
vapores enim puros attrahit sursum, & ipsos postea per pluvias immittere consuevit. Sic Christus illos, qui sunt puri per castitatem, vel conscientiæ sanctitatem, sursum attrahit ad gloriam paradisi. Et quanto sunt puriores, tanto facilius ascendunt, & altius collocantur. *Amice, ascende superius.* Lucæ 14. dic, quod Sol est Prælatus, qui pro certo illos, qui sunt puriores castitate & sanctitate, debet purius & altius elevare, scilicet, ad dignitates, officia, beneficia vel præbendas, dicendo iisdem Esaiæ 60. *Surge illuminare Hierusalem.* Duo 14
sunt in Sole nobis occulta, scilicet, magnitudo & motus.

Nam

Nam cum sit octies major terra & maximæ quantitatis, hæc tamen nostris sensibus non apparet. Cum etiam velocissime moveatur, tamen propter maximam suam claritatem, à nobis hæc velocitas non videtur. Sic de Deo, duo proprie sunt nobis abscondita, incognita & invisa, scilicet, magnitudo suæ essentiæ, & motus suæ occultæ providentiæ. Nam cum habeat essentiam infinitam, illa tamen infinitas non potest plenarie à nobis comprehendi Job. 36. *Magnus enim Dominus est, & vincens scientiam nostram.* Tanta est etiam claritas suæ sapientiæ, quod motus suæ providentiæ non percipitur, i. ratio suorum judiciorum occultorum, à nobis penitus non videtur. Unde Eccl. 8, *Omnium operum Dei nullam potest homo invenire rationem, & quanto plus laboraverit, tanto minus inveniet.* Sub Sole est Leo, & est domus ejus, regnat in ariete, & in libra discedit regnum ejus. Sub ipso continetur spes lucrum & fortuna, & maxime disponit ad animationem secundum Ptolomæum. Sic Christus hospitatur in Leone, id est, in viris justis, fortibus & perfectis. Regnat etiam in ariete, id est, mitibus & simplicibus idiotis, sed in libra, id est, falsis divitibus & mercatoribus pecunias librantibus deficit regnum suum, quia tales per peccatum eum expellunt. Oseæ 19. Ecce Deum non timemus, & rex quid faciet nobis? Sub isto autem invenitur spes, sc. suæ misericordiæ, fortuna præsentis gratiæ, lucrum futuræ gloriæ. Ideo ipse dicit Apoc. 3. *Suadeo tibi emere aurum &c. ut locuples sis.* Sol est Planeta benevolus, masculinus, diurnus, calidus & siccus, fulgens in se, & omnia alia illuminans, terminos zodiaci nunquam excedens, nec unquam retrogrado incedens secundum Mesalac. Sic vere vir perfectus benevolus est, per mititatem; masculinus, per fortitudinis probitatem; diurnus clarus & manifestus, per veritatem; calidus, per charitatem, siccus, per abstinentiæ parcitatem; fulgens, per sapientiam vel honestatem; alios illuminans, per doctrinam vel per exemplorum suorum sanctitatem: nunquam excedit zodiaci signa, id est, duodecim articulos fidei, per hæresim & incredulitatem: nec unquã retrograditur per peccatorum pravitatem, vel per malitiam & falsitatem, vel per suorum operum discontinuitatem. Quia *nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Luc. 9.

Cap. XXIX.

De Luna.

1 LUna dicitur quasi luminum una, id est, principalis, secundum Isid., quia Soli in magnitudine & pulchritudine est simillima. Et secundum Ambros. in Hexameron. Luna est decor noctis, mater roris, humoris ministra, dominatrix maris, temporum mensura, æmulatrix solis, mutatrix aeris, lumen à sole mutuans, ipsumque modo speculari ad nos rejiciens & refundens. Talis est beata virgo, quia vere luminarium cœli, i. omnium sanctorum Ecclesiæ est principalior, ac soli, id est, Christo filio suo similior, quantum ad perfectionem. Hæc est enim decor noctis, id est, hujus turbulentæ vitæ, vel noctis, id est, peccatorum, quia scilicet peccatorum & pœnitentiæ est spes, solatium atque decor. Can. 6. *Pulchra ut luna, electa ut sol.* Et Eccl. 6. *Decor enim vitæ est in illa.* Mater etiam roris gratiæ, & humoris devotionis ministra. *Ros luminis ros tuus.* Esaiæ 27. Ista dominatur mari, id est, peccatoribus, tumultuosis, ipsos ad misericordiam reducendo. Vel mari, id est, mundo & vitijs dominatur, omnia superando Eccl. 24. *In fluctibus maris ambulavi.* Temporum, supple suorum, dicitur mensuratrix, sua scil. tempora debite ordinando, & in bonis usibus expendendo. Seneca: *Tempus tuum in tribus dispensetur, præterita recordare, præsentia ordina, futura præcave.* Vel etiam ista tempus vitæ nostræ discernit & mensurat, Solem, id est, Christum æmulatur & amat. Luc. 2. *Fili quid fecisti nobis sic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te.* Aerem, id est, conscientiam peccatorum de malo in bonum immutat, lucem etiam, id est, gratiarum plenitudinem à sole Christo acquirit, & tandem ad nos peccatores iterũ derivat
2 & refundit. Nam & hic viventes, & in purgatorio lugentes luce suæ misericordiæ & gratiæ recreat atque lenit. Unde ipsa potest dicere: *Penetrabo omnes partes terræ, & illuminabo omnes sperantes in Domino.* Ecclesiastic. 24. Luna est status multum mutabilis, figuræ etiam & coloris. Quando soli est propinqua illuminatur ab eo à parte cœli, & perdit lumen à parte terræ. Quando autem est Soli opposita vel remota, tunc econverso perdit lumen à parte cœli, & plene illuminatur à parte terræ. Clara ergo nunc est, et nunc obscura, ut dicunt Beda & Macrob. Luna est homo qui fluit de uno statu ad alium, & nunquam in eodem statu permanet, sed continue mutat & variat statum suum; figuram pariter & colorem; quia tunc efficitur cornutus per superbiam, nunc rotundus & mobilis per insolentiã, nunc obscurus per ignorantiam, nunc clarus per sapientiam; nunc est juvenis; nunc est senex, nunc est sanus, nunc infirmus, nunc est dives, nunc est pauper. Ideo Eccl. 27. *Stultus mutatur ut luna.* Ista luna, id est, homo potest illuminari à parte cœli, id est, quantum ad bona spiritualia per gratias & virtutes, & per sapientiam spiritualem, & finaliter per gloriam æternalem. Iterum potest illuminari à parte terræ, i. e. à parte bonorum terrenorum, & hoc triplici lumine, scilicet delitiis, divitiis, honoribus, quia in istis tribus consistit mundi prosperitas. Luna etiam ista, i. homo potest esse propinquus, & amicus soli, id est, Christo per gratiam & charitatem. Et potest esse ab eo remotissimus per peccatum. Quia *longe est Dominus ab impiis.* Proverbiorum 15. Dico igitur pro certo, quod quando luna, id est, homo est propinquus & conjunctus per gratiam ipsi soli, id est, Christo, tunc vere à parte cœli, id est, quantum ad bona spiritualia & æterna recipit illuminationem, scilicet gratias, dona, virtutes & merita. Sed pro certo tunc temporis ut communiter perdit lumen à parte terræ, id est, mundi prosperitatem, quia ut communiter Dei amici non prosperantur in hac vita, imo sunt pleni obscuritate, id est, paupertate & adversitate, sicut dicitur in Psalm. 33. *Multæ tribulationes justorum.* Nam quamvis quandoque regula fallat, tamen communiter cæteris paribus boni minus prosperantur quã mali. Sed pro certo quando homo est soli, id est, Christo oppositus per vitia & peccata, tunc perdit lumen à parte cœli, scilicet gratias & virtutes, quia obscurus & pauper efficitur quantum ad bona spiritualia. Job. 38. *Auferetur ab impiis lux sua.* Veruntamen à parte terræ & terrenorum acquirunt communiter tunc temporis magnum lumen, id est, magnam prosperitatem, scilicet magnas scientias seculares, magnas divitias temporales, magnas delitias corporales. Hierem. 12. *Impii enim prosperantur; bene est omnibus qui inique agunt & prævaricantur.* Vel dic quod luna est vir justus, qui scilicet figuram & conditionem suam debet mutare, & secundum loca, & personas, & tempora, diversis diversimode conformare. Luna non fit cornuta, nisi quando recedit à sole, id 3
est, ad solem accedit. Sic vere homo non fit superbus cornutus, nisi quando à Deo recedit per peccatum. Unde Ecclesiast. 15. *Longe enim est à superbia & dolo.* Quando etiam homo accedit ad solem, id est, ad Deum per gratias & virtutes, tunc similiter exinde quandoque superbit & fit cornutus per superbiam, sicut ille Pharisæus Luc. 18. *Domine non sum sicut cæteri hominum, &c.* Quia vere homo quandoque non tantum superbit de rebus vitiosis, imo etiam de rebus virtuosis, & sic anima propriis armis interficitur. Unde dicit Gregorius *Valde timendum est vitium quod* 3
ex victoria nascitur vitiorum. Luna est omnis humoris augmen- 4
tativa, quia per occultam virtutem suam in ejus incremento, medullæ, cerebra animalium, & omne aliud humidum augmentatur, & pe ejus decrementum similiter minoratur, ut dicit Martianus. Unde ejus defectus vel perfectus omnium est inferiorum corporum decrementum, vel etiam complementum. Sic vere prælatus per suam occultam influentiam, id est, per suam orationem & devotionem, debet subditis humorem gratiæ procurare. Nam quando luna, id est, prælatus majorem claritatem sapientiæ & morum habet, tanto omnia inferiora, id est, subditi, humorem habent gratiæ pleniorem. Et econverso, quanto plus deficit in lumine discretionis & sapientiæ, tanto subditi ab humore pietatis, & devotionis, & gratiæ spoliantur, quia eorum profectus est aliis utilis, eorum obscuritas, & ignorantia est aliis damnosa, quia *si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadunt.* Matth. 15. Vel dic, quod sicut adventus & pœnitentia luminis lunaris est causa crementi humorum, & econtra recessus est causa decrementi, secundum Plinium; sic accessus divinæ gratiæ spiritualiter nos impinguat; carentia autem virtutibus attenuat. Vel dic de præsentia & accessu luminis, id est, prælati, qui proficit, & de ejus recessu & absentia, quæ officit. Vel dic quod luna, id est, prælatus, gratia & scientia luminosus, solet subditos humorosos & divites habere, & econverso. Vel dic quod crementum luminis prosperitatis, est causa crementi humoris carnalitatis, &c. Allega sicut vis. Luna est ma- 5
ris attractiva. Nam per suam occultam virtutem mare regulat & disponit, & ipsum fluere & affluere, defluere & refluere facit, ipsum enim elevat & attrahit ubicunque sit & intumesce-

re facit. Unde mare semper abundat in parte ubi luna est, & defluit à parte opposita. Unde ista est regula quod quotiescunque, mare abundat à parte orientis per lunam ibi existentem, defluit & minuitur à parte occidentis, & econverso, ut dicit Martianus. Luna est Deus, qui pro certo mare fluctuosum, id est, homines gubernat & disponit per suam occultam providentiam & virtutem, & ipsum facit diversimode minui vel augeri. Oriens, ubi est lumen, significat bona spiritualia & æterna, ubi lux gratiæ semper viget; Occidens autem significat mundum, qui occidit & deficit omni die. Ista est igitur regula occultæ influentiæ lunæ, i. occultæ providentiæ Dei, quia regit hominem. Quia aliquando facit eum affluere vel abundare à parte orientis, id est, in bonis spiritualibus, gratiis & virtutibus. Aliquando facit eũ affluere à parte occidentis, id est, in bonis temporalibus, divitiis, delitiis & honoribus. Sed pro certo istud est verum, quod quoties homo abundat à parte orientis, id est, in bonis spiritualibus, & quoties Deus dat sibi affluentiam gratiarum, ipsum pro certo facit minui à parte occidentis, id est, in bonis temporalibus, quia facit eum pauperem, & hujusmodi, & temporali prosperitate ne ab ea absorbeatur, immunem, quia sicut dicit Judith. 8. *Quotquot Deo placuerunt, per multas tribulationes transierunt.* Et è converso quoties facit aliquem abundare à parte occidentis, id est, in bonis temporalibus, tunc ut communiter talis minuitur à parte orientis, i. à bonis spiritualibus. Quia sæpissime
6 fit, quod illi qui abundant temporali prosperitate, carent spirituali sanctitate. Eccl. 11. *Si dives fueris, non eris immunis à delicto.* Luna est planeta fœmineus, nocturnus, frigidus, & humidus; nunquam manet in eodem statu vel figura; incerti est motus qui nunc est sub sole, nunc ante, nunc retro; sæpe cornuta apparet; sæpe rotunda; & brevissimo tempore complet cursum suum. Talis est peccator, quia fœmineus per inconstantiam, nocturus & obscurus per ignorantiam, frigidus per indevotionem, humidus per luxuriæ infectionem, variæ figuræ per gestus & vestitus curiositatem, incerti motus per insolentiæ levitatẽ Cornutus est, per superbiæ vanitatem, rotundus & mobilis per inconstantiæ levitatem, & cursum suum, id est, vitam, brevi tempore complet; quia ut communiter Deus non permittit quod
7 viri sanguinũ dimidient dies suos, imo dat eis durationis brevitatem. Quando luna est in incremento, cornua ejus respiciunt versus orientem: quando autem decrescit, tunc versus occidentem respiciunt, ut patet ad sensum. Sic vere quando homo crescit & augetur in meritis & virtutibus duo cornua ejus scilicet intellectus & voluntas versa sunt ad orientem, id est, ad bona paradisi, voluntas nempe desiderando, & intellectus meditando & contemplando. Sed verè è contrario, quando homo decrescit à lumine gratiæ & sapientiæ per peccatum, nunc vere hujusmodi cornua versa sunt versus occidentem, id est, ad tem-
8 poralia; ipsa gubernando & acquirendo.

Quando luna inter nos & solem interponitur, facit solis Eclipsim, & in mundo causat obscuritatem; quod nunquam accidit secundum Albu. li. de motibus planetarum, nisi in novilunio & in linea eccliptica. Luna quæ fluit & refluit & mare gubernat, significat mundi prosperitatem, quæ nunc minuitur, nunc augetur, & super mare habet dominium, i. super amaros & miseros peccatores. Nam quando ista interponitur inter nos & solem, i. Deum, ità quod magis est prope nos per affectionem & attentionem quam ipse Deus, tunc vere radios solis, id est, gratiam Dei, sapientiam, scientiam, & gloriam à nobis abscondit, & ipsum facit quoad nos ecclypsari, & ita nos reddit ignaros, insscios & obscuros. Ideo de illis qui serviunt creaturæ potius quã creatori, dicitur ad Rom. 1. *Obscuratum est insipiens cor illorum.* Vel dic quod quando luna, id est, antichristus se inter nos & Deum immittit, tunc Solis Christi lumen, id est, fides in mundo quasi nullatenus apparebit, sed per ejus opera obscuritas erroris & hæresis per mundum erit penitus seminata. Vel dic quod sol significat principes mundi, qui revera quãdo respiciunt lunam, id est, ecclesiam, ipsam scilicet indignanter videndo, tunc propter
9 terram interpositam, id est, occasione terrenorum ipsam faciunt ecclipsari, & diversis tribulationibus obscurari. Constat etiam quod malevolentia principum vel tyrannorum est causa depauperationis Ecclesiæ & etiam clericorum. Luna quando terra interponitur inter ipsam & solem recta linea ecclipsim paritur & proprium lumen perdit, & hoc tantum in plenilunio accidere consuevit. Sic luna, id est, voluntas quæ fluit & refluit per diversa desideria, tunc temporis lumen perdit, & à sole Christo, gratiam vel gloriam, vel etiam sapientiam divinam recipere cessat, quando terra, id est, terrenorum amor inter eum & Deum est positus, & quando per avaritiam temporalia Domino præponuntur. Nam quando homo nimis vacat ad temporalia, tunc lumen divinæ gratiæ vel sapientiæ cito perdit. Unde Prov.
13. *Lucerna impiorum extinguetur.* Luna ex sui corporis opacitate 10
semper habet quandam opacitatem seu obscuritatem, et hoc maxime quia appropinquat ad terram. Ideo dicit Martianus, & contrahit ex umbra terræ, cui est vicina cujus signum est, quia quando superiores peragit circulos clara & sine macula tunc videtur. Sic vere naturaliter nos habemus ex ipsa conditione corporis, & naturæ nostræ obscuritatem, & nigredinem ignorantiæ, & multorum maculas peccatorum, & maxime quando appropinquamus ad terram, i. quando ad terrenas divitias per avaritiam applicamur, quia tunc homo ex umbra terræ, i. e. terrena affectione multas contrahit maculas peccatorum Figura Apoc. 9. ut dicitur, quod *obscuratus est aer de fumo putei.* Sic aer, id est, pura conscientia fit obscura, id est, maculata per peccatum, quando à fumo i. mundi prosperitate per ejus affectum tangitur, quæ præterit sicut fumus. Baruch. 6. *Nigrescunt facies eorum de fumo, qui in domo fit.* Sed pro certo quando luna, i. homo vel anima est in superioribus circulis, id est, in paradiso per affectionem vel contemplationem, tunc hujusmodi maculas nunquam sentit. Unde
Exod. 24. *Ascende ad me in montem, & esto ibi.* Luna secundum Be- 11
dam est temporum significativa in navigatione. Si enim luna scintillat ad remos, imbrem & tempestatem significat affuturam Et dicit Ptol. quod sub luna est cancer, & est domus ejus, & regnat in cancro; sed in libra, est discessus regni. Talis est mundi prosperitas, quia vere sua scintillatione, id est, favore vel splendore, quando circa navigantem aliquem, in hoc mari hujus mundi emittit tempestatem, scil. æternæ mortis sibi prædicit finaliter præparatum periculum, quia secundum Amb. *Continuus successus temporalium æternæ damnationis indicium est.* Nam luna ista, id est, mundi prosperitas regnat in cancro, id est, in illis qui more caneri à recta viæ justitiæ per vitia retrocedunt scilicet in mundi peccatoribus, qui cor suum habent in mundi prosperitate; & ei sicut Dominæ, sunt subjecti. Sed vere in libra, id est, in illis qui per libram justitiæ regulantur scilicet in viris bonis & perfectis, perdit mundi prosperitas regnum suum, quia scilicet eam contemnunt, nec ei famulantur. Ideo *nolite diligere mundum, &c.*
1. Joan. 2. Luna humorem seminibus administrat pascua in syl- 12
vis de nocte quærentibus luminis beneficium præstat. Et ideo dea seminum dicitur & sylvarum. Aerem etiam subtiliat, quia secundum Albu. nisi aer de nocte per radios lunares subtiliaretur, magna ibi corruptio ex nocturnorum vaporum exhalationibus gigneretur. Luna etiam maris est attractiva, terræ fœcundativa, & gravioris soni in cœlesti harmonia effectiva. Hæc est beata virgo, vel etiam Ecclesia dei, quia vere, feris, id est, peccatoribus per noctem hujus vitæ vagantibus, lumen discretionis fidei & sapientiæ præstat, semina etiam, id est, illos qui jam sunt per gratiam & fidem in agro Ecclesiæ seminati, humore gratiæ & devotionis; pietatis & compassionis humectat, & sic eos meritis & virtutibus perficit & augmentat. Aerem etiam grossum, id est, peccatores, radiis suis id est, sacramentis purificat, id est, justificat, ne vaporum suorum, id est, peccatorum grossitie, corrumpantur. Istud mare etiam, id est, amaros peccatores quotidie ad salutem attrahit, terram conscientiæ, virtutibus fertilem efficit, & inter cantus divinæ laudis graviorem & humiliorem sonum beata virgo cantavit, dicens scilicet Luc. 1. in magnificat: quia *respexit humilitatem ancillæ suæ, &c.* Et sicut luna à sole recipit lumen, & semper fluit & refluit de una figura ad aliam, nunquam tamen deficit vel corrumpitur, sic Ecclesia à sole Christo, lumen scilicet fidem & sapientiam habet. Et licet continue fluat per diversas mutationes, motus & tribulationes, nunquam tamen penitus deficit. Unde Luc. 22. *Ego rogavi pro te, &c.* Eccl. 40.
Fides in seculum stabit. Luna est frigida cum excessu: tamen quia 13
circulo solis est vicina, ideo ab eo sua frigiditas & humiditas temperatur. Sic dato, quod homo sit frigidus per indevotionem; humidus per mollitiẽ & delitias; vel per carnalẽ delectationem; si tamen soli, id est, alicui bonæ personæ sit vicinus, id est, si bonorum societatem sectetur, sua poterit qualitas immutari, & propter eorum exemplum, vitam & verba, sua pravitas temperari Eccl. 6. *In medio proborum sta.* Secundum Arist. luna est in dispo- 14
sitione hominis peccativa: facit enim hominem mutabilem, discurrentem, & in oculis male dispositum. Et unum oculum facit

alio

alio majorem, ſecundum Ptolo. Et breviter homo, in cujus completione lunaris conſtellatio dominium habuerit, macula in oculo non carebit. Luna eſt mundi proſperitas vel affectio carnalis, quæ pro certo hominem peſſime diſponit per affectionem. Quia vere illi in quibus lunaris conſtellatio, id eſt, amor proſperitatis, & carnalis affectio vel acceptio perſonarum dominatur, vitio in oculo, id eſt, in orationis judicio, non carebunt, quia ſcilicet judices avari, multa vitia & falſa judicia per affectionem vel odium vel per munera faciunt. Nam cum duos habere debeant oculos, id eſt, duplicem conſiderationem; unum ſcilicet ad amicos, alium ad inimicos, unum ad juſtitiam unius partis, alium ad juſtitiam alterius, & cum iſti oculi debeant eſſe æquales (quia ſcilicet æquè debent judicare, ſit amicus vel non dederit ſibi vel non dederit) iſti tamen habent unum alio groſſiorem, quia ſcilicet oculus quo reſpiciunt amicos, major eſt alio, quia malus judex pro amico judicabit, & alium (licet ſit juſtus) condemnabit, vel cognatum promovebit, & alios meliores deprimet & calcabit, contra illud Deutero. 1. *Civis ſit ille ſive peregrinus, nulla erit diſtantia vel diſtinctio perſonarum, ita parvum audietis, ut magnum.*
15 Sub luna (ſicut dicunt aſtrologi) continetur damnum, amiſſio, timor, & ægritudo. Sic vere eſt de mundi proſperitate, quia vere ſub iſta continetur damnum, quia ſcilicet homo perdit vitam æternam pro temporalibus. Ægritudo ſcilicet diverſorum peccatorum. Amiſſio gratiarum & virtutum. Timor, quia ſcilicet mundani divites, ſemper ſunt in timore ne divitiæ ſuæ pereant, & ne ſtatus eorum decidat, & timent etiam mortem perpetuam,
16 quam expectant. Unde Seneca, *Quantum acceſſimus ad ſucceſſum, tantum acceſſimus ad metum.* Lunaris conſtellatio maxime operatur in hominis diſpoſitione, & maxime quantum ad ægritudinem vel ſanitatem, ſecundum Hippocra. in prognoſticis. Unde ſicut dicitur in commento de diebus criticis per conjunctionem lunæ ſtellis fortunatis, fiunt ægritudines terminabiles ad bonum, & econverſo, per conjunctionem ejus cum ſtellis malis fiunt terminabiles ad malum. Luna iſta eſt Princeps vel Prælatus, qui pro certo maximam habent hodie poteſtatem. Unde Luc. 22. *Reges gentium dominantur eorum.* Per ægrotantem intelligo quemliber ſubditum, & pauperem vel infirmum, qui ſanitatem proſperitatis vel gratiæ non habent. Dico igitur quod quando luna, id eſt, Princeps vel Prælatus eſt conjunctus ſtellis, id eſt, perſonis bonis, quando ſcilicet habet ſecundum bonam comitivam, bonam comitivam, bonos ſcilicet judices, officiales, conſiliarios & ballivos, tunc vero dico quod infirmi qui ſunt ſub eo, i. e. ſubditi ſui, acquirunt ſanitatem, id eſt, temporalem proſperitatem, tunc enim non fiunt exactiones injuſtitiæ vel rapinæ, & ſic ſubditi proſperantur. Sed vere econverſo quando iſta luna habet ſecum malas ſtellas, malos ſocios ſcilicet adulatores, accuſatores, raptores, diffamatores, ſicut habent hodie multi, tunc vere infirmi pauperes, ſubditi, moriuntur, id eſt, omni ſolatio ſpoliantur, quia ſcilicet tunc ab eis deprædantur, & damnis & invaſionibus infeſtantur. Unde Prov. 28. *Regentibus impiis, ruinæ hominum.* Vel dic, quod ſacerdos vel prælatus quando eſt conjunctus malis ſtellis, id id eſt, malis mulieribus, quando ſcilicet eſt luxurioſus, tunc per malum ejus exemplum infirmi & imperfecti ſubditi moriuntur, quia ſcilicet ad peccatum conſimile ſe inclinant. Et econverſo, quando talis eſt conjunctus bonis ſociis, & honeſto ſub Capellano & clerico, & quando bonos religioſos libenter aſſociat; tunc vere facit commodum infirmorum ſubditorum, quia ſcilicet bene ædificantur, ad ſimile inclinantur, & ſic ad ſanitatem
17 perfectionis & morum reducuntur. Ideo dicitur Eccl. 37. *Cum viro ſanctos aſſiduus eſto.* Secundum varias ætates lunæ moventur humores in mulieribus, bella in animalibus, & paſſiones in corporibus excitantur ut patet in lunaticis & caducis. Sic vere per mundi proſperitatem, humores carnalitatis & luxuriæ in mulieribus, id eſt, in delitioſis generantur. Bella etiam crudelitatis & iracundiæ, inter animalia, inter crudeles principes, & etiam inter alios concitantur, morbus etiam caducus ſuperbiæ, morbus item lunaticus ſtultitiæ, quæ facit carere ratione per lunæ, id eſt,
18 per proſperitatis influentiam, inducitur & cauſatur. Quando luna plus proficit in lumine, tanto omnia animalia plus proficit in medullis & humoribus, &c. Vide bene de mari §. 1. et de conchylibus & de animalibus in generali §. 1 17. & 18. Luna nunquam
19 in eodem ſtatu permanet. Primo enim parum habet de lumine, ſed paulatim fit in medio ſui temporis lumine plena, ſed rurſum paulatim minuitur lumen ſuum, & finaliter in fine menſis totaliter obſcuratur. Talis eſt vita humana, quia vere iſta ſemper venit ad profectum continuum pulchritudinis, fortitudinis, & vigoris, quouſque perveniat ad perfectionem plenitudinis naturalis. Sed vere finaliter minuitur & decreſcit, ad ultimum obſcuritatem mortis incurrit. Vel dic, quod lumen lunæ eſt mundi ſcientia & proſperitas, quæ primo eſt in homine multum prava, ſicut patet in advocatis & ballivis, qui primo ſunt ignorantes & pauperes, ſed paulatim ita creſcit eis lux ſcientiæ vel proſperitatis, quod fiunt ſicut luna plena, quæ in diebus ſuis lucet ita quod totam patriam videntur illuminare. Sed vere in fine menſis. id eſt, in fine vitæ totum illud lumen deperit, & obſcuritas mortis temporalibus & æternæ ſuccedit. Unde Eccl. 43. *A Luna ſignum diei feciſti luminare quod minuitur in conſummatione menſis.*

Cap. XXX.

De Cometa.

1 COmeta, eſt *ſtella flammis circumdata*, ſecundum Bedam, & ſignificat mutationem aut peſtilentiam, bella & ventos, brevi ſpatio finitur, ſcilicet octo diebus vel parum plus vel minus, ſemper in ſeptentrione apparet, & nunquam in occidente. Talis eſt gloria & proſperitas mundi, quia vere flammis & ardoribus avaritiæ circundatur. Et dato quod ſplendere videatur & in præſenti tempore relucere, illis tamen, qui eam habent, ſignificat bella & peſtilentiam tribulationis æternæ Prov. 14. *Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* Unde Ambroſ. ſuper Lucam. *Riſus mundi eſt ſicut riſus phrenetici, quem ex veſtigio ſequitur mortis veſtigium.* Brevi etiam durat tempore, quia tantummodo in vita hac, quia in ſeptentrione, id eſt, in mundo iſto, ubi viget frigus tribulationum, tantum videtur, in occidente autem, id eſt tunc quando homo occiderit per mortem, non poterit inveniri Pſ. 48. *Neque deſcendet cum eo gloria ejus.* Cometa, dato quod
2 non ſit planeta, videtur tamen moveri more planetarum aliquando, aliquando autem immobilis videtur. In parte ſeptentrionali apparet, & nunquam emittit radios verſus occidentem. Breviſſimo finitur tempore, quia ſecundum Bedam, non durat ut communiter niſi octo diebus licet viſus fuerit cometa durare aliquoties octoginta, ut dicit. Talis eſt hypocrita, qui non eſt planeta, id eſt, vir juſtus, licet motus, id eſt, opera communia habeat, & licet ſtare per gratiam aliquoties videatur. Iſte in ſeptentrione, id eſt, in frigore pœnitentiæ perſeverat, ſed vere radios ſuæ conſiderationis nunquam emittit verſus occidentem, id eſt, verſus mortem, quia iſti nunquam cogitant de morte. Et ideo parum durant ſcilicet in ſua fictione, quia cito manifeſtantur iniquitates palliatæ, quia ſecundum ſapientum Sap. 4. *Adulterina plantationes non dabunt radices altas.*

Cap. XXXI.

De Polo.

1 POlus *eſt ſtella minima, immobilis, in ſuperiori parte cœli*, & eſt duplex, polus ſcilicet arcticus & antarcticus. Arcticus ſemper nobis apparens, antarcticus nunquam. Et inter iſtos duos polos tranſit axis linea intellectualis, circa quam totum cœlum movetur, ſicut circulus circa centrum. Axis iſte eſt perſona filii Dei, duo poli ſunt duæ naturæ ſcilicet divinitas & humanitas, una eſt viſibilis, alia non, ſcilicet Deitas, ad minus pro tempore hujus viæ, quia *Deum nemo vidit unquam* 1. Joan. 4. Dico igitur quod cœlum, id eſt, Eccleſia vel anima, ſemper debet volvi per fidem, charitatem vel contemplationem, circa axem, id eſt, circa Dei filium incarnatum, qui in duobus polis, id eſt, in duplici natura figitur & conſiſtit. Nam circa iſtum ſemper debet circuire, per devotionem, conſiderationem & circumſpectionem. Unde Can. 3. Surgam & circuibo civitatem. Vel dic, quod duo poli ſunt ſpes & timor, vel conſideratio nativitatis & mortis, vel fides & charitas, circa quæ debet anima ſemper verti, & curſum bonorum operum exercere, vel etiam per obedientiam circuire Ec. 24. *Gyrum cœli circuivi ſola, & in profundum abyſſi penetravi, & in fluctibus maris ambulavi.* Circuivi dico cœlũ, i. paradiſum per contemplationem, abyſſum & mare, i. mortem & infernum per timorem & conſiderationem. Polus eſt ſtella altiſſima & mini- 2
ma videtur, licet ſit magna, fixa & immobilis, circa quam totum

cœlum movetur. Hæc est etiam vilissima, quia propter sui immobilitatem terrarum situs est discretiva, navigantium directiva, astrologorum certificativa, ferri more magnetis attractiva, brevissimi circuli effectiva. Et ideo ista stella tam à nautis, quam astrologis potissime intuetur. Hæc etiam ratione sui situs, medii totius cœli est ostensiva omnibus ut dicit Beda. Hæc est Maria, quæ pro certo altissima est per contemplationem, minima per sui contemptum & dejectionem, tamen in se fuit maxima, per meritorum cumulationem. Fixa fuit per fidei & propositi firmitatem. Ideo ista columna Ecclesiæ dicitur, quia omnes alii vacillaverunt præter ipsam, visa morte Christi, in sabbatho ante resurrectionem. Et ideo dies sabbathi nomine ipsius jejunatur Eccl. 24. *Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis.* Ista immobilis fuit per perseverantiam & durationem. Et circa eã semper debet volvi cœlum, id est, mens humana per spem, & devotionem. Can. 3. *Surgam, & circuibo civitatem.* Ista navigantes, id est, in hoc mundo fluctuantes, ad portum paradisi dirigit, scilicet per orationes suas. Astrologos, id est, cœlestia contemplantes, de vita æterna certificat & erudit Eccl. 24. *In me omnis gratia vitæ & veritatis.* Ferrum, id est, peccatores duros ferreos & obstinatos, ad misericordiam redigit & attrahit. *In funiculis Adam traham eos, in vinculo charitatis.* Ose. 11. Et ideo vere ista debet à navigantibus, id est, activis bonis secularibus & ab astrologis, id est, à religiosis & contemplantibus per devotionem, spem & orationem frequentius inveri. Brevissimum etiam facit circulum suum, quia parum de temporalibus ambiit vel habuit, imo maximam paupertatem tenuit, mundique ambitum & latitudinem non amavit Eccl. 11. *Brevis in volatilibus apis, & initium dulcoris habet fructus ejus.* Et sicut polus est nob. perpetuæ apparitionis, sic etiam beata virgo nobis est promptæ & perpetuæ subventionis Apoc. 3. *Ecce sto ad ostium.* Quinimo sicut iste polus polo antarctico semper apponitur, sic beata virgo Christo filio suo & rigori suæ justitiæ pro peccatoribus se opponit, in quantum pro eis dulciter intercedit. Vel si vis, expone de prælato, circa quem tota Ecclesia debet volvi. Et applica de conditionibus supradictis. Vel dic, quod polus antarcticus qui polo arctico Christo opponitur, est diabolus, vel antichristus, qui invisibilis est, &c.

Cap. XXXII.

De *Arcturo.*

1 ARcturus, Septentrio, Arctophylax, Bootes, idem sunt. Et est *illa constellatio, quæ dicitur currus,* & in modum currus ordinatur. In ista sunt septem pulchræ stellæ, quarum quatuor à tribus discernuntur, & situs ordine distinguuntur. Constellatio ista nunquam occidit, & hoc quia circa polum arcticum est sita, circa quem circuit incessanter, ut dicit Isid. & Greg. Hæc est Ecclesia, quæ septem stellas, i. septem sacramenta continet, quæ circa polum, Deum immobilem & æternum, vertitur per fidem & devotionem, & ideo non occidet nec deficiet, nec cessabit per quamcunque tribulationem; Arcturus enim continue volvitur, sed tamen nunquam mergitur. Sic & Ecclesia volvi & tribulari potest, mergi autem & deficere nunquã potest, sicut dicit Gregorius super Job. 38. Unde illud: *Bene fundata est domus domini super firmam petram.* Quod etiã de fide per omnia dici potest. Unde Eccl. 40. *Fides autem in seculum stabit.* Vel dic, quod hæc est anima, quæ debet continere septem virtutes, scil. quatuor cardinales, & tres Theologicas, quæ ab invicẽ distinguuntur. Apoc. 1. *Habet septem stellas in dextera sua.* Quarum dum tres scilicet Theologicæ sursum ad Deum eriguntur, quatuor sc. cardinales, ad proximum inclinantur. Hæc etiam circa axem vel polum, id est, circa Deum semper debet verti, per devotionem & dilectionem, & sic nunquam cadet vel occidet per peccatum. Esa. 60. *Non occidet ultra sol tuus.* & Job. 29. *Lux vultus mei non cadebat in terram.* Vel expone de prælato, qui nunquam debet occidere per peccatum, sed septem virtutibus insignitus, circa polum Christum ambulare, & visibus subditorum semper debet se præsentare, per boni exempli dationem, & nunquam se eis occultare, per sui subsidij denegationem, seu per sui absentationem Job. *Gyram Arcturi quiescere*
2 *facit,* scilicet in Ecclesia sua cum subditis &c. Unde Job. 9. *Qui facit Arcturum & Orionem, &c.* Constellatio quæ dicitur Arcturus, circa polum incessanter circuit, tardius tamen cæteris incedit. Altius in firmamento persistit, breviorem circulum facit. Dum in una parte deprimitur, semper in alia se erigit, quia scilicet cum habeat septem stellas, sic est quod dum quatuor deprimantur, aliarum ternarius se extollit; si vero quaternarius sursum vehitur, tunc econtra ternarius se deflectit. Arcturus etiam nunquam à nostris visibus absconditur, nisi forte quando nube vel nebula obumbratur. In hyeme autem, quando fortius terra gelatur, solet Arcturus clarius rutilare. Et per medium ejus draco, id est, quædam stella sic vocata, solet ad modum fluminis vel fulminis pertransire. Ista omnia dic, de viro perfecto, & maxime de prælato, quia scilicet iste debet polum, id est, Deum per contemplationem circuire. Tarde per deliberationem debet incedere. Alte per affectionem & vitæ perfectionem debet persistere. Brevem circulum, id est, brevem negotiorum expeditionem debet facere & tenere Sap. 4. *In brevi explevit tempora multa.* Si in una parte scilicet in terrenis deprimitur, in altera tamen, scilicet in spiritualibus debet erigi. Et si hyems & frigus tribulationis incumbat, tunc debet virtus ejus clarior demonstrari & vultus ejus rutilantior & hilarior inveniri 2. ad Cor. 12. *Cum autem infirmor, tunc fortior sum.* Semper etiam se debet in necessitatibus aliorum præsentem & sollicitum exhibere, nisi forte, quando occasione nubium vel nebularum, id est, infirmitatum vel necessitatum corporalium, ipsum oportet ad tempus subtrahi, vel latere Act. 20. *Non enim subterfugi, quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis.* Draco autem inter tales dilabi dicitur, quia constat quod mali & impij, homines draconini & perversi, talibus bonis superioribus adversantur, & quod etiam draco diabolus ipsis præ cæteris invidet & contra eos machinatur 1. Pet. 5. *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret &c.* Vel si vis dic, quod ista constellatio significat hominem, qui scilicet ex septem stellis, id est, ex quatuor elementis, quantum ad corpus, & ex tribus potentiis, quantum ad animam constat. Igitur ista est veritas, quod in isto ilta modo contrario se videntur habere, quia scilicet quando quatuor deprimũtur, tres eriguntur, id est, quando corpus ex quatuor elementis constans tribulationibus premitur, tunc pro certo anima ex tribus constans potentijs, in donis & virtutibus promovetur, & ad Deum per spem & desiderium elevatur 2. ad Cor. 12. *Virtus in infirmitate perficitur.* Econtra vero quando corpus in præsenti gloria sublimatur, tunc anima à statu suo premitur, & vitijs aggravatur Sap. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* Et sic bene accedit illud brocardicum: *Qui in uno deprimitur, in alio sublevatur.*

Cap. XXXIII.

De *Capite Draconis.*

CAput draconis & cauda, sunt intersectiones circulorum in eccliptica, quæ licet non sint stellæ vel planetæ, habent tamen motum planetarum. Et quando una est in uno signo, alia semper est in opposito, neutra autem est in medio. Et quocunq; motu moveantur, caput est contra caudam, & cauda contra caput. Et ideo contra aspectum oppositum cauda est penitus venenosa secundum Arist. Draco significat diabolum. *Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum,* Ezech. 29. Corpus ejus est universitas reproborum. Caput hujus corporis, sunt mali principes vel prælati. Cauda ejus, sunt mali subditi. Dico ergo, quod caput & cauda, id est, prælati & subditi draconis, id est, diaboli invicem opponuntur, quia pro certo inter peccatores nulla est perfecta concordia, charitas vel amicitia, sed potius oppositio, controversia, ira, odiũ, & invidia. Caput enim opponitur caudæ, id est, subditis per rapinam & excoriationem. Cauda autem opponitur capiti per odium, murmurationem, rebellionem & contentionem, sicut patet in multis abbatijs, Ecclesiis & patriis. Vere, quia caput caudam respicit oppositè, id est, quia prælati odiunt & persequuntur subditos, ipsa cauda est hodie venenosa, quia multi subditi fiunt mali per desperationem, quando vident à prælatis suis se odiri & persequi, & inde solent rixæ & appellationes suboriri Os. 7. *Omnes calefacti sunt velut clibanus, & devoraverunt judices suos.* Venter autem draconis, i. molles adulatores in medio sunt, quia & subditis & superioribus adulantur. Si sol sit cum capite in uno signo, & luna sit cum cauda in alio signo opposito, causabitur ecclypsis, propter terrã intermediam. Sic vere quando caput, id est, princeps vel prælatus habet secum solem, id est, ardorem correctionis vel crudelis austeritatis, cauda autem, id est, subditus habet secum lunam mutabilem, id est, inconstantiam voluntatis & vacillationis, tunc vere sæpe accidit ecclipsis, id est, defectus apostasiæ & desperationis, sicut patet in

multis

multis ſtatibus, ubi crudelitas prælatorum facit imperfectos & debiles ſubditos deſperare, & gratiæ lumine ecclipſari. Vel dic, quod quando cauda, id eſt, ſubditus habet ſecum lunam, id eſt, mundi proſperitatem, ſcilicet quando habet ſatis divitias, tunc vere cauſatur eclipſis, id eſt, pæna, tribulatio, rapina & excoriatio, quia ſcilicet tunc malus princeps vel prælatus nititur ſubditum ſpoliare. *Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt.* Eſaiæ 3. Vel dic generaliter, quod cauda eſt diabolus, caput Chriſtus. Vel cauda caro, caput ſpiritus. Vel cauda, malus ſubditus, caput bonus prælatus. Et ſic de aliis. Iſta enim ſibi invicem opponuntur, ita quod uno exaltato, alius ineſſe ſuo inclinatur. Expone quomodo (Eccl. 33.) *contra bonum malum eſt, & contra vitam mors.*

CAP. XXXIV.

De Stellis.

STellæ à ſtando ſunt dictæ, quia ſtare videntur, licet moveantur. Syderadicuntur à conſiderando, quia ſtellas ſolent mathematici conſiderare, ſecundum Iſidorum. Et eſt ſtella, lux aggregata in ſuo orbe, quia quanto eſt major aggregatio lucis in ſubſtantia ſtellæ, tanto majoris eſt quantitatis, pulchritudinis & claritatis, ſecundum Alphraganum. Unde ſtellæ ab eo vocantur lucis vehicula. Et ſunt ſtellæ tenebrarum noctis illuminativæ, univerſi decorativæ, ſolis vicè à quo lumè recipiunt ſuppletivæ, motu radiorum aeris depurativæ, elementorum in mixto conciliativæ, caloris naturalis in rebus conſervativæ, & etiam cauſativæ, in ſolis pœnitentia, à quo lumen recipiunt, ſui ſunt luminis occultativæ. Tales ſunt per omnia viri juſti & perfecti. Dicuntur ſtellæ à ſtando, quia licet moveantur per multas tribulationes, tentationes & labores, ſemper tamen ſtant per conſtantiam, patientiam & virtutem, nec unquam cadunt per impatientiam vel imperſeverantiam aliqualem. Iſti dicuntur ſydera quia vere vita eorum aliorum eſt conſideratio, forma, ſpeculum & exemplar. Et tales dicuntur lux, quia ſcilicet in ſe lucent per gratiam, alios illuminant per exemplum, & doctrinam. Nam quanto plus eſt in eis de lumine ſapientiæ & gratiæ, tanto majoris ſunt quantitatis & reputationis apud Deum, & tanto ſunt pulchriores honeſtate, clariores veritate, potentiores bonorum operum actualitate Dan. 12. *Quid ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ perpetuas æternitates.* Iſti enim noctis, id eſt, hujus mundi expellunt tenebras, id eſt, ignorantias & errores per doctrinam & prædicationem. Univerſum, id eſt, Eccleſiam decorant per ſuæ ſanctæ vitæ perfectionem, & ſic ſolis Chriſti, à quo lumen gratiæ vel ſapientiæ recipiunt, ſupplent vicem, in quantum ſuos fideles illuminant per inſtructionem, & in quantum pro ipſo gerunt vicariatum, legationem. 2 ad Cor. 5 *Pro Chriſto legatione fungimur.* Iſti aerem, id eſt, Eccleſiam depurant, per correctionem. Elementa contraria, id eſt, diſcordes & rixoſos uniunt & conciliant, per pacis reformationem. Deo etiam peccatores, qui ei ſunt contrarij, pacificant per orationem. Iſti cauſant calorem, id eſt, charitatem, & lumen ſuæ perfectionis occultant per humilitatem, quia ſcilicet coram ſole Chriſto parum reputant bona ſua, vel propriam ſanctitatem, latenter enim magni ſunt; quia virtutes ſuas nolunt propalare, ſed ſolum coram Deo ſtudent magni & lucidi apparere. Unde Baruch. 3. *Stellæ dederunt lumen in cuſtodiis ſuis,* id eſt, in occulto & ſecreto humilitatis, & *lucerunt ei qui fecit illas.* 2 Stellæ ſunt quo ad ſubſtantiam ſolidæ, non poroſæ, quo ad formam lucidæ, quo ad actum fluidæ, quo ad figuram ſphæricæ, non angulosæ, quo ad ſuperficiem planæ, non aſperæ, quo ad naturam puriſſimæ, quo ad ſitum altiſſimæ, quo ad motum citiſſimæ, quo ad quantitatem maximæ, quo ad apparentiam minimæ, quo ad numeroſitatem plurimæ, quo ad poteſtatem virtuoſiſſimæ. Sic vere ſi vis eſſe ſtella, id eſt, vir perfectus & ſanctus, tu debes eſſe ſolidus per conſtantiæ vel patientiæ firmitatem, non poroſus, ut in te aliquid ſubintret per malã voluntatem, vel impatientiæ ferocitatem. Item ſis lucidus, per honeſtatem, vel per ſcientiæ claritatem. Fluidus per pietatem, ſphæricus per veritatem, non angulosus per falſitatẽ, figura enim ſphærica nihil occultat, econverſo de angulo. Sic homo verus ſe oſtendit & manifeſtat, & nullam in corde malitiam fingit, vel occultat, econtra de falſis Matth. 10. *Nihil occultum quod non reveletur.* Si vis ulterius, planus per ſimpliciratem, vel per mititatem, non aſper per crudelitatẽ, quia beati mites Matth. 5. Iterum debes eſſe altiſſimus per contemplationem, quia in cœlo ſitus debes eſſe per affectionem Gen. 1. *Poſuit ſtellas in firmamento cœli.* Item debes eſſe citiſſimus, per obedientiam & ſubjectionem Baruc. 3. *Stellæ vocatæ ſunt & dixerunt, adſumus.* Maximus per meritorum cumulationes, debes tamen apparere minimus, per tuarum virtutum occultationem. Unde poeta: *Virtutes ſervare ſi vis, ta prodere noli.* Debes etiam eſſe virtuoſiſſimus, per bonorum operum executionem. Stellæ etiam ſunt plurimæ & innumerabiles, ſic & ſancti, Unde, *Qui numerat multitudinem ſtellarum.* Stellæ habent curſum ordinatiſſimum, quem nulla occaſione tranſgrediuntur. Sic vere viri perfecti habent in actibus & moribus 3
ordinem perfectiſſimum, quem nullatenus tranſgrediuntur Jud. 5. *Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus Syſaram pugnaverant.* Vel dic de religioſis, qui ordinem ſuum nunquam debent relinquere, vel exire. Stellæ ſecundum ortus & occaſus, ſunt aeris multipliciter immutativæ, quia nunc tempeſtates generant, nunc ſerenitates, Sic vere prælati vel principes, aerem, id eſt, ſubditos ſolent multipliciter immutare, & nunc tempeſtatem 4
correctionis, nunc ſerenitatem conſolationis immittere, vel cauſare. Stella aerem illuminat, ipſumque ſuis radiis ſubtiliat & depurat, bonum vel malum contemplantibus ſignificat & deſignat, navigantem in mari dirigit & gubernat. Sic prædicator mundum illuminat, quia lumen veritatis & ſapientiæ ſemi- 5
nat prædicando, & ideo radiis ſuis, id eſt verbis, aerem, id eſt, conſcientiam auditorum purificat, & emundat, & eum contẽplantibus & audientibus bonum & malum, pœnam & gloriam affuturam denunciat, & demonſtrat Baruch. 3. *Stellæ dederunt lucem &c.* Navigantes etiam per hoc mare fluctuoſum, id eſt, per mundum gubernat & dirigit, ut ad portum perveniant paradiſi. Et viam perfectionis, per quam ambulant, eis oſtendit, dicens Eſa. 30. *Hæc eſt via, ambulate in ea, non declinetis neque ad dextram, neque ad ſiniſtram.* Vel dic de ſanctis, qui ſunt in patria, qui ſuis radius id eſt, ſuis orationibus occulte purificant aerem, id eſt, conſcientias noſtras, & ipſas per gratiam illuminant & inflammant. Stellæ ubi adinvicem ſunt conjunctæ, majoris ſint pulchritudinis, & luminis expreſſivæ, & conſideratæ invicem pulchræ videntur, quæ per ſe conſideratæ non eſſent ita pulchræ, quia ſecundum Martianum una ſupplet imperfectionem alterius, quando ſunt invicem congregatæ. 6
Sic vere quando illi de una congregatione, villa, patria, vel religione, ſtudio vel collegio, ſunt invicem adunati & conjuncti, per concordiæ & amicitiæ unitatem, tunc videntur eſſe pulchriores, & ſunt per omnia fortiores, quia tunc perfectio unius, ſupplet defectum alterius. Pulchrum eſt enim & delectabile, videre communitatem invicem concordantem, quod tamen non ita eſſet, ſi quilibet per ſe conſideraretur, quia ſcilicet multi ſunt imperfecti, qui ſub bonitate tranſeunt aliorum. *Omnis enim virtus unita fortior eſt ſeipſa diſperſa,* ſecundum Philoſophum. Stella quanto magis eſt propinquior, tanto videtur eſſe minor, & econverſo, quanto à nobis eſt remotior, tanto videtur eſſe major. Patet quia ſol & luna majores 7
tanto videtur eſſe minor, & econverſo, quanto à nobis eſt remotior, tanto videtur eſſe major. Patet quia ſol & majores videntur in ortu vel occaſu, quam meridie, quando nobis vicinæ ſunt, & propinquæ. Sic vere dum ſtellas viros perfectos conſideramus, quando ſunt à nobis remoti, & quando non ſunt nobis familiares, tunc de ipſis melius judicamus, & eos majores quo ad valorem & meritum, reputamus; & econverſo, quando nobis ſunt amici & familiares, tunc minores & imperfectiores nobis videntur, quia familiaritas parit contemptum, & quia *non eſt propheta ſine honore, niſi inter amicos ſuos.* Luc. 4. Et hoc non venit ex eorũ defectu, ſed ex noſtro, quia ſ. debilitas noſtri viſus vel noſtræ diſcretionis, de eorũ valore & magnitudine nõ diſcernit. Vel dic, quod quando ſtella, id eſt, vir perfectus eſt à nobis remotus, quia ſ. ſupra nos non habet aliquam poteſtatem, tunc videtur nobis eſſe magnus, bonus, & juſtus; Sed vere ſi contingat quod veniat prope nos in meridie ſuper caput noſtrum, i. e. quod prælatus noſter et ſuperior afficiatur, tunc ſtatim ipſum minoris eſſe perfectionis reputabimus, & per murmur & odium ipſum quaſi naturaliter contemnemus. Unde de David dicebant 8
illi 1. Reg. 25. *Quis eſt filius Iſai, ut ſerviamus ei* Stella videtur ſemper eſſe major in occaſu, quam alias, ſicut patet de luna, ut dicit Beda. Sic vere magnitudo & bonitas hominis apparet in morte pluſquam in vita, in occaſu pluſquã in ortu, ſicut patuit in martyribus, quos mors et paſſio fecit per miracula videri majores qui a *pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorũ ejus.* Pſ. 115. viſus quãdoq; decipitur in judicãdo, ratione propinquitatis, quia ſtellas 9
quæ maximæ ſunt reſpectu lunæ minimas eſſe judicat, quandoq: etiam oculus lippiens judicat eſſe circulũ in candela, quẽ tamen

sanus oculus nunquam videt. Et hoc ex humore oculi provenit, qui illud quod in se est, judicat in candela, secundum Algazel. Sic vere visus discretionis nostræ quandoque decipitur, quia stellas, id est viros perfectos quandoque judicat minimos, & parum valere, licet sit contrarium, & in candela, id est, in aliqua persona lucida semper judicat esse circulum, id est, aliquod vitium, ubi non est, quod homo in semetipso habet, in aliis credit esse. Quod totum provenit ex pravitate oculi, id est, ex nostri judicii perversitate, quia multi vident festucam in oculo fratris sui, &c. Matth. 7. Unde Hieron. Faciles sumus ad indulgendum nobis, nostra enim vitia despicimus, & aliena acute consideramus. Illi tamen qui habent sanos oculos intellectus scilicet boni & justi, non habent tale circulum, id est, talia vitia non vident nec judicant in aliis, imo respiciunt semetipsos. Mar. 13. *Videte vosmetipsos; &c.* Stellæ sunt Harmoniacæ secundum Matt. Item sunt suæ virtutis et luminis invicem communicativæ. Una enim auget alterius claritatem, & confortat ipsius bonitatem, sicut dicitur in lib. de conditionibus planetarum. Sic vere alter debet alteri bona sua communicare, & ipsum pro posse fovere & adjuvare. Quod potissime verum est, de notis sociis & amicis, inter quos pro certo omnia communia esse debent. *Erant illis omnia communia.* Act. 4. Stellæ proprijs circulis sunt contentæ. Nam si quandoque una subintret circulum alterius, propriam sedem tamen non deserit, nec alii per quam transit facit aliquod nocumentum. Sic vere quilibet debet esse contentus loco & statu, officio, beneficio, vel præbenda, quod est à domino sibi datum, neque per ambitionem debet aliorum loca, hæreditates, officia, vel beneficia subintrare. Si tamen circulum alterius ingreditur, id est, si quis aliquando ad amicum suum vel vicinum divertit, ipsum nullo modo debet offendere, nec bonum suum aliqualiter impedire. Ideo talibus dicitur Eccl. 16. *Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum*, Stellæ sunt temporum immutativæ, nam secundum Aris. mutatio temporis non est, nisi permutatio stellarum, de signo in signum, vel per minuta triplicitatum, quæ fit 250. annis. Sic vere per stellam, id est, per sanctos angelos, et per eorũ ministeria, tempora nostra reguntur, & nunc adversitas, nunc prosperitas ab eis causatur, quia &c. Deus complet omnia occulta sua judicia, & omnes mundi eventus sive malos, per angelos, sicut patet in Daniele, & Apocalypsi. Unde Job. 36. *Per bonos enim judicat populos, & dat escam multis mortalibus.* & Dan. 2. *Mutat tempora & ætates, transfert regna, atque constituit.*

10 11 12

Cap. XXXV.

De Orione.

1 ORion secundum Isid. *est astrum vel constellatio maxima, durans per latitudinem signorum trium, quæ oritur tempore hyemis, quæ in ortu suo imbres & tempestates generat atque ventos.* Et ejus obscuritas, signum est futuræ tempestatis, ejus tamen splendor & charitas, signum est futuræ serenitatis. Hæc stellis notabilibus est ornata, & ideo totam regionem, in qua est purificat & decorat, & in suo ortu propter pluvias quas emittit, omnia germinant & nascuntur, ut dicit Martia, Hic est Christus, qui vere cum sit stellis notabilibus, id est, multis gratijs & virtutibus insignitus, nobis in ortu suo & adventu pluviam, id est, gratiarum abundantiam propinavit, Et cœlum, id est, Ecclesiã decoravit. Et terram, id est, humanum genus fructificare per gratiam, & bona opera procuravit. Iste est obscurus, & clarus. Modo enim est obscurus, quia non videtur à nobis usq; ad mortem. Et ideo modo significat nobis & causat tempestates, & tribulationes, dum vivimus in hac vita, quia *per multas tribulationes, &c.* Act. 14. Sed vere quando erit clarus, id est, clare à nobis videbitur, sicut in patria, tunc serenitas perpetua subsequetur, quia *tunc absterget Deus*, &c. Apoc. 21. & Thob. 3 *Post tempestatem tranquillum facit.* Et sicut ista constellatio ad modum armati militis in tribus signis ostenditur: sic Christus miles cœlestis in tribus naturis hominibus revelatur. Vel dic secundum aliquos, quod in Orion significat Evangelicam prædicationem, quæ primo Ecclesiæ induxit adversitatem, deinde serenitatem, & virtutum fœcunditatem.

Cap. XXXVI.

De Hyatibus.

1 HYades sunt *stellæ pluitiles, sitæ in capite Tauri, quæ in suo ortu pluvias generant, à quibus terra irrigatur, & etiam fœcundatur.* Istæ tamen secundum Bedam, pluvias generant & tempestates, quando à Saturno impelluntur. Sic vere boni prælati pluvias doctrinæ & prædicationis, eleemosynarum & subventionis, dulcoris & consolationis debent aliis emittere, & maxime in ortu suo, id est, quando de novo ad officiũ sunt electi & promoti, ut sic terra eorum, id est, religio vel Ecclesia, fructu bonorum operum fœcundetur, Verum est tamen, quod quando Saturnus malevolus, id est, aliquis malus subditus hoc meretur, tempestatem duræ & asperæ correctionis debent causare, quando scilicet ad hoc per mala malorum opera impelluntur. Prælatus enim debet subditos monere & corrigere, consolari & conturbare Eccl. 30. *Qui diligit filium suum assiduat illi flagella.* Vel per Saturnum intelligo malos consiliarios & ballivos, qui vere quandoque impellunt principes & prælatos ad faciendum tempestates, id est, rallias & exactiones, quod alias non facerent quoquo modo. Vel dic, quod hyades significant mundi prosperitatem, à qua provenit pluvia, id est, aqua delitiarum & consolationum. Sic enim Saturnus, id est, avaritia vel voluptas ei adjungitur, ut ea ad voluptatem vel saturitatem utatur, tunc pro certo noctis sibi generat tempestatem. Licet Hyades pluviam terræ parent, & ei proficiant, in ortu tamen suo turbatur aer, & tempestates generantur. Sic licet bonus prelatus debeat proficere terræ, id est Ecclesiæ suæ, & pluviam prosperitatis inducere communiter tamen in ortu suo, id est, in talium electione fit turbatio in aere, id est, in conventu, vel collegio, vel patria propter partialitates, & quandoque etiam tempestates, rixæ & discordiæ, appellationes & controversiæ generantur, quia sinali & discordes, de promotione bonorum nunquam gaudent. Et hoc quia sicut dicitur Prov. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Et quia etiam tunc ambitiosi & detractores adulari solent, ut eorum possint gratiam acquirere. Vel dic, quod in novitate talium tempestas oritur, quia tunc impositiones & exactiones, plusquam alias, à subditis exiguntur. Vel si vis dic, quod Hyades quæ tunc oriuntur, quando dies longior, clarior & ferventior esse incipit, significant sanctos confessores, qui tunc in seculo floruerunt, quando dies, id est, fidei veritas ferventior & splendidior cœpit esse Cant. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra.* Isti enim pluvias doctrinæ emiserunt, terram Ecclesiæ fœcundaverunt, in fronte Tauri, id est, in audacia, fortitudine & maturitate collocati fuerunt, multas lucidas, stellas, id est, multas bonas personas secum habuerunt & impulsi à Saturno, id est ab hæreticis, tempestates contra eos concitaverunt, in quantum scilicet contra eos tempestuosius & audacius pugnaverunt. Figurati in Machabæis, de quibus dicitur 1. Mach. 3. quod *Præliebantur prælium Israel cum lætitia.*

Cap. XXXVII.

De Pleiadibus.

1 PLeiades sunt *septem stellæ vicinæ, & invicem ordinatæ, sitæ intergenua tauri*, & quando sol transit per locum illum, tunc aer vernalibus pluvijs irrigatur, & terra florum pulchritudine decoratur secundum Greg & Martianum. Pleiades istæ significant universitatem reproborum. Taurus est diabolus obstinatus & cervicosus, cujus duo genua sunt divitiæ & delitiæ. Licet ergo Pleiades, id est, peccatores sint siti inter duo genua Tauri, id est, in mundi delitiis & divitiis, per nimium earum affectum, & ibi sunt radicati per peccata & vitia; quandoq; tamen accidit quod sol, id est, Christus transit per eos, & eis radios suæ gratiæ & misericordiæ immittit, & tunc pro certo generatur ab eis, & producitur pluvia lachrymarum, quæ terram suæ conscientiæ flore boni propositi imprægnat, & fructu bonorum operum fœcundat, Pluviam voluntariam segregabis, &c. Vel per pluviam intelligo eleemosynam & largitatem, quæ terram, id est, pauperes irrigat atque nutrit, &c. sicut supra. Vel dic, Pleiades viros sanctos & maxime bonos prædicatores designant, qui scil. inter genua Tauri, id est, coram Christo immolato & crucifixo, per devotionem debet stare. Per quos, quando Christus sol justitiæ per gratiam transit, solet mundum doctrinæ pluvijs irrigare, & bonorum operum fructibus fœcundare Esa. 55. *pluviis germinat herba.*

Cap. XXXVIII.

De Canicula.

1 CAnicula est *stella ferventissima, quæ tunc nascitur, quando sol est in Leone, quæ aerẽ calefacit, & humores movet.* Et ideo periculosum est,

est tunc accipere medicinam laxativam. Canicula significat avaritiam, quæ ferventissima dicitur, quia habet ardorem insatiabilis appetitus. Dico igitur quod quamdiu sol, id est, homo sit in leone, id est, in exaltatione, honore vel promotione, quoniam tunc canicula, id est, ardor avaritiæ, solet in homine plusquam alias abundare, tunc vere dico, quod periculosum est, quod habeat medicinam laxativam, id est, conscientiam largam & laxam, & à vinculis mandatorum Dei solutam. Et hoc, quia tunc homo se occuparet in actibus avaritiæ vel crudelitatis, & sic possit mortis incurrere periculum sempiternum. Vel canicula est antichristus, qui quando natus fuerit, aerem, id est, multum tribulationibus conturbabit, graves ægritudines tentationum faciet, & ardorem tribulationum suscitabit. Et ideo tunc periculum erit, uti rebus laxativis, id est, prosperitate mundana, quæ hominem per diversa desideria laxat, & hoc, quia aer, id est, voluntas nimis per avaritiam ureretur, & sic mortis æternæ periculum sequeretur. Unde Apoc. 8. *Stella magna cecidit de cœlo, ardens sicut jacula, &c.* Vide figuram ibi. Vel dic si vis generaliter, quod tunc summe periculosa est medicina laxativa, id est, terrena possessio, quando regnat in homine canicula, id est, avaritia, & ambitio. Vel dic, quod tunc sunt verba laxativa & dissoluta periculosa, quando canicula in aere conscientiæ oritur, id est, quando ardore luxuriæ nostra mens stimulatur.

Cap. XXXIX.

De luce.

1 LUx, licet secundum aliquos sit accidens, dicit tamen Aug. quod est corpus, quo nil nobilius, nihil comunius, nihil pulchrius, nihil velocius, nihil impassibilius, nihil virtuosius invenitur. Talis est vir perfectus. Iste enim cæteris nobilior per diguitatem, communior per charitatem, quia sc. se & sua communicat postulanti. Pulchrior etiam per honestatem. Rami ejus pulcherrimi, &c. Dan. 4. Iste est velox per obedientiam, impassibilis per patientiam, virtuosus per bonorum operum efficaciam, durabilis per perseverantiam. Ideo benedicitur viris perfectis Matth. 5. *Vos estis lux mundi.* Ideo Sap. 7. *Candor est enim lucis æterna, & speculum sine macula, & imago bonitatis Dei.* 2 Lux cum sit corpus secundum Augusti. alteri tamen scilicet aeri vel cuicunque illuminabili, immediatissime se conjungit. Nec est inconvenieus, duo corpora esse simul, quando unum est multum simplicis & formalis naturæ, aliud autem est grossum, & materiale, sicut patet de aqua, & cinere. Unum enim est quasi formale, & complementum respectu alterius. Sic vere dato quod Dei filius esset (sicut etiam nunc est) nobilissimæ naturæ, substantia scilicet ab omnibus aliis separata, non fuit tamen inconveniens, quod grosso, & materiali corpori, id est, humanæ naturæ per incarnationem uniretur & jungeretur, & quod ad modum formæ (licet non sit ejus forma) ipsam naturam humanam perficeret & compleret. Vel dic, quod licet aliquis sit lux, id est, vir nobilis & potens, & alius sit corpus rude, id est, pauper & rusticus, non est tamen inconveniens, si per amorem & charitatem alter alteri conjungatur. 3 Unde Esai. 11. *Leo & bos pascentur simul.* Lux semper apta est illuminare, dato quod non semper illuminet. Nam per indispositionem subjecti, & per ejus opacitatem, quandoque opus ejus impeditur. Sic vere Deus est semper aptus illuminare corda nostra per gratiam, non tamen semper illuminat, & hoc non ex defectu sui, sed quia corda nostra sunt indisposita per peccatum, & per malas consuetudines, vel per malas complacentias in peccato. Unde Act. 7. *Dura cervice & incircumcisi cordibus semper spiritui sancto restitistis.* Lux invisibiliter operatur, quia scilicet facit sensum & motum in animalibus, ut dicitur in lib. fontis vitæ. Viscera etiam terræ subintrat, & etiam lapides pretiosos generat & metalla, elementa etiam contraria in mixto conciliat & concordat, & fluxum maris & refluxum causat, quæ omnia facit invisibilis virtus lucis. Hic est Deus, quia pro certo per sua occulta judicia, & per suam providentiam occultam, occulte operatur in rebus: motus enim & opera animalium, id est, hominum dirigit. Sap. 10. *Direxit opera eorum, &c.* in visceribus etiam terræ, id est, in purgatorio, lapides pretiosos & metalla, id est, viros bonos, sicut in fornace fabricat, & componit. Vel etiam in visceribus terræ, i. in ipsa terrena prosperitate lapides pretiosos, id est, viros bonos per suam gratiam perficit. In mundo etiam hoc elementa contraria, id est, rebelles & discordes per suam occultam inspirationem pacificat. Fluxum etiam & refluxum maris, id est, pacem mundanæ prosperitatis, in mundo causat, quia breviter teste Gregorio, *Omnia Dei providentia aguntur.* Vel dic, quod lux est gratia Dei, quæ pro certo invisibiliter operatur, & sensu compassionis & motum bonæ operationis, ité lapides & metalla, id est, diversa interiora merita & virtutes, conciliationem etiam & concordiam seu pacem causat, & fluxum & refluxum maris, id est, amararum lachrymarum & amaræ pœnitentiæ invisibiliter facit. Lux est una simplex in se, sunt tamen plura luminaria invicem separata & distincta, quia dato quod luminaria plura invicem congregata unum factum efficiant, unum tamen alterius substantiam non subintrat. quamvis unum, sicut unum lumen à nostris oculis videantur, sicut exemplificat Dionys. lib. de di. no. de luce plurium lampadarum. Sic vere in paradiso est una lux, simplex, & pura, i. præmium essentiale sc. ipsa visio Dei, quæ una est in omnibus secundum Apostolum 1. ad Cor. 15. *Erit* (inquit) *Deus omnia in omnibus.* Luminaria tamen præactualia plura sunt quæ invicem sunt distincta, licet invicem aggregata, unum præmium & una essentia in generali gloria videantur. Vel dic quod lux est gratia vel charitas, quæ licet sit una in essentia, multa tamen in homine causat luminaria, i.e. multas gratias & virtutes, multas etiam bonas operationes. Ideo de luce dicitur Sap. 7. *Et cum sit una, omnia potest, &c.* Lux in genere corporum, minimum habet de materia, & maximum de forma, & vicinior est formæ, 6 quam materiæ. Et ideo respectu aliorum corporũ formalis esse videtur, licet sit corpus & substantia secundum Aug. & Dionys. Sic vere si tu vis esse lux, id est, vir perfectus, tu debes habere multum de forma, i. de spiritualitate & gratia, parum autem de materia, i. de temporalibus divitiis. Formæ n. id est, gratiæ Dei debes esse magis vicinus, quam materiæ, i. quam mundanæ prosperitati vel carnalitati, quia vere respectu aliorum corporum, 7 i. aliorum hominũ formalis, & spiritualis debes esse. Corpus teste Arist. quanto est nobilius tãto magis extendit naturam suam, & ideo cum lux sit corpus nobilissimum, vel saltẽ res nobilissima in genere formarum corporalium, se maxime extendit & dilatat, & per diversa loca se faciliter communicat, quia s. etiam unus punctus lucis sufficeret ad totum aerẽ illuminandum, propter suam maximã actualitatem. Sic vere charissimi illud corpus, i. homo dicitur nobilior, quo ad Deum, qui magis communicat per eleemosynam & largitatem, & qui plus se extendit per avaritiam & charitatem. Et ideo ille, qui vult esse lux, i. vir perfectus, necesse est quod per totum mundum se dilatet per charitatem & largitatem, amicos & inimicos amando, bonis & malis sua propter Deum largiendo. *Omni petenti te tribue.* Luc. 6. Lux 8 est una in se. Luminaria autem sol & stellæ non sunt nisi vasa in se lucis receptiva, & contentiva, & aliis administrativa, secundum Basil. Sic vere lux divinæ gratiæ vel sapientiæ est una & simplex, luminaria tamen, i.e. Angeli & sancti istã lucem continent, & ipsam nobis occulte per suas inspirationes vel suffragia administrant. Job. 38. *Indica mihi, per quam viam spargitur lux.* Lux 9 est summe mobilis, quia statim ubi apparet in oriente, videtur in occidente. Sic vere nos debemus esse mobiles per bona opera, vel per obedientiam, & de uno loco, vel de uno bono opere, in aliud velociter nos transferre, Sap. 7. *Cunctis mobilibus mobilior est sapientia.* Lux est usq; ad intima penetrativa sui similis generativa concordiæ inter elementa in mixto causativa, rerum inesse pro- 10 ductiva & conservativa, vitæ & permanentiæ rerũ directiva & regitiva, sui communicativa et multiplicativa. Talis est prædicator, quia corda peccatorũ penetrat per contritionem, alios sibi similes facit & generat in prædicatione 1. ad Cor. 4. *Per evangelium ipse nos genuit.* Concordiam inter Deum & peccatores facit, in quantum s. per eum emendatur. Ipsos etiã peccatores inesse gratiæ producit, & conservat, & vitam spiritualem aliorum dirigit & gubernat. Seipsum etiam aliis communicat, in quantum pro populo docendo circuit & laborat Ps. 47. *Circumdate Sion, & complectimini eã, &c.* Ideo isti possunt dicere Jo. 9. *Quãdiu sum in mundo, lux sum mundi.* Lux est sui & aliorũ manifestiva, quia nihil nisi 11 mediante luce potest videri, ut dicit Aug. Sic vere homo planus & veri, se qualis sit ostendit omnib. quia s. non se fingit aut palliat per hypocrisim, & falsitatem. Vel dic, quod homo sapiens se debet ostẽdere s. sacerdoti in confessione, & qualis sit penitus declarare. *Ite ostendite vos sacerdotibus.* Lu 17. Lux in superficie ũbrosi 12 corporis recepta, nõ se profundat, quo ad visibilẽ speciem ipsum tamen subintrat, quoad efficaciã & virtutẽ. Sic vere quando lux, i. Deus invenit corpus umbrosum, i. hominem peccatorem, tunc

pro-

propter sui indispostionem ipsum non illuminat, per suæ gratiæ illuminationem, sed vere malis gradibus suis ipsum finaliter penetrabit, per suæ scientiæ prolationem, & virtutis suæ ostensionem, & pœnæ æternæ immissionē Eccl. 24. *Profundum abyssi penetravi.* Lux est purissimæ æternæ, & ideo licet per fæces transeat, fæces tamen non contrahit neq; sortes. Sic vere nos debemus esse puri per innocentiam, vel per castitatem, in tantum quod licet per loca sordida transeamus, id est, societatem malarum infectarum personarum frequentemus, maculam tamen alicujus peccati vel infamiæ nullatenus contrahamus. Ideo de luce dicitur, Sap. 7. *Speculum sine macula, &c.* Lux tenebras expellit, mœrores dissolvit, insidias prodit, securitatem parit, calorem, formam & decorem omnibus reb. tribuit & inducit, quia secundū Ambrosium & Basilium. Lux est creaturarum omniū pulchritudo. Sic vere Christus, vel quilibet bonus prædicator dicitur lux. Primo enim de corde auditorum expellit tenebras ignorantiæ & erroris Ps. 17. *Illumina tenebras meas.* Iste etiam prodit insidias diabolicæ tentationis, mœorem fugat desperationis, securitatem parit spei, & consolationis, & etiam in aliis causat formam, & decorem virtutis & perfectionis, & calorē honestæ conversationis. Ideo Christus dicebat Joan. 9. *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* Vel ista omnia dic, de gratia Dei 1. ad Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.*

Cap. XL.

De Lumine.

1 LUmen *defluxus substantiæ lucis est*, & est triplex. Reflexum, fractum, & directum. Corpora enim polita lumen receptum à se rejiciunt, et sic fit reflexum, sicut est in speculo, ubi lumen cum specie reflectitur de speculo, usque ad oculum. Aliud est directum, quando scilicet lumen invenit corpus diaphanum, & sibi non resistens, quia tunc per ipsum transit, & ipsum illuminat, nec à suo incessu frangitur. Lumen est gratia Dei, quæ pro certo diversimode recipitur in nobis. Quidam enim sunt politi per curiositatem ornatus, & isti rejiciunt istud lumen, quia vere gratia corda talium non subintrat. Quidam autem sunt diaphani, clari, subtiles & perspicui, per vitæ & apparentiæ sanctitatem, & isti non ponunt obicem gratiæ Dei, imo ipsam recipiunt, & ab ea donis & virtutibus illustrantur Eccl. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & illuminabo omnes sperantes in domino.* 2 Lumen est oculorum lætificativum, si tamen sint sani, lippis autem oculis est odiosum, & molestiæ illativum. Lumen quod dirigit ad viram æternam, est bonum exemplum, documentum, vel bona persona, fides etiam vel doctrina veri. Quod pro certo sanis oculis, id est, viris justis est delectabile videre. vel audire, quia *lux oculorum lætificat animam.* Prov. 15. Sed vere mali qui sunt lippientes per vitia, & maxime per luxuriam, et alii imbellices peccatores & hæretici, lumē istud non diligunt, imo ipsū potius fugiunt atq; spernunt, quia qui male agit, odit lucem Jo. 3. viri enim *iniqui oderunt simplicem, &c.* Pro. 29. 3 Quia revera mali non diligunt lucem sapientiæ, gratiæ, perfectionis, & virtutum Job. 24. *Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Lumen est hominum è somno excitativum, formarum, & specierum in speculis impressivum. Lumen enim per radios suos illud quod est exterius per substantiam, in superficie speculi collocat per figuram. Sic prædicator homines à somno peccati excitat, ut species & formas bonorum exemplorum vel documentorum, in suos imprimit auditores, si tamen sint specula, id est, viri plani, justi, lucidi & honesti, formas etiam rerum paradisi, vel rerum inferni in eis collocat per imaginem & considerationem, quæ tamen sunt alibi, quantum ad rei veritatem. 4 Unde 2. ad Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate.* Quanto lux materiam invenit puriorem, tanto effectum suum in ipsa perficit perfectiorem. Si autem materia sit fæculenta, & indispolita, tunc effectus suus remittitur & laxatur. Sic vere gratia Dei si invenit hominem purum, & bene sibi dispositum per contritionem, tunc in ipso intenditur & augetur, & meritorum & virtutum effectum in eo introducit, & econverso, si fæculentus & indispositus fuerit per peccatum, tunc effectum divinæ gratiæ non 5 habebit. Corpus luminosum quanto plus de lumine recipit, tanto ipsum ad alia plus refundit, nisi forte materia recipiēs grossa fuerit, seu pinguis, quia tunc lumen receptum non distribuit ut deberet, sicut patet de speculo grosso, obscuro & infecto. Sic vere quanto plus recipit de lumine divinæ gratiæ, vel divinæ sapientiæ, & etiam de lumine bonorū temporalium, & aliorum beneficiorum tanto vere perfectius & copiosius debet ipsum diffundere aliis, vel præbere. nam gratiam receptam debet diffundere per bonam operationem, & boni exempli dationem, sapientiam per doctrinam & prædicationem bona temporalia per eleemosynarum largitionem, Dei beneficia per gratiarum actionem. Sed vere multi sunt ita fæculenti, per amorem terrenorum & avaritiam, ita pingues per carnalitatem & luxuriam, quod aliis lumen quod recipiunt à Deo, non refundunt, contra illud, *Da altissimo secundum datum ejus.* Eccles. 35.

Cap. XLI.

De radio.

RAdius est *luminosus à corpore luminoso defluxus, & est mobilis agilis, sphæricus & orbicularis, qui dese tamen rectus est & perpendicularis*, & hoc quando invenit materiam nullatenus resistentem. Quandoque reflectitur, quando scilicet à corpore polito vel speculari rejicitur. Quandoque etiam frangitur, quando scilicet inveniens corpus non omnino perspicuum, obliquat in eo motum suum, ut dicit auctor scientiæ & perspectivæ. Sic bonus judex debet esse luminosus per sapientiam & discretionem, mobilis & agilis per diligentem justitiæ executionem. unde 2. Paral. 19. *Omnia cum diligentia facite, sit timor Dei apud vos, non enim hominis exercetis officium.* Orbicularis debet esse, per discretam inquisitionem, quia scilicet circulariter per præsumptionem & conjecturas debet inquirere veritatem. Verūtamen semper debet esse rectus, per justitiæ æquitatem. Sed vere quandoque frangitur & obliquatur, scil. odio, pretio, vel favore, per injustitiæ torvitatem. Quandoq; etiam reflectitur & rejicitur per appellationum brigam & rixositatem. Et sic diversimode à rectitudine sui judicii compellitur deviare. *Acceperunt munera, & perverterunt judicium.* 1. Reg. 8. Radius in nube concava & humida, diversas pro- 2 ducit species & colores, sicut patet in iride, secundum Arist. in lib. Meteororum. Sic radius divinæ gratiæ & scientiæ, quando concipitur & recipitur in nube, id est, voluntate concava per humilitatem, humida per pietatem, tunc colores, id est, virtutes & perfectiones solet quam plurimas generare. Ex motu radio- 3 rum, supra corpus politum, & eorum coadunatione, conculcatione, et confractione, quandoq; aer propinquus ignitur, ut patet in crystallo, vel berillo, qui radijs solis expositus, stupam incendit oppositam, ut patet ad sensum. Sic vere quando radij ignei, id est, peccatores iracundi invicem uniuntur et junguntur, tunc quia alter alterum conculcat per verba et opera injuriosa, aer vicinus, id est, status et patria in qua sunt, solet sæpe destrui vel igniri, et per eorum crudelitatem sæpius dissipari, sicut patet de malis principibus qui alter alterius terram vastant. Vel dic, quod unio, conjunctio et societas radiorum, id est, ferventium avarorum, et eorum multiplicatio in una patria, ignem rapinæ et excoriationis, crudelitatis et exhæredationis causant in aere circumstante, id est, in suis pauperibus socijs et vicinis. Vel dic, quod conjunctio bonorum et societas ignem semper generat charitatis. Vel dic contra discordes in una Abbatia, vel Ecclesia, quorum conjunctio et combinatio est causa inflammationis, id est, destructionis totius communitatis Psal. 105. *Flamma combussit peccatores.*

Cap. XLII.

De Umbra.

VMbra est *caloris solis repressiva, sui splendoris declarativa*, subtilitatis inductiva, serpentum amica, colubrorum nutritiva, maturitatis fructuum retardativa, mœroris et humoris melancholici incussiva, insequentium etiam fugitiva, & fugientium insequutiva, sole à nobis remoto scilicet in mane & in sero, majoris quantitatis est ostensiva, & in ipso nobis propinquo, scilicet in meridie, quantitatis suæ est maxime perditiva. Hæc omnia facit mundi prosperitas, quia calorem charitatis reprimit, causat enim odium & rancorem inter mundanos, & splendorem veritatis occultat. Exemplum de illis, qui occultant & palliant falsos contractus. Sterilitatem virtutum inducit. *Ego sterilis & transmigrata.* Esai. 49. Serpentum, id est, circa terrena serpentium avarorum est amica, colubrorum, id est, delitiosorum est nutritiva, qui umbras delitiarum colunt, unde Job. 40. *Sub umbra manet, in secreto calami, &c.* Ista maturitatem morum retardat, quia sc. facit hominē insolentem, & mœrorem, tristitiam & timorem, desperationem inducit. Timent n. mun-

dani

dani prosperitatem perdere,& inferni mortem incurrere. Quia sonitus terroris in auribus impii. Job. 15. Hæc fugientes & se contemnentes insequitur,& eis ut ab eis diligatur,se offert. Insequentes & eam amantes fugit, quia vix possunt eam apprehendere, Eccles. 11. *Si sequutus eam juxta votum fueris, non apprehendes.* Et quando sol scil. Christus est à nobis remotus per peccata nostra, tunc vere umbra mundanæ prosperitatis videtur magis magna. Peccatores enim ipsam multũ reputant esse magnam,& hoc maximè apparet in vespere & mane,quando tempus est obscurum, i.e. quando homo est in obscuritate peccati. Unde Hier. 6. *Væ vobis, quia declinavit dies, & facta sunt longiores umbræ vesperi.* Sed vere quando sol Christus est propinquus homini per gratiam, & ipsum illuminat per discretionem & sapientiam, tunc vere umbram prosperitatis mundi reputat nihil esse, dicens Sap. 5. *Transierunt omnia velut umbra.* Vel dic, si vis, omnia de peccato. Umbra enim peccati serpentibus, i. peccatoribus est amabilis,& aliud videtur esse quam sit,quia cum sit amara,videtur delectabilis, Prov.23. *Ingreditur blande, novissimè autem mordebit, ut coluber.* Ardorem charitatis refrigerat in viatoribus, Matth.23. *Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas.* Maturitatem vitæ & motum retardat, & timorem & horrorem infernalem procurat, Ps.54. *Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ, &c.* Sicut supra. Et sicut videmus, quod quanto sol est altior, sicut est in meridie, tanto videtur umbra rei cujuslibet minor; sic verè quanto homo in nobilitate & dignitate altius & levatur, tanto umbræ, i. culpæ & defectus sui minores ab eo reputantur, sicut ad litteram videmus de divitibus, qui crimina sua quamvis magna, semper reputant esse parva,& apud Deum magis excusabilia. Vel etiam umbræ hujusmodi minores pro tanto dicuntur, quia tales minus quam alii, de peccatis suis curare videntur. Dicuntur enim illud Hier. 2. *Recessimus, & non veniemus ultra ad te*, quic sicut dicitur Prov. 18. *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Et sicut umbra rei major apparet in vespere, quam in meridie; sic vere cæteris paribus defectus & vitia majora sunt reputanda in sene, quam in juvene,& in homine vespertino, i. e, maturo & gravi, quam in juvene insolente & levi, Hier. 6. *Facta sunt umbra longiores vesperi.* Insequentium est fugitiva,&c. Expone sicut supra. Umbra videtur esse corpus,& tamen non est,sed corporis est similitudo,vel figura. Corpori enim se coaptat,& secundum ejus motum vel figuram, movetur similiter,vel quiescit. Sic hypocrita videtur esse corpus,i. vir firmus, & bonus, & tamen non est, veruntamen corporum, i, morum bonorum similitudinem se fingit,& secundum motus eorum & opera,per hypocrisim se disponit. Vel dic,quod adulator vel falsus amicus(qui secundum motum & conditiones hominum se regulat & conformat,quia cum stantibus stat,cum motis movetur, cum tristibus tristatur, cum lætis lætatur) videtur esse corpus verum,& non est,i.verus amicus,& non est,imo falsus & fictus,quia tantum habet apparentiam, non veritatem; ideo de talibus dicitur Job 9. *Alii dicebant, quia hic est,alii autem dicebant,non,sed similis ejus est.* Umbra aeris calorem temperat, & sic viatores recreat & consolatur. Mœrorem in melancholicis inducit,secund. Constant. Sic pœnitentia calorem cupiditatis minuit, & viatores & hic viventes recreat & consolatur, & ipsos ab itinere peccati retardat, & mœrorem contritionis in eis inducit. Unde Hier.48. *In umbra hesebon steterunt de laqueo fugientes.* Umbra si homo vertit faciem ad solem ipsum insequitur; si dorsum vertit ad solem, tunc umbra sine dubio fugit eum. Per umbram,in qua viatores delectantur,& accepto itinere retardantur, intelligo mundi prosperitatem, quæ peccatores ipsos ab itinere paradisi impedit & retardat. Dico ergo,quod si habueris faciem, i.voluntatem ad solem,i.ad Deum per charitatem,tunc umbra, i.mundi prosperitatis te sequitur, quia scil. Deus dabit tibi sufficienter de temporalibus secundum exigentiam tui status, quia *non affliget Dominus fame animam justi.* Prov. 10. Si vero tu vertas ei dorsum, i. de eo non cures,ipsumque contemnas, & postponas per peccatum,& ad umbram mundanæ prosperitatis faciem tuam vertas,per desiderium & affectum, tunc vere dico,quod umbra, i.temporalis prosperitas ante te fugiet, & vix aut nunquam ipsam poteris ad libitum obtinere, qui sicut dicitur ad Rom.10. *quod quærebat Israel, non est assequutus.* Et ideo bene consulitur Matth. 6. *Primum quærite regnum Dei.*

Caput XLIII.

De Tenebris.

TEnebra est lucis carentia, dicta à tenendo, quia tenet & ligat oculos,ne videant, luci enim contrariatur. Tenebra timorem incutit, colorum pulchritudinem tollit, verecundiam dirimit (quia scil. homo in tenebris non verecundatur committere turpia & inhonesta) somnolentiam nutrit. Sic peccatum luce gratiæ nos privat, & ei opponitur, timorem desperationis inducit, colorem & pulchritudinem honestæ conversationis tollit, somnolentiam malæ delectationis nutrit, invereundiam, obstinationem, & jactantiam parit, quia *peccata sua quasi Sodoma prædicaverunt, &c.* Esa.3. Visum etiam discretionis ligat,& tollit,quia scil. homo,qui est in peccato, non videt, nec considerat illa,quæ pertinent ad salutem. Prov. 4. *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruunt.* 1

Cap. XLIV.

De Motu.

QUoniam tempus est mensura motus, videtur quod postquam dictum est de primo mobili, scil. de cœlo & ejus proprietatibus, dicendum est consequenter de proprietatibus temporis atque motus. De motu ergo primo aliqua sunt dicenda,& ad mores hominum & utilitatem animarum,in quantum partes ingenii mei poterunt, æqualiter applicanda. Est igitur motus secund. Arist. *Transitus à termino ad terminum contrarium*, quia scil. omne quod movetur & permutatur, de termino ad terminum transportatur. Sunt sex igitur species motus, videlicet generatio, corruptio,alteratio, augmentum, diminutio, & secundum locum mutatio. Generatio enim est motus,de non esse ad ens. Corruptio de esse ad non ens. Alteratio, de qualitate ad qualitatem. Augmentatio de minoritate ad majoritatem. Diminutio, de majoritate ad minoritatem. Secundum situm vero mutatio est motus de termino à quo, ad terminum ad quem, & principio ad finalitatem. Per motum in bono significato, intelligo conversionem & mutationem ad bonum. Conversio enim est quidam motus de termino peccati, ad terminum veritatis,quia scilicet ille,quo ad mores vertitur,& movetur,qui de malo in bonum convertitur,& mutatur. Psalm.93. *Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adjuvabat me.* Dico ergo,quod ille qui movetur,& ad bonum convertitur,debet habere sex species spiritualis motus, videlicet generationem virtutum,corruptionem vitiorum, alterationem propriarũ ineptiarum conditionum, augmentum meritorum, diminutionem affectionum, & localem mutationem bonorum temporalium,& corporalium operationum. Istæ enim sunt sex alæ Seraphin,quibus sc.ad cœlum volabant,de quibus dicitur Esa.6. *Sex alæ uni, &c.* quia scil. per istos sex motus sicut per sex alas ad cœlum ascendimus & volamus. Generatio ergo virtutum, est motus de non esse ad ens, quia scil. peccatum nihil est secund. August. Gratia autem Dei proprie est, quæ etiam homini dat esse morale & virtuosum, juxta illud 1. ad Corint. 15. *Gratia Dei sum id, quod sum.* Corruptio vitiorum, est motus de esse ad non ens, quia scil. quando peccatum deficit, tunc culpæ existentia in nihilum evanescit, Ps.103. *Deficiant peccatores in terra, & iniqui, ut non sint.* & Prov.2. *Verte impios, & non erunt, supple impij.* Alteratio conditionum, est motus de mala conversatione ad bonam conversationem,de qua Luc 9. Facta est facies vultus ejus altera. Augmentatio meritorum, est motus de modica quantitate ad majorem,quia scil. justus debet semper isto motu movere se,merita acquirere & augere, & de virtute in virtutẽ procedere & transire, Gen. 47. *Habitavit Israel in Ægypto, auctusq; est & multiplicatus nimis.* Diminutio autem cordialium affectuum, est motus de majoritate ad minoritatem, quia pro certo justus debet desideria mentis per temperantiam, & delitias carnales per abstinentiam, & divitias etiam temporales per eleemosynam diminuere & omnem superfluitatem debet moderamine temperare. Gen. 8. *Reversæ sunt aquæ & cœperunt minui.* Mutatio vero localium laborum, & peregrinationum, nec non actuum & operationum, est motus secundum locum, quia scil. necesse est mutare locum, scil. vitando malas societates, exercendo laborum pœnalitates, nec non quorumcunq; bonorum operum motus & nobilitates, Ps. 67. *Terra mota est, etenim cœli distillaverunt.* Vel si vis dictorum de pœnitentia, quæ facit & habet omnia sex prædicta. Vel possumus dicere,quod peccator movetur sextu-

sextuplici malo motu scilicet generatione vitiorum, corruptione virtutum, alteratione bonarum conditionum, augmento malorum desideriorum, diminutione bonarum affectionum; locali mutatione malarum occupationum Psal. 106. *Turbati sũt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* Motus locales plures sunt species, quia scilicet est motus revolubilis, circularis, rectus. Revolubilis mutat locum secundum partes, & non secundum totum, sicut patet in motu firmamenti, vel etiam in motu rotæ circa axem, quæ tota considerata, manet in eodem loco, partes tamen ipsius mutant locum, quia scilicet quod superius est, fit interius, & quod dextrum est, fit sinistrum. Circularis est, qui continue mutat locum, sicut patet de planetis circumeuntibus orbes suos. Rectus vero etiam locum mutat, in quantum scilicet de termino ad terminum se transportat, nunc sursum, nunc deorsum, nunc ante, nunc retro, nunc dextrorsum, nunc sinistrorsum se variat, & se mutat. Per istos tres motus possum denotare triplicem hominum gubernationem, & alterationem, secundum quod invenio motum beatorum, motum mortalium viatorum, motum justorum & perfectorum. Est igitur quidam motus, qui est revolubilis, & iste proculdubio significat vitam, statum & regimen beatorum. Isti enim nunquam ex toto mutantur, quia sc. æternitate fulti, semper circa axem Deum, per beatam contemplationem volvuntur. Particulariter tamen quantum ad aliquid locum mutabunt, in quantum scilicet in resurrectione corpora reintrabunt, tunc enim videbitur mutatio rotæ, id est, fortunæ juxta illud Psal. 82. *Deus meus pone eos ut rotam.* Quia scilicet illi qui in mundo fuerant depressi & inferiores, fient summi & superiores; & econtra, qui in mundo tenuerant summum, tunc in inferno volventur ad imum, & qui in dextera prosperitatis fuerant, ad sinistram adversitatis, & qui in sinistra adversitatis ad dexteram æternæ fœlicitatis transibunt Psalm. 76. *Hæc mutatio dextera excelsi.* Item est motus circularis, & iste significat motum, fluxum, laborem, vitam hominum mortalium viatorum. Vita enim ista motus est circularis, quia scilicet transit de non esse ad non ens, & semper in circulo vitæ homo per declivitatem defectuum currit, & omne quod est in hac vita per quandam circulationem fluit, sicut patet de die, nocte, septimana, mense, & anno, quæ semper in dies circumeunt Eccles. 1. *Lustrans universa in circuitu pergit spiritus.* Item motus rectus est vita, status & operatio perfectorum, quia scilicet semper juste, recte, & sancte moventur ad bonum, & nunquam declinant ad injustitiam, vel ad malum Ezech. 1. *Pedes eorum pedes recti.* Iste enim motus justitiæ sex habet partes, quia scilicet justus quandoque movetur sursum per cœlestium contemplationem, quandoque deorsum per infernorum meditationem, quandoque ante se scilicet ad tempus futurum per mortis considerationem, quandoque ad tempus præteritum per vitiorum suorum recordationem, quandoque ad dexteram prosperitatis per temperantiæ gubernationem, quandoque ad sinistram adversitatis per patientem tolerationem. Et breviter quomodocunque moveatur justus bonus & rectus motus est suus, quia sicut dicitur Esa. 26. *Rectus callis justi ad ambulandum.* Vel dic, quod triplex motus, est triplex vita, scilicet motus rectus, i. e. vita sæcularium justorum. Motus circularis seu obliquus, scilic. vita malorum, qui in actibus suis non recte sed oblique procedunt Ps. 11. *In circuitu impii ambulant.* Revolubilis motus scilicet vita & occupatio religiosorum & contemplativorum, qui scilicet circa Deum non continue sibi obsequendo, & eum contemplando volvuntur, de quibus Eze. 10. *Rotas ipsas vocavit volubiles.* 3 Quando aliqua elementa moveantur sursum, aliqua deorsum, vide infra de elementis. 4 Motus hoc habet proprium, quod ex motu generatur calor. Ex motu enim orbis inflammatur æther. Ex motu rotæ (nisi stillet ibi aqua) comburitur molendinum. Ex motu ligni liquescit illud, quod in eo est plumbum. Sic vere motus boni exercitii & laboris, ignem & calorem charitatis accendit, & æthera mentis nostræ bonis desideriis inflammat & urit, molendinumque, id e. cumulum malarum affectionum & cogitationum concremat & destruit & consumit, & si quod est ibi de plumbo, id est, de peccato totum per contritionem dissolvit, & per confessionem diffluere facit. Vel dic, quod iste motus significat motum mentis & cordis, hoc est dictum, discussionem proprii status, quæ pro certo facit omnia supradicta. Vel dic econtra, quod motus iracundiæ & turbationis ignem crudelitatis accendit, & molendinum cordis inflammat & corrodit, & plumbum, id e. imperfectas affectiones liquefacit. Vel per motum intelligere possum tentationem diabolicam, quæ malorum desideriorum liquefactionem, & iræ, avaritiæ & luxuriæ inflammationem accendit; 1. Mach. 13. *Factus est motus magnus in civitate.* Motus non cognoscitur, nec mensuratur nisi per spatium loci, in quo est, quia scil, 5 secund. quod videmus, rem de termino ad terminũ protendit, secundum quod possumus motum ipsius contemplari. Sic vere potest dici, quod motus interiorum affectionum non potest cognosci, nisi per spatium & conditionem exteriorum rerum & operationum, quia scil. per conditionem operis cognoscitur, & mensuratur motus animi seu cordis. Omnis motus fit 6 aut à natura, sicut lapis movetur deorsum; aut proprietate, sicut adamas movet ferrum: aut violentia, sicut sagitta movetur per arcum, aut voluntate; sicut corpus movetur per animam. Sic vere motus obedientiæ, & inclinatio ad bonum, vel etiam motus boni operis vel virtutis, potest fieri in homine multis modis. Quidam enim moventur ad bonum naturaliter, sicut sunt aliqui, qui vel ab ipsa sua naturali complexione, vel à cœlestis influentiæ constellatione, vel ex tentationum vel occasionum peccati carentia & abolitione, quasi naturaliter moventur ad bonum, & abominantur vitium & peccatum, quasi enim naturaliter volunt ad centrum, i. ad Deum tendere, & ad ipsum mentaliter se movere. Alii autem sunt, qui moventur proprietate, & isti sunt illi, quos adamas, i. Deus per specialem inspirationem movet & excitat atque trahit, qui scil. quadam occulta proprietate divinæ prædestinationis & gratiæ, ad Deum trahuntur, & moventur. Hier. 31. *Attraxi te, miserans tui.* Alii sunt, qui moventur ad bonum violenter, & isti sunt illi, quos Deus per fortes tribulationes, vel prælatus per violentas correctiones, ad bonum compellit, & ad obediendum & bene operandum movet, violentat, & cogit ad Heb. 5. *Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam.* Alii sunt, qui moventur ad bonum propria voluntate, sicut sunt boni & justi, qui ex libertate boni arbitrii, etiam contra naturales inclinationes moventur ad bonum & ad virtutem. Vnde Judith 12. *Suade Hebream illam*, i. e. animam, ut *sponte consentiat habitare mecum.* Istis igitur quatuor modis movetur homo ad faciendum bonum, & ad fugiendum malum, Proverb. 30. *Per tria movetur terra, & quartum, &c.* Vel econtra dic, quod homo quatuor modis movetur ad malum scilicet ex naturali complexione & ex attractiva suggestione, vel ex malæ societatis adamantina attractione, ex fortis tribulationis timorosa impulsione, & ex voluntaria perversæ mentis obstinatione. Quid amenim ex propria complexione, cui obediunt, ad malum moventur. Quidam per malos socios & suggestores, ad malum trahuntur. Quidam forte tentatione vel tribulatione ad hoc impelluntur. Quidam vero sponte & voluntarie ad malum feruntur. Job. 34. *Qui quasi de industria recesserunt à DEO, & omnes vias ejus intelligere noluerunt.* Motus 8 naturalis & motus violentus differunt, quia motus naturalis quanto plus appropinquat ad terminum, tanto magis movetur, sicut patet de lapide descendente, qui quanto plus appropinquat ad terram, tanto impetuosius cadere consuevit. Motus autem violentus est econtrario, quia scilicet quanto magis appropinquat ad terram, tanto remittit amplius suum actum. Et inde fit, quod sagitta ita de longo potest emitti, quod in fine nihil possit ab ea penetrari. Et breviter, naturalis motus quanto à suo principio est remotior, tanto est fortior, & intensior; Motus vero violentus quanto à suo principio est remotior, tanto est remissior & debilior. Per motum naturalem intelligo affectum carnalem, non spiritualem, quo scilicet homo naturaliter tendit ad malum, juxta illud Genes. 8. *Sensus & cogitatio hominis prona sunt in malum, ab adolescentia sua.* Motus autem innaturalis & violentus, est ille motus, quo quis ex conatu virtutis contra inclinationem naturæ movetur ad bonum, ita quod ad hoc violentat seipsum, Matth. 11. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Quid igitur? Pro certo istud est verum, quod motus iste naturalis, id est, affectio carnalis & declivis inclinatio cordialis, quanto plus appropinquat ad terminum, id est, ad finem intentum, & quanto plus ulterius procedit, & à suo principio & ortu elongatur & recedit, tanto magis intenditur, augmentatur, & crescit. Econtra autem violentus & virtuosus motus, id est, affectus, profectus & affectus bonus, in processu suo non intenditur, sed potius remittitur atque laxatur, & quanto magis à suo originali principio sejungitur, tanto ipsius violentia plus tar-

datur, ita quod plerumque accidit, quod illud quod in principio magnum fuerat, in nihilum terminatur, sicut patet de multis, qui in principio sunt ferventissimi, & tamen in fine sunt tepidissimi, & qui etiam in principio optime incipiunt, sed quanto plus appropinquant ad terminum mortis, tanto magis deficiunt & decrescunt, Matth. 12. *Facta sunt novissima illius hominis pejora prioribus.* Ad Gal. 3. *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, carne consumemini.* Vel dic, quod illi qui moventur à natura, sunt illi, qui à parentibus suis habent sufficientem statum & gradum, qui motus pro certo, ut communiter, perseverat & crescit. Isti autem qui contra naturam suam violenter à fortuna moventur, sunt illi, qui sine meritis, ultra exigentiam status sui, ad dignitates & divitias exaltantur, quia pro certo tales in fine deficiunt, & in se vel in suis hæredib. continue decrescunt, sicut videmus de multis, qui in suo principio per fortunæ violentiam maximi sunt, qui tandem vel in se, vel in suis hæredibus nihil habent. Unde Seneca in tragœdia quam vocat Troadem, *Violenta imperia nemo diu continuat, moderata durant.* 8 Motus ergo est transmutationis omnium inferiorum causativus, caloris & inflammationis generativus, tam aquæ quam aeris subtilitativus, caloris naturalis confortativus, appetitus excitativus, medicinæ laxativæ ad mundificandum corpus cooperativus, unde dicit Hippocrates: Si vis Helleboro ducere, id est, laxare, move corpus. Si fuerit motus de centro ad circumferentiam, est materiæ elevativus, extensivus, diffusivus, & dilativus. Si autem fuerit motus à circumferentia versus centrum, erit materiæ aggregativus, inspissativus, & constrictivus. Motus & agitatio potest mihi significare quatuor scil. bonum laborem & occupationé mundi pœnam & tribulationem, motum animi & suiipsius confiederationem & discussionem, nec non omnium necessariorum discretionem & diligentem investigationem, quia pro certo quilibet talis motus transmutationem & conversionem inferiorum, i. peccatorum causat, calorem & inflammationem contritionis generat, laxationem confessionis, adjuvat subtiliationem & depurationem aeris conscientiæ (quæ fit per satisfactionem) procurat, calorem naturalem, i. charitatem & dilectionem confortat, & appetitum bonorum desideriorum excitat. Omnis enim talis motus, quando transit de centro ad circumferentiam, i. de corde ad ipsum Deum, per fidem & devotionem, tunc proculdubio solet materiam, i. mentem per contemplationem elevare, per dilectionem dilatare, per eleemosynam ad alios extendere, & per compassionem effundere. Si vero motus mentis, à circumferentia, i. à Deo, ad centrum, i. e. ad cor, per suiipsius considerationem se deflectat, tunc pro certo materiam affectionum & cogitationum solet per humilitatem inspissare, per timorem constringere, & per suiipsius custodiam aggregare. Et sic patet, quod motus laboris & bonæ operationis, motus doloris & tribulationis, motus considerationis, & motus discretionis, faciunt in homine multa bona, Psal. 67. *Terra mota est, etenim cœli distillaverunt.*

Cap. XLV.

De Tempore.

1 TEmpus *est rerum mutabilium mensura*, secund. Aristot. Vel prout dicit Rab. Tempus est *dimensio rerum mutabilium, secundum tempus & moram.* Tempore igitur, quo nihil pretiosius, nihil communius, nihil labilius, nihil interceptibilius, nihil alterabilius, aut mirabilius. Tale tempus est proprie vita nostra, quia pro certo ista est dimensio vel mensura rerum mutabilium, & corruptibilium, scil. corporum humanorum etiam terrenorum, quia scil. quicquid tempus vitæ præsentis mensurat, natura corrumpit, alterat, atque mutat, Dan. 2. *Mutat tempora, & etates, transfert regna atque constituit.* Et pro certo isto tempore nihil pretiosius, quia scil. non est aliqua res in mundo, cujus duæ partes non possint haberi excepto tempore, & ideo tempus vitæ præsentis bene debet expendi, quia non potest aliud recuperari. Tempus enim vitæ præsentis nunquam retrovertitur, & illud quod semel homo transierit, nequaquam amplius rehabetur, Job. 16. *Semitam, per quam non revertar, ambulo.* Item isto tempore nihil labilius. Tempus enim vitæ præsentis continue fluit, & nunquam permanet aut subsistit. Mensura enim naturam sequitur mensurati, & ideo cum tempus hujus vitæ res mobiles & fluxibiles mensuret, necesse est, quod cum ipsis labatur. Continuè enim tempus variatur, & labitur de præterito in præsens, de præsenti in futurum, de die in noctem, & de nocte in diem. Unde Gen. 8. *Cunctis diebus terræ sementis & messis, frigus & æstus, & hyems, nox & dies non requiescent.* Ista autem labilitas usq; ad judicium durabit, quando deficiente omni motu, tempus etiam cessabit, & quicquid est, æternitatis legibus subjacebit, Apoc. 10. *Et juravit Angelus, quia tempus non erit amplius.* Et breviter vita nostra, etiam tempus quodcunq; ubi plus protendit & crescit, magis deficit & decrescit, Sap. 5. *Nos autem ut nati sumus, continue desiimus esse.* Item isto tempore nihil imperceptibilius, aut incertius. Tempus enim per se non dignoscitur secund. Bedam, sed solum per humanos actus. Quod etiam de tempore vitæ præsentis proprie potest dici, cujus fluxum & defluxum nullus videtur perpendere, nec ad ipsum attendere, & quod etiam ita incertum & mutabile est, quod nullus est, qui possit de habendo momento temporis certus esse, Eccl. 18. *A mane usque ad vesperam immutabitur tempus.* Item isto tempore nihil alterabilius, nunc enim est frigidum, nunc calidum, nunc nubilum, nunc serenum. Sic pro certo tempus vitæ continue alteratur, scil. de juventute ad senectutem, de sanitate ad infirmitatem, de prosperitate ad paupertatem, vel econverso, & finaliter ad mortem, Dan. 4. *Septem tempora mutabuntur supra te.* Istæ enim sunt septem alterationes & mutationes temporis vitæ nostræ, sc. quia mutatur sanitas in infirmitatem, prosperitas in paupertatem, juventus in senectutem, pulchritudo in deformitatem, fortitudo in debilitatem, lætitia in tristitiam, & septimo ipsa vita in mortis angustiam. Item isto tempore nihil cōmunius, tempus enim ab omnibus communiter possidetur, cōmuniter transit, & communiter deficit. Quod etiam verum est de tempore vitæ humanæ, qua sc. istā communiter participant, omnes cōmuniter intrant omnes universaliter amittunt, & mutant, Eccl. 3. *Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt universa.* Vel si vis, per tempus intellige res temporales, & bona terrena, quæ pro certo sunt debilia, labilia, indurabilia, alterabilia & omnib. communia, saltem quantū est de intentione naturæ. Tempus facillimè alteratur, & de frigido calidum, de claro in nebulosum, de sereno in pluviosum convertitur & mutatur. Ex qua quidem mutatione, multa incommoda corporis generantur, quia sicut dicit Hippoc. 3. Apho, particula. *Temporum mutationes maximè generant morbos*, natura enim repentinas mutationes non patitur, & si sibi contigerint, molestatur. Et inde est, quod tempora moderata patientibus sunt congrua, & ad relevandas ægritudines opportuna. Imoderata vero & in suis qualitatibus distemperata, infirmitatibus sunt ultra modum gravia & nociva. Per tempus possum intelligere temporalē hujus sæculi cursum, & motum, etiam hujus mundi variabilem statum & fluxum, qui pro certo nunquam in eodem statu permanet, imo nunc serenus per prosperitatem, nunc turbidus per adversitatem efficitur, & apparet. Quid ergo? Pro certo mutatione temporum, maximè si subditæ sint, tunc sunt spiritualium morborum, & multorum generatio vitiorum, quando enim tempus de frigiditate adversitatis ad caliditatem prosperitatis subito mutatur, utpote quando homo subito dives & potens efficitur, constat quod febres & ardores avaritiæ, luxuriæ & iracundiæ, & superbiæ generantur. Econtra autem si tempus, i. status noster in adversitatem mutatur, tunc etiam morbus desperationis & impatientiæ, desolationis & tristitiæ producitur. Et breviter, subita mutatio status, sive in adversum, sive in prosperum mentem insuetam solet lædere, & plus debito allivere vel terrere. Distemperantia igitur temporis, i. excessus status temporalis nostri, sive in prosperitate, sive in adversitate, morbos vitiorum generat. Et ideo temperantia & mediocritas utilior est, quia scil. naturam mentis adjuvat, confortat, & sanitatem animæ efficit, & procurat, 2. Corinth. 6. *Ecce nunc tempus acceptabile, &c.* De tempore calido, frigido, sicco & humido, & de 3
proprietatibus cujusq; eorundem, vide supra de quatuor qualitatibus, ubi tractatum est satis plene. Tempus licet sit res 4
valde mirabilis, alterabilis, & labilis, est tamen res continuabilis, & indefectibilis, tempus enim tempori continuatur, & cum in hyeme senuerit, in vere iterum renovatur. Sic vere mens & conversatio nostra, licet ad modum temporis continuo alteretur & mutetur, & quantum ad affectiones, cognitiones, & exteriores conditiones, plurimum varietur, nunquam tamen in moribus, & virtutibus ex toto per defectum divinæ gratiæ debet deficere, imo dato quod aliquando per morum vetustatem, & aliqualem deformitatem senescat, debet tamen se iterum per gratiam renovare, & ad virtutem, novitatem

vitatem & gratiam revenire Psal. 102. *Iuventus tua renovabitur ut aquilæ.*

Caput XLVI.

De Anno.

1 Annus ut dicit Isidorus *est solis revolutio vel anfractus, qui in trecentis, & sexaginta quinque diebus, & quadrante, redit ad locum suum.* Et ideo dicitur annus, ab an, quod est circum, eo quod redeat circulariter in seipsum, & ideo prout dicit idem Isidorus, ante inventionem literarum, Ægyptii per draconem pictum caudam suam incidentem, & in se revertentem, annum significabant. Per istum annum possum intelligere catholicam fidem in quatuordecim menses, id est, duodecim articuli continentur, & solius justitiæ Christi motus, processus, & revolutiones habentur, in quantum scil. de ipsius divinitate, humanitate, divinitate & morte plenarie diffinitur. Et ideo ista ab an quod est circum proprie dicitur, quia circulus vitæ Christi, & omnium credendorum, ibidem proprie declaratur Ecclesiast. 1 *Oritur sol, & occidit, & per circulos revertitur.* Et pro certo per draconem qui caudam suam devorat, potest iste annus fidei proprie denotari, pro eo quod fides in cauda i.e. in fine scilicet in patria, mordebitur, truncabitur, & deficiet, & non ænigmatice, sed intuitive, intellectus noster omnia contemplabitur & agnoscet. Fides enim est cognitio ex parte & ænigmate, quæ tunc deficiet, quando apparebit veritas deitatis. 1. ad Corinth. 13. *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est.*

2 Annus solaris quatuor habet tempora, scilicet ver, æstatem, autumnum, & hyemem. Et istis quatuor temporibus, facit sol duo solstitia, & duo æquinoctia, quia scilicet sol nunquam ad nos, nisi valde modicum, se habet æqualiter, quinimo quandoque facit solstitium æstivale, quando scilicet summe nobis appropinquat quandoque solstitium hyemale, quando summe à nobis appropinquat quandoque solstitium hyemale, quando summe à nobis distat. Et dicitur solstitium, quasi solis statio, quia scilicet tunc stare à suo processu videtur. Quandoque tamen facit æquinoctium autumnale. Istud tamen est verum, quod semper in solstitio æstivali, dies sunt noctibus in triplo ut communiter longiores, sc. circa festum beati Joannis. In solstitio vero hyemali sc. circa nativitatem Domini, econverso noctes sunt diebus longiores in triplo. In duobus autem æquinoctiis dies noctibus sunt æquales. Ista possunt exponi ad tempus durationis humanæ, quæ pro certo quatuor potest habere partes, scil. duas in ista vita, & duas in alia. In vita enim ista, habet ver juventutis, & autumnum senectutis. In alia vero habet hyemem purgatorii, vel inferni, & æstatem paradisi. Quid igitur? pro certo sol justitiæ Christus in istis quatuor temporibus & punctis, solet ad nos diversimode se habere, & diem prosperitatis noctemque adversitatis efficere & causare. In vita enim præsenti, scilicet in vere juventutis, & autumno senectutis, vos videmur habere æquinoctium. i. e. æquales dies & noctes, quia modo dies prosperitatis, & noctes adversitatis videntur æquales, quia scilicet vix est dare aliquam prosperitatem, quin, si bene consideretur, tantum habeat de miseria, sicut de lætitia. Nec etiam econverso est dare aliquam tribulationem, quin omnibus consideratis, tantum habeat de consolatione, sicut de consolatione Ps. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam*, sicut hæc omnia bene videtur deducere Sen. in lib. de remediis fortuitorum. In vita vero futura est econverso, ibi enim est solstitium, non æquinoctium, dierum & noctium diversitas, non æqualitas, quia pro certo in hyeme inferni, noctes tribulationum in infinitum superant dies præteritarum consolationum, quia scilicet momentaneum est quod delectat, sempiternum autem quod cruciat. In æstate autem paradisi dies econverso consolationis excellit noctem mundani gravaminis, quæ præcessit, quia sicut dicitur ad Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad æternam gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

3 Quatuor sunt tempora anni, scilicet ver, æstas, autumnus, & hyems. In istis quatuor temporibus, quatuor jejunia solennia sunt ab ecclesia instituta. Sic vere loquendo moraliter, possum dicere quod annus humanæ vitæ quatuor habet partes, scilicet ver adolescentiæ, æstatem seu favorem juventutis, autumnum senectutis, hyemem senii vel decrepitæ ætatis. Cum igitur ista quatuor tempora, & istæ quatuor ætates in quatuor vitiis abundare videantur, scilicet adolescentia in ignorantia, juventus in luxuria, senectus in avaritia, senium vero in pigritia, hinc est quod quatuor jejunia facere debemus, ut scil. per virtutum diligentiam in istis quatuor temporibus à dictis quatuor vitiis jejunemus, quia sc. in adolescentia debemus jejunare à nimia stoliditate, in juventute à carnalitate, in senectute à cupiditate, & in senio à pigritia & tepiditate Joelis 1. *Sanctificate jejunium*, Et ibidem 2. capitul. *Convertimini in jejunio & fletu, & planctu, &c.* Bissextus seu annus bissextilis resultat ex sex horis, quæ quolibet anno remanet in computatione de caula solis. Sol enim 365. diebus & sex horis, facit revolutionem suam in Zodiaco, quæ quidem revolutio annus vocatur. Istæ autem sex horæ quolibet anno non computantur, sed in quarto de sex horis quater ductis, unus dies efficitur, & sic illa dies super aliorum numerum computatur, bissextus iste potest mihi significare gloriam paradisi, quæ sc. non omni anno, sed in quarto, i.e. in quarta ætate, in fine senii scilicet in morte perficitur & completur, tunc enim horæ, i.e. merita & bona opera, quæ in mundo isto sine remuneratione fuerant prætermissa, computantur, & de ipsis dies æternæ claritatis & gloriæ resultat, & completur Psalm. 117. *Hæc est dies quam fecit Dominus.* 4

5 Annus lunaris i.e. revolutio duodecim lunationum, & differt ab anno solari, quia sc. annus solaris major est lunari de 11. diebus. Sic vere annus lunaris, i. gratiæ, non est ita magnus aut perfectus, sicut solaris, i. gloriæ luminositas, longior enim & durabilior est, quam præsentis gloriæ lunaris tenebrositas, & eclipsabilis debilitas.

6 Annus lunaris quandoque dicitur, cursus lunæ de puncto ad punctum Zodiaci quod fit 27. diebus & sex horis secundum quosdam, & quandoque dicitur cursus lunæ, de puncto combinationis & conjunctionis unius ad unum punctum conjunctionis alterius, quod 27. diebus fit & sex horis, cum numero supradicto, & sic talis annus vel talis lunatio continet 29. dies cum dimidio. Luna enim conjuncta soli & sibi supposita, renovationem acquirit. Quanto etiam plus ab ista conjunctione elongatur, tanto amplius antiquationem incurrit. Quando vero Luna ad solis conjunctionem revertitur, ipsum in loco ubi ipsum demiserat, non reinvenit, pro eo quod interim in suo casu præcessit, & ideo per duos dies & sex horas ipsum sequitur, antequam sibi punctualiter iterum conjungatur. Per lunam potest intelligi anima, per solem vero intelligitur Christus, quia pro certo quando luna soli, i. e. anima Christo per charitatem conjungitur, tunc in virtutibus innovatur. Si autem per peccatum ab eo separatur, tunc pro certo in vitiis antiquatur, verum, quia quandoque contingit, quod ista luna scilicet anima ad ipsum solem justitiæ Christum per pœnitentiam vult redire ipsum, pro certo in eodem puncto, in quo eum demiserat, non dicitur invenire, quia scilicet remotior est Christus à peccatore pœnitente, quam à justo semper cum eo permanente. Ideo necesse est, quod ista luna, i.e. anima quæ ab ipso per peccatum recesserat, ipsum cum difficultate & pœnitentia sequatur, ad hoc, quod ipsius gratiam acquirat, & quod ejus charitativum conjugium iterum inveniat, & attingat ad Philip. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.*

Cap. XLVII.

De Vere.

1 Ver est principium anni, cujus principium est, quando sol in prima parte arietis consistit, & quando per tria signa scilicet Arietem, Taurum, & Geminos perambulat & discurrit, secundum Const. Est ergo tempus vernale calidum & humidum, & humanæ naturæ valde congruum, & amicum, in quo scilicet sanguis multiplicatur, & humores, qui frigore hyemali constricti fuerant, dissolvuntur, & exterius emittuntur, & in flores, fructus & folia convertuntur, ita quod tota terræ superficies renovatur. Calor enim est causa effectiva, humiditas vero est causa materialis omnium florum & fructuum, foliorum etiam & ramorum. Per istud tempus possum intelligere tempus pœnitentiæ, quod pro certo tunc incipit, quando sol justitiæ Christus per tria signa, id est, per tres ipsius pœnitentiæ partes scilicet contritionem confessionem & satisfactionem, appropinquat, & transit. In isto enim tempore abundat calor dilectionis, quæ est causa efficiens omnium bonorum, & humiditas etiam gratiæ & devotionis, quæ sc. est causa materialis ipsorum; & ideo humores affectionum, quæ in corde per frigus peccatorum fuerant congelatæ & constipatæ, & in isto tempore incipiunt, per contritionem dissolvi, per confessionem emitti, & per satisfactionem in fructus bonæ operationis, flores honestæ conversationis, & folia sanæ loquutionis converti, & fit tota terra, i.e. tota anima vel conscien-

scientia incipit in virtutibus revocari Psalm.104. *Emitte spiritum*
2 *tuum & creabuntur. & renovabis faciem terræ.* Sicut dicit Martianus, Serenitas vernalis dicitur ritus Jovis, est enim tempus amœnum, & jocundum, in quo scilicet omnia florent & rident. Verumtamen istud tempus, quando in suis qualitatibus distemperatur valde est periculosum, & magnarum ægritudinum causativum. Unde etiam dicunt medici. Si ver fuerit nimis humidum & frigidum, dum tamen præcessit hyems sicca, febres calidæ & acutæ in æstate generantur. Et ut ait Galenus, quia tanta fit in humido vere superfluitatum generatio, ut in æstate consumi non possit, ea propter eisdem putrescentibus in febres putridas commutantur: Tempus veris significat mundi prosperitatem, quæ pro certo risus Jovis potest dici, quia sc. omnia solent succedere & redire, ex quibus potest animus delectari, sed pro certo istud tempus est quandoque distemperatum, & per adjuncta vitia depravatum. Fit enim quandoque quod hyems peccatori cum siccitate indevotionis præcedit, & quod ver prosperitatis cum humiditate bonorum terrenorum succedit, & quod ibi superfluitas malarum affectionum generatur, introducitur, & accedit; quæ quia à calore charitatis non consumuntur, necesse est quod diversimode putrefiant, & quod febres diversorum criminũ inducantur, à quibus mors & damnatio subsequuntur. Sicut enim secundum Galenum, si ver frigidum & siccum fuerit & præcesserit hyems australis & pluviola & serena, gravidæ mulieres in anno illo patiuntur faciliter abortum, sic vere quotiens vernalem mundi prosperitatem comitatur frigiditas indevotionis, & siccitas incompassionis, procul dubio necesse est, quod mulieres, id e. infirmæ mentes abortum diversorum peccatorum sustineant, & quod fœtus bonorum operum in ipsis mortificentur, & pereant. Tempus veris, est tempus quo cuncta animalia ad libidinem stimulantur, quo aves garrire, volare & ludere delectantur, quo terræ nascentia abundantius producuntur, & quo tota terræ superficies herbis & floribus venustatur. Istud tamen advertendum est, quod aquæ temporis vernalis non sunt sanæ ad bibendum, quia scilicet à vaporibus tunc resolutis ingrossantur, & quia etiam & ranis & vermibus tunc semen ejicientibus defœdantur. Talis est mundana prosperitas; ista est enim tempus veris, id est, serenum placidum & amœnũ, suis scilicet dilectoribus & amicis, in quo scilicet abundat motus libidinis & luxuriæ, garritus verborum & inanis lætitiæ fructus & flores divitiarum, & terrenæ opulentiæ, aquæ non sanæ mundanæ sapientiæ. Aquæ scilicet scientiarum mundialium, scilicet scientiæ fraudum & malitiarum secularium, qui scilicet in vere mundanæ prosperitatis abundant, sunt potantibus & acquirentibus venenosæ, ranæ enim, id est loquaces advocati, ibi projiciunt fæces cautelarum suarum, & semina malarum opinionum suarum, quæ reddunt ipsas non sanas, sed potius ipsi animæ periculosas & vanas. 4. Reg. 2. *Aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis.* Vel dic, quod ver est tempus juventutis & principium anni vitæ, in quo pro certo abundant flores curiositatis, garritus vanæ jocunditatis, & stimuli libidinosæ carnalitatis. Aquæ autem istius veris, significant juventutis varias & fluxibiles affectiones, quæ pro certo non sunt sanæ, nec utiles, nec honestæ, quia sc. istæ per vapores terrestres, id est, per ista terrena bona, per avaritiam ingrossantur, & rana, id est, saltatrice præsumptione per superbiam extolluntur, & semine vermium, id est, inficiente luxuria, maculantur. Ideo de infectione talium aquarum, id est, talium fluxibilium affectionum & cogitationum, potest dici illud Esai. 15. *Aquæ Dibon repletæ sunt sanguine.* Vel dic, quod ver quod est principium anni, significat vitam præsentem, quæ ad litteram non est, nisi principium durationis humanæ. Aquæ istius temporis significant mundi prosperitatem, & generaliter bona mundi scilicet divitias, delitias, scientias & eminentias temporales, quæ scilicet aquæ dicuntur, pro eo quod fluxu & instabilitate continua deficiunt & mutantur. Istæ igitur aquæ pro eo quod secum habent vapores terrestres, i. e. terrestreitatem avaritiæ, semen & humorem luxuriæ, & ranas garrulitatis & jactantiæ, animæ non sunt sanæ, sed potius detestabiles & nocivæ Psal. 104. *Convertit aquas eorum in sanguinem.*

Cap. XLVIII.

De Æstate.

1 Æstas *est istud tempus, in quo nobis sol appropinquat in summo, & in quo sol est in sua summa elevatione, quantum ad nos,* scilicet quamdiu per tria genera scilicet per cancrum, leonem, & virginem discurrit. Et quia in isto tempore sol nobis amplius se præstat, & magis ad nostrum hemispherium appropinquat, ideo majorem calorem in nostro habitabili imprimit atque causat. & dies longiores efficit. Et cum raras nubes & minores umbras cæteris temporibus habeat, majori claritate aerem illuminat, & illustrat. Et quamvis tempus sit calidissimum, de nocte tamen rorem influit & ministrat. Tempus autem istud aves ad cantandum invitat, & fructus qui in aliis seminati temporibus fuerant, cultoribus restituit & restaurat. Per tempus æstatis, potest intelligi tempus gloriæ paradisi, & status & fœlicitas beatorum. Istud est enim illud tempus in quo sol justitiæ Christus hominibus, scilicet beatis personaliter appropinquat, & id quo ipsis usque ad gradum ultimum se præsentat, & in quo cum ipsis per tria signa, i. e. per tres dotes animæ, quæ sunt visio, fruitio, & tentio, personaliter peragrat, atque paulat. Est ergo, ibi calor charitatis ferventissimus, splendor veritatis limpidissimus, ros devotionis suavissimus, fructus fruitionis abundantissimus, dies durationis longissimus & æternissimus cantus laudis & gratiarum actionis modulatissimus. Ista enim omnia facit ibi solis propinquitas, i. e. præsentia & intuitiva visio ipsius Christi, quæ scilicet nubes & umbras omnis ignorantiæ fugat, splendorem veræ cognitionis causat, corda per charitatem inflammat, & fructus præmiorum, qui in vita ista seminati fuerant, ipsis agricolis beatis recolligit, retribuit, & ministrat. Prov. 6. *Parat in æstate cibum.* Vel dic, quod æstas, in qua sol nostris capitibus opponitur, in qua terra a suis superfluis humoribus siccatur, & in tantum quod ruinis & fissuris aperitur, potest intelligi dies judicii, in quo scilicet sol justitiæ nobis personaliter præsentabitur, & ipsis impiis totaliter opponetur, quod humor suæ voluptatis penitus per ipsum siccabitur, & secretum suæ voluntatis aperietur penitus & findetur, in quantum scilicet vitiorum suorum faces ab omnibus cognoscentur Matth. 10. *Nihil occultum, quod non revelatur* Ps. 105. *Aperta est terra & deglutivit Dathan.* In ista ergo ætate diei judicii per signa trasibit iste sol, scilicet per signum cancri, retrocedendo à solita malorum dissimulatione & promotione, quia scilicet cancer est piscis, qui ambulat retrogradiendo. Item per signum leonis, ipsos malos, punitendo, & severiter denotando, quia scilicet leo est animal valde crudele. Item per signum virginis, bonos benigniter alliciendo, & caste etiam diligendo Eccl. 43. *Sol tripliciter exurens.* In ista ergo die sol iste Christus per rigorem justitiæ, omnia inflammabit Ps. 96. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Item omnium secreta & abscondita clare illuminabit, & declarabit. 1. ad Cor. 4. *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifesta erunt abscondita cordium* Item unicuique fructum, i. e. præmium laborum suorum & operum dispensabit. 1. ad Cor. 3 *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Vel dic, quod æstas est tempus pœnitentiæ, in quo sol justitiæ, Christus hominibus appropinquat, & per tria signa, i. e. per tres pœnitentiæ partes, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem ipsos visitat & frequentat, dicens illud Eccl. 25. *In tribus beneplacitum est spiritui meo.* Ista æstas igitur scilicet pœnitentia debet cor inflammare, per contritionem, omnia illuminare, & declarare per confessionem, & omnes humores superfluos, i. e. omnem voluptatem siccare per satisfactionem, & fructus virtutum recolligere, per meritorum acquisitionem. Et sicut in æstate pori aperiuntur, humores per sudorem emittuntur. & paludes, & lacus siccantur, sic vere in pœnitentia debet esse (ut dictum est) apertio confessionis, sudor laboris & satisfactionis, & consumptio carnalis infectionis & affectionis. Et sic in ista æstate pœnitentiæ, recolligi digne poterit seges eucharistiæ. & sacramentalis refectionis Gen. 3. *In sudore vultus tui vescere pane tuo.* Æstas est tempus complexionis cholericæ, quia scilicet in caliditate & siccitate abundat, & ideo aerem inflammat, poros corporum aperit, humores consumit, corpus debilitat & enervat, cholerã acuit, & febres generat & augmentat, fructuum recollectionem efficit, & agricolas præmiat atque ditat. Et in isto etiam tempore sol tria signa perambulat, scilicet cancrum, virginem, & leonem. Talis æstas videtur esse prosperitas mundana, ubi scilicet fructus bonorum terrenorum abundant, quia pro certo in ipso tempore abundare solet ardor & calor avaritiæ, generati febris & putrefactio luxuriæ augmentari cholera & furor iracundiæ, aperiri poros sensuum per vagabilitatem insolentiæ, & totum corpus potentiarum animæ enervari, per debilitatem mentalis

inconstantiæ. Quia proculdubio, sicut ad sensum patet, illi qui in hoc mundo prosperitate fruuntur, majore iracundia & superbia, avaritia & luxuria, insolentia & inconstantia impelluntur. Et ideo in isto tempore dicuntur esse tria signa, id est, tria principalia vitia, scilicet cancer, id est, retrogradatio mentalis obstinationis. Leo, id est, crudelitas superbiæ & elationis. Virgo, i.e. sterilitas omnis moralis opulentiæ & spiritualis fructificationis; quia scilicet tales ut communiter sunt in malitiis obstinati, superbiis elati, & bonorum fructuum copiis denudati. Omnia enim occasionaliter facit prosperitas, & ab ipsa procedit omne virium & iniquitas, unde Sen. epistola 36. *Res est inquieta felicitas, quia alios in superbiam, alios in luxuriam exagitat, hos inflat, hos mollit, & totos dissolvit.*

Cap. XLIX.

De Autumno.

1 AUtumnus dicitur ab augendo, eo quod illo tempore fruges abundant in horreis, & augentur. Omnes enim labores anni in illo tempore recolliguntur, & in horreis & repositoriis aggregantur. Istud ergo tempus solet homines ad laborandum pro congregatione fructuum excitare, terram, & arbores suis fructibus spoliare, & frigiditate & siccitate sua frondes & folia mortificare, sterilitatem inducere, & vim generativam quasi in rebus omnibus amputare. Tria autem habet signa, scil. libram, scorpium, & Sagittarium, quia scil. tantum durat autumnus. Secundum medicos, istud tempus cæteris est periculosius, quia scil. tempus est mutabile, nunc calidum, nunc frigidum, propter quod corpora faciliter læduntur, & in ipsis quartana & aliæ frigidæ ægritudines generantur. Frigiditate enim istius temporis pori clauduntur, & calidæ fumositates quæ exire debuerant in corpore retinentur, ex quibus cum à virtute expelli nequeant, morbi pessimi & incurabiles inducuntur. Ista omnia possunt applicari ad statum divitum, & mundanæ prosperitatis gradum. Istud enim est unum tempus dictum ab augendo, quia scilicet in isto omnes fructus divitiarum apud ipsos divites recolliguntur, & pro ipsis recolligendis, & aggregandis ipsi agricolæ, id est divites multis laboribus exponuntur. Ipsa vero terra & arbores, id est, ipsi inferiores pauperes, ab ipsis per exactiones & fraudes suis bonis & fructibus denudantur. Job 24. *Nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes.* Istud est ergo tempus animæ periculosum, & sanitati ipsius nocivum atque damnosum, quia scil. ut communiter in autumno mundanæ prosperitatis abundant duæ mortiferæ qualitates, scil. frigiditas indevotionis, & siccitas incompassionis. Et quod plus est, ibi abundat mutabilitas inconstantiæ, & imperfectionis, quia scil. ibi est autumnalis calor avaritiæ, & ambitionis, qui poros sensuum ad delectabilia aperit, & frigus indevotionis inducit, quod cordis amorem & dilatationem retrahit, & restringit & sic fumositates malarum affectionum & cogitationum non digeruntur, nec consumuntur nec per confessionem expelluntur, sed in corde interius per obstinationem retinentur, & ibi per malos consensus putrescunt, & in morbos diversorum peccatorum mortalium commutantur Soph. 3. *Diluculo surgentes, corruperunt omnes cogitationes suas.* Quid ultra pro certo in isto prosperitatis tempore virtutes mortificantur, sterilitas bonorum operum introducitur, & virtus generativa; id est, potestas generandi, & producendi fructus bonorum operum, quasi totaliter amputatur. Unde proptie status iste potest figurari per illam terram deserti, de qua dicitur Num. 20. quod *seri non potest, nec ficum gignit, nec mala granata.* Et merito, quia pro certo in isto tempore inveniuntur regnare tria signa diabolica, id est, tria principalia peccata, videlicet libra, id est, avaritia, quæ non cessat pecunias librare & numerare. Scorpius, qui facie blãditur, & cauda pungit, id est, luxuria, quæ in facie, id est, in principio est blandiens, & dulcis, & in cauda tamen, id est, in fine pungens, remordens, lacerans atque tristis. Sagittarius etiam, id est, superbia, quæ solet pauperes per crudelitatem sagittare, & eos rapinis & exactionibus molestare. Pro certo ista sunt tria vitia capitalia in homine, & in illis qui prosperitate mundana fruuntur, principaliter inveniuntur, quia scilicet isti sunt qui avaritia, luxuria & superbia præ cæteris imbuuntur Prov. 30. *Per tria movetur terra*, quia sicut dicitur 1. Joan. 2. *Omne quod in mundo est, aut concupiscentia oculorum est*, ecce libra avaritiæ, *aut concupiscentia carnis*, ecce scorpius luxuriæ. *aut superbia vitæ*, ecce sagittarius superbiæ, crudelitatis & sævitiæ. Vel si vis dic, quod istud tempus significat diem judicii, in quo scilicet quo ad bonos fructus præmiorum recolliguntur, & quo ad malos, terra, i. e. ipsi terrei peccatores talibus præmiorum fructibus spoliantur, quia pro certo isto tempore sol justitiæ tria signa dicitur perambulare, scilicet signum libræ, inquantum merita & demerita singulorum habet librare & computare. Item signum scorpii, inquantum illos, quibus primo fortuna mediante applauserat scil. peccatores, curabit in cauda, i. e. in fine pungere, redarguere, & siccare, quando scil. dicet illud Matth. 25. *Esurivi & non dedistis mihi manducare, &c.* Item sagittarium, inquantum per æternam damnationem malos habebit sagittare, vulnerare & cruciare. Et sic de isto sole poterit dici illud Eccl. 45. *Fornacem custodiens in operibus ardoris, tripliciter sol exurens montes.*

Caput L.

De Hyeme.

HYems secundum Isidorum dicitur ab eundo, eo quod tunc sol in breviori circulo solet circumire, & ire, & ideo dies breves, & noctes longas solet facere, & causare. Et est hyems tempus frigidum, & humidum, phlegmatis generativum, glaciei, nivis, nebulæ, & pluviæ productivum, lutique & immunditiæ præ aliis temporibus contentivum. Et propter magnam solis distantiam, constrictionis, & frigoris effectivum, & omnium rerum mortificativum, & pulchritudinis præcedentis æstatis ad nihilum reductivũ. Continet autem istud tempus tria signa sc. capricornum, aquarium & pisces, in quibus scil sol in isto tempore peragrat, perambulat & circumdat. Per istud tempus potest intelligi vita præsens quæ pro certo multis malis conditionibus est repleta. Quia enim sol justitiæ Christus à nobis principaliter elongatur, ideo hyemalis vita nostra multis infortuniis prægravatur. In ista enim longissimæ & maximæ sunt noctes ignorantiæ, & erroris, breves autem sunt modici dies veræ sapientiæ & veritatis, splendor, quia pro certo ista vita plus habet de tenebris ignorantiæ, quam de die veræ scientiæ & notitiæ Job 37. *Nos quippe involvimur tenebris.* Igitur in ista vita hyemali abundant multa genera vitiorum. Est enim ibi frigus indevotionis, glacies, & constrictio obstinationis, nix hypocriticæ conversationis, nebula mentalis indiscretionis, pluvia & immunditia carnalis infectionis, tempestas & venti tentationis & tribulationis. Et merito quia proculdubio in isto tempore tria dominantur signa sc. capricornus, i. e. cornuta superbia. Aquarius, i. e. submergens luxuria. Pisces scilicet forax & insatiabilis avaritia. Caper enim animal cornutum semper alta petens, significat superbos; Aquarius aquas fundens significat luxuriosos fluxibiles & delitiosos. Pisces vero qui naturaliter voraces sunt, & quorum major devorat minorem, significant avaros, & ambitiosos Job 37. *Præcipit nivi ut descendat in terram, & hyemis pluviis, & imbri fortitudinis suæ.* Vel potest dici, quod hyems tempus est mundanæ prosperitatis, in qua pro certo major est nox ignorantiæ, & peccati, quam sit dies sapientiæ, gratiæ, vel meriti. Sol enim justitiæ Christus ab isto statu mirabiliter est semotus, & ideo ibi generatur diversorum criminum impressio, seu fluctus. Est enim ibi glacies fragilis inconstantiæ, & defectionis, frigus indevotionis, gelu & constrictio obstinationis, &c. per omnia sicut supra. & sicut in hyeme nervi propter frigus mortificantur, ita quod ab operando impediuntur, & omnium corporum umbræ longiores efficiuntur, & revocato ad interiora calore & appetitus in stomacho amplior provocatur; sic vere in tempore prosperitatis propter frigus indevotionis, quod ibi abundat, solent nervi id est, affectus voluntatis constringi, virtus operandi utilia impediri, & umbræ bonorum temporalium majores, in æstimatione sc. hominum, inveniri, & appetitus ciborum id est, desiderium, et cupiditas divitiarum, revocato calore avaritiæ ad interiora mentis, fortior generari: quia pro certo istud est verum, quod illi qui mundi prosperitate fruuntur, majori appetitu avaritiæ stimulantur, et umbras terrenorum bonorum majores credunt, et opinantur, et eis nervi affectionum indevotionis frigore stringuntur, ita quod bonorum operum exercitium non operantur Prov. 20. *Propter frigus piger arare noluit.* Quin etiam æstatis gratiæ pulchritudo et speciositas in hyeme non videtur, sed potius totaliter abolebitur. Et sicut videmus, quod in forti hyeme omnes aquæ ut communiter congelantur, præter mare, quod continue movetur, præter fontes qui continue aquam calidam de venis terræ hauriũt, & præter puteos, qui infra terræ viscera profundãtur: sic in statu pro-

prosperitatis mundanæ, quasi omnes homines per indevotionem gelantur, nisi forte sint sicut mare per amaritudinem contritionis, & per motum bonæ occupationis. Vel nisi sint sicut fontes continue haurientes aquam gratiæ & devotionis, & continue effundentes per eleemosynas, aquam temporalis possessionis. Vel nisi sint sicut putei profundati, in humilitate timoris suæ conditionis, quia sc. humiles, timorosi, misericordes, devoti, contriti, & in bonis laboribus occupati, sunt illi, quos frigus indevotionis in prosperitatis hyeme non congelat, nec ipsos destruit seu damnat. Tales enim putei, i. humiles, in hyeme prosperitatis sunt ferventes, & per consequens gelu peccatorum non timentes, 2. Mach. 1. *Ignem de altari absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & siccus.* Vel hyems est status peccati in genere, in quo sol justitiæ Christus non est præsens, ad suæ gratiæ infusionem, sed prorsus à peccatoribus elongatur, Eccl. 15. *Longe est Dominus ab impiis, &c.* dic per omnia, sicut supra de prosperitate. Hyems est tempus tempestuosum, pluviosum, & nebulosum, frigidum etiam & ventosum. In hyeme enim est frigus circumstantis aeris, quod solet poros corporum claudere, & calorem ad interiora revocare. Et sic licet in hyeme corpora sint exterius frigida, interius tamen calida solent esse. Et inde est, quod fontes & putei in hyeme non congelantur, & quod etiam ventres in hyeme calidiores sunt, & propter majorē calorem ampliori dieta nutriri appetunt atq; volunt. Calor enim interius repercussus, solet venas aquarum, quas invenit, calefacere, & virtutes animales in corpore fortificare, & per consequens appetitum fortiorem tunc temporis provocare. Talis hyems significat tempus & statum tribulationis, in quo scil. terra, i. terrenus homo, ventis & turbinibus diversorum fortunæ casuum impellitur, & turbatur, & in quo frigore timoris constringitur & gelatur. Veruntamen istud tempus quamvis exterius lædat superficiem status corporis, intus tamen fortificat statum regionis mentalis, & cordialis. Frigus enim divini timoris, quod in hyeme mundi tribulationum abundat, solet poros sensuum claudere, & à vanis appetitibus cohibere, & calorem mentalis affectionis non sinit ad exteriora exire, sed in interioribus scil. circa mentis compositionem & considerationem, ipsum solet recludere & tenere. Et ideo generaliter quamvis in hyeme tribulationum terra & corpus, i. terreni & mortales homines sint exterius frigidiores, & à floribus & fructibus bonorum mundi nudiores, intus tamen in corde sunt per charitatem calidiores, & in virtutibus fortiores, & appetitu verbi Dei, & bonorum æternorum desiderio pleniores. Generaliter enim illi, qui sunt in tribulatione solent bona æterna avidius appetere, Deum ferventius diligere, & affectiones ab exterioribus cohibere, & sensus ne ad prava desideria effluant, claudere & continere. Unde de flagello tribulationis dicit Augustin. super Psalm. quod *compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit virtutem, protegit infirmitatem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat vincentem, initiat ad mortem semper viventem.* Vel dic, quod hyems significat mortem, quæ plena est tribulationibus, & tormentis, quæ scilicet terram, i. corpus fructibus bonorum terrenorum spoliat, & naturam mortificat, & deformat, humoresque & spiritus constringit, aggregat, & congelat.

2

Caput LI.

De Mense.

1 Mensis secund. Isidor. dicitur à mensa græcè, quod est luna latinè, eo scil. quod antiquitus menses secundum lunam computari solebant. Mensis enim secundum Ægyptios & apud Judæos *illud temporis spatium dicebatur, quo luna de puncto ad punctum zodiaci volvebatur.* Sed quia de hoc supra tactum est in capitulo de anno, loquendum est de mense secundum quod usualiter accipitur, & secundum quod mensis apud nos diversimode nominatur. Sciendum igitur, quod in anno sunt duodecim menses, in quorum sex Sol habet ad nos appropinquare. & accedere scil. per sex signa zodiaci ascendendo, & in alis sex habet à nobis se elongare, & recedere, à septentrione in meridiem descendendo. Est igitur primus mensis *Ianuarius*, dictus à deo Jano, cui secundum gentiles extitit dedicatus: vel dictus à janua, eo quod anni janua sit & ingressus. Et est iste mensis, in quo propter frigiditatem homo nihil potest operari vel facere, & in quo propter repercussionem caloris ad interiora, & fortior est appetitus, & ideo plus oportet comedere, & bibere. Et ideo iste mensis, ut homo bifrons depingitur, & uno ore comedens, & altero bibens, & semper ad mensam sedens videtur. Et in isto mense, Sol per Signum Capricorni in mensis principio, & per signum Aquarii in fine peragrat & movetur. Generaliter, per menses, qui dicuntur à mense, quod est defectus, vel quod est luna, possunt intelligi quandoque vitia, quandoque virtutes conditionis humanæ, quæ scil. à defectu dicuntur, eo quod humana conditio naturaliter deficit & mutatur. Et ideo generaliter applicando menses nunc ad vitia, nunc ad virtutes, possumus dicere, quod per Januarium potest intelligi conditio gulosorum, quia scil. gula dicta est à Deo Jano, i. à carne, vel à ventre, de quo gulosi faciunt Deum suum, ad Phil. 3. *Quorum Deus venter est.* Dicuntur etiam à janua, quia pro certo gula est janua, & origo aliorum mensium, id est, omnium vitiorum & defectuum. Et ideo tales cum duplici facie pinguntur, in quantum scil. facies intentionis ad duo præcipue, scil. ad gulam primum, deinde ad luxuriam ordinatur. Ezech. 41. *Duas facies habebat Cherubin.* Et breviter isti semper cogitant, quomodo ad mensam sedeant, & quomodo continuè comedant, & bibant, quapropter per Capricornum & Aquarium solent transire, in quantum tales præ ceteris peccatoribus ad Capricornum, i. ad fœtorem luxuriæ, & ad Aquarium, i. ad fluxibilitatem instantiæ, solent accedere, & venire. Ideo de gula dicit Bernard. in sermone: *Semper saturitati juncta est luxuria.* Vicina enim sunt sibi venter & genitalia, & pro ordine membrorum, ordo sequitur vitiorum. Ideo de isto mense gulositatis potest dici illud Num. 11. *Carnes comedetis usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, & vertatur vobis in nauseam.* Vel dic, quod iste mensis significat proditores, qui scil. duas habent facies, id est, duas intentiones, quia scil. unum prætendunt in una parte, & aliud in alia, unum ante, aliud retro, &c. Ezech. 1. *In quatuor partes euntes ibant.* Idem dic de falsis amicis, & idem de detractoribus & adulatoribus, qui scil. in absentia detrahunt, & in præsentia blandiuntur. Vel accipiendo in bono, dico, quod Januarius significat homines studiosos, qui scil. in mensa scripturæ semper sedent, & duas facies, i. duplicem intellectum, scil. historialem & mysticum ibi habent, & ab utraque parte cibos doctrinæ capiunt, quibus se satiant atque replent, & ideo duo signa, i. duas virtutes solent habere, sc. Capricornum humilitatis & pœnitentiæ, (quia scilicet caper est animal humile, & hirsutum) & Aquarium, id est, profluvium doctrinæ & sapientiæ. Et sic iste est primus inter menses, quia scil. fides, sapientia, & scientia, & prudentia sunt inter virtutes prima, & originalia principia. Exod. 12. *Mensis iste principium mensium erit vobis.* *Februarius* est mensis secundus, dictus à Februo, id est, à Plutone Deo inferorum, cui ipsum error gentilium antiquitus consecravit. Est igitur mensis iste summe frigidus, & propter solis elongationem, & propter aquarum redundantem effusionem. Et ideo depingitur sicut senex ad ignem resistens, & pedes calefaciens, & se calcians. In isto etiam sunt duo signa, scil. aquarius in principio, & signum piscium in fine, & in medio. Procul dubio per istum mensem possum intelligere avaros, qui super omnes sunt defectuosi, & quibus luna divinæ gratiæ deficit & decrescit. Isti enim sunt dicti Februarius, quia scil. Februo, i. Plutoni Deo inferni, id est, diabolo sunt specialiter dedicati. Et isti avari mensis dicuntur, à mene, quod est defectus, eo quod semper eis semel in mense (hoc est prorsus in vita) deficit luna gratiæ, sicut bene supponit Apostolus, qui dicit, quod *avaritia est idolorum servitus.* Et tales avari procul dubio bene possunt dici senes, quia scil. in malis consuetudinibus irrevocabiliter antiquantur. Item se continue calefacientes, quia igne avaritiæ continuæ inflammantur. Item pedes suos calciantes, quia scilicet tales calciamentis bonorum temporalium præ cæteris inducuntur, Luc. 22. *Accenso igne in medio atrii, erat Petrus in medio eorum.* In istis etiam viget or frigus indevotionis, & hoc quia sol justitiæ Christus, & divina gratia à talibus elongatur, & pluvia bonorum temporalium circa eos æmulatur, aqua scilicet, calor charitatis in eis suffocatur. Eccli. 3. *Aqua extinguit ignem*, scil. charitatis, non tamen ignem cupiditatis, quin imo sicut dicitur Sapient. 19. *Ignis in aqua valebat.* Duo autem signa, id est, duo peccata in istis principaliter abundant, scilicet Aquarius, id est, inconstantiæ mollities, & pisces, id est, rapinæ & usuræ ingluvies. Vel dic, quod Februarius est vir humilis timens Deum, qui scil. Plutoni, id

2

est, inferno videtur quodammodo dedicatus esse, in quantum non cessat de eo cogitare, & in quantum ad ignem inferni se solet per considerationem ipsius calefacere & cremare. Talis enim senex, i. prudens & sapiens potest pingi, quia sc. initium sapientiæ timor Domini. Et ideo iste duo signa debet habere scil. Aquarium, i. profluvium lachrymarum, & compunctionis, & pisces, i. e. fluxibilitatem devotionis, quia pro certo tales ut communiter, qui timore & consideratione tormentorum infernalium affliguntur, senili discretione, aquaria lachrymatione, & pisces devotione præ ceteris vegetantur, ut sic quilibet ignem infernalem considerans, possit dicere illud Esa. 44. *Vah, quia calefactus sum, vide focum.* *Martius* est tertius mensis, dictus 3 à Marte Romanæ gentis auctore, vel ab amore, eo quod omnia animalia tunc ad amorem præcipue excitantur. Tunc enim humores ascendunt ad membra, & ad ramos, & propter hoc tunc est tempus, quod superflua à viribus, & arboribus amputentur, & quod etiam per medicinas superfluitates corporum vacuentur. Unde martius sicut homo scindens vineam, vel sicut hortulanus depingitur, & etiam figuratur. Est autem tempus miræ alterationis; corpora enim tunc faciliter alterantur, quia sc. in isto tempore vernalis novitas incipit, & tota terræ superficies reparatur, & in isto fit vernale æquinoctium, in quo dies noctibus adæquantur. Duo autem signa dominantur in isto mense scil. pisces in principio, & aries in fine. Si vis, per Martium potes accipere tempus pœnitentiæ, ubi est & mars, & amor scil. Dei & proximi. In tempore enim pœnitentiæ, homines moventur ad amorem, & dilectionem. Humores enim viscerum ascendunt, & excitantur per dolorem & contritionem, & non restat nisi quod putentur, & expolientur per confessionem, & quod mens alteretur per morum mutationem, & quod superficies hominis renovetur per bonam conversationem, ad Eph. 4. *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Et ideo iste mensis vinitor pingitur, eo quod superfluitates animæ resecantur. In isto autem fit æquinoctium, in quantum scil. per pœnitentiam merita præmiis adæquantur, vel etiam in quantum culpa cum pœna debite mensuratur. Deut. 35. *Iuxta mensuram culpæ, erit plagarum modus.* Duo autem specialia habet signa, i. duas concomitantes virtutes scil. signum piscium, hoc est lachrymositatem, & compunctionem, (quia scil. pisces continuè sunt in aqua) & signum arietis, & hæc est lucta & laboriosa satisfactio, quia videlicet pœnitens semper more piscis debet in aqua lachrymarum natare, & semper more arietis debet contra carnem, mundum & hostem luctari, percutere, & pugnare, 2. Regum 10. *Esto vir fortis, & præliare prælia domini,* 1. ad Corinth. 9. *Sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Vel dic, quod iste mensis significat raptores, qui aliorum superfluitates & temporales possessiones per rapinas amputant, & præscindunt, & qui more piscis in aqua delitiarum vivunt, & more arietis contra alios luctantur, & eos impetunt, & invadunt. Thren. 1. *Facti sunt principes velut* 4 *arietes, non invenientes pascua.* *Aprilis* est quartus mensis, sic dictus, eo quod terra tunc temporis aperiatur, & ad emissionem florum, & fructuum disponatur. Et ideo sicut juvenis portans florem depingitur; eo quod tunc terra nec non & arbores floribus decorantur. Habet autem, sicut alii, duo signa scilicet Arietem in principio, & Taurum in fine, & in medio. Per istum mensem possum intelligere illos, qui sunt in vestibus, & actibus, & gestibus curiosi, qui scilicet Aprilis ab aperiendo dicuntur: eo quod sensus ipsorum, per vagabilem inconstantiam, ad omnia aperiuntur, & nunquam per prudentiam clauduntur, aut à vanis affectibus cohibentur, Zach. 11. *Aperi Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.* Isti ergo sicut juvenis tenens flores, possunt depingi, quia pro certo tales non vacant, nisi ut possint apparere curiosi, & floridi, & exteriori apparentia ordinati, & compti, dicentes illud Sap. 2. *Coronemus nos rosis antequam marcescant, non pratereat nos tempus.* Isti autem, duo signa, i. duo vitia videntur habere, scil. Arietem & Taurum. Aries enim qui alios percutit, & qui luctam diligit, significat talium profanam fatuitatem. Taurus vero qui sine jugo discurrit, significat istorum indisciplinabilem levitatem, quia pro certo tales juvenes, solent vires suas luctando, & tentando multipliciter extollere, & alios etiam quandoque percutere, lædere & gravare. Solent etiam more Tauri elati incedere, & sine jugo disciplinæ undique currere, & volare, quia sicut dicitur Job. 11. *Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri, se liberum natum putat.* Vel dic, in bono, quod Aprilis significat hominem virtuosum, qui per confessionem aperitur, & per bonam conversationē virtutum floribus adornatur, & arietem simplicitatis, taurumq; laboris & pœnalitatis imitatur, in quantum in simplicitate interiori, & labore exteriori, vivere comprobatur. *Majus* est mensis quintus, à ma- 5 defactione pluviarum sic dictus, quæ propter ortum pleiadum tunc temporis plus abundant. Et est Majus mensis amœnitatis, amoris & jocunditatis, tunc enim solent omnia ridere & virere, aves modulari, & psallere, reges ad bella procedere, & omnia fere animantia ad gaudium se movere. Et ideo iste mensis depingitur juvenis equitans, & volucrem manu gestans. Duo autem signa solet habere, scil. taurum in principio, & post geminos, quia scil. post taurorum agriculturam solet terra flores, & folia tunc temporis germinare. Per istud tempus possum intelligere statum hominum perfectorum, quia pro certo isti possunt dici Majus, eo quod aquis devotionis, & gratiæ continuè madidantur. Possunt dici tempus amœnum, eo quod virtutum floribus picturantur. Possunt dici tempus gaudiosum, quia per gratiarum actionem, & Dei laudem jubilant, & lætantur. Possunt dici juvenes equitantes, quia cum fortitudine juvenili equo suo, i. carni seu corpori dominantur: & possunt dici volucrem gestantes, quia scil. per contemplationem volant, in quantum cœlestia contemplantur. Possunt dici esse sub Tauro, in quantum in bonis laboribus occupantur. Et possunt dici esse sub geminis, in quantum in melius proficiendo, in virtutibus geminantur, Gen. 38. *Instante partu apparuerunt gemini.* Vel dic, quod iste mensis significat luxuriosos, quia scil. aquis delitiarum carnalium continue madefiunt, & qui flore ornari, ridere, gaudere, & psallere semper volunt, & qui etiam juvenes possunt pingi, quia scil. semper volunt juveniliter conversari. Avem etiam dicuntur gerere, in quantum mentis volubilitatem, quam avis significat, solent præ cæteris habere. Equitare etiam dicuntur, in quantum equo suo, i. carni continuè insidere noscuntur. Sub tauro etiam, & geminis dicuntur esse, in quantum solent ad modum tauri fortiter laborare, ut suos amores improbos possint geminare, & ad invicem copulare; quia pro certo luxuriosi magnis solent insudare laboribus, ut serviant suis inordinatis & geminatis amoribus. Hier. 9. *Ut inique agerent, laboraverunt.* *Junius* est sextus mensis, à ju- 6 nioribus sic vocatus, eo quod populus Romanus in leniores, & juniores fuit divisus. Est enim principium æstatis, in quo omnia incipiunt desiccari, & maximè illa, quæ teneri sunt humoris, sicuti sunt herbæ virentes, & similia. Et ideo iste pingitur tenens falcem, & scindens herbam, eo scil, quia tunc fœna præscinduntur, & colliguntur. Dominantur etiā in isto mense sicut in aliis, duo signa scil. gemini in principio, & cancer in medio. Et ideo per istum mensem intelligo ballivos, & officiales, qui pro certo omnia depauperant, & desiccant, & maximè illos, qui ad modum herbæ sunt debiles, & virides, calori suæ avaritiæ resistere non valentes. Isti enim pingentur cum falce, quia pro certo falcem falsitatis, & avaritiæ secum portant, cum qua totam herbā regionis, i. omnes divitias subjectæ patriæ accumulant, & eas amplexando per adulationem, & scindendo per rapinam, & exactionem, acquirunt, attrahunt, & devastant. Et ideo dicuntur habere signum geminorum, quia suas divitias solent geminare, & signum cancri, quia scil. isti per falsitatem, & cautelam solent retrocedendo incedere, ut sic possint pauperes defraudare, & ad utilitatem sui, & magistrorum omnia detalcare. Apoc. 14. *Misit Angelus falcem suam acutam, & vindemiavit vineas terræ.* Pone si vis, per modum figuræ sicut habes ibid. Vel dic, quod iste significat detractores, qui omne viride, i. omne quod habent alii pulchrum, & virtuosum, desiccant, & denigrant, & cum falce suæ curvæ, & proditiosæ linguæ primo amplexando per adulationem, deinde scindendo, & mordendo per detractionem, omnia lacerant & molestant. Et ideo isti dicuntur esse sub geminis, quia geminam faciem videntur habere; in præsentia enim apparent amici, & adulatores, in absentia autem videntur inimici, & detractores Judic. 3. *Ajoth filius Iemini, utraque manu pro dextera utebatur.* Sub cancro etiam sunt, allega ut supr. Vel dic, quod iste mensis qui dicitur Junius à juventute, significat bonos prælatos, juveniles & fortes, qui arbores sic desiccant, & falce correctionis herbas, i. e. carnales præscindunt & castigant. Et isti debent esse sub geminis per geminam charitatem, & sub cancro scilicet retro-

7 retrocedendo per dissimulativam sagacitatem. *Iulius* est septimus mensis, sic dictus à Julio Cæsare, qui nomen sibi imposuit, vel quia in eo fuit natus, vel quia ad imperium sublimatus. Est autem mensis ferventissimus, & hoc quia tunc est Sol in cancro in principio, in fine vero est in leone, & quia canicula stella ferventissima tunc nascitur, & ideo tunc est periculosum sumere medicinam; humores enim ex caliditate nimia pertur bantur, ex quibus calidæ ægritudines tunc temporis augmentantur. Depingitur autem cum falce segetes resecante, pro eo quod tunc segetes maturantur, colliguntur etiam, & secantur. Iste mensis potest mihi significare tyrannos, qui pro certo bene possunt denominari à Julio Cæsare, qui scil. fuit tyrannus & crudelis, & primus Romanum imperium usurpavit, & à cædendo Cæsar dictus est, pro eo quod nullus adhuc hominum tot hominum cædes fecit. Ab isto ergo tyranni denominantur, in quantum ipsum imitantur, quia alios cruciare, molestare & cædere dignoscuntur. Isti enim ferventissimi sunt ad rapinam, cujus scil. tres sunt causæ, scil. signum caneri, i. e. retrograda, & perversa conscientia; signum leonis, i. e. crudelis, & proterva crudelitas, & audacia, stella canicula, i. e. canina & insatiabilis avaritia. Ista enim tria sydera scil. fallacia, crudelitas, avaritia, in istis dominantur, & ideo ferventes, & ambitiosi efficiuntur in tantum, quod fervorem tribulationum in subditis, operantur, ita quod humores, & affectiones eorum turbatæ, morbos calidos scil. iram, & indignationem, in ipsos inducere dignoscuntur. Et ideo isti cum falce secare segetes dicuntur, in quantum scil. per rapinam, & exactionem segetes, i. e. bona temporalia pauperis depascunt, ita quod isti proprie possunt figurati in illis vulpibus, quarum caudis Samson alligavit faces ardentes, & intraverunt segetes Philistinorum, & combusserunt eas. Judic. 15. Quia scil. isti vulpes, & fraudulosi face ardentis avaritiæ inflammati, demoliuntur segetes, i. possessiones pauperum subditorum. Cant. 2. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Vide de canicula in titulo suo, libro de cœlo, ubi alio inser-
8 to exponitur de Autumno. *Augustus* est mensis octavus, sic dictus à Cæsare Augusto. Et est mensis, in quo segetes in horreis reconduntur, & ideo sicut homo flagello triturans segetes depingitur pro eo, quod illo tempore segetes triturantur, & terra fructibus denudatur. Duo autem sunt signa, in quibus Sol in illo tempore commoratur, scil. leo in principio, & virgo in fine. Tales sunt mundi divites, qui scil. dicuntur Augustus ab augendo, quia scil. divitias suas semper cupiunt augere, & ideo isti bene pingi possunt segetes triturantes, quia pro certo isti non cessant segetes, i. terrenas divitias aggregare, recolligere & accumulare, & ab ipsis terram subjacentem, id est, subditos & vicinos, ut se repleant, spoliare, Job. 24. *Agrum non suum demetunt, & nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes.* Et pro certo isti habent duo signa, i. e. duo vitia principalia scil. leonem, qui semper febricitat, i. febrem, & ardorem cupiditatis; & virginem, quæ nunquam fructificat, i. sterilitatem & carentiam totius bonitatis, Hier. 22. *Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur.* Vel dic, quod iste mensis significat viros perfectos, & maximè studiosos, qui scil. Augustus dicuntur, pro eo quod semper per doctrinam, & scientiam augeri videntur, in quantum scil. segetes scripturarum studete, & triturare noscuntur. Habent enim duo signa, i. e. duas virtutes speciales scilicet leonem, i. acritatem ingenii, & virginem, i. puritatem innocentiæ, quia scilicet doctores sunt sicut leones, difficultates scripturæ fortiter penetrando, & sicut virgines, & pure, & innocenter vivendo, & conservando, Apoc. 5. *Vicit leo de tribu Iuda*
9 *aperire librum, & solvere signacula ejus.* *September* est mensis nonus, eo quod à Martio, in quo mundus creatus extitit, septimus est, & est in mense æquinoctium, noctes enim & dies sunt æquales, & habet sicut alij, duo signa scil. virginem in principio, libram autem in fine. Et iste sicut racemos colligens depingitur, pro eo quod vina tunc temporis colliguntur. Totus autem iste mensis apud Judæos erat solemnis. Iste mensis significat diem judicii, qui pro certo à creatione mundi erit septimus, in quantum in septima die, i. in fine temporum erit factus. In isto enim mense erit æquinoctium, i. æquitas retributionis, quia scilicet noctes diebus, i. e. merita præmiis æquabuntur, ibique Sol justitiæ Christus in libra justitiæ, & in virgine, id est, in dulcore clementiæ collocabitur, ita quod justitiam malis, clementiam vero bonis facere dignoscetur. Prov. 8. *Meum est consilium, & æquitas, &c.* Boni enim tunc temporis facient annuam gloriæ celebritatem, & recipient vinum jocunditatis æternæ, & gloriæ voluptatem. Cant. 5. *Bibi vinum meum cum lacte meo.* *October* est 10
mensis decimus, qui in sui principio adhuc est calidus, in fine vero forti frigore corpus pungit, in quo scil. sunt duo signa, libra sc. in principio, & scorpius in fine. Est autem mensis frigidus, & siccus, in quo terra disponitur ad semina suscipienda. Et propter hoc iste mensis depingitur sicut homo, qui seminat semen suum. Iste mensis significat tempus pœnitentiæ, in quo scil. est calor dilectionis, frigus timoris, & turbationis, libra, i. examinatio propriæ discussionis, scorpius, i. punctio doloris, & contritionis, siccitas sc. squaloris & macerationis. Istud enim est tempus, in quo terra, i. anima disponitur ad gratiatum semina suscipienda. Et ideo istud tempus scil. pœnitentiæ, depingitur sicut homo, qui jacit semina, quia sc. in isto tempore in terra cordis semina boni propositi seminantur, ex quibus virtutum manipuli reportantur, quia sicut dicitur in Psal. 125. *Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.* Vel dic, quod iste mensis
1 significat doctores, & prædicatores, in quibus debet esse libra justitiæ, & æquitatis, ad aliorum merita libranda; scorpius, i. e. punctio reprehensionis, & severitatis, seminatio doctrinæ, totius veritatis, quia sc. isti sunt, qui semen doctrinæ non cessant dispergere, & ad fructum bonorū operum producendā terram, i. terrenos disponere & aptare, Luc. 8. *Exiit qui seminat seminare semen suum.* Vel dic, quod sunt prælati, qui semen doctrinæ & eleemosynæ debent in alios dispergere, & libra justitiæ omnia regere, & malos sicut scorpius pungere. *November* est mensis 11
frigidus, eo quod Sol à nobis multum est remotus, qui duobus signis sc. scorpioni in principio, & sagittario in fine est subditus, & ad modum scorpionis & sagittarii corporibus ratione intensi frigoris est molestus. In isto autē tempore porci impinguantur, & ideo iste depingitur sicut rusticus, qui glandes excutiens, porcos reficere sollicitat, & conatur. Talis mensis est peccator vel etiam status peccati, in quo videlicet frigus indevotionis abundat, pro eo quod Sol justitiæ Christus ab eis se elongat, Eccl. 15. *Longe est Dominus ab Impiis.* Dominatur enim in istis scorpius falsitatis, & sagittarius crudelitatis, quia sc. isti solent alios sicut scorpius decipere (qui scil. facie lambit, & cauda pungit) & sicut sagittarius lædere, & affligere. Et breviter isti pinguntur glandes legentes, & porcos pascentes, quia sc. isti sunt, qui glandes, i. divitias temporales, semper nituntur colligere, ut porcos, i. e. carnem propriam nutrire possint, & reficere, figurati in filio prodigo, de quo Luc. 15. dicitur, quod *abiit in regionem longinquam, ubi substantiam propriam dissipavit, & tandem facta fame pro porcis pascendis, apud quendam civem regionis illius se locavit.* Regio enim longinqua est peccatum, ubi substantia gratiæ expenditur, & ubi de nutriendo porco, i. corpore cura diligentior adhibetur. Vel dic, quod tales sunt divites mali, qui sc. non cessant glandes, i. divitias colligere, & cum scorpione falsitatis sagittario crudelitatis, ipsas acquirere, ut porcos, i. carnales parentes, uxorē, filios, & nepotes, possint bonis hujus seculi impugnare. *December* est mensis duodecimus, dictus quasi decimus ab im- 11
bre Martii, sicut etiam ab eodem imbre dictus est November, October, & September. Et est mensis frigidissimus, in quo propter frigiditatem congelantem, animalia modici sunt motus, & majoris quietis, propterea sunt amplioris pinguedinis. Et ideo iste depingitur sicut carnifex, qui porcum suum mactat, pro eo quod porci jam impinguati ab hominibus tunc mactantur. Dominantur etiam tunc temporis duo signa scilicet sagittarius in principio, & capricornus in fine. Tunc enim incipit Sol à nobis se non amplius elongare, sed ad nos appropinquare, & accedere, & ad septentrionales circulos revenire. Per istum mensem potest intelligi tempus pœnitentiæ, in quo pro certo frigus divini timoris abundat, & ubi sagittarius, id est, sagittatio contritionis, & Capricornus (quod est animal fœtidum) id est, fœtor & abominatio peccati, & infectionis imperat, & in quo Sol justitiæ Christus nobis per gratiam appropinquat, & in quo homo sicut spiritualis carnifex porcum suum, i. e. corpus per pœnitentiam subjugat atque mactat. Vel dic, quod iste mensis est mundana prosperitas, in qua pro certo videntur imperare duo mala signa scil. sagittarius, i. paupetum sagittatio, & Capricornus, i. fœtens luxuriæ infectio. Et pro certo in isto mense est solstitium, i. solis ultima elongatio, quia scil. Sol justitiæ Christus ab illis totaliter elongatur, qui in mundi prosperitate versantur. Nam sicut de divo Ambrosio legitur, cum audisset ab hospite quodam suo, quod nunquam accidēt

sibi

sibi infortunium, sed semper prosperitas, dixit, *fugiamus, quia non est dominus in loco.* Ista est ergo, quæ porcos & bestias, i. peccatores propter defectum motus tribulationis per delitias impinguat, ipsos pingitur interficiens, quia pro certo prosperitas illos, quos primos recreat, tandem damnat, quia sicut dicitur, Noverca virtutum prosperitas, beatulis suis in principio taliter obsequitur, ut in fine pernicioſe operetur. Sic ergo patet, quod duodecim sunt menses, i. duodecim vitia, vel duodecim virtutes, vel duodecim genera personarum, ex quibus constat annus, i. e. tempus, & status istius miseriæ vitæ nostræ. Pone hic illa, quæ sunt in sermone, Omne lignum.

Caput LII.

De Diebus.

1 Dies dicuntur à diis, quorum nominibus sunt vocati, quia scil. prima dicitur *dies solis*, vel dies dominica, eo quod Sol sit dominus planetarum. Secunda vero dicitur *dies lunæ*, & sic de aliis, quia scil. dies ab illis planetis solent denominari, qui in prima hora diei solent denominari. Et sunt dies diversimode denominati, quia scil. quidam dicuntur, dies naturales, quidam dies artificales, quidam dies Ægyptiaci, quidam dicuntur Calendæ, quidam Idus, quidam Nonæ. Primæva enim antiquitas dies diversimode nominavit, & secundum suas varias considerationes, ipsos aliter, & aliter nuncupavit. Diem enim vocaverunt à dyan, quod est clarum, pro eo quod in die relucet claritas solaris. Diem artificialem dicunt illud temporis spatium, quo super nostrum hemisphærium fertur, & volvitur Sol iste materialis. Dies naturalis est illud spatium, quo Sol ab ortu suo usque ad eundem ortum revolvitur, in quo viginti quatuor horæ temporis continentur. Dies Ægyptiaci sunt illi, quibus Deus flagellasse Ægyptios dicitur, qui ideo in Calendario ponuntur, ut Dei mirabilia, & malorum punitiones ad memoriam revocentur. Dies Calendæ sunt principia mensium dicta à Kalo, quod est vocare, eo quod tunc fiebant nundinæ, in quibus sc. homines vocati, per aliquot dies negotiabantur. Dies vero, qui dicuntur Idus, ab iduo quod est divido dicuntur pro eo, quod tunc nundinæ dividebantur, & homines ad propria revertebantur. Per dies in scriptura, possunt intelligi merita hominum singulorum, qui scil. à stellis dominantur, & à dyan, quod est clarum, dicuntur, pro eo, quod ipsa hominum merita à stellis, i. à sanctis, & à claritate divinæ gratiæ dependere noscuntur. Dico ergo, quod inveniuntur dies naturales, & isti sunt proprietates & virtutes naturæ, quæ scil. in omnibus sunt æquales, sicut ipsi dies naturales non sunt alter altero longiores. Illa enim quæ hominibus sunt naturalia in forma & materia, in omnibus sunt æqualia, Deut. 1. *Sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum.* Item inveniuntur dies artificiales, & illi significant virtutes, & merita hominum in gratia constitutorum, quos scil. Sol divinæ gratiæ perficit, & eos super hemisphærium animæ sui diffusione componit. Isti tamen dies non sunt æquales scil. virtutes morales, & merita hominum, sed ut communiter sunt dispares, & difformes, Eccl. 33. *Dies diem superat, & lux lucem.* Item sunt dies Ægyptiaci, & isti significant conditiones bonorum, qui scil. habent memorari Dei mirabilia, & punitiones malorum, Psalm. 76. *Cogitavi dies antiquos, &c.* Item sunt dies Calendares, & isti significant merita noviter conversorum & incipientium, qui scil. de novo ad nundinas Ecclesiæ & gratiæ vocantur, & de novo ad pœnitentiam invitantur, Esa. 22. *Vocavit Dominus ad fletum.* Dies novæ significant merita pœnitentium, & proficientium, qui scil. solent, sicut in quibusdam nundinis, vitia cum virtutibus commutare, negotia bonorum operum exercere, & lucrum virtutum acquirere, & habere. Dies autem iduum significant merita perfectorum, & consummantium, qui scil. se solent per contemplationem à mundo dividere, & sursum ad domicilium paradisi expletis mundi nundinis properare, ita quod *hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* 2 Dies autem à sole claritatis receptiva, nunquam in uno statu est permansiva, sed sui status continue mutativa, & de mane ad vesperam continuè defluxiva, torporis etiam & somni est excitativa, & circa labores, & opera hominum occupativa. Et ideo quanto dies plus ad occasum perducitur, tanto bonus operarius ad perfectionem divini operis plus conatur. Secundum Gregor. talis dies est vita præsens, quæ scil. à sole, i. à Deo recipit lumen suum, quia pro certo ista est, quæ nunquam in eodem persistit, imo à mane juventutis usque ad vesperam senectutis jugiter fluitat, & discurrit, Eccles. 18. *A mane usque ad vesperam mutabitur tempus.* Ista tamen dies ad laborem, & operationem est ordinata, quia sicut dicitur Job. 5. *Homo nascitur ad laborem.* Et ideo quilibet debet in ista die vitæ præsentis, à torpore & desidia excitari. Et quanto plus dies ista ad occasum senectutis declinat, tanto debet ad complementum bonorum operum plus conari, Joan. 9. *Me oportet operari, donec dies est.* Dies est latio solis super terram, & ideo dies est lætitiæ generativa, securitatis inductiva, colorum omnium ostensiva, & quanto nox turbulentior præcesserit, tanto est subsequentis diei serenitas magis grata. Talis est dies, i. e. claritas gloriæ paradisi, quam scil. solis Christi clara præsentia illuminat incessanter. Ibi enim est perfecta securitas & lætitia. Ibi est calorum, i. rerum omnium scientia, & veritas & notitia. Ibi est ipsius solis Christi gratia, societas, & præsentia. Et quanto nox præsentis vitæ turbulentior præcesserit, tanto ibi est gratior serenitas, & complacentia. Joel. 3. *In die illa stillabunt montes dulcedinem, &c.* Præsentia solis facit nobis diem, & quanto 4 Sol nobis amplius appropinquaverit, tanto dies longior, & major erit; quanto autem Sol à nobis est remotior, tanto est necessario dies brevior. Talis est dies scientiæ, vel claritas fidei, & sapientiæ, vel etiam est claritas virtutum, & moralis apparentiæ, quia pro certo talem diem continuat, & perficit præsentia gratuita Solis Christi, qui pro certo quanto Sol justitiæ nobis per charitatem, & gratiam propinquior fuerit, tanto dies veræ notitiæ vel honestæ apparentiæ major erit, & omnium rerum calor, & veritas apparebit; quanto vero iste Sol à nobis per peccatum amplius elongatur, tanto iste dies per ignorantiam, & insolentiam amplius breviatur. Et ideo Hier. 6. dicitur in persona peccatorum: *Væ vobis, quia declinavit dies, & facta sunt longiores umbræ vesperi.* Dies, quæ clara est, stellas occultat, nox vero 5 quæ est obscura, ipsas ostendit, detegit, & demonstrat. Sic vere dies resplendens, i. vir justus luce divinæ gratiæ illustratus nunquam solet stellas, i. virtutes suas ostendere, nec eas per inanem gloriam propalare, nox vero, i. peccator stellas, i. gratias, quas habet, per jactantiam vel inanem gloriam statim ostendit, & bona sua propalat omnibus, & prætendit, contra illud Senecæ: 6 *Esto occultator virtutum, sicut alii vitiorum.* In die autem sensus vagatiores sunt, quam in nocte, & ad exteriora delectabilia propniores, de nocte vero sunt secretiores, & in seipsos etiam clausiores. Et inde est, quod de nocte melius audimus, quam de die. Et est dies ferventior, & calidior quam nox, & in isto aves tunc temporis modulantur, & homines laboribus exponuntur, & à quiete & somno excitantur, die tamen nihil mutabilius invenitur. Talis dies est mundi prosperitas, quia pro certo ibi non est facile per contemplationem dormire, quin imo necesse est sensus & affectiones ad exteriora delectabilia discurrere, & vagari, & à secreto mentis recedere, & transire, ibi enim abundat calor avaritiæ, cantus inanis lætitiæ, securitas stultitiæ & audaciæ, labor occupationis, & tristitiæ. Et ideo breviter ista est dies, quam sancti solent detestari, & fugere, & inde ad noctem contemplationis mentaliter evolare, dicentes illud Hier. 17. *Diem hominis non desideravi, tu nosti.* Quin imo de istis dicitur Job. 17. *Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.* Quia scilicet quando nox adversitatis in diem prospectatis vertitur, id est, quando prospera adversa, & adversa prospera judicantur, tunc post tenebras hujus vitæ, lux æternæ gloriæ acquiritur & habetur.

Cap. LIII.

De Aurora.

1 Aurora *finis est noctis, principiumque diei*, & dicitur aurora secund. Isidor. quasi aurea hora, pro eo quod Sol illa hora aurei videtur esse coloris. Vel dicitur aurora, quasi aura rorans, pro eo quod tunc ros generatur, à quo terra infunditur, & humectatur. Aurora igitur solis ortum dignoscitur præcedere, & à sole lumen recipere, & in die sequenti obscurior, nocte vero clarior solet esse. In ortu autem auroræ solent aves divinæ canere, latrones autem, & aves immundæ solent recedere & fugere, infirmitates etiam alleviari & cessare, sed etiam solent flores, qui per noctem clausi fuerant, aperire. Tunc etiam

Lucifer

Lucifer ſolet oriri, & propter dominium ſanguinis, tunc ſolet ſomnus dulcior perſentiri. Per iſtam auroram poſſum intelligere virginem glorioſam, quæ pro certo diei legis gratiæ fuit nobis principium, & origo, & noctis legis antiquæ & caliginis peccatorum extitit terminus & finis. Iſta enim dicitur aurora; quaſi aurea hora, pro eo quod iſta quaſi aurum per ſanctitatis gratiam rutilavit. Dicitur etiam quaſi aurum errans, pro eo, quod rore ſuæ miſericordiæ totum ſæculum irroravit, & peccatorum animas per devotionem, & compunctionem ſpiritualiter humectavit. Iſta eſt ergo, quæ ſolem juſtitiæ Chriſtum ſicut mater filium, præceſſit, & tamen ab ipſo claritatem, & dignitatem habuit, & recepit, & quamquam die & claritate ipſius Chriſti fuerit obſcurior, nocte tamen, i. perfectione omnium aliorum clarior extitit, & permanſit, quia ſicut dicitur 2. Reg. 23. *Sicut lux auroræ oriente ſole, etiam absque nubibus rutilat, & pluvia germinat herbas de terra.* Ad literam ergo, iſtius auroræ, i. virginis glorioſæ ortu & conceptu temporali ſcil. in terræ finibus, & ſpirituali in cordibus noſtris, aures mundæ, i. viri juſti, & boni Angeli exultant, & concinunt. Herbæ etiam, i. viri humiles, qui per peccatum clauſi fuerunt, per iſtius influentiam ad ſolem juſtitiæ ſe aperiunt, ita quod Lucifer divinæ gratiæ in eorum cordibus oritur, quem ipſi indevotè ſuſcipiunt, & propter dominium ſanguinis, i. memoriam dominicæ paſſionis, per contemplationem requieſcunt atque dormiunt, & infirmitates tentationum deficiunt & recedunt. Latrones veto, i. dæmones & aves immundæ, i. carnis tentationes, viſa eſt aurora, i. viſa devotione ad beatam virginem, & cognitio ejus conſilio, ſtatim fugiunt & recedunt. Job. 24. *Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis.* Vel dic, quod aurora eſt Chriſtus, cujus ortus fuit noctis legis finis, & diei fidei gratiæ principium, qui ſc. dicitur aureus atque rorans, &c. ſicut ſupra. & applica ad ortum Chriſti vel temporalem vel mentalem, quia ſcil. quando iſta aurora in corde per gratiam oritur, omnia bona quæ ſupra poſui, oriuntur. Vel dic, quod aurora eſt divina gratia, quæ divina gloria obſcurior, nocte tamen culpæ clarior atque purior. In iſta enim Sol, & Lucifer, i. Chriſtus & beata virgo ortum ſumpſerunt, quia aves immundas, i. dæmones fugaverunt, mundum irradiaverunt, infirmitates vitiorum temperaverunt, & mentes
2 hominum roraverunt. Dies habet quatuor partes, ſcilicet auroram, quæ ſecund. Conſtant, ſimilis eſt veri. Meridiem, qui ſimilis eſt æſtati. Veſperam, qui ſimilis eſt autumno. Noctem, quæ ſimilis eſt hyemi. Talis dies eſt Chriſtus, quantum ad quatuor ſtatus ſuos, quia ſc. iſte fuit ſicut ver, i. mitis & roridus in aurora ortus ſui & nativitatis. Item ſicut æſtas per charitatem fervidus, in meridie ſuæ vitæ, & converſationis. Item fuit ſicut autumnus, per aſperitatem & tormenta ſiccatus, in veſpera ſuæ acerbiſſimæ paſſionis. Finaliter autem erit ſicut hyems, frigore ſeveritatis vallatus, in nocte futuri judicii, & ſuæ juris-
3 dictionis. Aurora à nocte incipit, & tamen ad claritatem perfectam paulatim procedit, colorem aureum prætendit, rorem ſuper terram effundit, & ſolis ortum prænunciat, & præcedit. Sic juſtus à nocte originalis culpæ naturaliter habet ortum, verumtamen à tempore baptiſmi vel pœnitentiæ, per profectum virtutum non ceſſat procedere, quouſque ad perfectam claritatem, & diem luminis gratiæ potuerit attigiſſe, quia ſicut dicitur Prov. 4. *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit ad perfectam diem.* Iſti igitur habent coronam honeſtatis, rorem pietatis, & fugat aves nocturnas, i. dæmones & detractores odioſæ loquacitatis. Nimia ſerenitas in aurora, quando ſc. radii ſolares flectuntur ad Auſtrum, ſignum eſt tempeſtatis futuræ, ſecund. Bedam. Sic vere quando in aurora præſentis vitæ, ſerenitas mundanæ proſperitatis ultra debitum refulget, ſignum eſt, quod tempeſtas æternæ damnationis ſequetur, & quod talis ſerenitas ſine tempeſtuoſo claudetur, Matth. 16. *Hodie eſt tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.* Diluculum, aurora, & mane, pro
5 eadem hora ſupponuntur; ſunt enim finis noctis, principium diei, infirmitatum alleviatio, latronum timor, hoſtium fuga, ſecuritatis inceptio, timoris evaſio, laboti principium, dormitationis finis, ſobrietatis & perfectæ celebratæ digeſtionis tempus. Talis eſt pœnitentia, quia vere iſta eſt noctis peccati finis, & egreſſus, & diei gratiæ introitus & ingreſſus ad Romanos 13. *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit.* Infirmitas enim peccati tunc deficit, latro diabolus ſtupeſcit, ſpei ſecuritas redit, labor ſatisfactionis incipit, abſtinentiæ ſobrietas, & prudentiæ digeſtio tunc accedit, dormitatio pigritiæ deficit, & timor deſperationis recedit. Ideo Proverb. 11. bene dicitur, quod *bene conſurgit diluculo, qui quærit bona.*

Caput LIV.

De Meridie.

MEridies dicitur *dies media, quando ſcil. Sol eſt in medio firmamenti, diſtans æqualiter inter ortum & occaſum.* Et ideo dici- 1
tur meridies, quaſi merus dies, & ideo dies eſt tunc clarior, calidior & ficcior. Sol enim tunc temporis nobis directius opponitur, & radii ſui circa terram, & inferiora corpora directius refringuntur. Vmbra autem cujuslibet corporis, in puncto meridiei minor efficitur, & major claritas in aere generatur. Per meridiem poſſum accipere diem judicii, ubi ſcil. Sol juſtitiæ Chriſtus, in æquitatis medio ſe tenebit, & ubi radiis ſuæ juſtitiæ terram, i. peccatores ſeverius inflammabit, ipſisque ſe directius opponet, & eiſdem propinquius obviabit. Tunc enim umbra latibulorum, & excuſationum minorabuntur, tunc claritas, & veritas amplius apparebit, quia ſecreta omnia revelabuntur, & tunc ardor ſeveritatis & rigoris erit amplior, ita quod igne perpetuo peccatores, & dæmones affligentur. Pſal. 96. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus*, Eccleſ. 43. *In meridiano exuret terram, & in conſpectu ardoris ejus, quis poterit ſuſtinere.* Vel dic, quod meridies ſignificat paradiſum, ubi Sol juſtitiæ eſt beatis propinquus, & præſens, & ideo ibidem eſt fervor, & ardor perfectæ charitatis, & lux & ſplendor perfectæ veritatis, & directio & multiplicatio radiorum, i. beneficiorum ſuæ opulentiſſimæ largitatis. Tunc enim umbra ignorantiæ eſt minima, & claritas veræ notitiæ, & ſcientiæ ſumma, & maxima, quia ſcil. ſecundum Apoſtolum Deus claritas eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ. Vel dic, quod meridies eſt charitas, ubi Sol Chriſtus nobis eſt conjunctior, & ideo mens noſtra ferventior eſt, & ardentior, & lux veritatis & fidei tunc eſt ſplendidior atque major. umbraq; ignorantiæ, & peccati minor, & rarior. Iſtud eſt enim verum, quod illi, quibus Chriſtus eſt per charitatem propinquus, ſunt umbra ignorantiæ minus gravati, & luce veræ ſapientiæ plus dotati. Quanto autem Sol juſtitiæ à nobis, & charitatis propinquitate plus receſſerit, tanto umbra ignorantiæ, & amor mundanæ proſperitatis, & gloriæ major erit, Hier. 6. *Facta ſunt longiores umbræ veſperi.* Vel dic, quod meridies eſt vir juſtus, qui minus habet de umbra ignorantiæ plus de luce ſapientiæ, magis de ardore charitatis, & ſoli Chriſto propinquior eſt, per propinquitatem gratiæ. Unde Bern. in quodam ſermone de beato Joanne, dicit ſic: *Meridies eſt plenitudo fervoris lucis, & eſt ſolis ſtatio, umbrarum exterminatio, paludum deſiccatio; fœtorum expulſio.* Applica omnia ad virum juſtum. Vel dic, quod meridies mundi proſperitas, ubi claritas mundanæ gloriæ eſt amplior, umbra humilitatis minor, calor cupiditatis ardentior, & Sol juſtitiæ oppoſitior. Quia ſicut in meridie herbæ ſiccantur, fruges maturantur, & animalia venenoſa ad pungendum 2
ſtimulantur, ſic in ſtatu proſperitatis, herbæ, i. debiles & imbecilles, à virore gratiæ faciliter poſſunt ſiccari, venenoſi, i. peccatores ad nocendum, & pungendum ſolent faciliter excitari, fruges tamen, i. viri juſti inde ſolent meliorari, & in virtutibus & moribus maturari, quia ſcil. proſperitas, quæ malis ſolet obeſſe, bonis, & ipſa bene utentibus ſolet proficere & prodeſſe, Eccleſ. 39. Hæc omnia ſanctis in bona, impiis autem & peccatoribus in mala convertentur. Vel dic de tribulatione, cujus ardor malos deſiccat, bonos vero maturat.

Caput LV.

De Veſpera.

VEſpera eſt *hora ſerotina*, quæ ſerum dicitur, eo quod ibi fo- 1
res ſerantur, ut omnia in domo tutiora ſerventur. Portetiam corporum tunc temporis obſtruuntur, fumi interius recluduntur, & animalia ad dormitionem, & ſomnum diſponuntur, greges paſtoribus ad caulas, & ad domos reducuntur, vigiliæ & cuſtodes propter hoſtes, & latrones in muris, & turribus conſtituuntur, & operarii, qui per diem laboraverunt, remunerantur, & quieſcere permittuntur. Et dicitur veſpera à veſpero ſtella, quæ occidentem ſolem ſequitur, & ſequentes tenebras comitatur. Per veſperam poteſt intelligi ſtatus ſenectutis, quæ ſcil. occaſum vitæ ſequitur, & noctis, i. e. mortis tenebris proximatur. Iſta enim illa ætas, in qua fores ſenſuum debent

obſtrui

obstrui & serari, & pori affectuum claudi & fumi cogitationum comprimi, & arctari, & somnus contemplationis provocari, & vigiliæ discretionis in arce mentis debent constitui, ut hostium, i.e. tentationum & dæmonum possint insultus & impetus præcaveri. Tunc est tempus, quo greges fidelium ad hospitium paradisi, à Deo pastore Ecclesiæ ducuntur, & quo illi qui in bonis operibus laborarunt, quietis & remunerationis bravio potiuntur, Matth. 20. *Cum autem sero factum esset, dicit dominus vineæ, procuratori suo, voca operarios, & redde illis mercedem.*

2 Vespera est hora, in qua dies finitur, & solares radii à terræ superficie subtrahuntur. Umbræ etiam corporum maximè protenduntur & flores, qui ad solem aperti fuerant, tunc propter solis absentiam in se contrahuntur, atque clauduntur. Fumosi etiam vapores, qui materia sunt nubis, & nebulæ, tunc temporis resolvuntur. Aves nocturnæ de cavernis exeunt, & ad pastum progrediuntur. Lupi etiam à canibus vix tunc temporis discernuntur. Per vesperam potest intelligere peccatum, ubi pro certo dies gratiæ & veræ scientiæ deficit, & Sol Christus à mente subtrahitur & recedit. Ibi enim umbra ignorantiæ protenditur, & lux fidei & sapientiæ obscuratur. Ibi herbæ, i. homines, qui per bonas affectiones ad solem Christum aperti fuerant, contrahuntur, & per obstinationem in seipsis mentaliter obstruuntur, vaporesq; malarum affectionum in eis generantur, à quibus nubes ignorantiæ & nebulæ peccatorum, in aerē conscientiæ producuntur, in tantum quod inter canem, & lupum, i. inter bonos & inter malos, peccatores male discernere dignoscuntur. Aves etiā nocturnæ, i. dæmones tunc temporis discurrunt & lætantur, & in peccatum mentibus per suggestiones clamare, & somnum horribilem facere comprobantur. Et ideo de vespere peccati, potest homo dicere de anima sua illud Ezechiel. 24. *Mortua est uxor mea vesperi.* Vel dic, quod vespera est mundi prosperitas, & dic per omnia sicut supra.

Cap. LVI.

De Nocte.

1 NOx à nocendo est dicta. Nocet enim oculo, quia à sua perfectione scil. ab actu videndi ipsum privat, & rerum colores, in quibus delectatur, occultat. Nox igitur ab umbra terræ inter nos, & solem interposito causatur, à qua lux solis intercipitur, & illa aeris obscuritas, quæ nox dicitur, generatur. Et est nox horroris & timoris incussiva, illusionum & phantasmatum in dormientibus inductiva, immundorū animalium, & avium est nutritiva, sicut patet de lupis, & apris, qui plus discurrunt de nocte, quam de die agros & vineas, devastando. Ipsis vero malis est nox securitatis aliquotiens effectiva, in quantum scil. est scelerum suorum occultativa, & verecundiæ sublativa, & audaciæ ad perpetrationem criminum causativa. In mari vero, cum via eundi ad portum non cognoscitur, est nox periculi inductiva, & quia medium temporis occupat, ideo est nox medietatis vitæ nostræ insensibiliter consumptiva. Talis nox per omnia est peccatum, quia pro certo culpa mortalis est illa nox, quæ oculo mentis nocet, & officit, in quantum lumen solis, i. Christi gratiam sibi tollit. Visum enim veræ discretionis impedit, colores, i. veram notitiam rerum à nobis contegit, & abscondit, quia pro certo illi, qui nocte peccati gravantur, nunquam verè de rebus judicant, sed per errores & ignorantias obscurantur, & sæpissime deficiunt, & falluntur, Ps. 103. *Posuisti tenebras, & facta est nox.* Umbra enim terræ, i. fugax possessio bonorum terrenorum, quæ scil. inter nos, & solem justitiæ Christum per malum, & immoderatum affectum interponitur, noctem culpæ, & ignorantiæ in nostris cordibus operatur, per quam scil. errorū phantasmata generantur, & timor, & horror desperationis aliquotiens inducuntur. Unde Sap. 17. dicitur de peccatoribus, quod *vincula tenebrarum & longæ noctis compediti, paventes horrendè erant, & cum admiratione nimia perturbati.* Nox igitur culpæ solet immundas aves scil. peccatores lætificare, quia scil. isti sunt, *qui exultant in rebus pessimis*, Prov. 2. Et in mari hujus vitæ viam ad portum salutis solet impedire, & damnationis periculum generare. Latronibus, i. peccatoribus solet præsumptionem, & securam obstinationem concedere in quantū Dei timorem, & virturem verecundiæ solet eis tollere, & peccandi audaciam immittere. Lupis etiam, & apris, i. tyrannis solet nox culpæ favere, in quantum ipsis præstat audaciam, contra alios desævire, & vineam, & possessiones pauperum rapinis, & exactionibus devastare, Ps. 103. *Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.* Vel dic, quod significat vitium ignorantiæ, quæ lumen sapientiæ & discretionis occultat, aerem mentis obnubilat, & in ipso umbram mundanæ prosperitatis vel peccati generat atque causat. Ista est, quæ avibus immundis, i dæmonibus, & bestiis silvæ, i. raptoribus, latronibus, i. hæreticis, & aliis deceptoribus patrocinium præstat, & eis audaciam ad malum tribuit, in quantum oculos, & intellectus simplicium, cum quibus habent facere, obnubilat & obscurat. Causa est etiam periculi, & submersionis æternæ, & naufragium per mundum navigantibus administrat, in quantum cognitionem viæ salutis impedit & retardat. Vel dic, quod nox est mundi prosperitas, quæ sc. facit omnia supra dicta, quia sicut dicitur Joan. 11. *Qui ambulat de nocte offendit, quia lux non est in eo.* Ne nox propter solis absentiam esset penitus indecora, voluit eam Deus stellarum splendoribus illustrare, ut motu syderum navigantes dirigerentur, aeris obscuritas temperaretur, & aeris grossities & densitas tenuaretur. Est autem nox frigida, & humida, & quieti animalium virtutum necessaria. Virtutes enim naturales, quæ diurno labore fuerant debilitatæ, & quiescunt, & confortantur per noctem coadunatæ. Vita præsens est nox scil. tribulationis, quia scil. à præsentia solis Christi, & ab ipsius gratia destituta videtur, in quantum scilicet homo tribulationi exponitur, & tribulari permittitur. Veruntamen semper adsunt ibi stellæ, i. aliquæ divinæ consolationes & illuminationes, quæ tenebras, i. noctem tribulationis temperant, & ipsam per bonam spem illuminant, & illustrant, quia pro certo nunquam est nox tribulationum tanta, ut à stellis divinæ consolationis sit penitus aliena, quin imo secundum Propheram, secundum dolores, & tribulationes, multiplicantur divinæ consolationes. Psal. 138. *Nox sicut dies illuminabitur sicut tenebræ ejus, & ita lumen ejus.* Nox vero ista valde utilis animæ solet esse, in quantum sc. poros sensuum & affectuum solet claudere, & somnum contemplationis mentis, & quietem melius provocare, quia pro certo cum justus exterius tenebris tribulationū tangitur, mentales sui affectus in seipsos clauduntur, & mens à variis desideriis dulciter quietatur, Ps. 138. *Nox illuminatio mea in deliciis meis.* Vel dic, quod nox est vita præsens, quæ pro certo propter solis Christi absentiam indecora fieret, nisi stellarum, i. sanctorum justorum præsentia ipsam exemplis & doctrinis illuminaret, & densitatem suorum defectuum tenuaret. Omnis infirmitas 3 plus intenditur generaliter nocturno tempore quam diurno, & nox stellis irradiata, & nubibus humectata est quieti penitus dedicata. Talis est mundi prosperitas, in qua stellæ mundi consolationum refulgent, & somnus pigritiæ, & nubes ignorantiæ abundant, quia sc. omnis infirmitas vitiorum tunc temporis plus augetur, vix enim est dare aliquod virtum, quod in prosperitatem habentibus non augmentetur, sicut patet de divitibus & potentibus, quia magis sunt luxuriosi, avari, superbi, & desidiosi hominibus tribulatis. Nox in quatuor vigilias antiquitus solebat dividi. Quia scil. in castris & exercitibus, per quatuor noctis partes scil. concubium, conticinium intempestum, & galli cantum solebant ad vigilandum excubiæ ordinari. Sic verè nox turbulentæ vitæ nostræ quatuor habet partes, in quibus necesse est vigilare, & ad salutem animæ attendere, & vacare, scil. pueritiam, juventutem, senectutem, & senium. In exercitu enim mentis nostræ, & potentiarum & virtutum animæ, debemus excubias rationis constituere in quatuor partibus vitæ nostræ, ut sic possimus insultus, & tentationes dæmonum prævidere, & de salute animæ providere, quia sicut dicitur Luc. 12. *Si paterfamilias*, i. e. Deus, *in prima vigilia & secunda nos vigilantes invenit, beati sunt servi illi.* Nox nihil est aliud, quam defectus seu carentia lucis, & præsentiæ solis. Umbra enim terræ inter nos, & solem posita, lucem nobis intercipit, & sic noctem, & obscuritatē in aere introducit. Nox significat mortem, quæ nihil aliud est, quam carentia lucis vitæ. Quando enim umbra terræ, i. defectus nostræ terreæ mortalitatis inter nos & solem æternitatis ponitur, tunc necesse est, quod nox, i. mors & vitæ carentia generetur. Gen. 1. *Votavitque tenebras noctem.*

Cap. LVII.

De Sabbatho.

SAbbathum, erat in antiqua lege *principium septimanæ*, festum scilicet quod summopere celebrandum fuit, eo quod in die septima

ſeptima dominus in principio à creatione novarum ſpeciérum requieverat, & ſic Sabbatum illud fuit, quod de tempore requies ſibi vendicavit, & quod ſibi Deus conſecravit. In iſto enim feſto dominus requiem ab omni ſervili opere indixit, & tam dominos quam ſervos, tam jumenta quam homines, requieſcere juſſit. Igitur iſta die ignis in Judæorum domibus non accendebatur, indumentis cultioribus populus veſtiebatur, & cibis lautioribus utebatur, templum amplius frequentabatur, laudes, ſacrificia, & orationes majores Domino reddebantur, omnis diſcurſus, & vagatio prohibebatur, & ab omni motu, & labore populus quieſcere jubebatur, ſicut hoc totum patet in diverſis locis, & paſſibus ſcripturarum. Per Sabbatum poteſt intelligi quies gloriæ paradiſi, quæ ſcilicet die & ætate ſeptima reperitur. Iſta eſt enim ubi ab operibus & laboribus requieſcitur, & ubi ſempiterna feſtivitas celebratur. Levit. 16. *Sabbatum requietionis eſt.* Ibi enim non eſt ignis alicujus malæ cupiditatis, ſed præparatio cibi majoris voluptatis, & lautioris, & perpetuæ fertilitatis, cultiorque veſtis æternæ claritatis, & jocunditatis, juxta illud Job. 40. *Circumda tibi decorem, & in ſublimi erigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.* Verumtamen in die præcedenti ſc. in vita iſta, eſt neceſſe cibos iſtos per bona opera præparare, & voluptatem gloriæ paradiſi per præcedentem pœnitentiam dum vivimus procurare. Eccl. 25. *Quæ in juventute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua reperies?* In Sabbato igitur paradiſi templum Trinitatis frequentatur, ſacrificium laudis immolatur; mens in Deo perfectiſſime quietatur, & omnis diſcurſus & labor, & tribulatio penitus abdicatur. Apoc. 14. *Amodo enim dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos.* Vel dic, omnia de quiete mentis, quæ in ſeptenario virtutum, & donorum conſiſtit, ubi ſc. omnis motus, & labor exteriorum negotiorum, & omne opus ſervile peccati ſiſtitur, & quieſcit, quia ſc. tale Sabbatum, i. e. talis quies mentis eſt Deo ſpecialiter dedicata, in quo omnis deſideriorum inquietas eſt à perfectis cordibus abdicata. Ignis concupiſcentiæ ibi ſolet deficere. Cibus Euchariſtiæ, & doctrina lautior accedere. Indumentum honeſtæ converſationis pollere. Templum orationis frequentari, & ſacrificium gratiarum actionis domino immolari. Et iſtud eſt perfectum Sabbatum ſc. quies à vitiis, & deſideriis inordinatis, in quo reliquiæ cogitationis peragunt domino diem feſtum. Neemiæ 9. *Præcepta bona, & Sabbatum ſanctificatum oſtendi eis.* Vel dic quod Sabbatum poteſt intelligi quælibet ſolennitas, & feſtivitas Eccleſiæ, in qua pro certo debemus ab operibus mortuis quieſcere, & à vagatione mentis, & corporis ceſſare, templa & altaria frequentare, laudi & orationi vacare, cibum devotionis & Euchariſtiæ ſumere; indumenta honeſtæ converſationis induere, & veſtire; quia pro certo ſicut antiquitus in Sabbatis lex à ſacerdotibus explicabatur, & arma ſumere illicitum; niſi pro legis defenſione putabatur; & qui frangebat Sabbatum, interfici jubebatur, ſicut patet Num. 15. ſic vere in diebus feſtivis, lex Dei debet à ſacerdotibus prædicari, bellare non licet aut rixari, imo quicunque peccato vel illicita operando feſta violaverit, neceſſe habebit à Deo finaliter interfici vel damnari.

CAP. LVIII.

De Neomenia.

1 NEomenia erat antiquitus *feſtivitas novæ lunæ, ſeu principium menſis lunaris*, quia ſc. Judæi computabant menſes ſecundum lunationes. In principio vero ſui menſis, ſc. prima die novæ lunæ, ſolennitatem faciebant, quam neomeniam appellabant, in quam cum tubis corneis buccinabant, & ad ſolennitatem populum advocabant, & in corneis tubis parentes ſuos fuiſſe paſtores pecorum memorabant. Per lunam intelligitur Deus juxta illud Pſal. 88. *Sicut luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis.* Et ſic per feſtum neomeniæ poteſt intelligi nativitas redemptoris, in qua ſc. Dei filius miro modo extitit innovatus, in quantum homo mirabiliter eſt affectus. Iſta eſt enim ſolennitas gloriæ, quam devote debemus colere, in qua Deum laudando debemus pſallere, & ad Dei laudem tubis prædicationis alios invitare. Pſal. 80. *Buccinate in neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ, quia præceptum in Iſrael eſt.*

2 Septuageſima, eſt ſpatium ſeptuaginta dierum Paſcha præcedentium, per quod quidem ſeptuaginta anni captivitatis babylonicæ denotantur, in qua quidem captivitate incolatus præſentis miſeriæ deſignatur, & ejectio Adam & humani generis à paradiſo, præfiguratur. Et ideo de iſta ejectione, & præſentis vitæ incolatu, & miſeriæ inchoatione ibidem mentio recitatur. Et propterea quatuor lætitiæ cantica ſcilicet gloria in excelſis, alleluja, Te Deum, & Gloria patri, in fine pſalmorum uſque ad Paſcha dimittuntur, in Paſcha vero (per quod ſtatus futuræ reſurrectionis intelligitur) reaſſumuntur, ad denotandum, quod tunc humana miſeria ſicut quædam ſeptuageſima terminabitur, & humanæ naturæ lætitia reſtituetur, ſicut in ſumma Joannis Beleti, de officiis eccleſiaſticis, continetur. Quæ quia aliter exponuntur, hoc ſolum igitur ſuperaddo, quod quoties in mente noſtra noſtri incolatus, & præſentis vitæ miſeriam recolimus, ſeptuageſimæ feſtum facimus. Cantica ergo lætitiæ deponamus, ut in paſchate futuræ reſurrectionis, ipſa cum Chriſto ſolenniter peragamus. Quinquageſima incipit per quinquaginta dies ante Paſcha, ſignificans tempus remiſſionis, quod per jubileum, qui erat annus quinquageſimus ſignificatur. Ad denotandum, quod jam illud eſt tempus pœnitentiæ, per quam finaliter peccatorum remiſſio obtinetur. Jubileus autem annus ante legem ſecundum aliquos fuit inſtitutus, quando ſcilicet Loth, qui erat quinquaginta annorum, ab Abraham extitit liberatus, ſicut dicitur Gen. 14. Ad denotandum, quod quando Loth in tempore declinans, i. e. peccator, ab Abraam patre multarum gentium, i. e. à Deo liberatur à vitiis, jubileus & quinquageſima requiei, & remiſſionis perpetuæ expectatur. Numer. 8. *Cum quinquageſimum compleverint annum, ſervire ceſſabunt, eruntque miniſtri.* Sexageſima quæ ſexaginta continet dies, antequam Paſcha attingatur, qui ſcilicet numerus ſexagenarius ex ſex decies ductus conſtat, poteſt ſignificare ſtatum activorum, in quo debet eſſe ſenarius ſex operum miſericordiæ, cum denario ad impletionis decalogicæ, ad hoc, quod digne quis poſſit pertingere, ad Paſcha refectionis Euchariſtiæ, & ad ſtatum reſurrectionis, & gloriæ. Vel dic, quod illi qui ad Paſcha Euchariſtiæ, & futuræ reſurrectionis digne pertingere cupiunt, quatuor tempora ſervare debent, ſcil. ſeptuageſimam, hoc eſt dictum, memoriam præſentis miſeriæ, & calamitatis, ſexageſimam, hoc eſt dictum, ſenarium eleemoſynæ, & pietatis, cum denario legalis, & decalogicæ ſanctitatis, quinquageſima enim ſc. ſpem futuræ requiei, & fœlicitatis, & tandem quadrageſimam, id eſt, quadratum quatuor virtutum, & jejunium afflictionis & pœnalitatis.

CAP. LIX.

De Quadrageſima.

1 QUadrageſima eſt *tempus quadraginta dierum, qui ſcil. à prima dominica quadrageſimæ inchoantur, & in cœna domini terminantur.* Et eſt quadrageſima unum tempus militiæ, & propugnationis, tempus jejunii, & afflictionis; tempus etiam ſanctitatis, & ſpecialis dedicationis; tempus etiam commutationis, & ſolutionis. Eſt dico tempus militiæ, & propugnationis, quia ſcilicet in quadrageſima contra vitia pugnamus, & carnem per jejunium, mundum per eleemoſynam; diabolum per humilitatem ſuperamus. In ſignum cujus, ipſe Chriſtus poſtquam quadraginta diebus jejunavit, legitur à diabolo tentatus fuiſſe, & ipſum fortiter ſuperaſſe. Matt. 4. Ad denotandum, quod ſi quadrageſimam jejunemus, tentationes hoſtium ſuperabimus. Et ideo bene ſequitur, quod illud eſt tempus jejunii, & afflictionis, quia ſcil. in iſta quadrageſima debemus corpus affligere, & à vitiis, & delitiis jejunare Pſal. 37. *Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.* Tempus eſt etiam ſanctitatis, & ſpecialis dedicationis, quia ſcilicet iſtud tempus à Deo & à Prophetis fuit conſecratum, & tanquam ſanctum domino dedicatum. Chriſtus enim quadraginta diebus jejunavit, tandem vero de hoſtis tentationibus, ut dictum eſt, triumphavit. Luc. 4. Helias etiam dicitur quadraginta diebus jejunaſſe, & tandem ad montem Dei Oreb perveniſſe, ſicut dicitur 3. Reg 19. Moyſes etiam legitur quadraginta diebus, & noctibus jejunium celebraſſe, & ſic legem à domino ſuſcepiſſe, ſicut dicitur Exod. 24. Populus etiam Iſrael legitur quadraginta annis, in deſerto ſtetiſſe, & tandem ad terram promiſſionis perveniſſe, ſicut dicitur Deut. 29. *Adduxit vos per deſertum quadraginta annis.* Ad denotandum, quod Chriſtus tam ipſe quam in Prophetis iſtud tempus conſecravit, & ſibi ſpecialiter dedicavit. Ad denotandum etiam, quod illi qui quadrageſimam, digne

peragunt, diaboli tentationes vincunt, ad montem Dei Oreb, i. ad Christum secure perveniunt, legemque Dei & ejus mandata accipiunt, & finaliter ad terram promissionis, i.e. ad paradisum attingunt. Item istud est tempus significationis, quia scil. per quadragenarium numerum, qui constat ex denario quater ducto, significatur, quod nos debemus denarium mandatorum perficere, & quaternarium Evangeliorum, credere, & servare. Item tempus est resolutionis, & commutationis, quia pro certo in quadragesima decimam temporis anni solvimus, & pro delictis nostris satisfacimus, & perpetuam pœnam nobis propter peccata nostra debitam, in temporalem per pœnitentiam commutamus. Exod. 34. *Primogenitum asini mutabis ove.* In anno enim sunt 365. dies & quarta pars diei, quorum omnium decimam faciunt 37. dies jejunabiles, qui sunt in quadragesima, ut sic proprie quadragesimam habeamus pro temporis vitæ nostræ decima. Jeju-
2 nia vero quatuor temporum habeamus pro primitiis. Quadragesima inter tempora anni, tempus magis est nobile, & insigne. Est enim tempus revivificationis, quia scilicet terra, quæ mortua videbatur prius, reviviscit tunc temporis & virescit. Tempus est renovationis, quia scilicet terra herbis, & floribus, arbor vero frondibus, & foliis novitate mirifica juvenescit. Tempus est imprægnationis. Animalia enim tunc ad generationem moventur. Tempus est nidificationis, quia tunc volatilia ad nidificandum, & pullificandum animantur. Tempus est medicinæ, & purgationis, quia tunc humores moveri incipiunt, & ideo tunc utiliter expelluntur. Item tempus est lucri, & negotiationis, quia sc. tunc agricolæ in terra, nautæ in mari, & mercatores in negotiis occupantur. Item tempus est motus, & peregrinationis, quia tunc homines sanctorum limina visitare noscuntur. Item tempus est resecationis, & putationis, quia vineæ & arbores & etiam segetes à superfluitatibus suis resecantur, & præscinduntur. Item tempus est fletus, & lachrymationis, quia sc. tunc vineæ præscissæ lachrymantur. Item tempus est seminationis, & insertionis, quia tunc semina vernalia terræ committuntur, & surculi in arboribus inseruntur. Item tempus est roris, & pluvialis irrigationis, quia tunc oriuntur hyades, & aliæ stellæ imbriferæ, quibus terra pluviis irrigatur. Item tempus est laudis, & jubilationis, quia tunc aves, quæ in hyeme quasi mortuæ fuerant, cantant, & dulcissime modulantur. Ista omnia possunt applicari ad virtutem pœnitentiæ, jejunii, vel abstinentiæ, quia pro certo tale tempus est animæ utile, & insigne. Est enim tempus spiritualis vivificationis. In isto enim tempore, illi qui per peccatum mortui fuerant, per gratiam reviviscunt, & virorem honestæ apparentiæ reassumunt, Psal. 84. *Deus tu conversus vivificabis nos.* Item tempus est renovationis, quia pro certo mores hominum, qui per peccatum fuerant antiquati, ad novitatem decentiæ, & honestæ apparentiæ reducuntur, & floribus virtutum exterius induuntur, ad Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Item tempus est imprægnationis, & etiam nidificationis, quia pro certo in quadragesima pœnitentiæ solent animalia, i. e. viri simplices fœtum boni propositi concipere. Aves vero, i.e. viri spirituales solent per spem & desiderium in cœlis nidificare, & ibi pullos bonarum affectionum procreare. Psal. 103. *Illic passeres nidificabunt.* Item tempus est medicinæ & purgationis, & etiam sectionis, & putationis, quia pro certo humores interiorum vitiorum tunc debent per contritionem moveri, & per confessionem ejici, & expelli. Superfluitates etiam bonorum terrenorum debent à vineis & arboribus, i. e. à viris justis per eleemosynas resecari, & exterius ad pauperes erogari. Cantic. 2. *Flores apparuerunt in terra, tempus putationis advenit.* Item tempus est negotiationis, & peregrinationis, quia pro certo in quadragesima pœnitentiæ, viri justi negotiantur, & mercantur regnum æternum, & mentaliter peregrinantur, & properant ad paradisum 1. Pet. 2. *Obsecro vos tanquam advenas, & peregrinos, abstinete vos à carnalibus desideriis.* Item tempus est lachrymationis & rorifluæ irrigationis, quia pro certo in statu pœnitentiæ debemus more vineæ lachrymas compunctionis emittere, & rore, & pluvia devotionis corda nostra dulciter irrigare, & per hyadum & pleadum, i. per defectorum influentiam terram conscientiæ humectare. Psalm. 6. *Lachrymis stratum meum rigabo.* Item tempus seminationis, & insertionis, quia pro certo quadragesima est tempus, in quo prædicatores debent semina verbi Dei disseminare, & surculos boni propositi in corda hominum inserere, ut sic possint fructus bonorum operum reportare. Jacob. 1. *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Item tempus est jubilationis, quia pro certo tunc debet homo de spe veniæ gaudere, & de serenatione conscientiæ more avium canere, & garrire. Esa. 9. *Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sic exultant victores capta præda.* Vel etiam aves, i.e. Angeli tunc temporis lætantur, & de conversione peccatorum jocundantur, quia sicut dicitur Luc. 15. *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.*

CAP. LX.

De Paschate.

PASCHA dicitur Græce idem quod pati Latine, & idem 1
quod transitus Hebraice, eo scilicet quia antiquitus agnus patiebatur, & immolabatur, & transitus & exitus filiorum Israel ex Ægypto colebatur & celebrabatur, quia sc. sicut dicitur Exod. 12. quando Deus filios Israel de Ægypto voluit educere, agnum præcepit occidi & manducari, & sanguine postes domorum liniri, sicque factum est quod Angelus à Deo missus, primogenita Ægyptiorum exterminavit, filiis vero Israel quorum domus linitæ erant sanguine, pepercit, & eos sibi dominus consecravit. Præcedente etiam isto Paschate, populus per mare rubrum transiens, præcedente columna ignis & nubis, extitit à servitute Ægyptiaca liberatus, Pharao vero cum Ægyptiis in mari medio est submersus. Et sic istud Pascha, id est, ista agni immolatio, filiis Israel profuit, Ægyptiis vero nocuit atque obfuit. Ista omnia possunt exponi, de nostra solennitate Paschali, in qua scilicet agnus immaculatus Christus passus & occisus fuit, per quem populus fidelium de morte ad vitam, de culpa ad gratiam, de miseria ad gloriam pertransivit; quia pro certo nos qui sumus in Ægypto hujus mundi, duos principes habemus timere, scilicet Pharaonem, id est, diabolum nos, cum vitiorum exercitu, persequentem; & Angelum, id est, Deum, Ægyptios, id est, peccatores percutientem, & perpetuo condemnantem. Sed pro certo istud Pascha cum suo agno Paschali occiso, id est, cum Christi passionis & occisionis merito, contra ista duo remediatur, quia pro certo si sanguine ipsos postes cordis nostri per passionis memoriam inunxerimus, Angeli percutientis, id est, Dei peccatores damnantis sententiam evademus, & primogenitum nostrum, id est, animam, à percussione mortis perpetuæ, salvum & liberum faciemus. In virtute etiam ipsius sacramenti poterimus per mare rubrum, id est, per pœnitentiæ amaritudinem transire, & sic Pharaonis, id est, diaboli, cum Ægyptiorum, id est, vitiorum exercitu poterimus dispendium non sentire, & à servitute vitiorum de cætero tuti esse; quia proculdubio virtute istius sanguinis & Paschatis, Pharaonis, id est, diaboli potentia destruitur, & filiorum Israel, id est, fidelium miseria relevatur, ad Ephes. 1. *Habemus redemptionem per sanguinem Christi.* Vel dic generaliter, quod Pascha bonis profuit, malis obfuit, quia pro certo illi qui boni sunt, & qui istud Pascha scilicet Christi sacramentum digne comedunt, exinde proculdubio salvi fiunt: Qui vero Ægyptii, id est, mali fuerint, virtute ipsius interibunt. Quod bene figurari potuit in consuetudine Judæorum, apud quos de duobus reis, unus in Paschate liberabatur, in signum populi tunc liberati; alius vero damnabatur, in signum Pharaonis submersi. Ad devorandum etiam hodie, quod Pascha nostrum Christus immolatus, bonos & digne sumentes liberat, malos & indigne recipientes damnat, quia scilicet (sicut scriptum est.) *Quicunque manducaverit corpus domini indigne, judicium sibi manducat & bibit,* 1. Corinth. 11. Et sicut filii Israel post transitum rubri maris, inceperunt cantare, dicentes: *Cantemus Domino gloriose, &c.* Exod. 15. sic etiam nos à diabolo liberati, debemus plurimum exultare. Vel dic, quod quando in corde nostro Pascha spirituale facimus, & Christi passionem & resurrectionem ad memoriam reducimus, ipsumque per devotionem comedimus; tunc Pharaonis dominium evadimus; & mediante aqua maris; id est, lachrymosa amaritudine, columna ignis, id est, amarosa & charitativa dulcedine, & columba nubis, id est, puritatis & innocentiæ sanctitudine Ægyptios, id est, peccata submergimus, & eorum persecutionem vitamus, & primogenitum nostrum, id est, animam à morte perpetua liberamus. Sicut 2
ponitur Exod. 12. in comestione agni Paschalis, magnæ ceremoniæ servabantur: Iste enim primitus assabatur, nihilque de eo in aqua coquebatur, os ejus non comminuebatur, nec aliquid usque mane reservabatur, &c. Vide omnia, quæ

quæ ponuntur hic, quando de figuris agetur, Exod. 12. Ad Pascha nostrum pertinent quinque dies, sc. Pascha floridum, quod est dies Christi refectionis, & est in palmarum ramis. Dies cœnæ & Paschalis refectionis, dies veneris & dominicæ passionis. Dies Sabbati, & dominicæ requietionis. Dies Paschæ & dominicæ resurrectionis. Sic vere ad hoc quod Pascha, i. transitum & recessum à vitiis celebremus, quinque sunt necessaria, sc. Pascha floridum, i. florida conscientia, in qua Christus in Hierusalem, in mentem per devotionem est recipiendus. Cœna, i. eleemosyna & clementia, in qua Christi discipuli scil. paupères, sunt cibandi. Parasceve, i. passionis Christi memoria, in qua in corde nostro ipse est mentaliter crucifigendus. Sabbatum, i. innocentia, in qua Christus est in sepulchro cordis nostri quierandus. Resurrectio, i. pœnitentia, per quam Christus est in nobis resuscitandus, & à nobis per gratiam restituendus. Si enim ista quinque præcesserint, agnum Paschalem, i. Christum in sacramento altaris digne poterimus recipere, & solennitatem ipsius celebrare, 1. Esdr. 6. *Fecerunt filii israel transmigrationis Pascha.*

4 Pascha floridum, est dies in ramis palmarum, sicut dictum est, eo quod rami floridi illa die soliti sunt portari. Et est ista dies privilegiata, quia scil ista die Josue cum populo Israel Jordane siccato, terram promissionis intravit, ubi de novis terræ frugibus primitus manducavit. Tali etiam die Christus à populis fuit in Hierusalem receptus, & cum hymnis & laudibus honoratus. Tali etiam die Christus de templo ementes & vendentes legitur ejecisse, & numulariorum cathedras subvertisse. In quibus spiritualiter notare possumus, quod ista die Christo per devotionem occurrere, & januas Hierusalem, i. mentis ei aperire, ipsumq; per charitatem recipere, & cum ramis floridis & conscientia florida sibi obviare debemus, & tunc siccato flumine carnalitatis, ipse nos in terram promissionis, s. paradisi introducet, & frugibus novis æternæ gloriæ nos pascet, & à templo cordis nostri mensas nummulariorum, i. avaritiam & amorem pecu-

5 niæ destruet, & everter. Dies cœnæ est illa dies, in qua à Christo sacramentum Eucharistiæ constituitur, & carnalis agni immolatio in spiritualem mutatur, in qua etiam veteris testamenti terminatur figura, novi vero testamenti instituitur natura. Ista est etiam, in qua pœnitentes ad ecclesiam reconciliantur, in qua chrisma & oleum, à pontificibus conficitur, in qua pauperum pedes lavantur, & in qua cum mundato reficiuntur, in qua altaria denundantur, & in qua campanæ non pulsantur, nec audiuntur. Sic vere in cœna Domini ad literam, in die scil. cœnæ ante parascevem, vel etiam in cœna spirituali. i. e. in refectione devotionis, debent hæc omnia intervenire, sc. Eucharistiæ sacrificium, omnis carnalis conditionis immutatio, vetustæ conversationis terminatio, pedum, i. e. affectuum per lacrymationem lotio & purificatio, pauperum per eleemosynam refectio, altarium, id est, cordium per confessionem denudatio, crismatis devotionis compositio, campanarum jactantiæ cessatio, & sic fiet pœnitentis animæ perfecta Deo reconciliatio, in ecclesiam paradisi introductio, Psal. 65. *Introibo in domum tuam in holocaustis adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini*

6 *tuo.* Ad Pascha etiam pertinet parasceve, scil. dies veneris, in qua Dominus passus est, cujus sc. privilegia sunt, Christi passio, inferni spoliatio, dæmonum superatio, & similia, hominis redemptio, paradisi apertio, & omnium scripturarum consummatio; & ideo tunc dicit in cruce moriens ipse Christus, *Consummatum est.* Ista possunt literaliter dici, de die parasceves, vel spiritualiter possunt dici, de memoria dominicæ passionis, quæ est quasi quædam spiritualis parasceve, in cordibus nostris celebrata.

7 Quia pro certo per istam dæmones à nobis superantur, peccata redimuntur, paradisus aperitur, & virtualis perfectio in homine consummatur. Dies etiam sancti Sabbati ad Pascha dicitur pertinere, quod ideo Sabbatum sanctum dicitur, quia Sanctus sanctorum Christus per totam hanc diem, in sepulchro quievisse dignoscitur. In isto enim Sabbato, ignis novus acquiritur & accenditur, & ad accendendum paschalem custoditur. Deinde cereus à diacono erigitur & benedicitur, cui thus in forma crucis apponitur, tandem lectionibus lectis ad benedictionem fontium accenditur, & totum diei officium sub brevissimis terminatur, benedicamus aut cum duplici alleluja dicitur, ad notandum, quod in ratione ultima, duplex stola, scil. gloria corporis & animæ, fidelibus concedetur. Ista possunt dici de Sabbato, quod interpretatur requies, i. de spirituali requie mentis nostræ, quia pro certo ad hoc, quod istud Sabbatum sanctum sit, & ad hoc, quod mens perfecta sancte & munde à vanis appetitibus requiescat, necesse est, quod Christus in sepulchro nostræ humilis conscientiæ requiescat per devotionem, & quod ibi accendatur ignis Spiritus sancti per dilectionem, quodque cereus intellectus ibidem illuminetur per discretionem, & benedicatur per omnimodam perfectionem, & quod habet thus, i. orationem & devotionem, thus tamen habeat formam crucis, i. e. oratio semper habeat crucis memoriam & compassionem, habeatq; istud Sabbatum fontes benedictos, i. lachrymosam compunctionem, lectiones etiam plures, i. scripturæ studium & lectionem, & breves vesperas, i. brevis vitæ considerationem, & duplex alleluja, i. duplicem in Deo exultationem, unam sc. quæ ad gratiæ, & aliam, quæ ad glotiæ acquisitionē pertinet, Esa. 61. *in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.*

Caput LXI.

De Pentecoste.

1 Pentecoste, erat solenne festum apud Judæos, sicut est modo apud Christianos. Est enim Pentecoste quinquagesima dies post Pascha, dicta sic, quia Pentecostes quinquagesimus dicitur. Ista est enim quinquagesima dies post Pascha, qua die populus Israel venit ad montem Sinai, ubi legem accepit, sicut dicitur Exod. 20. Et in ista die etiam Deus Pater super discipulos in linguis igneis Spiritum sanctum misit, sicut dicitur Act. 1. In septem autem septimanas distinguitur istud tempus ad denotandum, quod septem sunt dona, quæ spiritus sanctus suis fidelibus tribuit & infundit, in quibus omnibus satis possimus notare ad literam, istius festi dignitatem & celebritatem, quia vere si ista bene & digne colitur, spiritualiter recipitur, quo mens & lingua charitatis incendio inflammatur, lex Dei, id est, disciplina & ratio suscipitur, & quo omnis malus impetus cohibetur. Ibi enim tres speciales numeri sunt contenti, s. septenarius septimanarum, quinarius decimarum, & denarius quinarum, ad denotandum, quod per Spiritus sancti dationem, septem dona acquirimus, decem legis mandata complemus, & quinque sensus corporis à vanis appetitibus cohibemus. Et sic tempus Pentecostes, est tempus militiæ & strenuitatis, tunc enim solent tyrones magis, quam in aliis festivitatibus militare. Est tempus munditiæ & siccitatis, quia tunc calore solis solet lutum immunditiæ desiccari. Tempus lætitiæ & jocunditatis, quia tunc solent aves dulciter modulari. Tempus viroris & amœnitatis, herbæ enim tunc summe virent. Tempus odoris & suavitatis, flores enim tunc summe fragrant. Tempus dulcoris & saporositatis, apes enim tunc summe mellificant. Tempus messis & maturitatis, quia tunc in regionibus calidis messes instant. Tempus pascuæ & satieratis, quia tunc herbæ præ cæteris temporibus plus abundant. Tempus etiam audaciæ & animositatis, quia sc. humores cholerici irascibilem tunc inflammant, & sic cor ad audaciam & choleram invitant. Sic spiritualiter loquendo, Pentecoste spiritualis, i. e. gratia Spiritus sancti facit nobis infinita bona. Per ista enim milites Christi efficimur, contra vitia militando, 2. ad Cor. 10. *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia.* Per istam munditiam aequirimus, lutum carnalitatis desiccando. Per istam, lætamur & exultamus, in Domino, spiritualiter congaudendo, & cantum divinæ laudis & gratiarum actionis cordaliter jubilando. Per istam viremus atq; floremus, honeste conversando, & odorem bonæ famæ aliis diffundendo, Can. 2. *Vox turturis audita est in terra nostra.* Vineæ florentes dederunt odorem suum. Item, per istam mellificamus, per devotionem. Per istam, messis bonorum operum nostrorum maturatur per omnimodam perfectionem. Per istam, pascua scripturæ præparātur, per doctrinæ eruditionem. Et per istam spiritualis audacia animatur, sc. ad bonorum aggressionem, quia breviter spiritualis Pentecoste, i. Spiritus sancti missio, facit in nobis omnia bona, & dat nobis omnia spiritualia dona, quia sicut dicitur 1. ad Cor. 12. *Dominus operatur omnia in omnibus, unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem.*

Caput LXII.

De Scenophegia.

1 Scenophegia, erat festum Judæorum, quod dicebatur festum tabernaculorum, quod scil. fiebat in memoriam ejus, quod

in tabernaculis manserant, quando redierant de Ægypto, & ideo scenophegia à scenon, quod est tabernaculum, est dicta. Istud enim festum in Septembri celebrabatur, ubi populus in tabernaculis virentium ramorum arborum exercitus morabatur, & poma cedri in manibus tenebant, & sic festum scenophegiæ cum lætitia faciebant. Per istud festum possum intelligere istarum bonorum religiosorum, qui pro certo istud festum spiritualiter videntur peragere, & in mundo isto in tabernaculis, & non in domibus habitare. Tabernacula enim sunt habitationes mutabiles, & portabiles, domus autem sunt habitationes stabiles, & immobiles. Justi igitur in tabernaculis dicuntur habitare, quia sc. mansionem durabilem hic se habere non meditantur, imo quasi ad tempus & in transitu in mundo commorari noscuntur dicentes cum Apostolo illud ad Hebr. 13. *Non habemus hic civitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Recordari enim debemus, quod patres nostri, scil. sancti Apostoli, & alii post egressum Ægypti, i. peccati, in tabernaculis manserunt, & nihil in mundo sibi appropriaverunt, sed vitam istam quasi
2 in transitu peregerunt. Decima die Septembr. erant apud Hebræos tria festa, sc. festum expiationis, afflictionis, & propitiationis. Illa enim die altare cum sanguine semel in anno expiabatur, eadem die populus fuit afflictus, jejunando pro vitulo adorato, et eadem die fuit populus lætatus, de Deo sibi propitiato, sicut dicitur Deut. 16. et Exod. 32. Tale festum est pœnitentia. Per istam enim virtutem sanguinis Christi, altare cordis nostri expiatur, per istam mens de vitulo, i. de diabolo oblito et adorato affligitur atque tristatur, et per istam finaliter venia de peccatis et propitiatio reprobatur.

Cap. LXIII.

De Enceniis.

1 ENcenia, est *novi templi dedicatio.* Quia templum pluribus vicibus secundum plures reparationes fuerat dedicatum, ideo apud Judæos festum illud plutibus in anno vicibus populus celebrabat. Dedicationis autem festum adhuc tenet ecclesia. Quando enim episcopus ecclesiam consecrare seu dedicare disponit, primo corpora mortuorũ de ecclesia ejicit, ecclesias tandem circuit, aqua benedicta eam aspergit, duplex alphabetum in pavimento transversaliter scribit, parietes crismate ungit, & cruces plurimas ibi pingit, thymiama & thus per quinque partes altaris comburit, & ipsum altare ornat & vestit, & intus sanctorum reliquias includere consuevit. Proculdubio tali modo videtur Episcopus noster Christus dedicare & sibi consecrare templum suum, i. animam viri justi. Primo enim solet de ea corpora mortua, i. peccata mortalia per confessionem ejicere, tandem solet eam per spiritualem visitationem & inspirationem circuire, & post solet eam aqua benedicta, i. lachrymarum profluvio aspergere, duplex alphabetum, i. notitiam duplicis testamenti in ea scribere, parietes mentis, sc. intellectum & voluntatem crismate devotionis ungere, & totam ipsam ecclesiam, i. e. totam animam crucibus, i. crucis memoria & compassione signare, & altare cordis in quinque partibus, i. quinque sensibus spiritualibus cum thure ferventis orationis, per dilectionem & devotionem accendere & cremare, & reliquias, i. exempla Sanctorum ibi per devotionem includere, & perfectè memoriæ commendare. Sic igitur templum nostrum sanctificatum, & Deo principaliter dedicatum, scil. conscientia, quæ est templum & ecclesia Dei Patris, de quo dicitur illud 1. ad Cor. 3. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.*

LIBER SEXTUS.

De materia & forma, igne & aere, & eorum impressionibus. Et primò de Materia.

Cap. I.

1 MAteria prima, est cum forma principiũ omnium rerum. Sic est tamen, prout dicit Arist. 10. Metaphysicæ, quod propria materia appropriat sibi propriam formam. Vnde dicit, quod sub una forma est una materia, sed sub pluribus plures. Sic procul dubio quilibet materia, i. quilibet ecclesiasticus debet sibi appropriare, applicare & vendicare certam & propriam formam, i. certum gradum, statum, beneficium vel præbendam, in quo sc. maneat atque vivat: sic tamen quod una materia unam habeat formam, & plures; plures, i. quod unus ecclesiasticus unum habeat beneficium, & multi multa Job. 41. *Vnà ani conjungitur*, Matth. 20. *Acceperunt singulos denarios.* Quod potissime verum debet esse, de beneficiis curatis & dignitatibus, quia sicut nunquam est dare, quod una materia habet plures formas substantiales, sic nunquam debet esse, quod unus ecclesiasticus habeat plura beneficia, vel plures ecclesias parochiales. Veruntamen sicut una materia potest subesse uni formæ substantiali, & cum hoc plures habere formas accidentales, sic unus ecclesiasticus potest bene subesse beneficio curato tanquam substantiali, & cum hoc potest beneficia sive cura, sicut accidentalia possidere. Melius est tamen, ut singuli singula habeant, dum tamen ad sustentationem status sui sufficiat. Quod bene figuratur Num. 34. ubi præcipitur, quod *plures latiores sortes habeant, pauci vero angustiores.*

Dato quod materia sit in potentia ad omnes formas, & nunc 2
sub una forma, nunc sub alia naturaliter oportet esse: nunquã tamen illam eandem formam numero, quam habet alia materia, sibi vendicat vel assumit, vel propter ipsius appetitum, alia materia nunquam proptiam formam perdit. Una enim materia nunquam subtrahit alteri formam suam. Sic vere dato, quod homo ad habenda alia beneficia & officia ambiat, & anheler, nunquam tamen debet apparere, quæ ab aliis occupantur, nec contra illos machinari, ut propter ipsum suis beneficiis spolientur. Quod tamen est contra multos, qui quocunque modo habeant, etiam cum alterius præjudicio, nunquam curant, contra illud Exod. 20. *Non concupisces rem proximi tui.*

Materia prima erat in tali potentialitate, quod omnis forma 3
in ipsa poterat introduci, & ideo dicta fuit abyssus, i. e. aqua, quia sicut aqua est receptibilis omnis coloris, sic materia omnis formæ. Sic vere tanta est capacitas in anima & voluntate, quod ad modum materiæ omnem formam virtualis perfectionis, & more aquæ omnem colorem honestæ conversationis, potest in se recipere, per agentis divini impressionem; & etiam econverso formas omnium malorum habituum interiorum, & pravorum actuum exteriorum, per diabolicam operationem. Ideo dicitur Eccl. 36. *Omnem masculum excipiet mulier.* Et ibidem, *Omnem escam manducabit venter.* Materia quanto est subtilior & 4
sublimior, tanto ad susceptionem formæ est habilior, quanto autem est à natura cœlesti remotior, compactior & terrestrior, tanto ad susceptionem impressionum formalium est debilior, ut dicit lib. de quiuq; substantiis. Sic quanto anima & voluntas est subtilior per sensum & discretionem, sublimior per æternorum contemplationem, tanto ad susceptionem formæ, scil. gratiæ & virtutum, est naturaliter magis apta. Sed quanto est à cœlo remotior, per terrenorum amorem, compactior per avaritiæ tenorem, terrestrior per pigritiæ torporem, tanto ad susceptionem spiritualium impressionum scil. gratiæ divinæ, naturaliter minus est apta. Et ideo religiosi & theologi, qui cœlestia contemplantur, plus sunt apti gratiam recipere, quam sæculares legistæ, qui tantum in temporalibus occupantur. Et ideo dicitur, quod *terra erit inanis & vacua.* Item dicitur, quod quanto aliqua tes plus habet de forma, minus autem de conditionibus materiæ, tanto est nobilior & actualior. Sic quanto quis plus habet de gratia & virtute, minus autem de propria voluntate, tanto apud Deum nobilior judicatur. Secundum Aristotelem, materia causa est divisionis, & individuationis in rebus. Unde dicit 3. Metaphysicæ, quod divisio & non secundum formam. Res etiam, quæ multum habet de materia, 5
& parum de forma, multum crescunt, ut patet in arboribus; sunt etiam tales minus sensibiles. Unde etiam secundum Avicennam: Ossa parum habent sensibilitatis, quia multum habent materiæ terrestreitatis. Et sicut dicitur in libro de unitate materiæ, materia est contraria & dissimilis unitati. Sic vere in mundo ista materia, i. e. divitiæ & temporalia sunt causa dissensionis, contentionis, & divisionis, quia sicut dicitur Gen. 13. *Erat substantia eorum nimia, & nequibant habitare communiter.* Unde materia contraria est unitati, quia verè divitiæ sunt unitati pacis & concordiæ inimicæ. Res enim, i. e. homines, qui multum habent de materia divitiarum, multum crescunt & elevantur, scilicet per superbiæ vanitatem, & multum sunt insensibiles per ignorantiæ cæcitatem, & per compassionis duritiam & protervitatem. Unde etiam divites sunt sicut arbores per superbiam

perbiam elevati, sunt sicut ossa per incompassionem & duritiam insensati; & hoc quia multum habent de materia divitiarum, parum autem de forma scil. gratiæ & virtutum. Psal. 72. *Ecce ipsi*
6 *peccatores & abundantes in seculo, obtinuerunt divitias.* Materia habet quandam potentiam inquietam, quia habet appetitum ad infinitas formas. Unde si sit sub una, statim appetit esse sub alia; & hæc est causa corruptionis & destructionis rerũ inferiorum, quia si materia esset contenta forma sua, nec aliam appeteret, nunquam mixtum corrumperetur. Unde etiam corpora cœlestia, ratione hujusmodi nullatenus corrumpuntur. Sic vere leves & instabiles, & maxime ecclesiastici ambitiosi, appetunt omnes formas, i. omnes status, dignitates, & officia, & omnia volunt tentare. Unde si sint sub una forma, i. e. in aliqua religione vel statu, vel ecclesiastica dignitate, non sunt contenti, imo statim volunt esse sub altera, & de præbenda ad decanatum, de statu ad statum, & de officio ad officium se convertunt, & hæc est causa sine dubio, quare per diversa vitia corrumpuntur, & quare etiam mixtum, in quo sunt, sc. religio vel ecclesia sua, multa patitur detrimenta. Quod si more corporum cœlestium, i. e. virorum justorum contenti essent gloria sua, & sederent in loco suo, corruptio peccatorum in eis non veniret, & collegium eorum tribulationem propter eos non sentiret, sed quia qui nititur ad majora, ideo corpus mixtum ecclesiæ invidiis & dissensionibus dissipatur, & ipsi etiam à virtutum integritate solvuntur. Talibus enim inquietis dicitur Esa. 57. *In multitudine viæ tuæ laborasti, nec dixisti quiescam.* Et sicut proprium est materiæ, subjici & suscipere, & non subjicere vel suscipi, sic isti deberent aliis per obedientiam subjici, & ab eis suscipere regimen & doctrinam, & non econverso. *Subjice humerum tuum, & porta eam*, Eccl. 6.
7 Secundum Aristot. 10. metaph. quælibet materia formam propriam sibi appropriat, & quanto subtilior & sublimior, tanto formæ nobilioris susceptior. Sic voluntas cujuslibet naturaliter ad aliquod proprium inclinatur, quia milites diligunt honores, mercatores divitias, burgenses autem & clerici delitias amplectuntur. Quidam volunt Deum, alii lætitias, quia secundum Apost. 1. ad Cor. 7. *Unusquisque habet proprium donum, alius sic, & alius sic.* Et quanto voluntas & ipsa natura naturaliter melius disposita, tanto ad formam nobiliorem, i. ad officium nobilius inclinatur; quia dispositio uniuscujusque ad aliquod certum, ut ad agriculturam, vel scientias, & hujusmodi, non est nisi secun-
8 dum dispositionem naturalem ipsius materiæ, i. voluntatis. Materia dicitur infinita, vel quia debilis est in infinitũ, vel quia habet appetitum ad infinitas formas. Et ideo dicit Plato, quod materia fluit in infinitũ, nisi forma sistat fluxum. Materia enim est in potentia ad omnes formas, sed non potest esse in actu, nisi sub una. Et est in materia potentia quædam activa, quæ est communis formis contrariis, ut frigido & calido: unde si sit sub uno contrario, statim appetit esse sub alio. Unde nulla forma potest replere omnem appetitum materiæ, nisi forma cœlestis; quia quamdiu materia est sub formis inferioribus, nunquã quiescit appetitus suus, imo de uno ad aliam variatur, sed tunc quiescit, quando sub forma cœlesti ponitur. Et hæc est ratio, quare cœlestia nullatenus corrumpuntur, quia sc. forma cœlestis replet omnes materiæ appetitus. Sic vere voluntas humana propterea quod est debilis in infinitum, i. habilis ad cõmittendum infinita peccata, & quia habet infinitos appetitus & desideria. (Quia *multæ cogitationes versantur in corde viri.* Prov. 19.) potest dici proprie infinita. Unde Seneca: *Hoc ignoro, si nostra desideria sint æterna, quia tempora finita sunt, nostra autem desideria infinita.* Nec est aliqua forma inferior, i. aliqua creata natura, appetitus hujus materiæ, sc. voluntatis, quæ valeat adimplere. Unde quamdiu voluntas est sub formis interioribus, i. e. in amore rerum mundialium & terrenarum, nunquam quiescit appetitus suus, sicut patet deducendo de divitibus, delitiosis, & ambitiosis; imo si sit sub una forma, quam appetierat, i. e. si acquisiveris aliquod temporale, quod diu cupierat, non propter hoc quietatur, imo statim appetit habere aliam, i. acquirere alias res mundanas. Et breviter verum est, quod dicitur Ezech. 7. *Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur.* Sed vere quando materia voluntatis humanæ spretis formis & rebus inferioribus ipsi formæ cœlesti Deo conjungitur per amorẽ, tunc repletur ipsius appetitus; quia secund. Augustin. *Animam Dei capacem, nihil minus Deo replere potest.* Et ideo materia, i. voluntas humana fluit in infinitum, per diversos appetitus, nisi forma, scil. ipse Deus, sui potentia sistat fluxum, quia *inquietum est*

cor meum bone IESV, donec requiescat in te, dicit Bernardus. Et sicut materia per diversas alterationes pervenit ad formam, quam tamen fastidit, cum ipsa fuerit: sic homo per multos labores acquirit formam optatam, sc. res mundanas, à quibus tamen non propter hoc satiatur, imo ipsas fastidiens, de amore unius ad aliam variatur, Prov. 13. *Vult & non vult piger.* Vel dic, quod forma cœlestis est gloria æterna, quæ perfecte satiat materiæ, i. animæ appetitum; forma vero sæcularis est terrena opulentia, quæ nunquam potest satiare animam. Allega ut supra.

Caput II.

De Forma.

CUm forma, secundum Aristot. lib. de quinque substantiis, 1
sit lumen, pulchritudinem, essentiam & signum omnibus tribuens, possumus dicere, quod per formam, quæ materiam perficit & informat, potest intelligi gloria æterna, vel prælatus. Nota ergo, quod quando res plus habet de conditionibus formæ, minus autem de conditionibus materiæ, tanto nobilior, actualior & perfectior judicatur, sicut patet in igne. Quanto vero econverso plus habet de materiæ conditionibus. minus vero de formæ proprietatibus, tunc est ignobilior, grossior, obscurior, atque pejor. Sic vero charissimi, homo quanto plus habet de conditionibus formæ, id est, animæ, gratiæ & spiritualis naturæ, minus vero de conditionibus materiæ, id est, carnis, mundi vel peccati, tanto spiritualiter est melior, & apud Deum nobilior atque major. Quanto vero econverso plus habet de materiæ conditionibus scilicet de carnis, mundi vel bonorum terrenorum infectionibus, minus vero de formalibus gratiis, scientiis & virtutibus, tanto reputatur apud Deum ignobilior atque pejor. Et ideo divites & carnales, qui abundant in conditionibus materiæ, & non formæ, modicæ sunt reputationis apud Deum, quia sicut dicitur Luc. 16. *Quod altum est apud homines, abominabile est apud Deum.* Vel dic, quod materia, quæ est appetibilis omnis formæ, est propria voluntas, forma vero est gratia, obedientia, vel charitas, quia pro certo in Ecclesia illi, qui minus habent de materia propriæ voluntatis; magis vero de forma gratiæ & virtutis, sunt nobiliores, & econverso. Dicat igitur talis homo illud Matth. 26.
2 *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Quamdiu forma mixti unitur, & conciliat ejus partes, ipsum manet, & non corrumpitur, & econverso deficiente conciliatione formæ, partes ab invicem separantur, & corrumpitur ipsum mixtum. Sic quamdiu in corpore mixto, Ecclesia religionis, vel etiam in anima, quæ de pluribus potentiis est compacta, forma charitatis unam partem, id est, unam personam alteri conciliat & adjungit, ipsa Ecclesia vel religio manet in unitate & pace. Sed statim ubi forma & charitas evaporat, & conciliatio concordiæ deficit, tunc una pars ab alia segregatur per dissensiones & partialitates, & sit corpus hujusmodi necessario dissipatur. Ideo Christus (Joan. 13.) summe voluit discipulos habere charitatem & unitatem, &c. Et nota etiam, quod Ecclesia, sicut & corpus, constat ex diversis & contrariis elementis, i. e. personis, quæ tamen ad constitutionem mixti in unum conveniunt, mediante forma
3 mixti, scilicet charitate. Forma est, qua differt aliquid ab aliquo, qua posita, res ponitur; qua destructa, nihil de rei substantia reperitur. Et est forma, secundum Aristot. lumen unicuique, pulchritudinem, signum & essentiam tribuens. Unde in physico auditu dicit Arist. quod forma cum materia est causa omnium accidentium. Est autem duplex, scilicet accidentalis & substantialis. Sed accidentalis indiget forma substantiali, quæ est causa formæ accidentalis, quæ non perficit res, neque facit eas. Et nulla forma est incorruptibilis nisi cœlestis vel spiritualis, quæ ideo est incorruptibilis, quia replet omnes materiæ appetitus. Forma ista est charitas, quia scilicet materia, id est, voluntas & anima informatur, & hæc est, qua differt unum ab alio, quia secundum Augustinum *charitas est realis differentia qua filii gehennæ à filiis Ecclesiæ distinguuntur.* Hæc est ergo, quæ rei, id est, animæ dat pulchritudinem conversationis, signum differentiæ & distinctionis, essentiam virtutis & perfectionis, & ideo destructa & forma ista, nihil deesse gratiæ, vel rei substantia reperitur, quia secundum Apostolum 1. ad Corinth. 13. *Charitatem autem si non habeam, nihil sum.* Et ideo forma in materia, i. e. charitas & gratia in voluntate, est causa

omnium bonorum & virtutum. Est autem duplex forma, i. duplex dilectio, & charitas, scil. accidentalis, & hæc est amor, & affectio naturalis. Item substantialis, & hæc est gratia & charitas gratuita. Et sicut forma accidentalis indiget substantiali, & sine ea nihil valet; sic verè charitate gratuita indiget amor & affectio naturalis, alias posset dici illud ad Galat. 4. *Æmulantur vos, sed non bene.* Et Luc 6. *Peccatores diligentes se diligunt*, scil. dilectione naturali. Unde forma substantialis causa est accidentalis, quia charitas gratuita debet aliam regulare, & sicut causa affectum perficere & complere. Unde forma accidentalis, i. affectio naturalis, non perficit res, i. e. animas & conscientias, nec eas complet, quia omnis completio virtualis est ab amore gratuito non naturali. 4 Secundum quod forma nobilior debet in materia introduci, ipsa materia debet aptari primitus & compleri. Unde si de terra debet fieri ignis, necesse est, ut materia subtilietur, & primitus disponatur. Sic quia audientes prædicationem, habent per ejus influentiam & doctrinam recipere formam ignis, & ipsum sanctum Spiritum, per quem cor calefacit & ignitur; ideo necesse est quod primitus per gratiam disponantur, ut sic de terra, i. de corde terreo & avaro efficiatur ignis, i. cor charitatis incendils inflammatum. Unde Ezechiel. 11. & 36. *Spiritum novum tribuam in visceribus illorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, &c.* 5 Talis est differentia inter bonum prælatum & malum, sicut inter formam cœlestem & elementarem. Forma enim cœlestis replet omnes appetitus & vacuitates materiæ, quam informat, & ideo tale compositum non corrumpitur. Sic bonus prælatus, omnes defectus & vacuitates ecclesiæ suæ, rigore justitiæ complet, & sic ejus religio minime corrumpetur, quæ est quasi corpus compositum, scil. ex diversis personis. Et sic talis cœlestis forma partes compositi ita conciliat & concordat, quod una non agit in aliam consumendo (unde non sunt ibi contrariæ qualitates) sic prælatus in religione debet concordiam generare, & iras & discordias extirpare, &c. Item sicut virtute talis formæ, omnia elementaria sensibilia & vegetabilia proficiunt, sicut arbores & hujusmodi; & ejus etiam virtute, secundum Philosophum in terra generatur aurum & argentum & lapides pretiosi: sic exemplo, doctrina & virtutibus prælatorum, sæculares debent gratia vegetari, & doctrina sensificari, & in terrenis & cupidis generari aurum rutilans charitatis, argentum candens castitatis, & pretiosi lapi-6 des gratiæ & virtutis. Item quanto forma est à conditionibus materiæ magis separata, tanto est actualior & nobilior, patet in angelis. Sic prælatus angelicus quanto virtutibus & moribus 7 alios præcellit, tanto nobilior debet dici. Item in corpore quanto plus est de materia, tanto minus invenitur de forma. Sic in homine vel religione, quanto plus abundant divitiæ materiales, tanto minus invenitur ibi, de discretione, & scientia, & gra-8 tia, quæ sunt formæ spirituales. Forma elementaris non terminat materiæ appetitus, & ideo in corporibus elementaribus contrariæ qualitates, quarum actionibus & passionibus semper est corruptibilis, quoad potentiam, & multoties corrumpitur, quoad actum. Sic quia verè malus prælatus nescit, motus & appetitus subditorum mediante justitia, reprimere & terminare, ideo per contrarietates iræ & invidiæ, corpus illud, in quo est, i. e. ecclesiâ vel patria sibi subjecta, discordiis, injuriis & invidiis dissipatur. Et sicut quamdiu forma mixti partes conciliat & concordat, corpus est integrum & econverso; sic stante bono prælato, stant subditi; & cadente eo etiam cadunt ipsi. Figura 1. Reg. ukimo, de Saule, qui interfectus à seipso armige-9 rum suum ad simile provocavit. Forma iecund. Aristot. se habet per modum viri, quia sicut vir potest plures fœminas imprægnare, sic forma plures materias informare. Sic etiam & 10 prælatus potest plures subditos, &c. Forma est duplex scil. accidentalis & substantialis. Sed substantialis dat esse & perfectionem rei, nec est ita corruptibilis, sicut accidentalis. Et est forma materiæ manifestativa, quia nunquam videtur materia, nisi per formam fuerit informata. Sic duplex est animæ forma, scil. accidentalis, & hæc est gratia, & substantialis, & hæc est gloria. Et dicitur gratia forma accidentalis, eo quod in hac vita de facili corrumpatur, sed gloria est forma substantialis, quia semel habita, nunquam perpetuo potest perdi. Et ideo ista dat esse & perfectionem rei, i. animæ, quia quousque ipsa per gloriam informetur, nunquam perfecta proprie potest dici, quia semper est in potentia facili ad cadendum, Eccles. 9. *Nescit homo utrum amore vel odio dignus sit.* Et ideo forma dicitur materiæ manifestativa, quia virtutes & merita materiæ, i. ipsius animæ in patria manifestat; quia secundum merita animæ ipsi à Deo gloria largietur, & sic per gloriam apparentem virtutum quantitas apparebit ad Coloss. 3. *Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.*

Caput III.

De Elementis.

CUm elementa sint diversarum & contrariarũ qualitatum, scil. aqua, ignis, aer, & terra, istud est verum, quod nunquã quiescunt à suo motu & actu, & nunquam etiam cessant sibi invicem contrariari, unum enim in aliud semper vult agere, ipsum corrumpere & alterare, & in sui naturam convertere & mutare. Sic vere boni nunquam cessant à motibus & actibus virtuosis, & in tantum charitative se diligunt, quod prædicando, docendo, & alias proficiendo, alii in alios semper agunt, & sic alios in seipsos per veram dilectionem convertunt, quia scil. amor, qui transformat amantem in amatum, cupit etiam amatum in amantem mutari, ut de diversis & contrariis fiat idem, juxta Senecam, qui dicit, quod *ille, qui verus amicus est, est quasi alter idem.* Vel ista possunt dici contra malos, qui cum inter se sint contrarii & diversi, per odium, invidiam, & rancorem, nunquam cessant alter alterum corrodere & impugnare, & unus contra alium machinari & aliorum substantiam temporalem, in suam per rapinam & avaritiam commutare. Prov. 13. *Inter superbos semper sunt jurgia.* Seneca de naturalibus quæstionib. lib. 3. volens probare, quod aqua quandoque fit ex terra, dicit, quod omnia elementa alternatim mutantur. Nam de terra aqua fit, 2 & econverso, de aere ignis, & de igne aer, quod fit per intensionem & remissionem elementorum, & maximè quia (ut ait) non est modo dare elementum simplex, imo omnia invicem sunt permixta, quod patet, quia aer & ventus, aqua & calor & ignis, sunt intra terram, terreique vapores, ignei & aquei sunt in aere, & sic de aliis: & ideo ut ait idem ibidem, omnia in omnibus sunt, & omnia in omnibus fiunt, & omnium elementorum alterni recursus sunt, & quicquid alteri perierit, in alterum transit, & sic concludit, quod terra quæ aliis elementis est solidior, in aquam potest transire, & maxime, quia aquæ naturaliter est conjuncta, & etiam admixta, & ideo inquit facilior est transitus, quia illis in quæ transeundum est, jam mixta est. Et breviter, nullum est ita vile, rude & grossum elementum, quin possit converti in magis nobile per arefactionem & purificationem, nec ita nobile quin possit converti in minus nobile & vile, & per condensationem & remissionem. Ita possunt exponi de bonis, quia procul dubio nullus debet inveniri hodie ita secularis & simplex, & ita per solitudinem impermixtus, quin aliis per charitatem & amicitiam sit conjunctus, omnia enim debent esse in omnibus per mutuam charitatem, Ezech. 1. *Erat rota in medio rotæ.* Et ideo omnia debent fieri ex omnibus, per alternam conformitatem, quia scil. alterni debent esse recursus appetituum humanorum, ut scil. homo conditiones aliorum induat, & in alios se commutet, scil. vel prosperis congaudendo, vel in adversis condolendo, vel in bonis moribus imitando, ut sic secundum doctrinam Apostoli ad Roman. 12. *Gaudeamus cum gaudentibus, fleamus cum flentibus*; sicut ipse de seipso dicit, ad Corinth. 9. *Omnibus omnia factus sum.* Vel ista possunt allegari, quod in mundo, dum durat misera vita præsens, non est aliquid stabile, omnia sunt mutabilia, quia bona possunt fieri mala, & econtrario mala bona. Non enim est ita nobile elementum, id est, ita sancta persona, quin possit deteriorari, & in vilem peccatorem Deo permittente mutari, propter quod 1. Cor. 10. dicit Apostolus: *Qui stat, videat ne cadat.* Nec est aliquis ita peccator vel vilis, quin possit Deo operante fieri sanctus, & nobilis, quid sicut dicitur Matth. 3. *Potens est Deus, de lapidibus suscitare filios Abrahæ*: Et potissimè talis mutatio est facilis, propter mutuam permixtionem. Boni enim malis, terra aquis; & econtrario mali bonis, & aqua terris sunt admixti, & ideo facile est, quod alii in alios permutentur, 1. Reg. 10. *Mutaberis in virum alterum.* Vel potest etiam dici de republica, in qua quicquid alteri perit, in alterum transit, & nunquam unus aliquid perdit, quin alius illud lucretur. Et ideo quantum res publica in uno perdente deprimitur, tantum in lucrante alio revelatur. Omnia enim ex omnibus fiunt,

sunt, quia omnia quæ sunt de aliis ad alios transeunt, & omnia mundi bona aliena fuerunt, & aliena erunt. Thren. 5. *Hereditas*
3 *nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.* Elementum dicitur res minima & simplex, non quod in se partes non habeat, sed quia non habet partes specie differentes, quia quælibet pars ignis est ignis, non autem sic de mixto, ut est metallum, quia alia pars terra, alia aer, & hujusmodi. Sic esse debet de communitate Christiana, quia debet esse minima per humilitatem, simplex etiam per unitatem. Unde pars à parte, i. e. Christiana à Christiano non debet differre, sed per charitatem & amorem debet alter alteri convenire, & se unus alii conformare. Sap. 7.
4 *Sum quidem homo mortalis, similis aliis hominibus.* Elementa contraria & contrarie agentia sunt in corpore, & ibi per cœli & stellarum influentiam adunantur, & ad concordiam revocantur. Sic in corpore Ecclesiæ sunt diversa & contraria elementa, i, e. personæ diversæ moribus atque lingua, sed tamen ibi coadunantur per fidei unitatem, & concordantur per charitatis glutinositatem, & hoc est per cœli, i. Christi, & stellarum, i. sanctorum, & etiam per bonorum Prælatorum influentiam & virtutem, quibus mediantibus unus alteri non repugnat in Ecclesiæ unitate, 1. Mich. 8. *Omnes obediunt uni, & zelus & invidia non*
5 *est inter eos.* Inter elementa, licet terra & aqua sint à motu primi mobilis aliena, & licet per ejus influentiam non moveantur, & maximè terra, tamen non cessant à motu generationis, quo mare pisces generat, terra autem animalia, plantas & lapides nutrit. Et breviter, licet sint otiosa quo ad motum, non tamen sunt vacua, quoad fructum. Sic licet viri devoti & contemplativi, sint à primi mobilis Christi motibus, i. ab ipsi duris pœnitentiæ operibus dissimiles & alieni, nunquam tamen à motu interiori generationis, scilicet contemplationis & devotionis quiescunt, quia breviter licet sint otiosi, quantum ad motum, i. quantum ad diversorum bonorum operum executionem, quæ pertinet ad activam, nunquam tamen sunt otiosi, quo ad fructum, & quo ad cogitatuum internorum & affectionum productionem, nec etiam quo ad ornatum, i. quo ad exteriorem apparentiam & conversationem, quæ pertinet ad activam con-
6 templativam. Licet elementa sint in se diversa & contraria & virtute & nobilitate differentia, nunquam tamen est aliquod elementum ita nobile & virtuosum, quin conveniat cum aliquo ignobili, in aliqua qualitate. Unde cum sint aliqua elementa nobilia, sc. ignis & aer, & aliqua ignobilia, scil. aqua & terra; tamen ignis cum terra convenit in siccitate, licet differat à frigiditate. Aer etiam convenit cum aqua in humiditate, licet differat in caliditate. Inter elementa etiam nobilia est differentia, quia ignis est siccus, aer est humidus. Et inter ignobilia similiter, quia aqua est humida, terra sicca. Sic in mundo & Ecclesia sunt diversa vel contraria elementa, scil. boni & mali, qui sunt contrarii; quantum ad conditiones, & contrarie agunt, quantum ad virtutes & operationes. Non est tamen ita nobile vel notabile elementum, i. non est ita virtuosus, bonus & justus, quin conveniat cum ignobilibus, i. cum malis peccatoribus in aliqua qualitate, vel conditione. Unde etiam ignis, i. viri rigidi, & justi, & charitativi conveniunt cum terra, i. e. cum cupidis terreis & avaris, scil. in siccitate incompassionis, quia multi sunt ita rigidi, quod nullius miserentur. Aer etiam, i. viri contemplativi & devoti, conveniunt cum aqua, i. cum luxuriosis & fluxibilibus, & hoc in humilitate, i. naturali compassione & pietate, quia ut communiter, luxuriosi sunt cæteris peccatoribus misericordiores. Et sic breviter nullus est ita bonus, quin in aliquo cum malis conveniat, necita malus, quin in aliquo bonis sit similis & conformis, & ad minus licet differant in moribus, tamen
7 sunt similes in natura. *Similis ero Altissimo.* Esa. 14. Duo sunt elementa naturæ nobilioris & purioris, & substantiæ levioris, scil. aer, & ignis, quæ habent motum à centro ad circumferentiam, & inest eis nobilitas ratione vicinitatis, quam habent ad corpus cœleste stellas, quia scil. virtus cœlestis primo influit super sphæram ignis & aeris, quam super alia corpora. Et ideo illa duo elementa sunt velociora, quo ad motum, sublimiora quo ad situm, virtuosiora, quo ad actum, puriora quo ad substantiam, magis perspicua quo ad formam. Alia autem duo elementa, scil. terra & aqua, sunt inferiora, habentia scil. motum suum à circumferentia ad centrum, & sunt cæteris grossiora, materialiora, magisque compacta & obtusa, plus habentia de materia, quam de forma, & propter summam elongationem à prima sphæra, motui primi mobilis non sunt ita obedientia; & maximè terra, quia scil. cæteris omnibus secundum magis & minus se moventibus, non movetur. Sic vere in mundo isto sunt duo genera elementorum, i. hominum scil. boni & mali, sed boni sunt sicut ignis per ardorem charitatis, sicut aer, per splendorem honestatis. Mali sunt sicut aqua propter frigus indevotionis, & sicut terra, per siccitatem & duritiam incompassionis. In his ergo est differentia, quia primo duo elementa, sc. boni, sunt naturæ nobilis puræ, quia cum sint vicini primæ sphæræ & stellis, i. Christo, & Sanctis, & Angelis, per amorem & virtuositatem; ideo ab isto cœlo & stellis, i. e. à Deo & Sanctis suis, majorem influentiam recipiunt gratiarum, & nobilitatem inde contrahunt spiritualem, Deut. 33. *Qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina ejus.* Quia virtus cœlestis, sc. influentia Dei & Sanctorum, primo influit super ista elementa, i. super justos, magis quam super alia, quæ ab eo remota per peccatum. Hier. 32. *Tibi enim competit, quia prior es.* Et etiam istis mediantibus influit super infima elementa, scil. peccatores, per eorum prædicationem, & hujusmodi. Ruth. 3. *Extende pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es.* Et ista elementa, sc. Sancti, sunt velociora, quo ad motum operationis. *In omnibus operibus tuis esto velox.* Eccles. 13. Item sublimiora quo ad situm contemplationis; quia *conversatio eorum in cœlis est*, ad Phil. 3. Perspicua, quo ad formâ honestatis. *Fulgebunt justi sicut Sol.* Matt. 13. Puriora, quo ad substantiam castitatis. Tob. 3. *Mundam servari animam meam.* Et ideo habent motum suum à centro ad circumferentiam, quia motus appetitus & affectio, eorundem est ab his infimis ad suprema, per erectionem voluntatis, Ezech. 10. Elevaverunt Cherubin alas suas. Sed alia elementa vilia, scil. peccatores, habent motum contrarium, quia moventur descendendo à circumferentia, i. e. à Deo & supernis, ad centrum, i. ad mundialia & terrena, &c. Explica. Ideo de utrisque dicitur in Ps. 103. *Ascendunt montes & descendunt campi.* Et ideo illa elementa, sc. peccatores, sunt grossa per ruditatẽ; spissa & obtusa, per ignorantiæ obscuritatem, compacta per tenacitatem; plus habentia de materia propriatum voluntatum & affectionum, quam de forma gratiæ & virtutum, & à prima sphæra, i. e. ipso Deo sunt per peccatum totaliter elongati, & ideo motui ejus non obediunt, i. ejus inspirationibus & præceptis, & specialiter terra, i. terreni & cupidi sunt totaliter immobiles per duritiam, quia non possunt moveri de malo statu in bonum, nisi forte per miraculum divinum, vel per tonitruum timoris Dei. Unde Ps. 103. *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur.* Nam sicut, dato quod terra moveatur in terræ motu, solet tamen cito plus quiescere sicut ante; sic terreni licet quandoque in terræ motu timoris divini moveantur, & cogitent de salute, statim tamen ad immobilitatem obstinationis pristinæ revertuntur. Unde in Ps. 75. dicitur: *Terra tremuit, & quievit.*

CAPUT IV.

De Igne.

CUm ignis sit nobilissimum elementum, virtutem habet 1
mirabiliter sui diffusivam. In omnibus enim rebus occulte latet ignis, sicut manifeste videtur, cum duo solida corpora invicem colliduntur, exinde enim solet ignis egredi; qui tamen ibi credebatur minime occultari. Sic vere Deus invisibiliter est in omnibus, &c. sicut supra de Deo. Vel potest dici, de igne charitatis, sc. Spiritus sancti, vel divini amoris, qui in multis est, in quibus non creditur esse; qui tamen, si esset necesse, & & pro sustinenda fide, oporteret collisionem pati, ibidem clarissime appareret, sicut apparuit in Beato Bonifacio. Quia vere multi sunt, qui videntur duri peccatores & frigidi, qui tamen pro fide essent parati mortem pati, Sap. 5. *Ignis in aqua virebat supra virtutem suam.* Expone sicut de calce infra lib. 11. & 12. habet virtutem metallorum purgativam, & à rubigine mundativam, humorum crudorum in corpore digestivam, fructuum maturativam, & suiipsius rebus omnib. diffusivam, & inferiorũ elevativam. Sic ignis verbi Dei animas à peccatorum rubigine depurat & mundificat, humores crudos & conscientias induratas & carnales digerit & mollificat, fructum etiam bonorum operum perficit & maturat, & rebus omnibus, i. e. in omnium auditorum auribus se diffluit & communicat, & sic ipsos ab inferioribus & mundanis ad superiora elevat, ad cœlestium amorem attrahit & inaltat. Ideo Psalm. 118. *Ignitum eloquium tuum.* & Proverb. 30. *Omnis sermo Dei ignitus, &c.* Hier. 23. *Verba mea quasi ignis (dicit Dominus) & quasi malleus conterens petram.*

& Hier.10. *Factus est in corde meo quasi ignis ix æstu æstuans, &c.* Ista omnia possunt dici de bono Prælato, prædicatore, & confessore. Ignis quodammodo dicitur immensurabilis & infinitus, sicut in Dionysii descriptione patet, ut habes §. 4. Et hoc quia virtus ejus crescit in infinitum, si inveniat materiam, in quam agat. Item ignis est mobilis, quia movet se & alia, & à nullo
3 movetur. Item dicit ibidem, quod ignis est clarus, manifestus, discernens, distinguens, & hoc secundum commentatorem, ibidem, quia habet virtutem sui & aliorum manifestativam, quia se manifestando omnia alia manifestat. Item naturam habet renovativam, quia omnia veterascunt, deficiunt & antiquantur, quæ virtute ignea non servantur, ut patet in illis, in quibus calor deficiat naturalis. Ideo dicitur à Dionysio, naturæ custos. Item ignis virtutem habet immutativam, quia materiam, in quam agit, ipsam consumendo, commutat in naturam propriam, & convertit. Ideo dicitur à Dionysio immutativus & comprehensivus. Item habet naturam suiipsius commutativam & suæ naturæ in omnibus rebus diffusivam, quia sc. ignis invisibiliter in rebus omnibus est inclusus, & eis immediatissime est conjunctus. Et secundum Philosophos triplex ignis species est distincta, sc. ignis lux ut est in propria sphæra, Ignis flamma, ut est in materia aerea. Ignis carbo, ut est in materia terrestri. Talis ignis est charitas, quia materia, in quam agit, sc. ipse Deus, qui diligitur, est infinitus, & ideo dicitur infinita. Dicitur etiam mobilis, quia omnia se participantia movet, ad bona opera facienda, alias etiam virtutes movet & excitat ad actus suos. Hæc est igitur ignis clarus & manifestus, quia amor more ignis se nescit celare, quin per actus exterius declaretur, quia sicut dicit Gregor. *Amor Dei nunquam est otiosus*, operatur enim magna si est, si vero operari renuit, amor non est. *Nunquã enim potest abscondere homo ignem in sinu, ut vestimenta ejus non ardeant*, Prov. 6. Et ideo dicitur distinguens & discernens, quia per istum charitatis ignem discernuntur, distinguuntur & cognoscuntur filii diaboli, à Dei filiis, secund. August. Iste etiam ignis renovativus, quia charitas animam virtutibus & gratiis renovat. Et dicitur naturæ custos, quia per charitatem aliæ virtutes inesse debito conservantur, & sine charitate, corruptione peccati omnia bona moralia corrumpuntur. *Custodit enim Dominus diligentes se, & vias peccatorum disperdet.* Hæc etiam habet virtutem immutativam, quia materiam suam convertit in propriam naturam, in quantum amantem convertit, & effigiat in amatum, & ideo potest dici immutativa, & comprehensiva; unde Ps. 110. *Mutabuntur, & mutabuntur.* Hæc habet naturam commutativam & diffusivam, quia sc. charitas non tantum in corde proprio, in quo est, imo in omnibus rebus aliis se diffundit, ut alia in Deo diligat, alia propter Deum. ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Hujus autem ignis, sc. charitatis, est triplex species, sc. ignis lux in propria natura, hæc est charitas, qua Deus diligitur. Item ignis flamma in materia aeris satis propinqua & consimili, hæc est charitas, qua amicus amatur. Item ignis carbo in materia terrestri & penitus dissimili, hæc est charitas, qua diligitur inimicus. Descripsi ergo eam tibi tripliciter. Prov. 22. quia *funiculus triplex difficile rumpitur.* Eccles. 44. Vide alia de Deo supra. Ignis à Dionys. c. 2. de Angelica Hierarchia describitur sic: Ignis est corpus sensibile, omnibus rebus, sc. corporalibus longe subtilius, & propter hoc effectum sui dissimilem cunctis aliis demonstrat. Ignis enim in omnibus & per omnia dare se venit, & ab omnibus removetur. Est tamen occultus, incognitus, immensurabilis, invisibilis quodãmodo, in corpore potens ad actionem propriam, mobilis, tradens se omnibus quoquo modo approximantibus, movens universa se participantia, renovativus omnium, naturæ custos, illuminativus circumvelatis splendoribus, clarus, discernens, distinguens, & resiliens deorsum, clam semetipsum pascens, ac sursum movens, acute means, excelsus, non recipiens ignominiam minorationis, semper motivus, comprehensivus & immutativus, in se revertens, potenter activus. Istæ proprietates ignis per omnia competunt Deo Christo, Spiritui sancto, vel etiam viro justo. Ignis enim dicitur excelsus, qui pondere carens sublime quærit, & cunctis aliis corporalib. supereminet. Sic Christus carens pondere terrenorum, & quærens sublimia æternorum (qui semper fuit pauperrimus,) nunc superest omnibus creaturis, quia excelsus super omnes gentes Dominus. Vel potest dici de bonis & spiritualibus pauperibus, qui quia terrenorum vel vitiorum pondere caruerunt, ideo sursum ad cœlestia hic mentaliter, tandem vero personaliter ascenderunt, 2. ad Cor. 8. *Altissimã paupertas eorum abundavit in divitias.* Item ignis dicitur quodammodo incorporeus, & naturæ spirituali proximus, quia propter substantiæ suæ puritatem & subtilitatem, videtur esse medius, inter corporalia & spiritualia. Unde in quantum appropinquat superioribus incorporeus potest dici. Sic vere Christus voluit esse medius inter spiritualia (scil. Deum & Angelos) & corporalia, scil. homines. Unde in quantum appropinquat superioribus, scil. quantum ad divinitatem, incorporeus est, sed in quantum appropinquat ad inferiora, i. ad homines, vere corporeus est, quia cum hominibus est homo, sicut cum Deo Deus. *Mediator Dei & hominum, Homo Christus IESVS*, 1. ad Tim. 2. Vel potest dici de bono Prælato, qui debet esse per castitatem & innocentiam purissimus, & inter Deum & homines medius, ut sc. apud Deum orationibus agat causam populi, apud populum vero prædicatione & correctione, agat causam Dei. Deut. 5. *Ego autem sequester & medius fui inter vos & Deum.* Item ignis dicitur immensurabilis, quia virtus ejus crescit in infinitum, si materiam inveniat, quam incendat. Sic vere magnus Dominus noster, & magna virtus ejus, & magnitudinis ejus non est finis. Vel potest dici de charitate, quæ quanto plus accenditur, tanto plus invenit, quod ametur, Eccl. 28. *Secundum ligna sylvæ, sic exardescit ignis.* Vel potest dici de rigore justitiæ, quæ debet crescere in infinitum, si ligna inveniret delictorum. Allega ut supra. Item ignis habet naturam occultiorem, quia in sua natura non videtur, nec sensu percipitur, imo etiam quod sit realiter, vix cognoscitur intellectu, nisi forte cum alii materiæ conjungitur & unitur, ut in carbone, vel flamma. Sic vere essentia divina, nec sensu, nec intellectu potest plene cognosci, quia *lucem habet at inaccessibilem.* 1. ad Tim. 6. possumus enim intelligere, quis est & qualis, sed nunquam quid est. Ideo dicitur Esa. 45. *Vere tu es Deus absconditus.* Tamen quando iste ignis fuit incorporatus per beatã incarnationem materiæ interrestri, sc. humanitati nostræ, tunc quodamodò fuit visibilis. Baruch. 3. *Postea in terris visus est, &c.* Vel potest dici de justo, qui se debet per humilitatem occultare, ut vix ab aliis cognoscatur, nisi forte per opera, quando sc. per actionẽ alicujus boni operis terreni, velut alicui grossæ materiæ rerum temporaliũ misceatur. Ps. *Non erat, qui cognosceret me.* Item ignis dicitur mobilis, quia in ipso est principium motus, & movet se & alia, & à nullo movetur. Sic Christus ad modum se mobilis habet, descendendo & ascendendo, & in mundo conversando. Unde etiam primo se movit, sc. per bona opera, & deinde alios, docendo, inspirando, & exemplum dando, quia *ipse cepit facere & docere*, Act. 1. Et ideo dicitur ignis clarus & illuminativus, quia Christus claritate vitæ & doctrinæ mundum illustravit. Sed splendor suus dicitur circumvelatus, quia radii doctrinæ evangelicæ, quos emisit, circumvelati sunt ænigmatibus & figuris. Ignis etiam acutè means dicitur, quia propter suæ virtutis acutiem subintrat & penetrat universa. Sic Deus corpora omnia essentialiter penetrat & subintrat, quod verũ est & principaliter, & potentialiter, & essentialiter. Ideo dicitur Eccl. 24. *Penetrabo inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.* Vel dic etiam, quod per inspirationes penetrat corda dura, ut patet in Paulo, Act. 9. vel etiã in triduo à morte, quo terram usque ad inferos penetravit, ubi sperantes in Domino, scil. sanctos Patres misericorditer visitavit. Vel potest dici de Prælato vel prædicatore, qui ad hoc quod alios moveat docendo, debet primo esse mobilis operando, & sic ipsos illuminare poterit & docere, convertere, penetrare & circumvelare, movere & monere, acuteque circumspicere, & meare, vel etiam acute reprehendere, vel punire. Allega ut supra. Item ignis habet virtutem inferiorum attractivam ad superiora, quia materia, in quam agit, rarefaciendo dissolvit, & sic sua violentia sursum trahit, & ideo dicitur deorsum pascens, sursum trahens. Sic Christus materiam suam, in quam egit, id est, naturam humanam, quam deorsum pascendo assumpsit, tandem in ascensione ad superiora attraxit. Unde etiam sicut ignis dicitur resiliens, quia peracto officio suo resilit in seipsum; sic Christus peracto officio redemptionis humanæ, in seipsum resilit ascendendo. *Tempus est*, inquit, *ut revertar ad Deum, qui misit me.* Tob. 12. Vel inferiora trahat ad superiora, in quantum primo agit in animam, ipsam rarefaciendo, & per inspirationes & gratias disponendo, quam tandẽ ad cœlestia elevat, mundum contemnendo, cœlum contemplando, & exaltat gloriam tribuendo, Joan. 12. *Cum exaltatus fu-*

ro à terra, omnia trahan ad meipsum. Quod etiam pertinet ad prælatum & prædicatorem, qui debent deorsum subditos pascere, & ipsos munitionibus & correctionibus, sursum ad amorem æternorum trahere & levare. Item ignis habet naturam suiipsius diffusivam. Sic vere Christus per diversa beneficia in creaturis omnibus se diffundit, ipsas conservando in esse, & maximè in hominibus, & ideo dicitur, quod per omnia dare se venit, & naturæ custos; quia Christus se dedit pro omnibus, scil. suppliciis & tormentis, & hoc sine sui diminutione facit & detrimento, & ideo dicitur non recipiens ignominiam minorationis, quia sicut dicitur Eccl. 42. *Neque adjectum est, neque minuitur, neq; eget alicujus consilio.* Vel potest dici de Prælato, qui debet esse naturæ, i. patriæ & Ecclesiæ custos, & se debet in omnes docendo, & beneficia dando diffundere, & per omnia se dare, maxime pauperibus per pietatem, impiis per severitatem, justis per æquitatem, omnibus per charitatem, Hierem. 12. *Dedi dilectam animæ meæ.* Et hoc tamen debet facere, sine minoratione virtutum, ut sc. cum aliis proficiat, sibi non noceat. Item ignis habet virtutem suiipsius cum alio corpore immediatissime conjunctivam, ut patet in carbone vel ferro ignito, ubi propter subtilitatem suæ substantiæ, cuilibet parti illius corporis est conjunctus. Sic Deus quantum ad essentiam, cum rebus est unitus, & in eis absconditus & inclusus, sed specialiter per beatam incarnationem cum ferro & cum carbone, i. cum humano corpore se unit. Vel potest dici de corde humano, quod cum aliis se debet per charitatem immediatissime conjungere & unire, Actor. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum.* Ideo per omnia bene dicitur: *Deus noster ignis* 5 *consumens est.* Deut. 4. Ignis habet vim purgativam, quæ metalla, quæ non potest consumere, mundificat & deputat, sed ligna consumptibilia attenuat & consumit. Sic ignis inferni paleas & ligna, i. peccatores damnatos cruciat & consumit, sed metalla, i. pœnitentes & cum gratia decedentes cum ipsos nequeat consumere, in purgatorio purificat & emundat. Fig. Num. 31. ubi ferrum, æs & stannum, plumbum, aurũ & argentum, per flammas ignis purgata sunt; & quæ non potuerunt ignem sustinere, aqua expiationis sunt sanctificata. Sic fortes in tribulationibus purgantur, sed simplices Dei misericordia supportantur, &c. expone. Unde Esa. 48. *Excoxi te, sed non quasi argentum elegi te, in camino paupertatis.* De damnatis autem dicitur Hier. 6. *In igne consumptum est plumbum, &c.* Matth. 3. *Paleas autem comburet igne inextinguibili, &c.* Vel ista possunt dici de igne præsentium tribulationum, in quo boni purificantur & corriguntur, mali vero affliguntur & puniuntur, & per desperationem consumuntur & perorantur. Ezech. 15. *De igne egredietur & ignis consumet eos.* De 6 igne tribulationis vel purgatorii egredientur, sc. boni, ignis, sc. tribulationis vel inferni consumet eos, videlicet peccatores. Ignis semper appetit super aerem esse, sed in infra per violentiam detinetur, paulatim in mollem aerem evanescit, secundum Isidorum. Sic vere justus homo super aerem nebulosum, i. super mundi negotia, usque ad cœlestium contemplationem cupit se multipliciter elevare, & ideo si per aliquam mollitiem in istis inferioribus, sc. in mundanis negotiis detinetur, tunc paulatim in mollem aerem evanescit, i. in naturam fluxibilem & variabilem, utpote ad dilecta, Sap. 2. *Spiritus diffundetur tanquam mollis* 7 *aer.* Et vide supra de calore. Flamma est materia ignea, in substantia aerea, quæ propter substantiæ puritatem, & subtilitatem & similitudinem, quam habet cum sphæra ignis, de facili ignitur, & in naturam igneam commutatur. Et secundum quod materia aeris est purior, tanto flamma erit lucidior, & econverso, si materia sit turbida & fumosa, tunc obscuram & turbidam reddit lucem. In motu est continuo, & nunquam penitus requiescit. Sic quando materia aerea, i. conscientia perspicua est ab omnibus vitiis & depurata, tunc quia sphæræ ignis amoris sc. ipsi Deo est consimilis, & vicina, ideo tunc de facili per amorem inflammatur, & in naturam igneam, i. in ipsius Dei similitudinem transformatur, 2. ad Cor. 3. *Non autem revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur.* Et quanto materia, i. conscientia fuerit purior, & innocentior, tanto flamma exinde creata, sc. amor & operatio exterior, vel exemplum, erit lucidior, & pulchrior apparebit; si autem sit turbida per iracundiam, fumosa per malarum cogitationum redundantiam, obscura per ignorantiam, tunc certo lucem exemplorum & exterioris operationis & amoris reddit turbidam & obscuram, & sic semper in motu diversarum cogitationum. Unde Job. 10. *Varia cogitationes succedunt sibi, & mens in di-*

versa rapitur. Flamma tenebrosa illuminat abdita, prodit viam, 8
& viæ offendicula ambulantibus ostendit. Sic verbum Dei tenebrosa corda per ignorantiam, illuminat & illustrat per veritatem; abdita etiam, i. absconditas dæmonum insidias hominibus manifestat, & abdita prodit in lucem, & sic viæ præsentis vitæ offendicula, & peccatorum nocumenta, notificat & declarat. Flamma secund. Martinum tortuose & anfractuose mo- 9
vetur per aerem, & ideo secund. Poetica figmenta, Vulcanus, i. ignis in terram projectus, claudus fuit, quia scil. tortuose non directe incedit, sed ad sinistram & dextram tendit anfractuose. Sic vere charitas non tantum extendit se directe ante se scil. ante Deum, imo & ad dextram, i. amicos, & ad sinistram, i. ad inimicos undique se extendit, ut amicos in Deo, & inimicos diligat propter Deum. Et ideo Vulcanus in terram cadens, id ipsa charitas à cœlo usque ad terram veniens, claudus fuit, quia vir charitativus claudicando diligit unumquemque. Fig. Gen. 32. de Jacob ab Angelo claudicato. Vel dic, quod flamma est avarus, qui semper claudicat per falsitatem, & nunquam in actibus, contractibus et processibus directè vadit, sed à dextris et sinistris rapit et accipit alienum, tam bonos quam malos, et tam amicos quam inimicos involvens, Ezech. 1. *Nubes magna, & ignis involvens.* Et sicut flamma fortior est, et ardentior in sua extremitate; sic cupidus avatior est in sua senectute. Et sicut flamma semper nititur sursum tendere, et anfractuose incedens, videtur vias ascensus quærere; sic avarus et ambitiosus semper quærit, ut sursum ad dignitates et officia ascendat; et ideo per anfractuosas et indirectas vias, ascensum suum inquirit multipliciter, et procurat. Unde Cant. 3. *Surgam, & circuibo civitatem, & quæram, quem diligit anima mea.* Vel dic, quod talis est vir contemplativus, qui scil. anfractuose per diversas considerationes, in Deum surgit, et de consideratione creaturatum ad creatoris cognitionem tendit. ad Rom. 1. *Invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Unde Esa. 14. *Ascendam in cælum, &c.* 10
Flamma est materia ignea, i. substantia aerea. Nam propter vicinitatem, de facili ignitur. Movetur autem flamma naturaliter sursum, et ex omni parte in acutum tendens, in extremitate et fine sui, fortior et acutior, et clarior reperitur, et ideo materiam sibi in extremitate appositam incendit faciliter et inflammat. Motu continuo movetur, nec aliquando quiescit. Locum superiorem quærere satagit, et materiam in quam agit, ad superiora elevat et educit, et ex partium suarum collisione mutua sonum gignit. Sic justus, quia per imitationem suorum operum vicinus est, et propinquus ipsius ignis, i. ejus, qui *ignis consumens* dicitur (Deut. 4.) ideo per amoris incendium faciliter inflammatur. Iste est in motu continuo per bonorum operum consequentiam: Motus suus semper est sursum, per æternorum desiderium et appetentiam, et ideo locum superiorem quærere non desistit, per jugem perseverantiam. Unde ad Coloss. 3: *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram.* Juxta illud Apostoli ad Phil. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Ex omni parte, sui, i. ex omnibus suis affectionibus et motibus, sursum in acutum, i. in virtutum pyramidem semper de virtute in virtutem erigitur, et ideo in extremitate sui scil. senectute, calidior et per charitatem acutior, et per bonorum operum velocitatem celerior reperitur, tunc etiam cæteros plus accendit per documentorum et exemplorum dationem, et ex se somnum gignit per gratiarum actionem, et per divinæ laudis prædicationem. Actor. 2. *Factus repente de cælo sonus.* Flamma ardentior et fortior 11
est in extremitate; sic et tu debes in vitæ tuæ extremitate et senectute esse ardentior, diligendo, et fortior operando. *Cum enim infirmor, tunc fortior sum,* 2 ad Cor. 12. Ideo Joel. 3. *Infirmus dicat, quia ego fortis sum.* Flamma à vento modico accenditur et augetur, sed à vento forti et vehementi extinguitur, et totaliter dissipatur. Sic ignis charitatis et virtutis, modico vento tentationis et tribulationis accenditur et augetur; sed cum fortis et vehemens tentatio irruerit, tunc necessario dissipatur, nisi forte per Dei adjutorium tueatur. Fig. 3. Reg. 19. ubi post auram lenem sequutus est spiritus fortis, conterens petras, &c.

CAPUT

Caput V.

De fumo.

1 Fumus, *vapor est ex partibus materiæ subtilioribus & humidioribus resolutus.* Diversificatur, autem fumus, secundum conditionem materiæ, de qua manat, & sic dico, quod invenitur duplex fumus, purus scilicet & impurus, odorosus & fœtidus. Fumus enim fœtidus & amarus visum lædit, cerebrum & spiritum animalem turbat, & sensum gravat. Unde secundum commentatorem de animalibus, fumus candelæ extinctæ in tantum gravat equam prægnantem, quod si eam senserit, facere cogitur abortivum. Lædit etiam accipitrem, & aliæ prædæ aves. Fumus autem ex rebus aromaticis resolutus, sensui olfactus est delectabilis & amicus, spirituum cordis & capitis reparativus, rheumatis & ventris fluxus restrictivus & desiccativus, venenorum contratiativus, & fugativus reptilium, nervorum confortativus, & pororum apertivus. Sic est recte de bona & mala de fama, quia vere malum exemplum & mala fama, quando in naribus, id est, in autibus alicujus subintrat, visum contemplationis lædit, sensum etiam & cerebri imaginationem gravat, & equam prægnantem, i. homines simplices bono proposito prægnantes facit abortire, in quantum per mali exempli dationem impeditur, ne fœtus boni operis procreetur, & maxime fumus candelæ, i.e. personæ Ecclesiasticæ (quæ scil. habent alios illustrare, quando extinguuntur per peccatum, quia secundum Bernard. *Peccatum principis tantum obest, quantum praest.* Accipitres etiam clari visus, i. viros contemplativos, fumus infamiæ aliorum lædit. Esai. 6. *A voce clamantis*, i. diffamantis, *domus impleta est fumo*, Econtra autē fumus bonus bonæ famæ, boni exempli & bonarum virtutum, qui ex speciebus aromaticis, id est, ex virtuosis hominibus exhalatur, talis dico est olfactui spirituali, id est, auditui delectabilis, & amicus, nisi forte per invidiam sit infectus, quia scilicet mali nunquam volunt bonam famam de aliis odorare, sed boni sic, quia *unguendo & odoribus delectatur cor.* Prov. 27. Hic ergo in odorantibus spiritus admissos, id est, gratias & dona reparat, fluxum etiam rheumatis, id est, gulæ & ventris, & luxuriæ in gluviem obstruit & restringit, & temperat, in quantum, scilic. aliorum exempla & famam peccator sentiens odorans, se corrigit & refrenat, & etiam venenosorum reptilium, id est, morsus detractorum & ipsorum punctionum & diffamationum totaliter fugat, & sic nervos, id est, viros spirituales, ubi est sensus bonæ operationis, ædificat & confortat. Ideo Cant. 3. *Ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus.* Et Cant. 4. *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.*

2 Fumus est vapor ex subtilioribus & humidioribus partibus materiæ resolutus, vi caloris habens graves partes mixtas cum levibus, est quibus obscuritatem contrahit, & fœtorem ex grossitie etiam materiæ contrahit, cujus acumine oculos amaricat, & lachrymas provocat. & educit. Et est fumus usq; ad intima penetrativus, & pororū obstructorum apertivus, & venenosorum reptiliū fugativus. Talis est fumus pœnitentiæ, contritionis, qui ex partibus terrestribus scil. ex ipsis peccatis resolvitur, & emanat, per virtutem caloris charitatis vel per inspirationem divinam, & ideo habet partes leves, i. spem misericordiæ divinæ; mixtas cum gravibus, id est, cum timore Dei. & ex hoc contrahit obscuritatem ignorantiæ, quia *nescit utrum amore vel odio dignus sit.* Eccl. 9. Item fœtorem scilicet propriæ displicentiæ. Unde propter amaritudinem remorsus conscientiæ, qui ibi est, oculos mentis & etiam carnis pungit, & sic lachrymas extrahit & educit, Esaiæ 16. *Inebriabo te lachryma mea.* Fumus ergo contritionis, usque ad intima penetrat, per peccatorum recordationem; poros aperit, per oris contritionē; venenosa fugat, per malarum cogitationum repressionem; spiritus cordis & capitis repatat, per gratiarum & virtutum restaurationem: rheumatis & ventris fluxum restringit, per delitiarum & voluptatum abdicationem. Et sic fumus ex igne procedit, & ipsum antequam aliquando appareat, manifestat, sic compunctio de igne interioris charitatis emanat, & ibi esse ostendit. Et sicut fumus obscuritatem in aere facit, sic contritio in conscientia per sui agitationem, status propriæ ignorantiæ inducit. Ideo Baruch. 6. *Nigra sunt facies eorū à fumo, qui in domo fit.* Vel si vis dic, quod iste fumus significat considerationem infernalium tormentorum, qui scilicet oculis mentis appositus, & in auræ conscientiæ immissus, & ab igne infernali præambulatione emissus,

3 facit omnia supradicta. Fumus post ortum suum cito perit, & in aere evanescit. Fumus etiam ex cibis & poribus, & humoribus melancholicis generatus, & ad cerebrum elevatus, timorem generat in melancholicis, furorem in phræneticis, oblivionem in oblivios is, & desipientiam in lethargicis, & sensus & motus & rationis privationem in epilepticis. Fumus etiam terræ maris superius attractus, aerem inficit & condensat, nubes & nebulas generat, & ventis & tempestatibus fomentum & materiam administrat, radios etiam solares intercipit, & aerem obtenebrat & obfuscat. Talis est fumus mundi prosperitatis, quia cito post ortum suum deficit & pertransit, & maxime fumus prosperitatis, ex pravis humoribus & divitiis indebitis generatus, & in peccatis & vitiis congregatus. Timorem enim desperationis facit, furorem iracundiæ excitat, oblivionem Dei generat, & desipientiam suiipsius causat motus bonæ operationis, & sensus devotionis privationem inducit, & hoc in melancholicis, phræneticis, &c. i. in diversis generibus hominum peccatorum. Item fumus prosperitatis à terra, id est, à divitiis & delitiis attractus, aerem conscientiæ per avaritiam & luxuriam inficit, nebulam malarum cogitationum ibi gignit, & nubes ignorantiæ facit, & ventis & turbinibus, discordiis & litibus & diversis criminibus fomentum & auxilium præbet & tribuit, radios solares, id est, divinas inspirationes intersecat, & aerem conscientiæ per ignorantias & errores obtenebrat & obfuscat. Baruch. ubi supra. *Nigræ sunt, &c.* sicut §. 1. & vide ibi, vel dic totum de superbia. Fumus ut ait Greg. domus denigrat & inficit, & in parietibus fuliginem generat & nutrit, loca anguloſa quærit, in quibus infectionis vestigia derelinquit. Fumus de stomacho ad caput procedens, somnum efficit, & sensus exteriores ligat, & timorem in melancholicis subinducit, &c. per omnia sicut §. præcedenti. Sic peccatum domum conscientiæ per errores obtenebrat & inquinat, & fuliginem amaram, remorsum punctionum generat, & loca anguloſa, i. abscondita & non aperta quærit, & diligit, & procurat, quia peccata semper quærunt fieri in occultis, quia *qui male agit, odit lucem.* Jo. 3. Sed contrarium est de veritate, quia veritas non quærit angulos. Post se autem vestigia derelinquit, quia post peccatum remanet conscientiæ remorsus & infectio, mala consuetudo & inclinatio, conversationis & honestatis destructio, cæterorum hujusmodi, quæ sunt vestigia præcedentium peccatorum. Fumus etiam iste somnum pigritiæ efficit, sensum insuper discretionis ligat, & motum bonæ operationis impedit, atq; tollit. Fumus alte ascendendo evanescit; sic 5
superbia, dic sicut supra. §. sequenti. Fumus etiam ex corporis humoribus generatus, id est, superbia, ex sanguinis & generis nobilitate procedens. Dic per omnia sicut supra de proprietate. Item fumus, id est, superbia ex terra, id est, ex divitiis & aqua, id est, ex delitiis, &c. Dic sicut ibidem Psalm. 36. *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Fumus (secundum glo. Cant. ibi virgula fu- 6
mi) cito moritur, postquam oritur, quantoq; magis ascenderit, tanto amplius evanescit; à vento movetur & dispergitur, & per ventum undiq; circumfertur. Sic vita humana, post ortum & nativitatem, cito per mortem deficit & abscedit; quia licet in præsenti tempore alte ascendat ad sæculi dignitates, tamen adveniente mortis turbine, subito & totaliter evanescit, & à vento adversitatis & vanitatis mundanæ continue dispergitur & movetur, & quanto magis creverit, tanto amplius annullatur, tanto morti & defectui proximatur. Jac. 4. *Quid enim est vita vestra? vapor est, &c.* Et Sap. 1. dicitur: *Fumus & flatus est in naribus nostris.* 7
Sequitur. Spiritus dissolvetur tanquam mollis aer, & transiet vita nostra tanquam vestigium nubis & tanquam nebula dissolvetur, & Sap. 5. *Nos autē nati continuo desinimus esse.* Fumus in principio est gracilis, sed tandem superius dilatatur; & est proprietas fumi, semper moveri, & semper sursum ascendere, vel levari. Sic homo justus hic inferius parvus est & gracilis, per humilitatem & paupertatem, sursum vero in paradiso dilatabitur, per æternam felicitatem Esa. 60. *Mirabitur & dilatabitur cor tuum.* Iste autem vult semper moveri bene operando, & semper vult sursū ascendere ad cœlestia affectando & contemplando. Et ideo cū admiratione de beata virgine dicitur Can. 3. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris?* Et advertè hic, quod dicit Josephus, quod sc. antiquitus fumus in lege antiqua, qui ascendebat de thuribulo sacerdotis sacrificantis, si directè ascenderet, erat signum, quod sacrificium erat acceptum, & oratio exaudita: si vero anfractuose surgeret, tunc contratii signum erat. Sic vero quando mens hominis directe surgit ad Deum, signum est quod à Deo acceptatur. Si vero circumquaque ad mundana lateraliter erigitur, tunc vere signum est quod à Deo reprobatur. Vel potest dici, quod fumus est ora-

tio

tio, quæ directe tendens ad Deum, acceptatur, & impetrat, an fructuose vero vacillans, & cor ad vanas cogitationes deflectens, à Deo nihil reportat. Ideo Apoc. 8. *Ascendit fumus incensorum, de orationibus Sanctorum, de manu Angeli coram Deo.* Et sicut fumus illuc vadit, quo ventus eum impellit; sic justus illuc mentaliter tendit, ubi flatus sancti Spiritus ipsum ducit. Psal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet in terram rectam.* Et sicut bonus fumus multas
9 habet bonas proprietates, &c. Vide supra. §. 1. Fumus quanto plus ascendit, tanto minus habet de soliditate, & tanto amplius evanescit. Sic superbi quanto plus inaltantur, & promoventur, tanto per vanitatem & superbiam amplius ventilantur, & ventis, & vanitatibus agitantur, & tanto facilius evanescentes deficiunt, & per mortem & infortunium citius dilabuntur. Ps. *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Et sicut fumus semper tendit ad illam partem, ad quam ipsum ventus impellit; sic talium mentes semper illuc flectuntur, ubi à vento vanitatis vel à suggestione diabolica agitantur. Et sicut fumus à vento portatur (& inde est, quod per fumum à qua parte ventus proveniat declaratur) sic viri vani & fumosi, tali à vento vanitatis & inanis gloriæ possidentur, & ad quamcunque partem loquendo vel operando se moverint, semper ipsos ventus vanitatis & inanis gloriæ comitatur. Job. 11. *Vir vanus in superbiam erigitur, &c.*

Cap. VI.

De Carbone.

1 Carbo, est *ignis in terrestri materia incorporatus, & contra naturam propriam inferius detentus & alligatus.* Unum autem valde est notabile & mirabile in carbone, quia sc. cum extinctus fuerit, vix aut nunquam perpetuo computrescit, dato quod nullam habet soliditatem firmitatis, imo facillime confringatur. Virtute enim ignis tota ejus humiditas est consumpta, & ideo sublato humore, putrefactionis materia est sublata. Et inde est quod caput columnæ in terra infigendæ solet comburi, ut sic in terra vel aqua non possit putrefieri, vel corrumpi. Sub lapidibus etiam, qui fiunt termini terrarum, carbones ponuntur, ut locus ille per carbonum indicium perpetuo cognoscatur. Ista possunt allegari de viris bonis, in quibus ignis interior charitatis, & ignis exterior adversitatis, totum humorem carnalitatis consumpsit, & eos per paupertatem, & pœnitentiam, & abstinentiam penitus desiccavit, quia proculdubio tales quamvis per benignitatem sint teneri, & cito ad votum frangibiles, sunt tamen in bono stabiles, & ad perseverandum durabiles, atque fortes. Christus ergo illos, quos columnas Ecclesiæ voluit facere s. Apostolos, martyres & confessores, per quos s. voluit terminos mundi & Ecclesiæ, peccati & gratiæ, miseriæ & gloriæ, culpæ & pœnæ dividere & distinguere, primo voluit per adversitatem & charitatem exterius & interius comburere, ut sic facti carbones possent diutius permanere, & in perpetuam memoriam sequacibus signum esse Sap. 5. *Justi autem in perpetuum vivent.* Quod de beato Laurentio & aliis apparuit, quos Dei providentia igne cremari permisit, & ipsorum memoriam perpetuo reservavit. Ezech. 1. *Similitudo animalium quasi carbonum ignis ardentium, &c.* Vel potest dici de malis, qui igne charitatis & humanæ gratiæ spoliati, & per peccata denigrati, durant in mundo, & vivunt ultra debitum, & sunt in scandalum plurimorum. Eccl. 7. *Impius longo vivit tempore super terram.* Vel potest dici contra damnatos, qui igne vitæ præsentis extincti, & in inferno nigri & hispidi effecti, perpetuo non possunt deficere, imo ibi sine morte necesse habent perpetuo permanere. Ps. 48 *Laboravit in æternum, & vivet adhuc in*
2 *finem.* Vel potest dici contra malos, qui æstimatione sua se putant immortales & nunquam credunt deficere seu mori. In carbone, substantialis humiditas totaliter est consumpta, per ignis violentiam præcedentis, & ideo quia vix est ibi sufficiens glutinum, quo partes invicem conjungantur, carbo de facili frangitur, & in pulverem redigitur & mutatur. Et licet extinctus fuerit, tamen quia solæ partes terrestres remanent, ideo propter dominium siccitatis, iterato de facili reignitur. Sic vere in avaris propter violentiam ignis cupiditatis & avaritiæ, humiditas devotionis & compassionis totaliter est consumpta: & ideo quia non habent aliquod glutinum gratiæ charitatis, quo partes invicem conjungantur de facili franguntur per peccatum, & in minutissimos pulveres diversorum peccatorum & criminum commutantur; quia ex quo aliquis perdidit humidum radicale charitatis, gratiæ & compassionis, ille certe de facili ad voluntatem diaboli delinquit, & per desperationem frangitur atque perit. Et licet per gratiam à peccati incendio aliquoties extrahatur, tamen propter dominium siccitatis, & duritiæ & impietatis, de facil[i] igne cupiditatis reignitur, & iterum ad avaritiam revertitur & mutatur. Oseæ 10. *Vitula docta diligit triturам.* Unde Zach. 3. *Eritis sicut torris erutus de igne, &c.* quia breviter istud est verum de omni vitio, quo quis aliquando fuerit accensus, quod faciliter recidit in idipsum. Vel ista possunt dici contra iracundos, qui quia glutino gratiæ & charitatis carent per impatientiam faciliter franguntur. Esai. 46. *Fracta sunt simulachra eorum.* Vel ista dic contra luxuriosos, in quibus ignis concupiscentiæ humorem devotionis consumit, & ideo diabolus per tentationes faciliter eos frangit. Carbo acutissimum habet ignem; unde si acumine & 3
violentia ferrum in se durissimum resolvit, digerit & emollit, & ad fabricam, malleationem habilitat & disponit. Sic prædicator ignem verbi Dei acutissimum in se gerit, quo ferrum, i. peccatores ferreos atque duros digerit & dissolvit per contritionem, & mollit per compassionem, & sic ad malleationem tribulationum suscipiendam habilitat & disponit. Vel potest dici, quod carbo est prælatus rigidus & severus, qui contra ferrum, i.e. contra peccatores frigidos & obstinatos debet ut accutissimo igne correctionis, &c. sicut supra, Psal. 119. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Vel dic, quod iste est Christus, qui est carbo ex igne & ex ligno, i. ex divinitate & humanitate constans, cujus scilicet ignis rigor erit in judicio, ita acutus quod ferreos peccatores in inferno destruet, & consumet. Psal. 139. *Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos, in miseriis non subsistent.* Vel dic, quod iste est carbo infernalis purgatorii, vel conflagrationis, qui scilicet consideratus, facit omnia supradicta. Carbo 4
quando ignitur, vertitur in ruborem & exinde contrahit pulchritudinem, & decorem. Sed quando ignis deficit, tunc in nigredinem commutatur, & quanto per ignis conjunctionem pulchrior fuerat, tanto per extinctione turpior reperitur. Sic quando anima per charitatem ignitur, virtutum pulchritudine decoratur. Sed si per peccatum extinguitur, tunc efficitur vitiorum nigredine deturpata, & coram Deo & Angelis totaliter inhonesta, & quanto quis pulchrior erat primitus per virtutes, tanto igne charitatis sublato, horribilior reperitur Unde Thren. 4. Nazaræis dicitur, *Candidiores nive, &c.* Sequitur *Denigrata est facies eorum super carbones.* Unde 1. Mach. 1. *Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus.* Vel potest dici de divitibus, malis, qui quanto per ignem prosperitatis sunt modo splendidiores, tanto extincti per mortem erunt turpiores; & in inferno viliores, &c. Carbo est ignis incorporatus terrestris materiæ, & per violen- 5
tiam in inferioribus detentus. Unde licet ignis in flāma moveatur sursum, carbo tamen ratione grossæ materiæ cui adjungitur, movetur deorsum, crepitando tamen & scintillando. Carbo est activus, qui licet sit ignis per charitatē, tamen quia materiæ terreæ, i. negotiis terrenis conjungitur, ideo in infimis mundi negotiis quasi necessario detinetur, & ad ima per violentiam inclinatur, quia licet calor charitatis, qui in ipso est, ipsum habeat naturaliter ad æterna superius elevare, terrestris tamen materia negotiorum cui adjungitur, ipsum habet necessario inclinare. In infimis tamen ardet per dilectionem & bonam conversationem, & scintillat per doctrinam & prædicationem, &c. Vel potest dici de Christo incarnato, & terrestri materiæ adjuncto, sicut supra de igne. §. 5. Carbo ignitus, si sub cinere fuerit involutus, ignem in se 6
custodit. Si autem discoopertus fuerit, & frigido aëri expositus, in favillarum multitudinem redigitur, & in se subito evanescit. Sic si homo igne charitatis accensus sub cinere, i. sub mortis memoria se involvat, & infra humilitatis officium se reponat, tunc amoris divini ignem in seipso poterit conservare; sed si aëri frigido, i. in rebus & negotiis mundanis, quæ frigus in devotionis causant, se discooperiat & exponat, tunc ignis charitatis paulatim deficit, & ipse homo à virtuali perfectione totaliter evanescit. 2. Reg. 22. *Carbones succensi sunt ab eo.* Et sicut videmus, quod carbones accenduntur, quando vento perflantur, sic justi accenduntur ad bene agendum, quando flatus Spiritus sancti interius, vel flatu prædicationis exterius, vel flatu tribulationis à supernis insufflantur. Et sic justi figurantur Ezech. 1. ubi dicitur, quod *sanctorum animalium aspectus erat sicut carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadum.* Carbo trahit ignem sibi incorporatum de- 7
orsum, licet habeat naturaliter ferri sursum. Sic bona mundi mentem humanam eis per avaritiam incorporatam, inferius detrahunt ad mundana, licet feratur naturaliter superius. Vel dic, quod sicut carbo extinctus faciliter reaccenditur, & maxime quando carbonib. non extinctis adjungitur, & follibus insuffla-

tur,

tur; si peccator ab igne cupiditatis & peccati per pœnitentiam extinctus, faciliter reaccenditur, quando flatus tentationis insurgit, & aliorum peccatorum ignibus se sociat. Vel dic contra impatientes, quia sicut carbo extinctus si calcatus fuerit, stridorem reddit, si vero extinctus non fuerit, plantas comburit; sic detractor si sit vivus, i. e. si potestatem habeat, libenter suum calcatorem vel correctorem lædit, si vero extinctus, i. e. carens potestate existat, tunc saltem impatientiam promit. Vel etiam dic, quod carbo cum sonitu frangitur dum calcatur. Sic peccator finaliter morte fractus, cum tumultu à dæmonibus conculcatur. Psalm. 9. *Periit memoria eorum cum sonitu.*

Cap. VII.

De Scintilla.

1 SCintilla est, *modica particula resoluta à materia ignita, quæ quamdiu igne fuerit inflammata, sursum ascendit vel manet, & quando ignis fortior est, tanto ipsius motus est velocior,* & ex lignis viridibus majores & fortiores scintillæ emittuntur, quam ex siccis, licet pauciores, tamen quando ignis extinguitur, & naturæ propriæ relinquitur, tunc propter terreitatem ad ima cadere compellitur. Sic vere homo igne charitatis imbutus & accensus, ad æternorum contemplationem sese elevat, & ibi manet per perseverantiam, quamdiu ignis ille durat, cito etiam sursum erigitur & movetur, quando charitatis igniculis inflammatur, ita quod fulgens per honestam conversationem, & ardens per ferventem dilectionem inferiora deserit; & ad cœlestia mentaliter elevatur. Unde Sap. 3. *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent.* Et quando ignis charitatis major & fortior fuerit, tanto motus & velocitas bonorum desideriorum & operum major erit. *Charitas Christi urget nos.* 2. ad Corin. 5. Et dato quod ex lignis viridibus, i.e. ex carnalibus peccatoribus paucæ scintillæ, i.e. raro boni viri fieri mereantur, quando tamen accenduntur per charitatem, & quando ad Deum per pœnitentiam convertuntur, tunc scintillæ fortiores, i.e. viri ferventiores & meliores efficiuntur. ad Rom. 5 *Ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia.* ut patet de Magdalena, de qua dicitur Luc. 7. *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Sed quando ignis charitatis deficit per peccatum, & sibiipsi homo relinquitur, tunc ad infima, scilicet ad mundialia & terrena delectabilia negotia inclinatur, & cadit, & per avaritiam cœlo & cœlestibus relictis, ad terram & temporalia, nec non ad peccata & tormenta finaliter devenit, & descendit. *Descende, sede in pulvere virgo filia Babylon.* Esa. 47. Vel potest dici de sanctis discedentibus, qui gratia illuminati & charitate inflammati, sursum discurrunt ad gloriam, extincti vero peccatores inferius descendunt ad pœnam. Allega, Eccle. 3. *Spiritus filiorum Adam ascendit sursum, & spi-*
2 *ritus filiorum jumentorum deorsum.* Sciutilla licet sit modica, tamen quando in materia accensibili involvitur, ut in stipula vel in stupa, exinde quandoque ignis maximus generatur, quo domus & civitates multoties comburuntur. Sic ex modico verbo iracundo inter paleas & stipulas, i.e. inter personas iracundas, exposito ignis permaximus rixæ & discordiæ oritur, quo domus & villæ ad literam per guerras & odia dissipantur. Ideo dicitur Eccl. 11. *A scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis.* Vel scintilla significat modicam tentationem, vel modicum dissolutum sermonem, à quo pro certo quandoque magnus ignis fortis concupiscentiæ & tentationis gignitur, nisi à principio cautius
3 extinguatur. Allega ut supra. Scintilla propter ignem incorporatum ad pulchritudinem contrahitur, & velociter movetur & circuitur, sed extincta subito corporaliter evanescit, & ad terram descendens nihil præter modicam favillam relinquit. Sic homo propter ignem incorporatum, i.e. propter animam vivificantem, dum vivit, pulcher & gratiosus invenitur, & per aërem mundi hujus velociter circumit & movetur, sed tamen ignis iste, i. e. anima, subito per mortem deficit, & luciditas vitæ præsentis extinguitur, atque perit, & sic homo ad terram & terreitatem veniens, pulchritudinem suam perdit, & ita evanescit & dissipatur, quod de eo nihil præter favillam & cinerem penitus reperitur. Sap. 2. *Fumus & flatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum, & extinctus cinis erit corpus no-*
4 *strum.* Scintilla est modica pars cineris accensa, quæ ratione ignis in altum ascendit, & ibi subito extinguitur, & propter terrestrem materiam statim cum extincta fuerit ima petit. Sic vere quandoque fit, quod homo sit ignitus per charitatem, ex hoc elevetur, per superbiam & vanitatem, alios scilicet contemnendo, & de suis viribus præsumendo, & in suis viribus gloriando, & per jactantiam se undique propalando: quo facto sæpe fit, ut justo Dei judicio extingui per peccata permittatur, & sibiipsi relinquatur, & sic cadit continuo in peccatum, & à lumine de quo superbierat, obscuratur, & in terram, i.e. in culpam dejicitur, & sufflatur. Unde Esai. 14. *Quomodo cecidisti Lucifer?* Sequitur. *Detracta est ad inferos superbia tua, corruisti in terram, qui vulnerabas gentes.*

Cap. VIII.

De Favilla.

FAvilla dicitur à fovendo, eo quod foveat ignem, &c. Favilla 1
est *Cinis modicus ex carbone per ignis violentiam resolutus, quæ si ignita fuerit sursum tendit, sed si extincta fuerit ima petit,* ut ait Greg. Sic vere anima per mortis violentiam à corpore resolvitur, & tunc si per charitatem fuerit inflammata, sursum ad paradisum ascendit, si autem per peccatum mortale igne charitatis fuerit spoliata, inferius ad terram miseriæ & tenebrarum devolvitur in infernum. Et sicut secundum Gregor. favilla motu proprio descendit, motu autem alieno, scilicet per ignem quo accenditur, sursum vehitur; sic anima quasi ex natura propria trahitur ad infernum, sed sursum ad paradisum non vehitur, nisi per ignem charitatis & per gratiam adjuvetur, & ibi per Dei misericordiam elevetur, quia *non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit.* ad Tit. 3. Favilla est 2
cinis tenuis, mollis & levis, subalbidus & siccus, in superficie carbonis igniti adhærens, fulgorem ejus hebetans, & ardorem ipsius diminuens. Sic peccata venialia sunt mollia ad dissolvendum, sunt levia & facilia ad committendum, sunt tamen subalbida per complacentiam, & sicca in quantum siccitatem indevotionis inducunt, per eorum redundantiam, carboni ardenti, i.e. homini per charitatem & gratiam inflammato solent adhærere; quia venialia cum gratia possunt stare, calorem tamen minuunt charitatis, & hebetant splendorem honestatis. Explica, &c. Favilla propter defectum humoris, qui naturaliter nutrit 3
ignem, licet de facili accendatur, tamen faciliter extinguitur. Sic vir instabilis, propter defectum humoris compassionis & devotionis, qui ignem charitatis nutrire deberet, de facili extinguitur per peccatum, & de facili accenditur per amorem, quia tales ad modum pueri modo amant, modo non, &c. Favilla 4
ignita sursum ascendit, si autem extincta fuerit, ima petit. Deorsum movetur motu proprio, sed sursum ascendit alieno. De facili ignitur, & de facili extinguitur: Sic voluntas igne amoris divini accensa, sursum ad æternorum inclinatur amorem; sursum etiam ad æterna fertur motu & adjutorio ignis & gratiæ, quæ in ea est, sed ad ima & temporalia, ad vitia & peccata motu & inclinatione propria devolvitur & descendit, quia *sensus & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Genes. 8. Et propter siccitatem indevotionis & incompassionis licet de facili incendatur ad amorem, tamen de facili extinguitur per peccatum, &c. Favilla ad modicum flatum venti dispergitur, 5
dispersa vero vix unquam recolligitur, ut dicit Gregorius. De facili ignitur, sed faciliter propter humoris defectum extinguitur. Si sit ignea, sursum tendit, si autem extincta fuerit, ima petit. Inferius tendit motu proprio, sed superius rapitur impetu alieno, ut dicit idem. Sic vita nostra ad modicum ventum tribulationis & infirmitatis, dispergitur & aufertur per mortem, nec unquam amplius potest recolligi vel haberi; quando per mortis impetum dissipatur. Ideo Job. 16. *ecce,* inquit, *breves anni transeunt, & semitam per quam non revertar ambulo.* Expone alias sicut supra §. præcedenti de voluntate. Favilla secundum Greg. dici- 6
tur à fovendo, eo quod ignem foveat atque tegat. Unde etiam sicut patet, favillæ carboni adhærentes, claritatem ejus hebetant: ignem tamen ejus custodiunt atque servant. Sic vere mortis memoria, & humilitas ignem charitatis & fervoris in hominem servant, fovent, & nutriunt, claritatem vero ejus, i. e. temporalem pompam & gloriam resecant, operiunt atque tegunt. Ideo Job. 24. *Agopœnitentiam in favilla & cinere.*

Cap. IX.

De Cinere.

CInis est despecti coloris, & amari saporis. Virtutem mundi- 1
ficativam habet, & vestium ablutivam & dealbativam, & maculatum abstersivam, corrosivam, desiccativam; & si calidus fuerit, ignem servat, si autē frigidus fuerit, ipsum destruit, & extinguit,

tinguit. Sic verè pœnitentia est despecti coloris, per exteriorem conversationem, amari saporis, per interiorem contritionem; maculas peccatorum tamen dissipat, vestes conscientiæ mundat, saniem luxuriæ abstergit, carnem adulterinam cogitationū corrodit, & fluxum & mollitiem delitiarum eradicat, & desiccat. Et si cinis calidus fuerit, i. si pœnitentia in calore & fervore, & in statu charitatis fiat, tunc ignem Spiritus sancti in seipso attrahit & custodit. Si autem frigida fuerit, per absentiam charitatis, tunc ignem istum conservare nequit. Apoc. 3. *Vtinam calidus esses, aut frigidus, sed quia tepidus es, incipiam te evomere de ore meo.* Constat, quod pœnitens si tepidus fuerit, faciliter recidivat, & sic ignem suum extinguit, destruit & adnihilat. Et sicut cinis ex terrestri materia resolvitur, sic verè ex resolutione contritionis, & ex consideratione propriæ terrestreitatis & culpæ, cum actione ignis, i. cum Spiritus sancti inspiratione, pœnitentia generatur. Et sicut cinis steriliorem reddit terram, sic pœnitentia hominem facit in sterilitate, *i.* e. in paupertate vivere, delectabilia contemnere, & de fœcunditate terrenæ opulentiæ non curare. Bene ergo dicebat Job. 42. *Ergo me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere.* Cinis minutissimas habet partes, & ideo
a de facili dispergitur & dividitur, & per turbinis impetum dissipatur, sterilis est etiam, inquit Gregor. & quando in terra projicitur, ipsam non fœcundat, sed si sterilis fuerit, ipsam steriliorem facit. Sic divitiæ de facili disperguntur, sed non de facili adunantur, & ab eis qui habent, per ventos & turbines tribulationum, vel per turbines, i. per ballivos & præpositos de facili auferuntur: steriles autem sunt, quia fructum gratiæ in corde non generant, imo ipsum per avaritiam sterilizant, cum ibidem fuerint seminatæ. Sap. 15. *Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius.* Cinis, secund. Isidorum, est à cadendo dictus,
3 eo quod per ignis incendium de materia terrestri resolvitur atque cadit, & post incendium remanet ejus signum, & habet virtutem mundativam, & corrosivam, & ignis custoditivam. Sic mortis memoria, quæ post incendium mortis aliorum debet in nostris cordibus remanere, virtutem habet mundificandi conscientiam, & corrodendi ulcera peccatorum &c. sicut §. præcedenti. Unde *Extinctus cinis erit corpus nostrum.* Sap. 2. Cinis est despecti coloris, amari saporis, mollis etiam & tenuis, & per
4 multam conflagrationem ignis & violentiam, formam suam commutat in naturam vitream, atque claram. Sic humilis est mollis per pietatem, despecti coloris per humilitatem, amari saporis per pœnitentiæ asperitatem, & quia per ignem charitatis totaliter conflagrat, ideo in paradiso efficitur luculentus. Vel quia per ignem tribulationis & conflagrationis conflagrat in morte; ideo in paradiso lucens efficitur, atque clarus. Vel ad litteram, post ignem conflagrationis, ad judicium resurget lucidus & refulgens, per dotes corporis & animæ, quia *tunc fulgebunt justi sicut sol*, Matth. 13. & hoc, quia *qui humiliatus fuerit, erit in gloria*. Job 22. Vel cinis est peccator, qui quamvis sit vilis & hispidus per horrorem, quando tamen igne tribulationum vel pœnitentiæ conflagrat, tunc in vitrum, *i.* e. in virum perfectum, virtutum claritate lucidum, commutatur, 1. Reg. 10. *Mutabitur in virum alterum.* Vide in cap. de vitro, lib. 11.

Cap. X.

De Aere.

AEr secund. Isidor. dictus est, eo quod ignem ferat, & ab aqua feratur. Habet enim duas partes, superiorem scil. quæ semper est pura, clara & quieta, ad quam inferiores procellæ non possunt attingere: & ista pertinet ad cœlestem naturam. Et inferiorem, quæ grossa est, opaca & obscura: ista pertinet ad terrestrem naturam. Talis est Prælatus, quia pro certo ille videtur esse medius inter naturam cœlestem, i. penitus spiritualem, sc. Angelos, & terrestrem, i. penitus brutalem, sc. pecudes. Vel inter naturam superiorem, sc. contemplativos, & inferiorem, sc. sæculares & activos, utriusque enim status conditionem debet sapere, & de una ad aliam loco & tempore se transferre, Joan. 1. *Medius vestrum stetit.* Iste enim habet unam partem superiorem, sc. rationem & contemplationem, quæ est Angelica & cœlestis, clara, intellectualis, et pura. Altera autem inferiorem, scilicet activam, quæ est brutalis et terrestris, et magis ignorans et obscura. Per primam enim Deo et Angelis dissimilatur, per secundam vero brutis, i. e. speculatibus comparatur. Utraque tamen pars est necessaria Prælato, ut se mediatum habeat cum proximo et cum Deo, Ezech. 8. *Eleravit me spiritus inter cælum & terram.* Vel dic, quod iste est Christus, qui medius fuit inter cœlestes et terrestres. Deo enim et An-

gelis erat similis, quo ad superiorem partem sui scil. divinitatem, homini vero & bestiis erat similis, quo ad humanitatem, & ideo iste dicitur ab Apostolo, *Mediator Dei & hominum, homo Christus IESVS.* Vide bene expositam infra de anima, & de Ecclesia. §. 4. Aer immutatur in suis qualitatibus, per Solis & stel- 2
larum appropinquationem, quia tunc calefit; vel remotionem, quia tunc frigefit. Sic conscientia calefit tunc charitate, quando Sol Christus ei per gratiam appropinquat; sed tunc frigefit per indevotionem, quando per peccatum ab eo elongatur. Sol autem quomodo calefiet? Eccl. 5. Sicut ait Avicenna. Si Sol alicui Planetæ frigido, & in signo frigido conjungatur, tunc frigus & rigiditas in aere generatur. Si autem stellæ calidæ copuletur, tunc calor in aere cumulatur. Sic si Sol, id est, bona persona cum frigido Planeta, i.e. cum peccatore indevotionis frigore congelato communicet, copuletur & jungatur, ejus societatem frequentando, tunc dico, quod aer suæ conscientiæ sibi similis efficitur; sed si cum calido Planeta jungitur, tunc ejus influentia, aer suæ conscientiæ calidior, & per charitatem & devotionem ferventior reperitur. Unde Job. 37. *Vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro.* Aer etiam ex
cadaverum vicinitate corrumpitur, &c. sicut infra. Aer habet 4
duas partes sc. superiorem, claram & puram, & ad cœlestem naturam pertinentem, sphæræ ignis contiguam & vicinam. Et partem inferiorem, qua terræ & mari vicinatur, quæ est turbida, & multis vaporibus intermixta, grossa & compacta, & ad terrestrem pertinens naturam, in qua pluviæ & grandines, & diversæ aliæ impressiones, ex vaporibus ab aqua & terra ascendentibus generantur. Sic anima humana duas habet principaliter regiones. Superior pars est ratio, quæ est pura per sanctitatis dilectionem, clara per veritatis cognitionem, & hæc ad naturam cœlestem, i. ad Dei & Angelorum similitudinem dignoscitur pertinere; quia in superiore parte animæ summè viget Dei effigies & imago, & ideo dicitur, quod sphæræ ignis est contigua & vicina, quia scil. ipsi Deo, qui ignis consumens est, immediatus similiatur. Similis ero altissimo, Esa. 14. *Ad imaginem Dei factus est homo*, Gen 9. Sed inferior pars istius aeris (anima) sc. sensualitas, quæ terræ & mari, i.e. istis inferioribus sensibilibus & animalibus vicinatur, est turbida per ignorantiam, grossa, impura & compacta, per carnalium affectionum abundantiam. Et ideo propter vapores & fumositates, i. propter desideria & affectiones, quæ à terra & aqua, i. à carne & sanguine ad eam ascendunt, diversæ impressiones, i.e. diversa vitia & peccata in ea generantur. Exinde enim descendit pluvia luxuriæ, nebula ignorantiæ, grando rixæ & discordiæ, pruina avaritiæ, gelu acediæ, nix gulositatis, ventus vanitatis, corruscatio hypocrisis, tonitruum comminationis, fulgor rapinæ & invasionis. Istæ enim impressiones, in ista parte aeris per agens diabolicum inducuntur, scil. ignis, grando, nix, glacies, &c. Ideo monemur 1. Pet. 3. *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam.* Vel dic, quod aer, qui volucrum cœli est habitaculum proprium, i.e. virorum spiritualium & sanctorum, Ecclesia est, in qua sc. volucres & bestiæ, i. homines boni & mali habitant & morantur. Iste autem 5
aer est medius inter infima, i. inter nos alios homines, qui modo sumus de Ecclesia, & suprema, i. ipsum Deum & Angelos. Et ideo aer iste, scil. Ecclesia, duplicem habet partem, scil. superiorem Ecclesiam triumphantem, quæ est clara per beatam visionem, pura, per beatam fruitionem, calida, per beatam dilectionem, ubi venti & procellæ tribulationum attingere nequeunt vel venire; quia ibi est pax & tranquillitas sempiterna, & hæc pertinet ad cœlestem naturam, i. ad angelicam similitudinem & decorem, Joan. 16. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* Sed est alia pars inferior, id est, Ecclesia militans mundi hujus, quæ mari & terræ, id est, ad litteram, elementis inferioribus, est vicina, vel mari, id est, peccatoribus & terræ, bonis & humilibus est conjuncta; & in ista sunt venti & turbines diversarum tribulationum & tentationum, ex quibus aer iste, scilicet Ecclesia militans quotidie alteratur, & in suis qualitatibus immutatur. Ideo de duplici Ecclesia dicitur, Esa. 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta*, scil. in Ecclesia triumphante. Sequitur: *Grando autem in descensione saltus, & humilitate humiliabitur civitas*, scilicet Ecclesia militans, &c. Vel accipe per aerem, Ecclesiam militantem. Pars ejus superior est religio, quæ est clara & pura, & Angelis vicina, &c. Pars autem inferior est mundus, ubi sunt impressiones diversorum peccatorum, quia ibi est nebula ignorantiæ, ventus vanitatis & superbiæ, &c.

ſicut ſup. de anima. Iſta igitur pars eſt groſſa per ſuperbiam, compacta per avaritiam, turbulenta per ignorantiã, corpulenta per guloſitatem, & luxuriam, vel etiam per pigritiam, & naturæ terreſtri, i. naturæ beſtiarum & hujuſmodi, eſt vicina. Ubi etiam volucres & beſtiæ, i. boni & mali pariter converſantur. Sed beſtiæ in terra & temporalibus remanent, aves autem, i. boni ad cœleſtia ſe extollunt, quia *in domo magna non tantum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed etiam lignea & fictilia*, 2. ad Tim. 2. Aer eſt ſuiipſius diffuſivus, reſpirationis eſt avibus & beſtiis miniſtrativus, omnium volucrum contentivus, beſtiarum etiam & pecudum concluſivus, ſuiipſius uſque ad interiora animalium diſtributivus, & ſic uſque ad interiora labitur, maximè corporum immutativus. Sic *gratia & charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.* Ad Rom. 5. Et ſi ſpiraculum devotionis, avibus, i. contemplativis, & beſtiis, i. activis, tribuit & miniſtrat, & ſic tam volucres quam animalia continet & præſervat, & uſque ad eorum interiora, ſc. ad cor & ad conſcientiam diffunditur & ſubintrat, & ideo ipſos in bonis motib. vivificat & immutat. Sine enim aeris iſtius attractione nullum animal poteſt vivere, quo ad Deum, imo niſi juſtum attraxerit neceſſario moritur morte culpæ, & etiam finaliter morte pœnæ. *Incurvatus ſum multo vinculo ferri, & non eſt reſpiratio mihi*, 2. Paral. ult. Pſ. 118. *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum.* Aer ſecund. Ariſt. ex cauſa triplici inſpiſſatur, ſcil. ex vapore partes terreſtres ſuas cum aere permiſcente, vel ex frigiditate partes aeris congelante, vel ex novi aeris congeneratione, ſe cum altero conjungente. Rarificatur autem ex cauſis contrariis, ſc. propter vaporum conſumptionem & deſcenſionem, ut patet in pluvia. Secundo, propter caloris attenuantis actionem, ut patet in æſtate. Tertio propter ignis ex partibus aeris generationem: quia quando aeris partes in ignem convertuntur, tunc alter aer rarificatur, in quantum ad loci præcedentis repletionem extenditur. Sic rectè aer conſcientiæ per peccatum tripliciter condenſatur, quod removetur à limpitudine puritatis. Nam quando vapor terreus, i. affectio & amor rerum corporalium & cupiditas, ſe cum aere conſcientiæ imiſcet, tunc per peccatum avaritiæ condenſatur. Quando etiam frigora timoris ipſum aerem conſcientiæ congelant & conſtringunt, tunc per peccatum deſperationis multoties condenſatur. Quando etiam novus aer generatur, i. quando amor illicitus & affectio in corde introducitur, tunc ſimiliter per peccatum luxuriæ condenſatur. Et breviter, vel ex amore malè inflammante, vel ex timore malè deprimente, vel ex avaritia & ardore malè occupante, ſemper in corde introducitur denſitas peccatorum. Sed pro certo conſcientia rarificatur per gratiam, ex cauſis contrariis. Nam ſi contra vapores terreos divitiarum, quibus cor incorporatur, adhibeatur pluvia largitatis, per quam vapores hujuſmodi ſuper terram aridam, i. ſuper pauperes diſperguntur, tunc dico, quod aer conſcientiæ ſerenatur. Ideo Job. 37. *Aer cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.* Ventus dico largitatis, diſpergit pulverem divitiarum. Item ſi calore charitatis frigus timoris de conſcientia repellatur, & per ipſum calorem, peccati groſſities extenuetur, tunc dico, quod ſimiliter ſerenatur, quia *perfecta charitas foras mittit timorem*, 1. Joan. 4. Item contra amorem male inflammantem, ſi de partibus aeris, i. de conſcientia ignis divini amoris educatur, tunc dico, quod conſcientia deputatur, quia ſicut major calor attrahit & extrahit minorem calorem, ut patet de fontibus in æſtate, ſic ſi ignis & calor divini amoris in conſcientia incendatur, calor minor, ſc. terrenorum affectio, ab eo totaliter abſorberetur, quia *dies diem ſuperat, & lux lucem, & ſol ſolem, &c.* Eccl 33. Et ſicut in ultima parte aeris multæ fiunt impreſſiones, ſic in ſenſualitate animæ, &c. Vide bene ſupra de anima. Aer aliquoties immutatur, ex cadaverum & paludum vicinitate, quia vapores ex talibus reſoluti, ſe cum partibus aeris immiſcentes, ipſum inficiunt & corrumpunt, & hoc ſummè accidit in tempore æſtatis, & hoc quia tunc aer eſt purior, & ideo convertibilior in hujuſmodi corruptelam. Sic aer, i. bona & pura perſona aliquoties peccato luxuriæ corrumpitur, quando ſcil. cadaveribus & paludibus, i. perſonis corruptis per luxuriam & infectis vicinatur, quia ex hujuſmodi rebus aſcendunt vapores corrupti, i. mala verba & ſuggeſtiones, tentationes & occaſiones, quæ cum infra cor & conſcientiam iſtius aeris per auditum & complacentiam immiſcentur, tunc dico inficitur per delectationem, corrumpitur per conſenſum, & turbatur per operationem, & hoc ſummè accidere conſuevit in æſtate proſperitatis, quæ ſc. ſicut æſtas fructibus, i. mundi conſolationibus eſt repleta, quia verè, proſperitas luxuriæ eſt amica. Figura Apoc. 9. *Aſcendit fumus de puteo abyſſi, ſicut fumus fornacis magnæ.* Et ſicut dicitur ibi, *obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei, &c.* Vide ibi. Aer de ſui natura eſt mobilis & alterabilis, & mutabilis in oppoſitas qualitates, quia ex vapore terræ & maris ſæpius alteratur. Nam ſi in aere vapor venenoſus vel turbidus miſceatur, in obſcuritatem ſimilitet tranſmutatur. Et eſt aer propter ſui puritatem ſolaris luminis receptivus, & ſui uſq; ad ſphæram ignis ſuperius extenſivus. Et quando aer à terra & aqua fuerit remotior, & igni in cœlo vicinior, tanto purior invenitur, & ſimilior eſt æthereæ puritati. Rectè talis eſt voluntas humana, quia ex ſui arbitrii libertate mutabilis eſt, & mobilis ad contrarias qualitates, quia ſi homo aliquid modo diligat & appetat, ſtatim poteſt ejus velle contrarium, & ab eo reſilire, & ſic non eſt de actibus aliarum potentiarum. Ex vaporibus etiam, i. ex tentationibus, cogitationibus & delectationibus, quæ ex terra & aqua, i. ex carne & ſanguine ſuperius elevantur, & infra ſubſtantiam ipſius aeris, ſc. mentis & voluntatis immiſcentur, ipſa voluntas multoties alteratur. Vel per aquã accipe carnem. Per terram autem accipe mundum, quæ immutant & variant hominis voluntatem, ut in ea diverſæ impreſſiones, i. diverſa peccatorum genera producantur. Fig. 3. Reg. 18. *Ubi nubecula*, i. modica cogitatio vel delectatio *aſcendit de mari*, i. de carne *uſque ſurſum*, i. ad aerem voluntatis, *& ſtatim ſequuta ſunt pluvia* luxuriæ, & grandines avaritiæ, & hujuſmodi. Vide melius de malis impreſſionibus ſupra de anima. Hic autem aer, ſc. voluntas, propter ſui naturalem puritatem, eſt cœleſtis luminis, i. divinæ gratiæ, vel etiam ſapientiæ receptivus, & à terra, i à terrenis uſque ad ſphæram ignis, i. uſq; ad cœleſtia & æterna eſt ſuiipſius extenſivus; quia voluntas poteſt diligere & infima & ſuprema, & uno relicto ſe ad aliud elevare; & quanto à terra & aqua, i. è mundo & carne remotior per vitæ perfectionem, & cœlo & cœleſtibus propinquior per contemplationem, tanto purior per caſtitatem, calidior per charitatem, lucidior per ſapientiæ claritatem, & ſimilior æthereæ, i. ſupremæ & Angelicæ puritati per omnimodam conformitatem. *Spiritu ergo ambulate, & carnis deſideria non perficietis.* Ad Gal. 5. In aere ſecund. Ariſt. generantur diverſæ impreſſiones igneæ, quæ ſtellæ à vulgo eſſe creduntur, de nocte cadentes, quæ nihil aliud ſunt quam vapor calidus & ſiccus per ignis violentiam inflammatus, cujus materiam non videmus, ſed ignis nobis tantum apparet, qui propter remotionẽ ſtella eſſe videtur. Quia autem ſtatim conſumpta materia deficit, ideo à ſimplicibus ſtella una creditur cecidiſſe. Sic in aere, i. in Eccleſia ſunt multæ ſtellæ non fixæ, ſed fictæ, ſc. hypocritæ, qui propter ſplendorẽ bonæ apparentiæ ſtellæ eſſe creduntur, i. viri juſti & boni, & tamen non ſunt niſi vapor ad modicum parens, Jac. 4. *Quorum materia*, i. interior conſcientia *non videtur*, quæ pro certo eſt vapor calidus per cupiditatem, & ſiccus per indevotionẽ & impietatem. Ignis tamen, i. exterior lucens apparentia videtur, propter quam creditur eſſe ſtella. Sed pro certo conſumpta materia ignis hujuſmodi, i. amota fictione, quæ ignẽ honeſtæ apparentiæ nutriebat, tunc deficit & extinguitur ignis iſte, quando ſcil. peccatorũ ſuorum vilitas declaratur. Unde Job. 18. *Lux enim impii extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis ejus.* Et tunc quando cadunt de aere Eccleſiæ vel religionis, credunt ſimplices ſtellã cœleſtem, i. aliquã bonam perſonã per peccatũ cecidiſſe, quod tamen non eſt ita, quia ſolus vapor cecidit & tranſivit, & *ſtellæ cadent de cœlo*, Matth. 24. Conſtantinus reddit rationem, quare aer eſt in monte frigidior, quàm in valle, & dicit, quod omne ſubtile per motũ & exhalationẽ infrigidatur, & quia ibi majores & frigidiores venti ventilant, ideo propter eorũ motum, eſt ibi frigidus aer. Sed econtra aer in vallibus quieſcit à motu, & per conſequens calefit & ardeſcit. Macrobius autẽ aliam rationem aſſignat, quia dicit, quod radii ſolares in vallibus pluſquã in montibus aggregantur, & ideo ibi fortius refringuntur, et exinde ibidem calor fortior generatur, quia repercuſſio radiorũ ardentium ad centrum, eſt cauſa caloris ſecund. ipſum. Montes ſunt prælati, clerici, divites et majores, qui præ cæteris eminent dignitate. Valles autẽ ſunt ſubditi et minores. Aer autẽ eſt conſcientia utrorumque. Sed pro certo in montibus, i. in majoribus, eſt aer conſcientiæ frigidus per indevotionem, quia omne ſubtile, i. omnis conſcientia, quæ de ſe eſt ſubtilis et diſcreta, diſcernens ſemper inter bonum et malum propter motum et exhalationem, hoc eſt, propter ejus ad diverſa negotia applicationem, infrigidatur per indevotionem, Sap. 9. *Deprimit inhabitatio terrena ſenſum multa cogitantem.* Et ideo cum in montibus perflet major ventus, id eſt, exhalatio

halatio vanitatum,& cum ex hoc aer,qui est in montibus,id est, conscientia judicum & majorum, per diversa negotia & desideria undique moveantur, hinc est, quod aer suæ conscientiæ à calore charitatis paulatim spoliatur, & frigore indevotionis totaliter congelatur, quia verè occupatio circa mundana est causa, quare de conscientia calor charitatis evaporat. Sap. 2. *Spiritus diffundetur sicut mollis aer.* Sed econtra in vallibus, i.simplicibus subditis & humilibus quiescit aer conscientiæ à motu hujusmodi negotiorum,& per consequens calor charitatis non exhalat,sed ibi potius augmentatur, quia scil. in vallibus & humilibus radii solares,i.divinæ influentiæ magis, quam in montibus,& potentibus & superbis aggregantur,& multiplicantur, quia radii divinæ inspirationis tendunt ad centrum humilitatis, non ad superficiem vanitatis, quia sicut dicitur Luc. 1. *Respexit Dominus humilitatem, &c.* Et quia radii divinorum beneficiorum sibi refringuntur, in quantum scil. per gratiarum actionem ab ipsis humilibus iterato in Deum superius reflectuntur, (quod quidem non est in montibus & superbis, quia de nullo gratias agunt Deo) ideo dico,quod in ipsis vallibus calor charitatis intensior generatur. In istis autem montibus majora indevotionis frigora perseverant, tum quia ibi non est fractio & reflexio divinorum beneficiorum, quæ recipiuntur, scil. per gratiarum actionem,tum quia ventis vanitatum & negotiorum exponuntur, Job. 24. *Quibus non est operimentum in die frigoris.* Isti enim amittunt pallium, i. e. charitatem,in die frigoris, Prov. 25. Subtile enim per motum frigescit, quia sc. propter motus negotiorum, illi qui plus sunt in mundanis subtiles & sapientes, sunt per indevotionis frigora præ cæteris tepescentes,quia sapientes sunt,ut faciant mala. Vel dic,quod isti sunt superbi & præsumptuosi, quorum conscientia semper est indevota. Aer quando ex vaporibus terræ & maris spissior efficitur, tanto sol in eo fortiorem calorem gignit. Et ex percussione solarium radiorum in aere humido (sicut dicit Arist. in libris Meteorum) ibi colorum plurium varietas generatur, ut patet in Iride. Sic quanto homo per incorporationem vaporum, i.alienarum miseriarum densior efficitur per compassionem,tanto sol justitiæ majorem ibi imprimit calorem, i. gratiam, charitatem & devotionem, & ex repercussione radii solaris, i. divinæ gratiæ in aere, i. corde humido per pietatem,color virtutum multiplex generatur,&c.

12 Ezech. 16. *Vestita es byssо & polymito, & multis coloribus.* Aer secundum Constantinum est Elementum simplum. Et est aer substantialiter humidus, ex natura propria, sed ex vicinitate orbis est calidus. Et est aer suiipsius diffusivus, & sui à terræ & maris superficie usque ad sphæram ignis extensivus, subtilis & perspicuus,& solaris luminis receptivus. Sic vir justus est simplex & discoopertus, & apertus, non per falsitates & cautelas involutus, & humidus est naturaliter per mansuetudinem & pietatem. Sed ex orbis, i.Christi vicinitate & imitatione, calidus est per charitatē, sc. gratuitam, quia charitas naturalis potest inesse homini à natura, charitas vero gratuita non est nisi à Deo. Hic est etiam suiipsius diffusivus, per largitatem & compassionem,& sui à terra, i.à temporalibus usque ad sphæram ignis superius, i. ad cœlestia elevativus,per æternorum contemplationem. Hic est purus per castitatem, perspicuus per honestatem, cœlestis luminis receptivus per sapientiæ claritatem. Unde Sap. 2. *Spiritus*, i. vir spiritualis, *diffundetur tanquam mollis aer.*

13 Aer secund. Constantinum, maximè corpus immutat, quia usque ad interiora cordis & spirituum diffunditur & subintrat, & nutrimentum spiritibus tribuit & ministrat, & ideo si fuerit purus & clarus, spiritus facit lucidos atque puros, & sic ipsos meliorat, & ipsum cor ab inflammatione calorum impedit & retardat. Et si mediocriter in suis qualitatibus fuerit temperatus vitam continuat & conservat. Econtra autem si distemperatus fuerit & imbutus vaporibus venenosis, tunc pessimas in corpore generat passiones,quia sc. attractus talis aer,cor & spiritus inficit, & sic vitam abbreviat & consumit. Talis rectè est sapientia & doctrina,quæ per os animæ,i.per auditum usq; ad interiora,i.usq; ad conscientiam se diffundit, & ideo ipsis interioribus spiritibus, i. ipsius animæ affectionibus tribuit nutrimentum, quia sicut corpus cibariis nutritur, sic anima sapientia impinguatur, Deut. 8. *Non ex solo pane vivit homo sed ex omni verbo, quod egreditur de ore Domini, &c.* Et ideo si ipsa doctrina fuerit clara sine obscuritate,pura sine falsitate, tunc verè ipsos spiritus interiores,i. e. animæ affectiones reddit claras, puras, & ipsum cor,i.conscientiam & voluntatem servat,ne per ardorem vitiorum inflammetur, & sic vitam gratiæ continuat & prolongat.

Eccl. 4. *Sapientia filiis suis vitam inspirat. Sapientia enim vitam tribuit possessori suo*, sicut dicitur Eccl. 7. Sed econtra si aer iste scil. doctrina fuerit vaporibus venenosa, verbis & sententiis erroneis intermixta,ut est doctrina & sapientia hæreticorum, & etiam mundi, tunc dico, quod cordi à quo attrahitur, i. personæ, quæ in hujusmodi scientia occupatur,pessimas passiones, errorum scil. & vitiorum facit,& sic vitam gratiæ attenuat & consumit,& mortem culpæ & pœnæ approximat & inducit. Quia *prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita & pax.* Ad Roman. 8. Vel dic,quod aer purus & clarus significat devotionem, gratiam & discretionem, vel etiam bonæ societatis conjunctionem,quæ sc. homini omnia bona prædicta. Aer vero impurus 14
est mundi prosperitas, mala doctrina, mala exempla, & mala societas,&c. per omnia sicut supra. Aer cum habeat duas partes,in inferiori tamen variæ impressiones fiunt,quia sc.aer concitatus facit corruscationes, & tonitrua; contractus nubila; conspissatus pluvias; congelatus, nives & grandinem; distentus serenitatem generat atq; causat. Sic cum in anima sint duæ partes,sc.ratio & sensualitas, in ista tamen sensualitate, quæ est pars inferior, diversæ impressiones, i. diversa tentationum genera commoventur, quia si concitetur per iracundiam, tunc ventos vanarum loquutionum, fulgura etiam invasionum ab ea emittuntur. Si autem per adulationem contrahatur, tunc in ea nebula ignorantiæ generatur. Si per delitias inspissetur, tunc pluvia luxuriæ derivatur. Si per avaritiam congeletur, tunc nives divitiarum insimul adulantur. Si vero distentus per pœnitentiam fuerit, tunc serenitas & tentationum alietas præparatur in via,& etiam gloriæ serenitas in futuro. Allega si potes,&c. Aer quanto à terra est remotior,& cœlo vicinior; tanto est purior,& æthereæ puritati similior, & econverso. Sic verè mens humana, quanto per contemplationem cœlestium est magis alta, & à terris, i. amore terrenorum magis per contemptum remota,tanto est per innocentiam magis pura, & puritati Angelicæ plus vicina. 15

Caput XI.

De Impressionibus.

Cum impressionum generentur diversa genera, primo & ante omnia dicendum est de impressionibus, quæ fiunt in materia calida & sicca. Est igitur notandum,quod superius generatur quædam impressio,quæ vocatur candela. Et est candela, impressio aeris in superiori parte aeris generata, ex vapore calido & sicco, per motum firmamenti, & virtutem ignis, quæ quia habet latitudinem & longitudinem æqualem, ideo rotunda intuentibus apparet. Sic prælatus est candela cæteros illuminans per doctrinam, in prima parte, i. in dignitate & superioritate aeris, i. Ecclesiæ per motum & inspirationem cœli, id est, Christi, & virtute ignis Spiritus sancti per charitatem inflammatus, & factus prælatus populi vel candela; quia nullus debet esse prælatus, nisi motu & inspiratione firmamenti Christi fuerit evocatus. *Qui vocatur à Deo, sicut Aaron.* Ad Heb. 5. Hic debet esse æqualis, per omnes sui dimensiones,& per regulam æquitatis, ut ex una parte non sit extensior, quam in alia, per personarum acceptationem, sed *æqualiter sit ei cura de omnibus*, Sap. 6. Ideo Apocal. 21. *Longitudo ejus tanta est, quanta & latitudo.* Ibidem: *Latera civitatis æqualia sunt.* Item est impressio,quæ dicitur ignis longus. Et est vapor calidus & siccus, in prima parte aeris inflammatus, propter ignis virtutem & motum firmamenti, carens latitudine manifesta, respectu suæ longitudinis. Et dicitur hæc impressio, draco evomens ignem. Sic bonus homo debet esse ignis per fervorem dilectionis, longus per vigorem durationis, calidus per charitatem, siccus per castitatem. Qui in prima parte aeris, i. in principio vitæ suæ per virtutem ignis, i. Spiritus sancti & per motum & influentiam orbis, i. Christi per gratiam inflammatur, & habet majorem longitudinem perseverantiæ, quam habet longitudinem charitatis, quia multi licet sint parum ferventes,tamen sua parva perfectione optimè perseverant,& ideo sicut draco,qui est animal longum,ignem charitatis evomunt,in quantum, scil. tales longi sunt & perseverantes, & in ignem & charitatis fervorem, à seipsis quodammodo repellunt, 1. Paral. 20. *Ibi fuit longissimus, &c.* Vel potest dici, quod tales sunt mali divites, qui caudam, id est, familiam valde longam, charitatis tamen & liberalitatis latitudinem habent paucam. Isti ergo per avaritiam inflammantur, & ideo dracones per rapinam & crudelitatem vocantur. Item est impressio, quæ dicitur assub descen-

dens. Aſſub eſt impreſſio aeris, per motum cœli & ignis vicinitatem & virtutem inflammata, & eſt duplex ſecund. Ariſtotelem, ſcil. aſcendens & deſcendens. Aſcendens enim propter levitatem & ſubtilitatem materiæ, petit ſuperiora, ſed deſcendens propter frigus circumſtans & materiæ gravitatem, inferius inclinatur. Sic juſtus debet eſſe inflammatus per charitatem, & hoc per motum & inſpirationem ipſius cœli, id eſt, Chriſti, & virtutem ignis, ſc. Spiritus ſancti. Sed duæ ſunt ſpecies hujus impreſſionis, ſc. juſtorum, quia aliqui ſunt aſcendenses, ſcil. ad cœleſtia contemplanda, ſicut religioſi & contemplativi, qui propter levitatem paupertatis & ſubtilitatem, i. e. conſcientiæ puritatem, evolant ad ſuperna. Alii autem econverſo ſunt activi, qui propter pondus negotiorum mundanorum, & frigus indevotionis, ad mundana deſcendere compelluntur, Deut. 28. *Aſcendet ſuper te, & eris ſuperior: tu autem deſcendes, & eris inferior.* Vel iſta poſſunt dici de bonis, qui aſcendunt per avaritiam inferius ad terrena. Vel poteſt dici de anima ſalvata, quæ inflammata charitate, ſurſum ad paradiſum aſcendit, & de damnata, quæ
4 igne perpetuo inflammata ad infernum deſcendit. Item eſt impreſſio, quæ dicitur ignis perpendicularis, in ſuperiori parte aeris generata calido & ſicco, habens latitudinem in profundo, & longitudinem in alto, ad modum figuræ pyramidalis, per virtutem ignis & per firmamenti motum inflammata. Aer eſt Eccleſia, cujus ſuperior pars religio; in qua ignis perpenditur, i. in qua perſonæ debent per mortem & inſpirationem cœli, i. e. Chriſti, & virtutem ignis, i. e. Spiritus ſancti ſuperius generati. Et dicuntur ignis per charitatem, perpendicularis per æternorum contemplationem, in quibus ſuſpenditur mens devota, Job. 7. *Elegit ſuſpendium anima mea.* Hic eſt longus per perſeverantiam, à parte ſuperiori ſtrictus, ſemper ſcil. proficiendo & perſeverando in melius, & ſuperius per bona opera propinquando ad cœlum. A parte autem inferiori, ſcil. quo ad ſocios & proximos, debet eſſe altus, per charitatem & dilectionem, & ſic omnes lineæ, i. omnes ejus affectiones, debent in angulum alligari, i. in ipſum unum ſolum Deum terminari, ut omnia faciat propter ipſum, 1. Mach. 3. *Omnes obediunt omni.* Vel principium ejus, i. e. juventus, debet eſſe latum per charitatem, extremitas autem, i. e. ejus ſenectus ſit acuta & ſimplex, per affectionum unitatem, &c.

Caput XII.

De Vento.

1 VEntus ſecund. Conſtantinum, *eſt vapor frigidus & ſiccus, ex terris & aquis per calorem reſolutus, aerem per ſui incorporationem fortiter commovens, & impellens.* Per ventum, chariſſimi, poteſt intelligi aliqua vana & ventoſa perſona, ſicca per indevotionem, calida & fervens per avaritiam & ambitionem, quæ quando à terra & mari, i. e. de alienis partibus veniens, incorporatur in aere, i. e. in aliquo collegio, patria vel hoſpitio, & tunc pro certo non ceſſat totum aerem iſtum, in quo eſt, i. ſocietatem, patriam, collegium vel hoſpitium tribulare, & nunc detractionibus, nunc injuriis, nunc falſis machinationibus perturbare, &
2 per diſcordias & triſtitias agitare. Jac. 3. *Naves cum magna ſint, à ventis validis circumferuntur.* Ventus circulariter proceſſivus, & non rectè ſed tortuoſe, terræ undique girativus, palearum levativus, cineris & pulveris in cavernis & angulis aggregativus. Sic avarus non rectè vadit, vel procedit per veritatem, ſed circulariter & tortuoſe per cautelas & falſitatem, 2. Paral. 21. *Ambulavitque non rectè.* Vel etiam circulariter procedit, in quantum de mercato ad mercatum, de placito ad placitum circuit & vagatur, ut divitias accumulet & acquirat, quia in circuitu impii ambulant. Et ſicut dicitur Eccl. 1. *Luſtrans per univerſa in circuitu pergit ſpiritus, &c.* Et ſic paleas, i. mundi bona parum valentia elevat, & amplectitur per amorem, & pulverem & cinerem divitiarum in cavernis & abditis, hoc eſt, in arcis ſuis & ſcriniis accumulat & augmentat, & hoc per motum & turbinem, hoc eſt dictum, per avaritiam & rapinam. Abacuc 2. *Va ei, qui multiplicat non ſua, uſquequo aggravat contra ſe denſum lutum?* Ven-
3 tus perflans aerem & aquam, eſt inæqualitatis ſuarum partium cauſativus, quia ſicut dicit Iſidorus, Aqua ſemper eſſet aqua, niſi ventorum flatibus moveretur. Sic verè quando ventus adulationis vel carnalis affectionis perflat aerem, i. e. ſuperiores, tunc aquam, i. e. ſubditos per acceptationem perſonarum reddunt totaliter inæquales, quia aliam partem aquæ iſtius exaltant per promotionem, aliam deprimunt per oppreſſionem. Et niſi ventus iſte, ſc. adulatorum flatus in aqua religionis vel Eccleſia flaret, ſemper partes partes aquæ, ſc. ipſi ſubditi, æqualitate promotionis debitè æquarentur, ſicut præcipitur Lev. 6. *De parte* (inquit) *Sacerdotum cunctis filiis Aaron æqualiter per ſingulos dividetur.* Aer enim eſt prælatus & ſuperior, qui vento carnalis affectionis vel adulationis motus partes, aquæ, i. e. ſubditos æquales non facit, &c. Vel dic, quod ventus eſt mollis, affectuoſus & impetuoſus ſuperior, qui pro certo aquam quam perflat, i. populum, quem regit, facit inæqualem, quia ſc. alios deprimit, & alios exaltat, 1. ad Cor. 11. *Alius quidem eſurit, alius autem ebrius* 4
eſt. Ventus ſecund. aliquos generatur, colliſione brachiorum maris, ſi brachium auſtrale & brachium aquilonare confligant in oriente, tunc flat ſubſolanus: ſi autem in occidente confligant, tunc flat favonius. Item ſi brachium orientale & occidentale confligant in meridie, tunc flat auſter. Si vero confligant in ſeptentrione, tunc flat aquilo. Ex aliis autem refluxionibus maris intermediis, venti medii generantur. Sic ſi vis dic, quod generaliter quatuor partes maris, i. e. mundi ſunt quatuor genera perſonarum, ſc. prælati, qui ſunt orientales, principes, qui ſunt occidentales. Clerici & religioſi, qui ſunt aquilonares, laici vero, qui ſunt meridionales: ab iſtis igitur quatuor brachiis maris, & ab eorum confligentibus diſcordiis, & moribus & fluctibus omnia ventorum genera, i. vitiorum, tribulationum, & diabolicarum inſufflationum, opera generantur. Exinde enim provenit ſubſolanus orientalis, hic eſt ſuperbia. Favonius occidentalis, hic eſt adulatio & blanditia, favonius dicitur à fovendo. Aquilo frigidus, hic eſt invidia. Auſter fervidus, hic eſt ambitio & avaritia. Subſolanus igitur ſuperbiæ, oritur in oriente prælatorum. Favonius adulationis, abundat in occidente, i. in curiis principum & magnatum. Aquilo vero invidiæ, naſcitur in ſeptentrione religioſorum. Auſter vero avaritiæ, abundat in meridie ſæcularium laicorum. Unde Zach. 6. *Iſti ſunt quatuor venti cœli.* Vel dic, quod brachia maris confligentia in occidente, ſunt hæredes & executores, qui pro occidente. & oriente aliquo invicem confligunt, & ventum vanæ laudis inducunt, in quantum bona mortui in ſuperfluitatibus expendunt. Vel dic, quod diverſa brachia maris ſunt diverſi religioſi vel canonici, qui in electione confligentes, ventum, i. ventoſum prælatum generant atque creant, quandoq; ſc. orientalem ſubſolanum, i. ſuperbum, quandoq; occidentalem favonium, i. luxurioſum, quandoq; ſeptentrionalem aquilonem, i. invidum, quandoq; meridionalem auſtrum, i. avarum. Vix enim aut raro accidit, quin malus prælatus generetur, quando electores confligunt invicem, & rixantur. Deus enim in vindictam eorum, ſolet eis quandoque dare malum prælatum, quando ſcil. ſe reddunt indignos bono. Amos 4. *Percuſſi vos vento urente, & aurugine, &c.* Dicit Seneca de naturali b. quæſt. lib. 2. Quod ſpiritus, i. ventus 5
in inferioribus terræ incluſus, ipſas aquas compellit ſurſum aſcendere, & in locis inſolitis in torrentem erumpere, & ſic contra naturam ſuperius ſe levare. Narrat etiam ibidem, quod Cambiſes Rex miſit exercitum ad ſpoliandum templum Jovis Hammonis. Ventus vero auſtri arenam elevans, quaſi nubem, totum exercitum texit & obruit. Dic, quod ventus eſt ſpiritus ſuperbiæ, qui aquæ, i. perſonæ devotæ & humili, & arenæ, i. perſonæ dejectæ & pauperi, quandoque incorporatur, & ſic contra naturam ſurſum erigitur, & ad multa mala erumpere comprobatur. Unde Seneca ibidem: *Contra naturam ſuam multa conantur nata deſituere.* Vel dic, contra pauperes & perſonas ſerviles, quos ventus, i. diabolus ad altos ſtatus quandoque contra naturam ſuam erigit, & eos torrentes violentos per rapinam & crudelitatem facit, & ipſis mediantibus, exercitum Regis Chriſti, ſcilicet pauperes obruit, atq; lædit. *Aſperius* enim *nihil eſt humili, cum ſurgit in altum*, inquit Claudianus. Vel, ſi vis, per ventum accipe fortunæ favorem, &c. ſicut ſupra. Vel poteſt dici de Spiritu ſancto, qui cordi humano permixtus, ipſum ſurſum contra naturam ad cœleſtia elevat, in fontes & in fluvios, id eſt, in viros perfectos & utiles, eos mutat, Eccl. 24. *Ego ſapientia effudi flumina.* De reliquo dic, quod Cambiſes eſt Chriſtus, qui exercitum Eccleſiaſticorum contra Jovem Hammonem, id eſt, diabolum deſtinavit, ſed pro certo ſpiritus auſtralis, id eſt, diabolus, nube arenarum, id eſt, divitiarum ipſos obtexit, & ſic eos per peccatum avaritiæ obruit, & à cepta militia impedivit. Ventus ſecundum Conſtantinum, 6
eſt vapor ſiccus ex terris & aquis per calorem, reſolutus, aerem per incorporationem ſui fortiter commovens & impellens. Sic quando ex terra et mari, i. e. ex peccatis noſtris oritur vapor contritionis, et in aere conſcientiæ cumulatur; tunc ventus Spiritus ſanctus ibi generatur. Sed iſte vapor contritionis debet

eſſe

esse frigidus per timorem, siccus per pœnitentiæ asperitatem, & per calorem resolutus, i. ad fervorem & charitatem, vel calore solis, i. inspiratione Dei superius elevatus, &c. Et sicut ventus vel spiritus interiora terræ subintrat, & ipsam comovet & conturbat, & terræ motum gignit, & quandoq; ipsam terram aperit, ita quod ventus exit, quæ ædificia obruit, & subvertit, sic contritio & Spiritûs S. inspiratio, in interioribus terræ, i. conscientia, occultatus, ipsam terram conscientiæ concutit per compunctionem, & fit terræmotus per suipsius discussionem, & sic aperitur per confessionem, & cadunt ædificia diabolica, sc. peccata per ablutionem & satisfactionem. Fig. 3. Reg. 19. ubi Helias vidit spiritum fortem, qui convertebat petras, & conterebat montes, quem secuta est aura lenis, in qua erat Dominus. Sic post spiritum fortem contritionis, conterentem & diruentem montes superbiæ & elationis, venit aura lenis, i. serenitas conscientiæ & affectionis, & tunc continetur ibi Dominus, per introductionem gratiæ & dilectionis. Ideo Ps. 59. *Sana contritiones ejus, quia commota est.* Et sicut ventus ex sui inter partes aquæ commixtione, spumam facit ad superficiem elevari, & ipsam aquam mundificat & depurat, sic contritio spumam peccatorum facit ad superficiem, i. ad os superius enatare per confessionem, & sic aqua, i. conscientia depuratur, Exod. 14. *Cumque extendisset*
7 *Moyses manum suam supra mare, abstulit illud flante vento.* Ventus secund. Bedam generatur sic. Dicit enim, quod aer sit naturæ mobilis, ingreditur cavernosa & exit; cum autem una pars nititur intrare, & alia exire, fit conflictus & movetur aer, sicq; ventus & turbines generantur. Et ideo Æolia, quæ est regio ventorum, est regio cavernosa. Ventus etiam ex cibis & humoribus in corpore generatus, & ibi inclusus, pessimas generat & passiones, quia torsiones viscerum efficit, hydropisim & arthriticam generat & inducit. Sic quando una pars aeris, i. unus clericus, qui est pars Ecclesiæ, nititur intrare cavernam, i. collegium vel Ecclesiam, ut ibi habeat locum suum, i. beneficium vel præbendam, & alius clericus, qui ibi est, nititur inde exire, non contentus loco proprio, sed appetens ampliora, tunc ex istis contrariis motibus & affectionibus partium aeris, ventus iræ, invidiæ & discordiæ, in ipso aere Ecclesiæ generatur. Nam aer, i. persona Ecclesiastica est mobilis & inquieta, per ambitiones, & per diversas affectiones, & ideo semper nititur vel ingredi, vel exire. Et ideo Zach. 8. *Introeunti & exeunti non erat pax, pra tribulatione.* Quando ergo ventus tentationis, iræ & discordiæ, in ventre, i. in corde alicujus includitur, tunc ibi pessimas generat ægritudines peccatorum, quia torsiones viscerum invidiæ, hydropisis inflationis & superbiæ, & arthriticam (qua digiti coarctantur) pigritiæ & desidiæ inducere consuevit. Nam quamdiu ira perseverat, nunquã potest bonum aliquod operari. *Ira enim viri justitiã*
8 *non operatur*, Jac. 1. Ex terra secund. Arist. duo vaporum genera generantur, unus qui est humidus, & est materia pluviarum, alius autem siccus, & est materia turbinum & ventorum. Sic de terra voluntatis oriuntur duo genera vaporum, i. affectionum. Unus est humidus per pietatem, ex quo oritur pluvia, i. misericordia & largitas, qua terra arida, i. status pauperum impinguatur. Sed alius est siccus vapor, & hæc est affectio ad crudelitatem & vindictam, quæ sicca dicitur, propter defectum humorũ compassionis & misericordiæ, & ex ista ventus tribulationis, & turbo invasionis multoties procreatur. Unde Job. 1. *Ventus magnus à regione deserti, &c.* Vel compara voluntatem vento, propter ejus mobilitatem & vertibilitatem, &c. sicut supra. Ven-
9 tus est summè mobilis & inquietus, motus & agitationis est in aere generativus, tempestatum in mari inductivus, & quia ad interiora maris penetrat, ideo procellarum suarum elevativus, & diversorum fluctuum caulativus, & ipsius maris in partes oppositas diffusivus est. Et est ventus cineris & pulveris dispersivus, & per sui subintrationem infra cavernosa loca, est terræmotus generativus; & ædificiorum plurium destructivus. Sic verè ventus superbiæ mobilis est, quia facit hominem inquietum, & se in pluribus partibus agitantem, & etiã ostentantem. In aere etiam hujus mundi generat tempestates tribulationum, à quibus ædificia, i. ipsi superbi destruuntur, & usque ad terram miseriæ inferius dilabuntur, Job. 30. *Quasi super ventum ponens elisisti me valde.* Quando etiam ad interiora maris, i. conscientiæ (quæ amara dicitur propter remorsum) ventus superbiæ se immittit, tunc ipsam per elationem elevat, & fluctus & procellas tentationum in ea generat & inducit, & ipsum mare, i. voluntatem & conscientiam in partes oppositas, i. in diversa desideria deflectit, & cinerẽ & pulverem divitiarum disgregat & dispergit, quia superbi divitias non accumulant, sed per vanitates multas ipsas dividunt & dissipant: ut patet in militibus, qui communiter sunt pauperes, & hoc quia sunt in suis festis & conviviis & in guerris & in litigiis, opes innumeras expendentes. Ventus etiam superbiæ in interioribus terræ & conscientiæ recluditur, & tunc terræmotus iræ & discordiæ generatur, quia *inter superbos semper sunt jurgia*, Prov. 13. Et tunc ædificia circumjacentia, i. pauperum vicinorum habitacula, sæpe per rapinam, & avaritiam destruuntur. *Venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt super domum illam, & cecidit*, Matth. 7. Ventus si moderatus fuerit, nec navigantibus contrarius, sui est itineris directivus & ad portum applicativus: si autem immoderatus & navi contrarius fuerit, tunc est itineris retardativus, navis etiam subversivus. Ventus maximè borealis, qui frigidus est, aerem deputat, nubes & nebulas fugat, serenitatem efficit & procurat. Ventus 10
insuper viarum est deputativus, humoris superflui consumptivus, lubricitatis & immunditiæ absterssivus. Temperatus etiam venti flatus, ignis & flammæ est excitativus; immoderatus autẽ est quandoque ipsius extinctivus. Talis est ventus tribulationis, quasi in mari mundi temperatè perflaverit si navi, i. animæ non sit contrarius (utpote quia tribulatio pro mundo non sustinetur, sed pro Deo) tunc viam spiritualem dirigit, & ad portum paradisi facit velocius perveniri. Gregor. *Mala, quæ hic nos premunt, citius ad Deum venire compellunt.* Quanto ergo major ventus & tribulatio flaverit, si gubernator navis, i. ratio discreta fuerit, & ipsa navis, i. anima alicubi per amorem aliquarum rerum mundanarum non impegerit, tanto ibi facilius pervenitur, Act. 14. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Sed si ventus tribulationis animæ contrarius fuerit; ut quia pro mundo vel carne & hujusmodi sustinetur, tunc iter spirituale impedit, & navem usque in profundum maris, ic. in infernum per desperationem dejicit, & submergit, Matth. 14. *Navicula jactabatur magnis fluctibus, erat enim ventus contrarius.* Ventus enim tribulationis si temperatus fuerit, ignem divini amoris accendit; sed si fuerit excessivus, ipsum per impatientiã dissipat & extinguit. Quando venti mare perambulant, multã 11
aquositatem et multos vapores exinde elevant, ex quibus tandem pluvia generatur. Sic venti tribulationum, vel etiam ventus Spiritus, quando mare, i. amaram conscientiam perambulant, multi vapores bonarum affectionum exinde superius ad Deum elevãtur per orationem & contemplationem, ex quibus pluvia gratiæ, vel lachrymarum in aere cordis devoti generatur, & aliquando per calorem divinæ gratiæ exterius resolvitur. Quidam dicunt esse causam venti nubes superius elevatas in 12
aere, qui ipsum mole sua hinc & inde premunt, quarum impulsu fit ventus. Sic verè causa venti tribulationum in mundo isto, sunt sæpe nubes, i. judices & superiores, qui mole avaritiæ, qua premuntur, aerem sibi subjectum, i. pauperes subditos deprimunt & molestant, & sic in eis ventus & turbo tribulationis & excoriationis imprimitur & causatur. *Nonne divites per potentiam opprimunt vos?* Jac. 2. Ventus secund. Arist. fit ex vapore elevato à terra, & cum aere intermixto, quo aer impellitur & movetur. Unde secund. Bedam, ventus nihil aliud est, quam aer 13
motus. Sic quando à terra & aqua, i. carne & mundo vapor alicujus malæ cogitationis & suggestionis ascendit, & elevatur usque ad aerem conscientiæ, tunc mens movetur per delectationem, & sic ventus tentationis ibi efficitur & causatur, quia diabolus producit ventos de thesauris suis, & sic percutiuntur primogenita Ægypti, &c. expone. Ventus secund. Arist. est in 14
suo ortu debilis & occultus, sed cum paulatim super terrã insurgit, multi vapores ei conjunguntur & aggregantur, & sic major ac major in tantum efficitur, ita quod quandoque domus & arbores diruit & subvertit, & maxime ventus auster. Ventus etiam aquilo veniens de supremis, sua frigiditate flores & vineas lædit, & germina exurit & consumit, nervos contrahit & percutit, & ab operatione impedit. Et ideo dicitur aquilo, quasi aquas ligans, &c. Talis est tentatio, quia in suo principio debilis est; quando scil. à diabolo suggeritur. Sed quando super terram voluntatis & conscientiæ aliquantulum invalescit, tunc multi vapores, i. multæ affectiones, cogitationes, & imaginationes, & complacentiæ aggregantur, ex quibus ventus tentationis in tantum fortis efficitur, quod & domos Dei, scil. religiosos. & ædificia mundi, scil. laicos, destruit et subvertit, quia secundum Gregor. *Nisi tentationi nascenti continuo obvietur, paulatim crescens conscientiam subjicit atque ligat.* Ideo dicitur 1. Machab. 6. *Nisi pravenerimus eos, paulatim invalescent hi facere, & capie-*

terùs obtinere eos. Et maximè hoc facit auster, ventus calidus & humidus, i. tentatio carnalis, & hoc secund. Isidor. quia ab imo flat, hoc est dictum, ab interiori suggestione. Ideo Job. 17. *Ab interioribus egredietur tempestas.* Aquilo etiam, qui venit à montibus, i.e. tentatio superbiæ vel mundi, quæ ab ipsis montibus superbis dæmonibus immittitur, sua frigiditate & occisione flores & vineas, i. incipientes, & perfectos lædit, & germina bonorum propositorum exurit & consumit, nervos etiam corporis Ecclesiæ, i. viros, in quibus viget sensus devotionis & motus bonæ operationis, perculit scil. per delectationem, contrahit per consensum & operationem & à motu bonæ operationis impedit per consuetudinem & reiterationem, & ideo dicitur, aquilo, quasi ligans aquas, quia tentatio ligat ipsas affectiones animæ, ne actus suos valeant exercere. *Ventus enim Aquilo dissipat pluvias,* Prov. 25. *Frigidus* enim ventus *Aquilo flabit, & gelabit crystallus ab* 15 *aquis.* Ventus quando invenit obstaculum, est suæ virturis magis quam alias ostensivus, & inde est, quod contra fortes & altas domus & arbores violentius agit, & ipsas quandoque dirui & subvertit, quod tamen parvis arboribus suo impetui cedentibus sic non facit. Sic Deus per impetum suæ justitiæ fortius sævit contra præsumptuosos superbos sibi resistentes, & ejus impetum non timentes, quam contra humiles & devotos, ipsum metuentes, & per mentis obstinationem sibi nullatenùs obviantes. Talibus enim superbis dicit Dominus illud Ezech. 21. *In brachio extento & furore effuso regnabo super vos.* Quod potissimè fit in judicio, vel in morte, ubi à Deo tales alti, fortes, divites & magni penitus destruuntur, & in inferno totaliter subvertuntur: ubi etiam ipsis humilibus cedentibus, & se inclinantibus & misericordiam poscentibus parcitur, ita quod quamvis tribulationibus impellantur, de terra tamen viventium, sc gratiæ vel Ecclesiæ, per peccatum & tormentum nullatenus evelluntur, quia sicut dicitur Jac. 4. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat* 16 *gratiam.* Secund. Senecam lib. 5 de naturalib. quæstionib. venti antelucani & nocturni, solent in mane deficere in toto, vel in parte. Nam ventus, qui de nocte vehemens fuerit, in mane mi-
1 nuitur, & in solis præsentia vis ejus extinguitur, nec ultra matutinum flare vel fluere sibi datur. Ventus est tentatio, quæ de nocte, i in statu peccati est fortis, in mane tamen, i. in statu gratiæ est debilis. Solius enim Christi præsentia, quæ per gratiam acquiritur, quando per orationem ab homine accessitur, solet venti tentationis impetum retundere, & hominem, ne succumbat adjuvare, & tentationem ne ultra vires sæviat, annullare, 1. ad Cor. 10. *Fidelis Deus, qui non permittit vos tentari ultra quam po-*
17 *testis, sed facit cum tentatione proventum.* Venti licet sint auditu terribiles, tactu horribiles, & ad sustinendum graves & difficiles, tamen secund. Senecam lib. 5. de naturalib. quæstionib. ad multa sunt boni & utiles: valent enim, (ut ait) ad nubes adducendum & educendum, & ad pluviam per mundum mediantibus nubibus dividendum. Item valent ad segetes maturandũ & desiccandum, & ad fruges latis folliculis aperiendum. Item valent ad aerem suo motu purificandum & temperandum, & inde omnem corruptionem & pinguedinem propellendum, ipsumque ad spirandum & respirandum habilem faciendum. Temperies enim & sanitas aeris pro majori parte, secundum ipsum, ex ventis consistit. Unde de vento circio dicit, quod sibi quanquam ædificia rumpenti Gallicus populus gratias agit, & hoc quia salubritatem cœli, i. aeris ipsis generat sicut ait. Unde etiam divus Augustus ad Gallias veniens, & illius venti utilitatẽ videns, sibi templum vovit & fecit. Credo tamen, quod istud debet intelligi de illa parte Galliarum, quæ provincia dicitur, quæ fortissimos habet ventos, qui ex causa prædicta sibi necessarii creduntur. Ventus potest significare flamm & impetum tribulationum; isti enim ad salutem est utilis, licet ad sustinendum gravis. Per istum enim nubes, i. Apostoli & martyres per mundum fuerunt dispersi, & ad fugiendum per diversas terras compulsi, & sic ipsis mediantibus fidei & doctrinæ rivuli per mundum sunt divisi. Nisi enim Paulus tribulationibus Judæorum impulsus Romã venisset, Romanis minimè prædicasset, Job. 37. *Nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant cuncta per circuitum quocunque eas voluntas gubernantis duxerit.* Tales etiam venti tribulationum solent segeres, i. homines à superfluitatibus desiccare, per discretionem maturare, per confessionem aperire, & aerem conscientiæ & voluntatis, solent eis, ne nimis per carnalitates & vitia pinguescat, impedire, & ut sit temperatus & saluber, procurare. Constat enim, quod flatus tribulationis cor & affectum hominis tribulati solet temperare, & eum ne insolescat plus debito, refrenare, Psal. 1. *Sicut pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.* Tales igitur venti de occultis divinæ providentiæ mittuntur, ùt per eos orbis terrarum sanitas compleatur, Psal. 134. *Producit ventos de thesauris suis, & percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus.* Igitur talibus tribulationum ventis debemus gratias agere, & ipsos quamvis graves, tamen utiles reputare. Vel si vis, per ventũ potes intelligere Spiritus sancti flatum, &c. per omnia sicut supra.

Cap. XIII.

De Turbine.

TUrbo secund. Senecam, nihil aliud est, quam *diversorum* 1 *ventorum sibi in aere obviantium colluctatio & mutua impulsio, qui quamdiu durat, aerem valde solet turbare, pulverem & paleas elevare, & dispergere, & aliquando domos & arbores eradicare & evellere.* Turbo autem prout dicit, diu non solet manere, sed uno ventorum alium vincente, solet alius sibi cedere, & suo impetui locum dare. Sic proculdubio est de mundi discordiis atque guerris. Istæ enim semper ex contrariorum flatuum, & spirituum, i. cordium & animorum superbia, solent fieri, qua scil. ad colluctandum, & discordandum solent invicem animari. Talis vero turbo guerræ & discordiæ, solet in subjectis patriis multa mala facere, paleas & pulveres divitiarum tollere & rapere, turres, castra & ædificia diruere, & ad literam, quandoque silvas scindere, & terram per paupertatem nudare, Esa. 25. *Spiritus robustorum, quasi turbo impellens parietem.* Finaliter tamen deficit, & pacatis discordiis pax accedit. Vel turbo est diabolica tentatio, quæ colluctans in aere cordis humani ipsum turbat, & concutit, & ædificia virtutum exinde eradicat, & subvertit Job. 9. In turbine conteret me. Vel dic, quod aer est Ecclesia, diversi venti sunt diversi dæmones, ibidem diversimode flantes. Unus enim tentat de superbia, alius de luxuria, alius de avaritia, & ideo tantus turbo tentationis ibid. quandoque generatur, quod silvæ, id est, personæ per honestatem virentes, à bono proposito eradicantur. Turres, id est, contemplativi alta quærentes, inferius ad terrenorum amorem subvertuntur. Paleæ verò & pulvis, id est, viri vani & pestilentes, superius ad dignitates & beneficia extolluntur, Sap. 5. *Tanquam turbo venti dividet eos.* Vel dic, quod quando in aere Ecclesiæ tempore electionis fit diversitas & colluctatio inter ventos, id est, inter ipsos electores vanitati deditos, tunc fiunt ibi multa mala, sc. turbatio litium, sonus discordiarum, eradicatio silvarum & domorum, i. e. destructio Ecclesiæ possessionum, & finaliter sæpe fit, quod ex desperatione, vel à casu ipsi elevant in prælatum paleam vel pulverem, id est, aliquam personam vilem, inhabilem, & indignam, Osex 8. *Ventum seminaverunt, & turbinem metent.* Vel dic, quod turbo est mundi tribulatio, quæ ex ventorum, i.e. ex personarum vel elementorum contrarietate & colluctatione consurgit. Vel etiam turbo est motus vel judicium, qui totum aerem conscientiæ Ecclesiæ vel patriæ concutit, & tam castra quam paleas, i.e. tam fortes quam debiles eradicat & subvertit. Quod potissimè erit in judicio, quando turbo furoris Domini arbores & castra, i. e. altos & divites in inferno subvertet. Paleas vero quia leves sunt, id est, pauperes, pulverem etiam, quia modicus est, id est, humiles, in paradisum elevabit & tollet. Figura de Helia, qui in turbine & curru igneo elevatus est in cœlum, sicut dicitur 4. Regum 2. Quia scil. sancti & humiles, mediante turbine tribulationis, martyrii, mortis, & judicii, & igne charitatis vel purgatorii, elevabuntur in cœlum, turres vero & arbores, id est, alti & superbi subvertentur in infernum. Unde de quolibet bono potest dici illud Eccl. 48. *Receptus est in turbine ignis.* De malis vero dicitur Hier. 25. Ecce turbo dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Vel dic, quod turbo est subita prosperitas, quæ paleas, id est, personas nihil valentes elevat, turres vero, id est, bonos dejicit atque turbat. Mali enim in prosperitatem elevantur, boni vero timent, tristantur, & conturbantur. Unum tamen est, quod sive turbo prosperitatis, sive turbo temporalis adversitatis fuerit, parum solet durare, & subito deficere & cessare. Vel dic, quod turbo est fortuna, quæ elevat malos, & deprimit bonos, &c. sicut supra. Esa. 41. *Ventilabis eos, & ventus auferet, & turbo dispergit.*

Cap. XIV.

De Tempestate & Procella.

CUm tempestas nihil aliud sit, quàm *ventorum, tonitruorum,* 1 *fulminum, & coruscationum in aere facta turbatio,* ut communi-

ter

ter secundum Senecam, & Plinium non fit nec profunda hyeme, nec profunda æstate. Vide infra de fulmine. §. 6. Procella vero est *ventus fortis, cum pluvia, &c.* Unum tamen adverte, quod dicit Seneca: *Nulla tempestas magna perdurat*, sed etiam procellæ, quanto plus habent virium, tanto minus tempore durant. Sic fere fit ut communiter de tempestate, & procella prosperitatis, & etiam adversitatis. Si enim magnæ sunt, & ultra quam deceat violentæ, parum solent durare, sicut videmus de multis, quorum prosperitas more tempestatis subito venit, impetus pompæ, & superbiæ magnos facit, quæ ut communiter cito, & facliter deficit atque perit. Prov. 19. *Quasi tempestas transiens, non erit impius, justi autem quasi stabile fundamentum.* Quod etiam videmus ad sensum: quia homo ultra solitum jocundus, & lætus cito ubi non sperat, fit turbidus atque tristis. Seneca. Improborum læta cito ad perniciem veniunt. Sicut etiam videmus de fortibus adversitatibus, infortuniis, & infirmitatibus, quæ ut communiter in suo excessu non durant, imo minus quam aliæ perseverant.

Cap. XV.

De Vento Subsolano.

SUbsolanus ventus *est orientalis, qui sub sole nascitur*, & ideo subsolanus congrue nuncupatur. Nascitur enim sub zona torrida, in qua sol semper incedit. Habet autem duos collaterales, sc. Vulturnum ab aquilone, Eurum vero à meridie. Sunt igitur isti tres venti calidi, & sicci, quia sub sole diutissime antequam ad nos perveniant, permansivi; aeris sunt depurativi; & quia à regione temperata aromatica, & florida veniunt, sunt sanitatis corporis præ aliis servativi. Charissimi per subsolanum intelligo Papam, qui sub sole Christo immediate ponitur, & ejus vicarius ordinatur. Per duos ejus collaterales, intelligo prælatos, & prædicatores, vel clericos seculares. Prælati enim & seculares clerici sunt sicut Eurus, qui interpretatur circumiens, & est à parte meridiei, ubi est fervor, quia sc. tales ad opera active circumeunt, & tentationum meridialium fervoribus propinqui sunt. Prædicatores vero, & religiosi dicuntur vulturnus. à volando, quia in aquilone, i. in frigore pœnitentiæ debent esse, & per contemplationem debent superius volitare. Esa. 40. *Volabunt, & non deficient.* Quid ergo? Pro certo isti venti orientales Papa, religiosi, sc. & clerici, prædicatores, & prælati debent sub sole Christo per amorē affectionem diu manere, & mentem suam in zona torrida charitatis torrere, & sic debent calidi per dilectionem esse, & sicci per abstinentiam apparere, & sic aliis, sc. subditis poterunt salubres esse, & aerem suæ conscientiæ poterunt doctrinis, & exemplis in puritate gratiæ conservare, ut de secularibus istos ventos diligentibus dicatur illud Hier. 14. *Onagri steterunt in rupibus, attraxerunt ventum quasi dracones.* Vel dic, quod subsolanus ventus est superbia, quæ sub sole Deo, sc. rursum in oriente paradisi in lucifero fuit orta, & est nunc ab oriente, id est, à prælatis & aliis superioribus solet flare, quæ proculdubio duo habet vitia collateralia, sc. vulturnum volantem, i. mentis elationem, quæ sc. in aquilone, id est, indevotionis frigore congelatur, & Eurum circumeuntem, id est, ambitionem, quæ pro promotionibus vult circuire, & per desideria solet ardere. Flumina contra orientem currentia sunt saniora, pro eo quod ventis salubrioribus exponuntur secundum Constan. Sic illi qui per affectionem versus orientem divinæ gratiæ tendunt, & ventis orientalibus, id est, Spiritus S. flatibus, necnon prædicatorum bonis informationibus se exponunt, apud Deum meliores & saniores sunt.

Caput XVI.

De Vento Favonio.

FAvonius, ventus *est cardinalis, ab occidente veniens, qui frigidus, & humidus reperitur.* Dicitur autem à fovendo, eo quod propter suam humiditatem germina foveat, & nutriat. Iste in vespere incipit calefieri secundum Constantinum. Talis est delectatio, & tentatio luxuriæ, quæ ab occidente, i.e. à carne mortali, & occidua venit. Ista enim frigiditatem indevotionis, & humiditatem carnalis infectionis habet, & germina affectionum carnalium nutrit, & fovet. Favonius venit ab occidente, qui est ventus frigidus, & hic etiam habet duos collaterales. In sero calefit à radiis solaribus, sed quia in mane non calefit, ideo aquæ turbantur occidentales. Et dicitur favonius, quia fovet ea, quæ nascuntur. Sic vere tales sunt mali prælati, frigidi scilicet per indevotionem, humidi per carnalem affectionem, & quia in mane juventutis suæ non calefiunt radiis solaribus, i.e. divina gratia, ideo aquæ occidentales, i. mundani populi sunt turbidi per ignorantiam, & non puri. Dicuntur etiam favonii, qui fovent parentelam suam patrimonio crucifixi. Duo collaterales sunt rapax familia, & carnalis parentela. Iste ventus flat recte contra orientem, & contra cursum solis, quia tales contra Christi mandata jugiter operantur, similes gallo supra campanile, qui semper vertit faciem contra ventum, licet unde veniat ventus, aliis ostendat. Sic licet per doctrinam ostendant, unde veniat Spiritus sanctus, tamen ei opera se opponunt. Et sicut favonius, licet sit frigidus in mane, in vespere tamen est calidus, sic tales in mane juventutis per indevotionem frigescunt, in vespere autem senectutis per avaritiam inardescunt.

Cap. XVII.

De Vento Borea.

BOreas, *est ventus cardinalis, duos habens collaterales, scilicet aquilonem, & Corū.* Isti enim venti frigidi sunt, & sicci, & hoc, quia à locis frigidis, & gelidis oriuntur. Et ideo isti vēti sua frigiditate corpus contrahunt, nervos lædunt, & membra obrigescere faciunt, & à motu, & sensu impediunt. Sic vere flatus malæ doctrinæ, malorumq; verborū, à locis frigidis & gelidis, i. e. à personis malis, obstinatis, indevotis & in malo congelatis veniens, solet multa mala facere, corpus Ecclesiæ lædere, nervos sensus & devotionis contrahere, & manus operationis à motu bonorum operum impedire. *Aquilo flabit, & gelabit crystallus.* Eccl. 43. Aquilo borealis secundum Constantinum tussim causat, & pectoris desiccationem, nervos etiam contrahit, & constringit, & ideo membra ad operandū inutilia reddit, flores & fructus teneros, & vineas germinantes urit, & siccat, arborum virorem spoliat, & humorem interiorem, & exteriorē deliccat, & sua frigiditate herbas in terra contrahit, & recludit. Sic vere, & quia mali prælati per indevotionem, & cupiditatem sunt frigidi; sicci autem per incompassionem, & crudelitatem, ideo in corpore Ecclesiæ pectus, id est, viros plenos scientia, nervos, id est, plenos bonis operibus & industria, per mala exempla, vel alias, contrahunt & constringunt, quia vix volunt quod aliquis bonus prædicator, & instructor veniat subditis prædicare, & sic totum corpus Ecclesię inutile reddunt ad motum bonæ operationis, & ad sensum sanctæ affectionis, &c. Item flores, & vineas destruunt, quia per mala exempla talium, homines qui incipiebant virtutum floribus adornari, scandalizantur, & per eorum imitationem à fructu bonorum operum retrahuntur. Aquilo borealis, propter suam frigiditatem, vapores resolvi non permittit, & sic aerem servat purum, pestilentiam ab austro orram rejicit, expellit, spiritus purificat, sensus subtiliat, aquam in crystalli duritiam convertit, corpus indurat, poros claudit, vim digestivam adjuvat, & confortat, & ad masculorum generationem habilitat, & disponit. Sic vere aquilo tribulationis, propter frigiditatem timoris Dei, qui cum eo perseverat, vapores à terra, i. à mente carnales affectiones resolvi per desideria non permittit, imo poros, i.e. ipsos animæ appetitus, per quos extra ad opera habebat exitū, claudit, & sic aerem, id est conscientiam puram servat pestilentiam etiam, i.e. infectionem ab austro, i.e. à carnali, & mundiali voluptate inductam, effugat à conscientia, & expellit, & aquas, i.e. fragiles, & delicatos in crystallum convertit, in quantum ipsos facit claros per honestatem, & duros per constantiæ firmitatem. *Cor ejus indurabitur sicut lapis.* Job. 41. Ideo Eccl. 43. *Frigidus vētus aquilo flabit, & gelabit crystallus ab aquis.* Homo enim assuetus tribulationibus, fortis efficitur atq; firmus, & sic corpus dicitur indurare. Hic ergo ventus, id est, tribulatio, spiritus, i.e. interiores affectiones purificat, sensus etiam, id est, discretionem subtiliat, vim digestivā contritionis adjuvat, & perficit, & ad masculi, id est, viri perfecti generationem cooperatur, & disponit, quia scilicet per tribulationem homo efficitur masculus, id est, perfectus, & virtuolus. *Coronans coronabit te tribulatione.* Esa. 22. Cum ergo aquilo tribulationis faciat tanta bona, bene possitmus dicere illud Job 37. *Ab aquilone aurum venit.* Aquilo est frigidissimus, & hoc quia, scil. in locis à sole remotis generatur, & ideo terram, & corpora desiccat, & in pectore tussim facit, nervos contrahit, & constringit, & ad motum operationem impedit, asperitatem in corpore gignit, flores & vineas germinantes exurit, virores arborum spoliat atque tollit, humorem interius, & exterius consumit, phthisicis est nocivus, ut dicit Gregorius, & aquas congelat, & constringit, & nunc in glaciem, nunc in crystalli duritiam eas convertit. Sic tentationem & peccatum concomitatur frigus indevotionis, & timoris servilis, & hoc quia lōge est à Deo, quia sicut dicitur Ec. 15. *Longe est sapientia à superbia*

perbis & dolo. Ventus ergo iste, sc. peccatum, terram conscientiæ ab humore exterioris compassionis, & interioris devotionis desiccat. In pectore conscientiæ tussim, & remorsum causat. Nervos, i. potentias animæ percutit atque gravat, & ad bene operandum impedit, & retardat. Flores & vineas, i. bona opera dissipat, & mortificat, in ipsisque fructum æternæ vitæ, & spem salutis destruit & annullat. Dicamus ergo illud Cant. 3. *Surge*, i. fuge *aquilo, veni auster*, quia sicut dicitur Hier. 1. *ab aquilone pandetur omne malum.* Aquilo secundum Isid. venit à montibus supremis, & ideo frigidissimus dicitur, in tantum quod sua frigiditate flores, & vineas lædit, germina exurit, & consumit, nervos contrahit, & ab operatione impedit. Talis est totis tribulatio vel tentatio. Ista enim veniens à montibus, i. immissa ab ipsis superbis dæmonibus, sua frigiditate flores, & fructus, i. incipientes, & perfectos lædit, & germina bonorum propositorum exurit, & consumit. Nervos etiam corporis Ecclesiæ, i. viros perfectos in quibus viget sensus dilectionis, & devotionis, & motus bonæ operationis, percutit per delectationem, contrahit per consensum, & per orationem, & ad motum bonæ operationis inhabiles reddit, per consuetudinem, & reiterationem. Et ideo dicitur aquilo, quasi ligans aquas, quia sc. tentatio ligat ipsas affectiones animæ, ne actus suos valeant exercere. *Ventus enim aquilo dissipat pluvias.* Prov. 25. Eccl. 44. *Aquilo flabit, & gelabit crystallus ab aquis.*

Cap. XVIII.

De Austro.

1 AUster habet multas proprietates. Est enim calidus, & humidus, pluviæ & roris ministrativus, pororum terræ apertivus, germinum & seminum productivus, & nutritivus, & augmentativus, superficiei terræ renovativus, pennarum veterum in avibus immutativus, humorum compactorum digestivus, fumositatis & sudorum, & superfluorum humorum provocativus, reptilium & vermium ab interioribus adductivus. Talis est gratia, quia calida est per charitatem, humida per pietatem, & ideo pluviæ compassionis, & roris devotionis est ministrativa, pororum terræ, i. seu suum, & maxime oris ad confessionem est apertiva, seminum, id est, interiorum donorum & virtutum est productiva, quantum ad simplices & incipientes nutritiva, quo ad proficientes, augmentativa quo ad perfectos. Hæc superficiem terræ, i. exteriorum apparentiam renovat, per honestatem, veteres pennas malæ consuetudinis immutat, per vitæ novitatem. Humores compactos, i. peccata in stomacho conscientiæ compressa, digerit per contritionem, & eorum sudorem, i. emissionem provocat per confessionem. Reptilia etiam, & vermes, i. carnales affectiones ab interioribus conscientiæ extrahit, & educit per dimissionem, & eductionem. Can. 4. *Veni auster, perfla*
2 *hortum meum, & fluent aromata illius.* Vel omnia possunt dici de flatu spiritus sancti, vel etiam de flatu bonæ doctrinæ. Auster est ventus calidus, & humidus, poros aperit, corpora dissolvit, gravitatem in corpore facit, secundum Hippocratem, infirmis auditum gravat, caliginem oculis inducit, colorem corrumpit, ægritudinem facit, recidivam procurat, pruritum commovet, epilepsiam, podagram, & acuras febres nutrit, & hoc quia ab imo flat, & ab interioribus extollitur ad externa. Talis est carnalis voluntas, quia fervens, & calida est per concupiscentiam, humida per delectationis mollitiem, ab imo etiam procedens, i. ab interiori carnis conditione. Hæc est igitur, quæ poros, i. sensus exteriores aperit, quia facit hominem vagantem Prov. 7. *Garrula & vaga, &c.* Corpus etiã, i. mentem dissolvit, debilitat & remollit, & ad resistendum reddit hominem impotentem, *quia qui dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Prov. 18. hæc etiã gravitatem pigritiæ generat, auditum aliorum per infamiam gravat, caliginem ignorantiæ inducit, colorem honestatis destruit, ægritudinem peccati mortalis facit recidivam, i. multiplicis istius actus reiterationem facit. Unde Eccl. 25. *Homini fornicatio omnis panis dulcis, non satiabitur transgrediens, usque ad finem.* Itẽ istud peccatum pruritum delectationis excitat, epilepsiam, i. casum usque ad inferos procurat, podagram, i. tarditatem bonæ operationis efficit, & febres acutas iræ, rixæ & discordiæ generat atque nutrit, & hoc quia ab imo flat, i. ab interiori carnis suggestione, à qua luxuria progreditur, & emanat, quia ab interioribus egredietur tempestas, &c. Job 27. Et sicut *auster calorem induxit*, sic luxuria facit hominem esse calidum, & fervente per cõcupiscentiam. *Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro?* Job. 37. Vel generaliter ista possunt dici de peccato quolibet, vel etiam de statu tentationis, vel de statu prosperitatis, quia sc. faciunt omnia supradicta. Vel dic, quod auster, i. tentatio, peccatum, prosperitas & luxuria, auditum lædit, in quantum, sc hominem ad contemnendum auditum verbi Dei disponit. Hic. 8. *Incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt.* Item auster 3 secundum Isid. sub polo antarctico oritur, quæ pars nimia frigiditate est inhabitabilis, & ideo naturaliter est frigidus, & siccus, sed quia postea transit per zonam torridam, & per meridiem, ubi multi sunt vapores, & aquæ, ideo ibi humiditatẽ contrahit, & calorem, & sic apud nos calidus, & humidus reperitur. Sic vere homo licet frigidissimus, per Dei timorem, siccus etiam per duritiæ torporem, (ex hoc sc. quod sub polo antarctico loco frigido, sub peccatorum, & tormentorum infernalium consideratione oritur) per inspirationem tamen si ab isto antarctico polo, i. consideratione frigoris & infernalium tormentorum recedit, & ad meridiem. & zonam torridam, i. ad considerationẽ æternæ lucis, & meridiem paradisi accedit, tunc frigore timoris deposito, calore amoris divini paulatim inflammatur, & humore devotionis similiter irrigatur, & sic efficitur calidus per charitatis amorem, & humidus per devotionis dulcorem; quia sc. ex timore Dei devenitur ad ejus amorem. *Qui timetis dominum, diligite illum & illuminabit corda vestra.* Ecc. 2. Vel dic, quod auster est homo quilibet, à principio sic frigidus per divinum timorem, siccus per parcitatis squalorem, quando tamen fit, quod ipse trãsit per zonam torridam concupiscentiæ, & per loca fœtida, & venenosa luxuriæ, seu etiam per quamcunque malam societatem, fœtidam & corruptam, ejus conditio immutatur, & sic ad faciendum malum, fervens & calidus invenitur, & ad tolerandum malum mollis & humidus pertẽtitur. Vel ista possunt dici de malis naturaliter frigidis per indevotionem, & siccis per incompassionem, quam sc. per transitum zonæ torridæ bonæ societatis fiunt per charitatem fervidi, & per pietatem, & devotionem humidi. Australis ventus, quia est calidus, & humidus, 4
ideo dissolvit membra secundum Hippocratem, & gravat auditum faciens corpus grave, & causat in mari tempestatẽ, & quia per multa loca immunda plena serpentibus transit, ideo ægrotantibus est nocivus, sicut patet in febre continua. Sic quia multi hodie sunt calidi per avaritiam, humidi per luxuriam, ideo mala fama eorum auditum inficit aliorum, & à bonis operibus impedit, per mala exempla, illos per quos circuit atque transit, & sic etiam isti mali causant in corpore aliorum, pigritiæ gravitatem, & excoriationem, & rapinarum in mari immundi faciunt tempestatem. Quia enim per loca immunda, i. per actus luxuriæ transeunt, ideo infirmis peccatoribus sunt nocivi, ipsosque suis malis exemplis, & verbis destituunt atque lædunt. Ergo non debet dici, *Veni auster perfla hortum meum,* (Cant. 4. sed bene potest dici illud Ez. 27. *In aquis multis* (sc. tribulationum & delitiarum) *adduxerunt te remiges tui*, i. mali & vani prælati. *Ventus contrivit te, in corde maris.* Et hæc sufficiant de ventis.

Cap. XIX.

De Nubibus.

1 NUbes quanto ex purioribus vaporibus est composita, tanto magis est luminis receptiva, si autem ex grossis fumositatibus sua substantia componatur, tunc obscuritatem generans, solaris est luminis interceptiva, & à nostris aspectibus ablativa. Sic quando conscientia ex puris vaporibus, i. affectibus componitur, tunc lumen cœlestis gratiæ recipit, & doctrinæ. Sed si ex grossis vaporibus, i. ex carnalibus affectionibus constituatur, tunc obscuritas ignorantiæ in ea inducitur, & lumen cœlestis gratiæ & doctrinæ, & solis Christi influentia ab intellectus oculis occultatur. *Ecce ventus turbinis venibat ab aquilone nubes magna, & ignis involvens* Ezech. 1. Vel dic, quod nubes clara, & pura est religio, vel bona societas, quæ est ex puris vaporibus, i. ex bonis personis constituta. Turbida vero est mundi prosperitas, vel mala societas, &c. sicut supra. Item nubes quadruplici causa 2
movetur scilicet propter hujus aeris levitatem, propter ventorum impulsum, propter calorem igneum in ventre nubis inclusum, & propter attractionem radiorum solarium, qui nubem per quandam violentiam movent sursum. Sic vere anima triplici causa movetur ad bonum operandum scil. propter aeris, id est, conscientiæ puritatem, propter ventorum tribulationum impulsum, & velocitatem, propter caloris charitatis & interioris animi vigorem, propter radii solaris, id est, divinæ inspirationis attractionem, adjutorium, & virtutem. Ideo dicitur Proverb. 30. *Per tria movetur terra, & quartum non potest susti-*

sustinere. Quamvis enim tria prima moveant ad bonum mentem humanam sc. bonæ voluntatis dispositio, mundana tribulatio, & interioris charitatis operatio, quartum tamen potentius cæteris movet, sc. divinæ inspirationis vocatio, & attractio, unde Amos 3. *Dominus Deus locutus est, qui non prophetabit?* Vel potes dicere, quod per tria movetur ad peccatum, & de firmitati boni propositi agitatur scil. propter levitatem aeream superbiæ, propter impulsum venti, & tentationis luxuriæ, & propter intraneum ignem avaritiæ, quarto autem (quod est principalius) propter radios solares, id e. propter repulsionem divinæ reprobationis, & suæ occultæ justitiæ Eccl. 7. *Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit.* Vel propter levitatem inconstantiæ, propter impulsum alterius indevotionis, & fallaciæ, & propter calorem interioris dispositionis, & concupiscentiæ Eccl. 26. *A tribus timuit cor meum.* Item nubes est impressio aeris sursum in medio generata, & ex multis vaporibus aggregata, quia calor cœlestis partes leves, & vapores ipsius terræ, & aquæ, superius in aere subtilissime elevat, & in naturam nobis convertit, & mutat. Nubes enim licet ex mari solis radiis attrahatur, tamen omnis marinæ amaritudinis est in dulcedinem conversiva. Et est nubes quasi omnis materia omnium, quæ in aere generantur, unde nunc pluit, nunc grandinat, &c. Sic vere prælatus per virtutum solis justitiæ debet à terra, id est, ab amore terrenorum totaliter elevari, & sursum in aere, id est, in statu totius perfectionis situari, & ibi ex multis vaporibus, id e. perfectionibus pluribus aggregari, ibique per contemplationem suspendi, & per affectionem cœlestium exaltari, & ex mari, id e. ex mundo debet extrahi per contemptum. Ab omni amaritudine debet absolvi. Debet etiam dulcis per compassionem, & sapidus per devotionem, à cæteris inveniri, ut sic dicant alii illud Ps. 118. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.* Hæc nubes, quando à sole justitiæ per gratiam resolvitur, pluit, per doctrinam & prædicationem; grandinat per divinarum comminationum prolationem; coruscat per æternorum gaudiorum appetitionem, vel exemplorum ostensionem; tonat per divini judicii terribilem declarationem; fulminat per malorum correctionem, & punitionem. Ideo Matt. 17. *Nubes lucida obumbravit eos, & vox de cœlo audita est.* Vel dic, quod bonus prælatus primo per electionem de terra, & mari, id est, de infimo statu sursum ad dignitatem virtute solis, id est, instinctu divinæ vocationis attrahitur: & licet in mari, id est, in mundo fuerit amarus, id est, peccator & malus, ejus tamen amaritudinem non sectatur, sed in benignitatem, dulcedinem, & gratiam à vocationis suæ tempore commutatur. Jud. 5. *Fontes amari obdulcati sunt. Et ista nubes, &c.* sicut supra. Idem autē dic de prædicatoribus, & ecclesiasticis, & religiosis à Deo ad statum perfectionis vocatis, & tractis, &c. Nubes quando ex vicinitate cadaverum, vel paludum, vapores corruptos sibi incorporat, tunc est pestilentiæ in aere deductiva. Nubes etiam guttis terram irrigat, & tamen eam irrigando, seipsam consumit, & annihilat. Sic pro certo, quando aliquis ecclesiasticus in sua conscientia recipit vapores, & suggestiones vaporum corruptorū, id est, personarum malarum, & luxuriosarum, ut quando sc. sectatur colloquia, & familiaritates mulierum, tunc per peccatum luxuriæ corrumpitur, & sic per mala sua exempla pestilentiam in aere Ecclesiæ vel patriæ generat Apoc. 9. *Ascendit fumus de puteo, & obtenebratus est aer.* Et licet tunc guttis suis, i. verbis, & doctrinis terram Ecclesiæ irriget, ipse tamen in se minuitur, & consumitur, in quantum sc. donum docet, & male operatur. quia etiam verba sua erunt sibi in testimonium damnationis. Hier. 13. *Tu enim docuisti eos adversum te, & erudisti in caput tuum. Isti enim dicunt, & non faciunt.* Matth. 23. Constat enim quod illi, qui falsas societates sectantur, primo in se corrumpuntur, & sic per mala eorum exempla, etiam in aliis corruptio generatur. Mali etiam doctores in eo, quod alios docendo proficiunt, seipsos male vivendo consumunt. Item nubes quanto terræ vicinior, & à cœlo remotior, tanto major esse videtur, & econverso, quia nubes, quæ videtur maxima circa terram, si cœlo esset propinqua, minima putaretur, secundum Bedam. Sic mundani divites, qui terræ, i. rebus temporalibus vicinantur, magni & potentes à secularibus reputantur, & hoc quia à cœlo Christo sunt totaliter elongati. Et econtra illi qui in veritate sunt magni virtutibus si tamen à terra, & terrenorum amore sint abstracti, cœlo autem per amorem, contemplationem, & perfectionem propinqui, illi dico apud mundanos minimi reputātur, quia hodie bonos, & virtuosos negligunt, eo quod à sua vicinitate, & comparitate sunt remoti. Malos autem, & peccatores, quia eis sunt propinqui, & similes appretiantur, & extollunt, quia qui derelinquūt legem, laudant impium Prov. 28. & 29. *Abominantur impii eos, qui in recta sunt via.* Vel dic, quod quanto quis terræ, id est, mundo & peccatis est vicinior, tanto per superbiam, & præsumptionem reputat se esse majorem, & quanto cœlo per merita, & virtutes est propinquior, tanto in oculis suis est minor. Eccl. 3. *Quanto major es, humilia te in omnibus* Vel potest dici contra illos, qui sibi propinquos, & consanguineos reputant meliores, veteres & extraneos minores. Nubes, per mutuam ruptionem, solent quandoque tonitruum facere, & per mutuam in aere colluctationem, solent ignem in aere generare. Sic ex ruptione pacis, & colluctatione controversiæ & litis, oritur quandoq; tonitruum discordiæ, & generatur ignis crudelitatis, & rapinæ. Item quando vapor terrenus è centro proprio elevatur superius, nunquā quiescit, imo semper est instabilis, & motivus, ut patet in nube, quæ à vento modico de facili movetur. Sic quando homo à centro proprio, quod est Deus, vel humilitate, per peccatum separatur, & per superbiam sursum elevatur, non potest quiescere, sed ad modicum ventum tentationis vel tribulationis de uno peccato in aliud, & de una affectione in aliam circumfertur, nec unquam potest desistere à motu propriarum affectionum, donec ad centrum suum Deum, per charitatem reveniat iterato Thr. 1. *Peccatum peccavit Hierusalem, propterea instabilis facta est.* Vel potest dici de bonis religiosis prædicatoribus, qui quando à terra, & terrenis penitus sunt remoti, & sursum ad Deum elevati, & suspensi, solent per bonam operationem, & contemplationem faciliter se movere, & secundum flatum spiritus inspiratis ad prædicandum undique circumire. Jac. 3. *Naves cum magna sint, à validis ventis moventur.* Item nubes, quæ simul super terram ceciderit, destruit, & submergit, sed si paulatim descenderit in pluviam resoluta, tunc ipsa irrigat et fœcundat. Si judex, quando deliberatè, et paulatim pluviam emittit eloquiorum, scientiæ, judiciorum et præceptorum, tunc terram suam, i. subditos, bene regendo irrigat, et fœcundat, sed quando per scientias præcipites sine deliberatione in simul in eos resolvitur, et cadit, tunc ipsos destruit, et submergit. Ideo judicibus præcipitur 2. Paral. 19. *Sit timor domini vobiscum, & omnia cum diligentia facite.* Et de male judice dicitur Isa. 14. *Tu enim terram tuam disperdisti, tu populum tuum occidisti.* Vel potest dici de prædicatoribus, qui non debent eriam aquam doctrinæ suæ simul effundere, alias solent attediando magis nocere, quam proficere, sed paulatim, et prudenter debent stillare, ut sic sine populi discipliscentia possint eos virtutibus fœcundare. Unde Job. 12. dicitur de nubibus: *Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. & si emiserit eas, subvertent terram.* Item nubes sequens motum firmamenti nunquam cadit, sed si motum proprium sequitur, statim cadit. Nubes etiam quanto plus fuerit impulsa, tanto velocius movetur. Et à parte cœlesti est figuræ rotundæ. Figura enim hæc præ cæteris habilior est ad motum. Sic quamdiu religiosus vel subditus motum et voluntatem firmamenti, i. prælati sui sequitur per obedientiam, in statu gratiæ potest stare, sed si se velit regere per proptiam voluntatem, tunc statim ad peccata descendit. Exemplū de Adam, &c. sicut et infra §. pe. expone. Nubes sursum in aere videtur suspensa esse, cœlo proxima, et vicina, et tamen secūdum veritatem multo plus terræ, quam cœlo est propinqua.

Sic sunt multi, qui in alto gradu Ecclesiæ stantes, creduntur à simplicibus esse cœlo, et cœlestibus, i. Deo, et angelis per gratiam, ac merita contigui, et vicini, qui tamen inde valde sunt per demerita remoti, et interius terræ, i. inferno propinqui. Vel potest dici de multis hypocritis, qui sursum in aere religionis manentes, et à terra, et terrenis elongati, et cœlo, et cœlestibus propinqui creduntur, qui tamen secundum veritatem circa terram, et longe à cœlo, per avaritiam collocantur. Et sic ut nubes quādoque promittunt pluviam, quam tamen nō habent; sic hypocritæ aliquando pluviā gratiæ promittūt, non habent tamē nisi ventum vanitatis hypocrisis, et inanis gloriæ Job. 37. *Aer cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.* Item nubes est concava naturaliter, et ad modum spongiæ cavernosa, et ideo est influentiæ superiorum corporum receptiva, et per subintrationem radiorum solarium formæ multiplicis ostensiva, ut patet in arcu cœlesti, qui nihil aliud est, quam nubes rara, et rotunda, in cujus substantia calor multiplex generatur. Est etiam nubes (eo quod cœlo appropinquat) formæ et figuræ immutativa, quia rotunda est ad modum cœli à parte superiori; à latere autem non est

ei

ei figura aliqua determinata; quia quando nubes nubi lateraliter appropinquat, in figura alteri se conformat, ut dicit Beda. Et nubes suæ substantiæ sursum motiva; & secundum quod à vento magis vel minus impellitur; est tardius vel citius processiva. Nubes etiam inter solem, sua interpositione, est sui caloris mitigativa; & ideo messoribus & itinerantibus est accepta. Et per solis influentiam in pluviam resoluta, est terræ fœcundativa, & germinum productiva. Et licet à mari originaliter resolvatur, tamen deposita omni amaritudine dulcis & sapida reperitur. Talis nubes videtur fuisse beata virgo, quia proculdubio beata virgo fuit concava per humilitatem; & ideo influentiæ cœlestis sc. Dei patris fuit præ cæteris receptiva. Nam quando radius solaris, sc. ipse filius Dei ab ipso sole Deo patre, usque ad interiora nubis sc. beatæ virginis fuit missus, per beatam incarnationem, tunc statim imago ipsius, ipse homo Christus in ejus utero resultavit, qui arcus cœlestis dicitur, qui pluviam divinæ gratiæ, consolationis & doctrinæ peccatoribus denunciavit, & colores multiplicis perfectionis dando, exemplum peccatoribus repræsentavit, & confœderationem inter Deum, & homines reparavit Genes 9. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram.* Ista ergo nubes fuit rara per paupertatem, & ideo fuit levis per promptam obedientiæ voluntatem. Unde Esa. 19. *Dominus ascendet super nubem levem, & ingredietur Ægyptum, &c.* Et ideo quando ista à vento, i. spiritus sancti inspiratione impellebatur, per bona opera ad cœlum, & cœlestia velocissime movebatur Ps. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Hæc etiam inter nos, & solem justitiæ se interponit, & erga nos rigorem suum mitigat, & refrænat. *Ego sequester, & medius fui inter Deum & vos.* Deut. 5. Figura est, si vis, quomodo Hester se interposuit pro populo suo, & regis Assueri scientiam mitigaret, Hester. 5. Et ideo messoribus, i. bonis in agro mundi fruges virtutum colligentibus est congrua, & accepta, & etiam ipsis itinerantibus scil. peccatoribus, qui *ambulant iter tenebrosum.* (Prov. 4.) *est quamplurimum opportuna.* Hæc est nubes, quæ licet à mari, i. populo Judaico duro & amaro, per sævitiam & peccata, ortum sumpserit, nihil tamen amaritudinis retinet, imo dulcissima, & benignissima semper manet, & ideo in pluviam gratiarum resolvitur, & qua terra, i. aridi peccatores bonis operibus fœcundantur, & ab ardore divinæ justitiæ conservantur, quia *ardorem refrigerabit ros.* Eccl. 18. Ideo 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parva ascendebat de mari.* sequitur, *Sequuta est pluvia largissima.* Vel dic, quod nubes est vir perfectus. Debet enim habere conscientiam concavam, & cavernosam per humilitatem, ut se vacuum reputet omni bono. Figura Exod. 27. de altari holocausti, quod erat non solidum, sed concavum, &c. Et ideo propter concavitatem humilitatis, cœlestes impressiones sc. gratiam & virtutes faciliter recipit in seipso 4. Reg. 4. *Sume vasa vacua non pauca, & ingredere, & claude ostium, & mitte inde in omnia vasa hæc, & cum plena fuerint, tolles.* Hic debet esse naturæ rotidæ per compassionē, à parte cœli, i. superiorum suorum, & Dei; figuræ rotundæ, i. velocis, & promptæ per obedientiam, & subjectionem. Altare autem concavum, à parte sc. in quantum proximorum, & sociorum, eis conformis efficitur in figura, per socialem conversationem, vel per bonæ vitæ ipsorum imitationem, ut secundum Apost. 1. ad Cor. 9. *Fiat cum Iudæis Iudæus, cum infirmis infirmus.* Et quanto vento, i. spiritus sancti flatu, & inspiratione plus vel minus fuerit agitatus, tanto citius vel tardius ad bona opera movetur. Hic etiam sui, & orationum suarum interpositione, calorem divinæ justitiæ reprimit, & terram, i. pauperes, & peccatores pluvia eleemosynarum, & exemplorum, & doctrinæ irrigat & infundit. Ideo de eo potest dici illud Eccl. 34. *Protector potentiæ, regimen ardoris, umbraculum meridiani, & adjutorium casus.* Hic etiam ad Deum sursum per affectionem semper movetur, & tendit, & colores bonorum exemplorum in seipso recipit, & aliis ostendit Eccl. 43. *Pulchritudinem coloris ejus admirabitur oculus.*

dominantem in aere demonstrat, cœlo & terræ decorem præstat. Unde secundum Bedam, & magistrum historiarum, per quadraginta annos ante judicium non apparebit. Consumptionem & desiccationem elementorum denotat, pacem etiam in concordiam inter Deum, & mundum designat. Semper autem soli opponitur, & nunquam in meridiei puncto videtur, quia tunc sol in eo, quod orbem mediat, radios suos non plus in una, quam in alia parte mandat, sed in utroque horizonte æqualiter librat. Secundum Bedam vero iris ante judicium per quadraginta annos non apparebit, quod desiccationem aeris, & finem sæculi denotabit. Talis est gratia divina vel Dei misericordia, quia per radios, & per influentiam solis justitiæ Jesu Christi respicientis in nubem, i. animam resolutam, & contritā, in ipsa causatur, quia gratia immediate à Deo efficitur & creatur, à qua etiam multi colores, i. multæ virtutes, & perfectiones postmodum oriuntur. 1. Mach. 6. *Refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerūt &c.* Iris autem ista sc. gratia vel misericordia Dei, quanta sit in homine, *in nocte*, i. in vita præsenti (sicut dicitur Eccl 9. *Non apparet*, quia *homo modo nescit utrum amore vel odio dignus sit.* Sed quādo post mortem dies declarans latibula venerit sc. judicium divinum, vel ipsa sententia æterna, tunc iris ista quanta, & qualis fuerit, in quolibet apparebit, quia sicut dicitur Malach. 3. *Tunc videbitis, quid sit inter justum, & impium.* Quare autem in nocte præsentis sæculi non videtur, ratio est, quia gratia non causatur à luna, i. à mundana prosperitate, quæ nunc fluit, & refluit, imo ab ipso sole justitiæ Jesu Christo. Hæc autem iris, i. gratia vel misericordia, ardorem & rigorem solis mitigat, inferiora, i. viatores per bona opera vegetat, & pulchritudinem ipsi cœlo, i. ecclesiæ triumphanti, & ipsi terræ, i. ecclesiæ militanti tribuit, & ministrat. Humorem etiam devotionis in aere conscientiæ, in qua est, dominari denunciat, & declarat. Et ideo quia ante judicium elementa, i. mundus, & prædicatores humore devotionis, & compassionis totaliter siccabuntur, propter perfidiam antichristi, ideo tunc ignis misericordiæ, & gratiæ nullatenus apparebit, quod mundi defectum, finem & consumptionē verisimiliter denotabit, quia cum iris i. gratia habeat inter Deum & hominem designare concordiam, & tunc temporis veniat guerra dura, ideo nullum signum gratiæ vel misericordiæ apparebit Psal. *Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.* Prov. 27. *Ira non habet misericordiam.* Iris etiam soli opponitur, quia gratia, & misericordia divina Christo, quantum ad justitiam, & rigorem obviat, & repugnat, quia *res obviant ab ardore venienti.* Eccl. 43. Et ideo in meridie, i. in extremo judicio, iris divinæ misericordiæ, & gratiæ latitabit; quia tunc sol justitiæ orbem per justitiam æqualiter mediabit, & ad unguem juste, & rigide judicabit, & quantum ad utrumque horizontem scil. quantum ad bonos, & ad malos per rigorem justitiæ æqualiter se habebit, *quia tunc unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem* 1. ad Cor. 3. Et ideo, quia juste habebit judicare, nulla ibi misericordia locum habebit. Vel dic, generaliter, quod ubicunque humor pietatis, & gratię deficit, signum est quod divinū judicium, finis, & tribulatio cito erit, quia sc. judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam. Item iris semper est soli oppositа è directo, & nunquā à parte australi videtur, imo quando sol est in parte australi, tuneiris est in aquilone. Duobus etiā cornibus tangit terram, & una sola sc. sui vertice, cœlum tangit. Sic peccator soli justitiæ semper opponitur per peccatum, quia licet sol Christus sit in præsenti in parte australi, i. in statu gratiæ, & misericordiæ, & virtutis: iste tamen est in parte oppositа sc. in aquilone, i. in frigiditate peccati per mentis obstinationem, & nunquam, in eadem parte cum Christo invenitur per concordiam & amorem & nunquam in parte australi, i. in statu gratiæ reperitur, imo ipse Christo, & Christus sibi semper contradictorii sunt, quia contra malum bonum est, & contra vitam mors Eccl. 33. Hic etiam duabus partibus sc. voluntate & corpore seu opere tangit terram, & temporalia per affectum, sed tamen vertice sc. intellectus, per fidem tantummodo cœlum tangit: intellectus enim in cœlo est per fidei notitiam, corpus vero, & voluntas in terra sunt per cupiditatem & avaritiam. Ideo dicitur Sap. 18. *Usq; ad cœlos attingebat stans in terra.* Et sicut iris secūdum Arist. non apparet in meridie, sic in meridie lucis æternæ sc. in paradiso non invenitur peccator, vel in meridie, quando omnia erunt clara scilicet in judicio, peccator non apparebit scilicet quantum ad apparentiam meritorum, quia non resurgent impii in judicio, &c. Vel dic, quod iste arcus, quo boni

Cap. XX.

De Iride.

IRis, *est repercussio radii solaris in nube resoluta, sicut splendor refulgens in aqua*, quapropter in ipla iride, sicut in speculo, multorum colorum imagines resultant. Iris igitur de die, & non de nocte videtur. Nam iris à solis, & non à lunæ radiis, ut communiter, procreatur. Sua etiam virtute inferiora cum in pluviam fuerit resoluta, vegetat, solis etiam ardorem mitigat, humorem præ-

boni ſagittantur, & moleſtantur, ſignificat rebelles, querulos, & obſtinatos, tam in ſeculo, quam in clauſtro. Iſti enim à natura ſe ſolent opponere ſoli, i. prælato ſuo, vel aliis perſonis bonis; claris; & ſanctis. & contra ipſos quantum prævalent militare, & eorum juſſis & ordinationibus, moribus & conditionibus; nituntur totis viribus obviare Dan. 11. *Nec quenquam Deorum timebit, ſed adverſus univerſa conſurget*. Item iris eſt arcus cœleſtis in nube rorida; radiorum ſolarium reflexione generatus. In iſto aliqua attenduntur primo, quantum ad ejus generationem, quia generatur ex nube rorida, & ad pluviam præparata. Aliqua etiam quantum ad ejus ſubſtãtiam, & figuram, quia ipſe eſt ſphæricus, & circularis, quia duobus cornibus tangit terram, ſed vertice cœlum tangit. Quantum ad ſpeciem, & decorem eſt perſpicuus, & ſpecularis, quia in illa nube reſoluta refulgent omnes calores objecti, ſicut in ſpeculo, vel in aqua. Nam ſecundum Bedam, ibi, apparent colores quatuor elementorum, quia in principio apparet color rubeus, ratione ignis; ſecundo lacteus, ratione aeris; tertio viridis, ratione terræ; quarto ceruleus, ratione aquæ; & multi alii colores intermedii, quos nullus pictor, ſecundũ Ariſtotelem in libris metcororum, poſſet deſcribere, depingendo. Talis recte eſt Chriſtus, qui arcus dicitur, propter flexionem miſericordiæ, & propter ſagittationem juſtitiæ & rigoris. Iſte igitur in nube rorida ſc. virgine benedicta, per immillionem radiorum ſolarium, i. per ingreſſum ipſius perſonæ filii, qui eſt radius Dei patris, in beata incarnatione extitit generat⁹. Ideo dicitur Exod. 16. *Gloria domini apparuit in nube*. Beata enim virgo eſt, quæ fuit nubes rorida, ad pluviam gratiæ infundendam peccatoribus, totaliter reſoluta, Ideo Eccl. 50. *Arcus refulgens inter nebulas gloriæ*. Item eſt arcus figuræ circularis, quia non habet principium neque finem, quantum ad Deitatem, & quantum ad humanitatem etiam fuit ſphæricus, quia ſicut ſphæra eſt mobilis, & in puncto tangit terram, ſic Chriſtus in minimo terram, & terrena per paupertatem tetigit, & per obedientiam, & bona opera mobilis fuit, & duobus cornibus terram tetigit, quia Chriſtus quantum ad duo, ſcil. quo ad corpus, & animam, terram, i. terreos, & mortales tetigit per conformitatem, quia corpore, & anima, fuit aliis ſimilis, per naturam, ſimilis aliis hominibus, Sap. 7. Vertice autem, id eſt, divinitate (quæ vertex propter excellentiam dicitur) cœlum, id eſt, patrem & angelos tetigit, per conformem æqualitatem. Unde Sap. 7. *Vſque ad cœlum, &c.* ſicut ſupra. Ideo Eſa. 66. *Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum*. Item iris iſta ſc. Chriſtus, quantum ad ſpeciem, & decorem converſationis, fuit perſpicuus, & ſpecularis, quantum ad decentiſſimam honeſtatem, exemplar & ſpeculum omnium aliorum. Speculum ſine macula, &c. Sapient. 7. quia ſcilicet colores, virtutes & perfectiones omnium creaturarum in ipſo reluxerunt. Ibi enim apparuit color rubeus charitatis, quantum ad ipſum ignem, id eſt, quantum ad angelos, qui *flamma ignis*, ab Apoſtolo nuncupatur. Heb. 1. Ibi etiam apparuit color lacteus claritatis, & diſcretionis, quantum ad ipſum aerem, i. quantum ad patriarchas, & prophetas, qui aer poſſunt dici propter illuminationem ſpiritus ſancti. Ibi fuit color viridis humiliratis, quantum ad ipſam terram ſc. confeſſores, qui propter humilitatem, & pœnitentiam terra merito dicuntur. Ibi apparuit color ceruleus patientiæ, & firmitatis, quantum ad ipſam aquam, & mare, i. quantum ad martyres, qui ſemper fuerunt in motu tribulationum ſicut aqua, nec tamen per impatientiam ſunt corrupti. Et breviter tot ſunt ibi alii colores, virtutes, & perfectiones intermediæ, in iſta iride ſc. Chriſto, quod nullus pictor, i. nulla creatura poſſet eas deſcribere, vel etiam declarare. Ideo dicitur Eccl. 43. *Vide arcum &*
4 *benedic, qui fecit illum*. Valde enim ſpecioſus eſt in decore ſuo. Et arcus cœleſtis non videtur de nocte, multiplici ratione ſc. vel quia à radiis lunatibus impeditur, vel propter turbulentiam aeris, vel propter denſitatem nubis, vel propter debilitatem viſus, ipſius viſio retardatur. Talis arcus ſignificat Dei juſtitiam, & maxime illam, qua peccatores in judicio ſagittabit. Vel iſte eſt Chriſtus, & maxime conſideratus per juſtitiam arcuatus. Iſta igitur iris in aere cordis noſtri, non apparet niſi in die charitatis, quia in nocte culpæ vix cognoſcitur vel videtur, quia revera peccatores parum ſolent in divina juſtitia meditari, & hoc, quia tunc radii lunares, id eſt, amor, affectio proſperitatis, quæ fluit, & refluit ſicut luna impedit viſum ejus, vel propter turbulentiam iræ ſcilicet & diſcordiæ ipſius aeris conſcientiæ, vel propter denſitatem nubis ignorantiæ, vel propter debilitatem noſtri viſus, & intelligentiæ. His enim cauſis ira iſta à peccatoribus non videtur in nocte culpæ, quamdiu ſcilicet in nocte culpæ obdormiunt & quieſcunt, nec ab eis arcus ſuæ juſtitiæ meditatur, in die tamen judicii clare videbitur ab eiſdem. Apoc. 1. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus*. Vel dic, quod Chriſtus in die, id eſt, publice, & palam apparuit, in nocte vero, id e. in occulto parum aut raro apparere voluit, Bis enim legitur ſub luna apparuiſſe, i.e. nocturne ſe occultaſſe ſc. quando in Ægyptum portatus legitur, & quando de templo noſcitur exiviſſe Joan. 8. *Ieſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo*. Iſte eſt ergo arcus de quo dicitur Eccl. 43. *Vide arcum, & benedic, qui fecit illum*, ubi gloſſa, Vide arcum, id eſt, vide Chriſtum pauperem in mundo, humilem in præſepio, fortem in interno, juſtum in judicio. Vel dic, quod iris eſt falſus amicus, & fictus qui tantum videtur in die proſperitatis, in nocte autem adverſitatis penitus non videtur. Item iris eſt nubes aquoſa, per omnes ſui partes ſolis radiis penetrata. Iris etiam plena facie reſpicit ſolem, & ab eo reſpicitur, & à terra uſque ad cœlos extenditur, duobus cornibus terram tangit, & ſuperficie cœlum. Quantum autem ad figuram, & ſpeciem eſt ſphærica, & circularis, perſpicua etiã, & ſpecularis, & in colore ſingulariter ſingularis. Nam in iride ſecundum Bedam refulgent colores quatuor elementorum. Iſta iris eſt beata virgo, quæ fuit nubes aquoſa per pietatem, & clementiam, & per omnes ſui partes ſc. affectiones, & operationes radii divinæ gratiæ penetrata. Hæc ſemper ſolem juſtitiæ reſpexit per charitatem, devotionem; & contemplationem, & ideo ipſa eam reſpexit per miſericordiam, & per gratiarum collationem Luc. 11. *Reſpexit*, inquit, *humilitatem ancillæ ſuæ*. Soli etiam iris iſta opponitur, quia cum Chriſtus ipſe ſit ſol juſtitiæ, & ipſa regina miſericordiæ, ideo invicem opponuntur, in quantũ per miſericordiam virginis, Chriſti juſtitia temperatur. Eccl. 18. *Ardorem refrigerabit eos*. Hæc etiam terram tangit, quia beata virgo ipſos peccatores terreos amplectitur, & tangit per ſuam gratiã defendendo cum duobus cornibus, id eſt, cum fervida charitate, & fluida pietate, ſed cum hoc etiam vertice ſuę benignæ orationis tangit cælum, i. orat pro eiſdem ut ſic ea media, cœlum & terra, i. Deus & peccator invicem conjungantur, ut & ſignum fœderis inter eos ipſa reputetur, dicens illud Hier. 24. *Cœlum & terram ego impleo*. Hæc etiam fuit ſphærica, per obedientiæ in bonis operibus velocitatem; perſpicua, per venuſtatis, & apparentiæ claritatem; colorata ſingulariter, per perfectionem, & virtutum ſingularitatẽ. Ideo dicitur Virgo ſingularis, &c. Quia omnes colores rerum aliarum, i. omnes perfectiones ipſorum quatuor elementorum Eccleſiæ ſ. ignis angelorum, aeris patriarcharum; aquæ martyrum, & terræ confeſſorum, in ea perfectiſſime reluxerunt. Ibi rubor charitatis, quo ad ignem. Ibi candor caſtitatis, quo ad aerẽ. Ibi viro, claritatis quo ad terram. Ibi cerulitas patientiæ, & humilitatis, quo ad aquã Sibi ergo potuit dici illud Ez 16. *Sumpſiſti veſtimenta tua multicolaria*. Vel dic, quod iris eſt prælatus vel etiam quilibet vir perfectus, qui debet per juſtitiam arcuatus, ſed tamen eſſe per clementiam humectatus, ut ſic ſimul ſit pietate. & æquitate temperatus. Itẽ debet eſſe colorum, i. virtutum pulchritudine picturatus, & dic colores ſicut ſupra. Soli Chriſto debet eſſe per orationem oppoſitus pro aliis, & objectus, & ad faciendum concordiam inter Deum, & ſubditos ordinatus Gen. 6. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram*. Et à terra quam per activam habet tangere, ad cœlum per contemplationem, & affectionem mentaliter elevatus Gen. 28. *Iacob videt ſcalam, cui ſummitas cœlos tangebat*. Vel ſolum de juſtitia potes allegare, quod arcus iſte ſemper ſignificat pluviam. Quia arcus, & ſagittatio juſtitiæ ſemper cum pluvia miſericordiæ debet eſſe Pſ. 84. *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi*, Sicut dicunt Ariſt. & Plin. Arcus in æſtate nunquã 6
fit in meridiei puncto, poſt æquinoctium vero autumnale, poteſt fieri in omni hora diei. Cujus rationem aſſignat Sen. lib. 1. de natura quæſtio. dicens, quod in æſtate in meridie ſol eſt ferventiſſimus. & ideo ira radiis ſiccabat nubes oppoſitas, quod nõ invenit ſufficientem obicem in nube, quæ reflecti faciat radios, ut imago ipſius ſolis, quæ iris dicitur, ibidem ut in ſpeculo formetur; non ſic autem in aliis temporibus, & horis, cum ſol ſit debilior, quia tunc ſatis invenit in nube oppoſita à quo ſuus radius reflectatur. Cujus exemplum poteſt opponi in ſpeculo, ubi imago non appareret, ſi viſus ultra procederet, & niſi plumbũ ex oppoſito, à quo reflectatur inveniret. Sol eſt Chriſtus, nubes eſt anima, iris eſt gloria æterna. Iſtud eſt igitur regulare, quod

iſte

iſte ſol Chriſtus nũquam itidem, id eſt, æternæ gloriæ pulchritudinem in anima generat, niſi in ipſa inveniat in quo ſiſtat, i. niſi aliquam pulchritudinem meritorum habeat, quæ radios ſuę juſtitiæ rejiciat, & iſtam cauſare pulchritud nem faciat, & compellat, quia ſicut dicit Aug. *Qui creavit te ſine te, non juſtificavit te ſine te.* Vel dic, quod iris divinæ gratiæ, & ipſius roriſluæ miſericordiæ, & veniæ, omn hora diei vitæ noſtræ poteſt acquiri, excepto meridie, i. ſtatu poſt mortem, & futuri judicii rigore, tunc enim nubes, i. peccatores à ſole juſtitiæ ſecabuntur, & cum non habeant, quod radiis ſuæ juſtitiæ obviet, ſine gloriæ, & gra-
7 tiæ coloribus dimittentur. Seneca. *Non ſit arcus niſi in nubilo*, id e. non acquiritur gratia vel promeretur gloria, niſi dum durat nubilum vitæ hujus. Iris ſecundum Ariſt. non ſit virtute radiorum lunarium, niſi raro ſc. bis in annis quingentis, ſecundum eundem nunquam apparent ſimul niſi duæ irides una ſc. quæ fiat radiis ſolaribus, alia lunaribus, ut ſi ſol ſit in occidente, fiat arcus in oriente, ſi autem luna ſit in meridie, fiat arcus in aquilone. Iſtud poteſt allegari, quod luna, i. mundi proſperitas raro creat arcum, i. raro facit hominem perfectum. Eſt tamen poſſibile in aere, i. homine duas irides, i. duas perfectiones apparere, unam ſc. quæ fiat à ſole Chriſto, quæ eſt ſpriitualis. Aliam vero, quæ fiat à luna, i. à mundo, quæ eſt temporalis, quia proculdubio, quamvis ſit valde rarum, & valde difficile, quod homo ſimul, & ſemel habeat duos arcus, & quod ſimul in hac vita temporaliter quo ad mundum, & ſpiritualiter, quo ad Deum ſit perfectus, non eſt tamen impoſſibile, quin aliquoties hoc contingat, ſicut de multis bonis prælatis videmus, qui lunariter, & ſolariter, i. ſpiritualiter & temporaliter ſunt beati, & in utroque latere circumſpecti, ut ſic de eis poſſit dici illud Habac. 3. *Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo.*

Cap. XXI.

De Rore.

1 ROs *eſt impreſſio aeris, quæ ex virtute cœleſti gignitur, & ad terram inſenſibiliter deſcendens, herbas & plantas irrigat atque nutrit, & quicquid ardor diurnus combuſſerat, ros nocturnus refrigerat, & remollit,* & licet ad ardorem ſolis de herbarum ſuperficie, quo ad apparentiam evaporet, ibi tamen virtutem ſuam manifeſtiſſime derelinquit. Hic igitur terram inebriat, & fœcundat, medullam in granis amplificat, & augmẽtat, oſtrea in mari, & conchylia margaritis impręgnat, pullos corvorum, dum tamen adhuc ſunt juvenes, reficit & impinguat. Aerem etiam calefactum ultra modum, per ſui incorporationem temperat, & condenſat. Hic etiam vim venenoſorum reprimit, & retardat, quia parum de nocte pungunt. Et licet ad modum aquæ ſi inſipidus, tamen mel in floribus aliquibus generat, ac cauſat. Per rorem poſt intelligi bonus eccleſiaſticus vel prælatus, qui proculdubio virtute cœleſti, & inſpiratione ſpiritus ſancti, in aere religionis vel eccleſiæ gignitur, & introducitur, & ibidem ad utilitatem hominum eligitur, & creatur Zach. 8. *Cæli dabunt rorem ſuum.* Iſti enim ſolet herbas, & plãtas, i. ſimplices ſubditos & laicos, maxime pauperes, humore doctrinæ & eleemoſynæ irrigare, & nutrire, & cõbuſtos tentationum, & tribulationum ardoribus, ſuis conſolationibus temperare Eccl. 18. Nonne ardorem refrigerabit ros? Et ſic ipſos facit in bonis operibus, & in virtutibus fœcundare, & temporaliter & ſpiritualiter germinare, dicens illud Oſeæ 14 *Ego quaſi ros, & Iſrael germinabit ſicut Lilium.* Oſtrea etiam, i. ipſos clauſos religioſos, & humiles, lapidibus precioſis, i. donis & beneficiis impręgnabit: & ut brevius concludam, iſte puncturas venenoſorum dæmonum & tyrannorum refrenabit, & ardorẽ aeris, i. e. rigorem divinæ juſtitiæ, ſuis orationibus temperabit. Dan. 3. *Fecit Dominus mediũ fornacis, quaſi ventũ roris flantẽ.* Et quod plus eſt, pullos corvorum, i, pupillos, & orphanos parentũ auxilio deſtitutos, miſericorditer refovebit Oſeæ 6. *Miſericordia veſtra quaſi nubes, & quaſi ros.* Et in floribus, in juvenibus, ſuis doctrinis, & exemplis mel, & manna devotionis, & gratiæ generabit Num. 11. *Cum deſcenderet ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna.* Et dato etiam, quod iſte ros per ardorem mortis evaporare cogatur, ejus tamen virtus poſt ipſũ in herbis, i. in ſubditis relinquitur, & in productione bonorum operum manifeſtiſſime declaratur. Conſtat enim quod boni viri etiam poſt mortem, & receſſum ſuum, aliis proficiunt propter bona documẽta & exempla, officia & beneficia, quia eis reliquerũt, ita quod quamvis tales ab aliis perſonaliter ſeparentur, cum eis tamẽ remanere videntur, ut ſic quilibet horũ dicat, Radix mea aperta eſt juxta aquas, & ros morabatur in miſſione mea. Vel omnia iſta poſſunt dici de Dei gratia divinitus collata, vel de bona doctrina cœlitus inſpirata, quia proculdubio iſta ſunt, quæ corda irrigant, & per pietatem humectant, per bona opera impinguãt, per conſolationem refrigerant, & temperant, Margaritas, i. Chriſto ipſa impręgnant, & pullos & innocentes refovent, & omnibus mel devotionis præſtant, & etiam per bonos habitus quos generant, poſt ſe bonam diſpoſitionem in cordibus parant, ut ſic breviter poſſit dici cuilibet rorificato gratia vel doctrina, illud Gen. 27. *In rore cæli & pinguedine terræ erit benedictio tua.* Et ſicut videmus, quod ros de nocte generatur, in die vero ſiccatur, ſic vere iſtum rotem divinæ ſapientiæ, & gratiæ, lux humilitatis, & adverſitatis procurat & generat. Dies vero mundanæ proſperitatis, vel publicæ negotiationis, ipſum deſiccat. Et inde eſt, quod ſancti patres, qui hunc rorem acquirere voluerunt, diem, i. mundi proſperitatem præſentem, & negotia publica dimiſerunt, & noctem, i. ſecretum religionis, & conſcientiæ, & etiam ſecreta eremorum, & nemorum elegerunt, & ideo ipſi dicebant illud Cant. 5. *Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Et ſicut ſecundum Ambr. luna dicitur mater roris, ros etiam nunquam dicitur cadere, niſi quando flaverit ventus auſtri; ſic luna, i. beata virgo & auſter, i. ſpiritus ſanctus rorem divinæ gratiæ, & miſericordiæ nobis generant, & procurant Oſeæ 6. *Miſericordia veſtra quaſi nubes, & quaſi ros.* Ros quamvis ſit inſipidus, res tamen dulciſſimas ſolet generare, videlicet mel in floribus, & in herbis manna, ſecundum Plat. Sic prædicator, dato quod in ſe ſit inſipidus, i. indevotus & crudus, ſæpe tamen fit quod verbis ſuis inductivis dulcedinem devotionis, & compaſſionis in auditoribus generat, & ſic dat aliis, quod ipſemet non habeat Deut. 32. *Fluat ut ros eloquium meum.* Sed ſicut videmus, quod ros cito evaneſcit, licet quamdiu durat, aliquoties proficere poſſit; ſic hypocrita, & prædicator malus & fictus, modico ardore tentationis deficit per peccata, ipſe qui aliis profecerat, evaneſcit. Oſeæ 6. *Sicut ros mane pertranſiens.* Ros de cœlo veniens, & herbas irri- 3
gans, & uſque ad terram penitus non deſcendit, ſed quaſi originem ſuam petens, ſurſum in herbarum ſummitatibus ſe ſuſpendit. Sic vere juſtus, qui de cœlo ſe ſentit per creationem veniſſe, nunquam debet ex toto ad terram, i. ad terrenorum amorem deſcendere, ſed originem ſuæ creationis memorans, debet ſurſum ſe per contemplationem ſuſpendere, & ſemper ad cœleſtia anhelare ad Col. 3. *Quæ ſurſum ſunt ſapite.* Rorem auſter generat 4
ſua humiditate, ipſum vero Aquilo ſiccat ſua frigiditate. Luna etiam ſua humida virtute ſecundum Ambr. mater eſt roris, & eum in aere inviſibiliter generat, qui tandem ſuaviter deſcendens, apparet viſibiliter noctis horis. Sic vere auſter, i. ſpiritus ſanctus, & luna, i. beata virgo ſolent rorem devotionis, & gratiæ in aere conſcientiæ inſenſibiliter inducere, quæ tandem ſe ſolet per opera viſibiliter demonſtrare, quamvis aquilo, i. diabolus ipſam nitatur per frigiditatem peccati, & tentationem deſiccare. Ros pullos corvorum nutrit, &c. Vide de corvo in titulo 5
ſuo. Ex rore in conchyliis generatur Margarita, &c. Vide li- 6
bro de lapidibus & Margaritis, item libro de piſcibus, & conchyliis. 2. Item ros eſt impreſſio in aere generata. Nam per virtutem cœleſtem & maxime lunarem, ros de nocte primo in aere occulte oritur, & tandem inviſibiliter deſcendens, per herbarum ſuperficiem ſeſe diffundit, & tunc herbis, & prælatis vigorem tribuit; & quæ æſtus diurnus conſumendo & deſiccando inclinaverat, ros nocturnus erigit, reparat, & ſuſtollit. Sic Chriſtus per virtutem cœleſtem ſc. per virtutem ſpiritus ſancti in aerem purum, & lucidum, i. beatam virginem puram caſtitate, lucidam honeſtate deſcendens, occulte & inviſibiliter extitit procreatus ſc. per beatam incarnationem, & tandem in nativitate de virginis utero inſenſibiliter ſe diffundens (quia ſine ruptura clauſtri virginalis viſibiliter apparuit) mundo natus eſt, ſuper herbas, i. ſuper peccatores per ſuam gratiam ſe diffundẽs, & quos calor diurnus, i. ardor tentationum, & tribulationum quæ in die proſperitatis mundanæ vigent, deſiccaverat ab humore devotionis, conſumpſerat à decore perfectionis, inclinaverat ad mundanam cupiditatem, incurvaverat ad prophanam carnalitatem, primo irrigavit per doctrinam, et devotionem, et erexit per contemplationem, humectavit per compaſſionem, et per clementiæ pietatem, ideo dicitur Eccl. 43. *Ros obvians ab ardore venientem humilem efficiet eum, &c. Ardorem enim refrigerabit* 7
ros. Eccl. 18. Item ros congelatus ſecundum Bedam convertitur in pruinam, et propter maximam frigiditatem ſecundum Ariſt. albeſcit, et herbas ſuper quas cadit exurit, et marceſcere facit, et ad colorẽ modicum evaneſcit. Sic ros, i. religioſus, quando congelatur

gelatur,per indevotionem, tunc convertitur in pruinam hypocrisis;qui licet sit frigidus per indevotionem,& peccata, tamen calor ipsius est albus per hypocrisim, & humectus, herbas tamen super quas iste ros cadit i. illos, quibus dat mala exempla sua,& consilia,marcescere à virore gratiæ facit, & ipsos exurit per peccatum, & tandem ad modicum calorem tribulationis totaliter evanescit. *Humectus priusquam videtur veniat sol.* Job. 8. & ibidem. Ante omnes herbas arescit. Et sicut ros in loco corrupto genitus,fit corruptus,& aliorum corruptivus,& florum,& herbarum destructivus; sic vere homo qui per hypocrisim vel peccatum corrumpitur,alios etiam quos tangit, & associat, & maxime flores,i. personas juvenes solet corrumpere,& per mala verba,& exempla inficere,& turbare. Vel potest dici, quod ros corruptus est mundi prosperitas, quæ possessores suos per delectationem inficit, & æruginem, & rubiginem avaritiæ in eis generat & inducit 1. ad Cor. 15. *Corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Iste est ros,quo tinctus est Nabuchodonosor, quando in bestiam est mutatus Dan. 4.

Cap. XXII.

De Pluvia.

1 PLuvia,secundum Isidorum dicitur, à pluralitate guttarum. Imber ab imbuendo terrã, vel ab inebriando. Nimbus vero dicitur à nube, quando exinde in maxima copia subito derivatur,& ideo dicitur nimbus quasi nubis imber. Et est pluvia *impressio aeris,ex vapore frigido,& humido,& in nubem congregatio per calorem inferius resolutæ.* Fit enim pluvia hoc modo. Fumi enim & vapores humidi,& ex aqua & terra exhalantes, superius ad medium interstitium aeris elevantur, & ibi propter loci frigiditatem,in corpus nubis condensantur, & deinde calore radiorum solarium,& motu firmamenti, & sphæræ ignis, humiditatem hujusmodi dissolvente, guttatim dissolvitur in pluviam; & in imbre ut dicit Beda. Tali modo videtur generari pluvia lachrymarum. Est enim primo necessarium,quod homo recolligit vapores,& fumos peccatorum,quæ commisit, tam à terra quam à mari, i.e. tam à spiritu quam à carne, & quod sursum in aere conscientiæ ipsos trahat. Et tunc est necesse, quod sit ibi frigus timoris Dei,in quo omnia simul comprimat, & exinde quandã nubem dubietatis status proprii constituat,& componat. Et sic debet adesse calor fortis cõtritionis,& displicentiæ de peccato, radius etiam divinæ inspirationis,ignis charitatis,& dilectionis & motus cœli,id est,impulsus propriæ discussionis, quæ nubem istam resolvent,& in pluviam lachrymarum convertent, & ita aerem conscientiæ serenum facient, & terram corporis fructibus bonorum operum commutabunt atque replebunt. Et hoc figuratur 1.Reg.18 ubi cum terra esset siccitate gravata,& sterilitate nudata,precibus Heliæ factũ est, quod *nubecula parva ascendente de mari,sequuta est pluvia largissima*, quia scilicet post ascensum,& considerationem nubis peccatorum, sequitur pluvia lachrymarum Ps.146. *Operis cœlum nubibus, & paras terræ pluviam.* Vel,dic,quod pluvia est doctrina, quæ primo de mari sacræ scripturæ extrahitur, & in corpus nubis,id est, in seriem sermonis componitur,& eadem auditoribus effunditur, pluitur & stillatur, & exinde mens auditorum scientiis fœcundatur. Et ideo pluviæ imber ab imbuendo proprie nuncupatur Deut.32. *Fluat ut ros eloquiũ meũ, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina.* Vel dic,quod vapor est humilis, qui à Deo sursum ad dignitatem trahitur,& nubes, id est,prælatus efficitur, unde pluvia doctrinæ,& beneficiorum aliis destillatur,& à quo terra pauperum irrigatur. Vel dic, quod vapor est ambitiosus,qui sursum tractus,nubes,id est,judex vel prælatus efficitur, à quo & à cujus malis exemplis pluvia carnalitatis, fulgur rapacitatis,tonitruum terroris,& impetuositatis,sequuntur,juxta illud Ps.134.
2 *Producens nubes ab extremo terræ,fulgura in pluviam fecit.* Venti mare, & terram perambulantes,multam aquositatem secum trahunt, quam tandem in nubem, & pluviam convertunt. Sic prædicatores de mari scripturæ,& de terra philosophiæ, vapores scientiarum extrahunt,de quibus,&c. Pluvia raro fit in orientalibus
3 partibus, veruntamen quando fit, valde abundat,quod etiam in provincia comperimus Unde etiam de palumbo seu columbo civitate Indiarum audivi, quod est mirabiliter pluviosa. In regionibus enim calidis,vapor qui est causa pluviæ, prius à calore consumitur, vel in aerem convertitur, quam ad locum ubi fit pluvia, sublimetur: quandoque tamen ex forti calore fit ibi maxima vaporum attractio, ex qua tandẽ sequitur magna pluviæ resolutio. Sic verè in oriente,i.in viris sanctis, ubi sol justitiæ Christus oritur,raro fit pluvia prosperitatis, calore sc. tribulationũ,& paupertatum,vapores divitiarum, & terrenorum bonorum in eis penitus consumente, fiet tamen post mortem maxima abundantia pluviæ prosperitatis sc. in paradiso, sole justitiæ abundantiam vaporum, i. affluentiam omnium bonorum super eos aggregante, quia sc. quanto hic percipiunt rariorem, tãto illic invenient ampliorem. Figura 1.Reg 18. ubi post diutinam siccitatem secuta est pluvia largissima. Paucas enim consolationes percipiunt boni in præsenti,ut tandem multas habeant in futuro. Vel ista possunt de multis religiosis dici, quibus raro accidit pluvia peccati, & hoc, quia fervor charitatis vapores malarũ cogitationum consumit,& pluviam fieri non permittit. Fit tamen quandoque,quod conversi in actum pravum, fortiter peccant,& raritatem multitudine recompensant, & quanto fuerant in principio sanctiores,tanto finaliter sunt pejores, Ps. 104. *Posuit pluvias eorum grandinẽ,ignem comburentem in terra eorũ.* Vel ista possunt dici de multis, qui in principio raram habent pluviam devotionis,compassionis, & spiritualis consolationis, calore & æstu concupiscentiæ omnia consumente,quibus tamẽ quandoq; accidit taliũ abundantia pluviarum,ita quod quanto in juventute fuerant rariores, in senectute habeant ampliores. Zach. 10. *Petite pluviam à Deo,in tempore serotino.* Pluvia quando 4
que est nociva, ut (sicut dicitur in libro de natura rerum) in Ægypto circa civitatem Thebarum, quia si ibi in æstate abundanter pluerit,tota regio infinitis muribus abundabit. Sic verè pluvia divitiarum imperfectis hominibus multũ nocet. Si enim in æstate,i. quando habent fervorem avaritiæ abundaverit,pro certo mures rodentes,i. peccata conscientiam rodentia, in eis generabit. Vel dic, quod quando pluvia divitiarum alicui advenerit, statim mures,i falsos amicos,quorũ jecur & affectio(sicut dicit Pli.)crescit,crescente luna,i. fortuna generabit, & circa se aggregabit,quia constat,quod falsi amici ut aliquid rodant,& acquirant, solent abundare circa illos, in quibus viderint divitiarum pluviam redundare Prov. 19. *Divitiæ addunt amicos plurimos,à paupere autem & iis,quos habuit,separantur.* Vel dic,quod mures sunt familia rapax,nepotuli & parentes, qui in Ægypto hujus mundi pluviam,id est,prælatos,qui alios rigare debuerant, sequuntur,& ab eis in Ecclesia vel patria generantur, à quibus tota regio,& patria roditur,& vastatur. Vel dic contra multos, qui statim,quod habent pluviam,i. divitias,volunt habere mures,id est,familiam rapacem,&c. Pisces & ranulæ quandoq; vi 5
si sunt descendere,& cadere cum pluvia,quod fit, vel quia sursum virtute cœlesti in nube de aquosa materia fuerunt geniti, vel quia de aquis per ventos cum vaporibus,de quibus facta est ipsa nubes,fuerãt elevati. Nubes est Ecclesia vel religio,ubi pro certo pisces,id est,delitiosi, & ranæ,id est, loquaces detractores,& queruloſi generantur. Qui ab aquosa materia,id est,delitiis,ibi in nube,id est,in religione generantur,vel à vento id est, à diabolo ibidem de aquis hujus seculi deferuntur. Illi ergo hic inferius ad modum ranarum, cum delitiarum pluvia descendũt & spectaculũ malorum exemplorum secularibus cunctis fiunt. Vel dic, quod istos pluvia delitiarum de nube religionis per apostasiam ejecit,& ad mundum,peccatum & infernum inferius secum ducit Ps. 77. *Pluit illis sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata.* Vel dic,quod ventus est inspiratio diabolica, quæ multos sursum ad nubem dignitatum, & officiorum erigit,quos tandẽ pluvia divinæ providentiæ detrahit & expellit. Vel dic,de dæmonibus, qui sursum in nube paradisi sunt geniti,& tandem sicut pluvia inferius sunt detracti Esa.4. *Quomodo cecidisti lucifer,&c.* Vel potest dici generaliter,quod illi qui cõtra conditionem propriam, in nube aliorum officiorum & statuum se ingerunt,cum pluvia tribulationis & miseriæ,justo Dei judicio inde cadunt. Talibus ergo debere dici illud 3. Reg. 18. *Descende,ne te occupet pluvia.* Pluvia quando est corrupta, herbas 6
& fructus corrumpit,& sic oves, & jumenta de eis comedentes corrumpuntur, & per ejusmodi pestilentiam moriuntur. Sic quando aliquis corrumpitur per avaritiã, herbas & pascua quæ tangit,i. hæreditatem, & possessiones proprias, quas male acquirit,corrumpit,& corruptivas,& infectivas facit, & sic oves & jumenta,i. filii sui & successores, qui ei in male acquisitis succedunt,corrumpuntur similiter per peccatum, quia possident illud,quod de jure non erat patris sui,& ideo per mortem æternam,una cum ipsa pluvia,quæ corrumpit eos, i. cum eisdem usurariis in inferno moriuntur,quia per talem viam filii usurarium

rum ipsius sequuntur ad inferos,& ad pœnam.Ideo dicitur Ecc. 43.*De patre impio conquerentur filii, quoniam per ipsum sunt in opprobrio.* Vel dic, quod pluvia corrupta,est hypocrita vel prosperi
7 tas,&c.sicut supra de rore, §. ult.Quando radii solares inveniunt nubem densam(ubi est multa aquositas aggregata, & congelata frigiditate loci) sibi formiter resistentem,multiplicantur & fortificantur,& faciunt ibi magnum calorem (quia s. omnis causa naturalis fortius agit in resistens) ex quo nubes illa dissolvitur,& ejus aquositas in pluviam convertitur, à qua terra circumjacens irrigatur:& in tantum quandoque per calorem pluvia illa aduritur,quod rubra fit, & ideo sanguis à vulgo de cœlo cadere reputatur, ut dicit Arist. Et ideo ut communiter post acutum calorem,abundans pluvia solet sequi. Nubis ista charissimi est homo dives,& avarus, qui in se continet in aere hujus mundi multam aquositatem divitiarum, quæ in ipso avaritiæ frigore totaliter congelantur,quod ex illis defluere per eleemosynas nihil potest,sed quando radii sc. divinæ misericordiæ,volunt respicere nubem istam,ibi quandoque calorem maximum tribulationum,& adversitatum accumulant, vel etiam ignem amoris divini ibi per inspirationem generant,& tunc nubes ista sc.avaritia, per compassionem & largitatem resolvitur, & sic pluvia eleemosynarum ad pauperes destillatur, ita quod terra arida circumjacens,i.e. status pauperum, & tota patria beneficiis irrigatur,& aquositas divitiarum, qua nubes obscurior per ignorantiam reddebatur, paulatim vacuatur, & sic aer conscientiæ serenatur. Et ideo post magnum calorem contritionis, charitatis & tribulationis, videmus sequi multoties pluviam largitatis,&c. Et ideo Job 38.*Ex ore Dei crescit gelu,& rursum latissime funduntur aquæ.* Vel si vis, per istum fortem calorem intellige fortem miseriam aliorum, quæ sc. aurum quantumcunque durum,debet ad clementiam remollire,&c. sicut supra. Et quia nubes ista calore charitatis aduritur,ideo pluvia ejus, sanguis & vita pauperum dici possunt. Vel ista possunt dici,de fervore divinæ charitatis,quæ volens ostendere suæ divitias pietatis,quantoque fortius agit in illum,qui sibi magis in via morum per peccatum resistit,sicut apparuit in Paulo,Bonifacio,& Magdalena. Quando enim videt nubem conscientiæ indevotionis frigore congelatam,& ex multis vaporibus,& vitiis constipatam,obstinatam,& induratam:solet eam vel interius inspirando,vel exterius tribulationibus affligendo comburere, & sic solet eos per contritionem dissolvere, & lachrymarum pluviam distillare: quæ etiam quandoque rubea invenitur, in quantum præ nimia cordis adustione solet rubore verecundiæ continere; & sic solet Deus in aere suæ conscientiæ serenitatem innocentiæ generare. Et quanto amplius congelatus quis fuerit, tanto solet post conversationem magis virtutibus abundare. Ad Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ibi superabundabit & gratia.* Et ideo secundum Gregorium,licet homo videatur congelatus per peccata, non propter hoc debet contemni, quia nescimus quando Deus sibi gratiam suam dabit.Et ideo secundum ipsum, Dominus vocat tales,*thesauros nivis, præparatos in diem pugnæ.* Job.28. ut ait Hier. *timendum est ne nobis cadentibus resurget, qui nobis stantibus irridetur,&c.* Ideo potest dici illud ibid.Job.38. *Qui est pluviæ pater, aut quis genuit stillas roris?* q. d. solus Deus est causa,quare hujusmodi pluvia generatur. Vel dic, quod nubes est pura humanitas Christi,quæ de puris matris vaporibus,i.e. de S.Maria humoribus extitit generata, quæ tandem in cruce elevata,& ibi fervore fortis passionis,& dilectionis resoluta fuit, & sic sanguinem loco pluviæ nobis pluit Ps. 104. *Convertit aquas eorum in sanguinem.* Pluvia secundum Constantinum est fluxus humorum restrictiva,quæ cum cæteris aquis sit purior,& levior,ideo facilius corrumpitur,& in contrarias qualitates variatur:dulcior tamen est, & etiam sapidior præ cæteris, quandiu in puritate debita perseverat.Pluvia etiam temperata ad infinita utilis est, quia terram fœcundat, rimosa conglutinat, caloris intemperiem mitigat, aerem serenat,ventos sedat,pisces impinguat, siccam complexionem adjuvat,& conformat. Sic pluvia divinæ scientiæ, gratiæ & devotionis, fluxum vitiorum & malarum cogitationum obstruit,& plusquam aquæ cæteræ,i.e. plusquam aquæ scientiæ mundanæ,& aquæ prosperitatis humanæ & cæteræ,hujusmodi pluvia dulcis & sapida reperitur,contra peccatum. Utilis etiam est,quia terram conscientiæ per bona opera fœcundat; rimosa, i.e. corda divisa per discordiam & iram, conglutinat per amorem; calores concupiscentiæ mitigat; aerem conscientiæ serenat: ventos tentationum sedat;pisces,i.e. homines devotos virtutibus impinguat;siccam etiam complexionem sc.cor indevotum & impatiens,quando ibi immittitur,adjuvat,& humectat. Ideo dicitur in Psal.67.*Pluviam voluntariam segregabis Deus* Et 2. Reg.23.*Pluviis germinat herba.* Hæc etiam omnia possunt dici de bono prædicatore,vel de ejus doctrina,*qua descendit sicut pluvia in vellus,& sicut stillicidia stillantia super terram.* Psal.71. Vel dic,quod pluvia est conscientia innocentis quæ quanto purior, innocentior & limplicior,tanto facilius decipitur per errorem, & corrumpitur per horrorem.Item pluvia quãto cœlo propinquior, & à terra remotior fuerit,tanto dulcius,& cum guttis gracilioribus descendit, quanto autem terræ est vicinior,& à cœlo remotior,tanto impetuosius descendere,& cum guttis grossioribus consuevit. Sic quanto judex prælatus vel alius est melior, & à terrena cupiditate remotior, cœloque & cœlestibus propinquior per amorem,justitiam,& æquitatem; tanto pluvia ab eo resoluta,i.e. verba,ab eo promulgata sententiæ, correctionis,dulcius & mitius proferuntur. Sed si terrenæ cupiditati,& inordinatæ affectioni vicinus sit,tunc impetuose per iras,& discordias profert verba,dure,proterve,& aspere subditos puniendo,indebita & importabilia onera imponendo. Vel potest dici de quolibet,qui quanto magis est cœlestis, & bonus, tanto mitius,dulcius & benignius alios consolatur,& tanto verbis & factis magis est aliis mansuetus,& mitissimus super omnes homines.Num.12. Econtra autem terrenis per affectionem propinqui,& à cœlo,& Deo per peccatum remoti,impetuose & impie omnia faciunt atque ducunt Unde de rotis deambulantibus super terram dicitur Eze.1. quod *ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Item pluvia in suis qualitatibus distemperata solet esse damnabilis,& nociva. Nam immunditiæ, & lubricitatis est in viis & semitis effectiva,graminum & herbarum inutilium multiplicativa,fructuum & seminum corruptiva, caloris naturalis in seminibus extinctiva, obscuritatis in aere inductiva,radiorũ solarium interceptiva,nebularum & nubium causativa,operum & itinerum retardativa,maturitatis segetum impeditiva, rheumatis & fluxus augmentativa, morbotũ omnium aggravativa, sterilitatis inductiva, corruptionis & pestilentiæ in jumentis & in hominibus effectiva,quia pluvia corrumpit herbas,& pascua, ex quorum esu animalia postmodum corrumpuntur. Talis est mundana prosperitas, & consolatio,quia quando distemperatur in suis qualitatibus, i.e. quando excedit limites debiti regiminis & affectionis solet esse multum nociva, sc. animæ peccatrici. Hæc enim lubricitatem luxuriæ & immunditiæ generat, gramina inutilia malarum cogitationum, & affectuum multiplicat, fructus & semina, id est, bonorum operum propositi corrumpit, & damnificat, calorem divinæ dilectionis extinguit,obscuritatem ignorantiæ,& Dei oblivionis inducit, quia divites mundani nec Deum amant,nec ipsius recordantur. *Populus autem meus oblitus est mei,&c.* Hier. 2. Hæc etiam radios solares,i.e. divinam influentiam,& gratiam intercipit,nebulas,& nubes diversorum peccatorum inducit, & sic iter bonorum operum, quo itur ad cœlum, impedit & excludit. *Conclusit vias meas lapidibus quadris.* Thren. 3. Maturitatem honestatis retardat rheuma gulositatis,& fluxum carnalitatis augmentat,& omnes morbos humidos sc. pigritiam,gulam,luxuriam aggravat,sterilitatem virtutum efficit, famem avaritiæ producit, vel famem æternam post mortem, corruptionem etiam peccati, & malorum exemplorum generat, & producit. Et sic talis pluvia fuit in diluvio figurata,ubi 40.diebus & noctibus tantum pluit, quod præter paucos,qui in arca erant,totius mundi populus submersus fuit. Quia vere illi qui pluvia mundanæ prosperitatis tanguntur, vitiis necessario submerguntur, nisi forte pauci,qui in arca divinæ protectionis claudantur.Psalm.10. *Pluit super peccatores laqueos,ignis,sulphur, & spiritus procellarum,pars calicis eorum.* Vel per omnia dic, quod pluvia superflua significat mundi delitias,& carnis voluptates.& dic per omnia sicut supra.Et similiter secundum Constantinum, aqua pluvialis corrupta si poteretur, facit rauce scere vocem,& inducit febrem. Sic mundi prosperitas & voluptas,febrem, & fervorem malorum desideriorum inducit, & vocem orationis, prædicationis,laudis, & confessionis rauce scere facit,quia secundum Senecam: *Mirum est fortiter aliquid dicis ab homine mollitiem profesſo.* Psalm. 68. *Rauca facta sunt fauces meæ, infixus sum in limo profundi.*

Ca

Cap. XXIII.

De Pruina.

PRuina nihil allud est, quam *ros congelatus* secundum Bedam. In hyeme enim ros ad terram descendens congelatur, & in pruinæ albæ substantiam commutatur, à quo flores, & herbæ exuruntur, & marcidæ efficiuntur: modico tamen solis radio evanescens totaliter dissipatur. Tale est peccatum quia rore gratiæ congelato, prima peccati gignitur, quo flores & herbæ virtutum marcescere comprobantur. Istud tamen modico calore solvitur, quia scilicet non potest esse in homine ita modicus gradus charitatis, quin peccati substantia deleatur. Sap. 19. *Facile dissolvebatur sicut glacies.* Et sicut videmus, quod gelu, & pruina fortior sequitur cum fuerit nox serena, & stellarum lumine decorata; sic vere gelu peccatorum in præsenti, & gelu tormentorum in futuro fortius in eos invalescit, quibus serena nox præsentis vitæ fuerit, & in quibus mundanæ prosperitatis claritas antecedit Zachar. 14. *Non erit lux sed frigus & gelu.* Pruina est impressio, ex vapore non congregatio in corpus nubis, in loco frigidissimo generata, in qua non est aliqua pars caloris secundum Aristotelem, & ex nimia frigiditate noctis in substantiam duram, & frigidam commutatur, & pruina efficitur, & causatur. Talis est peccator, quia cum deberet esse ros per devotionem, tamen quia de aere, id est, de statu gratiæ descendit ad terram, per temporalium affectionem, ideo tunc infrigidatur per indevotionem, & exinde induratur per obstinationem. Indevotio enim obstinationem causat. Ideo Job 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ, & superficies abyssi constringitur.* Et sicut pruina est alba, & tamen flores teneros exurit, quæ tamen tandem calore modico deliquescit: sic peccator maxime hypocrita, album, id est, castum & mundum se nititur ostendere, & tamen quando potest, solet in inferioribus, id est, in juvenculis humorem gratiæ desiccare; qui etiam ardore modicæ tribulationis, solet à sua ficta perfectione evanescere, & petire Psalm. *Transivi, & ecce non erat.*

Cap. XXIV.

De Grandine.

1 GRando, *est impressio in aere generata, ex vapore frigido & humido.* Et est grando, quæ sursum in altis nubibus, & partibus generatur, parva & rotunda; quia ex diuturnitate motus, quam descendendo facit in aere; & ex calore ipsius aeris dissolvitur & minuitur, & rotundatur. Sed si generatur circa terram, tunc impetuosa & grossa, acuta & frigida reperitur; quæ terram petit & percutit; vineas & fructus multum lædit; & frequentius per diē quam per noctem: & hoc quia calor diurnus fugat frigus ad interiora nubis; & sic grandinis substantiam ibi gignit. Grando est tribulatio & adversitas. Nubes ex qua progreditur, est ipse Deus, qui *non est malum* (scilicet pœnæ) *in civitate* (scilicet mundi) *quod non fecit Dominus.* Amos 2. Quamdiu ergo nubes ista scilicet Christus est in suprema parte aeris, sursum scilicet in cœlo, id est, quamdiu durat mundus iste (quia sicut dicitur Actor. 3. *Ipsum oportet cœlum recipere, usque in diem resurrectionis omnium*) grando tribulationis quam immittit, invenitur modica & minuta, quia modica est tribulatio mundi hujus, tum quia cito finitur, tum quia semper ibi possunt homines consolari. Ideo dicitur Job 35. *Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.* Sed quando nubes ista erit prope terram, scilicet in valle Josaphat, quando bonos & malos finaliter judicabit, tunc grando grossa & impetuosa æternæ tribulationis immittetur ab eo, per sententiam damnativam, & super terram, i.e. terrenos, cupidos & avaros peccatores (qui plus gaudent de tempestate, quam de tranquillitate, ut melius possint vinum & bladum suum vendere) intererur per molestiam afflictivam, & tunc grando ista percutiet atque lædet ipsos flores, id est, homines curiosos, vineas, i.e. ebriosos, &c. ideo dicitur Apoc. 16. *Grando magna sicut talentum descendit de cœlo.* In die autem grando efficitur plusquam in nocte, quia in illis qui sunt in nocte obscura per adversitatem, grando pœnæ perpetuæ non causatur. In illis vero qui sunt in die clara prosperitatis generatur. Et hoc accidit, quia in die prosperitatis calor avaritiæ & cupiditatis, frigus indevotionis repellit ad interiora nubis, i.e. conscientiæ & voluntatis, nec ipsum evaporari permittit per confessionem, contritionem, & satisfactionem, & ideo exinde grando pœnæ perpetuæ componitur & causatur. Ideo Psalm. 10. *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.* Quod bene figuratum est Exo. 9. ubi dicitur, quod dominus dedit tonitrua, & grandinem. & discurrentia fulgura super terram, tantæque fuit magnitudinis grando, quantæ antea nunquam apparuit, & percussit grando cuncta quæ fuerunt in agris, et omne lignum regionis confregit. Per istam grandinem pœnæ inferni possunt intelligi, quia scilicet constat ligna, id est, peccatores destrui & cassari. Vel dic, quod grando est homo, qui quanto ab altiori loco & genere descendit, tanto humilior, minor, & simplicior debet esse. Cujus contrarium est de illis, qui inferius de plebe infima generantur, quia ut communiter tales grossiores & superbiores inveniuntur, & ab ipsis, quando in aliquo officio præponuntur, alii impetuosius feriuntur. Vel potest dici, quod illi qui de sursum à Deo processerunt, & in aere hujus vanæ vitæ multis motibus tribulationum circuierunt, parvi & humiles, rotundi, & per obedientiam vertibiles inveniuntur. Alii qui hoc circa terrā in prosperitate manentes, motus tribulationum non sunt experti, grossi & superbi efficiuntur, & ab ipsis alii crudeliter verberantur. Unde de talibus potest dici illud quod Apocal. 16. dicitur *Grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines, & blasphemaverunt Deū propter plagam grandinis.* Vel dic si vis, quod grando alta est pœna, quæ sustinetur pro Deo, bassa vero illa, quæ sustinetur pro mundo, quia ut communiter majora sustinent homines pro mundo, quam pro Deo, & major est grando infima, quam suprema. Grando fit sæpius de die, quam de nocte, & in æstate gignitur, nō in hyeme. Sic vere tribulatio accidit justis in die, & æstate vitæ præsentis, in nocte vero mortis & in hyeme futuræ vitę non; tunc enim non grandinabuntur, sed sempiterna requie lætabuntur Apoc. 21. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.* Item grando secundum Arist. sic generatur, quia 3
frigus fugiens aeris calorem, ad interiora nubis se recipit, & ibi inveniens vapores humidos & frigidos, congelat eos & constringit, & in substantiam convertit grandinis & naturā, & ideo magis in æstate quam in hyeme generatur, quia tunc calor est in aere, per quem frigus repercutitur ad intima nubis, ubi grandinem causat. Sed econverso, in hyeme non est calor in aere, qui frigus repercutiat ad interna. Sic quando per calorem tentationis frigus indevotionis ad intima nubis conscientiæ repercutitur, tunc ibi invenit multos vapores humidos, i. e. multas cogitationes, & affectiones carnales; quas invicem coadunat per delectationem & complacentiam, & tandem per consensum in grandinem peccati mortalis ipsas constringit & gelat, & per obstinationem contrahit & indurat. Grando etiam peccatorum gignitur magis in æstate prosperitatis, quam in hyeme tribulationis & adversitatis. & hoc quia in prosperitate abūdat calor tentationis, frigus indevotionis ad intima conscientiæ repercutiens. In hyeme autem tribulationis non abundat hujus tentationis fervor, sed potius divini timoris algor, peccati grandinem non constituens, aut componens. Unde de tali grandine calorem hujusmodi comitante dicitur Exo. 9. *Ignis & grando mixta pariter ferebantur.* Vel dic, quod grando est peccator, qui à calore divini amoris tanquam indignus repellitur, & in ventre nubis, & in carcere cæcitatis mentis & obstinationis frigore duratus, in grandinem, i.e. in durum & crudelem commutatur, qui plus de die quam de nocte apparet, quia scil. peccator plus de die prosperitatis, quam in nocte adversitatis delinquere & nocere aliis comprobatur. Generaliter enim verum est, quod plura mala fiunt, cum durant prospera, quam adversa. Ideo Aug. li. confess. *Va prosperitatibus sęculi. Va semel & va secundo, & va iterū. Ista est enim dies illa, de qua dicitur, Va desiderantibus diem Domini.* Vel dic, quod grando est peccator, quæ calorem divinæ charitatis fugit, & in profundum nubis & caliginis, id est, in profunditatem vitiorum se ingerit, ubi per obstinationis duritiam in diabolicam grandinem se convertit Prov. 18. *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Grando secundum Bedam aliquando sic efficitur, quia quando ros in terram cadit, tunc ventus Aquilo frigidissimus ipsum coagulat & constringit, & in substantiam grandinis congelat & convertit. Sic ventus frigidus avaritiæ, hominem per avaritiam congelat, & de ipso facit grandinem, i.e. virum impium & raptorem, quo vineæ & fructus pauperum dissipantur. Figura Exod. 9. ubi grando & ignis mixta pariter ferebantur, quæ terras Ægyptiorum penitus vastaverunt. Sic isti qui sunt grando per crudelitatem, ignis per cupiditatem, bona Ægyptiorum, i. e. pauperum, igne & ardore tribulationum ustorum, dissipant & consumunt. 4

Cap. XXV.

De Nive.

1 NIx secundum Arist. generatur de vapore frigido & humido, ubi est calor repugnans, sed tamen frigus prædominatur, & vincit calorem, & sic vaporem congelat, & in eo formam nobiliorem, quam potest introducit sc. albedinem. Sic licet in vapore nostro, id est, in carne nostra repugnet motuum & tentationum calor & concupiscentiæ, tamen si ibi prædominetur frigus timoris, non obstante hujusmodi calore, ibi poterit generari albedo nivea castitatis. Ideo Sap. 16. *Nix & glacies sustinebant vim ignis.* Et generaliter nix castitatis summopere in vapore humido & frigido, id est, in persona, quæ est humida per devotionem, compassionem, & dulcorem, & frigida per Dei reverentiam & timorem, generatur. Et sicut nix in montibus, plusquam in vallibus perseverat; sic in contemplativis plus viget castitas, quam in activis. Figura Matt. 17. ubi dicitur, quod in monte fuit dominus transfiguratus, & *habitus vestis sua candidus ut nix factus*, unde Ps. 67. *Nive dealbabuntur in Selmon, mons Dei, mons pinguis.* Vel dic, quod color albus, & niveus significat gloriam paradisi, de qua Eccl. 43. *Pulchritudinem candoris admirabitur oculus*, quæ sc. introducitur in vapore, id est, in persona, ubi cum repugnantia caloris tentationum, frigus timoris divini generatur.
2 *Frigidus ventus Aquilo flabit, & gelabit crystallus.* Eccles. 43. Item nix est aqua durior & fortior, grandine tamen est molliot & debilior, quia fit ex admixtione caloris in ventre nubis, ut dicit Arist. & ex frigiditate dealbatur. Nec est tantum frigus secundum Arist. in nube ubi nix generatur, sicut in illa, ubi grando generatur; & ideo cæteris mollior efficitur, & ad colorem modicum evaporat. Aqua, est pœna & tribulatio mundi, quæ semper est in terra. Nix autem, quæ in loco à nobis remotior, gignitur, est pœna purgatorii. Sed grando quæ in nubibus remotissimis à nobis generatur, pœnam significat infernalem. Nix igitur, id est, pœna purgatorii, aqua, id est, pœnitentia hujus mundi, durior est & frigidior, sed minus est dura & aspera, quam sit grando, id est, pœna gehennalis, quia nix purgatorii mollis, & tenera reperitur aspectu grandinis infernalium tormentorum. Et ratio est, quia in loco nivis scilicet in purgatorio semper est calor spei & charitatis, quia sc. isti habent certam spem, quod finaliter salvabuntur. Et etiam vapores illi, id est, homines in calore charitatis, & spei moriuntur; quapropter ibi non est tantũ frigus timoris & desperationis, sicut in nube grandinis in inferno, & ideo nix nõ duratur taliter, nec efficitur aspera sicut grando; quia calor divinæ consolationis, & angelicæ visitationis, ipsum multum alleviat, & remollit; utraque tamen dura & frigida reperitur. Ideo dicitur Job. 38. *Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?* Nix tamen calore resolvitur, quia pœna illa calore divinæ misericordiæ finaliter relaxatur. Ideo dicitur Sap. 16. *Quod ab igne poterat exterminari modico solis radio calefactum tabescebat.* Ac si diceret. Illa pœna quã ignis consũptio non terminat, divinæ misericordiæ radius, quando ipsi soli justitiæ placuerit, evaporat, quod utique fit, quando eos qui ibi sunt, liberat atque salvat. Vel dic, quod pruina quæ citius nive dissolvitur, præsentem tribulationem significat, nix vero æternam adversitatem designat, quæ scilicet fortius molestat, atque gravat. Bene ergo dicitur Job. 6. *Qui timet pruinam, irruet super eum nix.* Itẽ nix propter calorem intermixtum, in vapore in quo
3 generatur, non est ita dura, sicut grando. Et ex mota super terram, impinguatur humus. Nam sua frigiditate poros terræ claudit, unde revocato calore ad interiora seminum & radicum, fit humoris interioris attractio ad radices, ex quo terra impinguatur. Unde nix herbas malas mortificat & attenuat, bonas vero nutrit & impinguat. Nix etiam fœtida tegit & occultat, & iter impedit & retardat. Feris & animalibus nocumentum præstat, & eorum pascua tegit, & vestigia manifestat. Unde in tempore nivis venator facilius, quam alias eas capit. Est etiam aqua nivis stiptica, & ideo fluxum stringit. Talis est pœnitentia, & etiam pœna præsentis seculi. Multo enim levior est, quam sit grando, id est, pœna gehennalis, & hoc accidit propter calorem divinæ gratiæ & consolationem spei, & fervorem charitatis, quæ nivem pœnitentiæ & tribulationis præsentis comitantur, quæ scilicet ipsam attenuant & remolliunt miro modo. Nix igitur pœnitentiæ terram, id est, animam inebriat per contritionem, facit germinare per confessionem, & fructum facere per bonã operationem. Et ratio est, quia in ista nive est frigus timoris domini, qui poros terræ exteriores, id est, sensus animæ & appetitus, tenet clausos per discretionem, non permittens eos ad mũdialia aperiri; & ideo calor charitatis ad interiora conscientiæ revocatur, & sic humor gratiæ & devotionis attrahitur, & ipsa terra, id est, anima virtutibus et donis impinguatur. Ideo dicitur Esa. 55. *Descendit imber & nix de cœlo, & inebriat terram, & germinare facit eam.* Hæc malas herbas malarum cogitationum mortificat & excludit, sed bonas affectiones & cogitationes multiplicat & nutrit, & fluxum carnalitatis retrahit, & restringit, & loca fœtida, i. e. ipsa peccata contegit & abscondit (quia secundum Aug. *Si tegis, ipse deteget, si detegis, ipse teget*) & sic iter devium quod ducit ad mortem, impedit & retardat, ut dicatur illud Job. 19. *Semitam meam circumsepsit: & transire non possum.* Ipsis etiam animalibus, id est dæmonibus nocet, quia pascua in quibus pascebant per tentationem & carnales affectiones & voluptates, contegit, & per confessionem ipsa vestigia dæmonum, i.e. peccata, quæ post iter tentationum remanent, declarat sacerdotibus & ostendit, Vel expone omnia de cœlesti gratia, & doctrina. Item nix in suo ortu strepitum non facit, sed suaviter descendens ab occulto aeris interstitio super herbas æqualiter se coaptat. Et est nix mollissima & candidissima, & ideo propter sui pulchritudinem ad sui speculationem oculos attrahit, Sed si nimis diu aspiciatur, visum hebetat, disgregat & dispergit. Sic ab occulto aeris interstitio, i. e. de sinu Dei patris nix, id est, Christus ad terram uteri virginalis, ab occulto & sine strepitu exercitii conjugalis, venit humiliter & descendit, & super herbas, id e. super virginis viscera se insensibiliter coaptavit. Ideo dicitur Sap. 18. *Cum quietũ silentium omnia tenerent, & nox in suo cursu medium iter ha. om. ser. tu. Domine à regal. se. venit, &c.* Iste igitur est nix mollissima per benignitatem, quia ipsa est *tenerrimus ligni vermiculus* 2. Reg. 23. Iste est candidus per innocentiæ puritatem, & apparentiæ venustatem, & ideo propter pulchritudinem candoris istius nivis, ad ipsum considerandum, & modum suum, & viam ortus & conceptus sui inquirendum, oculus intellectus allicitur, sed pro certo exinde disgregatur & hebetatur, quia *pulchritudinem coloris ejus admirabitur oculus.* Eccles. 43. Quia enim ista nix Dei filius est *candor lucis æternæ, & speculum sine macula*, Sapient. 7. Ideo impenetrabilis redditur oculo fidei limitato, quia sicut dicitur Job. 33. *Major est enim Deus corde nostro.* quia sicut dicitur Job. 36. *Magnus Deus est, & vincẽs scientiam nostram.* Et breviter, visus & scientia fidei, & etiam intellectus non valens tantam albedinem intueri, necessario hebetatur, & in se resilit, & repescit. Ideo dicitur Pro. 25. *Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.* Item nix secundum Bedam, in alto mari raro aut nunquam cadere consuevit, cujus ratio est, quia exhalationes & vapores ejus vel à ventis ibi flantibus dispeguntur, vel antequam in nivem valeant condensari, in nebulam vel pluviam resolvuntur. Altum mare significat divites, & superbos, qui sunt alti per superbiam, & amari per amaritudinem peccatorum. Nix autem est Dei gratia seu pœnitentia, quæ frigus timoris Dei secum portat. Sed ista nix in mari alto non cadit, quia vere mundi divites nive pœnitentiæ, vel cœlestis gratiæ non teguntur. Et ratio est, quia dato quod habeant aliquando multas exhalationes bonarum affectionum, propositorum, & contritionum scil. de pœnitentia facienda, & hujusmodi, tamen antequam in nivem pœnitentiæ valeant congelari, à vento tentationis vel vanitatis mundanæ auferuntur & dispersuntur, vel in pluviam delitiarum, vel in nebulam malarum cogitationum, totaliter evaporant. Sæpe enim cogitant divites de salute, sed nunquam perficiunt quod intendunt. Unde ista est de qua dicitur Job. 28. *Abyssus* dicit, *non est in me, & mare loquitur, non est mecum.* Item, nix sua pulchritudine, ad sui considerationem oculos attrahit, in quibus visum debilitat & dispergit. Et est aqua nivis secundum Constan. stipativa, & fluxus restrictiva, nervos percutit, superfluitatem in bibentibus generat, membra stupida, & quasi insensibilia & dormitiva facit, lapidem in vesica gignit, hydropisim provocat, atque nutrit. Sic candor & pulchritudo gloriæ & prosperitatis mundanæ, cor humanum, ad sui speculationem & amorem attrahit, afficit, & delectat. Sed ibi in tantum oculus cordis per diversa desideria disgregatur, quod quandoque à lumine gratiæ totaliter spoliatur. Eccl. 43. *Pulchritudinem candoris, &c.* sicut supra. Hæc enim fluxum & lachrymarum, & devotionis stringit, nervos bonæ operationis percutit,

percutit, superfluitatem atque abundantiam vitiorum generat, membra ad bene operandum paralytica, hydropisim avaritiæ provocat, in vesica conscientiæ lapidem obstinationis inducit, & ad modicum calorem tribulationis mortis penitus evanescit Psal. 147. *Qui dat nivem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit.* 7 Nix loca montosa & soli propinquiora frequentius inhabitat, & ibi propter frigus exponuntur montes magis, quam valles, diutius perseverat. Valles enim sunt calidiores montibus & ideo ibi nix citius, quam in montibus evaporat. Sic quia mõtes, id est, viri Ecclesiastici & religiosi, soli justitiæ sunt propinqui per gratiam & vicini, frigore timoris divini congelantur, & è contra valles, i. seculares; & activi calore tentationum dissolvuntur. Et ideo nix pœnitentiæ puritatis, & castitatis in illis perseverat, quæ ex causis oppositis in vallibus, i.e. in avaris fervidis evaporat. Vel dic, quod nix significat candorem gloriæ paradisi, quæ in montibus, i. e. in viris contemplativis abundat, ubi de cœlo à Deo mittitur, & unde nunquam perpetuo evaporat. Unde de beatis dici potest illud Thren. 4. *Candidiores Nazareis ejus nive, rubicundiores ebore, saphiro pulchrioriores.* Vel potest dici, quod nix quæ loca fœtida tegit, est hypocrisis, vel etiam frigus indevotionis, quæ pro certo hodie in montibus, i.e. in altis hominibus Ecclesiasticis & superioribus, plusquam in vallibus & inferioribus abundant. Vel dic, quod nives sunt divitiæ, & mundi prosperitas, quæ plus abundant in superbis & montosis, quam in vallibus, i.e. humilibus virtuosis. Valles abundabunt frumento, supple non nive. Nives, secundum Sen. li. 1. de naturalibus quæstionibus, & secundum librum naturæ rerum, si sub terra paleis fuerint coopertæ, servantur indissolutæ per annum. Unde in oriente servant eas, pro vino in æstate refrigerando, & pro infirmorum aere temperando: refrigerant enim valde. Unde si quis membrum aliquod nive fricaverit, licet ad horam frigus intolerabile patiatur, mox tamen calore temperatissimo refovetur. Per nivem potest intelligi timor Dei, qui sc. candorem innocentiæ secum portat, quia *per timorem Domini declinat omnis à malo*, sicut dicitur Prov. 15. quod est proprium innocentiæ. Iste igitur optime custoditur, si in palea, i.e. in humilitate, & consideratione nostræ vilis fragilitatis, sub terra, i. e. sub memoria nostræ mortis & terreitatis sagaciter teneatur. Viri enim orientales, i.e. sancti, nivem divini timoris servabant, & cum ea in fervore & æstate tentationis aerem conscientiæ temperabant, & à vino delitiarum conscientiæ, calorem concupiscentiæ, excludebant. Constat enim quod tentationis igne non comburitur, qui hac nive temperatur. Ista etiam nive qui refrigeratus fuerit, mox calore charitatis refovebitur, & ardebit. Vel dic, quod nives sunt divitiæ, quas avari indissolubiles servant, ut eis in æstate præsentis vitæ refrigerentur & delectentur, quæ tamen eos fortius calefaciunt & inflammant. Vel dic, quod nix est pœnitentia & tribulatio, quæ si ad horam frigore membra lædant, ipsa tamen in paradiso finaliter refovent & delectant, quia sicut dicitur Tobiæ 3, *Post tempestatem tranquillum facis* Nix durata minus sentitur frigida, quam recens & noviter dissoluta. Sic tribulatio assueta minus lædit, quam insolita vel novella. Seneca, *Nihil miserum, quod in naturam consuetudo perduxit.*

Cap. XXVI.

De Nebula.

1 Nebula, secundum Arist. ex resolutione nubis generatur, & secundum Isidorum nubilum & nebula à nubendo, i. ab operiendo & obscurando dicuntur, eo quod ipsis aeris superficies operitur. Nebula (& maxime si corrupta fuerit) multipliciter est læsiva, quia tunc florum & vinearum est corruptiva, in- 3 firmitatum in animalibus est caulativa. Latronibus etiam est amica, quia insidiarum suarum est occultiva. Itinerantium & peregrinantium est retardativa, & viæ ipsorum absconsiva. Solis & stellarum luminis interceptiva, & ita navigantibus nociva, quia quando (secundum Bedam) nebula superficiem maris contegit, tunc propter obscuritatem maris gubernator, quo debeat navem ducere, non cognoscit, & ideo sæpe submergitur hujus causa. Sic nebula ignorantiæ & peccati: vel etiam prosperitatis mundanæ, quando in aere conscientiæ est diffusa, & maxime si per desperationem vel consuetudinem sit corrupta, tunc ipsi animæ multũ nocet, quia vineas virtutum, & flores affectionum dissipat infirmatesque diversorum peccatorum generat, & ipsis latronibus, i.e. dæmonibus est amica: quia insidias suas & tentationes suas palliat & occultat. Itinerantium etiam, & à mundi peregrinatione ad cœli patriam tendentium, est impeditiva, & viæ veritatis ab eis absconsiva, & lumen doctrinæ & gratiæ, quod à sole & stellis, i. e. à Christo & sanctis nobis mittitur, intercipit, et sic navigantibus per mare hujus mundi, mortis periculum inducit; quia dum aer conscientiæ à tali nebla occupatus fuerit, gubernator navis animæ scilicet ratio, quo navem suam dirigat, nescit, et sic homini instat illa dies, de qua dicitur Soph. 1. *Dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis.* Vel per nebulam quæ claritatem diei obnubilat, sacra scriptura intelligitur, in qua ipse sol Deus sub figurarum nebula continetur Job. 26 *Tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulam suam.* Vel nebula humilitatem denotat, quæ aetem conscientiæ obnubilat, et solem et stellas, i.e. virtutes in viris perfectis occultat; et pluviam gratiæ generat atque parit. Et sic justus est, sicut dicitur Eccl. 1. *Quasi stella matutina, in medio nebulæ, & quasi luna plena.* Vel dic, quod nebula est vita humana, quæ ita est fragilis et vana, quod modico ardore tribulationis dissolvitur, &c. Sap. 2. *Transiet vita nostra, & sicut nebula dissolvetur.* Vel dic, quod nebula significat peccata venialia, quæ faciliter dissipantur, & tamen solis, id est, mentis claritatem obfuscant. Iter etiam salutis impediunt, & latrombus, id est, personis levibus sunt amica. Quandoque etiam per condensationem & multiplicationem in nubes, id e. in magna & mortalia crimina convertuntur, nisi forte radiis solis, id est, motu divinæ gratiæ deleantur Isa. 44. *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua.* Vel nebulæ sunt vani peccatores, sine constantia & virtute qui 2. Pet. 2. dicuntur *nebulæ turbinibus agitatæ.* Item nebula à radiis solis attracta, si directe sursum meat, in nubes convertitur, & pluviam significat affuturam. Si autem à radiis solis repercussa fuerit, tunc in seipsam redit, & evanescit, & sic serenitatem aeris denunciat, & præsagit. Sic vere mundi prosperitas, quæ more nebulæ est fragilis atque vana, si ascenderit & abundaverit, signum est pluviæ & tribulationis æternæ. Ecõtra vero si à sole justitiæ Deo destructa fuerit, & tribulationibus repercussa, signum est futuræ serenitatis, & gloriæ sempiternæ. Unde Amb. dicit, *Continuus successus temporalium æterna damnationis est indicium.* Et nota si vis quod nebula mundanæ prosperitatis facit mala omnia supradicta 2. §. præcedenti. Nebula est impressio de 4 resolutione nubium generata, quæ quanto terræ est vicinior, tanto spissior, obscurior, & frigidior invenitur: quanto autem magis superius elevatur, tanto magis est soli pervia, & minus frigida, & obscura. Nubes sunt animæ, ex quibus emanat nebula affectionum, quæ si terræ, id est, terrenis propinquæ fuerint per amorem, tunc sunt obscuræ per ignorantiam, & frigidæ per indevotionem. Sed si nebulæ affectionum ad cœlum & cœlestia fuerint elevatæ per contemplationem, tunc radio solari divinæ contemplationi sunt perviæ, & à frigore indevotionis, & obscuritate ignorantiæ totaliter sunt immunes. Unde Eccles. 43. *Aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ quasi aves.* Vide de superbia.

Cap. XXVII.

De Fulmine.

Fulmen secundum Isid. ictus cœlestis jaculi nuncupatur. Unde prout dicit, fulgurare idem est, quod ferire. Fulgur ergo & fulmen multotiens pro eodem sumuntur, quamvis inter se differant, sicut inferius apparebit. Est ergo fulmen secundum Isid. generatum ex vapore grosso, & in concavitate nubis vehementissime inflammato, qui collisione, & attritu nubium interiorum impellitur, & quasi lapis igneus per motus violentiam inferius derivatur, & ideo ictus cœlestis jaculi ab Isidoro nũcupatur. Unde fulmina collisa, ad modum lampadum fulgida, per aerem discurrere discernuntur. Et quia secundum Isid. de subtilioribus elementorum partibus componitur, ideo permaximæ est virtutis. Et quia in descensu suo incenditur & videtur, ideo dicitur fulgur. Penetrat & scindit, ideo dicitur fulmen, & nihil corporale ei resistit. Vapores isti sunt dæmones, qui in concavitate nubis paradisi, per superbiam & invidiam inflammati, ex collisione & repugnatione nubium interiorum, id est, Dei & angelorum inferius sunt impulsi, & ignei per sævitiam & malitiam & crudelitatem sunt facti, & sicut lampades fulgentes, i.e. sicut creaturæ Dei scientissimæ & sagacissimæ, in isto caliginoso aere sunt detrusi, scilicet circa homines ad eorum exercitium habitantes Ideo improperatur Lucifero Eze. 28. *Fuisti in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum, &c.* Istud fulmen est ma- 5

ximæ virtutis, quia sicut dicitur Job 41. *Non est potestas super terram*, & Abac. 1. *Fortem ut corriperes fundasti, &c.* Et ideo nihil ei potest de se resistere, quin penetret per inspirationem. Vel dic, quod quando in nube religionis, vel societatis, vel Ecclesiæ inflammantur aliqui mali vapores, id est. aliqui mali subditi per invidiam & livorem, attritu & collisione nubium & ventorum, i.e. impugnatione aliorum bonorum prælatorum & sociorum, debent exterius impelli, & de aliorum consortio relegari Prov. 22. *Ejice derisorem, & exibit tum eo jurgium, cessabuntque rixæ & contumeliæ.* Vel dic, quod illi mali vapores qui de nube, id est, qui de patria banniuntur & impelluntur, in fulmen, id est, in crudeles & homicidas convertuntur, quibus alii multipliciter molestantur, &c. Secundum Plin. Aliqua sunt genera fulgurum quæ sunt humida, quæ non urunt nec dissipant, sed infuscant. Alia sicut sicca & calida, quæ comburunt & dissipant, & inflammant. Sic in mundo sunt diversa genera hominum peccatorum. Sunt enim ibi humidi luxuriosi, qui licet non urant per rapinas, & excoriationes, tamen ipsi infuscant, & maculant contingentes, per luxuriæ fœditatem. Sed illi qui sunt sicci per indevotionem, calidi per avaritiæ ardorem scilicet usurarii & avari, isti, dico, licet non infuscent per luxuriam, tamen pauperes circumstantes urunt, & dissipant per avaritiam & ardorem. *Ante faciem ejus ignis vorans & post ipsum exurens flamma.* Johel. 2. Secundum Plin. lib. 2. cap. 53. Est quoddam genus fulminis, quod pecuniam non læsis sacculis liquefacit, & vinum non læsis doliis adnihilat & consumit. Sic detractores saccum & dolia, id est, ipsa exteriora levia permittunt intacta, licèt aliqualiter sint consumptiva, & reprehensiva. Sed ipsam pecuniam interiorem & vinum, id est, interiorem hominum intentionem sinistre interpretando, liquefaciunt, & consumunt, &c. Allega. Secundum Senec. de naturalibus quæstionibus l. 2. *Fulmen est coactus ignis, impetu jactus.* Nam ut ibidem ipse dicit, sicut solemus duabus manibus inter se junctis aquam concipere, & compressa utrinque palma, in modum syphonis exprimere, & sic in fulminis emissione, simile quid fieri puranduin est. Nubium enim inter se compressarum angustiæ medium spiritum emittunt, quem ex hoc ipso inflammant, & tormenti modo ejiciũt. Libidinosa affectio, est spiritus inter angustias nubium rationis & sensualitatis inclusus, qui tandem istarũ nubium concursu (caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem) incenditur per operis executionem, & cum vehementissimo sono, ad omnes defertur, per infamiæ diffamationem. Triplex genus igneæ impressionis, nobis à nubibus derivatur sc. coruscatio, fulgur, & fulmen, quæ multum inter se differunt, & qualitatibus & virtute. Coruscatio enim non maculat neque lædit, sed aerem illuminat & illustrat, nec ad terram descendit, sed in aere evaporat. Fulgur est impressio grossior, quæ ad terram descendit, & herbas molles penetrat & comburit. Sed fulmen est vapor ignitus, grossus, compactus & solidus, impetuose cadens, findens, & urẽs, & dissipans quicquid tangit cui resistere nihil corporale potest, coruscatione & fulgure præstantius in virtute: & ideo secundum Isidorum fulgurare idem est quod ferire. Super loca autem alta facilius cadit, sed in locis humilibus non descendit. In hyeme vel in æstate vix aut nunquam descendere consuevit, quia in hyeme non est calor, qui vapores inflammet, & in æstate non est vapor, qui à caloribus valeat inflammari, sed in autumni principio & fine veris ubi est sufficiens vapor inflammandus, & calor inflammans, crebrius descendere consuevit. Iste ignis significat Dei justitiam & rigorem, tribulationem etiam & dolorem, quæ in triplici differentia potest esse, quia est ibi coruscatio, & hæc est tribulatio mundi. fulgur autem est tribulatio, quæ post immittetur in purgatorio; sed fulmen est tribulatio, quæ in die judicii dãnatis in inferis immittetur. Sed vere coruscatio, i.e. tribulatio mundi hujus nihil lædit, nec maculat, respectu sc. aliorum. Ideo ab Apostolo 2. ad Cor. 4. vocatur *momentaneum & leve tribulationis quod nunc est, quod æternum tamen gloriæ pondus operabitur in nobis*, Et ideo bene dicitur, coruscatio illuminat, quia tribulationis lumen beatitudinis sapientiæ administrat Esa 28. *Vexatio dat intellectum.* In aere etiam & vita præsenti deficit & evaporat, nec ad terram, i.e. ad statum post mortem pervenit, vel descendit. Fulgur autem, i. e. pœna purgatorii ad terram descendit, quia subtus terram efficitur, & quando corpora sunt sub terra, & est multo fortius & ardentius quam coruscatio, quia herbas molles, i.e. peccatores cum mollitie gratiæ descendentes urit, & affligit & afficit. Sed fulmen est pœna æterna, quæ in die judicii peccatoribus, ab ista nube fulgida Christo terribili judice, infligetur. Et hæc sine dubio coruscationem & fulgur excedit, quia nulla pœna temporalis potest ei comparari. Hic est enim vapor igneus, ad literam enim erit ignis gressus per obscuritatem, cõpactus per multitudinem, solidus per inextinguibilitatem & durationis rigiditatem, & ideo damnatos quos tanget, uret, fundet & affliget, quod dicitur Sap. 16. *Fructus inimicorum exterminabit, ignis ardens, in grandine & pluvia coruscans.* Dicitur fulmen intrare terram, quia pœna æterna postquam corporaliter sub terra fuerit, in terræ medio infligetur. Nec ei aliquid corporale resistit, quia miseri peccatores ex quo adjutorio divinæ gratiæ privabuntur, contra hujus fulminis impetum nullum adjutorem consequentur Ideo quærebat Esa. 33. *Quis habitabit ex vobis cum igne devorante cum ardoribus sempiternis?* q.d. nullus, ideo Job. 9 *Deus cujus iræ nemo resistere potest.* Imo fulgur etiam cadit super loca alta, quia æterna tribulario altos divites, & superbos & non valles, i. justos & humiles cruciabit, quia *à facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam.* Johel. 2. In æstate autem vel in hyeme forti, i. in illis, qui fortiter ardent per amorem, vel fortiter algent per timorem, non generabitur istud fulmen, &c. vide infra §. sequenti. Fulmina secundum Plin in æstate calida, vel in hyeme multum frigida nunquam solent generari, & ratio est, quia in æstate non abundant vapores, qui valeant inflammati, & ex quibus fulmen possit fieri. Et in hyeme licet multi sint vapores, tamen non est calor tantus, quod possint in naturam fulminis cõmutari. Sed ex causa contraria in fine veris & in principio autumni, ubi & calor & vapores abundãt, fulgura multiplicantur. Fulminibus etiam inest calor tantus, ut aerem igniant, & inflamment, & quæcunq; tangunt, dissipant & comburũt. Æstas significat homines perfectos, propter fructus & flores diversarum virtutum, & propter æstũ ferventissimæ charitatis. Hyems autem significat homines humiles & depressos, propter pluvias & ventos tribulationum, & propter frigus timoris divini, quo arctantur. Fulmen autem significat tentationem, vel etiam peccatum mortale, ex quo anima comburitur in præsenti per culpam, & finaliter per gehennam. Fulmen igitur non fit in æstate, quia fulmen violentæ tentationis, in viris perfectis & contemplativis nunquam cadere consuevit, quia ibi est tantus æstus charitatis, quod nunquam possunt ibi vapores malarum affectionum & cogitationum imprimi vel oriri, ex quibus tentationis fulmina oriantur, quia calor iste vapores hujusmodi nihilat & absorbet. *Charitas enim omnia sustinet*, sicut dicitur 1. ad Corinth. 13. In hyeme autem, id est. in viris humilibus & tribulatis, licet insurgant multi vapores affectionum & cogitationum, tamen quia ibi viget frigus timoris divini, & deest calor concupiscentiæ & voluptatis, ideo affectiones hujusmodi per delectationem non inflammantur, nec exinde fulmen peccati mortalis efficitur, vel caulatur. Sed pro certo in vere & in autumno, id est, in mundanis tepidis & voluptuosis, qui nec Dei amore accenduntur, nec Dei frigore vel Dei timore premuntur, sed vaporibus affectionum abundant, & calore cupiditatis inflammantur, in talibus dico tepidis fulmina tentationum efficiuntur. quæ eos penetrant per cogitationem, inflammant per delectationem, comburunt per consensum, fingunt & dividunt per operationem. Ideo Apoc. 3. *Vtinam calidus esses aut frigidus, sed quia tepidus es, incipiam te evomere de ore meo.* Et sicut fulgur cadit super loca alta, sic tentatio super multos, &c. Vide de luxuria. Ideo de diabolo potest dici illud Psal. 17. *Fulmina multiplicavit, & conturbavit eos.* Vapor grossus & compactus nubes ascendens, quandoque ibi ignitur, & in fulmen convertitur, sic ad terram descendit, & ab ipsa omnia comburuntur. Motus vero fulguris anfractuosus videtur, & hoc satis facit diversitas materiæ, de qua constat. Habet enim fulgur partes leves & igneas, quibus superius elevatur, & partes graves & terrẽas; quibus ad terram deprimitur, & ideo propter repugnantiam motuum diversorum, non directe tendit ad terram, sed ad modum falcis circulariter & anfractuose descendit. Unde Sen. lib. 2. de naturalibus quæstionibus dicit, quod iter fulminis obliquum est; quia natura ignem sursum vocat, & injuria deorsum prenit. Ista possunt allegari contra multos ambitiosos, qui quamvis sint vapores vani compacti, rudes et ignari tantum tamen faciunt, quod quandoque sursum ad nubes, id est, ad altitudinem dignitatum et officiorum ascendunt, et aliis prædominantur et præsunt. Sed dum sunt sursum, statim in flammam se convertunt, et ardore rapinæ et avaritiæ succensi, statim comburere et inflam-

mare,

mare, rapere, & impugnare volunt. Nam sicut fulgur lucet, ardet, discutit, percutit, fundit, urit, & secund. Senec. fœtorem sulphuris ejus combustio secum gerit; sic tales lucent mala exempla dando, ardent aliena cupiendo, discurrunt subditis insidiando, percutiunt falso accusando & imponendo, findunt vindicando & puniendo, urunt rapiendo & affligendo. Unde Ezech. 1. *Animalia ibant & revertebantur in similitudinem fulgoris coruscantis.* Sed quid? pro certo isti, quando descendunt inferius ad rapinam, non directè solent descendere, sed oblique, quia scil. oblique, i. sub simulatione justitiæ, & per varias impositiones & cavillationes, rapiunt alienum. Si enim directè descenderent, & patenter irruerent, non judicis sed raptoris acquirerent sibi nomen. Habent tamen duos motus, & duas inclinationes, duas etiam considerationes, unam igneam, & aliam terream: unam rectoris, aliam raptoris: unam justitiæ, aliam sævitiæ. Justitia enim quæ eis incumbit ex officio, ipsos sursum erigit, nec ad gravamen subditorū eos descendere permittit. Avaritia vero & sævitia eos inferius trahit, & ad nocendū subditis eos impellit. Isti igitur obliq; habent descendere, ut istorū duorum contrariorū motuum possint discordiā concordare, utq; sub dissimulatione justitiæ possint nequitiam perpetrare, & alios rapinis & affectionibus inflammare. Luc. 10. *Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Sed quid? Pro certo omnis talium inflammatio sulphureum habet fœtorem, quia scil. fœtor infamiæ generatur, quando injustè per istos patria rapinis & injuriis inflammatur. Psal. 10. *Ignis sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Vel generaliter ita possunt dici, de homine rationali, qui quando descendit ad peccatum, duos generaliter habet motus, unum scil. Spiritus sancti, alium carnis & delectationis, unum conscientiæ, quæ tendit sursum, alium nequitiæ, quæ deprimit deorsum: & sic igitur non directè nec statim conscientia conscendit, imo oblique & per intervalla, carne vel diabolo obtinente intentionem, finaliter ad consensum descendit. Matth. 24. *Fulgur exit ab oriente*, i. à statu gratiæ, *& apparet in occidente*, i. in statu peccati. Vel dic, quod quando fulgur diabolus descendit ad tentandum de aliquo peccato, non directè tentat de eo, sed per indirectas & obliquas inductiones, &c. Allega sicut supra. Fulmina fiunt in vere facilius, quam alias, quia tunc abundat vapor, qui fulminum materia debet esse, & sufficiens est in aere calor, qui vaporem debet inflammare. Et secund. Senec. ibid. montium cacumina sæpius fulmine feriuntur, pro eo quod nubibus opposita sunt, & de cœlo cadentibus per hæc transeundum est. Fulgur est diabolica tentatio, vel æterna mortis damnatio. Ver verò est tempus prosperitatis. Montes verò statum significant dignitatis. Quia procul dubio in vere & in montibus, i. in illis qui magis affluunt prosperitate, & magis eminent, solent accidere fulgur tentationis in præsenti, & fulgur damnationis in futuro. Et ratio est, nam quia procul dubio in istis abundat humor carnalitatis, fervor cupiditatis, elevatio & tumor vanitatis, & oppositio obstinatæ voluntatis (quæ omnia nubibus, i. Deo & sanctis opponuntur) ideo de cœlo venientibus & cadentibus malis angelis, per hos transeundum est, supple, ut morte perpetua moriantur, & damnationis ignibus comburantur. Ita enim per montes, i. tumidos, præsumptuosos & superbos transitur, qui Deo per obstinationem opponuntur, & contra eum per superbiam elevantur; ut sic dicatur illud Ezech. 1. *Prope est dies occisionis, & non gloria montium.* Fulgurum seu fulminū multa sunt genera, sicut dicit Plin. & Sen. ubi supra. Unum autem inter cætera valde est mirabile, quod vinum in doliis exhaurit, aurum in sacculis, etiam secund. Plin. intacto cæreo sigillo: liquefacit gladium in vagina; & ferrum in dolabro dissolvi facit, & tamen lignum, vaginam, saccum vel dolium nunquam lædit. Cujus rationem ut ait Guillermus de Conchis, non est facilè invenire. Seneca tamen de naturalib. quæstionib. lib. 2. rationem assignat. Dicit enim quod fulmen illud, quando impingit in aliquod corpus solidum, necesse est, quod perinde viā sibi quætat. & per consequens, quod illud saniet, aut dissolvat. Si vero corpus rarum fuerit, sicut est pannus vel lignum, tunc illius ignis subtilitas libere per mediū transit, & cum non inveniat obicem, virtutem suam contra eum non ostendit. Istud enim genus non habet comburere, sed invisibiliter dissolvere, vel frangere. Unde etiam de quodam audivi, qui aurū in arca habens post factum continuum in sacculo non invenit, aliquemque, omnia intacta reperiens, furatum credidit, & tamen post tres dies illam pecuniam liquefactam subtus arcam in quodam penu per duo salaria reperit, & inde est quod Seneca dicit, quod fulgur violenta, quæ resistunt, violentius dissipat, cedentia verò sine injuria transit, cum lapide ferroq; & durissimis quibulq; confligit, teneris autem & tactibus parcit, &c. Charissimi, per fulgur intelligo Christum, qui etiam fulguri se comparat in Scriptura, Matt. 24. *Sicut fulgur exit ab oriente, ita erit adventus filii hominis.* Hujus procul dubio mirabilis est virtus, & maximè contra materiam resistentem, id est, contra præsumptuosos & protervos, qui ejus inspirationi & voluntati nolunt aliqualiter obedire. Tales enim dato quod sint aurei per divitias, ferrei per duritias, vinei per delitias, ipsos tamen solet quandoque per infortunia destruere, exhaurire, & ad paupertatem deducere, & finaliter dissolvere, & per mortem corporis & animæ ipsos totaliter dissipare. Ista videntur quotidie in religione, ubi quandoq; sunt aliqui duri, ferrei, & incompatientes, & præsanctitate sicut aurum prima facie refulgentes, alios contemnentes, & de suis viribus præsumentes, contra quos procul dubio fulgur divinæ justitiæ mittitur, & ipsos seipsis relinquit, & sic mediante igne tentationis dissolvuntur, & à sua prætumptuosa fortitudine deficiunt, & callantur. Vel fulmen tentationis fortis, tales percutit, & quia resistere præsumunt de suis viribus confidentes, tentationi cedunt; nec occasionem fugiunt, ideo sæpe fit, quod ipsos destruit & dissolvit, quibus tamen si cederent, & si propriam fragilitatem cogitarent, & cum humilitate occasionē vitarent, tentatio non noceret, nec fulmen diabolicum ipsos gravaret, quia dominus manum supponeret, & eos adjuvaret. Ideo de superbis dicitur Judith 6. *Non derelinquis præsumentes de te, & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.* Vel dic. quod tale fulmen est bonus prælatus, judex, qui pro certo contra fortes debet esse fortis, & contra flexibiles & humiles debet esse flexibilis, humilis, atq; dulcis. Si enim inveniat aliquem tyrannum fortem & potentem, vel subditum obstinatum, sua crimina excusantem, correctioni resistentem, & obedire, seu cedere non volentem, debet eum destruere & enervare, & contra tales vires suas ostendere, & in ipsorum proterviam debacchari, juxta illud Sapient. 6. *Fortioribus fortior instat cruciatio.* Sed pro certo quando invenit non resistentem materiam, sed cedentem, i. quando invenit subditum tenerum, humilem & benignum, qui scil. defectus suos non defendit, sed emendare promittit, debet sibi parcere, ipsumq; sine lesione transire, & virtutem potentiæ suæ contra talem non ostendere, sed cum eo benigniter se habere. Jac. 4. & 1. Pet. 5. *Superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Vel fulmen est sententia judicii futuri, quæ duros peccatores destruet, humilibus autem parcet. Vel dic, quod fulmen significat usurarios: qui pro certo mirabilis sunt naturæ, quia sc. isti sunt, qui imperceptibiliter bursas, & arcas hauriūnt, & dimissis sacculis vacuis omnia secum tollunt. Aurum enim & vinum solent tollere, de arca autem seu dolio non curare. Quod etiam de mala muliere potest dici, quæ in illis, quos tangit & involvit, solet omnia consumere, & aurum de arca, vinum de doliis exhaurire. Job. 31. Ignis est usque ad fundamenta devorans. Vel dic, quod fulmen est diabolus, qui aurum divinæ gratiæ invisibiliter adnihilat, saccum auté seu arcā corporis non detruncat. Vel dic, quod talis est mors, quæ scil. solet vaginam & arcam & dolium, i. corpus dimittere, & illud quod est intra animam scil. secum ferre. Vel si vis dic, quod fulmen est verbum Dei, vel etiam radius & gratia Spiritus sancti, qui revera in anima consumit vinum carnalis delectationis, aurum sapientiæ sæcularis, seu amorem substantiæ temporalis, & gladium, i. e. spem potentiæ & fiduciæ mundalis. Saccus tamen & vagina non læditur, quia sc. ipsa anima & ipsius potentia non lædi, sed potius liberari & evacuari propter hæc comprobantur. Secund. Senec. lib. 2. de naturalib. quæstionib. tam de hominibus quàm cætetis animalib. illud annotandum est, quod quando fulmine occisa sunt, caput spectat ad exitum fulminis, omniumq; percussarum arborum hastilia contra fulmina surgunt. Et istius causam credo, quia fulmine subito tranleunte, & exeunte, ad partem illam, quæ doloris rabie caput vertunt, quibus statim expirantibus in illa parte, ubi versa fuerant capita obrigescunt. De arboribus autem fulmine percussis audivi à quodam credibili viro, quod in quadam turre, ubi fulmen ceciderat, de quolibet ligno quod tetigerat, solum resilierat quædam hastula seu gleba, ut rectè ex industria videretur illa ligna taliter exglebasse. Cujus equidem rationem dimitto provido lectori. Ista possunt allegari contra damnatos peccatores, qui cum fulmine mortis æternæ percussi fuerint, caput mētis & voluntatis in illa parte per obstinationem tenent, ad quam ipsam

converterant,cum petirent. Necesse est enim, quod mens in eo statu perpetuo permaneat,in quo fulmen mortis,& divinæ sententiæ hominem invenit, quem fulminat. Non licet enim post pœnitentiam agere,sed in eo statu, in quo homo inventus fuerit ipsum necesse est permanere, juxta illud Eccl. 11. *Ubicunque ceciderit lignum,ibi erit.* Et ad ipsum fulmen, quod eum occidit scil. ad mortem, damnationem,vel Dei sententiam,semper per desperationem caput mentis convertere; & per remorsum conscientiæ ibidem animum inclinare. Quod potissimum verum est de damnatis, qui absorpti pœnis ad aliud cogitant, nec alio caput intentionis convertunt,nisi in fulgur æternæ dæmnationis,quo se sentiunt interiisse. Vel ista possunt dici de oppressis,qui fulgur per quod sunt oppressi,i.e.tyrannum, per quem sunt vexati, semper solent aspicere per rancorem & etiam odium, & crudelitatem ipsius cogitare, Job. 24. *Anima vulneratorum clamabunt.* Vel dic, quod ille, qui fulmine alicujus tentationis per peccatum mortale interiit,vultum mentis debet semper ad illud convertere,& in peccato præterito ne iterum reincidat cogitare, quia secund. Senec. in Prov, cautio est in reliquum,lapsus anterior. Vel dic, quod fulgur est peccatum luxuriæ,vel mala mulier,quæ si aliquem illaqueaverit, & spiritualiter occiderit, necessario ex tunc per malam complacentiam ad eam caput vertit, & irrevocabiliter ad eam se deflectit. Cujus est exemplum 3. Esdr.4. ubi dicit sic: *Videbam* (inquit) *Apemen concubinam regis sedentem juxta regem ad dexteram, & auferentem diadema de capite ejus, & imponentem sibi,& palmis cædebat regem, & super hoc rex aperto ore intuebatur eam, & si arriserit ei, rides, &c.* Quia breviter talia fulgura, i. tales ornatæ mulieres & concubinæ,etiam ipsos reges, i. viros discretiores, qui se & alios deberent scire regere, solent taliter decipere, quod diadema divitiarum & bonorum solent eis auferre, & sibi imponere, & ipsi nihilominus in eas solent præ nimio affectu stupidi ore aperto
11 respicere, & irrevocabiliter residere. Dicit idem ibidem,quod fulmen percutiens animalia venenosa, venenum adimit ab eisdem. Cujus certum est signum, quia cum animal venenosum mortuum non vermescat,inventum est, quod occisa à fulmine infra paucos dies vermescebant; & eorum corpora vermibus scatebant. Per fulmen possum intelligere mundanas tribulationes,quibus boni quotidie fulminantur. Per venenosa vero animalia possum intelligere impios peccatores, quorum verbis & exemplis alii venenantur,& qui venenum peccati in se continent, & sectantur,qui procul dubio vermescere non solent, in quantum se futuros vermes & putredinem nullatenus meditantur. Quid igitur? procul dubio fulmen temporalis tribulationis talibus venenosis proficit, ipsosque tangens, venenum peccatorum in eis consumit,& ipsos vermescere, i. seipsos vermes cognoscere facit, in quantum scil. ipsos ad sui & suæ vilis conditionis considerationem inducit,quia breviter homo percussus fulmine tribulationum,ad sui cognitionem reducitur, & se esse vermem & futurum cibum vermium meditatur. Unde 2.Mach.9. de Antiocho dicitur, quod *in cognitionem sui ductus est, percussus à domino plaga.* Dicant igitur isti cum Psal.21,*Ego sum vermis, & non homo, & abjectio plebis.* Vel dic, quod venenosi peccatores,quos venenum malitiæ non sinit vermescere,i.permittit cogitare de morte, nec se futuros vermes esse, quando eos fulmen mortis vel damnationis percutiet, in ipsis illud venenum,i.illam suam venenosam præsumptionem consumet,& faciet vermescere eos.& corrumpet. Corpus enim eorum rodetur vermibus in sepulchro,& anima eorum affligetur vermibus, i.conscientiæ stimulis in inferno. Figurati in Herode Act.12. de quo dicitur,quod *consumptus à vermibus expiravit*: quia sicut dicitur Esa. 14. *Detracta est ad inferos superbia tua.* Subsequitur:
12 Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Seneca ubi supra volens probare, quod attritu nubium fiunt tonitrua, ignes & fulmina, dicit quod mons Æthna visus est aliquando magis solito flammis & abundare, & ingentem vim arenæ urentis per aera effundere, & quasi noctem inducere, & populos nocte subita deterrere, & tunc etiam plura fuisse fulmina & & tonitrua, quæ constat facta esse, concursu aridorum corporum, & non nubium,quas verisimile est in tanto ardore aeris tunc temporis nullas esse. Idem autem in eodem libro dicit,quod aliquæ sunt insulæ, quæ post diuturnum calorem late incendio pervagante,ex se ignem concepêre. Item idem in eodem dicit,quod glans excussa funda liquescit,& attritu aeris velut igne distillat. Ex quibus vult Seneca concludere, quod ex attritu nubium, ignis & fulmina generantur. Mons iste charis-

simi significat mundum, qui flammas concupiscentiæ semper emittit, & arenas divitiarum per avaritiam urentium, beatulis suis effundit.& sic eis mediantibus noctem ignorantiæ circa eos inducit, & fulmina & tonitrua mortis æternæ eis ultimo præparat,& terrorem perpetuum administrat. Ps. 17. *Fulmina multiplicavit,& conturbavit eos.* Multi enim sunt, qui ignem avaritiæ solent faciliter concipere,& in aere mundanæ prosperitatis deficere & liquescere, & à perfectione virtutum totaliter defluere & cessare; ut sic de tali liquefactione,combustione, inflammatione & ignorantiæ obscuratione,dicatur illud Psal.57. *Sicut cera,quæ fluit auferentur,super cecidit ignis, & non viderunt solem.* Teste 13
eodem ibidem, in tempore sereno bene fiunt tonitrua,& etiam coruscationes,fulmen tamen nunquam.Serenum (inquit) sine fulmine est,non habet istos motus aer purus. Tempus serenum est tempus status gratiæ, sed pro certo in isto bene fiunt tonitrua fortium tentationum, & etiam coruscationes peccatorum venialium, nunquam vero fulmina mortalium peccatorum. Aer enim purus conscientiæ justorum, fulmina vitiorum mortalium non recipit, & serenitas gratiæ peccata criminalia non admittit. Fulguratio & fulmen ejusdem sunt materiæ,& non differunt secund. Senec. ibidem,nisi prout remissum & intensum. Unde dicit, quod fulguratio est ignis futurus fulmen,si tantum habuisset virium. Fulguratio enim ab eadem 14
nube procedit, qua fulmen, sed non habet tantum virium, quod cadat, propter raritatem materiæ, quæ evaporat antequam cadat.Recte talis videtur doctrina inter venialia & mortalia. Ab eadem enim nube,i.ab eadem mente possunt procedere,quia tamen materia subjecta non est eadem, ideo solent diversitatem habere. Fulguratio enim venialium si incendatur, in fulmen peccati mortalis convertitur: si vero in sua proprietate permaneat,facile deficit & evaporat, & mortis æternæ periculum non operatur. Est tamen fulguratio quædam fulminum & tonitruorum præambula significatio & comminatio, quia procul dubio sæpe fit, quod præcedentia & assuefactio venialium,periculũ minatur mortalium: quia aliquando venialium,coruscatio sive fulgurario,est tonitrui fortis tentationis & fulminis mortalis operationis inductio,& designatio.Ezech.1. *Hæc erat visio discurrens in medio quatuor animalium.* Item Seneca 15
ibid. dicit, quod non est mirum, si nubes diversas habeant partes,& si aliqua sui parte sint humidæ, & pluviam distillantes, in alia vero parte siccæ,ignem & fulgura facientes. Et ponit exemplum de ligno viridi, quod ex una parte ardet, & ex alia stillat aquam.Sic verè est de multis, quia videntur habere in se conditiones varias & diversas, pro parte enim sunt humidi, & carnales,pro parte sicci, & spirituales,& ideo fit,ut simul quandoque ardeant charitate,& pluant carnalitate. Istud patet de multis, qui bene volunt comedere & bibere, & exteriora sollicitè gubernare, & sic videntur virides esse, & sicut molles & delitiosi aqua carnalitatis madere. Sed procul dubio cum hoc sæpe fit, quod isti in alia parte ardent per charitatẽ, & reducti ad conscientiã, igne divini amoris flamẽscunt & rutilant per bonorũ operũ charitatem, tonitruũ prædicationis vel religionis remittunt,per verborum sonoritatẽ,& fulgure bonorũ exemplorum alios accendunt, ad bonorum omniũ probitatem. Quia breviter istud verũ est,tam inter regulares quam inter sæculares quòd multi sunt,qui per torporem & indevotionẽ in una sui parte, i. exterius in aliquibus suis actibus videntur humere, qui etiã invisibiliter in alia parte sc. in conscientia,in Dei amore solent ardere,& per indevotionem calescere, & fervere. Sap. 16. *Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ oblivisebatur.* Seneca ubi supra volens probare, quod etiam maxima 16
humiditas nubium,non potest extinguere illum maximũ ignem superius accensum, nec impedire quin exinde fulgura procreentur,adducit unum exemplum mirabile.Dicit enim,quod infra terram & subtus aquas, est immensa quantitas ignium æternorum, qui aliquando non obstantibus aquis maris, in mediis fluctibus erumpunt. Unde narrat, quod tempore avorum suorum, in Ægeo mari, in loco ubi erant ducenti passus profunditatis aquæ de ipsis profundis abyssi flamma terribilis non continuè, sed interciso & per intervalla erupit, secundum quod pondus aquarum superjacens, ignis evincere potuit, quæ multitudinem rupium & lapidum invicem cacuminatorum in ipso incendio secum traxit, quorum quosdam in levitatem pumicis conversos esse apparuit. Novissimè autem cacumen combusti montis emicuit. Postea altitudine adjectum, & saxum illud in insulæ magnitudinem crevit.

Vulg

Vult ergo concludere Seneca, quod si in tanto aquarum impetu tantum ignis valuit, multo fortius in nubibus esse potest, ut non obstante humore nubium, ibidem ignis, & fulgura generentur. Ista possunt applicari ad generationem novæ insulæ, i.e. Ecclesiæ. Per mare enim intelligo mundi amaras tribulationes. Per ignem verò intelligo charitatis fervorem, & Sancti Spiritus inflammationes. Per lapides verò, devotos & sanctos viros Ecclesiæ fundatores, & eorum fortes, firmas & lapideas conditiones. Quid igitur? procul dubio in principio tantus ignis fervoris, charitatis, & tanta virtus Spiritus sancti in mundo efferbuit, quod mare profundissimum mundanarum tribulationum, & diabolicæ perfidiæ ipsum impedire non potuit, imo interciso, & per diversa intervalla in ipsis mediis tribulationum fluctibus fortius exarsit, in tantum, quod lapides fundamenti scil. ipsos sanctos Apostolos & Martyres, & alios Ecclesiæ fundatores de profundis divinæ prædestinationis eduxit, quorum quosdam velut fundamentales fecit, & sic aliis, & aliis per fidem aggregatis, insulam Ecclesiæ constituit, & fundavit. Ista ad literam apparuerunt in Ecclesia primitiva, ubi tantus erat ignis fervoris charitatis in martyribus, quod nulla aqua tormentorum ipsum poterat extinguere, quin imo quanto majores erant tribulationum fluctus, solebant amplius exardere, & quanto plus sæviebant tyranni, tanto plures ad fidem solebant currere, & martyrium sustinere, & in suo sanguine insulam Ecclesiæ constituere, & fundare, unde Sapient. 16. dicitur, *Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat.* Vel ista possunt dici de inferno, ubi sub aquis in profundo & centro mundi, est ignis inextinguibilis, & æternus, qui lapides, i. e. duros & obstinatos peccatores, & angelos malos concremat, & de ipsis in medio mari, i. in profundo amaritudinem, & dolorum infernii insulam constituit atque format, ut sic illi insulæ infernali dicat Dominus illud Hier. 51. *Dabo te in montem combustionis, & non tollent ex te lapidem.* Vel ista possunt dici de bonis divitibus, qui sub aquis mundanæ prosperitatis ignem continent charitatis, quia quamvis exterius abundet prosperitas, non tamen extinguit illam, quæ interius latet, ignea charitas. Quod etiam de aquis tentationum potest dici, quia breviter in multis tantus est charitatis ignis, quod nec aquis tribulationum, nec abundatia consolationum, nec fluctibus tentationum potest extingui, sed potius augmentari. Sap. 16. Ignis ardens in grandine, & pluvia. Vel potest dici contra multos, qui ita sunt inflammati cupiditate, quod nulla vis aquæ mundi divitiarum eis sufficit, imo quanto plus de aquis maris, i. de bonis mundi habuerint, tanto flamma cupiditatis fortior exardescit. Allega ut supra §. præcedenti. Ignis in aqua valebat, &c. Vel dic, quod iste ignis est carnis concupiscentia, quam procul dubio nulla vis aquæ marinæ, i.e. nulla tribulationum vel paupertatum amaritudo potest extinguere, sed contra omnia remedia, invito homine solet prævalere. Allega ut supra. Vel dic, quod iste est ignis iræ, rixæ, crudelitatis, & discordiæ, qui quandoque in mari religionis vel Ecclesiæ generatur, ita quod etiam ipsum religionis mare contra naturam propriam, quandoque per discordiam concremari videtur. Allega ut supra. Unum adhuc superaddam ex Seneca,
17 qui dicit ibidem, quod antiqui crediderunt fulgura à Jove mitti, sed hoc (ut ait) à prudentissimis viris fictum est, ad coercendum animos imperitorum, quibus innocentia nisi metu non placet, ut scil. supra se aliquid timerent, contra quod nemo sibi satis potens videretur. Et istud etiam de fulmine divinæ justitiæ potest dici, quæ supra capita nostra eminet, & timeri merito à quibusvis quantumcunque fatuis possit. Hier. 10. *Quis non timebit te rex gentium?* Dicit adhuc idem Seneca, quod cum di-
18 versa sint fulminum genera, diversimode significantia, quia (prout dicit) aliqua significant homini prospera, aliqua adversa, aliqua mittebantur, ut juvarent, aliqua ut interficerent, & nocerent: circa hæc mira fuit fictio sapientum. Dixerunt enim, quod Jupiter fulmina læta, & prospera solus sine consilio mittebat, si vero fulmina sinistra, & adversa significantia volebat mittere, tunc omnes Deos, ad consilium invocabat. In quo notari voluerunt (prout ait) quod Jupiter, i. quicunque prælatus, rex vel princeps, ad benefaciendum vel ad fulmen prosperum mittendum, non debet diu deliberare, nec aliorum consilium expectare, imo debet hoc per se facere, & implere. Sed procul dubio quoties velit aliquem percutere vel punire, non debet tunc inniti prudentiæ suæ, sed Deos, i. prudentes viros ad consilium vocare, & cum eis ex deliberatione, & cum consilio omnia executioni mandare. unde dicit idem Senec. ibid. *Discant ii, qui inter homines magnam potentiam adepti sunt, sine consilio, ne fulmen quidem mitti. Advocent, considerent, multorum sententiis nocitura temperent, & hoc sibi proponant, ubi aliquid percuti debeat, ne Iovi quidem suum satis esse consilium.* Ac si diceret, quod nullus est satis sapiens ad alios puniendum, imo ubi quis punitur vel percutitur, semper est cum prudentum consilio procedendum, Eccles. 32. *Fili, sine consilio nihil facias*, hæc Seneca de natural. quæst. lib. 2. Ex libro verò de natura rerum excerpit Vincentius, quod 19
hominem quem tangit fulgur, non semper occidit, alia verò animalia semper, hunc honorem (ut ait) natura homini tribuente. Cui addo, quod in multis favet natura homini, plusquam animantibus cæteris. Vulnera enim hominis occisi ad præsentiam occisoris dicuntur sanguinem emittere secund. Aristot. in problematibus. Gladius quo homo occisus est, dicitur nunquâ amplius rectus esse. Homo etiam submersus, secund. Solinum, sic ubi est, supinus, fœmina prona comperti sunt fluctuare, & etiam tali modo dicuntur de matris utero promeare. Et quod omnium mirabilius est, de facto quotidie comperitur, si corpus submersi ubi sit in aqua nesciatur, & scutum militis de genere antiquo & naturali, in aqua projicietur, undiq; circuit quousq; supra locum, ubi est mortuus veniat, ubi se sistit. Ista possunt applicari, quod homo homini debet honorem impendere, quê videt, naturam & in his & similibus honorare; & maximè quoniam considerat, quod homo intellectu sicut angelus dotatur, & quod statura corporis sui ex speciali privilegio sursum erigitur & levatur: & quod insuper ab ipso Dei filio taliter adamatur, quod sibi spretis angelis conjungitur & unitur, & quod omnia pro homine redimendo, ipse Dei filius morti traditur, & sanguis ipsius dispensatur. Hæc enim considerans, homo debet naturæ humanæ & in se & in aliis honorê impendere, alios honorare & diligere, & se etiam tantum reputare, quod servituti peccatorum non debet faciliter subjugare 1. ad Cor. 6 *Empti estis pretio magno, nolite fieri servi.* & tamen de multis dicitur in Ps. 48. quòd *homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Vel si vis, expone omnia particulatim aliter, & dic, quod fulgur occidens semper animalia, non hominem, est tentatio diabolica, quæ pro certo homines, i. personas rationabiles non semper solet occidere, quia scil. ipsi sciunt vel resistere, vel occasiones fugere, vel alias suis periculis obviare. Sed pro certo bestias, i. brutaliter & bestialiter viventes, & ejus impetui resistere nescientes, quoties percutit, occidit, & quoties tentat, ad peccatum mortale perducit. Unde diabolus dicit Ezech. 38. *Commovebuntur à facie mea volucres cæli, pisces maris, & bestiæ terræ.* De homine vero occiso, qui in præsentia occisoris sanguinê emittit, & gladio occisionis, qui nunquâ amplius rectus existit, potest dicere, quod in hoc videtur Deus & natura abhorrere homicidium & homicidam prodere, ut pœnam debeat sustinere, juxta illud decretum divinum, Gen. 9. *Quicunq; humanum fuderit sanguinem, fundetur sanguis illius.* Vel potest dici de Christo à nobis occasionaliter occiso, cujus vulnera in nostris cordibus semper sanguinê stillare, debent, ut nos ad compassiones moveant & accendant, Gen. 4. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Reliqua vero de scuto expone sic, quod homo submersus, est Adam cum humano genere. Iste enim in vitiis fuit submersus, & in profundo inferni conditus, quem invenire volens Christus & extrahere, accepit scutum crucis, quæ ad literam fuit ad modum scuti sc. sursum lata, & inferius stricta, & sic isto scuto mediante, humanum genus mortuum inventum est, & extractum de profundo inferni & liberatum. Ps. 90. *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno.* Vel dic, quod scutum militis Christi est patientia, quæ triangularis debet esse, quia sc. patientia se habet ad injuriarum prolationem, ad pœnarum illationem, ad rerum sublationem. Scutum ergo patientiæ Christi, i. e. exempla de Christi patientia, & passione, si debitè adhibeantur à sacerdote, summè valent ad hoc, quod cadaver peccati mortalis de profundo conscientiæ extrahatur. Vel dic, quod scutum est pœnitentia, quæ triangularis debet esse, pro eo quod constat ex contritione, confessione, & satisfactione. Ista est ergo, quæ mortuum, i. diabolum vel peccatum in profundo conscientiæ prodit & invenit, & ipsum inde extrahit & expellit. Expone aliter si potes. Alia vero 20
de erectione staturæ habes alibi. Sicut dicit liber de natura rerum, ille à fulmine non percutitur, qui coruscationem primo viderit, vel tonitruum audierit. Sic verè illi fulmine mortis æternæ non feriuntur, qui coruscationem, & comminationem ipsius primo bene viderint & aspexerint, & qui tonitruum retrotis

toris ipsius bene audierint, & perceperint, quia pro certo si ista bene videntur, & attenduntur, ictus eorum præcavetur, nec incurritur aut sentitur, juxta illud Nav. 3. *Omnis, qui videt te resiliet à te.* Item ibid. dicitur, quod fulminatorum vulnera frigidiora sunt, reliquo corpore. Locus vulneris peccati est cor: quando vero homo per peccatum fulminatur & interimitur, ipsum vulnus, vel ipse locus vulneratus, scil. cor per devotione.n infrigidatur, ubi tamen corpus calore concupiscentiæ non privatur. Vel dic. quod in corpore Ecclesiæ illæ partes, i. illæ personæ, quæ per peccatum mortale sunt à diabolo fulminatæ, sunt cæteris ad bonum frigidiores, & indevotionis temporibus plenio-
22 res. Secund. Senec. quandoque fiunt tonitrua sine fulmine imo etiam sine coruscatione. Et rationem reddit, quia inquit imbecillis spiritus, qui in ignem non valuit, in sonum valuit. Sic verè de multis est, qui non habent opera vel exempla, sed bene habent tonitrua seu verba, sunt enim sicut spiritus imbecillus, qui in ignem, i. in bonorum exemplorum & operum claritatem non sunt valentes, & ideo in sonum verborum sunt potentes, quia illi quandoque qui minus bene operantur, celsius prædicant, & loquuntur, & etiam illi qui facta possunt minora, verba habent sæpissimè latiora. Istud potissimè patet de jactatoribus, qui in omni genere rerum, quanto minus possunt, tanto majora dicunt. Unde Senec. in Prov. dicit, quod *canes imbecilles quanto plus defecerint viribus, tanto magis solent latratibus indulgere.*
23 Fulmen licet sit clarum & rubicundum, tamen summè est periculosum, quia intuentes excæcat, tangentes penetrabit, loco cuicunque etiam montuoso non parcit, imo super campanilia, & loca alta cadere sæpius consuevit, & cum aliquod corpus percutit, exinde fœtor pessimus exit. Et est quoddam genus fulguris secund. Plin. & Sen. quod vinum intra dolium, pecuniam intra saccos liquefacit & consumit, saccis & doliis illæsis. Fulmen est mulier ornata, quæ clara est, & rubicunda propter pulchritudinem corporalem, intuentes tamen excæcat per peccatum. Judith. 17. *Scandalia ejus rapuerunt oculos ejus, &c.* Tangentes etiam per tentationem penetrat, quia Eccl. 9. dicitur, *Colloquium ejus quasi ignis exardescet, &c.* Ista etiam nec personis Ecclesiasticis, nec laicis parcit. Vina & pecunias exhaurit, & solum saccos & dolia derelinquit, & fœtorem infamiæ secum ducit.

Cap. XXVIII.

De Tonitruo.

1 TOnitruum habet fieri secund. Arist. *quando igneus vapor extinguitur in nube rorida*; quia sicut ferrum candens extinctum facit stridorem, sic ignis ille cum extinguitur, stridorem generat & terrorem. Tonitruum autem solet comitari coruscatio, & etiam pluvia, seu ventus. Sic verè quando ignis rigoris, & justitiæ, & ferventis charitatis, & amicitiæ scil. ipsa persona filii (qui *Deus, & ignis consumens* est. Deut. 4.) fuit immersus per beatam incarnationem in nube rorida per pietatem, i. in virgine sacrosancta, tunc exinde tonitruum, i. ipse mediator Dei & hominum Homo Christus JESUS, qui se etiam tonitruum nominavit, in quantum discipulos suos *fratres Boanerges*, i.e. *filios tonitrui* appellavit, Marc. 3. Tunc enim ferrum & ignis justitiæ, & duritiæ divinæ fuerunt mitigata, & in mansuetudinem totaliter commutata, & aqua clementiæ, & flatu Spiritus sancti temperata, quia pro certo omnes actus salvatoris fuerunt in benignitate. *Misericordiam enim volo*, inquit, *& non sacrificium.* Ose. 6. Et sicut tonitruum circulariter & anfractuose auditur; sicut Christus orbiculariter undique prædicando circuibat, & ideo dicit Ps. 76. *Vox tonitrui tui in rota.* Vel dic, quod ignis est vir religiosus Ecclesiasticus, vel prælatus, qui charitate est fervidus, & sapientia ruminosus. Iste enim quando in nube aquosa mundanarum voluptatum immergitur, & ibi per peccatum luxuriæ extinguitur, tonitruum infamiæ exinde præ cæteris generatur, quo alii scil. sæculares mirantur, & etiam conturbantur. Ps. 103.
2 *A voce tonitrui tui formidabunt.* Tonitruum secund. Aristot. aliquando causatur ex vento & turbine, qui impetuose sese ingerit in nube. & ipsam concavat, & dum invalescit, & exitum quærit, nubem incidit & confringit, & cum impetu magno, & sonitu horribili ad audientium aures venit, sicut vesica inflata, licet sit modica, tamen si complosa fuerit, sonitum magnum reddit. Sic quando in nubecula cordis nostri, ventus superbiæ, vel iræ, & invidiæ se includit, ipsum pro certo per tristitiam stimulat, concavat, & corrodit; & ideo nubes cordis non valens ventum hujusmodi continere, & maximè quando ibi accenditur & ignitur per malitiam & furorem, rumpitur per exteriorē oris apertionem, & sic tonitruum rixæ & discordiæ, pompæ, jactantiæ, comminationis, & diffamationis, & injuriæ generantur, quod exterius auditur, & in publicum propalatur. Eccl. 40. *Quasi tonitruum in pluvia personabunt, &c.* Item tonitruum secund. Arist. in libris meteororum, efficitur, quando vapor siccus, & calidus ad 3
interiora nubis frigide, & humide se recludit, ibiq; naturaliter suum contrarium (quo circiter involvitur) abhorrens, discutitur, & quærens exitum, ex forti motu inflammatur, nubemque rumpens eo reditur, & exeundo, vapor ille igneus aut in aqua nubis se extinguit, aut per aera evaporatur, & sic ex ruptione nubis efficitur sonus tonitrui, qui auditur, & ex igne evaporante fit coruscatio, quæ videtur. Sic quando anima (quæ debet esse vapor siccus per castitatem, & calidus per charitatem) in nube, & turbulentia prosperitatis mundanæ, vel peccatorum diversorum involvitur per amorem, tunc quia hujusmodi nubes est sibi totaliter contraria, & nociva, eo scil. quod in ipsa humor carnalis infectionis, & frigus indevotionis, ideo vapor iste scil. anima contrarietatem, in qua detinetur abhorrens, movetur & discutitur per suiipsius considerationem, & sic ibi inflammatur per amorem & dilectionem, & nubem peccatorum rumpit per dolorem, & contritionem, & sic tonitruum efficitur exterius per clamorem, & confessionem, & coruscatio circumquaque emittitur per decorem, & bonorum exemplorum dationem, & nubes peccatorum totaliter evaporat, & deficit per satisfactionem, Apoc. 4. *De throno procedunt fulgura, & voces tonitrua.* Vel expone, si vis; de B. Francisco, in quo ignis divini amoris rumpit nubem corporis, & sic emicuit per stigmata fulgor mentis. Vel dic. quod nubes ita est Christi humanitas, qua in cruce rupta tonitruum Christus fecit. quando clamans voce magna spiritum emisit, quo facto ignis divinitatis per aetem hujus mundi diversis miraculis coruscavit. Psal. 76. *Apparuerunt coruscationes tuæ orbi terræ, vidit & commota est terra.* Vel dic, quod talis peccator sic contrarius, & confessus quandoque, sit vir perfectus & prædicator, & sic tonitruū prædicationis, & coruscationē bonæ conversationis, pluviā dulcis consolationis, fulgur asperæ cōminationis emittit, & auditores irrigat, & infundit. Et sicut tonitruum nunc alte, nunc basse, nunc circulariter tonat, & sic prædicator nunc alte de paradiso & virtutibus, nunc basse de inferno, & criminibus, nunc circulariter à latere de mundo, & dæmonibus sonum facit. Et sicut tonitruum, si cum igne, & aqua simul descenderit, utile est, si autem cum solo igne vel fulmine, summe nocet: sic prædicator cum igne divini rigoris miscens aquam divini dulcoris, & clementiæ, utilis est audientibus, sed si solum cum fulmine divini rigoris descendat, tunc maximè simplicibus est nocivus. Ideo Sap. ult. *Ignis in aqua valebat supra suā virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur, &c.* dic per omnia de timore, & applica contra duros prædicatores. *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Job. 6. Ideo sequitur, quod *multi conversi sunt retro, & jam cum Christo non ambulant.* Ps. 76. *Vox tonitrui tui in rota.* Vel dic, quod vapor siccus est malum verbum, quod in ventre nubis, i. e. in corde receptum, per iracundiam inflammatur, & sic exterius per discordiam coruscat, & per rixas infamiæ & injurias tonat. Vel si vis dic, quod tonitruum est prædicatio, quam si aqua divinæ gratiæ comitatur, tunc utilis auditoribus comprobatur, nisi vero ista aqua affuerit, tunc ista vox utilis nunquā erit, quia secund. Gregorium: In vanum laborat lingua nisi affuerit salvatoris gratia. Vel dic, quod tonitruum significat sacram Scripturam, quæ scil. diversimodè tonat, & nunc altè comminando, nunc basse alliciendo, nunc circulariter inducendo prædicat atque clamat; unde illud Ps. 76. *Vox tonitrui tui in rota.* Tonitruum, & coruscatio simul efficiuntur, sed quia lux citius quam sonus se diffundit, & sensus visus est celerior, quam auditus, ideo coruscatio ante tonitruum rutilat & videtur, sicut homine arborem incidente, ante videmus ictum percuti, quam sonus ipsius audiatur. To- 4
nitruum est homo, lux quæ videtur, sunt opera & exempla, sonus autem, qui auditur, sunt verba. Et licet simul homo sonum verborum, & lumen exemplorum, & operum administret, tamen lux citius videtur, quia opera plusquam verba communiter attenduntur, quia multi habent vocem Jacob, & manus Esau Gen. 26. Ideo dicitur Joan. 5. *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Et propter hoc dicit Seneca epist. 108. *Sit discamus, ut qua fuerint verba, sunt opera.* Quando ignis 5
in aqua extinguitur, tunc secundum Aristot. tonitruum generatur. Sic quando ignis charitatis extinguitur in nube aquea

voluptatis, tunc tonitruum infamiæ undique circumfertur. Quod sumè patet in luxuria, &c. Eccles. 3. *Aqua extenguit ignem.* Tonitruum quandoque gignitur secund. Philosophum ex collisione nubium, quia quando diversis ventis, & contrariis agitantur, inter se invicem colliduntur, & sic sonus efficitur, quo tonitruum nuncupatur. Et dicitur secund. Isidor. tonitruum, à terrore, eo quod audientes discutit, & deterret. Sic quando nubes, i. principes, & superiores diversis vanitatum turbinibus agitantur, tunc quandoq; per iras, & discordias colliduntur, & sic tonitruũ terrorum, & comminationum in aere circumstante sc. in subditis efficitur, & auditur, à quo audientes undiq; deterrentur. Nota hic si vis, quomodo guerræ moventur ex superbia. *Fontes sine aqua, & nubes turbinibus exagitate, &c.* 2. Petr. 2.

7 Tonitruum quando descendit cum aqua, quam plurimum utile est secund. Arist. sed quando tantum descendit cum fulmine, tunc multipliciter est nocivum, quia tunc motu suo omnia concutit, cerebrum commovet, animum terret, turres altas concutit, & destruit, & evellit (quia non in locis humilibus, sed in sublimibus lædere consuevit) sonum orbicularem anfractuosum, & inæqualem reddit, quia nunc alte, nunc submisse more rotarum strepitus, & sonum reddit. Quod secund. Calsiodorum accidit, inæqualitate nubium, quæ rumpuntur; quia tonitruum nihil aliud est, quam ignis & ventus rumpens & dividens nubes. Tonitruum iste est Christus, qui dupliciter descendit ad terram sc. primo per incarnationem; & secundo per adventum ad judicium. Sed pro certo primus adventus suus fuit cum aqua, i. cum dulcore misericordiæ & benignitatis, quia fuit ignis suæ justitiæ temperatus, & ideo cunctis hominibus fuit utilis, & jocundus, quia aqua suæ misericordiæ terram aridam, i. peccatores multipliciter irrigavit, & donis, & virtutibus fœcundavit, & ideo ignis suæ justitiæ tunc temporis non nocebat. Psalm. *Fulgura in pluviam fecit.* Sed pro certo secundus descensus ad judicium cum fulmine erit, & sine pluvia, quia ibi erit fulmen rigoris, & justitiæ sine pluvia clementiæ vel dulcoris, quia etiam ad litteram ignis conflagrationis ante judicium apparebit, qui erit signum summæ Dei sævitiæ rigorosæ. Ideo dicitur Esa. 66. *Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga ejus, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis, quia Dominus in igne dijudicabit, &c.* Et ideo dicitur tonitruum à terrendo secund. Isidor. quia tunc quando tonitruum divini judicii fulminabit, cœlum & terra ad litteram movebuntur, cerebrum (in quo viget sensus devotionis) & motus bonæ operationis, i. ipsi beati & angeli terrebuntur, & animus omnium audientium obstupescet. *Leo enim tunc rugiet, quis non timebit?* Amos 3. Quia *sicut rugitus Leonis, ita est terror regis, qui offendit cum peccat in animam suam*, Prov. 20. *Leo enim rugiet, & formidabunt filii maris.* (Ose. 1.) i. e. dæmones, & damnati, & hoc quia tunc tonitruum istud turres altas, i. divites, & superbos destruet, & eveller, sed vallibus, i. devotis & humilibus non nocebit. Et sicut tonitruum cum fulmine lædit ova, quæ cubantur, flores exurit, & vina turbat, sic judicium ipsa ova diaboli, i. e. peccatores, quia ab ipso in delitiis mundi hujus foventur, conteret, flores, i. pulchritudine, & vestibus curiosos exurit, & vina, i. lenones & luxuriosos, quibus alii inebriantur totaliter conturbabit. Ideo dicitur 2. Pet. 3. *Per quem cœli*, i. e. superbi ardentes *solventur, & elementa*, i. alii peccatores, *ignis ardore tabescent.* Sonus etiam & sententia hujus tonitrui judicantis erit circularis, & orbicularis, quia inæqualiter illa sententia resonabit, nunc enim alte & crudeliter ad damnatos dicet: *Ite maledicti, &c.* Nunc vero basse, & suaviter salvandis dicet, *Venite benedicti, &c.* Matt. 25. Sed pro certo inæqualis hujus sententiæ provenit ex inæqualitate nubium, i. e. hominum qui rumpuntur, i. e. per istam sententiam ab invicem dividuntur: quia enim nubes istæ, boni scil. & mali inæquales sunt meritis, ideo inæqualia sunt præmia & bonorũ sc. malorum. *Quando enim venerit filius hominus in nubibus, congregabuntur ante eũ omnes gentes, & separabit eos ab*

8 *invicem, sicut pastor segregat gregem suum, &c.* Matth. 25. Vel expone si vis de justitia, nunquam debet esse sine misericordia, quia secundum decre. nimia severitas reprehenditur, si sine pietatis clementia teneatur. Dato quod in tonitruo sit vapor humidus, in nube tamen aquosa propter motum ignitur. Sic boni propter motum tribulationum in aqua miseriæ, charitatis incendio ignimittur. Sap. ult. *Ignis in aqua valebat, & aqua extinguentis*

9 *naturæ oblivisebatur.* Tonitruum cum aqua descendens utile est, sed si solum cum fulmine, summe nocet, quia tunc motu suo vina in doliis concutit atque turbat, mulieres prægnantes, quando abortire facit, pullum etiam in ovo interficit atque necat, altas etiam turres impetit atque ferit. Sic timor Dei si cum aqua suæ misericordiæ descenderit, & utrumq; insimul misceatur; tunc proficit audienti. Sed si timor Dei cum fulmine suæ justitiæ tantummodo contempletur, tunc summè nocet & efficit intuenti, quia tunc in desperationem immittit, & vina in doliis, i. bonos infra dolii statuum Ecclesiæ conversantes, ipsa etiam ova diaboli, peccatores, ipsas mulieres, i. simplices incipientes, ipsas etiam altas turres scilicet contemplativos & perfectos, quandoque per desperationem dissipat, & occidit, &c. Consideretur igitur tonitruum istud cum aqua, non cum fulmine, quia miserationes ejus super omnia opera ejus. Vel dic de prælato, qui semper debet esse aliis terribilis & severus, ut sc. ipsum timeant, ne delinquant: semper tamen debet pluviam benignitatis habere, quia alias si cum solo fulmine crudelitatis apparet, posset omnia dissipare. Unde illud Exod. 9. *Ignis & aqua mixta pariter ferebantur.* Vel dic, quod tonitruum, quod secund. Arist. est spiritus ventorum in sinu nubium receptus, qui exitum quærens nubem rumpit, & strepitum istum facit, est ambitiosus, qui in sinu religionis vel Ecclesiæ in statu subjectionis detentus, non facit nisi quærere exitum, ad aliquod exterius beneficium obtinendum, & ideo ut exeat, & ut promoveatur, solet totam nubem Ecclesiæ concutere & turbare, & aliquando statuta regularia rumpere, & per appellationes tonare, & corulcationem malorum aliquoties secum ferre. Eccl. 43. *Vox tonitrui ejus verberavit terram.* Secund. Senec. lib. 9. natural. qu. Diogenes ait, tonitruum quandoque vento, quandoque igne, quandoque utroque simul fieri. Sic verè tonitruum rixæ, discordiæ, & invidiæ in nube religionis vel Ecclesiæ generatur, à duobus generibus personarum, sc. à vento, id est, à superbis & ambitiosis, hypocritis & ventosis Prov. 13. *Inter superbos sunt jurgia.* Et ab igne, i. ab iracundis, rixosis flammeis & brigosis, quia sicut dicitur Prov. 17. *Super jurgia quærit*

11 *malus, angelus autem crudelis mittitur contra eum.* Illi enim duo sunt, qui nubem societatis vel communitatis, in qua sunt, turbant & rumpunt, & tonitruum discordiæ generant, & inducunt. Vapor frigidus & siccus, si sit sub terra, facit terræmotum; si sit in aere, facit flatum, si sit in nube, facit tonitruum. Tales sunt ambitiosi, infra terram enim in loco subjectionis positi, generant terræ motum dissensionum, in aere autem in libertate sua positi, exercent flatum adulationum. In nube vero, i. e. in alta dignitate sublimati, faciunt tonitrua pompatum & comminationum, terrorum pariter & tribulationum; quod figuratur Exod. 19. ubi dicitur: *Extendit Moyses virgam in cœlum, & facta sunt tonitrua.*

Cap. XXIX.

De Coruscatione.

1 Coruscatio secund. Arist. quia habet aliquas partes terrestres, ideo compellitur inferius derivari, & quia est magnæ subtilitatis & vehementis inflammationis, ideo apparet alba, & ideo corpora, ad quæ pertingit, nec inficit, nec corrumpit. Sic quando in homine sunt partes terrestres, i. consideratio mortis, tunc cogitur inferius descendere per humilitatem, & per propriæ fragilitatis considerationem. Et quia est ibi magna subtilitas intelligentiæ, & pauca inflammatio concupiscentiæ, idcirco talis coruscatio, i. talis homo rutilans per exemplum, apparet albus per castitatem, & sic alios non inficit nec corrumpit, per insolentiam inhonestam. Sed èconverso quidam non sunt sicut coruscatio, sed magis sicut fulgur, &c. Coruscatio secund. Anaxagoram sic efficitur. Ætheris enim aliqua pars ad inferiora descendit, & in nubibus se includit, quia tamen nubes illa est multum humida, ideo ignis iste ibi extinguitur, & per aera evaporat, & ejus extinctio, & apparitio est coruscatio, quæ cæcat vel lædit oculos intuentes. Secundum Aristotelem autem est vapor igneus, qui de nube exeundo extinguitur, & apparendo per aera se diffundit, & ignis apparens est coruscatio, & sonus, & stridor extinctionis, tonitruum nuncupatur. Sic quando mens alicujus est multum humida per delitias & voluptates, tunc amor Dei, ignis dicitur, ei à supremo æthere per inspirationem immissus, extinguitur, per peccatum, & sic nubes conscientiæ rumpitur, per diversas malas cogitationes & affectiones, & apparet coruscatio malorum exemplorum, quæ circumstantibus ostenduntur, ex quibus ipsi excæcantur, cum ipsa peccata volunt imitari & tonitruum)

nitruum infamiæ subauditur, hoc maximè patet in religiosis. ideo Ps. 76. *Apparuerunt coruscationes tuæ orbi terræ, vidit & commota est terra.* Fulgur & coruscatio est ignis sui subito ostensivus, 2
quia secund. Gregor. in ictu oculi exit, & in seipsum revertens, suam originem non relinquit, & sic ex subita sua apparitione est aspectus intuentium repercussivus, & ab oriente & occidente sui subito diffusivus, & futuri tonitrui denunciativus. Si pluviam secum ferat, utilis est, si autem sine pluvia veniat, illis, quos tunc tangit, mirabiliter est nocivus. Ignis iste est Christus, qui nunc dicitur coruscatio, quia parum lædit, sed post mortem dicetur fulgur, quia magis tunc lædet. Sed in die judicii fulmen cœleste jaculum poterit nuncupari, quo peccatores destruet & subvertet. Tunc enim ad literam *in ictu oculi in novissima tuba* (1. ad Cor. 15.) *de excelso calorum habitaculo, per totum mundum ab oriente per occidentem transibit*, ita quod *ipsum omnis creatura videbit* Apoc. 1. *Ecce venit cum nubibus cœli, & videbit eum omnis oculus. Et tunc oculos intuentium verberabit, concutiet & terrebit.* Marc. ult. *Erat autem aspectus ejus sicut fulgur.* Figura de Moyse descendente de monte, cujus faciem cornutam & claram nequiebant alii contemplari, Exod. 34. Sic quia tunc Christus de monte paradisi veniet, cum duplici cornu potentiæ, sc. quo ad divinitatem & humanitatem, vel cum sanctis & Angelis, ideo facies ejus damnatos miseros deterrebit, ut dicant illud Hest. 15. *Turbatum est cor meum, pra timore gloriæ tuæ.* Et sicut fulgur tonitruum futurum indicat, ita etiam statim ac fulgur Christus veniet tonitruum terribilis sententiæ fulminabit, dicens: *Ite, &c.* Matt. 25. Sed quia tonitruum istud cum aqua misericordiæ veniet ad electos, dicens eis: *Venite benedicti, &c.* ideo ipsos non lædet, sed juvabit, quia tamen ad damnatos veniet sine aqua clementiæ, & cum igne justitiæ rigorosæ, ideo per mortem æternam ipsos afficiet, percutiet & consumet, & ignem æternum cum dæmonibus vincet & recludet, sicut dicitur Matth. 25. *Ignis enim accensus est in furore.* Deut. 32. Vel dic, quod coruscatio splendens & lucens est mundana prosperitas, quæ pro certo subito apparet, & subito disparet, & oculos mentis per malam complacentiam lædit, bonos turbat, terram etiam concutit, & tonitrum futuræ damnationis præcedit, & ipsum futurum & venturum ostendit, & ejus signum veracissimum existit. Ambros. *Successus temporalium futuræ damnationis est indicium.* Veruntamen si pluvia eleemosynarum & pietatis ipsam concomitata fuerit, non lædit, sed proficit: si vero fulmen crudelitatis eam allociat, tunc ex toto nocet & officit, & alios per rapinas & exactiones comburit. Vel potest dici de malis exemplis, quæ subito discurrunt, & tonitruum infamiæ præcedunt, & intuentium oculos scandalizant & lædunt. Psal. 76. *Apparuerunt fulgurationes tuæ orbi terræ, vidit, & commota est terra.* Vel dic, quod fulgura sunt angeli, qui velocissimè moventur ad nutum Dei: vel boni subditi, qui celeriter discurrunt ad votum prælati, qui sunt per sapientiam clari, per innocentiam puri, & per charitatem ignei, de quibus Job. 38. *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, assumus?* Vel dic secundum aliquos, quod coruscatio significat divinas comminationes, quas quotidie tonando per sacram Scripturam, vel fulmen tribulationum & judiciorum terribilium emittendo, vel etiam miracula faciendo per mundum mittit Deus, & generaliter per omnes mundi partes, ita ad magnos sicut ad pauperes eas ostendit, quæ scil. stuporem & admirationem solent inducere, & futurum tonitruum mortis, vel æternæ damnationis solent præcedere. Quod nisi homo per talia sese emendet, solet ejus damnationis evidens signum esse. Tales igitur coruscationes, si cum pluvia, i. cum gratia & patientia recipiuntur, proficiunt. Si vero cum igne impatientiæ venerint, tunc occasionaliter multum lædunt, in quantum scil. talia videntes & sentientes, & tamen non se propter hoc corrigentes, graviorem damnationem incurrunt. Iste est igitur ignis præambulus, de quo dicitur in Ps. 96. Ignis ante ipsum præcedet. Et breviter, infirmitates, & casus, infortunia, quæ quotidie sentiuntur, nihil aliud sunt, quam quædam Dei coruscationes præambulæ, quibus mortem æterna divina nobis justitia comminatur. Eccl. 32. *Ante grandinem præibit coruscatio.* Vel dic, quod coruscationes significant bona prædicatorum exempla, quæ sc. tonitruum prædicationis debent præcedere, quia sc. prius debent facere, quam docere, & prius debent factis exemplariter in se ostendere, quam verbaliter imperare.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT I.

De Avibus.

AVis secund. Isidor. dicitur ab à, quod est sine & via, quasi sine via, eo sc. quia non servat in aere rectam viam. Habet communiter duos pedes & duas alas, quibus graditur & volat; sic vere homo, qui hic diu fideliter tenet rectam viam, cum duplici charitate debet volare, de bonis æternis cogitando, & ambulare de bonis temporalibus ordinando. Vel dic, quod anima habet quatuor membra, i. quatuor affectiones, quæ ipsam portant. sc. duas alas, quibus volat ad considerandæ futura, & ista sunt timor supplicionum, & spes cœlestium præmiorum. Item duos pedes, quibus monetur in præsenti, & isti sunt dolor de præsentibus malis, & gaudium de præsentibus bonis. Istis enim quatuor instrumentis fertur anima tam in præsentibus, quam in futuris. Unde Eccl. 37. *Ex corde quatuor partes ornantur.* Vel per ista quatuor intellige, quatuor virtutes cardinales. Vel dic, quod duo pedes, sunt duplex charitas, duæ vero alæ sunt duplex discretio scil. in spiritualibus & temporalibus. Aves quædam cibantur carne & sanguine, sicut sunt aves, quæ sunt curvi rostri, & acuti unguis, quæ comedunt omnia animalia, quæ possunt invenire, non tamen comedunt aves sui generis, sicut faciunt pisces, secund. Aristot. omnes autem alias sibi non similes afficiunt, & infestant. Et tales aves secund. Aristot. communiter nunquam potant aquam nisi forte, quando infirmantur. Sic usurarii & raptores carne & sanguine pauperum, i. e. eorum substantiis & bonis temporalibus nutriuntur Eccl. 13. *Pastus amicum sunt pauperes.* Quæ quidem temporalis substantia sanguis dicitur pauperum, quia sicut sanguis est vitæ necessarius & ipsius nutrimentum, sic substantia pauperum non est in eis superflua, imo ad necessitatem vitæ ipsorum est strictius ordinata, & tamen istum suum sanguinem eis usurarii & raptores auferunt, & devastant. Num 23 *Non accubabit leo, donec rapuerit prædam & occisorum sanguinem libant,* & tales etiam aves, i. superbi & volatiles habent hodie rostrum curvum, i. verba & dicta fallacia, curva deceptoria atque ficta, quia sc. unum dicunt, & aliud intendunt. Unde Prov. 11. *Simulator ore decipit amicum suum.* Item Prov. 29. *Qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit pedibus ejus,* & Hier. 9. *Pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias.* Et de illa circuitate falsitatis dicitur Job. 39. *Incurvantur ad fetum, & pariunt, &c.* Habent etiam rostrum acutum, quia scil. eorum verba sunt acuta, authentica, & comminatoria, & pungitiva. quia scil. cum fervore loquuntur pauperibus & horrore. Ps. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Ungues etiam & pedes, i. manus talium sunt acutæ & curvæ. Acutæ scil. per rapacitatem, curvæ tamen per tenacitatem & parcitatem libenter enim rapiunt per acutiem crudelitatis, quod vero rapuerint, non dimittunt propter curvitatem parcitatis & tenacitatis. Cant. 3. *Tenui eum, nec dimittam.* Apoc 3. *Tene quod habes.* Nolunt enim restituere, nec pauperibus aliquid dare, sed totum sibi volunt improbe retinere. 2 ad Thess. 2. *Qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat.* Inter hos autem aliqui avibus rapacibus sunt pejores, quia etiam illis de suo genere non parcunt, sed rapinis & exactionibus eos premunt Mic. 7. *Inimici hominis domestici ejus.* Aves curvorum unguium, scil. aves rapaces societatem non diligunt, nunquam etiam gregatim vadunt, sed binæ, & in locis remotis solitariis vitam ducunt. Sic verè usurarii & raptores societatem non diligunt, quia usurarii & raptores nollent sibi consimiles inveniri, eo, quod quanto minus est de usurariis in patria, tanto ad ipsos pauperum crebrior fit concursus. Ideo possunt dicere illud Eccl. 11. *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Quamvis aves rapaces alias aves prædentur, sibi tamen similibus, vel quæ sunt de suo genere nunquam nocent, aliarum autem sibi dissimilium carnes & sanguinem sitiunt, & affectant. Sic procul dubio acceptores personarum, & maximè prælati, vel judices mali, cum omnibus nocere soleant, & omnium carnes, i. substantias temporales sitire, sibi tamen similibus scil. aliis malis, & maxime illis de suo genere, scil. consanguineis & reportibus, & amicis solent parcere, & devoratis aliis, istis solummodo non nocere, quia sicut dicitur Eccles. 13. *Omnis caro diligit sibi simile.* Quamvis aves prædales communiter non comedant sibi similes in specie & natura, istud tamen in piscibus fallit, quia scili-

1 2 3 4 5

scilicet in istis de suis speciebus nunquam parcunt. Sic quamvis mali generaliter sibi similes non prædentur, (quia scilicet raptor raptorem, & usurarius usurarium non invadit) & etiam communiter eos, qui de suo sunt genere, non devorent, pisces tamen, id est, luxuriosi contrarium facere sæpius dignoscuntur, quia luxuriosi etiam illis de parentela sua sæpius abutuntur, per incestum. *Unusquisque carnem brachii sui vorabit.* Esa. 9. & Hier. 19. *Unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione.* Vel dic de religiosis vel beneficiatis, qui illos suæ religionis vel capitu-
6 li persequuntur. Allega ut supra. Quamvis aves prædales aliis prædalibus avibus noceant, innocentes tamen aviculas comedere nunquam cessant. Sic cum mali malis non noceant, innocentes tamen & justos lædere & excoriare non cessant, ipsosque plusquam alios afficiunt & infestant. Esa. 59. *Qui recessit a*
7 *malo, prædapatuit.* Aves prædales teste Arist. nunquam potant aquam, nisi forte quando infirmantur: humor enim sanguinis avium innocentium, est eis pro potu. Sic vere usurarii & raptores, qui de sanguine, i. substantia pauperum potum acquirunt, bibere aquam sacræ Scripturæ per auditum & prædicationem designantur, nisi forte, & raro quando infirmantur, quia tunc aliquando bibunt, quia aliquas emendas faciunt, & instituunt testam. Unde dicunt: Aquam non bibam, & non comedam panem in loco isto 3 Reg. 13. Ideo Hier. 13 *Locutus sum tibi in abundantia tua, dixisti non audiam.* Et sicut avis nobilis habet caudam longam, qua se volando dirigit & prædando; sic isti caudam, i. finem corporis sui scil. mortem habent longam, i. e. longè à se æstimant ad futuram, quia scil. videtur eis, quod multum debent vivere, & ideo ad volandum per superbiam, ad prædandū per rapinam multipliciter diriguntur. *Habebant caudas sicut scorpionum, &c. in qua scil. est aculeus mortis æterne, & potestas eorum, &c.* Apocal. 9. Item avis primo ponit ovum, deinde ip-
8 sum solvendo pullum intus producit, quo perfecte formato, per decem dierum spatium vivificatur, & tandem rupta testa evolat ad superna. Avis est Deus, qui in nido hujus mundi ponit ovum, i. hominem quo ad corpus, (quia secund. aliquos, Deus immediate creat substantialem formam) sed postea illud ovum fovet, quando ipsum corpus lineat, postmodum vero in ovo pullum generat, quando animam in corpore procreat. Verum est tamen, quod iste pullus in principio est imperfectus, quia omnis anima eo ipso quod carni conjungitur, reatus æterni contagium secum defert. Sed pullus per decem dies perficitur, quia anima (quæ pullus est Dei) per observantiam decem mandatorum, & per gratiam vivificantem, motib & virtutibus perficitur & completur. Et ideo pullus sic formatus, i. e. anima sic perfecta, tandem rupta corporis testa per mortem, ad paradisum evolat & ascendit: Ecclesiast. 43. *Aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebule sicut aves.* Vel dic, quod diabolus primo ponit ovum suggestionis, deinde fovet per calorem delectationis, deinde rupta testa verecundiæ, post transgressionem decalogiæ perfectionis, egreditur pullus peccati ad actum exterioris executionis, & sic volat ad aures aliorum, per auditum diffamationis. Item masculus avis fœmellam suam multum amat, & ad
9 nutriendum pullos ipsam juvat. Masculus tamen cum fœmella, ut communiter, nullum pullum nutriunt, nisi illos, quos invicem generant & producunt. Masculus iste est Christus, fœmina ejus est anima, quæ in baptismo Christo per fidem extitit matrimonialiter copulata. Pulli eorum sunt opera. Masculus ergo pullos quos genuit non alios nutrit, quia Christus operibus, quæ sunt per ejus instinctum in anima concepta, tantummodo providet de vigore meriti vel virtute, quia nullum opus animæ, nisi à Deo originaliter sit conceptum rationem habet gratiæ meriti sempiterni. Unde etiam bona opera, quæ favore mundi fiunt, non merentur apud Deum. Unde etiam hypocritæ receperunt mercedem suam, Matt. 6 Nec etiam fœmella anima debet pullum, i. opus aliquod nutrire, per complacentiam in eodem, nisi ipsum de Christo se noverit concepisse, nisi forte sit adultera, quia tunc relicto viro proprio sc. Christo, mundi vel diaboli filios in se nutrit, i. mala opera vel peccata, Oseæ 2. *Filii fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum.* Et generaliter omnis avis est bipes, ita anima cum pedibus duplicis charitatis tendit, & graditur ad æterna. Vel dic, quod masculus est prælatus, fœmina ecclesia, qui nullam prolem subditorum debent nutrire,
10 nisi quæ ibi canonicè sit concepta. Aves quanto plures habent plumas, tanto in altum levius & facilius extolluntur. Sic quanto aliquis melius est indutus pluma divitiarum, tanto in altum per superbiam præ cæteris facilius se extollit, quia divitiæ superfluæ causa sunt superbiæ, & vanitatis. Secund. enim August. *impossibile est, ut dives quis sit, & superbus non sit.* Vel dic, quod plumæ, quæ operiunt carnem avis, sunt opera charitatis sive misericordiæ & pietatis, quæ operiunt corporalē vitam & peccata. Universa enim delicta operit charitas. Prov. 10. Qui ergo plus habet de hujusmodi plumis, sc. de operibus charitatis, altius volat ad Deum, Hier. 48. *Ecce quasi aquila volabit, & extendit alas suas ad Moab*, qui interpretatur de patre & significat virum, qui est de Deo patre, ad quem homo misericors alas extendit, & apprehendit. Item quædam aves sunt, quæ nesciunt nisi in arborum frondibus residere, & illæ præ cæteris avibus sunt mundioris vitæ, sunt cantus dulcioris, sunt lætitiæ amplioris. Nam aliquæ
11 sunt, quæ omni tempore resonant, sicut sunt philomelæ. Aliæ autem in æstate & non in hyeme cantant. Aves etiam istæ in arboribus requiescunt, & ibi pullos suos faciunt, nutriunt & producunt. Et ut communiter quamdiu in arbore manserint, à visco & laqueis sunt securæ. statim autem ut arbore relicta ad terram descenderint, pati possunt periculum & jacturam. Charissimi, arbor est crux, Avis est contemplativus, qui quamdiu in arbore crucis per memoriam manserit, nec visco luxuriæ, nec laqueo avaritiæ, nec sagitta invidiæ capietur. Si autem arbore relicta ad terram, ad terrena descenderit per affectum, tunc aliquo triū vitiorum à diabolo poterit defraudari. Teste enim beato Joanne 1. Joan. 2. *Omne, quod in mundo est, aut est concupiscentia oculorum, aut concupiscentia carnis, aut superbia vitæ.* Et in ista arbore aves pullificant, quia viri spirituales in cruce & ejus memoria pullos bonorum operum faciunt, cum ibi per compassionem jugiter commorantur & habitant. Cant. 3. *Sub umbra illius, quem desiderabam sedi.* Isti sunt cantus dulciores per gratiatum actiones. Sume citharam, frequenta canticum, circui civitatem, ut memoria sit tui. 23. *Sume citharam, que de ligno est*, id est, crucis memoriam per compassionem. *Frequenta canticum*, per actionem gratiarum. *Circui civitatem*, i. paradisum per contemplationem. *Ut memoria sit tui*, sc. apud Deum. Item isti sunt lætitiæ amplioris, quia tales in Spiritu sancto gaudent. *Gaudete in Domino justi, iterum dico gaudete, &c.* ad Phil. 4. Item sunt vitæ mundioris per continentiam, & per pœnitentiam, & per abstinentiam voluptatum. *Qui mundus est in domo tua, vescetur ea*, scil. carne. Lev. 7. Et sicut aves in arboribus victum quærunt, & de fructibus arborum comedunt, sic in arbore crucis potes invenire cibum devotionis, fructum perfectionis, scil. Christum, quia satiat sine fame. Ideo Cant. 4. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus.* Figura in arbore Nabuchodonosor, in qua aves diversi generis habitabant, &c. Danici. 4 Vide eam infra loco suo lib. decimo sexto, & expone bene, quia bona est. Et sicut ros ab arboribus stillat, sic à cruce ros devotionis emanat. Esa. 26. *Ros lucis ros tuus.* Item avis secund. Arist. libro
12 sexto de animalibus, cum in nido ovum posuerit, super ipsum cubat, & intrat virtus avis in ovum, & tunc creatur ibi pullus, qui post decem dies totaliter lineatur. Unde qui tunc frangeret testam, inveniret pullum perfectè lineatum & distinctum, & caput majus toto reliquo corpore inclinatum super crus dextrum, & alas pulli expansas super caput, tandem pulli virtute naturali fortificata, vivificata, & sic progreditur ad externa. Ista etiam dicit Plin. libro decimo, cap. 53. ubi etiam ait, quod ova post decem dies in utero maturescunt, & ubi etiam adjungit, quod ova, quæ decem dies habent à tempore partus, sunt utilia ad fovendum, vetera autem & recentia infœcunda, & sic quodammodo videtur innuere, quod numerus denarius, quendam specialem respectum habeat ad naturam avium, & quod ipsis sit specialiter dedicatus, sicut novenarius videtur spectare ad homines. Charissimi, avis ista est Deus, nidus suus est mundus, ovum suum est fides, pullus in ovo est corpus Ecclesiæ, cujus caput Christus est, cujus cura corpus sustentantia sunt illi, qui diversis laboribus in Ecclesia sunt subjecti. Alæ ejus sunt homines virtutum plumis virtutum induti, quibus mediantibus ecclesia volitat ad æterna. Primo igitur avis ovum in nido ponit, quia à principio Deus fidem suam hominibus inspiravit. Sed tandem ovum avis ista fovit, scilicet quando promotivo ardore suo & calore, id est, fervore Spiritus sancti, fidem ecclesiæ dilatavit. & ideo pullus finit ibi genitus scilicet mysticum corpus JESU Christi, id est, Ecclesia sacrosancta, quod intra ovum, id est, intra sanctæ fidei ambitum calore scilicet Spiritus sancti est pro-

dictum,& per decem dierum ſpatium,id eſt,per decem præceptorum complementum , totaliter eſt perfectum Levit. 27. *Quicquid decimum venerit, ſanctificabitur.* Denarius enim , i. complementum decalogi mandatorum numerus eſt perfectus, & avibus,i. viris ſpiritualibus ſpiritualiter applicatus. Iſte eſt enim, quo mediante ipſe aves ſpirituales in ovo,id eſt, in fide creantur & perficiuntur,per quæ etiam ipſum ovum , i. ipſa fides vel ipſum bonum propoſitum perficitur & formatur , quia ſcil. fides ſine iſto numero eſt informis ; & quo etiam mediante, ipſa ova, i. ipſa bona propoſita à Chriſto foventur & acceptantur, quia ſcil. denario mandatorum omnia perficiuntur , quæ alias imperfecta & inutilia judicantur. Quod belle figuratum eſt Heſter. 2. ubi dicitur , quod Heſt. in anima decimo menſe , id eſt, in decalogi obſervatione ducta eſt ad cubiculum regis, i. e. ad gratiam Chriſti. De qua etiam perfectione loquitur Sapien.7, ubi dicit: *Decem menſium ſpatio figuratus ſum.* Caput tamen iſtius avis eſt majus corpore, quia ſolus Chriſtus , qui eſt caput majus eccleſiæ, major eſt cunctis hominibus hujus mundi,tam gratia quam virtute. *Major in donis, prior imperio.* Gen. 49. Iſte autem ſuper crus dextrum inclinatur , quia Chriſtus ſuper illos, qui laborant continue per pœnitentiam, pro dextera proſperitatis æternæ finaliter obtinenda , per amorem & affectum miſericorditer ſe inclinat. Chriſtus enim illum diligit, qui dextera æternæ proſperitatis laboribus ſe ſubmittit. Ideo Eccleſ.10. *Cor ſapientis in dextera ejus.* Cor, id eſt , affectio Chriſti ſapientis in dextera ſua ponitur, quando per amorem ad laborantes, pro iſta prædicta, applicatur. Caput autem avis alis ipſius regitur, quia alæ corporis eccleſiæ , id eſt , viri ſpirituales caput ſuum Chriſtum & fidem ejus contegunt , ipſum ſcilicet tam verbis quam actibus à perſecutionum jaculis defendendo. Vel alæ ſuper caput reſident , quia viri ſpirituales requiem non inveniunt, niſi reſidendo per amorem ſuper caput proprium, quod eſt Chriſtus. Ideo Auguſt. *Inquietum eſt cor meum bone IESV , donec quieſcat in te.* Vel dic , quod alæ ſunt ſuperbi , qui pro certo requiem non inveniunt, quouſque ad caput dignitatum aſcendunt. Thren. 1, *Facti ſunt hoſtes ejus in capite.* Job. 3. *Requieverunt feſſi robore.* Vel dic,quod avis eſt homo,cujus ova , i. bona propoſita mediante denario iſto in utero , id eſt , in corde concipiuntur, & in aves , id eſt , in opera bona transformantur , & 13 à Chriſto foventur , acceptantur & præmiantur. Allega per omnia ſicut ſupra. Item maſculus uxorem ſuam diligit,& ipſam ab aliis propoſſe protegit , defendit , nec vult alii copulari quamdiu vixerit uxor ſua, & tam ille quam illa ſolos pullos nutriunt,quos invicem generant & producunt. Sic Chriſtus uxorem ſuam eccleſiam diligit, & ab adverſitatibus protegit & tuetur Exod. 33. *Protegam te dextera mea.* Nec alii uxori ſe copulat, quia nullam ſectam Chriſtus diligit niſi iſtam. Ideo Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide in ſempiternum.* Et illa etiam alium neſcit, quia Eccleſia non niſi fidem Catholicam , quæ eſt arrha matrimonii JESU Chriſti recipit, vel admittit, nec ab eo propter alium ſeparatur. Cant. 2. *Tenui eum , nec dimittam* : ne forte tanquam adultera puniatur , quia *mulier vivente viro alligata eſt legi,* ad Rom.7. Et maſculus, quos genuit pullos nutrit, quia Chriſtus nutrimentum gratiæ non miniſtrat niſi illis , quos per fidem generat in eccleſia Marc 7. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus.* Nec etiam fœmella, i. e. eccleſia debet aliis providere de beneficiis & præbendis,niſi illis, quos de Chriſto ſe cognoſcit concepiſſe. ſc. bonis & juſtis,qui in eccleſia à Chriſto generantur. Hier. 6. *Paſcite unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.* Sed hodie fit contrarium,quia revera illi qui à mundo concipiuntur,i. ab affectione carnali , vel temporali , hodie beneficiis eccleſiaſticis lautius quam alii nutriuntur. Ideo poſſunt plangere cum Hieremia (Threnor.4. filii Chriſti. *Hereditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtra ad extraneos.* 14 Item ſatiatæ aves incipiunt cantare , ſed bruta incipiunt dormire. Sic aves ſpirituales, i. contemplativi divitiis vel aliis beneficiis Dei ſatiati , incipiunt cantare per gratiarum actiones,ſed porci & bruta, i.e. divites mundani non cantant propter beneficia Dei, imo dormiunt in peccatis. Fig. de Holoferne, qui ſatiatus obdormivit, & occiſus eſt à Judith, Judith. 14. Et de Siſara occiſo à Jahel, Jud.4. Quia verè illi qui ſatiati epulis & divitiis non curant gratias agere Deo vel cantare, ſed magis in deliciis obdormire, finaliter occidentur, & morte perpetua damnabuntur. Item 15 avis ſecund. Ariſt. lib. 1. de animalib. quæ habet uncos ungues, ut ſunt aves rapaces , non inſident libenter ſuper arbores, ne forte ungues ipſis hebetentur. Iſtæ etiam ut communiter cantare neſciunt, ſed magis ſolent, aut penitus mutæ eſſe, aut terribiliter reboare. Sic rapaces principes & uſurarii, ſuper arborem memoriæ crucis, vel ſupra lapidem pœnitentiæ non morantur, ſcientes quod oportet eis dimittere ungues acutiſſimos rapinarum ; nullo enim modo volunt hebetare ungues ſuos, i. dimittere rapinas ; & ideo tales quantum ad confeſſionem & gratiarum actionem muti ſunt,& præterquam reboando, i. terrendo, jactando, jurando,aut cominando pauperes , nihil dicunt Apocal. 13. *Habebat cornua ſicut agnus , & loquebatur ſicut draco.* Item 16 avis generaliter habet umbilicum, quando naſcitur, ſed quando creverit & volare inceperit , latet totaliter umbilicus. Per umbilicum, qui à matre oritur, & quo mediante fœtus in utero matris percipit influentiam & virtutem, intelligo peccatum originale quod à matre, i. à carne naturaliter nobis ineſt, & mediante quo influentiam maledictionis paternæ,id eſt, ipſius Adam, percipimus in hoc mundo. Iſtum autem umbilicum habet avis, i. homo, quando naſcitur,quia ut communiter omnis homo cum naſcitur , iſto vitio eſt infectus. Job. 9. *Totus in peccatis natus es.* ad Epheſ. 2. *Natura filii iræ.* Sed cum homo creverit per virtutes , quando ſcil. poſt nativitatem ſuam regeneratus fuerit in baptiſmo, tunc in ipſo umbilicus hujuſmodi non apparet. *Quæſierunt eum, & non eſt inventus.* 1. Regum. 10. Geneſ. 5. *non apparuit , quia tulit eum dominus.* Vel dic,quod umbilicus ſignificat carnis delectationem , ſicut dicit Gregor. ſuper illud Job. 40. *Virtus ejus in lumbis ejus.* Iſta enim cum homine naſcitur, & in omnibus naturaliter radicatur, Ezech.16. *In die, qua nata es, non eſt præciſus umbilicus tuus.* Quando tamen homo per virtutes creverit , & perfectus factus fuerit , talis umbilicus per rationem taliter reſecatur,quod ibi non percipitur aut videtur. Allega ut ſupra. Item ſecundum Magiſtrum de proprie- 17 tatibus pugnæ ſunt inter animalia & aves , ſed hoc eſt ſemper aut ratione loci & habitationis, aut ratione cibi , ut communiter. Sic lites & contentiones mundanorum ſunt, ut communiter aut propter cibos bonorum mobilium, quia breviter omnis pugna & controverſia mundanorum , aut propter honores, aut propter divitias,aut propter delitias generatur. Dan.7. *Quatuor venti pugnabant in medio mari.* Erat autem briga inter paſtores Loth & paſtores Abraam,quia erat poſſeſſio eorum nimia,&c. Applica figuram. Item quædam aves , quæ ſocietatem dili- 18 gunt & ſequuntur , ut ſunt illæ , quæ gregatim conſueverunt morari, & iſtæ roſtrum acutum non habent, nec altera alteram percutit vel invadit, & ſi contingat , quod aliquando ſe percutiant vel deplument , nunquam propter hoc invicem ſe dividunt, imo quaſi reconciliatæ ſimul volant , & ſocietatem priſtinam non declinant. Sic in mundo iſto ſunt,duo hominum genera,quidam ſunt charitativi & boni,qui ſocietatem alterius diligunt & ſequuntur, quia unus bonus ſemper vellet bonis aliis eſſe comes: quia *omne animal diligit ſibi ſimile.* Eccleſ. 13. Et Eccleſ. 27. *Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt,* & ideo talis non habet roſtrum acutum, i. verba pungitiva & acuta,nec inter ſe pugnat per diſſenſiones , quia *non levabit gens contra gentem gladium.* Eſa. 2. Et ſi contingat, quod aliquando ſe deplument per diffamationes , malum alter de altero proferendo , & quod ſe percutiant per injurias & invaſiones,tamen propter hoc non ſe dividunt per odium & rancores , imo invicem reconciliati per concordias & amores ſimul habitare per charitatem , vel volare per contemplationem non omittunt , imo injuriæ priſtinæ obliti non declinant alter alterius comitivam, Eccl. 9. *Omnibus, quæ dicuntur non accommodes cor tuum,&c.* Et Eccl. 28. *Memento noviſſimorum, & deſine inimicari,* Luc.6. *Dimittite & dimittemini.* Aves prædales ungues & roſtra acuta habent , quibus inno- 19 centes aviculas devorant , ſocietatem fugiunt, & ſine ſociorum multitudine ſeparatæ eſſe volunt. Iſtæ ergo aves ſignificant detractores & invidos, quia pro certo iſta roſtra habent , id eſt , verba pungitiva per detractionem , murmurationem , & comminationem,& cum iſtis roſtro & unguibus , id eſt , cum verbis & operibus ſuis malis aves innocentes , id eſt , pauperes & ſimplices ſibi contiguos , & alios bonos damnificant & moleſtant , quia illos , quos per opera turbare nequeunt , roſtro, id eſt , verbis diffamatoriis & detractoriis diripiunt , & infeſtant. *Lingua enim eorum gladius acutus* , ut dicitur in Pſalm. iſti ſocietatem non diligunt , quia vere unus invidus nollet alium reperiri , imo ſolus vellet in tota ſua patria remanere. *Nunc manducabo de bonis meis ſolus.* Eccleſ. 11. quia dicitur in

pro-

proverbio gallicano, quod guloſus in coquina non ſibi partem, Gloum en cui ſine ſon par ne de ſire. Ideo iſti poſſunt dicere illud Hier. 15. *Solus ſedebam, quoniam amaritudine repleſti me.* Et ratio quare avis prædalis ſocietatem non diligit, eſt, quia timet quod prædæ circumjacentes non ſufficerent utrique, & quod propter alterius ſocietatem minus inveniret ad prædam. Sic quia invidus & avarus timent, quod prædæ, i. divitiæ & honores circumjacentes in illis partibus uni propter alium ſubtrahantur, & quod prædæ, præbendæ, lucra, officia & dignitates, quæ unus habet vel habere ſperat, ſibi ab alio auferentur, & ideo nollent alios ſibi ſimiles inveniri. Prov. 5. *Habeto eas ſolus, & non ſint alieni participes tui*, dicunt enim illud Matth. 25. *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis.* Et illud Geneſ. 26. *Recede à nobis, quia potentior nobis, &c.* Et iſtæ aves ſæpe propter prædam pugnant, quia invidi propter temporalia invicem litigant & contendunt. Prov. 13. *Inter ſuperbos ſunt jurgia*, & ideo à ſe invicem ſeparantur. Gen. 13. *Erat poſſeſſio eorum nimia, & nequibant habitare communiter.* Et hæc maximè habent locum in advocatis & præbendatis, quorum unus gaudet de alterius morte, ut ipſius officiis perfruatur. Rom. 11. *Fracti ſunt rami, & ego inſerar.* In avibus damnatur aerea & aquea ſubſtantia, & ideo motus ſunt levioris, quam greſſibilia, quia illis in terra remanentibus aves volitant ad ſuprema. Nam aer qui in plumarum concavitate includitur, ipſas habilitat ad volatum, & ideo quanto majoris ſunt pennoſitatis & minoris carnoſitatis, tanto velocius & facilius poſſunt volare, ut patet in avibus prædæ, quæ propter carnis paucitatē & plumorum denſitatem, ſurſum facilius elevantur, acuti viſus & magnæ animoſitatis & efficaciæ exiſtentes. Aves ſunt juſti & contemplativi, qui propter ſubſtantiam aqueam devotionis, aeream contemplationis, motus ſunt fortis & levis per exercitium bonæ operationis, quia ſcil. greſſibilibus in terra remanentibus, i. e. peccatoribus circa terrena vacantibus ipſi ad æterna & ſuperna volitant per amorem. Pſalm. *Aſcendit ſuper Cherubin, & volavit.* Et ideo quando minus habent de carnalitate voluptatis, & plus de plumoſitate virtuoſitatis, tanto velocius ad æterna per amorem aſcendunt, & infima temporalia derelinquunt. Nam quia in plumis, i. in affectionibus eorum repetitur vacuitas & concavitas paupertatis, affectu ſcil. vel effectu, ideo aer incluſus, i. clara æternorum cognitio ipſos alleviat, & elevat, per æternorum fervidum appetitum Ezech. 8. *Elevavit me ſpiritus, & adduxit in Hieruſalem in viſione Dei.* Iſta enim duo mentem alleviant à terrenis ſcil. vacuitas paupertatis, & aerea puritas ſcientificæ veritatis. Eſa. 9. *Alleviata eſt terra Zabulon.* Item avis ſecundum Iſidorum dicitur quaſi ſine via, eo quod ſuorum greſſuum in aere nullum veſtigium derelinquit. Dicitur ales, quia per alas volat, vel eo quod alatur Dei providentia, non ſua. Dicitur volucris & volatile à volando. Altile, à ſe ſuperius inaltando. In avibus autem aquea & aerea ſubſtantia dominatur, & inde naturaliter habent ſuperius evolare, licet ſæpe inferius converſentur, ubi etiam aliquotiens occiduntur, dum incaute circa victualia occupantur. Sic homo ſine via realiter poteſt dici, quia quando per aerem, i. per mundi vitam tranſierit, nullum poſt ſe veſtigium, i. nullam vitæ ſuæ memoriam dereliquit. Sap. 5. *Commotis alis tranſvolavit, & nullum ſignum invenitur itineris ejus.* Dicitur etiam ales, quia homo & per alas virtutum debet ad cœli cacumina per contemplationem levari, & à rerum proviſore Chriſto debet donis & virtutibus enutriri. Oſeæ 11. *Ego quaſi nutritius Effraim.* Et ſicut dicitur volucris altile, quia ſcil. ad bona terrena per contemplationem volabit, & ibi ſe per deſiderium inaltabit. Eccleſ. 39. *Evolaverunt nebulæ quaſi aves.* Aquea enim ſubſtantia devotionis & lachrymoſæ compunctionis, & aerea virtus contemplationis, ipſos debet ſurſum per deſiderium erigere, & ab amore temporalium ſegregare. Quod quidem multi ſunt, qui non faciunt; quinimo quia indiſcrete infetius ad mundi negotia deſcendunt, hinc eſt quod diverſorum vitiorum periculum incurrunt. Et ideo bene conſulebat angelus Loth. Gen. 19. *Non manes in omni circa regione, ſed in monte ſalvum te fac.* Item avis de albumine naſcitur, & ubi creata fuerit, vitello ovi & rubedine enutritur, & tandem vitam recipit, & plenatiè figuratur, teſtamque ovi rumpens & lanians exterius exit & progreditur, & ad volandū finaliter præparatur. Sic homo de peccati frigiditate naturaliter procreatur, quia *omnes ſumus natura filii iræ.* ad Epheſ. 2 Sed quia poſt vitello charitatis enutritur, ideo vitam gratiæ recipit, & teſtam corporis per pœnitentiam frangit, & ſic ad ſublimia per contemplationem aſcendit. Naum. 3. Solortus eſt & avolaverunt, & non eſt cognitus locus eorum. Item duo ſunt genera avium: nam quædam ſunt, quæ hominum ſocietatem & habitacula diligunt & frequentant, ſicut ſunt illæ, quæ gregatim volant. Alia conſortia fugiunt hominū & abhorrent, ſicut ſunt fluviales, ſilveſtres, & montoſæ. Sic rectè dico, quod duo genera ſunt hominū in hoc mundo, ſc. boni & mali. Nam boni gregatim volant, quia *omne animal diligit ſibi ſimile, & omnis caro ad ſibi ſimilem conjungitur.* Eccl. 13. Et hominum, i. perſonarū rationabilium diligunt comitivam. Prov. 8. *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Sed illi, qui ſunt ſilveſtres per avaritiam, fluviales per luxuriam, montani per ſuperbiam, tales dico ſocietatem virorum rationabilium non ſequuntur, ſed eos fugiunt, & ſumopere deteſtantur, quia ſicut dicitur Prov. 20. *Deteſtantur impii eos, qui in recta ſunt via.* Item aves ut communiter ſibi invicem fidem ſervant, & ad nutriendum pullos invicem ſe adjuvant, & ad pullos procreandos congruitatem temporis eligunt, & obſervant, in quo ſcilicet ad morem & coitum invicem ſe invitant. Nam in vere ad generandum conveniunt, ſed in hyeme ab hujuſmodi actibus ſe ſeparant, & disjungunt; & donec hyems tranſeat, ad actus Veneris non attendunt. Sic conjuges debent ſibi invicem fidem ſervare, & circa onera invicem ſe juvare, & ad opus generationis tempus debitum expectare; quia in hyeme, i. tempore pœnitentiæ & auſteritatis, ut in quadrageſima, & in jejuniis, & in feſtis & hujuſmodi non debent hujuſmodi actibus occupari, ſed ab hujuſmodi operibus per continentiam ſegregari. Hier. 31. *Donec tempus veniat, non vindemiabunt.* Itē aves ſecund. Iſid. ſecund. varias ſuas complexiones, varias & diverſas ſibi vendicant manſiones: quia illæ, quæ ſunt naturæ ſicciſioris, montes & ſilvas inhabitant; & etiā gregatim quandoq; habitationes hominū frequentant: ſicut patet de anſeribus, hirundinibus, gruibus & gallinis. Sed illæ quæ ſunt naturæ humidioris, in mari & fluminibus converſantur, ubi acquiſitioni victuū & pullificationibus occupantur: ſicut ſunt mergoli & anates. Sic in mundo ſunt duo genera hominum, ſcil. quidam qui ſunt ſiccæ naturæ per caſtitatem ſcil. religioſi. Alii autē humidæ per voluptatem ſc. activi & ſæculares. Primi autem ſcil. contemplativi, aut in montibus contemplationis, aut in nemoribus pœnitentiæ & macerationis, ut ſunt eremitæ, aut in congregationibus & domibus ſcil. in cœnobiis fraternæ charitatis & dilectionis cōmuniter converſantur. Alii autem, qui ſunt humidæ & carnalis, i. fragilis mollisq; naturæ ſcil. ſæculares activi, in mari & fluminibus habitant hujus mundi, i. e. in inſulis & in terra, ubi aquas delitiarū & divitiarū frequentant, & ubi in matrimonio pullificationi & multiplicationi generis humani intendunt & vacant. *Pariant filios & filias, & multiplicamini, & nolite eſſe pauci numero.* Hier. 29. Aves quæ verſantur in fluminibus, pedes habent latos, clauſos, junctos, & non in articulos diviſos. Quod ſagaciter fecit natura, ut ſcil. quando aquam pedibus retro pulſent, ſicut cum quodam remigio vel cum pala; ut ſic in anterius ſe deflectant. Caudam autem habent tales volucres valde brevem, ne ſcil. caudæ madefactæ magnitudine natando impediantur, & à capto itinere retardentur. Sic verè illi, qui in mari mundi negotiorum volent tuto natare, & ad partem anteriorem, i. ad bona æterna tranſmeare, neceſſe eſt, ut pedes affectuum ſuorum ſint lati per charitatem & dilectionem, continui & clauſi per diſcretionem, ne ſcil. ad omnia voluptuoſa per inordinatos appetitus dividantur, quia de malis dicitur Ezech. 16. *Diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti viam.* Non enim debent eſſe diviſi per diverſas voluptates, quia *deprimit habitatio terrena ſenſum multa cogitantem.* Sap 9. Ideo Luc. 10. *Turbaris circa plurima.* Imo debent eſſe clauſi per appetituum unitatem, ut omnia ordinent ad unum bonum, ſcil. ad Deum. 1. Machab. 8. *Omnes obediunt uni.* & Luc. 10. *Porro unum eſt neceſſarium.* Figura Lev. 2. ubi aves domino offerendæ non debebant dividi, animalia autem ſic. Ad denotandum, quod perfecti ſpirituales non debent circa plurima eſſe diviſi, ſed magis Deo offerri integri & perfecti, quod tamen animalibus, i. ſæcularibus magis licet. 2. Reg. 3. *Date ei infantem vivum, & nolite dividere eum.* Et ideo aquam divitiarum & delitiarum, cum pedibus, id eſt, cum affectionibus clauſis debent repellere, contemnendo ſcilicet & eas diſpergere, per miſericordiam pauperibus largiendo, & ab aquis iſtis non ſuffocabuntur, ſed ulterius uſque

ad portum paradisi fœliciter perducentur. Act. 17. *Iussit que eos, qui possent natare, se in mare ponere primos, & evadere.* Item debet habere caudam brevem. Per caudam enim, quæ est corporis finis, intelligitur finis vitæ, mors, quam debent habere boni activi brevem, ut scil. eam breviter cito & velociter reputent a futuram, quia sicut dicitur Eccles. 10. *Omnis potentatus brevis.* Quod si haberent eam longam, id est, si vivere diu, & mortem ehe longe sperarent, tunc à natando, id est, proficiendo per virtutes, & aquam divitiarum contemnendo & dispergendo possent non modicum impediri, & à bono itinere retardari. Ideo Eccles. 14. *Memor esto, quoniam mors non tardabit. Iudex enim ante*
27 *januam assistit*, sicut dicitur Jac. 5. Item tria sunt genera avium, quia quædam carnes & sanguinem comedunt, quædam puris granis & seminibus nutriuntur, quædam vero mixtim, modo granis, modo carnibus satiantur, ut sunt aves corvini generis, ut picæ, monedulæ, cornices, atque corvi. Sic vere in mundo quidam carnibus vescuntur per luxuriam, quidam seminibus & granis per avaritiam, ut usurarii, qui frumentum recondunt, & quidam utraque depascuntur, utroque vitio laborantes, & tam luxuriam quam avaritiam exercentes. Exod. 16. *Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus.* Isti enim vespere, i. in obscuro, & de nocte carnibus immundis se satiant, mane vero, i. e. publicè, vel de die ad panes divitiarum vacant. Vel dic, quod aves, quæ granis vivunt, sunt boni & religiosi, qui granis & seminibus, i. doctrinis & virtutibus nutriuntur. Carnem autem comedentes, sunt peccatores, qui carnem pauperum comedunt per rapinam, vel carnibus vivis utuntur per luxuriam, 1. Reg. 2. *Non accipiam à te carnem coctam, sed crudam dabis mihi.* Figurati Apoc. 18. ubi dicitur, quod *Babylon facta est habitatio omnis volu-*
28 *cris immundæ, & odibilis.* Alii autem mixtim vescuntur, scil. illi, qui modo boni sunt, modo mali, qui modo cantant Mirabilia, modo cantant Defecit. Item est quædam avis, quæ dicitur ossifraga secund. Aristot. quæ cum aquila pullos suos degeneres projecerit, ipsos in suos recipit & adoptat. Hic est mundus, qui omnibus à Christo de generibus præbet & providet incrementum. Vel dic, quod iste est Deus, qui omnibus ab aquila, id est, à diabolo vel à mundo expositis & relictis solet subvenire, & eis in necessitatibus providere, & ipsos tam temporaliter quàm æternaliter adjuvare. Ps. 9. *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris*
29 *adjutor.* Item nota, quod aves fluviales habent caudam brevem, ne impediantur in natando. Econtra aves rapaces caudam habent longam, qua ad volatum se dirigunt & ad prædam. Sic illi, qui in fluvio devotionis residen, caudam quæ est finis corporis, i. mortem reputant esse brevem, citam & velocem, quia verè in natando per bona opera retardarentur, si caudæ longitudine præmunirentur. Sed econtra aves rapaces, scil. usurarii causidici, raptores, præpositi & ballivi, & alii hujusmodi, qui altè volant per superbiæ vanitatem, & cæteras aves occidunt, per avaritiæ falsitatem, carnibusque crudis vivunt, per luxuriæ fæditatem, tales dico habent longam caudam, & in longum protensam, i. mortem suam credunt longe esse ab eis, quia scil. non credunt cito mori, & sic pro certo magis sunt apti & leves, ad volandum, per superbiæ vanitatem, & ad rapiendum per avaritiæ & sævitiæ crudelitatem. Esa. 30. *Leæna & leo ex vipera & regulus volans.* Vel dic, quod illi, qui versantur in fluviis orationum, jejuniorum vel devotionis, habent caudam brevem, i. e. modicam sæculi pompam, quia magna cauda, i e. pompa sæculi multum retrahit à bono. Sed aves rapaces, i. usurarii &c. habent longam, quia semper volunt magnam comitivam. Allega ut supra. Vel dic, quod cauda est familia &c. sicut supra. Item
30 avis quando volat, pedes ad posteriora extendit, & collum & caput ad ima deprimit, alas autem erigit ad volatum, & maximè aves fluviales, propter colli sui longitudinem, & debilitatem. Sic si vis in paradisum volare per contemplationem, pedes tuos, i. affectus extende ad posteriora, sc. ad mortem, per jugem ipsius meditationem, vel etiam ad bona paradisi, quæ post vitam istam veniunt, per affectionem, & cogitationem. Caput vero intentionis, deprimere debes ad ima, i. ad infernum scil. cogitando pœnarum, quæ subtus sunt afflictionem, alas autem tuas scil. timorem, & spem debes ad Deum erigere, scil. alam timoris ad divinæ justitiæ considerationem, alam vero spei ad divinæ misericordiæ implorationem. Et sic procul dubio poteris sursum ad bona cœlestia volare, & te ibi nunc mentaliter, tandem vero personaliter transportare. Unde de talibus dicitur Es. 40. *Sancti qui sperant in domino, mutabunt fortitudinē. assument pennas ut aquilæ. current & non laborabunt, volabunt, & non deficient.* Aves fluviales 31
caput, & collum habent valde longa & debilia, & ideo quando volant, portant eum semper inferius inclinatum. Sic verè fluviales aves, i. sæculares, simplices, molles & delitiosi, qui collum & caput, i. intentionem, & cogitationem habent debilem, & rudem ad cogitandum de paradiso, tales dico debent caput & collum deprimere, i. intentionem, & cogitationem ad inferni supplicia declinare, ut si amore paradisi nequeunt, saltem timore inferni resiliant ab iniquitate, quia *per timorem domini declinat omnis à malo*, Prov. 15. Item nota, quod duo sunt genera 32
avium, quædam quæ consortia hominum diligunt, & frequentant, & eorum utilitatibus obsequuntur, scil. aves, quæ gregatim volant, & anseres, & columbæ. Aliud genus, quod societatem hominum non diligit nec frequentat, nisi forte ad ipsius nocumentum, ut sunt aves prædales, & montani silvestres & fluviales. Sic duo sunt genera angelorum, sc. boni, qui homines diligunt, & mali, qui eis in omnibus adversantur, nec eorum diligunt comitivam, nisi ab eis rapiant, & furentur. Ideo dicitur Joan. 10. *Fur non venit nisi ut furetur, & mactet, & perdat.* Et ad Galat. 4. *Æmulantur enim vos, scil. non bene.* Isti autem mali angeli montani sunt, in quantum à lucifero rege suo sunt ordinati ad tentandum montanos de superbia, silvestres de avaritia, fluviales de luxuria, quia sicut dicitur Joan. 2. *Omne quod in mundo, aut est concupiscentia oculorum, aut concupiscentia carnis, aut superbia vitæ.* Fig. Apoc. 16. *de tribus ranis; qua exierunt de ore draconis, qua exierunt ad reges universæ terræ, congregare eos in prælium*, quia pro certo ab ore draconis luciferi mittuntur in mundum tres spiritus, i. tria genera spirituum immundorum, ut scil. cantando de tribus vitiis antedictis, possint bellum inter homines generare. Genes. 15. *Descenderunt volucres super cadavera.* Item cum de gene- 33
rali appetitu naturæ sit generare sibi simile, inde est quod aves, quæ virtutem habent seminalem, teste Arist. ovum ponunt, & ipsum decem diebus fovent, & pullum in eo producunt & generant. Sic cum generalis appetitus prælatorum & prædicatorum sit, velle sibi similes per prædicationem generare, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Volo omnes homines esse sicut memetipsum*, hinc est quod ipsi debent ovum, i. bonum documentum in nido cordis auditorum ponere, & illud ibi per spatium decem dierum, id est, per observantiam decem mandatorum nutrire, & fovere, & sic pullum bonorum operum poterunt in allis generare; ad Galatas 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.* Nota, quod omnis avis, quæ in 34
aquæ profundo cibum suum quærit, necessario habet collum longum. Sic prædicator, qui in profundo fluminis sacræ Scripturæ, debet cibum quærere sapientiæ & doctrinæ, debet habere collum longum, id est, longam deliberationem, quæ inter pectus & ad os ad modum colli est media, ut si quid ab aliquo cogitatur, diu ante deliberet quam loquatur, sic juxta sapientis doctrinam Eccles. 21. *Sit in corde sapientium os illorum.* Et Senec. *Diu delibera, cito facito.* Quicquid enim homo dicit, & maximè prædicando, longa deliberatione debet examinari, ne forte contingat aliquid fatuum coram aliis emanari. Ideo Senec. lib. de mort. *Quicquid aliis dicturus es, antequam aliis dixeris, tibi dic.* Unde Eccles. 11. *Verbis tuis facito stateram, & ori tuo facito ostia.* Item nota, quod aves in tempore veris cantant & vocl- 35
ferant, & ad amorem mutuum se invitant, ova & pullos generant, generatos nutriunt & educant, sed completo generationis officio, & adveniente hyeme, à cantu & generatione cessant. Sic prædicatores in vere, id est, nunc in tempore gratiæ, vel in tempore novo, id est, adventus & quadragesimæ; quando flores apparent in terra nostra, scil. Christus, qui est *flos campi & lilium convallium* (Cant. 2. tunc dico debent cantare & resonare per prædicationem, & sese ad amorem mutuum invitare, & tunc debent per gratiam pullos facere, i. peccatores per pœnitentiam generare. Nam sicut per generationem est processus de non esse ad esse, sic per prædicationem fit processus de non esse ad esse, id est, de statu peccati, qui non est: Job. 18. *Socii ejus, qui non est*) ad esse gratiæ vel virtutis, 1. ad Cor. 4. *Per evangelium ego vos genui.* Et illos, quos genuerunt, debent per doctrinam & bona exempla jugiter educare, & etiam per subsidium temporale si possint enutrire. Unde Hier. 3. *Dabo vobis pastores secundum cor meum, qui pascent vos scientia & doctrina.* Vel dic de viris perfectis, qui in prædicto vere solent cantare per gratiarum actionem, laudem & confessionem.

Psal.

Volucres cœli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces. Item debent ad amorem se invitare per mutuam dilectionem. Debent autem pullos, i. pauperes in nidis suis, i. in suis domibus generare & inducere, & eos educare per epulum & compassionem. Esa.
36 58. *Frange esurienti panem tuum, &c.* Item nota, quod aves, quæ prædæ sunt deditæ, ut sunt aquilæ & accipitres, & hujusmodi, sunt naturæ calidæ & siccæ, magnæ plumositatis, paucæ carnositatis, respectu aliarum, clari visus, levis motus, curvi & acuti rostri, ut prædam suam sciant & possint dividere, & scindere vel secare. Ungues similiter habent acutos & curvos. Caudam habent subtilem; qua in volando se regant. Sic prædicatores, qui ad prædandum animas sunt dediti, & etiam omnes viri perfecti, maximè Ecclesiastici & prælati, debent esse calidi per charitatem, sicci per castitatem, magnæ plumositatis per virtutum pluralitatem, paucæ carnositatis per voluptatis paucitatem, vel per vitæ austeritatem, motus levis per obedientiæ velocitatem, volatus fortis per bonorum operum exercitium & probitatem, clari visus per discretionem, & sagacitatem & intelligentiam, ut scil. sciant, quid debeant facere, vel dicere, juxta illud Marc. 8. *Restitutus est ita, ut videret clare omnia.*

Item isti rostrum, id est, verbum debent habere acutum, per asperam correctionem & redargutionem: in se tamen debet esse recurvum & reflexum, per propriorum verborum ad impletionem. Caudam vero, quæ perseverantiam significat, debent habere longam, per bonorum operum continuitatem. Ungues vero, i. manus debent habere divisas & expansas per liberalem eleemosynarum erogationem, quia pro certo ad tales pertinet acute & aspere loqui alios corrigendo. Esa. 49. *Posuit os meum dominus quasi gladium acutum.* Verba sua ad se reflectere, ipsa implendo & faciendo 3. Reg. 8. *Ore locutus es, & opere perfecisti.* Ipsa bona opera in longum continuare, non deficiendo, sed perseverando. Et etiam manus suas ad alios debent extendere, & dividere bona sua, pauperibus erogando, 2. Ma-
37 chab 2. *Accipiens manu porrigebat eis.* Aves quæ turmatim volant, ut sunt grues & anseres, tempestatem sentiunt & præcognoscunt, & ideo tunc ante ejus eventum solent clamare, & invicem convenire. Sic verè nos qui turmatim in Ecclesia, vel religione, i. collegiis vel cœnobiis vivimus & manemus, tempestatem mortis æternæ debemus præcognoscere & sentire, & eam clamando, per prædicationem aliis innuere & monstrare:
38 *Clama ne cesses, &c.* Esa. 58. Generaliter omnis avis habet duos pedes, quibus inferius ambulet circa terram, & duas alas plenas plumis, quibus superius volitet erga cœlũ. Sic pro certo boni & perfecti viri habent duos pedes, i. duplicẽ charitatẽ & affectionem, sc. ad Deum, & ad proximum, & duas alas, i. intellectum & voluntatem, quæ plumis virtutum tam moralium, quam naturalium sunt plenæ, ut sic per contemplationem volent superius ad æterna. Et sicut avis per pedes graditur, & cum aliis volat, sic prædicator debet gradi per mundum, se discretè ordinando cum affectionibus charitativis, ut scil. omnia opera sua ad Dei vel proximi dirigat utilitatem, & cum alis virtutum alte debet ascendere contemplando Esa. 40. *Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion.* & Esa. 52. *Quam pulchri super*
39 *montes pedes.* Generaliter omnis avis, quæ longum habet collum, longa crura habet; & econtra, quæ curtum habet collum curtis cruribus sustentatur, exceptis tamen fluvialibus, quæ crura habent brevia, & collum longum; sicut patet in anser, & in cygno. unde Plin. l. 11. c. 37. ait: Quibus longa colla, iis longa & crura. Per collum, quod caput sustinet, ne ad terram defluat, intelligo amorem æternorum, quo caput intentionis erigitur, ne defluat ad æterna. Per crura, quibus corpus sustentatur, intelligo bona & virtutes, per quas anima spiritualiter sustinetur: quia sicut crura à pedibus elevantur, sic virtutes ab affectionibus, quæ pedes sunt animæ, oriuntur. Qui ergo habet collum longum, id est, desideria æternorum magna & longa & protensa, crura etiam ipsius, id est, opera & virtutes solent per longanimitatem & perseverantiam esse longa, exceptis tamen fluvialibus & delitiosis, qui collum desideriorum habent longum, crus vero bonorum operum habent curtum. Quorum autem collum est breve, qui scilicet parum curant de æternis, eorum tum etiam crura, id est, virtutes & opera brevitate inconstantiæ finiuntur. Quod patet in diligentibus mundum, qui si habent aliquando aliquas virtutes, cum eis tamen non longe perseverant. Vel dic, quod collum est medium inter corpus & caput, significat principes & prælatos, qui scil. sunt medii inter populum & Deum. Crura vero, quæ in corpore inferiorem locum tenent, significant populum & subditos. Regulare est ergo in corpore Ecclesiæ vel collegii qualia sunt colla, talia sunt crura, quia quales sunt superiores, tales sunt inferiores, qualis prælatus, talis populus, qualis dominus, talis sua domus Eccl. 10. *Qualis rector civitatis, tales populus, qui habitat eam.* Vel dic, quod collum, in quo formatur vox significat verba, crura vero quæ corpus portant, significant virtutes & opera. Quia verè qui longum collum vult habere, i. e. qui magna vult dicere & prædicare, debet habere similiter longa crura, i. magna & virtuosa merita & opera. Vel dic, quod collum significat virtutem deliberationis, ut visum est. Crus vero significat virtutem perseverantiæ & durationis, quia scil. crura dicuntur corporis esse finis. Istud ergo verum est, quod qui longo collo, i. longa & discreta deliberatione utitur, longis cruribus & diuturnis successibus jocundatur. Econverso vero breve collum, i. brevis deliberatio, crura brevia dicitur habere, in quantum quæ sine longa deliberatione fiunt, dicuntur parum durare, & breviter deficere & cessare. Bene ergo dicit Seneca, quod *diu deliberandum est, quod semel statuendum est.* Exemplum de illo, qui si fieret rex, desideravit esse grus, ut habito collo longo posset verbum suum diu deliberare, antequam de pectore ad os transiret, qui propter bonum responsum, regnum à patre habuit, alii vero fratres, quorum unus accipiter, ut bene volaret, ut raperet, alius autem merula ut bene cantaret, fieri desideraverant, de regno paterno nihil habuerunt. Vide si vis lib. 2. cap. 22. §. 3. ubi quasi idem ponitur. Secundum Aristotelem, aves quæ 40
multum ovificant, cito moriuntur, & maxim è gallinæ. Sic multi, qui in principio multis bonis operibus se exercent indiscretè, cito & velociter moriuntur, scilicet cessando & quiescendo à fervore, quia acres in principio, franguntur in fine secundum Aristotelem. Ideo Proverb. 20. *Substantia ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit.* Vel dic, quod illi in hoc sæculo multum ovificant, i. qui in præsenti vita multa ova divitiarum habent, tales dico cito per peccatum moriuntur, & ad mortem perpetuam deducuntur. Item generaliter omnes aves, quarum est vita quieta, habent rostrum parvum & breve, & vix aut raro rostro se percutiunt, licet ab aliis vulnerentur, rectum tamen est rostrum earum, non acutum, & hoc quia carnes non comedunt, sed tantum semina seu fructus. Sic boni & pacifici, qui Dei filii vocabuntur, rostrum, i. verba habent parva, i. pauca & brevia, exemplo quo *verbum abbreviatum fecit dominus super terram*, ad Rom. 9. Rostrum istud habent planum, id est, rectum, quia verba eorum sunt recta, non tortuosa per falsitatem, non curva per caliditatem, sed magis recta, justa & plana per veritatem Prov. 8. *Aperiuntur labia mea, ut recta prædicent.* Et tales rostro, id est, verbis non se percutiunt per injurias, per detractiones & punctiones. Unde rostrum eorum non est acutum, quia boni non habent verba pungitiva. Unde carnes non comedunt aliorum, scil. detrahendo de ipsis, sed tantum semina seu fructus, i. bona opera aliorum, de ipsis recte loquendo, ipsa comedendo, & imitando. Aves quæ in profundo suum cibum quærunt, habent 42
rostrum longum, sicut patet de avibus fluvialibus. Sic verè illi, qui in profundo sacræ Scripturæ quærunt victum doctrinæ, ibi diligenter studendo habent rostrum & os longum & magnum, in verbis per eloquentiam affluendo. Unde Eccles. 39. *Tanquam imbres mittet eloquia.* Vel dic, quod nos, qui de aquis paradisi mortis & inferni debemus nobis acquirere spiritualem victum, debemus collum intentionis & discretionis, & os eloquentiæ & prædicationis longũ & protensum habere. Esai. 59. *Dominus dedit mihi linguam eruditam, scientiam sustentare, &c.* Aves prædales rostrũ habent acutum & curvum, & hoc ut possint carnes devorare, & ipsas faciliter lacerare. Sic verè sunt aves 43
prædales, quæ inter se pugnant per dissensiones, lites & contentiones sc. divites & superbi, *inter quos jurgia semper sunt.* Prov. 13. Rostrum enim, id est, verbum talium est curvum per falsitatẽ, quia *pacem* cum *amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias.* Hier. 6. Est acutum per punctionem, & detractionem, & crudelitatem; quia lingua eorum gladius acutus. Et hoc ut possint carnes avium innocentium, i. bona & substantias simplicium & pauperum per rapinam & prædationem devorare, vel carnes etiam,

id est, personas bonorum per detractionem lacerare, Deut. 23. *Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes*, &
44 Gen. 4. *Lacerabunt volucres carnes meas.* Aves quædam sunt, quæ societatem diligunt & frequentant, excubias & vigilias ordinant, & regem sibi præficiunt & proponunt, quo se elevant, & eo ad pascua descendente descendunt: & rex ipse caput præ cæteris frequentius elevat, circumspicit, & si quem adversarium viderit, vociferat, & ad cavendum alias excitat & præmunit, sicut patet in anseribus silvestribus & gruibus. Sic verè religiosi & clerici in grege & societate viventes per charitatem, sibi regem faciunt, id est, prælatum, cui in omnibus obtemperant, & secundum ejus elevationem à terra, i. à temporalibus, & descensionem ad terram, i. ad pœnitentiam & laborem, se debent subditi regulare, quia religiosi in bonis & virtutibus prælatis suis conformari debent Ezech. 1. & 10. *Cumque animalia elevarentur à terra, elevabantur pariter & rota.* Et nota, quomodo rota intra rotam convertitur, & sic alter intrà alterum per amorem converti debet. Religiosi enim dicuntur rotæ, propter volubilitatem obedientiæ. Prælati dicuntur animalia occulta, per discretionem & circumspectionem prudentiæ. Pone si vis per modum figuræ, & expone illud. Vide etiam infra lib. 16. Ezech. 1. Num. 6, *Ad imperium Domini fiebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.* Et rex ipsorum debet pluries caput erigere, quia prælatus circumspectus debet caput intentionis ad æterna præ cæteris elevare, & per discretionem & providentiam ubique debet circumspicere & videre Luc. 21. *Respicite & levate capita vestra.* Et si quem adversarium scil. diabolum vel hæreticum viderit, debet clamando per prædicationem subditos præmunire. Ela. 58. *Clama ne cesses, &c.* Esa. 40. *Super montem excelsum ascende.* Sunt quædam aves, quæ in tantum solitudinem diligunt, quod etiam pullos proprios secum habitare non permittunt, imo statim quod volare possunt ipsos ejiciunt & emittunt, sicut sunt generaliter omnes aves prædæ, sicut exemplificat Plin. lib. 10. cap. 3. de aquila, quæ proprios filios ejicit, & eis alimenta denegat, quod providenter est factum à natura (ut ait) quia alias ad ipsos nutriendum non sufficerent pulli circumjacentium avium aliarum. Isti sunt religiosi, qui sollicitudinem religionis diligunt, & à consortio hominum se sejungunt. Ps. 54.
45 *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Maximè aves prædæ, i. e. prædicatores, qui per clamationem prædicationis in silva mundi animas prædantur, quia pro certo pullos proprios, scil. affectus parentum & carnalium amicorum debent abjicere, & se ab eis totaliter elongare. Quod maximè verùm debet esse de prælatis & judicibus, quia verè tales non debent pullos, id est, carnales nepotes immoderate diligere, sed à nido cordis sui potius effugare, quia procul dubio prædæ & rapinæ patriæ illis non sufficiunt, qui nutriendis & ditantis pullis, i. e. nepotibus intendunt. Multum igitur Deus illis profuisset, si talem affectum de talium cordibus abstulisset, nihil enim remanet, si pos sunt, quin mali judices acquirant, ut filios & nepotes ditare valeant. Et ideo commendatur Aaron Deut. cap. trigesimo tertio; quod *ipse dixit patri suo & matri suæ: Nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos.* Vel potest dici contra illos, qui etiam proprios parentes abjiciunt 1. ad Timoth. 5. *Qui suorum domesticorum curam non habet, &c.*
46 Aves naturaliter & generaliter sunt naturæ purioris & levioris, nobiliotis, melioris, motus fortioris & aglioris, visus clarioris & limpidioris, carnis sanioris & digestibilioris, & circa pullos solertiæ amplioris & attentioris. Sic vere dico, quod religiosi & clerici debent esse naturæ melioris & nobilioris, per spiritualitatem, motus fortioris, per bonam operationem; visus acutioris, per discretionem, carnis digestibilioris, per obtemperantiam & subjectionem; carnis sanioris per bonam conversationem; & circa pullos nutriendos solertiæ amplioris, per eleemosynarum largitionem, vel doctrinam, & prædicationem. *In toto Israel non erat vir melior illo*, 1. Reg. 9.
47 Istud est generale, inter aves, quietæ vitæ, sicut sunt columbæ, grues, anseres & gallinæ, quod quamvis fortiter quandoque rostris & alis se verberent & infestent, statim tamen finito prælio solent sicut prius habitare, & vivere, & quasi reconciliatæ non solent pristinam societatem dimittere. sed oblita omni injuria, sicut prius communiter habitare. Sic verè quamvis contingat invicem nos irasci, & pugnas & controversias nos habere, ex hoc tamen non debemus odium concipere, nec alter alterius consortium declinare, quin imo injuriarum debemus oblivisci, & non memorari, & ad simul habitandum non debemus magis quam antea retardari. Unde Levit. 19. *Non memor eris injuriæ civium tuorum.*

Caput II.

De Aquila.

Aquila est avis nobilissima, quæ volitando desuper, solet 1
pullos suos provocare ad volatum, & eos ad exeundum de nido, tali modo docere. Quod si sic exire noluerint, solet eis cibum subtrahere, & facere jejunare. Quod si adhuc exire pigritaverint, solet eos verberare, & unguibus pungere & arcere, & ad exeundum de nido cogere. Sic verè facit Deus pullis, i. fidelibus suis, quia verè volando desuper per bonorum exemplorum ostensionem, & per beneficiorum collationem, ipsos provocat ad volatum bonorum operum exercendum. Deut. 32. *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super illos volitans.* Si vero ipsum sequi per imitationem noluerint, sed adhuc in mundo pigritaverint, solet eos facere esurire, temporalia subtrahendo. Quod si non sufficiat, solet ungues & punctiones adhibere, ipsos tribulationibus & infirmitatibus affligendo, quia sicut dicit Gregor. *Mala, quæ hic nos premunt, citius ad Deum ire compellunt.* Vel dic, quod aquila est prælatus, pulli sunt subditi, quos bonis exemplis & beneficiis solet de nido carnalitatis extrahere: quod si nequeat, debet eis cibum & beneficia subtrahere; & si hoc non sufficiat, debet corporalia verbera, i. pœnas corporales adhibere, &c. Allega ut supra. Item secund. Plin. 2
Aquila in nido suo reponit duos lapides pretiosos nomine etites, ut pulli ejus per eos serventur ab omnibus venenosis. Sic verè prælatus in nido Ecclesiæ vel religionis debet seminare duplicem virtutem sc. charitatem & castitatem. Et sicut secundum Plin. unus istorum lapidum est masculinus, alius fœmininus, sic istarum virtutum una est masculina, i. perfectior, sc. charitas, alia fœminina & gratiosior, scil. castitas, una tamen sine altera nihil valet. Item est quædam species aquilæ, quæ quando altissime 3
volat, talem tamen & tam limpidum habet visum, quod in mari videt pisciculos natare, & descendens ad modum lapidis, rapit eos, & secum sursum elevat, & ipsos devorat, & manducat, secund. Plin. lib. 10. ubi istam aquilam vocat halietum, quam dicit esse quandam speciem aquilarum. Sic verè licet prælatus & in altitudinem contemplationis commoretur, tamen limpitudine visus discretionis debet videre & considerare, quid sit in mari mundi, & quid inferius faciunt pisculi, i. subditi divagantes in aquis delitiarum, & ad eos descendere per affectum, & eos à mundo elevare per prædicationem, & ipsos comedere, & sibi incorporare per dilectionem, quia breviter prælatus nunquam debet tantum vacare contemplationi, quin semper videat & intendat subditorum gubernationi. Unde de aquila dicitur Job. 39. *De longe contemplatur escam.* Vel dic, quod iste est Christus, qui ab altissimo loco paradisi vidit pisculos peccatores in mari mundi vagantes, quibus misertus subito per incarnationem descendit, & eis raptis & ad fidem conversis, sursum ad statum gratiæ & gloriæ levavit, ipsosque comedit, & sibi per fidem incorporavit. *Ipse enim leo factus est, & didicit capere prædam.* Ezech. 19. Item aquila est naturaliter calida & sicca, prædæ avi- 4
da, et præ aliis avibus animosa et fortis, cujus fortitudo maximè consistit in alis, pedibus, et rostro, quia alæ suæ sunt multum nervosæ, et parum carnosæ. Sic prælatus prædicator vel cleticus debet esse calidus in charitate Dei, siccus in castitate sui, prædæ avidus per charitatem proximi, animosus ad bonum faciendum & aggrediendum, fortis ad malum tolerandum & transgrediendum, cujus fortitudo in alis virtutum & operationis, in pedibus amoris & affectionis, in rostro sermonis et prædicationis, debet maximè apparere: quia scil. alæ suæ, id est, conditiones et operationes debent esse nervosæ, per stabilitatem, et in bono constantiam: *quia nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*, sicut dicitur Luc. 9. Parum verò debent esse carnosæ per carnalium voluptatum abdicationem, quia sicut dicitur 2. ad Cor. 10. *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia.*

Item aquila respectu magnitudinis corporalis, parum habet 5
de carnositate, multũ autem de nervositate, et multum de plumositate, et ideo est avis levissima, et tã limpidi visus, quod solè irreverberatis oculis intuetur. Sic vere vir perfectus, vel religiosus

gioſus prælatus debet habere pennatum, id eſt, virtutum multitudinem, nervorum ligantium, id eſt, charitatis ſpecialis fortitudinem, carnis, id eſt, carnis voluptatis paucitudinem, & ſic ſolem juſtitiæ Chriſtum in rota eminentiæ ſuæ, ſine retrocesſu ad amorem mundi, poterit per contemplationem jugiter ſpeculari, & oculos mentis ſuæ in ipſum figere, & in ipſo continue meditari, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 11. *Delectabile eſt oculis*
6 *videre lumen.* Quia breviter nervoſitas ligantis amicitiæ, ſiccitas attenuantis abſtinentiæ, plumoſitas virtualis ſufficientiæ, luminoſitas contemplantis ſapientiæ; debent eſſe conditiones ſpiritualium aquilarum, id eſt, virorum perfectorum, clericorum & religioſorum. Unde Eſaiæ 33. *Regem in decore ſuo videbunt, & oculi ejus cernent ad terram de longe.* Item aquila volitando pullos provocat ad volandum, antequam habent plumas perfectas, & ungue ſuſpenſos cogit & docet eos reſpicere ſolem, & illum cujus oculi lachrymantur, tanquam degenerem vilipendit, ſecundum Plinium ubi ſupra. Sic prælatus debet volitare per virtutes, ut exemplo ſuo pullos ſubditos ad ſimilia provocet & inducat, & cum ungue caſtigationis debet eos docere & urgere, ut ſolem juſtitiæ reſpiciant per amorem, & lachrymantes per impatientiam, & à contemplatione oculos avertentes, debet de nido amoris ſui ejicere, & eos ſicut alios non amare, recte autem contemplantes & reſpicientes debet diligere, & eos promovere, dirigere, nutrire. Vel dic, quod aquila eſt Deus, cujus eſt tota cura, quod pulli ſui, id eſt, fideles ſolem claritatis æternæ reſpiciant & affectent, & ideo illos qui ipſum dedignantur reſpicere, & de bonis paradiſi non curant, ſed ab ipſo oculos mentis ad temporalia convertunt, à nido amoris ſui ejicit, & ipſos vagari per bona temporalia ad libitum derelinquit Pſalm. 80. *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum,*
7 *ibunt in adinventionibus ſuis.* Item ſecundum Gregorium in moralibus, Aquila neceſſario indiget acuto viſu, ut prædam ſuam à longe videat, quia ſcilicet ſemper remanet in locis altiſſimis & tutiſſimis, & ſi pro præda ad terram deſcenderit, parum ibi remanet, imo ſuperius cito ſe extollit ſecundum Gregorium. Sic vere prælatus indiget diſcretione & ſcientia lympida & diſcreta, ut à longe videat & cognoſcat quicquid ſit inter ſubditos faciendum Eſaiæ 33. *Oculi ejus cernent terram de longe.* Et ſemper debet in virtutum vel contemplationis celſitudine converſari, & ſi pro neceſſariis negotiis ad terrena deſcenderit, debet ſtatim ſurſum ad contemplationis apicem elevati Job 39. *Elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum.* Vel iſtud poteſt exponi de Chriſto, qui ſurſum ab æterno in paradiſo permanſit, & quando inferius pro ſalute humani generis per incarnationem deſcendit, ibi parum ſtetit, quinimo ſtatim facto ſalutis
8 noſtræ negotio, ſurſum per aſcenſionem iterum reaſcendit. Allega ut ſupra. Item ſecundum Ariſtotelem, quando aquila circa pullos proprios, vel circa ova fovenda intendit, non poteſt bene venari pullos avium aliarum, quia nimis debilitatur. Sic prælatus nimis carnalis fovens propriam parentelam, à prædicationis officio retardatur, quia hujuſmodi amore ejus fortitudo mi-
9 rabiliter impeditur. Item idem, Aquila ponit tantum tria ova, vel pullos tres ad plus producit, ſed tertium projicit, ne in nutritione eorum gravatus, à volatu impediatur ſecundum Plinium libro 10. cap. 10. Sic religioſus vel prælatus debet concipere duo ova, ſcilicet amorem Dei, & amorem proximi, ſed ſi cum hoc tertium ovum concipiat, ſcilicet amorem mundi vel carnis, debet ipſum rejicere, ne gravetur. Vel dic, quod pulli noſtri ſunt carnales parentes. quorum proculdubio copia nos multum efficiat & gravat, & à multis bonis retardat, & ideo ipſos debemus de nido noſtræ affectionis ejicere, & de ipſis ultra debitum non curare. Deuteron. 33. *Dicit patri & matri ſuæ, neſcio vos, & fratribus ſuis, ignoro illos.*
10 Item ſecundum Ariſtotelem lib. 6. eſt quædam ſpecies aquilarum, quæ longo tempore pullos fovet, præcedens ipſos in omni volatu & prædatione, parata ipſos defendere, & pro eis reſiſtere & pugnare, & maxime quamdiu ſunt juvenes, nec alas habent perfectas. Plinus vero libro 10. cap. 3. vocat iſtam aquilam meneleton, quæ ut ait, ſola aquilarum pullos ſuos nutrit, & ſine clangore volat, & in montibus moratur. Sic prælatus debet cum ſubditis eſſe in omni opere vel labore, & ipſos temporaliter & ſpiritualiter protegere & nutrire, & maxime ſimplices & infirmos, qui non poſſunt defendere ſeipſos: & ſine murmure & clamore ſineque quacunque terroris concuſſione debet eos pacifice gubernare Pſalm. 106. *Adjuvit pauperem in inopia, & poſuit ſicut oves familias.* Secun- 11
dum Plinium & Ariſtotelem eſt quædam ſpecies aquilarum, quæ venatur in aqua, quæ reſpectu aliarum valde eſt degeneris naturæ, quia ſcilicet corvus verberat eam. Iſta autem unum pedem habet clauſum more anſeris, cum quo natat, & alium acutum, cum quo rapit. Talis eſt malus religioſus & eccleſiaſticus, quia ſcilicet cum ſemper deberet quærere prædam ſuam ſurſum in aere paradiſi, per contemplationem & affectionem, ipſe tamen quærit eam in aqua fluxibilis vitæ, per temporalium acquiſitionem. Semper enim habent cum pede aquilino pedem anſerinum, id eſt, cum affectu ſpirituali affectum terrenum, & ideo iſti utramque ripam volunt paſcere, & hic cum deliciosis natare, & ſurſum cum viris ſpiritualibus evolare, & prædam paradiſi ſperant rapere & habere, cujus tamen contrarium dicit Chriſtus Matth. 6. quod ſcilicet *Nemo poteſt duobus dominis ſervire, &c.* Penna aquilæ aliarum alitum pennas ſolet corrodere 12
& conſumere, ſecundum Plinium libro 10. capitulo 3. Sic vere ſi ſubſtantia ſeu pecunia divitis pennis, id eſt, ſubſtantiis aliorum ſimplicium adjungatur, ita quod poſſeſſio talium rebus & bonis ſimplicium propinqua ſit, ſolent bona ſimplicium conſumi & aliis aggregari. Vel dic, quod ſi pecunia aquilina & uſuraria pecuniæ juſte acquiſitæ miſceatur, ipſam conficit, & finaliter bonum cum malo, & propter malum perit. Vel expone ſicut de corde lupi, capitulo de lupo. Item ſecundum Gregorium in moralibus, Aquila pullis ſuis ægrotantibus, vel quando recenter nati ad recipiendum cibum & digerendum ſunt impotentes & inepti, in ore ſuo ſanguinem attrahit prædæ ſuæ, & in ora pullorum evomit, & ſic eos reficit cibo levi, quouſque poſſint comedere groſſiorem. Sic prædicator de præda ſacræ ſcripturæ debet ſanguinem, id eſt, ſanum intellectum, vel ſanguinem Chriſti accipere per devotionem, & ex ore ſuo per prædicationem evomere, & infirmos ſubditos enutrire, quouſque deveniant ad majora 2. ad Corinthios 3. *Spiritualibus ſpiritualia comparantes.* 1. ad Corinthios 3. *tanquam parvulis in Chriſto lac dedi vobis edere, non eſcam* ad Hebræos 5. *Facti eſtis quibus lacte opus, non ſolido cibo.* Quia breviter illis danda & dicenda ſunt leviora, qui propter imbecillitatem fidei vel ingenii, non poſſunt recipere vel intelligere fortiora. Item ſecundum Augu- 14
ſtinum & Plinium, Aquila ſi ſenectute vel infirmitate, alarum gravedinem & viſus obſcuritatem patiatur, quærit fontem aquæ vivæ, et aſcendit ſuperius quantum poteſt, ut calore ſolis & aeris, et motu corporis et labore ſtomachus incaleſcat, et ſic in fontem deſcendit, et ſecundum Jorath. & libr. de natura rerum, ſtatim nidum petit, ubi plumas veteres exuit, et ibi ſe foveri à pullis proprüs permittit, & reſumptis priſtinis viribus juveneſcit. Sic homo cujus viſus contemplationis, et volatus bonæ operationis, aliqua peccati ægritudine impeditus, debet alte aſcendere per æternorum conſiderationem, et labore pœnitentiæ, et deſiderio ſupernorum incaleſcere per Dei amorem, et per cœleſtium affectionem, et ſic in aquam compunctionis et devotionis per humilitatem debet deſcendere, plumas, id eſt, converſationem dimittere, et ita poterit ad ſtatum virtutum priſtinum revenire, et juventutem morum in ſe per pœnitentiam renovare Pſalm. 102. *Replet in bonis deſiderium tuum, renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Vel dic, quod aquila eſt peccator, qui aſcendit alte ſuperbiendo, et in fonte delitiarum ſeſe balneat per luxuriam, et tandem incaleſcit avaritiam ſectando, et ſic in malo ſe revocat, de malo in deterius procedendo Judic. 20. *Filii autem Iſrael peccatis veteribus addentes nova, &c.* Aquilam timent generali 15
ter omnes aves. Unde ſecundum Plinium Herodius illa die qua aquilam audierit vel viderit, vix aut nunquam ad prædam vadit, quod forſitan accidit præ timore. Sic vere nos Chriſtum debemus timere, et ideo quotiens ipſius vocem in ſcriptura audimus, et quotiens ejus juſtitiam et potentiam videmus et cogitamus, nunquam debemus audere ad prædam malorum operum volare, ſed ab ipſa amplius abſtinere, dicentes illud Hierem. 10. *Quis non timebit te ô rex gentium?* De aquila quod 16
ſocietatem fugiat, & quod proprios pullos odiat, vide ſupra de avibus in generali, §. penult. item gloſſ. ſuper Pſalm. Aquila cum ſenuerit, ita ingroſſatur, duratur & curvatur roſtrum ejus, quod cibos accipere non valet, ita quod ſecundum Plinium libr. 10. cap. 3. quandoque moritur fame, ſed natu-

rali inſtinctu quærit petram duram, ad quam roſtrum allidens, onus roſtri deponit, & ſic cibum capiens juveneſcit. Roſtrum per quod avis cibum capit, eſt auditus vel effectus, qui ſi ut roſtrum induretur per obſtinationem, debet fricari ad petram, id eſt, Chriſtum, per ejus duræ paſſionis meditationem, vel exempli acceptionem, & ſic anima deponet gravedinem & duritiem auditus, & ſic cibum doctrinæ & prædicationis audiens virtu-
17 tibus juveneſcet. Plinius dicit quod aquila ſtans ſuper rupem non ceſſat ſolem inſpicere, vel prædæ inſidiari, vel ungues proprios intueri. Sic vere vir perfectus religioſus, in rupe dignitatis, vel in aſperitate religionis exiſtens, ſemper debet aut ſolem juſtitiæ reſpicere per contemplationem, aut in prædatione & acquiſitione animarum cogitare per prædicationē, aut ungues, i.e. defectus & ſuperfluitates intueri per conſiderationem. Ungues enim in carne nati, & tamen corporis regulam excedentes, naſcentes de ſuperfluo alimenti, peccatorum & defectuum ſignant curvitatem. Iſta ſunt tria in quibus debet totaliter intendere quilibet eccleſiaſticus vel perfectus ſc. ad contemplandam majeſtatem, ad prævidendum prædarum, i.e. faciendorum operum qualitatem, & ad conſiderandum unguium, i. proprio-
rum defectuum curvitatem Hie. 3. *Leva oculos tuos in directum, & vide ubi nunc proſtrata ſis.* Leva inquit oculos tuos in directum Deum & cœleſtia contemplandum. Vide inquit ſc. circumquaque ad quam prædam, id eſt, ad quod bonum opus poteris volare, diſcrete conſiderando, &c. Vide ubi proſtrata fuiſti diverſimode peccando, & ſtatum gratiæ decipiēdo. Vel dic, quod aquila eſt prælatus malus, qui in rupe dignitatis ſedens, non vertit oculos mentis, niſi aut ad ſolem & charitatem gloriæ mundialis, vel ad prædam lucri temporalis, vel ad pedes conſangui-
18 nitatis carnalis. Aquila eſt avis liberaliſſima, neſciret enim ſola prædam ſuam comedere, ſed ipſam ſolet aliis avibus prædalibus communicare & dividere, & ideo aliæ aves prædales ſolent eam ſequi & frequentare, ut de præda ipſius poſſint aliquid reportare. Talis eſt Chriſtus, qui prædam æternæ beatitudinis ſolus habere non voluit, ſed ipſam hominibus diviſit & diſpenſavit, propter quod multitudo ſequacium & pœnitentium ipſum ſub ſpe habendæ gratiæ & gloriæ frequentavit, dicens Matth. 8. *Magiſter, ſequar te quocunque ieris.* Vel dic, quod iſte eſt homo liberalis & pius, qui bona ſua ſolet aliis dividere, propter quod ſolet ipſum turba pauperum ſociare. Vel dic, quod aquila quæ eſt liberalis avibus prædalibus, quibus avium innocentium (quarū ſanguinem ebibit) prædam communicat & largitur (ut dicit Plinius) ſignificat principes rapaces, qui rapinas innocen-
19 tium ſubditorum ſuis rapacibus ſequacibus largiuntur. Secundum Ariſtotel. lib. 16. Aquila habet vocem terribilem avibus alterius ſpeciei, & innocentibus avibus eſt maxime inimica. Roſtro enim percutit, & unguibus rapit. Sic vox & minæ principum, ballivorum, terrorem incutiunt pauperibus & egenis. Nam licet raptores unus alterum non infeſtant, alienos tamen cruciant & affligunt. Nam innocentes roſtro, id eſt, falſis ſententiis, & unguibus, id eſt, extorſionibus ſanguinem pauperum
20 deprædantur, & eiſdem in omnibus adverſantur. Item ſecundum Plinium eſt quædam ſpecies aquilæ nobilior altera, quæ in aere prædatur, quam timent generaliter omnes aves. Hi ſunt principes ſuperbi, ſequentes torneamenta & hujuſmodi. Alia eſt, quæ tantum prædatur in terra, quam timent aves, quarum conjunctus non elongatur à terra, ut gallinæ & hujuſmodi. Hi ſunt principes avari, quos cupidi & uſurarii multum timent. Alia ſpecies tantum prædatur in aqua, quam aves fluviales tantum timent, quæ ſpecies ſecundum Plinium multum degenerat à moribus aliarum. Hi ſunt principes luxurioſi, qui non quærunt niſi delitias & quietem, quia breviter iſta tria genera malorum ſuperiorum ſcilicet ſuperbos avaros & luxurioſos debent diverſi diverſimode timere, ſecundum quod vident ipſos ſibi poſſe officere & nocere. Vel dic, quod iſtæ tres ſpecies aquilarum ſunt tres ſpecies dæmonum tentatorum, quia ſcil. quidam rapiunt in aere, tentando de ſuperbia, quidam in terra & terrenis, de avaritia, alii in aquis & delitiis, tentando de luxuria. Primum ergo timeant illi, qui volant ſurſum in dignitatibus. Secundum, qui manent in divitiis temporalibus. Tertium vero, illi qui verſantur ſeorſum in aquis, id eſt, in delitiis corporalibus.

21 Item aquila, quando pullus ſuus exemplo ejus non vertit oculos ad ſolem, ipſum tanquam ſibi non ſimilem abjicit &
22 repellit. Vide ſupra eodem. Sicut dicit Plinius. Aquila quando præda ſua non ſufficit ſibi & ſequacibus ſuis, ſolet de ſe ipſemet ſequacibus ſuis proximiorem aſſumere, & ſicut rex vivens de publico, ipſum devorandū aliis exhibere. Sic vere principes ſæpe ſolent conſiliarios, & officiales, & ſequaces ſuos rapere, & ipſos prædari & ſpoliare, & juſto Dei judicio, illos qui ipſos ad innocentes deprædandos adjuverant, denudare, ut habeant unde poſſint ſibi & ſuæ ſequaci familiæ providere Jer. 30. *Omnes prædatores tuos dabo in prædam.* Periculoſum eſt ergo ſequi cutias principum & magnatum. Ideo bene dicitur Eccl. 13. *Advocatus à potentiore diſcede.* Secundum Plin. lib. 10. c. 3. Morphnos eſt quæ- 23
dam ſpecies aquilarum, cujus vita eſt circa lacus, & iſtam repertum eſt non habere linguam, ſed habere dentes ut dicit Pheomone Apollinis filia. Tales ſunt detractores, quia ſ. non habent linguam ad bene loquendum. Pſ 56. *Filii hominum, dentes eorum arma & ſagittæ.* Tales vero circa lacus delitiarum ſolent vivere, & carnis delitias diligere atque velle. Aquila quæ aves rapit 24
aquaticas duobus modis ipſas venatur: quia ſcilicet quando videt eas timore ejus infra aquam meſſas: tantum expectat, donec ſopitas laſſasque rapiat; ut dicit idem ibidem. Quando etiam videt avem in aqua natantem, ponit ſe à parte ſolis, & umbram ſuam avi natanti oſtendit ſub aqua, quam fugiens avis, ad littus in arundineta properat, ubi ſtatim ipſam occupat. Sic vere videntur hodie decipi multi homines, quia ſcilicet dum in aqua mundi negotiorum natantes umbram aquilæ, id eſt, diaboli tentationes vident & timent: ſæpe fit quod evadere & fugere diabolum ſe credentes, ad littus & ad arundinetum religionis tranſeunt, ubi tute & ſecure habitare credunt, ſed pro certo ibi inveniunt aquilam diabolum fortius inſidiantem, & ipſos magis quam in ſeculo aliquotiens invadentem, ſicque fit quod illi ubi crediderant ſe ſalvare, ſolent amplius ſe damnare. Ubique enim inſidiatur hoſtis, & ubi minus eſſe creditur, ibi facilius invenitur. Iſte enim videtur dicere homini illud Amos 9. *Si aſcenderint ad cœlos, inde detrahem eos, & ſi abſconditi fuerint in vertice carmeli, inde ſcrutans auferam eos.* Et breviter, iſtud ſæpe fit, quod talis avis aquis tribulationum & tentationum tamdiu detinetur, quoad fatigata ſe reddit diabolo, à quo crudeliter devoratur. Aquila pugnat cum cervo, & in arena ſe voluntans, 25
tandem excuſſis alis in oculos cervi, ipſum arena excœcans pennisque ora verberans, ipſum præcipitari à rupibus compellit: pugnat etiam cum dracone, & eum in aere volantem invadit, & oculos ſibi eruit, ut dicit idem ibidem. Aquila eſt diabolus, qui pro certo cervum, id eſt, avarum tunc excœcat quando arenam bonorum temporalium, & eorum amorem in oculis cordis jactat. Viſum enim diſcretionis per avaritiam ſolet eis auferre, & ſic ſolet eos in infernum præcipitare. Dracones etiam, id eſt ſuperbos & ambitioſos ſurſum in aere, i.e. in ſtatu eminentiarum excœcat, quando propriæ conditionis conſiderationem, & mortis, inferni, judicii & paradiſi notitiam ipſis tollit & negat. Summe enim nititur aquila, id eſt, diabolus oculum diſcretionis extinguere, ut ſic poſſit in infernum hominem detrahere Eſa 6. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, &c.* Vel dic, quod cervus diabolus cornutus & ſuperbus, vel etiam ipſum peccatum ſuperbiæ tunc temporis vincitur, quando arena, id eſt, mortis conſideratio ſibi opponitur, & quando ibi homo humiliter volutatur. Sicut ponit hic Plin. Aquila cognoſcit 26
benefactorem, unde ait in civitate Feſto aquilam à quadam virgine educatam, quæ ſibi gratias referens, primo aves quas venabatur, virgini afferebat. Tandem mortua eſt virgo, & ſecundum mortem ad concremandum loco ſepulturæ deducta. Aquila vero ſe in rogum ejus injecit, & cum virgine conflagravit. Factum eſt igitur ibi templum Jovi & virgini, intitulatum heroum, pro eo quod Jovi eſt iſtud animal dedicatum. Iſta igitur ad virtutem gratitudinis poſſumus applicare, quia ſcilicet benefactores noſtros debemus recognoſcere, & de noſtris venationibus & bonis temporalibus ipſos debemus paſcere, & ſi mors ſeu infortunium ipſis accidat, debemus per compaſſionem eodem igne, id eſt, eadem tribulatione nos affligere & comburere. Quod maxime verum debet eſſe de illis amicis noſtris, qui deſcendunt in ignem purgatorii, cum quibus ſcilicet per dolorem compaſſionis debemus nos mentaliter concremare. Quod etiam poteſt dici de illis, qui cremantur igne peccati, quibus ſcilicet debemus compati, & cum eis mentaliter concremari. Juxta illud dictum Apoſtoli, 11. ad Corinth. 11. *Quis infirmatur, & ego non infirmor; quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Secundum 27
Plinium ibidem, ſunt quædam aquilæ, quæ comedunt piſces,

sces. Cum ergo quædam aquila, quadam vice quandam tortucam in littore rapuisset, & eam vellet sursum levare, ut dimittendo ab alto caderet, confringeret & comederet, contingit quod Æschylus poeta oculis contemplando spatiaretur, capite discooperto. Aquila ergo videns caput poetæ nudum & credens esse lapidem, tortucam ab alto cadere dimisit, & philosophum interfecit. Cognoverat autem poeta ipsa die se esse morituum, per scientiam cœli, quod summe evitare volebat; sed dum evitare voluit, magis incurrit. Ista etiam recitat Vincentius in speculo naturali lib. 6. c. 54. Ista possunt applicari contra illos, qui volunt evitare fata, & occultæ Dei providentiæ judicia, qui dum præcavere desiderant, incurrunt potius quod vitant. Exemplum de Jona, qui dum à Ninive voluit fugere, contigit ipsum à cete absorptum, & in partes Ninivé evomitum delatum esse. Ideo bene dicitur Prov. 21. *Non est consilium, non est prudentia, non est scientia contra dominum.* Vel dic contra illos, qui spiritualiter sunt calvi, id est, qui caput conscientiæ à capillis virtutum habent nudum, quia pro certo aquila diabolus tales finaliter interficit, & tentationibus primo eos percutit, & damnatione prosternit. Bene ergo dicitur Lev. 20. *Capita vestra nolite nudare, & vestimenta vestra nolite scindere, ne forte moriamini.* 28

Secundum Plinium sex sunt species aquilarum, quando vero diversas species invicem conjunguntur, quædam tertiæ species exinde generantur, sicut est ossifragus, & etiam quædam species vulturum, quæ omnino non generant, sicut ait Halietus etiam 29 generatur de diversis speciebus aquilarum, &c. Si vis expone sicut de asino, & de mulo, qui à speciebus diversis generantur. Aquila non venatur prope nidum suum, sed longe ne forte contra pullos provocet circumstantes. Sic faciunt multi latrones, qui vadunt rapere & furari in partibus remotis, & non juxta lo- 30 cum ubi morantur, sic percipi possint, &c. Vel expone, sicut de lupo.

Aquila pullos suos etiam adultos longe à se fugat, & eis certa spatia determinat & assignat. Magna enim spatia sunt eis ad populandum necessaria, & ideo non vult unum par aquilarum alia 31 juxta se paria, &c. secundum Plinium ubi supra. Expone sicut de vulture.

Pullos ab aquilis ejectos recipit ossifragus, atque nutrit. Sic 32 faciunt pii viri, qui recipiunt orphanos derelictos, &c. Expone sicut de aquila, scilicet & de vulture. Aquila non solum aliis avibus innocentibus, imo etiam pullis propriis solet esse inimica, quia scilicet illos solet de nidis propriis ejicere, & ipsos rostro & unguibus pungere, & societate propria effugare. Sic vere multi sunt tyranni, qui non solum extraneos, imo etiam pullos & subditos pungunt, rapiunt & infestant, & de suis domiciliis eos fugant.

Cap. III.

De Accipitre.

1 Accipiter secundum Isidorum, est avis regia, tam rostro quam unguibus animosa, & armata. Unde longe majores se aves accipit. Et est avis plumis variis & coloribus insignita: prædæ est avida, & pullos de nido exire compellit, & ad volatum cogit, ipsos rostro & unguibus verberando, & nutrimenta etiam subtrahendo, & est struthioni simillima in colore, sed impar & dissimilis in virtute. Nam ita alte aliquando se elevat, ut humanum transcendat visum, & tamen visa præda subita petit ima, ut ipsam rapiat & occidat. Sic vere Christus est avis regia, quia *ipse est rex regum terræ*. Apocalyp. 19. & rostro, id est, verbo sacræ prædicationis & unguibus severæ correptionis armatus, cum sit parvus corpore & vilis habitu, quia scilicet *inventus est homo* (ad Philipp. 2.) magnas tamen aves scilicet reges & imperatores, tam sua quam suorum prædicatione deripuit & accepit, ipsosque per fidem servituti suæ & ecclesiæ subjugavit, juxta illud Esai. 49. *Erunt reges nutritii tui.* Item iste plumis variis coloratur, per bonam conversationem, fuit prædæ avidus per animarum desideratam acquisitionem, dicens Gen. 14 *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Item iste filios suos electos in nido mundi esurire facit, & ut melius evolent ad æterna, nutrimentum bonorum temporalium eis subtrahit, & si de nido mundi exire pigritaverint, ipsos primo rostro, i.e. verbis, secundo unguibus, i. verberibus & tribulationibus cogit, quia secundum apostolum ad Heb. 12. *Flagellat dominus omnem filium quem recipit.* Iste accipiter est similis in habitu & colorore struthionibus, i.e. hominibus peccatoribus, qui ad modū struthionis sunt graves & inhabiles ad volatum, quia *Deus misit filium suum in similitudinem carnis peccati* ad Rom. 8. Ideo dicitur ad Philip. 2. *in similitudinem hominum factus, &c.* Unde potuit dicere Sapientiæ 8. Sum quidem de genere terreno illius, qui primo factus est scilicet Adam similis alis hominibus. Sed licet sit similis in humanitate, dispar est tamen in virtute & Deitate, juxta illud Psalm. 85. *Non est similis tui in dis domine, & non est secundum opera tua.* Et ainbi Psalm. 82. *Deus quis similis erit tibi.* Item iste accipiter ascendendo cœlum, se sustulit à vitiis hominum, sed tamen in die judicii visa præda in terra, i.e. visa spurcitia reproborum, ad eorum occisionem subito veniet & descendet, quia sicut dicitur Esai. 30. *Subito dum non speratur, veniet contritio ejus.* Christus & diabolus venantur & 2 capiunt prædam suam more accipitrum, quotum sunt duo genera, scilicet silvestris & domesticus, quia scilicet silvestris rapit aves domesticas, domesticus vero silvestres. Charissimi per silvestrem intelligo diabolum, per domesticum Christum. Silvestris autem semper rapit aves domesticas, quia diabolus bonos & domesticos in domo ecclesiæ per peccatum rapere summe petit. E converso autem domesticus Christus silvestres & devios peccatores ad gremium ecclesiæ per prædicationē allicit, & adducit. Accipitri de præda sua ab aucupe datur cor, sic & tu 3 de te debes cor dare Christo Prov. 23. *Fili præbe mihi cor tuum.* Dicit Gregorius in moral. quod accipiter senectute sentiens se 4 gravari, & pennarum pondere inhabilem ad volatū, flante austro ad solis radios se convertit, & aura & calore ipsius resolvēte, apertis potis exhalant grossi vapores, & tunc fortiter se excutiens, facit cadere veteres pennas, & novis recrescentibus renovatur. Sic peccator quando pondere peccatorum, & senectute malæ consuetudinis se videt gravatum, & ad volandum in cœlum totaliter impotentem, flante austro vento calido & humido, & vivificatorio, id est, durante vita præsenti, ubi sumus in statu merendi, debet respicere solem justitiæ, veniam postulando per orationem, debet resolvi per contritionem, pori aperiri per confessionem, peccata exhalari per satisfactionem, & tunc se debet concutere per pœnitentiam & castigationem, & sic resumptis viribus per gratiam juvenescet, & cadentibus plumis veteribus peccatorum, loco earum novis plumis virtutum orientibus ad cœlum poterit evolare Job 39. *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter?* Vel dic, quod accipiter est Christus, qui veteres plumas mortalis conditionis, in fonte tribulationis & crucis deposuit, novasque pennas immortalitatis per resurrectionem assumpsit, & sic renovatus finaliter in cœlum ascendit Apoc. 12. *Datæ sunt ei pennæ aquilæ duæ, & volavit.* Item nota quod 5 accipiter est avis regia, nobilis & plumosa, & habet pectus acutum, carne tamen aliquantulum velatum. Et tanto secundum Plin. melioris est volatus, quanto pectus plus habuerit acutum. Per accipitrem intelligo prælatum. Per pectus in quo est cor, scientiam intelligo: per acumen, rigorem & justitiam: per carnē, clementiam & dulcorem. Debet ergo prælatus plumis virtutum indui & ornari, debet pectoris acumine, i. rigore vel justitia præmuniri. Debet tamen acumen rigoris sui carne, id est, consideratione propriæ fragilitatis, & dulcore vel clementia temperari. Et quanto pectus, i. scientia in ipso fuerit acutior & sanior, tanto volatum contemplationis arripiet altiorem. Figura de arca testamenti, in qua cum virga & tabulis, i. cum correctione & scientia, erat manna, i. compassio vel dulcedo. Nam sicut dicit Greg. Nimii rigoris justitia destruitur, si sine pietate clementiæ teneatur. Et hæc fuit causa secundum Greg. quia Deus principem ecclesiæ Petrum cadere permisit, ut ex suæ fragilitatis consideratione aliis disceret misereri. Juxta illud Eccl. 31. *Disce ex teipso, quæ sunt proximi tui.* Dicitur etiam quod accipiter habet 6 fortitudinem suam in rostro, in unguibus, & in pectore. Unde statim excerebrat prædam suam. Ejus fel est medicinale, & utiliter admiscetur in collyriis oculorum, quia visum acuit, & albugines destruit & consumit. Sic judex vel prælatus debet habere fortitudinem & auctoritatem in rostro locutionis, in unguibus correctionis, in pectore cognitionis. Unde homines cervicatos debet excerebrare per correctionē, & ab eis auferre cerebrum, id est, fatuam imaginationem & obstinationem. Fel enim & amaritudo suæ severitatis & justitiæ proficit, quandò in oculis, id est, in aspectibus aliorum ponitur, quia scilicet timore ipsius homines peccato retrahuntur, & sic albugo vitiorum abstergitur & aufertur Ap. 3. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Vel si vis, per fel intellige consiederationem divinæ justitiæ, quæ pro certo solet cordis oculos abstergere & mundare. Vel per fel intellige

tellige, quod Christus in cruce potavit, quod per considerationem & compassionem in oculis cordis debet imponi, ut à peccatis purgetur, ut in Dei cognitione clarificetur. Juxta illud
7 Threnor. 3. *Memor esto paupertatis meæ, absynthii & fellis.* Differentia est inter gallinam & accipitrem, quia accipiter dum vivit multum appreciatur; & carus à suo dño reputatur, eo quod prædam accipit unde vivit, mortuus vero vilipenditur, & in sterquilinium projicitur, & supra fimum. Gallina autẽ vivens parum appreciatur, mortua autem coram rege in mensa honorabiliter præsentatur. Sic accipitres, i. est, divites & potentes, qui rapiunt & opprimũt innocentes, quandiu vivunt honorantur, & ab aucupe diabolo magistro suo charissime servantur, eo quod prædam pravorum operum capiant & faciant, in qua diabolus delectatur, sed post mortem à diabolo projiciũtur in sterquilinium infernale Hierem. 22. *Sepultura asini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Hierusalem.* Sed gallina, id est, pauperes pro certo licet in mundo parum apprecientur, tamen mortui ad paradisi convivium deferuntur. Et sicut auceps oculos operit accipitris, ne visa præda laqueos rumpat, & prædam sequatur; sic diabolus ante oculos illorum ponit corium amoris mundani, ut non videant prædam paradisi, & rumpant laqueos
8 peccatorum. Nota autem quod duo genera sunt accipitrum. Sunt enim quidam qui prædantur in terra (& similiter de aquilis) & alii qui tantum prædãtur in aere. Sed columba inter istos discernit, & respectu diversorum diversa remedia sibi parat, quia scilicet quando videt illum qui rapit in terra, solet sursum ascendere, quando vero videt illum qui in aere rapit, tunc solet ad terram inferius declinare, & in petrarum foraminibus latitare secundum Plin. lib. 10. cap. 8. Sic in aere caliginoso mundi hujus, sunt diversa genera aquilarum & accipitrum, id est, dæmonum. Nam aliqui prædantur in aere per superbiam. Alii in terra per avaritiam. Alii in aqua per luxuriam. Et ideo columba, i.e. anima debet pro singulis singula virtutum remedia providere: ut per humilitatem, largitatem & castitatem devitet malitiam dæmonum prædatorum. Si enim videt rapientem in aere, i.e. tentantem de superbia & vanitate, debet inferius per humilitatem & per mortis considerationem descendere: quando vero videt in terra rapientem, id est, diabolum de avaritia terrenorum tentantem; tunc debet sursum ad bona æterna per contemplationem & desiderium evolare Psalm. 54. *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam?* Vel per columbam avẽ simplicem intelligo, juvenem puellam, & eam maxime quæ in cælibatu vivere proposuit. Nam hæc inter accipitres procos suos optime discernit, ne ab eis capiatur. Nam quando ad eam venit, quæ in aere prædatur, scilicet eminentias dignitatum sibi vendicando, tunc ad terram fugit, id est, ad originis suæ infirmitatem allegans quod ipsa non sit ipso digna. Quando vero ad eum venit, qui in terra prædatur, hoc est, terrenas possessiones sibi accumulat, tunc rursum ad cœlestium bonorũ contemplationem evolat, allegans quod non terrenam hæreditatem cupiat, sed incorruptibilem & incontaminatam, conservatam in
9 cœlis. 1. Pet. 1. *Accipiter est indignantis naturæ.* Unde si à manu aucupis ad prædam accipiendam dimittatur, si à captione deficiat, in tantum indignatur, quod non revertitur faciliter ad magistrũ. Sic quando de manu aucupis diaboli dimittitur homo mũdanus, ad prædam honorum temporalium acquirendam, si à captione deficiat, utpote si ei prospere non succedat, dum videt temporalium vanitatem, & ad æterna pluries se convertit, & ad aucupem diabolum redire respuit & contemnit Es. 43 *Indignatio mea & ipsa auxiliata est mihi.* Teste Pli. l. 10. c. 8. Accipitres nun-
10 quam comedunt corda aviũ, quas prædantur, carnes enim comedunt, & non corda. Sic vere raptores principes & tyranni de corde, id est, de amore avium, i. subditorum suorum non curãt, carnes enim temporales substantiæ per rapinas comedunt, & ipsas diligunt & affectãt. & ideo hodie quia tales tyranni magis curant de carne, quam de corde, magis de substantia, quam de amicitia, magis de lucro proprio, quam de populi commodo, ideo verificatur in subditis illud Ps. 77. *Cor autem eorum non erat*
11 *rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamẽto ejus.* Coccyx est quædã species accipitrum, quæ de nocte volat, & paucis diebus æstatis tantum cernitur, postea vero nunquã hæc ab ulla avium vult videri, & sola ut communiter parturit unum ovum, raro autem duo, & (quod in omni genere avium nusquam est) hæc ab illis de sua specie devoratur, quia s. alii accipitres occidunt eam. Ista igitur nidum nõ facit, & de propria prole timet, & propter hoc in alienis nidis ovũ suum ponit, maxime in nido palumbæ, pullumque suum fovendum aliis derelinquit. Timet enim ut dicit Plin. l. 10. c. 9, quod si proprium nidum haberet, quilibet ipsum pro libitu inveniret. Timet etiam quod si proprium ovum suum foveret, pullus suus contra eam insurgeret. Iste autem accipiter in nullo est aliis similis, excepta pluma, sicut dicit. Per veros accipitres nobiles, & animosos, intelligo Christum & angelos. Per istum vero degenerem coccycem intelligo peccatores, qui scilicet veris accipitribus, id est, Christo & sanctis nihil habent simile, præter plumam, i.e. præter humanitatem, vel præter fictam apparentiam exteriorem, sicut patet in hypocritis. Isti enim videri nolunt, quia *qui male agit, odit lucem*, Joan. 3. Et in alienis nidis, id est, in bonis vicinorum habitationem suam constituunt, & de propria prole, id est, propriis amicis & parentibus suspitiosi sunt, in quantum in aliquo non confidunt, juxta illud Hier. 9. *In omni fratre tuo non habeas fiduciam.* Quid ergo? Pro certo dato quod videatur contra rationem, quod illi qui sunt ejusdẽ speciei, invicem se occidant, veri tamen accipitres, scil. Christus & Angeli & etiam boni principes, judices & prælati tales coccyces, id est, tales peccatores & malefactores puniunt & occidunt & de ipsis justitiam faciunt condecentẽ. Christus enim istos in nido, id est, in corpore & anima interficit, boni vero judices ipsos corporaliter puniunt in præsenti, quia sicut dicit Seneca, *Genus misericordiæ est, malos cito occidere.* Vel dic, quod coccyx est homo, qui pro certo nunquam tot mala patitur ab aliqua creatura; sicut ab illis, qui sunt ejusdem speciei, scilicet ab aliis hominibus. Unde Plin lib. 7. de naturali mundi historia circa principium: *Cætera animalia videmus stare contra similia, plurima vero homini ex homine sunt mala*: Vel dic etiam, quod illi qui sunt de una specie, i.e. consocii, convicini, correligiosi, conclerici, plura ab invicem mala patiuntur, quia scil. nos qui ejusdem speciei & professionis sumus, multa alter ab altero præjudicia sustinemus, & quandoque injuriis, quandoque malis, quandoque verbis & detractionibus, nos invicem impugnamus Hier. 9. *Inimici hominis domestici ejus.* Et potissime impugnatur coçyx ab accipitribus i.e. rustici & degeneres à nobilibus, pauperes à divitibus, simplices & timidi qui se non audent defendere, à tyrannis & raptoribus. Vel dic contra quosdam degeneres & rusticos, qui scil. nidum seu hospitium non volunt habere vel fovere, sed in alienis locis & domibus discurrere & manere, quia sc. nihil volunt expendere, & ideo nolunt quod ipsos aliquis valeat invenire: qui etiam illos proprios de genere suo nolũt videre. Et propter hoc omnes solent tales invadere, & etiam proprii parentes & amici, vicini etiã & socii solent eos impetere & odire. Tales enim avari & parci ab omnibus impugnãtur, & etiam ab illis, qui sunt ejusdem speciei, i.e. à propriis amicis, parentibus & sociis contemnuntur. Allega ut supra. Vel dic contra suspiciosos; qui sc. in propriis parentibus & filiis non confidunt, & ideo proprium ovum fovere, i. proprios filios & parentes secum tenere non volunt; imo ipsos aliis educandos dimittunt. Coccyx nidum non facit, sed in nidis palumbarum ponit ovum, ut communiter unũ solum. Palumba autem ovum illud cum suis fovet, sed pullus coccycis cum adoleverit, cibos aliorum pullorũ comedens, pinguiorem se facit. Miratur igitur nutrix se talem filium peperisse, & suos proprios, quia tales non sunt, damnat, & eos absumi, i. devorari judicat, & ab ipso pullo coccycis, se quoq; spectanti devorari permittit. Istũ ergo extremum pro proprio recipiens, ab ipso, cum volandi potens efficitur, corrigitur, & sic non solũ in pullis, imo in persona propria præjudicium consequitur. Ista secundum intellectum meum, dicit Plin. lib. 10. c. 9. Ista possunt applicari contra quosdam tam principes quam alios, qui more istius palumbæ, extraneos in nidis & hospitiis recipiunt, ipsosq; tanquam proprios fovent, ditant & nutriunt, sicut ad literam videmus de multis, qui & familiares & ballivos & stipendiarios plus volunt habere extraneos, quam propinquos. Isti enim illa quæ deberent comedere proprii filii, i.e. illa lucra quæ deberent recipere proprii subditi compatriotæ & vicini, recipiunt, & ideo præ ceteris pulchriores fiunt, & sic fit, quod comparatione ipsorum, proprii contemnentur, & ipsis ad devorandum cõcedũtur, & ipsi pro propriis adoptantur sicut ad literam videmus de multis principibus, qui de alienis partibus habent servitores & ballivos, quibus permittunt devorare proprios subditos. Ipsi vero eos diligunt. & eis credũt super omnes alios, ac si ipsos crederent proprie esse suos. Quod etiam de stipendiariis videmus in multis, quia magis diliguntur extranei, quam propinqui. Ve-

rumtamen finaliter tales pulli & tales extranei non sunt contenti, proprios nutritoris sui filios & subditos devorasse, quinimo contra ipsos nutritores insurgunt, quando vires sibi suppetunt, & ipsos impugnant & afflictunt prout possunt Exemplum habemus de Saxonibus, qui in curia regis Britannorum præ compatriotis honorati, primo Barones Britanniæ, deinde regē occiderunt, & pro eo regnaverunt. Igitur bene dicitur Eccl. 9. *Ne derelinquas amicum antiquum, novus enim non erit similis sibi.* Vel
13 vide de cuculo § 2. & expone per omnia sicut ibi, quia idem videtur. Secundum Plin. ubi supra in quadam Thraciæ parte homines & accipitres solent quadam societate occupari, quia scil. homines aviculas elevari faciunt, statim vero assunt accipitres silvestres, qui eas capiunt, & tandem captas invicem homo & accipiter condividunt. Ego etiam simille vidi de illis parvis aviculis, quæ dicuntur vulgo emeriliones. Conducebant enim homines venari pergentes, & statim quod homines alaudam vel aliam aviculam elevari fecerant, illæ silvestres emeriliones ipsas accipiebant, & captas hominibus dimittebant, & sic capiendo hominibus aviculas, post homines volitabant. Istud applica si vis in malo, & dic quod accipiter est crudelis judex, vel superior, auceps vero est malus ballivus, vel inferior, quia pro certo isti quadam societate vidētur venari, quia auceps, i. ballivus inferior vel advocatus aut procurator, solet nocendi materiam explorare, accipiter vero, i. malus præpositus vel judex statim est paratus ad impetendum, & ad accusatum hominem invadendum, & ad emendas & actiones extorquendum. Igitur isti prædam & lucrū inter se condividunt, & lucrum quilibet inde sumunt Ps. 21. *Diviserunt sibi vestimenta mea.* Et sicut videmus quod auceps qui non facit nisi tenere prædam, plus habet de præda, quam accipiter; sic sæpe fit, quod plus habet de lucro inferius ballivus, quam magister. Tales igitur ballivi figurantur in dentibus, qui erant in ore bestiæ Dan. 7. Qui dicebant, *Surge, comede carnes plurimas.*
14 Vide eam inf. lib. 16. in loco suo. Secundum Isidorum accipiter magis armatur animo, quam virtute. Nam aves meliores & majores se destruit, & invadit. Est etiam avis propriis aliis inimica eis subtrahens nutrimentum, ipsosque rostro & unguibus lacerat & affligit. Et est avis prædæ avida, & carnibus vivit avium innocentium, quas venatur, & quas cum omni solicitudine accipit & prædatur, & ideo ab accipiendo accipiter nuncupatur. Sic mali judices & ballivi & superbi, magis animosa potentia, quam virtuosa prudentia, muniuntur. Major enim in istis est audacia, quam potentia; major præsumptio, quam perfectio; major arrogantia, quā virtus & efficacia, sicut ad literam de officialibus & judicibus regum, principum, & prælatorum patet, de quibus dicitur Jer. 48. *Vidimus superbiam Moab, superbus est valde, superbia ejus & arrogantia ejus plusquam fortitudo ejus.* Isti enim non formidant invadere aves multo se majores, sc. principes & magnates, aves etiam, id est, viros spirituales magnos virtutibus & valore, quos excoriant & infestant, & proprios filios & subditos rostro comminationum, & unguibus lacerationum afficiunt, & impugnant, eisque dire subtrahunt bonorum temporalium nutrimenta. Hi ad prædam excoriationum & rapinarum invigilant tota cura, & de sanguine pauperum vivunt, id est, de bonis temporalibus ad vitæ necessaria sibi datis. Et ideo Job. 24. dicitur de talibus, quod *vigilantes ad pradam preparant panem liberis.* Agrum non suum demetunt, nudosque dimittunt homines vestimenta tollentes. Et ideo dici possunt accipitres, ab accipiendo munera vel personas Esa. 1. *Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt*
15 *munera, &c.* Item nota quod est domesticus simul accipiter, & silvestris; domesticus autem capit aves silvestres, silvestris autem domesticas. Domesticus autem plus lædit avium communitatem quam silvestris, quia oportet quod pro se & pro Domino rapiat, alias non servaret eum Dominus suus, sed silvestris solum pro se rapit. Sic sunt latrones silvestres, qui domesticos, id est, bonos afficiunt. Latrones autem domestici, sunt judices & ballivi, qui amicos domesticos non lædunt, sed tantum extraneos & silvestres, &c. Quod scilicet facit in eis acceptio personarum. Et sicut accipiter domesticus plus damnificat aves, quam silvestris, quia scilicet silvestris pro se solo nutriendo rapit, domesticus autem pro se & Domino suo habet rapere, quia alias nullatenus teneretur; sic vere isti latrones domestici, id est, officiales, &c. plus nocent subditis, quam illi qui sunt in nemoribus, pro se enim & magistris habent rapinas facere, quia nunquam alias in servitio tenerentur, nec à suis Dominis amarentur. Unde Genes. 25. *Isaac diligebat Esau, eo quod venationibus ejus vesceretur.* Unde Seneca Epistola 9. *Qui utilitatis causa assumptus est, tamdiu placebit, quamdiu utilis fuerit.* Item nota quod accipitres 16
quamdiu vivunt, in honore habentur, gestantur super brachia, in periculis elevantur, & à suis Dominis multum diliguntur, quamdiu sunt potentes & habiles ad prædandum; sed statim quando moriuntur, à cunctis inhabiles judicantur, & ideo vilipenduntur, & in sterquilinio projecti, à porcis & à canibus devorantur. Sic judices & advocati dum vivunt, ab hominibus honorantur; & à suis magistris, scilicet à principus diliguntur, quamdiu sunt potentes ad prædandum, & ad rapinas, & ad excoriationes pauperum faciendum, propter quas habendas & per eos exercendas à principibus diliguntur, & super pertica altorum officiorum & dignitatum honorabiliter collocantur; sed quando moriuntur, tunc divitiæ eis à suis Dominis auferuntur, & ab eis contemnuntur, & projecti in sterquilinium infernale à dæmonibus devorantur Hier. 22. *Sepultura asini sepelietur.* Ac- 17
cipitres secundum Magistrum de proprietatibus rerum, debent caute dictari, non nimis laute, vel tenuiter. Ex abundantia enim cibi impinguantur & insolescunt, & ad clamatorium aucupis non descendunt, & ad volandum pigriores sunt: si autem dieta fuerit nimis parca; tunc accipiter efficitur impotens ad prædandum. Ne autem ad cujuslibet aviculæ prædam libere efferantur, eorum oculi conteguntur, & etiam pedes eorum aliquibus laqueolis astringuntur, & gestantur in sinistra aucupis, ut dextra aliquid eis detur. Accipitres isti sunt religiosi viri, & cæteri imperfecti, qui plumis virtutum induti, alte debent volare per contemplationem. Auceps autem eorum est Christus, vel prælatus. Debent autem caute & mediocriter dietari, ut non nimis laute per delitias nutriantur, quia tunc impinguātur, carnalitatibusq; insolescunt & levitatibus, & ad manum observantiæ regularis, & ad clamatorium conscientiæ, vel prædicationis & monitionis non descendunt, & ad volatum contemplationis fiunt totaliter pigriores Jerem. 22. *Locutus sum tibi in abundantia tua, dixisti non audiam.* Et Deut. 32. Dicitur: *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Si etiam nimis parce nutriantur, tunc & ad prædandum fiunt inhabiles, & ad prædam meritorum per patientiam capiendam fiunt penitus impotentes, & ideo necesse est quod mediocriter nutrlantur. Medium enim tenuere beati, sicut dicit Ovidius. Ideo Salomon Proverb. 30. *Nec divitias, nec paupertates dederis mihi Domine, tribue tantum victui meo necessario.* Et isti sunt cōmuniter, qui regulis nimis arctas & pauperes profitentur, & qui per indiscretas abstinentias plus debito macerantur. Debent etiam oculi eorum, id est, sensus, per discretionem velari corio, id est, memoria mortis, ne visus cordis sui ad aviculas ad quas anhelant, id est, ad mundi delectabilia libere efferantur, ut & ipsi dicant illud Psalm. 118. *Averte oculos meos ne videant vanitatem, in via tua vivifica me.* Et ut hoc melius teneatur auceps eorum, id est, prælatus debet pedes, i.e. affectus eorum constitutionum laqueolis alligare. Etiam in sinistra adversitatis & pœnitentiæ sunt gestandi, ut à dextra prosperitatis æternæ, possint habere gloriæ nutrimentum in futuro, etiam per contemplationem exinde reficiu præsenti. Ista enim tria religiosis sunt necessaria, sc. quod corium futuræ mortis præ oculis habeant. Item quod vincula statutorum in pedibus affectionum teneāt. Item quod in sinistra adversitatis & pœnitentiæ maneant & resideant. Sic enim à volatu malorū desideriorum ad mundi bona impedientur, & sic dicentur accipitres ab accipiendo, quia *tunc accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Dei*, Sap. 5. Itē 18
nota quod auceps videns accipitrem pigrum ad volandum, aliquando dat ei carnes venenosas, comedere, & post reponit eum in mutatorio, & sic virtute carnis venenosæ expellit pēnas veteres ponderosas, & sic mutatis pennis & viribus juvenescit. Sic vere si homo efficitur tepidus ad volandum per contemplationem, ut quia præsumit de meritis suis, vel hujusmodi, tūc auceps Christus permittit eum uti carne venenosa, i. peccatis, laxando sc. manum suam, & dimittit eum peccare, & etiam quandoque cadere à statu proprio, sc. à religione vel à fide, sed post reducit eum ad misericordiam, & ad gratiam, & ponit ipsum in mutatorio pœnitentiæ. Vel ad literam, ponit eum in mutatorio carceris superiorum, ut ibi peccata sua cogitando & ruminando, fragilitatem propriam cogitando, & ad Deum per orationis suffragium recurrendo, dimissis pennis veteribus vitiorum, viribus virtutibusq; resumptis per pœnitentiam juvenescat, & sic habilis efficiatur ad volandum per contemplationem, & ad prædandum per prædicationē, & ad alia opera virtuosa, & sic dicat, *Mutabo*

rabo habitum, & sic adpugnari vadam. 2. Paral 18. & Esa. 57 *Abiit vagus in via cordis sui, scilicet via senis, vidi & dimisi eum, & reduxi eū.*

19 Item dicit Beda, quod accipitres maxime gravat fumus, & ideo mutatoria eorum à locis fumosis debent esse remota, ne oculi eorum heberetur, & fumi amaritudine & infectione tam plumæ, quam corpora denigrentur. Sic fumus carnalis delectionis religiosus inficit & denigrat, & ideo debent à locis fumosis, id est, suspectis familiaribus & personis & locis infamibus removeri, ne forte vitiorum nigredine polluantur. Figurati Genes. 19. Ubi dictum est Loth, quod de loco pessimo Sodomorum, qui igne & sulphure perire debebant, fugeret, & quod longe in quodam montis vertice se salvaret. Unde sibi dicitur. *Loth ne respicias retrorsum, nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac.* Sic religiosus Sodomam debet fugere, i. e. mundum, eo quod sulphure luxuriæ & igne avaritiæ deleatur. Cui dicit Angelus. *Ne respicias, &c.* sed in monte religionis salva te. Uxor autem ejus, id est, carnales religiosi ad temporalia avertentes, in statuam convertuntur. Nota totam historiam & applica ad propositum.

Cap. IV.

De Halieto.

1 Halietus secundum glossam Deuter. 14. *idem est quod falco, avis animosa & parva*, unde multo majores se invadit. Plinius autem halietum dicit esse quandam generosam speciem aquilarum, de qua supra de aquila. §. 3. Sic bedelli, ballivi & judices advocati, licet parvi sint moribus & virtute, magnos tamen aggredi non timescunt, imo præsumptuosè omnibus se opponunt. Vel halietus secundum Magistrum auroræ, idem est quod nisus, parvula avis tam corpore quam virtute, quæ dum magnas aves invadere non valeat, parvas tamen diripit & devastat. Sic pauperes & parvi judices advocati & ballivi, cum magnas aves, sc. divites non audeant invadere, pauperes tamen afficiunt & invadunt. Figura de Ismael Godoliam occidente, & viros rasis barbis. Vide eam alibi, quia breviter sicut dicitur Job 24. *Vulgum pauperem spoliaverunt, pupillos depradantes, &c.*

Caput V.

De Alauda.

1 Alauda est avis summæ lætitiæ, & ideo alauda à laudando secundum Isidorum dicta fuit. Ista enim in sereno tempore semper cantat, nunquam vero in tempore pluvioso. Ista etiam quamdiu est in terra, nunquam dicitur cantare, sed dum est surtum in aere, & versus cœlum ascendit, tunc solet multipliciter modulari. Charissimi tempus turbulentum significat statum peccati. Alauda significat hominem, qui ad laudandum Dominum est electus Isa. 12. *Exulta & lauda habitatio Sion.* Verumtamen istud est verum, quod quamdiu est in tempore pluvioso & turbulento, id est, in statu peccati, id est, quamdiu est in terra, id est, in terrenis negotiis occupatus, nunquam proprie Dominum laudat, nec in Deo jocundatur aut exultat, quia sicut dicitur Eccl. 15. *Non est speciosa laus in ore peccatoris.* Sed vere quando serenitas conscientiæ & splendor divinæ gratiæ abundat, & quando ipse surgit de terra, id est, de terrenis, ipsa contemnendo, & surtum ad cœlum & ad paradisum ascendit, ipsa affectando, tunc in spiritualem lætitiam resolvitur, tunc ad laudem & gratiarum actionem erigitur, & tunc in Deo lætifice gloriatur, dicens cum Ps. 145. *Lauda anima mea Dominum, Laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero.* Vel ista possunt allegari de illis, qui Deum laudant in sereno prosperitatis, & nunquam in turbido adversitatis. Vel potest dici de Angelis, quia illi qui in serenitate paradisi remanserunt, laudant Dominum; illi vero
2 qui ad terram prostrati fuerunt, laudant eum. Alauda in tantum timet nisum, quod videns eum, solet quandoq; ad asinum vel ad manum hominis refugere, sperans cum homine facilius misericordiam invenire. Sic & peccator, qui modo de Christo vero homine non curat, si bene crudelitatem nisi, i. e. diaboli consideraret, ipsum proculdubio fugeret, & timeret, & homini Christo, qui naturaliter est benignus, per pœnitentiam se traderet, ut cum ipso misericordiam inveniret, dicens illud Psalm. 142. *Libera me Domini, quia ad te confugi.*

Caput VI.

De Halcyonibus.

Halcyon sicut dicit Ambrosius in hexameron, dicitur ab ales & Oceanus, quasi ales oceani. *Est enim avis, quæ in medio hyemis, ubi mare est tempestuosum, solet in mari nidum suum facere, & in ipso ova sua ponere. sed statim ut in nido incipit cubare, in toto mari fit maxima serenitas, ita quod septem diebus quibus ova fovet, & sepiē aliis quibus pullos eductos nutrit, nulla penitus turbatio sit in mari*, & ideo nautæ istos quatuordecim dies perpetuæ serenitatis observant, & ipsos halcyonidas vocant. Et ista videtur eadem velle Ovidius in libro metam. Charissimi per mare fluctuolum intelligitur mundus juxta illud, Ps. 103. *Hoc mare magnum & spatiosum.* Per hyemem intelligitur tempus antiquæ legis, in quo mare hujus mundi erat tot fluctibus & tot tempestatibus plenum, quod nulla navis, id est, nulla anima poterat venire ad portum paradisi. Per istam volucrem intelligo Dei filium, qui scilicet ille, qui erat proprie ales cœli, fieri voluit ales oceani id est, hujus mundi, quando scilicet, *postea in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Baruch. 3. Ista ergo halcyon, id est, Dei filius videns, quod motus & fluctus tribulationum & contentionum, discordiarum & divisionum, in mari hujus seculi abundabant (juxta illud Matth. 8. *motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus*) volens omnia pacificare & sedare, venit ibi per beatam incarnationem in nido uteri virginalis, & etiam in nido Ecclesiæ militantis Joan. 21. *Manifestavit se Jesus ad mare Tyberiadis.* Ibique ova & pullos, id est, fideles & discipulos spiritualiter genuit, & produxit, juxta illud Jacob 1. *Voluntate genuit nos verbo veritatis.* Et tunc proculdubio facta est serenitas pacis & cōcordiæ, necnon serenitas virtutis & gratiæ in isto mari, quia scilicet discordia quæ erat inter Deum & homines, & etiam inter homines & homines, fuit penitus concordata, ita quod tunc Angeli cecinerunt, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus.* Et ideo etiam Esaias vocat istam halcyonem, id est, Dei filium, *patrem futuri seculi, principem pacis.* Esa. 9. & sic factum est, quod ex tunc per quatuordecim dies, i. e. per tempus istius vitæ, quæ duplici septenario currit, scilicet septem diebus & septem noctibus nautæ, id est, fideles serenitateni prospere navigandi ad paradisi portum habeant, & ibi naves suas, id est, animas deducendi. Et ista figurantur Matth. 8. ubi cum tanta esset tempestas in mari, quod discipuli fere submergebantur, clamaverunt ad Dominum dicentes, *Domine salva nos, perimus.* Et dicitur ibi, quod *Jesus imperavit vento & mari, & facta est tranquillitas magna, ita ut alii mirarentur dicentes: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?* Vel ista exponi possunt moraliter de corde humano, quod quamdiu caret Christo, fluctibus malorum cogitatuum agitatur, statim autem ubi halcyon, id est, Christus, per gratiam cubaverit, fluctibus tentationum & malarum affectionum cessantibus serenitas conscientiæ generatur. Christo enim cor nostrum spiritualiter visitante, & ibi ova bonorum cogitatuum, & pullos bonorum consensuum generante, mare cordis & conscientiæ serenatur, ita quod ad portum paradisi, si volumus, sine periculo, peragramus. Et si vis per 14. dies posse intelligere decem præcepta legis, & quatuor cardinales virtutes, quorum obstantia necessaria est ad hoc, ut hujusmodi serenitas teneatur. Vel dic, quod halcyon est bonus princeps, prælatus, vel etiam homo justus, vel etiam bonus legatus, cujus præsentia causat in mari, in patria, collegio vel societate tranquillitatem & pacem, quæ alias poterat concuti vel turbari. Quando enim halcyon, id est, prælatus vel curatus, vel etiam quicunque bonus princeps, vel judex, personaliter est in nido officii vel beneficii sui ibiq; fovet personaliter subditos suos, totum proculdubio mare, id est, tota subjecta patria stat in pace, & in lætitia & quiete, quia sicut dicitur Luc. 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.* Adventus enim halcyonum mare turbidum pacificat, & adventus bonorū legatorum gentiū guerras sedat Prov. 14. *Legatus fidelis sanitas.* Halcyon teste Aristotele contra naturam aliarum avium in profundo hyemis parit, & nutrit pullos suos, parit autem in medio maris, & ibi conficit nidum suum, ita fortiter, quod vix aut nunquam possit gladio dissipari. Sic vere viri justi in hyeme tribulationis fundificant pullos bonorum operum, & virtutum. In ipso enim mari adversitatum & amaritudinum hujus mundi, ita debent nidos conscientiæ suæ solidare, & ipsum tam fortē & solidum effi-

ut nullus gladius desperationis vel peccati, per impatientiam ipsum valeat cessare, juxta illud Prov. 12. *Non contristabit justum, quicquid ei acciderit.*

Cap. VII.

De Anate.

1 Anas est avis fluvialis, quæ multum amat aquam, & ista sicut dicitur in libro de natura rerum, ista est libidinosa, quod si plures masculi fuerint, & una sola fœmella, se vicissim cohabitando cum ea, solent occidere, vel levare. Istud potest contra luxuriosos applicari, qui in fluminibus deliciarum cupiunt semper esse, & ibi carnalitatis opera exercere, & illos cum quibus cohabitant solent necare: qui plures non verecundantur cum una vicissim suam libidinem adimplere, figurati in filiis Benjamin, qui vicissim abutentes uxore Levitæ, eam mortuam reliquerunt, Judic. 19.

Cap. VIII.

De Anser.

1 Anser secundum Isidorum, nec sine aqua, nec sine herba bene sustinetur. Sic vere nec homo sine herba sanctæ doctrinæ, nec sine aqua compunctionis, & devotionis, & gratiæ potest spiritualiter bene vivere. Unde Es. 50. *Computrescent pisces*
2 *sine aqua.* Anser quamvis sit animal libidinosum, ita quod in aquis coeat; istud tamen verum est secundum Isidorum, quod uni masculo sufficiunt tres fœmellæ. Quod est cõtra impudicos luxuriosos, quibus non potest sufficere infinitas mulierum. Exemplo Salomonis, qui mille habebat tam reginas quam concubinas, per quas tamẽ *fuit cor ipsius depravatum*, sicut dicitur 3. Reg.
3 11. Anser assiduis clangoribus vigilias noctis testatur. Et secundum Isidorum, Nullum animal ita sentit odorem hominis, sicut anser. Unde cum Galli vellent capere capitolium, ascensus eorum per clamorem anseris deprehensus est. Idem autem narrat Ovidius de Sabinis, quod cum vellent civitatem Romanam capere, clamor anseris dormientes milites excitavit. Sic vere prælatus & prædicator debent circa suum officiũ vigilare, Matt. 13. *Inimicus homo hoc fecit*) debent insultus, & insidias præsentire, & ne capitolium animæ capiant per peccatum, debent suis clamoribus & prædicationibus dormientes homines excitare, & eis imminentia pericula ut præcaveant declarare. Figura Ez. 33. ubi dicitur, quod speculator videns venire gladium, debebat civibus annunciare, ut præcaverent, alioquin si quis auferebatur, ille in sua iniquitate moriebatur, & nihilominus anima ejus à speculatoris manibus requirebatur. Et ideo prælato & prædica-
4 tori dicitur Es 58. *Clama ne cesses, &c.* Anser aliena ova non excludit, sicut dicit Pli, li. 10. c. 59. Sic vere multi sunt qui nolunt bonum facere nisi suis, sicut patet ad literam de avaris, qui ovis suis, id est, filiis & filiabus ultra modum nituntur benefacere, & eos excludere, id est, ad statum promotionis educere, nullis autem aliis volunt aliquid boni facere. Vel die de eo, qui solos suos, sc. quos prædestinatos cognovit, facit per gratiam excludere, & testam mundi & carnis exire, & finaliter ad eum evolare. Vel die de Deo, qui ova sua, id est, opera ab ipso in nido cordis
5 posita facit excludere, & pullum æterni præmii generare, &c. Secundum eundem ibidem, pullis anserum sunt urticæ mortiferæ. Sic vere urticæ quæ urunt, id est, mundi divitiæ quæ mentem sollicitant & urunt, sunt pullis, id est, simplicibus & ipsis uti
6 nescientibus venenosæ. Anseres silvestres ordinate volant more gruum, & ita in volatu tantum se delectant, quod vix quiescunt: quod est contra naturam domesticorum. Isti tamen in volando habent mirabilem industriam, quia nunquam vadunt contra ventum, sed semper subtus, ac si à facie venti fugerẽt. Quod si ventus se vertat, anseres etiam se convertunt. Unde si aquilo flaverit, solent volare silvestres anseres versus austrum, & etiam econverso, sicut dicitur libro de naturali historia 10 c. 22. & etiam in lib. de natura rerum. Ventus significat status tribulationum & tentationum malarum, & suggestionum, & occasionum. Anseres autem silvestres significant contemplationes & regulares. Domestici vero significant seculares. Dico autẽ quod silvestres, id est, contemplativi religiosi debent in volatu contemplationis summe delectari, & nunquam ab isto debent quiescere vel cessare Esa. 40. *Volabunt & non deficient.* Verumtamen non debent conari volare, & ire & repugnare contra ventum tentationum, & tribulationum, & malarum occasionum, quia forte non possent prævalere, sed pro certo ipsi debent à facie venti fugere, & tentationum occasiones evitare, & tribulationibus cedere, ne forte possint periculum subire. Figura de muliere Apoc. 12. Quam cum draco vellet devorare *fugit & volavit in solitudine.* Auter impinguatur in novem diebus. Alis & si- 7
bilo pugnat pro pullis, & si societatem suam perdiderit, valde dolet, ipsamque clamando & circumspiciendo requirit. Sic justus in novem diebus, qui constat ex tribus ter ductis, id est, in fide trinitatis debet virtutibus impinguari, pullos suos, scil. subditos, debet sibilo orationis, & alis protectionis tueri & defendere, & si à societate fidelium per peccatum & excommunicationem erraverit & cecidetit, debet per pœnitentiam dolere, & quousque recuperet, non debet à clamoribus & lachrymis, & ab investigatione cessare Es. 58. *Clama ne cesses* Anser locum, 8
ubi est, totum aut ore depascit, aut stercoribus fœdat. Sic luxuriosi totam patriam ubi sunt, non cessant suis verbis & operibus maculare.

Cap. IX.

De Apodibus.

Apodes, quæ alio modo cypselli dicuntur, sunt aves quæ 1
nullum pedum non habentes, quasi continui sunt volando. Unde etiam quantumcunq; navis ad remotissima maris vehatur, semper tamen inveniuntur apodes comitantes. Sicut enim dicit Plin. l. 10. c. 39. Aut jacẽt aut pendent, hisq; quies nisi in nido nulla. Ista in scopulis nidificant, & similes sunt hirundinibus. Hæc Plin. Ego autem de istis audivi, quod in Majorica, ubi multæ sunt tales, cum amoulare nequeant, nec à terra etiam si descendere contigerit, amplius se movere, in scopulis taliter faciunt nidos suos, quod facili motu & impulsu possunt infernus cadere, & sic dum cadunt recipiuntur in aere, & volatum recipiunt in cadendo, quia sicut dictum est, nunquam de terra perpetuo surgunt, ex quo semel quieverunt. Ibidem aliud etiam audivi de istis, quod sc. cum brevissimas tibias habeant, utpote quarum nullum habent usum, duo tamen fortissimi homines non possunt avem rumpere, nec tibiam à tibia separare. Per istas aves possum intelligere quosdam, qui sunt optimi in contemplativa, nihil tamen valent in activa, quia scil. optime per contemplationem volant, & per mare pœnitentiæ circumeuntes navigantes, i. e. in isto seculo fluctuantes per orationes commeant & associant, nunquam vero per terram, i. e. per terrena negotia ambulant, nec ibi se dirigunt aut gubernant, quinimo quod pejus est, si ad terram, i. ad terrena negotia descenderunt, ibi ex toto residen, & inde ad contemplativam ascendere plus non valent, Psal. 40. *Qui cadit, non adjiciet ut resurgat.* Tales igitur non debent in terra cubare, nec se in terrenis negotiis implicare, sed in scopulis, id est, in statibus pauperratis asperis, & mollitie prosperitatis carentibus debent quiescere, & valde parum de terra & terrenis bonis accipere, ut possint faciliter in aere, i. e. in bonis spiritualibus per contemplationem se suspendere & volare Job 7. *Elegit suspendium anima mea.* Sic igitur isti, si ex toto terram & terrena spreverint, & volatui contemplationis se dederint, & breves tibias & pedes, id est, truncatas affectiones modicas & limitatas habuerint, fortitudinem & constantiam tantam habere poterunt, quod quicunq; quanquam fortissimi dæmones, ipsos per peccata diripere non valebunt. Brevitas enim & paucitas affectuum & concupiscentiarum, volatusque contemplationis, & amor cœlestium mansionum, faciunt hominem fortem, & ad resistendum vitiis stabilem & potentem Es. 40. *Sancti qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquila, &c.*

Caput X.

De Ardea.

Ardea secundum Ambrosium in hexameron dicitur ab ar- 1
duo volatu. Ita enim ardue alte volat, quando sentit pluviã, quod nubes transcendit, ubi ventus & pluvia non attingant. & ista secundum Plin. l. 18. c. ult. Si tristis præambulat, prænosticat duplicem tempestatem. Et sicut in libro de natura rerum dicitur, ardea videns accipitrem sibi infestum, applicat ei anum. & ejicit stercora contra ipsum, quæ scilicet stercora faciunt alas

accipitris putrescere & hoc videns, consuevit ardeæ dare pacem. Philosophus autem dicit, quod ardea accipitri se persequenti piscem putridum projicit, circa quem intentus accipiter, eam ire permittit. Sic vere charissimi cum ventus superbiæ & pluvia prosperitatis & luxuriæ sint nobis valde contraria & nociva, nos debemus per affectum & desiderium volare, & ascendere supra nubes, id est, sursum ad contemplationem cœlestium nos levare, ne lc. talibus vento & pluvia fatigemur, si inferius in mundanis remanserimus per affectum Es. 14. *Ascendam super altitudinem nubium.* Et in Psal. 17. dixit David: *Ascendit super Cherubin, & volavit, volavit super pennas ventorum.* Si enim inferius in arenis vanitatis mundanæ tristes remanserimus & inertes, duplicem nobis prænosticabimus tempestatem, scilicet corporis & animæ damnationem & mortem. Accipitri ergo nos persequenti, id est, diabolo nos tentanti stercora bonorum temporalium & fœtorem delitiarum carnalium dimittamus, & ipsa à nobis per contemptum ejiciamus & expellamus, juxta Apostolum ad Philip. 3. *Omnia arbitratus sũ sicut stercora.* Et sic manus ipsius evademus, & sursum ad contemplationem cœlestium super nubes cum Angelis ascendemus; exemplo Joannis, qui dimisso pallio nudus fugit. Vel potest dici, quod quando accipiter, id est, judex vel prælatus sequitur ardeam, id est, usurarium vel luxuriosum clericum vel curatum, ut eum corrigat & puniat, statim solet ei stercora & piscem putridum, id est, dona & munera projicere, & sic solet evadere & abire Prov. 6. *Domum hominis dilatat viam*
2 *ejus, & ante principes spatium ei facit.* Secundum Plinium lib. 10. c. 60. Ardeola avis est, quæ maximam pœnam sustinet, & generando, & pariendo. Unde ait, quod mares cum vociferatu sanguinem ex oculis profundunt, nec minus ægre, id est, minus difficiliter pariunt gravidæ. Applica si vis ad luxuriosos, ex quorum oculis scintillat sanguinis, id est, luxuriæ peccatum, per impudicos aspectus, juxta illud 1. Pet. 2. *Oculos habent plenos adulterii.* Vel dic, quod mas & fœmina sunt malus prælatus & malus subditus, quorum alter, scil. prælatus cum difficultate vult generare, sc. prædicando. Fœmina vero, id est, malus subditus cum difficultate vult parere, bona opera faciendo. Adverte tamen quod dicit Plin. lib. 10. c. 90. Quod est species ardearum dicta, leucon, quæ semper altero oculorum caret, &c. Expone sicut de monoculis.

Cap. XI.

De Ansolomibus.

1 ANsolomes, seu aves paradisi, sunt quædam aves ad quantitatem anserum, alias circa, quæ ita sunt diversis coloribus coloratæ, ut nullus color dicatur eis deesse, & istæ ita habent vocem piam & dulcem, quod excitare possunt hominem ad devotionem. Et dicuntur aves paradisi, eo quod nescitur unde veniant, aut quo vadant. Earum enim coitus aut generatio non videtur, sed certis temporibus aggregatæ veniunt, in certis temporibus recedunt, sicut ponit auctor in li. de natura rerum. Talis per omnia fuit Christus, quia scil. generatio ipsius fuit hominibus penitus ignota Esa. 53. *Generationem ejus quis enarrabit?* Ideo etiam dixit Judæis de seipso, Joan. 8. *Vos autem nescitis unde venio, aut quo vado.* Iste enim certo tempore per incarnationem venit, quia sicut dicitur Jer. 8. *Turtur, hirundo & ciconia cognoverũt tempus adventus sui.* Certo etiam tempore per passionem recessit, dicens Joan. 16. *Tempus est ut revertar ad eum qui misit me.* Iste igitur dicitur avis paradisi, quia scilicet iste ad literam de paradiso venit in mundum Ecclesiast. 24. *Exivi de paradiso, &c.* Et ideo iste fuit coloratus, omni colore virtutis, & perfectionis Ezech. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.* Et vocem etiam habuit ita piam, sicut patet per decursum Evangeliorum, quod secundum rei veritatem hominem potuit ad devotionem movere, & ad compassionem Dei tum aliquotiens excitare. Ideo de voce suæ locutionis, & de colore suæ decoræ conversationis dicitur Cant. 2. *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Vel potest exponi de Angelis. Angeli enim sunt aves paradisi, quorum generatio & conditio penitus ignoratur. Vel dici potest de viris justis, qui sunt aves & habitatores paradisi, nunc spe, tandem facie, quia scilicet debent habere coloratam conversationem, & piam & dulcem prædicationem.

Cap. XII.

De Barliata.

BArliata est avis, quæ in arbore nascitur, & in mari in lignis putrefactis. Et istas aves dicitur Innocentius prohibuisse, in quadragesima manducari. Istas vocat Arist. tubonides. Istæ in Pictavia circa maritima, ubi plurimæ sunt tales, vocantur cravantii, & ideo de istis vide in tit. de Pict. inf. lib. 14.

Cap. XIII.

De Tarda.

TArda quæ vulgo bitarda appellatur, est avis magna, vulgo 1
sic nuncupata, eo quod bis tardat se, quando vult volare, nunquam enim subito surgit à terra, imo bis vel ter saltum facit in terra antequam sublevetur. Unde quandoque contigit, quod dum taliter se retardat ab aucupe sagittatur, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic vere multi sunt, qui nunquam volunt dimittere terram & terrena subito vel aperte, nec ad Deum celeriter evolare, imo solent bis vel ter, iter boni propositi retardare, & sic sæpe fit, quod dum nimis deliberant, solet eos diabolus tentationibus sagittare, & à volatu bonorum operum impedire. Bene ergo consulit qui dicit Eccles. *Fili ne tardes converti ad Dominum.* Vel potest allegari de prudentibus, qui non debent præcipitanter volare ad opera sua, imo bis vel ter debent deliberare, & aliquotiens usquequo opportunitatem vident retroire. Senec. *Diu deliberandum est, quod statuendum est semel.* Tarda 2
comedit carnes, & etiam pene sola inter comedentes carnes, herbas depascit. Ista tamen in volando non capit prædam, sicut aves prædales, sed exspectat quod sint plures tardæ simul congregatæ, & tunc alias simul aggrediuntur & occidunt, & earum carnibus vescuntur, sicut dicitur ibidem. Tales sunt multi, mali, malitiosi & iniqui, qui quamvis vescantur per rapinam carnibus, i.e. substantiis aliorum, ipsi tamen volando per superbiã, vel publice rapiendo non prædantur, quin imo solent se plures invicem aggregare, & alter alterum adjuvare, & sic in simul bonos invadere, & contra eos prævalere. Ista patent de ballivis, officialibus & advocatis, & de usurariis, qui & communiter plures sunt ejusdem societatis, quinimo omnes in unum conveniunt, ad alios occidendum & prædandum Ps. 2. *Congregati sunt adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Plures enim detractores & malitiosi se solent invicem conjungere, quando volunt aliquem impugnare. Unus enim accusat, alius testificatur, alius consulit; alius judicat, alius exequitur. Et breviter illud quod per unum fieri non potuit, per plurimorum malitiam adimpletur Psalm. *Multiplicati sunt qui tribulant me, &c.*

Cap. XIV.

De Bonosa.

BOnosa est avis, quæ & sapore & quantitate quasi assimilatur 1
perdici. Ista mirabiliter concipit, quia scil. masculus quando vult generare, bianti ore currit, donec de ore spumam emittat; quam fœmella ore recipiens concipit atque parit. Tales sunt luxuriosi, quia dum fœmella recipit & audit spumam, id est, immunda verba, quæ de ore suo profert masculus, sæpe fit quod malum propositum concipit, & parturit malum opus. Vel potest allegari de hæreticis, quorum spuma, id est, immunda doctrina, dum ab auditoribus pro vera recipitur, in ipsis omnis error concipitur, & omnis iniquitas parturitur. Ps. 7. *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Vel potest de bono prædicatore dici, cujus spuma verborum facit alios concipere cuncta bona.

Cap. XV.

De Bubone.

BUbo: Dives avarus similis est buboni, quæ onusta plumis, à 1
cunctis aliis avibus impugnatur, & ab eis deplumatur. Et frequens ejus ululatus secundum augures, de nocte, præsagiũ est mortis. Stercoribus & aliis immunditiis vescitur, & cum ea alias aucupes deprehendunt. Lucem odit, & cavernas inhabitat. Et si aliquis vult eam accipere, in supina se vertit, & rostro & pedibus se defendit. Sic divites & avari à cunctis aliis, scilicet ballivis & principibus impugnantur, & hoc quia sunt onusti plumis, i, divitiis superfluis suns indusi, propter quas ab omnibus

bus impetuntur, & paulatim etiam deplumantur. Hieronym. *Quid enim est avarus, nisi arca latronum, bursa principū, sibilus omnium?* Ululatus etiam & verba divitum, fraudulentiam, mortem & exhæredationem præsagiunt pauperibus & egenis. Isti immunditiis & stercoribus vescuntur, scilicet *bonis temporalibus*, quæ ad Philip. *stercora* ab Apostolo nuncupantur. Unde aucupes, id est, inferni diaboli cum istis capiunt alios, quia isti sunt occasio, quare multi faciunt multa mala; pauperes de eis graviter murmurando, & detrahendo; principes & alii eos invadendo, vel sustinendo propter munera sibi data, & sic de aliis. Isti lucem fugiunt veritatis; contractus enim suos faciunt, non in luce & apparentia veritatis, sed in abditis & tenebris, id est, sub velamento multiplicis falsitatis Joan. 3. *Omnis qui male agit, odit lucem.* Et si aliquis velit eos accipere corrigendo, tunc se supinant versus cœlum, se scilicet excusando, & facta sua esse tota cœlestia, id e. justa & licita asserēdo, & sic à prælatis & correctoribus vix capiunt aut concluduntur, quinimo cum rostro verborum & unguibus fictorum operum ab omnibus defenduntur, Eccl. 8. *Sunt impii qui ita securi sunt, ac si justorum facta habeant.* Bubo secundum Isidorum est avis plumis & rostro, & unguibus avibus prędalibus similis, non tamen virtute, quia gravi detenta pigritia, nimis est debilis ad volatum; in sepulchris & cavernis de die inhabitat. & de nocte prædam quærit, & in urbe visa, secundum augures, solitudinem præsagit affuturam, ut dicit Plin. l 10. c 12. Et secundum Aristotelem lib. 8. Monedula quæ est corvini generis, comedit ova bubonis de die, quia debilis est visus, & econtra bubo comedit ova monedulæ de nocte, quia clarius videt de nocte, quam de die. Auceps autem cum ea alias aves deprehendit. Ecclesias autem frequētat, non ut Deo serviat, sed ut oleum lampadarum bibat, suis stercoribus Ecclesiam maculat, & deturpat. Sic vere hypocrita in plumis apparentiæ, in rostro eloquentiæ, in unguibus potentiæ, avibus prædalibus, i.e. sanctis hominibus similatur, non tamen in efficaci virtute, quia iste ad volatum contemplationis totaliter piger & debilis invenitur Apoc. 3. *Scions quod modicam habet virtutem.* Iste de die, id est, in apparentia hominum, in sepulchris & cavernis pœnitentiæ & humilis conversationis videtur manere, vel in sepulchris, id est, consideratione mortis & inferni se fingit coram hominibus habitare, tunc enim à præda peccati quiescit, sed de nocte in abscondito circa prædam malorum suorum operum insistit. Ps. 103. *Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.* Ova ejus, id est, exteriora bona opera comedit diabolus, quia cum ipsa prava intentione corrumpat, in hoc delectatur, & econtra ova monedulæ, id est, diaboli peccata, quæ diabolus generat & producit, & pōit in corde suo, ipse de nocte comedit, quia in occulto multa mala committit. Clarius enim videt tunc ad opera tenebrosa, quam de die, id est, in publico ad opera virtuosa. Unde aucupes inferni cum ipso alios deprehēdunt. Quia tamen propter plumas apparentiæ ab aliis avibus, scil. à simplicibus insequuntur, tandem ab eis corrupti à diabolo per vitia capiuntur. Exemplifica bene. Sanctam autem ecclesiam sorum stercoribus peccatorūmaculant & inquināt Jer. 11. *Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa?* Nunquam tamen eam ad laudem Dei frequentant, sed ut oleum vanæ gloriæ accipiant & acquirant, quo sc, sua hypocrisis impinguetur Ose. 12. *Fœdus cum Assyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.* Vel ut etiam oleum bonorum temporalium recipiant & acquirant, sicut potissime patet in canonicis secularibus, qui bene frequentant Ecclesiam, ut habeant distributiones, non ut faciant orationes. Vel per bubonem & monedulam intelligo diversos hujus seculi deceptores, quorum unus alteri insidiatur, & dum non advertit, ova & bona ipsius deprædatur. Istud patet in advocatis, quorum cum unus venit ad obscuritatem & ignorantiam senectutis, alius clare videns & astutus ipsum solet decipere & bona ejus surripere & auferre, quia breviter inter illos ille, qui ad obscuritatem istam pervenit bona sua quæ aliis primo subripuerat, per alios tandem perdit, & per illum quem adhuc juvenem & parum videntem & scientem deceperat, tandem factus senex & ignotās ova sua, i. e. officia & alia bona perdit, sicut patet de juvenibus advocatis, & de senibus hebetatis, Unde Es. 13. *Prædabūtur eos qui præda fuerant, & subjicient exactores suos.* Et pro certo sæpe fit, quod magni advocati alios, qui parum vident, prædantur, à quibus postea pauperantur. Mundani & seculares similes sunt buboni, quæ clarius videt de nocte, quam de die, & ideo cum semper habitet in cavernis, monedula comedit ova ejus, & econverso ipla ovis monedulæ noctibus impinguatur. Et est avis onusta plumis, & rostro unguibusq; munita, paucæ tamen est virtutis, quia non nisi mures & vespertiliones & cætera vilia deprædatur. De nocte circumvolat ad prædandum, de die autem lucem solis ferre non sustinens, in cavernis & abditis se abscondit. Sic vere charissimi in nocte obscura, i.e. in negotiis mundi, clarius vidēt mundani, quam in die salutis & spiritualitatis, quia *sapientes sunt ut faciant mala, &c.* Hier. 4. Clarius etiam vident de nocte quam aliæ bonæ aves, quia *filii hujus mundi sapientiores filiis lucis in generatione sua.* Luc. 16. Isti tamen in die, i. in negotiis spiritualibus & in illis quæ ad salutem pertinent, parum vident. Isti enim sunt illi de quibus dicitur Joan. 9. *Ut videntes non videant, & qui vident, cæci fiant.* Isti ergo in cavernis terræ, i. in amore temporalium habitant, & ideo monedula nigra, id est, diabolus ova eorum de die comedit, i.e. bona eorum propositā vel opera, si quæ faciunt, diabolus eis aufert, quia scil. isti peccatis obtenebrati bona sua spiritualia non defendunt; & sic licet ponant ova, i.e. licet concipiant plura bona proposita, tamen partum vel pullum bonorum operum emittunt, quia scilicet totum à monedula, id est, à tentatione diabolica surripitur & furatur Joan. 10. *Fur non venit, nisi ut furetur.* Econtra autem in nocte, id est, in obscuritate peccati, illi ova diaboli, i.e. bona temporalia rapiunt, & ea sibi accipiunt & acquirunt. Vel in nocte ovis monedulæ nutriuntur, id est, pravis delectationibus quas diabolus in corde eorum ponit Isa. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpit in regulum.* Isti etiam plumis, id est, divitiis, rostro, i. e. jactantiis, unguibus, id est. potentiis sunt muniti, sed pro certo pauciſſimæ sunt virtutis, scilicet apud Deum, quia *quod altum est apud homines abominabile apud Deum est* Luc. 16. Magnæ sunt apparentiæ, sed paucæ efficaciæ, de nocte volant ad prædam, quia peccatorum tenebris obscurati, & virtutem solis justitiæ fugientes, ad vespertilionum morem, id est, pauperum & egenorū, circumvolant rapinam Es. 3. *Rapina pauperis in domo vestra.* Item 4
secundum Plinium, Bubo de ovo à cauda exit. Caput enim ejus ita est ponderosum, quod posteriorem partem primo fovendam matri exhibet, sicut dicit Plin lib. 10. c. 16. Qui etiam idem dicit de corvo, cornice, noctua, & pico. Sic vere sunt multi qui de ovo, id est, de mundo exeunt à cauda, quia sc. posteriora, i.e. corpus præmittunt, caput vero, i. animam & intentionem adhuc quantum possunt interius retinent, quia sc. quamvis corporaliter de mundo exeant, ibi tamen cordialiter remanent atque restant. Isti enim sunt qui matri suæ, Deo vel prælato potius exhibent fovendam caudam, quam caput, i. e. carnem quam animam, in quantum s. magis sunt soliciti de salute corporis, quam mentis, & plus de illis quæ necessaria sunt ad carnem fovendā, quam ad animam recreandam. Quod etiam potest dici de illis, qui ad hoc ad matrem, i. ad Ecclesiam & religionem, veniunt, ut caudam, non caput, id est, ut carnem non animam perficiant & præponant caudamque præcedere caput volunt, inquantum fomenta corporis magis quam animæ curant, ita quod breviter Deus, Ecclesia religio, vel prælatus potest dicere illud Hier. 2. *Verterunt ad me dorsum, & non faciem.* Et sicut bubo nunquam recte volat, secundum Plinium ubi supra, imo semper ad aliquam partem flectitur, quando volat; sic vere peccatores nullum volatum, i.e. nullum opus suum recte faciunt, nec rectam intentionem, aut formam custodiunt, imo tortuosè & inepte faciunt quicquid agunt. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus.* Vel die de proditoribus, qui semper vadunt tortuosè & fallaciter, &c. Cor bubonis suppositū sinistræ mammæ mulieris dormientis, omnia secreta sua narrare eam facit, secundum Plin. lib. 30. Sic anima cui cor bubonis, id est, malitia diaboli & ejus mala voluntas ostenditur, secreta peccata libenter dicit & confitetur.

Cap. XVI.

De Caprimulgo.

CAprimulgus est avis major merula, quæ de nocte volat, & de die nihil videt, quæ dicitur caprimulgus quasi mulgens capras. Sicut enim dicit Plinius lib. 10. cap. 40. Ista avis nocte stabula pastorum ingreditur, & ad ubera caprarum evolat & lac sugit, & se inde satiat. Ista autē injuria uber quod suxit moritur, & ipsa capra cœcitate damnatur. Capra significat Ecclesiam, vel etiam quemlibet prælatum simplicem & malitia carentē. Aves autem istæ significant malitiosos & ambitiosos, in die, id est, in 1

bonis spiritualibus cœcos, & in nocte, i.e. in negotiis secularibus valde astutos. Igitur tales quandoque solent de nocte, i. e. occulte & caute stabulum Ecclesiæ ingredi, & caprarum ubera, i.e ad simplicium prælatorum pinguia beneficia se transferre. Cum vero tantum possunt facere, quod ad talia beneficia attingunt ipsas capras, id est, ipsos prælatos simplices per malitias vel per manera excœcant, ubera vero quæ sugunt, id est, beneficia quæ obtinent, destruunt, depauperant, & mortificãt. Istud enim videmus, quod beneficia quæ tenent ambitiosi, ab eis destruuntur, & tamen ipsi prælati ab eis plusquam ab aliis decipiuntur. Non curant enim de ubere, sed de lacte, non curant de beneficio, sed de lucro Ezech. 34. *Lac comedebatis, & Lana cooperiebamini, & quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis.*

Cynamulgus est avis Arabiæ. Vide de Arabia.

Coccyx est genus accipitris. Vide de accipitre.

Cap. XVII.

De Columba.

1 Columba stulte est curiosa, quia sedens super arborem circumspicit ad quam partem velit sedere. Sed antequam deliberaverit, multotiens impetitur sagitta, & sic propter suę tarditatem deliberationis, propositum non adimplet. Sic multi circumspiciunt & deliberant de sua salute, ad quam partem velint & possint animũ declinare, sed quia statim veniente bono proposito non adimplent, sed tumultuante conscientia retardantur, ideo ab aucupe diabolo subito variis tentationibus sagittantur, & sic de arbore delitiarum & bonorum mundanorum usque ad barathrum descendentes, & ab incepto bono proposito retardantur. Et ideo dicitur Eccl. 5. *Ne tardes converti ad Dominum,*
2 *& ne differas de die in diem.* Columba secundum gloss. Cant. 1. felle caret, rostro non lædit: nisi forte parem suum; in cavernis pullos nutrit, alias columbas errantes secum recolligit, juxta fluenta manet, ut à longe videat umbram accipitris venientis, meliora grana eligit, gemitum pro cantu reddit, gregatim volat, societatem diligit, alis & rostro se defendit, cadavera & alia immunda non comedit, geminos pullos nutrit, & super fluenta nidificans, umbramque accipitris de longè venientis intuens, ad interiora foraminis se abscondit. Inter accipitres discernit, quia contra volantes & rapientes in aere in cavernas fugit, contra rapientes in terra vel aqua ad arborem evolat, & secundum Orig. quanto pennosior, tanto fœcundior invenitur. Unde habentes pedes pennatos fere pullificant omni mense, & semper geminos pullos nutrit. Charissimi per istas 13. proprietates columbæ possum intelligere virum justum, vel quemcumque Ecclesiasticum, vel prælatum, vel etiam animam Chtistianam. Isti enim felle carent, quia scilicet sine felle malitiæ & invidiæ debent esse 1. ad Corinth. 5. *Non in fermento malitiæ & nequitiæ, &c.* Quia sicut dicitur Matt. 10. *Isti debent esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Secundo columba nullum lædit nisi parem. Per parem animæ intelligo corpus, vel per parem prælati intelligo subditum, quem solum debet lædere per pœnitentiam & correctionem, ut ipsum subjiciat disciplinæ Eccles. 33. *Servum inclinant operationes assiduæ.* Tertio, in cavernis nidificant, quia scilicet viri perfecti in cavernis & foraminibus plagarum Christi, per compassionem & devotionem faciunt nidum suum, vel etiam in cavernis inferni & sepulchri, per considerationem mortis Hieiem. 48. *Quasi columba nidificans in summo ore foraminis.* Quarto, alias columbas secum recolligit, quia vir perfectus debet recolligere pauperes & errantes, & per hospitalitatem & misericordiam debet recipere pœnitentes, & etiam in sinu amoris & charitatis tam in Deum quam propter Deum omnem debet colligere creaturam Psal. 88. *Continui in sinu meo multarum gentium.* Quia breviter viri columbini & perfecti solent societatẽ diligere, & aliis per charitatem se conjungere & vivere Ps. 67. *Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ.* Quinto, juxta fluenta manet. Per fluenta intelligo devotionem, lachrymationem, doctrinam, & eruditionem; quia pro certo juxta tales aquas debet quilibet residere Cant. 5. *Columbæ juxta rivos aquarum residentes, juxta fluenta plenissima.* Sexto, meliora grana deligit. Per grana à palea separata intelligo bona spiritualia & æterna, vel sanum intellectum à cortice literæ depurgatum, vel bona bonorum documenta & exempla, quæ pro certo debemus si bona sunt recipere & eligere, & palcas, id est, vanas scientias, vana mundi bona, vana bonorum exempla & documenta debemus totaliter refutare 2. ad Corinth. 13. *Eligite charismata meliora.* Septimo, gemitum pro cantu reddit, quia spretis mundi solatiis, vanitatis, anima in gemitu contritionis & compassionis debet lectum conscientiæ per noctes singulas abluere vel lavare. Unde Ps. 6. *Laboravi in gemitu meo.* Es. 59. *Quasi columba meditantes gememus.* Octavo, gregatim volant, & locios diligunt; quia homo debet bonorum consortia frequentare, & una cum eis ad cœlestia evolare Naum. 3. *Sol ortus est, & evolaverunt.* Nono, columba alis & rostro se defendit; quia anima cum rostro ferventis orationis, & cum alis ardentis contemplationis debet à diabolo se tueri. Decimo, cadavera & immunda non comedit, quia homo peccata aliorum non debet per imitationem comedere, & sibi per complacentiam in corpore; sed omnia ut immunda & fœtida refutare Levit. 11. *Non comedetis, neque tangetis ea, quæ immunda sunt.* Undecimo, geminos pullos nutris; quia in nido conscientiæ debet amorem Dei & proximi enutrire. Cant. 6. *Omnes gemellis fœtibus & sterilis non est in eis.* Et ideo in scriptura dicitur, quod *Deo debebant offerri duo pulli columbarum.* Lev. 5. Duodecimo, umbra visa accipitris in aqua, statim ad interiora foraminis intrat, vel etiam arborem ascendit, quia vir perfectus, quando in aqua delitiarum videt umbram, id est, pravam delectationem & tentationem, quæ volatilis est & umbratica & fallax, statim ad arborem crucis, & ad interiora foraminis petræ in qua nidificat, id est, ad memoriam passionis Christi, qui fuit vera petra, clavis, & lancea perfotata, debet refugere, ut rapinam & tentationem diaboli valeat declinare. Figura Genes. 8 ubi columba non inveniens ubi requiescere pes ejus, reversa est ad Noe in arcam, quia scilicet secundum historiam scholasticam, terra erat lutosa, fœcibus & cadaveribus occupatata. Columba autem est avis munda, quæ nunquam in talibus figit pedem. Sic anima emissa à Noe, i.e. à Deo per creationem, statim ubi in mundo invenit lutum avaritiæ, & cupiditatis, & carnalitatis, debet redire ad Deum in arcam, per memoriam passionis, quæ cum esset lignea, in ea salvatum est omne genus. Sic in cruce, &c. Ideo columbæ dicitur Cant. 2. *Veni columba mea, in foraminibus petræ, & in cavernis macteriæ.* Et sicut columba inter accipitres discernit sic, &c. Vide supra de accipitre. §. 8. Tertiodecimo, quanto columba pennosior, tanto fœcundior, quia homo quãto plures virtutum pennas habuerit, tanto plures pullos, id est, plura bona opera procreabit Unde si pedes ejus, id est, affectus bene fuerint plumati per virtutes, tunc in omni tempore, tam in æstate prosperitatis, quam in hyeme adversitatis, pullificare per bona opera non cessabit Eccles. 9. *In omni tempore sint vestimenta tua candida, &c.* Secundum Constantinum in viat. Columba habet sanguinem calidum & consumptivum. Unde si sub dextera ala ipsius sanguis extrahatur, & caliginosis oculis instilletur, sanat ophalmiam, id est, inflammationem oculorum. Et est columba secundum gloss. Cant. 1. *Felle carens, nullum lædens nisi forte parem, alienos pullos nutriens, societatem diligens & frequentans.* Dicitur etiam quod columba domesticatur ab aucupe, & melle nutritur & sic dimittitur evolare ad alias silvestres, & quia eam vident sibi similem, ratione mellis quod habet in ore, una cum ea vadunt ad columbare, vel ad rete aucupis, ubi illa primo intrante omnes aliæ consequuntur. Et secundum Ambrosium columba de una provincia ad aliam literas defert, sed multotiens antequam veniat ad terminum ab hostibus sagittatur propter literas, & propter eas occiditur, quæ alias non timeret. Quid per columbam simplicissimam intelligitur, nisi Christus mitis & humilis corde? Sanguis enim ipsius pretiosus est, & consumptivus, quia ejus virtute peccata tam originalia quam actualia consumuntur; & sicut de ala dextra columbæ subtus sanguis extrahitur; ita de brachio dextro, id est, de vulnere lateris sanguis & aqua profluxit; unde inflammatio omnis carnalitatis à mentis nostræ oculis diluitur & lavatur, quia ibi sacramenta secundum Augustin. efficaciam acceperunt. Ista columba felle caret, quia *cum malediceretur, non maledicebat.* Es. 53. Nullum lædit nisi parem. Per parem filii Dei, intelligo corpus ejus proprium, quod ad eosdem honores per unionis gratiam elevatur. Istud solum læsit Christus, quia ipsum solum pro peccatoribus salvãdis voluit vulnerari Zach 11. *Gladius super pastorem meum, & super virum adhærentem mihi* Alienos pullos nutrit, quia *solem suum oriri facit super bonos, & malos.* Mat. 6. Societatem diligit, sc. charitatis, quia *deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Prov. 8. Item ista columba per aucupem domesticatur, & mitis,

&c. Per aucupem enim intelligo Deum patrem, qui filium suum melle beatitudinis abæternis temporibus satiavit, & ad columbas silvestres, i.e. ad homines hujus mundi misit, & dulcedine mellis in ore ejus reperta, id est, dulcore beatitudinis nobis per prædicationem ejus promissæ, Christum ad columbare sequimur paradisi, & sub rete Ecclesiæ permittimus nos involvi. *Extendam super te rete meum, & capiaris in sagena mea.* Ezech. 12. Ista autem columba literas nostræ reconciliationis à provincia paradisi ad mundi provinciam attulit, quando fidem nos docuit Trinitatis, sed antequam rediret ad proprium columbare, scilicet ad paradisū propter litteras hujusmodi & propter verba salutis, quæ docebat, occisus est ab hostibus Judæis Joan. 8. *Quæritis me occidere hominem, qui verba locutus sum vobis.* Figura 1. Reg. 11. ubi Urias miles strenuus propter literas, quas à David Rege
4 attulit, occisus est in prælio. Sic propter literas salutis nostræ, quas à Deo Patre Christus acceperat, occisus est in prælio mundi hujus. *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* 1. ad Corinth. 3. Dicit Aristoteles 8. libr. quod inter columbas est masculus & fœmella, & generant pullos multos, & fœmella tardaverit venire ad cubandum super ova vel pullos, cogit eam masculus ad cubandum desuper. Masculus etiam fœmellam nisi cito patiat, solet percutere, & ipsam ad citius patiendum compellere. Columba masculus est prælatus major, fœmella autem prælatus minor. Isti habent pullos communes, quia tam major quam minor eisdem subditis dominantur. Et ideo quando fœmella, id est, minor prælatus, scilicet curatus pigritatur cubare super pullos & subditos, (sicut illi qui nolunt morari in Ecclesia) ipsos scilicet calefaciendo & fovendo in Dei amore, tunc pro certo masculus, id est, superior prælatus debet ipsum cogere, & cum rostro, i. e. cum verbo eruditionis & monitionis, & etiam cum unguibus coercitionis & correctionis ad cubandum super subditos, & ad faciendum in loco suo residentiam compellere, dicens illud 4. Regum 14 *Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo.*
5 Et etiam ad patiendum ova bonorum operum, & ad faciendum fructum sibi, & aliis per virtutes. Columba in ore solet fugere terram salsam, & in ora pullorum immittere, ut ad cibum sumendum ipsos paulatim valeat edocere secundum Plinium lib. 10. c. 34. Sic prælatus quando videt, quod creverint in discretione & meritis pulli sui, tunc debet in corpore proprio recipere terram salsam, i. e. amaram pœnitentiam, vel sal sapientiæ & doctrinæ, & in os subditorum, i. e. in auditum, qui est os animæ, immittere, cum ore suo per prædicationem, ut sic ad cibum
6 æternæ refectionis recipiendum habiliter disponantur. Columba quando dimittit pullum suum, solet coire cum ipso, & ipsum antequam recedat ab eo fœcundare, secundum aliquos. Sic vere si pullus, id est, subditus prælatum adiverit pro consilio, confessione, vel alio remedio, prælatus non debet ipsum dimittere vacuum, imo verbo & doctrina debet in ipso bonū propositum generare, & cum bonis operibus fœcundare, & etiam affectionibus. Figura Deuter. 15. ubi non licebat alicui dimit-
7 tere servum suum, nisi viaticum sibi daret, &c. Explica & applica. Item nota, quod columba fimum habet ardentem, & ideo ipsum de nido ejicit, & pullum suum ejicere docet. Sic vere cum stercora temporalium sunt ardentia per avaritiam & ardorem cupiditatis generantia, hinc est, quod prædicator vel prælatus debet subditos suos docere, ipsa de nido suo ejicere, id est, de corde & affectione penitus abdicare, exemplo Christi, qui dicebat, Matth. 19. *Vade & vende universa, quæ habes, & da pauperibus.*
8 Item secundum Ambrosium columba in Ægypto & in Syria instruitur, ut de provincia ad provinciam literas portet. Naturaliter enim diligit locū, ubi primitus fuit enutrita, & si longinquius deferatur, tamen ibi redit, si libertati fuerit restituta. Unde tali columbæ solent alligari sub ala literæ, quæ dimissa, statim ad loca nativitatis nititur se transferre, sed quando in via ab hostibus cognoscitur, ab eis propter literas sagittatur, & sic sæpe per literas occiditur, quæ alias non timeret, nisi forte ita alte evolet, ut ad loca hostium non descendat. Unde etiam Plinius l. 10. c. 37. ait, quod columbæ in rebus magnis internuntiæ fuere, epistolis ad pedes ligatis, & exemplificat de Antonio per columbam certificato. Per cœlum (inquit) eunte nuntio. Sic vere charissimi sæpe fit, quod columba, id est, vir simplex & bonus in Ægypto & Syria, i.e. in religione instruitur, & litera ei traditur, in quantum
9 in verbis sacræ Scripturæ informatur. Et tunc literas ad alia deferet provinciam, quando sacram scripturam per prædicationem communicat alienis. Et tunc sub alis litera ligatur, quando subtiliratem ingenii & literarum scientiam nititur aliis contemplationis regulare, & se ad Deum superius elevare, & sic nobis obsessis in hoc mundo voluntatem Dei portare, & per cœlum, id e. per vitam cœlestem ad nos accedere. Veruntamen tunc propter literas ab hostibus occiditur, quando propter scientiam in superbiam elevatus, à diabolo moraliter vulneratur Es. 47. *Sapientia & scientia tua hæc decepit te.* & 1. Cor. 8. *Scientia inflat, &c.* Et ideo debet ita alte volare per contemplationem, quod ad fines hostium, ad mundi delectabilia nullatenus appropinquet, alioquin in sui periculum literas detert, quia quanto quis scientia clarior, tanto si delinquat culpa est gravior 2. Pet. 2. *Melius erat eis viam veritatis non agnoscere, quam post agnitam retrocedere à sancto mandato, &c.* Figura de Uria, qui propter literas, quas sibi David dederat, à Joab principe militiæ occasionaliter est occisus. Sic propter literas scientiæ & scripturæ, quas David, id est, Christus influit, Urias id est, prædicator vel doctor occiditur à Joab, id est, à diabolo, qui est princeps militiæ superborum, quando exinde in superbiam & præsumptionem levatur. Vide ergo ne deferas literas mortis tuæ, quia sicut dicitur 1. Corinth. 3. *Littera occidit, spiritus autem vivificat, &c.* Columbæ secundum Isidorum dicuntur quasi colentes lumbos, quia in actibus veneris se exercent, & ideo ab antiquis venereæ dicebantur. Et etiam secundū fabulas Poetarum, currum illius deæ veneris columbæ ducebant. Istæ ergo societatem diligunt, & gregatim volant, osculo concipiunt, & in omni tempore nidificant, si fuerit mansio earum calida. Unde secundum Arist. columba est avis voluptuosa, quia dato quod senex coire non valeat, osculari tamen non cessat, & aliquando fœmina super fœminam salit, & masculus super masculum, ex quo coitu pulli nullatenus procreantur secundum Arist. sed exinde generantur ova subventanea, quæ ad pullificandum penitus nihil valent, sicut dicit Plin. lib. 10. c. 58. Et ubi etiam ab aucupe fuerit excœcata, seductrix efficitur plurium aliarum. Istæ charissimi columbæ colentes lumbos sunt luxuriosi, qui actus venereos exercendo, impudice veneri famulantur Job 40. *Virtus ejus in lumbis ejus.* Hi gregatim volant, quia unus alterius in suis nequitiis utitur adjumento. *Omne animal enim diligit sibi simile.* Ecclesiast. 13 Societatem diligunt, scilicet mulierum, contra prohibitionem Eccl. 9. *Cum altera muliere non sedeas, &c.* Osculis etiam & tactibus inhonestis malū propositū concipiunt; quia secundum illud Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Quod potissime patet de illis, qui suas consanguineas osculari non cessant, quibus sæpe contingit, quod ad malos conceptus & actus prosiliunt & procedunt Luc. 22. *Iuda osculo filium hominis tradis?* Isti in omni tempore nidificant, quia & tempore jejuniorum, & aliis temporibus vacare veneri non cessant, & maxime si fuerit mansio eorum calida, id est, si in calore deliciarum & prosperitatis commorentur. Unde Job 37. *Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro?* Auster ventus calidus & humidus signat delitias. Columba autem senex non cessat osculari, &c. Quia prôh dolor, dato quod multi propter defectum caloris naturalis actum illum non valeant exercere, tamen in osculis & amplexibus, in verbis & aspectibus delectantur. *Isti sunt senes tam ætate, quam malitia provecti.* 2 Mach. 2. Vel allega, si vis, de senibus & Susanna, Daniel 13. Et etiam multi obliti judicium naturale, alter altero abutuntur, quod horribile est & nefandum Threnorum 5. *Adolescentibus impudice abusi sunt.* Isti ab aucupe diabolo excœcantur, quando scilicet oculi intellectus & sani judicii taliter carnalitatis inflammatione conturbantur, quod nec mundi honorem deperditum, nec Dei favorem depositum, nec inferni dolorem repositum, nec propriæ famæ & substantiæ perditæ percipiunt nocumentum Sapient. 2. *Excæcavit eos malitia eorum.* Et nunc efficiuntur aliarum avium deceptores, quia nulli dubium, quin unus luxuriosus suis pravis nutibus & attractibus plures corrumpit & seducit mulieres, & econverso, & tanquam venator diaboli, ipsos ad coquinam devehit infernalem Hier. 5. *Inventi sunt in populo meo impii insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendos viros.* Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plena dolo. Vel si vis, dic, quod ova subventanea sunt opera hypocritarum, vel etiam opera inanis gloriæ, de quibus pullus retributionis & gloriæ paradisi non producitur nec habetur. Nota, quod aliquan- 10
do instruitur columba domestica ad decipiendum alias silvestres. Nam eis se associat, & ad rete aucupis eas ducit, & rete intrat, ut cum ea aliæ intrantes pariter involvantur, & sic sub amicitiæ specie eas allicit, sed alliciendo ad mortem & interium

ipsas trahit. Et ut ait Plin. lib. 10. c. 37. Est illis ars inter se blandiri & corrumpere alias, easque comitantes secum ducere. Sic hypocrita à diabolo instruitur & docetur, quomodo sub specie
11 boni alios de rete diaboli pertrahat & perducat, & ipsos secum in infernum trajiciat & seducat. Quod patet de hæreticis, unde Proverb. 29. *Qui blandis fictisq; sermonibus loquitur amico suo, rete expandit pedibus ejus.* Columba est avis stultissima & obliviosa, quia in loco ubi tam ipsa, quam prædecessores sui pullos suos emittere consueverunt, nidificare propter hoc non omittit. Item stultè est curiosa, quia sedens in arbore circumspicit ad quam partem velit sedere, & dum in hoc deliberat, multotiens occiditur à sagitta, & sic volatus propositum impeditur, ut dicit Gregor. Item, secundum Isaac in dictis particularibus columba grossa & dura est ad digerendum, & viscosa, & grossum dat nutrimentum maxime cato pullorum, sed quando volare assuescunt, multum perdunt de sua gravitate. Quanto autem columba est vetustior, tanto durior est ad digerendum, & illaudabile præbet corporibus nutrimentum. Sic mundani peccatores in loco ubi pereunt, scil. in mundo pullos divitiarum non cessant propter hoc congregare. Unde ipsi in mundo sicut in columbari diaboli, quando satis laborave runt, *derelinquunt alienis divitias suas, & tandē* (ut est in Psalmo) *sepulchra illorum, domus eorum in æternum.* Item dum in arbore eminentiarum sedent, bene quandoque movent caput conscientiæ, & circumspiciunt, & cogitant de salute, & ubi volare, & quid facere debeant, & ubi post mortem sedeant, deliberant diligenter, sed quia tardi sunt ad volatum boni operis inchoandum, ideo auceps diabolus mittit eis sagittā tentationis, à qua per malum consensum occiduntur, & sic volatus boni operis impeditur, quod non esset, si propositum implevisseut. Ideo Eccl. 9. *Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare,* Eccles. 31. *In omnibus operibus tuis esto velox, & omnu infirmitas non occurret tibi.* Item tales vix possunt digeri vel converti per prædicationem, quia grossi sunt per superbiam, duri per avaritiam, viscosi per carnalitatem; & ideo eos imitantibus pravum generant nutrimentum, quia sc. exempla talium non nutriunt animam, sed corrumpunt Es. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur.* Si tamen assuescant volare per pœnitentiam, tunc perdunt hujusmodi gravitatem. Quanto autem mundani vetustiores sunt, & magis in vitiis antiquati, tanto ad convertendum ad pœnitentiam duriores sunt, & etiam ad clementiæ opera facienda, & ad volatum bonorum operum pigriores Es. 44. *Scio quod durus es, & nervus*
12 *ferreus cervix tua, & frons tua ærea.* Secundum Isidorum columba dicitur colorata & est avis diligens societatem, mansuetissima, & in hominum frequentia delectatur: plures pullificat, quam aliæ aves, quia in vere & æstate, & autumno, & etiam in hyeme, si calida fuerit domus sua; pullos tamen meliores procreat in autumno, quam in vere, vel æstate, & hoc secundum Isidorum; quia tunc reperit abundantius nutrimentum. Solo osculo concipit, & amore, & cōmuniter, non nisi duo ova ponere consuevit. Sic perfecti & religiosi debent esse plumis, id est, virtutibus colorati, & mites & mansueti, exemplo Christi, qui erat mitissimus super omnes homines, qui erant in terra Num. 12. Isti debent hominum, id est, virorum secundum rationem viventium consortia frequentare Eccl. 6. *In medio presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ eorum conjungere.* Isti si in calido commorentur, id est, in statu fervidæ charitatis, tam in æstate prosperitatis, quam in hyeme adversitatis, pullos bonorum operum faciunt & producunt, juxta illud Prov. 17. *Omni tempore diligit, quia amicus est.* Quia tamen in vere prosperitatis pauca inveniuntur spiritualia nutrimenta, quia scil. prosperitas mundana non animam, sed corpora nutrimentat, & contra in adversitate plura nutrimenta spiritualia inveniuntur, ideo bona opera tempore autumnali adversitatis facta, valent melius apud Deum, quam illa quæ fuerunt in vere prosperitatis, juxta illud Eccl. 7. *Melior est finis orationis, quam principium.* Isti solo osculo concipiunt. Nam boni considerati à sola Dei benignitate, & etiam severitate, quasi quodam osculo sibi dato aggrediuntur opera virtuosa, Figura Genes. 30. de ovibus, quæ ad aspectum virgarum concipiebant, &c. Explica Es. 26. *A timore tuo concepimus, & parturivimus spiritum salutis.* Vel solo osculo, id est, solo amore; quia sc. isti faciunt bona opera amore, non timore; osculo, non jaculo; ex voluntate, non ex necessitate Ps. 53. *Voluntarie sacrificabo tibi.* Isti plus aliis pullificant, quia plura debent facere opera virtuosa quam cæteri seculares. Isti faciunt duo ova, i. e. duo bona proposita, quia aut ad amorē Dei, aut ad amorem proximi debent reducere, quicquid agunt. Item nota, quod duo sunt genera columbarum, sc. masculus, & 13 fœmella. Et dicit Arist. l. 8. quod cùm duos pullos faciunt, unus tamē alio citius excluditur. Et habet proprium columba, quod quando bibit, caput non erigit, quousque totum biberit secundum Plinium libro 10. cap. 34. & usque ad annos 15. pullificat, & totidem communiter annis vivit. Sic vere viri justi, & perfecti quamvis bibant potum gratiæ salutaris, cumulationem, sc. meritorum, non tamen caput intentionis erigunt per superbiam & vanam gloriam; imo quamdiu bibunt merita per gratiam in præsenti, caput intentionis per humilitatem deprimunt & inclinant, quousq; ipsum elevent per gloriam in futuro. Et licet duos pullos faciant, i. e. licet amorem Dei & proximi generent in seipsis, unus tamen alio citius excluditur, quia amor Dei debet amorem proximi prævenire. Isti etiam generaliter quindecim annis vivunt & pullificant. Quindenarius enim numerus cōstat ex septem & octo. Per septem intelligo vitam activam, in qua septem pietatis debent opera tam temporalia, quam spiritualia reperiri. Per octo intelligo contemplativam, in qua octo beatitudines & virtutes debent jugiter meditari, s. paupertas spiritus, &c. Matth. 5. Hi sunt octo dies, qui in purificatione Nazarei requirebantur Num. 6. Vel octo sunt, quæ debent considerari in contemplatione bonorū æternorum, sc. visio Dei, dilectio summi boni, perpetua laus, perpetua æternitas vitæ, societas Angelorum, sanctorum cohæreditas, Christi adoptio filiorum, commune gaudium sanctorum. Figura Es. 38. ubi Ezechiæ ægrotanti & morituro, i. e. peccatori additi sunt quindecim anni. Vel dic, quod quando homo potat aquam gratiæ, scientiæ vel doctrinæ, non debet desistere nec cessare; quousq; ad plenum fuerit satiatus. Inter columbas, masculus de die, fœmella vero de 14
nocte fovet pullos. Fœmella vero majoris est solicitudinis circa pullos educandos, quam masculus secundum Plinium lib. 10. cap. 34. Sic vere masculus Christus fovet homines de die, id est, in statu gratiæ existētes, sed pro certo fœmina beata virgo ipsos de nocte, id est, dum sunt in statu peccati vel tribulationis, per spem misericordiæ fovet. Ista enim fœmina, s. beata virgo, valde est solicita circa pullos educandos, scilicet circa salutem hominum procurandam, quia sicut dicitur Hier. 31. *Fœmina circumdabit.* Vel dic, quod masculus significat prælatos, vel clericos, vel Ecclesiasticos; Fœmina vero subditos, id est simplices & imperfectos, quia pro certo fœminæ, id est, seculares & simplices hodie sunt pluſquam clerici erga pullos, i. e. erga pauperes nutriendos soliciti & attenti. Vel per pullos intelligo bona opera, ad quorum nutritionem plus vacant hodie subditi, quā prælati & seculares, quā regulares, quia hodie sunt novissimi primi, & primi novissimi. Secundum magistrum in proprietatibus sæpe sūt pugnæ inter columbas, & alias etiam aves, & etiam bestias, sed ut communiter hoc est propter cibum & mansionem. Sic inter aves spirituales, id est, religiosos sæpe sunt pugnæ invidiarum, detractionum, & hujusmodi, & hoc propter cibum scientiæ, quē unus credit vel præsumit majorem alio se habere, vel propter mansionem status & eminentiæ, in qua unus credit alio prævalere; & hoc in moribus & prædicatoribus maxime locum habet. Figura Gen. 13. ubi Abraham & Loth egressus de Ægypto, & in terram promissionis peregrinantibus quāvis essent fratres & amici, orta est briga inter pastores eorum, eo quod esset possessio eorum nimia, & sic fuerunt invicē segregati, licet essent ejusdem parentelæ. Abraham pater exaltatus, est beatus Franciscus, quem paupertas & humilitas fecerunt cæteris celsiorem. Loth declinans, est beatus Dominicus, qui à mundi tumultibus declinavit. Pastores eorum servantes gregē dominicum, sunt fratres minores, & prædicatores. Et quia possessio scientiarum suarum hodie est nimia, ideo inter se briga & discordia generantur. Et licet sint ejusdem parentelæ, sc. status & paupertatis, & sic se magis diligere teneantur, tamen ab invicem per odia & invidias separantur. Unus autem tenet unā opinionem, alius aliam. Unus vult præferri, alius vult anteferri. Columbæ, sicut & aliæ quædā aves, libenter in pulvere se volutant, & libenter in aqua se balneant. Sic & homo debet in pulvere, id est, mortis memoria se volutare, & in aqua lachrymarum, & confessionis lavacro se lavare Job. 10. *Ecce nunc in pulvere dormio.* Columba alienos pullos 15
& adulterinos dicitur de nido ejicere, sed antequam eos ejiciat, solet cum eis carnaliter habitare. Sic Deus peccatores de nido sui amoris ejicit, & tamē illos bonis temporalibus fœcundat & nutrit. Vel columba est prælatus, qui de nido, id est, de Ecclesia vel collegio ejicere debet malos, & maxime symoniace intrō-

ctos, ipsos tamen per semen bonæ doctrinæ debet fœcundare, & ad fructum bonorum operum gravidare. Fig. de Abraham, qui ancillam & filium Ismael ejecit, eis tamen panem & aquam pro viatico concessit, Oseæ. 9. *Propter multitudinem adventionum*
18 *eorum, de domo mea ejiciam eos.* Columba in pulchritudine plumarum colli sui glorians, solet rostro plumas componere, & secund. modulum suum pectinare, propter quod, ut ait Plinius l. 2. c. 36. Gaudentem in ipsa gloria solet accipiter rapere. Est enim ut ait columbis gloriæ intellectus. Sic illi, quum sua pulchritudine gloriantur, non cessant componere vestes suas, ibiq; inaniter gloriari, propter quod solent ab accipitre diabolo, nunc superbia, nunc luxuria sæpe rapi. Ideo bene dicitur Prov. ultimo, quod *fallax gloria & vana est pulchritudo.* Vel potest exponi in bono, quia anima admirans pulchritudinem & nobilitatem propriæ conditionis & naturæ, debet se diligenter componere, & cunctis honestis moribus se ornare. Ezech. 19. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, &*
19 *ornata es vis.* Ideo columbas masculus & fœmina quamdiu simul vivunt, fidem invicem sibi servant. unde Plin. l. 10. c. 34. dicit, quod maxima illis inest pudicitia, & neutra notat adulteria, conjugii fidem non violant, & communiter domum servant. Sic per omnia debent & conjuges, &c.
20 Secundum Arist. columba frangit testam ovi cum rostro, ut pullus egrediatur, & quando secund. Arist. pullum suum à se dimittit, ipsum fœcundat. Sic doctores & prædicatores, & etiam religiosi ovum, i. e. sacram Scripturam cum rostro eloquentiæ & prædicationis debent aliis aperire, & testam grossæ litteræ dividere, ut pullus interior appareat sanus videlicet intellectus, quia *littera occidit, spiritus autem vivificat*, 2. ad Cor. 3. Et quando pullum suum, i. mundanum hominem & peccatorem, quem convertendo per prædicationem pullum suum & filium effecerunt, volunt dimittere, in eo fœtum boni propositi debent generare, ut ad pullum bonorum operum proferendum ipsum valeant fœcundare. Vel dic, quod columba est pœnitens, qui testam corporis debet per pœnitentiam frangere, ut pullus, i. anima possit liberius ad Deum evolare, Eccl. 43. *Aperti*
21 *sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ quasi aves.* Dicit Org. quod columba pacis est nuncia, simplicitatis forma, naturæ mundæ, pietatis æmula, societatis amica, injuriæ immemor, prole fœcunda, naturaliter timida, raro secura, nisi quando est in foramine petræ, ubi aliqualiter quiescit, damni obliviosa, quia sublatis pullis ibidem nidificare iterum non omittit, super fluenta nidificat, gemitum pro cantu reddit, immunda abhorret, locum, ubi nutrita fuerit, diligit, & ibi revertitur, quantumcunq; alibi deferatur, & tantum est fœcundior, quanto pennosior invenitur, & de nido suo stercora calida ejicit, & ejicere pullos docet, & antequam alicubi sedeat, deliberat curiose. Columba est religiosus, qui nunciator pacis & concordiæ debet esse. Ista debet esse simplex per innocentiam, mundus per castimoniam, ut sic *sit simplex & rectus, & timens Deum*, Job. 1. Item debet esse pietatis & clementiæ æmulator, quia *beati misericordes.* Matth. 5. Charitatis seu societatis & amicitiæ frequentator, injuriæ etiam immemor, & omnis patientiæ seu modestiæ imitator, exemplo Christi, qui cum malediceretur, non maledicebat. Juxta illud Lev. 19. *Non memor eris injuriæ civium tuorum.* Hic debet prole bonorum operum esse fœcundus, & gemitu pro cantu, i. dolore & pœnitentia debet esse facundus, quia *beati, qui nunc fletis.* Matth. 5. Naturaliter etiam debet esse timidus, & raro securus, videlicet timore filiali, ut timeat de peccatorum commissione, de gratiarum amissione, de bonorum omissione, de status dubitatione, de patriæ prolongatione, & de incolatus peregrinatione, &c. Sic enim omnia ista homo consideret de seipso, necessario trepidat atque timet, quia *sapiens in omnibus metuit*, Eccl. 18. *Beatus homo, qui semper est pavidus.* Prov. 28. Unde ut columba nunquam est secura, nisi quando est in caverna maceriæ, ubi requiescit, i. in Christo, qui fuit paries exterius per carnē luteus, interius vero per Deitatem lapideus, & foris per quinque vulnera perforatus, in hoc ergo foramine columba quiescit, quia religiosus non nisi in Deo, & in suæ passionis memoria debet requiem invenire. Ideo Cant. 2, *Veni columba mea.* Sequitur in foramine petræ, & in caverna maceriæ. Hæ autem sunt foramina aspidum, & foramina reguli, in quibus, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet, Esa. 11. Item debet esse oblivioſus damni, quia dato quod ceciderit in peccatum, & sic diabolus rapuerit pullos ejus, sc. gratiam & virtutes, & licet de amissione doleat, non tamen debet desperare, imo debet intendere ad alios procreandos, ut sic recuperet, quod amisit. Exemplo nautarum, qui post naufragia maria tentant, secund. Senecam, asserentes, juxta commune dictum, quod ubi quis perdiderit, ibi facil ter luctatur, juxta illud ad Roman. *Ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia.* Item debet ad locum suæ nativitatis, scil. ad Deum per jugem suorum beneficiorum memoriam finaliter revenire, licet per diversas curas & sollicitudines ipsum quandoq; oporteat longe ab eo evagari, vel etiam aliquotiens per peccatum, quia sc. *septies in die cadit justus.* Prov. 24. Numer. 10. *Revertar ad terram, in qua natus sum.* Ezech. 21. *Revertere ad vaginam tuam.* Item abhorrere debet fœces & immunditiam peccatorum, quia *qui diligit cordis munditiam, &c.* Prov. 23. Et ideo debet ejicere stercora de nido suo, quia amorem terrenorum, quæ stercora ab Apostolo dicuntur, de nido conscientiæ debet ejicere & auferre, ad Phil. 3 *Omnia arbitratus sum ut stercora.* Item quanto plures plumas virtutis habet, & maximè si pedes, i. affectus sint plumati virtutibus, tanto est fœcundior operitus Psal. 67. *Femina columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore*
22 *auri.* Item antequam sedeat alicubi per amorem, i. e. antequam diffiniat aliquid ad faciendum, debet pro certo diu in se deliberare, utrum sit ei expediens, vel nocivum, unde *Sine consilio nihil facias*, juxta illud Senec. *Diu delibera, cito facito.* Vel dic, quod columba est is, qui naturaliter diligit locum nativitatis & patriæ suæ, &c. quia unicuique patria sua dulcissima. Tinnunculus est avis, cujus & visum & vocem accipitres timent, &
23 ideo dicit Plin. l. 10. c. 37. Ista avis cum columbis debet nutriri, ut ejus auxilio possint ab accipitre custodiri. Columbas enim libenter defendit, & accipitres terret & offendit, & ideo (ut ait) columbæ ipsum mirabiliter diligunt, & cum eo manere cupiunt atque volunt. Unde etiam columbæ quamvis sint aves vagabundæ, & quæ facilliter mutant sedes, veruntamen non solent locum mutare, quamdiu tinnunculū secum noverint habitare. Ista avis potest mihi significare bonos prælatos, vel etiā quoslibet viros prudentes & justos, quorum scil. aspectum & vocem, i. quorum conversationem & orationem, quorum etiam vitam & redargutionem habeant timere accipitres, i. e. dæmones & tyranni, etiam usurarii & raptores. Tales igitur in columbariis, i. in collegiis & universitatibus sunt constituendi, & cum columbis, i. cum simplicibus collocandi, & in eorū judicaturis, prælaturis & officiis promovendi, ut scil. ipsos protegant, & defendant, & ut ipsos accipitres, scil. dæmones, hæreticos, usurarios & tyrannos, malos etiam ballivos terreant, repellant, Ezech. 1. *Statura quoque erat in rotis & aspectu horribilis.* Columbæ etiam, i. simplices debent talem diligere, & amore ejus in patria vel collegio velle manere, & ibi cum talibus viris personaliter residere, locumq; suum non dimittere, nec mutare. Cujus tamen contrarium fit, quando habent crudeles judices & magistros, quia scil. libenter ad alienas jurisdictiones se mutant, & tales impios fugiunt, & devitant Ps. 104. *Transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.* Secundum 24
Plin. l. 10. c. 34. inter columbas, quando fœmina parturit, masculus ministeria & tolatia sibi impendit. Sic vere mariti debent suis uxoribus obsequi, & ministrare, quando in puerperio contigit eas esse. Vel dic, quod masculus est Deus, vel prælatus, fœmina vero est homo vel subditus, quia pro certo Deus, & bonus prælatus fœminam suam, i. subditum vel animam tunc diligunt, & ei solatia spiritualia, & temporalia tunc impendunt, quando ipsam per bona opera parturire cernunt, quia pro certo ille meretur à superioribus consolari, qui laborat per bona opera fœcundari. Vel dic, si vis, quod iste partus confessionem significat, quia sc. Deus illum per gratiam adjuvat, qui per confessionem parturit, & se purgat, Prov 28. *Qui abscondit scelera*
sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & dimiserit ea, misericordiam consequetur. Item secund. eandem ibid. inter columbas est, 25
quandoq; aliqua adulterii suspitio, ita quod masculus rostro verberat fœmellam; veruntamen ista suspitio non diu durat, quia statim in oscula ruentes, ad carnis opera reverruntur. Sic vere inter conjuges si aliqua suspitio vel malus zelus irrepserit, statim debent ipsum dimittere, & per pacem & amicitiam oscula sibi dare, & ab actibus matrimonialibus non se propter hoc retardare, 1. ad Corinth. 7. *Rursum convenientes in ipsum, ne tentet vos*
Satbanas.

Caput XVIII.

De Cicadis.

1 Cicadæ secund. Isidor. à canendo dictæ sunt, eo quod in parvo gutture miram sonent cantilenam, & in æstatis calore, quanto aerem puriorem attrahunt, tanto sonum efficiunt clariorem: sed si cicadæ oleo perfunduntur, statim moriuntur, quia peri oleo obstruuntur, unde solebant aerem attrahere, sed si statim aceto aspergantur, tunc ejus virtute poris apertis, resumpto aere, reviviscunt, ut dicit Ambros. in hexam. Plin. autem l. 11. c. 26. dicit, quod cicadæ solo rore vivunt, fœminæ silent, & mares solummodo voce canunt. Sic licet prædicator sit minimus corpore, tamen sonum cantilenæ divinæ, sc suæ prædicationis debet in suum guttur resonare, & quanto habet aerem, i. Spiritum sanctum puriorem, vel etiam aerem scientiæ mundiorem, tanto sonum prædicationis efficiet dulciorem. Isti ergo rore devotionis debent vivere, & inter eos viri, i. homines perfecti debent prædicare, & canere, fœminæ, i. e. ignari debent tacere, juxta illud 1. Tim. 2. *Docere mulieribus in ecclesia non permitto.* Quod etiam ubique debet esse, quia sc. meliores & prudentiores debent loqui, fœmineæ vero tacere. Vel etiam ad litteram de fœminis potest dici, ad quas pertinet magis tacere, quam loqui, 1. Tim. 2. *Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui.* Isti igitur si delitiarum oleo perfunduntur, statim pori, i. e. spiritus appetitus & affectionis eorum delitiarum pinguedine obstruuntur, & sic via scientiæ, & sancti Spiritus impedita, cito per vitia postmodum moriuntur. Sed si post hæc acero pœnitentiæ fuerint perfusi, tunc à potis affectionis oleum delitiarum retropellitur, aer autem gratiæ, & sancti Spiritus ingreditur, & sic vita gratiæ & gloriæ in eis reducitur. Vel per oleum accipe adulationem, quia multi homines spiritualiter moriuntur; per acetum autem correctionem, quia vivificantur, ut sic dicant cum David Psal. 140. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatorum non impinguet caput meum.* Adverte tamen secund. Solin. quod apud Rhecrenses civitatem Italiæ cicadæ sunt mutæ, cum tamen apud Locrenses licet vicinæ, plusquam alibi sint sonoræ. Solebat autem tunc gentilitas allegare, quod cum Hercules ibidem dormiret, & cicadæ obmurmurarent, jussit eas amplius non strepere, & sic contingit ipsas ex tunc inibi mutas esse. Quod si verum fuit, constat, quod arte magica idem Hercules istud fecit. Rheginenses igitur significant mundi principes atque reges, apud quos pro certo constat cicadas, i. prædicatores mutos esse & veritatem dicere non audere. Si ergo contingat, quod Herculem, i. aliquem magnum Dominum in vitiis quiescentem velint clamore prædicationis inquietare, statim indignatus solet eis clamore redargutionis interdicere, & sic quia veritatem non audent dicere, necesse est ipsos in Dominorum curiis mutos esse. Esaiæ 56. *Universi canes muti non valentes latrare.* 2 Vel dic generaliter, quod sunt muti. Allega ut supra. Secund. Isidor. cicadæ nascuntur de sputo cuculorum. Habent autem cicadæ hebetissimum visum, quia si digitum vel aliquem obicem admoveris, non propter hoc deviabunt, sed potius impingent in ipsum, nec ab eo præcavebunt. Tales sunt multi, qui recte oculos intellectus hebetissimos videtur habere, quod pro certo dato, quod quotidie in suo itinere malo inveniant obices infinitos, & impedimenta & offendicula valde magna, utpote tentationes, tribulationes, & æternas damnationes, ipsi propter hoc à cœpto malo itinere non desistunt, imo quasi ex scientia certa contra obices impingunt, & per transire contendunt, Ps. 113. *Oculos habent, & non videbunt.* Visu enim privati videntur, in quantum contra fortunã nituntur, & in quantum divertere à malo itinere non dignantur. Tales ergo de sputo cuculorum, i. de suggestione dæmonũ videntur creati, in quantum more dæmonum videntur in suis malitiis obstinati. Joan. 8. *Vos ex patre diabolo estis.*

Caput XIX.

De Coturnice.

1 Coturnix vel ortygometra, quod idem est, naturaliter timet accipitrem, unde quamdiu ipsum videt, de terra non surgit. Unde secund. Isidor. dicitur à metuendo, & gregatim volat, & mare transit, ut inveniat pascua uberiora, & quando fatigatur à volatu, descendit ad mare, & dum ibi quiescit, unam alam elevat ad ventum, quasi velum, & cum alia in mari se regit. Item avis ista quandoque patitur morbum caducum, & est helleborus cibus ejus, qui est venenosus, tamen propter venas, quas habet strictas, sibi non nocet fimus ejus, quia sc. ad cor non potest ascendere, nec superius penetrare. Sic anima diabolum naturaliter timet, & ideo de terra humilitatis non se debet aliqualiter elevare, Esai. 47. *Descende, sede in terra, virgo filia Babylonis.* Mare pœnitentiæ debet transire, ut venire possit ad ubera pascua paradisi, & hæc habet duas alas, scil. spem & charitatem, & ideo quando fatigatur laboribus peccatorum, debet descendere ad mare pœnitentiæ, & cum ala charitatis in fluctibus tribulationum se debet regere, quia *charitas omnia sustinet.* 1. ad Cor. 13. Et ne tribulationibus obruatur, alam spei debet superius elevare, ut per hujusmodi pœnitentiam speret ad patriam pervenire. *Transi terram tuam, quasi flumen filia maris,* Esa. 23. Et sic non tardabitur, nec à fluminibus obruetur. De Helleboro expone sicut infra. Morbum autem caducum, peccatum, i. e. de levi & multotiens patitur, quia *septies in die cadit justus.* Prov. 24. Helleborum venenosum, i. bona temporalia aliquando comedit & administrat; veruntamen, quia ad cor per contemplacentiam non ascendit, hinc est, quod sibi mortem culpæ vel miseriæ non propinat. ideo &c. Allega. Differentia est inter animalia illa, quæ habent latas venas, ut sunt animalia & aves, quæ sunt magnæ quantitatis, & illa quæ habent venas strictas, ut sunt aves parvæ. Illa enim prima non possunt recipere venenosum cibum in stomacho, quin scil. moriantur propter cibum venenosum, qui ascendit ad cor. Ista autem fumum illum infra stomachum retinent, & per strictas venas ulterius non ascendit, & sic minime propter hoc moriuntur. Unde licet passeres & coturnices comedant helleborum, non ideo moriuntur, licet sit aliis animalibus venenosus. Per latas venas, conscientias latas intelligo, per strictas è converso; per venenum peccata; per stomachum, qui omnia intrantia recipit, cogitationem; per fumum delectationem; per cor voluntatem. Illi ergo, qui conscientias latas habent, quando de peccatis cogitant, statim fumo delectationis, per consensum mali operis, perimuntur. Illi autem, qui strictas habent hujusmodi venas, sc. viri justi, qui habent conscientias scrupulosas, tales non statim moriuntur, si venenum alicujus delectationis eis offertur. Fumus enim tentationis ad cor propter malam complacentiam non ascendit, & ideo ipsum faciliter non occidit, quia sc. fumum istum usque ad cor ascendere non permittit, dicens Num. 20. *Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.* Contemplativus debet esse similis coturnici ortygometræ. Primo quia illa accipitrem timet, & ideo à terra non se elevat, quamdiu videt eum. Sic religiosus debet timere diabolum, & quamdiu videt eum in tentatione sibi insidiantem, à terra, i. à pœnitentia, vel humilitate non debet aliqualiter se levare, Esa. 29. *Humiliaberis, de terra loqueris.* Secundo, quia illa gregatim volat, & ducem habet, sicut grues. cui obedit, & seipsas multum diligunt, & velociter pedibus suis currunt, seque invicem interpellant. Sic religiosi, qui gregatim morantur, duci & prælato obedire debent, & se cordibus, & sermonibus diligere vel amare, & cum pedibus affectus velociter debent per bona opera currere. *Sic currite ad comprehendendum,* 1 ad Cor. 9. Tertio, quia illæ aves licet cibum comedant venenosum, & in suo stomacho recipiant, scil. helleborum, tamen quia habent strictas venas, fumus exinde non evolat usq; ad cor, & ideo non propter hoc moriuntur, imo in stomacho remanens subtiliatur, & in earum nutrimentũ à calore convertitur. Sic licet in stomacho cordis aliquando recipiant per cogitationem cibum venenosum, scil. peccatum, de eo, sc. cogitando, tamen quia debent habere venas strictas, i. e. conscientias scrupulosas, ideo fumus pravæ delectationis non debet ad cor, i. ad voluntatem ascendere, imo à calore charitatis debet digeri in stomacho, i. in cogitatione examinari, & sic cor, i. voluntas per pravum consensum non lædetur, imo per detestationem & resistentiam converteretur venenum in theriacam, i. e. vitium in virtutes, & sic efficitur animæ nutrimentum. unde Psalmista loquens de dracone dicit Ps. 73 *Dedisti eis escam populis Æthiopum.* Quarto quia coturnix habet duas alas, & mare transit, ut inveniat uberiora pascua & calidiora, & sequitur Solem, & quando fatigatur à volatu, ita quod oportet eam descendere in mari, unam alam erigit ad ventum, & cum alia se regit ita qua, ut sic à mari minimè submergatur, ne à capto itinere totaliter tardetur. Duæ alæ sunt ratio & voluntas, vel charitas & discretio, vel etiã spes & timor; mare est mundus. Debet ergo religiosus mare mundi transvolare per terrenorum contemptum, & si-

& sequi Solem justitiæ per imitationem & affectum, ut in loco calido, qui est ultra mare, i. in religione, quæ est ultra mundum. gratiarum inveniat nutrimenta; & sic propter necessitatem vitæ ad mare mundi descenderit, ad temporalia acquirenda, vel regenda, tunc ad ventum sancti Spiritus debet alam spei, voluntatis, & charitatis erigere, & cum ala rectæ discretionis & timoris se debet in mundi pelago gubernare, & sic nec in aquis mundi delectationum submergetur, nec à processu bonorum operum toraliter retardabitur, Ps. 104. *Petierunt & venit coturnix.* Et hoc figuraliter Num. 11. dicitur; quod *ventus arripuit transmare coturnices, & adduxit eas ad tabernacula filiorum Israel*, quia sc. ventus, i. Spiritus sancti inspiratio adducit tales coturnices, i. viros perfectos ad tabernacula Angelorum, qui filii Israel appellantur, & hoc propter transitum maris, i. pœnitentiæ ad amaritudinem, Sap. 10. *Transtulit os per mare rubrum, & transjexit eos* 5 *per aquam nimiam.* Coturnices gregatim mare transvolant ad pascua meliora, & dicitur ortogometra illa, quæ inter alias gregem ducit, secund. Isidor. & Solin. Sic est tamen, quod quia accipiter insidiatur illi, gregem ducit, ut cum primo ad terram applicuerit, rapiat eam statim; ideo coturnices cum se sentiant debiles, solent sollicitare & invocare ducem generis externi, sc. cornices, & de alio avium genere eligere sibi duces, qui sc. accipitri insidianti possint resistere, & eas secure ducere, & ad ulteriora littora sociare, sicut dicit Solin. cap. de Ortygia Insula, ubi etiam dicit, quod istæ aves mare transituræ, flante austro nunquam exeunt, & quod plurimum aquiloni se credunt, timent enim flatum austri tumidiorem, & eligunt aquilonis spiritum ficciorem, ut scil. corpuscula sua pigra & tarda facilius provehat ficcior & vehementior spiritus. Dicit insuper, quod dum mare transeunt, timentes spatia longiora, impetus differunt, & veloces cursus non faciunt, sed vires sua tarditate nutriunt, & tarde & mature procedunt. Peristas aves intelliguntur religiosi & viri Ecclesiastici, qui mare hujus mundi prætereunt & transeunt, & ad ulteriora paradisi pabula, corde & animo deflectunt. Gregatim igitur & socialiter solent vivere, & ducem, i. prælatum sibi eligere & habere, austrum ventum mollem, i. mundi carnalem prosperitatem debent timere & fugere; & aquiloni frigido, i. mundi tribulationi & pœnitentiæ, & paupertati se committere; ut sic mentes eorum carnales & debiles possit ad paradisum impetu tribulaminum transportare, quia breviter cæteris paribus viri justi potius adversitatem, quam prosperitatem eligunt, & per ipsum ad littora paradisi citius attingunt, & maris hujus pericula pertranseunt & evadunt, quia sicut dicit Gregorius: Mala quæ hic nos premunt, citius ad Deum venire compellunt, juxta illud Psal. 15. *Multiplicatæ sunt infirmitates illorum, postea acceleraverunt.* Unum tamen debent advertere coturnices, i. religiosi, scil. longitudinem vitæ suæ, & maris, i. hujus vitę amaræ diuturna spatia cogitare. Ne ergo ipsos contingat deficere, non debent volare nimis cito, nec prorumpere ad nimis arduos volatus operum perfectorum, sed potius tarde & paulatim in bonis operibus proficisci, ut melius continuent laborem pœnitentiæ, quem cœperunt. Quod est contra fatuos novitios & juvenes, qui in principio ita volunt ardua opera facere, & per indiscretam pœnitentiam ad paradisum ita celeriter volare, quia ipsos necesse est in via deficere & cessare ad Gal. 5. *Currebatis bene, quis vos impedivit?* Isti ergo religiosi & clerici, ne ab accipitribus, i. mundi crudelibus raptoribus infestentur, si se defendere nequeant, debent cornices, i. e. externos duces, sc. sæculares milites & principes in auxilium invocare, qui ipsos debent defendere & juvare. Ad hoc enim ordinati sunt principes sæculares, ut juvent & defendant pauperes & clericos, & alios regulares. Gen. 49. *Gad accinctus præliabitur ante eum:* vel istud potest allegari, quomodo accipiter diabolus plus insidiatur ortygometræ, quæ ducit gregem, i. prælato quam aliis, & ideo necesse est, quod præponat sibi ducem generis alieni, sc. Christum, qui ipsum gregem suum dirigat & defendat dicens Domino illud Ps. 54. *Dux meus & notus meus.* Vel dic, quod coturnices significant genus humanum, & patres veteris Testamenti, quibus (quia statim quod mare hujus vitæ transierant, ab accipitre diabolo in infernum rapiebantur) necesse fuit, quod haberent ducem alterius generis & naturæ, sc. Christum, qui ipsos præcederet & juvaret Exod. 32. *Angelus meus præcedet te.* Cornices sunt aves, quæ solæ præter hominem patiuntur 6 morbum caducum, & ideo secund. Solin. ipsas damnaverunt antiquorum mensæ. Istæ ergo simul mare transeunt, sed ubi terram propinquam senserint, tanto impetu quandoq; volitant, quod periclitari faciunt naves, quibus obviant, ut dicit idem. Sic verè mali, qui morbum caducum, i. peccatum, per quod in infernum cadunt, sæpe incurrunt, volant per malas societates hujus sæculi, & ubi terrâ. utpote emendam acquirendam, vel aliquod terrenum lucrum senserunt, solent ibi cum tanto impetu properare, quod necesse est nautas, quibus obviant, i. e. vicinos, contra quos pugnant & litigant à statu & prosperitate ipsorum cadere. & perire, sicut patet de malis advocatis & ballivis invicē fœderatis. unde infra de glottride, ut fit mentio de coturnice.

Caput XX.

De Ciconia.

Ciconia nidum suum in hyeme terra replet, & cum luto vir- 1
gulas & spinas nidi compaginat, ne in hyeme ventus tempestuosus ipsum dejiciat & dissolvat. In reditu autem suo in vere nidum suum renovat, ipsumque quia bene in hyeme præmunivit, tanquam domina occupat & resumit. Ciconia est homo, nidus suus est conscientia, hyems tribulatio & tentatio, ver prosperitas, spinæ sunt conscientiæ remorsus, lutum est pœnitentia & humilitas. Quando igitur venit hyems, i. e. tentatio alicujus peccati, tunc spinas nidi nostri, i. pungentes mortis vel inferni considerationes debemus luto, i. humilitate, vel mortis memoria colligare, ne ventus & tempestates, i. impulsus tentationum nidum conscientiæ diripiant & dissolvant. Et si ita fecerit homo in hyeme hujus mundi, tunc adveniente vere prosperitatis æternæ, nidū conscientiæ repetiet integrum, non destructum, & sic ipsum perpetuo poterit occupare, Eccl. 28. *Sepi aures tuas spinis.* Ciconia est avis calidæ naturæ. & multa comedit venenosa, 2
sed propter hoc non moritur, quia virtute caloris omnia digeruntur; unde ei cibus efficitur, quod mors aliis invenitur. Et pedes ciconiarum tanto magis rubent, quanto plus senescunt, & quanto plus veterascunt. Sic homo, qui habet fervorem charitatis, licet comedat venenosa, i. administret mundi negotia de se periculosa, vel etiam licet videat mala exempla, omnia tamen digerit, dividit & distinguit, & modo debito virtute caloris charitatis, omnia ordinat & disponit. Sicq; fit, quod propter hoc non moritur per peccatū, licet exinde simplices alii moriantur. Marc. 16. *Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Homo etiam perfectus & charitativus quanto plus senuerit, tanto os suum, i. verba & locutio, pedes, i. amor & affectio per charitatis incendiū plus rubescunt. Apoc. 1. *Pedes ejus similes orichalco, dum est in camino ignis.* Vel per pedes intellige finem vitæ, qui in bonis hominibus quanto amplius vixerint, tanto amplius rubicundus est, per charitatis & honestatis speciē & decorem. Sicut dicit Am- 3
brosius in hexam. ciconiæ, quando mare transvolant, ut inveniant pascua uberiora, & loca calidiora, cornices solent eas præcedere & defendere, & contra aves nocivas pro eis se opponere, & tutum ducatū eis ostendere & præbere. Ista autē à Solino videntur dici de coturnice, sicut supra reperies loco suo. Sic verè ciconiis, i. religiosis mare hujus mundi transvolantibus debent cornices, i. principes sæculares præsidium ferre, & tutum ducatum præbere, & à nocivis tyrannis defendere & protegere, sicut facit comuniter Rex Franciæ, qui Ecclesias & religiosos tenet in sua salvaguardia, contra malos homines tyrannos. unde Gen. 49. *Gad accinctus præliabitur ante eum.* Sic est de anima & carne, sicut 4
de ciconia mascula & fœmella. dicit enim Solin. inter ciconias esse conjugia. Sic ergo fit, quando mas ad pascua egreditur, circa pullos fœmina perseverat, & econverso si fœmina ad pascua exierit, masculus nidum fovet. Mas est spiritus, fœmina est caro. Nidus animæ, in quo est terra & spinæ, est peccatum, ubi est vilitas & remorsus; pascua ejus sunt bona spiritualia. Nidus autem carnis est disciplina & pœnitentia, ubi est terra humilitatis, & spinæ asperitatis; pascua ejus sunt mundi delectabilia. Si ergo masculus, i. spiritus ad pascua gratiarum & virtutum evolaverit, tunc caro disciplinæ & pœnitentiæ nidum servat, ubi humilitate & asperitatis aculeis instigatur. Si vero è converso caro ad pascua delectabilium dimissa fuerit, tunc anima in nido remanet peccatorum, ubi luto carnalitatis & cupiditatis pulvere maculatur, & conscientiæ spinis & aculeis instigatur. Carnis enim & spiritus divisæ sunt leges, quia secundum Gregor. ibi nimirum spiritus deficit, ubi caro requiescit. Vel posset allegari de conjugibus, qui debent alter alterum supportare. Cico- 5
nia cibos comedit venenosos, sed quando videt ciborum superfluitatibus se gravatum, aquam salsam maris sibi incorporat,

quæ

quæ sua salsedine mordicat intestina, & sua caliditate dissolvit humores, & sic superflua ejicit & expellit, quæ sibi essent alias causa mortis, sicut dicitur in lib. de natura rerum. Et etiam secund. Arist. si ciconia adulterium commiserit, nisi lota fuerit antequã masculum suum adjuverit, statim quod hoc sentit, ipsã percutit & occidit, sicut de quadam ciconia fuit probatum, quæ absente masculo cum alia convivebat, sed statim ad fluvium currens se balneabat, & sic masculus suus adulterium non sentiebat. Veruntamen die quadam subito veniente masculo, non habuit spatiũ se lavandi, & ideo statim masculus adulteriũ sensit, & paulatim dissimulando recedens, tandem cum multitudine aliarum ciconiarum reveniens, adulteram primus rostro percussit, & aliis percutientibus mortis pœnam persolvit. Istud vel simile vide infra de mirabilib. c. de Anglia. Per ciconiam intelligo peccatorem, qui tunc comedit cibos venenosos, quando in stomacho conscientiæ recipit vitia & peccata, sed tunc exinde sentit se gravatum, quando peccata sua considerans, eorum ratione sentit se ad bona opera inhabilem & ineptum; & ideo tunc debet bibere aquam amaram contritionis, & ejus acerbitudine & salsedine pungantur intestina conscientiæ per remorsum, & ejus caliditate & fervore dissolvantur, & dividantur & distinguantur humores corrupti, i. vitia & peccata, & sic dissoluta per confessionis orificium emittantur. Nam si ciconia, i. anima adulterata fuerit per immunditiam, pro certo quando ante virum suum venit, sc. ante Deum in judicio particulari vel virili, ipsam æternis verberibus cruciabit. Vel etiam coram viro suo Christo in sacramento altaris, quia sc. quicunque manducat corpus Domini indigne, judicium sibi manducat & b.b.. Vel potest allegari de fide & fidelitate conjugum, quam debet
6 alter alteri custodire. Unum mirabile dicitur de ciconia in lib. de natura rerum, quod sc. Domino loci, in quo solet fœtificare, solet unam de suis plumis & unum de suis pullis, quasi pro annuo tributo & salatio dimittere, in quo humana gratitudo doceatur, quia Deo & cuiq; benefactori debet receptum beneficium pro viribus compensare, Prov. 3. *Honora Dominum de tua*
7 *substantia*. Nota, quod ciconia servat & diligit nidum suum, quem primo habuit, & eum à cunctis aliis protegit & defendit, & nisi inde per violentiam expellatur, alium nunquam quærit; pullos mirè diligit atque nutrit, & ex continuo cubitu super ipsos plumas perdit, & in nido jugiter residet; quia dum masculus ad pascua graditur, fœmina pullos fovet, & masculo à pascuis revertente, fœmina sibi cedit, & in pascuis succedit. Per ciconiam prælatum intelligo, qui nidum beneficii sui tumme debet diligere, & pro ipso servando contra omnes alios debellare, & ipso contentus debet esse, quia non debet appetere pinguiora. 4. Reg. 14. *Contentus es gloria tua, & sede in loco tuo.* Pullos suos, i. subditos debet protegere & nutrire, & plumas, i. bona temporalia, quæ de necessitate non fuerint, in eorum nutrimento expendere, & eis misericorditer eleemosynas elargiri, & in nido officii sui debet eos recipere & fovere. Iste etiam in nido, i. in beneficio suo debet personaliter residere, & non nisi causa victus acquirendi, tam sibi quam pullis & subditis, i. non nisi causa scientiæ acquirendæ, debet relinquere nidum suum. Lev. 8. *Die ac nocte manebitis in tabernaculo, observantes custodias Do-*
8 *mini*. Nota, quod ciconiæ sunt serpentibus inimicæ, eosq; rostro percutiunt, & occidunt, eosque devorant & manducant. Unde Plin. l. 10. c. 23. dicit, quod antiquitus in Thessalia quicunq; ciconiam occiderat, capitis reus, sc. pro eo, quod hujusmodi ales patriam à serpentibus defendebat, quod etiam dicit Solin. qui etiam dicit, quod noceri eis, locis omnibus nefas putans, pro eo quod patriam à serpentibus liberant. Buffones tamen non nisi in magna fame dicuntur comedere, in quo potest buffonis malitia apparere. Et suo adventu temporis nunciant novitatem, & circa domos ab hominibus habitatas nidificant, & hominum societatem diligunt & frequentant. Ciconiæ etiam horas diei sua crepitatione solent distinguere, & rostro etiam alvum purgare, sicut dicit liber rerum, Sic procul dubio prædicator debet esse serpentibus, i. peccatoribus inimicus, & eos rostro prædicationis suæ totaliter impugnare, & ipsos debet sibi ipsi per compassionem incorporare, & spiritualiter devorare. Bustone tamen, i. diabolo inflato & superbo luciferο excepto; quia isti non est aliqualiter condolendum, cum semper in sua malitia perseveret. Istæ etiam circa domos hominum nidificant, quia virorum rationabilium debent diligere comitivam, Eccles. 1. *In multitudine presbyterorum sta, &c.* Cum igitur istæ diei, i. vitæ seu etiam gratiæ divinæ horas, i. conditiones nobis denotent, & cum ser, entes, i. dæmones & peccata nobis tollant, & cum etiã nos purgare rostro, i. per confessionem doceant, nullus debet eis nocere, sed ubicunq; venerint, salvi & liberi debent esse; quia pro certo qui ciconiam, i. prædicatorem vel religiosum læserit, apud Deum criminis reus erit. Ideo in Ps. 104. dicit Dominus inhibendo: *Nolite tangere Christos meos, & in Propheta meis nolite malignari.* Ciconia circa hominũ domos nidificat, quorum 9
societatẽ diligit & frequentat, & nidum suum primum, nisi coacta fuerit, de facili non dimittit, & si per hyemem nidum reliquerit, in vere reveniens revertitur ad eundem, nec alium nidum quærit. Ciconia est vir perfectus, qui circa domos hominum, i. in societate virorum rationabiliũ comoratur. Tam Plin. quam Solin. dicunt, quod aliquæ ciconiæ carent lingua. Nidus talium est perfectio, vel religio, in qua debent pullos bonorum operum procreare. Non debent ergo per instabilitatẽ & constantiam nidum perfectionis relinquere, imo si hyeme, i. si tentatione & tribulatione coacti fuerint ab eo resilire; tamen se data hyeme, & adveniente vere prosperitatis, debent iterum revenire, nec alium nidum quærere, nisi primum. Quod est contra eos, qui de præbenda ad præbendam, de religione ad religionẽ cupiunt evolare, 4 Reg. 14 *Contentus es gloria tua, & sede in loco tuo.* Quod etiã est contra apostatas, qui sine proposito redeundi, dimittunt aliquotiens status suos. Vel potest allegari de patria, quomodo unicuiq; dulcissima debet esse. Ciconia mire di- 10
ligit pullos suos, quia ex sollicito accubitu super eos, plumarum suarũ vestibus denudatur; sed econverso quando ad senectutem parens venerit, pulli sibi vicissitudinẽ recompensant, eumq; in nido senectute tellum relevant, & quousq; vires deperditas recuperent, circa parentum educationem intendunt, & diligentius laborant, secund. Ambros. in hexam. Quod etiã dicunt Solin. & Isid. & etiam liber rerum, qui omnes dicunt, maximam ciconiis inesse pietatem. Sic vere parentes pro filiis educandis quandoque plumas divitiarum perdunt pro ipsis promovendis, & in scholis & alibi nutriendis, & ideo vice reciproca debent in senectute à filiis enutriri, & ipsi eis humiliter famulari. *Qui enim honorat patrem suum, vita vivet longa.* Eccl. 8. Quod etiã de parentibus & filiis, i. de prælatis & subditis potest dici, quia sc. isti debent sibi invicem deservire, & nutrimentum & obsequiũ exhibere, ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate.* Sicut dicit Plin. 11
lib. 10. c. 23. Ciconiæ certo tempore anni veniunt, & certo recedunt, veruntamen satis est (ut ait) mirabile, quod bene venule, vel recessisse noscuntur, sed earum recessus & adventus nunquam actualiter videtur. Locus autem quo vadunt, vel unde veniunt penitus ignoratur, unde ait: Quonam inquit è loco veniant, aut quo se referant, incompertum adhuc est; de longinquo tamen venire, non dubium. Nemo, inquit, vidit agmen discedentium, aut venientium, sed venisse cernimus; utrumq; enim nocturnis fit temporibus. Ait etiam, quod in Asia patentibus campis conveniunt, ubi inter se congregatæ commurmurant, sed eam quæ ultima venerit, lacerant. Simul ergo congregatæ noctu recedunt, & nullam præter captivas & servas seu in domibus detentas, post se dimittunt. Ista, si vis, applica ad adventum Christi, qui à loco nobis ignoto, sc. à paradiso venit, & illuc etiam post rediit. Noctu etiam dicitur venisse nascendo, & noctu etiam abisse resurgendo. Nobis tamen omnia sunt ignota, quia sc. nemo est, qui bene sciat modum seu horam, qua venit, vel qua etiam surrexit, vel locum etiam unde venit, & quo postea remeavit, unde ipse est, qui ait Joan 7. *Nescitis, unde veniο, aut quo vado.* Quod autem ciconia Christi adventum significat, patet Jerem. 8. *Milvus in cœlo cognovit tempus suum, turtur, hirundo, & ciconia cognoverunt tempus adventus sui.* Vel, si vis, allega contra illos, qui tardi & ultimi volunt ad onera & opera publica venire, qui scil. debent pœnam & supplicium sustinere. Quæ etiam consuetudo solebat esse apud Gallicos, secundum Julium Cæsarem, qui scil. illum, quia ultimus ad congregatum exercitum veniebat, multitudo aliorum protinus occidebat, & hoc faciebant, ut quilibet acceleraret venire, & nullus præsumeret remanere. In omni ergo bono negotio, illi qui plus accelerant, plus laudantur; illi vero qui ultimi veniunt, reprobantur. Quod etiam contra illos potest dici, qui ultimo ad fidem & ad pœnitentiam volunt venire, & qui solent senectutis terminum expectare, & qui tardi & negligentes sunt, quia scilicet istos solent in inferno dæmones lacerare. Unde 3. Regum 14. *Interficiam de Hieroboam mingentem ad parietem & claudum, & ultimum in Israel.* & Amos 9. *Novissimum illorum gladio interficiam.* Bene ergo dicitur Ecclesiast. 5. *Ne tardes con-*

verti

verti ad Dominum, neque differas de die in diem. Vel si vis, allega contra illos, qui in adventu & recessu suo faciunt magnas pompas, & magnum tumultum & rumores, volentes, quod ab omnibus sciatur, ut eorum gloria ab omnibus videatur, sicut patet de principibus & prælatis, qui tamen si essent bene humiles, deberent ignote ingredi & exire, ita quod prius perciperentur venisse, quam venire. Luc. 12. *Veniet Dominus servi illius hora, qua nescit, &c.* Scriptum reperi, quod ciconia caret lingua, verso tamen 12
capite supra dorsum alte murmurat atque stridet, & ideo sicut ponit Ovid. lib. 6. Antigone in ciconiam mutata fingitur, quia contra Deos stridusse & murmurasse probatur. Sic vere detractores lingua ad bene loquendum videntur carere, stridorem tamen faciunt in quantum contra deos, i. contra bonos solent multoties murmurare.

Caput XXI.

De Cynomyia.

1 Cynomyia, secund. Isidor. est musca canina, quæ respectu aliarum est magni corporis & lati, parvi volatus, maximæ tamen est adhærentiæ & tenacitatis, quia in vilibus pellib. animalium, & maximè canum adhæret, & pellem lacerat, & corrodit, & sanguinem attrahit atque sugit. Unde etiam antiquorum canum, qui ipsam propter nimiá assuefactionem nesciunt expellere, aures rodit, & ibi scabiem generat & fœtorem. Per istas muscas intelligo mulieres, per canes impudentissimos, *qui nesciunt saturitatem*, (Esa. 56.) intelligo luxuriosos, per sanguinem intelligo substantiam corporalem, per pellem intelligo exteriorẽ conversationem. Fœminæ ergo sunt cynomyiæ, i. muscæ caninæ per impietatem, sunt ventis lati per appetitus insatiabilitatem, sunt corporis magni per luxuriam & carnalitatem, sunt volatus parvi & modici per inertiam & tepiditatem, maximæ etiam sunt adhærentiæ & tenacitatis per importunam societatem, quia verè luxuriosus, si se à mulieribus permiserit inquinari, nunquam potest eas postmodum effugare, quamdiu in ipso sanguinem invenerint substantiæ temporalis, Eccl. 13. *Si habueris, convivet tecum, si nihil habueris, derelinquet te.* Istæ pellem bonæ conversationis laniant & dirumpunt. Istæ sanguinem divitiarum attrahunt & ebibunt, & aures, i. auditum veterum mastinorum, i. luxuriosorum induratorum taliter lacerant & cruentant, quod verba saluti suæ congrua non audiunt, nec attendunt, Eccles. 21. *Quodcunque audierit fatuus laudabit, & ad se adjiciet.* Audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet istud post dorsum suum. Et ibidem 23. dicitur: *Homini fornicario omnis panis dulcis, non satigabitur transgrediens usque ad finem.* Et breviter talem fœtorem generant in eis muscæ istæ, quod fœtor suæ infamiæ undique seminatur.

Caput XXII.

De Cornice.

1 Cornix sua voce pluviam significat, & licet ex hoc possit bonum prætendere, suis tamen operibus incolas dignoscitur infestare, & bona eorum comedere vel vastare. Item hæc avis diutissimè vivit, & licet in senectute ejus pluma exterior dealbetur, tamen caro interior quanto plus vixerit, tanto amplius denigretur, venenosis & aliis cadaveribus pascitur, & cunctis prædalibus avibus adversatur. Nam nisum odit, & accipitri insidiatur & resistit, & aquilæ licet ipsum tangere non audeat, tamen voce horribili est infesta. Sic licet avari vicinis suis, verbis fallacibus bona plurima conjiciant & promittant, & eis pluviam subsidiorum denuntient atque dicant, sicut patet de illis, qui sub specie bonæ intentionis pauperibus promittunt dare mutuo, & eos in necessitatibus adjuvare, tamen de facto contrarium invenitur, quia per excoriationes & rapinas eos diripiunt & infestant, ipsosque bonis temporalibus spoliant & denudant, Es. 3. *Rapina pauperum in domo vestra.* Et licet quantum ad venustatem exterioris habitus, vel etiam quantum ad fictam exteriorem conversationem, in senectute sua dealbentur, tamen caro interior, i. conscientia, peccatorum nigredinem non dimittit, imo tunc plus per luxuriam denigrantur, & magis per avaritiam indurantur. Unde Seneca: *Cum cætera vitia senescentibus nobis senescant, sola avaritia juvenescit.* Isti longo tempore vivunt in hoc mundo, nec mirum, quia hic dat eis suus dominus paradisum. Vel multo tempore vivunt, scil. reputatione pauperum, quibus nocent. Eccl. 7. *Impius longo vivit tempore in malitia sua.* Istæ aves prædales, i. prædicatores, & etiam principes, & prælatos, qui bona sua per fas vel per nefas prædantur, odiunt, & eos vocibus detractionis improbis persequuntur. Aquilam etiã regem prælatorum, i. Christum suis malis operibus, rumoribus, blasphemis locutionibus persequuntur; sed cum eorum nequitias satis dissimulaverit, tunc in iram conversus, eos morte æterna feriet & necabit. Nunc enim non infert furorem suum Deus, nec ulciscitur scelus valde Job 25. *Sed zelus & furor non parcet in die vindicta.* Prov. 6. Secundum augures, cornices dicuntur hominum 2
curas agere, insidiarum abscondita monstrare, futura & maximè pluviam prædicere. Sed quicquid sit de istis opinionibus, incolis tamen terræ, ubi habitant cornices, sunt nocivæ; quia eorum fructus & semina diripiunt, & devastant, & voce sua horrida eos discutiunt & conturbant, & aves magnas & potentes, scil. accipitrem & aquilam, suis clamoribus persequi non formidant, à quibus tamen sæpe fit, quod pœnam & vindictam reportant. Sic advocati clamore suæ eloquentiæ dicuntur curas & mundi negotia agere, causarum abscondita declarare, & futuros causarum eventus prædicere & monstrare, & etiam pluviam prosperitatis suis verbis conjicere, & eam etiam hominibus promittere. Sed ista verba augurum sunt fallacia, imo de facto sæpe invenitur contrariũ, quia pro certo isti super omnes alias aves incolis & habitatoribus terræ suæ sunt impiæ & nocivæ; quia seminibus & fructibus temporalium ipsos expoliant, & voce horribili minarum suarum multoties ipsos turbant. Magnas etiam aves & prædales, i. principes & potentes non verentur, propter eorum nimiam præsumptionem, clamore litigationum suarum offendere, vel turbare, propter quod ipsos contingit sæpe pœnas & supplicia reportare, contra illud Ecclesiast. 8. *Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.* Et sicut cornix seipsam & pullos suos nutrit cadaveribus venenosis: sic tales tam se quam suos nutriunt divitiis male & impie congregatis, de quibus potest dici Naum. 2. *Leo cepit sufficienter catulis suis, & mactavit leænis suis.* & Job. 24. *Vigilantes ad prædã præparant panem liberis.* Et sicut cornices gregatim volant, & quanto plus vivunt, tanto duriores efficiuntur; sic advocati gregatim vivunt, quia unus alium protegit, & diligit, & defendit, nec unus contra alium vult pro aliqua pecunia, ut cõmuniter advocare, imo sicut una cornice in campo alicujus sedente aliæ similiter ibi sedent, & sic quicquid est seminis, vastant, sic &c. Et quanto plus vixerint, tanto in sua malitia gravius indurantur. Cor *ejus indurabitur sicut lapis, & stringetur velut malleatoris incus.* Job. 41. *cor durum male habebit in novissimo.* Ecclesiast. 3. *Et qui mentis est duræ, corruet in malum.* Prov. 28. Cornix secund. Plinium 3
lib. 10. cap. 12. magnæ est industriæ. Nucem enim quam non potest rostro frangere, in altum levat, & super saxa cadere permittit, & hoc totiens reiterat, quod eam frangit. Talis debet esse prælatus, quia pro certo quando habet aliquam nucem, i. aliquem subditum durum & obstinatum præ manibus, quem scil. rostro, i. verbo non potest frangere vel domare, debet illum allidere ad saxa, i. ad duritiam tribulationum, ut sic qui verbis non frangitur, verberibus castigetur. Psalm. *Beatus, qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram.* Vel dic, quod petra est Christus, ad quem debet illum prælatus per orationem allidere, & eum sibi commendare & committere, quem non potest verbo doctrinæ frangere vel domare. Vel dic, quod nux rotunda est cor nostrum, quod si ita durum, quod frangi vel inclinari ad bonum nequeat, nec pro certo ipsum debemus elevare per cœlestium contemplationem, & tandem ab alto ad inferiora deprimere per mortis & inferni considerationem, & ad petram Christum ipsum allidere per devotionem & orationem, & sic ipsum poterimus frangere per conversionem & subjectionem. Vel dic, quod sæpe accidit, quod Deus, quando videt hominem nimis severum & durum, & ad compatiendũ aliis minus frangibilem & austerum, permittit ipsum in peccatum cadere, ut sic ex propria fragilitatis consideratione possit eum frangere, & ad compassionem, humilitatem & justitiam inclinare. Exemplum de beato Petro, qui secund. Gregorium, ob hoc permissus est cadere, ut disceret aliis condolere. Quod etiam de casu status prosperitatis potest intelligi, quic scil. sæpe fit, ut Deus ab alto gradu & statu hominem detrahat, & ad lapidem, i. ad adversitatis duritiam ipsum allidat, ut eum ad bonum facilius frangat. Unde Job cap. 30. *Elevasti me, & quasi super ventum ponens collisisti me valide.* Vel dic, quod cornix est diabolus, qui videns, quod non potest nucem, i. e. hominem clausum ad se custodiendam astu-

astutum, fortem, stabilem atque durum frangere per peccatum, nec comedere per tormentum, elevat ipsum, scil. procurando sibi sæculi dignitates, & sic pro libitu ipsum ad peccata detrahit. & finaliter damnat & frangit. Quod etiam de Ecclesia primitiva possumus dicere, quia tunc eam diabolus frangere vel lædere non potuit, quoulque eam per mundi divitias & potentias elevavit. Unde Gregor. *Sepius in altum quis tollitur, ut cadens fortius conquassetur.* Adverte tamen, quod dicit Plinius, ubi supra, scil. lib. 10. cap. 12. scil. quod cornix raro invenitur in templis & lucis Minervæ, quæ erat dea sapientiæ. Omnino autem Athenia, quæ literarum mater dicitur, cornicula non videtur. Sic illi, qui more cornicis sunt garruli, domos & templa deæ sapientiæ, & civitatem literarum non inhabitant, in quantum, sc. tales ut communiter veram sapientiam non vendicant nec frequentant. Garrula enim loquacitas plerumque est perfectæ sapientiæ contraria, quia ut communiter illi sapientiam non attingunt, qui more cornicis garruli & magniloqui sunt, & maximè quando per diversa crimina nigri fiunt, Sap. 1. *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Vel dic, quod tales peccatores templa & Ecclesias nolunt frequentare, nec orationi vel devotioni intendere vel vacare. 4 Dicit Ambrosius in hexam. quod cornices filios suos summe diligunt, illos etiam volantes aliquamdiu persequuntur & pascuntur, & quando per longævam tenectutem parentes cornices plumas perdiderint, & volatum, cornices juvenes plumis propriis eos fovent, & ad volatus pristinos eos pro posse habilitant & reformant. Sic si parentes nostri (qui dum sumus juvenes valde nos diligunt, & diligenter etiam nos fovent & nutriunt) plumas perdiderint divitiarum, & volatum potentiæ temporalis, ipsos debemus tam viribus quam divitiis adjuvare, Exod. 20, *Honora patrem tuum & matrem tuam, &c.* Vel potest exponi de bonis prælatis, & de bonis subditis, quorum alter debet alteri in necessitatibus subvenire. ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* 5 Cornix à tergo de ovo exire dicitur, sicut & bubo, secund. Plin. lib. 10. c. 16. Sed de hoc vide de bubone, §. pen. Cornix quamvis nigra sit, tamen loqui ad modum hominis docetur, & cum in aqua clamando & aquam respergendo se balneat, pluviam pronosticare videtur: Ovis columbarum insidiatur, ipsaque comedit & furatur. Sic cum peccatores in suis actibus retrogradi sunt nascendo, i. intrando in mundum, semperque caro, quæ est posterior prima, vadat, isti tamen quandoque ut homines loquuntur, recte docendo, & pluviam æternæ fœlicitatis aliis denunciant prædicando, & se in aquis fictæ compassionis & devotionis in apparentia balneando, sicut ad literam potest de hypocritis experiri.

Caput XXIII.

De Corvo.

¶ Corvus secundum Aristot. lib. 9. pugnat cum asino & tauro, & est amicus vulpis, & pro ea pugnat contra Etalonem accipitrem, & secundum eundem, corvi contra se invicem pugnant, & fortior lædit & percutit debiliorem. Per asinum intelligo pauperes mercatores, per taurum intelligo pauperes agricolas, per vulpem causidici designantur, per corvos autem, qui furantur pecuniam & abscondunt, intelligo cupidos & avaros. Ab istis ergo tauri & asini infestantur, quando ab avaris pauperes mercatores & agricolæ opprimuntur, sed tunc ab eis vulpes diligitur, quando fallaces causidici propter suas sustinendas malitias ab eis alloquuntur, & donis & beneficiis præmiantur. Et corvus contra corvum pugnat, quando pro cadavere, i. pro divitiis temporalibus inter eos jurgia concitantur, quia inter superbos semper sunt jurgia. Prov. 13. *Semper enim jurgia* 2 *quærit malus*, ibid. 17. Nota, quod corvus est avis immunda, & cadaveribus vescens, & pugnat cum tauro, & asino, & eos rostro & pedibus percutit & infestat, & de pullis suis aliquotiens ejicit extra nidum, & est amicus vulpis, & pro ipsa pugnat contra alios, & secund. Arist. lib. 9. & hoc forte, quia vulpes sua fraudulentia aves & alia animalia occidens, corvo dat aliquotiens partem prædæ, sed quicquid sit, quando vulpes moritur, à corvis pelle & carnibus spoliatur. Per taurum agricolam intelligo, per asinum pauperes mercatores, per corvum principem iniquum, per vulpem fallacem ballivum, vel advocatum. Impii ergo principes, qui cadaveribus, i. rapinis & excoriationibus nutriuntur, pullis suis, i. subditis sunt infesti, & eos de nido substantiæ propriæ ejiciunt & expellunt. Mich. 2. *Mulieres populi mei ejecistis de domo delitiarum suarum.* Agricolas & pauperes rostro comminationum percutiunt & affligunt, vulpes autem, i. ballivos & advocatos diligunt, protegunt & defendunt, & hoc quia per fraudes eorum rapinæ suæ & malitiæ palliantur, & de prædis per eos præparatis ipsi tyranni comedunt & vescuntur. Mich. 7. *Principes postulant, & judex in reddendo est.* Sed quando tales vulpes, i. ballivi & advocati moriuntur, pro certo principes eorum substantiam comedunt, laceraut & prædantur, quia sicut corvus non diligit vulpem, nisi quamdiu vivit, & quamdiu ab ipso potest commodum reportare; sic nec principes advocatos vel ballivos, Ecclesiast. 12. *Si occurrerint tibi mala, invenus eum priorem ibi.* Corvus cum cadaver invenerit, primo & principaliter oculum petit, quem primo extrahit & comedit, & tandem cerebrum, & postea alia membra devorat & consumit. Causam autem allegat Plin. l. 11. c. 37. dicens, quod pleræq; alitum oculos appetunt, quia effigiem suam ibi cernentes, velut ad cognata desideria tendunt. Corvus est diabolus, qui ante omnia oculum fidei vult extinguere, & tandem cerebrum à quo emanant sensus naturales, i. e. virtutem discretionis nititur destruere, & sic securè post alia membra, i. e. alias virtutes animæ dissipare. Unde Prov. 30. *Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Vel dic, quod sic facit Deus, quia scil. oculum mentis & cordis summè diligit, pro eo, quod ibi imaginem Trinitatis esse cognoscit, & maximè quando peccatum hujusmodi imaginem non corrumpit. Proverb. 23. *Fili præbe mihi cor tuum.* Corvus pauciissimi est coitus, & ideo diutissime vivit. Expone sicut de elephante. Corvus sicut aquila, si plus quam duo ova vel duos pullos fecerit, tertium de nido ejicit, pullos verberat, & ad exeundum, & ad volandum compellit, &c. Expone sicut supra de aquila. Corvus secundum Aristotelem, in tempore æstatis pullificat & ovat, contra cursum aliarum avium, quod etiam dicit Plinius, ubi supra, & contra asinum & taurum pugnat, vulpem autem protegit & diligit; cum autem vulpes mortua fuerit, ejus carnes devorate propter pristinam amicitiam, non omittit. Sic diabolus in æstate prosperitatis ova malorum propositorum, & pullos malorum operum in nido cordis humani procreat & producit Peccatum enim ab eo ponitur per cognitionem, fovetur per delectationem, concreatur pullus per consensum, excluditur per operationem. Iste contra asinum, id est, religiosos, & contra taurum, id est, contra bonos activos pugnat, & eos rostro & unguibus tribulationum & tentationum percutit atque gravat: vulpes, id est, peccatores nunc videtur diligere, & eos in prosperitate servare, sed cum mortui fuerint, eos in inferno sine ullo remedio devorabit, non obstante amicitia præcedenti. *Carnes amici sui comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum.* Hierem. 19. Nota secund. Ful 7 gentium, corvus habet vocum quadraginta quatuor mutationes. Sic adulatores infinitis modis variant verba sua, &c. Expone Actor. 1. *Variis linguis loquebantur.* Ideo ad Tit. 3. *Prophanas vocum novitates devita.* Vel expone de detractoribus, qui multimode variant verba sua. Sed secund. Plin. lib. 10. cap. 12. tunc est pessima corvorum significatio, quando glutiunt vocem quasi strangulati; sic vere tunc verba detractorũ sunt pessima, quando sub quadam glutiendi & retinendi, vel totum dicere non audendi formula sunt prolata, utpote quando fingunt se multa alia de homine scire, sed cuncta dicere non audere, tunc enim majorem faciunt contra hominem suspitionem, quam si plenam ederent locutionem. Secund. Isidor. corvus pullis suis 8 non providet, quousque sibi similes eos viderit in nigredine & colore, sed cum plumarum nigredinem in ipsis viderit, tunc eos tanquam proprios recognoscit, & ipsos allicit atque nutrit. Sic mundus, illos qui non habent nigredinem peccatorum, abjicit & contemnit, sed illos, quos ut se nigros inveneris, tanquam suos colligit & extollit, juxta illud Eccles. 13. *Omne animal diligit simile sibi.* Corvus nidum suum perpetuo nun- 9 quam mutat. Sic nec homo debet statum, officium & beneficium suum mutare, nisi forte evidens ratio contradicat. 1. ad Corinth. 7. *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in eadem permaneat.* Quod est contra ambitiosos & instabiles, qui nunquam aliquo gradu seu beneficio sunt contenti. vide supra de ciconia, ibi invenies idem. Secundum fatuos augures, 1

corvus

corvus habet quandam vim præsagii, & divinationis, & ideo secundum antiquos, inter aves quæ dedicabantur Apollini, numeratur. Hæc avis secundum Fulgentium diversas habet vocis mutationes, scil. quadraginta quatuor, & est avis fraudulenta, quia pecuniam & alias res furtive subtrahit, & eas abscondit in absconditis & cavernis, quibus postmodum se non juvat. Sic advocati & divites à fatuis auguribus & mundanis, vim præsagientem habere dicuntur, i. e. sapientem excellentem, & ideo digni judicantur ab hominibus deo Apollini, i.e. diabolo sacrificari. Isti multipliciter voces mutant, quia pauperes attrahendo utuntur allectivis & dulcibus; ipsos autem terrendo utuntur comminatoriis & tristibus, & super cadavera, i. e. super bona mundi & carnales delitias per mala desideria commorantur, & ibi ultra quam deceat, occupantur. Figurati in corvo diluvii, qui plus amavit circa cadavera remanere, quam ad Noe in arcam revenire, sicut Gen. 9. & pecunias & alias res furtive subtrahunt, & eas in arcis & abditis recludentes, eis postmodum non se juvant, quia *morte subita præventi, cum habuerint, quod cupierant,*
11 *non poterunt possidere* Job. 20. Secundum Aristotelem corvus hoc habet proprium, quod in æstatis mediæ fervoribus ovat & pullificat contra naturam avium aliarum, Sic boni, qui nigrescunt per pœnitentiam, in calore tribulationum positi, pullificare per bona opera non omittunt. Et sicut corvus diutissime vivit, quia secundum Ovidium, corvus vivit mille annis, vel saltem nongentis (Unde commune Proverbium, quod una sepes spinarum durat tribus annis, canis durat quantum tres sepes, equus quantum tres canes, homo quantum tres equi, cervus quantum tres homines, corvus quantum tres cervi.) sic vere viri justi debent diutissime per perseverantiam vivere, & nunquam à vita gratiæ deficere vel cessare. Sap. 3. *Justi autem in perpetuum vivent, & apud*
12 *Dominum est merces eorum.* Secundum Isidorum pulli corvorum antequam habeant nigredinem, à corvis non diliguntur, nec ab eis pascuntur, imo tunc temporis roris cælestis beneficio nutriuntur; sed postquam plumarum nigredinem acceperint, à corvo recogniti, cibis fœtidis, scilicet cadaveribus sustentantur, roris vero beneficio ex tunc nullatenus educantur. Sic vere charissimi quamdiu nos fuerimus sine nigredine vitiorum, albi, id est, innocentes & puri, tamdiu Deus rore cœlestis gratiæ nos nutriet & perfundet. Psalm. 80. *Cibavit eos ex adipe frumenti, & de pane cœli saturavit eos.* Quamvis tunc pater noster mundus nos odiat & contemnat, & nutrimenta mundanæ prosperitatis nobis tunc subtrahat atque tollat. Psalm. 29. *Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.* Et econverso statim quod nigredinem peccatorum acquirimus, pater noster caro, seu mundus nos cognoscit, & carnibus bonorum temporalium nos nutrit; Deus vero tunc rorem, i.e. nutrimentum gratiæ nobis subtrahit, & in manu nostræ provinciæ dimittit. Psalm. 80. *Dimisit eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Vel potest allegari de divina providentia, quæ innocentes & simplices, quibus vel fortuna vel natura vires & adjutorium denegavit, solet amplius subvenire; & econverso illis, quibus propria industria sufficit, & qui propriæ prudentiæ innituntur, solet sua subsidia subtrahere, & de ipsis amplius non curare. figura de filiis Israel, quibus omni alio auxilio destitutis pluebat Manna Dominus in deserto; statim vero quod de terræ fructibus gustaverunt, manna quod de cœlo soliti erant per-
13 cipere, perdiderunt, sicut dicitur Josuæ 5. Sicut corvus secundum Aristotelem si plures pullos habuerit, aliquos ejicit, ne in nutriendo gravetur, sic religiosus de nido cordis sui debet amorem mundi & carnis ejicere, ut circa amorem Dei & proximi valeat occupari. Vide idem supra de avibus in generali. §.
14 penult. Plinius libro 10. cap. 43. naturalis mundi historiæ facit specialem titulum de corvorum intelligentia. Ait enim corvum magni esse intellectus, & verba humana aliquoties edoceri. Unde narrat Romæ fuisse unam cornicem, quæ humano sermone assuefacta, omnibus matutinis ad certum locum volabat, & Tiberium & Germanicum & Drusum Cæsares nominabat, & transeuntem Romanum populum salutabat. Mox vero cornix à quodam fatuo fuit occisa, sibique populus Romanus exequias fecit, & super humeros duorum Æthiopum præcedente tubicine funus ejus portatum est. Ipse vero occisor ipsius extitit in ultionem mortis cornicis, interemptus. Narrat etiam de quibusdam corvis in Troezena regione Asiæ, qui assidentes humeris cujusdam, cum ipso ad venationem ibant, & eum ad eundum aliquoties excitabant, & in venationis officio adjuvabant.

Narrat adhuc de cornicula, quæ sitiens, nec aquam à profundo monumento extrahere valens, visa est tot parvulos lapides apposuisse, ut aqua ad summitatem monumenti exundaret, & sic pro voto biberet, ut placeret. Ista, si vis, applica, quod multo fortius debet homo verba humana, i.e. honesta & rationabilia promere, venationem prædicationis facere, & si à monumento & à fonte misericordiæ, scilicet Deo vel beata virgine aquam gratiæ & eloquentiæ non possit extrahere, lapillos bonorum operum & orationem debet apponere, ut sic possit ista aqua usque ad os ipsius redundare, quod maxime debet facere prædicator, qui debet esse humanorum & rationabilium verborum prolator, & animarum venator, & in principio debet orationes ad fontem misericordiæ mittere, ut aqua gratiæ & eloquentiæ possit os ipsius irrigare. Esa. 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Vel dic, quod si populus Romanus volùit mortem unius avis vindicare, & eidem exequias sepulturæ facere; multo fortius est mors unius hominis injuste occisi vindicanda, & sepultura debita exhibenda. Sicut ponit Plinius 15
lib. 10. cap. 12. Vulgus arbitratur corvum ore parere, & concipere. Aristoteles tamen negat. Sic vere homo debet parere ova sua, i.e. confiteri peccata sua ore, scilicet verbaliter exprimendo, quia scilicet sicut dicitur ad Roman. 10. *Ore autem fit confessio ad salutem.* Aristoteles tamen, i.e. mundi sapientes & pagani Philosophi ad hoc non concordant, qui confessionem non necessariam prædicant, sed eam refutant atque negant. Vide infra lib. 14. cap. 42. §. 19.

CAP. XXIV.

De Cygno.

1 CYgnus habet caput rubeum, pedes autem habet nigros. Sic multi in principio rubent charitate, sed in fine peccatis & vitiis denigrantur, dic de statua Dan. 2. quæ scil. in capite erat aurea, in pedibus vero erat testea & ferrea, significans illos, qui meliores sunt in principio, quam in fine. Cygnus secundum Isi-
2 dorum dicitur à canendo; nam eo quod habet collum longum & reflexum, & caput altum & elevatum, modulum suavem reddit. Unde in Hyperboreis partibus (secundum eum) concinentibus citharedis, pulli cygnorum de nidis evolant, & una cum eis dulcis melodiæ cantum sonant. Et est avis in fluminibus habitans, alba plumis, sine nigredine intermixta, & inter pisces nutritus, ipsos non devorat, neque lædit. Nautis bonum præsagit, & in alis est ejus maxima fortitudo. Cygni tamen qui juxta hominum habitacula nutriuntur, minoris sunt volatus, & majoris carnositatis, & pinguedinis amplioris. Illi autem, qui silvestres sunt, minoris pinguedinis, & collis extensis, alis elevatis, pedibusque ad posterius applicatis, sunt volatus generaliter fortioris. Et licet mors eis institerit, cantare propter hoc non omittunt. Isti in fluviis nidificant libenter, ubi ligna sunt undique inserta, & collo extenso ad profundum aquæ de radicibus & herbis, quas ibi inveniunt, cibum sumunt. Cygnus charissimi significat generaliter viros justos; quia scilicet isti capite cordis & intentionis ad Deum superius elevato, cantum moduloſæ orationis, confessionis, prædicationis, laudis & gratiarum actionis debent emittere lætabunde. Psalm. 103. *Cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo, quamdiu fuero.* Et tunc cygnus cum citharædis cantat, quando vir contemplativus pro posse suo faciem Patris cum Angelis contemplatur, cum ipsis ad actiones provehitur gratiarum, & lætitiam spiritualem, *ut gaudere cum gaudentibus* dignoscatur, ad Rom. cap. duodecimo dicentibus Angelis & beatis illud Exod. 15. *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.* Iste gemitum & dolorem nescit, & in morte dulciter canit; quia vere vir elevatus & justus in tantum allicitur ad æterna, quod mundanæ tristitiæ, vel doloris, & æternæ angustiæ vel horrores in ipso gemitum desperationis & impatientiæ non producunt, quinimo in morte & tribulatione positus semper supremo delectatur, & ideo continue jocundatur. Esa. 61. *Gaudens gaudebo in Domino:* & hoc quia sicut Sapientiæ 3. dicitur: *Sperat justus in morte sua.* Item isti in aquis devotionis debent nutriri, & ibi herbas & radices sacrorum voluminum ruminare, & de profundo fluminis scripturæ debent radices & herbas veræ doctrinæ elicere, quibus se valeant impinguare. Gen. 41. *Pascebantur in ipsa fluminis ripa.* Et licet quandoque inter piscículos commorentur, id est, inter homines peccatores, non tamen ipsos

debet comedere dettahendo, aut contemnendo, sed eos in pace tolerare, exemplo Christi, qui publicanos recipiebat, & ut eos converteret, cum ipsis sæpius manducabat, dicens Lucæ 11. quod *non est opus valentibus medico, sed male habentibus*. Hic duas alas habet, scilicet duplicis charitatis, in quibus consistit omnis virtualis & spiritualis fortitudo. Item cygni qui juxta domus hominum habitant, sunt carnosi; quia contemplativi, qui hominum secularium gratias & favores quærunt, & mundi negotiis se implicant, à volatu contemplationis retardantur, & pinguedine carnalis affectionis multipliciter heberantur. Sed illi qui quo ad mundi negotia sunt sylvestres, extenso capite intentionis, elevatis alis dilectionis, & ad posterius, i.e. ad cœli futura bona inclinatis pedibus affectionis, cum paucæ sint pinguedinis, & carnalitatis, per contemplationem fortiter evolant ad æterna, Esa. 40.
3 *Volabunt & non deficient*. Item habent cygni pedes clausos, quibus se juvant in natando, quia sc. uno pro remigio, & altero pro gubernaculo utuntur. Chariſſimi per pedes intelligo intellectum & voluntatem. Isti debent esse clausi, quia voluntas non debet esse divisa per diversas affectiones, imo omnia debet reducere ad Dei charitatem, & in ipsum omnia claudere per affectum. Pes intellectus debet esse clausus, ut *non plus sapiat, quam necesse est*. Eccl. 7. *Sed sapiat ad sobrietatem*. ad Rom. 12. Non divisus per errores & dubitationes, quia dicitur Os. 10. *Divisum est cor eorum, nunc interibunt*. Istis ergo duobus pedibus debet homo ad cœli gaudia navigare, quia sc. pede voluntatis & affectionis utimur pro remigio (ista enim ad modum remigii fluctuat in hoc mundo, pede vero intellectus uti debemus pro gubernaculo, quia sc.
4 quicquid agamus, totum debet discreta ratio gubernare. Cygnus sine aliqua nigredine habet plumas: in fluminibus habitat, & nautis suo occursu bonum præsagit. Sic prædicatores in plumis, i. in apparentia debent esse albi, mundi videl. & honesti, sine alicujus vitii nigredine intermixta, & nautis, i. naufragrantibus in mari hujus mundi, æternæ felicitatis suis debent prædicationi-
5 bus solatium divinare. Cygnus quando coierit cum fœmina sua, hoc habet propositum, quod cibum non comedit, donec fuerit balneatus, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic peccatores antequam cibum sacramenti altaris recipiant, per confessionem debent, si peccatis carnis fuerint maculati, ante omnia balneari, & sic munde poterunt pane cœlestis Eucharistiæ satiari. 1. ad
6 Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*. Nota, quod cygnus est avis candida, & cantu & carmine modulosa, in aquis nutritur & circa pullos suos educandos est sollicita; & eos rostro aliisque & sibilo defendere consuevit, & si aliquid eis velit obsistere, semper inter adversarium & pullos se medium consuevit ponere. Et licet inter pisces nutriatur, eos tamen non devorat, imo panem qui sibi projicitur, eis communicat comedendum. Cygnus est prælatus, qui in aquis sacræ Scripturæ nutritus, debet esse candidus per castitatem, modulosus per prædicationis utilitatem, pullos suos & subditos debet ab invasoribus spiritualibus & temporalibus protegere, & se contra invasores hæreticos, dæmones & tyrannos medium objicere, & ipsos rostro orationis, sibilo prædicationis, & alis protectionis, debet diligentius defensare, ut sic dicatur secundum illud Psal. 9. *Adjutor in opportunitatibus in tribulatione*. Caput debet habere elevatum, i. intentionem erectam ad æterna: Luc. 21. *Respicite & levate capita vestra*. Collum debet habere longum, i.e. discretionem deliberativam, ut sc. antequam cogitatio à corde exiens, exterius ad os & ad opus perveniat, possit considerare, & videre utrum bona sit vel mala: & iste licet inter pisces, i.e. licet inter subditos & compares commoretur, ipsos tamen non debet comedere per rapinam, sed panem scientiæ & scripturæ, vel etiam panem divitiarum temporalium à Deo sibi datum, debet eis misericorditer erogare, & de herbis, quæ crescunt in aqua, i.e. de verbis sacræ Scripturæ debet accipere sibi cibum. Gen. 3. *Et comedent herbas terræ*. Cygnus fœmella quando masculus cum illa coierit, ipsum ejicit & expellit, licet ei primitus blandiretur. Et sunt cygni magnæ carnositatis & pinguedinis, & pauciſſimi sunt volatus, & habent carnem interius multum nigram, & ad digerendum nimis duram, & in fluminibus jugiter commorantur. Sic luxuriosi in fluminibus delitiarum, pro posse cupiunt enutriri; magnæ sunt carnositatis & pinguedinis, & ad volatum contemplationis & bonorum operum nimis pigri, quia secundum Augustinum, Nihil adeo ab arce contemplationis virilem animum ejicit, sicut fœminæ blandimenta. Isti etiam carnem interiorem, i.e. conscientiam habent nigram, & duram ad dirigendum, & ad convertendum per prædicationem, quia secundum quod dicit Eccleſiast. 24. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem*. Et quando fœminæ de ribaldis suis commodum, quod potuerunt extraxerunt, ipsos abjiciunt & repellunt. Figura de Dalila, quæ postquam Samsonem totondit, abjecit ipsum, & manui hostium suorum tradidit occidendum. Sic mulieres postquam temporalem substantiam & vellus divitiarum à luxuriosis excusserint, ipsos abjiciunt & dimittunt. Eccleſiast. 13. *Si habueris, convivet tecum, si autem nihil habueris derelinquet te*. Cygnus per- 7
cussus in capite statim moritur; percussus vero in aliis partibus multos sustinet ictus, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic vere periculosum est hominem percuti à diabolo per peccata in capite intentionis, vel in principio juventutis. Aliæ enim partes vitæ sunt non ita periculosæ, quia mors æterna ex ista citius sequitur in quantum corrupta juventute vel intentione, quicquid de vita vel de operibus sequitur, vitiatur, juxta illud: *Cum caput infirmum cetera membra dolent*. Hypocrita est similis 8
cygno, qui est avis exterius candidiſſima, interius autem caro ejus est valde nigra & dura, rostrum habet tuberosum & densum, pedes tamen habet nigros & clausos, & licet in aquis maneat, interiorem tamen nigredinem nunquam mundat, licet exteriorem nigredinem non amittat. Sic hypocrita est exterius candidus, in apparentia gratiosa, sed niger interius in conscientia vitiosa. Iste habet rostrum densum & tuberosum, quia verba sua sunt ornata, ponderosa & honesta: dura est ejus caro, i. conscientia ad digerendum & convertendum, & nigra etiam & horribilis ad videndum. Apoc. 6. *Ecce equus niger, & qui sedebat super eum, nomen ejus mors*. Et licet in aquis sacræ Scripturæ commoretur, peccatorum tamen nigredinem non amittit, juxta illud Hierem. 13. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, &c.* Pedes autem ejus, i. finis vitæ ipsius, sunt nigri, qualis est caro alia, demonstrantes, quia finis hypocritarum optime demonstrat, qualis erat conscientia, quæ sub honestatis albedine latitabat. Nam tales communiter in fine cadunt, & sic apparet, quales erant. Job. 33. *Ossa quæ tecta fuerant, nudabuntur*. Et sicut olor caput & collum extendit, ut de terra cibum accipiat, sic tales cor & affectum extendunt ad cibum bonorum temporalium acquirendum. Et sicut cygnus vult in aquis semper vivere, sic hypocritæ in delitiis, sicut ad literam videmus de multis rigorosis, qui quamvis prudentiam confiteantur, ipsi tamen in aquis delitiarum præ cæteris vivere comprobantur. Cygnus masculus blanditur fœmellæ, & 9
post amplexionem colli mutuam, unus alterum attrahit ad opus carnis, sed post actum solent se uterque balneare, antequã cibum aliquem audeant manducare, & post actum illum fœmina masculum dejicit, masculus autem fugit, & ab ea corporaliter se elongat, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic vir & mulier debent alterutrum amplexari, & unus alteri reddere debitum sicut decet copulam maritalem, sed delectationem quam in actu carnis habent, debent balneo lachrymarum vel eleemosynis & compassionis expiare, & fœmina masculum debet expellere & retrahere, & ab actu illo, quantum potest, elongare. Quod tamen est contra consuetudinem multarum malarum mulierum, quæ non solum non retrahunt suos, imo etiam sequuntur alienos, sicut apparuit in domina Joseph, & etiam in Rachele quæ dicebat viro suo Jacob Genes. 30. *Ad me intrabis, quia mercede conduxi te pro mandragoris*. Secundum Mart. & Ambros. Nautæ quando 10
sunt in maris periculis, visis oloribus eis obviantibus delectantur, & est auspicium lætitiæ & securitatis, & tunc securius tolerant freta maris. Per nautas intelligo tribulatos, qui in mari tribulationum sunt positi. Per cygnum totum candidum intelligo bonos & justos, qui more cygni verbis & cantibus sciunt aliorum tristitiam consolari. Nautæ ergo visis cygnis lætantur, quia magnum est solatium tribulatis, obviationibus consolari bonorum. Vel dic, quo cygni sunt Angeli qui obviam veniunt nautis, i.e. bonis & justis morientibus, & ad portum paradisi tendentibus Matth. 25. *Ecce sponsus venit, exite obviam ei*. Nota, 11
quod cygnus prope mortem dulcius solito cantat, & cum gemere nesciat, solus inter animalia secundum Ambrosium, cantum progenitu reddit. Sic boni adveniente tribulatione & morte non debent tristari, sed magis in Deo gloriari oportet, *in tribulationibus meis gloriabor*. 2. ad Corinth. 12. Vel potest allegari de divitibus, quibus mors æterna parata est, qui tamen in mundi prosperis plus jocundantur & cantant. Job c. 10. *Pueri eorum exultant lusibus, & postea ad inferos descendunt*. Vel etiam

jam potest dici, quod homo ut communiter quando aliquod infortunium sibi est paratum, nescio, quo spiritu consuevit excessive lætus esse, juxta illud Proverb. 16. *Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus.* Talis enim superflua & excessiva lætitia periculi est prænuntia, quia sicut dicitur Prov. 14.
12 *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* Cygnus nunquam ejicit stercora in aqua, quam inhabitare solet, imo vadit
13 exterius circa littus, &c. Expone sicut infra de Diomedeis avibus, §. ult. Quando cygni volando fatigati sunt, solent alter alterius dorso colla imponere, & præcedentibus inniti, & duces etiam fatigatos ad dorsa recipere; & sic dum alter alterum juvat, solent laborem melius tolerare, secundū librum rerum, & etiam secundum Plin. lib. 10. cap. 13. Sic vere nos, qui per aëra vitæ præsentis volamus, debemus alter alteri inniti, & alter ab altero supportari, & maxime præcedentes, i. superiores debent fessos & infirmos sustinere, ut vice reciproca ipsos duces & prælatos debent alii supportare. Bene ergo dicitur Galat. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.*

CAP. XXV.

De Culice.

1 CUlex secundum Isidorum dicitur ab aculeo, eo quod cum aculeo pungat, & sanguinem extrahat & ebibat. Et est musca modica, & licet inter volatilia reputetur, corpus tamen & effigiem habet vermis, & plures pedes, quam alas habet. In aëre strepitum generat, & equis ulcerosis est infestus, & etiam suis punctionibus à requie sua excitat dormientes. Hic de cadaveribus & palustribus generatur, & lumen videre multum diligit; sed quia nimis incaute candelæ lumini aliquoties appropinquat, ideo multoties se incendit, & licet duris animalibus noceat, statim tamen quod tangitur, destruitur & crepat, & est culex cibus hirundinum. Et secundum Isidorum, culex fere idem est, quod cynifes, quæ est minutissima musca, sed punctionibus & aculeis permolesta. Teste autem Plinio cum plures sint species culicum, omnes tamen in ore habent aculeum, cum quo vel fugunt, vel cum quo pungunt. Talis per omnia est detractor, quia detractores aculeo murmurationis armati, sanguinem vindictæ ab aliis expetunt, quos suis detractionibus lacerant & cruentant: dicentes illud Deut. 32. *Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes.* Et isti licet modici sint meriti, scientiæ, corporis & virtutis; magna tamen animalia, i.e. potentes personas; authenticas & solennes tam scientia, quam dignitate, invadere non timescunt. Isti inter volatilia computantur, quia inter spirituales in conventibus habitantes, ejusdem esse naturæ à secularibus reputantur; sed si bene considerentur, vermes sunt corruptibiles & infesti, sicut patet de multis detractoribus religiosis & Ecclesiasticis, qui gradu & statu aves, i. viri spirituales esse creduntur, qui tamen per corrosionem detractionum vermes esse certissime comprobantur, ita ut possint dicere illud Ps 21. *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Quod etiam proprie de hypocritis potest dici. Isti enim in aëre hujus mundi strepitum discordiarum generant, dormientes, i. innocentes, pungunt & excitant, & plures pedes quam alas, i. plures affectiones quam virtutes & perfectiones portant, equos, i.e. luxuriosos & eorum ulcera, i.e. eorum malefacta mordent & lacerant, & plus in ulceribus, i.e. in hominum criminibus, quam in virtutibus se delectant. Isti candelæ lumen videre diligunt, quando facta aliorum sibi cupiunt fieri manifesta, ut occasionem habeant murmurandi: sed tamen à candela comburuntur, quando nimis inquirentes, verbis duris & aliis responsionibus feriuntur. Et licet aliis (ut dictum est) quam plurimum sint nocivi, & libenter de cæteris obloquentes, tamen si tangantur parva injuria vel murmuratione, statim per impatientiam crepant, quia scilicet tales, qui de omnibus consueverunt obloqui, nullo modo volunt, quod aliquis de eis obloquatur. Isti sunt cibus hirundinum, i.e. dæmonum, qui scilicet tales comedent in inferno, quos modo per vitia sua dulciter recreant & educant. Breviter igitur in ore portant aculeum punctionum, quo scilicet solent fugere & pungere. Sugere dico adulando, & utilitatem propriam procurando, & alios pungere mordendo 3 & inquietando; quia scilicet isti, quando non fugunt, pungunt, quia quando non inveniunt, qui det eis aliquid, ipsum detrahendo corrodunt Mich. 3. *Si quis non dederit in ore eorum quidpiam, sanctificant super eum prælium.* Ideo Eccles. 38. *Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes:* & Eccles. 21. *Susurro & bilinguis coinquinabit animam suam, ab omnibus odietur.* Prov. 26. *Verba susurronis, quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima cordis.* Levit. 19. *Non eris susurro, &c.* Secundum Plinium l. 10. culices acida petunt, ad dulcia vero non advolant. Sic vere isti debent acida & aspera, scilicet mundi adversa appetere, dulcia vero, i.e. mundi prospera & delectabilia refugere Job. 6. *Amarum pro dulci sumet.* Vel dic, quod culex, qui hominem unctum absynthio non potest tangere, & qui à fumo ligni piri solet fugere, secundum Avicennam, est diabolus, qui absynthium, i.e. memoriam ligni crucis fugit, & hominem absynthio pœnitentiæ unctum non tangit, nec acida, i.e. homines contritos & amaros invadit. In Cypro, in ærariis metallorum, sicut dicit Plin. lib. 11. 3
c. 36. in ipso igne fornacium generatur quædam species culicum ad quantitatem majoris muscæ pennarum quadrupes, & appellatur pyralis sive pyrausta. Istud igitur quandiu est, in igne durat, & in igne generatur, vivit & volat; si vero extra volaverit, postquam aliquando volaverit, moritur & expirat. Ista possunt applicari ad quosdam viros perfectos, quorum scilicet spiritualis vita est incendium charitatis, juxta illud August. *Scio anima mea, quod amor est vita tua.* Quandiu enim sunt in fornace charitatis, & in ipso fervore amoris & devotionis, tamdiu solent per gratiam vivere; si vero à fornace charitatis suæ recesserint, utpote si à claustro ad mundum transierint, & ad mundi negotia se elongaverint, statim solent per peccata mori, & indevotionis frigore congelari. Unde Exod. 8. *Ibo & videbo visionem hanc magnam, quare* scilicet *rubus arderet, & non comburebatur.* Vel dic; quod ignis significat ardorem tribulationum, quæ pro certo sunt multis hominibus spiritualis vita. Multi enim sunt, qui quandiu sunt in tribulationum fornace, per gratiam solent vivere, & in statu gratiæ permanere, quia scilicet tribulatio vanitatem suorum appetituum refrenat, & sic vitam gratiæ sibi continuat & conservat. Econverso autem prosperitas illos interficit, quia scilicet si ab igne adversitatis recesserint, & ad prosperitatum refrigeria accesserint, statim per diversa vitia pereunt, & sic qui in adversitate boni fuerant, positi in prosperitate succumbunt: quia breviter multi sunt, qui melius sciunt in adversis, quam in prosperis vivere, & ideo tutius est talibus in igne, quam exterius remanere, juxta illud Esa. 47. (secundum aliam literam) *Habens carbones ignis, sede super eos, & erunt tibi in refrigerio.* & Esa. 43. *Cum ambulaveris per ignem, flamma non nocebit tibi.* Et si vis, applica ad Laurentium, Agatham, & Justinam. Hemerobion est species culicum, quæ in fluvio Hipani generatur in Ponto, ultra unum diem non vivit. Sed certe istæ sunt, quæ nascuntur in aëre, super quædam flumina Galliarum. Vide de Pictavia inf. lib. 42. cap. 42.

CAP. XXVI.

De Carduele.

1 CArduelis est avis parvula, & ad cantandum cagiis enutrita. Mirabili modo docetur, aquam pede per filum de imo elevare, vas inferius detentum usque ad os elevare, & ad bibendum ori suo applicare, sicut ad sensum patet, & ponitur in libro de natura rerum. Charissimi, sic vere cum nos in cagia religionis vel Ecclesiæ simus positi ad cantandum, i.e. ad Deum laudandum, hinc est, quod vas plenum aquæ, i. sacram Scripturam plenam scientia debemus de infimo sursum erigere, ipsam reverentia habendum, ipsam cum pede affectionis, & cum filo subtilis intellectionis debemus ad os nostrum applicare, ibi meditando, ut possimus bibere aquam scientiæ & doctrinæ, studendo atque legendo. Vel dic, quod ista avis est prædicator, quia ad prædicandum ad cantandum est specialiter deputatus, & ideo ante omnia ipse debet vas plenum aqua, i.e. Mariam plenam gratia interpellare, & ipsam cum filo orationis, & cum pede amoris & affectionis ad se attrahere & levare, & eam ut de aqua gratiæ possit bibere, ore suo debet ante omnia applicare, dicendo pro gratia impetranda, Ave Maria, juxta illud, *Non recedat à corde, non recedat ab ore.*

CAP. XXVII.

De Cubeth, seu Perdice.

1 CUbeth est avis luxuriosa, in tantum, quod masculus non vult, quod fœmina occupetur circa ova fovenda; & ideo

frangit ea, masculus autem secrete & subtiliter vadit ad fœminam, ne ab aliis masculis audiatur, & ne ab ipsis in suo opere perturbetur. Tanta est autem istarum avium libido, quod fœmina ex solo auditu vel olfactu masculi imprægnatur, & ovat. Pugnant autem ad invicem, & victor cum victa solet cohabitare, & locum secretum solent ad hoc eligere, ad voluntatem victoris, sicut dicit Aristoteles. Est autem ista avis idem quod perdix, licet translator hoc ignoraverit, sicut dicit Vincentius. Recte charissimi tales sunt luxuriosi, quia pro certo isti non quærunt quod fœmina faciat prolem, quinimo, quandoque fit, quod ipsi ova fœminæ, i.e. semen in utero receptum frangunt & destruunt cum medicaminibus & cum herbis, ut proles non oriatur, & nec ipsi cognoscantur, & ne voluptas eorum impediatur. Isti igitur secrete vadunt ad fœminas, occulte, scilicet & de nocte, ne forte amici & vicini sciant, & ne ipsos impediant, & retardent. Invicem etiam verbis & suggestionibus falsis, & promissionibus & allegationibus pugnare solent, & tandem uno victo & consentiente, ad quærendum loca secreta diligenter vacant & studeut. Istud autem inter istos quotidie fit quod fœmella solo odoratu famæ, solo tactu oculi, & solo auditu verborum ipsius luxuriosi, sæpe inclinatur ad malum, & ova mali propositi concipit, & tandem pullos mali operis parturit & emit. Non est bonum tales audire, quia sicut dicitur Eccl. 28. *Sepienda sunt aures spinis, & non est audiendum verbum nequam.*

Cap. XXVIII.

De Cuculo.

1 CUculi secundum Isidorum tempus certum habent, quo ad nos veniunt, sed quia pauci & inertis sunt volatus, solent se in humeris milvorum ponere, qui ipsos solent per longa spatia transportare. Sic vere charissimi, cum nos simus debiles & imbecilles, ad volandum in cœlum per opera virtuosa, hinc est, quod in humeris milvorum, scil. Christi, Mariæ, & sanctorum & perfectorum etiam virorum, debemus nos per devotionem ponere, & uos eis & eorum tuitioni committere, & sic eorum viribus suffragiis, eorum meritis & beneficiis, poterimus ad cœli gloriam transvolare. Deut. 32. *Expandit alas suas, & assumpsit eos, atque portavit in humeris suis.* 2 Cuculus nolens fatigari in cubatione ovorum, ponit ova sua in nido aviculæ dictæ curruca, secundum Hugonem, & de ovis dictæ aviculæ totidem demit, ne forte si numerus excederet, avicula cognosceret fraudem suam, sicque fit, quod avicula ova aviculi fovet, tanquam sua, dum tamen fota fuerint & excluſa, pulli ad augmentum deducti solent cibos aliorum præripere, & se præ aliis impinguare. Nutrix ergo videns eum majorem cæteris, in eo gloriatur, & alios respectu ipsius contemnit, & se talem peperisse miratur. Finaliter tamen cuculellus ad propriam matrem redit, & suam nutricem deserit, & si eum secuta fuerit, in eam atrociter insurgit. Ista dicuntur in libro de natura rerum. Plinius vero lib. 10. c. 9. ista dicit de cocyce, quæ est quædam species accipitrum. Charissimi, avis fraudulenta cuculus potest diabolum designare, ova autem ejus possunt hypocritas pessimos diaboli filios denotare. Curruca quæ est avis innocens, religionem vel Ecclesiam significat, qui scilicet diabolus furtive ova sua, sc. hypocritas & malos Ecclesiasticos, in nidis, i.e. in claustris officiis, vel per carnis affectionem, vel per simoniam collocat, & quod dolendum est, exinde propria ova aviculæ, i.e. viros justos & proprios filios Ecclesiæ subtrahit & elongat; quia nulli dubium, quin diabolus ab Ecclesia & Ecclesiasticis promotionibus bonos subtrahat, & loco eorum malos substituat atque ponat, juxta illud ad Heb. 10. *Aufert primum, ut sequens statuat.* Et quid? Pro certo corruca simplex, sc. Ecclesia credens istos cuculellos esse suos, & præ hypocritica fictione videns eos esse plus cæteris apparentia virtuosos, & per virtutes & gratias credens, eos plus cæteris impinguatos, se peperisse tales filios gloriatur, & ipsos plusquam suos proprios exaltat, promovet, & amplexatur, quinimo quod pejus est alios respectu illorum contemnit, & ipsos imperfectiores æstimat atque credit. Sed quid? Pro certo illi, qui sic ab Ecclesia fuerint honorati, & ejus dignitatibus exaltati, finaliter de ista nutrice sua non curant, sed eam oppressam calamitatibus deserunt, sibique servire in nullo volunt: quinimo ipsam impugnant, & malis exemplis & operibus contra eam insurgunt, & diabolo, qui est propria mater sua in omnibus obediunt, & ad ipsum per mala opera se convertunt, & ideo de talibus Ecclesia potest dicere illud Esai. 1. *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Ista potissime patent de malis prælatis, qui ab Ecclesia nutriti & exaltati, ipsam præ cæteris opprimunt & impugnant, & tribulationibus principum secularium & ipsam desolatam dimittunt Baruch. 4. *Exacerbastis eum, qui nutrivit vos, & contristastis Hierusalem nutricem vestram.* Ista etiam patent de hypocritis & hæreticis, qui à diabolo in nido Ecclesiæ positi, aliquamdiu cum ea perseverant, sed finaliter apostatando ipsam deserunt & dimittunt, eamque impugnant, diffamant & comedunt, & de hoc tristatur Ecclesia Baruch. 4. dicens, *Nutrivi eos cum jucunditate, & dimisi eos cum fletu & luctu.* Cuculus à sono nomen accipit eo scil. quod voce importuna 3 semper nominat semetipsum, & non semel, imo continue nomen suum recitat alta voce. Tales sunt jactatores & vani gloriosi, qui scil. alta voce prædicant laudes suas, & nomen & famam suam semper habent in ore, & vix aut nunquam volunt loqui, nisi de seipsis, & de suis operibus atque factis, contra illud Prov. 22. *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.* Plin. lib. 30. cap. 3. dicit unum valde mirabile de cuculo, quod sc. ubicunque primum ipsum homo audierit, si pedem dextrum circumscribat, & locum, seu vestigium ipsius pedis effodiat, & de terra aliquem locum aspergat; ibidem pulices non gignuntur. Sic vere si vocem Domini audieritis, & pedes affectuum vestrorum circumscripseritis et ordinaveritis, terramque, i. mortis pulverizationem per memoriam effoderitis, & exinde domum conscientiæ per timorem & asperitatem asperseritis, proculdubio omnem pulicem, i.e. omnem malam cogitationem exinde fugabitis, &c. allega ut vis.

Cap. XXIX.

De Avibus Diomedeis.

1 DIomedeæ aves sunt, quæ pennas albas habent, & oculos scintillantes, sic dictæ secundum fabulas, ex eo quod socii Diomedis militis Græci à Trojano prælio redeuntis, dum naufragium paterentur, in aves hujusmodi sunt mutati, quæ nunc in mari Siculo solent insulam Diomedeam frequentare, ubi secundum Solinum, & nusquam alibi, sunt repertæ. Istæ autem inter notos & ignotos discernunt. Græcis enim, tanquam incolis suis non nocent, imo ad eos solent accedere, & eis blandiri, advenas vero solent percutere, & mordere, sicut dicunt Isidorus, & Solinus. Istæ possunt significare bonos prælatos, qui Diomedis, i.e. Christi socii per naufragium tribulationum, in aves, i.e. in viros spirituales castos & candidos convertuntur, qui inter veros incolas ecclesiæ & alienos, i. inter justos & impios debent discernere, & istis applaudere & eos promovere; illos vero fugere, pungere & corrigere, & punire. Vel etiam potest dici de Christo & Angelis, qui in die judicii optime discernent inter incolas & inter advenas, inter suos & extraneos, i. inter bonos & malos, juxta illud Ezech. 33. *Ego judico inter pecus & pecus arietum, & hircorum.* Nam suos, i.e. justos secum recipient, & eis gloriam concedendo applaudent, malos vero tanquam extraneos percutient, & per æternam damnationem eos vulnerabunt & lædent juxta illud Matth. 25. ubi dicitur, quod *Dominus statuit agnos quidem à dextris, hædos vero à sinistris.* Vel potest optime allegari de acceptoribus personarum, qui suos juvant, aliis nocent; incolis & compatriotis favent, alienis vero tribulationes inferunt; familiares & amicos suos sustinent, in extraneos vero rapinas & injurias exercent. Isti ergo de hominibus in aves marinas mutantur, in quantum, sc. tales acceptores in mari, i. in amaritudine infernali perpetuo collocantur, & ibi in naufragio diei judicii à Deo condemnantur. Exod. 10. *Ventus arreptam locustam projecit in mare.* Diomedeæ autem aves coloris sunt candidi, oculorum igneorum, rostri dentati. Hæ gregatim solent incedere, duos duces solent sibi statuere, unum sc. qui præcedendo iter gregi ostendat, alterum vero, qui succedendo tardas urgeat, sicut dicit Solin. in libro de mirabilibus mundi, & Plin. li. 10. c. 44. Ista possunt applicari ad militarem disciplinam, quia sc. in exercitu non solum ductores, qui præcedant, imo etiam retro custodes, qui cavent, ne aliqui ab exercitu remaneant aut recedant, statuuntur. Potest etiam applicari ad religiosos, qui gregatim & simul debent vivere & morari, quia sc. in magnis conventibus ipsi habent unum ducem, sc. priorem, qui ipsos præcedat ad matutinum, et alium, sc. qui vocatur gardia, qui cavet, ne aliquis remaneat à matutinis. Vel potest dici de fidelibus, qui gregatim per charitatē debent vivere, oculos intellectus igneos, i. lucidos per prudentiā debent habere, rostrū vero, i. locutionem dentatam et mordacem per correctionem Esa. 49. *Posuit os meum Dominus,*

nus, quasi gladium acutum. Isti igitur duos duces debent habere, unum.sc.priorem,alium posteriorem,sc.prælatum,qui vadit primus, & prædicatorem, qui vadit ultimus, unum iter ostendentem, alium exhortantem & ad procedendum urgentem, unum qui exemplariter præcedendo voluntarios ad volandum in cœlum invitet,alium qui succedendo pigros exhortetur & sollicitet. Prælatus enim debet alios per bona exempla præcedere, prædicator vero debet alios exhortando succedere,prælatus debet viam salutis exemplariter demonstrare,prædicator vero debet ad procedendum in isto itinere pigros & desides exhortari. De prælato enim præcedente potest dici illud Ezech.23. *Mittam Angelum meum,qui præcedat te.* De prædicatore vero exhortante
3 dicitur ad Tit. 2. *Hæc loquere & exhortare.* Diomedeæ aves sunt candidæ,&c. sicut supra, & sicut dicit Solinus,aves istæ in altis rupibus in mari,vel circa mare,ubi difficilis est accessus, faciunt domos suos,ubi simul & invicem commorantur. Rostris enim fossas faciunt,lignis desuper ordinatis, terra, ne vento spargantur,desuper coopertis. Aditum autem publicum faciunt unum sc. à parte orientis,per quem egrediuntur ad pastum,& alium ad occidentem,ut revertentibus à pastu pateat aditus domus suæ, & lux exeuntibus & redeuntibus non negetur. Et quod valde est mirabile,istæ aves omni die in aqua se immergunt, & pennis adhuc madidis ad domum sacram, i. ad templum & tumulum Diomedis (quod est in illa Insula) redeunt, & domum lustrantes seipsas excutiunt, & aqua pennarum circumspergentes totam domum irrigant & perfundunt, & sic omni die quasi quodam ritu ipsam consecrant & excipiunt,& tunc pennis supplaudentes inde peracta religione discedunt. Ita etiam dicit Plin. ubi supra. Istæ aves possunt significare omnes mortales homines hujus vitæ. Domus autem & nidus istarum, quæ in mari hujus mundi est posita, & multis fluctibus exposita, significat corpus,quod est terra,& lignis, i. carne & ossibus circumseptum. Ista enim domus habet duos aditus,sc.orientalem,hæc est nativitas;occidentalem,hæc est mortis necessitas. Per unam enim januam intramus in mundum;& per aliam redimus à mundo,& de hoc Eccl.7. *Unus est omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.* Templum autem Diomedis significat cor, ubi ipse Diomedes, sc. Christus corporaliter & per memoriam sepelitur. Veruntamen istam domum cordis debemus purificare, & Deo specialiter dedicare. Debemus enim in pennis affectionis & cogitationis aquam lachrymarum & compunctionis accipere,cor & corpus per pœnitentiam aspergere, & sic ista domus purificabitur, & Deo specialiter consecrabitur. Vel fac duos §. unum sc. de morte,& dic,quod ista domus nostra est terra, à qua eximus per portam orientalem nascendo, & ad quam redimus per portam occidentalem moriendo, de residuo fac. §. & dic, quod domus nostra est cor,quæ debet aqua compunctionis lustrari, & à cunctis criminibus expiari, & omni die à cunctis vitiis emundari, Jac. 4. *Emundate manus peccatores, & purificate corda duplices animo.* Vel potest dici de consecratione, reconciliatione & benedictione cæmiteriorum, & Ecclesiam, quomodo ab Episcopis consecrantur,& aqua benedicta lustrantur,& reconciliantur, & Deo specialiter dedicantur. Et si vis, ad utramque purificationem & moralem, & corporalem potes allegare, quomodo domus,quæ leprosa fuerat,cum aqua,hisopo,cedro, & occiso passere purificabatur.Lev.14.In fine quia sc. tunc cor & Ecclesia purificatur & lustratur cum aqua compunctionis, quando hisopus humilitatis & confessionis, cedrus contemplationis, & passer mortuus, i. memoria dominicæ passionis spiritualiter adhiben-
4 tur.De istis avibus dicit adhuc Solinus,c.de Italia & Plin. li. 10. c. 44. quando fœces seu stercora volunt ejicere, solent contra ventum volare, & volando stercus ejicere,ut vento procul pellente nullam possint sorditiem reportare. In nidis enim suis munditiam custodiunt, & ideo fœces ejicere procul volunt. Ventus qui purificat arcam cordis nostri,est sacerdos. Si igitur nidos conscientiarum mundos servare volumus, stercora vitiorum nostrorum isti vento, scilicet confessori pandere, & expandere debemus; ut sic ad cœlestia mentaliter volando, spiritualem munditiam reportemus Esa. 1. *Mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum.* Vel potest dici contra immundos religiosos,vel clericos,qui nidos & conventus suos, domos & hospitia sua, parochias & consortia per luxuriam stercorizant, cum tamen immunditiam suam procul extra magis facere deberent. Et de hoc conqueritur Dominus Hierem. 11. *Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa?*

CAP. XXX.

De Falcone.

FAlco,sicut dicitur in libro de natura rerum, quando ad ardeam volare dimittitur, non debet ei præda sua statim ostendi, imo debet dimitti & aliquantulum elongari, ut in consequendo prædam aliquandiu immoretur, & sic sui animi impetus aliquantulum temperetur, alias tanto impetu prædam caperet, quod se ipsum accipiendo interficeret.Sic facit Deus,suis enim fidelibus à longe,non à prope ostendit prædam gloriæ paradisi, juxta illud Job. 39. *De longe contemplatur escam,* quia scil. nunc ostendit eis eam per spem, & non per speciem, juxta illud 1. ad Cor.13. *Videmus non per speculum in ænigmate, tunc autem de facie ad faciem.*Si enim istam prædam de prope viderent, & quid sit proprie cogitarent,tanto impetu ad eam currerent, quod morti & supplicio se submitterent, sicut apparuit in martyribus, qui ipsam aliquantulum amplius à prope viderunt, & ideo pro acquisitione ipsius mortem & supplicia contempserunt. 2. Mach. 6.*Volantarie præibant ad supplicium.* Vel potest dici contra impetuosos & iracundos,qui tanto impetu iracundiæ feruntur ad vindictam, quod sæpe fit, quod & se & alios morti exponunt, & ideo utile est,quod præda cui volunt nocere,ab eis aliquantulum elongetur,ut dilata vindicta,donec pertranseat ira, factum suum modestius prosequantur. Vel potest dici,quod Deus præda bonorum temporalium,& mundi prosperitatis, amicis suis à prope non ostendit,sed à longe; quia si ipsam à prope viderent. i. si ipsam cito se acquirere crederent, tanto appetitu ad eam currerent,quod seipsos per avaritiam spiritualiter occiderent, Istam ergo permittit ab eis Dominus elongari, ut impetus cordis humani,attenta difficultate habendi, à prosecutione ipsius temperetur Prov. 23. *Ne erigas oculos ad opes,quas habere non potes, quia facient sibi alas, & volabunt.* Falcones renes habent debiles, & 2
pectus robustum.Et non solum ad prædam,quam videt ante se, imo ad illam,quæ est post tergum,dicitur sollicitus vigilare, & oculos in ira,cum volutione solet vertere & movere. Sic & nos debemus habere renes,i.carnem debilem,pectus autem, i. spiritum valde fortem 2. Cor.12. *Cum autem infirmor,tunc fortior sum.* Ad prædam autem non solum anteriorem, imo etiam posteriorem,i.non solum ad bona temporalia,quæ sunt anteriora & præsentia,imo etiam ad bona paradisi,quæ sunt posteriora & futura, debemus respicere & attendere, & oculos nostræ considerationis non ad unum locum tantum, imo circa nos ad omnia, quæ possunt contingere,debemus vertere & girare. Apoc.4. *Habebat oculos ante & retro.* Quod maxime pertinet ad prælatos, quia quamvis necesse habeant vacare ad prælam, quæ est ante se, ad regimen,i.temporalium,ad illam tamen quæ est post tergum, i. ad bona æterna debent semper convertere mentem suam, oculos vero suæ discretionis debent vertere,ut quid alii faciant,possint scire, & cognoscere, &c. Falco aves majores invadere non 3
pertimescit,licet ab eis aliquando occidatur. Visum habet clarum.Campanas habet in pedibus. Oculi ejus velantur, ne ad quamlibet avem visam abvolet,in pertica alte, & honorabiliter situatur.Pedes ejus laqueolis astringuntur. Sic bonus prælatus vel judex debet corrigere quascunque magnas personas, & pro executione justitiæ,mortis supplicia non timere. *Usque ad mortem certa pro justitia.* Eccl. 4. Clare debet videre per sapientiam, sonum campanarum debet habere per eloquentiam, sensus ejus debent operari per discretionem, ne ad prædam delectabilium mundi,vel nimis impetuose currat ad vindictam & punitionem, aut auferatur per ambitionem, & discernat ubi & quando debet corrigere. Et licet in eminentiæ pertica situetur, pedes tamen affectus ejus debent laqueolis,i.timore Domini, vel censura justitiæ laqueari,ne per superbiam efferatur. *Rectorem te posuerunt, noli extolli.*Eccl.32. Ad capiendum ardeam sunt duo falcones ne- 4
cessarii, unus qui ipsam ad terram prosternat, alius qui eum prostratam detineat & occidat. Sic duo tentatores capiunt homines,scilicet diabolus, qui suggerendo ad peccatum impellit, caro,vel mundus, qui per malas complacentias,ne resurgat, impedit Amos 5. *Cecidit,non adjiciet, ut resurgat.*

CAP. XXXI.

De Philomela.

PHilomela est avis, quæ alias dicitur Luscinia, alias credula, 1
& est avis in tantum modulationi dedita,quod in suo cantu præcedere solet diem; nam circa ortum solis solet summopere modulari. Adeo autem in suæ vocis modulatione delecta-

tur, quod rariſſime comedit, & cum maxima feſtinatione ad cantum iterum ſtatim redit, ſicut dicitur in libro de natura rerum. Tales debent eſſe viri religioſi, Eccleſiaſtici, & perfecti. Iſti enim debent dulciter per orationem, laudem, confeſſionem, & gratiarum actionem canere, & diem æternæ lætitiæ ſuis modulaminibus anteire, dicentes quilibet illud Eſa 61. *Gaudens gaudebo in Domino.* &c. 63. *Lætabitur juſtus in domino.* &c. Hoc potiſſime debet eſſe de prædicatoribus. Fuit etiam verificatum in Prophetis, & ſanctis patribus. Iſti enim ortum ſolis juſtitiæ Chriſti præſciverunt, & eum futurum hominibus ſuis canticis prædixerunt. Et iſti proculdubio iſti ſpirituali modulationi ita debent intendere, quod parum debent bibere, & comedere, i. parum debent carnis delitiis impinguari, ſed ipſis potius abſtinere, & ad ipſum ſtatim recurrere, & redire, ſicut ad literam faciunt religioſi, qui poſtquam comederint, ſolent gratias agere, & cantare Exemplo Chriſti, qui poſt cœnam legitur dixiſſe hymnum. Pſa. 2 21. *Edent pauperes, & ſaturabantur, & laudabunt Dominum.* Philomena non cantat in hyeme, ſed ſolum in æſtate, vel in vere. Tempore vero coitus perdit cantum, ſicut dicit Plinius. Sic multi ſunt, qui nunquam cantant Deum laudando tempore hyemis, i. e. tribulationis, ſed ſolum in vere proſperitatis, & conſolationis Pſ. 48. *Confitebitur tibi, cum beneſeceris ei.* Quando autem homo cohabitationi luxuriæ ſe tribuit, tunc iſta modulamina ſtatim perdit. Quia vere luxurioſi neſciunt Deum laudare, aut ſpiritualiter pſallere aut cantare Eſa. 24. *Cum cantico non bibent vinum,* &c. 3 Philomenæ quandoque ſolent inter ſe certare cantando, in tantum quod una pro zelo alterius ita ferventer cantat, quod vitam ſæpe finiat, prius deficiendo ſpiritu, quam cantu, ſecundum Plinium li. 10 c. 29. Et ideo dicitur à philos, quod eſt amor, & mene quod eſt defectus, quaſi deficiens præ amore modulandi. Sic vere viri juſti debent alter alterum ad modulandum, & Deum laudandum excitare, & movere; & alter præ zelo alterius debet conari per prædicationem, & orationem fortiter debet cantare & ſic Deum cantando, & laudando, & in Deo exultando, debent vitam ſuam delectabiliter terminare Pſ. 15. *Laudabit uſque ad mortem anima mea Dominum.* Vel poteſt allegari contra cantores, qui 4 præ invidia alter alterius cantando certant, ita quod præ ſuperbia, & invidia vitam gratiæ perdunt, &c. Teſtatur Plinius li. 10. cap. 42. quod filii Cæſaris habebant philomenas Græco, & Latino ſermone edoctas, continue nova canentes, & juſſum cuiuslibet ſtatim canere incipientes. Sic prædicator debet eſſe in Græcis & Latinis literis eruditus, & ſic prædicationis officium inchoare. Vel poteſt allegari de cantoribus. Quod eſt contra illos 5 qui de cantando vel prædicando faciunt ſe rogari, &c. philomena quando majorem ſentit turbam, & quando majorem audit ſtrepitum, tanto altius, & libentius cantat. Sic cantores & vani religioſi ad literam tanto libentius per vanam gloriam modulantur, & ſi quid notabile fuerit, facere volunt, juxta illud Sap. 8. *In multitudine videbor bonus, & in bello fortis.* Vel dic quod iſta ſignificat prædicatorem, qui tanto plus debet conari benedicere, quanto ſentit majorem populum excitari, & amplius commodum generari. Vel poteſt dici de multis prædicatoribus, qui non volunt prædicare, niſi quando vident multitudinem intereſſe, non advertentes, quod Dominus ſoli mulieri juxta puteum prædicavit, ſicut dicitur Joan. 4.

Cap. XXXII.

De Fulica.

1 FUlica eſt avis nigri coloris, marina ſecundum Philoſophum, quæ pace & paſtu contenta, de loco ad locum non circumvolat, ſed ubicumque invenit, iſta duo exinde nunquam recedit quamdiu vivit, niſi exinde per violentiam expellatur. Iſta autem avis ſecundum Iſidorum maris profundo delectatur, & ideo in aqua vel in petris mari circumdatis ſolet conſtruere nidum ſuum. Talis debet eſſe quilibet homo juſtus, quia ſcilicet iſte debet eſſe niger per humilitatem, debet in petra nidificare per conſtantiæ ſtabilitatem, debet circa mare vivere per pœnitentiæ amaram aſperitatem, debet pace, & cibo contentus eſſe per cordis ſufficientiam, & tranquillitatem, debet de loco ſuo in quo primo habitavit, i. de gradu vel ſtatu, quem primo occupavit, nunquam ſe mutare per ambitionis inſtabilitatem, niſi forte exinde expulſus fuerit per adverſitatem, vel per aliam juſtam, & licitam neceſſitatem 4. Reg. 14. *Contentus eſto gloria tua, & ſede in loco tuo,* & ſic dicetur illud Pſalm. 75. *In pace factus eſt locus ejus, & habitatio ejus in Sion.* Ita quod ipſe poterit dicere illud Ezech. 27. *Perfecti decoris ego ſum, & in corde maris ſita.* Fulica in mari ludens 2 & de mane cantans, ſignificat tempeſtatem, ut dicunt Iſidorus & Plinius lib. 18. Sic mundi divites ſuis cantibus, ſaltibus & ſuis lætitiis temporalibus ſibi ipſis præſagiunt mortis perpetuæ tempeſtatem, juxta illud Prov. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.* Fulica, ut dicit Ambroſius in hexameron pullos ab aquila derelictos ſolet in nido proprio recipere, & tanquam pullos proprios enutrire. In quo (prout idem dicit) hominibus rationabilibus exemplum datur, quanta debeant in extraneos, & pauperes pietate moveri, quia brutis avibus vident exemplo tam notabili ſe doceri. Sic faciebat Job, qui dicebat 31. *Foris non manſit peregrinus; oſtium meum viatori patuit.* Et Eſa. 48. dicitur, *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam,* &c.

Cap. XXXIII.

De Phœnice.

1 PHœnix eſt avis unica, diutiſſime vivens, plumis colorata, pavoni ſimillima, victum diligens mundum, & grana comedens pura, imo etiam (ſicut dicitur) de thure vivens, & nihil aliud præter thus comedens, ut refert Ovidius. Solitudinem amat, & ſentiens defectum naturæ ſuæ, quærit ligna aromatica, & eis invicem conglobatis facit nidum ſuum, & eis ex fervore ſolis flante Favonio inflammatis, ſponte ignem intrat, & ibi incineratur, & tandem poſt tres dies ex iſto cinere vermis generatur, qui alis reſumptis in volucrem reformatur, & ſic exit, & evolat ad ſuprema. Per phœnicem intelligo hominem perfectum, qui debet eſſe coloratus per exteriorem honeſtatem, debet vivere mundo, & gratis, i. bonis, & virtutibus, debet animam enutrire per vitæ ſanctitatem, debet iſte eſſe unctus per affectionum unitatem, ut ſc. omnia ordinet ad unius Dei amorem. Iſte de thure orationis debet vivere, per devotionis continuitatem. Iſte etiam debet diligere ſolitudinem, & à mundi negotiis remotam habere voluntatem. Iſte diu debet vivere per vitæ gratiæ perpetuitatem. Sapient. 3. *Juſti autem in perpetuum vivent.* Quia ſc. ſemper debet in vita gratiæ reſidere. Iſte quando ſentit defectum naturæ ſuæ, i. e. quando ſe videt debilem ad pœnitentiam tolerandam, & ponderoſam ad bona opera facienda, debet accipere ligna aromatica, i. e. ligna redolentia crucis Chriſti, & per veram compaſſionem & paſſionis memoriam, debet illa in nido conſcientiæ congregare, & ſic flante Favonio, i. e. inſpiratione ſancti Spiritus, ex aſpectu ſolis juſtitiæ, ſi bene ibi cogitet, ignis ibi generabitur charitatis, in quem ipſe debet ingredi, & per ſuorum factorum examinationem reſolvi, & per reputationem ſui debet in humilitatem incinerari, & ſe vermem mortalem & putredinem reputare & imaginari, ut dicat, *Vermis ſum ego & non homo.* Et ſic alas virtutum acquiret, & jam quaſi totaliter renovatus, ſurſum ad contemplationem cœleſtium volabit mentaliter, & ibi in fine perſonaliter aſcendet. Apoc. 12. *Datæ ſunt ei alæ ut volaret in deſertum.* Vel expone de reſurrectione, ſic quod illorum, qui in igne charitatis incinerantur & moriuntur, poſt finem trium dierum; i. e. poſtquam tempus legis naturæ, legis ſcriptæ, & legis novæ fuerit adimpletum, ex eiſdem cineribus corpus idem reparabitur, & reſurget Oſeæ 6. *Vivificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos,* &c. Narrat Philoſophus & etiam 3 Ambroſius, quod phœnix eſt avis unica, parem non habens in natura, de coitu non oritur, ſed virtute cœleſti à combuſtis cineribus parentis ſui generatur, & cum diutiſſime vixerit, lignis myrrhæ & thuris & etiam aliis aromaticis congregatis, & calore ſolis flante Favonio inflammatis, ſponte intrat ignem, ubi incineratur, & ex iſto cinere vermis poſt triduum generatur, qui reſumptis alis in avem priſtinam reformatur, & ſic volat ad aera. Hic eſt CHRISTUS, qui ſine virili ſemine virtute cœleſti, ſcilicet ſancti Spiritus, infra ligna aromatica, i. infra virginis viſcera virtuoſa, munda, caſta & odoroſa, ex ipſius cineribus, i. e. ex ſacris & puriſſimis virginis ſanguinibus extitit procreatus. Nam ſicut ex lignis aromaticis fumus exit, redolens & delectabilis odoratus; ſic ex virginis intimis affectionibus calore ſancti Spiritus inflammatis exivit fumus virtutum qui uſque ad præſentiam Dei patris ſuperius evolans, tanto odore Dei filium perfundit, quod ad virginis amorem ipſum ineffabiliter inclinavit. Cant. 4. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris?* In iſta ergo phœnix, i. e. Chriſtus de ave, i. e. de Deo in hominem immutatus & in ipſa mirabiliter innova-

novatus, & pennis virtutum indutus, ad mundi solitudinem evolavit, ubi diu in solitudine & penuria habitavit. Sed quid? Pro certo iste Phœnix, i.e. Dei filius, postquam cursum vitæ complevit, volens iterum renovari, alia ligna aromatica quæsivit, sc. ligna crucis, quibus invicem congregatis, & calore solis, & igne tribulationis ibidem multipliciter inflammatis flante Favonio vento occidentali, i. Judæorum invidia super ista ligna crucis se posuit, & ibi per corporis passionem & caloris despectionem incineratus & in vermem mutatus fuit; juxta illud Esa. 53. *Vidimus eum, & non erat aspectus*, dicens illud Ps. 21. *Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Etiam iste vermis tandem post triduum revixit, alas, i.e. dotes corporis recepit, & ad paradisi solitudinem evolavit. Apoc. 12. *Datæ sunt ei alæ, & volavit in solitudinem.* Et hoc fuit figuratum secund. Ala in quodam facto, quod accidit in Ægypto in civitate Heliopoleos, ubi Onias templum ad similitudinem templi Hierosolymorum fabricavit, & cum in die dedicationis ejus super altare ligna aromatica plurima accendisset, omnibus videntibus descendit in medio talis avis, quæ igne in cinerem statim est redacta, & cum cineres collecti de mandato pontificis servarentur, in die tertia apparuit ibi vermis, qui alis resumptis in volucrem reparabatur, & sic cunctis videntibus evolavit. Quid per Oniam nisi Deus pater, quid per templum in Ægypto nisi Ecclesia in gentilitate? (Esa. 19. *Erit altare Domini in terra Ægypti*) quæ ratione moraliter intellecta, similis est templo, quod fuit Hierosolymis materialiter fabricatum. Quid per altare nisi passio, quid per ligna nisi crux? inter quæ Dei filius in passione descendit, quando fuit visibiliter crucifixus & ibi incineratus quando per ignem tribulationum corpus fuit ab anima separatum, nam in cineratione una pars tantum ab alia separatur. Sed Christus avis extitit reformata, quando per resurrectionem fuit corpus Domini in triduo reparatum. Unde Gen. 40. *Tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharaon ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum.* Sed tunc cunctis videntibus avis evolavit, quando Christus videntibus discipulis ascendit ad dexteram Dei patris Act. 2. *Videntibus illis elevatus est in cœlum.* Et sicut phœnix est unica, sic de Christo, *Non est inventus similis illi. &c.* Eccl. 45.

Cap. XXIV.

De Gallo.

1 Gallus secundum Plinium est animal lætum & audax, & generat in se lapidem pretiosum, qui alectoria seu alectorius dicitur: Et si fuerit albus, à leone mirabiliter timetur, & hoc forte dicti lapidis pretiosi virtute. Sic vere charissimi si homo albus fuerit per castitatem, audax per spiritualis constantiæ strenuitatem, lætus per spiritualem jocunditatem, solet lapidem pretiosum Christum in corde suo generare, virtute cujus leo, i.e. diabolus timet, quia vere diabolus timet & metuit virum castum. Nam sicut pugil timet adversarium qui tenet ejus lanceam manu; sic diabolus hominem pertimescit, qui per castitatem carnem (quæ est gladius diaboli) in manu retinet disciplinæ Sap. 8. *Videbunt me & timebunt reges horrendi.* Vel per istum lapidem intelligo humilitatem, vel charitatem, quæ facit de diabolo triumphare, &c. Vide lib. de lapidibus cap. de alectoria. Gallus inven-
2 tis granis voce sua convocat alios ad edendum, & sibi etiam subtrahit, ut gallinis eum sequentibus largiatur. Nam cum rostro & pedibus paleam reversat, ut granum quærat, sed eo invento statim clamat, & non solus eum comedit, sed convocatis aliis eis distribuit & exponit. Sic homo pius & liberalis licet rostro & pedibus, i. laboriosis operibus & affectionibus bonorum temporalium grana quærat, tamen quando ipsa invenit & acquirit non debet ea solus comedere, imo voce pietatis debet gallinas, i. pauperes convocare, ut eis de bonis suis benigniter possit erogare. Unde Luc. 14 *Voca pauperes, &c.* ut sic eis dicat illud, quod dicitur ibidem, *Omnia parata sunt, venite ad nuptias*, & debet etiam sibi subtrahere à cibis & potibus superfluis, ut cæteri suis beneficiis adjuventur. Quod tamen non faciunt cupidi & avari, qui pauperes non convocant imo fugant, contra illud Job. 31. *Non comedi ex eis, &c.* Gallus est calidæ & siccæ complexionis, & secundum
3 Plinium pinguedo ipsius est tantæ virtutis, ut quis ea inunctus, à pantheris & leonibus tutus sit. Et si caro ipsius serpentum morsibus applicetur, venenum demit, & ad hoc valet cerebrum ipsius, si in potu sumatur. Ossa autem ejus auro liquescenti apposita, ipsum diminuunt & consumunt. Unde os gallinacium dicitur esse venenum auri. Et est avis audax & animosa, læta & hilaris, & diei nunciatrix, uxores suas multum diligit, & sibi subtrahit ut eas pascat, & quæ pinguior & tenerior, hanc secum vicinam recipit & admittit, & invento grano vel cibo, voce quadam garrula, eas ad cibum allicit & inducit. Gallus est Christus, pinguedo ipsius sunt gratiæ & virtutes. Caro ejus est Eucharistia, de qua etiam ipse dicit Joan. 6. *Caro mea vere est cibus.* cerebrum in quo vigent sensus est prædicatio, seu eloquentia; ossa ejus interius involuta, sunt affectio & amicitia. Serpens autem leo & panthera, sunt dæmones & peccata, quorum morsus sunt tentationes, aurum sunt inundanæ divitiæ, uxores autem galli sunt animæ, quæ per fidem Christo domino desponsantur Ose. 2. *Sponsabo te mihi in fide.* Gallus ergo sc. Christus calidæ fuit complexionis, quia Christus fuit ferventissimæ charitatis. 1. Joan. 4. Deus charitas est. Pinguedo, i.e. gratia ejus à leonibus liberat & à pantheris, quia scilicet quando anima Christi gratia est inuncta, tunc à dæmonibus & peccatis mortalibus liberatur. 2. ad Corinth. 22. *Sufficit tibi gratia mea*, scilicet contra Angelum Sathanæ & stimulum carnis tuæ. Caro vero galli, i. e. caro Christi in Eucharistia à morsibus serpentum, i. e. à malis tentationibus noscitur liberare; vel caro ejus, i. consideratio carnis ejus in cruce suspensæ & laceratæ. Figuræ in illo serpente æneo, qui palo affixus est, ut ejus intuitu à serpentum morsibus populus sanaretur. Nume. 21. Joan. 5. *Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, mortem non gustabit in æternum.* Galli autem cerebrum, i.e. Christi scientia venenum exterminat, quando sacra scriptura & doctorum prædicatio venenatos peccatores ad pœnitentiam immutat. Tunc vero ossa galli aurum consumpserunt, quando affectus & amor Christi consumpsit & contempsit divitias, & eas tam verbo quam exemplo docuit contemnendas. Psal. 91. *Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* Et sic os galli venenum auri dicitur, in quantum amor Christi divitiis contrariatur, & eorum reputationem adnihilat atque damnat, dicens: Eccl. 5. *Qui amat divitias fructum non capiet ex eis.* Matth. 10. *Vos qui reliquistis omnia*, &c. Iste gallus fuit lætus lætitia spirituali, ideo de eo dicitur Esa. 42. *Non erit tristis nec turbulentus.* Et ibidem 41. *Gaudens gaudebo in Domino*, &c. Iste per prædicationem cantando, diem æternam prosperitatis hominibus nunciavit. *In die illa videbitis quis ego sum.* Joan. 14. Iste gallus est animosus, non timens asperæ passionis, quia *nolunt timere eos, qui occidunt corpus.* Matth. 10. Iste uxores suas, i. e. animas sibi per fidei conjugium copulatas diligit, quia sicut dicitur Ezech. 18. *Omnes animæ meæ sunt.* Mire profecto eas diligit & dilexit, & quanto plus habuerint de pinguedine gratiarum & virtutum, tanto eas sibi propinquius collocat, per gratiam in præsenti, vel etiam per promotionem ad dignitatem Ecclesiæ, & per gloriam in futuro Psalm. 44. *Offerantur regi virgines*, &c. Iste igitur sibi subtrahit, ut eas nutriat, quia scilicet vitam & sanguinem sibi subtrahit, ut cibum beatitudinis peccatoribus daret, & ut animas per gratiam & gloriam impinguaret. Et ideo iste ad grana æternæ beatitudinis, quæ ab æterno quæsiverat & habebat, omnes animas clamore prædicationis vocavit, & liberaliter invitavit. Matth. 20. *Voca operarios & redde illis mercedem.* Et ideo de tali gallo dicitur Job. 38. *Quis dedit gallo intelligentiam?* Vel dic, quod isti galli, sunt discipuli Christi scilicet viri sancti & perfecti, de quibus Thren. 3. *De excelso misit ignem in ossibus meis & erudivit me.* Isti ergo aurum consumunt & auri sunt venenum, in quantum scilicet aurum & divitias vilipendunt, & eas vilipendendas docent & dicunt, ipsarumque statum & amorem adnihilant & confundunt, dicentes illud Eccles. 31. *Beatus dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit.* Gallus uxores suas miro affectu diligit, & sibi pin- 4
guiorem & teneriorem proximius associat & adjungit, & pro eis contra alios gallos tam rostro quam calcaribus præliatur, & de inventis granis solus non comedit, sed gallinis convocatis sibi subtrahit, ut eis largiatur. Et est secundum Plinium circumspectus in inquirendo cibo, tamen accipitrem & aquilam timet, & ideo quando circa victum & grana oportet eum inferius inclinari, unum oculum ad terram inclinat, & alio superius elevato de aquilæ vel accipitris circumcavet adventu, quam videns statim convocatis gallinis in abditis se abscondit. Gallus est prælatus, uxores ejus sunt subditi; quia sicut vir uxori, affectu tenerrimo debet eis sincerius copulari. Grana sunt bona temporalia, accipiter est diabolus, duo oculi sunt duplex discretio, scilicet de temporalibus & æternis, quæ prælatis competere dignoscuntur. Gallus igitur uxores diligit, quando prælatus affectu

intimo suis subditis per amicitiam se conjungit, sed tunc pinguiorem gallinam sibi associat, quando meliores subditos in altioribus officiis collocat, & quando ipsos magis sibi dilectos & propinquos constituit & ordinat. 3. Esd. 4. *Propinquus mihi sedebis, & amicus meus vocaberis.* Quia scilicet & prælatus, & quicunque vir justus, semper debet meliores sibi associare & appropiare, & se à deterioribus elongare Eccl. 9. *Viri justi sint tibi convivæ.* Iste autem gallus, scilic. prælatus istis gallinis, scil. subditis suis grana communicat, quando de bonis suis temporalibus illius necessaria administrat, & tunc sibi subtrahit ut aliis largiatur, quando à superfluis pompis, cibis & vestibus abstinens, quicquid de residuo est, in usus pauperum elargitur, juxta illud Apost. 2. ad Cor. 8. *Semper egentes, multos autem locupletantes.* Et si oculum discretionis active ad terram, i. ad bona temporalia & gubernanda mundana negotia ipsum contigerit inclinare, semper tamen oculum spiritualis contemplative debet ad Deum superius elevare, ut tam ipse quam subditi accipitris diaboli possint insidias præcavere, quam si sibi insidiantem per tentationes viderit, debet ad latibulum & profundum humilitatis & orationis refugere, & in cavernis petræ, i. e. vulneribus passionis Christi debet tam se quam alios abscondere, & celare. Iste ergo pro gallinis suis pugnat, quando tam rostro quam unguibus, i. tam verbis quam operibus subditos ab invasoribus protegit atque juvat.

5 Gallus gallinaceus, i. e. capo propter abscissionem testiculorum totus in complexione mutatur, cristam perdit, audaciam amittit, cantum & vocem deponit, alis non se percutit, nec ad prælium se accingit, gallinis se associans earum escam comedit, sed nec fœcundat nec reficit, nec pro ipsis adversariis se exponit, & est timidioris & humidioris naturæ, quam gallus non effœminatus, & finaliter pedes ei alligantur, & dimisso capite versus terram portatur, ad mercatum, & exinde geritur ad coquinam, & ejus calcaria vel hebetantur, vel cadunt. Hic est prælatus tepidus & ineptus, qui ob defectum testiculorum, i. virilitatis & virtualis perfectionis, perdit cristam rubeæ charitatis, dimittit cantum prædicationis & veritatis, alis non se percutit per patientiam, corpus suum non accingit per continentiam, & licet gallinarum, i. subditorum cibos comedat, ipsos tamen non recipit temporaliter, nec fœcundat per bona opera spiritualiter, nec ipsas ab adversariis protegit aut defensat, nec pro eis præliatur aut pugnat, nec cantando per prædicationem ipsos ad benefaciendum excitat aut invitat. Nam iste cum sit naturæ humidæ & carnalis, timidus esse dignoscitur ad aggrediendum opera virtuosa, & in naturam fœmineam, mollem & carnalem mutatur, super pullos, i. supra nepotulos & parentes cubat per nimium affectum, & circa illos ac si essent sibi proprii occupatur, & ideo pedes affectuum dicuntur frangi, in quantum scil. sunt ita male & pessime ordinati, & in amore indebito damnati. Unde Joan.

6 16. *Rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura.* Tandem igitur talium pedes, i. affectus, peccatorum vinculis astringuntur, & ad forum peccatorum in taberna mundi hujus deportantur, & finaliter quando moriuntur, ad coquinam inferni demisso capite superbiæ suæ devehuntur, ubi perpetuo decoquuntur. Unde Es. 22. *Asportari te faciet Dominus Deus, sicut asportatur gallus gallinaceus.* Gallus à castratione est dictus, nam inter omnes aves ei soli testiculi adimuntur, secundum Isidorum. Et est avis calidæ & siccæ complexionis, pro suis uxoribus contra adversarios pugnans. Avis est multum audax & animosa, nam rostro & calcaribus adversarium impedit & lacerat, & obtenta victoria statim cantat; antequam autem cantet, alis se verberat, & seipsum feriens ad cantandum efficit aptiorem, in noctis profundo sonum solet reddere clariorem, & etiam fortiorem, super caput cristam habet rubeam pro corona, qua amissa multum perdit audaciæ, vel vigoris. Hic rostro suo impinguato terram percutit, & plumas circa collum erigens, efficitur audacior ad pugnandum, & promptior ad cantandum. Ista autem avis sola dicitur ad cœlum aspicere, secundum Plinium lib. 10. Cantum autem ejus leo rex animalium timet, ut dicit idem, & hoc vel propter lapidem pretiosum, quem quandoque in se generat, vel pro eo quod basiliscо assimilatur, vel melius pro eo, quod sibi inditum est à natura. Item secundum Constantinum si vetus gallus projectis interioribus polypodio impleatur, & cum quinque libris aquæ coquatur, efficitur utilis colicam habentibus passionem. Nam viscosos humores purgat, & phlegmaticos contra melancholiam juvat, ventositatem stomachi consumit, & dolorem arteriarum curat. Gallus iste qui dormientes excitat, est prædicator, qui debet esse castratus per lucidam castitatem, calidæ complexionis per fervidam charitatem, magnæ audaciæ & virtutis per rigidam probitatem. Nam alta pœnitentiæ opera debet aggredi, & contra adversarium, i. e. contra diabolum, mundum & carnem, verbis & operibus debet congredi, & obtenta victoria contra vitia, tunc debet alte clamare per prædicationem, & etiam per laudem & gratiarum actionem, sed tamen priusquam cantet & prædicet, se debet percutere per pœnitentiam & carnis maceratione m, & sic primo per exempla, secundo per verba altius & lætius prædicet atque cantet divinam scripturam & lectionem, quia secundum Gregor. *Loquendi auctoritas perditur, quando vox opere non juvatur.* Iste in noctis medio, i. e. contra profunditatem vitiorum, vel etiam in profundo noctis adversitatis debet sonum fortem & clariorem ostendere, & per communicationem judiciorum divinorum, per terrorem infernalium tormentorum dormientes debet à somno criminum excitare. ad Ephes. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis.* Ideo canitur in hymno,

Gallus jacentes excitat,
Et somnolentos increpat.
Gallus negantes arguit.

Sed quando est prope diem, id est, quando de die prosperitatis æternæ loquitur, tunc vocem debet habere claram, levem, dulcem, scilicet allicientem, ut magis spe præmiorum, quam timore tormentorum homines moveat ad virtutes. Cant. 3. *Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Et si carnalitate aliqua os ejus, id est, prædicatio fuerit impinguata, si ad terram pœnitentiæ se concusserit & plumas, id est, affectus ad Deum elevaverit, virtus ejus renovatur & fortificatur iterum ad cantandum, & ad prædicandum sicut primitus animatur. Iste super caput intentionis debet crista rubea coronari, id est, fervida charitate, quam si per peccatum perdiderit, ad prædicandum efficitur inhabilis & ineptus. Nam cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur, teste Gregor. & si vetus gallus, i. e. sacerdos prædicator morigeratus & honestus projectis interioribus, id est, carnalibus affectionibus & concubinis impleatur polypodio, id est, odorifera castitate, & in quinque libris aquæ, id est, memoria quinque plagarum Christi, quæ in statera crucis fuerunt ponderatæ & libratæ, igne charitatis bullitus fuerit & excoctus, tunc vita ipsius & doctrina aliis efficitur fructuosa. Nam si tales comedantur per imitationem, tunc colici (qui sunt quidam infirmi qui non possunt purgari) purgantur, & humores phlegmatici & viscosi carnalitatis & luxuriæ expelluntur, ventositas superbiæ evanescit, & etiam febris avaritiæ à talibus effugatur, ut de istis dicatur illud Apocal. 22. Ezech. 47. *Erit fructus ejus in cibum*, id est, ejus opera in exemplum, *& folia ejus ad sanitatem*, id est, verba ejus, *& doctrina dabunt peccatoribus medicinam.* De hoc gallo Job 38. *Quis dabit gallo intellectum?* &c. Iste ergo ad cœlestia, & cœlum debet respicere per contemplationem, lapidem pretiosum, scilicet Christum debet concipere per gratiam devotionem, & sic rex peccatorum leo, id est, diabolus ipsum timebit, nec in aliquo prævalebit.

7 Decrepitus gallus in senectute sua ova ponit parva, & rotunda, quæ si aliquo verme venenoso diebus canicularibus foveantur, exinde serpens venenosissimus basiliscus procreatur. Gallus avis luxuriosa est caro nostra. Ova ejus quæ ponit, sunt prava colloquia, cogitationes, & aspectus. Vermis venenosus est diabolus. Basiliscus est peccatum luxuriæ, qui visu interficit, & occidit. Dies caniculares sunt delitiæ. Quando igitur ponitur ovum malæ cogitationis in nido conscientiæ, tunc vermis venenosus, scilicet diabolus ipsum per delectationem fovet & nutrit, & sic tandem pullus pravi propositi producitur, testa conscientiæ frangitur, & basiliscus pravi operis, & peccatum luxuriæ generatur, à cujus aspectu anima penitus venenatur Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum.*

8 Nota quod gallus gallinaceus licet cantare, & pugnare, & cætera similia galli non valeat, tamen plumis est fœcundior, & apparentia pulchrior invenitur, cristam tamen perdit, & audaciam amittit, & ejus pedes quandoque franguntur, ut cubare super ova aliena compellatur, & vocem fœminæ similat, & more fœminæ pullos vocat. Sic hypocrita licet cantum amiserit veritatis, & gratiarum actionis, & laudis, & spiritualis etiam jocunditatis, licet etiam cristam

ſtam rubeam perdiderit charitatis, tamen ſæpe fit quod plumatum, i. e. motuum exteriorum habet apparentiam pulchriorem, pugnare tamen contra vitia neſcit, imo cum ſit molltiei fœmineæ, ad ſui imitationem pullos, & ſimplices attrahit atque vocat. A domino tamen ſuo, i. e. à prælato debent pedes, i.e. affectus ejus frangi per correctionem, ut cubare ſuper ova, i. e. ſuper bona opera compellatur. Vel poſſet allegari de multis efœminatis viris, qui nihil virile faciunt, imo opera fœminalia tantum exercent, & peragunt, ſicut patet de multis inertibus militibus, qui circa pullos, i. e. regimen filiorum, & domus continue vacant, & ad ſtrenuitatis opera non intendunt. Vel poteſt dici de multis malis prælatis, qui ova & pullos, i.e. parvos nepotulos generis ſui non ceſſant fovere, & ducere, & more gallinæ per nimium affectum ſuper eos incubare. Et iſti nec cantant prædicando, nec ſe verberant pœnitendo, nec criſtam rubeam charitatis habent proximos diligendo, ſed potius plumas habent ſuperfluas, ſe pulchre, & pompatice veſtiendo. Pedes autem habent fractos, quia affectus non habent rectos, ſed potius malevolos, & perverſos. 9 Gallus eſt avis calida, & ſicca, audax & animoſa, de nocte cantans fortius, quam de die. Contra adverſarium pugnat (Nam & ipſum eſſe pugilem natura indicat, inquantum tela in pedibus ſibi donat, ipſeque & caudam, & pennas elevat, ut aptius ad prælium ſe accingat, & leo ipſum metuit, & formidat.) Obtenta autem victoria prius alis ſe verberans, ſtatim cantat, roſtroque terram percutit, ut ſit aptior ad cantandum. Si vero victus fuerit, tunc non audet cantare, ſed ſilens, & verecundus ſe conſuevit abſcondere, & celare, ſicut dicit Plin. lib. 10. cap. 21. Sæpeque fit, quod non à prælio ceſſare velit, quouſque ibi mortuus cadat. Oſſa autem ejus ſecundum Plin. aurum liquefactum diminuunt, & conſumunt. Decrepitus autem gallus ova ponit, ex quibus baſiliſcus generatur. Gallus eſt religioſus, vel etiam quilibet Eccleſiaſticus, vel perfectus, & etiam omnis qui eſt fidelis, & Catholicus Chriſtianus, qui debet calidus eſſe per charitatem, ſiccus per caſtitatem, audax ad aggrediendum opera virtuoſa per conſtantiæ probitatem. Iſte debet adverſarium, ſcilicet carnem, & mundum jejuniis & vigiliis impugnare, & etiam uſque ad mortem pro juſtitia certare, & criſta ſeu galea ſalutis teliſque bonorum operum, & virtutum debet armatus eſſe, ut miles Chriſti digne valeat apparere. 2. ad Timoth. 2. *Labora ſicut bonus miles Chriſti.* Igitur iſta obtenta victoria contra vitia, debet ſtatim per gratiarum actiones pſallere & cantare, ſe tamen primitus verberato per pœnitentiæ diſciplinam. Iſte roſtro debet terram percutere, quia ſcilicet ipſe terram, i.e. terrena roſtro, & verbis debet deteſtari, & vilipendere, & contemnenda aliis prædicare. Vel etiam terra ſignificat peccatores, quos viri juſti debent deteſtari, & fugere, & roſtro, i.e. verbis corrigere & percutere Eſa. 11. *Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritum labiorum ſuorum interficiet impium.* Iſtius ergo oſſa, i.e. iſtius interiores affectus debent aurum, i. e. divitias in ſua æſtimatione conſumere Sapient. 7. *Divitias nihil eſſe duxi, in comparatione illius.* Caudam vero, i.e. ſenectutem debet ad Deum per devotionem præcipue erigere, & ita ſi omnia habuerit tunc aperte poterit cantare, & gratias agendo in Deo ſpiritualiter exultare. Juxta illud Pſal. 121. *Cantate Domino canticum novum, laus ejus in Eccleſia ſanctorum.* Et de obtenta victoria gaudere. Sic etiam leo ſcilicet diabolus ipſum merito poterit formidare. Sed quando gallus iſte efficitur decrepitus, quando ſcilicet calore charitatis refrigerato efficitur in moribus tepidus atque ſegnis, tunc ova ponit, i.e. deſideria venenoſa, & etiam malas cogitationes, & propoſita minus bona, de quibus baſiliſcus, i.e. malum opus de facili generatur. Iſte ergo ſi victus fuerit à tentatione, tunc non debet canere, ſed dolere, & præ verecundia, & humilitate 10 ſe abſcondere, & latere. Dicit Conſtantinus quod carnes galli caſtrati ſunt carnibus omnium animalium, volatilium meliores, & melius generant nutrimentum. Sic quando homo, maxime religioſus per perfectam caſtitatem caſtratur, ejus converſatio efficitur utilior, & nutrimentum exemplorum præbet aliis magis bonum. Vel dic etiam ſecundum Plinium, quod gallus poteſt ſignificare milites. Unde etiam caſtrenſis diſciplina videtur in gallis è natura exemplificata. Iſta enim habent criſtas pro galeis, calcaria pro telis, cantum pro vigiliis, pugnam pro præliis, erectionem caudæ pro vexillis, cantum poſt victoriam, pro triumphis. Iſti ergo taliter inter ſe quandoque pugnant; quod dimicando in campo remanent. Gallus animal eſt ſuperbum: iſte enim caudam erigit, calcaria portat, pennas ſuas hiſpidas facit, & criſtam elevat. Tales pro certo ſunt noſtri milites moderni. Superbi enim ſunt, per aliorum ſcilicet contemptum; & ſui exaltationem, & caudam, i.e. ipſum geſtum corporis erigunt, & extollunt, calcaribus & enſibus ſe muniunt, & quaſi quotidie in cantibus inanis lætitiæ ſe occupant, & alter contra alterum per diſcordias litigant atque pugnant. Iſta optime videmus in noſtris juvenculis domicellis, qui ad modum galli præſumptuoſe erecti ſunt, & in actibus inanibus quaſi totaliter occupati. Unde Num. 16. *Multum erigimini filii Levi.* Et Job. 11. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & quaſi pullum onagri ſe liberum natum putant.*

CAP. XXXV.

De Gallina.

GAllina ſecundum Gloſſ. Matth. 23. eſt pia circa pullos, & 1
eos ſub alis fovet, dolore filiorum ægrotat, & plumam deponit, plus pullos quam ſe paſcit, pro pullorum defenſione fortioribus avibus ſe opponit, & invento cibo eos vocat, & contra milvum ſub alis eos protegit, & defenſat. Sic prælatus debet erga ſubditos pius eſſe, & eos ſub alis protectionis à milvo, i. e. à diabolo, & aliis peccatoribus hæreticis, & raptoribus debet eos protegere, & ſalvare Pſal. 60. *In velamento alarum tuarum protege nos.* Et ſi pulli, i. e. ſubditi infirmitate peccati aliqua infirmentur, gallina iſta per compaſſionem debet cum eis infirmari. 2. ad Corinth. 11. *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et pro ipſis fovendis, & tam temporaliter quam ſpiritualiter nutriendis, debet plumam divitiarum deponere, & eos pluſquam ſe paſcere, & nutrire Pſal. 77. *Pavit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuum ſuarum deduxit illos.* Iſte autem pro pullorum, & ſubditorum ſuorum defenſione debet ſe opponere fortioribus ſe, ſcilicet diabolo vel principibus & tyrannis, & ſi cibum temporalis proſperitatis, & facultatis invenerit, debet pullos, i. ſubditos vocare, & per eleemoſynarum largitionem ſibi benigniter erogare Pſal. 111. *Diſperſit, dedit pauperibus, &c.* Gallinæ aliquæ ſine coitu 2
faciunt ova, & ſecundum Ariſtotelem quando producunt gemellos, unus pullorum efficitur monſtruoſus, quia natura non poteſt in uno ovo formare cõgrue duos pullos. Sic prædicator ſine coitu luxuriæ debet gratiam in homine generare, ſed quando gemellos producit, i.e. quando duplici cauſa prædicat, ſcilicet Dei amore, & vanæ gloriæ, tunc pullus efficitur monſtruoſus, quia totum per iſtam vanam gloriam deturpatur. Vel dic, ſecundum aliquas conſuetudines nobilium, quod ſecundo genitus filius monſtruoſus eſt, quia ſcilicet caret hæreditate; minus enim habent ſecundo geniti, quam alii. Vel allega ſimpliciter, de intentione quacunque, quia ſcilicet quando homo in uno actu habet duas intentiones, neceſſe eſt quod una ſit menſtruoſa, i.e. non bona, ſed defectuoſa. Ideo dicitur Eccleſ. 3. *Væ duplici corde.* Vide ſi vis ſimile ſupra, &c. Gallina ova quidem ponit, ſed 3
quotidie ea perdit & tamen propter hoc parere in loco eodem non omittit. Sic viri juſti dato quod multoties perdant ova ſua, i. opera ſua bona per peccatum, non tamen debent propter hoc deſiſtere, quin quotidie reiterent benefacta, quia ſicut dicitur Prov. 34. *Septies in die cadit juſtus, & reſurgit.* Vel poteſt dici de mundi cupidis quibus licet ſæpe vel per principes, vel per latrones, vel per alia infortunia auferantur ova ſua, i. bona temporalia, ipſi tamen propter hoc ovare, i. ad acquirendum bona temporalia laborare non omittunt, &c. Expone ſicut ſupra de columba. Gallina in tantum gaudet de ovis ſuis, quod ipſa nun- 4
quam vult celare, quinimo cantando, & clamando ſolet ea raptoribus revelare. Tales ſunt jactatores, qui intantum gloriantur in illis, quæ habent, vel quæ facium, quòd non ceſſant ipſa clamare, & ſuis dictis, & jactantiis aliis dicere vel narrare. Quod etiam non ſolum verum eſt de bonis, imo etiam de malis, quia *multi ſunt qui peccata ſua prædicaverunt, nec abſconderunt.* Eſa. 3. Gallinæ 5
& Gallus retropellendo paleam, granum quærunt. Sic ſi illum qui eſt grauum frumenti, ſ. Chriſtum, vel etiam grana gratiæ & gloriæ volumus invenire, neceſſe eſt paleam bonorum temporalium, & vitiorum contemnere, repellere, & horrere. Matth. 3. *Paleas comburite, triticum congregate.* Gallina in parte dextra ven- 6
tris gerit ova, ex quibus producuntur pulli maſculi, & iſta ſunt oblonga. In parte vero ſiniſtra gerit ova ex quibus debent produci pulli fœminei, & iſta parva ſunt, & rotunda, ſicut dicitur in lib. de natura rerum. Sic vere Chriſtus illa ova, i. illos homines, quos videt pullos maſculos, i. bona opera producturos, gerit in dextera

dextera parte ventris, i. in ventre, & abscondito prædestinationis suæ; ipsos enim jam constituit ad dextram prosperitatis æternæ. Illa vero ova, i. e. illos homines, quos novit pullos fœmellos, i.e. mala, & imperfecta opera facturos, gerit in sinistra, i.e. præscit in prosperitatis mundanæ sinistra nutriendos, & ad sinistram adversitatis æternæ cum dæmonibus separandos. Matth. 25. *Constituet oves quidem à dextris, hædos vero à sinistris.* Vel potest simpliciter dici, quod filii dextri, i. e. boni, & prædestinati, faciunt pullos masculos, i.e. bona opera. Filii vero sinistri, i.e. mali, qui prosperitatis mundi, & adversitatis inferni sunt filii faciunt semper mala, & hoc potissime, quia isti boni sunt oblongi per longam perseverantiam, alii autem sunt rotundi, per mobilem in-
7 constantiam. Dicit Palladius, quod ova imparia debent dari gallinæ ad fovendum, & sunt tunc optima, quando decem dierum numerum non excedunt. Nam sicut dicitur in libro de natura rerum, nimis vetera aut recentia infœcunda sunt. Ova imparia significant pauperes, & humiles, qui aliis non sunt pares. Isti ergo ad productionem pullorum, i.e. bonorum operum sunt optimi, quando in denario, i.e. in decem præceptorum numero fuerunt constituti. Tunc enim si non sint nimis recentes per lasciviam juvenilem, nec nimis veteres per pigritiam, & obstinationem senilem, solent fructificare, & pullos bonorum operum procreare. Vel potest allegari contra illos, qui sunt aut nimis juvenes, & novitii, aut nimis veteres, & antiqui, quorum quilibet
8 in multis negotiis est ineptus. *Medium* enim *tenuere beati.* Ova in aqua supernatantia, nihil valent ad fœtificandum, sed illa quæ in fundum descendunt. Sic illi qui sursum in superficie per superbiam remanent, ad producendum pullos bonorum operum non sunt apti; sed solum illi qui inferius ad fundum per humili-
9 tatem descendunt Esa. 48. *Descende, sede in pulvere, &c.* Ova quæ sunt sub gallina, debent sæpe ad solem ostendi, & si nihil intus appareat post quatuor dies sterilia reputantur, & ideo debent alia substitui, & illa de nido submoveri. Sic prælatus ova, i.e. pullos qui sunt in nido Ecclesiæ suæ, debet discrete circumspicere, & nisi germen boni propositi in eis viderit, debet eos expellere, & alios in loco, & officio eorum debet substituere, & ponere. Quod maxime debet facere princeps, vel prælatus de suis officialibus & ballivis, vel etiam prælatus de novitiis, qui nisi infra quatuor dies, i.e. infra quatuor anni tempora, hoc est dictum, completo anno, probationis ipsos ad fructificandum per bona opera habiles viderit, debet eos expellere, loco eorum aliis
10 substitutis. Levit. 26. *Novis supervenientibus vetera projicietis.* Gallinarum ova in Ægypto quandoque stercore involvuntur, & in sabulo sepeliuntur, & sic sine gallinæ fomentis, & laboribus excluduntur, & in pullos finaliter convertuntur, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic vere sæpe contingit in Ægypto mundi hujus, quod multi gallina, i.e. amicis & parentibus orbati, & in stercore vilitatis, & sabulo paupertatis sepulti, calore solis, i.e. ardore tribulationum, ex sola Dei providentia sine cujuscunque alterius auxilio vel fomento crescunt & nascuntur per gratiam spiritualem, & per promotionem, & gloriam temporalem, ita quod pulli, i. e. viri alti, & magni efficiuntur per promotionem, & excellentiam supernaturalem, quia sicut in Psalm. 112. dicitur, *Deus de terra suscitat inopem, & de stercore erigit pauperem.*
11 Sicut dicitur ibidem, visus est quandoque pullus gallinæ ita monstruosus, quod in uno corpore habebat duo capita, & utroque manducabat. Sic multi sunt inter filios gallinæ, i. e. Christi vel Ecclesiæ, qui in uno corpore, i.e. in uno pectore habent duo capita intentionum, sicut sunt duplices & maligni.
12 Expone sicut alibi, &c. Subitus sonus tonitrui facit ova fallere, & accipitris audita voce faciliter vitiantur, ut dicitur ibidem. Sic homo qui de novo concipit pullum boni propositi, tonitruo fortis tribulationis, & auditu accipitris, i.e. auditu diabolicæ suggestionis, vel cujuscunque malæ loquutionis, faciliter impeditur. Gallina teste Aristot. quando appetit coitum, se-
13 det ante gallum, &c. Sic mala, & luxuriosa mulier, gallorum, i. e. luxuriosorum solet consortia frequentare.

* * * * *
* * *
*

CAP. XXXVI.

De Gruibus.

GRues ordinate volant. Regem vel præcessorem eligunt. Et secundum Solinum semper decimam vigilem aliis dormientibus ordinant, & constituunt, & illa quæ ducit alias, illas ad rectos volatus cogit, tam vocis instigatione, & clamore, quam suo præcessu præambulo, & si illa rauce scuerit, statim alia in simili officio sibi substituitur, & succedit, & grus illa quæ vigilat inter consortium aliarum, caput frequenter elevat, ut si quid nocivum viderit, alias clamando excitet, & præmuniat, super unum crus stat, & in altero lapidem gerit, pede à terra suspenso, ut si casu aliquo dormitet, per casum lapilli excitetur, ut dicit Arist. & etiam Plinius lib. 10. cap. 23. & secundum Hieronymum primam aliæ sequuntur ordine literato. Charissimi in grege fidelium prælatus est præcessor, & vigil; ubi enim alii dormiunt, ad istum pertinet in cura regiminis vigilare. 2. ad Timoth. 4. *Tu vero vigila,* & Genes. 33. *Præcedat Dominus meus servum suum.* Iste ergo debet alios, i.e. socios, & subditos ad rectitudinem itinerum, & operum clamore prædicationis incitare, & etiam præcessu præambulo virtualium exemplorum. Genes. 33. *Eroque socius itineris tui.* Iste autem super gregis sui custodiam debet sollicitate vigilare, & alios qui in delitiis peccati dormiunt, debet prædicationis clamoribus excitare, & contra insidias hæreticorum & dæmonum diligentissime præmunire Apoc. 3. *Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant.* Et nè in peccatis obdormiat, in sui, & aliorum præjudicium, uno solo crure, i. e. recta intentione debet terram tangere, scilicet ad temporalia gubernanda. Sed aliud crus, scilicet voluntatem, & affectum, debet à temporalibus elevare, & lapidem durum pœnitentiæ, vel duram mortis & inferni memoriam portare, vel Christum, qui est petra unde fluxit aqua, & sanguis, & sic à peccatorum somno se valeat præservare. *Surge qui dormis* ad Ephes. 5. Nota quod grues societatem diligunt, & gregatim volant, & secundum Ambrosium in
2 sursum se elevant, ut videant ad quas pergere debeant regiones ordine literato provolant, & voce præconia terram petunt ubi requiescere valeant. Ducem habent, & vigilias servant, secundum Plinium ubi supra. In juventute sunt cinericiæ, in senectute autem totaliter fiunt nigræ. Vociferando perditas socias revocant, & quærunt, & cum accipitrem, & hærodium sibi insidiantem viderint, statim rostro superius elevato contra ipsum se muniunt, ut sic ab eo rostri sui acumine se defendant. Sic vere viri perfecti, clerici & religiosi, qui gregatim per charitatem morantur, ducem, & prælatum, & vigilè habent, cui obediunt, & quem sequuntur, à terrenis negotiis per contemplationem se elevant, & per prudentiam undique respiciunt, deliberant, & contemplantur, ut scil. videant ad quam partem debent tendere, vel ad quam regionem, & locum se convertant, ut ibi mentaliter commorentur, & utrum sit melius ire per pœnitentiam ad paradisum, quam per delitias ad infernum Luc. 11. *Respicite, & levate capita vestra.* Et licet quandoque in juventute sint parum nigri, & cinerei per modicam humilitatem, tamen in senectute debent totaliter denigrari, i.per omnimodam honestatem Thren. 4. *Denigrata est facies eorum, super carbones.* Socias autem suas, i. e. alios fideles qui per peccatum ceciderint, vel à rectitudine virtutum erraverint, debent clamore exhortationis inde revocare, & voce etiam præconia orationis, debent jugiter petere terram paradisi, ubi possint perpetuo habitare ad Heb. 4. *Festinemus ingredi in illam requiem.* Et cum accipitrem, i. diabolum sibi per tentationem viderint insidiantem, statim debent elevare rostrum, i.e. os cordis, & corporis ad Deum, per humilem orationem, ut acumine hujus rostri à tentationum periculo liberentur. *Vigilate igitur, & orate, ne intretis in tentationem.* Matth. 26. Et sicut grues dormiunt capite sub ala inclinato, & uno pede sursum elevato, & alio tantummodo ad terram extenso; sic vir perfectus, si eum in mundi prosperis dormire contingat, pro certo caput rationis debet sub ala contemplationis reponere, pedem affectionis debet à temporalibus erigere, pedem autem discretionis debet inferius ad terram, id est, ad terrenorum regimen extendere, ut sic per utrumque pedem, scilicet amoris & prudentiæ possit & erga superiora, & erga inferiora se debite gubernare Proverb. 25. *Retrahe pedem tuum de domo proximi tui.* Grues circa terram volantes 3
præsagiunt tempestatem, sursum autem se plus solito erigentes significant serenitatem, ut dicit Plinius libro 18. cap. 35. Sic vere illi qui inferius circa terrã, & temporalia volant, & se occupant

per

per avaritiam, tempestatem æternæ mortis sibi præsagiunt, & divinant. Illi vero qui sursum per affectionem, & contemplationem volitant, æternæ prosperitatis serenitatem sibi prognosticant, ipsamque videntur adhuc in terris manentes spiritualiter
5 præsentire. Unde Deut. 33. *Habitaculum ejus sursum.* Grues inter se pugnant ita fortiter, quod quando in pugna sunt calefactæ faciliter possunt capi. Sic iracundi verbis & injuriis inter se pugnant, ita impetuose, quod per iram, & odium diabolus faciliter capit eos. Cum inter grues eligantur vigiles & præcessores, illi tamen solent inter se ordinem observare. Nam quando vigil vel præcessor est fatigatus, solet statim alius succedere loco ejus. Nam mira discretione naturæ, illa quæ vigilandi officium complevit, facto clamore illam cui officium suum creditura est à somno excitat, quæ statim omni somno depositio ad vigilandum vice alterius se præparat, & coaptat. Alia vero quæ officium gesserat, somno cum sociabus se recreat & confortat. Istæ etiam quando volant, servant ordinem in clamando. Semper enim est ibi una, quæ clamando alias exhortatur, sed si ista obraucata est, statim solet altera succedere & loco ejus exhortatricis officium exercere. Sicut dicit Ambrosius in Hexameron. Item etiam (ut dicit) faciunt earum præcessores, quia s. usque ad constitutum tempus gregem præcedunt, & finito tempore omnes aliæ per ordinem sibi invicem succedunt, sicut etiam innuere videtur Plinius, ubi supra, & sic compensato labore non gravantur, dum sic in suis officiis alternantur. Revera charissimi, ista recte fieri debent in Ecclesia, & religione. In isto enim grege sunt præcessores, & duces, isti sunt prælati, & rectores. Sunt vigiles, isti sunt doctores. Sunt clamatores, isti sunt prædicatores. Sed quid? pro certo isti debent inter se ordinem servare, & sibi invicem in suis officiis succedere, & honores, & labores inter se dividere, & per vices & tempora officia sua disponere, & onera alter alterius supportare, sicut in suis prælationibus & in suis lectionibus & disputationibus & in suis etiam prædicationibus servant ad literam Mendicantes Jos. 5. *Filii in locum successerunt patrum, & à Josua circumcisi sunt.* Quia breviter inter fideles quando contingit aliquem fatigari vel deficere, statim alius debet libenti animo onus sui officii sustinere. ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate.* Veruntamen illud cavendum est, quod prælatus qui loco sui alium ad vigilandum, præcedendum vel clamandum substituit, debet eum clamore exhortationis monere, ut circa injunctum officium attente studeat vigilare, exemplo Moysi, cui præcepit Dominus, quæ Josuæ qui sibi in ducatu populi debebat succedere, exhortaretur, ut *ad regendum populum confortaretur,* sicut dicitur Deut. 31. Alius vero qui officium assumit, debet statim omnem somnum pigritiæ excutere, & sine omni gravitate sumptum officium exercere. 2. ad Tim. 4. *Tu vero vigila, in omnibus*
6 *labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple sobrius esto.* Dicit Solinus, quæ grues mare transituræ angustias captant & ne vi flatuum, & ventorum impediantur, solent arenam devorare, & lapillos ad temperatam gravitatem in pedibus portare, ut ventus non possit eas ita agitare; quando vero ad terram applicare voluerint, pedes sarcina lapillorum liberant, sicut nautæ prodiderunt, qui casu dictorum lapidum sæpius sunt compluti. Arenas tamen quas deglutierant, non prius evomunt, quam locum ubi manere debeant intraverint. Hæc Solinus, & etiam idem dicit Plin. lib. 10. cap. 22. Charissimi nos omnes habemus hujus seculi transfretare mare, & ideo pro certo ne ventus vanitatis, & mundanæ prosperitatis per superbiam nos ducat in profundum, arenam asperam pœnitentiæ vel mortis memoriæ, & lapillos, i.e. gravitatem timoris divini debemus glutire, & accipere, & ipsis nos, quamdiu in mundo navigabimus, onerare, nec ipsa prius evomere vel dimittere, quam sedes paradisi per mortem potuerimus introire, ubi tute possimus perpetuo habitare, quia sicut dicitur Eccles. 22. *Arenam, & salem, & massam ferri facilius est portare, quam virum stultum,* i.e. quam diabolum, quasi dicat. Melius est onus pœnitentiæ, timoris, & mortis memoriæ sustinere, quam in inferno viro stulto diabolo subjacere. Vel potest dici, quod grus, i. e. religiosus, qui transacto mari hujus mundi ad terram religionis applicat, debet lapillos bonorum temporalium de pedibus affectionum suarum deponere, ut sic possit liberius pertransire, arenam vero pœnitentiæ quam glutit, vovit & promisit, removere nunquam debet, quousque ad sedem paradisi venerit; ubi ipsam penitus evomet, & dimittet, quia scilicet tunc arena pœnitentiæ cessabit, & homo in pace, & lætitia habitabit. Hierem. 5. *Posuit arenam terminum maris.* Gruibus maximus inest amor & pietas. Nam ut dicit Solinus si dum volant aliqua ita fuerit fatigata, quod agmen sequi nequeat, aliæ grues solent eam sustollere, & levare, & super alis suis in aëre sustinere, quousque vires ejus reparatæ fuerint ex quiete. Sic vere charissimi nos, qui omnes simul, & gregatim volatum facimus ad æterna, si quis sociorum, & vicinorum nostrorum defecerit à virtute, ita quod propter aliquam infirmitatem peccati necesse habeat post alios remanere, nos proculdubio ipsum debemus fovere, & sustinere, & inter nos oratione. & consolationibus supportare, & sic virtutes ejus reparabuntur, & volatus suus ad paradisum continuabitur. Et ista sunt vera de omnibus fatigatis, scilicet de pauperibus, qui per eleemosynas debent foveri, & de onerosis, qui per impatientiam debent portari, & de peccatoribus & desperatis, qui per charitatem & pietatem debent tractari, & consolari. Et ideo Apost. 1. ad Thess. 5. dicit, *Rogamus vos fratres, Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite*
8 *infirmos, patientes estote ad omnes.* In libro de natura rerum dicitur, quod grues quando vident nubes pluviosas, solent sollicitare ducem suum, ut celeriores volatus accipiat, ne ipsas pluvia deprehendat. Rex autem earum cum ad terram descenderint, solet in custodiam omnium caput erigere, & sic aliæ secure depascunt. Sic vere charissimi, si videmus quod dux, & prælatus noster sit piger & inutilis ad volandum, i.e. ad bene operandum, & ad nos exemplariter ad paradisum præcedendum, ipsum debemus sollicitare, & exhortari ad celerius volandum, i.e. ad melius operandum, ne forte pluvia damnationis æternæ nos præocupet & capiat, & in infernum detrahat & submergat. Figura 1. Reg. 18. ubi regi Israel dicitur, *Junge currum, & descende, ne te occupet pluvia.* Ipse vero pro gregis sui custodia debet caput discretionis erigere, ut ipso curam omnium gerente possint alii secure pascere, & manere. Abac. 1. *Super custodiam meam stabo, & contemplabor, quid respondeam ad arguentem me.* Sicut in dicto libro dicitur grues
9 in montibus orientis arenas aureas transglutiunt, quas tandem in partibus transmarinis evomunt. Unde expertum est, quod lapis quem gruis evomit, mediante igne transit in aurum. Isti grues charissimi significant mundi doctores, qui in montibus orientis, i. in montibus sacræ scripturæ hauriunt, & transglutiunt arenas aureas, i.e. dicta Dei & Prophetarum, quæ tandem in aurum multiplicis scientiæ, & gratiæ convertuntur, quando per prædicationem evomita in auditorum cordibus decoquuntur. Vel dic, quod grus ista est Gabriel, qui de montibus, paradisi lapillum, i.e. Dei filium, ad nostras transmarinas hujus mundi partes attulit, & eum in uterum virginis evomuit dicendo, *Ave Maria, Dominus tecum, &c.* Quæ in igne sancti Spiritus decoctum, virgo, in aurum, i.e. in hominem transformavit. Dei enim filius de lapide factus est nobis aurum, quando ille qui durus, & lapideus per rigorem factus est mollis, & plicabilis per amorem. Ideo de sponso canit Ecclesia Cant. 5. *Caput ejus aurum optimum.*

CAP. XXXVII.

De Garrulo.

GArrulus, est avis à garriendo dicta. Ista enim garriendo, & 1
quasi deridendo de ramo ad ramum saltat, voces hominum, & etiam aliarum avium addiscit, non ad cantus delectationem, sed magis ad eorum dirisionem, sicut dicitur in libro de natura rerum. Istud potest applicari contra derisores, qui non cessant verba derisoria dicere, voces & actus aliorum addiscere & inquirere, ut ipsos tandem valeant deridere. Thren. 2. *Viderunt eam*
2 *hostes, & derisérunt sabbata ejus.* Garrulus, qui forte idem est quod graculus, aliquando vertitur in furorem, ita quod in ramo arboris bifurcato aliquoties se suspendit. Sic faciunt illi, qui præ desperatione, vel se occidunt, vel se submergunt, vel suspendunt, dicentes illud Job 7. *Desperavi, nequaquam vivam jam.*

CAP. XXXVIII.

De Glote.

GLotis est avis, quæ imminente hyeme, quando ciconiæ, & 1
hirundines recedunt, blandiente sibi societate, iter cum eis avide aggreditur, tandem labore in volatu comperto pœnitentia ducitur, & tamen, quia incomitata redire non audet, lête, & post eas vadit, ita quod præ tardis, & parvis dictis, quas dimissa societate post eas facit, hyems iucompleto itinere eam anticipat,

ticipat, & eam aliquoties interficit atque necat. Econtra autem Cenchramis avis est Asiæ, quæ acies aliarum avium perseveranter associat, ipsasque sollicite præcedit, & nocte etiam excitat somnolentas, ut dicitur in libro de natura rerum. Plinius autem lib. 10. cap. 23. Ista dicit de coturnicibus, dicit tamen quod coturnices mare transvolando diversa, & certa habent hospitia. Glotis vero cum ultra procedere non valeat, & ipsam solam redire pigeat, in primo hospitio residet, & quousque sequenti anno simili forte veniat altera, sola manet. Chariſſimi per hirundines, ciconias & coturnices intelliguntur boni religiosi, vtrique sancti & perfecti, qui mare mundi transeunt & dimittunt, & ad paradisum transvolant, & transcendunt. Deut. 4. *Vos transibitis, & possidebitis terram egregiam.* Ista igitur sunt duo genera avium, i. hominum comitantium, scil. quidam qui per glotem intelliguntur, & isti sunt instabiles, & imbecilles, qui acies religiosorum, & perfectorum videntes, ipsis cum magno desiderio se conjungunt, & cum eis mare mundi transire, & ad paradisum volare proponunt ; veruntamen quandoque isti nimio labore terrentur, ita quod à cœpto itinere retardantur, & ita lente procedunt post bonos, quod hyeme mortis vel peccatorum mortalium occupati, ad cœli patriam non attingunt, sed in profundum inferni finaliter se submergunt. Istud maxime patet in religione ; ubi multi cum aliis viam perfectionis incipiunt, & quamvis dum sunt novitii, pœnitentia quandoque ducantur, præ confusione tamen recedere nolunt, & ideo profitendo, societatem aliorum sequuntur, sed finaliter dum religionis laboribus gravantur, per apostasiam societatem aliorum dimittunt, & finaliter adveniente hyeme mortis, & eos præoccupante, ad proximum hospitium, sc. ad infernum descendunt, & usque ad paradisi limites non transcendunt. De quibus & similibus dicitur 2. Petr. *Melius erat eis viam justitiæ non agnoscere, quam post agnitam retrorsum converti.* Quia vere multi sunt, qui quamvis alta incipiant, non tamen perseverant. Multi etiam sunt, qui quamvis pœniteant quod aliqua fatue inceperint, non tamen volunt retrocedere quando possunt, & ideo dum continuare pergunt, majus periculum incurrunt. Sed quid? Pro certo ista comitantur alia genera avium, quæ dicuntur cenchrami, scilicet viri boni, & justi, qui non solum bonis se associant, imo etiam apud ipsos perseverant. Sciunt enim quod *qui perseveraverit in finem, salvus erit.*

CAP. XXXIX.

De Harpyis.

1 HArpyæ, sicut dicitur in lib. de natura rerum sunt aves juxta mare Ionicum, quæ fere sunt insatiabiles. Ungues enim habent acutos, & ad rapiendum paratos, faciem habent humanam, sed nihil penitus habent humanæ pietatis, & virtutis. Hæc avis primum hominem, quem in deserto invenerit, occidere fertur, & tandem aquam inveniens, & ibi vultum suum videns, & exinde hominem similem occidisse cognoscens, in immensum tristatur, & quandoque usque ad mortem, ipsoque totius vitæ suæ tempore lamentatur. Ista possunt allegari de homicidis, quia si animal irrationale de occisione hominis sibi solum in vultu similis tristatur, & pœnitet; multo fortius si quis aliquo casu fratrem suum, & in corpore, & anima sibi similem occiderit, & hoc corporaliter per tormenta vel spiritualiter per documenta, & exempla, perpetuo debet, & quamdiu vixerit, de illo corde lugubri pœnitere. Vel dic, quod quando homo animam propriam interfecit, debet ad aquam confessionis currere, & ibi quantitatem sui delicti cogitare, & agnoscere, & sic debet pœnitentia duci, & proinde quamdiu vixerit, lamentari Hier. 6. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* Vel potest allegari de Judæis, qui Christum hominem sibi similem (quia erat in similitudinem factus, & habitu inventus ut homo) in deserto hujus mundi invenerunt & occiderunt, propter quod ipsum in inferno perpetuo deplorabunt. Zach. 13. *Plangent se super eum omnes familiæ, &c.*

CAP. XL.

De Herodio, seu Falcone.

1 HErodius secundum Greg. vulgo dicitur fulica, seu falco, & est avis pia circa pullos, quæ non solum proprios nutrit, imo etiam alienos. Nam illos quos aquila projicit, & contemnit, in suos recipit, & adoptat. Et ista secundum alios dicitur girfalcus. A Plinio autem li. 10. c. 3. nominatur ossifragus. Sic Christus non solum pullos proprios, s. Angelos, imo etiam alienos; sc. peccatores in filios adoptavit, & maxime illos qui ab aquila; i. à mundo vel diabolo contemnuntur, s. pauperes & devotos. Ideo dicitur de patre quod *solem suum*, sc. Christum *oriri facit super bonos & malos*, Matth. 16. Herodius est avis regia, falco vul- 2
gariter nuncupata, acutissimi visus, & pectoris, & fortis unguis, & plus lædit prædam super ipsam irruendo pectore, quam rostro sive ungue, & licet ad prædam circumvolet, tamen ad manum gestantis post prædæ captionem redire solet, & sibi prædam suam apportat, & secundum gloss. super Ps. intentio prædictæ avis est magna circa pullos, quia & suos proprios fovet, & nutrit, & eos quos aquila projicit, in suos recipit, & adoptat. Sic prælatus debet esse acuti visus per cognitionem, acuti pectoris per dilectionem, acuti unguis per correctionem, & tamen prædam suam quam arripit, i. peccatorem quem corripit, debet magis lædere, i. corrigere pectore fervidæ charitatis per benignas monitiones, quam unguibus justitiæ vel rigoris. Nam secundum Senec. *liberalis est animus hominis, & facilius ducitur quam trahitur.* Et postquam ad prædas volaverit, i. postquam ad activa opera intenderit, debet per contemplativam ad manum veri aucupis revenire. Figura de Moyse, qui de monte ad populum descendens, postea ad Dominum in montem iterum ascendebat. Exod. 30. Figura de Jacob, qui postquam Liæ est usus amplexibus, ad Rachaelis connubia convolavit. Genes. 29. Et dicitur quod *amorem sequentis priori prætulit.* Sic prælatus postquam ad activam intenderit, debet ad contemplativæ brachia revenire, & quicquid in activa prædatus fuerit, debet aucupi Deo tribuere, & ad Dei laudem, & gloriam facere quicquid facit, & pullos, i.e. subditos tam suos, quam alienos debet affectu miserabili recipere, & juvare. Herodius est tantæ animositatis, quod si ab aucupe ad prædam missus fuerit & in captura defecerit, ex indignatione reverti renuit ad eundem. Unde silvestris eo die, quo prædam quam impetit non ceperit, nullam aliam quærit. Domesticus autem ad manum aucupis non revertitur, sed vagatur. Victum enim se æstimat, quando de ave quam impetit, non triumphat, ut dicit Gregorius? Sic sæpe quando homo ab aucupe diabolo mittitur, ad prædam temporalium acquirendam, quandoque propter tribulationes, & difficultates, quæ sunt in acquirendo, reverti ad manum diaboli dedignatur, quia hoc viso quod ei temporalia non succedunt, movetur fortius ad æterna. Esa. 63. *Indignatio mea, ipsa auxiliata est mihi.* Vel potest allegari de desperatis, qui quando deficiunt vel delinquunt, præ desperatione ex toto ad manum aucupis, & magistri sui Dei, vel prædam bonorum operum amplius non reveniunt, nec intendunt Hierem. 18. *Desperavimus post cogitationes cordis nostri ibimus.* Herodius, secun- 4
dum quod dicitur in libro de natura rerum idem est quod girfalcus, qui est quædam species falconis in tantum nobilis & fortis, quod aquilam capiat, in tantum vero animosa, quod si ad quinque grues dimittatur, non prius cessat quousque omnes, unam post aliam ad terram dejiciat, & ideo necessarius est canis, qui dejectas capiat, & occidat. Herodius iste potest significare virum justum, qui contra aquilam diabolum debet prævalere, & si ad plures grues capiendas, i. ad plura bona opera facienda dimissus fuerit, non prius debet desistere, quousque omnia se viderit adimpleviſſe. Vel ista possunt dici de diabolo, qui aquilam, i. contemplativos graves, i. religiosos, & simplices activos solet ab altitudine contemplationis detrahere, & non solum unum, imo omnes si potest solet inferius ad terram, i. ad amorem terrenorum prosternere, & eos ibi cani insatiabili, i. peccato avaritiæ committere, quæ ipsos in terra expectantes, parata est devorare. Proverb. 23. *Insidiatur in viis quasi latro, & quos inceutos viderit interficiet.* Girfalcus antequam volet ad prædam, diu 5
deliberat, ut videat si est præda ad quam debeat ire. Sic vere antequam nos ad aliquam prædam, i. ad aliquod opus demus operam, necesse est quod primo deliberemus, utrum sit utile vel nocivum, ad illud intendere, & volare. Eccl. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* Seneca de moribus. *Dia delibera-to, cito facito.* Herodius dum venit de ultra mare, aves plurimas secum adducit, & de nocte quando dormit unam vivam ponit sub pedibus contra frigus, aliam vero in crastino comedit, & eam quam sub se de nocte tenuerat, vivam abire permittit. Tales sunt tyranni, quia pauperes secum violenter trahunt, & alios sub se in virtute mancipant, alios per rapinam occidunt, & spoliant. Herodius idem est quod falco, vel fulica secundum Gregorium. Et est avis prædæ avida, paucæ carnis respectu corporis,

poris acuti pectoris, magnæ plumositatis, & ideo fortissimi, & levissimi est volatus, secundum Gregorium, quia parum est in eo quod aggravat, & multum quod elevat. Et licet struthioni sit similis in pennarum colore, ei tamen est dissimilis in vigore. Et si avem vel prædam, quam impedit, non arripit, primo vel secundo volatu, quasi de se vindictam petit. Et est avis munda, & cadavera fugit, nec etiam infamis vehementia ea tangit, sed magis famem sustinere, & laborem quousque prædâ sibi reperiat competentem. Herodius est vir perfectus. Præda ejus, sunt merita. Plumæ ejus, sunt virtutes. Color, est conversatio. Pectus in quo est cor, est dilectio. Cadavera, sunt bona mundi. Herodius igitur, i.e. religiosus debet esse avidus in præda meritorum ferventius acquirenda, debet esse paucæ carnis, quia affectiones carnales per castitatem spiritualiter debet deponere, & plumis virtutum adornatus, debet per contemplationem in præsenti, & per gloriam in futuro ad paradisum, superius evolare. Nam cum religiosus debeat esse pauper voluntate, ideo ponderositas bonorum mundi, & amoris temporalium non debet ipsum inferioribus aggravare, quin sublimius evolet ad æterna. Esa. 6. *Volavit ad me unus Seraphim.* Hic debet esse acuti pectoris per fervidam charitatem, debet esse coloris varii per fulgidam honestatem, & licet struthioni, i.e. hypocritæ sit similis in colore (juxta illud Job. 39. *Penna struthionis similis est pennæ Herodii, & accipitris*) debet tamen esse dissimilis in viribus & virtute. Sapient. 2. Dissimilis est aliis vita ejus. Iste si prædam impetierit, i.si bonum opus inceperit, quod perseverando non acceperit, ipse pro certo debet per pœnitentiam se punire. Cadavera autem, i.e. mundi bona non debet tangere per affectionem, nec eis saturari aliqualiter per complacentiam, & delectationem, imo debet quamdiu vixerit esuriem sustinere, quousque paradisi prædam inveniat competentem, ubi se possit per gloriam satiare, quia *Beati qui esuriunt & sitiunt quoniam ipsi saturabuntur.* Matth. 5. & Luc. 6. ut sic dic dicat cum Psal. 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Item Psal. 103. *Expectabit onager in siti sua.* Quod maxime verum est de bonis religiosis, qui plus debent velle sustinere famem, & indigentiam temporalem, quam cadavera bonorum temporalium per complacentiam tangere, vel quam in mundi negotiis se implicare. Levit. 11. *Non tangetis ea, neque comedetis, quia immunda sunt.*

Cap. XLI.

De Hirundine.

1 Hirundo mare transvolat, & in hyeme non videtur, quia tunc in ultramarinis calidis regionibus creditur habitare. Sed adveniente æstate, pristina loca petit, ubi pullos procreat & producit. Unde ejus adventus veris est indicium, & æstatis. Sic adveniente hyeme peccatorum, quando scilicet Adam peccavit, Deus è mundi regionibus aliqualiter se subtraxit, & quantum ad gratiam beatificam, tunc temporis solum in ultramarinis cœli regionibus habitavit. Sed vere tempore gratiæ appropinquante, tunc ad mundi rediit regionem, carnem scilicet assumendo, ubi tunc pullos plurimos procreavit, quando peccatores in filios adoptavit, & more hirundinis, adventu suo æstatem æternæ prosperitatis hominibus nunciavit. Unde Hierem. 8. *Turtur, & hirundo, & ciconia cognoverunt tempus adventus sui.* Per turturem enim intelligo animam Christi; quia sicut turtur de amissione sociæ tristatur, sic anima à carne non petit aliqualiter separari. Per ciconiam quæ est avis gravis, & ponderosa, corpus ejus intelligitur. Per hirundinem agilem intelligo deitatem. Sic est ergo, quod Christus in triplici natura scilicet divinitatis, corporis, & animæ, tempus adventus agnovit, & ad nos personaliter applicavit. 2 Item hirundo secundum Augustinum habet sub ala dextra sanguinem oculi juvativum sicut columba, & fimus ejus est multum ardens, ustivus, corosivus, & oculorum etiam excœcativus, & ideo oculis est nocivus, & ideo hirundo fimum de nido ejicit, & etiam pullos ejicere instruit, & erudit. Sanguis de sub ala dextra est sanguis de latere dextro Christi, &c. ut supra de columba. Stercora sunt divitiæ temporales; quia sicut stercus est vilior pars hominis, & est superflua, & non de necessitate, & à natura despicitur tanquam inconveniens; sic mundi prosperitas inter omnia bona data, & danda à Deo, est pars vilior, & inutilior, nec est de necessitate salutis, imo tanquam superflua & nociva debet à nobis subjici, & expelli. Vel stercora sunt peccata, quia sicut dicitur Eccles. 1. *Timor Domini expellit peccatum.* Ergo Christus de nido, i.e. de affectione stercora divitiarum expulit, & hoc quia sunt corrosiva, & ardentia, & humoris gratiæ consumptiva, & ardoris avaritiæ inductiva, & per consequens oculis mentis vel etiam oculis, i.e. viris spiritualibus sunt nociva. Exemplum de Tobia, qui stercore hirundinum extitit excœcatus, Tob. 2. Ideo ipsa Christus ejicienda docuit pullos exemplo pariter, & doctrina; sicut patet in decursu Evangelii, ubi contemptus divitiarum præcipitur, & peccatorum exclusio edocetur. Ideo ad Philip. 3. dicitur, *Omnia arbitratus sum ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* Vel dic idem de prælato, qui scilicet debet stercora divitiarum & vitiorum contemnere, & ad hoc pullos, i.e. subditos edocere. Vel etiam dic idem de prædicatore. Allega 3 ut supra dicit Aristoteles, quod si quis cœcavit pullos hirundinum, revertuntur oculi eorum, quia hirundo quærit chelidoniam herbam asperam, & amaram, cujus succo illinit oculos filiorum, & sic visum recipiunt iterato. Sic vere quando peccator privatus lumine gratiæ, cœcus efficitur per vitia & peccata, si chelidonia, i. amara pœnitentia inunctus fuerit, visum recipiet luminis spiritualis. Apocal. 3. *Collyrio inunge oculos tuos ut videas.* Vel per hirundinem accipe prælatum, per pullos ejus subditos &c. sicut supra. Dicit Aristoteles lib. 6. quod aves quæ carnes co- 4 medunt, non ovant nec pullificant nisi semel in anno excepta hirundine, quæ bis pullificat, & est avis multum agilis, & pennosa. Per duplices pullos, intelligo duplicem fructum scil. prosperitatis æternæ, & temporalis. Per hirundinem parvam, plumosam, & agilem, nigram, intelligo virum justum, qui in sui reputatione debet esse parvus per humilitatem, debet esse pennosus per virtutum multiplicitatem, debet esse agilis per obedientiam vel diligentiam, & sedulitatem; debet esse niger per pœnitentiam, & austeritatem. Aves ergo carnes comedentes sunt principes, qui per executionem justitiæ carnem malefactorum habent occidere, vel vastare. Isti ergo non habent bis pullos, quia sc. isti ut communiter non gaudent gloria temporali, & æterna. Verumtamen si hirundini similes extiterint in conditionibus prælibatis, tunc pullos habebunt duplices sc. prosperitatem temporalem, & æternam, s. boni propter mundi bona gloria æterna minime sunt privati, si ipsa mundi prosperitate nullatenus abutuntur. Vel per duos pullos intelligo duo opera charitatis, sc. gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Prov. ultim. *Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus.* Secundum Plinium est 5 unum genus hirundinum, quod timent generaliter omnes aves, & maxime aquilæ, & accipitres, & illam hirundinem fugiunt tanquam hostem, & forte hoc est secundū ipsum, propter morsum ipsius venenosum. Unde aves prædales quamdiu ipsam viderint, non audent irruere super prædam. Omnis autem hirundo generaliter habet bifurcatam caudam. Per istam autem intelligo mortem, quam timet generaliter omnis caro, sed maxime aquilæ & accipitres, hoc est usurarii cupidi, & mundi principes, & raptores. Eccl. 41. *O mors quam amara est memoria tua homini injusto!* Et ratio est, quia morsus mortis est talibus venenosus. Nam mors æternæ damnationis, venenum talibus propinat, & ministrat. Sed non sic de bonis, quia sicut dicitur Sap. 4. *Justus si præoccupatus fuerit morte, in refrigerio erit.* Et ideo ista avis caudam bifurcatam habere dicitur, in quantum mors ad bonos, & ad malos diversimode variatur, in quantum per ipsam bonis gloria, malis miseria intentatur. *Ista est enim acuta quasi gladius biceps, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* ad Heb. 4. Et ideo pro certo si aves prædales hujus mundi istam avem bene inspicerent, & mortis memoriam præ oculis haberent, super prædam, i.e. super pauperes nunquam irruerent per rapinam. *In omnibus ergo operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Eccles. 7. Et sicut hirundo est avis agilis, parva, & velocis volatus; sic mors est ita parva, quod non potest videri, ita velox quod sine prævisione subito se diffundit, ut ei dicatur Esai. 8. *Accelera, spolia detrahe, festina prædari.* Et Esa. 30. *Subito dum non speratur veniet contritio.* Et Eccle. 13. *Memor esto, quoniam mors non tardabit.* Dicit Aristote- 6 les, quod hirundo sola inter aves agrestes bis ovat in anno, & licet quandoque ova propter hyemem corrumpantur, posteriora tamen communiter complentur, & pullos faciunt, & producunt, & est avis in dorso nigra, in ventre alba, magnæ est pennositatis, velocissimique volatus. Et ideo nullius avium prædalium prædæ cedit, quia ratione flexuosi & velocis volatus ab omnibus fugiens se defendit, & mare transvolat, ut inveniat calidas regiones, ubi in hyeme requiescit. Et ista non in terra residendo, sed per aërem volando dicitur cibum sumere.

Ædificia lapsura nunquam dicitur frequentare, nec ibi nidum facere, præsentit enim futuram ruinam, secundum Solinum. Unde Thebas, quarum mœnia sæpissime capta sunt, hirundines non frequentant. Lapsura enim non petunt culmina, & aspernantur peritura quoquomodo tecta. Etiam Coloniam Byziæ, ubi fuit antiquitus arx Terei regis, hirundines non subintrant, ubi multoties habitabant aut frequentabant, ut dicit ibi Solinus cap. de Thracia. Quod etiam dicit Plinius accidere propter ipsius Terei scelera, quæ abhorrent. Ista autem prædicta dicuntur à Plinio li. 10. c. 25. Et secundum Macro. in ventre hirundinis inveniuntur duo lapides pretiosi, qui chelidonii dicuntur, quorum unus est albus, & alius rubeus, & sunt magnæ virtutis, maxime si de ventre pulli extrahantur, antequam tangat terram, ut dicitur in lapidario. Et pugnant hirundines contra passeres, & eos de nidis suis propriis expellunt. Hirundo est vir perfectus, & justus, & maxime religiosus, & potissime de ordine prædicatorum, qui ad literam sunt albi, & nigri, quia vere ipse debet esse niger exterius per humilitatem, albus vero in ventre per castitatem, plumosus per virtutum abundantiam, agilis per obedientiam, & velocis volatus per bonorum operum perfectam diligentiam. Et ideo bis debet ovare, sc. in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam, quia hic in præsenti debet producere ova gratiæ, & meritorum, & sic in futuro poterit ova gloriæ pullulare. Vel bis ovare, est bene vivere, quo ad seipsum, & recte conversari quo ad proximum. Et licet prima ova, i.e. gratiæ, & virtutes per hyemem tentationis multipliciter corrumpantur, ultima tamen ova, scilicet gloriæ nunquam perpetuo corrumpentur, ut scilicet quia gratia potest perdi, sed gloria nunquam. Unde talibus potest dici illud Apoc. 2. *Opera tua posteriora pejora prioribus.* Et Eccl. 8. *Melior est finis orationis, quam principium.* Et si velociter volaverit per contemplationem, nullius avis prædalis, i. nullius dæmonis præda erit, quia ratione talis volatus à cunctis vitiis se defendet, & maxime si flexuose, scilicet nunc considerando paradisum, nunc infernum, volaverit diligenter. Ideo consulitur Eccl. 31. *In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Mare mundi debet transvolare per contemptum, & ad paradisi regionem calidam per affectum debet totaliter se transferre, & ibi in hyeme tribulationum, vel in hyeme hujus vitæ debet mentaliter habitare. Hier. 48. *Propagines ejus transierunt mare.* Iste ergo non debet in terra, i.e. in mundo cibum mundi delectabilium sumere, sed sursum in aëre, i.e. in contemplatione cœlestium debet cibum devotionis, & gratiæ manducare. Joan. 4. *Cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Cassura autem ædificia, i. mundi dignitates, quæ faciliter cadunt, & pereunt, nunquam debet mentaliter frequentare vel appetere, nec in arce Terei regis, i.e. in curia regum & magnatum libenter ingredi vel manere, cum ibi notum sit scelera redundare, sed solum in ædificiis mansuris, i. in firmo habitaculo paradisi debet facere sibi nidum. Exod. 15. *Firmissimo habitaculo, quod operatus es Domine.* Vel etiam in statibus paupertatis, à quibus nulla fortuna potest aliquem invitum diruere, secundum Senecam. In ventre autem hujus hirundinis debent inveniri duo lapides pretiosi, videlicet lapis albus, & fœmininus, sc. castitas, & lapis masculus, & rubeus, sc. charitas, qui quidem lapides à Christo vero aurifabro pretiosissimi reputantur, si in pullo, i. viro perfecto vel religioso antequam terram tangat, i. antequam negotiis terrenis se implicaverit, in mente fuerint receptæ. Nam religiosorum, & perfectorum castitas, & charitas multum à Christo diligitur, qui terrenis negotiis non ultra debitum implicantur. Palleres autem hoc est dictum, carnales motus & tentationes debet homo sollicite impugnare, & eos de nido conscientiæ, vel de nido corporis effugare. 4. Reg. *Pugnaverunt contra Philistiim.* Item ut dicit Plinius duo sunt genera hirundinum, quædam quæ in hominum habitaculis commorantur, societatem hominum diligentes. Aliæ quæ in cavernis, & rupium foraminibus conversantur secundū Plin. lib. 10. c 24. Utræque tamen caudam habent more forcipis furcatam, & utræque in terra nidificant argillosa. Per istas duas intelligo contemplativos, & activos. Nam activi circa domos hominum, i. circa mundi negotia conversantur. Religiosi autem, & contemplativi in rupibus contemplationis, in foraminibus memoriæ passionis, debent jugiter conversari. Utraque autem species in terra argillosa nidificat, quia tam activi quam contemplativi debent in humilitate versari. Vel in terra argillosa, i. in morte (quæ terra dicitur quia ducit ad terreitatem; argillosa, quia in quasibilem habet tenacitatem) per memoriam continue commorari, & ibi pullos bonorum operum operari, & utraque caudam habet bifurcatam, quia finis utrorumque (qui per caudam designatur) est duplex. Nam tam de activis, quam de contemplativis, aliqui vadunt ad vitam, alii ad mortem. Joan. 5. *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii* Hirundo non in terra, sed in aëre cibum capit, ibique muscas, & culices volando comedit atque rapit secundum Plinium li. 10. c. 24. Hæc juxta aquas saltando, & aquam alis percutiendo, tempestatem portendit, & in hyeme tantum effugit, & recedit. Talis est peccator, qui cibum delectationis non invenit inferius in terra, i. in statu humilitatis, sed sursum in aëre prælationis, & dignitatis. Volantes enim per superbiam muscas inanis gloriæ capiunt, seque exinde satiant & nutriunt. Ludus vero talium circa aquam mundi prosperitatis, adventum tempestatis æternæ eis præsagit & designat, quia sicut dicitur Prover. 14. *Risus dolori miscebitur.* Isti autem in æstate mundanæ vitæ apparent, eminent & videntur, sed in hyeme mortis nec coram Deo, nec coram Angelis videbuntur. Psal. *Transivi. & ecce non erat, quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.* Vel potest dici de falsis amicis, qui æstate prosperitatis circa hominem volitant, & apparent, in hyeme vero, i. in tempore paupertatis & adversitatis, fugiunt ab hominibus, & disparent. Allega, ut supra sicut dicitur in lib. de natura rerum. In ventre pullorum hirundinis lapis pretiosus chelidonius invenitur. Illi autem pulli qui istum lapidem habent, in eo cognoscuntur, quia ore ad os in nido, ac si sibi darent osculum, commorantur. Sic vere in nido Ecclesiæ illi, qui habent lapidem pretiosum, i. Christum, ore ad os per amorem, & concordiam perseverant, & simul per pacis osculum se salutant. Gen 27. *Da mihi osculum fili mi.* Hirundo est avis, quæ circumflexis ambagibus volat, quapropter nullius avis rapacis prædæ cedit secundum Plinium. Tales sunt malitiosi, qui tot habent circuitus, & ambages, & in operibus, & in dictis, quod nunquam possunt concludi in aliqua veritate. Sicut in lib. 10. historia mundi cap. 33. dicit Plinius, Hirundinum silvestrium duo sunt genera in Ægypto. Unum scil. quod de terra facit nidos, sicut aliæ, diversa tamen figura, & aliud quod rupes excavat, & ibi pullificat sine nidis. Primæ istarum in Ægypti heracleotico hostio, evaganti Nilo molem continuatione nidorum opponunt, & per spatium unius stadii tot nidos, & ita contiguos faciunt, quod adveuienti Nilo flumini inexpugnabiliter resistunt. Quod tamen ut ait opere humano perfici non posset. Est etiam ut dicit juxta oppidum Caption Insulæ, quæ dudum fuit sacra Isidi deæ Ægyptiorum, ad quam omni anno convenebant, & ne dirumperetur à flumine, stramentis & paleis Insulæ latera muniebant, & ad istam malitiam omni anno redibant, & cum tanta diligentia laborabant, quod ipsarum plurimæ deperibant. Aliæ vero sunt hirundines, quæ fluminum ripas excavant, & ibi (ut ait) pullificent. Quod si fluvius creverit, hæc omnia præsentiunt, & prius quam ad eas perveniat, locum mutant. Per ista duo genera hirundinum possunt intelligi duo genera hominum perfectorum, quia sc. quidam sunt qui impetui fluminis, i. impetui tentationum, & tribulationum, volunt per virtutem fortitudinis resistere. Alii vero qui per prudentiæ virtutem sibi volunt cedere, & occasiones peccati vitare & fugere. Primæ significant bonos religiosos, & clericos, qui prope seculares juxta ipsum fluvium mundanæ prosperitatis manserunt, sed isti nidos suos de terra fecerunt, i. in meditatione suæ terreitatis, & mortis taliter habitaverunt, quod tentationi fluminis restiterunt, sicut ad literam de multis apparuit, quod fluminis tentationum impetus non submersit. Esa. 43. *Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Secundæ autem hirundines significant eremitas, & alios qui à seculo longius recesserunt, qui sc. impetum fluminis noluerunt expectare, sed magis in rupibus, & cavernis voluerunt manere, & si fluvium mundi prosperitatis viderunt ad se accedere, statim voluerunt se elongare, & alibi se mutare, sicut legimus de Paulo, Antonio, & Benedicto, Hilarione, & cæteris eremi cultoribus, in quorum persona dicitur in Ps. 54. *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Nota quod hirundo aliquando ponit bis ova sicut dictum est, sed prima ratione hyemis corrumpuntur & gelantur, secunda autem proficiuntur, & complentur. Sic religiosi aliquando bis intrant religionem, sed primus introitus hyeme tribulationum corrumpitur, quando propter tribulationes à statu vel à factione per apostasiam decidunt, & recedunt; & ideo tunc secunda vice debent ponere, quia iterum debent ad religionis observantiam revenire, & tunc communiter,

muniter, nisi sint pessimi, procreant, & perficiunt ova, & pullos sine corruptione, i. bona opera, s. in statu religionis jugiter perseverantes. Figura Num. 6. Ubi dicitur, quod si Nazareus dum erat in tempore sanctificationis suæ tangeret aliquem mortuum, polluebatur, & irriti fiebant dies primi, & ideo debebat radere caput, iterum sanctificationem de novo incipere, & in observantia perseverare, quousque sanctificationis numerus compleretur. Nazareus qui se Deo expressis verbis personaliter ad pœnitentiam obligat, est religiosus, qui tacite vel expresse pœnitentiam profitetur. Iste aliquando tangit mortuum, quia sicut ille qui tangit aliquid, cum eo se copulat, & ab alio se divertit; sic quando religiosus à Deo avertitur per indevotionem, vel per peccatum mortale, sæpe fit quod cadendo à statu proprio, cum diabolo infecto & mortuo se contingit, & tunc fiunt irriti dies primi; quia *si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ quas fecit, non recordabuntur.* Ezech. 18. Bona enim opera per sequens peccatum mortificantur, quia *qui deliquerit in uno multa bona perdet.* Eccl. 9. Et ideo tunc debet ad pristinum statum revenire, & de capite, i. e. de intentione capillos, i. e. amorem divitiarum (qui per capillos designatur) removere, & de novo incipere statum suum, quousque compleantur dies sanctificationis suæ, i. e. quamdiu vixerit in hoc mundo, ut dicitur Le. 8. de ostio tabernaculi non exhibitis octo diebus, donec impletur tempus consecrationis vestræ Hier. 31. *Donec tempus veniat, non vindemiabunt.* Hirundines quandoque inveniuntur 12
in hyeme in cavernis arborum sine plumis, sicut dicit Plinius ubi supra. Sic vere mundi divites qui æstate præsentis vitæ, & prosperitatis mundanæ plumis divitiarum optime sunt vestiti, in hyeme mortis, quando cavernam sepulchri intraverint, invenientur deplumes, pauperes atque nudi. Job. 1. *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc.* Vel expone si vis de turture aliter. §. 2.

Cap. XLII.

De Ibide.

1 IBides, sicut dicitur in libro de natura rerum, sunt aves circa Nilum morantes, aquam tamen nunquam ingredientes, sed cadavera ejecta comedentes, quæ cum cibis nimiis fuerint constipatæ, rostro per secreta naturæ ingestibiles cibos trahunt, & sic periculum evadere consueverunt. Differt autem ibis à ciconia, ut dicit Plin. quia ibis habet rostrum curtum, & aduncum, ciconia vero longum, & acutum. Sic vere peccator aquam devotionis nunquam vult intrare, sed hic in littore mundi cadavera ejecta, i. e. peccata & mundi bona à Christo & sanctis contempta, consuevit delectabiliter manducare. Verum quia propter tales corruptos cibos vitiorum, venter conscientiæ quandoque gravatur, ideo cum rostro, i. cum ore debet ipsos per ipsa secreta naturæ, i. secreta loquendo sacerdoti, per confessionem extrahere, & sic poterit mortis æternæ periculum evitare. Job. 20. *De ventre ejus extrahat eas Deus.* Vel per istos cibos intelligo divitias male acquisitas, quæ sunt de secretis naturæ, i. e. de absconditis extrahen-
2 dæ, & pauperibus erogandæ. Ibis secundum Plinium ore parit, sed si quis comederit de ovis ejus, morietur. Sic hypocritæ ore bene docendo multa bona pariunt & emittunt, verumtamen si si quis ova eorum comederit, i. si quis eorum opera imitatus fuerit, & sibi incorporaverit, proculdubio per peccatum morietur, quia s. istorum verba sunt bona, opera venenosa. Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpet in re-*
3 *gulum.* Ibides & serpentes inimicantur, & ideo Ægyptii contra incursus serpentum ibides invocant, invocatæ vero statim adsunt, & ad defendendos primos fines cohortem contra serpentes faciunt. Ova etiam serpentum comedunt, & inde fit, quod ex illis rarescunt, ut dicit Plinius lib. 10. capite 17. & Solinus cap. de Ægypto. Quod bene à natura provisum fuit, quia alias omnes illæ terræ serpentibus deperirent. Sagax enim natura nihil sine remedio derelinquit. Ibides sunt boni prælati, quos naturans Deus ad extirpandos serpentes, i. e. malos & impios peccatores sagaciter ordinavit. Nisi enim isti essent, serpentes Ægyptios, i. aridos pauperes penitus devastarent. Et ideo quando Ægyptii, i. pauperes sentiunt à serpentibus, i. e. à malis hominibus se infestari, statim debent ibides invocare, i. e. bonos judices, & ballivos, vel bonos principes, & prælatos, qui statim debent adesse; & contra eos cohortem facere, & primos fines, i. e. terras & patrias sibi subjectas & commissas à talibus serpentibus liberare, & semen eorum pro viribus extirpare, quia alias multiplicati possent terram & patriam devastare. Unde 2. Mach. 2. dicitur, quod *Mathatias & amici ejus persecuti sunt filios superbiæ.* Quod figuratum fuit in Moyse, qui secundum Josephum volens ducere exercitum contra Æthiopes, & volens eos prævenire eundo per desertum, timens serpentum multitudinem, ibidem facit præire exercitum, quæ serpentes comederent, & sic tute homines transierunt, & contra Æthiopes prævaluerunt. Sic vere Deus volens ducere exercitum fidelium, per desertum hujus mundi ad Æthiopes, i. ad dæmones impugnandos, videns, quod propter serpentes, i. propter homines impios tute non poterant pertransire, fecit præcedere ibides, i. prælatos, principes, judices, & ballivos, ut sc. per eorum ministerium serpentes hujusmodi fugarentur, vel de medio tollerentur. Unde Exod. 23. dicitur, quod *Deus præmisit crabrones ante filios Israel, qui Hevæum, Chananæum, & Hethæum iniquos populos fugaverunt.* Unde etiam de Juda Machabæo dicitur: 1. Machab. 3. *Quod similis factus est leoni, & persequutus est iniquos, perscrutans eos, & eos qui conturbabant populum suum, succendit flammis.* Secundum Solin. c. de 4
Ægypto, ibides non tantum in Ægypto ubi sunt, imo in aliis mundi partibus prosunt, à paludibus enim Arabiæ serpentes volantes, qui prius interimunt quam sentiantur, in Ægyptum gregatim accurrunt, sed antequam primos fines intrent, ibides excitatæ eis obviam occurrunt, & in aëre pugnantes agmen illud pestiferum devorant, & consumunt, & sic necessario serpentes etiam illic, unde provenerant, plus arescunt. Sic vere ibides, i. justi statim quod sentiunt serpentes volantes, i. dæmones superbos à palude inferni ad primos fines suæ conscientiæ, per tentationem accedere, antequam ibi per malas complacentias intrent, debent occurrere, & eorum ingressum in terminos cordis sui, cautelis debitis impedire, dicendo illud Num. 20. *Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.* Vel dic, quod ibi serpentes sunt tentationes, animam antequam percipiat spiritualiter occidentes, quæ sc. à palude carnis exeunt, & in fines patriæ nostræ, sc. voluntatis per consensum intrare contendunt. Istis ergo dum adhuc sunt in cogitatione, ante ingressum occurramus, & eas repulsione debita trucidemus. Vel potest allegari ad illam regulam, *Melius est ante tempus occurrere, quam post causam vulneratam remedia quærere.*

Cap. XLIII.

De Chitone.

CHito, seu Floquis est quædam avis, quæ vocibus diversis vo- 1
ciferans, quasi fere omni die noviter vocem mutat, ut dicitur in libro de natura rerum. Tales sunt boni & perfecti viri, quia sc. continue debent innovare voces suas ad Dei gloriam atque laudem. Ps. 149. *Cantate Domino canticum novum.* Nunc enim debent vociferare prædicando, nunc peccata propria confitendo, nunc Deum laudando, & magnificando, nunc vero gratias agendo & exhibendo. Act. 1. *Linguis loquentur novis.* Vel dic, quod isti sunt adulatores, & detractores, qui adulando, mentiendo, detrahendo, obloquendo, mutant quotidie verba sua. Job. 12. *Com-* 2
mutans labium veracium, & doctrinam senum auferens. Item istæ aves valde sunt piæ erga parentes. Nam senio confectos in nidis suis eos reponunt, & ibi eos nutriunt atque pascunt. Sic & nos debemus parentes nostros in domibus nostris recipere, & ibi eos si indigeant, clementer pascere, & nutrire, exemplo Joseph, qui patrem suum, & fratres ad se fecit in Ægyptum descendere, ut ab eo nutrirentur, sicut dicitur Gen. 45. Quod non solum verum debet esse de corporalibus, imo etiam de spiritualibus. Col- 3
lerius est quædam avis, ut dicitur ibidem, in cujus morte dolent, & vociferant dolorosissime omnes aves. Sic vere & nos debemus facere in morte Christi Eccles. 38. *Fili super mortuum produe lachrymas, quasi dira passus incipe plorare.*

Cap. XLIV.

De Charadrio.

CHaradrius est avis albissima, secundum Philosophum non 1
habens aliquam nigredinem intermixtam. Et est talis naturæ, quod si ægrotantem rectis oculis inspexerit, signum est quod à morbo sine periculo convalescat, si autem ei quasi indignans terga verterit, tunc absque dubio moritur homo ille. Hic est Christus, qui albedinem innocentiæ sine peccati nigredine retinuit intermixtam, facies ejus sunt bona spiritualia, dorsum autem, & posteriora sunt bona temporalia. Si ergo quis ægrota-

grotaverit morbo, & ægritudine peccatorum, tunc vere si charadrius Christus vertit ad eum faciem gratiæ, correctionem, sc. & tribulationem mundi adversitatum, & avertit ab eo dorsum, i. bona mundi, & prosperitatem temporalium, nunc pro certo signum est, quod ab infirmitate peccati per gratiam convalescit. Sed si econverso peccatori ostenderit dorsum, i.e. bonorum abundantiam terrenorum, & faciem suam, i. gratiam, correctiones scilicet & tribulationes ab eo averterit, tunc proculdubio talis moritur, & sicut moriturus, de quo medicus desperat, voluntati suæ derelictus, ab aliis judicatur. Ps. 80. *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis*, ut sic dicat Dominus illud Hierem. 18. *Tergum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.* Et hoc ideo, sicut dicitur Hierem. 2. & 23. *Quia* scilicet *tergum & non faciem verterunt mihi, dicit Dominus.* Vel dic quod charadrius (quæ secundum Physiologum, & librum de natura rerum, ad sanandum infirmum adducitur, & si sanari debeat, ipsum attente respicit, & infirmitatem ipsius in se accipit, & sic infirmo curato avis infirma recedit, & infirmitatem illam in aere ad solem comburit, & dispergit) est proprie Christus, qui infirmitates humani generis in se recepit, & eo sanato seipsum morti, & infirmitati tradidit, quia sicut dicitur Esa. 53. *Vere languores nostros ipse portavit, & infirmitates nostras ipse tulit, &c.*

Cap. XLV.

De Laro.

1 LArus sicut scribitur in aurora, & in glossa Levit. 11. est avis triplicis conditionis. Nam in aëre volat, ut avis, in terra habitat ut bestia, in aqua autem natat, ut piscis. Tales sunt aliqui peccatores, qui volant ut aves per superbiam; repunt ut bestiæ per avaritiam, natant in aqua delitiarum more piscium, per luxuriam. Et ideo dicitur Levit. 11. quod hujusmodi animal im-
2 mundum est. Nota de laro & mergulo, quod sunt aves quæ cum avibus volant, cum animalibus peditant, cum piscibus natant. Sic instabiles nunc volant in religione per contemplativam, nunc peditant in mundo per activam, & tandem in aquis deliciarum se involvunt per vitia & peccata, contra illud Eccl. 5. *Eo firmus in via Dei.*

Cap. XLVI.

De Locusta.

1 LOcusta unum solum intestinum habet, & ideo quia est quasi tota in ventre, ideo semper esurit, & est quasi insatiabilis. Si quod viride invenerit, semper comedit & corrodit, & floribus amygdali impinguatur, sicut dicitur in libro de natura rerum. Sic gulosi unum solum appetitum habent, sc. circa delitias carnales, & ideo quia toti sunt in ventre, i.e. in amore delitiarum ventris (juxta illud ad Phil. 3. *Quorum Deus venter est, &c.*) Ideo habent insatiabilem appetitum, & quamdiu viriditatem, & florem amygdalarum inveniunt, i.e. cibos delicatos, semper comedunt, & corrodunt. Prov. 13. *Venter impiorum insatiabilis.* Eccl.
2 11. *Florebit amygdalus, impinguabitur locusta.* Nota quod locusta habet os quadrangulum, & habet pro cauda aculeum, & pedes posteriores prioribus longiores. In æstate autem apparet, in hyeme non reperitur. Vento australi gignitur, sed aquilonari borea effugatur, sicut dicitur ubi supra. Sic detractor juxta caudam blandimentorum, portat aculeum detractionum. Nam sicut canis cauda blanditur illi, quem sæpe mordet; sic tales more barbitonsorum primo ungunt, ut videantur charitative loqui, quem postea acerrime pungunt. Prov. 18. *Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.* Et ideo habent os quadrangulum, quia nunc adulando, nunc pungendo, nunc murmurando, nunc injuriando, quadrangulant verba sua. Cætera expone sicut de divite.

3 Secundum gloss. Joh. 1. Sunt athelabi, i.e. pravæ locustæ sine alis, & post crescentibus alis efficiuntur locustæ, quæ sunt aves quarum major minorem devorat, & à majore etiam devoratur. Os habent quadrangulum, & pro cauda habent aculeum germina herbarum, & arborum comedunt, & corrodunt, & in saliendo locusta se erigit, & in saliendo cadit. Isti sunt ballivi, officiales, & quicumque ambitiosi, qui primo sunt athelabi, i. e. parvi, & pauperes, & miseri sine alis superbiæ, sed cum aliquantulum excreverint in divitiis, tunc in eis alæ superbiæ generantur, & efficiuntur locustæ, i.e. magni raptores, & crudeles, major autem minorem devorat, quia ballivi pauperes devorant, & tandem à principibus devorantur. Eccles. 5. *Excelso excelsior alius est, &c.* Isti tamen fructus, & germina, i.e. bona pauperum devorant, & corrodunt, & post se nihil penitus derelinquunt. Deut. 28. *Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, quia locusta devorabunt omnia.* Et Joan. 1. *Residuum erucæ, &c.* isti habent os quadrangulum, quia verba eorum in quatuor partibus reflectuntur.

Nunc enim principibus adulantur, nunc pauperibus comminantur, nunc aliis injuste detrahunt, nunc alios fraudulenter decipiunt. Unde Ezech. 1. *Quatuor facies uni.* Et pro cauda habent aculeum, quia finis & intentio eorum (qui per caudam designatur) in aculeum terminatur, & ad punctiones, & ad rapinas ordinatur.

Isti in æstate, i.e. in prosperitate apparent, scilicet circa hominem discurrendo, & in hominibus blandiendo. Sed pro certo in hyeme tribulationum fugiunt, & disparent, quia scilicet tales, & quicunque falsi amici in prosperis blandiuntur, sed in adversis fugiunt, & ab hominibus elongantur, & quod pejus est, illi qui in prosperitate videbantur amici, fiunt si adversitas advenerit, inimici. Unde Eccles. 12. *Si occurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.*

Isti in saliendo de uno gradu ad alium, de uno officio ad aliud, se erigunt per ambitionem, sed antequam se elevaverint cadunt per mortem, vel per tribulationem. Ezech. 31. *Cecidit, & fuit ruina ejus magna.*

Et sicut secundum Plinium, locustæ quando volant, tantum strepitum faciunt, ut volucres esse credantur, vox etiam eorum ab occipitio oriri videtur, sicut dicit idem lib. 11. cap. 29. sic tales per jactantiam & comminationem solent strepitum & somnum pompæ in suo incessu causare.

Et ideo tales optime figurantur Apocal. 9. ubi Joannes vidit *similitudines locustarum, quæ erant quasi equi parati ad prælium, & habebant coronas aureas super caput, & facies earum quasi facies hominum, & habebant capillos sicut mulieres, & dentes earum dentes leonum, & habebant loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox curruum & equorum currentium ad prælium, & habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis ipsarum, & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque, & habebant super se regem Angelum Abyssi, cui nomen erat Abadon græce Apollion, latine autem exterminans.*

Charissimi per locustam intelligo officiales, judices, & ballivos, & quoscunque in officiis, & mundi principatibus constitutos, quia scilicet sicut locusta habet pedes curvos, & reflexos sic vere amor talium (qui per pedes designatur) semper reflectitur in seipsos, quia nullum diligunt, nisi propter utilitatem suam propriam.

Per equos intelligo superbos. Per coronas aureas intelligo honorem & gloriam, & prosperitatem mundanam. Per hominum facies intelligo fallacias, & blanditias sub specie amicitiæ, & amoris. Nihil enim tam vultu amicabile sicut homo, quia homo est animal mansuetum natura. Per capillos intelligo divitias. Per mulieres delitias. Per os leonis intelligo crudelitatem, & rapinam. Per loricas ferreas intelligo felicitatem, malitiam, quia scilicet sicut lorica pluribus annulis sese tenentibus componitur, quarum virtute corpus protegitur; sic tales sunt induti lorica malitiæ vel nequitiæ, in quibus sunt multi annuli cautelarum, quarum una alteri copulatur, ita quod ea mediante ab omnibus proteguntur. Psal. 72. *Operti sunt iniquitate, & impietate sua.* Nam si pauper de istis ballivis, & causidicis conqueritur, tot habent cautelas, & refugia, quod ab omnibus, ac si haberent justitiam, se defendunt. Per voces autem eorum intelligo terribiles comminationes. Per caudas scorpionum cum aculeo, intelligo talium insidias, & malas eorum intentiones, quæ semper aculeum secum portant, in quantum ad punctionem nituntur rapinarum. Per Angelum abyssi, regem eorum, qui exterminans dicitur, i. qui per avaritiam, & rapinam bona pauperum exterminat, & devastat. Dicitur ergo, quod Joannes vidit locustas, quasi equos paratos ad prælium, quia vere tales more equorum per superbiam elevati, contra omnes & maxime pauperes præliantur. Nam sicut equus tantæ est superbiæ, quod non timet vel considerat fortitudinem, nec debilitatem resistentis, secundum n. voluntatem equitis indifferenter omnib. se opponit, sic

nit; sic hodie causidici, & ballivi tanta superbia, & audacia sunt elati, & non timent nec milites, nec barones, nec pauperes, nec egenos, sed manus eorum est generaliter contra omnes. Deum enim *non timent, non hominem reverentur*, sicut dicitur de pravo judice. Luc. 12. Sunt igitur similes equis, &c. Item habent coronas 4 aureas super caput, quia pro certo omnis honor, omnis dignitas, omnis gloria vel potestas, talibus attribuitur in hoc mundo. Per aurum divitiæ, per coronam vero eminentiæ designantur. *Corona aurea super caput ejus, expressa signo vanitatis, non sanctitatis.* Eccl. 45. Isti habent facies hominum, quia vere tales ante faciem habent blanditiê falsitatis, sub specie amicitiæ, & charitatis. Quomodo causidici per *dulces sermones decipiunt mentes innocentium* (ad Rom. 16.) est omnibus manifestum. Item habent capillos mulierum, quia tales divitias una cum delitiis amplectuntur. Isti habent dentes sicut leones, quia vere crudelitas talium tanquam leo rapiens, & rugiens pauperes devorat, & devastat; quia sicut leo alios leones non devorat, sed alia animalia quibus præest, sic impii judices, & ballivi alter alterum non infestant, quinimo potius se defendunt, sed quibus præsunt pauperes deprædantur. Dan. 7. *Habebat dentes sicut leones.* Item vox alarum earum sicut curruum, & equorum paratorum ad prælium, quia vere eorum vox, strepitus & comminatio, & verbalis inductio & allegatio est terribilis audientibus & maxime pauperibus. Genes. 3. *Vocem tuam Domine audivi, & timui, eo quod nudus essem.* Nudi enim i. pauperes habent vocem talium formidare, & velut equos paratos ad 5 prælium trepidare. Item habent caudas scorpionum: quia vere finalis talium intentio est, ad inferendum aculeum rapinarum. In cauda enim habent aculeum, licet habeant facies hominum, quia vere falsi homines, maximè tales ballivi & usurarii, licet in principio pauperibus fallaciter blandiantur, ipsi tamen per punctiones, & rapinas eis in cauda, i.e. in fine crudeliter adversantur. Et ideo dicitur, quod potestas eorum in caudis ipsorum, quia potestas suæ malitiæ in fine hominibus innotescit. Prov. 23. *In-* 6 *greditur blande, in novissimo autem mordebit ut coluber.* Item potestas eorum nocere hominibus mensibus quinque quia vere plus nocent tales reipublicæ, quam latrones sylvestres, quia illi possunt præcaveri, isti autem non. Unde dicitur 1. ad Thessal. 2. *Deo non placent, & cunctis hominibus adversantur.* Sed hoc est tantum mensibus quinque, per quos intelligo vitam præsentem, quia sicut quinarius est numerus imperfectus pro eo, quod quadraturam perfectionis excedit; sic vita talium non perficitur, imò ut communiter ante tempus, & subito moriuntur. Esa. 34. *Dum adhuc ordirer, succidit me.* Isti habent super se regem Angelum abyssi, qui dicitur exterminans, videlicet avaritiam, & rapinam, quæ recte dicitur Angelus abyssi, quia sicut abyssus est locus profundus, & insatiabilis, & ubi solis claritas non attingit; sic illi quibus Angelus iste, scilicet avaritia dominatur, sunt insatiabiles, quia *venter impiorum insatiabilis.* Proverb. 23. *Quia non implebitur avarus pecunia* ut dicitur Eccles. 5. Et ad eos solis claritas, i.e. lumen gratiæ spiritualis non attingit, quia *lux impii extinguetur.* Job. 17. Et iste Angelus dicitur exterminans: quia vere avaritia quando in corde hominis principatur, omnes gratias & virtutes exterminat, & corrumpit. Et iste est rex hujusmodi locustarum, quia sicut rex subditos regit, sic avaritia istos ad voluntatem suam gubernat, & ducit. Job. 41. *Ipse est rex super omnes filios superbiæ.* 7 Locustæ secundum Ambrosium comedendo folia olivæ, ab infirmitate sanantur: Sic homo faciendo opera misericordiæ per olivam designata, à peccato liberatur. Eccl. 3 *Eleemosyna extin-* 8 *guit peccatum.* Locustis sicut & vespis contingit senectam exuere secundum Aristotelem. Sic viris justis necesse est omnem senectutem malæ consuetudinis spoliare. *Exuentes veterem hominem, &* 9 *induentes novum.* Vox locustarum non ab ore, sed ab occipitio capitis videtur oriri. Sic vox orationis & confessionis ab ipso capite, i.e. ab ipsa cordis intentione debet produci. Act. 18. *Fer-* 10 *vens spiritu loquebatur.* Locusta de mane non volitat, sed in meridie, quando æstu fuerit calefacta, sicut dicitur in gloss. super Joan. Sic multi sunt qui in tempore matutino juventutis non volant per superbiam, imo communiter sunt humiles, & innocentes; sed tandem in meridie, i.e. in progressu vitæ, crescente æstu tentationum incipiunt volare per superbiam, & per desideria 11 inhonesta. Unde Exod. 10. *Ventus urens levavit locustam.* Locustæ secundum Plinium maria transvolant, plurium dierum fame continuata, & ita fortiter volant, quod aves merito credi possunt. Sic nos debemus mare hujus mundi per contemptum transire, famem & jejunium sustinere, & sicut aves per contemplationem volare. Locustæ gregatim volantes ubi accumbunt, totum corrodunt. Tria sunt tamen secundum Plinium remedia contra eas, scilicet aves quæ dicuntur graculi, quæ adverso volatu locustas fugant. Item unam locustam comburere, quia secundum Palladium, odore ejus percepto aliæ creduntur fugere. Item istas locustas colligere, & in fossis sub terra abscondere, quia alias si extra terram dimitterentur mortuæ, de ipsis mortuis vermes, quos vivæ conceperant nascerentur, qui in locustas postea formarentur, & ideo in fossis sunt inhumandæ, juxta dictum Propheticum Esa. 33. *Colligitur bruchus, cum fossæ plenæ fuerint de eo.* Locustæ sunt hæretici qui gregatim volantes faciunt sibi de sanguinibus convehticula. Isti ergo ubi accumbunt, omnem virorem gratiæ, & fidei destruunt, & consumunt. Johel. 1. *Residuum* 12
eruca comedit locusta. Nocumenta tamen istorum sunt vitanda tripliciter, quia garruli seu graculi loquaces, i. boni prædicatores contra eos sunt mittendi, & si non sufficit, aliqui sunt igne comburendi; ut saltem ex terrore alii desinant esse mali. Vel in fossis sub terra sunt personaliter fodiendi. Isti enim toti mortui generarent, & de vermibus, quos vivæ conceperant, i.e. de malis doctrinis, quas dum vivebant docuerant, alias locustas, i. alios hæreticos post se producerent, si non corporis combustione, vel confossione transirent. Ideo breviter talibus debet dici illud Esa. 14. *Igni eris cibus, & non eris in perpetuum.* Dicit Plinius quod locustæ 13
pariendo moriuntur. Statim enim quod peperierint, generantur quidam vermes circa earum guttur, qui eas strangulant. Sic vere de homine, quando parit peccatum per confessionem, solet quandoque in eo generari vermis verecundiæ, qui guttur stringens ne integre confiteatur, facit spiritualiter eum mori. Locu- 14
starum sunt tria genera, sc. quædam circa Hierusalem in deserto, quæ sunt animalia comestibilia, minora cuniculis; & illa gregatim volant, juxta illud Prov. 30. *Locusta cum non habeat regem, per turmas suas progreditur.* Quia de aliis esset falsum, & istis utebatur B. Joannes in deserto, sole aliquantulum induratis, quamvis multi dicant, quod locusta est quædam herba subdulcis. Aliæ sunt vermes volatiles, de quibus dictum est. Aliæ sunt pisces aquatiles, de quibus postea dicetur. Locustæ secundum Pli. lib. 11. c. 29. 15
sunt in India trium pedum longitudinis, quæ in quibusdam regionibus ita abundant, quod quasi nubes solem obnubilant, & ubicumque insederint rodunt, devorant & devastant, ita quod etiam fores tectorum corrodunt, & dissipant, & inde est (ut ait) quod in Lemno Insula certa mensura ordinata est, quam incolæ enecare tenentur, ne per istas regio devastetur. Dicit etiam, quod graculos pro eo colunt, quod locustis in aëre obviant, & occurrunt. Etiam ista longinqua maria transire noscuntur, & famem dierum plurium sustinere, ut sic possint ad externa, & longinqua pabula transvolare. Istæ etiam quando finaliter vento projiciuntur in mare, & inibi submerguntur, ad littus projectæ aërem inficiunt, & pestilentiam generant, & inducunt, sicut exemplificat Orosius, quod semel in Aphrica tanta copia earum in mari submersarum, & ad littus rejectarum aërem infecit, quod de solo regno Numidiæ nongenta millia hominum, de civitate vero Utica centum millia militum perierunt. Et sic fit, quod istæ viventes corrodendo fruges famem faciunt, mortuæ vero pestilentiam inducunt. Et ideo secundum gl. super Esa. Istæ congregatæ solent in fossis abscondi, ne per eas possit aëris corruptio generari, & ne etiam post mortem ipsarum possint fœtum, quem ante conceperant, parere, & post se suum semen pestiferum dimittere. Ajunt etiam quidam secundum Palladium, locustas fugari, si aliquas earum in medio contigerit concremari. Locustæ significant hæreticos, qui pro certo simul volantes, & congregationes & conventicula facientes, solem veritatis obnubilant, fruges virtutum devastant, & corruptionem errorum generant, per longa spatia circumeunt, & famem, & abstinentiam subeunt, ut iniquitatem suam undique circumfundant. Igitur utile est tales vel igne comburere, vel fossis, & carceribus personaliter includere, ne forte si expectetur, quod ventus tribulationis ipsos ad mare mortis naturaliter pertrahat ipsorum tabes, & corruptio in aëre, i. in patria hæresim, & pestilentiam introducat, & ne etiam semen malorum discipulorum mortui pariant, si libere mori ipsos judices, & prælati dimittant. Comburantur igitur, vel incarcerentur, ne post ipsos discipuli generentur, & ne corruptio hæresis patriam populetur. Psal. *In ignem dejicies eos, in miseriis non subsistent.* Graculi ergo, i.e. prælati & prædicatores, & etiam inquilitores sunt honorandi, qui potestatem habent talibus obviandi. Secundum Plinium, ubi supra locustæ semper moriun-

tur pariendo. Quando enim pariunt, solet quidam vermis circa guttur earum nasci, à quo solet locusta protinus enecari. Sic vere sunt multi, qui ipso partu bonorum operum quem emittunt per inanem gloriam moriuntur. Quando enim pariunt, i. quando aliquod bonum opus emittunt, vermis inanis gloriæ solet eos arripere, qui per elationem solet eos spiritualiter enecare, figuratus in verme, qui hederam Jonæ viridem desiccavit. Jonæ 3. Unde Esa. 14. *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt*
17 *vermes.* Secundum Plinium locustæ Parthis gratissimæ fiunt escæ. Sic vere tales mali homines prædicti, sc. usurarii, ballivi,
18 hæretici, vani glorioſi ipsis Parthis, i.e. dæmonibus finaliter erunt cibi, Psal. *Dedisti eis escam populis Æthiopum.* Postquam locustæ omnes fruges devoraverunt, solent duobus modis perire, sc. aut per vermem, qui eas interficit quando pariunt, aut per ventum, qui ipsas in mare deprimit, & devolvit. Sic vere ballivi, & usurarii quando per rapinas patriam vastaverunt, & quando partus multarum divitiarum acquisiverunt, solet eos vermis, i. mors occidere, vel ventus tribulationis in mare paupertatis, & infortunii aliquo casu detrahere. Figura Exod. 9. ubi ventus projecit in mare locustas, quæ Ægyptiorum fructus consumpserant, quia sc. ventus tribulationis tales finaliter dejicit, quando fructus, i. substantia pauperum per eos est consumpta. Psal. *Excussus sum sicut locusta.* Et alibi: *Dedi ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ.*
19 Locusta longiora habet crura posteriora, quam anteriora, & est avis una alteram devorans. Nam major minorem devorat, & tandem à majore se postmodum devoratur. In æstate apparet, sed in hyeme latet, crura & pedes habet replicata, & in se reflexa. Vento australi generantur, sed ab aquilonari moriuntur, & de earum stercoribus vermes multoties generantur. Locustæ sunt divites, pedes eorum sunt affectus, æstas & auster sunt prosperitas, hyems, & aquilo est adversitas, pars anterior ad quam oportet tendere, sunt bona æterna; posteriora autem quæ oportet dimittere, sunt bona temporalia. Locustæ ergo habent pedes posteriores longos, sed anteriores breves; quia vere major, & longior pars affectuum ipsorum est circa bona temporalia, minor autem circa spiritualia acquirenda 2. Pet. 2. *Posteriora tua deteriora prioribus.* Major comedit minorem, quia vere divites minores suos pauperes deprædantur, sed tandem vice reciproca hi à suis majoribus devorantur. Esa. 33. *Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? nam cum consummaris depredationem, deprædaberis.* Nam usurarios & avaros devorant latrones. Eccl. 5. *Excelso excelsior alius est*, &c. Isti in æstate apparent, & non in hyeme, quia divites mundi amicis suis apparent in æstate prosperitatis, sed in hyeme tribulationis, ipsos impie derelinquunt. *Sodalis amico conjocundatur in oblectatione, & in tempore adversitatis adversarius erit.* Eccl. 37. Et tales etiam habent pedes reflexos, quia vere affectus talium, & amores ad se invicem reflectuntur, cum in affectione & amore quibus diligunt, suum attendant commodum, & solamen. ad Philipp. 2. *Omnes quæ sua sunt, quærunt.* Tales in austro prosperitatis generantur, sed cum ventus frigidus aquilo, i. tribulatio perflaverit, tunc ac si essent mortui, ab amicis suis in necessitatibus minime possunt reperiri, & de eorum stercoribus, i.e. de eorum divitiis (quæ à sano intellectu debent stercora reputari) vermes alii generantur, sicut ad literam apparet in bladis, & vestibus divitum, quæ multoties putrefiunt. Jacob. 5. *Divi-*
20 *tiæ vestræ putrefactæ sunt.* Figura ad hoc Apocal. 9. Vide eam scilicet. §. præcedenti, & pone eam si vis. Aliquæ sunt locustæ, quæ sine rege per turmas suas incedunt. Unde ait Sigebertus, & pone Vincentius li. 25. c. 41. Quod tempore Caroli minoris regis Francorum, locustæ innumerabiles Gallias depopulatæ sunt. Erant autem cæteris majores, sex alas, & sex pedes habentes, & duos dentes durissimos, turmatim incedentes, spatium diurni itineris quinque milliariis continentes, solem obnubilantes, & ad metenda loca duces suos cum paucis, spatio itineris unius diei, ante adventum multitudinis præmittentes, hora nona incubantes, & ibi solis ortum expectantes, & omne viride corrodentes. Tali ergo spectaculo ad mare Britannicum pervenerunt, & flatu ventorum in pelago perierunt, sed ab Oceano ad terram rejectæ computruerunt, & aërem inficientes, una cum fame, quam causaverant, quasi tertiam partem populi Galliarum ea pestilentia perimerunt. Ista si vis applica per ordinem, circa exercitus tyrannorum, qui adventu suo omnia destruunt, & finaliter ipsi pereunt, sicut apparuit de Vandalis & de Gothis. Vel dic de confœderatione ballivorum tyrannorum, qui una concordia alios deprædantur, & famem, & paupertatem in patria introducere comprobantur, & finaliter à vento mortis in mare inferni importantur. Unde Judic. 6. dicitur, quod *Madianitæ & orientales populi, instar locustarum universa complebant.* Isti ergo sunt de quibus Prov. 30. dicitur, quod *regem locusta non habet, & per turmas suas egreditur.* Vel si vis dic omnia contra detractores. Expone si vis, quod sex alæ, sunt sex species superbiæ, duo vero dentes sunt usura, & rapina.

CAP. XLVII.

De Lucidiis.

LUcidii sunt aves, habitantes in Hercynio Germaniæ saltu, qui dicuntur lucidii, quasi lucem dantes. Habent enim pennas lucidas, ut lucernæ, ita quod qui istas habent, ab ipsis in noctis tenebris diriguntur, sicut dicit Plinius lib. 10. c. 48. & etiam Solinus cap. de Germania. Tales sunt sancti, quia vere pennæ suæ conversationis fuerunt aliis pro lucerna, ad ipsos in tenebris hujus vitæ illuminandos, & exemplariter, & scientaliter dirigendos. Matth. 5. *Vos estis lux mundi.* Isti ergo in saltu, i.e. in altitudine contemplationis, vel in sublimitate prælationis apparuerunt, unde lumen cunctis hominibus præbuerunt. Sicut enim dicitur ibidem: *Lucerna sub modio non ponitur, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* 1

CAP. XLVIII.

De Milvo.

MIlvus est avis rapax, audax in minimis, sed in majoribus timorosa. Nam cum silvestres aves invadere non audeat, domesticas impetere non formidat. Cadaveribus insidet, & propter sui pigritiam, à viso minore se impeti timet. In juventute sua ab aliis prædalibus non videtur differre, sed quando plus vixerit, tanto magis degenerem se ostendit. Nam secundum Aristotelem est quoddam genus milvi, quod in juventute volat ad aliquas aviculas, sed tandem in medio vitæ dimittit volatum, & circa cadavera intendit, sed tandem dum senescit, non nisi vermes comedit vel prædatur, & finaliter fame moritur, & est impium circa pullos, sicut vultur, nam cum videt eos impinguari, rostro eos percutit, & cibum eis subtrahit ut macrescant. Vocem habet querulam rapinæ. Nam quando esurit, voce querula cibum quærit, secundum Plin. l. 10. c. 10. Sic prælatus malus ad magna virtutis opera timidus, ad minora & incongrua est apertus. Nam aves silvestres. i. principes, & raptores non audet invadere, sed tamen domesticos, i. subditos, & maxime pullos simplices, & innocentes invadit, & ipsos per excoriationes, & rapinas devorat, & occidit. Iste super cadavera insidet, quia tales super carnales delitias fœtidas, & corruptas insident & quiescunt. Isti in juventute sunt quandoque boni, aliis avibus prædalibus, & bonis similes, maxime rostro, & colore, i. in apparentia vel sermone; sed paulatim volatum contemplationis remittentes, tandem cadaveribus, i. luxuria, & delitiis se nutriunt, & impinguant, & tamen præ senectute cadavera, i. actus carnis relinquunt, tandem vermibus divitiarum nutriuntur, & circa eorum prædam occupantur. Divitiæ enim temporales more vermium conscientiam lacerant, & corrodunt. Nam cum in senectute ad aliquas aviculas, i.e. ad aliqua bona intenderint, tandem sc. in senectute prius luxuria defædati, fame avaritiæ moriuntur ad Galat. 5. *Cum spiritu cœperitis carne consummamini.* Isti habent vocem rapinæ querulam, quia sicut omnibus patet, nostri prælati cum rapere non audeant violenter, tamen à pauperibus sacerdotibus non verecundantur vilissime mendicare, & quando esuriunt, i. divitias subditorum, voce mendicabili cibum quærunt: Nam quando pullos proprios, i. subditos vident divitiis impinguari, eis nequiter invidentes, cibos, i. bona temporalia eis subtrahunt, ut ita fiant pauperes, & macilenti. Job. 39. *Duratur ad filios suos, ac si non sint sui.* Et ideo non mirum, si tales à nisu se minore, i.e. mundi principibus superentur, qui de jure sibi debent subjici, & subesse. Figura de Achar, qui per regulam auream turbavit Israel, sicut dicitur Josuæ 7. Sic isti per avaritiam conturbant domum Israel, i. religionem & Ecclesiam, & ideo viri Hay, i. mundani prævalent contra ipsos, & auxilium Dei cessat. Milvus est avis 2
rapax, in minimis audax, & in maximis timorosa. Nam serpentes, & cadavera mortua devorat, & pullos invadere non formidat. Nam cum silvestres aves invadere non audeat, domesticis insidiatur. Nam pullos circa grana occupatos rapit, & semper sunt in periculo, quod ab illo rapiantur, nisi quamdiu sub alis gal-

linæ ſecurius abſconduntur. Hic eſt diabolus, quod aves ſilveſtres, i. viros contemplativos, ſilvas religionum, & ſolitudinem frequentantes, invadere timet per tentationes, ſed domeſticos, qui circa hoſpitia, i.e. circa mundi negotia, & favores habitant, iſtos obſidet, & invadit, & ad peccata allicit & inducit. Unde tantummodo pullos, i.e. timidos, & ſimplices, & imbecilles, ſerpentes tortuoſos, i.e. cupidos & avaros, qui in terra, i.e. in temporalibus ſemper repunt, & mortua cadavera, i.e. fœtidos luxurioſos devorat in inferno, quia cum habeat dentes fractos, non poteſt comedere niſi molles, &c. *Conterebam molas leonis, &c.* Job. 29, & ideo ſimplices pullos, i.e. qui circa mundi negotia occupantur, niſi ſub alas Gallinæ refugiant, i. e. niſi Chriſti protectioni, & cuſtodiæ ſe committant, per peccata deſtruit, & occidit. Vel dic, quod iſti ſunt moderni judices, & ballivi, qui magnos raptores non audent invadere, pullos tamen, i.e. ſimplices ſubditos non ceſſant continue moleſtare, & eos niſi à gallina, i.e. à bonis prælatis & principibus defendantur, per rapinam cru-
3 deliter devorare. Eſai. 59. *Qui receſſit à malo, prædæ patuit.* Milvus eſt avis patiens dolorum, & laboris, & eſt levis volatus, & mollis, & ideo milvus dicta eſt, quia molliter volat, & circa rapinam vermium, & pullorum queruloſe continue ſemper vacat. Sic mundani mollis & levis ſunt volatus, quia in mollitie delitiarum continue volutantur. Magni ſunt laboris, quia plus laborant una die pro temporalibus, quam unus bonus religioſus diebus pluribus pro Chriſto. Et pullos in humeris deferunt, quia pro divitiis & honoribus ſuis filiis acquirendis, corpus & humerum ſubjiciunt, & anguſtias ſuſtinent & laborem, & circa pullos &
4 alia vilia, i. circa temporalia eſt cura ſua. Milvus volando cum cauda ſe regit, & ipſa pro gubernaculo utitur. Unde etiam ars gubernandi navem videtur ab eo proveniſſe, ſicut dicit Plin. lib. 10. c. 10, Cauda ſignificat ſpem finalis pœnitentiæ, quæ pro certo eſt totum gubernaculum peccatorum, quia de malis, quæ nunc perpetrant, in cauda, i.e. in fine pœnitere ſperant, & ſic cum caudæ, i.e. cum iſta ſpe in ſuis nequitiis tuti volant. Vel dic, quod cauda eſt ſpes longæ vitæ, &c. ſicut ſupra. Vel dic, quod cauda eſt conſideratio mortis, quæ eſt optimum regimen vitæ noſtræ. Ideo bene dicitur Eccl. 12. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.*

Cap. XLIX.

De Mergulo.

1 Mergulus, ſecundum Iſidorum eſt avis, quæ in aquis toraliter mergitur pro ſuis cibariis acquirendis, & cognoſcens tempeſtatem in pelago affuturam, cum clamore ſolet ad littus ſuper ſabulum ſe transferre. In hyeme autem impinguatur ſed in æſtate propter volatus libertatem, pinguedine vel carnibus pauperatur. Mergulus eſt peccator, qui in aquis maris, i. mundi delitiis ubi amaritudo peccati, involvitur, multotiens impinguatur, ibique moratur, & habitat pro cibis bonorum temporalium acquirendis, quibus miſera ſenſualitas recreatur. Sed quando cognoſcit tempeſtatem æternæ damnationis pro hujuſmodi delitiis generandam, tunc debet exire de amaritudine peccati per contritionem, debet clamare per confeſſionem, debet ſe ad littus pœnitentiæ ſuper ſabulum humilitatis ponere per ſatisfactionem, ut ſic iſte qui in æſtate proſperitatis fuerat pinguedine gratiæ ſpoliatus, in hyeme tribulationis & pœnitentiæ ſit in ea plenarie reſtauratus. Figura de Moyſe, qui occiſum Ægyptium ſub ſabulo ſepelivit. Sic peccatum occiſum per contritionem, debet de domo cordis ejicere per confeſſionem, & ipſum ſabulo pœ-
2 nitentiæ, & humilitatis abſcondere per ſatisfactionem. Nota, quod mergulus eſt avis, quæ in aquis ſe mergit, in arundineto nidificat ſuper ligna pauca, & ſtatim, quod nati fuerint pulli, matrem in pelago ſequuntur, non obſtinantibus fluctibus & tormentis, & quando ab avibus rapacibus impetuntur, in aquam ſe immergunt, & ſic ejus beneficio liberantur. Et eſt avis, quæ nunc in terra, nunc in aqua inhabitans, & converſans; in hyeme propter motus paucitatem impinguatur, ſed in æſtate propter motum carnibus & pinguedine pauperatur. Mergulus iſte chariſſimi, eſt prælatus, qui pro certo debet pullos, i.e. ſubditos in arundineto paupertatis nutrire, i.e. in paupertatis amore, ſuper ligna divitiarum pauca, ut ſcilicet habeat ad ſuſtentationem, non ad ſuperfluum, & pulli ſui, i.e. ſubditi debent eum ſequi per obedientiæ promptitudinem etiam in fluctibus maris, i.e. in fortibus actibus pœnitentiæ & tribulationis, quia quando prælatus præcedit dans exemplum, tunc ſubditi de facili conſequuntur. Figura 1. Mach. 5. ubi dicitur, quod populus timuit intrare Jordanem, & tranſire contra Timotheum, ſed tunc Judas princeps eorum primus tranſiit, & ſic alii ſunt ſequuti, & victoriam etiam habuerunt. Sic populus pugnaturus contra diabolum & peccata timet intrare fluvium pœnitentiæ, ſed quando princeps & prælatus præcedit eos dans exemplum, tunc alii ipſum ſequuntur, & ſic victoriam obtinent vitiorum. Figura etiam Joſuæ 2. ubi ſacerdotes, qui portabant arcam, primo intraverunt Jordanem, & ibi tamdiu ſteterunt, quouſque populus tranſiviſſet. Sic &c. expone. Et quando mergulus iſte videt avem rapacem, i.e. diabolum per tentationem inſidiantem, tunc debet tam ſe quam pullos immergere in aquâ pœnitentiæ, & tribulationis, & periculum evitabit. Aquæ enim devotionis, compunctionis, & tribulationis, & compaſſionis, ſunt defenſio devotorum, Naum 3. *Cujus divitiæ mare, aquæ muri ejus.* Item iſti in hyeme adverſitatis & pœnitentiæ impinguantur virtutibus & gratiis, in æſtate autem proſperitatis, quando libere volant ad mundi delectamenta, donis & gratiis ſpoliantur: quia vere bonis plus proficit adverſitas quam proſperitas, & maxime religioſis; *quia* ſcilicet, *in æſtate proſperitatis attenuabitur gloria Jacob, & pingues carnes ejus marceſcent*, ſicut dicitur Eſai. 17. Mergulus eſt avis ſe- 3
cundum Iſidorum ab aſſiduitate mergendi taliter nuncupatus. Nam in aquis ſe mergit, ut piſces rapiat, & manducet. In hyeme impinguatur propter motus paucitatem, ſed in æſtate propter volatus libertatem, carnibus & pinguedine pauperatur, & quando ab ave rapace impetitur, tunc in aquâ ſe mergit, & aquæ beneficio liberatur. Per aquas, quæ fluunt, & refluunt, divitias intelligo. Per hyemem, præſentem vitam, propter frigora tribulationem. Per æſtatem, futura paradiſi lætitia deſignatur. Per aves rapaces intelligo principes & raptores. Mergulus ergo eſt dives, qui in aquis divitiarum per omnimodum affectum totaliter abſorbetur. Nam ibi ſe immergit & balneat, ibi piſciculos, i. e. pauperes devorat & manducat, & ideo in hyeme præſentis vitæ impinguatur delitiis divitiarum & honorum. Sed quando veniet æſtas æternæ proſperitatis, ſcilicet poſt mortem, tunc propter volatus & motus pluritatem, i.e. propter tribulationum laborem & adverſitatem, quos in inferno ſuſtinebit æternæ calamitatis pauperiem ſuſtinens, divitiarum pinguedine nudus erit, *quia dives cum mortuus fuerit, nihil ſecum auferet.* Job 27. Et cum ab avibus rapacibus, & à mundi principibus & prælatis impetitur, tunc ſtatim currit ad aquam, i.e. ad arcam, ſcilicet dando ſibi munera, & ſic aquæ, i.e. divitiarum beneficio liberatur. Naum. 3. *Aquæ muri ejus, & ejus divitiæ mare.*

Cap. L.

De Mennodidibus avibus.

1 Megnodides ſicut ponit Plinius lib. 10. c. 26. aves ſunt Æthiopiæ, quæ ſingulis annis de Æthiopia illuc advolant, & juxta Mennonis regis ſepulchrum inter ſe confligunt & pugnant. Compertum etiam eſt (ut dicit Cremutius) quod iſtæ aves de quinto in quintum annum in Æthiopia regiam Mennonis viſitant, & inter ſe fortiter ibi pugnant. Iſtas autem aves vocat idem Plin. peregrinas. Mennon autem fuit rex Æthiopiæ, qui occiſus eſt in Troja, quæ fuit in Aſia minori vel Turquia, ubi venerat ad auxilium Trojanorum. Idem autem dicit de meleacridibus avibus, quod ſunt Gallinæ plumis variis ſparſæ, quæ o- 1
mni anno circa ſepulchrum Meleagri pugnant in Bœotia Aphricæ. Iſta poſſunt applicari ad milites Chriſtianos, qui ſc. ad regiam regis Mennonis, i. Chriſti, ſ. ad civitatem Hieruſalem debent in peregrinationem ire, & ſepulchrum ipſius viſitare, & ibi contra infideles bella facere, & movere. Si enim iſtæ aves neſcio quo ſpiritu ductæ, hominum iſtorum ſepulchra honorant, & de longiſſimis partibus illuc vadunt; multo fortius Chriſtiani debent honorare ſepulchrum domini, & de remotis partibus illuc ire, & ibi bella domini frequentare. Eſaiæ 60. *Filii tui de longe venient, &c.* & peregrinationis officium adimplere. Eſai. 11. *Erit ſepulchrum glorioſum.* Vide de fabulis infra lib. 15. cap. 13. §. penult. Hic tamen adverte, quod in quodam libro, quo fabulæ 2
poetarum rithmis gallicis exponuntur, fabulam Mennonis ſic inveni. Aurora enim Jovis filia, cujus officium erat noctem à die dividere, regis Mennonis mater erat, qui quia in auxilium

Trojanorum venerat, & ibi gladio Achillis occubuerat, ideo mater ejus videns, quod corpus ejus sepulturæ, & ignibus tradebatur, rogavit Jovem, quod ipsum faceret immortalem. Sic ergo factum est, ut dicit fabula, quod scintillæ, quæ de rogo ipsius ascendebant, in aves sunt mutatæ, quæ inter se statim tam fortiter pugnaverunt, quod in rogum Memnonis mortuæ ceciderunt. Primo enim gemendo rogum tribus vicibus circumeuntes, & tandem flexibilem sonum promentes, in partes varias se divisérunt, & inter se graviter dimicantes, in ignem, unde natæ fuerant, mortuæ revenerunt. Tandem vero postquam sol per signa duodecim peragrasset, de cineribus dictarum avium combustarum illæ aves nascuntur. Vel sicut supponit fabula, eædem aves ad vitam restituuntur, & libere per aera evolant, ut iterum moriantur. Ista possunt applicari contra hæreticos, Memnon enim qui contra Græcos pugnabat, aliquem magnum hæresiarcham potest significare, qui scilicet impugnat Catholicos atque justos, qui scilicet finaliter comburitur, & ad incendium condemnatur. Iste tamen de scintillis malæ doctrinæ, quas evomit, solet aves, i.e. successores hæreticos gignere, qui scilicet post rogum, & damnationem ipsius solent in seculo remanere, & de morte ejus gemere & dolere, & per impiam compassionem igni magistri sui, & ipsius mortem, & supplicium mentaliter circumire. Ezech. 37. *Pharaonem filiæ gentium.* Finaliter tamen isti mali hæreticorum successores ab invicem se solent dividere, & inter se per discordiam dissentire, & diversas sectas & hæreses introducere, ita quod finaliter ignem, à quo processerant, i.e. in supplicium ignis materialis, vel infernalis solent per sua demerita cadere & perire, & eodem fine, quo magister eorum periit, interire. Ezech. 15. *De igne egredientur, & ignis consumet eos.* Isti tamen finaliter de suis cineribus iterum resurgent, & quando Sol justitiæ Christus duodecim signa zodiaci percurrerit, i.e. quando temporum curricula compleverint, iterum ad vitam revenient, & ut iterum moriantur, scil. morte secunda in inferno, propria corpora rursum sument. Eccles. 1. *Ad locum unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.* Vel si vis dic, quod ista possunt allegari de Lazaro, & aliis resurgentibus, qui scilicet de cineribus mortis surrexerunt, & mortem iterum gustaverunt. Vel dic, quod tales aves videntur esse sancti, quia scilicet isti qui spiritualiter de scintillis doctrinæ suæ, vel de flamma suæ charitatis, vel de fide suæ passionis nati sunt, sepulchrum & ignem, dolorem & angustiam passionis regis sui Christi debent vel peregrinando, vel saltem mentaliter cogitando circumire, & pro morte ejus gemere & dolere, & maxime quando cogitant, quod Græci qui interpretantur incolæ ruminantes, i. e. Judæi vagi & desperantes, ipsum pro salute nostra humani generis occidere, isti ergo debent ignem suæ passionis intrare, & ibi per compassionis & dilectionis ardorem se cum eo concremare, ad Gal. 3. *Christo confixus sum cruci, & cum eodem commori & dolere.* Sol vero justitiæ Deus finaliter, quando mundum judicabit, resuscitari de suis cineribus faciet, & eos sursum ad cœli gloriam secum ducet. Vel etiam dic, quod isti cum Christo morientes spiritualiter, debent per vitæ novitatem cum eo resurgere, & per contemplationem cum eo superius evolare. ad Colos. 3. *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite.*

Cap. LI.

De Monedula.

1 Monedula dicitur, quasi monetam diligens. Ista enim teste Isidoro & Plinio aurum furatur, & furatum abscondit. Unde Cicero dicit, *Non plus aurum tibi, quam monedulæ committendum est.* Tales sunt avari, qui diligenter aurum & argentum alienum per fraudes subtrahunt, ipsumque occultant & servant,
2 & aliquid expendere nunquam volunt. Monedula docetur loqui, verumtamen mane in ortu Solis melius, & tenacius addiscit. Sic vere homo in mane juventutis melius addiscit & retinet, quicquid fuerit sibi dictum, & ideo in mane juventutis debet scholas & studia frequentare, *ut detur parvulis astutia, & adole-*
3 *scentia.* Prover. 1. Ista avis est nigra & turpis coloris, est tamen propter modulamina, quæ addiscit hominibus valde grata, multi defectus naturæ, si quos habent arte & gratia recompensant & supplent.

Cap. LII.

De Merula.

Merula sicut dicitur in libro de natura rerum, est avicula ni- 1
gra, dulcissime modulans, libenter in aqua se balneans & rostro plumas ordinans atque purgans. Hæc avis plumas non exuit, sicut aliæ aves, sed omni anno rostrum mutat, & hoc in ebur seu in candorem, verumtamen mascula solum secundum Plin. lib. 10. cap. 29. Et quamvis sit nigri coloris, tamen coloris turpitudinem cantus modulamine recompensat. Visa enim merula, quæ novem notas concordantiæ musicalis ita bene dicebat, quod à nullo poterat musico reprehendi. Addit tamen Plinius ubi supra, quod merula æstate canit, hyeme balbutit, circa solstitium mutescit. Tales debent prædicatores esse, quia isti debent se sæpe balneare per compunctionem, nigri esse per humilem conversationem, modulantes per altam prædicationem, rostra, i.e. verba renovare, & mutare per multimodam bonam distinctionem, & maxime in candorem per castam & honestam loquutionem. Plumas, i.e. exteriorem apparentiam debent purgare, per omnis superfluitatis absterstionem, & si quid in eis naturaliter defectivum, debent recompensare per sui spiritualis cantus perfectionem. *Psallite Deo nostro, psallite sapienter.* Igitur boni dum sunt in æstate gratiæ, per laudem & gratiam canunt. Si vero hyems, i.e. status peccati advenerit, balbutiunt, nec cantum debitum faciunt. Si vero solstitium, id est, talis elongatio solis justitiæ ab ipsis abfuerit, tunc à Dei laude & prædicatione penitus muti fiunt Esa. 46. *Universi canes muti, non volentes latrare.* Merula dum in silva cum aliis avibus, loquitur sicut avis, à quando vero ponitur in cagia, & homines audit loqui, tunc loqui incipit sicut homo. Sic vere religiosi, dum sunt in silva religionis cum aliis sanctis viris, ipsi loquuntur more avium, i.e. more virorum spiritualium, scilicet Deum laudando, & vitia redarguendo, &c. Quando tamen accidit, quod isti ponuntur in cagia i.e. in domo alicujus principis vel prælati, tunc vere quia audiunt homines ibi loqui more humano, scilicet adulando, & detrahendo, & ideo ipsi cantum spiritualem obliviscuntur, & sicut alii homines adulantur, &c. Secundum Solinum, cum merula ubique sit nigra generaliter, in Achaia etiam circa civitatem Cyllenem invenitur candida. Ego autem in domo cujusdam domini Cardinalis merulam candidissimam vidi, quæ in Caturcena Galliæ provincia fuerat inventa, & forte de Achaia advolando, vel ipsa vel ejus parens fuerat apportata. Sic vere licet sit generale, quod merulæ, i.e. peccatores, & seculares per incontinentiam & malam conversationem nigri sunt, illi tamen qui sunt in Achaia, quæ interpretatur laborans, i.e. in labore pœnitentiæ & ærumnia, & per continentiam albescunt. Non est enim ita niger & infamis peccator, qui per innocentiam & castitatem non possit albescere, si tamen de Achaia, i.e. de laboriosa pœnitentia velit esse. Ideo Apocalyp. 7. dicitur: *Isti qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & unde venerunt?* Et respondet: *Isti sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt, &c.* Plinius lib. 10. cap. 30. dicit omnia præmissa, hoc excepto, quia loco Achaiæ ipse ponit Archadiæ, & melius credo.

Cap. LIII.

De Nycticorace.

Nycticorax dicitur quasi noctis corvus, & est idem, quod 1
noctua. Est enim avis, quæ de nocte clamitat, & est ejus sonus odibilis, & horribilis avibus universis. Hæc cum columbis & monedula pugnat, & earum ova devorat & frangit, & talis avis in Insula Creta minime reperitur. Sic murmuratores rostro suo, i. suis verbis detractoriis ova columbæ, i. bona opera bonorum virorum comedunt, destruunt & adnihilant, & ideo sonus & vox talium, i. verba eorum detractoria aliis sunt avibus, i.e. probis hominibus odiosa, & tam malis quam innocentibus sunt nociva. Eccles. 9. *Terribilis in civitate sua homo linguosus & temerarius in verbo odiosus erit.* Et ideo tales in Insula Cretæ, id est, in paradiso minime reperiuntur, quia *foris canes, & venefici,* &c. dicitur de paradiso Apo. 22. &c. Nycticorax est avis noctur- 2
na, quia lucem solis odit, & fugit, & de nocte cum clamore cibum quærit, circa domos hominum habitat, & in sepulchris mortuorum nidificat, & frequentat, & est ejus clamor dum Isidorum avibus cæteris odiosus, & secundum eum in

Creta-

Cretenſi Inſula minime reperitur. Iſti ſunt luxurioſi, *qui de nocte & caligine tenebreſcente die* (Proverb. 7.) *actus venereos perficiunt & adimplent. Nam qui male agit, odit lucem.* Joan. 3. *Idcirco oculus adulteri obſervet caliginem.* Job. 24. Iſti lucem charitatis & manifeſtationis fugiunt & devitant, & in nocte, i.e. in occulto cibum luxuriæ ſibi parant, ſepulchrum autem mortuorum, i.e. malas & fœtidas mulieres frequentant, & circa eas abſorpti, quaſi in eis totaliter ſepulti jacent. Iſti tamen clamore cibum quærunt, nam cum pravis verbis & ſuggeſtionibus cibum luxuriæ ſibi parant. Iſti circa domos habitant, quia vere iſti in delitiis & quiete, quæ per domos deſignantur, jugiter & continue perſeverant. Et clamor, i.e. verba inhoneſta talium eſt cæteris avibus, ſcilicet Deo & bonis hominibus odioſus, & ſine dubio in Inſula Cretenſi, i. in paradiſo tales minime ſunt reperti. Nam Creta interpretatur vocatio conſummata, per quam intelligitur paradiſus, in quem ſi quis introierit, bene patet, quod ejus vocatio conſummatur. Noctua ſeu nocticorax eſt avis nocturnalis. Nycticorax hæc dicta, in ruinis & parietibus nidificat, & dicitur noctua, quaſi de nocte tuens, quia de nocte acute videt, ſed adveniente ſplendore ſolis, ejus viſus mirabiliter hebetatur. Hanc Inſula Cretenſis non habet, & ſi aliunde venerit, moritur, & eſt avis de nocte cibum quærens, & clamitans in quærendo. Hi ſunt advocati, qui clamando per litigia cibum divitiarum acquirunt. Hi in ruinoſis, i. in mundi proſperitate, quæ ſemper fluit & ruit, habitant & verſantur, & ibi pullos, i.e. filios & filias nutriunt. Iſti de nocte, i.e. in negotiis ſecularibus acute vident, quia vere in talibus ita ſunt aſtuti, quod vix poſſint aliquo redargui vel concludi, ſed in die judicii adveniente Sole juſtitiæ Jeſu Chriſto, tunc viſus ſapientiæ, & diſcretio talium erit totaliter hebetata, & tunc verificabitur illud 1. ad Cor. 1. ſcilicet: *Perdam ſapientiam ſapientium, & intellectum prudentium reprobabo. Tunc enim adducet Dominus conſiliarios in ſtultum finem.* Job. 12. &c. Et ideo Cretenſis Inſula, quæ interpretatur vocatio conſummata, i. paradiſus, tales aves non ſuſtinet, imo illi, qui ibi voluerunt litigare & contendere, ſc. angeli mali, ſtatim exinde viliter ſunt ejecti. *Sepultura aſini ſepelietur putrefactus, & projectus extra portam Hieruſalem.* Hier. 22.

Cap. LIV.

De Niſo.

1 NIſus eſt avis prædalis minor herodio, ſibi tamen eſt ſimilis in colore, & tamen ſocialiter volare recuſant. Niſus enim non vult habere ſocium in capiendo avem, ſolus enim habere honorem vult, ut dicunt. Cauſa eſt, ne ſi haberet ſocium in volatu, ipſum haberet poſtmodum in paſtu, ſicut dicitur in libro de natura rerum. Tales ſunt ſuperbi, qui ſi aliquid laudabile facere debeant, ſoli volunt eſſe, ſi poſſint, ne forte alteri gloria tribuatur, vel ne in lucro cum ipſis condividere teneantur. Moventur enim ex invidia, ex ſuperbia, ex avaritia. Ex invidia, quia nolunt habere parem. Ex ſuperbia, quia vellent ſibi vendicare gloriam & honorem. Ex avaritia vero, quia ſoli volunt habere emolumenti commodum & valorem. Eccleſiaſt. 6. *Nunc manducabo de bonis meis ſolus.* Teſte Ariſtotele, ſolus niſus inter aves prædales, comedit aves ſui generis. Sic ſunt avari, qui etiam illis de ſuo genere non parcunt. Vel etiam luxurioſi & inceſtuoſi, de quibus Hier. 9. *Vir fratrem ſuum venatur ad mortem, & inimici hominis domeſtici ejus.*

Cap. LV.

De Onocrotalo.

1 ONocrotalus eſt avis, quæ ore ſuo horridum ſonum facit, & eſt duplex ſecundum Iſidor. Eſt enim quædam aquatilis, alia ſolitudinis, & roſtro ſuo in aqua vel luto immerſo horride ſtridet. Hæc maxime anguillis inſidiatur, quas in ventre ſuo vivas deglutit, & poſtea ita ruminat, ac ſi eas inter dentes proprios maſticaret, & dum in littore quieſcit, roſtrum ſuum ſurſum erigens, ab aquila vel accipitre roſtri ſui acumine ſe defendit. Illud autem genus quod in aqua verſatur, ſecundum Iſidorum mirabiliter eſt guloſum. Habet onocrotalus duos ventres, & in primo ſine maſticatione cibos transglutit, & poſt in ſecundo ventre tranſmittit, ubi poſtmodum digeruntur. Primus tamen venter ſibi pro gutturis veſica reputatur, ſicut dicit Plin. lib. 10. cap. 47. Hic eſt detractor, qui ore ſuo ſonum detractionis facit. Nam in luto & ſtercoribus, i.e. in malis operibus aliorum os ſuum immittit, quando detractoribus detractoria verba dicit, & ſit aſpirans per detractionem, horribilem ſonum reddit. Apoc. 3. *Loquebatur ſicut draco.* Anguillis tamen, i,e. mollibus & delitioſis, & etiam luxurioſis maxime tales adverſantur. Iſtos enim vivos deglutiunt, quando eos eorumque facta per jugem memoriam ſibi incorporant, & poſt ita dentes movent & maſticant per detractionem; ac ſi eos propriis dentibus lacerarent. Iſti habent duos ventres, primus venter eſt viſus; quia omnia volunt ſcire, & videre, & in iſto ventre quicquid poſſunt, reponunt. Sed ſecundus venter eſt os, in quo cibos, i.e. aliorum facta per viſum recepta detrahendo digerunt, lacerant & corrodunt. *Habebant dentes ferreos, & comedebant, & corrodebant.* Dan. 7. Et ſunt duo genera talium onocrotalorum, quia & in deſerto religionis, & in aqua mundanæ fluxibilitatis inveniuntur hodie detractores. Unde Sophon. 2. *Onocrotalus, & hericius in luminibus ejus morabantur.* Item roſtro ſuperius elevato ab accipitre ſe defendunt, quia quando accipiter, i.e. prælatus vult eos corrigere, elevant eos, i.e. verba ſua verſus cœlum, loquendo & adulando prælatis, & ſic accipiter non lædit eos: qui per verba hujuſmodi à gravamine proteguntur, cum tamen prælati deberent dicere illud Job. 41. *Non parcam ei verbis potentibus, nec ad deprecandum compoſitis.* Vel accipitres ſunt prædicatores, qui ſcilicet non audent tales tangere vel corrigere, propter acutiem roſtri ſui, i. e. propter verba ſua detractoria, timentes ne ab eis diffamentur. Et iſti proculdubio valde ſunt guloſi, quia ut communiter detractores ſunt ciborum maximi voratores, quod potiſſime patet inter religioſos, &c. Nota, quod onocrotalus buthor eſt, avis ſcilicet quæ roſtrum ponit in luto, vel in aqua, & flando horribilem ſonum gignit. Sic illi os ſuum ponunt in aquis delitiarum & proſperitatum, & in luto peccatorum ſuorum, & inde efficiunt ſonum jactantiæ, de peccatis ſuis ſcilicet, & proſperitatibus gloriantes; qui quidem ſonus Deo & hominibus eſt tædioſus. Proverb. 2. *Lætantur cum male fecerint.* Et Eſa. 3. *Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicaverunt, &c.*

Cap. LVI.

De Aureola.

AUreola eſt avis crocei coloris, qui nidum ſuum in ramis ar- 1
borum pendentem mira ſubtilitate facit, ac ſi in ſolo aëre pendere videretur. Sic illi qui ſunt coloris aurei per auream converſationem, faciunt ſibi nidos ſurſum, in ramis crucis per devotionem, ibique ex toto pendere videntur per ſpem, fiduciam & affectionem. Job. 7. *Elegit ſuſpendium anima mea.*

Cap. LVII.

De Oto.

OTus eſt illa avis, quæ dicitur hua Gallice, quæ de nocte cla- 1
mat hu, hu, vocem prætendens humanam, ita ut hominem deviatum, à frigore congelatum, in nemore clamare credas. Hæc avis bubone minor eſt, noctua major, & eminentibus plumis aures habere videtur, & eſt odio aliis avibus univerſis. iſtis ſunt ſimiles aliquæ hypocritæ & pauperes falſi, qui ſi audiuntur, propter eorum ululatus & querimonias, recte depreſſi vel mortui eſſe videntur, quamvis talis ululatus non ſit bonæ neceſſitatis, ſed potius ratione tyrannicæ fictionis. Et iſti aures, i.e. virtutem obedientiæ habere videntur, verumtamen hæ non eſſe aures, imo plumæ vanitatis, & hypocriſis dignoſcuntur. Cornuti enim ſunt per ſuperbiam, quamvis videantur habere aures per obedientiam. Aures enim eorum ſunt de plumis, in quantum obedientia talium ſemper habet plumas, i.e. vanitatem adjunctam. Jacob. 5. *Plorate ululantes in miſeriis veſtris.*

Cap. LVIII.

De Pellicano.

PEllicanus qui idem eſt, quod porphyrio, ſecundum phyſo- 1
logum, & ſecundum gloſſam ſuper Pſalm. avis nimis amans filios ſuos. Iſti tamen filii cum incipiunt creſcere, parentes in faciem percutiunt, propter quod ipſos parens repercutit & occidit, quos mortuos mater per triduum deflet, & ſe in cor percu-

percutiens, & sanguinem calidum super pullos infundens, ipsos ad vitam restituit iterato. Pellicanus est Deus, pulli ejus sunt humanum genus. Pellicanus ergo pullos suos diligit, quia *Deus diligit omnia, quæ sunt, quando sunt*, Sapient. 11. Sed pullus patrem suum in facie percussit, quando Adam per peccatum se opposuit contra Deum, in facie sibi dicens: *Uxor quam mihi dedisti, &c.* Genes. 3. Nam peccatum in eum retorsit, & sic eum velut jaculo in facie percussit. Sed pater pellicanus eum repercutiens occidit, quando morti duplici subjectum de paradisi viridario relegavit. Sed vere verus pellicanus, scilicet Dei Filius, per tres dies luxit pullos suos, quia toto tempore legis naturæ, & toto tempore legis scriptæ humano generi condoluit. *Doleo super te fili mi Absalon.* 2. Reg. 18. Et ideo tertio die, videlicet tempore legis novæ, tempore scilicet passionis in costa se percutit, quando sine contradictione aliqua crucifixus, latus suum permisit lancea perforari: Et tunc sanguine suo pullos occisos perfudit, quando virtute sanguinis & passionis sanctos patres peccato originali mortuos à peccati, & inferni morte, & carcere liberavit. Vel dic, quod pellicanus Christus, postquam in cruce pro pullis sanguinem suum fudit, post tres dies ipsos resurgendo spiritualiter resuscitavit, & morte perpetua liberavit. Unde Oseæ 6. *Venite, revertamur ad Dominum, quoniam ipse cæpit, & sanabit nos, percutiet & curabit nos, vivificabit nos per duos dies, in die tertia suscitabit nos.* Vel pone secundum Magistrum Jacobum de vitriaco lib. de mirabilibus orientalium regionum. quod est quidam serpens in deserto, qui inimicatur pellicano, & ideo nidum suum intrat, dum est ad pascua, & pullos ejus invenenat, & occidit, & rediens pellicanus, & eos mortuos inveniens, per triduum deflet, ut dictum est, & virtute sanguinis ipsius ipsos ad vitam suscitat & reducit. Sed ex isto sanguine emisso multum infirmatur, & debilitatur, & aliqui pullorum naturali instinctu matris beneficia sentientes, matrem debilitatam pascunt. Alii autem degeneres, nullam ejus penitus curam gerunt, & ideo mater sanata, & ad prosperitatem veniens pascentes se refovet, & secum in nido recipit, degeneres autem dejicit & expellit. Sic vere chariſſimi serpens antiquus, scilicet diabolus, pullos pellicani, id est, ipsos filios, & creaturas Dei, scilicet Adam cum tota posteritate interfecit. Sed pro certo istos ipse verus pellicanus Christus virtute sanguinis à morte criminum suscitavit. Sed vere chariſſimi, multi sunt pessimi peccatores hujus mundi beneficii immemores, & de ipso sic debilitato, & pro nobis mortuo, & infirmato penitus non curantes, juxta illud Amos 6. *Nihil patiebantur super contritionem Joseph.* Boni autem ei compatiuntur, & sibi debilitato in persona suorum pauperum beneficia largiuntur. Esa. 28. *Reficite lassum, & ecce hoc est meum refrigerium.* Et ideo Christus inter utrosque dividet in die judicii, dicens malis, Ite, bonis autem dicet, Venite, bonosque secum in nido paradisi recipiet, malos vero in infernum expellet. Matth. 25. *Venite benedicti patris mei, &c.* ibidem. *Ite maledicti &c.* In Ægypto duo sunt genera pellicanorum. Nam cum in Ægypto sit quidam fluvius exiens de paradiso qui dicitur Nilus, circa illum in solitudine versatur unum genus pellicanorum, cujus cibus sunt lacertæ, & alia reptilia venenosa, sed quia habet naturam calidam, ideo digerit, & minime nocet. Aliud genus versatur in fluvio, cujus cibus sunt piscículi, qui in flumine oriuntur. Et nihil comedit pellicanus, nisi aliud cum pede in aqua primitus intingatur. Ægyptus est mundus, ubi habitant duo genera pellicanorum, id est, hominum, scilicet contemplativi, quia circa mundi fluvium, i.e. circa devotionem morantur, ubi piscículis, i.e. verbis deliciosis doctrinæ vescuntur. Aliud autem genus habitat in solitudine mundi hujus, ubi (si tamen calorem habuerint charitatis) lacertas & venena, i.e. mundi negotia, quæ comedunt & perpetrant, poterunt digerere, i.e. debite dividere, & etiam dispensare. Apocal. 3. *Utinam calidus esses.* Figura Levi. 14. ubi dicitur, quod erant duo passeres, cujus unus immolabatur in aquis, unus alius intingebatur in sanguine immolati; & permittebatur evolare in agrum, & sic purificabatur leprosus. Primus passer est contemplativus, qui Deo se immolat in vase fictili humilitatis & religionis, super aquas vivas devotionis. Sed passer alius est activus, qui traditus libertati, evolat ad mundana, & in sanguine alterius intinguitur, quia activi sanguine, & pœnitentia religiosorum liniti & adjuti, à peccatis facilius liberantur, & sic leprosus mundatur, quando peccator in aliqua istarum vitarum à suis iniquitatibus emendatur. Nota quod pellicanus sive porphyrio est avis, quæ cibum non comedit, nisi prius in aqua intingatur. Unde pede suo utitur loco manus, quia primo ejus cibum in aqua intingit, & post ad os suum applicat & manducat. Iste autem à Plinio lib. 10. cap. 46 porphyrio dicitur, de quo etiam dicit idem, quod solus inter volucres aquam morsu bibit. Pellicanus est prædicator. Manus ejus sunt opera. Os ejus sunt verba. Aqua est sacra scriptura. Debet ergo prædicator quicquid comedit, i.e. quodcunque opus sibi incorporat per imitationem, vel aliis comedere tradit per prædicationem, in aqua, i.e. in sacra scriptura intingere, ut scilicet secundum sacræ Scripturæ dictamentum omnia ordinentur, & manum ad os debet applicare, in quantum cibum doctrinæ, quem per os suum prædicando dicit, primo manu per ipsius complementum palpare debet, & tangere. Unde 2. Paralip. 3. *Ore locutus es, & opere perfeciſti.* Et sicut pellicanus est avis solitaria, & valde sicca, sic & prædicatores debent esse solitarii, mundi negotia fugiendo, & sicci abstinentiam sustinendo, &c. Sed non sic est de multis. *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere.* Matth. 23. Mordendo autem debent bibere, quia scilicet aquam sacræ Scripturæ debent mordaciter, i.e. acide recipere & studere. Vel dic, quod talis est malus auditor, qui scilicet aquam bibit, i.e. prædicationem quam audit, mordere dicitur, in quantum de ipsa libenter murmurat, & obloquitur. Vel dic quod prædicatores moderni aquam mundanæ prosperitatis, & delitiarum reprehendendo mordent, & tamen ipsam quam mordere, & contemnere videntur, bibunt libenter, hauriunt & affectant. ad Rom. 2. *Eadem enim agis quæ tu judicas.*

Cap. LIX.

De Perdice.

PErdix secundum Isidorum est avis fraudulenta, & ova rapit, & furatur aliarum avium, & in nido suo tanquam propria fovet, sed tandem pulli excusi vocem maris propriæ audientes, putativam dimittunt matrem, & ad propriam revertuntur. Nec multum laborat accubando super pullos, imo plusquam aves aliæ faciliter, & leviter eos fovet, & statim, quod pulli nati sunt, sequuntur matrem, & quærunt cibum. Et est paucæ pennositatis, & multæ carnis, & ideo debilis est volatus, & si aliquando volet, parum volando in aëre se levat, & statim post modicum terram petit. Nisum timet, & dum ipsum in aëre viderit, à terra nullatenus se erigit vel sustollit, & dum ad sonitum parvæ companellæ fugit in reti vel laqueo subito se involvit, ubi eam auceps arripit & occidit. Talis est dives avarus, nec non usurarii fraudulenti, causidici & raptores, qui ova, id est bona temporalia aliorum per cautelas furantur, & in nido arcarum suarum tanquam propria conduit ipsa. Et quando excusa fuerint, id est, per eos multiplicata, & credunt eis uti, tunc sine dubio occiduntur à morte, & pulli ad matrem propriam, id est, ad diabolum, qui eis ipsa genuerat, revertuntur. Nam diabolus dispensat bona & dignitates divitum, de uno ad alium, scilicet post mortem. Vel mater est mundus, qui omnia tenet, & ad eum totum post mortem revertitur. Hierem. 17. *Perdix fovet, quæ non peperit, fecit divitias sed non in judicio, in medio dierum suorum derelinquet eas.* Vel dic, quod perdix est fraudulentus diabolus, qui nos de nido vitæ matris nostræ, religionis, vel Christo per peccatum subtrahit, & in nido suo, i.e. in mundo fovet & nutrit. Et ideo statim vocem, quod veræ matris nostræ in scriptura vel prædicatione audimus, matrem putativam, id est diabolum vel mundum dimittere debemus, & ad matrem nostram, scilic. Christum redire. Joan. 19. *Fili ecce mater tua.* Nota, quod perdix non multum laborat pullos fovendo. Sic usurarii in filiis bonis temporalibus impinguandis, non multum laborant, quia sine magno labore divitias ipsis accumulant, & acquirunt Nam dicitur Ecclesiast. 51. *Modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.* Præterea filii sequuntur matrem, & cibum quærunt, mox ut sunt nati, id est, scientes aliquid intelligere; suos enim parentes imitantur, eorumque exemplo per usuras vel alias cibum divitiarum acquirere satagunt, & congregare. Actum 7. *Sicut patres vestri, ita & vos.* Jud. 5. Isti in locum surrexere patrum suorum. Ezech. 15. *Sicut mater, ita & filia ejus.* Perdix paucas habet plumas, & multam carnem, & ideo à terra non multum elevatur, & si elevata fuerit, statim ad terram revertitur. Sic vere multi sunt, qui paucas habent plumas, i. virtutum, sed multam

multam habent carnem, id est, carnalem affectionem, & ideo à terra, i. ab amore temporalium non se levant, nec ad aëra, i. ad bona spiritualia deferuntur, & si aliquando ad spiritualia, utpote semel in paschate elevantur, ad terram cito redeunt, spiritualia dimittentes. Præterea perdix nisum, & campanellam timet. Sic mali prædicatores, qui per nisum significantur, & campanellam, i.e verbum Dei & sonum ejus fugiunt, & abjiciunt, & abhorrent, & ideo videntes in Ecclesia prædicatorem, nunquam de terra, i.e. de domo sua recedunt, nec ad ejus sermonem vadunt, ne audiant, quomodo debeant à temporalibus se levare, &c. Vel dic, quod campanellæ, i. prædicationis sonitum fugiunt, & in reti avaritiæ se involvunt, ubi à diabolo capiuntur, & per mortem occiduntur, & plumis bonorum temporalium, vel amicorum carnalium spoliantur, & tandem in veru inferni coquuntur, ab aucupe diabolo devorantur, & sic fit, quod illi, qui aliena furantur, tandem ab aliis affliguntur. Unde Esai. 29. *Væ*
4 *qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?* Perdix est avis libidinosa, in tantum, quod linguis invicem applicatis præ desiderio effluant, masculus etiam super masculum salit, sexum totaliter obliviscens. Unde etiam Solinus dicit, quod inter perdices dimicatur circa connubium, victosque credunt fœminarum vice venerem sustinere. Tantæ sunt etiam libidinis perdices (ut ait) quod si ventus à masculo flaverit, fiant prægnantes odore. Quod etiam dicit Plin. lib. 10. c. 33. & de nocte conversis posterioribus perdices sedent. Et habent parum de plumis, ideo parum volant, &c. Timet nisum, & campanellæ sonitum, ideoque frequenter fugiens, in rete aucupis se involvit; sic luxuriosus paucis plumis indutus virtutum, multis carnalibus implicitus, ad spiritualia parum volat. nisum, i.e. prædicatorem, & cætera ut §. præcedenti, ac per hoc in rete luxuriæ se involvit, quandoque autem sexum naturalem obliviscens propter libidinis ardorem, opera indicibilia peragit, & contra naturam turpiter & bestialiter aliquoties multa facit. ad Ephes. 5. *Quæ in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere.* Et breviter perdices, i.e. luxuriosos, flatus masculi, i.e. verbum, & odor famæ ipsius à fœminis auditus & perceptus, facit eas concipere libidinem & ardorem. Vel potest dici de beata virgine, quæ solo odore, i.e. solo auditu concepit verbum Esa. 7.
5 *Ecce virgo concipiet.* Perdix est avis, quæ pullos suos multum diligit, ideo circa venatorem circumvolat, seque debilem & claudam simulat, ut dum eam venator credens capere sequitur, à nido pullorum suorum elongetur, ut per hoc, pullis ejus evadendi & evolandi libertas detur. Sic vere patres spirituales pro filiis liberandis, debent volitare contra diabolum, & ei taliter se opponere, ut ab ipsius insidiis ipsos valeant liberare. Perdix enim fingit se non posse currere, ut auceps ipsam tentans capere, filios evolare dimittat, post quos, & ipso deluso aucupe evolat. Quia veræ matres, scilicet prælati & perfectiores debent se pro subditis, adversariis opponere, & plus de salute gregis, quam de propria curare, & debilitati subditorum suam firmitatem, scutum & galeam exhibere exemplo Christi, qui de discipulis, adversariis dixit, *Si me quæritis sinite hos abire.* Vel allega, quomodo debilitas & fragilitas aliquando est fingenda, secundum quod negotium requirit, ut scilicet inde sequatur sibi & aliis utilitas. De Christo enim habemus, quod *finxit se longius ire.* Et David astute
6 se fingendo furiosum, periculum evasit. 1. Reg. 20. Perdicis secundum Plinium fel mixtum cum totidem mellis, multum clarificat visum, sed oportet, quod in pixide argentea conservetur. Fel est tribulatio propter ejus amaritudinem. Argentum conservans est divina Scriptura. Mel dulce est spes de æterna gloria. Quando igitur oculus intellectus alicujus est carnalitatis vitiis obfuscatus, tunc si fel tribulationis ei eveniat, multum sibi prodest ad salutem, quia *mala quæ nos hic premunt, ad Deum citius ire compellunt.* Gregorius. Si tamen cum melle, i.e. cum spei æternæ dulcedine, & quasi tranquillitate suscipiatur, & si in argento involvatur, i.e. si homo tribulationem sustineat eo modo, quo sibi sacra pagina dictat. Nam sicut medicus amaram medicinam aliquo dulci involvit; sic pater misericordiarum *cum tentatione facit proventum.* 1. ad Corinth. 1. Figura Levi. 7. ubi dicitur, *quod cum hostia comburenda libamina offerebant, scilicet oleum & farinam.* Farina est sacra Scriptura, quæ mola sani intellectus teritur & cassatur. Oleum est consolatio spiritualis, quia scilicet Deus quando aliquem comburit per tribulationem, semper adhibet lenitivam consolationem, unde Dominus cum panibus hordeaceis dedit pisces Matth. 14. & 2. ad Corinth. 1. *Consolabor*
7 *nos in omni tribulatione nostra.* Perdices una post aliam intrant rete, & sic per primæ sequelam, aliæ periculo se exponunt, ubi enim dux gregis, quæ prima vadit, intraverit, statim secunda, deinde tertia mox intrabit, secundum Plin. ubi supra, scil. cap. 33. Sic multoties fit, quod dum malos socios sequimur, in rete diaboli involvimur, & sic una cum eis per eorum sequelam & imitationem decipimur. Facile est enim, ut quo prima intrat, aliæ sequantur, & quod illud quod à prælatis & prioribus efficitur, ab aliis in exemplum trahatur, quia sicut dicitur Ezech. 1. *Quocunque declinabat, quæ prima erat, sequebantur, &c.* Perdicum filii 8
dum aucupem volunt evadere, solent glebas terræ in pedibus 6
ponere & resupini jacere, & ita fit secundum Solin. quod etiam deprehensi sæpe lateant. Sic & nos ad cœlum per devotionem nos supinemus, & glebam terream, i. mortis memoriam, præ oculis habeamus, & ita diaboli insidias evademus. Masculi 9
præ nimia libidine non volunt, quod fœminæ vacent ad pullos, & ideo ova frangunt, nisi caute à fœmina abscondantur, &c. Vide supra de cubeth, quod idem est, quod perdix, secundum Innocent. Perdix cum caput habet absconditum, totum corpus 10
suum absconsum credit, & ita stulta est, ut cum neminem videt, à nemine credat videri, & inde fit, quod faciliter ab aucupe potest capi. Sic sunt multi, qui ita sunt per malitiam excœcati, quod pro ut ipsi aliquid non vident, quodque vitia sua non percipiunt nec cognoscunt, ipsi vilia facta & opera sua à nemine sciri vel videri credant, quamvis omnibus noti, & manifesti confusibiliter appareant. Credunt enim, quod alii non videant in vitia sua malum, nisi quantum ipsi. Istud potissime verum est de hypocritis, qui quia caput intentionis suæ abscondunt, credunt, quod totum corpus, i. tota superficies vitæ suæ omnibus intuentibus sit ignota, cum tamen à plurimis cognoscantur. Naum 3. *Revelabo pudenda tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.* Tales ergo diabolus faciliter decipit, & ad inferni introitum secum trahit. Solinus dicit, quod cum 11
perdices in toto orbe sint liberæ, in Bœotia tamen sunt servituti subjectæ. In ipso enim aëre habent certos terminos quos non audent transgredi. In Pictavia etiam provincia Galliæ (de qua natus sum) est quædam modica Insula prope Mallaicum, ubi nulla perdix dicitur posse vivere. Quod ex imprecatione beati Hilarii dicitur factum esse. Bœotia ista significat religionem, quæ à bove quod est animal disciplinæ deditum, potest Bœotia nuncupari, quia proculdubio cum perdices, id est, homines sint naturaliter liberi, in religione tamen efficiuntur servi, habent enim claustra, & disciplinæ suæ terminos & statutorum suorum limites assignatos, quos prætergredi non debent, sed ibi in obedientia vivere semper habent. Hilarius enim, id est, Christus hilaris, ipsis Insula mundi interdixit, & à solo Attico, id est, à seculo totaliter separavit, & in statu suo vivere eos jussit. Psal. *Terminum posuisti eis, quem non transgredientur, neque convertentur operire terram.*

Cap. LX.

De Passere.

PAsser est avis clamosa, garrula & instabilis, pullos in fœno, in 1
plumis fovens, muscis, araneis, & granis venenosis ipsos nutrit, & pro nidis hirundinum occupandis, eis rostro & unguibus resistit, & se quantum potest, opponit. Sic avari usurarii, & maxime causidici & garruli, per litigia, instabiles etiam sunt, quia de assisia ad assisiam, de mercato ad mercatum transeunt & labuntur. *Dilexit movere pedes suos, & Domino non placuit.* Hier. 14. In plumis & mollitiis nutriunt pullos suos, & muscis, & araneis & seminibus venenosis, i. divitiis male acquisitis, se & suos nutriunt, & impinguant, pro nidis hirundinum, i. pro habitaculis & possessionibus pauperum occupandis, totis viribus se opponunt, & rostro eloquentiæ & comminationis, viribus potentiæ & dominationis eos diripiunt & infestant. Figura de Achab & vinea Naboth. 3. Reg. 12. Applica bene. Passer fœnum & plumas in ni- 2
do suo ponit, & sic fovet pullos, stercora de nido ejicit, & ejicere pullos docet, pullos ab aliis derelictos, tanquam suos recolligit atque fovet, mustellam timet, & ejus præsentiam clamando prodit; uxorem celat, & pugnare consuevit pro nidis hirundinum occupandis, & rostro & morsu se opponit. Sic prælatus in nido suo, i. in Ecclesia, cui præsidet, debet plumas virtutum ponere (ut eis mediantibus subditi volitent ad superna) & fœnum insuper viride honestæ & gratæ conversationis, & exinde stercora de-

ra debet ejicere, i. temporalia superflua debet ab Ecclesia dejicere, & ad hoc proprios pullos incitare. Mustellam debet timere, i. dæmonem, cujus præsentiam clamore prædicationis debet aliis intimare, pullos subditos debet fovere, & tam pro suis parentibus & notis, quam etiam alienis debet zelare, & pro eis se adversantibus opponere, seu pugnare pro nidis hirundinum, i. subditorum conscientiis ab hirundinibus, i. dæmonibus, & vitiis habitatis, per prædicationem occupandis, debet tota cura jugiter laborare. Joan. 4. *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.* 3 Passer est avis instabilis & garrula juxta hominum habitacula nidificans, multum libidinosa, & ideo secundum Constantin. est libidinis excitativa, si frequenter comedatur, lepram etiam & morbum caducum sæpe incurrit. Sic homines leves, instabiles & garruli, eorum verbis & moribus ad libidinem incitant audientes, maxime si comedantur, i. e. eorum conversatio imitetur, & ideo tales sic adulationibus expositi, lepram luxuriæ patiuntur, & morbum caducum superbiæ vel apostasiæ sortiuntur. 4 Passer est avis, quæ multum diligit suam speciem. Quando enim contingit aliquem eorum laqueo capi statim quod clamitando auxilium quærit, cito currunt aliæ ad ipsam adjuvare, & circumvenit passerum multitudo, & captum eripiunt, & defendunt. Sic vere homo debet alterutrum diligere, & si unus Christianus capiatur laqueo paupertatis, statim eo clamitante, & ipso auxilium petente, debent ei alii misericorditer subvenire, & ipsum pro posse de tribulationum laqueo liberare. Job. 36. *Si paupertatis funibus vinciatur, liberabit eum.*

Cap. LXI.

De Platea.

1 PLatea est avis, quæ cum piscari nesciat, pisces tamen libenter comedit & manducat. unde sicut dicit Plin. lib. 10. c. 40. Ista avis solet avibus sub aqua se mergentibus, & ibi pisces rapientibus insidiari, & eas ad caput accipere, & prædam, quam acceperunt, compellit dimittere, quam solet postea manducare. Ostream enim integram transglutit, sed cum ipsam digerit, & venter ejus calefit, testam ejicit & expellit. Per istas aves possunt proprie intelligi quidam principes, & reges seculares, qui scilicet pisces, i. e. divitias aliorum non volunt rapere, raptas tamen ab aliis bene solent accipere & vorare, quia pro certo isti solent avibus, quæ pisces furantur sub aqua, i. e. ballivis usurariis, & raptoribus insidiari, & cum viderint eos pisces & divitias rapuisse, & indebite acquisisse, impetunt eos, & dictas divitias dimittere cogunt ipsos, verumtamen ipsas illis à quibus injuste raptæ fuerant, non restituunt, sed potius ipsas sibi retinent, & confiscando omnia sibi sumunt. Et breviter, de omnibus quæ talibus solent auferre, non evomunt vel restituunt, nisi testas, i. e. nisi illud, quod penitus nihil valet, illud vero quod bonum est, retinent sibiipsis, Matth. 13. *Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Vel dic, quod ista avis significat mendicantes, qui dicunt se injuste nihil velle acquirere, de bonis tamen, quæ usurarii, & alii injuste acquirunt, solent libenter eleemosynas accipere, & pitantias manducare, dicunt enim illis illud Lucæ 16. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis.*

Cap. LXII.

De Pavone.

1 PAvo habet carnem durissimam, quæ nec facile coquitur, nec de facili putrescit. Sic avari non possunt coqui, digeri, vel converti igne tribulationis, correctionis, vel amoris, imo taliter indurantur per avaritiam, quod per compassionis coctionem nullatenus remollescunt, nec putredinem sentiunt, quia scilic. futuram suæ carnis putredinem non advertunt. Job. 40. *Cor ejus* 2 *indurabitur quasi lapis.* Pavo habet caput cristatum, debile & serpentinum, pectusque aureum & sapphireum, & decorum, incessum occultum, caudam oculatam, & decoram, vocem terribilem, & clamosam, unde communiter dicitur, quod pavo habet plumam angeli, vocem diaboli, pallumque latronis. Sic vere multi sunt in capite, i. e. in principio serpentini, per fallaciam, scilicet deceptionum, & ideo habent pectus aureum per fictionem amoris & charitatis, ut decipiant alios, caudam habent oculatam, id est, finem vitæ suæ sperant habere oculatam per discretionem, in quantum, scilicet sperant in fine pœnitere. Vel per caudam intelligo fraudum malitiam & intentionem, quæ oculis malitiarum plena est. Ezech. 1. *Totum corpus in circuitu erat plenum oculis.* Passum, id est, viam & processum in actibus suis habent simplicem & occultum; quia rapinas & usuras verbis palliant atque chartis, sed in fine habet vocem terribilem, quando scilicet pauperibus comminando, ipsos exhæredant, *Habebat cornua sicut agnus & loquebatur sicut draco.* Apoc. 13. Et sic breviter ista habent in principio plumam angeli per fictam dilectionem, tandem habent passum latronis per fraudis deceptionem, finaliter vero habent vocem diaboli, per crudelem exhæredationem, sicut patet ad literam de usurariis & avaris. Pavo 3 masculus invidet fœmellæ suæ, & insidiatur ovis ejus, ut ea rapiat atque spargat, quod timens ipsa sollicite abscondit. Sic impii prælati suis invident subditis simplicibus, & ovis eorum, i. divitiis & bonis temporalibus insidiantur, ut ipsos per extorsiones & excoriationes diripiant & consumant, nisi ab aliis discretius tueantur. Pavo secundum Plinium invidet hominum 4 utilitati, & ideo cum habeat stercus multum medicinale, ipsum abscondit, ne ab hominibus inveniatur. Sic multi prædicatores abscondunt sermones ab ipsis editos & egestos, animalibus utiles & medicinales, tanquam ipsis diabolice invidentes. Job. 20. *Cum dulce fuerit in ore ejus, abscondet illud sub lingua sua.* Contra illud Sap. 7. *Sine ficlione didici, & sine invidia communico.* Pavo fœtum suum persequitur, habet debile caput, infirmum, 5 deforme & serpentinum communiter tamen cristatum, incessum habet simplicem & occultum: collum modicum & erectum: pectus sapphireum, caudam oculatam, pedes deformes, vocem terribilem & clamosam: ponit duodecim ova secundum Aristotelem. Sic diabolus caput, id est, principium suggestionum habet serpentinum per deceptiones, debile tamen & infirmum, quia cogitatio, quæ est caput & principium peccati, de facili dissipatur. *Non est caput nequius super caput colubri.* Eccl. 25. Tamen cristam pulchram ibi habet, quia juxta malam cogitationem quam immittit, pulchritudinem delectationis prætendit, incessum habet simplicem, quia occulte & fraudulenter procedit in tentationibus, quas immittit. Pectus habet sapphireum, & caudam oculatam, quia nunc videtur peccatorem charitative & pectoraliter diligere, & caudam pulchram & oculatam, i. finem prosperum ei promittere, quos tamen inferno faciet suam vocem terribilem obaudire. Isti autem duodecim ova ponit, in quantum in corde duodecim genera malarum cogitationum immittit, de quibus dicitur Marci 7. *quod de corde exeunt adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.* Ista sunt enim 6 duodecim ova, quæ pavo diabolus ponit in corde humano. Pavo insidiatur fœmellæ, & ejus ova nititur perdere & quassare, sed pullis natis solet eos diligere & fovere. Pavo masculus est mundus, pavonissa religio. Quando igitur pavonissa ova ponit, i. e. religiosos generat & producit aliquos filiorum, scilicet mundanorum ad se trahens, tunc mundus eos persequitur, & eis insidiatur, ut de religione extrahat & educat; & ideo mater religio primo abscondit eos sicut pavonissa ova, donec plumas virtutum receperint, & scientiarum, & tunc mundus, scilicet pavo videns eos plumatos & discretos, eos diligit atque nutrit. Vel potest dici de mundanis, qui hominem quamdiu est in ovo, i. in paupere statu, frangunt & persequuntur: quando vero ovum avis fuerit effectum, i. e. quando homo dives factus fuerit, & ad prosperitatem reductus, tunc solet diligi & foveri, & à cunctis aliis honorari. Prov. 14. *Etiam proximo suo, pauper odiosus erit, amici vero divitum multi.* Pavo videns plumarum suarum pulchri- 7 tudinem superbit, & caudam erigit, & facit rotam, sed quia habet pedes deformes & rugosos, ac etiam pallidos, videns eos subito rotam dejicit & dimittit. Sic si ex pulchritudine corporis vel generis superbias, & rotam, & pompam facias, respice pedes, i. vitæ finem, sc. mortem pallidam & deformem, & sic sine dubio superbiam derelinques. Eccl. 8. *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Et Thren. 1. *Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui.* Pavo est pulchris pennis indutus, pectore 8 sapphireo, cum cauda oculata & pulchra. Secundum Arist. primæ arbori se conformat. Nam cum primo arbor amittit folia sua, sic pavo amittit plumas suas, & econtra, cum prima arbor sua recuperat folia, & sic pavo plumas, & hoc in vere & post tres annos pullificat, & tunc colorantur plumæ suæ, sicut etiam dicit Plin. lib. 20. c. 59. & ova fovet 30. diebus, duodecim vero ova

ponere

ponere consuevit. Talis debet esse religiosus ; qui debet indui plumis honestæ conversationis, maxime in cauda, id est, in fine vitæ suæ, scilicet circa senectutem, quia scilicet tunc summe debet relucere per honestatem, & habere sapphiricum pectus per charitatem, debet etiam primæ arbori, id est, Christo conformari, scilicet in plumarum, id est, in divitiarum spiritualium & temporalium depositione, & recuperatione ; quia scilicet ejus exemplo plumas, id est, divitias ; quæ in altum faciunt volare per superbiam, debet omnino abjicere & detestari, & eas per eleemosynas in hyeme caristiæ, seu paupertatis emittere & largiri; & sic in vere, id est, in paradiso alias recipiet, scilicet divitias æternales, & etiam in præsenti gratias & virtutes. ad Heb. 12. *Deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, aspiciamus auctorem fidei.* Iste post tres annos pullificat, quia post tria vota religionis suæ, poterit Christum in seipso per gratiam generare, & colorem honestæ conversationis præcipue vendicare. Ezech. 19. *Sumpsisti vestimenta ista multicoloria.* Debet etiam cubare super ova 30. diebus, quia bona opera, quæ per ova designantur, debet fovere toto tempore vitæ suæ, qui in trieesimo numero, id est, numero decem mandatorum sub observantia trium votorum suorum, debet terminari, & 12. ova debet ponere, quia duodecim fidei articulos, vel duodecim solis Christi revolutiones, seu 12. particulas vitæ Christi (quas vide infra de agno lib. 10. c. 3. §. 14.) seu etiam 12. *fructus spiritus* (quos vide ad Gal. 5.) credendo, implendo vel imitando debet gerere & habere. Figura Apoc. 12. de muliere amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus duodecim stellarum corona. Sic religiosus debet esse amictus sole, id est ; splendore honestæ conversationis, & luna debet esse sub pedibus ejus, quia mundanam prosperitatem, quæ per lunam designatur, debet habere per contemptum sub pedibus affectionis; & coronam stellarum 12. in capite ; quia in ejus intentione semper debent duodecim Christi revolutiones, id est, 12. fructus spiritus inveniri, vel pone figuram Ezech. 47. & Apoc. 22. de arbore, quæ duodecim fructus apportabat, quæ plantata erat juxta fluvium ; id est, juxta sacram scripturam ; cujus folia, id est, verba erant in medicinam, & cujus fructus, id est, opera erant in cibum, id est, in imitationem, &c. Applica bene figuram, quia bona, & ad multa proposita multum reducibilis & fœcunda. Vide eam infra lib. 16. in loco suo. Pavo cum habeat pulchras pennas, delectatur, quando ab hominibus secrete aspicitur & videtur, & etiam secundum Plin. quando à circumstantibus laudatur, & ideo ad plumarum pulchritudinem ostendendam caudam erigere comprobatur, ipsamque ad solem dicitur vertere, ut color ejus splendidior habeatur, secundum Plin. Ubi supra. De nocte vero quando subito evigilat, & præ tenebris non potest suas plumas videre ; horrendè clamare incipit, & totam suam pulchritudinem amisisse se credit, sicut in lib. de natura rerum dicit auctor. Tales sunt vani, glorioси & curioси; quia se pulchritudinem suam tam moralem quam corporalem, id est, pulchritudinem operum & corporum gaudent ab omnibus intueri ; & ipsam verbaliter commendari, quinimo ad ipsam amplius ostendendam, solent in pompam erigi & extolli, figurati in Assuero, qui uxorem suam jussit coram omnib. adesse, ut ostenderet cunctis populis pulchritudinem ejus. Uxor enim talium est hypocrisis, quam scil. volunt videri ab omnibus, ut pulchritudo conversationis ipsius videatur. Nam quando tales in tenebris, i. in abscondito, ubi à nemine possunt videri, se esse cognoscunt, valde dolent, conqueruntur & gemunt. Job. 7. *Nemo in abscondito facit opera sua, & quærit ipse in palam esse.* Pavo habet vocem terribilem omnibus venenosis, & ideo in loco, ubi vocem ejus sæpe audiunt, habitare aliquatenus non præsumunt, ut dicitur ibidem. Sic vere omnia venenosa, & omnes dæmones ; omnes hæretici & detractores timent, & horrent vocem cujuslibet viri justi ; videlicet vocem orationis, vocem confessionis, vocem prædicationis, & vocem gratiarum actionis, & cujuslibet veræ locutionis ; quia proculdubio ubi solent vocem hujusmodi resonare ; nunquam solent dicti venefici habitare ; quia pro certo diabolus timet vocem confessionis & orationis ; hæreticus autem vocem veritatis & prædicationis. Invidus vero, & detractor vocem laudis, & gratiarum actionis, & vocem lætitiæ, & spiritualis jubilationis. Unde Hierm. 30. *Vocem terroris audivimus, formido, & non est pax.* Pavo quando ascendit alte magis solito, pluviam significat. Sic homo quando per superbiam se elevat plus debito, pluviam æternæ miseriæ sibi prognosticat & designat. Qui alte ædificat domum suam, quærit ruinam. Dicit Aristot. Unus pavo quinis uxoribus sufficit, si vero unam solam uxorem habeat ; eorum perditur salacitate fœcunditas, prout dicit, & inde est ; quod pavones, & pavoniſſæ plus abundant in filijs : quando sunt plures, quam si bini, & bini essent, & singuli per se soli. Sic vere dico, quod boni magis proficiunt in virtutibus, & plus fœcundi fiunt in bonis operibus, quando sunt plures in eadem societate, quam quando soli habitant in singularitate. Magis est enim fœcunda charitas societatis, quam solitudo singularitatis, quia magis fuit fœcunda Lya, quæ significabat activam, quam Rachael, quæ denotabat contemplativam. Bene ergo dicit, qui dicit; *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Vel potest allegari de libidine mulieris, cui non sufficerent quinque viri, cum quinque pavoniſſis sufficiat unus pavo. Et ideo bene Salomon *Os vulvæ inter insatiabilia computavit*, sicut dicitur Prover. 30. Teste Palladio ; pavonibus una est cura ; ut fœminæ suæ per agros incubantes à vulpibus custodiantur. Sic vere prælatis inesse unica debet cura, ut fœminæ suæ, id est, simplices subditi à vulpibus, id est, à dæmonibus, hæreticis, vel tyrannis, vel etiam à quibusvis malis hominibus tueantur. Tales enim vulpes ; id est, tales deceptores sunt præ cæteris præcavēdi. 1. Reg. 18. *Videns Saul, quod prudens esset David, cœpit cavere eum.* Teste Aristotele Pavo propriam prolem nunquam dignatur cognoscere, quousque in crista sibi similem viderit esse. Expone sicut supra de corvo. Ad hoc unum advertendum est de pavone, quia scilicet cum sit avis pulcherrima, rarissime tamen venit ad bonum ; de decem enim pullis pavonum vix evadit unus, unde etiam aliquando audivi, quod de centum quadraginta pullis unicus ad vitam fuerat reservatus. Istud potest allegari contra illos, qui corporali pulchritudine, & curiosæ conversationis gratitudine sunt præ cæteris colorati, quia pro certo facilius, quam cæteri periclitantur, & per diversa vitia moriuntur. Talis enim pulchritudo est eis occasio superbiendi & luxuriandi ; & sic est causa ad bonum rarius attingendi ; Ideo bene dicitur Proverb. ult. *quod fallax gratia, & vana est pulchritudo.* Teste Isidoro, caro pavonis vix aut difficile putrescit. Unde dicit August. lib. de civitate Dei 21. quod caro pavonis cocta, & per annum servata ; nihil putredinis habuit, nisi quod corpulentiæ siccioris & contractioris fuit. Sic boni homines nunquam debent putrefieri per peccatum, sed magis in gratia perdurare, & maximè si igne sancti Spiritus sunt excocti. Vel potest dici de carne Christi ; *quæ nullam sensit corruptelam ; & quæ in igne passionis fuit concocta.* Non qui in sua extimatione sunt imputribiles & immortales, quando nunquam cogitant se corrumpendos, nec etiam morituros.

1 9 10 11 12 13 14 15 16

Cap. LXIII.

De Palumbis.

PAlumbi, sicut credo, *sunt illæ columbæ, quæ in arboribus nidificant* ; & secundum Aristotelem *binæ conjunguntur, & si quis eorum parem suum amiserit, ulterius nunquam coit.* Sic sunt boni & casti conjuges, qui bini in casto conjugio viventes, cum unus moritur, alius in viduitate semper manet. Allega ut infra, de turtute. Palumbi invicem se diligunt, stercus de nido ejiciunt, & ejicere pullos docent, terram salsam in ore pullorum evomunt, &c. Vide omnia ista supra de columba. 1

Cap. LXIV.

De Pegaso.

PEgasus, sicut dicitur in libro de natura rerum, *est quoddam mirabile monstrum, quod corpus habet equi, alas aquilæ, sed longè majores, caput cornibus armatum*, & adeo est mirabile, quod cuncta animalia terreat, hominibus autem & animalibus est infestus, potius autem currit, quam volet, & aere collisо virtute pennarum more turbinis ventos impellit. Vide tit. de Æthiopia, ubi invenies de eodem. Sic vere sunt in mundo multi tyranni, quia ipsi habent corpus equi per luxuriam. *Equi amatores in fœminas, &c.* Hier. 5. Item habent alas aquilæ per superbiam. Apoc. 12. *Datæ sunt ei alæ duæ aquilæ, & volavit*, &c. Item habent caput cornutum per proterviam & duritiam. 3. Reg. 22. *Venit Sedechias portans cornua ferrea.* Isti ergo propter detestabilem vitam suam cunctis omnibus sunt mirabiles, infesti, nocivi & terribiles, quia sicut dicitur 1. Thess. 2. *Deum non timent, & cunctis hominibus adversa-* 1

fantur. Et alis superbiæ suæ in aere hujus mundi suscitant motus, turbines, tribulationes formidabiles. Matth. 8. *Motus magnus factus est in mari.*

Cap. LXV.

De Pica.

1 Pica, *est avis valde garrula, quæ ad modum hominis loqui docetur.* Hæc autem inter cæteras conditiones suas, unam habet laudabilem, quia de indemnitate loci vel horti in quo nidificat, curat, & insidias latitantium multis clamoribus manifestat, ita ut sæpe propter ejus clamorem à nocendi proposito revocentur, ut dicunt Isidorus & Plinius. Talis est prædicator, qui more humano, i. more prudentis, & rationalis personæ, debet addiscere scire loqui. Iste ergo horti vel loci, patriæ vel Ecclesiæ debet utilitatibus providere, & clamoribus prædicationis debet 2 insidias diaboli revelare, ut sic ipsos possit à nocendi proposito repellere & fugare. Ezech. 3. *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, &c.* 2 Et Esai. 58. *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem.* Pica de terra & spinis facit nidum suum undique clausum, præter unum foramen, per quod intrat, & adhuc illud foramen ponit à parte dumi magis spinosa, ut ibi difficilior sit accessus. Si autem nidum suum ab homine visum præsenserit, transfert ova, & cum pudum digitis ad locum alium ipsa portat, ut dicitur in libro de natura rerum. Nidus, nostra est conscientia, ubi ova bonorum operum concipimus, & primitus procreamus. Ista ergo est, terra & spinis, i. humilitatis & pœnitentiæ asperitate componenda, & per discretam custodiam ne peccata subintrent, undique est claudenda, & à visibus hominum abscondenda. Si quis vero aliquid secrete facere voluerit, & nidum conscientiæ ab inimicis & insidiatoribus deprehensum esse viderit, mutanda sunt loca, id est, alteranda sunt consilia, & proposita, & aliter negotia facienda, ita ut docet Vegetius libro de re militari. Si inquit negotia tua, quæ facturus es ab inimicis præventa senseris, muta consilium. 3 Cum putat se laqueo deprehensam, corpus non movet, sed solum rostrum, ne forte motu corporis se amplius implicaret: solo enim rostro nititur laqueum aperire, & se de periculo liberare. Sic homo cum se sentit per peccatum à diabolo laqueatum, non debet ad sui expeditionem nisu & motu corporis laborare, nec per propriam fortitudinem debet credere, se posse à diabolo liberari, cum revera hoc sit impossibile; quia quanto plus confidens de propriis viribus se expedire credet, tanto superbia ipsum in peccatum fortius implicaret. Cum solo ergo rostro, id est, cum solis verbis debet ad hoc per orationem & confessionem laborare, & peccati laqueum aperire; & sic non per se, sed per Dei gratiam se poterit expedire. Psal. 123. *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.*

Cap. LXVI.

De Pico Martio.

1 Picus Martius secundum Plinium lib. 10. cap. 18. *avis est in auguriis valde potens*, cujus est mira proprietas, *quia arbores rostro suo durissimo cavat, & sub cortice aliquem cibum congruum sibi latere prognosticat, & etiam in cavatura nidum suum ædificat, & pullos suos educat*, verum si quis foramen illud cuneo vel lapide, quamvis fortissime obstruxerit, veniet picus, & secundum aliquos tactu unius herbæ, secundum Trebium vero, solo tactu seu insessione sui, cuneum vel clavum ejiciet, & inde cum strepitu exilit, & sic nidum suum aperit. Picus est homo, qui pro certo in arbore crucis, & in foramina plagarum Christi debet per devotionem nidificare, & ibi pullos desideriorum suorum nutrire, juxta illud Cantic. 2. *In foraminibus petræ, & in cavernis maceriæ, &c.* Igitur si diabolus istud foramen, id est, devotionem ad Christi vulnera tibi clauserit, & cuneum vel clavum obstinationis tibi objecerit, debes ipsum per orationem tollere, & ad Christi passionis memoriam redire, & impeditum aditum aperire, Genes. 7. *Cataractæ cœli apertæ sunt.* Vel dic, quod foramen nostrum est cor, ubi pulli nostri, id est, vitia nostra latent. Igitur si diabolus introitum hujus foraminis, scilicet os per obstinationem vel verecundiam obstruxerit, debet herbam contritionis afferre, & illam obstructuram rumpere, & per confessionem omnia reserare, dicens illud Ps. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Vel dic, quod picus est Christus, qui pullos suos, id est, sanctos patres in foramine inferni collocaverat, ubi spe futuræ redemptionis ipsos dulciter nutriebat. Veruntamen diabolus istos taliter incluserat & obstruxerat, quod nemini exitus patebat, & ideo picus noster Christus se ad istud foramen applicuit, & seras, & ostia fregit, & sic ad pullos suos liberandos intravit, juxta illud Esa. 45. *Aperiam coram eo januas, portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.* Idem ibidem dicitur, quod 4 in capite prætoris urbani Tuberonis dum in foro jura pro tribunali redderet, quidam picus consedit ita placide, ut manu apprehenderent. Augures tamen interrogati, quid hoc significat, responderunt, quod si avis dimittebatur, protendebat excidium futurum imperio. Si vero exanimaretur, prætori futurum excidium designabat. Prætor vero magis diligens utilitatem publicam, quam privatam, picum statim concerpsit, & mox prodigium sequutum est, quod etiam dicit Valerius Maximus. Imperium enim nihil fuit passum, ipse vero prætor, cito post pervenit ad summum infortunium. Hoc potest allegari, quod magis est diligenda utilitas publica, quam privata, & quod ille, qui est prætor, id est, prælatus vel princeps, non debet timere proprium damnum incurrere, ut possit damnum reipublicæ præcavere. Vel dic, quod picus est Dei Filius. Prætor est populus Judaicus, apud quem, scilicet iste per incarnationem consedit. Hunc igitur iste prætor, id est, Judaicus populus exanimavit, & occidit, & sic toti imperio, id est, toti mundo utilitatem fecit, se vero destruxit penitus, & subvertit ad Roman. 11. *Optabam ego anathema fieri pro fratribus*: & sic exponatur illud Joan. 11. *Expedit, ut unus* (supple populus Judaicus) *moriatur, & non tota gens pereat.*

Cap. LXVII.

De Psittaco.

1 Psittacus est illa avis, quæ gallice dicitur Paupegaudus, de qua dicit Isidorus, quod sola India psittacum nutrit. *Est autem avis speciosissima viridis coloris per totum corpus, præcincta torque crocea, seu aurea circa collum.* Hæc avis linguam habet latissimam atq; grossam, & ideo verba articulatim proferre dicitur, & ad modum hominis loqui docetur, ut dicit idem. Secundum Plinium autem ista nullam locutionem potest addiscere præter humanam. Talis est vir justus, qui debet habere viridem colorem honestæ conversationis, torquem auream, id est, vinculum charitatis & dilectionis, linguam articulatam, id est, verbum prudentis & discretæ locutionis, ad modum enim hominum, id est, ad modum personarum rationabilium & non aliarum debet loqui, & ad hoc specialiter informari 1. ad Corinth. 13. *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, cum autem factus sum vir, evacuavit, quæ erant parvuli.* Psittacus os & rostrum habet ita forte, quod ipsum tanquam scutum pro reliquo corpore omni difficultati exponit, unde etiam si ab alto ceciderit super lapidem, rostrum suum anteponit, & super ipsum totum corpus suum sine læsione sustentat & recipit, secundum Plinium libro 10. caput 43 Rostro etiam loco manus utitur, quando recipit. Ramos etiam rostro sicut manu apprehendit, quando aliquando per suam cagiam sursum scandit. Nunquam enim unum pedem ante alium ponit, quousque ante omnia cagiæ pirgulam ore ut sursum se elevet, apprehendat. unde non in pedibus, sed in ore virtus ejus existit. dum est enim in cagia, nunquam volando sursum graditur, sed pedibus transversaliter ambulando, & ad quemlibet passum tractu oris se juvando, superius elevatur. Talis est os, id est, eloquentia viri justi, ista enim debet esse fortis, constans, solida atque firma, quia scilicet ad virum justum pertinet, quod in verbis non sit varius, neque duplex. Eccles. 32. *Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum*, quia sicut dicitur Eccles. 5. *Peccator cognoscitur in duplici lingua.* Rostrum ergo istud, scilicet verbalis oratio, confessio, gratiarum actio, prædicatio, sunt hominibus justis pro sustentamento, & contra casum peccati pro firmamento, & contra lapsum tribulationis, pro consolationis sublevamento, & etiam ad rependum, sursum per desiderium ad æterna, pro potissimo levamento, unde Prov. 12. *Os justorum liberabit eos.* Vel potest dici de illis, qui habent linguam omnipotentem in eloquentia, in tantum, quod in omni culpa & infortunio suo, per fortitudinem oris, id est, per virtutem suæ verbalis eloquentiæ se custodiunt & defendunt Esa. 49. *Posuit os meum Dominus, quasi gladium acu-*

sum,

tum, &c. Psittacus habet caput duriſſimum, & quando homo vult ipſum docere loqui, neceſſe eſt, quod caput ejus cum ferula vel virga ferrea verberetur, ſicut dicit Soliuus, aliter enim verba non addiſcit, ut dicit Plinius, ubi ſupra. Sic vere multi ſunt, qui ad bene loquendum, dicendum, docendum, &c. vel etiam ad benefaciendum difficiliter inſtruuntur, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 1. *Perverſi difficile corriguntur.* Caput enim habent ita obſtinatum & durum, quod nihil boni volunt facere, niſi compulſi, &c. Et ideo breviter dico, quod tales ſunt ferula ferrea feriendi, & atroci correctione caſtigandi, & ſeveriter puniendi Pſal. 2. *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Sic enim per violentiam bonum facere docentur, qui voluntarie nihil boni agere dignabantur ad Hebr. 5. *didicit ex his, quæ paſſus eſt,* 4 *obedientiam.* Inter pſittacos ſunt quidam, qui habent in pedibus quinque digitos, & iſti ſunt nobiliores, & ad loquendum etiam dociliores. Iſta etiam avis intra domum melius docetur, quanto vero plus ſeneſcit, tanto ad addiſcendum amplius induratur, ut dicit Plinius, ubi ſupra. Sic vere illi ſunt inter alios meliores, & ad diſcendum fidem, & ſcientiam aptiores, qui quinque digitis, id eſt, diſcretione quinque ſenſuum ſunt dotati, ſi tamen in domo Eccleſiæ doceantur. Illi autem qui ſolum tres digitos, id eſt, illi, qui habent triplicem mundi concupiſcentiam, ſcilicet concupiſcentiam oculorum, concupiſcentiam carnis & ſuperbiam vitæ, rudes ſunt ad bene addiſcendum & faciendum, & maxime in tempore ſenectutis, quia iſtud verum eſt, quod quando homo malus amplius antiquatur, tanto in malo potius induratur, & bonum facere vel diſcere dignatur, quia ſicut dicitur 5 Hierem. 17. *Non poteritis bonum facere, cum didiceritis malum.* Pſittacus ſecundum Iſidorum naturaliter homines ſalutat, dicens ave vel chere. Iſta enim vox & locutio eſt ipſis naturalis. Iſte etiam homines amat, & ideo domeſticos & notos oſculari amicabiliter conſuevit. In aſpectu etiam virginio delectatur, ſicut dicit phyſologus. Sic vere multi ſunt ita naturaliter amicabiles & benigni, quod alios volunt libenter & favorabiliter ſalutare, & quod plus eſt, oſculum charitativum alijs dare, & in aſpectu mundarum perſonarum etiam virginum ſe mirabiliter delectare. Ideo dicit Apoſtolus: *Salutate invicem in oſculo ſancto.* 6 Pſittacus quando cibum ſiccum comedit, & ipſum primum & ante omnia aqua mergit, ſicut de quodam vidi, qui nebulam in vaſe induſtrioſe mergebat, & qui tota in parvo vaſe mergi non poterat, ideo illud quod in una parte immerſum fuerat, comedebat. & tandem ad immergendum partem reliquam rediebat, 7 expone ſicut de pellicano. §. 4. Item iſta avis dum in ſpeculo ſe videt, multum lætatur, & ideo ſi offers ei ſpeculum, lætificat ipſum, ſi vero ſpeculum ſibi abſtuleris, ipſum turbas. Iſtud poteſt allegare contra juvenes curioſos, qui in ſpeculando ſe delectant, & ſi ſpeculandi deficit copia, conturbantur. Jacob. 1. *Comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo.* Vel per ſpeculum intelligo ſcripturam, ubi juſti, ſicut in ſpeculo defectus proprios vidét, et ideo ibi delectantur, & ſi auferatur ſpeculandi, id eſt, ſtudendi cópia, malè dolent. Vel ſpeculum ſignificat viros ſpeculatores, exemplares & juſtos, qui ſunt bonis in ſolatium, 8 & eorum carentia tædium. Pſittacus avis eſt luxurioſa, quæ in aſpectu virgineo delectatur, & vinum libenter bibit, & eo etiam inebriatur, & libenter etiam domeſticos oſculatur, ſicut dicit phyſologus, & eſt in libro, de natura rerum. Sic vere viri carnales non curant, niſi vinum laute bibere, virgines impudice aſpicere, oſcula domeſticis mulieribus dare, ipſiſque applaudere, & eas ſalutare, & ſe vino voluptatis & luxuriæ inebriare, contra illud 9 ad Epheſ. 5. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Pſittacus pede utitur loco manus, quia quicquid ad os ponit, primo & ante omnia manu tangit, & cum pede ſicut cum manu cibum ſuum ad modum hominis ad os gerit. Tales ſunt illi, qui pedem voluntatis & affectionis habent loco manus & operationis, ſicut ſunt illi, quibus adeſt bona voluntas, ipſis tamen deficit operandi poteſtas. Vel dic de prædicatoribus, qui quicquid ad os deferunt prædicando, primo manu tangunt, & portant manualiter operando, quia ſcilicet quicquid alios ſolent verbaliter edocere, de- 10 bent exemplariter adimplere. Actor. 1. *Cœpit Jeſus facere, & docere.* unde 3. Reg. 8. *Ore locutus es, & manibus perfeciſti.* Pſittacis nulla alia aqua nocet præter pluviam, ipſos enim pluvia occidit, & ideo ſicut dicitur in libro de natura rerum, in montibus Gelboe nidificare feruntur, ubi nec ros nec pluvia naſcuntur. Sic vere dæmonibus nulla aqua diſplicet, id eſt, nulla voluptas præter pluviam, i. præter illam, quæ de ſurſum eſt deſcendens à patre luminum. Pluvia enim gratiæ, vel etiam ſpiritualis voluptatis, talibus ſumme diſplicet, ipſoſque deſtruit atque nocet. Vel poteſt dici contra carnales & peccatores, quibus aliæ aquæ præter pluviam non nocent, quia ſc. iſti delectantur in aquis proſperitatis, carnalitatis, & ſcientiæ mundialis. Sed vere in aqua pluviali, quæ venit de ſurſum, i. in aqua gratiæ, & ſpiritualis ſcientiæ, quæ à Deo deſcendit, non gaudent, imo ac ſi eos interficeret, in ejus perceptione triſtantur & dolent, ſicut patet de illis, qui de prædicatione vel de ſalute animæ nihil curant. 2. Reg. 1. *Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos.* Vel dic, quod pluvia eſt aqua mundanæ proſperitatis, vel ſcientiæ ſecularis, quæ animam interficit, ubi ſc. alia aqua devotionis, compunctionis, 11 compaſſionis, & ſcripturæ & gratiæ eam nutrit. Pſittacus ſummam ponit curam in pectinatione plumarum ſuarum, & earum ordinatione. Potiſſime autem ſummum ſtudium apponit, in cuſtodia caudæ cauſæ. Sic vere nos debemus plumas exterioris converſationis noſtræ per honeſtatem diligenter componere, & caudam, i. finem vitæ noſtræ, ſc. ſenectutem à peccato ſummopere cuſtodire. Pſ. 91. *Senectus mea in miſericordia uberi.* Vel expone contra curioſos & pompoſos, &c. vide de columba.

Cap. LXVIII.

De *Seleucidibus avibus.*

1 Seleucides ſecundum Plin. lib. 10. c. 27. *ſunt quædam aves generationis occultæ, quæ* ſc. *unde veniant, vel quo abeant, ignorantur,* nec (ut ait) earum præſentia videbatur, quouſq; à Jove precib. impetrabatur, & niſi quandiu ipſarum præſentia indigebatur. Unde ait, quod incolæ montis Caſij, contra locuſtas eorum fruges conſumentes, iſtas aves precibus impetrabant, quæ ſtatim, locuſtis conſumptis, iterum recedebant. Deus enim vel natura illi populo de iſtis avibus providebat, cujus tamen error à Jove fieri æſtimabatur. Vel per iſtas aves poſſunt intelli Angeli, quorum ſcil. conditio hominibus eſt ignota, neſcit enim homo, unde veniunt, aut quo vadunt, quinimo ad homines non accedunt, niſi quando à Jove, id eſt, à Deo miſſi ſunt, quia ſicut dicitur ad Hebr. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi.* Et breviter quando locuſtæ, id eſt, carnis tentationes, vel dæmones, vel etiam hæretici, vel tyranni devaſtant, & diripiunt fruges noſtras, ſcilicet noſtras gratias & virtutes, vel etiam fidei vel Eccleſiæ libertates, debemus iſtas aves, ſcilicet Angelos à Deo precibus impetrare, ut locuſtas hujuſmodi velint à nobis fugare, & in pace, & concordia, contra nos locare. Sæpe ergo viſum eſt, *quod Angeli ſubito veniebant, & pro hominibus debellantes ſubito data victoria recedebant,* ſicut apparet 2. Machab. 11. & multis aliis locis. Vel dic, quod talis avis Chriſtus à Deo Patre à ſanctis patribus pro tollendis locuſtis, id eſt, dæmonibus & vitijs precibus impetratur, & tandem ad locum unde venerat, revocatur. Joan. 3. *Spiritus ubi vult ſpirat, ſed neſcis, unde veniat, aut quo vadat.*

Cap. LXIX.

De *Struthione.*

1 Struthio ſecundum Iſidorum *habet pennas ſicut avis, ſed tanti eſt corporis, quod alæ ipſius non poſſunt cum in aere levare,* maxime quia alæ ipſius ſunt tenues ſicut pilus, nec ſunt habiles ad volatum. In inferiori parte corporis plumas habet plures, quam in ſuperiori, & ideo nunquam volat: pedes habet duos, ſed iſti ſunt more quadrupedis. Tantæ eſt caliditatis, quod ferrum comeſtum conſumit, & ſecundum Gregorium, ſuper Job 39. alas ſæpe ac ſi deberet volare, erigit, & hoc maxime quando vidit equum, quem naturaliter odit, ſed à terra propter hoc non ſurgit. Tales ſunt advocati, avari, uſurarij, & ſapientes mundi, quia multas habent plumas ſcientiarum, diſcretionis & ſapientiæ, per quas poſſent ſe erigere à temporalibus, ipſa deteſtando & ſe elevare in ſpiritualibus, ea contemplando, ſed quia ſunt magni corporis, i. maximæ carnalitatis, ideo nunquam à terra, & amore temporalium ſublevantur, & hoc quia alæ eorum, i. ſcientia eſt tenuis ad modum pili. Per pilum enim intelliguntur divitiæ, quæ ſuperfluæ ſunt, ad quas regulariter ſcientia cupidorum, cum omnia quæ ſciunt, ad hujuſmodi temporalia ordinentur, & ideo in inferiori parte plures plumas habet, quia major pars, & quaſi

tota scientia, & eorum affectio ad hæc inferiora misera ordinantur. Unde in parte superiori, scilicet respectu bonorum æternorum paucas habent plumas scientiarum & virtutum, & ideo ab temporalibus ad cœlestia non ascendunt. Alias tamen sæpe erigunt ad volatum, quia vere causidici & usurarii alas affectionum suarum bene erigunt aliquando, quia proponunt pœnitere, & in altum per pœnitentiam ascendere, & hoc maxime quando vident equum, i. prædicationem, quæ equus dicitur in scriptura. Abac.3. Viam fecit equis suis in mari. Quia scilicet aliquando audita prædicatione cogitant de salute, sed quia talis struthio odit equum, id est, prædicationem, ideo ipsum non audiunt, nec eidem obediunt, imo contra eum se erigunt, & erectionem alarum, id est, conventionem suarum fallaciarum & brocardorum ipsos fugere faciunt & compellunt, juxta illud: Considerat peccator justum, & quærit mortificare eum. Unde de struthione dicitur Job. 39. *Cum tempus fuerit, in altum alas erigit, deridet equum & ascensorem.* Item struthio ad stellas pleiades oculos levat, & tunc ova ponit, & in sabulo absondit. *Et quamvis struthio in corpore sit equo similis in multis, equum tamen naturaliter odit*, ut dicit Plinius & Gregorius in moralibus super Job. 30. Per pleiades istas, quæ sunt stellæ speciosæ, sitæ inter genua tauri secundum Mart. quæ in ortu suo causant pluviam, & terram fœcundant & irrigant, intelligo prosperitatem mundanam, quæ videtur stultis & peccatoribus gratiosa, quæ recte sita est inter tauri genua, id est, inter ambitus & subjectionem diaboli, qui more tauri animal est superbum, genu enim dextrum istius tauri sunt divitiæ, genu sinistrum delitiæ, & inter ista duo genua labitur & volvitur tota prosperitas mundanorum. Ad istas igitur stellas, id est, ad claritatem mundanæ prosperitatis, & ad gloriam divitum struthio oculos erigit, quando mens & voluntas talium ad mundi prospera solum erigitur, & attendit, & cum illas viderint, ova ponunt, quia tum mundi delectabilia considerant, tunc ova & appetitus, & desideria de ipsis habendis concipiunt & emittunt. Et ova sua oblivisciturin sabulo, quia dum ova, id est, desideria sua in sabulo divitiarum involvunt, ibi ea oblivisciuntur, quia ad cogitandum de spiritualibus ipsa amplius non recuperant nec inveniunt Job. 39. *Oblivisciturubi posuerit ea.* Et licet corpus eorum sit equis simile, id est, alus hominibus, tamen equis, id est, hominibus maxime pauperibus sunt nocivi. Ideo de struthione dicitur Job. 39. *Duratur ad filios suos, quasi non sint sui.* Quia pro certo illi Deo non placent, & cunctis adversantur i. ad Thessal. 2, unde Thren. 4. *Filia populi mei crudelis, sicut struthio in deserto.* Vel potest dici de bonis, qui tunc ova, i. opera sua faciunt, quando pleiades, id est, exempla sanctorum rutilare cernunt. Equos vero, id est, carnales odiunt, & eos prosequuntur & invadunt, quia sc. homo justus ad aspectum charitatis, & exemplaris luminis sanctorum ova propositi concepit, & per bona opera parit, equos vero, id est, peccatores fugit & odit
3 Psalm. 118. *Iniquos odio habui.* Struthio habet pedes duos, fissos sicut quadrupes, tantæ autem est caliditatis, quod ferrum digerit sicut cibum. Sic affectus malorum, qui per pedes designatur, fissus est, & divisus, quia ad uxorem & familiam ad divitias, delitias & honores affectus talium est divisus Osex. 10. *Divisum est cor eorum nunc interibunt.* Per ferrum autem, quod est durum, divina judicia intelligo, quæ sunt peccatoribus dura, sed illi ferrum istud digerunt, quia divina misericordia, & spes finalis pœnitentiæ illud emolliunt. Nam sicut res vel cibus, qui digeritur, emolitur, sic tales dum humorem divinæ misericordiæ considerant, ferrum & duritiam comminationum divinarum digerunt & humectant. Dicunt enim sic, non me fecit Deus, ut me damnet, &c. hujusmodi. Et istis dicitur Esai. 47. *Sapientia tua & scientia hæc decepit te*, contra quos dicitur Eccl. 13. *Noli*, inquit, *esse sine metu, ne adjicias peccatum super peccatum, nec dicas, misericordia Domini magna est, omnium peccatorum meorum non recordabitur, quoniam misericordia & ira ab ipso cito proximant.* Struthio ova in sabulo contemnit, & oblivisciturs, sed ubi pullum non sua virtute, sed solis & arenæ natum intelligit, & ubi plumis indutum, & quasi jam sibi similem in deserto repetit, ipsum continuo recognoscit, & eum diligit atque nutrit. Sic vero mundani amici & personarum acceptores, filios, i. e. consanguineos, qui sunt in sabulo, i. in paupertate involuti, contemnunt, sed si educti fuerint de sabulo paupertatis virtute Solis Christi, non sua, tunc eos appretiant & honorant. Vel pone, quod illos qui ad sabulum pœnitentiæ & religionis sunt impulsi, mundus contemnit atque fugit, sed ipsos de hujusmodi eductos diligit atque nutrit, quia scilicet plus diligit mundus, & diabolus malos, quam bonos, apostatas quam religiosos, juxta illud Salvatoris Apostolis dicentis: Si de mundo fuissetis, mundus utique quod suum est, diligeret, sed quia de mundo non estis, ideo odit vos mundus. Struthio est avis tanti fervoris, & ita calidæ est naturæ, quod ferrum digerit & consumit, & ideo sicut dicit Avicenna, ne nimietas caloris ejus ipsam consumat, dedit ei natura grossa ova duriss imæ testæ, ut natura circa hujusmodi ova occupata, fervor caloris ipsius remittatur. Ista etiam ova quamdiu sunt in testa in sabulo negligit, sed edita diligit atque fovet. Sic quando aliquis prælatus zelo justitiæ accensus vult ferrum, id est peccatores consumere, sine aliqua pietate corrigendo sicut sunt multi, qui non considerant aliquid de humana fragilitate, sæpe fit, quod natura naturans, id est, Deus ad temperandum istam naturam, id est, istum calorem justitiæ, dat illi ova grossa, id est, carnales motus, fortes, duros & rigidos, vel alias tribulationes. Vel dat ei ova dura, id est, permittit eum facere enormia vitia, ut ex fragilitatis propriæ consideratione discat aliis misereri, & ut fervor suæ rigorosæ justitiæ temperetur. Ova etiam in sabulo negligit, quia subditos & pullos, qui sabulo temporalitatis involvuntur, debet contemnere. Sed quando de hujusmodi sabulo, id est, de mundi vanitatibus virtute Solis justitiæ, & ejus inspiratione, vel sua etiam castigatione exeunt, & ad factum pœnitentiæ revertuntur, ipsos cum pietatis affectu debet colligere, vel nutrire revertentes, ut dicat eis illud: *Si seperaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris.* Hier. 11. *Exemplo Christi qui cum peccatoribus manducabat & bibebat, eo quod non venerat vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Luc. 5. Matth. 9. Marc. 3. *Ubi enim abundavit delictū, abundavit & gratia*, ad Rom. 5. Vel pone contra malos prælatos, sicut supra de acceptione personarum § præced. Struthio
6 licet habeat plumas sicut avis, & rostrum, tamen corpus & pedes quadrupedi similantur. Nam duo pedes ejus quadrupedi, & corpus ejus equo dicitur similari, & ideo per pennas suas in aere non volat. Sic hypocritæ, in plumis apparentiæ, in rostro eloquentiæ, avibus nobilibus, i. viris spiritualibus similantur. Job. 39. *Penna struthionis similis est pennæ herodii & accipitris*, Sed pedes eorum, i. interior affectus & conscientia, caro eorum, i. corporis infectio, & petulantia quadrupedibus comparatur. Alia nota si-
7 cut supra. Item Struthio sicut dicitur in natura rerum, est avis quasi bestialis, & alas habet sicut avis, ipsis tamen nunquam utitur in volatu. Ipsas enim habet de natura pili, ipsas tamen currendo erigit, & in terra ita celeriter currit, quod quandoque equos transcendit, pedes habet bisulcos, quibus contra insequentes jacit lapides, quando currit. Sic vere mundi sapientes, quamvis habeant alas sicut avis, id est, intellectum subtilem & rationabilem sicut homo, ipsi tamen videntur in moribus bestiales, nunquam enim videntur uti alis intellectus, se prudenter & secundum Deum regendo, imo videntur semper esse in terra, & terrenis manendo, & nihil de cœlestibus cogitando. Isti tamen quamvis non volent in spiritualibus, celeriter tamen currunt, & circa terram, & terrena astute se regunt in temporalibus. Nam tales qui in spiritualibus sunt inepti, sunt in temporalibus plus astuti, ita quod etiam equos, id est, viros sanctos domitos, & disciplinæ subditos in talibus antecedunt, quia breviter mali, qui in spiritualibus omnibus sunt pejores, sunt boni in regimine temporalium, ut communiter potiores, quia sicut dicitur Luc. 10. *Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.* Isti tamen quando insequuntur, id est, quando à prælato suo corriguntur, vel quando à prædicatoribus arguuntur, solent lapides, id est, verba dura contra eos jacere, & eos si possunt, compellere retroire, sicut ad literam videmus de obstinatis peccatoribus, & etiam de mundi divitibus, quos reprehendere nullus audet, quia sicut Prover. 9. dicitur: *Qui erudit derisorem, ipse sibi injuriam facit.*

Struthio, sicut dicitur in libro de natura rerum, habet duo 8 ossa, unum in pectore, quo utitur loco scuti, & aliud subalis, quo quando provocatur ad iram, utitur loco calcarium, ita quod primo osse solet defendere, alio vero se solet ad prælium stimulare. Sic vere charissimi nos debemus habere duo ossa, i. duplicem virtutem, scilicet spem, quæ est scutum securitatis, & timorem, qui est stimulus voluntatis. Spe enim homo sicut scuto in adversitate defenditur, timore vero tanquam calcari in prosperitatibus stimulatur Ecclesiastic. 38. *Stimulo boves agitat*, &c. Psal. 90. *Scuto circumdabit veritas ejus.* Struthio tantæ est ho- 9 liditatis, quod quando caput absconditum habuerit, totum

corpus

corpus ſuum abſconditum credit, ut dicitur ibidem, Expone ſi-
10 cut ſupra de perdice. §. ult Struthio calveſcere ſola inter aves dicitur, & plumas perdere comprobatur, ut dicitur ibidem. Veruntamen cutis ejus eſt ita dura, quod plumis deficientibus à tempeſtate & frigore defenſatur. Sed vere homo plumas divitiarum faciliter ſolet amittere, & ideo cutem corporis, id eſt, conſtantiam mentis debet ita fortem & ſtabilem habere, quod ex tali amiſſione non debet dolere, & quod nullum frigus adverſitatis ipſum debet lædere, vel gravare. Job. 41. *In ſtipulam verſi ſunt ei*
11 *lapides funda.* Struthio eſt animal oblivioſum, & ideo ova ſua in factam foveam ſabulo ſolet ponere, & operta fovea ſtatim recedere, & totum oblivioni tradere, ſed tunc quod calor matris ovis denegat, calor ſolis & aeris eis præſtat, quia ſcilicet, ova ipſa pulli virtute ſolis efficiuntur, ac ſi matris incubitu continue foverentur, ut dicit phyſologus, ad quod etiam videtur facere illud dictum Job 39. ubi dicitur, *quod Deus privavit eam ſapientia*, id eſt, *memoria, & quod obliviſcitur in arena ova ſua.* Sic vere ſæpe fit, quod ubi pater & mater, id eſt, quicunque amici corporales relinquunt hominem, & eum in paupertatis ſabulo poſitum derelinquunt, ſol, id eſt, Deus per ſuam occultam providentiam eos fovet & nutrit, & ipſos in pullos, id eſt, in prudentes & divites commutat & vertit, & ſine humano adjutorio ipſos de paupertatis ſabulo extrahit mirabiliter, & educit. Unde ipſi Deo poſſumus dicere illud Job 39. *Quando ſtruthio ponit in arena ova ſua, tunc forſitan calefacies ea,* Vel dic, quod ſabulum eſt ſtatus peccati, ex quo ſol, id eſt, Deus peccatorem per ſuam occultam inſpirationem educit, & eum pullum, id eſt, virum perfectum facit. Vel expone generaliter contra duros parentes, & etiam prælatos, qui filiis & ſubditis non ſolent providere, ſed eos oblitos contemnere, & horrere Pſalm. 29. *Pater meus & mater mea dereliquerunt me.* Unde etiam de ſtruthione dicitur Job. 39. *quod duratur ad filios ſuos, ac ſi non ſint ſui.*
12 Teſte eodem, ſtruthio ſeu aſida uno oculo cœlum aſpicit, & alio terram cernit. Sic cum homo debeat habere duplicem oculum diſcretionis, ſcilicet ſpiritualem & temporalem, unum qui pertineat ad contemplativam, alium qui pertineat ad activam, uno debet cœlum reſpicere, & cœleſtia cogitare, altero vero debet terram, & terrena videre, ad ſe in eis debite gubernandum, & ad præcavendum. Unde Eſai.
13 33. *Regem ſuum in decore ſuo videbit, oculi ejus cernent terram.* Secundum aliquos ſtruthio reſpiciendo ova ſua fovet, & ad perfectum deducit. Sic Deus oculo ſuo miſericordiæ hominem reſpiciens, ipſum in moribus perficit, & eum fovet per gratiam, atq; nutrit. &c. Vide ſimile de crocodilo, infra lib. 13. c. 22. §. 31. de Tinnunculis, ſupra de columba. § penultimo & antepenultimo.

Cap. LXX.

De Turture.

1 TUurtur *eſt avis ſimplex, ſicut columba, ſed longe diſpariter eſt pudica. Nam amiſſo compare, alterius copulam non requirit, ſed ſolitarie incedit, hominumque conſortia valde fugit, & in deſertu habitans,* ſi ad hortos propter cibum deſcendit, ſtatim iterum priſtina loca quærit. Sic homines caſti, & maxime uxorati, quando comparem amittunt, id eſt, quando alter conjugum moritur, vere alius ſi caſtus fuerit, ad alterius copulam non accedit, & etiam hujuſmodi quicunque caſtus eſſe voluerit, debet eſſe ſolitarius, & à conſortio hominum, & maxime mulierum totaliter ſegregatus, & licet oporteat, quod propter corporis neceſſitatem ad hortos hominum, id eſt, ad bona mundi & hominum conſortia multoties ſe extendat, ſtatim tamen debet ab hujuſmodi conſortio ſeparari, & ad locum habitationis ſuæ, id eſt, ad domum propriam ſi ſit ſecularis, vel ad religionem ſi ſit religioſus, redire. Religioſi enim debent eſſe vidui à mundo, qui tamen ſecundum Apoſtolum 1. Timoth. 5. *Frequentant domos, & cum fornicati fuerint quærunt nubere.* Vel dic quod turtur eſt anima, quæ de ſui natura ſimplex eſt & caſta, multumque diligit ſociam ſuam, ſcilicet corpus ſibi unitum, de cujus ſeparatione multum dolet, & triſtatur, in quantum, ſcilicet nunquam poſt ſeparationem alteri corpori copulatur, imo pro ſocietate perdita ſemper gemet, quia ſecundum Auguſtinum, Anima etiam beata ſemper habet appetitum, & inclinationem naturalem ad corpus ſuum, qui quidem appetitus non adimplebitur gloria, uſque ad reſurrectionem. Vel expone, quod conjunx animæ eſt Chriſtus, cui ſponſata eſt in baptiſmo Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide.* Iſtum autem ſocium perdit, quando moraliter peccat, & ideo ad pœnitentiam revertens debet gemere per contritionem, dum amiſſionem ſui comparis per peccatum priſtinum recordatur, ut dicat illud Hierm. 2. *Recordatus ſum tui, miſeratus adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ.* De utraque expoſitione dicitur ad Roman. 8. *Nos ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.* Et ideo hujuſmodi pœnitens & gemens non ſe debet alij corpori copulare, id eſt, diabolo ſive mundo, ſed comparem proprium ſcilicet Chriſtum, ut ſibi in præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam conjungatur, debet cum pœnitentiæ gemitibus expectare. Figura Oſeæ 3. *Ubi Oſea accepit mulierem adulteram, ex qua genuit filios & filias, & dixit ſibi, multis annis expectabis me, nec ſequeris alios viros.* Mulier adultera eſt anima per peccatum adulterata, poſt baptiſmum, hanc Oſeæ 1. Chriſtus accipit, quando per pœnitentiam revertitur ad eundem. Iſta ergo multis annis debet eum per ſpem & patientiam expectare, & nulli alii per peccatum ſe conjungere vel ligare. Hæc in locis ſecretis à conſortio hominum ſegregatis habitat, ſcilicet in paradiſo per affectum & contemplationem ad Philip. 3. *Noſtra converſatio in cœlis eſt. Elevabitur aquila & in arduis ponet nidum ſuum.* Job. 39. *De ſummis ſilicibus videbo eum.* Num. 23. Et ſi propter cibum in hortum hominum deſcenderit, id eſt, ſi ad mundi negotia propter neceſſitatem ſe extenderit, ſtatim obtento cibo ſolitaria loca petit, quia obtentis bonis temporalibus, debet ſe per gratiarum actionem in ſuperius elevare. Turtur in hyeme deplumis 2
efficitur, & tunc in antris & cavernis abſconditur, in novo vero tempore de cavernis exit, plumas reſumit, & ad pullificandum congrua loca petit, & in ramis duris & nodoſis nidum conſtruit & facit. Sic vere chariſſimi anima in hyeme, id eſt, in tempore peccati deplumatur à plumis, ſcilicet virtutis, & in cavernis, id eſt, in negotijs mundi, & terrenis occupationibus habitat & moratur. Sed adveniente novo tempore, id eſt, quando per gratiam & pœnitentiam innovatur, tunc exit de iſtis cavernis, & plumas virtutum reſumit, & ad pullificandum, id eſt, ad bona opera faciendum congrua loca petit. Unde tunc denſos ramos, id eſt, inter ligna crucis per ejus frequentem memoriam, de lignis nodoſis & duris, id eſt, de operibus aſperis, & duris pœnitentiæ debet conſtruere nidum ſuum, & ſic in nido diſciplinæ, debet pullificare per bona opera, & ibi jugiter commorari. Præterea 3
turtur dicitur bis pullificare, tertio vero non, niſi primi pulli corrumpantur. Sic homo pullos, id eſt, opera ſua bis producere, id eſt: ad intentionem duplicem debet facere, ſcilicet ad laudem Dei, & utilitatem proximi. Tertio vero, ſcilicet ad laudé mund, nunquam debet pullos bonorum operum procreare. Præterea 4
turtur 15. annis cubat, ſuper cadavera non reſidet, ſed pro victu quærit grana pura. Sic vir perfectus ſuper pullos, id eſt, ſuper opera bona debet ſemper cubare, & hoc 15. annis, id eſt, in obſervatione decem mandatorum, & in memoria quinque plagarum Chriſti. Hic ſuper cadavera non reſidet, quia ſcilicet in amore vel delectatione proprii cadaveris, id eſt, carnis fœtidæ, non debet aliqualiter reſidere, imo pro victu ſuo debet acquirere grana pura, ſacram Scripturam, vel etiam grana, id eſt, 5
virtutes quæ rectæ ſunt animæ nutrimentum. Turtur ſemper gemit, dum conſiderat ſocietatem, quam amiſit, & aliis garrulantibus avibus, hæc pro cantu gemitum reddere conſuevit, & ex tunc, ut dicit phyſologus, ſemper in ramis ſiccis, quod nunquam in viridibus ſedere conſuevit. Sic hujuſmodi pœnitens conſiderans, quod propter peccatum amiſit conſortium Jeſu Chriſti, debet ſemper gemere per contritionem, peccatum proprium cogitando. Threnor. 1. *Ipſa autem gemens, &c.* Pſ. 6. *Laboravi in gemitu meo.* Et licet garrulent, & rideant mundani, ipſe tamen debet jugiter triſtis eſſe. Ideo dicitur Ezech. 35. *Lætante univerſa terra in ſolitudinem te redigam.* Joan. 16. *Gaudebit mundus, vos autem contriſtabimini.* Vel dic, quod conjunx animæ eſt Chriſtus, & ideo in morte, & pro morte ejus debet gemere & dolere. Turtur non tangit cadavera immunda, ſed pro ſe & pro pullis 6
educandis quærit, & providet grana pura: & pulli turturis ſecundum Conſtantinum in principio ſunt viſcoſi & graves ad volatum, ſed paulatim aſſueſcunt ad volatum, quia viſcoſitas temperatur.

Sic novitii & ſubditi, & maxime religioſi, in principio, quando veniunt à ſeculo, ſunt viſcoſi per carnales affectiones, & inhabiles ad volatum contemplationis. Sed quanto plus ad volatum contemplationis intenderint, tanto carnalitatis viſcoſitas

scositas melitis temperatur, & ideo isti grana pura sacræ Scripturæ debent comedere, cadavera vero, id est, mulieres non debent per luxuriam tangere, nec earum consortium frequentare. Turtur tempore hyemis perdit plumas, & in cavernis habitat atq; antris, sed tempore veris de antris exiens plumas recuperat, quas amisit. Sic boni & pii in tempore hyemis, id est, paupertatis & tribulationis aliorum, quando scilicet vident alios indigere, tunc sine dubio debent plumas divitiarum deponere, eis misericorditer largiendo, & in antris, & speluncis, id est, in aliorum miseriis per compassionem debent jugiter residere, sed quando advenlet tempus veris, quando scilicet post mortem adveniet prosperitas sempiterna, tunc sine dubio exient de antris & cavernis, i. de miseriis hujus mundi, & iterato in paradiso recipient plumas, quia Christus centuplum retribuet illis, qui plumas divitiarum pauperibus emiserunt, quia *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Matth. 5. item 19. *Centuplum accipiet, &c.* Turtur est avis nullum lædens, sed erga omnes patienter se habens, in locis tutis & delectabilibus habitans, & sicut dicitur in libro de natura rerum, hæc avis sola de nocte pullos suos pascit, & hæc avis sola teste physologo in æstate pinguescit, cum generaliter omnes aliæ aves in æstate marcescant. Talis est vir bonus vel vir perfectus, quia nullum debet lædere, sed in aliorum læsionibus patientiam habere: loca vero tuta religionis, & loca amœna æternæ habitationis debet per contemplationem & desiderium frequentare, & talis in nocte adversitatis pullos suos debet per doctrinam pascere, ipsosq; in nocte & turbulentia paupertatis debet per eleemosynam enutrire, quia scilicet plus indigent subditi per doctrinam nutriri spirituraliter, quando est nox tribulationis, ne forte cadant in barathrum desperationis. unde Matth. 13. dicitur, quod media nocte gallus cantavit. Psal. 77. *Tota nocte in illuminatione ignis.* Et isti etiam in æstate pinguescunt, quia scilicet viri justi in æstate prosperitatis proficiunt, & per temperantiam ibidem virtutibus pinguescunt, & sic isti ubi omnes alii generaliter consueverunt deficere, convalescunt. Vel potest generaliter allegari de quibusdam, qui in hyeme tribulationis & paupertatis marcescunt à virtutibus ratione impatientiæ & desperationis, qui tamen in æstate prosperitatis, proficiunt ratione temperantiæ, & gratiarum actionis, & inde est, quod martyres in hyeme prævaluerunt, qui in prosperitatis æstate forsitan defecissent. Et econverso multi fuerint sancti confessores, qui in prosperitate sancte vixerunt, qui forte in martyrio succubuissent, & hoc est, quod figuratur Num. 21. ubi Deus præcipit, *quod illud quod ignem non potest sustinere aqua expiationis purgetur*: hoc est dictum, quod illi qui per ignem adversitatis ad Deum nequeunt venire, per aquam divinæ misericordiæ, & mundanæ prosperitatis ad ipsam valeent applicare. Ut dicit physologus, turtures non bene volant flante austro, quia ipsius venti humiditate pennæ suæ fiunt graves. Sic vere charissimi, quando auster ventus calidus, id est, favor fortunæ, & mundani successus nos afflat, pennæ mentis nostræ humidæ per pigritiam fiunt, ita tunc ad cœlum per contemplationem & affectionem volare non possumus. Ut dicit idem, quando turtures volant versus aquilonem, non habent rectorem. Econverso vero si ab aquilone versum austrum volaverint, tunc habent rectorem, quem sequuntur. quod ad hoc potest adduci, nam illi qui in aquilone, i. e. in frigore adversitatis habitant atque volant, rectore non indigent, quia scil. vexatio dat intellectum, unde in illo statu potest homo se sufficienter regere per seipsum; sed vere illi, qui ad austrum mundanæ prosperitatis volitant & anhelant, rectore provido indigent, qui ipsos regat, & manuteneat, ne delinquant, quia breviter illi, qui appetunt prospera, citius delinquant, quam qui aspera, & ideo rector magis est necessarius his quam illis, unde Psal. 23. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit.*

Cap. LXXI.

De Valello.

1 VAlellus *est avis columbino capite, & cristato, colloque viridi, & corpore varietate distincto.* Hæc avis, cum hominem à longe nido suo appropinquare viderit, egressa sibi cum clamore occurrit, sicque fatua avis, quæ clamore suo hominem à nido suo se fugare credit, ipso clamoris indicio nidum prodit, sicut dicitur in libro de natura rerum. Tales procul dubio sunt multi, qui cum clamoribus suis injurijs & detractionibus credunt de aliis triumphare, & homines nido suo insidiantes, id est, inimicos suos sibi & suo statui invidentes, credunt à se hujusmodi clamoribus elongare, & tamen ex hoc solent eos amplius in sui præjudicium animare. 2. Reg. 1. *Os tuum contra te locutum est*, & Judith. 8. *Non sunt ista verba, quæ misericordiam provocent, sed potius, quæ iram excitent, & furorem.* Vel ad literam potest allegari contra multos simplices, qui cum se multis verbis, & jurationibus excusare credunt, seipsos tamē magis suspectos reddunt. Vel potest allegari contra jactatores, qui si habent aliquod secretum, non cessant clamare, donec illud omnibus contigerit revelari.

Cap. LXXII.

De Vespertilione.

VEspertilio secundum glossam Esa. 2. *Lucem odit, & tenebras amat.* Nam in die in parietum foraminibus se abscondit. Cæca est ad modum talpæ, & pulverem lingit. Tales sunt cupidi, maxime usurarii, quia *cæci sunt, & duces cæcorum.* Matth. 15. ad modum talpæ, quæ semper est in terra, ubi optime se regit, & ibi quærit victum. Ideo tales lucem manifestationis odiunt, & abhorrent. Et ideo quando contractus suos faciunt, nolunt, quod manifestetur, veritas, imo in cavernis, id est, in occultis eos faciunt, in quantum ipsos palliant cauteloſe, ne appareat falsitas vel usura, & sic tenebras obscuritatis diligunt, quia quæ in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere ad Ephes. 5. *Et lumen manifestationis fugiunt & devitant. Omne enim quod manifestatur, lumen est* ad Ephes. 5. Quia ergo qui male agit, odit lucem, ideo in die in rimulis parietum, id est, in secretis cavernis se abscondunt, unde Job. 24. *In tenebris quasi in luce ambulant.* Proverb. 2. *Relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, &c.* Ideo Ezech. 9. *Vide fili hominis, quid filii Israel faciunt in tenebris.* Vel per noctem accipe bona temporalia, & per lucem & diem spiritualia, applica ad propositum. *Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem*, Joan. 3. Vespertilio quamvis propter alas, & propter volatum 2 avis esse credatur, esse tamen bestia sex rationibus comprobatur. Primo quia non ovat, imo more bestiarum pullos concipit, & procreat, quod tamen inter volucres non habetur. Secundo quia dentes habet. Tertio quia cauda caret. Quarto quia lac & mammillas habet. Quinto quia per terram currit, & quatuor pedibus graditur. Sexto quia muri in corpore similatur, sicut in libro de natura rerum dicitur, & etiam Isidor. quorum etiam magnam partem dicit Plin. lib. 10. cap. 61. Sic vere chariſſimi multi sunt, qui quamvis habeant nomen & famam, quod sint aves, id est, viri spirituales & justi, isti tamen bestiæ, id est, viri bestiales esse noscuntur, & hoc quia isti non pariunt ova, sed animalia, id est, non faciunt opera spiritualia, sed carnalia, unde ad Roman. 8. *Qui enim secundum carnem sunt, quæ sunt carnis, faciunt.* Item isti habent dentes, id est, verba detractoria. Cauda carent, i. mortis memoria. Lac & mammillas habent, id est, verba fallacia, dulcia, & deceptoria, contra illud Prov. 24. *Ne lactes quenquam verbis tuis.* Item isti in terra cum quatuor pedibus, id est, cum quatuor affectibus per avaritiam gradiuntur, & per inhonestam conversationem muribus similantur. Judith. 14. *Egressi mures de cavernis suis, &c.* Vespertilio binos parit pullos, ipsosque pedibus amplexat, aliquando de loco ad locum volando portat, ut dicitur ibidem, & etiam Plinius ubi supra. Sic mali nepotes & filios ultra modum carnaliter amplexantes, ipsos inter pedes affectionis suæ continue secum portant. Caput vespertilionis aridum ad collum suspensum, impedit somnum, caput hominum est Adam, caput Angelo- 4
rum fuit lucifer. Qui ergo tale caput per peccatum aridum, & ad mortis ariditatem damnatum per considerationem portaverit, nunquam somno peccati, & pigritiæ succumbet, sed semper per diligentiam vigil erit. Vel per caput aridum intelliges mundi capitaneos & potentes, quos quia Deus sæpe facit aridos in inferno, consideratio mortis suæ nos debet facere 5
vigiles præ timore. Sicut dicitur in libro de natura rerum. In India sunt vespertiliones majores, habentes dentes sicut homines, quæ si hominem in facie percutiunt, nasum aut aures ei præscindunt. Sic vere faciunt tyranni, & homicidæ, quibus licet columbinam simplicitatem excedunt, quia scilicet tales homines crudeliter percutiunt, & eos turpiter mutilant: quæ

8 quæ lædunt. Vel dic, quod isti sunt dæmones, qui hominibus auferunt nasum devotionis, & aures obedientiæ & auditionis. Vespertilio est frigidissimæ naturæ secundum Constantinum, quia si sanguine ejus supercilia liniantur, non sinit ibi crescere pilos. Sic prælatus avaritiæ frigore constipatus, quando sanguis ejus tangit aliquem, i. quando sua crudelitas (quæ per sanguinem designatur) circa subditum aliquem applicatur per rapinam & excoriationem, pilos divitiarum imo eradicat & subvertit &c. vel per sanguinem intelligo affectionem & amorem talium qui sine amissione divitiarum in sumptibus, non servantur. Ideo consulitur Eccles. 13. *Ditiori te ne socius fueris, si enim largitus fueris, assumet te, si nihil habueris, relinquet te.* Teste Avic. Unguentum vespertilionis prohibet mamillas puellarum, ne nimis crescant. Sic unguentum carnalis voluptatis vel temporalis prosperitatis
8 attenuat, & minuit mamillas clementiæ & pietatis, vel doctrinæ & veritatis. Vespertilio est avis muri similis secundum Isidorum Volucris & quadrupedis formam gerit, & tam voce, quam stridore sonum reddit, in die latet, in nocte patet. Ideo vespertilio à vespere nominatur, eo quod in vespere circumvolat ad rapinam, & secundum glossam Esa. 2. *Oleum de lampadibus bibit, de die in parietum rimulis se abscondit*, & licet avis esse credatur, plumas tamen aliquas non acquirit, imo alæ ejus carneæ sunt. Sic hypocritæ formam volucris habent, & quadrupedis, quia licet esse volucres, i. contemplativi videantur, quadrupedis tamen, id est, carnalitatis formam non mutant, imo muri sunt similes, qui stercora comedit, & qui in domo patrisfamilias nullum fructum facit, imo comedit panem suum, quia tales in Ecclesia non proficiunt, sed potius panem beneficiorum comedunt sine fructu. Isti in die, id est, in manifesta apparentia hominum latent, quia tunc videntur esse boni, sed in vespere patent; & in nocte; quia quod ipsos videret in abscondito vel in nocte tunc paterent, *quia* scil. *tunc faciunt opera sua prava.* Ideo Ephes. 5. Quæ autem in abscondito ab eis fiunt, turpe est dicere, quia tunc temporis circumvolant ad prædandum, id est, ad carnis suæ delectabilia perpetranda, & tales de lampadibus bonorum suorum, quæ lampades secundum Gregorium nominantur, nisi oleum vanæ gloriæ, non quærunt. Ezech. 16. Similam, id est, sacram Scripturam, & mel, sc. mundi prosperitatis, & oleum comedisti, &c. Ideo Oseæ 12. *Fœdus cum Assyriis inii, & oleum in Aegyptum ferebat.* Et ideo talis in die, id est in manifesto est apparentia, quæ per parietes designatur, latere dicuntur. Et ideo licet isti credantur esse aves, id est, viri contemplativi & cœlestes, plumas tamen virtutum aliquas non acquirunt, imo alæ talium, id est, perfectio virtutum quas videntur habere, sunt carneæ, id est, ad carnis delectabilia ordina-
9 ta. Vel alæ eorum, id est, sapientia & industria carnalis est, *terrena, animalis & diabolica* Jaco. 3. Vespertilio habet alas carnosas, & volat de nocte, & habet debilem visum, ita quod diem nequit sustinere. Sic aliqui prælati alas, id est, affectus habent carnosos, quia omnis amor talium ad carnem & sanguinem, id est, ad parentes & nepotulos, vel etiam delitias ordinatur, *quia qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt.* ad Rom. 8. Et ideo visum habent debilem, id est, spiritualium paucam cognitionem, quia diem, id est, bona spiritualia nequeunt speculari, sed in nocte, id est, in negotiis secularibus optimè volitant, et discurrunt. Psal. 81. *Erraverunt, in tenebris ambulant.* Vide 8 §. de avaro. Et applica. Et sicut vespertilio non volitat nisi in nocte, ita tales non volitant nec ascendunt ad statum dignitatis, & bonorum, nisi in vespera vitæ, quando scilicet sunt prope mortem, &c. *Et tunc cum habuerint, quod cupierant, possidere non poterunt.* Job. 20. *Quia etiam subito dum non speratur, veniet contritio ejus.* Esai. 30. vel per volatum intelligo bona opera, quæ isti ante senectutem non faciunt. Vel de nocte, id est, per occultas pactiones, & promissiones aliquoties volant ad seculi dignitates.

Cap. LXXIII.

De Ulula.

1 VLula, quæ *item est bubo, qui de nocte ululat, ova monellularum rostro frangit.* Ululatus ejus secundum augures portendit adversitatem, taciturnitas vero prosperitatem. Et est avis plumis onusta, templa frequentans, ut oleum bibat. Alii autem volunt, quod ulula idem est quod onocrotalus, sed tam de bubone, quam de onocrotalo sufficienter dictum est. Tales sunt murmuratores, qui plumis honestæ apparentiæ induti in templis & Ecclesiis, id est, religionibus conversantur, ut oleo lampadum, id est, vana gloria satientur. Oleum enim vanam gloriam significat. Lampades vero bona opera designant. Oleum igitur lampadum bibunt, quando gloriam de suis operibus expectant. Isti ova, id est bona opera, scilicet & fructus avium aliarum cum rostro suo, id est, cum verbis detractoriis frangunt, dissipant, & absorbent, & ululatum detractionis in nocte emittunt, id est, in occulto, & non in præsentia personaliter; & ideo talis ululatus præsagit adversitatem, quia per hujusmodi murmura, adversitas invidiæ & discordiæ in conventionibus generatur. *Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis.* Hie. 11. Ideo Esai. 13. *Respondebunt ululæ in ædibus suis, &c.* Eorum taciturnitas prosperitas est; & concordia aliorum. *Ideo prudens in tempore illo tacebit, quoniam dies mali sunt.* Amos 5.

Cap. LXXIV.

De Upupâ.

1 VPupa *est avis, quæ fimo & stercoribus hominum nutritur, crista tamen est à capite prodeuntibus galeata.* Sic detractores stercora & fimos aliorum hominum, id est, eorum mala & vitia ore proprio comedunt & corrodunt; dum de ipsis murmurant & loquuntur. Et tales in capite sunt cristati; quia cornibus superbiæ præ cæteris sunt elati, se scilicet præ aliis perfectos reputantes. Upupa est avis spurcissima, semper in fimo residens, vel sepulchris. Unde de stercoribus hominum nidum facit, & eis vescitur
2 & nutritur, & quamvis sit spurcissima, tamen cum crista est multum decora. Et qui sanguine ejus se inunxerit, dæmones in somnis se suffocantes videbit: & ejus cor in maleficijs valet, quia eo utuntur magi in maleficijs faciendis. Tales sunt luxuriosi, qui sepulchra frequentant, id est mulieres, in quibus per nimium affectum totaliter sunt sepulti. Mulieres dominatæ sunt eis. Esa. 3: *Stercora comedunt atque fimum*, dum scilicet actus luxuriæ faciunt, & exercent, quia scilicet sicut stercora fœtent, ideo tales sunt spurcissimi & viliissimi, quia in actibus spurcissimis occupantur; & licet ita sit, tamen tales vigent cristis, & pulchritudine corporali. Sanguis talium est peccatum Psal. 5. *Virum sanguinum & dolosum abominatur Dominus*, &c. si quis inunctus fuerit, eis scilicet favendo, complacendo, vel etiam imitando, pro certo in
11 somnis, id est, post mortem videbit dæmones suffocantes se, scilicet in inferno. Job. 20. *Venient super eum horribiles, sequitur. Devorabit eos ignis qui non succenditur.* Et cor upupæ maleficis est conveniens, quia scilicet amor, voluntas & affectio luxuriosorum, infernalibus maleficis est complacens, in quantum per eorum gestus, instigationes & suggestiones trahuntur alii ad peccatum. Ideo propter hæc omnia dicitur Job. 21. *Ipse scilicet luxuriosus ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit, dulcis fuit glareis cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles*; & Jacobi 5. *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra.*

Cap. LXXV.

De Vulture.

1 VUltur secundum Aristotelem carnibus crudis vescitur, & ideo pro ipsis pugnat, & si aliquid de cibis ejus remanet, aliis non dividit, sicut facit aquila, imo nudo proprio reponit, pro pullis suis fovendis. Sic luxuriosi carnibus crudis, id est, mulieribus per luxuriam satiantur, & si de præda, id est, de bonis suis temporalibus aliquid eis remanet, quod scilicet non torum in actibus luxuriæ, & superbiæ, aut in pompis & vestibus expendatur, illud alijs avibus ad modum aquilæ, id est, more viri justi pauperibus minime largiuntur, imo in nido arcarum suarum totum reponunt, pro pullis, scilicet corporalibus parentibus, vel bastardis nutriendis, vel etiam pro uxore, & filijs nutriendis. Unde Naum. 2, *Leo cepit sufficienter catulis suis, & necavit leænis suis, & implevit præda speluncas suas, & cubile suum rapina, &c.* Vultur licet aliquando ascendat alte, tamen visa in terra præda, seu cadavere, subito descendit ad præ-
2 dandum. Sic sunt multi, qui de alta contemplatione ad carnalia terrena descendunt, & sicut etiam vultur, licet cito descendant, vix tamen reascendunt. Vix enim per contemplationem ascendunt, faciliter vero descendunt, sed tamen difficiliter reascendunt. Vultur pugnat cum herodio, secundum Aristote-
3 lem, & est quædam avis fluvialis dicta almatar, cui insidiatur,

ut si aquam dimiserit, ipsam rapiat, & occidat, vel si exire non audeat ibidem suffocetur, & pereat. Sic diabolus herodios qui boni dici possunt, impugnat, & religiosis fluvialibus insidiatur, ut si fluvium religionis reliquerint, temporalibus inhærentes, vel etiam si ibi remanserint, de spiritualibus præsumentes, ab
4 eo protinus occidantur. Ps. 9. *Insidiatur ut rapiat pauperem*, rapere pauperem dum attrahit eum. Vultur comedit carnes crudas pro quibus pugnat, &c. sicut supra. Et nota, quod carnes ejus duræ sunt ad digerendum, gravis fœtoris, & mali saporis. Sic luxuriosi duri sunt, & obstinati ad dirigendum, id est, ad corrigendum, quia perversi difficile corriguntur, Eccl. 1. *Gravis etiam sa-*
5 *poris & odoris*, id est, malæ vitæ, & famæ ad conversandum. Vultur videns pullos impinguari, eis invidet, & eos percutit, sicut milvus. Sic invidus bonis invidet aliorum. Jacob. 3. *Ubi zelus &*
6 *contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum.* Vultur frequentat exercitum, ut de cadaveribus equorum, & hominum satietur; tarde volat, & diu vivit, scilicet centum annis. Sic cupidi, & super domos principum & regum &c. Vel per exercitum intelli-
7 go lites, & contentiones. Item vultur sequitur exercitum equorum, & hominum, ut cadaveribus satietur. Sic & mali prælati domos principum, ut donis & honoribus exaltentur, ut patet in
8 curia Franciæ; ubi omnes sunt Episcopi. Secundum Philosophū vultur habet optimum sensum olfactus, & ideo cadavera longe sentit. Sic tales habent sagacitatem in temporalibus. Item ab
9 ortu solis usque ad meridiem vultur non venatur, sed post meridiem circa occasum vacat ad prædandum. Sic in priucipio boni
10 sunt, sed in fine vitæ fiunt rapaces, & cupidi. Item secundum Aristotelem vultur circa nidum suum, & pullos, non sinit alios appropinquare, timens ne prædæ non sufficerent utrobique. Sic tales prohibent subditos alienis, ut pinguiores eos reperiant ad prædandum, similes cani qui pugnat cum aliis pro osse carnoso,
11 ut solus illud rodat, sicut etiam catus servat caseum, &c. Item dicit Plinius, quod cor vulturis in pelle leonis involutum, liberat portantem à feris, & leonibus. Sic cor, id est, affectio circa personam aliam, licet sit crudelis, impia, & leonina, tamen eam
12 fovet, & sustinet ab aliis defendendo, si tamen habet pellem leoninam, id est, temporalem substantiam leonine congregatam. Item secundum Plinium penna vulturis alligata pedi sinistro mulieris prægnantis, facit eam parere, & si diutius teneatur ibidem, educit intestina. Per mulierem prægnantem intelligo subditum divitem, per pedem sinistrum temporalia. Prover. 3. *In sinistra illius divitiæ.* Per pennam intelliguntur ballivi, & officiales prælatorum, qui simplices subditos faciunt parere, id est,
13 emendas gagiare. Item secundum Plin. lingua vulturis appensa collo personæ, facit eam gratiosam ad impetrandum quid vult. Sic prælati per verba, & preces, malis suis familiaribus impe-
14 trant multa bona. Vultures secundum Isidorum etiam ultra mare cadavera sentiunt, & ad ipsa comedenda volant, & currunt. Sic unde charissimi devotus populus Christianus debet carnem mortuam, id est, carnis Christi mortem, quæ facta fuit ultra mare, sentire, & ad ipsam per devotionem currere, & per crucis assumptionem ad eam transfretare. Esa. 23. *Transi terram tuam filia maris.* Vel per cadavera intelligo fœtidos Sarracenos, quorum fœtorem, & infidelitatem debemus ultra mare sentire, & ad eos personaliter currere, ipsosque occidere, & necare. Vultures se-
15 cundum Isidorum, præsentiunt futura cadavera, & hominum, & bestiarum mortes, & ideo præ gaudio futurorum cadaverum solent insimul convenire. Unde etiam talium conventus, solet futura prælia, & mortes hominum præsignare. Tales sunt multi Ecclesiastici, maxime Ecclesiarum curati, & religiosi etiam mendicantes. Isti enim diligunt, & præsentiunt cadavera, & funera mortuorū, & ad ea volant, & discurrunt juxta illud Job. 39. *Ubicunque senserit cadaver, statim adest.* Unde quando plures tales alicubi plus solito conveniunt, istud communiter signum est, futuri cadaveris, vel præsentis. Teste Aristotele vultures in ol-
16 factu præcellunt, sicut aquilæ in visu. Per vultures intelliguntur grossi, & ponderosi, simplices atque rudes. Per aquilam intelliguntur prælati, clerici, Ecclesiastici, subtiles. Istud est ergo verum, quod hodie quamvis aquilæ, id est, viri Ecclesiastici præcellant alios in visu, & discretione, vultures tamen, i. simplices eos præcellunt in odoratu, & devotione, Augusti. Simplices rapiunt
17 cœlos, &c. Secundum Isidorum nidos vulturum nemo attingit, pro eo quod in altissimis rupibus nidificant. Unde etiam secundum Aristotelem dicitur, quod vultu propter volatum altissimū, sola dicitur avis Dei. Sic nos debemus ita alte per contemplatio-

tem ascendere, & ita alte nidum spei nostræ in Deo, & in paradiso ponere, quod nemo diabolus, seu quicunque spiritualis inimicus debet ad nos per tentationem attingere. Job. 39. *In præruptis silicibus commoratur in incessis rupibus.* Vultur antequam vo- 18
let, ut communiter facit tres saltus, ita enim est avis ponderosa, ut subito volare non possit, ita quod quandoque agilitate canis capitur, antequam à terra penitus elevetur. In terra autem libenter graditur, nisi hominem viderit, & ideo gradipes appellatur, ut dicitur in libro de natura rerum. Sic vere sunt multi ita tardi, & ita pigri ad volatum bonorum operum exequendum, & ita libenter gradiuntur per terrena negotia, quod nunquam celeriter volunt incipere aliquem volatum contemplationis, vel bonæ operationis, imo semper consueverunt multos saltus, id est, multas interceptiones, & pigras deliberationes, retardationesque facere, antequam possint aliquem spiritualem volatum bonorum operum exercere, & ita libenter gradiuntur per terrena negotia, quod nunquam spiritualiter celeriter volunt incipere, propter quod sæpe contingit ipsos antequam bonum volatum quem proposuerat impleant, canis inferni tentationibus arripi, & per diversa peccata ab isto penitus impediri. Isti ergo sunt vultur, qui dicitur secundum Isidorum quasi volans tarde. Contra illud Eccles. 6. *Non tardes converti ad Dominum.* Ista videntur in multis peccatoribus, qui quotidie proponunt pœnitere, & quotidie videntur velle incipere, sed dum procrastinant, finaliter nihil faciunt, quinimo cane, id est, morte præventi subito pereunt. Vel dic, quod quicunque aliquem volatum boni operis alicujus facere vult, debet prius deliberando ter vel amplius se movere. Seneca. *Diu delibera, cito facito.* Vultur indifferenter ad omne cadaver volat, & ideo faciliter ca- 19
pitur secundum Philosophum, & sicut dicitur in libro de natura rerum. Vultur pugnat cum herodio, herodius tamen cum sit agilis, impetui vulturis cedit, & sic vultur impetu ruens, cum propter pondus se retinere non valeat, contra terram vel lapidem se occidit. Sic vere charissimi illi, qui sine discretione indifferenter ad omnia cadavera, id est, ad omnia mundi delectabilia per desiderium volant, faciliter per diversa peccata se illaqueant. Potissime vero superbi dum contra herodium, id est, contra suos adversarios se minores sine temperamento misericordiæ cum toto vindictæ impetu debacchantur, ipsosque totis viribus enervare nituntur, sæpe fit, quod aliis per divinam providentiam liberatis, nisi per judicium divinum impetu proprio destruuntur. Istud quotidie videtur in guerris, & hastiludiis. Istud apparuit in Senacheribo, qui toto impetu volebat destruere regem, & populum Juda, & tamen illis salvatis, ipse in sua superbia est peremptus. Esaiæ 51. *Percussisti superbum,* 20
vulnerasti draconem Vultur pullos suos statim quod sunt adulti, à nido suo projicit ipsosque nec circa nidum suum manere permittit, &c. Expone sicut supra de aquila & sicut de avibus in generali §. 45. Vel si vis dic, quod sic debent facere nobiles, quia scilicet filios suos non debent secum in domo tenere, sed exterius ad videndum & experiendum mundum ejicere, & mittere, & eos propriæ providentiæ exponere, ut necessitate 21
ducti discant de se, & de salute propria cogitare. Item vultur alios vultures, & proprios pullos adultos juxta nidum suum morari non permittit, timens ne prædæ non sufficerent utrobique. Magnum corpus enim habet vultur, & id magna patria pari vulturum necessaria est ad prædandum. Tales sunt pro certo magni usurarij, & raptores & ambitiosi, & potissime invidi, & advocati. Isti enim juxta domum vel patriam suam, nunquam volunt alios sibi similes invenire, quamvis etiam sint eorum pulli, id est, consanguinei vel amici, nec cum istis habitare volunt, & nunquam parem habere quærunt, dicentes illud Eccles. 6. *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Timent enim quod patria non sufficiat prædæ plurium. Rapinis enim suis & usuris est magna patria necessaria, & ideo tales alios si- 22
bi pares repudiant, ut soli patriam devorent, corrodant. Vultur magnas aves invadit, sed minimis parcit. Sic judex plus debet irruere contra malefacientes divites, quam pauperes. Econtra de milvo, &c. Vultur juxta nidum suum non venatur, do- 23
cente natura pacis amica, ne vicinarum gentium odium contra se nidum suum excitet, sicut dicitur in libro de natura rerum prædicto. Expone istud sicut infra de lupo, & sicut supra de avibus in generali. Vultur cum adulta fuerit, matremque 24
suam debilem ad volandum viderit, eam imperere, & occidere consuevit, ut dicitur ibidem. Sic vere religiosi, & clerici viden-

tes, quod mater sua, id est, prælatus suus defectuosus est, & debilis ad volandum, id est, ad operandum, debet contra eum insurgere, & eum à statu suo deponere. Teste enim Aristotele bonum est mactare patrem in Treballis, quia sicut dicitur in Evangelio. *Qui non odit patrem & matrem, non potest meus esse discipulus* Vel potest allegari contra filios impios, & iniquos, qui proprios prælatos, & benefactores, amicos & parentes, quamvis ipsos quandoque fovissent tanquam matres, si vident eos in aliquo defectivos, vel præ paupertate, vel alias ad volandum, & ad eis amplius beneficiendum debiles, & infirmos, solent contra eos insurgere, & ipsos accusare, & spiritualiter occidere, & gravare. Lucæ 21, *Exurgent filii in parentes, & eos morte afficient.* Vultur ut dicitur ibidem pro eo quod propter pondus corporis, non potest acquirere sibi cibum faciliter, ideo reliquias cibi aliis non dividit, sed pro se, pullis in nido suo reponit, quia pro certo, quod difficilius acquiritur, diligentius conservatur. Vel potest dici de viris providis, qui omnia non solent expendere, sed pro tempore futuro reponere & servare. Proverb. 10. *Sapiens autem servat in posterum.* Item vultur optimum odoratum habet ad cadavera sentienda, & ideo sequitur exercitium.

26 Unde secundum augures, quando plumi vultures circumvolatur, signum est prælii futuri, quia aliquo occulto sensu præsentiunt cadavera, quæ vultur in sero deprædatur, & non in mane, & illa quæ de cibo suo remanent, aliis non largitur, sed in nido recolligit pro se & pullis educandis, ubi aliquoties putrescunt. Sic avari optimum olfactum, id est, discretionem optimam habent pro cadaveribus bonorum temporalium sentiendis, & ideo exercitum, id est, lites & contentiones sequuntur, & spe cadaverum habendorum, id est, temporalium acquirendorum insimul conveniunt, atque volant. Quod quidem est signum futuri prælii. Nam propter lucra hujusmodi, sæpe unus contra alium præliatur. Isti in sero senectutis magis quam in mane juventutis prædantur, quoniam avaritia plus viget in senectute secundum Senecam. Expone cætera sicut infra.

27 Vultur secundum aliquos sine concubitu nascitur, & habet hanc proprietatem, quod os ejus involutum in pelle leonis vel lupi liberat se portantem à lupis, & leonibus. Pes ejus dexter secundum Plinium sanat colorem pedes sinistri hominis, & econverso pes sinister hominis pedem dextrum sanat. Charissimi Deus habet duos pedes, dextrum scilicet, id est, misericordiam; sinistrum, id est, justitiam. Sed homo duos etiam habet, dextrum scilicet, id est, gaudium de lumine prosperitatis, & sinistrum, id est timorem de salute. Ergo si homo patitur in pede dextro, nimis gaudens, & se delectans in prospera fortuna hujus mundi, super istum pedem apponat Dei pedem sinistrum, scilicet ejus justitiam cogitando, (ideo dicitur ad Rom. 10. *Noli alte sapere*) & tunc cito sanabitur. Sed contra si homo considerans, sua peccata patiatur in pede sinistro nimis timendo, & quasi de salute desperando, apponat de pede dextro Dei, id est, cogitando ejus misericordiam, & cito salvabitur. Sic enim loquitur Psal. 137. *Salvum me fecit dextera tua.*

28 Dicat ergo canticorum capite secundo: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, quasi dicat, læva justitiæ divinæ, & dextera suæ misericordiæ me liberabunt. Vultur etiam qui sine concubitu nascitur, Christum significat, qui de virgine sine virili semine de sancto Spiritu conceptus est. Os ejus igitur in pelle leonis sive lupi involutum significat divinitatem, quæ fuit involuta in pelle humanitatis in incarnatione, & illa certe hominem hanc gestantem per devotionem, liberat ab incursibus luporum infernalium, & leonum. Et de hoc scribitur Eccles. 51. *Liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui, à rugientibus præparatis ad esam.*

Dicit Plinius quod penna vulturis sæpe allegatus à nobis apposita pedi sinistro mulieris parturientis, facit eam parere. Sic vere si imitatio vitæ Christi, virtutum ejus & perfectionum apponatur pedi sinistro, id est, affectioni animæ prægnantis, & dolores parturientis (illius quidem animæ de qua loquitur Ps. 7. (*Concepit dolorem & peperit iniquitatem*) si hæc inquam vitæ Christi perfectio tali affectu inordinato alligetur, facit eam parere, non peccatum quod ex carne conceperat, sed virtutem quam eam Spiritus S. docuerat Esai. 60. *Nunquid ego parturiam.* Secun-
29 dum Plinium lingua vulturis, sive ferro avulsa facit portantem se gratiosum. Sic vere charissimi lingua, locutio, oratio & intercessio virginis Mariæ glorioſæ, quæ more vulturis sine carnali copula peperit, & concepit, quando sine ferro, id est, sine peccati duritia imploratur, facit & verbis, & operibus gratiosum, & ideo prædicator in principio sermonis istam linguam vel gratiam petit, & inde est quod pro gratia impetranda dicitur Ave Maria, &c. Cinis vulturis serpentes fugat, & communiter sanguis lepram curat. Sic vere cinis, id est, memoria mortis & sanguinis Christi, serpentes, id est, tentationes, quæ in nobis serpunt, & etiam lepram luxuriæ, & peccati curat spiritualiter atque sanat. ad Heb. 9 *Omnia fere in sanguine mundantur, & sine sanguine non fit remissio peccatorum.* Vultur secundum Plinium de propriis filiis impia, & crudelis, quia si videat pullos suos impinguari, percutit eos rostro, ut fiant ex hoc vulnere 31
macilenti. Sic principes, & prælati subditis suis sunt crudeles, quia si vident pauperes subditos, utpote sacerdotes, & agricolas inferiores impinguari divitiis, statim invident, & cum rostro potentiæ per fas & nefas, seu per falsas impositiones, rapinas & excoriationes, ipsos faciunt macilentos. Vulturi assimilantur multi quantum ad ejus malas conditiones. Vultur dicitur 32
quasi tardè præ magnitudine carnis præcipites volatus non habet. Sic tales quia magnitudine, & pondere affectionis carnalis detinentur & premuntur, ideo per contemplationem superius nunquam volant. Sapient. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

LIBER OCTAVUS.

De aquis & fluminibus, & primo de aqua generali.

Cap. I.

AQUA secundum Isidorum dicitur quasi æqua. 1
Semper est enim æqua, nisi per violentiam motus fuerit exæquata. Est autem aqua naturæ specularis, quia rerum sibi objectarum radios recipit, & per actionem reflexi luminis earum imagines repræsentat, & facies intuentium manifestat. Talis est conscientia, quia qualemcunque imaginem impresseris, id est, qualecumque peccatum feceris, ipsum per morsum reflexivum (nisi deleatur per pœnitentiam) perpetuo revidebis. Prov. 27 *Respondent vultus respicientium in aquis.* Et sicut aqua mota & turbata non quiescit à motu, quousque ejus superficies adæquetur, sic nec conscientia quiescit à dolore, & remorsu quousque pacificetur, & per pœnitentiam quietur Esai. 57 *Impii sicut mare fervens, quiescere non valent.* Et sicut in aqua turbata imagines non apparent, & si apparent videntur imagines monstruosæ, & deformes, sic in corde & cõscientia turbata desideriis, & cogitationibus, vel etiam vitiis, & criminibus, imagines, i. virtutũ pulchritudines non apparent, quousque per gratiam fuerit adæquata, & à turbatione hujusmodi quietata. Unde Augustin. *Inquietum est cor meum bone Jesu, donec quiescat in te.* Veruntamen sicut in aqua adæquata imagines, quæ propter motum fuerant dissiparæ, iterum reveniunt; sic virtutes, & opera quæ fuerant per peccatum mortificata, cum ipsa conscientia adæquata fuerit per pœnitentiam ibi iterum per gratiam reviviscunt. *Et tu reverteris ad iniquitatem tuam.* Eze. 16. Aqua quanto 2
est profundior, & purior, tanto apparet obscurior, nisi à solis radio subintretur, sicut Basilius dicit in hexameron. Sic anima quãto est profundior, per subtilitatem ingenii; quanto purior, per naturæ nobilitatem; tanto per ignorantiam spiritualium est obscurior, nisi solius Christi gratia spiritualiter illustretur. Istud 1
maxime patet in sapientibus hujus mundi, qui licet sensu vigeant naturali, *nihil* tamẽ *de Dei judiciis cognoverunt.* Baruch. 3. *Exquisiverunt scientiam quæ de terra est:* sequitur, *Viam autem sapientiæ nescierunt.* Vel dic, quod aqua profunda est humilitas, quam scilicet semper comitatur obscuritas, eo scilicet quod vir humilis bona sua solet occultare, & non aliis propalare. Seneca de moribus. *Esto occultator virtutum, sicut alii vitiorum.* Vel dic, quod ista est profunditas peccati, vel etiam prosperitatis, quæ semper obscuritatem ignorantiæ gestat. Psalm. 68.

Obscurentur oculi eorum, &c. Aqua secundum Basilium in hexameron, habet vim unitivam ipsius terræ, quia per humoro- 3
sitatem aquarum se per interiorem partem terræ undique diffundentium, ipsæ partes terræ jungerentur, ipsa terra præ nimia siccitate in pulverem verteretur. Et aqua sit naturæ specu-

laris

latis, ideo radios rerum sibi objectarum quas recipit, iterum refundit in majorem latitudinem, & transmittit, & hinc est, quod res visæ in aqua majores apparent, quam in se sint secundum rei veritatem, quod scilicet fit propter grossitiem medii spissioris. Sic ipsa charitas, gratia vel concordia, seu etiam aqua baptismalis terram, i. Ecclesiam, religionem, vel animam unit, conglutinat, & conjungit. Act. 4. *Multitudinis credentium erat cor unum.* Nam nisi per aquam istam status Ecclesiæ vel religionis jungeretur, in moribus, & in fide statim in diversos pulveres partialitatis, & sectarum dissolveretur, & sic ejus integritas rumperetur. Et est ista aqua, scilicet charitas naturæ specularis. Res enim quas in se recepit, scil. beneficia quæ ab alijs percipit, per gratiarum actionem majora reddit, & semper in ampliorem latitudinem retribuere, & refundere, & commendare contendit. Vel dic quod aqua ista est amor, & affectio carnalis. Ista enim illos quos in se recipit, per affectuosum amorem majores repræsentat, & credit, quia semper res quæ amatur, majoris bonitatis videtur esse, quam sit in rei veritate. Nam secundum Senecam, Solus amor verum judicium nescit. Vel dic, quod imaginem boni documenti vel exempli, quam ab alijs recipimus, per operis executionem non solum tantam imo etiam majorem refundere debemus. Quod etiam de beneficiis debet esse, quæ debemus vice reciproca refundere, & majora etiam quam receperimus compensare. Aqua de sui natura est sine sapore & calore, ut sic esset indifferens ad omnes sapores, & colores rerum omnium assumendos. Ideo transiens per occultos meatus terræ, à locis per quæ transit, in colore & sapore recipit mutationem, & inde est quod nunc dulcis, nunc amara, nunc clara, nunc turbida, nunc subtilis, nunc grossa, dignoscitur apparere. Talis aqua debet esse omnis persona publica, quia vere non debet esse determinata ad aliquem certum colorem seu saporem, id est, ad aliquorum affectionem, & dilectionem specialem, per personarum acceptionem, imo debet esse indifferens ad omnes, *ut generaliter sit ei cura de omnibus.* Sap. 6. *Quia non est personarum acceptio apud Deum*, ad Rom. 2. Ideo secundum qualitatem terræ per quam transit, i. secundum bonitatem vel malitiam personarum, quibus præest, debet ejus qualitas immutari, quia cum terra salsa per peccatum debet esse salsus per correctionem; cum dulcibus per devotionem, debet esse dulcis per compassionem, & beneficij largitionem; cum calidis per iram, & tribulationem, debet esse calidus per severam punitionem; cum grossis & rudibus debet esse grossus, & simplex; & cum subtilibus subtilis, ut sic secundum exigentiam omnium indifferenter omnibus se conformet. 1. ad Cor. 9. *Omnibus omnia factus sum ut omnes lucri facerem.* Vel ista possunt de prædicatore dici, qui mores aliorum debet imitari, & induere, ut eos possit ad viam salutis trahere, & inducere. Exemplo Apost. ubi supra, qui *fiebat cum gentilibus gentilis, cum Judæis Judæus.* Vel dic, quod talis est anima, quæ secundum quod in diversis fundis, id est, diversis considerationibus situatur, secundum hoc in suis conditionibus variatur. Vel expone de 5 societate, sicut infra cap. de fonte §. 12. Aqua secundum Basilium in hexameron. est valde utile elementum inter omnia elementa, cœlum enim temperat, terram irrigat, & fœcundat, aerem suis vaporibus incorporat & condensat, scandit in sublime, & cœlum sibi vendicat. Et sunt aquæ causa omnium terræ nascentium, quia fruges gignunt, arbores & plantas producunt, sordes detergunt, peccata abluunt. Et est aqua terræ conjunctiva, penetrativa, repletiva, caloris cœlestis nutritiva, inferiorum temperativa. Nisi enim hæc inferiora suis exhalationibus temperaret, cœli motus, & ignis conflagratio omnia inflammaret. Piscibus etiam dat spiraculum, & animalibus nutrimentum. Talis est gratia vel lachryma, vel doctrina, quia sicut aqua, scilicet cœli crystallini, cœlum temperat, scilicet firmamentum, quantum ad calorem, qui ex vi motus proprij oriretur; sic istæ spirituales aquæ, quando sunt in homine, ipsum raptum cœli, id est, ipsum cœlestis judicis rigorem temperant & refrenant. *Ardorem refrigerabit ros.* Eccl. 18. *Et etiam aerem*, id est, ipsam animam suis vaporibus, id est, diversis virtutibus incorporant, & condensant. Et sic terram corporis bonis virtutibus irrigant, & fœcundant. Istæ igitur causæ sunt omnium terræ nascentium, scilicet bonorum operum, quia in terra plantas, & arbores, id est, in corpore universos actus bonorum operum procreant, & producunt. Sordes etiam peccatorum abluunt & abstergunt. Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini.* Hæ terræ partes, id est, affectiones animæ conjungunt per charitatem, penetrant per humilitatem, replent per bonorum operum fœcunditatem. Hæ sunt caloris cœlestis, id est, amoris charitativi in nostris cordibus nutritivæ, inferiorum, id est motuum carnalium temperativæ, ardoris desideriorum malorum refrigerativæ, quia scilicet nisi per aquam gratiæ, lachrymæ, & doctrinæ exhalationem, influentiam, & inspirationem inferiora, carnis scilicet desideria temperarentur, totum corpus in conflagrationem luxuriæ verteretur. Hæ igitur piscibus, id est, devotis hominibus dant spiraculum, animalibus vero scilicet secularibus nutrimentum Ezech. 31. *Aquæ nutriverunt illum, abyssus exaltavit illum.* Eadem per omnia possunt dici de confessione, & de baptismo. Vel omnia dic de eleemosyna, & pietate, quia sicut dicitur Eccles. 3. sicut *aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum.* Aqua in nihilum defluere, nisi termino alieno 6
sisteretur. Sic peccator de desperatione deveniret in nihilum, nisi eum alienus terminus, id est, Dei misericordia, retineret, quia scilicet Dei misericordia causa est, quare impius non desperat. Job. 38. *Circumdedi illud terminis meis.* Aqua est 7
colorum & saporum omnium susceptiva, & de uno ad alterum mutativa, semper defluit, nisi termino alieno sisteretur, male enim terminabilis, propter defectum soliditatis, & ideo necesse est, quod ab extrinseco teneatur, & alio solido termino limitetur. Sic homo levis, & instabilis uno statu non est contentus, de colore ad colorem, de præbenda ad præbendam, de dignitate ad dignitatem, de statu ad statum, quotidie vult esse mutatus, & translatus. Eccles. 27. *Stultus mutabitur ut luna.* Mich. 7. *Ad mare de mari, & ad montem de monte.* Ideo metus & affectiones talium non quiescunt, nisi per alienum terminum, id est, per prælatorum suorum resistentiam, vel per ipsius Dei gratiam, vel repulsivam justitiam, & tribulationem & violentiam sistantur, & infra suos limites arceantur, & à suis vanis appetitibus compescantur. Dicat ergo talibus Deus vel prælatus illud Osex. 2. *Sepiam vias tuas spinis, & sepiam eas maceria.* Et illud Job. 38. *Hucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Aqua semper defluere, nisi termino alie- 8
no sisteretur. Et est aqua omnium colorum, & saporum receptiva, & ad omnes suiipsius translativa, & motus sui est à centro ad circumferentiam elevativa. Sic vere anima vel animæ voluntas semper fluit per diversas creaturas, unam post aliam diligendo, vel per diversa desideria, unum post aliud emittendo, nisi per amorem Dei, & per ejus solius appetitus, tanquam per alienum terminum, terminetur. Augustin. *Inquietum est cor meum bone Jesu, donec quiescat in te.* Et est aqua ista motus sui scilicet affectus, & desiderij, à centro ad circumferentiam, id est, à rebus creatis ad ipsam increatam essentiam eductiva, & rerum omnium colorum, & saporum per amorem, & desiderium receptiva, quia scilicet cor hominum est in potentia ad amorem omnium creaturarum, quia sicut aqua est indifferens ad colorem & saporem, non habens terminum colorum & saporum; sic anima quasi tabula, in qua nihil depingitur, nisi postea color rerum in ea depingatur. Et est etiam aqua qualitatis propriæ mutativa, quia voluntas quotidie de una re ad aliam circumfertur. Job. 20. *Cogitationes variæ succedunt sibi.* Et Proverb. 19. *Multæ* &c. Et sicut in aqua mota, & turbata imagines non videntur, sic nec in voluntate, & corde turbato per tristitiam, notitiæ describuntur, quia sicut dicitur Eccle. 21. *Non est sensus ubi est amaritudo.* Aqua secundum Isidorum di- 9
citur quasi æqua, eo quod à motu nunquam quiescat, donec ejus fuerit superficies adæquata. Et est aqua elementum frigidum & humidum, & respectu terræ subtile, & perspicuum, proprio termino non contentum, defluere enim nisi termino alieno sisteretur. Et habet etiam aqua motum suum à centro ad circumferentiam, & species in se receptas more speculi ostendit, & hoc in majorem quantitatem, quam sit secundum rei veritatem. Sic justus nunquam quiescit à motu bonorum operum, quousque superficies conscientiæ suæ in præsenti per gratiam, & in futuro per gloriam quieretur. Deuter 12. Necdum venistis ad requiem, quam Dominus Deus noster daturus est vobis. Et est aqua ista elementum frigidum per castitatem, humidum per pietatem, subtile per paupertatem, perspicuum per subtilitatem, & veritatem imaginum bonorum exemplorum receptivum per honestatem, & honestæ imitationis conformitatem. 1. ad Corinth. 3 *In eandem imaginem transformatur.* Et respectu terræ, id est, hominum peccatorum

habet

habet multiplicem nobilitatem, quia *terra erat inanis & vacua, sed spiritus Dei ferebatur super aquas.* Gen. 1. Ista proprio termino non sistitur, nec voluntate propria regitur, sed alieno scilicet Dei, vel prælati ordinationibus regulatur. Justus enim non se præsumit regere, imo nihil de sua bonitate præsumens, divinæ misericordiæ, & providentiæ se committit, sine cujus termino se timet in nihilum redigendum. *Circumdedi illud terminis meis.* Job. 28. & in Psalm. 103. Terminum posuisti eis, quem non transgredientur. Quia scilicet iste secundum Dei & prælati voluntatem, providentiam, & ordinationem, omues motus suos terminat, & concludit, & infra ambitum regularum, statutorum, & divinorum mandatorum se contineri permittit & motum suum, id est naturalem appetitum à centro ad circumferentiam, id est, à creaturis in ipsum Deum applicat, & reducit, secundum omnia alia expone sicut supra. Aqua & terra, propter suam elongationem ab orbe, non sunt ita mobilia, nec orbi obedientia, sicut sunt alia elementa, & ideo terra, quia summe distat, non movetur, imo stat immobilis atque firma. Sic illi qui propter peccata sua sunt ab orbe, id est, à Deo (qui est orbis omnia continens, non habens principium neque finem) remoti, & elongati non sunt ejus influentiæ participes, nec ejusdem voluntati obedientes, vel ad motum suæ inspirationis involubiles Exo. 15. *Fiant immobiles quasi lapides.* Et ideo illi qui sunt duri, ut terra per incompassionem, frigidi per indevotionem, immobiles per acediæ torporem, sicci per avaritiæ ardorem, non moventur per obedientiæ vigorem, imo sunt fixi, & immobiles per inobedientiæ, & obstinationis tenorem. Psal. 103. *Qui formasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi.* Vel dic, quod seculares qui magis sunt à Deo, & à suo servitio elongati, minus sunt mobiles ad bona, quam clerici & religiosi, qui orbi Deo sunt proximi, & ejus servitio specialiter dedicati. Allega ut supra. Vel dic econverso, quod illa elementa, id est, illæ personæ, quæ à cœlo, id est, à Deo, gradu & statu amplius elongantur, stabiliores in bono reperiuntur, sicut in sæcularibus respectu malorum Ecclesiasticorum quotidie comprobatur. Allega ut supra. Aqua non habet determinatum colorem, saporem vel figuram, sed secundum saporem, colorem & figuram loci in quo ponitur, & à quo clauditur, ejus qualitas variatur. Sic religiosus non debet habere motus, voluntates, & desideria propria, & determinata, imo debet secundum exigentiam statutorum claustri, religionis, & loci à quo clauditur, & secundum voluntatem prælati sui accipere cololorem, conditionem, & formam, quia scilicet ipse debet esse indifferens ad omnia, quæ sibi à superiori dicuntur & imponuntur dicens illud Evangelicum: Veruntamen *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Aqua secundundum Isidorum dicitur quasi aqua, eo quod nunquam quiescat à motu, donec superficies adæquetur. Sic nec homo debet quiescere à motu bonorum operum, donec in paradiso per gloriæ pulchritudinem ejus superficies, id est, animæ suæ capacitas adæquetur Baruch. 5. *Constituit Deus replere valles in æqualitatem terræ, ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei.*

Aquæ maris quæ naturaliter sunt avaræ, tumultuosæ sunt, & sonoræ. Sic in mare mundi hujus, amari scilicet peccatores multipliciter volunt loqui, & præ cæteris tumultus, & jurgia concitare. Semper enim jurgia quærit malus Prov. 17. *Aqua quæ sursum gignitur*, scilicet pluvia cæteris aquis est melior, & ad terram fœcundandam utilior, maximè quando cum tonitruo cadit, quia tonitruum suo motu aquam, & vaporem subtiliat, & depurat, & sic terram magis penetrat, & fœcundat. Aqua ista est gratia, prædicatio, vel doctrina, quæ sursum gignitur in excelsis, descendens à patre luminum. Quæ præ cæteris aquis melior est ad terram animæ bonis operibus fœcundandam, & maxime si cum tonitruo divini timoris sit recepta, quia tonitruum divini amoris aquam gratiæ, & sapientiæ reddit subtiliorem, & ad terram, id est, animam penetrandam penitus aptiorem. Eccl. 1. *Timor Dei, scientia religiositas custodiet, & justificabit cor.*

Aqua fluvialis secundum Constantinum, quæ ab altis rupibus descendit, sana est, quando fluit contra orientem, & tunc prævalet illi, quæ fluit contra occidentem. Sic sapientia Dei & scientia Catholica, quæ ab alijs rupibus paradisi per revelationem extitit derivata, *Descendens de sursum à patre luminum*, (Jacob 2.) sana est, competens animæ sanitati, & maxime quando fluit contra orientem, id est, quando ad ortum gratiæ, & virtutum totaliter ordinatur; quia *quæ de sursum est sapientia, primum quidem pudica est.* Jacob 3. Sed illa quæ in vallibus oritur, id est, mundana sapientia; quæ in valle mundi hujus ortum habuit, ut sunt, leges quas ferunt Imperatores; & quæ ad occidentem, ad mundi negotia semper deficit; & occidit, tendit, ordinatur, & terminatur, animæ non est sana, quia scilicet infirmitates superbiæ; & præsumptionis; & contemptus aliorum producere consuevit. *Scientia enim inflat, charitas autem ædificat.* 1. Corinth. 8. & Eccl. 1. *In sapientia multa est indignatio.* Figura de aqua *fontis Hierico, quæ faciebat sterilem terram, quæ tamen alias erat optima* 4. Reg. 2. Quia multi elati per scientiam, à bonis operibus steriles sunt, qui alias boni erant. Ideo eis dicitur *Sapientia tua, & scientia tua hæc te decipit.* Esaiæ 47. Hæc est sapientia terrena, animalis, & diabolica Jacob 3. Et ideo dicitur ad Roman. 8. *Prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita & pax.* Et ibidem *Sapientia hujus mundi inimica est Deo.* Ideo 1. ad Corinth. 3. *Sapientia mundi stultitia est apud Deum.* Nota quod secundum Isidorum aqua dicitur quasi æqua, pro eo quod ejus superficies semper est æqua, & plana, nisi ab extrinseco ventis vel causis aliis exæquetur. Est autem aqua sicut dicit Seneca libro 3. de naturalibus quæstionibus mundi primordium, quod prius omnibus fuit, & ex quo sunt omnia. Seneca enim dicit quod aqua, & ignis torrentis dominantur, ex his ortus, & ex his interitus est. Supponit enim quod ex aquis omnia inceperunt, & per ignem omnia finientur. Unde ait, ignis exitus mundi est, & humor primordium. Quod etiam videtur fides innuere, quæ de aquis, id est, de informi materia, quæ nomine aquarum intelligitur, cuncta facta fuisse prædicat. Genes. 1. *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Et per ignis conflagrationem cuncta elementa ante judicium immutanda declarat Psalm. 49. *Ignis ante eum exardescit.* Moraliter autem per aquam potest intelligi dulcor, & mollities pietatis, per ignem vero fervor, & acuties charitatis. Ista enim duo omnibus dominantur, & ex istis duobus omnium virtutum congeries generatur. Humor enim pietatis est materiale virtutum principium, & eorum debitum nutrimentum ignis vero charitatis est ipsa causa, & eorum finis, & congruum complementum. Ideo Eccles. 39. dicitur, quod *initium vitæ hominis ignis & aqua.*

Vel dic quod in rebus moralibus sunt duo, scilicet unum quo construuntur, & uno quo destruuntur. Primum est humor devotionis, & gratiæ, à qua virtutes originantur. Aliud est ignis cupiditatis, & avaritiæ, vel etiam ignis cujuslibet malæ concupiscentiæ, à qua virtutes exterminantur. Bene igitur dicitur Eccl. 15. *appositi tibi ignem & aquam, ad quod voluerit, extende manum.* Vel dic, quod humor est carnalitas, à qua peccata ortum accipiunt, ignis vero est pœnitentia, & alperitas, à qua vitia dissipantur, Sap. 19.

Ignis valebat supra suam virtutem. Seneca licet esset infidelis, agit tamen diffuse de diluvio, quo omnia perierunt, & reducit ipsum ad causas superiores, & inferiores, exteriores, & interiores. Causæ enim superiores fuerunt stellæ in capricorno convenientes. Unde sicut ait, Berosus causam naturalem, & certum tempus assignat tam diluvio, quam futuræ ignium conflagrationi. Arsura enim (ut ait) terrena contendit. Causæ inferiores fuerunt maria, quibus terra circumdatur, quæ (ut ait) suis fluctibus naturaliter contra terram & littora pugnant, quasi appetant eam submergere. Unde etiam dicit, quod natura cum humore, id est, mari circumdedit, ut undique nos cum voluisset aggredi posset. Causæ etiam exteriores erant fluvij excrescentes, imbres à nubibus defluentes, torrentes de montibus irruentes, & fontes de terra scaturientes, & infra terram lacus & fluvij decurrentes, quia (sicut ait) aquæ quæ sunt sub terra & qui sunt sicut terra amnes amnibus jungent, paludibus stagna. Causæ vero interiores sunt ipsa naturæ instituta, quibus à principio natura statuit diluvium futurum Unde ait: Sunt omnia facilia naturæ, utique à primo facere constituit, atque non subito, sed ex denunciato venit, & à principio quando mergerentur terrena, decretum est, & ne sit quandoque velut in novo opere dura molitio, olim ad hæc maria se exercent. Dicit etiam quod nihil difficile naturæ est, utique ubi in finem sui properat, & sequitur. Omnia adjuvabunt naturam, ut sua constituta peragantur. Et concludit. Ergo quandoque erit terminus rebus humanis. Et post. Unus humanum genus conder dies. Unum tamen advertendum est hic, quod Seneca videtur

ponere

ponere diluvium futurum, secundum modum suum loquendi, & tamen credo ipsum intellexisse jam factum, maxime quia Solinus, & Ovidius ipsum factum jam ante posuerunt, qui forte Senecam tempore præcesserunt.] Et breviter ipse supponit diluvium naturaliter factum. Unde dicit, quod natura non minus ordinavit res, quam rerum mutationes. In his (inquit) inundatio fuit, quæ non secus quam hyems, & quam æstas lege mundi venit. Supposito ergo, quod istæ quatuor causæ potuerunt convenire in diluvio, de quo facit mentionem scriptura. Dico charissimi quod per diluvium potest intelligi profluvium lachrymarum, quo proculdubio obruitur, & submergitur tota congeries vitiorum. Sed proculdubio hujusmodi diluvium inundatio vel purificatio quatuor habet causas, scilicet superiores, quæ sunt influentiæ stellarum, id est, bonorum industria prælatorum. Inferiores, quæ sunt affluentiæ marium, id est, compunctio cordium amarorum. Exteriores, quæ sunt torrentes tribulationum, & tormentorum, imbres bonorum documentorum, fontes & flumina bonorum sociotum, & vicinorum, nec non lacus, id est, horrores, & infectiones ipsorum criminum interiorum. Anteriores autem, quæ sunt prædestinatio, & præordinatio Dei, & suorum consiliorum. Ex his enim quatuor oritur diluvium, lachrymosæ compunctionis, & mundificatio, & lotio seriosæ confessionis, & per consequens renovatio, & mutatio moralis, & virtuosæ conversationis. Omnia enim adjuvant naturam, scilicet naturantem Deum, ut sua constituta peragantur, quia scilicet ex quo hominem salvare decreverit, multis adminiculis utitur, & per multas vias vitiorum suorum diluvium procurat, & quærit, quia sicut dicitur ad Ro. 8. *Diligentes Deum omnia cooperantur in bonum.* Vel potest dici, quod diluvium significat diem judicii, ubi scilicet terminus rebus humanis, & qui humanum genus è mundi visibus condet. Tunc enim omnia, & superiora, & inferiora naturam naturantem Deum juvabunt, & suum decretum, & primordiale statutum pro viribus adimplebunt, quia sicut dicitur Sap. 5. *Pugnabit pro eo orbis terrarum, contra insensatos.* Vel dic, quod diluvium significat hujus vitæ tribulationes, quibus homines, id est, justi diversimode fatigantur. Ad hoc enim faciunt sidera superiora, id est, mali prælati. Maria inferiora, id est, circumstantes nos mali officiales, & ballivi, fontes lacus torrentes & flumina exteriora, id est, mali vicini, & falsi amici statuti naturæ anteriora, id est, ordinationis statuti divini, quo scilicet à principio cautum est quod *homo nascatur ad laborem, avis vero ad volandum.* Job. 5. quia sicut Isidorus impossibile est quod homo sit, & tribulationes non patiatur. Seneca ubi supra dicit, quod *consumpto humano genere per diluvium, dabitur terris homo innocens, insciusscelerum, & melioribus auspiciis natus.* Istud potest exponi de Christo, qui proculdubio datus est terris purus, & innocens, & scelerum ignarus toto mundo jam diluvio vitiorum præconsumpto, qui tamen melioribus auspiciis, quam alij fuit natus, quia scilicet non per corruptionem carnis, sicut alij, sed per incarnationem divinitatis. Ideo de ipso dicitur Esa. 9. *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Et Baruch. 3. dicitur: *Quod postea in terris visus est, &c.* Dicit Seneca quod post diluvium, dato quod detur terris, homo insciusscelerum, tamen innocentia non durabit, nisi dum novi sunt. Cito inquit nequitia surrepit, virtus difficilis inventu est, rectorem ducemque desiderat, etiam sine magistro vitia addiscuntur. Ista possunt allegari de noviter promotis, & introductis, qui innocentes, benigni & simplices inveniuntur, qui cum tractu temporis mali efficiuntur, quia vitia naturaliter etiam sine magistro discuntur. Vel potest dici de hominibus, in quibus non durat innocentia, nisi dum novi, & juvenes sunt: Statim enim surrepit nequitia, & dum homo corporaliter crescit succedentibus vitijs innocentia retrocedit. Dicit Seneca ibidem, quod *mundus diu antea durans: subito per diluvium periet.* Dicit enim quod ad originem rerum natura parce utitur viribus & subito ad ruinam toto impetu venit. Et exemplificat de homine, qui diu nutritus cito moritur, & addit quod urbes constituit ætas, hora dissolvit, momento fit cinis, diu silva. Sic vere moraliter loquendo, sæpe fit, quod mundi prosperitas, quæ multis fuit intervallis confecta, subito per infortunium destruitur, & homo qui diu in gloria steterat, fortunæ impetu modico dissipatur. Quod etiam in virtutibus quandoque fit, quia ille qui diu in statu salutis stetit, subito Deo permittente per tentationem perit. Vel ad literam expone de ruina mortis hominum, urbium, & terrarum, quia sicut dicit idem, magna tutela stant aut vigent omnia, cito ac repente dissiliunt. Item idem dicit, quod sicut in corpore humano non tantum est unus humor, scilicet sanguineus, sed multi, sic in terra non est tantummodo humor aqueus, imo sulphureus, alumineus, aureus, & argenteus, &c.

Quod ad Ecclesiam vel religionem applicari potest, in qua non tantum est una species hominum, id est una conditio personarum, sed plures, quia scilicet aliqui sunt ibi puri, mundi, & aquei; alij vero mali, immundi & sulphurei: aliqui clari, aurei & argentei, alii vero duri, crudeles, ærei atque ferrei, quia breviter sicut dicit Apostolus 2. Timoth. 2. *In magna domo non tantum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia.* Item idem ibidem, scilicet de naturalibus quæstionibus libro 3. ait quod aliqua sunt flumina seu stagna, in quibus res difficiliter merguntur. Unde ait, quod quidam sunt lacus, qui natandi imperitos ferunt, ut notum est in Sicilia. Et adhuc est in Syria quoddam stagnum, in quo natant lateres, & mergi prorecta non possunt, licet gravia sint. Ad quod videtur facere, quod infra dictum est de Arethusa lacu, quæ omnia solet onera sustinere, & quod de lacu Asphaltite Judææ dicunt tam Josephus quam Solinus, quod nihil vivum in eo potest mergi. Cujus etiam simile dicit Isidorus libro 13. de stagno Porcidami, in quo (ut ait) omnia fluitant, & nihil mergitur. Rationem autem hujusmodi assignat idem Seneca ibidem. Dicit enim quod graviora descendunt, leviora gestantur, paria vero æqualiter stant.

Unde ait quod si res imposita sit gravior, & ponderosior, ipsa aqua statim descendit. Si vero sit levior, supernatabit, & tanto altius quanto levior. Si vero paris sit ponderis, ipsi aquæ erit æqualis. Supponit igitur ex præmissis, quod talis aqua est gravissima, ubi gravia non descendunt ad infima, quia (ut ait) illud à quo non vincitur aqua pondere, non permittit aqua gravissima descendere. Et inde est etiam quod in quibusdam stagnis etiam lapides supernatant, sicut etiam Isidorus ait libro 13. de fonte Marsya, qui etiam saxa portat. Et similis ratio potest reddi, sicut videtur mihi, quare argentum vivum sustinet omnia pondera præter aurum, quia scilicet excepto auro, argentum vivum est gravius, & ponderosius universis. Igitur concludit quod de duobus gravibus minus grave eminet magis gravi, & magis grave sustinet minus grave. Tales lacus videntur esse mundani status; vel etiam mundani judices & magistri. Hodie enim mali licet sint graves peccatores & maligni, & descendere ad gradum subjectionis digni, & submergi eriam aliquoties, & puniri, ipsi tamen hodie non submerguntur, nec secundum gravium peccatorum suorum exigentiam inferius deprimuntur, imo quod pejus est superius in dignitatibus extolluntur, & ibidem ultra sua demerita detinentur. Et quæ est ratio? Proculdubio, quia isti ab aqua gravissima sunt gestati, id est, à malis prælatis, & principibus se prioribus, & gravioribus tolerati, & in statibus, & officijs sublimati. Mali enim superiores malos inferiores sustinent, ipsosque cadere non permittunt, sed in suis malitijs potius ipsos fovent. Quod pro certo item faciunt, quia ipsi graviores, & deteriores sunt & in quantum eos indebite sustinent, deteriores etiam illis fiunt, sicut de Bachide 1. Mach. 9. dicitur, quod elegit viros impios, & constituit eos Dominos regionis.

Vel dic, quod homo debet sustinere, & tolerare alios, quamvis sint intolerabiles atque graves, & maxime quando bene considerat, quod etiam ipse gravior forte, & intolerabilior potest esse. Nam si defectus gravissimos nostros, qui necesse habent ab aliis aliquoties supportari, bene attendamus, alios minus graves cognoscemus, & videbimus, & sic eos tolerabimus, & in patientia sufferemus. Eccles. 31. *Disce ex te ipso, quæ sunt proximi tui.* Bene ergo dicitur ad Gal. 6. *Considera temetipsum, ne & tu tenteris, alter alterius onera portate.* Vel dic, quod aqua gravissima est vir justus, qui proculdubio per amorem divinum est ponderosus, & per humilitatem semper inferius descensivus. Istis igitur qui pondere propriæ virtutis norunt inferius subjacere facile est gravia tribulationum, & impositionum onera, & quicquid à Deo vel prælato sibi imponitur, in patientia tolerare. Psalm. 68. *propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.* Vel dic, quod talis aqua est peccator, qui pondere vitiorum gravatur. Psalm. 37. *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me.* Iste igitur quicquid grave sibi à Deo vel prælato imponi-

tur, tenetur sustinere, cum omnis pœna imposita, gravitati vitiorum qua premitur, digne non valeat respondere. Peccata enim nostra semper sunt pœnis impositis graviora, & ideo cuncta, quæ nobis imponuntur, portanda sunt tanquam plus debito leviora. Unde Proverb. 27. *Grave saxum, & onerosa arena, sed ira stulti*, id est, *peccatum utroque gravior.* Ad hæc prædicta addit Seneca ibidem, quod hæc quæ supra dixit, intelligit de solidis atque duris, non de levibus & pumicosis. Dicit enim quod in India sunt insulæ de materia pumicosa, quæ undique superuatant; Spuma enim aquæ calore solis in pumicem mutatur, & per additionem continuam continue augmentatur, & in Insulam aggregatur. Plinius etiam lib. 2. cap. 97. multas tales Insulas nominat, scilicet in agro Cecubo, & Reatino, Mutinensi, Statonionsi, & in Vadimonis lacu, & ad cotylias aquas opaca silva. Sicut etiam ponit idem de Insulis calaminis in Lydia, & de salvaribus Insulis in Nympheo mari, quæ non solum vento, imo etiam in Symphoniæ cantu pedibus modulantium moventur. Pomponius etiam unam talem insulam asserit in Ægypto, ubi natabat templum Apollinis, sicut patet infra libro 14. cap. de Ægypto, quod est 13. Cancellarius etiam Parisiensis solebat dicere, quod in mari circa Brabantiam semel apparuit quædam insula cum populo, & cum villis, quæ ibi ab alienis partibus fuerat vento vecta, ibique aliquo stetit tempore, sed vento flante contrario disparuit & recessit. Secundum Senecam igitur libro 3. de naturalibus quæstionibus talis esse Cutilla insula fertur, quæ per aquam natans modico vento huc atque illuc impellitur, ita quod nunquam per diem, & noctem in eodem loco sistitur, sed de loco ad locum continue agitatur. Cujus inquit duplex causa esse potest, scilicet levitas materiæ, de qua constat, & gravitas aquæ quæ eam vectat. 24

Dicit etiam quod ista insula Cutilla herbas & arbores nutrit, quia scilicet possibile est quod pinguis humor aquæ, truncos & frondes arborum, pulveres etiam, & arenas illuc injectas conglutinet, & in herbas, & in arbores mutet. Per tales insulas moraliter loquendo possunt intelligi sancti Ecclesiæ primitivæ, scilicet Apostoli, & alii, qui proculdubio terræ, & terrenis nullatenus adhæserunt, imò leves, & pumicei per paupertatem voluntariam extiterunt, quapropropter nunquam se in aqua gravi mundanæ prosperitatis, & carnalitatis per malas complacentias immerserunt, sed eas calcando & contemnendo desuper nataverint, & ad flatum, & spirationem Spiritus sancti prædicando per mundum undique cucurrerunt, & sicut peregrini, & egeni in mundo vagati sunt, & ut Christi imitatores, nihil in rebus sibi civiliter vendicaverunt, vel appropinquaverunt, ad Hebr. 11. *Peregrini, & hospites sunt super terram.* Isti tamen licet fuerint vagi, & pauperes, herbas tamen, & arbores, id est, alios fideles pinguedine charitatis insimul compegerunt, & suis verbis, & exemplis in fide, & moribus spiritualiter nutriverunt, & eos ne in infernum caderent, suis orationibus portaverunt. Ose. 11. *Ego nutritius Effraim portabam eos.* Isti potissime apparuerunt in Christo, qui vagus per mundum in paupertate vixit, & nidum aut foveam ubi se reclinaret non habuit, sed contempsit, imò *sicut colonus, & peregrinus in alieno solo, per aquas mortalis vitæ vagatus est.* Et ideò admirando dicebat Hier. 14. Quare sicut colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? quare futurus es velut vagus?

Vel dic, quod Insulæ firmæ, & terræ adhærentes, sunt religiones reddituales, & in bonis temporalibus fundatæ. Insulæ autem natantes sunt religiones mendicantes, quæ terrenum fundamentum non habent, sed in solo Deo sperare, & aquæ, id est, mundi rebus fluxibilibus supernatare, & flatu Spiritus sancti ad patriam navigare, & herbas, & arbores virtutum nutrire, & portare debet, ut sic quælibet talis sit una navis spiritualis, quæ multos homines continens, soli flatui Spiritus sancti exposita, de temporalibus nihil curet. Proverb. 31. *Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.* Vel expone in malo significato, & dic, quod tales Insulæ sunt superbi, qui recte de materia inani, & pumicea videntur constare, quia scilicet nunquam solent ad fundum per humilitatem descendere, nec in aquis fluxibilis fragilitatis per considerationem se immergere, sed sursum per elationem mentis natare, & vento vanitatis mundanæ se exponere, & per seculum undique divagari. Esa. 57. *Abiit vagus in via cordis sui.* Vel dic, quod talis Insula generaliter est peccator, qui terræ, id est, Deo, qui est immobilis, & fertilis sicut terra non adhæret per charitatem, sed in aquis mundanæ prosperitatis vagatur, per mentis instabilitatem, & semper vult supernatare, & præeminere per superbiæ vanitatem, & flatu venti, id est, tentatione, tribulatione, vel inspiratione diabolica, vel etiam vanitate mundana taliter vacillare per inconstantiæ levitatem, quod nunquam in eodem statu permanet, per alicujus perseverantiæ firmitatem, nihilominus herbas & arbores, id est, terrenas possessiones portat, & habet per avaritiam, & cupiditatem. Quia breviter istud est verum, quod scilicet ille qui Deo non adhæret per amorem, nunquam stabilis potest esse, imo necesse est ipsum per multa desideria fluctuare, & continue mentaliter laborare figuratus in Cain, qui interpretatur possessio, qui caput habuit tremulum, & fuit vagus, & profugus super terram; sicut dicitur Genes. 3. Quia scilicet tales peccatores possessiones seculi diligentes, ab ipso Deo per peccata desiunguntur, & sic instabiles, & tremuli efficiuntur, & vagi & profugi quoad mentem in seculo conversantur, & sic verificatur verbum Augustini qui dicit, inquietum est cor meum bone Jesu donec quiescat in te. Bene ergo David dicit in Psalm. 72. *Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.* Vel dic, quod ista Insula est cor quod est in corpore, sicut Insula in mari, & quod more Insulæ fluctibus cogitationum continue lacessitur. Istud ergò nisi cum terra, id est, cum Deo radicetur, fit instabile, & mobile, & per res mundanas desideriis vagum, & natabile. Unde illud prædictum. *Abiit vagus in via cordis sui.* Esa. 57. Unde Augustinus in libro confessionum. Væ animæ quæ putavit si recessisset à te, se aliquid melius habituram, & gira & regira, versa & reversa in tergum, & in latera, & in ventrem, & ecce omnia dura, & tu solus requies.

Item Ovidius dicit lib. 6. Metamor. quod Delos Insula quæ nunc Ortygia dicitur, ante diluvium vagabilis fuit, & ab aqua sustentata undique portabilis sicut navis, in diluvio vero facta est stabilis atque fixa. Cujus ratio potest esse, quia in diluvio limus, arena & terra, lapides & rupes illi Insulæ adjuncta fuerunt, ipsamque ita ponderosam effecerunt, quod eam terræ fundamento, à qua disiuncta erat inferius, rejunxerunt, & sic eam stabilem effecerunt. 25

Adverte tamen quod ubi Ovidius & alii poëtæ loquuntur de diluvio, intelligunt de diluvio quod factum est in Thessalia, ubi Deucalion regnabat. Tria enim fuerunt diluvia sicut dicit Isidorus libro 13. Talis Insula significat malos, qui in mari hujus mundi incerti, & instabiles vagantur, & nulla firmitate boni propositi radicati, fluctibus tentationum, et tribulationum per diversas affectiones jactantur. Sed quid? Proculdubio sæpe fit, quod cum diluvium compunctionis, lachrimationis vel devotionis circa eos abundaverit, vel etiam cum Deus diluvio fortis tribulationis ipsos submerserit, et oppresserit, tunc verè stabilitas constantiæ, et boni propositi firmitas eis venit, adjungitur enim eis terra, limus, et arena, et lapides, quando scilicet in statu tribulationum compelluntur cogitare de limo, id est, de sua limosa et vili conditione, & procreatione, de arena, id est, de futuræ mortis sepultura & absconsione, & in terram resolutione, de lapidibus, id est, de futuri judicij duritia & percussione.

Ex talium igitur consideratione & adjectione talis Insula, scilicet vanus & instabilis peccator, terræ fundamento, id est, Deo conjungitur, & stabilis constans, & firmus in fide, & moribus efficitur, & statu tentationum vel cogitationum ad malum amplius non movetur Job. 11. *Levare poteris ad Deum faciem tuam, & eris stabilis, & non timebis.* Vel potest dici econverso de bonis religiosis, & clericis, qui per mundum debent esse pro Christo vagabundi, & nullo terrenorum affectu inferius alligati, sed ubi flatus Spiritus sancti illos duxerit, illuc per obdientiam concitati. Veruntamen quando diluvium mundanæ prosperitatis eis adjungitur, & circa eos terra, & arena, & lapides, id est, bonorum terrenorum copia aggregatur, tunc per pigritiam immobiles efficiuntur, & à motu bonorum operum quietantur. Exod. 15. *Fiant immobiles quasi lapides.* Gutta est minima pars aquæ, quæ secundum Isidorum quamvis sit minima quantitate, mollissima,

26 ma, & frigidiſſima, tamen maxima eſt virtute, quia ex frequenti caſu lapidem durum excavat, & corrodit. Et eſt gutta in ſubſtantia humida, clara, & rotunda, & ex caſu ſuo terram irrigat, & humectat, radices nutrit, virorem in herbis inducit, piſces in mari reficit, & in oſtreis margaritiam gignit, maximè ſtilla roris, ſecundum Iſidorum. Gutta quæ vi caloris ex nube reſolvitur, ſignificat ſcientiam vel doctrinam, ſcilicet prædicationis, quæ vi caloris ignei, à corpore nubis, id eſt, à corpore ſacræ doctrinæ, eſt per ſtudium reſoluta. Et licet gutta prædicationis vel benignæ monitionis ſit modica, tamen ex frequenti caſu lapidem, id eſt, cor lapideum irrigat, & emollit juxta quod dicitur, *Gutta cavat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo.* Iſta igitur terram, id eſt, terrenos irrigat per gratiam, & radices, id eſt, incipientes, arbores, id eſt, proficientes, piſces, id eſt, devotos, et perfectos irrigat, et recreat per gratiam, et humectat, et in conchilijs, id eſt, in duris peccatoribus gignit lapides pretioſos, id eſt, boni propoſiti voluntatē. Vel dic, quod gutta eſt tentatio vel etiam peccatum eſt veniale, quæ ſcil. paulatim rodit, lædit, et excavat cor lapideum atque firmum. Job. 14. *Lapides excavant aquæ, & alluvione terra conſumitur.*

Cap. II.

De Fontibus.

1 FOns ſecundum Iſidorum dicitur à fovendo, vel à fundendo aquas. Scaturiendo enim aquas continue recipit, quas fluendo continue refundit. Fons ſicut ſenſu probatur, calidior eſt in hyeme, quam in æſtate, quia in hyemis tempore aërea frigiditas calorem intus repercutit, et recludit, et ideo ibi congregatus calor fortius convaleſcit, ſed in æſtate propter cauſam contrariam, calor interior diſpergitur, et per actionem caloris exterioris ſubtrahitur, et ſic in fonte frigiditas propter caloris abſentiam remanet, et cauſatur. Sic vere in hyeme tribulationum, vel etiam ſenectutis, debet calor charitatis in fontibus, id eſt, in hominibus plus vigere, quam in æſtate proſperitatis, vel etiam juventutis, quia propter frigus naturæ in ſenectute, vel propter frigus adverſitatum in tribulatione, calor interior charitatis recluditur, inquantum ſcilicet homo ad ſeipſum redire, & ad Deum recurrere compellitur, & ſic cumulata charitas plus augetur, quia ſcilicet affectio exire ad res exteriores propter tribulamina prohibetur. Sed in æſtate proſperitatis, quando aër circumjacens, id eſt, ſtatus exterior calefit, ſcilicet fervore fervorum, & amicitiarum, & etiam delitiarum, tunc calor interior charitatis per diverſa deſideria evaporat, & à rebus exterioribus attrahitur paulatim ad mundum, & ſic fit homo tepidior, & frigidior quo ad Deum, ſcilicet calor, & affectio ſuæ mentis exterius occupatur, & ſic plus proficere adverſitas, quam proſperitas comprobatur. 3. Regum 1. *Cumque operiretur veſtibus non caleſiebat.* Quia ſcilicet quanto quis divitiarum veſtibus amplius exterius operitur, tanto minus per devotionem, & charitatem fervidus interius reperitur. Vel dic, quod fons ſignificat virum juſtum, qui ſcilicet in æſtate proſperitatis debet eſſe frigidus, per divinum timorem, in hyeme vero adverſitatis debet eſſe fervidus, per divinum amorem, & poterit dicere illud ad Philip. 4. *Scio abundare, & ſcio penuriam pati.*

2 Fons terras ſibi vicinas ſolet facere herbis, & floribus præ cæteris abundare. Sic homo terreus, & ſimplex, quando fonti vivo, id eſt, viro probo eſt ſocius, & vicinus, per ejus influentiam magis efficitur virtutibus, & operibus fructuoſus. Pſalm. 1. *Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Et ſicut aqua fontis ſecundum terram adjacentem, & ejus naturam variatur, ſic homo ſecundum conditiones illorum quos frequentat, aliquando melior, aliquando deterior reperitur. Pſalm. 17. *Cum ſancto ſanctus eris, &*
3 *cum viro, &c.* Fons & aqua ſemper ſentit naturam fundi ſui, quia ſi purus, & petroſus fuerit aqua ſapida, & dulcis erit. Si verò fundus ſit fœtidus, & limoſus, aquæ ſapor erit terreus, & impurus. Sic vere dic quod opus ſentit naturam intentionis, & ſuper quam jacet, & fundatur, quia ſcilicet ſi fundus intentionis purus fuerit, opera erunt pura, & bona; & econverſo, ſi fuerit corruptus, opera erunt mala. Et ſic exponitur illud Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum erit lucidum, &c.* Vel dic, quod fons eſt filius, quia ſcilicet fundum ſuum, id eſt, parentes ſuos faciliter imitatur, & ad eorum conditiones faciliter inclinatur. 1. Num. 32. *Vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris.* Vel ſi vis, dic iſta de ſocietate, quam frequentat, & per quam tranſit homo; cujus ſcilicet conditionibus & moribus faciliter ſe conformat. Fons eſt caput, & origo aquæ vivæ, manat continue, & effluit de occultis & abditis terræ venis, & ideo dicitur fons, quaſi fovens aquas, ſecundum Iſidorum, ſi- 4
vè fundens. Occultum enim habet de terra egreſſum, & de meatibus petrarum profundis conſequitur ortum ſuum. Et eſt fons aquæ ſuæ multiplicativus, & ſui communicativus, quia nulli ſe occultat, ſed indifferenter ſe omnibus exponit, ſuique renovationis, quia ſcilicet aquæ fontis continue renovantur, & avibus in ſe balneantibus beneficij renovationis adminiſtrativus, ut patet in accipitribus & aquilis, qui in fontibus renovantur, ſicut patet ſuperius locis ſuis. Eſt enim fons ſordium mundativus. Et licet fons originaliter ſit parvus, eſt tamen quandoque multorum, & magnorum fluviorum cauſativus. Et ſecundum ſitum ſuæ originis, eſt fons aquarum ſuarum adæqualem altitudinem emiſſivus, quia fons in montis altitudine ſcaturiens, per conductus poteſt ad eandem altitudinem pervenire. Eſt inſuper aqua fontis lacuum per quos tranſit, à corruptione ſervativa, & piſcium ibidem degentium meliora- 01
tiva, arenularum vero, & pulverum ſibi objectorum rejectiva. Talis eſt Christus per omnia, qui (ſcilicet Eccl. 1.) dicitur *fons ſapientiæ, verbum Dei.* Quia ſcilicet iſte de occultis terræ venis effluit, quia videlicet continue à patre emanat, per æternam generationem. Etiam de occultis terræ venis, id eſt, de viſceribus virginis emanavit per carnis aſſumptionem, et de profundis petrarum, id eſt, de ipſius Dei patris vel virginis intimis, conſequitur ortum ſuum, quantum ad ſuam duplicem conditionem, quia (Mich. 5.) *Egreſſus ejus à diebus æternitatis.* Igitur aqua hujus fontis eſt gratiarum, et bonorum omnium plenitudo, *In me omnis gratia vitæ, & veritatis*, ut dicitur de ſapientia Eccl. 24. Iſte ergo fons aquæ ſuæ eſt multiplicativus, et communicativus, quia Chriſtus bona ſua malis, et bonis dividit, et diffundit, *Ego ſapientia effudi flumina.* Eccleſ. 24. et Prov. 5. *Deriventur fontes tui foras.* Quia Chriſtus per ſuam occultam providentiam, aquam beneficiorum ſuorum tam infidelibus quam fidelibus elargitur, quia ſicut dicitur Matth. 5. *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos.* Et Johel. 3. dicitur: *Erit fons patens domui Jacob*, in quo ſcilicet quilibet habet jus ſervitutis, ſcil. bonus, et malus, quia ſcil. cum filius Domini liber eſſet ex omnibus, ſe ſervum omnium fecit.

Item fons eſt ſui innovativus, quia Chriſtus multipliciter ſe renovavit, & hoc quia de æterno factus temporalis, & mortalis per incarnationem, & iterum de temporali, & mortali factus eſt impaſſibilis, & immortalis, & æternus per mortem, & reſurrectionem. Job. 29. *Gloria mea ſemper renovabitur.* Pſalm. 102. *Renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Renovationis etiam beneficij alijs eſt adminiſtrativus; ſcilicet in die ultimæ reſurrectionis, ubi finaliter boni renovantur, maximè quia ejus reſurrectio eſt exemplum, & quodammodo cauſa noſtræ renovationis, & reſurrectionis futuræ. *Quia ſicut Chriſtus reſurrexit, ita & nos reſurgemus.* 1. ad Cor. 15. Aqua igitur iſtius fontis, id eſt, gratia vel doctrina, vel etiam miſericordia, ſordes peccatorum mundat, ſitim avaritiæ temperat, ardorem luxuriæ refrigerat, arenas divitiarum rejicit, terram adjacentem, id eſt, Eccleſiam vel animam foliis honeſtatis, floribus puritatis, fructibus probitatis fœcundat. *Fons de domo Dei de paradiſo egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum.* Johel 3. ideo Geneſ. 3. *Fons aſcendebat de terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.* Et licet iſte fons originaliter fuerit parvus per humilitatem, tamen multorum magnorum fluviorum, id eſt, multarum magnarum virtutum, & gratiarum eſt cauſativus, vel magnorum fluviorum, id eſt, potentum principum, & magnorum eſt in fide Eccleſiæ productivus. Heſter 20. *Parvus fons crevit in fluvium magnum.* Præterea fons ad æqualem altitudinem ortus ſui ſe elevat, quia cum Chriſtus ab æterno, & de cœlo natus, & ortus fuerit, ſcilicet in altitudine paradiſi, & per carnalem, & conductum corporis ſui in utero benedictæ virginis fabricatum, ad mundum fuerit deſtinatus, iterato per conductum iſtum in die aſcenſionis rediit ad eandem altitudinem ortus ſui. Joan. 16. *Exivi à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.* Fons etiam lacum meliorat,

meliorat, quia scilicet lacus hujus mundi per influentiam hujus fontis à peccatorum putredine conservatur, & pisces ibi degentes, id est, homines donis, & virtutibus impinguantur, Figura Ezech.47. *Ubi aquæ quæ exibant de sanctuario, intrabant mare, & sanabantur, &c.* Vel possumus dicere, quod fons est B. Virgo, quæ pro certo aquas misericordiæ, & gratiæ per multos rivulos beneficiorum diffundit, & sitientes, id est, devotos recreat, et ardorem tentationum, & tribulationum tollit. Eccl.18. *Ardorem refrigerabit ros.* Peccatores per gratiam renovat, & virtutum, & operum floribus, & fructibus omnia vegetat, & fœcundat, & lacum, id est, peccatorem per quem transit, ipsum misericorditer visitãdo, purificat, & eum à corruptione mortis æternæ præservat. Unde illud Zach.13. *Erit fons patens domui Jacob, in ablutionem peccatoris &c.* Et bene dicit patens, quia pro certo iste fons nescit alicui se negare. Vel dic, quod talis est justus, qui se renovat, per pœnitentiam, & etiam alios per doctrinam, & sapientiam 2. Corinth. 4. *Renovatur de die in diem.* Item iste se communicat per clementiam, alios irrigat per beneficentiam, & pauperes reficit, & recreat, et ardorem suarum tribulationum, refrigerat per eleemosynarum redundantiam, arenas divitiarũ rejicit, & contemnit per paupertatem voluntariam. Esa.54. *Excutere de pulvere, consurge, sede Hierusalem.* Vel dic, quod fons est lachrymarum fluxus, vel pœnitentiæ, vel etiam gratiarum origo. Ista sunt quæ mentem renovant, quæ fœces, & peccata mundant, ardorem tentationum temperant, & quæ hominem in cunctis bonis fœcundãt,
5 ad Hebr.5. *Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis.* Fons est in Epiro secundum Isidor. in quo faces accensæ extinguuntur, & extinctæ accenduntur. Secundum Augustinum similis fons dicitur esse juxta civitatem Gratianopolitanam in Delphinatu Viennæ. Similem etiam fontem dicit esse Plin. in Dodone Jovis, qui sc. ardentes faces extinguit, extinctas verò si admoveantur accendit. Pomponius etiam dicit idem, & Solinus. Sic vere in Christo Judæi, qui erant ardentes per fidem, sunt extincti per infidelitatem, sed gentes prius extinctæ per peccatum, accensæ sunt & illuminatæ per fidem, & charitatem. Joan.9. *Ego in judicium in mundum venis, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.* Vel dic, quod talis fons est fides, & salus Christiana, ubi scilicet accensi, & illuminati, hoc est, dictum mundi sapientes, & Philosophi extincti, & repudiati sunt, ignorantes & simplices sunt electi, & fide aliis in errore manentibus illustrati Matth.11. *Confiteor tibi pater quoniam abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis.* Istud etiam videmus quotidie, quia sc. mundi sapientes extinguuntur, in his quæ pertinent ad salutem, simplices verò potius accenduntur. Vel dic, quod fons Epiri est mors, quia pro certo in isto fonte, illi qui nunc per tribulationem sunt accensi, scilicet pauperes, & egeni, extinguuntur, & ad paradisi refrigerium deducuntur. Illi vero qui nunc à tali igne extincti, & refrigerati sunt, scilicet divites, qui in prosperitatis refrigerio vivunt in isto fonte, scil. in morte igni tribulationum infernalium succenduntur. Vel dic econtra, quod in morte extincti à charitatis igne accenduntur incendio infernali. Illi verò qui ardentes igne charitatis extiterant, tunc ignem fontis, scilicet infernale incendium non timebunt. Fons est in Aphrica, qui canoras voces
6 facit. Et est fons Tuberonis in Italia, qui medetur vulnerib. oculorum. Fons est in Epiro sicut in prædicto §. talis est pœnitentia, quia facit vocem canoram per confessionem, vel orationem, sanat oculos, scil. intellectus per carnalium absterssionem, & faces extinctas, id est, homines sine igne charitatis accendit per charitatem, quando ibi immerguntur, & accensos, scil. igne cupiditatis, ibi extinguit per gratiam, quando in fonte ipsius balneantur. Ezech.13. *Interficiunt animas quæ non moriuntur, & vivificant illos qui non vivunt.*
7 Sicut fons nulli se negat, sic pœnitentia bonis & malis communis efficitur Zach.13. *Erit fons patens domui Jacob, in ablutionem peccatoris, & menstruatæ.* Sic pœnitentia more fontis est sordiũ absterssiva. Et sicut in fonte aquila à caligine, & senio renovatur, ita animæ in fonte pœnitentiæ renovantur. Vide supra §.1. Vel dic, quod iste fons Aphricæ significat gratiam Dei, quæ scilicet prædicatori voces canoras, & delectabiles, & audientibus placidas & sonoras solet dare, quando ipsam à Deo po-
8 test in principio sermonis impetrare ad Ephes.5. *Implemini Spiritu sancto loquentes.* Fons circumjacentem terram facit fructiferam, floridam, & decorã, et etiam fructibus fluidam, et fœcundam. Sic quando terra, id est, anima fonte lachrymarum, & devotionis irrigatur, tunc efficitur viridis per honestatem, florida per castitatem, fructuosa per charitatem. Hier.9. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?* Et sicut aqua fontis plus uno tempore quam alio abundat, sic aqua lachrymarum, & devotionis non semper æqualiter fluit. Ideò potuit figurari per quendam fontem Syloem ad radicem Sion, qui secundum Isidorum non semper, sed certis horis effluit, & ebullit. Sic fons devotionis, & lachrymarum non semper effluit, sed secundum Dei ordinationem. Fons est aquarum lacualium per quas transit, meliorativus, depurativus, & à putredine servativus, & piscium, ibi degentium nutritivus. Sic bonus prælatus aquas, id est, populos, lacus, id est, Ecclesias vel religiones, in quam vel in aquas influit per prædicationem, & quibus præest per jurisdictionem, meliorat & depurat, & à corruptione peccati servat, & pisces, id est, devotos reficit, & educat, ad Heb. 5. *Factus est omnibus obtempe* 9
rantibus causa salutis. Item Seneca lib.3. de quæst. naturali. dicit, quod certi sunt fluvij, qui certis horis & temporib. minorantur, & crescunt. Certi etiam fontes, qui senis horis pleni sunt, sensisq; aliis manent sicci. Ad quod aliam rationem non assignat, nisi quod naturaliter aquæ sua intervalla habent, quibus se retrahant, & redeant. Sicut enim (inquit) quartana ad horam venit, podagra ad tempus respondet, purgatio si nihil obstat, statutum servat 10
diem, æstasque suo tempore incalet, sic aquæ intervalla habent, quibus se retrahant, & quib. redeant. Nec hoc mirũ (ut ait) cum videamus ordinem rerum secundum constituta procedere. Et talis fons secundum Isidorum est fons Siloe circa Hierusalem, qui sc. non continue, sed interciso, & statutis horis ebulliebat. Et forte iste est fons Callirhoe quem dicit Solinus esse prope Hierusalem medicinalem, & probatissimum, sicut ait c. de Judæa. Ad quod etiã facit illud quod dicit Isidor. lib.13. Quod in Judæa solebat esse quidam rivus, qui per sex dies fluebat, sed in sabbatho siccabatur, quod etiã dicit Plin. li.31. c.2. Ista possunt applicari ad profluvium gratiarum, etiã lachrymarum, vel scientiarum. Non enim continue fluunt, sed aliquando siccantur, & aliquando redeunt. Homo enim nõ semper abundat in pluvia gratiæ, & devotionis, scientiæ vel discretionis, lachrymosæ pœnitentiæ vel compunctionis, quinimo aliquando invenit se ita siccũ, quod nihil sibi occurrit ad propositum vel ad votum. Aliquando vero istorum affluentia homini pro voto succedit, & prout necesse est, humor gratiæ, scientiæ et lachrymarũ accedit. Bene ergo dicitur Eccl. 3. *Quod omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt universa.* Vel potest dici, quod Deus ordinavit homini tempus, quod debeat esse plenus, & siccus, quia scil. illi, qui modo sunt pleni, sc. temporalibus in alio seculo erunt sicci, pauperes, & depressi, & econtra illi, qui modo per paupertatẽ siccantur, postea in alio seculo bonis omnib. cumulantur. Luc.1. *Esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes.* Vel dic, quod talis est fortuna prospera sive adversa, quæ sc. intercidenter videtur fluere, & nunquam in eodẽ statu manere. Quod etiam de vita humana videmus, quæ nunquam in eodem statu permanet. Dato enim quod sex diebus, id est, sex ætatibus duraverit, et fluxerit in septima tamen totaliter siccatur & perit. Vel dic, quod est fluxus tribulationũ, quem per sex dies, i. per sex ætates vitæ fluere constat, in sabbato tamen, id est, in requie paradisi siccatur, & cessat. Job.11. *In sex tribulationib. visitabit te, & in septima non tanget te malũ.* Vel dic econverso, quod mali, qui per sex dies ætatũ vitæ suæ aquam voluptatis, et prosperitatis abundanter habent, in sabbato mortis ubi cessat labor humanus, & septimanæ vitæ cursus, penitus istis carent. Vel dic, quod ribaldi multi sunt, sicut iste rivus, qui per totam septimanam fluunt, et laborant, lucrantur, & acquirunt, & tandẽ in sabbato, i. in festo sequenti totum siccant, & consumunt, & expendunt. Quod etiam moraliter potest dici de multis, qui in diebus ferialibus, quando scilicet laborant aquas gratiarum servant, in sabbato vero, i. in diebus festivis peccando plusquam alias omnia siccant, & vastant, & aquis gratiarum privantur, & carent. Exod.23. *Sex diebus operaberis, septima die cessabis.* Quod bene figuratur 1. Mach. 2. ubi dicitur, *quod gentiles constituerunt præliũ filiis Israel die sabbati.* Ad denotandum, quod ut communiter plus genera tentationum in festis, & plures vitiis prosternuntur. Teste *Seneca* ubi supra, in Chersoneso Chodiorum fons est, qui certis intervallis ex in- 11
timo fœda quædam, & turbida fundit, donec liberatus eliquatusque est. Idẽ etiã dicit de mari, quod cuncta sordida solet ad littus ejicere, & maxime circa Messenam & insulas, fimum quidẽ Sylæ turbulentæ avis mari profert, fervetque, & exæstuat non sine fœdo colore. Sic debet facere quisque Christianus, quia pro certo congruis intervallis debet de intimo cordis sui quicquid ibi est fœdum, & turbidũ vitiorum, per confessionẽ emittere, donec se

senſetit penitus mundum esse. Maxime autem à mari cordis nostri contriti,& amari fimus & stercora turbulentæ avis diaboli, id est, peccata, quæ per malam suggestionem egessit in medio cordis nostri, sunt æstu, & fervore cõtritionis ejicienda, & cum fœdo colore crucis,& pallidæ faciei per confessionem humilem
12 expellenda Matth.7. *De corde exeunt furta, homicidia, &c.* Secundum Senecam ibidem, causa aquarum calentium vel fontium calidorum secundum Empedoclem, est ignis subterraneus, qui terras circumjacentes calefacit,& urit, & ideo vena aquæ desuper transiens necessario incalescit. Idem verò Seneca dicit sulphur esse causam coloris. Aqua enim transiens per venas sulphureas, ratione calidæ materiæ calorem contrahit, & saporem. Quod apparet, quia omnis talis aqua calida saporem habet sulphureum, & odorem,& ponit exemplum de calcea viva, cui superfusa aqua statim fervet. Ista possunt applicari ad hominum societatem; si enim aqua, id est, aliqua simplex persona transierit,& habitaverit, frequentaverit, & tetigerit ignem, id est, illos qui ardent avaritia, sulphur, id est, illos qui fœtent immunditia, calcem vivam, id est, illos qui alios dealbant adulatrice eloquentia, proculdubio eorum malis verbis, inductionibus & exemplis statim incipiet calescere, & malorum desideriorum fervoribus exardere. Vel dic, quod ignis qui aperte est calidus, significat publicos luxuriosos. Sulphur, & calx quæ apparenter calida non videntur, significat hypocritas carnales, & immundos, & qui quamvis videantur esse casti,& frigidi, sunt tamen realiter luxuriosi, & fœtidi. Tales igitur luxuriosi sive sunt publici, sive occulti solent alios se transeuntes calefacere,& verbis, & exemplis ad immunditiam inflammare,& saporem sulphureum, i. fœtorem luxuriæ
13 contrahere & portare. Psalm. ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Item teste eodem Sene. Aliquæ sunt aquæ quæ fœcundant steriles, ut aliquæ in Lycia, quæ retentivam virtutem juvantes, non patiuntur fieri abortivum, sicut etiam exemplificat Isidor. lib. *13.* de Lino fonte Archadiæ, quod etiam dicit Plin. li. *31.* c. *2.* ubi etiam dicit, quod Thespiarum fons conceptus mulieribus repræsentat. Talis est fons misericordiæ, & pietatis, quia proculdubio iste steriles & pauperes, fœcundos & divites, quandoq; in hoc mundo, & necessario in alio solet facere, ipsosq; facit bonis temporalibus virtualibus & æternalibus abundare. Esa. 47. *Non sedebo vidua, & sterilitatem ignorabo.* Vel dic, quod talis est aqua lachrymarũ, gratiæ, devotionis, & lectionis. Istam n. solet per bona opera hominem fœcundare, & fœtum boni propositi in utero conscientiæ retinere, & virtutem retentivam perseverãtiæ refovere, & abortivũ peccati vel operis imperfecti fieri nullatenus sustinere. Ista igitur aqua potest dicere homini illud Gen. 30. *Quam diu fui tecum, oves tuæ & capræ tuæ steri-*
14 *les non fuerunt.* Teste Ovidio Salmacis lacus vel fons est in Lycia juxta Capreas, cujus aqua est mirabilis, quia si quis de ea biberit, vel in ea se balneaverit, statim effœminatur, & medietatẽ virium perdere comprobatur, & in mollitiem fœmineam enervatur. Et ideo fictum est à poetis, quod qui ibi balneatus fuerit, in fœminam commutatur. Isti proprie dici possunt de prosperitate, vel de carnali voluptate. Istæ enim sunt quæ possessores, & dilectores suos effœminant, et enervant, & virtute virilis probitatis, & cõstantiæ ipsos privant, & sic loquendo spiritualiter, in fœminas eos mutant, de quibus Hier *51.* *Devoratum est robur eorum, ac.i*
15 *sunt quasi mulieres.* Ovid. ibidem, scil. Metamorph. 15. ult. dicit, quod est quidam fons, qui medio die alget, ut gelidus, ortu vero, et occasu solis calescit. Et forte istæ sunt aquæ, de quibus dicit Isidor. lib. *13.* Quod apud Troglodytas est fons, qui ita alget de die, ut non bibatur, de nocte vero ita fervet, & ardet, ut sine periculo non tangatur. Quem tamen fontẽ Solinus dicit esse circa Debridem oppidum Garomatum, quod etiam idem Solin. reputat valde mirum Plin. vero li. 2. dicit idem scilicet quod Jovis Hammonis stagnum interdiu frigidum, noctibus fervet. Apud Troglodytas etiam est fons solis circa meridiẽ frigidus, & dulcis, mox paulatim tepescens, nocte vero media fervore, & amaritudine infestatur. Talis fons potest illos significare, qui in ortu juventutis sunt per devotionem fervidi, in meridie vero, i. medio vitæ quando jam sunt in mundi negotijs involuti, tunc fiunt per indevotionẽ gelidi, qui tandem in occasu senectutis iterum ad conscientiã revertentes, iterũ fiunt fervidi, & devoti. Quod potissime de apostatis in religione videmus, qui in juventute boni, in vitæ medio mali, tandem ad religionem revertentes, in vitæ termino iterum aliquoties fiunt justi, juxta illud consilium Apoc. *2.* Quo dicitur, *Memor esto unde excideris, & prima opera fac.*

Residuum verò expone, quod illi qui in die præsentis vitæ per indevotionem gelantur, & dulcedine prosperitatis fruuntur, & calore charitatis taliter privantur, quod à nemine bibantur, vel quod eorum beneficia ab aliquo non gustentur, in nocte mortis; scilicet in inferno taliter cremabuntur,& amaricabuntur, quod nunquam amplius extinguentur, dicentes illud Genes. 31. *Die noctuque æstu urebar, & gelu.* Vel dic, quod illos quos dies prosperitatis per indevotionem congelat, nox adversitatis per conditionem amaricat, & per charitatem inflummat. Vel dic, quod iste fons significat infernũ, qui sc. nunc ardet, & nunc alget per pœnarum diversitatem. Job. 24. *Ad calorem nimium descendent ab aquis* 16
nivium. Secundum Isidorum lib. 13. Fons est in Aphrica, qui virtutem habet mirabilem ad conglutinandum & congelandum. Unde etiam dicit, quod de cineribus, & favillis cespitem facit, & in unum corpus ipsos consolidat, & constringit. Istud idem dicit Soli. ca. de Aphrica. Est autem (ut ait) iste fons soli specialiter dedicatus, & est Jovis juxta templum Hammonis prope arenas Syrtiũ. Tales sunt viri boni, dulces, aquei & benigni, qui vere virtutem habent cõsolidativam, concordativam, & disiunctorum, & discordium ad concordiam reductivam. Non cessant n. laborare pro vicinis discordibus reconciliandis,& in charitate, & vanitate tenaciter solidandis. Et tales specialiter debent esse mediatores,& legati. *Exemplo Christi, qui fuit fons sapientiæ, verbum Dei,* sicut dicitur Eccles. 1. *Qui cineres, & favillas,* id est, peccatores inconjunctibiles & divisos, & per vitia concrematos, et à virtutibus consumptos, humoreq; gratiæ denudatos, simul per fidem & charitatem rejunxit, et pacem inter se invicem, et etiam
17 inter se, et Deũ, et Angelos reunivit ad Ephes. 2. *Evangelizavit pacem vobis, qui longe estis, pacem his, qui longe, & pacem his, qui prope.* Teste Isidor. lib. 13. in insula quæ Chius dicitur, quæ est prope Turquiam, fons est quidam, qui potatores suos sensu dicitur hebetare. Plin. autem dicit in Cea Insula non in Chio, sicut patet infra. Talis est fons delitiarum carnaliũ, & maxime fons vinolentiæ, & ebrietatis. Qui enim ibi ultra debitum impotatus fuerit, sensu & animo hebes erit, quia sicut dicit Petrus Ravennas: Ubi regnat ebrietas, ratio exulat, consilia deviant, intellectus obtunditur, consilia subvertuntur. Vel dic, idem de mundana prosperitate, quæ scil. valde hebetat mentem. Psal. 106. *Turbati sunt, &*
18 *moti sunt, sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* Item Isidor. ibidem ait, quod fons Cyzice tollit Veneris appetitum. Dicit etiã quod in Campania fontes sunt, qui fœminis sterilitatem, masculis vero infamiã abolere dicuntur. Talis fons est mundi adversitas, et paupertas. Ista enim quæ Venerem mitigat, infamiam tentationum sedat, et sterilitatem seu carentiam virtutum tollit, et bonorum operum ubertatẽ procurat. Idem dic de pœnitentia, vel de consideratione, vel timore, vel etiam de devotione, vel etiam de fonte sacræ scripturæ Proverb. 16. *Timor Domini*
19 *fons vitæ.* Item idem Isidorus ibidem ait, quod in Idumea est quidam fons qui ab incolis dicitur fons Joãb, qui quater in anno mutat colorem, tribus enim mensibus est cinereus, et coloris terrei, tribus ceruleus seu viridis, et caloris aquei, tribus clarus, et limpidus, et coloris aërei, tribus verò rubeus, et sanguineus, et coloris ignei. Talis fons videtur esse vita humana vel etiam homo. Constat enim quod iste continue mutat vices, quia sicut dicitur Job. 14. *Quasi flos egreditur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Primo enim in pueritia est mollis, fluxibilis, et aqueus, et hic pro certo habet tres menses, id est, tres pueritiæ defectus, quæ sunt ignorantia, impotẽtia, immunditia. Tandem in juventute ipse est pulcher, clarus, et aëreus, et hic habet tres menses, qui sunt luxuria, stultitia, curiosa apparentia. Postea in senectute iste fit siccus, rugosus atq; igneus, et hic similiter tres menses habet defectuosos, quia, scilicet tunc fit homo iracundus, superbus, et avarus. Finaliter vero in senio iste fit ponderosus, et terreus, et tandẽ per mortem cinereus, et pulvereus, dicẽs illud Job. 7. *Ecce nunc in pulvere dormio, & si mane me quæsieris, non subsistam.* Et hæc ætas etiam tres menses, id est, tres defectus habet scilicet debilitatem virium, hebetudinem sensuum, dolorem infirmitatum, & incursum. De tali igitur defectuum quadruplici trinitate dicitur Proverb. 30. *Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere,* quia scilicet vita humana per triplicitates prædictas variatur. Quartum autem est mors, quod ferre non sustinens necessario dissipatur. Vel dic, quod talis fons videtur esse vita mutabilis peccatoris. Iste enim nunquam est contentus uno vitio vel duobus, imo continue de vitio ad vitium mutatur, & color suæ malæ conversationis continue variatur. Eccl. 27.

Stultus

Stultus autem mutabitur ut luna. Habet igitur quatuor principales mutationes, quia pro certo iſte aliquando eſt aëreus, & ventoſus per ſuperbiam, & vanitatem; quandoque igneus, & ſanguineus per ardentem avaritiam & cupiditatem, quandoq; mollis, & fluxibilis, & aqueus per luxuriæ voluptatem; quandoque ponderoſus, & terreus per corporis, & acediæ gravitatem; ſic etiam in colore converſationis cinereus, per inhoneſtæ apparentiæ deformitatem. Sed quid? proculdubio quodlibet iſtorum vitiorum habet tres menſes, id eſt, tres potiſſimos defectus; quia menſis dicitur à mene, quod eſt defectus, pro eo quod menſes antiquitus à defectu lunæ incipiebantur, quod etiam adhuc apud Hebræos obſervatur. Tres ergo menſes, id eſt, tres defectus ſuperaëreæ ſunt, ſui nimia reputatio, mendax jactatio, ſtultra præſumptio, & de hoc Eccleſ. 25. *Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravat valde animam illorum, pauperem ſuperbum, divitem, mendacem, & ſenem fatuum & inſenſatum.* Tres menſes, & tres defectus avaritiæ igneæ ſunt, ardor in acquirendo, timor in habendo, dolor in amittendo. Ut ſic avarus figuretur in illa beſtia Dan. *Quæ erat ſimilis urſo, & habebat tres ordines dentium in ore ſuo.* Avari enim ſunt voraces ad modum urſi, & in ore ſuæ rapacis, & inſatiabilis voluntatis ſunt tres ordines dentium, ſcilicet ardor, timor, dolor. Tres menſes luxuriæ aqueæ, ſunt brevis voluptas, fœda vilitas infamiæ deformitas, ut ſcilicet in luxurioſo dicatur illud Jonæ 2. *Fuit Jonas in ventre piſcis tribus diebus.* Jonas enim interpretatur columba, quæ eſt avis luxurioſiſſima. Tres menſes autem acediæ terreæ, ſunt membrorum enervatio, ſenſuum hebetatio, virtutum omnium abſterſio, & perditio. Et de hoc Eſa. 40, dicitur, *quod Deus appendit tribus digitis molem terræ.* Quater igitur, id eſt, per quatuor vitia mutatur pecccator, & etiam quodlibet iſtorum vitiorum per tres durat menſes, id eſt, tribus particularibus vitiis commutatur. Eccl. 26. *A tribus timuit cor meum.* Vel iſta poſſunt exponi in bono, quod iſte fons ſignificat virum juſtum, qui ſcilicet ſemper in bono mutat & variat mores ſuos, quia ſcilicet aliquando iſte eſt aqueus per pietatem, aliquando aëreus per puritatem, aliquando igneus per charitatem, aliquando terreus per humilitatem. Iſti ſunt quatuor colores de veſtibus ſacerdotũ, ſcilicet purpura roſeæ pietatis, coccus igneæ charitatis, byſſus mundæ, & aëreæ puritatis, & Hyacinthus terreæ; & pulvereæ humilitatis, ut ſic de gratia dicatur illud Gen. 2. *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis, qui inde dividuntur in quatuor capita.* Secundum eun-
10 dem Iſidorum duo ſunt fontes in Bœotia, quorum unus oblivionem inducit, alius rètentionem, & memoriam juvat. Et forte iſti ſunt fontes Cadmi, de quibus loquitur Soli. qui dicuntur inſpirationem litterariã facere quos ſcilicet idem Cadmus circa Thebas, in Bœotia dicitur reperiſſe. Dicit etiam idem Soli. duos eſſe fontes in Sicilia, quorum unus ſteriles fœcundat, alter vero fœcundas ſi inde biberint, ſterilizat. Plin. autẽ lib. 31. c. 1. ait idem, de fontibus oblivionis & retentionis, & ſubjungit, quod in Sicilia apud oppidum Juſgum fuit rivus, cujus potu dicunt ſubtiliores ſenſus fieri. Varro autem ſecundum ipſum ponit in Cea inſula eſſe fontem, cujus potu ſenſus dicuntur hebetari. Ponit etiam Plinius ibidem in Campania eſt aqua, quæ ſterilitatem tollit. In Pyrrha vero flumen eſt dictum aphrodiſium, quod ſterilitatem inducit. In vita etiam ſancti Brandani dicitur, quod in quadam inſula quendam fontem invenit, qui potus ſomnum inducebat, ita quod pro quolibet ſcypho poto, homo per diem unum dormiebat, & ut ait Soli. in Bœotia ſunt duo flumina, quorum unius potus de ovibus albis facit nigras, alterius autem de nigris facit albas. Sed de hoc vide infra. Per iſtas aquas quarum quædam ſunt utiles, aliæ ſunt nocivæ, poſſum intelligere, ſpiritualiter loquendo, ſunt quæ vel proficiunt, vel nocent. Aquæ enim nocivæ poſſunt ſignificare proſperitatem mundi, voluptatem carnis, malam ſocietatem, verba mollia adulatorum, & etiam vetularum mala conſilia, malam ſcientiam, & doctrinam, exceſſuum amorem, & affectionem parentelæ. Iſtæ enim ſunt aquæ mentium infectivæ, & oblivionis Dei, & propriæ ſalutis, & benefactorum, & amicorum, & pauperum inductivæ, ſterilitatis virtutum cauſativæ, ſenſus & rationis hebetativæ, & mali ſaporis, & delectationis cauſativæ, & ovium & innocentium caſtorum atque mundorum, in nigredinem converſivæ, & eorum qui ipſas indiſcrete bibunt, vitiorum, & malæ converſationis fuligine fœdativæ, quia breviter nullus eſt ita bonus, qui ſi tales aquas ultra debitum biberit, quin in proximo malus erit. Hierem. 15. *Bibunt & turbabuntur, & inſanient.* Aliæ vero aquæ utiles, & iſtis contrariæ, ſignificant devotionem, lachrymationem, ſcripturæ lectionem, bonam ſocietatem, & bonam bonorum doctrinam, & locutionem. Iſtæ enim memoriam Dei, & propriæ ſalutis, pauperum benefactorum, & amicorum faciunt, fœcunditatem virturum, & bonorum operum inducunt, ſenſum, rationem, & diſcretionem acuunt. Eccl. 25. *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.* Et nigros peccatores in albos, & innocentes convertunt Pſalm. 50. *Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor, lavabis, &c.* Unde Joan. 4. *Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Vel dic, quod iſti duo fontes oblivionis, & memoriæ ſignificant beneficium, & injuriam, quia ſcilicet beneficium eſt oblivionis fons, facillime enim ſeneſcit, & in oblivionem cedit. Injuria vero fons eſt memoriæ, quia quilibet de ea tenaciter reminiſcitur. Unde Seneca de moribus dicit, quod *memoria beneficiorum labilis, injuriarum vero tenax.* Vel dic de aquis ſopitivis, ſicut exponitur de mandragora, infra lib. 12. Item Solinus dicit, quod in Sardinia fontes ſunt calidi, qui
medicinales eſſe probantur. Oſſa enim fracta balneantium con- 21
ſolidant, venena illarum aranearum, quæ dicuntur ſolifugæ, abolent, & oculos ſe in eis lavantium ſanant. Cavendum tamen eſt de perjurio (ut ait) quia ſi quis ſuſpectus de furto dato juramento oculos ibi laverit, ſi immunis ſit, clarius videbit, ſi vero perjurium commiſerit, cæcus erit. Et (ſicut ait) aqua detegit facinus cœcitate, & deprehenſus facinus fatetur. Iſta poſſunt allegari hiſtorialiter contra perjurium, contra furtum. Natura enim iſta duo crimina bene videtur horrere, quæ ad eorum defectionem tam inſigne miraculum videtur creaſſe. Sunt ergo iſta duo crimina fugienda, & præ cæteris vitijs præcavenda. Quod bene etiam videtur innui in ſcriptura. Zac. 5. Ubi de volumine magno volante non refertur aliud ibi ſcriptum fuiſſe niſi iſta duo: *Omnis fur* (ſicut ibi ſcriptum eſt) *judicabitur & omnis jurans ſimiliter judicabitur.* Vel dic, quod talis fons eſt fervens contritio vel pœnitentia, quæ venenum tentationum araneæ, id eſt, diaboli, & carnis exterminat, oſſa etiam fracta, id eſt, mentis fortitudinem redintegrat, & oculum mentis purificat, dum tamen non ſit fur, id eſt, fictus vel perjurus, qui in ea ſeſe lavat. Ille enim qui in fonte pœnitentiæ ſe lavare per confeſſionẽ nititur, ſi peccata ſua confitendo furatur, & tamẽ ea ſe dixiſſe mentitur, in hoc fonte proculdubio non ſanatur, ſed potius excæcatur, & oculus mentis ejus pluſquam antea vitijs obſcuratur. Vel dic, quod iſte fons eſt Chriſtus, in quo fures, & perjuri Judæi ſunt excæcati. Debiles vero oculis, ſcilicet gentiles, in eo ſunt per fidem illuminati. Joan. 9. *In hoc venit in mundum, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.* Vel dic aliter ſicut cap. de Sardinia infra lib. 16. Item 22
Solin. cap. de Sicilia dicit, quod in Heliſina religione fons eſt, qui alias quietus & tranquillus, ſi juxta eum tibiæ inſonuerint, exultabundus ad cantus elevatur, & quaſi miretur vocis dulcedinẽ, ultra margines intumeſcit. Talis fons debet eſſe quilibet juſtus homo; dato enim quod alias non moveatur ad devotionem, vel ſurſum in Deum elevetur per affectionem, et contemplationem, & dilectionem, quando tamen videt, & audit tibiam, & melodiam verbi Dei, vel etiam modulationem cantus Eccleſiaſtici, & officij & ſervitij divini, ipſe in hoc ſumme debet delectari, & ad devote aſcultandum animari, & ad Deum ſuperius exaltari. Vel dic, quod iſte eſt fons compunctionis, & devotionis, qui tunc præcipue ebullit, & ſurgit, quando homo melodia verbi Dei, & divinæ laudis, & gratiarum actionis audit Joan. 4. *Fiet in eo fons ſalientis aquæ in vitam æternam.* Vel dic, quod fons pietatis, & miſericordiæ tunc debet in homine erumpere, & creſcere, quando videt pauperes in auribus ſuis petendo eleemoſynam decantare. Proverb. 5. *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.* Vel dic etiam de Christo, vel de beata virgine, cujus fons miſericordiæ quaſi gratulando lætatur, & erumpens nobis diffuſior diſtillatur, quando circa eum cantus laudis, & orationis devotior decantatur Pſalm. 41. *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum.* Vel dic in malo, quod malum eſt audire cantus, & melodias mundanorum, quamvis ſæpe enim aliquis fons, id eſt, aliquis bonus homo ſit pacificus, & tranquillus, & nulla tentatione turbatus, tamen ſæpe fit, quod auditis tibiis mundi gaudiorum, vel malorum verborum vel conſiliorum, vel blandarum adulationum, ſolet homo per ſuperbiam elevari, & in corde ſuo exaltari, & per tentationem moveri, & per inſolentiam excitari Eſa. 41. *Aperiam in medio camporum fontes.* Idem Solinus ibidẽ dicit, quod in Sicilia 23
in agro Agrigentino fons eſt, qui de ſe non aquam ſed limum emittit, & ſolo nunquam deficiente, æterna rejectione terra terram evomit. Talis fons eſt miſera caro noſtra. Iſta enim nullum bonum liquorem ſolet emittere, ſed limum & fæces, & vermes,

des, & per conductus corporis immunditias distillare Joan. 3. *Quod natum ex carne, caro est.* Vel dic, quod iste fons fuit Adam vel etiam humana natura, qui limosus, & de limo factus fuit, & ideo limum, id est, limosos, carnales, & fragiles homines continue producit, ipsosque in mortem evomit, & ideo eorum alios substituit, & inducit 1. Corinth. 15. *Qualis terrenus, tales & terreni.* Vel dic, quod homo carnalis potest fons limosus immundus, scilicet & lubricosus dici, qui scilicet de scaturigine cordis sui semper solet limum, id est, viles & carnales cogitationes evomere, & iuhonesta verba coram aliis eructare, quia sicut dici-
24 tur Joan. 5. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Secundum Solinum mons Tomarus in Molossia Græciæ provincia, templum Jovis & circa se centum fontes habet. Talis est Ecclesia, quæ templum est Jovis, id est, CHRISTI, qui dicitur Jupiter, id est, juvans pater, qui etiam centum fontes, id est, universitatem bonorum circa se habet, quibus continue vegetatur Es. 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris.* Numerus enim centenarius, qui con-
25 stat ex denario decies ducto, significat perfectam decalogi custodiam, quæ scilicet pertinet ad perfectos. Item Solinus dicit, Varronem asserere in Arabiæ littore fontem esse, quem si oves candidæ biberint nigræ fiunt. Sed istud expone de fonte tentationis diabolicæ, quam si quis per consensum biberit, candorem innocentiæ, & castitatis amittet, & per diversa vitia niger erit. Vel dic, quod iste fons est mors. Non est enim ita candidus aut formosus, quin si ibidem biberit. fiat niger, hispidus, & fulvus. Thren. 4. *Denigrata est facies eorum super carbones.* Vel expone sicut supra. §. 20.

CAP. III.

De Fluviis.

1 TEste Seneca lib. 3. de naturalibus quæstionibus, sicut ventus est fluens aer, ita fluvius est fluens aqua. Unde fluvius secundum Isidorum dicitur à fluendo, continue enim fluit & labitur, quia alias torrens, non fluvius diceretur. Quamdiu igitur fluvius est in ripa sua, nec inundat, multum est utilis, sed quando limites suos transit, tunc est damnabilis, & nocivus, quia scilicet terræ planitiem dissipat & destruit, & circumjacentes possessiones dirumpit. Divitiæ possunt dici fluvius, quia deficiunt atque defluunt. Istæ igitur quando non excedunt, sed infra limites debiti regiminis continentur, tunc prosunt, scilicet debite eisdem utentibus; sed quando in aliquo tantum est de aqua divitiarum, quod non potest eas continere, per debitum earum usum & gubernationem, imo superabundant & exeunt fines suos, tunc nocent circumstantibus, pauperibus & egenis, quia scilicet per tales aquas fluvius iste, scilicet dives, pauperum vicinorum terras dissipat, & per extorsiones alienas possessiones vastat Job 21. *Fluvius subvertit fundamenta ipsorum scilicet pauperum.* Ideo Job. 12. *Si continuerit aquas, omnia siccabuntur, & si emi-*
2 *serit eas subvertent terram.* Fluvius dato quod in principio fuerit parvus, in fine tamen mare ingreditur multum magnus, & licet aquas multas in se aliunde recipiat, tamen vix aut nunquam nomen suum primarium, & alveum principalem mutat, imo nomina aliorum, qui principali fluvio adjunguntur, communiter mutantur, secundum nomina fluvij principalis, & eidem incorporantur, & uniuntur. Sic licet principio Ecclesia fuerit parva, & tenuis atq; pauca, quia *soror nostra parvula* (Can. 8.) tamen modo multipliciter crevit, & multiplicata est. Ezech. 16. & Hest. 10. *Fons parvus crevit in fluvium magnum.* Licet autem in Ecclesia conveniant multa flumina, multi populi, multæ sectæ, scilicet Judæorum, & gentilium, & aliorum, nomen tamen suum non perdit, imo omnes aliæ suo nomine nominantur, scilicet nomine Christiano, Ideo dicitur ad Gal. 3. *Non est Judæus neque Græcus, non est servus neque liber, omnes enim nos unum sumus in Christo Jesu.* Nam Ecclesia omnia sibi incorporat tanquam fluvius principalis, & ipsa à nemine incorporatur, alia mutat à nemine mutatur: Ipsa stat & alia variantur. Ideo Psal. 101. *Mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Et Deut. 15. *Fœnerabis na-*
3 *tionibus plurimis, & ipse à nullo accipies mutuum.* Flumina secundum Isid. quæ currunt versus orientem, & ipsum mare orientale intrant, sunt meliora & saniora; quia à ventis ibi generatis subtiliantur. Sic vere boni currentes per affectionem ad orientem paradisi, ubi est lux gratiæ, & virtutum, à ventis, i. à prælatis debent deputari per defensionem, clarificari per instructionem, vivificari per compassionē, adjuvari per fraternalem dilectionem, & sic boni fient per sanctitatem & perfectionem. Amnis secund. Isid. 4
est fluvius amœnus frondib. & ramis undiq; circumseptus, juxta quem herbæ medicinales abundant, volucres silvestres nidificant, & ex cujus potu feræ æstum suum refrigerant, & ex cujus vicinitate prata circumjacentia & pascua virorē suum & vigorem diutius reservant, & in cujus pascuis pecora nutriuntur & ad laborandū fortificantur, & ad comedendū etiam impinguantur. Recte talis est sacra scriptura Theologiæ: quia ista est ramis & frondibus, i. e. Apostolorum & Prophetarum auctoritatibus circumsepta. Figura de horto Hest. 7. *Qui erat arboribus consitus, in quem intravit rex, &c.* Hester est Ecclesia, hortus est sacra scriptura, Rex Christus, &c. Juxta ergo istam, crescunt herbæ medicinales, i. documenta, exempla, & præcepta, quæ sunt infirmis peccatoribus medicina. *Altissimus de terra creavit medicinam.* Eccl. 38. Juxta istam volucres silvestres nidificant: quia scilicet viri contemplativi & spirituales, qui silvestres dicuntur, pro eo quod in silva religionis ab hominibus separantur, semper juxta fluenta sacræ scripturæ, per ejus studium conversantur, ubi cantum gratiarum actionis proferunt, & voces prædicationis emittunt Psalm. 103. *Supra ea volucres cœli habitabunt de medio petrarum,* id est, duorum testamentorū, dabunt voces. Aqua istius amnis feras refrigerat: quia per potum aquæ sapientiæ & intellectus, qui in isto fluvio exhauritur, ardor concupiscentiæ mitigatur, et litis avaritiæ temperatur, dum scilicet scripturæ colloquia cogitantur Proverbio. 31. *Bibant & obliviscantur egestatis suæ.* Ex istius vicinitate prata virescunt, id est, honestæ personæ, quæ virorem honestatis retinent, sicut pratum, ex scripturæ sanctæ vicinitate humorem gratiæ reservant interius, & etiam exterius apparentiæ venustatem. Proverb. 27. *Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta, &c.* In hujusmodi etiam pascuis pecora nutriuntur, quia in verbis sacræ scripturæ animæ humore gratiæ impinguantur, & ad laborandum per pœnitentiam roborantur, & ad manducandum, id est, per imitationem incorporandum ab aliis disponuntur. Ideo dicitur Ezech. 34. *In pascuis pinguibus pascentur, & in montibus Israel erunt pascua earum.* Figura Gen. 41. *De amne egressæ sunt septem vaccæ pingues, & formosæ, quæ in ripa fluminis carecta carpebant, quas septem aliæ macilentæ devoraverunt.* Sic illæ per gratiam & virtutes in isto flumine impinguantur, tandem ab aliis, scilicet à macris & peccatoribus comeduntur, id est, vitia eorum & exempla ab aliis assumuntur, & sic eos sibi incorporant, dum eos imitantur Ps. 77. *Occidit pingues eorum.* Amnis secundum Isido- 5
rum est fluvius sic ex amœnitate vocatus, juxta quem herbæ medicinales abundant, volucres silvestres nidificant, ex cujus decursu feræ potantes ardorem refrigerant, ex cujus vicinitate pascua & prata suum virorem diutius retinent & reservant. Talis fluvius est pœnitentia, devotio, vel lachrymatio, vel etiam baptismus: quia juxta eum herbæ medicinales, sc. virtutes crescunt, volucres etiam silvestres, id est, viri spirituales nidificant & habitant, & in eo se balneant. Ps. 103. *Super ea volucres cœli habitabunt.* Et ex earum potu feræ, i. e. peccatores feri & hispidi æstum concupiscentiæ suæ mitigant, quando sc. ipsam sibi incorporant. Et per istum etiam fluvium prata, i. viri justi suum virorem gratiæ et honestæ apparentiæ diu servant. Figura Hier. 17. Ubi de ligno plantato super aquas, dicitur *quod erit foliū ejus viride, nec aliquando desinit facere fructum.* Et sicut fluvius nulli se denegat, sed indifferenter parvis et magnis, mundis et immundis se exponit; sic peccatores quantumcunque sordidi per peccatum, dum sunt in vita ista, semper possunt in istis aquis se balneare, et ab omnibus crimibus se levare Zach. 13. *Erit fons patens domui Jacob in ablutionem peccatoris & menstruatæ.* Vel si vis expone de sacra scriptura, de qua, etc. Vide §. præcedenti. Fluvius continue fluit, habens 6
quod ad fluxum perennitatē, quo ad situm profunditatē, quo ad motum circulcritatem, quo ad substantiā puritatem, quoad speciem perspicuitatem et specularitatem, quo ad impetū virtuositatem. Sic Christus perenniter à divina essentia est emanativus, et per beneficiorum largitionē ad nos continue defluxivus, nisi s. obstaculum inveniat peccatorum. Et etiā profundus, sc. quoad divinitatem, ita quod non potest investigari Eccl. 1. *Profundum abyssi quis dimensus est?* Item est etiam circularis: quia de mari exiens et per ripam mundi transiens iterum ascendendo ad cœlum ad idem mare paradisi extitit revolutus. Eccl. 1. *Ad mare unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant,* sc. gratiam conferendo. Ita est etiā impetuosus, quod nullus potest suæ resistere voluntati Cant. 4. *Sicut puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de libano.* Item iste est specularis in patria, ubi scilicet in ipso beatī

conti-

continue speculantur, refrigerantur & recreantur. Ezec. 32. *Puriſſimas reddam aquas eorum & flumina.* Iſte igitur eſt continue emanans quantum ad paternam generationem; inferius defluens, quantum ad maternam incarnationem, circualiter procedens, quantum ad reſurrectionem, & aſcenſionem; impetuoſe incedens quantum ad futuri judicii executionem, purus vero eſt & limpidus, quantum ad æternam beatorum delectationem & conſolationem. Ideo bene dicitur Apoc. 21. *Oſtendit mihi Angelus fluvium aquæ vivæ ſplendidum quantum cryſtallum.* Vel dic quod iſte fluvius eſt gloria æterna, quæ continue à Deo emanat profunda & immenſa, & de uno ad alium circulariter fluit, & omnes reficit & delectat Gen. 2 *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis.* Vel ſi vis dic omnia de Spiritu ſ. cujus emanatio eſt æternalis, cujus fluxus & influentia eſt ſalutaris, cujus motus eſt impetuoſus, cujus aſpectus eſt lucidus & luminoſus, & ſic dic ſicut ſupra §. 3. Unde 7
Eſa. 59. *Veniet ſicut fluvius violentus, quem Spiritus Domini cogit.* Fluvius ſuo impetu naves movet, rotas volvit, ſordes in ſe recipit, loca per quæ tranſit mundificat, ſtagna & lacus à corruptione præſervat, eorum piſces meliorat & impinguat, fœtorem & malum ſaporem ab eis abſtergit, & abſtrahit & eliminat, omnibus fluvijs indifferenter ſe communicat, ſiccitates potat, æſtuantes refrigerat, circumjacentia ſuo humore irrigat & fœcundat, radices herbarum impinguat & ingroſſat, civitatem ſua circumferentia munit & fortificat, naves onuſtas mercimonijs ad potum ducit & applicat, terras & patrias victualibus & mercimonijs ditat & locupletat. Fluvius eſt Chriſtus, Spiritus ſanctus, vel etiam beata virgo. Sic enim fluvius ex mari oritur, & tamen non amarus, ſed dulcis reperitur, & hoc quia dum per terram colatur, ab omni amaritudine exuitur & purgatur, ſic vere Chriſtus ab amaro Judæorum populo natus, non amarus, ſed dulciſſimus inventus, & hoc quia in incarnatione per venas Mariæ, terræ dulciſſimæ eſt colatus, quando ſc. ſecundum Pſalm. 94. *Veritas de terra orta eſt, & juſtitia de cœlo proſpexit.* Chriſtus eſt igitur qui naves, id eſt, virtuoſos oneratos virtutibus & gratiis movet per inſpirationem, & ad portum paradiſi adducit per ſalutationem, vel naves, id eſt, tribulationum fluctibus ventilatos movet ad portum quietis, ſc. paradiſi. Figura de Salomone, *qui mittebat naves in Ophir ubi erat aurum.* Reg. 9. Vel naves, id eſt, divites movet, ſcil. de mundi gloria ad miſeriam infernalem. Figura. 3. Reg. ult. Ubi dicitur *quod naves onuſtæ auro, confractæ ſunt* Pſ. 47. *in ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis.* Præterea iſte rotas volvit; quia Chriſtus illos qui ad modum rotæ ſunt mobiles per obedientiam; & ſpherici per ſui in Deum reductionem, & mortis & nativitatis jugem meditationem, tales dico per bonarum operationum volvit executionem, & de imo mundi ejus reducit ad altitudinem paradiſi per ſui in Deum revolutionem Ezech. 10. *Ipſas rotas vocabit volubiles.* Præterea fluvius iſte, ſordes in ſe recipit: quia Chriſtus ſordes humani generis in ſe tulit, diſſolvit purificavit. & purgavit. Unde Eſa. 54. *Languores noſtro ipſe portavit.* Et Apoc. 1 *Lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Præterea loca per quæ tranſit purificat quia nullam fecem peccati compatiens aqua ſuæ gratiæ poſſeſſores ſuos facit puros. *Purificata gratia ipſius hæredes ſumus, &c.* ad Tit. 2. Præterea lacus aquas meliorat: quia lacum mundi hujus, & piſces ejus, id eſt, delitioſos, cum ipſum per incarnationem fuerat ingreſſus, per gratiam ſuam melioravit, & corruptione peccati ſalvavit Ezech. 47. *De aquis de ſanctuario exeuntibus, &c.* ut ſupra. Nam totum humanum genus per irrigationem iſtius fluminis extitit depuratum, & malus ſapor infidelitatis per ejus adventum extitit dulcoratus. *Figura* 4. Reg. 2. *De ſale in vaſe novo.* id eſt, de filio Dei in virgine, quæ fontem in Hiericho ſanavit. Præterea fluvius aquam ſuam omnibus indifferenter cõmunicat: quia Chriſtus aquã gratiæ ſuæ jumentis & hominibus, id eſt, ſimplicibus & prudentibus exponit, dividit & diſpenſat: quia *omnib. omnia factus eſt, ut omnes lucrifaceret.* 1. ad Cor. 9. Figura Exod. 17. Num. 20. *ubi de petra aqua multa egreſſa eſt, ita ut biberent homines & jumenta.* Petra eſt divina eſſentia, vel etiã Deus Pater, à quo nobis Dei filius fuerit miſericorditer deſtinatus. qui deſertum mundi hujus fœcundavit, & aquas gratiæ & doctrinæ diviſit & communicavit. Ideo Prov. 3. *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide.* Præterea fluvius loca circũjacentia fœcundat; quia Chriſtus illos, qui merito & profeſſione ſunt ſibi propinqui, facit donis & virtutibus fœcundari, ut eis dicat illud Eſa. 58. *Eritis ſicut hortus irriguus, cujus non deficient aquæ.* Præterea iſte fluvius radices herbarum nutrit: quia Chriſtus per ſuam gratiam cor & voluntatem, quæ radix eſt animæ, nutrit per devotionem & alit Job. 14. *Ad odorem Aquæ mittit radicem.* Itẽ *iſte ſitientes potat quia ipſe dicit: Qui ſitit veniat ad me & bibat,* Jo. 7. Item iſte æſtuantes tentationibus & fatigatos tribulationibus refrigerat quia *Chriſtus eſt tegimen ardoris, umbraculum meridiani.* Eccl. 34. Præterea civitates munit: quia viros perfectos, qui ſunt civitas regis ſummi, ab adverſarijs protegit & defendit Nah. 3. *Numquid meliores Alexandria populorũ, quæ habitat in fluminib. cujus divitiæ mare, aquæ muri ejus.* Præterea civitates locupletat: quia per adventum hujus fluminis ad civitatem Eccleſiæ, ipſa abundavit in divitijs gratiarũ: quia ſicut mediante fluvio naves & divitiæ ad civitates veniunt, ſic mediante fluvio Chriſto, ad civitates Eccleſiæ naves, i. ſancti homines pervenerunt, qui eam moribus et ſcientia ditaverunt. Ideo Ezech. 32. *Flumina ejus manebant in circuitu ejus, & ramos ſuos emiſit.* Præterea fluvius herbas & arbores circa ſe nutrit & fœcundat: quia Chriſtus ſanctos & ſanctas divinæ gratiæ ſuæ humore nutrit, & fructibus bonorum operum fœcundat, & eos ita inaltat per virtutes quod ad altitudinem paradiſi perveniunt & pertingunt. Figura notabilis Ezech. 32. *Ecce Aſſur, &c.* Explica et applica figuram, quia bona eſt; vide eam ſi vis in loco ſuo infra: li. 16. Vel dic, quod fluvius eſt prælatus, vel prædicator, vel etiam quiſque juſtus. Iſte n. naves, id eſt, juſtos movet ad portum ſalutis per devotionem, rotas peccatores volvit per converſionem, feces peccatorum recipit per confeſſionem, & omnia mundat et purgat per vitiorum abſterſionẽ, civitatem Eccleſiæ munit per orationẽ & per ipſius defenſionem, omnibus ſe communicat per charitatem & dilectionem, ſiccitas, i. pauperes potat & refrigerat per eleemoſynarum diſtributionem, totam patriam ditat & locupletat per ſuam diſcretionem & ſapientiam, totam terram lætificat per Dei laudem & gratiarum actionem Pſal. 45. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Vel ſi vis dic omnia de beata virgine, vel dic omnia de Spiritu ſancto, vel etiam de quolibet ſancto, vel etiam de lachrymoſa pœnitentia vel doctrina, vel etiam de impetu tribulationum, quæ ſc. ſi patienter portentur, animam movet ad bonum, & eam volvunt & purgant. Fluvius licet à parvo fonte oriatur, tamen antequam mare intret, propter aquarum collectionem in ipſo aliquotiens maximus reperitur, & quanto à ſuo principio amplius elongatur, tanto propter aquarum influentiam majoris efficitur quantitatis. Unde narrat Iſidorus de Iſtro, id eſt, Danubio fluvio Germaniæ, qui cum in occidentalibus Germanicis partibus parvus oriatur, tendens contra orientem 60 in ſe fluvios recipit, et finaliter per ſeptem oſtia in mare ponticum terminatur et exit, ſicut etiam Soli. dicit, addens quod Danubius ſeu Iſter tanto impetu in pontum fluit, quod per 40. millia paſſuũ aquis ponti impermixtum exiſtit. Et quanto fluvius à civitate eſt remotior, tanto purior reperitur, quia à corruptione et fecibus civitatis potius elongatur. Sic juſtus licet à fonte baptiſmatis parvus oriatur per gratiam baptiſmalem, tamen quia aquam gratiarum et virtutum recipit & ſibi incorporat & adjungit per opera virtuoſa: Ideo quando ad mare, id eſt, ad Deum, à quo originaliter prodiit per creationem & recreationem, revertitur per mortis reſolutionẽ, tuuc magnus quo ad gratiam & merita reperitur. Heſt. 11. *parvus crevit in fluvium magnum.* Et ideo quanto à principio ſuo, ſ. à nativitate per ætatis proceſſum longior eſt, tanto debet major in gratiis apparere. Exod. 19. *Sonitus buccinæ paulatim creſcebat in majus & prolixius tendebatur*: quia *juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque adperfectum diem.* Prov. 4. Et ideo ab occidente exiens, id eſt, à peccato originaliter naſcens (quia ſc. *nos ſumus natura filii iræ,* ad Eph. 2.) & ſemper verſus orientem gratiæ et virtutum tendens, tandem per ſeptem oſtia, id eſt, per ſeptem opera miſericordiæ ſpiritualia vel corporalia, vel ſeptem dona Spiritus S. debet in mare, id eſt, in Deum fluere, opera & appetitus ſuos in ipſum finaliter ordinando: vel mare, id eſt, in paradiſum intrare ejus (quæ ibi eſt) abundantia perfruendo Eccl. 1. *Omnia intrant mare* Et Deut. 28. *Per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias.* Præterea fluvius purior eſt, qui à gentibus remotior, quia homo quanto à civitate & mundi negotijs & tumultu eſt remotior per mundi contemptum et abjectionem, tanto purioris conſcietiæ et efficaciæ reperitur. Exemplum de Eremitis, qui in deſertis & nemoribus latitabant. Ideo Oſeæ. 2. *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* Nam flumina prope civitates feces recipiunt: quia quaſi implorare eſt quin homo qui in civitate mundi, id eſt, in mundi negotiis ſe implicat fecibus ſeculi avaritiæ, ſc. & luxuriæ maculis ſe polluat. Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Et pone de §. præcedenti, quia ſicut fluvius §

habet irrigare, fœcundare, refrigerare, sic justus suis doctrinis & exemplis sicut supra. Vel expone de Ecclesia parva, deinde magna, sicut supra §. Vel expone de usurarijs, qui in principio sunt fontes, id est, parvi pauperes, humiles & benigni, qui tandem per adunationem aquarum divitiarum, magni fluvij efficiuntur, à quibus tota patria circumjacens dissipatur. Vel dic, quod fluvius carnalis tentationis à parvo fonte, id est, à modica cogitatione oritur, & tandem per adjunctionem aquarum, id est, malarum cogitationum & dectationum fluvius violentus efficitur, quo mens ad consensum & ad opus rapitur, & sibi non faciliter obviatur. Vel ista etiam possunt dici de bona consideratione, quæ continue confortatur & crescit, & paulatim in fluvium lachry-
9 marum, & devotionis invalescit, qui ædificia diabolica subvertit, rotas volvit, &c. sicut supra §. præcedenti. Fluvius semper fluit, nec aliquando quiescit, pisces nutrit, fœces in se recipit, rotas molendinorum volvit, arbores de terra eradicat et subvertit, & ad mare finaliter terminatur & descendit. Et licet à mari originaliter prodeat, aquæ tamen ejus dulces sunt & in ipsos pisces majores minores devorant & consumunt. Talis fluvius est mundus, vel etiam mundi prosperitas. Ista enim *semper fluit & nunquam in eodem statu permanet.* Job. 14 Pisces, id est, delitiosos, divites & mundanos nutrit, quorum majores, minores & pauperiores devorant & occidunt Abac. 1. *Facies hominis sicut pisces maris, & sicut reptilia non habentia ducem. Nam pascua divitum sunt pauperes.* Eccl. 13. Fœces etiam in se recipit, quia temporalia quæ fæces dicuntur ab Apostolo ad Ephes. 3. proportione sua amplectitur & assumit, Thren. 3. *Quæ vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora.* Hie. 48. *Requievit in fæcibus suis.* Rotas molendinorum, id est, divites mundi; qui circa grana temporalium divitiarum molenda & aggreganda jugiter intendunt, facit volvi, id est, de alto, sc. fortunæ dominio; ad ima inferni declinari. 1. Reg. 15. *Impii rotabuntur sicut rota plaustri.* Et Job. 22. *Fluvius subvertit fundamenta ipsorum*, id est mundi prosperitas. Præterea arbores eradicat: quia etiam illos qui in terra humilitatis, religionis & pœnitentiæ plantati, fructum bonorum operum faciunt, mundi quandoque prosperitas à firmitate boni propositi diruit & subvertit. Allega sicut supra Job. 22. *Fluvius subvertit*, &c. Præterea ad mare, id est, ad inferni amaritudinem finalier terminatur: quia *omnia flumina intrant mare.* Eccl. 1. Et licet à mari originaliter veniat & in mare vadat, id est, licet cum laborum amaritudine mũdi prosperitas acquiratur & veniat, & licet ad inferni vel tribulationum amaritudinem terminetur & intendat, dum tamen est in ripa hujus mortalis vitæ, dulcis & sapida bibẽtibus reperitur: quia *animæ esurienti ea quæ amara sunt, dulcia esse videntur.* Job. 5. Prov. 27. Et sicut fluvius arbores bene radicatas non evellit, nec lapides ponderosos evertit, nec sic mundi prosperitas illos qui in profundum humilitatis sunt, radicati non destruit, nec illos, qui lapides spirituales sunt, sc. ponderosi per humilitatem, sicci per castitatem, frigidi per temperantiam & maturitatem agitat vel offendit. Figura de domo ædificata super petram, super quam venerunt flumina. Item Matth. & Luc. 6. *de domo ædificata in arena*, id est, in amore divitiarum, quam fluvius mũdi prosperitatis destruxit, ut dicitur ibidem. Ideo dicitur Naum. 1. *Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum est.* Fluvius est qui continue fluit omni tempore, quia causam habet indeficientem, sc. fontem vivum à quo emanat, sed torrens est qui ex inundatione aquarum & etiam imbrium colligitur, & licet iste aliquando maximus appareat, tamen statim transit & arescit, quia
10 non procedit à causa indeficiente, imo causa transitoria non durante. Unde in æstate talis fluvius totaliter deficit, & ideo illos qui de ipso bibebant, nisi aliam aquam habuerint, sitis penuria necessario tunc affligit. Et est occursus torrentis impetuosus & fortis: quia quæcunque sibi obviant secum rapit, terram in qua fluit concavat & corrodit, lapillos & paleas coacervans, post se vestigia derelinquit, vias destruit, vicina mergit, & in mare finaliter descendit. Primus fluvius est prosperitas paradisi, qui quia à fonte bonitatis procedit immediate, sc. à Deo, ideo inexhaustibilis & indeficiens reperitur. 18. *Eritis sicut hortus irriguus, cujus non deficient aquæ.* Sed recte mundi prosperitas est sicut torrens, qui etsi nonnunquam magnus videatur in oculis mundanorũ; tamen statim labitur atque transit. Et loco hoc quia non habet causam stabilem, sed labilem, i. delitias & divitias, eminentias, scientias, amicitias, fortitudinem & pulchritudinem temporales & hujusmodi, quæ quia defectiva sunt & transitoria, ideo cito transeunt. Torrens iste et in mare, id est, in inferni vel mortis vel tribulationis amaritudinẽ communiter terminatur. Pro. 14. *Risus dolore miscebitur & extrema gaudii luctus occupat.* Figura de septem bob. qui ascenderunt de flumine pingues & pulchri, quos alii septem macri voraverunt, *quib.* etiam *voratis nullum saturitatis dederunt vestigium.* sicut dicitur Gen. 41. Sic illos qui in flumine mundanæ prosperitatis, delitijs & divitijs impinguãtur, dæmones, qui sunt macilenti: quia non comedunt neq; bibunt, in inferno devorant in æternum, nec tamen tantum possunt comedere, ut possint ad sufficientiam se replere, imo semper cupiunt alios absorbere. Unde Abac. 2. *Ipse quasi mors, & non adimpletur, &c.* Et Job. 40. *Absorbebit fluvium & non mirabitur, &c.* Et ideo cum talis fluvius id est, mundi prosperitas in æstate, id est, post hyemem hujus vitæ totaliter destruatur: quia sc. post mortem nihil invenitur de prosperitatib. hujus vitæ (quia *non est apud inferos invenire cibum* Eccl. 14.) nisi illi qui in hoc mundo istam aquam bibebant, s. divites aliam aquam sibi procuraverint dum vivebant, scil. aquam abundantiæ paradisi per eleemosynam & opera virtuosa, oportebit quod in inferni ardoribus siti pereant atq; fame. Exod. 17. *Exire nos fecisti de Ægypto, ut interficeres nos siti in deserto.* Præterea impetus hujus fluminis, s. mundi prosperitas fortis: quia sibi obviantia, s. mundi contemptores secum rapit, & obluctatores suos, nisi forte sint in bono proposito optime radicati, præterfluit & destruit & excavat, quia animam quam prosperitas præterfluit, sæpe per luxuriam & avaritiam, & alia peccata excavat & corrodit Job. 14. *Lapides excavant aquæ & paulatim alluvione terra consumitur.* Et ista ẽt torrens vicina destruens, palearum & arenarum post se vestigia reliquit, quia sc. malorum prosperitas loca vicina, sc. habitacula & bona pauperum sibi propinque diripit, & exinde paleam & arenam, id est, temporalia quæ arenæ, & paleæ propter vilitatem comparantur, in cumulos, sc. in horreis sibi congregat & adjungit. Et ideo post transitum suum, id est, post vitam istam, quando in mare inferni jam iverint post se vestigium derelinquent. quia sc. cumuli bladi, vini, vestium & pecuniarum divitum quæ post mortem remanent, affluentiam denotant præcedentem. Jac. 5. *Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.* Mali portant aquam 11
istam turbidam, quæ irrigat Ægyptum, sed boni expectãt aquam bonam paradisi. Quando cursus fluminis est rector, tanto velocius ad mare fluit. Sic quanto anima magis est rectificata per justitiam, tanto ad mare paradisi venit citius & attingit. Unde pro. 12 *Qui autem rectus est, corrigit viam suam.* Flumina quanto sunt à 12
civitate remotiora, tanto puriora sunt & clariora, & ad pisces nutriendos simpliciter meliora. Nam à fæcibus civitatum communiter flumina contrahunt corruptelam. Sic quanto religio est à mundi civitate remotior, et per abdicationem temporalium & delitiarum abstractior, tanto purior est per castitatem, & clarior per intelligentiæ spiritualium veritatem, & ad pisces, id est, ad animas nutriendas per devotionem magis apta. Nam flumina prope civitates, id est, religiosi, qui prope mundi ambitiones situantur per ambitionem temporalium, & negotia mundana, limum luxuriæ & sordes avaritiæ contrahunt, ex quibus aqua fluminis, id est gratiæ & virtutes, quæ in religiosis sunt, multotiens corrumpuntur, et pisces, id est, ipsi religiosi, qui sunt ibi per diversa vitia moriuntur. Figura Apocal. 8. ubi *in aquis & fluminib. cecidit stella ardens sicut facula, quæ dicitur absynthum, & amaræ factæ sunt aquæ, & mortua est hominum multitudo.* Figura etiam Exod. 7. ubi *aquæ fluminis versæ sunt in sanguinem, & mortui sunt pisces ejus, &c.* Nota historiam, & vide expositionem infra lib. 26. in locis suis. Secundum Constantinum aquæ fluminis sunt laudabiles, 13
cujus fluctus velox, fortis & currens super lapillos, habens fundum arenosum, solidum, sapidum & mundum. Nam secundum colorem & saporem terræ, & aquæ fluviales colorem & saporem suum immutant. Sic vere quando aquæ fluminis, id est, personæ religiosæ sunt veloces per obedientiam, fortes per patientiam, currentes super lapillos per bonorum operum executionem, & per asperæ pœnitentiæ tolerationem, tunc sunt laudabiles & virtuosi ad porandum aliis per imitationem multum apti. Et quando fluvius, id est, religiosus habet fundum & fundamentum solidum per constantiæ firmitatem, mundum per continentiæ puritatem, sapidum per charitatem, arenosum per paupertatem (arena enim sterilis paupertatem significat) tunc dico, quod hic fluvius est laudabilis apud Deum, & secundum loca, id est, familiaritates & societates, per quæ transit & frequentat persona religiosa, secundum hæc dico saporem vel amaritudinem contrahit gratiæ vel peccati: quia *quicquid tetigerit immundus, immundum faciet.* Num. 19. Quia *cum sancto*

sanctus

ſanctus eris. Pſal.17. De perpetuitate autem fluminum antiquitus ſecundum Senecam lib. 3. de naturalibus quæſtionibus fuerunt diverſæ opiniones, ſed inter cæteras ipſe tres vel quatuor reddit cauſas. Dicit enim ubi ſupra quod per aëris ſub terra continuam in aquam mutationem, per ipſius aquæ abundantem & labilem conditionem, per ſtagnorum & lacuum infra terram exiſtentiam inundationem, & per ipſius naturæ legem & conſtitutionem, flumina perpetuantur, & de terra ſine ejus detrimento perpetuo prolabuntur. Nam (ut ait) ſub terra ſunt cavernæ permaximæ, ubi aër perpetua umbra & frigiditate denſatur in aquam & hoc in tanta abundantia quod exinde fontes & flumina continue poſſunt naſci. Aqua etiam (ut dicit) quarta pars eſt naturæ, & ideo non mirum ſi rerum naturæ magna portio poteſt ſemper ex ſe aliquid effundere. Et addit, quod intra terram ſunt lacus & immenſa aquarum dulcium receptacula, à quibus continue fluit aqua. Nec mirum (ut ait) ſi terra detractos non ſentiat, cum adjectos maria non ſentiant. Natura inſuper, ut dicit, fluminibus à mundi principio curſum dedit, & certum eſt (ut ait) flumina (quorum inenarrabilis eſt noſtra) cum ipſo mundo traxiſſe principia. Chariſſimi per flumina intelligo beneficia, quibus ad alios debemus fluere, & alios irrigare. Iſta igitur in nobis debent eſſe continua, multiplici ratione. Primo quia quantum effundimus, tantum de aëre divinæ miſericordiæ recipimus. Aër n. divinæ miſericordiæ occulte aquam divitiarū ſolet iſtis ſtillare, quos videt flumina eleemoſynarum & beneficiorum aliis erogare. Et quanto magis per beneficia effluimus, tanto per juſtam Dei providentiam fit, quod amplius abundamus Luc. 6. Date & dabitur vobis. Secundo quia quando aqua bonorum temporalium abundat, juſtum eſt quod aliquem beneficiorum fluviū ſemper fundat Tob. 4. *Si multum tibi fuerit abundanter tribue.* Tertio quia ſunt inſtituta naturæ tam naturantis quam naturatæ. Hoc enim Deus & natura ordinaverunt, & fluvium beneficiorum ad alios diſtillari à principio ſtatuerunt, & ſic dico quod tam ratione ſtatuti divinæ voluntatis, ratione tam abundantiæ terrenæ facultatis, quam ratione divinæ reſarcitivæ & continuativæ pietatis, flumina eleemoſynarum, ſcientiarum & temporalium & ſpiritualium beneficiorum, debemus aliis effundere, & nulli homini nos negare. Gen. 2. *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis irrigans univerſam ſuperficiem terræ.* Vel dic omnia de fluvio ſapientiæ, & doctrinæ, qui quanto plus effunditur, tanto magis augetur, & qui potiſſime ab illis qui abundant in ſcientia debet effundi; maxime cum hoc à Deo videant inſtitui & mandari. Vel cum Deus ſit maxima portio rerum, non mirum ſi flumina beneficiorum ſuorum tam ſpiritualium quam terrenorum, quam etiam æternorum continue nobis fundat Eccl. 24. 15 *Ego ſapientia effudi flumina.* Teſte Sen. ubi ſupra: terra continua emittit flumina nec propter hoc ſiccatur, & mare ipſa continue recipit, & non tamen propter hoc augmentatur. Sic vere boni continue fundunt aliis flumina eleemoſynarū & beneficiorum, nec ex hoc pauperantur, imo divino munere ſicut ſupra dixi, quanto plus aliis effundunt tanto ad effundendum potentiores fiunt. Mali vero econtrario ad modum maris omnia beneficia volunt ab aliis recipere, & tamen quanto plura habent & recipiunt, tāto minus ſolent abundare, & tanto minus, quod habent ſolent ſibi ſufficere, & in eis apparere. Eccl. 1. *Omnia flumina intrant mare, & tamen non redundat.* Iſtud patet de ambitioſis, qui nunquam ſatiantur recipere beneficia Eccleſiaſtica, & tamen ut communiter ſemper ſunt pauperes & egeni. Melius eſt ergo dare noſtra, ut abundemus, quam recipere aliena, ne ſemper pauperes 16 perſeveremus: quia ſicut dicitur Prov. 11. *Alii dividunt propria, & ditiores ſunt, alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.* Bene ergo conſulitur Eccl. 4. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. Sen. dicit, quod terra natura regitur, & ideo ſicut in corpore humano natura venas & arterias inſtituit, quibus humores continue circumfundit, ſic per venas terræ natura flumina & fontes mittit. Dicit etiam, quod mare in occulto vias ſuas habet, & propter hoc nunquam exhauritur (ut ait) quia ſolum quod ſibi ſuperfluum eſt, emittit. Sic vere homo debet in occulto conſcientiæ venas miſericordiæ habere, per quas debet ſaltem illud quod ſuperfluum, diffundere & præbere Luc. 17 6. *Quod ſupereſt, date eleemoſynā, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Natura enim, id eſt, pietatis affectu, qui naturaliter ineſt homini, debet regi, propter quod ad effundendū continue debet agi. Sicut dicit idem Sen. Aliqui poſuerunt cauſas fluminum eſſe imbres, et exinde eſt (ut ait) quod Æthiopica deſerta, in quib. ſunt horendi fervores, ibique raro aut nullatenus fiunt imbres fluminibus dicuntur carere. Galliam vero & Germaniam quæ imbribus affluunt, conſtat fluminibus abundare. Sic vere imbres divinæ gratiæ fluvios devotionis & lachrymoſæ compunctionis eleemoſynariæ compaſſionis ſcientiæ & lectionis, in nobis generant. Illi vero qui talibus carent imbribus virtutum fluvios nunquam ſtillant. Idem dic de imbre divinæ ſcientiæ & doctrinæ. Deſerta enim Æthiopiæ, id eſt, mundi peccatores ſuper quos imber divinæ gratiæ & ſcientiæ non deſcendit, fluminibus lachrymarum & 18 miſericordiæ alios infundunt 2. Reg. 1. *Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniat ſuper vos.* Item idem dicit ibidem, quod *flumina aliquando ſiccantur; & alio loco quam conſueverant prorumpunt.* Sæpe enim (ut ait) ex terræ motu venæ aquarum includuntur, & per interiores rimas interciduntur, & tunc novos exitus ſibi quærunt, & alibi quam fluxerant fluunt, & quandoque longo alibi translati viam quam perdiderant, ubi poſſunt, ſibi faciunt. Et inde eſt, quod fontes & flumina aliquando ſiccantur, & novi fontes & nova flumina ubi nunquam alias fuerunt, oriuntur, ſicut Theophraſtus exemplificat de Auctorico monte, in quo terrarum tremore nova vis fontium emerſit. Chariſſimi per flumina quæ continue fluunt, poſſunt intelligere homines, qui continue ſunt in fluxu, & quantum ad naturæ varietatem, & quantum ad fortunæ inſtabilem vanitatem. Quid igitur? Pro certo iſti quandoque ſiccantur, & pauperes & tenues efficiuntur, & per terræ motum tribulationis vel mortis venæ & viæ ſui fluxus, id eſt, cauſæ ſuæ proſperitatis & ſtatus eiſdem intercluduntur, propter quod neceſſario deſtruuntur, & ad paupertatem & infortunium ſeducuntur, & aquæ ſuæ ſubſtantiæ temporalis ſuorumque officiorum & beneficiorum alibi transferuntur, & de ipſis novi fontes & flumina conſtituuntur, hoc eſt dictum quod loco eorum alii ſubrogatur, ſicut u. dicit: Job. 34. *Deus conteret multos & innumerabiles, & faciet alios pro eis ſtare:* quia ſicut Eccl. 40. dicitur: *Subſtantia impiorum ſicut fluvius ſiccabuntur.* Iſta videmus temporaliter ad oculum de officialibus & divitibus, qui terræ motu tribulationis vel mortis obruuntur, & aquæ ſuarum divitiarum, præbendarum & ſtatuum ad alios devolvuntur. Iſtud inſuper videmus naturaliter: quia ſ. omnes fluvij, i. omnes mortales homines per terræ motum mortis ſiccantur, & de loco ad locum tranſferuntur, ſ. de mundo ad ſepulchrum, & loco eorum alii ſuſcitantur. Unde Sen. de morte dicit q. naturali. li. 2. in fine. Totum hunc quem cernis populum, cito natura revocabit, & condemnet. Eodem citiuſve, tardiuſve veniendum eſt. De malis vero poteſt dici illud Baruch. 3. *Exterminati ſunt & ad inferos deſcenderunt, & alii loco eorum reſurrexerunt.* Vel poteſt dici, quod illi qui modo per terræmotum mortis ſiccantur, non faciunt niſi locum mutare: quia in judicio novi per reſurrectionem emergent, & de antiqua via mortalitatis ſe ad novā viam immortalitatis convertet Lev. 26. *Novis ſupervenientibus vetera projicietis.* Vel poteſt dici de ambitioſis, & ballivis, qui quando à curſu, ſtatu & officio præcluduntur, non ceſſant circuire, & viam ſibi quærere, quouſque poſſint alibi emergere, & aliud officium acquirere, & quandoque majores quam ante fuerant, in publicum proſilire, juxta illud Mat. 10. *Si vos perſequuti fuerint in civitate iſta, fugite in aliam.* Vel dic, quod ſi terræ motus tentationis viam ſalutis, et fluxum lachrymarum, & alios bonos motus nobis impediat & præcludat, ſtatim debemus aliam viam nobis quærere, & ſi neceſſe fuerit, locum mutare, & quouſque fluamus per bona opera non ceſſare. Matth. 19 2. *Per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.* Teſte etiam Seneca, ubi ſupra Theophraſtus ponit quod incifio nemorū eſt quandoque cauſa fluminum & aquarum. Nam ut ait, mons Erinius aliquando fuit ſine aquis, ſed Gallorum gens à Caſſandro obſeſſa, ad illum montem fugiens, ſilvas excidit, & tunc aquarum copia apparuit: quia ſcilicet ille humor quem arbores ad ſui alimentum trahebant exterius diſtillavit. Sic proculdubio ſæpe fit, quod in Monte Erinio, id eſt, in Eccleſia vel patria eſt ſiccitas & paupertas: & hoc fit, quia ibi inter alios ſuos aliquæ magnæ arbores, id eſt, aliqui divites & eminentes, qui totum humorem divitiarum patriæ ad ſe trahunt, & in alimentum ſuum & ſtatus ſui convertunt, & ſic per conſequens alii ut communiter ſicci fiunt, quia iſti totam patriam ſiccant, & depauperant & conſumunt, & ſe ſolos augmentant, nutriunt & extollunt. Patet de quibuſdam qui totum Bladum unius patriæ congregant, de aliis qui vineas & hæreditates totius vicinitatis ſibi accumulant, de aliis qui omnia beneficia procurant, & ſic iſti ſoli impinguantur, & omnes alii ſicci & pauperes perſeverant.

Nudos

Nudos enim *dimittunt homines, vestimenta tollentes*, sicut dicitur Job 24. Quid ergo? pro certo Gallorum gens, quæ ab auctoribus ferocissima esse dicitur, id est, Deus, mors & Angeli severitate justitiæ armati istas magnas arbores quandoque succidunt & de medio tollunt, & sic humor suæ temporalis substantiæ diffunditur ad alios, & tunc saltem de bonis eorum, alii pingues fiunt, & per talium successionem & mortem, in tota patria aquæ bonorum temporalium abundant circiter & emergunt: quia sicut
20 Prov. 11. dicitur. *In ruina impiorum erit laudatio.* Quia sicut dicitur Job. 20. *divitias quas devoravit, emovet, & de ventre ejus extrahet eas Deus.* Item Seneca ibidem dicit, quod dictus Theophrastus asserebat culturam terrarum quandoque esse causam fluminum & aquarum. Unde ait, quod circa Arcadiam in quadam insula urbs quædam fuit diruta, & quia terra remansit inculta, fontes & lacus sunt siccati, tandem vero urbe reædificata etiam terra exculta, fuit etiam aquarum copia restituta. Unde dicit, quod obduraverat constricta tellus, nec potuerat imbres inagitata transmittere. Per culturam charissimi intelligitur pœnitentia qua scilicet terra corporis foditur & aratur. Per aquas vero intelligitur pietas, clementia, & lachrymarum, nec non gratiæ & devotionis redundantia. Quid igitur: proculdubio quando urbs animæ per peccatum cadit & perit, & cultura pœnitentiæ, tribulationis vel correctionis, in alia patria, religione vel persona, deficit, ibi etiam tunc aquarum gratiæ & compassionis, & compunctionis & devotionis copia abundare desistit. Sic vero urbs animæ virtutibus reparatur, & terra per pœnitentiam & correctionem foditur, & aratur, & homo prædicatorum & peccatorum stimulationibus agitatur, tunc etiam prædictarum aquarum profluvium generatur. Necesse est igitur cuilibet homini vel statui, quod tam à Deo quam à Prælato per tribulationem, correctionem per pœnitentiam agitetur, ut aquis spiritualibus vegetetur. Vel dic, quod terra ista est Deus: quia pro certo si à nobis debite non colitur, nullum ab eo nobis gratiæ & gloriæ profluvium distillatur. Si vero à nobis dignis servitutibus excolatur, tunc aqua suæ misericordiæ, gratiæ & gloriæ nobis abundantissime derivatur. Quod etiam de aqua pluviæ potest exponi quam Deus incultus, & à nobis diminus subtrahit, cultus vero & humiliter requisitus infundit. Bene ergo dicitur 1. Mach. 1. *Det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem*, quia sicut dicitur Deut. 11. *Si servieritis Domino in toto corde vestro, dabit terræ vestræ pluviam.* Vel dic, quod illi qui tribulationibus
12 non agitantur aut coluntur, sed in mundi quiete & prosperitatis otio dimittuntur, per obstinationem durantur, & aquis misericordiæ & compunctionis non rigantur. Cum verò incipiunt tribulationibus agitari, tunc aqua devotionis & compunctionis incipiunt humectari idem ibidem dicit, quod cavernæ vacuæ & inanes, humorem ratione vacuitatis attrahunt, & per fontes & flumina illum iterum refundunt. Sic vere illi, qui bonis temporalibus & vitijs & peccatis vacui sunt, humorē scientiæ & devotionis solent præ cæteris attrahere, & ipsum per prædicationem
22 aliis distillare Eccl. 24. *Ego sapientiæ effudi flumina.* Idem ibidem dicit, quod sub terra sunt omnes perpetuo decurrentes fœdorum piscium fertiles, qui quando erumpunt, immensum turbam animalium secum ferunt, horridam aspectu, & noxiam gustu. Et exemplificat, quod in provincia Cariæ circa urbem dictam Idimum erupit quidam fluvius de sub terra, qui secum pisces alias non visos adduxit, quos quicunque comederunt, perierunt. Nec mirum (ut ait) quia erant pingues, & inexercitati, & ex longo otio in tenebris saginati, lucis erant etiam inexperti, ex qua salubritas & sanitas rebus datur. Charissimi per talem fluvium intelligitur avaritia, quæ sub terra dicitur currere, inquantum res subterraneas, scilicet metalla noscitur quærere & diligere inquantum in occulto contractus suos solita est exercere. Quid igitur? proculdubio iste fluvius ubi erumpit, pisces venenosos, id est, peccatores nefarios secum trahit, scilicet usurarios & ambitiosos, raptores, crudeles & tyrannos. Isti enim aspectu sunt horridi, per infamem conversationem, corpore sunt pingues & saginati per carnalium delitiarum frequentationem. Otiosi sunt & inexercitati per nullorum bonorum operum executionem, luce etiam divinæ gratiæ non sunt illustrati non purificati, sed potius ipsa privati per longam mentis obtenebrationem. Et sic proculdubio isti sunt comedentibus & gustantibus, id est, vicinis societatem suam frequentantibus, & bona eorum ad usuram accipientibus mortiferi, & venenosi per finalem exhæredationem, & per vitæ suæ & temporalis substantiæ sublationem Job. 6. *Potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem?* Vel ista possunt exponi de fluvio prosperitatis, quæ de terra prosilit pro eo quod in rebus terrenis consistit vel de fluvio carnalitatis, quia scilicet uterque pisces venenosos, scilicet peccatores & luxuriosos, pingues, carnales, otiosos, & in nullo bono excitatos, & à luce divinæ gratiæ, & scientiæ elongatos secum trahit, quorum gustus, id est, quorum imitatio & moralis conformatio, & incorporatio, associatio & frequentatio, alios per mala dicta & exempla invenenat & occidit. Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum.* Vel dic, quod talis fluvius est perversa doctrina, quæ de abysso diabolicæ confictionis erumpens, pisces venenosos, et longe à lumine veræ fidei nutritos secum portat, quorum gustus, auditus et consensus alios per hæreses invenenat atque necat. Et ideò Levit. 11. præcipitur, *quod illa quæ in aquis sunt, quæ pinnulis, id est, alias sani intellectus carent, comedi & tangi*, id est, credi vel imitari non debent. Deut. 14. *Non tangetis ea, neque comedetis: quia immunda sunt.* Vel si vis, dic omnia contra illos, qui prædiligunt novos & ignotos, qui eos sibi associant: quia sæpe fit, quod venenosi sunt & latrones, & magistros suos perimunt, intoxicant, vel saltem produnt; vel deprædantur & molestant.
Deut. 32. *Novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.* 23
Item Seneca ibidem de naturalibus q. lib. 3. dicit, quod aquæ lacuum, fontium, puteorum & fluminum, solent secundum naturam fundi, in quo sunt; vel conditionem venæ terræ, à qua proveniunt, vel secundum spiritus qui in aquas mutantur & transeunt, vel etiam secundum corruptionem quam à casu per injuriam contrahunt, virtutem & saporem suum multipliciter variare, & secundum hoc mortem vel sanitatem bibentibus apportare, & secundum hoc aliquæ aquæ inveniuntur leves, aliquæ graves, aliquæ frigidæ, & aliquæ calidæ, aliquæ sanativæ, aliquæ mortis & periculi inductivæ. Sic proculdubio homines contrahunt vitia & virtutes ex contractu fundi, id est, societatis quam frequentaverint. Ex vena, id est, ex genere, à quo provenerunt. Ex aëre, id est, doctrina quam præceperunt. Vel ex corruptione propriæ voluntatis, quā multipliciter incurrerunt. Ex his enim causis fiunt homines leves ad bene operandum; vel graves ad bona opera exequendum, ferventes per dilectionem, frigidi per indevotionem, medicinales aliis doctrinis & exemplis, vel eisdem pernitiosi suis malis operibus & documentis. Bonum est igitur homini esse bene associatum & informatum, & à bonis venis, id est, Prælatis & parentibus trahere originem & progressum Job. 28. *Habet argentum venarum suarum principia.* 24
Item multæ sunt aquæ, quæ omnia conjecta commutant in lapides. Unde ibidem dicit, & allegat Ovidium, quod Cicones, id est, Siculi habent unum fluvium in Sicilia, cujus tanta est pernities, quod omnia quæ tangit, facit lapidea & dura. Et ideo si quis ex eo biberit, viscera lapidea possidebit. Unde ait Ovidius:
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit. Viscera quod
tactis inducit marmora rebus. Et idem est (ut ait idem Seneca)
quod res in eundem locum projectæ lapideæ extrahuntur. Quod etiam (ut ait) in Italia quibusdam locis invenitur, in quibus si virgam sive frondem immiseris, post paucos dies lapidem extrahes. Unde tale est simul flumen, de quo dicit Plinius lib. 2. quod ultra Surrentum in flumine Silari non solum virgulata sed & volatilia lapidescunt. In exitu etiam paludis Reatinæ sicut dicit, saxum crescit. Idem autem Plinius de multis talibus aquis meminit lib. 31. c. 2 dicens, quod in Perperennis fons est, qui quamcunq; rigat terram, facit lapideam. In Eurymenis dejectæ coronæ in fonte, lapides fiunt, Lateres lapidescunt in Collosforum flumine. In Scyretico metallo arbores quæcunque rivo alluuntur, saxa fiunt cum ramis. Distillantes quoq; guttæ lapidescunt in antris in coryciis, & cætera similia. Nec hoc mirum, ut dicit Seneca si attendamus, quod aqua in ciphis & carnalibus suis in diuturno cursu in fundo lapides ex arenarum residentia producit. Ad quod etiam facit, quod in magistro Garino audivi, fontem esse in Lotharingia, qui in hyeme vividus fluit, in æstate vero tota aqua quæ remanet, efficitur unus lapis, qui omni anno ab incolis extrahitur, ut sic fons novus iterum oriatur. Talia flumina videntur esse ista, quæ continue fluunt temporalia mundi bona, scilicet divitiæ, delitiæ, eminentiæ, & scientiæ mundiales. Iste enim sunt aquæ, quæ potatores, id est, possessores & dilectores suos inficiunt, & viscera cordium ipsorum per indevotionem refrigerant & constringunt, & per obstinationem indurant, lapidificant & compingunt. Quod etiam

non

non ſolum de ipſis virgultis id eſt, de ſimplicibus & ſecularibus eſt verum, ſed etiam de ipſis volatilibus, id eſt, de Clericis & religioſis, & contemplativis hominibus. Quia breviter illi qui talibus aquis potantur, & qui in eis per delectationes & complacentias ultra debitum immerguntur, duri & lapidei efficiuntur, & per mentis & morum duritiam, crudelitatem, & obſtinatam malitiam in lapides convertuntur. Et hoc accidit, quandoque ſive ſint virgæ, id eſt, Prælati alios regentes, ſive ſint coronæ, id eſt, religioſi tonſuram portantes; ſive volatiles, id eſt, clerici alta contemplantes. Unde de quolibet ſic indurato poteſt dici illud Job. 40. *Cor ejus indurabitur quaſi lapis.* Quod patet, qui tales efficiuntur duri, id eſt, dure per crudelitatem malos vulnerantes, duri, id eſt, obſtinati & impœnitentes, duri etiam, id eſt, ſicci, indevoti, parci, tenaces, & incompatientes. Deut. 15. *Deſcenderunt in profundum quaſi lapis.* Vel ſi vis, expone in bono, & dic, quod iſtæ aquæ ſignificant mundi tribulationes, divinæ ſcripturæ ſcientiam, & lectiones devotionis etiam & compunctionis lachrymoſas diſtillationes. Talibus enim aquis qui immerſus fuerit vel potatus proculdubio in viſceribus cordis ſui, fiat per conſtantiam & fortitudinem lapideus atque durus, & ad tolerandum adverſa fortis atque immobilis. Apoc. 21. *Structura muri ejus ex lapide Jaſpide.* Vel dic de illo fonte Lotharingiæ, in quo aqua quandiu eſt multa & eſt frigus, pura remanet, quando vero efficitur pauca, & eſt calor, lapidificatur. Poteſt allegari, quod eſſe in ſocietate multorum proficit, maxime quando frigus & hyems divini timoris vel tribulationis perſiſtit; paucitas vero aquarum, id eſt, ſociorum, & ſolitudo afficit: quia ſi calor concupiſcentiæ & æſtas proſperitatis vigeat, in lapidem obſtinationis ſe vertit. Multi enim ſunt, qui in ſocietate manentes per gratiam vivunt, qui ſi ſint pauci & ſolitarij, in vitiis indureſcunt: Unde primo Reg. 15. *Emortuum eſt cor ejus, & factum eſt quaſi lapis.* Vel dic, quod fons qui quandiu currit fluit & nõ lapidificatur, ſignificat hominem, qui quandiu currit & laborat, per obſtinationem non induratur, quod præſertim hyeme, id eſt, in tempore tribulationis accidere conſuevit, ubi ſcil. homo amplius eſt in motu. Quando vero ceſſat à motu laboris, ſcil. in æſtate proſperitatis, ubi homo per acediam magis torpet, tunc dico, quod ſolet per obſtinationem lapidificari, & per malam conſuetudinem indurari. Allega ut ſupra. Item idem ibidem Seneca, ſcil. libro tertio de Naturalibus quæſtionibus, dicit aliqua ſunt flumina, quæ palam in aliquos ſpecus, aliqua quæ paulatim conſumuntur, et intercidunt, et ſic ex oculis auferuntur, et ſub terra diu currunt, eademque ex intervallo longe alibi oriuntur, et nomen et curſum recipiunt. Cujus cauſam reddit ibidem. Nam (ut inquit) aqua naturaliter ad ima et ad inane defertur, ſuumque ſub terra ſecrétius facit curſum, ſed cum primum aliquid ſolidi quod obſtat, invenit, prærupta terræ parte, quæ debilior eſt, et qui minus ad exitum repugnat, exterius prorumpit, et exilit, et ab incolis illis nomẽ et originẽ ſuam primariam ignorantibus, nomen novum recipit et aſſumit. Unde Ovidius: Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu, exiſtit procul hinc alioque renaſcitur ore. Sic modo cum bibitur tacito modo gurgite lapſus, Redditur Argolicis ingens Eraſinus in undis. Idem in oriente Tigris facit, abſorbetur, et deſideratus diu, tandem remoto loco purgamenta ejectat. Talis eſt Arethuſa lacus vel fluvius Siculorum. Et ſecundum *Solinum*, talis eſt Padus ſeu Eridanus fluvius Italorum. Talis etiam Nilus fluvius Ægyptiorum. Iſti n. fluvij ab ortu ſuo non continue deſuper currunt, ſed aliquando ab arena bibuntur, vel ab aliquo ſpecu ſorbentur, et tandem alibi erumpunt, ſicut optime exemplificat idem de Nilo, qui ſub Athlante monte videtur tranſire, et de Tigri, qui ſub Tauro noſcitur penetrare, prout ponit in capitulo de Ægypto et de Perſide, ubi ét ponit quod dicti fluvij diverſis locis diverſimode nominantur. Et probatur, quod illi idẽ ſunt per feces et purgamenta, quæ primo ante abſorptionem in eis projecta, tandem quando renaſcuntur, exterius ab eis deferuntur. Iſta chariſſimi poſſunt applicari ad Chriſtum. Iſte n. de fonte paradiſi ortum ſumens, tandem in ſpecum corporis virginalis ſub terra humanitatis ſe recluſit, ibiq; ſecretũ curſũ peragens, novẽ menſib. latitavit, tandẽ vero exinde parturitur et renaſcitur, et novũ ortũ in mundo conſequitur, & ét novo nomine nominatur. Fuit n. tũc Jeſus noviter nominatus, ſicut ab Angelo fuerat apellatus. Eſa. 62. *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit.* Vel dic, quod iſte qui ſub terra noſtræ humanitatis fuerat abſconditus, vel etiam in ſpecu & ſpelunca ſepulchri poſitus & abſorptus, poſtquam ibi curſus ſuos ſecretos uſque ad inferos feciſſet, iterũ per reſurrectionem renatus extitit, & exivit, & purgamenta noſtrorum criminum ſecum tulit. Eſa. 53. *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Vel iſta poſſunt applicari ad malitioſos, qui quandoque diu latent, & ſpeluncas variarum palliationum intrant, et diu in occultis, curſus ſecretos, id eſt, machinationes ſuas peragunt & frequentant, & tandem inventa opportunitate naſcuntur exterius & manant, & malitias ſuas, quæ latuerant, ſubito & ubi non advertuntur, manifeſtant. Vel dic, quod fluvij ſunt homines fluxibiles & mortales, qui proculdubio ſuper terram primo naſcuntur, deinde à terra permortem abſorbentur. Apo. 12. *Aperuit terra os ſuum, & abſorbuit fluvium.* Sed poſtquam ijdem ſecrete ad diem judicij fecerint curſus ſuos, iterum per reſurrectionem naſcuntur, & ab ipſa quæ eos abſorbuerat, terra evomuntur Job. 20. capite. *Divitias, quas devoravit, evomet.* Vel iſtud expone de terra, id eſt, de terrenis divitibus, qui 26
flumina divitiarum abſorbent; ipſaque dum vivunt, ſecrete tenent & cuſtodiunt, finaliter tamen ſoliditate divinæ juſtitiæ & morte compulſi, ipſas dimittunt, rejiciunt atque evomunt Job 40. *Abſorbebis fluvium, & non mirabitur, habet, &c.* Vel, dic quod boni divites flumina, i. divitias recipiunt & ſervant, ut tandem neceſſitatis tempore per eleemoſynas ipſas refundant. Vel dic quod iſte eſt pœnitens, qui flumina vitiorum, quæ abſorbuerat & diu tenuerat tandem per confeſſionem evomit & revelat. Vel dic, quod talis ſpecus eſt prædicator, qui flumina ſcientiarum recipit & cuſtodit, & tandem prædicando & docendo, loco & tẽpore aliis ipſa vomit. Vel poteſt dici de viro juſto, qui flumina gratiarum & beneficiorum à Deo non ceſſat recipere, quæ tamẽ novit per bona opera, vel per gratiarum actiones reddere. Vel dic, quod fluvius eſt peccator, qui à terra, id eſt, ab amore terrenorum per avaritiam abſorbetur, ſed cum diu ibi ſteterit, ſæpe fit, quod per obſtaculum alicujus tribulationis vel infirmitatis, inde tandem exire compelli per divitiarũ contemptum exterius comprobatur. Vel dic, quod iſti ſunt mali religioſi, qui in ſpecu religionis, quem intraverunt, & ubi aliquandiu cucurrerunt, alicujus difficultatis obſtaculũ inveniunt, et terram regularis obſervantiæ rumpunt, & per apoſtaſiam exeunt & recedunt. Gen. 2. Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. Item ibidẽ dicit Seneca, quod pulvis Puteolanus, ſi aquam attigerit ipſam aquam in lapidem convertit. Prædictæ enim aquæ de pulveribus & rebus aliis lapides faciunt. Iſti vero pulveres aquas quas tangunt in lapides convertunt. Talis pulvis videtur eſſe memoria mortis noſtræ, & noſtræ pulvereitatis futuræ. Iſte enim ſi bene tãgit aquam cordis humidi & devoti, vel ſi in aqua lachrymarum & compunctionis fuerit intermixtus, ipſam pro certo facit lapideam atque fortem, & contra adverſa omnia ſtabilem & duram Job. 39. In ſimilitudinem lapides durantur aquæ. Non eſt enim aliqua perſona vel aliqua mens ita aquea, fragilis & carnalis, quin contra tentationes & tribulationes fortis efficitur, ſi pulvis humilitatis & memoria ſuæ mortis ipſi mentaliter miſceatur. Ideo bene dicitur Micheæ 1. *In domo pulveris, pulvere nos conſpergite.* Vel dic in malo, quod iſte pulvis ſignificat divitias, & alia bona terrena. Iſte enim pulvis ſi aquæ, id eſt, perſonæ imperfectæ & fragili immixtus fuerit & conceſſus, utpote ſi ille qui uti divitiis neſciat, ipſis abundaverit ſtatim pro certo lapis, id eſt, durus, incompatiens, crudelis, parcus, indevotus, & obſtinatus erit. Allega ut ſupra. In ſimilitudinem, &c. Iſtud patet de malis divitibus, qui quanto plus habent de pulvere divitiarum, tanto magis fiunt lapidei atque duri; & ideo talis pulvis eſt periculoſus, propter quod Chriſtus dicebat Apoſt. Matth. 10. *Excutite pulverem de pedibus veſtris.* Item idẽ ibidem ait, qnod ſunt quidam fluvii, qui vellera ovium aquas eorum potantium tingunt. Unde ait, quod in Beotia ſunt duo amnes, qui ambo de uno lacu exeunt, ea tamen diverſa faciunt. quia ſc. unus oves potantes, ſi albæ ſint, facit nigras. Alius vero oves ſi nigræ fuerint, facit albas. Et ideo unus eorum melas grece, quod niger latine dicitur, nuncupatur. Iſidorus autem li. 13. de Beotia dicit ibidem idem per omnia. Unũ alium talem fluvium dicit Theophraſtus eſſe in Macedonia, in quo oves albæ nigræ fiunt, cum aliquandiu potaverint. Unde etiam (ut ait) ſi indigent lana nigra, gratuitum habent (quando voluerint) infectorem ſeu tinctorem. Dicit etiam idem Sen. in Galatia flumen eſt, quod idem in omnibus efficiat. Item autem videtur Soli. c. de Græcia, de Beotia dicere de duobus ſublimibus ſupradictis, quæ albas oves nigras; & nigras faciunt eſſe albas. Plinius autem lib. 31. cap. 2. dicit per omnia quaſi idem.

25 27

Unde

Unde ait duos esse fontes, scilicet Cenem & Mellem, quorum primus oves nigras dealbat, si biberint, alius autem albas denigrat; ex simul autem mixtis varias esse constat. Theophrastus etiam dicit fluvium in Thuriis, Crathin candorem facere, Sybarim in bobus & pecoribus nigritiam generare, quod etiam (ut ait,) sentiunt homines, quia qui primum biberint, fiunt candidiores, qui secundum biberint, nigriores. Idem etiam ait in Macedonia esse duo flumina, scilicet Haliacmon, quem oves potantes faciunt fœtus albos, & Axium quo faciunt fuscos aut nigros. Chariſſimi ista flumina tam mira & tam varia, quorum alba denigrant, & alia nigra dealbant, possunt mihi significare mundi prosperitatem & adversitatem. Prospera enim & adversa, flumina dicuntur: quia scilicet in eòdem statu nunquam permanent, imo continue variantur. Quid igitur? Proculdubio ista flumina licet de uno lacu, scilicet de mundo exeant & emanent, diversa tamen in moribus faciunt atque causant: quia proculdubio fluvius adversitatis & paupertatis de nigris, obscuris & hispidis facit albos; id est de malis & de peccatoribus facit justos, & de iniquis innocentes & mundos: quia constat quod per adversitatem homines ad se redire compelluntur & urgeutur, & sic timore Dei concepto, innocentes & candidi, qui nigri fuerant, efficiuntur; ita quod tunc potest eis dici illud Apoc. 24. *Ambulabunt mecum in albis, quantum digni sunt* sicut de martyribus dicitur Apoc. 7. *quod ipsi dealbaverunt stolas suas in sanguine*, id est, *in tribulatione*. Econverso autem fluvius prosperitatis operatur. Illi enim qui ad istum fluvium albi, innocentes & mundi accesserint, & isto flumine potati, delectati, & repleti fuerint, successu temporis per vitia denigrantur, & mens & conversatio eorundem vitiorum fuligine maculantur Baruch. 6. *Nigræ sunt facies eorum de fumo, qui in domo sit.* Ista possunt figurari in canalibus *Laban, in quibus per virgas nudas & decorticatas, oves nascebantur candida, per virgas vero indutas & cortice non privatas oves generabantur nigræ*, sicut dicitur Genes. 30. Quia pro certo canalis hujus mundi, si virgas divini timoris cum nuditate paupertatis habuerit, albos fœtus, id est, homines innocentes generari facit. Si vero econverso cortex divitiarum affuerit, tunc homines nigros, peccatores, & infames producit. Vel dic, quod fluvius albificativus, est pœnitentia lachrymosa, confessio, vel bona societas, vel etiam bona doctrina, vel etiam religio, quæ proculdubio potatores, dilectatores, & frequentatores suos de nigris faciunt albos, & de peccatoribus innocentes & mundos. Fluvius vero denigrativus & infumativus & obscurativus, est carnis voluptas, mala societas, mala doctrina, vel etiam mundus. Ista enim albedinem innocentiæ & munditiæ tollunt, & nigredinem vitiorum & luxuriæ introducunt. Apoc. 6. *Sol factus est niger quasi saccus cilicinus.* Ezech. 32. *Nigrescere faciam stellas cœli.* Et breviter quotiens diabolus indiget nigra lana vitiorum & peccatorum, non oportet nisi quod oves suas, scilicet peccatores, ducat ad istas aquas in aliquo fluminum prædictorum, & statim per se sine tinctore alio nigrabuntur, ita quod dici poterit illud Naum. 2. Facies eorum sicut nigredo ollæ. Vel dic, quo ultimi fluvij, sunt duæ scientiæ, scilicet divina & mundana. Vel duæ fortunæ, adversa scilicet & secunda. Vel duo bona; spiritualia scilicet & terrena. Vel duo status, Religio scilicet atque mundus. Igitur quæcunque ovis vult fœtus albos, bonos conceptus, vel munda opera facere, debet de primis fluminibus bibere, & se in divinis scientijs, tribulationibus, & bonis spiritualibus solummodo delectare. Econtra vero illi qui alia flumina bibunt, & qui mundi scientijs, prosperitatibus & divitijs se imbuunt, nigros fœtus, id est, mala opera generant & producunt: quia sicut dicitur Matth. 7. *Bona arbor bonos fructus facit, & similiter mala malos.* Vel dic, quod fœtus sunt subditi, matres vero Prælati; quia scilicet Prælati boni, & bonis prædictis fluminibus potati, solent albos & bonos & innocentes subditos facere. Mali vero
28 malos econtratio generare. Ezech. 16. *Qualis mater talis & filia ejus.* Secundum Senecam ubi supra in Cappadocia dicitur esse flumen quod si equi biberint, spargitur in eis alba cutis; quod tamen (ut ait) non accidit alicui alii animali. Chariſſimi per equum potest intelligi bonus Subditus, & Obediens, qui scilicet per disciplinam permittit se frenari, & per patientiam equitari, & conculcari. Per fluvium igitur istum intelligo statum Religionis vel Eccleſiæ tribulationis, pœnitentiæ, divinæ scripturæ vel scientiæ. Ista enim sunt flumina purificativa, & conscientiæ mundativa, Sed quid? Pro certo soli equi in talibus candidantur: quia dato quod ista flumina sint bona de se, non tamen possunt proficere nisi equis, id est, nisi personis disciplinatis, patientibus, humilibus et subjectis: tales enim soli in flumine patientiæ, scripturæ, et religionis dealbantur, et à vitiorum maculis depurantur. Mali vero dato quod in Religione maneant, et flumine sacræ paginæ se imbuant, nunquam propter hoc spiritualiter dealbantur. Unde Apoc. 6. *Ecce equus albus & qui sedet super eum, habet arcum & data est ei corona.* Scriptura enim non videtur facere mentionem de aliquo animali albo, nisi de equo. Vel si vis potes dicere, quòd prosperitas est fluvius, qui dealbat malos per curiositatem; adversitas vero denigrat bonos, per humilitatem et squalentem austeritatem. Vel dic, quod fluvius dealbás est hypocrisis, quæ vellera conversationis facit candida. Fluvius alba denigrans est veritas, quæ scilicet albedinem hypocrisis finaliter denigrat et infamat, et quicquid album aut floridum fuerat, pallificat et desiccat. Bene igitur dicit Apost. Act. 23. *Percutiet te Deus paries dealbate.* Tigris fluvius, Euphrates, sicut Solinus affirmat, oriuntur ex eodem fonte, in Armenia. Et est Tigris fluvius rapidissimus, per lacum transiens Brethusæ, Euphrates vero frugifer interpretatur, eo quod uberem et frugiferam reddit terram, & maxime in quibusdam locis Mesopotamiæ, in quibus inundat certis temporibus, sicut Nilus, prout refert Solinus & Josephus. Est etiam (ut ajunt) gemmis variis copiosus. Tigris denotat sapientiam mundanam, quæ ad modum tigris cito defluit atque transit: quia *deficit sapientia in Theman.* Hie. 49. Et lacum mundi imbuit atque regit. Euphrates autem Dei sapientiam significat & theologiam, quæ terram, id est, animam per quam transit, irrigat & fœcundat gratijs & virtutibus, & lapides pretiosos, id est, merita apud Deum pretiosa in ea generat atque causat. Isti duo fluvij de uno fonte exeunt: quia *omnis sapientia à Domino Deo est* Eccl. 1. *una terra egrediuntur ambo.* Ezech. 21. *Duæ mulieres matris unius filiæ erant.* Ezech. 23. Sed licet ab eodem fonte prodeant, tamé per eadem itinera non incedunt. Ideo
30 Jacob. 3. *Numquid eodem de foramine emanat dulcis, & amara aqua?* Præterea ibidem. *Ex eodem ore procedit maledictio & benedictio.* Item Ovidius ibidem. scil. ultimo libro Metamorphoseos, dicit quod fluvij Athamentis aquæ mirabilis sunt naturæ. Si quis enim in fine lunationis istis aquis lignum asperserit, vel in eis ipsum immerserit, mox accendetur & ardebit. Sic vere in fluvio infernali illi qui sunt lignum sine fructu, scilicet peccatores, in lunatione vitæ suæ, scilicet quando per mortem fuerit vitæ lunatio diminuta accendentur, & in ipsis miseriæ perpetuo comburentur. Sap. 19. *Ignis in aqua valebat supra suam virtutem.* Et ideo Apoc. 19. dicitur, *quod mali missi sunt in stagnum ignis.* Vel dic, quod iste est fluvius delitiarum, qui dato quod homo sit lignum aridum, id est, persona abstinens atque sicca, si tamen hujusmodi aqua fuerit delibutus, per concupiscentiam carnalem faciliter accendetur. Quod etiam de aquis divitiarum dici potest, quæ men- 31
tem solent contiguam per avaritiam inflammare. Item idem Ovidius ibidem dicit, quod Sybaris & Crathis fluvius ut Italiæ qui capillos faciunt similes auro vel electro. Capilli significant exteriorem conversationem, quæ pro certo aurea per honestam præsentiam efficitur, si sæpe in lachrymarum vel devotionis fluminibus balneatur. Rhodanus est fluvius unus de tribus maximis Europæ, secundum Solinum, tria enim maxima flumina Europæ sunt, Rhenus, Rhodanus & Ister, id est, Danubius. Est igitur Rhodanus fluvius valde impetuosus: terrarum circumjacentium corrosivus, & ideo Rhodanus dicitur, quasi 32
Rhodens amnis. De Alpibus autem præcipitatur, & per lacum Gineure transiens, cum aquis lacunalibus non miscetur, tandem mare mediterraneum ipso mari turbulentior ingreditur, nisi (ut ait Solinus & Seneca) quando fœtum ventis excitatur. Rhodanus vero etiam cum serenum est, sævit & fluctibus agitatur. Ista possunt applicari contra illos, qui de alpibus & de altis montibus, id est, de altis parentibus & nobilibus oriuntur. Isti enim per superbiam intumescunt, terras aliorum per rapinas corrodunt, lacui etiam per quem transeunt, id est, societati aliorum, quos frequentant se immiscere dedignantur, & etiam cum serenum est tempore pacis sæviunt per iracundiam & turbantur, & superbia & tumultibus effrenantur Job. 22. *Fluvius subvertit fundamenta ipsorum.* Vel dic, quod tres maximi fluvij Europæ, id est, Ecclesiæ sunt Pater, Verbum & Spiritus sanctus: quia sicut dicitur Jo. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo.* Vel *spes, fides, charitas*, quia sicut dicitur, ad Cor. 13. *Nunc autem manent spes, fides, charitas.* Hic expone, quod non commiscet se aliis aquis, sicut de Arethusa lacu infra c. 7. §. 11. Item Solinus capitulo de Sicilia dicit, quod

Diana

33 Diana fluvius juxta Camarinam civitatem fluat, ex quo si impudicus aquam hauserit, non coibunt in corpus unum, vinum & latex aquæ. Quod intelligo, si aliquis impudice se habuerit longe ante, & aquam illam de flumine hauserit, aqua illa cum vino misceri non poterit, & sic haurientis impudicitiam revelabit. Per aquam potest intelligi doctrina, & maxime per aquam Dianæ, quæ interpretatur clara. Per vinum vero voluntas humana accipitur, aqua enim, doctrina refrigerat, voluntas vero humana per desideria fervet. Aqua ergo bonæ doctrinæ vino ferventis voluntatis apponitur, ut fervor sui appetitus debite temperetur. Igitur ista possunt dici contra impudicos prædicatores. Tales enim impudici, si aquam Dianæ, id est, doctrinam sacræ Scripturæ vino, id est, voluntati auditorum immiscuerint, ut scilicet ipsam temperent ab affectionibus inhonestis, ipsi procul dubio nunquam miscebitur: quia secundum Gregorium, cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur. Vel dic, quod aqua Dianæ, quæ dicitur à dian, quod est clarum, significat clara & bona opera & exempla. Vinum vero, quod dulce est & suave, significat suavitatem gloriæ paradisi. Quid ergo? pro certo impudici mente & corpore si fuerimus, & si Deo sponso nostro fidem spiritualis integritatis fregerimus, & adultero diabolo per peccatum nos conjunxerimus, nunquam aquam quam haurimus, id est, bonum opus, quod facimus, vino cœlestis gloriæ conjungemus, vel per ipsam cœli dulcedinem acquiremus. Vel dic, quod haustor impudicus est mala intentio, quæ dato quod aquam claram hauserit, id est, dato quod bonum opus fecerit, ipsum vino divinæ gratiæ vel acceptionis vel benevolentiæ, vel etiam dulcedini futuræ gloriæ non miscebitur, quia scilicet bona, quæ in peccato mortali, vel quæ mala intentione fiunt divinam gratiam non adquirunt, & etiam jocunditati perpetuæ non conjungunt, Prov. 13. *Gaudio ejus non miscebitur extraneus.*

34 Item Solinus ibidem capitulo de Græcia dicit, quod in Boetia est unus fluvius, de quo oves, quæ biberint, fœtus suos facient coloris, cujus fuerint. Sic vere si ovis, id est, simplex, & utilis prædicator, fluvium Scripturæ primo biberit, id est, impleverit, & perfecerit, fœtus, id est, auditores, sibi in bono similes generabit, quia scilic. faciliter homines illos imitantur, qui quod docuerint, operantur, & econverso. Teste enim, Gregor. Loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non juvatur. Vel dic in malo, quod illi qui fluvium mundanæ prosperitatis bibent, filios sibi similes si possunt, faciunt, quia scilicet filii libenter imitantur, scilicet usurando, mercando, &c. patres suos, quos bibisse prospera attendunt, & intuentur. Joan. 3. *Quod natum est ex carne, caro est.*

35 Item Solinus cap. de Boetia, dicit ibi flumen esse, de quo si oves nigræ potaverint, albæ fient, &c. Vide supra, ubi tactum est, scilicet §. 27.

36 Item Solinus cap. de Sicilia dicit, quod in Sicilia est quidam fluvius nomine Herbessus, qui in medio flumine subita exæstuatione fervet. Tales sunt multi qui quamvis fluant per diversa vitia, & frigidi, & indevoti sint, aliquando tamen venit eis subito devotionis, & contritionis fervor, & contra omnem spem, bonæ voluntatis ardor, sicut enim dicitur Joan. 3. *Spiritus ubi vult spirat*, ut de eo exponatur illud Job. 42. *Fervescere faciet quasi ollam, profundum maris.* Vel dic econverso de fervore tentationis, qui subito in medio, id est, in corde fluminum, id est, justorum erumpit, & eos ad malum

37 excitat, & accendit, Allega ut supra. Item idem ibidem dicit, quod Himereus est fluvius in Sicilia, quem cœlestes mutant plagæ, quia scilicet ubi ad Aquilonem fluit, amarus est, ubi vero ad Austrum flectitur, dulcis est. Aquilo est vita præsens ubi frigus tribulationum abundat. Auster vero est vita futura, ubi splendor æternæ charitatis coruscat. Iste fluvius igitur significat Deum, qui proculdubio in Aquilone præsentis vitæ suis videtur amarus, tribulationes immittendo. Ad austrum vero vitæ futuræ suis erit dulcis, consolationes faciendo. Judith. 5. *Fontes à mari obdulcati sunt.* Vel dic, quod fluvius iste est pœnitentia, quæ in Aquilone præsentis vitæ est amara, in austro vero paradisi erit in dulcedinem versa. Allega ut supra. Vel dic, quod aquilo est peccator, qui fluvium pœnitentiæ vel religionis invenit amarum. Auster vero est justus, qui ipsum invenit sapidum & jucundum. Vel dic, quod fluvius iste est mundus, qui aquilonaribus, id est, justis frigore divini timoris gelatis videtur amarus, & insipidus, australibus vero, id est, peccatoribus avaris, & ferventibus, luxuriosis & humescentibus videtur dulcis & sapidus

38 Prov. 27. *Anima esuriens, amarum pro dulci sumet.* Item Solinus dicit, quod Hypanis fluvius est nobilissimus, qui à Scythia usque ad Indiam protensus Alexandri Magni iter terminavit, sicut etiam aræ in ripa ejus positæ declarant, quas idem Alexander construxit, ibi iste igitur in principio dulcissimus est, & haustu saluberrimus, sed ubi Callipodum terminos attingit, quidam fons infamis & amarus qui dicitur Exampeus, sibi adjungitur, cujus amaritudine dulcedo aquæ ipsius vitiatur, & in amaritudinem commutatur. Et sic fit quod ille qui prius dulcissimus fuerat, amarissimus in maria devehatur, & sic (ut ait) opiniones de Hypane discordant: quia qui ipsum in principio noverunt, prædicant, qui vero in fine, execrantur & horrent. Et forte iste est ille fluvius, quem Alexander cum exercitu sitiens in arenis, nec aquam dulcem reperiens, invenit, qui helleboro erat amarior, quem cum ducenti milites transnatassent, ab Hippotamis sunt absorpti, sicut dicitur in historia Alexandri. Ista possunt applicari contra multos, quorum finis à principio discordat, & qui in juventute quando primo currunt per mundum dulces & devoti inveniuntur, qui tamen in fine, i.e. in senecture, in peccati amaritudinem convertuntur. Dato enim quod aliquis sit dulcis, bonus, potabilis, i.e. imitabilis & famosus, quando tamen fons Exampeus, id est, infamis & amara mulier, vel etiam quæcunque mala societas, vel etiam malus consiliarius vel mala doctrina, vel etiam mundana prosperitas in tales influit, ipsos proculdubio per peccata variat, amaricat & corrumpit Job 3. *Occupet eum caligo & involvatur amaritudine.* Vel dic, quod iste fluvius est vita præsens, quæ in principio dulcis est homini: quia sc. dulce est homini vivere, sed tandem fons amarus, id est, mors ei adjungitur; ex quo in amaritudinem commutatur. Vel dic, quod ista est mundana prosperitas vel voluptas, quæ nunc est dulcis eam bibentibus, sed finaliter, quando perpetuæ vel temporali morti admixta fuerit mirabiliter erit amara. Idem autem dic de mala muliere, quæ primo dulcis est & gratiosa, tandem est ei amara & tædiosa, quando scil. per ipsam, corpus, famam, bona & animam perdidit Prov. 5. *Favus distillans labia meretricis*, novissima autem ejus amara velut absynthium. Vel dic, quod iste fluvius est mors, vel etiam infernus. Ista est enim justis & bonis, dulcis & sapida. Sap. 4. *Sperat autem justus in morte sua.* Injustis autem est amarissima, juxta illud Eccl. 41. *O mors quam amara est memoria tua homini injusto!* Ibi enim sunt Hyppotami, i.e. dæmones, qui Alexandri milites, i. divites hujus mundi, in arenis divitiarum per avaritiã sitientes devorabũt, & ipsos perpetuo absorbebunt, Job 26. *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.* Vel dic quod iste fluvius est mundus, quem fons infamis peccati facit esse amarum. In isto ergo latent hyppotami, i.e. dæmones, qui proculdubio milites & divites, sine navi gratiæ indiscrete per aquas bonorum temporalium transnatare volentes per diversa tormenta devorant & absorbent. Vel etiam in isto latent hyppotami, i.e. usurarii, & raptores, qui milites Alexandri, i. Christi servitores devorant, & eos rapinis & exactionibus molestant Hier. 51. *Absorbuit me quasi draco, implevit ventrem suum teneritudine mea.*

39 Item Solinus dicit, quod Borysthenes fluvius est Veuriæ, quæ est Scythiæ provincia, in quo sunt pisces egregii saporis, qui nulla penitus habent ossa, sed cartilagines tenerrimas. Talis est fluvius religionis & devotionis, cujus pisces, i.e. habitatores debent ossibus, i. e. duritia & obstinatione carere, & cartilagines flexibiles, i. e. virtutum obedientiæ (quæ hominem facit plicabilem) habere, & ita poterunt aliis boni & sapidi apparere, ita quod talis poterit dicere Eccles. 42. *Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & favum.* Vel dic, quod talis per omnia fuit beata virgo. Vel dic, quod iste fluvius est mundus vel prosperitas vel voluptas. Hujus enim pisces, i.e. homines, carent ossibus constantiæ & firmitatis, & sunt moles & flexibiles per inconstantiam fragilitatis. Item Solinus capitulo de Aphrica, dicit

40 quod in Aphrica prope Syrtes est Civitas Berenicæ, ubi est fluvius dictus Lethon seu Lethe, qui (ut ait) ex infernorum creditur eructatione prorumpere, & secundum pristinos vates potatoribus suis oblivionem inferre. Talis fluvius potest dici tentatio, quam scil. ab infernali seu diabolica eructatione prorumpere constat. Ista est enim quando fortis est, quæ oblivionem propriæ salutis inducit, & Dei Paradisi, inferni, & etiam sui memoriam abolet atque tollit. Hier. 2. *Populus autem meus oblitus est mei diebus innumeris.* Vel dic, quod iste fluvius est mundi prosperitas, quæ potatores & possessores suos oblivioso facit: quia ut communiter tales fiunt ingrati, & obliviscuntur benefactorum. Tales sunt superbi, qui obliviscuntur sui ipsius & defectuum propriorum. Tales sunt elati, & delectationib. capti, qui obliviscuntur

Dei & ſuorum judiciorum Gen. 40. *Succedentibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui.* Vel dic, quod iſte fluvius eſt mors, quæ ab inferno, i. à diabolo originaliter dicitur proveniſſe, juxta illud Sap. 3. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Iſta eſt ergo, quæ oblivionem ſuis guſtatoribus paſſive tribuit, inquantum lapſu temporis memoriam eorum deſtruit atque tollit Pſ. 30. *Oblivioni datus ſum tanquam mortuus à corde.* Item Solinus dicit, quod Hidaſpes eſt fluvius fluens per Perſidem tantæ dulcedinis & ſaporis, quod reges Perſici de eo potum ſumere ſoleant, & etiam quando ad loca peregrina pergunt, pro potu aquas ipſius ſecum ferant. Hoc idem dicit de Euleo flumine, qui à Media in Arabiam tranſit. Talis fluvius eſt ſacra Scriptura, iſta eſt enim dulciſſima devote contemplanti Pſ. 118. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.* Et ideo reges Perſidis, i. viri religioſi & clerici (qui ſe & alios bene debent regere, & Deo ſerviendo regnare, quia ſc. ſervire Deo regnare eſt) non debent alios potus, i. alias ſcientias quærere, ſed in peregrinatione hujus vitæ, iſta ſe reficere & fovere Pſ. 35. *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus*
41 *lumen.* Item Solinus capitulo de India dicit, quod Ganges fluvius eſt orientis, cujus minor latitudo octo millia paſſuum habet; major vero latitudo ipſius viginti millia, profunditas vero ipſius tanta eſt, quod in loco ubi eſt vadoſior, centum pedes habet profunditatis. De hoc vero dicit Lucanus, quod ſolus inter fluvios currit verſus orientem. Sicut tamen dicit Oroſius, iſte fluvius quamvis maximus, à Cyro tamen rege, pro eo quod unum de militibus ſuis ſubmerſerat, in 1360. alveos fuit divifus, & ſic eum vadoſum exercitui ſuo fecit. Iſta poſſunt applicari, quod nihil eſt homini vel humanæ rationi & induſtriæ impoſſibile, cum audiamus talem & tantum fluvium tanquam profundum & altum, per humanam induſtriam vadabilem factum eſſe. Vel per iſtum fluvium intellige divites hujus mundi, contra orientem, i. e. contra Deum currentes, & ſe ei vitiis opponentes Job. 15. *Cucurrit adverſus Deum erecto collo.* Quia vero dato, quod ſint profundiſſimi ſenſuum ſubtilitate, & latiſſimi divitiarum & potentiæ diffuſa facultate, nihilominus Cyrus rex, i. Chriſtus, quando vult ipſos per mortem, dividit & ſubvertit, & ad nihilum pertrahit & deducit. Magnus enim fluvius fuit Alexander qui tamen diviſus eſt in partes, quia ſc. de regno ejus facta ſunt multa regna Matt. 12. *Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, &*
43 *domus ſupra domum cadet.* Phiſon ſeu Ganges eſt fluvius de Paradiſo veniens, & per terram Evilath, i. Indiæ defluens. Et interpretatur Phiſon caterva: quia ſecundum Iſidorum catervam fluminum ſc. decem flumina, in ſe recipit. Interpretatur etiam oris mutatio: quia ſecundum diverſas ſui partes multipliciter mutatur, & in colore, & in quantitate, & ſecundum Magiſtrum in hiſtoria, defert arenulas aureas, gemmas etiam pretioſas, & circa ſe herbas & arbores aromaticas nutrit. Sic ſacra Scriptura à paradiſo prodiit, & decem flumina, i. decem præcepta in ſe recipit. Figura 3. Reg. 7. *Ubi in atrio ante templum erant decem luteres, ubi ſacerdotes & ſacrificia lavabantur, &c.* Templum paradiſus eſt, atrium ſacra Scriptura, decem luteres ſunt decem præcepta, &c. Item hic fluvius mutatur in calore: quia alibi clarus & planus, alibi obſcurus & incognitus, alibi eſt turbidus, i. ſemiplenus: quia pro certo ſcriptura quantum ad calorem ſuæ apparentiæ, modo obſcura eſt, modo plana, modo mediocris. Figura Ezech. 47. *Ubi vidit fluvium primo uſque ad talos, & ſecundo uſque ad genua, tertio quem non potuit tranſvadere*: quia ſc. ſacra Scriptura aliquando eſt facilis, aliquando profunda. Item mutatur, quo ad quantitatem: quia alibi parvus, alibi diffuſus. Sic ſcriptura in quibuſdam locis multa diffuſe, in aliis parce tractat: quia *infirmus, & rudibus, & ſubtilibus ſe coaptat.* ad Cor. 9. *Factus ſum infirmis.* Item mutatur in ſenſu: quia alibi eſt ſacra Scriptura frigida per comminationes, alibi calida per promiſſiones gloriæ paradiſi. Item arenulas auri, &c. quia fluvius ſacræ Scripturæ defert aurum ſapientiæ, argentum eloquentiæ, medicinam pœnitentiæ, & aromata gratiæ, & virtutum. In iſto fluvio continentur fœces pœnarum inferni, quæ ſunt in fundo, flores gloriæ paradiſi, qui ſunt in ſummo, mundi etiam pericula, & ſpiritualis pocula diſciplinæ. Et iſte fluvius ad mare tendit, quia ſacra Scriptura ad ipſum Deum, qui eſt origo ipſius, ordinatur Eccl 24. *Factus eſt mihi trames abundans, & fluvius*
44 *meus appropinquavit ad mare.* Abana & Pharphar fluvii ſunt, qui irrigant regionem Syriæ, & etiam herbis & fructibus fœcundant, & maxime Damaſcenam civitatem. Syria quæ interpretatur alta vel ſublimis, arida vel humecta, ſignificat mundum, qui aret per avaritiam, qui humectatur per luxuriam, & qui eſt ſublimis per ſuperbiam. In iſto eſt civitas Damaſci, quæ interpretatur ſanguinem bibens & mittens, & ſignificat ſtatum divitum, qui in ſanguine pauperum bibendo delectantur. Num. 31. *Occiſorum ſanguinem bibit.* In iſta regione ſunt iſti duo fluvii, qui iſtam præterfluunt civitatem. Primus dicitur Pharphar, qui interpretatur talpa vel fodiens vel diſſipans, qui ſignificat ſcientiam legalem, ſc. cauſidicorum, per quem ad modum talpæ, terræ & hæreditates pauperum fodiuntur & diſſipantur. Alius dicitur Albana, qui interpretatur pater gratus, & ſcientiam ſignificat medicorum, qui patres grati divitum nuncupantur, quia ſc. plus in eis confidunt, quam in Deo. Iſti ergo duo fluvii Damaſcum irrigant & fœcundant, quia per iſtas duas ſcientias regitur in rebus & corporibus totus mundus & fructibus temporalium irrigantur divitum regiones, quia hodie videmus, quod dives non vult audire ſcientiam, niſi aliquam iſtarum, ut inde fructum temporalium recipiat & acquirat. Ideo Eze. 13. *Fluvii manabant in circuitu ejus.* Et tamen finaliter, iſti in mare inferni deſcendunt. Et ideo tales figurantur 4 Reg. 5. *Ubi Naaman venit de Syria ad Heliſæum, ut ſanaretur à lepra, qui præcepit ei, quod ſe in Jordanis fluvio ſepties lavaret, qui indignatus dixit, Nonne Abana & Pharphar meliores ſunt? Et nolebat lavari, ſed potius recedebat, & tamen nunquam ſanatus fuit, quouſque balneatus extitit in Jordane.* Naaman, qui interpretatur decorus vel pulcherrimus, ſignificat clericos noſtros beneficiatos, qui totam curam adhibent in pulchritudine corporali. Hi ſunt principes exercitus Regis Syriæ, qui tales in Eccleſia, quæ eſt Chriſti exercitus, principantur. Hi tamen aliquotiens ſunt leproſi, & hoc quia per ſimoniam ut communiter in Eccleſiam ingrediuntur, vel etiam quia lepra luxuriæ corrumpuntur. Hi apparent coram Heliſæo, ut ſanentur coram Deo. i. in Eccleſia, ſc. horas canonicas & officium faciendo, & beneficia Eccleſiaſtica acquirendo, ſed ille præcipit eis, ut in flumine Jordanis, i. e. in ſacræ Scripturæ ſtudio balneentur, quia ſc. Chriſtus vult ut Eccleſiaſtici ſtudeant in Theologica diſciplina. Sed pro certo illi declinant, & non curant, imo dicunt, quod Abana & Pharphar meliora ſunt; quia hodie ſeculares ſcientias ſacræ Scripturæ præponunt, nec de ea curant, ſed ad leges evolant audiendas. *Aſpera enim ſtulto via doctrinæ.* Eccl. 1. Sed tamen nunquam lepra peccati mundabitur, niſi Jordanis fluvio fuerint balneati. Ideo monet Sapiens Prov. 26. *Stultæ ſapientiæ fili mi.* Et Prov. 18. Non recipit enim ſtultus verba doctrinæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ſuo. Gozan eſt fluvius, qui regionem Medorum ir- 45
rigat, qui ab oriente in mare rubrum terminatur. Præterea Chobar eſt alius etiam fluvius, qui Babyloniam irrigat, ab Euphrate ſeu Tigri oriens ſecundū Hieronymum, circumſcriptus undique ſalicibus & carectis. Babylonia vel Media ſignificat mundum, quia Babylonia idem eſt, quod confuſio, Media idem eſt quod adæquatio, quia mundus confuſione eſt adæquatus. Gozan, qui interpretatur nux, ſignificat delitias, à quibus exprimitur oleum vanæ laudis. Chobar qui interpretatur juxta electum, ſignificat divitias, quæ electæ reputantur à malis. Juxta iſta flumina ſunt ſalices, & carecta, arbores ſ. ſine fructu, & floribus, hoc eſt dictu homines mundani, qui ut communiter vel circa divitias vel delitias commorantur. Hi fluvii figurati ſunt in ſcriptura, ubi dicitur, *quod Salmanaſar & Nabuchodonoſor captivaverunt filios Iſrael, & ejecerunt eos de terra promiſſionis, Salmanaſar illos quos captivavit, miſit legatos in regionem Medorum ſuper fluvium Gozan*, ſicut patet 4. Reg. 18. Nabuchodonoſor autem illos quos cepit, ſuper fluvium Chobar poſuit & ligavit. Salmanaſar enim Rex Medorum ſignificat luxuriam, quia Salmanaſar interpretatur pacificans angustiatos, quia ſc. luxuria pacem promittit illis, quos carnis ſtimulus anguſtiat & affligit. Nabuchodonoſor, qui interpretatur ſedens in triſtitia, ſignificat avaritiam, quæ eſt in corde avarorum, quod mirabiliter eſt ſollicitum & triſte. Quos ergo Salmanaſar, i. e. luxuria à terra promiſſionis, i. e. à ſtatu gratiæ captivat, ſuper fluvium Gozam, i. ſuper delitias alligat & exponit, quia delitioſus ſemper cupit delitiis inhærere. Sed illos quos Nabuchodonoſor, i. avaritia à ſtatu gratiæ relegat, ſuper fluvium Chobar, i. e. ſuper divitias ſituat per amorem. Et ſicut (prout in ſcriptura dicitur) quamdiu Iſrael fuit in terra Babylonis nunquam perfecte fuit lætus, & quouſque ad terram promiſſionis eſt reverſus non eſt gaviſus, (quod etiam David figurans dicit in Pſ. 136. *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Syon*) ſic quamdiu homo ſedet ſuper flumina divitiarum & delitiarum in Babylone mundi hujus, nunquam perfecte poteſt gaudere, quouſque ad terram promiſſionis, i. e. ad ſtatum gratiæ iterum revertatur; quia inquietum eſt cor noſtrum

bone

bone JESU, donec quiescat in te. Augustinus. Vel dic, quod Na-
46 buchodonosor est diabolus. Israel est humanum genus. Babylon mundus. *Terra promissionis paradisus*, sicut supra, Dorix *est fluvius rapidissimus exiens de paradiso mediante*. Tigri vel Euphrate, quorum brachium videtur esse secundum glossam Eccl. 34. *Et est fluvius gignens lapides pretiosos, qui etiam aromatica ligna nutrit*, & ex eodem fonte quo Tigris vel Euphrates oritur & emanat. Sic Christus est fluvius rapidus & fortissimus, & circa malos impetuosissimus. Figura Daniel. 1. *Ubi de sede antiqui dierum, id est, Dei Patris egrediebatur fluvius igneus rapiduſque*. Et iste igitur de paradiso oritur, quando per incarnationem ad mundi spatia, i.e. natura, sed tamen mediantibus Tigride & Euphrate, qui sunt duo fluvii maximi, quorum creditur membrum esse, i.e. mediante Patre & Spiritu sancto, quorum membrum Christus est, quia divina persona est, & eis per omnia coæqualis. Ideo ex eodem fonte oritur, quia ex eadem essentia & cum Patre & Spiritu sancto filius derivatur Eccl. 24. *Ego sicut fluvius Dorix exivi de paradiso, &c.* Et Ezech. 21. *De terra una egrediuntur ambo*. Et in isto fluvio sunt lapides pretiosi, i.e. gratiæ & virtutes, quia *omnis lapis pretiosus operimentum ejus est*. Ezec. 28. Et circa ipsum ligna aromatica, i.e. sancti sunt lapides pretiosi, i.e. gratiæ & virtutes, quia *omnis lapis pretiosus operimentum ejus est*. Ezech. 28. *Et circa ipsum ligna aromatica*, i.e. sancti sunt & sanctæ, qui in hoc mundo virtutum aromata profuderunt, qui scilicet circa Christum per fidem, charitatem, & dilectionem habitaverunt. Figura. Ezech. ubi dicitur, *quod de sanctuario egrediebatur fluvius, qui intrabat mare, & sanabat aquas*, & circa ipsum ab utraque parte erat lignum fructiferum & decorum, cujus fructus erat in cibum & folia ad sanitatem, & in isto fluvio erant pisces multi & satis. Sanctuarium est paradisus, fluvius Christus, una ripa divinitas, ligna ejus Angeli, altera ripa humanitas, ligna ejus sunt sancti, mare est mundus, pisces vero Christi exempla, opera, documenta, fructus arborum sunt Sanctorum virtutes & opera, folia eorum verba, quia proculdubio ex utraque ripa Christi de paradisi sanctuario venientis Angeli & sancti per fidem habitant, & Angeli ripam divinitatis, sancti vero ripam humanitatis per devotionem frequentant, qui proculdubio fructus & folia, i.e. opera & verba aliis sana & utilia portant Apoc. 21. *Erant fructus ejus in cibum, & folia ad sanitatem*. Vel si vis, pone figuram de fonte qui ascendebat de terra Genes. 2. Ideo Joan. 3. *Fons de domo Domini egredietur, &c.*

CAP. IV.

De *Jordane*.

1 JOrdanis est fluvius à Libano monte oriens, secundum Hieronymum, à duobus fontibus, quorum unus Jor, alius Dan dicitur. Et hic fluvius juxta civitatem Hierico in mare mortuum terminatur, quod ipsum fluvium absorbet penitus & consumit. Et hic fluvius tempore messis triticeæ solet plus solito abundare secundum glossam Josu. 3. Et etiam illud forte accidit ex imbrium inundatione, & ex nivium resolutione. Iste fluvius Judæorum & gentilium regionem, scil. Arabiam & Judæam dicitur separare. Et de isto legitur, quod coram filiis Israel de Ægypto & de deserto venientibus se aperuit, & ad ingressum terræ promissionis aditum eis dedit, & ad arcæ & populi præsentiam se divisit: in isto fluvio Naaman Syrus à lepra fuit sanatus, quando ibi septies est intinctus, sicut dicitur 4. Reg. 5. Iste fluvius testimonium sanctitatis Heliæ & Helisæi perhibuit, dum ad tactum pallii Heliæ ante eos se divisit 4. Reg. 2. Iste fluvius ferrum, quod in fundo aquæ erat, ligno mediante sublevavit Prophetæ, quod perdiderat restauravit 4. Reg. 6. Præterea iste fluvius ex tactu carnis Christi, vim regenerativam acquisivit. Item in isto fluvio Joanne baptizante Christum, cœli aperti sunt, & Spiritus sanctus ibidem revelatus, sicut dicitur Matth. & Luc. 3. Talis fluvius est pœnitentia, quia originaliter à monte Libani, i.e. à Paradiso oritur mediantibus duobus fontibus, scilicet fonte contritionis ex parte pœnitentis, & mediante fonte misericordiæ & compassionis ex parte remittentis, quia quando misericordia & veritas obviant sibi, scilicet misericordia ex parte divinæ remissionis, & veritas ex parte humanæ confessionis tunc justitia & pax osculantur se, quia scilicet homo per pœnitentiam justificatus paci restituitur angelorum. Esa. 27. *Pacem faciet mihi*, & 48. *Facta fuisset velut fluvius pax tua*. Ideo dicitur Cant. 4. *Quæ fluit impetu de Libano*; ideo Jordanis interpretatur rivus judicii, quia in isto rivo debet seipsum homo judicare taxando in pergameno rationis, qualem pœnam meruerit pro peccatis, & se secundum debitam exigentiam puniendo 1. ad Cor. 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique dijudicaremur*. Præterea iste fluvius juxta Hierico in mari terminatur, quia pœnitenria quando est juxta Hierico, quæ luna interpretatur juxta mundi negotia exposita, à mari mortuo, i.e. à delitiis & à peccatis absorbetur, quia difficile est hominem esse pœnitentem, qui in mundi ludibriis perseverat. Apoc. 12. *Aperta est terra, & absorbuit fluvium*. Ps. 113. *Jordanis conversus est retrorsum*. Præterea iste fluvius tempore messis triticeæ abundat, quia pro certo quando verum granum frumenti, i. e. corpus Christi debemus in horreis nostrorum cordium suscipere, maxime paschatis tempore, tunc in nobis fluvius pœnitentiæ abundat Josuæ 5. *Jordanis ripas alvei sui, tempore messis impleverat*. Et causa debet esse nivium resolutio, i. e. peccatorum memoria & compunctio, & imbrium infusio, i.e. beneficiorum Dei recogitatio. Hier. 2. *Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris*. Præterea istum fluvium transiit Judas, & vicit. 1. Mac. 5. quia confitens dum se in aquis pœnitentiæ balneat, diabolum jugulat, & de ipso triumphat. Item iste fideles Judæos, i.e. confitentes & pœnitentes & bonos ab infidelibus dividit, scil. ab impœnitentibus atque duris, vel fidelis & infidelis per pœnitentiam distinguuntur, quia sc. fidelibus pœnitentia ad salutem datur, infidelibus vero in secta sua nulla salutaris pœnitentia conceditur & sic per consequens per Jordanem pœnitentiæ fideles ab infidelibus dividuntur Job 28. *Lapidem caliginis, & umbram mortis dividet torrens à populo peregrinante*. Iste coram filiis Israel se aperuit, qui ad hoc quod homo qui in Ægypto, i. e. in obscuritate peccati manet, vel etiam in deserto infidelitatis, ad terram promissionis Paradisi, i.e. ad statum gratiæ transeat, necesse est, quod per Jordanem pœnitentiæ se exponat Josuæ 1. *Surge & transi Jordanem istum, &c.* Deut. 4. *Jordanem vos transibitis, & possidebitis terram egregiam*. In isto fluvio Naaman mundabitur, quia peccator qui est commotio eorum, sc. dæmonum per pœnitentiam expiatur, dum ibi septies, i.e. cum executione septem operum misericordiæ balneatur. *Vade, lavare septies in Jordane*. 4. Reg. 5. In isto fluvio ferrum enatat, quia peccator qui ad modum ferri est frigidus per indevotionem, durus per incompassionē, ponderosus per obstinationem, de profundo vitiorum ad libertatem gratiæ levatur, dum in hoc fluvio abstergitur & lavatur, mediante tamen ligno (*Benedictum enim est lignum, per quod fit justitia*. Sap. 14.) crucis & passionis JESU Christi suffragante. Iste fluvius ex tactu carnis Christi vim habet regenerativam, quia eo quod Christus fluvio pœnitentiæ & pœnalitatis se balneavit, pœnitentiæ efficaciam & virtutem in remissione peccatorum donavit Act. 2. *Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque*. In isto etiam fluvio Joanni cœlum patefit, quia illis qui in fluvio pœnitentiæ lavantur mysteria cœlestia revelantur, & Spiritus sancti gratia inspiratur. Ideo Eccl. 1. *Fili concupiscens sapientiam sta in justitia, & Deus dabit tibi illam*. Ideo dicere possumus illud Jos. 1. *Parate vobis cibaria, & post diem tertium transibitis Jordanem*, q.d. infra tres dies, qui sc. sunt contritio, confessio, & satisfactio, Jordanis pœnitentiæ debet 2
transiri, ut sibi gratiæ, Eucharistiæ, & gloriæ debite valeant præparari. Vel si vis dic, quod Jordanis est Baptismus, qui à contactu Christi carnis habet virtutem, quæ scilicet est fidelium & infidelium distinctiva, lepra peccati sanativa, ad terram promissionis Paradisi perductiva, Spiritus sancti procurativa, & cœli apertiva. Jordanis fluvius Judeæ magis abundat solito tempore messis triticeæ, sed circa Hierico deficit, & in mare mortuum absorbetur. Sic justus, qui est fluvius Judææ confitentis, i. e. Ecclesiæ, debet in messe, & prosperitate, & abundantia, bonis operibus abundare, & per gratiarum actionem merita cumulare. Ps. 48. *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei*. Sed quando procedit circa Hierico, quæ luna interpretatur, i. e. juxta mobilitatem mundi per desideria & affectus, tunc sæpe à mari, i.e. à diabolo, qui est amarus & mortuus, & per peccatum totaliter absorbetur, Job 40. *Absorbebit fluvium & non mirabitur, & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus*. Jordanis est fluvius à Libano oriens, qui à 3
duobus fontibus ortum sumit, quorum nomina sunt Jor & Dan. Et tempore messis triticeæ abundat, & venientibus de Ægypto & deserto ad terram promissionis, ipsum necesse est transmeare. Mons Libani qui Candor interpretatur, est Paradisus, ubi est *candor lucis æternæ, speculum sine macula*. Sap. 6. Ab isto Jordanis oritur, qui à Christi divinitate & Paradiso, i. e. ab æterna Dei dispositione Baptismus hominibus derivatur. *Fons hortorum, &c.*

Cant.4. Iste à duobus fontibus oritur, qui à Christi divinitate & humanitate accipit efficaciam & vigorem, ad Roman. 6. *Quotquot baptizati sumus.* Unus de istis fontibus dicitur,&c. Jor, qui interpretatur rivus vel fluvius,hoc est persona divina, quæ sicut *fluvius Dorix exivit de Paradiso* Eccl. 24. Alius dicitur Dan,qui interpretatur judicium.Hic est Christi humanitas, quæ *in judicium venit in mundum,ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Joan.9.*Ipse* enim *fluvius est violentus, quem Spiritus Dominus cogit.* Esa.59. Et ab istis duobus fontibus oritur Jordanis,i.fluvius baptismalis. Iste tempore messis abundat,quia quando venit plenitudo temporis,quando scilicet tempus æstatis gratiæ cepit in mundi machina celebrari, quando messis triticea, scilicet ipse Christus,qui est granum frumenti cadens in terram; (Joan. 12. *qui est messis multa,licet operarii sint pauci*) Matth.10.quando dico messis ista falce crudelis passionis de campo hujus mundi fuit collecta, & in horreum Paradisi recondita,tunc dico, cepit fluvius Baptismi desertum infidelitatis undique irrigare. Et sic fluvius suo eventu quasdam arbores de solo eradicat, & alias per terræ adjunctionem fortificat atque plantat,& Insulas ex arenarum cumulis aggregat, & componit, sic fluvius Baptismalis Judæos de solo fidelitatis avulsit,& paganos in fide statuit & plantavit. Hieron.1.*Ut evellas & destruas, & adifices & plantes.* Job 22. Fluvius subvertit ipsorum fundamenta,i.e. Judæorum. Et ex arenarum collectione, i.e. ex diversarum gentium,tribuum, & linguarum collectione,Insulam Ecclesiæ fabricavit, quæ licet in primo parva fuerit,tamen mediante isto fluvio crevit in vineam latiorem. Ezech.17. *Super aquas multas plantata est in terra bona,ut faciat fructum, & sit in vineam grandem.*

Cap. V.

De Nilo.

1 Nilus est fluvius, qui Ægyptum & Æthiopiam circumfluit, qui in tam remotis partibus oritur, quod ortus ejus quasi ignoratur,ut dicit Solinus. c. de Ægypto. Iste est Nilus, quem Sen.lib.4. de naturalibus quæstionibus super omnes mundi fluvios extollit,dicens sic. Hunc nobilissimum amnem natura extollit, ante humani generis oculos. Igitur in hoc conveniunt tam Seneca quam Solinus, quod iste fluvius ultra Æthiopiam oritur, & per immensa terrarum & arenarum spatia ad Æthiopiam,& deinde ad Ægyptum veniens,tunc Nilus primitus nuncupatur.Dicit igitur Solinus,quod Punicis libris & Juba Rege testantibus,iste fluvius à monte inferioris Mauritaniæ nascitur, lacum Nilidem faciens, mox arenis sorbetur, & deinde iterum renascens iterum subsidit, nec prius de sub terra promeat, quousque in Æthiopiæ finibus iterum de sub terra niger exeat & procedat. Et iste lacus & flumen Nilus esse deprehenduntur, pro eo quod quilibet eorum tales herbas, arundines, pisces & beluas sicut Nilus producere comprobantur. Ista omnia potes exponere sicut supra, ubi dictum est de fluminibus, quæ certis locis oriuntur, & certis iterum reconduntur. Vel dic,quod Nilus,qui tunc primo niger oritur, quando in Æthiopiam devehitur, & qui per vastas & exustas solitudines niger & adustus defertur,significat quosdam, quibus Æthiopia cum populo nigro & exusto,id est,mundus & mundi negotia cum peccatoribus nigris & infamibus valde nocent. Nam etsi ante puri & innocentes fuerint,tunc tamen cum hos attigerint,nigri fiunt, & peccatorum nigredinem ex malorum societate, vel ex mundi negotiorum administratione acquirunt faciliter & incurrunt. Malum est ergo in mala loca venire, & ad malorum societates transire, quia sicut dicitur Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicat superbo,induet superbiam.* Nilus fluvius
2 in duo se dividens, infra se Insulam Meroen facit, quæ quinque dietarum spatio populis est referta. Tandem vero teste Solino, ad quædam altissima promontoria veniens,(quæ à Seneca Phile insula nominantur) occursantibus ibidem scopulis asperatur, & ab angustis rupibus cadens non manare, sed tueri cernitur, tantum clamorem in ipso casu faciens, quod incolæ, qui ex horribili sono surdi fiebant, illam regionem dimisisse, & in quietiora loca secessisse feruntur, secundum Senecam, ubi supra. Istud potest applicare circa multos, qui quando dimittuntur currere & facere pro libito,patientes videntur, quia sine tumultuatione feruntur. Veruntamen quando obicem inveniunt, & quando Deus per tribulationes, & Prælatus per inhibitiones, & in via sua mala obstaculum eis ponit,tunc per superbiam intumescunt, præ impetuositate desæviunt, & tantum frigorem horroris & discordiæ faciunt, quod auditores stupore deficiunt & surdescunt, id est, more surdi faciunt, inquantum præ horrore abeunt & recedunt. Istud est enim unum remedium, scilicet à tumultu talium recedere & fugere, quia alias videretur esse necesse, clamore talium surdos esse. Isti ergo possunt dicere illud 1. Reg.3. *Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicunque audierit,tinnient ambæ aures ejus.* Vel potest de Christo veniente ad judicium intelligi, qui clamorem & stridorem faciet, & circa obstaculum peccatorum, per severitatem justitiæ intumescet, & eos stupefaciet & subvertet. Esa. 59. *Veniet quasi fluvius violentus,quem Spiritus Domini cogit.* Nilus secundum Se- 3
necam & Solinum, omni anno per quatuor menses redundat, & super terram Ægypti undique se dilatat; & eam in æstate per quatuor menses irrigat & humectat, & per quindecim pedes ad minus super agros hominum se profundat, & sic terras, quas tangit,fœcundat. Quicquid vero non tetigerit, fructu vel germine non abundat. Tunc etiam, ut dicit Seneca, civitates & oppida sicut parvulæ Insulæ videntur, ita quod de loco ad locum per naviculas papyreas navigatur, & quanto quis de agris suis minus viderit, plus lætatur, quantoque aqua amplior fuerit, tanto major fœcunditas expectatur. Iste enim fluvius pro eo quod sub terra totiens absorbetur, turbidus est & limosus, & ideo ad terram fœcundandam est amplius operosus. Per istum fluvium possum intelligere fluvium tribulationum. Iste enim est terreus & limosus, quia scilicet per istam homo considerat se factum fuisse de limo, & futurum terram. Et ideo iste fluvius, quando super terram corporis inundat, ipsam occasionaliter virtutibus fœcundat, quinimo quanto iste plus inundaverit, & quanto major tribulatio, paupertas & miseria nobis à Deo immissa fuerit, tanto fructus virtutum in præsenti, & cœlestis gloriæ in futuro ut communiter major erit, quia sicut dicit Apostolus,*Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum laborem suum.* Illi autem quos iste fluvius non attigerit, & quos tribulationum inundatio non vexaverit, virtutibus non fœcundantur, ut communiter, & æternæ gloriæ fructibus non ditantur, quinimo sterilitate perpetua desolantur. Esaiæ 47. *Veniunt tibi hæc duo simul, sterilitas & viduitas.* Boni igitur & sapientes, quando vident ejusmodi inundationem, & tribulationum occursionem,non solent tristari, imo quanto plus de aquis tribulationum, & minus de agris terrenarum divitiarum viderint, debent in Deo potius jocundari, & ampliorem gloriæ fructum & gloriam præstolari. Et sic de talibus aquis videtur loqui scriptura Ezech. 47. ubi dicitur. *Intumuerunt aquæ profundi torrentis,qui non potest transnatari, sequitur. Postquam venerint illuc aquæ, sanabuntur omnia,ad quæ venerit torrens, vivent & stabunt.* Vel si vis, expone de flumine gratiæ, & scripturæ. De inundatione Nili, quæ ut communiter omni anno & in æstate, quatuor menses & certo tempore habet fieri, diversi diversa senserunt. Aristoteles enim & Hieronymus videntur dicere, quod istud fit propter arenas, quæ in ostiis fluminis aggregatæ cursum ejus ad mare impediunt, & sic fluvium retrocedere & exundare compellunt, quæ tandem in mare imprimuntur, & sic aquæ, quæ retrocesserant, vacuantur, & fluvius ad solos limites rediens, usque ad determinata tempora non augetur. Solinus vero & Seneca omissis pluribus aliorum opinionibus,ad causas superiores attendunt, & Solem in locis ubi Nilus per Æthiopiam & Ægyptum fluit,ferventissime aquas,scilicet de suis canalibus & cuniculis, & de sui fontis abditis attrahentem, hujusmodi fluxus causam omnem dicunt. Et ponit exemplum Seneca de lucerna, ubi oleum, sursum ubi exuritur, attrahitur & fluit; & sic vult concludere, quod propter fortem Solis attractionem, hujusmodi fluxus venit. Dico igitur, quod hujusmodi fluxus causæ sunt arenæ cursum impedientes, radii Solis,aquas superius elevantis. Per istum fluvium possum intelligere virum justum, qui scilicet certis horis ad Deum per contemplationem erigitur, & ejus doctrinis & exemplis alii irrigantur, ejus etiam beneficiis & eleemosynis tota patria circumjacens fœcundatur. Hujusmodi igitur elevationis in Deum duæ possunt esse causæ, scil. calor Solis, id est, amor & charitas, quæ sursum elevat; pondus etiam arenæ,id est,timor & humilitas, quæ fluxum affectionum ad mare mundi & peccati impedit & retardat. Istæ ergo causæ sunt amor præmii,& timor supplicii. Amor enim ad Deum mentem erigit, timor vero mentem ne fluat ad mare peccati, impedit & recolligit, & sic pro certo fluvius, id est homo

homo crescit in bono, & virtutibus augetur, & ejus irrigatione temporali & spirituali, Ecclesia vel patria promovetur, ut sic Ecclesiæ possit dici illud 4. Reg. 24. *Pulchra sunt tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel, ut horti juxta fluvios irrigui.* Vel dic, quod aqua fluminis Nili, i.e. justi, est interior affectio, quæ tunc temporis ad Deum elevatur & augetur, quando arena, i.e. pondere divini timoris, & consideratione mortis, & fluxu peccati retropellitur, & calore divinæ gratiæ superius sublimatur & trahitur. Vel dic, quod Solis ardor significat mundi adversitatem, pondus vero arenæ significat humilitatem, & subjectionem. Ista ergo duo aquam gratiæ faciunt crescere, & hominem virtutibus
3 abundare Ps. 121. *Abundantia diligentibus te.* Nilus fluvius est, qui irrigat Ægyptum. Nam secundum Hieronymum, cumuli arenarum semel in anno se interponunt in ostiis ejus, & sic non ingreditur mare, sed in tantum redundat, quod totam terram Ægypti irrigat & fœcundat. Quatuor enim mensibus stat super terram, ita quod agricolæ tanto plus gaudent, quanto minus de suis terris vident, quicquid enim aqua operitur, mirabiliter fœcundatur, quicquid vero Nilo non tegitur, sterilitate & penuria lacessitur, sicut dicunt Seneca & Solinus. In isto autem fluvio habitat quidam magnus serpens venenosus, qui dicitur crocodilus, qui homines quos circa ripam fluminis invenit, devorat & occidit. In isto etiam fluvio habitat bestia, quæ dicitur Ichneumon, quæ in luto se volutat, dum crocodilus dormit, dilabitur in os ejus, & omnia interiora ipsius lacerat & devastat, ut dicit Plinius. Iste fluvius semper est turbidus & limosus, & ideo magis facit terram fructiferam & fœcundam: Iste fluvius à Paradiso oritur, tamen ibi nunquam revertitur. Sic vere mundi sapientia Ægyptum tenebrosum, i.e. mundum gubernat, & cum ad mare unde originatur & venit, deberet redire, i. ad ipsum Deum (in quo & à quo omnis sapientia est) per debitum ejus usum ordinari deberet, tamen cumuli arenarum, i.e. abundantia bonorum temporalium eum ad Dei introitum & ordinationem impedit & excludit, quia quando ostium hujus Nili scil. hujus sapientiæ (quod est cor humanum, per quod hic fluvius deberet intrare ad mare, i.e. reduci & ordinari in Deum) per arenas, i.e. divitias, avaritiam & earum amorem obstruitur, tunc debita in Deum ipsius reductio impeditur, sicut patet in advocatis, qui per avaritiam impediuntur, ne sua sapientia in Deum ordinetur, imo tunc superabundat hujusmodi scientia, & ad Ægyptum irrigandum & fœcundandum, i.e. ad mundi negotia se dilatat, De hoc dicitur Jos. 13. *Flavius turbidus qui irrigat Ægyptum.* In isto fluvio habitat crocodilus, i.e. advocati & usurarii, qui veneno suæ malitiæ homines circa sua habitacula commorantes intoxicant & occidunt, ideo bestia Ichneumon, i.e. diabolus, cum crocodilus iste in fluvio sapientiæ mundi dormit, se involvit in luto, id est, in bonis mundi, & in os crocodili labitur, quando per peccatum avaritiæ & per amorem temporalium in eorum conscientiam se diffundit. Et tunc interiora ipsorum, i.e. cor & affectionem lacerat, per avaritiam & ambitionem, & sic mortem perpetuam eis parat, ut tales dicant illud: *Venter meus*, id est, conscientia, *quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.* Job 32. Et iste fluvius est turbidus, quia mundi sapientia propter limum carnalitatis & bonorum temporalium ad quæ ordinatur, turbida est, non clara per veritatem, idcirco terram, quam irrigat, i.e. terrenos facit fontibus temporalium abundare. Et licet de Paradiso, id est, de Deo originaliter veniat, ad ipsum tamen per gratiarum actionem ei debita nunquam reddit. Ideo dicitur Esa. 55. *Descendit imber & nix de cœlo, & illic ultra non revertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit, &c.* Vel per istum fluvium intellige peccatorem, quem arenæ divitiarum ad mare, i. e. ad Deum fluere non permittunt, imo ad mundum & ad mundi amorem per avaritiam retroverti compellunt. Vel dic, quod iste est justus, quem arena, i.e. pœnitentiæ vel timoris Dei duritia, vel etiam paupertatis sterilitas, vel futuræ mortis memoria ad mare, i.e. ad peccatum vel ad mundum fluere non permittunt, imo per contritionem ipsum ad Deum retrovertunt, & ipsum irrigatorem terræ, id est, doctorem & prædicatorem faciunt, & inscium virum aliquotiens eum vertunt. Psal. 113. *Jordanis conversus est retrorsum.* Vel dic, quod iste fluvius est Dei gratia, devotio, vel lachrymatio, vel etiam miseria, quæ scilicet arena, i.e. pondere divini timoris super terram cordis rejicitur, ut sic bonis operibus fœcundetur, quæ vero non tetigerit, à virtutibus deficcantur. Vel dic, quod iste fluvius est tribulationis, qui prudentes non turbat, sed beatificat, quia scili de ipso sciunt, quod si iste terram sui corporis irrigat; ipsam virtutibus plus fœcundat, & quod illi qui isto fluvio non merguntur, steriles virtutibus inveniuntur. Bene ergo dicitur Prov. 21, *Quod non contristabitur justus, quicquid ei acciderit.*

CAP. VI.

De Rivo.

RIvus à fonte parvus egreditur, tandem ex ipso fluvius gene- 1
ratur, à quo terra circumjacens irrigatur, qui antequam intret mare, permaximus reperitur. Sic gratia à fonte Baptismi parva emanat, sed cum tandem per processum bonorum operum creverit, exinde fluvius, i. e. diversarum virtutum abundantia permaxima scaturit, quæ antequam ad mare, i.e. mortis amaritudinem veniat, per diversa bona opera affluit & abundat, & terram, i.e. animam bonis virtutibus irrigat & fœcundat. Et est rivus, &c. vide per omnia de effectibus gratiæ, sicut dicitur §. sequenti, de prædicatore. Rivus à rigando dictus est, secundum Isi- 2
dorum. Nam à fonte vel à rivo fluvius ducitur, ut terrarum ariditas irrigetur. Rivus naturaliter sapit naturam sui fundi originalis. Et est rivus immunditiarum purgativus, terræ fœcundativus, potus avibus & animalibus ministrativus, viroris herbarum & arborum conservativus, lapillorum & glarearum attrectativus. Sic prædicator vel doctor à rigando scilicet homines per doctrinam potest dici rivus, quia scilicet cum aquam sapientiæ in fonte scripturæ hauserit, & in se per studium receperit, exinde terrarum, i.e. auditorum ariditatem, indevotionem imbuit & infundit. Debet ergo rivus iste naturam suæ originis jugiter retinere, i.e. humilitatem, quæ in origine cujuslibet potissime reperitur, vel etiam regularem disciplinam & observantiam sui status. Iste igitur rivus per prædicationem, peccatorum immunditiam à cordibus auditorum noscitur purgare, terras, i.e. animas bonis operibus & virtutibus fœcundare, potum sacræ gratiæ & devotionis avibus & animalibus, i.e. bonis & peccatoribus administrare, glareas & lapillos, i. e. peccata magna & parva de fundo cordis auditorum extrahere, & educere, & virorem honestatis in herbis & arboribus, i. e. in suis auditoribus summopere conservare. Ps. 64. *Rivos ejus inebrians, multiplica genimina ejus, & in stellicidiis ejus lætabitur germinans.* Vel dic, quod prælatus qui à fonte, i.e. à Deo procedit, facit omnia supradicta. Vel etiam Christus, qui à fonte Paradisi, vel à beata virgine nobis funditur. Vel dic, quod rivus est gratia, quæ à Christo vel à virgine infunditur, ut ejus beneficiis irrigemur.

CAP. VII.

De Lacu.

LAcus est repositorium aquarum non fluentium, sed quiescen- 1
tium. Est enim lacus, in quo aqua retinetur, nec fluminibus admiscetur. Est igitur, differentia inter flumina & lacum, quia flumina in mare discurrunt, lacus sistitur. Fluvius etiam aquam à fonte receptam non retinet, sed etiam permittit fluere. Lacus vero aquas receptas aliis non communicat, imo ratione calciatæ terræ solet eas retinere, sed quando calciata retra rumpitur, tunc totum effunditur, & prata circumjacentia abundantius irrigantur, & sic lacus retentis solum fecibus & vermibus aquis quibus repletus fuerat, vacuatur. Charissimi per fluvium intelligo bonos. Per lacum vero intelligo malos, & maxime tenaces & avaros. Quia revera ad modum fluvii bonus homo aquam gratiæ & consolationis, aquam etiam divitiarum & scientiæ, quam à fonte Christo accipit, in seipso non retinet, imo ipsam per misericordiam & pietatem ad mare fluere permittit, id est, afflictos & debiles, qui premuntur amaritudine paupertatis, easdem scilicet eleemosynas largiendo. Sed avari sunt recte sicut lacus, qui mediante calciata terra, id est, clausura avaritiæ, & amore terrenorum aquam divitiarum retinent in seipsis; pro se & piscibus suis, id est, uxoribus & filiis irrigandis; sed quando inspiratione divina clausura avaritiæ rumpitur, & lacus per misericordiam aperitur, tunc larga manu omnis hujusmodi affluentia effunditur, & omnia pauperibus largiuntur, & prata circumjacentia, i. vicini pauperes per eorum beneficia irrigantur. Exemplo de Zachæo Luc. 18. Ideo dicitur Gen. 7. *Rupti sunt omnes fontes abyssi, & cataractæ cœli apertæ sunt, &c.* Vel dic, quod calciata terra, est corpus propter cujus indigentias avari retinent, & non distribuunt bona sua. Istud igitur per mortem rumpitur, & sic

aquæ divitiarum aliis effunduntur, & tunc saltem de bonis eorum alii irrigantur; ipsi vero cum fecibus peccatorum, & cum vermibus remorsus conscientiæ, vacui divitiis dimittuntur. Judicum 1. *Remiserunt eos vacuos & sine honore.* lacus aquas scaturiendo recipit, alibi non transmittit, nisi sc. cum difficultate hauriatur. Idem ranas, vermiculos, & herbas superfluas multas nutrit, calciatam habet terram, quæ tenet, ne aqua fluat, quæ tamen aliquotiens rumpitur, & quicquid intus aquæ & aliorum diu servatum fuerat, lacus perdit. Et est aqua lacualis secundum Constantinum cæteris aquis grossior, feculentior & illaudabilior ad potandum. Nam pisces qui in ea morantur, reddit pingues, & quasi limum sapientes. Aqua autem unius fontis quando lacum intrat, pisces ejus meliorat, & lacum à corruptione protegit & præservat. Lacus est advocatus, qui sc. aquas sapientiæ mundanæ, quas scaturiendo, i. adipiscendo paulatim acquirit, alibi non transmittit, sc. pro causis pauperum fovendis, nisi forte ibi aliquis hauriat, cum situla pecuniæ vel donorum. Gratis enim non solet aquam suæ sapientiæ emittere, sed quousque hausto re pecuniosum inveniat, retinere Prov. 5. *Habeto eas solus, & non sint alieni participes tui.* Hi etiam nutriunt herbas superfluas vanarum cogitationum, affectionum & desideriorum, ranas vanarum locutionum, vermiculos etiam, i.e. remorsus conscientiæ & compunctionum, à quibus s. jugiter infestantur, quia *vermis eorum non morietur.* Marc. 9. Aquæ dictorum lacuum sanæ non sunt, quia sc. aquæ scientiarum mundialium, quæ in his lacubus præ cæteris inveniuntur, spiritualiter non sunt sanæ, sed eas bibentibus & amantibus, & eis debite non utentibus sunt nocivæ atque vanæ. Multa enim peccata generant in bibendo. Ideo pisces in istis aquis nutrit, i. homines in scientiis mundialibus eruditi, limosi sunt per delitias & carnalitates, terram sapiunt per avaritias & cupiditates, pingues sunt per luxurias & voluptates. Quando autem clausura terrea, i. corpus per mortis impetum dissipatur, tunc lacus hujusmodi, s. advocati, aqua sapientiæ vacuantur. Unde communiter dicitur & videtur, quod sapientia istis in morte subtrahitur, quam scilicet vendere quandiu vixerant, videbantur. Juxta illud Ezech. 7. *Qui vendit, ad id quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum.* Quasi dicat, ipsis viventibus subtrahitur eis aqua sapientiæ, scilicet in morte. Unde ad Rom. 1. *Quia non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum.* Tunc ergo ab eis fugiunt pisces, i.e. parentes & amici, tunc deficit rana eloquentiæ, tunc cessat aqua sapientiæ, tunc cessat limus voluptatis & immunditiæ, vermes tamen, i.e. remorsus conscientiæ in eis remanent, qui sub luto & fecibus peccatorum perpetuo se occultant. Unde Judith ultimo. *Dabit super eos Dominus ignem & vermes.* Verumtamen quando aquæ viva gratiæ & charitatis subintrat lacum hujusmodi, vel aqua viva scientiæ spiritualis, à corruptione peccati potest aliqualiter præservari; quia sicut aqua lacualis per aquam vivam subintrantem purificatur; sic mundana sapientia quando divina scientia & gratia sibi adjungitur, melioratur, & ne animæ noceat, retardatur, quod bene figuratur Ezech. 47. ubi de aquis de sanctuario egredientibus, i.e. de scientia divina & gratia à Deo provenientibus dicitur, quod *aquæ istæ ingredientur mare, & sanabuntur aquæ*: quia breviter aqua mundanæ sapientiæ non officit, quando aqua viva divinæ sapientiæ & gratiæ ipsam regit. Vel dic, quod aquæ lacuales sunt bona terrena, quæ grossa sunt, & simplicibus nociva, & infirmitates diversorum peccatorum & vitiorum in ipsis generativa. In lacu est aliquando aqua sic corrupta, quod pisces ibi generati moriuntur. Sic vere aquæ, i.e. divitiæ possessiones ipsorum lacuum, i. advocatorum & usurariorum sunt quandoque ita corruptæ, i.e. ita male acquisitæ, quod pisces eorum, i.e. filii in aqua hujusmodi patribus succedentes moriuntur per peccatum, & per mortem æternam, quia sc. in male acquisitis non deberent succedere, sed ipsas restituere. Ideo Apoc. 8. *Multi hominum mortui sunt ex aquis, quæ amaræ factæ sunt,* & Eccl. 41. *De patre impio queruntur filii, quantum per ipsum sunt in*
3 *opprobrio.* Lacus secundum diversitatem & qualitatem fundi, diversas participat qualitates, unde in Æthiopia est lacus secundum Isid. à quo perfusa corpora velut oleo nitescunt. In Aphrica est lacus, qui canoras voces facit. In Italia etiam est lacus, qui bibentibus tædium vini facit. In Reatinis etiam paludib. jumentorum ungulæ durantur. Italia mentis excessus. Æthiopia caligo. Aphrica fertilis vel augmentata interpretatur. Lacus ergo est pœnitentia, vel plenitudo divinæ gratiæ & misericordiæ, in quo Ecclesia Regina, & Christus Rex, pisces suos, i. fideles animas nutrit, abluit, & impinguat. Sed iste lacus diversificatur secundum personarum qualitates. Nam si iste lacus sit in Æthiopia, i.e. in obscuritatis peccatorum fuligine, ipsos facit oleo gratiæ relucere, quia peccator per pœnitentiam dealbatur. Iste si fuerit in Aphrica, i.e. in bonis & justis gratiis & virtutibus fertilibus & fœcundis, tunc non solum facit eos relucere, imo etiam dat eis voces canoras laudis divinæ & gratiarum actionis, vel devotæ orationis, quæ dulciter resonat coram Deo. Si autem fuerit in Italia, i.e. in contemplativis, qui mentem excedunt, tunc saporem vini in eis efficit, inquantum vini æternæ dulcedinis aliquid percipiunt contemplando. Et ibi jumentorum ungulæ durantur, quia per hujusmodi contemplationem & pœnitentiam, carnales & debiles in perseverantia confirmantur. Esa. 24. *Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum.* Vel dic, quod lacus Æthiopiæ, qui facit nitescere, est pœnitentia, qua tota conversatio renitescit. Lacus Aphricæ est Dei misericordia, qua justus ad suaviter cantandum, & Deo regratiandum incalescit. Lacus vero Italiæ est scripturæ scientia, in qua vinum prosperitatis mundanæ non dulcescit, & in qua pes, i.e. affectus per perseverantiam durescit. Vel dic, quod lacus Italiæ est luxuria, quæ pro certo vinum & dulcedinem devotionis & gratiæ facit horrere, & ungulas, i.e. affectus equorum, i. luxuriosorum per mentis obstinationem, & per malam consuetudinem durescere facit Esa. 5. *Ungulæ equorum ejus ut silex.* In regione Troglodytarum 4
est lacus in die ter amarus, & toties dulcis, secundum Isidorum lib. 14. & in nocte similiter, sicut dicit Plin. lib. 31. c. 2. ubi ait istum lacum insanum vocari, qui albis serpentibus vicenorum cubitorum est refertus. Troglodyta servus succinctus interpretatur, & significat pœnitentem, qui debet se ad bona opera succingere & armare. Dies est vita præsens. In hoc igitur peccatore debet esse lacus pœnitentiæ, qui in die vitæ suæ est ter amarus, sc. amaritudine contritionis in corde, pudoris in confessione, laboris in operatione; sed iste lacus totiens est dulcis, quia per cordis amaritudinem acquiritur dulcedo reconciliationis Deo; per confessionem Ecclesiæ; per satisfactionem', reconciliatur proximo, & sic bene dicitur Judith. 5. *Fontes amari obdulcati sunt,* & illud Psal. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Vel si vis dic, quod talis lacus vel fons significat vitam humanam, quæ scilicet & in nocte adversitatis, & in die prosperitatis, tantum videtur habere de dulcedine consolationis, sicut de amaritudine desolationis, & econverso. Si enim bene attendatur nox tribulationis, invenies triplicem amaritudinem, scilicet dolorem animi, languorem corporis, amissionem rerum. Econtra vero ibi est triplex dulcedo seu consolatio, quia videlicet tunc homo cognoscit seipsum, rendit in Deum, contemnit mundum, & sic verificatur illud Psal. prædictum, *Secundum multitudinem, &c.* Econtra autem in die prosperitatis, fons humanæ vitæ triplicem habet dulcedinem, scilicet divitias, delitias, & eminentias. Sed pro certo econtra iste triplicem habet amaritudinem, scilicet sollicitudinem quoad divitias, fastidium quoad delitias, timorem casus quoad eminentias. Et breviter, age quicquid volueris, & quis & in die prosperitatis, & in nocte adversitatis tot invenies dulcia, quot amara, ita quod secundum Esa. 9. *Deus posuit lucem in tenebras, & tenebras in lucem, amarum in dulce, & dulce in amarum.* Vel dic, quod lacus insanus est mundi prosperitas, quæ facit per mala desideria insanire, quæ sicut dictum est, tot habet amaritudines, quot dulcores, quæ etiam serpentes, id est, malos homines maximos & potentes nutrit, ipsosque continet & custodit. Secundum Isidorum lacus Tiberiadis est sanior, qui sit in 5
Judæa. Sic lavacrum pœnitentiæ est utilius & sanius, pro criminibus spiritualiter abluendis, qui in Ecclesia possit reperiri. Tiberias enim interpretatur bonitas testificationum, & pœnitentiam, & confessionem significat, in qua homo contra se testificatur Psal. 31. *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam* 6
Domino. Stagnum Genesareth est in Judæa, quod propter sui magnitudinem sæpe mare dicitur in Scriptura. Hic suis fluctibus & undis auram generat. Et ideo dicitur Genesareth, quasi auram generatus, & propter ejus motum & agitationem efficitur sanior, purior, & subtilior ad potandum, secundum Isidorum. Judæa confitens vel glorificans est Ecclesia, quæ unum Deum glorificat confitendo. In ista est lacus Genesareth, id est, tormentum tribulationum & pœnitentiæ, qui propter suam magnitudinem mare, i.e. amarus multotiens judicatur, quia secundum Apost. ad Heb. 12. *Omnis disciplina non videtur esse gaudii,*

sed mœ-

ſed mœroris. Sed ſecundum rei veritatem aquæ ejus non ſunt amaræ, imo ſanæ ſunt bibentibus atque dulces, quia *fontes amari obdulcati ſunt.* Judith. 5. Et ideo dicitur quaſi auram generans, quia tribulatio generat auram lætitiæ ſempiternæ. Dan. *Fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem,* & Tob. 3. Poſt tempeſtatem tranquillum facis. Figura Matth. 14. & Marc. 6. ubi navicula in ſtagno Geneſareth jactabatur fluctibus, & laborabant intus exiſtentes in remigando contra ventum. Sed dum ſic laborarent, ſtatim affuit Dominus, qui omnem tempeſtatem ſedavit, & Petrum ſuper aquas ire præcepit. Sic quando Eccleſia vel perſona fluctibus tentationum in mari vel in ſtagno tribulationum ſolvitur, dum tamen remigando, & contra ventum mundanæ gloriæ reſiſtendo, homo debitum ſuum faciat, ſtatim adeſt Dominus per auxilium gratiæ ſuæ, & omnem ventorum turbationem facit quieſcere vel ceſſare, quia ſcilicet ſicut dicitur 1. ad Cor. 10. *Fidelis Deus eſt, qui non permittet vos tentari, ultra quam poteſtis.* Petrum agnoſcentem, i. e. quemlibet virum ſpiritualem jubet ire ſuper aquas mundanæ proſperitatis, ſuper aquas delitiarum & divitiarum, ſuper aquas tribulationum & miſeriarum, ipſas calcando per contemptum, & ſe divinæ providentiæ committendo. Eſa. 26. *Conculcabit eam pes, pès hominis pauperis, greſſus egenorum,* & 1. Pet. 5. *Omnem ſolicitudinem projicientes in eum, quoniam ipſi*
7 *cura eſt de nobis, &c.* Lacus Aſphalti mare mortuum nuncupatur. Dicitur mare propter profunditatem & magnitudinem: mortuum dicitur, quia nihil gignit, quia ſcilicet nihil de genere viventium ibi reſidet, imo ſi qua arte ibi aliqua viva merſa fuerint, ſtatim reſiliunt & excutiuntur. Unde nulla avis eſt ibi, nec etiam piſces, nulla etiam navis, quia omne vita carens ibi ſubmergitur in profundum. unde candela accenſa ſupernatat, mortua & extincta ſubmergitur. Unde ſecundum Joſephum, Veſpaſianus quoſdam ligatis membris in hunc lacum fecit projici, qui ibi ſubmergi non potuerunt, ſed vivi de profundo ſuperius emerſerunt. Mare etiam iſtud à ventis non movetur, quia propter naturam bituminis quaſi omnis aqua ſtagnatur. Naves autem bitumine linitæ ibi natant, ſed nihil aliud ibi natat. Secundum Commeſtorem poma exterius pulchra, interius ignea vel cinerea inveniuntur circa mare illud (ſicut etiam dicit Solinus cap. de Judæa) quæ quamvis exterius decora apparent, ſi tamen manu premantur, fumus, cinis & favillæ interius eſſe probantur. Glebas etiam nigras bituminis iſte lacus à ſe vomit & rejicit, quod ſecundum eundem ita eſt tenax, quod quicquid eo inungitur, citius rumpitur quam ab invicem dividatur, niſi forte cum filo inuncto in ſanguine menſtruo dividatur. Mare iſtud eſt infernus, qui mare magnum & ſpatioſum dicitur manibus, ubi reptilia, &c. quia tanta eſt ipſius magnitudo, quod nunquam poteſt animabus hominum ſaturari. Abacuc. 3. *Dilatavit quaſi infernus animam ſuam &c.* & non adimpletur. Infernus etiam dicitur mare mortuum, *quia ibi eſt umbra mortis.* Job. 10. Dicitur etiam mare propter profunditatem, quia (Eccleſ. 1.) *profundum abyſſi quis dimenſus eſt?* In iſto enim nihil quod vitam gratiæ & charitatis habeat, ſubmergitur, imo ſi boni aliqua permiſſione divina ad inferos per dæmones ducerentur, ſtatim inde reſilirent & reverterentur, ſicut patet per plura exempla. Ideo ibi nulla eſt avis, i.e. nullus vir contemplativus, nec piſcis, i.e. vir compatiens & devotus, nulla navis, i.e. nullus bonus activus, ſed quicquid vita caret, videlicet tota congeries peccatorum totum ibi ſubmergitur in profundum. Job 17. *In profundum inferni deſcendent omnia mea.* Nihil enim ibi ſupernatat niſi vitam gratiæ habeat. Candela enim, i.e. homo ardens, ſcilicet per charitatem, & dilectionem, lucens per honeſtatem & bonam converſationem, ibi non ſubmergitur, ſed ſi his duobus privetur, ſtatim ibi inferius infundatur. Unde Matt. 8. *Deſcendit grex porcorum in mare, & mortui ſunt in aquis.* Idem Marc. 4. Luc. 8. aquæ autem, i.e. populi (quia ſicut dicitur Apoc. 17. *Aquæ multæ populi multi.*) quæ ſcilicet in iſto mari ſunt, à ventis, i. e. ſanctorum orationibus non moventur, imo bitumine divinæ diſpoſitionis & tenacis & durabilis damnationis, ibi taliter & tam firmiter ſituantur, quod *nunquam ad miſericordiam perpetuo admittuntur.* Eſa. 14. Veruntamen in infernum detraheris, in profundum laci. Solus enim ſanguis Chriſti iſtud bitumen fregit, quando in filo, id eſt, in miſericordiæ vinculo ſanctos Patres extraxit, & de lacu iſto de ſuæ tenacitatis bitumine liberavit. Zach. 10. *Tu autem in ſanguine Teſtamenti ſui duxiſti vinctos tuos de lacu.* Poma quæ ibi ſunt, i. e. damnati (ſicut per multa exempla probatur.) licet exterius ſint pulchra & appareant, tamen interius continuè ſunt combuſti, & exinde glebæ nigræ bituminis, i.e. dæmones nigri per peccatum bituminoſi & tenaces per obſtinationem, ad mundi ſuperficiem emittuntur, quo ſc. in mundo iſto peccatores in vitiis bituminantur & ligantur. Nau. 2. *Facies eorum ſicut nigredo ollæ.* Vel dic, quod iſto lacus eſt mundus, vel mundana proſperitas, in quo ſc. ſubmergitur, per affectum ſe ejus negotiis implicando, quiſquis vita caret gratiæ, ſed pro certo illi qui vita gratiæ vivificantur, in aquis hujus maris, id eſt, in delitiis & divitiis, quæ mundo fluunt & refluunt, ſolent ſupernatare; per earum contemptum, nec in eis ſubmerguntur per affectus. Boni enim mari mundi ſeu ejus fluctibus non libenter ſe implicant. Mali vero ibi mentaliter ſe profundant. Exo. 15. *Deſcenderunt in profundum, quaſi lapis.* Vel dic, quod mare hujus mundi vivos, id eſt, bonos à ſe fugat & rejicit. Mortuos vero, i.e. malos peccatores recipit, promovet, & cuſtodit. Quod etiam de mari mortuo, i. e. de mortuis peccatoribus poteſt dici, quia ſcilicet ipſi gaudent malos & mortuos, & infames homines ſecum recipere, & habere; vivos vero, id eſt, ſanctos homines ſolent rejicere & horrere; ſicut patet de multis ſecularibus, qui citius ad ſe hoſpitem reciperent unum peſſimum ſecularem, quam unum optimum regularem. Sicut patet etiam de multis Dominis & Prælatis, qui bonos & probos homines in ſuo ſervitio nolunt habere, malos vero ſolent recipere & tenere. Joa. 3. *Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.* Sicut etiam patet de quibuſdam aliis qui mortuos, id eſt, peccatores ſolent ſi quando deliquunt, abſcondere & celare. Unum autem vivum, i. aliquem clericum vel religioſum non dignarentur excuſare, ſed malum ſuum omnibus revelare. unde Matth. 8. *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Mortuum enim mare res mortuas quas recipit, quia ſcilicet unus malus alios malos diligit & defendit. Circa littus hujus maris, id eſt, in mundo ſunt poma, i.e. peccatores colore & pulchritudine gratioſi, quia ſi ſcalpantur per inveſtigationem, in eorum medio, ſc. in corde, ſcintillæ iræ & invidiæ vel motuum carnalium, & cinis avaritiæ reperitur. Sap. 14. *Cinis eſt cor ejus, & luto viliot vita ejus,* &c. In hoc ergo mari non ſunt aves, id eſt, contemplativi, nec piſces, i. humiles & devoti, quia ſc. hujus mundi perſonæ fugiunt ad deſertum Religionis vel Eccleſiæ, & in mari mortuo hujus mundi nolunt ut communiter remanere. Apoc. 12. *Data ſunt ei ala, ut fugeret in deſertum.* Naves etiam, i. boni activi, qui faciunt operationem in aquis multis, non poſſunt ibi eſſe, quin ſubmergantur per peccatum iniquitatis & cupiditatis, niſi liniantur bitumine charitatis. Gen 6. *Bitumine linies eam intrinſecus & extrinſecus.* Iſtud etiam mare glebas bituminis nigras ejicit, quia ſcilicet mare mundi illos qui ſunt nigri per pœnitentiam, qui ſunt bituminoſi per charitatem, à ſe & à promotionibus ſuis ejicere & expellere conſuevit. Gen. 21. *Ejice ancillam & filium ejus.* & 2. Reg. 13. *Ejice eam foras, & claude oſtium poſt ipſam.* Vel expone omnia prædicta de peccato, ſi vis. Vel ſi vis dic, quod iſtud mare mortuum ſignificat bonos, qui per pœnitentiã mortificant ſemetipſos, quia ſ. iſti res vivas & non mortuas ſuſtinent, inquantum ſc. labores utiles & vitales libenter tolerant, labores vero mundanos & mortiferos non ſuſtinent, nec portant Pſ. 68. *Propter te ſuſtinui opprobrium.* Vel dato, quod peccatores ſint mare mortuum, i. e. ſpiritualiter mortui & amari, ipſi tamen nunquam volunt res mortuas, i. alios peccatores diligere vel portare, nec charitative ſufferre, ſeu in patientia ſuſtinere, nec eos in ſuis neceſſitatibus adjuvare. Quod etiam in religione videmus, quia multi ſunt, qui quamvis ſint defectuoſi, alios tamen defectuoſos tolerare vel ſupportare non volunt, cum tamen dicatur ad Gal. 4. *Supportate invicem.* & Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* Vel navis bitumine linita, ſignificat aliquos, qui glutine charitatis & gratiæ ſunt inuncti. Generale eſt ergo, quod in lacu inferni omnia vita carent, i. omnes qui moriuntur, mergũtur, niſi qui bitumine charitatis & gratiæ inuncti reperiuntur. Pſ. 85. *Eruſti de inferno animam meam, & de lacu mortis unicã meam.* Vel dic de pomis, quod iſti ſunt hypocritæ, qui circa lacum mundi per affectionem verſantur, qui quamvis exterius in apparentia per fictam converſationem ſint pulcherrimi, intus tamen in corde ſunt peſſimi, quia ſc. ibi ſunt per avaritiã cinerei & pulverei, per luxuriam favillei & ignei, & per ſuperbiã fumoſi & aërei, ita quod ſi per inveſtigationem cum diligentia ſcalperentur, nihil valere penitus noſcerentur, quamvis prima facie boni & utiles videantur. Sap. 15. *Cinis* 8 *eſt cor ejus, & luto vilior vita ejus.* Teſte Sen. de naturalib. quæſt. lib. 5. ſunt ſub terra minus nota jura naturæ, ſed non minus certa. *Crede* (inquit) *infra quicquid extra vides.* Illi enim ſ. ſub terra, ſunt ſpecus valti,

cus vasti, ingentes recessus, spatia laxa, & abrupti in infinitum hiatus, qui urbes illapsas aliquando receperunt. Hæc ergo (cum non sit dare vacuum) spiritu, i.e. aëre plena sunt, illicque sunt stagna obsessa tenebris, illicque animalia nascuntur, sed tarda & informia, ut in aëre cæco & pingui, & in aquis torpentibus concepta & facta, quæ ut plurimum cæca sunt, ratione defectus luminis. Charissimi per tales lacus & stagna possum intelligere infernum, & inferni noxias mansiones. Ibi enim sub terra, scilicet in loco tenebroso & cæco sunt hiatus, cavernæ, recessus & stagna, quæ sunt permaximæ quantitatis, in quibus pro certo sunt animalia informia, cæca, & tarda, & perpetuo lumine carentia, scilicet ipsi damnati, qui dicuntur informes, quia per Dei gratiam non informantur; dicuntur cæci, quia Dei visione non consolantur, dicuntur tardi, quia de eodem loco perpetuo non transferuntur: dicuntur autem lumine carere; quia nullo lucis solatio delectantur, sed tenebris tristissimis desolantur. Ista est igitur illa terra tenebrosa & operta mortis caligine, ubi *umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Job 10. Ut sic de talibus piscibus & damnatis exponatur istud Job 26. *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.* Vel ista possunt exponi de mundo, qui pro certo loco subterraneus videtur esse, pro eo quod in tenebris ignorantiæ & in caliginoso aëre dignoscitur hic latere. Job 37. *Nos quippe involvimur tenebris.* Hic enim sunt diversi lacus & stagna, & diversi recessus & hiatus; hoc est dictum, diversi status, in quibus proculdubio multa animalia, i.e. multi peccatores continentur, qui perpetuis culparum tenebris involuti cæci sunt per mentis hebetationem, informes sunt per incompositam conversationem; tardi sunt per corporis & desidiæ involutionem, sine lumine sunt per gratiæ, fidei & scientiæ privationem, ut sic quilibet talis proprie dicat de diabolo illud Psal. 142. *Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi, in tenebris & in umbra mortis.* Si vis, adverte bene ad hoc, quod dicit hic Seneca, sc. quod infra sunt, quæcunque supra vides. Quod aliqui videntur intelligere, quod inferius infra terram & in mari sunt flumina dulcia currentia, nemora, & etiam formæ animalium & cætera, quæ sunt supra, sicut etiam refert Gervasius in libro suo de mi-
9 rabilibus, sed de hoc vide alias. Arethusa secundum Sen. ibid. lacus est, seu fluvius de Achaia per Olympiam civitatem decurrens, tandem à terra absorbetur, & subnari viam suam peragens in Insulam Siciliæ, circa civitatem Syracusas nascitur, & algas & purgamenta secum portans, manifeste ostenditur, quod aliunde venit & progreditur. Unde Pli. l. 2. c. 106. dicit, quod Arethusa est fons Syracusanus, in quo redduntur jacta in Alpheum. Simile etiam dicit de aliis multis. Istud potest applicari ad Apostolos, & alios viros justos, qui in patria, in qua nati fuerint, noluerunt multum subsistere vel manere, imo per terræ & maris spatia voluerunt ad regiones alias, ut ibi prædicando proficerent & fluerent, se transferre, scientes quod juxta sententiam Salvatoris Luc. 4. *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Vel expone per omnia sicut supra c. 3. §. 26. Et per mare hic intellige idem, quod ibi in-
10 telligitur per terram. Arethusa secundum Solinum lacus est, per cujus medium fluvius Tigris transit, & hoc mirum, quia nec aqua nec pisces fluminis aquæ lacus se jungunt & econverso aqua lacus & ejus pisces nunquam flumine sc. permiscent. Et ideo Seneca ubi supra posuit versus Virgilii de isto lacu, dicens, *Sic tibi cum fluctus subterlabare Sicanos, Doris amara suam non intermisceat undas.* Nota autem quod Doris idem est quod Tigris, vel saltem quoddam Tigris brachium, vel fluvius, qui subintrat Tigrim secundum Isid. & secundum glossam Eccl. 24. Charissimi per lacum istum possum intelligere mundum. Per fluvium vero intelligo virum justum, qui Tigris lingua Persica, i. sagitta potest appellari, pro eo quod more sagittæ debet ad bona opera cito ferri, & ab ipso sicut à sagitta debent impii vulnerari. Quid ergo? Proculdubio quando aliquis Tigris fluvius, i. aliquis justus, ex injuncto sibi officio habet transire per lacum Arethusæ, i. per mundum & negotia mundana, bene debet cavere, ne ipsi lacui, i. mundo per malas complacentias se immiscear, & quod etiam secum admisceri aquas lacus, i. bona mundi per acquisitionem in debitam non permittat, sed quod purus & vitiis impermixtus per medium ejus currat, juxta illud 1. Joan. 3. *Nolite diligere mundum, neque illa quæ in mundo sunt.* Vel dic, quod fluvius in lacus medio, est religio in medio mundi, quæ pro certo se & pisces suos, i. religiosos in se contentos debet à mundi permixtione servare, & etiam ne ipse mundus lacuosus & immundus sibi per imitationem vel malam complacentiam misceatur, debet sollicite præcavere, juxta illud Num. 16. *Recedite de tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad illos pertinent, ne involamini cum eis.* Arethusa secundum Solin. lacus est, qui omnia sustinet onera. Ad- 11
verte tamen quod istum non Arethusam sed Arethissam Plinius vocat, dicens l. 2. 106. quod more Asphalti onera portat. Unde credo, quod alius est à primo, quia sicut ibi patet, primus est in Græcia & Sicilia, iste autem est in majori Armenia. Dic ergo quod lacus iste est charitas, vel vir charitativus & constans, qui sc. omnia tribulationum onera sustinet pro Christo, & nulli cedit miseriæ vel tormento. 1. ad Cor. 3. *Charitas omnia suffert, omnia sustinet.* Vel dic, quod talis lacus est peccator, qui pro mundo, & pro bonis mundi acquirendis non fatigatur gravia sustinere. Aliquæ sunt aquæ secundum Sen. de naturalib l. 3. quæ saporem vi- 12
ni prætendere videntur. Unde dicitur, quod aliquam causam illi habent lacus, quos quicunque biberit (ut inquit) Ovid *aut furit, aut patitur, mirum, gravitate saporem.* Inebriant enim valde. Et ideo aut faciunt furere, aut dormire. Et etiam fluvius, quem Seneca ibid. Mintium vocat, Ovidius autem Lyncestium eum dicit, *Quem quicunque parum moderato gutture traxit: Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.* Plin. etiam l. 2. dicit, quod Lyncestis aqua, quæ vocatur acidula, vini modo temulentos facit. Idem etiam ait li. 31. c. 2. quod Eudoxus & Theopompus, dicunt istos esse fontes, quorum aqua suos inebriat potatores. Igitur charissimi videtur, quod istæ aquæ lacus & flumina significare possunt mundi delitias, adulatorum blanditias, malorum consiliariorum fallacias, & hæreticorum scientias. Ista sunt enim quæ inebriant, hebetant, & obtenebrant mentem suorum potatorum, i. auditorum, possessorum, & amatorum. Nam ipsos faciunt furere, per malorum desideriorum inflammationem; dormire, per malæ consuetudinis involutionem; titubari, per fidei dubitationem, & per inconstantiæ vacillationem; inebriari, per sensus & rationis privationem. Hier. 26. *Bibent & inebriabuntur, & insanient.* Ista enim omnia facit aqua delitiarum suis potatoribus. Ista facit aqua prosperitatis suis possessoribus. Ista facit aqua blandæ locutionis suis auditoribus. Ista etiam facit aqua hæreticæ prædicationis suis creditoribus. Ideo de talibus dicitur in Ps. 106. *Turbati sunt, & moti sunt, sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* Secun-
dum Senecam ibid. de naturalibus quæstionibus l. 3. Aliqui sunt 13
lacus, in quos quicunque respicit, moritur, aves etiam quæ desuper volitant, moriuntur, sicut est Avernus secundum Isidor. Lacus est in Italia inter Neapolim & Puteolos secundum Gervasium apparet, quasi stagni ficta vestigia, qui dicitur Avernus secundum Lucam, quasi avibus contrarius, in quo quicquid vivum projicitur, moritur, secundum Gervasium. Plin. autem l. 31. c. 2. de avibus dicit ibid. in quo etiam aves supervolantes necantur. Quod Augustus Cæsar propter densas silvas, exhalationes aquæ retinentes fieri intelligens, silvis excisis sine periculo facit lacum. Talis enim est aër, ut dicit idem Seneca, talis est locus, ex quo lethalis aqua distillat. Et esse potest, quod locus inficit aquam, aqua aërem, aër vero exhalatio aqua inficit personam, vel volucrem. Talis vero lacus dicitur esse Tiburetis, &c. Per tales lacus possum intelligere pulchras & malas mulieres, quæ lacus dicuntur propter immunditiam luxuriæ, & propter profunditatem malitiæ. Istæ enim sunt, aliis venenosæ, infectivæ & pernitiosæ, tot enim malas exhalationes, tot nutus, gestus, aspectus, & locutiones ex seipsis producunt, quod illos, qui in eas aspiciunt, per desideria carnalia inficiunt, & occidunt, ideo Eccl. 9. dicitur: *Non circumspicias mulierem alienam, propter speciem mulieris multi perierunt.* Ex hoc enim concupiscentia quasi ignis exardescit, Et quod plus est, ipsæ aves, i. ipsi viri contemplativi & spirituales talibus lacubus incaute appropinquantes, & juxta eas voluntates, quandoque per luxuriam pereunt, & in lacum luxuriæ se immergunt, & à volatu contemplationes deficiunt atque cadunt. Prov. 22. *Fovea profunda os aliena, cui iratus est Dominus, incidet in eam.* Tales aves fuerũt Samson, David, & Salo-
mon, qui aspectu mulierũ sunt decepti, & in lacum luxuriæ immersi. Thren. 3. *Lapsa est in lacum vita mea, posuerunt lapidem super me.* Quia sc. qui in lacũ luxuriæ labitur lapis, & pondus malæ consuetudinis ei superponitur, de quo non faciliter liberatur. Vel dic, quod talis lacus est mundus & mundana prosperitas, cujus delectabilia qui aspicit, per tentationes avaritiæ, luxuriæ, superbiæ, quæ ex divitiis, & delitiis & eminẽtiis surgũt, perit. Et ideo multæ aves, i. multi religiosi & viri spirituales, quam ad istũ lacũ, sc. ad mundum, & ad mundi negotia & delectabilia respiciunt, per diversa peccata ruunt & deficiunt, quia sicut dicitur Mar. 9. *Nemo mittens manum ad aratrũ, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.*

Vel dic,

Vel dic,quod iſte eſt lacus inferni,ubi aves,i.e. ſuperbi hic deſuper volitant,labuntur, & ibi finaliter moriuntur,Eſa.24.*Congregabuntur congregatione unius faſcis in lacum,& claudentur ibi carcere.* Vel poteſt allegari,quod ſicut fundus corrumpit aquam,aqua aërem,aër perſonam (quia ſicut dicit ibidem Seneca: Nulla res eſt, quæ non ejus à quo naſcitur, notas reddat) ſic in moribus unus malus dictis & exemplis alium corrumpit, ille vero alium & alius alium ſimili modo inficit, & ſic unum vitium de uno ad alium cito nutrit ad Rom.5.*Per inobedientiam unius, peccatores conſtituti ſunt multi.* Quod etiam de infamia vel de verbo infamatorio videmus, quod de loco ad locum, de perſona ad perſonam velociter transvolat, & ſic ab uno malo oritur , ſed tandem alios plures turbat, & multorum mentes inficit,& immutat. Vel dic, quod quando ſilva malarum excuſationum de lacu cordis peccatoris ſuccidituꝛ,& verecundiæ tenebroſitas removetur,tunc vapor corruptus,i.peccatum per confeſſionem exhalat,& ſic lacus iſte ſanus efficitur, à quo aves,i.bonæ affectiones primitus necabantur.Pſ.103.*Super ea volucres cœli habitabunt,&c.* Item idem ibidem ait, quod ſunt quædam aquæ fallaces,& proditioſæ, quia ſc.aſpectu quandoque inveniuntur lucidæ,& guſtu etiam ſapidæ, & tamen effectu ſunt venenoſæ,& morbidæ. Unde dicit, quod circa Nonacrium,civitatem Arcadiæ eſt aqua,quæ Styx ab incolis appellatur,quæ advenas fallit,quia nec facie nec odore ſuſpecta eſt,quæ tamen ſumma celeritate corrumpit, nec remedio locus eſt,quia protinus hauſta duratur, & ad modū gypſi ſtatim alligans viſcera in utero congelatur. unde Plin.l.2.dicit, quod juxta Nonacrium Arcadiæ Styx , nec colore nec odore differens, epota ilico necat. Iſta poſſunt applicari contra hypocritas,hæreticos, & falſos,& proditores homines.Iſti enim in facie, & colore,in odore,fama,& opinionib.videntur eſſe potabiles atque boni,ſed proculdubio ipſi ſunt damnabiles, & perverſi.Illos enim à quibus bibuntur,i.illos à quibus frequentantur,aſſociantur,& incorporantur,audiuntur & imitantur,ſolent dictis,& exemplis, ſuggeſtionibus & inductionibus ſuis malis corrumpere, & ipſos ſine remedio vita gratiæ ſpoliare. Bene ergo docet Chriſtus Matt.7. dicens, *Attendite vobis à falſis Prophetis , qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Vel dic, quod talis aqua delectationem,cogitationem, vel ſuggeſtionem ſignificat.Iſta enim in principio non videtur eſſe venenoſa, quia ſcil. homo ſperat uti rebus licite,& nullo modo intendit conſentire peccato. Et ideo quando homo iſtam aquam bibit, & delectationem peccati, cogitationem vel ſuggeſtionem in corde recipit, & admittit, & tunc proculdubio ipſam,non faciliter extrahit,imo ſubito induratur,& per conſuetudinem inoleſcit, & ita in brevi alligat viſcera affectionis ad conſenſum trahendo , quod mortem inducit, peccare mortaliter faciendo, & finaliter ad mortem inferni perducendo.Apoc.8 *Multi homines mortui ſunt ex aquis , quia amaræ facta ſunt.* Bonum igitur eſt aquas hujuſmodi fugere, & malas cogitationes, ſuggeſtiones, & delectationes non recipere,ſed cavere. Subito enim viſcera mentis rapiunt, & mortem criminum introducunt. Bene ergo dicitur 1. ad Tim. 5.*Noli jam aquam bibere.* Vel dic, quod iſta eſt aqua mundanæ proſperitatis, vel aqua etiam delitiarum,quæ à fatuis periculoſe non creduntur,licet tamen magno periculo bibantur, & recipiantur,quia ſæpe fit, quod exinde multa vitia generantur. Vel dic,quod talis aqua eſt doctrina hæretica, vel etiam malum verbum dictum de aliquo.vel etiam mala inductio ad peccatum. Tales enim aquæ dum veræ videntur , non caventur, & ſic in corde recipiuntur, & auribus ebibuntur, & tandem per tenacem memoriam, & per firmam credulitatem indurantur, & ſic mors & damnatio ſubſequuntur.Iſtas ergo aquas ſ.mala verba de aliis,malaque & hæretica dogmata,malaſque narrationes non libenter per auditum bibamus, ne forte poſtquam in cordibus indurata ſint,pro voto diſcurrere non poſſumus, quia ſicut dicitur Job 38.*In ſimilitudinem lapidis durantur aquæ.* Item Sen. ibidem, ait,quod in Theſſalia circa Tempe eſt quædam aqua noxia,quam & feræ & pecora devitent,quæ nec arbuſta alit, imo etiam herbas necat.Iſta enim eſt tantæ penetrabilitatis,& tanta ineſt ei virtus etiam dura molliendi,quod per ferrū & æs poteſt exire: Iſta videtur Plin.l.30.c.ult. in fine intelligere de aqua ſtygis , quam non dicit poſſe teneri aliquo vaſe , niſi ſit de ſoleis ſive ungulis mularum. unde ait,venenum aquæ ſtygis ab Antipatro in tali vaſe ad occidendum Alexandrum eſſe miſſum,magna (inquit) Ariſt.infamia excogitatum, De tali vel ſimili aqua audivi, quod in quadam Inſula maris Caſpii, in imperio Usbec, eſt quidam fons aquæ ſimilis oleo ſeu bitumini continue fluenti, quæ tantæ penetrabilitatis exit,quod nihil præter equi ungulam ipſam tenere poſſit. Eſt etiam illud bitumen tantæ caliditatis, quod homines inde uncti vel modico guſtu potati non timent friget cujuslibet ſeptentrionalis adverſitatis. Iſta poſſunt exponi in bono de veritate, quæ proculdubio valde eſt penetrabilis virtutis, ferum enim & æs,id eſt, quodcunque forte obſtaculum ſolet penetrare,& non obſtante quocuuque operculo,in publicum promeare.Iſta eſt enim quæ herbas & arbuſta,i.e. velamina & opercula palliationum & excuſationum non nutrit, quia ſc. veritas non quærit angulos. Et ideo ſtatim omnis fera & pecus,i.e. omnis homo malus iſtam fugit, & quia nihil poteſt eam tenere, vel abſcondere quin in publicum veniat,ipſam odit.2. Tim.4. *A veritate quidem auditum avertent,ad fabulas autem convertentur.* Vel dic,quod talis aqua eſt caro vel carnalis tentatio, vel etiam mala mulier,quam pro certo feræ ſilveſtres,i.e.viri ſolitarii & regulares,pecudes etiam,i.e.boni activi & ſeculares debent fugere, & eam totis viribus præcavere. Iſta eſt enim,quæ herbas,i. virorem honeſtatis deſiccat, & arbuſta, i.e. virtutum plantulas non educat,ſed quaſcunque duras materias,i.e.quæcunque dura & firma corda propoſita remollit ad luxuriam & humectat,& ad modum prædicti olei iſtis inunctos delitiis incendit,per cōcupiſcentiam, & inflammat , tandem vero non poteſt eſſe celata vel occulta, imo per infamiam publice ſe propalat,& etiam per ferrum & æs exit & penetrat, & ſe hominibus manifeſtat. Quorum omnium exemplum habemus in David , qui in perfectione erat firmiſſimus,& tamen fuit per Berſabeæ ad adulterium remollitus. Aqua vero ſuæ lubricitatis & luxuriæ non latuit,imo tandem in publicum exiit & apparuit.unde ſibi dictum eſt,2.Reg.12.*Tu enim feciſti verbum hoc abſcondite , ego autem faciam illud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis.* Vel dic, quod talis aqua eſt mundi proſperitas,quæ revera dura & firma corda ſolet ad malum mollire. Vel talis eſt adulatio,quæ penetrat univerſa,&c. Vel ſi vis de dicto oleo,dic,quod iſta eſt gratia Dei,quæ ſc. bonos ſolet penetrare,ungulas vero mulinas,i.e.obſtinatos & carnales non ſolet aliqualiter ſubintrare.Illos autem quos potaverit,ſolet in amorem Dei taliter inflammare , quod nullum frigus tribulationis vel tentationis poteſt eis officere vel nocere. Bene ergo conſulitur Eccl. 9. *Oleum de capite tuo non deficiat.* Vel dic, quod aqua divinæ doctrinæ ſolet omnes homines penetrare,propter ungulas, &c.ſicut ſupra. Clytorius lacus Italiæ ſecundum Iſid.lib. 13. talis eſt virtutis, quod quicunque de ipſo biberit, vinum ulterius non amabit,de quo memorans Ovidius ait: *Clytorio quicunque ſitim de fonte levavit,Vina fugit,* &c.Plin.etiam l.31.c.2.per omnia dicit idem. Talis lacus ſeu fons videtur eſſe gloria Paradiſi, quicunque enim ſitim deſideriorum ſuorum de torrente voluptatis æternæ per devotionem & contemplationem revelaverit, proculdubio ex tunc vini,ſupple in quo eſt luxuria,i. dulcedinis delitiarum carnalium & proſperitatis mundanæ pocula non amabit,ſed ipſa fugiet & horrebit. Joan.4.*Qui biberit ex aqua,quam ego dabo,non ſitiet in æternum.* Quia breviter qui bene guſtat qualis & quanta eſt cœleſtis dulcedo, nihil ſapit ſibi quæcunque terrena delectatio,ebrietas,vel pinguedo.Bene igitur videbatur ſapiens eam guſtaſſe,cum dicebat Eccl.2.*Propoſui à vino abſtinere carnem meam,ut transferam animam meam ad ſapientiæ lucem.* Vel dic,quod talis aqua eſt carnis vel mundi delectatio, quia vere qui talibus aquis ſunt imbibiti,non ſolent vinum,i.e. divinam gratiam ſeu ſcripturam,ſeu etiam æternæ gloriæ dulcedinem diligere,ſed eam potius abhorrere.Ideo bene dicitur 1. Tim.5.*Noli jam aquam bibere ſed vinum,* &c. Item Ovidius Metamorph.libro ultimo dicit,quod in Arcadia,lacus eſt,quem antiqui Phæneum dicebant, cujus aquæ ſunt ambiguæ & ſuſpectæ,de nocte enim potatæ nocivæ ſunt,ſi vero de die potatæ fuerint, nullum lædunt. Tales aquæ ſunt hypocritæ, qui propter mollitiem conditionis, aquæ poſſunt dici. Iſti enim ſunt, qui de die, id eſt, in præſentia hominum , in publico ſcilicet & aperto nihil faciunt mali, quia ſcil. verba & converſatio eorum ita ſiut bona, quod magis ſunt utilia quam noeiva: de nocte vero, i.e. in abſcondito & ſecreto ſolent nocere, & tunc venena malitiarum effundere, & ſuos actus luxuriæ exercere. Quod etiam de hæreticis poteſt dici,qui de nocte faciunt conventicula ſua, & tamen in die & in publico boni apparent, Noe. 6. *Nocte venturi ſunt,ut occidant te.* Vel dic, quod iſtæ ſunt aquæ bonorum terrenorum, quæ ſcil. ſi de die,i.e.in ſtatu gratiæ bibantur & acquirantur, non nocent; ſi vero in nocte culpæ habeantur, invenenant. Item Ovidius ubi ſupra ait,quod eſt palus in Græcia,alias in Aphrica, quæ Triton dicitur,in quo ſcil. Tritonia,id eſt,Pallas dea ſapientiæ colitur,

In qua si quis novem vicibus immergitur, mox pennis assumptis in volucrem commutatur. Istud nescio si dicit Ovidius fabulose, quia videtur dicere narrative. Dicit etiam ibidem, quod erant in Scythia quædam mulieres, quæ quibusdam incantationibus homines in aves mutabant. Cujus simile narrat Vincentius allegans Guillelmum, quod in Italia duæ vetulæ erant, quæ quando hospitem solum in tugurio suo recipiebant, ipsum statim in aliquod animal commutabant, & sic eos vel aliis vendebant, vel in suo servitio detinebant. Sed de hoc vide infrà libro de mundi mirabilibus. Lacus iste charissimi, ubi dea sapientiæ præsidet, potest mihi significare sacram scripturam, ubi proculdubio perfecta sapientia, quæ est Dei notitia reperitur. Per numerum novenarium qui constat ex triplici ternario, intelligo fidem Catholicam, quæ continet tria, scil. in Deo Trinitatem personarum, in Christo trinitatem naturarum, in Ecclesia trinitatem salvandarum animarum, quæ sc. per Noe, Daniel, & Job intelliguntur, sc. conjugatorum, virginum, & continentium. Quid igitur? Proculdubio quicunque se in palude Tritone, i. e. sacra scriptura studendo, & quæ studuerit implendo, balneaverit, dum tamen hic novies, i. per fidei Catholicæ ambitum continuaverit, avis, i. vir spiritualis & contemplativus erit, & terrenis spretis sursum ad amorem cœlestium evolabit. Quod bene in hoc potest figurari, quia de aquis volucres fuerũt factæ, sicut dicitur Gen. 1. Ad quod facit hymnus, qui canitur, ubi dicitur: *Qui ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim levas in area.* Ad denotandum quod illi qui aquis divinæ sapientiæ in gurgite sacræ scripturæ potantur volucres, i. viri spirituales efficiuntur, & per contemplationem ad Deum præ cæteris elevantur. Eccl. 43. *Aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ quasi aves.* Vel per paludem istam intellige aquas devotionis, vel etiam lachrymosæ compunctionis, &c. sicut supra. Vel dic econverso quod lacus iste est mundi prosperitas. Numerus vero novenarius, qui non attingit ad decalogum mandatorum, est imperfectionis fragilitas. Illi ergo, qui in novenario imperfectionis existentes in lacu mundanæ prosperitatis merguntur, in aves, i. in viros vanos & superbos faciliter mutantur, & in vanitatem faciliter eriguntur. Job. 5. *Vir vanus in superbiam erigitur, & sicut pullum onagri se liberum natum putat.* Residuum vero adde hic si vis, & dic, quod illæ mulieres sunt avaritia, luxuria, vel etiam mundus, & diabolus, & caro. Vel etiam ad literam malæ mulieres, vel etiam molles, & fallaces adulatores. Isti enim verbis & inductionibus, tentationibus & delectationibus suis faciunt homines esse aves, i. superbos, bestias, i. carnales, immundos, jumenta, i. cupidos & avaros, & oneri terrenorum assuetos, & sic juri suo penitus subjugatos. Quod bene apparet de mulieribus & adulatoribus, qui alios ita bestiales faciunt, quod à jure suo recedere nesciunt, imo in eorum dominio & servitio perpetuo detinentur & sistunt. Quod etiam de diabolo & de aliis vitiis videmus, quibus mutati in bestias, i. in peccatores necessario deservimus, & per malam consuetudinem in eorum dominio residemus. Unde Ps. 72. *Ut jumentum factus sum apud te, &*
19 *ego semper tecum.* In Boetia, secundum Isidorum ibidem, lacus est de quo qui biberit, furore libidinis inardescit. Dicit etiã ibidem, quod in Æthiopia fons est rubei coloris, de quo qui biberit, lymphaticus statim erit. Tales fontes sunt rubea verba immunda, carnalia, mollia, & dulcia multorum. Vel etiam ipsæ malæ mulieres, vel delitiæ carnales, vel mundi prosperitas, vel etiam vetulæ lenæ. Si quis enim talibus aquis inebriatus fuerit, ardore libidinis vexabitur, lymphaticus, i. sensu carens efficietur, & in
ipso præ tentationis ardore sensus & ratio obtundetur. Ista enim sunt, quæ solent hominem lymphaticum & sine ratione facere, & ardorem libidinis excitare. Ut de verbis talibus dicatur illud Eccl. 9, *Speciem mulieris multi admirati reprobi facti sunt, colloquium*
20 *enim illius quasi ignis exardescit.* Secundum Isidorum ibidem aliqui sunt lacus, in quibus nihil submergitur, sicut est Porcidamus Arethusa, Asphaltus, & Marsyas fons de quibus supra dixi. Et secundum Plin. lib. 31, c. 5. talis est lacus Apuscidamus, in quo omnia fluitare, & nihil submergi noscitur. Ibidem etiam dicitur, quod Ctesias tradit, in India esse stagnum, in quo penitus nihil innatet, sed omnia mergantur. Et econverso aliqui sunt lacus, in quibus nihil potest natare, sicut de lacu Sideri (alias sila) ibidem exemplificat, in quo nihil innatat, sed omnia merguntur. Talis lacus videtur mundus, difficile enim esse videtur, imo quasi impossibile, quod homo possit supernatare, & à submersionis seu damnationis periculo se salvare. Nullus enim potest in lacu mundi vel in mundanis negotiis esse, quin per malas complacentias in aquas inferni devolvatur. Esa. 14. *Veruntamen in infernum detraheris in profundum lacus.* Vel ista possunt dici de antiquis patribus, ante adventum. Tunc enim omnes qui in lacu hujus mundi erant, inferius in inferno mergebantur, & nullus erat tunc temporis, qui supernatando sursum ad ætherea veheretur. Ps. 86. *Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Si vis, per illa stagna potes intelligere profluvium misericordiæ, in quo nullus existens potest submergi, nec ad statum damnationis deprimi, quia secundum Hier. non faciliter male moritur, qui libenter pietatis opera operatur. Ut sic talis dicat illud Ps. 68. *Neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.* Vel dic, quod talis lacus est lachrymosa contritio, vel dulcis & rorida devotio, vel etiam mundi fluctuosa tribulatio, &c. sicut supra. Lacus secundum Solinum unus est in Sicilia in cujus medio est quædam ara, usque ad 21
quam potest aliquis crurum tenus pedester per aquam pervenire, tamen quod ultra aram est, nec explorari licet, nec attingi. Quantam enim sui partem quis gurgiti ultra aram ingurgitaverit, tantam sine remedio perdit. Unde narrat, quod quidã piscator ibidem lineam jecit, ad quam recuperandam, dum demerso brachio ultra aræ limitẽ se extendit, pro manu cadaver reportavit. Iste lacus potest mihi significare sacrã scripturam, in qua ara divini cultus dilucide continetur. Ista igitur duas habet partes, unam sc. circa aram, & aliam ultra, unam moralem, & aliam scientialem. Prima ergo per quam pervenitur usque ad aram divini cultus, est scriptura moralis. Ista enim sine difficultate pervadamus, ista sine periculo pertransimus. Secunda autem quæ ultra aram divini cultus protenditur, est scriptura scientialis, quæ juxta verbum Senecæ, magis nos facit doctos, quam bonos. Ista igitur propter suam obscuritatem, profunditatem, & opinionum varietatem, si indiscrete tangitur, homo faciliter per errores periclitatur. Et ideo utile est simplicibus ut ista hujusmodi lacus pericula ab eis non tangantur, & ut contenti his quæ ad salutem pertinent, ultra arã divini cultus, nihil amplius perscrutentur. Quod bene figuratum est Exo. 19. Ubi in monte fuerunt certi termini constituti, ultra quos populus pro videndo Domino non transibat, alioquin interibat, sicut dicitur ibidem. quia pro certo mons sacræ scripturæ, & fidei certos habet terminos, & limites, ultra quas non licet simplicib. progredi, & ne per errores pereant, ulterius perscrutari, usque ad aram enim, i. e. usque ad illa quæ ad fidem, & mores pertinent, possunt quærere, sed nullo modo ulterius pertransire. Prov. 22. *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Vel dic, quod iste lacus significat mundum, vel etiam mundi bona, quibus proculdubio sine periculo uti possumus, dum tamen limites aræ, i. e. sacræ scripturæ, vel fidei, vel etiam terminos morum, & Ecclesiæ, vel mandatorum Dei, & prælatorum minime transeamus. Qui enim ultra terminos à Deo præfixos se in locum temporalium immiserit, proculdubio mortis æternæ & internæ periculo subjacebit. Figura ut supra, & allega ut supra. Et qui lineam voluntatis, & manum operationis ibi miserit, vitiorum putredinem, & damnationis periculum reportabit. Psal. 103. *Terminum posuisti eis, quem non transgredientur.* Item Solinus ibidem dicit, quod in Sicilia est Gelonium stagnũ, quod tetro odore abigit proximantes. Istud est infernus, qui pro certo ita est teter, & horridus, quod qui bene ipsum aspexerit, non libenter ad eum proximabit, imo per cursum bonorum operum ab ipso fugiet, & cavebit. Matt. 3. *Omnis qui viderit te, refugiet te.* Item dicit, quod ibi est stagnum petrensium, cujus potus est hominibus utilis, & salutaris, serpentibus pernicious, & malus. Tale stagnum videtur esse sanguis Christi, & sui perceptio sacramenti, hominibus enim, i. e. viris ratione utentibus si ipsum biberint, & perceperint, proficit, serpentibus, i. e. venenosis peccatoribus nocet, & officit, quia sicut dicit Apostolus 1. Cor. 11. *Quicunque biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Vel ista possunt dici de lacu divitiarum, & delitiarum, quia istæ homines, & viros rationales, qui ipsis debite sciunt uti, solent juvare, & per gratiarum actionem in Deum elevare, serpentibus vero, i. e. avaris, & circa terrena repentibus est venenosus, & cum ipso male utantur, malorum plurium operosus, quia breviter terrena bona utilia sunt bonis, & etiã mala malis. Sunt enim dicitur Eccl. 39. *Hæc omnia sanctis in bona, & impiis, & peccatoribus in mala convertuntur.* Item Solinus ibidem dicit, quod in Sicilia stagnum est Agrigentinum, in quo quædam pinguedo sicut oleum supernatat, quæ morbos armentorum sanat. Talis lacus est Baptismus, ubi ad litteram oleum unctionis, & Chrismatis imponitur, quo omnis peccatorum macula emundatur

Ezech.

Ezech.18. *Lavi te aqua, & unxi te oleo, & mundavi sanguinem tuum ex te.* Vel dic, quod iste est mundus, in quo oleum carnalitatis natat, quod morbos concupiscentiarum bestiarum, i.e. peccatorum sanat. Item secundum Senecam, quanto aqua est purior, & levior, tanto minus sustinet quodcunque pondus. Et ad hoc facit quod dicit Solinus, quod in Æthiopia lacus est, quo lota corpora oleo velut nitescunt. Cujus potius saluberrimus, & cujus aqua ita est tenuis, & liquida, quod modicas arborum frondes sustinere nequeat, sed statim ad fundum rejiciat, & dimittat. Talis est pura, & innocens conscientia, ista enim pondus tribulationum si imponitur, pondus etiam injuriarum si sit, vel si dicitur, non sustinet, nec infra per rancorem, & iracundiam admixtum tenet, ideo totum ad fundum per oblivionem reponit, & intra se non retinet, nec custodit, juxta illud; *Dimitte proximo tuo nocenti te.*

Cap. VIII.

De Puteis.

1 PUteus est lacus in terra defossus, secundum Isidorum, cujus quia aqua est cæteris grossior, & impurior secundum Constantinum, ideo nisi hauriendo idem frequenter moveatur, faciliter contrahit corruptelam, & quanto aquæ vivæ est vicinior, tanto aqua putealis frigidior, & dulcior reperitur, in hyemali tempore nunquam, ut communiter congelatur, imo tunc temporis calidior quam in æstivo tempore perseverat. Aqua autem putealis propter sui profunditatem difficiliter extrahitur, & habetur. Puteus etiam juxta puteum positus si sit profundior, aquam alterius attrahit, & assumit. Dives, & maxime avarus, puteus dici potest, maxime quia in terra, i.e. in terrena cupiditate totaliter est defossus, & ibi per amorem & attentionem intime profundatus. Aquæ hujus putei sunt divitiæ, quæ ibi per multas terræ exhalationes, i.e. per diversas industrias, & labores invicem congregantur. Hyems autem significat pauperes, propter tribulationes, & frigora tempestatum, & propter paupertatis multiplicis nuditatem. Hyems enim à fructibus est nudata. Æstas autem ubi sunt fructus, statum divitum significat & magnorum, qui divitiarum, & delitiarum fluctibus affluunt, & abundant. Est igitur puteus dives, aquæ ejus divitiæ, quæ nisi continue ibi hauriendo per erogationem in pauperes moveantur, quantum ad divitis imputationem, quo ad Deum faciliter, vel etiam ad litteram corrumpuntur, quia blada, & vestimenta divitum tineis, & vermibus corroduntur. Jacob. 5. *Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, &c.* Ideo sicut in puteo frequenter hauritur, ut inde sordes abluantur, sitientes potentur, ignis extinguatur; sic dives in arcis suis debet frequenter haurire, ut aqua divitiarum suarum sitientes pauperes potet, sordes peccatorum suorum, scilicet propriorum abluat, ignemque avaritiæ extinguat. Eccl. 3. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Et ideo puteus iste, scilicet dives, in hyeme, i.e. in tempore caristiæ, & paupertatis, non debet per incompassionis duritiam congelari, sed tunc plusquam in æstate, i.e. plusquam in tempore opulentiæ ad pauperes per fervorem compassionis calidior reperiri. Job 37. *Vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro.* Et si puteus i.e. dives juxta fluvium vel aquam vivam devotionis, & gratiæ situetur, tunc aqua ejus, i.e. divitiæ sapidior, & dulcior reperitur, & frigidior pro igne avaritiæ extinguendo, quia *ignem ardentem extinguit aqua.* Eccl. 3. *Quia beatus dives qui in-*
2 *ventus est sine macula, &c.* Eccl. 31. Aqua putei si sit profundus, non sine difficultate extrahitur. Sic in avaritia profundi, scilicet mali divites, in tantum sunt avari, quod more putei vix, & cum maximo labore potest aqua eleemosynarum inde extrahi, & haberi, quia nec per prædicationem, nec per pauperum clamorem volunt aliquid erogare, dicētes illud, *Tenui eum, nec dimittam.* Cant. 3. Vel istud dic de aqua lachrymarum, quæ non faciliter extrahitur ab homine in vitiis profundato. Prov. 18. *Impius cum in pro-*
3 *fundum peccatorum venerit, contemnit.* Si fiat puteus profundus juxta minus profundum plenum, aquas ejus sibi attrahet, & se replendo plenum exhauriet. Aqua enim secundum Senecam semper fluit ad vacuum, & inane. Sic vere puteus profundus, i.e. dives cautelosus, & malitiosus, aquas, i.e. divitias, & possessiones alterius putei, i.e. vicini sui minus profundi, i.e. minus malitiosi, per fraudes & cautelas attrahit, & furatur, & ipsum evacuat, ut ipse de bonis ipsius impleatur. Luc. 1. *Divites dimisit inanes.* Ista etiam de mulieribus patent, quæ fatuos exhauriunt, & se replent. Illud summe patet de juvenibus & subtilibus causidicis, qui etiam alios divites, & antiquiores causidicos, quando de novo veniunt, spoliant rebus suis, juniores enim semper sunt subtiliores, & ob hoc aliis subtrahunt possessiones, lucra, & pensiones. Quod etiam in studiis videmus, ubi magistri subtiliores solent antiquioribus scholares subtrahere, & eorum auditorium vacuare, juxta illud Levit. 26. *Novis supervenientibus vetera projicietis.* Puteus secundum Isidorum est lacus defossus in terra pro- 4
fundus; nam quando terræ vena subtrahitur, tunc interiores vapores quasi fumando evaporant, ex quibus evaporatis aqua gignitur putealis, ut dicit Isidorus. Et quanto puteus profundius foditur, tanto aqua exinde difficilius exhauritur, & sicut supra dictum est, quando puteus profundus est juxta alium puteum vel fluvium, tunc aqua alterius putei in eo de facili scaturit. Et in hyemali tempore, propter calorem intraneum, vix aut nunquam aqua putei congelatur. Puteus est humilis, qui sui reputatione est defossus, & profundus, i.e. præ cæteris infimus, & depressus. Aqua hujus putei est gratia, devotio, lachryma eleemosyna, vel compassio, quæ propter subtractionem terræ, i.e. propter abdicationem temporalium, & contemptum, quibus iste puteus cavatur per voluntariam paupertatem, sibi abundantius generatur. Nam quando puteus, i,e. homo cavatur per humilitatem, & terra ab ipso aufertur per paupertatis amorem, tunc ex ipsis terræ interioribus, i.e. ex ipsa conscientia fumus bonæ cogitationis vel contritionis exhalat, ex quo in homine aquæ prædictæ cumulantur. Figura 3. Reg. 18. Ubi post ascensum nubeculæ sequuta est pluvia largissima. Et quanto puteus est profundior, i.e. quanto quis humilior est, tanto aqua gratiæ sive aqua devotionis, & virtutum sibi per tentationem difficilius auferuntur, ut talis dicat diabolo tentatori illud Joan. 4. *Puteus altus est, neque cum quo haurias habes,* quia scil. soli humiles tentationes evadunt. Et quia puteus iste juxta puteum Christum plenum, videlicet gratiæ, & veritatis, foditur & versatur, ideo aquarum abundantiam, i.e. gratiarum plenitudinem sibi fugit, quia *de plenitudine ejus omnes accipimus.* Joan. 1. Et in hyemali tempore, i.e. in tempore tentationis, & adversitatis nunquam frigore peccati mortalis congelatur, imo tunc temporis per charitatis influentiam calet. Justi enim in hyeme tribulationis ferveſcunt, qui in æstate prosperitatis tepescunt. ad Rom. 12. *Spiritu ferventes, tempori servientes.* Adverte tamen quod sicut in puteo corruptio generatur, nisi aqua sua sæpissime hauriatur, sic & in homine corruptio peccati gignitur, nisi per confessionem multotiens aqua grossa malorum cogitatuum extrahatur. Idem dic de aqua scientiæ, quæ quanto plus hauritur cōmunicando, tanto amplior, & melior reperitur.

Cap. IX.

De Piscinis.

PIscina secundum Isidorum est aqua ad nutriendum pisces re- 1
collecta, & ad hoc etiam coaptata. Et secundum eundem ad bonitatem piscinæ tria requiruntur, scil. fundi soliditas, atque influentis puritas, influentiæ continuitas. Et ideo ne aquæ ipsius putrefiant, solent ibi per canales aquæ vivæ influi, & immitti, & ne aquæ de piscina defluant, solent ibi valli, & aggeres circumponi. Piscina est anima Dei sponsa, quæ ad continendum aquam gratiæ vel doctrinæ, & pisces bonorum operum nutriendos, est principaliter instituta. Ad cujus bonitatem necesse est, quod fundum habeat solidum, i.quod super Christum, qui est solidum fundamentum, per amorem immediatius solidetur, ipsum scil. & alios propter ipsum summopere diligendo. Item quod aquam dulcem, & recentem, i.e. doctrinam, & gratiam recipiat, & quod per canales, i.e. prædicatores sibi ipsam continue incorporet, & assumat. Joan. 4. *Mulier de Samaria venerat ad hauriendum aquam,* quia scil. alias aquæ ejus prædictæ cito putrescerent, & perirent. Ne ergo aquæ devotionis, gratiæ, & doctrinæ de anima effluant, vallis, & aggeribus, i.e. studiis, & disciplinis, observantiisque regularibus se debet undique convallare. Figura Joan. 5. de probatica piscina, &c. Quinque porticus sunt quinque corporis sensus, sicut quinque portæ, & ibi descendebat Angelus scil. magni consilii Christus, &c. Aqua piscinæ, i.e. gratiæ, & doctrinæ movebatur per bonorum exercitium, quæ per inspirationem istius Angeli causabatur, & sic languentes ibidem à carnis affectione, quæ per diversa desideria languet, in aqua hujusmodi curabantur. Vel dic, quod ista est piscina pœnitentiæ, quæ sc. facta est, & inventa, pro peccatoribus emundandis, ubi ne per impatientiam putrefiant aquæ tribulationum, necesse est quod influat

fluat aquas recens divinarum consolationum, ut sic pisces, id est, fluidi peccatores per gratiam impinguentur. Figura de probatica piscina Joan. 5. ubi curabantur infirmi, & cœcus illuminatus est, cujus scilicet quinque porticus sunt quinque opera satisfactoria, scilicet jejunium, oratio, eleemosyna, vigilia, & disciplina. 2 Piscina nisi continue aquas influentes recipiat, ejus aqua immota de facili corrumpitur. Sic nisi gratiam Dei continue à Deo recipiamus, illam aquam gratiarum quæ est in corde nostro, in 3 puritate diu conservare nequimus. Piscina secundum Isidorum est aqua ad nutriendum pisces collecta ad ejus perfectionem ut dictum est, requiruntur fundi soliditas, aquæ influentis puritas, & fluxus continuitas, quia alias pisces ibi nutriti, propter malum fundum efficerentur insipidi, & aquæ ibi collectæ de facili putrescerent. Circa piscinas etiam solent arbores fœcundius fructificare, & herbæ speciosius vivere, &c. Sic sacra doctrina est aqua, in qua pisces, i.e. devotæ, flebiles, & humidæ animæ nutriuntur. Sed ne aqua sapientiæ per vitia corrumpatur, necesse est solidum habeat fundamentum, scilicet Jesum Christum, ut amore ejus, & non amore mundi scientia acquiratur. Si enim lutositas prosperitatis mundanæ, vel amore terrenæ, & inanis gloriæ sit fundamentum, & causa hujus aquæ, i.e. acquisitionis scientiæ Theologicæ, tunc pisces, i.e. homines ibi conversantes insipidi per indevotionem fiunt. 1. ad Cor. 5. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est Jesus Christus.* Aqua etiam dulcis, & recens debet ibi influere, i.e. gratia, & devotio, alioquin non potest diu aquæ doctrinæ puritas præservari, quin aliquo vitio corrumpatur. Oportet etiam quod fluxus gratiarum ibi continue per perseverantiam reservetur. Arbores, i.e. homines qui juxta piscinam sacræ doctrinæ habitant, virorem honestatis, & fructus probitatis abundantis faciunt atque portant. Et sicut valli, & aggeres circa piscinas aggregantur, ne ex his aqua defluat, sic & tu debes vallum disciplinæ circa te aggregare, & ne aquas scientiæ perdas, debes ipsas intra ambitum memoriæ retinere. *Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia.* Sap. 7. Vel dic, quod piscina, cujus aqua, & rivuli ad irrigandum terras deducuntur, & ad ejus esse tria requiruntur, ut dictum est supra §. 1. est religio, de qua emanant rivuli, i.e. prædicatores, qui mediante aqua doctrinæ terram, i.e. terrenos, & de terrenis solùm viventes irrigant, & fœcundant, ac etiam fructus bonorum operum in eis inserunt atque plantant. Vel dic, quod piscina est religio, quæ pisces, i.e. devotos homines, nutrit, & continet, & aquas devotionis infra aggeres claustri tenet, &c. sicut supra. Et dic, quod ista piscina probatica, ubi Angelus testim. descendit, qui infirmos carne sanat, & aquam devotionis, & lachrymarum movet, excitat, & inducit, &c. Vide infra Joan. 5.

Cap. X.

De Gurgite.

1 Gurges secundum Isidorum est locus in flumine profundus à gutture dictus, eo quod aquas influentes recipiat, & iterum eas evomat, & emittat. Unde propter ejus profunditatem motu circulari, & reflexo circumfertur. Sic purgatorium est locus in medio fluminis hujus mundi, vel in medio maris, scilicet circa centrum prope infernum, ubi aquæ influentes, i.e. animæ pœnitentes per mortem de collibus hujus mundi defluentes, propter aliqua pondera peccatorum recipiuntur, & puniuntur, sed tamen inde secundum Dei voluntatem iterum evomuntur; & ad paradisi gaudia remittuntur, & ideo motu reflexo moventur, quia scilicet animæ ibi depositæ rursum sursum veniunt, & ad cœlorum gaudia transferuntur. Ideo possunt dicere illud Ps. 48. *Deus redimet animam meam de manu inferni, cum acceperit me.* Et illud Abac. 5. *Fluvios scindes terra, viderunt te aquæ, & doluerunt montes, gurges aquarum transiit.* Vide infra c. se. §. 19. de periculo maris, quod dicitur Charybdis, ubi simile exponitur. 2 Gurges est locus profundus in fluvio, ubi aquæ plurimæ absorbentur, in quo homines natantes de facili submerguntur, ubi etiam pisces in imo se abscondunt ne faciliter capiantur. Sic in fluvio Ecclesiæ, & maxime in fine, gurges, i.e. profunditas tribulationum erit, scilicet in tempore Antichristi, ubi de facili submergentur, qui exterius voluerint enatare, ideo pisces, id est, homines devoti tunc temporis se abscondent, ne à piscatore diabolo capiantur. Esa. 26. *Vade populus meus, intra in cubicula tua, & claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat furor meus.* Vel dic, quod gurges est profunditas humiditatis, ubi ut communiter plus abundant aquæ gratiarum, lachrymarum, & scientiarum. In isto igitur nos abscondamus, ne à piscatore diabolo capiamur. Esa. 48. *Justitia tua quasi gurgites maris.* Vel dic, quod ille est mundus, ubi pro certo periculum est natare, & vivere, ne forte propter aquarum delitiarum & divitiarum, seu tentationum copiam ibi contingat submergi spiritualiter, & perire. Vel dic, quod ille est avarus, qui omnes aquas divitiarum solet insatiabiliter devorare. Hier. 46. *Veluti fluviorum intumescunt gurgites ejus,*

Cap. XI.

De Mari.

1 Mare secundum Isidorum est congregatio aquarum, & dicitur mare quasi amarum, amarum enim est, verumtamen aquæ dulci est permixtum, ut dicit Aristot. lib. 8. de animalibus. Mare autem arenis clauditur, inter quas quandoque reperiuntur lapides pretiosi, qui attritu arenarum politi, per undarum maris motum ad littora transferuntur. Item licet aqua maris sit amara, tamen ratione venarum terræ super quas transit, dulcorem, & efficaciam contrahit, sicut patet in fontibus, qui à terra calida oriuntur, qui licet originaliter egrediantur amari & frigidi, tamen ratione venarum terræ sulphureæ vel aliæ per quam transeunt, dulces & calidi scaturiuntur. Sic proculdubio in mari hujus mundi inter aquas amaras, i. e. in peccatorum societate sunt aquæ dulces, id est, boni homines & benigni, qui simul usque ad judicium sunt permixti. Verumtamen sicut mediante vase terreo non cocto in mare projecto, aqua dulcis ibidem subintrans ab amara separatur, sic Christo mediante qui terreus, & sine coctura concupiscentiæ fuit genitus, quando scilicet in mare mundi ad judicium adveniet, isti abinvicem dividentur, & dulces, & boni ab eo recipientur, amari vero, & impii in amaritudine inferni dimittentur. Matth. 15. *Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* In mari ergo hujus mundi sunt lapides pretiosi, id est, homines virtuosi inter arenas, id est, inter homines peccatores, ubi sc. per adversitatem defœcantur, & sic per patientiam politi, & aptati usibus cœlestibus præparantur, quia secundum Gregorium utilitati bonorum militat nequitia reproborum. Et sicut aqua amara, & frigida transiens per venam terræ calidam & dulcem, dulcis, & calida efficitur; sic peccator amarus per desperationem, frigidus per indevotionem, quando transit super venam dulcis terræ, & calidæ, id est, quando manet, & frequentat societatem bonorum hominum, dulcium per compassionem, calidorum per dilectionem, tunc eorum similis efficitur, & tunc induit calorem honestatis, & calorem charitatis, & dulcorem etiam pietatis, ac valorem, & efficaciam probitatis, quia scilicet sicut naturaliter aquæ maris valent contra multiplices passiones, sic mali per bonorum societatem converti exemplis, informationibus & doctrinis, valent contra diversa genera peccatorum. Vel pone si vis econverso, quod aqua amara, id est, bonus homo, & justus, amarus per pœnitentiam, transiens per venam terræ dulcis, & calidæ, id est, per mundum, ubi est dulcedo delitiarum, & ardor divitiarum, similis efficitur, & secundum societatem quam frequentat, sua conditio variatur. Eccl. 13. *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, qui vero cum stultis ambulat, similis efficietur.* 2 Mare est congregatio, & locus omnium aquarum tam dulcium, quam amararum. Et quamquam mare omnium fluviorum, & fontium aquarum multitudinem recipiat, nunquam tamen impletur, nec redundat, secundum Isidorum lib. 13. Hujus autem rei assignat ibi causas. Vel quia scilicet propter suam magnitudinem aquas ibi influentes non sentiat: vel quia aqua ejus amara aquas dulces ibi influentes consumat, vel quia ipsa concavitas nubium multam aquositatem ad se attrahat: sive quia illas auferant partim venti, partim etiam sol exsiccet; sive quia aqua dulcis per occulta quædam foramina percolata, ad capita fluviorum unde venit, iterum redeat. Mare est avarus, quia scilicet est aquarum, id est, divitiarum tam amararum quam dulcium, id est, tam bene quam male acquisitarum in suis terminis, id est, in suis arcis, & scrinis collectivus, & omnium inexplebiliter absorptivus. Et licet divitiarum multitudinem recipiat, nunquam tamen eidem sufficit aut abundat. Prov. 21. *Infernus non adimpletur sic,* & oculi hominum insatiabiles, quia sicut dicitur Eccl. 1. *Omnia flumina intrant mare, & mare non redundat.* Ratio autem quare mare, i. avarus non impletur aquis divitiarum, multiplex potest esse. Primo quia ejus amplitudo est ita magna, quod influentes aquas non sentit, quia pro certo cor humanum est ita magnum, quod ipsum Deum infinitum potest per intellectum capere, & per gratiam continere,

continere,& ideo quia aquæ,& flumina hujus mundi,id eſt, bona temporalia,reſpectu maris,i.e.ipſius Dei valde ſunt pauca,& quaſi nihil, hinc eſt,quod locum ſuum,ſcilicet cor humanum replere non poſſunt,quia ſecundum Auguſtinum,Animam Dei capacem nihil minus Deo replere poteſt. Minus eſt autem totus mundus reſpectu Dei,quam gurta aquæ reſpectu maris. Et ideo ſicut non eſt mirum , quod mare fluminibus non impletur, ſic nec etiam ſi cor divitiis non ſatiatur. Alia eſt ratio, quia aquæ maris aquas dulces conſumunt.Per aquas enim amaras,quæ ſunt propriæ ipſius maris, intelligo vitia,& peccati ipſorum avarorum,quæ ſunt propria eorum,ſecundum enim Auguſt.*Nihil habemus proprium,niſi peccatum*.Et ab his ergo aquis amaris,id eſt,à vitiis,& peccatis aquæ dulces,id eſt,mundi divitiæ conſumuntur, & ne abundent vel ſufficiant,impediuntur Hier. 5. *Peccata noſtra prohibuerunt bonum à nobis.* Et ſic mare, id eſt, avarus divitiis,ut dictum eſt,non repletur Prov.13. *Eſt quaſi pauper,cum in multis divitiis ſit*.Et ideo Prov.15.*Melius eſt parum cum timore Dei,quam theſauri inſatiabiles.* Alia ratio quia ipſæ nubes,id eſt,mundi principes,& prælati,ballivi pariter,& præpoſiti,multam aquoſitatem, id eſt,divitias à mari, id eſt, ab avaris ad ſe trahunt , & quicquid poſſunt,ab eis rapiunt, & aſſumunt, & ſic ipſos ne affluant,impediunt,quia quantum aliunde capiunt, tantũ ab eis iſti tollunt. Unde Hieron. *Quid enim eſt avarus,niſi burſa principum, arca latronum,ſibilus omnium* & propter hoc dicitur Prov.22.*Qui calumniatur pauperem,ut augeat divitias,dabit ipſe ditiori,& egebit*, quia ſcil. & donis,& exactionib. & mutuis, & rapinis avari à principibus ſpoliantur. Alia eſt autem ratio,quia partim venti ſuperbiæ , & vanitatis,partim ſol invidiæ,& alienæ proſperitatis, partim fluctus diſcordiæ.& rixoſitatis,iſtam aquam faciunt exhalare, quia pro certo lites,& contentiones,pompæ & elationes,ſunt cauſæ, quare non poſſunt divitiæ divitum ad ſufficientiam abundare.Et ideo Eccl.5.*Ubi divitiæ multæ,multi ſunt qui comedunt eas.* Alia eſt ratio,quia per occultos meatus,id eſt, ſecundum occulta Dei judicia ad illum locum unde originaliter veniunt , reverturtur. Quod maxime patet in ballivis & curialibus,qui ſub umbra dominorum ſuorum acquirunt multa, quæ tamen ad capita fluviorum, id eſt, ad Principes dominos ſuos juſto Dei judicio reverturtur,& per modicam occaſionem ab ipſis principibus auferuntur Eccl. 1. *Ad locũ unde exeunt , flumina revertuntur,ut iterũ fluant*.Sic eſt de anima & corpore,ſicut de luna,& mari,quia quando luna plena eſt lumine in ſummo,vel à parte cœli,ut eſt noviluni- 3
nio,quando ſoli eſt conjuncta immediate; vel à parte terræ quãdo à ſole eſt ſeparata,id eſt,in plenilunio,tunc in his duobus punctis mare totaliter eſt plenum uſque ad ſummum. In aliis autem punctis ſicut luna vel reſpectu cœli vel terræ lumine diminuitur ſic mare abundantia aquarum creſcit vel ſpoliatur.Luna eſt anima,Mare corpus,utrumque fluit,& refluit,ſcilicet anima per diverſa deſideria,& affectiones Prov.19.*Variæ cogitationes verſantur in corde viri*.& Job.20.*Cogitationes variæ ſuccedunt ſibi.* Corpus vero fluit à ſanitate ad ægritudinẽ, de quiete ad motum, de vita ad mortem Job.13. *Conteritur , & effugit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet*.Quando ergo luna à parte terræ eſt plena, id eſt,quando anima exiſtens in terra,id eſt,in mundo gratiis , & virtutibus plena eſt,quando ſcilicet à ſolis ſponſi ſui Chriſti præſentia eſt ſeparata,tunc mare,id eſt,corpus plenum eſt , ſcilicet pœnitentia & operibus virtuoſis. Sed quando luna renovatur , quando ſcilicet anima in patria ſoli juſtitiæ conjungitur, & ab ipſo à parte cœli,id eſt,à parte paradiſi plenitudinem luminis recipit,hoc eſt dictum,plenitudinem gloriæ ſempiternæ , tunc per hujuſmodi luminis influentiam mare, i. e. corpus per dotes glorioſas perficitur, & repletur, quia ſecundum Auguſtinum tanta erit in luna,id eſt, in anima gloriæ plenitudo,& in mare,id eſt,in corpus exteriùs redundabit,& quatuor dotes glorioſas in eo generabit.Et ſic mare per lunæ influentiam plenum efficitur,quando corpus per animam glorioſis dotibus adornatur Joan.2. *Impleverunt hydrias aqua uſque ad ſummum,&c*.Macrobius dicit,quod mare in principio lunationis minuitur ſeptem diebus,iterum aliis ſeptem augetur;iterum autem per alios ſeptem minuitur, & tandem ſeptem diebus aliis reimpletur. Et inde fit,quod in novilunio,& plenilunio mare pleniſſimum invenitur,omni autem alio tempore variatur. Dic,quod mare ſignificat cor humanum, quod ſc.per deſideria fluit,& refluit inceſſanter,ita quod in principio lunationis iſtius defectuoſæ vitæ , ſolet quandoq;per ſeptẽ dies,id eſt,per ſeptem peccata mortalia decreſcete, quandoque vero per virtutum ſeptenarium ſe replere, quandoque etiam per alium ſeptenarium,id eſt,per ſeptem dierum curriculum lumine proſperitatis minuitur? in fine vero per ultimum ſeptenarium , ſcilicet per ſeptem dotes corporis, & animæ in gloria augmentatur.Igitur iſta eſt veritas,quod quocunq;modo fluat,& refluat cor humanum,nunquam habet plenitudinem,nec ſufficientiam , niſi in duobus punctis , ſcilicet quando ipſum contingit in præſenti renovari,& quando in fine ipſum continget per gloriam illuſtrari.Cor n.impletur & ſufficientiam acquirit , ita quod nihil appetit ſeu quærit, quando per gratiam in præſenti, & finaliter per glorioſam in futuro ſatiatur Pſ.35. Replebuntur ab ubertate domus tuæ. Vel quicquid ſit de aliis temporib. in novilunio tamen,id eſt,in ortu Chriſti vel virginis glorioſæ,vel etiam in plenilunio, id eſt , in Chriſti paſſione,quæ ſemper in plenilunio vel circa celebratur,mare,id eſt,cor,amarum,id eſt,humiliatum , & contritum debet aquis devotionis , compaſſionis,compunctionis repleri Thren.3. *Inundaverunt aquæ ſuper caput meum.* Idem 5
potes dicere de quolibet feſto,ubi ſcilicet ſanctus nobis oritur , quaſi novus in quantum feſtũ ejus annis ſingulis innovatur. Mare licet omnia flumina dulcia recipiat,nunquam tamen efficitur dulce,imo continue eſt amarum. Sic ſunt multi,qui quamvis omnia flumina bonorum documentorum , beneficiorum,dulcorum,& miſerationum à Deo.vel à prælato, vel à prædicatore recipiant , ſuæ tamen malæ conditionis amaritudinem nunquam mutant.Patet de obſtinatis,qui miſerationibus non emendantur, qui obſecrationibus non flectuntur. De ingratis, qui beneficiis non inclinantur.De avaris,qui multis à Deo receptis divitiis,ad eleemoſynas,& miſericordiam non vertuntur,imo amari,& crudeles continue dignoſcũtur.Talibus ergo poteſt dici illud Act.8. *In felle amaritudinis, & in obligatione iniquitatis video te eſſe.* Mare 6
rubrum,ſecundum Iſidorum,eſt quidam ſinus maris Oceani,circa quem Ægyptij,& Æthiopes converſantur, Littora enim, & terra circumjacens eſt rubea. Ideo aqua maris undis roſeis eſt perfuſa , & ideo de littoribus illis excipiuntur colores rubei ad picturandum parietes,& etiam minium pro libris,& codicibus illuminandis. Ibi etiam inveniuntur lapides pretioſi rubei. Sic vere paſſio Chriſti poſt dici mare rubrum,& propter pœnarum amaritudinem.& propter ſanguinis rubedinem. Et eſt mare rubrum,id eſt,ipſe Chriſtus per paſſionis amaritudinem rubricatus qui dicitur ſinus vel reflexus Oceani,id eſt,ipſius Dei patris,qui quia caret principio atq; fine,ideo Oceanus,id eſt,circulus nuncupatur , & ab hoc Oceano influitur per æternã generationem, uſque ad Ægyptum,id eſt,uſque ad mundum iſtum Eſa.19.*Aſcendet Dominus ſuper nubem levem,& ingredietur Ægyptum*.Si igitur ſis liber,i.vir litteratus , & velis illuminari per diverſarum virtutum decorem,vade ad mare rubrum , ſcilicet paſſionis,& ibi accipe minium bonorum exemplorum , ſcilicet patientiæ , & humanitatis,& hnjuſmodi illumina librum tuum. Si autem ſis paries,id eſt,laicus,durus,& frigidus , accipe ibi colorem largitatis , in quantum dedit latroni paradiſum , & colora parietem terrenitatis,& cupiditatis.Item colorem charitatia,contra frigiditatem devotionis. Item colorem pietatis, quia crucifixoribus indulſit , & colora duritiem incõpaſſionis , & ſic parietem conſcientiæ poteris picturare. Ibi etiam poteſt inveniri lapis rubeus pretioſus,maxime quinq; vulnera rubicunda, quæ ſui pretioſitate deſtruunt, adnihilant omnem potentiam inimici. Ideo Pſ. 105.*Fecit magnalia in Ægypto , mirabilia in terra Cham , terribilia in mari rubro*.Itẽ ſicut in mari rubro ſunt multi portus,ſic in Chriſto paſſo multa vulnera Pſ.35.*Qui diviſit mare rubrum in diviſiones*. Figura Exod. 14. ubi mari rubro diviſo,filii Iſrael tranſierunt ad terram promiſſionis,Pharaone cum exercitu ſubmerſo. Si corpore Chriſti in paſſione diviſo ab anima per mortem,& in ſe per vulnera,filii Iſrael,id eſt,fideles animæ,quæ ſub Pharaone,i.luciferi dominio ſervierant in luto luxuriæ , latere avaritiæ , & palea ſuperbiæ in Ægypto,uſq;ad terrã promiſſionis paradiſi tranſierunt,& ipſe Pharao,id eſt, Lucifer cum dæmonũ exercitu totaliter eſt contritus Exod.15. *Qui ſubmerſit Pharaonẽ,& exercitum ejus in mari rubro*.Vel dic,quod aqua de ſe limpida ſignificat animam,de ſe puram,& mundam , quæ revera tunc undis rubeis,i. carnalibus vitiis inficitur,quando terræ rubeæ,i.e carni,unitate ſuppoſiti ſociatur,ſicut patet,quia peccatum originale cõtrahit, & rubedinem carnalis concupiſcentiæ ſecũ gerit. Hoc etiam ad ſocietatem malorum applica , quia ſcilicet nulla eſt perſona ita munda,quæ ſit terræ rubeæ,i.perſonis luxurioſis , & carnalibus jungitur,quin colore,i. vitio conſimili vitietur. Allega illud prædictum Exo.15.*Submerſit Pharaonem,&c*. Mare eſt receptaculũ o- 7
mnium

mnium aquarum tam dulcium quam amararum, & ſecundum Philoſophum mare in ſuis mutationibus ſequitur motum lunæ, & ſecundum ejus influentiam, minuitur vel augetur. Mare etiam inſpiſſatur ſecundum aſcenſum illius ſtellæ, quæ canicula nuncupatur, quia tunc mutat colorem, & efficitur nunc ceruleum, nunc viride, nunc obſcurum. Mare inſuper ex ſuorum brachiorum colliſione ventos, & turbines generat, & producit, ſicut dicit Beda. Sic Eccleſia eſt habitaculum aquarum dulcium, & amararum, i.e. bonorum, & malorum, & etiam ſequitur motum lunæ, i. motum, & influentiam divinæ providentiæ, & voluntatis æteruæ, quia ſc. ſecundum lunæ influentiam, i. ſecundum divinæ diſpoſitionis providentiam, active vel permiſſive diverſimode operantem, mare ſcil. Eccleſiæ militantis nunc eſt tranquillum per proſperitatem, nunc turbidum per adverſitatem, nunc augetur numero credentium, nunc minuitur per incredulitatem retrocedentium, *quia* ſcilicet *Deo agente* vel permittente *numerus diſcipulorum creſcebat.* Actor. 6. *Et multi diſcipulorum abierunt retro.* Joan. 6. Et quando ſuper hemiſphærium hujus mundi aſcendet ſtella canicula. i. Antichriſtus, in fine mundi, qui more canis rabidi multos interficiet per peccatum, tunc mare, id eſt, Eccleſia mutabit colorem priſtinæ converſationis, & per errores fœdabitur perdendo calorem charitatis & dilectionis, quia enim ibi calor, & ardor adverſitatum, & tribulationum ab iſta ſtella ſuſcitabitur, ideo aquæ hujus maris, id eſt, populi Eccleſiæ multipliciter mutabuntur. Figura Apoc. 8. ubi ſtella ardens quaſi facula, miſſa eſt in tertiam partem fluminum, & factæ ſunt aquæ amaræ, & multi hominum mortui ſunt. Tertia pars fluminum eſt Eccleſia, quæ velut quoddam tertium de gentilibus & Judæis eſt collecta, in quantum cadens, & veniens ſtella iſta, ſc. improbus Antichriſtus convertit aquas, i. populos in abſynthiũ, & moriuntur homines per peccatum. Vel ſi vis, dic, quod canicula ſtella fervida ardorem avaritiæ ſignificat, quæ ſcilicet mare, id eſt, mundum multipliciter turbat, vel mare, id eſt, cor humanum, quando in ipſum aſcenderit, valde fœdat, ipſumq; per mala deſideria exagitat, & bonæ converſationis coloribus totum privat. Idem dic de concupiſcentia carnis, &c. A mari per occultos meatus prodeunt flumina, & aquæ dulces, quæ terram irrigant & fœcundant. Sic à Deo inviſibiliter procedit gratia, quæ terram, id eſt, animam irrigat, & ipſam facit herbas, arbores, flores, fructus, & folia, id eſt, diverſa virtutum genera germinare Eccl. 1. *Ad mare unde exeunt flumina revertuntur.* Vel dic, quod flumina, id eſt, fluxus & ordo rerum, & etiam contingentiæ actuum humanorum, à mari, id eſt, per occultos meatus ſuæ providentiæ & ſuorum judiciorum, dicuntur procedere, & ab ipſo tanquam à cauſa primaria originaliter provenire. Unde Threu. 3. *Quis dixit, ut fieret Domino non jubente?* Et Amos 3. *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus.* Secundum Baſilium in Hexame. Mare eſt hoſpitium omnium fluviorum, & fons imbrium, & aquarum. Et eſt mare, quo ſibi diſcrepantes populi copulantur, et ipſo intermedio conjunguntur. Eſt etiam ſubſidium in neceſſitatibus refugium in periculis, itineris compendium, & laborantibus lucrum. Ratio autem quare mare ſic amarum eſt, quia calor ſolis ſubtiliores, & aqueas partes conſumit, vel facit exhalare, & remanent groſſæ, & fœculentæ, quæ calore ſolis plenius adurunt, & ſic in amaritudinem, & ſalſedinem convertuntur, quia de aduſtione generatur ſalſedo, ſicut patet in aqua colata per cinerem, quæ ſalſa reperitur. Eſt autem aqua maris groſſior quam dulcis, & ex hoc navigationi utilior, quia navis profundius mergitur in aqua dulci, quã in ſalſa, & facilius ibi perit. Ovum etiam in aqua maris natat, quod tamẽ ad fundũ deſcedit ſi fuerit in aqua dulci. Mare etiã eſt ſuiipſius purgativum, mortuorum corporum ejectivum, fluxus continui fluminum, et fotium cauſativum, pretioſorum lapidum generativum, & licet ſit amarum, & ſalſum ad potandum, tamen eſt plurium infirmitatum curativum, ut eſt hydropiſis, & ulcera. Sed econverſo eſt capitis turbativum, vomitus et nauſeæ provocativum, cibi & potus, & appetitus ablativum, aquarũ dulcium receptarũ in amaritudinẽ converſivum. Item ratione loci per quẽ tranſit, eſt ſui ſaporis amari in dulcedinem mutativum. Mare eſt pœnitentia, tribulatio, vel temporalis afflictio, vel etiã religio, vel Eccleſia. Iſtud eſt n. hoſpitium fluviorum, i, ſanctorum virorum, qui more fluviorũ terrã, i. Eccleſiã per doctrinã fœcundant, & irrigant. Dicitur etiã fons imbrium, quia ibi nubes, i. prædicatores imbrẽ doctrinæ hauriunt & aſſumunt. Per mare populi copulantur, in quantũ per pœnitentiam mali bonorum collegio conjunguntur, à quo diverſi fuerant per peccatum Eſ. 54. *Advenæ quondam tuus adjungetur tibi.* Et eſt mare iſtud in peccatorum neceſſitatib. ſubſidium, in tentationum periculis refugium, itineris ad cœlum compendium, laborantium in mercimoniis virtutum lucrum Nu. 3. *Cujus divitiæ mare, aquæ muri.* Mare etiã pœnitentiæ, religionis, & tribulationis, navigantibus ad portum paradiſi eſt tutius, quam aqua dulcis, i, quam ſtatus proſperitatis mundanæ, quia navis, i. bonus homo non tantum deprimitur verſus terram, i. ad amorẽ temporalium, ſi ſit in mari pœnitentiæ, vel in tribulationis ſeu paupertatis amaritudine, ſicut ſi eſſet in aqua dulciſſima, i. in proſperitatibus & deliciis hujus mundi. Ovum etiam fragile, i. imperfectus, & peccator qui in mari pœnitentiæ, & tribulationis ad cœlum enatat, ſi in aqua dulci proſperitatis fuerit, ſubmergitur in infernum. Eſt etiã iſtud mare pœnitentiæ ſuiipſius purgativum per contritionem, mortuorum ſc. peccatorum ejectivum per confeſſionem. Et eſt fluctus fontium cauſativum, per lachrymarum redundationem. Pretioſorum etiam lapidum, i. virtutum generativum, per omnem peccati abſterſionẽ. Et licet mare iſtud potantibus ſit amarum, tamen infirmitatum plurium peccatorum eſt ſanativum, & ratione venarum terræ quas tranſit, i.e. ratione Chriſti, & ſanctorum, quos mare pœnitentiæ, & tribulationis prius tetigit, aqua ejus, id eſt, adverſitas in dulcedinem conſolationis tranſmutatur, in quantum per conſiderationem tribulationis Chriſti, & ſanctorum, dolor noſtræ miſeriæ temperatur. Ideo Judith. 6. *Fontes amari obdulcati ſunt.* Dicit etiam quod mare iſtud caput, i. mentem hominis turbat per contritionem 4 Reg. 4. *Caput meum doleo.* Nauſeam etiam mortis humoribus peccatorum provocat per contritionem Num. 21. *Anima noſtra nauſeat.* Appetitum etiam immutat per delitiarum & vitiorum deteſtationem, & per bonorum ſpiritualium delectationem Job. 6. *Anima eſurienti*, id eſt, pœnitenti, quæ *amara ſunt*, id eſt, opera pœnitentiæ, *dulcia eſſe videntur, & quæ prius cum eſſet in delitiis, nolebat tangere anima mea, modo præ amaritudine*, ſc. pœnitentiæ, *cibi mei ſunt.* Ideo bene dicitur, quod mare aquas dulces amaricat, quia omnes mundi dulcores, & delitias facit amareſcere in corde pœnitentis Thren. 1. Et 10
ipſa repleta eſt amaritudine. Secundum Ariſtot. lib. de elementis, mare ſecundum motum lunæ ſuas mutat, et variat qualitatẽs; unde ſi aliquis fluvius ſecundũ ſuum motum naturalem fluit in mare, ſi tunc quando mare intrat, luna oriatur in illa regione, eadem hora diei, ac ſi eſſet fluvius per violentiam repreſſus, in ſeipſam revolvitur verſus originem, & reflectitur contra motum propriſ ſui curſus. Sicut n. ferrum relicta natura propria ſequitur adamantem, ſic mare ſequitur motum lunæ. Per mare quod ſemper fluit, & refluit, intelligo hominis voluntatem, quæ de uno propoſito in aliud continue fluctuat, & mutatur, quia *vult & non vult piger.* Prov. 13. Per lunam quæ à ſole lumen accipit, & quandoque totaliter obſcuratur, intelligo gratias, & virtutes, quæ à Chriſto immediate oriuntur, et nunc minuuntur, nunc augentur, & quandoq; per peccatum mortale totaliter obſcurantur. Vel per lunã accipe voluntatem divinam, quæ nunc eſt nobis lucida per proſperitatẽ, quam nobis dat. Nunc vero obſcura dicitur per adverſitatem, quam immittit. Aliquando etiam lux ejus nobis occultatur per æternam damnationem, qua percutit. Sicut igitur mare ſequitur motum lunæ, ſic etiam per motum, & inſpirationem voluntatis divinæ, gratiarum etiam & virtutum, debet voluntas humana totaliter regulari, ita ut dicat homo Deo illud Luc. 22. *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Et ideo ſi aliquis fluvius, i. aliqua mollis fluxibilis, & carnalis cogitatio, in mare voluntatis noſtræ intrat, ſi in illa hora oriatur luna in regione cordis noſtri, id eſt, ſi percipimus quid dictet Dei voluntas faciendum, & ſi aliqua ſpiritualis conſideratio præ oculis habeatur, ſtatim per influentiam hujuſmodi lunæ debet fluvius carnalis delectationis, & cogitationis repercuti, & ne mare voluntatis noſtræ introeat, impediri; & ſic debet mare, i. voluntas noſtra ſecundum influentiam lunæ, id eſt, voluntatis divinæ attrahi, & levari. Et ſicut aquæ maris ſunt ſalſæ, & amaræ, aquæ autem fluminis repercuſſi dulces; ſic in voluntate debent aquæ, i. affectiones, & cogitatus amari per pœnitentiam, & contritionem admitti, aquæ vero dulces, id eſt, cogitationes carnales ſunt penitus repellendæ Pſ. 113. *Jordanis converſus eſt retrorſum.* Secundum Ariſtotelem 11
in lib. Meteo. Mare eſt omnium fluviorum, & aquarum principium, & origo, & aquarum quies, & plenitudo. Et ideo mare in nubes, fontes, flumina, dividitur, & aqua ejus occulte vegetationem omnium impartitur. Mare iſtud eſt beata virgo, in qua reperitur gratiarum omnium plenitudo, & ideo in nubes, i. e. in

prædica-

prædicatores,& perfectos,in fluvios,id est,in peccatores, & infectos,& in fontes,id est,in proficientes,& refectos, &c.à mari isto,i. e. à Maria dividitur, & mittitur copia gratiarum Hieron. Cæteris per partes, Mariæ autem tota simul se infundit plenitudo gratiæ Joan.1.*De plenitudine ejus omnis accepimus.* Et si in mari ponitur vas terreum crudum,vel sine igne factum,ibi secundum Arist.lib.8. de animalibus,per diem,& noctem ingreditur aqua dulcis,si tamen clausum fuerit,alias nunquam,sic vere in vase virgineo Mariæ, quæ sc. fuit cruda, & non cocta,sine igne concupiscentiæ carnalis, undiq; clausa per integritatem pudicitiæ virginalis,dum esset in mari mundi hujus, i. in amaritudine pœnitentiæ, intravit in eam aqua dulcis, id est, Dei filius Jesus Christus, qui in ea fuit invisibiliter, & mirabiliter incarnatus Joa.20.*Venit januis clausis.* Et sic mare est hospitium fluviorum, &c. sic Maria, 12 &c. Expone sicut supra. §. 9. Secundum Bedam ex collisione brachiorum maris,quibus cingit terram, venti multotiens generantur.Sic vero quando brachia Ecclesiæ,id est,sæculares & clerici, se per invidiam, & iram collidunt, tunc in eis diversi venti tribulationum,& fluctuum generantur Job.30.*Quasi super ventum* 13 *ponens, collisisti me valide,* Secundum Arist.libr. meteoror. in mari sunt aquæ dulces & amaræ, sed amaræ & salsæ, propter terrenitatis,& gravitatis pondus, in terra remanent,dulces autem per solis inflammationem superius evaporant,fiuntq; nubes,ex quibus imber resolvitur,à quo terra postmodum irrigatur. Sic vere in mari hujus mundi sunt duo genera aquarum,id est,hominum, quia *aquæ multæ populi multi.* Apoc.17. Amaræ & dulces,id est,boni & mali. Sed aquæ amaræ & salsæ, id est, peccatores propter gravitatem accidiæ qua premuntur, & propter terrenitatem avaritiæ, qua gravantur, in terra remanent per affectum,id est, in bonis terrenis,& temporalibus mundi hujus, in quibus scilicet totam fiduciam suam ponunt. Sed aquæ dulces,id est,boni homines, per solis justitiæ influentiam superius ad bona cœlestia elevantur, & ibi per sanas affectiones evaporant, & in nubes,id est, in viros perfectos convertuntur, & maxime quando fiunt prædicatores, quia tunc ab ipsis tonitruum prædicationis, fulgur honestæ conversationis,aqua bonæ doctrinæ, consilij & eruditionis, ad terram,id est, ad terrenos inferius derivantur Exod. 14. *Erat nubes tenebrosa illuminans noctem.* Expone & applica. Vel dic, quod istæ duæ species aquarum,sunt duo genera animarum, scilicet dulces & bonæ sursum ad paradisum ascendunt, amaræ & peccatrices, quæ inferius ad infernũ descendunt Eccl. 3.*Quis novit si spiritus hominũ ascendat sursum, & spiritus jumentorum descendat deorsum?* Vel dic,quod mare est cor, ubi sunt aquæ dulces & amaræ, i. cogitationes rationis & sensualitatis. Illæ ergo naturaliter sursum tendunt, istæ vero naturaliter ima petunt. 14 Mare Ponticum quod est ab aquilone, propter paucitatem caloris partium illarum,& propter aquarum dulcium ibi influentium multitudinem,parum est amarum, imo quasi dulce reperitur.Sic mundus propter aquarum dulcium,id est, delectationum quantitatem, & propter caloris charitatis paucitatem, parum est amarus,sc.malis ipsum bibentibus, imo dulcis & sapidus est eisdem. Quia pro certo causa,quare mundus videtur eis dulcis, est defectus caloris charitatis, & abundantia dulcedinis carnalitatis Job.6. *Animæ esurienti,quæ amara sunt,dulcia esse videntur.* Vel istud est peccator, qui ex prædictis causis per contritionem non 15 amaricatur. Mare est aquarum collectio,quæ est in fluxu,& refluxu continuo,per motum lunæ.Et sunt aquæ istæ spumosæ, & fluctuosæ,& est mare habitaculum omniũ fluviorum. Est etiam maris aqua amara,quia per calorem cœlestem partes humidæ,& dulces exhalant,& remanent grossæ, & fœculentæ,quæ magis ac magis adultæ,in amaritudinem convertuntur. Præterea mare licet sit amarum,est tamen dulcium piscium nutritivum, quia sc. ibi est aliqua dulcedo, quam sugunt,& incorporant sibi pisces. Est etiam monstrorum mirabilium productivum, & est etiam continuo fluxu, & refluxu suiipsius commotivum. Talis est mũdus,continue n. fluit & refluit de uno statu ad alium, & hoc secundum motum,& influentiam lunariã,per quam intelligo fortunam seu providentiã,quæ occulte,et invisibiliter mare movet, i.mundum,& ipsum facit per prospera,& adversa nunc turbidũ, nunc tranquillum,nunc minui,nunc augeri, quia omnes motus, & varietates sæculi,secundum Dei providentiam ordinantur, & ejus motus,& tribulationes,variationes & mutationes, vel active vel passive per ejus occultam ordinationem & influantiam regulantur Esa. 51.*Conturbo mare,& intumescunt fluctus ejus.* Unde dicitur Amos 4. *Quod non est malum in civitate, quod non faciat Do-*

minus. Aquæ hujus maris sunt populi, & tribus, & linguæ. *Aquæ multæ populi multi* Apoc.17. Istæ ergo aquæ,id est, pulli mundiales sunt sonori per lites,& contentiones,sunt spumosi per peccatorum,& malarum cogitationum emissiones,quia *impii sicut mare fervens,quod quiescere nõ valet.* Es.57. Sunt mortui,& instabiles per diversorum negotiorum evagationes, sunt amari per diversas tristitias,& turbationes.Ideo Apoc.8. *Multi hominum mortui sunt ex aquis,quia amaræ factæ sunt.* Causa autẽ quare hujusmodi aquæ,sc.mundani amaræ fiunt,i.tristes & turbulenti,est ista, quia sc.calor avaritiæ facit evaporare aquas dulces, id est, dulcorem devotionis,gratiæ,& compassionis, ita quod in corde eorũ non remanent nisi fæces,& partes grossæ,id est, Amor & affectio tẽporalium.Et quia magis ac magis aduruntur calore avaritiæ,ideo per rancorem,& tristitiam,per horrorem & invidiam, in totalem amaritudinẽ convertuntur, quia pro certo fæces divitum non causant in corde lætitiam, sed timorem,& sollicitudinem, & dolorem Job.20.*Panis ejus in ventre ejus, convertetur in fel aspidum intrinsecus.* In isto tamen mari mundi sunt pisces dulces, id est,homines delitiosi,qui inter aquas amaras,id est, inter mundi amaritudines, & dolores inveniunt aliquam dulcedinem, scilicet prosperitatis,& delitiarum,quam sc.sibi incorporant, attrahunt,atq; sugunt,& sic impinguantur, dilatantur recalcitrantq; contra Deum.Mundus enim qui in se est amarissimus,istis videtur esse dulcissimus, & amœnus Judith. 5. *Fontes amari obdulcati sunt.* Et sicut pisces à mari cum sagena extrahuntur,& squamis & vesiculis spoliantur,& in caldaria decocti, à peccatorib. comeduntur, sic delitiosi cum sagena mortis, quæ parvos,& magnos extrahit à mari mundi,extrahuntur.*Capietur in sagena mea.* Ezec. 12.*Et squamis sese prementibus,* (Job.41.) *& vesiculis,* id est,amicis, & parentibus,divitiis & honoribus *spoliati,* & in inferni caldaria cocti, à dæmonibus *comeduntur.* Ideo dicitur Ezec.38.*Commovebuntur à facie mea pisces maris,* id est, delitiosi, & luxuriosi, *bestiæ terræ,* id est,avari,*& volucres cæli,* id est,superbi. Et ideo istud mare dicitur origo & habitaculum fluviorum,quia fluvii,id est,delicati in mari mundi hujus habitant,& quiescunt Eccles.1.*Omnia flumina intrant mare.* Vel dic,quod mors solet à mari mundi aquas dulces,i. bonas personas tollere, & sic in mari solent aquæ amaræ,id est,personæ defectuosæ,& inutiles remanere Sap.4.*Raptus est justus,ne malitia mutaret intellectum ejus.* Vel dic,quod in mari amaro sunt pisces dulces,quia sc. in ipso mundo tempestuoso, & iniquo, inter ipsa monstra, id est, inter peccatores inveniuntur pisces dulces,i.homines aliqui boni,& benigni,dulces,viscerosi, misericordes & pij. Vel dic econverso, quod in amaritudine status religionis inveniuntur multi dulces,i. delitiosæ conversatio- 16
nes Esa.5.*Ponentes amarum in dulce,& dulce in amarũ.* Amor mundi similis est mari,quod est fluctuosum,salsum,amarũ, & sequitur motum lunæ,unde crescente luna crescit,& decrescente, decrescit, Sic mundi amor semper habet aliquam salsedinem peccati,quia sc.avarus avarum,luxuriosus luxuriosum diligit Lu.6. *Peccatores diligentes se diligunt.* Iste etiam amor sequitur motum lunæ prosperitatis,& fortunæ,quia scil.quanto in luna, id est, in homine major est lux prosperitatis,tanto mare,id est,amor mundanorum amicorum ad eum plus abundat; & econtra si lux prosperitatis deficit,etiã mare, i.amor mundanorum amicorum circa eum tunc decrescit.Unde de amico falso dicitur Eccl.13.*Si habueris,convivet tecũ,si nihil habueris,derelinquet te.* Mare igitur,i.amor mundanus,vel etiã cor humanum,& generaliter omnes illi in quib.luna,i.mundi prosperitas dominatur, & qui ad istã lunã (quæ de se est mirabilis,& varia) principaliter attendunt, & per eam regulantur,inquieti & inconstantes efficiuntur. Et ista pro certo est ratio,quare corda sunt inquieta, & vaga mundanorum. Augustinus:*Inquietum est cor meum bone Jesu,donec quiescat in te.* Unde illud prædictum Esa.57. *Impii sicut mare fervens, quod quiescere non valet.* Vel dic,quod luna est anima,quæ scil.mare, id est, corpus debet regere,& non econverso. Vel dic, quod luna perfecta in æternum,& testis in cœlo fidelis, est Deus,vel bonus prælatus.Mare vero est inferior subditus,qui scil. debet se isti lunæ, i. Deo vel bono prælato conformare,& secundum quod plus viderit in eo de lumine bonorum exemplorum,debet aquas suæ virtutis,& gratiæ plus augere,& se eis in omnibus conformare Esa. 14.*Similis ero altissimo.* Vel dic ecõtra,quod luna est vanus,& mutabilis prælatus,cui scilicet conformatur mare,i.e.malus, & fluctuosus subditus Eccl.27.*Stultus autem mutabitur ut luna.* Mare est 17
tempestatum,& fulgurum causativum,& nubium,& turbinum productivum,tumultuum, & fluctuum nutritivum, radiorum

solarium interceptivum,calorum etiam solarium repressivum,et in aere caliginis inductivum.Sic recte mundana prosperitas tempestatem tribulationum aliis causat , nubes,turbines,& caliginem ignorantiæ,& falsitatis generat,& lucem veritatis obnubilat,tumultus discordiæ nutrit,& radios solis, i.e. divinam gratiam obumbrat, & abiicit,& suis vaporibus, id est,suis pravis amoribus mentem refrigerat, & calorem fervidæ charitatis subvertit.Sicut etiam mare sæpe colores suos mutat,sese etiam continue movet,& agitat , sic mundi prosperitas nunquam in uno perseverat,sed continue fluctuat,& nunc crescendo,nunc deficiendo varie se retractat Ps.92. *Mirabiles elationes maris.* In mari secundum Isidorum sunt multa pericula. Est enim ibi unum periculum,quod dicitur Scylla,quod nihil est nisi eminens saxum , ubi colliduntur fluctus,& strepitum faciunt,ad quod collisæ naves,vix à naufragio salvæ fiunt.Est etiam ibi aliud periculū quod dicitur Charybdis , quod est mare voraginosum,quod naves attrahit,& deglutit.Aquam enim accipit ut iterum evomat, & econverso,secundum Isid.lib.3.c.de æstibus maris.Et est ibi aliud periculum, quod dicitur Syrtis , quod est inæqualitas fundi in mari vadoso, quia arena in cumulos congregata, & ab interiori per ventum continue mota & agitata,& ad modum, quæ mota , & ventilata,naves facit transnatare.Est etiam ibi aliud periculū, quod dicitur Bithalassus,quod est terra bituminosa,& glutinosa, in qua sic fortiter hæret navis,quod à venti impulsibus non movetur.Hæc sunt quatuor notabilia pericula,maris mūdi. Per primum enim,sc.Scyllam intelligo eminentiam dignitatum,in qua omnes fluctus maris,i.e. ambitiosorum mundanorum desideria reflectuntur,& pro eis acquirendis cum eis continue reluctantur. Et cum ibi per immoderatum affectum navicula mentis impingitur, mortis æternæ periculum reportatur Ps.47. *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Per Charybdim intelligo amorem mundi,qui semper aquam attrahit,quia amor mundi non est nisi propter attractionem propriæ utilitatis , & divitiarum lucrum. Aquam etiam divitiarum evomit,ut recipiat,quia *peccatores peccatoribus fœnerantur,ut recipiant.* Luc. 6. Per syrtim avaritia seu personarum acceptio designatur,quæ in mari mundi inæqualem fundum facit , quia scilicet uno loco,scilicet in pauperibus nihil ponit de arena divitiarum , sed satis de aqua tribulationum. In aliis scilicet in divitibus ponit magnos cumulos arenarum,i. divitiarum abundantiam , & parum de aqua tribulationis. Et sic navis arenis divitiarum impingens per amorem immoderatum , de facili subvertitur in peccatum. De ista fundi inæqualitate dicitur ff.de act.emp.l.1. Quod uni (inquit) supersit,plerumq; accidit ut alteri desit.Et Apostolus 1.ad Cor.11. *Alius,* inquit, *esurit, alius quidem ebrius est,* quia ut dicitur Matth.25. *Habenti dabitur,& abundabit.* Per quartum periculum Bithalassum intelligo luxuriam,quæ ita ligat fortiter,& astringit,quod navem voluntatis vel animæ ibi per immoderatum affectum impingentem ex toto detinet, & arrestat Prov.7. *Irretivit eum multis sermonibus.* Et Eccl.7. *Inveni mulierem morte amariorem,vincula sunt manus ejus.* Bene ergo dicitur Eccl.43. *Qui navigant mare,enarrant pericula ejus.* De aliis autem periculis maris sicut de rupibus adamantibus,& Syrenibus,& aliis monstris, vide in titulis suis, scilicet in libro de lapidibus,& in libro de piscibus.Mare est finis,& habitatio omnium fluviorum,quia ibi omnes aquæ,& flumina terminantur , & ibi tanquam in finale hospitium hospitantur,& conduntur. Talis est mors,quia in eam omnes aquæ & flumina,id est, homines magni,& parvi finaliter tanquam in finale hospitium concluduntur.Ideo dicitur Job.30. *Scio quod morti trades me ubi constituta est domus omni viventi.* Sed sicut dicitur Eccl.1. *Omnia flumina intrant mare,ut iterum fluant.* Quin omnis caro licet modo à mari morte necessario absorbeatur, tamen in die resurrectionis ultimæ iterum fluet,sc.de morte ad vitam. Figura Apoc.21,ubi dicitur,quod *prima terra abiit,& mare jam non est,quia absorpta est mors in victoria,* 1.ad Cor.15. Quia mare,i.mortalis natura abiit, sc.primo in morte,sed facta resurrectione jam non erit. *Præcipitabit* enim *Dominus mortem in sempiternum,* sicut dicitur Esa.25. Et sicut mare non impletur propter flumina,licet magis, & minus abundare videtur, secundum influentiam lunarem , sic *mors non impletur.* Abac.2. Sed secundum lunarem influentiam, i.secundū occultam Dei provisionem, plures aquæ in mari,i.plurium hominum vel paucorum mortalitas efficitur in hoc mundo Esa. 9. *Novissime aggravata est via maris trans Jordanem.* Et sicut de mari puriores aquæ evaporant,& amaræ remanent,sic in judicio, & in morte,sancti qui non sunt mortui,sursum ad cælum ascendunt, peccatores vero cum ipsa morte perpetuam mansionem facient Esa.58. *Pepigimus fœdus cum morte.* Vel dic, quod mare amarum, est infernus,in quo pro certo aquæ dulces,id est,mundi carnales, & delitiosi hospitantur, & in quo fluctus, & tempestates tribulationum inveniuntur, & in quo monstra periculosa,i.e. dæmones commorantur,& in quo proculdubio flumina, id est, mundi divitiæ in amaritudinem convertuntur Psal. 45. *Transferentur montes in cor maris.* Et iterum Ps.77. *Inimicos ejus operuit mare.* Mare Mediterraneum dicitur,secundum Isido.magnum mare, in quo sunt diversi sinus,& reflexiones , inter quos Ponticus est cæteris dulcior, nebulosior,& obscurior,propter aquarum dulcium influentium multitudinem,habens à tergo meotides paludes. Sic sacra scientia per medium terræ,id est,ecclesiam transit , habens plures sinus,& reflexiones.id est, plures libros, inter quos sinus ponticus, id est , liber evangelicus cæteris dulcior est gustui intellectus,propter aquarum dulciorum,id est,verborum,actuum Christi,delectibilem multitudinē influentem ; est tamen obscurus,& nebulosus per ænigmata , & figuras , quia sicut dicitur Matth.13. *Christus sine parabolis non loquebatur eis,* & habet à tergo meotides paludes,id est,scientias sæculares,quæ sc.retro dicuntur esse,tanquam divinæ sapientiæ inimicæ , quia sapientia hujus mundi inimica est Deo ad Rom. 8. & recte paludes hujusmodi scientiæ dicuntur,quia omnes sunt luto carnalitatis , & avaritiæ terrenæ permixtæ,in quantum ad lucra temporalia ordinantur. Secundum Aristotelē in libro de vegetabilibus, mare habet durum fundum,littus soliduni , durum & arenosum.ideo terra mari propinqua arenosa est,& sine humore , ibi tamen sæpe generantur lapides pretiosi.Sic religio sita prope mare pœnitentiæ , & in amaritudine paupertatis,est arenosa per humiditatem, sicca per castitatem , & ad modum arenæ infructifera per paupertatem, ibi tum lapides generantur,id est, bonæ personæ, & sanctæ virtutibus, & moribus pretiosæ. Per arenam n. & sabulum, quod parum appretiatur,& tamen una cum calce in ædificiis ponitur, recte humilitas designatur , quæ cum calce ferventis charitis conjuncta,cæmentum debet esse ædificij mentis nostræ. Figura Exod.2. ubi Moyses, i. bonus religiosus postquam Ægyptum, i. diabolum jugulatum, vel peccatum ipsum sub humilitatis sabulo sepelivit,Pharaonis imperium refugiens, Ægyptii, i.mundi habitacula prætermisit.Sicut n.in mari sunt aquæ amaræ, in quib.tamen vivunt pisces dulces ; sicut in religione licet amaritudo tribulationum abundet,ibi tamen pisces dulces,i.viri devoti vivunt,aquis amaris prædictis,i.miseriis,& tribulationibus assueti.Et quod arena sit terminus maris,vide c.de arena.Secundum Aristotelem, mare inspissatur post ascensum stellæ,quæ canicula nuncupatur , coloremque mutat, & nunc efficitur ceruleum,nunc viride,nunc turbulentum.Plin.etiam li.19. c.16 ait , quod fit maxime in bosphoro,ubi algæ,& pisces superferuntur , omnia ab imo versa.Sic vere quando in mari religionis ascendit canicula,i.avaritia , quæ more canis habet apperitum insatiabilem (quod sc.tunc factum est,quando religio , & ecclesia bonis fuit temporalibus impugnata) statim pro certo per diversa vitia fuit turbata,& colorē honestatis amittens,nunc in unum peccatum,nunc in aliud commutata est,sicut patet quod aliquando avari,& cupidi religiosi de officio ad officium, de statu ad statum anhelant, & se quantum possunt , erigunt, ut ad gradus altiores ascendant,& ipsi in se turbantur, & alios omnes turbant. Ista enim pessima stella sc.avaritia, & ambitio,pisces maris,i.e.ipsos religiosos & clericos facit per elationem superferri , & omnia contra ordinem ab imo humilitatis inverti. Sicut autem aqua maris fluit semper & refluit, sic cor ambitiosi, & avari semper fluit ad aliquid acquirendum,& nunquam per sufficientiam propri status quiescit , sed semper aliquid aliud appetit,& requirit Prov.13. *Venter impiorum insaturabilis.* Mundus similis est mari religionis,navi portus noster est paradisus,intra igitur navem, ne submergaris.Figura Ez.12 *Fili hominis vasa transmigrationis fac tibi,in humeris portaberis,in caligine effereris. Fode,* inquit, *parietē,faciē tuam velabis,ne videas oculo terrā.* Fode igitur parietem corporis per pœnitentiam,noli videre terram,& terrena per avaritiā, intra caliginē tribulationū, & transmigra in navi religionis in cœli portum, &c. Navis in maris fluctibus multis causis mergitur. Quandoq; propter ventos, fluctus, & turbines,quibus operitur. Quandoq; propter aeris turbulentiam,& obscuritatē, propter quam rectitudo itineris impeditur. Item quando venti contrarii oriuntur,quia sc.quando per unius venti impetum citius movetur ad portum,tanto per ventum contrarium impetuosius fertur

ad præcipitium. Sic vere in mari hujus mundi navis, id est, anima multis causis submergitur per peccatum, scilicet propter turbines invidiæ, vel adversitatis, & violentiæ. Propter caliginem erroris, hæresis, & ignorātiæ. Propter ventos contrarietatis, dissensionis, & discordiæ. Et quanto navis animæ per ventum tranquillum pacis, & amoris, ad portum citius ducitur paradisi, tanto per discordiam ab eo retardatur Matth. 14. *Navicula in medio mari jactabatur magnis fluctibus.* Daniel. 7. *Quatuor venti impugnabant in medio mari.* Pelagus est latitudo maris sine littore, sine portu, secundum Isidorum, summam habens porfunditatem, instabilitatis & motus continuitatem, monstrorum & beluarum diversitatem, vaporis & fumositatis generans densitatem, obnubilationem, & obscuritatem, ventorum mutationem recipiens coloris mutabilitatem, ex sua collisione spumarum generans fœditatem, & tumultuosam reddens sonoritatem. Recte talis est peccator, quia propter appetituum suorum irrefrænabilitatem, sine littore dici potest. Littus enim tenet, & terminat fluxus maris. Peccator autem à nemine terminatur, nec à ratione sistitur, nec à malo suus impetus refrænatur, sine portu etiam dicitur, quia nunquam ad portum gloriæ applicat Etai. 57. Impius sicut mare fervens, quia igitur portus est, quo paradisum intramus. Iste dicitur profundus propter peccatorum occultationem, quia sicut res profunde non videtur, sic nec isti peccata sua volunt videri Ps. 64. *Qui conturbas profundum maris.* Et dicitur instabilis & motivus, propter voluntatum, & propositorum mutabilitatem, quia modo vult unum, modo aliud Prov. 13. *Vult, & non vult piger.* Prov. 19. *Multæ cogitationes versantur in corde.* Est etiam monstrorum inconsuetorum, id est, malorum operum productivus, quia peccatores regulantur in rebus inconsuetis, quando eis ascribuntur Hierem. 50. Terra sculptilium est, & in portentis gloriatur. Item vapores, & fumositates, id est, diversas ignorantias habet, quia nihil videt nisi in terrenis, ideo Psal. 68. *Obscurentur oculi eorum, ne videant.* Item colorum mutationem recipit propter ventum, quia scilicet secundum ventum vanitatis mundanæ, peccatores mundani de uno colore conversationis ad alium se convertunt. Hoc patet in ritibus quotidianis, & in mutationibus vestium & gestuum Eccles. 27. *Stultus mutabitur ut luna.* Psalm. *Moveatur mare, & plenitudo ejus.* Item ex sui collisione, & discussione, immunditiam cogitationum, & spumarum generat fœditatem, & per tumultum discordiæ vocum, & injuriarum, detractionum, & contumeliarum, efficit sonoritatem, ideo Esai. 5. *Sanabit in die illa super eum, sicut sonitus maris.* Bene ergo dicitur illud Esai. 57. *Impius sicut mare fervens, quod quiescere non valet, & non est pax impiis, dicit Dominus.* Mare Caspium in hoc est mirabile secundum Soli. quia imbribus maciatur, & decrescit, æstibus vero augmentatur, & crescit. Huic ergo similes sunt quidam, quibus plus proficiunt æstus adversitatis, quam imbres prosperitatis, quia scilicet quidam sunt, qui in æstu adversitatis solent virtutibus augmentari, in imbre vero prosperitatis solent meritis maciari. Vel dic, quod æstus significat charitatem, imber vero carnalitatem, quia pro certo carnalitas aquas devotionis in nobis attenuat, quas tamen charitas augmentat.

Cap. XII.

De Abysso.

1 AByssus est aquarum profunditas impenetrabilis, ad quam solis vel lucis offusio non attingit. Ideo dicitur abyssus, quasi sine base, id est, sine fundamento, quia ejus fundus videri non potest. Vel dicitur quasi sine byssо, id est, sine candore, ut dicit Isid. Habet igitur abyssus profunditatem & obscuritatem, omnium aquarum capacitatem, inscrutabilis inexhauribilitatis insatiabilitatem, quia nunquam tot aquas suscipit, quin plures suscipere possit. Talis est infernus, obscurus sine lucis candore, impenetrabilis, & inscrutabilis, quia nemo potest excogitare, quanta sit ibi profunditas tormentorum: *Profundum abyssi quis dimensus est?* Eccl. 1. Est igitur infernus inscrutabilis propter pœnarum qualitatem, inexhaustibilis propter pœnarum pluralitatem, insatiabilis propter suam maximam capacitatem, quia nunquam tot aquas, id est, tot animas recipit, quin plures recipere paratus sit. Ideo Prov. 27. *Infernus, & perditio non implebuntur.* Et sicut abyssus fluvios attrahit, & absorbet, sic infernus homines delicatos Eccl. 1. *Omnia flumina intrant mare, & mare non redundat.* Vel dic, quod abyssus est peccator, qui candore, & luce gratiæ, & fundamento seu base scilicet Christi, seu etiam spei & constantiæ, caret. Iste est ergo insatiabilis per avaritiam, inscrutabilis per malitiam, obscurus per ignorantiam, sine candore castitatis, & sine base firmitatis Genes. 1. *Tenebræ erant super faciem abyssi.* Vel abyssus est Deus, qui est inscrutabilis, & profundus, & infra se rerum omnium contentivus Eccl. 1. *Profundum abyssi quis dimensus est?* Vel abyssus est vir justus, profundus humilitate, capax charitate, inscrutabilis subtilitate, sonorus, & clamosus prædicationis sedulitate Ps. 41. *Abyssus abyssum invocat.* Vel abyssus est mors, quæ omnia devorat, & absorbet Ps. 70. *De abyssis terræ iterum reduxisti me.* Vel abyssus est immensa gloria paradisi, continens copiam inexhaustibilium gratiarum Psalm. 77. *Adaquavit eos velut in abysso multa.*

Cap. XIII.

De Fluctibus.

1 FLuctus agitatione ventorum aquas moventes, & se invicem collidentes, spumam generant, & fundi arenæ particulas ejiciunt, et emittunt, quæ interius latitabant. Sic fluctus iræ, & tristitiæ aquam conscientiæ agitant, & conturbant, & spumam diversarum cogitationum faciunt emanare, & multa secreta, quæ in fundo conscientiæ latitabant, vomunt exterius, & declarant juxta illud Hie. 31. *Turbant mare, & sonant fluctus ejus.* Unde Eccl. 21. *Non est sensus, ubi est amaritudo.* Vel dic, quod fluctus sunt mundani peccatores, qui ventis & vanitatibus agitati, sese per lites, & discordias impetunt, & conturbant, & spumam immundorum verborum per injurias, detractiones, invasiones emittunt, & lapillos voluntatum, & affectionum suarum, ac etiam malorum propositorum quæ latuerant, ostendunt, declarant, & etiam manifestant, quia sicut dicitur Prov. 29. *Totum spiritum profert stultus.* Adjunge si vis §. sequentem. 2 Fluctus intumescunt in mari ex venti subintratione, & secundum venti impetum nunc descendunt, nunc ascendunt, & ex sua collisione aerem, & ventum concitant, & producunt, naves elevant, & ad ripas venire compellunt. Sic quando in cordibus mundanorum subintrat ventus vanitatis, tunc fluctus superbiæ intumescit Ps. 92. *Elevaverunt flumina fluctus suos.* Et nunc ascendunt usq; ad cœlum per elevationem, nunc descendunt usque ad inferos per desperationem, vel ascendunt per superbiam, descendunt per avaritiam, & sic aerem sibi contiguum, id est, vicinos suos concutiunt, & conturbant, & in eis ventum, turbinem, & tempestatem tribulationum, & rapinarum generant, atq; causant. Naves, id est, bonos, & virtuosos, quando ipsos concutiunt per tribulationes, ad Deum occasionaliter elevant, & exaltant, quia scilicet justi per malos infestati, compelluntur fortius ad Deum recurrere, & sic solent ad portum salutis occasione talium fluctuum pervenire Ps. 15. *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* 3 Fluctus aquam agitantes spumam emittunt, pisces meliorant, propter motum aquam à corruptione præservant, & diversas fundi particulas faciunt enatare. Sic quando fluctus tribulationum aquam, id est, aliquam personam agitant & impellunt, spumam peccatorum per confessionem amittere faciunt, et ipsum ne per vitia corrumpatur, custodiunt, & pisces, id est, interiores affectiones, & ipsas cogitationes animæ meliores reddunt, & etiam lapides pretiosos virtutum, si qui in fundo conscientiæ latuerant, apparenter ostendunt Psalm. *Exaltati sunt fluctus ejus, & lætati sunt, quia siluerunt, & deduxit eos in portū voluntatis eorum.* 4 Fluctus solent navem agitare, & eam quandoq; in profundum submergere. Sic vere tentatio navem animæ in profundum peccati mergit, & finaliter fluctus tormentorum ipsam in infernum subvertit Exod. 14. *Involvit eos dominus in mediis fluctibus.*

Cap. XIV.

De Spuma maris.

1 SPuma maris licet sit fluxibilis & fragilis, tamen calore solis excocta, in spongiam & pumicem induratur. Sic vere molles, & fragiles, & ad cadendum per tentationem faciles, per calorem solis, id est, charitatis incendium, vel tribulationum infortunium solidatur Job. 28. *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Vel dic, quod spuma est peccatum, quia pro certo peccatum in principio, quando est in cogitatione, facile est ad medendum, sed cum usque ad calorem consensus venerit, & ibi per longam moram excoctum fuerit, tunc dico per illam malam consuetudinem in obstinationem totaliter induratur, ita quod faciliter non dimi-

nuitur vel cessatur,eo quod difficile sit assueta relinquere. Consuetudo enim altera est natura. Ideo Job.41. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* 2 Spuma est aquæ immunditia ex collisione fluctuum & aeris subintratione exterius congregata, quæ modico vento laniatur, & procella modica dissipatur. Sic quando aqua,id est, cor aqueum peccatorum fluctibus contritionis colliditur, tunc spumæ, id est, peccatorum immunditiæ per confessionem exterius immittuntur, & sic vento modico satisfactionis, & pœnitentiæ laniantur, & totaliter dissipantur Job. 27. *Aer cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.* Vel dic, quod spuma est vita humana,quæ ex sordibus gignitur,debili substantia constituitur, & ideo vento modico tribulationis vel mortis faciliter dissipatur. Vel dic,de prosperitate malorum & divitiis, quæ ex sordibus,id est,ex causis malis colliguntur, & ideo faciliter destruuntur. Vel dic de amore mundi,qui ex inhonestis causis provenit, et ideo raræ soliditatis existit,quapropter occasione modica cito perit. Unde de his omnibus dici potest illud Sap 5. *Spes impii quasi lanugo,quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis,quæ à procella dispergitur.*

LIBER NONUS,
De Piscibus.

Cap. I.

1 PIsces secundum Isidorum dicuntur à pascendo, eo quod in aquas herbas,& alia,quæ ibidem invenerunt, depascuntur. Et secundum Ambrosium in Hexameron, tanta est inter pisces, & aquam convenientia, quod sine aqua non possunt vivere, in aqua vero, & non alibi possunt de posteriori in anterius se transferre, & ibi natando vivere, & manere. Ad quod facit scriptura Esai. 50. ubi dicitur, *Deficient pisces sine aqua, & morientur in siti.* Sic vere tanta est inter animam,& aquas gratiæ, & devotionis comparitas, & congruitas,quod extra hujusmodi aquas viram, vel esse proprium nequeat conservare, quia nullum alibi sufficiens spiraculum poterit reperire, sed in aquis istis scilicet doctrinæ,& gratiæ invenit cibum scientiæ, quo nutritur, & ibi rependo, & natando per profectum bonorum operum,de parte posteriori, id est, amore mundanorum,ad partem interiorem, bonorum scilicet æternorum per desiderium se transfert ad Phil. 3. *Qua retro sunt obliviscens,ad ea vero quæ ante sunt extendens meipsum, ad destinatum prosequor bravium.* 2 Pisces universaliter diversificantur quoad locum, ubi generantur,quoad escam qua cibantur, quoad colorem, & formam variam,qua invicem distinguuntur, quoad substantiam ex qua componuntur, quoad virtutem, qua diversimode operantur. Nam secundum Isidorum quidam versantur in aqua tantum, quidam in terra tantum,quidam in terra,& aqua mixtim, qui amphibia,id est, dubia ab Isidoro nuncupantur, ut sunt hippotami,id est,equi fluviales,crocodili,castores,& phoce, qui & in terris cum bestiis, & in aquis cum piscibus consueverunt generaliter habitare. Alii etiam in aquis dulcibus,alii in mari, alii nunc in uno loco,alii autem in alio conservantur. Et sunt quidam pisces,qui nominibus animalium nuncupantur, propter rapacitatem consimilem, ut est canis, & lupus. Sic homines maxime peccatores, & viri justi variantur, quia boni à malis differunt, quoad locum mansionis,& attentionis, quia *conversatio eorum in cœlis est.* ad Phil. 2. Quoad escam gratiæ, & devotionis. Tertio quoad colorem honestæ conversationis. Quarto quoad substantiam benignitatis,& compassionis. Quinto quoad virtutem probitatis,& bonæ operationis, quia quantum ad hoc est maxima differentia inter bonos & malos, quia *non est conventio justitiæ cum iniquitate.* 2. ad Corinth.6. Et istorum piscium, id est,hominum quidam versantur in aquis delitiarum & luxuriæ,quidam in terram avaritiæ se deflectunt, quia sicut isti de aqua ad terram veniunt, sic luxuriosus avaritiam requirit, ut per eam nutriatur. Vel quidam in aquis devotionis habitant,quidam in terra pœnitentiæ,& macerationis versantur Sap.ult. *Quæque nascentia in terram transibant.* Quidam etiam morantur in aqua dulci, id est, in scientia theologica. Quidam in mari, id est, scientia mundiali. Quidam partim in una,partim in alia occupantur. Inter istos ergo sunt multi, qui propter crudelitatem & rationem plurium criminum quæ committunt,naturam animalium sortiuntur, ut canes per avaritiam,lupi per rapinam & sævitiam, nominentur. Es.56. *Canes impudentissimi nescierunt saturitatem.* Bar.6. *Bestiæ meliores sunt illis.* Vel dic,quod quidam sunt,qui volunt quandoque in aqua,quandoque in terra morari,illi scilicet qui omnia volunt tentare,sed in nullo stabiles esse,qui nunc in mari religions,nunc in terra,id est,in temporalibus negotiis conversantur,& nunc in cœlo cum angelis, nunc vero in terra cum bestiis occupantur, ita breviter quod isti volunt pascere utramque ripam, & hic volunt gaudere cum mundo,& illic regnare cum Christo: isti ergo sunt,qui turbantur erga plurima,quamvis *unum sit necessarium* Luc. 10. Ova fœmellæ non fructificant nisi in loco ubi semen 3
piscis masculi sit aspersum. Charissimi,ova piscis,id est,animæ sunt ejus opera, masculus sponsus, & maritus ejus Christus est. Ova igitur piscis non valent, nisi semine masculi imbuantur: quia opera animæ non valent quantum ad meritum, nisi gratia divina fuerint informata, nisi scilicet in loco ubi effusum est semen,id est,statu gratiæ fuerint perpetrata: quia alias ex ovis hujusmodi nunquam pullus æternæ gloriæ procreatur. Ovum enim est bonum opus. Nidus vel locus ubi ponitur, est status gratiæ. Pullus autem qui producitur, est vita æterna. Et sic dicitur, quod maxima pars ovorum damnatur, quando fœmella ovat evagando: quia ibi non est præsens masculus,ad ova ipsius fœminæ infundenda. Sic quando anima facit ova bonorum operum indistincta, utpote non ad debitum finem, sed evagando per temporalium amorem, ejus opera pereunt: quia suus masculus Christus illa non approbat, ubi suam gratiam non infundit Job. 39. *Qui ponit in arena ova sua.* Præterea nota quod secun- 4
dum Aristotelem omnes pisces fovent & diligunt pullos suos, exceptis ranis. Sic debent prælati omnes subditos suos fovere & diligere,nisi fuerint ranæ sc.de aquis devotionis exeuntes, & ad terram avaritiæ se vertentes, & clamorem discordiæ emittentes: quia *ubi verba sunt plurima,ibi frequenter egestas.* Prov.14. Secundum Avicennam capita piscium salita, congrua sunt medicinæ usui: quia sanant morsum canis rabidi,& scorpionis, carnem adulterinam eradicant,ulceribus saniosis conferunt, contra venena juvant. Sic prælati qui sunt capita piscium aliorum,si sale sapientiæ & discretionis, vel pœnitentiæ & macerationis fuerint saliti, spirituali congruunt medicinæ: quia de corpore Ecclesiæ carnem adulterinam,id est,carnalem parentelam, vel luxuriosos eradicant, morsos canis rabidi, id est, detractorum latratus sanant, ulceribus saniosis,id est, peccatoribus & infestis ab eis peccatoribus saniem per correctionem abstergendo, & eos unguento compassionis & misericordiæ ungendo, sanitatem conferunt, & contra venena malorum consiliorum adjuvant atque prosunt. Ideo Marc. 9. *Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.* Sicut dicit Aristoteles libro 4. Pisces in odoribus delectantur, & odorem sequuntur, sæpe per eum defraudantur. Unde etiam pisces libentius vadunt, & se capiunt in vasis novis, quam in aliis, propter odorem ipsius vasis. Vasa pro piscibus capiendis, sunt prædicatores, unde de Paulo dicitur Actuum 9. *Vas electionis est mihi iste.* Quæ si fuerint odorifera per bonam famam,& per pœnitentiam innovata,tunc in eis pisces,id est peccatores per confessionem facilius capiuntur,& à mari,i. à peccati amaritudine extrahuntur 2. ad Cor. 2. *Christi bonus odor sumus.* Unde Prov. 27. *Unguentis & variis odoribus delectatur cor.* Sic a- 6
nima bonis amici consiliis dulcoratur Prov. 27. Quando piscis fœmella ponit ova, masculus suus sequitur eam, & semine suo ova infundit, quia alias non fructificarent, ova enim illa pereunt, quæ in loco ubi effusum est semen masculi, non ponuntur. Et ipsi pisces sicut pulli conveniunt insimul,& sicut grex pariter conveniunt,& vagantur,& multi cum pullificant, infirmantur. Et licet generent, nullus tamen piscis habet testiculos, nisi castor. Piscis fœmella est prædicator, masculus suus est Christus, sperma est ejus gratia,ova sunt verba,& documenta, quæ tunc periclitantur & pereunt, quando in loco ubi sperma non ceciderit,id est,in auditoribus ubi gratia Christi non venerit,ponuntur,quia in vanum laborat lingua prædicatoris,nisi intus affuerit gratia salvatoris. Isti igitur tempore pullificationis,id est,prædicationis conveniunt, & partes undiq; circumeunt, & licet generent spiritualiter,prædicando tamen testiculis,id est, luxuriæ officio sunt privati, per sanctimoniam castitatis. Secundum A- 7
ristotelem pisces qui alios prædantur, habent plures dentes fortes acutos, & minutos,unde dentex est piscis, qui præ fortitudine dentium ostreis vescitur & nutritur, sicut dicit Isidorus. Et secundū Aristotelem pisces pro majori parte comedunt carnes, & sunt gulosi & avidi, excepto fustaleonte. Pisces sunt principes,quorum dentes, quibus mediantibus pauperes devorant & manducāt,sunt judices & ballivi, quia sunt acuti per cautelas &

fallacias, fortes per injurias, & rapacitates, minuti multum per infinitam falsitatum multplicitatem, & istis dentibus mediantibus ostreas, id est, bonos, subditos & pauperes, dato quod sint clausi per suiipsius custodiam diligentem, principes devorant, & denudant excoriationibus & rapinis. Figura Dan. 7. ubi *in ore bestiæ erant tres ordines dentium, qui dicebant ei, Surge comede carnes plurimas.* Sic in ore, i. in familia principum, sunt tres ordines dentium, i. servientiũ sc. ballivi, judices, & consiliarii, qui suggerendo, & consulendo rapinas, & extorsiones, dicunt principibus, quod surgant, & carnes, i. pauperum substantias devorent, & consumant. Ideo principibus bene consulitur Prov. 23 *Noli esse in conviviis eorum, qui carnes afferunt ad vescendum.* Vel dic, quod isti pisces sunt detractores, qui sc. alios quanquam fortes, bonos, & clausos, per detractionem devorant atque cassant, & ideo tres ordines habent dentium, id est, tria genera malorum verborum, scilicet detractionem, quæ devorat carnes proximi, blasphemiam, quæ carnes Dei, jactantiam, quæ carnes sui. Vide figuram
8 infra Dan. 7. li. 10. c. de manticora. Pisces lacuales, palustres, & fluviales, plus ovant, & citius quam marini, quia ut plurimum post quinque menses, alii autem omnes post unum tantum. Et sunt pisces intus pleni aculeis, & exterius pleni squamis. Isti sunt peccatores, qui in lacubus delitiarum, in paludibus divitiarum, in fluminibus superbiæ, & discordiarum, continue conversantur, & isti plus ovant, plus crescunt, & se multiplicant in bonis temporalibus quam boni, qui in aquis amaris pœnitentiæ
9 commorantur. Pisces tamen, id est, peccatores licet intus sint pleni aculeis, id est, remorsibus conscientiæ, isti tamen exterius habent squamas, quibus proteguntur, id est, peccatorum suorum palliationes, quibus se protegunt, & excusant. *Sepiam vias tuas spinis, & sepiam eas maceria.* Osex 2. Spinæ enim sunt interiores remorsiones. Maceria vero significat exteriores excusationes, quia generaliter quamvis peccator spina conscientiæ remordeatur, se tamen contegit semper & excusat. Pisces in mari se mutuo devorant, quia apud illos minor est esca majoris, & tandem qui alium devoraverit à majore postmodum inveniet devoratum seipsum. Sic in mari hujus mundi pisces, id est, divites se devorant mutuo, quia quilibet minorem & respectu sui pauperem devorat & devastat, sed *qui alios depradatus fuerit, depradabuntur eum qui reliqui fuerint de populo.* Abacuc. 2. Et hoc quia *excelso excelsior alius est*, &c. Eccles. 6. Sicut ad litteram videmus de usurariis & ballivis, qui inferiores devorant, & tandem à
10 superiorib. devotantur. Esa. 33. *Væ qui prædaris, nonne & ipse depradaberis?* quasi dicat, sic. Pisces secundum Aristot. quidam sunt, qui moventur ad conceptum & ortum secundum constellationes, unde dicit Jorath. Isidorus de australi pisce, quod pisces ipsius generis non apparent, nisi quando Pleiades oriuntur, & quando Pleiades occidunt, tunc etiam illi pisces incipiant disparere. Sic homo dicitur apparere, quando Pleiades, id est, viros cœlestes & bonos & justos viderit convenisse, eorum enim societate debet delectari, & eorum influentia ad bona opera fortius animari, sed quando Pleiades, id est, bona societas discesserit, & tu similiter debes infra domum tuam, vel conscientiam, tam diu per discretionem recedere, quousque iterum Pleiades, id est, bonorum societatem, ubi possis proficere, senseris advenisse, Figura Ezech. 1. *Stantibus animalibus oculatis rota similiter stabant, & eis elevatis elevabantur.* Sic si sis rota volubilis per obedientiam juventutis, tunc cum bonis debes stare, et eorum exemplo te elevare, vel etiam occultare, vel si vis expone §. istum sicut supra lib.
11 7 de struthione: §. 2. Pisces prægnantes tunc temporis pariunt, quando ventrem suum fricant ad arenam. Sic homines vitiis impregnati, tunc pariunt per confessionem, quando ad arenam contritionis, vel ad considerationem mortis fricant ventrem suum, id est, conscientiam aggravatam Cant. 5. *Venter meus intu-*
12 *muit ad tactum ejus.* Pisces qui alios prædantur, secundum Isidorum dentes habent fortes. Unde dicit quod pagrus est piscis, qui dentes habet ita fortes, quod in mari ostreis nutriatur. Sic detractores qui alios devorant, detrahendo & pungendo, dentes, id est, verba, cæteris habent fortiores, ita etiam quod ipsas ostreas duras & clausas, id est, bonos & justos clausos per pœnitentiam, duros per contritionem & discretionem, frangunt, dilacerant, & devastant. Fig. Dan. 7. ubi bestia aliis dissimilis, quæ habebat dentes ferreos, devorabat & comminuebat, &c.
13 Nota figuram, & expone sicut infra Dan. 7. &c. Pisces secundum Aristotelem servant in suo genere paritatem, quia ut dicit ibidem, non invenitur piscis, qui cum alterius genere misceatur, & pisces longo tempore fœtus suos nutriunt, & educant, secundum Aristotelem. Sic conjuges debent fidem alterutri conservare, nec alteri per adulterum commiseri, & certe pullos & filios educandos sollicitare, intendere eos diligere. 2. ad Cor. 12. *Non debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.* Vel dic, quod masculus & fœmella sunt prælatus, major, & minor, qui pari consensu debent pullos, id est, subditos gubernare. Pisces in mari natantes squamas habent duras, & spi- 14
nas infra carnis suæ substantiam acutas. Pisces autem aquæ dulcis squamas habent teneras, atque molles. Sic vere homines, qui in mundi amaritudine, & negotiorum fluctibus conversantur, squamas habent duras, id est, verba execratoria & obstinata, & pungitiva, infra carnis tamen substantiam, id est, in conscientia habent sibi spinas acutas, & duras, id est, remorsus conscientiæ multum duros. Esa. 62. *Non est pax impiis, dicit dominus.* Sed pisces, id est, homines, qui in aqua dulci devotionis & religionis versantur, habent squamas, id est, opera & verba exteriora mollia & mansueta; quia *responsio mollis frangit iram.* Prov. 15. Et spinas, id est, remorsus conscientiæ habent similiter temperatos, &c. Applica ad propositum, quia generaliter religiosi sunt vel debent esse in responsione & conversatione, id est, in moribus & verbis clementiores, molliores, & affabiliores, & ipsis ma- 15
rinis, id est, secularibus dulciores. Pisces secundum Avicennam, libro 2. qui herbis & radicibus nutriuntur, meliores sunt illis, qui sordibus, quæ de civitatibus effluunt, nutriuntur. Sic theologi, qui herbis & radicibus, id est, sanctorum auctoritatibus & doctrinis nutriuntur per studium, meliores sunt quam legistæ, qui sordibus, quæ de superfluitatibus, id est, à legibus à civitate Romana devolutis, vel sordibus civitatum, id est, studio de regimine civitatum in hoc seculo, nutriuntur. Thren. 2. *Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis ejus.* Sordes, id est, divitiæ vel scientiæ mundiales in pedibus, id est, in affectionibus ejus scilicet animæ, nec recordata est finis, sui scilicet, 16
mortis, quia scilicet, scientiæ vel divitiæ mundiales mortem faciunt oblivisci. Pisces plus laborant de nocte, quam de die, illi præsertim qui more animalium rapacium sunt crudeles, & plus ante mediam noctem, quam post, quia ante solem aliquantulum dormiunt, & ideo tunc ut communiter male vident, unde & tunc faciliter capiuntur. Sic pisces, id est, homines qui plus laborant de nocte, id est, in operationibus nocturnis & malis, quam de die, id est, in operibus spiritualibus & divinis, ab inferni piscatoribus faciliter per vitia capiuntur, maxime cum aliquantulum dormiant per negligentiam & torporem. Vel potest dici de illis, qui plus laborant in malo ante mediam noctem, quam post, id est, ante medium suæ nocturnæ vitæ, hoc est in tempore juventutis, quam tempore senectutis. Esaiæ 40. *Deficient juvenes & laborabunt.* Qui autem in nocte peccatorum ambulant, & ibi per delitias quiescunt, à piscatoribus dæmonibus in tentationum periculis & sportulis capiuntur Hier. 16. *Mittam in vobis piscatores.* Secundum Aristotelem, pisces fœmellæ sunt 17
masculis longiores & duriores, maxime in posteriori parte. Sic in mundo fœmellini, id est, simplices sunt masculis, id est, sapientibus & discretis longiores per perseverantiam, & in posteriori parte, id est, in senectute duriores, scilicet, tentationibus resistendo & in bono perseverando, quia scilicet, sicut res dura bene se servat nec de facili mordetur, sic vere diabolus eos non potest per tentationes mordere &c. Esa. 48. *Scio enim quia durus es tu.* Vel dic, quod pisces fœmellæ, id est, mali, & imperfecti sunt masculis duriores, longiores, & majores, id est, bonis hominibus ditiores, crudeliores, & potentiores. Quod patet de pauperibus, quando ad dignitatem aliquam eriguntur, qui scilicet, cæteris masculis, id est, divitibus & nobilibus sunt pejores. Secundum Aristotelem, pisces generaliter (præter rapaces) plus 18
laborant de die, quam de nocte, & generaliter plus audiunt de nocte, & plus odorant. Sic justi in die vitæ præsentis per pœnitentiam plus laborant, sed in nocte scilicet, post vitam præsentem in gloria requiescunt. *Requiesces, & non erit qui te exterreat.* Job. 11. Vel dic, quod pisces, id est, homines in nocte tribulationis melius audiunt divinam prædicationem, & melius odorant æternam consolationem, quam in die prosperitatis, & ideo generaliter loquendo, utilior est adversitas, quam prosperitas, quia sicut dicitur Esaiæ 28. *Vexatio dat intellectum.* Et sicut inter pisces duros, naturaliter melior est minus durus, inter mõlles vero melior est minus mollis; sic inter illos qui naturaliter sunt duri, rigidi & severi, plus valent minus duri, id est, illi qui

sciunt justitiam duritiæ cum clementia temperare, & inter molles & remissos, qui minus mollis, melior est, qui sc. novit quandoq; se ad justitiam suscitare, quia sicut dicitur Prov. 18. *Qui mollis &*
19 *dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Secundum Avicennam illi pisces inter cæteros sunt meliores, qui sunt nutriti in aquis discoopertis, ventis, flatib. & motibus expositis. Et sunt generaliter pisces meliores qui in mari, quam qui in aquis dulcibus oriuntur. Nam illi qui sunt in aquis vehementis motus & laboris, sunt præ cæteris meliores. Generaliter etiam pisces sunt meliores in mari orientali vel aquilonari, quã meridionali, quia propter ventorum flatum, plus illi moventur & exercitantur, & sic magis à suis superfluitatibus depurantur. Sic quantum ad Deum meliores sunt illi, qui in motibus leporum & occupationum, flatibus dolorum & tribulationum, in hoc seculo nutriuntur, quia scilicet sicut in Ps. 33, dicitur, *Multæ tribulationes justorum.* Nam hujusmodi motibus hi à superfluitatibus & divitiarum & vitiorum multipliciter depurantur, quia secundum August, quod lima ferro, fornax auro, flagellum equo, hoc facit tribulatio viro justo. Qui igitur in mari tribulationum morantur, meliores
20 sunt illis, qui in aquis divitiarum & delitiarum commorantur. In piscibus qui nimis sunt mollis & fragilis naturæ, necessariæ fuerunt spinæ, quibus sustentaretur fluxibilis caro sua. Sic fragilibus & simplicibus necessariæ sunt spinæ timoris Domini, vel remorsus conscientiæ, ut sic possint per gratiam sustentari, ne s. defluant ad peccata, quia scilicet, *per timorem Domini declinat omnis*
21 *à malo.* Prov. 5. Secundum Arist. sunt aliqui pisces ita passibilis naturæ, quod non possunt pati excessus frigoris vel caloris. Nam ad ascensum caniculæ propter calorem moriuntur, & similiter in hyeme propter intensionem frigoris multotiens pereunt, & maxime illi pisces, qui habent lapidem in capite, sicut cancri, quia s. lapide congelato ex frigore, de facili periclitatur talis piscis. Quod etiam dicit Plin. lib. 9 c. 16. Sic recte quidam simplices vel alii sunt, in quantum ad peccata, ita passibiles, quod nesciunt tenere medium, imo vel propter excessum caloris, id est, propter inflammationem amoris, vel propter excessum frigoris, id est, propter depressionem timoris periclitantur, faciliter per peccatum. Nam quando super hemisphærium cordis sui ascendit canicula, id est, amor alicujus personæ sive rei, ipsos lumine suæ pulchritudinis vel sapientiæ & colore suæ societatis & amicitiæ ardentius inflammantis, tunc propter amoris excessum pereunt, in quantum sc. hujusmodi amore prorumpunt ad multa scelera
22 perpetranda. Figura *de stella ardente, sicut jacula quæ cecidit in aquas, & ex eis mortui sunt homines.* Apocal. 8. Expone & applica. Illi autem pisces qui habent lapidem, id est, peccatorum, & inferni, & tormentorum duritiam in capite & imaginatione, de facili periclitantur per desperationem, & hoc quando excessu frigoris, id est, timoris nimii congelantur: & hi sunt cancri, pisces s. retrogradi, quia cũ ad anteriora sc. ad bona paradisi deberent principaliter tendere per spem & affectum, ipsi tamẽ econtra retrocedunt, principaliter respiciendo ad pœnas & tormenta. Ideo de illis potest dici illud Gen. 31. *Die noctuq; æstu urebar & gelu.* Vel dic quod calor prosperitatem, frigus vero adversitatem designat. quia s. quidam sunt ita imperfecti, quod ipsis nocent tam prospera quam adversa. Illi enim qui in corde habent lapidem obstinationis, vel timoris pœnitentiæ sc. retrogradi peccatores, qui modico frigore tribulationis, & tentationis per desperationem moriuntur, & per indevotionem penitus congelan-
23 tur, Eccl. 43 *Frigidus vetus aquilo flavit, & gelavit crystallus ad aquis.* Pisces parvi in aqua parva pullificant, & tempore tranquillo descendunt ad fundum magis, magni autem tunc temporis natant superius, & parvos devorant. Sed contra tempore tempestatis magni ad fundum descendunt, & parvi superius elevantur. Sic parvi pisces, id est, homines humiles in tempore tranquillo præsentis vitæ, & prosperitatis mundanæ, sunt in fundo, id est, in imo s. vilipensi, & despecti; majores vero supereminẽt, in honoribus scil. hujus mundi. Econtra tamen erit in tempore tempestatis judicii, & mortis, quia sc. tunc magni erunt in fundo, & imo inferni, & parvi, id est, pauperes superius cum angelis enatabunt. Deuter. 28. *Advena qui versatur tecum, ascendet super te, & erit superior, tu autem ascendes, & eris inferior.* Pisces nutriti in
24 aqua dulci, mari gustato ut plurimum moriuntur, tamen aliqui pisces de aqua salsa maris ad aquam dulcem se vertentes, ibi impinguantur, & delectantur. Alii autem econtra de aqua dulci veniunt ad aquam maris, ubi ut dictum est, quandoque subito moriuntur. Aqua dulcis est divina sapientia, amara est mundana. Quando igitur piscis, id est, sapiens mundanus de aqua amari mundanæ sapientiæ, vel etiam prosperitatis ad aquam dulcem theologiæ vel gratiæ, & charitatis se convertit, impinguatur ibi donis, & virtutibus, & quam plurimum delectatur, quia *nihil dulcius quam attendere in mandatis Domini.* Eccl. 23. Unde legitur, quod salmo exiens à mari, & veniens ad aquam dulcem, ibi fontem inveniens, & de eo bibens, nunquã ad mare redit. Fons est Christus, qui in aqua dulci scientiæ vel gratiæ reperitur, à quo qui à mundo amaro veniens biberit, recedere non debet. Econtra autem quando de aqua dulci theologiæ vel gratiæ ad aquam amaram mundanæ prosperitatis, vel etiam sagacitatis, quis venerit, subito moritur per peccatum, quando ipsam gustaverit per affectum. Apo. 8. *Mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ sunt.* Vel dic, quod aqua dulcis est prosperitas mundana, cujus pisces vix volunt amaritudinem religionis gustare. Marini vero, & religiosi delectantur prosperitatis dulcedinem intrare, quia pro certo facilius declinant religiosi ad secularia, quam seculares ad regularia. Pisces secundum Avicennam sunt meliores qui 25
in mari, quam qui in fluminibus degunt, & qui in fluminibus quam illi, qui in lacubus perseverant. Mare est sacra scriptura, propter obscuritatem, & profunditatem, & amaritudinem pœnitentiæ, & salsedinem, quam iuducit. Fluvii à mari exeuntes, sunt scientiæ philosophicæ. Lacus sunt scientiæ lucrativæ, propter limum temporalium, & quietem delitiarum. Dici ergo potest, quod pisces marini, id est, theologi, sunt meliores quam fluviales, id est, Philosophi, & illi quam lacuales, id est, legistæ. Se-
26 cundum Ambr. in Hexameron, pisces habent dentes multos, & minutos, ut cibos cito incidant, & facile deglutiant sine mora, ne aquæ alluvione paulatim consumantur, si in ore diutius teneantur. Sic etiam homo debet habere dentes, id est, affectus, & desideria, quibus cibum, id est, verbum Dei vel bonum consilium cito incitat discernendo, & transglutiat adimplendo, quia si in ore cogitationis diutius teneatur, deliberando scilicet, & proponendo, alluvione tentationis, & diabolicæ suggestionis paulatim consumetur Esa. 28. *Statim ut manu tenuerit, devorabit* 27
illud. Pisces in æstatis tempore à calore littoris, & terræ timentes, fugiunt ad profundum maris, ut ibi propter frigus, quod ibi est, ab hujusmodi caloribus tueantur. Profundum maris est timor Dei, propter inferni profunditatem & tormentorum frigiditatem. Terra est temporalis affluentia. Æstas prosperitas. Calor concupiscentia. *Si* igitur circa terram bonorum temporalium videris in æstate præsentis prosperitatis esse immoderatum calorem tentationis, & concupiscentiæ, statim debes exinde fugere per contemptum temporalium, & te in profundo maris frigidissimo scil. timore tormentorum infernalium, quod offensæ divinæ, attentius balneare, & sic calorem tentationis poteris devitare Esa. 23. *Transi terram tuam, quasi fluvium filia maris, &c.* quia
timenti Deum non occurrent mala. Eccl. 33. &c. Piscis vivus habet 28
in natando dorsum superius ventrem inferius, si vero mortuus fit, econverso venter præeminet, dorsum latet. Charissimi dorsum in scriptura significare potest virtutem constantiæ, & patientiæ, quibus scilicet sustinent justi omnia gravia onera, quæ imponuntur. Venter vero significat vitium lasciviæ, & luxuriæ, quia sc. omnia ista versantur generaliter circa ventrem. Quid igitur? Pro certo illi qui sunt vivi per gratiam atque justi, dorsum suæ patientiæ præponunt, & ipsum Deo, & prælato ad imponendum quicquid voluerint anteponunt, ventremque, id est, appetitum carnis spiritui subjiciunt, & supponunt, Gen. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illis.* Sed pro certo illi, qui sunt mortui per peccatũ, faciunt econverso, quia scil. ventrem præponunt, dorso, carnẽ spiritui, lasciviam patientiæ, iniquitatem justitiæ, et licentiã præferunt disciplinæ, de quibus in Ps. 68. *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva.* Pisces aquilonares prævalent australibus, & hoc quia ventis vehementibus & frigidis melius depurantur, quia aquæ quæ sunt nutrimentum piscium, motu ampliori agitantur, & per consequens magis à quacunque putredine præservantur. Sic vere illi qui in aquilone adversitatis, in frigore paupertatis generantur, prævalent illis, qui in australi prosperitate foventur. Adversitas enim à superfluitatibus purgat, & liberat, prosperitas vero superfluitates, & vitia aggregat, & augmentat. Ideo dicitur Job. 37. *Ab a-*
quilone aurum venit. Pisces ut dicit Isidor. habere memoriam cer- 29
tum est, quod ex eo probat, quia in piscina Bethleem ipse vidit quod pisces, qui panem accipere ab astantibus soliti erant, post homines circa piscinam euntes, turmatim incedebant, & primi pastus

30 pastus memores alium expectabant. Teste etiam Plin. & Amb. pisces noverunt tempus, quo debent ad pastum procedere, vel redire. Habent etiam domicilia, quæ à nullo ejusdem generis invaduntur, ad quæ etiam redire facto pastu comperiuntur. Hæc enim omnia prout dicit idem Ambros. impressit eis natura, quæ vere magistra est pietatis. In hoc charissimi excitatur humana discretio ne aberret, quia multo fortius homo debet habere memoriam de præteritis, & futuris. Debet enim recordari, & cogitare, qui sunt illi qui projiciunt ei panem, id est, qui sunt benefactores, ut eisdem regratietur. Debet etiam scire & discernere, quando debet pastum bonorum temporalium quærere, & quando debet ad conscientiam suam redire, & quando debet per bona opera parere, & quando debet ad propria domicilia paradisi à mundi fluctibus revenire, quia si bruta hoc faciunt, pejores sunt, quam bestiæ, qui horum memoriam perdiderunt, contra quos dicitur in Ps. 105. *Obliti sunt beneficiorum ejus, non fuerunt memores multitudinis misericordiæ suæ.* Ideo reprehendit Dominus Apostolos Matth. 15. dicens, *Adhuc, & vos sine intellectu estis*, sup-
31 ple qui videtis quod bruta faciunt facta sua. Arist. in li. de vita & morte, dicit quod aquatica sunt brevioris vitæ, quem gressibilia. Quod fit (ut ait) quia sunt nimis fluxibilia, & mollia, & quia etiam sunt sanguine carentia pro majori parte. Sic vere illi brevé habent vitam gratiæ & perseverantiæ, qui in aquis, i. in delitiis conversantur, quia ut communiter tales moriuntur faciliter per peccatū; unde 1. ad Tim. 5. dicitur, quod *vidua vivens in delitiis, mortua est*. Quod potissime accidit, quando sanguine carent, i. quando nō habent memoriā mortis, & sanguinis Jesu Christi, quia sicut dicitur Levi. & Deut. 12. *Anima omnis carnis in sanguine est*. Anima dico, i. vita. Tales n. ut communiter sunt molles, inconstantes, & luxuriosi, & ideo sunt faciliter corruptibiles, & defectuosi Apo. 9. *Multi hominum mortui sunt de aquis*. Cujus tamen est contrarium in gressibilibus, & in assuetis laboribus atq; pœnis, & in paupertate viventibus, quia sc. tales diutius in gratia & in bono perseverare noscuntur. Dan. 5. *Rex in æternum vive*. Pisces debiliter vident, maxime de nocte, quod fit quia oculos habent semper
32 apertos, cum careant palpebris, & ideo visus debilitatur in ipsis, spiritu visibili continue exeunte. Sic multi sunt qui visum discretionis habent debilem, maxime de nocte, i. in rebus difficilioribus & obscuris, & in rebus spiritualib. & profundis, & maxime in nocte mortis, quia scilicet de ista nihil cogitant, sicut potissime sunt mundani, de quibus in Ps. 113. dicitur, *Oculos habent & non videbunt*. Et hoc fit, quia oculos habent apertos & expositos ad mundana, & ideo continue spiritu, i. spirituali sensu ab eis dilabente, necesse est quod visus discretionis in eis tenuetur, & quod vitiorū laqueis, & dæmonum tentationibus capiantur. Ps.
33 68. *Obscurentur oculi eorum ne videant*. Teste Arist. quamvis pisces non sint naturaliter acuti visus, vident tamen melius in parte dextera, quam sinistra. Sic vere homo, quamvis sit hebes, insc ius, & ignarus, semper tamen debet melius videre illa, quæ sunt ad dextram, s. bona spiritualia, & æterna, quam illa quæ sunt ad sinistram sc. bona terrena, unde ipse debet dicere illud Genes 12, *Si tu ad sinistram ieris, ego ad dexteram ibo*. Vel dic quod iste est Christus, qui oculo misericordiæ suæ videt melius illos qui ambulant in dextera, id est, in affectu bonorū spiritualium, quam illos, qui ambulant ad sinistram terrenorum. Quod potissime fiet in judicio, quando *dicet his qui ad dexteram erunt: Venite; aliis autem, Ite*, Matt. 25. Vel potest dici de malis, qui libentius vident prospera,
34 quam adversa, & dextera, quam sinistra. Teste Arist. pisces quandoq; dormiunt, sed communiter etiam dormiendo semper solent caudam movere. Dormiunt etiam aliqui ita fortiter, ut dicit Pli. quod etiam manibus possint capi. Tales sunt multi, qui in aquis mundanæ prosperitatis ita sopiuntur, & delectantur, quod ibi sine difficultate à diabolo capiuntur: in nullo n. per bona opera moventur, nec ad aliquod exercitium agitantur, caudam tamen dicuntur movere, in quantū motum bonorum operum in cauda, id est, in fine vitæ sperant finaliter exercere, quia breviter totum corpus dormit, & est immobile præter caudam, i. e. totam vitam volunt voluptati dare, præter finem; semper enim sperant in cauda, i. in fine pœnitere, & ibi motum bonorum operum adimplere. Apoc. 9. *Potestas eorū in caudis eorum*. Vel dic, quod cauda quæ retro stat, cōscientiam significat, quæ hodie postponitur in mundanis. Talis tamen conditionis est ista cauda quod nunquā cessat à motu, id est, à remorsu, dato quod homo dormiat in peccato. Vel potest dici, quod dato quod totum corpus, i. tota vita nostra dormierit in peccatis, cauda tamen, id est, finis vitæ, & senectus non debet dormire, sed emendando juventutis delicta, in bonis 35
operibus se movere. Pisces secundum Amb. in hoc sunt dissimiles animalibus quia non delectantur in tactu, seu in lenimento manuum, vel applausu. Tales sunt viri justi, & maxime tales debent esse boni principes & prælati, quia vere isti non delectantur in applausu adulatorum, nec in verbis commendatitiis deceptorum. A talibus enim pisces, i. devoti, & justi fugiunt, in quibus tamen bestiæ, i. peccatores delectantur, & obdormiunt, quia scilicet palpari cum blanditiis semper volunt dicentes illud Esa. 30. *Loquimini nobis placentia, &c.* Dicit Arist. ubi supra quod 36
pisces quando pullificant, cibantur pullis suis. Sic vere multi sunt mali judices, & prælati, qui proprios pullos, & subditos comedunt, & devorant per rapinas, Ezech. 5. *Patres comederunt filios in medio tui*. Sicut enim pisces majores comederunt minores, ita quod etiam illis qui sunt de propria specie vel genere nunquam parcunt; sic inter avaros, & crudeles major, & potentior minores devorat, & quod pejus est, etiam illis qui sunt ejusdem speciei, generis, vel patriæ, etiam si sint proprii filii, & subditi, nunquam parcunt, Hier. 19. *Unusquisque carnes amici sui comedet* 37
in obsidione. Omnes pisces generaliter invicem se comedunt, excepto quodam animali quod Arist. Fustaleon vocat, & hoc ideo, quia carnes non comedit omnino. Pisces significant mundanos, qui alter alterutrum per litigia devorant, & infestant. Faustaleon vero significat religiosos, & maxime prædicatores, quia scilicet, isti carnes non debent comedere nec carnes etiam aliorum per detractionem vorare, & per consequens non debet alter alterum molestare. Vel dic, quod pisces sunt detractores, qui carnes, id est, vitas, & mores comedunt aliorum, Deut. 23. *Gladius meus devorabit carnes*. Fustaleon vero significat justos, qui scilicet per detractionem carnes non comedunt aliorum, dicentes illud Psalm.
49. *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum* 38
potabo? q. d. non debeo. Pluvia impinguat pisces, veruntamen multi sunt pisces, quos pluvia excœcat, non quia multa, sed quia frigida, ut dicitur in libro de natura rerum Pluvia est prosperitas, qua mali impinguantur, & si nimia fuerit, per obstinationem, & malignitatem excæcantur, quia secundum Senecam, *fortuna quem nimium fovet, stultum facit*. Hoc tamen est ratione istius pluviæ, quia prosperitas de se bona est. ut enim dicit Seneca libro de paupertate, non in rebus vitium est, sed in animo. Sed ratione frigoris indevotionis, quod solet communiter in talibus abundare, & talem pluviam comitari: Deuter.
28. *Percutiat te Dominus egestate, fame, & frigore*. Pisces longi se- 39
cundum Plinius impinguantur vento aquilonari, ampli vero australi. Aquilo frigidus est adversitas, & ista est quæ gratiis, & virtutibus impinguat pisces longos, id est, illos, qui sunt constantes, & fortes, & diu in bono perseverantes. Proverbiorum 3. *Longitudo dierum in dextra ejus*. Auster autem ventus mollis prosperitas, & ista est quæ impinguat amplos, & latos, id est misericordes, & charitativos, bona sua aliis per eleemosynas extendentes, quia breviter prosperitas proficit piis, & liberalibus, adversitas vero proficit longis, id est, diu perseverantibus & constantibus. Ideo Christus dicit de ecclesia, Cant.
4. *Surge aquilo, veni auster, perfla hortum meum, & fluant aromata* 40
ejus. Plin. libro 10. dicit, quod piscium omne genus mira celeritate adolescit, & crescit. Sic proculdubio mali in mundo cito crescunt, & per divitias cito, & subito magni fiunt, & de pravo id est, de humili plebe, & statu ad quantitatem status crescunt. Hest, 10. *Fons parvus crevit in fluvium magnum*. Secun- 41
dum Ambr. in Hexameron, sicut avibus, sic & piscibus cauda pro gubernaculo est in natando. Cauda animæ, est consideratio finis, quia proculdubio omni opere ista cauda scilicet considerando finis, est directio operantis. Ideo dicebat versificator ille, Quicquid agas, sapienter agas, & respice finem. Vel dic, quod ista cauda est consideratio mortis, quæ pro certo est causa, qua bene operando natamus, & qua directe quo volumus ambulamus. Juxta illud Ecclesiast. 8. *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*. Secundum Am- 42
brosium ubi supra aqua bona mater est piscibus. Aquæ enim respiraculum piscibus tribuunt, aquæ ova sua pisces committunt. Pisces etiam neque nidos texunt, nec diuturni fœtus laborem sentiunt, non cum sui molestia nutriunt, quin potius aqua quæ fœtum ipsum recipit, quodam naturæ gremio, velut nutrix blanda suscipit, & animal celeri fotu reddit. Aqua quæ dicitur quasi æqua, significat ipsum Deum, vel virginem gloriosam, religionem, vel ecclesiam militantem. Pisces vero

sunt

sunt homines devoti,& perfecti,quia pro certo istis devôtis, & religiosis est aqua divinæ gratiæ, vel etiã ipsa religio bona mater:Sicut enim videmus,nõ oportet, ipsos nidificare,nec fovendo pullos suos seu filios laborare. Ova enim sua,id est,vota, & desideria aquæ divinæ providentiæ committunt,quæ cito, & celeritet ipsis ignorantibus multotiens adimplentur, vel saltem in melius commutantur. Ista est enim blandissima nutrix sua,quæ curam habet de filiis plusquam ipsi, ut ipse Dominus dicit illud Ose.11.*Ego quasi nutritius Ephraim.* Et illud Psa.45.*Jacta cogitatum tuum in Domino,& ipse te enutriet*,ut etiam de ecclesia vel religione dicatur illud Ezec.31.*Aquæ nutrierunt illum,abyssus exaltavit il-*
3 *lum.* Nullus piscis nidificat secundum Aristot. quia scilicet ab aqua sine labore recipit nutrimentum, & pullos suos aquæ committit,præter fucam sive phicin, qui est piscis, & algã nidum faciens,& ibi pullos pariens,& nutriens.Sic vere nullus religiosus debet nidum propriti status facere,sed aquæ divinæ gratiæ se, & pullos,id est,parentes,& devotos per orationem committere,& de nido divitiarum temporalium non curare. Cujus tamen quidam contrarium faciunt,qui etiam in ipso mari religionis de alga,& herba maris,id est,de ipsis bonis religionis,& ecclesiæ nidum sibi constituunt,ubi se & pullos,id est,parentes,& nepotulos nutriunt atque ponunt,sicut de quibusdam medicantibus invenitur,quia contra naturam aliorum piscium, id est, aliorum præcessorum suorum nidificant,divitias acquirendo, ut sic non pisces proprie dicantur,sed aves Matth.8.*Vulpes foveas habent, &*
44 *volucres cæli nidos, filius autem hominis*, id est,bonus religiosus, *non habet ubi caput suum reclinet.* Pisces quandoq; infirmãtur nam chalcides pisces sunt, in quorum branchiis inveniuntur pediculi, à quibus sæpius occiduntur, ut dicit Aristot. Sic vere vermes multorum malorum desideriorum branchias amplexuum, & affectuum nostrorum quandoque taliter obsident,quod mortem di-
45 versorum peccatorum parant. Act. 12. *Consumptus vermibus interiit.* Inter ipsos pisces multæ sunt inimicitiæ. Nam ut dicit Plin. mugil,& lupus mutuo flagrant odio, concha, & murena invicẽ sibi nocent. Locusta polypum videre pavet,& si prope viderit omnino moritur, & sic de aliis pluribus. Sic vere charissimi inter homines inveniuntur inimicitiæ infinitæ. Mugiles enim & Lupi,id est,ipsi mali invicem se odiunt.Conchæ etiam,id est,velati hypocritæ,murenas,id est,viros devotos non diligunt. Locustæ insuper,id est,pauperes,ipsos polypos,id est,tyrannos metuunt, & sic inter diversos diversimode lites & inimicitiæ sem-
46 per fiunt. Gen.3.*Inimicitias ponã inter me,& mulierẽ,& semen tuum, & semen illius &c.* Pisces si biberint oleum moriuntur, sicut dicit Plin.Sic vere illi qui oleum adulationis vel delitiarum bibunt, morti vitiorum succumbunt. Dicat ergo homo illud Psal. 140.
47 *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Secundum Aristot.quidam sunt pisces,qui solum luto, & cœno nutriuntur,sicut carabus sive locusta,qui luto vivit,ideo est lutosus, qui cum capitur, in ejus interiorib. multum de luto invenitur. Huic est avarus similis,qui in luto, & cœno divitiarum solum invenit nutrimentum,& ibi tantummodo delectatur, & ideo cum captus à dæmonibus per mortem fuerit,in ejus interioribus,id est arcis, & absconditis multum de luto,id est, de congregatis divitiis invenitur Abac. 2. *Væ ei qui congregat non sua, usquequo aggravat super se densum lutum?* Vel potest dici contra detractores,qui luto, & cœno,id est,vilibus aliorum defectibus nutriuntur, & ipsos per ob-
48 loquutionem in ore suo ponere delectantur. Plin.lib. 3. cap.16. dicit, quod sunt quædam piscium genera, inter quos non sunt mares,sicut (inquit) sunt erythivi,et chromes,cujus inquit signũ est,quia omnes inveniuntur cum ovis.Expone sicut infra lib.14. de Amazonia.

Cap. II.

De Halecibus.

HAleces sunt pisces marina parvi, & sapidi, qui optimi sunt tam recentes,quam sicci, & hi certis temporibus scilicet, ab Augusto usque ad finem Decembris in mari apparent.ubi in maxima copia usibus hominum divino munere capiendos exhibent.Aljis autem temporibus ita in secretis maris absconduntur,quod vix aliqui inveniuntur, ut dicit Isidorus & sensu etiam experitur.Tales debemus esse, quia tam recentes quam sicci,id est,tam juvenes quam antiqui debemus apud Deum, & homines esse boni.Certis vero temporibus debemus apparere, & maxime quando necesse est,scilicet in hyeme tribulationum,nos debemus aliorum usibus,& utilitatibus,& quando non est necesse, iterum ad secretum maris conscientiæ recedere & abire. Istud potissime pertinet ad prædicatores, qui ad utilitatem aliorum certis temporibus debent ire, tandem facto officio debent in maris secreta,id est, in suum claustrum,& conventum recedere, & abire. Hier.8.*Turtur,hirundo, & ciconia cognoverunt tempus adventus sui.* Eccl.3.*Tempus loquendi,& tempus tacendi.* Vel potest dici, quod haleces,id est,religiosi,dum sunt in profundo maris,id est, in claustris,& conventibus suis,ubi à retibus secularium absconduntur,tuti sunt;quando vero apparent,& quando ad publicum veniunt,& mundi negotiis se exponunt, tunc piscatoribus, id est,dæmonibus prædæ sunt.Ideo consulitur Esa.26.*Vade populus meus,intra in cubicula tua, & abscondere.* Haleces ex sola aqua di- 2
cuntur vivere.Quod patet,quia extra aquam non vivunt, etiam per momentum, imo etiam eodem momento quo tangunt aerem,moriuntur. Et ideo solito diutius possunt servari, quam quicunq; alii pisces.Oculi eorum in aqua lucent ut candelæ,sed horum splendor moritur cum eisdem, quia scilicet extra aquam perdunt non solum vitam, sed etiam oculorum splendorem, ut dicit Isidor.Charissimi,Mare est status pœnitentiæ. Aqua est divina scientia vel gratia. Aer vero est mundi vanitas, vel prosperitas. Sic est ergo quod halec, id est, justus,qui revera diu sine corruptione peccati servari potest,si sale sapientiæ sit conditus ex aqua devotionis, misercordiæ, gratiæ, & scientiæ totale recipit nutrimentum, & spiritualis vitæ animæ complementum. In ista enim non solum habet spiritualis vitæ perfectionem, imo etiam oculorum intellectus splendorem,& discretionem, quia scilicet,in mari pœnitentiæ,& scientiæ, & devotionis, non solum spiritualiter Deo vivitur, imo etiam splendor veritatis, & sapientiæ ibidem clarius intuetur, per quem ipse Dominus subtilius contemplatur,Apoc.1. *Oculi ejus sicut sol in virtute sua lucent.* Veruntamen statim quod homo exterius ad aerem mundanæ prosperitatis,& vanitatis exponitur,& ab aquis ejusmodi extrahitur,necesse est quod spiritualiter per vitia moriatur,et quod lux oculorum ipsius hebetetur. Ista videmus de illis,qui à statu perfectionis ad mũdana tranſeunt,& relicto Deo,& devotione, & religione vel ecclesia,ad secularia se exponunt, qui scilicet, morte multorum vitiorum prosternunt,& lumine discretionis, & sapientiæ quantum ad illa,quæ ad salutem pertinent,spoliantur.Quod etiam in scientialibus apparet, quin pro certo oculus intellectus obtunditur,quando aqua studii dimissa, ad negotia pertransitur.Ps.37.*Lumen oculorum meorum,& ipsum non est mecum,* unde Baru.3. dicit scriptura, *Disce ubi sit virtus, ubi sapientia,ubi sit prudentia,ubi sit longinquitas vitæ,ubi sit lumen oculorum,& pax.* q.d, solummodo in aqua religionis,& devotionis.Haleces secundum Isidor. ubicunq; supra mare viderint lumen, gregatim ibidem 3
conveniunt, & hac cautela ad retia deducuntur. Sic vere multi sunt qui lumine prosperitatis taliter delectantur, quod dum ad aspectum ipsius conveniunt,& dum ad ejus pulchritudinẽ attendunt, retibus malarum complacentiarum involvuntur,& sic à diabolo capiuntur,& per diversa vitia occiduntur, & sic unde sperarent lætitiam, miseriam, & periculum consequuntur. Quod etiam contra juvenes dici potest,qui videre lumen, id est, pulchras mulieres delectantur,quibus mediantibus per mala desideria capiuntur Esa.59.*Expectavimus lucem,& ecce tenebræ.*

Cap. III.

De Anguillis.

ANguilla secundum Isid. ab anguis dicitur similitudine, est 1
enim piscis lubricosus, & flexuosus ultra modum, difficilis ad tenẽdum,difficilis etiam ad excoriandum. Nam sicut dicitur in lib.de natura rerum,excoriata adhuc solet vivere,& etiã scissa aliqualiter palpitare.Diutissimam enim habet vitam.Aquis fluvialibus claris gaudet,semina & ova aliorum piscium comedit, & ex limo generatur,& vivit. Tales sunt viri falsi, cautelosi & iniqui,quia sc.isti ita sunt flexuosi,& lubricosi per diversas cautelas,quod vix aut nunquam possunt in uno loco verbo teneri, nec in uno proposito custodiri. Anguillæ enim, id est, diabolo sunt similes,& ideo lubricosi sunt,& variabiles, & fallaces. Actor.2.*Impossibile erat teneri illum.* Isti enim nascuntur in culpa,& generantur ex limo carnalitatis, gaudent aquis claris mundanæ prosperitatis, semina & ova, id est, divitias aliorum devorant,rapacitatem usuræ & crudelitatis,duram & longam habent vitam malæ & obstinatæ voluntatis. In vita enim sua mala sunt radicati, & ibidem ad perseverandum diutissime confirmati.

Eccl.7.

Ecc.7.*Impius longo vivit tempore super terram in malitia sua.*Et ideo bene dicitur , quod isti difficiliter excoriantur,quia pro certo difficile est,quod tales pelle suæ malæ consuetudinis per conversionem spolientur,juxta illud Eccl.1. *Perversi difficile corriguntur.* Nam si quis prædicator velit tales excoriare,& convertere, vix aut nunquam poterit ipsos verbis,& exemplis taliter scindere , quin ipsos semper sentiat palpitare , & in contrarium allegare. Quod potissime vernm est de hæreticis,& etiam de obstinatis , qui etiam excoriati,& convicti , semper aliquid in contrarium murmurant & susurrant.Radicata est enim illa mala vita in ipsis, & non possunt recedere,nec à malis suis opinionibus resilire, figurati in pisce Thobiæ,*quem postquam de fluvio extraxisset in siccum cœpit ante pedes ipsius palpitare*,sicut dicitur Thob.6. Vel ista possunt dici contra superbos, qui etiã reducti ad statum infœlicitatis,nudati,afflicti,& tribulati, adhuc palpitant, & rebellant & cum aliud nequeant,suspirant,murmurant & reclamant. Figura in Saul 2.Reg.1.qui occisus adhuc vivebat,dicens,*Adhuc tota anima mea in me est,& tenent me angustiæ.*Vel potest dici de bonis, qui etiam excoriati temporaliter,& corporaliter nudati , & scissi per tyrannos,vitam gratiæ non perdiderunt , sed etiam mortui corporaliter,& divili,vitam istam palpitando miraculis ostenderunt,dicentes illud Apostoli ad Gal.2.*Vivo ego jam non ego , vivit autẽ in me Christus.* Vel potest allegari de beato Bartholomæo, qui etiam excoriatus vivebat,& vivens aliis prædicabat Levi.1.

2 *Detracta pelle hostiæ corpus in frusta concident.* Anguilla ad vocem tonitrui commovetur,in aquis turbidis pascitur, Pleiadibus occidentib.maxime capitur , assata melior invenitur, & ejus pinguedo auribus medetur,sicut dicitur in eodem lib. de natura rerum. Tales fuerunt sancti, quia pro certo isti tonitruum divinarum comminationum , & prædicationum timuerunt , in aquis turbidis tribulationum nutriti fuerunt. & stellis Pleiadibus pluvialibus occidentibus,id est,mundi consolationibus eis deficientibus capti sunt,& conversi præcipue extiterunt.& sic se assari , & nudari pro Christo permiseruut,ita,quod pinguedo , id est , sanguis,& martyrium ipsorum vitia aurium,id est, duritiam auditorum efficaciter sanaverunt,quia scilicet omnis obstinatio,& duritia tollitur, & homo ad credendum,eorum exemplo inducitur,quando sanguis,& fides martyrum cogitatur , & maxime beati Laurentii,qui ad litteram assatus extitit,& crematus.Psal. 62.*Sicut adipe,& pinguedine repleatur anima mea.*

3 Sicut dicitur in eodem lib. de natura rerum,anguilla mortua sola inter pisces non fluctuat , nec super aquam sicut alii mortui supernatat, nisi solum cum aquis putrefacta fuerit, et dissoluta. Istud potest applicari ad quosdam peccatores, qui quamvis peccatis sint mortui , nunquam tamen per superbiam supernatant imo semper utilitatem proprii status cogitant,et ad fundum, per humilitatem descendunt, et ideo de talibus peccatoribus dicit beatus Greg. *quod nunquam Deus mentem deserit, quæ se esse in tenebris recognoscit.*Et hoc patet, quia pro certo quando tales putrefacti creduntur, et ex toto aquis vitiorum corrupti tunc de peccato eriguntur,et quasi miraculose à Deo convertuntur.Non desperet igitur peccator , qui ex morte culpæ,quam secum habet humilitatem concepit,et ad fundum descendit,quia Deus finaliter tales convertere consuevit Job.11. *Cum te consumptum putaveris,orieris ut Lucifer,& habebis fiduciam,proposita tibispe,& defossus securus dormies.*Isti enim sunt contra naturam aliorum piscium, id est peccatorum,quia scilicet quando mortui sunt per peccatum, tunc magis sunt supernatantes,et vagantes,superbi,variabiles , inconstantes, et seipsos per jactantiam efferentes , et in suis vilitatibus gloriantes Prov.18.*Impius cum in profundum peccatorum venerit,contemnit.*Vel potest allegari contra obstinatos, qui mortui per peccatum,nunquam per pœnitentiam volunt resurgere, sed in cæno delitiarum inferius semper esse,Exod.15.*Descenderunt in profundum quasi lapis*,nisi forte,quando sunt putrefacti,id est, senes,et inveterati in vitiis,et corrupti. Vel potest dici de damnatis , qui mortui latent inferius in inferno,et putrefacti finaliter resurgent in judicio. Vel dici potest generaliter de mortuis universis,qui mortui jacent inferius in sepulchro, unde per resurrectionem non supernatabunt nec resurgent , nisi in die judicii , quando ex toto corrupti fuerint,et consumpti. Unde illud prædictum Job.11.*Cum te consumptum,&c.*

4 Secundum Plin. plus vivit anguilla sine aqua,flante aquilone, quam austro.Sic vere plus vivimus vita gratiæ,et melius in aquilone adversitatis,quam in austro prosperitatis Ezech. 27. *Ventus*
5 *auster contrivit te.*Anguilla nunquam hyemat in aqua parva , sed potius in profunda, timet enim forte quod si gelaretur,morere-tur. Sic vere in hyeme tentationis non debemus esse contenti modica aqua gratiæ,devotionis,vel lachrymarum, sed potius recurrere ad profundam, quia alias gelu obstinationis,et indevotionis nos posset gelare, et vita gratiæ spoliare Eccl. 43. *Frigidus ventus Aquilo flavit,& gelavit crystallus.*

Cap. IV.

De Abide.

1 ABides secundum Alberi,animal est marinum,quod primo est aquosum,et nutrimentũ ejus est aqua, deinde vero mutatur ejus forma , conditio, et nomen, et vocatur astoyes,et efficitur animal terrestre,in terra habitans, non in aqua,et hoc mirum , quod mutata forma,et dispositione membrorum, morum etiam conditio commutetur. Tales proculdubio sunt apostatæ,qui scilicet in principio sunt animalia marina,et in mari religionis , et fidei natantia,aquæ divinæ gratiæ viventia,sed pro certo processu temporis,ipsi de pisce mutantur in bestiam scilicet,mare religionis dimittentes , et ad terram, id est , ad mundum se per apostasiam convertentes , mutant sibi formam scilicet in habitu ne cognoscantur , conditionem scilicet in moribus, ut secularibus conformentur,et etiam aliquotiens mutant nomen , ut scilicet alii esse credantur.Ps.105. *Mutaverunt gloriam suam,in similitudinem vituli comedentis fœnum.* Et breviter isti ex toto fiunt terrei , terrenè,& temporaliter viventes, & mare religions præ cæteris abhorrentes. Vel potest dici de religiosis,qui postmodum fiunt prælati, & qui de contemplativa veniunt ad activam, quia scilicet quandoque ex toto videntur conditiones mutare. Mutant enim nomen ratione dignitatis , & sic juxta commune Proverbium,*cum mutatione nominis mutant mores.* Quod apparet , quia primo erant aquei,devoti,marini, pœnitentes, amari,qui tunc quandoque fiunt terrei,& amari,ita quod in forma,& conditione sicut in nomine inveniuntur varii,& diversi Esa.8.*Voca nomen ejus,accelera,spolia detrahe,festina prædari.*Vel potest dici de religiosis,qui in principio quando sunt novitii,sunt pisces,id est,devoti , flebiles & aquei , tandem vero mutata conditione fiunt bestiæ,& crudi,indevoti & terrei.Sap.19.*Quæcunque natantia in terra transibant.* Quod potissime apparet de religiosis mendicantibus,qui terreis negotiis se occupant indiscrete. Vel potest dici in bono de illis,qui ad dignitates nominantur, & eliguntur,utpote qui jam non clerici sed episcopi nominantur , quod scilicet ipsi cum mutatione nominis etiam conditiones, & mores in bonum mutare tenentur,quia si prius erãt pisces,id est,carnales et aquei, tamen ex nunc debent esse animalia,id est,justi animati, fortes, & terrei. Figurati in Joseph, quem Pharao præficieus Ægypto mutavit nomen ejus,*& vocavit eum salvatorem*,sicut dicitur Genes. 41.Vel potest dici de Christo,qui primo ante incarnationem erat animal marinum scilicet Deus,per rigorem justitiæ avarus,sicut exemplis pluribus comprobatur. Sed proculdubio iste tandem in incarnatione fuit mirabiliter transmutatus,quãdo de Deo homo,& de pisce animal est effectus, tunc enim mutavit formam , carnem vestiendo,mutavit conditonem, pietatem & misericordiam induendo , matavit nomen Jesu ab Angelo vendicando. Mutatus est igitur de Deo in virum, de justo in pium,de Deo in Jesum. Mutatus est in forma per novi habitus assumptionem 3. Reg.22.*Rex Israel mutavit habitum,& ingressus est bellum.* Item mutavit se in conditione,per pietatis ostensionem.Exod.13. *primogenitum asini mutabis ove.*Mutatus etiam est in nomine , per novi nominis impositionẽ,quia scilicet dicitur Luc.2. *Vocatum est nomen ejus* Jesus.Esa. 62. *Vocabitur tibi nomen novum , quod os Domini nominavit.* Et breviter iste qui à principio in aqua æternæ voluptatis,& in profundo maris paradisi habitaverat, terrestre animal est effectus , in quantum in terra cum hominibus fuit personaliter conversatus Baruch.3.*Post ea in terris visus est,& cum hominibus conversatus.*

Cap. V.

De Alphora.

1 ALphoras secundum Isid.piscis est modicus,& iste sine coitu ex limo aquæ nascitur, cito enim dissolvitur,& parum durat , prodiderunt tamen nautæ , quod si piscis iste dissolvatur , dum tamen remaneant caput , & oculi ejus iterum renascens

longo

longo tempore durabit, ſicut dicit Ariſt. Talis piſcis fuit Chriſtus, iſte enim non ex ſemine virili, ſed divino ſpiramine fuit natus, parum duravit in mundo, ſcilicet ſolum triginta duobus annis cum dimidio, poſt quos fuit morte terribili diſſolutus. In ipſo tamen remanſerunt caput, & oculi, id eſt, divinitas & anima, quæ mori ſcilicet nequiverunt, & ideo tenatus eſt reſurgendo, & diu poſtea duravit, & durat æterne perpetue permanendo, ad Rom. 6. *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Vel poteſt dici de peccatore, qui quamvis per peccata videatur penitus diſſolutus non eſt tamen de ejus converſione propter hoc deſperandum, dum tamen caput fidei, & oculi diſcretionis remanſerint in eodem, ſemper enim poteſt per gratiam renaſci, & per pœnitentiam ad ſtatum gratiæ reparari, poſt etiam perſeverando diutius, & cautius immorari. Joan. 11. *Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet, & omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.* Vel poteſt dici de uſurariis, & ballivis, qui quamvis quandoque per aliqua infortunia diſſolvantur, & ad paupertatem, & miſeriam deducantur, dum tamen eis remaneat caput, id eſt, corrupta ſua intentio, oculi, id eſt, cautela, & circunſpectio, ſemper ſolent ad ſtatum priſtinum reparari, & ad majores dignitates, & divitias elevari. Heſte. 10. *Fons parvus crevit in fluvium magnum.*

Cap. VI.

De *Albirem.*

1 ALbirem ut dicit Ariſtot. eſt piſcis marinus, habens cutem fortiſſimam, adeo ſpiſſam & duram, ut ea milites utantur pro galea, faciunt enim ſibi quaſi pileum de cute piſcis hujus, & ſub galeis ferreis ponunt illud, quadam enim occulta virtute ictibus reſiſtit; & ſi accidit percuſſio gladii in illo, dolorem non inducit. Piſcis iſte ſignificat Chriſtum, ſanctos, & bonos eccleſiaſticos, & prælatos. Iſti enim cutem, id eſt, animæ, & corporis conſtantiam duriſſimam habuerunt, in quantum pro Chriſto tribulationibus reſtiterunt Job. 7. *Cutis mea aruit, & contracta eſt.* Nos igitur ſi milites Chriſti fuerimus de cute iſta, id eſt, conſtantia ſanctorum, per imitationem ipſorum nobis contra ictus adverſitatum, patientiæ galeam faciemus, & ipſa taliter armabimur, quod dolores mundi pœnarum minime ſentiemus. Si enim cogitamus quanta Chriſtus & ſancti ſuſtinuerunt, & qualem cutem habuerunt, diſcrimina tolerando, pro certo virtutem patientiæ concipiemus, eorum exempla ſequendo, & ſic galeati non ſentiemus, nec reputabimus mundi pœnas. Prover. 23. *Verberaverunt me, & non dolui, traxerunt me, & non ſenſi.* Galeam ergo ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum. Dei Vel ſi vis per galeam iſtam, intellige fidem, quæ de cute, id eſt, patientia martyrũ roboratur &c. ſicut ſupra. Vel dic, quod milites fuerunt martyres, qui cute, id eſt, converſatione & patientia Chriſti ſe armaverunt, & ideo nulli ictus gladii ipſos vincere potuerunt.

Cap. VII.

De *Ariete Maris.*

1 ARies maris ut dicit Plin. lib. 9. cap. 44. eſt piſcis, qui graſſatur ſicut latro. Nam in umbra magnarum navium in ſalo ſtantium occultatus, ſi quem natandi voluntas invitat, expectat erectoque extra aquam capite, piſcantium cymbas ſpeculatur, ut occultus adnatans arripiat, & ſubmergat. Tales arietes ſunt officiales vel ballivi, qui ſcilicet in umbra magnarum navium, id eſt, magnorum dominorum, & ſub velamento ſervitii, & officii ipſorum in ipſa aqua delitiarum manentes, & caput intentionis perverſæ ad ſpeculandum quid fiat in partibus erigentes, inſidiantur natantibus, & in ſubjecta patria manentibus, & ſi ipſos incaute procedere viderint, vel ſi contra ipſos, cauſam quamcunq; minimam invenire potuerint, ſolent occulte explorando, ad eos adnatare, & eos invadere, & ad profundum tribulationum trahere, & per exactiones, accuſationes, & invaſiones ſubmergere, & opprimere, Prov. 23. *Inſidiatur in viis quaſi latro, & quos incautos viderit, interficiet.* Vel dic quod iſte eſt diabolus, qui natantibus, & ſe in aquis mundanæ proſperitatis balneantibus inſidiatur, & eos per diverſa vitia ſubmergere nititur, niſi præcaveant ne labantur. Pſal. 9. *Inſidiatur ut rapiat pauperem.* Vel poteſt generaliter dici contra latrones & homicidas, vel etiam contra uſurarios, &c. ſicut ſupra.

Cap. VIII.

De *Aureo Vellere.*

AUreum vellus eſt piſcis, qui lanam in ſimilitudinem auri 1
portat. Unde dicit Amb. Aureum vellus mare nutrit, & lanam inungendo, ſpeciem metalli gignit, cujus colorem (ut ait) nullus adhuc fullo potuit imitari Et de hoc velleris genere creditur fuiſſe illud, propter quod multæ civitates in Trojanorum partibus ſunt exuſtæ. Quod ſcilicet Jaſon in provincia Colchorum quæſivit, ſicut Ovidius in meta. recitat atque ponit, & ſicut Dictys in Trojana hiſtoria aſſerit. Piſcis iſte chariſſimi Beatam virginem ſignificat, quæ in mari hujus mundi aureum vellus, id eſt, ipſum Chriſtum portavit, cujus colorem, & perfectionem, & virtutem nullus adhuc perfecte potuit imitari, nec aliquis fullo vel prædicator plene depingere, vel deſcribere vel rimari. Eſa. 4. *Generationem ejus quis enarrabit?* Iſta eſt enim illud vellus, in quo Gedeon habuit ſignum victoriæ, dum illud in area ſicca inventum, rore madifico plenum fuit. Judic. 6. Quia ſcilicet per iſtud vellus, corpus ſcilicet Chriſti, dum in area ſicca ſine virili ſemine uteri virginalis ponitur, ibiq; rore divinitatis impletur, Gedeon, id eſt, humano generi ſignum ſalutis, & victoriæ miniſtrat. Unde de iſto rore in iſto vellere mirabiliter deſcendente, id eſt, de Dei filio hoc vellus aureum habitare dicitur in Pſal. 71. *Deſcendet ſicut pluvia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.* Vel dic, quod iſtud vellus ſignificat exteriorem converſationem Chriſti, virginis vel ſanctorum, quæ pro certo ita fuit aurea, pretioſa & alta, quod nullus eſt, qui poſſit eam imitari, vel ad ejus ſimilitudinem ſuum vellus, id eſt, ſuam converſationem tingere, vel eorum ſanctitudini conformare. Eccl. 44. *Non eſt inventus ſimilis illi illi, qui conſervaret legem excelſi,* qui ſicut dicit in Pſal. 44. *Aſtitit regina à dextris tuis; in veſtitu deaurato.*

Cap. IX.

De *Accipenſere.*

ACcipenſer ſecundum Plin. lib. 9. ca. 17. piſcis eſt apud anti- 1
quos valde nobilis, dictus ab aliquibus Ezox, qui in hoc mirabilis reputatur, quia contra naturam omnium aliorum ſquamæ ejus ad caput, & ad os ex adverſo tendunt, & ordinantur, contra etiam aquam natando meare fertur, ut ait idem ibidem. Per ſquamas iſtas in corpore piſcis, intelligo malos religioſos, vel clericos, in corpore eccleſiæ. Unde etiam Behemoth intelliguntur reprobi, qui diabolo adhærent per vitia ſicut ſquamæ, & qui corpore diaboli inter ſe concordes, & conjuncti ſunt contra bonos Job. 41. *Corpus ejus quaſi ſcuta fuſilia, compactum quaſi ſquamis ſeſe prementibus, una uni conjungitur.* Quid ergo? proculdubio, iſti hodie omnes tendunt & eriguntur ſurſum contra caput, os, & oculos, id eſt, contra prælatos, adminiſtratores, & viros bonos & doctos. Prælatus enim eſt caput, os quod paſcit omnia membra, temporalium adminiſtratores, oculi vero, qui regunt, ſunt alii prudentes & diſerti rectores. Contra iſtos ergo vadunt ſquamæ corporis religionis, vel eccleſiæ ſcilicet mali ſubditi eis ſcilicet contrariando, de eis murmurando, & de eorum regimine conquerendo. Can. 2. *Filii mei pugnarunt contra me.* Cum tamen iſti econverſo deberent tendere, & iſti capiti ſubditi eſſe & obedire, & ſe ſub eo humiliter ordinare. Iſti enim retrogradi ſunt, & ſemper in oppoſitum, ſcilicet contra mandatum ſuperiorum & contra regulam ſuam, & divina mandata ex adverſo faciunt atque tendunt. Jud. 2. *Mandata Domini audientes, omnia fecerunt contraria.* Vel poteſt generaliter dici de malis, qui contra Deum caput & creatorem omnium, per obſtinationem tendunt, & eidem per vitia contrariantur, & contra eum ſe erigunt & contendunt Pſalm. 108. *Fiant contra Dominum ſemper.* Vel dic, quod piſcis iſte eſt homo, caput intentio, oculus vero diſcretio, os vero quod membra paſcit, eſt pietas & devotio, quæ ſcilicet cibat mentem, ſquamæ vero ſunt carnalium deſideriorum machinatio: quia proculdubio ſemper tendunt ſquamæ noſtræ, id eſt, carnis appetitus contra caput intentionis & conſcientiæ, contra oculos diſcretionis & ſapientiæ: & contra os devotionis atque clementiæ: quia ſcilicet ſemper eriguntur carnis deſideria contra animam, & motus corporis contra mentem, ideo dicitur 2. Pet. 2. *Obſecro vos abſtinere à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam.* Piſcis enim iſte ſemper in contrarium natat, quia ſcilicet ſenſualitas ſemper rationi repugnat; quia ſicut dicitur ad Galat. 5. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum.*

Cap.

Cap. X.

De Amio.

1 AMius secundum Isidor. piscis est saxatilis, qui lapidem portat interius, qui virgulas habet in lateribus puniceas, & totus ad modum panni serici pulcherrimi est coloris. Talis est justus, qui lapidem vivum Christum per devotionem continet, & exterius virtutum coloribus per conversationem honestam splendet, Ezech. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.*

Cap. XI.

De Asforo.

1 AFforus secundum Isidor. piscis est modicus, qui propter exiguitatem hamo capi non potest. Sic vere viri humiles ita parvi exeant & exinaniunt semetipsos, quod hamo tentationis diabolicæ non læduntur. Constat enim quod dum homo humiliter recognoscit suam fragilitatem, & sic recurrit ad divinam protectionem, & bonitatem, taliter à Deo adjuvatur, quod nunquam tentationum hamulis inescatur, Psal. 114. *Humiliatus sum, & liberavit me.* Unde de beato Antonio legitur in Vitis patrum, quod videns mundum plenum laqueis dixit, *O Deus quis evadet istos?* & respondit vox de cœlo, *Humilitas.* Australis. vide supra in generali. §. 10.

Cap. XII.

De Aranea.

1 ARanea secundum Isidorum, genus est piscis, qui in auribus suis aculeos (aliis stimulos) habet, & ideo auribus percutit appropinquantes. Aures in scriptura designant auditum. Tales ergo araneæ videntur esse quidam, qui aliis audiendo injuriantur, & qui respondere non dignantur, sed quasi indignos responsione alios reputantes, tacent & audiunt, nec loquuntur. Isti ergo acrius alios lædunt, quam si eis loquerentur. Et ideo isti auribus percutere dicuntur, in quantum scilicet audiendo aliis injuriari conantur, de quibus dicitur Prover. 29. *Servus verbis non potest erudiri, quia audit quæ dicis, & respondere contemnit.* Vel potest dici contra illos, qui omnia volunt audire, & qui stimulos pruriginis de audiendis rumoribus in auribus habent, quia scilicet ipsimet stimulantur ad audiendum, & alios stimulant ad loquendum, similes Atheniensibus, de quibus dicitur Act. 17. quod *ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.* Vel potest dici de bonis discipulis, qui scilicet aculeos diligentiæ debent habere in auribus, quibus scilicet stimulentur addiscere, & audire, & quibus stimulent alios aliquid dicere vel docere. Et sic iste est auris audiens, de qua dicitur Job. 29. *Auris audiens beatificabat me.* Vel potest dici de bonis servitoribus, & religiosis, qui aculeum timoris in auribus debent habere, quo scilicet stimulentur, & sollicitentur audire, quid à magistris vel à prælatis, vel à Deo præcipitur, ut statim cum dictum fuerit, per obedientiam
2 impleatur, exemplo Samuelis dicentis 1. Reg. 3. *Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Plin. lib. 9. c. 48. dicit, quod araneus maris habet aliquos aculeos venenosos, sicut etiam dicit de radio marino, quia si quis ipsos incaute calcaverit, pungitur, & veneni malitiam statim sentit. Sic sunt multi, qui pro certo aculeos malorum verborum venenosos habent, in tantum, quod si quis eos calcaverit vel contempserit, statim venenum, & punctura, detractionem, injuriam & infamiam contra eum movent. Apoc. 9. Aculeus erat in caudis earum.

Cap. XIII.

De Bochis, qui apud Alber. Bocte dicuntur.

1 BOchæ pisces sunt fluviales, lati & tenues, qui cum venantur ad fundum descendunt, aquam turbant, dorsum ostendunt, ut non videantur, & evadant. Talis est vir humilis, qui piscatorem diabolum, & rete suæ tentationis timens, debet ad profundum conscientiæ descendere, per suiipsius considerationem, debet se prosternere per humilitatem, & subjectionem, debet aquam, & fluorem cordis turbare per dolorem, & contritionem, & debet dorsum ostendere, fugiendo omnem malam occasionem, & sic proculdubio non rapietur per peccatum, sed evadet periculum damnationis, Psalm. 42. *Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.* Vel si vis, dic contra malitiosos subditos, quos si piscator, i.e. prælatus velit capere & corrigere, statim per falsitates & cautelas solent negotium ita turbare, quod homo non potest os comprehendere vel punire.

Cap. XIV.

De Barchora.

1 BArchora (à Germanis & Flandrensibus miles propter scutum, & galeam vocata, à Plinio (ut credimus) testudo secundum Aristot. Animal maximum est in aqua, cujus orificium fortius est omni animali, frangit enim lapidem quem mordet, cutem habet durissimam, & ideo oportet, quod in aqua sæpissime immergatur, quia alias cutem ejus sol taliter induraret, quod se flectere non valeret, & etiam propter levitatem ad voluntatem in aquam non se profundaret, sed necessario superius enataret. Ista videtur esse tortuca marina, & ideo vide in libro de animalibus, c. de tortuca, & infra littera t. Dic tamen hic, quod nos religiosi, & clerici, & etiam prælati, qui more istius animalis terram, & aquam habemus habitare, & temporalia & spiritualia ministrare, quando contingit nos exire ad terram, i.e. ad temporalia ministranda, non debemus ibi diu stare, quin ad aquam devotionis, & ad mare religionis per contemplationem redeamus, & quin aquis lachrymarum compunctionis, & devotionis, nos sæpius balneemus, quia alias si nimis extra circa temporalia manserimus, cutis voluntatis nostræ calore tentationum per indevotionem desiccabitur, & per obstinationem taliter indurabitur, quod ad bona spiritualia nos flectere nequibimus, nec juxta votum in aquam devotionis nos profundabimus, imo superius circa temporalia vagabimus, & per inanem gloriam supernatabimus, & curremus, quia pro certo qui circa temporalia nimis intenderit, ita efficietur indevotus, & durus, quod vix ad spiritualia plus redibit, & quod nunquam in aquam devotionis se amplius profundabit. ad Roman. 2. *Secundum duritiam cordis tui, & impœnitens cor tuum, multiplicas tibi iram.* Barbotha autem alius est piscis marinus, qui in Tanai, Danubio, & Tiro fluminibus dicitur abundare, cujus sola cauda seu pars posterior comeditur, pars vero anterior projicitur: qui respectu corporis habet oculos valde parvos, & maxime quando fit magnus, quia tunc videtur quasi oculos non habere, crescente enim corpore oculi ipsius non crescunt. Istud potest applicari contra magnos homines, & potentes, qui revera oculos veræ intelligentiæ parvos habent, quia scil. isti sunt qui præcæteris minus sciunt de pertinentibus ad salutem, Joan. 12. *Adhuc modicum lumen in vobis est.* Pars enim talium anterior, i.e. juventus ut communiter parum valet, & si quid habent validum, & virtuosum, hoc cauda senectutis tenet. Multi enim sunt qui in principio sunt mali, in fine vero, & in senio fiunt boni. Caput igitur, & principium vitæ talium abjiciamus, caudam vero, i.e. suæ senectutis exempla imitando sumamus, exemplo Moysi, Exod. 3. qui caudam serpentis apprehendit, & sic sibi non nocuit, sed in virgam mutatus fuit, quia sc. si cauda senectutis, & finis bonorum exemplariter accipitur, accipientibus in virgam virtutis, & directionis mutatur.
2

Cap. XV.

De Balena.

1 BAlena maxima belluarum secundum Isid. dicitur à Balin Græce, quod est emittere latine, eo scilicet, quod aquas more fluminis de ore suo ejiciat, & emittat, quibus naves convicinas quandoque dejicit, & submergit. Unde dicit Basilius magnus, quod ipse vidit Balenas incedentes per mare, tantos fluctus emittentes, quod ante eas fluere torrens maximus videbatur. Et est balena fœmina, cetus autem est masculus, ut dicunt Jorath & Amb. in Hexameron. Tales videntur tyranni, quia pro certo isti fluctus tribulationum, jactantiarum & comminationum, non cessant emittere, quibus naves, id est, mercatores & circunstantes vicinos solent submergere, & ad profundum miseriæ deducere. Ps. 87. Omnes fluctus tuos induxisti super me. Et sicut balena cum quadam fistula dicitur spirare, & dormiens stertere & reflare, sic tales spirant ad sævitias, & anhelant, & in delitiis dormiunt atque cubant 2. Machab. 9. *Ignem spirans animo Antiochus &c.* Quando balena senescit, arena more insulæ dorso ipsius aggregatur, quam nautæ in tempestate se re-

periſſe gaudentes, miſſis anchoris deſuper falſa quiete quieſcunt, & ibidem gratia victus ignes accendunt, quos dum beſtia ſenſerit, ſubito ad profundum deſcendit, & ſic nautas quos prius portabat, ſubmergit. ut ait Iſid. & Plin. Tales videntur eſſe uſurarii, qui pro certo arenam divitiarum aggregant ſibi multam. Nautæ igitur, i.e. homines mare hujus vitæ tranſeuntes, quando accidit paupertatis tempeſtas, gaudentes ſe tales inſulas inveniſſe, ſub ſpe quietis, & ſalutis accedunt, & arenas divitiarum ſuarum mutuant, & ad uſuram accipiunt, & ſic ibidem ad tempus ſine moleſtia quieſcunt, & ſe portari, & ſuſtentari videntes, ad futurum periculum non attendunt. Sed pro certo tandem iſta balena, i.e. uſurarius videns, quod iſti ſecure ſtant, & de ſolvendo non cogitant, & ſentiens, quod naves, i.e. hæreditates eorum cum anchoris bonorum inſtrumentorum ſibi ſunt obligatæ, & alligatæ, ſubito ſe ſolet movere, & eos per lites impetere, & finaliter in mare, i.e. in paupertatis amaritudinem ſubmergere, & naves, i.e. hæreditates eorum ſecum trahere, & portare. Figura 2. Para. 20. ubi naves quæ ibant in Tharſis, ut haberent aurum, confractæ ſunt. Ideo dicitur Ezech. 16. *Stupebunt naves in die pavoris tui.* Balena poſtquam peperit, ſi videt fœtus ſuos eſſe infirmos, impotentes & parvos, & necdum bene formatos, & potiſſime, quando videt tempeſtatem imminere, ſolet eos in ore recipere, & ſic eos à periculo ſalvare, & tandem cum perfecti fuerint, ipſos iterum evomere, & iterum parturire. Iſtud poteſt applicari bonis prælatis, qui ante clericos, i.e. ſubditos ſuos per promotiones ad exteriora beneficia pepererunt. Nam ſi vident eos imbecilles, & infirmos, & in tempeſtate fluctuum, i.e. negotiorum ſeculi ſe regere neſcientes, debent eos iterum in clauſtrum recipere, & in ore proprio verbis, & doctrinis eos inſtruere, & formare, ut poſt cum perfecti fuerint, & moribus completi, poſſint eos ſecundum merita ad promotiones, & beneficia iterum parturire. Joan. 3. *Nunquid poteſt homo intrare in uterum matris ſuæ, & renaſci?* Vel dic, de prædicatore, qui videns illos quos in fide, & moribus peperit prædicando, eſſe imperfectos, & tempeſtati tentationum non ſufficere, contraire debet; & ipſos in ore per loquutionem, & inſtructionem iterum recipere, & tamdiu ibi eos inſtruendo tenere, donec eos in fide, & moribus perfectos eſſe cognoverit, & ſic dicet cum Apoſtolo. ad Gal. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus.* Vide de ceto infra lib. eod. c. 21.

Cap. XVI.

De Cancris.

1 CAncri ſecundum Iſid. vocati ſunt, quia ſunt conchæ cruribus & ſunt cancri piſces teſtas habentes, non directe ante faciem, ſed lateraliter incedentes, oſtrearum ſunt inimici carnes earum cum ipſas apertas inveniunt devorantes, & in eis, quando ſe ad rorem aperiunt, ut devorari poſſint, ne claudantur, lapillum mittentes, ſanguine carentes, & in locis mollibus viventes, & cum pedibus arenas lapides fortiter retinentes, ſicut dicit Plin. lib. 9, c. 28. ubi tamen videtur iſta dicere de polypis, & non de cancris. Ovidius autem Meta. lib. ult. ponit, quod cancer ſi demantur ſibi brachia, & ſub terra ſepeliatur, in ſcorpionem mutatur, & de carnibus ejus ſcorpiones creantur. Unde *Concava littorio ſi demas brachia cancro, Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta, Scorpius exivit, caudaque mirabitur unca.* Chariſſimi cancer ſignificat peccatores, & maxime illos, qui in officiis, & dignitatibus aliis antecellunt, ballivos ſcilicet & præpoſitos, & ſimiles. Tales enim nunquam directe ſed retrograde, nunquam veraciter ſed doloſe, nunquam juſte ſed inique in ſuis actibus dicuntur incedere, & nunquam ad partem anteriorem, ſcilicet ad bona æterna, ſed lateraliter ad bona temporalia volunt aliqualiter ſe transferre. Hierem. 6. *Facti ſunt retrorſum, & non in ante.* Cancer enim ita currit ad partem dexteram, ſicut ſiniſtram, nunquam tamen ad partem anteriorem, vel poſteriorem, quia pro certo cauteloſi, & falſi ad utramque partem currunt, & modo ad dexteram juſtitiæ in apparentia, modo ad ſiniſtram nequitiæ in abſentia ſe variant, & deflectunt, ſicut ad litteram de advocatis videmus, qui nunquam volunt directe ad veritatem negotii tendere, ſed à dextris, & à ſiniſtris lateraliter currere. Quandoque etiam utramque ripam paſcunt, & ab utraque parte munera accipiunt, & ſic retrograde, & lateraliter ſemper vadunt, ſicut etiam fallacibus, & doloſis videtur, qui nunquam directe reſpondent ad factum, ſed ſemper lateraliter circumeunt ad falſum, de quibus dicitur Prov. 2. quod *ipſi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas.* Tales igitur habent teſtas duræ, & obſtinatæ voluntatis, carent ſanguine, i.e. dulcore pietatis, & benignitatis, vivunt in locis mollibus, i.e. in delitiis carnalitatis, & voluptatis, & arenas divitiarum cum pedibus, i.e. cum affectibus amplectuntur, per vitium avaritiæ, & cupiditatis. Thr. 4. *Qui veſcebantur voluptuoſe, amplexati ſunt ſtercora.* Quid plura? proculdubio iſti ſunt inimici oſtrearum, i.e. ſimplicium ſubditorum, groſſa teſta, i. e. divitiis vel pannis rudibus indutorum. Videntes enim judices & ballivi, quod violenter non poſſunt nec audent comedere carnes oſtrearum, i. e. ſimplicium ſubditorum, nec exigere tullias vel emendas, ſolent captare ſi in aliqua parte viderint eos apertos eſſe, & ſi occaſionem poterunt invenire, & ſic iſtis ſolent inſidiari, & obſiſtere, & lapillum alicujus impoſitionis eis immittere, & objicere, ut ſic carnes ſuæ ſubſtantiæ temporalis poſſint exactionibus devorare. Eccl. 22. *Mittens lapides in volatilia, dejiciet illa.* Ideo de inſidiis illorum dicitur in Pſal. 9. *Sedet in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem, inſidiatur ut rapiat pauperum.* Iſti igitur quando perdunt brachia, i.e. virtutes bonæ operationis, & ſepeliuntur ſub terra, i.e. in amore terrenæ poſſeſſionis, & efficiuntur ſcorpio fallacis intentionis, & proditionis, & minationis, punctura, & exactionis, quia pro certo illi, qui in amore terrenorum per avaritiam ſunt ſepulti, ſunt ut communiter ſicut ſcorpius fraudulenti. Vel poteſt dici quod cancer eſt inobediens, & rebellis, qui nunquam directe obedit, ſed ſemper & in factis, & in dictis lateraliter circuit, quinimo etiam ſemper retrograde incedit, in quantum contrarium dictis facit, Judi. 2. *Audientes mandata Domini, omnia fecerunt contraria.* Vel cancer eſt diabolus, qui videns hominem apertum per cogitationem ad rorem proſperitatis mundanæ, ſubito ſolet lapidem malæ complacentiæ, & delectationis immittere, & ne claudi poſſit aut retrahi, impedire, & ſic tandem per malum conſenſum, & opera ſolet eum devorare. Item dic de cogitantibus in mulieribus & in quibuſcunque malis delectabilibus. Vel etiam dic de illis, qui quamvis ſe aperiant ad rorem, id eſt, ad bona ſpiritualia haurienda, diabolus tamen lapidem, id eſt, vanam gloriam vel præſumptionem immittit, & ſic eos per peccatum conſumit. Vel etiam dic, quod quamvis homo credat ſe ad rorem, id eſt, ad bonum aperire, & quamvis intendat aliquid ad bonum finem facere, diabolus tamen inſidians, lapidem malæ cogitationis, & obſtinatæ voluntatis immittit, & eum ne perſeveret, impedit. Prov. 23. *Inſidiatur in viis quaſi latro, & quos incautos viderit, interficiet.* Cancri ut dicit idem ibidem, hyeme læ- 2
duntur, autumno & vere impinguantur, ſed in plenilunio magis. Sic & vere multi ſunt quibus hyems fortis tribulationis eſt nociva, ſicut ſunt ſimplices, quibus tamen autumnus, & ver quæ ſunt temperata, proficiunt, quia ſcilicet, ſi temperate tentantur, ſuſtinent, ſi violenter, ſuccumbunt. Tales igitur debet pleuilunium, id eſt, proſperitas impinguare, & gratiis, & virtutibus dilatare, quia proculdubio multi ſunt qui proſperitate bene utentes proficiunt, qui tamen hyeme adverſitatis deficiunt. Ideo dicebat ſponſus Cant. 2. *Jam hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit.* Surge amica mea, & veni, flores apparuerunt in terra noſtra. Can- 3
cer octonos habet pedes; in vere ſe renovat ſicut anguis; lacte potatus ſine aqua vivit; longam enim habet vitam, ſicut dicitur in libro de natura rerum. Talis debet eſſe juſtus. Octo n. pedes, i.e. octo beatitudines, vel octo pedes, i.e. quatuor cardinales virtutes, & quatuor bonas affectiones debet habere, quibus poſſit ad bona opera circumquaque, & lateraliter ambulare. Sic etiam per pœnitentiam renovare, & pellem malæ conſuetudinis dimittere. Diu debet in gratia per perſeverantiam vivere, quod maxime poterit, ſi cibis corporalibus, & temporalibus, abſtinens, lacte doctrinæ ſe voluerit nutrire. ad Hebr. 5. *Facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.* Inter cancros fœminæ habent pri- 4
mo pedes duplices, maſculi ſimplices. In quo notatur, quod inter cancros, i. e. inter ipſos malos, fœminæ ſunt deteriores viris, ſubditi prælatis, duplices enim habent pedes malorum affectuum, alii non; quia ut communiter magis cupiunt nocere, quam illi, & magis ſunt raptores, cupidi & avari, ideo mulieri malæ dicitur Ezech. 16. *Diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti.* Vel poteſt dici de fœminis, quæ magis ut communiter ſunt miſericordiores viris, & magis ad pauperes extendunt, & dividunt pedes ſuos, & affectus. Vel dic in malo contra mulieres, quarum pedes anteriores, id eſt, manus diviſæ ſunt, & apertæ ad accipiendum, & ad avare acquirendum præ maſculis magis apertæ.

Vel

Vel etiam potest dici de simplicibus,& subditis,qui etiam viris, i.e.prælatis, & superioribus sunt meliores, & ad divisionem mi-
5 sericordiæ promptiores. Cancer cohabitare uxori suæ volens, ascendit super dorsum,uxor vero abhorrens hujusmodi coitum, ad eum se vertit,& sic fit copula inter eos. Ista possunt applicari contra concubitum Sodomiticum, qui est horribilis, & à quocunque fugiendus, quod tamen non faciebat ille impudicus Ho-
6 stius,de quo narrat Seneca in lib. de naturalibus q. 1. ubi agit de speculis. Teste Solino,in occidente sunt cancri, qui dorsa habent dura, & ossea sicut crocodili, & hi ita fortia habent brachia, quod homines apprehensos submergunt. Tales sunt duri tyranni in dorso,i.e.in exteriori apparentia obstinati; quia scilicet isti solent homines apprehendere, & in mari,i.e. paupertatis amaritudine submergere, & rapinis, & injuriis molestare. Ezech.19. *Leo factus est,& didicit capere prædam, hominesque devora-*
7 *re.* Cancer intrat conchas,& alia loca vacua aliquando, ut ibi se nutriat, & cum creverit, mutat se ad testam seu concham majorem,secundum Plin.libr.9.cap.31. Tales sunt usurarii, & ballivi, dum enim parvi sunt sufficit eis intrare aliquam parvam concham,i.e. aliquod parvum officium, seu statum; cum vero carnes,i.e, substantiam totius patriæ vel Domini sui devoraverint, & ipsi de bonis aliorum in divitiis creverint, solent majores conchas,& majora officia,& solenniores dominos quærere, ut ibi possint subintrare, ut carnes ejus possint sicut alterius devorare,& se semper in amplius augmentare. Istud patet de advocatis, & officiariis principum, & prælatorum, qui primo minoribus serviunt, & carnes eorum devorant,in quantum de terris ipsorum totam utilitatem recipiunt, & cum totum consumpserint,ipsos dimittunt, & servitia majorum procurant, & quærunt. Quod & verum est de adulatoribus, & falsis amicis, qui prioribus amicis, & dominis vacuatis,& consumptis, alios pleniores, & majores quærunt,ut similiter eos vastent. Prov.13. *Si habueris,convivet tecum,si nihil habueris,derelinquet te.* contra illud Eccl.19. *Propter mandatum Dei assume pauperem, & propter inopiam ne dimittas eum vacuum.*

Cap. XVII.

De Carpa.

1 CArpera, seu carpa, seu carpea, seu carpio, piscis est fluvialis, & stagneus, squamas habens aureas,& latas, hujus mirabilis est conditio, sicut dicitur in libro de natura rerum, sentiens enim se esse propinquam partui,masculum suum adit, qui lacteum semen in os ejus immittit,virtute cujus carpea statim parit,& plus etiam in futurum proficit. Charissimi masculus iste significat Christum, qui est vir, & maritus noster, fœmina autem ejus est anima christiana. Si igitur carpa,i.e.anima christiana ovis variorum propositorum bonorum, & desideriorum sit plena, & timeat ne ipsa non possit parere,vel ad opus per executionem debitam demendare,adeat Christum virum suum per devotionem, & partum suorum operum ei committat per fiduciam,& orationem, & tunc Christus semen lacteum suæ gratiæ sibi infundet, virtute cujus bona opera pariet, & emittet. Levit. 12. *Mulier susceptο semine peperit masculum.* Vel potest dici, quod iste maritus est prælatus, vel prædicator, fœmella est subditus vel auditor, quia pro certo dum ab isto mare prædicatore semen lacteum dulcis doctrinæ auditoribus in os cordis immittitur, partus bonorum operum adjuvatur, & executioni debitæ demandatur, Esa.66. *Parturivit Sion filios suos.* Vel expone de adulatore, qui semen lacteum dulcium verborum infundit in auribus auditorum, & sic facit eos parere,dicere & revelare,quicquid interius latitabat. Pone si vis figuram de Jahele, quæ Sysaræ offerens utrem lactis, occidit eum, quia scilicet tales suis lacteis verbis faciunt alios dicere damna sua. Unde Proverb. 16. *Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam.* Contra quos Prov. 2. *Si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis.* Vel pone quod confessor verbis lacteis consolationis facit peccatorem parere,& dicere culpam suam,quod tamen alias non volebat. Unde Apostolus, *Facti estis quibus lacte opus sit.* Vel pone, quod ista carpa est imbecillis prælatus, qui semper habet unum maritum, i.e. unum principalem consiliarium,quem quando vult parere vel aliquid facere,solet adire, & secundum ejus lactea consilia mala opera parturire. Psal. *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Vel per partum intellige promotionem, et emissionem ad exteriora beneficia, quam hodie faciunt multi indebite, per consilium malignorum. Vel masculus est diabolus,lacteum semen est tentatio parturiens malum opus. Carpa sentiens retia piscatorum multis modis ipsa nititur evadere, & exire. Primo, ergo ut exeat,rete circumiens,foramen quærit, quod si non invenit supra rete si potest ut retro cadat salit, quod si non proficit; herbam in ore tenet, ut rete desuper transiens nihil agat. Si vero istud non valet,caput in limum fortiter infigit, ut sic super caudam rete transiens nihil trahat,sicut dicitur in eodem li. Sic vere debemus facere,quotiens videmus rete piscatoris,i.e. tentationem diaboli paratam esse. Omnibus enim modis quibus possumus,ut evadamus capturam mali operis vel consensus,debemus cum diligentia laborare. Quatuor igitur sunt nobis necessaria scilicet foramen quærere, herbam in ore tenere, saltare superius, caput infigere inferius. Foramen quærit pro exitu ille qui vitat tentationis occasiones. Herbam in ore gerit ille,qui ore suo recurrit ad faciendum Deo orationes. Superius ille saltat, qui recurrit ad contemplandum cœli consolationes. Inferius vero infigit caput ille, qui recurrit ad meditandum mortis, & inferni turbationes. Ista enim sunt quatuor ad evadendum tentationes, & peccata, necessaria scilicet fuga malarum occasionum,verbum devotarum orationum,contemplatio cælestium mansionum, & meditatio infernalium passionum. Si enim homo cogitaverit, quod ad peccatum inducunt occasiones, & contra tentationem adjuvant orationes, quod propter peccatum perdunt cœlestes consolationes, & quod propter peccatum acquirunt infernales tribulationes,istud rete poterit evadere,& à diaboli tentationibut se salvare. Figura Luc.7. ubi mortuus qui à quatuor portabatur à Christo extitit suscitatus. Quia scilicet peccator qui prædictis quatuor utitur, à Christo spiritualiter suscitatur. Ezech 38. *A quatuor ventis venit spiritus.* dicens Psal. 123. *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

Cap. XVIII.

De Concha.

1 COncha, parvulus est piscis totaliter inclusus in testa, sicut ostrea,& habet similitudinem navis. Ista igitur hospitium est cancrorum. Parvuli enim cancri testas ejus intrant,ubi se nutriunt; & de carnibus seu humoribus ejus vivunt, sicut dicit Plin.lib.9.c.30. Sic vere multi sunt qui in domibus, & familiis suis libentius recipiunt extraneos, quam propinquos, à quibus tamen nulla eis utilitas procuratur,imo humorem suæ substantiæ consumunt,devorant, & prædantur. Psal.108. *Diripiant Alieni labores ejus.*

Cap. XIX.

De Conchyliis.

1 COnchylium dicitur illa concha seu ille piscis marinus, qui de rore cœli concipit atque parturit magaritas, secundum Isidorum Plin. & Soli. Et ista alio nomine Cœloe nominatur. Istæ conchæ secundum Soli. in mari gregatim incedunt, major natu ducit gregem,quæ si capta fuerit,fugiunt aliæ, quæ sequuntur. Pli. vero ait li.9.c. 35. quod singuli greges concharum duces habent, sicut apes, miræ ad cavendum solertiæ, si vero dux ipsa capta fuerit,aliæ faciliter capiuntur, & in retibus includuntur. Sic vere charissimi viri justi,maxime religiosi,& clerici,per mare pœnitentiæ ambulantes,& gregatim charitative,& socialiter habitantes, & margaritas bonorum operum parientes, & infra testas humilitatis se clausos, & absconsos tenentes, debent majorem natu, i.e. prudentiorem, & in moribus seniorem sibi in prælatum præponere,& ipsos alios in gradu,& statu facere præcedere,& ipsum obediendo sequi, & super se regem constituere,qui scilicet ad præcavendum pericula miræ solertiæ debet esse. Apo.14. *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.* Eccl.23. *Loquere tu major natu,decet enim te primum verbum.* Quod si iste qui præcedit scilicet judex,per peccatum aliquod captus fuerit, ipsi pro certo ejus exemplo non debent peccare,nec diaboli retibus se immittere,sed potius retrocedere, & fugere, & à consimili abstinere 1. Mach.8. *Judas cecidit,& cæteri fugerunt.* Unde dicit Sen.in Prov. quod *optimum est majorum sequi vestigia,si recte præcesserint.* Ex vitio alterius sapiens emendat suum. Veruntamen (quod dolendum est) hodie fit contrarium, quia pro certo si dux, judex, vel prælatus per peccata capitur, alii ejus exemplo facile capiuntur, & vitiorum retibus involvuntur,exemplo Saulis, quo se in-

terficiente, armiger ejus exemplo ipsius se peremit, sicut dicitur 2. Reg. 1. Vel potest dici, quod si uos viderimus prædecessores nostros aliquo vitio, & aliqua causa, & modo à diabolo captos fuisse, vel in aliquo deliquisse, non debemus eos per imitationem sequi, sed ab eorum conversatione ex timore casus ipsorum fugere, & averti. Peccata enim præcedentium scilicet David, Salomonis, Adæ, Luciferi & Samsonis, debét nobis esse exempla, & speculum ne cadamus, quia sicut dicit idem Sen. *Ruina præcedentium posteros docet.* Conchæ margaritiferæ dum sunt in aqua, testam habent flexibilem atque mollem, extractæ vero durantur in lapidem, ut dicit idem. Istud expone sicut exponitur de corallio, quod dum est in mari, est radix mollis, extractum vero efficitur lapis durus, vide infra lib. 11. c. 53. Pisces sunt quidam in mari secundum Plin. (ut sunt conchylia) qui in testis duris degentes, quamdiu sunt in aqua maris amara, nunquam aperiuntur, sed de nocte ad littus exeunt, ubi ad adventum roris se aperiunt, quo nutriuntur, & impinguantur, & margaritis pretiosis imprægnantur, & statim in seipsis iterum clauduntur, nec aperiuntur quousque rorem cœlestem iterum senserint advenisse. Sic vere debet facere quælibet persona diligens custos sui, quia existens in mari hujus mundi, non se debet per desideria aperire ad aquas amaras, i.e. ad bona delectabilia hujus mundi, quæ in se realiter sunt amara, imo pro certo affectus suos infra testam conscientiæ debet recolligere, & ad littus pœnitentiæ provenire, & ibi ad rorem cælestis gratiæ vel doctrinæ aperiri per amorem, ut sic virtutibus impinguetur, & Margarita, quæ Christus est per gratiam imprægnetur, & tunc iterum debet se claudere per discretionem, quousque rorem gratiæ vel doctrinæ iterum senserit advenisse. Unde Esaiæ 26. *Populе meus intra in cubicula tua, & claude ostia tua super te.* Quod est contra religiosos, qui ad mundi negotia se exponunt, & qui indiscrete se aperiunt secularibus, &c. Secundum Pli pisces cæloæ, i.e. conchylia, per noctem ad littus egrediuntur, & ibi aperiuntur, & adveniente, & descendente in eis rore cæli, exinde pascuntur, & nutriuntur, & virtute cæli, & rore imprægnantur, & sic sine coitu pariunt, & concipiunt, & in eorum carne margarita lapis pretiosissimus solidatur, & sic secundum Sol. plus habent partus de cælo, quam de mari. Sic beata virgo de mari hujus mundi ad littus pœnitentiæ se convertens, & per consensum seipsum sancto aperiens, dicens illud Luc. 1. *Ecce ancilla Domini, &c.* rorem verbi infra beata sua viscera habuit, & concepit, virtute cujus donis, & virtutibus extitit impinguata, & margarita corporis Christi imprægnata, & sic sine virili semine peperit, & concepit intacta, & immaculata. Can. 5. *Aperui ostium dilecto meo, &c.* Esa. 7. *Ecce concipiet, & pariet filium.* Et sic plus de cælo quam de mari, i.e. plus de Dei gratia, quam virtute humana, extitit fœcundata. Conchylia in mari per motum, & influentiam lunarem reguntur. Unde quanto in luna plus est de lúmine, tanto sunt pleniores, & quanto luna lumine suo diminuitur, tanto plus conchylia vacuantur. Sic in mari hujus mundi per influentiam lunæ, i.e. judicum, & superiorum, conchylia, i.e. subditi gubernantur, & ideo quanto lux gratiæ, & sapientiæ major in luna fuerit, in superioribus, tanto in conchyliis, i.e. in subditis plenitudo gratiæ, & bonorum temporalium major erit, quia scilicet sicut dicitur Eccles. 10. *Secundum judicem civitatis, ita & hi, qui habitant in ea.* Et converso quando luna, i.e. superior eclipsim, i.e. defectum ignorantiæ vel paupertatis patitur, tunc conchylia, id est, subditi per eorum malum regimen, bonorum suorum plenitudine vacuantur, quia scilicet, pauperes principes subditos spoliant, & denudant, Prov. 28. *Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.* Et etiam multotiens ignorantia prælatorum est causa vacuationis, & criminum subditorum. Prov. 28. *Dux indigens prudentia, multos opprimet.* Ber. Causa sunt ruinæ populi, sacerdotes mali, & vide libro de lapidibus c. de margaritis. Conchæ certo anni tempore luxuriante conceptu, rorem velut maritum sitiunt, quo hausto concipiunt gravidæque fiunt, & de quantitate roris exhausti Margaritas concipiunt, & secundum quod ros fuerit paucus vel multus, turbidus vel clarus secundum hoc Margaritæ majores vel minores, clariores vel ruffiores excrescunt. Igitur regula est, quod melior, & clarior Margarita generatur mane, quam vespere, & de magno hausto roris, quam de parvo, & tempore sereno quam coruscatione vel tonitruo, sicut dicit Sol. c. de Japrobane. Coruscatione enim (ut ait) subito clauduntur, & sic haustus roris intercipitur & abortivum generatur. Idem etiam dicit Plin. lib. 9. c. 35. Sic vere nos debemus rorem, i.e. Spiritum sanctum vel divinam gratiam pro marito appetere, ipsumque recipere, & ab ipso margaritam quæ Christus est, vel etiam bona, & pretiosa opera generare. Regula ergo est quod margaritæ, i.e. bona opera, quæ fiunt magno hausto roris divinæ gratiæ, & quæ fiunt in mane juventutis, & quæ fiunt sine coruscatione vanæ laudis, sunt cæteris meliora, & apud Deum, & homines pulchriora. Coruscatio enim, i.e. propalatio inanis gloriæ, vanæ laudis, & jactantiæ, Margaritam boni operis impedit, ipsamque abortiri, & fructu, & merito carere facit, sicut dicitur Matth. 6. de illis, qui coram populo orabant, & qui ut jejunantes apparerent exterminabant facies suas, & qui ut viderentur ab hominibus, omnia sua opera faciebant, & sic eorum aliis coruscabant, de quibus Dominus ait, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Sic ergo sua Margarita abortivum peperit pro eo, quod ibi coruscatio intervenit. Vel dic, quod Margarita, i.e. operatio disponitur secundum naturam roris, i.e. verbi vel cogitationis quo concipitur, ita quod secundum quod ros conceptus, i.e. cogitatio vel verbi seu doctrinæ receptio, bonus est vel malus, secundum hoc margarita sequentis operis variatur. Secundum Soli. ubi supra, ipsis inest sensus partusque suos maculari timent, & ideo nec radiis solis lapis ejus fuscetur, in profundum maris in ipsis diei fervoribus se abscondunt. Sic vere homo quando percepit se Margaritam alicujus boni propositi concepisse, debet timere ne radius solis, i.e. fervor concupiscentiæ vel tentationis, vel etiam lux inanis gloriæ, & mundanæ propalationis, ipsum maculet, aut corrumpat, & propter hoc ipse debet se in profundum humilitatis abscondere, visus & aspectus hominum fugere, occasiones vitare, & se à tentationibus elongare. Ps. 54. *Ecce elongavi fugiens, &c.* Vel dic quod profundum maris est consideratio mortis, judicii & inferni 2. ad Cor. 11. *Nocte & die in profundo maris fui.* Margarita in aqua mollis est, maxime dum est in viscere matris, duratur autem eviscerata, nunquam duæ simul inveniuntur, & ideo dicta est unio, & appellatur, sicut dicunt tam Plin. quam Soli. Tales sunt mali, quia pro certo dum sunt in aqua tribulationum, molles, & benigni sunt, si vero exinde extracti fuerint, per obstinationem protinus indurescunt. Job. 30. In similitudinem lapidis durantur aquæ. Tales ergo uniones dicuntur, quia pro certo nunquam simul per charitatem, & concordiam inveniuntur, imo singuli, & divisi, singulares & particulares per iram, odium & discordiam reperiuntur, & semper ab invicem sejunguntur. Gen. 13. *Divisi sunt alterutrum à fratre suo.* Concha timet venantium insidias, & ideo aut inter scopulos habitat, aut inter canes marinos morator, secundum Solinum ubi supra. Sic vere justi timentes insidias piscatorum, i.e. dæmonum, debent ad scopulos, i.e. ad asperitatem pœnitentiæ fugere, & inter canes maris, i.e. inter bonos prædicatores manere. Vel dic, quod canes isti sunt principes seculares, & ad quorum auxilium cæloe, i.e. religiosi fugiunt, quando piscatorum, & mundi tyrannorum fraudes, & insidias metuunt. Vel dic, quod mali quando hominum, i.e. prælatorum correctiones timent ad societatem canum marinorum, i.e. principum secularium confugiunt, & ad eorum servitia se transportant.

Cap. XX.

De Glaucio, seu claucio, seu glanio.

Glaucius seu glanius piscis est multum ingeniosus, quia cibum in hamo appetens, sed aculeum timens, non morsu, sed suis pinnulis hamum complectitur, nec prius dimittit quousque circunroserit totam escam. Chariissimi, in mari hujus mundi cibus delectabilium hamum peccati in se continet, sed discretus homo cibum appetens, cum ore cordis, & amoris non debet ipsum accipere, quia tunc peccati aculeo se necaret, sed ipsum peccati aculeum debet accipere, scilicet, cum pinnulis rationis, & discretionis, ejus punitionem præ oculis habendo, & evitando, & sic sine periculo corrodere poterit istum cibum, quia licet comedere & acquirere divitias, non est malum, si peccati aculeus caveatur.

Cap. XXI.

De Corvo.

Corvus est piscis marinus secundum Isid. qui à voce dicitur corvus, quia peccatoris voce semper grunnit, maxime dum pullificat, & ideo voce propria proditus capitur, cum auditus. Sic vere sunt multi servi, & etiã religiosi, qui quicquid facere semper grunniunt, murmurant, & objurgant, quapropter ipse

fit,quod magistri eorum dum ipsos murmurantes audierint,eos capiunt, & puniunt.qui si patienter obedirent, & operarentur, nunquam plus solito gravarentur. Vel potest allegari contra quosdam rusticos, qui videntes se habere pullos divitiarum, & terrenorum, non possunt abstinere se à grunnitu jactantiæ, & à somno superbiæ,quapropter voce propria proditi,sæpe fit quod à ballivis capiuntur,& spoliantur. Vel potest dici contra incaute loquentes, qui ex verbis, & confessionibus propriis capiuntur. Bene ergo dicit Sapiens Prov. 21. *Qui custodit os suum,custodit animam,mors enim & vita in manu linguæ.* Vel potest dici contra querulosos servitores, qui omnia cum grunnitu, & murmure solent facere,propter quod piscatores,id est,magistri eorum audientes solent eos plus gravare. His ergo potest dici Actor. 9. *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.*

CAP. XXII.

De Ceto.

1 CEtus & balena secundum Jorath sunt idem ; sed cetus est masculus,balena est fœmina. Et est cetus piscis maximus, quandoque quatuor jugerum latitudinem habens,qui in tantum aliquotiens augmentatur,quod magnus mons ad cœlum erectus esse videtur. Ista tamen ultra modum in concentu, & in fistulis delectatur,& ideo sicut dicitur in lib.de natura rerum,taliter solet capi.Piscatores enim navibus juxta ipsum conveniunt, & ut insequentem alliciant,tamdiu cantibus,& fistulis citharizant, & ipsum attonitum, & sopitum reddunt. Quod videntes,instrumentum ferreum clam ~~in ipsum~~ imgunt;& statim fugiunt & recedunt.Cetus vero evigilans, & se vulneratum sentiens,fundum maris petit, & fricans se dorso ad terram ut ferrum excutiat, ipsum magis ac magis infigit, & sic perforata pinguedine, aqua salsa intus ingreditur, & sic bestia moritur, & super aquam fluitans invenitur,& ad terram funibus cum gaudio trahitur,& multæ regiones ex eo in victualibus fœcundantur. Charissimi per istum cetum possum intelligere Dei filium benedictum, qui revera est in quantitate maximus , cum sit & in potentia & in essentia infinitus Psal. 47. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis; & magnitudinis ejus non est finis.* Sed quid pro certo iste cetus arte mirabili fuit captus, & de profundo paradisi ad mundum per incarnationem attractus. Piscatores enim, id est, antiqui patres veteris testamenti coram ipso piis orationibus cecineruut , & ipsum modulantibus precibus vocaverunt. Unus enim de piscatoribus erat David, qui dicebat: *Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum.* Alius fuit Esaias, qui dicebat, *Utinam disrumperes cælos, & descenderes.* Sed alius fuit Salomon, qui dicebat: *veniat dilectus meus in hortum suum.* Cant. 5. Et breviter, & isti, & alii taliter cecinerunt , quod ipsum aliqualiter sopierunt, & quod ipsum delectatum eorum amore in carne obdormire fecerunt. Psal. 77. *Excitatus est tanquam dormiens Dominus,tanquam potens,& crapulatus à vino.* Sed quid? Pro certo iste cetus sic dormiens ab istis nautis vel eorum sequacibus scilicet Judæis , instrumento ferreo,scilicet clavis,spinis & lancea,in cruce vulneratus, & occisus fuit,& exinde ad fundum maris inferni,ad liberandum scilicet sanctos patres descendit, & tandem resurgens iterum supernatavit, & ascendit, & sic in usus hominum per fidem conversus extitit, ita quod tota regio ecclesiæ utilitate ipsius plena fuit, & per sacramentum altaris corpus ejus in cibum hominum venit, & ad salutem fidelium se divisit: Unde ipse est qui dicit Job. 6. *Caro mea vere est cibus.* Vel potest dici contra multos, qui quamvis sint fide, & moribus valde magni, in fistulis tamen, ludis & solatiis delectantur,& maxime in cantibus, & choreis mulierum, & ideo diabolus videns eos sopitos, & delectatos, solet statim gladium tentationis infigere, & sic facit eos ad fundum maris, i.e. ad executionem operis descendere, & tandem quasi de peccato non curantes, jam in publicum & in superficie sine verecundia comparere. Sic igitur capiuntur, & ad littus inferni deducuntur.Ideo bene consulitur Eccl. 9. *Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam,ne forte pereas in efficacia ipsius.* Vel potest dici , quod istæ modulationes sunt sibili, & tentationes dæmonum,qui primo applaudunt, et hominem delectant, et post gladium mali propositi immittunt, et sic hominem morti tradunt. Vel isti modulatores sunt adulatores, in quorum verbis principes, et magnates lætantur , et sic diversis peccatis propter eos occasionaliter moriuntur.Isti ergo debent talibus citharædis dicere illud Amos 5. *Aufer à me tumultum carminum tuorum,cantica lyræ tuæ non audiam.* 2 Dentes ceti in juventute sunt nigri in senectute vero albi, sicut dicitur ibidem. Charissimi per dentes intelliguntur verba , quæ in ore debent esse ordinata, et sic dico, quod quamvis dentes, i. e. sermones nostri in juventute sint quandoque nigri,infames et mali ratione insolentiæ juvenilis, in senectute tamen debent esse mundi,honesti et albi, ratione maturitatis, et prudentiæ senilis. Thren. 4. *Candidi facti sunt nazarei ejus, &c.* Cetus est piscis secundum Jorathan,in quo materia terrestris dominatur, plusquam aquea, et est miræ pinguedinis, et magnitudinis. Unde in senectute præ magnitudine corporis,in ejus dorso coadunatur pulvis et condensatur arena in tantum quod herbæ, et frutices ibi crescant,ita quod belua monti similis videatur, ad quem nautæ appropinquantes , sine periculo vix evadunt , quia aquam ejiciens quandoque navem obruit et absorbet. Tantæ etiam pinguedinis est,quod quando telis piscatorum impetitur, non sentit nisi prius pinguedo totaliter perforetur. Sed quando caro interior læditur ferro,tunc aquæ maris salsedinem non sustinens,littus petit, ubi capitur, & propter ejus magnitudinem de captura ejus tota patria emendatur. Catulos autem miro diligit amore, & eos per pelagus longo tempore circumducit. Tales recte sunt divites, & avari, quia scilicet non natura aquea misericordiæ, & compassionis , imo terrea avaritiæ , & indevotionis in eis dominatur, & ideo pro certo sunt magni per potentias, & dignitates, & pingues per delitias, & carnalitates. Nam circa eos adunatur arena bonorum terrenorum, & maxime in senectute , quando scilicet in ipsis ardor avaritiæ juvenescit, & herbæ, & frutices, id est, diversæ possessiones in eis aggregantur , ita quod quidam mons per superbiam, & quædam insula per apparentiam esse videntur. *Quid tu mons magne contra Zorobabel.* Zach. 4. Et ideo quando nautæ, id est, pauperes fluctuantes, istis insulis appropinquant, quando scilicet sunt vicini talium divitum, tunc vere sine periculo scilicet rapinarum, & exhæredationum vix evadunt, quia propter fluctus tribulationum,quæ sibi ab eis immittuntur, navis eorum,id est, sua hæreditas totaliter absorbetur. Esaiæ 13. *Dissipabo & absorbebo simul.* Quod plura proculdubio isti tantum habent de divitiarum pinguedine exterius, quod vix in temporalibus ut communiter possint lædi. Parum enim est, si pinguedo suarum divitiarum aliquo infortunio in aliquo perforetur, sed proculdubio quando piscator Christus ipsos per mortem usque ad interiora perforaverit, & salsedinem mortis æternæ immiserit,tunc ad littus inferni venient,& de pinguedine divitiarum,& præbendarum quas tenebant , saltem tunc alii læti fient,quia breviter avari,ut communiter nihil valent, nisi quando moriuntur,quia tunc (sicut de Behemoth dicitur Job.40.) *Concident eum amici,divident eum negotiatores.* Vel dic, quod isti sunt tantæ pinguedinis, id est, tot & tantis delitiis carnalibus impinguati, quod venatorum,id est, prædicatorum jacula,verba scilicet pungitiva non sentiunt nec vetentur , sed quando tota delitiarum pinguedine perforata interior conscientia Deo inspirante per compunctionem læditur, tunc aquæ maris, id est, peccatorum suorum amaritudinem ferre non sustinent, & ad littus pœnitentiæ se convertunt, & tunc propter magnitudinem suæ carnis, & pinguedinis, id est, propter bonorum, & divitiarum suarum multitudinem, quæ undique pauperibus dispergunturtota patria emendatur, quia conversio divitum ut plurimum utilis est. Sed sicut captura balenæ raro accidit , ita conversio divitum rarissime invenitur. Et isti fœtus suos,i.e. filios valde diligunt, & ad natandum, & se gubernandum per mare mundi erudiunt, & informant. Secundum Jorath cetus miro affectu diligit catulos suos, & pro eis contra omnia nociva se opponit, & eos longo tempore per pelagus circumducit, & si ipsos cumulis arenarum contigerit arestari, timens ne forte 4
à piscatoribus capiantur , vadit ad profundum maris, & ibi sumpta aqua in copia , ipsam tanquam fluvium supra catulum ejicit, & sic ipsum ad mare retrahit & reducit, & à periculo liberat piscatorum. Sic vere Christus catulos suos,id est, homines quos creavit in ista vita per mare pœnitentiæ, & tribulationum longo tempore circumducit, & pro eis omnibus adversitatibus se opponit, & maxime in cruce,& passione,quia *Dominus pugnabit pro vobis & vos tacebitis.* Exod. 14. ipsos etiam mirabiliter diligit,& custodit. Sed quando ipsos propter arenarum,id est, divitiarum cumulos in mari mundi per affectum viderit arestari, & à processu bonorum operum retardari, timens ne ab inferni piscatoribus per peccatum mortale capiantur, & à mari pœnitentiæ extrahantur , & per mortem occisi in inferni caldaria

decoquantur, assumit magnum fluvium tribulationum, quem super eos evomit, & sic ad ipsum recurrere compulsi ad mare pœnitentiæ revertuntur, quia Deus illis, quos suos catulos esse novit, & quos ab æterno suos futuros prævidit, quando nimis circa temporalia occupantur, multos fluctus tribulationum immittit, ut ab amore seculi retrahantur. Fig. Apo. 12. Expone & pone si vis, de dracone fluvium emittente, unde Greg, Dominus electis suis iter asperum facit, &c. *Quia multa tribulationes justorum.* Psal. 33. Vel dic, quod cetus iste est diabolus, mare est mundus, littus est paradisus, arena est pœnitentia, piscator est prædicator. Quia pro certo quando diabolus videt quod pullus suus peccator est in promptu, quod ei per pœnitentiam à piscatoribus, prædicatoribus subtrahatur, & ad littus salutis, & religionis trahatur, & quod jam incipit habere propositum ad pœnitentiæ arenam, super eum fluctus tentationum, & etiam temporalium consolationum solet immittere, & fluctus negotiorum ei procurare, & sic solet eum ad se, & ad mare mundi & peccati retrahere, & ne ad littus salutis veniat, impedire. Fig. Apo. 12. ubi draco insequens mulierem, quæ in solitudinem fugiebat, misit de ore fluvium post eam, ut ipsam attraheret, ne volaret. Sic diabolus videns, quod homo vult ab ipso fugere, & volare in solitudinem religionis, vel pœnitentiæ, flumen tentationum, & consolationum ei immittit, & sic eum ne fugiat, ad se attrahit. Exod. 14. *Involvit eos in mediis fluctibus.* Vel dic, quod fluctus significat mortis tormenta, quæ diabolus super divites arenis terrenorum hærentes soleat projicere, & ipsos secum ad profundum maris & amaritudinem inferni trahere, & submergere. Vel dic, quod cetus est Christus, qui videns Apostolos suos arenis tribulationum per timorem hærere, & per mare hujus mundi præ timore Judæorum incedere non valere, sc. post passionem ivit ad profundum paradisi in ascensione, & exinde fluvium sancti Spiritus attulit in pentecoste, quem super eos infundens fecit audacter discurrere, & confirmatos per mare mundi misit viriliter prædicare. Eccl. 24. *Ego sapientia effudi flumina.* Vide Fig. infra, Apo. 12. in tract. ult. 5 Pugna est inter cetum, & leviathan, qui est piscis venenosus, & maximus secundum Jorath. & tunc pisces alii ad caudam cetì se ponunt, ut cum piscem illum venenosum vicerit per ejus victoriam liberentur, qui si à leviathan victus fuerit moriuntur, sed cum leviathan cetum vincere non potest, fauces aperiens fumum venenosum emittit, & fœtentem, ut cetus cum suis sequacibus venenetur, sed econtra cetus fumum odoriferum de ore emittens, & dictum malum odorem repellens, liberat se & suos. Sic vere contra Christum, & alios pisces, i.e. contra fideles pugnat serpens venenosus sc. diabolus; cujus timentes impetum boni viri ad cetum, i.e. Christi auxilium refugiunt, & se in ejus custodia devotis orationibus commendantes, protectioni ipsius se committunt; & quia tunc non potest contra eos diabolus per violentiam prævalere; ideo per os suum, i. e. per detractionem hæreticos & falsos prædicatores fumum pravæ doctrinæ, infamationis ac etiam erroris mittit; ut sic veneno peccati ipsos possit inficere, & mordere; sed econtra Christus per os suum i.e. per prædicatores, & doctores fumum bonæ doctrinæ, & bonæ famæ educit & emittit; & sic venenum diaboli repellitur; & grex fidelium liberatur. Ideo isti pisces dicunt illud Cant. 1. *In odorem unguentorum &c.* Vel dic, quod leviathan est detractor, qui contra cetum, i.e. contra bonos non cessat fumum & fœtorem infamiarum mittere; videns quod nequit aliter prævalere: de quo non debet cetus, i.e. justus curare; sed econtra odorem bonæ famæ debet emittere; sic poterit sua bona fama totam infamiam effugare.

CAP. XXIII.

De Congro.

1 COnger sic dicitur in libro de natura rerum, piscis est magnus ut anguilla, multo tamen major. Carnes habet dulcissimas atque pingues; hæc in rupibus manet in speluncis maris, flante vento, impinguatur: & ita fortes habet dentes, quod polypum fortitudine lacerat. Talis debet esse vir justus, quia debet habitare in mari pœnitentiæ, & in cavernis humilitatis, debet esse dulcissimus ratione pietatis, & benignitatis, vento & flatu Spiritus sancti debet impinguari, scilicet pinguedine gratiæ & bonitatis, & armatus esse dentibus fortibus justitiæ, & severitatis, ut si laceret polypum, i.e. quemlibet virum nequitiæ, & maliguitatis. Job. 41. *Per gyrum dentium ejus fortitudo.*

CAP. XXIV.

De Crocodilo.

CRocodilus inter pisces nominatur, pro eo, quod in aqua vivere comprobatur, de eo tamen dictum est in lib. de animalibus satis plene. Unum tamen adverte, quod dicit Plinius quod crocodilus amisso corde aliquandiu vivit. Sic vere multi sunt, qui sine corde, i. e. sine fide, vel sine discretione vivunt, quia in nullis quæ faciunt cor apponunt, sicut illi, qui non ex corde obediunt, vel diligunt, vel serviunt, contra quos Oseæ 7. *Ephraim quasi columba seducta, non hominis cor.* Quamvis crocodilus sit bel- 2 lua hominibus horribilis, & crudelis, est tamen secundum Soli. populus Tentyrorum juxta Nilum, gens scilicet parva corpore, audax tamen animo contra istos, quæ sola in fluvio habet audaciam balneandi, saltat enim super dorsa eorum, ipsosque more equorum equitat, & hiantibus beluis resupinato capite, cum utraque manu clavam immittunt in ora hiantium loco freni, ipsosque in terram captivos adducunt, & voce sola territos corpora recenter assumpta evomere cogunt. Hæc Solinus lib. de mirabilibus. Crocodilus est diabolus, qui in flumine hujus mundi non cessavit à mundi origine animas devorare, & in ventre suo, i. e. in inferno condere, & locare, ita quod jam non poterat alienus tute per flumen seculi transfretare. Gens vero ista scilicet Tentyri significat Christum, qui etiam potest dici propter naturarum pluralitatem in ipso invicem congregatam. Iste ergo populus Christus solus crocodilum non timuit, & super ipsum per prædominantiam ascendit. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Psal. 90. Et mediante clava crucis, ipsum evomere corpora quæ comederat, i.e. restituere sanctos, quos in ventre inferni collocaverat, compulit, & coegit, quando scilicet ipsos de inferno liberans, & ad corpus resurgendo rediens, secum duxit. Figur. Jon. 2. ubi dicitur, quod *præcepit pisci, & evomuit Jonam in aridam.* Unde Job. 20. *Divitias quas devoravit evomet, & de ventre ejus extrahet eas Deus.* Vel dic, quod isti Tentyri sunt sancti, qui quamvis fuerint humiles atque parvi, ipsi tamen crocodilum, i. e. diabolum superaverunt, & mediante clava crucis, & voce orationis, & prædicationis, potestatem ejus enervaverunt, & multos peccatores quos devoraverat per peccatum, ipsum evomere, & dimittere compulerunt, inquantum eos ad Deum per pœnitentiam converterunt, ut sic quilibet diceret illud Job. 29. *Conterebam molas iniqui, & dentibus ejus auferebam prædam.* Vel dic, quod isti significant confessores, qui suis inductionibus & comminationibus crocodilos, i.e. peccatores obstinatos solent subjectos sibi, & Deo reddere, & peccata confitendo facere eos vomere, & ipsos voce inductionis, & clava comminationis ad littus pœnitentiæ cogere, & juvare. Proverbiorum 23. *Cibos quos devoravit evomet.* Vel dic, quod isti Tentyri sunt boni prælati, qui quamvis sunt parvi in genere vel facultate, debent tamen esse audaces fortitudine, & virtute, crocodilos enim, i. e. obstinatos cum dura cute, usurarios videlicet, rebelles subditos, & tyrannos debent audacter invadere, & sibi cum fortitudine submittere, & mediante clava, i.e. potentia regis pastoralis ipsos totaliter infrenare, quod ad evomendum, i.e. ad restituendum aliena ipsos possint compellere, & eos malis gratibus in justitia regere, & super ipsos potentialiter equitare. Psal. 2. *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas &c.* Vel dic, quod crocodili sunt detractores, & maxime religiosi mendicantes, qui ita insidiantur hominibus, & maxime divitibus, quod si vident eos se in flumine prosperitatis balneare, & aquis delitiarum se aliqualiter recreare, statim solent eos verbis detractoriis impetere, & terribiliter lacerare, boni tamen istos timere non debent, quinimo (dum tamen quod faciunt juste faciant) uti bonis temporalibus propter eos nunquam cessant. ipsosque contemnunt, reprimunt, & conculcant. De talibus enim detractoribus dicit Apostolus 1. ad Timoth. 4. quod *isti sunt qui cauterizatam habent conscientiam, & qui prohibent nubere, & faciunt abstinere à cibis quos Deus creavit.* Tales igitur sunt à suis verbis detractoriis cum clava justitiæ coercendi, & ad evomendum, & retractandum verba mala, quæ dixerant compellendi, & ad restituendum bonam famam, quam aliis abstulerant sunt cogendi, & ut à talibus abstineant infrenandi. Psalm. 31. *In chamo, & fræno maxillas eorum constringe &c.* Si vis contra 3 invidos, & falsos machinatores potes historialiter allegare illud

quod

quod dicit. Jac. quod scilicet in quod à Palæstine fluvio fuerunt crocodili multiplicati,& erant duo fratres nobiles,quorum unus alterum palam occidere verebatur, quia tamen in flumine erat solitus balneari,fecit invidus fratri in dictum fluvium crocodilos afferri,ut fratrem ex consuetudine balneantem in fluvio devorarent, labente vero tempore cum idem invidus non recordatus de crocodilis flumen balneandi gratia introisset, fuit à dictis beluis devoratus, & sic verificatum est quod dicitur Eccl. 10. *Qui fodit foveam incidet in eam,qui statuit lapidem proximum offendit in eos, & qui laqueum ponit,peribit in illo.* Cætera de crocodilo vide lib. de animali,in cap. suo, ubi invenies satis multa, & infra lib.12.c.de ovis. ubi invenies aliquid.

Cap. XXV.

De Cahab.

1 CAhab est animal maximum marinum, parvos tamen respectu corporis habet pedes,unum vero habet alio longiorem, quo utitur loco manus, quia scilicet cum ipso cibum ad os transmittit,herbas eradicat, & alia facta facit. Tales sunt multi qui pedes affectuum,i.e. amorem & amicitiam respectu corporis,i.e. respectu apparentiæ quam prætendunt habent parvos: sicut sunt falsi amici,quorum affectio est modica licet sit amoris apparentia valde magna. Quod autem iste pede utatur loco manus expone sicut lib. 7. de avibus c. de pellicano §. 3. de quo scribitur simile: Cahab in aqua non potest spirare, & ideo solet sursum ad superficiem ascendere & aquam evomere, & aërem attrahere & spirare,significans bonos activos, qui de aqua mundi aliquando ascendunt, & aquam mundanorum negotiorum evomunt & dimittunt, & sic aërem spiritus sancti attrahunt. Ps. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Expone latius sicut de delphino. §. 5. infra eodem libro, ubi simile reperies.

Cap. XXVI.

De Crico.

1 CRicos secundum Arist. est animal marinum, duas fissuras habens in pedibus, facientes tres digitos cum ungulis. Pedem autem dextrum parvum habet,sinistrum vero magnum,& ideo cum ambulat,totum corpus super pedem sinistrum portat. Cuicunque vero rei adhæret,fortiter adhæret. Charissimi per pedes in scriptura denotantur affectus. August. *Pes meus affectus meus,eo feror,quocunque feror.* Per partem dexteram autem intelliguntur bona spiritualia & æterna, per sinistram vero denotantur bona temporalia & mundana Prov. 3. *Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ & gloria.* Dicamus ergo quod cricos potest significare homines mundanos, qui proculdubio pedem dextrum, i e. affectum ad bona spiritualia & æterna habent,ut communiter tenuem atque brevem. Parum enim cogitant de æternis, et parum affectant illa,quæ pertinent ad salutem. Pedem vero sinistrum, i.e. amorem terrenorum habent ut communiter valde longum, quia scilicet multum diligunt temporalia & sinistra Joan. 3. *Dilexerunt homines magis tenebras,quam lucem.* Et inde est proculdubio,quod hodie quasi ex toto ipsi innituntur super pedem sinistrum,i. e. super amorem terrenorum, parum curantes de affectu spiritualium & æternorum. Quod potissime videmus de prælatis, qui habent in manu sua spiritualia, & terrena, qui pro certo magis sunt diligentes de terrenis congregandis,quam de spiritualibus gubernandis, & minus caute ministrant spiritualia,quam terrena vel mundana. Quod patet in multis,qui citius daret quadraginta dies de indulgentiis, quam quadraginta denarios de bursa propria. Ideo dicitur Eccl. 10. *Cor stulti in sinistra illius.* Vel dic,quod duo pedes sunt misericordia dexter, justitia sinister. Multi ergo prælati sunt, qui pedem dextrum misericordiæ parvum habent, pedem vero sinistrum valde longum, & ideo quasi ex toto innituntur isti sinistro pedi per justitiæ rigorem, & nunquam dextro pedi misericordiæ vel clementiæ per compassionis dulcorem. Quia pro certo judices & prælati sunt hodie valde prompti ad puniendum,tardi vero ad miserandum, & hoc proculdubio quia dum puniunt, semper solent aliquid exigere, & exinde confiscationes, emendas, vel utilitates acquirere; quando vero indulgent,
4 non solent aliquid reportare. Cricos secundum Arist. fortissime adhæret, cuicunque adhæreat; habet autem in pedibus duas fissuras, & tres digitos. Tales sunt luxuriosi, qui ultra debitum adhærent aliis per amorem. Pes autem, id est, affectio eorum duas habet fissuras,i.e. duas malas intentiones,scilicet decipiendi & dehonestandi. Tres vero digitos, i. e. tria præcipua damna scilicet perditionem animæ,famæ,substantiæ Luc.12. *Duo in tres, & tres in duo dividentur.* Vel potest dici contra illos,qui in opinionibus suis ultra modum adhærent, & qui ab obstinato proposito suo avelli nõ possunt,maxime contra hæreticos Ps.118. *Adhæsit pavimento anima mea.* Vel potest dici de bonis qui in pedibus affectum habent duplicem figuram, i. e. duplicem charitatem, & tres digitos, i.e. tres virtutes theologicas,scilicet fidem, justitiam & veritatem, & ideo isti tam Deo quam proximo fortiter adhærent per amoris continuitatem & firmitatem Psal. 71. *Mihi autem adhærere Deo, bonum est, & ponere in domino spem meam.* Cri
3 cos secundum Arist. videns tempus turbidum & ventosum, efficitur debilis, & ideo tunc applicatur & adhæret lapidibus, & quiescit; quando vero tempus est serenum, tunc absolute deambulat undequaque. Istud potest applicari ad quosdam quibus magis proficit adversitas, quam prosperitas, quia scilicet quando ventus, & turbo tribulationum flaverit,isti solent ad lapides,i.e.ad Deum,sanctos,& angelos recurrere,per orationem, & eisdem firmiter adhærere per spem, fiduciam, & dilectionem Job 5. *Cum lapidibus regionis pactum tuum.* Et ideo quia cogitant de sui debilitate propria, per suiipsius considerationem, ideo isti quiescunt, & liberantur per Dei auxilium,& protectionem. Allega ut supra. Si vero tempus per prosperitatem clarum, & serenum fuerit,tunc libere divagantur, & multa mala operantur, & sic bene dicit Greg. quod *plus nocent prospera,quam adversa.* Vel potest dici contra multos, qui tempore adversitatis torpent,timent, & sunt debiles, tempore vero prosperitatis apparent fortes,læti; & vagabiles, sicut potissime patet de mundanis amicis,qui in adversitate torpent, & timent,in prosperitate vero discurrunt,obsequuntur & gaudent. Vel dic, contra affectuosos prælatos, qui in tempore hujus turbulentæ vitæ nullum habent solatium,nisi lapidibus, i. e. suis insensibilibus nepotibus adhærere, & eos diligere & fovere.

Cap. XXVII.

De Celione, seu Chylone secundum Alb.

CElion ut dicit Arist. animal est marinum, quod nunquam 1
pascitur extraneo monumento. Sua enim humiditate, quæ de corpore suo exit,cibatur, & inde fit, quod istud animal semper est jejunum, & tamen est validum,& robustum,cujus causam assignat esse humiditatem hujus animalis, cum sit animal mirabiliter humidum, & viscosum, sicut etiam dicit quod mulieres eo quod ita sunt frigidæ, & humidæ, possunt plusquam viri jejunia sustinere. Istud potest dici de abstinentibus, & jejunis,qui de propria humiditate,de lachrymis accipiunt sibi cibum juxta illud Psal. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* Et quamvis à cibis corporalibus multum abstineant, sunt tamen spiritualiter validi, & robusti, quia istud est generale, quod unde fit caro debilior, spiritus fit robustior, juxta illud 2. ad Cor. 12. *Cum infirmor, tunc fortis sum.* Vel potest dici contra quosdam incestuosos,qui humilitate sua vescuntur,in quantum illis, quæ sunt de consanguinitate propria,abutuntur.

Cap. XXVIII.

De Canibus maris.

CAnes marini pisces sunt, qui crudelitate & morsu sunt hor- 1
ribiles, habentes branchias clavorum modo formatas & venantur alios pisces, sicut canes in terra animalia venantur. Non tamen latrant, sed latratus loco afflatum horribilem habent. Tales sunt iniqui officiales, & ballivi, quia scilicet cum morsu detractionis, cum afflatu adulationis, cum clavis rapinæ, & exactionis alios persequuntur,& ideo canes maris,id est, canes amari dici proprie promerentur Psal. 21. *Circundederunt me canes multi,consilium malignantium obsedit me.* Vel per afflatum intellige mala consilia officialium,principum, & pastorum &c. sicut supra.

Cap. XXIX.

De Ceruleo.

CEruleus sive ceruleum monstrum est nomine, & colore, 1
quod Ganges fluvius gignit. Hoc fortia habet brachia, &

adeo robustum est viribus, ut elephantes ad flumen pro potu venientes, modicus comprehensa manu detrahat, sicut dicit Plin. lib. 9. cap. 15. Fluvius Ganges charissimi significat fluxum delitiarum, vel statum mundanæ prosperitatis, qui semper fluitat sicut flumen. Iste ergo cerùleus diabolum significat, qui fortissimus est, quia sicut dicitur Job. 40. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei.* Iste igitur magnis bestiis, i. e. magnis, & prudentibus viris ad fluvium prosperitatis per affectum descendentibus, & ibi aquas delitiarum, & divitiarum haurientibus, solet insidiari, & ipsos per diversa vitia submergere, & in profundum inferni dejicere, & gravare. Istud videmus de multis, qui prius boni, dum ad fluvium prosperitatis descendunt, per multa tandem vitia mali fiunt Job. 22. *Sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentà ipsorum.* Iste enim habet duo fortissima brachia scilicet tribulationem impellentem sicut dextrum, & tentationem attrahentem sicut sinistrum. Istis ergo mediantibus homines in peccatum detrahit, & eos in fluvio mundanæ prosperitatis, per peccatum submergit, Exod. 15. *Submersi sunt quasi plumbum, in aquis vehementibus.*

Cap. XXX.

De Dentrice, seu dentice.

1 DEntrix secundum Isid. piscis est à fortitudine dentium sic vocatus. Ita enim fortes habet dentes, quod etiam iste dicitur vivere ostreis & tortucis. Proculdubio sunt multi, qui dentes, id est, mordacia verba tantæ habent fortitudinis, & virtutis, quod etiam ipsæ ostreæ, id est, ipsi justi, qui duro pœnitentiæ pallio sunt inclusi, ab ipsis detractorie confringuntur, sicut patet de multis, qui ita sunt verbosi, & injurioси in publico, & ita detractores, & linguosi in occulto, quod non est qui se eruat à verbis suis Psal. 56. *Filii hominum, dentes eorum sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.*

Cap. XXXI.

De Delphinis.

1 DElphini sunt beluæ marinæ agilissimæ, secundum Isid. quæ in dorso sunt cristatæ. Et secundum Arist. contra naturam piscium delphini spirant, non in aqua, sed in superficie in aëre. Ossa habent & non spinas, & secundum Phi. oculos habent à parte superiori in capitis occipitio, os vero à parte inferiori, & inde est, quod prædam suam non bene capiunt à parte oculorum, propter distorsionem oris, & ideo quando prædam volunt capere, solent os, & rostrum ad cælum, oculos vero ad terram vertere, & se totaliter inversare, quod ideo fecit natura, quod capiendo cibum retardarentur, quia aliis propter suam præcipitem velocitatem nihil, quod vellent capere, ab eorum dentibus salvaretur. Charissimi delphini, qui in melodia delectantur, significant viros justos, qui libenter audiunt melodiam verbi Dei. Isti enim sunt valde agiles, mandata Dei, & prælatorum celeriter faciendo. Dorsum eorum, id est, patientia qua sustinent labores, est cristatum, id est, sursum ad Deum erectum per spem, de futuro cælesti præmio obtinendo. Spirant & anhelant, non in aqua bonorum temporalium, sed in aëre spiritualium, ipsa desiderando. Ossa vero habent, non pinnulas, id est, fortitudinem, & constantiam, omnia gravia propter Deum sustinendo, & omnia utilia fortiter operando. Oculos mentis habent à parte superiori Deum & cælestia contemplando. Os vero, id est, gulam, & ingluviem à parte inferiori, gulæ & carni viriliter dominando. Et quando volunt prædam scil. bonorum temporalium capere, oculos mentales scil. intellectum ad terram deprimunt, mortem & infernum cogitando, quia scilicet natura naturans Deus ordinavit, quod ad cælum, & temporalia se convertant, omnia in Deum referendo, & eidem gratias exhibendo, & nihil facere ultra voluntatem ipsius volendo, sed se cum præda sua ordinationi ipsius supponendo, quia proculdubio charissimi ad virum justum pertinet melodiam verbi Dei libenter audire, quia sicut dicitur Luc. 11. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Item voluntatem Dei, & prælati celeriter implere Eccl. 32. *In omnibus operibus tuis esto velox.* Spem vero in adversis ad Deum elevare, quia secundum Psalm. 117. *Bonum est sperare in Domino.* Spiritum devotionis attrahere, & haurire Psalm. 118. *Os meum aperui, & attraxi spiritum.* Ossa vero firmitatis, & constantiæ in omnibus habere Psal. 33. *Dominus custodit omnia ossa eorum.* Os vero & gulam ratione subjugare Gen. 4. *Sub te erit appetitus tuus.* Terrena vero acquirendo, & cupiendo, vultum, id est, mentem sursum levare, & pœnas inferni cogitare, & nos ex toto ad Deum inversare Psalm. 31. *Conversus sum in ærumna mea dum configitur spina.* Vel potest dici, quod præda nostra est gloria æterna, quam si capere volumus, necesse est quod ex toto ad Deum sursum, cordis & affectus faciem elevemus, & quod dorsum, id est, contemptum, & oblivionem terræ, id est, terrenis operibus convertamus. Cujus tamen quia multi contrarium faciunt, & mundo faciem, Deo dorsum oblivionis convertunt, ideo prædam gloriæ æternæ non accipiunt, de quibus dicit Dominus Hier. 2. *Vertunt ad me dorsum, & non faciem.* Vel istud potest allegari ad hoc, quod semper Deus contra inevasibilia pericula de aliquo remedio providet. Et potest allegari contra malos officiales, judices & ballivos, qui ita sunt ad malum præcipites, & veloces, & ad nocendum agiles, & crudeles, quod nullus malitias eorum evaderet, nisi quia oportet, quod prædam accipiendo, se sursum, ad cælum, id est, ad superiores convertant, & quod nomine superiorum ista faciant, & quod rationem finaliter eis reddant. Nam quando attendunt, quod prædando pauperes, & lædendo necesse habent se ad superiores vertere, & rationem ejus reddere, solent à talibus abstinere, vel se saltem in aliquo retardare. Vel potest dici, quod illi, qui sunt veloces ad malum, & ut prædam bonorum temporalium acquirant, seipsos quantum ad mores invaserant penitus, & subvertunt, faciem enim cordis, & affectus convertunt ad prædam, oculos vero recti judicii à Deo avertunt, & ipsos convertunt ad terram Psalm. 68. *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva.* Et sic totaliter inversantur ad nequitiam, & à rectitudine pervertuntur per malitiam.

2 Delphinis inest affectus pietatis, pro morte enim sociorum dicuntur plorare. Secundum enim Pli. & secundum Arist. quando vident socium mortuum, ipsum in maris profundum solent portare, & ne comedatur à beluis, sepelire. Unde narrat Pli. li. 9. c. 8. quod aspecti jam sunt defunctũ ferentes ne laceraretur à beluis, dicit etiam idem ibidem quod cum rex Cariæ delphinum cepisset, & circa littus ligasset, affuit delphinorum à mari maxima multitudo, quibus plangentibus & quasi miserationem pro socio poscentibus, rex misertus solvi eum præcipit. In hoc ergo docetur humana natura affectum amoris & pietatis & homines habere, & pro eorum morte, paupertate, & infortuniis dolere, & pro liberatione & subventione eorum, apud reges & judices implorare. Debet etiam mortuos plorare, & eos sicut decet sepelire. Unde Eccl. 38. *Fili super mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus, incipe plorare, & secundum judicium contege corpus ejus, & ne despicias sepulturam ipsius.* Vel dic, quod mortuus est peccator, cui pro certo pii socii debent compati, & de ejus culpa dolere, & pro ejus liberatione à rege Christo misericordiam orationibus implorare, & eum à beluis inferni defendere, & eum in profundo maris, i. in amaritudine contritionis, & in sabulo pœnitentiæ, ne devoretur in inferis sepelire, exemplo Tobiæ, de quo dicitur Tob. 12. quod *ipse orabat cum lachrymis, & sepeliebat mortuos.* Delphinus captus plorat, & lachrymatur, sicut 3
dicit Phi. & sicut dicitur in li. de natura rerum. Isti pro voce habent gemitum humano similem. Sic vere homo, quando se videt per peccatum à diabolo esse captum, debet gemere, & plorare, & per compunctionem dolere, & per contritionis suspiria lachrymari Ezech. 27. *Plorabunt te in amaritudine animæ.* & in Ps. 6. *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.* Delphina pariente solet ma- 4
sculus fœtum devorare, quapropter mater se solet cum fœtibus occultare, sicut dicitur in lib. de natur. rerum. Ista expone sicut de ave pavone, supra l. 7. c. 62. n. 5. & 6. ubi simile invenies de pavone, qui devorat ova pavoniſſæ, & ideo se occultat. Secundum Pli. & Solinum delphini spirant, veruntamen quia in aqua spirare nequeunt, ideo sursum ad aërem se elevant, ubi spirant. Vias ergo odoratus manifestas non habent, & tamen odorant sagaciſſime. Aculeatas habent pinnas quæ inhorrescunt cum irascuntur, cum vero placiti fuerunt deprimuntur, & inter se etiam complanantur, & velut in quibusdam vaginis recondunt-ur, ut dicit Soli in li. suo. Tales sunt justi, qui spirant, & spiritum sanctum per devotionem olfaciunt, & bona æterna præsentiunt,

ciunt, & odorant per contemplationem, & contra malos inhorreſcunt & naſcuntur per juſtitiæ executionem. Iſtud poteſt præcipue dici de bonis prælatis, & ſecularibus activis, qui quamvis non videantur ſpirare vel odorare, per contemplationem vel devotionem, pro eo ſcilicet quod aquatici ſunt, & ſeculares, ſciunt tamen quandoque de aqua ad aërem, id eſt, de terrenis ad ſpiritualia ſe transferre, & ibi de ſalute animæ cogitare. Spinas etiam dorſuales in ira erectas, i.e. motus iracundiæ ſciunt
6 refrenare, & in vagina temperantiæ collocare. Delphinus habet ad hominem quandam amicitiam naturalem. Unde dicit Plin. lib. 9. c. 8. Delphinus non expaveſcit hominem ut alienum, imo exultans obviam navigiis venit, & quaſi alludens vela præterit, & quaſi ex pari navigando certat, & juxta navem diſcurrit, ſicut etiam à quibuſdam audivi. Unde dicit Phil. quod delphini dicuntur naufragantibus ſubveniſſe. Ad quod facit exemplum, quod narrat Soli. qui dicit in libro de mirabilibus, quod cum quidam nautæ vellent Arionem quendam citharistam occidere vel ſubmergere, ab eis obtinuit, quod citharа prius caneret, quo facto ad cantum delphinorum greges convenerunt. Ille vero in mari ſe projiciens ab uno illorum exceptus eſt & ad littus pervectus, & ſic quem homines occidere voluerunt, beluæ ſalvaverunt. Arion enim qui apud regem Corinthiorum erat maximus, cum in Sicilia pecuniam maximam aggregaſſet, timens Siculos, ſe eis noluit committere, ne forte propter ſuam pecuniam ab eis necaretur. Corinthios ergo nautas compatriotas elegit, qui in mare ab eis projectus, cum prius citharа cecineriſſet per delphinum ad littus eſt devectus, qui cum à rege non crederant Arionem, dixerunt ſecum in Sicilia florentem diutius diuniſſe, quo ſtatim comparente, nautarum mendacium & delphini miraculum probatum eſt. Quod etiam probat templum cum imagine ærea, & deſcriptione temporis quod in tanti facti memoria in promontorio populus fabricavit. Sic proculdubio debet eſſe de nobis, quia homines, id eſt, perſonas ratione utentes debemus diligere & eorum melodias, id eſt, eorum verba & documenta libenter audire, & ad communiter audienda convenire. Pſalm. 33. *Venite filii, audite me, timorem domini docebo vos.* & ipſos etiam ſi indigeant ſupportare, vel etiam naufragantes. & diverſis periculis pereuntes debemus ſuſcipere, & eos recipere, & ſalvare, & maxime, quando videmus ipſos in noſtris auribus perdulces preces flebiliter inſonare Prov. 24. *Erue eos, qui ducentur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.* Vel dic, quod delphini ſunt Chriſtus & Angeli, & ſancti, qui videntes hominem in mortis æternæ periculo, & quod nautæ infernales ipſum occidere volunt, ſi citharа flebilis confeſſionis ipſum reſonare audiunt, ſtatim adſunt, ipſumque in mare pœnitentiæ ſe cadere permittentem ſuſtinent, & excipiunt, & ad littus paradiſi perducunt Pſalm. 119. *Ad dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me.* Vel poteſt allegari contra crudelitatem humanam, cui præfertur pietas animalis. Vel per nautas nobis ſimiles intelligo propinquos, per delphinos diſpares intelligo extraneos, quia ſæpe fit, quod homo impugnatur à proximis, & ab extraneis adjuvatur. Vel poteſt dici contra prælatos homines, quibus beſtiæ, id eſt, ſubditi ſunt meliores. Baruch. 6. *Beſtiæ meliores ſunt illis.* Vel etiam poteſt allegari, quod nihil occultum, quod non reveletur & quod hominum malitia celare voluit, Deus per beluam revelavit. Vel dic, quod delphinus eſt novitius ſeu ſimplex, qui ſcilicet hominum, & perſonarum rationabilium non debet ſocietatem expaveſcere, ſed potius diligere, & libenti animo frequentare. Vel etiam dic de Chriſto, qui hominum ſocietatem dilexit, & cum eis perſonaliter habitavit
7 Proverb. 8. *Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Teſte Ariſtot. & Plin. lib. 9. ca. 8. fœtus delphinorum cito creſcunt, & uſque ad decem annos continue adoleſcunt; & poſtquam in ætatem pervenerunt, decimo menſe ſolent parere novos fœtus, diutiſſime autem vivere dicuntur ſcilicet circa centum 40. annos, ut dicit experimentator, qui caudis amputatis aliquos delphinos in mari dimiſit, qui poſt totidem tempora ibidem ſunt inventi. Plin. tamen ubi ſupra, & etiam Soli. dicunt ſolummodo de triginta, quod etiam magis credo. Chariſſimi, numerus denarius in ſcriptura ſignificat decalogi complementum. Decem ergo menſes ſunt decem mandatorum inchoatio, quæ pro certo neceſſaria eſt ad hoc, ut prolem bonorum operum generemus. Decem vero anni ſunt decem mandatorum adimpletio, quæ pro certo neceſſaria eſt ad hoc, quod ad perfectum crementum virtutum ſpiritualium attingamus Lev. 27. *Quicquid decimum venerit, ſanctificabitur.* Si igitur ad tale complementum pervenerimus, tandem diutiſſime per gratiam, & finaliter per gloriam perſeverabimus, & vivemus. Sap. 3. *Juſti autem in perpetuum vivent.* Igitur cito per merita debemus creſcere, ut ad tale complementum poſſimus propere pervenire. Gen. 2. *Crevit puer, & ablactatus eſt, &c.* Delphini parvuli vadunt per mare, ſicut gre 8
ges, & habent duos cuſtodes antiquos, & mutuo ſeſe diligunt miro modo; ut dicit Ariſt. Plin. vero ibi ſupra dicit, quod parvos ſemper aliquis grandior comitatur, ut cuſtos. Sic vere chariſſimi, qui ſumus in mari hujus mundi, in grege religionis vel eccleſiæ conſtituti debemus antiquos delphinos, id eſt, prudentes & circumſpectos cuſtodes, & prælatos habere, qui nos poſſit præcedere, & fovere, & ad ſalutem animæ gubernare, qui etiam duo ſimul debent eſſe, & non ſoli per copulam unitatis, quia ſicut dicitur Eccl. 4. *Melius eſt eſſe duo quam unum.* Nos vero debemus alter alterum diligere, per vinculum charitatis Joan. 13. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Secundum Soli. del- 9
phini flante Aquilone celerius audiunt, flante vero auſtro auditus obſtruuntur eorum. Sic vere chariſſimi, quando erga nos flat frigidus ventus aquilo tribulationis, tunc mandata Dei prælatorum & prædicatorum melius audimus, & promptius in omnibus obedimus; ſi vero auſter mollis proſperitatis flaverit, tunc auditus obedientiæ obſcuratus erit, quia dum proſperitate gaudemus, mandata Dei vilipendimus, non audimus Hie. 22. *Locutus ſum tibi in abundantia tua, dixiſti non audiam.* Delphinus ſecun- 10
dum Ariſt. valde diligit filios ſuos, & longo tempore paſcit eos. Iſtud tamen intelligo de matribus, quia patres filios devorant, cum naſcuntur, ſicut ſuperius jam dictum eſt. Tales ergo debent eſſe boni prælati, qui filios & ſubditos debent diligere, & ipſos tam temporaliter quam ſpiritualiter regere, circunducere, & nutrire. 4. Reg. 3. *Meſa rex Moab nutriebat pecora multa.* Sicut dicunt tam Plin. quam Soli. delphini quendam habent 11
benignitatis affectum, quo homines videntur diligere, & maxime illos, quos pueros gratos & innocentes ſibi applaudentes potuerunt invenire, & inde eſt quod Sol. lib. de mirabilibus c. de Helleſponto, & Plin. li. 9. c. 8. dicit, quod ſub Auguſto principe in Campania puer quidam fragmentis panis delphinum quendam, qui in lacum Luchrinum à caſu intraverat, illexit, deinde manibus ejus ſe palpandum præbuit. Puer vero tandem audax effectus dorſo delphini inſidens, ab eo vectatus fuit, ita quod aliquando à Bajano littore uſque ad Puteolos ab eo portabatur. Delphinuſque quantumcunque eſſet occultus, quocunque diei tempore inclamatus, ad vocem pueri levabatur. Quod tamdiu factum eſt quod apud eos miraculum eſſe deſiit. Mortuo autem puero, cum ad ſolitam equitationem delphinus ipſum reverti non videret, in oculis vulgi publice interiit, quod præ deſiderio & amore nullus accidiſſe (ut dicit idem Plinius) dubitavit. Hoc idem etiam narrat ſenator Fabianus. Narrat etiam idem Solinus, quod apud Hipponem urbem Aphricæ, in qua ſcilicet fuit Epiſcopus beatus Auguſtinus, ab Hipponenſibus delphinus paſtus tractandum, & equitandum ſæpe ſe præbuit. Flabianus vero proconſul Aphricæ cum eum deliniſſet unguentis, odoris novitate ſopitus, ſuper fluctus velut mortuus jactabatur, qui tandem evigilans, à ſolita manſuetudine longo tempore abſtinuit. Hiſtoria Perſarum habet, quomodo apud Jaſum urbem Babyloniæ puerum delphinus adamavit, quem poſt colludia recedentem impatientius ſequens, arenis invectus hæſit. Circa eandem urbem etiam cum puer delphino vectatus, in undoſis fluctibus necaretur, ipſum delphinus ad terram revexit, & ut (ac ſi confiteretur reatum ſuum) dolens de puero propter ſe mortuo, ſeipſum morte mulctavit, & ad mare amplius redire noluit, ſed juxta mortuum præ dolore deceſſit. His ergo exemplis poteſt induci humana conditio, ad naturam humanam amandam, & ad fidelitatem, & amicitiam eidem conſervandum, & potiſſime quando videmus perſonas eſſe beneficas, & pueros, id eſt, puras innocentes & mundas. Ad tria ergo poſſunt exempla prædicta adduci, videlicet quod humana natura, & homo inquantum homo, à quolibet debet diligi, quem videt etiam à beluis adamari. Quod eſt contra crudeles, qui contra humanam naturam debacchantur, & pro nihilo habent ſi occiderint hominem, imo in hoc multotiens gloriantur. De quibus Eccl. 28. *Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam.* In hominem ſimilem ſui non habet miſericordiam, & pro peccatis deprecatur. Talem ergo rationem ſcilicet quod ratione humanitatis ho-

tis homini sit parcendum, allegat Pilatus Judæis de Christo, cum dicebat, *Ecce homo.* Item istud potest allegari contra ingratos, quia scilicet ista animalia ratione pastus, & beneficii quod suscepit, feritatem deponunt, & homini servitium quod possunt faciunt, & eidem applaudere volunt. Quod tamen non faciunt ingrati, qui illos à quibus beneficia receperunt, perpetuo nollent videre, quia Secundum Sen. epist. 81. *Ingratus quia reputat turpe esse non reddere, non vult esse cui reddat.* Potest etiam allegari de bonis amicis, qui amicos suos libenter vident, & cum eis lætantur, solatiantur & gaudent, & si in mare tribulationum ipsos intrare contingat, eos portant, sustinent atque fovent, & etiam pro posse liberant atque salvant. Quod si mors vel infortunium eis accidat, & maxime propter eos, cum eisdem mentaliter commoriuntur, compatiuntur & dolent ad Rom. 12. *Gaudete cum gaudentibus & flete cum flentibus.* Vel potest ultimum exemplum exponi de Christo, qui cum à principio cum puero Adam amicitiam contraxisset, & eum fluctibus tentationum diaboli peremptum vidisset, ipsum de manu inferni eripuit, & in littore Judææ pro eo mortuus fuit, & sic mortem alterius morte propria punivit, dicens illud Eccl. 22. *Amicum salutare non confundar, & à facie illius non me abscondam, & si mala mihi evenerit, propter illum sustinebo.* Vel potest dici, quod iste est Deus, qui pueros, id est, innocentes amat, & quacunque hora ab eis per orationem inclamatur, ipsos exaudit protinus atque juvat Psal. 55. *In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me.* Vel dic, quod puer est Christus, quem nulla bellua, id est, nullus peccator debet expavescere, sed diligere, & ei in persona pauperum pastum dare, & mortem quam pro nobis sustinuit, compatiendo deflere, & quia ipsum tempestate Judaicæ pravitatis videmus mortuum, debemus cum eo mori spiritualiter, & dolere, dicendo illud Gen. 37. *Puer non comparet & ego*
12 *quo ibo.* Delphini soli inter pisces mammas habent, & lac, quo fœtus suos lactant, & nutriunt, dum sunt parvi. Unde etiam dicit Plin. l. 9. c. 8. quod delphini parvulos suos diu comitantur, magna erga partum charitate. Solinus vero ait, quod uberibus fœtus aluut, teneroque in faucibus recipiunt, invalidoque aliquandiu prosequuntur. Sic prælati, & prædicatores fœtus suos, i.e. subditos, & auditores lacte doctrinæ, & temporalis subventionis debent enutrire. Duplex autem mamma prælati est, temporalis subventio, sinistra, eruditio spiritualis dextra, vel dextra misericordia, sinistra justitia. Prædicatores etiam debent habere duas mammas, dextram quantum ad novum testamentum, sinistram quantum ad antiquum testamentum. His igitur mamillis debent lactare subditos, & egenos, & erga eos ostendere affectus benevolos, & paternos, & maxime circa pauperes juvenes, impotentes, & egenos, quia tales debent charitative prosequi, & eos comitari, & defendere, & pro viribus auxiliari. Unde 1. ad
13 Thess. 5. *Suscipite infirmos, &c.* & 1. ad Cor. 3. *Tanquam parvulis in Christo lac dedi vobis.* Delphini simones à Græcis dicuntur, quia simon interpretatur audiens, eo quod audita symphonia in mari in simul congregantur, & ad sonum melodiæ venientes, ibi mirabiliter delectantur. Unde etiam Plin. l. 9. ca. 8. ait, quod omnes miro modo nomen simonis diligunt, & ita etiam appellari malunt, & musicæ cantum volunt. Sic vere statim quod plectrum linguæ tangitur symphoniam prædicatorum, & ex ipso sonat sonus melodiæ verbi Dei, simones, id est, audientes debet insimul congregari, pro hujusmodi melodia audienda. Et sicut secundum Philosophum, Isid. & Soli. delphini proprio Simonis vocati vocabulo istud sibi vendicant, quo audito, hominem sequuntur, sic justi vocati ad prædicationem per conversionem, vel alicujus operis boni executionem, statim debent intelligere, & audire, & obediendo sequi, & operi demandare. Baruch. 5. *Vocatæ sunt, & dixerunt, assumus.* Et sicut quandoque propter hujusmodi congregationem simones capiuntur, sic per prædicatorem auditores in re divinæ gratiæ involvuntur, & sic à mari, i.e. peccatorum amaritudine extrahuntur. Figura Judic. 2. ubi apparuit Angelus domini in Galgalis, & congregati sunt ad eum de illis partibus, & improperavit eis defectus suos, & fluxerunt &c. Sic in adventu
14 Angeli i. prædicatoris, homines ad lachrymas commoventur *A voce Angeli fugerunt populi.* Esai. 33. Delphinis secundum Soli. & Pli. in mari nihil velocius, quia saliendo naves transvolant, quorum ludus signum est & præsagium tempestatis, unde etiam Pli. l. 9. c. 8. ait, quod velocissimum omnium animalium non solum marinorum est Delphinus, est enim ocyor volucre, acrior telo, & nisi os occultum ac pene in ventre haberet, celeritatem ejus nullus piscium evaderet. Solinus etiam dicit, & ante omnia nihil velocius habent maria. Sic multi sunt veloces per inconstantiam, & naves, i.e. religionem, & statum ecclesiæ, de uno ad alium transeundo, transvolant & transnatant, quorum ludus & prosperitas, & gaudium signum est futuræ tempestatis, quæ eis finaliter reservatur. Nos igitur ludos, & prosperitates istorum videntes, naves animæ cautius gubernemus, & à periculo timeamus: Hi enim solent lætari contra malum suum. Ideo Prov. 18. *Antequam conteratur exaltatur cor hominis, & antequam exaltetur, humiliatur.* Vel dic de illis, quorum affectus, & appetitus est valde velox ad mala opera facienda. Unde pro certo si ita possent malum facere sicut vellent, nulli essent qui eorum malitiam præcaverent, sed quia non possunt ita capere, sicut currere, ideo non solent pro libito alios offendere, vel nocere. Quod potissime patet de istis officialibus & ballivis, qui ad omnia mala sunt veloces Ps. 13. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Delphi- 15
nus secundum Jorath. in mari hominem mortuum reperiens, statim sentit, utrum de delphino comedit, dum vivebat, quod si fecerit, ipsum comedit, & ab aliis piscibus devorari permittit; sed si non comedit, ipsum ad littus pellit, & defendit à morsibus aliorum. Sic quando Christus in mari hujus mundi hominem mortuum per peccatum, vel ad literam mortuum post hanc vitam reperit, statim sentit si aliquos delphinos sibi similes, i.e. pauperes, & ignorantes, qui sunt de eadem specie cum ipso (quia ipse in mundo voluit pauper esse) comedit, & devoraverit per usuras, & rapinas; quod si fecerit, tunc ipsum primo imperit, & devorat per condemnationem æternam ab aliis piscibus, scilicet dæmonibus devorari permittit, in mari inferni Hier. 30. *Prædatores tuos dabo in prædam.* Sed si pauperes non comedit, imo ipsos per eleemosynas sustentaverit, tunc verus delphinus Christus ipsum à morsibus dæmonum liberat, & ad littus paradisi ipsum deducet, quia *beati misericordes, quantum ipsi misericordiam consequentur.* Matth. 5. Et etiam expone, quod Deus videns hominem in peccato, si tamen sit naturaliter pius erga pauperes, ipsum ad littus pœnitentiæ finaliter reducit. Si autem econverso impius sit, ipsum à vitiis devorari permittit. *Prædatores tuos dabo in prædam.* Hie. 30. Vel id potest exponi de bonis prælatis, & judicibus, qui quando aliquis cadit in mari, id est in manibus eorum scilicet aliquid committendo, si aliis consuevit parcere, debent ei subvenire; sin autem, juxta illud Jacob. 2. *Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam.* Delphinis in mari nihil 16
velocius, quia plurimi saliendo, naves transvolant. Dicuntur etiam secundum Soli. non solum velocius volucri, imo etiam citius volare telo. Habent enim in dorso aculeatas pinnas, quibus juvantur ad saltandum. Unde etiam Plin. lib. 9. c. 8. ait, quod quando pro respirando sursum promoveant ita subito prosiliunt, quod vela navium transvolant & descendunt. Et habent dorsa serrata, quibus mollitiem ventrem secantes interimunt crocodilos. Sic justi, propter velocitatem bonorum operum, naves mercimonia continentes, id est, mundi status, & officia divitiis onerata transiliunt, & transvolant per contemptum, & ad cœlum se elevant per affectum Esai. 40. *Qui sunt isti qui ut nubes volant?* Et illi etiam habent dorsa, id est, verba serrata, id est, acuta & pungitiva, ut crocodilos, id est, molles & delitiosos corrigant, & reprehendant, quia qui delinquunt legem &c. De delphinis nota, quomodo secundum aliquos sunt milites, qui in mari habent habitationem suam sibi à natura concessam, & quo modo (ut videtur) quando de palatiis suis subterraneis in mare intrant nunc in pisces se transformant. Unde infra lib. 13. in prologo de mirabilibus mundi, ubi exempla invenies, sed nescio, si sunt vera. Unum tamen scio, quod multa sunt secreta rerum, quæ ignoramus, & multæ possunt esse rerum generationes occultæ, quæ nobis penitus sunt ignotæ. Unde sapiens postquam de mirabilibus Dei dixisset Eccl. 43. de mari dicit sic, *Illic præclara & mirabilia opera, varia genera bestiarum, & omnium pecorum, & creatura beluarum.* Sequitur. *Benedicentes dominum, exaltate illum quantum potestis, major est enim omni laude,* & post: *Multa abscondita sunt majora, bis pauca enim vidimus operum ejus.* Sed quia illa quæ in dicto prologo recito non moralizo, dic si vis, quod tales milites videntur nostri moderni nobiles, quia revera in palatiis suis sub aquis delitiarum, ipsis videntur milites esse, inquantum scilicet ipsi de factis militaribus solent loqui, & de virtutibus, & fortitudine disputare, & de mirabilibus sese jactare Johel. 3. *Infirmus dicat, quia ego fortis sum.* Sed vere in mari pisces fiunt, quia quando ad mare, id est, ad fluctus, & amaritudinem laborum venitur, tunc vere pisces, id est, fluxibiles, delitiosi, timorosi & debiles

inve-

veniuntur, in quantum nullum actum militiæ exequuntur Hier. 9. *Erunt Ægyptii sicut mulieres.*

Cap. XXXII.

De Dracone.

1 DRaco maris secundum Isidorum est animal marinum, & crudele instar draconis terrestris, in longitudine protensum, sed alis caret, & loco alarum pinnulas habet, & sicut dicitur in libro de natura rerum, istud animal valde habet modicum caput, respectu magnitudinis corporis, hiatum vero oris habet valde magnum, & cutem duriſſimam, transcurrit magna marium spatia uno impetu. Morsus ejus est tamen hominibus, quam piscibus venenosus. Tales videntur hodie esse multi peccatores, quia scilicet ipsi sunt crudeles per aliorum injustam invasionem, longæ caudæ per longæ vitæ æstimationem, duræ cutis per malæ consuetudinis obstinationem, nullarum alarum per nullam cœlestium affectionem, & contemplationem, quia proculdubio nunquam volant sursum cœlestia contemplando, quinimo per mare hujus mundi impetuose currunt, terrena negotia in superbia gubernando. Dan. 8. *Evulsæ sunt alæ ejus, & sublata est de terra.* Quid plura? pro certo isti habent magnum corpus, & magnum os, & parvum caput, quia pro certo tale caput, ubi vigent sensus, i.e. rationem, & sapientiam habent paucam, corpus vero & os, i.e. carnalitatem, gulam & prudentiam bestialem habent magnam, quia scilicet isti multum habent de corpore, parum de capite, multum de carne, parum de spiritu, multum de conditione carnali, parum de perfectione morali. Abundant enim in superfluis, & deficiunt in necessariis, & sic figurari possunt in Holoferne mortuo, qui habebat corpus, quod carebat capite. Unde Judith. 13. *Ecce Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in eo.* Et ideo breviter homines, & pisces, i.e. bonos & malos solent rapinis, exactionibus, injuriis, detractionibus & falsis accusationibus mordere, & veneno suæ malitiæ inficere, & nocere, ita quod breviter talibus potest dici illud Eze. 32. Leoni gentium assimulatus est, & draconi qui est in mari. Secundum Plinium, draco maris in arenam deductus, mira celeritate, cavernam sibi parat. Sic pro certo sunt multi officiales, & alii, qui positi in litore, i.e. aliquo statu, officio, vel gradu, si arenas divitiarum habeant tangere, & ministrare, mira celeritate cavernas, & hospitia, domos & palatia sibi fabricant, & valde cito ad magnum statum properant, & modico tempore magna parant. Istud patet de usurariis & ballivis, qui in duobus annis vel tribus fiunt divites, & potentes, & merito, quia sicut dicitur Joan. 4. *Alii laboraverunt, & vos ipsi in labores eorum introistis.*

Cap. XXXIII.

De Echino seu Echineide.

1 ECHinus alio nomine secundum Plinium dicitur Echeneis. Est ergo Echinus secundum Isidorum & librum de natura rerum, piscis parvus, quasi semipedalis, qui habet spinas pro pedibus, sicut cancer. Alas vero habet sub ventre, quæ pedibus assimilantur, & in ore loco dentium habet aculeos valde fortes. Hic ergo piscis mirabilis est virtutis. Nam ubi alicui parti alicujus quantumcunque magnæ navis adhæret, ipsam à cursu velut anchora stare facit, ita ut nec impulsu modico moveatur. Quod intantum est mirabile, ut incredibile videretur, nisi omnium magnorum auctorum in hoc sententia conveniret, sed in hoc conveniunt Ambrosius, Basilius & Isidorus. Aristoteles & Plin. Plinius autem addit exempla de navi Antonii prætoris, qui cum vellet circuire suos, & exhortari, subito navis ipsius est retenta. De navi etiam Caji principis dicit idem, quod arrestata ea, inventus est in gubernaculo piscis parvus, magnæ limaci similis, qui ejusmodi retinentiæ causa erat. Ista tamen exempla non ponit Plinius lib. 9. ca. 25. ubi agit de Echineide, sed ibi ponit bene de navi portante Periandum, ut castrarentur nobiles pueri, sed ista ponit libro 32. cap. 1. ubi diffuse tractat de mirabilibus hujus piscis, dicens. Cajum indignatum fuisse, quod piscis semipedalis sola adhærentia navem retinuisset, quadringentorum remigum obsequio contra se renitente. Sicut autem dicit Plinius ubi supra, similis potentiæ videntur esse apud Gnidiam Venerem conchæ. Hunc vero piscem quidam ex latinis Remoram appellaverunt. Chariſſimi per istum piscem potest intelligi amor Dei, vel etiam ipse Christus, ipsi enim ad retinendum navem animæ, ne tentationum vel tribulationum fluctibus moveatur, eximiæ sunt virtutes. Cuicunque enim per gratiam adhæserit iste piscis, sibi scilicet favendo, & pium auxilium exhibendo impossibile est, quod fluctibus tribulationis, tentationis pulsetur, vel quod à firmitate boni propositi, tutæ perseverantiæ computetur. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos ad Rom. 8. Unde Lucæ 7. *Illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere.* Vel dic, quod iste piscis est patientia, vel etiam fides, vel charitas, vel constantia, vel fidelitas, quæ si navi cordis fortiter hæreant, ipsam in firmitate perpetua stabiliunt, & confirmant. Apparuit hoc in martyribus, qui nulla tribulatione vel tentatione fuerunt moti; sed in Christo manserunt perpetuo radicati juxta doctrinam Apostoli 1. ad Cor. 15. dicentis: *Stabiles estote, & immobiles.* Quod etiam de bonis amicis dici potest, quia scilicet erga eos, qui sibi adhærent per consanguinitatem vel amicitiam & fidelitatem, debent ita immobiliter se tenere, quod nullo casu debent ab eis se movere, nec in lege fidelitatis vel amicitiæ, vatillare ad Colloss. 1. *In fide fundati, stabiles & immobiles.* Vel ista possunt dici in malo, quod piscis iste significat aliquam creaturam nobis per affectum inordinatum ultra debitum adhærentem, sicut sunt bona mundi, mulieres, parentes, & dignitates, & talia. Isti enim quamvis sunt modici valoris, & virtutis, quando tamen tamen immoderate diliguntur, faciunt hominem à motu bonorum operum quiescere, & flatui spiritus sancti non obedire, & ad portum paradisi non venire, sed sine profectu virtutum in mari mundi in peccato sistere, & manere; sicut ad literam videmus, quod multæ adhærentiæ & societates, mali affectus nepotum, & inutilium personarum, multos à magnis bonis impedierunt, vel ne ad portum salutis, & ad statum majoris honoris tenderent, tardaverunt Esai. 40. *Quærit quomodo statuat simulacrum, quod non moveatur.* Echinus secundum Ambrosium, Plinium, & Basilium index est futuræ tempestatis, præsentit enim quando debet venire, & ideo tunc solet calculum arripere, & cum eo fortiter se tenere; & de eo quasi anchoram facere, ne fluctus superventurus impetitum nequeat de mare ejicere, vel movere. Hoc igitur videntes nautæ sibi præcavent, & futuram tempestatem ejus exemplo prævident atque timent & navem suam anchoris statuunt atque firmant. Idem autem dicit Plinius lib. 9. cap. 31. Revera chariſſimi, talis piscis debet esse quilibet vir discretus, debet enim futuras tempestates tribulationum vel tentationum sagaciter prævidere, & contra ipsas cum eas imminere conspicit, de opportuno remedio prævidere. Igitur lapidem angularem scilicet Christum per devotionem quærat, & ei per fidem & dilectionem adhæreat, seque & fragilitatem suam sibi committat, & in eo ex toto speret, & confidat, & sic fluctibus tentationum, afflatibus adulationum & suggestionum, tempestatibus tribulationum, necnon moribus temporalium consolationum vel elationum non movebitur, nec de mari pœnitentiæ, vel de aqua gratiæ amovebitur, sed stabilitate perpetuæ constantiæ fulcietur. Matth. 7. *Descendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt venti, & irruerunt super domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super firmam petram.* Bene ergo dicit ille qui dicit, *Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in domino Deo spem meam.* Vel potest dici de nobis religiosis, qui adhærendo prælato, & secundum morum voluntatis ipsius non regendo, & nos ei penitus summittendo fluctibus tentationum non obruimur, qui si secundum voluntatem nostram nos gubernaverimus, faciliter culparum fluctibus perimus, & extra aquam gratiæ percurremus. Et quia erga nos videmus, quod sancti præcessores nostri tempestates vitiorum, & tormentorum aliter prævidерunt, & eas talibus remediis præcaverunt, tempestates etiam hujusmodi debemus eorum exemplo timere, & navem animæ nostræ anchora spei, & dilectionis firmare, & ne periclitari contingat, mentem nostram in domino stabilire, dicentes ipsi domino illud Psal. 16. *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.*

2 Echinus est piscis spinosus, habens alas sub ventre similes pedibus, dentes habet velut aculeos, venenosus est comedenti, quia usque ad mortem dissolvit, & ipso utuntur aliqui ad inimicorum odium concitandum, ut dicitur in libro de natura rerum. Tales sunt multi, maxime detractores. Isti enim sub ventre gulositatis habent alas superbiæ, & vanitatis, quia ut communiter tales sunt gulosi, & pomposi, ideo isti sunt per totum corpus spinosi propter suam asperam conditionem. Dentes habent ut aculeos, propter mordacem loquutionem. Venenosi sunt aliis, propter periculosam conversationem, & ipsis dæmones utuntur ad seminandum odium, inimicitiam, & dissensionem, quia sc, detractores cum ipsi inter se sint inimici, cum etiam cũ omnib, inimicitias habeant

2 3

habeant, faciunt quod etiam inter alios inimicitiæ multæ fiant Eccl 38. *Homo iracundus succendit litem, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.* Echinus est piscis semipedalis, cujus est
4 virtus mirabilis ad omnia retinendum, & à cœpto motu retardandum. Nam ut dicit Plinius li. 9. ca. 35. si iste navi adhæret, tardius currit, habitus & portatus, judicia & lites morari facit, partus in utero prægnantis continet, & fluxus parientium sistit, & fœtum parere non permittit, & si salitus fuerit, & aurum in profundissimum puteum ceciderit iste admotus, & applicatus ipsum aurum secum extrahit atque rapit. Talis piscis videtur esse vitium negligentiæ, quia pro certo ista est, quæ cuncta negotia facit fieri magis tarda. Si quis enim istud vitium habuerit, cursum & navigationem obedientiæ sibi tollit, partum boni operis impedit, & conceptum boni propositi per executionem parturiri non finit, lites etiam & judicia dirimi ab ipsis negligentibus judicibus non permittit. Hoc solum habet, quod aurum, & munera attrahit, & emergit, & quamvis in omnibus sit lenta, ad aurum tamen hauriendum, & acquirendum sollicite se extendit, non est enim ita negligens homo circa virtuosa negotia, quin bene sit capax auri, & diligens in avaritia. Quod etiam potest dici de multis qui sale mundanæ sapientiæ conditi, de ipsis profundis puteis, i.e. de ipsis iniquis avaris, & usurariis absconditis, & celatis sciunt aurũ extrahere, & sibiipsis per avaritiam vendicare Ps. 71. *Vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ.* Vel dic contra munera, quæ portata solent judicia retardare, & lites, & justitiam impedire, & omnem fluxum iracundiæ mitigare. Idem etiam dic de precibus magnatum, & de affectione carnali, vel etiam de odio partis adversæ, quia sicut dicitur Deut. 16. *Munera excæcant oculos etiam justorum.*

Cap. XXXIV.

De Ephemero, pisce.

1 Ephemeron secundum Jorath, de animalibus est piscis, qui sine coitu nascitur, & cum per tres horas vixerit, tunc moritur. Sic Christus non ex virili semine generatus, postquam in cruce per tres horas vixit, scilicet à sexta usque ad horam nonam clamando emisit spiritum, &c. Vel potest contra inconstantes dici, qui in vita gratiæ non perseverant, imo eadem die, qua per contritionem, & confessionem nascuntur, eadem iterum per vitia moriuntur. Sapien. 5. *Sic nos nati continuo desinemus esse.*

Cap. XXXV.

De Escaro, seu Scaro.

1 Escarus, Plinio Scarus secundum Isidorum lib. 13. piscis est, qui solus inter pisces dicitur ruminare, & secundum Plin. iste est ingeniosus. Si enim piscatoris sportulam intraverit, non ex fronte erumpit, nec violenter contra vimina currit, scit enim quod quanto plus violenter luctaretur, tanto inter vimina sportulæ se amplius implicare. Consuevit ergo retrocedere, & frequenti caudæ ictu sportulæ fores laxare, & sic evadere & exire. Quod si forte alius escarus luctantem ad exeundum viderit, caudam ejus dentibus arripit, & ipsum ad exeundum adjuvat, & pro viribus extrahit, & educit. Istud dicit Plin. li. 32. c. 2. allegans Ovidium lib. halieuticon. Revera iste piscis videtur significare viros providos, & discretos, qui scilicet facta, dicta, & opera solent ruminare, & matura deliberatione præmissa de eis provide cogitare. Seneca. *Diu delibera, cito facito.* Ingeniosa autem prudentia summe debet apparere in exeundo de peccato, nam si quis in sportulam diabolicæ tentationis per peccatum intraverit, non statim ex abrupto nitatur exire, sicut faciunt quidam, qui videntes se in aliquo vitio deliquisse, utpote in ebrietate, vel similibus jurant non perpetuo se facturos, & sic indiscrete volunt erumpere de sportula, quam intrarunt, quod tamen non faciunt, imo ex ipso juramento magis tentantur, & citius reincidunt, & delinquunt ad Rom. 7. *Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, & per illud occidit me.* Quid ergo debet facere homo prudens? Pro certo ipse debet paulatim retrocedere, occasiones vitando, & cum cauda, i.e. cum memoria finis percutere, de morte, inferno, & judicio cogitando, & sic fores obstinatæ voluntatis, & diabolicæ tentationis laxabit, contritionem habendo, & tunc exibit faciliter, confitendo, & peccatum totaliter dimittendo, ut sic de anima contrita dicatur illud Thr. 1. *Ipsa gemens conversa est retrorsum.* Alius vero escarus, scilicet prælatus vel prædicator, sacerdos & peccator, quando videt, quod homo luctatur, & laborat exire de peccato, & quod pœnitens facit quod in se est, debet cum ore suo, & verbis per orationem vel per correctionem, inductionem, & monitionem, ipsum adjuvare, & pro ipso de peccato extrahendo verbis, & operibus laborare juxta illud Matth. 10. *Si peccaverit frater tuus corripe eum.* Si enim te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Et sicut secundum Plin. escarus non credit prædæ alicujus piscium dentatorum, sic vere talis sic discretus non capitur tentatione dæmonum malignorum. Vel ista possunt dici generaliter de quocunque qui facit posse suum, ut de peccato vel de infortunio exeat, quem socius Christus statim adjuvat, & ipsum liberat atque salvat. Vel potest etiam dici, quod quando videmus, quod aliquis diligenter, & prudenter luctatur exire de sportula, & de periculis fortunæ, & de alieno magno infortunio, procul dubio alii debent moveri ad eum misericorditer adjuvandum, & ad ipsum, de hujusmodi infortuniis liberandum. Plus enim decet juvare hominem, qui diligenter ad bonum laborat, & qui facit quod in se est, ut fortunam superet atque vincat, quam illum qui totaliter in alienum auxilium sperat, & qui torpens de se non cogitat neque pensat. Figura Matth. 14. ubi videtur, quod videns Christus Apostolos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius illis) statim affuit & ventum contrarium cessare fecit, quia pro certo qui contra ventum contrarium tentationum, vel tribulationum luctatur, à Deo & à proximo adjuvari meretur. Unde ad Rom. 8. *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.*

Cap. XXXVI.

De Eso.

Esos piscis est maximus in fluvio Danubii, in tantum, quod vix una quadriga ipsum potest portare, qui etiam, quia cibus est delicatus, ad longinquas portatur partes. Est autem animal benignissimum, & timorosissimum. Nam à pungitivo minimo pisciculo scilicet culpea sive alosa sæpe perurgetur ad fugam, ut dicit Plin. lib. 9. capit. 15. ubi ait, quod propter venam quandam, quam habet in faucibus, ipsum avide appetit, & occidit. Huic libenter affricat se sturio, jocandi causa. Cum autem captus fuerit, vino fortissimo, & lacte potatur, & sic inebriatus pluribus diebus vivit etiam extra aquam, & sic ad remotas partes portatur. Bibit tamen quandoque quatuor sextaria vini antequam inebrietur. Talis est justus, quia licet quandoque sit, & temporaliter & spiritualiter magnus, est tamen & timorosus, & humilis, & benignus Eccl. 3. *Quanto magnus es humilia te.* Minimis enim pisciculis cum ipso brigam habentibus debet cedere, & eisdem locum dimittere, & ab ira, & maxime illis qui pungitivi dicuntur, i.e. illis qui verbis pungunt alios, & qui faciliter obloquuntur. Tales enim à justis solent timeri, & ne pungantur, ab eis præcaveri, quia *terribilis in civitate sua homo linguosus.* Eccl. 8. Et sic sequitur, quod sturiones delectantur cum eo jocari, quia pro certo sicut videmus, talium humilium personarum societatem cupiunt alii frequentare Psal. 17. *Cum sancto sanctus eris.* Isti etiam lacte devotionis, & vino scientiæ, & lectionis inebriantur, adeo ut sic diu vivant in statu gratiæ, & longe lateque ad usus fidelium deportẽtur. Apparavit hoc in Paulo, qui per conversionem captus, lacte & vino gratiæ, & doctrinæ à Deo fuit inebriatus, & ideo per peccatum non fuit amplius mortuus, sed late, & longe prædicando fidelium usibus applicatus Esai. 60. *Filii tui de longe venient.* Unde talibus dicitur Esa. 55. *Properate, emite absque argento vinum & lac.* Vel dic quod piscator diabolus postquam juvenes, & imbecilles cepit, & involvit in aliquo peccato, solet eos inebriare vino, in quo est luxuria, & lacte dulcedinis temporalis, & sic portat eos ubi vult. Vel dic litteraliter contra ebrios, qui permittunt se parari, & circumduci à diabolo ad omnia alia peccata. Vel dic, quod tales sunt multi, qui magni sunt in apparentia, timorosi tamen, & imbecilles in existentia, quia etiam à parvulis piscibus, i.e. ab indignis hominibus, & modicis tribulationibus vincuntur, & ab ipsis fugere compelluntur. Esos in fluvio fodit sibi foveas, ut se abscondat, cum sit animal timorosum, & ideo quando videt sturionem qui vult cum eo ludere solet ad foveam pro latitando fugere, & de ipsius ludis non curare. Sic vere religiosi qui timorosi, & 2
humiles debet esse, in fluvio religionis debent foveas, i. cellas habere, quapropter si sturio, i. secularis ipsos velit quandoq; ad ludos,

dos, id est, ad mundi solatia invitare, statim debent ad cellam secedere, & ibi ne delinquant in aliquo, se abscondere; & se à secularium vanis lusionibus & colloquiis elongare; Psalm. 54. *Elongavi fugiens & mansi in solitudine.* Vel potest dici, quod si diabolus vel quilibet homo malus ad ludum malorum solatiorum, & colloquiorum nos invitaverit, ad foveam conscientiæ vel ad foveam sepulchri vel mortis memoriæ debemus fugere, & ibi nos à vanis gaudijs absentare. Vel potest dici contra partiales, qui de bonorum solatijs, & consortijs non curant, sed ad cavernas, & domos suas soli fugiunt, ubi in tristitia soli vivunt. Hier. 15. *Solus sedebam, quomodo amaritudine replesti me.* Sturio in Danubio flumine intantum excitat eson ad ludendum, quod dum simul ludendo per fluvium vagantur, aquam movent, & sic deprehenduntur; & capiuntur. Sic vere sæpe fit, quod ludus & solatium vanitatis est causa; quod non solum unus sed plures simul à diabolo capiuntur, & unus propter alium decipitur, & diversis vitijs laqueatur. Sunt ergo vana solatia fugienda, & inutilia consortia dimittenda, quia sicut dicitur Proverb. 14. *Risus dolori miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Quod etiam de latronibus potest dici, qui inter se talia ducunt solatia, quod judices, & ballivi ipsos deprehendunt, & eos capiunt, & suspendunt.

Cap. XXXVII.

De Hericio maris.

1 HEricius maris est piscis secundum Aristo. habens os, & caput inferius, anum vero, & superfluitatis exitum superius, & hic contra naturā omniū animalium spinis utitur loco pedum. Spinosus enim est, & hispidus, & omnibus alijs piscibus horridus, & carnes habet rubeas ultra modum, sicut dicit Plin. Secundum Isidorum vero lib. 13. Hericius testulas habet more castaneæ, ex omni parte aculeatas. Chariſſimi, per istum piscem possum intelligere detractores, & qui ex omni parte pungentes sunt mordaces, & aculeati, ita quod de spinis faciunt sibi pedes; inquantum pedes, id est, affectus eorum ad pungendum, & detrahendum, totaliter ordinantur. Quid ultra? Pro certo isti anum, & fæces habent superius; inquantum scilicet fæces infamiarum etiam superius contra superiores non cessant projicere, & eos suis verbis detractorijs diffamare. Caput vero, & os per falsam humilitatem deprimunt inferius inquantum scil. humiliter cum reverentia videntur vivere, & verba sua charitative proferre, quia pro certo istud est planum, quod detractores ad finem ut ei melius credatur, os deprimunt reverenter loquendo; caput humiliter inclinant humiliter reverendo, & hoc totum ad finem ut fæces sursum ejiciant, alios turpiter diffamando. Et ideo bene dicitur Ec. 19. *Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Sed quid? Pro certo iste piscis omnibus alijs est horridus, quia sc. detractor ab omnibus abhorretur, & à cunctis vilipenditur, & oditur. Ec. 5. *Susurratori autem odia, inimicitia, & contumelia,* & Ec. 9. *Linguosus, & temerarius in verbo odiosus erit.* Vel pone quod spinæ sunt divitiæ, sicut etiam Christus dicit Lu. 8. Isti ergo sunt mali habentes spinas pro pedibus, inquantum sc. ipsis mediantibus moventur, & in suis malis operibus sustinentur, & diversimode in mundi negotijs pervagantur. Istud potissime patet de usurarijs, & malis divitibus, qui etiam spinis divitiarum nudati, Deo & hominibus sunt odibiles, & maxime quia caput, id est, animam dejiciunt, & contemnunt, dorsum vero, & fæces, id est, carnem, perficiunt, & proponunt: Dorsum enim, id est, carnem superius ponunt in honore, caput vero, id est; animam habent inferius in horrore.

Cap. XXXVIII.

De Exoceto.

1 EXocetus piscis est in Arcadia, ut dicit Plin. lib. 9. cap. 19. qui non potest vivere sine somno, & ideo, ut dormiat in siccum exit, & aquam dimittit, & sic dormit suaviter, & quiescit. Tales sunt viri devoti, sine somno enim contemplationis nequeunt vivere, & ideo aquam mundanæ prosperitatis solent dimittere, & mare mundanorum tumultuum relinquere, & ad siccum religionis, vel pœnitentiæ se transferre, ut sic in bonis æternis possint quiescere, & dormire; exemplo beati Joannis, qui mundum dimisit, & ut per contemplationem dormiret, ad siccitatem deserti transivit, Figurati in Helia, qui in deserto legitur dormivisse, & sub umbra pungentis juniperi quievisse, sicut dicitur 3. Reg. 19. ut sic dicat quilibet talis illud Job. 7. *Ecce nunc in pulvere dormio.* Vel potest dici de malis, qui vivere sine somno delitiarum non possunt, vel qui etiam sine somno peccati esse nolunt, & ideo mare pœnitentiæ; vel religionis; & aquam devotionis dimittunt, & ad siccum, id est, ad mundum, ut quiescant in vitijs se deflectunt, Psalm. 104. *Abierunt in siccō flumina.*

De Heracleodibus seu Heracleoticis piscib. vide cap. 113.

Cap. XL.

De Equo marino.

1 EQuus marinus secundum Isidorum monstrum est, sic dictum; eo quod prima parte equus est, postrema vero solvuntur in piscem. Tales sunt multi, qui in principio scilicet in juventute sunt equi, id est, viri fortes; spirituales & firmi, postea vero in cauda, id est, in fine, & senectute sunt pisces, scilicet fragiles; carnales, debiles atque vani. Ista videmus, de multis, qui in principio cantant Mirabilia, postea vero cantant Defecit. De quibus dicit Aristot. quod acres in principio, franguntur in fine. Vel dic etiam de ipsis malis, qui in capite, id est; in principio sunt equi, scilicet superbi, & crudeles, tandem vero quando senescunt; in cauda, id est, in fine dierum efficiuntur pisces, delitiosi, scilicet carnales. Ideo de talibus equis marinis dicitur Abacuc. 3. *Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.* Quasi dicat, isti primo sunt in mari, id est, in amaritudine pœnitentiæ; finaliter vero sunt in luto carnalitatis, & immunditiæ. 2 Equus marinus secundum Aristot. in aqua vivit, & nihil extra aquam potest, sed statim, ut aquarum carebit natura, carebit & vita, fortissimum tamen monstrum est, dum est in aqua, comedit enim alios pisces, & de eorum vivit carnibus, & in pugna mirabiliter est crudele. Tales sunt tyranni, qui scilicet equi sunt, id est, superbi, & clari: Isti enim in aqua hujus fluxibilis vitæ possunt, & multa faciunt; & committunt, & contra pauperes crudeles sunt, & de eorum carnibus & temporalibus substantijs pascuntur, & vivunt. Statim vero quod aquam istam post mortem exierint; nil potuerunt; quia cum vita corporis, vita gratiæ, & gloriæ tunc carebunt, quia scilicet anima cum corpore spiritualiter morietur, & sic eorum potestas cum ipso corpore finietur; & ideo ad consolationem pauperum loquitur scriptura dicens in Psal. 48. *Ne timeas cum dives fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus, quoniam cum interiret, non sumet omnia secum; neque transibit cum eo gloria domus ejus, quoniam anima ipsius in vita ipsius benedicetur, &c.* Vel dic contra delitiosos milites, quidam sunt in aqua delitiarum, scilicet in convivijs juxta ignem multa possunt, scilicet quantum ad jactantiam, & ad dicta, extra vero penitus nihil valent, Sap. 16. *Ignis in aqua valebat supra suam virtute.* Equus marinus est animal crudele, contra alios pisces maris, hominem tamen dicitur timere, & cum ipso bella gerere formidat, ut dicit Arist. Tales autem sunt multi, & maxime ballivi, usurarij, & avari, isti enim contra pisces, id est, contra debiles, fluxibiles, & pauperes sunt audaces, contra hominem vero, id est, contra rationales personas defendere se potentes mirabiliter sunt fugaces; quia scilicet isti tales homines timent, formidant, atq; verentur: pisces vero, id est, debiles & pauperes deprædantur, de quibus 1. Reg. 15. potest dici, quod *pinguioribus Amalech pepercerunt, quicquid autem vile, & reprobum fuit, demoliti sunt.* Vel potest dici de diabolo, qui contra pisces, id est, contra delitiosos peccatores est fortis, contra homines vero, id est, contra justos & rationabiles est debilis, quia illos solet metuere, & ipsos invadere non audere 1. Pet. 5. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* & Prov. 29. *Qui timet hominem, cito corruet.*

Cap. XLI.

De Equo fluviali

1 EQuus fluvialis monstrosum est mirabile secundum Arist. habens sublimem faciem; crines ut equus, pedes fissos ut vacca; caudam, ut porcus; corium ejus valde grossum, & hinnit ut equus, magnus est ut asinus. Sic vere mali sunt sublimis faciei per superbiam, pedum, id est, affectuum fissorum ut vacca per inconstantiam & lasciviam; caudam vero, quæ retro stat. id est, absentiam habent ut porcus, per immunditiam. Magni sunt ut asinus per imperitiam, hinniunt vero ut equus per detractionem, corium vero exterioris conversationis spissum habent, & impe-

impenetrabile per obstinationem. Ideo de talibus equis carnalibus,& peccatoribus dicitur,Esai. 31. *Equi eorum caro,& non spiritus.*

Cap. XLII.

Non intellexit Auctor Plinium hoc loco. Tu vide Plin. lib. 9. cap. 5.

1 EXposita secundum Plin. est bellua quæ in mari Judææ invenitur,cujus dentes sunt longissimi,pinguedo vero maxima, quandoque scilicet quinque cubitorum , sicut narrat idem de tali belua , quæ à Scauro Romanorum ædile in ædilitate sua Romam fuit pro spectaculo allata. Tales sunt detractores , qui præcipue in Judæa,quæ interpretatur confitens,id est,in religione. & ecclesia,in qua est vera confessio , inveniuntur. Isti enim longissimos habent dentes,quia scil.usque ad remotas partes mordent,detrahunt, & diffamant. Maximæ vero sunt pinguedinis, qui ut communiter tales per carnales delitias præ cæteris se impinguant,& ideo tales finaliter in inferno spectaculum mundo fient,quando scilicet in mundo de flumine delitiarum extracti,Romam,id est , apud Imperatoris Christi præsentiam venient,& accedent. Vel potest dici de raptoribus, qui quia dentes habent longissimos propter rapinæ crudelitatem , ideo ultra modum fiunt pingues per divitiarum facultatem, finaliter tamen spectaculum cunctis fient,quando in judicio recipient juxta propriam iniquitatem, unde 1 ad Cor. 10. *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis,& hominibus.*

CAP. XLIII.

De Elco.

1 ELcus seu felcus,idem est , quod vitulus marinus. Sed de isto vide ad plenum in libro de animalibus, in titulo de vitulo marino.

Cap. XLIV.

Puto mugilem esse,de quo hic loquitur,vide Arist.lib.de Hist. animalium 8. cap.2.

1 FIme belua est marina,gulosior universis, unde fit,quod propter nimiam comestionem extenditur venter ejus , & ultra modum impinguatur. Veruntamen quando timet aliquem insidiatorem,se contrahit semetipsã,sicut hericius, & infra seipsam se replicat,recolligit, & abscondit, & si insidiator perseveraverit,& famescat,solet belua carnes proprias devorare, malens se parte consumere, quam cum periculo suo de hostibus explicare,ut dicit Aristoteles. Sic vere quando homo videt quod nimis gulose vivens,fuit ultra debitum impinguatus , etiam propter hoc videt diabolum sibi per tentationem luxuriæ insidiantem , debet sibiipsi timere, & per status sui considerationem seipsum recolligere,& se infra seipsum abscondere,& celare,& per jejunium,& abstinentiam carnes proprias devorare,& consumere , ut sic possit tentationum hostis malitiam declinare, ut sic dicat illud Jo.19. *Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum.*

Cap. XLV.

De Phoca.

1 PHoca idem est quod bos marinus , & istud est fortissimum animal,iracundum,& animosum, ut dicitur in lib.de natura rerum,& non solum contra extraneos, verum etiam contra illos de suo genere. Pugnam enim habet perpetuam cum fœmina sua, quoadusq;eam interficiat,interfectam vero ejicit à loco,& aliam superducit,nec sic cessat ejicere,& superducere fœminas, quousq; contingat eum propria morte mori,vel à fœmina interimi, ut dicit idem,& etiam Aristor. Charissimi uxor nostra est illa, cui conjungimur ecclesia , vel præbenda. Huic enim tanquam matrimonialiter copulati debemus fidem servare , & utilitatem ipsius procurare. Sed quid ? Proculdubio multi sunt sicut phoca, quia vere non solum extraneis rebus sunt crudeles imo etiam ipsis ecclesijs proprijs, & propinquis. Constat enim quod multi sunt qui contra propriam uxorem scilicet contra præbendam vel ecclesiam suam pugnant,dum scilicet ad eam hauriendum,& deprædandum solum vacant, & de aliqua utilitate ipsius nunquam curant,quinimo cum ipsam interfecerint,id est,destruxetint, & consumpserint,de habenda alia statim tractant. Quam cum habuerint,consimili casu gravant,& sic breviter non cessant quamdiu vivunt beneficia mutare,& cum prima consumpserint, alia procurare,quousque per mortem propriam de medio tollantur, vel nisi per ipsam uxorem,capitulum,ecclesiam,vel conventum ipsi de gradu proprio deponantur , & temporaliter avellantur. Similes in hoc Imperatori Neroni , qui & matrem,& uxorem nequiter interfecit. Vel potest dici de malis rectoribus & tyrannis,& judicibus,qui contra uxorem propriam,id est,contra plebem sibi commissam non cessant pugnare, ipsam per exactiones, & rapinas occidere,& gravare,quare sæpe contingit ipsos ab ipsis subditis interimi,& perire,juxta illud Ezech. 5. *Patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres suos.* Ista enim uxor scilicet plebs subjecta,videns se , præcessores suos taliter impugnari,solet contra tales insurgere, & eos apud superiores acculare,& eos quandoque etiam ad mortem ducere vel tractare. Eze. 39. *Diripientur eos,quibus præda fuerant.* Vel istud potest dici de luxuriosis,qui semper novas fœminas habere volunt,habitas vero quantum ad animam,& famam interimunt, & occidunt , & primis jam occisis,& diffamatis,alias superducunt,Lev.26. *Novis supervenientibus vetera projiciunt.* & Heb. 10. *Aufert primum,ut sequens statuat.* Vel etiam posset allegari contra usurarios,qui contra uxores suas,id est,contra miseros sibi obligatos pugnant, ipsosque temporaliter interimunt,& exhæredant,& sic successive, nunc unum,nunc alium gravant. Abac. 2. *Ipse quasi mors, & non adimpletur, & interficere gentes non cessat.* Phoca,sicut dicitur in libro, de natura rerum , nunquam solet locum mutare,sed ubi ipsam natura creavit, semper consistere, vel manere,ut dicit experimentator ubi supra. Tales debemus esse, quia in loco nostro , ubi natura sumus conditi, id est, ubi à Deo per vocationem sumus positi,debemus manere, & sine causa rationibili locum hujusmodi non mutare, nec ad aliam religionem vel ecclesiam , præbendam vel beneficium nos transferre,Eccl.10. *Locum tuum non demiseris.* Cujus tamen faciunt contrarium ambitiosi,qui nullo loco,gradu vel statu contenti,non cessant mare,& aridam circuire,& de loco ad locum,de beneficio ad beneficium se transferre,contra illud 4. Reg 14. *Contentus esto gloria,& sede in domo tua.* Vel dic , quod tales debemus esse , & quod patria nostra in qua nati sumus,debet nobis sufficere,& quod alienas terras,possessiones , & hæreditates non debemus appetere , nec eas per desiderium curare. Exemplo Aglai quem narrat Solinus , quod Apollo beatissimum censuit, eo quod propria hæreditate contentus,solum nativum nunquam excessit , ipsumque Apollo illi Regi ditissimo, qui felicissimum se credebat , & utrum aliquis esset felicior petierat,prætulit. Allega ut supra. Unde etiam Seneca de mor. ait, crede mihi non potes esse dives, & felix. Vel potest applicari ad scholares, qui non debent volare de loco ad locum , de studio ad studium , quia sicut dicit Seneca secunda epistola: Non convalescit planta,quæ sæpe transfertur. Quinimo in uno loco,& studio debent perseverare,pacifice quiescere, & amare. Vel dic quod locus in quo natura nos creavit , est patria nostra , quæ pro certo summe est diligenda , & cæteris paribus præ aliis eligenda. Vel dic contra illos,qui patriam suam,in qua nati sunt,nimis diligunt,& qui exterius exire nolunt, & qui alibi vivere,nesciunt, sed ibidem continue stare volunt ; propter quod & temporaliter, & spiritualiter aliquotiens multa perdunt,quia sicut dicitur Lucæ 14. *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Ideo Seneca Epistola 28. reprehendit illos,qui certa loca sibi approperant,& commendant eos qui indifferenter animum suum ad omnia loca parant. *Magis* (inquit) *quis veneris, quam quo intereſt,& ideo nullo loco abjicere debemus animum. Non sum uni angulo natus,patria mea totus est mundus.* Sequitur. *Bene vivere, omni locum positum est.*

Cap. XLVI.

De Fustaleonte.

1 FUstaleon ut dicit Aristot. animal est marinum,quod omnino non comedit carnes, &c. vide supra in generali , ubi ponitur §.37. Jorath.dicit,quod in mari est quidam piscis nomine fastem , in cujus ore aqua dulcescit , cujus causa pisces alij os ejus intrant,& sic ab eo devorantur. Sic in ore advocatorum dulcescit aqua,id est,mundana sapientia, per eorum eloquentiam deceptivam, & ideo simplices , qui propter istam aquam ipsos insequuntur,committendo eis causam suam,tandem ab eis, devo-

rantur, in quantum scilicet plus constat eis salarium advocatorum, quam valeat tota causa, Cant. 2. *Vox enim tua dulcis.* Vel dic, quod fastem est mala mulier, quæ dulcia facit verba sua, & ideo à fatuis diligitur, & insequitur, & finaliter per animæ, famæ & substantiæ destructionem, ab ea devorantur. Unde Proverb. 5. *Favus distillans labia meretricis*, & sequitur. *Novissima ejus amara quasi absynthium.* Vel dic, quod fastem, in cujus ore aqua dulcescit, propter quod pisces ipsum sequentes ab eo capiuntur, & retinentur, est Christus, quia pro certo in ore Christi, id est, prædicatoribus vel etiam in ore ejus proprio dulcescit aqua doctrinæ vel sapientiæ, vel etiam aqua tribulationum, ideo debemus eum sequi, &c. *Vox enim tua dulcis, &c.* Cant. 2. Vel dic contra adulatores, & hæreticos, qui per dulces sermones decipiunt mentes innocentium, secundum Apostolum, quia pro certo multi etiam propter dulcedinem oris, id est, verborum hypocritarum, adulatorum, & falsorum amicorum decepti, ab eis defraudantur, Psal. 54. *Multi sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.*

Cap. XLVII.

De Phyci.

1 PHycis, seu Fuca latine est piscis, qui omni tempore est candidus, excepto vere, ubi est varius, colorem enim mutat omni anno secundum Plin. lib. 9. cap. 20. Sic sunt multi, qui ita sunt variabiles, & inconstantes, quod nunquam in eodem colore, id est, in eadem conversatione vel proposito perseverant, quia quamvis aliquando sint candidi atque mundi, in vere tamen prosperitatis fiunt varij, atque vani, & diversi, Zach. 6. *Ecce qui varij, & fortes.* 2 Phycis est piscis, qui contra morem omnium piscium ex alga facit nidum, &c. Vide sup. in generali §. 43. circa finem ubi ponitur.

Cap. XLVIII.

De Galaga, sive Gelalca, Galga seu Galgata.

1 GAlaga sive Galiga secundum Aristot. monstrum est natura mirabile. Nam contra morem omnium, hoc fœtum sentiens vivere, de ventre extrahit, & si ipsum ad vitam maturum viderit foras dimittit, si vero insufficiens ad vitam fuerit, ipsum fovendum iterum in matrice reponit. Tales sunt multi prælati, qui pro certo fœtus, & nepotulos suos statim quod sentiunt eos vivere, volunt eos parturire, & exterius ad beneficia de ventre claustri emittere, & ad beneficia promovere. & si quidem sufficientes fuerint, quod tamen raro accidit, solent eos exterius in suis beneficijs dimittere, si vero insufficientes, solent eos iterum in utero suo, hoc est in domo sua repouere, & ipsos secum sicut pueros refovere, sicut patet hodie, quia circa multos prælatos invenies greges puerorum beneficiatorum, qui quia nimis cito promoventur, necesse est quod iterum in ventre, id est, in domo prælatorum ut pueri foveantur. Vel expone sicut supra de balena, §. ultimo, ubi invenies de balena quasi idem.

Cap. XLIX.

De Glauco.

1 GLaucus secundum Isidorum piscis est, sic dictus à colore albo, quo per totum est tinctus. Græci enim glaucum album dicunt. Hic (ut ait) æstate raro apparet, nisi tantum in nubilo. Talis vir castus, candidus, innocens, atque purus, quia pro certo hic in æstate prosperitatis non debet apparere, nec in ea ad publica negotia aspirare, sed potius in hyeme adversitatis, &c. se delectare, & solum in nubilo humilitatis gaudere, 2. Mach. 1. *Refulsit sol, qui prius erat in nubilo.* Prosperitas enim est castitatis, & innocentiæ inimica, paupertas vero tribulatio, & humilitas est ipsius amica.

Cap. L.

De Glano.

1 GLanis latine Silurus, ut dicit Arist. monstrum est in aquis fluminabilibus, cujus masculus circa pullos fovendos valde est sollicitus, ita quod propter ipsos fovendos facit circa eos, quasi quoddam opus more domus, & tunc vociferatur fortiter, ut adversarij terreantur, & timeant invadere pullos suos, & si illo tempore contingat eum in aliquo reti capi, fortificatur, & animatur amore pullorum ad evadendum, ita quod tunc magis quam alias cum dentibus scindit rete. Fœmina vero sua de catulis nunquam curat, sed circumquaque per aquam vagatur, & ambulat, & de ipsis non cogitat neque tractat. Charissimi generaliter scriptura per parentes vult intelligere prælatos, & ideo masculi significant prælatos bonos, virtuosos, & fortes. Fœminæ vero significant prælatos malos fœmineos, atq; molles. Quid ergo? Pro certo masculi, id est, justi, & boni prælati sunt solliciti circa pullos, & circa subditos gubernandos, & circa eos à cunctis adversantibus tam spiritualibus quam temporalibus protegendos. Fœminæ vero, id est, prælati fœminei de pullis & de subditis, non curant, & de ipsorum regimine, nutrimento, & fomento, & tam spirituali, quam temporali penitus nunquam tractant, Job. 31. *Duratur ad filios suos, quasi non sint sui.* Boni enim solent subditos associare, & præsentialiter defendere, & nutrire, & per prædicationem, & orationem, pro eorum tuitione ad terrendum adversarios clamare, & cum ipsis personaliter habitare, & etiam amore ipsorum exeundum rete tentationum fortius convalere, & ne dent eis mala exempla tentationum, rete peccati diligentius præcavere, ipsumque fortius rumpere, & exire. Fœminei vero cum pullis præsentialiter non morantur, sed dimissa cura pullorum, circumquaque in curijs regum, & principum divagantur. Joan. 10. *Mercenarius, & qui non est pastor, fugit, & dimittit oves, quia non est ei cura de ovibus.*

Cap. LI.

De Gladio.

1 GLadius maris est monstrum marinum, quod Xiphie secundum Plin. lib. 32. cap. 2. nomen habet, habet enim rostrum acutum ut gladius, quo naves perforat, & submergit, & secundum Aristot. iste est similis scorpioni. Tales sunt detractores, & ballivi accusatores, & oblocutores, qui scilicet retro in absentia pungendo scorpioni sunt similes, & conformes. Isti enim habent os ad modum gladij acutissime pungendo, & perforando, Psal. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Et ideo quando vident aliquam navem, id est, aliquem simplicem divitem, & bonorum temporalium mercimonijs abundantem statim cogitant, quomodo cum gladio oris sui ipsum per falsas accusationes, & impositiones perforent atque lædant, & sic ipsum ad emendas indebitas trahunt, & ita eum ad paupertatem deducunt, & quandoque per mortem, paupertatem, vel infamiam ipsum penitus destruunt & subvertunt, & in profundum tribulationum detrahunt, & submergunt. Unde breviter de talibus sic submersis dicitur in Psalm. 62. *Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.* Vel dic, quod gladius est diabolus, cujus os, id est, tentatio, & suggestio naves, id est, justos quos per mare, & amaritudinem pœnitentiæ, & per flatum sancti Spiritus videt ad patriam properare, solet quandoque perforare, & penetrare per tentationem, & aquam mundi delectabilium immittere per complacentiam, & delectationem, & sic solet eos submergere in peccatum, per malum consensum & operationem, & in profundum inferni detrahere, per animæ, & corporis damnationem, Ps. 36. *Gladium suum evaginaverunt peccatores.* Vel dic, quod iste piscis est Christus, qui in judicio os habebit sicut gladium, per asperæ sententiæ fulminationem. Unde etiam Apo. 1. *Ipse dicitur habere in ore gladium bis acutum.* Nam naves, id est, peccatores nunc per mare hujus mundi vento vanæ laudis vagantes, tunc puniendo perforabit, & eas submerget, destruet, & damnabit. Unde ipse est qui dicit Deut. 31. *Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes.* Vel dic, quod iste piscis est mors, quæ currens per mare hujus mundi lædit, & perforat, mergit, & sepelit universos. Hier. 30. *Gladius ad fortes illius, gladius ad equos, gladius ad turres, gladius ad thesauros.* Quia scilicet iste gladius scilicet mors perforat omnes, quia scilicet fortes ab ipso nequeunt se defendere, equi, id est, veloces ab ipso non possunt fugere, turres, id est, sublimes ipsius insultum nequeunt evadere, thesauri vero, id est, divites ab ipso nequeunt se salvare, Hier. 46 *Devorabit gladius, & saturabitur.* Vel dic, quod iste piscis debet esse prædicator, vel prælatus, cujus os debet esse gladius alios severiter corrigendo & arguendo, & usque ad intima perforando, & per contritionem immissam penetrando, & in mari lachrymarũ, & pœnitentiæ submergendo. Und Esai. 49. *Posuit os meum quasi gladium acutum.* ad Eph. 6. *Gladium spiritus, quod est verbum Dei.*

Cap. LII.

De Grano; seu granio secundum Alber.

GRanus, est piscis marinus, qui contra naturam omnium aliorum unum habet oculum super caput; quo super intendens cavet insidias adversantium. Charissimi, oculos mentis est intellectus attentio, vel consideratio cordis, & iste debet esse unus, simplex, & ad unum finem, scilicet ad salutem animæ semper tendens, quia sicut dicitur Matth. 6. *Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Sed proculdubio iste oculus semper debet sursum esse, & supra caput intentionis imminere, quia scilicet oculus mentis semper debet superius intendere, & sursum ad Deum, & ad bona cœlestia affectanda, & contemplanda vacare, Job. 16. *Ad Dominum stillat oculus meus*, nec non ad prævidendas adversariorum temporalium, & spiritualium malitias cogitare, quia sicut dicitur Proverb. 20, *Aurem audientem, & oculum videntem Deus fecit.* Quod est contra malos, qui non habent oculos cordis superius, sed inferius, non ad superna, sed ad terrena, Matth. 20. *An oculus tuus nequam est?* Vel si vis dic, quod granus significat ambitiosos & superbos, quorum oculus semper est sursum elatus ad concupiscendum seculi dignitates. Job. 41. *omne sublime videt oculus ejus.* Hericius maris, vide in litera E, ubi & aspiratur.

Cap. LIII.

De Hippopotamo.

1 HYppopotamus secundum Isidorum est equus fluvialis, non credo tamen quod sit idem quod equus fluvialis, sicut dictum est, sed credo, quod idem est quod equus Nili, de quo agitur in libro de natura rerum. Nota ergo quod Michael dicit equum Nili immanem beluam esse, pedes & ungues ut crocodilus habentem, sed multo majores. Humanorum morsuum est cupissimum, nam (ut ait) cum navem invenerit, unum pedem in terra figit, alterum supra navem quo ipsam facillime scindit, vel saltem inclinatam demergit. Charissimi per navem quæ fluctuat, intelligo pauperes subditos, in mari hujus seculi laborantes. Per terram vero firmam, & fixam, intelligo principes, & prælatos in fortitudine, & firmitate seculi permanentes, quorum scilicet hippopotamos, & fluviales equos intelligo esse officiales, & ballivos flumini delitiarum deditos, & humanæ cædis, & tribulationis cupidos, & subditorum pestilentiæ sitibundos. Quid igitur? Proculdubio isti hippopotami, scilicet officiales, & ballivi, ita sunt hodie crudeles, & impij & iniqui, quod omnes naves, id est, omnes subditos, quos per mare, id est, per patriam vident incedere, volunt, & appetunt submergere, & per exactiones destruere, vel gravare, & ideo unum pedem fundamenti, & intentionis suæ ponunt super terram, id est, super Dominos suos, ut eis placeant, alium autem ponunt super navem, id est, super ipsos subditos, ut ipsis noceant, & ut eos falso occultando mergant, & urgeant, & sic pro certo sæpe fit, quod ipsos per tribulationes solent lædere, & ad terram, i. ad magistros suos inclinando, & trahendo per exactiones mergere, & ad paupertatem, & infortunium destruere. Figurati Apoc. 10. in illo Angelo, qui tenens unum pedem supra mare, alium supra terram, juravit per viventem in secula, quia tempus amplius non erit. Talibus ergo potest dici illud Psalm. 47. *In spiritu vehementer conteres naves Tharsis.* E-
2 quus Nili animal est fortissimum, in tantum quod in loco ubi habitat, hominum multitudinem magnam perdit, in hoc tamen providit natura saluti mortalium, quod istud animal rarissime invenitur. Iste equus nullis instrumentis capitur, nisi reti ferreo ex catenis, quod tantum apud Damascenos in hoc opus fabricatum est, ut dicit idem Michael. Pellis ejus cubitum habet in spissitudine, prout dicit, quæ tantæ est duritiæ, ut nullo jaculo penetretur. Captus vero cum fuerit, necesse est ut cum malleis ferreis perimatur, quia vix aut nunquam aliter moreretur. Charissimi, istud animal significat tyrannos, & mundi hujus crudeles Dominos, & magistros, qui scilicet multitudinem hominum aliquando interimunt vel occidunt, vel saltem vastant, depopulantur, & consumunt, Eze. 19. *Didicit prædam capere, & homines comedere.* Rete vero ferreum significat mortem, figuratam in craticula, quæ facta erat in modum retis ærei, supra altare holocausti, pro animalibus comburendis, sicut dicitur Exod. 27. Ista mors enim est rete irrumpibile, & inevasibile, quæ concludit generaliter universos. Aba. 2. *Totum in hamo suo sublevabit, traxit illud in sagena sua, congregavit in rete suum.* Quid ergo? Proculdubio multi sunt hodie tyranni in flumine hujus mundi crudeles; & homines devorantes, quorum pellis; id est, conversatio ita est per obstinationem solida, & ita in malo indurata, quod nullo prædicationis, correctionis, vel tribulationis jaculo perforatur, & per contritionem penetratur, ut ad pœnitentiam convertantur, Job. 41. *Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides funda.* Isti ergo capi non possunt dum vivunt, nec ab aliquo separari vel concludi, & ideo Damasceni, qui in sanguine nostræ mortis, & damnationis delectantur, istos in reti ferreo mortis includunt, capiunt, & per mortem captos malleis æternæ tribulationis, & damnationis occidunt, quia sicut Proverb. 19. *Parata sunt derisoribus judicia, vel supplicia, & mallei percutientes stultorum corporibus.* Nisi enim esset rete ferreum mortis, quo isti in fine concluduntur, nullus ab eorum invasionibus salvaretur, quia sicut dicitur Matth. 24. *Nisi abbreviati fuissent dies illi, non fuisset salva omnis caro.* §
Hippopotamus secundum Plinium, libro 8. capite 25. in Nilo flumine belua est immanis, quæ quandoque quantitate superat elephantes, dorsum habet hirsutum sicut equus, caudam habet tortuosam, rostrū resimum, dentes aduncos, qui de nocte segetes in terra depascitur, de die vero in aquas latet. Et hujus mirabilis est astutia, quando enim de nocte vadit ad segetes depascendas, retrogradiens pergit, ut venatorem retroversos vestigio deludat, & ut venator ipsum revertentem, & non euntem æstimet atque credat. Tales possunt dici divites usurarij vel avari, qui præ cæteris sunt divites, & magni, juba divitiarum hirsuti, rostro falsorum verborum resimi, dentibus crudelitatis, & rapacitatis unci, & curvi, & in cauda malitiæ tortuosi. Isti enim aliorum segetes, & possessiones vastantes, & per usuras, & rapinas omnia consumentes, mirabilem habent artem venatorum, id est, prælationem, correctionem, capturam, & punitionem evadendi. Solent enim per fallacias, & cautelas, gressus, actus, & contractus suos malos retrovertere, & sub specie alicujus causæ legitimæ omnia mala sua opera transversare, & sic venator prælatus credit eos ad unam partem incedere, quamvis verum sit in contrarium eos ire. Quod etiam de proditoribus verum est, qui ita gressus, & actus suos pervertunt, quod cum unum faciunt, semper aliud intendunt, & ut communiter nunquam faciunt quod prætendunt, imo semper prætendunt aliquid, quod non agunt. Matth. 16. *Vade retro Satbana, qui non sapis ea quæ Dei sunt.* Et sic ne deprehendantur, fugiunt & evadunt. Vel potest dici de diabolo, qui quandoque tentat aliquem, & quando segetes virtutum suarum vult depascere, solet gressus suos vertere, & sub specie boni multa suggerere, ne forte deprehensus, minus possit ad illam quam intendit nequitiam pervenire, Psalm. 55. *convertantur inimici mei retrorsum.* Vel potest dici de inobedientibus & rebellibus, qui omnia, quæ faciunt, retrogradiendo & contradicendo agunt. Hie. 8. *Facti sunt retrorsum, & non in ante.* Justi vero non sic, quia sc. semper in suis actibus vadunt recte, & nunquam falsc, retrograde, vel injuste, Psalm. 43. *Non recessit retro cor nostrum.* dicentes illud Esa. 50. *Ego autem non contradico, retrorsum non abii.* Hippopotamus secundum Pl. cum nimia satietate repletus fuerit, spinas vel arundines recenter incisas qnærit, & tamdiu desuper volutatur, quousque vena quædam in crure vulneretur, ut sic defluente sanguine maceretur. Sic vere charissimi cum nimia vitiorum satietate repleti fuerimus, necesse est quod nos super spinas pungentis contritionis, vel supra arundinem crucis, & passionis diligentissime volutemus, & quod ibi per considerationem, & compunctionē, & compassionem aperiamur, ut sic sanguine peccati fluente, satietas vitiorum minuatur, & sanitas animæ reportetur. Psalm. 31. *Conversus sum in ærumna mea dum configitur spina.* Vel dic, quod spinæ significant coronam spineam, arundines vero baculum arundineum, & spongiam, quæ considerata peccatorem satiatum peccatis, per contritionem vel per compassionem vulnerant, & sic sanguinem substantiæ temporalis per eleemosynam, vel sanguinem peccati mortalis per confessionem distillant, & sanitatem animo sic reportāt. Dives enim satiatus temporalibus se debet ad istas spinas, & arundines confricare, vel etiam ad spinam æternæ punctionis, & mortis per timorem & considerationem urgere, & sic vulneratus compassione, vel contritione, dimittet sanguinem suum, id est, divitias quousque sit pauper, & macilentus, per eleemosynas fluere, & sic amore culpæ, & pœnæ poterit se salvare, Act. 27. *Satiati cibo alleviabant navem, projicientes triticum in mare,* id est, dantes eleesynas

synas amaris pauperibus. Hippopotamus dorso est impenetrabilis secundum Plin. nisi tamen aqua madeat. Sic obstinati penetrari timore vel amore nequeunt, nisi aqua gratiæ, & compunctionis à Deo fuerint madefacti. Vel potest dici de divitibus, vel de quibusliber obstinatis, qui nullo modo nec prædicatorum sagittis, nec pauperum miserijs penetrantur, ut ad misericordiam moveantur, nisi forte aqua divinæ gratiæ madidentur. Secundum enim Greg. in vanum laborat lingua prædicatoris, nisi intus affuerit gratia salvatoris. Hippopotamus secundum Isido. est equus fluvialis, quem Nilus fluvius gignit, & est piscis in dorso, & juba similis equo, qui de die in aquis latitat & de nocte terram perambulãs, segetes lacerat. Sic usurarij in die, i. in apparentia hominum, in aquis misericordiæ, & eleemosynarum se balneant ac si essent misericordes, sed in nocte, id est, in absconditis, & occultis segetes, & divitias pauperum cum usuris, & cæteris malis contractibus depascuntur, Psal. 103. *Posuisti tenebras; & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.* Hippopotamus equus fluvialis de nocte per terram ambulat, & segetes vastat, sed de die recluditur infra aquam; sic divites dum durat nox præsentis vitæ, ubi propter obscuritatem ignorantiæ, & erroris, lux veri luminis non refulget in terra, id est, in mundo ambulant, & ibi segetes aliorum, id est, temporales substantias vicinorum totis viribus depascuntur; sed cum post mortem dies domini amara venerit, id est, judicij, Dei manifestatio luculenta, ubi omnes eorum cautelæ, & malitiæ apparebunt, tunc sub aquis inferni perpetuo recludentur; Job. 26. *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.* Vel isti sunt hypocritæ, qui de die, id est, in apparentia sunt in aqua devotionis, & compunctionis, de nocte vero, id est, in occulto, & in absentia faciunt multa mala. Hippopotamum unum cum quinque crocodilis, Scaurus visibus Romanis ostendit (ut dicit idem Plin.) pro spectaculo.

Cap. LIV.

De Hirundine pisce.

HIrundo maris piscis est, ut dicit Plin. volucri hirundini similis. Habet enim alas, ut hirundo, continuas tamen ut vespertilio, quibus subito in aera fertur, & quasi per jactum lapidis volitans iterum in aquam cadit; & immergit. Qui quidem pisces circa insulam Majoricarum sunt in copia, sicut ab aliquibus insularibus intellexi. Charissimi, pisces isti significare possunt bonos activos, qui in mari, id est, in mundi fluctuosis negotijs habitantes, in aqua mundanæ prosperitatis non semper morantur, imo cum alis charitatis, & spei aliquando sursum ad aerem serenitatis æternæ mentaliter elevantur, & cœlestia relictis temporalibus contemplantur, & ad mare mundi negotiorum, loco, & tempore iterum revertentes, sic vicissim sua opera alternant. Quod potissimè pertinet ad prælatos, qui figurati in Moyse; quandoque ascendunt in montem ad dominum, quandoque vero descendunt in vallem ad populum, & quandoque ascendunt superius ad paradisum per contemplativam, quandoque vero descendunt ad mundum, & ad mundana negotia inferius per activam. Et isti possunt dici pisces, & volucres, pro eo, quod more volucrum volitant contemplando, more vero piscium in mari mundi natant, inferius de agibilibus ordinando, Psal. 8. *Volucres cæli, & pisces maris.* Vel ista possunt dici de multis, qui de mari mundi, & de aqua amari peccati quandoque nituntur exurgere, & sursum ad altiorem perfectionem volare, quapropter quandoque solent subito volatum alicujus boni operis arripere, & se sursum ad Deum elevare; veruntamen isti volando non perseverant, sed statim ad aquam mundanæ prosperitatis, & ad mare peccati redeunt, & declinant. Psal. 21. *In conspectu ejus cadũt omnes qui descendũt in terra.* Vel potest dici, de peccatoribus qui per carnalitatem sunt pisces, & per superbiam volunt esse aves. Nam in aquis delitiarum ut pisces volunt natare, in aere vero mundi eminentiarum ut volucres quærunt se per superbiam, & ambitionem erigere, & elevare, Psal. 106. *Ascendunt usque ad cœlos, & descendunt usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat.* Vel potest dici de quibusdam, qui naturaliter sunt pisces, id est, viles personæ, & rusticæ in mari, id est, in laborum amaritudine manentes, & inferius natantes, qui quandoque videntes se habere alas divitiarum, vel sustentamentum amicorum, volunt aves, id est, nobiles esse, & sursum cum nobilibus se erigere, & ad statum militiæ se levare; Sed quid? Pro certo iste volatus parum durat, qui vel in se, vel hæredibus suis cito à tali volatu cadunt, & ad statum præcessorum suorum reveniunt, & iterum de nobibus rustici, & de avibus pisces fiunt; Amos. 9. *Si ascenderint usque ad cælos, inde detrahàm eos.*

Cap. LV.

Hoc habet Arist. de Mugili, Capitone & Murino lib. 8. t. 19.

KAleon piscis est marinus, & orientalis, cujus, secundum quod dicitur in lib. de natura rerum, mirabilis est natura. Nam cum pluvia alios pisces juvet, & impinguet, isti mirabiliter nocet: si enim multa fuerit pluvia, cæcantur oculi ejus, & fame, & inedia moritur. Chrissimi, per pluviam intelligitur mundi prosperitas, quæ proculdubio omnibus piscibus, id est, bonis omnibus ipsa uti scientibus est utilis atque sana. Sed proculdubio Kaleon significat peccatores, quibus sc. propter suum malum usum, illa inveniuntur esse mala, quæ sunt alijs valde bona, quia scilicet pluvia ista si circa eos abundet, solet eos per superbiam excæcare (quia scilicet mali in prosperitate positi, nullum videre dignantur) & etiam per malitiam, & ignorantiam, visum suæ mentis penitus obscurare. Quod patet, quia tunc non vident quid fuerunt, quid sunt, vel quid erunt. Sap. 2. *Excæcavit eos malitia eorum.* Et quod plus est, isti fame avaritiæ tunc temporis cruciantur, quia scilicet quanto plus abundaverint, tanto inedia solicitudinum amplius molestantur, & ardore avaritiæ potius inflammantur. Ideo de tali pluvia dicitur Prov. 28. quod *similis est imbri, in quo paratur fames.* Vel Kaleo significat hæreticos, quod pluvia divinæ scientiæ, & scripturæ occidit, & excæcat, quæ fideles impinguat, & salvat, sicut patet de Judæis, qui per pluviam sacræ scripturæ amplius fiunt cæci. Vel etiam pluvia est prædicatio vel doctrina, Deut. 32. *Concrescat in pluviam doctrina mea.* Ista igitur malis est tristabilis, & nociva, quæ bonis est amabilis, & juvativa, & virtutum pinguedinis inductiva, quia scilicet inde mali per obstinationem moriuntur, unde spiritualiter augmentantur, 2. Cor. 2. *Christi bonus odor sumus, & aliis quidem odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam.* Vel isti significant invidos, qui à pluvia prosperitatis aliorum læduntur, & cruciantur. Unde cum vident quod alij divitijs, & beneficijs impinguantur, ipsi mentaliter cæcantur, & præ tristitia moriuntur. Pluvia enim eadem quæ bonos impinguat, invidos cruciat atque gravat, quia sicut dicit Seneca: *Quot sunt bona fœlicium, tot sunt tormenta invidorum.* Vel potest dici, boni de pluvia prosperitatis alienæ impinguantur per complacentiam, & lætantur, invidi occiduntur per displicentiam, & tristantur.

Cap. LVI.

De Kiloz.

KIloz piscis est marinus, qui secundum Aristo. ita est sensus vivacis, quod quicquid ei appropinquat sentit. Quatuor habet pedes, & duobus posterioribus adhæret lapidibus, duobus vero anterioribus utitur loco manus, ita quod quicquid per eum transit de piscibus deprædatur Quod prævalere nequiverit, rorper in seipso, & tumescit, & lapidi suo cui adhæret, fortiter se conjungit. Charissimi, per istum piscem potest intelligi malus prælatus, iste enim habet duo genera pedum, id est, affectuum scilicet posteriorum, & anteriorum. Affectus posteriores, qui sunt magis absconditi & secreti, significant affectus, quos habet ad nepotulos, & parentes. Affectus vero anteriores qui sunt magis aperti & publici, significant affectiones ad mundi divitias, & honores, quia breviter omnes affectus istorum aut sunt anteriores, aut posteriores, aut sunt ad divitiarum acquisitionem, aut ad parentum promotionem. Et istud est quod sequitur; quia pro certo isti cum pedibus posterioribus, id est, cum affectibus carnalibus adhærent lapidibus, i. lapideis nepotulis & ignorantibus ipsos indebite diligendo, & promotiones eorum ultra quam debeant procurando. Anteriores vero pedes, scil. affectus divitiarum sunt eis loco manuum, transeuntibus insidiando, subditos deprædando, emendas & munera exigendo, & sic divitias aggregando, Psal. 9. *Insidiatur ut rapiat pauperem, rapere pauperem dum attrahit eum.* Et sic sequitur aliud, quia quando nequeunt contra aliquem, quem molestare voluerant, prævalere, solent proculdubio præ furore, & superbia tumescere, & torpere, & in seipsis præ tristitia deficere & languere, & circa lapides quibus adhærent, id est, circa parentulos, & nepotes seipsos

retrahere, & remanere. Ideo breviter de talibus potest intelligi illud Job.24. *Non habentes velamen, amplexantur lapides, vim fecerunt depredantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.* Kiloz pi-
2 scis est secundum Aristo. qui os in medio ventris habet. Charissimi os quod loquitur, & quod comedit, significat lectionem, & etiam gulam, & comestionem. Isti ergo pisces significant gulosos, quorum os in ventre videtur, in quantum de pascendo ventre continue meditantur, & de ventris delitijs quasi continue loquuntur ad Phil.3. *Quorum Deus venter est, &c.*

Cap. LVII.

De Kola, seu Koky secundum Alber.

1 KOla secundum Aristo, animal est marinum, in terra, & mari habitans, in terra fœtificans circa mare, & mammillis parvulos suos lactãs, ipsosque post dies duodecim ducens, ipsosque ad natandum inducens, difficiliter autem interimitur, &c. Breviter istud animal videtur esse felcus seu vitulus marinus, & ideo non expono, sed vide libro de animalibus, de vitulo marino.

Cap. LVIII.

De Kylione pisce, quem Aber. Kykon vocat.

1 KYlion ut dicit Aristo. animal est marinum, in quo natura errasse, vel usus ordinem mutasse videtur, sed absit, ut errasse credatur natura. Omnia enim bene disponit, & unicuiq; creavit quod justum, & rectum est, ut dicit idem. Istud igitur pro tanto dicit, quia cum natura omnibus animalibus tam parvis quam magnis hepar in latere dextro, splenem vero posuerit in sinistro, in Kylione est contrarium, quia scilicet splenem habet in parte dextera, hepar vero in parte sinistra. Revera mulri sunt in quib. sic errasse vel mutasse ordinem videtur natura. In scriptura enim per dexteram intelligitur æterna fælicitas, per sinistram vero mundana prosperitas. Prov.3. *Longitudo dierum in dextra ejus, & in sinistra illius divitiæ, & gloria.* Ita hepar ubi est sedes sanguinis secundum medicos, significat amorẽ. Splen vero qui est sedes melancholiæ, significat tristitiam, & timorem, sanguis vero facit hominem amarosum. Melancholia enim facit hominem timorosum. Quid ergo? Proculdubio ad omnes pertinet, quod hepar amoris, & affectionis sit in dextera fælicitatis æternæ. Splen vero timoris, & turbationis sit in sinistra prosperitatis mundanæ, quia scilicet boni debent amare, & desiderare cœli fœlicitatem, timere vero, & formidare mundi prosperitatem, juxta illud ad Col 3. *Quæ sursum sunt, quærite, ubi Christus est in dextra Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram,* quia sicut dicitur Proverb.4. *Vias quæ à dextris sunt novit dominus, perversæ autem viæ quæ à sinistris sunt.* Sed quid? Pro certo multi sunt sicut Kylion, quia scilicet hepar sui amoris est in mundanæ prosperitatis sinistra. Splen vero sui timoris est in æternæ fælicitatis dextera, quia videlicet ist amant prosperitatem mundanam, timent vero, & fugiunt fælicitatem æternam. quod patet de multis, qui hic perpetuo vellent vivere, & nunquam curarent cœlestem gloriam introire, quinimo in præsentibus solent lætari, ubi vero de futuris agitur contristari, diligunt enim bona terrena, fugiunt vero spiritualia, et æterna, quia breviter boni diligunt dexteram, mali sinistram, juxta illud Eccl.10. *Cor sapientis in dextera illius, stulti vero in sinistra illius.* Et econverso mali sinistra, et temporalia diligunt, æterna vero et cœlestia odiunt, et contemnunt. Figurati in Angelo illo Apoc. 10. *Qui super terram* (quæ propter suam opulentiam paradisum designat) *posuerat pedem sinistrum, super mare vero* (quod propter fluctus mundum denotat) *posuerat pedem dextrum,* quia scilicet ut dictum est, isti terram paradisi reputant sinistram, et adversam, mare vero mundi prosperum reputant atque dextrum. Si vis, per dextram intellige virtutes, et bona spiritualia, per sinistram vero vitia et peccata, quia scilicet boni amant virtutes tanquam dextras, odiunt vero vitia, ut sinistra. E converso vero mali amant vitia, et odiunt virtutes et spiritualia. Vel die econverso, quod pars dextera est mundi prosperitas, sinistra vero est mundi adversitas. Generaliter pisces et alia animalia, id est mundani hepar affectionis habent in dextram prosperitatis, quia ut communiter omnia appetunt prosperati. Splen vero timoris, et tristitiæ habent in sinistra adversitatis, quia ut communiter omnia metuunt tribulari. Sed quid? Pro certo justi sunt sicut Kylion totaliter econverso, quia scilicet plus amant in hoc seculo tribulari, quam prosperari, et magis tristari quam lætari. Hepar enim affectionis habent in sinistra tribulationis. Splenem vero timoris, et displicentiæ habent in dextera mundanæ consolationis, quia breviter boni timent, et tristantur in prosperis, gaudent vero, et tripudiant in adversis, et merito, quia teste Augustino super Psal. *Anima periculosiora sunt prospera, quam adversa.* Ideo dicit Greg.11.moralium, quod *Justis plus placet in adversitate mala perpeti, quam inter mundi prospera consolari.*

Cap. LIX.

De Karabo. Tu vide Aristot. histor. animal. lib. 4. cap. 4.

1 KArabus secundum Aristotelem monstrum est magnum in mari, quod alias gammarus dicitur. Pugnant autem hujus generis monstra inter se fortissime, velut arietes. Unde ubi sunt, aliquando videntur gregatim incedere, et ad invicem bella partiri. Tales sunt superbi, crudeles, iracundi, qui in pace nequeunt vivere, quia sicut dicitur Esa.57. *Non est pax impiis, dicit Dominus,* imo et verbis, et factis solent invicem dimicare, et bella et litigia inter se velut arietes suscitare, Thren.1. *Facti sunt principes ejus velut arietes.* Unde Proverb.13. *Inter superbos semper sunt jurgia.* Hic inseritur in libro de natura rerum, quod inter animantia 2
fiunt prælia mulris causis. Prima est, propter innatam ipsis animantibus superbiam. Secunda est, propter habitationes suas, quas quandoque volunt alter alterius usurpare. Tertia est, propter uxores, & propter earum cohabitationem. Quarta vero est propter cibum. Quinta autem est propter fœtus. Revera istis quinque de causis fiunt hodie brigæ, lites, & controversiæ in hoc mundo. Fiunt enim primo propter superbiam, & crudelitatem, quia sicut dicitur Prov. 13. *Inter superbos semper sunt jurgia.* Item fiunt propter habitationum, id est, terrenarum possessionum avaritiam, & cupiditatem. Unde Genes.13. dicitur quod *factum est jurgium inter Abraam & Loth,* & redditur ibi causa, *quia erat possessio eorum nimia, & nequibant habitare communiter.* Item fiunt propter uxorem, & fœminarum carnalitatem. Constat enim quod propter mulieres fiunt quotidie multæ brigæ 2.Esd.4. *Multi dementes facti sunt propter uxores.* Item fiunt propter ciborum, id est, propter bonorum mobilium ambitionem, sicut de Jacob, & Esau fratribus dicitur Genes.36. *Quod divites erant valde, & simul habitare non poterant,* & sic dicuntur alter ab altero recessisse. Item fiunt propter fœtum, id est, propter filiorum, & amicorum affectionem. Unde 1.Reg.30. dicitur, quod *populus Judæus filios suos duttos captivos plangens volebat David lapidare, quia amara erat anima unicujusque super filiis suis, & filiabus.*

Cap. LX.

De Luligine.

1 LUligo secundum Andelinum, monstrum est maris adeo mirabile, ut naturam in eo lusisse credas, quæ hoc creavit, omnibus vero beluis præferendum marinis. Hoc enim animal squamarum est cute gregibus piscium, & sectatur profunda maris. Per quod intelligo, quod istud monstrum circa cutem loco squamatum, habet pisces more squamarum corio ipsius adhærentes. Habet autem istud monstrum alas pennigeras, quibus cum aquas maris fastiderit, cum avibus fertur in æthera, sed flatus ventorum ferre non sustinens, ubi flatus senserit, cito relabitur in profunda. Charissimi, per istam beluam possum intelligere mundi sapientes, scilicet advocatos, consiliarios, & rectores. Isti enim videntur esse squamati gregibus piscium, id est, gregibus hominum. Constat enim quod quasi totus populus istos sequitur, istis adhæret, & pro consilijs, & negotijs hi ad se congregant universos, Ezech. 29. *Adglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis.* Isti igitur alas habent sicut aves, per quas quidem alas intelligo scientias seculares, divitias temporales, & dominorum suorum potentias magistrales, mediantibus enim talibus alijs isti sursum ad dignitates cum avibus, id est, cum altis hominibus efferuntur, & in altis statibus & officijs omnibus alijs præferuntur. Apoc. 12. *Data sunt ei ala velut aquilæ, ut volaret.* Sed quid? Pro certo iste volatus non multum durat, quia scilicet ventus & flatus mortis istos tandem prosequitur, & sic in profundum inferni finaliter dilabuntur, Exod.15. *Desenderunt in profundum, quasi lapis, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Vel ista possunt dici de multis, qui secundum veritatem naturaliter sunt pisces, id est, rustici, viles, & pauperes, & in fundo maris, id est, in statu

infimo conversantes. Veruntamen isti multos habent pisces, id est, multos uepotulos & parentes sibi per consanguinitatem contiguos, & hærentes, & sic fit etiam, quod isti habent alas, id est, amicos, scientias & divitias temporales, quibus, scilicet mediantibus isti sursum ad officia, & ad dignitates tolluntur, & sicut aves, & nobiles quandoq; sursum ad malitiam efferuntur, & non solum ipsi, imo etiam pisces, & parentes, & adhærentes sui ad magnos status cum eis elevantur. Sed finaliter per ventum mortis vel tribulationum sæpe fit, quod isti cadunt, & labuntur à suis statibus, & sic ipsis cadentibus pisces sui prædicti vix remanent in assumptis beneficijs, officiis & honoribus. Vel si vis, etiam per adhærentes intelligo quoscũq; imitatores, familiares, & sequaces, qui etiam cum magistris suis primo in altum tolluntur, & tandem in profundum inferni cum eis dilabuntur. Figura ad præmissa valde notabilis. Ezech. 29. ubi dicitur sic. *Ecce ego ad te Pharao draco magne, qui cubas in medio fluminum, & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhærebunt, & projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cadent.* Sequitur, *Bestiis terræ dedi te, & volatilibus cæli ad devorandum.* Isti enim sunt Pharao, id est, discooperientes, scilicet allos spoliando per rapacitatem. Sunt dracones, scilicet inflammati per cupiditatem. Cubant in fluminibus, scilicet delitiarum per carnalitatem. Habent pisces adhærentes, id est, sequaciũ nepotum, vel familiarium, vel etiam imitatorum multiplicitatem. Sed quid? Pro certo sequitur, quod isti per mortem vel infortunia de fluminibus prosperitatis, & delitiarum extrahuntur, & in desertum paupertatis præsentis vel salutem æternæ damnationis sequantis una cum suis piscibus adhærentibus projiciuntur, & à bestiis terræ, scilicet à tyrannis secularibus quantum ad bona, & à volucribus, id est, à dæmonibus quantum ad animam devorantur. Constat enim quod deductis talibus in desertum inferni, mortis vel adversitatis, amici & tyranni solent bona eorũ rapere, & dæmones animas devorare, & non solum ipsos in proprijs personis, imo etiam in nepotibus & filijs, ab ipsis dum viverent indigne promotis, invadere & punire. Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam in eos*, &c. Sicut ad litteram videmus de hæredibus advocatorum, & de nepotibus prælatorũ. Vel dic, quod isti significant multos seculares, qui de mari mundi ubi habitant, & de fluctibus negotiorum secularium, cum alis spei, & charitatis se quandoq; elevant sursum cum avibus, id est, cum viris spiritualibus, cogitando de superioribus & æternis, & de pertinentibus ad salutem, ita quod quandoq; aggrediuntur aliquod opus bonum, & aliquem volatum operis virtuosi. Sed quid? Pro certo isti mirabiliter timent ventum, id est, pœnitentiæ, & tribulationis vel tentationis flatum, & ideo statim, quod istum sentiunt, solent à volatu incepti boni operis retrocedere, & iterum ad mare, & ad mundana redire, & rursum de ave in piscem id est, de justo in impium se mutare. Figurati Matth. 14. in Petro, qui ex præcepto Christi ambulans super aquas, cum vidisset ventum validum, & cœpit mergi, & ideo sibi redarguendo dictũ est, *Modicæ fidei, quare dubitasti.* Talibus igitur utile esset, quod ipsi cum Petro dicerent, *Domine salvum me fac*, ut Christus apprehensa manu salvaret eos.

Cap. LXI.

De Ludolotra.

LUdolotra secundum Aristotelem animal est marinum, quod pro eo videtur mirabile, quia duas alas habet in facie & duas in dorso, quibus ubi voluerit velocissime se transportat. Charissimi, iste piscis significat animam seu mentem. Quatuor alæ sunt quatuor affectiones, scilicet dolor, & gaudium, spes, & timor, quibus procul dubio anima vertitur ubicunque, juxta illud Aug. Pes meus affectus meus, eo feror quocunq; feror. Facies autem secundum Gregorium præsentiam significat, pro eo, quod ista est, à parte ante constituta. Dorsum vero absentiam designat. Dico igitur quod anima quatuor habet alas, id est, quatuor cordis affectiones, quibus scilicet mediantibus de una volitione ad aliam circumfertur. Sed pro certo de istis quatuor duæ sunt in facie, id est, in præsenti, scilicet gaudium & dolor. Duæ vero sunt in dorso, id est, in futuro, & in absenti, scilicet spes & timor, quia scilicet istæ duæ affectiones, scilicet gaudium de bono, dolor de malo, versantur circa res præsentes. Aliæ vero duæ, scilic. spes boni & timor mali, versantur circa res futuras, & absentes. Istæ sunt ergo quatuor alæ, quibus mens nostra in mari hujus mundi diversimode movetur, & quibus de uno ad aliud agitatur. Dan. 7. *Habebat alas quatuor super se.* Vel dic quod ludolotra est sapiens homo, qui scilicet habet faciem, & dorsum, faciem dico, id est, audaciam, qua solet apparere, dorsum vero, id est, fugam qua solet disparere, in dorso ergo & in facie habet alas, quia scilicet volando, id est, cito & velociter debet apparere, & accedere si oportet, vel etiam fugere & se retrahere si decet. Esai. 45. *Dorsa regum vertam.* Vel dic contra illos, qui sicut habent alas in facie, ita in dorso, hoc est dictum, quod sicut sunt audaces ad accedendum, ita & ad fugiendum.

Cap. LXII.

De Loligine

LOligines pisces marini sunt, ut dicit Plinius qui capiuntur quinq; cubitorum, & ultra duos annos rara est eorum vita. Et duos habet pedes, quibus loco manus utuntur, cibum ad os deferendo. Asperi sunt eorum pedes aliqui, quibus utuntur in puguando, & se turmatim ad puguam stabiliendo. Caput vero, & ventrem habent inter pedes, & uruntur pedibus loco manus. Et isti extra aquam sagittæ modo volando, in tanta copia aliquando se efferunt supra aquam, ut naves obvias mergant, & hi in Mauritania non procul à flumine Lixo, in magna copia abundant secundum Pliu. Ista possunt exponi de multis malis divitibus, advocatis, usurarijs, & ballivis. Isti enim sunt quinq; cubitorũ, i isti habent quintupartitam sensuum incontinentiam, duobus annis vivunt duplici vita, naturæ, &c. & culpæ. Nam vita gratiæ vel gloriæ nunquam vivunt. Isti autem habent duos pedes, id est, duo genera portatorum, fautorum, & sustentatorum, principes scilicet & prælatos, quia procul dubio isti à principibus & prælatis tanquam quibusdam pedibus sustinentur, & in suis nequitijs confoventur, & ideo isti pedes sunt eis loco manuum, pro eo quod istis mediantibus cibus bonorum temporalium ab istis attrahitur, et habetur, et propter hoc os et venter istorum inter suos pedes esse dicitur, pro eo quod os istorum, i. locutio, et venter eorum, id est, affectio tota vacat peduu, i. magistroium suorum utilitati, et obsequio. Patet enim quia isti non vacant nisi vel ad dicendum, vel ad cogitandum modum, et viam faciendi voluntatem, et utilitatem magistrorum suorum, etiam io suarum præjudicium animarum. Quid igitur? Pro certo isti turmatim vadunt, quasi faciendo unam societatem, et communitatem. Patet, quia unus sustinet alium contra omnes. Sursum sicut aves volant, per superbiam et pompositatem. More sagittæ incedunt propter proterviam et crudelitatem. Contra naves, i. contra subditos in mundo fluctuantes & laborantes pugnant per nequitiam, & eas in profundum tribulationis demergunt, per impositionum fallacitatem, & per excoriationum iniquitatem. Ps. 47. *Ibi dolores ut parturientis, in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Timeo quod loligo idem est quod luligo. Et ideo vide supra.

Cap. LXIII.

De Locusta.

LOcusta maris secundum Plinium lib. 9. c. 13. hyeme lxditur, autumno & vere pinguescit, sed pleniluvio magis. Testam habet fragilem, sanguine caret, cornua habet, quibus contra locias suas pugnat, & quod satis mirandum est, os ipsius, & dentes non sunt in parte anteriori, sed in medio ventris in stomacho interiori. Locusta vero à polypo comeditur, & ideo ipsum timet in tantum locusta, quod eo viso moritur præ timore. Talis est peccator, quia pro certo iste est cornutus per superbiam, fragilis cruris per inconstantiã, sanguine pietatis caret per sævitiã, in pleniunio prosperitatis pinguescit per luxuriã, puguat cũ aliis per discordiam, vere juventutis, & autumno senectutis impinguatur per opulentiam, hyeme vero mortis lxditur per damnationis miseriam. In stomacho vero habet dentes, semper cogitando circa gulæ, & ventris intemperantiam. Et ideo tales à polypo, i. à diabolo comeduntur, per æternæ mortis pestilentiam, & per ipsum usque ad mortem terrentur, per perpetuum timorem; & tristitiam. Istæ sunt ergo illæ locustæ, quæ corroserunt omnem virorem in terra Ægypti, & tandem Dominus flare fecit ventum ad occidentem vehementissimum, & atreptas locustas projecit in mare rubrum. Quia procul dubio charissimi tales à quibus alij vel per rapinam vel per detractionem roduntur, tandem flante occidentali vento, scil. morte, in mare, id est, in inferni amaritudinem deportantur. Vel omnia possunt dici contra detracto-

res, qui etiam in stomacho, id est, intus in cordis gremio dentes habent, in quantum in secreto detrahuntur, & mordent, & in quantum intus in seipsis de alijs tristantur, & dolent. Et tales ut communiter carent sanguine, id est, dominicæ mortis compassione, vel etiam sanguine gratiæ, & devotionis. Habent cornua
2 elationis, fragilis sunt testæ, quia per impatientiam cito franguntur, invicem pugnant, quia facillime inter se rixantur, &c. Allega ut supra. Locusta maris tempore veris pellem antiquam
3 de tergo exuit, & se iterum renovat sicut cancer, &c. Expone sicut de cancro. §. 3. Locusta maris hyeme læditur, vere & maxi-
4 me plenilunio impinguatur, &c. Expone sicut de cancro. §. 2. Locusta maris quando non timet aliquid, utpote quando non videt aliquem piscem, vel aliquid aliud quod vereatur, solet cornua ad latera porrigere, & retrocedendo natare, quando vero timet, & causam videt pavendi, tunc cornua solet erigere, & oblique in latera procedere, sicut dicit Plin. lib. 9. c. 30. Charissimi, ista eadem facit in homine bonus timor. Quando enim homo, & maxime judex, prælatus, vel princeps nihil timet, id est, quando homo non habet timorem Dei præ oculis, & quando causas timendi, scilicet mortem, judicium, infernum, & offensam Dei & culpam sui non cogitat neq; videt, tunc proculdubio solet cornua divertere, vel cornua etiam, id est, rigorem justitiæ à sua rectitudine flectere, & retrocedendo à via veritatis, & justitiæ per vitiorum devia ambulare. Joan. 6. *Multi discipulorum abierunt retro, & jam cum eo non ambulant.* Constat enim quod carenta timoris facit hominem à justitia retrocedere, & cornua justitiæ relaxare. Quod bene innuitur Luc. 18. Ubi de judice iniquitatis dicitur, quod *Deum non timebat, nec hominem reverebatur.* Quia sicut dicitur Eccles. 1. *Qui sine timore est, non poterit justificari.* Quando vero timorem Dei ex causis prædictis conceperit, tunc cornua justitiæ eriget, & oblique, & lateraliter, hoc est dictum circumspecte, & sagaciter ad veritatis inquisitionem procedet. Psal. *Exaltabuntur cornua justi.* Bene ergo dicitur Prov. 15. *Quod per timorem Domini declinat omnis à malo.*

Cap. LXIV.

De Leporé.

1 LEpus marinus, & Leo marinus contrariantur. Teste enim Isidoro Leo terribilis est in terris, sed dulcis in fluctibus. Secundum vero Ambrosium lepus est animal timidum in terris, in mari vero formidabile. Dicitur autem lepus, ut dicit Isidorus pro eo, quod in similitudinem leporis habet caput. Leo animal audax, & regium, significat mundi nobiles, & potentes, qui proculdubio in terris mundani status sunt alijs terribiles, & tyranni. Sed quid? Pro certo isti quando ad fluctus religionis, vel ad statum pœnitentiæ veniunt, tunc præ cæteris dulces, & humiles fiunt, quia ut communiter illi, qui in seculo fuerant deteriores, fiunt in religione, vel Ecclesia meliores, exemplo Pauli, quia sicut dicitur ad Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia, &c.* Et etiam illi, qui à nobiliori statu ad aquas religionis, & Ecclesiæ veniunt, ut communiter videmus, benigni, dulces, & humiles magis fiunt, juxta illud Eccles. 3. *Quanto magnus es, humiliare.* Unde Seneca libro de clementia ad Nero. dicit, quod plerique qui in domo sua sævissimi erant tyranni, in alienis domibus humillimi fiunt. Lepus vero significat personas viles, humiles & inertes, qui proculdubio dum sunt in terra, id est, in mundo, vel in seculo, timidi sunt, pauperes, atque viles; quando vero in aquis religionis vel Ecclesiæ inveniuntur, tunc præ cæteris formidabiles, superbi, crudeles, venenosi, & detractores comperiuntur, quia quanto fuerant in terris status vilioris, & plebis humilioris, tanto in religione vel Ecclesia positi, sunt nequitiæ & superbiæ amplioris, & sic dicit Claudianus: *Asperius nihil est humili cum surgit in altum.* Et breviter istud videmus multoties, quod nobiles venientes ad religionem vel Ecclesiam, fiunt humiles, lepores vero, id est, viles, & timidi, superbi fiunt & crudeles. Vel potest dici de nobilibus leonibus, qui in terra, scilicet in siccitate, & paupertate positi, crudeles, & tyranni sunt, in aquis vero prosperitatis, & divitiarum si fuerint dulces, & liberales fiunt. Econtra vero de rusticis, qui in terra, id est, in statu sicco, & paupere sunt humiles, si vero in fluctibus prosperitatis fuerint, sunt crudeles. Abac. 3. *In fluminibus furor tuus, aut in mari indignatio tua.* Ideo bene teste Claudiano, viles personæ non sunt indignitatibus erigendæ, quia sicut dicitur Proverb. 29. *Qui delicate nutrit servum, ipsum sentiet contumacem.* Lepus marinus sec. Plin. animal est venenosissimum, lutosum est, declinans ad rubedinem. Ita tantum autem est venenosus piscis iste, quod tactu ejus omne animal moritur, tactus etiam homo à lepore marino piscem olet & moritur, & etiam alter alteri fit venenum, ut dicit Plin. lib 32. c. 1. Tales sunt multi, qui pro certo ita sunt diversis vitijs infecti, quod ipsi sunt omnium aliorum infectivi, & alijs omnibus venenosi. Nam quicunque ipsos tetigerit, eorum consortia frequentando, statim eorum malis dictis, & exemplis moritur per peccatum. Eccl. 33. *Qui tetigerit piceni, inquinabitur ab ea.* Quinimo homo, id est, quæcunque bona, rationabilis, & justa persona, si ab istis fuerit tactus, associatus, & frequentatus, necesse erit, quod piscem oleat, id est, quod infamiam incurrat, & quod eorum malas conditiones sapiat, quod tandem per multa vitia intereat, & finaliter per tormenta moriatur, et pereat. Num. 19. *Quicquid tetigerit immundus immundum faciet.* Quid plura? etiã ipsi marini lepores, id est, ipsi mali sunt sibi invicem contagiosi, & per contactum mutuæ societatis, sunt alter alteri venenosi. Constat enim quod unus malus alium ad malum solet inducere, & sic solent iniquitates alter alterius causa esse. Plin. lib. 31. c. 1. dicit quod 3
mulieres gravidæ solo aspectu fœminæ leporis marini stomacho nauseante faciunt abortum. Remedium tamen est, ut mas inunctus sale in brachialibus habeatur. Charissimi, mulieres significant simplices, imperfectos, ad resistendum debiles, & inertes. Quid ergo? Pro certo quando aliqua mulier, id est, quando aliquis homo simplex est prægnans aliquo bono proposito, quod concepit, & videt istum piscem venenosum, id est, aspicit ad mala opera malorum fœmineorum, & imperfectorum, solet aspiciendo malum exemplum pati scandalum in eisdem, & fœtum boni propositi rejicere, & abortum facere de eodem. Quod potissime verum est de religiosis, & Ecclesiasticis malis, quorum aspectus, & visio mulieribus, id est, simplicibus subditis, & sæcularibus est venenum. Unde Aug. lib. de past. dicit, quod qui in conspectu populi male vivit, quantum in se est, omnes se videntes interficit. Et ideo iste debet exemplariter portare masculos falsos, id est, illos quos scit esse providos, & discretos. Si enim talium exempla portaverit, ab aliorum veneficijs liber erit. quia pro certo dum vir discretus, & bonus attenditur, venenum malorum exemplorum, ad quæ prius homo aspexerat, emundatur. Vel dic ad literam, quod quando mulier bona, prægnans gratia, & fœcunda, fœminam leporis marini, id est, adulteram vel lenam venenosam respexerit, & ad ejus exempla, & dicta male attenderit, tunc sibi boni propositi abortum faciliter facit, & exemplo alterius se corrumpi finit. Ideo bene docetur Eccl. 9. ubi dicitur, *Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos ipsius.* Vel dic, quod mulier prægnans est religiosus bono proposito fœtans, qui scilicet fœminam venenosam, & malam non debet respicere, ne forte contingat ipsum per mala desideria & opera abortire. Allega ut supra. Teste Avicenna, qui de lepore marino comederit, quasi fœtorem piscis putridi in ore sentit, & quod plus est, videns pisces terretur ab eis, sicut dicit, & quod sanetur signum est, si pisces videns non timet, sed comedit, & appetit. Sic vere fit in Ecclesia vel religione; accidit enim quandoque quod in mare religionis, vel Ecclesiæ, inter alios pisces est unus venenosus, id est, aliquis malus Ecclesiasticus, infectus criminibus & corruptus. Si ergo fit, quod illi, qui istum malum comedunt, i. qui malam ejus vitam gustant, masticant & terunt, ita infamia ejus quandoq; inficiuntur, quod etiam contra bonos saporem fœtidi piscis, id est, malam opinionem concipiunt, in quantum omnes alios tales credunt, & sic propter istum malum omnes alij abhorrent, & fugiunt, & ab ipsis terrentur, & recedunt. Istud videmus ad oculum quotidie, quia unus malus si est in uno collegio, facit omnes alios infamari, & eos à sæcularibus abhorreri, & de ipsis malam opinionem haberi. Num. 16. *Uno peccante, contra omnes ira desæviet.*

Cap. LXV.

De Lucio.

1 LUcius est piscis fluvialis, cum magnis dentibus & ore lato, & secundum librum de natura rerum, Lucius est lupus aquaticus, depopulatur enim alios pisces, etiam illos, qui de propria illius sunt specie. Nam propria fœmina depascitur, ubi formam piscis acceperint. Si diu vivat in longitudinem maximam crescit, & iste ita est rapax, quod inter cibos non distinguit, & inde fit quod non solum pisces, imo etiam ranas, & buffones come-

comedit & consumit. Tales proculdubio sunt crudeles usurarij, & avari, & maxime officiales, & advocati. Isti enim pro eo quod alios innocentes devorant, & prædantur, non solum lucij, imo lupi aquatici possunt dici. Hier. 5. *Lupus ad vesperam vastabit eos.* Nulli enim generi hominum parcunt, quia non solum pisces imo buffones. i.e. non solum bonos, imo etiam malos, non solum extraneos, imò etiam illos de suo genere, scil. vicinos, subditos & propinquos, per usuras & exactiones exhæredant & devorant, & consumunt. De buffonibus, i.e. de malis constat, quia pro certo præpositi, & officiales non quærunt nisi buffones, i.e. non desiderant habere nisi malos & maleficos, in quibus occasionem habeant extorquendi. Et inde est quod hodie multi sunt, qui non vivunt nisi de venenosis, i.e. de malorum exactionibus & emendis, Psal. 13. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* De piscibus etiam patet, quia etiam ipsis piscibus, i.e. bonis, & simplicibus nunquam parcunt, & cū causam non habeant, falsum supponunt, exemplo Achab, qui pro habēda vinea Naboth, suppositis falsis testibus ipsum occidit. 3 Reg. 21. De proprijs etiam seminibus patet, quia pro certo dato, quod aliqui sint proprium semen suum, scil. ipsi subditi parentes, vel vicini, dum tamen videant, quod formam piscis attigerint, & quod divites effecti fuerint, ipsos non omittunt propter hoc devorare & rapinis, & exactionibus infestare, Hier. 19. *Unusquisque carnes amici sui comedet, in obsidione.* Et inde fit proculdubio, quod tales si duo vixerint, in longitudinem crescunt, & si diu regnaverint, in divitijs magni fiunt. Ezech. 17. *Crevit in vineam latiorem, &c.* Isti etiam possunt dici de malis principibus & prælatis. Lucius cum devoret generaliter omnes pisces, est tamen piscis, qui dicitur perca, qui per longum dorsi asper est, & spinosus, quapropter raro vel nunquam lucij efficitur præda, & maxime si ipsam accipiat à parte caudæ. Tunc enim aculeis obviantibus impeditur. Veruntamen si ipsam accipiat à parte capitis, faciliter ipsam devorat & transglutit. Lucius est diabolus, qui pro certo faciliter omnes pisces, i.e. omnes homines per tentationes solet spiritualiter devorare. 1. Pet. 5. *Circumit, quærens quem devoret.* Sibi tamen obviant illi pisces, qui sunt pleni spinis, & aculeis conscientiæ interius, & asperæ pœnitentiæ exterius, & maxime quando opponitur sibi cauda, i. mortis memoria. Humiles enim per hæc omnia sibi taliter obviant & contrariantur, quod ab ipsius tentationibus non pereunt, vel vorantur. Jud. 1. *Non potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.* Veruntamen cavendum est de capite, i.e. intentione, affectione, vel cogitatione, quia pro certo nullus est ita spinosus, nec ita justus, humilis vel severus, vel etiam ita conscientiosus, si caput ejus, i.e. intentio, affectio vel cogitatio per aliquam malam complacentiam à diabolo occupetur, quin per consensum ipse totus faciliter devoretur. Obtento enim capite intentionis, faciliter pereunt membra exterioris conversationis. Cum caput enim infirmum, cætera membra dolent. Vel si vis per caput intelligitur juventus, quæ à diabolo obtenta & occupata, corpus reliquum, id est, totum vitæ residuum sibi cedit. Vel dic, quod perca est Ecclesia, collegium, vel parochia. Lucius ergo diabolus si à cauda, i.e. à subditis incipiat, nihil facit, quia scilicet mediantibus prælatis & superioribus faciliter ipsos perdit. Sed pro certo si caput, i.e. capitaneos, majores & prælatos primo occupaverit, cito totum residuum occupabit. Esa. 9. *Aufert à te Dominus caput, & caudam,* quia sicut dicitur Zachar. 13. *Percute pastorem, & dispergentur oves gregis.* Lucius captus in sportula vel in reti, si ante quam amoveatur, lucem diei viderit, vix invenietur ibidem, quia viam quærit & evadit. Sic vere dato quod homo in sportula alicujus peccati detineatur, si tamen lux fidei, & discretionis sibi luxerit, de ipso desperandum non erit, quæret enim sibi viam pœnitentiæ, & exibit, et sic in piscatoris, diaboli laqueis non peribit. Psal. 12. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* Vel per lucem intellige divinam gratiam, &c. Fœmina lucij cum peperit, aquam ascendit, & à maris sui præsentia recedit & fugit, sciens, quod etiam proprios filios comedere consuevit. Quod facit secundum aliquos, ut quanto plus versus fontē ascenderit, tanto aquam dulciorem inveniat. Vel ut dicunt alij, ut filios suos à rapina patris liberet, & abscondat. Charissimi per patrem intelligitur mundus, per matrem intelligitur religio. Iste enim pater mundus vel diabolus consuevit, omnes suos parvulos devorare. Ezech. 5. *Patres comedēt filios in medio tui.* Et ideo mater religio istos pro posse sibi nititur (ne devorentur) per prædicationem subtrahere & auferre, & ideo ipsos ab isto patre solet per pœnitentiam elongare, & ad aquam fontis gratiæ, devotionis & scientiæ, secum ferre. Prædicator enim vel prælatus, quando more piæ matris vult peccatores in gratiā parturire, sursum contra aquam mundanæ prosperitatis debet ascendere, & ad fontem gratiæ, & gloriæ ipsos ducere, ut sic eos possit à patris sui mundi vel diaboli nequitia liberare. Religiosi etiam mendicantes, cum aliquem in religionem parere volunt, ipsum à patribus suis secularibus elongant & tollunt, & ne ab ipsis inveniatur, ut melius possunt dispositum, ducunt eum ad fontem gratiæ, scientiæ & gloriæ, et sic salvatur à furore paternæ nequitiæ quæ scil. volebat ipsum in mundo perdere, per devorationem iniquitatis et avaritiæ. Constat enim quod isti mundani ad hoc volunt retinere filios suos, ut mundani efficiantur, et ut per consequens diversis vitijs devorentur, quapropter maxime quamdiu sunt novitij, ab eis sunt elongandi, et in aqua dulcis fontis devotionis continue pariendi. Vel potest dici quod quando prædicator vult parere verbum Dei, ante omnia debet ad fontem misericordiæ, scil. ad Christum, vel ad B. Virginem per devotionē ascendere, et aquam dulcem suæ gratiæ quærere, ut semen verbi Dei quod parturiet, possit fructum meliorem proferre, et mediante ista aqua magis proficere et valere. Recurremus igitur ad istum fontem humiliter orando, ut nobis aquam suæ gratiæ infundat, nos salubriter inspirando. Gen. 24. *Ecce ego sto prope fontem aquæ, &c.* 2
Lucius quando multum antiquatur, lapidem crystallo similem in cerebro gerit. Sic vere quilibet dum ad senectutem venerit, debet lapidem pretiosum, i.e. Christum, in capite per devotionem habere, & ipsum semper secum gerere & portare. Quicquid enim homo in juventute faciat, quando tamen senuerit, si prudens est, Christo totaliter se conjungit, & ipsum in capite intentionis per devotionem, & fiduciam semper gerit, ad Galat. 6. *Stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.*

Cap. LXVI.

De Lupo.

LUpus marinus secundum Isidorum ab aviditate appellatur, in aqua lupo terrestri assimilatur. Et est lupus piscis candidus & sapidus, qui bis in anno dicitur parere, & secundum Aristotelem cum magnus fuerit, aërē attrahendo spirare, & cum reti se circumdatum senserit, cauda arenam fodere, & se in fovea abscondere, & sic à reti transeunte desuper se salvare secundum Plin. lib. 32. c. 2. Sic vere justi per castitatem candidi, & per benignitatem sapidi sunt. Bis etiam in anno gratiæ pariunt, inquantum, scil. non solum fœtus bonorum desideriorum, verum etiam fœtus bonorum operum producunt, et sub arena humilitatis mediante cauda, id est, mortis memoria se reponunt, & sic rete diaboli fugiunt, & evadunt.

Cap. LXVII.

De Mullo.

MUllus secundum Isidorum fuit à mollitie sic vocatus. Est enim piscis mollis, tener, sapidus, atque dulcis. Est autem piscis fœcundissimus, quia ter in anno dicitur parere, & secundum Alexandrum, se in fimo bovis dicitur delectare. Sic vere justus in anno fidei Christianæ, quæ scilicet ex duodecim mensibus, id est, ex duodecim articulis, constat, ter parit, inquantum corde, ore, & opere bonum facit. Parit enim contritionem in corde, confessionem in ore, satisfactionem in opere. Ezech. 23. *Ter in anno apparebit omne masculinum coram Domino.* Iste ergo in fimo bovis, i.e. in suæ vilitatis consideratione delectatur, & ibidem virtutibus impinguatur, & sic apud Deum & homines mollis, dulcis, & mitis, & sapidus invenitur, dicens Eccl. 24. *Spiritus meus super mel dulcis.* Mullum secundum Plin. lib. 9. c. 17. concomitatur quidam piscis sargus nomine, & cum mullus foderit cœnum, ille piscis pabulum devorat excitatum. Sic vere fit de multis, qui libenter sequuntur alios, non ad juvandum, sed ad cibos bonorum temporalium, cum eos foderint vel acquisierint, manducandum, quia scilicet quod alij acquirere comprobantur, statim isti rapiunt vel furantur. Psal. 9. *Insidiatur ut rapiat pauperem.* Vel potest dici de falsis amicis, & adulatoribus, qui ad nihil aliud sequuntur homines, nisi, ut possint de eorum cibis satiari, & de eorum divitijs impinguari. Eccles. 6. *Est amicus socius mensæ.* Vel potest dici de quibusdam magistris in religione mendicantium, qui

qui illud quod ſimplices fratres cum laboribus fodiunt,& acquirunt,guloſe comedunt,diripiunt,& conſumunt. Joan.4. *Alii laboraverunt, & vos in labore eorum intraviſtis.* Vel poteſt etiam dici de ſervis,& eorum Dominis , quia ſcilicet iſtud quod ſervi ſolent fodere,Domini ſolent comedere.Deut.28. *Vineam plantabis , & fodies,& vinum non bibes.*

Cap. LXVIII.

De Milvo.

1 Milvus ſecundum Plin.libr.9.c,27.piſcis eſt,qui alio nomine appellatur lucerna,ſubit enim (ut ait) in ſumma maria,ubi ſeſquipedalia ex ipſo mari attollit. Habet autem linguam igneam,quæ per os extra tranquillis noctibus relucet,quapropter lucernæ nomen accepit. Tales videntur eſſe advocati,quia procul dubio iſti ſunt,qui per mare hujus mundi,erectis cornib. elationis,& præſumptionis incedunt,linguamq;, & loquelam igneam ardentem & ſcindentem,& eloquentiam , & mundi ſapientiam ſplendentem habent , qua noctem hujus vitæ ſe credunt illuminare,inquantum ſcilicet mundi negotia dirigunt atque regunt. Talibus ergo præſumptuoſis videtur loqui Apoſtolus ad Ro. 2. *Confidis teipſum ducem cæcorũ,lumen his qui in tenebris ſunt eruditionem inſipientium.* Vel dic contra malos doctores, & prædicatores, qui nihil habent lucidum niſi linguam,id eſt, niſi eloquentiam, & doctrinam. Illi tamen videntur habere igneam, inquantum verba eorum videntur præ cæteris reſplendere , dicentes illud Ecc.ult. *Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam.* Vel dic,quod tales ſunt boni doctores,& prædicatores,quorum lingua , & locutio dicitur ignea,ad alios inflammandum,& dicitur lucida,ad alios dirigendum. Eccle,74. *Surrexit Helias quaſi ignis , & verbum ejus ardebat,ut facula.* Iſti ergo poſſunt dici lucerna. Unde Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi.*

Cap. LXIX.

De Mugili.

1 Mugilis ſecundum Iſidorum ab agilitate ſic dictus. Hic enim ubi præparatas piſcatorum ſenſerit inſidias , ita cito rete retro rediens tranſilit , ut volare ipſum credas potius,quam ſaltaſſe. Sic vere homo debet eſſe ſpiritualiter agilis , & ad benefaciendum facilis , quia ſi ſportulam alicujus tentationis nobis paratam viderimus, ita cito retrocedere ab illo actu,in quo tentamur,debemus,ut non ſolum ſaltaſſe , ſed etiam volaſſe potius videamur. Dan.9. *Ecce vir Gabriel cito volans.* 2 Secundum Jorath mugilis eſt piſcis,quem gravidum ſi homo viderit, viſum ſuum obſtupefaciet, & offuſcabit,& ipſum videntem ad luxuriam incitabit. Sic vere mala mulier ſolet contemplatores ſuos ad luxuriam inducere,viſum eorum obſtupefacere , & mentis etiam intuitum à diſcretionis lumine offuſcare, & ad carnis luxuriam inclinare. Mundi eſt igitur tales reſpicere,& bonum eſt à vilib. ſuis abſtinere. Ideo bene dicitur Ec. 9. *Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis,ne* 3 *forte pereas in efficacia illius,virginem ne conſpicias , ne ſcandalizeris in decore ejus.* Sicut dicitur in libro de natura rerum , mugilis inter piſces fatuus dicitur,pro eo quod capite abſconſo totum corpus tutum,& abſconſum arbitratur, quod etiam dicit Plin.li.9.c.17. Tales ſunt multi , qui cum caput intentionis abſconditum habeant atq; tutum , utpote quia ex bona intentione faciant aliquem actum,totum reſiduum, ſcilicet exteriorum operum credunt eſſe ſecurum,quod tamen falſum eſt,quia non ſolũ eſt neceſſarium, quod intentio ſit bona , imo etiam neceſſe eſt, quod exteriora opera bona ſint , & inhoneſta, quia ſcilicet intentio & conſcientia poſſet eſſe erronea. & ſic non excuſaret exteriora. Unde dicit Sen. *Non refert qua intentione feceris,quod vitioſum eſt feciſſe.* Vel dic, quod ille habet caput abſconditum , ſeipſum non videt,& ſic dico,quod per mugilem ſignificantur quidam,qui caput mentis,& rationis abſconditum,excœcatum,& offuſcatum habentes, credunt(quia ipſi ſeipſos non vident) quod à nemine videantur,cum tamen totum corpus eorum,id eſt,tota mala vita ipſorum omnibus ſit apparens. Contra quos dicit Seneca Epiſtola 83.quod hoc nos peſſimos facit,quod nemo vitam ſuam reſpicit. Iſta præcipue videmus luxurioſis Eccleſiaſticis vel prælatis,qui quia utilitatem ſtatus ſui non conſiderant , hinc eſt,quod videri à nemine ipſam putant. Job.24. *Oculus adulteri obſervat caliginem,dicens,non me vi-* 4 *debit oculus.* Inter mugilem & lucium ſecundum Jorah,ſunt inimicitiæ hyeme tantũ,æſtate vero concordes ſunt. Cujus creditur eſſe cauſa,quia hyeme rarus eſt cibus pro quo dimicant,in æſtate vero abundant, quare pacifici manent. Iſta poſſunt allegari contra paupertatem. Hyems enim quæ caret cibis & fructibus,ſtatum paupertatis deſignat,quæ fructus divitiarũ,& cibos delitiarum non habet. Æſtas vero quæ utrunque habet,ſtatum ſufficientiæ & proſperitatis denotat,qui ſcilicet ſufficientes divitias , & delitias ſecum portat. Quid ergo? Proculdubio multi ſunt mugilis,& lucius,quia ſcilicet tempore hyemis,id eſt,dum ſunt in ſtatu paupertatis,invicem per diſcordias ſolent pugnare, & pro rapiendis,& acquirendis neceſſarijs, alter contra alterum dimicare,& ſic paupertas ſolet inimicitiæ cauſa eſſe, & inter partes diſcordias generare,nec non rapinas,& homicidia multotiens procreare. Ec. 28. *Propter inopiam multi deliquerunt,in æſtate vero, id eſt, in tempore proſperitatis eſt contrarium.* Iſtud enim tempus ſolet pacis,& concordiæ eſſe,tunc enim abundant & cibi,& neceſſaria, & ſic cuilibet ſufficiunt propria , propter quod non invadit nec impetit aliena, nec pro alienis habendis movet litigia ſeu bella. Et ſic dico , quod tempus ſufficientiæ præferendum eſt tempori miſeriæ,quapropter Salomon petebat Prov.30.dicens; *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi , tribue tantum victui meo neceſſaria.* Vel poteſt dici quod mugilis eſt homo,lucius rapax eſt diabolus. Iſti ergo tempore hyemis,id eſt,tempore tribulationis,& pœnitentiæ inimicantur,quia ſcilicet tunc homo efficitur juſtus,& ſic per conſequens ipſe,& diabolus ſibi invicem contrariantur, cujus tamen eſt contrarium in æſtate proſperitatis , tunc enim ut communiter homo ſit peccator,& ſic obedit diabolo,& cum ipſo concordat, ſibique non contrariatur,nec ipſius tentationibus obviat aut rebellat,dicens Eſa. 28. *Pepigimus fœdus cum morte , & cum inferno fecimus pactum.* Plinius tradit unum mirabilem modũ piſcandi mugiles. Dicit enim quod in Nardonenſis provinciæ ſtagno Laterna delphini cum hominibus mugiles piſcantur. Populus enim videns certis temporibus mugilum multitudinem in ſtagnum introiſſe,vociferando è littore Simonem clamat. Cujus vocem delphini audiunt,& ex improviſo veniunt advocati, ac protinus aciem diſponunt , & mugiles trepidos ad aliquem certum locũ fugere compellunt,piſcatores vero tunc tendunt retia circa ipſos, & foris ſuperius ipſos levant , & capiunt,ſi qui vero rete tranſiliunt,ipſos delphini ſuſcipiunt , & apprehenſos occidunt,& contenti victoria,cibum piſcatoribus derelinquunt. Piſcatores vero non ſolum piſces , imo etiam panem & vinum ſuis coadjutoribus diſtribuunt. Hæc Plin.lib.9.ca.8. Iſti delphini chariſſimi poſſunt mihi ſignificare ſtipendiarios milites, qui vocati à piſcatoribus,i. à principibus ad prælium ſtatim adſunt, & dato quod contra mugilem, i. e. contra adverſarios pugnantes ipſos obtineant,de acquiſitis tamen nihil reportant,imo piſcatoribus, i. illis, qui ipſos advocaverant, cuncta relinquunt. Vel iſta poſſunt allegari contra quoſdam,qui dum unum periculum indiſcrete vitare volunt in pejus incidunt, quia dum à retibus hominum volunt fugere , ſolent ſe beluis committere , & mortis ſtipendium reportare. Quod potiſſime de Apoſtatis verũ eſt, qui retia hominum, i. ſtatuta ſanctorum , & diſciplinam religionis ſolita levitate tranſilientes,& exeuntes,beluis infernalibus , & etiam beluis & tyrannis ſecularibus ſe committunt,qui ipſos ſpiritualiter vulnerant,& occidunt. juxta illud Job. 20. *Fugiet arma ferrea,& irruet in arcum æreum.* Quod etiam de omnibus peccatoribus poteſt dici,quidam rete Dei & mandatorum fugiunt, in manus dæmonum tranſiliunt,qui ipſos in inferno occidunt. Unde, *Incidet in Scyllam qui vult vivare Charybdim.* Mugil videns eſcam, 6 ſed hamum inum ibi eſſe ſentiens,comedere non audet, verum tamen ſolet cibos cauda verberare , ut ipſos ab hamo cadentes poſſit tute comedere,& vorare,ſecund. Pli.li.32.c.2. Sic ſi cibum divitiarum,& delitiarum appetimus,ab hamo luxuriæ vel avaritiæ caveamus. Nam ſi delitias vel divitias ab iſtis hamis excutimus,ipſas pro certo ſine periculo manducamus. Bona enim temporalia ſecure,& ſine periculo perfruuntur,dum tamen vitia caveantur. Ec.13. *Bona eſt ſubſtantia cui non eſt peccatum.* Piſces diffe- 7 runt ingenio,& ſagacitate,quia ut dicit Iſidorus,mugil eſt piſcis agilis,quia ita cito quod ſenſerit inſidias peccatoris,ita cito à reti tranſilit,quod volaſſe ab aſtantibus videatur. Sic ſtatim,quod piſcatori diaboli inſidias videris paratas , ut in rete tentationum capiaris,debes & ſtatim,& velociter reſilire,de rebus contrarijs cogitando,& ad partes reti oppoſitas evolando, ut ſi rete luxuriæ tibi apponitur,retrocedere & evolare ad abſtinentiam , & hujuſmodi. Et ſicut rete multis annulis compingitur,ſic diaboli tentatio multis ſuggeſtionibus & inductionibus eſt compacta. *Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum,* Pro.1.

Cap.

Cap. LXX.

De Murenis.

1 MUrena piscis est tortuosus, flexuosus & mollis, qui à Græcis dicitur myrena, pro eo quod complicet se in circulos. Est autem proprium murenæ, quod ictu fustis vix interimitur, modico vero gustu ferulæ protinus enecatur, secundum Plin. lib. 3. cap. 2. & sicut dicit Isidorus teste Plin. gustu aceri in rabiem vertitur. Sic vere sunt multi flexuosi, & delitiosi, qui ictu fustis, i. graves pro mundo labores optime sustinent, ferulam vero quæ est herba medicinalis, licet gustu aspera, & amara, vel acetum, id est laborem tribulationum vel pœnitentiæ pro Deo nequeunt sustinere, quia quamvis *jugum Christi sit suave, & onus Domini sit leve*, ipsos tamen lædit mirabiliter atq; gravat. Labor vero mundanus quamvis sit difficilis atq; durus, ipsos non lædit, nec fatigat, vel molestat. Isti ergo fortes sunt ad sustinendum, pro mundo & pro carne gravia, debiles vero ad tolerandum pro Christo
2 etiam levia, cum tamen ipsi deberent dicere Deo illud Psal. 58. *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Murenæ fœtus velocissimè crescit. Unde Plin. li. 9. c. 13. dicit quod murena quocunq; mense parit, cum cæteri pisces statuto pariant tempore. Sic filii diaboli in hoc mundo celeriter in bonis temporalibus magni fiunt. Vide supra in generali. §. 40. Vel dic contra luxuriam hominum, qui omni tempore vacant libidini, cum alia animalia certo tem-
3 pore vacent. Murena licet secundum aliquos aliquid in se continet venenosum, si tamen speciebus & aromatibus conditur, efficitur cibus dulcis. Sic vere licet homo sit venenosus, & periculosus per peccatum, quando tamen per pœnitentiam decoquitur, & cum virtutum aromatibus conficitur, tunc Deo, & Angelis cibus dulcissimus reperitur, quia sicut dicitur Luc. 15. *Gaudium est*
4 *Angelis Dei, sub uno peccatore pœnitentiam agente.* Murena secundum Jorath, & secundum Ambrosium nunquam concipit à suo simili sed à serpente quem sibilo provocat, & inducit. Licet ergo serpens de se sit venenosus, tamen quia ante hujusmodi coitum venenum evomit, ideo murena fœtum concipit non venenosum, serpenti in nullo similem, sed sibi. Sed serpens completo coitu redit iterum ad venenum. Murena est beata virgo, quæ non concepit à suo simili, scilicet ab homine, sed potius ab ipso Deo, & Spiritu sancto, qui tunc serpens dici poterat, propter venenum justitiæ vel rigoris, sed pro certo in ista copula benedicta deposuit iste serpens, scilicet Deus, totum istud venenum, id est, omnem justitiam, & rigorem, & sic murena, sc. beata virgo fœtum nullo modo concepit venenosum aut malitiosum; sed potius mansuetissimum, & benignum. Iste autem serpens, scilicet Deus Pater finaliter in die judicii venenum sui rigoris resumet, quando peccatores æternis ignibus tradet, ita quod ille qui nunc videtur veneno justitiæ carere vitia dissimulando, nunc apparebit ipsis venenosis vitia puniendo. Ese. 42. *Tacui semper, filius patiens fui, quasi parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul.* Et sicut serpens secundum Plin. lib. 32. c. 2. Murenam sibilo provocat ad copulam, sic Deus Pater beatam Mariã ad Christi copulam provocavit, mediante suo sibilo Gabriele, qui illud Ave dulcissimum suis auribus sibilavit, quod bene figuratur 3. Reg. 19. ubi dicitur, quod post ignem venit sibilus auræ tenuis, & in sibilo Dominus, quia post ignem rigoris venit sibilus Gabriel, quem aura, id est, Spiritus sanctus insufflavit, qui nobis Dominũ apportavit. Vel si vis, dic, quod murenæ, inter quas non sunt masculi, sed omnes fœmellæ, & quæ concipiunt à serpente, significant quosdam homines imbecilles, in quorum collegijs & consortijs nullus invenitur masculus, i. perfectus scientificus aut virtuosus, quapropter cum non habeant qui ipsos imprægnet per doctrinã, solent à serpentibus, i. à diabolo, & hæreticis conceptum quærere, legem, & disciplinam accipere, & seipsis subjicere, & in fide, & in moribus conformare. Nau. 3. *Ecce populus tuus mulieres in medio tui.* Ista autem omnia in schismaticis apparent, qui propter carentiam bonorum doctorũ, hæreticis crediderunt. Patet etiam in ignorantibus fœminis, & insufficientibus religiosis, qui propter defectum, & carentiã boni viri, quandoq; serpentem, id est, aliquem pestiferum alienæ naturæ, id est, de alieno gremio in maritum, id est, in prælatum solent eligere, & se ejus imperio subjugare, qui scilicet in principio cum assumitur, solet venenũ malitiæ deponere, & se bonũ, & mansuetum fingere, loco tamen & tempore solet venenũ suũ resumere, & erga fœminas istas suam malitiam declarare. Job. 34. *Regnare facit hominem hypocritam, propter peccata*
5 *populi.* Vide satis plene infra lib. 10. c. ult. de vipera. Murena habet vitam in cauda, quia ibi percussa, vel ea abscissa statim moritur. Sic si caudam, id est, mortis memoriã perdideris, diu in statu gratiæ vivere non valebis. Figura Lev. 22. Ubi animal sine cauda in sacrificijs non valebat. Esa. 9. *Auferet à te Dominus caput & caudam.* Vel dic, quod cauda ista est perfectio, quia scilicet vita & perfectio cujuslibet est in finali perseverantia, quæ per caudã designatur. *Quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Matth. 10. & 20. Unde illud, *Exitus acta probat.* Unde si caput, id est, inventus, & principium vitæ hominis percutiatur multis vitijs, & peccatis, non propter hoc moritur, nec propter hoc mortuus aut damnatus debet dici, nam Paulus male incepit, qui tamen bene finivit. Unde Ecclesiastici 7, *Melior est finis orationis, quam principium.* Sed si murena in cauda percutitur, id est, si homo delinquat in senectute sua, & in fine vitæ, vel si cauda spei finalis pœnitentiæ, & perseverantiæ ab eo abscinditur, tunc mortuus poterit judicari. Figura Lev. 22. ubi in sacrificiis votivis non sufficiebat animal, quod aurem, & caudã amiserat. Sic super altare paradisi Domino nunquam offeretur, qui aurem obedientiæ perdiderit, & caudam finalis perseverentiæ non habuerit. Unde Apoc. 9. 6
Potestas eorum in cauda ipsorum est. Murena fluvialis, id est, lampreda, non habet in toto corpore os neq; spinam, excepto ore. Os enim tantum habet lapideum totum residuum est carneum. Veruntamen cum illo ore osseo, ita fortiter adhæret lapidi seu ligno quod vix evellitur vel aufertur. Sic etiam multi sunt, qui in corpore vel in via non habent aliquod os alicujus firmitatis, & constantiæ, vel aliquam spinam, id est, aliquem remorsum conscientiæ ore tamen excepto. Os enim ipsorum est forte et osseum, quia verba talium sunt fortia, notabilia, & severa, sed pro certo totum residuum, sc. facta, & mores, est carneũ atq; molle, solo enim ore adhærent lapidi, id est, Christo, factis vero ab eo sunt disjuncti, ad Tit. 1. *Confitentur quidem se nosse Deum, factis autem negant.* Et tamen dicit Seneca; quod mirum est fortiter aliquid dici ab homine mollitiem professo. Secundum Plin. li. 9. c. 21. in Gallia septen- 7
trionali murenis omnibus in dextera maxilla sunt septem maculæ seu notulæ, ad formam septentrionis, aureo colore fulgentes, & hoc duntaxat viventibus, quia cum anima pariter extinguuntur. Tales sunt justi, quia sc. in septentrione, id est, in frigore tribulationum positi, septem notis seu stellis, id est, septem virtutib. seu donis insigniuntur. & ipsis dum vita gratiæ comes fuerit decorantur, figurati in filio hominis. Apoc. 1. *Qui habebat septem stellas in dextera sua.* Dextera enim justi est interior conscientia, quæ pro certo septem stellas, id est, septem dona seu virtutes continet, quibus in mundo rutilat atq; splendet. Adverte tamen quod si vita gratiæ per peccatum mortale defecerit, statim pro certo stellarum, id est, donorum seu virtutum septenarius evanescit. Murenæ atrociter fugendo, solent hominem affligere. Unde 8
etiam Vedius Pollio damnata mancipia in murenarum vivario posuit, ut ea faceret miserabiliter interire, sicut dicit Plin. ubi supra. Seneca etiam lib. de clementia ad Neronem, istum Vedium valde vituperat, eo scilicet quod murenas humano sanguine saginabat. Tales sunt ballivi, & alii inferiores tyranni, qui rapinis, & exactionibus fugunt sanguinem, id est, temporalem substantiam aliorum. Istis ergo, qui traditur, acerbe moritur, & ab eis atrociter laceratur. Vel expone de detractoribus, quorum os osseum est, & durum. Vel de dæmonibus, quibus traduntur damnatæ animæ cruciandæ. Pli. lib. 9. c. 55. dicit, quod C. Hirrus fuit 9
ille qui primus excogitavit reservatoria seu vivaria murenarum, & ideo iste in cœnis triumphalibus Julij Cæsaris obtulit sex millia murenarum, sed de hoc nihil ad præsens.

Cap. LXXI.

De Megare.

MEgaris piscis est vilis in partibus ubi capitur, falsus tamen 1
& ad longinquas partes delatus dulcis, & sapidus, propter raritatem, ab incolis reperitur, sicut dicit liber rerũ. Et istud non solum de isto, imo etiam, de multis alijs piscibus verum. Per istos pisces qui minus valent recentes, quam sicci, significantur quidam, qui parum in recentia juventutis proficiunt, multum vero in siccitate, id est, in senectutis tempore boni fiunt. Potest etiam dici de quibusdam, qui in loco ubi nati sunt, scil. patria propria nihil valent, vilesque vel ratione parentum, vel alias reputantur, qui tamen in alijs, & remotis partibus proficiunt ad majora, & boni atq; utiles æstimantur. Luc. 4. *Non est Prophetа sine honore, nisi in patria sua.* Utile est igitur multis patriam dimittere, maxime cum dicat Sen. quod *omne solum patria est viro forti.*

Cap.

Cap. LXXII.

De Murice.

1 MUrex est quoddam genus conchyliorum, quod incisum ferro, lachrymas emittit purpureas, &c. Color muriceus seu purpureus in sola vena candida est in murice, reliquum vero corporis ejus sterile est. Charissimi, vena candida significat puram, mundam, & innocentem conscientiam, color vero iste purpureus significat verecundiam. Istud igitur est verum, quod purpureitas, & rubor verecundiæ, de pura & bona conscientia procedit, quia præter istam venam, scilicet conscientiæ puritatem, non est dare in homine verecundiæ roseitatem. Quod bene patet, quia ex quo quis conscientiam, & innocentiam perdit, eo 2 ipso verecundiam amittit. Unde animæ peccatrici dicitur Hier. 3. *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Murex solummodo sanguinem purpureum semel emittit, nam in ipsa emissione vitam finit. Sic vere Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, & semel pro homine sanguinem suum fudit. Quod tamen de alijs resuscitatis non sic, qui bis mortui reperiuntur. Vel istud etiam potest dici de martyribus, qui cum sanguine vitam finierunt, & ideo semel pœnas solverunt, quia mortem nunquam amplius doluerunt. 2. ad Corinth. 11. *Semel lapidatus sum.* Apocal. 21. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, &c.*

Cap. LXXIII.

De Musculis.

1 MUsculi secundum Isidorum sunt conchæ, quæ cum balena amicitiam dicuntur habere, eo quod ejus cuti inveniuntur adhærere. Quæ dicuntur musculi quasi masculi, eo quod ostreæ eorum lacte imprægnantur, & dicuntur gallice moulles, & sunt illæ quæ supra dictæ sunt conchæ, quæ ad similitudinem navis sunt factæ. Tales sunt justi, qui cum balena, id est, cum Christo amicitiam noscuntur habere, & ei per charitatem jugiter adhærere, & ostreas, id est, simplices seculares lacte doctrinæ suæ imprægnare solent, & replere. Cantic. 4. *Mel & lac sub lingua tua.* Vide supra, scilicet de concha.

Cap. LXXIV.

De Mure marino.

1 MUs marinus, secundum librum de natura rerum, ad terram exit & fovea facta, ibidem ova ponit, sicut etiam dicit Plinius lib. 9. c. 19. quæ sc. terra operiens, & post trigiuta dies rediens foveam aperit. & pullos genitos secum ad aquam ducit, qui aliquamdiu visu carent; sicut generaliter pulli omnium aquatilium, & postea visum recipiunt, sicut ponit Plin. ibidem ca. 51. in fine. Mus iste charissimi potest mihi significare religionem, vel etiam prædicatorem. Isti enim fœtus suos, id est, subditos solent primo quando pariuntur, id est, quando convertuntur, parere in terra, id est, in pœnitentia, & asperitate, & ponere in fovea, id est, fundare in reverentia, & humilitate, includere infra terram, id est, detinere in obedientiæ, & disciplinæ capacitate, & per triginta dies qui constant ex denario ter ducto, ipsos ibi dimittere, id est, ipsos tenere in observantia decalogi, cum Trinitatis credulitate, & sic pro certo ibidem pulli isti formabuntur per morum & virtutum honestatem, ita quod ad mare paradisi poterunt duci, nunc per contemplationis subtilitatem, post mortem vero per præsentialis adeptionis fœlicitatem, & tunc acquirent perfectum visum, quando scil. oculo ad oculum videbunt divinæ essentiæ charitatem. Ista enim se habent per ordinem in noviter conversis, quia sc. primo debent in pœnitentia, & humilitate fundari, in fidei & mandatorum obedientia servari, & tandem recepta vita gratiæ, in mari devotionis balneari, & ad contemplationem cœlestium informiari, ut eis dicatur illud Psal. 76. *In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis.* Vel dic, quod mus qui filios suos in terra parit, sed ipsos ad mare ducit, significat usurarios, qui filios suos hic in terra hujus mundi pariunt, & ipsos per mala opera secum ad mare inferni ducunt. Ose. 9. *Ephraim ducet ad interfectorem filios suos.* Vel potest dici de prælato, qui debet filios, & subditos suos de terra, id est, de amore terrenorum tollere, & ad mare pœnitentiæ invitare, &c. Vide de vitulo marino in libro de animalibus, ubi invenies simile expositum multis modis.

Cap. LXXV.

De Mustela maris.

1 MUstela maris secundum Ambr. more delphini, dicitur fœtus vivos de ventre educere, ipsos tamen fœtus, quando videt insidiantium periculum, solet iterum in ventrem recipere, quousque ad resistendum ipsos viderit fortes esse. Vide simile supra de balena, & supra de Galaga, & expone sicut ibi.

Cap. LXXVI.

De Molli, seu Mullo pisce.

1 MOllis piscis est propter teneritudinem sic vocatus. Dicitur autem iste piscis oculorum aciem hebetare, & quod qui ipso multum usi fuerint, piscem olent. Talis est mollities delitiarum. Ista enim oculos intellectus habetat, & se ultra debitum utentes olere piscem facit, inquantum ipsos pistes, id est, carnales æstimari procurat, & inquantum odorem suæ famæ in infamiam commutat. Patet de multis religiosis, qui quia vivunt delitiose, carnales creduntur, & olent piscem; in quantum morem carnalium imitantur. Ideo bene dicit Seneca Epistola 27. Quod 2 *debellanda sunt ante omnia voluptates, quæ etiam sublimia ingenia rapuerunt.* Mollis piscis comestus dicitur luxuriam minuere secundum Isid. Sic vere justi molles sunt, misericordes, & pij, & si per imitationem sumuntur, & comeduntur & incorperantur, certum est, quod eorum exemplo motus luxuriæ refrenantur. Mollis qui 3 ab Isidoro mullus appellatur, secundum eundem, si in vino necatus fuerit, vinum illud potatum tædium vini facit. Sic vere charissimi si vinum in quo submersi sunt impij, id est, voluptates, propter quas necati sunt, & temporaliter & spiritualiter & æternaliter tribulati, per aures biberimus, & audierimus, pro certo timore mortis, & damnationis territi, vinum delitiarum, & voluptatum temporalium odiemus, ipsumque tanquam periculosum abhorrebimus, & exemplo præcedentium fugiemus, quia sicut dicit Sene. *Ruina precedentium posteros docet.*

Cap. LXXVII.

De Millagine seu milsagine secundum Plin.

1 MIlvago secundum Isidorum libro 12. piscis est, qui si super aquam saltare vel volare visus fuerit, significat tempestatem. Sic vere charissimi malorum saltus, volatus & luxus signa sunt tempestatis æternæ. Isti enim ante tempestatem futuræ damnationis saltant in mundi prosperis, & lætantur, ita quod futurum suum, & aliorum periculum suis lætitijs prosequuntur Pro. 16. *Ante ruinam, exaltatur spiritus.* Et hic loquitur Job. 21. ubi dicit, *infantes eorum exultant lusibus, tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* quod etiam potest dici ad litteram, quia ut communiter nescio, quo naturæ indicio fit, quod ubi tempestuosior tristitia sequi debebat, eo lætior, & jocundior mens præcedat. Solet enim contra tempestatem futuri damni, cor esse solito magis jocundum, ut recte sit futuræ tristitiæ certum signum, juxta illud Prov. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.*

Cap. LXXVIII.

De Monacho marino.

1 MOnachus marinus, monstrum est in mari Britannico, quod in prima parte corporis figuram ihentitur humanam, hoc excepto, quod nasum non habet ab ore distinctum, sed contiguum, pars vero extrema similis est pisci. Hic igitur pro tanto monachus dicitur, quia caput ejus cum quadam magna corona ad modum monachi noviter rasi figuratur. Tales proculdubio sunt monachi moderni, & quilibet religiosi mali. Isti enim monachi maris dicuntur, pro eo quod in mari seculi, plusquam in religionis flumine conversantur mentaliter. Psal. 76. *In mari via tua.* Isti ergo non ex toto sunt homines, id est, ratione utentes, imo pro certo pro magna parte sunt pisces, id est, molles, fluxibiles, & carnales, quia pro certo licet in prima parte, scilicet in corpore, quod homini primo apparet, isti videantur homines esse, & coronam monachalem, in signum religionis gerere, in parte tamen posteriori, scilicet in moribus, & in vita, quæ ab eis postponitur, ipsos poteris pisces, id est, carnales invenire. Abac. 1. *Facies hominis, sicut pisces maris.* Nam nasum, & os habent

habent contigua, quia sc. natus suæ discretionis videtur ex toto esse circa os suæ gulæ, & comestionis, quia scil. quasi totus ipsorum appetitus, & sensus videtur ad gulam ordinari, & ad carnis delitias terminari, de quo ad Roman. 8. *Sapientia carnis inimica est Deo.* Vel potest dici de multis, qui in principio, scil. in juventute sunt religiosi, & monachi, in fine tamē & in cauda senectutis pisces sunt, id est, carnales, delitiosi & mali. Et sicut monachus marinus solet in mari ludere, et ludendo intuentes ad periculum trahere; sic mali moderni monachi solent saltibus in lusibus choreare, & suis malis exemplis alios ad interitum invitare. Contra quos Chrysostomus super Epistolam ad Hebræos dicit sic: *O monache qui debes lugere, quare rides? dic mihi ubi Christus hoc fecit, bene enim flevisse legitur, non risisse.* Vel si vis, dic in bono, quod boni monachi, & religiosi debent esse marini per amaram contritionem, homines per rationem, & discretionem, pisces in aquis manantes per misericordiam, & devotionem, læti, & ludentes per spiritualem consolationem, & per divinæ laudis exaltationem.

2 Esai. 61. *Gaudens gaudebo in Domino &c.* Monachus marinus monstrum est, quod super aquam solet saltare, & ludere, & cum videt hominem in littore se suis lusibus delectantem, & in eum intendentem, solet amplius ludere, & saltare, quod si homo appropinquat ad eum, appropinquat & ipse, & si datur facultas hominem rapit, & trahit in profundum, & comedit. Sic vere chariſſimi facit diabolus in hoc mundo, volens enim homines in profundum peccatorum, & tormentorum deducere, solet primo ante eum per tentationes ludere, & multos falsos applausus, & delectationes suggerere, & per multas vias de uno ad aliud se transferre, ut sic possit hominem ad complacentiam inducere; si vero videt, quod homo ad eum appropinquet, in malis suggestionibus se delectando, & in malis cogitationibus immorando, tunc fortius insiliit, & dulciores saltus mentitur, & fingit. Sic ergo fit, quod ubi non advertit, subito homo ad malum consensum capitur, ad malum opus trahitur, & tandem in profundum peccati per obstinationem submergitur, & sic tandem in inferno crudeliter devoratur. Ideo de diabolo potest dici illud Prov. 23. *Ingreditur blandè, novissime autem mordebit ut coluber.* Vel ista possunt dici de juvenibus saltantibus & ludentibus, tam viris quam mulieribus, qui aspicientes attrahunt ad peccatum, & qui quanto vident, quod ab aliis aspiciuntur, tanto ut magis placeant, ludere, & saltare nituntur; & sic sæpe fit, quod dato, quod inspicientes in principio nullam malam habuerint voluntatem, ex post tamen facto ad propinquandum peccato inducuntur, & finaliter in vitiis submerguntur. Bene ergo consulit, qui dicit Eccl. 9. *Cum saltatrice ne assiduus sis, ne forte pereas in efficacia illius.*

Cap. LXXIX.

De Monocerote marino.

1 Monoceros maris, monstrum est marinum, quod in fronte cornu habet maximum, quo scilicet naves medias penetrat atque scindit, & hominum multitudinem destruit atque perdit. In hoc tamen humano generi providit natura, quia cum tardum animal creatum sit, naves eo viso possunt fugere, & à periculo se salvare, sicut dicitur in lib. de natura rerum. Chariſſimi monoceros, qui dicitur à monos, quod est unum, & ceras, quod est cornu, quasi habens unicum cornu, potest mihi significare Christum, qui scilicet habet cornu potentiæ singularis. Cornu enim suæ potentiæ unum dicitur pro eo, quod in genere suo singularis & unica reperitur. Istud enim ita magnum est, quod naves, id est, peccatores in mari hujus seculi fluctuantes solet rigore justitiæ scindere, & homines scilicet peccatores, & temporaliter, & æternaliter perdere, vel damnare. Quod utique in judicio potiſſime apparebit, quando rigore suæ justitiæ peccatorum multitudo peribit. Job. 34. *Pedet multos, & innumerabiles, & regnare faciet alios pro eis.* & in Psalm. 47. *In spiritu vehementi conteret naves Tharsis.* Et si vis, dic, quare peccator dicitur navis. Sed quid? Pro certo in hoc providit humano generi natura naturans Deus, voluit enim quod istud animal esset tardum, quia scilicet Christus quantum ad executionem suæ justitiæ valde est tardus, patiens, & benignus, quia sicut dicitur 2. Petr. 3. *patienter agit Deus, nolens aliquem perire;* quia sicut dicitur Job. 35. *Nunc autem non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde*, nunc enim habet misericordiam cum justitia, & ideo si istum monocerotem Christum viderimus, fugiendi cornu justitiæ suæ per pœnitentiam tempus habemus, & si voluerimus, ipsum per pœnitentiam evademus, & quod ad nos veniat, non expectabimus, sed dum durat misericordiæ, & dilationis suæ tarditas, fugiemus. Iste est enim qui habet cornu cum tarditate, id est, qui habet serenitatem justitiæ cum misericordiæ pietate. Psal. 91. *Exaltabitur sicut unicornis cornu meum, & senectus mea in misericordia uberi.* Vel ista possunt dici contra modernos judices, qui dato quod habeāt cornu judiciariæ potestatis, quo possint naves, id est, male operantes scindere, corrigere, & punire, ita tamen sunt hodie prolixi, & tardi, quod naves, id est, malefactores bene possunt fugere, & evadere, & in malo etiam gloriari. Vel potest dici de bonis judicibus, qui dato, quod sint armati cornu, id est, fortitudine & zelo justitiæ (juxta illud Psal. *Exaltabuntur cornua justi*) ita quod naves, id est, peccatores per mare sæculi vagantes, possint justitia mediante scindere, corrigere, & punire, non debent tamen ultra debitum præcipites esse, sed tarde, deliberate, ponderose, & mature procedere contra partes. Unde Sen. Prov. 3. *Deliberare utilia mora est tutissima, omnis mora odio est, sed facit sapientiam.*

Cap. LXXX.

De Narce, sive Torpedine.

2 Narce secundum Arist. est piscis, qui tangentibus stuporem immittit, & membra etiam tangentia stupefacit, in tantum quod quando piscator, etiam mediante linea, & calamo, stupor, & insensibilitas, primo brachio, deinde toti corpori accidit, ita quod necesse sit, quod piscator calamum ejiciat, & dimittat. Et inde est, quod medicinæ stuporiferæ narcoticæ dicantur. Talis est mulier; Ista enim est stuporifera, quia proculdubio omnem hominem ipsam tangentem, & societatem ipsius frequentantem & sibi incaute appropinquantem, solet stupefacere, & per mala desideria stupidum, & insensibilem reddere, ita quod necesse est lineam, id est, affinitatem, qua media se contingunt, scil. verba, colloquia, joca, solatia & alia similia dimittere, alias ab isto stupore, & in isto inepto amore, non poterit se salvare. Et sic talis mala mulier potest dicere illud Zach. 12. *Percutiam omnem equum in stuporem.* Equum inquit, id est, luxuriosum. Vel dic idem de quacunq; mala societate. Vel dic de morte, sicut infra de torpedine.

Cap. LXXXI.

De Nereidibus.

2 Nereides secundum Plin. beluæ sunt marinæ, quæ toto corpore sunt hirsutæ, & aliquam similitudinem habent cum homine, harum cum aliqua emori deberet, ut imitatricis conditionis humanæ, gemitus ejus, & planctus longe ab incolis auditus est, & confella est tristitia (sicut dicit) mortis necessitatem amaram esse mortalibus. Ista belua potest significare malos divites, qui proculdubio hirsuti sunt divitiis, atque pleni, & rerum temporalium vellere præmuniti. Isti enim cum homine habent aliqualem imaginem, & non plenam, quia scilicet non ex toto sunt homines, id est, personæ rationabiles, imo pro parte sunt bestiæ, id est, sensu & ratione carentes. Ps. 48. *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Quid igitur? Pro certo tales quando veniunt ad mortem, vel detristantur, & præ desperatione planctus, gemitus emittentes, & mortis non solum corporis, imo etiam animæ amaritudinem protestantur. Impii enim qui desperant de Paradisi sorte, præ cæteris tristantur in morte, & ultra modum timent morituri, quando vident, quod post mortem non sunt requiem habituri. Ideo bene dicitur Eccl. 41. *O mors quam amara est memoria tua homini injusto, & pacem habenti in divitiis suis!* Quæ tamen viri boni non faciunt, in morte enim timent, sed ipsam gaudenter expectant, & recipiunt: Unde Seneca. *Mortem numquam timeas, semper vero cogita.* Vel ista possunt dici de anima damnata, quæ morti æternæ se videns adjudicatam, merito tristatur & gemit. Sap. 5. *Intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, &c. Videntes turbabuntur, &c.* Vide infra lib. 14. cap. 63. §. 8.

Cap. LXXXII.

De Nautili.

1 Nautilis seu nautiles, & secundum alios pompilos, secundum Plin lib. 9. c. 29. est monstrum marinum, inter præcipua miracula, quod scilicet Plin. ibidem dicit esse, de genere polyporum. Ubi enim alicubi per æquora navigare voluerit, totam aquam per fistulas de corpore evomit, & cum vacuatus fuerit, duo prima brachia sursum retorquens, membranam miræ

tenuitatis,quam inter alias habet, loco veli sursum ad auras extendit,cum aliis autem pedibus per mare natat,cum cauda vero media loco gubernaculi sese regit,& sic per mare velificat atque transit. Si vero causam timendi inveniat, statim hausta aqua,ut magis ponderet,vela sua deponit,& in æquora se immergit. Sic vere quando homo de nullo dubitat neque timet, tunc solet ire per mundum,appetere, & velle ad mundi negotia,& delectabilia navigare,& ideo tunc solet aquam devotionis,gratiæ,et compassionis evomere, & brachia laborum suorum sursum ad auras mundani favoris extendere,& velum cordis sursum per inanem gloriam erigere, & se ad omnem statum diabolicæ tentationis exponere, & sic dimisso pondere timoris divini, solet per seculum remigare,& tunc de negotio ad negotium,de officio ad officium,de vitio ad vitium divagari,sicut ad literam videmus de superbis,& vanigloriosis, de quibus Ezech. 28. *Elevatum est cor tuum,in robore tuo.* Sed quid? Pro certo contrarium est, quando homo est in adversitate,& quando est in tristitia,& timore,tunc enim solet velum superbiæ deponere,brachia, & amplexus affectuum suorum ad seipsum recolligere, aquam devotionis, & compunctionis bibere, & iterum in mare, id est, in pœnitentiæ amaritudinem se mergere,& ad profundum humilitatis redire, & sic se à periculo liberare,& sic istud est verum, quod magis (ut communiter) proficit adversitas quam prosperitas. quia homo in adversitate per timorem retrahitur,& salvatur,qui in prosperitate per vanitatem erigitur, & laxatur. Ideo bene dicitur Prov 15. *Per timorem Domini declinat omnis à malo.* Vel ista possunt dici converso de bonis. Isti enim volentes velificare per contemplationem ad æterna, debent primo aquam mundanæ prosperitatis & peccati de corde, et affectione ejicere per contemptum,et abominationem, debent brachia amoris,et amplexus sursum ad Deum,et bona Paradisi extendere per desiderium, et affectionem, debent velum cordis ad flatum Spiritus sancti erigere per superiorum contemplationem,et sic proculdubio poterunt per mare hujus mundi discurrere per bonam operationem, et ad portum Paradisi pertingere,per finalis gloriæ affectionem. Ezech.11. *Elevaverunt Cherubin alas suas.* Si vero tunc aliquis timor peccati,utpote inanis gloriæ sibi accidat, aquam amaram contritionis bibat,et inferius in profundum mortis, et maris inferni per considerationem, et timorem se deflectat, quousque tentatione sedata, iterum ad contemplanda cœlestia rescendat. Psal. *Si sumpsero pennas meas diluculo,& habitavero in extremis maru.*

Cap. LXXXIII.

De Orca.

ORca secundum Plinium monstrum est maris, cujus imago nulla repræsentatione exprimi potest,nisi quod est quædam moles carnis immensæ magnitudinis. Hæ beluæ balenas gravi odio persequuntur, et dentibus trunculentis irrumpunt in secreta earum, invadunt q;et fœtantes gravidas,et fœtus earum. Illum vero proprio pondere præesse,ad flexum inhabiles, et ad repugnandum inertes,nullum refugium noverunt,nisi in altum mare refugere,et se toto Oceano defendere. Quibus malitiosæ beluæ obviantes.nituntur incautos occidere, aut in vada concludere, aut saxis illidere,sicut dicit idem naturalis historiæ lib.9.c.6.ubi dicit,se vidisse Orcam in portu Hostiensi, ibiq; à Claudio Principe cum militibus è navigiis oppugnantem, & captam, ubi et iam ait unum è navigiis, et flatu beluæ submersum, et aqua oppletum. Ista possunt historialiter allegari, quod non est dare aliquem ita magnum, nec ita fœlicem, aut divitem, quin aliquem habeat inimicum quia sicut dicit idem Plinius, *Rerum naturæ nihil esse placuit sine pari.* Balena enim beluarum maxima Orcam in mari inimicam invenit,à cujus impetu vix evadit, ad denotandum,quod fortes solent inimicos invenire fortissimos, et quod sicut dicitur Eccl. 5. *Excelso excelsior alius est.* Et quod secundum Senecam *miserrima est fortuna,quæ inimico caret.* Vel potest dici, quod natura naturans Deum,etiam ipsis balenis maximis,id est, mundi hujus regibus, divitibus et tyrannis, Orcam beluam crudelem, scilicet mortem inimicum creavit. Cujus proculdubio imago dissimilis omni rei,et in potentia,et in modo, quia sicut dicitur Job.41 *Non est potestas super terram,quæ comparetur ei.* Ista enim istas beluas,et magnas, et parvulas, et pauperes, et divitiis gravidas, et juvenes, et antiquas solet invadere, et contra eas secrete, et subito irrumpere, et eas in vada, id est, in angustias seculi includere,& ipsas ibidem saxis sepulchri illudere & tenere,& quod plus est,ipsas facere usque ad profunda maris inferni descendere, ipsasque ibidem occidere æternaliter,& mordere. De istis ergo dicatur illud Psal.48. quod *sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Esai. 27. *Visitabit Dominus super Leviathan serpentem tortuosum, & occidit cetum,qui est in mari.* Vel balena potest significare simplices,divites, pingues divitiis, & prægnantes,nulla tamen mundi malitia sagaces. Orca vero significat malos ballivos,advocatos,& officiales,& malitiosos tyrannos, & principes,qui scilicet propter execrabilem vitam suam aliis sunt dissimiles,& deformes, & more massæ carneæ viles, & insensibiles,& carnales.Sap.2.*Gravis est nobis etiam ad videndum,quoniam dissimilis est aliis vita ejus.* Quid ergo? Isti mali gravi odio persequuntur balenas,id est, bonos, simplices,& inertes,& maxime quando vident ad defendendum debiles,& imbecilles, & ad fugam,& timorem faciles,& veloces. Tales enim solent invadere, & ipsos in angustiis tribulationum, & falsarum impositionum includere. Job. 7. *Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia conclusisti me carcere?* Et carnes suæ temporalis substantiæ rapinis,& exactionibus devorare,& eos ad mare paupertatis, & miseriæ effugare,unde Proverb.29. *Viri sanguinum oderunt simplicem.* Sequitur: *Abominantur impii eos,qui in recta sunt via.* Vel potest dici de diabolo, qui simplices de novo ad religionem vel ad pœnitentiam conversos solet tentationibus impetere, & nunc in angustias paupertatis,nunc in vada luxuriæ,nunc in saxa,id est, duritiam cordis ipsos impellere, ita quod ipsi miseriæ inexpertes,qui ad alta refugia orationis & contemplationis nesciunt recurrere, quandoque desperatione fracti ad profundum maris inferni seu peccati solent recedere,ubi Orca diabolus eis finaliter obvians, solet eos in inferno devorare crudeliter. Talibus ergo dicitur illud Sopho.2. *Væ qui habitatis funiculum maris gens perditorum.* Vel sic quilibet talis dicat diabolo illud Jonæ 2.*Projecisti me in profundum in corde maris.* Vel dic,quod simplices debent diabolum, & peccatum,& occasionem fugere,& ad profundum maris, id est, ad amaritudinem conscientiæ secedere,& sic se toto Oceano defendere,&c Vel dic,quod oceanus est infernus, quem per considerationem debemus intrare,&c.

Cap. LXXXIV.

De Ostreis.

OStrea de genere conchyliorum sunt,sed supra de conchyliis, & de cancris,satis est dictum. Hoc solum attendendum est, quod Seneca dicit,quod ut communiter pisces, testa inclusi nullum habent sensum,etiam ut ait,ostrea nullos habent oculos. Sic vere illi qui in testa duræ obstinationis,sensu etiam devotionis, & compassionis,privantur,& in omnibus quæ ad salutem pertinent hebetantur. Vel si vis per testam intelligere exterioris substantiæ temporalis velamentum, & divitiarum rudè, & improbum vestimentum,quod qui habent, sunt insensibiles,& ad bonum inhabiles & inertes,unde isti sunt,qui dicunt illud Sap.5. *Nos insensati vitam illorum,scilicet honorum,æstimabamus insaniam.*

PHacrus secundum Isidorum idem est quod dentex,qui fortissimos dentes habet, quibus quassat ostreas,& pisces innocuos. Vide supra de dentrice,& vide supra in generali.

PErca seu percis piscis est fluvialis,varii coloris, cursu velocissimus, spinis dorso armatus, quibus horrens ab aliis piscibus se defendit,&c. Vide supra de lucio.

Cap. LXXXV.

De Pectine.

PEcten secundum Plinium li.9.c.33. Piscis est, qui in mare conditur,& in magnis frigoribus & in magnis fervoribus aerem enim vult temperatum piscis iste. Tales sunt multæ simplices & fragiles personæ,quæ indigent statu temperato, scilicet non excedat nec in frigore adversitatis,nec in fervore prosperitatis, cito enim in adversitate pereunt per impatientiam, & in prosperitate per superbiam et luxuriam Utile est ergo talibus imperfectis,quod talibus excessivis temporalib. abscondantur, et quod occasiones fugiant,ut salventur, bene ergo dicebat Salomon Proverb.30. *Nec divitias, nec mendicitatem dederis mihi,*

2 *victui necessaria, &c.* Pectines secundum Plinium lib. 9. c. 33. sunt pisces de genere cancrorum, qui per summa equora velificant, saliuntque et extra volitant. Isti igitur tam hyeme quam æstate profundis maribus se abscondunt, et magnos æstus, et frigora fugiunt et dimittunt. Tales videntur esse superbi, quia scilicet solent discurrere, volare, et saltare, et se in mundi lusibus delectare. Isti ergo non volunt æstus aut frigora sustinere, sed in tempore, et refrigerio vivere, et manere. Isti ergo videntur esse illi, de quibus Job. 21. *Gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*

Cap. LXXXVI.

De Pinna.

1 PInna piscis est de genere concharum, corpus rotundum habet. Mas et fœmina socialiter ambulant. Hæc ad Lunam se aperiens, parvis piscibus quasi mortuam se exponit, qui protinus assultantes conchulas ejus intrant, quæ ubi se plenam pisciculis senserit, subito se claudit, et apprehensum quicquid intraverat, retinet, et consumit, conjugique suo dividit et exponit, sicut dicitur in lib. de natura rerum, sicut etiam dicit Pli. lib. 9. 42. Ista possunt allegari de bono conjugali. Constat enim, quod conjuges socialiter debent vivere, et illud quod unus acquirit, debet aliis condividere, et omnia alter alteri communicare, et distribuere. Quod etiam de bonis religiosis, et de bonis sociis debet esse verum. Exemplo David, qui prædam Amalecitharum sociis suis æqualiter distribuit, et eam, quæ præsentibus et remanentibus ad sarcinas dispensavit, sicut dicitur 1. Reg. 30. Unde Act. 3. *Erant eis omnia communia, & dividebatur unicuique prout opus erat.* Vel ista possunt dici contra fallaces, et proditores, qui scilicet simplicibus sub specie boni solent ire, et secreta sua aperire, se eis offerre et exponere, et per falsas promissiones, familiares adjutores et amicos se superficialiter exhibere. Quod totum faciunt, ut alii concepta in ipsis fiducia, possint societatem et familiaritatem eorum intrare; ut per obligationes et falsos contractus, istos possint retinere, et carnes suæ hæreditatis et substantiæ devorare, sicut ad literam videmus de usurariis et advocatis, et aliis fallacibus adulatoribus et amicis. Quod etiam de malis mulieribus videmus, quæ ad hoc se favorabiles ostendunt, et se, et sua in principio exponunt, ut fatuos attrahant, et spiritualiter occidat. Exemplo Dalilæ, quæ Samsoni se exposuit, et aperuit, et sic eum prodidit et decepit. Nam breviter hoc est verum, quod si quis ad tales deceptores, et deceptrices intraverit, et se eis commiserit, ita ab ipsis allicietur, et irritetur, quod cum voluerit, non exibit. Prov. 2. *Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertuntur, nec apprehendunt semitas vitæ.* Usurarii etiam postquam pauperes incluserint, & in suis contractibus involverint se, eis nihil amplius dando, & devorant eos exhæredando, dicentes scil. illud Matth. 5. *Amen dico tibi, non exibis inde, donec reddas novissimum quadrantem.* Vel generaliter ista possunt dici de diabolica tentatione. Diabolus enim in principio late se aperit & exponit, & vitam latam diversorum delectabilium universis ostendit. Cum vero quis intraverit, ipsum per mentis obstinationem, & per malam consuetudinem taliter retinet & includit, quod viam exeundi per pœnitentiam sibi tollit, & ipsum tandem in inferno devorat & consumit. Figura de Jahele Jud. 4. quæ Sisare ostium aperuit, & eum ad intrandum invitavit, & ei lac, ut dormiret, propinavit, quem sibi retinuit & occidit. Sic diabolus, mala mulier, vel usurarius, &c. allegata ut supra, vide figuram de Jahele expositam lib. de animalib. tit. de arauea.

Cap. LXXXVII.

De Porco marino.

1 POrcus marinus seu stillus, sicut dicit Liber rerum, est piscis in magna parte porco similis, habet enim carnes pingues & linguam absolutam, ut porcus, sed voce differunt. Hic etiam more porci in fundo maris fodiendo arenam, cibum quærit. Sic vere carnales, & delitiosi porco sunt similes per utilitatem, sicut porcus sunt pingues per carnalitatem. Linguam habent ut porcus per immundam loquacitatem, & in terræ arena, id est, bonis terrenis quærunt cibum divitiarum, ut porcus per avaritiam, & cupiditatem, & hoc in profundo maris peccati per omnimodam iniquitatem. Matth. 25. *Abiens fodit in terram, & abscondit talentum.*

2 Porcus marinus secundum Plinium habet spinas venenosas in dorso, quarum punctura valde cruciat, sed fel illius remedium est. Sic vere contra puncturas detractorum, & injuriantium iracundorum, remedium est ad patientiam fel tristitiæ, quam in corde primo sustinent ipsi mali, patientius fertur hujusmodi punctura, quando homo cogitat, quod ipsi primo dolore felleo cruciantur. Unde & Seneca dicit, quod *hujusmodi dolori remedium est patientia.*

Cap. LXXXVIII.

De Pungitivo.

1 PUngitivus est omnium piscium minimus, habens pungentes pinnulas, propter quos dicitur pungitivus. Est enim piscis quibusdam maculis variatus. Istum piscem vulgus sine coitu nasci dicit, & quod plus est, matrem aliorum piscium ipsum vocat. Dicunt enim, quod si stagnum noviter fiat, ubi nulli ponantur pisces, quod primo anno ibi pungitivi inveniuntur, & secundo anno multorum piscium genera ex ipsis propagabuntur. Charissimi, piscis iste significat Christum, qui procul dubio minimus fuit in incarnatione per humilitatem, dicens illud Psalm. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo; opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Pungitivus vero erit in judicio per severitatem, quando scilicet sicut dicitur Apoc. 1. *In ore habebit gladium bis acutum.* Quid ergo? Iste sine coitu virilis seminis fuit conceptus, & in stagno novo uteri virginalis, vel novæ sponsæ Ecclesiæ fuit natus. Et quod plus est, iste mater aliorum dicitur, pro eo quod cœtus fidelium ab ipso fuit in Ecclesia propagatus. Constat enim quod Christus sine semine natus fuit, & quod in stagno novo Ecclesiæ fideles genuit, & concepit, dicens illud Esaiæ 66. *Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus,* q. d. Vel dic, quod pungitivus est vir humilis, qui in religione proprio motu sine coitu laboris alterius nascitur & convertitur, à quo postmodum multi alii in fide, & moribus generantur. Unde Apostolus. *Filioli mei quos iterum parturio donec formetur in vobis Christus.*

Cap. LXXXIX.

De Purpuris.

1 PUrpuræ, sicut dicitur in Libro de natura rerum, conchæ sunt, quæ colorem purpureum, & roseum saliendo emittunt. Istæ autem infra annum totam magnitudinem suam complent, & si amplius creverint, nihil ad colorem emittendum amplius valent, & ideo testæ eis franguntur, ne plus debito crescant. Charissimi, istæ conchæ possunt significare prædicatores, & doctores, qui de ore solent salivare illum pretiosum liquorem sapientiæ, & doctrinæ, quo peccator per verecundiam purpuratur, & quo justus per honestam apparentiam coloratur. Sed quid? Procul dubio ad hoc unum est necessarium, ne scilicet nimis crescant in divitiis & delitiis, & honoribus hujus mundi. Sicut enim videmus ad oculum; quando aliquis in temporalibus augmentatur, in salivando, & purpurando, id est, docendo & prædicando impeditur. Et ideo Dominus Apostolis, & sanctis prædicatoribus, testam corporis, & temporalis substantiæ per tribulationes fregit, & eos ab hujusmodi cremento impedivit, & sic ipsos ad prædictum officium habiles reddidit, & effecit. Videmus enim ad literam de istis mendicantibus, quod dum sunt in suo debito complemento, docent, prædicant, & per devotionem & orationem salivant. Si vero per divitias, & prælaturas creverint, statim hæc omnia sibi cessant. Igitur utile est, quod Deus homines, & devotos, & doctos, à talibus crementis impediat, & quod per tribulationes ipsos aliquotiens frangat, ut sic eos per orationem, & per doctrinam salivare doceat, & instruat. Unde Eccl. 33. *Operatur in disciplina, & quærit requiescere, laxa manus illi, & quærit libertatem.* Purpuræ conchæ marinæ si in aqua dulci ponantur, necantur, semineces vero mari redditæ reviviscunt, ut dicit Plin. lib. 9. ca. 37. Sic vere est de multis religiosis, testeis, duris, & grossis, & vilibus pannis more concharum indutis, qui sc. in mari religionis, & pœnitentiæ vivunt per gratiam, & devotionem, inde vero ad aquas dulces consolationis mundanæ extracti, & mundi negotiis implicati, faciliter moriuntur per gratiæ amissionem, qui dato tamen, quod non sunt semineces, id est, dato quod anima non sit jam mortua per peccatum, & non restet nisi, quode corpus moriatur, hoc est dictum, quod non sint in peccato dum tamen adhuc vivant in humanis, si mari pœnitentiæ restituantur, semper vivificantur per gratiam, et sanatur. Sap. 14. *Transeuntes mare per ratẽ liberati sunt.* Psal. 118. *In via tua vivifica me.*

2

3 Plin. ibidem, purpuræ conchæ captæ possunt extra mare quinquaginta diebus vivere, sola sua propria saliva. Illæ autem malis odoribus faciliter solent mori. Charissimi saliva, quæ de ore emittitur, significat orationem. Vel saliva ista, quæ est lachryma purpurea, significat verecundiam, compunctionem; & lachrymationem. Justi igitur sunt istæ purpuræ, quibus sua propria lachrymatio, salivatio, & oratio, est spiritualis vita, juxta illud Ps. 41. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* Justi enim in vita, sua tali saliva, dum sunt capti in corpore, possunt diu spiritualiter vivere, & usque ad quinquagesimum diem, id est, usq; ad jubileum æternæ requiei perseverare, dum tamē à fœtore peccati, qui justos occidit, sciant legitime præcavere. Purpura secundum Plinium ubi supra, linguam habet magnitudine digitali ita acutam, & duram, quod reliqua conchylia, perforando pascitur, sub lingua autem est illa vena, unde liquor pretiosus evomitur. Talis est prædicator, quia scil. lingua ejus, & loquutio debet esse severa, & dura, & ad penetrandum duros, & obstinatos acuta. Vena autem salivæ, id est, bonæ doctrinæ ibi debet latere, qua scilicet prædicando possit per virtutes alios purpurare. Cant. 5. *Mel & lac sub lingua tua* Vel dic, quod talis est detractor, cujus lingua est acuta, & dura, & ejus saliva, id est, ejus locutio carnalis, & rubea. Psal. 56. *Lingua ejus gladius acutus.*

Cap. XC.

De Pavo marino.

1 PAvus piscis est secundum Isidorum, à pavone ave sic dictus, eo quod ei sit similis in colore, dorso enim & collo simili colore pictus est. Tales sunt sancti, qui Christo pavoni volucri cœlesti fuerunt in moribus conformati, juxta illud Matth. 5. *Estote perfecti, sicut & Pater vester perfectus est* In collo enim eorum, id est, in spe sursum erecta, in dorso etiam illorum, id est, in patientia omnibus objecta, colores virtutum, & perfectionum apparuerunt, quibus ipsi sancti coram Deo, & hominibus reluxerunt. Ezech. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.*

Cap. XCI.

De Perna generis concharum.

1 PErna secundum Andelinum est, quod inter conchas nascitur ostreorum more, & inter conchas vescitur, vellere nobilissimo fulvo nimis & rutilo, unde conficiuntur pretiosæ vestes, scilicet pepla & ornamenta, tam virorum, quam mulierum. Charissimi, conchæ, quarum vestis est testa dura, deformis & hispida, potest significare religiosos, qui in colore habitus debent esse humiles, & deformes. Pernæ vero possunt significare quosdam dissolutos, & curiosos, qui scilicet inter conchas, id est, inter alios religiosos de bonis Ecclesiæ viventes, non eisdem in habitu confirmantur, sed pretiosis vestibus, & in colore, & pretio statum suum dedecentibus, ab ipsis diversificantur, & lana fulvi coloris multotiens induuntur, ita quod jam non pisces, sed bestiæ, jam non religiosi, sed milites esse videntur. Unde Ber. in persona talium dicebat: *Habitus noster (quod dolens dico) non est hodie humilitatis, sed vanitatis. Miles enim & monachus sibi de eodem panno chlamydem, & cucullam partiuntur.* Vel dic, quod inter conchas, id est, inter duros, & testeos peccatores inveniuntur quandoque aliqui seculares singulariter boni, qui velleribus virtutum interius, & velleribus divitiarum exterius sunt induti, & fulgore honestæ apparentiæ variati Psalm. 44. *Astitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato.* Vel si vis, vide supra in littera A. de vellere aureo pisce, & expone sicut ibi.

Cap. XCII.

De Physetere.

1 PIscis ingens est, quem secundum Solinum Indi nominant physeterem, & ut dicit Plinius, est in illa parte oceani; quæ Galliam respicit. Et est piscis tantæ altitudinis, ut extolleus se super fluctus, ingentis columnæ similitudinem proferat, altiorque navium velis diluvium aquarum evomit, & eructat, ita ut stupefaciat fluctuantes. Plinius autem lib. 9 ipsum vocat physetera. Istud vidi applicatum ad beatum Augustinum, & alios excellentes doctores. Isti enim Ecclesiæ columnæ, & fortissimæ fuerunt, in tantum quod vela in mari fluctuantium navium, id est, alta ingenia Philosophorum, & mundi sapientium præcelluerunt, & ideo fluctus doctrinæ & scientiæ tantos ad irrigandum Ecclesiam emiserunt, quod fluctuantes Philosophos, paganos & hæreticos in stuporem, & miraculum converterunt. Psalm. 92. *Elevaverunt flumina vocem suam, elevaverunt flumina fluctus suos. Mirabiles elevationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Vel si vis, ista possunt dici de altis mundi divitibus, officialibus, & præsidibus, qui quamvis à natura sint pisces, id est, de humili plebe, ita quod in mari amaritudinis, & laboris naturaliter in basso statu debeant currere, ipsi tamen hodie per superbiam eriguntur, & favente fortuna in tantum extolluntur, quod etiam ipsis altis velis, id est, ipsis nobilibus, & principibus in honoribus ædæquantur, ita quod jam isti esse columnæ patriæ videntur. Num. 16. *Multum erigimini filii Levi.* Et quod plus est, ab istis tot fluctus tribulationum comminationum & injuriarum, pomparum, & jactantiarum, super alios emittuntur, quod non mirum, si isti à cunctis navigantibus, id est, à cunctis simpliciter viventibus timeantur. Matt. 14. *Navicula in medio mari jactabatur magnis fluctibus.* Vel dic, quod iste piscis significat diabolum, qui contra naves, id est, contra justos per superbiam erigitur, & sicut columna contra ipsos taliter confirmatur, quod fluctibus tribulationum, & tentationum ipsos submergere in profundum peccatorum molitur, propter quod justi non immerito conturbantur. Vel iste significat quemlibet virum justum, qui per contemplationem sursum erigitur, & sicut columna per constantiam firmatur, & fluctus orationis, prædicationis, & devotionis de ore eructat, quibus ipsos mundi navigatores dæmones stupefacit, & turbat. Esa. 41. *Aperiam in supremis montibus flumina,* Joan. 7. *Fluminа de ventre ejus fluent aquæ vivæ.*

Cap. XCIII.

De Plataniſtis, & quibuſdam vermibus, quos alii ſtachios, alii ſtacias, Albertus autem facias appellat, quanquam Plinius quem allegat, nullum eis nomen tribuat.

1 PLataniſtæ ſecundum Plinium li. 9. c. 15. beluæ ſunt in Gange fluvio Indiæ, roſtrum habentes ut delphini, & caudam habentes quindecim cubitorum. His ſociæ ſunt beluæ, quas ſtachios vocant, brachijs binis, quibus tantas vires eſſe dicuntur, ut elephantes ad potum venientes, morſibus infeſtent, & eorum promuſcides abſtrahant atq; rumpant. Sic vere in flumine delitiarum hujus mundi latent plataniſtæ, id eſt, diaboli, & ſtachij, id eſt, mali tyranni eorum ſocij, à quibus proculdubio elephantes, id eſt, juſti diverſimode gravantur, & per tentationes & tribulationes multipliciter infeſtantur. Proverb. 28. *Viri ſanguinum oderunt ſimplicem.* Vel poteſt dici de avaris, qui in flumine delitiarum & divitiarum manentes, quamvis ad ſuperfluitatem habeant, tamen dolent, quando alij eis communicant, & participant; & quando aliquid de aqua ſui fluminis elephantes, id eſt, pauperes ſecum portant; quanquam ſuæ divitiæ pluribus ſufficerent, & valerent. Quod etiam de invidis videmus, qui flumina, i. bona communia ſibi volunt appropriare, & alios ſolet invadere & moleſtare; ſi ipſos viderint approximare; ut ſic ſoli tanquam domini poſſint gloriari in communibus & gaudere. Iſta maxime patent in monaſterijs & collegijs; & etiam in comitatibus villarum, in quibus ſemper eſt invenire aliquas, magnas beluas, quæ ſe reputant dominos. Et ideo intrare volentes in eorum collegium, & congregationem, vel de aquis ſuorum beneficiorum auctoritate Apoſtolica, vel alias, juſte aliquid aſſumere volentes, mordent atrociter, & impugnant. Contra quos dicitur Ezech. 29. *Ecce ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, meus eſt fluvius, & ego feci meipſum.*

Cap. XCIV.

De Polypo.

1 POlypus ſecundum Iſidorum li. 53. idem eſt, quod multipes. Et eſt piſcis quaſi de ſimilitudine ſepiarum, habet enim multos pedes, ſcil. octo, quos habet ſquamoſos, & poroſos, & inde eſt quod ſcopulis, & lapidibus ſupinus, & adverſus fortiter adhæret; ita quod exinde vix amovetur, niſi cum aliquis fœtidus odor ipſius naribus applicatur, ſicut etiam dicit Plinius li. 9. c. 29. Tales ſunt mundi divites, quia pro certo iſti pedes affectuum, & deſideriorum multiplices habent, quibus pro certo lapidibus & ſcopulis, i. e. rebus inſenſibilibus nimis hærent. Et ideo iſti averſi di-

ſi dicuntur hærere, quia pro certo convertendo ſe ad diligendum mundi bona, neceſſario à Deo ſe avertunt. Nullus enim ad unum extremum convertitur, quin à reliquo ſe avertat, & iſtud eſt totum peccatum, quod eſt in adhæſione & dilectione terrenorum, quia ſcil. ibi avertitur mens à bono incommutabili, & convertitur ad bonum commutabile. Proverb. 1. *Averſio parvulorum interficiet eos.* Sola enim iſta averſio peccatum eſt. 3. Reg. 11. *Iratus eſt Dominus Salomoni, eo quod averſa eſſet mens ejus à Domino.* Quid ultra? Proculdubio planum eſt, quod iſti ab iſta adhæſione, & à terrenorum dilectione nequeunt ſeparari. Et ideo piſcator Deus odorem fœtidum, ſcilicet mortem eorum naribus applicabit, & ſic juſtos ab iſtis ſcopulis ſeparabit. Vel per lapides intellige nepotes inſenſibiles, & ignorantes prælatorum, quibus per nimium affectum adhærent, in tantum quod à Deo propter hos ſe avertunt. Allega ſicut ſupra. cap. 58. de Chylone. Vel dic, quod dato quod aliquis ut à Deo averſus, & ſcopulis bonorum terrenorum, & honorum adhærens, & converſus, ita quod per aliquem prædicatorem nequeat ſeparari, ſi tamen applicetur ei res fœtida, ſcilicet mors & corruptibilis carnis & mortis conſideratio, ſeparabitur, & ad Deum convertetur. Amos 4. *Aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras.* Polypus quicquid pedibus apprehendit, faciliter voluit, & habet brachia fortiſſima in tantum, quod ſi hominem incaute ſuper navem ſtantem viderit, ſi brachijs ad collum ejus jactis apprehendit, ipſum faciliter detrahit, & ſubmergit, nec ipſum dimittit, donec velut gladio brachia ſibi ſciderit. Unde etiam Plin. libr. 9. c. 30. ait, quod negant ullum atrocius eſſe animal ad conficiendum hominem in aqua. Talis eſt diabolus, quia pro certo iſtæ tantæ eſt poteſtatis, quod faciliter voluit ad malum, & de bono propoſito divellit omnem hominem, cui ſe applicaverit ad tentandum, niſi ſit dominus, qui defendat. *Non eſt enim poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei,* ſicut dicitur Job. 41. Iſte enim fortiſſima habet brachia, quia ſcilicet homines amplexatur. Et iſta proculdubio nihil aliud ſunt, quam malæ ſuggeſtiones, blandæ delectationes, fallaces inductiones, & fortes tentationes. Si quis enim incaute de navi Eccleſiæ vel religionis, vel de ſtatu gratiæ ad mare mundi, & ad bona temporalia deſcendens, brachijs iſtis ab iſto inſidiatore amplexatus fuerit, niſi cito ipſa à ſe abſciderit, cito per malum conſenſum ad peccatum trahetur, & per mala opera in profundum vitiorum tranſibit, & tandem ab eo inferno devorabitur, & peribit. Pſal. 9. *Inſidiatur ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum.* Vel dic, quod polypus eſt mala mulier, quæ ad votum ducit, & voluit hominem cui adhæſit. Illum enim quem prædictis brachijs vel etiam corporalibus amplexibus, & applauſibus amplexata fuerit, ſolet taliter detinere, quod à ſtatu divinæ gratiæ & mundani honoris ipſum ſolet detrahere, & movere, & in mari peccati, vel etiam in amaritudine paupertatis ipſum ſubmergere vel necare, & carnes ſuæ temporalis ſubſtantiæ totaliter devorare, niſi forte à principio homo promptus fuerit ipſum à ſe rejicere, & truncare, & ſicut dicitur Eccleſiaſt. 7. *Inveni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus ejus.* Et ideo bene conſulitur Eccleſiaſt. 25. ubi de mala muliere dicitur, *A carnibus tuis abſcinde illam, ne te abutatur.* Polypus quando natat, ſemper obliquus incedit, & habet caudam bifurcatam, cum quadam fiſtula in dorſo, quam quandoque ad dexteram, quandoque ad ſiniſtram movet, quando natat. Sic ſunt fallaces, & proditores, oblique enim, & non recte incedunt in actibus ſuis, cauda enim ſuæ intentionis, finis, bifurcata eſt, quia ſcilicet unum prætendunt apparenter, & aliud intendunt latenter. Fiſtulam etiam habent, quia ſcilicet fiſtula dulcium verborum, & attrahentium in talibus ſemper viget. Fiſtulam ergo blandorum verborum, & attrahentium ſolent diverſimode vertere, & flectere, & nunc ad partem dexteram apparenter, nunc ad ſiniſtram latenter mutare, ut ſi nunc unum nunc aliud fingendo, poſſint ad executionem intenti operis tranſnatare, ut ſic de falſo, & malitioſo homine intelligatur illud Eccleſ. 1. *Girat ad meridiem, & flectitur ad aquilonem, luſtrans univerſa, in circuitu pergit.* Polypus caput habet duriſſimum, ſecundum Plinium lib. 9. c. 29. Inquit enim, quod polypi natant obliqui in caput, quod prædurum eſt. Carnes etiam cum ſenuerit, habet duras, ita quod quando comeditur, neceſſe eſt, quod carnes ejus ut teniores fiant, fortiter verberentur. Sic vere mali, & obſtinati ita ſunt in capite mentis in ſuis vitijs indurati, quod nunquam ad Deum poſſunt dirigi vel converti, nec ſpiritualem comeſtionem, & prædicationem in corpus ſuum myſticum commutari, niſi à Deo per tribulationem, vel à prælato per correctionem fuerint verberati, quia ſicut dicitur Eſai. 28. *Vexatio dat intellectum.* Polypus carnibus cancrorum, & concharum veſcitur, & in caverna ubi jacet, de ipſis aggregat, & quicquid poteſt, ad ſuum cubile comportat, & ideo locus ejus per tales conchas deprehenditur, quando earum multitudo mortua alicubi reperitur. Dicit tamen Ariſtotel. quod quando quicquid in ipſis idoneum eſt, comederit, teſtas extra cavernam ejicit, & cum ipſis piſciculos venatur, & eos devorat, & conſumit, ſicut etiam dicit Plinius ubi ſupra. Iſti poſſunt dici contra avaros, uſurarios, & raptores, quia pro certo iſti cancros & conchas, id eſt, pauperes, & ſimplices deprædantur, & ipſorum carnibus, id eſt, eorum temporalibus ſubſtantijs ſatiantur, & cavernas ſuas, & domos inde replentes, ſibiipſis de ipſis bonis eorum lectum, id eſt, quietem, & ſolatium operantur. Naum 2. *Leo cœpit ſufficienter catulis ſuis, & mactavit leænis ſuis, & implevit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina.* Si igitur vis ſcire, ubi eſt caverna polypi, vide ubi invenies teſtas conchyliorum, i. bona & poſſeſſiones pauperum aggregatas, ſic enim cognoſces, quod illa eſt domus talium tyrannorum, ita quod poteris dicere illud Job. 18. *Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus ejus, qui ignorat Deum.* Quid ergo? Pro certo illi illud, quod ſibi melius eſt retinent, illud vero quod nihil valet, ſcilicet bladum & vinum corruptum, piſciculis, id eſt, pauperibus ſub ſpecie mutui ejiciunt, & ſic eos ſibi obligantes, ipſos tandem decipiunt, capiunt & conſumunt. Patet ad ſenſum, quia iſti bonum vinum, & bladum nolunt mutuo dare, ſed potius retinere vel vendere, illud vero quod nil valet, mutuo dant, & cum illo pauperes capiunt, exhæredant atq; gravant. Unde iſti ſunt, qui dicunt Amos 8. *Poſſideamus in argento juſtum, & pauperem pro calceamentis, & quiſquilias frumenti vendamus.* Polypus ſolus inter piſces molles in ſiccum exit, ut dicit Liber rerum. Eſt enim polypus piſcis extra aquam diu vivens, & quandoque pro paſtu de aqua ad ſiccum tranſiens, & multis malitijs, & ingenijs cibum quærens, ſicut de quodam exemplificat Plin. lib. 9. c. 30. qui per arborem ultra ſepem noctu tranſibat, & piſcatorum cibaria comedebat, qui tandem à canibus deprehenſus, vix tridentibus eſt confoſſus, cujus ſcilicet tanta erat magnitudo, quod caput ad ſimilitudinem dolij habebat, ita quod amphoras quindecim capiebat. Ego etiam ſemel audivi narrari, quod piſcatores in mari Provinciæ in littore ſuper carbones locuſtas decoqui poſuerant; & cum circa ignē dormirent, ecce unus polypus odore locuſtæ tractus de mari exit, & ad ignem veniens, quod cum pede locuſtam accipere volens; ſed calorem ignis timens ad mare redijt, & quandam tunicam, quam loco caputij habet ſuper caput, aqua implens, totiens eundo & redeundo ſuper ignem projecit, quod ipſum extinxit, & ſic locuſtam accipiens ſecum ad mare detuliſſet, niſi unus de piſcatoribus, qui hoc videbat, ipſum accepiſſet, & loco locuſtæ ſuper carbones comedendum poſuiſſet. Iſta poſſunt allegari de ballivis, uſurarijs, & dæmonibus. Ballivi enim & officiales, qui naturaliter appetunt locuſtas, id eſt, pauperes devorare; quando conſiderant, quod aliqua locuſta, id eſt, aliquis ſubditus à piſcatoribus, id eſt, a majoribus principibus ponitur ſuper carbones, ut comedatur, id eſt, impeditur, & tribulatur ſuper aliquibus impoſitis, ut ad emendam trahatur; tunc proculdubio ut & ipſi devorent partem ſuam, ſolent aquam amaram, i. accuſationes contra ipſum afferre; ut ſic poſſint iſtam locuſtam miſeram, id eſt, iſtum pauperem in igne tribulationum poſitum devorare. Sed quid? Pro certo ſæpe divino judicio fit, quod ipſi piſcatores, ſc. Prælati vel Principes iſtorum polyporum, vel ballivorum malitias advertentes, in ipſos animadvertunt, & eos ſuper carbones deſolatorios, cum ipſis quos devorare voluerant, ponunt ipſoſq; reddere rationem facientes, cum non poſſint, depauperant, & conſumunt, & ſic fit, quod qui minores devorare voluerant, majoribus prædæ cedunt. Eſa. 33. *Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?* Vel dic, quod tales ballivi quandoq; dum talium tribulatorum ignem, & miſeriam per excuſationes, & patrocinia extinguere volunt, ut ſic lucrum, & emolumentum reportent, ſæpe fit, quod piſcatores, id eſt, eorum magiſtri, dum hoc percipiunt, in tribulatione cum aliis eos ponunt, & ſic dum alios juvare voluerant, ſe occidunt, & dum lucrari crediderant, magis perdunt. Vel dic, quod polypus eſt uſurarius, qui videns locuſtas, id eſt, pauperes ſuper carbones, id eſt, in arcto paupertatis vel tribulationis poſitos, ſolet eis aquam amaram, id eſt, bona ſua temporalia, ſcil. bladum, vinum, pecuniam, de mari, id eſt, de propria domo tradere, & quaſi miſerando ignem ſuæ paupertatis, &

arsuram suæ tribulationis ad tempus extinguere, ut ipsos tandem possit usuris, exactionibus devorare. Piscator vero Deus ista considerans, illos polypos per mortem arripit, & ipsos coquendos super carbones æternæ tribulationis ponit, & sic locustas, i. pauperes de eorum manibus liberat & educit. tunc enim fit illud Psal. 119. quod *sagittæ potentis acutæ, cum carbónibus desolatoriis.* Vel dic, quod polypus est diabolus, qui videns locustas, id est, humiles in igne paupertatis vel charitatis decoqui, cum aqua voluptatis vel prosperitatis, quam immittit, istum ignem nititur extinguere, ut sic possit ipsos in inferis devorare. Polypus cum sit animal fallacissimum, & extra aquam diu vivens, solet se quandoque mortuum fingere, si forte opportunitate capta possit evadere vel abire. Unde audivi, quod semel in quadam villa Provinciæ, polypus qui videbatur mortuus, fuit emptus à quodam, cujus uxor ipsum in pelvi cum aqua ponens decoquendum cum aliquantulum divertisset, non invenit in pelvi, quæ undique eum quærens, nec invenieus, tandem sursum respexit, & super trabem domus polypum vidit, qui sentiens calorem aquæ, per catenam qua pelvis pendebat, sursum ascenderat, unde ipsum decoquendum retraxit. Tales sunt in religione multi falsi & ficti, qui præ malitia fingunt se mortuos, id est, simplices, humiles, & devotos. Verum tamen quando vident opportunitatem, bene sciunt super trabes dignitatum ascendere, & calefacti avaritia, promotiones suas ad alta officia, & beneficia procurare. Et sic verificatur illud Eccl. 19. *Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Vel ista possunt dici de simplicibus, & de bonis activis, qui videntur esse mortui, inquantum nihil videntur scire boni, sed pro certo quando se vident esse in calore tentationis, & in periculo, quod in perpetuo bulliantur, solent sibi remedium quærere, & alte per
8 contemplationem ascendere, & sic à tentationis periculo se salvare, juxta illud ad Col. 3. *Quæ sursum sunt sapite, non quæ super.* Polypus habet inimicitias cum Karabo, quod est marinum monstrum, & ipsum non per potentiam, sed per malitiam occidit, & vincit. Et istud ex hoc probatum est, quia ubicunque in eodem reti capti inveniuntur, semper invenitur Karabus mortuus, vel lethaliter vulneratus, malitiosus enim est piscis, unde etiam in umbra saxorum se solet abscondere, & sic contra pisces solet subito prosilire, sicut dicit Liber rerum. Ista possunt dici de diabolo, qui contra hominem prævalet, non per potentiam, sed per fraudes. Scit enim diabolus, quod voluntas, quæ libera est, per potentiam non vincitur, & ideo sub umbra diversarum palliationum, & fictionum se occultans, tentationes suas contra hominem machinatur, & dum non advertit, in ipsum insiliens, & eum fortiter per aliquam tentationem impugnans, ipsum spiritualiter occidit, vulnerat atq; vincit. Vel ista possunt dici contra malitiosos, qui multo fortiores, & potentiores solent vincere, & de ipsis non per potentiam, sed per malitiam triumphare. Vel etiam potest dici in bono, quia justi, qui per potentiam de inimicis suis, sc. diabolo, carne, & mundo prævalere nequeunt, sæpe tamen per sapientiam ipsos vincunt. Quod etiam generaliter de omnibus prudentibus potest dici, qui majores per prudentiam solent vincere, quos nequirent per potentiam superare. Scut enim dicitur Eccl. 9. *Dicebam ego meliorem sapientiam esse, quam for-*
9 *titudinem.* Polypi sicut dicit Liber de natura rerum vultibus invicem coeunt, in hyeme concipiunt, & vere pariunt, & fœmina unum ovum ponit, in quo est innumerabilis multitudo ovorum parvorum, de quibus prolem infinitam deducunt, super ova autem sua incubantes, cancellatis invicem brachiis quasi cameram faciunt. Ista possunt dici de conjugibus, qui per amorem mutuum debent alteri alter vultum vertere, & se per amorem amplexando, ova, i. filios defendere, & fovere. Vel potest dici de Prælatis bonis maribus & fœmellis, i. superioribus, & inferioribus, qui se invicem debent amplecti, & diligere, & communi assensu ova, i.e. subditos temporaliter, & spiritualiter gubernare. Vel dic, quod polypus est peccator, qui in hyeme tentationis, ovum mali propositi concipit, ex quo in vere prosperitatis, quãdo sc. opportunitatem habuerit, filiorum, i.e. malorum operum multitudinem parit, de uno enim ovo multa proles producitur, quando ex uno ovo, i.e. ex uno malo proposito multitudo malo-
10 rum operum procreatur. Esa. 54. *Multi filii deserti magis quam ejus quæ habet virum.* Vel dic, quod polypus est diabolus, qui unum ovum, i. unum hæreticum vel peccatorem producit, qui tandem multum pestiferum semen gignit, & multos alios pestiferos successores in Ecclesia derelinquit, sicut fuit Arrius & alij similes. Eccl. 9. *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet.* Polypus mutat colorem ad similitudinem loci, in quo est, sicut dicit Plin. lib. 9. c. 11
29. Istud expone sicut de tharando vel chameleonte. Item polypus insidiatur conchis, quas si apertas viderit, lapillum injicit, ne claudantur, & sic secure ipsarum carnibus satiatur, sicut dicit Plin. lib. 9. c. 30. Idem autem dicitur de cancro, & ideo vide ibi §. 1. ubi exponitur.

Cap. XCV.

De Rana.

RAna marina secundum Aristotelem piscis est, qui habet caput spinosum, habet autem alas, & sub oculis quædam cornua, quibus turbat aquas, ut non videntes pisces rapiat, ipsamq; movens, quasi ad vermiculos pisces allicit, & accedentes propius ipsos rapit, secundum Plin. li. 9. c. 42. Rana clamosa advocatos malos designat. Isti enim caput intentionis habent spinosum, per intentum punctionum rapinæ, & exactionis, alas habent sc. superbiæ, & elationis, & sub oculis suæ cautæ malitiæ & cavillationis, habent cornua proterviæ & duræ obstinationis. Quid ergo? pro certo isti aquam negotiorum, quæ habent præ manibus taliter turbant, & suis malitijs involvunt, & ligant, quod alii pisces, sc. simplices nihil ibi vident, & ideo sicut volunt ipsos capiunt, decipiunt arq; fraudant. Istud etiam de quibusdam malitiosis potest dici, qui scil. ante omnia solent negotia turbare, ne eorum malitiæ possint apparere, ut sic possint contra alios prævalere. Hier. 31. *Turbat mare, & consonant fluctus ejus.* Teste Plinio lib. 1
9. c. 51. diversa genera piscium simul non coeunt, præter squatinam & ranam, ex quibus nascitur piscis parte priori ranæ similis, qui Rhinobatus appellatur, qui habens duo cornua prominentia, turbat aquam, ut pisciculos rapiat. Sic vere licet nullum genus hominum debeat alteri speciei, i.e. alteri mulieri se conjungere, istud tamen fallit in rana, & squatina, i. in adulteris, & luxuriosis, qui scil. fidem alter alteri non servant, imo cum alienis cohabitant, & inde spurios, & adulterinos filios generãt, qui cum cornibus superbiæ patriam totam turbant, ita quod pisciculos, i. pauperes depopulantur, & devastant. Istud patet de brodis seu spurijs, qui in Gasconia, & alijs multis terris faciunt cuncta mala, quibus indignanter loquitur scriptura Esa. 57. *Accedite huc filii auguratricis, semen adulteræ & fornicariæ.* Vel dic, quod quando mediante simonia malus Prælatus conjungitur cum Ecclesia uxore, quæ sua sc. non deberet esse uxor, sed potius aliena, tunc ibidem generantur, & promoventur ab eo multi mali, qui piscatores vocantur per avaritiam, alas habent per superbiam, cornua habent per proterviam, & duritiam, & sic turbant totum mare, i. totam patriam vel Ecclesiam per crudelitatem, & discordiam, pisculos, id est, pauperes decipiunt per fallacitatem, & malitiam. Ezech. 34. *Cum limpidissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabitis.* Omnes pisces pullos suos nutriunt, præter ranam, vide libr. de animalibus c. de rana. Secundum Plinium lib. 9. c. 57. Theophrastus dicit esse in Babylonis irriguis, quosdam pisces, in capite similes ranis marinis, qui cavernas sibi fodiunt, ita scilicet profundas, quod etiam desiccato flumine, aquæ in illis cavernis persistunt. Exinde ergo cauda, & pinnulis se moventes, ad siccum pro pastu exeunt, & tandem revertuntur ad cavernas, ubi obversi persistunt. Sic vere debet bonus activus cavernam, id est, memoriam mortis in ipso mundi flumine sibi fodere, ibiq; in aqua devotionis, & lachrymationis vivere, & si pro necessitate vitæ ipsum contingat ad terram, id est, ad terrena negotia transire, semper debet ad cavernam suam, id est, ad mortis memoriam revenire, ubi scilicet obversus, id est, contra diabolum, & tentationes versus & obvius debet persistere & manere. Esa. 26. *Ingredere in cubicula tua, abscondere, &c.*

Cap. XCVI.

De Raiis.

RAie seu Rays Gallice pisces sunt lati, & quasi rotundi, nam 1
in longitudine, & latitudine quasi sunt æquales. Isti ergo oculos habent horribiles, os habent non in loco, ubi sunt caput, & oculi, sed inferius circa ventrem, caudam habent longam & gracilem more colubri, sed aculeis plenam. Et isti secundum Aristotelem omnes sunt pisces lati. Si vis, talis piscis est Ecclesia. Nam dato, quod ista in longitudine perseverantiæ, & in latitudine charitatis Christo fuerit in suis membris per justitiam adæquatam (juxta illud Apoc. 21. *Latera civitatis erant æqualia, quanta latitudo ejus, tãta & longitudo*) nihilominus ista est multipliciter variata: oculos enim, i.e. judices habet horribiles per crudelitatem,

tatem, caput, id est, Prælatos habet sine ore, id est, sine pastu misericordiæ per tenacitatem, quia scilicet isti non videntur habere os, quo corpus Ecclesiæ nutriatur, scilicet per clementiam, & pietatem, os etiam quod spiritualiter corpus cibat, id est, prædicatores sunt juxta ventrem per gulam, & carnalitatem. Cauda, id est, ballivi & officiales pleni sunt aculeis per exactionem, & rapacitatẽ. Hæc omnia possunt dici de malo Prælato, cujus scilicet omnia membra, id est, omnes familiares pleni sunt aculeis rapinarum, & maxime caudæ, id est, ballivi, sed solum dicas, quod caput, id est, intentio caret ore, &c. sicut supra Apocal. 9. *Aculei erant in caudis ipsarum.* Rabas seu Rabis secundum Jorath habet virturem stupefactivam. Stupefacit pisces, qui eum vident, ita quod se movere non possunt, & stupefactos capit. Plinius etiam lib. 9. cap. 42. quasi videtur idem sentire, sed de torpedine. Sic diabolus procurat facere homines stupidos, id est, immobiles & insensibiles, hoc est dictum, quod primo curat eos facere indevotos, qui dolorem proximi per compassionem non sentiant, & qui per bona opera se non moveant, & tunc proculdubio ipsos ad votum per diversa peccata rapit, & in æternum devorat atque capit. Hier. 25. *Interficiam eos, & ponam eos in stuporem, & sibilum.*

Cap. XCVII.

De Rhombo.

RHombus est piscis fortis, & magnus, & astutus, sed tardus, hic latus est sicut pecten, & in limo latens turbat aquas, ne videatur, quapropter in Francia dicitur turboth. Quicquid vero de piscibus tunc ad eũ appropinquat, rapit, & corripit: & hujusmodi solertiæ argumentum est, quod mugil piscis velocissimus in ventre ipsius, qui tardus est, invenitur, sicut dicunt Phisologus, & etiam Plinius lib. 9. cap. 42. Istud potest allegari contra multos, qui videntur tardi, simplices & boni, & quod nullo modo scirent malitiosum aliquid cogitare; ita etiam, quod in proverbio de eis dicitur, quod ne scirent aquam turbare, qui tamen per falsa sua consilia omnia solent turbare; & insidias suas sub limo diversarum palliationum solent colorare; ita solent alios decipere, quod mugiles, id est, quoscunque subtiles, & agiles inveniuntur suis fallaciis devorare. Istud videmus quotidie, quod tales tardi, qui videntur hebetes, & ignavi, & subtiles, & agiles decipiunt, ipsosque superant atque vincunt. Vel istud potest dici de Christo, qui tardus est ad vindictam sumendam, & ad diu conversionem nostram expectandum, nunc enim absconditus videtur, sed pro certo non est aliquis ita agilis, quin ab ipso nisi conversus fuerit, devoretur potissime in judicio vel in morte, quando scilicet iste turbabit omnia elementa, juxta illud Esa. 13. *Turbabo cœlum, & movebitur de loco suo terra.* Et de hoc dicitur Hier. 46. *Terror undique ait Dominus, non fugiet velox, nec se salvari putet fortis.* Ad aquilonem juxta fluvium Euphratem victi sunt, & ruerunt. Terror enim iste est dies judicii, ubi pro certo est aquilo, id est, frigus, & asperitas quantum ad malos, & Euphrates, quod interpretatur frugifer, id est, fœcunditas gloriæ & fœlicitas, quantum ad bonos. Ad aquilonem ergo juxta Euphratem, id est ad sinistram juxta deteram, ad pœnam juxta gloriam ponentur fortes, id est, illi qui præ cæteris cautelis, & malitiis morte mugilum sunt veloces, Amos 2. *Peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem.*

Cap. XCVIII.

De Salmone.

SAlmo piscis est, qui à Barbaris lastos dicitur. Et est salmo dictus à saliendo. Iste enim in arcto positus solet caudam in aere
x pouere, & ut evadat, in altissima saltare, quod non facit corporis levitate, sed magis ex fortitudine, & virtute. Iste enim contra fluvium currere, & ascendere delectatur, & à cursu tali non desistit, quousque pascatur, & reficiatur, & cum refectus fuerit, ad vada, & domicilia sua revertitur, ibique residet, & morabatur, fit tamen quandoque, quod quando sic contra fluvium ascendit, scluſam seu aggerem, in aqua factum pro piscando, vel pro molendinis, vel aliud obstaculum in flumine invenit, & quia in intervallis seu aperturis illis scluſæ est aquæ transitus violentus, ideo ut transeat, cauda aure imposita, ut dictum est. fortissime ultra transilit, ita quod aliquando inventum est, quod in aliquo palo scluſæ acuto super calciatam se infigit, & sic ubi credit fortiter agere, magis perit. Violentia etiam aquæ ipsum quandoque inferius repercutiendo retrahit, & in sportulam ibi præparatam includit. Ista possent historice allegari contra præsumptuosos, qui in fortitudine confidentes contra impetum, & cursum fluminis naturæ, & contra Dei ordinationem, vel contra potentiorum jurisdictionem, & super vires suas multa facere conantur, & saltare, & alios excessus exercere gloriantur, unde sæpe fit, quod inopinatæ mortis dispendio moriuntur. Talibus igitur potest dici illud Exod. 18. *Stulto labore consumeris ultra vires tuas est negotium.* Fatuum est enim cursui fluminis, & ordini rerum, impulsui fortunæ, & dispositioni Dei se opponere, & superiorum motibus per superbiam contraire, multa enim mala exinde sequuntur, & mors, & infortunia incurruntur. Ideo bene consulit Sapiens Eccl. 4. *Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii* Istud etiam videmus in moribus, ubi aliqui non formidant aggredi fortiora se, & inconsulte nituntur actus perfectos facere, & contra, & supra naturam conari, quos pro certo sæpe contingit ab incepto deficere, & in diaboli sportulam ruere, sicut de multis novitiis videmus, qui in principio ardua aggrediuntur, sed finaliter cadere, & deficere comprobantur. Bene ergo dicitur Eccl. 3. *Altiora te ne quæsieris.* Vel si vis, expone de Christo, qui proprium vadum, scilicet domicilium Paradisi exivit, & ut pasceretur animabus, & eas per prædicationem, & salvationem, & de inferno liberationem piscaretur, contra cursum fluvii, id est, contra cursum naturæ in mundum per incarnationem venit, & calciatam peccati, & tentationum taliter transiliit, quod in palo crucis corporaliter se infixit ad Galat. 2. *Confixus sum cruci.* Et iterum per resurrectionem, & ascensionem, ad proprium domicilium remeavit. *Revertar in domum meam unde exivi.* Luc. 11. & Matth. 12. & Num. 10. Vel dic, quod salmo est perfectus, qui proculdubio pro pastu virtutum acquirendo, debet domum, parentes, & patriam relinquere, Genes. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua.* Et cursui fluminis hujus mundi, scilicet impetui fortunæ, sive quantum ad fluxum secundarum rerum, sive quantum ad fluctus adversarum, cum mentis constantia contraire, quod cum animi fortitudine tentationum, & tribulationum violentiam transilire. Et hoc, quod dicit Seneca, de naturalibus quæst. lib. 3. ubi dicit, quod præcipuus est animus contra calamitates fortis, & contumax, luxuriæ non adversus tantum, sed & infestus, nec cupidus periculi, nec fugax. Et si forte tantus sit impetus, & obstaculum hujus contrarietatis, & tentatio.nis, ut libere transire non possit, ponat caudam in aure, id est, memoriam mortis, & finis in corde, id est, cogitet in cauda; & in fine rerum, id est morte, judicio, inferno & Paradiso, tunc enim in seipso revertetur, et complicabitur, et ad transiliendum difficilia animabitur, et ad prætereundum tam adversa, quam prospera munietur, et sic iste dicetur salmo, quasi salieus montes, id est, quasi transiliens passus difficiles, atque graves Cant. 2. 2. *Ecce iste venit saliens in montibus, & transiliens colles, similis est dilectus meus capræ, hinnuloque cervorum.* Salmo fluvialis secundum Plin. lib. 9. in Aquitania omnibus marinis piscibus præfertur. habet enim carnes rubeas atque dulces. Veruntamen super omnes cibos isti sunt, qui citius satietatem adducunt. Iste est Christus, qui pro certo omnibus antefertur in dulcedine, & sapore, & in saltando, Psalm. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.* Et potissime in gloria, ubi ipse omnes gustantes & fruentes perfectissime satiabit, Psal. 16. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Vel dic, quod carnes salmonis significant delitias hujus mundi, quæ pro certo non habentibus sunt dulces, habentibus vero sunt satiativæ, fastidiosæ & graves, quia secundum Gregor. in homiliis, delitiæ mundi cum non habentur, sunt in desiderio, cum vero habentur, sunt in fastidio. Salmo, sicut dicitur in Libro de rerum natura, non bene vivit in stagno, vult enim esse in loco ubi ad aquas vivas, & fluviales eidem liber sit egressus, & sicut dicunt quidam, iste parum valet tam in colore, quam in sapore, quousque de salsedine aquæ maris gustaverit. Talis est justus, quia pro certo sine aqua viva fluminis devotionis, scientiæ & gratiæ, spiritualiter non vivit, & si de aqua maris, id est, de amaritudine mundi tribulationum non gustaverit, parum proculdubio proficiet aut valebit, homo enim qui mundi amaritudines non est expertus, sed semper in aquis dulcibus mundanæ prosperitatis nutritus, parum potest valere, & de utilibus modicum cõgitare Eccl. 34. *Vir in multis expertus cogitabit multa, qui autem non est expertus, pauca recognoscit.* Idoo Seneca dicit, *Miserum te puto, quia nunquam fuisti miser, transiviſti vitam, & non invenisti adversarium. Miseri sunt, qui nimia felicitate torpescunt.*

CAP. XCIX.

De Sturione, sive Thyrsione.

1 STurio, vel secundum Plin. Torsio, sicut dicit Liber rerum, à Barbaris dicitur stora: Est autem piscis in lacis, et magnis fluminibus habitans, & sine aquis fluvialibus diu vivere non valens, & sicut dicit Liber rerum, & etiam Vincentius, iste piscis respectu corporis modicum habet ventrem, & valde modica intestina, nihil enim aut parum cibi admittit in corpore. Sola enim aeris serena tranquillitas sufficit sibi pro cibo, & inde est, quod iste ore caret. Illa enim pars capitis clausa est, quam os occupare solet, foramen tamen habet sub gutture clausum, & cum voluerit apertum ad aeris serenitatem, & hic in lacte dicitur diu vivere, sicut in aqua. Austro autem flante, contra naturam piscium longorum, dicitur pingue scere, & flante aquilone, in aquarum profundis latere. Per sturionem chariss imi possunt intelligi viri sancti, & maxime confessores. Isti enim non aquas lacuales mundi divitiarum, sed aquas fluviales Christi scientiarum summopere dilexerunt, cibum modicum sumpserunt, & in abstinentia viventes, ventrem, & intestina, id est, carnis & ventris ingluviem modicam habuerunt. Isti etiam ore, quod loquitur & comedit, caruerunt, in quantum scilicet à cibis abstinuerunt, & in quantum inanium verborum silentium habuerunt. Quid plura? Proculdubio quasi pro majori parte cibi sui aerem, id est, Spiritum sanctum, & contemplationē, & devotionem habuerunt, & isto spirituali cibo contenti, parum de reliquo curaverunt, 1. ad Cor. 10. *Bibebant autem de spirituali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Ista enim omnia debent esse in religiosis, quia pro certo isti debent carere ore, per taciturnitatem. Eccl. 5. *Sit digitus tuus super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato.* Isti debent uti paucis cibis, per abstinentiæ parcitatem Matt. 11. *Venit Joannes non manducans neq; bibens.* Item debent habere modicum ventrem, id est, delitiarum carnalium paucitatem, & per castimoniæ restringentem puritatē, Cant. 5. *Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.* Item debent diligere aquam fluminis, id est, sacræ Scripturæ scientiā, & veritatem Psal. 64. *Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum.* Et præ omni cibo debent habere serenitatem aeris, id est, divinæ gratiæ sinceritatem, & cœlestis patriæ tranquillitatem, quia scilic. isti debent vivere contemplando, post mortem vero adipiscendo, per mentis plenam satietatem, ad Rom. 8. *spi-*
2 *ritu vivimus, spiritu ambulemus.* Sturio habet hepar magnum, & ventrem patvum. Sic vere justi debent habere parum de ventre, id est, de carnis voluptate, multum vero de hepate, ubi est sanguinis locus, id est, de charitate, & pietate. Et sicut sturio, secundum Librum rerum, contra naturam piscium longorum austro pinguescit, & aquilone in profundo langueścit; sic talibus proficit auster prosperitatis, quia scilicet ipsa virtutibus pinguescunt, ea bene utendo, ipsos autem turbat aquilo tentationis fortis, & ad-
3 versitatis, quia scilicet ipsos per timorem dejicit à bonis operibus retardando. Sturio dulcissimum habet hepar, & ideo præ dulcedine, quæ posset fastidium facere comedenti, utile est, quod ipsum hepar felle, quod ei adiacet, jungatur, ut nimia ejus dulcedo fellis amaritudine temperetur. Sturio est Christus, qui scilicet omnes conditiones habuit supradictas. Hepar ejus significat ejus misericordiam, quæ est dulcissima, fel vero ipsius significat ejus justitiam, quæ est amarissima. Quid ergo? Pro certo hepar divinæ misericordiæ ita est dulce, quod ipsam comedentibus, id est, in ea confidentibus, & eam cogitantibus posset forte abominationem virtutum, & contemptum Dei generare, quia secundum Innocentium: *Nimia familiaritas parit contemptum, & facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi.* Et propter hoc necesse est, ut fel suæ justitiæ sibi adjungatur, & quod cum hepate sui dulcoris etiam fel sui amari rigoris ponatur, ut sic de ambobus temperamentum debitum componatur; ut sic juxta Psalm. 84. *Misericordia & veritas obvient sibi, justitia & pax osculentur se.* Vel dic, quod sturio est bonus Prælatus, qui hepar cum felle debet habere, id est, clementiam cum justitia exercere, ut sic hepar pietatis felle rigoris acuatur, & amaritudo justitiæ dulcedine clementiæ temperetur. Unde Gregor. 20. moral. *Rogat rigor justitiæ mansuetudinem præsidentis, & alterum ab altero commendetur, ut nec vigor sit rigidus, nec clementia dissoluta.* Sturio diu in lacte potest vivere, &c. Expone sicut supra de eso, de quo dicitur simile,

CAP. C.

De Salpa.

SAlpa secundum Isidorum piscis est obscœnus, & vilis. Hic 1
contra naturam natatilium, sui miraculum præbet, hic enim nunquam decoqui potest, nisi prius fuste vel ferula fortiter verberetur, quod etiam dicit Plin. lib. 9. cap. 18. Tales sunt multi, qui pro certo ita sunt in peccati vilitatibus involuti, & in malo tam fortiter indurati, quod igni sancti Spiritus, vel divinæ charitatis amore decoqui nequeunt, vel converti, nisi prius per fortes tribulationes, infirmitates, vel afflictiones, verberati fuerint vel attriti, sicut enim dicitur Eccles. 1. *Perversi difficile corriguntur.* Vel istud dic, contra naturam servorum, qui non nisi suppliciis emendantur. Quod etiam de obstinatis dicitur, & protervis. Unde Proverb. 29. *Servus verbis non potest erudiri.* Et ideo dicitur Eccle. 33. *quod jugum, & lorum curvant collum durum, & servum inclinant operatione assidua.*

Scarus idem est quod escarus, vide supra in litera E.

CAP. CI.

De Scorpionibus maris.

SCorpio maris dicitur, eo quod manum tenentis lædit, & sicut 1
dicit Liber de natura rerum, à Philosophis traditur, quod si decem cancri cum manipulo ocymi, id est, basiliconis in uno loco maris ponātur, omnes scorpiones maris circumvicini ibidem congregantur. Per istos chariss imi possum intelligere quosdam subditos dyscolos, & protervos. Isti enim illos qui eos manu tenent scilicet Prælatos, & superiores, quando eos volunt palpare, visitare & corrigere, solent lædere, & appellationibus, infamiis, & injuriis infestare, quia sicut dicitur Proverb. 9. *Qui erudit derisorem, ipse sibi injuriam facit*, scilicet derisor; & *qui arguit impium, generat maculam sibi*, supple ipse impius. Et ratio, quia sicut dicitur Proverb. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Et tales proculdubio ubi retrogrados, id est, alios malos viderint congregatos, solent convenire, & una cum aliis malis congregationes, & conspirationes facere, & alter alterum in sua malitia confovere, Psal. 2. *Congregati sunt, convenerunt in unum adversus Dominum & adversus Christum ejus.* Sicut ad literam videmus de conspirantibus contra Abbates, & Episcopos, & Prælatos, qui congregāt sibi conventicula de sanguinibus. Unde Esa. 34. *congregati sunt milvi, alter ad alterum.* Scorpio maris secundum Dioscor. fel habet medicinale, & præ cæteris animalib. valet ejus fel, contra albuginem oculorum. Scorpio est diabolus, fel vero ejus significat amaritudinem infernalem, vel etiam malitiam vel tribulationem temporalem. Tale enim fel, scilicet præsens tribulatio sen- 2
tita, vel futura damnatio considerata, solet oculum cordis clarificare, & ad præcavendum nociva clarius illustrare, quia sc. sicut Esa. 29. *Vexatio dat intellectum.*

CAP. CII.

De Sepia.

SEpia, ut ait Isidorus, dicitur sic, pro eo, quod intercluss sepi- 1
bus capitur, habet autem atramentum nigrum, quod ei pro sanguine est, quod secundum quosdam lucernæ intermixtum, amoto priori lumine, Æthiopes videri facit. Larvas enim facies repræsentat, & sensum visus decipit atque turbat. Per sepiam intelligo diabolum, per ventrem ejus intelligo mundum; Sanguis vero, & atramentum significat delitias, & divitias, quæ fœdant & inficiunt cor humanum, quia proculdubio si istud atramentum lucernæ cordis per nimium affectum conjungitur, tota imaginatio hominis perturbatur, in tantum quod quando prior lucerna præsentis vitæ amota fuerit, Æthiopes, id est, tortores dæmones in inferno sentiuntur, & videntur Sap. 17. *Personæ tristes apparentes timorē incutiebant.* Vel dic, quod istud nigrum atramentum significat infamias, & diffamationes, opinionem hominis denigrantes. Si ergo sepiæ, id est, detractores atramentum falsarum diffamationum lucernæ, id est, considerationi alicujus adjunxerint, ipsum pro certo taliter corrumpent, quod fœdabunt, & ipsum contra alios taliter informabunt, quod isti, qui sunt homines albi, sibi Æthiopes apparebunt. Homo enim taliter infectus bonos esse malos judicat, & illos qui sunt homines albi, id est, justi & rationabiles, nigros, infames, ut Æthiopes esse putat, dicens illud Hierem. 13. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, sic & vos poteritis bonum facere cum didiceritis malum.*

Sepia

2 Sepia multos habet pedes molles sine ossibus,& carnosos, quibus scilicet in mari natat, & quibus palis se colligat,ita quod piscator extracto palo sepiam adhærentem secum levat. Sic vere mali multos habent pedes affectuum, qui tamen sunt sine aliqua firmitate Proverb.21.*Desideria occidunt pigrum,tota die concupiscit, & desiderat.* Isti enim cum talibus mollibus pedibus,& affectionibus suis, palis ex industria in mari fixis,id est,mundi bonis, quæ sunt similia baculis arundineis Ægypti per avaritiam, & ineptam amicitiam adhærent, unde fit, quod ipsis mediantibus piscatores dæmones, ipsos ad culpam, & miseriam secum levant Amos 4.*Elevabunt vos in contis,& reliquias vestras in ollis ferventibus.* Vel dic,quod isti pali significant malos, quos primo diabolus in terra, & in mari,id est, in divitiis, & delitiis,vel in amaritudine hæresis,vel peccati stabiliter,& fortiter infigit. Istis enim dum sepiæ, id est,simplices per amicitiam, & societatem incaute colligentur, cum eis & ipsis mediantibus ab istis piscatoribus capiantur, & mox ad diversa vitia,deinde ad supplicia rapiuntur. Malum est ergo malis socialiter adhærere, & bonum est ab eo-
3 rum consortiis abstinere, juxta illud Prov. 24. *Ne æmuleris viros malos,nec desideres esse cum eis.*Sepiæ cum se capiendas timuerint, solent atramentum suum nigrum in aquam effundere, & sic aqua obscurata & turbata, solent se abscondere, & ne videantur, ab adversariis se celare. Sic mali subditi cum se à Prælatis capiendos, & puniendos metuunt,atramentum infamiarum contra ipsos projiciunt, & per lites, appellationes, & conspirationes negotium ita turbant,& inficiunt, quod ipsi velut absconditi, impuniti transeunt & recedunt. Vel per istud atramentum intellige fictiones, palliationes, allegationes malorum, & maxime úsurariorum, & similium. Istis enim solent taliter se munire,& sic mala facta sua abscondere,& celare, quod oculos judicii aliorum
4 solent decipere, & fallere, & illæsi à correctoribus recedere, & abire. Tales enim semper diligunt obscuritatem, nolentes quod alii videant iniquitatem suam,quia sicut dicitur Joann.3, *Omnis qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Inter sepias mas juvat fœminam, cum parturit, tridente vero percusso mare,fœmina fugit, ipsumque juvare non curat,sed insurgit potius contra eum. Vide lib. de animalibus c.de fœmina,ubi exponitur.Sepia inter alios duos habet longos pedes, quibus cibum ad os transmittit,& quibus in fluctibus velut quibusdam anchoris se stabilit atque figit. Sic vere cum nos habeamus multos pedes,id est,multos affectus & desideria, inter cæteros tamen debent esse duo magni, scilicet affectus, & amor Dei,& proximi, qui scilicet per perseverantiam longi debent esse, ut istis mediantibus cibum divinæ gratiæ, & gloriæ possimus acquirere, & habere, & nos in fluctibus hujus mundi contra motus tentationum fortiter stabilire. Amor enim Dei,& proximi anchoræ sunt, quæ hominem contra fluctus tentationum, & tribulationum confirmant, & stabiliunt,quia pro certo nullus firmus in fide & moribus efficitur, nisi in amore Dei, &
5 proximi solidetur Eccl. 5. *Esto firmus in via Domini.* Secundum Platearium os sepiæ valet ad dentes dealbandos, si cum subtili panno lineo cum eo defricentur.Dentes sunt verba,qui tunc nigri efficiuntur,quando per detractionem mala de aliis obloquuntur.Osse ergo sepiæ, id est,Christo in panno uteri virginalis vel humanæ carnis, vel ad litteram, pannis in præsepio involuto, qui scilicet fuit *os de ossibus nostris,& caro de carne nostra,* sicut dicitur Genes.2.sunt per imitationem isti dentes fricandi, & sic ejus
6 exemplo albi esse poterunt atq; mundi. Ad odorem ustæ sepiæ pisces conveniunt,& ideo in vase ponitur piscatorum.Sepia usta igne luxuriæ,est mala mulier,quia scilicet pisces,id est, delitiosi ad ejus odorem, & infamiam conveniunt, & ipsa mediante in dæmonum retibus se immittunt, dicentes Cant.1. *In odore unguentorum tuorum curremus,* supple ad perditionem. Sepia ore concipit,sicut vipera,&c.expone sicut de vipera.

Cap. CIII.

De Siluro.

1 Silurus piscis est,sicut dicit Liber rerum, cui circa fœtus mira est sollicitudo, postquam enim fœmina ova peperit,masculus quinquaginta diebus ipsa costodit,& ab adversariis defendit. Talis est bonus Prælatus,qui ova,id est, subditos, quos fœmina sua scilicet Ecclesia sibi peperit, & dedit,debet fovere, & contra adversarios spirituales, & temporales defendere, & juvare, & ut ad quinquagesimum diem, id est,ad jubileum æternæ requiei illæsi perveniant,totis debet viribus laborare. Plin.li.9.c. 2
15.dicit,quod silurus est piscis,qui grassatur ubicunq; est, omne animal appetens. Unde ait,quod in Mæno Germaniæ flumine appetens equos innatantes sæpe demergit, & est piscis ita magnus,quod captus,& exanimatus,jugis boum trahatur ad littus. Sic vere mors & diabolus in flumine mundi prosperitatis natantes equos,id est, luxuriosos apperunt, ipsosque dum non advertunt, capiunt,& subvertunt. Vel etiam dic, quod equi sunt superbi,&c.sicut supra.Unde Gen.49.*Mordens ungulas equi,&c.*

Cap. CIV.

De Solari pisce.

1 Solaris est piscis, qui alio nomine dicitur barbotha, qui pro eo solaris dicitur, quia libenter in ripis ad solem manere perhibetur. Hic enim anguillis est similis, & hepar habet dulcissimum et præcipuæ esibilitatis. Per istum possunt significari illi, qui soli justitiæ Christo per affectum,et desiderium se exponunt, et interioris voluntatis dulce et benevolum semper gerunt.

Cap. CV.

De Squantina.

1 Squantina seu squatus secundum Isidorum lib.12. est ille piscis marinus, cujus cute aspera ligna, quamquam durissima poliuntur. Ista autem cutis vocatur Gallice pellis rustici. Et secundum Plinium iste est piscis longitudinis quinque pedum, caudam vero habet semipedalem,qui in limo absconditus, pisces subito corripit. Cutis ergo ejus est ita aspera, quod exinde roduntur, et poliuntur ligna; et totus iste piscis ita durus est, quod vix aliquo ferri, vel calybis acumine potest abscindi. Per istum piscem possunt significari illi,qui in limo fallaciarum absconditi, aliis insidiantur,ut eos invadant,et rapiant, sicut sunt tyranni, causidici, et ballivi, qui sub abscondita palliatione insidiantur simplicibus,ut inventa occasione,ipsos pœnis afficiant atrocibus. Cutis ergo istorum, id est, exterior conversatio est crudelis, et aspera, et ad polimentum bonorum,et exercitium virtutis eorum, et ad corrosionem, et consumptionem superfluitatis illorum valde apta, quia sicut dicit Gregorius, *Utilitati bonorum militat vita reproborum.* Isti autem proculdubio ita sunt duri,et obstinati,quod nullo gladio verbi Dei per contritionem penetrantur, nullo etiam tribulationis & correctionis tormento scinduntur,aut emendantur Eccl.5.*Perversi difficile corriguntur.* Tales enim tyranni, qui alios fricant,rodunt, poliunt & affligunt, præ suæ mentis obstinatæ duritia,vix aut nunquam scindi, penetrari,aut corrigi possunt. Et hoc est,quod de obstinato dicitur Job.41.*Cor ejus indurabitur quasi lapis,& stringetur velut malleatoris incus.*Sequitur.Quasi stipulam æstimabit malleum,& deridebit vibrantem hastam. Vel potest dici de detractoribus, & obstinatis,& insolentibus in Ecclesia vel religione,qui alios verbis detractoriis fricant,& rodunt,qui ita indurati sunt,quod nulla scissura corrigi possunt.Allega ut supra.

Cap. CVI.

De Scolopendris.

1 Scolopendræ secundum Plinium pisces sunt similes terrestribus,qui centipedes vocantur.Hi hamo devorato, omnia intranea evomunt, donec etiam rejiciant ipsum hamum, & tandem præter ipsum hamũ quicquid rejecerant, iterato recipiunt, & resorbent.Sic debent facere justi,quia sentientes se cibos cum hamo comedisse,id est,divitias cum peccato acquisivisse totum rejiciunt,restituunt, & dimittunt Ubi vero vident hamum peccati non esse in cibis,hoc est dictum, ubi vident, quod cibus divitiarum sine peccato, & sine conscientiæ stimulo manducari potest, tunc ipsum libenter sorbent,& acquirunt, & pro necessitate sui,& aliorum ipsam libenter procurant,& assumunt.Sicut enim cibus non est malus, sed hamus;sic temporalis substantia non est mala, sed vitium Ecclesiast. 13. *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.* Unde Seneca lib. de paupertate dicit, quod *non est rebus vitium, sed in animo.* Vel dici potest de malis divitibus, qui sentientes aculeum, & hamum tribulationis, vel infirmitatis habere. & timentes periculum mortis, cibos quos comederant, id est, divitias, quas injuste acquisiverant, quandoque evomere, & restituere curant, & sic vomendo,&

do,& restituendo, etiam hamum infirmitatis, & mortis evadunt: tandem vero quando vident quod hamum rejecerunt, tunc sæpe fit, quod iterum divitias & cibos recipiunt,& resorbent, quas antea vomuerant. Vel etiam generaliter ista possent dici de malis religiosis, qui profitendo religionem, ad finem quod hamum peccati evadant, solent cibos bonorum temporalium abdicare,& ejicere Job.20. *Divitias quas devoravit, evomet.* Tandem tamen arctati avaritia, proprietarii fiunt; & divitias quas rejecerant, resumunt,& si possunt, divites rursum fiunt, sicut patet de multis mendicantibus, qui ubi mundi negotia rejecerant, præ cæteris volunt resumere,& divitias nituntur acquirere & habere 2.Pet.2. *Canis reversus ad vomitum,& sus lota in volutabro luti.*

Cap. CVII.

De Spongia.

1 Spongiæ ab Isidoro lib. 12. dicuntur fungiæ,& secundum Plin. istæ in mari nascuntur in locis abruptis,& petrosis, quibus quasi incorporatæ adhærent,& aluntur conchis, vel pisce, vel limo. Sicut enim dicit idem Isidorus, Spongia docetur esse animal, pro eo, quod abrasa de lapidibus, sanguinem emittit. Secundum etiam Plin. libr.9.cap.45. spongia habere intellectum videtur, quod apparet, quia ubi avelli se senserit, contracta in se, multo difficilius abstrahitur. Quod quidē (utait) fluctus impulsu faciunt, & evulsæ è radicibus iterum crescunt. Putrescunt in apertis locis, sed in gurgite bene vivunt, sicut enim dicit Isidorus ibidem viventium in aquis, alia discurrunt, ut pisces, & beluæ, alia vero stant fixa ut ostreæ, icini, & spongiæ, & dicuntur fungiæ, prout dicit, fingo fingis, quod idem est, quod abstergo, abstergis. Charissimi per spongias intelligo humiles, paupere & depressos, qui quamvis non computentur inter pisces, id est, quamvis ratione deformitatis, squaloris & paupertatis, in numero hominum, & æstimatione mundanorum non habeantur (juxta illud Esa.53.) *Vidimus eum, & non erat aspectus, virum dolorum, & scientem infirmitatem*, & sic à multis æstimetur propter simplicitatem eorum, quod ipsi careant vita tam gratiæ, quam fortunæ, isti tamen realiter vivere dignoscuntur, & in mari, id est, in amaritudine paupertatis, in gurgite humilitatis vivere per gratiam comprobantur. Isti enim scopulis, & petris, id est, Christo & sanctis per fiduciam immobiliter adhærent, & si diabolus ipsos per peccatum evellere voluerit, statim se contrahunt ad seipsos,& cum Deo se fortius conjungunt, & tenent dicentes illud Psalm. 72. *Mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.* Et sic pro certo isti probantur habere sanguinem, id est, humorem devotionis, & pietatis, intellectum, id est, sensum discretionis, fidei & sagacitatis, & crementum profectus virtuosi operis, & bonitatis. Isti etiam, & maxime religiosi, in aperto positi, id est, in mundo, & aspectibus hominum, & mundi negotiis expositi, cito moriuntur per culpam, in gurgite tamen religionis, & claustri depositi, vivere possunt per gratiam. Quod etiam de gurgite tribulationis dici potest, ubi scilicet melius vivit homo vita scilicet gratiæ, quam si extra aquam miseriæ externus in mundi prosperis exponatur, quia scilicet tunc solet sanguis devotionis siccari, & ipsa vita gratiæ spoliari. Ezec.16. *Dixi tibi cum esses in sanguine tuo, vive.* Vel si vis, dic contra mundi dilectores, qui quamvis sint animalia, id est, homines sensu & intellectu dotati, ipsi tamen lapidibus, id est, rebus insensibilibus,& terrenis per affectum adhærent, ita quod recte videtur, quod sensu, & intellectu carent, in quantum per bona
2 opera non se movent. Exo.15. *Fiant immobiles quasi lapis.* Spongia raræ,& perosæ,& bibulæ est naturæ, & ideo aquam attrahit, & eam sibi incorporat atque bibit, ipsamque cùm plena fuerit, nisi pressa fuerit, non evomit vel emittit. Verumtamen si aliquantulum premitur, tota aqua ab ipsa sic exprimitur,& spongia inanis remanet,& penitus vacuatur. Talis est, avarus, est enim rarus per inconstantiæ debilitatem, porosus per malorum affectuum multiplicitatem, bibulus per bonorum terrenorum appetitum, & cupiditatem. Isti enim in aquam bonorum mundi, quæ sunt fluxibilia sicut aqua, non cessant attrahere, & in concavitatibus, id est, in arcis,& abditis aggregare, ipsam vero cum ea pleni,& divites fuerint, nolunt amplius largiri vel evomere, sed per parcitatem omnia retinere, juxta illud Proverb. 5. ubi de aquis dicitur: *Habeto eas solus, & non sint alieni participes tui.* Sed quid? Pro certo Deus videns, quod isti nolunt aliquid de istis aquis absorptis,& avare acquisitis per largitatem dimittere, solet eos per tribulationes, vel per mortem premere,& sic pro certo quicquid biberant, de divitiis evomere,& dimittere compelluntur, & ipsi nudi,& vacui de isto seculo emittuntur, Job.20. *Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet eas Deus.* Vel dic, quod spongia est peccator, qui sicut dicitur Job.15. *Bibit quasi aquam iniquitatem*, quam scilicet cum plenus fuerit, non libenter dimittit, quia sicut dicitur Proverb. 18. *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* In fine tamen aquam istam, scil, peccata per confessionem evomit, quando Deus morte vel tribulationibus ipsum premit, sæpe tamen fit, quod per recidivum iterum hanc resumit; obstinati enim nunquam volunt peccata dimittere, nisi pressi. Vel dic quod mali qui actus peccatorum modo dimittere nolunt, sed continue ea bibunt, in fine morte compulsi, ipsa dimittendo evomunt.

Cap. CVIII.

De Sparo & Solea.

1 Sparus secundum Isidorum li. 12. est piscis sic dictus, eo quod sparo, i. lanceæ missili assimilatur, sicut solea piscis est pro eo, quod soleæ sotularium aliqualiter conformatur. In quibus notare possumus, quod illorum quibus nos assimilamur, & quorum nos moribus conformamus, nomen, & famam acquirimus,& habemus. Quod tam in bono significato verum est, quam in malo, 1 Reg.25. *Recte vocatum est nomen ejus Nabal.*

Cap. CIX.

De Stella.

1 Stella secundum Plinium lib.9.cap.40. piscis est in mari Oceano, factus ad similitudinem stellæ, carnem interius habens mollem, callum vero exterius valde durum, & secundum Aristotelem & Plinium iste piscis igneum dicitur habere calorem, ita ut omnia in mari contacta adurat,& omne animal, quod comederit, in ventre durissimum, quasi panis bis coctus, invenitur. Per istam stellam intelligo mulieres; quæ ratione ornatus superflui lucent, & rutilant sicut stellæ. Istæ enim habent virtutem vestivam & igneam. Quicquid enim tangunt, flamma faciunt & incendunt, & per ardorem luxuriæ igne malorum desideriorum comburunt, quia pro certo, & tactus, & nutus,& aspectus, & verba, & facta earum inflammant ad libidinem cor humanum. Unde Eccl.9. *Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis ardescit.* Et sic bene sequitur, quod illa quæ iste piscis comedit, indurantur, quia pro certo quicunque malæ mulieri per amorem incorporati fuerint, per obstinationem in mentis duritiem commutantur, & ideo proprie pani bis cocto comparantur, quia scilicet hic per luxuriam, in inferno vero per miseriam decoquuntur. Et istud patet de luxuriosis qui præ cæteris indurati, & obstinati videntur, quod scilicet ex hoc patet, quia etiā in senectute nolunt pœnitere, & dato quod perdant famam, animam & substantiam, nesciunt erubescere vel dolere, quia sicut dicitur Eccles. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non satigabitur transgrediens, usque in finem.* Et pone, si vis, figuram Apocal.8. *de stella ardente sicut facula, quæ cecidit in tertiam partem aquarum, & amaræ factæ sunt, & multi homines mortui sunt ex aquis, & nomen stellæ absynthium.* Aquæ fluxibiles significant bona mundi, quorum tertia pars sunt delitiæ. Stella ergo quæ ardens dicitur, & amara velut absynthium, est mala mulier, Eccl. 7. *Inveni mulierem morte amariorem.* Ista enim deducit hominem ad amaritudinem paupertatis, infamiæ, peccati,& tormenti. Ista igitur in tertiam partem aquarum, id est, in delicias mundi vult semper cadere, & ibi vivere, & manere, propter homines aquas delitiarum suarum bibentes, per diversa peccata moriuntur, et istam esse absynthium experiuntur, qui sicut de muliere dicitur Prov, 5. *Novissima ejus amara velut absynthium & acuta velut gladius biceps.*

Cap. CX.

De Serra maris.

1 Serra secundum Isidorum *est monstrum maris*, à re nomen habens. Habet enim serratam cristam, qua subnatans occulte navibus, eas occulte secat, et sic aqua subintrante, de submersorum carnibus se satiat atque cibat. Talis est mors, quia pro certo ista tam serta dicitur, quam serratrix. Nihil enim est, quin ab ipsa serretur, secetur, aut penetretur, navibus enim, id est, corporibus

poribus in mari hujus vitæ fluctuantibus ſubnatat occulte, ipſaque omni die paulatim ſecat inviſibiliter & ſecrete, ad Corinth. 15. *Quotidie morior.* Sic igitur nave corporis perforata, homines moriuntur, & in mortalitatis flumine ſubmerguntur, & ab iſta ſerra in ſepulchro comeduntur, & conſumuntur, Pſal. 48 *Mors depaſcet eos.* Vel ſerra eſt diabolus, qui occulte tentationem, & delectationem ſuggerendo, nos ſecat, & ſic aqua malæ complacentiæ vel conſenſus navem voluntatis intrante, nos per peccatum ſubmergit, & necat, & tandem in inferno devorat atque gravat Eſa. 44. *Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina,*
2 *id eſt, in ſerra.* Serra ſicut dicit Liber rerum, eſt monſtrum in mari, habens alas immanes, & pinnulas latiſſimas, quæ contra navem velificantem in mari, in contrarium erectis alis velificare contendit. Quod cum ſtadiis 40. aliquando fecerit, labore victa, alas deponit, & ad ſeſe retrahens laſſa ſubſiſtit, ipſam vero fluctus in profundum ad locum ſuum reportare tunc temporis conſuevit. Navis quam Spiritus ſanctus ducit ad portum, & quam gubernaculum providentiæ regit per fretum eſt Eccleſia; ſerra vero cum pinnulis excoriationis, & rapinæ, & cum alis præſumptionis, elationis & ſuperbiæ, eſt tyrannus. Quid igitur? Pro certo ſæpe fit ut ſerra, id eſt, aliquis crudelis princeps, & ſecularis imperator, vel tyrannus invideat navi Eccleſiæ, per mare hujus ſeculi velificanti, & quia diſplicet ſibi, quod tot, & tantis utitur libertatibus, & quod ita libere, & autentice tendit ad portum, in contrarium nititur velificare, & Eccleſiæ libertatibus obviare, & ſic ſolet alas ſuperbiæ erigere, pinnulas acutæ crudelitatis extendere, & ſe iſti navi opponere, & eam in curſu ſui regiminis impedire. Sed quid? proculdubio pro nihilo tentat hoc facere, quia neceſſe eſt navem Eccleſiæ prævalere, teſte enim Scriptura Eccleſ. 46. *Pugnare contra Dominum non eſt facile,* quia etiam ſicut dicitur Luc. 22. *Chriſtus pro Petro dicitur rogaſſe, ut non deficiat fides ſua.* Et etiam ipſa navicula Petri fluctuaſſe legitur, non periiſſe. Quid plura? pro certo finaliter neceſſe eſt, quod talis tyrannis alas ſuperbiæ deponat, & quod laſſus & fatigatus ſe ad ſe contrahat, quouſque laſſum, & fatigatum fluctus mortis ad profundum inferni pertrahat, & deducat Eſa. 33. Dum fatigatus deſieris contemnere, contemneris. Vel iſta poſſunt dici de tyrannis paganis, qui fidem, & Eccleſiam extinguere voluerunt, qui fatigati, & victi nihil contra Dominum potuerunt; ſed in profundum inferni deſcenderunt Eſa. 14. *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* Vel generaliter poteſt dici de præſumptuoſis & crudelibus, qui nituntur contra fortiores, & ſuperiores, qui finaliter laſſi remanent atque victi. Vel poteſt dici de tyrannis, & ballivis, qui in principio faciunt contra naves, id eſt, contra juſtos quicquid poſſunt, ipſiſque malitiis, & injuriis obviant, & reſiſtunt, qui finaliter laſſi in morte ſubſiſtunt, & fluctus mortis ipſos in profundum inferni deducunt Ezech. 32. *Dederunt timorem ſuum in terra viventium, & porta-*
3 *verunt ignorantiam ſuam cum his, qui deſcenderunt in lacum.* Si alio modo accipias textum, iſtum ſcilicet quod iſta ſerra non contra navem, ſed potius cum nave velificare contendat, & cum ea per mare ſe poſſe currere credat, donec tandem labore victa, & fatigata ſubſiſtat, poteſt contra præſumptuoſos allegari, qui ſe majoribus, & melioribus nituntur æquiparare, & ex æquo cum eis contendunt currere, et ſe eis in gloria cõformare; quod quia continuare nequeunut, neceſſe habẽt laſſi ſubſiſtere, & ceſſare. Iſtud videmus in multis tẽporaliter, qui in expenſis, & ſtrenuitatibus ſupra vires patrimoniorum ſuorum magnis nobilibus, & divitibus ſe conformare nituntur, & feſta continua, & arma incaute ſectantur, qui cum ſeipſos conſumpſerint, deſiſtere compelluntur. Contra quos Eſa. 16. *Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde. Superbia ejus, & arrogantia ejus plus quam fortitudo ejus.* Videmus etiam iſta ſpiritualiter in religioue, ubi multi novitii virium ſuarum ignari, ſupra vires nituntur, quandoque opera perfectionis facere, & navibus, id eſt, ſanctis ſe credunt æquiparare, qui tamen victi, ſolent finaliter deficere, & à cœpto propoſito vacillare. Bene ergo dicitur Eccl. 3. *Altiora te ne quæſieris.*

Cap. CXI.

De Syrenibus.

SYrenes ſecundum Phiſologum, & Andelinum, *ſunt quadam monſtra marina, quæ faciem muliebrem, brachia & mamillas habẽntia,* proceræ magnitudinis, & faciei ſunt horrendæ, in reliquo corpore aquilis ſunt ſimiles, cum alis & unguibus ad laniandum aptis. In fine vero corporis ſquamoſas piſcium caudas habent, quibus natando in fluctibus ſe gubernant. Viſæ autem ſunt pueros inter brachia portare, quibus viſis ſolent nautæ, quam plurimum formidare, & ideo eis lagenam vacuam ſolent projicere, ut dum cum illa luſerint, poſſint ſe ab eis elongare. Et ſicut dicit Liber rerum, hæc narraverunt illi, qui ſe vidiſſe aſſerebant. Tale monſtrum videtur eſſe mala mulier; iſta enim habet mammas blandientis delectationis, quibus ſcilic. catulos, & ſequaces ſuos lactat, delectat et nutrit, Thren. 4. *Lamiæ nudaverunt mammas, & lactaverunt catulos ſuos.* Iſta ergo licet videatur eſſe fœmina in prima parte, id eſt, principio, ſcil. dulcis, amicabilis, et benigna; eſt tamen aquila in ſequenti, habet enim alas et ungues, alæ enim ſignificant ſuam volatilem voluntatem, ungues vero ſuam avaram cupiditatem, et ſuam rapacem tenacitatem. Mulier enim per varia deſideria dicitur volare, et illos quos decipit, ſolet bonis fortunæ, naturæ, et gratiæ rapaciter ſpoliare Dan. 7. *Ungues habebat ferreos, &c.* Iſta tamen dicitur habere caudam piſceam, quia pro certo cauda, id eſt, finis et intentio iſtarum principaliter quærit aquam delitiarum, et fluxum luxuriæ corporalis. Vel dic, quod iſtæ Syrenes poſſunt ſignificare judices præcipites, et crudeles, qui volare dicũtur, et pungere, eo quod ſine deliberatione ſolent rapinas, et puncturas præcipitanter, et celeriter exercere; mulierem tamen, i. dulcem facie, & apparentiam dicuntur habere, et mamillis dulcium verborum, & fallacium in principio dicuntur lactare, ut ſic poſſint deceptos melius devorare, & de ſpoliis aliorum ſe, & catulos, i. filios, & nepotulos enutrire Eſai. 34. *Ibi habuit foveam hericius, & enutrivit catulos.* Quid igitur? Proculdubio naturæ. id eſt, ſimplices tales ſolent valde timere, & ne ab eis obruantur, præcipue formidare. Neceſſe ergo, quod aliquid ad ludendum ipſis projiciant, i. quod aliquod munus vel encenium eis offerant, ut ſic locum fugiendi habeant, & evadant, alias enim ſi ſe muneribus non redimunt, ſubmerſionem, rapinam & exhæredationem timere poſſunt, quia ſicut dicitur Micheæ 3. *Si quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium.* Syrenes ſaltantes & ludentes ſignificant tempeſtatem ſecundum
2 Philoſophum, tunc enim majorem faciunt lætitiam, quando ſentiunt tempeſtatem, in proximo futuram. Sic vere multi ſunt, qui tunc ſumme lætantur, & gaudent quando tempeſtatem tribulationum aliis venire vident, contra illud Prover. 24. *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, quia ſicut dicitur Proverb. 7. Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus.* Vel poteſt dici contra prædones, quorum ſaltus, feſta & convivia, ſigna ſunt tempeſtatis, & rapinæ ſubditorum. Conſtat enim, quod cum multa expenderint feſtinando, magis & acrius ſolent rapere, ſuam paupertatem ſupplendo, dicunt enim, faciamus bonum feſtum, quia ruſtici totum ſolvent. Naturæ ergo, i. ſimplices debent ſibi de futura tempeſtate, & rapina timere, quando vident tales ſyrenes feſta, & convivia, & alias lætitias celebrare. Prov. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.* Vel iſtud potes exponere, ſicut ſupra de avibus, titul. de fulica, §. 2. Syrenes dulciſſime dicuntur cantare, &c. vide libro
3 de animalibus cap. de ſyrenibus, & dic per omnia ſicut ibi.

Cap. CXII.

De Scylla piſce.

SCylla ſicut dicit Lib. de natura rerum, allegans Andelinum monſtrum eſt, ſecundum rei veritatem habitans in illo mari, quod Italiam & Siciliam ſecludit, & habet pectus, & caput ut virgo, ſicut ſyrenes, ructus vero, & hiatum oris, & dentes habet horribiles. Iſtud vero nautis, & omni genere hominũ inimicum eſt, & in ejus ſanguine delectatur, in aqua difficiliter vincitur, in terra vero quaſi penitus eſt imbelle. Vocem autem habet quaſi muſicam, & in melodia delectatur. Tale monſtrum chariſſimi videntur eſſe multi, qui ſc. ſimul ſunt crudeles, & falſi, quia videlicet ipſi faciem, i. apparentiam habent virgineam, & benignam, vocem vero dulcem, melodioſam, & ſuavem, & tamen humani generis ſunt inimici, & ad devorandum, rapiendum, & tribulandum nautas, i. ſimplices ſemper prompti. Nam cum ſua ſimplicitate virginea, & cum ſua voce, & locutione mellea, quas ipſi prætendunt exterius, iſti pro certo pleni ſunt crudelitate fellea, quam ſub falſitate palliata ſibi ſervant interius; dentes enim crudelitatis & voracitatis noſcuntur habere, quibus non ceſſant alios, temporaliter & verbaliter rodere, & mordere. Iſta patent de diabolo, & hæretico, qui ſub ſpecie alicujus blandimenti, quam

quam proferunt, hominem ad damnationem pertrahunt atque ferunt. Ista patent de usurariis,& aliis falsis judicibus,officialib. & ballivis,qui ut decipiant,in principio virgines esse videntur, & tamen constat,quod mordere semper,& rapere machinantur. Istud patet de hypocritis,qui sunt virgines in apparentia, qui tamen sunt animarum inimici in existentia. Istud etiam patet de detractoribus,qui scilicet in prima parte, scilicet in hominum apparentia, sunt virgines,posterius vero in eorum absentia sunt pessimi. Isti ergo dum sunt in aqua mundanæ fluxibilis prosperitatis & vitæ,vix possunt ab homine superari, cum vero ad terram,id est,ad mortem venerint, tunc nullius sunt valoris, quia tunc vel in se quantum ad animam,vel in filiis quantum ad mundum superantur, & eorum fortitudo ad nihilum deducitur, Ezec.32. *Dederunt fortitudinem suam in terra viventium, non dormierunt cum fortibus,qui descenderunt in infernum.* Isti igitur poterunt in locustis figurari,quæ (sicut dicitur Apoc.9.) *facies hominum, capillos mulierum,& tamen dentes leonum,& caudas scorpionum habuerunt,* quia scilicet tales sunt homines & mulieres in facie,id est,in apparentia blandiendo,sunt tamen leones in existentia devastando,& scorpiones posterius in absentia detrahendo & pungendo mordaciter,& urgendo,Prov.23. *Ingreditur blande,novissime autem*
2 *mordebit ut coluber.* Et nota,quod Scylla periculum est marinum, & secundum Poetas,scylla etiam dea est maris. Sed de hoc vide alibi,scilicet li.8.cap.11.§.18. & infra lib.15.ubi agitur de fabulis Poetarum.

Cap. CXII.

De Heracleotibus, seu Heracleoticis piscibus.

1 Heracleotes,secundum Theophrastum,pisces sunt circa Heracleam (quæ scilicet est civitas Campaniæ) positi, qui in hoc sunt valde mirabiles,quia extremas fluminum aquas sectari nituntur,terras enim quæ inter flumina sunt,mediæ cavare solet, & de flumine ad fluvium se transferre,& mirum videtur (ut ait) quod piscis iste tantos labores assumat,ut vitet aquas contrarias. Quod sic potest intelligi, ut scilicet ille piscis abhorreat contrarium motum fluminis,vel quod ille piscis aquam fluminis in quo est,fastidiat, & tanquam contrariam ipsam abhorreat, & quod pro veniendo ad aliud flumen,laborem penetrandi terras intermedias assumat. Dico ergo, quod iste piscis potest significare quosdam,qui contrarietatem fluminis fortunæ, & adversitatem tribulationum,non possunt sustinere, imo statim quod eam sentiunt,volunt ad locum alium se mutare,& labores infinitos non verentur ferre, ut possint alibi se transferre. Istud videmus de multis,qui culpas suas attribuunt locis,in quibus sunt,& ideo de loco ad locum transeunt,& locum invenire,ubi contrarium non habeant,credunt. Cõtra quos dicit Seneca Epistola 18. Animum (inquit) debes mutare non cœlum. Sequentur te quocunque perveneris,vitia,nihil tibi peregrinationes prosunt, cum te circumferas,q.d.melius est animum,quam locum mutare,& se contra fluminis impetũ fortunæ firmare, & non propter contrarietates vel culparum,vel pœnarum alium locum quærere,sed in eo in quo quis est,se potius emendare,& sibi non locis defectus suos imputare. Unde Eccl.10. *Si spiritus hominis potestatem habentis super te ascenderit,locum tuum ne dimiseris.* Vel potest dici contra ambitiosos, qui si sint in aliquo flumine,id est,in aliquo beneficio,statim fastidiunt illud,& statim volunt ad aliud se transferre, & ideo magnos labores solent recipere,terras,& patrias perfodere, ut possint ad fluvium optatum, id est, ad optatum beneficium pervenire,Esa.57. *In multitudine viæ tuæ laborasti, nec dixisti quiescam.* Et sicut secundum Theophrastum iste piscis in aqua facit sibi foveas ad habitandum, sic isti in flumine Ecclesiæ non quærunt,nisi foveas bonorum temporalium ad manendum. Esa.34. Ibi habuit foveam hericius. Vel potest dici ad finem,quod de fluvio mundanæ prosperitatis (qui velut nobis contrarius devitari debet) ad flumen gratiæ,& gloriæ (qui velut utilis debet concupisci) nos transferri possumus,necesse est magnos labores, scilicet pœnitentiæ sumere, & per foveas humilitatis,per ipsam terram bonorum terrenorum,ipsa contemnendo transire. Eccl.24.
2 *Penetrabo omnes inferiores partes terræ.* Plin.lib.9. 57. Theophrastum videtur alio modo intelligere. Dicit enim circa Heraclidem esse genus piscium, quod extremas aquas fluminum sectatur,ubi cavernas in terra sibi facit,ibique etiam recedente flumine,& cavernas in sicco remanente vivit, ibidemque tales pisces postmodum effodiuntur, & quanquam prima facie videantur mortui,motu tamen corporum vivere comprobantur. Ista possunt applicari ad religiosos, qui nimis volunt in secularibus occupari, quia scilicet quidam sunt qui in flumine devotionis, id est,in religione non se profundant,sed extrema fluminum,id est, ipsa secularia negotia sectantur,& amant,ibiq; foveas, & cavernas,domos & possessiones sibi ædificãt,& infra ipsam terram,id est, infra ipsum terrenorum amorem, se per affectionem sepeliunt,& inhumant. Sic ergo fit quod fluvius devotionis ab ipsis ex toto recedit,& ipsi in sicco sine devotionis humore remanent,& infra terram,& terrena, velut mortui in ipsis terrenis implicati residen t,& jam de aqua fluminis quæ recessit,id est, de devotione,& gratia quæ eis defecit,penitus nihil curant. Hier.9. *Confortati sunt in terra,de malo ad malum egressi sunt.* Tales ergo quando 2
à Prælatis,& prædicatoribus effodiuntur, quæruntur, & reprehenduntur,inveniuntur spiritualiter mortui. Motu autem conscientiæ vel motu aliquorum bonorum operum,deprehenduntur aliquotiens esse vivi,quia sc.multi sunt,qui dato, quod propter implicationem in terrenis,& propter carentiam fluminis gratiæ spiritualiter mortui videantur, ipsi tamen habere motum bonæ conscientiæ, & executionem bonorum operum comprobantur 2.ad Cor.6. *Quasi morientes, & ecce vivimus.* Secundum Plin.ibidem, ideo Theophrastus asserit in Paphlagonia effodi de altis scrobibus pisces gravissimos,& de locis quidem ubi nullæ restaguent aquæ. Miratur autem,& ipse sine coitu pisces gigni,& sine aqua bivere subtus terram. Dicit tamen Plin. illam terram forte habere in hoc aquæ naturam, vel forte ipsos pisces habere naturam vermium terrenorum. Dicit etiam ex hoc minus mirabile esse,quod tales possint vivere subtus terram. Adducit etiam ad propositnm,quomodo Nilus post recessum suum mures quasi semiformatos relinquit, qui etiam pro parte sunt mortui, & pro parte vivi. De istis etiam videtur recordari Seneca lib.3.de natura lib. quæstionibus, ubi ait, quod Theophrastus affirmat,quod 3
pisces de quibusdam locis eruuntur. Dic si vis,quod locus ubi aquæ devotionis,et compunctionis non restagnant nec abundant, est mundus,& mundanorum status, & tamen constat, quod in ipsis fossis,& scrobibus,i.in ipsis terrenis negotiis,pisces, id est, aliqui viri devoti inveniuntur, ibique vivere vita gratiæ comprobantur. Ipsi enim mures, & talpæ,i.e.ipsi seculares licet visu veræ discretionis careant, vitam tamen gratiæ in se servant, ita quod Deo & Angelis cibi gratissimi efficiuntur, quando per mortem effodiuntur, & de ipsa terra,id est, de ipsis terrenis negotiis,quæ debite administraverant,eruuntur. Isti ergo videntur dicere illud 1. Thess.5. *Sive vigilemus sive dormiamus,simul cum illo vivamus.* Ac si dicat,sive vigilemus per activam, sive dormiamus per contemplativam,semper debemus per gratiam vivere, & in statu salutis persistere.

Cap. CXIII.

De Scincis.

1 Scinci secundum Isidorum circa Nilum frequentissimæ sunt beluæ,quæ crocodilis sunt similes,sed minores,& horum carnes medicinales esse videntur, quia si quis in poculo suo carnes hujus beluæ posuerit,inde veneni potentiam expellit. Isti scinci possunt mihi significare aliquos tam seculares,quam religiosos, qui recte in apparentia videntur esse similes crocodilis, ratione scil.alicujus familiaris vel levis vitæ,quam prætendunt,veruntamen istis sunt valde minores in malitia, vel errore. Dato enim quod esse videantur mali exterius in conversatione, sunt tamen boni,& medicinales interius in intentione,& istud patet, quia etiam vinum doctrinæ,quod per eos transit,id est,illa documenta, dicta vel verba,quæ ipsi aliis dicunt,& emittunt, proculdubio contra venenum peccati remedium sunt;quia quamvis multis insolenter,& leviter videantur vivere,sciunt tamen utiliter 1
& facere,& docere. Non oportet ergo de talibus judicare secundum faciem,sed secundum peccata, juxta illud Joan.7. *Nolite judicare secundum faciem, sed rectum judicium judicate.* Sicut dicit Li- 2
ber rerum,scinci belluæ sunt, quæ prævident tempestates, & ventos, cauda enim sua villosa obturant foramen cavernæ,à qua parte debet flare ventus, oppositum vere apertum dimittunt, &c. Expone sicut lib. sequenti de animalibus titul.de taxo.§.3: invenies simile.

Cap. CXIV.

De Tencha.

1 Tencha piscis est lacualis,qui luto nutritur, & aliquando pelle nigra; quandoque vero aurea coloratur. Piscis est exterius

cerius valde viſcoſus; recte quaſi anguilla; dulcis eſt cibus, ſed duræ digeſtionis, ſecundum opinionem vulgi, iſte coire dicitur cum buffone. Talis eſt peccator, qui luteus eſt per avaritiam, viſcoſus per luxuriam, niger per infamiam, aureus tamen per curioſam veſtitus apparentiam, malæ digeſtionis, & converſionis per obſtinationem, & malitiam, & cum buffone diabolo coiens per malam amicitiam, & ab ipſo concipiens peccatum, & nequitiam Pſalm. 7. *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.*

CAP. CXV.

De Thruta.

1 THruta, ſecundum Librum rerum, & etiam ſicut ſenſu patet, eſt piſcis, qui in fluminibus inveniuntur, qui de altis montibus oriuntur, & qui lapideum littus habent. Eſt autem ſalmoni ſimilis in colore cutis, etiam in rubore, & partim in ſapore carnis, ſed hoc ſolum in æſtate, quia ſc. in hyeme carnes habet albas, ſicut alii piſces dulcediniſque minoris. Tales ſunt boni religioſi, quia pro certo, iſti in flumine religionis inveniuntur, quæ ſcilicet fundum, & fundamentum habet lapideum, ſcilic. ipſum Chriſtum, qui lapis & petra dicitur in ſcriptura, & ab altis montibus, id eſt, à ſanctis, & perfectis patribus noſcitur derivata. Iſti enim ſalmoni, id eſt, Chriſto pro viribus aſſimilantur, & quantum ad cutem honeſtæ converſationis, quantum etiam ad carnem interioris affectionis, ipſum pro viribus imitantur, quod tamen ſolum fit in æſtate, id eſt, in tempore gratiæ, quando ſc. abundant calor charitatis, & ſplendor veritatis, & fructus bonitatis. Nam in hyeme, id eſt, in ſtatu peccati, ubi frigus indevotionis, & ſterilitas virtutis, & perfectionis abundant, iſta ſimilitudo deficere comprobatur, quia ſcilic. ſapore charitatis, & colore honeſtatis ceſſantibus, iſti non Chriſto, ſed aliis piſcibus, ſcilicet peccatoribus, & malis etiam ſecularibus conformantur. Tunc enim poteſt de ipſis dici illud Pſalm. 85. *Non eſt ſimilis tui in iis Domine, & non eſt ſecundum opera tua.*

CAP. CXVI.

De Thymalo.

1 THymalus ſecundum Iſidorum lib. 12. ex flore, qui thymus dicitur, nomen habet. Nam (ut ait) cum ſit colore gratus, & ſapore jocundus, tamen ſicut iſte flos fragat, & corpore odore aſpirat. Tales ſunt ſancti, qui exemplo floris fragrantiſſimi Jeſu Chriſti colorem gratæ converſationis induunt, & odorem jocundæ famæ in aliorum naribus diffundunt. Cant. 4. *Odor veſtimentorum tuorum ſuper omnia aromata.*

CAP. CXVII.

De Teſtudinibus.

1 TEſtudines ſecundum Plin. lib. 9. c. 10. mare Indicum habet ita magnas, quod de teſtis earum homines ſibi faciunt lata domicilia, atque inter Inſulas maris rubri de ſingulis teſtis ſingula fiunt navigia. Iſtud monſtrum caret dentibus, acutum tamen habet roſtrum, & durum, nam tanta eſt ſibi oris duritia, quod lapides comminuat atque frangat, & iſtud ova parit uſque ad centena, quæ in terra foſſa, & pectore pavida incubat noctibus, fœtus vero educat annuo ſpatio ſicut ait. Chariſſimi per teſtudines poſſunt intelligi Prælati, qui cutem exterioris apparentiæ debent per conſtantiæ & patientiæ firmitatem præ cæteris, habere ſolidam, teſteam atq; duram. Ezec. 3. *Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum, & faciem tuam valentiorem dentibus eorum, quaſi ſilicem, & adamantem dedi faciem tuam.* Quid ergo? pro certo illi debent eſſe tales, & tanti, quod ipſi poſſint eſſe domus ad alios continendum charitative, & naves ad alios deferendum ſuſtentative, quia ſc. iſti ſicut domus ſubditos debent contra frigora tribulationum, contra pluviam tentationum, contra latrones, i. contra impios mundiales, & contra feras, i. contra dæmones infernales defendere, & ſicut naves ipſos in mari, i. in amaritudine paupertatis miſericorditer ſuſtinere, & pro ipſis ſpiritualiter, & temporaliter nutriendis, merces virtutum, exemplorum, documentorum continere. Prov. 31. *Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longe portans panem ſuum.* Quia proculdubio iſti ova, & fœtus, i. ſubditos ſuos debent in gratiam ſpiritualiter parere, & in terra, id eſt, in ſuæ mortis memoria per humilitatem infoſſare, ipſoſque pectoraliter pavidos fovere, & perſonaliter exemplis, doctrinis & eleemoſynis, educare. Eſa. 34. *Ibi habuit foveam hericius, & enutrivit catulos.* Quid ergo? pro certo iſti dentibus crudelitatis rapacis, & detractionis mordacis, debent carere, quia ſc. nullum debent injuſte affligere, vel mordere. Veruntamen quantum ad impios puniendos, roſtrum oris debent per ſeveram locutionem ita fortem, & durum habere, quod lapides, id eſt, lapideos peccatores poſſint confringere, domare, & rigore juſtitiæ caſtigare, ut ſic de ipſis dicatur illud 3. Reg. 18. *Ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis, & fortis, ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum.* Vel per dentes poſſunt intelligi verba mordacia, quia pro certo ſæpe fit, quod dato, quod homo Prælatus vel judex careat hujuſmodi dentibus, ſc. injurioſis ſermonibus, non eo minus ſolet protervos corrigere, & frangere, & lapideos homines caſtigare. Vel poteſt allegari, quod plus proficit quandoque roſtrum durum, id eſt, dura & ſevera reprehenſio, quã dentes acuti, i. quam mordax & crudelis punitio, quia ſicut dicitur Prov. 17. *Plus proficit correctio apud prudentes, quam centũ plagæ apud ſtultum.* Et hoc quia prudens verborum correctionibus emendatur, ſtultus vero plagarum ictibus induratur. Vel iſtud poteſt allegari de divitibus, qui recte apud mundanos domus, & naves, i. e. magni, & notabiles reputantur, qui pro certo fœtus & filios ſuos ſolent in terra, id eſt, in amore terrenorum ſepelire, & ipſos ultra debitum diligere, & fovere. Teſtudo cum uxore ſua cohabitat carnaliter, pecorum more. Veruntamen uxor ſua non libenter patitur copulam, quouſque maſculus ea averſa ori ejus feſtucam imponit. 2
Iſtud poteſt intelligi de bonis mulieribus, quæ copulam carnis etiam cum propriis viris debent difficulter & cum quadam diſplicentia ſuſtinere, maxime quando vident eos beſtiarum, & pecudum more effrenari, & carnaliter motos eſſe, & ſolum propter feſtucam quam habent in ore, i. e. propter frenum legis divinæ, quæ hoc præcepit, ſe debent bonæ mulieres in talibus exercere, ut ſc. non ex libidine, ſed ex juſtitia moveantur, juxta illud 1. ad Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro.* Advertens ad illa, quæ dixit Angelus Tobiæ, Tob. 6. quod ſc. in illis, qui conjugium ita ſuſcipiunt, quod à ſe Deum excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus, & mulus, poteſtatem habet dæmonium ſuper illos. Vel poteſt dici contra malas mulieres, quæ non patiuntur libidinem à procis ſuis, niſi etiam feſtucam donorum, & munerum recipiant ab eiſdem. Teſtudines marinæ, in tantum 3
diligunt libere reſpirare, quod ſurſum in aquæ ſuperficie volunt quaſi continue ſupernatare, & ſic fit, quod dum teſtudo non advertit & reſpirando aëre delectatur, teſta ejus à ſole totaliter ſiccatur & induratur, quod ſe ſubmegere vel in aqua profundere impeditur, & invita ſupernatare compellitur, & ſic piſcatorum manib. exponitur deprædanda, ſicut dicit Plin. li. 9. c. 10. Revera ſic videtur hodie de multis Eccleſiaſticis & religioſis, conſtat n. quod iſti ſunt poſiti in mari pœnitentiæ, ut in aquis devotionis, & gratiæ balneentur, & per humilitatem inferius profundentur. Sed quid? Pro certo hodie ita appetunt fatuæ teſtudines, i. fatui religioſi, & clerici libere reſpirare, & ita gloriantur ſurſum ad auras mundani favoris aſcendere, & ſe mundi negotiis implicare, & ita abhorrent in ſtatu religionis manere, & in profundo ſtatu humilitatis jacere, quod proculdubio ſurſum in patulo, in ſtatu alicujus eminentiæ gloriantur aſcendere, & in officiis & dignitatibus, vel in mundi favorib. vel in curiis principum, vel in executionib. mortuorum, vel in aliis adminiſtrationib. terrenorum delectantur & appetunt præſidere, ſicut ad literam patet etiam de mendicantibus, qui quaſi videntur mare religionis dimittere, & extra quaſi ex toto ad ſeculi negotia ſe transferre. Eſa. 23. *Exi terram tuam filia maris, non eſt cingulum ultra tibi.* Ac ſic diceret, iſti cingulum obedientiæ dimittunt, & rumpunt, & de mari religionis ad mundum exeunt & accedunt. Quid plura? Proculdubio ibi ſuiipſius taliter obliviſcuntur, quod à ſole mundanæ proſperitatis, & ardore concupiſcentiarum ibi à humore devotionis ſiccantur, & per obſtinationem, & malam conſuetudinem taliter indurantur, quod ſe in mari religionis profundare amplius impediuntur, imo quaſi ſeculares effecti, etiam contra voluntatem rationis ſurſum ſuper mundana ſupernatare, & evagari, & mentaliter, & perſonaliter dignoſcuntur, & ſic per conſequens ipſis piſcatoribus infernalibus exponuntur. Quod potiſſime patet de apoſtatis, qui libere aſpirare volentes, libertatem plus debito diligentes, mare religionis abhorrẽtes, exterius ſicut ſeculares vagantur, ita indurati in malo, quod amplius redire dedignantur Marc. 13. *Qui ſupra tectum eſt, non deſcendat in domum.* 4. Reg. 1. *De lectulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Teſtudo maris faciliter capitur, quando primitus in- 4
verſatur, ratione enim duræ & latæ teſtæ non ſe poteſt faciliter relevare, ſeu iterum reverſare. Sicut igitur dicit liber rerum,

testudines de nocte exeundo ad terram depascuntur, & satiantur, & tandem redeuntes ad aquam, super aquam dormiunt fluctuando. Tunc ergo duo piscatores natando seu navigando accedunt, qui ipsam inversant, & qui etiam pedem suum firme ligant, & sic eam inversam & supinam ad littus trahunt. Charissimi tunc homo spiritualiter inversatur, quando errans in fide, contra Deum supinatur, & fide ejus repugnat, & sibi mentaliter adversatur, vel quando per desperationem à statu spei retrovertitur, & per obstinationem contra Dominum voluntarie adversatur. Ps. 34. *Avertantur retrorsum, & confundantur.* Ex quo enim homo à statu fidei per hæresim aversus fuerit, & evulsus, vix aut nunquam potest resurgere, nec se à sua perfidia relevare. Hier. 8. *Quia aversus est, non revertetur.* Quid igitur? Proculdubio quando homo in terra divitiis satiatus fuerit, & in aqua delitiarum supernatando dormierit, & quieverit, tunc adsunt piscatores, qui ipsum per hæresim vel desperationem inversant, & ipsum contra Deum, & paradisum per obstinationem supinant, & vinculo malæ consuetudinis ipsum alligant, & sic cum propter duritiem cutis, i. mentis resurgere non valeant, ad littus inferni pro libito ipsum portant, exemplo mortui, qui aversus ad tumulum trahitur, & supinus in tumulo sepelitur. Unde de talibus potest dici illud Dan. 13. *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum.* Vel dic, quod inversatio ista est mors, quia etiam mortui inversi sepeliuntur, quia pro certo mali qui modo vinci nequeunt, tunc saltem superabuntur, quando per duos nautas, scilicet per Dei occultam ordinationem vitam limitantem, & per casum vel infirmitatem corpus affligentem, per mortem inversabuntur, & per alium nauram, sc. diabolum ligabuntur, & ad littus inferni trahentur, & de mari fluctuosæ vitæ, & prosperitatis extrahentur. Ezech. 29. *Extraham te de medio fluminum tuorum.* Vide ad hoc figuram supra de luligine.

Cap. CXVIII.

De Testeo Pisce.

1 TEsteum secundum Aristotelem animal est in mari Arabico, quod propter duritiam testæ suæ, pro eo quod fumi evaporare non possunt, aliquotiens infirmatur, & calore intrinseco inflammatur. Vadit igitur ad aquam dulcem & potat, & in ipsa aliquandiu habitat, & sic cutis ejus subtiliatur, & sudore exeunte sanatur. Sic vere si propter duritiam mentis nostræ, corporis, cordis & oris clausi, mali vapores vitiorum nobis per confessionem non exiverint competenter, propter quod calore concupiscentiæ generato moraliter fuerimus infirmati; restat, quod aquam dulcem devotionis, & compassionis bibamus, & quod in aqua lachrymosæ confessionis, & compunctionis nos corporaliter balneemus, ut sic dura cute voluntatis nostræ obstinatæ madefacta, sanitatem animæ reportemus. 4. Reg. 15. *Vade lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua.*

Cap. CXIX.

De Tortuca maris.

1 TOrtuca maris, barcora, testudo, & testeum animal, videntur supponere pro eodem, & etiam magister de propietatibus rerum de prædictis non facit speciales titulos. Veruntamen quia liber de natura rerum ponit diversos titulos de eisdem, ideo ego posui sub diversis. Dicit ergo, quod tortuca marina est belua ingens, similis tortucæ terrestri, sed ejus quantitatem in infinitum excedens. Octo enim cubitos habet in longitudine, latitudo vero ejus quatuor est cubitorum, scutum habet testeum, triangulare, quinque cubitorum. Crura habet longa, digitos magnos sicut leo, fortitudine & audacia est mirabilis, tres enim homines invadere non formidat. Ista possunt exponi in bono, & sic per tortucam intelligam virum justum, mari pœnitentiæ deditum, & ad tolerandum adversa omnia induratum. Iste enim debet habere octo beatitudines, scutum etiam testeum constantiæ, & fortitudinis, debet habere, quod tres virtutes Theologicæ, s. fides, spes, charitas, debet triangulare: & quod quinque cubitorum debet esse, in quantum debet contra quinque sensuum illecebras prævalere, sic igitur armatus unguibus justæ correctionis, & scuto fortitudinis, & perfectionis, tres viros, sc. superbos, avaros & luxuriosos, vel tres viros, sc. mundum, diabolum & corpus proprium non timebit invadere, ipsosque poterit superare Ps. 90. *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno.* Et ad Ephe. 6. *Sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissima ignea extinguere, & galeam salutis assumite, gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Vel ista possunt dici de fatuis & protervis, qui quando scuto, & armis aliis sunt circumcincti, ad mala omnia sunt audaces. Vel per scutum intelligo obstinationem mentis, & duritiam voluntatis, quod sc. triangulare dicitur, pro eo quod à tribus pessimis vitiis fabricatur, quæ sunt falsitas, crudelitas, cupiditas. Ex istis enim tribus constat scutum iniquitatis malorum. Isti enim habent falsitatem, ut recipiant, crudelitatem ut diripiant, cupiditatem ut accipiant. Tali ergo scuto sic triangulato armati, solent audacter tres viros, i.e. universitatem bonorum (qui per tres viros, Noe, Daniel, intelliguntur Ezech. 14.) prælatos sc. continentes, & conjugatos solent invadere, & eos multipliciter infestare. Unde de talibus dicitur Job. 41. in persona Behemoth, *quod corpus ejus quasi scuta fusilia, &c.* Vel per istam beluam intelligo incorrigibiles & obstinatos, qui ita duri sunt contra veritatem, & contra justitiam scutati, quod nulla correctionis sagitta possunt penetrari, qui primo aliis verbis & injuriis non timent invadere, & eis temerarie contraire. Esa. 48. *Scio enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua area.* Tortuca maris 2
si inversatur, vires perdit, se enim vix potest relevare. Sic tales cum mors eos inversaverit, nil valebunt, cum amplius à vitiis non resurgant. Vel expone sicut supra de testudine, ubi est simile. Vide lib. de animalibus, cap. de tortuca.

Cap. CXX.

De Thynno.

1 THynnus monstrum est marinum, caudam habens latitudinis duorum cubitorum, quod in mari fœtificat, & non alibi, quod istud taliter impinguatur, ut dehiscat, & ultra biennium raro vivit, ut dicit Plin. lib. 9. c. 15. Secundum vero Alber. bestiæ sunt in Æthiopia, quæ colore fusco binas habent mamillas, quibus lactant catulos. Plin. vero l. 9. c. 3. ait, thynnorum tantam multitudinem in mari Indico classi Alexandri magni obviam fuisse, ut classis econtra aciem direxerit, cum alias non esset sparsis evadere, thynnorum multitudine obviante. Tales sunt multi, qui caudam, i. spem futuræ vitæ habent latam, & hoc binorum cubitorum, quia sc. bis credunt vivere, diu sc. in hoc seculo, & futuro, & inde est, quod duas mammas habere dicuntur, in quantum spe prosperitatis præsentis & futuræ lactantur & delectantur, & ideo pro certo fœtus suos, i.e. desideria sua, voluntatem & propositum, solent in mari, i. e. in mundo, & mundiali amore parere, & nutrire, & se ibi aliter divitiis & delitiis impinguare, quod vitam gratiæ continuare nequeunt, aut servare. Quod etiam de temporali vita verum est, quia pro certo, qui ultra modum corporaliter delitiis impinguantur, & quorum mentes carnalitatibus cumulantur, & quorum status prosperitatibus augmentatur, vita tam temporali, quam spirituali, & æterna faciliter spoliantur, figurati Agag pinguissimo, qui à Samuele est occisus. 1. Reg. 15. Quia pro certo illi, qui prædictus pinguedinibus impinguantur, mortem reportare sæpius promerentur. Ideo dicitur 1. ad Tim. 15. *Vidua in delitiis vivens mortua est.* Isti etiam contra classem Alexandri, i. contra statum bonorum se congregant, & ei obviant, & repugnant, quare etiam necesse est, ut econtra ipsi boni, contra eos se colligant, confœderent atque jungant, ut eorum impetum securius fugiant, & evadant. 1. Mach. 5. *Congregatæ sunt gentes, ut dimicent contra nos.* Thynnus procedens 2
ad terram, ut pascatur, dextera solet ripam intrare, & leva exire. Quod accidit secundum Plin. l. 9. c. 15. Quia dextero oculo melius creditur videre quam sinistro, natura tamen utrumque oculum habente. Et sic ergo supponitur, quod semper vult oculum imponere versus partem illam, ad quam tendit. Sic mali modo procedentes ad pastus bonorum temporalium acquirendos, dextera prosperitatis solent ad terram, i. ad terrena intrare, sed proculdubio sinistra adversitatis exinde per mortem solent recedere & exire, quia pro certo illi, qui nunc ad terrena intrant prospere & quiete, finaliter inde sinistre exient, & moleste. Quod bene figuratur Ezech. 50. ubi dicitur, *quod ille qui per portam meridionalem in solemnitatem ingrediebatur, per portam aquilonarem egredi jubebatur.* Meridies enim prosperitatem, Aquilo frigidus adversitatem designat, ad denotandum, quod illi qui ad mundana prosperum habent ingressum, sc. divites, in fine sinistram aquilonarem, & adversum habebunt egressum, quia sicut dicitur Prov. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.* Thynnus secundum Plin. belua est 3
marina, quæ curiositate videndi vela navium agitari vento, naves persequitur, & in tantum stupore afficitur, ut tridente percutiatur

curiatur, absque eo quod moveatur. Simile videmus multis accidere, & maxime curiosis, & religiosis, & juvenculis mulieribus. Isti enim valde appetunt videre vola navium volare, i. e. mundi ludos, solatia, ludibria, pompas, choreas, & similia celebrari. Sed quid? Pro certo dato, quod in principio non intendant aliquid mali, ita tamen stupore, delectatione, & admiratione, & complacentia afficiuntur & tenentur, quod ubi non advertunt, à natura diabolo tridente tentationis triplicis concupiscentiæ, sc. superbiæ, luxuriæ, & avaritiæ, percutiuntur, & sic per peccatum spiritualiter occiduntur. Cujus figuram habemus in Dina virgine, quæ volens videre mulieres regionis Sichimorum egressa, ubi à Sichem filio Emor est corrupta, quia vere mulier juvenis curiosa facta, & mores aliorum videre sollicita, corruptionem peccati solet faciliter reportare. Ideo bene consulitur Eccl. 3. ubi dicitur, *In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris.* Sequitur. *Multos enim supplantavit suspitio illorum,*
4 *& invanitate detinuit sensus eorum.* Secundum Solinum thynni sunt beluæ, quæ in Ponto solum (quod est mare cæteris dulcius) inveniuntur, qui flumina intrant dextera, & ea exeunt leva. Sic tales, qui in dulcedine delitiarum volunt vivere, flumina statuum, & beneficiorum, & divitiarum mundialium, quæ dicuntur flumina, quia fluunt, dextera prosperitate adipiscuntur, sed sinistra adversitatis per mortem exinde egredi compelluntur, &c. dic ut supra eod. §. 2.

Cap. CXXI.

De Tomo seu Tonio.

1 TOmus seu Tonius piscis est magnus, sicut porcus marinus, qui circa Massiliam in abundantia reperitur. Iste super omnes pisces magis iners & timidus fertur esse, non potest enim ita modicum obicem invenire, quin continue retrocedat, & inde est quod in reti captus, nullam prorsus adhibet diligentiam exeundi, solum obstaculum retis timens. Unde quandoque involvuntur centum in uno reti, & ibi quamdiu piscatori placuerit, sine alio vinculo detinentur, & in aqua existentes sicut in armento temporibus distinguuntur. Verumtamen quando delphinus aliquando cum talibus in eodem reti capitur, tunc statim ipse rete rumpit, & alii post sequuntur, & sic illi qui multi imbecilles exitum aggredi non audebant, unius delphini fortitudine, & audacia liberantur. Ista non inveni in libris, sed audivi ab illis, qui mare Massilicum frequentaverant. Ista possunt allegari narrative, quomodo una bona persona proficit in communitate una, sæpe enim fit, quod ubi una magna congregatio exire aliquod periculum nesciebat, unus bonus, & sapiens exit, & dat exemplum, & viam aliis exeundi, & ista in temporalibus & politicis, & moralibus & Theologicis, quotidie videmus, quia sicut dicitur Eccl. 16. *Ab uno sensato habitabitur civitas, & à multis fatuis derelinquetur.* Ista potissime apparent in moralibus, ubi multi sunt ita imbecilles, quod omnem obicem tentationis vel tribulationis solent timere, & statim à via virtutum retrocedere, & infra rete diaboli se ligare, & sine quocunque conatu pœnitentiæ in piscatorum infernalium dominio totaliter remanere, nisi forte sit ibi aliquis delphinus, i. aliquis prudens homo, qui rupto reti diaboli exeat, ut ejus exemplis, & monitis possint alii se salvare, Eccl. 9. *Rex magnus vallavit civitatem, & munitiones extruxit per girum, & inventus est in ea vir pauper, & sapiens, qui liberavit urbem per sapientiam suam.* Vel isti possunt dici de bonis, qui in reti religionis, & Dei mandatorum, & in dominio prælatorum manent pacifice & quiete, & timent impingere in obicem peccatorum. Verumtamen quando est ibi unus malus delphinus, qui rete rumpit, mandata frangit, vel religionem exit, tunc malo exemplo suo aliorum multitudinem secum trahit. Figuratus in dracone. Apoc. 12. *Cujus cauda*, i. cujus exemplum sequela *trahebat post se tertiam partem stellarum.* Quia breviter per unum malum quandoque damnantur multi, & econverso; per unum bonum salvantur aliquotiens multi mali. Unde ad Rom. 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti multi, ita per unius obedientiam justi constituentur multi.* Vel ista possunt dici de sanctis patribus, qui in reti inferni detenti, & à morte omnes ligati, nullam habebant potentiam evadendi, verumtamen delphinus Christus, qui cum eisdem fuit mortuus & captus, rete mortis & inferni resurgendo rupit, & sic alios miseros secum duxit, quia breviter *sicut onus per unum*, sc. Adam *facti fuerunt transgressores, ita omnes per unum*, sc. Christum *facti sunt peccati & inferni ingressores.* Vide ad Roman. 5. *Si enim unius hominis peccato multi mortui sunt; multo magis unius hominis Christi gratia in plures abundavit.* Tonii ita sunt simplices 2
pisces, ubi piscator eorum congregationem invenerit, statim pisciculos qui sardæ dicuntur, pro pabulo eis projicit, qui statim more porcorum, qui cum glandibus trahuntur post pastorem, ipsum piscatorem sequuntur, & eis sequentibus etiam alii adjunguntur, & sic quandoque per duas dietas usque ad portus supercilia ducuntur, ubi cum reti tenui de ripa ad ripam, vel de rupe ad oppositum protenso capti inevasibiliter retinentur, ibique sicut in carcere quamdiu piscatoribus placuerit, reservantur. Tales sunt mali, qui sardella mundi delectabilium piscatorum sequuntur, & eorum exemplis etiam alii aggregantur, quousque in gurgitem inferni ab eis concludantur, ubi necessario & perpetuo pro rete mortis inevasibiliter detinentur. Prov. 7. *Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & nescit quod ad vincula stultus trahatur.* Vel dic, quod fatui tracti delectabilibus sequuntur diabolum vel mundi ludibria, & non cavent quod gurgitem peccati intrent, & quod reti malæ consuetudinis se involvant, & quod necessario ibi restent. Allega ut supra.

Cap. CXXII.

De Torpedine.

1 TOrpedo secundum Isidorum lib. 12. & Plin. li. 9. c. 42. Piscis est sic dictus, eo quod quicquid tangit facit obstupescere, & torpere, & in sensu, & motu deficere, & languere, & hoc non solum cum tangitur, imo etiam cum ei appropinquatur. Nam dato quod in luto lateat, pisces tamen desuper secure natantes solet stupefacere, & subito corripere, & mordere. Si quis etiam mediante virga vel hasta torpedinem tetigerit, brachia tangentis quanquam fortissima subito obstupescunt & torpent. Quid plura? tanta est vis torpedinis (ut ajunt) ut etiam aura desuper eam transiens, torpore inficiat cor humanum, nec est ista velox animal (ut dicunt) quin pedes ejus subito tactu torpedinis alligentur, sicut dicit idem Plin. lib. 3. cap. 1. Quod etiam à quodam abbate, qui se asserebat vidisse in Pictavia, audivi. Charissimi pro certo talis torpedo videtur esse mors, ipsa enim torpedo dici potest, pro eo quod torpide, & tarde videatur venire. Verumtamen ista est tantæ fortitudinis & virtutis, quod omnem creaturam quam tangit, facit obstupescere, & torpere, & motu & sensu deficere, & carere. Non valent enim mundi delitiæ natantibus, non valet virga præsidibus, non valet hasta militibus, non valet cursus velocibus; omnis enim tactus ab ista immobilis efficitur, & insensibilis, & stupidus congelatur, & sua omnis velocitas alligatur. Amos 2. *Peribit fuga à veloce.* Nec mirum, quia etiam ipsa aura ab ipsa flans, & veniens, i. ipsa fama ipsius mortis cum bene consideratur, & profunde solet hominem turbare, & præ stupore, & extasi congelare. Deut. 28. *Stupebis ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.* Vel si vis, pone de muliere, cujus tactus, & habitatio, fama, auditus, & consideratio facit hominem stupidum, insensibilem, inadvertentem, & tutum, sicut supra de narce, & sicut secundum Plin. li. 9. c. 42. ubi supra. Iecori torpedinis teneritas nulla præfertur. Sic vere jecori, & affectioni mulieris nulla dulcedo vel tepitudo coæquatur, quando, sc. fatuus animus ab ea decipitur, & fraudatur. Quod bene patet in luxuriosis, qui auri mulierum nihil præferunt. Unde Prov. 5. *Favus distillans labia meretricis, &c.*

Cap. CXXIII.

De Trebio. Vide Plin. lib. 9. cap. 25. non enim intellexit auctor.

1 TRebius secundum Plinium piscis est pedalis longitudinis, qui tamen invenitur pinguedinis quinque digitorum (ut ait.) Et istius tanta est virtus, secundum ipsum, quod pars ejus assata, & certo sale salita, quicquid in altissimos puteos ceciderit, fluctuare facit, & extrahit applicata. Tales sunt viri humiles benigni, pingues, & dulces, qui maximæ sunt virtutis. Nam quando applicantur alicui puteo profundo, id est, alicui obstinato peccatori, quicquid proculdubio, id est, quodcumque peccatum in profundum suæ conscientiæ per obstinationem intraverit, sciunt facere enatare, & per confessionem caute extrahere, & facere confitendo exterius fluctuare. Quod quidem faciunt dum ipsum sciunt dulciter tractare, & sagaciter inducere, & movere. Figura de Helisæo 4. Reg. 6. Ubi ferrum quod in fundo aquæ latebat, ligno appositio supernatare fecit, & exterius extraxit, & ejecit, quia pro certo Helisæus, id est, prudens prædicator, confessor vel corrector, scit lignum, id est, exempla de ligno crucis, & de passionis memoria apponere, & sic facit ferrum, i. e. peccati duritiam à profundis cordibus per

confessionem supergredi, & exire. Vel dic, quod iste piscis pinguis, & assatus est Christus, dulcis, & benignus, & tamen in veru crucis positus, & exustus. Iste ergo consideratus devote, & menti obstinatæ applicatus, discrete facit per confessionem supernatare peccata, & ipsa emittere perpetrata. Figuratus in Helisæo cum ligno, &c. Sicut supra, quia scilicet Helisæus cum ligno, i.e. Christus in cruce consideratus, facit natare de cordibus ferrum culpæ. Vel dic, quod iste applicatus profundo puteo inferni exinde fecit exire, & natare, & egredi sanctos patres, qui ibi à mundi origine latitabant. Quod petens David dicebat in Psal. 68. *Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, & non urgeat super me puteus os suum.* Trebius piscis est, qui in æstate est niger, in hyeme vero candidus. Sic vere fit, quod homo in æstate mundanæ prosperitatis habitans, fit per peccata niger, & vilis, qui tamen in hyeme adversitatis & paupertatis fit mundus, candidus, impollutus. Thr. 4. *Candidi facti sunt Nazarei ejus.* Solus trebius secundum Plinium ex alga nidum facit, &c. Videtur iste piscis esse phycis, quantum ad hoc, & quantum ad coloris mutationem. Vide supra in litera F. Trebius dicitur à terendo. Habet enim rostrum durissimum, cum quo naves terebrat, & perforat, quod bene videtur invenire Plin. lib. 32. cap. 2. & est piscis in Oceano, &c. Vide simile supra in litera G. de gladio, & expone sicut ibi.

Cap. CXXIV.

De Tritone.

1 TRiton dicitur esse piscis, qui ore habet fistulam quasi tubam, ita quod per maria tubicinando navigat, propter quod populus maris tubicinem ipsum vocat. Iste igitur antiquus inter Deos maris fuit computatus, & pictus cum tuba à gentibus veneratus. Unde etiam poetæ finxerant, miserum tubicinem, qui in mari submersus est, à tritone fuisse submersum pro eo, quod dum tubicinabat, ipsius tritonis officium exercebat. Ad omnia autem ista alludit Plin. lib. naturalis historiæ mundi 9. c. 5. Ubi dicit, quod Olypponensium legatio, propter hoc ex certa scientia sibi missa, nunciavit Tiberio principi, in quodam specu auditum visumque tritonem, concha canentem, quia noscitur forma, i.e. in illa figura qua antiquitus pinguebatur. Tales debent esse prælati, & prædicatores, quia pro certo isti debent in ore tubam prædicationis habere, & per mare hujus sæculi prædicationis tubicinium exercere. Figurati in Angelis habentibus tubas, Apoc. 9. &c. Isti etiam per vitæ sanctitatem, & excellentiam in isto mari debent esse dii. Psal. 81. *Ego dixi, dii estis.* Et illos qui tuum usurpant officium, scil. hæreticos, & falsos prædicatores, & hypocritas debent submergere, i.e. deponere, & deprimere & prædicationis officium denegare. Istis ergo dicitur Oseæ 8. *In gutture tuo sit tuba, sicut aquila super domum Domini.* Vel dic, quod talis est Christus, qui mari hujus sæculi prædicando fuit tubicen, & est Deus. Tubam enim prædicationis in ore habuit, quia peccatores de vitiis excitavit. Igitur iste videns alios tubicines, scilicet falsos, & malos prædicatores, suum officium usurpare, & turpis quæstus vel vanæ laudis gratia prædicare, contra ipsos indignatur, & in profundum inferni eos demergit, & per damnationem æternam ipsos destruit, & confundit. De istis ergo dicitur illud Psal 49. *Peccatori autem dicit Deus, Quare tu enarras justitias meas; & assumis testamentum meum per os tuum.* Tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum, si videbas furem, turrebas cum eo, &c. Vel dic, quod maris hujus sæculi tubicines sunt magniloqui, & adulatores, qui pro certo dii maris dicuntur, quia scil. in hujus mundi pelago à prælatis, & principibus tales sicut dii adorantur, & tanquam dii in hoc sæculo damnantur. Isti etiam aliis tubicinibus, i.e. aliis suis imitatoribus, adulatoribus solent invidere, & eorum submersionem, & casum pro viribus procurare. Vel dic, quod tales sunt joculatores divitum, & regum, qui cum instrumentis musicis, vel cum verbis exclamatoriis, solent in auribus divitum tubicinare, facta eorum commendare, & sic solent eos divites, & fatui nobiles sicut Deos adorare, & Deos, & consolatores sæculi reputare, dicentes eis illud Psal. 61. *Ego dixi, dii estis, & filii excelsi omnes.*

Cap. CXXV.

De Venth, pisce vulgariter sic dicto, seu Verich secundum Alber. Venth autem Vincentio, sive de arista.

1 VEnth piscis est, qui aliter dicitur Aristosus, eo quod aristis innumerabilibus sit repletus, quapropter pauperum cibus est, & inter alios pisces viles reputatur & aristosus. Iste vero sic capitur, super rete enim arcus ligneus aquæ supereminens ponitur, ubi nola seu campanella suspenditur, cujus sonum audientes isti pisces, in magna quantitate solent illuc convenire, & in magna multitudine in retibus insilire. Tali modo videntur capi à diabolo multi peccatores. Piscator enim diabolus volens capere, & in reti vitiorum involvere viles, & abominabiles peccatores, plenos aristis, i.e. conscientiæ remorsibus & peccatis, adhibet suarum sonum, & sibilum campanarum, & iste sonus nihil aliud est, quam mundi gaudiorum ludus, risus, cantus, & consolationes mulierum, sibili, & incantationes mundanorum, ad superbiam, pompam, & avaritiam incitationes, & ipsius hostis occultæ suggestiones, & tentationes. Isti enim pisces, scilicet peccatores in talibus delectantur, & dum incaute ad talia appropinquant, dumque in instrumentis musicis, choreis, & adulatoribus & mulierum sibilis se delectant, in reti diaboli, i.e. peccato involvuntur, & intrant, & in inferno capiuntur, & dolent. Abac. 1. *Traxit illud in sagena sua, & congregavit in rete suum.* Fatuum est igitur in talibus nolis, & sonulis delectari, imo utile est dicere illud Amos 5 *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Vel potest dici illud in bono, de illis, qui delectantur in sonitu, i. e. in auditu prædicationis, quia vix est quin aliquando cadant in rete divinæ gratiæ, & conversionis. Ezech. 12. *Extendam super te rete meum, & capieris in sagena mea.*

Cap. CXXVI.

De Vipera.

1 VIpera maris piscis est, quasi cubiti unius, qui in capite super oculos cornu acutum habet, quod venenosum, & mortiferum est: Quicquid enim ex eo vulnerat, ex eo inficitur. Quod caventes piscatores, capto pisce amputant ei caput, & reliquum quod vade est esibile, usibus cedit humanis. Iste piscis qui bonus est, & esibilis præter caput, significat mihi quosdam in religione, & Ecclesia, qui ut in pluribus bonis sunt esibiles, imitabiles atque justi, veruntamen habent quandoque caput cornu fatuitatis & præsumptionis ita armatum, quod inter oculos, i.e. publice, & patenter habere, & prætendere, & cum eo alios impetere, molestare, quod verbis detractoriis venenare, frontose, dure, & procaciter non verentur, & ideo piscatores, i. e boni prælati talibus debent caput, i.e. captositatem cum cornu proterviæ per justitiam amputare, & capitis eorum impetus refrænare, & sic cum sine tali capite fuerint, poterunt omnibus boni esse. Istud patet de multis in omni hominum gradu, & sexu, qui in omnibus boni inveniuntur, excepto quod capitosi, & cornupeti, frontosi, & cholerici plus debito, in alios efferuntur. Figurati in bove cornupeta. Exod. 21. Qui debebat recludi, & ne noceret aliis coerceri, alias ejus Dominus tenebatur. Sic tales cornupeti, protervi, & injurioši necesse est, quod à Dominis suis, i.e. à prælatis, & superioribus arceantur, & quod eorum caput, & captiositas auferatur, aliasque ipsi Domini, & superiores de eorum fatuitatibus teneantur, & sic de talibus correctis, humiliatis, decapitatis, & subjugatis, poterit dici illud Jud. 14. *Ecce Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in eo.* Vel potest de multis dici, qui ratione cornu sui, i. potentiæ, & jurisdictionis, & capitis, i.e. capitaneorum, dominorum, & parentum quos habent, sunt aliis nocivi, & venenosi, & occasione prædictorum faciunt multa mala, & ideo piscator Deus (quia isti alias essent boni) solet eis vel per mortem, vel per infortunia caput, i. e. ista omnia auferre, ut sic possint spiritualiter boni esse. Esa. 9. *Disperdet Dominus ab Israel caput, & caudam.*

Cap. CXXVII.

De Vergilialibus piscibus.

1 VErgiliales pisces dicti sunt, eo quod in ortu stellarum quæ Vergiliæ nominantur, apparent, reliquo vero tempore absconduntur, & sicut Plinius dicit lib. 9. c. 18. in duobus lacubus Italiæ, qui Larius & Verbanus dicuntur, inveniuntur, qui squamis crebris conspicui, sed præacutis inveniuntur. Vergiliæ, quæ sunt stellæ lucentes, divitias & eminentias designant, isti vero pisces, mundi parentes, cognatos, amicos significant: quia pro certo quando illæ stellæ circa nos incipiunt lucere, & quando mundi prosperis incipimus præfulgere, tunc proculdubio amici nostri circa nos incipiunt apparere, & se familiares & obsequiosos erga nos exhibere. Cum autem stellæ, id est, mundi prospera

spera aliquo casu disparuerint & cessaverint, tunc & illi pariter cessabunt, & ab istis frequentiis & obsequiis recedentes una cum eis disparebunt. Eccles.6. *Est amicus socius mensæ, & non comparebit in die tribulationis.* Et si vis, dic, quod isti falsi amici conspicui sunt ad applicandum, acuti tamen ad rapiendum, & ad acquirendum, & utilitatem propriam faciendum, qui scilicet in principio, quando scilicet homo non est pauper, parati sunt ad obsequendum, & ad suum communicandum, tandem vero scilicet quando vident hominem occidere & depauperari & cadere, parati sunt ad disparendum, & ad eum dimittendum. Allega ut supra.

Cap. CXXVIII.

De Vulpibus Marinis.

1 VUlpes maris, secundum Plin. lib. 9. cap. 43, pisces sunt, qui hamum glutiunt, attractumque usque ad infirma lineæ facile perrodunt, significantes illos, qui cum esca delectationis hauriunt & glutiunt hamum peccati, & conscientiæ remorsionis, Eccles.4. *Pisces capiuntur hamo.* Non intelligo bene textum, & ideo transeo.

Cap. CXXIX.

De Vacca Maris.

1 VAcca maris secundum Aristo. monstrum est magnum & iracundum, & pronum ad injurias. Quod non ova, sed fœtum facit: quem tenere diligens ducit ubicunque vadit, decem mensibus impræg̃natur, & vivit hoc animal 39. annis sicut ait: Quod probatum est caudis eorum amputatis, sicut de delphinis dictum est, qui vivunt annis 30. secundum Solinum. Istud potest allegari contra nimis diligentes filios, & eos secum habere volentes, contra illud Eccl.30. *Lacta filium tuum, & paventem te faciet, lude cum illo, & contristabit te.* Vel potest allegari contra malos, qui sunt iracundi, & ad injurias proni, & filiorum carnaliter dilectivi, & decem mensibus, i.e. decem defectibus, scilicet per transgressionem decem mandatorum dicuntur parere, supple mala opera. Mensis autem dicitur à mene, quod est defectus, pro eo quod lunæ defectio menses facere solebat, multum vero dicuntur vivere, & caudas, i. e. mortis memoriam dicuntur amputatum habere, & ea deficere & carere. Eccles.7. *Impius longo vivit tempore super terram.*

Cap. CXXX.

D Vitulo Marino.

1 VItulus marinus, qui alio modo dicitur Elcus, qui etiam idem videtur esse quod Kola (quia per omnia eædem sunt conditiones positæ de Kola in lib. de natura rerum, sicut de vitulo marino, in libro de proprietatibus rerum) monstrum est marinum, & forte idem est, quod vacca marina. Vide igitur de vitulo marino, libro de animalibus, titulo suo ubi ponitur. Credo etiam quod idem est, quod phoca.

Cap. CXXXI.

De Urtica maris.

1 VRtica maris est quasi de natura spongiarum, dicit enim Plin. lib. 9. cap. 45. quod urticæ & spongiæ non videntur esse nec frutex, nec animal, sed quædam media inter utramque naturam. Sunt ergo urticæ maris quidam pisces, similitudinem fruticum præferentes, quibus eadem est vis pruritu, mordax, quæ urticis terrestribus. Noctu vagantur, contrahuntque se quam maxime rigentes. Istæ ergo prænatantibus piscículis frondem suam potrigunt, attractosque devorant & consumunt. Istæ pectines & echinos noctu perquirunt, & attritu suo quicquid tangunt uredine & pruritu lædunt. Si quis vero ipsos manu capere voluerit, colorem mutant & contrahuntur, & si tempus habuerint absconduntur. Tales videntur esse quidam mali simplices, tam in seculo quam in claustro, quia scilicet non videntur esse aliquid, nec animal nec herba, in quantum scilicet nihil de mundi malitia videntur sapere, vel sentire. Verumtamen isti habent virtutem ustivam, quia scilicet alios qui eos tangunt, i. suos socios & vicinos solent verbis detractoriis urere, & pruritum iræ & displicentiæ in eis generare, piscúlos etiam, i.e. pauperes solent involvere & rapere, & eos usuris & exactionibus devorare, & sic per mordacitatẽ suam tam verbalem quam realem, solent aliud quam credebantur ostendere, & suam malitiam quæ latuerat declarare. Ista videntur ad literam de rusticis usurariis in hoc seculo, & de quibusdam rudibus malitiosis in claustro, qui nihil videntur scire, & tamen solent alios urere & mordere. Ps. 82. *Sicut ignis qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes.*

Cap. CXXXII.

De Ungue Pisce.

UNguis est piscis marinus, de genere concharum, qui alio modo dicitur dactylus, qui ad humanorum unguium similitudinem sic vocatur. Iste ergo quandam lucem innatam habere videtur, quia scilicet relucere etiam inter ora manducantium comprobatur. In tenebris enim sive in manibus, sive in veste, sive in ore relucet, & ubicumque succus vel humor ejus fuerit, nocte splendet, sicut dicit Plin. lib. 6. c. pe. Tales videntur esse viri scintifici & perfecti: quia scil. lumine claræ & honestæ vitæ, splendore & sapientiæ & doctrinæ, mirabiliter sunt dotati. Lucent enim in tenebris hujus vitæ, & alios illuminant & dirigunt, exemplis pariter & doctrinis, Matt.5. *Vos estis lux mundi.* Et hoc potissime verum est de sanctis, qui etiam adhuc in ore manducantium, i.e. in verbis & locutione prædicantium, & eosdem laudantium, relucere videntur, in quantum eorum verba & exempla nobis pro lumine offeruntur. Istis ergo & aliis similibus dicitur ad Philip.2. *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes.* Vel dic de hypocritis, qui quamvis regulariter non sint nisi quidam pisces, i.e. carnales & delitiosi, ipsi tamen per honestam apparentiam lucent, & in ore manducantium, i.e. in verbis laudantium lucere desiderant, in quantum famam & laudem cupiunt & affectant. Job. 41. *Post eum lucebit semita.*

Cap. CXXXIII.

De Zedrosis, seu gedrosis.

ZEdrosi secundum Plinium beluæ marinæ sunt in Arabia, quæ tantæ sunt magnitudinis, quod ossa eorum quandoque quadraginta cubitorum inveniuntur, & ideo de istis ossibus paratis & sectis, domus & alia ædificia commode construuntur. Talis est Christus, qui maximus fuit in gloria & virtute, ossa enim ejus, i.e. Apostoli, martyres atque sancti, qui more ossium fortissimi ad toleranda tormenta fuerunt, quadraginta cubitos habuerunt, quia scilicet constant ex denario quater ducto, i. e. decem mandata legis in fide quatuor Evangeliorum tenuerunt, & ideo sancti martyriis, & tormentis, facti sunt trabes pro Ecclesia construenda, & pro salutis nostræ fabrica sustinenda. Figurati in ossibus Helisæi, de quibus dicitur 4. Reg.13. quod ad eorum tactum revixit homo mortuus. Quia scilicet cum isti ossa Christi, peccatores scilicet mortuos prædicando tetigerunt, eos à peccato resurgere fecerunt, Ecclesiam etiam mortuam & depressam ad vitam gratiæ reduxérunt. Isti ergo Christo potuerunt dicere illud 1. Paral.1. *Os tuum sumus, & caro tua.* Vel dic, quod ista ossa fuerunt fundatores religionum &c sicut supra. Vel dic, quod isti pisces sunt viri perfecti & sancti, quorum ossa sunt virtutes & scientiæ, & fortes actus animæ, vel etiam constantiæ & virtutes, maxime in martyribus. De istis enim est anima vel Ecclesia fundata, & fidei nostræ machina fabricata, & salutis nostræ fabrica roborata. Proverb. 16. *Dulcedo animæ sanitas ossium.*

Cap. CXXXIV.

De Zydrach.

ZYdrach secundum librum rerum, monstrum est marinum, quod licet videatur terribile in figura, est tamen innocuum. Habet enim caput ut equus, sed valde minus, totum corpus ut draco, cum cauda longa, gracili, serpentina. Corpus enim diversis est maculatum coloribus, & pinnas habet ut piscis, quibus natat. Sic vere plerique inveniuntur, qui licet ipsorum caput, id est, cor sit equinum, id est, elatum per superbiam, corpus vero & caro sunt draconina, id est, inflammata per luxuriam, cauda vero, id est, finis & intentio sit serpentina & tortuosa per malitiam, & longa per diuturnam in malo perseverantiam, cutis vero conversationis sit colorata per curiosam apparentiam, habeant etiam pinnulas pungentes, id est, divitiarum abundantiam, & per consequens tales prima facie videantur aliis terribiles & nocivi, ipsi tamen nulli hominum sunt infesti, multi enim sunt, qui quamvis mali sunt in se, alicui tamen alii nunquam nocent, imo erga alios socialiter benigniter se habent. Esai. 11. *Super foramen aspidis, & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, minum suam mittet, non nocebunt, & non occident in universo monte sancto meo.*

CAP. CXXXV.

De *Zistri.*

ZIstris, ut dicit magnus Basilius in Hexameron, marina est belua, quæ excedens æstimationem hominum, tanta est, ut provida mater rerum natura, in isto monstro lusisse videatur. Ista enim belua nulli rerum, nec piscibus maris, nec bestiis terræ, nec volatilibus cœli assimilatur, sed in sola & in singulari figura ipsa belua gloriatur, ut recte valde mirandum spectaculum cunctis videntibus videatur, ut ex hoc laus & potentia creatoris in omnibus extollatur. Si enim, inquit, caput videris monstruosum, omnino velut abyssum fugies; si oculos, horrebis; si reliqua corporis, te nihil simile vidisse fateberis. Tales possunt dici multi, qui recto in nullo volunt aliis informari, imo gloriantur soli & singulares videri, & in nullo alios imitari. Istud patet de quibusdam, qui ita gloriantur in malitia, & potentes sunt iniquitate, & ista sunt monstruosi per vitiorum enormitatem, quod nec inter volucres cœli, sc. superbos, nec inter bestias terræ, scilicet avaros, nec inter pisces maris, sc. luxuriosos, est facile eis aliquem similem reperire. Et ideo mores eorum sunt ita monstruosi, & dispares universis, quod merito omnibus sunt horribiles ad videndum. Sapi. 2. *Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita ejus.* Vel istud potest allegari de singularibus in religione, qui vitam communem nolunt tenere, imo vitam habere singularem, & aliis dissimilem gloriantur. Gaudent enim aliis dispares apparere, & aliis per hypocrisim præpollere. Potest etiam allegari de fatuis juvenibus, qui ita in habitu & gestu transformantur, quod nulli assimilari gloriantur: quia scilicet isti gaudent, quando dicitur illis illud Psal. *Non est similis tui in diis Domine, & non est secundum opera tua.*

CAP. CXXXVI.

De *Zitirio.*

1 ZItiron, id est, miles marinus, monstrum est marinum, sicut dicit liber de natura rerum, ingens & fortissimum, cujus dispositio talis dicitur esse. In parte enim prima formam militis armati præfert, habens caput quasi casside galeatum, ex cute rugosa, dura, & valde firma, à collo ejus dependet scutum latum magnum, concavum atque durum, ut pugnantium more possit monstrum contra ictus defendi. Venæ autem & nervi fortissimi de collo & spondilibus ejus protenduntur in humerum, quibus suspenditur dictum scutum. Formæ triangularis ipsum scutum est, ita forte & solidum, quod vix ullo jaculo perforatur. Brachia habet fortissima, manum bifurcam, cum qua durissime percutit, fortissimæ est vitæ, ita quod vix potest interimi cum capitur, nisi malleis ferreis occidatur. Et istud monstrum humanas discordias dicitur imitari, inter se enim bella & turbationem maris tantam commovent in pugnando, ut in loco certaminis, tempestas quædam exurgere videatur. In mari autem Britannico hoc monstrum dicitur reperiri. Hic libet mihi inferere, quod à religioso viro Præposito sancti Michaelis in eremo, in solo Pictavico, unde oriundus ego sum, supra littus Oceani Aquitanici situato, me recolo audivisse, vidisse scilicet in mari juxta monasterium capi piscem cum facie & manibus humanis, squamis armato capite, ad modum loricati, ab umbelico vero ad modum lati pectinis terminatum, qui vix à nautis capi potuit, in quodam rupis maris recessu se retinens, & manibus projiciendo lapides se defendens. Ab altero vero audivi semel in eodem mari prope insulam Ciocam parvulum piscem captum, ad formam armati militis, figuratum casside & scuto, & lorica armatum. Cujus simile audivi à venerabili viro magistro Philippo de Vitriaco, asserente in Normandia similem militem vidisse. Ego etiam scutum unum semel vidi, latum & forte, quod constabat de squama piscis esse, & dicebatur à nonnullis marini militis fuisse. Tale vero scutum, à quodam maximo monstro seu milite marino extortum, apud Boloniam in Galliis fertur esse. Istud potest allegari & applicari, quod militia à Deo est inventa, quod patet, quia ab ipso in natura extitit præsignata. Et ideo milites nostri debent in Domino gloriari, & militiam juste & licite exercere, & militares actus sancte & utiliter operari. Habent enim à natura exemplar sui status & gradus, & ideo non est ad destruendum, sed ad deferendum naturam debet exercere & facere suos actus Sicut enim dicitur Job. 7. *Militia est vita hominis super terram.* Et propter hoc cuilibet potest dici illud 1. ad Timoth. 2. *Labora sicut bonus miles* CHRISTI. Vel ista possunt exponi de bonis & justis, qui sunt spirituales milites JESU CHRISTI. Isti enim debent in mari & amaritudinibus hujus vitæ milites CHRISTI esse, & contra inimicos animæ, mundum scilicet, carnem, & hostem virliter dimicare, & contra tentationes & tribulationes, more humanæ discordiæ, spiritualia litigia excitare. Habeant igitur scutum bonæ voluntatis, quod per tres virtutes Theologicas trianguletur, & quod per contemplationem cum laqueis spei & considerationis, sursum ad caput & collum, scilicet ad Deum suspendatur, quod etiam interius per humilitatem concavetur, & quod per patientiam & constantiam taliter in firmitate boni propositi solidetur, quod nullo tentationis vel tribulationis jaculo vulneretur. Psal. 20. *Scuto bonæ voluntatis coronasti eum Domine, & voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.* Voluntas enim si per spem, fidem & charitatem, fuerit triangulata, si per contemplationem ad collum, i. e. ad Deum fuerit suspensa, ligata & elevata, si insuper per humilitatem fuerit concavata, si nihilominus per constantiam & fortitudinem fuerit solidata, & ad sustinendum omnia adversa per patientiam confirmata, scutum procul dubio tutum erit, quo armatus homo non facile penetrabitur aut peribit. Sapient. 5. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem. Item habeat talis miles galeam super caput, & ista pro certo est timor Dei, qui super omnia debet esse, juxta illud Eccl. 25. *Timor Dei super omnia se superposuit.* Iste enim caput mentis debet tegere, & ipsam ne superbiat, vel in vana deviet continere, & ideo ista galea de pelle rugosa, hoc est dictum, de nostræ mortis & fragilitatis & futuræ rugositatis memoria debet esse, quia sc. homo debet caput intentionis & mentis timore Dei, qui ex consideratione mortis & fragilitatis concipitur, galeare ad Ephes. 6. Galeam salutis assumite. Item habeat iste miles manum, i. e. operationem bifurcatam, ut sc. omnis operatio ad laudem Dei, & utilitatem proximi ordinetur, ut sic spiritualis hostis quilibet bonorum operum ictibus vulneretur. Ps. 43. *Manus tua gentes disperdidit.* Sic igitur armatus miles CHRISTI audacter contra vitia procedat, & bella spiritualia exciter, faciat & ostendat, dicens illud 2. ad Cor. 10. *Non secundum carnem militamus; sed secundum spiritum; arma enim militiæ nostræ non sunt carnalia.* Vel ista possunt exponi in malo, contra malos milites, & nobiles & protervos, impios & crudeles, qui sc. galeati & scutati in mari hujus mundi tempestatem & brigas suscitant atque causant, & manibus suis bifidis, i. e. à dextris & à sinistris, hoc est dictum, bonos & malos dure percutiunt atque gravant, & totum mare, i. e. totam patriam molestant atque turbant; ut sic cuilibet tribulato per eos afflicto dicatur illud Ezech. 23. *Lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te.* Vel ista possunt dici contra studentes, vel etiam contra monachos insolentes, quia pro certo multi sunt, qui dato quod pisces, i. e. devoti, studentes, humiles & diligentes esse debeant, ipsi tamen milites maris esse volentes, scutum & galeam accipiunt, & mundi, i. e. mandatorum discordias imitantes, inter se bella faciunt atque gerunt, ita quod totum mare, i. e. totum studium vel etiam religionem turbant, destituunt & confundunt. Quod generaliter contra omnes Ecclesiasticos arma portantes potest dici Matt. 8. *Factus est motus magnus in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.* Vel potest dici contra divites rusticos, qui quamvis à natura habeant esse pisces, id est infimi, subditi atque viles, utpote de infima plebe nati, ipsi tamen milites volunt esse, & galeam & scutum habere, & mundanæ discordiæ actus militares cupiunt exercere, & contra naturam propriam gloriantur guerras & torneamenta facere, & movere & habere. Vel potest dici de litigiosis & detractoribus religiosis, qui quamvis naturaliter debeant esse pisces, scilicet benigni, devoti, humiles atque mites; & in mari, in statu amaritudinis & pœnitentiæ commorantes, ipsi nihilominus mundi discordias volunt in mari religionis & Ecclesiæ imitari, & cum scuto obstinationis, & galea perversæ intentionis, tribulationes & litigia in Ecclesia machinari, & contra naturam sui status in brigis & litigiis occupari. De quibus dicitur 2. Machab. 14. *Bella nutrivit, seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum.* Vel si vis, ista dic contra fatuos scholares, qui cum debeant esse pisces, i. e. vigiles & studiosi, ipsi tamen more militum sunt in studio litigiosi & brigosi, & quamvis sint de piscibus, i. e. de rustica plebe nati, in studiis tamen discordias suscitant, ut milites bellicosi.

LIBER DECIMUS.

Reductorii moralis tractans de Animalibus, Vermibus, & Serpentibus.

CAP. I.

ANIMAL dicitur quicquid vitali spiritu vivificatur. Et sunt animalium tria principalia genera, scilicet aërea, id est, volatilia, aquea, id est natatilia, terrea, i. e. gressibilia. Sic vere in mundo sunt hominum tria genera, sc. religiosi, clerici, & seculares. Primi debent esse aërei, per puram vitam & conversationem, & volatiles, per contemplationem. Secundi, sc. clerici debent esse aquei, per mollitiem pietatis; & natatiles, per exercitium scientificæ facultatis. Tertii autem, scilicet seculares & activi, debent esse terrei, scilicet quantum ad bonorum operum fœcunditatem, & gressibiles, quantum ad pœnitentiæ laborem & mobilitatem. Sed hodie pro certo non sic quia primi, scilicet religiosi, sunt volatiles, per ambitionem; aërei, per vanam gloriationem. Clerici autem sunt aquei per luxuriam & voluptatem, natatiles, quantum ad vagabilitatem & instabilem levitatem. Seculares autem sunt terrei, quantum ad indevotionem & avaritiam, gressibiles autem quantum ad mundani laboris occupationem. Ideo Ezech. 38. *Commovebuntur à facie mea volucres cœli, & pisces maris, & bestiæ* 2 *agri.* In terra sunt quatuor animalium genera, scilicet homines, reptilia, bestiæ, & jumenta. Sic vere in religione, mundo & Ecclesia, sunt diversæ species personarum: quia quidam sunt homines, i.e. rationales, justi & pii, sunt jumenta in auxilium aliorum data, i.e. simplices, laboribus expositi. Alii autem sunt reptiles, quantum ad avaritiã & cupiditatem, quia circa terram, id est, terrena repunt. Alii sunt bestiæ, id est, sensuales & brutales homines, quantum ad luxuriam & carnalitatem, mordaces per detractionem, crudeles etiam & voraces: quia secundum 3 Apostolum, 2. ad Timoth. 2. *In magna domo non tantum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia.* Secundum Basilium in Hexameron, quædam animalia dicuntur jumenta, scilicet illa, quæ in adjutorium hujus vitæ hominibus sunt concessa, sc. boves ad arandum, oves ad vestiendum, sues ad manducandum. Sic vere ad adjutorium vitæ spiritualis, nobis proficiunt & adjuvant, si volumus, omnes nostri socii & vicini, sc. boves, id est, viri perfecti ad nobiscum laborandum per pœnitentiam, oves, id est, simplices ad nos vestiendum per innocentiam, porci, id est, voluptuosi peccatores, vel etiam viles & pauperes, ad eos manducandum, & nobis incorporandum, per compassionem & clementiam. Et sic patet quod *diligentibus Deum omnia cooperantur* 4 *in bonum*, ad Rom. 8. In terra sunt tria genera reptilium, sc. quædam quæ dicuntur se trahentia, quæ ore se trahunt in anterius, sicut vermes. Alia sunt serpentia, quæ vi costarum, de loco ad locum se transferunt, sicut colubri & hujusmodi. Alia sunt reptilia, quæ pedibus se rapiunt, sicut lacertæ, botraces, & hujusmodi. Sic vere in terra nostra, sc. in mundo, sunt tria genera reptilium, i.e. peccatorum ad partem anteriorem, i.e. ad statum dignitatis & excellentiæ, diversimode proiiotorum, quia quidam se trahunt ad anterius, i. e. ad statum potiorem & altiorem, cum ore, i.e. cum verbis suis, ut sunt vermes, sc. adulatores & causidici. Alii cum vi costarum lateralium id est, amicorum, & isti sunt colubri, qui colunt umbras delitiarum; sc. religiosi & clerici: qui hodie ab amicis carnalibus promoventur. Alii cum pedibus propriis, i.e. per proprios labores, eundo, sc. & discurrendo, sicut sunt usurarii, mercatores, & alii laici. *Unumquodque ante faciem suam ambulabat.* Ezech. 1. Vel dic in bono, quod in terra, i.e. Ecclesia sunt, qui diversimode se transferunt ad anterius, i.e. ad æterna bona, vel etiam ad promotiones & spiritualia. Quidam sc. per orationem Dominum orando. Quidam costis, quæ sunt 5 circa, id est, per bonam affectionem Deum diligendo. Quidam pedibus, i.e. per bonam occupationem serviendo, impetrando, & laborando. Bestiæ dicuntur omnia animalia non mitia, potestati hominum subjecta. Et dicuntur bestiæ, quasi vastiæ, à vastando & sæviendo: quia nunc sæviunt dente, ut aper, nunc ungue, ut Leones, nunc cornu, ut Cervi & Rhinocerotes, & similia, ut dicit Isidorus. Tales sunt recte mundi tyranni, qui aliis nocent diversimode, sc. cum cornibus suæ potestatis & jurisdictionis, cum dentibus minarum & suæ locutionis, cum unguibus rapinæ & excoriationis, vel cum cornibus superbiæ & elationis, cum dentibus detractionis & falsæ infamiæ, impositionis & accusationis, cum unguibus rapacis & manualis invasionis, sicut patet in ballivis & officialibus, quia alios accusant, & sub nomine jurisdictionalis potestatis, rapiunt & prædantur. Ideo dicitur Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam in eos.* Inter bestias silvestres 6 sunt quædam aliis mitiores, sc. cervi, onagri & hujusmodi, quæ licet sint domesticis animalibus fæviores, tamen sunt feris aliis, sc. leonibus & hujusmodi mitiores. Sic vere inter bestias silvestres, i.e. inter peccatores, & etiam infideles semper est reperire aliquos, qui naturaliter sunt aliis mitiores, & ad misericordiam promptiores. *Barbari autem non modicam humanitatem impendebant nobis*, dicit Apostolus Act. 28. Sunt etiam inter seculares aliqui aliis mitiores, sc. boni & justi, quilicet non sint ita mites & boni sicut domestici, i.e. sicut religiosi, tamen aliis feris, i.e. mundi raptoribus sunt mitiores, & ad misericordiam promptiores. Secundum Basil. in Hexameron, & Arist. de animalibus, secun- 7 dum quod complexio est in aliquibus purior & melior, secundum hoc vivacioris sunt sensus, & ingenii & æstimationis, & pluris sagacitatis; & hinc est quod bos est tardus & stabilis, asinus stolidus, Vulpes dolosa, Lupus indomitus, equus fervens ad fœminas, canis gratificus, & amicitiæ memor. Nam ut dicunt isti, omnis ista diversitas venit ex diversitate virtutis agentis diversimode, in diversis. Sic vere charissimi, secundum prædominium interioris sanguinis, i.e. interioris affectionis & naturalis dispositionis, & divinæ gratiæ, occultæ inspirationis, vel subtractionis, mores animalium, i.e. hominum variantur: quia pro certo quidam sunt tardi per pigritiam sicut bos: quidam sunt stolidi per ignorantiam, sicut asinus: quidam sunt dolosi per malitiam, sicut vulpes: quidam sunt indomiti per obstinationem & duritiam, sicut lupus; quidam sunt ferventes ad fœminas per luxuriam, sicut equus: quidam autem sunt gratifici & amicitiæ memores, per bonitatem & justitiam, sicut canis. Quia secundũ naturalem interiorem dispositionẽ, & moralem assuefactionem & divinæ gratiæ inspirationem, morum & actuum varietas generatur, sive in malo, sive in bono. Ideo Eccl. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono sive in malo.* Nam secundum quod virtus, i.e. Deus agit diversimode per suam occultã providentiam in diversis, secundum hoc morum & gratiarum diversitas variatur. Quia *unicuique nata est gratia secundum mensuram donationis Christi*, ad 8 Eph. 4. & 1. Cor. 12. Secundum quod dicit Arist. li. 1. quædam animalia habent sanguinem, quædam non; sed illa quæ habent sanguinem, sunt majoris corporis & virtutis potioris, illa tamen quæ non habent sanguinem, habent alium humorem loco ejus, sicut patet in apibus, & cæteris annulosis. Sic vere quidam hominum habent sanguinẽ, i. memoriam passionis Christi, alii non; sed pro certo illi qui habent secum hujusmodi sanguinem, sunt aliis meliores & perfectiores, quantũ ad gratias & virtutes; aliis dico indevotis, qui non habent istũ sanguinem, sed loco ejus habent in corde suo humorem, sc. carnalitatem & affectionem, & voluptatem mundi & carnis. Sanguis enim iste est vita animæ spiritualis. Lev. 17. *Anima omnis carnis in sanguine est.* Idem ut dicit idẽ: Quæ- 9 dam animalia societatem diligunt & sectantur, ut cervi, onagri, boves & oves. Quædam autem fugiunt, ut aves & bestiæ, quæ de carnibus vivere consueverunt. Unde dicit Avicen. lib. 1. Quod quædam sunt urbana, quædam agrestia, sed inter cætera homo non posset vivere solus. Formicæ autem & apes in hoc communicant, quia sc. non solæ, sed in consortiis & societatibus esse volunt. Sic vere inter homines est differentia talis; quia quidam volunt vivere simul & in societate, sicut boni. Quia *volatilia ad sibi similia conveniunt.* Eccli. 27. Nam illi qui sunt homines quantũ ad sagacitatem discretionis, cervi quo ad velocitatem bonæ operationis; apes quantum ad mellificationem devotionis, onagri quantum ad calorem prædicationis, formicæ quantum ad laborem continuæ occupationis; non possunt vivere soli per discordiam & partialitatẽ, imo cupiunt invicem esse per concordiam & unitatem; quia dicit Psal. *Ecce quam bonum & quam jocundum habitare fratres in unum.* Sed pro certo quidam sunt qui societatem suorum similium non amant scilic. illi qui vivunt de sanguine, id est, de crudelitate & rapina; quia tales volunt esse soli per partialitates, & societatem alter alterius non affectant. Patet in causidicis, usurariis, & falsis mercatoribus & cæteris raptoribus, quorum alter nollet quod in sua patria esset alius sibi compar, ne scilicet per eum sibi rapinæ vel usuræ vel lucri portio minoretur, unde non sunt uniti per concordiam, sed per discordiam & invidiam separati. *Inter superbos semper jurgia sunt.* Prov. 23. 10 Item animalia variantur quantum ad nutrimentum; quia quædam

dam nutriuntur carnibus tantum,ut Leo et Lupus. Quædam tantum graminibus,ut bos et cervus. Quædam omnibus, ut canis et ursus. Quædam suis sustentabilibus liquoribus,ut apes melle,araneæ humore muscarum,ut dicit Arist.li. 1. Sic vere spiritualiter inter homines sunt quidam,qui carnibus,i.e.rapinis et extorsionibus vivunt,sicut Leones et Lupi, i.e. crudeles principes et tyranni. Alii vescuntur humoribus,i.e.delitiis et carnalitatibus. Alii graminibus,i.e.divitiis et terrenis facultatibus sicut boves,i.e. mercatores,et laboribus mundanis occupati, et cupidi, sc. et avari. Alii autem omnibus qui sc.nutriuntur carnibus per crudelitatem,humoribus,per carnalitatem,et graminibus per cupiditatem,et isti sunt canes,i.e.advocati, ursi, i. e. clerici ambitiosi, qui arbores dignitatum scandunt. Unde Eccl. 36. *Omnem escam manducabit venter.* Vel dic in bono,quod quædam mentes nutriuntur carnibus,i.exemplis martyrum et aliorũ sanctorum mortuorum. Aliæ graminibus,i.e.sanctæ scripturæ pascuis et auctoritatibus. Aliæ liquoribus,i. e. gustu devotionis et hujusmodi. Aliæ autem omnibus; quia sc.sunt devotæ et scientes,et hujusmodi sunt canes.i.e.prædicatores,ursi,i.e. hirsuti religiosi. Alius autem *credit se manducare omnia* ad Rom.14.Secundum Arist.lib. 1. aliqua sunt animalia, quæ carnibus aliorum vescuntur; et suum non accumulant nutrimentum,ut Leo et Aquila. Alia quæ suum accumulant nutrimentum,ut hericius et mus,et fornica.Sic vere inter malos quidam reponunt,nec providentin futurum, sicut sunt Leones & Aquilæ,i.e. fatui nobiles, principes & tyranni, qui propter nimias expensas & improvidentiam, fiunt pauperes,ita quod ad quotidianum victum utuntur carnibus,i.e.extorsionibus,rapinis,& exactionibus subditorum. *Rege sene & stulto,qui nescit providere,&c.* Eccl.4. Alii autem sunt qui sua accumulant nutrimenta, sc.invidi,cupidi & avari,qui cum magnis laboribus cavernas suas,i.e.arcas & cellaria replent victualibus, i. e. divitiis hujus mundi. Vel per istas formicas intelligo sapientes & providos,per alia stultos & improvidos & prodigos. *Vade ergo ad formicam ô piger,* Prov.6. Secundum Avicen. omne animal indiget nutrimento. Nam quia humor naturalis semper & continue per actionem calidi consumitur,ideo necesse est quod per nutrimentum restauretur. Sic vere chariſſimi,quia in anima humor, i.e. gratia & devotio & compassio continue consumitur & diminuitur à calore,i.e.à fervore & concupiscentia carnali & mundiali, vel à calore tribulationis & tentationis, ideo necesse est quod continue recipiat spiritualium nutrimenta sc. doctrinam, sacræ scripturæ prædicationem, bona exempla, bonam informationem, ut sic humiditas devotionis & gratiæ restituatur, & ne per peccatum depereat,continuè vegetetur. *Comede ergo & bibe, grandis enim tibi restat via,* 3. Reg.19.Item quædam animalia quærunt victum de die,sicut oves & hujusmodi. Quædam de nocte, sicut lupi & aves lucifugæ,& hujusmodi.Sic vere inter homines quidam vadunt ad cibum,i.ad opera & negotia de die,i.patenter & manifeste sc.oves, i.e.personæ simplices, & benignæ,quæ sunt planæ in actibus & operibus. Sed vere quidam de nocte incedunt,i.in obscuritate cavillationum & cautelarum, qui fugiunt lucem veritatis,& suos actus abscondunt,sc. usurarii & advocati,qui suos contractus semper faciunt in occulto, & ita de luxuriosis & hujusmodi,quia *Qui male agit odit lucem,* Joan. 3. Secundum Arist. & Avicen.quædam sunt animalia semper domestica, ut ovis & capra.& hujusmodi. Alia semper silvestria, ut leo, & lupus, & hujusmodi. Alia autem quæ licet sint naturaliter silvestria,tamen cito domesticantur,ut elephas, & similia. Alia quælibet sunt naturaliter domestica, tamen quandoque silvestria efficiuntur,ut patet in catis,& hujusmodi. Sic vere inter homines quidam sunt omni tempore domestici,i.e.domui Ecclesiæ assueti, & in statu gratiæ perseverantes sc. boni & perfecti. Alii autem omni tempore sunt silvestres per vitia & peccata, & à domo Ecclesiæ separati sc. tyranni & crudeles, vel etiam infideles. Alii autem qui licet sint aliquo tempore silvestres,i. indomiti & peccatores, tamen per prædicationem & correctionem faciliter convertuntur,& per gratiam domesticantur,sicut sunt multi seculares,& alii. Alii autem sunt, qui licet sint domestici per gratiam,& in domo Ecclesiæ vel religionis conversantes, tamen aliquando efficiuntur silvestres per apostasiam,vel peccatum, & à statu Ecclesiæ segregati. *Non enim omnia omnibus expediunt,& non omni animæ omne genus placet,* Eccl.37. Secundum Arist. de omnibus animalibus domesticis inveniuntur aliqua silvestria,sicut silvestris bos,homo silvestris,equus & asinus,&c. Sic vere de omnibus statibus animalium,i.e,hominum inveniuntur aliqui apostatæ,& silvestres, mali pariter & perversi, qui spreta societate bonorum,silvam incolunt hujus mundi. Quod in societate Christi apparuit,ubi Judas silvester & nephatius est inventus. *Apostata vir inutilis.* Prov. 6. Quædam animalia sunt magnæ iræ & impetuositatis, & maxime tempore coitus; quia tunc pugnant pro mulieribus & uxoribus & certant, sicut patet de Apris. Et in cunctis animalibus secundum Avicen. est appetitus delectationis. Animalia ergo sunt homines,& maxime clerici: Uxores suæ sunt beneficia,dignitates,officia,vel præbendæ. In cunctis ergo animalibus est appetitus delectationis,i.e.promotionis: quia sc. omnes & boni & mali cupiunt promoveri, & cum dictis uxoribus copulari,quia secundum Aug. *nemo est quin se gaudeat aliis dominari.* Et ideo multi sunt magnæ iræ,impetuositatis per ambitionem;quia sc.se ingerunt non vocati,& maxime tempore coitus,i.e.quando vident uxorem paratam, quando sc. aliquod officium vel beneficium vacat;quia tunc unus solet pugnare contra alium per lites & discordias, ut uxorem obtineat quam affectat. *Collidebantur pueri in ventre matris,* Gen.25.i.e.in claustro: quia sc. quilibet volebat primus exire,& ad exteriora beneficia promoveri. Item animalia quædam sunt magnæ iræ & furoris,sicut leo. Quædam autem magnæ benignitatis,sicut ovis, & quædam magnæ refrenationis,sicut elephas. Sic vere ad literam quidam sunt multum iracundi,alii benigni,alii autem sciunt per discretionem suam choleram refrenare, & maxime elephantes, qui inter omnia bruta plus utuntur ratione secundum Plin. i. e. viri justi & perfecti. Quædam animalia sunt tenacis memoriæ, sicut canis, qui est memor amicitiæ, & optimè recolit beneficia sibi facta, asinus etiam & camelus. Quædam autem magnæ sunt oblivionis, sicut struthio & columba. Solus autem homo secundum Avicen. memorat oblita,ut etiam dicit Arist.lib.1.Nam secundum Aug. in solo homine est memoria,in quantũ subjacet rationi. Sic vere inter homines quidam sunt qui sunt magnæ oblivionis; quia vere beneficia ab aliis sibi facta,& maxime Christi beneficia statim obliviscuntur,nec ea per vicissitudinẽ recordantur. *Populus meus oblitus est mei.* Hier. 2. Peccata etiam præterita non recordantur sc.ad confitendum,& ideo dicuntur struthio, de qua dicitur Job 39.quod *cum in arena posuerit ova sua,obliviscitur ubi posuerit ea.* Mala etiam præterita non recordantur, ad præcavendum ea, ideo dicuntur columba,quæ sc.ibi pullificat, ubi pullos suos semper se percipit amisisse. Sic isti licet in mundo per multos casus perdant divitias,tamen ibi pullificare,& eas ibi acquirere nunquam cessant. Ideo Esa.36 Redite prævaricatores ad cor, recordamini prioris seculi. Non recolunt etiam beneficia aliorum significati in illo pincerna,qui *succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui,* Gen.40.Exemplifica contra ingratos. Sed pro certo illi qui sunt homines,i.e.ratione utentes,qui sunt canes, i.e.gratifici & fideles,qui sunt asini,i.e.fortes & constantes,cameli, i.e. humiles & obedientes, tales dico bonæ sunt memoriæ & retentionis, quia sc.aliorum beneficia bene recolunt & habent in memoria,& ipsa vice reciproca recompensant,contra illos,qui *non fuerunt memores beneficiorum suorum,quæ ostendit eis,* Ps. 77. Secundum Avicenn. solus homo memorat oblita, bruta enim illa quæ obliviscuntur, nunquam amplius recordantur. Sic vere illi qui sunt pecudes & carnales peccatores,non recolunt oblita, i. e. peccata seu beneficia seu mandata Dei, quæ postponunt & obliviscuntur. Sed illi qui sunt homines, i.e. justi & rationales licet aliquando videantur obliviſci illa quæ viderunt sc.peccata quæ commiserunt, beneficia quæ perceperunt, mandata quæ audiverunt, tamen loco et tempore reminiscuntur sc.peccata ad confitendum, beneficia ad remunerandum, divina mandata ad implendum. *Memor esto igitur unde excideris,& prima opera fac,* Apoc. 2. Secundum Augustinum, admiranda est in brutis et animalibus prudentia seu sagacitas, et quædam similitudo rationis, quæ evidentem habent solertiam in educatione filiorum,in ædificatione mansionum et latibulorum, in medicatione vulnerum, in fuga nocivorum, in præsagio mutationis temporum futurorum,in cognitione et dilectione comparum sociorum; quia uxores proprias, filios et socios recognoscunt,ut dicit Aug. 11. de civitate Dei. Recte tales debent esse boni et discreti et perfecti viri, et maxime prælati et prædicatores; quia vere isti debent filios et alios sibi subditos vel se minores educare, per bonam eruditionem et instructionem,mansiones scilicet cœli, sibi et suis parare per bonam vitam et operationem, vulnera, id est, peccata medicari per pœnitentiam et confessionem, nociva, id est, mala exempla et consortia fugere per prudentiam et discretionem, mu-

tatio-

rationem præsentis temporis providere, per mortis & inferni, & aliorum futurorum recordationem: *Cœpisti cogitare quid futurum esset post hæc*, Dan. 2. *Novit præterita, & de futuris cogitat*, Sap. 8. Suos autem compares & filios, i. suos socios, amicos & subditos, debent diligere per charitatem, recognoscere per subventionem & pietatem, & cum eis pacificè conversari per concordem amicitiam & unitatem: *qui suorum domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*, 1. ad Tim. 5. 21 Secundum Aristot. In omni animali est unum radicale & originale membrum, quod est principium omnium virtutum naturalium: & per quod infunditur in membris aliis vita & virtus sc. cor: & istud primo formatur & perficitur in corpore animalis. Sic vere in anima est unum membrum, i.e. una virtus principalis & prima respectu omnium aliarum sc. fides, quæ est origo & principium omnis virtutis moralis. Per hanc enim habent virtutem & efficaciam opera nostra: quia secundum Apostolum Rom. 14. *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Et ideo ista debet primo & principaliter construi & componi, & summopere custodiri: quia *sine fide impossibile est placere Deo*, ad Hebr. 11. Vel dic, quod in corpore Ecclesiæ iste est Christus, qui est primus & primogenitus aliorum, à quo omnis virtus & gratia derivatur: *quia ipse est primogenitus in multis fratribus*, ad Rom. 8. Vel expone si vis de charitate: per omnia sicut supra, vel 22 de prælato. Omne animal habet vultum naturaliter inclinatum ad suum originale principium sc. ad terram, excepto homine, cui soli tanquam nobilioris naturæ est staturæ erectio reservata, ad denotandum sc. secundum Basil. quod homo non debet terrena, sed cœlestia contemplari, & non de infimis cogitare. Sic vero inter animalia, i.e. inter peccatores homines omnes naturaliter inclinantur ad terram, i.e. ad amorem terrenorum bonorum; illi tamen qui sunt homines, i.e. justi rationales & perfecti, habent faciem, i.e. intentionem erectam per spem, affectionem & contemplationem, superius ad æterna, non inferius ad terrena, ut sic videantur cæteris bestiis, i. e. peccatoribus nobilioris esse naturæ. Job. 40. *Circumde tibi decorem, & in sublime erigere.* Et 2. ad Cor. 4. *Contemplantibus nobis non quæ videntur, sed quæ non videntur.* Se- 23 cundum Arist. Omne animal habens semẽ, generat sibi simile, & ideo quia non potest servare speciem suam per se, dedit sibi natura per generationem speciem propriam conservare. Sic vere boni cupiunt alios facere & generare sibi similes, in moribus & natura: sicut patet de religiosis, qui alios generant per prædicationem, & hoc ut sic sua species, ordo sc. seu status eorum post se maneat, & per successionem & generationem aliorum servetur. 24 *Isti in locum surrexere patrum suorum*, Jos. 5. Act. 26. *Opto omnes qui me audiunt, fieri tales qualis ego sum.* Ad generationem animalium necessario requiruntur & communiter masculus & fœmella sc. masculus qui semen emittat, fœmella quæ in matrice semen recipiat, & sic ibi fœtus generatur, qui postmodum emittitur, perficitur & nutritur, & hoc diversimode in diversis: quia aliter in ovantibus aliter in parientibus. Masculus enim se habet per modum formæ, fœmina per modum materiæ, & ideo omne fœminum habet matricem, ubi fœtum recipiat, vel aliquid loco ejus. Sic vere in generatione bonorum operum, hæc omnia requiruntur sc. masculus, i.e. Christus, semen, i.e. gratia vel bona ipsius inspiratio, fœmina, i.e. anima matrix, i e. voluntas & subjectio, quia vere oportet quod primo masculus, i. e. Christus immittat semen, i.e. bonam inspiratiõe & gratiam prævenientem, & quod fœmina, i.e. anima istud recipiat in matrice scilicet voluntatis, & sic quod fœtum boni propositi concipiat per bonum consensum, & eum foveat per bonam dilectionem, emittat & pariat per bonam operatiõe, & eum nutriat per continuam frequentationem. Vel dic econtra de generatione malorũ operum; quia mas, i. e. diabolus emittit semen malæ suggestionis & tentationis in matricem fœminæ, i.e. in voluntatem animæ, & sic concipit per malum propositum, parit per malam operationem, nutrit per consuetudinem & iterationem. *Exiit qui seminat seminare semen suum*, Matt. 13. *quia quæ seminaverit homo, hæc & metet*, ad Gal. 6.

Vel per masculum intelligo bonos vel malos prædicatores, per semen, bonam vel malam doctrinam, per fœminã subditos, 25 auditores, & expone de quolibet sicut supra. Omnia animalia secundum Avicennam, in aliquo differunt, & in aliquo conveniunt: quia omnia conveniunt in carne & nervo, differunt tamen in multis, quia differunt in qualitate & habitudine membrorum, tam simplicium, quam compositorum: quia testudo habet testas, hericius spinas, equus caudam, & tamen homo non. Sic vere inter homines & bruta, i.e. inter justos & injustos, bonos & malos, est aliqua convenientia, & aliqua differentia, quia pro certo omnes conveniunt in nervis, i.e. in naturali sensu & discretione, & in carne, i.e. in naturali mollitie & compassione, quia omnis homo naturaliter est rationalis, & animal mansuetum. Verumtamen in aliquibus differunt: quia vere inter bruta, i. e. inter peccatores quidam sunt qui habent spinas, i.e. divitias & temporalem possessionem sicut hericius, quia ipsi peccatores in secula abundaverunt divitiis. Alii habent testas, i. e. duritiam & obstinationem: quia nolunt corrigi, nec audiunt prædicationem. *Scio quia durus es tu*, Es. 48. Alii habent caudam, i.e. spem longæ vitæ & durationis, quæ per caudam designatur. Sed vere homo non, quia pro certo sunt homines, i.e. ratione & perfectione utentes carent omnibus istis: quia non habent testam obstinationis, spinas, i.e. sollicitudinem temporalis possessionis, caudam longæ spei & durationis: quia *homo natus de muliere, brevi vivens tempore*, Job. 14. Differunt etiam animalia in quantitate oculorum, unde noctua 26 habet oculos multum apertos, Aquila autem multum parvos, & hoc est necessarium: quia noctua obscure videt, & de nocte vadit, & ideo sibi est necessarium habere oculos apertos. Econtra autem in aquila; quia acute videt, & de die prædatur, ideo bonum fuit quod oculus ejus esset strictus non apertus. Sic vere differentia est inter mundi sapientes & simplices; quia simplices sunt sicut noctua sc. obscuri & nocturni per ignorantiam, & ideo pro certo talibus est necessarium, quod oculus intellectus apertus sit per vigiliam, ut possint sc. videre quicquid eis præcipitur, vel docetur. *Sint oculi tui aperti.* Neem. 1. Sed veræ aquilæ i. sapientes & doctores, cum habeant oculos intellectus claros & acutos per scientiam & cognitionem, utile est quod sint cooperti & parum aperti, i. parum exposita ad vanas quæstiones & opiniones, ne forte per nimiã subtilitatem in hæresim dilabantur. *Amictu ora velabis, oculo non videas terrã.* Ezec. 12. Vel dic, quod noctuæ, i. sæculares, habent oculos apertos & vagantes, aquilæ autẽ, i. viri spirituales tenent eos clausos; quia *oculi sapientis in capite ejus, stultus autem ambulat in tenebris*, Eccl. 2. Dicunt enim sapientes, *Averte oculos meos ne videant vanitatẽ.* Differunt etiã animalia secundum 27 Avic. in numero pedum; quia quædam bipedia, quædã quadrupedia, quædam multipedia sunt, sicut patet in araneis & erucis. Sic vere differunt homines in quantitate pedum, i.e. affectionum; quia quidam sunt bipedes, per duplicem charitatẽ sc. Dei, & proximi; quidam quadrupedes, quantũ ad quatuor virtutes vel quatuor affectiones: quidam multipedes per multivolas affectiones, sicut sunt instabiles atque leves, quia *multæ cogitationes versantur in corde viri.* Prov. 19. Differunt etiam animalia in qualitate pe- 28 dum, quia quædam habent eos valde teneros & molles, sicut homo & camelus, quædam valde duros, sicut equus & bos; Sic vere quidem sunt qui habent pedes, i.e. affectiones multum teneras & molles, per benignitatem & compassionem; & hoc illi qui sunt homines per mansuetudinem & rationem: quia homo est animal rationale & mansuetum; & illi qui sunt cameli per patientiam & humilitatem; quia camelus se inclinat dum oneratur. Sed pro certo alii habent eos multum duros, per duritiam crudelitatis & obstinationis; & hoc illi, qui sunt boves quantum ad labores terrenos sc. avari; equi, quantum ad superbiam sc. principes & tyranni: quia *planta pedis eorum sicut planta pedis vituli*, Ezec. 1. Vel dic, quod pes est finis vitæ & senectus, qui aliis est mollis per misericordiam & pietatem, ut sit senectus sua in misericordia uberi, in aliis durus per partialitatem & avaritiam, quia vespere decidit, induratur & arescit. Vel dic, quod quidam habent pedes, i.e. affectus molles per delitias, quidam duros per constantiam & virtutem, &c. Differunt animalia in situ mamillarum; quia quædam 29 habent eas in pectore, sicut elephas; quædam in ventre sicut sues, quædam inter crura, sicut vaccæ. Sic vere prædicatores differunt; quia verè quidam habent mammas, i.e. prædicationem & doctrinam in pectoribus, sc. illi, qui prædicant ex corde & ex charitate. Alii in ventre, qui sc. prædicant causam ventris. Alii inter crura, qui sc. prædicant causam luxuriæ. Alii enim aliud clamabant. Act. 19. Patet ad Phi. 1. de diversitate annuntiantium Christum. Vel dic, quod ubera, quæ pro certo quidam habent in pectore, scilicet illi, qui semper volunt loqui de suis pectoralibus & amicis, quos habent prope cor. Alii in ventre sicut gulosi, qui nolunt nisi de ventre & de bonis cibis loqui. Alii inter crura, sicut luxurioſi, qui semper volunt loqui de membris & operibus impudicis. Isti ergo loquuntur variis linguis magnalia diaboli, Actuum 1. Item differunt animalia in actione, quia diver- 30 simode cum aliis pugnant, & ab aliis se defendunt, quædam enim

enim cum naribus & auribus, ut elephas, quædam cum naribus ut ſus, quædam cum cornibus, ut cervus; quædam cum dentibus, ut ſerpentes; quædam cum unguibus, ut leones; quædam cum pedibus fugiendo, ut lepores; quia ſecundum Plinium & Avicennam, Ingenioſa natura dedit cunctis animalibus contra nociva munimentum. Sic vere chariſſimi, boni pugnant contra hoſtes ſpirituales, diabolum, ſc. carnem, & mundum diverſimode, quia quidam cum auribus audiendo per obedientiam & ſubjectionem; quidam cum naribus olfaciendo, ſc. futuram ſuavitatem per devotionem; quidam cum dentibus, i.e. cum verbis per orationem, gratiarum actionem & confeſſionem; quidam cum cornibus i.e. cum virtutibus per conſtantiam & perfectionem, quidam cum pedibus fugiendo omnem malam occaſionem, alii unguibus i.e. manibus bene operando, vel eleemoſynam largiendo, per compaſſionem. Unde de eleemoſyna dicitur Eccl. 29. *Super ſcutum & lanceam propugnabit pro te.* Item differunt oculorum virtute, quia quædam habent oculos valde debiles, ſicut veſpertilio, quædam multum fortes, ſicut hirundo. Sic vere quidam habent oculos intellectus valde debiles ſc. per ignorantiam & incredulitatem, quia ſc. oculos animæ, i.e. fidem habent valde debilem, quia ſc. faciliter titubant. Ideo talibus dicitur Job 12. *Adhuc modicum lumen in vobis eſt.* Alii autem habent hujuſmodi oculos multum fortes, quia ſc. diſcrete vident ea, quæ ſunt fidei & doctrinæ, de quibus Apoc. 1. *Oculi ejus ſicut ſol.* Differunt animalia in appetitu coeundi, quia quædam ſunt multum prona ad coitum, ſicut columba & porcus, quædam magnæ refrenationis ſicut elephas & turtur; quædam autem perpetuo continent à coitu, ſicut apes. Sic vere inter homines, quidam ſunt faciles & proni ad actus luxuriæ ſc. ſoluti & luxurioſi; alii autem ſe debent refrenare ſc. boni activi & conjugati. Alii autem perpetuo debent continere ſc. clerici & religioſi. *Unuſquiſque enim proprium habet donum, alius ſic & alius ſic.* 1 ad Cor. 7. Quædam ſunt animalia quæ appetunt coire cum omni ſpecie, alia tantum cum ſua, alia cum nulla. Primum patet de pardo, cum Læna. Secundum de elephantibus inter quos ſunt conjugia, ſecundum Plinium. Tertium de apibus. Sic vere in mundo iſto ſunt quidam qui appetunt coire cum omni ſpecie ſcilicet cum ſolutis & conjugatis ſc. luxurioſi. Alii ſervant conjugia ſicut boni conjugati. Alii autem perpetuo continent, ſicut caſti clerici & religioſi, quia *non omnes cárO, ſed alia volucrum & alia beſtiarum*, 1. ad Cor. 15. Differunt autem animalia in comedendo, quia quædam ſunt magnæ voracitatis, ſicut lupus, canis, & leo. Alius autem parci victus ſicut ſerpentes. Sic multi ſunt voraces per gaſtrimargiam, alii autem modici, per abſtinentiam. Vel dic, quod quidam ſunt voraces per avaritiam & rapinam, quia cibos divitiarum indiſcrete devorant & acquirunt. Alius credit ſe manducare omnia. Alii autem ſunt abſtinentes ab hujuſmodi cibis, per paupertatem. Primi ſunt ſimiles lupis, &c. Vide ibi. *Sed qui abſtinens eſt, adjiciet vitam,* Eccl. 37. Differunt etiam beſtiæ in tempore venandi, quia quædam ſemper de nocte venantur, ut lupus qui dicitur hala, quædam ſemper de die, ut aquila, & accipiter. Alia autem & de die & nocte, ſicut catus. Chariſſimi nox ſignificat bona temporalia, dies bona ſpiritualia. Quidam ergo boni ſunt & juſti, qui in die, i.e. bonis ſpiritualibus vel in ſtatu gratiæ prædantur ſc. merita & virtutes, de quibus vivunt. Alii autem in nocte, i.e. in bonis & negotiis mundi acquirunt prædas ſuas, ſcilicet bona temporalia & divitias. Alii autem partim utroque utuntur, quia ſc. volunt temporalia ſimul & ſpiritualia exercere, & utramque ripam paſcere, & Chriſti & mundi negotia miniſtrare. Sed pro certo, *Nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Matt. 6. In corpore humano neceſſaria ſunt diverſa membra, propter ejus diverſas operationes. Unde ibi ſunt oſſa neceſſaria ad totius corporis ſuſtentamentum, cartilagines ad defenſionem ab oſſium læſione. Sic in corpore Eccleſiæ vel religionis, neceſſaria ſunt plura diverſa membra, homines ſc. & perſonæ. Unde neceſſe eſt ibi eſſe oſſa, i.e. viros juſtos, conſtantes, rigidos atque fortes, & maximè prælatos, ut ſic corpus Eccleſiæ ſuſtentetur per juſtitiam, ne ſc. defluat ad peccata, quia *juſtitia elevat gentem*, Prov. 14. Sed quia oſſa iſta nimis conſueverunt eſſe dura per rigorem, & carnem, i.e. viros carnales lædere per aſperam correctionem, ideo neceſſe eſt ibi eſſe cartilagines, quæ ſunt molles & flexibiles, i.e. viros pios, compatientes & miſericordes, ut ſic per eos oſſium iſtorum durities temperetur, ne caro, i.e. carnales totaliter diſſipentur. Exemplum de Moyſe pio, qui ſe opponebat Deo per orationem, *ne carnalis populus necaretur*, Num. 16. Nervi in corpore ſunt neceſſarii ad membrorum conjunctionem, & ſenſus & motus adminiſtrationem, & ideo ſunt molles & flexibiles, concavi & ſpiritu aëreo pleni. Sic in corpore Eccleſiæ ſunt neceſſarii nervi, i.e. viri ſpirituales & perfecti, qui ſunt molles per benignitatem, flexibiles per pietatem, concavi per humilitatem, Spiritu ſancto pleni per virtutum & gratiarum abundantiſſimam ubertatem, & ideo iſti per ſua bona opera, exempla & verba, alia membra copulant & conjungunt, ſc. per charitatem, & per fidei & amicitiæ unitatem, & in eis ſenſum diſcretionis, devotionis & compaſſionis, & motum bonæ operationis cauſant, efficiunt & procurant. Caro caloris in corpore neceſſaria propter vacui repletionem, & vitalis conſervationem. Caro autem neceſſaria eſt propter ſpiri- 38
tuum vitalium generationem, & vitæ conſervationem. Sic vere in anima debet eſſe caro, i.e. mollis & fluida compaſſio, quæ vacuum, i.e. pauperes per eleemoſynas repleat, & calorem vitalem, i.e. amorem & charitatem cuſtodiat & conſervet, ubi enim ceſſat pietas, cito deficit charitas, quia *ubi non ſunt ligna, extinguetur ignis*, Prov. 26. Cor autem, i.e. fides eſt neceſſaria, ut exinde vita ſpiritualis, i.e. gratia & charitas derivetur. Vel dic, quod in corpore Eccleſiæ oportet eſſe carnem, i.e. pios & compatientes, & cor, id eſt, calidos & charitativos *ſpiritu ferventes domino ſervientes*, ad Rom. 12. Pulmo fuit neceſſarius propter frigidi aëris attractionem, ad caloris cordis mitigationem. Sic vere chariſſi- 39
mi in anima eſt neceſſario pulmo, id eſt, devotio ſeu oratio, quia circa cor, i.e. circa cogitationes noſtras calor carnalis concupiſcentiæ æſtuat, & ideo neceſſe eſt, quod cum pulmone devotionis aſpiremus per orationem, & aerem, i.e. divinam gratiam attrahamus, ut ſic ſc. temperemus calorem cordis, i.e. carnalem inflammationem & diabolicam tentationem & ſuggeſtionem. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum. Stomachus eſt neceſſarius 40
propter primam digeſtionem, quia cibos in ſe recipit, & puram ſubſtantiam ad corporis nutrimentum retinet, impuram autem & ſuperfluam per receſſum emittit. Sic vere in anima oportet eſſe ſtomachum, i.e. diſcretionem, quæ receptis cibis, i.e. rerum exteriorum notitia, per os, i.e. per cogitationem recepta, debet quicquid ibi deponitur de bono, retinere ad animæ educationem, alia autem tanquam ſuperflua refutare. Vel ſtomachus eſt auditus, qui debet bonos cibos, i.e. bona verba retinere, alia autem prætermittere. Nonne auris verba dijudicat? Job 12. Vel dic, quod ſtomachus eſt homo pius, qui ſibi & corpori & domui retinet tantummodo neceſſaria, ſuperflua autem exterius pauperibus emittit. Vel dic, quod iſte eſt avarus, quia omnia pura & bona ſibi & membris ſuis, i.e. uxori & filiis retinet & reſervat, illud autem quod eſt impurum, & quod penitus nihil valet, exterius ad pauperes per eleemoſynas emittit, ſicut eſt vinum & bladum corruptum. Hepar in corpore eſt neceſſarium ad ſan- 41
guinis generationem, pro corporis nutrimento, venæ autem ſunt neceſſariæ ad iſtius ſanguinis per corpus deportationem, ut corpus debite nutriatur. Sic vere in corpore Eccleſiæ neceſſarii ſunt doctores, qui vicem hepatis portant, qui ſanguinem, i.e. doctrinam generant per ſuæ ſcientiæ actionem, venæ autem, i.e. prædicatores iſtum ſanguinem deferunt per prædicationem, & ſic alia membra ſc. ſeculares & alii mediante divina ſapientia vegetantur, & in eſſe gratiæ conſervantur. Vel hepar ſunt ſeculares, ſanguis eſt ſuperbia temporalis. *Pulli ejus lambunt ſanguinem*, Job 36. In corpore neceſſaria ſunt inteſtina, ad ſuperfluorum de- 42
purationem & evacuationem, fel ad digeſtionis confortationem, ſplen ad humoris melancholici recollectionem; ſic in anima oportet quod ſit fel, id eſt, amara & fervens contritio, ut ſic ſc. cibi, i.e. peccata digerantur, & decoquantur per compunctionem. *Potum dabo eis aquam fellis*, Hier. 9. Inteſtina, i.e. confeſſio, ut ſc. fæces peccatorum emittantur per locutionem, & venter, i.e. interior conſcientia depuretur. Splen, i.e. mortis memoria eſt neceſſaria, ut ſic melancholia, id eſt, triſtitia ſpiritualis colligatur. Splen enim eſt membrum terreum & melancholicum, & ſignificat mortis & terræ recordationem, quæ triſtitiam generat ſpiritualem, & lætitiam reprimit mundialem, triſtitia enim quæ ſecundum Deum eſt, vitam operatur. In corpore neceſſarii ſunt 43
renes ad faciendum generationem, & ſpeciei conſervationem. Caput etiam cum ſuis contentis, ad totius corporis ſenſificationem & gubernationem. Sic vere in corpore Eccleſiaſtico neceſſarii ſunt renes, id eſt, ſeculares & mundani, ut ſic per actus generativæ humana ſpecies conſervetur. Caput autem, id eſt, prælati ibi ſunt neceſſarii cum contentis ſuis, id eſt, cum diverſis ſenſibus oculis, & auribus, & hujuſmodi, id eſt, cum diverſis

ſuis

ſuis officialibus ut ſic totum corpus debite gubernetur, & in ſuis actibus dirigatur: quia debet habere oculos diſcretionis, os prædicationis, naſum devotionis, aures miſericordiæ & compaſſionis, vel aures judicii & æqualis exauditionis, quia *ita parvum audietis*
44 *& magnum*, Deut. 1. Vel per caput intelligo fidem, quæ eſt principium omnium virtutum, quæ neceſſaria eſt in anima. Collum in corpore eſt neceſſarium, ad capitis & corporis mutuam conjunctionem, vocis formationem, ciborum & nutrimentorum ad ſtomachum transductionem. Sic prædicatores in Eccleſia; quia in vere alia membra, i e. fideles habent cum capite Chriſto reunire per gratiam & affectionem, quando ab eo ſunt ſeparati per peccati diviſionem: quia *iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum*, Eſaiæ 59. Vocem etiam prædicationis habent emittere, & nutrimentum ſacræ doctrinæ ad ſtomachum, i.e. ad ſeculares & alios tranſmittere, per ſuam ſpiritualem educationem. *Collum tuum ſicut turis eburneæ, oculi tui ſicut piſcinæ in Heſſebon*,
45 Cant. 7. Pectus eſt neceſſarium, ad cordis & ſpirituum defenſionem, coſtæ & latera, ad membrorum ſpiritualium & naturalium protectionem. Sic in corpore Eccleſiæ neceſſaria ſunt pectus & latera, i.e. exteriores principes, mundani milites & potentes, ut ſc. per eos membra ſpiritualia, i.e. clerici & religioſi, membra etiam naturalia, i. e. ſeculares & mundani, nocumentis omnibus
46 præſerventur. *Defendite qui inter vos eſt gregem*, Act 20. Manus etiam ſunt neceſſariæ ad operationem, & corporis defenſionem. Pedes autem & crura, ad totius corporis ſuſtentationem, & voluntariam de loco ad locum motionem. Sic vere in Eccleſia pedes, qui terram immediate tangunt, i e. viri agricolæ ſunt neceſſarii: ut ſc. tota Eccleſia ſuſtentetur in temporalibus & victu. Manus etiam in milites & Eccleſiæ defenſionem neceſſarii ſunt, &
47 ad totius corporis Chriſti myſtici munimentum. Vel dic, quod in anima debent eſſe manus, i.e. bonæ operationes & pedes, i.e. bonæ affectiones. *Multa membra in corpore habemus*, 1. ad Cor. 12. In corpore eſt cutis neceſſaria ad interiorum omnium munimentum, & conſervationem ab exterioribus nocumentis. Pili autem neceſſarii ſunt, ad cutis ipſius munimentum. Sic in corpore morali, i.e. in vito juſto debet eſſe cutis, i.e. exterior apparentia & converſatio honeſta, à qua omnia interiora ſc. opera & affectus
48 defendantur & muniantur, abſcondantur & velentur. Etiam pro iſta cute defendenda neceſſarii ſunt pili, i.e exteriora ornamenta & veſtimenta. E contra de multis dicitur Job 17. *Cutis mea aruit, & contracta eſt*. Ungulæ in animalibus ſunt neceſſariæ ad pedũ & manuum munimentum, & ideo iſtæ ſolent eſſe duræ. Sic vere in anima debet eſſe ungula, quæ eſt extremitas corporis, i.e. noſtræ extremitatis, i.e. mortis & finis memoria: ut ſic pedes, i. e. affectiones, manus, i.e. operationes valeant præmuniri à nocumento ſc. vitiorum, Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua*,
49 *& in æternum non peccabis*. In corpore ergo ſunt diverſa membra ſibi invicem ſubvenientia, & ideo nullum eſt in corpore ſuperfluum, vel diminútum. Sic vere in corpore Eccleſiæ nihil eſt ſuperfluum, vel diminutũ, quia ſc. omnia membra ſcilicet pauperes & divites, clerici & religioſi, prælati & ſubditi ſunt neceſſarii, & ad complementum myſtici corporis opportuni, & ideo alter debet alteri in ſuis neceſſitatibus ſubvenire, & *defectus alter alterius ſupportare*, ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate*. Nam ſi-
50 cut dicit Apoſtol. 1. ad Corinth. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Omne animal generans aliud, habet oculos, præter talpam, quæ habet oculos opertos tela, quæ data ei, propter debilitatem viſus. Sic vere omnis homo qui generat alios ſcilicet in fide per prædicationem & doctrinam, debet habere oculos, i.e intellectus diſcretionem, ut ſcilicet videat & agnoſcat, quid debet facere vel vitare. *Totum corpus in circuitu plenum erat oculis*, Ezech. 1. Verumtamen aliqui ſunt ſicut talpa ſcilicet carnales, prædicatores, quorum intellectus eſt opertus & velatus modica tela, i. e. amore carnis & mundi, & ideo iſti in
51 ſpiritualibus ſunt cæci. *Oculos tuos velabis*, Ezech. 12. & Eſa. 42. *Quis cæcus niſi ſervus meus*. Omne animal habens aures movet eas, præter hominem, ſecundum Avic. ibidem. Sic vere illi qui habent aures, i. e. virtutem & promptitudinem audiendi verbum Dei, vel obediendi movent eas ſcilic. per bonam operationem ſcil. implendo quæ audierunt, & faciendo. Iſtud tamen fallit in hominibus, quia vere illi qui ſunt homines, i.e. rationabiles & ſapientes mundi, non movent aures; quia licet habeant aures, i.e. licet audiant verbum Dei et mandata Chriſti, tamen non exercent motum bonæ operationis. *Audiunt verba tua, & non faciunt ea, ſed in canticum oris ſui vertunt illa*, Ezec. 33. Secundum

Avicen. Omue animal ſpirat, ſed quædam per vias honeſtas, vel 52
manifeſtas, ut per os & per nares, quædam per non manifeſtas ut apes, &c. annuloſa. Sic vere omnis homo debet ſpirare ſc. emittendo ſpiritum orationis, & attrahendo ſpiritum gratiæ & conſolationis. Et hoc quidam occulte per meditationem, quidam manifeſte per bonam operationem, quia qui conſervat legem multiplicat orationem, Eccleſ. 35. *Omne animal quadrupes habens* 53
ſanguinem, habet medullam, & maxime homo multum habet de medulla, reſpectu corporis ſui, quod eſt ei neceſſarium, propter multiplices ejus operationes. Sic vere illi qui habent ſecum ſc. in memoria & compaſſione, ſanguinem, i. e. Chriſti mortem & paſſionem, habent medullam, i. e. unctuoſitatem charitatis & compaſſionis, & pietatis & benignitatis, & hoc maxime appareret in hominibus, i.e. in viris perfectis & rationabilibus, qui præ
cæteris debent abundare in medulla charitatis & pietatis. Item 54
idem Avicen. dicit, quod omne animal habens ſanguinem habet cor, carens ſanguine caret corde, licet loco cordis habeat aliquid, quod eſt ſedes vitæ. Omne etiam animal habens ſanguinem, ambulat, vigilat, & dormit, ſecundum Ariſt. Sic vere illi qui habent ſanguinem, i. e. memoriam ſanguinis Chriſti, habent cor, i.e. conſtantiam & virtutem & perſeverantiam firmitatis in bono. *Cor ejus datum eſt ei, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit*, Dan. 7. Quia tales ſunt magis fortes ad reſiſtendum tribulationibus & vitiis & peccatis, quam alii. Et tales etiam ambulant per bonam operationem, vigilant per diſcretionem, dormiunt per devotionem, & contemplationem. Illi autem, qui carent iſto ſanguine, pro certo carent corde, i. e. conſtantia, fortitudine, & virtute. *Co-*
lumba enim ſeducta non habet cor, Oſeæ 7. Vel per ſanguinẽ intelli- 55
go pietatem, & dic per omnia ſicut ſupra. Omne animal habens cornu, habet ungulas pedum fixas, excepto unicorni, & aſino Indico, qui in fronte habet cornu, & ungulam non fiſſam. Sic vere illi qui habent cornuam dignitatem, debent ungulam, i.e. operationem findere per diſcretionem; quidam ſunt tamen fatui prælati, ſimiles unicorni, quo ad ſuperbiam & crudelitatem, aſino Indico, quo ad ſtultitiam & ſtoliditatem, & ideo tales non findunt ungulam, per prudentiam & ſagacitatem, &c. vide de
aſino. Omne animal cornutum habet cornua vacua, præter cer- 56
vum & unicornem. Sic vere omnes illi qui habent cornua, i.e. juriſdictionem & potentiam temporalem, debent ea habere vacua per humilitatem, & per donorum abdicationem, quia ſcil. non debent accipere munera, propter judicaturam, & debent manus ſuas à talibus vacuare, Exodi 23. *Non accipies munera, &c.* Illi tamen qui ſunt ſicut cervus timidi, & indociles ſicut unicornis, i.e. crudeles & effrenati, habent cornua plena, i.e. juriſdictionem donis & muneribus repletam, Eſaiæ 5. *Væ qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti auſertis ab eo*, Iſti enim audiunt illud Exod. 24. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.*

Item omne animal cornutum eſt quadrupes, præter ceraſten, 57
& præter teſtudines & limaces, quæ carent pedibus. Sic vere omnis judex & prælatus debent habere quatuor pedes, i. e. quatuor virtutes vel affectiones quibus ſc. in actibus ſuis moveantur, illi tamen qui ſunt ſerpentes & ceraſtæ, i.e. fraudulenti, malitioſi, & cupidi & ambitioſi, illi etiam qui ſunt limaces, i.e. carnales & delitioſi, carent hujuſmodi pedibus. Vide conditiones ceraſtæ. Unde Pſ. 113. *Pedes habent & non ambulabunt*. Item omne 58
animal cornutum habet cornua dura & oſſea, præter limacem, & cætera ſimilia. Sic vere omnis judex qui habet cornua, i. e. conſtantiam & virtutem, debet habere cornua juriſdictionis & poteſtatis dura & rigida per juſtitiam & rigorem, præter limaces, i.e. præter molles & imbecilles prælatos & carnales, i. e, delitioſos, qui non audent corrigere delinquentes. Unde Eſa. 48. *Scio enim quia durus es*. Item ſecundum Avicen. Quædam anima- 59
lia habent dentes in utraque mandibula, ſicut homor quædam inferior mandibula tantum, & talia, ut communiter ſunt cornuta, quia illi materia tranſit in cornua. Nulla autem animalia habent dentes in ſuperiori mandibula tantum. Dentes qui maſticant & ruminant, ſignificant diſcretionem, quæ habet omnes cogitatus & opera ruminare, per examinationem & diſcuſſionem. Sed pro certo quidam habent dentes diſcretionis ſuperius & inferius, id eſt, quantum ad æterna, ſuperna & ſpiritualia et cœleſtia, et quantum ad inferiora ſcilicet mundana et terrena. Et tales ſunt homines, id eſt, viri juſti et perfecti, qui in terrenis et ſpiritualibus ſunt diſcreti: quia *dedit eis Dominus irriguum ſuperius, & irriguum inferius*, Judi. 1. Sic vere alii ſunt qui non hc? quia in inferiori mandibula ſcilicet quantum ad infima negotia

et ter-

& terrena, habent dentes, id est, discretionem & sapientiam, quia scilicet non sunt discreti in spiritualibus, sed in tẽporalibus, quia *sapientes sunt ut faciant mala.* Hier. 4. sicut patet in advocatis & multis aliis ubicunque. Sed pro certo tales sunt cõmuniter cornuti sc. per superbiam & elationẽ: quia istud est regulare, quod illi qui minus sciunt & valent, plus aliis sunt elati. Nullum enim animal est, id est, nullus est homo ita perfectus, qui tantum dentes habeat superius, id est, qui de superioribus & cœlestibus tantummodo se intromittat, quia multi sunt mere terreni, sed nullus mere spiritualis contra illud Apost. ad Col. 3. *Quæ sursum sunt sapite, &c.* Vel per dentes si vis intellige loquutionem, &c. Expone per ordinem sicut supra. Unde Joan. 3. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Et 1. Joan. 4. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.*

60 Nullum animal habens dentes acutos, seu culmos recurvos, sicut aper, habet cornua: quia materia illa transit in culmos. Culmus enim & cornua simul non conveniunt. Sic vere chariſſimi illi qui habent dentes acutos, id est, verba pungitiva, detractoria, & diffamatoria, & culmos curvos, id est verba curva, fallacia & deceptoria, non debent habere cornua dignitatum : quia tales non debent promoveri ad officium prælationis ; quia *non decet servum dominari principibus*, Prov. 19. Vel si vis per cornua intelige virtutes, quibus scil. carent detractores & loquaces, quia ubi verba sunt plurima, ibi frequenter est egestas, Prov. 14. Quia vere materia cornuum & virtutum scilicet cogitationes & affectiones transit in culmos, id est, in verba vana, detractiones, & affectionis loquutiones. Vel dic, quod dentes acuti & culmi, significant crudelitatem & rapacitatem, quam habentes, & exercentes, non sunt promovendi. Dentes eorum arma & sagittæ, &c.

61 sicut supra. Omne animal habens cornua, habet dentes clausos, resecatos, & conjunctos. Sic vere omnis prælatus vel virtuosus, debet habere dentes, id est, verba ordinata per discretionem, conjuncta per identitudinem, resecata per benignitatem: quia sc. non debet habere verba divisa; quia *si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuum*, Eccl. 32. Non debent etiam esse nimis acuta per punctionem, & asperam correctionem, quia *verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos*, Eccli. 6.

62 Omne animal domesticum ut vacca, equus, & domesticabile, ut elephas, habet dentes conjunctos, ordinatos & heberatos, ut sic melius scindat herbam. Sic vere illi, qui sunt domestici, simplices & benigni, debent habere dentes, id est, verba & sermones planos & ordinatos, & conjunctos, non varios vel divisos, &

63 cætera sicut supra. §. præcedenti. Omne animal deputatum prædæ, & carnibus devorandis, habet dentes separatos, acutos & divisos, ut sic melius carnes dividat, atque scindat. Patet in leonibus, canib. atq; lupis. Sic vere homines qui sunt deputati ad prædam, usurarii sc. & raptores, habent dentes, id est, sermones acutos per crudelitatem, divisos per cautelarum varietatem & falsitatem, & ideo carnes aliorum, i. e. substantias pauperum melius

64 devorant & prædantur, sicut patet in lupis & leonibus, id est, in mundi principibus & avaris. *Violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnes eorum desuper ossibus eorum.* Mich. 3. Vel dic de detractoribus, qui consumunt carnem aliorũ, per diffamationem; qui habent dentes verborũ acutos, per mordacem detractionem divisos per fallacem palliationẽ. Vel dic de prædicatoribus, qui habent carnes, i.e. peccatores carnales scindere per contritionem, & ideo debent habere dentes, id est, verba acuta & pungitiva per correctionem. divisa autem per discretionem, & multimodam variationem: quia scil. nunc debet attrahere, nunc terrere, nunc de inferno, nunc de paradiso loquendo, ut sic prædam, id est, animas accipiant & convertant. *Didicit capere prædam*, Ezec. 19. Omne animal ovans, sicut sunt reptilia, natatilia, & volatilia, carent renibus & vesica, & hoc quia superfluitas talium cedit in plumas, quantum ad volatilia, & in squamas & pinnulas, quantum ad natatilia. Sic vere illi qui volant per superbiam & elationem, qui repunt per avaritiam & ambitionẽ, qui natant per carnalem delectationem, carent renibus, id est, fervore devotionis & dilectionis, & vesica, id est. evacuatione confessionis, & largitione pietatis & compassionis, quæ ad modum vesicæ superflua divitiarum congregat, ut ea pauperibus ejiciat, & emittat, & hoc quia omnia superflua sua, i.e. omnes divitiæ temporales quæ deberent evacuari per eleemosynam, transeunt in plumas & squamas, id est, in vanitatem & pompositatem vestium & sumptuum mundanorum. Omne animal habens cornua, & carens

65 dentibus superioribus, ruminat & remasticat cibos suos. Sic vere chariſſimi isti, qui habent cornua, id est, virtutem constantiæ & perfectionis, vel cornua, id est, potestatem jurisdictionis & prælationis, qui carent dentibus, i. vanitate locutionis vel mordacitate detractionis, tales dico ruminant per examinationẽ cujuslibet suæ operationis, ruminant dico virtutem discretionis & contritionis: quia *omne quod ruminat & non findit ungulam, immundum erit.* Levit. 11. Et sicut secundum Plin. lib. 10. c. 73. animalia ruminantia solent magis ruminare jacendo, quam stando, & plus hyeme quam æstate; sic vere homo magis vacat rumunationi, discussioni & discretioni, quando jacet per humilitatem & paupertatem, quam quando stat per vanitatẽ & prosperitatem, & quamdiu hyems tribulationis ipsum affligit, quam quando æstas mundanæ consolationis ipsum allicit atque cingit. ideo bene dicitur Esa. 28. *Vexatio dabit intellectum.* Vel dic, quod homo dum est jacendo in statu suo quandoq; melius vacat ad sua negotia ruminandum, quam quando stat ad aliquid aliud peragendum. Omne 66 animal ruminans habet duos ventres, unum magnum, alium parvum: quia de parvo extrahit cibos usque ad os, deinde transmittit eos usque ad secundũ, & ibi perfecte digerũtur. Nam propter gulositatem & aviditatẽ comedendi, cibus suus in principio est multum siccus, & non bene masticatus, & ideo oportet quod iterum masticetur, & talis secunda masticatio vocatur ruminatio, secundum Avicennam. Vide infra de Camelo. Sic vere chariſſimi, illi qui ruminant per contritionẽ, debent habere plures ventres, i.e. plura receptacula peccatorũ suorum. Primus venter conscientia, quæ pro certo in peccatoribus est magna & lata. Secundus est memoria peccatorũ. Quia ergo propter aviditatem concupiscentiæ & carnalitatis mundialis. cibi sui, i.e. peccata quæ faciunt & comedunt, non sunt bene masticati per discussionẽ vel examinationem, ideo necesse est, quod de ventre primo, id est, de conscientia extrahantur, ad os per confessionem, & iterum in secundo ventre, i.e. in memoria ponantur per jugem de eis memoriam & recordationem, ut ibi perfecte coquantur & digerantur per contritionem. *Omne enim quod in os intrat, in ventrem vadit.* Matt. 15. & Marc. 10. Omne animal habens cerebrum pingue, 67 habet medullam unctuosam, & econverso. Sic vero quorum cerebrum, i. e. sensus & discretio est pinguis, per gratiam & devotionem, habent medullam sc. charitatis unctuosam per compassionem; & econtra illi quorum sapientia est indevota, eorum similiter charitas est impia & crudelis. Omne animal spirans ha- 68 bet pulmonem, vel aliquid loco ejus secundum Avicennam ibidem, sicut patet in piscibus, qui habent branchias mediantibus quibus aërem & aquam attrahunt & expellunt. Sic vere illi qui spirant per devotionem, necesse est quod habeant pulmonem, id est, bonam & sanctam affectionem, per quam aquam gratiæ, & aërem spiritus sancti attrahant per devotionem, & ipsum emittant per bonam operationem. *Os meum aperui & attraxi spiritum, &c.* Omne animal generans & spirans habet fel, vel occulte, sicut 69 mulus, & cervus: vel manifeste, sicut bos & alia. Aves etiam & serpentes habent fel, vel parvũ vel magnum, secundum Aristot. Solus autem delphinus caret felle, licet generet & spiret. Sic vere illi qui generant per propagationem, i.e. seculares, & illi qui spirant per devotionem, i.e. regulares, habent fel, i.e. zelum & iracundiam naturalem, vel etiam spiritualem; sed quidam manifeste, qui sc. nescium in loquendo cohibere spiritum suum, quia *totum spiritum suum profert stultus.* Prov. 29. Alii autem occulte, qui sc. sciunt motus iracundiæ refrenare. Et generaliter aves, id est, contemplativi, reptilia, i.e. activi, pisces, i. e. delitiosi habent fel iracundiæ naturaliter, secundum magis, & minus. Solus autem delphinus, id est, solus Christus caruit isto felle. *In felle amaritudinis video te esse*, Act. 8. Vel dic, quod quidã habent fel, id est, iram & correctionem manifeste, sicut boni, & aperti, alii autem occulte, qui sc. in corde suo servant iram, & odium, sicut sunt viri malitiosi, qui expectant locum, & tempus vindicandi, & nocendi, contra illud Lev. 19. *Ne oderis fratrem tuũ in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas contra eum peccatum.* Omne animal spirans, 70 & generans habet fel, & habet sanguinem generaliter. Sic vere illi qui generant per prædicationem, spirant per devotionem, & orationem, debent habere fel, id est, amaram & asperam correctionem. *Argue, obsecra, increpa*, 2. ad Tim. 4. & sanguinem, id est, benignam monitionem, quia scilicet debent pungere, & ungere sicut decet. Vel si vis per fel intellige contritionem. Omne ani- 71 mal generans habet quinque sensus, præter talpam, quæ habet oculos opertos. Omne etiam animal habens sanguinem, habet semen, ut dicit Avicenna. Sic vere omnes illi, qui generant per prædicationem, ut etiam per bonam operationem, necesse

est,

est,quod habeant quinq; sensus,id est, omnimodam sapientiam & discretionem. Undetales debent habere sanguinem, id est, memoriam passionis.ut sic habeant semen scilicet gratiæ,scientiæ,discretionis.Veruntamen aliqui sunt sicut talpæ,quorum sci. oculus intellectus est opertus corio carnalis infectionis,ita quod nihil vident,sicut patet in luxuriosis curatis,& religiosis, & clericis,qui non vident proprtiam infamiam,&c. *Oculos habentes non videtis.* Mat, 8. Vel dic,quod illi qui habent sanguinem id est, Christi passionem,benignitatem,& compassionem,semper habent semen,id est,gratiam & devotionem, vel bonum propositum,& affectionem ad bonorum operum productionem. *Semen*
72 *cecidit in terram bonam.* Matth.13.Viæ sensuum in quibusdam animalibus sunt occultæ,ut aures & nares in piscibus,quibus videntur carere,& tamen audiunt & odorant,quod patet,quia fugiunt strepitum,& odorem sentiunt novorum retium. Unde cancri intrant retia piscatorum, quando ibi sentiunt lac,& carnes assas. Sic vere in mari hujus mundi sunt pisces,id est, fluxibiles seculares,qui licet videantur carere auribus,id est,auditu obedientiæ & subjectionis,naribus,id est,odoratu devotionis,ipsi tamen audiunt quandoq;per obedientiam,& odorant per devotionē,quia pro certo boni seculares fugiunt strepitum negotiorum secularium, & etiam ipsi cancri retrogradi,i.e. peccatores ad odorem carnes assæ,i.e.ad memoriam divinæ passionis,ad odorem etiam lactis,i.e,ad spem futuræ dulcedinis,& consolationis intrant retia prædicationis sc.implendo & faciendo, quæ dicuntur à piscatore,i.e.à prædicatore.Job.18.*Immisit in rete pedem suum*,i.e.affectum,*& tenebitur planta ejus laqueo*,i.e. bono concepto proposito. Vel dic,quod rete piscatorum diaboli est mundus,ubi est lac, & carnes,i.e.delectabilia mundihujus,quæ quando sentit, & odorat cancer,id est,peccator retrogradus, statim intrat rete mundi per affectum,ut hujusmodi lacte,& carnibus satietur.Job.39.*Ubicunq; fuerit cadaver statim adest.* Et sic à piscatore diabolo, caput per peccatum,& in inferno comeditur per tormentum, sed prius in caldario cupiditatis coquitur, & squammis,i.e. divitijs in
73 mortis termino spoliatur.Ideo dicit diabol. Eze.12.*Extendam super te rete meum,& capieris in sagena mea.* Secundum Arist. ut dicit Avic. Delphini,& unum aliud genus piscium, ad tonitruum,vel alium motum magnum cadunt in fundum,ac si essent epileptici, & tunc à piscatoribus,velut si essent ebrij,capiuntur.Sic vero boni & justi,quando audiunt tonitruum,id est,terrorem divinorum judiciorum,tunc vere descendunt ad fundum,i.inferius ad infernum,per considerationem tormentorum infernalium, & ita cadunt per humilitatem,ac si essent ebrij scilicet vino gratiæ, & devotionis *Inebriabo te lachryma mea.*Esa.16. Et ideo tunc à piscatoribus, id est, prædicatoribus facillime capiuntur, & convertuntur.*Vox tonitrui ejus verberat terram.* Eccles.43. Vel dic, quod quidam inconstantes habent debile cerebrum spirituale, quia statim,quod audiunt,& sentiunt tonitruum,id est, aliquam fortem tentationem,ipsi cadunt scil.in peccatum,& à diabolo sicut
74 ebrij vino scilicet delectationis capiuntur. *Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius.*Pisces secundum Avicennam,& maxime delphini,fugiunt tria, scilicet locum ablutionis alterius piscis interfe-ci,sanguinem etiam alterius piscis,& sportulas sordidas,& immundas, & libenter subintrant novas. Sic nos debemus timere, & fugere, & cavere locum interfectionis,& sanguinis aliorum, i.e. causas & peccata, propter quas vicini nostri spiritualiter vel temporaliter vel æternaliter occiduntur, & malas mortes divitum mundanorum.Unde quia videmus divitem mortuum propter gulam,Luciferum propter superbiam,& cætera hujusmodi, ideo talia debemus fugere, & cavere.Manus suas lavabit in sanguine peccatoris.*Pestilenti n.flagello stultus sapientior erit.*Prov.19. Sportulas etiam sordidas,i.e.societates immundas & per peccatum infectas, debemus fugere scilicet luxuriosorum, & mundano-
75 rum, & in sportis novis,id est, in societate bona, & nova per gratiam nos transferre. In novitate vitæ ambulemus.Animalia annulosi corporis sc. apes,aranex, & formicæ, & cætera similia, habent sensus acutos, sed occultos, & audiunt, & olfaciunt à remotis, & in bonis odorib. delectantur, in fœtidis interficiuntur,ut in odore sulphuris, vel pellis, vel cornu combusti, unde secundum Avic. Apes non morātur in loco mali odoris.Sic vere illi qui sunt annulosi per perfectionem et virtuositatem,et rotundi habent et debent habere acutos sensus spirituales, quia sc.debent acute videre per discretionem, audire per obedientiam,et subjectionem odorare per devotionem. Veruntamen isti sensus debent esse occulti, quia scilicet non debent se exponere per vanitatem; sed bona sua occultare per humilitatem. *Intra in cu-*

biculum tuum, & clauso ostio &c. Matt.6. Contra illos, qui devotionem & orationem suam in conspectu hominum magnificant, ut inani gloria nutriantur.In bonis etiam odoribus,id est in bona fama aliorum delectari debent,& in malis tristari, & ideo boni ad modum apum non manent in locis, & in locis etiam fœtidis,& infamib.& fœtore luxuriæ maculatis.*De cadaverib.eorum ascendet fœtor.*Es.34. Quia in locis odoriferis,i.e. in bonis bonorum societatib. ubi fragrat odor bonæ famæ, & vitæ,debent jugiter conversari, ut dicant Cant. 2. *In odore unguentorum tuorum incurremus*,& Pro.27.*Unguentis & variis odoribus delectatur cor.* Differunt 76
etiam animalia secundum Avicennam in modo vociferandi;quia quædam habent vocem fortem, & acutam, quædam tenuem & remissam,quædam autem valde modicam seu nullam.Et omne animal habens vocem habet pulmonem,& trachearn arteriam, & respirat; illa autem, quæ non respirant,non faciunt vocem,sed sibilum seu sonum.Sic vere homines differunt in vociferando sc, per orationem, confessionem,gratiarum actionem,& prædicationem,quia alij alij alte,basse,alij ferventer,alij remisse;unusquisq; secundum propriam virtutem & perfectionem, & divinam gratiam, & inspirationem differenter vociferat atq; clamat. *Alij autem aliud clamabant. Act.* 19. Et illi pro certo solummodo qui sperant per devotionem, habent hujusmodi voces,qui sc.spiritum gratiæ attrahunt à Deo Illi autem qui non sic spirant scil. peccatores carent voce hujusmodi: quia sc, non loquuntur per orationem, confessionem, eruditionem, & Dei laudationem. *Os enim habent & non loquentur.* Sed pro certo loco illarum vocum faciunt sibilum malarum suggestionum, & sonitum vel strepitum jactantiæ,& comminationum, & temporalis lætitiæ & consolationum. *Vox phitonis vox tua, de humo audietur eloquium tuum.* Esa. 29. Vel per vocem intelligeadulationem, vel jactantiam, quam peccatores mundi diversimode participant, ut apparet, quia quidam se jactant alte,ut superbi, & vani glorioli, quidam remisse ut luxurioli, & avari; quidam nunquam, ut usurarij,&c. *Omnia vocem suam habent.*Sap. ult.Omnia animalia vociferantia, 77
& respirantia faciunt tonos; & maxime tempore coitus, & amoris vociferant atque clamant, & per voces se cognoscunt, & ad amplexus mutuos se invitant. Sic vere illi, qui emittunt sonos prædicationis & spiritum orationis, debent facere tonos, id est, vocum varietatem,quia sc.nunc debent loqui alte sc. de Paradiso,nunc dulciter attrahendo,nunc fortiter sc,cōminando,& hoc maxime tēpore convenienti, in quadragesima scil. ubi animæ debent cum Christo conjugi per charitatem,& uxorari, quia vere tūc debet alter alterū ad amplexus charitatis incitare. Vel dic, quod tempore amoris, i. e. gratiæ debent fideles vociferari per orationem,et copulam Christi quærere per gratiam,et charitatis unionem, Christus etiā per se et per suos clamat per prædicationem,et per bonam inspirationē, ut sic charitative conjungatur. *Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis.*Hier.11.Omne animal habens
palpebras, claudit eas cum dormit,et omne animal ovans facit 78
somnum tenuē ut patet in avibus,serpentib.et piscibus,qui leviter excitantur secundum Avic. ibidem. Sic vere quando homo vult quiescere,et dormire per devotionem,et contemplationem, ipse debet claudere palpebras,i,e. sensus et motus exteriores, et vagos affectus reprimere. *Claude ostia super te.* Es. 26. Illi tamen qui sunt aves scilicet volantes per superbiam, serpentes scilicet repentes in divitijs,pisces scilicet natantes in delitijs, ab hujusmodi somno faciliter excitantur, quia vere qui habent cor ad divitias,delitias et honores,non dormiunt contemplando, Eccle-
siast.5.*Dulcis est somnus laboranti,saturitas autem divitis non sinit dor-* 79
mire eam. Omne animal indiget nutrimento, vel propter individui conservationem,vel propter ejus conservationē, vel propter augmentationem,vel propter deperditorum restaurationem.Sic vere omnis anima indiget nutrimento doctrinæ,gratiæ,et devotionis,et hoc ut possit in statu gratiæ conservari,meritis et virtutib.augmētari,et ut deperdita scil.gratia et virtutes,quæ per peccatum perduntur,gloria etiam paradisi, quā per peccatum Adæ perdidimus,nobis valeant restaurari.*Comedite ergo pinguia, & bibite mulsū.*Animalia diversimodo bibunt,quia quædam sugendo, 80
quædam lambendo: sed ratio diversitatis est quia quædā animalia sunt æqualis labij,et dentium conjunctorum ut homo, equus mulus, bos, ovis, et simia, et talia sugendo, et sorbendo bibunt. Alia aūt habent inæqualia labia,et dentes serratos,et divisos, ut sūt porci,et canes,cati, leones, et hujusmodi, et ista bibunt lambēdo,ut dicit Avic.et Plin.l.19.c.73. Aqua significat scientiā, et doctrinā,dentes aūt et labia significāt verba.Sed vere ista aquā,

& ista scientia diversimode accipiuntur & acquiruntur à diversis, quia quidam acquirunt & bibunt scientiam sugendo sc. per aspirationem, & devotionem; & hoc pro certo faciunt tantum modo boni, justi & perfecti, simplices & devoti, quorum labia, & dentes, i. quorum verba & dicta sunt æqualia per veritatem, non inæqualia per mendacium, & falsitatem, quia *lex veritatis fuit in ore ejus, in pace, & æquitate*, &c. Mal. 2. Et sunt conjuncta per identitatem, non divisa per varietatem, cautelas & malitiositatem. Alij autem istam aquam bibunt, & acquirunt lambendo, id est, laborando, studendo, & vigilando, & hoc illi faciunt, quorum dentes, & labia, i. verba sunt disiuncta per varietatem & inæqualia per mendacium, & falsitatem scil. leves, indevoti, loquaces, instabiles, mendaces, quia tales non acquirunt scientiam per aspirationem, sed per laborem, & loquelam, & occupationem, quia
81 disperdit dominus omnia labia dolosa, & linguam magniloquã, i. labia inæqualia, dentes divisos. Animalia aquam lambendo bibentia, habent linguã tenuem, longam, & flexibilẽ, ut sic melius aquam recipiant, & assumant. Sic vere illi qui lambendo, id est, adulando & applaudendo, acquirunt aquam, i. bona temporalia, sicut sunt trutanni, mimi, & cæteri adulatores, habent labia, & dentes, linguam, i. verba sua, & dicta inæqualia, & divisa, mendacia, falsa & diversa, quia vere eorum lingua, i. sua verbositas est flexibilis, & longa: quia sc. sua verba se deflectunt ad suam partem pro & contra scil. amicos commendando, inimicos diffamando, & sic aquam, i. bona temporalia à divitibus recipiunt, & acquirunt. Figura Judi. 7. de illis qui lambendo biberunt, qui electi sunt à Gedeone. Sic vere illi, qui lambunt per adulationem, hodie à principibus eliguntur. *Loquimini nobis placentia.* Esa. 30. Quædam animalia multum bibunt, quædam parum vel
82 nihil, & ratio diversitatis est: quia quædam utuntur cibo sicco, sicut columbæ, & equi, & similia, & ideo talia bibunt aquam ut nutrimentorum temperent siccitatem. Alia autem utuntur cibis multum humidis, ut cuniculi, & lepores, qui utũtur herbis virẽtibus. Aves ẽt rapaces, quæ utũtur crudis carnib. & ideo tales nõ bibunt, quia ciborũ suorum humiditas est eis loco potus, & sufficit ut per membra deferat nutrimentũ. Aliquando tamen bibunt, quando sc. infirmantur, & tunc est signum excedentis calotis, ut dicit Arist. & Avicen. Sic vere charissimi inter homines sunt quidam, qui bibunt aquam, i. doctrinam & prædicationem, seu devotionem, quidam de ista aqua non curant. Unde pro certo illi, qui utuntur cibo sicco, i. cibarijs non delicatis, ut sunt simplices & columbini, videlicet rustici, agricolæ, sæculares, tales dico libenter bibunt & audiunt per prædicationẽ, & doctrinam. Sed vere illi qui comedunt cibos humidos, & qui utuntur cibarijs delicatis, sc. lepores, i. divites, qui herbas divitiarum comedunt, aves prædæ, i. principes & raptores, qui carnibus, i. excoriationibus, & rapinis vivunt, tales dico non curant bibere aquam doctrinæ et prædicationis, gratiæ et devotionis, nisi forte infirmentur, quia scil. quando timent mori, tunc audiunt aliquando documenta, & hujusmodi, sed alias non, cum tamen dicatur,
83 *Initium vitæ hominis aqua & panis*, Ecc. 29. Animalia parvi corporis plus cæteris sunt ingeniosa, ut patet in apibus, araneis, & formicis, quarum opera sunt ita subtilia, quod ad similia sensus hominis non attingit, supplet enim in eis natura in sensus sagacitate, quod in eis videtur deficere in virtutis & corporis quantitate, ut dicit Avicenna. Sic vere illi qui sunt parvi per humilitatem, aliquando sunt ita sagaces per prudentiã, et spiritualem subtilitatẽ, quod ad similia non attingit sensus, et operatio ipsorum hominum, i. virorũ rationabilium discretorum. Unde Eccl. 37. *Anima viri justi annunciat aliquando vera magis quam septem viri sedentes ad spectaculum, in excelso urbis loco*: quia *ubi humilitas, ibi sapientia.* prov. 11. Item secundum Solinum de mirabilibus mundi. Omne
84 animal gulosum filios generat imperfectos, sicut patet in cane, & vulpe, & lupo, qui cæcos generant filios, in ursa & similibus, qui habent dentes acutos, & serratos. nã quia filij taliũ sunt gulosi & avidi, ideo ventres matris corroderent, & sugerent humorem, & mordendo matrẽ interficerent, si usq; ad tempus debiti partus, & suæ perfectionis debitæ expectarent, & ideo oportet, quod tales imperfectos expellat natura ante tempus, ne eorũ mora in utero sit matri propriæ nocumentũ. Recte sic & in religione, & ecclesia, vel prælato, quia vere hodie compellitur patere, i. emittere, & promovere extra ventres claustri sui sc. ad exteriora officia, & beneficia filios imperfectos, i. subditos indignos, cæcos & ignorantes; & ratio est; quia vere ita sunt hodie filij gulosi per avaritiã, & ambitiosi, quod nisi emittantur & promoveantur, matrẽ suam sc. prælatũ vel ecclesiam corroderent, & morderent, & eam diversis appellationibus, rixis & contentionibus nulnerarent, & ideo oportet quod ante tempus debitum emittantur, & quod imperfecti, indigni promoveantur. Esa. 42. *Quis cæcus nisi servus meus.* Omne animal gulosum, rapax & bellicosum, generat filios incompletos; sicut patet in leone qui mortuos; ursus, 85
massam carneã; canis cæcos, similiter lupus, vulpes, panthera, pardus. Sic vere illi qui sunt gulosi, carnales & raptores, bellicosi & discordes, seculares mundani, faciunt filios suos imperfectos sc. male informando & corrigendo, sicut patet in usurarijs, qui filios suos sibi similes esse volũt. Unde breviter illi qui sunt leones per superbiã, ursi per luxuriam, lupi per rapinã, canes per avaritiam, vulpes per malitiã, pantheræ & pardi, i. varij per fallaciam, tales dico imperfectam faciunt prolem suam, quia patrẽ sequitur sua proles; *quæcunq; enim viderit filius patrem facere, hæc faciet & filius similiter.* Jo. 5. Vel dic de malis & carnalibus prælatis, superbis & malitiosis, qui filios, & subditos malis suis exemplis faciũt imperfectos, & eos imperfectos generant, quia scil. illos qui sunt imperfecti sc. mortui per infamiam, carnales per luxuriam, cæci per ignorantiam, promovendo pariunt & emittunt. Omne animal faciens multos filios, primo nascentẽ magis diligit, & ma- 86
gis sibi reputat naturalem; & ideo quædam animalia filios suos devorant, præter primũ, sicut quædam porcæ, facere sunt consuetæ. Filij isti sunt duo genera subditorum. Primi signant affines & familiares, posteriores autem signant alios remotos, ad quos non habent affectus speciales. Prælati ergo moderni, qui multos subditos faciunt & acquirunt, plus diligunt & melius benefaciunt illos, qui sunt primi & naturales, i. suos carnales compatriotas & affines; primo etiã eos faciunt & promovent; cæteros autem devorant & manducant exactionibus, afflictionibus, laqueis & statutis. *Comedent patres filios in medio tui.* Eze. 5. Vide infra de sue. Vel dic si vis de parentibus, qui primogenitos plus amant, & eos plus promovent, & maxime juxta consuetudinem Britanniæ, ubi primogeniti habent totam hæreditatem, alij autẽ nihil. Item secundum Solinum ibidem, Omne animal bellicosum generat 87
multos filios. Nam quia secundum Avicen. 3. talia animalia habent propter victum sæpius dimicare, ideo necesse fuit multos nasci, ut si in bello pereant multi, tamen in paucis remanentibus species servarentur. Et ideo lupi, canes, & leones &c. multos filios generant & producunt. Animãlia autem pacifica paucos filios producunt, patet in ovibus & equabus. Charissimi, animalia bellicosa sunt diabolus & mundus, & caro, qui contra bonos quotidie præliantur. Animalia autem pacifica sunt Christus, & religio, qui pacẽ & concordiã faciunt, & sectantur. Sed pro certo ista animalia bellicosa sc. diabolus, caro & mundus multos generant subditos & filios peccatores, quia *stultorum infinitus est numerus.* Ec. 1. Nã diabolus generat superbos, caro luxuriosos, mundus generat avaros. Et isti filij certo propter victum, i. propter bona temporalia multum habent pugnare, litigare, & rixari. Et ideo multi temporaliter, & spiritualiter, & æternaliter habent mori. *Inter superbos semper sunt jurgia.* Prov. 13. Sed vere animalia pacifica scil. Christus & ecclesia habent hodie paucos filios: quia pauci sunt hodie boni & justi pacifici & quieti. *Multi enim sunt filij desertæ magis, quam ejus quæ habet virum.* Esa. 54. Nam plures sunt hodie mali quam boni, plures obediunt mundo & diabolo, quã Christo. Figura. 3. Reg. 19 ubi cũ rege Syriæ innumerabilis exercitus, cũ rege autẽ Israel nõ, imo exercitus suus erat sicut duo parvi greges caprarũ. Sic vere rex Syriæ diabolus habet hodie secum multos, rex autẽ Israel Christus multũ paucos. Vel dic quod illi qui sunt bellicosi sc. mundi avari, & superbi, habent multos filios, i. multos imitatores, illi autẽ, qui sunt pacifici, paucos. Animalia quæ generant filios gulosos, cito sterilescunt, & hoc, quia filij fugunt 88
multum de humiditate matris, & sic eam debilitant, ut patet in leæna, quæ sexto anno sterilescit secundum Pli. Aliquando etiam matrem occidunt nimis avide sugendo, ut patet in vipera, quæ propter gulositatem filiorum moritur pariendo; secundum ilũd. & Sol. Sic vere hodie parentes multi, qui habent filios gulosos, i. avaros, avidos et ambitiosos, cito sterilescunt per paupertatem. Nam quia tales mali filij fugunt, et attrahũt, rapiunt, et furantur humorẽ parentum, i. tẽporales divitias, quas propter eorum promotionem expendunt, tenendo eos ad scholas, et hujusmodi, idcirco cito deveniunt ad sterilitatem, i. ad statum paupertatis, quia multi propter expensas filiorum pauperes sunt. *Filij n. comedent patres suos.* Eze. 5. Vel pater est prælatus. Filij sunt subditi 89
ambitiosi, & cætera per omnia ut supra. Animalia quæ habẽt pe-

des

des multæ fissuræ,& dentes acutos,& divisos,sunt multorum filiorum,& multa habent ubera. Patet in canibus & in porcis,& similibus. Animalia vero quæ habent dentes conjunctos,non acutos,& pedes in pauca divisos,sunt paucorum filiorum,& pauca habent ubera,ut patet in ovibus,& in capris,& cæteris similibus,ut dicit Arist.& etiam Avice. Sic vere chariſſimi inter homines illi,qui habent pedes divisos per multiplices affectiones; dentes,i.sermones acutos per detractionem,disjunctos per fallaces variationes, tales dico faciunt hodie multos filios,i.multas divitias,& possessiones,quia *multi filii deserta*.Esa.54. Et habent etiam multa ubera,i.multas carnales consolationes; quia tales peccatores,tam in delitijs,quam in divitijs præ cæteris affluunt, & abundant.Istud maxime patet in canibus, i. in mundi sapientibus & causidicis,qui latrando variant,& palliant verba sua.Sed vere boni,& justi.& pacifici,& quieti, quorum pedes,i.affectus, dentes,i.verba sunt conjuncti per simplicitatem,& veritatem, non abundant in filijs,& uberibus,i.in mundi fructibus,divitijs, & delitijs,quia ipsi tantum peccatores in seculo obtinuerunt divitias.Vel si vis,per filios intellige peccata,& dic sicut supra, vel etiam imitatores. Vel dic quod illi, qui habent plura ubera per adulationem (qui sc.bene sciunt alios lactare) dentes acutos per detractionem,tales dico abundant in filijs,i.divitijs,& in peccatis,vel imitatoribus.Vel dic,quod illi,qui habent plura verba,id est,plura beneficia,divitias,& præbendas,plures habent filios, i. plures sequentes & subditos,familiares sc.atq; notos, quia *multi colunt personam potentis,& amici sunt dona tribuentis*.Prov.19. Vel
90 multos filios,i.multam familiam,quia ut dicitur Eccl.5,*Vbi multæ divitiæ,multi qui comedunt eas*.Econverso illi, qui habent pauca ubera divitiarum,paucos inveniunt filios,& sequaces. Patet in ovibus,i.in mundi pauperibus,quia *à paupere,& hi quos habuerat, recesserunt*.Prov.19. Animalia quæ habent parvum corpus,sunt pluris generationis,quam animalia magni corporis.Sic vere illi qui sunt parvi corporis per humilitatem,vel etiam paupertatem sunt multæ generationis,i. multæ bonæ operationis, quia plura bona opera generant & producunt. Illi autem qui sunt magni
91 corporis,i.magni fastus & divitiarum, parum de bonis operibus pariunt,& emittunt. Secundum Arist.& Avic.& etiam Gale. animalia casta,& quæ raro libidini vacant,ut elephas, longioris sunt vitæ,quam quæ superflui sunt coitus. Et rationem assignat Avic.li.de animalibus, quia sperma est de bono sanguine,& digesto,apto ad transeundum in nutrimentum membrorum, & ideo plus debilitatur corpus in emittendo sperma, quam si quadragesies exiret de corpore tractus sanguis.Et ideo eunuchi,quia nunquam coeunt,vitæ sunt longioris.Sic vere homines qui raro vel nunquam libidini vacant,ad litteram diutius vivunt,& temporaliter in hac vita,& æternaliter in futura sc.boni religiosi, & casti.quia *dabo eunuchis locum in domo mea,&c*.Esai.56.Illi autem qui multum vacant huic operi, brevioris sunt vitæ temporalis, spiritualis,& æternalis,quia vere luxuria vitam corporis & animæ exterminat,& enervat.Huc usq; Arist.& Avic.& Solin. Se-
92 cundum Isaac in dictis, animalia diversimode considerantur, quantum ad homines, quia quædam sunt naturæ humanæ congruæ,& vicina,sc. oves,porci, boves,cervi, volatilia; & hujusmodi.Alia autem sunt penitus contraria,& hoc propter nimiam caliditatem,ut tygrides, & dracones. Alia autem propter nimiam frigiditatem,ut aranex & scorpiones. Alia autem sunt non ex toto contraria,sed multiplicitet nociva, ut sunt vulpes,& hæricij,& cætera gravis odoris, quæ pessima præstant corporibus nutrimenta. Sic vere homines diversimode variantur,quantum ad nutrimentum aliorum,i.quantum ad exempla,& bonam vitam,quæ vere est alijs videntibus spirituale nutrimentum, quia quidam sunt alijs congrui, & temperati sc, boni,& justi,oves & boves,& cætera,i.simplices & perfecti, Caro enim,i.vita talium utilis est ad usum,id est,ad imitationem.*Dedi vobis carnem eorum in cibum*. Gen 9. Alij autem sunt penitus contrarij animæ nutrienda sc.serpentes,id est,avari,scorpiones,id est,detractores, & cæteri peccatores venenosi. Nam quia tales excedunt in frigore indevotionis,vel in calore avaritiæ,luxuriæ,& infectionis,& ideo caro,& vita talium sumentibus & imitantibus est venenum,quia scilicet suis malis exemplis alios inficiunt,& corrumpunt. *Qui comederit de ovis eorum morietur*.Esai.59. Alij autem sunt, qui non sunt penitus contrarij scilicet seculares,& mundani, qui licet non sint ex toto venenosi per peccata, tamen non sunt communiter in suis actibus imitandi, quia carnes eorum,id est, vita sua gravis aliquotiens est odoris, id est,malæ famæ,& maxime illorum,qui sunt hæretici,scilicet vestiti spinis divitiarū, & illorum qui sunt vulpes, scilicet cauteloſi, & mundi sapientes.Isti enim mala dant animæ nutrimenta,si per imitationem sibi incorporet vitam suam. *Nolite comedere de carnibus eorum, & cadavera eorum* 93
ne tangatis,quæ immunda sunt.Lev.11.Animalia silvestria sunt calidiora, sicciora,& macilentiora, quam domestica,& hoc propter sui nutrimenti siccitatem,& propter inhabitati aetis caliditatem,& propter motus,& laboris continuitatem,& ideo eorum carnes sunt duriores,& indigestibiliores, quod patet,quia non ita pro certo putrefiunt,& minus sapidæ,& nutribiles quam domesticæ,præter paucas secundum Isaac in dictis.Chariſſimi animalia domestica sunt religiosi,silvestria vero seculares,qui in silva hujus mundi vagantur, sine jugo disciplinæ,& isti pro certo sunt cæteris sicciores per incompassionem,macilentiores per indevotionem,calidiores per avaritiam,luxuriam,iracundiam, & ambitionem. Nam caro talium, id est, vita est indigestibilis per obstinationem,quia vix possunt digeri, corrigi, vel converti,& est dura per crudelitatem,insipida, & non nutritiva per malorum exemplorum, & operum multitudinem,ideo talibus dicitur Esai. 48.*Scio enim quia durus es tu,& nervus ferreus cervix tua,& fons tus æreus*.Nam propter motum,& laborem,& solitudinem mundanorum negotiorum, propter aeris,id est,societatis,in quâ habitant,cupiditatem, propter etiam cibotum quos comedunt,id est,rerum quas administrant, vel exemplorum quæ accipiunt, siccitatem,& humoris gratiæ paucitatem,humor compassionis, & devotionis in eis desiccatur, & duritia obstinationis, & siccitas incompassionis generatur. Vel exponе in bono de religiosis, qui in silva religionis habitant, qui propter motum bonæ exercitationis, pœnitentiæ,& tribulationis, propter cibum siccum parcæ sustentationis,& propter aerem calidum bonæ,& fervens tis associationis, habent esse sicci per castitatem, macilenti per paupertatem,vel pœnitentiæ aulteritatē, calidi per charitatem, puri per constantiæ firmitatem, incorruptibiles per perseveran- 94
tiæ longitudinem.Ut communiter animalia domestica sunt meliora, & nutribiliora,quam silvestria.Istud tamen fallit in aliquibus,scilicet in capreolis silvaticis, quia propter motus continuitatem,ratificatur,& purificatur caro, aperiuntur pori,& evaporant grossi humores, & odor gravitatis amputatur, & ratione siccitatis caro à membris tardius dissolvitur. Sic vere licet communiter domestici,id est,viri religiosi,& contemplativi sint silvestribus, id est, activis,& secularbus meliores, istud tamen aliquando fallit,quia multi seculares ecclesiasticis præcellunt.Nam propter motus tribulationem,& exercitationem, caro, id est, carnalis vita digeretur per contritionem,& pori scilicet cordis, & oris aperiuntur per confessionem,& sic exeunt grossi humores, vita,& peccata, & cessat gravitas odoris, & infamiæ, & sic efficiuntur boni, & digestibiles,& apti, ut ab alijs per imitationem comedantur. Et tales etiam membris, & corpori ecclesiæ tenacius adhærent per charitatem, & perseverantiæ firmitatem, 95
Adhæsit os meum carni meæ. Vide infra de capreolo, Item secundum Isaac, quædam animalia nutriuntur in locis humidis & aquosis,quædam autem in locis altis, & montosis, Sed vere ista sunt alijs meliora,& nutrimento corporis aptiora,& in regenda sanitate conventiora. Sic vere quidam hominum nutriuntur,vivunt, & convertantur in locis humidis,id est, in delitijs, & voluptatibus hujus mundi,quidam autem in montosis,id est,in altitudine contemplationis,pœnitentiæ,& perfectionis.Sed pro certo illi sunt aliis meliores,& ad nutrimentum spirituale aliorum, sc.ad bonorum exemplorum dationem penitus aptiores,ideo de bonis dicitur Eze. 34.*In excelsis montibus Israel erunt pascua eorum*. 96
Animalia secundum Isaac quæ in domibus nutriuntur, unctuosiores habent carnes,& grossiores,propter multas comestiones, & cibi sui corruptiones, & ideo durioris sunt nutrimenti, & ad digerendum in stomacho tardiori. Sic vere illi qui in domibus,i. in mundi curijs,& familijs prælatorum,& principum nutriuntur, sunt cæteris unctuosiores quo ad delitias, & carnalitatem,grossiores,& pinguiores quo ad divitias, & temporalitatem duriores quo ad duritiā,& crudelitatem,& ad digerendum, i. ad convertendū,& ad corrigendū tardiores per obstinationem, & pervesitatē,Hier.4.*Impinguati &c*.Sicut dicit Hippocrates,ad cognitio- 97
nem bonitatis animaliū prodest scire loca,& pascua ubi nutriuntur,aerem siccum vel humidū,in quo conversatur,quantitatē & qualitatē exercitij vel otij,quo diversimode disponuntur.Sic vere ad cognitionem bonitatis vitæ aliorum, confert scire quibus pascuis nutriuntur,utrum sc.divitijs aut delitijs,vel scientijs, & doctrinis.Itē aerē,i.societatē in qua conversantur,morum, opus, & exercitiū, quo & quibus & qualiter occupantur.Ideo Jo[illegible],i.

Quod est pecus tuum, quæ terra tua, vel ex quo populo es tu? Hæc enim omnia debet medicus, i. prælatus discrete considerare, ut condi-
98 tiones sciat subditorum. Animalia domestica sunt silvaticis caliditatis minoris, & humiditatis majoris ex multa enim quiete pori clauduntur, & per inclusum calore humores dissolvuntur, & sic carnes eorũ mollificantur, & quia multum comedunt, ideo humorum superfluitas, & pinguedo in talibus generatur, & ideo corruptioni sunt carnes talium vicinæ, & humoris superflui emissivæ. Vere tales sunt domestici, seculares, & mundani, quia pro certo sunt magnæ humiditatis, & carnalitatis, paucæ autem caliditatis, i. charitatis, & ideo propter quietem pigritiæ, & tepiditatis pori sui, i. affectus boni, & appetitus clauduntur, & oppilantur, & sic humor carnalitatis generatur, & caro interior, i. e. conscientia per gravia delideria dissolvitur, & mollitur. Et quia ad litterã multum comedunt atq; bibunt, ideo corporaliter impinguantur, & sic caro talium, i. vita per luxuriam corrumpitur, fœdatur, & in emittendo humorem fœtidum occupantur, quia vere gulæ, & luxuriæ sunt vicinæ, & ad una de aliam faciliter
99 devenitur. Hier. ſ. *Saturavi eos, & mœchati sunt.* Animalia quæ habent carnes humidas, & ut sunt animalia domestica, facilius digeruntur, & in nutrimentũ corporis faciliter convertuntur, plusquam silvestria, quorum carnes sunt duræ, siccæ, & indigestibiles, & ideo parum naturaliter nutritivæ. Accidentaliter tamen carnes humidæ minus nutriunt, quã silvaticæ, sive siccæ, quia licet faciliter convertantur, tamen propter suã lubricitatem, de membris faciliter dissolvuntur, carnes autem duræ licet tardius digerantur, tamen digestæ in mẽbris diutius perseverant, & tenacius eis adhærent, & sic accidentaliter melius nutriunt. Sic vere charissimi in mundo sunt duo genera carnium. Quid molles, humidi flexibiles, & facile convertibiles. Alij autem duri, obstinati, & in sua malitia confirmati. Primi sunt illi, qui ad gratiam, religionem, vel ad finem faciliter detrahuntur, & convertuntur, sed exinde par peccatum vel apostasiam faciliter cadunt, & evelluntur. Figura de semine post statim natum aruit, *quia radicem* (inquit) *non habuit*. Matt. 13 Luc. 8. Exemplum de Petro, qui ad Christi vocationem statim secutus est eum. Alij autem qui sunt duri, & obstinati, licet tardius convertantur, digerantur, & mutentur, tamen diutius perseverant in corpore religionis vel ecclesiæ. Exemplum de Paulo unde ipse dicit ad Rom. *Vbi abundat delictum, ibi magis abundavit & gratia.* Tamen difficiliter est con-
100 versus, ut patet Actorum 8. & 9. In omni genere animalium masculi sunt fœminis communiter meliores, & fortiores, majoris caloris, & minoris humiditatis, & ideo magis laudabilis nutrimenti. Fallit tamẽ inter capras, quia fœminæ sunt masculis meliores, secundũ Isaac ib. Charismas est prælatus, vel etiam vir sapiens, & discretus, fœmina est subditus. Sed vere isti masculi, sc. prælati debent esse cæteris subditis meliores, virtuosiores, perfectiores, & virtute, & constantia fortiores, majoris caloris, i. charitatis minoris humoris. i. carnalitatis, quia secundũ Vegetiũ, tũc bene respublica regebatur, quando non poterat esse major, nisi
101 melior. Istud tamen fallit in capris, i. inter seculares, quia vere illi qui sunt masculi, id est, in scientia, & potentia aliis elegantiores, sunt cæteris deteriores, & ad nutriendum animam exemplis, & operibus sunt pejores. Inter capras fœminæ sunt masculis meliores, & nutrimento corporis aptiores, quia cum humore fœminitatis naturalis siccitas temperatur, quæ per calorem masculini sexus intenditur, & augetur, & potissime quando lacti sunt adhuc vicinæ, quia ratione duplicis humiditatis, siccitas melius temperatur. Sic vere inter homines illi qui sunt fœminei, & humidi & lactei per pietatẽ, prævalent illis, qui sunt masculi sicci, & calidi per rigorẽ, austeritatem, quia sicut dicitur Jac. 2.
102 *Super exaltat misericordia judicium.* Animalia castrata sunt mediocris complexionis, & temperatæ, inter naturam masculi, & fœmellæ, quia fœminis sunt calidiora, masculis autem frigidiora. Sic vere illi qui sunt castrati per votum castitatis sc. boni religiosi, & clerici, sunt quasi medij inter masculos, & fœminas, i. inter Angelos, & homines, inter perfectos, & peecatores. Et ideo licet isti sint angelis tepidiores per indevotionem, tamen fœminis. i. alijs hominibus sunt calidiores per charitatem, & in om-
103 nibus ut communiter meliores. Ideo Sapient. 4. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Nam secundum Hieron. semper est angelis cognata virginitas. Item animalium quædam sunt naturaliter humidæ complexionis, & in eis magis valent masculi, quam fœmellæ, & magis valent in ætate perfecta, quam imperfecta. Inter autem ista quæ sunt naturaliter sicca, plus valent fœminæ quam masculi, & plus illa quæ ætatis imperfectæ, quam provectæ. Sic vere in mundo sunt aliqui, qui sunt humidi per naturalem pietatem, & compassionem. Alij autem sunt sicci, per naturalem rigorem, justitiam, & incompassionem. Sed vere inter humidos, & pios, plus valent illi qui sunt masculi & ætatis perfectæ, id est, qui sunt perfecti discreti, & sapiẽtes, quam alij, quia sc. sciunt cui debent, quando & qualiter misereri. Inter autem illos, qui sunt naturaliter sicci, i. duri, rigidi, & austeri, pro certo plus valent fœminæ, & simplices, & ætatis imperfectæ, i. illiterati & ignorantes, & illi qui plus accedunt ad mollitiem pietatis, quia sc. per simplicitatem, imbecillitatem, & pietatem, rigor suæ justitiæ temperatur: *est enim filia filia melior.* Eccl. 36. 104
Animalia lacti vicina sunt magnæ humiditatis, & viscositatis naturaliter, & ideo carnes, & humores phlegmaticos generant, nisi forte quando siccæ sunt naturæ, & sunt bovinæ, & caprinæ, quia humiditas ætatis per siccitatem naturalem temperatur. Sic vere illi, qui sunt propinqui lacti, i. juvenili ætati, sunt multum humidi, & viscoli naturaliter per luxuriam, voluptatem & carnalitatem, & phlegmatici per pigritiam, & tepiditatem, nisi forte illi qui sunt naturæ siccæ, i. boni religiosi & alii perfecti, & viri, qui sunt locati & fundati in pœnitentiæ, & abstinentiæ siccitate, quia maceratio pœnitentiæ, & abstinentiæ juvenilem minuit voluptatem. *Omnis enim qui lactis est particeps imperfectus est* 105
ad Hebr. ſ. Inter animalia sicca meliora sunt illa, quæ sunt lacti vicina, & propinqua, & maxime quando lacte congruo sunt nutrita. Sic vere inter siccos, & indevotos peccatores, & meliores debent esse illi, qui lacti, i. sacræ prædicationis scientiæ, & doctrinæ dediti sunt, & vicini sc. clerici, & maxime si lacte congruo, i. si bona doctrina fuerint enutriti. *Quasi ergo modo geniti infantes rationabiles lac concupiscite.* 1. Pet. 2. Inter animalia humida meliora 106
sunt illa, quæ à lacte sunt separata, quia minoris sunt humiditatis, & viscositatis. Sic vere inter homines qui sunt humidi, & fluidi, molles, & instabiles, leves, & insolentes, meliores, & minus mali sunt illi qui à lacte, i. à carnalitatibus & voluptatibus per tribulationem, pœnitentiam, vel abstinentiam separantur, quia viscositas, i. carnalitas, & humiditas carnalium affectionum in talibus temperatur. *In cavernam enim reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.* Esai. 11. Quãdo animalia sunt juvenilia, tunc sunt magis humida, & ideo facilius digeruntur, quando autem sunt in statu ætatis perfectæ, tunc sunt carnes talium magis duræ, & ideo tardius digeruntur, verum digestæ in corpore diutius 107
perseverant, & à membris tardius resolvuntur. Sic vere homines, qui sunt adhuc juvenculi, sunt naturaliter magis molles, humidi, & benigni, & ideo facilius digeruntur, & convertuntur, i. ad pœnitentiam, & religionem, vel omnem aliam informationem, vel emendationem. Illi autem qui jam sunt in statu vel ætate provecta, quia jam sunt duri, & indurati per malas consuetudines, ideo tarde & difficiliter digeruntur & convertuntur, emendantur, & corriguntur, quia sicut dicitur Esai. 48. *Durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tuaærea.* Verumtamen quando digeruntur, emendantur, & corriguntur, melius perseverant in corpore Ecclesiæ, vel religionis, & in statu gratiæ & membris; & personis per charitatem tenacius cohærent, quã alij qui juvenes convertuntur, juxta illud *Esto firmus in via domini.* Eccl. ſ. Animalia quæ sunt in senili & decrepita ætate, naturaliter sunt pessima quo ad nutrimentum hominum, & maxime 108
quando siccæ sunt complexionis. Nam & tunc sunt vicina calotis naturalis extinctioni & humoris substantialis consumptioni, ideo carnes talium sunt durissimæ & ad digerendum penitus importunæ, & pessima præbent corporibus nutrimenta. Sic vere illi qui sunt senes, & decrepiti spiritualiter, & corporaliter sc. in peccatis, & vitijs antiquatis & indurati per malas consuetudines, sunt cæteris mundi peccatoribus pejores, quia vere mali senes ad litterã sunt malis juvenibus nequiores, & maxime, quando sunt siccæ naturæ sc. siccitate nequitiæ, & crudelitatis infecti. Nam quia in talibus calor naturalis sc. amor, & charitas extinguitur, humor etiam substantialis, id est, compassio, pietas & benignitas minuitur, & consumitur, idcirco tales sunt duri, & per obstinationẽ, incompassionẽ, & crudelitatem sicci, & per indevotionem ad digerendum, id est, convertendum, & corrigendum, penitus importuni, ideo, propter malam vitam & operationem, pessima dant alijs nutrimenta, id est, exempla & documenta. Ideo bene dicit Sapiens Eccl. 25. ubi inter tria quæ odit, numerat *senem fatuum, & insensatum.* 2. Machabæor. 4. *ætate* inquit *& malitia* provecto & diem Proverbior. 22. *Adolescens juxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Generale est 109
secundum Isaac inter cuncta animantia, quod dum sunt in

incre-

incremento, meliora sunt ad nutriendum corpus, quam quando sunt in decremento, quia quando decrescunt, & declinant ad senium, tunc magis ac magis indurantur, & onerosa efficiuntur. Sic vere charissimi illi homines, qui sunt in incremẽto bonorum operum, & in progressu, profectu & continuatione virtutũ, sunt meliores, quam illi, qui sunt in decremento, quia scil. cessant à continuatione bonorum operum, & virtutum, & decrescunt à statu gratiæ per vitia, & peccata, & ad mortem temporalem properant, & æternam, quia tales indurantur per malam consuetudinem, & obstinationem, & ponderosi efficiuntur per pigritiam, & tepiditatem. Ideo de bonis dicitur Gen. 21. *Crevit puer, & confortatus est, & mansit in solitudine.* Vel dic, quod illi, qui sunt in incremento, & profectu gratiæ, plus valent, quam illi, qui cessant ab hujusmodi incremento. Vel allega joculatorie, quod meliores sunt juvenes, qui adhuc sunt in incremento, quam senes. 110 Animalia, quæ in montibus nutriuntur, melioris sunt sanguinis, & pinguedinis minoris. Illa autem, quæ in palustribus vivunt, sunt sanguinis grossioris, & pinguedinis amplioris. Sic vere illi qui nutriuntur in locis montosis, i. in religione & statu perfectionis, habent sanguinem, i. affectionem puriorem, & minoris sunt pinguedinis, delitiarum sc. & carnalitatis, vel etiam divitiarum & temporalitatis. Illi autem qui sunt, & qui nutriuntur in locis infimis & palustribus, i. in mundi delitijs, divitijs, & operibus, sunt sanguinis grossioris, i. affectionis impurioris, & pinguedinis, 111 i. carnalitatis, & libidinis amplioris. Ideo bene consulitur Genes. 19. *Ne maneas in omni circa regione, sed in monte salvũ te fac.* Duo sunt genera animalium, quædam quæ herbis, & graminibus nutriuntur, scilicet oves & boves, & similia. Et ista in hyeme macrescunt, propter paucitatem nutrimenti, in vere autem, & æstate, quando suum abundat nutrimentum vel alimentum, impinguantur, ingrossantur, & augmentantur. Alia autem sunt animalia, quæ nutriuntur cibis humidis, ut sunt porci, qui in domibus nutriuntur, & tales in hyeme melius impinguantur, propter paucitatem motus. In vere autem marcescunt, & in æstate similiter. Sic vere duo sunt genera hominum in hoc mundo, quidam qui vivunt herbis, & graminibus, i. factis doctrinis, exemplis & operibus, scil. viri justi, & perfecti. Alij qui vivunt, & nutrituntur in humidis, i. in mundi delitijs, divitijs, & carnalibus. Sed vere primi scil. boni in hyeme præsentis vitæ sunt macri, pauperes sc. & depressi. Sed vere quando veniet ver, & æstas æternæ beatitudinis, scilicet quando cessabit hyems vitæ præsentis in tempore, post mortem tunc vere impinguabuntur scil. voluptate gloriæ paradisi, & grossabuntur, & augmentabuntur. *Pinguescent enim speciosa deserti, & exultatione colles accingentur.* Psalm. 64. Sed pro certo totum est contrarium de illis, qui mundi delitijs nutriuntur, scil. de mundi divitibus, quia vere impinguantur, & dilatantur in hyeme præsentis vitæ, per temporales divitias, & delitias, & honores. *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Deuter. 32. Sed pro certo, quando veniet æstas, id est tempus post mortem, tunc cessabit pinguedo prosperitatis, & introducetur macredo perpetuæ adversitatis & paupertatis scilicet in inferno. *Attenuabitur enim gloria Iacob, & pingues carnes ejus marcescent.* Esai. 17. 112 Quædam sunt animalia, quæ vescuntur extremitatibus arborum, & ramorum, & ista sunt meliora, & pinguiora in æstate, quam in hyeme, quia tunc hujusmodi rami sunt magis teneri, quã alias, & potius impinguantur. Extremitas arborum est sensus historialis, & exterior apparentia scripturarum, quibus nuttiuntur, scilicet simplices & rudes, qui pro certo plus valent in æstate prosperitatis, quam in hyeme adversitatis, quia tales, qui profundum scripturæ non penetrant, vix in adversitatis tempore tales perseverant. Et *hi radicem non habent, sed sunt temporales.* Matth. 13. Et sicut animalia, quæ herbis minutis nutriuntur, meliora sunt illis, quæ ramis, & frondibus pascuntur, & ista meliora sunt illis, quæ fructibus in domibus nutriuntur, ut dicit idem Isaac in dictis; sic illi, qui herbis minutis, id est, subtilibus scripturæ intellectibus nutriuntur & pascuntur, meliores sunt illis, qui extremitatibus ramorum, id est, qui historiali, & exteriori pascuntur. Et illi qui in hujusmodi delectantur pro certo plus valent, quam illi qui in domibus, id est, in mundi dignitatibus, & officiis, fructibus divitiarum, & delitiarum nutriuntur, quia *vere bono melius invenitur.* Ec- 113 clez 36. Secundum Isaac in dictis, Animalia quæ parvi sunt cibi, & potus, sunt cunctis cæteris meliora, & multum comedentibus aptiora. Sic vere illi homines, qui utuntur parvo cibo per abstinentiam, sunt multum comedentibus, & se laute impinguantibus præponendi, & in nutrimentum aliorum, id est, in boni exempli dationem cæteris præexcellunt. Vel dic, quod illi, qui de cibis divitiarum parum comedunt, & acquirunt scil. pauperes, sunt multum comedentibus, id est, mundi divitibus meliores. Ideo *pauperes elegit Deus*, Jacob. 3. Animalia silvestria & campestria saniora sunt, & meliora illis, quæ in domibus nutriuntur, & hoc propter cibi paucitatem, motus continuitatem, & propter aeris 114 attracti puritatem, à quibus humorum superfluitas desiccatur. Illa autem, quæ in domibus pascuntur, propter parvitatem puri aeris, & defectionem motus, & multitudinem cibi, minus laudabilia sunt. Sic vere charissimi illi, qui sunt campestres, sc. ecclesiastici, & religiosi, propter motum laboris, & tribulationis, propter parcitatem cibi abstinentiæ, & macerationis, propter puritatem aeris sacræ scripturæ, & devotionis, meliores debẽt esse illis, qui in domibus, i. in mundi delitijs, & carnalibus nutriuntur, quia pro certo tales mundani, & seculares propter multos cibos, & gastrimargiam, propter impurũ aerem malæ doctrinæ, & suggestionem, quam attrahunt, propter quietem pigritiæ, & tepiditatis, magnæ sunt, & superfluæ humiditatis, & voluptatis. Requievit in fœcibus suis. &c. Carnes animaliũ, quæ sunt pingues, 115 pessimæ sunt quo ad esum, quia nocent digestioni, ventrẽ inflant, super cibum natant, lubricitatem, & viscositatem inducunt, quia nimia pinguedo stomachũ accendit, & consumit, & sic digestionem destruit, deficiente contentiva, & confortativa, & expulsiva, ut dicit idem Isaac. Et ideo utile est ut comedatur marcedo taliũ, non pinguedo. Charissimi istæ carnes sunt divitiæ hujus mundi, quæ pinguedini comparantur, quia revera non sunt nobis utiles ad acquirendũ, & comedendũ. Nam quia pinguedo divitiarum ventrem imaginationis, affectus, & conscientiæ inflat per superbiam, & tumorem, accendit per avaritiam, & ardorem, dissolvit per incõstantiam, & livorem, ideo vis digestiva contritionis, vis expulsiva confessionis, vis contentiva perseverantiæ, & durationis à talibus impeditur, & sic viscositas delitiarum, & carnalitas generatur. Carnes pingues in stomacho semper volũt cibis aliis 116 supernatare, & ideo vix possũt bene digeri, quia inferius ad fundum, ubi est locus digestionis, faciliter non descendunt. Sic vere homines, qui divitiarum & delitiarum repleti sunt pinguedine, per superbiam, & præsumptionem volunt aliis præesse, & super alios enatare, ad prælationis, & superioritatis apicẽ ambiendo, quia sicut ad sensum patet, divitiæ generant lubricitatẽ luxuriæ, & tumorem superbiæ. Et illi vix convertũtur ad bonum, quia sc. ad infirmitatem humilitatis nolunt descẽdere, ubi locus conversionis, digestionis & emẽdationis dignoscitur principaliter esse. Unde Aug. *Difficile est ut superbus non sit, qui dives est.* Ideo carnes macræ, i. pauperes divitibus pinguibus præferẽdi sunt. Car- 117 nes animalium, quæ sunt excessive macræ, & nervosa, & parum sanguinis habentia, parum sunt corporis nutritivæ. Sic vere mali pauperes, & involuntarij, ab omni divitiarum pinguedine denudati, & macerati, parũ habent de sanguine, & humore, i. de benignitate compassionis, gratiæ & devotionis, quia vere si potestas afforet, se crudelissimos demonstrarent, quia vellent omnes divitias divitũ sustulisse. Et ideo tales per exempla sua, & opera non dant aliis spiritualia nutrimẽta, nec eis confert sua paupertas aliquid bonitatis, quia *nequissima paupertas in ore impij.* Ecc. 13. Ani- 118 malia quæ sunt inter pinguedinẽ et macredinem temperata, laudabilia sunt ad esũ, quia sc. non habẽt tantũ de pinguedine, quod stomachum inflammet, & lubricitatem faciant, nec ita sunt macra, quod naturã infrigident, & eam sanguine depauperent atque privent. Sic vere charissimi illi, qui tenent mediũ inter pinguedinem divitiarũ, & marcedinem paupertatis, qui sc. habent sufficientiã ad necessitatẽ non ad superfluitatẽ, tales dico sunt aliis ex toto pinguibus, & macris, i. pauperibus, & divitibus meliores, quia sc. non habẽt tantum de pinguedine divitiarũ, quod stomachus volũtatis inflammetur per avaritiam, & cupiditatẽ & lubricetur per luxuriam, & carnalitatẽ, nec tantum sunt macri per excessum paupertatis, quod infrigedẽtur per indevotionẽ, impatientiam, & desperationem, & quod à sanguine, i. ab humore gratiæ spoliẽtur. Ideo bene petebat ille Prov. 30. *Divitias & paupertatem* 119 *ne dederis mihi, sed tantũ victui meo tribue necessaria.* Animalia variãtur secundũ temporũ immutationẽ, quia sc. alio tempore inveniuntur plena medulla, & sanguine, in alio aũt à talibus penitus vacuantur, sicut patet sensibiliter in cõchylijs maris, & in cerebro animalium, & medullis, quæ crescente luna crescũt, decrescente decrescunt. Sic vere inter homines est mutatio secundũ tẽpus, scilicet adversitatis, & prosperitatis, quia pro certo falsi amici alio tempore inveniuntur pleni sanguine compassionis, & medulla amois, & dilectionis, & hoc in tempore prosperitatis, quia vere in luna, i. in aliquib. amicis suis, & aliis personis abundat lumen prosperitatis, & gloriæ temporalis, tunc vere apparent eis ami-

malia,i. falsi amici temporales,& mundani,pleni sanguine , & medulla,quia videntur eis esse compatientes,& amici; sed vere in tempore opposito,sc.in tempore adversitatis, quando in ista luna minuitur lux affluentiæ temporalis,tunc vere in animalibus istis deficit sanguis compassionis,& medulla amoris,& affectionis,quia est *amicus secundum tempus , sed non permanebit in tempore necessitatis.* Eccl.6.Et breviter *divitiæ addunt amicos plurimos , à paupere autem,& ii quos habuerat,recesserunt.* Prov. 19 Et illud maxime patet in cerebro,i.in mūdi sapiētib,et advocatis,in conchylijs maris,i.in divitibus, & avaris , quia vere isti non amant aliquem,nec ei subveniūt,nec erga ipsum dividitur sanguis , & humor affectionis suæ , nisi quandiu ipse est dives , & de eo possunt facere lucrum suum,sed statim,quod amicus suus venit ad
120 paupertatem,amisso lumine prosperitatis, ipsū impie deserunt , & omittunt.Multi sunt,qui in uno tempore sunt sani, in alio autem sūt infirmi.sicut patet de lunaticis,maniacis,&caducis,qui secundum lunam sani vel ægri efficiuntur.Simia etiam secundū Avic.secundū cursum lunæ tristis efficitur,seu læta.Sic vere leves,et mundani,uno tempore sunt infirmi per peccatū,alio tempore sani per gratiam,alio tempore pleni medulla, & sanguine charitatis & compassionis,alio tempore vacui,alio tempore læti spiritualiter,alio tempore tristes;& hoc vere totum secundum cursum,& influentiā lunæ,i.per influentiam miseriæ,& mutabilis prosperitatis,& fortunæ mundanæ,quia vere secundū eventum rerum fortunæ mundanæ in suis actibus variantur, nec habent aliquē status seu propositi firmitatē. Quia vere quidā sunt sicut caduci,quia pro certo licet aliquando stent per gratiam,tamen sæpe cadunt per recidivā peccatorū. Alii sicut maniaci, licet uno tēpore habeant usum rationis , & discretionis,alio tempore isto videntur penitus carere. Ideo bene dicitur Eccles. 27.
121 *Stultus autem ut luna mutabitur.* Quædam animalia in uno tempore macerantur,quantumcunque victualia abundent,quæ alio tempore impinguantur,sicut patet de glitibus,& ursis, qui dormiendo in hyeme impinguantur , qui tamē in æstate evigilant, et exeunt de cavernis.Sic vere chariſſimi,cupidi et avari , licet abundent per cibaria divitiarū,nunquam tamē est in eis pinguedo pietatis,devotionis,et gratiarum,et hoc tempore æstatis , et prosperitatis mundanæ.quando ardor avaritiæ magis viget, sed in tempore opposito,sc.in hyeme paupertatis, & tribulationis tunc magis abūdat pinguedo pietatis & cōpassionis,& somnus devotionis, & cōtēplationis,licet minus abūdent cibaria temporalis possessionis, quia sicut videtur,illi qui in prosperitate et divitijs in sunt duri,sicci et incompatientes;in tempore infirmitatis , paupertatis & adversitatis sunt pij,benigni,& misericor-
122 des,quia *omni negotio tempus est, & opportunitas.* Eccl. 8. Et ideo Deus dat aliquando paupertates,& infirmitates, ut homines ad eleemosynam moveantur.Aves etiā servant tēpus. Unde narratur de hirundinibus,quod in hyeme dormiunt,& quasi mortuæ in arborū concavitatibus inveniuntur , quæ tamē tempore æstivo exeunt, & volitant undequaque, & fortes & agiles se ostendunt.Sic vere inter aves,i.viros spirituales,& prædicatores& religiosos, sunt quidam qui in hyeme,i. in tempore tribulationis latent,& dormiūt, & quiescunt,nec exeunt nec volitant usque prædicando.Sed vere quando venit æstas prosperitatis, quando sc.sciunt vel sperant favorem hominū acquirere, laute & splendide comedere,tunc vere ad opus prædicationis volitant & discurrūt.Quia breviter ficti homines se ostendūt dormientes,mortuos & debiles ad aspera,& adversa , sed fortes & valentes ad prospera hujus mūdi. Turtur & hirundo cognoverunt tempus adventus sui.Cum tamen econverso deberent cum apostolo in
123 tribulationib. gloriari. Expone si vis de falsis amicis;qui in adversitate nō videntur,in prosperitate sic.Pisces uno tempore impinguantur,& statim sequenti tēpore macerantur.Sic vere inter homines,quidam sunt,qui licet uno tempore sc.tempore prædicationis vel quadragesimæ impinguentur per gratiam & virtutes,charitate scil. & passione,statim tamen in sequenti tempore post pascha vel prædicationem,iterum macerantur,per vitia, & peccata,quia *non habent isti radicem,sed sunt temporales,qui cum audierint verbum credunt,sed in tempore tentationis recedunt.* Matth.13.
124 Pisces diversimode secundum qualitatem temporis impinguantur,quia quidam secundū. Arist.impinguantur in vento septentrionali,i.pisces longi. Alij in vento australi sc.pisces ampli, Sic vere inter homines quidam impinguantur per gratiam,& virtutes,quando flat frigidus ventus aquilo, i. tempore adversitatis paupertatis & tribulationis,qui tamen in vento australi,id est,in tempore prosperitatis macerantur per vitia,& peccata.Et tales sunt pisces longi,i.qui credunt habere longā vitam, & diu durare sc.mundi divites;quia vere plus prodest talibus adversitas, quam prosperitas,quia prosperitas facit eos multa facere, à quibus tamen adversitas eos compescit. Alij autem sunt econverso qui tempore australi,& prosperitatis impinguantur, per gratias & virtutes,& hoc illi,qui sunt ampli per latitudinē charitatis, & curti per considerationē vitæ,& humanæ brevitatis, quia tales,qui sunt benigni,& compatientes,& charitativi ; & qui habent mortem quæ oculis , sciunt bene uti prosperitate scil. Deo gratias agendo,& elemosynas erogando.*Florebit enim amygdalus, impinguabitur locusta*,&c. Eccle. 12.Secundum Aristotelem quidam sunt pisces,qui impinguantur tempore pluviali,quidā non, 125
quia pluvia convenit omnibus testei corij,præter purpurā , quæ si de aqua pluviæ biberit,ipsa die moritur.Nocet enim aliquibus aliis pluvia, quia ipsos excæcat si sit magna. Pluvia est mundi prosperitas , à qua pro certo quidam impinguantur per gratias, & virtutes sc.boni,& justi,quia ea sciunt bene uti,& maxime illi,qui habent testām duram, i. qui in duritiam pœnitentiæ sunt inclusi. Sed pro certo multis aliis nocet sc. mundi peccatoribus quia vere ipsos excæcat per ignorantiā , quia sc.impedit ne fragilitatem propriam,mortem,infernum & judicium,prævideant, & cognoscant,& eos etiam occidit,hīc sc.per culpā , in fine per pœnam,quia *prosperitas stultorum perdet eos.* Prov. 1.Vel pluvia est sacra doctrina,à qua quidam impinguantur per gratiam,alij excæcantur per invidiam,& malitiam,alij moriuntur per desperationem,quia *omnia bonis in bona, malis autem in mala convertuntur.* Eccl.39.Variantur iterum animalia , quantum ad sui mutatio- 126
nem,quia quædam se immutant,& revocant,quædā non. Unde cervus mutat cornua,coluber spoliū,accipiter & aquila plumas, equus dentes,hyæna sexum , mustela colorem,& cancri testas. Sic vere chariſſimi inter animalia,i inter peccatores sunt multi ita duri & obstinati in malo , quod nullo modo possunt corrigi vel murari. Sunt tamen aliqui boni,qui à malo statu in bonum se immutant per pœnitentiam,& hoc quia deponunt cornua superbiæ & elationis,sicut cervus , spolium temporalis possessionis,sicut serpentes , plumas tumoris & præsumptionis sicut aquila , dentes inhonestæ locutionis , sexum carnalis dilectionis, testas duras obstinationis,colorem veteris conversationis,& sic cum Saule *mutantur in virum alterum* 1. Reg.10. *Mutabo ergo habitum,& sic ad pugnam vadam.* 2 Paral.18.*Renovamini in spiritu*,&c. ad Eph. 4.Secundum Isaac in dictis,Carnes humidæ & pingues 127
in æstate sunt laudabiles,sed in hyeme pessimæ.Animalia autem quæ macræ & siccæ sunt naturæ, in æstate sunt illaudabilia , in hyeme magis valent.Sic vere homines pingues quantum ad divitias, honores & delitias hujus mundi, in æstate vitæ præsentis sunt boni sc.quantum ad reputationem aliorum, quia *qui melior est inter eos,quasi paliurus.* Miche.7. Sed in hyeme vitæ futuræ, i. in tempore post mortem in adversitate sc.inferni , tunc invenientur pessimi,quando sc.à dæmonibus comedentur.Exemplum de porco, vide infra. Sed vere econverso illi qui sunt macri per paupertatē,licet in æstate vitæ hujus illaudabiles reputentur,& nihil apprecientur,tamen in hyme,i.in statu post mortē optimi apparebunt corā Deo & angelis reputati.Sap. 5. *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisorium,& c. Ecce quomodo*,&c. Carnes quæ 128
sunt calidæ & siccæ naturæ,in hyeme magis valent,quā illæ quæ humidæ sunt & frigidæ , secundum Isaac. Sic vere illi qui sunt sicci per pœnitentiæ macerationem,calidi per fervorem & dilectionem, in hyeme,id est, in tempore tribulationis & tentationis magis valent,quia sc.melius resistunt adversis, quem illi qui 129
sunt humidi per carnalitatem,& frigidi per indevotionem.Quædam animalia in vere sunt bona ad edendum, alia in autumno , quædam in æstate,alia in hyeme.Sic vere sunt quidam qui præcellunt in vere juventutis,alij in autumno senectutis , alij in æstate prosperitatis,alij in hyeme paupertatis,& adversitatis, qui tamen in oppositis temporibus deterioarātur per peccatum, vel minus boni inveniuntur,quia *omnia tempus habent.* Eccl. 5. Item 130
variantur animalia secundum diversam præparationem , quia aliquando assantur,aliquando frixantur,aliquando cū sale, & aqua elixantur,& sic ad humanos usus diversimode præparantur, sic vere homines fideles ad usus divinos diversimode præparantur,quia quidā sunt assati sc.per martyrij tolerationem , quidam frixantur per pœnitentiæ macerationem,quidam elixantur scil. in aquis devotionis , vel sacræ scripturæ , & cum sale sapientiæ, & discretionis. Primi fuerunt martyres , secundi confessores , tertij doctores.Et ista sunt tria fundamenta , & tres ordines atrii Salomonis, id est, Ecclesiæ 3.Reg. 7.Ideo 1. Joan. 5. *Tres sunt*

qui testimonium dant in cælo. Et istis tribus modis præparantur fi- 131
deles, ut in mensa domini superius collocẽtur. Carnes assæ sunt duriores, & sicciores, quia dato quod naturaliter essent humidæ, tamen ardor ignis humorem elicit, & ideo secundũ Isaac, carnes multum pingues non sunt comedendæ nisi assæ. Sic vere sancti, qui ad ignẽ martyrii sunt assati, fuerunt sicci, i. ab omni humore delitiarum, & carnalitatis purati, & duri sc. per constantiæ firmitatem, & ideo dato, quod naturaliter essent humidi, & carnales, tamen ignis tribulationis omnẽ superfluum humorem carnalitatis desiccavit, & sic puri effecti sunt atque sani. Patet in Bonifacio, &c. Vapor uret carnes ejus. Eccl. 38. Vel si vis per ignẽ intellige paupertatem & tribulationem, quæ carnalitatem destruit & consumit. Et ideo illi, qui sũt pingues, & delitiosi, carnales sc. & luxuriosi, non ponuntur à Deo in mẽsa paradisi, nisi primitus tribulationis ignibus sint assati. *Comedetis carnes assas igni.* Exo. 12.
132 Carnes elixæ sunt humidiores, & digestibiliores, quia aqua eas temperat, & humectat; aliquando etiam apponuntur in aqua diversæ species, ut sic carnes sapore, & odore efficiant meliores. Sic vere illi, qui in aqua sacræ scripturæ, & devotionis elixantur, humidiores sunt per compassionem, quia vere hujusmodi aqua ipsos efficit teneros, & humectatos, & maxime quando species aromaticæ, i. bona exempla sanctorum talibus adjungũtur, quia tunc sapore bonæ vitæ aliorum, & odore bonæ famæ, fiũt hujusmodi meliores, et ad expellendos morbos vitiorum penitus aptiores, quia *super aquas multas plantata est, ut faciat fructum.* Ez. 17.
133 Carnes siccæ in aqua sunt elixandæ, humidæ autem ad ignem fortiter sunt assandæ, quia per aquam siccitas, per ignem autem humiditas temperatur. Carnes autem mediocres condimentis sunt variis præparandæ. Sic vere Deus diversos diversimode sibi parat. Nam per ignẽ tribulationis humiditas carnalitatis consumitur, per aquam divinæ misericordiæ siccitas indevotionis, & duritiæ tẽperatur, & ideo pingues, & divites sunt assandi per tribulationes, & macri & pauperes in aqua ponendi per cõsolationes, & maxime in prædicatione ubi macri, et pauperes sunt consolandi ne desperent, pingues autẽ, & divites igne correctionis, terroris, & comminationis sunt urendi, ne præsumant, quia talibus non est prædicandũ de Dei misericordia: ne forte magis ac magis alliciantur ad peccandũ, sed magnis & duris increpationibus deterrendi, quia *servo malevolo sanguinare latus.* Eccl. 42. Alii autem econverso est causa cõtraria. Ideo bene dicitur, *Argue obsecra, increpa* 2. ad Tim. 4. Et breviter nullus transit ad mensam paradisi, nisi aliquo istorũ duorum modorũ à domino præparetur, aut per misericordiã, aut per justitiam. Figura. Nu, 31. de illis quæ purgata sunt per ignem, & aquam expiationis. Ps. 65 *Transivimus per ignẽ, & aquã, & deduxisti nos,* &c. Secundum Joda. Ani-
134 malia quædam creata sunt ad hominum adjutorium, & nutrimentum, ut boves, & cervi; quædam ad hominis punitionem, ut leones, & pardi; quædam ad excitationem ut pediculi, & hujusmodi; quædã ad jocunditatem sc. merulæ, simiæ, & cætera hujusmodi; ut sc. homo territus ab istis suã cognoscat fragilitatem, & ad divinum auxilium recurrens æternam timeat majestatem, & auctoritatẽ. Sic vere spiritualiter quidam hominũ sunt aliis nutrimentũ, & adjutorium sc. quantum ad eleemosynarũ subsidium, & bona exempla sc. boni & justi, clerici & laici. Alii ad punitionem aliorũ, sc. crudeles principes, & tyranni, leones & tygres. *Sunt spiritus qui in vindictam creati sunt.* Ecc. 39. Isti n. sunt nisi virga furoris domini in filios pestilentes, quia sicut pater virgam in ignem mittit, ut percussus filius pacificetur, sic isti finaliter in ignem æternum projiciuntur. Exemplum de Nabuchodonosor. Alii autem ad bonorũ exercitium sc. latrones, usurarii, & hujusmodi ballivi & officiarii, qui more pulicis omnia inquietant, & sanguinẽ bonorum temporaliũ fugere non cessant, & hoc patitur Deus, ut scil. homo cognoscat propriã fragilitatẽ, & ad auxilium fugiat divinæ majestatis, & suã per orationẽ invocet potestatẽ, & futurã quærat felicitatẽ, dum in mundo non invenit voluptatẽ, quia sc. *Servietis ibi diis alienis, qui non dabũt vobis requiẽ, die ac nocte.* Hie. 16. Alii autem ordinati sunt in jocunditatẽ aliorum sc. mimi, hydraulæ & joculatores. Et sic patet, quod tam boni quã mali ad usum corporis ecclesiæ sunt dicati, quia corpus non unum est membrum, sed multa 1. ad Cor. 12. *Diligentibus n.*
135 *Deum, omnia cooperantur in bonum* ad Ro. 8. Animalia etiam silvestria quam domestica ad usum cõpetunt medicinæ. Unde carnes accipere valent ad theriacam, fel cancrorum & avium ad caliginem oculorum, pellis colubri in oleo coctã ad auriũ surditatem. Sic vere mali homines sunt aliis medicina, quia vere carnes eorum, i. vita & operatio, fel ipsorum, i. ira & invasio, pellis, taliũ, i. mala sua conversio bonis proficiũt, dum eis bene utuntur, et sunt eis theriaca contra diversa vitia & peccata, quia exinde ad audiendum, sc. Dei promissiones, disponunt, & ad videndum per discretionẽ, sc. ea quæ videnda sunt illustrantur, dũ pere orũ evasiones ad Deum & ad bona æterna currere cõpelluntur. *Collyrio* 136
ergo inunge oculos tuos, ut videas. Apoc. 13. Secundũ Æsculapium, libro de occultis viribus membrorũ, si patiens hæmorrhoidas tederit super pellem leonis, recedẽt, & si sepo vel fimo leonis corpus alicujus inunctum fuerit, ab eo lupi fugient. Leo est Christus, pellis ejus est bona conversatio, sepũ ejus charitas, & compassio, fimus ejus ab eo digestus & egestus, doctrina, & prædicatio. Si ergo super pellem conversationis Christi per ejus imitationem sederimus, si fimo doctrinæ suæ per ejus adimpletionem nos linierimus, si sepo suæ benignitatis, compassionis, & charitatis nos inunxerimus, tunc vere hæmorrhoides, id e. vitia & peccata à nobis recedent, & lupi, i. dæmones, & tentationes, & mundanæ tribulationes à nobis repellẽtur, quia *novit Dominus suos de tem-* 137
tatione eripere. 2. Pet. 2. Item idem ibidẽ, si quis suspenderit caudam Zenet, i. lupi ad præsepe vaccarum, nõ appropinquant alii lupi. Lupus iste significat mundi tyrannos, vel etiã ipsum luciferum, quorum si caudam, i. finẽ vitæ suæ, & memoriam mortis eorum appenderis in præsepio cordis tui, i. si mortem, & damnationem malorum jugiter fueris recordatus, tunc vere lupi, i. dæmones, & tentationes à te fugient, & recedent, quia vix audent tentare hominem quem in mortis memoria vident fixum. *Videte ergo ca-*
nes, videte venificos. ad Phil. 3. & Ps. 72. *Donec consideremin novis-* 138
timis eorum, &c. Secundum eundem, & etiam secund. Pythag. & Plin. dentes canini lupi sanant eos, qui in principio lunaticam sustinent passionem. Sic vere illi qui sunt lunatici leves, & mutabiles, & non perseverantes in uno proposito, expedit eis quod à principio, sc. juventutis sentiant dentes lupi, i. tentationes & tribulationes diaboli: ut sic à levitate & fatuitate præcaveant in futurum. Et ista est ratio quare Deus permittit multos insolẽtes, & leves cadere per apostasiam, & alias, ut melius corrigantur, quia secund. Senec. *Cautio est in reliquũ lapsus anterior.* 1. ad Cor. 5. *Quos tradidi,* inquit, *satanæ ad interitum carnis suæ, ut spiritus salvus fiat.* Vel per dentes intellige duram correctionem, & increpationẽ prælatorum, qua tales homines sunt mordendi. *Dentes habebat ferreos.* 139
Dan. 7. Item ibid. dicit, quod omnia animalia quadrupedia timent oculum lupi erutum, & ab ipso fugiunt atq; cavent, quando sc. eũ vident. Sic vere homines quando vident, & percipiunt oculum lupi, i. cautelas, & insidias diaboli, ipsi pro certo timent, fugiunt atq; cavent. *Lupus insidians semper civitates eorum.* Hier. 5. Vel per oculum lupi intellige cautelas, & malitias usurariorũ, & advocatorum rapacium, & luporum principum, & crudelium prælatorum, quæ à quadrupedibus, i. simplicibus sunt merito ti- 140
mendæ, & fugiendæ. *Leo rugiet, quis non timebit?* Secundũ Const. in viatico, pili canis albi nullam maculã habentis, si fuerint suspensi ad collum epileptici juvant & prohibent ejus casum. Canis latrans, & custos gregis, est prælatus vel prædicator, qui pro certo si fuerit albus per castitatẽ, non habens aliquã maculam, i. e. aliquam pravitatem, pili ejus, i. exteriora opera & exempla juvant epilepticos, i. peccatores labiles, & debiles, & caducos, & eos à casu vitiorũ protegunt, et tuentur, quia vere bona vita prælatorum est in refugium subditorũ. *Non cadent de manu sua,* &c. 141
Simile dicit Pythagoras in libro Romanorum; fiat inquit annulus ex ungula zamur, i. asini nigredinem non habẽtis, & induat eum epilepticus, & prohibet ejus casum. Asinus albus est vir justus, simplex et perfectus, laboribus pœnitentiæ deputatus, nullã habens nigredinem peccatorũ, cujus ungula (quæ est extremitas corporis) significat perseverantium, mortẽ, atq; finem quam pro certo si epilepticus, i. peccator secum portaverit per memoriam, & recordationẽ, & induerit per boni exempli acceptionẽ, à casu vitiorum sine dubio liberatur, quia vere qui ungulã, i. perseverantiam sanctorum per imitationem, induit, non cadit per vitia, & peccator, i. à statu gratiæ, quanquam à diabulo diversis tentationibus impellatur. *Pugnabunt adversũ te, & non prævalebunt* Hierem. 1. Vel dic quod ungula, quæ est extremitas, est mors & passio Christi puri, candidi, & immaculati, ex qua pro certo si annulum feceris, i. si annulo fidei dominicæ passionis te subarraveris per ipsius memoriam, devotionẽ & compassionẽ, casum peccatorum seu etiã casus damnationis æternæ penitus nõ timebis. Secundum eundẽ, fel tauri, quando quis sub umbilico eo inun- 142
ctus fuerit, solvit ventrem. Item secundum eundem, dens serpentis erutus dum vivit, suspensus super patientẽ solvit quartanam ejus. Charissimi per serpentem, & per taurũ intelligo Chri-

stum in die judicii, qui dicitur serpens propter prudentiam, & dicitur propter justitiam, quia, se, ibi apparebit durus, & cervicosus. Dentes hujus serpentis significat asperam ejus verborũ correctionem, & locutionem. Fel ejus significat iram, vindictam, & reproborum condemnationem, in qua est amaritudo æternæ damnationis. Sed pro certo illi qui habent ventrem durũ, id est, conscientiam obstinatã, item qui habent quartanam, i. affectionem infrigidatam, si inungant se isto felle per jugem ejus recordationem, hoc est dictum, si asperitatem judicii considerent, statim solventur per contritionẽ, & pravis humoribus vitiorum vacuabuntur per confessionem, & sic evitabunt mortem & damnationẽ. Vel si vis, per fel intellige fel, quod in cruce potavit Christus, quod consideratum solvit, & liquefacit ventrem conscientiæ per compassionem. Ideo dicitur de utroq; Thre. 3. *Memor esto*
143 *paupertatis meæ*, scil. quantum ad primum adventum, *absynthii & fellis*, quantum ad secundum. Dens serpentis erutus dum vivit suspensus super patientem, solvit quartanam ejus, ut dicit idem Pythagoras. Serpẽs est Christus, prælatus vel prædicator. *Estote prudentes sicut serpentes.* Matt. 10. Dens istius serpentis est eloquentia, & prædicatio, quam pro certo si circa nos per ejus adimpletionem suspẽdimus, à quartana, i. à frigore indevotionis, & pec-
144 catorum liberamur, quia *vivus est sermo Dei efficax* ad Hebr. 4. Si domum cũ pulmone asini subfumigaberis, mundas eam ab omni reptili, secundum eundem. Asinus est Christus, cujus pulmo, qui aerem attrahit, & emittit, est benignitas, & compassio, à qua ille aer vel illa oratio emanavit in cruce dicens, *Pater dimitte eis, quia*, &c. Si ergo in domum mentis tuæ fumum istum pulmonis, i. memoriam Christi benignæ compassionis detuleris, ipsam pro certo à reptilibus, i. à malis tentationibus reddis tutam. *Impleta est*
145 *domus fumo.* Esa. 6. vel asinus, &c. Vide infra de asino. Secund. ergo Pli. multæ virtutes latitant in membris animalium, sicut in particulari de quolibet apparebit, quia sicut dicit, non est membrum in corpore, quod occulta vel aperta careat medicina, quia pellis, & pilus, cornu & unguis, caro & sanguis, non carent remedio, efficacia, vel valore. Sic vere charissimi animalibus, i. in fidelibus Christi spiritur gratiæ animatis, non est aliquod membrum, id est, aliqua persona, quæ non habeat aliquam virtutem, medicinam, vel bonitatem, occulte sc. vel aperte; quia sicut dicitur, non est ita malus homo in mundo, quando quantum ad aliquam bonam conditionem, præpolleat meliori de mundo. Unde breviter in bonis, & malis semper invenitur aliquid boni, vel in pelle suæ conversationis, vel in ungue suæ perseverantiæ, finis, senectutis, & durationis, vel in cornu suæ potestatis, & jurisdictionis, vel in carne suæ compassionis, vel in sanguine suæ affectionis, vel in pilis suorum exemplorum, & operationis, quia
146 *Vnusquisque proprium habet donum, alius sic, alius autem sic* 1. ad Cor. 7. Animalia habẽtia sanguinẽ, non tot indigent pedibus ad ambulandum, vel alis ad volandum, sicut non habentia, & ideo omnia, quæ habent sanguinem, quatuor tantum habent pedes, sicut quadrupedia, vel duas alas, vel duos pedes, & duas manus, sicut est in humana natura. Animalia vero, quæ carent sanguine, multis alis aut pedibus sunt munita, sicut patet de araneis, quæ habent multos pedes. & de papilionibus, quæ habent multas alas, sicut dicit auct. Charissimi, per alas, quibus avis volat, intelligo virtutem considerationis, cogitationis, & meditationis. Per pedes autem quibus graditur homo, intelligo laborem pœnitentiæ, & occupationis. Est ergo generale, & regulare, quod animalia, i. homines qui habent sanguinem, i. considerationem & memoriam sanguinis Christi, & devotionem ad suam passionem, vel sanguinem, i. dulcorem compassionis, & pietatis, pauciori-bus alis, i. paucioribus pœnis, & laboribus indigent ad volandum, & gradiendum in cœlum, & ad gloriam sempiternam, quam alii qui isto sanguine carent, & facilius, & cum minoribus laboribus transeunt ad æterna, quam illi, qui per fervorem devotionis, & compassionis non habent istum sanguinem in seip-
147 sis. Sic ergo sanguis ejus super nos, & super filios nostros. Membra quæ sunt prope cor, magis participant sanguinem, quam illa quæ longe sunt à corde, & per consequens sunt magis levia, fortia, & mobilia, sicut patet de membris anteriorib. respectu posteriorum, ut in manibus respectu pedum. Sic vere quanto magis quis est propinquus cordi, i.e. Christo, & quanto magis est à parte anteriori, i.e. in statu virtuoso per gratiam, & charitatem, tanto sanguinem dominicæ passionis, vel etiam sanguinem pietatis, & cõpassionis magis participat atq; tenet, & per consequens, magis est mobilis ad bona opera exequenda. Vel dic, quod illa membra, i.e. homines, qui in corpore religionis vel ecclesiæ sunt magis propinqui cordi, i. prælato, magis habent de sanguinibus ipsius cordis, i.e. de bonis illius religionis, sicut patet de compatriotis, nepotibus, & familiaribus, qui à corde, id est, à prælato sibi propinquo recipiunt majorem promotionem & affluentiam, quam illi, qui sunt longe, isti enim in parte prima, & anteriori, i. in bonis & pinguibus beneficiis & officiis collocantur, alii autem in parte posteriori, i. in statu vili, & depresso sine promotione, & sanguine dimittuntur, & per consequens tales sunt hodie leviores, insolentiores, jocundiores, & temporali potentia fortiores. Animalia diversimode bibunt aquam, quædam lambendo 148
sicut canis, alia sugendo, & sorbendo sicut porcus, alia mordendo sicut ursus. Sic vere homines diversimode bibunt, & acquirunt aquã bonorum temporalium, quidam lambendo per adulationem; alii sugendo per mercaturæ laboriosam operationem; alii mordendo, per rapinam & exactionem. Talibus ergo loquitur diabolus, *Omnes sitientes venite ad aquas.* Esai. 55.

Cap. II.

De Ariete.

ARies dicitur ab ares, quod est virtus, vel ab aris secundum 1
Isido. eo quod sit præ aliis ovibus virtuosus, et magis deorum sacrificiis deputatus, & pro peccatis offerri aptus. Sic martyres qui in virtutibus cæteros præcellebant, in aris deorum, i. in fide Christi & ecclesiæ occisi sunt immolati. *Occidite vitulos, jugulate arietes.* Esa. 22. Aries aliter vervex dicitur, quasi vermem habens, quia in capite habet vermem, quo excitatur ad alios impetendum, & ad durum omne quod obviat feriendum, solet autem 2
aries primo retrocedere, ut post possit durius percutere. Sic vere quidam habent in capite vermem, id est, fatuitatem, & iracundiam, qua excitantur & moventur ad alios verbis & verberibus feriendum. Aliqui tamen sunt malitiosi, & fallaces, qui dissimulando amicitiam, videntur retrocedere, ut inventa opportunitate acrius feriant atq; lædant. Eccl. 12. *In oculis suis lachrymatur inimicus, & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.* Vel dic quod iste est prælatus, vel judex iniquus, qui verme avaritiæ excitatur, ut subditos, per rapinam percutiat, & affligat, quod ut melius ad nutum faciat, sæpe per fictitias simulationes, & per fraudes, & malitias retrocedit. Jo. 6. *Multi autem discipulorum abierunt retro.* Secund. Plin. libro 8. cap. 47. aries habet proprium agnos faltidire, & ovium senectam consectari, & earum consortium frequentare, & ipse in senectute melior reperitur. Sic vere homo, & 3
maxime prælatus, non debet sequi societatem agnorum, id est, juvenum lascivorum, sed ovium senectam, id est, virorum maturorum, & justorum debet consortia frequentare. *In medio sensatorum assiduus esto.* Eccl. 6. Aries flante aquilone generat mares, 4
flante austro fœminas. Similiter teste sinistro præligato generat mares, dextro autem ligato generat fœminas, ut dicit Pli. ibi. Sic vere quando flat aquilo tribulationis, & testis sinister mundanæ prosperitatis est ligatus, & præcisus, tunc mares, id est, bona, & perfacta opera generamus. Si autem econverso auster mundanæ prosperitatis flaverit, & dexter testis, id est, affectus & desiderium ad bona æterna astrictus fuerit, tunc fœminas, id est, vitiosa opera producimus & patramus. Arietes naturaliter sequuntur 5
capros, & non se abscondunt à frigore, vel à pluvia, & à loco calido ad locum frigidum se convertunt. Sic vere quando in societate arietum, & bonorum est caper, id est, vir luxuriosus, boni ipsum sequuntur, & ei se conformant, & à bono statu in malum se mutant, & à pluvia voluptatis, & à frigore cupiditatis pereunt, nisi à pastore Christo provide verbo vel verbere reducantur, quia *qui cum stultis graditur similis efficitur.* Prov. 13. Arietes ti- 6
ment tonitruum, & quando dormiunt, caput tenent erectum, & semper dicuntur ruminare, nisi quando sunt infirmi: sic vere justi, & boni debent timere tonitruum divinarum comminationum, & judiciorum, & licet dormiant, delectentur, & quiescant sc. in delitiis hujus mundi, semper tamen habent caput erectum, id est, intentionem ad cœlestia elevatam. *Respicite & levate capita vestra.* Luc. 21. Et semper etiam debent verba sacræ scripturæ ad propriam conscientiam ruminare, quia sicut dicitur Lev. 11. *Animalia quæ non ruminant, immunda sunt.* Aries in juventute car- 7
nes habet teneras, & digestibiles, & maxime si sit castratus. In senectute autem carnes habet duras, & indigestibiles atq; siccas, secund. Avic. & Isaac. Sic vere homo in juventute habet voluntatem teneram, digestibilem atq; mollem, & ad convertendum ad bonum facilem atq; aptam. Sed vere si tempus senectutis advenerit, tunc quia jam homo est siccus per indevotionem, et in malis consuetudinibus induratus, ideo vix potest digeri, cor- 8
rigi, vel converti, unde Esa. 48. *Scio quia durus es tu, & nervus*

ferreus

8 *ferreus cervix tua.* Aries cum habeat caput debile,& plenũ ſpiritibus atq; nervis, ideo dedit ſibi natura in ſui capitis armaturam duo cornua fortia, plicata, & involuta, ut his caput proprium muniatur,& ut ſic armatus dux, & defenſor appareat aliorum. Et ſi contra naturam propriam aries ſit fetox, perferetur juxta auriculam dextram cornu,& ſic ſua ferocitas temperatur, ut dicit Plin.ibid. Revera chariſſimi talis debet eſſe prælatus vel etiam prædicator, Cum enim aries, i.e. homo naturaliter habeat caput, i.e. imaginationem debilẽ atq; vanam,& nervis, & ſpiritibus, id eſt, hæſitationib. & quæſtionibus,& opinionibus valde plenam, neceſſe eſt ſibi pro certo, quod duo habeat cornua ſc. duo teſtamenta,& eorum ſcientiam,& doctrinam, ut ſic munitum caput ſuæ imaginationis, & intellectionis, defendatur à nocumentis hæreſum & errorum. Et in ſignum hujus, prælati deferunt mitram cornutam, ad denotandum, quod cornua duorum teſtamentorum debent in pectore retinere. Aba. 3. *Cornua in manibus ejus.* Iſta autem cornua duo ſunt ſc. dextrum, quod eſt novum,& ſiniſtrum quod eſt vetus. Iſta cornua ſunt involuta per figuram,& difficultatem, ſunt dura per comminationum auſteritatem, ſunt plicata per promiſſionum conſolabilem benignitatem ſunt rudis apparentiæ & coloris, per ſenſus hiſtorici litteralem ruditatem. Quia ſi forte aliquis ferocitatem habuerit, iracundiam, ſævitiam, vel furorem, debet cum gladio intellectus dextrum cornu, i.e. novum teſtamentum, ubi continentur opera Chriſti, perforare, hoc eſt dictũ, debet videre, contemplari, & conſiderare, quod intetius eſt contentum,& ſic pro certo ſi bene advertat exempla,& documenta Chriſti, quæ ibi ſunt contenta, ipſe pro certo in manſuetudinem convertetur. Unde ad Gal. 6. *Vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite in ſpiritu lenitatis*, ſuper quo Ber. *Prælatus ſuſpendat verbera producat ubera.* Vel dic quod aries dux gregis eſt Chriſtus, qui ſcil. in principio, tempore ſc. veteris legis erat valde percutiens, & ſeverus, quod patet in hoc, quod tunc delinquentes duriſſime puniebat. Vetũ ex quo cornua ſua, i.e. manus in cruce extenſæ clavis perforatæ fuerunt, miſericors & manſuetus eſt factus Hier. 11. *Ego autem quaſi agnus manſuetus qui ducitur ad victimam.* Aries duris cornibus eſt munitus,& habet
9 aries vermem in capite, cujus motu excitatur ad alios feriendũ. Nam ad motum illius vermis, ſolet aries quicquid obvium habuerit duriſſime percutere,& ferire. Unde etiam viſus eſt aries, qui & leonẽ & urſum petcutere præſumebat,& ideo ſecundum lũd. aries dicitur vervex, quaſi vermem vehens. Quando autem aries ſolet percutere, primo ſolet retrocedere, ſed tandem cum impetu veniẽs, quanto magis retroceſſerit, tanto fortius,& durius percutit atq; lædit, pueros autem præcipue odit,& eos pluſquam alios impetit,& invadit. Revera chariſſimi talis eſt Chriſtus, quãvis enim iſte ſit naturaliter manſuetus, habet tamen in capite cordis ſui quendam vermẽ ſcil. rigorem juſtitiæ interclusum, quo quidẽ movetur,& excitatur ad percutiendum ſc. finaliter per tormẽta temporalia,& æterna, quicquid obvium habuerit, i. illos qui per obſtinationẽ,& rectam ſuæ contradicunt, & obviant voluntati. Ideo dicit Lev. 26. *Si ambulaveritis contra me,& ego incedam adverſum vos, in furore contrario.* Veruntamen ille aries aliquotiens retrocedit per patientiæ longanimitatẽ & maxime pro tempore vitæ hujus, quia ſicut dicitur Job. 35. *Nunc enim non inſert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valde.* Sed vere quando ſatis expectaverit converſionem peccatorũ, contra ipſos ſubitò prorumpet ad judiciũ, & quanto diutius in vita iſta eorum converſionẽ expectaverit, tanto per rigorem juſtitiæ acrius properabit,& eos durius condemnabit. *Zelus enim & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cujuſquam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plura.* Prov. 6. Quod etiam Deus temporaliter ſervare videtur, quia vere poſtquam diu expectaverit,& ſuſtinuerit aliquẽ peccatorẽ in ſuis iniquitatibus & delictis, quandoq; ſubito percutit eum per mortem ſubitam,& imptoviſam, & ad infernum detrahit, & devolvit. Potentiſſime autem iſte aries pugnabit in judicio, contra leones, i. contra impios, & ſuperbos. Itẽ contra urſos, i. contra divites,& avaros. Item contra pueros, i. contra carnales,& luxurioſos, quia breviter non parcet ſexui vel perſonæ, nec alicujus potentiam formidabit. Eſa. 11. *Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.* Vel dic, quod aries eſt prælatus, cornibus id eſt, poteſtate judiciaria præmunitus, quiquam vis naturaliter debet eſſe pius, & benignus, vermẽ tamen, id eſt, fervorem, zelum & rigorem juſtitiæ debet continere, quo ſc. debet excitari ad malefactores percutiendum. Quod utiq; debet caute facere,& mature; ſæpe enim debet retrocedere, i. e. fingere & diſſimulare, & multa ſub diſſimulatione tranſire, & tandem loco, & tempore percutere ſeveriter,& punire, ut ſic dicat illud Eze. 9. *Scietis quia ego ſum dominus percutiens.* Secundum Avic. li. 8. ſi in grege fuerit hircus aries ſequitur eũ,& ſic fit, quod aries qui naturaliter eſt dux gregis, facit de hirco fatido ducem ſuum. Sic vere multi ſunt, qui quamvis ſint duces,& magiſtri, & in grege eccleſiæ judices & prælati, ſæpe accidit, quod hircus fœtens, i. peccatum luxuriæ eos ſuppeditat,& ſupplantat, ità quod ipſi qui aliorũ duces erant,& qui oves gregis Chriſti ducere, & regere debuerant, ab hirco, i. à vitio carnis & à luxuria ducuntur,& eidem obediunt,& obſequuntur. Figura Dan. 7. ubi dicitur quod *quidam aries, qui habebat duo cornua, unum majus altero, ſtabat ante portam Vlai,& dicitur quod quidam hircus veniebat ab occidente, cui nihil poterat reſiſtere, qui efferatus eſt in arietem,& cornua ejus diminuit, ipſumq; ſubjugavit, & diſſipavit.* Sic revera accidit, quod hircus fœtens, cui nihil poteſt reſiſtere, i. peccatum luxuriæ, quod quaſi totum mſidum ſubjugavit, efferatur in arietẽ, i. in aliquem eccleſiaſticum, judicem, vel prælatum, qui duobus cornib. i. e. ſcientia duorum teſtamentorum, quorum unum ſc. novum, eſt altero ſublimius, eſt munitus, ſibique totaliter prævalet hircus iſte, ità quod ipſum ad terram i. ad vilitatem reputationis detrahit,& proſternit. Patet dẽ multis, qui per peccatum luxuriæ perdunt honorem, famam, ſubſtantiam,& valorem,& qui per ipſum temporaliter,& æternaliter deſtruuntur, peccatum n. luxuriæ deſtruit illos,& non ædificabit eos. Vide ſi vis figuram iſtam in opuſculo, quod feci per Danielem, ubi quadrupliciter exponitur. Aries dicitur ab ares, 11
quod eſt virtus ſecundum iſid. &c. Aries animal eſt laniferum,& lana pluſquam oves fœcundum, pellẽ habet ovibus fortiorem, & ad tingendum, tinctura ſq; ſuſtinendum, penitus aptiorẽ. Eſt enim princeps ovium,& defenſor,& ideo præcellit eas virtũ fortitudine,& corporis quantitate,& ſecund. Plin. propriũ eſt arietibus, oves impregnare, cuſtodire & fœcundare, & pro eis pugnare, pugnat enim fortiter aries contra alios, & ut fortius percutiat, primitus ſicut dictum eſt, retrocedit. Talis eſt prælatus, quia vere iſte qui dux,& magiſter eſt omnium aliorũ, debet eſſe animal laniferum, lana virtutum,& bonorũ operum debet eſſe præ cæteris indutus. *Veſtimentũ tibi eſt, eſto princeps noſter.* Eſa. 3. Pellis etiam ſui corporis debet eſſe fortior aliis per patientiam, alios debet præcellere per vitæ & morum eminentiã oves, i. ſubditos ducere,& regere per prudentiã, ipſoſq; defendere à dæmonibus per orationis inſtantiã, & eos cuſtodire per paſtoralem diligentiam, & etiam *bonis operibus fœcundare per bonæ doctrinæ influentiã & per bonorum exemplorum redundantiam,* & ſic de talibus prælatis dicetur Thren. 1. *Facti ſunt principes ejus velut arietes.* Secundum Avic. Arietes ante mediã noctẽ ſtant, ſicut & oves, ſed poſt me- 12
diam noctẽ ſparſim dormiſit cum ovibus. Chariſſimi nox ſignificat tribulatam & miſeram vitam iſtã, de qua Job. 3. *Noctẽ illam tenebroſus turbo poſſideat.* Dico ergo quod multi ſunt hodie ſicut arietes, quia revera ante mediã noctem, i. in tempore juventutis iſti ſtant,& in ſtatu gratiæ perſeverant, ſed vere quando medium noctem, i. medium vitæ ſuæ tranſierint, & quando ad ſtatum ſenectutis pervenerint, tunc vere ſæpe accidit, quod in priſtina bonitate non perſeverantes, ſtatim dormire incipiunt,& in mundi proſperitatibus conſopiri. Nam multi ſunt, qui in ſua juventute ſunt ſpirituales, in ſenectutis verò tempore ſunt carnales & qui in juventute ſunt vigiles, in ſenectute ſunt deſides & torpentes figurati in ſtatua Nabuchodonoſor, cujus caput erat aureum, pedes vero ferrei & terrei qui ſcil. caput & principium, i. juventus talium eſt aurea, reſpectu pedum, i. reſpectu improbæ ſenectutis ad Gal. 3. *Sic ſtulti eſtis & inſenſati Galatæ & cum ſpiritum cœperitis, nunc carne conſummemini?* Arietes bis in anno mutã latus ad dor- 13
miendum. Nam ſuper latus quo dormiunt in hyeme nõn dormiunt in æſtate, imo ſi in æſtatis tempore dormierint ſuper latus dextrum, adveniente hyeme dormiunt ſuper latus ſiniſtrum,& econverſo ſi ſuper latus ſiniſtrum dormierint in æſtate, ſuper latus dextrum dormient in hyeme. Bis enim ſecundum eum, mutant latus in anno, in veſe ſc. & autumno. Chariſſimi; per partem dextram in ſacra ſcriptura intelligitur proſperitas, per ſiniſtram adverſitas denotatur, juxta illud 2. ad Cor. 6. *A dextris & à ſiniſtris per arma juſtitiæ.* Per æſtatem autem intelligitur tempus præſens, per hyemẽ intelligitur tempus futurum. In æſtate enim præſentis temporis, lux humanæ vitæ refulgens, in hyeme autẽ futuri temporis, mortis turbulenta obſcuritas obſequitur. Dico igitur chariſſimi quod arietes, i. homines in dormiendo mutant latus, quia revera iſtud regulare, quod illi qui in æſtate hujus temporis dormiunt & quieſcunt in latere dextro, id eſt, in ſtatu

jocunditatis & prosperitatis,quando tempus hyemis,id est,mortis advenerit,ipsi pro certo dormient in latere opposito, quia sc. oportebit illos dormire in latere sinistro æterno adversitatis.Et econverso,si in æstate hujus vitæ super latus sinistrum paupertatis & adversitatis steterimus,quãdo pro certo hyems futuri & mortis advenerit,tunc in latere dextro prosperitatis æterno superius cum angelis dormiemus. Nam sicut videmus quod in rota quæ vertitur, illud quod erat superius fit inferius, illud autem quod erat inferius fit superius;sic vere cum rota humanæ vitæ conversa fuerit,& mutata, tunc illi qui nunc sunt inferiores, fient superiores sc.in patria. Illi autem econverso qui nunc sunt superiores in pompa, & superbia, fiant inferiores in pœna,& miseria. Exemplum Luc.16.de divite & Lazaro,de quibus dicit Abraham. *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* 14 *Nunc autem iste lætatur,tu vero cruciaris.* Aries est animal mundum, in quo nihil est, quod utilitate careat aliquali, & dicitur aries ab aris,eo quod in aris, & altaribus pro peccatis antiquitus occidebatur, & immolabatur, & quod per ejus sanguinem peccatum expiabatur,ut dicit Isid. Talis est Christus,qui revera mundissimus atque purissimus fuit per innocentiam,& castitatem, quia vere nihil fuit in ipso,quod caruerit virtute,& medicina spirituali. Iste enim in ara crucis pro peccatis hominum fuit Deo patri immolatus,sicq; fuit sanguis ejus ad peccatorum indulgentiam ordinatus,& per ejus effusionem fuit Deus pater placatus,& homo à mortis periculo liberatus.Figura Gen.22.ubi Abraham immolavit,& occidit arietem hærentem cornib.inter vepres,& sic Isaac à morte fuit liberatus, qui tamen ex præcepto domini ad mortem fuerat adjudicatus.Sic revera charissimi Abraham,i.populus Judaicus arietem,i. Christum, qui inter vepres,i.inter ligna crucis (quæ ad modum vepris aspera,& pungentia possunt dici) hærebat cornib.i.manibus,quæ sc. fuerunt ad modum cornuum extensæ,& consutæ,& ibi clavis ferreis adhæserunt,istum dico arietẽ in beata passione occidit, & immolavit,& sic Deum patrem placavit, & Isaac, i. humanum genus morti adjudicatum per peccatum Adæ,liberavit & salvavit.Ideo canit ecclesia, 15 *Adoramus te,& benedicimus tibi,quia per crucem tuam redemisti mundum.* Aries quales habet venas sub lingua,talis coloris solet filios generare,quia si habet albas,albos,si nigras,nigros,si varias varios generat & producit.Aries est prædicator,qui revera secund. quod venæ suæ,quæ sunt sub lingua,i. verba sua alba vel nigra, casta vel turpia,ædificatoria vel vana fuerint,secund.hoc sui filij, i.sui auditores vel subditi in colore,& conversatione mutantur, et variantur.Si enim istæ venæ,i.verba sint alba,munda,casta,& honesta,tunc filii sui,& auditores, subditi & imitatores, albi fiunt,casti & mundi. Et econverso si venas nigras vel varias,i.si verba inhonesta habuerit,tunc similiter turpes,& nigros, malos & perversos faciet fœtus suos, quia breviter sicut dicitur Prov. 18.*Mors. & vita in manibus linguæ.* Vel dic, quod venæ sunt interiores affectiones,secund.qualitatem variantur,& mutantur exteriores fœtus,id est, exteriores operationes. *Cor enim hominis im-* 16 *mutat faciem ejus,sive in bono,sive in malo.* Eccl.13.Item secundum Arist,& Avice.Arietes habẽt voces proprias,per quas si clamant, & vocant fœminas tempore coitus,generationis,& amoris, & potantes aquam salsam una cum ovibus, anticipant actum generative.Sic prædicatores debent ad amorem charitatis, verbis amicabilibus alterutrum invitare,& tempore amoris,& generationis spiritualis sc.tempore prædicationis, ubi fœtus bonorum operum generantur,debent fœmellas,id est,simplices ad statum gratiæ convocare,& tam ipsi quam sui auditores debent sal sapientiæ,& aquam salsam pœnitentiæ bibere, ut ipsi melius generent prædicando,& alii melius concipiant audiendo. Isaiæ.26. *Concepimus,& quasi parturivimus,& peperimus spiritum salutis.*

Cap. IV.

De Agno.

1 AGnus græce secundum Isidor, dicitur,pius latine, quia inter omnia animalia est animal mansuetum,& innocens,nullum lædit,nec dente,nec cornu,nec ungue:quicquid in eo reperitur, utile est;pellis ad foraturas pro calore,pilus ad vestimenta fimus ad medicinam,quia secundum Dioscor. dissolutus cum aceto, ignem sacrum curat, & mixtus cum cera virginea combusturas sanat, cornu etiam ejus,& ungues valens ad medicinam. Per agnum intelligo Christum,qui *pius,innocens & mansuetus fuit super omnes,qui morantur in terra.* Num.13.Nullum lædit.quia nec dente blasphemiæ,vel injuriarum, quia *non inventus est dolus in ore ejus* 1.Pet.2.& Esa.53.Nec cornu potentiæ vel damnationis, nec ungue invidiæ vel detractionis; imo in omnibus utilis reperitur. Nam pellis,& pilus suæ conversationis,cornu suæ jurisdictionis, simus ab eo digestus,& egestus,i.est, doctrinâ suæ prædicationis, ungues suæ correctionis,utilitatem conferunt animabus, maxime si cum aceto,id est, cum amaritudine pœnitentiæ recipiantur, & cum cera virginea,i. cum virginis memoria benedictæ. Nam tunc ignem inferni,& usturas tentationum refrigerant atque sanant,ignem etiam avaritiæ,vel ignem etiam tribulationis, & angustiæ temperant,& refrenant,& sic in isto agno nihil est, quod spirituali careat medicina,quia *ipse vulnerat,& medetur,per-* 2 *cutit,& manus ejus sanabunt.* Iob.5. Item secundum Plin. Agnus amat societatem,& de ejus amissione tristatur,nec vult esse solitarius,ante gregem salit, & saliendo ludit. Videns lupum aliquandiu fugit,sed tandem subito gradum figit, & sibi non voce vel balatu, sed simplici vultu tantummodo parci petit, & sive spolietur vellere,sive cute,non mordet, & ligatus à carnifice, captusque ab hoste,minime se defendit. *Hic est agnus Dei qui tollit,*&c. Jo.1.Hic ergo diligit societatem hominum,qui ei per gratiam conjunguntur.Prov.8, *Dilitia meæ esse cum filiis hominum.* Et quia quando homines peccant,tunc amittit istam societatem, ideo tunc tristatur,nam solitarius esse non vult. Unde etiã semper *dicitur esse in medio discipulorum.* Joh.20.Iste ante gregem fidelium salit,& ludit. *Ecce iste venit saliens in montibus, transiens colles.* Cant.2.Nam quasi præostendens viam humilitatis, saliit de cœlo in uterum virginis,viam patientiæ,in patibulum crucis,viam misericordiæ,in carcerem inferni,viam contemplationis,ad apicem cœli. Prover.8. *Ludens coram eo,ludens in orbe terrarum.* Iste videns lupos,id est, Judæos,quantum ad apparentiam timuit, & fugit,dans exemplum simplicibus & infirmis. Jo.10. *Abscondit se,* 3 *& exivit de templo,* sed subito in passione fixit gradum,ubi captus fuit ab hostibus, & ligatur à carnificibus Matt. 26. *Spoliatus fuit vellere vestimentorum.* Jo.19.Ligatus fuit ad stipitem,ubi spoliatus est pelle per laceratione, & flagellationem, & tamen nec cornu percutiendo,nec pedibus fugiendo,nec balatu injuriando, sed tantum vultu simplici se defendit Esa. 53. *Tanquam ovis ad occisionem ductus est,& tanquam agnus coram tondente,* &c. Agnus matrem cognoscit,voce & balatu eam vocat, & flexis poplitibus ab ejus uberibus lac elicit.Sic Christum debemus per fidem,& discretionem cognoscere, & coram eo genua cordis, & corporis flectere, & lac temporalis subventionis, & spiritualis,& æternalis consolationis cum balatu orationis suæ uberibus suæ misericordiæ erecto capite rectæ intentionis postulare. Dicat ergo quilibet illud Ps.122. *Ad te levavi oculos meos,qui habitas in cælo.* Agno 4 summe nocet pluvia, frigus,solitudo,tonitruum, & esse sine pastore.Sic vere agnis,i.e.simplicibus juvenibus, & infirmis nocet frigus tribulationis, tonitruum tentationis, pluvia prosperitatis & temporalis contemplationis, & esse solum per partialitatem, & carere pastore,i. non habere discreti prælati custodiam, & sedulitatem. *Non est n. bonum esse hominem solum,* sicut dicitur Eccl. 4. Secund. Avic. & Arist. Agni quidam nascuntur tempore veris, alii in autumno, sed vernales sunt meliores, corpore majores, & viribus fortiores. Per tempus veris floridum, & calidum intelligo juventutem, per autumnum autem tempus siccum,& frigidum intelligo senectutem. Illi ergo qui ad Deum convertuntur in juventute, meliores sunt apud Deum quam illi,qui senectutis tempore convertuntur, & apud eum spiritualiter generantur. Ideo Ecc. 6. *Fili à juventute excipe doctrinam.* Dicit etiam Plinius quod agni qui generantur flante aquilone, meliores sunt quam illi, qui flante austro generantur. Aquilo frigidus ventus, est tempus adversitatis. Auster tempus deliriarum, & voluptatis. 6 Si ergo aliqua religio perflatur pœna, & paupertate, illi qui ibi generantur, & introducuntur, meliores sunt illis, qui generantur in religionibus delicatis. Vel etiam nota, quod amici,qui sunt fideles in tribulatione, prævalent illis, qui in prosperitate tantum.Nam illi qui in amicitia generantur & acquiruntur tempore adversitatis,quando aquilo,i. tribulatio nos invadit, sunt meliores,& prædiligendi illis,qui in vento australi,i.e.in prosperitatis tempore acquiruntur.Item agnus matrem agnoscit,& ei 7 cum cauda blanditur,& erecto capite flexisq;poplitibus & emisso balatu mammas petit, & lac sugit,& nisi caput prius erexerit, nunquam bibit. Sic agnus, id est, vir perfectus, matrem suam debet agnoscere scilicet Deum vel ecclesiam,vel religionem,eis cum cauda jugis perseverantiæ blandiendo. (Per caudam enim perseverantiam intelligo, quæ sicut dicitur Levit.1. in sacrificio poni debet.) Debet etiam erecto capite intentionis, emisso balatu orationis, flexis poplitibus affectionis, mammas æ-

terna beatitudinis postulare, hæc enim tota intentio debet esse.
8 Nam nisi caput intentionis ad Deum erexerit, & lac cœlestis affluentiæ non gustabit. *Respicite ergo, & levate capita vestra.* Luc. 21. Agnus est animal humillimũ, & mansuetum. Agnus n. græce dicitur pius latine. Iste enim matrem suam sequitur, & agnoscit, & coram ea poplites flectit, & sive ducatur ad victimam, sive trahatur ad pascua, non recalcitrat, sed obedit, neminem etiam lædit, & quicquid in eo est, bonum totum est. Sic vere religiosus debet esse humilis, atque matrem suam religionem vel prælatum diligens, & agnoscens, & debet eidem subijci per obedientiam atq; flecti, & sive ducatur ad victimam tribulationis, sive ad pascua consolationis, non debet murmurare, nec contradicere, sed sapienter in omnib. obedire, quia sicut dicitur Mat. 5. *Beati mites,*
9 *quoniam ipsi possidebunt terram.* Agni colorem velleris talem habent qualem venis linguæ habuerint patres sui, quia si nigras venas habuerint, nigri coloris sunt, si autem albas, albedinem retinent in colore. Patres agnorum sunt prælati, qui si verba casta habuerint intruendo, tunc per castam conversationem alba fiunt vellera subditorum, & econverso à nigredine peccatorum prælatorum, subditorum nigredines generantur. Ideo dicitur
10 Eccles. 10. *Qualis rector civitatis, ita & populus qui habitat in ea.* Agnus societatem maxime similium sibi diligit, & de ejus amissione tristatur, & dolet, solitarius enim esse non vult. Sic vero nos debemus diligere societatem bonorum, & justorum, & maxime illorum, qui nobis in conditione, & moribus sunt similes, & conformes, & de ejus amissione, quocunque infortunio nobis accidat, debemus dolere, & summopere contristari, 1. ad Cor. 16. *Gaudeo* inquit *amplius in præsentia Fortunati, & Stephanæ & Achaici.* Vel dic, quod agnus significat hominem juvenem & ignarum, qui non diligit societatem nisi sibi similium sc. aliorum juvenum lascivorum, & non se conformantium prudentiæ perfectorum, quorum typum Roboam gerebat, qui adhærens consilio
11 juvenum, & non senum, perdidit monarchiam regni sui 3. Reg. 12. Agnus naturaliter tonitruum timet, & ideo utile est ei esse in societate, quia si solus fuerit, aliquando timore tonitrui moritur atque perit: Habet enim secundum Plinium caput debile, & ideo remedium est eos simul aggregare, ut ex societate mutua contra periculum animentur. Sic vere simplices, & imperfecti timent ultra modum tonitruum tentationum, & divinarum comminationum, secundum illud quod dicitur Eze. 18. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Et ideo sæpe accidit, quod per desperationem faciliter morerentur, nisi bonorum sociorum consolationibus, eruditionibus, & orationibus juvarentur. Et ideo utile est talibus in bonorum societate vivere, & solitudinem abhorrere, juxta illud Psal. 110. *Confitebor tibi domine in toto corde*
12 *meo, in consilio justorum, & congregatione.* Agnus est animal carnale, humidum & viscosum, imbecille, impotens & defectuosum, qui nec dẽtibus nec unguibus est armatus, sed ignorantia, et simplicitate est præ cæteris animalibus hebetatus. Revera tales sunt multi ecclesiastici, & prælati, quia vere viscositate delitiarum, & carnalitatum præ cæteris sunt infecti, & debilitate impotentiæ, & tepiditatis præ cæteris sunt affecti. Isti n. non sunt armati, nec dentibus locutionis aut prædicationis, nec unguibus correctionis, nec cornibus fortis justitiæ, & jurisdictionis, & ideo nec se, nec subditos suos possunt defendere vel tueri, & maxime quia tales sunt communiter præ cæteris ignorantes, imbecilles pariter & imbelles. De talibus ignorantibus ecclesiasticis, & prælatis dicitur Apoc. 14. *Vidi supra montem Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentia nomen patris ejus scriptum in frontibus eorum.* Nam pro certo chariſſimi in monte Sion, i.e. in ecclesiastico statu hodie sunt multi agni ignorantes & carnales ecclesiastici, & prælati, qui revera secum habent maximam multitudinem illorum, qui portant nomen patris sui, i.e. suorum familiarium, & parentum: qui eadem natione, sanguine & nomine sunt vocati, quos sc. promovẽt in ecclesiasticos, officiarios, beneficiarios & præbendarios. Patet de multis prælatis, qui nullos volunt promovere, vel secum habere, nisi illos de patribus suis, de familia, vel de parentela, alios autem quoscunque quanquem providos & discretos, dimittunt penitus impromotos. Et ideo de talibus illud ibidem, *Hi sequuntur agnum quocunq; ierit.* Vide plene figuram istam in opusculo super Apocalyp. ubi quadrupliciter exponitur. Unde ibi nota contra adulatores prælatorum, qui sunt similes citharædis, qui ante agnum citharizabant.
13 Dicit Plin. li. 8. c. 47. quod in aliquib. regionibus meliores sunt agni, qui nascuntur in hieme, quam illi qui nascuntur in vere. Dicitur n. homo animal, ut dicit idem, soli utiliter in bruma i. in hyeme nasci. Hyems est status adversitatis, quia ibi sunt pluviæ, turbines & tonitrua. Ver autem est status prosperitatis, ubi sunt flores, herbæ, & ubi omnia incipiunt virere. Dico igitur quod in regione, & religione fidei Christianæ, meliores reputantur apud Deum, illi agni, i. illi homines, quorum generatio, i. quorum status, & vita temporalis magis est in hyeme, quam in vere, i. in statu tribulationis, quam in statu prosperitatis. Est n. summe utile agnis, id est, hominibus juvenibus carnalibus & lascivis, quod vernali prosperitate careant, & quod hyemalis adversitatis, & correctionis frigoribus constringantur: *Bonum enim est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.* Thr. 3. Vel dic, quod sæpe accidit, quod illi qui nascuntur, & convertuntur in hyeme, i. in tempore senectutis meliores sunt illis, qui convertũtur in vere juventutis. Exemplum de Petro, & Paulo, qui fuerunt 14
multis alijs meliores. Agnus anniculus est ille agnus, qui adhuc est infra annũ, qui tanto est melior & sapidior, quanto à lacte est remotior, dum tamen sit intra annum, & ideo talis agnus præ cæteris erat sacrificijs magis aptus. Iste agnus significat virum perfectum, & maxime ecclesiasticum vel religiosum, qui pro certo quanto est à lacte carnalitatis vel à dulcedine prosperitatis magis remotus, tanto moraliter est melior, & Deo et Angelis acceptior potest dici, dum tamen sit infra annum, hoc est dictũ, infra fidem veritatis, vel infra statum gratiæ, vel infra ambitum ecclesiæ sanctæ matris, qui per annum moraliter designatur: sicut enim annus est illud spatium temporis, in quo sol duodecim signa perambulat; sic fides ecclesiæ est ille ambitus & circuitus, infra quem duodecim spirituales revolutiones, conditiones et considerationes istius solis justitiæ Christi, possunt videri et cognosci, et inveniri. Nam sicut dicitur Job. 11. *Duodecim horæ sunt diei.* Istæ autem sunt revolutiones istius solis, id est duodecim status, quos Christus habuit dum in mundo revolveretur, sc. Incarnatio, contra superbiam. Nativitas, contra avaritiam, quia pauper natus est, Circumcisio, contra inobedientiã, quia non astrictus obedivit legi, Appatitio, contra invidiam, quia *gentibus effulsit se communicando.* Sap. 7. Oblatio in templo, contra ingratitudinem, quia in hoc docuit gratias agere, & adorare. Baptizatio, contra vetustatis immunditiam. Jejunium & in deserto tentatio, contra luxuriam. Ejus passio, contra iracundiam. Ad inferos descensio, contra duritiam, quia compatiens ad vinctos descendit. In sepulchro requietio, contra mundi tumultum, & discordiam, quia *in pace factus est locus ejus.* Resurrectio, contra peccati vetustatem. Ascensio, contra terrenorum amorem & cupiditatem. Ille ergo agnus, qui in isto anno, i. in istorum statuum Christi consideratione, affectione, & devotione versatur, cæteris laudabilior potest dici, Exod. 12. *Erit autem agnus sine macula, masculus anniculus.* Talis agnus fuit figuratus Lev. 1. ubi dicitur, quod de agno anniculo offerebant holocausta detracta pelle bestiæ, membris concisis, pedibusq; lavatis, si tamen esset immaculatus, nec eum reprobabat macula velleris, sed carnis. Sic de viro perfecto fit holocaustum, quando se totum Deo dedicat, & accendit. Pellis extrahitur, quando conversatione seculi spoliatur. Membra conciduntur, quando membra ejus in bonis operibus occupantur. Pedes lavantur, quando de carnis affectionibus confitetur, & dato quod maculam aliquam in conversationis vellere patiatur, si enim caro interior, id est, conscientia vitijs maculetur, nunquam
15 à Deo propter hoc reprobatur. Secundum Aristotel. l. 3 cap. 17. Agni si circa renes impinguentur, infirmantur, propter paucitatem caloris, qui superfluum humidi non digerit ut oportet, & ideo ab uberib. pascuis sunt arcendi, ne crescente pinguedine moriantur. Sic quia simplices imperfecti parum habent de calore charitatis, si pinguedo delitiarum in eis augeatur, tunc faciliter circa renes per luxuriam infirmantur, & ideo ab ubertate delitiarum sunt arcendi, & pascuis sterilibus pœnitentiæ recreandi, ne hujusmodi pinguedine moriantur. Non sic autem in magnis & perfectis, quia calor charitatis hujusmodi pinguedinem potest digerere, & ejus superfluitatibus obviare.

Cap. IV.

De Angue.

Anguis est omne serpentũ genus, & dicitur anguis quasi angulosus, quia angulariter & totuose incedit, & non recte. 1
Dicitur serpens à serpendo, & reptile à rependo. Dicitur coluber eo quod colit umbras, vel eo, quod collabitur dũ tenetur. Et sunt serpẽtũ diversa genera, sed quot genera tot venena, quot species

tot

tot pernicies, quot colores, tot dolores, ut dicit Isid. lib. 12. Recte sic est de peccatorib. mundanis, quia pro certo ipsi sunt angues angulosi per falsitatem; quia sicut in angulo minus est de luce, & plus de sordibus, sic in illis minus est de luce veritatis, & magis de sordibus peccatorum, & iniquitatis, veritas enim non quærit angulos. Isti ét in actib. & negotijs nunquam incedunt recte vel juste, secund. regulam conscientiæ, imo semper tortuose, angulose, malitiose, & fallaciter. Dicuntur ét serpentes, quia semper serpunt, & circumeunt circa terram, i. circa temporalia, & mundana quibus tamen vacant, ideo serpenti dictum est, Gen. 3. *Terram comedes*, i. in temporalibus tantum delectaberis, ideo Es. 65. *serpentis pulvis panis ejus*. Dicuntur etiam colubri, quia pro certo ipsi colunt umbras, hoc est dictum, tenebras, & loca secreta, sicut patet in usurarijs, qui in cavernis, i. in locis secretis, & absconditis faciunt contractus suos. Patet in luxuriosis &c. Quia *qui male agit, odit lucem* Jo. 3. Vel dicuntur colubri à collabendo, quia vere dum aliquis credit eos tenere, i. amicos habere, ipsi collabuntur; & fugiunt, nec tenentur. Vel expone, quod quando aliquis credit eos tenere per aliquas conventiones, & promissiones, ipsi de manu ejus per cautelas & malitias dilabuntur. *Obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus* Job. 26. Istorum autem peccatorum multa sunt genera, quia stultorum infinitus est numerus, Eccles. 1. Alij enim causidici, alij falsi mercatores, alij usurarij, &c. Sed pro certo quot sunt genera tot sunt venena, quia quodlibet genus habet proprium venenum propriæ malitiæ vel cautelæ, & proprium genus nocendi. Quot etiam colores, tot dolores, quia vere quot habent exteriores colores, i. blanditias, & fictiones, tot habent interius malitias, & pravas affectiones, quia *vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies* Eccl. 13. Vel ú vis expone de dæmonib. qui colunt umbras occulte suggerẽdo; serpunt terrã videl. id est, bonos calcando & molestando angulose, et tortuose incedunt malitiose peccata procurãdo; multa eorũ
4 sunt genera; & tentationum suarum multiplicia sunt venena. quidã sunt maximi serpentes, ut dicit Pli. li. 8. c. 14. quod Megalthenes tradit, in India serpentes esse tantæ magnitudinis, quod cervos & tauros integros hauriant. Unde dicit, quod in Punico bello, juxta flumen Bagradam, fuit quidam serpens interfectus à Regulo Imp. cum machinis, & balistis, qui habebat centum viginti pedes longitudinis, cujus pellis, & maxillæ fuerunt suspensæ ante quoddam templum Romæ, & duraverunt usq; ad bellum Numantinum. Sic vere charissimi quidam sunt maximi dæmones, & fortissimi in tantum, quod cervos, id est, veloces per obedientiam, tauros, i. fortes ad pœnitentiam, invadant per tentationes, lædant per delectationes, occidant per consensum, & operationes, sic eos comedant, & sibi incorporent, & de corpore suo eos faciant, & tandé in cloacam inferni, eos egerant, & emittant. *In ventrem vadit, & per secessum emittitur* Mat. 14 Unde unus erat inter eos maximus sc. Lucifer, quia *non est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret.* Job. 41. Et iste pro certo in Christi adventu, & maxime in bello Punico, id est, in prælio crucis occisus est, & devictus. Nam ab imperatore Christo armis induto mediantibus machinis, & balistis, id est, prædicationib. & scripturis, occisus, & victus, & in inferni carcere est detrusus, & sic pellis ejus, i. sui falsi Prophetæ, & hypocritæ, & defensores, qui ipsum tegebant & defendant ad modum pellis: maxillæ etiam ejus, i. oratores, Philosophi, & loquentes, apud Ro. i. Romanam ecclesiam ante templum fidei Christianæ sunt delati, in quantum mediantib. prædicatoribus crediderunt, & fidem ecclesiasticam susceperunt. Exemplum B. Dion. Act. 17. & de Paulo Act. 9. qui primo fuerunt maxillæ diaboli per eloquentiam, & doctrinam, & facti sunt maxillæ Christi, per prædicationem. Ideo Job. 40. *Implebis gurgustium pelle ejus, &c.* Item
3 sub Claudio Cæsare in Italia fuit quidam serpens occisus, in cujus alvo puer integer est repertus, ut dicit Pli. ibid. & hunc serpentem vocat idem Pli. boam. Illud fuit recte in passione Christi, quia in Italia (quæ interpretatur mentis excessus) sc. in Christi passione, quæ omnem mentem & cognitionem excedit, fuit victus & occisus serpens maximus Lucifer, in cujus ventre, i. in cujus abscondito, & cavernis sc. infernus in inferno, & maxime in limbo erat puer, i. humanum genus, & sancti patres, quos à mundi principio absorbuerat ille draco, iste n. erat fera pessima,
4 quæ devoraverat filium Dei Joseph Gen. 37. Secundum Pli. in India sunt serpentes maximi, in tantum quod etiam tauros devorant, arq; cervos, & tales inquit Pli. maxime lædunt, quia nunc visu nunc flatu, nunc caudæ ictu, nunc morsu alios interficiunt, & occidunt. Sic vere tales sunt dæmones, quia per se, & per membra sua alios sc. bonos lædunt, quia vere tantæ sunt quantitatis & virtutis, quod cervos, i. veloces per obedientiam, tauros, i. fortes ad laborandum per pœnitentiam spiritualiter occidunt, et summe docent, quia nũc flatu suggestionis, nunc morsu tentationis, nunc ictu tribulationis, nunc visu subtilitatis, et fallacis discretionis alios inficiunt, et corrũpunt, Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram atq; serpentũ.* Vel dic, quod tales serpentes sunt magni tyranni, mali ballivi, judices et prælati, qui tauros, i. agricolas, et cervos qui undequaq; moventur. i. mercatores rapinis, et exactionib. occidunt. Tales etiam serpentes, h. e. dictum, mundi perversi peccatores, multipliciter nocent bonis, quia nunc visu, et aspectu venenoso invidiæ, caudæ ictu malitiæ, flatu adulationis, morsu detractionis. Allegatur supra. Sunt quidam serpentes minimi corpore, sed maximi nocendi potestate, qui dipsades dicuntur, ut dicit Isid. et allegat poetam. Et est serpens tantæ exiguitatis, quod cum calcatur vix videtur, et ideo ejus venenum citius interficit, quam ab illo, qui percutitur sentiatur. Sic vere charissimi quidam sunt ita parvi sc. fictitie humiles, et devoti, ut sunt hypocritæ, et hæretici, et malitiosi, quod vix videntur et cognoscuntur, imo eos, qui super eos calcant, i. qui eorum fallacijs credunt, et circa eos habitant et morantur, prius interficiunt per aliquod vitium suggestum, eos citius corrumpendo quam sentiant, quia dũ credunt esse bonum, quod suggeritur, non percipiunt nocumentum quod ingeritur. *Verberaverunt me, & non dolui, vulneraverunt me, & non sensi.* Prov. 23. *Est n. qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Ec. 9. Tyrus est quidam serpens minimus sed tamen contra ejus venenum vix remedium invenitur, ut dicit Aristl. l. 7. Sic vere quidam pauperes, viles, & despecti inveniuntur in seculo, & in claustro, qui licet minimi quantũ ad vires & quantũ ad potestatem, tamen sunt venenosissimi, quantum ad malitiosam voluntatem, ita quod contra multorum rusticorum, & pauperum malitias vix possunt prælati & principes, sui remedium invenire. Ec. 13. *Nequissima paupertas in ore impij.* Amphisbena est serpens duorum capitum, quorum unum habet in cauda, & aliud in principio, & in
7 utroq; capite curritur, secund. Isid. li. 12. Pli. li. 8. c. 23. Habet inquit amphisbena duo capita, quasi parum esset uno ore venena fundere, sicut etiam alij serpentes plures, habentes duo capita, tria vel quatuor, ut dicit Isidorus ibid. Recte sic est in ecclesia Dei, quia multi sunt, qui habent plura capita, id est, plures dignitates, beneficia & prebendas, unum scil. in principio, duo vel tria, vel quatuor in fine vel in cauda, quia pro certo in principio, i. in juventute contenti sunt uno beneficio, vel prebenda, sed quia tandem semper crescit cupiditas, ita fit quod in fine, i. in senectute acquirunt capita, i. prebendas vel beneficia, duo, tria, vel quatuor, vel injuste loca plurima occupantes. Vel expone contra illos, qui habent duo capita, id est, duplicem intentionem in actibus suis, & utraq; currunt, id est, utraq; se juvant, ac si esset parum, quod uno modo venenum malitiæ suæ diffunderent in alios. Eccl. 2. *Væ ingredienti terram duabus viis*, & Jac. 1. *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* Isti etiam quando faciunt aliquod bonum opus, habent duo capita scil. spiritualem, & temporalem intentionem, quia juxta honorem, et laudem divinam, semper intendunt laudem propriam. Hydra à quibusdam fingitur serpens quinq; capitum, qualis in provincia Arcadiæ apparuit, in
8 palude Lerna, et dicitur latine excerta, quod uno casu tria capita surgebant. Dicitur etiam secundum eundem Isidorum, quod hydra erat quidam locus evomens aquas vastantes proximam civitatem, et quando unus meatus claudebatur; tres vel quatuor consurgebant. Quod videns Hercules, totum meatum illum obstruxit, et sic fingitur serpentem quinq; capitum occidisse. Recte sic est in ecclesia Dei, et in mundo, quia pro certo multi serpentes, id est, multi clerici, mali officiales, advocati, et ballivi, qui habent plura capita, id est, plures dignitates, beneficia, et officia, et prebendas, quando unum præcinditur, id est, quando unum beneficium dimittunt, tunc loco ejus surgunt tria vel quatuor, quia loco illius dimissi, ipsi per ambitionem conantur plura alia rehabere. Sed Hercules, id est, bonus prælatus debet omnes tales fontes, et omnes tales serpentes excludere de ecclesia, et eis sua capita detruncare. Quod utiq; in fine faciet Christus, qui tales hydras obstruet, et occidet finaliter in inferno. Figura Apoc. 12. ubi Joannes *vidit bestiam ascendentem de mari habentem capita septem, cui dedit draco tantam virtutem, quod nihil poterat ei resistere, & erat similis pardo, & habebat pedes sicut pedes ursi, & os leonis, sed sicut dicitur* 14. cap. ibidem, *bestia & sibi adhærentes missi sunt in stagnum sulphuris, & ignis.* Sic vere de mali

id est

i.e. de statu paupertatis, ascendit bestialis clericus, advocatus, vel ballivus vivens similis pardo, quantum ad avaritiam, & parcitatem, quia non audet comedere ad saturitatem, os habens leonis, quod scil. mordet, quod fœtet, quantum ad detractionem. Item similis urso quantum ad luxuriam, & infectionem, habens capita septem, i.e. plura beneficia, & dignitates, & propter virtutem sibi datam à dracone, i.e. à diabolo, vel à dracone, i.e. principibus, & prælatis, quibus tales serviunt, nullus potest eis resistere, quia prælati & reges aliquandu tales sustinent, & sic oportet, quod omnes nos honorent, & adorent, & ipsos & bestiam aliam, quæ secum est, id est eorum familiares, & parentes. Veruntamen in fine apprehendetur bestia per mortem, & in stagnum ignis, & sulphuris, i.e. in infernum morietur. Ideo Dan. 7. *Ecce alia bestia quasi pardus, & alas habebat quatuor quasi avis, & quatuor capita habebat, & potestas data est ei.* Vel pone figuram Dan. 8. ubi uno cornu fracto quatuor surrexerunt. Serpentes sec. Isi. lib. 12. differunt in colore. Unū scytale est quidam serpens maculis variis insignitus,
9 in tantum quod propter tergi pulchritudinem, ad sui mirationé attrahit intuentes, & dum circa eum intuendum occupantur, eos sæpe interficit & occidit. Sed quanto coloro sior, tanto magis venenum ipsius est nocivum, quia calidissimum, & acutissimum esse dicitur. Unde exuviæ ejus, i.e. pellis ejus deposita, secundum Lucanum, dicitur ferveſcere etiam in tempore frigoris hyemalis. Rectè sic est de mulieribus, quia cùm sint pulcherrimi, & varii coloris, & apparatus quantum ad exteriora, ideo attrahunt ad sui speculationem transeuntes sc. fatuos juvenes, & lascivos, & sic ab eis capiuntur per prava desideria, & occiduntur per malos consensus, & opera. Prov. 23. *Insidiatur in viis quasi latro, & quos inter aut viderit, interficiet.* Nam isti serpentes, i.e. mulieres sunt clarissimæ, quantum ad fervorem luxuriæ, & cupiditatis, & ideo venenum earum, i. e. verba sunt acutissima, quia penetrant usque ad intima cordis. Item calidissima, quia alios inflammant igne luxuriæ Eccli. 9. *Eloquium ejus tanquam ignis exardescit.* Unde etiam tempore hyemis, i.e. in tempore tribulationis, & paupertatis, vel infirmitatis vel in tempore pœnitentiæ, vel quadragesimæ, fervor suæ luxuriæ non quiescit, quia pellis ejus, & exterior apparatus ita est fervens, & luxuriosus tunc temporis sicut alias, Ideo Job. 41. *Ferveſcere faciet quasi ollam profundum mare.* Vel per istum serpentem intellige hypocritas, vel hæreticos, qui exterioris conversationis apparentia lucente ornati, simplices attrahunt, quos per errores, & hæreses occidunt, dum sub specie boni eisdem mala suggerunt, & immittunt. *Periculum enim in falsis fratribus* 2. ad Cor. 11. Item ibidem, ophites est serpens maculis distinctus, qui
10 tot habet nocendi modos, quot habet colores varios, & distinctos. Sic verè multi sunt exterius coloribus bonæ conversationis depicti. ut sunt falsi hæretici, & hypocritæ, & malitiosi, & fallaces etiam usurarii. Sed verè quot habent exterius colores, i.e. blanditias, & fictiones, tot habent nocendi modos, scilicet cautelas,
11 fallacias, & deceptiones. Ideo 2. ad Ti. 3. *Speciem pietatis habentes, veritatem ejus abnegantes.* Differunt serpentes quantum ad habitationem, quia quidam habitant in cavernis, & pulverem comedunt, & terræ humiditatem sugunt. Alii versantur in aquis, & alii in silvis. Sic verè differentia est inter peccatores, quia quidā morantur in terra, ut avari, qui pulverem divitiarum sugunt, diligunt, & affectant. Alii versantur in aquis, i.e. delitiis, ut luxuriosi, alii in silvis, i.e. in officiis, honoribus & eminentiis, ut superbi, & sic patet quod *omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut est concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* 1. Joh. 2. Hydrus est ser-
12 pens aquatilis, à quo percussi inturgescunt, & efficiuntur hydropici, secundùm Isid. sed fimus bovis remedium est. Talis est cupiditas, quæ in aquis prosperitatis humanæ hodie conversatur, qui illos quos percusserit scil. cupidos divites facit hydropicos scilicet turgidos per superbiam, & sitibundos per insatiabilem appetitum, qui venter impiorum insaturabilis, Prov. 13. *Fimus tamen bovis, id est, consideratio vilitatis putredinis, & mortis bovis, id est, carnis auxiliator, & juvat,* quia secundùm Hier. *Facile contemnit omnia,*
13 *qui se semper cogitat morituram.* Nutrix est serpens aquarum, qui omnes aquas in quibus fuerit, veneno inficit, & corrumpit, secundùm Isid. & Lucanum, unde Lucanus: *Et nutrix violator aquæ.* Sic verè sunt luxuriosi, quia si sunt in aliquibus aquis, i.e. in aliqua societate, (quia *aquæ multæ populi multi.* Apocal. 17.) ipsas veneno malorum verborum, & suggestionum per luxuriam inficiunt & corrumpunt. Figura Apoc. 16. ubi dicitur, quod *erunt septē angeli habentes phialas plenas iræ Dei.* Sed dicitur, quod tertius angelus effudit phialam suam in aquas, & factus est sanguis. Sic

verè in mundo sunt septem mali angeli, i.e. universitas hominum peccatorum, qui septem peccatis mortalibus sunt imbuti. Istorum quilibet habet phialam suam, i.e, suum genus delectationis, quia in omni genere peccati est semper invenire aliquid delectabile. Et idcirco talis phiala dicitur ira Dei, quia summè Deo displicet. Et inter istos primus angelus est superbus, secundus avarus, tertius luxuriosus. Iste igitur tertius effundit phialā, i. verba, et actus luxuriæ, sc. jactitando, & suggerēdo, in aquas, i. inter suos socios, et sic exemplo suo alii vertūtur in sanguinem carnalitatis, & efficiuntur carnales luxuriosi. & peccatores. Ideo Exod. 7. *Percussit aquā fluminis, & versa est in sanguinē.* Quidā serpentes habitant 14
in specubus umbris, vel silvis, & venenantur aviculas quas devorant, & earum sugunt humiditatem secundū Arist. & quando inveniunt os alicujus animalis apertum, ipsum subintrant, sed contra eos lacerta, quæ dicitur Saura pugnat, & animal excitat, quando dormit, & super faciem ejus salit, & pedibus eum scalpit, secūdùm Avic. anguis insidias manifestans. Sic verè in silvis conventuum, & religionum sc. sunt quidam serpentes detractores, qui aviculas, i. e. ipsos & contemplativos suis verbis detractoriis inficiunt, & invadunt, & eorum humiditatem, i. e. eorum bona, & gratias deglutiunt detrahendo. Insidiantur etiam dormientibus, i.e. absentibus vel dormiētibus, i. illis qui per aliquas temporales consolationes dormiunt, & lætantur, et quando inveniunt os, et verba alicujus aperta, i.e. aliquantulum dissoluta, tunc eam subintrant, de eis detrahendo, et eos vilipendendo. Sed pro certo lacertula, i. e. quilibet bonus debet eos defendere vel excusare, et juvare, et maximè quando dormiunt, i.e. quando sunt absentes, vel etiam debet eos excitare, i. e. eos præmunire, et revelare insidias, et verba talium detractorum. Vel pone, quod quando serpens, i.e. diabolus vult subintrare hominem per peccatum, et tentationes, et ipse dormit per ignorantiam, et negligentiam, lacerta, i.e. prædicator vel prælatus debet eum excitare per prædicationem, et contra hostis insidias præmunire Prov. 6. *Vade & suscita amicū tuū.* Et nota, quod Avicenna, et Isid. vocant eum sauram. 15
Saura secundùm Isid. lib. 12. et etiam stellio, sunt duo genera lacertorum, quorum sauta, quando sentit visus obscuritatem, in vere exit de caverna, et mutat locum, et quærit sibi cavernam ad orientem, et solem jugiter respicit, donec consumatur humor, qui oculorum caliginem inducebat, et sic visus sui claritas restauratur. Sic verè charissimi, quando nos videmus, quod propter vetustatem vitiorum nobis deficiat lux discretionis, gratiæ vel virtutis, debemus mutare locum, et malam societatem, dimittere cavernam nostram, i.e. mundanam cupiditatem, respicere ad orientem, i.e. ad nostram vilem nativitatem, et aperire oculos ad solē, i. e. ad Christum per fidē et charitatem, et sic ipse consumet humores oculorum, i.e. cordis vitium, & carnalitatem, & lumen nobis restituet, i.e. gratiam & veritatem. Ideo Matt. 8. *Restitutus est, ita ut videret clarè omnia.* Et sic debet illuminari oculus cordis. *Surge ergo qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* ad Eph. 16
5. Item secundùm Isid. differunt serpentes in incessus qualitate. Nam quidā tortuose, alii recte incedunt sicut cenchris, qui semper secundùm Lucanum incedit rectus, nec se potest flectere; & semper facit rectum iter. Alii proni versus terram ambulant super pectus, alii autē à pectore, qui sc. vadunt, & erecti, & directi sicut chelidrus, qui incedit erectus, & directus, qui si dū currit se torserit, statim crepat. Venenum autē semper spirat, & ideo loca per quæ transit videntur fumare, secundùm Isid. lib. 12. & secundum Lucanum. Sic verè in mundo est multorum diversitas peccatorū, quia quidam vadunt tortuose, & flexuose, & fallaces & malitiosi. Alii autē vadunt recte per nimiam austeritatē, ut duri judices, & crudelitate furiosi, qui sc. se nolunt flectere per misericordiā, & dulcorem. Alii serpunt, toti tangentes terram, ut cupidi, & ambitiosi: alii vadunt erecti per superbiam, sicut chelidri, qui non possunt flectere vel curvare per humilitatem, & venenum malorum verborum scil. jactantiæ, & comminationum, quantum ad pauperes semper spirant, & ideo ab eis fumus superbiæ, vanitatis, & jactantiæ semper manat. Figura Apocal. 9. *de equis spirantibus fumum, ignem, & sulphur, qui habebant capita sicut leones, & caudas sicut serpentes.* Sic verè ab ore istorum non procedunt nisi verba fumosa per superbiam, ignea per crudelitatem vel avaritiam, sulphurea per luxuriam, detractionem, & infamiam, & habent caput leonis per superbiam & pompositatem, caudam serpentis per malitiam, & caliditatem. Isti ergo sic erecti sunt ita rigidi, quod se non possunt flectere ad humilitatem aliqualem, imo potius creparent, quàm se per humilitatē aliquam inclinarent. Ideo talibus

dicit diabolus. Lev.16. *Confregi jugum veſtrum, ut incederetis erecti.* Vide Figuram præcedentem ad plenum, in opere ſuo Apocal.9. Serpentes differunt quantum ad motum, quia quidam tardiſſimè ſe movent, ut ſcytale, de qua ſupra dictum eſt. Alii ita velociter volare videntur, ut jaculus; qui ſalit in arboribus & magnas beſtias, ibi obvias invadit, & ſuper eas ſalit, & eas occidit, ut dicit Iſid, & ideo tales à velocitate jaculi ſunt dicti. Sic pro certo peccatores hujus mundi differre videntur, quia quidam ſunt tardi motus per pigritiam, & otioſitatem, quia non ſe movent per exercitium & labores, & maximè ſcytale corpore picta, hoc eſt dictum, viri delitioſi, juvenes, & mulieres, pictura, i.e. pulchritudine corporis pollentes. *Male beſtiæ ventres pigri* ad Ti.1. Alii ſunt velociſſimi motus per furorem, iracundiam, & rapinã, ſicut ſunt pravi judices, principes, & ballivi, qui ſine deliberatione ſunt præcipites judicando, & etiam vindicando, & ideo jaculus, i.e. diabolica jacula poſſunt dici. Iſti enim volant per ſuperbiam ad arbores, i.e. ad alta culmina dignitatum, ad quas ſemper ambiunt & anhelant, & ſi quam beſtiam obviam habuerint, i.e. ſi aliquis eis fuerit obvius, & contrarius in actibus ſuis, ipſum ſtatim invadunt, eam cauſando, & cum ſuis dominis accuſando, & ſic veneno ſuæ malitiæ eos ſæpe ad litteram faciunt interfici vel occidi, vel etiam ipſum invadunt per detractionem, lædunt per rapinam, & excoriationem, eum interficiunt per famæ ablationem, & deſtructionem. Iſtud patet in cauſidicis, quia occaſione modica ſe applegiant ſuper bona aliorum. Ideo Sap.2. *Venite circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris.* Et ſic patet, quod quidam ſe movent citra debitum, alii extra debitum. In Arabia ſunt quidam ſerpentes, qui à multis Sirenæ dicuntur, habentes alas, qui ita cito currunt, quod quaſi volantes equos trãſcendunt, quarũ virus ita eſt pernitioſum, quod ante interficiat, quam dolorem inferat patienti. Et tales videntur ſerpentes, qui de Arabia volant in Ægyptum, de quibus videtur. de ibidibus. Sic verè in mundo ſunt quidam tales ſerpentes, qui alis ſuperbiæ, præſumptionis, & elationis erecti, vel alis, ie e. amicis carnalibus collateralibus & favorabilibus directi, equos, i.e. bonos homines præveniunt ad honores, quorum tamen venenum, i.e. macula vitæ, pravitas, & iniquitas tanta eſt, quod alios interficit antequam ſentiatur & advertitur. Et nota, quod iſti dicuntur Syrenæ, quia ſyrenis monſtris marinis, propter dulcedinem cantus, id eſt, propter dulcedinem verborum ſuorum, ſunt ſimiles. & conformes. Ideo de iſtis dicitur Eccl. 12. Verbis enim ſuis obdulcat inimicus, & cùm invenerit tempus non ſatiabitur ſanguine. Vide infra de Syrene, ubi ad plenum invenies.

Boa ſecundùm Iſid. eſt quidam ſerpens immenſæ malitiæ, qui in Italia boum, & bubalorum uberibus lacte irriguis ſe innectit, & ſugendo ipſos interficit, & occidit, & ideo à boum depopulatione boa ſecundùm Iſid. nuncupatur. Sic verè quidam malitioſi ſubintrant ſocietatem boum, i. religioſorum, & clericorum, cautelosè humiliter atq; fictè. Sed hoc pro certo non pro Deo ſerviendo, ſed ut lac beneficiorum temporalium attrahant atq; ſugant, & ideo ſuaviter per fictam humilitatem uſque ad ubera lacte irrigua, i.e. uſque ad bonas præbendas, officia, & dignitates ſe transferunt, & uſq; ad ſtatum prælationis, vel hujuſmodi, & tunc lac temporalis ſubventionis quod pauperibus debebatur, ſibi, & ſuæ carnali parentelæ ſugunt, & attrahunt, & ſic corpus eccleſiæ depauperant, & denudant, & totum deſtruunt, & diſſipant, ſpoliant enim eccleſias, *accipientes ſtipendium* 2.ad Cor.11. Ideo ad Hebr.5. *Omnis enim qui lactis eſt particeps expers eſt ſermonum juſtitiæ.* Exemplum de Saule, & Abimelech, qui in regnum humiliter intraverunt, ſed tandem per crudelitatem omnia deſtruxerunt.

Unde Prov.23. *Ingreditur blandè, ſed in fine mordebit ut coluber.* Secundùm Iſid. lib.11. diverſa ſunt genera ſerpentum, ſcili. angues, aſpides, & dracones, ſed tantus eſt numerus morſuum, ut nominum. Generaliter autem omnes ſerpentes ſunt frigidæ naturæ, nec de facili percutiunt, niſi cùm caleſcunt. Unde in nocte vel in hyeme minus nocent, quàm de die vel æſtate, in hyeme ſe convolvunt & torpent, in æſtate autem ſe diſſolvunt, & in malitia multum vigent. Sic verè in mundo ſunt multa genera peccatorũ malitioſorũ; ſunt enim ibi angues, & angulosi per malitiã; aſpides, venenum aſpergentes per invidiam, dracones dẽtibus cedentes per detractionem, & infamiam. Et generaliter omnis ſerpens, i.e. omnis peccator eſt frigidus per indevotionem, & incompaſſionem. Hi autẽ ſummè nocentatq; lædunt alios, quando caleſcunt per tentationem, iracundiam, avaritiam, & ambitionem, & hoc in æſtate proſperitatis, pluſquam in hyeme adverſitatis. Nam in hyeme vel in nocte, i. e. in tempore paupertatis, & adverſitatis, parum poſſunt nocere, quia licet venenum malæ voluntatis habeant, tamen propter tempus, & ſtatim, in eis conſopitur, & ideo tunc temporis ſe complicant, hoc eſt dictum, ſe abſcondunt, & involvunt per fictam humilitatem, quia *eſt qui ſe quiter ſe humiliat, & interiora ejus plena ſunt dolo.* Eccli.19. Sed pro certo in tempore æſtatis, ubi eſt fructuum abundantia, hoc eſt dictum, in proſperitate tunc ſe explicant, & dilatant per jactantiam, & ſuperbiam, & ideo tunc ſummè viget malitia ſua, quia circunſtantes pauperes exhæredant, percutiunt, & invadunt, ideo Prov. 23. *Ingreditur blandè, ſed in fine mordebit ut coluber, & tanquam regulus venena diffundens.* Vel pone, quod diabolus non poteſt tantùm nocere in adverſitate, ſicut in proſperitate, quia frigus timoris Dei reprimit vias ſuas. Vel dic, quod illi, qui nocẽt de die, & in æſtate hujus vitæ, ubi ſunt in proſperitate, & jucunditate, & ubi diverſis inflammationibus caleſcunt, quando ſaltẽ tempus hyemis, & noctis venerit, i.e. tempus mortis, & adverſitatis, quando ſcil. in ſepulchro fuerint cõputati, tunc ſaltem omittent nocere, & bonos lædere, & venenis ſuæ malitiæ infeſtare. Secundum etiam Lucanũ, percuſſus à ſerpente, primò obſtupeſcit quaſi inſenſibilis, propter veneni frigiditatem, deinde cùm venenum in corde exarſerit, ſubitò perimit, & occidit. Venenum enim non nocet, niſi ſanguinẽ tangat, ſed tunc per venas uſq; ad corpus rapitur, & vitã ſubtrahit, animã expellendo. Sic verè quando aliquis eſt percuſſus à ſerpente diabolo, per tentationem, & veneno delectationis fuerit intoxicatus, tũc efficitur primò inſenſibilis; quia pro certo peccatores nõ ſentiunt, quanta eſt criminum ægritudo, non ſentiunt etiam per compunctionem, & contritionem, imo venenum tentationis, & delectationis ita rapit, & occupat voluntatem, & rectè obſtupeſcit, & fit inſenſibilis, non advertens, nec ſentiens, nec conſiderans, quod patet in peccato carnis; ſed tandem cùm calor, & inflammatio tentationis invaluerit, & ſanguinem affectionis tetigerit, tunc per venas, i.e. per diverſas cogitationes aſcendit uſq; ad cor, i. e. uſq; ad voluntatẽ, & eam inficit per conſenſum, & vitam gratiæ ſibi ſubtrahit, & ſic mortuus efficitur homo per peccatũ. *Saporem morti ſocians defecit, & mortuus eſt.* Jud.4. Serpens ſecund. Iſid. & Pli. cum ſumma diligentia caput cuſtodit, unde pro capite objicitur totũ corpus ferienti. Sic verè boni viri, & ſancti. caput ſuũ, ſcil. Chriſtum, debent cum ſumma diligentia cuſtodire, & corpus propriũ ad martyrium, & verbera exponere ipſius eccleſiæ impugnatoribus & tyrannis, pro capite Chriſto defendendo, ſicut fuerunt martyres. Act.10. & 21. *Mori paratus ſum pro Chriſto, nec faciã animam meã pretioſiorẽ quàm me.* Secundùm Plin. pars conjuncta capiti vivit, abſciſſa autẽ moritur, pars tamen abſciſſa aliquamdiu ſe movet, & fortiter recalcitrat moriendo. Sic illi qui fide & charitate ſunt conjuncti capiti Chriſto, vivunt per gratiam; Alii autem abſciſſi per peccatum æternaliter moriuntur, bene tamen apparet aliquando aliquis motus & recalcitratio in peccatoribus, quia ſcilic. ſemper eſt in eis ſtimulus conſcientiæ vel remorſus, & titubatio timoris pariter, & laboris, quia ſecundùm Greg. Mens impii ſemper in labore eſt, quia aut mala molitur, quæ inferat, aut trepidat ne ſibi ab aliis inferãtur. Idem Iſi. dicit, quod nullũ animal tanta celeritate movet linguẽ ſicut anguis, quia cùm non habeat niſi unam, triplicem tamẽ videtur habere propter motus velocitatem. Sic verè peccatores hujus mundi, & maximè leves, & inſtabiles, ſine diſcretione mutant, & variant verba ſua, quod triplicẽ linguam videntur habere, quia nũc adulando vel detrahendo, nunc jurando vel blaſphemando, nunc jactando, vel gloriando triplicant, & multiplicant linguam ſuã, quia in ore fatui verba inenarrabilia. Eccl.21. Figura ſi vis de beſtia, quæ habebat tres ordines dẽtium in ore: ſic aliqui, cùm tamen non debeant habere niſi unã linguam, i.e. verborum unitatẽ. Sit ſermo veſter eſt, eſt, non non. Matt.5. Ideo 1. ad Ti.6, *Prophanas vocum novitates devita.* Item idem ibidẽ. Omnia ſerpentum genera habent corpus humidum, & molle, & ideo ſerpens poſt ſe cujuſdam viſcoſi humoris veſtigium derelinquit; & ſerpentes à principio gutturis pleni coſtis, & ſpinis, quibus utuntur pro cruribus, & ſquamis pro pedibus incedendo. Sic verè peccatores, quia ſunt molles, i.e. carnales, luxurioſi, ideo ubicunque fuerint, veſtigium viſcoſum, i.e. malum exemplum de carnalitate vel luxuria derelinquunt, quia verbis aut factis ſua dant, & dereliquunt aliis exemplum de peccato. Ideo Job.41. *Poſt eum lucebit ſemita.* Sunt etiam pleni ſpinis, & coſtis, i.e. malis affectionibus, quæ ipſos pungunt, & inquietant tanquã ſpinæ. Item ſquammis, i.e. malis cogitationibus, quibus tanquam pedibus & cruribus

ad per-

ad perpetrandum crimina deferuntur, & ſicut una ſquama cum alia connectitur, & incipit ubi alia finitur, ſic plures malæ cogitationes in eis coadunantur, & una ab alia progreditur, & ſuccedit, alia deſinente, quia multæ cogitationes verſantur in corde viri, Prov. 19. Job. 20. *Vna uni conjungitur, & nec ſpiraculum quidem*
26 *incedit per eas.* Serpens quando læditur, & percutitur, debilitatur ad motum, & circuitum peragendum, & maximè ſi percutiatur in principio circa caput. Sic verè quando homo percutitur per mortale peccatum, debilis efficitur ad motũ bonorũ operũ peragendum, & maximè ſi in principio circa caput, i.e, tempore juventutis, quia peccatum quod tunc committitur, dum in conſuetudinem virtitur, totam vitam debilitat, & corrumpit. Prov.
27 22. *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cùm ſenuerit non recedet ab ea.* & Hier. 30. *Plaga inimici deſtruxit te caſtigatione crudeli.* Item ut dicit idem, Serpentes diu vivunt, etiam ſine cibo, & quando ſenectute ſe ſentiunt eſſe gravatos, pellem deponunt veterem, & reſumptis viribus juveneſcunt. Sic verè ſi ſine cibo, divinæ gratiæ vel doctrinæ diu quis vixerit in hoc mundo, tamen in ſenectute, quando ſe videt diverſis vitiis aggravatum, debet ſe renovare per pœnitentiam, & pellem veteris converſationis deponere. & ſic reſumptis viribus gratiæ, & virtutum, per novitatem vitæ iterum juveneſcit. *Deponite ergo veterem hominem, & induite novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt*, ad Epheſ. 4. Vel dic de bonis, qui debent eſſe magnæ abſtinentiæ, ut vitam gratiæ habeant longiorem, quia
28 *propter crapulam multi perierunt, qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam*, Eccl. 37. Anguis ſecundùm Phiſologum taliter renovatur, quia quando ſentit ſe ſenio prægravari, ſuarumque virium defectum, primo die jejunat, ut ſic per carnis conſumptionem pellis à carne lenius relaxetur, tandem comedit quandam herbam amaram, per quam ad vomitum provocetur, & ſic evomit virulentum humorem, qui erat cauſſa ſuæ infirmitatis, tandem ut cutem duram mollificet, in aqua ſe balneat & humectat, & tandem anguſtam rimam alicujus petræ quærit, vel cavernam, ubi cum violentia intrat, & tranſeundo à pelle veteri ſe decorticat, & denudat, & incipiens à capite ſucceſſivè ſe expoliat ex toto per diem naturalem, & tandem ſoli expoſitus ſe deſiccat, & in carnis ſuperficie novam cutem recuperat, & ſic reſumptis viribus videt clarius, incedit fortius, repit velocius, vivit longius, comedit avidius, quàm prius faciebat. Hæc eadem dicit Iſi. lib. 12. & Ariſt. & Avic. Rectè chariſſimi tali modo ſe debet peccator renovare, quia dum videt ſe gravatum pravis humoribus peccatorum, & ſenio malæ conſuetudinis, debet primò jejunare, & maximè tempore quadrageſimæ, & potiſſimè à peccato ceſſando; ut ſic per conſumptionem carnis, i.e, carnalis voluptatis, pellis, i.e. exterior mala converſatio facilius relaxetur, & levius deponatur, deinde comedere herbam amaram, i.e. ſibi incorporare amaram contritionem, & humorem virulentum, i.e. ipſa vitia ſibi nocentia debet vomere per confeſſionem, deinde pellem videlicet pravæ conſuetudinis debet mollificare in aqua per devotam lachrymationem, tandem debet quærere arctum foramen, i.e. arctam viam pœnitentiæ & aſperitatis, quia *arcta via, quæ ducit ad vitam.* Matt. 7. Et ibi ſucceſſivè, & paulatim ſe aſſuefaciendo tranſire, & à capite, i.e. à juventute incipere, & uſque ad caudam, i.e. ad mortem continuare, & ſic veterem pellem, i.e. antiquam conſuetudinem ex toto dimittere, & tandem ſoli juſtitiæ Chriſto per devotionẽ, amorem, & contemplationem ſe exponere, & per carnis deſiccationem, i.e. carnalitatis totalem abdicationem, pellem novæ vitæ, & converſationis acquirere, & ſic vires virtutum, & gratiæ recuperabit, clarius etiam videbit per fidem & cognitionem, avidius comedet per amorem & devotionẽ, fortius incedet per bonam operationem, altius repet per cõtemplationem, velocius ſe movebit per obedientiam, & ſubjectionem, & ſic omnia deperdita per pœnitentiam reſtaurabit. Ideo *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem* &c. Eph. 4. Et Lev. 26. *Novis ſupervenientibus vetera projicietis.* Heb. 10. *Aufert primum, ut ſequens ſtatuat.* Vel expone, quod boni per mortem, & reſurrectionem renovẽtur, quia tranſeundo per arctum foramen mortis dimittunt tunicam mortalitatis, & per virtutem ſolis juſtitiæ recuperant novã immortalitatem, & ſic in die judicii renovati videbunt clarius per cognitionem, comedent avidius per fruitionem, ibunt velocius per agilitatem, incedunt fortius per compaſſionem, & vivẽt longius per durabilitatem, & æternitatem. *Mortui enim tunc reſurgent incorrupti, & nos immutabimur*, 1. ad Cor. 15. Itẽ ſecundùm Iſid. lib. 12. cap. 3. Pythagoras, & Ovidius aſſerebant de medulla ſpinæ hominis mortui naſci anguem. Unde Plin. libro 10. cap. 66.

Anguem inquit de medulla ſpinæ hominis naſci accepimus. Et hoc quia (ut dicit Iſid.) rationale eſt, ſicut per anguem moritur homo, ita per mortem hominis vivat anguis. Anguis ſignificat humanum genus, quod ad modum anguis de ſui natura eſt tortuoſum, & defectuoſum. Homo mortuus, eſt Chriſtus paſſus: 30
Medulla autem ejus eſt miſericordia vel etiam gratia. Anguis ergo, i.e. humanum genus de Chriſti mortui clementia, & gratiæ medulla eſt genitus, ſcil. per regenerationem ſpiritualem, quia mors Chriſti eſt cauſa regenerationis humanæ. Nam quia per anguẽ, i.e. per ipſum genus humanum, homini Chriſti mors exitit propinata, ideo Deo diſponente factum eſt, quod per mortem hujus hominis anguis; i.e. humana natura à morte fuit ſuſcitata; quia breviter loquendo, ſicut anguis occidit hominem & de homine occiſo naſcitur anguis, ſic humanum genus fuit cauſa occiſionis Chriſti, qui occiſus fuit die nativitatis, & vivificationis humani generis. Ideo dicitur 1. ad Cor. 15. *Sicut per hominem mors, ita per hominem reſurrectio mortuorum.* Secundùm Iſid. lib. 12. Serpens timet hominem nudũ, nec eum audet contingere, quamvis inſiliat in veſtitum. Secũdùm Pli. autem jejuni hominis ſputum ſerpẽtibus eſt venenum, ſi de eo guſtaverit, tactum etiã ejus ſicut aquam ferventem fugiunt, ſicut ait idem lib. 7. cap. 2. Sic verè ſerpens diabolus timet hominem nudum i. voluntariè pauperem, & à veſtibus divitiarũ & negotiorum temporaliũ, quantum ad effectum totaliter denudatũ: & licet ipſos veſtitos, i. divites invadat per diverſas tentationes, tamen nudos & pauperes non poteſt nec audet taliter infeſtare. Nudi ergo cum nudo luctari debemus dicit Greg. Sputũ etiam quod ab ore exit, i.e. orationem, laudem, & confeſſionem hominis jejuni & abſtinentis, timet diabolus, & horret, quia pro certo quando homo eſt jejunus per abſtinentiam corporalem, & ipſe ſpurcitiam peccatorum ſpuit per confeſſionẽ, & maximè jejunus à vitiis, & peccatis, tũc in tantum diſplicet diabolo, ac ſi venenum, quod ſupplicium ſibi
31 daret. Simus ergo ſpuentes, & nudi. Job. 1. *Nudus egreſſus ſum de ventre matris meæ, nudus revertar illuc.* Dicit Dioſc, quod ſerpentes in hyeme latitant in cavernis. Unde propter diuturnitatem obſcuritatis, & tenebrarum, hebetatur viſus eorum, & ideo vernali tempore quando de cavernis exeunt, comedunt fœniculum, ut ejus virtute viſûs recipiant claritatem. Sic verè peccator qui tempore hyemis, i.e, peccati mortalis latitat in caverna, i.e. in amore terrenorum, tempore veris, i. e. tempore gratiæ debet inde exire per mundi contemptũ. & contra obſcuritatem viſus, i.e. contra ignorantiam intellectus, vel etiam contra peccatum, debet comedere fœniculum, hoc eſt dictum, ſacram ſcripturam vel pœnitentiam, ut ſic virtute ejus ſciẽtiæ, & gratiæ recipiat claritatem. Figura 1. Reg. 14. de Jonatha, qui *comedit mel, & illuminati ſunt oculi ejus.* Sic verè ſi mel ſacræ ſcripturæ comederis, lumen & viſum intellectus recuperabis. Ideo Pſ. 118. *Declaratio ſermonũ tuorum illuminat.* &c. Secundùm Pli. Dioſc. & Avic. Anguis aliquando mordet tortucã ſed quando ipſa ſentit venenũ ſerpere, quærit cunilam, & eam comedens, remedium invenit contra anguẽ. 34
Sic verè ſi anguis diabolus nos momorderit per tentationes, ſtatim quod ſentimus venenum peccati mortalis, debemus quærere cunilam, i.e. pœnitentiæ medicinam, & eam nobis incorporare, & ſic mortis æternæ periculum evadimus. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Luc. 13. Avic. lib. 2. ſic ait, quod ſerpens 33
odit rutam, & odorem ejus, & ideo muſtelam fugit quando ſentit eam ruta paſtã. Comedit autem ſerpens libẽter carnem, & fugit ejus humiditatem, & transglutit ova avium, & pullos vivos, & quando transglutit expellit ea per poſteriora, & non permittit quod in ventre ejus morentur. Serpens eſt diabolus, venter ejus mundus, ubi igne luxuriæ, cupiditatis coquit cibaria ſua ſc. peccatores. Iſte ergo ſerpens diabolus odit rutam, i. amarã pœnitentiam, & muſtelam ea paſtam, i.e. bonos, & juſtos viros, in pœnitentiæ amaritudine converſantes fugit, nec eos audet tentare, vel appropinquare. Jac. 4. *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Sed pro certo carnem, & pullos avium, hoc eſt dictũ carnales, & delitioſos invadit per tentationes, & eos ſibi incorporat per peccatum, & in ventrem ſuum, hoc eſt dictum, in amorem mundanum eos trajicit, & inducit. Sed pro certo ibi non ſinit eos morari, quia ut communiter magni peccatores non dimidiant dies ſuos, imo ſtatim expellit eos per poſteriora, i.e, per mortem, & in cloacam dejicit infernalem. Ideo de eis dicitur Deut. 28. *Ibi quoq; non quieſcet, nec erit requies veſtigio tuo.* Nam poſtquam ſuxerit eorum humiditatem, i.e. gratias, & virtutem, de eis non amplius curat, ſed quàm citius poteſt per mortem eos ejicit, & expellit. *Heri veniſti, & hodie*

die compellerù exire. 2.Reg.15. Vel pone, quod ſerpens eſt mulier, quæ attrahit carnales, & luxurioſos, ſed poſtquam ſuxerit eorum humiditatem, i. ſubſtantiam temporalem, non curat amplius de
34 eiſdem, ſed eos refugit, & expellit. Exemplũ de Dalila, quæ poſtquam totondit Samſonem, expulit eum &c. Eccle. 13. *Si habuerù vivet tecum, & ſi nihil habuerù derelinquet te.* Item Avice, dicit quod interiora inteſtina ſerpentum, ſunt ſimilia interioribus avium ovantium, & habẽt matrices longas ſecundùm longitudinem corporis ſui, & habent vias ad modum piſciũ, interius diſpoſitas. Per aves ſuperius volantes, intelligo naturam angelicam. Per ſerpentes in terra verſantes, intelligo humanam naturam. Per piſces autem naturam brutam. Interiora ergo ſerpentum, hoc eſt dictum ratio & intellectus qui interius latet in homine, ſimilis eſt interioribus avium, i.e. Angelorum, qui ejuſdem ſpeciei eſt Angelorum ratio, & intellectus hominum, in exterioribus autẽ, i.e. quãtum ad corpus piſcibus, i. brutis beſtiis ſimilatur, & ideo poteſt
35 dici Dan. 7. *Erat* inquit *quaſi pardus, & alas habebat quaſi avis.* Lingua ſerpentum ſecundùm Avicen. li. 2. eſt longa, & nigra, tenuis, & in duo diviſa, levis, & facilis ad movendum, & habet cor parvum, juxta collum, prope linguam. Rectè ſic eſt de vaniloquis hujus mundi, qui habent linguam longam, in tantum quod ſe extendit ad omnia verborum genera proferenda, & ideo furcatam habent linguam, quia profecto verba eorum ſunt in duo diviſa, quia unum dicunt ante, & aliud retro. Ex eorum ore procedit benedictio, & maledictio Jac. 3. *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt.* Oſ. 10. Et ideo lingua eorũ eſt nigra, & levis, quia pro certo verba ſua ſunt nigra, i.e. difformia, & turpia per inſolentiæ levitatem. & ideo facilis eſt ad movendum, quia tales de una materia ad aliam ſine diſcretione leviter ſe convertunt. *In multiloquio non deerit peccatum.* Prov. 10. Et ideo bene ſequitur, quod cor habent prope guttur, quia quidquid in corde ſuo verſatur, totum ſtatim ad guttur transmittunt, ut dicatur illud Eccli. 21. *In ore fatuorum cor ipſorum, ſed in corde ſapientum os ipſorum.* Acutæ etiam ſunt linguæ
36 ſerpentũ prout dicit, quia pro certo verba eorum ſunt pura, pungitiva, & acuta Pſal. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Item Avic. dicit, quod ſerpentes habent ventrem longum, & jecur, & inteſtina longa, & ſuper jecur eſt fel. Sic verè peccatores habent ventrem, i.e. conſcientiam, & cognitionem, inteſtina, i.e. affectionem, jecur, id eſt, peccati amorem, & delectationem, longa & extenſa, ſed pro certo ſuper jecur eſt fel, quia fel æternæ amaritudinis, vel etiam laboris exterioris, vel remorſus conſcientiæ, jecur
37 ſuum. id eſt, peccati complacentiam comitatur. Hier. 9. *Cibabo eos abſynthio, & potum dabo eis aquam felis.* Dentes ſerpẽtum ſecundùm Avicen. ſunt multi, & acuti, recurvi aliquantulum & conjuncti, diſtincti tamen ſunt, & diviſi. Serpentes & diabolus, cujus dentes ſunt peccatores, & maximè cauſidici & raptores, mediantibus quibus diabolus devorat, lædit, & lacerat innocentes. Iſti ergo ſunt multi, quia *ſtultorum infinitus eſt numerus*, Eccl. 1. Sũt recurvi per cautelam, & falſitatem, ſunt acuti per rapinam, & crudelitatem, ſunt conjuncti per multam defenſionem, & ſocietatem, quia iſtorum unus alium ſuſtinet. Job. 41. *Vna uni conjungitur.* Sunt tamen inter ſe diviſi, & diſtincti per iram, invidiam, partialitatem. Et de his dentibus diaboli dicitur Job. 41. *In circuitu dentium ejus terror.* Iſti enim dicuntur dentes, quaſi dementes, quia iſti demunt de ſubſtantiis aliorum. Dan. 7. *Dentes ferreos habebat comedens atque communiens.* Vel per iſtum ſerpentem intellige falſos principes. Figura de beſtia, quæ habebat tres ordines dentiũ, i.e. tria genera malorum ſervorum ſcil. cauſidicos, præpoſitos, &
38 ballivos &c. vel conſiliarios, ſcutiferos, & ſervientes. Serpentes habent triginta coſtas ſecundùm numerum dierum menſis; & ſi quis eorum oculos cæcaverit, ad viſum dicuntur iterum revenire, ſicut pulli hirundinum. Per numerũ triginta, quæ cauſatur ex numero ter ducto, intelligo obſervantiã decalogi in fide Trinitatis, quomodo ſi quis pœnitens habuerit viſum diſcretionis, & gratiæ, quem per peccatũ perdiderat rehabebit. *Reſtitutus eſt, ut*
39 *videret clarè omnia.* Mar. 8. Secundùm eundẽ cauda ſerpentis abſciſſa iterum creſcit, ſicut cauda lacerti. Sic verè licet cauda, i. e. perſeverantia abſcindatur, aliquando per peccatũ, tamen dicitur iterum creſcere per virtutem, quando ſcil. homo per pœnitentiã revertitur. Quod eſt contra deſperatos, qui ſi ſemel occiderint, nolũt amplius creſcere, nec converti. de quibus dicitur Heſt. 10, *Fons parvus crevit in fluvium magnum.* Vel per caudam, quæ eſt retro, intelligo retroacta peccata, quæ aliquando creſcunt, quando ſcil. homo ad ea revertitur iterando, *Canis reverſus ad vomitum, &c.*
40 Prov. 26. Serpentes ſecundùm Ariſt. non generant animal intus, ſed ova, quæ cùm emiſſa ſunt, in animal transformantur, ſicut aves, excepta tamẽ tyro, & vipera, qui interius faciunt ova, & ex illis pullus interius generatur, ſed habet ſerpens matricem in duo diviſa, habens quaſi parietem intermedium, & ibi ſunt ova per acies ordinata, & quando ovat, non emittit ea ſimul, ſed potius ſucceſſivè. Serpens eſt peccator, matrix eſt cor ſeu voluntas, quod diviſum eſt per diverſas affectiones. Oſ. 10. *Diviſum eſt cor unum.* Ova ſunt malæ affectiones, & cogitationes, pulli ſunt mali actus, & operationes, ſcil. vitia, & peccata. In matrice ergo ſerpentis, i.e. in corde ſunt ova per acies, i. e. malæ affectiones, & cogitationes. Sed iſti pariuntur per conſenſum, & ſic generatur pullus, i.e. peccatũ mortale per operationẽ. Unde ex ovis interius non fit pullus, quia pro certo cogitatio, dum tamen non exeat fines ſuos, pullus, i. peccatum mortale, non efficitur. Iſta etiam ova ſucceſſivè emittũt, quia ſc. duæ cogitationes non poſſunt eſſe ſimul, imo veniunt ſucceſſivè, quia ſecundùm Job. 20. *Varia cogitationes ſuccedunt ſibi; & ab una mala voluntate ad aliam homo tranſit.* Secundùm Ariſt. li. 5. c. 4. tempore coitus ita ſe applicãt, & involvunt, quod videtur eſſe unum corpus, habẽs duo capita, 45
quod etiam dicit Plin. li. 10. c. 62. Serpens etiam ſecũd. Ariſt. li. 8. de animalibus cap. 4. & maximè quando transglutit avem, primò ſe erigit, deinde ſe ſtringit, & hoc facit propter ſtomachi parvitatem. Sic verè mali ita in mundo iſto ſe uniunt. & conjungũt per malam concordiam, & ſocietatem, quod videntur eſſe unum, ita q. qui nuũlædit, lædit omnes, ſicut patet in advocatis & ballivis quia, *Qui adhæret meretrici, unũ corpus efficitur cum illa.* 1. ad Cor. 6. e ad trãsglutiendũ autẽ aves, i. ad devorandũ pauperes, vel ad avs i. ad divitias acquirendas, ipſi ſe erigunt per ſuperbiam, & elationem, & quando eas transglutierunt ſcil. per rapinas, ipſi ſe ſtringunt per avarítiã. & parcitatem: Job. 10. *Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet in eum.* Et hoc eis accidit propter ſtomachi parvitatem, i.e. propter cordis cupidi parcitatem. Vel pone ſi vis de bonis, quomodo debent unum fieri per amorem. *Sint unum ſicut & nos* Joan. 17. Ad quod 1. Cor. 12. *Multa cùm ſint, unum eſt corpus.* Unde de fideli amico dicit Seneca, quod ipſe eſt quaſi alter idem. Vel pone de conjugio, ubi vir & mulier debent effici quaſi idem, & nuo capita in dno corpore, *ut ſint duo in carne una.* Gen. 2. *Ita quod jam non ſint duo, ſed una caro.* Matt. 19. Secundùm Ariſt. de animalibus libro 9 cap. 6. Muſtela pugnat contra ſerpentes, 46
maximè comedentes mures, & hoc quia mures comedit, & ideo ei diſplicet, quando invenit alios comeſtores. Sic verè præpoſiti, & ballivi venantur, id eſt, rapiunt, & excoriant mures, id eſt, pauperes, & innocentes, & ideo pugnant contra ſerpentes, murium invaſores, id eſt, contra uſurarios, & latrones, & contra procuratores, & clericos, non amore murium, i. e. ſubditorum ſuorum, ſed ut ſoli valeant eos devorare, Eccl. 11. *Non manducabo de bonis meis ſolus.*

Vel pone quod muſtela eſt prædicator, qui comedit, & ſibi incorporat per amorem mures, id eſt, miſeros peccatores, & ideo ſerpentes, i.e. dæmones quando volunt eos comedere, & ſibi incorporare per peccatum, debet repugnare prædicando, & rutam amaram pœnitentiæ comedendo. Serpens inveniens os hominis apertum illud ingreditur, ut in calore quem diligit foveatur, & 47
ſugendo humorem ipſius nutriatur. Serpens tamen naturaliter diligit lac, & ideo ad odorem lactis exterius exit, quando ipſum ſentit, & de corpore egreditur, quod intravit. Serpens eſt homo peccator, homo dormiens eſt Chriſtus, per hunc domire dicitur per patientiam, & dulcorem. Iſtum autem ſerpens peccator ingreditur, quando per fidem, & claritatẽ de ejus corpore myſtico efficitur. Nam cùm ſit frigidus per indevotionem, ideo calore divinæ dilectionis & humorem compaſſionis diligens debet ad eum ſe transferre, & ſic per virtutes, & gratias foveatur. Sed pro certo diabolus volens ipſum extrahere, oſtendit ei lac, i. voluptates, & delitias hujus mundi, & ſic exit peccator de corpore Chriſti, & in lac delectationũ ingreditur per affectum, & ſic à diabolo capitur, & occiditur ſpiritualiter, corporaliter, & æternaliter. Fig. ſi vis de Jahele, quæ oſtẽdit Siſare utrem lactis, &c. ſicut infra de aſpide. Ideo Jud. 5. *Aquã petenti lac dedit.* Vel pone, quod quando ſerpẽs, i. peccator intravit corpus diaboli per peccatũ, debet ei oſtẽdi lac divinę miſericordiæ, q. cũ extrahat à peccato, vel lac etiã ſacræ ſcripturæ, cujus odore homo attrahitur ad virtutẽ. Ideo ad Heb. 1. *Factus eſt is quibus lacte opus ſit*, Secundũ Ari. l. 4. de partib. animaliũ c. 11. hoc habet ſerpens propriũ, quod poteſt reſpi- 44
cere retro, & hoc quia ſpondyles dorſi ejus ſint cartilaginoſæ, & bonæ inflexionis, & hoc neceſſe fuit, ut reſpiceret caudam, ut

corpus

corpus ſuum longum poſſe regere, & contra pericula toti corpori præcavere. Serpens eſt homo, caput ejus intellectus vel intentio, cauda eſt finis & mors, vel pars retro eſt vita præterita. Debet igitur homo caput intentionis ad partem retro, id eſt, ad vitam præteritam flectere, & ad caudam, i.e. ad finem operis, ut ſcilicet conſideret principium atque finem in omni tempore, & maximè in vita, ut ſic poſſit corpus, i.e. vitam, & perſonam ſuam fœliciter gubernare, & contra peccatorum pericula præcavere. Nam ſi fuerit bonæ flexionis, i. debitæ diligentiæ, & diſcretionis, tunc ſe regere poterit vel tueri. Eccli. 36. *Feſtina tempus, & memẽto finis.* E contra de incircumſpectis dicitur Thre. 1. *Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui.* & Eſa. 47. *Nec recordata eſt noviſſimi ſui.* 45 Serpentes natant in aqua corporis flexione, ſicut repunt in terra, carent enim alis, ut volẽt ſicut aves. & non habent pinnulas ſicut piſces. & ideo quod aves faciunt alis, piſces pinnulis, hoc faciunt ſerpentes corporis flexione, ut dicit ibidem lib. 1. c. 5. Sic verè mali in aqua, i. in delitiis, in terra, i. divitiis, undiq; ſe delectant, & licèt carẽt alis, & pinnulis, i. bonis affectionibus, tamẽ per fluxiones corporis, i. per carnales cordis ſui affectiones morum ſuorum pravorum operum exequuntur. Nam ſe undiq; circum- 46 flectendo, i. per cautelas, & malitias, & carnales affectiones ſe volvẽdo ſe regunt ſuis hujuſmodi flexionibus ad mala opera, ſicut juſti alis & pedibus, i. ſanis affectionibus ad bona opera perpetranda. Serpentes non habent pedes vel alas, propter corporis longitudinem, quia ſi haberent multas; propter pluralitatem eſſent tardi motus, ſi haberent paucas, corpus longum rectè regere non valerent, &c. Sunt in aqua quidam piſces ſimiles ſerpentibus in corporis longitudine, & ideo natant in aqua corporis flexione, adjutorio duarum pinnularum, quas habent. In terra etiã aliquandiu vivunt ſine aqua ſicut ſerpentes ſine cibo ſecundùm Ari. li. 8. c. 4. Sic verè in mundo iſto ſunt quidam ſimiles ſerpentibus, hoc eſt dictum, boni activi, qui quantũ ad labores exteriores ſimiles ſunt ſerpẽtibus, i. peccatoribus & cupidis. Nã in aquis fluxibilitatis humanæ flexuosè, & tortuosè, ſeu de uno negotio ad aliud, de una re ad aliam ſe convertunt. In hoc tamẽ differunt à ſerpentibus & malis, quia ſc. habent duas pinnulas. i. duo præcepta charitatis, ſc. Dei & proximi, à quibus ſuſtinentur, & regũtur: ne ſc. in aqua mundanæ proſperitatis per vitia ſubmergan- 47 tur. Quidam piſces ſimiles ſerpentibus aliquando ad terrã translati, ſine aqua aliquandiu vivunt, ſicut murenæ vel anguillæ, ſed tamen diu propter defectum aquæ vivere nequeunt ſine aqua. Serpentes etiã diu poſſunt vivere ſine cibo, tamẽ oportet, quod propter defectum cibi finaliter morerentur, ſecundùm eundem ibidẽ. Sic verè homo qui eſt in terra, i. in religione, vel etiã in vita iſta, non poteſt diu vivere ſpiritualiter per gratiam ſine aqua gratiæ, compaſſionis vel devotionis, & ſine cibo doctrinæ & eruditionis. Et licèt homo aliquãdiu vivere, & perſeverare in ſtatu gratiæ ſine iſtis poſſet, tamẽ oporteret, quod finaliter morere- 48 tur, niſi tali aqua & tali cibo aliquotiens nutriretur. Eſa. 40. *Putreſcunt piſces ſine aqua & moriẽtur in ſitu.* Ideo Job. 8. *Nunquid vivere poteſt corpus ſine aqua?* Secundùm Ari. li. de generatione animalium 4. c 4. Generationi ſerpentium rarò accidit error vel monſtruoſitas, & hoc fit propter matricem quæ eſt longa, & recta, & ſtricta, & in duo diviſa, & diſtincta. Unde, & ova ſerpentum ſunt oblonga. Sic verè in generatione noſtra, i. in productione operũ noſtrorum nõ debet eſſe monſtruoſitas per peccatum, & hoc pro certo, quia matrix, unde proveniunt iſta opera, hoc eſt conſciẽtia noſtra, debet eſſe longa per fortitudinem ſc. in perſeverando, recta per juſtitiam, ſtricta per temperantiam, diſtincta per prudentiam, & ideo in ovis, & Pullis, i. in operibus exinde procedentib. non debet eſſe ſuperfluitas pravitatis, quia *bonus homo de theſauro ſuo profert bona.* Matt. 12. Ceraſtes ſecundum Iſid. eſt ſerpens aſtutiſſimus, quia cùm habeat cornua ſicut aries, abſcondit totum corpus ſub arena, exceptis cornibus, quæ tantummodo exterius apparent. Ad quæ dum volucris vel animal acceſſerit, non arietem, ſed anguem nequiſſimum comperit. Nam dum aves credentes de ſuis cornibus quod ſint vermes, deſcendunt ad eum, ab eo capiuntur, Vias obſidet, & ſemitas, & tam equos quàm homines ſibi indiſcretè appropinquantes inficit ſubitò, & occidit. Ceraſtes eſt Antichriſtus, cujus duo cornua ſunt duplex poteſtas, quam ſe ſignat habere, ſcil. temporalis, & ſpiritualis, quia finget ſe regem, & ſecerdotem, & ſic in viis publicè ſe oſtendens, & arena pœnitentiæ ſe cooperiens, & occultãs, & cornua arietina, id eſt, fictam manſuetudinem præ ſe ferens, & poteſtatem duplicem uſurpans, & ſe eſſe verum arietem, id eſt, Chriſtum ſingens, aves, i. homines ad ſe attrahet, & eos per errores inficiet, & occidet. *Inſidiatur in via quaſi latro, & quos viderit incautos interficiet.* Prov. 23. Vel per iſtum ſerpẽtem intelligo hypocritam in religione, qui corpus ſuum, i. c. interiorem malitiam occultat ſub arena, i.e. ſub aſperitate pœnitentiæ, qua velatur. Cornua autem 49 duo hoc eſt dictum, converſationem honeſtã, & eloquentiã tectam exterius tantum monſtrat, quæ arietes dicuntur, quia ad modum arietis ſe fingit humilem, & benignum. Sed pro certo dum ad eum acceditur, & in aliquo officio vel dignitate eligitur, & ponitur, tunc per crudelitatem aves, i. e. ſubditos innocentes devorat, & occidit. Unde tunc ipſum percipiunt non arietem, ſed ceraſtem. Exemplum de Saule, qui primò fuit humilis, deinde factus eſt rex crudeliſſimus. *Eſt enim qui nequiter ſe humiliat.* Ecc. 19. Figura de beſtia, quæ *habebat cornua ſicut agni.* Apoc. 13. *Quæ totum mundũ decepit, & ideo finaliter miſſa eſt in ſtagnum ignis.* Sic verè tales qui prætextu arietinæ humilitatis decipiunt mundum, finaliter in igne inferni cremabuntur. Ceraſtes ſecundùm gloſſam Gen 49. 50 tantæ eſt venenoſitatis ut mordens ungulam, & pedem equi, ipſum equũ, & equitem ſimul necet. Sic diabolus per morſum peccati in ſolo pede, i.e. in affectione equum, i. corpus, & equitem, i. animam occidit. Per pedem intelligo finem vitæ, in quo diabolus ſi momorderit equum, i. animam ipſam enecabit, Gen. 49. *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro.* Beemoth ſecundùm Jorath, eſt ſer- 51 pens qui animalibus ſe innectens, ipſum circuit atq; ligat, & cũ fortiter ligaverit, ipſa mordet, vulnerat atq; necat. Tales ſunt uſurarii, qui primò ligant hominẽ per cõtractus, & obligationes, deinde mordent, & occidunt eos per exhæredationes, & exactiones. Prov. 11 *Illaqueatus es verbis oris tui, & captus ex propriis ſermonibus.* Leviathan ſecundùm Hieron. hebraicè, dicitur draco. Unde 52 ſecundùm Greg. draco in terra ſerpit, in aqua natat, & in aëre volat. Unde Eſaias in ſpiritu loquens de diabolo, vocat *eum ſerpentem, cetũ, leviathan.* Eſa. 27. *Viſitabit Dominus ſuper Leviathan ſerpentem vectem, & occidit cetum, qui eſt in mari.* Iſtum autem ſerpentem vocat Jorath levi vel leviathan, ſed de hoc vide ſupra lib. 9. de ceto. § ult. Sicut ponit Vincentius in ſuo ſpeculo naturali (ſed non 53 inveni allegatum unde accepit) Draconcopedes eſt ſerpens, qui habet faciem virgineam, corpus tamen ejus terminatur in draconem. Et fortè (ut ait) talis erat ſerpens, qui decepit Evam, quia faciem virgineam dicitur habuiſſe. Tales ſunt deceptores, quia ſcilicet iſti faciem, i. e. principium, & ingreſſum habent virgineũ atq; blandum, veruntamen corpus. & cauda eorum, i. proceſſus, & finis talium in draconem finitur, inquantum draconiam malitiam exercere finaliter comprobantur. Iſta apparent de proditoribus & uſurariis, qui primò blandiuntur, poſtea nocent, & prædantur. Unde Prov. 23. *Ingreditur blandè, noviſſimè autem mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.* Iſtud patet de hypocritis luxurioſis, qui in facie, i.e. in apparentia apparent virgines, & caſti, qui tamen in cauda, i.e, in occulto inveniuntur beſtiales, & ſerpentini. Vel dic, quod talis ſerpens ſignificat vetulam ruffianam, quæ ſub ſpecie boni loquitur, ita quod in principio virgineam faciem habere videtur, tandem verò incipit loqui de materia, & ſic apparet eſſe draco, in quantum agit de venenoſa malitia. Allega ut ſupra. Vel dic quod iſte eſt diabolus, vel peccatum, quorum principium ſcil. cogitatio, & ſuggeſtio eſt virginea, & delectabilis, finis verò draconinus, & damnabilis. Vel dic, quod talis eſt mala mulier, quæ in principio blanditur, in fine verò draco animã devorans, & vitã, famã & ſubſtantiam annihilãs invenitur. Prov. 5. *Favus diſtillans labia meretricis &c.* Vel dic, quod tales ſunt multi, quorũ facies, i. greſſus in eccleſiam, religionem vel prælaturã, eſt virgineus, humilis ſcil. & benignus, corpus autem, & cauda, i. proceſſus vitæ eorum, & finis eſt venenoſus, & draconinus, ſicut patet de multis prælatis, qui in principio ſunt optimi, tandem verò fiunt raptores, & peſſimi. Exemplũ de Saule, & Abimelech, qui primò benigniſſimè tandẽ crudeliſſimè regnaverunt. Judi 9. & 1. Reg. 10 & 22. Pangera ſerpens eſt Germaniæ groſſus. & curtus, cujus eſt tantum venenum, quod gladium 54 flatu denigrat, & inficit, virgam verò virentem veſicis, & puſtulis replet, ſi ori ipſius applicetur. Igneæ enim eſt naturæ, & ideo venenum ejus ſemper tendit ſurſum. Unde ſi in pede morſus homo fuerit, non ceſſabit quouſq; occupaverit corpus totum. Eſt ergo remedium, quod elevatis pedibus illico ſuſpendatur, ut vis ignea veneni ſurſum aſcendens ad pedum extremitates elevetur, & ſic illa extremitas ubi eſt venenum, debet abſcindi, & ſic poteſt homo curari. ſerpens iſte ſignificat ſuperbos, quia ſc. venenum ipſo-

rum, quod est superbia, semper sursum ascendit, & dū more ignis per ambitionem accenditur, semper loca, officia, gradus, & status superiores quærit. Igitur istud venenum superbiæ non sanatur, nisi homo per contemplationem cœlestium suspendatur, & nisi pedes, i. finis, & mors præponantur, & per considerationem præ oculis habeantur, ita quod ipsum venenum superbiæ ad pedes, i. ad considerationem mortis retroducere compellatur, & sic occupata humilitate, sanetur immensa superbiæ vanitas, & pars in qua venenum resederit, i. mens per contritionem, & ferro
55 linguæ per confessionem scindatur. Spuens secundùm Avice, dicitur quidam serpens inter genera aspidum, ptyas à Galeno dictus, qui sputum mittit, quod illum super quem ceciderit, odor etiam sputi necat, quem verò momorderit, sine sensu, & motu, & sine dolore interiorum deficit atq; perit. Talis est persona luxuriosa, quia scil. sputum, i.e. mala verba, & venenosa solet emittere, quibus solet alios invenenare per delectationes, & occidere per consensus. Sic ergo fit, quod tales sine dolore moriuntur, in quantum vitia eorum eis placent, & sic cū peccati complacē-
tia ad mortem inferni deducuntur. Vel dic quod tales sunt hæretici, quorum sputum, i. quorum venenosa doctrina inficit, & cū eorum sequaces bene credant facere, ipsos sine dolore ad infe-
56 ros deducunt. Prov. 23. *Verberaverunt me sed non dolui, vulneraverūt me, & non sensi.* Lacerta secundùm Pl. lib. 10 c. 65. ore parit, sed Arist. negat. Istud tamen verum est, quod lacerta nunquam incubat, oblita statim ubi ipsa enixa fuerit. Huic enim animali nulla
57 est memoria. Ita inquit per se catuli erumpunt, &c Expone ista, sicut titulo de structione. §. 11. ubi invenies simile. Secundū Pli. 10. cap. 72. Animalia venenosa sine potu, & cibo diutissimè vivunt, sicut patet inquit in serpentibus qui inclusi servantur, corpora enim eorū nec sudore nec sanguine resolvūtur. Et inde est (ut ait) quod nunquam interit fame animal venenatum. Per animalia venenosa intelligo peccatores, & maximè enormes, impios & tyrannos, quia pro certo tales, qui veneno iniquitatum pleni sunt, nunquā fame aut siti, i. quacunq; mundi tribulatione pereunt aut succumbunt, imo & communiter tales sine infirmitate, sudore & labore vivunt, & præ cæteris divitiis, & prosperitate læti sunt. Hier. 12. *Impij prosperantur, bene est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agūt.* Vel dic, quod serpentes sunt viri prudentes, frigore divini timoris algentes, quos licèt jejunium & abstinentia affligant, fames tamē & extrema inopia ipsos ut communiter nunquam interimunt atq; gravant. Prov. 10. *Non affliget dominus fame animam justi.* Vel dic, de venenatis damnatis, qui inclusi in inferno, nunquam comedunt, & tamen mori nequeunt, imo in ipso famis languore sine morte persistunt. Ps. 48. *Laborabit in æternum; & vivet adhuc in finem.* Lacertæ quandoq; inveniuntur habere duas linguas, & etiam duas caudas, secundùm Pli. li. 11.
58 c. 27. & 50. Sic verè multi sunt ita varii, & duplices, quod cauda, i.e. ipsorum finis, & intentio, & lingua, i. eorum verbum, & loquutio semper inveniuntur gemina, & bifurca. In fine enim apparet, in eis esse duplicitas, & proditio, in lingua verò varietas, & deceptio, unum enim intendunt, & aliud prætendunt, unum loquuntur publicè, & in præsentia, aliud autem occultè, & in absentia, contra illud Eccl. 5. *Non ventiles te in omnem ventum, neque eas in omni via, sic enim peccator cognoscitur in duplici lingua.*

Caput V.

De Apro.

1 APer apud græcos dicitur syagros propter suam summam, respectu parvi corporis, feritatē, apud Latinos dicitur verres, eo q. magnas habeat vires. Est enim animal sæviss imū, & indomabile, quia etiā amotis testiculis, vix aut nunquā se exhibet mānsuetum, cum tamē alia animalia ablatis testibus mansuescāt. Culmis duobus magnis utitur pro gladio ad pugnandum. Est etiam tantæ feritatis, quod contra venatoris venabulum intrepidè se infigit, & ardore vindictæ, mortis periculum non timescit, ut dicit Pli. li. 8. & Avic. Rectè talis erit antichristus, quia summæ erit sævitiæ, & crudelitatis. Verres etiam dicetur propter magnas vires, quia *non erit potestas super terrā, quæ comparetur ei.* Job. 40. Quia licèt sit castratus, i.e. licèt se castum, & impudicum esse fingat, tamen mansuetudinem non acquiret, imò contra Sanctos impiè, & crudeliter militabit. Figura Da. 7. ubi dicitur, quod *illi cornu modico datum est os loquens grandia, & quod bellum faceret contra Sanctos usque ad tempus & tempora, & dimidiū temporis.* Sic verè iste habebit os loquens grandia scil. Deum blasphemando, bonos terrendo, mala indicendo, bellum etiā facit contra Sanctos, quia per comminationes & jactantias, omnes audiētes impiè deterrebit, & id-
eo ad modum apri dentes, i. verbera habebit fortia, & comminatoria, & eos qui obedire voluerint, impia cruciabit, quia secundùm Dan. 7. *Dentes habebat ferreos, & devorabit; & comminuebat, & reliqua pedibus cōculcabat.* Et ideo dicitur aper duos culmos habere, quia iste duplicia verba habebit sc. jactantiā, & cōminationē. Jactantiā dico, quia dicit se esse Deū, & promissum in lege messiam. Comminationem, quia quos nō poterit habere blanditiis, comminationibus deterrebit. Vel duo culmi sunt duplex potestas, quā se finget habere, quia dicet se regem, & sacerdotē. Item aper venatorū jacula vilipendit, quia pro certò licèt ipse antichristus sciat sibi mortis æternæ jaculum præparatum, tamen quasi mortem vilipendens contra Deum, & Sanctos pugnabit, & sic in Dei jaculum & mortis æternæ sententiam se infiget, quia testante Chrys. *Obstinata malitia impossibilia aggredi non formidat.* Vel pone si vis de diabolo, qui cùm sit crudelissimus cum duobus culmis, i. duplici tentatione, aperta & privata, non cessat contra Sanctos pugnare, licèt mortis æternæ jaculo se inde noverit vulnerandum. Vel dic, quod aper significat aliquos prælatos, qui quāvis sint castrati per votum castitatis, vel per continentiam carnis, feritatem tamen detractionis, rapinarum, invidiæ, & fallaciarum non amittunt. Similes dæmonib. qui sunt castissimi, & tamen nequissimi. Vel dic de quibusdam malis, qui licet castrentur, puniantur, & depauperentur, nunquam tamen propter hoc domantur, vel à feritate, crudelitate, & rapina tēperantur, sicut patet de usurariis, & ballivis. Aper culmos habet fortissimos, quibus utitur pro gladio ad pugnandum. Et si hebetati fuerint, contra arborem ut acui valeant eos fricat. Nascuntur autē apri dentati, dicit Nigidius secundùm Pl. li. 8, c. 51. Sic detractores habent maximam potestatem in dentibus suis, i. in verbis detractoris, & *ei pro gladio utuntur ad alios devorandum, occidendum, & mortificandum,* Prov. 30. Ista est generatio quæ pro dentibus gladios habet. Isti etiam quandoq; iracundia furibundi facti, contra arborem, hoc est dictum, contra crucem dentes suos acuunt, in quantum ipsam per blasphemias, & detractiones persequuntur. Tales videntur dentati nasci, quia sc. ab ipsa nativitate, & juventute, dentibus detractionis utuntur. Vel pone de prędicatoribus, qui debent dentes, i. verba acuere, per fervorem ad memoriam dominicæ passionis. Vel pone de antichristo, qui verbis malignis utitur, & contra crucem domini impiè proloquetur. Es. 36. *Lignū salutis ejus ego succidi.* Aper in latere dextro habet unū os durissimum, & fortissimū, quod semper opponit venabulo persequentis, & ipso osse utitur, pro clypeo, contra impetum venatoris secundùm eundem Plin. Per dextram intelligitur status prosperitatis, & in isto latere summè est necessarium, quod habeamus os durissimū, i. virtutem cōstantiæ, fidei, fortitudinis, & perseverantiæ, et ideo si venator diabolus jacula tentationum nobis ingerat, pro certo statim debemus sibi opponere scutum istud, & eidem per firmitatem, & fortitudinem resistere, & tentationum jaculis obviare, ad Ephe. 6. *sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela inimici ignea extinguere.* Vel dic quod os istud est patientia, & etiam fortitudo, quā in adversitatibus & tribulationib. debemus semper opponere ferienti. Ps. 41. *Ossa ejus quasi ossa fusilia.* Aper est ita ferum animal, quod venatoris gladium vilipendens, intrepidè cōtra eum prorumpit, & sic in ejus gladium se infigit. Habet etiam unum os ita durum in latere, quod vix potest gladio penetrari, & ideo istud solet semper opponere jaculis venatorum, ut dicit Plin. & Avic. Tales sunt obstinati, qui gladium, i.e. correctionem venatoris, i e. superioris, vel etiam gladium divinæ scientiæ contemnunt per obstinationem, imo contra eum, & ejus mandata prorumpunt. Os etiam quod habent in latere, i.e. cor suum quod est durum, & obstinatum, ei objiciunt, & sic quasi ex certa scientia in gladium hujusmodi se infigunt, & sic per temporalem, & æternam damnationem seipsos vulnerant & occidunt. Ideo de talibus obstinatis dicitur Job. 15. *Cucurrit adversus eum extento collo,* & Job. 41. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Aper in tantum gravatur ex urina sua, quod
5 nisi eam egerat, fugere non valebit. Nam secundum Plin. ex urina comburitur non egesta. Ista autem urina medicinalis est. Nam cùm egesta fuerit, multarum est ægritudinum curativa. Per urinam quod est superfluum alimenti, intelligo superfluum divitiarum, quod nisi ab apro, id est, à divitibus expellatur, & egeratur, pauperibus largiendo, à diabolo, & à morte æterna fugere non valebunt, quia ab hujusmodi urina per avaritiam comburuntur, soli enim nudi possunt fugere dum fugantur. Amos 2. *Inter fortes nudus, & effugiet,* si tamen ista urina egeratur, i. e. si divitiæ homini per eleemosynas dispergantur, tunc infirmi-

tates

tates pauperum, scil. eorum miseriæ relevantur, juxta illud Ps. 111. *Dispersit, dedit pauperibus.* Infirmitates peccatorum ab ipsis divitibus absterguntur. *Peccata ergo tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum*, dictum est Nabuchodonosor. Dan. 4. rectè fuerat sicut aper, quia ad litteram secundùm aliquos ipse
6 fuerat ille, de quo dicit David, *Singularis ferus depastus est eam.* Aper ut dicit Pli. li. 10. c. 73. Radices comedit, & ut eas inveniat, terram fodit. Et est aper fœmella debilior, quàm masculus, & lædit fœmina fodiendo, & mordendo, & masculus sursum erigendo, & ideo nec masculus potest lædere jacentem, nec fœmina stantem. Sic rectè diabolus multum appetit radices, i. sanctos & humiles, qui sunt radix & fundamentum omnium operum, & virtutum. Et differūt dæmones sicut masculus, & fœmella, quia quidam sunt aliis ferociores, & pejores. veruntamen nec masculus, i. quantumcunq; fortis dæmō potest lædere eum qui jacet per humilitatē, quia scil. nō potest erigere eum per superbiá vel levare: nec etiá fœmella, hoc est dictum, debilior diabolus potest nocere ei qui stat per constantiæ firmitatem. Ideo *State succincti lūbos vestros.* ad Eph. 6. diabolus enim secundùm Chryso. suggerere potest, cogere non potest. Bene igitur consulitur Eccl. 2. *Sta in justitia, & timore, & prepara animā tuā ad tentationē.* 7 Duo modi sunt quibus potest apri lævitia devitari scil. quod homo prosternat se ad terram vel ad arborem ascendat. Sic si dæmonis tentationes vis evadere, necesse est ut te prosternas per humilitatem, vel ut ascē-
8 das crucis arborem, per passionis memoriam, & pietatem. *Ascēdit in arborem Sycomorum.* Luc. 18. Sycomorus autem est ficus fatua, & significat crucem, quia *verbū crucis pereuntibus stultitia est.* 1. ad Cor. 1. Aper impinguatur, quando per septem dies quiescit, & maximè quando parum potat, sicut dicit Pli. li. 8. c. 51. Sic verè homo quando quiescit per septem dies, i. à septem peccatis mortalibus, vel quando quiescit per septē dies. i. quando se exercitat in septē operibus misericordiæ, vel in septem donis Spiritus sancti, tunc dico impinguatur per gratias, & virtutes, & maximè si parū potat, hoc est dictum, si à potu delitiarum prosperitatis abstineat
6 hujus mundi. *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* Pugna est inter lupum, & aprum, quia lupus insidiatur parvulis ejus, & ideo aper contra eum pugnat. Dicit etiam Pli. li. 8. quod contra venatorum insultus aper pro filiis se exponit, & quando non est ei locus fugere, mortis pro eis periculo se exponit. Nam ut dicit idem
li. 17. Natura dedit culmos apro, ut fœminas, & filios suos qui debiliores sunt defenderet & juvaret. Sic rectè inter prælatum, & lupum infernalem debet esse pugna, quia cùm lupus diabolus filiis suis, i. subditis insidiatur, prælatus debet se opponere pro eis dē, compatiendo, orando, & eos monēdo, & instruendo, contra etiam venatores alios, hoc est dictū, contra mundi principes, & tyrānos, pro fœmina, i. pro ecclesia, & pro filiis, i. pro salute subditorum debet se exponere, & mortis periculum pro ovibus non timere, quia *bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis.* Jo. 10. Vel pone, quod Christus contra diabolum se opponit, quod pro uxore, & filiis, i. pro fide ecclesiæ, & fidelibus Christianis venatorum, i. diaboli, & Judæorum se opposuit jaculis, & tormentis. Esa. 53. *Verè languores nostros ipse portavit.* Et sicut secundùm lib. de natura rerum, omnia animalia præcedit auditu; sic prælatus vel justus debet audire verbum Dei, & superiorum obedire man
10 datis. Seneca in Prov. *Magis audias quàm loquaris.* Inest secundùm Plin. apris maxima feritas, quando sunt in amore. quia tunc setas erigunt, culmos vibrant, terram fodiunt, atrociter pugnant, parum comedunt, attenuantur, & marcescunt, & horrendo gemitu furiam pectoris ostendunt, & in locis, & vallibus horrendis commorantur, ubi de radicibus arborum victum quærunt. Sic verè quando sancti, & sanctæ in principio ecclesiæ, ubi summè fuerant incensi amore fervidæ charitatis, facti sunt per zelum fidei spiritualiter furibundi, tunc certè setas, i. e. affectus erexerunt ad æternorum desiderium, & contemplationem, culmos, i. e. verba vibraverunt per orationem, et prædicationem, erram, i. temporalia foderunt, et ejecerunt per mundanorum, et contemptum, et abominationem, parum comederunt per abstinentiam, et macerationem, atrociter pugnarunt per martyriorum tolerationem, et contra etiam diaboli tentationem, verbis suis, et gemitibus ardorem pectoris ostenderunt per prædicationem; in locis umbrosis, et horrendis habitaverunt, sicut patet de eremitis per solitudinem, et elongationem, ubi de radicibus arborum vixerunt ad literam, vel per sanctorum exemplum, et imitationem, sicut per omnia patet ad Heb. 11. *Circuierunt in melotis, &c. Tentati sunt, secti sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Expone si vis in malum contra luxuriosos, qui tempore amoris, & ardoris, pectoris sui malitiā, & voluntatem horrendo gemitu, i. verbis, & suggestionibus manifestāt setas, i. e. capillos erigunt, pectinant, & componunt, & ad litteram post fœminas discurrunt, parum comedunt, & attenuantur, & in locis umbrosis, & occultis diligunt facere 11
actus suos, quia *oculus adulteri observat caliginē.* Job. 24. Attenuantur dico exemplo Ammon. 2. Reg. 13. *Quare sic attenuaris fili regis?* sequitur. *Amo Thamar sororē meā.* Aper tempore pugnæ, & coitus spumat. Sic homo qui est in pugna iracundiæ, & detractionis, in coitu luxuriæ, & infectionis, tunc maximè saniem malorum verborum emittit. Nam iracundi, & injuriosi, carnales etiam, & 12
luxuriosi, spumam malorum verborum ex ore proprio sæpe promunt, quia *malus homo de malo thesauro suo profert.* Matt. 22. Aper ut dicit Arist. li. 6. ca. 18. contra venatorum insultus utitur hac cautela, quia costas suas fricando ad aliquam arborem indurat, & luto se involvit, & tandem calori solis exponit, & sic siccatus, & luto sicco taliter induratus venatorum jacula minus timet. Sic verè quando tu sentis insultum diaboli per tentationē, debes ad arborem crucis te fricare per passionis memoriā, & compassionem, debes te in luto involvere per mortis tuæ recordationem, & per humilitatem, & subjectionem, deinde te debes soli Christo exponere, & per fervente orationem, & ejus calore te siccare per ardentem dilectionem, & sic jacula, & tentationes diaboli non timebis. His enim modis omnibus induratur, & stabilitur, & firmatur latus, i. e. conscientia nostra, & sic tentatio devitatur, scil. per mortis Christi compassionem, per mortis propriæ recordationē, per Dei dilectionem, & per ferventem orationem; homo enim si ista faciat, taliter per constantiam induratur, quod diaboli jaculo non perforatur. Ideo de talibus constantibus & duratis dicitur Eccle. *Esto firmus in via Domini.* Ideo Job 41. *Non fugabit eū vir sagittarius, in stipulā versi sunt ei lapides funda.* Fœminæ aprorum se- 13
cundùm Arist. lib. 6. post partum sunt crudeles, & asperæ, & amore filiorum, crudeli morsu impetunt filiorum invasores. Apri propugnant etiam quando vident venatores ut dicit Arist filios præcedunt, ut sic eos à venatore tueantur. Sic rigorosi prælati amore filiorum, & subditorum quos per Christi evangelium genuerunt, debent contra invasores diabolum, & principes scilicet seculares pugnare, & ipsos per bonum exemplum præcedere, ut eos possint melius defendere, vel tueri. Secundùm Isaac in die- 14
tis, caro apri est durior, & purior & delicatior ad edendū quàm porci domestici, & magis est frigida, quia propter motus continuationem, victus sui siccitatem, aëris cui exponitur caliditatē, melioratur, & superflua pinguedo, & viscositas consumitur. & ideo verres domestici vehementer agitantur, & verberantur, antequam occidantur, ut caro tenerior, & delicatior habeatur. Sic verè illi qui per bonum exercitium moventur, & per laborem disciplinæ continuæ agitantur, aëri calido, i. e. bonæ societati exponuntur, cibo sicco, i. e: sobrietate nutriuntur, tales dico sunt puriores per innocentiam, duriores per constantiam, & ipsi Deo, & angelis delicatiores, & amabiliores, quia *omnia mala docuit otiositas.* Ecc. 33. Sic econverso labor, & occupatio docuit omne bonum. Ideo taliter exercitati, & tribulati sunt sicci per sobrietatem, & frigidi per castitatem, quia, *Reddebat castis humilis fortuna Sabinas*, dicit Poeta. Et ideo quando Deus vult aliquem verrem domesticum, hoc est dictum, aliquem peccatorem ab æterno electum, & prædestinatum convertere, & comedere, i. e. sibi incorporate, et in carnario paradisi reponere, solet ipsum primò in hoc mundo agitare per tribulationes, et carnibus, i. e. mundi principibus, vel etiam dæmonibus ad mordendum, et occidendum vel alias afficiendum exponere, ut sic tenerior fiat per compassionem, discens ex seipso aliorum fragilitatem. Eccle. 51. *Disce ex te ipso quæ sunt proximi tui.* et sic Deo est delicatior et acceptior, sicut omnia patent in Paulo, qui primò fuit verres crudelissimus contra Christi discipulos, et ideo tribulationibus expositus, tener & compatiens est effectus. Act. 9. quia *ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia*, ad Rom. 6. *Didicit ex his quæ passus est obedientiam* ad Heb. 5. Vel expone, quod quando aliquis verres nimis est sævus per zelum immoderatum justitiæ, dimittit eum dominus in manu canum infernalium & tentationum, sic ex consideratione propriæ fragilitatis, discat aliis condolere, sicut patuit in B. Petro. Fimus apri desiccatus valet summe ejicientibus sanguinem, si cum vino vel aqua bibitus fuerit, dolo- 15
res lateris sanat cum aceto, fracta ossa consolidat & confirmat. Expone si vis, ut dicit Dioscorides libro 2.

Cap. VI.

De Apibus.

1 APes secundùm Isidorum dictæ sunt, eo quod sine pedibus nascuntur, vel pedibus se ligent invicem & connectant. Solertes sunt in generandi mellis officio, quod miro artificio ex floribus conficiunt, & ad hoc proprias incolunt mansiones. Tales debent esse religiosi, quia pro certo sine pedibus, id est, sine propriis affectionibus debent esse, quia ipsos debent per obedientiam resecare. Vel quia etiam seipsos invicem debent connectere & conjungere per amorem, & cum affectionum pedibus colligare: & in propriis suis pedibus, hoc est dictum, in collegiis, & conventionibus mel devotionis, & compassionis debent conficere, & ipsum de floribus, id est, de Sanctorum exemplis, & moribus accipere, & congregare Eccl. 11. *Brevis in volatilibus apis, & initium dulcoris fructus ejus.* Apes secundùm Isidorum
2 in propriis domiciliis habitant, & quæ libet est in loco suo & aliena domicilia non invadit. Sic viri ecclesiastici, & etiam seculares debent esse contenti locis suis, hoc est dictum, statibus suis, officiis, & præbendis, nec debent per ambitionem invadere aliena. 4. Reg 13. *Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo.* Item Joelis 2. *Viri in viis suis gradientur, unusquisque in semitis suis ambulabit.* Ecclesiast. 16. *Unusquisque proximum suum non angustiabit.* Quod est contra ambitiosos, & clericos, & avaros inquietantes loca pauperum proximorum, quibus non sufficit quicquid habent. Apes castra sua nimia prole replent, exercitum, & regimen ha-
3 bent, bella movent, fumum & ventum fugiunt, & tumultum. Sic prædicatores castra, id est, ecclesiam replent prole nimia, hoc est dictum, fidelibus quos convertunt, 2. Paralipom. 11. *Filios multos dedit mihi Dominus.* Isti dicuntur habere regimen, quia regunt alios per doctrinam, dicuntur exercitum, & bella movere, quia contra dæmones, & vitia continuè præliantur, & exercitum fidelium docent, & incitant præliari, & ideo isti debent fugere fumum infamiæ denigrantem, ventum superbiæ commoventem, tumultum litis, & discordiæ concitantem, juxta illud, *Stultas, & sine disciplina quæstiones devita, sciens quod generant lites.* 2. ad Tim. 2.

Item secundùm Isidorum multi experti sunt apes nasci de cadaveribus boum. Unde vitulorum occisorum carnes optimæ
4 verberantur, & sic de putrefacto sanguine generantur vermes, qui alis receptis apes efficiuntur. Sic Deus volens in alveari ecclesiæ apes, id est, fideles generare, & producere, primò occidit tauros suos scilicet sanctos martyres, qui fuerunt verberati, laniati, & occisi, & sic de eorum sanguine, & passione provenerunt apes, id est, fideles, quia dum videmus quod martyres pro fide Christi mortui sunt, in fide solidamur & firmamur. Unde istud est primum fundamentum ecclesiæ, scilicet sanguis Christi, & martyrum. Et ideo potest dici illud Zach. 9. *Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua.* Christus enim emisit in sanguine martyrum vinctos, id est, infideles de lacu peccati, & infidelitatis, in quo non erat aqua gratiæ, & charitatis. Fig. Matt. 22. ubi Christus dicit, *Tauri mei, & altilia occisa sunt, dicite invitatis, venite ad nuptias.* Quia verè post occisionem Christi & martyrum, fuit facta maxima convocatio fidelium, ad convivium fidei Christianæ. Secundùm Ambrosium in hexa-
5 meron: Mirabiles sunt proprietates apum. Nam apes communem habent sobolem, unam incolunt mansionem, unius portæ clauduntur limine. Omnibus communis est labor, communis cibus, communis usus, communis operatio, communis fructus, communis volatus, communis corporis integritas virginalis, et communis generatio. Nullius enim concubitu miscentur, nulla libidine resolvuntur, et tamen maximum examen generant filiorum. Sic verè debet esse de religiosis, quia eandem mansionem, conventum, & habitationem decent incolere, & eadem porta claudi, quia non debent in diversis cavernis jacere, sed in uno dormitorio quietari. Isti debent habere omnia communia, quia labor pœnitentiæ, & operationis, cibus doctrinæ & devotionis, usus diligentiæ, & exercitationis, fructus perfectionis, volatus contemplationis, debent esse communes omnibus, Act. 2. *Habebant omnia, & dividebatur unicuique prout opus erat, nec quisquam illud quod habebat, suum esse dicebat.* Isti etiam per castitatem, & virginitatem debent ab omni carnali copula abstinere, steriles tamen propter hoc non dicentur, quia filiorum spiritualium maximam generant quantitatem. scilicet illos quos ad religionem attrahunt, vel per prædicationem, vel per bona exempla ad pœnitentiam convertunt, vel ad fidem per Evangelium, *Ego vos genui*, 1. Corinth. 4. 1. Reg. 2. *Sterilis peperit plurimos &c.*

Apes secundùm Avic. licèt sint sine libidine, & virgines per- 6
petuò perseverent, tamen præ aliis avibus sunt fœcundæ, quia non solùm unum fœtum, imo gemellos generant omni anno. Sic licèt beata virgo libidinem nesciverit corporalem, tamen partum peperit duplicem, hoc est dictum, illum qui duplicem naturam continet in seipso, divinam scilicet & humanam, vel duplicem habet partum, hoc est dictum, populum Judaicum, & gentilem, & etiam bonos, & malos, qui ab ipsa tanquam partus proprius diliguntur, defenduntur, & proteguntur. Et ideo sibi potest dici illud Isai. 54. *Lætare sterilis, quæ non paris, quia multi filij deserta &c.*

Apes secundùm eundem, pro defensione regis sui certant, & 7
pugnant, & pro eo perire pulchrum putant. Sic martyres pro rege suo Christo, & ejus fide, & nomine defendendo, certaverunt usque ad mortem, & pro eo mori gloriari putaverunt, & ideò de eis potest dici illud 3. Eldræ 4. *Jugulantur, & jugulant, & regis verbum non prætereunt.* Vel pone hic si vis, de fidelibus vasallis, qui moriuntur pro dominis suis, quia fidelis homo non debet timere mortem pro illo, cui se videt obligatum. Apes secundùm 8
Ambrosium tantam reverentiam exhibent regi suo, quod de domibus suis exire non audent, nec ad quousque pastus prodire, donec ipse exierit primus, et sibi volatus vendicaverit principatum. Sic verè boni, et justi tantam reverentiam debent regi Christo, quod ad aliquem pastum, hoc est dictum, ad aliqua delectabilia non debent egredi vel exire, nisi ad illa ad quæ viderint ipsum primitus exivisse, scilicet ad omnia illa opera perfectionis ad quæ ipse dum viveret est egressus. *Ubicunque declinabat quæ prima erat sequebatur &c.* Eze. 1. Vel pone si vis, quod religiosi se debent suis regibus, prælatis, et majoribus conformare, et eos præficere, et præferre.

Apes secundùm eundem, regem sibi eligunt magnitudine, 9
et specie insigniorem, et mansuetudine animi clariorem, quia si habet aculeum, eo non utitur ad vindictam. Sic verè prælatus major virtute, & perfectione, & speciosior honestate, & conversatione, benignior mansuetudine, & compassione, præ cæteris debet esse, quia aculeo vindicativæ potestatis non debet uti ad vindictam, sed tantùm ad correctionem, ideo ad Titum 1. 10
Oportet Episcopum esse sine crimine, non vinolentum, iracundum &c. Apes generaliter quanto sunt corpore majores, tanto sunt animo mitiores. Sic homo quanto est major dignitate, nobilitate, officio vel fortuna, tanto benignior debet esse Eccl. 3. *Quanto major es,* 11
humiliate &c. Apes secundùm Ambrosium in hexaméron, obediunt regi suo, & si qua inobediens fuerit, seipsam puniens proprio aculeo se occidit. Sic subditi debent obedire prælatis suis, alioquin inobedientiæ suæ jaculo mortem propriam incurrunt. Vel pone si vis, quod ipsa anima quæ non obedit regi Christo, & mandatis ejus, proprio suo aculeo, hoc est dictum, remorsu conscientiæ vulneratur. 1. Reg. ult. *Irruit super gladium suum, & mortuus est.* Vel dic, quod homo qui videt, quod regi suo Christo vel prælatis, aut eorum mandatis, ut debet non obedit, debet seipsum punire, jaculari & pœnitentia castigare. 1. ad Cor. 9. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.*

Secundùm eundem, in apum examine nulla est otiosa. 12
Nam aliæ certant quasi in bello campestri contra alias apes, aliæ vigilant circa victum, aliæ futuros explorant imbres, & speculantur concursus, aliæ ceras floribus & mella componunt, aliæ cellulas, nunc rotundas, nunc quadras mira connexione faciunt, & tamen inter tam diversa opera, nulla alienis laboribus insidiatur, nulla raptu victum quærit, sed proprio volatu, & labores inter herbas, & flores congrua cibaria recolligit, & requirit. Rectè sic debet esse in examine apum spiritualium, hoc est dictum, in collegio ecclesiæ. Nullus enim debet vacare otio vel torpori, sed omnes secundùm exigentiam status proprii laborare, ibi enim alii debent certare. Isti sunt milites, & principes, qui contra alias aves, id est, contra malos Christianos, vel etiam infideles, debent tótis viscerihus dimicare, de malis justitiam faciendo, & pro fide contra incredulos propugnando. 2. ad Tit. 2. *Labora sicut bonus miles Christi.* Item alii circa victum invigilant, & isti sunt agricolæ, & mercatores, per quos cunctis fidelibus de victualibus providetur. Eccles. 38. *Est qui texit aratrum, & qui gloriatur in jaculo.* Item alii futuros explorant imbres, & concursus, & isti sunt doctores, prædicatores, & spe-

& ſpeculativi, qui futurũ imbrem venturæ fœlicitatis quoad bonos, & concurſum futuræ adverſitatis, quoad damnatos, cõtinuè meditantur, & ipſam prævidentes, aliis ipſam ſuis ſermonibus manifeſtant. Vel per iſtas apes iutellige diſpenſatores & officiales, qui debent de futuris prævidere, & ea providere. Sap. 8. *Novit futura, & de præteritis æſtimat.* Alii mel, & ceram componunt. Iſti ſunt religioſi vel alii perfecti viri, qui mel devotionis, ut cerã cõpaſſionis, à qua nutritur ignis dilectionis cordiũ vel conventũ ſuorũ, conficiũt, & compontũ. Can. 4. *Mel, & lac ſub lingua tua.* Itẽ alii cellulas rotundas vel quadras faciunt. Iſti ſunt prædicatores, qui alios ædificant ſuis doctrinis, & ipſos faciunt domos Dei, nunc rotundas per velocitatem, & obediẽtiam, nunc quadras per firmitatem, & conſtantiã, Eſa. 9. *Quadris lapidibus ædificabimus* Item nullus alii invider, quia pro certo nullus debet in eccleſia alii invidere, nec victum quærere per rapinam, ſed labore & exercitio neceſſaria procurare, nec alter alterius debet laboribus inſidiari. Quod eſt contra ambitioſos, & avaros, qui aliorum laboribus ut divitiis inſidiantur, nec ſunt contenti quilibet loco ſuo, imo alter alteri inſidiatur, ut ſuum officium vel beneficium fraude vel violentia ſibi tollat. Gen. 3. *Et tu inſidiaberis calcaneo ejus.* Vel pone ſi vis, quod clerici non debent uſurpare officium militum, vel ecõverſo &c. ſicut fecit Uſias rex, qui ſacerdotis officium uſurpavit,
13 & ideo factus eſt leproſus. Apes habent ſpicula ſua, quibus ſe defendunt & morti ſe exponunt pro domiciliorum ſuorum defenſione, & licèt ſint infirmæ corpore, nõ tamẽ ſcientia vel vigore, ut dicit idẽ Ambr. in hexam. ſic boni religioſi vel etiã prẽlati debent habere ſpicula zeli juſtitiæ, correctionis, & rigoris, ut domũ ſuam ſc. religionem vel ad eccleſiam aliis ſcil. detractoribus, & invaloribus tueantur, & pro tuitione, & defenſione hujuſmodi domus vel communitatis, debet quilibet uſq; ad mortem certare. Ec. 4. *Uſq; ad mortẽ certa pro juſtitia.* Et licet ſi homo infirmus corpore ad litteram, vel potentiã, debet tamẽ ſapientia præpollere. 2. ad Cor.
14 11. *Si imperitus ſum ſermone, non tamen ſcientia.* Hucuſque Ambr. in hexameron. Secundùm Ariſt. li. 9. cap. 40. Apes adducunt ex herbis & floribus in ſuis alvearibus illa quibus indigent ad præparationem mellis, & præcipuè in quibus eſt glutinoſitas, quibus illinunt ſuperficiem alvearis, ne intrent animalia venenoſa, & ſi nimis amplus fuerit introitus, ſtrictificant eum. Sic verè boni debent aggregare in alveari cordis ſui flores, & herbas, i.e. exempla Sanctorum, vel dicta ſacræ ſcripturæ, ad faciendum, & generandum mel devotionis & gratiæ, & ſuperficiẽ ſui cordis, debent illis exemplis illinire, ne ſubintrent animalia venenata, i. tentationes diaboli, & peccata, & ſi introitus, i.e. ſenſus exteriores, vel cogitatio, vel etiam conſcientia fuerint nimis ampli, aperti, & expoſiti, ſc. ad delectabilia hujus mundi, debent ipſa ſtrictificare per arctitudinem conſcientiæ, & diligentiæ clauſurã, ne ſcil. aliquod delectabile ſubintret. Eſai. 26. *Claude oſtia tua ſuper te.* & 1. Mac. 4. *Obſtruxerunt portas lapidibus.* Nam ſicut dicitur Matt. 7. *Arcta eſt via ad vitã.* Vel dic, quod apes, quæ ſunt aliis animalibus ſapientiores, ſignificant bonos prædicatores, qui ſcil. mel ſuavis eloquentiæ ſecũ portant, quod bene dicit Pli. li. 11, ca. 7. ubi ait, quod examen apum ſuper os Platonis dum erat infans, ſedit in ſignũ eloquentiæ, & ſapientiæ futuræ, quod etiam de B. Ambroſio audivi. Tales ergo de floribus, i.e. Sanctorum autoritatibus debent conficere mel doctrinæ, ut ſic poſſint alios prædicando ſuaviter enutrire, & ſic eis dicatur illud Can. 1. *Favus diſtillãs labia tua, mel & lac ſub lingua tua.* Et ſicut apes primò ædificant domos regum ſuorum, deinde aliorum qui cuſtodiunt alveare ſecundùm Ariſt. ibidẽ; ſic in alveari eccleſiæ prædicator primò debet certare de ædificãda domo regi Chriſto in cordibus auditorum, deinde aliis ſc. angelis, atq; Sanctis, Vel dic, quod reges, h e. dictum, prælati, & epiſcopi debent eſſe primi, & deinde illi qui ad cuſtodiam alveorum deputantur, hoc eſt dictũ, milites & barones, qui habent eccleſiam defendere vel tueri, 1. ad Thi. 4. *Qui in Chriſto ſunt reſurgunt primi.* Gen. 49. prior in donis, maſor in imperio. Vel pone quod illi, qui ſunt reges, ſe & alios bene regendo habebunt in paradiſo primam ſedẽ. Figura de Joſeph, & fratribus ſuis ſedẽtibus ordinatè. Gen. 43. quia ſc. *Ipſe fecit eos ſedere ſecundũ quod erãt priores ætate, & in prioritoco.* Sic Chriſtus ſeniores, i.e. meliores in priori dignitate per aliquid promovet atq; locat. Vel pone quod prælati debent regibus i. melioribus, qui ſe ſciũt debitè regere, dare primam ſedem, i. meliorem præbendam. Vel dic, quod in alveari cordis noſtri nos debemus primò, & principaliter facere ſedem Chriſto regi noſtro, & deinde ſuis familiaribus, & propinquis, ſcil. angelis atque Sanctis, ipſosque per jugem memoriam eorum debemus collocare in aula cordis noſtri. Apes primò re-
colligunt mel in pedibus anterioribus, deinde ad medios pedes 15.
transmittunt, deinde ad poſteriores, & ſic volant ad alveare, & tunc manifeſtatur in eis ponderoſitas. Sic fideles debent mel gratiæ, & devotionis recolligere in primis pedibus, hoc eſt dictũ, in prima ætate & pueritia, & ipſum remittere ad medios pedes, hoc eſt dictum ad medium vitæ, ad juventutem, & deinde ad poſteriores, ſc. ad ſenectutem, ut ſcil. ab ipſis annis puerilibus inci-
pientes, uſq; ad mortem in gratia perſeverent, & ſic erunt ponderoſi, i. maturi, & honeſti, & volare poterunt ad alvearia paradiſi. Contra multos qui in juventute non incipiunt, vel ibid. defi-
ciunt. Contra quos Eccl. 11. *Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne*
16 *ceſſet manus tua.* Apis ſecundùm Ariſt. propter paſtum, & mel acquirendum, aliquando dimittit alveare, vadens ad campos pro floribus inveniendis, veruntamen de uno flore ad alium non diſcurrit, imo florem primum non dimitrit, quamdiu ibi invenerit neceſſarium nutrimentum, & poſt cùm onerata fuerit, ad locum revertitur unde venit. Talis debet eſſe clericus, qui ſi alveare ſuũ, i.e. eccleſiam vel officium aliquando dimittat, ut ad campos, hoc eſt dictum, ad ſtudium vadat, pro melle doctrinæ, & ſcientiæ acquirendo, non debet de uno flore, hoc eſt dictum, de una facultate, & ſcientia ad aliam evagari, utpote de theologia ad ſcientiam ſecularem, ſed cùm oneratus fuerit, i.e. ſufficientem ſcientiam acquiſierit, debet ad alveare proprium, hoc eſt dictum, ad ſuam eccleſiam revenire, ut ibi Deo ſerviat, & ſubditos ſuos do-
ceat, ut dicat illud Luc. 12. *Revertar in domum meam unde exivi.* Et
17 Prov. 25. *Mel inveniſti, comede quod tibi ſufficit.* Apes ſecundùm eundem libenter frequentant folia, & flores olivæ, & manent ſuper ipſam longo tempore, & accipiunt materiam, unde tandem conficiunt mella ſua. Sic debent boni Chriſtiani jugiter commorari ſuper olivam, hoc eſt dictum, ſuper opera miſericordiæ, quæ per olivam (cujus oleum recreat feſſa membra) deſignantur, & exinde colligere materiam, hoc eſt dictum, merita, & virtutem, unde mel æternæ dulcedinis conficiant, & acquirant. *Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Matt. 5. Quando 18
rex apum non poteſt volare, ferunt eum turba apum, & ſi rector fuerit vivus, tunc mares ſunt in una parte, & fœminæ in alia. Si autem mortuus tunc fœminæ cum maribus converſantur. Sic verè quando prælatus eſt defectuoſus, non poteſt volare ad opera activè vel contemplativè, apes aliæ, videlicet ſubditi, debent ipſum totis affectionibus ſupportare. Ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate*, ad Rom. 15. *Debemus nos firmiores, &c.* Et ſi rector fuerit vivus, hoc eſt dictum, ſi prælatus ſit bonus, diligens, & circumſpectus, tunc facit mares à fœminis ſeparari, quia bene cavet, quod ſacerdotes non habent concubinas. Sed ſi rector iſte fuerit mortuus, hoc eſt dictum, ſi fuerit prælatus negligens, & vitioſus, tunc mares habitant cum fœmellis, quia tunc quilibet ſacerdos & clericus habet ſuam, *ut ſit ſicut populus, ſic ſacerdos.* Eſa. 24. & Oſeæ 4. Figura 1. Eſd. 9. *Ubi populus Iſraeliticus*, id eſt, ſacerdotes *in abſentia Eſdræ*, id eſt, boni prælati *duxerunt alienigenas*, id eſt, concubinas, *quas fecit poſtmodum ſeparari.*

Vel pone, quod prælatus bonus dicitur diſtinguere inter mares. i.e. inter virtuoſos, & fœminas, i.e. utiles, & vitioſos, ut ſcil. illos promoveat, hos repellat. Sed contra prælatus mortuus non diſcernit, & ideo fœminæ ſunt in domibus maſculorum, hoc eſt dictum, quod pueri, & peccatores ſunt in dignitatibus, & officiis, quæ tantum maribus, id eſt, bonis hominibus debebantur. Vel pone, quod rector eſt Chriſtus, ante cujus mortem mares & fœminæ, ſcilicet fideles, & infideles Judæi & pagani diſtinguebantur, ſed poſt mortem ipſius invicem ſunt uniti & *facti ſunt unum ovile, & unus paſtor.* Joan. 10. Ideo Eſa. 11. *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit.* Et Eſa. 65. *Leo & bos paſcentur ſimul.* Inter apes fœminæ habent acutiorem aculeum quàm ma- 19
ſculi. Et multi marium carent aculeo, & fœmina rectoris eſt dupla. Sic verè inter homines, fœminæ habent acutiorem aculeum, i.e. aſtutiorem malitiam, quàm maſculi, quia *brevè omnis malitia ſuper malitiam mulierũ.* Eccl. 25. Acutius enim pungunt per verba, & improperia, quàm mares. Multi etiam mariũ carent aculeo detractionis, & hujuſmodi. Vel pone, quod mares ſunt boni prælati, fœminæ ſunt mali, tepidi, & imbecilles. Sed pro certo fœminę acutius pungũt, quã maſculi, quia mali prælati aculeo ſævitiæ, & rapinæ acrius corrigunt, excoriant, & puniunt, quàm benigni. *Aculei erant in caudis earũ.* Apo. 9. Secundùm eundem fœmina rec- 20
toris eſt dupla, reſpectu aliarũ apũ. Sic verè chariſſimi, fœminæ, i.e. præbendæ rectorum, i. majorum, & prælatorum ſunt duplæ,

quia

quia scil. isti pro parte sua accipiunt non solùm duplum, imo to-
12 tum. Aliquæ apes carent aculeo, & volunt quasi pungere, & non possunt. Et sunt rectores apum duorum modorum, quia quidam sunt rubri, & hi sunt meliores, alii sunt nigri; qui sunt deteriores. Sic inter prælatos aliqui sunt imbecilles, sine aculeo debitæ correctionis, justitiæ, & punitionis, qui libenter punirẽt, & pungerent, sed non audent. Et sunt duo genera prælatorum, boni sc. & mali. Primi qui sunt rubri per charitatem. Alii nigri per peccatorũ deformitatem. *Denigrata est facies eorũ super carbones.* Thren. 4. Quod etiam potest dici de malis pauperibus, qui scil. libenter pungerent, & nocerent, si aculeum potestatis haberent. Eccl. 13. *Nequissima paupertas in ore impij.* Conditio bonæ apis est, quod sit
22 parva, rotunda, in se constricta, in medio curva, mediocriter villosa. Talis esse debet vir rectè perfectus, quia debet esse parvus per humilitatem, constrictus per conscientiæ arctitudinem, villosus per apparentiæ sanctitudinem. Villus enim exterius patet, & significat honestatem, quia in isto debet esse villositas, & birsuties per habitus humilitatem, & debet esse rotundus per obediẽtiam, & boni exercitii velocitatem, curvus in medio, i.e. in corde
23 per compassionis & clementiæ pietatem. Esa 51. *Insurgere ut transeamus.* Aliquæ apes pascuntur floribus montanis, & aliquæ hortulanis. Sed primi sunt minores, & fortiores, & magis patientes laboris, & secundùm Plin. lib. 10. cap. 18. Horribiliores aspectu, & in concavitatibus arborum, vel in specu commorantur. Per primas intelligo religiosos, qui in montibus contemplationis, & perfectionis accipiunt victum suum, scil. gratias & virtutes, & isti debent esse horribiles aspectu per habitus vilitatem, & abstinentiæ qualitatem, & in concavitate arboris Crucis Christi, & sepulchris suis debent commorari per considerationis sagacitatem, juxta illud Apostoli, *Absconderunt se in spelunca.* Per alios intelligo seculares, qui in hortis, & civitatibus commorantur, & conversantur. Sed primi sunt minores per humilitatem, & fortiores per patientiam, & firmitatem, & majorem laborem pœnitentiæ sustinentes, quia *qui veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non abhorret*, dicit Augustinus. Vel si vis expone de Angelis, & hominibus, quia Angeli in montibus paradisi morantur, homines
24 autem in hortis, & specubus hujus mundi. Apes sedent super alvearia sua, & sugunt quod superfluum est in favis, & dicitur quod si hoc non facerent, exinde nascerẽtur araneæ, & apes morerẽtur. Sic verè homo debet sedere super alveare proprium, i.e. super conscientiam suam, per ejus jugem discussionem, & si viderit ibi aliquid esse superfluum vel nocivum, debet illud fugere, hoc est dictum, extrahere vel expellere per confessionem, vel alias, alioquin ibi generabitur aranea, i.e. peccatum mortale, & sic apis, id est, anima spiritualiter morietur. Vel pone quod divites debent superflua favorum, i.e. divitiarum suarum expellere, pauperibus erogando, alioquin vermes, i.e. ad literam generantur, ut patet in blado, & vino usurariorum, & sic homo moritur
25 per peccatũ. Figura de manna quod servatum computruit, Exo. 16. Ideo Jac. 5. *Divitiæ vestræ putrefactæ sunt.* Apes quando parum est de melle in domibus earum, deserunt eas, & pugnant cum illis, quæ volunt extrahere mel, & ideo sæpe videntur ledere super alvearia, quasi paratæ ad resistendum. Sic verè quando in domibus conscientiarum nostrarum, parum est de melle devotionnis, debemus eas deserere, i e desertas reputare, & desuper debemus sedere, per earum discussionem continuam, & contra eos qui mel devotionis nobis volunt auferre, id est, contra dæmones, & eorum insultus, & tentationes debemus per perseverantiam, & per virtutum militiam fortiter dimicare, & semper esse parati eorum malitiis contraire. Ad Ephes. 6. *Induite armaturam Dei ut possitis resistere.* Vel pone quod quando mundani vident, quod in domo sua, i.e. in mundo deficit mel gratiæ, & devotionis, debet eam relinquere quantum ad desiderium, & affectum, & ad paradisum, quæ est terra lacte, & melle fluens, evolare. Hiere 12. *Reliqui domum meam, & dimisi hereditatem meam.* Vel dic quomodo juvenes debent relinquere mundum, & ad religionem volare, *Exi de terra tua, & de cognitione tua, & veni in terram*, &c. Genes. 12.
26 Inter apes sunt quædam longiores, quæ nimis comedunt de melle, nec tamen mellificant, nec laborant, & ideo aliæ apes breviores pugnant contra eas pugna forti, & nituntur eas expellere de alveari. Sic verè in religione, vel conventu, vel etiam in Ecclesia seculari, aliquando sunt aliqui longitudine, id est, statu, & eminentia alios præcellentes, qui tamen mel devotionis & gratiæ, etiam mel temporalis subventionis non conficiunt, vel acquirunt, unde non faciunt nisi comedere labores aliorum, quia labores spirituales comedunt per detractionem, temporales autẽ comedunt per injustam promotionẽ, quia *volũt habere primas cathedras in synagogis, & primos recubitus in mensis.* Matt. 23. Ut communiter enim tales qui de nullo serviunt in Ecclesia, habent beneficia pinguiora, & ideo aliæ apes breviores, hoc est dictũ, fratres, & clerici boni, & religiosi, & humiliores, debent ad eorum expulsionem, prout poterunt laborare, quia secundùm Apostolum 2. ad Thess. 2. *Qui non laborat, non manducet.* Rex apum secundùm Aristotelem non apparet extra alveare, nisi sit magno apum stre- 27
pitu circumseptus, & quando rex unus apum volat cum agmine suo, aliquando apes alterius examinis associant eum, & dimittunt primum regem, & illi qui plures habet, aliæ se adjungunt. Quod si rex suus velit eas sequi, & ipsas ad imperi ũsuum retrahat, occidunt eum, & sequuntur de novo electum. Talis est Christus, quia quando alveare paradisi exivit, ipsum concomitata fuit apum, i.e. Angelorum cœlestium multitudo Luc. 2. *Facta est cum Angelo multitudo.* Luc. 2. *Facta est cũ Angelo cœlestis exercitus.* In mundo etiam habuit alias apes secum, sc. Apostolos, & discipulos, in quorum medio semper fuit. Joan. 20. Et quãdo iste rex cum examine suo, id est, cum captivis quos redemerat volavit, scil. ad cœlum in ascensione, tunc apes alterius examinis, videlicet peccatores, & maximè gentiles, qui erant de examine diaboli per infidelitatem, reliquerunt ipsum diabolum regem suum, & istum regem Christum per fidem, & dilectionem sunt secuti. Et ideo si primus rex tuus diabolus, cui obedisti in statu peccati, te insequitur per tentationes, & suo imperio iterum te supponat, tu debes ipsum occidere, id est, contra eum in quantum poteris repugnare, & cum rege Christo electo fortiter te tenere. Lev. 26. *Novis supervenientibus vetera projicietis.* Gen. 29. *Amorem sequentis priori praetulit.* Heb. 10. *Aufer primum, ut sequens statuat.* Iste enim habet plures ex parte sua, quia scil. Angelos, & homines, & ideo magis est eligendus. Figura per Reg. 12. Ubi separatæ sunt decem tribus à Roboam, & sequutæ sunt Hieroboam, & principem tributorum à Roboam missum, pro eorum revocatione lapidaverunt. Roboam dissipans plurimos, significat diabolum. Hieroboam superius judicans significat Christum. Iste ergo eligitur, alius repellitur, princeps etiam tributorum suorum, scilicet superbia, à nobis penitus destruitur. Vel pone si vis, figuram de arbore. Dan. 4. *Quæ incisa fugerunt bestiæ de sub ea.* Vel pone figuram de controversia domus Isobeth, & domus David. 2. Reg. 3. Finaliter autem domus David obtinuit, &c. Vel pone quod rex primus est Christus, qui examen generis humani perdiderat, & maximè populum Judæorũ, qui alium, scilicet diabolum sequebantur, & ideo ad eos reducendos præsentialiter venit, & ab eis est occisus. Figura de Hieroboam, i.e. de patre, qui principem suum misit pro populo suo reducendo, qui ab eis occisus est. Tob. 1. 28
Occiderunt regem filij ejus. Apes secundùm Aristot. per diversas partes se dividunt, & una pars sequitur unum regem, alia alium, & quando sunt divisæ, tunc faciliter sequuntur illũ regem, qui plures habet. Sic in alveari religionis vel Ecclesiæ fit sæpe dissensio, divisio, & partialitas, & maximè in electione novi prælati, quia tunc una pars se tenent cum uno, alia cum alio, & faciliter ad illũ qui habet plures fautores, & adjutores, aliæ se convertũt. Figura 3. Reg 16. Ubi una pars sequebatur Ambri, altera autẽ secuta est 29
Zambri. Inter apes accidit, quod quando apes unius regis, alteri se conjungunt, & iste primus vult eas sequi, & reducere, occidunt eum apes. Sic verè quãdo aliqui conjungũt se diabolo per peccatum, & ipsum faciũt regem suũ, tunc si rex proprius, i.e. prælatus vel prædicator vult ipsos reducere per correctionem, ipsum sæpe occidunt per infamiam & detractionẽ. Mali enim suos prædicatores, & correctores occidũt, & diffamant, quando prædicãt veritatem, & eos reducant ad statũ salutis. Figura ut supra de Hieroboam, & Roboam, quia sicut dicitur Prov. 9. *Qui erudit derisorẽ, ipse sibi injuriam facit.* scil. derisor. Apes secundùm Aristotelem quan- 30
do pungunt, citò moriuntur, si totum infixerunt aculeum, quia tunc exit cum aculeo intestinũ. Rectores etiam apum rarò pungunt etiam incitati. Sic verè illi qui totum aculeum correctionis volunt infigere sine aliqua pietate per immoderatum zelum vindictæ, citò moriuntur per crudelitatem, quia ipsi sic se evisceravant, quod interius intestinum, i.e. conscientia vulneratur, quia testante Seneca. *Culpa est totam culpam persequi.* Rectores etiam, id est, prælati rarò, & inviti debent pungere per excommunicationem. Ideo dicit Seneca, & Hugo: *Alteri semper ignoscito, tibi autem nunquam.* Quod est contra multos, qui nimis sunt sævi ad puniendum, & nimis prompti ad excommunicandũ. Quando in alveari apum 31

ri apum est aliqua mortua, aliæ apes festinant eam expellere, sunt n. animalia munda, & ideo res fœtidæ gravant eas. Sic verè quando in alveari Ecclesiæ vel religionis est aliqua persona mortua per hæresim, vel per obstinationē, aliæ apes, sc. boni, & fideles debent eam expellere, nec debent cum ea conversari, ne fortè per eam corrumpantur, quia *qui retigerit picem, inquinabitur ab ea.* Eccl. 13. Ideo Prov. 22. *Ejice peccatorem, &c.* Num. 16. *Separate vos de tabernaculis hominum peccatorum.* Figura de leproso qui expelle-
32 batur extra castra. Levit. 13. Fœtor, ut dicit Aristi gravat apes, & ideo volando ejiciunt stercus suum, antequam in alveare intrent. Ventus etiam eis nocet, & ideo tempore ventoso debet tegi alveare, & ex fœtore sæpius infirmantur. Sic religiosi antequam intrent alveare religionis, debent relinquere stercus suum, i.e. divitias temporales, saltem quantum ad affectum, & debent fugere fœtorem luxuriæ, alioquin infirmari poterunt per delectationem, consensum, & cogitationem. Ventum etiam inanis gloriæ debent fugere, & contra eam discretionis operculo se velare, & per humilitatem se ab hominibus occultare. Sen. *Esto occul-*
33 *tator virtutum, sicut alij vitiorum.* Apes infirmantur, quando nimis quiescunt, & ideo non amant otium vel quietem, imo otiosas à se ejiciunt, & expellunt. Sic verè quando homines & maximè religiosi quiescunt in delitiis, & otio, nec se exercitant per pœnitentiam, & laborem, tunc faciliter infirmantur per delectationem, et tandem moriuntur per consensum, & operationem, & ideo non debent esse otiosi, sed otiosos de suis consortiis effugare. *Ejice ancillam*, i otiositatem, *& filium ejus*, i.e. otiosum. Gen. 21. Ideo 1.
34 ad Tim. 4. *Exerce teipsum ad pietatem.* Apibus in æstate convenit locus frigidus, in hyeme autem locus calidus. Sic verè in æstate prosperitatis mundanæ necesse est, quod in loco frigido, hoc est dictum in timore Domini, qui ad modum frigoris comprimit, & constringit, habitemus. In hyeme autem adversitatis debemus calorem spei, & charitatis quærere, ut scilicet speremus quod *sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per ipsam abundabit consolatio.* 2. ad Cor. 1. Ideo Job. 24. *Ad calorem nimium transiit ab aquis*
35 *nivium.* Si homo dimiserit apibus nimis de melle, parum postmodum operabuntur, & si nimis parum dimiserit, tunc senescent ad operandum, & ideo secundùm quantitatem apum debet eis mel relinqui. Quod si mel non habuerit, ficubus & aliis dulcibus nutriantur. Sic verè si homines & maximè religiosi habent multum de melle, hoc est dictum. de scientia, & doctrina, tunc parum operantur per pœnitentiam, et laborem, sicut patet in mundanis. quia *scientia ad modum mellis inflat, charitas autem ædificat.* 1. ad Cor. 8. *In multa enim sapientia multa est indignatio.* Eccl. 1. Si autem nimis parum habuerint de hoc melle, tunc similiter nesciunt laborare, & ideo custos alvearis, id est, prælatus debet ad sufficientiam in alveari Ecclesiæ relinquere, et introducere mel doctrinæ, quod si mel scientiæ, et doctrinæ eis deficiat, debet apes, i.e. subditos suos ficubus dulcibus, hoc est dictum, sanctorum patrum exemplis, & imitationibus enutrire. Mich. 7. *Præcoquas ficus dilexit anima mea.* Vel dic, quod abundantia mellis, i.e. bonorum temporalium facit homines inhabiles ad laborem. Ideo Prov. 25. *Qui mel multum comedit, non est ei bonum.* Nimia etiam paupertas, & indigentia aliquando impedit bonum opus, sed mediocritas in omnibus prodest. Ideo Prov. 30. *Nec divitias nec paupertates dederis mihi Domine, tribue tantùm victui meo necessaria.* Quando
36 apes contendunt in alveari, signum est quod volunt illud relinquere, & ideo custos earum debet eas irrorare vino dulci, & sic manebunt. Sic verè quando in alveari Ecclesiæ vel religionis contendunt ipsæ apes, i.e. clerici vel religiosi per conspirationes ac discordias atq; lites, tunc ne fortè dimittant alveare suum per appellationem vel apostasias, custos suus prælatus debet eis infundere vinum dulce, hoc est dictum. dulcem & benignam consolationem, & monitionem, & sic sedari poterit briga sua, & in alveari proprio manebunt. Exemplum de Gedeone qui sedavit
36 Ephraim. Judic. 8. *Responsio enim mollis frangit iram.* Prov. 15. supra dicta dicit Aristoteles libro 8. & 9. Apes non faciunt strepitum
38 nisi volando. Sic nec homo facit strepitum jactantiæ vel detractionis, nisi quando volat per superbiam & vanitatem. *Strepitus alarum ipsarum, &c.* Apoc 9. dicit Aristoteles lib. 4. & etiam sensui patet, quod pedes apum posteriores sunt anterioribus longiores, & hoc propter ambulationem, & ut à terra facilius eleventur. Primi pedes sunt affectiones ad temporalia, posteriores affectus ad spiritualia. 1. ad Cor. 15. *Prius quod animale est, deinde quod spirituale est.* Quia pro certo affectus spirituales debent in nobis esse longiores per longanimitatem, altiores per cōtemplationem, quia ipsa pars anterior, id est, quam affectus carnales, ut semper proficiamus de bono in melius. Ideo Apoc. 2. *Posteriora tua pejora prioribus.* Job. 8. *Priora tua fuerint parva, & novissima tua multiplicentur nimis.* Job. 42. *Dominus autem benedixit novissimis Iob.* Et hoc ut à terra, id est, ab amore terrenorum citius valeant nos levare, per desiderium æternorum. Figura Lev. 11. Nam animal volatile et quadrupes erat immundum, nisi haberet pedes posteriores anterioribus longiores. Sic illi qui non habent affectus spirituales majores, & longiores, id est, durabiliores carnalibus, immundi quo ad Deum judicantur. Vel si vis, pars anterior est juventus, posterior est senectus, quæ pro certo debet pedes longiores, i.e. à virtute durabiliores, & affectiones permanentiores, & à terra, i.e. à temporalibus per contemptum elevatores. Quod est contra multos senes, qui juvenibus sunt pejores, & avariores. Secundùm Aristotelem lib. 9. Quando in alveari corrumpitur 39
mel, tunc exinde generantur vermes, qui faciunt texuram sicut aranea, & sic infirmantur apes vel moriuntur. Sic verè quando in alveari Ecclesiæ corrumpitur mel, i. e. doctrina Ecclesiastica per hæresim, & errores, tunc multi vermes diversorum peccatorum exinde generantur, & sic apes, i.e. fideles aut infirmantur in fide titubando, aut totaliter moriuntur per hæresim, & errorem, & ideo Amos 8 *Multi morientur, in omni loco projicietur silentium.* Aristoteles lib. 3. de generatione animalium dicit, quod a- 40
pes multiplicantur tempore pluvioso, propter humiditatem, econtra autem tempore sicco minuuntur, propter defectum humoris. Sic pro certo amici mundani tempore pluviæ, hoc est dictum, tempore prosperitatis, & consolationis temporalis multiplicantur, sed vete quando humiditas temporalis prosperitatis, & consolationis deficit, & siccitas adversitatis, & paupertatis abundat, etiam carnales amici minuuntur. Ideo Prov. 1. *Etiam proximo suo pauper odiosus erit, amici verò divitum multi.* Proverb. 19. *Divitiæ addunt amicos plurimos.* Secundùm Isaac in dictis artic. du- 41
plex invenitur mel. Apes enim pascentes juxta flores amygdalarum, faciunt mel magis temperatum, & saporosum, & membrorum spiritualium maximè mundificativum. Apes autem quæ pascuntur super herbas amaras, ut est absynthium, faciunt mel amarum, id est, minus dulce, est tamen summè mundificativum opilationis, hepatis apertivum, hydropicorum juvativum, morsus canis rapidi curativum. Rectè talis est scriptura sacra, quæ à floribus tam dulcibus, quàm amaris, i. e. ex auctoribus & verbis tam dulcibus per promissiones, quàm amaris per comminationes est confecta, & ab ipsis apibus, i. e. ab ipsis Patriarchis, Prophetis, & Apostolis est conscripta, & ideo istud mel conscientiæ mundificativum, opilationis verecundiæ per confessionem apertivum, hydropisis insatiabilis avaritiæ curativum, contra morsum canis rabidi, i.e. detractiones juvativum. Ista enim omnia per mel sacræ scripturæ sanantur, in quantum ibi dantur remedia contra cuncta. *Verbum tuum dulce, quod sanat omnia.* Sap. 16. 42
Secundùm Plin. lib. 11. c. 6. Apes in hyeme latent & absconduntur, quia vires non habent ut resistant nivibus & pruinis, & flatibus aquilonis. In vere autem faba florente exeunt ad labores, unde tunc nulli licet inter eas vacare otio, vel quieti, & primò faciunt de cera cellas suas, deinde vacant soboli, postea mella parant. Hyems est tempus ante incarnationem, ubi abundabat frigus infidelitatis, apes sunt sancti, & sanctæ, vel tempus gratiæ, faba virgo, flos est Christus. in tempore ergo hyemis, hoc est dictum, ante Christi incarnationem, ubi abundabat frigus infidelitatis, pluvia carnalitatis, gelu incompassionis, venti, & turbines tribulationis, apes, id est, sancti, & sanctæ, latitabant, scilicet in cavernis mundialis amoris, & temporalis prosperitatis, quia tunc nullus erat ita sanctus, qui in temporali substantia non gauderet abundare, sicut patet de Abraham, Job & aliis, qui fuerunt ditissimi, & ratio est quia non poterant resistere flatibus aquilonis, hoc est dictum, tentationibus Luciferi, qui tunc flabat in persona propria, quia *ab aquilone pandetur omne malum, super faciem terræ.* Hierem. 1. At ubi venit plenitudo temporis, videlicet tempus gratiæ, quando faba, id est, B. virgo Maria florem suum Dei filium nobis emisit, tunc exierunt apes, id est, sancti de alveari suo, id est, de amore temporalium per voluntatariam paupertatem, dicentes Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia.* Tunc cœperunt laborare per pœnitentiam, & sedulitatē, vacare soboli per prædicationem, domos suas in cœlo facere per meritorum acquisitionem, ceram mollem componere, i.e. eleemosynam, & compassionem, mella construere, i. e. æternæ dulcedinis contemplationem, & devotionem. Et ideo potuerunt dicere Cantic. 7.

Mane

Mane surgamus ad vineã, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt. Vel pone, quod bono tempore hyemis, i.e. tribulationis latitant, nec sucumbant; tempore autem veris & prosperitatis exeunt ad laborem, sicut patet in martyribus, qui sæpe in tribulatione latebant, & in confessoribus, qui tandem data pace Ecclesiæ,
43 labori pœnitentiæ se dederunt, ut eis diceretur Cant. 2. *Iam hyems transiit, &c.* Apes triplici munimine muniunt favos suos, quia primò faciunt unam crustulam amaram, secundò aliam dulciorem, tertiò aliam grossiorem, quæ favorum est fundamentum, & initium, ut dicit Plinius lib. 11. cap. 7. Sic boni, & pœnitentes ad munimentum favorum suorum, i.e. bonorum operum, & virtutum, debent habere tres crustulas, primam amaram, hæc est dolor contritionis, secundam dulcem, hæc est clamor confessionis; tertiam duram & grossam, hæc est labor satisfactionis. Ista enim tria sunt favorum, i.e. virtutum, & gratiarum, & melleæ devotionis primarium fundamentum, & contra bestias venenosas, i.e. contra dæmones, & vitia, ne subintrarent præsidium, & munimen. *Funiculus enim triplex difficile rumpitur.* Eccle. 4. Consideratio etiam mortis peccatorum, judicii, & passionis Christi, est fundamentum perfectionis, ex quibus surgit dulcis crustula spei, & devotionis, & consolationis, & tandem alia durior, i.e. virtus constantiæ, & longanimitatis. Memor esto ergo paupertatis meæ, absynthii, & fellis. Apes lachrymis, & guttis humoris liniunt al-
44 veare, ut contra bestiolarum aviditates succis hujusmodi muniantur, secundùm Plinium ibidem cap. 6. Charissimi isti succi significant liquorem pietatis, qua pro certo alveare cordis debemus ungere, si bestiolarum, i.e. dæmonum morsus, tentatio-
45 nes evitare. 1. ad Tim. 4. *Exerce teipsum ad pietatem, pietas enim ad omnia valet.* Apes secundùm Plinium ibidem cap. 8. non insident super flores marcidos, sed recentes, & inde accipiunt materiam ad faciendum mel. Et quando flores proximi consumpti sunt, mittunt speculatores ad uberiora pabula requirenda. Charissimi flores marcidi sunt peccatores, æstu concupiscentiæ macerati, flores recentes sunt boni, humore gratiæ renitentes. Apes igitur, i.e. boni non debent sedere per imitationem meditationum, & exempli acceptionem, & associationem, super flores marcidos, i. peccatores, sed super recentes, i, super bonos virtutibus renitentes, ut per eorum imitationem, & exemplum ex ipsis accipiant mellis, & devotionis materiam. Sed si prope se non inveniant flores tales scil. perfectos viros, certè ipsi debent speculatores suos, i. intellectum, & voluntatem usq; in paradisum per contemplationem mittere, ut ibi ubera pascua requirant, sc. considerando quales flores ibi sunt, & qualem vitam duxerunt illi, qui in illis pascuis nunc morantur, ut eorũ exemplo dirigat quilibet vitam suam. Figurá Num. 13. Ubi existentes in deserto, miserunt exploratores, qualis erat terra promissionis. Sic in deserto hujus mundi debemus mittere exploratorem nostrũ, sc. contemplationem, & considerationem, usq; ad terram promissionis paradisi præ floribus, quiibi sunt contemplandis, ut sic speculatores renuncient, dicentes Cant. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra.* Vel si vis per flores marcidos intellige bona temporalia, per recentes
46 bona æterna, &c. Per omnia sicut supra. Apes dum sunt in expeditione, si nox eas apprehenderit, antequam ad alveare proprium revertuntur, excubant supinæ, versa facie versus cœlum, ut sic alas suas à rore, & pluvia custodiant, & ut alas habentes siccas volent liberius in crastino ad opus suum, secundùm Plin. ibid. cap. 8. Sic verè dum nos sumus in expeditione, in guerra, & in labore hujus mundi, si nox alicujus tribulationis hujus mundi nos apprehendat, antequam ad alveare paradisi veniamus, debemus supini jacere per spem, & æternorum contemplationem, quia faciem cordis, i.e. intellectum, & voluntatẽ debemus erigere versus cœlum, exinde contra tribulationis impetum auxilium implorando, *& nunc clamemus in cœlum, & miserebitur nostri Deus noster.* 1. Mach. 4. Et per tribulationem, & patientiam præmium sperando. Ideo Psal. *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* Et hoc ne alæ nostræ, i.e. intellectus, & affectus, quibus debemus volare per contemplationem, rore præsentis prosperitatis, vel pluvia carnalis voluptatis madefiant, sed ut in siccitate, & puritate conscientiæ puræ, & mundæ altius, & liberius ad actus exeant operandi, quia *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Matt. 5. Contra multos qui dormiunt versa facie, id est, mente versus terram, & dorsum ad cœlum, & cœlestia vertunt quasi ipsa contemptui habentes, vilipendentes, & de eis non curantes. Hier. 2. *Dorsum, & non faciem verterunt mihi* 2. Paral. 39. *Averterunt faciem, & præbuerunt dorsa.* Vel pone, quod licet dormiamus in delitiis hujus mundi, tamẽ semper debemus habere faciẽ cordis ad cœlum, & cœlestia apprehendenda. Ideo dicit Christus Can. 2. *Ostende mihi faciẽ tuã.* Vel expone quomodo boni, quãdo advenit eis nox alicujus tribulationis, debent supersedere usque ad tempus, & tandem inventa opportunitate ad volatum bonorum operum remeare, quia, *Vsq; ad tempus expectabit patiens, & postea redditio jucunditati.* Eccl. 1. Apes, dum sunt in expeditione, 47
si aliquando nox eas apprehendat, ordinant excubias suas, & in mane una earum eas excitat ad volandũ triplici sonitu seu bombo, & tunc ad vocẽ ipsius aliæ surgunt, & volant secundum Plin. ibid. cap. 10. Sic verè si nox peccati mortalis apprehendat apes, i.e. homines dum sunt in expeditione, i. e. labore, & militia vitæ hujus, ita quod tunc incipiant dormire in delitiis mundi hujus, facto tamen mane, i.e. oriente sole justitiæ in cordibus eorum, & per gratiam, & amorem una eorum, videlicet bonus prædicator, prælatus, vel ductor, ipsos debet excitare ad volandum, & ad surgendum de peccato, & ad volandum ad æterna per affectum, & hoc triplici sonitu, i, suppliciorũ comminatione, terrenorũ contemptu & vilipensione æternorum promissione, & declaratione, & sic alii debent surgere, & ad volatum pœnitentiæ, & contemplationis celeriter se parare. Iste n. triplex sonitus prædicatoris, significant tres lanceas, quibus Joab Absalon occidit. 2. Reg. 18. Tres sagittas quas præcepit Helisæus jaci ad Syriam destruendã, 4. Reg. 13. Tria fata farinæ mulieris Evangelicæ. Matt. 13. &c. Applica si vis figuras. Ideo Prov. 30. *Per tria movetur terra, &c.* Apes 48
prædivinant imbres, & ventos, quia si dies serenus sit futurus, ad opera sua exeunt, si autem esse debeat turbulentus, de alveari proprio non exibunt, secundùm Plinium ibid cap. 10. Sic verè quando dies prosperitatis est turbulentus per vitia, & peccata, nos non debemus de alveari nostro, id est, secreto conscientiæ, vel de conventu, vel de religione, vel de divinorum mandatorum clausura exire, res mundanas, scilicet appetendo, & mundi negotia ministrando, ne fortè vento superbiæ, & pluvia luxuriæ, aut turbine avaritiæ subruamur, quia *Dies illa dies iræ, dies tribulationis, & angustiæ.* Soph. 1. Sed in die clara, hoc est dictum, in bonis spiritualibus, quæ sunt clara, & serena, debemus volare ad laborem pœnitentiæ, & contemplationis, quia *in illa die stillabunt montes dulcedinẽ, &c.* Joh. 1, Sed e contra multi exeunt in die prosperitatis mundanæ, & ideo diversis vitiis moriuntur. Figura de Esau, exeunte ad venationem, & benedictionem perdente, & Jacob in domo manente, & eam acquirente; quia vere multitudinum exeunt ad mundi delectabilia, & negotia, benedictionem Dei perdunt. Alii autem qui in domo claustri, vel in secreto cordis sui per humilitatem se abscondunt, benedictionem æternam reportant. De alio autem exitu dicit Ps. 102. *Exibit homo ad opus suũ. &c.* Vel pone, quod in tempore tribulationis, tutius est usq; ad tempus latere, quàm se periculis exponere, & temerè apparere, Ad Eph. 5. *Redimentes tempus, quia tempus mali sunt.* Item inter apes est ordo, quia 49
juvenes exeunt ad opera, & laborem, senes autẽ intus remanent, ubi mel, & cibos, & domos parant. Secundum Plinium ibid. Sic vere in alveari Ecclesiæ, illi qui sunt juniores, hoc est dictum, imperfectiores, debent onera seculi, & temporalia negotia ministrare. 1. ad Cor. 6. *Si habetis contemptibiles in Ecclesia, eos constituite ad judicandũ, seniores autem*, i.e. sapientiores, *& perfectiores* (quia cani sunt sensus hominis. Sap. 4.) *debent in domo remanere*, i.e. ad regimen domus Ecclesiæ institui, ut sunt prælati, & prædicatores, qui mel devotionis, & cibũ lectionis, & prædicationis debent componere, tam pro se, quàm pro laborantibus. Vel pone melius, quod junenes, i.e. seculares, qui exeunt ad exteriora negotia, debent providere de temporalibus, religiosis & clericis senibus, i.e. perfectis, & sapientibus, & maturis, qui in alveari Ecclesiæ remanent, i. qui in melle doctrinæ, & gratiæ lectionis, & prædicationis, eos cibant, quia *si spiritualia seminavimus vobis, non magnum est si vestra carnalia canamus.* 1. ad Cor. 9. Quando ad alveare apum ve- 50
niunt aliquæ apes de foris floribus oneratæ, statim adsunt tres vel quatuor seniorum aliarũ, quæ ad eas recipiendum, & exonerandum sunt paratæ, secundùm Plinium lib. 11. cap. 10. Sic verè apes seniores, i.e. religiosi perfecti, qui mel conficiunt, id est, qui solis spiritualibus habent vacare, licet non videantur curare de temporalibus, tamen quando ad alveare suum, i.e. ad conventum, vel religionem venit aliqua persona onerata, scil. divitiis, & temporalitate, statim sunt parati plures ad ipsum recipiendum, alliciendum, & exonerandum, sicut patet in mendicantibus, qui summè gaudent, quando aliquis dives ingreditur statum suum, vel quando apud eos eligit sepulturam, Vel pone, quod quando

aliqui

aliqui vident alium oneratum diversis curis, laboribus, & negotiis, debent eum supportare, & in suis oneribus adjuvare, ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* ad Rom. 15. *Nos qui superiores sumus, &c.* Vel allega de juventute ad litteram, quod in omni Ec-
51 clesia vel conventu, juniores debent in exterioribus laborare, senes autem in domo quiescere, & mellificationi devotionis vacare. In examine apum favi ordinatissime sunt locati, sed ut communiter in superioribus favis parum est de melle, in inferioribus autem multum, secundum Plin. lib. 11. cap. 10. Sic vere in Ecclesia dignitates, & officia optime sunt ordinata, quia alius est Episcopus, alius est Archiepiscopus, &c. *Ibant caute, & ordinate*, 1. Mach. 6. Sed istud est regulare, quod in superioribus & prælatis minus est de melle devotionis, & compassionis, quam in minoribus & subditis.

Vel pone quod apes, id est, Deus & Angeli magis implent melle gratiæ, & devotionis illos, qui sunt inferius per humilitatem, quam illos qui sunt superius per præsumptionis, & superbiæ vanitatem. Es. 40. *Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur.* Vel pone, quod illi qui sunt superiores in gradu, & in Ecclesiastica dignitate, debent minus habere de melle carnalis voluptatis. Unde Levit. 2. præcipitur in altari Dei mel non offerri. Vel dic, quod superiores sunt Ecclesiastici, & clerici, inferiores autem simplices, & laici, quia vere tales inferiores plus habent hodie de melle gratiæ, & devotionis, quam illi, qui in di-
52 gnitate, scientia sunt majores. Vel pone quod pars superior est anima, inferior autem est corpus, quia vere plus debemus de melle consolationis dare parti superiori, sc. animæ, & rationi, quam inferiori, i. quam corpori, seu carni. Apes favos suos suspendunt, & cadentes fulciunt, ibidem. Sic vere bonus prælatus debet favos, i. subditos suos suspendere per contemplationem, & æternorum desiderium, & amorem, & ad hoc eos incitare, & cadentes per peccatum, vel desperationem, vel tribulationé,
53 debet fulcire per prædicationem, & monitionem, & consolationé. Ideo de bono prælato dicitur Ecc. 50, *In vita sua suffulsit domum.* Item dicit idem ibidem, quod apes gerulæ secundos flatus captant, timentque asperum venti flatum, ne forte ab eo dejiciantur, & mel quod portant desiccetur, & ideo volant circa terram. Illæ autem quæ nihil portant, solent se lapillis onerare ut eorum onere sint contra venti impetum magis fixæ. Sic vere charissimi illi, qui portant mel devotionis & gratiæ, sc. boni, & virtuosi, debent timere ventum inanis gloriæ, præsumptionis, & superbiæ, quia secundum Gregorium, *Valde timendum est vitium, quod ex victoria nascitur vitiorum.* Et ideo debent volare circa terram, i. circa mortis memoriam, & circa considerationem propriæ vilitatis per humilitatem, quia superbia non faciliter elevat hominem, quamquam bonum, si circa mortis memoriam occupetur. Illi autem qui vacui sunt melle gratiæ, & devotionis, ut sunt pœnitentes, & inciplentes, & imperfecti, isti ne flatu superbiæ evellantur, debent accipere lapillum, Christum (qui est lapis angularis) per desiderium & affectum, in ejus misericordia confitendo. Vel per lapillum intelligo timorem divinum, qui aggravat, & ponderat, & deprimit mentem nostram. Vel etiam lapidem Christi sepulchri, quæ omnia si jugiter meditentur, nunquam ventus superbiæ te movebit. Si enim ventus tribulationis vel tentationis timetur, duplex est remedium, basse volare per humilitatem, & lapidem Christum accipere per spē, & devotiouem, vel etiam lapidem timoris portare per mortis, & damnationis consideratam adversitatem. Figura de Petro,
54 Mat. 14. qui videns ventum validum venientem timuit, & ideo apprehendit Christum, qui est lapis angularis, qui sc. debet apprehendi per fidem, devotionem, & charitatem. Item dicit idē ibidem, quod mira est inter apes observantia disciplinæ. Nam nullas inter se otiosas permittunt, imo otiosas puniunt, vel occidunt. Mira etiam inter eas est munditia, quia nullam spurcitiā in alveari suo permittunt, imo stercora omnium in uno loco congregant, postea ejiciunt. Sic vere debet esse inter fideles, quia nullus debet otiosus ab exercitio disciplinæ, imo otiosi sunt puniendi, & per correctiones spiritualiter occidendi. *Vacatis otio, & idcirco dicitis, &c* Exod. 5. Mundi etiam debent esse per conscientiæ puritatem, quia omnem spurcitiam peccatorū suorum debent in unum recolligere per discussionem, & ex-
55 pellere per confessionem, & sic alveare cordis purificare spiritualiter, & mundare. Jac. 14. *Purificata corda duplices animo.* Quando advesperascit, intrant apes in domibus suis, & strepunt donec una earum, illa sc. eadem quæ eas excitavit, eodem bombo vel sonitu eas invicem moveat ad quiescendum, & tunc omnes subito contitescunt, secundum Plin. ibidem. Sic vere charissimi, quando advesperascit, id est, quando dies vitæ nostræ jam declinat, scilicet in senectute, tunc debemus intrare cameras nostras, i. conscientias, ad eas examinandum, & discutiendum, & tunc ad sonitum monitionis, & prædicationis illius, qui nos excitavit ad labores, & opera, scilicet Prælati vel prædicatoris, debemus omnes tacere, & quiescere per contemplationem, scilicet à strepitu mundanorum negotiorum, & in sola conscientiæ camera mundanda, scilicet & purificāda, de cætero cogitare, quia in vespere senectutis maxime debemus cogitare spiritualia, & temporalia litigia contemnere. Ideo Judic. 19. *Vespera est, jam declinavit dies, ora te quiesce usque in mane.* Sed econtra multi magis vacant ad labores mundanos, & ad avaritiam, in tempore senectutis, quam juventutis similes vulturi, qui post meridiem venatur. Ideo Hier. 6. *Va vobis, quia declinavit dies, & facta sunt longiores umbra vesperi.* Longiores inquit umbræ, i. majora peccata, &c. Vel si vis expone de silentio, quod in sero debent religiosi servare, quando à superiore invitantur. Item Plin. l. 11. c. 16. dicit, quod inter apes maxima est æquitas, quia 56
ferunt omnes pacem suam dissolvere cupientes, vel mella sua comedere contendentes, & secundum eundem ibid. c. 17. Regem habent apes non armatum aculeo, sed potius majestate, quia & si habeat aculeum, non eo utitur. Unde reges apum habere aculeum incertum est, ipsos tamen aculeo non uti certum est. Sic rectè debet esse inter prælatos, quia detractores, qui mel virtutum, & meritorum suorum verbis suis invidiosis adnihilant, & consumunt, & sic pacem inter alios dissipant, & subvertunt, debent acriter castigare, & eos fortiter impugnare. Reges autem, i. prælati eorum debent plus armari majestate, & auctoritate, quam aculei vel correctionis asperitate. Mitissimi enim debent esse, & ideo quamvis habeant aculeum, i. potestatē judiciariam, non propter hoc punire debent, vel in iram exasperari, nec ad unguem punire, sed quanto plus possunt, salvo rigore justitiæ, ex benignitate procedere. Benignitas enim regis in suos gladius est in hostes, ut dicit Seneca libro de clementia ad Neronem. Quando apes sunt in labore, tunc reges sunt intus, ubi circumeunt undequaque, & tamen circumstant eos quædam apes habentes aculeum, quasi lictores regem defendere paratæ, secundum Plin. li. 10. c. 18. Sic vero quando apes, i. sancti patres 57
erant in labore, & ærumna sc. ante adventum Christi, tunc rex Christus erat intra alveare, i. in cœlo, ubi à quibusdam apibus aculeatis, sc. ab angelis aculeum divini rigoris deferentibus ciugebatur, qui parati erant tanquam divini lictores regis Dei injurias vindicare, & ad hujus regis imperium suas acres sententias executioni debitæ demandare. Exemplum de angelo cum gladio Jos. 5. & 2. Reg. 24. Ps. 130. *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.* Vel pone, quod boni prælati debent habere circa se in societate illos, qui habent aculeum conscientiæ strictæ, ut eorum consilio, & auxilio alios bene regant. Rex enim apum, i. prælatus non debet sine talium apum multitudine esse. Exemplum de Salomone cui assistebant sapientes, & senes, & ideo bene rexit populum. Econtra de Roboam, qui usus juvenum consilio, populum dissipavit. Ideo Eccles. 6. *Viri justi sint tibi convivæ* & Eccl. 27. *In medio cogitantium legem Dei assiduus este.* Rex apum raro exit extra alveare, nisi quando apes exeunt
58 cum eo, semper enim vult habere secum exercitum circumstātem, ut dicitur ibidem. Sic vere nec Christus apparebit publice extra paradisum, nisi in judicio, quando cum eo omnes apes suæ scil. sancti & angeli exibunt, quorum exercitu circundatus orbem judicabit. Secundum Plin. ibidem cap. 7. in alveari longe
59 ante per tres dies nunciatur per strepitum, & clamorem, & prognotticatur hujusmodi exitus regis, & exercitus sui, ita quod quælibet se tunc parat ad exitum. Sic vere exitus Christi ad judicium fuit à principio per sanctos, & prophetas in alveari ecclesię nunciatus, & hoc per tres dies, i. tempore naturæ, tempore legis, & tēpore gratiæ. & maxime in fine scietur, & hoc præ strepitu buccinatū toto apum exercitu murmurante, i. omni creatura turbata, & ideo quilibet se debet parare per virtutes & gratias ad ejusmodi exitum, & adventum Esa. 2. *Ecce dominus veniet, & omnes sancti ejus cū eo.* Et Luc. 12. *Sic & vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.* Apes videntes imminere exercitum de alveari, strepunt quasi ad exitum se parantes. ibid. Sic quia de 60
alveari corporis debemus exire, & nescimus diem neq; horam, ideo debemus strepere per timorē, & conscientiæ discussionē, & ad mortis exitum nos parare, *ut quando rex noster Christus nos vocaverit, exeamus ad eum extra castra.* ad Heb. 13. Unde Seneca, *Nōne*

61 *pigebit desinere, vel transire, hac enim conditione intravi, ut exirem.* Secundum Pli. ibidē, quando murmurant, & volunt exire, qui regi præscinderet alā non exitent. Sic quando regi, i. prælato auferatur ala, i. virtus contemplationis, & affectionis, tunc apes, i. subditi de alveari, i. e. de nido carnalitatis exire non curant, nec de claustro diaboli evolare, quia cum caput infirmum, cætera membra dolent. Regem suum volantem extra alveare apes sequuntur, & eidem mirabiliter obsequuntur, quia quilibet ejus obsequio se offert, & ei proxima cupit esse, & si qua earum defecerit vel erraverit ab acie, odore socias prosequitur, & senti[illegible]icumque regem contigerit præcessisse. Ubicumq; etiam rex præcesserit, ibi cæteræ castra figunt, regē etiam fatigatum portāt, ipsumque à labore immunem solum reddunt. Rege viso totus exercitus animatur, & eo perdito totus dilabitur, & ad alium regem
62 fugit, quia sine rege esse non possunt, secundum Plin. l. 11. c. 17. Christus est rex, alveare Ecclesia militans, apes autem sunt subditi Christiani, qui regem suum Christum debent sequi per imitationem, & ei obsequi per devotionem. & ei esse proximi per dilectionem, quia dilectio facit esse proximū Deo. Ideo Luc. 23. *Sequimini eū quocunque ierit.* Quilibet enim Christianus debet se ejus obsequio, & servitio offerre. *Gloria enim magna est sequi Dominum.* Eccl. 23. Et si aliqua apis, i. Christianus, ab acie fidelium ceciderit per peccatum, & deviaverit pet errorem, debet sequi regem, & exercitum per odorē, hoc est dictum, per spem suæ misericordiæ & benignitatis, & eidem iterum per charitatē & per gratiam reuniri. Cant. 1. *In odorem unguentorum tuorū curremus.* Et ubicunq; rex præcesserit, i. ubicumq; Christus se inclinaverit, & ad quæcunq; opera, & virtutes se apposuerit, ibi debent aliæ apes, id est, alii Christiani castra figere, & ad eadem loca & opera ipsum sequi, ut scil. exemplo ejus pietatem, & paupertatem, & alias virtutes & opera complectātur. Figura de rotis volubilibus *quæ erant intra alteram, quarum ubicumq; declinabat quæ prima erat, sequebantur & cætera.* Ez. 1. Si vere nos qui debemus esse rotæ per perfectionem, volubiles per motum, & bonam operationem, alter intra alterum per mutuam charitatem, & compassionem, ubicumq; declinaverit ille qui est primus inter nos, sc. Christus (*qui est primogenitus in multis fratribus*, ad Rom. 8. *Et omnis creatura Dei*, ad Col. 1. Et mortuorum, ibid.) debemus per imitationem similiter eum sequi, ut quilibet dicat illud Job. 23. *Vestigia eius secutus est pes meus.* Vel expone per omnia de Angelis, quomodo Deo obediunt, & junguntur. Istum etiam regem Christum, si sit lassus & fessus in membris suis, scil. pauperibus & egenis, debemus eos supportare *subveniendo*, quia sicut dicitur Esa. 28. *Reficite lassum, & hoc est refrigerium meum.* Viso etiam isto rege Christo, & considerato per contemplationem qualiter natus est, & passus pro peccatoribus & conversatus, totus exercitus fidelium debet animari, sc. ad laborem bonorum operum exequendum. Si autem istum regem perdiderimus per peccatum, tunc deficit amor, & unitas, & exercitus fidelium dissipatur, & alius rex, scil. diabolus, & mundus eligitur, cui de cætero obeditur. Ideo monetur Cant. 3. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem, &c.* Sine enim rege vel bono, vel malo non potest aliquis permanere, *quia à quo quis superatus est, ejus servus efficitur*, 2. Pet. 2. Vel pone, quod religiosi, & alii sequuntur per imitationem reges, & prælatos suos, & eos debent supportare, eis obsequi, & obedire, eis conjungi, & eos amare, & eis visis lætari, & ad eorū obsequia præsentari. Vel pone de adulatoribus & falsis accusatoribus & detractoribus qui semper cupiunt esse proximi principibus & prælatis. Figura de rotis sicut supra quæ sequebantur animalia occulta, i. prælatos circumspectos, ante & retro, ad præterita, & futura. *Sequelā*
63 *tur ducem.* Jud. 9. Apes non possunt esse sine rege, & ideo si regem suum perdiderint, statim alteri se conjungunt. Ubi supra. Sic vere animæ quæ regem suum per peccatum perdunt, alteri regi, sc. mundo, carni vel diabolo se conjungunt. Vel dic, quod si cōtingat quod regem nostrum, sc. prælatum per mortem perdamus, necesse est ut alium per electionem quæramus. *Constituerunt eum regem pro David patre suo.* Rege viso apes consolantur, aggreganturtur, & animantur, eo autem perdito, apum exercitus dilabitur.
64 Ubi supra. Sic vere præsētia boni prælati lætificat subditos suos, sive sint in adversitate, sive in prosperitate. Si autem bonus prælatus eis per mortē corporis subtrahatur, vel etiā si rex, vel prælatus hujusmodi per diversa peccata moriatur, tunc subditorum exercitus, & communitas corporaliter, & spiritualiter dissipatur. Zach. 13. *Percutiam pastorem, & dispergētur oves gregis.* Vel expone de Christo, quo mortuo, discipuli sunt turbati, & dispersi. Eo autem viso, sc. in resurrectione, gavisi sunt, & animati. *Gavisi sunt discipuli viso Domino.* Vel dic, contra absentiam prælatorū, & curatorum, quia pro certo ista est causa lapsūs, & criminum subditorum, præsentia veto est gaudium, & lætitia ipsorum, & causa status, & perseverantiæ eorundem, & breviter præsentia boni prælati & curati lętificat, absentia autem tristificat. Allega ut supra. Ad apes intrant quædam falsæ apes, quæ nuncupantur fuci, 65
& fures, habentes magnum ventrem, quæ mella furtive comedunt, sed quando apprehēduntur, ab apibus occiduntur, secundum Pli. 11. c. 18. Sic vere in alveari Ecclesiæ subintrant aliquando simoniacæ vel aliæ falsæ apes, i. e. hypocritæ, vel hæretici, & ambitiosi, qui comedunt mella apum, i. acquirunt beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, quæ apibus, i. bonis personis debētur. Tales ergo debent de alveari Ecclesiæ ejici vel expelli, *quia periculum in falsis fratribus.* 2. Cor. 11. Ideo dicitur Gal. 2. *Subintraverūt quidā falsi fratres, &c.* Isti dicuntur habere magnum ventrē quia pro certo falsi clerici, ita habent magnum ventrem, i. magnum appetitum, quod non possunt satiari, scil, officiis, beneficiis, & præbendis, imo ab uno loco plurium occupantur. Eccl. 36. *Omnem escam manducabit venter.* Et ad Tit. 1. *Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.* Vel si vis, dic, quod tam in seculo, quam in claustro sunt semper aliqui otiosi, qui non faciunt nisi comedere, & vastare labores aliorum, sicut sunt delitiosi, & carnales. Contra quos Prov. 31. *Panem otiosa non comedit.* Vel si vis expone de detractoribus qui mella, i. aliorum bona opera devorare non 66
cessant, qui tamen nullum mel boni operis operantur. Quando ver est humidum, multiplicantur filii apum, sed mella depauperantur. Quando autem est siccum, tunc minuūtur filii apum, & mella plus abundant secundum Plin. lib. 11. c. 17. Ver humidum est tempus prosperitatis, ubi humor divitiarum, & delitiarum abundant. Ver autem siccum tempus est pauperratis, ubi humor consolationis deficit. Filii sunt parentes, & amici carnales, mella autem sunt bona spiritualia, s. gratiæ, & virtutes. Quando ergo ver est humidum, i. e. quando temporalis prosperitas abundat, tunc vere multiplicantur filii apum, hoc est dictum, familiares, & amici mundani. *Divitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & ii quos habuerat, separantur.* Prov. 19. Sed pro certo tunc depauperantur, & minuuntur mella, i. bona spiritualia gratia, & virtutes, quia mundana prosperitas suggerit facere multa mala, utpote gulam, & luxuriam, quia prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Ideo Ezech. 16. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, saturitas panis, & superbia vitæ.* Et Deut. 31. *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Quando autem ver præsentis vitæ est siccum per paupertatem, tunc vere deficiunt, & cessant filii apum, sc. amici carnales, mella autem, i. bona spiritualia tunc temporis plus abundant. Ideo Eccl. 13. *Si habueris convivet tecum, si autem nihil habueris, derelinquet te.* Exemplum 2. Reg. 15. ubi tempore adversitatis separatus est omnis Israel à David. Ideo dicit Seneca & Hier. *Ob hoc solum amanda est paupertas, quia à quibus amaris odiēdit.* In alvearibus 67
si cibus defecerit, impetum faciunt in apes proximas, proposito rapiendi, & contra eas aliæ aciem dirigunt si regem habent, & quando inveniunt alias apes sibi favētes, parcunt eis, nec eas invadunt, sed eas sibi associant, & pro eis pugnant, sicut dicitur ubi supra. Sic vere est de malis principibus hujus mundi, quia quando deficit eis cibus in alvearibus & domibus suis, ipsi invadunt alios, i. suos subditos per rapinas, talias, & excoriationes, sed pro certo illos, qui eis favēt, nō invadunt, quia suos ballivos & seneschalcos, et causidicos, qui eis in suis rapinis favēt, & obsequuntur, non invadunt, sed ab omnibus protegunt, & defendunt, & ipsos sibi associāt ad prædandum, exemplificatur bene Jud. 12 *Ego nunquā notui virū, qui vellet obedire Nabuchodonosor.* Alios autem exceptis fautoribus expoliant, & denudant, ut cibos, & alia necessaria sibi parent, *quia Leo rugiens, & ursus esuriens princeps impius, super populū pauperem.* Pro. 28. *Nudos enim dimittunt homines, vestimenta tollentes.* Job. 24. Item idem dicit ibid. quod ex pluribus 68
causis pugnant sæpe, & certant apum Imperatores, sed eorum briga modico jactu pulveris vel lapidis dissipatur. Sic vere in mundo reges, & principes ex causis, & variis alter contra alterū concitantur, & etiā alii inferiores lites, & discordias invicē nutrientes. Sed quādo super eos lapis vel pulvis jacietur, sc. in morte, quando sub terra, & sub tumulo locabuntur, tunc eorū rixæ, & discordiæ dissolventur. *Memento ergo novissimorum & desines in æternum.* Eccl. 28. Vel per pulverem intellige considerationē propriæ fragilitatis, & vilitatis, quæ si in alveari cordis recipiatur, cessare faciet omnē brigā. Facile n. contēnit; ōuia, quod se sēper

cogitat

69 cogitat moriturum. Apes perdentes aculeum non diu vivunt, & mellificare non possunt, & velut castrati viribus nocere non possunt, nec prodesse secundum Pli. 11, c. 18. Aculeus pungitivus significat remorsum conscientiæ, vel Dei timorem, & etiam stimulum disciplinæ, quæ si homo dimiserit, justitiam & conscientiam propriam relaxando, mellificare cessabit per bona opera, & per perseverantiã vita gratiæ diutius vivere non valebit, imo tunc totaliter cessabit nocere & prodesse, nocere sc. dæmonibus & prodesse sibi, quia *nisi in timore Domini tenueris te infidianter, cito*
70 *subvertetur domus tua*, Eccl. 27. Fœtor malus occidit apes secundũ Plin. lib. eodem ibid. Unde si cancer coquatur juxta alvearia, ex ejus odore moriuntur, secundum Plin. Sic vere religiosi sæpe ex fœtore aliorum, i. ex infamia malorum secularium, per eorum imitationem, moriuntur spiritualiter. Nam si juxta alveare, id est, aliquem conventum vel collegium bonorum coquatur aliquis cancer, i. si aliqua persona luxuriosa, & retrograda igne luxuriæ decoquatur, tunc apes propinquæ, i. religiosi vel alii boni ab eo corrumpuntur. Figura 2. Mach. 9. de Antiocho, *cujus fœtor gravabat exercitum*. Sic, &c. Fœtet enim peccatũ luxuriæ, & ideo fœtoribus comparatur. Es. 34. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.*
71 Item idem lib. 11. c. 18. Quando rex apum moritur, tristitia torpent, funerantiumq; more dolore maximo conglomerantur, cibos tunc non convehunt, ad pascua nõ procedunt, sed rege peste consumpto, luctu se conficiunt, & nisi de medio mortuus tollatur, fame pereunt præ dolore. Hilaritas ergo apum, sui regis denotat sanitatem. Sic vere in alveari Ecclesiæ vel religionis, quando rex, i. prælatus est mortuus per vitia, & peccata, tunc apes, id est, boni subditi debent eum condolendo, & consolando lugere. Hilaritas ergo spiritualis subditorum, sanitatem prælatorum denotat, & virtutum. Quamdiu autem prælatus taliter mortuus est in medio, & in officio non potest esse in collegio lætitia spiritualis, & ideo necesse est quod talis mortuus de medio tollatur per depositionem, alioquin apes aliæ, sc. subditi moriuntur, sc. eum imitando, vel propter ejus negligentiam delinquendo, caput enim mortuum non potest habere sub se membra viva. Exemplum de Saule mortuo, & se occidente, ad cujus exemplum statim armiger ejus occidit se. 1. Reg. ult. Figura 4. Reg. 23. ubi Josias occisus est à necatione regis Ægypti, & luxit eum Israel, & post statim deliquerunt contra Deum, & tandem captivati sunt à Nabuchodonosor. Sic mortuo principe per peccatum, delinquunt subditi, & à diabolo captivantur. Vel pone si vis ista per modũ exempli, quomodo filii debent esse prompti ad exequendas exequias mortuorum parentum. Exemplum de Joseph, & filiis Jacob. Gen. 50. Ideo dicitur Ecc. 38. *Fili super mortuum produc lachrymas.* Et Eccl. 7. *Non desis mœrentibus in consolatione.* Vel pone si vis per modum exempli, quomodo debemus compati morti regis vel principis Jesu Christi, signumq; doloris ostendere, & famẽ, & jejunium in die sui obitus celebrare. Item dicit idem Pli.
72 l. 11. c. 19. Quod multas incurrunt passiones, ægrotãt enim propter otium, quando non perficiunt fœtum suum, similiter ipsis inimicatur subitus & immoderatus sonitus echo, terrens eas. Itẽ araneæ quæ alveare subintrant, quæ eas corrumpunt. Item papiliones quidam, qui mel earum devorant. Itẽ corrupta nebula, quæ corrumpit flores quos pascuntur. Itẽ aviditas pastus, quando immoderate comedere appetunt. Itẽ oleum quod eas necat, sed acetum super infusum vivificat. Itẽ nocet eis ventus, fumus, & fœtor, & pluvia. Vere omnia ista incommoda incurrunt religiosi, & etiã quilibet viri perfecti. Primum ergo incommodum est pigritia, quia verè quando cessant ab opere disciplinæ, & vacant otio, & desidiæ, tunc per multa vitia infirmãtur, *quia omnia mala docuit otiositas.* Eccl. 33. Et hoc est primum incommodum, sc. pigritia. Secundum est terror, & sonitus, & significat duritiam, & crudelitatẽ prælatorum, qui subito, & sine deliberatione subditos puniunt, verberant, & conturbant, unde etiã proveniunt diversa vitia, sc. apostasiæ, dissensiones, & hujusmodi. Deut. 1. *Nũcii terruerunt nos.* Tertium incõmodum est aranea; & significat pravos socios, qui sunt inter alios in religione, qui suis pravis nutibus, verbis & suggestionibus alios incitant ad peccata, & sic eos inficiunt, & corrumpunt, quia unus malus vellet, quod õnes alii essent sibi similes. *Volo omnes esse sicut meipsum.* 1. Cor. 7. Quartum incommodum est papilio, & iste significat detractores, & susurratores, qui mella aliorum, i. bona opera contemnẽdo, & contrahendo adnihilant & consumunt, *quia verba susurratoris quasi supplicia.* Prov. 26. Quintum incommodum est corrupta nebula, & significat praviratem in majoribus, sc. senioribus & prælatis, qui debent esse quasi flores, ubi alii debent depasci per imitationem, & boni exempli acceptionem, & ideo quando sunt corrupti per luxuriam vel aliud peccatum, malum suis imitatoribus tribuunt nutrimentum, quia *hodie exsiccatum est fœnum, & cecidit flos.* Esa. 40. Sextum incommodum est aviditas pastus, hoc est dictum, nimius appetitus scientiæ, quia quando immoderate appetunt scire, ita quod propter hoc horas canonicas vel alia moralia dimittunt, tunc infirmantur per inflationem superbiæ, & præsumptionis, quia scientia inflat, charitas autem ædificat. 1. ad Cor. 3. *Ideo non plus sapere quam oportet sapere.* ad Rom. 12 sicut patet de multis monachis, qui dimittunt habitum, ut audiant leges. Item nocet eis oleum superfusum, & significat temporalem prosperitatem, quæ recte facit eos exanimes, sc. luxuriosos, cupidos, & superbos, quia Secundum Senecam, *Fortuna quem nimium fovet, stultum facit.* Acetum tamen correctionis, si à prælatis superfundatur, ipsos vivificat per gratiam, & conservat, quia *mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ.* Prov. 6 Item nocet eis ventus superbiæ, fumus infamiæ, fœtor luxuriæ, & immoderata pluvia delitiarum & gulæ, & gastrimargiæ. Ab his enim nocumentis debet custos apũ, i. prælatus ipsas sollicite custodire. 3. Reg. 20. *Custodi virum istũ, &c.* Et hoc usque huc dicit Plin. Avicenna autem dicit l. 9. c. 4. 73
Quod apes comedunt mel quando sunt infirmæ, & non exeunt domos suas, sed ibi melle pascuntur. Sic vere clerici, & religiosi debent comedere mel doctrinæ, & scientiæ, & devotionis. Illi autem qui sunt infirmi, fragiles & imperfecti, qui de facili cadunt in peccatum; debent remanere in domo sua, i. in conventu suo, & à mundi negotiis abstinere, & in propriis conventibus residere. Non enim debent circuire undequaque per mundum, sed vitare occasiones peccati, & melle doctrinæ, & maxime sacræ scripturæ jugiter enutriri, ut sic sanentur, & fortificentur per gratias, & virtutes. Deut. 32. *Constituit eum super excelsam terram, ut sugeret mel de petra.* Apis quando invenit vas mundum, libenter 74
ibi mellificat, & facit ibi domos sextiles, & si os alvearis sit nimis amplum, strictificabit cum succis amaris; & nigris, ut dicit idem Avicen. ibid. Sic vere quando Christus vas mundum, i. cõscientiam puram, & innocentem, & castam invenit libenter, habitat ibi, & ibid. mellificat per gratiam, quia sc. ibi mel devotionis, & gratiæ introducit. *Quia qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem.* Prov. 22. Et ideo os alvearis, i. ipsa voluntas debet strictificari per conscientiam, & timorem, & maxime cum succo nigro, & amaro, i. cum mortis memoria, quæ corpus amarificat, & denigrat. *Ad quem enim respicit spiritus meus, nisi ad humilem, & contritum corde?* Esa. 66. Et in hujusmodi domo munda, & corde puro facit apis Christus domum sextilem, i. habitaculum suum; sex angulis quadratum. Isti sex anguli sunt spes, fides, charitas, humilitas, patientia, timor. Vel dic, quod homo valde debet attendere, quod in vase mũdo, i. in religione vel societate pura, & sancta eligat sibi locum. Ecc. 24. *In habitatione sancta corã ipso ministravi.* Apes primo ædificant 75
domos, deinde mella. Apes autem masculi domos ædificant soli, aliæ autem occupantur exterius in labore. Sic vere nos primo debemus ædificare domos nostras, sc. æterna habitacula in paradiso, quia in domo patris mei mansiones multæ sunt. Joan. 14. Et deinde ad mella componenda, sc. ad temporalia poterimus vacare. *Quæ quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc õnia adjicientur vobis,* Mat. 6. Et ita faciunt masculi, i. viri perfecti, & justi. Fœminæ autem, hoc est dictum peccatores molles, & delitiosi, exterius circa labores mundanos se occupant, & de æternis domibus parum curant. Vel masculi sunt contemplativi, fœ-
minæ sunt activi, &c. sicut supra. Apes secundum Avic. morãtur 76
in favis suis, & quando est tempus exeundi, exeunt in altum ad modũ pyramidis, & comedunt mel. Sic pro certo boni in mũdo hoc conversantur in favis suis, i. in suis bonis operibus ubi melle gratiæ impinguãtur, sed quando erit tempus exeundi, s. de mundo per mortem, tunc volabunt pyramidaliter usque ad altitudinem paradisi, ubi mel æternæ dulcedinis perpetuo gustabunt, & sic mel gratiæ in mel gloriæ cõvertetur, quia gloria nihil est nisi gratia consũmata. *Aperti sũt thesauri, & evolaverũt nebulæ quasi aves.* Eccl. 43. Masculi apum nõ habent aculeum, nisi pauci, & cum nituntur pungere, nõ possunt. Sic multi licet nõ habeant aculeum, i. potestatem nocendi, tamen quia malam habent voluntatem, hoc nituntur facere, & non possunt. quod patet in malis pauperibus, qui se si possent crudeliter vindicarent. Ideo Es. 16 *Superbia ejus, & arrogantia ejus, plusquam fortitudo ejus.* Et ideo Eccl. 19. *Si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciat.* Rex 77
apum in duplo major est quam aliæ, & utuntur apes aculeo duplici

plici causa, ad humiditatis, sc. superfluæ consumptionem, & ad mellis sui defensionem. Vis enim ignea est in aculeo, & ideo operatur valde ad superflui consumptionem, & mellis depurationem, & conservationem secundum Avic. ibid. Sic vere prælati debent esse majores, quantum ad merita, & meliores quam subditi. Aculeo autem, id est, judiciaria potestate debent uti ad duo, sc. ad superfluorum, i. e. malorum, & vitiorum destructionem, & consumptionem, & mellis, id est, bonorum subditorum defensionem, & tuitionem. Vis enim ignea charitatis debet esse in aculeo correctionis, ut sc. ex charitate corrigant delinquentes. *Omnia opera vestra ex charitate fiant.* 1. ad Cor. 15. Et ideo debet superflua resecare, bona autem, & proficua conservare. *Non ergo*
78 *frustra gladium portat; Dei enim minister est, vindex in iram, &c.* Item idem. Alveare subintrant quædam muscæ malæ, quæ generant ibi alias muscas, & alas perforant aliarum. Sed veræ apes pungint ipsas, nec permittunt secum morari. Sic vere quando in alveari apum, i. in societate bonorum subintrat mala musca, i. aliqua mala persona, debet pungi, & corrigi, & puniri, & ab allis ejici, & expelli, alioquin alas apum, i. virtutes, & affectus bonorum perforaret, & corrumperet per malas suggestiones, & exempla. & sic muscas alias sibi similes generaret, quia alios sibi similes faceret per peccatum. Genuit Adam *filium ad imaginem &*
79 *similitudinem suam.* Gen. 4. Apes mellificantes secundum eundē Avic. interficiunt masculos, quando sunt sibi nocentes, reges etiam earū, qui eas non bene regunt, interficiunt, & quia nimis comedunt de melle, pugnant etiam contra apes longas, & eas ejiciunt. quia non mellificant, sed comedunt, & per talem ejectionem melioratur mel, & augetur. Sic pro certo boni subditi, qui mel devotionis, & gratiæ, mel etiā temporalis sustentationis conficiunt, & ad hoc per se, & alios laborant, interficiunt masculos nocentes, i. pravos, & perversos, & eis in via morū obsistentes, sicut sunt hæretici, & principes peccatores, utile est enim tales occidere, quia secundum Senecam, *Genus clementiæ est, malos cito occidere.* Reges autem suos, sc. malos Prælatos, qui eos male regunt, debent impugnare, eos deponendo, & apes longas, i. e. carnales, & ociosos, qui non faciunt nisi comedere labores aliorum, nec laborare curant, debēt à se expellere, & fugare, *quia qui non laborat, non manducet.* 2. ad Thess. 3. Nam per eorum expulsionem de conventu vel collegio, melioratur mel, i. temporalis, & spiritualis prosperitas aliorum. *Ejice eam, & claude ostium post eam.*
80 2. Reg. 13. Est quoddam genus apum, quod dicitur labion, quod interficit apes mellificantes, & earū domos destruit, odit enim eas, quia sunt vigiles, & bonæ custodiæ. Sic vere in Ecclesia Dei sunt perversi canonici vel religiosi, qui odium mellificantes, id est, bonas personas; & maxime Prælatos suos, eo quod sunt vigiles super gregem dominicū, & bonæ custodiæ, quia sc. ipsos custodiunt, ne delinquant, per correctiones, & documēta. Amos 5. *Oderunt in porta corripientem*, & ideo eos occidunt per infamias, si possunt, et eorum domos destruunt, i. e. dignitates, et officia, in quantum nituntur eos deponere, *quia non amat pestilens eum, qui se corripit.* Prov. 15. Mali enim ut communiter non diligunt bonos nec subditos, nec Prælatos, imo eos persequuntur, et odiunt, et eorum spiritualem vigiliam per detractionem destituunt, et contemnunt. Unde Prov. 29. *Detestantur impii eos, qui in recta sunt*
81 *via.* Labion est quædā apes sic dicta, quæ intrant alvearia ad comedendum mella, et quando ibi intrat, ita avide se infigit in mel ut devoret, quod non potest exire, imo ibi invenitur, et à veris apibus enecatur. Sic vere in alveari hujus mundi sunt cupidi, et avari, qui tanto ardore appetunt mel, i. mundi divitias, delitias, et honores, quod ibi taliter se infigunt per desiderium, et affectum, quod non possunt exire, nec eas dimittere per contemptum, imo ibi infixi toto vitæ suæ tempore, per malas consuetudines perseverant, ita quod in morte inveniuntur ab apibus veris, i. à Deo, et sanctis Angelis, et per mortis æternæ suppliciū occiduntur. Num. 35. *Statim quod apprehenderit eum, interficiet.*
82 Quilibet rex apum habet unam catervam, et illa caterva non vult habere alium, nisi illum quem primo eligit, imo si alius vult esse rex illius catervæ, contra eum pugnant, et eum occidunt, et nec eum admittunt secundum Avic. Sic verè est in Ecclesia Dei, quia quilibet Prælatus habet suam catervam, sc. subditos, et quilibet Abbas monachos suos, et ideo pro certo illi, qui primo elegerunt unum regem, i. unum Prælatum, statum, vel religionem, debent eo esse contenti, toto tempore vitæ suæ, nec debent currere ad regem alium, i. ad alium statum vel ordinem declinare. *Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos.* Prov. 27. Vel pone, si vis, quod scholares vel subditi, ex quo primo eligunt unum bonum magistrum vel Prælatū, non debent illum immutare, & tanquā instabiles de uno ad alium se transferre, quia secundum Sen. *Non convalescit planta, quæ sæpe transfertur.* Vel pone quod rex quem primo eligimus in Baptismo est Christus, qui est rex, & princeps catervæ Christianæ, & ideo pro certo non debemus eum dimittere per peccatum, nec alii regi, sc. diabolo (*qui est rex super omnes filios superbiæ*, Job. 41.) nos unire, imo si super nos regnare voluerit, & nos potestati suæ per vitia subjugare, debemus contra eum pugnare, suis tentationibus fortiter resistendo, & eum occidere, i. occisum vel mortuum dicere, vel putare. *Resistite ergo diabolo, & fugiet à vobis.* Jac. 4. Figura de Roboam, & Jeroboam, sicut habes supra. 83

Quando apes volunt volare, si fuerint paucæ, expectant societatem alterius examinis, ut sic securius pariter proficiscantur. Sic vere nos qui habemus de hoc mundo volare ad patrem, debemus bonam societatem perquirere, & eidem nos adjungere, & unire, ut sic alter alterius auxilio per vitæ hujus pericula securius transeamus, *quia frater qui adiuvatur à fratre, tanquam civitas firma.* Prov. 18. Nulla creatura est ardentior ad vindictam, quam sint 84
apes. Unde sepes magnas prosternit sui exercitus magnitudo, quando ad iracundiam concitantur, quando sc. contra diripientes mella resistere compelluntur. Sic vere boni Prælati, & subditi, qui per zelum justitiæ ad iracundiā concitantur, contra invadentes injustè jura, & possessiones suas, & Ecclesiarum suarum, debent esse iracundissimi, & rigidissimi, ut ea sc. à cunctis invasoribus tueantur, & sepes etiam fortes, i. mundi principes, & potentes debent prosternere, & corrigere exercitus apū, hoc est dictum, Prælati Ecclesiæ. & collegia constituta. *Pugnemus pro animabus nostris, & pro sanctis nostris.* 1. Mach 3. Apes juvenes, & virgi- 85
nes melius operantur mel quā senes, & melius mel faciunt. & nō tantum nocet earum percussio, sicut senum. Sic vere charissimi, mel quod fit in juventute, i. bona opera meliora sunt, & magis deo accepta, quam illud quod fit in senectute, & maxime si apes hujusmodi sint virgines, i. servant pudicitiam corporalem. Juvenes etiam non debent ita pungere vel percutere, sicut senes, id est, corrigere, vel arguere. *Seniorem ne increpaveris.* 1. ad Tim. 5. Ictus etiam eorum non tantum lædit, sc. verbum & increpatio, audientes per compunctionem; sicut ictus & correctio senum, quia senum auctoritas sermonibus dat valorem, *quia quam pulchrū est senioribus judicium.* Eccl. 25. Vel dic, quod percussio vel injuria facta, peccatum etiam vel delictum factum à juvenibus non tantum debet nos lædere, nec ita gravis debet reputari, non etiam ita offendit Deum sicut senum; qui sc. majori maturitate, & prudentia debent uti, ideo dicebat David, *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Mellificant etiam apes secundum 86
Avic. in vere, et in autumno. Illud tamen mel quod fit in vere, melius est propter florum puritatem, et novitatē. Sic vere charissimi in vere, i. in tempore juventutis, quod est principium anni, i. vitæ nostræ et in autumno, i. in fine vitæ, i. senectute debet quilibet mellificare bona opera, et virtutes, et mel devotionis, et gratiæ, mel etiam lectionis, et scientiæ procurare. *Filia in juventute excipe doctrinam, & usq; ad canos invenies eam.* Eccl. 6. & Eccl. 11. *Mane semina semen tuum, & vespero non cesset manus tua.* Mel tamen factum in vere, i. bona opera facta in juventute, melius placent deo, et meliora sunt, et hoc quia flores, i. ipsi juvenes, sunt magis puri per innocentiā, sunt magis novi per gratiæ pulchritudinē, et decorē, quia non sunt antiquati dierum malorum. Ideo Cant. 7. *Omnia poma mea servavi tibi nova, & vetera.* Item sicut dicit idem 87
Avicenna, apes potant, sed tantū aquam claram, nec bibunt aquā, ubi projecerunt fœces suas. Sic pro certo Christiani, et maxime religiosi, debent bibere, addiscere se, et haurire aquam claram, hoc est dictum, scientiam Theologicam, ubi est claritas veritatis sine turbulentia; falsitas autem aquam turbidam, i. ipsas scientias, ubi omnia sunt confusa, et obscura, et cautelarum velamine obumbrata, non debet bibere vel audire. Ideo Hier. 2. *Quid tibi vis super viam Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* Aquam etiam ubi projecerunt fœces, hoc est dictum, mundi delicias, et carnalitates, et hujus mundi prosperitatem, in quibus projecerunt fœces suas, i. ubi commiserunt peccata diversa, et vitia dum essent in mundo, vel quas continuerunt, et coinquinatas ostenderunt, non debent iterum bibere vel gustare. Num. 20. *Non bi-* 88
bemus de cisternis tuis. Item idem ibidem dicit, et etiam Plin. l. 11, c. 30. quod apes diligunt harmoniā, sonitum atq; plausum. Unde quando sunt extra alveare, ad vocē tinnitus et sonitus revocantur. Sic vere boni diligunt sonitum prædicationis, tinnitum eruditionis et motionis, cantū laudis divinæ, et gratiarū actionis,

nis, & ideo si de alveari suo, id est, de statu gratiæ recesserunt per peccatum, tunc ad sonitum prædicationis, & instructionis ibidem iterum revocantur, & iterum per pœnitentiam revertuntur. 2. Reg. 2. *Ioab cecinit buccina*, & etiam 1. ad Cor. 15. *Clangent enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* Hæc Avicenna, qui in multis aliis concordat cum Aristotele, Plinio & Ambrosio, quorum dicta superius sunt expressa. Vel dic contra hypocritas, qui plausum jactantiæ, & laudis vanæ diligunt, & in loco ubi laudantur, libenter remanent atque sistunt. Unde versus, *Delectant casas etiam praconia formæ.*

Cap. VII.

De Aranea.

1 ARanea secundum Isid. l. 12. vermis est ab aëris nutrimento dicta, quæ exiguo tempore longa fila deducit, & semper telæ intenta, nunquam cessat à labore, perpetuumq; sustinet in suo opere dispendium, quia quod multo tempore conficit, modico vento vel stilla rumpitur, & si clabor ejus cassus efficitur, & inanis. Tales sunt seculum diligentes, divites sc. mundani, quia nunquam quiescunt ab angustia vel labore, ut patet generaliter in omnibus statibus Esa. 57. *In multitudine viæ tuæ laborasti, non dixisti, quiescam.* Et licet modico tempore faciant telam magnam, hoc est dictum, acquirant multas divitias, & possessiones, tamẽ modico vento tribulationis totum eis subripitur, quicquid habent, ut patet in morte, vel etiam vento, id est, ab ipsis raptoribus, & mundi principibus quicquid de divitiis aggregaverant, eis subito aufertur, ut patet de cupidis, & mercatoribus, qui à principibus, & ballivis spoliantur, & sic efficitur cassus labor
2 suus, Sap. 3. *Labores eorum sine fructu*, Esa. 50. *Telas aranea texuerunt.* Aranea teste Avic. multos habet pedes, impares semper, & inæquales, quod necessarium est ei, propter multiplices ejus operationes, quia cum quibusdam fila nectit, cum aliis ipsa subtiliat, & prolongat, cum aliis rapit, & quando vult in telæ superficie immobiliter se suspendit, super omnia animalia annulosa viget in ea sensus tactus, quia statim sentit, quando musca aliqua in tela sua fuerit involuta, quam statim aggreditur, ipsã involvens fortius ne evadat, deinde humiditatem ejus bibit, interiora ejus evacuat ab humore, & sic eam interficit, & occidit. Ipsam autem primo invadit à parte capitis, ut dicit idem. Ista aranea est usurarius, vel causidicus, vel avarus. Fila sua, & laquei sui sunt cautelæ, fallaciæ, & cõtractus. Pedes ejus, qui corpus sequuntur, & ipsum portant, sunt prava familia, filii, famuli, & uxores. Muscæ autem quas rapit, sunt circumjacentes pauperes, & egeni. Aranea ergo habet multos pedes; quia tales cupidi habent multos subministrantes, uxorem, filios, proxenetas, quibus mediantibus telam cautelarum conficiunt, & connectunt, & ad actus suos undique se deferunt. Constat enim, quod uxor ejus incitat acquirere, famuli contractus perquirunt, & ad dominos suos pauperes adducunt, & sic sibi subserviunt universi. Prov. 1. *Pedes eorum ad malum currunt.* Item isti habent optimum sensum tactus, hoc est dictum, optimã sapientiam de terrenis, quæ sunt tangibilia, & visibilia, dicunt enim illud Gen. 27. *Accede ad me fili, ut tangam te.* Et ideo quando muscæ, i. quando pauperes capti sunt, & involuti in tela sua, i. suis falsis contractibus, & cautelis, optime sentiunt, quia optime vident modum, & ideo statim ipsos invadunt per citationes, & exactiones & tunc eos ne evadant, fortius involvunt. Ipsi enim considerant tempus caristiæ, ubi pauperes non possunt reddere, quod debent, & tunc ipsos molestant, & infestant. Et quia miseri, non possunt reddere, ideo per novos contractus involvi fortius se permittunt. *Irretivit eum multis sermonibus.* Prov. 7. Job. 18. *Immisit in rete pedem suum, tenebitur planta ejus laqueo.* Et tunc quando vident, quod bene sunt ligati, & involuti per literas, & contractus, & quod nullo modo possunt evadere manus suas, occidunt eos, quia vitam suam, i. possessionem temporalem, de qua vivebat, eis auferunt, & humiditatem suã, i. e. bona sua temporalia sibi sugunt, & sic ipsos dimittunt vacuos & inanes. Ezech. 32. *Extendam super te rete meum, &c.* & Jos. 10. *Non reliquit in eo ullas reliquias, sed universa usque ad consumptionem devastavit.* Et de talium muscarum venatione vivunt. Vel araneæ sunt Principes, & Prælati, qui habent multos pedes, i. multos officiales, & ballivos diversos, & impares quantum ad officia sibi data, quibus mediantibus muscas, i. pauperes occidunt, & eorum substantiam totam, & humiditatem bibunt. Deut. 32. *Occisorum sanguinem bibetis.* Vel aranea est diabolus, pedes sui diversi multa sunt genera, & diversa tentationum; tela sua est peccatum, quæ ex multis filis, i. ex multis conditionibus aggregantur, sc. suggestione, cogitatione, consensu operatione, complacentia, consuetudine, obstinatione, defensione, gloriatione, desperatione, & tunc fugit diabolus humorem gratiæ, & devotionis, & sic homo moritur in æternum. Et ideo dicitur Beelzebub i. Deus muscarum. Ipsam autem muscam peccatorem à parte capitis, i. quantum ad fidem, quæ caput est animæ, summe nititur infestare. Figura de ancilla, quæ percussit Abimelech in capite. Jud. 9. Teste Aristotele, Aranea fugit humiditatem muscarum, & ibi delectatur, sicut apes sugendo mella. Muscæ sunt dæmones, delitiæ mundi sunt humiditas sua, in quibus delectantur araneæ, i. peccatores, & mali. Sicut igitur apes, id est, boni sugendo mel, i. devotionis dulcedinem gustando delectantur; sicut araneæ, i. peccatores, in humore muscarum, id est, in deliciis carnalibus & bonis temporalibus consolantur. Job. 24. *Dulcedo illius vermes.* Dicit Aristoteles, quod inter aranea est diversitas sexus, & est fœmina majoris corporis quam masculus, pedes habet longiores, & flexibiliores, & mobiliores, & habiliores ad texturam, telam facit pro muscis capiendis quarum humiditatem fugit, & eas vacuas derelinquit, & residuum ejicit, & expellit, revertens alibi ut venetur. Sic recte in genere hominum, fœminæ sunt majoris corporis, i. e. majoris cupiditatis, & voluptatis, quam masculi, pedes etiam, id est, affectus habent longiores, quia plura, & majora desiderant & affectant, & ideo sunt habiles ad texturam, id est, ad telam cautelarum, & malitiæ perpetrandam, & ad muscas, i. ad luxuriosos capiendos, & involvendos, & attrahendos, ut sic sua humiditate, i. sua temporali substantia satientur, quia sicut videmus, luxuriosos involutos vacuant bonis suis, & ipsos interficiunt per famæ, gratiæ & scientiæ detrimentum. Habent etiam flexibiliores pedes, & molliores, i. affectus, quia affectus & voluntas mulieris de facili flectitur ad peccatum, & ad vana, & vaga desideria mobiliter circumfertur. Ideo Prov. 7. de mala muliere dicitur, *garrula, & vaga, quietis impatiens.* Et Prov. 5. *Vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.* Secundum Arist. lib. 5. c. 7. Aranea fœmina attrahit masculum per fila telæ suæ, & masculus fœminam, & non cessabit attractio, donec invicem conjungantur, & carnaliter copulentur. Quod maxime accidit in fine veris, & principio æstatis, & quandoque in fine autumni, & in principio hyemis, & tunc maxime sunt nocivæ, & earum punctura venenosa. Sic vere luxuriosi, & luxuriosæ attrahunt se invicem per telas suas, id est, per mutuas sollicitationes, & verba, ad conjunctionem & copulam carnalem. Quod maxime accidit in vere, & æstate, hoc est dictum, in tempore infantiæ, & juventutis, quia tunc libidinis desiderium fortius inardescit. Accidit etiam aliquando in hyeme, vel in autumno, quæ sunt finis anni, hoc est dictũ, in tempore senectutis, quia multi sunt, qui etiam tempore senectutis nolunt dimittere actus illos, & ideo tunc temporis sunt araneæ magis venenosæ, quia verè peccatum luxuriæ magis nocet, & spiritualiter, & temporaliter in tempore senectutis. *Deus enim summe odit senem fatuum, & insensatum, id est, luxuriosum, divitem mẽdacem, pauperem superbum.* Eccl. 25. Secundum Arist. l. 9 c. 39. Diversa sunt genera aranearum, quia quædam sunt parvæ, & maculis respersæ, aliæ autem sunt magnæ, & nigræ sed primæ magis sunt acutæ, quam aliæ quæ sunt magnæ, & nigræ cum pedibus longis, quia tales ut communiter sunt minoris motus, nisi quãdo coitu stimulantur. Sic vere in genere usurariorum, & ballivorum, qui sunt parvi, id est, pauperes, & ex humili plebe nati, sunt velociores per sollicitudinem, & acutiores per rapinam, quam illi qui sunt majores ad divitias, & ad generis dignitatem. 7 Aranea nigra circa terram laqueos suos facit, ubi cum aliquam muscam cœperit, ipsam defert, & reponit ad locum suum, & ibi fugit humiditatem unde vivit, & consumpta tota muscæ humiditate eam expellit, & iterum revertitur ad venandum. Talis est mulier mala; quia cum aliquem infra laqueos suos involverit, fugit, quicquid potest attrahere de humiditate temporalis substantiæ, & cũm videt, quod musca non habet amplius de humore divitiarum, statim pro certo dimittit eam, & de eo amplius nihil curat. Figura de Dalila, quæ postquam totondit Samsonem, qui supra genua dormierat, & postquam fortitudo recessit, expulit eum, & tradidit Philistæis. Dalila interpretatur situla, quæ tamdiu vertit faciem ad aquam, quamdiu hautiat & impleatur, & tunc vertit ei dorsum; & significat malã mulierẽ, quæ primo faciem, i. favorem, & fictum amorem, & apparentiam vertit ad hominem, ut impleatur venter ejus divitiis atq; lucris; quod si factum fuerit, nihil amplius de eo curat, imo vertit ei dorsum, & non faciem. Dum igitur Samson, id est, aliquis homo dormit,

mit,& delectatur super genua Dalilæi.In carnalia more alicujus malæ mulieris,ipsa pro certo statim convertitur ad tondendum, & vellus divitiarum ab eo exuendũ.Sed pro certo statim, quod istud vellus,i.sua temporalia substantia fuerit avulsa,fatuusque homo fortitudinem prosperitatis amiserit, & venerit ad infortunium paupertatis,ipsum proculdubio detelinquit. Unde Judith.c.*Remiserunt eos vacuos,& sine honore abjecerunt*. Tales autem luxuriosi à Philistæis , i. à dæmonibus capiuntur,per ignorantiam excæcantur,per malas consuetudines alligantur, tandem una cum eis in templo inferni occiduntur,& extinguuntur.

Vel dic,quod aranea est diabolus,qui in laqueis suggestionũ, delectationum & tentationum, & in amore mundanæ prosperitatis ligat,& involvit muscam,i. peccatorem, ipsumq; per cõplacentias fortius & fortius quotidie semper stringit,& cum viderit,quod ita est ligatus inclinatus & deditus mundo,& mundanis,quod non contendit resilire, tunc diabolus paulatim fugit,evacuat & evellit ab ista musca,quicquid habet de humore, i.de Dei gratia,& devotione,& compassione.Et cum bene per diversa peccata fuerit vacuatus,tunc ipsum aranea, i. diabolus, de caverna sua,i. de mundo ejicit,& expellit,per mortem, scil. temporalem.Unde de hoc potest dici illud 2.Reg.13. *Ejice eam, & claude ostium post eam*.Homo enim per mortem ejicitur,& post ipsum ostium clauditur, quando sibi redeundi potentia denegatur. Figura de Dalila sicut supra.Dalila enim est diabolus,genua ejus sunt mundi prosperitas,quæ sc. sunt duo,quia sc. mundi prosperitas in duobus consistit,s.in divitiis. & delitiis.Quando ergo Samson,i homo dormit, & quiescit super genua Dalilæ,i. super mundanam prosperitatem, tunc vere Dalila quæ interpretatur situla,i.diabolus,qui semper sitit damnationem nõ stram,& hautire cupit quicquid habemus de aqua gratiæ & virtutis,statim convertitur ad eum tondendum, & capillis gratiarum & virtutum,vellereq; bonæ conversationis exuendum, & spoliandum; quod cum factum fuerit,& miserum peccatorem in mundi prosperitatibus bene cõsopiverit,& ab omnibus bonis spiritualibus exuerit,tunc vere ipsum expellere cõsuevit,&Philistæis tradere ,i.mundi,& inferni tribulationibus,& tormentis. ubi alligatur per æternam damnationem, & ubi etiam excæcatur per utriusque lucis privationem.Matt.25. *Ejice eum in tenebras exteriores*. Vel dic,quod aranea est usurarius vel avarus, qui cum laqueis suis,i. cum multis inductionibus, & cautelis ligat.& involvit muscas,i. pauperes & vicinos. Quando autem videt eos contractibus,obligationibus & pactionibus irretitos, ita quod nõ possunt solvere,nec à suis laqueis resilire,tũc vere fraudulenta aranea,i. usurarius solet istam muscam,i. pauperem invadere per citationes, mordere & lædere per diversas impugnationes, & eos humore temporalis substantiæ vacuare,per exhæredationes.Et quando videt eos vacuos,& inanes,solet eos expellere,& à sua domo,societate,& amicitia penitus abdicare, quia revera tales primo fraudulenter pauperes attrahunt,deinde eos in suis contractibus involvunt,tandem eos exhæredant,post expellũt. Ideo de talibus dicitur Eccl.13.*Si habueris,convivet tecum,si autem nihil habueris,derelinquet te*.Isti ergo sunt figurati in Dalila,quæ interpretatur situla,qui sitiũt,& cupiunt divitias vicinorum, quia vere illos,qui dormiũt super genua sua,i.illos qui in suis adjutoriis,& mutuis.& auxiliis confidunt,& qui eis innituntur,ipsi tõdent,spoliant,depauperant,& confundũt,eosq;Philistæis,i.ballivis pattiũtur,& exactoribus tradunt multoties cruciandos, de eis amplius non curantes,postquã eos totonderunt,sed eos sine spe alicujus juvaminis expellẽtes. Vel dic,quod aranea est falsus amicus,qui amicum suum laqueis adulationũ alligat,ut humorem,i. lucrum temporale ab eo attrahat atq; sugat,sed si ipsum
8 vacuatum viderit,ipsum pro certo quam cito derelinquit.Figuratus in Dalila, quæ tamdiu Samsonem secum dormire permisit,quousq; capillos sibi rasit,sed eũ statim expulit,& dimisit.*Divitiæ enim addunt amicos plurimos;à paupere autem,& hi quos habuerat, recesserunt*,Prov.29.Aranea postquã cepit muscam,ipsam reponit,& donec iterum esuriat,servat,& illud quod residuum est, & nihil valet ad bibendum,ejicit de caverna, & iterum revertitur ad venandum.Sic avarus muscas,i.divitias recolligit pro suæ avaritiæ fame,& esurie temperanda , & illud quod nihil valet , sc. bladum vel vinum corruptum ejicit,quando sc.amplius servari non potest,& ad venationem avaritiæ,usuræ,fraudis & ra-
9 pinæ.iterum revertitur.Aranea nõ venatur quamdiu habet muscam, qua nutriatur. Sic vere nos non debemus esse solliciti de acquisitione temporalium,quæ ad modum muscarum pũgunt, & sollicitant cor humanum, quamdiu de eis ad victus sufficientiam habemus.1.ad Tim.6.*Habentes alimenta,& quibus tegamur,his contenti sumus*.Teste Arist.l.9.c.38.quando tela aranæ est rupta, 10
non vacat venationi,donec iterum reparetur, & ipsam summe reparat circa Solis ortum,& occasum. Et secundum Plin. in reparatione hujus semper incipit à medio , quia nihil judicat in corpore telæ esse integrum,quamdiu medium non est firmum, Aranea est homo, tela sua est congeries virtutum , & morum, muscæ sunt bona temporalia,quæ infestant,& sollicitant cor humanum.Si ergo tela tua,i.congeries virtutum,& morum,& velamen fuerint aliquo casu diruta per aliquod peccatum mortale ; pro certo non debes vacare venationi muscarum,i. acquisitioni bonorum temporalium , nisi prius per pœnitentiam tela ista fuerit integrata. Et hæc reparatio maxime habet fieri circa Solis ortum,& occasum, hoc est dictum, per considerationes ortus & nativitatis , occasus & mortis ipsius Solis justitiæ Jesu Christi, quia circa nativitatem,& mortem Christi invenies doctrinam,& exemplum omnium virtutum;& ad eorum regulam reparare poteris telam tuam. A Solis ortu, & occasu, ex Sion species decoris ejus. Vel etiam in solis ortu,i.in ipso statu juventutis,& etiam in occasu senectutis,quia sc. & juventus, & senectus sunt tempora bonis operibus opportuna.Ideo dicitur Ecc. 11. *Mane semina semen tuum,& vespere non cesset manus tua*.Et in hac reparatione tu debes incipere à medio ; i. e. à corde, & à conscientiæ puritate : quia nihil potes esse integrum in moribus vel secutum,nisi si cor sit tutum,& firmum per conscientiæ puritatem,& per constantiæ firmitatem.Ideo : *Omni custodia serva cor* 11
tuum,quoniam ab ipso vita procedit.Prov.4. Secund. Arist. fœmina aranea parit,& venatur,& masculus juvat eam. Sic est de usurariis,& avaris,quia pro certo fœminæ vacant venationi, i. usuræ & lucro,sicut & ipsi mares earum,ipsas adjuvant ad lucrandum, quia sicut videmus ad oculum , fœminæ avarorum magis sunt ardentes, & cupidæ, quam avari , *quia brevis omnis malitia super malitiam mulierũ*.Eccl.25.Secundum Arist. Aranea quando vult 12
capere muscas, abscondit se in foramine, vel sub tela, ne à bestiolis videatur.Sic vere usurarii abscondunt se sub tela sua, hoc est dictum, sub pallio cautelarum suarum, quia contractus suos palliant aliquo bono,utpote mutuo vel vendito,&c.E hoc faciunt,ne videantur,i.e. ne eorum malitia cognoscatur. Dicunt enim ; *Non me videbit oculus*. Job 24. Nam sub specie mutui usuras contrahunt,& rapinas.Figura Gen. 38. de Thamar,quæ volens decipere Judam,involvit se pallio,& cum ab eo persequeretur, ostendit sibi arrabonem, quem ceperat, & liberata est. Sic quando usurarii volunt evadere persequutionem Judæ, i.e. judicum & principum,& prælatorum , involvunt se pallio cautelarum, & ostendunt arrabonem,i. chartas & litteras simulatas. & fictas,& sic liberantur,ita quod Judas, i. prælatus compellitur dicere,*Justior mea es*. Ideo potest dici illud 3.Reg.14.*Commuta habitum,ne cognoscaris*. Parvulæ aranææ statim , quod natæ 13
sunt incipiunt telas facere,& venationi vacare,& ac si in materno utero essent edoctæ , statim incipiunt facere instrumenta competentia prædæ suæ.Sic pro certo filii usuriariorum statim, quod possunt ire,ab eis informantur, & docentur ad telas cautelarum faciendas , & ad venationem usurariam exercendam. Et ideo sicut videmus statim , quod possunt loqui , incipiunt usurare,& ad parentum officia se donare,& talem cautelam ordiri,ut muscas capiant , & divitias , & ut fraudes exerceant, & usuras. Istud enim est regulare, quod in omni statu patentes volunt filios ad propria opera erudire,& informare. ut patet de mercatoribus,& causidicis,& operariis universis. Ideo Hier. 7. *Patres colligunt ligna, filii succendunt ignem , mulieres conspergunt adipem, ad faciendum placentas regina cœli*. Quia breviter inter usurarios,& patet,& mater,& filii ibidẽ aliquid operantur. Est quædam species araneatum,quæ venatur parvum lacertum,quia filiis suis circumligat os,& tũc saltat super ipsum & ipsum inficit, & occidit.Ista autem dicit Plin non solum de lacerto,imò etiam de serpente,lib.10.c.74. circa finem, Lacertulus est pauper homo & simplex,aranea est causidicus, qui filiis suis,i. fallaciis & cautelis ita circumligat os & verba pauperis, quod non potest aliquid dicere,quin capiatur,& ita claudit ei os,quod nõ audet nec potest suis fallaciis respondere;& sic eum interficit, temporalem substantiam subtrahendo.Irretivit eum suis sermonibus, &c. Prov.7.*Cœperunt conculcare os ejus,&c*. Luc.11. Vel pone quomodo usurarii,& causidici ligant alios per os, id est, per verba & obligationes,deinde invadunt per citationes.& occidunt per exactiones. Item dicit Arist. quod aranea aliquando invenitur 15
in examine apum,quæ corrumpit mel,& fugit liquorem, & facit

cit texturam circa favos, & corrumpit eos. Sic vetè in examine bonorum virorum, clericorum & religiosorum, aliquando est aranea, i. aliquis malus ambitiosus, & cupidus, qui à conventu suo fugit, & attrahit sibi mel temporalis beneficij, & subventionis, & circa favos, i. circa ipsos bonos viros (qui ceram compassionis, melq; devotionis continent) facit, & inducit telam avaritiæ, fraudis & deceptionis, & sic per ejus exemplum alij corrumpuntur. Per araneam enim corrumpitur apis, quando per societatem malæ personæ corrumpitur bona, quia *qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea*, Eccl.13. Ideo Num.19. *Quicquid tetigerit*
16 *immundus, immundum faciet.* Sicut dicit Plin & Avicen. Tria sunt genera aranearum, quoddam dictum phalangium, cujus corpus exiguum, varium & velox, noxiũ habens morsum; aliud quod nigri est corporis, cruris longioris, cavernas sibi texens & faciens circa terram; aliud quod in altis locis mirabiles facit telas. Sic rectè tria genera sunt malorum. Primi sunt mali ballivi, qui dicuntur parvi corporis per primariam paupertatem, vel per fictam humilitatem, varij sunt per cautelas & falsitatem, veloces sunt per iram, & asperitatem noxij morsus per rapinam & crudelitatem. Ideo Eccl.13. *Nequissima paupertas in ore impij.* Aliæ araneæ sunt mali agricolæ vel mercatores, qui circa terram, i.e. circa terræ culturam exercent vires suas, & ibi suas faciunt mansiones, & isti sunt magni corporis per temporaliũ quantitatem, coloris nigri per laborem & asperitatem, cruris longioris per malorum affectuum pluralitatem, quia crura, i. affectiones habent ita longas, quod vellent omnia bona divitum, si tamen eis impune cederet, furasse. *Desideria occidunt pigrum*, Prov.21. Aliæ autem superiores sunt prælati & principes, qui in altis locis eminentiarum, dignitatum & honorum, domos & habitacula sibi parant, ideo dicitur Job 34. *In altis manet.* & Psal. *Ascendunt*
17 *enim usq; ad cælos, & descendunt usq; ad abyssum.* Sicut dicit Plin. & ad sensum patet, quod admirandum est, nunquam potest corpus araneæ tantum vacuari; quin semper sufficientem materiam habet, ad telam exterius ordinandam. Unde quanto exterius crescit tela, tanto interius crescit ejus materia venenosa. Sic pro certo in corde avarorum nunquam deficit cupiditas, quæ rectè est quasi fundamentum, origo, materia & causa exterioris avaritiæ, & exterioris substantiæ temporalis. Unde quanto magis crescit tela sua, i. temporalis possessio, tanto interior materia, i.
18 ardor habendi, & cupiditas magis crescit, quia *secundum ligna silvæ, sic exardescet ignis*, Eccl.29. Vel expone de eleemosyna, sicut infra. l.11. de enidro. Aranea teste Plin. miro modo, & æquissimo fila nectit, & ipsa invicem ordinat, & componit, & à centro pari distantia ista colligat & conjungit. Sic rectè hæretici miro modo fila sua, i. argumẽta falsa colligant, & ipsa circa centrum, i. circa Deum colligant ordinate, ut eis facilius à simplicibus credatur. Videntur enim verba sua esse defensiva veritatis, cùm tamen sint ipsius destructiva, i. Mach.6. *Ibant cantè, & ordinatè.* Et sicut fila araneæ ita sunt subtilia, quòd vix possunt videre,
19 sic argumenta talium, quòd vix possunt solvi. Fila telæ araneæ quanto magis centro vel medio conjunguntur, tanto arctius constringuntur, & quanto magis extremo appropinquant, tanto unũ ab alio remotius elongatur. Charissimi, medium & centrum est Deus, qui ad modũ centri est immobilis, quia teste Boethio, *Stans immobilis, dat cuncta moveri.* Extremũ seu circumferentia sunt creaturæ, quæ movẽtur circulariter, & procedunt. Aranea est Adam, fila ejus sunt homines, qui quanto sunt propinquiores medio, hoc est dictum, ipsi Deo & Christo per gratiam & charitatem, tanto invicẽ magis stringuntur per concordiam & unitatem. Sed quanto circumferentiæ hoc est dictum, rebus mundi & creaturis, magis sunt propinqui per avaritiã & cupiditatem; tanto ab invicem plus sunt elongati per discordiam & partialitatem. Istud patet in istis divitibus, qui per lites & jurgia ab unitate concordiæ separantur. Fig. Gen.13. ubi propter temporalẽ possessionem Loth & Abraham sunt divisi. Et Gen.26. Isaac & Abimelech, Gen.36. Jacob & Esau, ideo dicitur Gen.13. *Erat possessio eorũ nimia, & nequibant habitare communiter.* De bonis autem potest dici illud Job 41. *Vna uni conjungi-*
20 *tur, &c.* Secund. Plin. inter araneas sunt anguria, quia secundum quod tempus est futurum, altius vel submissius componunt & conficiunt telas suas. Si enim tempus serenum expectant, altè faciunt telas suas, si autem tempus sit turbidum affuturum, tunc inferius faciunt telas suas, & quãdo plures araneæ in simul conveniunt, signum est, quòd annus erit pluviosus. Araneæ sunt adulatores, fila eorum sunt verba sua, & ideo secundum, quòd speranr tempus futurum, i. secundum, quòd speranr satis vel parum impetrare, altius vel submissius fila sua, i. verba sua adulatoria depromunt vel extollunt, & quando plures araneæ, i. adulatores in simul conveniunt, signum est pluviæ, i. temporalis prosperitatis, quia adulatores nunquã inveniuntur, nisi quantum durat tempus prosperitatis, quia multi colunt personã potentis, *Vbicunq; fuerit cadaver, statim adest.* Job 39. Istud pãtet de histrionibus, quorum congregatio significat convivia seu festa, & qui secundũ quòd plus vel minus lucrari sperant, extollunt vel diminuunt cantus suos. Vel dic, quòd illæ araneæ, i. illi homines, qui serenitatem æternæ prosperitatis expectant, & sperant, sursum, sc. in cælo ædificant & laborant, ad Phil.3. *Nostra conversatio in cælis est*, illi autem, qui inferius in mundanis circa terram operari & lucrari non cessant, est, quod tempus turbulentũ æternæ adversitatis eos finaliter subsequetur. Ideo de istis duobus generibus hominũ dicitur Deut.28. *Ipse ascendet super te, & erit superior, tu autẽ descendes, & eris inferior.* Secund. Plin. l.17. c.24. quando circa flores arborum tenellos faciunt araneæ fila sua, aliquotiens corrumpuntur. Sic quandò circa flores, i. juvenes tenellos componunt araneæ, i. pervers homines fila sua, i. opera, & verba, & exempla eos movendo, & ad malum informando, & maximè hæretici, de facili tales juvenes corrumpuntur per hæresim & errorẽ, quia *corrumpunt bonos mores colloquia prava*, 1. ad Cor.15. Personæ & luxuriæ cum laqueis verborum suorum, alias personas juvenes per luxuriã inficiunt & corrumpunt, ut patet in istis araneis, i. in vetulis venenosis. *Lingua ênim tertia multos commovit, & utilũ potius infernus quàm illa*, Eccl.28. Sicut dicit Plin. morsus 22
Phalangij est mortiferus & venenosus, sed contra eum valet succus plantaginis, & ideo lacertæ & bottaces, & alij vermes morsus araneæ formidantes, succo plantaginis se tuentur, ut dicit Plin. Dioscо. & Avic. Phalangus iste est diabolus, cujus morsus, tentatio est animæ venenosus, & ideo succo plantaginis frigido & amaro, i.e. amaritudine pœnitentiæ, & frigore divini timoris debet quilibet se munire contra morsũ hujusmodi venenosum, Eccl.18. *Ante languorẽ adhibe medicinam.* Secund. Plin. & Aristot. 23
Tela araneæ miro naturæ artificio de araneæ visceribus contexitur, miro & subtilissimo ordine componitur, more retis conficitur, magno labore, & longo tempore perficitur, sed miro modo faciliter dissipatur, & ab igne, vento, vel pluvia subito rumpitur & cassatur. Talis est tela mundanæ prosperitatis, quæ ex multis filis, i. multis rebus consistit. sc ex divitijs, ex delitijs, ex eminentijs, ex scientijs, ex cautelis, ex fallacijs. Hæc enim omnia ad modum retis, sc. paulatim, & successive, laboriosè & tædiosè conficiuntur. Sed pro certo faciliter talis tela dissipatur, & per subitã mortem, & insperatam adversitatem totus iste labor destruitur & cassatur. Exemplũ de divite Luc.12. cui lætanti, & in divitijs confidenti dictum est: *Stulte hac nocte repetent animã tuam à te.* Vel dic, quòd istã tela significat humanã vitam, & expone per omnia sicut supra, Job 8. *Aranearum tela fiducia ejus.* Licet te- 24
la araneæ à venenosa bestia generetur, ipsa tamen non est venenosa, imo plurimũ utilis medicinæ quia secundũ Dioscо. si lordibus & pulveribus fuerit separata, virtutẽ habet constringentem & conglutinantem, & refrigerantem, quia sanguinẽ restringit de vulnere fluentẽ saniem vulnerũ desiccat, & si superposita fuerit, plagæ tumorẽ sedat, & plagam recentem curat. Sic verè licet divitiæ sint ab aliquã bestia venenosa, i. ab aliquo cupido & avaro aggregatæ, & acquisitæ, ipsæ tamen non sunt venenosæ, si quis eis debitè sciat uti, quia secund Hieron. *Non est in opibus vitium, sed in usu.* Imo si per elemosynas pauperibus fuerint erogatæ, & modo debito dispensatæ, tunc sunt contra divetsorum vitiorum genera medicinæ, quia sanguinem luxuriæ, saniem gulæ, vulnus invidiæ, inflatutam superbiæ temperabunt. *Eleemosyna enim ab omni peccato liberat*, Tob.12. ideo Eccl.3. Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Vel pone, quòd licèt sit malus prædicator, tamen doctrina sua, est animæ medicina; quia *alios salvos faciunt, seipsos autem non possunt salvos facere*, Luc.23. Ideo eis potest dici: *Medice cura teipsum.* Luc.14.
Est genus araneæ dictum phalangium secund. Plin. lib.29. c.4. 25
simile formicæ, sed longè majus, caput habet ruffum, corpus nigrum maculis respersum albis, cujus ictus acerbior est, quam vesparum, & habitat communiter circa furnos & molendina. Tales rectè sunt usurarij, causidici & avari, & cæteri raptores, quia isti licet sint formicis, id est, alijs hominibus similes, tamen ipsis quantum ad potestatem, & divitias sunt majores. *Prior in donis, major in imperio*, Gen.49. Isti habent caput, i.e. introitum, & ingressum ruffum, i.e. malitiosum, & fallax. Testẽ enim Aristot. in physonomia, color ruffus significat malitiam

naturalem. In principio enim malitioſe blandiuntur, ſed pro certo corpus eorum, i. proceſſus vitæ ſuæ eſt nigrum, i. pravum & vitioſum, à candore innocentiæ longè diſtans, Apoc. 6. *Ecce equus niger, &c.* Nam ſicut nigredo ex calore inducitur, ſic pravitas & turpitudo vitæ ſuæ, ex calore avaritiæ generatur. Habent tamen aliquas maculas albas, quæ ſignificant aliqua bona, quæ faciunt, utpote aliquas eleemoſynas, ne ex toto peſſimi reputentur. Ictus iſtorum, i. eorũ malitia, & rapina eſt pernicioſior quam veſpæ, quia verè aliquando minus eſſet doloroſũ pauperibus, à veſpa percuti, quam ab iſtis crudelibus rapaciter laniari. Et ratio eſt, quia contra venenum veſpæ invenitur remedium, per ejus contrarium, ſed contra ipſos non invenitur & hoc, quia iſti non habent contrarium in natura, quia Prælati, & principes ipſos fovent, & unus alterum ſuſtinet & ſic contra eos nullum remedium invenitur. *Ioab* enim, i. princeps, *& Abiathar*, Sacerdos, i. Prælati *erant ex parte Adoniæ*. 2. Reg. 1. id eſt, talium raptorum. Iſti verſantur juxta furnos, & molendina, hoc eſt dictum, juxta divites & ſimplices agricolas, qui granum in abundantia ſibi ſervant. Circa iſtos enim morantur, eis applaudendo, vel eos defraudando ut acquirant grana, & divitias ſibi ipſis. Vel per molendina, & furnos intelligo curias principum, & magnatum, ubi eſt clamor litium, & tumultus diſcordiarum, & fornax omnia ligna conſumens avaritiæ, & crudelitatis. Fig. Dan. 3. ubi dicitur, quod *in Babylonia erat fornax in curia regis Nabuchodonoſor, ubi tres pueri miſſi ſunt, qui ſtatuam noluerant adorare.* Sic verè in curia Nabuchodonoſor, i. mali principis, eſt fornax crudelitatis, quæ quotidie incenditur, quia quilibet detractor, & adulator ibi ſufflat. Et quando pueri, i. pauperes, innocentes nolunt adorare ſtatuam, quam erexit Nabuchodonoſor rex, i. ballivos, officiales & cauſidicos, indignè à Prælatis & principibus promotos, eis ſc. munera largiendo, vel hujuſmodi, projiciuntur in fornacem ignis, & crudelitatis per falſas acculationes talium ballivorum, ipſe enim Nabuchodonoſor ipſos præcipit ſpoliari. Circa hujuſmodi ergo fornacem, & molendinum curiæ principis, morantur phalangia, i. impii cauſidici, & ballivi, ut inveniant victum ſuum, Hier. 46. *Super tumultus Alexandriæ viſitabo.* Phalangium ſecund. Plin. eſt genus araneæ ita venenoſum, quòd ictus ejus acerbior eſt, quàm veſpæ. Sed contra ejus morſum remedium eſt, alterum mortuum oſtendere ſic percuſſio, & ad hoc etiam reſervantur, cum mortui inveniuntur. Cortex etiam ipſorum eſt remedium contra morſum muſtelæ, ut dicit. Sic verè mali ſunt hodie ita iniqui, malitioſi & venenoſi, quòd pauperes, qui ab eis percutiuntur, prædantur & exhæredantur, nullum habent remedium, niſi, quòd reſpiciant aliquem alium ejuſdem ſpeciei mortuum, quia verè quando conſideramus mortem aliorum malorum cauſidicorum & ballivorum raptorum & iniquorum, qui prædeceſſerunt (quia ut communiter malè, & peſſimè moriuntur) eſt nobis remedium aliquale, quia ſic cogitamus, quod Deus nos vindicabit de ipſis, ſicut de illis, & quod ſicut illi mortui non dimidiaverunt dies ſuos, ſic nec iſti *Mors enim peccatorum peſſima.* Ideo *videbunt juſti, & timebunt, & ſuper eum ridebunt, &c.* Et ideo tales araneæ mortuæ reſervantur, in quantum mortes talium aliquando inſcriptis ponuntur, ut ſic ad conſolationem, & remedium afflictorũ eis in tribulationibus poſitis oſtendantur, narrentur pariter, & dicatur: *Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam.* Cortex etiam talium, i. memoria malæ mortis ſuæ contra morſum muſtelæ, i. e. contra tentationes diaboli ſolet eſſe remedium, & juvamen, quia in quantum judicium Dei, & vindicta reſpicitur, morſus diaboli declinatur. Ideo Eccl. 38. *Memor eſto judicii, &c.* Eſt aliud genus araneæ lanuginoſum, ex cujus morſu accidit caligo, & vomitus, & genuum defectus. Sic ex morſu, & tentatione diaboli accidit caligo ignorantiæ, defectus inconſtantiæ, vomitus diſplicentiæ, quando ſc. bona ſpiritualia ſibi diſplicent, & ipſa rejicit, & abhorret. Pſ. 106. *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.* Eſt aliud genus dictum formicaleon, vel myrmecion, ſecund. Plin. formicæ ſimilis capite, habet alvum & corpus nigrum, diſtinctum maculis, cujus morſus ut veſparum torquet, & dicitur formicaleon, quia formicas venatur ut leo, & ipſas rapit, & earum ſugit humiditatem, & inde vivit, ſed à paſſeribus & aliis aviculis poſtmodum rapitur, & ab eis devoratur. Et ſic dicitur in libro de natura rerum. Iſte dum eſt parvus, cum aliis formicis vivit, & benignitatem ſimulat, cùm autem creverit, ipſarum conſortia fugit, & declinat. Et quia nihil in æſtate congregat, aliarum grana devaſtat. Iſta ſunt mali prælati, & hypocritæ, qui in capite, i. in principio ſunt albi, i. e. boni, innocentes & caſti, ſed in corpore, i. in progreſſu vitæ efficiuntur nigri, i. e. pravi, inſolentes & avari, maculis diſtincti, i. fallaciis, & cautelis variati, mordent ut veſpæ, quia verè ipſi excoriant, & rapiunt ut tyranni, & formicas, i. pauperes ſocios invadunt, & eorum humiditatem, i. bona temporalia ſugunt, & ſibi attrahunt, & inde vivunt. Sed pro certo ab ipſis paſſeribus, i. à mundanis principibus, quorum deprædati ſunt ſubditos, non tuentur, ſed magis ab ipſis invaduntur. Vel pone, quod iſti ballivi in principio albi, ſimplices & humilitatem fingentes, & in principio pacificè converſantes, tandem cum in divitiis, & poteſtate creverint, fiunt ſuperbi, priſtinorum amicorum ſocietatem contemnentes, bonorumq; excoriatores, & formicas, i. e. pauperes exactionibus devorantes. Sed à paſſeribus, i. à ſuis dominis, & principibus poſtmodum devorantur, quando ipſorum nequitiæ cognoſcuntur, Eſ. 33. *Væ, qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? cum deſieris depredari, depredaberis.* Unde Sen. *Ab altero expecta, alteri quod feceris.* Contra morſum omnium araneatum eſt remedium, cerebrum gallinaceum cum pipere, & cum vino dulci bibitum, coagulum agni cum vino, ungula arietis cum melle, muſcæ contritæ, & ſuperpoſitæ. Sic verè contra morſus aranearum, i dæmonum valet cerebrum, i. diſcretio, & doctrina galli, i. prædicatoris, ſi cum pipere correctionis, & cum vino conſolationis adhibeatur. Item coagulum, i. benignitas, & dilectio unguis, i. aſperitas, & diſtinctio ipſius agni & arietis, ſc. JESU Chriſti, qui modo eſt agnus propter manſuetudinem peccatores tolerando, & eis indulgendo, ſed in judicio erit aries eos feriendo, Dan. 8. *Ecce ante portam Vlai aries unus.* Item ad hoc valent muſcæ contritæ, i. conſideratio contritionis, & punitionis dæmonum, & malorum. Si ergo mordearis per tentationem ab aranea diabolo, accipe & conſidera cerebrum galli, i. e. doctrinam prædicatoris, coagulum agni, i. benignitatem divinæ dilectionis & humanæ redemptionis, ungulam arietis, i. aſperitatem ſuæ correctionis, muſcas mortuas, i. exemplum malorum, & ſuæ perditionis, & damnationis, & ſi hæc omnia conſideras, propter morſum tentationis, mortis periculum non incurres. *In omnibus operibus tuis memorare novißima tua, & in æternum non peccabis*, Eccl 7. Nam per cerebrum, à quo procedit ſenſus, & motus, ſignificatur prædicatio, à qua oritur ſenſus compaſſionis, & motus bonæ operationis; per coagulum unctuoſum intelligitur dulcedo, per ungulam duram ſeveritas, & durities judicii &c. Item Plin. l. 29. c. 6. dicit: quod aranea longos, & tenues habens pedes, & candida, ſi contrita veteri oleo fit admixta, dicitur ſolvere albuginem oculorum. Si verè illi, qui ſunt longi per perſeverantiam, & longanimitatem, tenues per humilitatem, candidi per caſtitatem, contriti per patientiã & adverſitatem, oleo mixti per pietatem, iſti dico per documenta, & exempla ſolvunt tam à ſe, quam ab aliis albuginem oculorum, i. peccata, & vitia intellectus. Iſto ergo collyrio, i. e. iſtorum exemplo, doctrina, & imitatione: *Inunge oculos tuos, ut videas*, Apoc. 3. Tela araneæ ſtringit ſanguinem fluentem à vulnere, & prohibet fieri ſaniem, & inflaturam. Sic tela vitæ humanæ, & ejus fragilitas, & brevitas conſiderata ſtringit fluxum vitiorum, & tollit ſaniem carnalitatis, & inflaturam ſuperbiæ & vanitatis. Secund. Plin. l. 11. c. 24. quidam dicunt, inter araneas fœminam fila texere, maſculum vero venationi intendere, & ſic labores conjugales invicem condividere. Sic verè inter conjuges maſculi debent venationi & acquiſitioni neceſſariorum vacare, fœminæ vero filiationi, & domi domeſtico labori ſe dare, ut ſic vir faciat opera virilia & fortiora, fœmina verò fœminalia & debiliora. Quod tamen eſt contra multos conjuges, quia videntur ſua opera permutaſſe, quia ſc. viri faciunt opera fœminarum, & fœminæ totum volunt regere, & facere officia maritorum, Hier. 32. *Mulier circumdabit virum.* Contra illud Deut. 22. *Non induetur vir veſte fœminea, &c.*

79

26

27

28

30

31

38

CAP. VII.

De Aſino.

ASinus ſecund. Iſid. dicitur, quaſi aſedus, à ſedendo, quia ante uſum equorũ illis homines inſidebant. Vel dicitur ab a, quod eſt ſine, & ſinos, quod eſt ſenſus, quaſi ſine ſenſu, & eſt animal ſimplex, & tardũ, humanis viribus obediens, & ſubjectũ, oblivioſum, oniferum, & patiens oneris, & laboris, vili & modico utens cibo, inter ſpinas, & tribulos quærens victum. Sic verè verus obediẽs vel religioſus, aſinus poteſt dici, quia ſi alii ſedeant ſuper ipſũ, i. ſi alii ſint eminentes, & ipſe inferior & ſubjectus, nõ conqueritur, ſed aſſentit, reſpectu omniũ ſe humilians & proſternens. Hic debet eſſe *ſine ſenſu terrenæ ſapientiæ, quæ ſtulti-*

1

tia est apud Deum, 1.ad Cor. 3. *Stultus fiat, ut sit sapiens.* Debet esse simplex per innocentiam, sine plica malitiæ, Job. 1. *Erat simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo.* Item debet esse tardus per maturitatem & deliberationem, ut *nemini cito manus imponat*, 1.ad Tim. 5. Debet esse oblivioſus per benignitatem, & injuriæ dimissionē, humanis viribus, i. suis majoribus obediens, & subjectus, ad Heb. 13. *Obedite præpositis vestris, &c.* Hic debet uti modico cibo per sobrietatem, inter spinas morari per pœnitentiā, & austeritatem, omniferū & laborioſum animal debet esse per patientiam, & longanimitatem, Gen. 49. *Isachar asinus fortis, &c.* Asellus est juvenis asinus, qui pulchrioris est formæ, quando ætate est tenellus, quam quando senex efficitur, & antiquus, & quanto magis senuerit, tanto hispidior, & deformior invenitur. Est autem animal melancholicum, frigidum & siccum, pigrum & oblivioſum, inter spinas quærens cibum, laborib. assuetum. Rectè tales sunt multi, qui in ipsa juventute pulchriores, & honestiores, meliores & scientiores sunt, quam tempore senectutis, & quanto plus vivunt, tanto pejores continuè efficiuntur, 2. Pet. 2. *Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.* Isti sunt frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, pigri & melancholici per obstinationem, oblivioſi beneficiorum & mandatorum Dei per postpositionem, inter spinas, & inter mundi divitias victum quærunt per terrenorum appetitum & ambitionem, quia ad nihil aliud vacant, nisi ad spinas divitiarum aggregandas, quæ ipsos suis sollicitudinib. cruciabunt. Ideo Hier. 10. *Nolite serere super spinas.* Laborioſi etiam sunt, quia sicut sensui patet, plus laborant cupidi hujus mundi ad suam damnationem, quam boni ad suam salvationem. *Docuerunt linguam suam loqui mendaciū, ut iniquè agerent, laboraverunt.* Hier. 4. ideo Esa. 57. *In multitudine viæ tuæ laborasti, non dixisti, quiescam.* Asinus minutis avibus est exoſus, quia spinas, ubi nidificant, corrodit, & eas horribili voce sua discutit, & deterret, & de nido suo fugere eas facit, & habet asinus multas miseras conditiones, quia supra vires laboribus exponitur, fuste & aculeo pungitur, chamo os ejus ligatur, hinc inde circumducitur, ab uberibus pascuis, per quæ transit, chami sui refrenaculo coerceatur, post labores cassus in fine moritur, cutis ei adimitur, cadaver ejus sine sepultura lupis & canib. commendatur, à quibus acriter devoratur. Rectè tales sunt avari, & divites hujus mundi, quia minutis avibus, hoc est dictū, pauperibus sunt infesti, quia ipsos horrendo sonitu comminationum suarum deterrent, & spinas ubi nidificant, hoc est dictum, pauperes & parvas domos, & possessiones suas eis auferunt fraudulenter, eorumq; bona vel per fraudes, vel per rapinas eisdem subtrahunt. Job. 24. *Agrum non suum demetunt.* Et ideo habent miseras conditiones, quia ptò certo laboribus infinitis exponuntur. *Laborabit in æternum.* Ps. 48. Aculeo remorsus conscientiæ cruciantur, chamo pravæ consuetudinis astringuntur, in tantum, quod de manu Domini sui diaboli evadere non possunt. In chamo, & freno maxillas eorum, &c. Undiq; circumducuntur, sc. ad assisias, nundinas, & mercata, Deut. 32. *Circumduxit eum, & docuit* sc. diabolus. Vento superbiæ, pluviæ, luxuriæ exponuntur, & ab ipsis suis pascuis, hoc est dictum, ab ipsis suis divitiis, quas habent, capistro avaritiæ colligantur, & ab ipso diabolo per parcitatem nimiā refrenantur, quia sicut videmus, isti avari non audent comedere, nec expendere bona sua, Eccl. 6. *Non tribuit ei Deus potestatem, quod comedat ex bonis suis,* & 4. Reg. 7. *Videbis ea oculis tuis, & non comedes ex eis.* Et postquam in mundo laboraverunt, & sine causa, & in cassum tempus suum consumpserunt, moriuntur in corpore, & anima, & ideo tunc ab amicis pelle temporalis possessionis spoliantur, quia uxor, & pueri furantur, & rapiunt, quicquid possunt, ne aliquid pauperibus erogetur, & tandem cadaver, i. ipsa anima fœtida sepulturæ Paradisi non traditur, sed lupis, & canibus infernalibus perpetuo committitur devoranda. Ideo Sap. 3. *Labores eorum sine fructu.* Ad quod Esa. 49. *In vacuum laboravi,* & Eccl. 33. *Cibaria & virga, & onus asino.* Isti enim habent cibaria temporalis subventionis, virgam laboris, & afflictionis, onus æterni mœroris, & damnationis. Et ideo concluditur, Hier. 12. *Sepultura asini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Hierusalem.* Teste Avicen. Corvus naturaliter odit asinum, parvulæ etiā aves, & passerculi odiunt asinum, eo quod spinas comedit, ubi nidificant, & eorū ova cādere facit, & suo rugitu eos terret, & ideo si habet aliquod vulnus in dorso ipsum pungunt, & contra eum pugnant, ut sic ab eis fugiat & recedat. Sic verè mali ut cōmuniter odiunt bonos Prælatos. Nam quando aliquis Prælatus vult rodere, & annullare spinas, i. vitia, & peccata, ubi nidificant passeres, i. subditi instabiles, & insolentes, hoc est dictum, quando vult eos corrigere, & suæ monitionis rugitu eos terrere, tunc contra ipsum pugnant, & eum mordent per detractiones; & si aliquod vulnus habuerit, hoc est dictum, aliquod vitium occultum comiserit, tunc enim ibi mordent per diffamationē, ut sic ipsos cesset persequi, & corrigere, quia *non amat pestilens eum, qui se corripit,* Prov. 15. *Qui enim erudit derisorem ipse sibi injuriā facit,* Prov. 9. Corvus pugnat contra asinum, & insidiatur oculis ejus, ut ipsos perforet rostro suo. Sed juvat asinū profunditas visus, spissitudo corij, & auriū proceritas vel mobilitas, & hoc quia contra morsus avium claudit, & obstruit visum suum. Sic verè corvus, i. diabolus multū odit & infestat asinum, hoc est, virum simplicem, & benignum, & ideo visui ejus, i. intellectui, & fidei insidiatur, ut ipsum per errores inficiat, & corrumpat, sed contra hujusmodi tentationes, & malas diaboli suggestiones, debet claudere visū suum per diligentē custodiam, ne à rostro corvi, hoc est dictum, à pravis verulis, & hæreticis excæcetur. Contra enim hujusmodi morsus debent simplices se abscondere, & eos prout poterunt evitare. *Claude ostia tua super te,* Esa. 26. Juvat etiam contra tentationem diaboli spissitudo corij, patientiæ fortitudo, proceritas aurium, i. modestiæ mititudo, quia multa debet audire, & paucū loqui, & profunditas visus, i. fidei firmitas, & scientiæ limpitudo, quia oculus cordis sui debet esse in fide profundè radicatus. *Profundum abyssi, quis dimensus est?* Eccl. 1.

Ursus, ut dicit Plin l. 8. c. 81. pugnat cum asino, & tauro. Nam quia comedit carnes crudas, eorū cupit carnibus saturari. Per ursum intelligo officiales, usurarios, ballivos, & causidicos, & raptores. Per taurū qui terram colit, intelligo agricolas. Per asinū qui onera portat, intelligo mercatores. Ursus ergo pugnat cū asino & tauro, quando agricola vel mercator ab ipsis raptorib. imperuntur, ut eorū caro, i. eorū temporalis substātia ab eis devoretur. Violenter tollitis pellem eorū desuper eis, & carnes eorū desuper ossibus eorum. Dicit Pli. l. 28. c. 10. quod fumus ungulæ asini fœ ū mortuum educit, & partū accelerat sine mora. Asinus simplex est Christus, cujus ungula est correctio, & districtio. Fumus ergo compunctionis & hujusmodi ungue, i. ex Christi districtione, & sui rigoris consideratione proveniens, fœtum mortuum, i. peccatū mortale vel diabolū de utero conscientiæ educit per confessionē, & partum confessionis accelerat, & inducit. *Cum dolore paries,* Gen. 3. Sicut dicit idem Plin. l. 28 jecur asini valet contra morbos caducos parvulorum, & lac & languis contra morsum scorpionis. Sic jecur, i. amor & affectio Christi, maximè ille, quem habuit in incarnatione, & passione, si à parvulis, & debilib. devotè considerantur, ipsos à casu relevat peccatorū, & lac suæ benignæ doctrinæ, & charitatis, i. à tentationibus diaboli liberat, & præservat. *Tanquam parvulis in Christo, lac dedi vobis edere, &c.* 1. Cor. 3. Sanguis etiā suæ passionis venenum, & malitiā scorpionis diaboli mirè pellit, & sicut dicit ibid. lac asini, i. doctrina Christi, valet contra argentum vivum, hoc est dictum, contra amorē divitiarum, quæ ardent gentem, in quantum sc. ibi docetur paupertas voluntaria, per quam divitiarum cupiditas declinatur. *Argentū tuum, & aurum tuū confla.* Eccl. 28: & Esa. 30. *Contaminabis laminas argenti tui.* Sicut dicit Plin. lib. 28. si quis dixerit asino in aure, se percussū à scorpione, statim transit malitia veneni, prout dicunt aliqui. Sic si asino, i. Sacerdoti (qui debet esse ad onus pœnitentiæ assuetus) in aure dixeris per confessionem, quomodo à scorpione diabolo percussus fueris per peccatū, statim sc. facta absolutione cessat malitia hujus malli. Nam virtute confessionis & absolutionis, à peccati veneno anima liberatur. ideo *narra, si quid habes, ut justificeris.* Esa. 43. Vel asinus est Christus, cui debes in oratione dicere, à scorpione diabolo te percussū, & per ejus gratiā libereris, Hier. 33. *Clama ad me, &c.* A facie suffumigationis asini fugiunt venenosa, urina ejus cum nardo capillos multiplicat, & conservat, ossa ejus trita, & bibita liberant à veneno, ut dicit idem Plin. l. 28 c. 10. ubi etiā dicit, quòd aqua quæ remanet asino potata, dolorē capitis sedat. Renes vero ejus triti, & bibiti incontinentiā cohibent. Sed de istis nihil ad præsens, expone si vis. Dicit Pli. l 8. c. 43. & etiā Arist. l. 8. c. 25. quod asinus est animal frigoris impatiens, & ideo in frigidis regionibus, ut in Ponto nō generatur, & licet sit frigidū, tamen multæ est luxuriæ, & quando est fœmina paritura, tenebras quærit, & lucē fugit, ne ab homine videantur secund Plin. ibid. Sic sunt multi, qui frigus timoris Dei, frigus pœnitentiæ, & asperitatis nequeunt sustinere, & ideo in regionibus frigidis, hoc est dictum, in religionibus asperis nequeunt inveniri, sunt tamē multum luxurioſi, ideo umbram, & obscuritatem diligunt, ne scian-

sciantur. Vel dic omnia contra pauperes luxuriosos, qui quamvis frigore paupertatis stringantur, luxuria tamen continuè maculantur. Quando autem asina, i. peccator vult parere, i. aliquod malum opus emittere, & facere, tunc solet tenebras, i.e. locum obscurum, & absconditum quærere, ut sc. suam possit malitiam
12 occultare, quia *qui male agit, odit lucem*, Joan. 3. Asina tanto amore diligit fœtum suum, & ad eum transire etiam per ignis medium non timescit, ut dicit idem ibid. Sic pro certo Christus in tantum dilexit hominem, fœtum suum, quod ad ipsum in hunc mundum veniens, per ignem tribulationũ non timuit pertransire. Vel pone, quod Prælatus debet currere ad auxilium subditorum, non obstante igne alicujus tribulationis. Ps. 65. *Transivimus per ignem, & aquam, &c.* Ps. 43. *Si transieris per ignem flamma*
13 *non nocebit te.* Num. 31. *Quicquid transire potest per ignem, igne purgabitur.* Asinus mirabiliter horret aquas intrare, & in eis intingere pedes suos, & quando transire cogitur, tunc in eis mingit. Super pontes etiam non transit libenter, quia cum habeat debile cerebrum, in aquam quam subtus vider, cadere semper timet, secundum Plin. ubi supra. Asinus est homo infirmus, aquæ sunt delitiæ vel divitiæ, pontes sunt eminentiæ vel honores. Debet igitur timere vir infirmus in aqua deliriarum ponere pedem suum, i. affectum; super pontes etiam alicujus dignitatis non debet infirmus ascendere, ne fortè propter debilitatem cerebri, i.e. propter defectum sensus, & discretionis ad profundũ inferni ruere compellatur. Vel per asinum intelligo peccatorem, qui timet intrare aquam devotionis, lachrymarum & contritionis, eleemosynarum & compassionis, timet etiam ascendere pontem, hoc est dictum, crucis memoriam, quia timet, ne exinde oporteret eum cadere in hujusmodi aquas, quia sc. ex crucis & passionis memoria, aqua devotionis sequitur, quam abhorret. Asi-
14 ni raro volunt bibere, nisi ad assuetos fontes, & ubi possunt ire sicco pede, & quod mirũ est dictu, si mutentur eis aquæ, tamen licet multum sitiant, raro bibunt, nisi sint eis similes, quas frequentant. Unde etiam dicit, quod tunc cogendi, exonerandive sunt. Plinius ubi sup. scil. l. 8. c. 43 Sic multi quando sunt assueti ad aliquos fontes, hoc est dictum, ad aliquas delitias seu scientias temporales, ad alios bibere raro volunt, videlicet ad scientiam Theologicam, vel ad delitias spirituales, quia difficile est relinquere consueta, Oseæ 10. *Vitula docta diligit triturare.* Ideo Hier. 2. *Onager assuetus in solitudine.* Dato etiam, quod multum sitiant, & quod multum appetant salutem, si tamen eis aliæ aquæ offerantur, *i.* si loco aquarum delitiarum, & divitiarum hujus mundi aliæ aquæ, i. devotionis & contritionis, & compassionis offerantur, quia aliis non sunt similes, vere bibere vilipendunt, nisi forsan à Deo per tribulationes cogantur, vel nisi exonerati onetibus disciplinæ suaviter manducantur. Vel expone contrario modo, quod illi, qui sunt assueti bibere ad fontem sacræ Scripturæ, vel devotionis, ubi sine pedis, i. affectus intinctione vel intentione possunt bibere, non debent aquam delitiarum hujus mundi appetere, imo si eis à diabolo offeratur fons aliquis, i.e. aliqua voluptas, non debent tamen exinde gustare, nisi sit similis aliis assueris, licet multum quo ad sensualitatem appetant & requirant. *Non poterant bibere aquam fluminis, &c.* Exod 7. Diabolus tamen ipsos exonerat oneribus Dei mandatorum, & eos cogit stimulo tentationum, & sic facit bibere aquas mundanarum delectationum. Sicut dicit Arist. asina tot annis non con-
15 cipiet, quot grana hordei intincta in muli sanguine manducaverit. Mulus est luxuriosus, grana sunt verba, quæ si intincta fuerint in sanguine peccati, & luxuriæ suæ, & asinæ, i. infirmæ personæ alicui offerantur, ut sc. si coram infirmis de peccato luxuriæ colloquantur, secundum quantitatem verborum, conceptus boni propositi ab ea impeditur. Ad generationem mu-
16 lorum non debet eligi equa, quæ sit quadrima minor, vel decenni major, ut dicit idem. Sic illi qui ad generationem spiritualem eliguntur, sc. prædicatores, debent esse quadriennes per quatuor virtutum quadraturam, & decennes per decalogi complementum. Nullum animal coit libenter cum alia specie, & i-
17 deo pastores, qui volunt, quod mulus generetur ab asino, & equa, hoc utuntur artificio, quia pullum asini nutriunt lacte equæ, & eum sibi dum parvulus est, in tenebris subjiciunt, ut lactetur, & tunc ille pulsus cum creverit, quasi adulter jam effectus, tempore coitus ad equarũ libidinem inardescit, è contrario pullus equi nutritus lacte asinæ, cum asinabus postmodum commiscetur, & sic talia animalia generantur sc. mulus ex asino, & equa, hinnulus ex equo & asina, sicut dicit Plin. l. 8. c. 44. Sic pro certo homines non debent cum altera specie, i. cum aliorũ uxoribus commiscere. Sed verè pastor peccatorum diabolus, ipsos decipit isto modo, quia quando vult, quod mulus, i.e. spurius generetur, primo à juventute pullum asini, *i.* ipsum luxuriosum nutrit lacte equæ, i. delitiis luxuriæ, & carnalitatis, & verbis & oblectationibus mulierum in tenebris, & latibulis, & in absconditis, & occultis, & ideo quando talis pullus factus est adultus, tunc tempore coitus, i. tentationis, & ardoris, & asinarum amplexum, i. alienarum uxorum copulam inardescit, & sic multi propter lac luxuriæ, quo à juventute nutriuntur, in senectute adulteri efficiuntur, quia *adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea*, Prov. 22. *Usque in hodiernum diem morem sequuntur antiquum*, 4. Reg. 17. Nam breviter illi, qui sunt nutriti lacte asinarum, i. verbis mulierum, maximè in juventute, ad earum copulam faciliter inardescunt, Jud. 5. *Aquam petenti lac dedit.* Pone, si vis, figuram supra de Jahele, Jud. 4. Si autem 18
asinus coeat cum equa imprægnata, corrumpitur partus ratione frigiditatis spermatis asini, ut dicit Arist, l. 2. de generat. anim. cap. 6. Dicit etiam, quod si asina concipit ab equo, tunc sequens asini coitus propter spermatis frigiditatem totum corrumpit, & cogit facere abortivam. Asinus est diabolus, equus Christus, equa bona anima, asina anima peccatrix. Si ergo equa, i.e. bona anima equo, i. Spiritu sancto fuerit imprægnata, tunc si cum ipsa misceatur asinus, i. diabolus per peccatum, tunc dico conceptus bonorum operum impeditur. Nam propter frigiditatem indevotionis, quæ causatur à spermate asini, i.e. à suggestione diabolica, totum corrumpitur, quod concepit. Si etiam anima peccatrix ipsa sc. asina, quæ rectè est, quasi ejusdem specie cum asino diabolo, conceperit bonum propositum, & contritionem ab ipso equo Christo, ut sic pariat aliquod bonum opus, tunc asinus diabolus cum ipsa coiens, i.e. ipsam de vitio tentans, & ad peccatum inclinans, partum & conceptum bonorum operum dissipabit. Figura est ad hoc Matth. 13. de inimico, qui in agro seminato, iterato superseminavit zizaniam, quia verè inimicus diabolus, quando zizaniam malæ suggestionis seminat in conscientia alicujus, tunc triticum quod ibi seminatum fuerat, i. bonum propositum maculatur. Ideo Hier. 12. *Seminaverunt triticum, & messuerunt spinas.* Mulus qui ex asino, & 19
equa gignitur; non potest generare, & ratio est secund. Arist. lib. 2. de generatione animal, cap. 6. quia sperma asini est naturaliter frigidum, & ideo propter frigiditatem utriusque spermatis exinde genitum ita est frigidum, quod non potest aliud animal generare. Dicit tamen Plin. lib. 8. 44. Est in annalibus nostris mulam sæpe peperisse verum (inquit) prodigij locum habitum. Theophrastus verò ait, mulam in Cappadocia vulgo parere. Sic propter frigiditatem, pravitatem & infectionem peccati asini, i. Adam & Evæ, tanta est frigiditas indevotionis in mulis, i. filiis suis quod ad generationem bonorum operum totaliter sunt inertes. Nam propter frigiditatem, i. propter peccatum originale, quod ab ipsis suis parentibus contraxerunt, generationem bonorum operum perdiderunt, nisi fortè prodigiosè aut miraculosè per Dei gratiam illud fiat, quia sc. generatio bonorum operum non à natura, sed à gratia manat. Et sicut muli frigiditas parentum suorum frigiditatem ostendit, sic filiorum pravitas patrum suorum gravitatem concludit, quia *in filiis suis agnoscitur vir*, Eccl. 11. Et ideo dicitur Eccl. 41. *De patre impio quærentur filii, &c.* Vel pone, si vis, quod parentes carnales, vel etiam prælati frigi, & indevoti, ut sunt usurarii, generant filios indevotos. Semper enim vellet usurarius, quod ei filii sui insimilarentur, & eos ad hoc edocet, quantum potest. *Adam enim genuit filium ad imaginem & similitudinem suam*, Gen. 5. quon 5
patrem sequitur sua proles. Act. 7. Jos. 5. Num. 32. Ezech. 16. Frigi- 20
ditas prædominans in mulo est causa sterilitatis, ut dicit Arist. lib. eod. Sic verè quando frigiditas indevotionis, timoris servilis, vel incompassionis, in aliquo abundat, tunc à fructu bonorum operum sterilescit, Eccl. 43. *Frigidus ventus aquilo flabit, & gelabit Christallus ab aquis.* Est in India quoddã genus asini, 21
teste Arist. quod habet unum solum cornu in fronte, ungulam tamen non findit. Omne n. animal habens duo cornua, habet ungulã fissam, & ideo asinus non habet ungulam scissam, quia non habet nisi unũ cornu, non est tamen verum converso, quia multa animalia findunt ungulam, quæ non habent cornua, ut patet in porco, & similibus. Charissimi, per asinum, quod est animal stolidum, intelligo peccatorem, per cornu solum in fronte, intelligo obstinationem, per pedem intelligo affectionem, per ungulam quæ est finis pedis, intelligo operationẽ, ad quam omnis affectio ordinatur, & terminatur, per divisionem intelligo discretionem, & distinctionem operationis. Dico igitur

igitur, quod in India, i.e. in mundo sunt multi asini, i. multi Ecclesiastici vel religiosi, mali prælati, vel etiam alii peccatores, qui habent unum cornu in fronte, hoc est dictum, qui sunt obstinati, & frontosi apertè & sine verecundia, & isti pro certo non findunt ungulam, i.e. non discernunt inter opera sua, sicut deberent, quæ bona sunt, &c. & quæ mala. Fig Lev. 11. *Vbi animal non findens ungulam est immundum, nec debet manducari.* Sic apud Deum immundi sunt, qui ungulam, i. opera sua non dividunt discernendo, nec debent ab aliis manducari, i. imitari. Non comedetis ea, nec tangetis, &c. Et nota, quod istud cornu solet esse in fronte, quia pro certo tales peccatores effrenati, & obstinati, sine verecundia omnibus apertè se opponunt. Frons enim est pars corporis patens magis. Et ideo tales sunt figurati Daniel. 8. in hirco cum unico cornu, *qui ventilabat undique, non tangens terram, qui comminuit arietem.* Sic tales, & maximè prælati feri, & obstinati, qui rectè sunt ut hircus, luxuriosi, leil, fœtidi & immundi, non tangentes terram, i. non cognoscentes nec cogitantes in sua vilitate, prosequuntur arietem, i. quamlibet bonã personam. *Fons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Hier. 3. Ad quod Ezech. 3. & Esa. 48. Et pone, si vis, totum de prælatis indiscretis, cornutis, i. e. elatis, obstinatis & superbis.
22 Omne animal habens duo cornua, habet ungulam fissam, ut patet in bove, & similibus. Animal istud est prælatus, qui debet habere duo cornua, i.e. scientiam duorum Testamentorum, vel duo cornua, i. duplicem potestatem, duos sc. gladios Petri temporalem, & spiritualem. Et ideo tales debent habere ungulã fissam, i. operationem discretam, quia omnis prælatus debet esse sapiens, & discretus. Non tamen verum converso, quia multi habent ungulam divisam, i. multi sunt sapientes & discreti, qui tamen cornua non habent, i. e. aliquam dignitatem, quia sicut videmus, dignitates & beneficia non dantur hodie quandoque sapientibus, sed ignaris, contra consilium Jetro Exod. 18. *Elige viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam.*
23 Figura Lev. 11. ubi non offerebatur in altari Deo, &c. sicut supra. Aristoteles dicit lib. 8. quod asinus & mulus comedunt frugem, & herbam, & impinguantur ab aqua, & plus amant aquam turbidam, quam claram, vacca autem econverso. Tales sunt causidici, & mundani sapientes, quia ut videmus, fruges & hæreditates pauperũ comedunt, & corrodunt, vel omnes fructus, i. omnes mundi divitias sibi vendicant, & acquirunt. impinguantur enim & dilatantur, & incrassantur ab ipsa sua sapientia sæculari, & ideo magis amant aquam turbidam, hoc est dictum, legalem scientiam, & mundanam, quæ turbida est propter falsitates, & cautelas admixtas, quam faciant aquã claram, i. divinam scientiam, & Theologiam ipsam, imo vilipendunt respectu suæ. Vacca autem, i. bona & simplex persona, plus amat claram scientiam, quam turbidam, i. Theologicam, quam legalem, Hier. 2. *Quid tibi vis in via Aegypti, ut bibas*
24 *aquam turbidam? &c.* Asino secund. Arist. ibid. c. 25. accidit infirmitas dicta malida, quia quandoq; phlegma calidum fluit à capite, & si descendat usq; ad pulmonem, moritur asinus. Sic verè in corpore Ecclesiæ, quando à capite, i. à prælato descendit phlegma, i. malum exemplum usq; ad pulmonem, i. e. usque ad subditos, tunc per malam imitationem unus ab altero corrumpitur, & sic occiditur, destruitur & perimitur corpus veri asini Christi, i. Ecclesia sancta Dei, Hier. 23. *A Prophetis Hierusalem egressa est pollutio, super omnem terram.*
25 Asinus est fortior à parte posteriori, quam à parte anteriori, ubi est crux, & ideo ibi frequentius oneratur. Chariſſimi, pars posterior hominis sunt bona temporalia, quæ post nos remanent. Pars autem anterior sunt bona spiritualia, & æterna, quæ à Cruce Christi accipiunt efficaciam, & vigorem. Sunt ergo mundani fortiores, & ad omnia promptiores à parte posteriori, i. in bonis mundanis, quam anteriori, i. quam in bonis spiritualibus, quia sicut videmus ad oculum, multum laborant pro mundo, nihil pro Deo, multum pro corpore, nihil pro anima, ideo Apoc. 2. *Posteriora tua plura prioribus.* Vel pone, quod semper debemus esse in posteriori parte, i.e. in senectute fortiores ad bonum operandum, quam in juventute, quæ est pars anterior vitæ. Ideo Apost. 2. Cor. 12. *Cum*
26 *autem infirmor, tunc fortis sum.* Asinus post æquinoctium vernale movetur ad coitum, & terribili sonitu fœminam excitat ad amorem. Nam quando ventum odorum fœminæ ipsius naribus deferentem attrahit, tunc ad libidinem fortius inardescit. Sic verè homo in tempore veris, i. delitiarum magis accenditur ad luxuriæ fœditatem, & ardorem suum terribili sonitu, i. verbis, & gestibus luxuriæ prænunciis manifestat, & maximè quando ventus, i. quando aliqua maquerella vetula odorem, & famam alicujus fœminæ sibi repræsentat, & si ipse talis est, quod hujusmodi ventum attrahat, i. e. quod personam hujusmodi de facili audiat, & recipiat, tunc præcipuè ad libidinem inardescit. Ideo dicitur Hier. 2. *In desiderio anima sua attraxit ventum.* Et hoc de 27
asino sufficiat. In lib. de natura rerum dicitur, quod si asinam tecum duxeris, & pullum suum ab ejus sequela cohibueris, pullus de loco ubi mater ipsum dimiserit, per quinque passus circiter non recedet, sed matrem suam ibidem expectabit. Sic si mater tua Deus te in aliqua tribulatione vel tentatione dimiserit, non dimittas propter hoc locum tuum, sed cum eo in statu gratiæ persevera, & consolationem ejus patienter expecta, Judic. 8. *Expectemus humiles consolationem ejus.*

Caput IX.

De Aspidibus.

1 Aspis est serpens venenosissimus, dictus ab aspergendo venenum; quarum sunt plures species, affectu & effectu dispares ad nocendum, ut dicit Isid. lib. 12. c. 4. Tales sunt dæmones quia ore suo, i. malis suggestionibus spargunt venenum tentationum, & sunt tam malitia, quam potentia inæquales, quia secund. nobilitatem naturalium, inest eis perversitas aliorum. *Omnia enim membra corporis non eundem actum habent*, ad Rom. 12. Vel per os aspidis intellige detractores, malorum suggestores, & vetulas maquetellas, quibus mediantibus dæmones invenenant alienos. Os tuum abundavit malitia, &c. Situla est aspis,
2 quæ Græcè dicitur dipsas. quæ quando momordit aliquẽ, facit eum sitire usq; ad mortẽ, & sitiendo moritur sic percussus. Talis est avaritia, quia quando momordit hominem, & infecit, facit eum sitire per immoderatum appetitũ divitiarum, in tantũ, quod nulla bona mundi possunt extinguere sitim ejus, ita quod finaliter moritur sitiendo, quia usque ad mortẽ sitis suæ avaritiæ non quiescit, imo quanto magis senuerit, plus augetur. *Induxisti nos in desertum, ut interficeres nos siti, & parvulos nostros.* Exod. 16. Num. 20. Nos (inquit) & parvulos nostros, quia desertum avaritiæ facit avarorũ filios, exemplo parentum, habendi & acquirendi sitibundos. Fig. de Agar & filio ejus, qui ejecti ab Abrahã cum pane, & utre aquæ sitiebant in deserto, usq; ad mortem. Gen. 21. Sic illi qui ab Abraham Dei ejecti, & reprobati pro portione & salario accipiunt utrem aquæ, i. bona temporalia, in deserto hujus mundi, una cum filiis suis siti avaritiæ infestantur. Ideo Esa. 5. *Nobiles interierunt fame, multitudo eorum siti exaruit, &c.* Hypnalis est genus aspidis, quæ somno necat, quem
3 momordit, quia motsus ab illa statim somnum petit, & dormiendo moritur. Unde de Cleopatra dicitur, quod venenũ ipsius bibit, ut dormiendo mortis amaritudinem non sentiret. Rectè talis est diabolus, quia quando momordit aliquem per peccatum mortale, & dentes suarum tentationum in eum fixit, facit eum delectari somno, hoc est dictum, facit eum requiescere, & dormire in delitiis hujus mundi, quia verè peccatores omnes rectè videntur dormire; quia sicut dormiens non se movet, non videt, non odoratur, non audit, non verecundatur, si verenda ejus apparent, non recolit, nec loquitur; sic peccator delitiis delibutus, non videt propriã fragilitatem, & iniquitatem, mortis propinquitatem, judicis austeritatem, dæmonũ crudelitatem, non odoratur æternam suavitatem, non audit prædicationem, nec correctionem, non loquitur per confessionem, non se movet per bonam operationem, non verecundatur suam imperfectionem, & sic dum ita dormit in peccato, venenum diaboli ipsum interimit, & occidit. Vigilate ergo, quoniã *si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique*, Matt. 24. Fig. Jud 4. de Jahele, quæ Sisaræ æstuanti obtulit utrem lactis, ut sic facilius dormiret, & sic occidit eum dormientem, quia dum dormiret, clavum tabernaculi infixit temporibus ejus. Sic diabolus æstuanti in tentationibus, fugienti à prælio, i. à tribulationibus, offert utrem lactis, i. mundi delitias, utpote quia usurariis ostendit vineas, & prata aliena, luxuriosis pulchras dominas, &c. *ut bibant & somnientur, & dormiant somnum sempiternum.* Hier. 51. Et dum sic delectantur, infigit clavum tabernaculi, i. mortem, & sic interimit dormiendo. Illud patet in istis causidicis, qui quando volunt dormire, & quiescere in bonis, & divitiis acquisitis, subito moriuntur. Ideo Amos 6. *Va qui dormitis in lectulis eburneis, &c.* Vel pone hic de muliere, quæ offert primo lac, & venenum, i. verba sua venenosa, & sic facit hominem sopire & dormire, & delectari, & eum occidit destruendo famam, bona temporalia, & personam. Hemorrhois est aspis sic
4 dicta, eo quod eius quem percutit, dissolvit omnes venas, ita

quod

quod fluxu sanguinis vitam finit, & illius sugit sanguinem, quē percussit, quia ut dicit Isid. lib. 12. hæma Græcè sanguis est Latinà. & rhoo idem est, quod fluo. Tales sunt mulieres, quia statim quod percusserunt aliquē jaculo verborū suorum, emittendo sanguinem ad litteram, per luxuriam ipsum faciunt spiritualiter interire, vel statim faciunt eum emittere, & perdere totum sanguinem suum, i. totam substantiam suam temporalem, & fatuè expendere quicquid habet, & sic eum ad mortem, i. ad defectum paupertatis faciunt pervenire, & quando aliquem sic percussum, & tentatum per luxuriam occiderunt, statim incipiunt sugere, attrahere & bibere sanguinem ejus, i. substantiam temporalem. *Non accubabit leo, donec rapuerit predam, & occisorum sanguinē bibat*, Num. 23. Vel iste serpens est diabolus, qui ab homine sugit sanguinē, in quo est vita, i. gratiā & devotionem, &c. *Sanguinem dedisti eis bibere, quoniam digni sunt*, Apoc. 16. Præster est 5
serpens horribilis, semper ore patente venena diffundens, & ab eo percussus distenditur, & infectione corporis enecatur, sicut dicit Isid. lib. 12. & Lucanus. Tales sunt blasphemi, iracundi, injuriosi, & detractores, quia semper habent os apertum ad virus detractionis, blasphemiæ & injuriæ diffundendum, & ideo ab eis morsus, injuriatus & infamatus distenditur per iracundiam, inficitur per infamiam, vel per odium, & tandem moritur per infamiam temporaliter, per peccatum mortale spiritualiter. 6
Apertio oris inflammatio, Eccl. 20. Seps genus est aspidis, qui teste Poëta, quando mordet, non solum carnem, sed etiam ossa destruit, & dissolvit, ita ut homo in ore serpentis totaliter liquefiat. *Ossaque* (inquit) *dissolvens cum corpore tabificus seps, &c.* sicut dicit Isid. l. 12. Talis est detractor, quia quando mordet aliquem per detractionem, non solum carnem, i. ipsa opera carnalia, & peccata, imo etiam ossa, i. bona opera, & virtuosa nititur verbis venefics dissipare. Vel carnem, i. peccatores carnales, sed etiam 7
ossa corporis Ecclesiæ. *Confregit ad numerū dentes meos.* Thren. 3. Dicit etiam Isid. l. 12. quod generaliter aspis cum aspexerit paratum incantatorem, qui eam quibusdam propriis carminibus evocat de caverna unam aurem in terra premit, alteram vero cauda obturat, ut illas magicas non audiat, nec ejusdem voci obediat exeundo. Aspis ista significat sapientes, & divites mundanos, qui dicuntur aspis ab aspiciendo, quia clare vident, & aspiciunt jura sua. Incantator est prædicator, quia ad modū incantatoris sufflando, & prædicando facit videri aliquid, ubi nihil erat, sc. in peccatore gratias, & virtutes, & facit disparere, quod ibi erat, sc. vitia & peccata. Quando ergo aspis, i. cupidus, & sapiens hujus mundi, videt incantatorem, i. e prædicatorem paratum ad incantandum, & prædicandum, & timet, quod eum educat de caverna, i. de amore mundi hujus, tunc obturat aures animæ sc. intellectum & voluntatem. Aurem enim voluntatis obturat terra, i. amore terrenorum, tunc enim incipit cogitare, quam dulce est talia velle, & diligere. Aurem autem cordis vel intellectus obturat cum cauda, i. cum fine suo, quia sc. sperat diu vivere, & in fine pœnitere, & sic per pœnitentiam caudæ, i. e. finis, quam sperat habere, & per cupiditatem, & amorem terrenorum obturat & indurat cor suum, ut non faciat nec audiat, quod jubetur. Ideo Hier. 17. *Induraverunt cervices suas ne audirent legem, & ne susciperent disciplinam*, & Ps. 57. *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas.* Vel dic, quod incantator est diabolus, qui si per incantationem suggestionum suarum velit de caverna, i. de statu fidei & gratiæ te extrahere, obtura aures tuas, & adhibe terram, i. memoriam tuæ vilitatis, & caudam, i. memoriam tui finis, & mortis, & sic incantationes ejus poteris declinare, dicens Amos 5. *Auser à me tumultum carminū tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Vel per incantationem intelligo luxuriosum, hæreticum, vel quemcunq; mala suggerentem, &c. sicut supra. Secund. Plin. l. 8. c. 23. Mem- 8
bra percussa ab aspide intumescunt, & nisi pars contracta abscindatur, vix aliquo remedio convalescunt. Sic verè quando aliqua membra corporis Ecclesiæ sunt infecta ab aspide diabolo per hæresim, & errorem, tunc vix corpus Ecclesiæ convalescit, nisi tales de medio abscindantur, per brachium sæculare. Quia *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur*, Matt. 3. Fig. Levit. 14. ubi si plaga lepræ oriretur in domo, lapis ubi erat, debet excidi, & extra projici, & domus alieno luto liniri. Sic verè si in domo Ecclesiæ in aliquo lapide, i. in aliqua persona orta fuerit plaga lepræ, i. hæresis debet excidi, & extra projici de consortio aliorum, & domus Ecclesiæ abradi, & abstergi per correctionē, & alieno luto, i. alia doctrina liniri per prædicationem, quia secund. Bernard. *Melius est quod pereat unus, quàm unitas.* Et Matt. 5. *Bonum est tibi, quod pereat unum de membris tuis, quam totum corpus.* Vel pone, si vis, idem contra obstinatos religiosos, & incorrigibiles, &c. Item ibid. dicit, quod aspis mirabili sensu, & affectu uxorem suam diligit, & si quis comparem suam interficit, ipsū maximo zelo vindictæ persequitur, invadit, & in quocunq; populo vel agmine fuerit, ipsum nititur infestare, & non nisi veloci fuga, vel fluvio intermedio, desinit ipsum sequi. Sed contra malitiā ejus dedit natura remedium, quia debilem habet visum, ut cum habeat oculos in temporibus, nō potest bene ante se videre, sed magis à latere, & ideo non bene potest insequi fugientem. Unde eum insequendo, plus se juvat auditu vel odoratu, quam visu. Per istam aspidem intelligo mundanos peccatores, qui aliquando sunt conjugati, hoc est dictum, confœderati & conglobati, per malitiosam concordiā & amorem, quia sicut dicitur Luc. 6. *Peccatores diligentes se diligunt.* Et ideo quando aliquis invadit aliquē ipsorum, omnes alii parati sunt pro eo pugnare, & ejus adversariū impugnare. Istud patet in causidicis, quorū unus alium sustinet, & tuetur, in quocunq; agmine vel populo, i. in quocunq; statu fuerit vel religione, de eo se nititur vindicare. Remedium tamen contra eorum malitiā est velociter fugere, & eorum brigas, & litigia devitare, & ad partē anteriorem, i. ad religionem, & bona spiritualia rectius se transferre, quia cum isti habeant oculos mentis in temporibus, & à latere, i. ad res laterales circumstantes, & mundanas, & non in fronte, i. ad res anteriores, et spirituales, ideo non bene vident rectè judicando, nec possunt persequi illum, qui directè fugit, et evolat ad æterna, &c. Vel pone, si vis, per modum exempli, quomodo viri debent uxores diligere, et de earum morte dolere, et econverso, ad 10
Eph. 5. *Vir uxorem suam diligat, similiter & uxor virum.* Idem Coloss. 3. Aspis non habet oculos in fronte, sed in temporibus, et ideo nō bene videt, quæ sunt ante se, sed magis ea, quæ sunt circa latera, nec cito potest currere. Aspis est avarus, qui oculos non videtur habere in fronte, quia sc. ad partē anteriorem, i. ad bona spiritualia et æterna nunquā respicit nec attendit, sed verè oculos videtur habere in temporibus, quia sc. ad latera, i. ad bona mundi circumstantia semper aspirat oculus mentis suæ. Dicit 11
Martianus & etiam Plin. l. 8. c. ult. quod aspides non nocent Aphris et Mauris. Unde pueros suos quos dubitant de se natos, aspidi objiciunt, quod si fuerint de eorum progenie, non nocebunt, si autem adulterini fuerint, eos occidunt. Istud dicit Solin. pe Psillis, sicut invenies cap. de Aphrica. Per aspidem intelligo malos principes, et prælatos, per Aphros, et Mauros colore nigros, et ustos, intelligo peccatores, cupidos et avaros, et maximè causidicos, et ballivos, qui propter æstum avaritiæ peccatorū fuligine denigrantur. Istis ergo non nocent aspides, i. principes, & prælati, imo certè eos sustinent, & tuentur per acceptionē personarum, & filios eorum, i. familiares, & notos sibi recommendatos, & traditos non lædunt, imo amore parentum ipsos elevant & exaltant. Sed quādo isti Aphri tradunt suis aspidibus, i. principibus, prælatis & judicib. per falsas accusationes, alienos sc. pauperes agricolas, quos eis tradunt detrahendo, falso accusando, & adulando, ipsos dico devorant per rapinas, & excoriationes. Ideo Micheæ 7. *Princeps postulat, & judex in reddendo est.* Et ideo talib. dicit Ps. 90. *Super aspidem & basiliscum ambulabis.* Vel aspis est diabolus. Apher siccus & niger, homo sanctus & pœnitens, & maximè sancti, qui fundaverunt religiones pueri eorū sunt religiosi suorum ordinum, qui si rectè per imitationem filii matrum fuerint, non lædentur à diabolo, si autē adulterini sint, ut quia hypocritæ vel mali, tanquā alieni. & non sanctorum filii, à diabolo necabuntur. Ideo Esa. 11. *In foramine aspidis, & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet*, quia breviter diabolus non habet potestatē nocendi bonis, sed tantum adulterinis, impiis & perversis, legitimis vero filiis Ecclesiæ bene ut justè genitis, & promotis non nocet diabolus, adulterinos autem, i. injustè, affectuosè, & simoniacè genitos, & introductos finaliter pūget in inferno, lædet pariter & damnabit. ideo dicitur Eccl. 10 *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.* Dicit Plin. l. 8. c. ult. quod sunt quædam animalia, quæ incolis sunt innoxia, quæ interimunt alienos. Unde dicit, quod angues circa Ephratem, incolas terræ non lædunt, sed extraneos lacerant & occidunt, quando ipsos inveniunt dormientes. Dicit etiā con- 12
tra quod Arist. tradit, à scorpionibus in Aletenio monte Cariæ hospites non lædi, sed alios indigenas enecari. Per istos angues intelligo malos judices, prælatos, acceptores personarum; quia incolis terræ suæ, i. illis qui sunt nati de partib. vel de parentela seu de familia sua, & ad quos habent affectionē specialem, non

no-

nocent, nec eos puniunt vel infestant, quanquam eos inveniant criminosos, sed quibuscunq; alienis molesti sunt atq; duri, sicut patet in Abbatibus & Prælatis, qui solos illos de partibus suis promovent & extollunt, alios autem quanquam meliores dimittunt, patet etiam in principibus, qui solos illos in familia sua sustinent, alios autem excoriant & denudant; mali etiam judices suis familiaribus sunt benigni, cunctis autem alijs sunt iniqui, contra illud Deut. 1. *Ita parvum audietis ut magnum, sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum.* Et econtra quidem se habent more scorpionum, qui plus diligunt extraneos, quàm compatriotas in servitio suo, & alias sic fit, quod indigenis, & vicinis, & subditis sunt infesti, alijs autem sunt benevoli
13 & amici, sicut ad litteram patet de illis, qui excoriant subditos, & stipendiant alienos. Salamandra est genus serpentis simile lacertæ, & ad modum lacertæ stellatum, secund. Isidor. & Plin. l. 10. c. 67. Occultam habet generationem, nescitur enim ubi habitet, cùm solum pluviæ tempore videatur; in his etiam non est masculus aut fœmella; venenosissimæ etiam est naturæ, quia si arbori irrepserit, omnia poma inficit & corrumpit, & exinde comedentes occidit; si in aquas ceciderit, ipsas bibentibus efficit venenosas; contra incendia repugnat, & ea sicut glacies extinguit, & semper saniem spumat, quæ si corpus hominis tetigerit, ipsum inficit, & pilos defluere facit, & dato quòd solum pedem tetigerit, tamen totum corpus inficit, & deturpat. In igne vivit sine consumptione, & licet ita sit venenosus, tamen à quibusdam animalibus comeditur loco cibi. Talis rectè est diabolus, quia pro certo ejus natura & conditio est occulta, & etiam inter eos non est sexualis differentia; Iste igitur si alicui arbori, i. alicui personæ irrepserit & inhæserit per peccatum, & maximè circa pedem, i. circa juventutem, totam arborem & omnia poma ejus, i. totam sequentem vitam, & omnia opera ejus inficiet & corrumpet, quia corrupto pede arboris, i. e. initio juventutis, tota vita, quæ sequitur, maculatur in tantum, quòd per malum exemplum homo alijs fit venenum, quia *Adolescens juxta viam suam, etiã cum senuerit, non recedet ab ea.* Prov. 22. Aquas etiam, i. mundi delitias inficit, in quantum sc. facit eis alios malè uti. Saniem malarum suggestionum spumat, quæ si locum etiam pedem, i. solam voluntatẽ & affectum tetigerit per consensum, totum corpus residuum, i. totam animam maculat per peccatum, & per malam conversationem. Hic ergo igni, i. charitati vel Spiritui Sancto repugnat in igne, sc. infernali sine consumptione, i. sine cessatione perpetuo, & semper durat. *Luet quæ fecit, nec tamen consumetur.* Job. 20. Vel expone omnia de Antichristo, qui arborem, i. totam Ecclesiam pervertendo invenenabit, igni Spiritus S. repugnabit, ipsumq; extinguet, destruet, & privabit, saniem comminationum blasphemiæ in Christum spumabit, & sic totum corpus Ecclesiæ dissipabit & deturpabit, & pilis virtutum denudabit. *Extolletur enim super omne, quod dicitur Deus,* 2. ad Thess. 2. Ab ipsis autem dæmonibus tanquam à cruentis bestijs devorabitur, & igne inferni semper vivet, quia sicut dicitur Apoc. 16. *Apprehensa est bestia, & Pseudopropheta,* i. ejus
14 complices, *& vivi missi sunt in stagnum ignis & sulphuris.* Salamandra secund. Plin. l. 20. c. 68. occultam habet generationem, nihil enim gignit, cùm sexu careat, nec scitur etiã, quomodo gignatur, nunquam enim videtur nisi tantum in tempore pluvioso, aut vix aut nunquam tempore sicco, saniẽ semper spumat, quæ corpus inficit & decolorat, quod contingit, & licet sit venenosissima, tamen ab aliquibus animalibus comeditur loco cibi. In igne vivit, nec ab eo consumitur, sed inter medios ignes durat. Sic veri peccatores non apparent hominibus, nisi tempore pluvioso, i. tempore prosperitatis, quia apparent blandiendo, & videntur esse amici, sed tempore tunc sicco adversitatis, quando pluvia prosperitatis deficit, tunc tales penitus evanescunt. *Est enim amicus, sed non permanebit in tempore tribulationis,* Eccles. 6. Ita quòd eorum generatio & habitatio ab homine non invenitur, statim quod prosperitatis pluvia desiccatur. Isti etiam per bona opera nihil gignunt, quia sexum virtutis non habent. Isti etiam saniem malorum verborum spumant, sc. adulando, blasphemando, & injuriando, & detrahendo, & ideo corpus quod contingunt, i. ipsum de quo detrahunt, per infamiam faciunt decolorem & deformem. *Obscuratus est Sol de fumo putei,* Apoc. 9. Isti ergo licet sint venenosissimi & malitiosissimi; tamen ab aliquibus animalibus, i. e. ab ipsis dæmonibus perpetuo vorabuntur. Nam quia alios comedunt, per detractionem & excoriationem, justum est, quòd ab alijs finaliter devorentur. *Cum cæteros devoraverit, depredabuntur te, qui reliqui fuerint ex populo,* Abacuc. 2. Isti etiã in igne vivunt, quia in mundo isto sunt in igne cupiditatis & luxuriæ, & in futuro erunt in igni gehennæ. *De igne egredientur, & ignis consumet eos.* Ezech. 15. Et in isto igne non consumuntur; quia in igne peccati non consumuntur per contritionem, nec igne inferni consumuntur per finitionem, quia ignis infernalis affligit corpus & animam, sed tamen non adnihilat, nec consumit. Ideo Esaiæ 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Salamandra in igne 15
vivit sine dolore & læsione. Unde dicit Plin. l. 29. c. 4. quod ex quodam genere Salamandræ piloso fiunt cingula regum, & ellychnia lucernarum, quæ post nimiam vetustatem in ignem projiciuntur, & ibi inflammata purgantur, & post diuturnam inflammationem purgata, illæsa & renovata recipiuntur. Alexander Papa de tali animali vestem habuisse dicitur, quæ mundata non aliter, quàm in incendio purgabatur. Plin. autem l. 19. c. 1. in India genus esse lini asserit, de quo sordidas mappas in igne sine consumptione purgatas vidit. Salamandra est Adam, qui in igne tribulationum vixit in mundo, Gen. 3. *In labore & ærumna comedes panem tuum.* Pellis ejus de corpore præcisa, sunt homines, & maximè sancti & justi. Papa seu rex est Christus, cujus cingulum sunt omnes fideles, à quibus per fidem cingitur & vallatur, Job. 29. *Cùm sederem quasi rex circumstante exercitu.* De pelle ergo Salamandræ, i. de hominibus ab Adam procreatis, fit regi Christo vestis & cingulũ fidelium, per fidem & charitatem, quia *fides cinctorium renum ejus*, Esa. 11. Quia scil. cingulum & vestis Christi quilibet efficitur, quando fidem ejus suscipit in Baptismo. Sed pro certo quando ista vestis & cingulum, sc. fidelis & prædestinatus est invetteratus, per vitia & peccata, & malas consuetudines, tunc Deus solet eum mittere in ignem tribulationis, paupertatis & adversitatis, ubi purgatur & mundatur à vitijs & peccatis, & ubi iterum per gratiam renovatur, & dignus ab eo portari & indui per pœnitentiã efficitur, Eccl. 2. *In igne purgabitur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.* Fig. Num. 31. ubi prædam, quam à Madianitis Israelitæ tulerunt, igne purgaverunt, quicquid autẽ ignem non poterat sustinere, aqua expiationis purgatum est. Sic verè Christus illos, quos à Madianitis, i. à dæmonibus tollit & prædatur, sc. per prædicatorem, gratiæ inspirationem, & occultam prædestinationem, si sint fortes & virtuosi, purgat eos à vitijs & peccatis per ignem tribulationis, si autem debiles & infirmi, aqua sola suæ misericordiæ mundat eos & expiat à peccatis. Quicquid (inquit) ignem non poterit sustinere, aqua expiationis purgabitur. De istis etiam fiunt lucernæ inconsumptibiles, quia isti per bona exempla sua alios illuminant & illustrant, & in obscuritate vitæ præsentis dirigunt ad salutem, & sunt inconsumptibiles, quia alios illuminando, seipsos per vitia non consumunt, sicut faciunt hypocritæ, qui ad modum candelæ alijs prosunt, & sibi obsunt. Hier. 6. *Defecit sufflatorium in igne, consumptum est plumbum.* Vel dic, quòd Salamandra est vir perfectus, cujus nutrimentum & vita est ignis, i. gratia Spiritus S. & charitas, vel etiam tribulatio & adversitas, quia sc. ita perfecti sunt, quòd ardor & afflictio tribulationis & tentationis ipsos non diminuit, nec consumit exemplũ de Laurentio & Vicentio Esa. 43. *Cùm transieris per ignẽ, flamma nõ nocebit tibi.* Vestis autẽ & pellis est bona conversatio talium, quæ alijs inconsumptibilis sit lucerna, Matt. 5. *Vos estis lux mundi.* Valde notabile exemplum dicit hic Plin. l. 10. c. 74. de aspide: ait enim, quòd secund. Philarchum, dudũ in Ægypto aspis ad mensam cujusdam veniens, ibidẽ diebus singulis alebatur. Enixa igitur catulos secum adduxit, unus filium hospitis percussit & occidit. Reversa ergo aspis, in præ- 16
sentia hospitis catulũ, qui filiũ occiderat, peremit, & abiens nequaquã amplius visa fuit. Ista possunt applicari ad gratitudinem, quia sc. si iste serpens doluit, & de alumno suo per suum catulũ offenso, multo magis & nos de infortunijs amicorum & benefactorum nostrorũ debemus dolere, & vicem eorum justè & licitè vindicare. Vel potest dici de verecundia, quomodo sc. homo debet verecundus apparère coram illis, quibus per se vel per suos malefecit, & maximè si beneficia receperit ab eisdem. Vel potest applicari de justitia, quia sc. bonus judex proprio catulo, i. proprio filio non debet parcere, quem videt homicidiũ commisisse, exemplo illius regis, qui sibi & filio adultero, cuilibet unum oculum eruit; ne videretur à justitia defecisse, quia sc. cautum erat, ut adulteri duobus oculis privarentur, sicut ponit Valerius maximus. Ideo bene dicitur, quòd DEUS proprio filio non pepercit.

CAP. X.

De Bove.

1 BOS Græcè vocatur Bootes, & habet bos sub gutture quandã pellem, quæ palearium dicitur, quod est signum generositatis in bove, sicut dicit Isid. l. 12. Bonum ergo (ut dicit) ergà socios maximà est pietas. Nam alter alterũ inquirit, cùm quo duceret aratrum, ipsum lambit, & ejus societatem diligere consuevit. Sic verè in nobis & maximè prælatis & religiosis spiritualiter debet esse. Nam palearium, mollẽ sc. & flexibilẽ pellem, hoc est, verba dulcia & benigna debemus habere in gutture & in ore, ut dicatur, nitidius oleo guttur ejus. Prov. 5. *Et socios nostros*, i. alios Christianos, & maximè illos, qui sunt ejusdem nobiscum status, Ecclesiæ vel religionis, cum quibus aratrũ fidei vel religionis trahimus, debemus summè diligere, & frequenti mugitu, i. pijs sermonibus et amoribus pietatis affectum exterius declarare; & alter alterum lambere et amare. *Mugiet bos, cùm non*
2 *habuerit herbam*, Job. 6. Secund. Pli. l. 8, c. 45. Boves in India sunt ita alti sicut cameli, quorũ cornua, quatuor pedes habent latitudinis. Boves etiam conjuncti per cornua, fortius & melius laborant, quàm quando cervice sunt ligati vel conjuncti. Boves etiam qui habent laxa cornua, in labore sunt præcellentes. Boves sunt prælati, cornua eorũ, quibus percutiunt, est judiciaria potestas, justitia seu tigri. In India ergo, i. in Ecclesia debent esse boves alti & elevati per perfectionẽ, quorum cornua, i. potestas judiciaria debet habere quatuor pedes, id est, observantia quatuor Evangeliorum, ut scil. mandata Dei non præterean̄t per crudelitatem, nec omittant per vanæ gloriæ tepiditatem. Isti autem boves semper debent esse jugo disciplinæ subditi, et eorum cornua, i. judiciaria potestas, justitiæ & æquitatis vinculis allegati, ut sic bonis laboribus esse valeant dedicati, ut
3 dicat quilibet, Actor. 20. *Alligatus spiritu vado in Hierusalem.* Boves bini invicem ligantur, et ut communiter in parte anteriori, sc. in capite & cornibus, quia sc. fortius laborant, quod melius operantur. Sic verè quando plures boni, et maximè prælati sunt invicem confœderati et ligati, et maximè in capite, et in parte anteriori, i. e. ab ipsa infantia seu primaria juventute, tunc verè fortiores sunt ad bene operandum, & utiliter in Ecclesia laborandum, quia sicut dicitur Prov. 18. *Frater, qui adjuvatur à fratre,*
4 *tanquam civitas firma.* Soli boves inter animalia secund. Plin. retro ambulantes pascuntur, & aquæ calidæ ablutione dicuntur pinguescere. Et sunt boves in Syria, qui non habent palearium, sed gibbum habent supra dorsum. Sic verè mali & mundani, & etiam mali prælati semper retrocedunt, sc. ad vitia & peccata, quia cum deberent sumere pabulum doctrinæ, & gratiæ, & virtutum, procedendo ad interiora, i. ad ipsa bona æterna per bona opera, ipsi tamen econverso ad patrem retro, i. ad bona mundi (quæ debent retro nos remanere per contemptum, & retro nos finaliter remanebunt) se convertunt per affectum. Et breviter loquendo multi sunt, qui dum pascuntur, retrocedunt: quia dum à Deo vel à prælatis, vel à prædicatoribus pabulo doctrinę beneficiorum vel prosperitatis pascuntur, ipsi magis retrocedere per vitia non verentur, i. vel retrocedere, i. ad bona mundi, vel dimissa peccata per recidivum respicere, Exemplo uxoris Loth, quæ retro respexit. Vel etiã mali retrocedendo pasci dicuntur, quia sc. dum retrocedunt per peccatũ, & maximè per avaritiam, mundi divitijs & honoribus pascuntur. *Facti sunt retrorsum, & non in ante.* Jer. 7. Isti etiam palearium, hoc est dictum maturitatem vel benignitatẽ verborum non habent, sed gibbũ superbiæ supra dorsum cordis continuè secũ portant. Veruntamen quando aqua calida, i. ferventi doctrina vel correctione rigida perfunduntur, tunc aliquotiens per gratiam impinguantur. Vel per aquam intelligo adulationem, quæ impinguat caput mundanorum, & maximè prælatorũ, quia sicut aqua calida spoliat & depilat, sic per adulationem prælati, & principes divitijs spoliantur, Deut. 31. *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Boves nigri
5 colotis parva habentes cornua, nimis reputant utiles ad laborẽ. Et quando bos est castratus, tunc crescunt cornua ejus, corpus etiã atq; vires, minuitur audacia, & fit patiens onetis & laboris, maturus, domitus & quietus. Sic verè illi, qui sunt nigri per pœnitentiã & austeritatẽ, parva habentes cornua superbiæ per humilitatẽ, efficiuntur promptiores ad laborandũ, per bona opera & virtutes. Si etiam sint castrati per continentiam & castitatẽ, crescunt in eis cornua rigoris & correctionis, vires valoris & perfectionis, & minuitur audacia rumoris & elationis, & ad literã efficiuntur maturi, domiti & quieti, & ad laborem bonorum operum magis fortes, quod maximè debet esse in prælatis, quia debent esse casti & maturi, & rigorosi, ut dicitur Prov. 14. *Ibi manifesta est fortitudo bovũ.* Sed econtrà multi sicut tauri, indomiti, incasti, immaturi, & ideo parva habent cornua correctionis & rigoris, quia cum vitijs sint ligati, alios corrigere non audent, nè forte diceretur eis: *Medice cura teipsum*, Luc. 4. Boves debent 6
domari à juventute, quia si senectus expectaretur, jugo non leviter subderentur, unde secund. Plin. in trimatu debent domari. Sic verè homo à juventute debet auro, i. corpori suo jugum imponere disciplinæ, & ipsum aratro religionis, & pœnitentiæ subjugare, quia si senectutẽ expectaverit, antequam tauro suo, i. corporis mandatorum Dei jugum imponat tunc forte induratus recipere nollet ipsum. Ideo Thr. 3. *Bonum est viro, cùm por-* 7
taverit jugum ab adolescentia sua. Taurus secund. Plin. tunc melius edomatur, quando bovi seni in aratro sociatur, & simul cum eo copulatur. Sic verè taurus, i. e. juvenis indomitus, & lascivus, si cum bove sene, i. si in societate hominũ senum & maturorum incesserit, tunc ab eis informabitur, & eorum exemplis & doctrinis, ad bona opera facilius imbuetur, quia cum sancto sanctus eris. Et Prov. 13. *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit.* Et ideo cum 8
talibus debet ligari, & eorũ consortijs copulari. Boves secund. Isid. habemus socios laboris & agriculturæ. Tanta etiam fuit apud antiquos cura de bove, ut qui procaci animo bovẽ occideret, sicut de homicidio puniretur. Sic verè boves, i. prælati debent esse socij & participes cum subditis in tribulatione, pœnitentia & laborẽ, & ideo ab alijs procaciter & malitiosè non debent per detractionem, occidi per diffamationẽ aliquam, quia qui hoc facit, spiritualis dicitur homicida, imo etiam parricida, & ideo morte perpetua punietur, 1. Joan. 3. *Qui odit fratrem suum,* 9
homicida est. Ergò multo fortius, *qui odit patrem, quia qui percusserit patrem suum, morte morietur.* Exod. 21. Luc. 20. Bos non tantũ utilis est hominibus; imo etiam in aris deorum ad occidendũ & immolandum, ad eos placandũ fuit à principio congruus & acceptus. Sic verè SS. Apostoli & Martyres non tantũ fuerunt hominibus utiles, sc. prædicando, imo etiam ad immolandum Deo per martyriũ fuerint dati, & eo & coram eo fuerunt occisi. Fig. de Helisæo, 3. Reg. 19. *Qui boves suos immolavit*, quia sc. Christus suos boves, i. prædicatores & Apostolos ordinavit per martyriũ immolari. Bos etiã vomere terram aperit, arva colit, & ea fructificare 10
facit. Caro ejus bona est ad comedendũ, pellis ad diversa opera faciendum, fimus ad terram aridã fœcundandum. Sic prædicator vel confessor debet cum fomere, i. cum lingua terram, i. terreum peccatorem aperire per confessionem, sc. movendo, suggerendo & inquirendo per discussionem, & sic eum per virtutes & merita fœcundabit, caro, i. temporalis substantia utilis est alijs per eleemosynam & subventionem, pellis, i. conversatio ad exemplum & imitationem, fimus ab eis egestus, i. eorum doctrina ad aliorum fœcundationẽ & spiritualem impinguationem, & maximè aridorum, i. ad peccatorum vel tribulatorum consolationem, breviter & bene dicitur, Prov. 14. *Ubi non sunt* 11
boves, præsepe vacuum est. Quia ubi non sunt prædicatores, vel boni prælati, præsepe, i. subditi vacui sunt & depressi. Ex cornibus boum fiunt diversa instrumenta, quando igne fuerint calefacta. Exinde enim fiunt arcus ad jacula jaciendum, arma ad corpus à jaculis defendendum, lucernæ tenebras effugandum, pectines ad caput mundificandum. Cornibus etiam utuntur venatores, ad canes incitandũ, & ad bestias terrendum. Pictores & scriptores ad colores servandũ, bellatores ad socios contra hostes comovendum, & eos si fugerint revocandũ, pastores ad bestias custodiendum, speculatores ad alios vigilare exhortandum. Charissimi, per bovem intelligo Christum, per duo ejus cornua intelligo duo Testamenta, sinistrũ vetus & dextrum novum, & dicitur vetus sinistrum, & dextrũ novum, quia 12
in illo austeritas, in isto benignitas invenitur. Quando ergo sacra Scriptura & duo Testamenta fuerunt ignita, S. Spiritu liquefacta, i. manifestata & revelata, tunc ad diversos usus spirituales fuerunt coaptata. Sunt enim arcus, in quantum ex eis contra peccata & contra dœmones jacula auctoritatum à prædicatoribus jaciuntur. Sunt arma, in quantum animæ per ea tentationum jaculis defenduntur. Sunt pectines, i. quorum caput intentionis à lendibus malarum affectionum per ea purgatur, Joan. 15. *Ideo vos mundi estis propter sermonem, &c.* Sunt lucernæ, ad lumen mandatorum ostendendum, & tenebras ignorantiæ fugandum, ad animos ad gloriam dirigendum, quia *mandatum lucerna est*, Prov. 6. Psal. 118. *Declaratio sermonum tuorum illuminat.* Istis ergo cornibus utuntur venatores, id est, prædicatores ad incitandum canes, i. bonos & fideles, ut currant ad gloriam, & ad terrendum bestias, i. e. peccatores, ne vadant ad

pœnam,

pœnam. Ps.118. *Vias mandatorum tuorum curram.* His etiam utuntur pictores, i. sancti & boni viri, qui suis exemplis & doctrinis animas picturant & colorant per virtutes. His usi sunt bellatores, i. martyres ad se ad martyrium commovendum. His utuntur pastores, i. prælati ad pecudes, i. subditos gubernandum. His utuntur speculatores, i. doctores ad peccatores, ut vigilent per bona opera exhortandum. Ideo Sap.7. *Præponenda est regnis, & sedibus, quoniam omnium bonorum mater est.* Nam sacra Scriptura ad omnia bona opera coaptatur, quia uniuscujusque voluntati deserviens, *ad quod quisq; volebat, convertebatur.* Sap.16. Vel per cornua dura intelligo peccatores, qui igne tribulationis vel spiritus per contritionem calefacti, convertuntur in pectines, & arma, tubas & arcus, & laternas, i. in viros spirituales & perfectos, & maximè prædicatores, qui per prædicationē suam sunt pectines, animas mundificando; arma, fideles contra vitia muniendo; tubæ, peccatores ad virtutum prælium excitando, & eos si fugerint revocando; arcus, diabolum & vitia impugnando; laterna lumen bonorum exemplorum, alijs ostendendo, Hæc omnia patent in B. Paulo, quia *lapis solutus in calore, & in ea virtutur*, i. in virum æreū resonantem, i. prædicatorem, Job.28. Fimus bovis secund. Plin. juvat summè hydropicos, si inde ad solem ungantur, & etiam arteticos, quia humorem intercutaneum corrodit & consumit. Per fimū intelligo viliratem conditionis humanæ; & ipsam carnem post mortem fœtidam atque vilem, quæ si bene per considerationem sumatur, ipsos hydropicos inflatos & superbos, sitibundos, i. avaros, arteticos etiam, i. accidiosos juvat, quia humorem intercutaneum, i. carnales interiores affectiones exterminat, & desiccat, quia secund. Greg. Nihil tam valet ad domanda carnis vitia, sicut cogitare, qualis futura sit caro moritura. Secund. Plin. est quoddam parvum animal simile scarabeo, quod dicitur bupresti, quod inter herbas latitat, quas cum bos incaute capit, bupresti ab eo cum herbis devoratus ventrem ejus intrat, & jecur petit, & illud taliter inflammat, quod bovem cruciatu maximo tandem necat. Sic bos exterius jugo premitur, stimulo pungitur, & interius à bupresti malitia enecatur. Per bovem intelligo hominem, per herbas intelligo divitias, mundiq; delitias, quas comedit, & acquirit; per bupresti m intelligo peccatū avaritiæ. Quia pro certo quando bos, i. homo credit ad sufficientiam herbas, i. mundi bona acquirere & carpere, tunc subito bupresti s, i. cupiditas & avaritia collabitur in ventrem ejus, i. cor, & sic jecur, i. voluntatem per ardorem habendi & acquirendi inflammat; & eum per sollicitudinem, i. per laborem in acquirendo, timorem in servando, dolorem in perdendo angustiat & affligit, *quia cum satiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet in eum.* Job. 20. *Saturitas enim divitis non sinit eum dormire.* Eccl.5. Et tandem jugo pœnæ & laboris bos, i. avarus premitur, stimulo, i. remorsu conscientiæ pungitur, & interius in jecore, i. in voluntate à bupreste, i. à peccato avaritiæ corroditur, & sic miser avarus miserabiliter moritur in corpore & anima sine fine. *Fecit divitias, & non in judicio, morietur; & non in sapientia, &c.* Hier.17. Vel dic, quòd bupresti s est peccatum luxuriæ, & exponē ut supra.

Cap. XI.

De Bubulco.

1 BUbulcus est boum custos, eorum custodiæ ex officio deputatus, qui ad pascua eos ducit, cornua eorum ligat, eos jugo subjicit, aratro eos jungit, stimulo pigritantes urget & pungit, sibilo & cantilena eos mulcet, bos enim sicut cervus secund. Avicennam, in melodia delectatur. Sic bonus Prælatus, qui ex officio custodiæ boum, i. e. subditorum deputatur, debet eos in pascuis prædicationis & doctrinæ impinguare, cornua eorum, i. protervitatem & superbiam vinculo præceptorum, & statutorum ligare, jugo mandatorum Dei seu regulæ suæ subjicere, & eos ad aratrum, i. ad onus laboris & pœnitentiæ cum charitatis funiculis conjungere, pigritantes, i. carnales subditos debet correctionis stimulo pungere, laborantes autem & fessos; & desolatos debet consolationis sibilo demulcere, quia bos, i. e. bonus subditus in melodijs, sc. dulcis consolationis, & dulcis monitionis magis delectatur & consolatur, et melius castigatur, quàm stimulo duræ correctionis & punitionis, quia secund. Senec. Generosus est animus hominis, et facilius ducitur quam trahitur. Ideo 1. Thess. 5. *Corripite inquietos, & consolamini pusillanimes, suscipite infirmos. Plus enim proficit correctio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.* Prov.17. Bubulcus utitur sibilo, et stimulo. Sic prædicator debet sibilo consolationis uti, attrahendo ad æterna, & stimulo correctionis, durè pungēdo & arguendo. 2. Timoth.4. *Argue, obsecra, increpa, &c.* Bubulcus postquam per totam diem boves sub jugo tenuit, & nunc sibilo, nunc stimulo compulerit ad laborem, tandem in sero à jugo solvit, & ad præsepe, ut nutriantur & reficiantur, eos ponit. Sic verè Christus postquam per totam diem vitæ præsentis, boves suos electos ad atratrum pœnæ sub jugo mandatorum compulerit per bona opera laborare, & correctionis incitaverit, tandē in serò mortis eos solvit, & ad præsepe paradisi eos ducit, & pabulo æternæ beatitudinis eos pascit. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, quia non mugiet bos, cum ante præsepe plenum fuerit; Sap.3.

Cap. XII.

De Bubalo.

BUbalus est animal bovi simile, quod ita indomitum est, quod præ feritate jugum non recipit, nisi cum naribus ejus circulus ferreus infigitur, per quē circumducitur undequaque; Et habet bubalus nigrum vel fulvum colorem, paucos, & raro pilos, frontem validissimis cornibus circumsepram, cujus caro non tantū est utilis ad edendum, imo & competit (secund. Pli.) multiplici medicinæ. Nam caro ejus soleæ, lac, fel, & fimus, contrà multas adjuvat passiones. Sic verè quidam sunt ita duri & obstinati, incorrigibiles & indomiti, quod jugū nolunt recipere disciplinæ, & ideo Deus vel Prælatus aliquando immittit eis circulum ferreum, i. duram & austeram pœnam & tribulationem, per quas eos circumducit & affligit, & sic domiti fiunt, & mansueti, & tunc efficiuntur nigri coloris, per pœnitentiam & asperitatem, & fulvi coloris per amicitiam, & charitatem, paucorum pilorum, i. paucarum divitiarum, per voluntariam paupertatem, in quantum scil. conversi eas pauperibus distribuunt, per eleemosynam & pietatem. Hæc omnia patent ad litteram in beato Paulo, qui prius ferus & indomitus, postea factus est utilis, & quietus, Hier.31. *Postquam convertisti me, egi pœnitentiam, &c.* Cornua etiam habent validissima, i. constantiam & firmitatem, *quia in diebus ejus non pertimuit ducem*, Eccles.48. Et sic fit, quòd caro, i. vita taliū sit alijs medicina, per doctrinam, scil. & exempla. Nam soleæ sui laboris, constantiæ et durationis, lac suæ doctrinæ vel prædicationis, compassionis vel devotionis, fel suæ rigorosæ correctionis, fimus suæ humilitatis vel subjectionis, sunt contra vitia remedium & juvamen, quando per imitationem recipiuntur. Et ideo talibus potest dicere Dominus illud Esa. 37. *Ponam ergo circulū in naribus tuis, & ferrum in maxillis tuis.* In Germania sunt boves agrestes, habentes cornua ita protensa, quòd regijs mensis propter eorum capacitatem in eis pocula propinentur, et sunt maximi et agilissimi, et odiunt omnē rubeum. Unde venatores hoc scientes, induunt se veste rubea, ut eos provocent ad se insequendum, et tunc venator illi veste rubea retro arboré se ponit; bos verò ita fortiter impingit in arboré, ut proprijs cornib. detineatur, et sic ibi à venatoré capitur et occiditur, ut dicit Philos. Per istos boves agrestes intelligo dæmones. Per eorū cornua intelligo superbiam et obstinationem. Per venatorē intelligo Christum, qui quando voluit capere et destituere boves agrestes, i. dæmones, et eorū potestatem, venit in foresta hujus mundi, et induit vestem nostræ mortalitatis, et tunc dum in foresta hujus mundi circuibat et prædicabat, illæ bestiæ, scil. dæmones cœperunt eum persequi, tam per se quàm per membra sua, sicut patet Matt. et Luc. 4. *ubi diabolus tentavit eum, &c.* Et ideo venator iste Christus posuit se retro magnam arborem, hoc est dictum; in arbore crucis, in passione, in veste rubea, i. e. in carne, sanguine rubefacta, et sic istas bestias in arborem crucis cum cornibus superbiæ impingentes et blasphemantes, mediante ista arbore prostravit et dejecit, earum potentiam diminuit et cassavit. Secundùm Philosophum est quædam bestia similis bovi agresti, sed minor corpore, maxima habens cornua, quæ dicitur Apteleon vel Apralapos, quæ cornibus suis altis et acutis arbores dejicit, et prosternit, quæ gratia pastus cornua sua, quæ habet ad modum ferræ secantis, submittit inter frutices et vimina, quorū complexione et connexione cornua paulatim circumligantur, et tunc bestia diu luctans, magis ac magis in viminibus se involvit, et se captam sentiens, præ indignatione mugit, cujus vocem horribilē audiens venator, eam secure aggreditur, & os-

et occidit. Et quod mirabile est, illam in parvis fruteris capit, & occidit, quam in magnis silvis invadere non est ausus. Per istam bestiam intelligo hominem mundanum. Per cornua ejus intelligo potestatem temporalem, quæ est alta per superbiam; acuta per rapinam. Per herbas intelligo mundi divitias, bona & honores. Per vimina intelligo vitia & peccata, malas delectationes et consuetudines in eisdem. Per venatorem intelligo diabolum. Est igitur in foresta hujus mundi aptaleon, i.e. homo mundanus et luxuriosus, cupidus et avarus, qui rectè similis est bovi agresti, i. ipsi diabolo per obstinationem et crudelitatem, minor in conditione naturæ et sagacitate, et malitia, quia natura Angelica superior est, quàm humana. Iste habet duo cornua, i. potentiam temporalem, quæ duplex dicitur, in quantum à duobus, i. à prælatis et principibus derivatur. *Habet duo cornua magna, & unum excelsius altero*, Dan. 8. Et ideo ista bestia, scil. cauſidici, vel ballivi, vel similes cum cornibus potentiæ suæ arbores, i. e. mundi divites, dejicitur et prosternitur. Sed pro certo tales descendunt ad pascua, i. ad mundi delectabilia acquirenda, à quibus sua concupiscentia pascitur et nutritur, et ideo ut pascantur, i. ut divitias acquirant, involvunt se infra vimina, hoc est dictum, infra vincula peccatorum avaritiæ sc. et cupiditatis, luxuriæ et carnalitatis, et ibi per malas affectiones et delectationes se involvunt, ita quod licet luctentur per conscientiæ remorsū tamen magis ac magis se involvunt per malas consuetudines, ita quòd se nequeant de peccatorum vinculis, et de mundanis cupiditatibus liberare, et tunc mugiunt horribiliter per desperationem blasphemiam et obstinationem, quia *impius cùm in profundum peccatorum venerit contemnit*. Prov. 18. Quod videns etiam venator diabolus statim adest. sc. suggerendo, quod impossibile est eum salvari, et quod bonis præsentibus fruatur, et in vinculis remaneat peccatorum, et tandem per mortem corporalem eum interficit, et in inferno devorat et corrdit. Ideo Job 18. *Immisit in rete pedem suum, tenebitur planta ejus laqueo*. Et sic fit, quòd isti, qui magnas arbores, i. personas divites devastabant à parvis viminibus malarum affectionum vincuntur, et à venatore diabolo occiduntur. Fig. Dan. 8. de ariete, qui cum duobus cornibus omnia superabat, quem tandem hircus fœtidus cum uno cornu prostravit. Sic isti finaliter ab hirco diabolo occidentur, quia interficiam interfectores, Ezech. 25. et Hier. 30. *Omnes prædatores tuos dabo in prædam*.

4 Est quædam species bovis agrestis, quem Arist. l. 9. in fine vocat bonasum, similis tauro in quantitate, crines colli habet ad utrasq; partes pendentes sicut equus, venientes usq; ad oculos, cornua aliquantulum curva, ungulam fissam habet, & duos in pede quolibet sotulares, & caudam habet brevem respectu corporis, terram cavat, & cavando erigitur sicut taurus, pilos habet molles, cutem duram, & ictuum patientem, qui quando à canibus & venatoribus insequitur, & timet capi, stercus frequenter projicit, circa cujus odorem canes occupantur. & sic bestia ab eis elongatur, & evadit, ne capiatur. Carnem autem habet dulcem, propter quam venatur. Charissimi, per bestiam istam intelligo divites hujus mundi, qui similes sunt tauro, i. diabolo per superbiam & protervitatem, carnes eorum divitiæ, pedes sunt affectus, cauda est finis vitæ, cutis est exterior apparentia, stercora sunt divitiæ vel munera, venatores autem sunt Principes & prælati, canes eorum sunt judices & ballivi. Divites ergo sunt similes tauro, quantum ad superbiam & obstinationem, capillos, i. divitias habent usque ad oculos, i. ad cor & voluntatem, per earum nimium amorem & affectionem, cornua, i. temporalem potestatem, habent curva per cautelam & palliationem, ungulam habent fissam, per suorum affectuum multiplicem divisionem, quia ad plura, sc. divitias, delitias & honores affectus & pedes, talium sunt divisi, Ezech. 16. *Divisisti pedes tuos*. Et ideo plures sotulares habent in pedibus, per diversorum peccatorum multiplicitatem. Terram, i. pauperes cavant & denudant per crudelitatem, & in cavando, & depopulando se erigunt per superbiam & impietatem. Caudam etiam, i. finem vitæ habent brevem, per mortis velocitatem, quia tales non dimidiant dies suos. *Omnis* enim *potentatus brevis vita*, Eccles. 10. *Anni impiorum breviabuntur*. Prov. 10. Pilos habent molles, per exteriorem fictam benignitatem, cutem habent duram per effrenatam malitiam & protervitatem, quia nullum jaculum correctionis, vel prædicationis potest eos penetrare. *Cor ejus indurabitur quasi lapis*. Job. 4. Quando autem à venatoribus, i à mundi Principibus & prælatis, & ab eorum canibus, i. e. à judicibus & ballivis persequuntur, propter usuras, & forefacta, ut capiantur & corrigantur, & puniantur, tunc projiciunt canibus, i. judicibus stercora, l. dona & munera, quæ *stercus* ab Apostolo nominantur, ad Philip. 3. Et sic isti canes circa ista stercora occupantur, quasi eis contenti, & alios dimittunt effugere & evadere, & sic nunquam ab eis puniuntur, nec potest contra hujusmodi divites pauper aliquis prævalere, quia ab omnibus propter munera sustinentur. *Domum enim hominis dilatat via ejus*. Prov. 18. Ideo Esaiæ 3. *Væ qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi auferetis ab eo*. Vel pone, quòd quando aliqui sequuntur bonasum, i. aliquem divitem & potentem (quia *multi celunt personam potentis*. Prov. 19) utpote, familia, uxor, filij, & parentes, quando tandem ab eis elongatur per mortem, ipsi de eo non curantes, circa ejus stercora, i. circa divitias ab eo congregatas, quas post se in mundo relinquit, occupatur, quod patet ad oculum, quia tunc quilibet currit ad arcam, &c. Ideo videns hoc, quidam laborans in extremis, dixit illis, qui detrahebant & rumpebant arcas: *Festinetis*, inquit, *festinetis, quia nundina discedit*, Psalm. Et relinquunt alienis divitias suas, &c. sequitur: *Introibit usque in progenies patrum, &c.* Expone auctoritatem. Ut dicit Arist. ibid. scil. l. 9. c. 45. quando vacca agrestis habet § parere, congregantur aliæ multæ, & adjuvant, & congregant stercoris multum, & ipsum undiq; ordinant tanquam murum. Per vaccam istam intelligo personam publicam, vel prælatum, qui tunc temporis, quando habet parere, i. e. quando habet aliquem ad dignitatem vel beneficium promovere, adunantur multi circa eum, quia quilibet sperat obtinere, & ideo circumdant eum stercoribus, hoc est dictum, muneribus quæ offerunt, ut sic obtineant, quod intendunt. Ideo talibus potest dici: Circumdate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus ejus. Inveni scriptum, nescio si est verum, quod bubalus post- 6 quam aliquem occidit, auscultat & odorat, si bene est mortuus, ipsumq; cum cornibus percutit, nolens ipsum dimittere, quamdiu sentiat esse vivum. Sic verè multi sunt ita crudeles, quod quamvis aliquem prostraverint, & ad paupertatem dejecerint, ipsum tamen dimittere, & à persecutione cessare nolunt, nisi ex toto ipsum eradicent, & subvertant. Contra quos Seneca: Culpa est, totam culpam persequi.

Cap. XIII.

De Basilisco.

1 BAsiliscus Latinè dicitur regulus, quia rex est serpentum, & tanquam rex, in capite macula candida in signum diadematis, decoratur. Ipsum omnia timent, quia flatu & aspectu interimit. Aves etiam sibi appropinquantes, flatu vel solo sibilo destruit & comburit. Vix habet duodecim digitos in longitudine, herbas exurit, frutices, & omnia circumjacentia destruit, tangentem se etiam cum hasta, interficit & consumit. Celsus & erectus incedit, aquas quas tangit, invenenat, herbas flatu suo exurit, lapides quoque rumpit. Istum tamen hostem naturæ mustela ruta invadit, & victoriam de eo obtinens ipsum necat, sicut dicit Isidorus lib. 12. cap. 4. & Plin. lib. 8. cap. 22. Iste serpens significat diabolum, vel ejus vicarium Antichristum, qui *erit rex serpentum*, i. e. *princeps*, & caput omnium peccatorum, Job. 41. *Ipse est rex super omnes filios superbiæ*. Et ideo diademate candido, i. e. regia majestate cum ficta candida castitate decorabitur, quia Antichristus se finget castum, & regem. *Adonias elevabatur, dicens, ego regnabo*, 3. Regum 1. Ipsum omnia timebunt, etiam serpentes, i. ipsi mali, quia tam serpentes, quàm aves, hoc est dictum, tam bonos quàm malos flatu malæ suggestionis, & aspectu torvo despectus & comminationis interficiet & occidet, in quantum eos per errores à vera vita, quæ Christus est, separabit; sibilus enim ejus, id est, perversa doctrina & suggestio, *in errorem induces etiam electos si fieri potest*, sicut dicitur Matth. 24.

Et ideo dicitur, quòd herbas, frutices & circumjacentia destruit, quia sequaces suos fructibus bonorum operum & herbis, i. virore bonæ conversationis denudabit. Celsus & erectus, hoc est dictum, elatus & superbus, manifestus & apertus incedet, & aquas sacræ Scripturæ malè interpretando inficiet, & corrumpet, & bibentes, i. e. suis interpretationibus credentes invenenabit, scil. per errorem, tangentes eum cum hasta, hoc est dictum, contra eum præliantes, occidet temporaliter & necabit. Et breviter, nihil temporale vel corporale suæ malitiæ vel sævitiæ poterit contraire, quia *non est potestas super terram, quæ comparetur ei*, Job. 41. Pone & expone figuram de dracone, id est, de diabolo, de prima bestia, i. e. de Antichristo, de secunda, id est,

est,de falsis Prophetis,sicut ponitur Apoc.13. In opusculo,quod feci.Et ideo quid faciet vera mustela Chtistus? verè armabit se ruta amara, i.amaritudine & discretione justitiæ, & rigoris, & procedet contra Basiliscum Antichristum, & secund. Apostolum,2.Thess.2. *Ipsum interficiet spiritu oris sui*,& post dies quadraginta quinq; procedet contra diabolũ & luciferum,& judicando publicè ipsum cum córpore suo condemnabit, quia videntibus cunctis præcipitabitur. Job 41. Fig. de Antichristo, Ezech.38. Ubi dicitur de Gog,veniente supér terram Israel,quia tunc commovebuntur à facie ejus scil.Gog,pisces maris,bestiæ terræ,& volucres cœli,& cadent montes,& corruent sepes, sed tandem,dicit Dominus,peste & sanguine eum judicabo,ignem & sulphur pluam super eum.Sic verè tempore Antichristi,à facie Domini,i.à fide Ecclesiæ commovebuntur volucres, i. contemplativi,& spirituales,bestiæ terræ,i.activi & sæculares pisces maris,i.voluptuosi & peccatores,sed tandẽ igne,& sulphure in monte oliveti,ubi se finget velle ascendere,peribit, quia audietur vox in aëre,dicens, morere,sc. sec. gloss.2.Thes.2. Vel dic, quod si vis basiliscо, i.diabolo & ejus sibilis prævalere, necesse est,quòd sis mustela per humilitatem, habens rutam, i. contritionis vel pœnitentiæ amaram pœnalitatem. Vel pone, quòd basiliscus est caro,vel etiam mala mulier, cujus visus est alijs venenosus,quæ aves, i.ipsos viros spirituales, per luxuriam comburit,petras etiam,i.viros fortes & stabiles frangit, & herbas, i. virorem conversationis, fruices, i.fructum bonæ operationis adnihilat, & in eis consumit; quam si vis vincere, necesse est, quòd ad modum mustelæ ruta amara, i. amaritudine pœnitentiæ sis amarus. Ideo Hier.31 *Statue tibi speculum, pone tibi amaritudines, dirige pedes tuos in viam rectam, &c.* Vel per rutam intelligo considerationem amaritudinis mortis, quæ debet cogitari, quando tentamur. Vel dic, quòd iste est superbus, qui erectus incedit, & sicut sup. Vel dic,quòd iste significat peccatores,qui alijs nocent aspiciendo per invidiam,& sibilando per suggestionem,adulationem,detractionem,vel infamiam,&c. Isid.ibid.
2 dicit,quòd apud hesperios Æthiopes fons est,qui dicitur Nigris, qui à multis dicitur caput Nili, ubi est catoplebas modica bestia, pigra, & membris cæteris iners, quæ grave caput gerens, semper habet vultum in terram dejectum, alias, internecio esset humani generis,quia omnes,qui ejus viderent oculos, expirarent. Sicut apud Æthiopes nigros, i.dæmones,est lucifer detrusus in fundo abyssi, ne humanum genus suis pravis tentati-
3 onibus corrumperet vel necaret,&c.sicut alibi,c.de Ægypto. Licet basiliscus vivẽs sit venenosissimus,tamẽ mortuus,& combustus perdit vim veneni,& operibus Alchimiæ,& metallorum transmutationibu utilis reputatur. Sic verè licet dum peccator vivit,sc. mundo & peccato,sit nocivus, tamen quando convertitur ad pœnitentiam,& mundo moritur,& Christo vivit, efficitur utilis,sicut patet in Paulo,qui dicit ad Galat.2.*Vivo ego jam non ego, vivit autem in me Christus.* Qui permaximè fuit per conversionem & incinerationem humilitatis & tribulationis,utilis ad transmutationem metallorum, i. ad conversionem peccatorum,per prædicationem & doctrinam,Psalm. *Mutabũ eos,& mu-*
4 *tabuntur.* De basiliscо dicitur, quòd si primus videt hominem, statim visu Interficit ipsum, si verò prævisus fuerit ab homine, statim & ipse basiliscus perimitur. Unde inveni in vitis patrum, quòd cùm quidam pater in deserto iret ad fontem, basiliscum vidit, dicens sic: *O Deus, aut mihi moriendum est aut isti*, statim autem basiliscus crepuit,Expone sicut de lupo §.2.

Cap. XIV.

De Botrace, sive Rubeta, sive Bufone.

1 BOtrax, qui & rubeta dicitur, genus ranæ habitans in terra pariter & in aqua,secund. Plin.lib.8.c.31. Deponit senectutem,i.veterem pellem,venenum tamen sibi reservat,nam pastu quarundam herbarum vitam prolongat, & veneni malitiam non deponit, & contra morsum phalangij & araneæ, succo plantaginis se præmunit, cujus venenum est frigidissimum, & ideo membrum quod tangit, efficit insensibile, stupidum & congelatum. Iste bufo significat peccatores, qui in aquas delitiarum & voluptatis, in terra divitiarum & cupiditatis pariter conversantur. Isti ad litteram quando senescunt, deponunt senectam,i.veterem & insolentem conversationem & levitatem, & licet videantur sic, quo ad mores totaliter renovati, tamen venenum suum,malitiam scil. & avaritiam non deponunt,quia sicut patet sensibus,plus sunt senes, quàm juvenes malitiosi, & præ avaritia venenosi, *Duce ætate & dementia provecti.* 2 Mach.4. Sap.12. *Erat naturalis malitia ipsorum, & non poterat mutari cogitatio eorum.* Isti etiam sunt frigidissimi per indevotionem,quia calore compassionis & dilectionis nullatenus calefiunt, & ideò membra, quæ tangunt, hoc est dictũ filios & filias,quos instruunt,efficiunt insensibiles per incompassionem, & stupidos per obstinationem, & congelatos per avaritiam & ambitionem; ipsos enim instruunt ad avaritiam, & sic eos efficiunt sibi similes,sc.frigidos & indevotos. Vel dic,quòd bufo, i.e. peccator venenosus facilitet illos,quos tangit,i. qui societatem ejus frequentant, suis dictis & exemplis facit frigidos,i.e. indevotos & malos. Prov.6.*Non erit mundus,cùm tetigerit eam.* Bufo est vermis 2
frigidissimæ naturæ,& virulentus,ad omnem tactum se animat & inflat,& quanto plus tangitur,plus inflatur. Unde etiam secund. Philos. aranea quandoque bufonem dicitur interficere, ascendit enim super eum,& crebris ictibus eum pungit. Ille autem videns se non posse vindicare, nec de aranea expedire, in tantum magis ac magis inflatur,quòd præ inflatura rumpitur,& crepat. Secund. etiam lib.de natura rerum, bufones ubique præterquam in Gallijs muti sunt. Sic rectè mundi peccatores cùm sint frigidi per indevotionem, virulenti per malitiã & infectionem,quando tanguntur per prædicationem & correctionem,inflantur per superbiam & elationẽ, irantur per duritiam & obstinationem, & quanto magis prædicatorum vel prælatorum jaculis sunt percussi, tanto per obstinationem & duritiam potius sunt inflati, Job.41.*Non fugabit eum vir sagittarius,&c. Induraverunt cervicem,&c.* Hier.17. De superbis enim videmus, quòd quando ab aliqua aranea, i. ab aliquo malitioso impetuntur & molestantur, ita quòd se vindicare vel nequeunt, vel non audent,imò quasi muli cum dolore silent,ita indignantur & inflantur, quòd aliquotiens temporaliter, semper autem spiritualiter moriuntur, Sap.4. *Contumelia inter mortuos dirumpet illos inflatus sine voce,& commevebit illos à fundamentis.* Isti enim inflati sine voce dicuntur,eò quòd dum loqui vel respondere non au-
dent,amplius cruciantur. Bufo quanto major est,tanto pejor,& 3
quanto magis sub ventre maculis est respersus, tanto pluribus officit nocumentis. Et habet bufo oculos ardentes & lucentes, sed tanto perniciosior, quanto aspectus ejus est ardentior; & quamvis habeat oculos, odit tamen lucem solis, & adveniente sole latebras terræ quærit, & in cavernis se abscondit. Loca fimosa & lutosa bufo diligit, loca autem odorifera multum odit. Unde dicitur, quòd florentibus vineis odorem ferre non sustinens,ipsa exit. Hæc Isid.& Plin. Sic verè est de malis divitibus & de sapientibus hujus mundi, quia quanto sunt majores divitijs,scientijs & honoribus, tanto quo ad vitia sunt pejores, quia quanto plus luxutiosi & raptores efficiuntur, & quãto plus sunt maculis,i.e. cautelis & cavillationibus distincti,tanto plus sunt venenis,i.vitijs involuti,claros tamen & lucidos habent oculos intellectus,quia certè ipsi pollent ingenio naturali,Sap.11. *Horrendas ab oculis scintillas emittentes.* Sed verè nihilominus lucem solis,hoc est dictum, bona spiritualia,sc.gratias & virtutes, & scientiam,& prædicationẽ odiunt,fugiunt & devitant,& in cavernis terræ, hoc est dictum, in amore bonorũ terrenorum per affectum & desideriũ se abscondunt, & quanto sunt oculi eorum lucidiores, i. quanto major est eorum scientia & sapientia mundialis,tanto per diversa vitia sunt pejores. Explica Hie.4. *Sapientes sunt, ut faciant mala,&c.* Et ad Rom. 8. *Sapientia carnis mors est.* Isti ad literam latebras quærunt, quia in occultis & absconditis faciunt contractus suos, ne videantur & alia facta sua. Pater de avaris & luxuriosis, quia qui malè agit, odit lucem. Joan.3. Isti etiam loca lutosa per avaritiam,fimosa per luxuriam diligunt & sectantur, i. malas societates. Sed loca odorifera, i.e. societatem bonorum virorum spiritualium negligunt & devitant, sicut patet ad literam, quia tales vix aut nunquam volunt bonos religiosos & Christi pauperes ad suum hospitium receptare,imò certè quando sunt in vinea,i.e. in Ecclesia, & vident florem, i.e. prædicatorem dare odorem suum prædicando, tunc statim exeunt illam vineam, quia odorem prædicationis nequeunt expectare. Ideo Job.24. *Non ambulet per viam vinearum.* Et 2. Corinth. 2. *Christi bonus odor sumus &c.* Vel pone contra invidos, quia pro certo odorem vineæ, id est, bonam famam alterius personæ nequeunt sustinere, &c. Bufo propter frigiditatem veneni, membra quæ tangit, efficit
insensibilia,et congelata, et habet bufo oculos lucentes, loca 4
fimosa diligit, odorifera fugit. Et secund. Plin. herbas dulces sibi incorporat, et eas comedit, sed comedendo eas inve-

cenat & corrumpit, & ideo rutam amat, quæ est venenosis omnibus inimica, in hortis in circuitu herbarum dulcium debet plantari, ut ejus efficacia bufo ab ipsis dulcibus compescatur. Rectè talis est diabolus, quia verè propter venenum tentationum, quod infundit, homines efficit insensibiles per incompassionem & obstinationem, congelatos per avaritiam, parcitatem & indevotionem, oculos sc. intellectus habet lucidissimos, per scientiam naturalem, & subtilissimam cognitionem. Illi enim dicitur Ezech. 28. *Tu Cherub plenus sapientia, &c.* Iste ergo herbas dulces, i. viros delitiosos devorat, & sibi incorporat per peccatum. Et ideo necesse est, ut juxta se rutam amaram pœnitentiæ, et mortis memoriæ homines habeant, ut ejus viribus muniantur, et dicatur: *Pone tibi amaritudines, &c.* Hier. 31. Bufo secund. Plin. l. 32. c. 4. Habet duo jecora, unum venenosum, & aliud medicinale contra venenum, quæ sic ab invicē distinguuntur, quia quando bufo in nido formicarum projicitur, partem medicinalē formicæ comedunt, & aliam dimittunt. Illam ergo quam formicæ appetunt, oportet accipere, et illam, quam fugiunt, dimittere. Bufo est diabolus, venter ejus mundus, ubi cibi sui, sc. mali coquuntur per cupiditatem, deinde in cloacam inferni egeruntur. Duo ventris jecora sunt duo mundi bona, sc. spiritualia et temporalia, adversa et prospera, bona et mala, virtutes & peccata, quia in operibus altissimi unum contra unum, duo contra duo. Eccl. 33. Eccl. 42. *Omnia duplicia unum contra unum &c.* Formicæ, quæ in æstate vitæ præsentis præparant messem sibi, sunt viri spirituales & sancti. Formica enim *inter quatuor sapientia nominatur.* Prov. 30. In ventre ergo bufonis, i. e. diaboli, i. in mundo, sunt duo jecora, i. duo genera bonorum, sc. temporalia & spiritualia. Veruntamen istorū est venenonissimū sc. bona temporalia, quæ venenum luxuriæ, avaritiæ & superbiæ in se servant. Aliud autem, sc. bona spiritualia sunt medicina contra venenum peccati, utpote paupertas contra superbiam, largitas contra avaritiam, & sic de alijs. Et ideo si velimus scire, quæ istorum sunt eligenda, & quæ medicinalia, & quæ nociva, respiciamus formicam, i. sanctos & sanctas, & videamus qualia eligent, certè nos invenimus, quod bona spiritualia non terrena, non prospera, sed adversa, non delitias, sed pœnitentias, non divitias sed penurias elegerunt. Istam ergo partem exemplo eorum eligamus, & contra venenum diaboli reservemus. Ideo
6 Prov. 6. *Vade ad formicam ô piger, & considera vias ejus, disce.* Bufo secund. Plin. ibid. habet in dextero latere os unum occultum, quod projectum in aquam ferventem facit eam subito refrigerari, nec poterit vas fervere, quousq; illud fuerit extractum. Illo autem osse utuntur magi, ad amorem vel odium concitandum. Sic verè bufo, i. diabolus habet ossa, sc. detractores occultos, qui projecti in aquam ferventem, i. in aliqua bona societate vel collegio fervido charitate, facit os ab hujusmodi fervore refrigerari, in quantum inter eos seminat discordiam, & litē, & livorem, & ideo magi, i. diaboli talibus utuntur ad odium discordiæ suscitandum, Prov. 6. *Omni tempore jurgia seminat.* Et nisi de aqua,
7 i. de comunitate vel societate, collegio vel conventu hujusmodi ossa expellantur, nunquam ibi inveniri poterit fervor amicitiæ vel amoris, Job. 41. *Ossa ejus sicut scuta fusilia.* Licet Bufo sit venenosus, tamen incineratus & combustus, amittit vim veneni, & virtutem recipit medicinæ, quia mirabiliter valet ad carnis & cutis reparationem & nervorum consolationem & vulnerum desiccationem. Sic verè, quantumcunq; homo sit venenosus & peccator, si tamen incineretur per pœnitentiam & humilitatem in igne tribulationis, contritionis & dilectionis, tunc vim veneni, i. peccati deponet, & per gratias, virtutes alijs esse poterit medicina, sicut patet in B. Paulo, qui de bufone factus est medicina, vel medicus animatum, & sic valebit ad carnem & cutem, i. ad vitam & apparentiam per peccatum deperditam recuperandam. & ad nervorum, i. vitium spiritualium confirmationem, & ad vulnerum, i. peccatorū deficcationem valere poterit & juvare, exemplis sc. ac doctrinis, quia *ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia*, ad Rom. 5. Unde Paulus de se dicit 1. ad Tim. 1. *Ego, qui prius fui blasphemus, persecutor, & contume-*
8 *liosus, sed misericordiam, &c.* Bufones secund. lib. de nat. rerum, in Gallia vociferant, & more turbatum sibi invicem correspondent, in alijs autem regionibus muti sunt, & illuc illati à Gallis muti fiunt. Secund aliquos autem istud animal dicitur habere cor in gutture, & ideo difficiliter occiditur, nisi palus in gutture infigatur. Istud potest allegari contra superbiam, & ferocitatem Gallorum. Ubicunq; enim antiqui auctores de Gallis loquuntur, semper ipsos prædicant ingenio acres & animo superbos & feroces. Igitur bufones, i. homines superbi & inflati, qui sunt in Gallia, præ cæteris hominibus sunt loquaces, & loquendo, jactando, & invicē congaudendo, sine causa sæpissimè sunt verbales. Hoc tamen verum est, dum in Gallia sunt, i. in sua patria, quia sc. multi sunt in ea loquacissimi, qui tamen in alijs regionibus muti & humiles fiunt. Isti igitur cor in gutture habere dicuntur, in quantum scil. stomachosi & superbi, & ad cordialiter loquendum parati esse præ cæteris dignoscuntur; superbi enim & fatui cor habent in gutture vel in ore, in quantum sc. illa quæ in corde cogitant, statim volunt ore vel gutture propalare. Ideo dicitur Eccl. 22. *Verba*, inquit, *prudentium statera ponderabuntur, & in ore fatuorum cor illorum.* In corde verò sapientium os illorum. Non indignetur autem contra me quicunq; Gallicus ista legens, nam & ego sum Gallicus sicut ipse, Act. 23. 9
Ego Pharisæus sum filius Pharisæorum. Item sicut dicitur ibid. bufo terra vescitur, hoc tamen providè & cum mensura, timet enim, quòd terra sibi deficiat, et ideo quantū potest in pede anteriori de terra concludere tantum in die manducat. Istud ponit Vincentius, sed nescio, si est verum. Tales certè sunt multi avari, quia sc. ipsi timent, quòd terra, i. e. bona terrena eis deficiant, et ideo pro libito comedere vel expendere non audentes, in mensura & pondere, et parcitate, et miseria, tam pro se quàm pro familiaribus cibos librant. Ezech. 4. *Cibus tuus quo vescerū, erit in pondere.* Vel si vis de abstinentibus, qui in mensura et temperantia, cibū sumunt. Item ibid. dicitur, quòd si bufo comburatur, & pulvis 10
sibi ipsi dimittatur, plures bufones vivi exinde generantur. Bufo significat malam mulierem, oculis ardentibus venenosam, quia procul dubio, quando talis igne luxuriæ combusta tandem per senectutem consumitur, & cinis, i. vilis & cinerea efficitur, tunc ex ipsa aliæ plurimæ generantur, in quantum sc. lena & ruffina efficitur, & in quantū verbis & exemplis ejus aliæ plurimæ juvenculæ corrumpuntur, & in bufones, i. in malas mulieres luxuriosas, & veneficas convertuntur. Ista etiam possunt dici de hæreticis, quia sæpe fit operante diabolo, quod etiam combusti, & mortui in inferno discipulos generant in hoc mundo, & sequaces inveniunt, qui post vadant. Quod etiam dici potest de illis, qui ignibus concupiscentiarum utuntur, quia sc. suis malis dictis & exemplis multi alij similes efficiuntur, & in malitia generantur. Num. 32. *Vos surrexistis pro patribus vestris, nutrimenta & alumni hominum peccatorum.*

Cap. XV.

De Bombyce.

BOmbyx est vermis, de cujus textura fit bombycinum, & na- 1
scitur in frondibus fraxini atq; terebinthi & mori, fila exterius facit, atque ita se evacuat, quod non remanet in eo nisi aer, secund. Isid. & Plin. Vermis iste est Christus, Ps. 21. *Ego sum vermis, & non homo.* Fila vel laquei sunt divitiæ, 1. Tim. 6. *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum.* Fraxinus, cujus umbra serpentes fugat; morus cujus fructus solvit squinanciam, & cujus vinū ad prælium animat elephantes; terebinthus, cujus gummi vulnera sanat, significat crucem, quæ serpentibus, i. e. dæmonibus & motibus carnalibus contrariatur, contra squinanciam, quæ guttur claudit, i. contra confessionis verecundiam auxiliatur, & per cujus succum & liquorem, i. Christi sanguinem ex ea defluentem, elephas, id est, bonus Christianus ad præliandum contra vitia animatur, cujus liquore, i. influentia & devotione, peccatorum vulnera medicantur. In arboribus istis igitur invenitur bombyx, quia pro certo Christus potest in crucis arbore reperiri, ibi enim pependit, & ibi tentorium suum ædificavit. *Ascendam in palmam, &c.* Iste etiam de ventre suo, i. e. de corde & conscientia emisit fila, i. divitias & voluptates mundi, quæ per contemptum emisit, et rejecit, ita qnòd ab omnibus remansit vacuus, et egenus per voluntariam paupertatem, sed tamen aëre, id est, Spiritu Sancto semper fuit locuples, et repletus, Michæ 3. *Repletus sum fortitudine spiritus Domini.* Bombyx est ver- 2
mis similis erucæ, quæ flores et folia comedit vinearum. Hic exterius fila nectendo se evacuat, ita quòd in eo nihil remanet nisi aër, et frigoris est impatiens, unde filis suis habitaculum sibi parat contra frigoris hyemis nocumenta. Tales sunt divites et avari, qui ad modum erucæ fructus et flores olerum et vinearum, id est, possessiones, divitias aliorum devorant, et corrodunt per avaritiam, et usuras, et ideo isti exterius faciunt telas suas, hoc est dictum, reditus et possessiones, quas acquirunt. *Telas aranea texerunt*, Esaiæ 59. Et ideo cum frigora

pœni-

pœnitentiæ,& adversitatis nolint vel nequeant sustinere, infra telam suam,i. in amore divitiarum penitus se involvunt. Vel ad literam in tela sua,i.e. in bonis vestibus, & foraturis contra pœnitentiæ frigora vel tormenta. Verumtamen dum fila divitiarum hujusmodi taliter acquirunt & connectunt,seipsos vacuãt omni bono,quia quanto plus de divitiis acquirunt tanto minus replentur, imo tanto fortius vacuantur per avaritiam & ardorem, & sicut res spiritualis non replet locum corporalem, scil. Angelus vel anima,sic nec res corporalis,sc. divitiæ possunt replere cor humanum. Ideo Eccl. 5. *Avarus non implebitur pecunia.* Unde in corde talium nihil penitus remanet,nisi aër, qui scil. est mobilis & ventosus,id est,nisi ventositas superbiæ. & mobilitas inconstantiæ.Ideo Hier.14.*Reportaverunt vasa sua vacua.* Et Sap.15.*Supervacua est spes eorum, & labores sine fructu.* Vel pone, quod illi qui se evacuant filis,i. e. divitiis per contemptum,scil. boni viri,qui eas pauperibus largiuntur,remanent pleni aëre,i. e. bonis affectionibus,& Spiritus sancti inspirationibus, & de eisdem filis suis sibi faciunt munimenta contra frigus tribulationum,& tormentorum, quæ in hyeme,i. e. in tempore post mortem ipsos oporteret sustinere, quia de divitiis datis pauperibus cœlestis habitatio præparatur,& æterna damnatio declinatur.Tob. 12.*Eleemosyna à morte liberat.* Matth.6.*Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.*Figura Luc.16.De villico iniquitatis,&c.Ideo dicitur ibidem.*Facite vobis amicos de mammona iniquitatis,ut cũ defeceritis,suscipiant vos in aterna tabernacula.* Vide melius de borbace,titulo de provincia,infra lib. de mirabilibus mundi cap.14.

Cap. XVI.

De Bonasio.

2 BOntacon dicitur esse bestia in Peonia,cornibus, ita retortis & plicatis,quod in ea impingens,non lædit,sed quod sibi in defendendo caput denegat,alvus præstat.Nam quando à venatoribus insequitur, stercus à posterioribus emittit & contra venatores per spatium trium jugerum projicit,ita urens, & fœtidum,quod ipsi venatores fugere, & ipsam dimittere necessario compelluntur, secund. Isid. quod etiam dicit Plin. lib. 8. c. 15.& Solin. c. de Phrygia. Alii tamen vocant Bonasum,alii vero bonachum.Sic vere sunt multi mali,qui contra venatores, i. e. contra quoscunque invasores,& punitores, cum se vident non posse defendere, emittunt fimum malorum verborum, quæ sunt urentia, & fœtentia per detractionem & infamationem; ita quod sæpe accidit,quod per hujusmodi verba detractoria,& injuriosa ipsi compellunt alios fugere, & à sua correctione vel objurgatione cessare. Eccl. 20. *Apertio oris illius inflammatio.* Vel dic, quod si diabolus te insequitur projice, & contemne stercora,i.e. bona temporalia & fugiet,ad Phil.3,*Omnia arbitratus sum tanquam stercora.*

Cap. XVII.

De Camelo.

1 CAmelus secund.Isid.& Plin. est animal oneriferum,velox, & præliis & oneribus mancipatum, & dicitur à chame græce quod est humile, vel à camur, quod idem est quod curvum: quia dum oneratur,super anteriora genua se humiliat, & incurvat: sed licet ita patiens itineris & laboris, tamen non vadit ultra spatium consuetum, nec plus solito suscipit oneris ad portandum,sicut dicit Plin. l.8.c.18.Sic pro certo veri patientes debent esse agiles,per obedientiæ velocitatem, onera pœnitentiæ & prælia adversitatis sustinere, per patientiam, & firmitatem.Unde ad Gal.6.*Unusquisque onus suum portabit.*Et ideo quando magister Cameli,id est,prælatus vel sacerdos,vel etiam quando Deus indicit, injungit, & immittit aliquod opus pœnitentiæ,laboris vel adversitatis,statim nos debemus incruari per humilitatem,obedientiam & subjectionem,& genua flectere, per gratiarum actionem.Ideo Gen.49.*Vidit requiem,quod esset bona, & supposuit humerum ad portandum.*Et Eccl.6.*Subjice humerum, & porta eam.* Verumtamen magister Cameli, i. e. prælatus non debet plus debito imponere vel injungere, alioquin Camelus, id est, subditus forsitan non impleret, imo totum rejiceret, & nihil de impositis perficeret, & sic gravius delinqueret, & peccaret. Contra illos *imponunt onera gravia, & importabilia in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere* Matt.23.Vel pone si vis contra impatientes,qui nolunt aliquod onus pœnitentiæ sustinere,nec aliud facere nisi assueta, sc. res leves,alioquin totum rejiciunt transgrediendo, vel aliquotiens apostatando.Ideo Hier.2.*A seculo confregisti jugum,rupisti vincula, dixisti non serviam.* Quia secund. Senec.Molestum est carere assuetis.Secund.Plin.lib.8.c.18. Duo sunt genera Camelorum, 2
quidam in Arabia,qui habent unum tantum gibbum in dorso, alii in Bactria,quia habent duos,unum in pectore,alium in dorso.Sic in mundo sunt duo genera superborum; quia alii habent gibbum,& tumorem superbiæ exterius per jactantiam, & verbum, & modum tantum; alii autem non tantum in dorso,i. e. in exteriori conversatione, imò etiam in pectore, i.e. in corde & cogitatione.Vel per gibbum intelligo divitias, quæ sunt quidam gibbus,& quoddam onus. Esa.30. Super gibbos Camelorum thesauros suos.Quidam igitur habent ipsas supra dorsum, i. e. exterius,non circa cor, scil. boni divites,qui in ipsis non ponunt affectionem,*qui sunt tanquam nihil habentes & omnia possidentes.* 2. ad Cor.6.Sed alii pro certo habent duplex onus, sc. in pectore cordis & affectionis,& in dorso exterioris possessionis.Et ideo impossibile est, quod tales Cameli introeant per foramen acus sc. divites cum duplici gibbo,i.e. cum divitiis in corpore, & pectore,& ideo docet Psal. 91. *Divitia si affluant,nolite cor apponere.* Camelus ruminat sicut bos,& dentibus superioribus ca- 3
ret,& non findit ungulam,& tamen cornibus caret. Et secund. Arist.lib.3 de par. animal.cap.14. Camelus habet quatuor ventres,qui talis sunt dispositionis, sicut animalium ruminantium cornutorum. Et hoc fuit necessarium secund. Arist. quia cibus talium animalium non bene masticatur, & ideo necessarii sunt plures ventres,ut transeundo de uno ad alium, digeratur,quia de primo ventre extrahitur ad os ut ruminetur, deinde ad alios ventres transmitticur,unde amplius non exit. Sic vere charissimi nos debemus ruminare divina mandata per studium & meditationem, & nostra peccata per contritionem & compunctionem,non findere ungulam, i. e. affectionem per multiplicem occupationem & distinctionem,Carere dentibus,i.e. blasphemia & detractione,& maxime à parte superiori,i. quantum ad ipsum Deum,& prælatos,vel parentes. Carere etiam cornibus,i.e. superbia & elatione. Thr.3. *Confregit ad numerum dentes meos.* Revera in interioribus nostris debent esse quatuor ventres, i.e. in interioribus conscientiæ nostræ quatuor distinctiones.Primus venter est contritio de peccato, & de isto debet cibus, i. peccatum tanquam non bene masticatum nec cum maturitate receptum,extrahi usque ad os,sc. per confessionem.Secundus venter est compunctio,quam sc.homo debet habere de culpa præcedente,& ista est pars satisfactionis.Tertius est timor recidivi,juxta illud Eccl.5.*De propitiatu peccatorum noli esse sine metu.*Quartus autem venter est gratiatum actio,sc. de culpa abolita,de venia data,& gratia restituta,& sic in istis quatuor ventribus, i. e. in istis quatuor conditionibus debent peccata nostra digeri,& ad animæ nutrimentum commutari.Ideo de istis quatuor ventribus dicitur Eccl. 37. *Ex corde partes quatuor oriuntur.* Vel pone si vis contra illos, qui habent plures conscientias. Unam de diebus ferialibus, in quam mittunt & extrahunt facientes de eodem facto modo conscientiam,modo non,& aliã de diebus festivis,in quam intrant cibi boni,& digesti, de qua non est licitum quid exire.Vel pone contra illos, qui partialiter confitentur de quibusdam angulis conscientiæ aliquid, de aliis nihil. Vel pone,quod Camelus est diabolus,gibbosus per superbiam & elationem,ruminans per itã & desperationem,non findens ungulam per discretionem,sed carens cornibus per potentiæ suæ resecationem.Ps. 74. *Cornua peccatorum confringam.* Et in ventre ejus,i.e. in inferno sunt ventres plures secundum distinctionem.Primus de quo potest aliquid extrahi,sc.venter purgatorii,sed alii sunt de quibus nullus extrahitur, sc. limbus puerorum,& infernus,quia non est agnitus qui reversus sit ab inferis. Vel accipe quatuor ventres diaboli, quatuor quæ concurrant in peccatum,scil. cogitatio,delectatio,consensus,operatio,i.e. de duobus primis potest herba, i.e. homo exire, nisi in alios transferatur.Unde potest dicere anima peccatrix illud Hier.51. *Absorbuit me, quasi draco, implevit ventrem suum teneritudine mea.* Camelus secundum Plin. lib.8.c.18. est inimicus equi, & diu- 4
tissime vivit,sc. per quinquaginta annos,diu tolerat sitim, scil. per quatuor dies,nec bibit aquam,nisi turbidam, quam si non est turbida,pede calcat,ut dicunt tam Plin. quam Solin.Plinius autem addit dicto capitulo,quod post quatriduum,tantum bibit,quod latiat desideria præterita, & prodest etiam ad futura. Castratur Camelus,ut aptior, & velocior sit ad bellum,fortior enim fit & velocior,coitu penitus denegato.Talis debet esse vir perfectus,& maxime religiosus,quia equos,i. e. religiosos luxuriosus debet fugere; & odire. *Iniquos odio habui.*Secundum illud

quod dicitur 19. *Qui se iungit fornicariis erit nequam.* Diu etiam debet vivere per perseverantiam in bono opere, & longitudinem. *Rex in aternum vive, &c.* Dan. 5. Sitim debet tolerare abstinentiam, & carnis macerationem, & bibere aquam turbidam, non claram, id e. præamare turbidam pœnitentiam & tribulationem, quam claram prosperitatem, & mundanam consolationem. Hier. 2. *Vt bibas aquam turbidam.* Et debet esse castratus per continentiam, & luxuriæ resecationē, ut sit velocior, aptior & promptior ad cursum, & ad bellum, i.e. ad bonam operationem, quia homo fortior est spiritualiter, quando per continentiam est castratus. Unde Apostolus 2. Corinth. 12. *Cum enim infirmor, tunc fortior sum.* Sap 4. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Vel si vis dic contra illos qui occasione jejunii tam
5 præteriti, quam futuri bibunt, & comedunt magis laute. Camelus secundum Avicennam primo movet pedem dextrum, sicut Leo, & habet fissos pedes sicut ursus, & inter scissuras est pellis, sicut in pede anseris, & sunt pedes ejus debiles, & carnosi, & ideo lavantur eis pedes, & fiunt eis calciamenta sicut hominibus ne lassescant, ut dicit Avicenna. Camelus est homo, cujus pedes sunt affectus, qui sunt fissi naturaliter per appetituum diversitatem, carnosi per carnalitatem, & voluptatem, & ideo oportet, quod eos sæpe laver per confessionem, & quod eos calciet, sc. exemplis sanctorum, per eorum imitationem. Nam per calciamenta, quæ fiunt de mortuis animalibus, intelligo exempla sanctorum, per quæ debent affectus nostri indui, & ab inquinamentis luxuriæ conservari. Ezech. 16. *Cinxi te byssо, calciavi te hyacintho.* Et cum homo habeat duos pedes, scil. dextrum & sinistrum, hoc est dictum affectus spirituales & carnales, semper tamen debet præponere dextrum pedem, sc. bonum affectum, vel bonam intentionem, & desideriorum æternorum. Figura si vis Apoc. 10. de Angelo qui posuit pedem dextrum supra mare, &c. Vide eam in opusculo super Apocalypsim. Et secundum eundem, in corde cameli aliquando invenitur os, sicut in corde cervi, quia sc. in corde viri justi, os, id e. Christus invenitur, qui ipsum roborat & confirmat, & sustentat, ideo *Hoc nunc os ex ossibus meis.*
6 Camela secundum Avicennam est fervens ad coitum, ita quod præ desiderio inclinat se, & cadit super genua, & quando appetit masculo copulari, & juxta locum ubi prius coivit, appetit semper coire, & portat per duodecim menses, & non coit ante triennium & post coitum quiescit per annum. Sic anima debet esse fervens per charitatem ad coeundum, & commiscendum cum Christo per concordiæ vanitatem, & ideo debet flectere genua per humilitatem, & locum juxta quem primo cū Christo suo masculo fuit juncta, sc. innocentiam baptismalem summe debet appetere, & amare, ut ad eam reducatur. Hæc debet fœtum suum, id est, bonum propositum concipere, & portare per duodecim menses, id est, per duodecim articulos fidei, & cum masculo suo Christo non copulatur per dilectionem, quousque tres annos, id est, Trinitatis fidem habeat, & cognitionem, quia secundum Apostolum ad Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ut dicit idem, camela habet duas mammas, in
7 quibus quatuor sunt papillæ. Sic vere anima habet duas mammas, sc. fidem & charitatem, à quibus oriuntur quatuor papillæ, i. quatuor virtutes cardinales. *Orta sunt quatuor cornua, &c* Dan.
8 9. Secundum Aristotelem lib. 5. c. 2. Camelus tempore amoris est solitarius in montibus, & habet tempus determinatum ad coitum. Sic Christus tempore amoris, i.e. incarnationis fuit solitarius per vitæ singularitatem, quia sedebat solitarius, & tacebat. Thren. 3. & Hier. 2. *Onager assuetus in solitudine.* Et ad hujusmodi coitum & conjunctionem cum humana natura faciendū, habuit certum tempus, sc. tempus gratiæ. Unde. *Turtur, milvus, ciconia, & hirundo cognoverunt tempus adventus sui.* Hier. 8. & Apostolus ad Gal. 4. *Quando venit plenitudo temporis, &c.* Camelus non coit cum matre Unde dicit Arist. l. 9. c. 47. Quod camelus quidam, cujus mater fuit operta pallio, salivit super eam, & cognoscens esse matrem, descendit & ingeniatorem occidit. Quanto magis ergo homo nō debet ad consanguineas accedere. Exemplum de quodam Philosopho. Ideo Lev. 18. *Vnusquisq; ad proximam sui sanguinis non accedat.*
9 Econtra dicitur Osex. 4. *Sanguis sanguinem tetigit*, quod si forte ingeniator, i. caro operiens nos pallio pravæ excusationis, quæ s. per cōsanguinitatem facilius habetur, nos fecerit cum talibus conjungi, occidamus eum per pœnitentiam & laborem. *Quid* enim *ne quius, quam quod caro & sanguis cogitavit?* Ecc. 17. Quasi dicat nihil. Secund. Plin. l. 11. c. 37. Camelus
10 inter quadrupeda solus calvescit, sicut struthio inter aves, & assimilatur bobus in ventre, & in dentibus nō tamen in cornibus. Sic debemus calvescere, i. pilos divitiarum deponere per eleemosynam, & largitatē. Mundus & calvus est. Lev. 13. Et bobus, i. sanctis Apostolis, & martyribus debemus esse similes in ventre, i. quantum ad abstinentiam, & continentiā, & in dentibus quantum ad prædicationem, & eloquentiam, licet non simus eis similes in cornibus, i. quantum ad virtutes & constantiam, quia isti boves tantæ fuerunt fortitudinis, cōstantiæ & virtutis, quod pœnas & martyria sustulerūt. Unde Pro. 14. *Ibi manifesta est fortitudo bovis;* Quod utique nos alii miseri non habemus. Nam sicut dicit idē Plinius, quia Camelus habet dentes sicut animal ruminans, ideo necesse est, quod vēter suus similis sit dispositionis. Sic pro certo ex quo prædicator similis est animalibus ruminātibus i.e. sanctis Apostolis & prædicatoribus quantum ad dentes, i.e. quanm ad eloquentiam, ideo debet eis esse similis, quantum ad ventrem, i. quantum ad interiorem affectionem, vel quantum ad abstinentiam, & carnis macerationē, ut s. non defluat venter ejus per gulam & luxuriam, nisi quantum illi. Ideo Can. 6. *Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis nunquam indigens poculis.* Et Cant. 4. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro.* Camelus
11 non habet fel distinctū, sicut elephas & ideo dicit Anaxagoras, quod ista est causa quare ita diu vivit, quia animalia parum habentia de felle diu vivunt sicut cervus, qui potest vivere centum annis, elephas trecentis, Camelus quinquaginta. Nam ut dicit idem fel est causa omnium infirmitatum. Fel autem non habet Camelus, quia hepar, & sanguinem habet valde sanum, secund. Pli. l 11. c. 39. Charissimi per fel intelligo iram, quia est de materia cholerica, quæ in homine causat iram. Si ergo volumus habere longam vitam, & est dictum, illam, quæ semper durat gloriam vitæ æternæ, vere dico, quod debemus carere felle, i. pravitate & facilitate ad irascendum, & vindicandum, quia vere carentia fellis, & iracundiæ, crudelitatis, pariter vindictæ, causat in homine vitam longam, gratiæ sc. in præsenti, & gloriæ in futuro, & in Elephante & cervo, i. in Christo & sanctis. Econtra autem abundantia fellis, & iracundiæ mortem accelerat sempiternam, & infirmitates causat multiplicium peccatorum. Eccl 30. *Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducunt cogitatus.* Ideo Eccl. 33. *Non dederis, &c.* Et pro. 29. *Qui enim ad indignandum facilis est, erit ad peccata proclivior.* Camelus licet sit animal mansuetū, ta- 12
men aliquando incurrit rabiem, & podagram secundum Arist. Et est Camelus animal siccum & macilentum, fervens & calidū, velox ad motum, & hoc propter amplitudinem passus. Sic vere licet homo sit animal mansuetum natura, tamen aliquando efficitur rabidus per crudelitatem, quia peccatores mundani sunt calidi per avaritiam, & cupiditatem, sicci & pallidi per hypocrisim, & calliditatem. Ideo efficiuntur rapidi per crudelitatem, & podagrici per pigritiam, & stoliditatem, calor enim avaritiæ & crudelitatis, rabiem causat in ipsis. Istud patet in multis prælatis, & judicibus, qui sub specie hypocritæ, & fictitiæ bonitatis, exactiones & crudelitates exercent. Ecc. 23. *Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat.* Camelus est animal ca- 13
lidum & siccum, & macilentum, cujus lac est acutum, subtile, diureticum & divisivum, & grossorum humorum incisivum.

Sic Christus fuit calidus per charitatem, siccus per continentiæ puritatem, macilentus per pœnitentiam & austeritatem, & lac ipsius, i.e. doctrina Evangelica, quando in ventre conscientiæ incorporantur per meditationem, tunc valet contra vitia, & peccata, quia sc istud lac, id est, ista Christi doctrina est incisiva, sc. cordis per contritionem, apertiva sc. oris per confessionem, acuta per correctionem. Ideo ad Heb. 4. *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Nota, quod dicit Petrus 14
Alphonsi de Camelis. Ait enim quod tantam habent in se communitatem, quod omnes illi qui sunt ejusdem societatis, semper volunt simul comedere, & si unus comedere nolit aut non possit, solent similiter omnes alii jejunare; quapropter si unus infirmus existat, necesse est, quod de societate tollatur, quia propter ejus jejunium, alii jejunio perimerentur. Ista possunt allegari de charitate, & communitate quia sc. illi, qui sunt ejusdem societatis debent esse maximæ charitatis, & mutuæ conformitatis, & nullius singularitatis, quia scilicet cum comedentibus debent comedere, & cum abstinentibus abstinere, cum sanis sani fieri, & cum infirmantibus infirmari. 2. Cor. 11. *Quis infirmatur & ego non infirmor?* & 1. Cor. 9. *Omnibus omnia factus sum.* Vel dic, quod unus malus est quandoque ruina multorum, & ideo mali, & infirmi spirituales de medio tollantur, ne boni per eos & eorum exempla, & dicta spiritualiter moriantur. Unde illud 1. ad Cor. 6. *Auferte malum à vobis.*

Cap.

Caput XVIII.

De Camelopardali.

1 CAmelopardalis, vel Camelopardus est animal Æthiopicum, mansuetum, ad modum ovis ruminans, & findens ungulam, & habet caput sicut Camelus, collum sicut equus, pedes & crura sicut bubalus, maculas sicut pardus, & ideo dicitur Camelopardus à capite Cameli, & maculis pardi, ut dicit Isidorus lib. 12. & Plin. lib. 8. c. 18. Et istud animal vulgariter dicitur jerafta, quod est animal habens collum, & pedes anteriores longissimos, respectu posteriorum. Animal erat mundum secundum legem. Deut. 12. Sic vere vir perfectus, & maxime religiosus debet esse similis ovi, quantum ad mititudinem vel ad mansuetudinem, & benignitatem, findendo ungulam per discretionem, & ruminando per sacræ scripturæ meditationem. Iste debet habere caput sicut Camelus, quia sc. se inclinat quando oneratur. Sic iste debet caput proprium inclinare superioribus per humilitatem. Eccl. 4. *Magnati humilia caput tuum.* Collum, i. e. intentionem debet habere sicut equus, qui ipsum ut communiter habet elevatum, quia intentio ejus debet esse ad cœlestia elevata. *Collum tuum sicut turris eburnea.* Cant. 4. Vel collum & guttur sicut equus, per hinnitum prædicationis Job. 39. *Numquid circumdabis collo equi hinnitum?* Pedes etiam ejus, i. e. affectus debent esse similes bubalo, bovi silvestri, id est, Christo, quia sicut bos habet fortes tibias, sic affectus nostri debent esse fortes, & stabiles in bono. Cant. 5. *Crura ipsius columnæ marmoreæ.* Debet etiam habere maculas albas, sicut Pardus, quia pro certo sua pellis, & conversatio exterior debet esse diversis maculis virtutum distincta. Ideo potest dici illud Dan. 7. *Ecce alia bestia, quasi pardus, & alas habebat ut avis.* Et sic erit mundus, ut ab aliis comedatur per imitationem. Vel expone de malis, qui sunt similes in capite, i. e. quantum ad intentionem Camelo per avaritiam, quia sc. ipsi portant globum temporalium per affectionem, etiam in collo, id est, in voce & gutture sunt similes equo, quantum ad jactantiam, & malam locutionem. Equus enim libenter hinnit. In pedibus, i. e. voluntate & affectione similes sunt bubalo quantum ad obstinationem, quia bubalus est animal indomitum, & cervicosum. In pelle, i. e. in exteriori regimine sunt similes pardo, quantum ad crudelitatem, & iniquam operationem, quia secundum Plin. Pardus est animal præceps ad sanguinem. Et quia tales quantum ad aliqua similes sunt equis, ideo fuerunt figurati. Apoc. 9. ubi Joannes vidit *equos, de quorum ore procedebat ignis, sulphur & fumus, & habebant capita sicut leones, caudas autem sicut scorpiones, habentes capita, & in his nocent.* Sic vere multi mali sunt similes equis, quo ad luxuriã, jactantiam & superbiam. Unde de ore eorum non procedit aliquod verbum, nisi sit igneum, quantum ad avaritiam, fumeum quantum ad superbiam, vel sulphureum quantum ad luxuriam, quia ut communiter verba omnium mundanorum circa ista tria versantur. Isti habent caput sicut leones per crudelitatem, quia eorum caput & intentio crudelis, & leonina est, & ideo dicitur, quod habent caudas sicut scorpiones, quia eorum cauda, & finis per rapinam pungit, licet eorum facies primo ungat, & dicitur quod in cauda eorum est caput, quia pro certo caput intentionis suæ dicitur esse in cauda scorpionina, i. e. in finali venenosa rapacitate, quia sc. tota eorum intentio respicit ad caudam, i. e. ad finem, ut scil. aliquid in fine scorpionice rapiant & acquirant. Ideo dicitur ibidem, *Habebant caudas, ut scorpiones, & aculeierant in caudis earum*, loquitur de locustis putei abyssi.

Cap. XIX.

De Chameleonte.

1 CHameleon secundum Isidor. est animal parvum, diversa varietate coloratum. Unde secund. Avicen. idem est quod stellio. Et istud animal multum timidum, & pauci sanguinis, & ideo facillima conversione, colorem mutat, quia ad colores quos exterius apprehendit, per interiorem imaginationem, facillime se convertit. Unde etiam Solin. dicit, quod color ejus est per momenta mutabilis, ita quod cuicunque rei se commiscuerit, concolor ei fiat. Et secund. Avicen. habet faciem lacertæ, ungues acutos, corpus asperum, pellem duram sicut crocodilus, oculos habet profundos, & semper apertos, quos sæpe girat, & movet, parum habet de carne, & splene caret. Sic vere bonus, & perfectus homo debet esse diversimode coloratus per apparentiam, & honestatem, pauci sanguinis, & voluptatis per continentiam, & parcitatem, corpus debet habere asperum per pœnitentiæ austeritatem, cutem duram per patientiæ firmitatem, & ungues acutos per verborum, & correctionis rigiditatem, & se debet faciliter convertere ad objectos colores, per bonorum exemplorum imitationem Sap. 16. *Ad quod quisque volebat, convertebatur.* Faciem tamen lacertæ debet habere, per benignitatem & fidelitatem. Nam lacerta prodit insidias serpentis. *Beatus homo qui semper est providus.* Prov. 28. Oculus cordis ejus debet esse profundus per firmitatem fidei, & districtionem; apertus per cœlestium meditationem & affectionem, cito girans per circumspectionem, & carne, i. e. luxuria, splene, id est, temporali lætitia debet carere, per mortis considerationem. Vel expone econverso de malis, qui sunt parvi per defectum virtutum, quia non habent debitam dimensionem, sc. altum fidei, longum spei, latum charitatis, & profundum humilitatis. *Parvulum occidit invidia.* Job 4. Isti sunt stellati, per prosperitatis claritatem, & ornamentorum multiplicitatem. Ezech. 16. *Vestivi te multicoloribus.* Isti parum habent de sanguine, in quo est vita, i. e. de charitate, vel de sanguine benignitatis & compassionis, & maxime de sanguine Christi in corde nihil habent, per suæ passionis recordationem, & ideo timidi sunt, scilicet ad bonum aggrediendum, quia dives secundum Senecam si videt regem, æstimat prædatorem si videt pauperem, æstimat furem; *quia sonitus terrorũ in auribus impii, &c.* Job. 15. Ideo Seneca. Quantum accessimus ad successum, tantum accessimus ad metum. Ista autem timiditas provenit ex defectu sanguinis, &c. Isti habent pellem per obstinationem, & incorrigibilitatem, quia scil. nullum jaculum prædicationis vel correctionis potest eos penetrare. Job. 41. *In stipulam versi sunt ei lapides funda.* Cor ejus indurabitur quasi lapis. Isti habent ungues, i. e. manus acutas per rapinam & avaritiam. Nam sicut res unica, & acuta bene retinet quod habet, faciliter arripit quod non habet; sic isti sua tenent per avaritiam, aliena autem accipiunt per rapinam. *Tene quod habes.* Apoc. 3. Ideo Hier. 50. *Omnes qui cæperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.* Isti sunt similes lacertæ, quantum ad venenositates falsitatis, crocodilo, quantum ad insatiabilitatem cupiditatis. Crocodilus enim semper crescit, quamdiu vivit. Sic isti semper quærunt per divitias augeri in infinitum. Et habent corpus asperum, quantum ad exteriorem superbiam & austeritatem. Et isti secundum quod vident exterius, colorem suum mutant, & regulant, & disponũt. Quod bene verum est de adulatoribus, qui omnium aliorum coloribus & conditionibus pro viribus se conformant. Leves enim sunt & instabiles, & ideo de uno statu ad alium se transformant. Nullus enim est contentus proprio colore, i. proprio statu, quia de canonica ad decanatum, & inde ad Episcopatum, &c. Ideo Prov. 13. *Vult & non vult piger.* Et Eccl. 27. *Stultus autem ut luna mutabitur.* Vel expone de corpore glorificato, in quo apparebunt diversi colores, i. e. diversæ dotes per virtutem interioris imaginationis, i. e. per interiorem influentiam animæ, quia per gloriam animæ derivabitur gloria in corpus, ut sic eis dicatur, Ez. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.* 2
Stellio mutat colorem exterius quando vult, secundum interiores conceptus secundum Aug. de civ. Dei. Sic justus conversationem mutat secundũ locum & tempus, quia nunc lætus, nunc tristis, &c. Contra habitum, ne cognoscaris. Vel expone de hypocritis, qui student pellem suæ conversationis exterius colore sanctitatis pingere & ornare, & in varias virtutum species se mutare. *Pulchritudinem coloris ejus admirabitur oculus.* Ecc. 43. Attende tamen quod secund. Plin. lib. 8. c. 33. Et secund. Solin. duo sunt colores, quos nunquam potest mentiri Chameleon, candidus s. & rubeus. Sic vere hypocrita nunquam potest in duas virtutũ species proprie se mutare, sc. in albedinem innocentiæ & in rubedinem charitatis. Acquirere enim potest hypocrita, & etiam quicunq; peccator castitatem, patientiam, pœnitentiam, & alias mortales virtutes, sed pro certo innocentiam, & charitatem nunquã. Secũd. Arist. l. 12. c. 11. Chameleõ est corpore similis lacertæ, & medium ejus prominet sicut piscis, & cauda ejus est lõga, & facies ejus habet similitudinem porci & simiæ, corpus totum habet asperum, ungues habet in manibus sicut aves, manus habet divisas in duo, cujus proportio divisionis est, sicut pollicis ad manus hominis. Charissimi, per Chameleontem intellige divites hujus mundi, qui sunt recte similes lacertæ, qui tantum apparet tempore sereno, & non pluvioso, quia vere tempore sereno prosperitatis apparent aliis, sc. esse amici. & fideles, sed quando venit pluvia adversitatis, tunc fugiunt nec videntur. Eccl. 6. *Est amicus secundum tempus.* Medium eorum, sc. cor per superbiam pro-

prominet & tumescit, quia secundum Aug. *difficile est, ut superbus non sit, qui dives est.* Cauda autem, id est, perseverantia in malo est multum longa, qui optime perseverant in labore acquirēdi, &c. Facies autem eorum, i. e. introitus favor, & apparentia istorum est similis simiæ, quantum ad calliditatem, & falsitatem, quia sicut simia similitudinem habet hominis, non naturam, sic isti in principio videntur esse aliud, quam sint; homines enim i.e. rationabiles & benigni esse creduntur, qui tamen finaliter esse bestiæ comprobantur. Unum enim promittunt pauperibus sed aliud eis reddunt. Exemplifica, Similis est etiam porco, qui non somniat nisi stercora, quia tota talium affectio est ad divitiarum stercora congregāda. Qui vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora. Isti etiam habent corpus asperū per austeritatem, ungues acutos per crudelitatem. Nam in manibus habent ungues, i.e. rapinam, & perversitatem, & puncturam, & iniquitatem. Ecc. 7. *Vincula sunt manus ejus, sagena cor ejus.* Chameleon secundum Arist. ibid. habet oculos profundatos, magnos, & rotundos, & nunquam eos cooperit, & girat eos frequenter, & cólor ejus mutatur, quando cor ium ipsius insufflatur, & habet colorem subnigrum, in morte autem turpissimi est coloris, maculas habet in toto corpore nigras, & maxime in oculis, & cauda, parum habet carnis, nisi in capite, & cauda, ubi parum habet sanguinis, in cavernis manet, scissus, & divisus adhuc palpitat, splenem autem non habet. Sic pro certo charissimi tales sunt causidici, & sapientes hujus mundi, mundique divites, & potentes, qui pro certo oculos intellectus habēt profundos, per malitiæ subtilitatem, magnos & rotundos per sapientiæ magnitudinem, veruntamen ipsos movent, & girant, sc. de una cautela ad aliam, & uno proposito ad aliud, qui allegant pro & contra, per fallaciam, & malignitatem. Ecc. 20. *Oculi ejus septemplices sunt.* Undique enim circumspiciunt, vias & cautelas, & litium circūstantias prævidendo. Isti tamen oculi nunquam claudūtur, quia vere eorum malitiæ semper sunt apertæ, & non dormiunt, nec quiescunt, quia nocte, & die cogitant in cautelis. Prov. 4. *Ne capiatur somnus ab oculis eorum, donec supplantaverint:* Vel dic, quod oculi eorum sunt semper aperti ad omnia concupiscibilia mundi, quia non satiatur oculus visu, &c. Non possunt enim claudi, i.e. satiari vel impleri, *quia oculi hominum insatiabiles.* Prov. 27. Isti etiam colorem mutant, quia quando videntur esse unius coloris, i. ex parte una, si tamen insufflentur per promissiones, & dona, statim ad colorem oppositum se convertunt, i.e. ad partem contrariam convertuntur, quia semper se convertunt cum illo, qui magis offert, & quandoque accipiunt ab utraq; parte. Eccl. 33. *Præcordia fatui quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatus illius.* Ideo dicit Petrus Ravennas. Si nares eorum affluerit cruda rubiginosa aura marsupii, statim videbis oculos Argi, versutias Ulyssis, Achitophelis consilia & Absalonis obscura. Isti sunt subnigri, & maculis nigris pleni, quia pro certo anima eorum est vitiorum fuligine denigrata. *Facies eorum sicut nigredo olla.* Num. 2. Parum habent de carne, i. e. de fluida compassione, nisi forte aliquantulum in cauda, i. in fine circa mortem, ubi faciunt sua fictitia testamenta, & quandoque aliquas eleemosynas largiuntur. Unde Num. 22. *Caro ejus devorata est à lepra*, i.e. compassio ab avaritia. Isti enim in cavernis habitant per terrenam affectionem, parum se movent per bonam opetationem, sed sunt nigri coloris per malam conversationem. Non habent etiam splenē, qui facit ridere, i. spiritualem lætitiam aut consolationem. Unde Prov. 13. *Lucerna impiorum extinguetur, quia non habent futurorum spem mali,* quia tales nunquam sunt perfecte læti, imo semper habent stimulum conscientiæ. & timorem mortis, &c. Et isti in morte habent colorem turpissimum, quia ut communiter pessime moriuntur, ita quod eorum mors est horribilis ad videndum. 5 Ps. 33. *Mors peccatorum pessima.* Chameleon colorem ad modicum flatum mutat, oculos undiq; faciliter & velociter girat, & semper eos habet apertos. Sic vere leves colorem, i. apparētiam sæpe mutant, sicut patet in mundanis, qui novas consuetudines vestium, & gestuum semper inducunt. Eze. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.* Oculos etiam undiq; vertunt per vagabilitatem, *quia oculi stultorum in fines terræ.* Eccl. 7. Nec eos claudunt per vanorum aspectuum resecationem, & maturitatem. Baruc. 2. *Aperi oculos tuos, & vide.* Chameleon secund. Plin. l. 28. c. 8. talis est virtutis contra accipitres, quod eos à volatu detrahit, & præbet cæteris animalibus voluntarie lacerandos. Et secundum Democritum (licet hoc Plin. deridear) caput ejus, & guttur cum lignis roboreis combustum, imbres & tonitrua facere perhibetur. Et secundum gloss. super Lev. 11. Quando infirmatur, mansuetum se fingit, cum sit crudelis. Tales recte sunt parvi fures, qui pro certo si accipitribus volantibus, id est, viris spiritualibus & contemplativis socientur, ipsos per mala sua exempla, & verba, suggestiones, & inductiones detrahunt in peccatum à volatu contemplationis, & ipsos ad se, i.e. in sui imitationem trahunt, & sic bestiis terræ, id est, dæmonibus exponunt perpetuo lacerandos. Unde tales possunt dicere illud Amos 9. *Si ascenderint usque ad cœlum, inde detraham eos, & si in mari se absconderint, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.* Et quando caput, id est, imaginatio talium incenditur per iram vel per avaritiam, tunc imbres, & tonitrua, i.e. lites, & contentiones commovent, & procurant, sicut summe patet in religione, quia per malorum iram & avaritiam, boni sæpe concitantur. Et tales quando infirmi sunt, i. e. quando sunt in aliqua depressione vel tribulatione, fingunt se esse mansuetos, & benignos, licet sint impii, & crudeles. Istud summe verum est de hypocritis, qui etiam sunt similes stellioni, eo quod de vento, i. e. de vanitate vivunt, & eo quod exterioris conversationis pulchritudine colorantur. Unde Eccl. 19. *Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Vel dic, quod Chameleon est diabolus, qui tentationibus suis, & suggestionibus suis, 7 accipitres, id est, viros contemplativos quibus inimicatur, detrahit ad peccatum, tradens eos aliis bestiis, i. e. dæmonibus finaliter in inferis cruciandos. Chameleon dicitur vivere de cœlo, & aëre sicut talpa de terra, halec de aqua, Salamandra de igne: Unde versus, *Terra cibat talpam, flamma pascunt Salamandram.* Unde fit halecibus cibus, aër Chameleonti. Solinus autem dicit, quod iste habet hiatum oris valde magnum, & tamen sine alicujus usus ministerio, utpote cum neque cibo, neque potu alatur, sed tantum aëris haustu vivat. Sic vere in mundo sunt quatuor genera hominum, qui quatuor elementis, i. quatuor principalibus vitiis nutriuntur, sc. Chameleon stellatus, qui significat superbos, & curiosos in vestibus, quia aëre vanæ laudis ab histrionibus, & adulatoribus nutriuntur. *Ephraim pascit ventum.* Os. 2. Alii sunt talpa, i. avari, qui ad modum talpæ cæci terram comedunt, i.e. bona terrena comedunt, & sectantur. *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.* Gen. 4. Alii sunt Salamandra, i.e. invidi, qui igne tribulationis, & adversitatis aliorum pascuntur, & nutriuntur, quia aliorum nocumenta sunt talium nutrimēta; *De igne egredientur, & ignis consumet eos.* Ezech. 15. Alii sunt halec; i. e. delitiosi, quia aqua delitiarum, & luxuriæ impinguantur; Ezech. 31. *Aqua nutrierunt.* Vel expone in bono, quia quidam vivunt aqua compassionis, alii igne dilectionis, alii aëre contemplationis terra humilitatis, & mortis recordatione. Vel dic, quod multi sunt qui pro nihilo videntur habere os magnum, i.e. capacitatem intellectus, cum cibum doctrinæ, Eucharistiæ vel gratiæ nunquam sumant, sed vento inanis gloriæ solum vivant. Secundum Solinum, Corax, id est, corvus odit & occidit 8 Chameleontem, à quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus, quia scilicet si de carnibus ejus gustaverit, moritur, nisi ramo lauri comesto sibi protinus medeatur. Sic verē sæpe fit, quod dum corvus, i. e. homo per pœnitentiam denigratus, de Chameleonte, i.e. venenosa carne triumphat, ipsamque mortificat atque domat, ab ipsa sic interfecta occiditur, 9 quando sc. de habita victoria inaniter gloriatur, & ad contemptum sociorum per superbiam elevatur, & sic fit, quod nisi ad laurum, i.e. ad Christum per orationem recurrat, cito quam per pœnitentiam occiderat, per superbiam, & inanem gloriam ipsum necat. Et ideò bene dicit Gregor. *quod valde timendum est vitium, quod ex victoria nascitur vitiorum.* Vel dic, quod quamvis corvus, i.e. prælatus vel judex Chameleontem, i.e. peccatorem occiderit, & punierit, ipse tamen per avaritiam moritur, si dē carnibus suæ temporalis substantiæ gustaverit, quia scilicet ipse non debet bona quærere, quando de corpore judicavit. Quod est tamen hodie contra multos. Vel dic, quod laurus est crux, cujus scilicet gustus, & devotio illum liberat, quem Chameleon, i. e. caro vel diabolus invenenat.

Cap. XX.

De Caprea, sive Dorcade.

Caprea est silvestris capra, à carpendo herbas dicta. Morator 1 autē in excelsis rupibus, ubi si coarctata fuerit à venatoribus in præceps cadere se permittit, & illæsam super cornua, quæ habet fortissima, & durissima, se recipit, & habet clarissimum visum, quia de longe prospicit venatorem, & est caprea idem quod ibix, vel damula, secundum Isidorum & Papiam. Sic vere vir justus debet carpere, scilicet sacram doctrinam per studium, & meditationem, in qua debet jugiter meditari. Exod. 2. *In arctō*

ripa

ipsa fluminis virecta carpebant. Hic debet morari in excelsis rupibus per contemplationem. *In montibus Israel erunt pascua earum.* Eze. 34. Debet etiam clare videre per discretionem. Sed quando à venatoribus, id est, à tentationibus impeditur, debet se præcipitare per humilitatem, & inferius cádere, & descendere per mortis & inferni considerationem, & si habeat cornua fortia, i.e. fortem constantiam, & perfectionem, super ea se retinebit per spem, & devotionem, ita quod non lædetur per tristitiam & desperationem, nec à venatore diabolo occidetur, per æternam damnationem. *Ascendunt usque ad cœlos, & descendunt usque ab abyssos.* Vel expone de prælatis, qui in altis habitant montibus dignitatum, quia debent esse discreti, humiles, & contemplativi, &c. *Abrupta quæque ibi cibis pervia sunt.* 1. Reg. 24. Vel expone contra superbos, qui modo sunt in montibus dignitatum; sed quando venator, i.e. mors venerit, tunc præcipitabuntur inferius in inferno, & tamen nunquam morientur, quia laborabunt in æternum, & vivent adhuc in finem. *Mors enim ab eis fugiet expectata.* Hier. 8. Nec cornua etiam suæ superbiæ confringentur, quia superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Animus enim damnatorum, nunquam cessat, præ desperatione tumescere contra Deum. Caprea, capra silvestris, damula vel ibix est velocissima in cursu, levissima in saltu, acutissima in aspectu, dulcissima quo ad gustum, & tenerrima & avidissima quo ad esum, sagacissima quo ad pastum, quia in altis montibus longe à venatoribus pascitur & inter herbas odore discernit. Talis debet esse contemplativus, & religiosus, & quilibet vir perfectus, quia velox debet esse ad cursum obedientiæ, & bonæ operationis. Eccl. 32. *In omnibus operibus tuis esto velox.* Et Philosophus in Ethicis, *Oportet quidem consiliari tarde, sed operari velociter.* Levis debet esse ad saltum obedientiæ, & subjectionis, *Transiliens montes.* Cantic. 2. Acutus quo ad aspectum scientiæ, & discretionis. *Oculi ejus sicut sol.* Apoc. 1. Dulcis quo ad benignam loquutionem. *Verbum dulce multiplicat amicos, mitigat inimicos,* Eccl. 6. Tener, quantum ad compassionem; & sanus quantum ad bonam conversationem, aptus scil. ab aliis bestiis comedatur per imitationem, sagax quantum ad pastum doctrinæ, & eruditionis, quia in altis montibus paradisi debet pasci, per orationem, & contemplationem. Cantic. 8. *Fuge dilecte mi, assimilare caprea hinnuloque cervorum super montes Bether.* Et inter herbas, id est, doctrinas, scil. divinas, & mundanas discernere per discretionem *Sciatis quid sit inter mundum & immundum* Levit. 11. Caprea sive damula secundum Plinium lib. 28. c. 10. habet sanguinem medicinalem, quia nervos contractos remollit, dolorem articulorum solvit, & venenum expellit, damulam enim serpentes fugiunt, & ejus anhelitum sustinere non possunt. Leopardus etiam quando ægrotat, bibit sanguinem capreæ, & vim languoris evitat. Et est acuti visus, velocis cursus, & levis saltus. Per capream intelligo Christum, qui fuit acuti visus per discretionem, velox per bonam operationem, & levis per paupertatem, & terrenorum abdicationem, concorda ut supra §. præcedenti. Ista caprea fuit in silva hujus mundi super montes Judææ à canibus venata sc. à Judæis, & occisa. & ideo sanguis ejus pretiosissimus est medicinalis animæ peccatrici, quia nervos, i. viros perfectos, in quibus debet esse motus bonæ operationis, & sensus devotionis, quando contrahuntur per avaritiam, remollit per compassionem, venenum etiam peccatorum solvit, & expellit per indulgentiam & remissionem, quia secundum Apost ad Heb. 9. *Omnia pene in sanguine mundantur.* Istam etiam serpentes fugiunt, quia pro certo serpentes, i. dæmones, & motus carnales, qui in carne serpunt, fugiunt damulam, i. Christum, & ejus sanguinem, & passionem, quia pro certo si Christus in corde nostro fuerit per suæ mortis memoriam, & compassionem, nunquam ibi serpens diabolus habitabit per peccatum, & tentationem, quia statum ejus, id e. Christi inspirationem nequit spiritus diabolicus sustinere, & ideo pro certo leopardus, id est, homo quando ægrotat per vitia, & peccata, debet bibere, & sibi incorporare per suæ passionis recordationem, & compassionem, sanguinem capreæ Jesu Christi, & sic ab ægritudine peccatorum per virtutes, & gratias convalescit, ideo Job. 16. *Terra ne operias sanguinem meum.* Ezech. 39. *Sanguinem fortium bibetis.* Numer. 23. *Occisorum sanguinem bibat, &c.* dicitur de Leone. Caprea vel damula est animal timidum, & imbelle, non habens aliquod munimentum quando persequitur, nisi fugam, loca alta habitat, & herbas aromaticas comedit. & quando vulneratur, dictamum comedit, ut telum extrahat de corpore, secundum Isidorum lib. 5. Sic pro certo homo est animal naturaliter imbelle, & sine aliquo præsidio virtuali. Unde nec mundanis tribulationibus, nec hostis suggestionibus, nec carnis passionibus & tentationibus potest resistere quoquo modo, nisi tantum fugiendo ad divini adjutorii, & nominis invocationem per devotionem, & orationem, & malarum occasionum divitationem. Prov. 18. *Turris fortissima nomen Domini, ad eam fugit justus, & salvabitur.* Iste etiam debet in montibus altis paradisi morari per contemplationem; herbas aromaticas, id est, aliorum bona opera, & exempla depasci per imitationem. Ideo Can. 8. *Fuge dilecte mi, similis esto tu capreæ super montes aromatum.* Et quando sagitta alicujus peccati mortalis est infixa in corde suo, tunc pro certo debet comedere dictamum, id est, herbam sacræ scripturæ, & eam incorporare considerando, quid & qualiter loquatur, vel etiam herbam timoris Domini. & sic sagittam excutiet per confessionem; quia sicut dicitur Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum.*

Cap. XXI.

De Capreolo.

1 Capreolus est animal simile filio cervi, & mutat dentes, & quando sunt magni, significant vitæ diuturnitatem, sed secundum Arist. l. 8. quando sagitta in eo est infixa, comedit pulegium, & eam excutit. Sic vere boni qui sunt similes filio cervi, id est, Christo filio Dei, mutant dentes, i. verba sua secundum scil. conditionem loci, & temporis, & personæ cui loquuntur 1. Reg. 21. de David coram Achis, qui mutavit linguam, & gestum &c. Et quando sagitta alicujus improperii in corde eorum ab aliis infigitur, tunc pulegio, i. Christi patientia muniuntur & sanantur, inquantum ipsa rejicitur per patientiam atque fugam. Econtra de impatientibus dicitur Eccl. 19. *Sagitta infixa fœmori canis sic verbum in corde stulti.* 2 Capreolus propter continuum cursum, & motum à superfluo humido exonetatur, & caro ejus sapidior, & digestibilior efficitur, & odoris sui gravitas amputatur, secundum Const. Sic pro certo boni, & justi qui per occupationem, & exercitium moventur, ab humoribus vitiorum superfluis, & maxime à carnalitate, & voluptate depurantur, & omnis mali odoris, id est, omnis infamiæ, & luxuriæ gravitas per motum boni laboris, & occupationis ab eis amputatur, & melior in omnibus efficitur sua caro, i. vita; *quia Vidua in deliciis vivens, mortua est.* 1. Tim. 4. & Hier. 2. *Cursor levis explicans vias suas.* Capreolus de locis altis ad altiora ascendit, & quia in campestribus prosequitur alta petit, & inter herbas salubres & nocivas odere discernit. Non cornu, non ungue, non dente, sed fuge solius beneficio se defendit. Sed certo quando homo in deserto hujus mundi vel campestribus i. in seculari vita, & negotiis mundanis videt se persequi per diversas hostis tentationes, fugere debet ad montem, i. ad statum perfectionis, & religionis, & ad altitudinem contemplationis, & de uno loco alto perfectionis debet semper ad altiorem procedere, ut sic *vadat de virtute in virtutem, donec videatur Deus Deorum in Sion.* ideo Hier. 15. *Transierunt de monte in collem, obliti sunt cubilis sui,* i. e. mundi. Unde si ab aliquo impetatur vel prosequatur, non debet se defendere cornu superbiæ vel elationis, ungue invidiæ vel invasionis, dente blasphemiæ vel detractionis, sed solius fugæ præsidio sc. divinæ invocationis, & loco tempore cessionis, quia non debet cedere persequutoribus, & fugere ad divini auxilii munimenta, unde Apost. Rom. 12. *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ.* Inter herbas autem i. inter aliorum opera debet discernere per discretionem, quæ sint bona, & quæ mala, ut bona sibi retineat, alia derelinquat. Secundum Diod. & Pl. in montibus Indiæ ubi sunt herbæ aromaticæ, sunt quidam capreoli, in quorum pedibus generantur quædam apostemata, quæ per motum ad confricationem ad arbores extrahuntur, & ille humor qui indè defluit, summe est aromaticus, & dicitur muscus, & est in medicina summe virtuosus. Vere charissimi Christus est iste capreolus, qui in montibus paradisi ab æterno fuit nutritus, ubi sunt herbæ aromaticæ s. gratiæ & virtutes. Sed pro certo in isto fuerunt congregati quidam humores sc. caro, & sanguis, quæ assumpsit in incarnatione, & ideo se movit per pœnitentiam, & laborem & ad arborem se fricavit, i. ad crucis angustiam, & dolorem, & sic per affricationem duræ passionis, de apostemate suo, i. de carne assumpta emanavit liquor pretiosissimus, i. sanguis ejus, qui est aromaticus, & suavis, & contra morbos peccatorum virtuosus, & peccatorum omnium medicina, *quæ pretiosissimo sanguine quasi agni incontaminati redempti estis.* 1. Pet. 1. Vel dic, quod illi qui habent apostemata, & humores, i. abundantiam divitiarum, debent se fricare ad arborem crucis, per memoriam, & compassionem, & pellem corporis rumpere per corporalem

3 3 4 4

poralem maceratione̅m,& humores divitiarum effundere per eleemosynam,& erogationem, & sic erunt isti humores divitiarum odoriferi coram Deo, & angelis, & virtuosi contra infirmitates peccatorum, *quia eleemosyna extinguit peccatum.* Eccl. 3. & Thr. 12. *Eleemosyna à morte liberat.* Est enim hujusmodi humor dispersus per largitatem, infirmitatis,& calamitatis pauperum medicina, ideo Dan. 4. *Peccata tua eleemosynis redime & iniquitates tuas eleemosynis pauperum.* Vel dic quod humor peccati debet fluere per confessionem.

Caput XXII.

De Capra.

1 Capra secundum Isid. à carpendo virgultum est dicta, alta enim loca semper petit, ut summitates comedat virgultorum, parit autem capra fœtus plures secundum Plin. Sed quando Impinguatur, faciliter sterilescit, portat in utero per quinque menses, & concipit in Novembri, ut pariat in Martio vel April. Sic vere justus potest dici capra, quia semper debet petere loca alta sc. cœlestia, & æterna, ut ibi pascatur virgultis gloriæ sempiternæ, ideo Ez. 34. *In montibus excelsis Israel erunt pascua eorum, ibi requiescent in herbis virentibus, quæ* sc. *nunquam marcescent.* Isti debent parere plures fœtus, per bonorum operum fœcunditatem, quia plura bona debent producere. Unde Cant. 4. *Omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.* Fœtus autem boni operis in eis formatur per quinque menses, i. per sanam cogitationem, affectionem, locutionem, operationem, & conversionem. Isti sunt quinque gradus & quinque cubitus, quos debebat habere locus, ubi fiebat oratio. Ez. 41. In Novembri autem hujus mundi ubi fiunt imbres tribulationum debent concipere, scil. bonum propositum, & voluntatem, ut in Martio, & in vere perpetuæ novitatis possint fructu æternæ gloriæ fœcundari; conceptio enim, i. acquisitio meritorum, partum debent præcedere præmiorum. *Ecce* inquit *concipies, & paries* Luc. 1. Quando autem nimis impinguantur capræ, tunc sterilescunt, quia vere homines, qui impinguantur per carnales voluptates, faciliter sterilescunt spiritualiter, & à fructu bonorum operum retardantur. *Impinguatus est dilectus & recalcitravit.* Deut. 32. Constat enim quod pinguedo prosperitatis mundanæ fructus impedit virtutum, & sterilitatem, & paucitatem introducit, & efficit meritorum. Fig. ad hoc 4. Reg. 2. de aqua Hiericho, quæ faciebat sterilem terram, sed Helisæus ponens ibi sal, & vas terreum novum sanavit sterilitatem. Talis pro certo est aqua voluptatis, prosperitatis, & carnalitatis, quia vere ista facit sterilem terram voluntatis humanæ, & ideo debet ibi poni sal, i. discretio, & sapientia, ut ea sc. discere utamur, & ad necessitatem. *Ponent sacerdotes super eos sal,* Ez. 43 insuper & vas novum fictile, i. nostræ fragilitatis, & mortis memoriam, quæ maxime debet considerari tempore prosperitatis ne superbiamus; ideo Eccl. 18. *Memor esto paupertatis in die abundantiæ,* & Eccl. 7. *In die bona fruere bonis, & diem malum præcave.* Et ideo dedit Deus parum de pinguedine prosperitatis sanctis suis, ne sc. steriles fierent per peccatum, Esa. 15. *Mitte in pinguibus ejus tenuitatem.* Vel expone de ambitiosis, qui semper volunt ad
2 alta dignitatum ascendere, ut carpant virgulta divitiarum, quia sunt nimis impinguati per divitias, & delitias, & ideo steriles sunt ab omni bono opere. *Venerunt tibi hæc duo simul, sterilitas & viduitas.* Esa. 47. ideo Esa. 49. *Ego sterilis & non pariens, transmigrata & captiva.* Non omnes capræ habent cornua, sed quæ habent, sunt in eis signa annorum, scil. incrementa nodorum. Ut dicit Archelaus, capræ auribus spirant, & ita de nocte ut de die vident, & raro sunt sine febre. Sic vere non omnes justi habent cornua dignitatum, in illis tamen qui habent, debent esse indicia ætatis, id est, virtutis, & perfectionis: nam quia nullus debet admitti ad dignitatem nisi sit maturus & provectus, ideo bene dicitur quod cornua indicia sunt ætatis; quia secundum quod plures annos; i. plures perfectiones, & virtutes habuerit, plura internodia, & plura beneficia & officia debet habere.

Aures istorum debent spirare, i. prurire sc. præ desiderio audiendi verbum Dei, bona dicta, & documenta, & tam de nocte, quam de die debent clare videre per discretionem, & circumspectionem, i. tempore adversitatis, & prosperitatis, quid scil. quolibet in tempore sit agendum. Et raro sunt sine febre, quia pro certo non est aliquis ita justus, quin aliquem defectum patiatur in carne sua, & qui non habeat febrem, alicujus concupiscentiæ vel peccati, *Non est enim justus qui non peccet,* Reg. 8. & Jac. 3. *In multis offendimus omnes.* Et hoc permittit Deus, ut causam habeant se humiliandi, quando propriam fragilitatem considerant in seipsis, Mic. 6. *Humiliatio tua in medio tui.* 2. ad Cor. 12. *Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ, qui me colaphizet.* Vel dic 3
contra illos, quibus aures pruriunt pro rumoribus audiendis. 2. Ti. *Coacervabunt sibi magistros prurientes auribus.* Act. 37. *Athenienses, &c.* Omnibus capris dependet villus de mento, per quem si quis unam ex grege trahat, cæteræ stupentes spectant. Idem etiam dicunt evenire, cum quandam herbam aliqua ex his momorderit. Sic vere in morte divitum, quando diabolus extrahit aliquem de grege aliorum, ipsumque per herbam, & per superfluitatem malorum actuum post se trahit in infernum, stupent alii, & tristantur, quando sc. cogitant, quod ita finaliter extrahentur. Expone melius si potes. Morsus capræ maxime est olivæ 4
nocivus, & exitialis, quia dum eam mordet, & lambit, oliva sterilescit. Sic pro certo quando capra, i. adulator lambit, & lactat aliquam olivam, i. aliquem bonum virum, ipsum sc. commendando, & extollendo, tunc ipsum facit sterilescere à fructu bonorum operum. *Ipsi liniebant eos absque temperamento.* Eze. 13. ideo 5
Esa. 3. *Populus meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt.* Sicut dicit idem Pli. l. 8. c. 50. Sole declivi ad occasum capræ simul non vident inter se, sed in adversum se convertunt, & dividuntur, & post in aliis horis versis vultibus ad invicem depascuntur. Sic vere adulatores & falsi amici, quando sol prosperitatis deficit circa aliquam personam, tunc non vident inter sese simul circa eam, imo ab invicem dividuntur, cujus contrarium est, quamdiu vident solem prosperitatis relucere circa eam. Vel dic, quod quamdiu sol, id est, divina gratia in nobis durat, nos simul simus versi ad invicem per amorem, sed si nobis defecerit, tunc aversis vultibus per detractionem, invidiam, & discordiam ambulamus. Aristoteles dicit l. 3. c. 2. quod in aliquibus religionibus capræ habent lac, sine imprægnatione. Nam si accipiatur urtica, & confricetur mamilla, primo exibit sanguis, deinde sanies, postea bonum lac. Sic pro certo multi sunt hypocritæ, qui licet non sint imprægnati per gratias, & virtutes, tamen habent lac bonæ, & mellifluæ doctrinæ. *Mel & lac sub lingua tua.* Can. 4. Nam quis 6
cum urtica, i. cum dura pœnitentia se confricant, & sanguinem, & saniem i. e. verba sanguinea, & carnalia deponunt, ideo tandem lac bonæ doctrinæ diffundunt. Ideo Thr. 4. *Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos suos.* Vel pone de bonis prædicatoribus, qui sine carnali habitatione debent esse, & lacte doctrinæ Christi parvulos enutrire, & maxime si urtica tribulationis fricentur, sicut patet in Paulo, qui dimisit sanguinem, & saniem, i. verba puerilia, & levia, aliorum infectiva, & diffudit bonum lac, i. sanam doctrinam aliorum nutritivam. 1. Cor. 13. *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, cum autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli.* Capræ secundum Arist. l. 6. c. 9. frequentant coitũ 7
usque ad senectutem, maxime si habuerint cibum sufficientem. Sic vere multi ad litteram sunt luxuriosi etiam in ipsa senectute, & hoc magis, quando habent cibum sufficientem delitiarum, & divitiarum in abundantia, *qui saturavi eos, & mechati sunt.* Hie. 5. Eccl. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque in finem.* Capræ si imprægnatæ fuerint contra impe- 8
tum venti septentrionalis, pariunt mares, si autem meridionalis, pariunt fœminas, & ideo ut dicit idem, dicitur quod capræ dum coeunt, vertunt faciem versus septentrionem. Capra est bonus homo, fœtus masculus significat bona opera, fœmella autem mala, auster ventus mollis, & nebulosus significat prosperitatem, aquilo ventus frigidus adversitatem. Si igitur nos fuimus in vento aequilonari, i. in adversitate, & paupertate, tunc vere mares, i. bona opera emittemus, quia ab aquilone aurum venit. Job. 39. Si enim homo concepit bonum propositum flante aquilone, i. timore divino sc. considerando frigus æternæ adversitatis, & mortis, tunc fœtus bonorum operum subsequetur, ideo *per timorem Domini declinat omnis à malo.* Prov. 15. Sed si fuerimus in vento austri, i. in prosperitate mundi, & voluptate, tũc vere fœminas, i. mollia, & declinata opera faciemus, ideo Ez. 27. *Vẽter auster contrivit te.* Et ideo facies nostras, i. cor, & affectionem debemus vertere ad aquilonem i. ad adversitatem præsentem, & vertere dorsum ad austrum, id est, ad mundanas voluptates, & prosperitates, & sic pro certo fœtus masculus i. e. opus perfectum à nobis poterit parturiri. Figura Num. 8. ubi candelabrum respiciebat ad austrum, quod tunc poterimus dicere illud Esa. 26. *Concepimus, & quasi parturivimus spiritum salutis.* Capræ, & 9
oves comedunt herbas, sed usq; ad radicem oves, quæ & remanent stabiles in pascuis, capræ autem circa se movent de loco ad locum, & non carpunt nisi herbarum extremitatem. Sic vere duo sunt genera studentium, quidam boni sicut ovea, qui faciunt in scholis residentiam expectentem, & herbam scientiæ carpunt

punt, & inquirunt usque ad fundamentum & radicem. *Radix sapientiæ, ut revelata est.* Eccl.1. Alii autem sunt leves & instabiles sicut capræ, qui de loco ad locum, i.e. de facultate ad facultatem, de studio ad studium, & libro ad librum faciliter, & vagabiliter se convertunt, & ideo non carpunt nisi extremitatem herbarum, i.e. scientiarum, non enim pertingunt ad radicem scientiæ, quia ut communiter tales in scientia non profundantur. Ideo Senec. *Non convalescit planta quæ sæpe transfertur, nō prosunt remedia nisi remorentur.* Et tales sunt figurati per *mulierem illam garrulam, quietis impatientē, quæ non poterat quiescere in uno loco pedibus suis.* Prov.7. De aliis autem perseverantibus dicitur Hier.48. *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & non est transfusus de vase in vas, ideo permansit gustus in eo.* Capra si aquam salsam biberit, melius imprægnatur, & si ante partum sal comederit, abundantius lac habebit, ut dicit Aristot. Capra autem post meridiem bibit aquam, & vivit decem annis. Sic verè homo, et maximè prædicator si salsedinem pœnitentiæ gustaverit, melius imprægnabitur per gratias et virtutes, etiam per scientiam et doctrinam. Nam si sal pœnitentiæ vel discretionis, et sapientiæ sibi incorporaverit, tunc lac doctrinæ, et scientiæ in prædicatione uberius propinabit. Ideo ad Col.4. *Sit sermo vester sale conditus.* Et ideo cùm tales vixerint per decem annos, i.e. in decem mandatorum observantia, tunc post meridiem, i.e. post ardorem vitæ hujus potabunt aquas sc. beatitudinis, Ps.103. *Potabunt omnes bestiæ agri, expectabunt onagri in siti sua.* Bestiæ inquit agri, i.boni. Sed onagri, i.e. mali in agro inferni sitim suam perpetuò sustinebunt. Juxta illud Es.44. *Defficiet & esuriet, non bibit aquam, & lassescet.* Secundùm Plin. in capra est privatio intellectus,
11 sicut in ove, quia nescit exire ad pascua, nec ad domum redire, nisi à pastore dirigatur. Sic pro certo simplices non habent debitum intellectum, i.e. scientiam et discretionem, quia ignorantes sunt et imbecilles. *Adhuc & vos sine intellectu estis.* Matth.15. Nam ad pascua æternæ beatitudinis, vel refectionis, memoriæ et bonæ operationis nesciūt exire, nisi à pastore et prælato, vel à prædicatore provido dirigantur, per exempla sc. et doctrinam. Et quando sunt extra domum Ecclesiæ, i.e. in statu peccati mortalis, tunc verè nesciunt reverti ad pœnitentiā, nisi similiter per prædicationem et correctionē reducantur. Et ideo sicut videmus, quo capra remanens extra domum à lupo comeditur, et damnum à pastore requiritur, sic simplices ignorantes, quando non revertuntur ad veritatem Ecclesiæ per pœnitentiam, à lupo diabolo devorātur, *quia populus non intelligens vapulabit.* Oseæ 4. *& Dominus requiret eos de manu pastorum*, i.e. prælatorum. Ideo Hier.13. *Vbi est grex qui datus est tibi, & pecus inclytum tuum.* Et Ezech. 3. *Sanguinem autem ejus de*
12 *manu tua requiram.* Et 34. *Requiram gregem meum de manu ejus.* Secūdum Plin. si quis acceperit manu capram unam de grege, & eam exerit, subitò surgunt, & elevantur omnes aliæ, & respiciunt solido conspectu. Sic verè quando pastor Abbas vel Episcopus erigit unam de capris gregis sui, i.e. unum de subditis suis, promovendo eum ad aliquod officium, beneficiū vel præbendam, tunc omnes alii surgunt, & eriguntur per superbiam, & respiciunt per invidiam, quia quilibet vult præponi, & ideo murmurant, & obloquuntur, quando sibi alii præponūtur. Figu. de Dathan, & Abiron, & Chore. Num. 16. qui invidebant promotionem Moysi & suscitaverunt seditionē, sed quosdē eorū absorbuit ignis, quosdā devoravit terra. Sic quia isti invident promotioni aliorum, ideo in Ecclesia suscitant lites, & contentiones, appellationes & seditiones, & ideo finaliter à terra inferius absorbentur, ubi igne perpetuo devorabuntur. Et ideo illis dicitur Num.6. *Multū erigimini filij*, & 3.Reg.1. *Adonias elevabatur dicens, ego regnabo.* Vel expone, quod quando unus erigitur per gratias & virtutes, tunc alii boni
13 exemplo ipsius terrena dimittentes, ad cœlestia eriguntur. *Cùm elevarentur à terra, pariter elevabantur.* Ezech.1. Capra in omnibus est utilis, quia caro, & lac pascit famelicū, pellis, & pilus vestit nudum, fimus, & urina impinguat agrum. Sic verè quicquid est in justis, totum est utile, quia sc. lac doctrinæ, & prædicationis, caro dulcedinis & compassionis, pellis bonæ conversationis, pilus exterioris operationis, stercus & urina suæ temporalis possessionis, omnia ista aliorum utilitatibus necessaria sunt, & ordinata, Eccl.3. *Cuncta fecit bona in tempore suo.* Nā ex istis famelici spiritualiter nutriuntur, nudi sc. gratiis, & virtutibus induuntur, humus macra, i.e. pauperes eleemosynis, & beneficiis imbuuntur, & sic ex capra, i.e. ex bona persona multa commoda sequuntur. Quan-
14 do cornu, & pilus capræ accenditur, & pulverizatur, fumo & odore serpentes fugantur, etiam carnes superfluæ pulvere corroduntur, & novæ generantur, fluxus humorum restringitur, & vulnera putrida medicantur. Per cornu intelligo fortitudinem corporalem, per pilum qui est indumentum corporis, intelligo substantiam corporalem, quia secund. Greg. nihil aliud sunt hæc omnia, nisi quædam corporis indumenta. Quando igitur per ignem sc. per ferventem Dei dilectionem, & fortitudo, & divitiæ impulverantur, hoc est dictum, pulvis & nihilū reputantur (*quia hæc omnia sunt sicut pulvis raptus ex area, & sicut fumus de fumario.* Ose. 13.) tunc dico ab homine serpentes, i.e. dæmones fugantur, caro superflua, i.e. voluptas, & carnalitas desiccatur, & nova caro, i.e. vitæ & conversationis novitas generatur, fluxus humorum, i.e. vitiorū restringitur, & vulnera putrida, i.e. peccata mortalia medicantur, quia quando homo per humilitatem, se & sua pulverizat, & mortis impulverationem considerat, inde remedium con- 15
sequitur ad prædicta. Ideo Esa.47. *Descende, sede in pulvere filia Babylonis.* et Esa.56. *Serpenti pulvis panis ejus.* Pellis capræ recenter extracta, vulnera sanat, sanguis ejus venena expellit, & contra morsum scorpionis, & cujuslibet reptilis suffragatur, fel ejus visum clarificat & acuit, & pulvis supra morsum venenosum positus, venenū extrahit atq; tollit. Capra ista est Christus, qui ad modum capræ sustinuit febrem, i.e. peccata mūdi, *quæ ipse portavit*, sicut dicitur Esaiæ 54. Pellis hujus est caro, quæ per passionem fuit excoriata, & lacerata in passione sua, sanguis ejus effusus extitit & extractus, pulmo ejus significat latus, quod in passione ejus perforatum fuit, & fel ejus significat fel sibi porrectum in passione, quia pro certo, & pellis laniata, & sanguis effusus, & fel potatū & pulmo perforatus, valent contra vulnera peccatorum, & morsus reptilium, i.e. carnalium delectationum, & contra ictus scorpionū i.e. hostilium suggestionū. Ideo Thr.5. *Memor esto paupertatis meæ, absynthij & fellis.* Vel pone, quod sicut capra continuè patitur fe- 16
brem, sicut supra dictum est, sicut Christus peccata nostra portavit. Quando autem iste pro ista febre tollenda, & sananda fecit sibi minui venam in passione, tunc sanguis ejus virtutem habuit supra dictam. Jecur capræ assatum & comestum, lepram et elephantiam curat. Fimus etiam ejus podagricos juvat, et siccum sevo hircino, et succo hederæ misceatur, urina ejus calida auribus instillata surditatem tollit, prout dicit Pli. lib.20.c.10. Mille enim remedia nobis per capram præstita sunt à natura, prout dicit. Sic pro certo charissimi, si jecur nostrum, id est, voluntas, quę amare cogit, fuerit positum et assatum in igne divinæ, et fraternę charitatis, et cœlestium desideriorum, lepram pro certo luxuriæ à nobis aufert, et curabit, fimus etiam noster, et urina, quæ sunt corporis superfluitas, hoc est dictum, divitiæ corporales pedibus podagricis, i.e. infirmioribus pauperibus, et auribus. i.e. Deī mandata audientibus debent valere, quia scil. ipsas eis debemus per eleemosynas erogare, et cum sevo hirci, i.e. cum Christi benignitate, et succo hederæ, i.e. cum crucis sanguine per compassionem eis applicare, ut scil. faciamus eleemosynas, Christi passionem, et benignitatem considerando, non mundi gloriam attendendo.

CAP. XXII.

De Cane.

CAnis secundùm Isid. à canendo, i.e. latrando dictus est, et 17
secundum ipsum, cane nihil est sagacius, quia canes nomina sua recognoscunt, domos dominorum suorū custodiunt, Dominos suos diligūt, et pro eis morti se subjiciunt, eorumq; corpora mortua non delinquunt ad prædam, cum Domino suo vadunt, odoris sagacitate prædæ vestigia deprehendunt, humanum consortium diligunt, et sine hominibus vivere nunquā possunt. Rectè talis debet esse bonus prælasus, et quilibet vir perfectus; quia ipse debet canere per gratiarum actionē, latrare per prædicationē, nomen suum cognoscere, per sui status debitam considerationem, quia debet considerare quid significat nomen suū, quia prælatus, quasi præ aliis electus dicitur, ut s. nō faciat aliquid quod non deceat nomen, officium, et dignitatē. Ideo 1.ad Cor. 1. *videte fratres vocationem vestram.* Iste debet domum Domini, scil. Ecclesiam sibi commissā custodire à latronibus, i.e. ab hæreticis et à dæmonibus per discretionē et correctionem; ideo datur sibi baculus pastoralis contra lupos, i.e. contra peccatores, et dæmones debet latrare per prædicationē; illos qui non sunt de domo Ecclesiæ, i.e, peccatores debet mordere per castigationē, dominū suum sc. Christum debet diligere per ferventem affectionē, et pro eo si necesse est, morti se subdere, per fidei defensorem, ut sic dicat; *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*, Matt.26.

Dominum etiam mortuum, Christum sc. pro nobis occisum non debet derelinquere, sed cum eo jugiter vigilare, per mortis suæ considerationem, & eum custodire per devotionem, perseverã tiam, & durationem. *Custodi virum justũ, &c.* 3. Reg. 20. Dominum suum Christum debet sequi per imitationem, ubicunq; vadat, id est, ad quæcunq; opera iverit, dum vivebat. Tob. 6. *Canis sequutus est eũ*, & Luc. 22. *Sequimini eum, quocunq; ierit.* Odoris autem sagacitate debet canis, id est, prælatus, & quilibet Christianus investigare prædam suam Christum, & hominum, id est, virorum rationabilium debet societates diligere, non puerorum vel fatuorum, quia sine viris sapientibus & discretis non debet esse consortium prælatorum, alioquin per gratiam diu non viverent, imo si fatuos adulatores, & juvenes secum diligerent, et haberent, seniorum consortio derelicto, sæpe per diversa vitia morerẽtur, sicut patet in prælatis modernis. Exemplo Roboam, qui credidit juvenibus non senibus, & ideo perdidit regnum suum, 3. Reg. 12. ideo dicitur Prov. 8. *Delitiæ meæ esse cum filijs hominũ.* Eccl. 9. *Viri justi sint tibi convivæ.* Vel expone omnia de prædicatoribus vel de Christianis fidelibus, qui pro Christo Domino suo debent mori, & ejus mortem recordari, & societatem hominum, i.e. bonorum Christianorum sectari, & per odoris Christi sagacitatem, ad currendum ad prædam bonorum operum animari, & nomen Christianitatis suæ nõ oblivisci, quia *si patiatur Christianus, glorificet Deũ in isto nomine.* 1. Pet. 4. Vel expone de Christo, qui per prædicationem latravit, domum Dei patris custodivit, & *cũ hominib in mundo conversatus fuit*, Baruch 3. Et eorum societatem dilexit, quia *tabernacula Dei cum hominibus.* Apoc. 21. Cum suo, id est, Deo patre perseveravit, quia nunquam ab eo recessit, & eum etiam est sequutus, quia *sicut mandatum dedit mihi pater*, sic facio, Joh. 14. & Jo. 8. *Qui misit me, non reliquit me solum.* & Luc. 15. *Fili tu semper mecum es.* Secundùm Isido. lib. 12. solent Indi dimittere caniculas in nemoribus de nocte, ut cum tigrib. coeant, vel cum lupis, & de tali coitu canes fortissimi generantur, & ferocissimi, qui leones, & Elephantes lacerant, & occidunt. Sic verè quandoque de patre tigri, i. e. de populo malo, & infideli generatur canis prædicator, ut patet in Paulo, qui de tygrium, i.e. Judæorum progenie extitit generatus. Iste tamen fuit fortissimus ad dæmones, & vitia oppugnandum, ferocissimus, & audacissimus ad prædicandum, quia leonem, id est, Simonem magum occidit, & elephantem, i.e. Neronem Imperatorem invasit. Prædicator enim non debet leones, id est, reges & principes, elephantes villosos, i.e. divites, qui habent magnum vellus divitarum, formidare, sed eos per prædicationem invadere, vel mordere. Et sicut canis feras odore sentit, & prodit, & ipsas in aqua, & in terra persequitur, & invadit; sic debet prædicator, quando sentit in aliquibus personis esse feras, i.e. vitia & peccata, debet latrare per prædicationem, & eorum latibula declarare, & eas per aquam misericordiæ, & devotionis, per terram pœnitentiæ, & afflictionis persequi, vel fugare. Sed modò potest illud Esaiæ 26. *Universi canes muti, non valentes latrare.* Secundùm Plin. lib. 8. c. 40. Canis pro Domino suo pugnat, corpus ejus mortuum non dimittit, volucres & feras à corpore abjicere comprobatur, homicidam Domini sui latratu, & morsu prodit, & invadit. Unde narrat idem ibidem, & etiam Soli. quod quendam regem Garamantum, facto agmine, de exercitu ubi captus erat ab hostibus, ducenti canes reduxerunt, qui tandem pro Domino suo fortiter pugnaverunt. Canis etiam Jasonis Lycii noluit capere cibum Domino suo interfecto, & sic cùm eo in inedia mortuus est. Celius etiam senator Placentiæ invasus ab armatis, non ptius potuit vulnerari, quàm canem ipsius occidissent. Addit etiam idem quod Castabrenses, canum cohortes in acie habuerunt primum pugnantes & non retrocedentes. Hæc inquit erant fidissima auxilia, nec stipendiorum indigna. Sic verè debet esse de fideli Christiano, quia verè pro Domino suo Christo debet pugnare sc. contra hæreticos, & blasphemos, eos arguendo, & fidem defendẽdo. Quia iste Dominus pro eo mortuus fuit in cruce, ideo non debet ipsum dimittere per peccatum, sed ipsum semper per gratiã imitari. & si corpus ejus mortuũ in corde suo sepultum fuerit sc. per suæ mortis, & passionis ferventem compassionem, & recordationẽ, debet ipsum à volucrib. & feris, i.e. à tentationib. & pravis cogitationibus defensare, & homicidam Domini sui, i.e. diabolum, & etiam illos, qui ipsum hodie iterũ & iterum per blasphemias, & juramenta crucifigunt, debet invadere arguendo, & non audiendo, & ipsum, & diabolum per bona opera impugnando. *Adversus inimicum tuum pugnabit pro te*, Eccles. 29. Et maximè, quia rex noster pro nobis captus fuit ab hostibus in passione, & etiam quotidie capitur in malorum blasphemia & detractione, ideo contra hostes ejus sc. contra dæmones & hæreticos, & blasphemos debemus viriliter dimicare. Et quia mortuus est pro nobis, ideo modo cibum non debemus capere, imo per jejunium, & abstinentiam corpus macerare. Figur. 2. Paralip. 35. ubi mortuo Josia in prælio contra Nechtao, *flevit populus Israel, &c.* Et cum eo debemus mori per carnis nostræ mortificationem, quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, *ut nos offerret Deo, mortificatos quidẽ carne, vivificatus autem spiritu*, 1. Pet. 3. Vel allega si vis de fidelibus vasallis, quomodo se debent habere cum Dominis suis. Ideo Eccles. 22. *Fidem posside cum amico tuo, & in tẽpore tribulationis permane ei fidelis.* Vel pone de prædicatoribus qui homicidam diabolum debent prodere; vel de prælatis, qui de Corpore Christi Ecclesia debent abjicere feras, id est, raptores & invasores &c. hujusmodi. Allega omnia de martyribus pro Christo occisis, vel de subditis respectu bonorum prælatorum. Narrat Plin. & etiam Solin. lib. eodem de fidelitate canum, quod canis Titii Sabini ipsum nec in carcere, nec in morte dereliquit, imo mortuo cadavere, mœstos edens ululatus, cum eo mansit, & cùm quidam ei panem objecisset, panem ad os Domini sui mortui portavit, & cadavere in Tiberim projecto, ad corpus Domini sui sustentandum, intra fluvium innatavit, accurrente multitudine ad spectaculum fidei animalis. De cane etiam Lysimachi regis addit Plin. lib. 8. c. 40. quod in rogum Domini sui flammis mediis se injecit. De multis etiam aliis fidelitatibus canum exemplifica ibidem. Charissimi Christus Dominus noster mortuus est pro nobis, & ideo pro certo si sumus fideles canes sui, & ipsum perfectè diligimus, cum eo esse debemus per fervent em & devotam confessionem & compassionem, & in morte crucis & passionis, & in carcere sepulchri, & inferni associationem. Quia enim videmus q. ipse fuit positus in morte crucis, in carcere sepulchri & inferni, i.e. in triduo, & in fluvio etiam tribulationis hæc omnia debemus considerare. Unde Luc. 22. *Paratus sum tecum in carcerem, & in mortem ire.* Nec ipsum debemus dimittere quovis modo, se per passionis jugem memoriam cum ululatu, & planctu compunctionis, contritionis & orationis, corpus ipsius comitari. Fig 2. Reg. 21. de Respha. quæ suspẽsis fratrib. suis in patibulo crucis, nolebat recedere, sed lamẽtabatur, & aves ab eorum corporibus abigebat. Quod audiens rex David, remuneravit, & commendavit eam. Sic verè quia frater noster Christus, vel etiã fratres, & amici nostri sc. Christus, Petrus & Andreas fuerunt suspensi & crucifixi, debemus eos plangere, & eos in corde nostro per jugem memoriam custodire, & exinde aves, i.e. malas cogitationes abjicere, & sic à David, i. e. à Deo patre remunerationem æternam poterimus reportare. Ideo de Magdalena dicitur: *Recedentibus alijs non recedebat.* Et nos possumus dicere illud Eccl. 2. *Sapientia perseveravit mecũ.* Si autem pauis, i. aliqua prosperitas mundi nobis data fuerit, debemus ad Dominum nostrũ portare per gratiarum actionẽ, suæ misericordiæ omnia adscribẽdo; vel ad os Domini, i.e. ad pauperes per eleemosynarum largitionẽ, ipsi enim pauperes sunt os, per quod Christus à misericordibus enutritur. Esa. 28. *Reficite lassum, & hoc est meum refrigerium.* Canis 5
est bonæ memoriæ & retentionis, quia benefactorẽ recognoscit, item à longe ad memoriam reducit, & ad domum Domino suo mortuo solus redire cõsuevit. Sic verè nos debemus esse memores Christi, & beneficiorum ejus, per jugem eorum recordationem, ipsum benefactorem recognoscere per gratiarum actionem, quod est contra ingratos, sc. divites, & alios peccatores, de quib. Hier. 2. *Populus meus oblitus est mei diebus innumeris.* Senec. *Hæc benefici lex est, ut alter statim obliviscatur dati, alter nunquã accepti.* Et si à patria nostra, i, e. ab unitate Ecclesiæ recesserimus per peccatum, debemus omnes vias nostras, processus, & circumstantias vitæ nostræ recordari per considerationem, contritionẽ, & conscientiæ discussionem, & ad domum Ecclesiæ redire per pœnitentiam & confessionem. Ideo Hier. 2. *Vide vias meas in convalli, scito quid feceris. Cursor levis explicãs vias suas.* Et Esa. 45. *Redite prævaricatores ad cor, &c.* Canis sævitia mitigatur, quando ab homine benigniter & humiliter advocatur, sed quãto magis durè impellitur, tanto ad iram amplius incitatur, ut cõmuniter, verumtamen aliqui canes à latratu suo non desinunt, nisi quando fortiter repelluntur & percutiuntur. Sic verè duo sunt genera hominũ. Quidã per verba dulcia, & benigna corriguntur, & omnem deponũt malitiam & furorem, *quia responsio mollis frangit iram*, Proverb. 15. Alii tamen sunt, qui non possunt corrigi per verba, imo necesse est, quod adhibeantur verbera, i. fortis, & durá correctio,

Servus

Servus enim verbis non potest erudiri. Prov. 29. Ideo Eccl. 33. *Servo male-*
7 *volo tortura & compedes* & ibid. Collum durum &c. Quando tigris & cunicula invicem copulantur, exinde fortissimus canis generatur, Unde narrat Isidor. lib. 12. & etiam Soli. li. suo. Quod rex Albaniæ misit unum talem canem ad Alexandrum, qui visa sue, & ursо, usq; adeo sprevit, ut offensus degeneri præda, diu tanquam iners accubaret, ita ut velut ignavum rex imperaret extingui. Secundùm Plin. autem rex Albaniæ alium misit, & mandavit Alexandro ne in modicis eum experiri faceret. Igitur iste statim adductum leonem interfecit. Tandē adducto elephante, canis vita belua hortentibus villis, & pendentibus per totū corpus, primo incepit alte latrare, & deinde artificialiter dimicando, elephantē fecit cadere vel prosterni. Charissimi, per tigrim velox & silvestre animal, intelligo naturam divinam in persona filii, per canē autem, qui est animal domesticum, intelligo naturam humanam, quia homo est animal mansuetum natura Quando ergo tigris, et canicula, i.e, divina, & humana natura fuerunt insimul copulatæ per incarnationem, tunc exinde generatus fuit canis fortissimus, & fidelissimus sc. Christus Deus noster, *cujus fortitudo similis est Rhinoceronti*, Num. 23. Iste enim leonem *qui rugiens circuit quærēs quem devoret*, i.e. mundi principes. & imperatores vicit, & eos ad se cōvertit per prædicationem. elephantem autē maximum bestiarū, i.e. ipsum Luciferum (quia *non est potestas super terrā, quæ comparetur ei*, Iob. 41.) primò invasit latratu prædicatores, quia diu per mundum circuivit prædicando, & diabolum impugnando. Sed deinde in passione contra eum artificialiter dimicavit, in prælio crucis ita quod eum prostravit, & usq; ad inferni foveam cadere compulit, & coëgit. Et sicut cadens elephas nō potest surgere, sed barrit, & clamat; sic hostis lucifer in inferno fuit in Christi passione ligatus, à qua non potest exire. sed ibi barrit, & clamat per desperationem. In Christi enim passione fuit lucifer incarceratus, sicut dicitur Apoc, 20. *Ligavit eum in carcere.* & Jo. 12. *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Et ideo iste canis, & ista bestia fuerunt optimè figurati Apoc. 19. ubi *ille qui sedebat in equo albo, prævaluit cō tra bestiā. & Pseudoprophetas, & eos in stagnū ignis, & sulphuris destrusit*, quia pro certo Christus, qui in equo humanitatis albissimè, & purissime sedit. Luciferum & ejus membra devicit, Es. 51. *Nonne supercussisti superbū, vulnerasti draconem?* Vel expone omnia de bonis prælatis à rege Albaniæ, id est, à Christo datis, qui debent impugnare leonem, i.e. diabolum, & elephantem cum villis suis. id est, mundum cum divitiis. Allega figuram, & expone omnia de prælato, qui debet habere equum album, id est, corpus castum, & alii, scilicet subditi. debent eum sequi per imitationem, quia *quocunq; declinabat, qua prima erat sequebātur & cætera.* Ezech. 1. Vel dic, quod primus canis significat viros nobilis cordis & justos, qui scilicet ad prædam degenerem & indignam, scilicet ad aliquem actum inhonestum & vilem, vel ad prædam etiam bonorum temporalium currere non dignantur, propter quod sæpe fit, quod à mundanis ignavi & nihil valere putātur. Vel dic, quod multi sunt, qui satis valent in arduis, nihil autē in minimis, & ideo in talibus debent experiri, & non in parvis. Canicula cæcos filios pascens, quanto eos uberiori lacte & pinguiori nutrit, tanto tardius visum recipiunt; similiter quanto citius nascuntur, & minus in materno utero morantur; similiter quanto plures simul generat, quia secundùm aliquos, si unus solus nascitur, videt 9. die, si duo, 10. si tres, 11. & sic quanto plures primo associantur, tāto tardius vident, nunquā autem post 21. diem, necante 7. Portat canicula 60. dieb. Hæc est tibi triplex causa cœcitatis catulorū sc. velox partus, sociorum cœtus, & pinguis victus, secund. Plin. l 8. c. 40. Sic pro certo tria sunt, quæ faciunt hominē cœcum, ne videat sc. & consideret ea quæ spiritualiter sunt videnda, scil. propriam conditionē, & inferni perditionem. Primū autē est velox partus, quando sc. homines pariuntur, emittuntur & promovētur ad dignitates & officia nimis cito sc. in juventute, quia tunc excœcan-
8 tur per superbiā. Istud patet in juvenib. canonicis, & religiosis & prælatis. *Quis cæcus nisi servus meus?* Es. 42. Secundò impedit catulum ne videat aliorū societas. Sic verè homo per malam societatem excœcatur per avaritiā, quia quanto plures habet malos socios & carnales amicos ad mundi avaritiā inducentes, tanto minus considerat illa ad quæ tenetur. Tertiò autē excœcatur homo per pinguedinem lactis, h.e. dictum, per abundantiam delitiarū & voluptatum, tunc n. excœcatur homo per luxuriam, quia *hæc fuit iniquitas Sodomæ abundantia panis, &c.* Ezech. 16. Excœcatur igitur homo per superbiā, quam inducit cita promotio; per avaritiam, quā procurat sociorum et amicorum fallax suggestio; per luxuriam, quam adducit voluptatis et prosperitatis impugnatio, et hoc fuit figuratum Jo. 28. ubi dicit, quod *tria sunt in quibus non invenitur sapientia vel discretio sc.* Vultur, qui cadaver comedit. ecce luxuriosi. Mare quod turbines et fluctus movet, ecce superbi. Abyssus qui omnia absorbet, ecce avari. Vel dic contra malā societatē, quod quanto in aliquo collegio vel comitate plures sunt mali, tanto visus discretionis, sapientiæ, fidei et cognitionis in ipsis tardius sequuntur. Canes primò nati (ut dicūt quidam) cæ- 9
teris ut cōmuniter minus valent, et hoc potest esse, quia tales pinguiori ubere nutriuntur, eo quod à matre plus diliguntur. Soli. etiam dicit, quod in Albania caniculas in silvis alligatas dimittūt, ut venientes tigrides cum eis coeant, et fortes exinde canes habeant, verumtamen primos & secundos inutiles inducāt, præ nimia feritate, tertios autē tanquā utiles reservant. Hoc etiam dicit Plin. ubi supra, quod faciunt Indi, & etiam idem faciunt de lupis Galli, ut ait. Sic verè illi qui sunt in hoc mundo primogeniti & principales, i.e. divites respectu pauperū, religiosi respectu clericorum, celerici respectu laicorū, prælati respectu subditorū, cæteris sunt aliquotiēs pejores, & hoc quia pinguiori lacte prosperitatis educantur. Unde Gen. 38 *Fuit autem Her primogenitus Judæ, nequam coram Domino.* Vel etiam potest dici ad litteram de primogenitis filiis nobilium, qui ut cōmuniter minus valent, quàm secundò geniti, quia n. pinguiori lacte, id est, pinguiori hæreditatis parte nutriuntur, ideo crudeliores & nequiores efficiuntur. Utile est ergo quandoq; postremo natos eligere & ipsos primogenitis anteferre. Quod ut communiter faciunt nobiles Galliæ Narbonen. qui filios ultimò natos solent hæredes suos instituere, & ipsos primogenitos refutare. Exemplo Isaac, qui hæreditatē suam scil. terram promissionis dimisit Jacob filio juniori, non Esau seniori, Malac. 1. *Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Vel dic, quod primogeniti sunt mundi divites & potentes, qui quia sunt pingues carnalitate, & feroces crudelitate, à Deo contemnuntur, ultimò verò nati sc. pauperes, ab eo eligūtur, & hæredes promissæ gloriæ statuuntur ad Gal 4. *Quid si filius, & hæres,* & loquitur idem de Isaac, qui ultimò natus hæres fuit Abrahæ, non Ismael. Catulus 10
qui ultimò nascitur, & qui primò à matre in cubile reponitur, optimus est, secundùm eundem Plin. Ibid. Sic certè aliquando accidit, quod illi qui ultimo nascuntur, i.e. qui ultimò ad fidem vel pœnitentiam convertuntur, optimi efficiuntur per doctrinam & gratiam, sicut patet in Paulo, quia *ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia*, ad Roman. 5. Patet etiam in gentilibus, qui ultimi rectam fidem acceperunt, & tamen primò nascentibus, id est, ipsis Judæis à principio credentibus, fide & moribus fūt prælati. Et erunt *novissimi* primi, Matth. 20. Isti etiam qui à canicula Christo primò fuerunt portati ad cubile Ecclesiæ, i. qui post passionem primò fuerunt conversi, optimi similiter fuerunt, ut patet in Apostolis & martyrib. quia *priora tempora fuerunt meliora, quàm nunc sunt*, Eccl. 7. Vel dic, quod sæpe accidit & in seculo, & in claustro, quod ultimò nati, i.e. minus reputati & ultimi, aliis sunt meliores, & ad cubile dignitatis & promotionis tam temporalis quàm æternæ citius deferuntur, ita quod quilibet talis potest dicere illud Es. 41. *Primus & novissimus ego sum.* Secundùm Arist. lib. 11
2. c. 2. Canis non ejicit dentes nisi forsan duos, quanto autem est junior, tanto dentes ipsius sunt albiores & acutiores; & econverso quanto senior, nigriores: & citius moventur ad generationem masculi, quàm fœmellæ, & leporarii, quàm mastini. Sic pro certo sunt duo genera canum, id est, prædicatorum in oculis Domini sc. leporarii, & masculi, i.e. viri perfecti & virtuosi, qui propter Deū tantummodo prædicant. Mastini & fœmellæ, i.e. mali hypocritæ & luxuriosi, qui sæpe prædicant propter lucrū temporale, & propter gloriam & favorem mundi. Sed verè mali & leporarii, i.e. boni & justi citius & ardentius moventur ad spiritualem animarum generationē, quàm alii sc. hypocriti & indevoti. Et quanto canis, i. prædicator vel etiam quilibet bonus Christianus est junior per gratiæ novitatem, tanto dentes ejus, i.e. sermones sunt albiores & castiores, & honestiores Si autem senex fuerit, i. malis consuetudinib. & vitiis antiquatus, tunc dentes ipsius erunt nigri, i.e. verba impudica & inhonesta. Juvenes etiam, i.e. boni habent dentes acutos, i.e. verba penetrabilia, audacia & acuta. Lingua eorum gladius acutus, quia cōstanter arguūt, obsecrāt, & increpant. secund. Apost. 2. Ti. 4. *Inveterati autem dierum malorum, habent dētes hebetatos*, h e. dictum, verba mollia resecata, quia nesciunt nisi palpare & adulari. *Loquimini nobis placentia, &c.* Es. 30. Secundùm Arist. li. 6. de animalib. ca 40. quidam canes diutius manent in utero quàm alii, quidam velocius vident, quàm

alii,& ratio est,sicut patet ibi, quia quãto in materno utero citius perficiuntur,tanto ejecti de utero in mundum citius gaudent visu. Et sic patet, quod perfectio naturalis est causa luminis visualis. Sic pro certo in vẽtre religionis vel Ecclesiæ,aliqui citius perficiuntur per gratias & virtutes, quàm alii, & aliqui etiam citius vident per scientias & doctrinas quàm alii, quia *unusquisq; propriũ habet donum,aliquis sic,alius autem sic*,1.Corinth 7. Ad quod 12. *Corpus unum est* 15. *Non omne caro*,& ad Rom.12.*Non omnia membra*,et ad Eph.4. *Unicuiq; data est gratia,&c*, Sed istud est regulare, quod quanto aliquis citius perficitur per virtutes & mores,tanto citius videt per contemplationem et discretionem spiritualem,et tanto etiam citius videbit lumen gloriæ sempiternæ. Vel allega,quod illi qui sũt perfectiores,debent ad lumẽ prosperitatis beneficiorum et etiam præbendarum citius emitti & admitti. *Tunc videbis & affluES.&c*. Esa.60. *Delectabile est enim oculis videre solẽ*, Ezech.11.
13 Leporarii secundùm Arist.ibidem,habent hoc proprium,quod plus possunt generare quando sunt in labore, quàm quando in quietẽ,et possunt vivere decem annis, et levant crus sicut alii canes quando mingũt. Sic verè boni plura bona opera possunt generare,quando sunt in labore pœnitentiæ et tribulationis,quàm in quiete mũdanæ prosperitatis. Ideo 2. Tim.2. *Labora sicut bonus miles Christi*. Et per decem annos,i.e per observantiã decem mandatorum debent vivere,et quando urinam superfluam, i. e. divitias dando et rogando eas pauperib. volunt emittere, debent crus,id est,affectum et voluntatem levare sci.ad Deum,omnia ad ejus gloriam et honorem referendo. Unde non debent tangere cum pede voluntatis terram, quia sc. hoc non debent facere aliquod terrenum considerando. Unde Eccl.29. *Pone thesaurũ tuũ in præceptis altissimi, & proderit tibi magis quàm auriẽ*. Leporarii in genere suo minus vivunt,quã canes alii mastini in suo, et hoc accidit propter majorem laborem,Secundùm Arist.ibid.Sic verè leporarii qui lepores,i.e.pauperes venantur sc.causidici & raptores et nobiles,minus vivunt vita corporali et spirituali,quàm cæteri simplices seculares.Nam propter laborem continuum,quem exercent in venationibus et rapinis(quia *docuerunt linguam suã loqui mendacium,ut iniquè agerent,laboraverunt*,Hier. 9.) ut communiter non dimidiant dies suos,imò sæpius subitò moriuntur. Vel pone si vis,quod leporarii, i.e, boni aliquando minus vivũt quàm mastini,i.e.peccatores. Justus enim præoccupatur morte,ut sit in refrigerio,quia *raptus est justus,ne malitia mutaret animam ejus*. Sap 4. et Esa.57.*Iustus perit &c*.sequitur: *A facie malitiæ collectus est justus*,et Eccl.7. *Iustus perit in justitia sua,& impius lõgo vivit tẽpore,in injustitia sua* Canis secundùm Plin.lib.29.c.4 fuit ille,qui primò ostendit vomitionem,quia repletus cibo noxio,herbam voravit et venenum effudit: et sic per vomitum liberatus fuit. Sic verè charissimi,quando homo est repletus cibo noxio sc. vitiis,et peccatis, quæ animæ sunt venenum,debet comedere et incorporare herbam,id est,sacram scripturam,& verba Christi,quibus anima nutritur,ea scil.considerando(quia sacram scripturam Christus fecit in vitiorum remedium)& sic commovebũtur humores,& vitia per contritionem, & eos evomet per confessionem, & sic sanabitur per Sacerdotis absolutionem,Eccles.31. *Si coactus fueris in edendo multum,surge & vome, &c*. Canicula mater canum plura habet ubera invicem ordinata, & parit plures filios, sed semper cœcos,quos tamen tenerrimè nutrit, & latratu & morsu defendit,& si extra latibulum fuerint, eos interius introducit, & formosiori & prædilecto mamillam primò porrigit & extendit, & cum primò reportat ad latibulum, &reducit, ut dicit Arist. lib.5. Per istam caniculam intelligo malos,molles,& pusillanimes prælatos, qui habent plura ubera,i e. plura beneficia,& præbendas, & officia ubi est lac temporalis prosperitatis. Sed pro certo isti non pariunt nisi caniculos cœcos, quia extra ventrem claustri vel Ecclesiæ non emittunt scilic.ad exteriores promotiones, nisi personas cœcas, imbecilles, ignorantes & indignas, quas ad hoc emittunt de claustro,ut ubera lactifera, i.e pinguia beneficia sibi præstent,quia vix aut nunquam pariunt aut promovent aliquam personam videntem, i.e,aliquem bonum clericum & discretum. *Cæci sunt & duces cæcorum*. Matth. 15. Et quando tales catuli sui scilicet pupilli & juvenes de parentelâ sua, vel de patria, sunt extra cubile,i, e.extra religionem vel Ecclesiam, ut quia non sunt de gremio suo,tunc eos per carnalem affectionem interius introducunt, sicut videmus,quod Episcopi & Abbates replent totam diœcesim vel religionem de illis partibus suis, vel de parentela, & tandem eis ubera beneficiorum, & præbendarum porrigunt, & maximè prædilectis,utpote fratribus,nepotibus vel amicis,& eos sic introductos, & lactatos à cunctis invasoribus protegunt, & defendunt.Hierm.6. *Pascet unusquisque eos qui sub manu sua sunt*, Thren. 4. *Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos suos*. Vel expone si vis de bonis prælatis, qui cœcos filios suos id est, simplices & ignorantes debent summè diligere, & eis ubera doctrinæ & prædicationis porrigere, & si extra cubile Ecclesiæ positi fuerint per peccatum, debent eos reducere per pœnitentiam & doctrinam, & cum dentibus correctionis & prædicationis eos leniter portare,& formosiori,i.e,meliori sapientiori debent ubera,id est,præbendas & beneficia prima dare, & eos ab invasoribus scilicet dæmonibus,hæreticis,& tyrannis defendere, scil. latrando per prædicationem,& mordendo per correctionem. Vel expone de Christo,vel de Ecclesia,qui etiam cœcos filios diligit, id est,peccatores, quia *diligit omnia quæ sunt* Sap. 11. Et meliores ad ubera paradisi citius admittit &c.sicut infr. §.eo. Canicula an- 17
tequam concipiat emittit à se multum humorem menstruosum purgando,& mundificando matricem, & tunc melius concipit atque parit. Sic verè charissimi, ad hoc quod Christum in corde nostro possimus concipere per fidem,gratiam & dilectionem,& partum bonorum operum producere, necesse est quod matricem conscientiæ mundificemus per contritionem, & quod humores menstruosos, i. e. vitia & peccata emittamus per confessionem,& sic concipiemus per bonas cogitationes,pariemus per bonas operationes,Esa.26 *Concepimus, & peperimus spiritum salutis justitiam &c*.In canicula secundùm Arist. invenitur lac ante par- 18
tum,per plures dies, quod primò est spissum, deinde subtiliatur, & postmodum est conveniens post partum.Sic verè quidam sunt prædicatores, qui habent lac conscientiæ, & doctrinæ, & non partum bonæ operationis, & vitæ, sicut sunt hypocritæ,& quæstuarii. Verumtamen tale lac est nimis spissum, & grossum,quia sua verba semper habent admixtam grossitiem luxuriæ vel levitatis, nec potest esse vile lac doctrinæ, nisi præveniat partus bonæ vitæ,quia secundùm Greg. *Loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non juvatur*.

Canicula est mare minor,corpore agilior, debilior,& flexibi- 19
lior,in cursu tamen minus durat propter nervorum debilitatem, ad instruendum autẽ est habilior,animo mansuetior,nisi quando nutrit fœtus,circa nutriendos fœtus sollicitior, & quando mingit canicula,crus non levat.Per canes intelligo viros perfectos,& virtuosos,& antiquos provectos,& religiosos, & maximè prælatos. Per caniculam intelligo simplices ignorantes sc.juvenes novitios, qui secundùm rei veritatẽ sunt hodie prælatis suis agiliores,per voluntariam paupertatem,flexibiliores per obedientiã,et humilitatem,animo mansuetiores per benignitatẽ,ad ad instruendum & docendum habiliores,& circa fœtus suos,i.e, circa actus,& opera magis solliciti per diligentiã,& velociores ad cursum bonorum operum exequendũ. Nam novitii in omnibus sunt magis ferventes,quàm alii provecti, veruntamen propter debilitatem fundamenti,i.e,humilitatis(quæ est fundamentum spirituale) non possunt continuare cursum suum. Tales enim non bene considerant propriam fragilitatem. Unde multum zelosi,& ferventes,& nimis de se præsumẽtes,alios reputant imperfectos, & ideo non perseverant in cursu bonorũ operum,sicut alii,quia sæpe accidit,quod Deus permittit eos cadere, ut propriã scientes fragilitatem,sint humiles,& benigni,Ideo Prov. 20. *Hereditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit*. Acres enim in principio, franguntur in fine, secundum Aristotelem. Ideo Isaiæ 58. *Vias ejus vidi, & dimisi eum*.Canis nobilis carnis est pau- 20
cioris, pili brevioris & rarioris, caudæ gracilioris & curvioris, pectoris latioris,ventris & unguis strictioris, pedis flexibilioris, faciei longioris,quàm alii canes mastini, auris etiam extensioris, et acutioris.Rectè talis est doctrina inter bonos, et malos Christianos, et maximè religiosos. Leporarii enim,id est,viri nobiles et virtuosi, habent carnem,id est, voluptatem pauciorem per abstinentiam,pilum,id est,divitias. breviorem per paupertatem,voluntatem, pedes,i.e.affectus,flexibiliores per obedientiam,et boni operis velocitatem,caudam,i.e. finem vitæ breviorem,per suæ mortis consideratã velocitatẽ,et curviorẽ per humilitatem, faciẽ longiorem, per honestatem et maturitatẽ, os apertum per prædicationem et gratiarum actionẽ, aures majores per obedientiam,et subjectionem quàm cæteri mastini,id est,quàm immundi seculi peccatores. Leporarius pilos habet breviores, 21
et rariores quàm mastinus,caudam breviorem, pedes flexibiliores, carnem pauciorem, et hoc eis inest; quia si haberent carnem magnam,mole ejus pressi minus currerent; si villos magnos,per

eos nimis calefieret ; si caudam longam, timiditatem ostenderent; si pedes rigidos, si leviter non moverent. Sic verè nos debemus habere pilos, id est, divitias breves ; paucas & raras per paupertatem, ne fortè si earum multitudo affuerit, per avaritiam calescamus; quia secundùm ligna silvæ exardescet ignis, Eccl. 28. Item debemus habere carnem, id est, voluptatem carnalem paucam per abstinentiam, ne scilicet ejus pondere à cursu bonorum operum retardemur. *Abstinete vos à carnalibus desideriis.* 5. Pet. 2. *Pingues carnes ejus marcescent.* Caudam autem, id est, finem vitæ debemus habere brevem, quantum ad nostram considerationem, ut scilicet reputemus esse citam, & velocem : quia si esset longa, id est, si vitam longam habere speraremus, impediremur à cursu bonorum operum, & timidi & pusillanimes, per pigritiam diceremur. Pedes autem, i. e. affectus, debent esse flexibiles per benignitatem & obedientiam, ut scilicet ad motum bonorum operum deferamur. *Ambulavit pes meus iter rectum.* Eccl 51. Canis nobilis circa feras accipiendas est ferox, circa hominem est valde mansuetus, quia si contra hominem extraneum insilierit, statim à suo impetu se compescit, cervum autem & prædam acceptam non devorat, sed potius suo Domino derelinquit, & pro viliori parte ipsius est contentus, imo etiam si nihil inde penitus habuerit, ad aliam prædam propter hoc currere non omittit. Sic verè bonus homo, maximè prædicator & prælatus debet esse ferox & audax erga bestias, i. e. peccatores arguendos scil. & corrigendos, sed erga homines, i. e. viros rationabiles & justos debet esse mansuetus, & pius, & circa eorum correctionem debet motum iræ suæ & zeli impetum refrenare. Prædas autem nostras, i. e bona opera non debemus soli comedere, nobis solis attribuendo, sed Domino nostro relinquere, sibi totum ascribendo. Vel expone de bonis temporalibus, quæ non debemus soli comedere, sed Domino nostro ea relinquere sc. suis paupertibus erogando, Job 21. *Si comedi buccellam meam solus.* Et si ista in prædam temporalium nobis Dominus noster abstulerit, ex hoc non debemus tristari, sed ad aliam prædam, i. e. ad bona spiritualia anhelare, quia ad hoc aufert Deus sæpe temporalia, ut ad quærendum spiritualia convertamur. Ezech. 24. *Ecce tollo à te desiderabile oculorum tuorum.* Canes multas habet illaudabiles proprietates. Nam canes buliſmum habent continuum, i. e. insatiabilem appetitum. unde propter famem nimiam, aliquando in rabiem convertuntur. Canib. n. accidunt infirmitates scil. tabies, squinãtia & canities. Rectè tales sunt avari, quia pro certo fames & appetitus eorum, i. e. amor divitiarum est insatiabilis, quia non possunt tantum habere quod eis sufficiat. *Ignis enim nunquam dicit, sufficit,* Prov. 30. & Prov. 13. *Venter impiorum insaturabilis.*

Unde propter famem avaritiæ seu aliquando convertuntur in rabiem crudelitatis, rapinæ, usuræ, & excoriationis, Esa. 56. *Canes impudentissimi nescierunt saturitatẽ.* Nam talibus accidit rabies crudelitatis, canities hypocisis & caliditatis, squinãtia obstinationis obturatæ voluntatis, quia sicut squinãtia claudit guttur, ita quod homo ipsum nõ potest movere vel loqui; sic verè avaritia claudit eis, & obturat, & obfirmat propositum & voluntatem, quia non potest aliquid movere per restitutionem, & loqui per confessionem, qui semper procrastinat confiteri, & pœnitere. *A mortuo enim quasi nihil petit confessio.* Ecc. 17. Secundùm Const. & Macrob. lib. ultimo. Cani cholera nigra dominatur, & ideo quando corrumpitur, efficitur rabidus & furiosus. Quod maximè accidit in autumno; quia tunc magis hujusmodi cholera dominatur. Sic verè, quando in homine dominatur interius humor corruptus, i. e. intentio corrupta, & cholera nigra, i. e. interior affectio corrumpitur, scilic. per avaritiam, tunc efficitur homo rabidus per crudelitatẽ, quod patet in prælatis malis & judicibus, quorum intentio est tum modò ad lucrum, qui efficiuntur rabidi excoriando, &c. Et hoc maximè in autumno in fine anni, i. e. in tempore senectutis, quia tunc avaritia dominatur, quia secundùm Sen. senectutis tempore juvenescit. Canis rabidus ab aliis tanquã pestis metuitur, & cavetur, profugus & solivagus vadit, nutando & cancellando incedit, os habet apertum, unde saliva profluit, reversos oculos, aures retractas, caudã inter coxas, & quãvis oculos habeat apertos, tamen non videt, quia pedes ejus ad omnia objecta offenduntur, quamlibet rem impugnat, alios canes & bestias mordet, & rabidos facit, aquam & potum odit, & contra eum canes alii latrant, & ipse contra umbram propriam sæpe latrat. Rectè tales sunt raptores, usurarii divites, & causidici & potẽtes, quia cũ tales sint rabidi per crudelitatẽ, & alias bestias videl. tam paupes, quã divites per rapinas mordeant & infestent, ideo ab omnibus abhorrentur, metuuntur, cavẽtur, & ab omnibus allatrantur & diffamantur. Istud patet ad litteram de omnib. hujusmodi. Hier. 11. *Omnes maledicunt mihi.* Et isti sunt solivagi, quia unus non vellet aliquem socium propè se habere, ut sic solus plura lucretur & plura habeat. Paupetes etiã vicinos suos exhæredant, & de domib, suis fugant, ut sic solitarii possint esse, unde *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Eccl. 11. Ideo Eccl. 4. *Va soli.* Isti vadunt cancellando, & ab utraq; parte offendendo, quia verè tales non tenent rectum iter veritatis, imo semper titubãt per falsitatẽ, & per verborum & cautelarum duplicitatem. Istud patet in causidicis, qui quandoq; relinquunt iter rectum, & ad utramq; partem cancellant, accipientes munera pro & contra. Ideo dicitur Eccl. 3. *Cor ingrediens terram duabus viis, non inveniet requiem.* Psalm. 106. *Turbati sũt, & moti sunt sicut ebrius. Terribilis in civitate sua homo bilinguis,* Eccles. 5. Isti habent semper os apertum, non ad Deum laudandum & pro pauperibus alligandum, sed magis ad salivam venenosam fallacium verborum undiq; diffundendum, ad alios infamandũ sicut detractores, ad seipsos jactandũ, sicut superbi, & ad pauperes in suis contractib. involvendum, sicut causidici & avari. Verba oris ejus iniquitas, & dolus. Isti habent oculos reversos, quia verè eorũ intellectus (qui est oculus animæ) est reservatus, quia cùm deberent videre & attendere æterna, non considerant, nisi temporalia, & cum deberent attendere ante se, i. e. ad bona paradisi, ad quæ oportet ire, ipsi tamen non respiciunt nisi post se, i. e. ad bona mundi, quæ post se necesse est remanere. *Oculi stulti in fines terræ,* Eccl. 7 Et licet habeant oculos apertos, i. e, intellectum clarum, & discretum, ipsi tamen non vident, quia verè pedes eorum, i. e, affectus offenduntur per desiderium, & appetitum ad omnia quæ inveniuntur, quia omnia bona quæ vidẽt in aliis, concupiscunt. Vineam paratam, &c. *Oculos habentes non videtes.* Marc. 8. quia *qui ambulat de nocte,* id est, in peccato luxuriæ vel avaritiæ, *offendit,* Joan. 11 Isti etiam alios quos mordent, i. e. suis verbis, & injuriis, rapinis, & violentiis molestant, rabidos & furibundos faciunt, per impatientias & rancores. *Mœrere fecisti cor justi.* Eze. 13. quia pauperes faciunt impatientes & dolentes, Job. 24. *De civitatibus fecerunt viros gemere.* Et isti caudam suam, hoc est dictum, finem vitæ tenent inter coxas, i. e. in delitiis carnalib. aures autẽ eorum sunt retractæ, quia verè strictificatæ sunt, quod non possunt audire verbum correctionis vel monitionis, quia *nõ suscipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixerit quæ versantur in corde suo.* Prov. 18. Ideo Hier. 6. Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt. Isti latrant contra umbram suã, quia verè isti contra statum suũ, eminentiam, & divitias (quæ omnia transeunt velut umbra) latrant sc. conquerendo, quod magis non habent, dicendo q. nihil possunt, nihil valent, nihil adhuc habent, nec sunt contẽti umbra sua propria. Isti etiãaquam misericordiæ, & pietatis abhorrent; & potũ doctrinæ, & prædicationis fugiunt, & declinãt, quia statim ac prædicator incipit prædicare, Ecclesiã exeunt, & recedunt. *Locutus sum tibi in abundãtia tua, dixisti, nõ audiã.* Hier. 22. Et ideo non mirum si alii canes sc. prædicatores, & etiam quicunq; boni latrant, & prædicant, & obloquuntur contra istos, & ipsos etiã oditunt & devitant, juxta illud Psal. 11. *Iniquos odio habui.* Quando canis rabidus mordet aliquam bestiam, in rabiẽ convertitur, præter hominem, cui aliquando medicinæ beneficio subvenitur, qui nisi citius succurratur, invalescente passione efficitur rabidus. Unde tales bestiæ quæ sic mordentur, abhorrent aquam, & potũ timent sine causa, & circumspiciunt undiq; nolẽtes videri, latrant sicut canes, et terribilia somniant, atq; vident. Sic verè bestiæ, i. peccatores quos canis rabidus. i. e. diabolus mordet per tẽtationem, efficiuntur rabidi per iram, discordiam et contentionẽ, nisi fortè sint homines rationabiles, qui medicinam patientiæ, et modestiæ noverint adhibere. Cùm n. ipse diabolus sit iracundia et desperatione rabidus, ideo alios cupit rabidos efficere, juxta illud ad Cor. 7. *Volo omnes homines fieri sicut meipsum,* quia *quicquid tetigerit immundus, immundum erit.* Vel si vis, allega hoc de malis sociis, quorum unus alium rabificat, & corrumpit. Illi igitur generaliter, qui sunt rabidi per morsum canis, id est illi qui per tentationem diaboli sunt rabidi, id est, crudeles avari & raptores, vel etiam cæteri peccatores, sunt pro certo timidi per conscientiæ titubationem (semper enim timet avarus, quod divitiæ sibi auferẽtur) & ideo circumspiciunt undiq; scilicet cogitando quomodo custodiant quæ habent, quia *sonitus terroris in auribus impij, &c.* Job. 15. Isti etiam timent videri, quia quando faciunt contractus suos, nollent quod aliquis eos videret, quia *qui male agit, odit lucem.* Johan. 3. Aquam etiam doctrinæ, & potum gratiæ fugiunt. Ista etiã detra-

detrahendo, & jactando & murmurando, ſicut canes latrant, & ſocietatem hominum, i.e perſonarum rationabilium fugiunt & declinant. Terribilia etiam ſomniant, quia ſc. ſemper ſomniant & imaginantur quomodo vicini, & pauperes per eos terreantur. Somniare etiam dicuntur alio modo, quia ſc. videtur eis, quod ſint in honoribus mundi & divitiis, cùm tamen ſint famelici per avaritiam & inanes, Eſa. 29. *Somniat eſuriens, quod comedit, & cùm expergefactus fuerit, eſt anima ejus vacua, &c.* Expone. Dicit Plin. li. 30. 27 quod ſub lingua canis latet aliquando vermiculus, qui dicitur græcè luta, qui facit eos verti in rabiem, qui ſi extractus fuerit, ceſſat morbus. Canis eſt malus advocatus, qui pro certo quando ſub ejus lingua eſt vermis corruptæ intētionis vel avaritiæ & cupiditatis, tunc efficitur rabidus per crudelitatem, titubans ab utraq; parte per proditionem, & falſitatem, & per iniquam duplicitatem. Expone ſi vis conditiones alias, ſicut ſupra. Et ideo ſi de lingua eorum extractus fuerit vermis malæ, & falſæ intentio- 28 nis, tunc ceſſabit in eis rabies, & peccatum. Secund. Plin. ibidem urina canis rabidi calcata nocet, & maximè ulceroſo, & ſi quis ſuper eam minxerit, dolorem ſtatim ſentiet illorum. Canis iſte ſignificat peccatorē, cujus urina ejecta ſignificat exemplū vel doctrinam, quod poſt ſe relinquit, quod pro certo ſi ulceroſus & infirmus, i.e. imperfectus homo calcaverit vel tetigerit per conſiderationē, & ſimili more minxerit per imitationē, nocumentum culpæ & pœnæ percipiet, & cognoſcet. Nam pro certo urina talium, i.e. eorum mala doctrina & exemplum, pōſt ſe ejecta, & derelicta calcantibus, & tangentibus, id eſt, imitantibus & aſſociantibus ſummè nocet. Ideo Prov. 6. *Non poteſt homo ambulare ſuper* 29 *prunas, quin comburantur plantæ ejus.* Canis eſt animal iracundum & malitioſum, quia ut ſe vindicet, lapidem projectum tanto furore aliquando mordet, quod dentes proprios frangit, & tamen lapidi nihil nocet. Sic rectè ſunt quidam iracundi, qui de omnibus ſibi factis ſe volunt vindicare, & ideo lapides ſibi projectos, id eſt, injurioſa opera vel verba ſibi dicta & facta, cum dentibus detractionis retinent fortiter atq; mordent, ſed in hoc lapidem, id eſt, injuriam ſibi factam non minuunt, neq; frangunt, ſed ma- 30 gis per iram & cordis dolorem, & odium ſpiritualiter ſe vulnerant atque lædunt. Canis fallax eſt, & doloſus, nam ſæpe blandiendo cum cauda arridet, & retro quando homo non cavet mordet. Sic verè multi quando ſunt in abſentia alicujus, ſibi arrident & colloquuntur adulando, & eum laudando, & ſecretum ipſius inveſtigando, ſed quando ſunt retro in abſentia, tunc mordent eum diffamando, detrahendo & eum perſequendo. Ideo Ecc. 13. *Subridens interrogabit te de abſconditis tuis, immitis autē animus ejus, & nō parcet de malitia, & vinculis.* Hoc patet in falſis uſurariis, qui primò promittunt multa pauperib. quos poſtea exhæredant. Simili 31 ter patet in cauſidicis & ballivis, & falſis amicis. Ideo Senec: *Venit ad me pro amico blandus inimicus.* Job. 19. *Cùm receſſiſſem ab eis, detrahebant mihi.* Canis generaliter odit baculum atq; virgam, & inter notos audax eſt & animoſus, & omnes lædere nititur, inter extraneos autem nihil audet. Sic pro certo mundi peccatores modo non curant de virga correctionis & pœnitentiæ, & prædicationis; imo ipſam fugiunt & odiūt, inquantum poſſunt, quia nolunt argui & corrigi vel reprehēdi, nec in prædicatione, nec alias, *Oderunt enim portā corripientes.* Amos 5. quia *non amat peſtilens eū, qui ſe corripit.* Prov. 15. Et dum ſunt inter notos ſuos, ſc. in mundo iſto, ubi ſunt cum parentibus & amicis, multum tunc ſunt audaces, ſuperbi, iracundi & raptores, & ideo omnes tranſeuntes, i.e. pauperes, & extraneos invadunt per lites, contentiones & rapinas, &c. ſicut patet ad literam de raptoribus, & exactoribus. *Erant enim ſævi nimis, ita ut nullus auderet tranſire per eos* Matt. 8. Sed pro certo quando erunt inter extraneos, i.e. inter dæmones in inferno, tunc verè aliquid non poterunt nec audebunt. *Nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere.* Lev. 26. Canis avidus eſt, & guloſus, quia ſē- 32 per cadavera in tanta quantitate comedit quod ea vomitu rejicit, & quod propterea infirmatur, ſed poſtquam eſurit, ad vomitum revertitur, & comedit iterum, quod rejecit. Sic verè divites, & avari cadavera mundi hujus, i.e. bona temporalia comedunt, acquirunt, & accumulant in ventre, i.e. in hoſpitio, vel in arca, verumtamen quando informantur, & timent mori, iſta evomunt, quia ea reſtituunt, & faciunt teſtamenta. Sed pro certo quando ſanantur corporaliter, & fames avaritiæ rurſum in eis creſcit, tūc verè ad ea bona quæ vomuerant, & pauperib. reſtituerant, iterum revertuntur, & ipſa iterum rapiunt, & furantur. Ideo Prov. 26. *Sicut canis, qui revertitur ad vomitum, ſic ſtultus qui iterat ſtultitiam ſu-* 33 *am.* Canis malignus eſt, & invidioſus. Nam ſecund. Avic. herbas quibus ſe purgat, occultè recolligit, dolens ſi herbæ efficaciam quis cognoſcat. Dolet etiam canis, ſi aliquis ignotus canis hoſpitium Domini ſui introeat, timēs ne propter eum ſibi depereat, & ideo cū impugnat, & cum pro poſſe ſuo effugat. Sic verè multi ita ſunt cupidi & invidi, quod herbas virtuoſas, quas cognoſcūt, i.e. ſcientias & res viles ſi quas præ cæteris ſciunt, aliis non revelant ſed occultant, quia nolunt, quod in alicujus commodum tranſeant, niſi ſuum, ſicut patet in doctoribus, & maximè legiſtis, & cauſidicis, qui non revelant aliis ſubtilitates, & cautelas ſuas, & in multis etiam artificibus & magiſtris, juxta illud Prov. 5. *Habeto eas ſolus, & non ſint alieni participes tui.* Et quando aliquis talis eſt in hoſpitio ſui Domini, i.e. in officio vel familia alicujus prælati, principis vel baronis, quando videt alios ſibi ſimiles ibi introire, & ad dignitates, & officia promoveri, tunc dolent & invident, timentes ne eos ſupplantent, & ne per eos amittant beneficia ſua vel officia, vel ad minus ne in conventu eorum minus appretientur, & ne ſibi ſint ſimiles in gloria, & honore, & ideo latrant contra eos ipſos diffamando, & vitæ, ſcientiæ & famæ eorum detrahendo, & contra eos pugnant, & eos de officiis ſuis ſi poſſunt expelli procurando. Iſtud patet quotidie in curiis prælatorum, principum, & baronum. Exemplum de Joſeph, & de fratribus ſuis. Gen. 37. quia *propemodum naturale eſt, cives civibus invidere.* Chryſoſtomus.

Canis parcus eſt & avarus, quia oſſa & alia, quæ comedere 34 non poteſt, aliis non communicat, ſed in occulto ſtudioſe ea reponit, & ea quando eſurit ſolus devorat. Sic verè cupidi & avari oſſa ſua, panem & carnes, h. e. dictum divitias temporales aliis non communicant per eleemoſynam, & largitatem, imo ipſa ſoli devorant, ſe, inter ſe, uxorem, & filios, & ea accumulant, & aggregant in occultis ſuis, i.e. in areis, & granariis abſcondunt, & cùm eſuriunt, ſoli comedunt, putrefacta ſolùm pauperibus largientes. Ideo de illis dicitur Eccleſiaſt. 11. *Manducabo de bonis meis ſo-* 35 *lus,* & Eccleſiaſt 4. *Unus eſt, & ſecundum non habet.* Canis immundus eſt & libidinoſus. Nam ſecundùm Ariſt. lib. 6. Canis frequentat copulam carnis, quamdiu vivit. Unde inter matrem, & ſororem non diſcernit. Sic verè multi ad litteram, ſunt luxurioſi quamdiu vivunt, ſcilicet uſque ad ſenectutem, & quod horren- 36 dum eſt de multis, inter conſanguineas non diſcernunt, quia *ſanguis ſanguinem tetigit.* Oſeæ 4. Et hoc fuit figuratum Deuteron. 23. ubi ita reputabatur immundū pretiū carnis, & meretricis, quia ſicut canis indifferenter omnibus ſe exponit, ſic meretrices & ribaldi. Ideo Iſaiæ 56. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem.* Canis incurrit podagram in ſenectute, & ideo tota die dormitat ſuper fimarium, ubi à muſcis, & à vermibus infeſtatur, & maximè circa oculos lippientes, & aures, quas habent ulceroſas, quas fugare vix captando, attentat, tandem canis ulceroſus fune in collo ejus ligato, de fimario violenter extrahitur, & in flumen ſubmergitur, caro ejus ſepulturæ non traditur, ſed à muſcis & vermibus comeditur, & ſic finitur miſerè vita ejus. Tales rectè ſunt divites, & peccatores hujus mundi, quia pro certo ipſi ſunt podagrici per pigritiam, quia non poſſunt ſe movere ad greſſum vel curſum boni operis peragendum. Sap. 5. *Pedes eorum pigri ſunt ad ambulandum,* & ideo per totam diem vitæ ſuæ morantur ſuper fimarium mundi hujus, in amore ſcil. ſtercorum, divitiarum & delitiarum, ubi à vermibus, i.e. à malis cogitationibus, à muſcis, id eſt, à dæmonibus, & tentationibus infeſtantur, & maximè circa oculos, id eſt, circa fidem, & circa aures, id eſt, circa auditum verbi Dei, quia dæmones ſummè nituntur facere, quod homo inveteratus dierum malorū non audiat prædicationem, nec videat per fidem, & diſcretionem, ne fortè ipſum perdat per contritionem & confeſſionem. Unde Eſ. 6. *Excæca cor populi hujus, & oculos ejus claude, ne fortè videat, &c.* Vix enim in ſenectute tales per confeſſionem ſe excutiunt ab his muſcis, & ideo ligantur funibus malæ conſuetudinis, & à fumario, id eſt, à mundo fœtido finaliter extrahuntur per mortem corporalem, & muſcis, id eſt, dæmonibus devorandi perpetuò committuntur, nec in cœmiterio paradiſi ſepeliuntur, ſed magis in infernali fluvio demerguntur, Hierem. 22. *Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & projectus extra Hieruſalem.*

CAP. XXIV.

De Catulo.

CAtulus eſt canis filius, ſecundùm Iſidorum, licet abuſivè 1 filii omnium beſtiarum catuli nominentur, & regulariter omnia

omnis catulus semper nascitur cæcus à matre, veruntamen dentes habet dum nascitur, licet parvos secund. Plin. Omne enim animal dentes, q. habet dētes, & ungues serratos, filios generat imperfectos. Sic verè est de homine, quia pro certo nos omnes nascimur imperfecti, sc. cum imperfectione peccati originalis, *quia nis sumus naturaliter filii iræ.* ad Eph. 4. Cæci etiam sumus per ignorantiam, quia lumē fidei non habemus. Ideo Matt. 15. *Cæci sunt, & duces eorum.* Ideo 2. Reg. 5. *Cæcus & claudus non intrabunt in templum.* Pone si vis, quod canicula. i. religio cogitur parere per promotionem filios cæcos, i. personas indignas, quia alias ipsam interficerent, et corroderent per appellationes et litem et c. sicut supra de animalib. in generali. §. 84. Vel dic, quod multi sunt, qui quamvis careant visu gratiæ, et discretionis, habent tantùm dentes verbositatis, et locutionis, mordacitatis et detractionis, jactantiæ et elationis, quia sicut dicitur Eccl. 21. *Insensati verba inenarrabilia.* Secundū Solin. Antiqui dudū catulos in maxim reverentia habuerunt, & eos mundissimos quoad putaverunt, & sanguinem catulorum contra venenum efficacissimum crediderunt. Apud etiam auctores modernos, catulus apertus, ictibus & morsibus venenosis appositus, venenum extrahit, & membrum à periculo tutum reddit. Sic verè apud antiquos, i. apud sapiētes, & maturos illi qui sunt catuli, i. innocentes & simplices, qui scilicet non sunt inveterati dierum malorum, puri, sani & optimi reputantur, & maximè apud Deum, quia secund. Aug. *Simplices & idiotæ rapiunt cælos.* Et sanguis catulorum, id est, Christi martyrum, & maximè innocentium, qui pro Christo fuerunt occisi, laniati, secti & divisi, contra toxicum peccatorum, & contra morsus tentationum optimus, & efficacissimus invenitur, scil. iis qui ipsos cum devotione, & reverentia venerantur. Catuli matrem adhuc cæci diligunt, voce & odore eam recognoscunt, mammas ejus requirunt, & si lac aliquo casu retraxit, dente constringente papillam illam lac uberius
3 effundere cogunt. Catulus est homo, cujus mater est Christus. Catuli ergo cæci. i. e. homines simplices, & ignorantes debent Christum matrem suam diligere, & ejus mammas, i. e. ipsius pietatem, & misericordiam requirere, cum dentibus ferventis orationis lac suæ consolationis, & gratiæ postulare, & eum ad odorem suæ famosæ conversationis, & ad vocem suæ dulcis prædicationis debent cognoscere atq; sequi, & ipsum cogere per orationem lac suæ gratiæ sibi dare. Vel dic, quod quando mater nostra Deus retrahit lac, i. e. consolationem temporalem, bona scilicet terrena, vel per pluvias, vel per æstum, tunc papillā suæ misericordiæ cum dentibus, i. e. cum orationibus debemus stringere, & eam quasi cogere, ut nobis conferat quod oramus, Esaiæ 40 *Suges* (inquit) *lac gentium, & mamillæ regum lactaberis.* Vel pone contra contentiosos clericos, & religiosos, qui cum dentibus detractionum, appellationum & contentionum, cogunt matrem suam, i. e. prælatum vel Ecclesiam, quod lac alicujus beneficii sibi donet, & hoc maximè quando esuriunt, scil. quando famem ambitionis, & avaritiæ patiuntur, quia tunc concitant lites & contentiones, & hujusmodi. Ideo Isaiæ 8. *Cùm esurierit, irascetur, & maledicet regi suo.* Et talibus potest dici illud Bar. 4. *Conturbastis eum, qui nutrivit vos,*
4 *contristastis Hierusalem nutricem vestram*, i. e. religionem. Catuli eodem ordine dicuntur fugere mammas, quo in matris utero jacebant, & ille qui est melior & formosior, citius ad lac admittitur à matre, & hoc non solùm est verum de catulis canum, imo etiam de catulis omnium animalium, quia scilicet secundùm ordinem quo nascuntur, ad mamillas per ordinem admittuntur, ita quod quilibet suam cognoscit qua alitur, & nulla alia educatur, quinimo si ipse alumnus de medio tollitur, mamilla sterilescit, & tanquam vacans à nemine occupatur, cùm alii suis contenti sint, nec in aliis delectentur, sicut dicit Plin. lib. 11. cap. 40. Sic verè, charissimi est, in Ecclesia tam militante quàm triumphante, quia pro certo apud triumphantem Ecclesiam ordo inter eos servatur, quia illi qui in utero matris, i. e. in Christi affectione, prædestinatione & dilectione, & approbatione sunt primi, & ab eo prædilecti, illi dico ab ubere æternæ beatitudinis præmittuntur, quia secundùm quod fideles à Deo prædiliguntur, secundùm suam occultam prædestinationem (quæ quidem prædestinatio nihil aliud est quàm venter, & latibulum divinæ ordinationis) et secundùm meritorum exigentiam, i. e. secundùm quod in ventre suæ occulcultæ providentiæ ab æterno sunt ordinati, secundū hoc ad ubera divinæ, et æternę gloriæ diversimodè sunt admissi. Figura Gen. 44. *Ubi Ioseph fecit federe fratres suos ordinatè, secundū primogenita sua.* Sic verè Christus fratres suos Christianos, secundū primogenita sua, i. secudū bonitatem, et valorem ipsorū, facit eos sedere ordinatè ad mensam paradisi, et illum qui est formosior, quantum ad gratias, et virtutes, et ei prædilectus, ad lac æternæ dulcedinis copiosius recipit, et admittit. Figura Gen. 43. ubi Joseph dedit Benjamin quinque portiones præ aliis, eo quod esset frater suus uterinus, dato quod alii essent primogeniti. Sic verè Christus illis qui sunt fratres sui uterini, intimi et charitativi, et sibi prædilecti quantum ad gratias, et virtutes, partem beatitudinis tribuit pleniorem, dicens, Proverbior. 9. *Comedite amici mei, & bibite, &c.* Vel expone primùm de bonis prælatis, qui subditos suos ordinatè, secundùm quod sunt primogeniti, et antiqui in ventre, id est, in claustro, hoc est secundùm eorum ætatem, et bonitatem, debent admittere ad meliora, ei priora ubera præbendarum, et beneficiorum, nisi sit aliud canonicum quod obsistat. Quod etiam de re spirituali, de morum bonitate potest intelligi, in qua quanto quis prævalet, tanto ad ubera beneficiorum Ecclesiæ primus sedet. Contentus etiam debet esse quilibet mamma sua, id est, sibi dato beneficio vel præbenda, nec debet invadere vel appetere aliena 4 Reg. 14. *Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo.* Figura de Joseph ut supra, quia scilicet isti debent fratres suos ad mensam Ecclesiæ recipere, et secundùm ætatem suam moralem vel naturalem, ipsos primos vel ultimos collocare. Cujus tamen contrarium faciunt hodie multi prælati, qui in prioribus et melioribus beneficiis collocant juniores, et virtute, et ætate defeceriores, ita quod jam verificatur illud Matthæi 20. *Erunt novissimi primi, & primi novissimi.* Secundum autem exponi de malis prælatis, qui filium prædilectum, id est, quem illum affectione carnali diligunt primò admittunt ad ubera, id est, ad beneficia, et præbendas, ipsumq; primò beneficiant, et exaltant Figura de Joseph, qui Benjamin fratri suo uterino, dato quod alii essent primogeniti, meliorē præbuit portionem. Sic verè affectuosi prælati illis, qui sunt uterini, id est consanguinei, compatriotæ vel amici, de bonis Ecclesiæ tribuunt abundantius, quàm primogenitis, i. e. bonis & benemeritis, & perfectis. Ideo tales eis possunt dicere illud Ruth. 3. *Extende pallium tuum super me, quia propinquus es.* Catulis venaticis cibus exindustria subtrahitur, quia nimis impinguarentur, ad cursū fierent tardiores. Sic verè Christus catulis suis. i, 5
amicis suis fidelib. Christianis non dat in hoc mundo multum de cibis bonorum temporaliū. imo eos sibi subtrahit, ne delitiis impinguati, ad cursum bonorū operum sint inertes. Ista enim est ratio, quare Deus subtrahit temporalia sanctis suis, ne exinde sicut de adipe prodeat iniquitas. *quia hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas panis. &c.* Ezech. 16. Catuli quando sunt à lacte separabiles, tunc sunt instruendi tam ad venandum, quàm ad ludendum, quàm ad gregem à lupis, & bestiis defendendum. Sic verè homo quando 6
à lacte matris, id est, à mundiali voluptate separatur, utpote quia accipit statum perfectionis, vel hujusmodi, tunc est habilis, quod instruatur ad ludendum coram Deo per bonam operationē, sicut David 2. Regum 6. *Ludam coram Domino, & vilior fiam*, & ad venandum scilicet animas per prædicationem, & ad custodiendum domum Ecclesiæ per doctrinam, & eruditionem, & per prælationem, & correctionem, quamdiu enim canis, id est, homo sit in lacte delitiarum, vix aut nunquam potest informari ad aliquod bonum opus, nec ad aliquam promotionem, vel instructionem potest faciliter adaptari, & ideo necesse est, quod homo ab hujusmodi lacte citius, quàm poterit separetur. Figura 1. Reg. 1. de Samuele, qui post ablactationem, & nō ante positus est in templo. & Gen. 21. ubi ablactato Isaac positus est ad mensam patris. Sic verè nullus debet in templo Ecclesiæ præfici nec ad mensam patris, id est, ad sacram scripturam per prælationem vel prædicationem, vel ad mensam, id est, ad pinguia beneficia admitti, quousque à lacte delitiarum carnalium sit extractus, nec etiam ad templum vel ad mensam Dei patris in paradiso admittetur, nisi prius à lacte delitiarum carnalium, & dulcore mundanæ prosperitatis, quanto plus poterit, se absentaverit, quia sicut dicitur ad Heb. 5. *Omnis qui lactis est particeps, expers est sermonum justitiæ. Ad cavernam reguli qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.* Esaiæ 11. Canis ad domus custodiam institutus, debet de die in loco obscuro ligari, ut de nocte cōtra fures appareat magis sævus. Tales 7
enim canes de die debent dormire & quiescere, de nocte autem curiam circuire. Vituperabilis autem est canis, qui de die vigilat, latrat, circuit, de nocte autem dormitat, & mutescit, & qui de die servat oves, dum sunt in pascuis, de nocte verò eas devorat, dum sunt in caulis. Tales canes sunt prælati, & prædicatores, qui ad custodiam domus Ecclesiæ destinantur contra lupos, i. e. contra dæmones, & contra fures, i. e. contra hæreticos. Tempore autem

hiei,id est,tempore prosperitatis tales debent dormire,per æternorum contemplationem;ligati scilic.vinculis mandatorum,per eorum adimplationē;esse in loco obscuro,scilicet in infirmo per tormentorum jugem considerationem; vel in loco obscuro,i.e. in tenebrosa conscientia per compunctionem,& contritionē. In nocte autem,i.e.in tempore tribulationis,& adversitatis debent domum ecclesiæ circuire,vigilando atq; custodiendo per discretionem,latrando per prædicationem,& monitionem,& oves,i.e. subditos defendendo, per omnium adversorum resecationē. *Tu verò vigila,in omnibus labora.* 2.Tim.4.Canis enim, i.e.prælatus vel prædicator est vituperabilis,quia tantùm de die, i. in prosperitate latitat,& mutescit , & à latratu prædicationis , & discretionis vigilia se compescit.Ille etiam canis,i.e, prælatus est vituperabilis, qui tantū custodit oves suas in die prosperitatis, quando habent palcua divitiarū, & temporalitatis, de nocte autem in tempore paupertatis,& tribulationis earum,eas per rapinas,& excoriationes strangulat,& occidit.Dicat ergo prælatus illud Esa.27. *Die ac nocte servo eā.* & 21.*Custos quid de nocte,custos quid de nocte?* Unū notandū dicit Solinus de canibus Ægyptiacis.Nam quia in Nilo fluvio Ægypti sūt hippopotami,& crocodili beluæ feroces, ideo canes timentes ne ab eis devorentur, solent currendo,& fugiendo quando sitiunt aquam lambere, non audentes ibi diutius remanere. Sic verè cùm in fluvio hujus mundi lateant beluæ infernales,semper paratæ canes,i.e.justos viros tentationibus devorarare, aquam bonorum temporalium non debemus quietè bibere,sed quando necesse est eis uti, raptim, cursim & cum timore debemus necessitatem nostram sumere , & nunquam ibi per complacentiam diutius adhærere,Can.8.*Fuge dilecte mei, simile esto capreæ hinnuloq; cervorum.* Vide figuram infra l.16. Jud.7.de illis,qui more canum aquam lambuerunt.

Cap. XXV.

De Castore.

CAstor est bestia mirabilis,quia cum bestiis in terra graditur, in aquis autem cum piscib. natat, & dicitur castor à castrando,quia quando sentit venatorem ipsum propter genitalia insequentem , seipsum cum dentib.castrat, & illam partem corporis propter quam est in periculo , truncat cum dentibus , ut evadat, ut dicit Isidorus lib. 12. allegans Juvenalem & Ciceronem. Tales sunt religiosi, & clerici,quia cum piscibus, i.e.cum angelis in aquis devotionis habent innatare mentaliter, cum bestiis verò,i. e.cum aliis hominibus & peccatoribus per terram, i. temporalia vadunt corporaliter, quia cum angelis vadunt per contemplativam,cum hominib, vadunt per activam. Isti dicuntur à castrando,quia verè seipsos debent castrare per castitatem, quando vident quod venator diabolus eos insequitur propter testes, h. e. dictū,propter actum carnis, ut eos per luxuriam capiat,& occidat , cum dentibus,id est, cum verbis scilicet emittendo votum castitatis,& membra genitalia, i.e actus carnales totaliter abdicare. Unde Matth.19.*Sunt eunuchi,qui castravenunt seipsos,propter regnum cœlorum.* Vel expone de malis,qui natant in aqua voluptatis cum piscibus, i.e.cum luxuriosis, gradiuntur per terrā,& per terrena cum cupidis & avaris, qui testiculos,i.e. vim generativam
2 bonorum operum sibi tollunt. Secundùm Plin.lib.8. c.30.Castores sibri seu mures ponticī(quod idem est)nunc terrenam, nunc aquaticā ducūt vitam,circa flumina domos sibi faciunt,& cavernas, gregatim vivunt,speciem suam diligunt,& cum dentibus ligna scindunt, pro suis latibulis præparandis. Tales sunt religiosi, quia debent ducere vitam aquatilem per devotionem terrenam quantum ad humilitatem & mortis considerationem , gregatim vivere per communem vitam,& habitationem, seipsos diligere per charitatem,& affectionem,ligna, i,e.peccatores de silva mūdi præscindere cum dentib, i.e. cum verbis per prædicationem, & de eis latibulum cœlestis Hierusalē ædificare per fidem, & cōversationē.Vel dic,q.ligna sunt gratiæ,& virtutes, quæ boni cum dentib.i.e.cum orationibus debent sibi præscindere, & acquire-
3 re,& exinde cœlestem facere mansionem Deut.19. *Vadamus ad silvam, ut scindamus ligna.* Et nota quod castor se castrat,secundùm Isidor. &c, sicut supra de castore. Castores miro modo faciunt habitacula sua circa ripas fluminum, & aquarum. Ibi enim faciunt plures distinctiones,& cavernas, unam supra alterā ordinatas, ut scilicet crescente aqua de inferiori ad superiorem valeant se mutare. Quando autem volunt ædificare mansiones suas vadunt ad silvam,& unum eorum prosternunt,& inter ejus coxas, pedes,crura,ligna quæ de silva exciderunt,ponūt,& sic de eo faciunt quadrigam, & eum una cum lignis ad habitacula sua deferunt atque trahunt,secundùm Plin.ibidē c.37. Castores isti sunt tres personæ Trinitatis beatæ,quę ab æterno habitāt in fluvio beatitudinis sempiternæ. Juxta etiam fluvium istū à principio mundi fecerunt diversas mansiones & habitacula, hoc est dictum diversas distinctiones,& mansiones ordinum bonorum hominum, & angelorum,quia *in domo patris mei mānsiones multæ sunt.* Jo.14.Veruntamen per peccatum primi parentis , & per ruinam angelicā istæ mansiones,& habitacula fuerunt in principio incompleta,& imperfecta,& ideo isti castores,sci.tota Trinitas,venerunt ad silvam mundi hujus,quando scilic.filius fuit incarnatus,quia pater dicitur venisse filium mittendo,Spiritus sanctus corpus Domini fabricando , & filius se in humanam naturam supponendo,& substantificando. Unum tamen eorum sc. filium prostraverunt humiliaverunt, inquantum eum hominē esse fecerunt, quia minuisti eum paulò minus ab angelis. *Ipse enim posuit ut terram corpus suum,& quasi viam transeuntibus.* Esa. 51. Et inter ejus pedes,& brachia,i.inter ipsius charitativos amplexus,ligna quæ de silva mundi hujus præsciderant; peccatores quos ab infidelitate retraxerunt, posuerunt, & sic de eo fecerunt quadrigam ad deferendum ligna,i.e.homines ad habitaculum paradisi,& sic mediante eo sibi fecerunt habitacula reformata , quia cùm iste fuit retractus ad habitaculum paradisi per ascensionem, ligna, i. e. homines quos redemerat,secum tulit. *Cùm exaltatus fuero à terra,&c.* Jo. 12. Oseæ 11. *Ego nutritiui Ephraim portabam eum in brachijs meis.* Iste est enim currus Israel, & auriga ejus. Vel dic,quod istæ divinæ mansiones sunt diversæ considerationes. Inferior est infernus alia purgatorium.alia mundana mors.alia paradisus. De una enim ad alia debemus nos cōvertere,ut fluctib.prosperitatis & adversitatis non possumus perire. Vel pone quod castor.i.e. Deus juxta fluvium humanæ fluxibilitatis ædificavit domum suam,i.e. ecclesiam, fecit mansiones.i.e. diversos status & ecclesias,& religiones, ut sc. dum in uno videt sibi homo imminere periculum,quia scil.propter redundantiam aquæ prosperitatis vel adversitatis timet submergi per vitia, & peccata, abeat, & quærat aliud habitaculum, i. e. aliam religionem perfectiorem & altiorem , vel alium statum sibi melius proportionatum , ut ibi intus moretur,& ubi minus sit de aqua prosperitatis vel adversitatis, ita quod ibi valeat se transferre. *Cùm vos persequentur in una civitate, fugite in aliam.* Matt.10.Eze.41.*Deinferiori ascendebatur ad superiora.* Vbicunq; tamen se transferat, caveat quod cauda,i. intentio sua semper in aqua devotionis jacet,ne forsitan per vitia putrefiat. Vel dic,quod aqua est mundana tribulatio,quæ se in domibus,& statib.nostris abundet, tunc ad loca superiora requirenda,i.e.ad paradisum,& bona æterna compellimur anhelare.Si autem ista aqua minoretur,tunc inferius descendimus ad mortem terrenorum,quia sci. tribulatio compellit nos inferiora vilipendere,& quærere superna. Vel per aquam intellige devotionem,vel sacram scripturam, & expone sicut supra.Ideo Gen.7.*Multiplicatæ sunt aquæ,& levaverunt arcam.&c.* Secundùm Pli.li.ibidem castor habet caudam de 4
natura piscis, totum residuū corporis naturam obtinet animalis, & ideo cauda ipsius non potest durare quin putrefiat,nisi jugiter in aqua maneat,vel frequenter , & ideo habitacula sua de lignis ad modum solarii ædificat juxta aquas , ita quod per quoddā foramen in aquam ponit jugiter caudā suam. Castor est homo,cujus finis & cauda perseverantia dici debet, sed verè ista cauda in homine de natura est piscea, qui sine aqua,id,est,sine devotione non potest durare,quin per diversa vitia putrefiat,*quia computrescerēt pisces sine aqua &c.* Esai. 50.Et ideo pro certo ipse debet juxta fluvium devotionis,& sacræ scripturæ habitare,& in domiciliis, quæ sunt juxta istum fluvium,i.in societate virorum literatorum & perfectorum(qui flumina devotionis,& scientiæ frequentāt) debet facere mansionem, ut sic possit in aqua devotionis, & lectionis caudam suam, i.perseverantiam in bono feliciter emittere.Ps.1.*Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vel dic,quod mali sunt iste Castor,qui corpus,i. principium & medium vitæ habent sicut bestia, quia sunt bestiales quantum ad luxuriam,cupiditatem & crudelitatem,cauda autem eorum.i. finis vitæ est naturæ piscis, quoad mollitiem , & delitias,& fluxibilitatē & ideo istam caudam,i.finem suæ vitæ volūt semper tenere in aqua,i,e.delitiis & consolationibus hujus mundi,& habitacula ad hoc apta,i.domos & loca sibi pro posse præparant, & acquirunt, Et sic per aquas cauda castoris, quandoque ita gelatur,

quod

quod non potest recedere, sed à venatore ibi deprehẽditur, & necatur, sic verè tales qui nimis volunt in aqua delitiarũ morari, ibi constringuntur, & congelantur per malã consuetudinem, & obstinationem, ita quod usque ad mortem ibi perseverant, & venit venator diabolus, qui ipsos ibi reperit, & mortis æternæ jaculis eos ferit, *frigidus aquilo ventus*, i. e. suggestio diabolica *flavit*, *gelavit crystallus ab aquis*, Eccl. 43. Vel dic, quod dato quod aliqui sunt in principio bestiales, habent tamen caudam, i.e. senectutem pisceam, i.e. flexibilem & devotam, & aquis devotionis, & compunctionis, scientiæ & compassionis assuetam. Castor, secund. Pli. est animal monstrosum, quia habet corpus sicut parvus canis, caudã autem sicut piscis, natat ut piscis, graditur ut bestia, pedes ejus anteriores sicut anser, quib. principaliter natat, pedes autem posteriores sicut pedes canis, quibus principaliter graditur. Nõ est velocis motus, quia tibias habet valde breves, dentes habet serratos, & acutos, sicut canis, pellem habet pretiosam, propter quam venatur. Rectè tales sunt peccatores, & avari, quia pro certo ipsi sunt canes, quantũ ad morsum detractionis, quantũ ad buliſmum avaritię, & ambitionis, & quantum ad latratum infamię, & murmurationis, cauda tamen eorum, i.e. finis vitæ, sc. senectus, est de natura piscis, quia sc. in ipsa senectute ipsi sũt molles, & avidi, delitiosi. Isti n. in terra, i.e. in divitiis, in aqua, i.e. in delitiis morantur. Pedes istorum sunt affectus, sed anteriores affectus sc. juventutis sunt ad modum anseris, quæ est avis immunda, quæ diligit semper lutum, & aquam, h.e. dictum, luxuriosi & immundi. Posteriores autem pedes, i. e. illi affectus de senectute sunt ad modũ canis per avaritiam; quia verè mundi peccatores sunt ut communiter in juventute luxuriosi, in senectute autem sunt cupidi, & avari, & ambitiosi. Isti non sunt velocis motus per bonam operationem, quia tibias, i.e. affectus habent valde breves, non enim se possunt extendere usq; ad cœlestia, sed tantum usq; ad ista terrena, quæ sunt prope nos. Vel pone contra illos qui habent pedes priores, i. affectus juveniles anserinos, i.e ad modum avis per cõtemplationem, sc. non divisos, quib. in aquis devotionis natant, posteriores autem caninos, in senectute n. sunt bestiæ, i.e peccatores, *quia fiunt novissima ejus pejora prioribus*, Matt. 12. Castor secund. Soli. est animal dentib. potentissimum, habet enim dentes rubeos sicut sanguis, ita fortes, quod quodcunq; lignum potest arripere in os, immediate scindit sicut serra, & statim laniat atq; truncat, membrum etiam hominis si momorderit, nõ solùm carnem exterius, imo etiam ossa interius lacerat atq; frãgit. Sic verè multi sunt, quorum dentes, i.e. verba sunt sanguinea, carnalia vel crudelia, & maximè dentes detractorum, quia verè isti non solũ mordent per detractionem carnem, i.e. fluidos, & carnales, imo etiam ossa, i. viros perfectos, validos & constantes. Vel dic, quod castor est raptor, & crudelis invasor, cui non sufficit carnem, i.e. exteriorem substantiam rapere, & mordere, imo in interioribus ossibus, id est, in persona usque ad intenecionem nititur debacchari. Vel dic, quod iste diabolus, qui non solùm carnem, imo etiam interiora ossa, i. e. animam nititur devorare, carnem enim mordet per delectationem, & animam per consensum, & volitionem. Ideo de omnibus istis dicitur Mich. 3. *Comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriaverunt, ossa eorum confregerunt.* Castor habet pellem pretiosam, & ideo venatores eum insequũtur, ut pellem hujusmodi sibi tollant. Sic verè venatores raptores non cessant pauperes insequi, ut pellem suæ temporalis substantiæ sibi tollant. Mich. 3. *Violenter tollũ pelles eorum desuper eis, &c.* Castor est quædam pretiosa medicina, quæ nihil aliud est, nisi testiculi castoris, qui ab uno nervo dependent, nisi sint sophisticati, qui quanto recentiores, tanto meliores, & maximè si de animali non nimis sene vel juvene fuerint, pleni pinguedine bene unctuosa, acuta & aromatica, & valent contra multiplices passiones. Ista medicina significat castitatem, quæ dicitur castoreum, quasi castitas aurea, quia ista facit hominem aureum, i.e. rutilantem. & honestum. Ista quanto recentior est per juventutem, tanto melior, quia plus valet castitas recens, i.e. in juventute, quàm antiqua, & maximè si fuerit plena pinguedine unctuosa charitatis, & pietatis, & compassionis, & non sophisticata per hypocrisim, & simulationẽ, sed acuta per ferventem orationem, & odorifera per bonam conversationem, *unde sicut balsamum nõ mixtum odor meus.* Eccl. 24. Et talis valet contra multas passiones, i.e. contra multa vitia, & peccata, quæ solent ex luxuria generari. Castoreum valet epilepticis, lethargicos excitat, somnum provocat, si oleo rosaceo sit admixtũ, omnib. venenis obviat, menstrua movet, conceptionem juvat, paralysim linguæ solvit, loquelam subitò ablatam redit, si subtus linguam resolvatur, sternutationem efficit, caput juvat. Castoreum est castitas aurea, vita casta, quia per ejus bonum exemplum caduci, i.e. superbi, vel per recidivum luxuriosi liberantur, lethargi, id est, pigri ad bona opera excitantur. Per istam somnus æternæ beatitudinis procuratur, venenum æternæ pravitatis resecatur, menstrua carnalis spurcitiæ depurantur, conceptio boni propositi adjuvatur, paralysis, id, est vitium impudicæ linguæ dissolvitur, & loquela honestæ locutionis per eam redditur, & sternutatio, id est, conscientiæ purgatio nobis datur. Nota quod Platearius & Dioscorides negant illud, quod dicunt supra Isidorus & Philologus, de castratione castoris, sed de quibusdam intelligendum est, non omnibus.

CAP. XXVI.

De Cervo.

CErvus à ceras græce, quod est cornu latinè dicitur. Cervi quando infirmantur, serpentes flatu narium extrahũt de cavernis, & separato pernicie veneni, eorũ pabulo renovantur. Unde dicit Isidor. quod cervi inimici sunt serpentib. Cervus cornutus & superbus est diabolus, qui serpentes, i.e. avaros (qui in terra, & temporalib. semper serpunt) de cavernis ubi latant in domibus et delitiis hujus mundi, per mortem extrahit et educit, et eos in inferno devorat, et corrodit. *Absorbuit fluvium, & non mirabitur.* Job. 40. Figura de dracone Exe. 29. sicut supra Apoc. 12. Vel dic, quod cervus est superbus, et crudelis judex vel ballivus, qui quando infirmatur per avaritiam, tunc serpentes, i. e. pauperes de propriis cavernis, i. e. de propriis domibus, et possessionibus attrahit atq; fugat. Mich. 2. *Mulieres populi mei ejecistis de domo delitiarum suarum*, mulieres, i e. pauperes impotentes. Cervi vulnerati sagittis, dictamum herbam comedunt, et sic de corpore sagittã extrahunt, & sanantur. Unde cervi virtutem istius herbæ primitus prodiderunt, secund. Isidorum lib. 12. & Plin. etiam lib. 8. c. 27. Et miratur cervus auditum campanarum, & sibilum, & in eo quamplurimum delectatur, ut dicitur ibid. Verè talis debet esse bonus Christianus, qui campanam, h.e. dictum, prædicatores, sibilum verbi Dei emittentes debet diligere, & audire, & in eorum verbis delectari. *Si dilexeris audire, sapiens eris.* Eccl. 7. Et si vulneratus fuerit per peccatũ, & dolorem vulneris in conscientia senserit per remorsum, debent quærere herbam dictamum, quæ venena curat, i. e. timorem Dei, pœnitentiam, & contritionem, & eam debet comedere, i.e. in corpore suo suscipere, & sic sagittam, quæ causabat dolorem, i. e, peccatum quod faciebat in conscientia remorsum, extrahet per confessionẽ, & sic sanitatem recipiet per satisfactionem, quia sicut dicitur Eccl. *Timor Domini expellit peccatũ.* Cervi transfretant maria & flumina magna, sed in natando fortiores procedunt, quorũ lumbis debiliores capita imponunt, & sic sibi invicem succedentes, levius laboris pondus ferunt, ut dicit Isidor. & Solin. & secund Plin. lib. 8. c. 32. quando transnatant, gregatim porrecto ordine incedunt, & ope vicaria sustinendo lassos, & debiles se juvantes, non visu sed odore terras petunt. Charissimi mare, & flumina fluctuosa, & tumultuosa significant mundum, ubi est tumultus litium, & discordiarum, & fluctus tribulationum, & tentationum. Non igitur qui ad terram firmam, & stabilem, id est, ad paradisum volumus properare, debemus ista maria transferre, & de eorum tumultibus et fluctibus quanto plus poterimus fugere, et abire, et ideó gregatim debemus incedere, et gregem et societatem bonorum, et perfectorum sapientiam, et discretionem continue frequentare Eccl. 6. *In multitudine presbyterorum sapientium sta.* In grege etiam societatis debemus rectè, et ordinatè incedere, ut scilicet quilibet sit contentus statu et ordine proprio, quanquam humili, juxta illud 1. Machab. 6. *Per loca humilia ibant cautè, & ordinatè.* Et nos etiam debemus ope vicaria supportare. *Alter alterius onera portate.* ad Gala. 6. quia scilicet quilibet debet supportare defectus, quos in aliis videt, licet suos vicissim vellet portari. Et ideo illi, qui sunt fortiores et majores, meliores scil. et perfectiores debent alios præcedere, per boni exempli dationem. Alii autem debiliores, scil, infirmi & juniores debent eis inniti, & eos sequi per bonorum suorum operum imitationem, juxta illud 1. Machab. 5. *Transfretavit Iudas prior, & omnis populus post eum.* Et sic se invicem adjuvantes, fluctus & tribulationes mundi hujus, & laborem pœnitentiæ melius sustiuebunt. Ideo ad Rom. 15. *Debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere.* Figura Exec. 1. de rotis, & animalib. quæ ad quem locum declinabat, quæ prima erat, sequebantur & cæteræ. Ad quod Gen. 33. &c, sicut de ape. §. 62. Et breviter in

ter in quocunque transitu fluminis, vel tribulationis, vel adversitatis, semper debent fortes debiles, divites pauperes, sapientes insçios, justi impios supportare, & eosdem præcedere, & juvare, 4 *quia frater qui adjuvatur à fratre, tanquam civitas firma.* Pr. 18. Cervus licet terram, quæ est juxta ulteriorem ripam non videat, ipsam tamen odore sentit, & ad eã transfretat, secund. Pli. ubi supra. Sic verè quamvis terram paradisi non videamus sensibiliter, tamen odore devotionis eam debemus quærere, & ad eã per bona opera ambulare. Cantic. 1. In odorẽ unguentorum tuorũ curremus. 5 Plinius lib. 8. c. 32. dicit quod cervus est animal placidissimum, undè à canibus instigatus, ad hominem ultro fugit, sciens eum instinctu naturæ animal mansuetum. Cerva etiã quando vult parere, minus cavit semitas hominũ quàm ferarum, quia juxta vias hominum parit, & semitas fugit lupis et leonibus cognitas, et secretas. Charissimi, homo est animal mansuetum natura, et ideo per hominẽ intelligo Christum, quia est mansuetissimus, et piissimus. Per cervum intelligo hominem qui debet esse placidus, et benignus, per cervã verò intelligo simplices et imbecilles. Quando igitur canes, i. mundus, caro, dæmonia per tentationes, et tribulationes varias nos infestant, tunc verè ad hominem, i. e. ad Christum debemus per orationem, et devotionem fugere, ejus auxiliũ implorando, ut per ipsum misericorditer liberemur. Hester quoq; regina fugit ad dominum. Hest. 14. Cerva etiam paritura, i. simplices qui fœtum boni propositi cõceperunt, et ipsum per bonam operationem cupiunt parturire, debent fugere, et declinare semitas ferarum, h. e. dictum, vitam et societatem crudelium peccatorum, juxta illud. *Ne delecteris in semitis impiorũ, nec tibi placeat malorũ via,* Prov. 4. Sed semitas trias ab hominibus, hoc est dictum, societatem et vitam virorum rationabilium debent diligere et sectari. Bona enim societas summè est ab infirmis et simplicibus eligenda. Eccl. 8. *Viri justi sint tibi conviva.* Vel dic, quod cerva simplex, i. e homo debet fugere semitas ferarum, i. e. mundi, ubi feræ, id est, dæmones insidiantur, & ad semitas hominum, ie. ad religionem, vel ad statum Ecclesiæ debet fugere toto 6 corde. Cerva ad ortum septentrionis vel arcturi concipit, interdum geminos, octo autem mensibus portat in ventre, ante partum autem purgatur, & quibusdam herbis utitur, quibus fœtus melius in ventre retinetur, & facilius emittitur, tempore pariendi, ut dicit idem. Cerva significat hominem simplicem, & imbecillem per septentrionem (quæ sunt septem stellæ dictæ à terendo cœlum) intelligo septem genera tribulationũ, quæ nos in hoc mundo terunt, & premũt, quæ sunt fames & sitis, frigus & æstus, dolor & labor, & mors. Quando ergo istæ stellæ in nobis oriuntur, i. e. quando tribulationes mundi nobis inferuntur, verè per Dei timorẽ debemus concipere boni propositi fœtum, & ipsum parere per bonam operationem. Tribulationes enim cogunt nos benefacere, *quia à timore tuo concepimus.* Esa. 26. Fœtus boni propositi nostri in ventre, i. e. in voluntate, & conscientia octo mensibus continetur, quia scil. per octo gradus solet bonum propositum interius perfici, & exterius parturiri. Primus mensis est timor Dei; secundus consideratio supplicii; tertius, discussio sui status; quartus, displicentia peccati, quintus, contritio; sextus, venię postulatio; septimus, confessio; octavus, satisfactio. Isti sunt *octo gradus, per quos ascendebatur in templum.* Ezech. 40. Et ante partum, i. e. ante operationem, & executionem necesse est herbam quandam, i. e. sacram scripturam comedere & audire, ut melius retineatur per perseverantiam, & emittatur per bonam operationẽ. &c. Esa. 26. *Concepimus & quasi parturivimus spiritum salutis.* Cervæ 7 tempore conceptus à maribus se separant, & discedunt, mares autem tunc libidinis rabie sæviunt, & glebas unguibus fodiunt, & subvertunt, secundùm Plin. ibidem. Sic verè quando cerva, id est, anima concipit Christum in corde suo, per bonum propositum emendandi se, tunc debet masculum suum, id est, diabolum qui vir suus fuerat, relinquere, & se per pœnitentiam ab eo separare, & resilire, & sic faciet eum converti in rabiem, & furorẽ. Vel dic, quod cerva est pauper agricola, masculus ejus, qui eum imprægnat, est usurarius qui ei fœneratur. Cùm igitur accidit, quod ista cerva concipit, i. e. divitias acquirit, debet usurarium deserere, & ab eo, & à suis obligationibus resilire, et sic faciet eum converti in rabiem & furorem. Tales enim rabie libidinis, avaritiæ inflammati, nunquam vellent quod aliquis pauper ditaretur, ut sic cum eis morari, & ab eis usuras accipere cogerẽtur, dolent enim si vident aliquem à laqueis suis resilire. Cervi quandoque libidine inardescunt, & tunc eorum rostra nigrescunt, donec im- 8 bribus abluantur, secundum plin. ibidem. Sic verè quãdo hominis inardescunt per luxuriæ fœditatem, tunc rostra eorum, i. verba nigrescunt per ignobilitatem, & insolentiam, & ideo oportet quod imbribus & lavacro confessionis penitus abluantur. Cerva post partum herbis medicinalibus nutritur, ut sic parvulis suis lac 9 salubrius administret. Cervæ etiam partus editos ad cursum exercent, ad fugam docent, & ad prærupta eos ducunt, & modum saltandi eis indicant, & ad saltandum eos inducunt, ut dicit idem ibidem. Sic verè quando prædicator vel prælatus in Christo aliquem parturit, herbam medicinalem sacræ scripturæ debet condere, & incorporare, ut sic parvulis peccatorib. & noviter pœnitentib. lac & nutrimentum salubre, sacram scilicet eruditionem & doctrinam valeat ministrare. Istos etiã fœtus, & subditos suos debet ad fugam vitiorum docere, ad cursum bonorum operum instruere, prærupta vitiorum, et infernalium tormentorum ostẽdere, & modum saltandi, & evadendi declarare. Esa. 15. *Ad torrentem salicum ducet eos.* Cervus pinguis timens pondus corporis, latebras quærit, & ad venatorum, & à ferarum sequentia se abscondit: quando autem cervus fugit, cursum non continuat, sed statim respicit, & quando canes vel venatores appropinquaverunt, rursus præsidia fugæ quærit. Et rectis auribus vocem canum audit. Si autem eas submittat, periculum nõ præsentit, erectis enim auribus acutè audit, si verò ipsas submiserit, surdus fit, sicut dicitur per omnia à Pl. lib. 8. de naturali mundi historia. cap. 32. Sic verè quãdo homo est impinguatus per gratias, & virtutes, non debet se exponere per jactantiam, & obstinationem, sed per humilitatẽ abscondere vel celare, juxta illud Ecc. 5. *Non te ventilet in omnẽ ventum.* Esa. 26. *Abscondere modicum ad momentũ.* Quando autem fugit, scilicet dęmones & peccata, quia cursum bonorum operum, pœnitentiæ scilicet labores continuare actualiter est difficile, ideo aliquando debet desistere, scilicet aliquas consolationes tẽporales accipiendo, ne nimium fatigetur, & quando videt, quod venatores, id est, peccata propinquant per tentationes, tunc debet iterum fugam bonorum operum vendicare. Unde Job. 19. *Fugite à facie gladij, quoniam ultor iniquitatũ gladius est.* Aures autem intellectus debet erigere, sci. cupiendo & desiderando verbum Dei, & sic latratus canum, i. insultus tentationum intelliget, & cavebit. Si autem aures, i. e. auditum verbi Dei dimiserit, tunc insultus hujusmodi non advertit, & incurrere poterit mortis periculum sempiternæ. Et ideo talibus dicitur Neemiæ 1. *Fiant aures tuæ attentæ, & oculi tui videntes.* Vel pone, quod illi, qui sunt pingues per carnalitatem, abscondunt se in latebris, scilicet ad exequendum luxuriæ fœditatem, *quia oculus adulteri observat caliginẽ.* Job. 24. Multi enim sunt qui proponunt fugere, & vitare vitia, & peccata, sed quia nõ continuant iter suum per profectum bonorum operum, nec bonum propositum, sed in latratu canum, i. e. in insultu tentationum delectantur, & multoties ad peccata præterita respiciunt per delectationem, ideo sæpe pereunt & necantur per malum consensum, & operationem. *Noli respicere post tergum.* 11 Gen. 19. Ideo Lucæ 9. *Nemo mittens manum ad aratrũ, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Bonum est ergo procedere, & non per latratus malarum suggestionum sistere vel tardare, quia sicut dicitur Prov. 4. *Justorũ semita quasi lux splendẽs procedit, & crescit usq; ad perfectum diem.* Cervus est animal ita simplex, quod omnem miratur voluptatem, unde videns equum vel bubalum, ita visum in eum attentè figit, quod venatorẽ cum sagitta accedentem non advertit, & sic sæpe ab eo capitur, & necatur, ut dicitur ibidem. Sic reãè sunt simplices hujus mundi, qui quando bubalos & equos, i. divites & superbos vident in claritate, & prosperitate hujus mũdi, mirantur, & eos respiciunt, & attendunt, similem gloriam cupientes & sæpe in tantum vacant circa status, & divitias aliorum, quod venator diabolus tentationum sagittas injicit, & sic per diversas concupiscẽtias eos necat, & ideo cõsulitur Eccl. 3. *Ne æmeles gloriã, & opes peccatorũ: nescis enim qua futura sit ejus subversio.* Patet in pauperib. & agricolis, qui vellẽt omnes divitias divitũ furasse, si impunè posset eis cedere. Cervus inter animalia hoc habet 12 proprium, quia singulis annis cornua sua mutat, & tunc inermis est, de die latibula quærit, & latet, donec novam recuperet armaturam, quamdiu etiam caret cornibus de nocte procedit ad pascua, non de die secundùm Pli. ubi suprà. Sed cùm cornua sua crescere cœperint, tunc ut indurentur & fortificentur, ea ad solem exsiccat, & ad arbores ea fricat. Cervus est homo, cujus armaturæ, seu cornua, gratiæ sũt & virtutes. Sed pro certo ista cornua sæpe perdit, quia homo per peccatum sæpe perdit gratias & virtutes. *Septies in die cadit justus.* Proverb. 24. Et ideo quando est inermis, i. e. quando perdiderit gratias, & virtutes, & quando viderit se

ri se debilem & infirmum, & ad cadendum in peccatum facilem, & proclivem, tunc non potest exponere se tentationib. quia faciliter caderet & periret, imo debet se abscondere, fugiendo occasiones peccatorum, quousq; virtutum recuperaverit armaturam, & tunc nocte debet quærere pascua, quia scil. homo pœnitens semper debet esse in nocte, i.e. in obscuritate, & turbulentia contritionis, amaritudinis & compunctionis, pœnitentiæ & afflictionis. Psal. 76. *Deum exquisivi nocte contra eum, & non sum deceptus.* Sed quando cornua virtutum crescere cœperint, & renasci, tunc verè debet ea exponere ad calorem, i. e. ad divinam charitatem, ut per solis justitiæ influentiam fortificentur, & per perseverantiam indurentur, ad arborem scil. crucis debet refricare, per passionis Christi jugem memoriam, & compassionem, & sic resumptis virib. cornibus, & virtutibus, securus contra diabolum militabit, & ad ardua opera, i.e. apparenter & publicè properabit. Amos 6. *Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?*

13 Cervus cornua sua mutat quolibet anno, usque ad septem annos, & semper crescit in cornu quilibet ramus, post annos autem septem non crescit alius ramus, sed cornua renovata semper in dispositione septenarii perseverant. & ideo ultra septennium nō discernitur in eis ætas per cornua, sed tamen per dentes, ut dicit Solin. & etiam Plin, ubi supra. Sic verè bonus homo semper debet cornua, i.e. virtutes spirituales sc. armaturas mutare, semper in melius renovando. Ista etiam cornua singulis annis, i.e. continuè debent crescere & ramescere, quousque ad septenarium, i.e. ad perfectionem omnimodam attingamus. Psal. 74. *Exaltabuntur cornua justi.* Debet etiam crescere in cornibus virtutum nostrarum ramus unus quolibet anno, usque ad septem; quia semper debent esse plures, & plures usq; ad perfectionem completa. *Universitas enim perfectionis per septenarium designatur*, secund. Greg. in homil. Et tunc in septenario hujusmodi debemus cornua nostra. sc. mundi negotia pertractando & frequentando, sine mutatione, per virtutem perseverantiæ in statu debito conservare. Senectus cervorum cognoscitur per dentes, ut dicit Plin.

14 Sic verè senectus nostra spiritualis, i.e. maturitas & honestas ad dentes, i.e. ad verba debet maximè apparere. Vel pone de illis, quorum cornua & dignitates, & officia semper crescunt, sicut sunt clerici ambitiosi, & qui nō possunt beneficiis satiari. Quando cervus sentit pruritum in cornibus, ipsa fricat ad arborem, sed aliquando propter hederam, quæ ibi est, ita illaqueatur, quod nō

15 potest se eximere, & aliquotiens cum venator invenit, & occidit. Sic verè quando homo sentiens pruritum malorum desideriorum, fricat cornua superbiæ suæ, & præsumptionis ad arborem, i.e. ad status, & eminentias mundiales, tunc invenit ibi laqueos avaritiæ, & malarum voluptatum, à quibus non potest eximere, sed ibi usq; ad mortem remanet implicatus, & sic à venatore diabolo capitur, & mortis æternæ jaculis vulneratur. Figura de ariete hærente cornib. & vellere Gedeonis. Gen. 21. sicut alibi. Prov. 5. *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.* Cervi si fuerint castrati antequam habeant cornua, nunquam eis nascuntur, & si postea castrati fuerint, nunquam eis ca-

16 dunt secundùm Plinium, ubi supra. Cornua significant superbiam, castratio autē significat ingressum religionis, vel emissionem voti castitatis. Quia pro certo si juvenis aliquis fuerit castratus per votum castitatis, & abdicationem omnis carnalis voluptatis, tunc ei cornua superbiæ non nascuntur, sed si post ademptam superbiam castratus fuerit, i.e. ingressus religionem, vix aut nunquā statum superbiæ derelinquit, *quia adolescēs juxta viam suā, &c.* Pro. 22. Istud patet de istis mendicātib. religiosis, qui quia de castitate (quam multi eorū violenter servant) gloriantur, ideo cornua superbiæ, & præsumptionis ita servāt, quod omnes alios vilipendūt, & ideo tales præsumptuosos sæpe Deus dimittit cadere, ut ex fragilitate propria discant alios non horrere, nec de virtute

17 propria superbire. Psal. 74. *Cornua peccatorum confringam.* Cervus serpentes odit, diutissimè vivit, febres non sentit, quia sibi medetur hoc animal. Sic bonus homo debet odire serpentes, i.e. detractores, qui dentibus suis, i.e. verbis mordacibus invenenant quicquid tangunt. *Susurro & bilinguis coinquinabit animam suam, & ab omnibus odietur.* Eccl. 2. Febres autem, i. e. carnalem concupiscentiam non patitur, quia sibi per pœnitentiam medicatur. *Hora sexta dimisit eum febris.* Jo. 4. Vivere autem habet in statu gratiæ, & permanere diutissimè, scilicet per perseverantiam, & constantiæ firmitatem, quia scilicet nunquam debent mortem alicujus peccati mortalis incurrere, vel sentire. Et ideo videtur, quod sic debet esse de quolibet Christiano, sicut de cervis quibusdam, quos Alexander fecit capi, & torquibus aureis circa collum ligari, qui post mortem ejus post centū annos, vivi sunt inventi, ut dicit Plin. l. 8. c. 32. Sic verè Alexander rex regum Christus fecit capi per prædicatioem Apostolorum & suam, cervos, i. e. homines Christianos, juxta illud: *Mitta vobis venatores multos.* Hie. 16. Istos etiā ligavit torque aurea, scilic. fide Catholica, & statutis Ecclesiasticæ disciplinæ, & ideo per centum annos, i.e. perpetuò sine fine debent vivere, scilic. per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro. *Rex in æternum vive.* Nam per centenarium qui est perfectus numerus, vitæ perpetuitas designatur. Cervus secundùm Arist, & Avic. non habet fel, nisi in intestinis, & ideo ejus intestina sunt 18
fœtida, & ideo non comedunt ea canes. Et secundùm eos illi nō-tiuntur, qui dicunt cervos in auribus fel habere, sed habent ibi quandam humiditatem similē humiditati splenis. Cervus est homo sanctus, cujus fel est odiū, vel displicentia seu ira. Isti ergo sancti non habent fel, iram scil. vel displicentiam, nisi in intestinis, i.e. nisi in vitiis, & peccatis, quia nihil eis displicet nisi peccatum. In auribus autem, i. e. in auditu verbi Dei non habent fel, i.e displicentiam aliqualem, quia scil. boni viri in eo plurimum delectantur. Et quia canes, i.e. cæteri homines vident, quod cervus, i.e. vir justus habet fel in intestinis, i.e. quod fœtorem peccatorem odit & fugit, ideo ipsa intestina, i.e. vitia & peccata debent deserere & horrere, & exemplo ipsius ipsa non comedere nec amare. Juxta illud Eccl. 21. *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Sanguis
19 cervi, sicut & leporis, nunquam coagulatur, contra naturam omnium bestiarum, sed semper liquidus manet. Nullum animal abjicit cornua nisi cervus, sed quia nimis sunt ponderosa, ideo anno quolibet mutat ea, & habet quatuor dentes in mandibula, & masculus majores, quàm fœmella. Cervus est vir perfectus, cujus languis, i.e. benignitas, & affectio nunquam coagulatur, & induratur per avaritiam & crudelitatem, imò semper liquidus manet & benignus, & isti soli, scil. viri perfecti cornua dignitatum, scil. & honorem mundanorum, indicaturus & officia secularium potestatum, ro scil. quod nimis sunt ponderosa, i.e. periculosa, & difficilia ad regendum, & abjiciunt & contemnunt. Soli enim viri perfecti refugiunt dignitates, quia secundùm Aug. vix aliquis invenitur, quin aliis præfici glorietur, & quin illi placeat dominari. Dentes autem ejus, i.e. discretio debent esse quatuor, per virtutum cardinalium numerum quaternalem. In masculis autem, i.e. prælatis requiruntur majores dentes, i. e. una
20 major discretio, quàm in fœmellis, id est, imperfectis. Arist l. 9. cap. 5 dicit, quod inter omnia animalia cervus est sapientissimus, quia juxta vias hominum parit, timens feras, lumen solis cum filiis fugit, timet autem super omnia vocem vulpis. Per cervum cornutum & simplicem, & placidum, intelligo prælatos, Episcopos & Abbates cornutos & mitratos, qui simplices debēt esse, & benigni, & sine plica alicujus falsitatis, quia vias hominum, i. societatem virorum rationabilium debent diligere, & vias ferarum, i.e. perversorum peccatorum declinare. Prov. 8. *Delitiæ meæ esse cum filijs hominum.* Lumen autem solis, id est, prosperitatem mundanam debent fugere, & filios suos, id est, subditos ad contemptum hujus luminis per exempla, & doctrinam invitare. Vocem autem vulpis, i.e. prædicationem hæreticorum semper debent summopere declinare. *Et vox ejus horribilis*, Apoc. 14. Vel pone quod Christianus debet horrere, & fugere vocem vulpis, i.e. suggestionem diabolicā, vel prædicationem hæreticam. Unde figura Deut. 13. ubi falsus propheta non erat audiendus, sed continuò repellendus. Expone. *Non audies*, inquit, *vocē illius prophetæ, aut somniatorū.* Quod etiam potest applicari, quod juvenes mulieres vocem vulpium, i.e. falsorum luxuriosorum, & vetularum debent fugere, & non audire dicentes Amos 5. *Canti. alyra tua non audiā.* Cervus secund. Arist. cavernas densas, & strictas quærit, ubi tutius maneat, & quæ unūsolum habeant introitum, ut cum feris melius prælietur. Quando autem insecutus à venatoribus invenit fluvium, si potest transnatare, per aquæ frigiditatem resumptis viribus, evadit venatorem. Cervus est bonus Christianus, qui ad illum finem, ut possit melius pugnare cum bestiis, & cum feris, i. e. cum dæmonibus & tentationibus, & peccatis, debet eligere cavernas fortes, & densas, i.e. perfectionem, & asperitatem pœnitentiæ & disciplinæ, & quando à venatore diabolo, & canibus suis, i.e. tentationibus insequitur & fugatur, ut scilic. per peccata mortalia capiatur, tunc dico, quod debet currere usque ad fluviū devotionis vel compassionis, vel sacræ scripturæ, & ibidem per fervorē, & studium se immergere, vel etiam usq; ad fontem paradisi per considerationem & affectionem, & sic à fervo-

re ten-

re tentationem refrigerabitur, ad fugã resumptis viribus & virtutibus fortificabitur, & sic per istum fluvium virtutes proprias reparabit, & mortis æternæ periculum devitabit. Psal. 41. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, &c.* Cervus quando in-
22 venit duas vias, & à venatore insequitur, solet nunc unam, nunc aliam eligere, ut per varias, & ambiguas vias canes possint odorem perdere, ut sic possit eorum malitiam evitare, secundùm Aristo. lib. 8. Sic verè cùm in silva mundi hujus sint duæ viæ, scilicet contemplativa, & activa, lectio & devotio, non debemus unam tantum eligere, sed de una ad aliam nos transferre, ut nunc aggrediamur opus activè prædicando, & legendo, & opera misericordiæ faciendo, nunc opera contemplativè, scilicet nostram fragilitatem, inferni acerbitatem, cœlorum & beatorum fœlicitatem devotionis attendendo, ut nunc simus Enoch, nunc Helias, nunc Ephraim, nunc Manasses, nunc habeamus Liam, nunc Rachelẽ, nunc simus Marthæ hospites, nunc Mariæ & sic insultus canum, & dæmonum non timebimus, quia cùm in nobis non senserint aliquem odorem vitii vel peccati, sequi & persequi nostra vestigia non valebunt. Unde breviter si persequuti sumus in una semita seu via, ad aliam fugiamus. Matth. 10. *Cùm persequentur vos in una civitate, fugite ad aliam.* Vel pone joculatoriè, quod si in semita unius religionis canes, id est, detractores vel mali prælati nos persequuntur, fugiamus ad aliam semitam, id est, ad aliam religionem, ut sic possimus tranquillitatem animi repe-
23 rire, Allega ut supra. Cervus fugiens canes, & calefactus intrat aliquando in fluvium, ubi ita rigescit, & frigescit, quod postmodum non potest fugere, sed à canibus capitur, & necatur. Sic homo calefactus tentationibus, quandoq; currit ad fluvium delitiarum mundi, & ibi tantum frigescit per indevotionem, & rigescit per obstinationem, quod non potest currere vel fugere, vel per bona opera amplius ambulare, sed adveniente venatore, id est, à dæmonib. occiditur, & necatur. *Fluvius subvertit fundamen-*
24 *ta eorum.* Job. 2. Secundùm Aristot. lib. 9. cap. 5. & Avic. Venatio cervi sic habet fieri, quia duo venatores vadunt ad silvas, unus autem eorum incipit sibilare, & canere, alius autem se abscondit, cervus autem ad cantum delectatus, venit ad venatorem, & dum vacat ad cantum & delectatur, alius occultè jacit venabulum, & eum occidit. Cervus iste, homo, qui in silva hujus mundi rectè taliter capitur, & venatur. Venator cantans est mundus, qui per falsas suggestiones amicorum carnalium, fallaces promissiones multa promittendo cantat & sibilat, quæ non reddit. *In promissionibus humiliat vocem.* Eccl. 29. Venator occultus est diabolus, qui nõ videtur, sagitta autẽ est mors. Quando ergo cervus, id est, miser homo audit in silva ista sibilum venatoris, hoc est dictum, verba & incitamenta, & oblectamenta amicorũ, & secularium mundanorũ, tunc vadit ad ipsum venatorem sc. ad mundum, utpote quia implicat se in actibus, & negotiis mundanis, & dum delectatur in sibilo, i.e. in favore, & laude mundi, venator occultus diabolus mittit ei sagittam mortis, & sic occiditur temporaliter, & æternaliter. *Sibilum aura lenis audivit auris mea.* Job. 4. Ideo debemus dicere Amos 5. *Auser à me tumultum &c.* Vel dic, quod cervus est Christus, qui quando venit ad sibilum, id est, ad orationem sanctorum patrum, venator alius, id est, populus Judai-
5 cus ipsum interfecit. Licet cervus in nemore saltet, & currat, tamen quando à venatoribus capitur, lachrymatur & mugit secundum Arist. Sic licet superbi, & cornuti modo gaudeant & lætẽtur, capti tamen à dæmonibus perpetuo mugient, & plorabunt. *Agi-*
26 *te nunc divites, plorate, &c.* Jac. 5. Cerva difficiliter parit, q. patet per incurvationem & mugitum, & ideo comedit dracuntium, ut à partu facilius liberetur. Sic verè quia difficile est parere, i.e. bonum facere vel mereri, ideo dracuntium debemus edere, i.e. memoriam passionis Christi assumere, ut faciliter pariamus, & incurvari per humilitatem, & mugitum emittere per orationem
27 Es. 2. *Incurvabitur homo.* & Job. 39. *Incurvãtur ad partũ & pariunt*, loquitur de cervabus. Cerva secundinam suam, quæ secundùm aliquos est venenum, comedit antequam ad terram perveniat, & descendat. Ista secundina significat carnalem affectionem, & cogitationem, quæ quia via venenosa est, antequam ad opus emissa fuerit, debemus eam devorare, i. restringere, consumere, & adni-
28 hilare. Cerva sentiens graviditatem, lapidem pretiosum devorat, cujus beneficio adjuvatur, qui multum valere dicitur mulieribus parituris. Sic si simus gravidati, & imprægnati per vitia & peccata, debemus incorporare nobis lapidẽ pretiosum Christũ, vel lapidem pretiosum, i. duritiam contritionis, & pondus æternorum tormentorum, vel laborem pœnitentiæ, vel lapidem nostri futuri sepulchri, & lapidẽ & pondus divini amoris, & ipsum in ventre conscientiæ per considerationem transglutire, quia ista est, quæ fœtum peccati per confessionem parere, & expellere, & per confessionem exterius effugare. *Timor enim Domini expellit peccatũ.* 29
Eccl. 1. In corde cervi secundùm Constant. & Dioscor. invenitur os unum, quod valere creditur ad partum accelerandum, & contra multiplices passiones, ideo in cunctis nobilibus confectionibus admiscetur. Istud os est Christus, vel timor Dei, q. in corde cervi, i. viri justi invenitur per amorem & dilectionem, qui facit mulieres, i.e. simplices parere bonum opus, & contra infirmitates subvenit peccatorum. *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Gen. 2. Secundũ Pli- 30
nium, Avicennam & Aristotelem. Coagulum cervi vel ejus cornua usta valent contra serpentes, & venena. Sic verè coagulum, i. pietas & benignitas cervi Christi, ejus etiã cornua, i. timor, rigor, & austeritas quando considerantur, liberant hominem à peccato. Ipse enim mons coagulatus, mons pinguis. Cervus odit serpen- 31
tes, ideo eos à cavernis extrahit, & quando se sentit infirmum, ipsos devorat, & consumit, & sic ab infirmitate pristina convalescit, sicut dicit Isidorus. Sic verè homo debet audire, & abominari serpẽtes, i. peccata, quæ in conscientia nostra serpũt, quia sicut dicitur Prov. 5. *Qui odit peccata, vivet.* Quando ergo homo se sentit infirmũ spiritualiter, & ad bona opera difficilem atq; gravem, ipse pro certo debet serpentes, id est, peccata de cavernis cordis sui extrahere per confessionem, & devorare, & deglutire per satisfactionem, & sic recuperabit sanitatem moralem, & perfectionem. Unde ipse debet dicere de istis serpentibus, id est, peccatis illud Amos 9. *Si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde* 32
scrutans auferam eos. Lachryma cervi collecta juvat cardiacos, id est, illos qui habent cor tremulosum secundùm Plinium. Sic verè lachryma pro peccatis emissa juvat peccatorem, & tremorem cordis, id est, stimulum conscientiæ, & tribulationem desperationis pacificat, & quietat. Esai. 16. *Inebriabote lachrymamea.* 33
Cervi filios suos adhuc teneros occultãt, si autẽ latere noluerint, ipsos pedum verbere ad latendum castigant ut dicit Solinus. Sic verè religiosi debent juvenes suos in claustris abscondere, & à 35
mundo abstrahere, & ad hoc ipsos verbo vel verbere compellere, & urgere. Quod bene faciunt mendicantes, qui parvulos filios divitum, quousque professi sint abscondunt. Esai. 16. *Abscondefugientes, & vagos ne prodas.* Cervus, ut dicitur in libro de natu- 34
ra rerum, omne animal, & etiam homo habet vermem sub lingua. Sic verè multi sunt, qui sub lingua vermem videntur, id est, pruritum & appetitum loquendi habere, & hoc quia vix possunt tacere, & semper appetunt loqui, contra illud Jac. 1. *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Cervus delectatur in sonitu, & cantu fistularum, fugit tamen & timet latratum. Sic verè nos debemus sonum divinæ laudis, et bona bonorum verba diligere, latratus autem canum, id est, verba detractorum fugere, et horrere. Cervi audito canum latratu secundùm 36
ventum ambulant, et fugiunt, ut sc. odor cum vento recedat, ne sequentes canes ipsos possint invenire. Sic ergo, et tu non curas contra ventum, id est, contra flatum & inspirationem Spiritus sancti, sed potius ipsum sequere. Et secundùm ipsum ordina vias tuas, & sic canes inferni minus te poterũt invenire. Vel dic, quod ventus est diabolica tentatio, ante cujus conspectum tu debes fugere, te non sibi protervè opponere, vel de viribus tuis præsumere, & sic poteris canes inferni nõ timere. Vel dic, quod ventus qui portat odorem infamiæ aliorum, sunt mali relatores, ballivi & accusatores. qui sc. canibus, id est, malis prælatis, principibus & judicibus portant infamias aliorum. Istos igitur debet homo fugere, vel secundùm ventum currere, i.e. voluntatem eorum facere, ut odor suæ infamiæ non possit ad judices pervenire. Matt. 5.
Esto consentiens adversario tuo, dum es in via cũ eo, ne adversarius tradat te judici &c. Vel dic, quod ventus, qui portat odorem virtutum nostrarum ad alios, est fama & inanis gloria, quam scil. debes fugere, si tentationes & morsus canum, id est, dæmonum & malorum volueris vitare. Cervus inveteratus haurit venenum, quo 37
calescens currit ad fontem, ibique satiatus cornua mutat, & resumptis viribus juvenescit, visum quoque senescentem resumit, ut dicit glos. super Cantica, te super Psalm. 41. Sic si senectus malæ consuetudinis & turbet, & obscuritas ignorantiæ te cæcet, & pondus. &c.

***

CAP.

Cap. XXVII.

De Cornu.

1 Cornu, secundum Aristotelem lib. 5. c. 9. est de natura ossis, sed osse mollius, ungue, & carne durius, & omnia talia possunt mollificari ad ignem, ut dicit idem Plin. etiam l. 11. c. 28. dicit, quod si cera calida cornibus infundatur, ita mollificantur, quod incidi faciliter possunt, & in diversas partes torquentur, ita quod animal quaterna vel sena cornua habere videbitur. Est cornu talis coloris sicut solea, secundum sc. colorem pilorum corporis animalis. Unde secundum colorem cornuum, variatur color corii, vel pilorum. Per cornua quæ sunt corporis munimenta, intelligo prælatos, qui corpus Ecclesiæ habent protegere vel munire. Isti debent esse ossei, per conscientiæ firmitatem, duri per rigorem & austeritatem, molliores tamen per pietatem & benignitatem quam ossa, i. quam mundi duri principes & tyranni, & duriorem, quam caro, i. rigidiores per correctionem, fortiores & perfectiores, quam peccatores fluidi, & carnales, vel quam seculares imperfecti, & imbecilles. Mich. 4. *Cornu tuum ponam ferreum, & ungues tuos ponam æreos.* Quando autem ista cornua, i. isti prælati nimis sunt duri per crudelitatem, tunc artifex Deus ponit eos in igne infirmitatis, tribulationis, vel adhibet ceram liquefactæ contritionis, vel ignem concupiscentiæ carnalis, & cupiditatis, quia sc. permittit eos cadere, ut sc. per considerationem fragilitatis propriæ mollificentur per pietatem, & benignitatem, & discant aliis misereri, & ista ratione secundum Gregorium dimisit Dominus cadere B. Petrum, ut sc. disceret per seipsum, quæ sunt proximi sui Eccl. 31. *Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso.* Et sic quando per suæ considerationis, & vilitatis considerationem fuerint bene resoluti, melius in ulus, & utilitates hominum convertuntur. Secundum autem colorem cornuum, id est, secundum honestatem, virtutem & pulchritudinem prælatorum, color totius corporis Ecclesiæ variatur, quia virtutes vel vitia prælatorum faciliter ad allos defe-
2 runtur, ideo Eccl. 10. *Secundum judicem civitatis, sic & hi qui habitant in ea,* & Esa. 24, & Ose. 4. *Sicut populus, sic & sacerdos.* Aliquibus animalibus dantur cornua ad sui defensionem, & ideo in cap. ponuntur, ut ad resistendum promptius sint parata. Et sunt cornua ut communiter rotunda, & concava, præter cervi & unicornis, quæ sunt solida, & dura. Sic vere ad defensionem spiritualem ab hostibus spiritualibus, id est, à dæmonibus & peccatis, dedit Deus homini cornua, id est, gratias & virtutes, quibus mediantibus hostis diabolus per bona opera impugnatur, & anima protegitur, & tuetur, & ideo homo debet habere ista cornua in capite, hoc est dictum, in principio & juventute, quia ab ipsa juvenili ætate debet virtutibus præmuniri. Dan. 7. *Habebat cornu insigne inter oculos.* Ista tamen cornua dicuntur concava, quia sc. virtutes nostræ sunt concavæ, id est, fragiles atque cassæ, & de facili deficiunt, & franguntur. Hierem. 48. *Abscissum est cornu Moab, & brachium ejus contritum est.* Nisi forte fuerimus cervi vel unicornes, id est, viri facti, stabiles & perfecti, quorum virtutes sunt solidæ, durabiles, atque fortes. Aliqua animalia absconde
3 dunt cornua sua. Unde dicit Avic. quod cervus est animal invidum, quia quando mutat cornua, dextrum ita abscondit, quod vix invenitur, & hoc secundum Avic. ne exinde aliquis accipiat medicinam. Sic vere multi sunt, qui bene habent aliquod bonum, nolunt tamen ipsum aliis revelare vel communicare, sed celant, & abscondunt, ne scil. sua scientia aliis sit medela. Hoc patet de multis doctoribus, qui nolunt publicare opera sua, sicut de divitibus, qui divitias suas non communicant sed abscondunt, quasi invident saluti animarum, & utilitatibus alio
4 rum. Cornua secundum Aristot. l. 3. c. 9. majorem habent continuationem cum cute, quam cum osse, quia quædam sunt animalia, quæ movent cornua sicut auriculas, sicut in terra quæ dicitur Phrygia, secundum Aristot. & Avicen. & talia habent Æale & tauri Indici. Vidi in titulis suis. Chatissimi, per ossa interius intelligo animam, quæ habet substantiam durabilem atque fortem, per cutem autem quæ est exterius, intelligo carnem fluxibilem atque mobilem, per cornua autem, quæ de capite exeunt, intelligo desideria & affectus, quæ de corde exeunt & emanant. Dico igitur, quod cornua & affectiones cordis humani magis participant cum cute, quam cum osse, id est, magis naturaliter inclinantur ad carnem, quam ad spiritum, & potissime in multis, quia ita sunt fragiles quod cornua sui capitis, id est, desideria cordis sui continue sunt in motu, quia *præcordia fatui quasi*
5 *rota plaustri.* Eccl. 23. Secundum Arist. l. 3. c. 9. & Avic. eadem est materia cornuum, unguium, dentium, & solearum sc. fumus à corde resolutus, & hinc est quot quanto animal est fortioris & calidioris naturæ interius, tanto plures fumi resolvuntur à corde, & sic habet fortiora & majora, dentes, soleas, cornua, & ungues. Charissimi fumus iste est mala cogitatio, qui de corde exit, quæ revera causat in homine multa vitia & peccata. Est enim materia & caula cornuum superbiæ & vanitatis, ungium sævitiæ & crudelitatis, dentium jactantiæ & detractionis, solearum (quæ terram tangunt) avaritiæ & ambitionis, plumarum vanitatis & elationis, & pilorum inhonestæ conversationis, quia breviter, quicquid de malo exterius in apparentia, venit ab interiori fumo, i. affectione & conscientia, unde Marc. 7. *De corde exeunt furta homicidia, adulteria, &c.* Secundum Aristot. ibid. nul- 6
lum animal habens culmos, i. e. dentes magnos, habet cornua, ut patet in elephantibus & in apris. Sic pro certo illi qui habent culmos, id est, verba quæ sunt dentes spirituales, magnos per jactantiam & magniloquium, tales dico carent cornibus, hoc est dictum, potestate & virtute, *quia ubi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.* Prov. 14. Ut communiter enim illi qui plus loquuntur, minus possunt. Vel dic, quod illi qui habent dentes acutos & magnos, id est, verba detractoria & pungitiva, carent cornibus virtutum & gratiarum, quæ sunt animæ munimenta & ornatus. Vir enim linguosus non dirigetur.

Cap. XXVIII.

De Crocodilo.

Crocodilus secundum Isidor. l. 12. est animal quadrupes, 1
à croceo colore dictum, in aquis & terris valens, quia de die in terra, de nocte autem in aqua habitat, & quiescit. Longitudinis est fere viginti cubitorum, dentium & unguium immanitate armatum, cutem habet ita duram, quod de percussionibus & ictibus lapidum nihil curat, ova in terra fovet, quæ masculus & fœmina vicissim fovent, sicut etiam dicit Plin. & Solin. Charissimi, illud potest exponi de mundi avaris, & usurariis & peccatoribus quia vere isti sunt hodie rusi per malitiam, in aquis deliciarum de nocte per luxuriam, in terris divitiarum de die per avaritiam commorantes, quia de die, i. in publico, & in aperto circumeunt nundinas, & mercantur, de nocte vero, i. in secreto occulto in actibus luxuriæ delectantur. *Anima eorum in abominationibus suis delectata est.* Esa. ultimo. Isti habent arma dentium, i. cautelarum & malæ loquacitatis, unguium, i. rapinæ & crudelitatis. Patet in advocatis & ballivis, qui verbis & rapinis alios infestant. Item longitudinem habent magnam, quantū ad suam reputationem, quia s. in longum & diu semper creduntur vivere & durare. *Ibi fuit vir longissimus* 2. Reg. 21. Duram habent cutem, faciem & voluntatem per obstinationem, intantum quod non possunt molliri, converti vel penetrari per prædicationem. Hier. 5. *Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.* In terra etiam nutriunt ova sua, quia sc. mundi peccatores in terra, i. in amore terrenorum, & in bonis temporalibus nutriunt & educant ova sua, i. filios & filias, & eos exemplo suo debent esse usurarios & avaros; & hoc tam masculus quam fœmina operantur, quia sc. & vir & uxor summe nutriuntur, quod filii sui & filiæ ad terrena lucra & opera doceantur. *In umbra ejus enutrivit catulos.* Esa 34. Quidam pisces habentes pinnam serratam, & 2
cum ea ventris mollitiem secantes, interimunt crocodilos sc. delphini, secundum Plin. l. 8. c. 25. quod etiam secundum Senecam in naturali. quæst. Babilus præfectus Ægypti se semel in ostio Nili vidisse asserit, pugnam sc crocodilorum & delphinorum, & crocodilos victos & fectos fugisse. Sic vere sancti qui habent pinnas serratas, i. e. opera pœnitentiæ aspera, quibus mollitiem ventris, i. actus luxuriæ, & gulositatis impugnant, crocodilum, id est, carnem interimunt & occidunt, & hujusmodi spinas, & pinnulas contra carnem prævalent, & triumphant. Es. 51. *Nunquid non percussisti superbum, vulnerasti draconem?* Secun- 3
dum Arist. & Plin. l. 8. c. 26. Nullum animal ex tam parvo principio venit ad tantam magnitudinem, sicut crocodilus, quia ex ovo quasi anserino crescit in longitudinem 20. cubitorum. Per istum crocodilum intelligo ballivos, causidicos, & usurarios, quia vere ut communiter tales vivunt de parvo genere, hoc est dictum, de paupere, & humili statu, tamen per suas exactiones, fraudes & rapinas, ad maximam magnitudinem, id est, magnum statum divitarum & bonorum crescunt. Istud patet ad sensum, ideo isti sunt figurati per granum sinapis, *quod minus omnibus seminibus crescit in arborem magnam, & fit majus omnibus oleribus*

...licitur Marc.4. Sic vere isti sunt sicut sinapis, quia faciunt multos flere per excoriationes, qui cum sint naturaliter minimi, id est ex vilissima plebe, tamen crescunt, & fiunt majores cunctis oleribus, i.e. cunctis vicinis circumstantibus, ita quod quandoque sub umbra eorum, i. sub eminentia sui status habitant aves, i. nobiles vel potentes, in quantum sc. dominia, & jurisdictiones acquirunt *possessio eorum crevit in terra.* Job. 1. 4 Crocodili habent quatuor pedes, & voce carent. dentes habent horribiles sicut pecten, culmos habent etiam sicut aper, ut dicit idem. Sic vere peccatores habent quatuor pedes, i. quadruplices affectiones. Lingua etiam & voce laudis divinæ carent, quia pro certo nec Deum laudant, nec regratiantur de beneficiis sibi datis. *Præcepit abscindi linguam ejus.* 2. Mac. 7. Dentes enim eorum, i. crudelitas, & rapina, cum quibus devorant circumstantes, magni sunt & horribiles, quia vere horribile est videre crudelitatem talium, & rapinas. ideo Dan. 7. *Ecce inquit bestia quarta* 5 *horribilis, & mirabilis, dentes habebat, & reliqua pedibus conculcabat.* Secund. Plin. Crocodilus multum comedit, & tandem incipit dormire, & cum dormit, venit quædã avicula dicta ibi trochilos, in Italia rex avium, quæ habet pennas scindentes, quæ in ventrem ejus illabitur, & ipsum sicut telum perforat, & corrodit. Adverte tamen hic, quod magister de proprietatibus rerum non videtur Plinium intellexisse, quia sc. Plinius ipse dicit, quod illa avis scalpendo facit crocodilum dormire, quod videns bestia dicta ichneumon in ventrem ejus illabitur, & perforat ventrem ejus, quod etiam Solin. dicere comprobatur. Sic vere in mundo sunt aliqui, qui ultra mensuram volunt comedere, & bibere. Vel isti multum comedunt, quia vere multos cibos. i. multas divitias accipiunt, & acquirunt, *quia omnem escam manducabit venter.* Eccl. 36. Veruntamen quando sunt bene saturati, & pleni divitiis. officiis, & præbendis, tunc dico incipiunt dormire, & requiescere juxta fluvium, i. delitiarum, quia tunc efficiuntur gulosi, & luxuriosi, & ad modum dormientis non cogitant de futuris, & dum taliter delectantur, avicula venit, i. mors, quæ subito in fauces eorum illabitur, & eos devorat, & corrodit. Vel avicula, i. diabolus, qui ipsos per mortem corporalem interimit, & æternam. Figura de Jahele sicut c. de aspide. Tales enim dum credunt dormire, & delectari in delitiis acquisitis, subito moriuntur. *Qui cum habuerit quod cupierat, possidere non poterit.* Job. 20. Vel dic per alium modum quod s. ubi avis scalpendo, i. diabolus male suggerendo vel adulatur dulciter blandiendo, divitem in delitiis, & divitiis dormire fecerit, venit ichneumon, i. mors, 6 quæ in ipsum illabitur, & occidit. Jud. 4. *Soporem morti socians defert, &c.* Crocodilus solus inter animalia maxillam superiorem movet, inferiori immobili remanente, secundum Isid. l. 12. Sic vere multi à parte superiori, i. quantum ad Deum cœlestia movent maxillam, i. e. verba, quia de Deo, & divinis alte prædicant, & loquuntur, maxillam autem inferiorem, i. bonam operationem hic inferius exercendo non movent, quia s. ipsi habent verba, & non opera. *Dicunt enim, & non faciunt.* Matt. 23. 7 Quando crocodilus satiatus jacet juxta fluvium Nili, quædam avicula quæ dicitur latine rex avium, græce autem secund. Plin. dicitur trochilos, secundum Solin. volat ante os ejus, quam aliquandiu à se repellens, tandem fauces ipsi aperit, quæ in os ejus illapsa, eum primo dulciter, & delectabiliter unguibus scalpit, ita quod mox obdormit, & tunc avicula ventrem ejus ingreditur, & eum ut telum perforat, & corrodit, ventrem enim habet mollem, & ideo de facili vulneratur, Crocodilus est homo dives satiatus divitiis & præbendis, fluvius Ægypti significat delitias hujus mundi, qui more Ægypti ardore concupiscentiæ est adustus. Avicula est diabolus, vel peccatum. Quando igitur crocodilus dives jacet, quiescit & delectatur juxta fluvium Ægypti, i. juxta delitias & prospera hujus mundi, tunc avis ista, sc. peccatum & diabolus volitat ante eum per cogitationem, quam aliquandiu à se repellit, quia sc. statim non consentit peccato, sed tandem aperit ei os cordis sc. affectionem, & in deliberatione cogitat, & delectatur, & tunc ista avicula delectabiliter eum scalpit, quia scil. diabolus per falsas suggestiones præponit ei delectabilia, quæ sunt in peccato, & statim miser crocodilus homo obdormit s. per consensum, et sic intrat avis diabolus in ventrẽ ejus. i. conscientiam, per mali operis complementum, ita quod eum finaliter perpetuo devorat, et corrodit, quia etiam in damnatis remanet corrosio, et remorsus conscientiæ. Quia enim homo habet mollem ventrem, i. mollem et tenerã voluntatem, et fragilem ad resistendum, ideo de facili moritur per peccatum. Figuram pone de Sisare, et Jahele et lacte, ut supra de aspide, quia dum miser peccator dormit, delectatur, & quieratur in peccato, temporaliter & æternaliter laniatur. *Cum enim dixerint homines, pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, & erit dolor quasi in utero habentis.* 1. ad Thes. 5. Vel dic, quod crocodilus est princeps, avis est adulator, quia sc. suaviter scalpit, & loquitur, ut in ventrem, i. hospitium ejus introducatur, ubi tandem introductus omnia intestina, i. omnem possessionẽ rodit, surripit, & furatur, & sic fit quod isti divites exeunt, ipsi vero principes corrosi, & depauperati remanent, & succumbunt. Vel si vis dic, quod intestina familiam interiorem significant, quam s. tales solent, infestando corrodere, quando se vidẽt in domo vel in curia ingressos, & pacifice introductos fuisse, fiunt enim accusatores, & detractores, & sic sunt domus totius turbatores. Vel dic, de ambitiosis, qui cum ventrem Ecclesiæ, i. beneficium, & officium blande & adulatorie intrant, & scalpẽdo superiorem gradum in Ecclesia obtinent, quo cum se recepros, & introductos viderint, statim totum ventrem, i. totum collegium tribulant, & conturbant, ipsum que receptorem suũ, i. ipsum promotorem, quem primo dormire fecerant, exalperãt aliquotiens. & molestant. Unde Prov. 22. *Ingreditur blande, novissime autem mordebit ut coluber, & tanquam regulus venena diffundet.* Vel per crocodilum intelligo infernum, qui satiatus fuit, & repletus multis cibis, i. sanctis patribus & prophetis, quos à principio mundi voraverat. *qui dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absq; termino, & descendent fortes, & sublimes gloriosi ad eum.* Esa. 5. Sed pro certo rex avium, i. angelorum s. Christus. in ipsum fuit allapsus post passionem, & ipsum perforavit, & dirupit intestina ejus, quia sc. sanctos patres extraxit de ejus utero s. de limbo, vel de purgatorio, & ibi relinquit aperturam & fracturam, i. introitum ad purgatorium, & egressum. Ideo Os. 13. *Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne.* Secundum Plin. & Solin. ista 8 belua persequitur fugientes, fugax tamen est contra insequentes. In hyeme absconditur, in vere apparet, & quamdiu vivit semper crescit, in aqua positus oculos habet hebetes, in terra autem acute videt, secundum eosdem. Recte talis est diabolus, quia vere illos qui eum fugiunt, & declinant, ejus sc. potentiam timentes magis persequitur, illos tamen qui resistunt sibi non consentiendo, fugit, quia sicut dicitur Jac. 4. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Ille in hyeme, i. in tempore tribulationis latet sc. à tentationibus cessando, quia bene scit quod nihil faceret. Sed in vere, i. in tempore prosperitatis, tunc apparet, sc. tentando de luxuria, gula, &c. Et hic quam diu vivit, i. usque ad diem judicii semper crescit, quia sc. corpus mysticum, i. collegium reproborum usque ad diem judicii augmentatur. Crocodilus in vere 9 apparet, & in hyeme non videtur, & secundum Plin. in hyeme semper jejunat. Per crocodilum intelligo homines divites, & mundanos, qui in vere, i. in tempore prosperitatis apparent, & videntur esse amici, promittentes magna, & mirabilia. Sed vere quando venit hyems. i. tempus tribulationis, & paupertatis, pro certo non inveniuntur, quia falsi amici, & mundani apparent, & blandiuntur hominibus in eorum prosperitate, & fugiunt in adversitate, ideo Eccl. 6 *Est amicus secundum tempus, & non permanebit in tempore adversitatis.* Vel dic, quod divites in vere præsentis vitæ apparent, in hyeme vero futura mortis nõ videbuntur, quia tunc in inferno latebunt ubi perpetuo jejunabunt. Crocodilus quamdiu vivit semper crescit secund. Plin. Non enim habet li- 10 mitatum augmentum, & iste in aquis habet visum hebetatum, in terra autem acute videt. Sic vere isti mundani usurarii, & avari quamdiu vivunt, semper crescunt, sc. quantũ ad divitias, & honores, quæ semper eis adduntur, Non enim ponunt terminum, finem, & limitem in divitiis & in statu suo, quia semper vellent magis ac magis usque in infinitum crescere. In aqua autem, i. in bonis spiritualibus parum vident per discretionem, sed in terra, i. in divitiis acute vident, per mundanam sapientiam, & considerationem, *quia filii hujus seculi sapientiores filiis lucis.* Luc. 16. Vel in vita præsenti sunt videntes & sapientes, ut patet in causidicis, quando autem in aqua erunt, i. in miseria infernali, tunc obscurabitur per ignorantiam intellectus sui claritas. *Mortui enim nihil noverunt amplius.* Ecc. 9. Vel pone, quod boni semper debent crescere quamdiu vivunt, secundum s. processum, & cumulũ meritorũ. *Fons parvus crevit in fluvium magnum.* Hest. 10. Vel pone etiam quod mali semper crescunt in malitia, *quia mali homines proficiunt in pejus.* 2. Ti. 2. Vel pone si vis, quod crocodilus in aqua obscure videt, in terra clare, quia s. illi qui sunt in aqua, in delitiis, nõ clare vident per discretionem, sed quando sunt in terra, i. in asperitate, & pœnitentia, tunc bene vident clare, quid fugiendum

sc.

11 le. & agendum, quia secundum Greg. *Adversitas oculos aperit, quos prosperitas claudit.* Crocodilus fugit insequentes, & persequitur fugientes secund. Plin. Sen. & Solin. Sic vere mundus fugit insequentes sc. divites fieri cupientes, *quia si sequutus fuerit, non apprehendet* Eccl. 11. *Fugientibus autem eum, & contemnentes insequitur*, eis
12 dignitates offerendo, & officia. *Praeoccupat enim quarentes se.* Sap. 6. Hucusque Plin. Secundum Phisologum, Crocodilus si juxta fluvium invenerit hominem, occidit eum si potest. cum occiderit, plorat ipsum, & finaliter ipsum devorat post ploratum. Sic usurarii, & causidici, qui per cautelas, & malitias pugnant contra homines, i. contra pauperes, juxta fluvium mundi hujus; quando prævalent contra eos s. per fallacias & verba sua, tunc occidunt eos, i. ligando, & involvendo eos in suis contractibus & tunc plorant per fictam compassionem, ut sc. eos magis extrahant, & involvant. Sed pro certo finaliter eos devorant, per exhæredationem. Fig. de Ismael Hier. 41. qui egressus in occursum virorum, incedens, & plorans ibit, & duxit eos in civitatem, & occidit eos. Sic vere tales videntur esse flentes per compassionem, sed per ficta verba sua occidunt, & exhæredant, & defraudant. *Est enim qui nequiter se humiliat.* Eccl. 18. Vel pone quod crocodilus est populus Judæorum, qui occidit hominem, id est, Christum, sed in fine temporum flebit eum per contritionem, & vorabit ipsum, & sibi incorporabit per suæ fidei susceptionē, *quia in fine Iudei salvi fient*, sicut dicitur Lev. 26. Deut. 30. Ez. 16. Esa. 10. & 11. per totum & secund. Apost. Rom. 11. *Cum subintraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus fiet.* Vel crocodilus est diabolus, qui in fine habebit luctę de hoc, quod homines devorat, & seducit. Vel dic, quod quando homo occidit animam suam per peccatum, debet eam lugere per contritionem, & devorare, & sibi incorporare per peccatorum jugem recordationem. *Devora librum, & amaricabitur venter tuus.* Ap. 10.
13 Dicit idem Phisologus, quod de fimo crocodili fit unguentum, quo mulierum senum facies sophisticatur, ut ad tempus juvenes & pulchræ videantur, & earum rugositas pallietur. Crocodilus est diabolus, qui fimum suum, i. hypocrisim, & fictionem emittit, & ideo mulieres rugosæ, & senes, hoc est dictum, personæ fragiles, & viles in peccatis, & vitiis antiquati, isto fimo, i. hypocrisi & fictione illinunt vultos suos, i. apparentiam exteriorem, ita quod propter pulchritudinem morum & conversationis ipsæ videntur esse juvenes, i. fortes ad bona opera exequenda; sed hoc est tantum usque ad tempus, quia vere fictio hypocritarum de facili percipitur, & eorum rugositas declaratur. *Gaudium*
14 *enim hypocritæ ad instar puncti.* Job. 20. quia secund. Senec. Nihil, quod simulatum & fictum est, potest esse diuturnum. Dicit idē Phisologus, quod entydros in herbis quas crocodilus comedit, se involvit, &c. Vide de fluvio Nili, c. de flumine, vel de Ægypto. Entydros est quidam serpens, qui duobus modis intrat crocodilum sc. involvendo se in herbis, quas crocodilus comedit secund. Phisologum, vel in luto, & per dentes collabendo, secundum Isid. l. 12. Et forte iste est ichneumon, de quo dicunt Plin. & Solin. quod tunc in ventrem crocodili illabitur, quando ipsum dormire per scalptionem aviculæ videt. Sic vere duobus modis intrat diabolus cor humanum sc. cum herbis quas homo comedit, i. cum divitiis per peccatum avaritiæ. Item cum luto, i. cum carnis delitiis per luxuriam, & sic occidit hominem quē
15 subintrat &c. Vide de illo. Secundum Plin. & Solin. crocodilus, quando videt vermibus ventrem suum plenum, & exinde infirmatur, aperit os quibusdam aviculis, quæ in Nili litoribus habitant, quæ in tempore æstivo subintrant ejus ventrem, & vermes ibi existentes comedunt, & sic à vermibus belua liberatur. Iste crocodilus magnus, horribilis & crudelis significat crudeles tyrannos, & principes hujus mundi, qui propter mala sua opera multos habent vermes, i. multos remorsus in conscientia. Per istas aviculas intelligo adulatores, & histriones, qui in flumine mundi hujus, in æstivo tempore, i. in tempore prosperitatis volitant, & discurrunt. Quando igitur crocodilus, i. princeps, & tyrannus vult extrahere vermes, & remorsus de ventre conscientiæ sc. quando vult, quod conscientia sua non remordeat eum, tunc vere admittit, & alloquitur aviculas istas sc. histriones, & adulatores, qui cum rostris suis, i. cum verbis adulatoriis extrahunt vermes de conscientia ejus, quia ejus actus justificant, & sic faciunt quod principes non faciant conscientiam in illis, de quibus primitus faciebant, quia breviter principes hodie largas habent conscientias, propter verba adulatorum, qui sunt juxta ipsos Es. 30. *Loquimini nobis placentia, &c.* Ideo Esa. 9. *Erunt qui beatificant se ducentes, & qui beatificantur præcipitati.* Vel die, quod nos debemus aperire os per confessionem sacerdotibus avibus Christi; ut inde extrahant vermes conscientiæ scil. peccata. Crocodilus secundum Solin. non habet linguam ad 16
vociferandum, sed habet linguam modicam, sicut pisces sc. tantummodo ad gustandum. Sic pro certo multi sunt, qui non habent linguam ad vociferandum per Dei laudem, & gratiarum actionem, sed bene habent linguam ad gustandum, & ad comedendum per gulam, & carnalem delectationem. *Adhærent fa-* 17
ciam linguam tuam palato tuo, & tu mutus. Ez. 3. Crocodilibus secundum Solinum in aqua habitans tetinet radios solis, & agitat se, & sic fit calida. Sic diabolus qui in aquis, i. viris delitiosis habitat &c. non intelligo quid est hoc dictum, ideo non exposui. 18
Job. 42. *Sub ipso erunt radii solis.* Crocodilus secundum Plin. & Solin. ibi, facit nidum suum circa Nilum, & ibi ova sua parit, ubi quodam naturæ præsagio cognoscit, Nilum anno illo nullatenus ascensurum, & sic ut ait Plin. ubi supra, nidus crocodili præsagium est, usque ad quem locum sit ascensurus Nilus anno illo. Sic vere viri justi, & sancti nunquam stabilierunt sibi mansionem aut nidum in loco vel statu, ubi aquæ fluxibilis prosperitatis mundanæ attingere potuissent. Ova enim affectuum suorum nunquam posuerūt, nisi in statu pœnitentiæ, ubi fluvius prosperitatis fluxibilis non attingit. Sicut ponitur lib. de natura rerum, crocodilus etiam corde sublato aliquandiu vivit, quod in animalibus quæ à corde vitam habent, rarissimum invenitur. Sic vere si cor, id est, propriam voluntatem amiserimus, 19
vitam gratiæ propter hoc nullatenus amittemus. Vel dic, quod mali qui cor suum perdiderunt, inquantum ipsum per mundi voluptabra distraxerunt, nihilominus vivunt, vita sc. temporali. Psal. 39. *Cor meum dereliquit me.* Vel die, quod cor significat constantiam &c. sicut supra. Vide in tractatu de piscibus, ubi invenies alia. Etiam vide in tit. de ovis, c. ult. ubi similiter invenies quædam dicta scilicet infra lib. 13. c. 5.

Cap. XXIX.

De Colubro.

COluber dicitur, quasi colens umbras, vel quasi collabens, 1
quia labitur dum movetur, ut ait Papias. Coluber rutam odit, pellem deponit, lac diligentissime bibit, carnes fugit, muscas comedit, pulverē lingit. Tales recte sunt peccatores mundi, quia umbras, id est, loca obscura diligunt, & frequentant, quia usurarius falsum contractum, luxuriosus carnis actum, in tenebris operantur, id est, in locis secretis, *quia qui male agit, odit lucem* Jo. 4. Isti etiam collabuntur per diversa vitia, & peccata, rutam, id est, pœnitentiam amaram odiunt, pellem, id est, bonam conversationem deponunt. lac, id est, mundi delitias diligentissime bibunt, & carnes, id est, voluptates carnales, muscas, & pulverem, i. mundi bona, & divitias nihil valentia fugunt, lingunt, diligunt & sectantur Ps. 71. *Inimici ejus terram lingent.* Colu- 2
ber cervum fugit, leonem interimit, arbores, & cavernas inhabitat, rutam odit, lac etiam diligentissime bibit. Sic Diabolus cervos, id est, simplices, & perfectos cornua virtutum deferentes, & cursum bonorum operum exercentes, odit & fugit. Sed vere leones, id est, superbos, & crudeles interimit, & occidit, arbores, & cavernas, i. e. homines concavos per fraudem, & malitiam inhabitat, rutam, i. e. homines amaros per contritionem odit, lac autem, i. homines delitiosos bibit, fugit & attrahit in infernum. *Mel, & lac sub lingua tua.* Cant. 4. Pinguedo colubri 3
aquatici valet contra morsum crocodili, & si quis secum habuerit fel colubri, à crocodilo non lædetur, contra ipsum belua nil audente. Iste colubet est Christus, qui in aqua devotionis, vel etiā tribulationis fuit nutritus, pinguedo ejus, est pietas & dulcedo, fel autem est ejus austeritas seu rigor. Pinguedo igitur colubri aquatici, id est, pietas Iesu Christi valet contra morsum crocodili, id est, contra tentationem diaboli, quia per Christi pietatem à tentationum, & vitiorum morsibus liberamur; *quia pietas ad omnia valet.* 1. ad Tim. 4. Si autem fel ejus, id est, suum rigorem, & austeritatem nobiscum habuerimus, per suorum judiciorum jugem considerationem, tunc à crocodilo diabolo per peccata, & vitia non lædemur, quia sic per Dei timorem, qui exinde concipietur, vitia declinabimus, & peccata. Bene ergo consulitur Thr. 4. *Memor esto paupertatis meæ, & absynthij, & fellis.* Vel per pinguedinem intellige sanguinem Christi; & per ejus fel intellige fel, quod in cruce potavit, quæ omnia sunt contra peccata medicinæ. Figura de serpente æneo suspenso, &c. Num. 21. Applica de Christi passione.

Damula. vide supra de caprea, quod idem est.

Dipsas. vide supra, c. de aspide, & angue.

Cap. XXX.

De Dromedario, genere cameli.

1 DRomedarius est quoddam genus cameli, secundum Isid. lib. 12. Minoris tamen est staturæ quam camelus, longe autem velocioris motus, et cursus. Unde dromos græce idem est, quod cursus velox latine, centum enim milliaria pergit una die in Madiam, et Effa, quæ sunt regiones trans Arabiam, ubi abundant. Et castrantur in juventute, ut velociores ad cursum fiant, et ne propter fœminarum ardorem, à cursu sui itineris retardentur. Sic vere duo sunt genera camelorum, id est hominum sc, cameli communes, id est, seculares, et dromedarii, id est, religiosi. Et isti sunt vel debent esse minores aliis per humilitatem, velocioris cursus per bonorum operum multiplicitaté, & ideo in juventute debent castrari per votum castitatis, ne sc. præ ardore fœminarum moveantur per luxuriam, & à cursu bonorum operum retardentur, & ut sic castrati & castificati cursum
2 bonorum exequantur. *Cursor levis explicans vias, &c.* Hier. 2. Dromedarius est animal leve, velox, & mobile supra modum, sed hujusmodi velocitatis plures sunt causæ secundum Plin. Una est latitudo passus quia tibias habet longas. Alia est dispositio membrorum, quia tibias habent graciles, & nervosas. Alia est parcitas victus, quia parci sunt cibi, quia fœno, vel cortice vel dactylorum ossibus post longissimos terræ circuitus sunt contenti, & sic quia non impinguantur, sunt leves ad motum, & cursum. Alia est magnitudo caloris, quia cum sit animal calidissimum natura, ideo calor consumit in eo ventositatem, & pinguedinẽ, & non sinit eos mole carnea onerari. Alia est, quia castrantur in juventute, & sic propter libidinis absentiam minus impediuntur à curlu. Sic vere charissimi sancti, & perfecti viri fuerunt, & sunt veloces ad cursum bonorum operum exercendum, & nos similiter debemus esse, sed ad hoc debent cõcurrere plures causæ. Prima est latitudo passus, i. amoris, quia vere tibias, i. affectus longas debemus habere, ut s. non tantũ tangamus per dilectionem, illa quæ sunt prope nos sc. parentes, & amicos, imo etiã illa quæ sunt longe sc. inimicos, & etiam non tantum illa quæ tangunt temporalia, sed etiam cœlestia, *Attingit à fine usque ad finem.* Sap. 8. *Usq; ad cœlos attingebat, stans in terra.* Sap. 18. Secunda causa est membrorum habitudo, quia vere crura nostra, i. affectiones debent esse graciles per humilitatem, & nervosæ per sensum compassionis, & per pietatem. Item parcitas victus, quia vere nos non debemus quærere delitias in deserto mundi hujus, sed post circuitus & labores pœnitentiæ, debemus comedere cibaria sacræ doctrinæ sc. corticem sensus historialis, fœnum sensus moralis, & ossa dactylorum, i. sensus mysticos, & spirituales, quia qui bene vult currere, & laborare per pœnitentiam, non debet impinguari delitiis, sed scientiis, ideo 2. Tim. 4. *Ministerũ tuum imple sobrius esto.* Alia causa est calor, id est, fervor charitatis, quia si tuerimus ferventes per charitatem, tunc consumetur ventositas superbiæ, & superflua pinguedo gulæ, & luxuriæ, & sic ponderositas avaritiæ non impediet cursum nostrum. Alia autem ratio est castratura, id e. emissio voti castitatis, quia breviter loquendo, si fuerimus castrati per castitatem, erimus ferventes per charitatem, parci per cibi abstinentiam, lati passus per amicitiam, & tunc cursum laboris, & bonorum operum velociter exequemur. Et si nervosi fuerimus per devotionem, & compassionem, tunc laborem nostrum continuabimus per perseverantiam, & durationem. 2. Tim. 4. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.*

Caput XXXI.

De Dracone.

1 DRaco secundum Isid. l. 12. rex, & maximus est serpentum hinc in Æthiopia in ipsis incendiis jugis æstus habitat, de cavernis suis aliquando exit, & in aëream fertur, & aër propter ejus impetum excitatur, & mare propter ejus venenum intumescit. Dentes habet magnos, & serratos, morsu, & ictu interficit, quia cauda sua durissime percutit atq; ligat. Unde nec ab illo est tutus elephas corporis magnitudine, quia semitas obsidet per quas elephas ambulat, & ligando pedes ejus cum cauda sua ipsum compellit cadere. sed hoc non impune facit, quia dum derrahit elephantem, super eum elephas cadit, & suo pondere ipsum necat. Recte talis est diabolus, quia in Æthiopia, id est, in inferno, ubi sunt incendia jugis æstus, habitat, & moratur. Sed pro certo de cavernis illis aliquando exit scil. ad bonos tentandos, & ideo in aere, & in mari, id est, in Ecclesia, & in mundo sicut leo circuit, & discurrit, & ibi tempestatem superbiæ, & fervorem iracundiæ, luxuriæ & avaritiæ introducit. Job. 41. *Fervescere faciet quasi ollam profundum mare.* Et iste pro certo elephantem fortissimum, i. ipsos sanctos, & perfectos invadere præsumit, sicut patuit de David, Samsone & Salomone. Viri enim sancti, & perfecti ab eo non sunt tuti, quia semitas religionis, & pœnitentiæ, & perfectionis circuit, & eorum pedes, i. affectiones involvit, scil. per malas suggestiones, & sic ad terram, i. ad terram temporalium eos detrahit, & à statu perfectionis eos cadere facit, & sic per peccata mortalia eos occidit. Sed hoc non impune, quia dum eos tentat, seipsum occidit, quia scil. de hoc finaliter acerbiter punietur Esa. 51. *Percussisti superbum vulnerasti draconem.* Vel dic, quod draco est caro, &c. sicut supra. Draco secundum Plin. lib. 8. c. 13. cum sit maximæ magnitudinis, tamen per flumina, & mare velificat, & transfretat ad pabula meliora. Isti etiam aliquando decem vel undecim per caudas se 2
mutuo complectuntur, ut sic tutius per mare circumeant, & transnatant. Sunt autem dracones secundum Isid. cristati quibusdam fistulis, quibus ventum attrahunt. Linguam habent venenosam, & ideo morsu, & ictu vulnerant, quos invadunt. Tales sunt recte usurarii, & avari, & ballivi, & generaliter omnes mali, quia isti ad modum draconis sunt sitibundi per avaritiam, cristati seu mitrati per dignitates, & eminentiam, quia sc, multi mali occupant hodie mitras, i. e. officia, & dignitates. *Tolle cydarim, & pone coronam.* Eze. 21. Et sic attrahunt ventum sc. vanæ laudis per superbiam. Hier. 4. *Attraxerunt ventum quasi dracones.* Isti habent linguam venenosam, quia vere eorum lingua, & verba per palliationes, & blanditias invenenant pauperes, & defraudant, quia eis multa promittunt, ut eos attrahant ad contractus, sicut patet in advocatis, quorum linguæ aliis sunt venena, & ideo morsu suggestionis, & ictu invasionis pauperes ab eis infestantur. Ps. 13. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Isti etiam per caudas mutuo se conjungunt, quia vere tales perversi hodie sunt conjuncti, confœderati, & conglobati, quia unus alium sustinet & tuetur. Istud patet in caulidicis, & ballivis, qui videntur omnes esse unum, & in unum per malam societatem, & concordiam contra omnes alios sunt conjuncti. *Congregati sunt, convenerunt in unum.* Ideo Job. 41. *Una uni coniungitur.* Et ad hoc isti avari, & tyranni sunt conjuncti, ut sic per mare divitiarum & per fluvium delitiarum transeant ad pabula melior, id est, ad bona temporalia, & beneficia, & officia pinguiora. Unde videntur dicere illud Prov. 1. *Marsupium sit unum omnium nostrum*, ideo de tali connexione malorum possunt dicere pauperes. *Congregata sunt adversum nos gentes, ut auferant nos.* Vel pone de dæmonibus, qui in mari hujus mundi contra bonos invicem sunt conjuncti. Secundum Pli. ibid. inter elephantem & draconem per- 3
petua est dimicatio. Nam draco cum cauda sua ligat pedes elephantis, & facit eum cadere, & occidit. Sic vere inter dracones sitibundos, superbos sc. avaros, usurarios, & advocatos, & elephantem hirsutum, & villosum, i. divites agricolas, qui habent magnum vellus divitiarum, est perpetua pugna, nam istos per fallitates suas, & per fraudes, & cautelas in suis malis contractibus alligant, & involvunt, & sic eos ad terram, i. e. ad paupertatem deprimunt, detrahunt, & deducunt. Nam cum cauda malitiosæ calliditatis, tales involvunt pauperes vicinos. Sed sicut draco interficitur propter casum elephantis, sic propter casum, & depressionem pauperum pereunt spiritualiter oppressores. Allega ut supra. Fig. Apoc. 12. *ubi draco insidiabatur mulieri in partu ejus, &c.* Causa quare draco invadit elephantem, est secund. Pli. 4
& Isid. quia draco habet maximum calorem innatum, & ideo cum sanguis elephantis sit frigidus, cupit draco, eum bibere ad ardorem suum temperandum, & ideo contra eum pugnat. Unde dicit Pli. l. 20. c. 12 quod aliquando draco ascendit, super magnam arborem, & subito salit super elephantem, & ipsum mordet, & sanguinem ejus sugit, & sic debilitatus elephas propter defectum sanguinis cadit, & draconem sub se opprimit, & sic dum à dracone occiditur, suum interficit occisorem. Per draconem qui sec. Isid. est maximus serpentum, intelligo prælatos, per elephantem autem, quod est animal simplex, & benignum, intelligo subditos eorundem: sed vere inter istos est perpetua pugna; quia dracones, i. superiores per rapinas, & exactiones pugnant contra subditos, & elephantes, i. subditi pugnant similiter contra eos murmurando, conquerendo, et maledicendo. *Manasses vorabit Ephraim, & Ephraim Manassen.* Es. 9. & Es. 19.

Concur-

Concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios. Secund. enim Senec, ista duo simul Deus posuit, odium, & regnū. Sed pro certo causa quare isti dracones impetunt elephantem, est, quia cum ipsi sint ferventissimi per avaritiam, & crudelitatem, ideo sanguinem elephantis, id est, substantias temporales pauperum subditorum cupiunt, ideo Num. 23. *Non accubabit leo donec rapuerit prædam, & occisorum sanguinem bibat.* Et ideo quando isti dracones sunt in aliqua arbore alta, i. eminentia dignitatis, officio & judicatura vel prælatione, tunc insiliunt in elephantem, i. in subditos, mordent eos crudeliter impetendo, & sugunt sanguinem eorum, id est, substantiam temporalem, quæ data est eis ad subsidium vitæ, & necessitatis, sc. per exactiones & rapinas, emendas, & vexationes, & sic debilitantur per paupertatem, & cadunt sc. à statu suo usque ad terram, i. ad status vilitatem, & moriuntur per famæ, & honoris perditionem. Esa. 3. *Populum meum exactores sui spoliaverunt.* Et Esa. 59. *Qui recessit à malo, prædæ patuit.* Veruntamen dum isti dracones subditos suos opprimunt depauperando, & excoriando, ipsi similiter opprimuntur etiam temporaliter, quia non possunt esse divites, si subditi sunt pauperes, & spiritualiter, quia exinde perdunt gratias, & virtutes, & æternaliter, quia exinde mortem accipiunt sempiternam. Ideo Esa. 25. *Interficiam interfectores tuos,* & Hierem. 20. *Omnes prædatores tuos dabo in prædam.* Et sicut draco habitat in fluminibus & ab Æthiopibus manducatur; sic isti in fluvio divitiarum, & deliciarum habitant, & à dæmonibus comedentur. Et ideo tales dracones bene fuerunt figurati Ez. 38. ubi dicitur, *Draco,* inquit, *magne qui cubas in medio fluminum, ecce ego ponam frenum in maxillis tuis, & adhærere faciam omnes pisces tuos squamis tuis, & extraham te de fluminibus tuis, & projiciam te in desertum bestiis terræ, & avibus cœli, & dabo te ad devorandum, & pisces tuos qui tecum sunt.* Sic vere isti qui in fluminibus deliciarum habitant, & pisces eorum, id est, ballivi, & officiales in desertum inferni projicientur, & à bestiis, & avibus, i. dæmonibus vorabuntur, vide de Nilo ubi ponitur hæc figura. Vel dic, quod causa quare dæmon impetit hominem, est, ut auferat sibi sanguinem, id est, devotionem, & compassionem Christi. Vel dic, quod draco, qui occidens elephantem, occidit, seipsū, est dæmon, qui dum occidit, i. occidi procuravit elephantem, i. Christum, & ejus sanguinem extrahit per passionem, ab eo cadente per mortem fuit oppressus, quia Christus mortuus draconem diabolum interfecit. Fig. 1. Mac. 7. ubi Eleazar occidens elephantem, ubi erat rex casu ejus occisus est, sic dæmon occidendo humanitatem ubi erat rex, i. filius Dei, occisus est introrsus casus ejus, &c. & de hoc Eccl. 28. *Facienti nequissimum consilium, super eum devolvetur, & nescit unde adveniet ei.* Tales etiam fuerunt Judæi, qui dum Christum fecerunt cadere per mortem, ne regnum perderent, exinde fuerunt perditi, & destructi. Ideo de lapide reprobato dicitur Mat. 21. *Super quem vero ceciderit, conteret eum.* Secund. Hierem. 5. in glo. Hier. 14. Draco propter maximum calorem est animal sitibundum, in tantum, quod vix potest aqua satiari, & ideo aperit os vento, ut sic extinguat ardorem sitis. Unde cum videt naves in mari, volat ad velum navis, ut sic ardor suus per ventum qui ibi flat, temperetur, ita quod propter impetum suum, & propter ejus pondus navē quandoq; detrahit, & subvertit, quod videntes nautæ, & hoc ex tumore aquę cognoscentes, deponunt velum, & sic periculum evadunt. Charissimi, per navem in mari intelligo religionem, vel Ecclesiam in mundo fluctuantem, per velum altum intelligo officiū dignitatis, ubi ventus vanæ laudis, & superbiæ solet flare, per draconem intelligo religiosum vel clericum ambitiosum, qui calore cupiditatis æstuans, sitim avaritiæ patitur, & ardorem. Draco igitur, i. clericus ambitiosus, cujus est tanta sitis avaritiæ, quod aquis, i. divitiis, & delitiis nō potest refrigerari vel satiari, os sc. cordis sui aperit vento, i. vanæ gloriæ, ut s. per eam recreetur, eam s. appetendo, & desiderando. Unde dicitur illud Hier. 22. *Omnes pastores tuos pascet ventus.* Et ideo in navi Ecclesiæ positus vel religionis, volat ad velum, ambit. s. ad principatum, & dignitatem, appetit & quærit esse Episcopus, abbas & prælatus, & hoc nō ut proficiat Ecclesiæ, sed ut vento inanis gloriæ satietur, quia sicut videmus, clerici & religiosi non possunt satiari aquis, i. divitiis, & officiis, beneficiis, & præbendis, nisi etiam velum obtinuerint prælaturæ, ut ventum attrahant vanæ laudis. Ideo Hier. 14. *Onagri steterūt in rupibus attraxerunt ventū quasi dracones.* Et ideo pro certo sæpe accidit, quod impetu suæ superbiæ navem Ecclesiæ vel religionis destruunt, & subvertunt, quia sicut videmus, per malum prælatum tota Ecclesia, & quantum ad temporalia, & quantum ad spiritualia dissipatur, *quia regnantibus impiis, ruina hominum,* Prov. 28. Vel pone, quod velum significat malum prælatum, qui super malum, i. in altitudine dignitatis in navi Ecclesiæ positus, flatu ventorum sc. jactantiæ, & superbiæ fatigatur, contra illud Eccl. 5. *Non te extollas in omnem ventum.* Quando ergo draco, i. diabolus vidit hujusmodi velum ventilatum, & elatum, volat ad eum per malas suggestiones, sc. in citando ad rapinas, pompas, & crudelitates, & sic malus subvertitur, & tēporaliter, & spiritualiter, nisi tale velum, i. talis prælatus ab his, qui in navi sunt deponatur, & à malo, i. à statu dignitatis infectus deprimatur. *Quomodo erigitur, ita & deponetur.* Num. 2. Secundum Sol. Æthiopes utuntur sanguine draconis contra fervorem æstus, ipsū autē draconem manducant, quia cum non habeat venenum nisi in felle, & in lingua, sed & linguam ei amputant, & sic separato veneno, corpore reliquo utuntur in cibo, & medicina. Draco est peccator, sanguis ejus mors, & vindicta facta de eo, fel ejus est peccatum occultum, lingua ejus significat peccata aperta, & maxime in loquutione. Æthiopes ergo. i. viri justi fervore tribulationum denigrati contra fervorem cōcupiscentiæ & avaritiæ debent uti sanguine draconis, i. morte divitū peccatorum considerando eorum mortem, quæ communiter mala est. Psal. 57. *Manus suas lavabit justus in sanguine peccatoris.* Ipsos autem dracones debent comedere, & sibi incorporare per dilectionem, felle tamen, & lingua venenosis amoris, i. eorum culpis & vitiis prætermissis, quia naturā debemus diligere, non peccata, & odire vitia non naturam, & hoc est perfectum odiū, de quo dicit David: *Perfecto odio oderam illos,* ubi Cassiodorus Perfectum odium est odire vitium, non personam. Vel pone quod Æthiopes, i. dæmones comedunt dracones, i. peccatores Ps. 73. *Contribulasti capita draconis, dedisti eum in escam, &c.* Draco secund. Sol. & Plin. habet tantum fel, & linguam venenosam, & ideo dicit Plin. quod lingua ejus semper erigitur in venenum, ita quod quandoq; venenum ex calore inflammat aërem, in tantum quod videtur spirare ignem, spirando autem quandoque flatum contagiosum emittit, ex quo aër corrumpitur, & morbus inde pestilens generatur. Sic vere sunt multi qui sunt venenosi in felle, i. quantum ad iracundiam, in lingua quantum ad detractionem, & adulationem. Unde propter venenum malitiæ suæ lingua eorū semper erigitur, & movetur sc. loquendo, detrahendo, infamando, cominando, & injuriando, & ideo sæpe accidit, quod aër, i. bona societas propter venenū hujusmodi malæ linguæ inflamatur per iram, contentionem, & discordiam, & furorem. *Lingua enim tertia multos commovit.* Eccl. Hier. 11. *Ad vocem loquelæ grandis exardescit ignis.* Eccl. 20. *Apertio oris ejus inflammatio.* Tales enim ab ore suo emittunt flatum venenosum, i. verba detractionis, & murmurationis, quæ aliis sunt venena, sc. illis de quibus loquuntur, & sic exinde corrumpitur aër, i. tota vicinia, & tota societas sc. credēdo verbis istis, & inde morbus pestilens, i. ira & odium, divisio & dissensio generantur. Jac. 3 *Lingua ignis est, & universitas iniquitatis, constituitur in membris vestris.* Vel per draconem intellige luxuriosos, & maxime vetulas macquerellas, quorum verba, & suggestiones tanquam flamea, & venenosa aërem, i. bonas personas per suggestionem luxuriæ invenenant, & inflammant. *Eloquium ejus quasi ignis exardescit.* Fig. Apoc. 12. de dracone, *qui emisit fluvium ut extraheret mulierem.* Sic tales emittunt fluvium, i. dulcia verba, ut mulieres attrahant ad peccatum. Vel draco est diabolus, cujus flatus, & lingua, id est, fallax suggestio aërem, i. bonas personas inflammant per tentationes, invenenant per consensum, & occidunt per operationem, & inde morbus pestilens, i. peccatorum multiplicitas generatur. Fig. Apoc. 9. *ubi apertus est puteus abyssi, & exivit fumus sicut fornacis magnæ, & obscuratus est sol, & aer de fumo putei.* Sic verē quando os talis putei vel draconis, sc. luxuriosi, detractoris vel leonis aperitur per loquutionem, exit inde fumus infamiæ, luxuriæ, & suggestionis, sicut fornacis, & sic obscuratur, i. inflammatur ipse sol, i. bona persona, & aer, i. tota audiens societas depravatur sc. de eo male judicando, & æstimando, ideo Jac. 3. *Lingua modicū membrum est, & magna commovet. Nigræ fiunt facies eorum de fumo, qui in domo sit.* Baruc. 6 Draco est animal sitibundum, ita quod propter maximum fervorem, aerem dicitur inflammare. In mari, in fluminibus, in terra, id est, in speluncis habitat, & antris, raro dormit, imo fere semper vigilat, aves & bestias comedit, acutissimum habet visum, quia à remotissimis rupibus videt prædā, motu & ictu pugnat. Revera charissimi talis draco est raptor, usurarius vel avarus, quia vere tales sunt hodie ita fervidi per avaritiam, & rapinam, &

& sævitatem, quod totus aer, id est, tota circumjacens patria ab eis inflammatur, conturbatur, & depauperatur. Isti igitur habitant in mari, i. in divitiis, & in fluminibus, i. in delitiis acute vident in malitiis, semper vigilant in astutiis, aves, & bestias, i. bonos, & malos devorant per crudelitates, à longe contemplantur prædam per falsas subtilitates: dico igitur quod isti habitant in flumine delitiarum. Unde Eze. 29. *Draco magne, qui cubas in medio fluminum.* Ideo dico quod isti raro dormiunt sc. propter nimiam sollicitudinem Eccl. 5. *Saturitas divitis non sinit eum dormire.* Item videre acute dicuntur, quia s. optime sciunt cognoscere lucrum, & commodum suum. Ps. 10. *Oculi ejus in pauperem respiciunt, insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.* 9 Draco in mari & in fluminibus habitat, & in antris, & iste etiam morsu, & ictu lædit, & quod momorderit, occidit, oculis, auribus & naribus animalium summe cupit nocere. Aures enim ab elephante cum promuscide defendi non possunt. Unde Plin. quod ita lædit elephantem in oculis, & in ore, quod quandoq; inveniuntur cœci, & non possunt manducare, & ideo moriuntur. Sicut etiã dicit Plin. l. 8. dracones in ponte existentes supervolantes aves quamvis alte, & celeriter, haustu detrahunt, & detractas absorbent, & consumunt. Recte charissimi iste draco est diabolus, qui in mari tumultuoso, i. in superbis, in fluminibus, i. in luxuriosis vel delitiosis, & in terris, i. in cupidis, & avaris habitat, & quiescit. *Draco magne qui cubas, &c.* ut supra. Ideo Job. 40. *Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus.* Iste etiam morsu, i. tentatione, & suggestione, ictu, hoc est dictum invasione, & tribulatione pugnat sc. contra homines, & summe cupit lædere occultum, i. i. fidem, & nares, i. devotionem, per quæ videmus, & odoramus spiritualia, & æterna. Et ideo multi sunt hodie elephantes, i. divites peccatores, qui cœci sunt, & oculis carentes, i. debita fide, & discretione, læsi sunt etiam in aure, i. in auditu, ita quod cibũ animæ sc. verbum Dei nolunt recipere vel audire, & ideo propter defectum ciborum moriuntur spiritualiter. Istud patet quia cœci sunt in spiritualibus & nolunt audire sermon. Hie. 22. *Dixisti, non audiam.* & 6. c. *Incircumcisa sunt aures tua, &c.* Pisces etiam, i. homines delitiosi, qui à dracone diabolo per tentationem mordentur, per peccata, & vitia moriuntur. Aves vero, i. superbi ab ipso finaliter in mare inferni detrahuntur, & ab eo devorantur. Esai. 14. *Detracta est ad inferos superbia tua.* Vel dic, quod draco est diabolus sive caro, quia pro certo nullus est hodie avis volans, i. ita vir contemplativus vel scientificus, quin haustu, i. suggestione hujus draconis possit ad peccatum detrahi, & ad amorem mundi, & ad negotia secularia, & etiã ad infernum finaliter inclinari Esa. 14. *Quomodo occidisti lucifer? &c. detracta est ad inferos superbia tua.* 10 Vide ibi. Secund. Arist. l. 8. c. 20. Illi dracones sunt maxime venenosi, qui cibos comedunt venenosos, utpote scorpiones, quia contra eorum venenum vix remedium invenitur. Sic vere detractores qui comedunt cibos venenosos, i. qui in aliorum vitiis, & peccatis delectantur, inquantum ea per detractionem sibi incorporant, & manducant, tales dico pessimi sunt venenosi, quia contra eorum percussiones, i. detractiones, & infamationes vix remedium invenitur, quia vix aut nunquam potest fama aliorum quam auferunt, integrari. *Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.* Hier. 30. & Hier. 36. *Frustra multiplicabo medicinam, sanitas non eris tibi, &c.* 11 Quamvis draco sit venenosus, habet tamen in se multa utilia. Unde dicit Pli. quod adeps draconis valet contra venenosa, & cum melle sumptus vel appositus, curat caliginem oculorum. Sic vere non est aliquis draco, i. aliquis peccator ita venenosus, quin in se habeat aliquid boni, quia multi habent adipem pietatis, & benignitatis, qui venenis obviat peccatorum. Fel etiam eorum, i. ira & invasio valet justis, quando eis infertur, quia sc. oculum mentis suæ abstergit, & clarificat, inquantũ albuginem carnalitatis ab eis abstrahit, & corrodit. *Utilitati enim bonorum militat pravitas reproborum*, secundum 12 Greg. Secund. Sol. c. de Æthiopia, veris draconibus ora sunt parva, & ad morsum non dehiscentia, quippe (inquit) non in dentibus habent vim, sed in caudis, & ictu potius quã rictu nocent. Per caudam intelligo malitiam, & per dentes detractionem, & per os loquutionem, quia pro certo veri dracones, i. illi qui sunt proprie malitiosi, & iniqui, ora habent parva, quia s. parum loquuntur, & parum mordent, quia scil. parum de aliis per detractionem obloquuntur, caudas tamen habent magnas inquantum magnas malitias exequuntur. Tales ergo magis nocent ictu, quam rictu, verbere quam verbo, opere quam sermone, cauda quam lingua, finali lævitia, et malitia, quam verbali detractione, et jactantia. Unde Sen. *Nocere nescit, quia se nocere jactat.*

CAP. XXXII.

De Eale.

EAle dicitur esse quædam fera in Asia, vel in India, quæ habet cornua mobilia sicut aures. Unde quando pugnat, unũ extendit, quod acuit ad pugnam, aliud autem vertit retro, quasi ei parcens, ut si aliud hebetatum fuerit in pugnando, illo postmodum possit uti, sicut dicit Isid. in lib. suo. Plin. autem l. 8. c. 2. dicit illi inesse colorem nigrum & fulvum, & cornua cubitalia, ut supra, & est ad quantitatem equi fluvialis. Duo cornua in prælato significant duplicem rigorem, & austeritatem, verbalem sc. & realem. Quando igitur eale, i. prælatus pugnat contra subditos, ipsos corrigendo, & castigando, ipse pro certo debet primo uti uno cornu tantum scil. increpatione verbali, & aliud cornu sc. punitionem realem debet suspendere, & flectere, juxta illud: *Producite verba, suspendite verbera.* Sed pro certo si istud non suffecerit, & si hominem ita dyscolum invenerit, quod cornu primum, id est, correctio verbalis nihil valeat, debet adhibere aliud cornu scil. duram correctionem, realem punitionem, & tribulationem, ut sic qui verbis non emendatur, verberibus corrigatur, sicut enim dicitur Prov. 29. *Servus verbis non potest erudiri.* Ideo dicat prælatus talibus obstinatis illud Ez. 20. *In brachio extento, & furore effuso regnabo super vos.* Istud etiam facit Deus, quia quando videt quod homo non vult corrigi per verba scripturæ, & prædicatorem, ipse pro certo subito adhibet aliud cornu, i. e. fortem tribulationem, mortem subitam &c. quæ primitus suspendere videbatur. Vel dic, quod cornua cum quibus tyranni pugnant contra pauperes, sunt ballivi, qui alternatim eis utuntur, & nunc uno, nunc alio præliantur. Item dic de stipendariis. Idem dic de iniquis, qui sunt cornua diaboli, & ideo ipsis alternatim utitur contra bonos. Vel dic, quod cornua diaboli sunt tentationes, quarum nunc una, nunc alia præliatur.

CAP. XXXIII.

De Equo.

EQuus ab æquatione dicitur, eo quod pares æquentur ad currus. Caballus etiam dicitur à cavo pede, quia cavum habet pedem, quod alia animalia non habent, & pressa ungula terram cavat, secund. Isid. l. 12. Sonipes etiam dicitur, à sono pedum. Proprietas autem equorum est, quia exultant in campis, odorantur bellum, sono tubæ excitantur ad prælium, voce accensi provocantur ad cursum, dolent cum victi fuerint, gaudent cum vicerint.

Recte tales debent esse boni Christiani, & maxime religiosi, quia vere invicem debent æquari, & parificari per concordiæ unitatem, non dividi per discordiam, & partialitatem. Unde 1. Paral. 24. *Tam majores quam minores, omnes sors æqualiter dividebat.* Pedes etiam i. affectus debent habere cavos, hoc est dictum, humiles & vacuos, per voluntariam paupertatem, quia terram, i. bona temporalia debent cavere, & projicere per contemptum, & cum pedibus, i. cum affectionibus debent facere sonum gratiarum actionum. Isti etiam campo certaminis hujus mundi debent spiritualiter exultare. Psal. 18. *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Et bellum tentationum, & vitiorum debent odorare, sentire, & prævidere per discretionem, & sono tubæ, i. e. verbis prædicationis vel divinæ scripturæ, & spiritualis informationis ad dimicandum, & resistendum utiliter excitari. *Procul odoratur bellum.* Job. 39. Et quando voce, i. e. dulci monitione accenduntur per dilectionem, tunc ad cursum bonorum operum debent celeriter provocari. Hier. 11. *Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis.* Quia boni magis faciunt per dulcem monitionem, quam mali per duram correctionem. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus loquutus est.* Can. 5. Isti etiam gaudent cum vicerint sc. tentationes, & tribulationes, *quia exultant victores capta præda*, Esa. 9. Si autem victi fuerint, & à diabolo separati, tunc dolent per contritionem, spirant per confessionem, plorant & gemunt per pœnitentiam & satisfactionem. Esa. 33. *Angeli pacis amare flebunt.* Equus 2 cognoscit dominum suum, & sunt aliqui, qui alium sessorẽ præter dominum proprium non admittunt, sicut exemplificat Sol. de equo Julii Cæsaris, & de equo Alexandri, & etiam Pli. idem dicit l. 8. c. 42. ubi addit quod Bucephalus equus Alexandri nullum alium admittebat, imo dum in obsidione Thebarum vulneratus esset dictus equus, non sustinuit tamẽ, quod Alexander in equum alium se mutaret. De equo autem Julii dicunt idem Plin. & Solin. quod pedes anteriores ad similitudinem hominis 3 habebat, quod etiam ostendit ejus effigies, ante Veneris ædem.

Equi

Equi de morte Domini sui lachrymantur, quia lachrymari, & affectum doloris se sentire more hominum dicuntur, & vivunt longo tempore sc. quinquaginta annis, ut dicit Isid. Unde etiam tam Plin. quam Solin. dicunt idem, addentes, quòd repertus est equus annis 75. vixisse: Rectè sic debent boni & justi esse, quia verè Dominum suum Christum debent diligere, & eum per fidem cognoscere, & alium sessorem sc. mundum vel diabolum non admittere per malam credentiam, vel per amorem, quia nihil debet homo diligere vel credere præter Deum, nisi forte ad ejus amorē & finem alia ordinando. Joan. 10. *Oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur; sed fugiunt ab eo.* De morte autem Domini sui Christi debent lachrymari per compassionem, & longo tempore vivere per perseverantiam & durationem. *Longitudo dierum in dextera ejus.* Prov. 2. maximè per quinquaginta annos, i. usquequo apprehendant jubilæum æternæ redemptionis, & requiei, quia *qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.* Joan. 11. Unde Eccl. 38. *Dies Israel innumerabiles.* Vel allega de bonis subditis & vasallis, qui propriū Dominum debent diligere & recognoscere, & de ejus morte dolere, & nullum alium per proditionem advocare. Eccles. 38.
4 Fili super mortuum produc lachrymas. Equus est animal lętum, & ejus lætitia seu tristitia finem prælij præsagit, & eventum. Sic verè boni, qui gaudent in Domino per suam spiritualem lætitiam, eventum & victoriam prælij vitiorum, & triumphum perpetuum affuturum significant. Illi autem, qui sunt tristes & turbulenti per iras, discordias & rancores, tales dico significant damnum, et casum sibi in inferno finaliter affuturum, de certamine mundi, quia sicut bonorum lætitia vitam, sic malorum tristitia significat mortem, 2. Cor. 7. *Sæculi tristitia mortem operatur*, &
5 Prov. 16. *In hilaritate vultus regis vita.* In equis secund. Isid. l. 12. attenduntur quatuor sc. pulchritudo, forma, meritum, color. Forma autem, i. e. dispositio boni equi est, quod habeat corpus validum, musculosum et robustum, pectus latum, latera longa, ventrem substrictum, staturam altam, clunes rotundos, pedem siccum, ungulam concavam et solidam. Rectè talis debet esse dispositio animæ vel prælati, quia debet esse fortis et robustus per constantiam, lati pectoris per charitatem, substricti ventris per castitatem, staturæ altæ per contemplationis vel perfactionis sublimitatem, clunium rotundorum per obedientiam, pedis sicci, i. affectus puri per conscientiæ munditiam. Ungulam autem, i. finem vitæ debet habere concavam per humilitatem, solidam per perseverantiæ firmitatem. Ungulæ equorum ejus ut silex, Esa. 5. *Pulchritudo equorum* secund. Isid. ibid. attenditur, ut sit caput exiguum, et siccum, aures parvæ et acutæ, oculi magni, nares patulæ, erecta cervix, coma et cauda depressa, et multis pilis ornata. Sic verè talis debet esse pulchritudo prælati vel viri justi, quia caput ejus, i. principiū et juventus debet esse exiguum per humilitatem, macrum per abstinentiæ parcitatem, siccum per continentiæ puritatem, quia ab ipso principio, & à cap. juventutis debet esse homo humilis, abstinens, et pudicus. Iste debet habere aures, i. auditū, breves, s. quantum ad detractores, et vaniloquia audienda. Aures etiam ejus debent esse acutæ, i. diligentes ad audiendum verbum Dei, et ad inquirendum ea quæ sunt necessaria ad salutem, et cogitandum causarum veritatem, *ita parvum audietis, ut magnum.* Deut. 11. *Audi satens simul, & quærens.* Eccl. 32. Item debet habere anima vel prælatus oculos magnos per discretionem, nares patulas per devotionem, cervicem, i. intentionem erectam, per æternorum contemplationem. *Respicite* sc. per discretionem, *levate capita vestra* per æternorū affectionem. Luc. 21. Debet etiam habere capillos, i. virtutes, et hoc in collo, i. in principio juventutis, et in cauda, i. in
7 fine senectutis. *Ipse erit in caput, & non in caudam.* Deut. 28. Meritum, i. valor equorum attenditur, ut sit animo audax et alacer, trementibus membris, quod est signum fortitudinis, et quod ex summa quiete facile excitetur, excitatus non facile retardetur. Sic verè prælatus debet esse audax et alacer. Audax sc. contra malos et tyrannos; et benignus, et alacer erga bonos; quia *clementia in suos, gladius est in hostes*, secund. Senec. Iste debet esse trimebundus per divinorum judiciorum considerationem, quia timor et tremor venerunt super me, et hoc est signum fortitudinis spiritualis, quia verè timor facit hominem fortem, et constantem, quia *qui timet Deum, nihil trepidat.* Eccl. 34. *Sed non in timore Domini, &c.* Si etiam dormiat in delitijs et consolationibus hujus mundi, ad modicū impulsum prædicationis vel monitionis debet excitari, et post à cursu bonorum operum, per tentationes diaboli non debet facilè retardari. *Excitavit eum dicens, surge velociter.* Act. 12. Et sicut in equis inveniuntur multi colores, quia alij sunt rubei, alij albi, alij nigri, alij varij, alij rufi, alij pallidi, sic prælati debent esse rubei per charitatem, albi per castitatem, nigri per pœnitentiam & austeritatem, varij per virtutum multiplicitatem, rufi per cautelam & sagacitatem, pallidi per honestatem & maturitatem. *Vestivit te multis coloribus.* Ezech. 16. Omnia, si vis, potes exponere de omni, vel de viro justo & perfecto. Secund. Plin. l. 8. c. 42. inter equos Scythicos, i. de Scy- 8
thia est quædam cognatio, qua copulam maternam refugiunt. Unde narrat Arist. l. 9. c. 47. quòd rex quidam Scytharum habuit equam pulchram, & filium ejus pulchrum, & volens habere filium de utroque, cooperuit faciem matris, & cùm filius saltasset super eam, tandem discooperta facie ejus, cognovit eam; & præ dolore fugiens præcipitavit se filius equæ, eò quòd vidit rem se habuisse cum matre sua, & mortuus est, secund. Plinium. Equus etiam in grege libentius cum sorore graditur, quàm cum matre secund. Plin. l. 8. c. 42. Si igitur inter equos irrationabiles est cognatio, multo magis inter homines debet esse, ut à consanguineis abstineamus. *Turpitudinem matris tuæ non discooperies.* Lev. 18. *Unusquisq; ad proximam sanguinis sui non accedat.* Ibid. Vel dic, quòd mater nostra est concupiscentia, soror nostra est charitas vel sapientia. Illius ergo coitum & confœderationem fugiamus, istius verò consortium eligamus. Prov. 7. *Dic sapientiæ, soror mea es.* Plinius dicit, quòd equi Scythici pugnant pro Do- 9
minis suis. & pro morte eorum plorant, & ad vocem symphoniæ delectati saltant in hostem Unde etiam ait, quòd cùm Regulus occisus fuisset, & hostis ad spoliandum venisset, equus ejus interfecit eum. Dicit etiam, quod rege Nicomede interfecto, equus ejus inedia vitam finivit. Alia multa exempla ponit idem Plin. & etiam Solin. Et sicut dicit Plin. illi equi sunt meliores ad pugnam, qui bibendo, in aquam profundius mergunt nares. Sic verè boni & justi fideles debent pro Christo Domino suo pugnare, fidem ejus sustinendo, & contra infideles prælando. *Usq; ad mortem certa pro justitia.* Eccl. 4. Et de ejus morte per compassionem plorare, & se præ compassione inedia macerare, & spoliatores ejus, sc. infideles, vel tyrannos corrigere & mordere, & ad auditum symphoniæ, i. e. prædicationis in hostem diabolum vel infidelem populum saltare, scilicet, eum aggrediendo per bonam operationem, vel corporalem impugnationem, vel etiam transfretando contra Saracenorum congregationem. Illi etiam, qui in aqua S. Scripturæ vel devotionis, vel compassionis nates animæ, i. affectum & voluntatem profundius immergunt, meliores sunt ad prælium bonorū operum exercendum, & diabolum, & vitia impugnandum, quia quanto homo in his aquis profundius se immergit, tanto contra hostes facilius prævalescit. Et breviter, sicut equus aliquotiens nullum sessorē præter Dominum proprium vult admittere, sic equus, id est Christianus non debet admittere alium sessorem, quàm Christum, quia nullam fidem & credentiam, nisi suam debet suscipere, & motus morte ipsius, contra Sarracenos debet dimicare. *Esto vir fortis, & præliemur pro civitate nostra*, 2. Reg. 20. Vel si vis, dic de bonis subditis & vasallis, quomodo se debent habere erga proprios Dominos & prælatos, &c. Secund. Plin. l. 29. c. 9. 10
Fel equi computatur inter venena, & ideo sacrorum flamini, i. Sacerdoti paganorū equum tangere non licebat. Sanguis etiam equi recens & crudus, perniciosus est sicut taurinus. Sic verè charissimi equi quadrigæ dominicæ scil. mali Ecclesiastici, & religiosi, quando in eis est fel iracundiæ & crudelitatis, sanguis luxuriæ & fœditatis, tunc isti sunt pessimi & venenosi, quia alij, qui eorum malo exemplo, ad consimilia trahuntur, invenenantur & moriuntur, & ideo ille, qui est sacratus Deo, i. vir perfectus, & etiam quilibet Christianus, non debet tangere per imitationem tales equos, i. crudeles & luxuriosos, Lev. 11. *Non tanget is, & non manducabitis, quia immunda sunt.*

Secund. Plin. spuma equi cum lacte asinæ, vermes in ventre 11
perimit venenosos. Sic verè si nos sumamus per devotionem & compassionem spumam, i. Isodorum Christi, & hæc, quod ipse fuxit, i. si consideremus ejus nativitatē & passionem, tunc vermes, i. vitia & peccata occidūtur, destruuntur, & adnihilantur. Equus secund. Avic. projicit dentes, & quanto antiquior, tanto 12
habet dentes albiores, & à tertio anno usq; ad triginta generat, & quandō incipit generare, tunc habet fortiorem vocem. Sic verè charissimi homo, justus, & maximè prælatus vel religiosus, debet mutare dentes veteres, i. e. verba inhonesta debet projicere,

cere, & dimittere, & quanto senior & antiquior ætate & dignitate, tanto dentes ejus, i. verba debent esse albiora, i. mundiora & honestiora, juxta illud Eccl. 32. *Loquela indisciplinata non assuescat os tuum.* Iste etiam per bona opera debet generare, i. pullos virtutum producere, usq; ad 30. annos, qui constant ex denario ter ducto, i. usq; ad perfectionem decalogi, in fide Trinitatis. Et quando homo generat per bona opera, vocem sc. gratiarum actionis vel prædicationis debet emittere fortiorem. E-
13 sa. 40. *Exalta in fortitudine vocem tuam.* Secund. Avic. Inter equos fœminæ diutius vivunt, quàm masculi. Sic verè inter homines illi, qui sunt fœmelli, i. molles per pietatem, & fragiles se reputant, melius ut communiter perseverant, quia secund. Bern. *Magnum est apud Dominum infirmitatem propriam cogitare.* Secund.
14 Avic. l. 8. Equis pascentibus accidit podagra, & ejiciunt sotulares, & veniunt eis novi, ejus signum est tremor testiculi dextri. Sic verè in Ecclesia Dei multis accidit podagra pigritiæ vel tepiditatis, ita quod sotulares, i. bona exempla Sanctorum projiciunt & contemnunt, & recipiunt novos, i. substituunt exempla mala juvenum, & stultorum. Lev. 26. *Novis supervenientibus*
15 *vetera projicietis.* Contra illud Eccl. 9. *Ne derelinquas amicum antiquum.* Equi aliquando patiuntur dolorem illorum, & constringuntur per partes posteriores, sed juvat eos, si minuantur. Accidit etiam eis contractio nervorum, ita quòd gravat eos ambulare. Sic verè quidam patiuntur dolorem iliorum, & renum, i. pruritum libidinis & luxuriæ; & ideo constringuntur per ligamentum malæ consuetudinis, & maximè in parte posteriori, in fine vitæ, & ideo talibus proficit minui, i. e. carnalibus delitijs per abstinentiam refrenari. Nervi etiam eorum, i. affectiones devotionis, & bonæ operationes constringuntur & coarctantur per acediam, ita quòd ambulare, & procedere per bonorum operum exercitium multipliciter ipsos gravat. *Pedes eo-*
61 *rum pigri sunt ad ambulandum.* Sap. 15. Nota, quod dicit Avic. l. 5. quòd equi super omnia animalia fervent ad coitum. Sic luxuriosi non possunt satiari. Hier. 5. *Equi amatores in fœminas, unusquisq; ad uxorem proximi sui hinniebat.* Equis accidit infirmitas in
17 ore, cadit eis palatum, & fit anhelitus calidus. Item accidit eis rabies. Item congregatio veneni: Item infirmitas urinæ, & non possunt mingere. Item morsus reptilis venenosi, quòd chalcida vocatur, per quod ulcerantur, & aliquando moriuntur. Sic equis luxuriosis, i. carnalibus peccatoribus accidit infirmitas in ore sc. stultiloquij & nugacitatis, rabies furoris & crudelitatis, venenum malitiæ & falsitatis. Tales habent anhelitū calidum per malam suggestionem, retinent urinam, i. peccatorum fœditatem per verecundiam confitendi, & per suorum excusationem. morsus etiam reptilium patiuntur, i. detractionem & diffamationem. Omnia enim ista accidunt equis, i. peccatoribus & maximè carnalibus & iniquis, quia sicut dicitur Rom. 8. *Si*
18 *secundùm carnem vixeritis, moriemini.* Equus cognoscit hinnitum illius, qui contra eum vult præliari, & delectatur stare in pratis, & natare in aqua, & potat aquam turbidam, & si clara fuerit, cum pede turbat eam. Hucusq; Arist. l. 8. c. 24. Sic verè viri justi cognoscunt hinnitum, i. e. suggestiones, & verba illius, qui contra eos pugnat cum tentatione sc. diaboli. *Non enim ignoramus cogitationes ejus*, 2. Cor. 2. ideo 1. Mach. 5. *Cognovit Timotheus, quia Machabeus est.* Boni etiam delectantur esse in pratis, i. in societatibus honestis, juxta illud Eccl. *Cùm viro sancto assiduus esto.* Vel etiam in qua scientiarum & lachrymarum, compassionis & devotionis gloriantur natare, & in se eis jugiter balneare, Hier. 31. *Adducam eos per torrentes aquarum in viam rectam.* Equus plus diligat aquam turbidam quàm claram; & sic clara fuerit aliquotiens cum pede turbat eam. Sic verè multi sunt, qui plus amant aquam turbidam, i. scientias mundiales, quàm claram, i. scientiam Theologicam, quæ clara dicitur per veritatem. Ideo Hierem. 2. *Quid tibi vis super viam Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* Multi etiam sunt, qui aquam claram, i. Theologicam, quam habent præ manibus, turbant per falsas, & subtiles, & sinistras expositiones, quia breviter hodie *dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem.* Joan. 3. Vel expone de bonis, qui plus delectantur in aqua turbida tribulationis, quàm in aqua prosperitatis & mundanæ consolationis, ad Rom. 5. *Gloriamur in tribulationibus.*

Vel dic de advocatis, qui magis diligunt aquam turbidam falsitatis, quàm claram, i. quàm limpitudinem veritatis.

CAP. XXXIV.

De Equa.

EQua, secund. Arist. l. 8. c. 24. si imprægnata olfecerit can- 1
delam extinctam, facit abortum. Sic verè charissimi, quando candela, i. persona Ecclesiastica, & maximè prælatus vel religiosus extinguitur per peccatum, tunc si fumus infamiæ suæ veniat ad nares, i. auditum æquæ imprægnatæ, i. alicujus personæ simplicis, per bonum propositum fœcundatæ, ipsa pro certo facere cogitur abortum, quia per malum exemplum alterius, & malam ipsius imitationem, fœtus boni propositi sui moritur, & sic partus mortuus, i. malum opus, & peccatum mortale ab ea parturitur. Equæ secund. Aristot. l 6. c. 22. & Plin. l. 8. c. 42. 2
stantes pariunt, & super omnia animalia diligunt speciem suam, & maximè fœtus suos. Et ideo si una equa mortua fuerit, & pullum suum orphanum reliquerit, altera tanquam proprium nutrit ipsum, & in filium ipsum recipit & adoptat. Sic verè charissimi, quia mater nostra Adam veneno serpentis interijt, ideo altera equa scil. secundus Adam Christus nos tanquam orphanos & pupillos in filios adoptavit, & ubera gratiæ & doctrinæ in præsenti, & gloriæ in futuro nobis misericorditer elargitur. *Misit enim Deus filium suum, ut adoptionem filiorum reciperemus*, ad Galat. 4. Ideo Hierem. 49. *Relinque pupillos tuos, & vidua tua in me sperabunt.*

Vel dic, quòd prædicatores stando scil. in statu gratiæ, pariunt alios prædicando. Vel dic de prælatis, qui alter alterius filios & subditos debent recipere, & spiritualiter refovere, potissimè de curatis parochiarum, &c. Idem ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate.* Vel pone, quòd homines debent diligere speciem suam, i. alterutrum, quia *omne animal diligit sibi simile.* Eccl. 13. Et ideo si uns moritur, alij debent pupillum ejus temporaliter nutrire, & docere. *Pupilli sumus absque patre, &c* Thren. 5. Homines enim debeot ad passionem & misericordiam præ cunctis animantibus inclinari; ideo *Omnia, quæ vultis, ut faciant vobis homines, ea & vos facite illis.* Matt. 7. Equæ filius quando nascitur, habet 3
in fronte quendam follículum nigrum, quem ei mater morsu abscidit, nec eum ad ubera admittit, quousque folliculus auferatur, & eum Plin. ubi sup. & Arist. l. 8. c. 24. vocant hippomanes, quod est beneficium amoris, quia muleres incantatrices eo utuntur ad stimulandum homines ad amorem. Pullus verò primo triduo, quo natus est, nunquam ore potest terram attingere, ut dicit Plin. l. 8. c. 42. Per istum folliculum intelligo peccatum originale, quod nobiscum nascitur ab utero, & nos ad amorem, i. ad libinem incitat & inflammat, & eo utuntur dæmones incantando, & nos ad libidinem incitando. Sed pro certo mater nostra Christus ipsum à nobis abstrahit per baptismum, & quousq; abscissus fuerit, & amotus, nos ad ubera sua, i. ad æternam beatitudinem non admiuit, quia propter solum peccatum originale caret homo beatifica visione. Igitur in illo triduo, quo natus est, i. in illa triplici concupiscentia, cum qua nascitur scil. avaritiæ, luxuriæ & superbiæ terram, i. e. ipsum Deum (de quo Eccl. 1. *Terra autem in æternum stat*) nunquam potest ger gratiam attingere, nisi per baptismum & pœnitentiam, istud triduum valeat pertransire Vel dic, quòd triduum malum, quod nos impedit tangere Deum, est peccatū cordis, oris & operis. Vel dic, quòd terra est consideratio nostræ terreitatis, quam sc. dicta tridua nobis tollunt. Vel pone, quòd equa, i. prælatus non debet admittere ad ubera, i. ad pinguia beneficia pullum suum, i. subditum, quamdiu habuerit folliculum nigrum, & venefícium amoris, i. carnalis libidinis corruptelam, quæ nobiscum ab utero parturitur. Apoc. 22. *Foris canes & venefici.* Vel pone etiam, quòd equa parentes significat, qui debent abscindere à filijs suis venefícia, id est, peccata carnalia, & alia eos cum lingua lambendo, i. faciliter & cum benignitate instruendo. *Erudi filium tuum, & curva cervicem ejus, dum infans est.* Eccl. 30. Equæ secundùm 4
Aristotel. l. 6. c. 18. gloriantur in jubis suis, & dolent, quando sibi abscinditur, & quando sibi auferuntur, extinguitur libido earum, ac si in eis non esset vis amoris. Sic rectè faciunt mulieres, quia verè in jubis suis, i. e. in capillis & crinibus gloriantur, & similiter domicelli, & ideo quando eis auferuntur, i. e. quando à prælatis, & prædicatoribus auferri jubentur, & incidantur, dolent & tristantur. *Non in capillatura, & crinibus tortis*, 1. Pet. 3. Et quando talia auferuntur, deficit libido, quia verè talia nihil aliud sunt, quam quædam luxuriæ incitamenta. Ideo Numer. 6. Radet omnes pilos capitis sui, & sanctus erit. Vel

pone

pone, quòd juba, quæ est abundantia capillorum, significat abundantiam divitiarum, in qua divites gloriantur, & de earum amissione tristantur, licet ex hoc ardor suæ libidinis & avaritiæ temperetur, juxta illud Eccl. 10. *Qui gloriatur in divitijs, pauperiatem vertatur.* Item secund. eundem, pugna est inter equas & quasdem aviculas, quæ dicuntur anthi, & hoc, quia utraq; bestia herbis nutritur, & ideo una cupit aliam pascuis abdicare, ejicere vel fugare. Sic verè pugna est & invidia, & discordia inter divites hujus mundi. Nam quia quilibet comedit herbas, i. divitias, ideo unusquisq; nititur alium ejicere à pascuis, i. ab officijs, & promotionibus hujus mundi. Fig. Gen. 31. ubi propter pascua facta est rixa, inter pastores gregum Abraham & Loth, quia ut dicitur ibi, *Erat possessio eorum nimia, & non quibant habitare communiter.*

Cap. XXXV.

De Poledro, sive Pullo equino.

1 POledrus est equi filius, vel pullus equinus, qui sic dicitur, quamdiu matris uberibus est subjectus. Posterior pars etiam pulli est major anteriori. Et quando crescit & antiquatur, tunc crescit pars anterior, & alteratur. Et inde est, quòd in juventute possunt cum pede anteriori tangere caput suum, quod tamen non possunt in senectute. Proledrus est vir juvenis, & maximè novitius in religione, pars ejus anterior est affectus carnalis, & posterior affectus spiritualis. Unde dicitur 1. Cor. 15. *Prius quod animale est, deinde quod spirituale est.* Isti igitur pulli, qui uberibus matris suæ, i. doctrina religionis pascuntur, & eidem per humilitatem subjiciuntur, habent partem posteriorem, i. actus & opera spiritualia, majorem quàm anteriorem, quia verè plus abundant novitij in fervore spirituali, quàm carnali, juxta illud Apoc. 2. *Posteriora tua plura prioribus.* Unde cum pedibus posterioribus, i. cum affectionibus spiritualibus tangunt caput suum, i. Christum per devotionem & amorem, sed quando antiquantur & senescunt, tunc verè vertitur res in contrarium, quia tunc pars anterior, i. affectus & desideria carnalia incipiunt augmentari, pars verò posterior, i. desideria spiritualia paulatim incipiunt aggravari. Tales enim primo sunt ferventes, deinde deficientes, primo cantant Mirabilia, secundo Defecit, tertio, est contrarium Legem pone. Ideo ad Gal. 3. *Cum spiritu cœperitis carne consummamini.* Vel dic, quòd *anterius est spirituale, posterius verò est carnale*, ad Philip. 3. *Quæ retro sunt obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens meipsum, destinatum prosequor bravium.* Et expone de juvenibus, qui plus abundant in posterioribus, i. e. in carnalib. & temporalibus, quàm anterioribus, i. æternis & spiritualibus. *Et est eorum novissimum pejus priore.* 2. Pet. 2. Pullus etiã quamdiu est cum matre ipsa, miro affectu diligit, & hinnitu perditam quærit, ipsamq; sequitur quocunq; vadit. Sic verè boni & justi sequuntur per orationem matrem suam, i. Christum vel prælatum ubicunq; ierit, se in omnibus ei conformando. *Sequimini eum quocunq; introierit.* Luc. 22. 2 Pullus equinus dum est cum matre, ipsam mirè diligit, ubera ejus fugit, stramentis non sternitur, cingulo non cingitur, phaleris non ornatur, calcaribus non pungitur, sellæ non subjicitur, freno non domatur, matrem liberè sequitur, ubicunq; discurrere permittitur, graminibus pascitur, clavis in pedibus non cavatur, sed in fine à matris uberibus abstrahitur, & eam fugere non permittitur, labori exponitur, quadrigis subjicitur, capistris coarctatur, equestri militiæ deputatur, & sic casibus miseris pauper equi filius propagatur. Charissimi, per istum pullum intelligo virum carnalem, mundanum, & peccatorem, qui quamdiu est cum matre sua, i. e. in mundo, & in vita præsenti, mirè eam diligit, ubera ejus, i. mundi delitias, & sæculares scientias fugit, & stramentis pœnitentiæ non sternitur, cingulo obedientiæ non stringitur, phaleris, i. virtutibus non ornatur, calcaribus divini timoris non pungitur, felle disciplinæ non subjicitur, freno silentij non domatur, matrem suam mundum sequi, & post eam ubicunq; voluetit ire, liberè permittitur, sc, ad nundinas, ad mercata, & negotia sæcularia pertractanda. *Quocunq; voluerit vade.* Hier. 40. Gramina etiam mundi, i. e. divitias & delitias depascitur, & clavis, i. e. conscientiæ aculeis non cavatur, & sic quasi naturali libertate in hoc sæculo jocundatur. Ista etiam patent de mundi peccatoribus sæcularib. & divitibus iniquis. Explica, & exemplifica, quòd *vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat.* Job. 11. Sed in fine post miseram viam istam, à matris uberibus, id est, à mundi delitijs abstrahitur per mortem temporalem, & eam amplius fugere non finitur, sed labori infernali subjicitur, quia laborabit in æternum, & vivet adhuc in finem, quadrigis, i. e. oneribus tormentorum exponitur, chamo indissolubili æterni carceris stringitur, quia perpetuo nequit exire, & equestri militiæ, i. e. ipsorum dæmonum infernalium militum usibus deputatur, & sic finiuntur gaudia & libertates miseriæ mundanorum. *Extrema enim gaudij luctus occupat.* Proverb. 14.

Vel expone de religiosis, qui in fine quando exeunt de seculo, & convertuntur ad religionem, stringuntur cingulo obedientiæ, punguntur calcaribus divini timoris, &c. sicut supra labori pœnitentiæ exponuntur, quadrigis, i. regulæ & religionis oneribus supponuntur, equestri militiæ, i. ad bellandum contra vitia disponuntur, & eis contra mandatorum Dei imponuntur. Ideo Abac. 3. *Viam fecisti in mari equo tuo*, i. in amaritudine religionis. Secund. Isidor. equi fuerunt quibusdam diversis deo- 3
rum ritibus consecrati. Nam in quadriga solis fuerunt quatuor equi consecrati, & hoc propter ejus in anno multiplicem immutationem, scil. veris, hyemis, æstatis, & autumni. Sic verè soli, i. Christo dedicantur equi, i. viri justi, & in quadriga ejus, i. e. sancta Ecclesia sunt quatuor genera hominũ seu statuum, prælati, religiosi, principes & sæculares. Et isti equi debent esse juncti, & uniti per concordiæ unitatem. Vel per quatuor equos intelligo diversos status Ecclesiæ & religionis, potissimè monachos, canonicos, mendicantes, & sæculares. Fig. Zach. 6. ubi vidit quatuor quadrigas, & in prima equi rufi, in secunda equi nigri, in tertia equi albi, in quarta equi varij & fortes, qui currebant discurrentes per omnem terram, & isti exibant de medio duorum montium. Sic verè in Ecclesia sunt quatuor quadrigæ, i. quatuor status, qui de medio duorum montium, i. e. duorum populorum, judaici sc. & gentilis primitus prodierunt. Sed in quibusdam sunt equi rufi. Isti sunt monachi Cistercienfis veteris ordinis, & Minores. Alij sunt nigri scil. monachi nigri prædicatores, &c alij albi, sc. canonici, alij varij, sc. sæculares, qui non habent aliquem colorem determinatum, qui dicuntur currere per omnem terram, quia scil. istorum alij sunt liberi, alij sunt servi. *Quis dimisit onagrum liberum?* Job. 39. Lunæ dedicabantur duo equi scil. unus albus, alius niger, eo quod nocte & die appareat & lucescat. Sic verè beatæ virgini debent dedicari albi & nigri, i. boni & mali, & hoc quia nocte & die, i. e. circa peccatores, & justos solet apparere, per suorum beneficiorum impensionem, quia secund. Bern. in ea invenit justus gratiam, peccator veniam, angelus lætitiam. Ideo Esa. 34. *Nocte & die non extinguetur.* 4

Equi trijugales etiam dijs Inferis consecrabantur. Ultra autem septem equos de facili non jungebant, referentes ad septem dies & planetas. Sic verè charissimi dijs inferis, i. e. dæmonibus consecrantur tres equi, i. tria genera peccatorum, scilic. luxuriosi, cupidi, & superbi; planetis autem, id est, sanctis consecrantur septem, id est, septem donis & virtutibus pollentes. Item ibid. Isidorus dicit, quòd antiqui dedicabant equos rubeos igni, albos aeri, fuscos terræ, varios mari. Sic verè illi, qui sunt rubei per carnalitatem, varij per falsitatem, tales dico mari & igni, i. amaritudini, & igni infernali à Deo dedicantur. Illi autem, qui sunt albi per castitatem, & pallidi per maturitatem, terræ scil. viventium, & aeri, i. cœlesti claritati debent præcipuè dedicari. Item in æstate equitabant rubeos, quia tunc omnia calescunt; in hyeme albos, quia propter nives omnia canescunt: in vere varios, quia tunc omnia virescunt; in autumno fuscos, & nigros, quia tunc omnia desiccantur, & pallescunt, & à prima pulchritudine deficiunt, & latescunt. Equi isti significant diversa genera peccatorum, varij sunt curiosi, rubei luxuriosi, pallidi sunt tristes, & seditiosi; albi sunt hypocritæ & ficti. Istos igitur equitat diabolus in diversis statibus & ætatibus vitæ suæ. Varij enim & curiosi diabolo famulantur in vere adolescentiæ, & rubei & luxuriosi in æstate, & in fervore juventutis, pallidi, i. e. tristes & invidiosi in autumno senectutis, albi, i. hypocritæ in hyeme senij. Ideo contra istas equitaturas dicebat David: *Usque in senectam, & senium Deus ne derelinquas me.* Equi pallidi solebant dedicari terræ, & in 8
autumno equitabantur, secundùm Isidor. Sic verè avari, qui terræ, i. bonis terrenis potissimè dedicantur, in autumno, i. e. in tempore senectutis ab avaritia potissimè equitantur, quia scilicet avari magis famulantur avaritiæ in tempore senectutis quàm in juventute. Fig. Apoc 6. ubi *Joannes vidit equum pallidum, & qui sedebat super eum, nomen illi mors & infernus sequebatur eum.* Sic super istos pallidos, terreos, & avatos sedet mors, id

est,

est, peccatum avaritiæ, quæ animam mortificat atq; damnat, & ideo infernus sequitur talem equum, quia sc. hoc est proprium stabulum hujus equi, sicut enim dicitur 1. ad Cor. 6. *Iniqui regnũ Dei non videbunt, nec possidebunt, neq; fures, neq; amari, neq; ebriosi, &c.*

9 Antiqui dedicabant equos rufos Marti Deo belli, quia mors sanguine gaudet. Sic verè illi, qui sunt rubei & rufi per malitiã, Marti Deo belli, hoc est dictum iræ, rixæ & discordiæ (qui bella concitat, & furore, & sanguine, & occisione hominũ gaudet) specialiter dedicantur, quia pro certo, per tales iracundos omnis discordia & sanguinis effusio generatur. Fig. Apoc. 6. ubi Joan. *vidit equum rufum, & illi, qui sedebat super eum, datus est gladius magnus, & datum si, ut tolleret pacem de terra, & ut homines se interficiant*, Sic verè super tales malitiosos & iracundos solet diabolus equitare, & ipsos ubi vult ducit, tanquam Dominus & magister. Et ideo istis datus est gladius, i. lingua sc. malitiæ, quæ dicitur gladius acutus; quia scindit & dividit concordiam unitatis. Et ideo sessor iste diabolus mediantibus equis suis iracundis, & gladio suo, i. e. mala lingua, talium tollit pacem de terra, & facit homines interfici spiritualiter per infamias, & odium, & etiam quandoq; temporaliter per homicidia. *Non est pax universa tarni, dicit Dominus.* Hier. 12.

10 Homines secund. Isid. ibid. equos albos dedicabant aeri, & eos in hyeme equitabant. Sic verè charissimi homo Christus (qui in hyeme, i. in tempore infidelitatis voluit equitare per mundum istum) eligit sibi equum album, i. corpus virginis gloriosæ, quæ fuit alba, quantum ad continentiæ castitatem, aeri deputa quantum ad conscientiæ puritatem, & ideo in isto sedit per beatam incarnationẽm. Vel si vis intelige corpus Christi per equum album, super quem Dei filius equitavit. Fig. Apoc. 6. ubi Joan. *vidit equum album, & qui sedebat super eum, data est ei corona, & habebat arcum, & exijt vincens, ut vinceret.* Sic verè Dei filius, qui sedit in equo albo proprij corporis, vel virginis benedictæ, data est corona, i. e. regia majestas, quia data est mihi omnis potestas, &c. Ideo Apoc. 19. *Habebat diademata multa.* Arcum etiam sacræ scripturæ habuit, unde sagittas sacrorum eloquiorum emisit ad feras capiendas, i. ad peccatores ad pœnitentiam convertendos. Et ideo *exivit*, sc. à patre, *& venit in mundum, ut vinceret*, sc. dæmones, & peccata. Ideo Apoc. 19. *Ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis.*

11 Antiqui equos varios dedicabant Iridi, eò quòd ipsa sit variis coloribus distincta. Sic verè illi, qui sunt varij per diversarum virtutum & perfectionum colorem dedicantur ipsi arcui cœlesti, i. Christo, qui omnes colores virtutum & perfectionũ continet in seipso, omnes enim boni eum sequuntur per imitationem, & ejus usibus deputantur, per suorum mandatorum executionem. Fig. Zach. 1. *Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, ipse stabat super myrteta, quæ erat in profundo, & secuti sunt eum alij equi rufi, varij & albi.* Sic verè charissimi, Christus, i. vir virtuosus, qui in profundo humilitatis positus, primo fuit inter myrteta, i. inter viros justos, odoriferos & sanctos, sc. in societate Apostolorum, ascendit equũ rufum, i. corpus suum sanguine passionis rubefactum, & tunc sequuti sunt eum per imitationem equi rufi, i. martyres, equi varij, i. e. confessores diversis virtutibus variati, equi albi, i. e. virgines castitatis lilio candidati.

12 Et sic patet, quòd equi varij Iridi varia consecrantur, Mach. 6. *In quadriga quarta equi varij & fortes.* Pullus equinus, suavem passum, quem in juventute didicit, in senectutis tempore non dimittit. Sic verè illum passum seu cursum, i. illud opus & exercitium, quod in juventute assuefacimus, in senectutis tempore frequentamus, sive bonum fuerit sive malum, quia *adolescens*

13 *juxta viam suam, &c.* Prov. 22. Equus secund. Arist. libentius vadit in grege cum sorore, quàm cum matre. Charissimi, mater nostra est concupiscentia carnis, quæ eas parturit in hoc mundo. Ezech. 16. *Pater tuus Amorrheus*, i. mundus, *mater tua Cethea*, i. carnis concupiscentia. *Soror autem nostra est sapientia.* Prov. 7. *Dic sapientia, soror mea es.* Matrem igitur nostram, i. concupiscentiam relinquamus, & sororem nostram, i. divinam sapientiam frequentamus, ad Rom. 12. *Curam carnis ne feceritis.* Secund. Plin.

14 l. 8. c. 42. equi videntur sensu & imaginatione pollere, intelligunt enim adhortationem gloriæ, & visum est equos tela collecta equitantibus suis tradere, & etiam quondam naturæ sensu dicuntur sessoris sui victoriam præscire & præsentire, sicut de currentibus in circo exemplificant tam Plin. quàm Solin. Dicit autem Plin. quòd Sarmatæ jejunio, & inedia præcedente equos ad cursum habilitant, atq; ita per centena & quinquaginta miliaria continuo cursu ipsos equitant. Igitur in his docetur homo intellectum & discretionem habere, & de futura victoria contra vitia gaudere, & jejunio carnem macerare, & sic ad bona opera celeriter excursitare. Sic faciebat Apost. ut dicit ad 1. Cor. 9. *Sic curro non quasi in incertum, sed castigo corpus meum, & in servitutẽ redigo.* Vel dic, quòd sessor est prælatus, qui equum, i. subditum debet per abstinentiam macerare, ut possit currere ad opera virtuosa. Ipse verò equus & subditus debet de victoria sessoris, i. e. Domini regis vel prælati sui gaudere, & de ea, quàm plurimum exultare.

Cap. XXXVII.

De Elephante.

ELephas apud Indos barrus dicitur, & inde vox ejus barritus nuncupatur, cujus dentes ebur sunt, & rostrum promuscis appellatur. Hic inter omnia animalia major est corpore, & virtute. Nam Medi, & Persæ eis turres ligneas imponunt, è quibus dimicant & bellant. Et sunt boni intellectus & memoriæ, gregatim incedunt, in aquis & silvis patiunt; & ubi pariunt, ibi dimittunt fœtus suos, ne à draconibus rapiantur. Biennio fœtus portant, & trecentis annis vivunt, ut dicit Isid. l. 12. Tales rectè debent esse prælati, quia magnitudine auctoritatis, virtute perfectionis & bonitatis debent aliis præpollere. *Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Israel*, 3. Reg. 21. Et ideo vox eorum, i. comminatio debet esse barritus, fortis scil. et terribilis peccatoribus comminando. Dentes eorum, i. e. prædicatio & verba debent esse eburnei scil. rubicundi per charitatem, ut sint eloquia eorum casta, argentum igne examinatum. Et ideo turres ligneas, i. e. religiones, conventus, & Ecclesias debent portare per debitum regimen & discretum, ut homines ibi existentes, scil. religiosi et clerici, possint contra vitia et peccata dimicare. Fig. 1. Machab. 6. ubi in prælio regis exercitu erant Elephantes cum turribus ligneis, et intus homines armati. Sic in exercitu Christi, isti debent esse boni intellectus per discretionem, gregatim incedere per subditorum concordiam et delectationem, et debent patere per bonam operationem, in aquis debent habitare per devotionem et dilectionem, et lachrymationem, et in silvis pœnitentiæ per corporalem macerationem, et ibi fœtus suos, i. subditos relinquere, dimittere, et nutrire, ne à dracone diabolo devorentur. Isti debent diu vivere per perseverantiam, et longanimitatem, fœtus, i. e. subditos duobus annis portare, i. per fidem et charitatem, quia istis duobus debet prælatus præcipuè subditos enutrire, quia *in his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ.* Matth. 22. Secund. Plin. l. 8. c. 1. Elephas inter omnia animalia maximæ est virtutis & perfectionis, quia Elephantes in nova conveniunt gregatim, & in flumine se abluunt, & novo sideri communiter plus se inclinant, & sic redeunt ad locũ suum. Elephas est bonus Christianus, luna est persona filij Dei, quæ renovata fuit incarnatione, quia Dei filius, qui ab æterno est, factus est quasi novus, & temporalis, & ideo in renovatione istius, i. in ortu vel incarnatione istius Christi, nos Elephantes Christiani sui debemus invicem convenire, & congregari, sc. per fidei & concordiæ unitatem, & ad Ecclesiam, & officij divini solemnitatem convenire. Ideo Apoc. 19. *Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.* In flumine etiam devotionis, compassionis, lachrymarum, & S. Scripturæ nos debemus modo balneare & lavare, & isti novo syderi Christo noviter renovato, debemus nos communiter inclinare, per gratiarum actionem, & sui auxilij implorationem, & ita purificati & lavati, ad locum nostrum scil. paradisium poterimus redire finaliter, per æternæ gloriæ acquisitionem. Vel pone de nativitate virginis, vel Joannis. Vel potest exponi de tribus Magis, qui vita stella materiali & cognito ortu stellæ spiritualis, convenerunt, & Deum adoraverunt, & honoraverunt, & sic per fidem purificati fuerunt, & tandem ad propria redierunt. Matth. 2. *Per aliam viam reversi sunt in regionem suam.* Vel pone, quòd orto isto novo syderе congregati sunt, scil. ad fidei veritatem, Elephantes, id est, homines, & in flumine Baptismi purificati, ipsi Christo se inclinaverunt per obedientiam, & subjectionem, & suæ fidei susceptionem, & sic ad locum suum, scilicet paradisum (unde in Adam ceciderant) redierunt. Ideo impletum videtur illud Esaiæ 17. *In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, & inclinabitur ad altaria.* Elephantes juvenes suos diligenti cura custodiunt, & quando vadunt ad fluvium, ut laventur, eundo, & redeundo eos præcedere faciunt, & 3
quando luna est renovata, inclinant se ei, & filios suos ad inclinandum syderi instruunt & informant. Sic verè debent facere parentes, quia verè filios suos juvenes debent summè custodire,

flodire, & maximè à vitijs & peccatis, & eos ad fluvium devotionis & confessionis, eleemosynæ & compassionis secum ducere, ut ibi laventur & expientur per peccatorum condonationem. quia *eleemosyna extingait peccatum.* Eccl.3. Et ad adorandum Christum, vel beatam virginem, ipsos exemplo & verbo instruere & docere. Eccl.30. *Doce filium, & operare in illo.* Exemplum de Tobia, qui filium suum Deum timere docuit, & abstinere ab omni peccato. Tob.1. Vel si vis expone de prælatis & subditis, per omnia sicut supra. Elephantes secund. eundem ibid. quando infirmantur, quasdam herbas salubres congregant, sed antequam eis utantur, supino capite eos ad cœlũ levant, & quadam religione à numinibus adjutorium postulant. Sic verè quando homo infirmatur, & herbas, & medicinas quærit, ut juvetur, non debet in eis tantum confidere, imo ipsas ad cœlum levare per divinæ potentiæ considerationem, & sui auxilij implorationem. Eccl.38. *Fili, in infirmitate tua ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. Altissimus enim de terra creavit medicinam, & abhorrebit eam,* ibid. Vel dic, quòd illi, qui infirmantur spiritualiter per ignorantiam, & peccatum, debent herbam sacræ Scripturæ vel pœnitentiæ comedere, & sibi incorporare, & cum hoc Dei auxilium implorare, quia *in vanum laborat humanũ studium, ubi Dei deest auxilium.* Nam secund. Hieron. *studium debet sæpe interrumpere oratio.* Item ibid. Plin. Elephantes sunt boni intellectus, quia docentur cognoscere regem, & eum adorare, & ob reverentiam coram eo genua incurvare. Sic verè boni Christiani, & sancti, regem suum Christum vel prælatum debent cognoscere per fidem, & discretionem, coram eo genua flectere cum benignitate, & subjectione, & eum adorare per gratiæ implorationem, & reverentiam, & gratiarum actionem. Ideo Cant.3. *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem.*

Idem ibid. cap.4 dicit, quòd Elephantes, quando inveniunt hominem in nemore errantem, primò (ne ipsum terreant) aliquantulum de via se elongant, & ipsum paulatim præcedentes, viam ei ostendunt, & si draco obvius fuerit, contra eum pro defendendo homine se opponunt, & hoc maximè faciunt, quando habent fœtus juvenes, quia timent, quòd homo quærat fœtus suos, & ideo de eo se volunt expedire, ut eos possint securius & cautius custodire. Et si grex pecorum occurrerit, itinera sibi blanda & placida faciunt, & ne quòd animal interficiant præcavent, & attendunt sicut dicunt tam Plin. quàm Solin. Elephas est Christus, & draco diabolus, solitudo mundus, terminus paradisus, recta via, est pœnitentia. Elephas ergo, i. filius Dei, quando vidit in solitudine hujus mundi hominem, i. humanum genus errare, & deviare, tunc ne ipsum terreat ab itinere mundi, vel pœnitentiæ, primo se elongavit; sc. à principio usque ad incarnationem, quia tunc non fuit in via pœnitentiæ per præsentiam corporalem, sed tandem in via se posuit, & per bonum exemplum hominem præcessit, quia *Cœpit IESVS facere, & docere.* Act.1. *Præcedat Dominus meus servum suum.* Gen.33. Et ei rectam viam eundi ad terminũ paradisi, videlicet pœnitentiam ostendit, et à læsione quacunq; præcavit, et in omnibus placidè viam salutis ostendit, et pro eo contra draconem diabolum in crucis prælio dimicavit, et ipsum de ejus manibus liberavit, et ad veritatis semitã revocavit. *Invenit eam in bivio, & non in via,* Gen.39. Ideo Soph.3. *Nugas, quæ à lege recesserant, revocabo.* Vel expone de prælatis & viris justis, qui subditos, & alios quando errant in fide vel in moribus, debent eos præcedere per bona exempla, et viam veritatis eis per prædicationem ostendere, et pro ipsis contra draconem, i. contra tyrannos, & diabolum pugnare, et pecudes, et pauperes non lædere, sed juvare. Elephas, quando habet fœtus, et invenit hominẽ in nemore, præcedit eum, ipsiq; rectam viam ostendit, et hæc ratio est secund. Plin. quia timet, quòd homo quærat fœtus suos, et ideo primo vult de eodem expedire, ut fœtum suum possit tutius custodire. Et in hoc habemus exemplum, quòd homo se debet prius de majori periculo liberare, et postea se, et suos poterit melius gubernare. Idem l.8.c.4. et Solin. etiam dicunt, quòd Elephantes gregatim incedunt, minimè ex omnibus solivagi, et ducit agmen major natu, alius autem ætate proximus sequentes cogit, juvat enim eum, et ei cooperatur. Juvenes autem suos, quando debent vadum transnatare, faciunt præcedere, ne majorum ingressu impediantur. Sic verè charissimi in congregatione Elephantum, i.e. religiosorum vel clericorum, ille qui est major natu, i. ætate spirituali, i. ille perfectior quantum ad gratiam vel virtutes, debet alios ducere per prælationem, et primatũ in eis obtinere. *Loquere in major natu, decet enim te primum verbum.* Eccl.32. Illi etiam, qui sunt post eos seniores, id est. virtutibus perfectiores, debent eos in prælationis officio adjuvare, consulendo & supportando, ut per sapientum & seniorum consilium possint prælati rempublicam gubernare, & per eorum juvamen alios Elephantes sequentes, i. subditos providè regere & salvare, quia breviter loquendo, post prælatos illi, qui sunt sapientiores & seniores, debent in dignitatibus & officijs, in honoribus & consilijs esse primi, unde 1.ad Thessal.4. *Illi, qui in Christo mortui sunt, resurgunt primi.* Itaque prælatus debet subditos ducere, alij verò debent compellere. Quod maximè de prælatis, qui sunt primi, & de principibus, qui sunt secundi, potest intelligi, quia scilicet ad prælatos pertinet ductio pastoralis, ad principes autem compulsio manualis. Elephantes faciunt præcedere infantes suos, & quando debent per vadum aliquod transnatare, ipsos faciunt præire, secund Plin. ibid. & hoc ne malorum ingressu in natando impediantur. Tales sunt multi carnales & effectuosi prælati, qui juvenes suos, id est, nepotes & compatriotas, & familiares faciunt præcedere, ipsos præ alijs indebitè promovendo, quamvis ipsi juvenes & infantes, nec patiuntur, quòd aliquis magnus, & scientificus fluvium prosperitatis introeat ante ipsos. Esaiæ 3. *Dabo pueros principes eorum, &c.* Vel dic, quòd stulti religiosi, vel clerici, vel superiores prælati, juvenes, id est, imperfectos, & inflabiles sæpissimè faciunt præcedere scilicet eos præficiendo in prælationibus & officijs, Eccl. 10. *Vidi stultum in dignitate sublimi.* Vel per juvenes intelligo fortes spirituales & perfectos, qui debent alios præcedere, & in prælationem alijs præpollere. *Iurenis, & actatis inveniat in judicio.* Sap. 8. In Elephantibus maximus est pudor, secund. eundem. Nam quando unus ab alio vincitur, victus vocem fugit victoris, & ejus nequit consortium sustinere. Sic verè charissimi quoniam inter duos Elephantes, i. inter Deum & diabolum diabolus victus fuit & prostratus; ideo in loco, i. e. in corde, ubi est Christus victor per gratiam & charitatem, vel vox ejus, i. prædicatio & doctrina resonat, non audet victus diabolus comparere. Vel expone si vis, quòd quando dæmon superatus ab homine, tunc ejus vocem, id est, orationem timet, nec coram eo ad ipsum iterum de eodem vitio tentandum audet amplius comparere. *Confunditur fur, quando deprehenditur.* Hierem. 2. & Genes. 3. *Vocem tuam audivi, & timui.* Elephantes quando sunt in calore & luxuria, sunt nimis mali, & periculosi, & maximè agrestes. Nam domos & stabula diruunt & subvertunt, ut dicit idem. Sic verè charissimi ex luxuria & libidine proveniunt hodie multa pericula in hoc mundo, quia domus, i.e. status Ecclesiasticus (quæ est *domus Dei,* ad Heb 3.) & stabula, id est, status mundanus ex hoc destruuntur, & per luxuriosos sæpius dissipantur, quantum ad famam, & quantum ad bona temporalia, naturalia, spiritualia & æterna. *A muliere enim initium factum est peccati,* Ecclesiast. 25. quia *homini fornicario omnis panis dulcis, non satiabitur transgrediens.* Ecclesiastici 23. Elephantes domiti (secundùm quod dicit idem ibidem) turres ligneas portant, acies destruunt, concutiuntq; armatos, & optimi sunt in militia, sed quod mirum est dictu, qui armatas acies non timent, vocem minimæ suis sive porcæ fugiunt, sicut dicit idem. Charissimi, isti elephantes sunt justi & perfecti, qui per disciplinam & pœnitentiam sunt domiti, qui per constantiæ fortitudinem ipsos hostes spirituales, mundum scilicet et dæmones infinitis malitijs armatos non timent, sed turres ligneas, i. onus mandatorum Dei, & statutorum Ecclesiæ et religionis deferunt atq; portant, ad Gal. 6. *Unusquisq; onus suum portabit.* Et tanta constantia et patientia sunt firmati, quod nullas adversas tribulationes vel tentationes trepidant, vel formidant, quia *leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum.* Prov.30. Verumtamen vocem suis, id est, carnis propriæ suggestionem mirabiliter metuunt. quia verè nullus est ita constans vel perfectus, quin ad vocem suis, i. ad suggestionem propriæ carnis, multum debeat trepidare maximè quando considerat, quod David sanctissimus, Salomon sapientissimus, Samson fortissimus, ab ista sua scil. à carne fuerunt per luxuriam superati, quia sicut dicitur Prov. 7. *Multos vulneratos dejecit, & fortissimi quiq; ab ea vulnerati sunt.* Fig. Gen. 33. ubi Jacob, qui non timuerat Laban persequentem, super omnia timuit Esau fratrem suum, & ideo ne ab eo occideretur, septies adoravit. Sic verè justi, qui constantiæ firmitate suffulti non timent Laban, id est, mundum, vel diabolum, fratrem suum Esau rufum, i. e. carnem propriam, suamq; luxuriæ debent summè formidare, et ne ab ea vincantur, Dominũ septies deprecari, i. ab, Septies

13 *in die laudem dixi tibi.* Vel pone, quòd illi, qui timent minima, fortes sunt postmodum ad maxima. Idem Plin. lib. eod. c. 10. dicit, quòd Elephas altas prosternit palmas, & sic comedit fructũ earum. Sic verè diabolus, quando videt altam palmam, i. e. virum justum in perfectionis altitudine sublimatum, & fructibus bonorum operum fœcundatum, ipsum prosternit aliquotiens per peccatum, & sic fructus ejus, i. e. bona ipsius opera devorat & consumit. Fig. Dan. 4. ubi agitur de alta arbore subversa. Vel dic, quòd Elephas est Deus, qui palmas fructiferas, i.e. superbos & divites peccatores subvertit, sc. per mortem, ut sic fructus & divitiæ eorũ distribuantur alijs & dispensentur, Esa. 2. *Dies Domini super omnem arrogantem, & humiliabitur, & super cedros Libani sublimes & erectas.* Vel per Elephantem, si vis aliter exponere, potes accipere Deum, qui palmam altam, i. superbum diabolum prostravit, & fructus, i. peccatores, quos sibi subjecerat, comedit, sc. eos ad suam fidem convertendo. Ideo Cant. 7. *Ascendam in*
14 *palmam, & apprehendam fructus ejus.* Causa pugnæ perpetuæ, quæ est inter Elephantes & draconem, assignatur à Plinio, quia propter corporis magnitudinem & virtutem unus alteri invidet, & contra eum militat & bellat. Sic verè in mundo causa invidiæ, malitiæ & discordiæ, est potestatis & gloriæ magnitudo, quia divites divitibus invident, & ex hoc contra se invicem militant
15 sæpius & certant, quia secund. Chrysost. *Propemodum naturale est, cives civibus invidere* hucusq; Plin. Secund. Arist. l. 11. c 11. & Avicen. nasus Elephantis est longus & fortis, & eo utitur loco manus. & cum ipso accipit cibum, & portat ad os, quod nullum aliud animal facit, & habet mamillas in pectore, & dentes & culmos magnos in ore. Elephas est homo perfectus, & maximè prælatus vel religiosus, cujus nasus est devotio, quæ debet odorare æternam suavitatem. Ubera ejus significant misericordiam, & compassionem, vel doctrinam & prædicationem. Dentes ejus significant eloquentiam, & verbalem correctionem. Debet igitur nasus devotionis nostræ esse longus per perseverantiam, fortis per constantiam. Unde Cant. 4. *Nasus tuus sicut turris Libani.* Et eo loco manus debemus uti sc. ad accipiendum & acquirendum cibum gratiæ & virtutum, vel cibum gloriæ sempiternæ, & cui sufficit manus, i. operatio, debet ei sufficere nasus, i. devotio, quia *unguentis & variis odoribus delectatur cor*, Prov. 27. Ubera autem lactis sive prædicationis, vel dulcis misericordiæ & compassionis, debet habere circa cor in pectore, ut sc. ex corde & ex charitate prædicet & doceat, & pauperibus subveniat & succurrat: In ore debet culmos, i.e. dentes magnos, & verba dura, fortia & correctoria, verumtamen alba & churnea, i.e. pudica pariter & honesta. ad Ephes. 4. *Omnis sermo malus non procedat ex ore vestro, sed si quis bonus est, ad ædificationem*
16 *audientium.* Item dicit idem, quòd lingua Elephantis est valde modica respectu corporis sui, & semper in ore latitat, & rarò videtur, extra enim si quando lambit labia sua, post cibum & potum &c. Sic verè in Christiano debet esse parva lingua, id est, paucitas verborum, quia in multiloquio non deest peccatum, Prov. 10.

Et in ore debet semper latere sc. per modestiam & silentium, & raro debet exterius apparere per verbositatem, juxta illud: ori tuo facito ostia, & verbis tuis facito stateram. Eccl. 28. Verumtamen quando accipit cibum & potum, i. e. quando recipit aliquod beneficium à Deo, verè debet apparere lingua verborum suorum scil. per gratiarum actionem. Unde de talibus po-
17 test dici illud 2. Mach. 7. *Linguam postulatus cito protulit.* Elephas non habet nisi unum intestinum, quod est ei pro stomacho, & aliud, per quod fœces ejicit, & hic habet hepar magnum, & splenem valde parvum, & hoc quia melancholia secundùm Avic. transit in ipsius nutrimentum. Sic verè stomachus noster, i. e. cogitatio, quæ cibos recipit, debet esse unus per affectionũ concordiam in Deum, & hepar, i.e. amor Dei, debet esse magnum, splen autem, qui ridere facit, id est, gaudium & lætitia mundi, debet esse parvus, & hoc, quia melancholicus humor tristitiam generans, & dans mortis memoram, debet esse nostrum proprium nutrimentum, & ideo splen mundanæ lætitiæ debemus modicum possidere. *Melior est enim ira risu.* Eccl. 7.
18 *Mœror enim in corde viri humiliabit eum.* Proverb. 12. Secundùm Aristotelem lib. 2. cap. 5. Elephas quando nascitur, apparent in eo dentes, & cum rostro suo eradicat arbores, & cùm natat, spirat, & ejicit aquam, & quando sedet, flectit pedes posteriores sicut homo, & dormit stante corpore, & super latus unũ se fulcit super arborem dormiendo, secundùm Plin. Ad palmam autem libenter se appodiat, quam ei venator ex certa scientia debilitat, ut sic ei innitendo deficiat atque cadat. Elephas noviter natus, est homo ad prælationem noviter sublimatus, dens ejus est discretio, rostrum est prædicatio, pes ejus affectio, arbor autem est crux, aqua est delitiæ. Elephas ergo quando nascitur, i. homo, quando ad prælationem eligitur, debet habere dentes discretionis, sc. ad masticandum, & examinandum cibos, i. e. opera sua, debet etiam habere rostrum eloquentiæ & prædicationis, cum quo debet arbores, i. peccatores, de terra, i.e. de amore mundi eradicare & abstrahere. In aquis autem delitiarum positus, debet spirare per orationem, & gratiarum actionem, & respirare per æternorum desiderium & af- 18
fectionem, & aquam delitiarum debet rejicere, & spernere per earum contemptum, & dominationem, juxta illud Psalm. 61. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.*

Quando autem sedet, sc. in throno judiciariæ potestatis, debet pedes affectuum suorum flectere per pietatem, non tamen tantum, quin semper stet per justitiæ rectam æquitatem, & austeritatem, & ad arborem, i. ad crucis memoriam debet se appodiare per compassionem, & maximè quando vult dormire per contemplationem, ne sc. cadat ad terram per avaritiam et terrenorũ affectionem, Zach. 8. *viri baculus in manus ejus.* Vel dic, quòd ad arborem crucis per desiderium & affectum prælatus debet se appodiare, quam si venator diabolus homini subtrahit, sc. appodiationem & affectionem crucis vel paradisi, vel fiduciam auxilij divini de corde ipsius auferendo, faciliter cadit primitus per peccata, & finaliter per tormenta. Eccl. 7. nisi *in timore Domini tenuerit te instanter, cito subverteretur domus tua.* Vel Elephas est dives, arbor est mundus, vita vel prosperitas scientiæ vel divitiæ. Ista enim arbor, sc. prosperitas hujus mundi continet fructus delitiarum, fructum scientiarum, folia divitiarum, ramos eminentiarum, ad quam Elephas, i. dives cupiens dormire & delectari, & consolari, se appodiat per fiduciam & amorem, utpote quia confidit de longa vita, vel præsumit de divitijs, vel de scientijs, contra illud Prov. 3. *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* Isti igitur significantur in illo, qui *innitur super baculum arundineum Ægypti, cui si innixus fuerit homo, confringetur.* Esa. 36. Et tunc venit subito venator diabolus, & aufert, & scindit sibi arborem istam per mortem, et sic cadit Elephas, videlicet in infernum, nec resurgit. *Vomite, & cadite, neque surgatis*, & cap. Hierem. 25. Fœmina portat duobus annis, et post partum quiescit 19
per triennium, et tempore imprægnationis omnino à masculo non tangitur, et quando parit, simile quid vitulo duorum vel triũ mensium parit. Allega si vis, de continentia conjugali. Vel expone moraliter, quòd fœmina, i. simplex homo debet fœtum boni propositi per duos annos, i.e. in fide, et charitate in ventre conscientiæ perficere et formare, et tunc eum parere et emittere per bonam operationem, et deinde quiescere triennio, i. in fide Trinitatis. Quando Elephas dolet juncturas, juvat eum po- 20
tus aquæ calidæ, et herbæ versæ in melle, et quando non potest dormire, debent inungi scapulæ aqua et oleo, vel caro porci affata debet desuper poni. Sic verè si homo dolet juncturas per laborũ et pœnitentiæ fatigationẽ, debet habere aquam devotionis cãlidã fervore contritionis, cum melle pietatis & com-
passionis, et si non potest dormire per contemplationẽ, superponat carnẽ affatam divinæ passionis, &c. Si habuerit Elephas ferrum in corpore, datur ei oleum bibere, et sanatur. Sic si ferrum crudelitatis sit in corde, bibat oleũ pietatis, et spiritualem recipiet sanitatem. *Tollite restinam ad dolorem ejus.* Hier. 51. Item 22
idem l. 8. dicit, quòd Elephas masculus majoris est corporis et animositatis, quàm sit fœmina. Sic verè prælatus debet esse major virtute et perfectione, quàm sit fœmina, i. quàm subditi, et audacior ad bona aggredienda, et mala toleranda, et ad pervertos corrigendos. Elephas per verbera domesticatur. Unde 23
quando percutitur, et famescit, et fessus est, et inclusus in fovea ascendit venator super eum, et non secus quàm alios domitos regit, secund. Plin. l. 8. c. c. 8, et 9. Obedit autẽ quamdiu sedet venator super eum, quando autem descenderit, ligantur pedes ejus donec domesticetur. Sic verè multi sunt ita duri, ita silvestres et agrestes, quòd non possunt domesticari, i.e. corrigi, nisi per verbera, i. afflictiones et tribulationes, quia *servo malevolo tortura, & compedes*, Eccl. 33. Nam quamdiu venator, id est, Deus vel prælatus sedet super eos, per diligentem eorum correctionem, et eos percutit per infirmitatem et tribulationem, et tamdiu obediunt per humilitatem, et subjectionem; et ideo affectus talium debent ligari vinculis obedientiæ et statutorum, et divinorum mandatorum, quousque plenè fuerint

edomiti. *Pedes eorum strinxit ligno.* Actu. 16. & Job. 18. *Tenebitur*
24 *planta ejus laqueo.* Elephas secund. eundem ibid. est domesticabilior & obedientior omnibus animalibus, & habet sensum meliorem, quia sentit frigus in hyeme, & frigidum ventum, & est animal valde fluviale, quia habitat juxta fluvios, & mergit se in aqua usque ad mentum, sed non potest diu natare, propter corporis quantitatem. Sic vere debet esse religiosus, debet enim esse obediens domitus, maturus sc. & quietus, & debet habere sensum bonū & discretionem, quia frigus infernalium tormentorum, vel frigus indevotionis debet optime cogitare. Dan. 2.
25 *Cœpisti cogitare, quid futurum esset post hæc.* Fluvialis etiam debet esse, quia juxta fluenta S. Scripturæ, & devotionis, lachrymarum, & compassionis debet jugiter residere, & ibidem debet se immergere & natare, licet corporis sui gravitas, i. carnis suæ ponderositas ipsum impediat in natando, & devotionis opera peragendo. *Extendit natans ad natandum manus suas.* Esa. 25. Licet elephas animal mansuetissimū ex natura, quia sc. caret felle secund. Arist. tamen aliquando irascitur, quando sc. nimis provocatur, vel quando inebriatur vino, ut ad prælium acuatur. Vivit autem diutissimè propter temperamentum complexionis, & propter castitatem. Et propter corporis magnitudinem, fœtus non potest in ventre nisi spacio duorum annorū perfici, vel compleri. Sic verè licet justi carentes felle, i. iracundia, sint mansueti & pij, tamen quandoq; irascuntur, sc. contra peccatores ex zelo justitiæ & rigoris, & hoc maximè quando sunt inebriati vino dilectionis divinæ, & imbuti, quia tunc ex zelo Dei ad bellandum contra peccatores fortius animantur. Diu autem debent vivere, i. in gratia perdurare, & perseverare, ad quod multū cooperatur temperamentū honestatis, & continentia castitatis, quia *justi in perpetuum vivent.* Sap. 5. *Et qui abstinens fuerit, adjiciet vitam.* Eccles. 37. Vel si vis, allega illud, quod supra ponitur, quòd scil. elephas quamvis sit naturaliter mansuetus, quando tamen inebriatur vino, vel provocatur, efficitur valde ferox. Quod optimè potest applicari contra ebrietatem, quia verè licet homo sit animal mansuetum natura, tamen ebrietas vel nimia provocatio facit eum irascibilē & discordem, quia sicut dicitur Prov. 20.
26 *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas.* Elephas, quando videt se à venatore persequi propter ebur, frangit & projicit dentes suos, ut sic deposito ebore, ipsum venator amplius non sequatur, secund. Solin. Sic verè illi, qui habent ebur, i. divitias mundanas, & propter eas vident se persequi & infestari, sc. à diabolo per avaritiæ tentationem, à prædonibus & ballivis per rapinam & exactionem, debent eas frangere, & ejicere pauperibus erogando per eleemosynarum largitionem, ne scil. possint sibi periculi esse causa. *Confregit ad numerum dentes meos.* Thren. 3.
27 Elephantes secund. eundem ibid. raro carnaliter copulantur, quia non nisi per quinq; dies in duobus annis, & tunc quando plus possunt, in occultis & abditis se abscondunt. Post autem actum illum aquis vivis se abluunt, nec ante ablutionem adgregem revertuntur. Pro fœminis nunquam pugnant, & nulla noverunt adulteria. Sic verè boni Christiani actum carnis raro, aut nunquam debent exercere. Quod si in actu conjugali ipsos oporteat circa illum actum vacare, rarius, secretus, occultius & verecundius, quam possint, debent illum facere, vel complere. Quod est contra multos, qui consueverunt per jactantiam in illis operibus gloriari, sicut multi luxuriosi, qui *lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Prov. 2. Et post illum actum, in qua devotionis, vel compassionis, vel confessionis debent se salvare, ut sic ad gregem, i. ad cōmunitatem Ecclesiæ purificati & mundati valeant revenire. Item inter ipsos non debent esse adulteria, quia verè quilibet debet esse contentus propria uxore, nec debet concupiscere alienam. Deut. 5. *Non concupisces uxorem proximi tui.* Mares etiam pro fœminis non debent pugnare, nec pro eis habendis lites & jurgia suscitare. Quod est contra luxuriosos, & illos, qui pro mulieribus pugnis & periculis se exponunt, qui dicunt illud Judit 10. *Quis pro tam formosis mulieribus pugnare non debeat?*
28 Secund. Solin. ibid. inter Elephantes maxima est cura alteri de altero; nam equitatu circumventi, fessos & vulneratos inter se recipiunt, & eos plusquam se protegunt & defendunt. Quando autem unus eorum cadit, pro casu irrecuperabili, miro modo barrit, ad cujus vocem multitudo juvenum subito accedit, qui paulatim seniorem elevant, & ad hoc totis viribus & affectibus se inclinant, quem si elevare nequeunt, cum eo barriunt & deplangunt, ut dicit idem Solin. & Phisol. Sic verè inter Christianos, & maximè religiosos, debet esse societas, & amicitia, & pietas, quia quando unus vulneratur tentationibus, & fatigatur tribulationibus, tunc alij debent eum recipere per compassionem, & doctrinis, exemplis, & orationibus, consolationibus & subventionibus contra hostes, & vitia defensare, *infirmum in fide suscipite*, ad Rom. 14. Rom. 15. *Nos qui firmiores sumus, debemus imbecillitatem infirmorum supportare.* Et quando unus cadit, sc. in peccatum, & barrit per confessionem, tunc alij juniores, i. fortiores, & virtuosiores debent convenire per amorem, se inclinare per compassionem, & cum eo barrire per orationem, & eum per pietatem relevare à casu peccati, per ejus monitionem & correctionem. *Venerunt amici Iob, visitare eum,* &c. Job. 2.

Vel pone quod quando venit ad paupertatem, & cadit à statu prosperitatis, alij (si possunt) debent eum relevare, & ei in temporalibus subvenire, quòd si nequeant, tamen barritū piæ affectionis & consolationis debent emittere. *Consolamini eum universi, qui scitis nomen ejus.* Hier. 48. Fig. de amicis Job, qui primo cum eo fleverunt, & pro ejus relevatione singuli ovē unam, & in aurem aureā eidem dederunt. Job. ult. Fessos enim & depauperatos debent alij adjuvare, reficere, & fovere, & alter pro altero in necessitatibus laborare, ad Galat. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legē Christi.* Solin. ibid. dicit, quod quando Elephantes capiuntur, pasta hordei domesticantur. Fit autem fovea profunda in via Elephantis, ad quam veniens incidit ignoranter, ita quòd propter profunditatem exinde exire non potest, & tunc unus venator percutit & pungit ipsum, & veniens alius venator percutit primum, et admonet ipsum, ne percutiat Elephantem, ipsumq; de fovea extrahit, & dat ei comedere hordeum, quod cùm ter vel quater fecerit, elephas domesticatur, & diligit se liberantem, & ei deinceps obediens mansuescit. Elephas est homo, fovea peccatum, primus venator diabolus, secundus Christus, hordeum S. Scriptura, vel corpus Christi. Quia igitur Elephas, i. humanum genus in foveam peccati ceciderat, unde resurgere non valebat, & venatore diabolo punctus, et percussus tentationibus et tribulationibus morte etiam temporali ibi fuerat, ideo venit secundus venator Dei filius per incarnationem, et diabolum fugavit, et prostravit in infernum per suam passionem, & sic Elephantem, i.e. humanum genus eduxit de fovea inferni, & peccati per suam resurrectionem, & ei hordeū æternæ beatitudinis dedit per suam ascensionem, & sic eum domesticavit in domo, sc. paradisi. Vel dedit nobis hordeum sui corporis, vel S. Scripturæ, & ideo debemus eum sequi per imitationem, & ei obedire per humilitatem & subjectionem. Fig. 1. Regum 17. Ubi David in Domo remanens, tandem fuit missus ad exercitum regis, ut fratribus victualia portaret, & occidit ibi Goliat, & Israel de manu Philistiim liberavit. Sic Christus, qui ab æterno cum patre in domo paradisi manserat, tandem ad nos venit, & Luciferum prostravit, & nos liberavit, & ideo ei debemus obedire, & eum sequi & imitari. Esa. 19. *Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis liberatorem.* Elephas pilos habet paucos & pendentes,
30 autes habet longas & tenues atq; inferius dependentes, verumtamen ipsas erigit, quando pugnat contra draconem. Sic verè justi pilos divitiarum habent tenues atq; paucos. Tob. 4. *Pauperem vitam gerimus.* Et tamen isti sui pili, i.e. divitiæ, quas habent, sunt dependentes inferius versus terram, i. ad pauperes per Eleemosynam & largitarem. Istorum autem exemplo autes nostræ, i. auditus debet esse longus per patientiam, quia sc. homo debet audire diu, antequam loquatur. *Audi tacens simul & quærens.* Eccles. 32. Et inferius debent pendere per verecundiam, ad auditum tamen verbi Dei debet eas homo erigere, ut contra draconem diabolum valeat dimicare. Elephas si quando Ca-
31 meleontem vermem venenosum voraverit, oleam comedit & sanatur. Sic verè, si quis vermē venenosum, i. peccatorem voravit, cum olea, i. cum operibus misericordiæ, debet sibi ne pereat subvenire. *Peccata tua Eleemosynis redime.* Dan. 4.

Elephas quando unicornis contra eum pugnat, non ei op-
32 ponit ventrem, quem habet valde mollem, sed dorsum, quod habet durum. Sic verè, quando unicornis diabolus pugnat contra hominem per tentationes, multum debet timere de mollitie et fragilitate ventris et carnis, et ideo debet ei ostendere tergum, scilicet fugiendo, quia debet occasionē fugere, et à via ejus quanto plus poterit declinare, et ei dorsum durum opponere, id est, cum fortitudine constantiæ obviare. Vel per tergum accipe patientiam, cui onera imponuntur. *Verterunt ad me tergum, & non faciem.* Hier. 32. & 2. Paralip. 29. *Averterunt faciem, & præterierunt dorsa.* Dra-

co, ut communiter secund. Solin. non invadit Elephantem, nisi
33 quando scit eum gratum esse potu, ut majorem sumat satietatem, de ejus sanguine interempti. Sic diabolus quando videt hominem justum esse ebrium & potum, tunc eum libenter obsidet tentationibus, & invadit, ut sic ejus casu in peccatum, sanguinem suum, i. gratiam & devotionem detrahat atq; fugat, vel ut sic de sanguine ipsius, i. de vindicta & damnatione ipsius satietur. Et ideo docet Apost. 1. ad Thess. 5. *Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrij simus.* Secund. Phisol. Elephas nun-
34 quam dormiendo se inclinat totaliter, imo stans dormit, ad arborem palmæ innixus. Sic homo licet dormiat in delitijs, nunquam tamen debet ex toto se ad alteram, i. ad temporalia per affectum inclinare, imo semper per gratiam debet stare, & se ad arborem palmæ, i. ad crucem per passionis memoriam appo-
35 piare, 1. ad Cor. 15. *Estote stabiles & immobiles.* Elephantes, ut dicit idem, actum carnis abhorrent, nisi pro sola prole, & tunc vadit fœmina versus orientem, & masculus eam sequitur, quousque inveniant mandragoram, cujus fructum primo fœmina comedit, deinde masculus, & sic conveniunt, & impræg natur. Sic verè homines non nisi prolis gratia in actu carnis debent convenire, & tunc ad ortum solis, i. Dei laudem debent intentionem suam convertere, quantum possunt, & sic poterunt sine peccato aliquo generare, maximè si mandragoram pœnitentiæ manducaverint, quæ facit concipere gratiam & virtutem. Vel sic, quòd masculus & fœmina, i. Adam & Eva ivetunt ad mandragoram, i. ad arborem vetitam, & primo comedit fœmina, & de-
36 inde vir, & sic conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem. *A muliere enim prodit iniquitas viri.* Eccles. 5. Quia à muliere factum est initium peccati. Quando fœmina parit, masculus eam defendit. Sic verè quando fœminæ, i. subditi pariunt & perficiunt fœtus suos, i. e. bona opera, masculi, i. prælati debent eos defendere orationibus & exemplis. 1. Mach. 3. *Pugnemus pro uxo-*
37 *ribus nostris.* Elephas fœtum suum, dum adhuc est juvenis & tenellus, pascit & nutrit juxta flumina, ne forte draco ipsum absorbeat aut seducat, secund. Plin. & Solin. Sic verè prælati debent filios & subditos suos de novo genitos & convetsos, circa fluvium sacræ Scripturæ & devotionis & compassionis nutrire,
38 ne à dracone diabolo seducantur. Item idem dicit unum valde mirandum, quòd scil. in quibusdam regionibus Æthiopiæ Elephas sic venatur, quia duæ puellæ omnino nudæ adeunt desertum, ubi Elephas habitat, & una portat vasculum, alia gladium, & incipiunt alte cantare, quòd audiens bellua venit, & lambit mammas earum, & præ dulcedine cantus obdormit, & tunc una percutit eum cum gladio, & occidit. & alia parat vasculum, & sanguinem ejus recipit, ex quo pannus, qui dicitur purpura, intingitur. Elephas est Dei filius. desertum mundum, duæ puellæ gentilitas & synagoga, i. quæ fuerunt nudæ, sc. à virtutibus & gratijs, in deserto mundi hujus. Ezech. 23. *Duæ mulieres filiæ matris unius, fornicatæ sunt in Ægypto.* Istæ autem duræ à principio
39 cantaverunt, rogaverunt, & supplicaverunt, ut attraherent Elephantem, i. Dei filium, quia synagoga cantabat illud Esaiæ 64. *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes.* Gentilitas autem seu Ecclesia de gentilibus congregata, dicebat: *Veniat dilectus meus in hortum suum.* Cant. 5. Et ideo Elephas, i. Dei Filius, precibus & cantibus hujusmodi inclinatus, venit ad desertum hujus mundi, ad eas descendendo per incarnationem, & cœpit eas lambere per prædicationem, et in cantu earum obdormire per suarum precum exauditionem. Sed pro certo dum eas lambendo, instruendo, erudiendo, prædicando, et informando delectaretur, una puellarum, sc. synagoga, et populus Judæorum arripiens
40 gladium, sc. clavos, & lanceam, et crucem, eum occidit per passionem. Altera autem puella, scil. gentilitas, ad Ecclesiam jam conversa præparavit vasculum cordis sui, et sanguine Elephantis, i. finem sanguinis, et passionis Christi credendo et obediendo suscipit, et exinde purpuram, i. purpuratos martyres, et ani-
41 mas per fidem et devotionem coloravit et purpuravit. Gen. 37. *Intinxerunt tunicam in sanguine hœdi.* Sanguisugæ enim duæ sunt filij. Prov. 30. *Pulli ejus lambunt sanguinem.* Job. 30. Vel dic, quòd Elephas est homo, duæ puellæ diabolus et mundus, desertum est vita præsens. Coram igitur Elephante. i. coram homine in deserto vitæ hujus, cantant duæ puellæ, sc. mundus et diabolus, qui ambo cantant, et suggerunt peccata et vitia. Diabolus cantat de superbia dicens; Ecce quomodo tales honorantur propter divitias, circui, discurre, sis causidicus et mercator, esto simoniacus, vel ambitiosus. Similiter mundus, utpote uxor, filij, & amici, cantant de avaritia, dicentes, Domine, nihil habetis, filij vestri nepotes, & parentes erunt pauperes post vos, quare non lucramini? Et sic isti obdormiunt, unam sc. istarum lambendo, & diligendo sc. mundum, & ei consentiendo, & in divitijs, & delitijs requiescendo, quod videns alia puella, sc. diabolus infigit in eum subito dum non advertit, gladium mortis, & alia quam lambebat, i. parentela, quam diligebat, statim recipit sanguinem, i. substantiam temporalem, quia mortuo divite, parentes non curant nisi rapere, & furari. Fig Zachar. 5. ubi duæ mulieres, quæ habebant alas milvi, portaverunt amphoram, ubi erat inclusa impietas cum talento plumbi, quæ quidem amphora oculos universæ terræ dicebatur, & portabant eum in terram Sennaar. Sic verè duæ mulieres, diabolus sc. & avaritia, per suos tractatus & cantus, portant hodie amphoram, i. avarum, in quo cum talento plumbi, i. cum pondere malæ consuetudinis, impietas est inclusa. Portant dico eum in terram Sennaar, quod interpretatur fœtor, i. infernum, ubi est fœtor horribilis & immensus. Hier. 19. *In Thophet sepelientur, eò quòd non sit alius locus ad sepeliendum.*

Caput XXXVII.

De Hœdo.

HOedus ab edendo est dictus, eò quòd sit jocundi saporis. 1
Nam siccitas ejus naturalis, ex ætatis humiditate temperatur. Et ideo nutribilis & digestibilis reperitur, & bonum sanguinem generat, & calorem continet, & humorem. Sic verè illi, qui sunt digestibiles per obedientiam, calidi per charitatem, humidi per benignitatem, sunt Christo jucundi saporis, ut eos edat, & sibi incorporet per charitatis, & fidei unitatem. Et hircos cum medulla tritici. Deuteron. 32. Hœdus habet visum 2
valde acutum, aspectum torvum & obliquum, pellem habet hirsutam, carnem autem dulcé & pinguem, exterius est siccus & macilentus, interius autem pinguis & carnosus, & propter ejus caliditatem & humiditatem, temperatam digestioni convenit: & ideo de novo convalescentibus cunctisq; delicate viventibus est opportunus. Tales sunt sancti, qui sunt acuti visus per discretionem, torvi aspectus per circumspectionem, pellis hirsutæ pet habitus asperitatem et abjectionem, carnis dulcis per compassionem, exterius sicci per pœnitentiam et carnis maceration em, interius pingues per devotionem et compassionem. Et quia calidi sunt per charitatem, humidi per benignitatem, ideo temperatæ sunt naturæ per modestiam et tranquillitatem, & ideo illi, qui convalescunt de infirmitatibus peccatorum per pœnitentiam, debent tales comedere, et sibi incorporare per imitationem, ut sic ad præfatã deveniant sanitatem. *Iuxta quem ritum tollet & hœdum.* Exod. 12. Et sicut hœdus balatu matrem quærit, sic Sancti Christum quærunt cum oratione. Secundùm Plin. l. 8. Hœdus est animal imbelle, innocuum, petulans & la- 3
scivum, ruminans & mundum, ramos comedens & virgulta: etiam secund. Plin. l. 28. c. 10. Sanguis hœdi valet contra venena, pellis ejus contra morsus reptilium, & ad plagas. Talis fuit Christus, quia in mundo isto imbellis fuit, & innocuus per innocuam pietatem, benignus & jocundus per spiritualem alacritatem, mundus per puritatem; ruminans per discretionem, virgulta carpens per S. Scripturæ prædicationem. Sanguis autem ipsius passionis, & pellis suæ bonæ conversationis, & si ipsam habuerimus per devotionem, compassionem & imitationé sanabunt, & curabunt morsus reptilium, i. malitiosorũ detractionem, & temporalium tribulationem, & venenum tentationum, & delectationum, nec non vulnera peccatorum & vitiorum. *Obducam cicatricem tibi, & vulneribus tuis sanabo te,* Hier. 30.

Cap. XXXVIII.

De Eruca.

ERuca secun. Isid. est vermis multipes, crescens in frondibus 1
olerũ & arborum. Et dicitur eruca ab erodendo, quia flores & folia arborũ quibus insidet, & in quibus nascitur, comedit & corrodit. Unde ipsis pampinis est malefica, licet ab eis involvatur, ut dicit Isid. l. 12. Rectè tales sunt hypocritæ & falsi clerici, & religiosi, qui cùm sint vermes multipedes per multiplices affectiones, quando in oratoribus dignitatum & officiorum sedent, illis sunt damnabiles, & nocivi; nam fructus & flores arboris, in qua sedent, i. e. divitias temporales illius status vel religionis

gionis, in quo sunt, corrodunt & consumunt, scil. dando eas personis immeritis, vel ipsas pompatice consumendo, vel aliter indebitè dispensando & expendendo. Prælati enim clerici, & religiosi mali non quærunt proficere suis Ecclesijs, sed tantum sibi, & suis, quia *omnes, quæ sua sunt, quærunt, non quæ IESV Christi.*

2 Eruca Gallicè dicitur chenille, & secund. Plin. est vermis lanuginosus & villosus, qui in frondibus arborum texit quasdam telas, in quibus se involvit, & in quibus in hyeme servat & nutrit pestiferum genus suum. Egerit autem quædam ova, de quibus in vere erumpit, & nascitur multa proles, cujus ingluvie rodunter viror, & flores arborum & herbarum. Tales sunt divites, & avari, quia cum sint lanuginosi per divitias (quia lanugine divitiarum sunt vestiti) ideo in arbore hujus mundi ædificant telas suas, sc. temporales passiones, & ibi in hyeme vitæ præsentis se involvunt per affectum, & ibi nutriunt filios suos, quia non solum pro se, sed etiam pro filijs illa quærunt. *Ecce ego, & filij mei.* Esa. 8. Multos autem filios & familias generant, quia *multi filij deserta.* Esa. 54. A quibus corroditur per usuras fructus arborum, & herbarum, i. omnium adjacentium vicinorum, pauperum, sc. & divitum aliorum. Vel dic, quòd mali prælati in arboribus, i. in Ecclesijs, in quibus habitant, generant, & producunt multos filios, sc. nepotulos, cognatos & affines, quos ibidem beneficiant & exaltant. Et ideo flores & fructus, i. divitiæ & præbendæ arboris illius, i. Ecclesiæ, à talibus devorantur, & ab eis hodie occupantur, dissipantur pariter, & vastantur. Figurati Dan. 14. Ubi Sacerdotes & eorum filij, & uxores sacrificia Bel devorabant, &c. Contra illud Ezech. 46. *Non accipiet princeps de hereditate populi mei per violentiam, sed de possessione sua dabit hereditatem filijs suis.* Vel pone, quod eruca est diabolus, qui ponit in nido suo, i. in corde peccatoris, multa ova, i. multa mala proposita & affectiones, & cogitationes, ex quibus tandem multa proles malorum operum generatur, à quibus flores & fructus virtutum, & folia bonæ conversationis devorantur. *Dedit ærugini*
3 *fructus eorum, & labores eorum locustæ.* Eruca est vermis mollis, & saniosus, diversis coloribus distinctus. Et est quædam species erucæ, quæ de nocte aliquando lucet ut stella, de die autem deformis colore reperitur, cùm autem super membrum aliquod ponitur, illud exurit, & post se pustulas derelinquit. Tales verè sunt hypocritæ, qui licet sint molles, & sanioli per luxuriam, tamen diversis coloribus, i. diversis apparentibus virtutibus sunt stellati, quia in nocte vitæ præsentis, ubi est obscuritas ignorantiæ, lucent per conversationem exteriorem sicut stellæ, i. sicut viri justi, quia sc. Angelus Satanæ transfigurat se in Angelum lucis. Sed in die, quando omnia erunt clara, sc. post mortem tunc verè apparebunt esse deformes per vitia & peccata, quia *tunc à filia Sion auferetur omnis decor ejus.* Thren. 1. Talem autem in istis membris, in quibus serpunt, i. in illis personis circa quas habitant, derelinquunt finaliter pustulas malorũ exemplorum, quia vix potest esse, quin talium pravitas innotescat, si aliquamdiu videantur.

4 Unde Job. 41. *Post eum lucebit semita.* Eruca secund. Plin. l. 11. c. 32. de bestia in volucrem se transformat, quia cum sit vermis vilis & sanioſus, & herbas & arbores corrodat & comedat, tamen tandem alas recipit, & papilio efficitur, & libere per aerem volitat, & discurrit; & quot colores prius in cute habebat, tot in alis postmodum repræsentat. Et secund. Isid. l. 11. de stercoribus seu de ovis papilionis super folia derelictis, erucæ iterum generantur. Unde de eruca efficitur papilio, & de papilione iterum efficitur eruca. Plus tamen nocet rodendo, dum est eruca, & circa terram repit, quam facit, quando volat. Rectè charissimi per istas erucas intelligo multos ballivos, causidicos & usurarios. Isti enim communiter à natura sunt vermes viles & sanioſi, i. de vili plebe, & paupere procreati, & ideo primo serpunt circa terram, sc. in infimo statu, & ibi folia & flores arborum, i. e. divitias & bona temporalia aliorum paulatim corrodunt, & sibi attrahunt, & incorporant, adnihilant, & consumunt per rapinas, sc. & usuras, sed quando satis creverunt, & in divitijs, & in potestate invaluerunt, tunc verè nolunt plus esse erucæ, i. nolunt plus dici rustici, imo volunt esse volucres, & volantes, & ideo faciunt se milites, & sic de eruca in papiliones, de rusticis in nobiles, de bestijs in volucres transformantur. Ideo talibus dicitur Hier. 49. *Superbia cordis tui extoll it te, qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere nitens altitudinem collis.* Superbi enim undiq; sicut aves, i. sicut nobiles volitant, sc. ad tyrocinia, & ad festa, & habent alas coloratas, i. exteriorem apparatum stellarum pulchritudine curiosa. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria,* Ezech. 16. Isti tamen dum volant, i. dum sunt nobiles, minus lædunt, minus corrodunt, & rapiunt, quam ante militiam suam, quia ex tunc non audent esse publici mercatores, vel usurarij, vel etiam causidici, nec alia multa facere, propter honorificentiam sui status. Sed pro certo licet sint papiliones, i. licet sint milites, tamen filij, quos generant, sunt erucæ, quia paternam primam rusticitatem non deserunt, quia rodunt & rapiunt sicut ipsi, ut sint postmodum papiliones, i. nobiles & milites sicut sui patres. *Pejus operati sunt, quàm patres eorum.* Hier. 7. & 11. *Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores.* Vel pone de diabolo, qui *se transfigurat in Angelum lucis,* 2 ad Cor. 11. Vel dic de hypocritis, qui cum sint sanioli, &c. sicut supra, tamen in aves, i. in viros spirituales fictitiè se transformant, ut sic possint volare, sc. ad officia & dignitates, qui postea in Ecclesia generant erucas, i. malos imitatores. De eruca secund. Isidor. efficitur papilio, quia sc. ut communiter in
5 alis multos colores habet; sed secund. Papiam, papilio tantum delectatur in lumine lampadarum, quod ibi tantum circumvolat, quam comburantur alæ suæ, & sic cadit in oleum, & ibi submergitur & necatur, ultra modum enim diligit ignem. Unde Plin. lib 21. c. 14. dicit, quòd papiliones, quorum copia quandoque mella apum corrumpit, de alveari apum possint extrahi per hunc modum, ut sc. nocturno tempore sereno juxta alvearia accendatur magnus ignis, & clarus, quia sc. viso splendore, isti statim ad ignem currunt, intusq; se injicient & comburent. Sic verè de eruca, i. de homine sæculari, & luxurioso, & avaro quandoque efficitur papilio, i. e. vir religiosus, habent alas virtutum, & sursum volans per contemplationem, multos colores habens per coloratam perfectionem, & conversationem, sed iste quandoq; delectatur in lumine lampadarum, i. in pulchritudine mulierum, in quibus est oleum voluptatis, & ignis cupiditatis, & ideo licet non intendat se comburere per peccatum, tamen aliquando tantum circumvolat per mala consortia, occasiones, & verba, quòd alæ virtutum suarum comburuntur, & in oleum voluptatis cadit, & sic per luxuriam submergitur atq; perit. *Ignis consumpsit speciosa deserti,* Johel. 1. Vel per lampadem intellige mundũ, ubi est ignis avaritiæ, cujus lumen est prosperitas mundana, &c. Expone sicut sup. Vel si vis dic, quòd papiliones sunt hæretici, quia sc. isti videntur ignem diligere, & quasi ex industria videntur ad ignem currere, in quantum se comburendos
6 sciunt, & tamen nolunt à suis erroribus resilire. Secundum librum de natura rerum, papiliones sunt vermes volantes, florum tempore venientes. Isti igitur inter se coeunt, sed masculi generando pereunt, fœminæ verò ova sua parturiunt, & tunc etiam mortem incurrunt, ova verò usque ad æstatem sequentem sic remanent, & tandem calore solis in papiliones se mutant. Sic ergo fit, quòd masculus moritur generando, & fœmina pariendo. Ista expone sicut in libro de mirabilib. scil. l. 14. ubi agitur de bombyce in fine. Vel etiam expone de relictis ovis, sicut sup. §. 4.

Cap. XXXIX.

De Faunis & Satyris.

Fauni & Satyri ijdem sunt, & sunt secund. Isidor. l. 12. animalia monstruosa, humanã effigiem habentia, sed humanæ non participia rationis, quia nec arte, nec natura sunt dociles ad loquendum, tantũ imitantur vocem, & aliquos actus hominum, & sunt luxuriæ præcipuè dediti. Plinius autem l. 25. c. 4. videtur sentire, faunos esse phantasias nocturnas, quia ibi dicit peoniam herbam valere contra faunorũ ludibria, quæ accidunt in quiete. Tales sunt hypocritæ, qui homines, i. viros sanctos imitantur, quantum ad effigiem, i. quantum ad apparentiam bonitatis, non tamen, quantum ad rationem, i. e. quantum ad virtutem & efficaciam bonitatis, quia licet actus & operâ, vocem & verba hominum, i. justorum in multis imitentur, tamen luxurioſi sunt & perverſi, & ad loquendum, scil. Deo per devotam orationem nullatenus possunt edoceri. *Nesciebant loqui Judaicè; sed azotacè.* Neemiæ ultim. Nam ut dicitur 2. ad Timoth. 3: *speciem quidem pietatis habentes, & virtutem ejus abnegantes.* Et breviter, isti non sunt nisi quædam phantasiæ hominibus illudentes, & eos suis fictionibus seducentes. Satyri secundùm Isidor.
8 lib. 12. cap. de portentis, sunt homines silvestres, pedes equinos habentes, & cornua in frontibus deferentes, quos antiquorum error tanquam Deos coluit. Unde beatus Antonius unum talem invenit in deserto, à quo cùm petijsset, quis esset, re-

ſpondit; *Mortalis ego ſum, unus ex accolis eremi.* Sic rectè in Eccleſia ſunt quidam prælati, qui rectè ſilveſtres ſunt per crudelitatem & auſteritatem. Unde in ipſa fronte, i. in prima facie, & in principio, i. in ipſo introitu, habent ſuperbiam, Invaſionem & elationem, quia ſtatim prima facie volunt alios cornibus ſuæ potentiæ ventilare, & eos ſine deliberatione percutiunt prima fronte. Ideo de talibus dicitur Eſa. 48 *Scio enim, quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & fronts tua aerea.* Sed pro certo pedes eorum, i. affectus ſunt equini, quia ſunt ad modum equi petulantes, & ſuperbi, & ideo licet in deſerto hujus mundi ſint mortales, tamen à fatuis gentilibus, i. ab adulatoribus tanquam dij coluntur, magnificantur & laudantur. *Dij ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos.* Actu. 14. 3 Quædam ſunt genera hominum ſilveſtrium, ſecund. Iſidor l. 12. ibid. & Plin l 7. c. 2. qui habent capita canina, & latrant ut canes. Sic verè multi habent caput, i. e. intentionem caninam vorax atque rapax, quia ſc. per avaritiam ſunt inſatiabiles ſicut canes. Eſa. 56. *Canes impudentiſſimi neſcierunt* 4 *ſatietatem.* Et ideo tales conſueverunt latrare, i. diffamare & detrahere mendaciter, & mordere. Item ſunt alij ibi, qui unum tantum habent oculum in fronte. Sic in mundo ſunt quidam, qui cum deberent habere duos oculos, i. duplicẽ diſcretionem, ſc. in ſpiritualibus & temporalibus, tamen non habent niſi unum, ſc. mundi ſapientes, qui tantum ſunt ſapientes in mundo, & mundialibus, ſed carent alio, ſc. diſcretione in ſpiritualibus, quia tales ſapientes in temporalibus, cæci ſunt in ſpiritualibus, quia *ſapientia hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum*, 1. ad Corinth. 3. & Hierem. 4. *Sapientes ſunt, ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt.* 5 Quidam ſunt homines ſilveſtres in Æthiopia ſecund. Plin. l. 7. & ſecund. Iſidorum, carentes capite, ſed oculos habent in humeris, & alij planam habent faciem, & ſunt ſine naribus, & labium inferius eorum ita prominet, quòd exindè tota facies dum in ſolis ardoribus dormiunt, operitur. Sic verè multi ſunt, qui non habent caput, i. rectam intentionem; faciem, i. cor habent planum per indiſcretam ſui cordis manifeſtationem, contra illud, Eccleſ. 8. *Non omni homini cor tuum manifeſtes.* Sine naribus, & ſine odoratu ſunt, quia ſc. non habent devotionem. Labium inferius habent longiſſimum per ineptam loquutionem, & per malorum verborum multiplicitatem, & ideo dicitur labium inferius, quia ſc. non de rebus ſuperioribus, ſed tantum de inferioribus, non de cœleſtibus, ſed de terreſtribus proloquuntur. Unde 1. Joan. 4. *Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur*, quia pro certo multi ſunt, qui labium inferius habent magnum, labium autem ſuperius valde parvum, quia ſc. de inferioribus terrenis, & carnalibus multum loquuntur; de ſuperioribus autem & cœleſtibus valde parum. *Quia qui de terra eſt, de terra loqui-* 6 *tur.* Joan. 3. Item in Æthiopia ſunt quidam fauni, ſatyri vel piloſi, qui habent ora ita parva & conſtricta in pectore, quòd calamis avenarum hauriunt ſibi victum, & iſti dicuntur eſſe ſine linguis, & ſine voce, & loco ſermonis utuntur nutu, ſecund. Iſidor. Solin. & Plin. Revera tales ſunt hodie multi, qui propriè habent os in pectore, quia ſc. non loquuntur, niſi de illis hominibus, quos habent cordi, & qui eis per amorem ſunt impectorati. Os enim habent valde ſtrictum, ſcil. quantum ad bonam loquutionem, quia de paucis poſſunt bonum dicere, quia pro certo multi ſunt, qui videntur carere lingua. quia ſcil. *nullum bonum verbum poteſt de eis exire.* Ezech. 3. Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris tacens, & quaſi non loquens. Vel dic, quòd per iſtos intelliguntur quidam, qui ſunt in religione, vel in mundo, qui contecta habent ora, & ſunt ſine lingua, quia multi præ indignatione nolunt loqui, ita quòd videntur habere os contectum, & carere lingua. Eſt enim odibilis, qui procax eſt ad loquendum, & eſt tacens, non habens ſenſum loquelæ. Vel pone de Ciſtercienſibus, qui utuntur ſignis, & non loquuntur, quia *eſt tacens, qui novit tempus apti temporis*, Eccl. 20.

Vel pone de bonis religioſis, & etiam de ſapientibus hominibus & modeſtis, qui ſc. parum loquuntur, ita quòd propter ſilentium videntur carere lingua, quia ſicut dicitur Amos 5. Prudens in tempore illo tacebit, quoniam tempus malum eſt. 7 Item in Scythia ſunt quidam homines, habentes ita prolixas, & protenſas aures, quòd torũ corpus inde cooperiunt, quos phaniſios Solinus vocat. Sic verè in Scythia, quæ eſt regio frigida, & aquilonaris, i. in religione, ubi viget frigus pœnitentiæ & timoris, ſunt quidam habentes magnas aures, i. magnum affectum, & habitudinem, & ad audiendũ rumores, ſc. & fabulas, ita quòd totum corpus Eccleſiæ contegunt & involvunt, quia ſc. ubique ſe diffundunt ad rumuſculos audiendum. Act. 16. *Ad nihil aliud* 8 *vacabant, niſi aut dicere aut audire aliquid novi.* In Æthiopia ſecund. Iſidor. ſunt homines, qui ad modum quadrupedum vadunt proni, & curvi verſus terram, nunquam erigere ſe valentes, & dicti arthabaticæ, qui etiam ſecund. Solin. ſicut feræ ſine certis ſedibus per deſerta vagantur. Sic verè chariſſimi in Æthiopia, i. mundo (qui fervore avaritiæ comburitur) ſunt aliqui homines, ſcil. avari, qui ſemper ſunt curvi, proni & inclinati ad terram, i. ad temporalia per amorem Pſal. 68. *Et dorſum eorum ſemper incurva.* Dan. 10. *Vultus meus barebat terræ.* Et iſti etiam non ſunt contenti una ſede, i. certa poſſeſſione, imo ſemper per inquieta deſideria de una ad aliam vagantur. Quòd etiam de ambitioſis clericis cernimus, quorum nunquam in uno beneficio quieſcit animus. Vel dic, quòd tales fuerunt Apoſtoli, quia ſc. nullam ſedem temporalis poſſeſſionis ſibi appropriaverunt. Sic etiam boni religioſi non debent ſibi clauſtrum, vel locum appropriare, ſed ad mandatum prælati in certis ſedibus, ubi placuerit ſuperioribus, ſe transferre. Ad Hebr. 13. *Non habemus hic manentem civitatem.* Sunt alij in Æthiopia, qui Sciopodes dicun- 9 tur, qui unum tantum habent pedem, ita magnum, quòd eo obumbrantur contra æſtum, qui ita veloces ſunt, quòd canibus comparentur. Sic verè chariſſimi, illi qui ſunt in Æthiopia, i. in religione non debent habere niſi unum pedem, i. unum affectum, ſc. amorem Chriſti, & æternorum, quia ad nihil debent vacare, niſi ad ſpiritualia, & ſic poterunt eſſe velociſſimi, ſcil. ad curſum bonorum operum exequendum. Ad Hebr. 12. *Curramus ad propoſitum nobis certamen.*

Vel dic, quòd iſti ſunt avari, qui cùm deberent habere duos pedes, i. duos affectus, ſc. ad temporalia & cœleſtia, ipſi tamen non habent niſi unum, ſcilicet affectum ad temporalia, qui ita magnus eſt, quòd contra æſtum, ſc. avaritiæ, eo ſe obumbrent. Iſti etiam ſunt celeres more canum, ſc. ad mala opera, & actus avaritiæ exequendos. *Pedes enim eorum ad malum currunt.* Prov. 1. 10 Item in deſertis Lybiæ ſunt quidam homines, qui plantas habent averſas, & iſti ſenos digitos in pedibus dicuntur habere. Tales autem dicit Plin. in Scythia eſſe, ſicut infra de mirabilib. expoſui. Sic verè in exuſta Lybia mundi hujus, ſunt multi homines fictitij, ſcil. peccatores, quorum pedes, i. affectus ſunt averſi, quia cùm deberent eſſe à parte ante, ſc. ad bona ſpiritualia, & æterna; ipſi tamen à parte retro ſunt, ſc. ad bona temporalia, & terrena, quæ retro nos neceſſario remanebunt. *Facti ſunt quaſi retrorſum & non in ante.* Hierem. 7. Pedes autem affectuum ſuorum in ſex digitos dividuntur, & in ſex particulas. Unus digitus eſt amor, & affectio ſui, ſecundus amor amicorum, tertius amor delitiarum, quartus amor divitiarum, quintus amor bonorum, ſextus amor potentiæ temporalis. Ezech. 16. *Diviſiſti pedes tuos.* Secund. Paſchaſ. ſuper terram ſunt quædam monſtra in Scythia, quæ lamiæ nuncupantur, formam humanam mentientia, quæ pedes habent equinos, quod etiam dicit Solinus, ſed de hoc vide de Scythia. c. ult. Plinius autem l. 11. c. 41. dicit, Lamias eſſe animalia cum mamillis, dicens, quòd quædam animalia habent in ventre medio quaternas mamillas, ut pantheræ, alia autẽ duas, ut lamiæ. Et ad hoc alludit Scriptura Thr. 4. ubi dicitur, quòd *Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt catulos ſuos.* Sic in hoc mundo ſunt quidam peccatores, qui licet ha- 11 beant formam humanam, i. apparentiam exteriorem rationabilem ſicut homo, tamen pedes eorum, i. affectus & voluntates ſunt equini per ſuperbiam & luxuriam, ſicut patet in hypocritis, qui videntur eſſe homines, i. rationabiles, tamen ſunt ſuperbi, & luxurioſi. Hierem. 5. *Equi amatores in fœminas, unusquiſq; ad uxorem proximi ſui hinniebat*, Hucuſq; Iſidor. l. 12. Ubi multa alia ponit monſtra, quæ omnia accipit à Plinio l 7. Et etiam à Solinó. Vel dic, quòd iſti ſunt adulatores, qui duplici mamma deceptionum, ſc. geſtibus, & verbis ſolent alios lactare, & ipſos decipere & fraudare. Ideo Prov. 1. *Fili, ne te lactaverint peccatores.*

Cap. XL.

De Fœmina.

FOemina ſecund. Iſidorum eſt ſic dicta à phos, quod eſt ignis, eò quòd habet vim igneam vehementer concupiſcendo. Et ſecund. Ariſtotelem l. 9. c. 1. Fœmina generaliter eſt majoris ſollicitudinis circa fœtus, & majoris pietatis, quàm maſculus. Sic verè boni ſimplices plus valent hodie, quàm maſculi

ſive

sive religiosi, Ecclesiastici, clerici, vel prælati. Nam hodie majorem habent vim ignem charitatis, majoris sunt pietatis & benignitatis, & magis sunt solliciti circa fœtum bonorum operum producendum. Vel pone de beata Virgine, quæ cùm sit pijssima, & benigniſſima, fœtus suos peccatores ferventer diligit atque nutrit. Esa. 49. *Nunquid oblivisci potest mater filij uteri sui?* Fœmina secund. Arist. est generaliter masculo infirmior, debilior, & ad infirmiora pronior, quod accidit ex paucitate caloris, & abundantia humoris. Unde fœmina inter homines est animal monstruosum. Sic verè charissimi, fœminæ, i. subditi, quia calor charitatis in eis deficit, & humor carnalitatis abundat, ideo sunt comuniter masculis, i. prælatis vel viris perfectis debiliores ad bene operandum, & infirmiores, & proniores ad cadendum. 3 Unde Apostolus: *Infirmi facti estis in hac parte.* Licet generaliter inter omnia animalia masculi habeant esse fœminis fortiores, hoc tamen fallit inter ursos & leopardos, ubi fœminæ sunt masculis fortiores. Sic verè licet in omni comunitate, & maximè inter Sanctos & Angelos, illi qui sunt masculi ad litteram, sint fortiores & perfectiores, & in omni bono constantiores, fallit tamen inter urlos, i. inter divites hirsutos, & inter leopardos, i. inter principes & raptores, quia revera in talibus mulieres prævalent viris, quia scil. minus sunt crudeles & magis piæ, & ut communiter plus devotæ, & ad omnia bona opera magis fortes. 5 *Mulierem fortem quis inveniet?* Prov. 31. Fœmina generaliter est iracundioris naturæ quàm masculus, nam faciliter pugnat cum masculo. Unde dicit Arist. l. 9. c. 1. Quòd inter phocas per rixam continuam aliquando fœmina virum perimit, & occidit. Sic verè inter homines ad literam fœminæ levius iraſcuntur, & rixando & contradicendo pugnant cum masculis suis, ipsos etiam quandoq; perimunt atq; necant, quia *mulier si primatum habuerit, contraria est viro suo.* Eccles. 25. Vel dic, quòd illi, qui sunt fœminæ, i. e. luxuriosi & cupidi, ad bene agendum debiles & imperfecti, levius iraſcuntur, & superbiunt, quàm masculi, i. e. quàm boni viri & perfecti, & ideo pugnant contra eos, volentes, sc. eis dominari & præfici, & eos quandoq; per infamias perimunt, & occidunt detrahendo & murmurando, & eis præfici cupiendo. Istud patet in religione, ubi illi, qui minus valent, alios plus infestant, & plus cupiunt exaltari. Esa. 3. 5 *Mulieres dominatæ sunt eis.* Fœmina minoris est constantiæ & virtutis, & minoris fidelitatis, quàm masculus. Unde recitat Arist. ibi de sepia, quòd masculus pugnat pro fœmina, quando videt eam percuti vel invadi, ipsa tamen non pugnat pro eo, imo contra eum, & ipsum persequitur & infestat. Sic verè licet Christus, vir, prælatus, & masculus noster pugnaverit pro nobis, scil. contra vitia & dœmones, nos tamen non pro ipso, sed contra ipsum insurgimus, jurando, blasphemando, & vitia committendo. *Rursum crucifigentes filium Dei.* Ad Hebr. 6. Vel dic contra rusticos, qui licet masculus suus, i. prælatus, princeps vel curatus bonus pro eis pugnet tempore necessitatis suæ, si tamen veniat ei aliqua tribulatio, utpote, quòd à suis majorib. impetatur, ipsi rustici pugnant contra eum accusando & litigando. Eccles. 12. *Oculis suis lachrymatur, &c.* Eccles. 29. *Reddet ei pro honore contumeliam.* Gen. 44. Quare malum pro bono redditis? Vel pone historialiter de mulieribus malis & infidelibus, quæ produnt Dominos suos, quia *non est malitia super malitiam mulieris.* Eccl. 25. Vel 6 potest dici de infidelibus vasallis. Fœmina secund. Arist. in generatione se habet per modum materiæ, masculus autem per modum formæ, ita quòd ex commixtione duorum seminum, fœtus in utero generatur. Sic verè Christus se habet per modum formæ, & causæ efficientis, anima autem per modum materiæ in generatione spirituali, i. in productione bonorum operum: & existorum conjunctione & unione gratifica, fœtus bonorum operum procreantur.

Cap. XLI.

De Fœtante.

1 Fœtus est pariens & generans in quolibet genere, & sic dicitur à fœcunditate. Et habet omnis fœtans membrum proprium aptum ad conceptionem; & ad hanc cooperatur secundùm Arist. l 8. revolutio, & influentia orbium & stellarum. Sed de hoc quære lib. 6. c 3. de muliere pariente. Sic verè talis est omnis bonus homo, quia fœtum bonorum operum primo in loco apto & debita matrice concipit, videlicet in voluntate, & deinde eum per bonam operationem emittit. Verumtamen ad hoc operatur, & juvat revolutio & influentia stellarum, i. inter-

cessio, exempla, doctrina & oratio orbium & stellarum spiritualium, i. sanctorum & bonorum operum, & Angelorum. Ad bona enim opera procreanda à Sanctorum exemplis, & oratione adjuvamur, *Stellæ enim manentes in ordine suo, &c.* Judic. 5.

Cap. XLII.

De Fœtu. Quod hic secundum vocat, alij secundas pluraliter tantum numero, seu involucrum dicunt.

Fœtus est partus animalis, sic dictus, dum in ventre fovetur. 1 Pellis autem, quæ fœtum continet, dicitur secundina, quia cum fœtu nascitur, & nisi cum fœtu expellatur, mater exindè moritur & necatur. Dum autem fœtus à matre parturitur, necesse est, ut à secundina illa primitus spolietur. Sic verè charissimi cùm homo in utero matris, i. in amore & statu mundi sit involutus secundina, i. carnalibus voluptatibus & peccatis, quando tandem de ventre mundi ejicitur, necesse est, ut voluptatum deferat secundinam, utpote quando intrat religionem, vel ad dignitatem Ecclesiæ promovetur. Similiter quando Ecclesia emittit aliquem ad dignitatem, necesse est, quòd carnali tunica exuatur. Ideo dicat talis illud 2. ad Cor. 10. *In carne ambulantes non secundùm carnalem militamus.* Arma enim militiæ nostræ non sunt carnalia. Vel expone, si vis, de peccato originali, vel de complacentia peccati, quæ post partum fœtus, i. post confessionem peccati remanens in matrice, i. in voluntate, ipsam interficit per peccatum. Allega, &c. De fœtibus animalium aliqui 2 sunt masculi, aliqui fœminæ, aliqui hermaphroditi, ubi utrumq; habent sexum, sed tamen semper imperfectum secund. Isidor. l. 11. Quære reliqua lib. 6. de creatione hominis. Sic inter homines quidam sunt masculi, i. boni, alij fœminæ, i. mali, alij hermaphroditi, i. mediocres, quia scil. volunt Deo servire, & mundo, & utroq; sexu gaudere. Sed verè necessario oportet, quod uterq; sit imperfectus, quia *nemo potest duobus Dominis servire, quia aut unum diliget, &c.* Matth. 6. *Non enim potestis bibere calicem Domini, & dæmoniorum,* 1 ad Cor. 10. Exemplifica de religiosis seculum sectantibus, &c. 15

Cap. XLIII.

De Fatuis ficarijs.

Ficarius fatuus dicitur homo silvestris, ficubus vivens, & sic 1 sumitur Hierem. 50. *Dracones,* inquit, *cum fatuis ficarijs.* Glossa, i. cum hominibus silvanis. Unde malè dicunt, qui dicunt ficarius, quia ficarius est latro utens sica, i. e. gladio brevi, sicut Ajoth. Judic. 2. Ficarius etiam potest dici custos & venditor ficuum, &c. Vide supra de faunis.

Cap. XLIV.

De Formica.

Formica dicitur, quasi ferens micas, quia micas & farris gra- 1 na congregat in æstate, unde vivat in hyeme, extrema autem grani sui præscindit, ne valeat germinare, ut dicit Isid. l. 12. Revera talis est diabolus, quia micas, i. animas fert & portat per vitia & peccata ad suam formicariam, i. in infernum, quia in æstate prosperitatis congregat, & adunat animas peccatorum, unde vivat in hyeme adversitatis, i. infernus in inferno, ubi ipsas devorat & manducat, quia *congregat in æstate messem sibi.* Proverbior. 6. Quando autem formica, i. diabolus cœpit aliquod granum, i. e. aliquem peccatorem per tentationem & delectationem, tunc verè, ne germinet per bona opera & per pœnitentiam, præscindit sibi extrema, i. memoriam nativitatis & mortis, principij & finis, quia non vult, quòd cogitemus nativitatis vilitatem, vel mortis acerbitatem, ne forte ad pœnitentiam conversi, per bona opera germinemus. *Auferet à te caput & caudam,* Esa. 9. Vel dic, quòd boni & justi in æstate, i. in vitâ præsenti acquirunt, & accumulant grana, i. e. gratias & virtutes, de quibus vivunt, scilicet perpetuo in hyeme, id est, in statu post mortem. *Congregat enim in messe, quod comedat.* Proverb. 6. Secundùm Solinum formicæ inter cætera animalia sollicitæ sunt disciplinæ. Nam sibi in posterum provident, unde vivant. Gregatim vivunt de granis suis cortices auferunt, & in secretis domicilij suarum latibulis ea abscondunt, ne à vento dispergantur, vel ab avibus comedantur, occultas vias faciunt rectas, per quas incedant, & sapientiores sunt semper in vijs, ne stultè deviene

aut aberrent, cumulos autem faciunt, in quibus habitant & morantur, & in quibus cõmuniter vitam ducunt. Rectè Charissimi tales sunt justi & religiosi, quia inter alios homines sunt sollicitæ disciplinæ, quia sibi provident per discretionem in posterum, scil. contra futuras tentationes & tribulationes, quia *sapiens reservat in posterum*. Prov. 29. Et Seneca dicit: *Futura provide, præsentia ordina, præterita medit are*. Isti habent gregatim vivere per concordiam & amorem. Luc. 12. *Pueri mei mecum sunt in cubili*. De granis, i. de operibus suis cortices, i. superfluitates auferunt per pœnitentiam & dolorem. *Ficum meam decorticavit*. Joel. 1. Grana etiam sua, i. opera, & virtutes debent abscondere & celare per humilitatem, & non ea exponere per jactantiam & vanitatem, & hoc ne à vento superbiæ dissipentur, vel ab avibus, i.e. malis cogitationibus & tentationibus vel à dæmonibus rapiantur. Fig. Matth 13. Ubi granum, quod positum erat juxta viam, i. in aperto & publico, à cœli volucribus est voratum, quia volucres cœli comederunt illud. Et ideo talia grana bonorũ operum sunt ab alijs visibus occultanda. Matth. 6. *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus*. Via autem istorum, qua tendunt ad patriam, i. eorum vita præsens (quia sc. modo sunt viatores) debet esse occulta per discretionem & humilitatem, ut dictum est, munda per pudicitiam & castitatem, recta per justitiam & æquitatem. Et illi qui sunt sapientiores & docti, sc. perfecti & doctores, debent in tali vita jugiter permanere, ut sint sc. alijs in exemplum, ne à via veritatis valeant deviare, quia *via justi recta, rectus callis justi* Esa. 26. Isti etiam in cumulis. i. in conventibus & religionibus habitant, & morantur, quia boni consueverunt semper insimul commorari & conversari, quia *omne animal diligit sibi simile*. Eccles. 3. Ideo Esa. 48. *Ego vocabo eos, & stabunt simul*. Secund. Solin. formicæ quando arctantur, infundunt super manus quandam aquam venenosam, quæ manus exurit, quæ data est eis in armaturam à natura. Sic boni & justi aliquando zelo justitiæ irascuntur contra malos, & eos per correctionem & punitionem exurunt & corrodunt, & maximè prælati, sicut patet in Paulo, qui tradidit fornicarium *diabolo in interitum carnis suæ, ut spiritus salvus fieret*, 1. ad Cor. 5.

4 Secundùm Plin. l. 10. c. 30. Formicæ labores suos ordinant, & grana sibi invicem communicant, & majora opera, quam ipsæ sint, ferunt, de republica sua est eis multa cura, ratio & memoria, & parvitatẽ corporis virtutis magnitudine recompensant. Verè tales debent esse boni & justi, quia per virtutem pietatis, & largitatis omnia grana sua, i. divitiæ & scientiæ, & alia sua bona debent esse cõmunia, quia *sine invidia communico*. Sapient. 7. Act. 2. *Habebant omnia communia*. Quod utique est contra avaros, qui bona sua nolunt alijs impartiri. *Non sint alieni participes tui*. Prov. 5. Isti etiam debent portare & supportare onera, i. e. onus tribulationis & pœnitentiæ, vel onera, i. viros onerosos, dato quod sint plus onerosi, quàm ipsi. *Supportate infirmos*. Gal. 6. *Alter alterius onera portate, &c.* Debet etiam eis esse cura de republica, sc. de regimine status sæcularis & Ecclesiastici, de utilitate cõmunitatis, quod maximè pertinet ad prælatos. Nemo quod suum est, quærat. Contra proprietarios, qui non curant de communitate, quia *omnes, quæ sua sunt quærunt, non quæ IESV Christi*, ad Philipp. 2. Corporis autem, i. status & eminentiæ parvitatem debent per virtutem & bonorum magnitudinem com-
5 pensare. *Vt virtus de negotijs judicaret*, 2. Mach ult. Item dicit, quod quando formicæ habent aliquid, quod morsu & ore non possunt portare, tunc vertunt se, & pedibus posterioribus ante positis post se trahere moliuntur, & si onus suum sit ita grave, quod portari ab eis nequeat, solent illud dividere, ut sic facilius deferatur, & in cavernam suam levius inducatur. Formica est prælatus, onus suũ est subditus, quem debet portare ad paradisum, sed si sit ita gravis & obstinatus, quod ipsum deferre nequeat ad paradisum, nec ore doctrinæ vel prædicationis, nec morsu punitionis aut correctionis, tunc debet eum præcedere per bonum exemplum, & sic post se trahet eum per imitationem, juxta illud Oseæ 11. *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis*. Si autem ita fuerit gravis & obstinatus, & per malas consuetudines aggravatus, quod nec ore monitionis vel prædicationis, nec exemplo bonæ conversationis vel operationis trahi possit, tunc debet eum dividere, & scindere per fortem correctionem, ut eum introducat ad gloriam sempiternam in formicariam paradisi, ut *qui verbis non corrigitur, verberibus corrigatur* Secund. Eccl. 33. Vel dic, quòd diabolus dividit grana sua, i. avaros & reprobos per multa desideria, & negotia, ut sic in formicariam suam, i. in infernum eos facilius introducat. Et ideo Ose. 10. *Divisum est cor eorum, nunc interibunt*. Pone etiam, quòd grana ista decorticat, i. germinent, quia corticem bonæ conversationis eis aufert. *Ficum meam decorticavi*. Joelis 1. Item formicæ operantur in plenilunio noctibus interlunio autẽ cessant à labore. Nam quia de
6 pluribus partibus cibos evehunt, ideo tempus certum datum est eis ad laborem, secund. Plin. l. 11. c 30. Plenilunium charissimi significat tempus gratiæ, in quo nox præsentis ignorantiæ lumine, i. gratia Christi fuit perfectius illustrata. Et ideo pro certo formicæ, i. boni viri in isto plenilunio, i. e in tempore gratiæ debent bonis laboribus vacare, & operibus virtuosis instare, ut post istud plenilunium, i. *post diem judicij cessent, & requiescant à laboribus suis, & opera eorum sequantur eos*. Apoc. 14. scil. in paradiso. Ideo Joan. 9. *Operamini donec dies est*. Formicæ secund. Plin. l. 11.
7 c. 30. in plenilunio operantur, gregatim vivunt, grana sua communicant, & cùm sibi obvijs fit colloquutio, & diligens percunctatio. Nam altera cum altera moram contrahit, ac si invicem haberent consilia, & contractus, vadunt redeunt per semitas tritas, certas & rectas, quas sibi etiam super silices elegerunt. Sunt autem formicæ parvulæ, strictæ circa ventrem, quæ quando senescunt, crescunt eis alæ, & in aere volitant sicut aves. Et sicut dicit Plin. l. 7. c. 15. Formica menstruum sanguinem sentit, & inde tactum gramen projicit, & ipsum postea non resumit. Sic verè religiosi debent gregatim per collegia vivere, in plenilunio vitæ hujus labotare, bona sua invicem cõmunicare, & in capitulis suis colloqui & tractare, & illos, quibus obviant, pacificè salutare, & invicem consilia facere, & habere, quia *salus erit, ubi multa consilia*. Proverbior. 11. Per semitas tritas, i. per viam pœnitentiæ, quæ multis tribulationibus trita esse debet, debent incedere, & rectam viam justitiæ jugiter observare. Hac via ambulate, in ea non declinetis, &c. Debent esse parvuli per humilitatem, stricti vel cincti per ventrem, & castitatem *Renes vestros accingetis &c.* Exod. 12. Et licet isti in juventute sint animalia, i. voluptuosi per carnalitatem, circumeuntes circa terram per avaritiam & cupiditatem, tamen quando senescunt per ætatem & maturitatem, & crescunt per gratiam & virtutem, tunc verè debent fieri volucres, i. viri perfecti & contemplativi. quia alas duplicis charitatis debent accipere, & sursum ad cœlestia per contemplationis studium elevari, sanguinem. i. peccatum luxuriæ debent fugere, & eos qui inde tacti, & infecti sunt dimittere, & eorum consortium abhorrere. *Facient sibi alas & volabunt in cœlum*. Prov. 23. *Datæ sunt mulieri alæ duæ, ut volaret*. Vel pone de ballivis & causidicis, qui primo sunt parvi, & depressi, & pauperes, circa terram in statu infimo ambulantes, sed tandem cùm creverint per divitias, & senuerint per scientiam sæcularem, tunc efficiuntur alati per superbiam, & volant superius ad officia & dignitates, & inter aves habitant, i. inter nobiles & potentes, utpote quia efficiuntur milites, licet naturaliter sint rustici, & sic de bestia in volucrem transformantur. Figura Dan. 7. Ubi vidit bestiam in mari quasi leænam, & habebat alas quasi aquila, sed tandem avulsæ sunt alæ ejus, & sublata est de terra. Sic verè quando isti sunt in mari, i. in statu paupertatis & amaritudinis, ipsi sunt verè sicut leæna. scil. crudeles & raptores, sed tandem acquirunt alas. i. e. divitias & præbendas, & officia, mediantibus quibus per superbiam extolluntur. & sicut aquilæ ad rapinam undique deferuntur, sed tandem per mortem alæ suæ hujusmodi avelluntur, & illi à terra, i. à vita præsenti pariter auferuntur. Proverb. 10. *Impij autem de terra tollentur*, Job. 22. *Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum*? Item idem ibidem 8
cap. 31. dicit, quòd in India sunt formicæ maximæ & cornutæ, quæ mira cupiditate aurum, & arenas aureas, et gemmas custodiunt, quæ licet eis non proficiant, tamen exinde accipere volentes persequuntur, vulnerant volando, & occidunt, sed hæc Indi furantur æstivo tempore, quando scilicet præ fervore nimio istæ formicæ in cavernis et in tumulis absconduntur. Istæ autem formicæ (ut ait) magnæ sunt ad quantitatem luporum Ægyptiorum. Unde ait, quòd in templo Herculis Romæ fuerunt longo tempore duo cornua formicæ Indicæ suspensa pro miraculo. Sic verè in mundo sunt formicæ. i. divites, causidici, usurarij, et avari, qui sunt maximi, quantum ad substantiam temporalem, cornuti quantum ad potentiam sæcularem, et quantum ad elationem et superbiam popularem, sed isti sunt cupidissimi, quia aurum et gemmas, id est, divitias temporales custodiunt, scilicet in suis arcis, et abditis, & licet tanta avaritiæ parcitate constringantur, quod eis non proficiant, nec eis utantur, (quia scil, non audent uti, nec etiam comedere

medere ad ſufficientiam, ſicut dicitur Eccl. 4. *Vnus eſt, & ſecundum non habet, &c.*) tamen nō ſinunt, quod inde alii accipiant quoquo modo, imo rerū ſuarū invaſores, & detentores crudelitet perſequuntur, ut patet, quia debitores ſuos in carioti tempore quo poſſunt per lites impetunt, & invadunt; & ſic eos occidunt, & affligunt, quia vitam ſuam, i. temporalem ſubſtantiam eis tollunt. Eſa. 58. *Omnes debitores veſtros repetitis, & percutitis pigno impie.* Veruntamen quando poſt mortem erunt in tumulis, & cavernis, & quando æſtas, i. fervor, & ardor ignis æterni, & etiam pœna mortis eos afflixerit, & tunc vere aurum, & gemmæ, i. divitiæ temporales, quas nunc cuſtodiunt, ab aliis poterunt occupari, quia relinquent alienis divitias ſuas, & ſepulchra eorum domus illorum in æternum. Vel dic, de bonis, quod aurum, & gemmas, i. virtutes & gratias debent ſumme cuſtodire, & dæmones volentes ea rapere, operibus impugnare. Veruntamen quando in æſtate proſperitatis, vel ardore tentationis includuntur in cavernis terræ, i. in amore temporalium, tunc eis à dæmonibus
9 ſubtrahuntur, & furātur, &c. Itē dicit Iſid. l. 12. Quod in Æthiopia ſunt formicæ ſicut canes, quæ cuſtodiunt arenas aureas, ſicut dictum eſt. Sic ſunt avari, qui more canum habent inſatiabilem appetitum. Eſa. 56. *Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem, &c.*
10 expone ſicut ſupra, quia idem. Formicæ ſicut apes ſecundum Ariſt. li. 4. c. 8. habent ſenſum olfactus, quia ſi quis malo odore ſubfumigaverit domos ſuas, ipſas fugant, & dimittunt. Sic vere boni bono odore bonæ famæ aliorum delectantur, & ideo domos, i. religiones & collegia, in quibus eſt malus odor luxuriæ, & infamiæ, debent dimittere, & ad alia odorifera, i. ad bonas ſocietates, & famoſas pro viribus ſe transferre. Unde de mundo ubi eſt malus odor infamiæ, & luxuriæ, debent ſe transferre ad religionis ſtatum, & ſocietates puras, & caſtas *Vnguento & variis odoribus delectatur cor.* Prov. 27. Vel dic, quod diabolus volens expellere formicam, i. Chriſtum de domo ſua, i. de corde hominis, facit ibi odorem fœtidum, i. malas & impudicas affectiones, & cogitationes, quibus homo trahitur ad peccatum, & ſic Chriſtus deſerit locum ſuum. *Reliqui domum meam. dimiſi hereditatē &c.*
11 Hier. 12. Item idem lib. 8. Formicæ flores, & germina corrodendo violant, fructus & ſemina concavant, & manducant. Et licet hominibus noceant, urſos tamen adjuvant atque ſanant, quia eorum ova urſis ſunt medicina. Vide infra de urſo, & de ovis. Sic vere pravi principes, & prælati, & judices corrodunt, & conſumunt per crudelitatem, & rapinam, exactionem & excoriationem flores, & fructus arborum, i. divitias alienas, & ideo hominibus, qui ſunt beſtiæ nudæ naturaliter, ſc. pauperibus, qui non habent vellus divitiarum, ſunt infeſti, nocivi, & moleſti, *quia nudos dimittunt homines veſtimenta tollentes.* Job. 24. Illos tamen qui ſunt urſi, i. qui ſunt piloſi, & vellere divitiarum veſtiti, adjuvant, ſuſtinent atque fovent, quia vere mali judices, & raptores ſuſtinent divites & potentes, & deprædantur pauperes & egentes. *Divitiæ enim addunt amicos plurimos, à paupere autem & ii quos habuerat receſſerunt.* Prov. 19. Applica bene contra
12 acceptores perſonarum. Secundum Plin. lib. 11. c. 30. tanta ineſt formicis naturalis induſtria, quod ad earum diligentiam humana ratio vix attingit. Eſt enim his ratio, memoria, cura communitas, & ſapientia. Apparet autem earum ſapientia in multis, quia ſ. grana ne germinent, abrodunt, magna ut ſubintret dividunt, madefacta deſiccant, & ſupet ſemitas tritas & certas ambulant, de futuro cogitant, ſimul vivunt, & grana contra hyemem congregant, certo tempore laborāt, & certum tempus ad quieſcendum eligunt, & ad recognitionem mutuam quaſi nundinas ſibi vendicant, & ſolæ animalium, præter hominem, ſocias mortuas ſepeliunt, & tumulant, & cum ſibi obviæ ſunt, quaſi quoſdam contractus, & conſilia ſimul tractant. Hæc Plinius ubi ſupra. Iſta omnia dic de viris perfectis, qui pro certo debent habere rationem intelligendorum, memoriam beneficiorum ſuſceptorum, curam & diligentiam operum agendorū. Iſti ergo debent grana, i. corpora ſua ne germinent, ſ. peccata, per pœnitentiam rodere, corda etiam ſua ſi ſint per ſuperbiā nimis groſſa, debent per humilitatem dividere, & minuere, & ſi ſint nimis per carnalitatem humida, debent ea per abſtinentiam deſiccare. Per ſemitas certas, ſ. per vias per quas ſancti ambulaverunt, debēt incedere. De futuro tempore mortis debēt cogitare, & ſibi pro illo tempore grana, i. virtutes & merita congregare. Simul concorditer, & ſocialiter debent vivere, & certum etiam tempus ad labores tam mentales, quam corporales eligere, & certum etiam tempus ad quieſcendum, & recreandum accipere, & de ſuis negotiis invicem tractare, & conſulere. Igitur bene conſulit ſapiens Prov. 6. dicens, *Vade ad formicam ô piger, & conſidera viam ejus, & diſce ſapientiam.* Iſti etiam debent mortuos ſocios ſepelire, & opera pietatis alter alteri exhibere. Vel etiam mortuos, i. e. defectuoſos debent ſepelire, & abſcondere, & eos in publicum non mittere ſicut faciunt religioſi. Geneſ. 35. *Sepeli mortuum tuum.* Et ſicut formicæ triticum eligunt, hordeum vero dimittunt; ſic juſti accipiunt triticum ſenſus ſpiritualis, & dimittunt hordeum cum corticē literæ hiſtorialis. Vel accipiunt frumentum ſpirituallium, & dimittunt hordeum temporalium, dicunt enim illud Matth. 3. *Triticum congregate in horreum meum.* Secundum Pli. formica eſt fortius animal, quod ſit in mundo, quia ſc. nullum eſt, quod reſpectu ſui corporis tantum onus portare valet, ut formica. Sic vere humiles, & ſimplices ſolēt in ſupportandis tribulationum oneribus aliis eſſe fortiores. Johelis 3. *Infirmus dicat, quia ego fortis ſum.* 13
Formicaleon. vide ſupra titulo, de arenea, ubi ponitur.

Caput LXI.

De Fuco.

Fucus eſt apis magna, carens aculeo, tanquam imperfecta, & dicitur à Phagen, quod eſt comedere, quia licet non mellificet, nec laboret, mella tamen comedit aliarum, ſecundum Iſid. li. 12. Sic vere in mundo ſunt divites, & potentes, qui non laborant ad mellificandum, i. ad divitias acquirendum, tamen mella aliorum, & labores, i. divitias pauperum agricolarum & ſubditorum, quas per extorſiones ſuas acquirunt, & devorant, & comedunt Joan. 4. *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Auguſt. *Eſt qui ſeminat, & alius qui metit, &* Pſ. 72. *In labore hominū non ſunt, &c.* Vel allega contra malos prælatos vel burgaudos, qui ſunt in religione, qui non faciunt niſi alios infeſtare, & laute de eorum laboribus comedere, & manducare, quia vere multi ſunt hodie in Eccleſia, qui nihil ſciunt mellificare nec aggregare, nec utilitatem aliquam procurare, de bonis tamen, quæ ſancti prædeceſſores ſui ſanctis meritis & laboribus quæſierunt, volūt vivere valde laute, allega ſicut ſupra. Fuci ſecundum Plin. lib. 11. 2
c. 11. cooperantur aliis apibus ad mella præparanda, & domos ædificandas, unde ſunt quaſi apes imperfectæ, ſervæ & mancipia aliarum, & ideo aliæ eis imperant, & primos ad opera compellunt, tardantes autem puniunt atque pungunt, quando autem mella ſunt perfecta, & matura, expellunt eos aliæ apes, & quamvis multos labores ſuſtinuerint circa mel, tamen exinde comedere non ſinuntur, niſi quod rapiunt, & furantur, & ideo in vere ab alvearibus expelluntur. Tales recte ſunt pauperes atq; ſervi, qui aliis apibus, ſ. divitibus obediunt, & eos adjuvant ad mel divitiarum præparandum, & ad domos etiam fabricandas, aliæ enim apes, ſc. divites, conſueverunt talibus imperare, *quia dives pauperibus imperat.* Prov 22 & ideo ad opera & labores, tales primi compelluntur & ſi tardaverint, i. non faciant, quod præciptur, verbis atq; verberibus affliguntur, quia ſervo miſera eſt conditio ſervitutis, quia ſervus cogitur pati, & nemo ſinitur compati, ſervus cogitur dolere, & nemo ſinitur condolere. Licet tamen fuci, i. e. pauperes agricolæ circa mel divitiarum laboraverint, tamen quando mella, i. e, divitiæ ſunt paratæ, quando ver, id eſt, tempus proſperitatis advenerit, tunc vere divites eos prohibēt, ne de divitiis comedant acquiſitis, & eos à ſe projiciunt, & expellunt, unde breviter de bonis divitum nihil portant, niſi quod poſſunt rapere vel furari. Contra illud, *dignus eſt operarius mercede ſua.* Vel pone, ſi vis, de falſo amore divitum, qui alios ſibi adjungunt ad laborandum, ſed non ad convivandum, quos licet habeant ſocios in adverſis, tamen eos deſerunt in proſperis. *Quia ſi habueris convivet tecum, &c.* Eccl. 13. Vel pone de malis prælatis, qui pauperes ſubditos cogunt ad labores, ſed tamen à melle cōſolationis temporalis præbendarum, & officiorum eos arcent. Figura de præfectis operum Pharaonis, quia filios Iſrael cogebant facere lateres, & tamen paleas non dabant eis, quia vere multi ſunt, qui bene recipiunt beneficia aliorum, ſed nihil penitus volunt compenſare, contra illud Eccl. 4. *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, ſed ad dandum collecta.* Fuci ſunt apes imperfectæ, quæ non mellificant, ſed imperatoribus apum, & aliis apibus mellificantibus, ædificant regias manſiones, amplas magnificas, ſeparatas, cooperculo clauſas. Sic vere licet ſeculares mel devotionis & gratiæ vix producant, apibus tamen mellificantibus, i. e. religioſis, domos & habitacula, i. e. collegia, & conventus ædificant, & producunt, quæ ſcil. ſunt amplæ per charitatem, magnificæ per dignitatem, ſeparatæ, ſc à mundiali ſtatu per 3

perfectionis eminentiam,& cooperculo clausæ per votorum & statutorum custodiam. Sex angulæ autem debent esse per paupertatem,obedientiam,castitatem,humilitatem,charitatem, & pietatem.Figura 3.Reg.5.de Tyris,qui ædificaverunt filiis Israel templum.Sic seculares templa, & Ecclesias ædificant viris sanctis,

Cap. XLVI.

De Gryphibus.

1 GRyphes sunt animalia crudelia,quæ caput, & pedes anteriores habent ut aquilæ,reliquum autem corpus posterius simile est leoni.Isti autem maxime infestant equos,homines etiam devorant,& occidunt,secundum Isid.l.12 in tantum secundum Hug.quod equum,& equitem rapiunt in sublime. Arenas aureas custodiunt in montibus hyperboreis,& omnes volentes tollere interficiunt,& occidunt. Tales recte sunt tyranni, i. mali principes,& prælati,quia primo in juventute sunt aquilæ, quia sc. clare vident per discretionem,alte volant per contemplationem,acute rapiunt per correctionem,alte clamant, per prædicationem,juxta illud Osc.8.*In gutture tuo sit tuba,quasi aquila.* Sed vere in parte posteriori, hoc est dictum,in senectute,& extremitate vitæ,ipsi sunt similes leonibus,sc. crudeles raptores, excoriatores,& superbi & more leonum innocentes bestias,i. justos,& bonos subditos invadentes.Et ideo bene dicitur, quod equos,& homines,i. bonos,& malos, luxuriosos & castos imperunt excoriationibus,& invadunt Ezech.21.*Occide in te justum,*
2 *& impium.* Gryphes qui sunt secundum Solinum alites ferocissimæ, vel potius feræ volantes, in montibus hyperboreis custodiunt aurum,& gemmas,& licet eis non utantur,ista tamen ex inde non sinunt quempiam sumere quoquo modo secundum Isidorum, sicut idem dicitur supra de formicis Æthiopiæ. Sic vere mali prælati in montibus dignitatum existentes,custodiunt arenas & gemmas,id est,animas peccatorum, quarum sunt custodes,& prælati. Nam per mala sua exempla istas custodiunt in montibus hyperboreis,qui sunt frigidissimi, i. in statu peccati, ubi est frigiditas indevotionis,ita quod aliquis homo,sc. prædicator,velit exinde eas tollere per prædicationem, ipsi eum impetunt,& invadunt,& ipsum sæpe prohibent prædicare, contra illud Prov. 3. *Noli prohibere benefacere eum,qui potest,si potes,& ipse*
3 *benefac.* Vel pone de diabolo,vel de magistris scholarum, vel de parentibus mundanis, qui nolunt, quod aliquis deferat,sc. ad statum religionis, & salutis illos juvenes vel animas, quæ suæ custodiæ committuntur.Ideo Hier.12. *Pastores multi demolierunt vineam meam.* Vel pone de avaris,qui licet non utantur auro, & gemmis,i. divitiis temporalibus,quas custodiunt, tamen non sinunt alios eis uti,imo fures, & alios crudeliter persequuntur. Gryphes ita sunt magni, quod de eorum unguibus in mensis regum pocula propinentur. Sic vere Gryphs, id est, diabolus habet maximos ungues,i. maximam crudelitatem, ita quod in mensa regis æterni, id est, in sacra Scriptura poculum,sc. doctrinæ de hujusmodi unguibus propinatur, quia sc. de crudelitate ipsius ibi mentio fieri consuevit. Hier. 6. *Crudelis est,& non miserebitur,&c.* Vel dic,quod ungues gryphis est rigor justitiæ ipsius Christi, qui sunt in sacra pagina in reverentia,& honore. *Vngues habebat ferreos.* Dan.7. Gryphus odit equum, ipsum unguibus pungit,& ipsum in aëre sublevat,& extollit.Sic vere tyranni sanctos martyres oderunt,& eos impugnaverunt. Sed vere ex hoc in altum,id est,ad altitudinem perfectionis,& æternæ prælationis ipsos miserabiliter exaltaverunt, unde Vincentius dicebat Daciano. In sublimis ago, &c.

Cap. XLVII.

1 *De Gliribus.*

GLires sunt bestiolæ, quasi majores mures, sic dictæ eo, quod somnus faciat eos pingues, gliscere enim idem est quod crescere. Nam tota hyeme immobiles,& quasi mortui requiescunt,in vere autem evigilant,& iterum reviviscunt, ut dicit Isid. lib. 13. Sic vere peccatores dum sunt in hyeme, i. statu peccati,ipsi pro certo dormiunt in delitiis, & in luxuria, & in carnalibus requiescunt, & ideo recte tunc efficiuntur quasi mortui,quia s. ipsi fiunt immobiles, & sopiti,quantum ad motum bonorum operum exequendum. Sic est tamen,quod tunc temporis per carnalitates, divitias & delitias mirabiliter impinguantur, quia peccatores magis abundant divitiis, & delitiis quam alii. Et ideo de hoc dicitur Hier. 48. *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua,requievit in fœcibus suis,non est transfusus de vase in vas.* Veruntamen quando venit ver,i. tempus gratiæ, & pœnitentiæ, tunc vere isti debent revivisce re per gratiam, & charitatem,& omnem bonam operationem evigilare. *Ingressus est in eos spiritus,& revixerunt,* Ezech.37. 1. ad Thess. 5. *Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus & sobrii simus.* Vel expone de partibus,& de tempore legis, & tempore gratiæ, quia illi qui prius dormiebant in peccatis, tandem in vere,id est,in adventu Solis justitiæ Christi,id est,in tempore gratiæ revixerunt. Vel dic, de falsis amicis seu adulatoribus, qui in hyeme,id est,in tempore tribulationis, & paupertatis aliis non apparent,imo dormiunt atque latent, sed vere in tempore prosperitatis tunc evigilant, aliis applaudendo, & se dicendo amicos aliorum; quia *sodalis amico conjocundabitur in oblectationem, & in adversitate adversarius erit.* Eccl. 37. Glires in silvis habitant, socios sibi notos diligunt, 2
contra alios vero pugnant,insigni pietate parentes suos in senectute nutriunt,& eis alimenta cum senuerint, juvenes administrant,sicut dicit Plin. lib. 8. cap. 57. Sic vere illi,qui in silva religionis habitant,socios suos debent diligere & tueri, & contra alios, scilicet contra mundum per prædicationem, & mundi contemptum jugiter dimicare. *Diligite alterutrum* ad Rom.13. *Diliges amicum tuum,& odio habebis inimicum.* Matt.5. *Iacob dilexi,&c.* Mal.1. & parentes,id est,prælatos, & viros antiquos debent pie nutrire,& fovere,& eis in alimentis,& aliis necessariis subvenire. Quod est contra multos irreverentes, & obstinatos, de quibus dicitur Thr. 4. *Facies senum non erubuerunt.* Vel pone de pietate in parentes carnales; quibus debet quilibet in necessariis subvenire, *quia qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Vel pone de acceptione personarum,quia mali judices suos diligunt,alios impugnant, locios sustinent,remotos affligunt.

Cap. XLVIII.

De Grillo.

GRillus,sicut & chirogrillus est animal parvum,rapax,mor- 1
tiferum,& spinosum,minus hericio, & à sono nomen cœpit,terram terebrat,noctibus stridet,retro ambulat. Recte sic peccatores,& divites sunt parvi per pusillanimitatem, rapaces per crudelitatem,mortiferi per detractionis venenositatem,spinosi per divitiarum multiplicitatem. *Benjamin lupus rapax.* Gen. 49. Isti in nocte præsentis vitæ strident per detractionem, terram,i. terrena terebrant per ambitionem, retro ambulant per fallaciam,& cavillationem. Multi autem abierunt retro. Joan.6. Grillus venatur cum formica,formica enim in capillo ligatur,& in cavernam ejus mittitur,& sic formicæ amplexibus educitur, ut dicit Isid. lib 12. Sic revera charissimi, peccatores in caverna bonorum temporalium à principio fuerunt conversati, & ideo Deus Pater volens eos trahere de caverna,id e. de amore mundi in capillo suo, id est, in persona Filii sui alligavit formicam, id est,humanam naturam,& sic iste grillus, sc. homo vel humanum genus statim amplexatus est eum per fidem,& charitatem, & ita mediante eo eductus est,sc. de caverna ista,& de statu peccati,& ad Deum Patrem superius est eductus. *Nunquid capies Leviathan hamo* Job. 40. Vel dic,quod grillus, id est, humanum genus de caverna inferni est eductum, & reductum mediante formica,i.e. Christo, quando in istam cavernam ad captivos in inferis subintravit Psal. *Eduxisti me de lacu miseriæ,& de luto fæc.*

Cap. XLIX.

De Ichneumone.

ICHneumon secundum Plinium l b 8 cap.24. est quædam be- 1
stia in Ægypto nascens,quæ naturaliter odit serpentes. Unde ista contra aspidem præliatur, & se pluriens in luto involvens, & pluries ad Solem siccans, aspidem aggreditur, seque super caudam erigens, aversa irritos ictus serpentis recipit, & replicato capite, fauces serpentis invadit. Item etiam (ut dicitur in capite sequenti) videns crocodilum dormientem, in ventrem ejus intrat, & eum corrodit, & necat. Talis est Christus, qui luto nostræ mortalitatis loricatus, aspidem, id est, diabolum superavit, crocodilum autem, id est, infernum subintravit, & eum perforavit, quando intestina ejus, scilicet sanctos Patres,quos ipse absorbuerat,liberavit. Osea 13. *Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne.* Vel dic, quod qui de serpente, id est, de diabolo vel carne triumphare voluerit, debet

bet se per mortis considerationem in lutum involvere, & se luto contra diabolum loricare.

CAP. L.

De Hyena.

HYena secundum Isidor. ab hiando dicitur, eo quod patulis naribus inhiat ad prædam suam, est enim similis lupo in gula, & voracitate. Nam mortuos comedit, & eos extrahit de tumulis & cotrodit, homines etiam persequitur & manducat, secundum Arist. lib. 8. c. 5. Canes odit, & comedit sicut homines, & cavat sepulchra, &c. & ideo vocem humanam solet fingere, & domorum, & pastorum stabula circuire, ut sic homines, & canes ad se trahat, & eos devoret & consumat, sicut dicit Plinius & Isidorus. Talis est detractor, quia vere canibus, id est, prælatis & prædicatoribus, hominibus, id est, viris justis, & rationabilibus, mortuis, id est, malis & peccatoribus nocivus. Tales enim tam bonos, quam malos, tam superiores, quam inferiores consueverunt dentibus, id est, suis verbis detractoriis infestare. *Deum enim non timent, & cunctis hominibus adversantur.* 1. ad Thess. 2. Et ideo in gula, & voracitate, i. in malis suis loquacitatibus, lupo sunt similes, alios scil. diffamando, & devorando, quia etiam ipsos intumulatos, id est, peccatores, qui sunt tumulati per suorum malorum actuum occultationem, detumulant per diffamationem, & cum dentibus, id est, cum verbis suis, quales sint exterius aliis manifestant, per suorum actuum prædicationem, & revelationem. Ideo tales possunt dicere illud Ezech. 37. *Aperiam tumulos vestros. & educam vos de sepulchris vestris.* Aliquando etiam humanam fingunt vocem, quia aliquando loquuntur ut homines, sc. pie & charitative, ut sc. eis melius in aliis verbis credatur, sed hoc totum est, ut postea possint apertius per detractionem alios devorare. *Talis enim est subjugale mutum animal, hominis voce loquens.* 2. Pet. 2. Primo enim ungunt, postea pungunt. Prov. 26. *Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa pervenerunt ad interiora ventris.* Quid ergo faciunt ultra? Pro certo isti circumeunt domos, & tabernacula, i. status, & consuetudines, & collegia aliorum, per jugem inquisitionem, & exploronem vitæ, & status aliorum, ut sc. aliquam inveniant occasionem, quomodo possint aliquid de aliquo male loqui, detrahendo sc. & diffamando. *Circumeunt enim tanquam leo rugiens, quærens quem devoret.* 1. Pet. 5. & 1. ad Timoth. 4. *Otiose discunt circumire domos*, quia pro certo tales summe gaudent, quando aliquid mali possunt dicere de aliquo. Vel expone de diabolo, qui fingit vocem humanam per falsam suggestionem, & domos & latibula, status sc. & conventus circumit, ut aliquos ibi devoret per tentationem, nunc sc. per culpam, in fine per pœnam, & ideo mortuos tuos, i. peccatores de tumulis suis, i. e. de mundo, & divitiis extrahit, scil. per mortem, ut eos devoret in inferno. Vel dic de fallacibus usurariis, vel etiam raptoribus, qui loquendo voce humili, id est, fraudulenter, & applausive simplices exhæredant, & de propriis tumulis, & domibus eos ejiciunt, & expellunt. Secundum Isidor. lib. 12. hyena mutat sexum, quia nunc fœmina, nunc masculus reperitur, unde dicit Plin. lib. 8. ca. 30. quod secundum vulgus utrumque habet naturam, & patere dicitur sine mare, sed Aristoteles negat, ut dicit idem. Oculos etiam habet valde in diversos colores mobiles. Charissimi, per statum fœminæ intelligitur status mollitiei, & peccati, & imperfectionis. Quidam sunt ergo sicut hyena, sc. leves, & instabiles, & in virtute non perseverantes, quia licet sint aliquando masculi, id est, perfecti & justi, ipsi tamen ad naturam fœmineam, id est, ad statum peccatorum per inconstantiam leviter convertuntur, quia alio tempore sunt boni, alio mali, contra illud Eccl. 5. Esto firmus in via Domini. Et ideo oculi talium ad literam sunt mobiles, quia sc. indiscrete circumspiciunt, undequaque ad concupiscentias, & desideria cordis sui. Ideo Eccl. 20. *Oculi eius septemplices sunt.* Vel oculi, id est, propositum, & intentio sunt mobiles, qui scil. leviter de una quæstione ad aliam permutantur. Unde utramque naturam scilicet perfectionis, & imperfectionis videntur habere. Psalm. 101. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Et sine mare, id est, sine Christi influentia concipiunt, & faciunt actus suos. Vel dic, quod hyena est Christus, qui primo sc. ante incarnationem, erat masculus, id est, rigorosus, fortis & austerus, quia si fortitudo quæritur, *fortissimus & robustissimus est.* Job. 9. Sed pro certo tandem factus est fœmellus, mollis benignus & mansuetus, scilicet post incarnationem. Exemplifica de judiciis Dei ante & post, scilicet Numeri 15. de cedente ligna, qui fuit lapidatus in veteri Testamento. Joan. 8. de adultera, in novo Testamento fuit liberata. Et ideo modo videtur habere duplicem naturam, divinam sc. & humanam. Oculi tamen ejus sunt multum mobiles per discretionem, & circumspectionem, quia sc. *omnes vias hominum circumspicit undequaque* Eccles. 14. Vel dic, quod hyena, quæ concipit sine mare (quod Aristoteles negat) est beata virgo, quæ concepit Christum sine mare (licet Aristoteles, id e. Judæi & mundi sapientes hoc negant) *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c.* Esa. 7. Hyena secundum Aristotelem lib. 8. cap. 5. Jubas habet super totum dorsum sicut equus, & porrectas super collum, vocem humanam fingit, ut canes, & homines quos odit, & comedit, attrahat & alliciat, & consumat. Unde etiam Plinius lib 8. cap. 30. dicit, quod circa tabernacula pastorum ambulans, nomen alicujus addiscere consuevit, ut eum tandem evocet. & occidat, & ejus umbra canes quos tangit, obmutescere facit, ut dicit ibidem Plinius. Charissimi, hyena est usuratius, cauſi dicus, vel princeps, raptor vel ballivus, jubæ ejus quæ sunt corporis indumentum, & de superfluo naturæ, sunt divitiæ. nox ejus est fallax promissio, & attractio, canes sunt prælati vel prædicatores, qui latrant prædicando, & mordent corrigendo. homines autem sunt simplices. & pauperes vicini, quia homo est animal manluetum, & nudum quod utique simplicitatem, & paupertatem significat. Umbra autem est possessio sua temporalis, quæ naturaliter fluit, & refluit sicut umbra. Sap. 5. *Transierunt omnia velut umbra.* Dicitur ergo, quod hyena habet jubas per totum corpus, quia vere tales sunt intra pilos divitiarum totaliter involuti, & affecti. Esa. 49. *His omnibus velut ornamento vestiere.* Et ideo isti pro certo ut attrahant, & alliciant homines, id est, simplices vicinos. & hujusmodi, ipsi se fingunt habere vocem hominis, id e. vocem piam & humanam sc. multa falso repromittendo. Exemplifica bene. Sed vere hoc nō faciunt, nisi ut ipsos possint attrahere, & comedere & devorare, obligare, deripere & exhæredare. *In promissionibus humiliant vocem suam.* Eccles. 29. Isti etiam odiunt canes, id est, prædicatores, & prælatos, & ideo quando ab hujusmodi canibus prælatis scil. & judicibus persequuntur, ipsi pro certo proponunt umbram suam, id e. dona substantiæ temporalis, & sic faciunt eos obmutescere, & cessare ab hujusmodi insequutione, quia hodie dona usurariorum, & divitum faciunt canes, id est, prædicatores, prælatos & judices esse mutos. *Obmutui & silui à bonis.* Psal. 38. Hyena habet collum immobile, non enim potest illud flectere, nisi totum corpus flectatur. Sic vere charissimi loquendo spiritualiter, collum, id est, intentio superborum est inflexibilis, quia vere divites, & superbi non possunt flecti per compassionem, pietatem vel humilitatem, nisi forte, quando totum corpus flectitur, scilicet per mortem, quia tunc necessario ad inferos deflectuntur. Job. 10 *Erecto collo, &c.* Hyena secundum Plinium lib. 8. est de genere lupi, & ideo collum habet inflexibile, multorum habet varietatem colorum, oculos habet valde mobiles, scil. in diversos colores, quia secundum Plinium lib. 11. c. 37. oculi vituli marini, & hyenæ in mille colores de nocte transeunt, & omne animal quod ter lustraverit, necessario gradum figit. Sic vere charissimi faciunt cautelosi, & malitiosi advocati, usurarii & avari, quia vere ipsi habent multas colorum varietates, id est, multas fictiones, cautelas & falsitates, quia scilicet de una fallacia ad aliam, de uno verbo ad aliud se convertunt. *Vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.* Prov. 5. Et ideo oculos scilicet discretionis, & sapientiæ habent mobiles, id est, circumspectos, & vertibiles undequaque. *Oculi ejus septemplices sunt.* Ecclesiast. 20. Vel oculi, id est, cupiditas oculorum est mobilis, quia scilicet ad omnia circumjacentia ad prata scilicet vineas, & alia bona circumjacentium, vicinotum se extendunt, ut scilicet omnia concupiscant. *Oculi ejus septemplices &c.* Et ideo quando aliquem lustrant. & circumeunt, scilicet per falsos contractus, verba & cautelas, pro certo necesse est, quod figat gradum, quia pro certo simplices suis cautelis, verbis & contractibus taliter involvuntur, quod non possunt fugere, vel eorum malitias declinare. *Irruit cum multis sermonibus.* Proverb. 7. Hyena vocem fingit humanam, & sic canes advocat, quos occidit, crines habet prolixos, motus instabiles, oculos immobiles, collum inflexibile, quia non flectit collum, nisi totum corpus vertat, umbra ejus canes obmutescere facit, mortuos de sepulchris ejicit, & animal quod ter lustraverit, gradum figit, ut dicit Plinius lib. 8. Licet enim oculi hyenæ de nocte mutentur in mille colores secundum Plin. lib. 11. cap. 37. sunt tamen in suo orbe immobiles, sicut dicit Solinus. Revera charis-

charissimi hæc omnia possunt dici de mala muliere. Hæc enim ut attrahat, vocem fingit humanam, i. dulcem & fallacem, & sic attractos devorat, & consumit, sc. quantum ad famam, gratiam, substantiam, & virtutem. Prov. 5. *Favus distillans labia meretricis, noxissima autem ejus amara velut absynthium.* Crines etiam habet prolixos, motus instabiles, oculos quoque immobiles per elationem, & superbiam portat, ipsosque ad unam partem, vel etiam nunquam vibrat, collum ejus ad litteram rigidum est, & erectum. Esa. 3. *Ambulaverunt filiæ Sion erecto collo, &c.* Quia multæ sunt, quæ ratione orbatuum non possunt flectere colla sua, nisi simul vertantur. Et pulchritudo, & tentatio talium facit canes, i. viros spirituales obmutescere, & à latratu prædicationis, & orationis cessare. Istæ etiam homines, i. viros justos, mortuos, & religiosos de suis sepulchris, i. de suis claustris sæpe ejiciunt, & educunt, & eos quos ter lustrant, & pungunt, sc. per suos tactus, gestus, & affatus, reddunt immobiles, sc. quantum ad motus bonorum operum, quia sc. ab eis tentati, cessant motum bonorum operum exercere, Exod. 15. *Fiant immobiles quasi lapis.* Et breviter bene concludit sapiens. Eccl. 25. *Brevis malitia omnis super malitiam mulierum.* Vel dic, quod hyena est superbus, cujus sc. collum est inflexibile, & oculi immobiles esse noscuntur, in quantum ad humilitatem nullatenus deflectuntur. Job. 7 15. *Concurrit contra eum erecto collo.* Umbra hyenæ facit canes, quos tangit, obmutescere à latratu, secundum Plinium. Sic revera mundi prosperitas, quæ ad modum umbræ mutari non cessat, facit illos, quos tangit, ab omnibus bonis loqqutionibus esse mutos. Esai. 56. *Universi canes muti non valentes latrare.* 8 Hyena copulatur carnaliter cum lœna Æthiopica, & generat animal crudelissimum dictum crocutam, voces bestiarum, & hominum imitantem, plures dentes osse continuo, & ordines dentium in utraque mandibula habentem, ut dicit Plin. lib. 8. *c.* 30. Dicit etiam idem, crocutam esse animal ex cane, & lupo conceptum omnia dentibus frangentem, & fracta protinus ventre conficientem. Et forte ista est leucrotura, de qua idem facit mentionem lib. 8. cap. 21. Charissimi, lœna quæ est uxor leonis, i. Christi, vel viri justi, est Ecclesia vel religio, quæ bene dicitur Æthiopica, quia sc. quotidie per tribulationes varias denigratur, juxta illud Cant. 2. *Nigra sum, sed formosa.* Sed vere cum ista aliquando fornicatur hyena, i. aliqua iniqua persona, quæ sc. prece vel pretio statum prælationis occupat, & acquirit. Sed pro certo tunc temporis ista hyena, i. iste malus prælatus in ista lœna, i. in corpore religionis vel Ecclesiæ generat, & producitur, promovet & inducit bestias crudelissimas, i. viros iniquos, detractores & adulatores, qui imitantur voces hominum quantum ad adulationem, & bestiarum, quantum ad detractionem, & ideo in ore eorum sunt plures fortes dentes, i. mordacia verba, omnia fraugentia per detractionem, quia vere à malis prælatis non promoventur in Ecclesia, ut communiter nisi mali. Figura. 1. Machab. 9. ubi dicitur, *quod Bachides elegit homines impios, &* 9 *constituit eos dominos regionis.* Secundum Plin. hyena à vulgo creditur concipere sine mare, sed Aristoteles illud negat. Et secundum Solinum hyena in se gignit lapidem, qui hyenium dicitur, quem qui sub lingua portaverit, potest futura prædicere, & divinare. Et ista bestia in Aphrica invenitur, quæ regio calida, & perusta est. Talis est pro certo beata virgo, quæ sine mare, i. sine virili semine Dei filium peperit, & concepit, quia: *Ecce virgo concipiet, &c.* Esa. 7. Sed pro certo Aristoteles, i. mundi sapientes, Judæi sc. & hæretici illud negant. Hier. 5. *Negaverunt dominum, & dixerunt, non est ipse, quia si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet, non novi te.* Job. 8. Et in ista fuit genitus Christus lapis pretiosus, qui fecit homines, s. prædicatores, & prophetas divinare, & prædicere de futuris. *Qui loquutus est per Prophetas, &c.* Et ista bestia in Aphrica, i. in fervore charitatis, & pœnitentiæ fuit orta. 10 Ideo de ea potest dici illud Esa. 43. *Glorificabit me bestia agri, &c.* Hyena odit pantheram, & eam persequitur, atque lædit. Unde si pelles utriusque conjungantur, vel alicubi ponantur, paulatim pili pantheræ defluunt atque cadunt. Hyena est usurarius dives, cansidicus vel avarus. Panthera quæ est bestiarum omniũ amica, secundum Isidorum significat simplices, & pauperes. Pellis autem significat substantiam temporalem. Hyena igitur pantheram odit, quia vere tales mali bonos vicinos suos odiunt, atque lædunt. *Viri iniqui oderunt simplicitatem.* Prov. 29. Et quando pelles talium sunt conjunctæ, i. quando possessio alicujus est vicina, & conjuncta hæreditati, & possessioni divitis, tunc vere ab eo per fraudes paulatim consumitur, acquiritur & cavatur, & pilis suarum divitiarum paulatim spoliatur. *Alluvione terra consumitur.* Job. 14. Vel expone de bonis, qui malis associantur, sicut pellis pantheræ pelli hyenæ. Sed vere pellis bonæ suæ conversationis à mala conversatione eorum læditur, & pilis virtutum denudatur, *quia qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Eccl. 13. Vel dic, quod odium parentum facilitet in filios se extendit. Nam sicut hyena odit pantheram, & ideo pellis ejus depilat pellem pantheræ; sic vere quando duo homines invicem se odiunt, tunc eorum pelles, i. e. filii, amici, & parentes etiam seipsos depilant atque lædunt, quia vere *odium parentum solet in filios resultare, quia odium suscitat rixas.* Prov. 10. Hyena quando venantem fugit, de- 11
clinat ad dexteram, ut possit gressus præcedentis hominis occupare, si enim ei successerit, dicunt eum mente alienari, & de equo hominem decidere. Hoc est dictum, si hyena posset facere, quod venator eam præcedat, & ipsa sequatur, tunc mens præcedentis alienatur, & de equo cadit, & si in levam deflexerit, de facili capitur bestia, ut magi dicunt secundum Plin. lib. 28. c. 8. Et sic ex his habemus, quod homo, qui sequitur hyenam, faciliter eam capit, si autem eam præcedit, alienatur, & cadit. Sic vere est in omni congregatione, quia illi qui volunt alios sequi per humilitatem, assequuntur facilius, quod intendunt. Illi autem qui per superbiam volunt præcedere, solent alienari mente per elationem, & de equo, id est, de statu suo finaliter cadunt per depressionem, vel damnationem, unde Hier. 51. *Subito cecidit Babylon, & contrita est.* Si homo hyenam fugit, & præcedit alienatur & 12
cadit, sc. ipse homo. Sed si hyena fugiat, & homo eam sequatur, tunc faciliter superatur, secundum Plin. ibidem. Sic vere diabolus si ipsum persequaris per bona opera, fugiet, si autem ipsum fugeris, te sequetur. Unde Jac. 4. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Item Plin. dicit, quod corde & jecore hyenæ utuntur ma- 13
gi in suis operibus. Fel etiam ipsius multum valet, contra caliginem oculorum. Hyena est peccator, fel ejus est ira, & tribulatio, cor sapientia, & discretio, jecur desiderium & affectio, & persecutio, quæ omnia viris justis & perfectis sunt medicinalia, & salubria, qui istis sciunt bene uti, quia per fel tribulationis istorum visus, & discretio bonorum illustratur, inquantum sc. à pinguedine delitiarum, & à pulvere divitiarum per eos denudatur. *Quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum,* ad Rom. 8. Hyena odit canes, & homines, & ideo sepulturas cavat, & de 14
fossis suis homines extrahit, & eos devorat, & manducat. Sic vere raptores odiunt, & persequuntur canes, id est, malos, & homines, id est, bonos, & ideo eos de sepulchris suis, id est, de domibus & habitaculis violenter vel fraudulenter ejiciunt, & carnes eorum, id est, substantiam temporalem devorant, & consumunt. *Didicit capere prædam, & homines devorare.* Ezech. 19. Nota, quod cum supra dicatur, quod hyena habet oculos mobiles, inveni alium librum, ubi dicitur, quod habet immobiles, & stabiles, & ideo aliter est exponendum.

Cap. LI.

De Hinnulo.

1 HInnulus est cervi filius, ab innuendo dictus, eo quod nutu matris absconditur. Animal est debile, & imbelle, acuti visus, velocis cursus, carnes habet teneras propter motus frequentiam, mater ejus eum abscondit, & ultra rubeta, & spineta saltat, & si fuerit castratus in juventute, caro est melior, ut dicit Isidorus lib. 12. Sic est de novitiis, & juvenibus religiosis. Nam quia adhuc sunt debiles, & infirmi, & ad pugnandum contra tentationes inermes pariter, & imbelles, ideo mater religio debet eos abscondere & celare, sc. infra claustrum. Esa. 16. *Abscondite fugientes, & vagos ne perdas.* Et debent esse acuti visus per discretionem, & contemplationem, veloces per obedientiam, & subjectionem, teneræ carnis per pietatem, & compassionem, frequentis motus, per pœnitentiam, & bonam operationem, & ultra spineta, i. ultra divitias, & mundi bona debent saltare, per eorum contemptum, & abominationem. Ideo dicitur Cant. 8. *Fuge dilecte mi, similis esto caprea, hinnuloque cervorum.* Et si in juventute est castratus per pudicitiam, ut scilicet à juventute incipiat esse castus, tunc est melior, & laudabilior ejus vita, *quia nulla est comparatio animæ continentis.* Eccles. 26. Sanguis hinnuli, & sepum, & 2
coagulum contra serpentes & venena, efficax est medicina, quia qui eis inunctus fuerit, ab eis non lædetur. Talis est Christus, languis enim ejus, & passio, sepum ejus, id est, compassio, coagulum, id est, unitas & dilectio, nos liberat à peccatis, quia si eis inuncti fuerimus per amorem, recordationem, & memoriam, tunc vere à serpentibus, id est, à dæmonibus non lædemur.

Cap.

Cap. LII.

De Hirco.

1 Hircus est animal petulcum, & lascivum, semper fervens ad coitum, secund. Isid. l. 12. & oculi ejus semper aspiciunt ad transversum, & inde nomen accipit, quia hirci dicuntur oculorum anguli. Ejus autem natura adeo est calida, quod sanguis remolliat adamantem, cujus duritiam ferrum non poterat domare, ut dicitur ibidem. Tales sunt luxuriosi, quia tales ad literam sunt lascivi, & curiosi, petulantes & insolentes, & ideo è transverso ad literam respiciunt, quia vere semper habent oculos ad latera, ut videant si sit aliquid, quod placeat vel delectet, *quia oculi stultorum in fines terræ.* Eccl. 7. & 2. Pet. 2. *Oculos habentes plenos adulterii.* Isti enim sunt ferventissimi ad concupiscentiam carnalem, & ideo sanguis eorum, l. verba sanguinea & luxuriosa illos, qui sunt duri, firmi, s. & stabiles in bono proposito sicut adamas dissolvit, & ad luxuriam incitat, & emollit, sicut patet, quia luxuriosæ mulieres optimas quandoque decipiunt, & econverso, quia revera spiritus fornicationis est spiritus fortis, *Contutiens montes, & conterens petras*, de quo dicitur 3. Reg. 19. Vel hircus est bonus prælatus, qui debet esse fervens ad spiritualem copulam, i. ad prædicationem, & animarum generationem, & conversionem, & earum per fidem & charitatem desponsationem. Oculi ejus debent esse transversi per circumspectionem. Sanguis ejus, l. benignitas prælatorum adamantes, i. duros, & lapideos peccatores, qui ferro correctionis, & tribulationis non poterant edomari, remollit per contritionem, & compassionem & affectionem, quia vere sanguis, i. prælatorũ benignitas obstinatos convertit, & emollit, quos ferrum, i. dura correctio non domavit, quia secundũ Greg. qui inter flagella remanent incorrecti, lenitatis eloquio sunt mulcendi. Vel allega de sanguine Christi, quia licet adamas, i. peccator sit per obstinationem durissimus, quando tamen Christi sanguine tingitur, & quando per prædicationem sanguis iste supet eum stillatur, tunc saltem debet remolliri per compassionem, frangi per contritionem, & conversionem. Hircus dicitur caper à carpendo arborum, sc. summitates. Post unum annum generat, & qui primo generatur, grossior & pinguior reperitur, cornua autem habet magna, & fortia atque dura, visum habet torvum, fervens est ad actũ generationis, ejus sanguis adamantem remollit. Sic prælatus qui carpit arborum summitates, i. eminentias dignitatum, postquam annum, i. lac carnalitatis transierit, & dimiserit, debet generare per prædicationem, cornua habere fortia per correctionem, & illos, qui sunt primogeniti per vitæ melioritatem, debet facere pinguiores, per beneficiorum collationem, &c. sicut supra. Secundum
3 Arist. l. 8. c. 28. Quidam hirci habent notabilem magnitudinem in auriculis, sicut quidam arietes in caudis. Nam quidam auriculas habent ad magnitudinem palmæ manus. Hircus est subditus, aries est prælatus. Igitur arietes, & prælati debent præcellere alios in cauda longa, i. perseverantia, & longanimitate. Sed vere hirci, l. subditi debent præcellere in auriculis, i. in obedientia, & humilitate, quia debent esse multum audientes, & obedientes. *Auris audiens, beatificabat me.* Job. 29. *Audi tacens, &c.* Eccl.
4 31. Hircus habet aspectum torvum, barbam prolixam, caudam brevem, cornua dura, pilum hispidum. Et est hircus gravis, & fœdi odoris, magnæ pinguedinis, & maxime circa renes. Et ideo propter ejus pinguedinem faciliter moritur, nisi attenuetur. Sic vere mundani, & maxime sapientes, divites & avari habent oculos intellectus torvos per malitiam, invidiam & perversitatem, barbam (quæ significat sapientiam secularem) habent prolixã per sapientiæ subtilitatem. Cauda istorum, l. perseverantia est brevis, quia vere non perseverant in bono proposito, per constantiæ longanimitatem. Cornua eorum, i. superbia, & obstinatio sunt dura per crudelitatem, quia ipsi feriunt, & vulnerant pauperes innocentes. *Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Iudam* Zach. 1. Pili istorum sunt hispidi, quia habent vellus divitiarum magnum, & longum per temporalem facultatem. Isti sunt gravis odoris per luxuriã, & infamiæ fœditatem. Magnæ sunt pinguedinis per carnalitatem, & gulositatẽ, & maxime circa renes, i. quantum ad renum luxuriam exercendam, quia pinguedo, & delitiæ taliũ semper ad luxuriam ordinantur, *quia longe est Deus à rembus ipsorum*, Hier. 12. Et ideo tales delitiosi faciliter moriuntur per diversa peccata, nisi pinguedo delitiarum talibus subtraharetur, quia prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Vel dic, de hypocritis, qui sunt hirsuti pili per habitus asperitatẽ, prolixæ barbæ per virilitatis & probitatis simulationem, caudæ brevis per mortis futuræ recordationem, & perseverantiæ perditionem. Et tamen interius, s. in corde sunt pingues per delitias, & carnalitates, fœtidi odoris per luxuriam, & fœditatem. Et ideo isti moriuntur per mortis æternæ damnationem. Isti enim circa renes l. pingues, i. quantum ad affectus luxuriæ delicati. Hier. 12. *Prope es tu ori ipsorum, longe autem à rembus eorum.* Hirci quando sunt nimis pingues, faciliter moriuntur, & à generatione impediuntur, quia quanto pinguedinis s. majoris, tanto generationis s. pauciorís, & ideo sapientes pastores tales occidunt, vel eos macrificantes ad vitam servant. Sic vere illi, qui sunt multum impinguati divitiis & delitiis hujus mundi, faciliter moriuntur per peccatum, quia vere mundi prosperitas (quando homo nescit ea uti) causa est multorum malorum, s. superbiæ, luxuriæ, & hujusmodi, *quia impinguatus est dilectus, & recalcitravit*, Deut. 32. Tales enim sunt paucæ generationis, quia pro certo mundi divites parum aut nihil de fructu bonorum operum generant, & producũt, imo recte s. steriles omni bono, quia prosperitas est aqua Hierico, quæ facit sterilem terram. Unde Esa. 47. *Venerunt tibi duo hæc sterilitas atque viduitas.* Et ideo pastor bonus, sc. Christus tales aut occidit per mortem æternam, aut eos macrificat per divitiarum, & prosperitatis sublationem, ut sic ad vitam, s. perpetuam reserventur, *quia impossibile est divitem intrare in regnum cælorum*, Mat. 19. Et istud patet, quia Deus omnes amicos suos macrificavit per tribulationem, & paupertatem, ut vitam glotiæ eis daret. *Quia qui non renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus*, Luc. 14. Licet hircus aliquando sit macer exterius, 6
tamen interius invenitur multum pinguis. Quanto autẽ est pinguior tanto minus potest generare. Sic vere hypocritæ licet sint exterius macri per pœnitentiam, & austeritatem, tamen interius sunt pingues per luxuriam, & carnalitatem, quia in aperto sunt boni, in occulto luxuriosi, & ideo tales ad generandum animas, i. ad prædicandum, & peccatores convertendum nihil valent. Et est hircus fervens ad coitum, sic isti. Figura Lev. 10. ubi dicitur, quod hircus licet esset oblatus super altare Dei, tamen exustus inventus est; cum deberet ab aliis manducari. Sic vere multi licet in altare Dei, s. in religione vel Ecclesia sint oblati per luxuriam & avaritiam comburuntur, Hier. 6. *In igne consumptum est plumbum*, Secundum Arist. lib. 4. de generatione animaliũ, c. 4. 7
hircus est animal monstruosum, quia aliquando visus est habere cornua in crutibus. Carnes autem Hircinæ sunt duriores, & indigestibiliores, & pejus generant nutrimentum, quam pecorinæ, & maxime si sit senex. Hircus est dives, crura ejus sunt divitiæ, & amici, qui ipsum sustinent atque fovent. Cornua autem significant superbiam, & elationem, quia pro certo multi habẽt cornua in crutibus, quia sc. de ipsis suis amicis, & fautoribus accipiunt cornua, inquantum propter eos in superbiam extolluntur. Et tales etiam quando sunt senes, i. in vitiis antiquati, pro certo sunt duri per incompassionem, indigestibilis, seu inconvertibiles per obstinationem, pessimi nutrimenti per malorum exemplorum exhibitionem, fœtidi odoris per famæ, & virtutũ perditionem. *Ecce hircus ab occidente, &c.* Dan. 8. Quia vere hircus, 8
i. peccator in malis consuetudinibus antiquatus, nihil valet ad spirituale nutrimentum, i. ad bona exempla, & documenta aliis conferendum. In hircis decrepitis, secundum Isaac, cutis est melior, odor autem gravior, caro pejor. Si autem castratus sit, tunc caro efficitur humilior, melior & suavior ad edendum. Hircus est peccator, & maxime luxuriosus, qui quando est decrepitus, i. senex, tunc vere licet cutis, i. exterior apparentia aliquotiens sit bona, tamen odor, i. infamia luxuriæ, & caro, i. eorum vitia sunt pessimæ atq; graves, quia sunt duri per incompassionem, indigestibiles per obstinationem. Veruntamen hircus si castratus fuerit, caro ejus efficitur melior, humidior, & lapidior ad edendum. Sic vere homines si castrati fuerint per castitatem, tunc caro eorum, i. vita efficitur humida per pietatem, suavis per benignitatem, & aliis utilis atq; sana. Secundum Pli. l. 28. c. 4. Sanguis 9
hirci hœdera nutriti miro modo calculum dissolvit in vesica, cornu ejus exustum fugat serpentes, & ulcera corrodit, fel ejus visum clarificat, & pannum, & telam tollit. Jecur contra motsũ rabidi canis juvat, urina cum felle leprosis confertur, & lentigines tollit. Hircus est bonus prælatus, qui hœdera sacræ Scripturæ fuit nutritus. Sanguis igitur ipsius, i. benignitas seu compassio cornu ejus, i. potestas, & dominatio, fel ipsius, i. austeritas & correctio, jecur ejus, i. charitas, & affectio, urina ejus, i. doctrina & prædicatio, valent contra multiplicia genera peccatorum, quia homines liberant calculo obstinationis, à serpentibus detractionis, ab ulceribus luxuriæ, & infectionis. Ex his enim visus discretionis, & intellectus clarificatur, tela carnalitatis eradica-

tur

tur, lepra cupiditatis mundificatur, & lentigo malæ conversationis abstergitur, & lavatur. Vel dic, quod sanguis hirci est sanguis Christi, qui revera sanat, & mundat animas peccatorum, & adamantem, i. corda dura penetrat, atque frangit. Ideo ad hoc facit figura Lev. 4. ubi pro peccato multitudinis vel principis, hircus offerebatur; & sic princeps & populus sanctificabatur & purificabatur. Sic vere pro peccato principis, i. Adæ, & synagogæ, i. omnium populorum, Christus fuit oblatus: & sic per ejus sanguinem fuit homo purificatus, *quia omnia in sanguine mundantur*, ad Heb. 9. Pone locis suis figuras de hircis, Lev. 16. de capro emissario, & Dan. 8. de hirco & ariete.

Cap. LIII.

De Hericio.

1 Hericius secundum Isid. l. 12. est animal parvum, spinis undique circumtectum, quæ sunt ei loco armaturæ, quia statim, quod ab aliquo persequitur, intra spinarum suarum ambitum se involvit, & sic ab aliis defensatur. Nam per ejus involutionem, & spinarum punctionem, tangi ab aliis non audetur. Iste enim secundum Arist. l. 1. c. 6. loco pilorum habet spinas, & sicut idem dicit, debilis est auditus plus quam alia quadrupeda, & inest sibi parvum corpus, & spinarum multitudo, & hoc quia nutrimentum suum non convertitur in corpus, sed in spinas. Recte charissimi tales sunt divites, & mundani, quia pro certo tales habent parvũ corpus, quantum ad gratias, & virtutes. Non enim habẽt sufficientes dimensiones, s. longum fidei, altum spei, latum charitatis, & profundum humilitatis, *quia forsitan parvuli sunt, & ignorantes*. Hier. 5. Spinarum tamen, i. divitiarum pungentium, & cor, & mentem inquietantiũ, undiq; multitudine sunt vallati. Unde parvi sunt corpore, i. in quantum ad virtutes, magni tamẽ sunt quantum ad spinas, i. quantum ad divitias, & mundi facultates. Et ratio est, quia pro certo humor eorum, & nutrimentũ, i. interior affectio non transit in corpus, sed in spinas, quia vere suæ affectiones ad divitias, non ad virtutes ordinantur, & ideo ipsi peccatores in sæculo obtinuerunt divitias. Sed pro certo istæ spinæ, & divitiæ sunt eorum armatura, quia vere quãdo propter falsos cõtractus, vel alia crimina à principibus, judicibus & prælatis persequuntur, & in causam trahuntur, tunc vere involvunt se, & includunt per suorum actuũ excusationem, & spinas suas, i. divitias eis objiciunt, & opponunt per munerum largitionẽ, & sic ab eis non tanguntur per punitionem, sed immunes & liberi fugere dimittuntur. *Donum enim hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit*. Prov. 18. Et sic patet, quod spinæ divitiarum sunt divitibus armatura, *quia substantia divitis urbs fortitudinis ejus*. Prov. 10. Eccl. 7. Sicut liberat sapientia, sic & divitiæ. Istis etiam spinis, i. divitiis sunt induti loco pilorum. i. loco exteriorum gratiarum, & virtutum, quia nihil aliud sunt hæc omnia, nisi quædã corporis indumenta, secund. Greg. Et ideo pro certo tales sunt debilis auditus, quia vere mali divites, & procuratores non possunt hodie audire sibi utilia s. verbi prædicationem, justorum & prædicatorum correctionem, pauperum & egenorũ supplicationem, sapientum doctrinam & monitionem vel eruditionem. Ideo dicitur ei illud Hier. 22. *Locutus sum tibi in abundãtia tua, dixisti, non audiam*. Et Hier. 6. *Incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt*. Vel dic de malis, & incorrigibilibus qui nolunt audire, s. correctionem prælatorum vel aliorum, & quando insequuntur ab aliis ut corrigantur, tunc vere involvunt se per excusationes, ita quod nihil de eis apparet, quia non possunt videri, quales sunt, & tangentes se, i. corrigentes, spinis suis, i. malis verbis, & pungitivis lacerant atq; pungunt, *quia qui arguit derisorem, ipse sibi injuriam facit*. Prov. 9. s. derilor. Hericius secund. Isid. ibidem, in vites & arbores ascendit, poma vel uvas dejicit, & cũ in terram ceciderit, in eis se involvit, ita quod spinis ipsius infigitur, & sic eas portat in cavernã pro filiis educandis. Sic vere sunt mali prælati, qui ascendunt in arbores, i. in statum prælationũ, & dignitatum. & poma quæ sunt ibi, i. divitias temporales cõgregant, colligunt, accumulant & acquirunt, quia hodie non attendunt utilitatem subditorum, sed proprium lucrum, quia: *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi*, ad Phil. 2. Et ideo in istis pomis se involvunt per avaritiam, & nimium affectum, & sic ad filios suos, i. ad parentes, cognatos & affines nutriẽdos, & ditandos eas ordinant, & ad cavernam suam, i. in partes suas, & patriam eas ferunt, quia hodie ditant parentes suos de matrimonio crucifixi. *Leo enim cœpit sufficienter sibi, & mactavit filiis suis, &c.* Naum. 2. Ideo Esa. 34. *ubi habuit foveam hericius, & enutrivit catulos*. Aliqui sunt hericii silvestres, alii aquatici, sed hoc est generale, quod omnes hericii faciunt multa ova, quæ non comedun-

tur. Et habet omnis hericius parum de carne, & multum de spinis, & hericius habet os, & caput à parte inferiore, exitum autẽ superfluitatis à parte superiori, quia pascitur à parte inferiori, & ideo officium superfluitatis habet à parte opposita, s. in dorso superius, quod tamen est contrarium in aliis animalibus, ut communiter. Sic vere charissimi, hericii, i. homines habẽtes divitias, consueverunt inveniri tam in aqua religionis, quam in silvis Ecclesiæ, & prælationis, & quam in terra status sæcularis. Sed ubicunq; sint divites, faciunt multa ova, i. multa opera vel affectus, quæ non comeduntur, i. quæ non sunt digna comedi, i. e. imitari vel acceptari per exempli acceptionem, quia *qui comederit de ovis eorum, morietur*. Esa. 59. Et generaliter omnes habent parum de carne, i. de pietate & compassione, multum de spinis, i. de temporali possessione, quia tales sunt duri per avaritiam, & crudeles. Ideo Num. 12. *Caro ejus à lepra devorata est*. Item os, i. verba & locutio, caput, i. voluntas, & intentio est inferius, s. ad res inferiores, & mundanas, quia nihil aliud diligunt vel intendunt. Sed vere emissio superfluitatis, i. dona & largitas talium, per quã superfluas divitias à se emittunt est à parte superiori, i. quantum ad superiores, & divites, nam à parte inferiori, i. quantum ad inferiores, & pauperes vel egenos, nihil emittunt eleemosynarum, quia hodie ipsi non dant pauperibus, sed divitibus, *quia habenti dabitur, & abundabit, &c.* Marc. 4. Cum tamen deberet esse contrarium, quia os & caput, i. intentio, & locutio eorum deberet esse superius ad cœlestia, & divina, & superfluitas divitiarũ suarum deberet emitti inferius versus terram, i. ad pauperes, & non superius ad prælatos, principes, divites & potentes, sed contrarium fit, quia peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. Contra illud Luc. 14. *Cum facis convivium, voca pauperes, &c.*
Hericius tot habet dentes, quot ventres, sc. quinq; & inter dentes habet partes carnosas loco linguæ. Et sunt hericii quidam albæ cutis, & spinarum albarum, & generant ova multa. Sic vere charissimi, inter homines secundum qualitatem ventrum, i. interiorum cogitationum, & affectionum, dentes, i. verba ordinantur, & disponuntur, *quia ex abundantia cordis os loquitur*. Matt. 12. Et ideo illi qui sunt hericii, id est, viri justi, aculeis timoris divini convallati, habent quinque ventres, id est, quinque rerum cogitationes, per quas necessaria meditantur, videlicet quod amandum, quia Deus & proximus: quid timendum, quia infernus & diabolus; quid fugiendum, quia peccatum, & mundus; quid desiderandum, quia cœlum, & paradisus; quid faciendum, quia scilicet bona opera, & virtutes, & bonus actus. Et ideo dentes talium, id est, verba debent secundum hæc quinque dividi, ut scil. omnia quæ dicunt ad aliquid istorum pertineant. Et ista sunt quinque verba, de quibus loquitur Apostolus 1. ad Corint. 14. *Volo*, inquit, *quinque verba in Ecclesia loqui*. Veruntamen inter ista verba debet esse carnositas benignitatis & compassionis, ut scilicet quicquid dicimus, sit benignum, *quia verbum dulce multiplicat amicos*. Eccl. 9. Et debent esse cutis albæ interius per castitatem, & albarum spinarum exterius per honestatem, & debent producere ova multa, id est, bonorum operum multiplicitatem. Eccl. 9. *Omni tempore sint vestimenta tua candida*. Alii sunt 5
hericii minores aliis, & minora producunt ova, & molliores sunt, & hoc fit, secundum quod minus vel fortius digeruntur. Præsentiunt autem ventos septentrionales, & meridionales, & tunc statim fugiunt ad cavernam. Unde narrat Aristoteles lib. 9. cap. 6. quod Byzantii fuit quidam, qui habebat hericium, per quem præcognoscebat, & prædicebat ventos futuros. Sic vere charissimi inter hericios, id est, inter viros justos est differentia, quia quidam sunt aliis majores vel minores, scilicet quantum ad gratias, & virtutes, ova etiam eorum, id est, opera sunt minora vel meliora. Sed generaliter omnes hericii, id est, boni præsentiunt, & prævident ventos, & septentrionales & australes. Septentrionales sunt tribulationes, & paupertates futuræ, scil. pœna infernalis, & tunc in cavernis pœnitentiæ, & humilitatis se debent abscondere vel celare, ne lædantur frigoribus hujus venti. Ventos etiam australes, id est, prosperitatem æternam, debent similiter prævidere, *quia boni prævident futura prospera, vel adversa* Eccles. 7. *In die bona fruere bonis, & diem malam præcave*. Ad quod Eccles. 14. 7. & 8. Residuum allega contra jactantiam, & de illis, qui sibi attribuunt illud, quod habent ab aliis. Byzantii fuit quidam, qui habebat quendam hericium, 6
quem cum videbat ad cavernam fugere, cognoscebat, quod ventus septentrionalis debebat flare, & jactabat se illud scire, ac si ex propria scientia illud sciret, secundum Aristotel. ibidem. Sic vere sunt multi, qui illam scientiam, & illa bona quæ

habent

habent ab aliis, jactant se habere à se ipsis, contra quos Apostolus 1. ad Corinth. 4. *Quid habes, quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Cap. LIV.

De Herinaceis.

1 HErinaceus, idem est, quod chirogrillus, animal parvum, & spinosum, habitans in cavernis, simile hiericio, sed dicitur esse majus, & secundum Plinium lib. 8. cap. 37. Herinacei super se poma spinis infixa deferunt ad cavernas, sed præter illa quæ habent in dorso, semper unum portant in ore. Sic vere boni, & justi sunt parvi per humilitatem, spinosi per pœnitentiæ, & divini timoris asperitatem, & habitant in cavernis terræ per mortis, & inferni recordationem. Vel in cavernis arborum, id est, cœli, per spem, & contemplationem. Isti ergo secum ad cavernam paradisi deferunt poma, id est, bonorum operum multitudinem, meritorum, scilicet & virtutum, de quibus vivant in hyeme, id est, in tempore mortis. In ore autem deferunt unum pomum, videlicet gratiarum actionem, quia licet sint gratiis, & virtutibus onerati, Deo tamen de hoc gratias agunt, & confitentur se ab eo omnia recepisse. *Quid habes homo, quod non accepisti?* 1. Corinth. 4. Vel dic, quod poma sunt peccatores, quos boni secum deferunt ad cavernam paradisi. Nam quia in spinis suis, id est, in duris pœnitentiæ operibus infiguntur, & cum ore suo, id est, prædicatione, & informatione ad pœnitentiam inducuntur, ideo & spinis, & ore, id est, exemplis, & verbis deferunt alios ad paradisum, & inde vivunt post hanc vitá, in quantum inde accipiunt gloriam, & mercedem. Vel expone de malis exemplis, & verbis prælatorum malorum, quibus subditi in-
2 figuntur, & cum eis in cavernam inferni deferuntur. Vel dic de divitibus, qui onerati bonis temporalibus, semper habent ea in ore per jactantiam. Herinaceus secundum Plinium urinam tabificam & venenosam habet, & quando coarctatur, eam emittit, ut inficiat persequentes, sed ipse ex hoc magis læditur, quia spinæ ejus per eam avelluntur, & sic armis ipsius amissis inde facilius capitur, unde evadere cupiebat. Sic vere multi in corde interius habent urinam venenosam, id est, malitiam & falsitatem, & ideo quando insequuntur ab aliis, ut scilicet corrigantur vel puniantur, tunc emittunt venenum suum, scilicet malitias & cautelas, detractiones & infamias, quia tam in religione, quam in mundo, mali suos correctores invenenant, & diffamant, & ideo hodie prædicatores non audent prædicare, vel corrigere seu arguere peccatores, *quia non amat pestilens eum, qui se corripit.* Prov. 15. Veruntamen sæpe accidit, quod exinde magis læduntur, quia scilicet arma sua, & spinas suas, id est, divitias exinde perdunt, inquantum scilicet oportet eos emendam facere de injuriis, quas dixerunt. Læduntur etiam ex hoc, quia famam suam ex hoc amittunt, in quantum ex tunc detra-
3 ctores, & injurioſi ab aliis reputantur, & sic magis sibi quam aliis nocent, *quia qui projicit in altum lapidem, super caput ejus cadet.* Ecclesiast. 27. & Proverb. 12. *Impius confundit & confunditur.* Herinaceus urinam habet venenosam, per quam ab aliis animalib. se defendit, & ideo urinæ suæ parcit, ne suam virulentiam à se moveat, ut sic semper habeat, unde possit alios venenare, unde eam non expellit, nisi quando necessitas cogit eum, scilicet quando à venatore fuerit insecutus, quia tunc eam emittit, ut suos invenenet persequentes. Sic vere multi servant in corde suo venenum malitiæ, iræ, & falsitatis, & cautelarum, & mala & defectus alienos, ut sic semper habeant, unde possint aliis nocere, contra illud Eccles. 19. *Audisti verbum de proximo tuo, commoriatur tecum.* Et ideo quando postmodum insequuntur ab aliis, quando scilicet aliquis eis facit aliquid, quod displiceat eis, tunc vere statim recurrunt ad urinam venenosam, quam habent in ventre, id est, ad illa mala, quæ sciunt de ipsis, & quæ reservaverunt in corde, & ea dicunt, & emittunt, & sic invenenant, & diffamant eos contra illud Levit. 19. *Non odoris fratrem tuum in corde tuo, sed in publico argue eum.* Istud patet in multis malitiosis, qui potissime abundant in religione, qui in corde suo servant defectus aliorum, & post quando irati fuerint, illos revelant, licet ante viderentur esse amici. Ideo Eccles. 12. *Labiis suis osculabitur inimicus, & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.*
4 Herinaceus quandiu est in terra, aliquando se ita involvit intra spinas suas, quod vix potest aperiri, ita quod nec pedes nec os videntur, & ideo in aqua calidá ponitur, vel ea aspergitur, & tunc subito aperitur, & ligatis pedibus posterioribus sulpenditur, & sic suspensus fame interficitur, ut aculeata pellicula, quæ est pro pannis apparandis necessaria, apportetur, & extrahatur. Sic vere sunt multi boni, qui positi in terra, id est, in duritia tribulationum, ita fortiter se constringunt per patientiam, & boni propositi firmitatem, & ita se involvunt per sui recollectionem & humilitatem, quod licet impetantur, & persequantur tribulationibus & tormentis, nunquam possunt vinci, vel à Deo separari, & ad bona temporalia aperiri sine cutis laniatione, quia scilicet cutem, id est, carnem pro Christo tradere sunt parati. Hier. 13. *Civitates Austri clausæ sunt, & non est, qui aperiat.* Et ideo diabolus videns istorum fortitudinem, & valorem, ponit eos in aqua calida, id est, in delitiis, & prosperitate mundana, utpote quia procurat eis prælationes, officia, & favores seculares, & tunc aspersi aqua ista, paulatim aperiuntur ad delectabilia mundana, vitia, & peccata. Figura Exod. 1. ubi Pharao præcepit masculos in flumine submergi, & fœminas reservari, &c. quia scilicet Pharao, id est, diabolus procurat masculos, id est, viros perfectos poni in aqua prosperitatis mundanæ, ut ibidem per vitia submergantur, & sic pedes, id est, affectus eorum alligantur, scilicet vinculo malæ consuetudinis, & per jactantiam & elationem suspenduntur, & fame, id est, avaritia cruciantur, & sic per diversa crimina moriuntur, & pellis aculeata, id est, aculeus timoris Dei, & asperitas pœnitentiæ eis adimitur & aufertur: quia sicut videtur ad oculum, multi qui ante statum prælationis, vel alterius prosperitatis erant magnæ pœnitentiæ, & humilitatis, tandem efficiuntur superbi, elati, & avari, & delitioſi, sicut patet in Saul, qui ante regnum fuit bonus, humilis, & benignus, post regnum autem crudelis, impius & superbus. Et sic diabolus, quos non potest vincere per tribulationes, consuevit vincere per delectationes, & quos non vincit per aspera, superat per prospera. Vel per herinaceum intelligo divites, qui pelle aculeata, id est, substantia temporali, & divitiis sunt induti. Isti ergo dum sunt in terra, id est, in vita præsenti, ita sunt inclusi, & involuti per cautelas, & falsitates, & suorum falsorum contractuum palliationes, & excusationes, quod vix possunt videri. Exemplifica de usuariis, & advocatis, qui pro certo pedes & manus istorum, id est, intentio, & affectio aliis sunt ignotæ. Esa. 24. *Clausa est omnis domus nullo introeunte.* Sed pro certo, quando post mortem tales ponentur in aqua miseriæ, & tribulationis inferius, & in inferno, tunc aperientur, & revelabuntur iniquitates eorum, & apparebunt, & caput, & pedes, id est, perversæ intentiones, & affectiones, quia quilibet leget in conscientia alterius omnia sua vitia, & peccata. *Domine qui aperis librum, & solvis signacula ejus.* Apoc. 5. Et nunc ibi suspendentur, & aqua ferventissima bullientur, sicut dicitur Amos 4. *Levabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis ferventibus.* Vinculis etiam æternæ sententiæ ligabuntur, & fame perpetua damnabuntur, & pelle aculeata, id est, bonis temporalibus & divitiis privabuntur. *Animam suam non saturabunt.* Ezech. 7. & Esa. 5. *Nobiles ejus interierunt fame, & multitudo eorum siti exaruit.* Levit. 1. *Detracta pelle hostiæ membra per frusta concident.* Licet herinaceus parum aut nihil de se valeat, aculei
5 tamen pellis suæ utiles sunt, quia panni ex eis lenificantur, & præparantur. Sic vere peccatores de se nihil valent quo ad Deum, spinæ tamen suæ, id est, tribulationes, & punitiones Deo sunt necessariæ, quia scilicet pannos suos, id est, bonos, & justos homines lenificat, & corrigit cum eisdem, & ipsos præparant, ut fiant apti ad hoc, quod efficiantur ipsius indumentum, & spirituale etiam ornamentum, in die, scilicet solemnitatis æternæ. *Unde sumpsisti vestimenta tua multicoleria, & ornata ei eis.* Ezech. 16. Deus enim spinis, & tribulationibus malorum utitur ad bonorum correctionem, & punitionem, quoniam se-
6 cundum Greg. *Utilitati bonorum militat iniquitas reproborum.* Secundum Plin. ibidem, herinaceus hoc habet proprium, quod quando oneratus pomis vadit ad cavernam, si unum pomum ceciderit, præ indignatione omnia alia dimittit, & deponit, & iterum ad laborem revertitur, ut iterum onereturr. Sic vere multi sunt, qui onerati pomis, i. virtutibus tendunt ad cavernam paradisi, sed aliquando cadit eis unum pomum, i. una virtus, ut quia delinquunt in uno peccato, quia forte perdunt castitatem, tunc vere sæpe accidit, quod præ indignatione & desperatione omnes alias deponunt, quia scilicet quandoque per desperationem cunctis virtutibus se denudant, & cunctis vitiis se exponunt, quando vident se in uno crimine cecidisse,

quia *qui in uno peccaverit, multa bona perdet.* Eccles. 9. Et tunc vadunt ad arborem, id est, ad mundanam prosperitatem, & novis pomis, id est, divitiis, & delitiis, peccatis etiam, & viriis se onerant atque tegunt. *Poma tua desiderabilia recesserunt à te.* Apoca. 18. Vel dic, quod homo qui aliquo casu poma sua, id est, virtutes, & gratias perdiderit, debet ad arborem, id est, ad Christum iterum reverti per gratiam & amorem, & se iterum pomis, & virtutibus onerare per pœnitentiam, & ad cavernam paradisi quanto citius poterit properare, & summe cavere, ne iterum sibi cadant, quia secundum Senecam, *Cautio est in reliquum lapsus anterior.* Figura Num. 5. de Nazareo, qui pollutus debebat capillos suos radere, id est, abrasos reputare, & iterum sanctificationem suam sicut prius reincipere. Sic vere si homo pollutus fuerit per peccatum, radat pilos suos. id est, superfluitatem per confessionem, & reincipiat sanctificationem suam per pœnitentiam, & macerationem, & sic purificabitur per virtutum restitutionem. Vel dic de divitibus, quod quando cadunt poma, quæ afferunt, id est, mundi divitiæ per aliquas tribulationes, debent indignari, scilicet contra prosperitatem mundanam, & residuum debent deponere, scilicet pauperibus largiendo, & ad Christum (qui est arbor vitæ) recurrere, & ibi pomis novis, scilicet virtutibus se onerare, & sic ad cavernam paradisi properare, ut sic dicant illud Esa. 63. *Indignatio mea auxiliata est mihi,* & Cant. 7. *Omnia poma mea servavi tibi, nova & vetera.* Figura Deut. 24. ubi vir visa fœditate in uxore, eam dimittit, & aliam ducit. Sic quia mundus est fœdus, ideo detur ei libellus repudii, & cum gloria æterna, vel cum Christo nubamus per gratiam & amorem,

Cap. LV.

De Iuvenca.

1 Iuvenca est vacca juvenis, quæ ad terram excolendam jugo subjici est apta, & inde dicitur juvenca, vel dicitur à Jove, cui solebat antiquitus immolari, & est animal petulcum, & lascivum, & ideo jugo subjicitur, stimulo pungitur, & sequi bovem rectius coercetur. Tauri etiam copulæ tunc est apta, ut cũ eo conjungatur, & imprægnetur, & habet carnes sicciores quã vituli lactantes, sed molliores, & humidiores, quam boves decrepiti sive vaccæ. Tales sunt novitii, id est, noviter ad religionem vel ad pœnitentiam conversi, quia tunc scilicet in juventute, ad terram sui corporis per pœnitentiam excolendam, jugo statutorum disciplinæ, & præceptorum subjiciuntur, & Jovi, id est, Christo dedicantur & immolantur. Et quia propter ætatem juvenilem petulci sunt, & lascivi, stimulo correctionis punguntur, & jugo disciplinæ à prælatis subjiciuntur, & bovem, id est, personas maturas sequi per imitationem compelluntur, & docentur, *Est qui tenet manum, & aratrum, & qui gloriatur in stimulo* Eccl. 38. Tauro etiam, id est, Christo copulantur per amorem, & charitatem, & per merita, gratias & virtutes ab eo imprægnantur. *Concepimus, & quasi parturivimus spiritum salutis.* Esa. 26. Vel dic de anima, quæ Jovi debet per charitatis incendium immolari, terram, i.e. corpus per pœnitentiam colere, jugo mandatorum subjici, stimulo timoris divini pungi, bovem, id est, bonos sequi, & imitari, tauro, id est, Christo per fidem & charitatem copulari, desponsari, & conjungi, & ab eo bonis operi-
2 bus imprægnari. *Desponsabo te mihi in fide.* Osee. 2. Juvenco, bos sive vacca aliquando perdit cornua, & quia nihil valet ad arandum, solet impinguari, & tandem occidi, excoriari, & dilaniduca ri. Illa autem quæ habet cornua, & potest laborare, & arare, in domo patrisfamilias retinetur. Sic vere quidam sunt homines, qui perdiderunt cornua, id est, virtutes, quæ sunt spiritualia munimenta, & ideo non possunt terram corporis excolere per pœnitentiã, nec per bona opera laborare. Et propter hoc Deus istos impinguat, sc. divitiis, & delitiis mundi, quia tales dimittit Deus in seculo prosperari. *Impii enim prosperantur, & bene est omnibus, qui prævaricantur, & inique agunt.* Hier. 12. & Deut. 32. *Impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Sed pro certo istud fit ad malum suum, & ad damnationem suam, quia postea occidunt per mortem temporalem, & pellis, id est, possessio temporalis eis detrahitur, & in inferno perpetuo comedunt. *Successus enim temporalium, perpetuæ damnationis est indicium,* secundum Ambros. Illi tamen qui habent cornua virtutum, & laborant per pœnitentiam, ad vitam æternam servantur in hospitio paradisi. Ezech. 18. *Vita vivet, & non morietur.* Vel dic econverso quod sancti, & martyres primo cornua superbiæ perdiderunt per humilitatem, terram, id est, temporalia negotia arare cessaverunt, per voluntariam paupertatem, & ideo à Christo sunt impinguati per gratiarum multiplicitatem, & tandem sunt occisi, scil. pro Christo per martyrium, & adversitatem, & sic pellis, id est, sua bona conversatio, caro occisa, id est, sua mors, & passio, in usum aliorum fidelium est conversa, & ad eorum utilitatem, *Tauri mei, & altilia occisa sunt,* Matth. 20.

Cap. LVI.

De Lamia.

LAmia secundum Arist. est animal magnum, & crudelissi- 1
mum, quod nocte silvas exit, & hortos intrans, arbores frangit, homines autem mordet, & si ipsam impugnare voluerint, eos lædit. Unum autem mirabile dicit idem, quod scilicet homo ab ea morsus, non sanatur, nisi primo rugientis bestiæ vocem audierit. Sic ergo fit, quod ista bestia quæ lædit hominem mordendo, sanat eum, & liberat rugiendo, & vocem, & anhelitum emittendo. Ista possunt applicari ad Christum, quia se, ipse de silva paradisi exivit, in hortum mundi intravit, arbores, id est, superbos confregit, homines charitate, & contritione vulneravit. Iste est ergo, qui quandoque hominem per tribulationem mordet, & plagam impatientiæ adversitatumque miseriam sibi præbet, ita quod homo dolorem miseriarum sustinet. De istis ergo impatientiæ doloribus non sanatur, nisi hujus feræ, scil. Christi, vox & rugitus (quem in scriptura facit) primitus audiatur, & diligentius attendatur, Matth. 5. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Dicit etiam alibi, *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Dicit etiam Psal. 33. *Multæ tribulationes justorum,* & Actor. 14. *Per multas tribulationes oportet intrare regnum Dei.* Qui igitur istum clamorem audierit, proculdubio à dolore impatientiæ sanus erit, nec ipsum morsus tribulationum affliget, qui ista Christi verba bene audierit, & attenderit, dicit enim illud Luc. 1. *Ex quo facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit infãs pra gaudio in utero meo.* Infans inquit, id est, mens. Secundum glossam super Thren. 4. Lamia dicitur quasi lania, quia scil. dicitur catulos laniare, & tamẽ eos dicitur lactare. Secundum glos. autem super Esa. 34. La- 2
mia est bestia, pedes habens equinos, cætera autem fœminea, Plin. autem lib. 11. c. 40. dicit, lamiam esse bestiam, quæ in medio ventris duas habet mamillas. Dic si vis, quod tales sunt multi, qui simul latrant, & laniant, latrant, scil. adulando, & hominem in principio commendando, ipsum vero laniant postea detrahendo, & famam, & vitam ipsius lacerando, quod etiam ad usurarios applicari potest, qui scil. primo lactant homines, mutuum eis dando, tandem vero eos laniant exhæredando. Thren. 4. *Lamiæ nudaverunt mammas, nutriverunt catulos suos,* vide supra de Faunis. §. ult.

Cap. LVII.

De Leone.

LEo Græce idem est quod rex latine, eo quod rex sit omnium 1
animalium. Frons & cauda indicat leonis audaciam & virtutem, virtus ejus apparet in pectore, firmitas in capite dormit apertis oculis, ignem timet, & strepitum rotarum, & cum ambulat, vestigia sua cum cauda delet, ne venatores inveniant locum suum, ut dicit Isidorus lib. 12. Revera charissimi tales debent esse leones, id est, viri cauteloſi, religioſi, & perfecti, & clerici, qui alios habent exemplis, & doctrinis regere & gubernare, quia isti pro certo debent habere virtutem in pectore per dilectionem & charitatem, firmitatem in capite, id est, in intentione per firmam & bonam ad Deum voluntatem. Dormire debent apertis oculis per discretionem, & sagacitatem, juxta illud Cant. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Vestigia, id e. peccata præterita delere per confessionem, & strepitum rotarum, id est, comminationes sacræ Scripturæ, & ignem infernalem debent timere per jugem ejus considerationem, & sic à venatoribus dæmonibus non poterunt reperiri per damnationem. Vel expone de bono religioso, vel viro justo, qui si dormiat in delitiis & prosperitate, tamen oculis cordis semper debet esse apertus per discretionem, ut scilicet videat, quid faciendum, quid omittendum, & hujusmodi Num. 24. *Cadens apertos oculos habet.* Firmum debet habere caput intentionis per constantiam

hantiam,& perseverantiam. Eccl.5. *Esto firmus in via Domini.* Et cum cauda.i. cum mortis memoria debet delere vestigia peccatorum,ne à venatoribus,id est,dæmonibus capiatur, ut sit homo tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cujus cum præterierit,non est vestigium invenire. Quando leo videt
2 instare venatores, nec potest eos evitare, non respicit ad arma eorum,& gladios ne forte terreatur,imo respicit terram,& cum cauda se percutit, & in venatores protumpit. Sic vere quando dæmon,mundus, & caro contra nos pugnant per tentationes, non debemus aspicere arma eorum,i. delectabilia mundi, quia forte succumberemus,quasi timore desperati,eo quod non posse resistere credamus, sed pro certo nos debemus respicere terram,i. vilitatem conditionis nostræ,& mortem, & cum cauda perseverantiæ debemus nos percutere per pœnitentiam, & in venatores prorumpere per bonam operationem, & sic mortis æternæ periculum evademus. *A facie inimicorum ne timueritis.* 1. Mach. 2. quando enim cauda nostra tangit terram, i. quando perseverantia nostra se extendit usque ad terram,i. ad mortem, tunc hostibus spiritualibus, & vitiis melius repugnamus. Ideo Eccl.7. *In omnibus operibus memorare novissima tua,& in æternum non peccabis.* Leonis filius recens natus dormit,quasi mortuus per tres
3 dies,& tunc leo rugit,& fremit,ita quod totus cubilis locus tremit, & sic rugiendo suscitare dicitur catulum dormientem, ut dicit Isid.lib.12. Leo est Deus, catulus est humanum genus, tres dies significant tria tempora hujus vitæ,s. tempus naturæ, tempus legis,& tempus gratiæ. Sic est igitur charissimi,quod catulus leonis,i. humanum genus per tres dies,i. tempore naturæ, tempore legis,& tempore gratiæ dormit,sc. in pulvere mortalitatis,quia sc.statim quod natus est homo,dictum est ei. *Quacunq; die comederis,morte morieris.* Gen.3. Sed post istos tres dies sc. in die judicii, tunc leo de tribu Juda Christus rugiet altissime per tubas,& ministerium Angelorum, dicens secundum Hier. *Surgite mortui,venite ad judicium,* & sic tremet totus cubilis,s. mundus, & infernus,*quia leo rugiet, & formidabunt filii maris.* Ose. 11. Et ideo tunc catulus suus, sc. totum humanum genus, *resuscitabitur, & resurget,alii quidem in mortem,alii in vitam.* Ideo Gen. 41. *Tres adhuc dies sunt, & restituet te Pharao in gradum pristinum.* Quia sc. rex Pharao, i. Deus post illos tres dies restituet humanam naturam in gradum pristinum,i. in statum mortalitatis, & sic à somno corporis suscitabitur. Vel dic,quod catulus iste mortuus est anima peccatrix,vel etiam humanum genus mortuum per peccatum; quod pro certo tunc temporis fuit suscitatum, quando Christus clamavit in cruce,*Hely,hely,&c.* Tunc enim terra tremuit; & catulus,id est,humanum genus,quod in inferno dormiebat, fuit per gratiam & gloriam suscitatum, potissime quando in triduo de inferis est extractum. Et ideo dicitur Oseæ 6. *Post duos dies vivificabit nos,die tertia suscitabit nos.* Vel exponе de Christo, qui postquam dormivit in sepulchro per tres dies; tandem à Deo Patre suo excitatus, die tertia est suscitatus, qui tertia die
4 resurrexit à mortuis Natura leonis circa hominem est benigna, quia hominem non lædit nisi iratus, & nisi magnam famem habuerit,eum non comedit,nec occidit. Mulieribus, prostratis, pueris & captivis parcere consuevit, ut dicit Isidorus libr. 12. Quod Solinus c. de Aphrica,& Plin. lib. 8. exemplificant de captiva Getulo muliere,quæ obvians in silva leonibus, ipsos placavit eloquio,dicens se captivam mulierem, infirmam, supplicem,indignam prædam ipsi generosissimo bestiarum. Ajunt enim (ut dicit idem Plinius) preces ad eos pervenire, & ideo (prout Juba in libris suis relinquit) huic fœminæ pepercisse. Sic vere boni reges animalium,prælati,judices & principes hujus mundi non lædunt homines,id est,viros rationabiles atque justos, quia pro certo mulieribus,i. simplicibus pueris, id est, innocentibus,prostratis,id est,pauperibus, captivis, id est,suis captis malefactoribus debent parcere,secundum magis, & minus,& secundum debitam discretionem, & omnibus subvenire,sc. aliis dimittendo, aliis largiendo, alios relaxando. Esa. 1. *Subvenite oppresso,defendite viduam.* Nullum enim hominem, id e. nullum bonum virum debent comedere nec lædere, nec alicui pauperi damnum aliquod procurare. Preces enim hominum debent exaudire,& maxime quando audiunt eos infirmitatem propriam allegare, & misericordiam implorare. Figura 5. Reg. 13. ubi dicitur, quod quidam leo sedebat juxta cadaver hominis mortui,& servabat illud,& juxta unum asinum, & dicitur ibi,*quod non comedit leo de cadavere,nec læsit asinum.* Quia vero charissimi tales non debent comedere per rapinam,nec lædere eos qui sunt asinos,& cadaver, id est, pauperes subditos, & deprelsos,sed eos potius custodire. Vel dic omnia de eo, qui revera prædictis parcit, & maxime quando homo fragilitatem suam, & Dei potentiam recognoscit. Leo quando est iratus, & quando acerbiter famescit, solet aliquoties homines devorare, quamvis ut communiter hoc sit contra propriam naturam. Sic vere leones, qui sunt reges animalium, prælati scilicet & principes,aliquando sunt fame avaritiæ cruciati, ideo tunc contra naturam, & exigentiam sui status in crudelitatem & furorem vertuntur,& ideo homines,id est,bonos, & justos per excoriationes,& rapinas efficiuntur,& invadunt. *Leo factus est, & didicit capere predam,hominesque devorare.* Ezech. 28. Et pro certo tunc non parcunt mulieribus,pueris, & prostratis (sicut solet facere leo non famescens) id est,viduis & pauperibus,& pupillis,quia
5 omnes indifferenter spoliant,& prædantur. *Vim fecerunt depradantes,&c.* Job. 34. Secundum Plin. leones sunt maxime generosi,tunc quando collum, & humeri jubis pendentibus adornantur. Per istas jubas intelligo divitias, quæ sunt corporis indumenta. Quando igitur aliqui habent istas jubas, scilicet divitias temporales,tunc vere ipsi debent esse generosi & liberales, eleemosynas largiendo. Pendere tamen debent istæ jubæ divitiarum,id est,inferius ad pauperes derivari. Secundum Plin. lib.8. cap.16. Læna adulteratur aliquoties cum pardo, & exinde generantur leones carentes juba. Leo autem sentit adul
7 terium uxoris,& statim ipsam laniat,& occidit. Veruntamen si talis læna antequam coram leone suo compareat, lota fuerit in flumine,tegitur ejus culpa,& à leone non percipitur, nec ab eo vulneratur. Charissimi, *leo de tribu Juda* est Christus, Apoc. 5. Læna ipsius uxor est anima Christiana, sibi per fidem desponsata. Quando ergo ista fornicatur,& adulteratur cum pardo, id est,diabolo,quando scilicet suis pravis suggestionibus, tentationibus, consentiens sive per diversa vitia copulatur, viro suo proprio, scilicet Christo derelicto penitus,& contempto, nisi prius lota fuerit in flumine pœnitentiæ; & confessionis; tunc vere quando comparebit coram vito suo Christo, scilicet post mortem in judicio particulari vel generali, ipse suum adulterium,& peccatum sentiens,ipsam mortis æternæ jaculis laniabit, *quia zelus, & furor viri non parcet,&c.* Prov. 6. Sed si lota fuerit per confessionem; tunc regetur culpa sua,nec ab eo punietur,imo tanquam sponsa in paradisi thalamo reponitur. Unde August. *Si tegis,ipse detegit,si detegis ipse tegit.* Bene ergo dicitur animæ. Hier. 4. *Lava à malitia cor tuum, & munda fias.* Vel allega historialiter de mulieribus adultretis,quarum filii, id est, geniti adulterio carent juba, i. e. honestate morum, quia ut communiter tales male instruuntur Ideo Sap. 4. *Adulterina plantationes non dabunt radices altas, &c.* Vel dic,quod pardus,id est, crudelis prælatus generat, & introducit in læna uxore veri leonis Christi,id est,in Ecclesia leones carentes juba,id est, malas personas,quæ juba,id est,morum generositate carent. Patet in malis prælatis per diabolum promotis, qui malos promovent, & indignos, & ipsos in læna,id est,in Ecclesia, cum qua adulterantur,generant,& inducut. Ideo talibus dicitur Esa. 57. *Accedite huc filii auguratricis,semen adultera & fornicaria.* Leo ad terram
8 respicit & non ad jacula,& sic quandoque prævalet, & evadit. Sic vere Christus, quando ad terram nostræ mortalitatis per beatam incarnationem aspexit, & se ad eam inclinavit, tunc per humilitatem venatores dæmones superavit. Posthæc *Deus in terram aspexit* Eccles. 16. Arist. dicit secundum Plinium, quod læna primo anno parit catulos quinque, secundo quatuor, tertio tres, quarto duos, quinto unum, sexto sterilescit, & cessat parere, & quanto plus vivit, tanto minus fructificat atque parit. Et ratio est, quia propter gulositatem & rapacitatem filiorum matrix ejus corrodituir, & eorum unguibus perforatur,& sic semper minus habilis efficitur ad conceptum,ita quod finaliter sterilescit. Charissimi per filios istos intelligo subditos, & conversos, vel bona opera, vel bona temporalia, quæ omnia ab Ecclesia diversimode producuntur. Recte igitur sic est de religione vel Ecclesia sicut de læna, quia pro certo in principio produxit multos filios, scilicet ad fidem vel religionem,quia in principio fuerunt multi conversi. Vel multos filios,id est,multa opera,scilicet devotionem & pietatem,&c. in quibus religio in principio abundavit. Vel multos filios,id est, multitudinem bonorum temporalium,quibus Ecclesia, & religio primitus fuit opulente ditata. Sed vere quotidie quanto magis senescit,tanto sterilescit, quia modo quasi non acquirit

aliqua bona temporalia, & quasi non patit aliquod bonum opus. *Esto sterilis, & non pariens, & transmigrata & captiva.* Ela. 49. Et ratio hujus est, quia vere filii sui, scilicet, religiosi, & clerici. sunt hodie mirabiliter gulosi, id est, cupidi, & avari, & ambitiosi & ideo humorem matris suæ, hoc est dictum, substantiam temporalem, beneficia & præbendas sugunt per ambitionem, & acquirunt, ipsam lacerant, & corrodunt, scilicet per dissensiones, & appellationes, discordias atque lites, & sic faciunt ipsam sterilem, id est, pauperem & egenam, & à divitiis temporalibus, & à bonis operibus infœcundam. *Non est enim qui consoletur eam ex omnibus filiis ejus, quos genuit.* Threnor. 1. & Baruch. 4. *Contristantis Hierusalem nutricem vestram.* Vel allega contra illos, qui non perseverant in bono, quia multi sunt, qui primo sunt multum fœcundi in bonis operibus, sed vere quando plus vivunt, tanto magis à bonis operibus sterilescunt, sicut patet in novitiis, qui in principio ferventes postmodum efficiuntur insolentes, & in fine ex toto deficiunt atque cessant, *quia cum spiritu cœperitis, carne consummamini*, ad Gal. 3. *Non laudo, quod non in melius, sed in deterius convenitis*, 1. ad Corinth. 11. *Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Substantia* enim, *ad quam festinavit, in*
10 *fine bene actione carebit.* Prov. 20. Lœna parit catulos informes, & parvos, & magnitudine mustelarum, & hoc est generale in omnibus acuti unguis, quia propter gulositatem tantum sugunt, quod matrem interficerent, si usq; ad tempus expectaret debitum, &c. Expone sicut supra de canicula, vel sicut supra de animalibus in generali, quomodo religio, Ecclesia vel prælatus cogitur patere, & emittere parvulos, & indignos propter
11 eorum ambitionem, & gulositatem. Leo urinam ejicit levato crure, more canis, & urina ejecta valde fœtet, & quando semel satiatur, postea per tres dies jejunat, & caret cibo, ut dicit Plin. & Avicen. Sic vere charissimi, quia urina quæ est in corpore nostro, id est, vitia & peccata, quæ sunt in corde, & conscientia nostra, valde fœtent, scilicet coram Deo, & angelis, ideo debemus, crus, id est, affectum & voluntatem ad Deum elevare per dilectionem, & istam urinam ejicere per confessionem. Et quia retroacto tempore fuimus satiati, id est, delitiis carnalibus impinguati, ideo modo debemus carere per abstinentiam, & carnis maceratione, ne forte propter nimiam repletionem mortis periculum incurramus. Unde Gregorius: *Qui per cibum à paradiso occidimus, per abstinentiam resurgamus.* Secundum Plinium,
12 ibidem, & Avicen. libr. 8. c. 1. Leo est animal gulosum, & sine masticatione devorat cibum suum, & comedit multum, ita quod de nimia comestione efficitur ponderosus, & tunc jejunat per duos vel tres dies, & quando satiatus à venatoribus persequitur, tunc ut fugere valeat, cibos ad fauces rejicit, & cum unguibus eos extrahit, & expellit, sed postmodum quando esurit, ipsos iterum comedit, & resumit, secundum Avic. ibidem. Cibos autem suos accipit de carne bestiarum innocentium, quas consumit. Recte tales sunt usurarii, & causidici, & raptores, quia vere tales sunt gulosi, & avidi per avaritiam, & rapinam, & ideo carnes bestiarum innocentium, id est, temporalem substantiam pauperum, & simplicium sine masticatione, id est, sine deliberatione, justitia vel examinatione devorant & recipiunt per rapinam, & ventrem suum, id est domos suas exinde reficiunt atque replent. Naum. 2. *Leo cœpit sufficienter catulis suis, & mactavit leænis suis, & implevit speluncas suas præda, & cubile suum rapina.* Isti enim pro leænis, & pro catulis suis, id est, pro filiis, & mulieribus vestiendis, & laute nutriendis, & ditandis rapiunt aliena. Veruntamen quando multum comederunt, quando scilicet de carnibus, id est, de divitiis pauperum multum rapuerunt, tunc vere, quia multum se sentiunt exinde gravatos per vitia, & peccata, aliquando eos pœnitet, & cessant usurarii, & rapere, utpote quia efficiuntur milites, & ad lucra nova anhelare non audent. Et quando urgentur à venatoribus, id est, quando ab infirmitatibus & tribulationibus coarctantur, tunc quia timent capi per mortem temporalem, & occidi per æternalem, ideo cibos, id est divitias, quas comederunt, & evomunt per restitutionem, & cum unguibus, id est, cum manibus ipsas aliquando rejiciunt per eleemosynarum largitionem.

Sed pro certo hoc faciunt non amore Dei, vel pauperum pietate, sed timore mortis, & spiritualium venatorum. *Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet eas.* Job. 20. Sed pro certo (quod est vilius) quando venatores recesserunt, quando scil. mors, & infirmitas cessaverunt, & quando accidit, quod Deo propitio isti ad sanitatem redeunt vel prosperitatem; tunc quia fames avaritiæ iterum urget eos, & ideo ad cibos rejectos, id est, ad divitias aliis restituras revertuntur, & eas per rapinam, & avaritiam iterum reassumunt. Ideo 2. Pet. secundo, *Canis reversus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Figura Hiere. 34. ubi Judæi servos suos, quos libros dimiserant timore Dei, & Nabuchodonosor regis Babyloniæ, qui eos actualiter impugnabat, in servitutem pristinam redegerunt, propter quod reprehensi fuerunt. Sic vere isti qui timore Dei, servili scilicet non filiali, & timore Nabuchodonosor, id est, diaboli regis Babylonis, id est, inferni, servos suos, id est, alienas divitias, quæ sibi servierant, liberant, & dimittunt, sæpe accidit, quod ipsas iterum per rapinam in pristinam redigunt servitutem. Exemplifica bene quomodo divites quando sunt infirmi faciunt testamenta, & omnia præcipiunt restitui, sed si sanantur, totum redit in nihilum. Vel dic, quod illi, qui multum comederunt, id est, qui multa peccata, & vitia sibi incorporaverunt sine mastificatione, id est, deliberatione, quando sentiunt se ponderosos, & graves ad bonum faciendum, & maxime quando venator, id est, mors instat, & infirmitas, tunc jejunant & cessant ab hujusmodi comestione peccatorum, & ea rejiciunt, & evomunt per confessionem. Sed vere quando venator, scilicet mors & infirmitas cessant, tunc ad eadem vitia iterum revertuntur, quia ita efficiuntur luxuriosi, & avari, sicut ante. Ideo Proverb. 26. *Sicut canis reversus ad vomitum, sic stultus qui iterat stultitiam suam.* Exemplifica, quomodo bene timore mortis confitentur, & faciunt testamenta, & quomodo talia non valent, &c. Leo 13
diutissimè vivit, quod declarat consumptio dentium, sed quantò senior, tanto periculosior, & deterior, nam cum in senectute deficit virtus sua, ita quod non potest alias bestias deprædari, & venari, ideo stat in nemoribus prope civitates, & homines tunc devorat, & manducat, & ideo incolæ solent eos in viis publicis suspendere, ut terreantur cæteri metu pœnæ. Unde Polybius Æmiliani comes refert, ista de causa se vidisse in Aphrica crucifixos, secundum Plin. lib. 8. c. 16. Sic vere mali, & perversi prælati, & tyranni, hodie multi vivunt, quia impius multo vivit tempore in sua malitia Eccl. 7. Quia pro certo vita talium non posset esse nimis brevis, imo quanquam brevis, semper est nimis longa, & senectutem suam, id est, vitiorum, & dierum malorum invererationem indicat consumptio dentium, id est, defectus, & inhonestas verborum, *quia ex abundantia cordis os loquitur.* Matth. 12. Isti ergo in juventute, & in principio aliquando rapiunt, premunt, & deprædantur bestias, i. peccatores, & delinquentes, quos corrigunt, & invadunt. homines autem, id est, bonas personas non tangunt nec infestant. Sed pro certo sæpe accidit, quod quando senescunt, & spiritualiter quantum ad vitia, & temporaliter quantum ad ætatem, tunc vere quandoque deficit virtus sua, scil. constantia, bonitas atq; valor, ita quod non audent bestias, id est, peccatores aggredi puniendo. & ideo quia fames avaritiæ eos arctat, ipsi insurgunt contra homines, id est, contra bonos homines, pauperes & innocentes, & eos per exactiones suas rapiunt, excoriant, & devorant. *Leo factus est, & didicit capere prædam, & homines devorare.* Ezech. 19. Istud patet de avaris principibus & prælatis, qui non nocent malis, sed bonis, non bestiis, sed hominibus, & ideo pro certo quando tales apprehenduntur per mortem, ipsi suspenduntur ad patibulum infernale, ut scilicet cæteri terreantur, juxta illud, Num. 25. *Accipe principes populi, & suspende eos in patibulis contra Solem, quia pestilente flagellato, sapientior erit parvulus.* Prov. 21. Vel dic, contra avaros simpliciter, qui quia infestant bonos, & maxime in senectute, quando crescit avaritia ideo suspenduntur in inferno. Vel dic, de latronibus, qui quia in nemoribus infestant homines, & occidunt, ideo in viis publicis ad terrorem aliorum suspenduntur, ut pœna unius sit metus multorum. Vel dic, quod quia leones, i. dæmones infestabant civitates hujus mundi, ideo leo de tribu Juda Christus suspensus est, sc. in cruce, ut leones, & dæmones terrerentur. Figura Num. 21. de serpente æneo suspenso in ligno, per quem morsus sanatus extitit aliorum. Vel dic, quod leo significat multos inconstantes, qui quandoq; in juventute sua impugnant bestias, i. carnem, & sensualitatem, & motus irrationabiles per pœnitentiam, & virtutem, sed vere quandoq; accidit, quod in senectute sua virtus deficit, & contra homines, i. contra opera rationis per peccata, & vitia præliantur. Leo quandoque iratus est se- 14
cundum Isidor. cum cauda terram percutit, & seipsum, cum ira cre-

ſreverit, cum cauda verberat, & flagellat. Nam ut dicit Ariſt. & Avic. animal eſt furibundum, & fremit dentibus, & maxime quando eſurit. Ex omni autem plaga quam infligit, ſive dentibus, ſive lingua, profluit ater ſanguis, ut dicit Iſidor. Item dicit Plin. Leo ſævit tantum in beſtias vivas, & mulieribus & parvulis parcit. Iſtud ergo eſt contra tyrannos, uſurarios & raptores, qui non faciunt ad modum leonis, quia vere non tantum lædunt vivos, i. divites alios, ſed vere mortuos, i. pauperes, & depreſſos, mulleres etiam, & infantes, i. viduas, & pupillos occidunt, & excoriant, & infeſtant. Et ideo patet, quod leonibus ſunt crudeliores, quia leo ralib. parcere conſuevit. Et tales ſunt mali principes, & tyranni, qui præ crudelitate ſunt furibundi, & præ fervore vindictæ dentibus ſuis frendent, & ideo quando ſunt irati, tunc cum cauda ſua, i. cum rapaci familia, quæ eos ſequitur, terram percutiunt, ſ. per tallias, & rapinas, & maxime quando eſuriunt, i. quando paupertatis eſuriem patiuntur. Nam quando reges, & principes invicem ſunt irati, tunc terras ſuas percutiunt, & infeſtant, quia *leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem*. Prov. 28. Et ideo cauda talium, i. familia & exercitus ejus ſequens, ſuam iram indicat, & furorem. *Habebant caudas ſicut ſcorpiones*. Apoc. 9. Et ideo ſanguis de ſuis plagis dicitur exire, quia ſanguis, i. infamia maculans, de plagis ſuarum
15 rapinarum manare continue nunquam ceſſat. Virtus leonis apparet in cauda, ſicut virtus equorum in auribus ſecundū Plin. Sic vere chariſſimi cauda leonis, i. perſeverantia prælatorum, oſtendit ſpiritualem fortitudinem eorum, ſicut auris, i. obedientia oſtendit fortitudinem, & bonitatem equorum, i. ſubdi-
16 torum. Leo eſt animal audaciſſimum, unde quando à canibus & venatoribus perſequitur, nec latitat, nec ſe celat, imo in campis ſedet in aperto, & quia deputat turpitudinum abſconſionē, ideo quando ſylvas præterit, acerrimo fertur curſu. Unde non ſe abſcondit, eo quod timeat, ſed tantum ne timeat, & ideo quando aliquem perſequitur, ſaltu eum inſequitur, quo tamen non utitur, quando fugit, ut dicit Plin. ibid. & etiam Solin. c. de Aphrica. Sic vere chariſſimi nos debemus eſſe audaces, ſ. ad bona aggredienda, & mala toleranda, & ideo nos non debemus abſcondere per actuum noſtrorum, & criminum occultationem, ſed venatoribus & canibus, i. prælatis, & prædicatoribus nos perſequentibus ad prædicationem, & emendationem debemus nos exponere, & ad tolerationem pœnitentiæ promptos eſſe oſtendere, & per confeſſionem humilem nos coram aliis offerre, ac etiam declarare, quia. *Qui abſcondit peccata ſua, non dirigetur*. Prov. 28. Silvas etiam, i. mundi umbracula, & proſperitates debemus celeriter præterire, ſ. contemnendo, & vilipendendo, & abſconſionem, & celationem noſtrorum actuū, debemus verecundiam reputare. Quod eſt contra avaros, & cauſidicos, qui contractus ſuos faciunt in occulto, & quia ita ſunt abſconditi, & involuti, quod ſuæ cautelæ ab aliis non videntur. Eſt etiam contra luxurioſos, qui ſemper in abſcondito quærunt eſſe, quia *qui male agit, odit lucem*. Joan. 3. Non ſic ergo, *ſed pro ſa-*
17 *lute non confundaris dicere verum*. Eccl. 4. Leo non abſcondit ſe à venatoribus & canibus nec latitat, nec ſe abſcondit quia timeat, ſed tantum ne timeatur, ſecundum Plin. lib. 8. c. 16. Sic vere bonus prælatus non debet timere aliquid adverſi, imo pro defenſione gregis & fidei, debet ſe opponere venatoribus & tyrannis. Unde non ſe debet abſcondere, quia timeat, ſed tantum ne ab ipſis timeatur, quia prælatus debet multa, quæ videt diſſimulare, & quaſi non vidiſſet fingere, & ſe abſcondere, ne forte timore ejus in aliquod pejus decidant, quam fecerunt. Ideo Prov. 30.
18 *Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pavebit occurſum*. Item idem ibidem. Leo miro modo quando vulneratur, novit primo ſe tangentem, & ipſum in multitudine hominum primo impetu invadit, & ſi quis telum miſerit, ſed tamen eum non læſerit, tunc eum rotarum corripit, & proſternit, ſed tamen eum non vulnerat, neque lædit. Si autem ipſum læſerit, tunc pro qualitate vulneris eum lædit, & ſic licet ſit animal furibundum, tamen nunquam ſe vindicat ultra modum. Sic vere prælatus vel princeps non debet excedere vindicando, puniendo vel corrigendo, *ſed ſecundum menſuram delicti, erit & plagarum modus*. Deut. 25. Illum etiam qui primus fuit in crimine, & exemplum aliis dedit, debet primo, & principaliter invenire, & præter alios infeſtare. Exemplum Num. 16. de illis exploratoribus, qui primo murmuraverunt, & fecerunt alios murmurare, qui primi corā Domino fuerunt interfecti. Allega de Chriſto, quomodo non punit ultra condignum, ſed citra. Vel allega, quod quantumcunque ſimus iracundi vel irati, tamen nunquam debemus occidere aliquem, etiam ſi nos læſerit, ſed modo debito caſtigare, *quia qualem inflixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur*. Lev. 25. Leo ſimias 19
comedit, quando infirmatur, & ſic earum ſanguine medicatur, galli criſtam, & cantum mirabiliter timet, ſicut dicunt Ariſtot. & Avicen. Recte chariſſimi talis eſt diabolus, quia vere ſimias, i. hypocritas religioſos, qui videntur eſſe homines, & non ſunt, ſimias etiam piloſas, i. divites, qui divitiarum vellere ſunt induti, devorat, & manducat, ſc. ut hæc vitia per vitia, & peccata, in inferno autem per ſupplicia, & tormenta, & ſic eorum ſanguine, i. vindicta, & pœna ſuæ crudelitatis infirmitas ſanatur. Iſte etiam timet gallum, i. virum juſtum, & prædicatorem, qui habet criſtam rubeam, i. ferventem charitatem, cantum etiam, i. prædicationem ipſius timet diabolus atque fugit. Leo ſecun- 20
dum, Ariſt. & Avicen. ut inſidians beſtias rapiat, in antris, & in abditis ſe abſcondit, & inde ſuper incedentes beſtias ex improviſo inſilit, & eas crudeliter dente & ungue devorat, & occidit, carnem & oſſa, & pellem fruſtatim laniat, & confringit. Recte chariſſimi talis eſt diabolus, quia vere in cavernis terræ, i. in bonis temporalibus & divitiis ſe abſcondit, & quando aliquis deſuper eas ambulat per complacentiam & delectationem, utpote quia divitiæ ſibi placent, tunc ſtatim eum invadit per tentationes, quia ſtatim ſuggerit ſibi avaritiam, uſuram vel falſam mercaturam, & ipſum obſidet per delectationes, capit & vulnerat per conſenſum, occidit per malas operationes, & tandem eum devorat, & per diverſa peccata dividit, & confringit, quia ſcil. eum facit raptorem, ſuperbum, mendacem, &c. Et carnē ejus, i. clementiam, & pietatem, oſſa ipſius, i. conſtantiam, & firmitatem, pellem, i. converſationem, & honeſtatem impie diſſipat, & corrodit, quia vere tales, ſic capti à diabolo, nec ſunt juſti, nec pii, nec firmi, nec honeſti. Ideo Hier. 4. *Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo gentium ſe levavit*. Vel dic de avaris, & uſuratiis, qui ſe abſcondunt per palliationes, ut decipiant pauperes, &c. Leo quan- 21
do prædam cepit, ſi videt aliquem, qui eam ſibi velit auferre, ſtatim prædam amplexatur, & dentibus frendens in eū inſilit, & eo devicto, ad prædam vorandam iterum ſe convertit, ſanguinem animalis ſc. occiſi bibit, & reſiduum frangit, laniat & cōſumit, ut dicit Ariſt. & Avic. lib. 8. c. 1. Sic vere chariſſimi, quando diabolus cepit aliquē per peccatum, tunc ſtatim ſanguinem ſuum, i. gratiam, & virtutes ſugit, & bibit, & eum dividit, & laniat per diverſas ſollicitudines, & peccata, quia *non accubabit leo, donec rapuerit prædam, & occiſorum ſanguinem bibat*. Num. 23. Et ſi viderit aliquem ſ. prælatum & prædicatorem, qui ſibi velit eruere prædam ſuam, id eſt, peccatorem ſc. eum corrigendo vel docendo, tunc vere ſtatim eū amplexatur per falſas ſuggeſtiones, & mundi delectationes, ut ſic eum detineat in peccato. Et de hoc Eſa. 5. *Frendet, & tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit, qui eruat*. Contra alios autem ſcilicet prædicatores vel prælatos, inſurgit per tentationes, & tribulationes, & quando de ipſis poteſt triumphare, & eos in peccatum dejicere, tunc vere libere revertitur ad peccatores alios devorandos, quia quando diabolus poteſt prædicatores vel prælatos in peccatis involvere, tunc bene 22
de ſubditis victorizat. Leo ſecundum Ariſt. quando beſtiæ appropinquant ad cavernam ſuam eas rapit, & ſanguinem earum bibit, & ne ei præda auferatur, eam cum pedibus amplexatur, & deinde ejus carnem comedit atq; pellem, & ſecundum Plin. cantum galli timet, ſtercus & urinam ratiſſime ejicit, & quando ea ejicit, valde fœtent. Anhelitum habet fœtidum, & infectivū, mortiferum, & venenoſum, & maxime quando eſt rabioſus. Et quando moritur, terram mordet, & lacrymas fundit, & quando mortuus ſcinditur, exinde fœtidus exit vapor, ſicut dicit Avic. lib. 8. c. 1. Recte tales ſunt peccatores, & maxime avari, & mali divites hujus mundi, quia vere illas beſtias. id eſt, illos homines qui appropinquant ad cavernas ſuas, id eſt, ad domos, & habitacula, ſcilicet vicinos ſuos rapiunt, excoriant & deprædātur, & ſanguinem eorum, id eſt, ſubſtantiam temporalem ſugunt, attrahunt atque bibunt, & eos exhæredant, & occidunt, *Occiſorum ſanguinem bibat*. Num. 23. Et quando timent, quod eis auferuntur, & quod pauperes evadant aliquo caſu manus ſuas, tunc vere eos amplexantur per falſas promiſſiones, & ſic eos in ſuis laqueis detinent irretitos, ſicut ſupra in præcedenti §. & carnes, & pellem, id eſt, temporales ſubſtantias ſibi tollunt. *Percuſſit eos leo de ſilva*. Hier. 5. Iſti timent cantum galli, i. bonorum prædicationem, & eruditionem, quia vere tales non vadunt libenter ad ſermonem, imo Eccleſiā exeunt quando fiunt, & ſtercus

ſuum, i. vitia, & peccata rariſſimè egerunt per confeſſionem, quia vix ſemel in anno confitentur. Utinam etiam ſuam non ejiciunt, i bona temporalia, ſc. pauperibus largiendo per eleemoſynam, & compaſſionem, quandoque tamen neceſſitate compulſi eas ejiciunt, ſc. quando fœtent per putrefactionem, quia antequam velint iſtas ſuperfluitates, i. divitias diſpergere, & ejicere per eleemoſynas, vere oportet, quod fœteant, i. quod ſint mala & corrupta, quia vinum corruptum, & bladum putridum dantur pro Deo. *Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt.* Jac. 5. Item iſti habent anhelitum fœtidum & infectivum per malam ſuggeſtionem. Et pro certo iſtud eſt verum, quia vere anhelitus ſuus, i. verba, & fallaciæ pauperes inficiunt, & corrumpunt, inquantum per ea ipſos irretiunt in ſuis contractibus, & involvunt. Et hoc eſt maxime, quando ſunt rabioſi, ſc. per avaritiam, & rapinam, quod etiam patet in luxurioſis, quorum verba ſunt fœtida, & infectiva, *quia corrumpunt bonos mores colloquia prava* 1. Cor. 15. Iſti etiam circa mortem ſæviores dicuntur, quia vere tunc efficiuntur homines magis avari, quia avaritia creſcit in ſenectute. Verumtamen quando iſti ſcinduntur, i. quando corpus ab anima dividitur, ſc. quando tales moriuntur, tunc propter malam mortem eorum fœtor infamiæ inde exit, quia ut communiter peſſime moriuntur, & morte infami ad inferos deferuntur, & ibi lachrymari perpetuo compelluntur Thren. 1.
23 *Plorans ploravit in nocte, & lachryma ejus in maxillis ejus.* Secundum Avic. & Ariſt. lib. 2. c. 1. Leo rex animalium collum habet immobile, & valde rigidum, interiora ad modum canis fiſſuras habet multas in pedibus ideo filios generat imperfectos, & cæcos, & oſſa habet ita dura, quod ex eorum colliſione exit ignis ſecundum eundem Ariſt. lib. 3. c. 7. Recte tales ſunt ſuperbi, quia vere ipſi volunt eſſe reges, & præſides aliorum, i. majores, & honorabiliores, *quia amant primas cathedras in ſynagogis.* Matth. 23. Et ideo collum habent immobile, quia vere ad litteram ipſi vadunt extento collo, ſe magnificando, & alios contemnendo, quia ſe non poſſunt flectere per humilitatem. *Cucurrit adverſus eum extento collo, & pingui cervice armatus eſt* Job. 15. Sed pro certo interiora ſua, ſc. cor, & voluntas ſunt ad modum canis, ſc. inſatiabilia per avaritiam, malitioſa per invidiam, & livorem. Et ideo pedes eorum, i. affectus ſunt fiſſi, & diviſi ad delectabilia hujus mundi. *Diviſiſti pedes tuos.* Ezech. 16. Filii etiam eorum, i. ſubditi, imitatores, & etiam filii naturales ſunt imperfecti, quia ſc. à talibus male inſtruuntur, & informantur, & corriguntur. Libentius enim docent venari & rapere, quam Deo ſervire. Unde iſti ſunt ſemen nequam, filii ſcelerati. De oſſibus autem ſuis, i. de ballivis & officialibus, qui ipſos ſuſtinent, & ſupportant, cum ſint duri per auſteritatem, quando invicem confricantur, ſc. per conſilia, & collationes, tunc exinde exit ignis, ſc. crudelitatis, & rapinæ, quia ſc. tales per ſua mala conſilia inveniunt modos, quomodo principes rapiant aliena, *Exarſit ignis in ſynagoga eorum.* Vel dic, quod bonus prælatus debet habere oſſa, i. interiores affectiones duras per conſtantiæ firmitatem, ſiccas per continentiæ puritatem, ignitas per amicitiæ charitatem. Thr. 1. *De excelſo miſit ignē in oſſibus meis.* Et collum debet habere rigidum, i. propoſitum firmum ad ſuſtinendum in adverſitate. *Collum tuum ſicut turris.* Vel per collum intelligitur intentio firma, & elevata ad Deum, quæ non debet flecti ad terrena. Vel leo eſt Chriſtus, oſſa ejus myſtica Apoſtoli, quæ quando fuerunt colliſa per tribulationes, ignis exinde prodiit, ſ. charitatis, unde totus mundus extitit inflammatus: vel ignis etiam Spiritus S. in pentecoſte, quia de excelſo miſit ignem, &c. Vel allega contra impatientes. Nam quando homines oſſei, & duri, & obſtinati, qui recte ſunt oſſa diaboli, invicem rixantur, & colliduntur, quandoq; exinde exit ignis, unde tota vicinia inflammatur, i. turbatio vel occiſio, unde omnes alii contriſtantur. *quia à ſcintilla augetur ignis, & ab impio*
24 *fundetur ſanguis,* Eccl. 11. Solinus dicit, quod leo caſtigatur, quando videt catulum verberari. Sic vere quando videmus, quod catuli, i, mali homines verberantur & caſtigantur propter peccata ſua, nos debemus timere, & eorum exemplo à vitiis caſtigari, quia quando videmus mortem vel adverſitatem malorum, debemus timere, ſc. Deum, & à vitiis cavere, *quia peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit.* Prov. 19. & Zach. 9. *Videbit Aſcalon, &*
25 *timebit.* Item ſecundum Avic. leo in altiſſimis rupibus ſe occultat, & inde contemplatur prædam ſuam, quam videns, alte rugit, ad cujus vocem timent omnia animalia, & terrentur, & figunt gradum, circa quæ cum cauda in orbem tracta lineam ducit, & illius circulum tranſire quodlibet animal pertimeſcit, & ſtant animalia ſtupida, eductum expectantia regis ſui, & ſic illud quod voluerit, in prædam accipit atq; rapit. Sic recte chariſſimi, Chriſtus ab altis rupibus paradiſi ab æterno contemplatus fuit prædam ſuam, ſc. animam Chriſtianam, & genus humanum, & alte rugiit comminando & promittendo, ſc. per legem & Prophetas, & circa nos fecit circulum, ſc. ambitum præceptorum, & mandatorum, & ideo ad vocem ejus debemus timere, *quis leo rugiet, quis non timebit?* Amos 3. Et circulum ſuum, ſ. mandata, non debemus aliqualiter prætergredi, ſed in eis permanere, & ſic ipſe nos accipiet ad partem ſuam. Vel dic, quod leo Chriſtus qui in principio rugierat per Prophetas, dicens: *Ecce venio cito,* tandem deſcendit per incarnationem, & circa homines circuivit, ſc. prædicando, & ſic prædam ſuam, i. animam Chriſtianam ſibi accepit, & conjunxit, & copulavit. *Ego veniam, & accipiam vos ad meipſum.* Joan 14. Vel Chriſtus primo alte aſcendit, ſ. in cruce & alte clamavit, *Hely, hely,* & tunc timuit omnis creatura, terraque tremuit, petræ ſciſſæ ſunt, Sol obſcuratus eſt, & maxime dæmones timuerunt, *quia leo rugiet, & formidabunt filii maris,* Oſe. 11. Et ſic Chriſtus deſcendit, ſc. ad infernum, & accepit prædam ſuam, ſc. humanum genus, quod erat in limbo. Ideo Jud. 5. *Surge Barach, apprehende captivos tuos.* Vel dic, quod leo eſt Deus, qui revera circa homines fecit quendam circulum, i. certos limites vitæ, quos cuilibet limitavit, intra quem quilibet continetur, & ultra quem nullus poteſt tranſire, juxta illud, *Conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterit.* Job. 14. Et ideo quando vult, ipſe accipit per mortem illum, quem voluerit de hac vita. Pſal. 17. *Miſit de ſummo, & accepit me.* Vel dic, quod leo eſt homo vel ratio, qui per rationem debet rugire, & beſtiis, id eſt, motibus carnalibus circulum & legem præfinire, & maxime cum cauda, id eſt, habito reſpectu ad finem vitæ, & ad memoriam noſtræ mortis, quam non debet prætergredi quoquo modo. Job. 38. *Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia.* Et Pſalm. 103. *Terminū poſuiſti, quem non tranſgredientur.* Leo unguibus utitur pro 26
mucrone, & ideo bene cum per loca aſpera incedit, eis parcit, & eos intra carnem pedis abſcondit, timens ne forte hebetentur, ut dicit Solin. Leo eſt diabolus, ungues ejus ſunt tyranni, quibus mediantibus alios devorat, & infeſtat. Sed pro certo optime caver, ne tales hebetentur, imo ſemper eos acuit ad iră, & crudelitatem, & ideo non ſinit quod viam pœnitentiæ aſperam tangant, imo intra carnem, id eſt, intra mundi delitias eos involvit, & includit, ut ſic crudelitatis acutiem non amittant. *Vngues ejus, ungues ferrei.* Dan. 7. Vel dic, quod leo eſt bonus prælatus, qui unguibus correctionis quandoque parcit, & quouſque tempus opportunum habeat, eos abſcondit, unde Prov. 12. *Qui* 27
diſſimulat injuriam callidus eſt. Leo eſt animal liberaliſſimum, quia de præda ſua aliis beſtiis à longe ſequentibus liberalitatis gratia aliquid dimittere conſuevit, ut dicit Solin. Eſt etiam ſecundum Plin. animal multum gratum, quia benefacientem ſibi optime recognoſcit, ſicut patet per multa exempla ibidem l. 8. c. 15 Sic vere nos non debemus comedere ſoli prædam noſtram, id eſt, bona temporalia, imo aliis beſtiis, id eſt, pauperibus debemus liberaliter impartiri, & benefactores noſtros, ſcilicet, Deum, & homines recognoſcere, & per gratiarum actiones, nos oſtendere gratos eſſe, quia ſecundum Senecam, *Nihil honeſtius* 28
quam de beneficiis eſſe gratum. Item ſecundum Plin. lib. 18. Leo tantæ eſt caliditatis, quod ſemper febres quartanas patitur, ut feritas edometur. Sic vere quia multi boni ſunt nimis feri per rigiditatem, auſteritatem, zelum, & rigorem juſtitiæ, ita quod non cogitant propriam fragilitatem, ſed auſtere contra alios efferuntur, quando ſ. peccant, ideo ſæpe accidit, quod ad iſtum fervorem temperandum, natura naturans, ſcil. Deus facit, eos jugiter febrefcere, ſc. per carnales motus, & tentationes, vel etiam per aliquas tribulationes, ut ſic ex conſideratione propriæ fragilitatis diſcant aliis miſereri, ſicut patuit in Petro ſecundum Gregor. *Socrus enim Petri tenebatur magnis febribus.* Luc. 4. Socrus 29
Petri eſt caro. Caro leonis, quia excedit in calore, ideo ſecundū Dioſcor. ad eſum eſt nociva. Sic vere caro, i. vita illorum, qui excedunt in calore, id eſt, in concupiſcentia carnali vel mundiali, vel in calore, id eſt, in nimio rigore juſtitiæ, non debet manducari, id eſt, ab aliis imitari, & incorporari. *Non comedetis de*
carnibus eorum, quia immundæ ſunt. Levit. 11. Adeps leonis ſecun- 30
dum Plin. l. 28. c. 8. ſi quis eo inunctus fuerit, morſus reptilium nō timebit, & à venenoſis omnibus eo tēpore tutus erit. Adeps etiam ejus faciem mundificat, & candorem ibi ſervat, & maxime cum oleo roſaceo, tumores oculorum ſanat. Chriſtus eſt

leo

leo, cujus adeps est benignitas, & pietas, vel sanguis suus, & ideo si isto adipe inuncti fuerimus per passionis suæ memoriam, & compassionem, tunc facies, i. mens depurabitur, & in candore innocentiæ servabitur, & tumor, id est, superbia oculorum sedabitur, & à morsu reptilium, id est, carnalibus tentationibus poterimus esse tuti, quia quamdiu homo est inunctus compassione, & Christi sanguine, & passione, tamdiu verè tentationibus non succumbet, quia secund. Hieron. *Vix mala morte moritur pius homo.* Inunge ergo caput tuum, & faciem tuam lava.
31 Matth. 6. Fel leonis acuit claritatem oculorum, & valet contra morbos caducos, & cor ipsius in cibo sumptum solvit quartana nam, ut dicit idem. Sic verè cor Christi, i. dilectio, fel ipsius, i. e. correctio liberant à morbo caducò superbiæ, & à quartana avaritiæ, quæ facit hominem tremulosum. Pellis leonis si desuper
32 quis sederit, sanat hæmorrhoides, id est, fluxum sanguinis, & de quinq; venis. Sic conversatio Christi vel Sanctorum, quæ per pellem designatur, si super eam per imitationem sedeamus, fluxum quinq; venarum, i. desideria quinque sensuum restringet.
33 Secund. Hier. in gl. super Ezech. 19. Leo sic capitur. & venatur, quia fit duplex fovea, una contingue juxta aliam, & in secunda ponitur una cista, quæ faciliter clauditur cùm intratur, in prima autem fovea ponitur agnus vel ovis, in quam statim salit leo, quando esurit, pro ovicula capienda, & tunc videns se non posse de fovea etumpere, percipiens se deceptum, intrat secundam foveam, ut lateat. & sic incidit in cistam, quæ post ejus introitum subito se claudit, & eum exire ulterius non permittit, & sic in cavea extra foveam extrahitur, & in illa, catenatus tenetur, donec penitus edometur. Leo est homo, fovea prima est peccatum, secunda est verecundia confitendi, cista vel cavea est mala consuetudo. Quando igitur leo, i. homo esurit, se divitias, & delitias hujus mundi, tunc verè venator diabolus præparat sibi unam oviculam, i. aliquid delectabile, quia per malam suggestionem ostendit ei aliquam mulierem, vel pecuniam, vel hujusmodi, veruntamen bene ostendit ei, quod non potest habere, nisi intret foveam, i. nisi consentiat ad peccatum, sc. ad luxuriam & avaritiam. Et tunc fatuus leo non providens de egressu, statim in foveam insilit, i. statim consentit peccato, ut habeat illud delectabile. Esa. 24. *Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ.* Et tunc quando videt profunditatem foveæ, & exitum de peccato difficilem esse, utpote, quia cogitat, se non posse abstinere, vel pœnitentiam facere, tunc verè intrat in secundam foveam, i. in verecundiam confitendi, quia proponit non confiteri, vel non abstinere, quia *impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Prov. 18. Et sic intrat in cistam malæ consuetudinis, & desperationis, & à venatore diabolo capitur, de terra, i. e. de vita præsenti tollitur, & sic incolis damnationis perpetuæ alligatur, & perpetuis verberibus edomatur. Ideo Ezech. 19. dicitur de eo. *Miserunt in caveam, & in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis, ut non audiretur amplius vox ipsius super montes.* Rex Babylonis, est diabolus rex inferni, ad quem pro certo tales, quorum vox non auditur per confessionem, finaliter adducuntur. Vel si vis, prima fovea est mundus, in quam homo se implicat, ut suis delectationibus perfruatur, ita quòd exinde non potest exire. Secunda fovea est mala consuetudo, cista quæ ipsum claudit, scil. ne ad pœnitentiam revertatur, est desperatio, in qua capitur & ligatur, quia *immisit in rete pedem suum.* Job. 18. &c. dic ut supra. Pone, si vis, per modum figuræ Ezech. 19. de leone, qui homines devorabat, quomodo captus est, &c.
34 vide ibi. Leo timet multum, sc. gallum album, cantum ejus, & cristam ejus, & quendam lapidem, qui in gallo albo invenitur, qui dicitur alectorius. Item timet ignem, strepitum rotarum, & quandam bestiam, quæ dicitur leonthophonus, cujus morsus est ei venenosus, & quando videt catulum coram se verberari, ut dicit Plin. lib. 8. c. 16. & Soli. Revera hæc omnia debemus timere, & primo quidem gallum album, i. e. Christum vel prælatum, maximè si albus fuerit atq; castus, quia tunc debet potissimè revereri, & cantus quem cantat, i. monitio prædicationis & eruditionis, crista etiam ejus, i. auctoritas jurisdictionis, lapis pretiosus quem habet, i. duritia correctionis. Hæc enim omnia quæ ad gallos albos, i. ad bonos prælatos, & prædicatores pertinent, in reverentia sunt habenda. Debemus insuper timere ignem infernalis afflictionis, strepitum rotarum sacræ Scripturæ & divinæ comminationis, bestiam venenosam, i. carnem propriam, & venenum suæ delectationis, & verberationem catulorum, i. damnationes, & malos mores peccatorum, & pœnas suæ tribulationis, ideò dicitur bene Prov. 28. *Beatus homo, qui semper est pavidus*: ideo consulit Apostolus ad Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time.* Secund. Isid. lib. 12. est quædam bestiola, quæ dicitur leonthophonus, quàm miro modo timet leo, & læna, quia quoddam portat venenum, quod leonem interficit, & lænam, unde bestiola capta exuitur, pulvis ejus super carnes in leonum semitis ponitur, & sic esu illarum carnium occiduntur. Leò igitur istam bestiam lethali odio prosequitur, sed non audet eam mordere, sed solum pedibus exanimare. Sic verè quia diabolus vel mala mulier, & vetula portant venenum tentationum, ideo leo, i. quilibet justus debet eam summoperè formidare, & venena suæ malitiæ prætavere. Per istam enim bestiam intelligo malam mulierem, cujus venenum, i. verba & falladia victoriant contra leonem, i. bonam personam per pectatum luxuriæ, quia quando venator diabolus vult capere leones, i. bonas personas, & religiosas, tunc primo comburit igne luxuriæ bestiolam, i malam mulierem, & quando incinerata est, i, deturpatà & desiccata, tunc facit eam macquarellam, & de ea incinerat carnes alias, i. juvenculas mulieres, ut sic per eas invenenatas possit leones, i. viros perfectos per luxuriâ venenare, & ideo talis bestia, scil. vetula, & caro ab ea intoxicata, i. malà mulier, à leonibus, i. à viris justis potentissimè est cavenda, quia *à muliere initium factum est peccati*, Eccl. 26. ita quòd per complacentiâ non est mordenda, sed fugienda, potius, & contemnenda, & conculcanda. Leo dormit oculis apertis, dextrum pedem præ- 36
movet, gratificus est & liberalis, & seipsum cum cauda verberat. Sic verè charissimi, vir perfectus semper habet apertos oculos per discretionem, etiam quando dormit per mundanam consolationem: pedem etiam dextrum, i, affectum spiritualem prius movet, quàm sinistrum, i. temporalem, vel carnalem, quia sc. spiritualia præponit temporalibus, æterna caducis. Gratus debet esse per gratiarum actionem, liberalis, per eleemosynam, & compassionem, & seipsum debet verberare per propriæ carnis macerationem, juxta illud: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* 1. ad Corinth. 9.

Cap. LVIII.

De Læna.

Læna est animal luxuriosum, & semper gestit in coitum, & 1
ideo leone crudelior est, & maximè quando habet fœtum, & ideo cum pardo adulteratur, & sterilis efficitur, & filios parturit imperfectos. Sic verè mulier luxuriosa semper gestit in copulam carnalem, & ideo sæpe adultera efficitur, relicto leone, i. viro suo, & sic filios imperfectos generat, scil. adulterinos, & non legitimos, & à productione bonorum operum sterilis efficitur, & crudelis, sc. per malitiam & cautelam, quia *non est malitia super malitiam mulieris.* Eccl. 25. Ideo de mala muliere potest dici suis filijs spurijs imperfectis. *Mater tua læna cubavit inter leones.* Ezech. 19. Vel die de anima sicut sup. de leone. Læna filios 2
suos diligit, & pro eis se opponit contra insidias venatorum, ut dicit Isidorus. Sic beata Virgo pro sibi devotis contra diabolum pugnat, & eos valde diligit atque fovet. Vel expone de Ecclesia vel prælatis, qui pro subditis adversantibus omnibus se exponunt.

Cap. LIX.

De Leopardo.

Leopardus est animal ex leonis & pardi adulterio genera- 1
tum, & est præceps ad sanguinem, & natium habet colorē sicut pardus, & fœmina crudelior est quàm masculus, atq; major, ut dicit Aristot. Tales sunt impij prælati, qui in parda, i. e. in Ecclesia à leone, i. diabolo generantur, quia sc. per operationem diabolicam promoventur. Tales enim sunt præcipites ad sanguinem, i. ad crudelitatem, sævitiam, & rapinam. Varij etiam sunt coloris per varias fallacias, & cautelas. Et pro certo inter istos fœmina dicitur esse major, quia inter malos hodie illi, qui sunt fœminæ, i. qui minus sunt virtuosi, & valentes quantum ad scientiam, & virtutes, potestate, & dignitate sunt majores, quia scil. inter malos, priores aliquoriens plus communiter promoventur quàm alij. *Pardus ad vesperam vastavit eos.* Hier. 5. Leopar- 2
dus prædam suam saltu insequitur, & non cursu, & si in tertio saltu non arripuerit prædam suam, sistit, & præ indignatione revertitur, & quasi victus retrocedit. Sic diabolus præceps fertur ad prædam, id est, animam capiendam, quia pro ea capienda facit plures saltus primum, qui est cogitatio, secundum, qui

est delectatio, sed si deficit ad imprimendum tertium, sc. consensum vel operationem, tunc præ superbia resilit quasi victus, quia secundùm Sanctos, quando diabolus tentans vincitur ab aliquo, nunquam de eodem crimine amplius tentat eum. Vel pone de multis, qui cum maximo ardore sequuntur mundana, qui videntes se non posse mundi bona acquirere, nec mundi negotia sibi prospere cedere, præ indignatione cessant, & ad Dominum revertuntur. Ista enim est indignatio spiritualis, de qua
3 Esa. 63. *Indignatio mea, & ipsa auxiliata est mihi.* Leopardus mirabiliter leonem odit, & ideo de eo astutia non viribus victorizat. Facit enim foveam duo habentem orificia multum larga, medium autem foveæ est multum strictum. Leone ergo eum persequente, in foveam subito se immergit, quem persequens leo foveam cum impetu subintrat, ubi credit de illo triumphare. Sed leopardus cùm sit gracilis, transit per strictum medium foveæ, & per aliud orificium exit. Leo autem cùm grossioris sit corporis, non potest transire libere, quod percipiens leopardus leonem ibi in strictura esse impeditum, foveam à parte opposita ingreditur, & ipsum vulnerat, & occidit, & sic per astutiam, non per vires de leone victoriam obtinet leopardus, & in antro positum libere invadit, quem in publico positum invadere non auderet, ut dicit Homer. l. 3. de pugnis & astut. bestiar. Leo est homo, qui ita est fortis, quòd nullus potest eum ad peccatum inclinare invitum. *Leo fortissimus bestiarum.* Prov. 30. Leopardus est diabolus, qui multis varietatibus, i. multis cautelis & falsitatibus est velatus, sed pro certo iste odit naturaliter leonem, i. virum justum, & ei naturaliter invidet, & ipsum persequitur, & invadit, & quia ipsum non potest vincere violenter, i. ad peccatū inducere invitū, ideo parat ei foveam, i. procurat sibi aliquod officium, vel aliquam mundanā prosperitatem, ubi licet sit introitus, & exitus, tamen via est multum stricta, quia prosperitas mundi ita per avaritiam & malam consuetudinem constringit, quòd vix egreditur, qui subintrat. Unde Prov. 22. *Fovea profunda os aliena,* & Prov. 2. *Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.* Quid ergo? Pro certo leo, l. homo videns hujusmodi foveam, i. mundi prosperitatem, officiū vel negotium, ibi subintrat, & in foveā mundanæ prosperitatis se implicat, & involvit, utpote quia efficitur mercator vel hujusmodi, & est intentio sua, ut cōmuniter, quod habendo divitias contra pardum diabolum per eleemosynas, & pietatis opera prælietur, sed quanto plus in foveam mundanæ prosperitatis se ingerit, tanto plus strictura avaritiæ & malæ consuetudinis ipsum ligat, ita quòd de ista fovea non potest amplius exire, nec à mundi negotijs resilire, & ideo diabolus ipsum videns irretitum, & involutum, audacter in eum insilit per tentationes, & eum vulnerat per delectationes, occidit per consensum, & per mortem temporalem, ipsumq; laniat per æternam, & sic, qui violenter hominem vincere non valet, per cautelam sub specie boni de eo victorizat, quia *qui se explicuerit de laqueo, cadet in foveam.*
4 Esa. 24. Leopardus caput habet simile pardo, similiter & colorem corporis, pedes autem & cauda similia sunt leoni, secund. Arist. Leopardus secund. Avic. quando est invenenatus, quærit stercus hominis, & ideo venatores stercus in alta arbore suspendunt, ad quod dum ille saltat, ipsum capiunt, & occidunt. Et idem dicit Arist. l. 9. c. 6. de pardo & panthera. Rectè tales sunt hypocritæ religiosi & clerici, quia verè caput & pellis, i. intentio & conversatio ipsorum similis est pardo, scil. quantum ad varietatem malitiarum & cautelarum, pedes vero, i. affectus talium, & cauda, i. finis vitæ suæ similes sunt leoni, sc. quantum ad superbiam, & crudelitatem, quia licet habeant pellem variam, i. conversationē pulchram, tamen pedes, i. affectus sunt leonini. Et isti pro certo, quando sunt invenenati per avaritiam & hypocrisim, diligunt stercora, i. *mundi divitias,* quæ ab Apostolo ad Philip. 3. *stercora* dicuntur, quia *qui vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora.* Thr. 4. Et ideo ist saltant per ambitionem ad arbores dignitatum, ut stercora divitiarum, quæ ibi sunt, acquirant, & sic à venatore diabolo temporaliter, & spiritualiter & æternaliter capiuntur per vitia & peccata.

Caput LX.

De Lepore.

LEpus dicitur quasi levipes, à pedum levitate & velocitate secundùm Isidorum. Animal est leve, timidum & imbelle, nullum habens armorum genus, præter suorum membrorum levitatem, debilis est visus, sicut omnia animalia palpebras in dormiendo non claudentia, boni est auditus, & maximè, quando aures ipsius sunt erectæ, aures habet longas & flexibiles, quod fuit ei necessariū, ut eis oculos defenderet à muscis, & cæteris nocumentis. Nam ut dicit Avicenna contra omne nocivum, dedit natura remedium creaturæ. Et contra canes, & alios persequentes data est ei levitas membrorum, contra muscas autem ejus oculos debiles infestantes, fuit proceritas auriū sibi data, ut dicit Isid. l. 12. Rectè tales sunt pauperes & egeni, & simplices sæculares, quia ad litteram tales sunt timidi & imbelles, quia nec possunt, nec audent, nec volunt contra alios bellare per discordias seu lites, quia etiam læsi se non audent defendere. Unde Jac. 5. *Occidistis justum, & non restitit vobis.* Et Eccles. 13. *Pauper autē læsus tacebit.* Unde tales non habent sc. divitias & delitias temporales, ut per eas à canibus, i. e. mundi raptoribus & potentibus tueantur. Debiles etiam sunt visus, i. intellectus per ignorantiam. A muscis, i. à malis cogitationibus, hæresibus & erroribus non modicum infestantur. Verumtamen Deus contra ista duo nocumenta dedit illis duo remedia, quia contra canes, i. contra mundi raptores data est eis levitas membrorum, i. paupertas, quia non sunt onerati pondere terrenorum, & ideo à mundi principibus non infestantur, quia secund. Sen. *Sola miseria caret invidia,* ideo dicit idem in lib. de remedijs fortuitorum. *Pauper es, quare doles? gaude magis, quia fortuna ad talem statum te devexit, quem violenter nemo auferre potest.* Contra autē visus debilitatem, i. ignorantiam, & contra infestationem muscarum, i. errorum, data est eis auriū proceritas, i. auditus verbi Dei magnitudo & flexibilitas, quia tales libenter audiunt sermones, & sic contra ignorantiam instruuntur, & contra muscas tutus redditur oculus intellectus eorum. *Fiant aures tuæ intendentes, & oculi tui videntes.* Dan. 9. Quod est contra illos, qui non libenter audiunt sermones, quia videtur, quòd non habeant aures, & ideo non mirum, si muscis malarū cogitationū abundant. Ezech. 23. *Nares tuas & aures præcident.* Lepus necesse habet multum currere & fugere, ne à bestijs alijs capiatur, & ideo pedes ejus subtus sunt villosi, ut pilorū levitate, pedum carnositas tueatur, quod in alijs animalibus ratius invenitur, secundùm Aristotelem. E habet pedes anteriores posterioribus curtiores, quod ei necessarium erat, ut corpus ejus à terra levius & facilius moveretur, ideo versus montem optimè currit, si autem versus vallem descenderit, faciliter cadere consuevit, propter anteriorum crurum brevitatem. Rectè tales sunt mundi divites, quia verè pedes eorum, id est, affectus sunt pilosi, id est, pilis & vellere divitiarum induti, quia pro certo tota eorum affectio est ad divitias, ita quòd carnositas sua, id est, carnalitas & voluptuositis pilis tegitur & foveatur, & ideo pedes anteriores, id est, affectus spirituales sunt posterioribus, id est, temporalibus breviores, quia multum afficiuntur ad temporalia, & parum ad spiritualia quia *posteriora tua plura prioribus.* Apoc. 2. Et ideo pro certo optime currunt contra montes, id est, ad mundi honores & dignitates, ad quas semper ambiunt & anhelant. *Levavi oculos meos in montes.* Sed verè versus vallem, i. ad opera humilitatis nesciunt currere, quia cadunt per vitia & peccata, & sic cursum humilitatis vel pietatis non perficiunt quoquo modo. Vel dic in bono, quòd pedes anteriores sunt affectus carnales, pes posterior amor est spiritualis, quia *prius animale est, deinde quod spirituale est,* 1. ad Cor. 15. Debemus igitur pedes, i. affectiones naturales habere pilosas & forratas, scil. forratura gratuitæ charitatis, ne sc. in cursu bonorum operum laboremus, & ne carnositas, id est, fragilitas carnis nostræ nimium fatigetur, quia *charitas omnia sustinet,* 1. ad Corinth. 13. Ista enim sola nescit laborem, nam ut dicit August. Solus amor nomen difficultatis erubescit. Pedes etiam nostri posteriores, id est, amor spiritualis debet esse longior, & extensior anterioribus, i. e. ipsis affectionibus temporalibus & carnalibus, quia plus debemus currere per bona opera, & nos à terra, i. e. à temporalibus faciliter elevare per divitiarum contemptum. Contra vallem autem mundi non debemus currere, ejus negotia ministrando, quia pro certo faciliter caderemus per vitia & peccata, quia impossibile est, quòd homo temporalibus implicetur, quin faciliter in vitia dilabatur. *Cadat ascensor ejus retro.* Genes. 49. Lepus non potest currere versus vallem, quin facillimè cadat, & ideo quando cogitur versus vallem ire, non descendit contra vallem directè imo obliq; circuit circa montem, & quantum potest, semper ad montis altitudinem se convertit. Unde & cursum suum non continuat, imo obliq; graditur huc atq; illuc, & sic multotiens canibus

bus illudit. Sic verè chariſſimi, homò non poteſt faciliter currere contra vallē, i. ad mundi negotia, quin cadat, ſcil. in multa peccata, & ideo non debet libenter illuc incedere, ſed ſemper verſus montem cœli per contemplationem, & bona opera currere vel volare. *Aſcende in montem iſtū Abarim, & contemplare inde terram.* Num. 27. Verumtamen quando cogitur currere verſus vallem, quando ſc. pro neceſſitate hujus vitæ, vel ex officio prælationis ſibi injuncto habet neceſſe ad mundana negotia declinare, tunc ad illum finem ne cadat in peccatum, & ne à canibus dæmonibus & tentationibus occidatur, ipſe non debet directè currere contra vallem, quia non ſe debet ex toto exponere ad mundana, nec curſum hujuſmodi debet continuare, imo ſemper debet ire circa montem perfectionis & contemplationis, ut ſcil. ſemper cogitet de cœlo & cœleſtibus per orationem, & devotionem, & ſic canes, i. dæmones illudentur, nec ab eis per vitia capietur, quia dato quòd homo mundi adminiſtret negotia, tamen ſi habeat mentem ad Deum, & ad cœleſtia, ita quòd aliquando à curſu mundi ceſſet, & ad bona ſpiritualia ſe convertat, nunquam ſuccumbet in peccato. *Sic curro, non quaſi in incertum.* 1. ad Cor. 8. Unde bene conſulitur, Gen. 9. *Non ſtes in omni*
4 *circa regione, ſed in monte ſalvum te fac.* Secund. Plin. lib. 8 c. 55. Duo ſunt genera leporum, ſc. magni, qui multum ſunt veloces, & parvi, qui cuniculi dicuntur, qui foveas ſubterraneas ſibi fodiunt, & tales in aliquibus inſulis, & ſilvis in tantum abundant quòd omnes ſegetes depaſcunt, & famem faciunt regionis. Rectè ſic ſunt duo genera mundanorum, quidam magni, ſcil. principes & potentes, qui veloces ſunt ad effundendum ſanguinem. Alij parvi, ſcil. mercatores, uſurarij, ballivi & advocati, & tales pro certo in terra, i. in bonis terrenis ſibi cavernas faciunt, quia ita videntur in eis involuti per amorem, quòd ibi quaſi ſunt ſepulti. Quid ergo? Pro certo iſti lepores & parvi, & magni, & raptores, & uſurarij, ſegetes hominum, i. e. ſubditorum, & vicinorum pauperum depaſcuntur, ſc. per uſuras & rapinas, & ſic in regione hujus mundi famem & eſuriem paupertatis introducunt, dum ſc. alios depauperant & devaſtant. Pſ. 79. *Singularis fe-*
5 *rus depaſtus eſt eam.* Fœtus cuniculorum in aliquibus regionibus & inſulis ita ſunt accepti, & ab incolis vix purgatis interioribus comeduntur ſc. in Balearibus inſulis. Sic verè multi hodie accipiunt in cibum, i. in exemplum fœtus cuniculorum, i. perſonas juvenes atq; leves, licet eorum interiora, ſc. cor & affectio, non ſint depurata à fœcibus luxuriæ & carnalitatis. Secund. Plin. l. 8.
6 c. 55. Archelaus auctor eſt, quòd lepores quot habent annos ætatis, tot foramina habent in poſterioribus, & in ano, & quanto plus vivunt, tanto plures anos & foramina, pro ejiciendis excrementis & ſtercoribus à natura recipiunt, & quanto plus abundant in anis, tanto plures introitus faciunt in antris ſuis, & quanto plus ſenuerint, tanto plures introitus faciunt in cavernam. Rectè tales ſunt boni & juſti, quia quanto magis in mundo vivunt, tanto ad cavernam paradiſi plures introitus ſibi parant, & ſemper novas vias ſalutis inveniunt & procurant. Eſa. 57. *Viam facite, auferte offendicula, prabete iter.* Quanto etiam ſunt ætate vel moribus ſeniores, tanto plures anos habere debent, i. tanto debent eſſe promptiores ad expellenda ſtercora, i. vitia removenda. Vel expone de avaris & peccatoribus, qui quanto plus vivunt, tanto per peccata faciunt ſibi plures introitus ad cavernā inferni, quia ſemper nova crimina novis addunt contra illud Eccl. 5. *Ne adjicias peccatum ſuper peccatum.* Vel dic de avaris, qui quanto plus vivunt, tanto faciunt & inveniunt plures modos & vias ſtercorizandi per luxuriā, & intrandi terram per avaritiam, i. acquirendi bona terrena, quia plus ſunt cupidi in ſenectute, quàm in juventute. Et ideo Eccl. 2. *Va homini qui ingreditur terram*
7 *duplici via.* Secund. Plin. ibid. lepores & cuniculi dicuntur habere utrumq; ſexum, & ideo dicuntur gignſ, & gignere ſine mare, expone de Chriſto, qui duplicem habuit naturam, ſc. maſculinā i. divinam, & fœmininam, i. humanam, & hoc quia ſine mare, i. ſine virili ſemine fuit genitus, ſ. in virgine, & ſine mare, i. carnali copula genuit, ſcil. peccatores ad gratiam, & ad fidem, quia *voluntariè genuit nos verbo veritatis.* Jacob 1. Vel ſi vis, allega contra nefarios Sodomitas, qui vicem utriuſque perſonæ in ſe
8 videntur habere. Cuniculi & lepores mirabiliter ſunt fœcundi, quia quando unum pariunt, ſemper novo fœtu altero uterus gravidatur, unde dum unum pariūt, alium concipiunt, & ideo talia animalia utilia ſunt, & quo ad eſum, & quo ad veſtitum, & quo ad multiplicem medicinam, ut dicit idem ibidem. Rectè ſic debet eſſe de bono Chriſtiano, quia verè ipſe debet eſſe fœcundus per bona opera, quia quando unum fœtum, i. unum bonum opus producit & emittit, ſtatim uterus voluntatis ſuæ debet impregnari per bonum propoſitum alio bono opere, quia ſemper debet concipere & proponere, nova bona opera parturire, & ſic talis erit utilis ſibi, ſcil. & alijs, & ad cibandum per pietatem, & ad eos veſtiendum per exemplarem honeſtatem, & ad eos medicandū per doctrinam, & ſagacitatem. Ezech. 47. 9 *Erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus in medicinam gentium.* Coagulum leporis valet contra venenum, & ventris fluxum reſtringit. Sanguis etiam leporis dolorem mitigat oculorum, nec invenitur aliquod animal, quod habeat dentes in utraq; mandibula, quod habeat coagulum, præter leporem, ut dicit Ariſtot. Et quanto ejus coagulum veruſtius, tanto melius, ſecundùm Plinium. Sic verè ſi habuerimus coagulum, & pinguedinem charitatis, & pietatis veri leporis Chriſti, in corde noſtro per imitationem, & recordationem, & etiam ſanguinem ſuæ dulciſſimæ paſſionis, tunc verè venenum invidiæ ſiccabitur, fluxus luxuriæ ſtringetur, dolor iracundiæ mitigabitur, & ceſſabit. Tale tamen coagulum, ſcil. charitatis, & benignitatis, non habent illi, qui habent dentes, id eſt, verba detractoria in utraq; mandibula, i. ſuperius & inferius, ſuperius quàntum ad prælatos, inferius quantum ad ſubditos. Tales enim adipem non habent, quia verè tales detractores carent, ut communiter, pietate, charitate & mitirate. Sed verè charitas, & amor quanto vetuſtior, tanto perfectior & melior, quia vinum novum, amicus novus veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud Eccl 9. Luc. *Dixit enim vetus melius eſt.*

Cap. LI.

De Lynce.

Lynx eſt animal ſimile lupo, & in luporum numero com- 1
putatur, ſecundùm Iſidor. habens dorſum diſtinctum maculis, ſicut pardus. Urina autem ejus convertitur in gemmam, quæ lyncurium appellatur. Sed hoc præſentit beſtia, & dolens, quod tranſire debeat in humanos uſus, urinam abſcondit ſub humo, ſed ibi citius in lapidem tranſmutatur, & ſic beſtia unde nocere crediderat, magis juvat, ut dicit Plin. lib. 8. cap. 38. & Iſidorus lib. 12. Lynx ſignificat Deum Patrem, qui prius fuit lupus, ſcil. quantum ad rigorem & auſtetitatem. Urina ejus eſt filius, qui in ipſo fuit æternaliter generatus. Terra eſt beata Virgo. Quia pro certo lynx, i. Deus Pater emiſit per æternam generationem urinam, i. filium benedictum, ſed tandem in beata incarnatione ipſum abſcondit in terra, i. e. in beata virgine, ſed pro certo ibi fuit mutatus in lapidem pretioſum, id eſt, in hominem, ſcil. in Chriſtum. Nam Chriſtus, qui rectè ſimilis eſt lyncurio, paleas, ſcil. attrahendo, i. peccatores, ex tali urina extitit procreatus, quia *homo jacit ſementem in terram, & germinat.* Marc. 4. Vel dic, de invidiæ doctoribus, qui nullatenus publicant facta ſua, argumenta ſua, & ſcripta ſua, quaſi invidentes ſaluti animarum. Vel dic, quòd lynx eſt avarus, rapax & lupinus, vel ſipellis, & varius, qui revera in arcis & abditis ſuis utinam, i. bona temporalia habet, quæ abſcondit, nolens quod in uſus hominum convertantur. Vel allega, quòd invidi unde magis credunt nocere homini, inde ei proficiunt, quia ſæpe accidit, quòd illi, qui ab invidis in terra abſconduntur, i. ad ſtatum infirmitatis & adverſitatis deducuntur, Dei providentia operante, pretioſi lapides efficiuntur. Exemplum de Joſeph, quem fratres in foveam poſuerunt, & Ægyptijs vendiderunt, & ſic eum perdere ſe crediderunt, quem tamen occaſionaliter ad Ægypti regimen promoverunt. Ideo Sapiens loquens de Dei providentia Sap. 10. dicit: *Hec venditum juſtum non dereliquit.* Vel dic, quòd viam, per quam invidus credit utilitatem homini impedire, ſolet eam melius procurare. *Homo enim proponit, & Deus diſponit.*

Cap. LXII.

De Limace.

Limax eſt vermis, ſic dictus, eò quòd de limo naſcatur, ſecundum Iſidor. lib. 12. Nam quia ex limo naſcitur, ideo ſemper eſt ſordidus & immundus, & eſt valde tardi motus, ſemper gerens concham duram, intra quam ſe recludit, quando aliquo tangitur quoquo modo, loca quæ tangit, maculat, & poſt ſe veſtigia derelinquit. Rectè talis eſt luxuriоſus, quia verè talis cùm de limo, i. de vili materia & ſperma te immundo concupiſcentiaque carnali naſcatur; ideo per gulam & luxuriam ſibi i-

tur

tur sordidus & immundus, & quicquid tangit per verba sua impudica, fœdat, & maculat & inficit. *Quicquid enim tetigerit immundus, immundum facit.* Num. 19. Post se etiam vestigia derelinquit, quia sicut dicitur Sap. 2. *Non sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, ubique relinquamus signa lætitiæ nostræ.* Et Job. 41. *Post eum lucebit semita.* Isti sunt lenti gradus per pigritiam; quia non moventur faciliter per bonam operationem. *Pedes eorum pigri sunt ad ambulandum.* Sap. 15. Tales semper volunt esse in delitijs, & quiete, & secum concham malæ excusationis deferunt atq; portant. Nam quando tanguntur, i. e. corriguntur vel arguuntur de peccato suo, pro certo statim se includunt, & se celant per excusationem, & peccati sui defensionem. *Claude ostia tua super te.* Esa. 26. Et sicut secund. Isidor. tales habent nasci in imbre & aere corrupto, & sic verè luxuriosi generantur in imbre corrupto, i. in prosperitate, & delitijs mundi, & in aere infecto, i. in mala societate; quia una mala persona, & luxuriosa aliam inficit & corrumpit, quia *modicum fermenti totam massam corrumpit.* 1. ad Corinth. 5. Limax licet sit vilis conditionis, de limo genitus, & ad limum tendit, tamen animal est cornutum, quia quædam habet additamenta cornea, cum quibus sibi viam quærit, quæ cum obstaculum invenerint, se retrahit, & in concham se recludit. Et quamvis lenti sit gradus, tamen arborum scandit aliquoties summitates, & germina comedit atq; flores. Sic verè licet miser homo de limo, i. terra, & vili spermate nascatur, & licet ad literam ad limum, i. ad terram iterum per mortem tendat, tamen animal est cornutum per superbiam & elationem. Et licet sit tardi gradus, quantum ad motum bonæ operationis, tamen aliquando scandit ad summitates, i. ad altarum officia dignitatum, ubi per excoriationes & rapinas vorat & rodit germina & flores, i. divitias circumiacentium vicinorum. Nam sicut ad oculum hodie videtur, tales qui nihil valent, & sunt de vili plebe nati, aliquando præ cæteris promoventur, quia *insuspicabilis portavit diadema*, Eccl. 11. & Eccl. 10. *Vidi stultum in dignitate sublimi.* 3 Limax vermis est vilissimus, & tamen est cornutus, quando tamen aliquod obstaculum invenit, cornua sua ad se retrahit, & infra suam concham se recludit. Sic verè homo quamvis sit naturaliter vilissimus, tamen aliquoties per superbiam fit cornutus. Verumtamen quando iste limax, scil. homo invenit in mundo aliqua obstacula, i. fortes tribulationes & oppressiones, tunc aliquando cornua suæ superbiæ retrahit, & humilis efficitur & benignus, & in agnitionem suæ fragilitatis propriæ se recolligit & recludit 2. Mach. 9. *In agnitionem sui ductus est, percussus à Domino plaga.* Nam secund. Gregor. *Mala, quæ hic nos premunt, ad Deum citius ire compellunt.*

Cap. LXIII.

De Lupo.

1 LUpus dicitur quasi leonis pes, quia ad modum leonis virtutem habet in pedibus, quicquid enim pede presserit, non vivit. Bestia est rapax, & cruoris appetens, quæ rabie rapacitatis quamcunq; bestiolam invenerit trucidat, ut dicit Isidorus lib. 12. Rectè tales sunt raptores hujus mundi, & principes, quia pedes sui, i. manus & ungues sunt ad modum leonis, scilicet acuti per rapinam, & curvi per parcitatem, scilicet apti ad aliena attrahenda per acuitatem, & avare retinenda per tenacitatem, cruorem enim, i. substantiam temporalem bestiarum innocentium, i. pauperum multum appetunt, & ideo sæpe eos per lites & exactiones impetunt, & invadunt, & ad littora quandoque perimunt & occidunt, ut cruore, i. temporali eorum substantia fatientur, sicut patet in malis latronibus & principibus,
2 & judicibus. Ideo Sopho. 3. *Principes ejus sicut lupi rapaces.* Lupus secund. Isidor. (ut dicunt rustici) si hominem prævideri tollitei vocem, quia suo anhelitu aerem inficit, qui infectus hominem contiguum voce privat, & ideo subito tacenti dicitur, *Lupus est in fabula.* Si autē ab homine primo visus fuerit, tunc quasi totam deserit feritatem, ut dicit Isidor. lib. 12. & etiam Plin. Rectè sic facit diabolus, quia quando videt aliquem hominem bene loquentem, & clamantem per gratam prædicationem, vel gratiarū actionem, tunc volens sibi tollere talem vocem, primo inficit aerem sibi contiguum, quia sc. aliquam malam personam vel societatem, quam frequentat, per luxuriam vel alias anhelitu suo, i. suis malis suggestionibus inficit, & corrumpit, & sic ille aer corruptus tangit hominem, scilicet justum sacerdotem, prædicatorem, vel alium, per mala verba, tactum & opera, & eum similiter inficit per malas delectationes, & corrumpit per consensus & operationes; quia *corrumpunt bonos mores colloquia prava.* 1. ad Corint. 15. Et sic talis perdit vocem prædicationis vel orationis, vel gratiarum actionis, quia pro certo homo taliter per luxuriam vel alias infectus, statim cessat emittere tales voces. *Eris quasi mutus, nec quasi vir objurgans.* Ezech. 3. Pater in sacerdotibus luxuriosis, qui alios non audent reprehendere delinquentes, nec contra lupum diabolum clamare. *Rauce facte sunt fauces meæ.* Si autem sua malitia prævisa fuerit per cautelam, tunc si homo voluerit, non nocebit. 2. ad Corinth. 2. *Non ignoramus cogitationes ejus.* Lupi secundum Isidorum ibidem, non nisi per duodecim dies in anno coeunt, famem diu sustinent, sed post longa jejunia multum comedunt. Et sunt in Æthiopia lupi jubati, qui ita varii sunt, ut nullus color eis desit. Recte tales sunt cupidi & avari, causidici & raptores. Quia vere tales raro copulantur, i. raro per societatem, amorem & concordiam se conjungunt, quia unus in patria sua nollet alium sibi similem repetire. *Alter alterum non quæsivit.* Esa. 34. Isti etiam famem avaritiæ multum sustinent, quia nunquam ab eis discedit. Et tales quamvis in principio, scilicet juventutis, multum jejunant, quia scil. cibos divitiarum ad voluntatem non acquirunt, tamen finaliter multum de divitiis devorant, & manducant, quia licet primo sint pauperes, tamen postea divites cito fiunt. *Omnem escam manducabit venter.* Eccles. 36. Vel dic, quod tales debemus esse, primo enim, id est, in hac vita habemus parum comedere per abstinentiam, & sic in altera vita satis poterimus comedere, in paradisi affluentia. Debemus etiam raro copulari per luxuriam, vel nunquam nisi in conjugio, & tunc raro. Colorati etiam debemus esse per bonam apparentiam. In Æthiopia sunt lupi qui 4
ita varii sunt, quod nullus color eis desit, & isti sunt (sicut credo) quos Plin. lib. 8. c. 20. Choas vocat, quos dicit habere effigiem lupi, & pardorum maculas. Tales sunt curiosi domicelli, qui jubas crines nutriunt, contra consilium Apostoli 1. ad Cotint. 11. *Vir si comam nutriat, ignominia est illi.* Isti autem omnes colores dicuntur habere, quia, id est, per curiositatem vestium variis coloribus sunt ornati. Vel dic, de fraudulentis, qui revera multimodi sunt coloris per falsitatem, cautelam & duplicitatem quia omnes colores, id est, omnes fallaciæ, & apparentiæ falsæ possunt in eis reperiri. *Vestivi te discoloribus.* Ezech. 16. Ideo Hierem. 13. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, & pardus varietates suas, &c.* Vel dic de hypocritis, qui ad literam multum jejunant scilicet in aperto, sed tandem multum comedunt in occulto. Raro coeunt per fictam castitatem. Multorum sunt colorum per bonæ apparētiæ venustatem. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.* Ezech. 16. Secundum Plinium lib. 8. c. 22. Lupi in Aphrica, & 5
aliis calidis regionibus sunt parvi, tardi, & inertes. Illi vero qui in frigidis regionibus gignuntur, corpore sunt majores, & animo sæviores. Aphrica regio calida significat delitias, & divitias hujus mundi, & statum prosperitatis, ubi fervor concupiscentiarum abundat. Regio frigida est timor Dei pœnitentia & tribulatio & paupertas, quia revera charissimi illi, qui in regione calida prosperitatis morantur, scilicet divites & delitiosi, sunt minores in virtutibus, & meritis, & imperfectiores, quā illi qui in regionibus frigidis, i. in statu tribulationis, & pœnitentiæ commorantur. 28. *Reficiebant nos omnes propter imbrem, & propter frigus.* Secundum Aristotelem lib. 2. c. 1. In India est quidam lu- 6
pus, habens tres ordines dentium in ore, faciem hominis, pedes leonis, caudam scorpionis, vocem sicut homo, terribilem ut tuba, velox est sicut cervus, valde crudelis, & homines comedit. Vide supra de animalibus in generali, ubi invenies de manticora vel barrito, quia idem est sicut patet. Vide ubi fit mentio de manticora infra. Lupi secundum Aristotelem & etiam omnia 7
animalia carnem comedentia sunt magis sæva quando habent catulos, quam ante, & (ut dicit idem) lupi quando fugiunt, ferunt filios suos secum. Sic vere avari, & raptores mundi magis sunt sævi per rapinam, usuram & excoriationem, quando habent catulos, i. filios & filias, quam alias, quia sc. tunc nituntur pro filiis acquirere vel prædari, & ideo utile esset hominibus talibus, quod carerent filiis, quia multa mala faciunt patres pro filiis per desiderium, & affectum, s. de eis jugiter cogitādo, & pro eis ditandis sollicitudinem habendo, quia *in fortitudine manus sue præparant panem liberis.* Job 24. Vel dic de prælatis, qui magis sunt sævi, & crudeles quando filios habent, i. quando circa se habent suam carnalem parentelam, quam quidem semper ferunt secum, & semper secum habere volunt, sicut patet de multis, qui de suis nepotulis, parentibus & compatriotis, & familiaribus re-

plent

8 plent toram Ecclesiam, qui præsunt. Lupus comedit carnes crudas, & raro comedit herbam, nisi infirmetur, quia tunc sentiens se repletum, quærit & comedit quandam herbam, ut evomat, quod comedit, ut dicit Aristot. l. 8, c. 5. Sic verè raptores & avari, qui comedunt carnes, i. temporales substantias pauperum vicinorum, rarissimè comedunt & sibi incorporant herbam, i. pabulum sacræ Scripturæ, quia nunquam volunt audire sermones & prædicationem. Verumtamen aliquotiens quando infirmantur, & timent mortem, quia vident, quod cibis malis sunt repleti, i. divitijs malè acquisitis, vel alijs vitijs & peccatis, tunc sibi incorporant herbam istam, sc. pœnitentiam, vel sacram Scripturam, & sic aliquando evomunt per restitutionē vel per confessionem, divitias & peccata. *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre ejus, extrahet eas Deus.* Job. 20. Quia verè mundani principes, divites & raptores nolunt hodie nec aliena restituere, nec peccata confiteri, nisi quando per infirmitates & tribulationes à Domino compelluntur, quia multiplicæ sunt infirmitates eo-
9 rum, postea acceleraverunt. Lupus quando dentes ipsius sunt hebetati, exit de caverna, & solet masticare origanum, ut acuat dentes suos, ut dicit ibid. l. 8. Sic verè prædicator, quando fuit in caverna, i. in administratione bonorū mundi, ita quod dentes, i. verba sunt resecata & hebetata per ignorantiam & ruditatem, & ad carnes, i. e. carnales scindendos per argutionem & cottectionem inhabiles, debet origanum, i. sacram Scripturam masticare, audire, sc. & studere, & sic poterunt acui verba sua,
10 quia *verba sapientum tanquam stimuli.* Eccl. 12. Item idem ibid. Quando lupus primo esuriens satis comedit, ita quòd non esurit, tunc est valde malus, & quiescit multum, & multum appetit ludere post saturitatem & quietem. Rectè charissimi tales sunt divites, & maximè causidici, usurarij & ballivi, quia pro certo quando fames & esuries suæ paupertatis cessavit, & quando multos cibos, i. multas divitias sibi incorporaverunt, & acquisierunt, tunc verè sunt valde mali, i. alijs intolerabiles, sc. per rapinam & superbiam, quia illi divites sunt hodie deteriores, qui de majori penuria ad divitias pervenerunt. Et ideo tales sic satiati, & ditati volunt quiescere in deliciis, & dormire, & multum etiam appetunt ludere ad literam, per inanem lætitiam temporalem. Ista enim se habent consequenter, divitiæ, luxuria vel deliciæ, & deinde lætitia temporalis. Exod. 32. *Sedit populus*
11 *manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* Lupus secund. Isidor. multum appetit ludere, & ideo aliquotiens rapit puerum & primo cum eo diu ludit, sed in fine occidit eum. Et Secund. Homerum, lupus est valde vigil, & mirabiliter timet ignem. Sic verè charissimi, avari & raptores sunt multum hodie vigiles, i. multum cauti & ambitiosi, sc. ad acquirendum & decipiendum, & ideo aliquando rapiunt & irretiunt, & involvunt puerum, i. e. aliquam simplicem personam, pauperes sc. & vicinos suos, & quando eum acceperūt per cautelas, & contractus suos, tunc ludunt cum eo, scil. ei applaudendo, bona & meliora promittendo, ut sic eum magis involvant & obligent in contractibus suis. Exemplifica bene, quomodo usurarij & causidici primo applaudunt pauperibus, verumtamen postea quando satis luserunt, i. quando ipsos bene obligaverunt & involverunt, tunc occidunt eos, & subtrahunt sibi vitam, i. bona temporalia per exhæredationem, quæ sunt sibi ad vitam necessaria, & non superflua. Et ideo dicitur Prov. 10. *Per risum stultus operatur scelus, &* 26. *Est qui fraudulenter noret amico suo, & cum deprehensus fuerit, dicet, ludens feci.* Tales etiam timent ignem, i. asperitatem pœnitentiæ, quia ut cōmuniter tales nolunt pro Deo aliquam asperitatem pœnitentiæ vel dolorem sustinere. Vel dic de gulosis, qui satiati volunt quiescere & dormire, & deinde ludere, & lætari, & ignem pœnitentiæ multum timent. Allega ut sup. Vel dic de diabolo, qui multū est vigil per cautelas, qui modo cum pueris, quos rapuit, i. cum peccatoribus mundi ludit, sc. eis applaudendo, & mundi delectabilia offerendo, sed verè ipsos finaliter, sc. post mortem percutiet & occidet, sc. per mortem æternam. *Interficiet pueros de foris, juvenes de plateis.* Hierem. 9. Vel dic de falsis amicis, qui fraudulenter primo applaudunt, sed in fine econverso. Vel allega de mundo, & de mundi prosperitate, qui primo causat applausum, sed finaliter occisionem mortis æternæ. Se-
12 cund. Homer. in lib. de pugnis & asturijs bestiarum, lupus quando lapides contra eum jaciuntur, miro modo observat primum jacientem lapidem, & si ille lapis nocuerit, si potest, interficiet jactorem, si autem non nocuerit, ipsum parum lædet, & quasi parum ira ascendo ipsum corriget & dimittet. Sic verè prælatus, vel quicumq; alius non debet alios magis lædere, quàm sit læsus, imo secundum quod à lapidibus, i. à verbis vel injurijs aliorum læsus fuerit plus vel minus, secundum hoc debet punitionem vindictam, & correctionem debitè moderari, quia *qualem influxerit maculam talem sustinere cogetur.* Levit. 24. Quod est contra iracundos, & tyrannos, qui nesciunt habere modum nec in vindicta, nec in correctione aliorum. Vide sup. de leone, ubi ponitur idem. Lupi secund. eundem, quanto sunt seniores, tanto sunt deteriores. Nam propter defectum virtutis tunc non possunt bestias venari, & ideo tunc hominibus insidiantur, ut eos rapiant & infestent, quia eorum culmi jam sunt debilitati. Et vivunt lupi multo tempore. Rectè tales sunt peccatores, & maximè avari, quia verè quanto magis senuerunt temporaliter, & etiam spiritualiter per additionem vitiorum, tanto sunt deteriores, sc. per iniquitatem, crudelitatem & rapinam, quia semper efficiuntur plus avari. Nam quia tunc propter defectum virtutis, i. sensus & discretionis & sæcularis potestatis non possunt invadere bestias, i. alios divites & raptores, ideo insidiantur hominibus, qui naturaliter sunt animalia nuda, i. simplicibus innocentibus & egenis, & eos per excoriationes, rapinas & extorsiones & torsuras impetunt & invadunt. Istud maximè patet in causidicis antiquis, quia cum culmi sui, i. verba crudelia, acuta & fallacia sint resecata, quia scil. illi sunt azotici, ideo contrà divites nihil possunt, nituntur pauperes infestare. *Didicit capere predam, & homines devorare.* Ezech. 19. Unde Hier. 5. *Lupus ad vesperam vastavit eos.* Quia scil. tales ad vesperam senectutis magis solent alios vastare. Et tales multo tempore vivunt, quia sc. vita talium est alijs nimia & tædiosa, quia ut dicitur gallice, trop vist qui nam ande. *Impius enim longo vivit tempore in malitia sua.* Eccl. 7. Senectus lupi cognoscitur ad dentes, quia in senectute stringuntur secund. Solin. Sic charissimi, pro certo senectus eorum, & maximè senectus spiritualis, i. processus vitiorum cognoscitur ad dentes, i. e. ad verba, quia scil. sunt nimis constricta per avaritiam & parcitatem, quia verba senum avarorum non sunt laxa per pietatem, sed stricta per impietatem, quia scil. nullum verbum pium potest de ore suo exire. *Stringetur velut malleatoris incus.* Job. 41. Inter lupos generaliter illi, qui sunt pili asperioris, sunt animi audacioris & sævioris. Sic verè generaliter illi, qui sunt pili asperioris, i. habitus & conversationis studioris, & pœnitentiæ majoris, sunt animi audacioris, scil contra vitia & peccata, & ad bona aggredienda. Vel dic de rusticis, qui sub veste rudi, & aspera animum habent crudelem & lupinum. Vel dic de hypocritis, qui sub asperitate pilorum, i. vestimentorum crudelitatem malitiæ semper portant: Unde, *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Interiora lupi sunt valde debilia, & cito recipiunt corruptionem, exteriora autem eorum sunt valde dura, & sustinent multos ictus. Sic recte est de peccatoribus hujus mundi, quia sua interiora, id est, affectus & conscientia sunt multum debilia, quia per prava desideria de facili corrumpuntur. Verumtamen exteriora sua, sc. obstinatio, verba & effrenatio, sustinent multos ictus, quia nullus prædicator quantumcunq; feriat arguendo & pungendo, potest eos penetrare, imo semper duri permanent & perversi, & in vitijs indurati, & multos etiam ictus. i. multos labores sustinent temporales pro divitijs acquirendis. *In multitudine vie tue laborasti, nec dixisti, quiescam.* Esa. 57. *Quia plus patiuntur mali pro mundo, quàm boni pro Christo.* Secund. Aviceu. lib. 8. Sunt quidam lupi, qui naturaliter appetunt comedere pisces, & ideo comedunt vilia, quæ de suis retibus ejiciunt piscatores, & quando nihil tale inveniunt, ad comedenda retia se convertunt. Plinius verò lib. 10, c. 8. dicit, quod lupi circa Meotin lacum à piscatoribus, quod eis aliquid projiciatur expectant, quòd si non fecerint, expansa retia nocte lacerant. Charissimi, piscatores, qui in mari hujus mundi piscantur animas peccatorum, sunt prædicatores. Matth. 4. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Rete eorū est prædicatio vel doctrina, per quam attrahunt ad littus pœnitentiæ pisces, i. peccatores. *Laxate retia in capturam.* Luc. 5. Lupi isti sunt detractores, qui verbis suis malis, & iniquis solent pisces, id est, homines devorare, diffamando & detrahendo, & ideo quando piscatores isti, id est, prædicatores de reti, id est, de verbis suis ejiciunt aliqua superflua, utpote quando dicunt aliqua verba levia, & joculatoria, tunc verè isti lupi ea comedunt, devorant & diffamant, quia multi sunt, qui nihil aliud retinent de sermone, nisi quod reprehensibiliter audiunt esse dictum. Et quando non inveniunt talia superflua, quæ possint detrahere

13

14

15

16

17

trahere vel diffamare, tunc verè rete eorum, i. verba utilia prædicationis devorant & corrodunt, quia quando non inveniunt in ipsis mala, tunc præ furore invidiæ detrahunt ipsorum bonis. Ideo bene dicitur Prov. 23. *Auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui.* Vel dic contra histriones, qui quando non inveniunt in retibus piscatorum, i. in domibus divitum aliquid ad comedendum, i. dona & munera, utpote quia divites non ejiciunt nec dant eis aliquid, tunc verè retia sua, i. domos & status eorum devorant diffamando & detrahendo. Ezech. 8. *Cùm esurierit, irascetur, & maledicet regi suo.* Et audacter dicamus hoc de nostris modernis prædicatoribus, qui sc. semper habent oculum, quod eis aliquid detur ab ipsis piscatoribus, i. e. à malis principibus & tyrannis, quod si non fiat, solent contra eos prædicare, &c. sicut supra Michæ 3. *Si quis non dederit*
18 *in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium.* Secund. Philolog. lupus fortis & virtuosus est in parte anteriori, in capite, sc. collo & in pectore, sed debilis est in parte posteriori circa dorsum, nullo mense potest collum flectere, nisi in Majo, quando fiunt tonitrua. Sic rectè sunt mali, qui in parte anteriori, id est, quantum ad bona mundana (quæ primo veniunt, sc. in hac vita) sunt multum fortes, sc. ad laborandum, & ea ad ministrandum, sed quantum ad posteriora, i.e. quantum ad laborandum pro bonis futuris & æternis pro certo ipsi sunt multum debiles, quia multum possunt & volunt laborare pro terrenis, nihil
19 verò pro æternis. *Vt inique agerent laboraverunt.* Hier. 9. Lupus nullo tempore præterquam in Majo flectit collum, quando fiunt tonitrua, ut dicit Philolog. Sic verè collum, sc. superbia, elatio & duritia vel obstinatio malorum, nunquam flectitur per pietatem vel humilitatem, nisi quando fiunt tonitrua, id est, quando audiunt & percipiunt tribulationes & tormenta sui vel aliorum, vel quando audiunt tonitrua divinarum comminationum & prædicationum, quia tunc quandoq; terrentur & humiliantur. *A facie furoris ejus pavebit Assur virga percussus.* Esa. 30. Tales enim non corrigit prosperitas, sed adversitas. Vel dic, quòd lupus, qui fortior est à parte anteriori quàm posteriori, significat multos, qui fortes sunt in principio, i.e. in juventute, debiles autem in senectute. *Priora tempora meliora sunt.* Lupus
20 secund. Philolog. non prædatur juxta locum, ubi catulos nutrit, sed in remotis locis. Noctu autem vadit ad prædam, & ne à canibus sentiatur, vadit contra ventum. Oculi ejus lucent ut lucernæ de nocte. Lapides multum timet. Unde quando duo lapides colliduntur invicem, lupus audiens statim fugit & audaciam perdit. Filios generat cæcos, terram comedit, quando esurit, & ut capras & oves capiat, sub fruticibus se abscondit, & sic non potentia sed astutia prævalet contra oves, & si dimittitur, totum gregem strangulat & occidit. Talis est diabolus, quia illos, qui sunt prope ipsum, sc. peccatores & infideles, non invadit per tentationes & tribulationes, sed verè eos, qui longè sunt ab eo, sc. bonos & justos pro posse suo impetit & infestat, quia *qui recessit à malo prædæ patuit.* Esa. 59. Talis etiam in nocte ignorantiæ vadit ad prædam, quia semper vellet invenire obscuritatè ignorantiæ, ne suæ malitiæ viderentur vel perciperentur. *Oculi adulteri, &c.* Job. 24. Oculi ejus, sc. intellectus, sunt lucentes per discretionem, quia *ipse est plenus sapientia, & perfectus.* Ezech. 28. Et contra ventum, i. contra inspirationem Spiritus Sancti semper vadit per obstinationem, & lapides, i. viros sanctos valde timet, imo etiam quando duo lapides, i. duo viri justi invicem colliduntur per bona colloquia & honesta, tunc lupus iste non potest sustinere, sed fugit. Iste terram, i. terrenos comedit, hic sc. per culpam, in fine verò per pœnam. Et filios cœcos generat, i. peccatores filios suos semper vult esse cæcos, & ignorantes. Et sub fruticibus, i. sub mundi delectabilibus se abscondit, ut simplices & ignorantes capiat, & rapiat per peccatum. Totum etiam gregem Ecclesiæ occidit per errores, si à pastoribus & canibus, i. à prælatis & prædicatoribus dimittatur, & sic contra oves, i. contra simplices prævalet astutia, non virtute. Vel allega contra hæreticos, qui filios suos, i. sequaces suos generant cæcos, & in cæcitate erroris eos diligunt, nutriunt, atque fo-
21 vent, &c. sicut supra. Lupus de nocte prædatur, juxta cubile suum non rapit ut communiter, secundùm Philologum, sed longe vadit prædari, ne scil. contra se & catulos suos excitet odium vicinorum. Sic verè est de divitibus & advocatis, & de acceptoribus personarum, qui vicinis suis, id est, parentibus & amicis non nocent, sed omnes alios longinquos infestant, & de nocte vadunt ad prædam, quia verè prædas suas, i. falsos suos contractus faciunt de nocte, id est, in privato & occulto loco, & tempore, quia *quæ in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere*, ad Ephes. 5. Lupus contra ventum tendit, ne canes odore percipiant viam 22
suam, secundùm Philologum. Sic verè charissimi, quia usurarij nolunt, quòd canes, id est, prælati & judices sentiant odorem suæ malæ famæ, ideo fictitiè procedunt versus ventum Spiritus sancti, utpote quia faciunt fraudes suas sub specie boni, & pauperes decipiunt sub specie mutui, ut sic non percipiantur fraudes suæ. Lupus contra ventum vadit, ne scil. canes ipsum præ- 23
sentiant venientem. Lapidum collisionem timet, oculos lucentes habet, terram comedit, filios cæcos generat, quos tamen valde diligit: & ut bestias rapiat, in fruticibus se abscondit, secund. Philolog. Sic verè charissimi mundi peccatores, maximè avari, contra ventum vadunt, quia vento, i. Spiritui Sancto jugiter per peccatum se opponunt. Isti etiam timent lapides, i.e. verba prædicatorum, & ideo quando isti lapides sonant & colliduntur in Ecclesia, i. aliquis bonus incipit prædicare, tunc lupi, i. tales raptores exeunt, fugiunt & declinant, quia *qui mittit lapidem inter volatilia, dejiciet ea.* Eccl. 22. Isti habent de nocte oculos lucentes, quia verè multum acutè vident in nocte negotiorum hujus mundi, sicut patet in causidicis, quia filij hujus sæculi in generatione sua prudentiores sunt filijs lucis. Luc. 16. *Sapientes enim sunt, ut faciant mala.* Hier. 4. Tales generant filios cæcos, quia verè filij istorum ad modum patris per avaritiam excæcantur, quia patres eorum faciunt ipsos causidicos & usurarios, sicut ipsi, quia *sicut patres vestri ita & vos.* Actuum 7. & Joan. 5. *Non potest filius facere quicquam, nisi quòd patrem viderit faciem.* Isti etiam terram comedunt, quia verè divitias, quæ terra, & de terra sunt, comedunt, i. sibi incorporant per affectum. Genes. 3. *Terram comedet omnibus diebus vitæ tuæ.* Et ut capras, i. simplices homines, pauperes & innocentes rapiant & excorient, & denudent, sub arboribus & fructibus se abscondunt, id est, sub palliationibus & fictionibus alicujus boni, quia sub specie pietatis, & accommodant eis blada, & vina corrupta, quæ tandem tempore caristiæ reperunt, & cùm non possunt solvere, ipsos exhæredant per rapinam, & sic astutia & malitia prævalent contra ipsos. Ideo Matt. 7. *Intrinsecus sunt lupi rapaces.* Lupus si dimit- 24
tatur totum gregem strangulat & occidit, non enim sufficit ei pro necessitate sua occidere, nisi etiam totum gregem residuum occidat. Sic verè avari & usurarij totũ gregem, i. totam patriam occidunt & prævalent, & si à Deo vivere permittantur. Nam si Deus permitteret malos diu vivere, totum gregem, i. totam terram & patriam dissiparent. Unde Marc. 13. *Nisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro.* Vel allega contra hæreticos, qui totum gregem Ecclesiæ occiderent per errores, nisi eis obsisterent pastores & canes, id est, prælati & prædicatores. Lupus 25
quando vadit ad prædam, si pes suus strepitum fecerit, mordet eum, quasi eum puniens pro delicto, ut dicit Philologus. Et secund. Solin. villum amoris excitativum in cauda portat, quem cum dentibus evellit, quando timet, propter eum se insequi atq; capi. Sic verè charissimi, si pes noster, i.e. affectus allidat se per desiderium & amorem ad res mundi, ita quòd in corde nostro faciat strepitum malarum cogitationum & delectationum, & à præda nostra, i. à bonis operibus nos impediat, statim debemus eum mordere per compunctionem, nosmetipsos redarguendo & puniendo. Si etiam in cauda nostra, i. in fine vitæ sit villus amoris excitativus, i. affectus vel pruritus luxuriæ cum dentibus, i.e. cum verbis & orationibus ipsum debemus extinguere, ne à dæmonibus capiamur. Vel dic, quòd lupus est prælatus, qui debent habere oculos ardentes per discretionem. *Oculi ejus sicut sol.* Apoc. 1. Cauda ejus est familia, quæ eum sequitur, pedes ejus sunt subditi, qui eum portant. Si igitur pes suus, i. aliquis subditus faciat in Ecclesia, vel in religione strepitum litiũ & discordiarum, vel in cauda, i. e. in familia sit aliquis villus luxuriæ excitativus, i.e. aliqua persona luxuriosa, tunc verè tales debet mordere per correctionem, arguere & castigare, & de familia sua relegare, quia ambulans in via immaculata debet ei ministrare. Vel ad literam dic de multis Sanctis, qui punierunt & truncaverunt membra, quæ ipsis erant occasio delinquẽdi, sicut de illa sancta muliere Angliæ patet, quæ oculos suos regi misit, eò quòd rex ipsam ob oculorum pulchritudinem ad luxuriam stimulabat. Sicut etiam de illo sumo pontifice legitur, qui dexteram sibi abscidit, eò quòd mulier eam osculans ipsum excitaverat ad peccatum. Membrum enim, quod delinquit, vel quod est occasio delicti, est meritò puniendum, sicut narrat Valerius

de

de Mutio Scævola, quod quia credens occidere Porsenam occidit alium, manum suam in igne posuit, & eam ibi diu tenuit, & punivit, bene ergo dicitur Matth. 5. *Si pes tuus scandalizat te*
26 *erue eum & projice eum abs te.* Lupus timens capi, & insequi propter villum amoris, quem in cauda portat, dentibus evellit eum, secundùm Solinum. Castor etiam timens capi propter testiculos, truncat eos. Elephas etiam timens persequi propter dentes eburneos, frangit eos. Et sic patet, quod animalia non timent minus damnum sustinere, ut majus valeant evitare. Sic verè charissimi nec nos debemus, quia verè si debemus propter ebur, id est, propter divitias nobis imminere periculum avaritiæ, item propter villum amoris, id est, propter curiosum vestitum periculum lasciviæ, item propter genitalia periculum luxuriæ, debemus pro certo ista abdicare, scilicet divitias per largitatem genitalia per castitatem, curiosum vestitum per humilitatem, ut sic venatorum, id est, dæmonum periculum evada-
27 mus; quia *Melius est quod pereat unum de membris nostris, quàm totum corpus mittatur in gehennam ignis.* Matt. 8. Lupus animal est gulosum, quia illam partem prædæ, quam comedere non prævalet, aliis animalibus non dividit, sed in terram eam fodit, & abscondit, ubi multoties putrescit, taliter quod ab eo non comeditur, nec ab alio. Sic reæ è cupidi hujus mundi prædam suam, id est, bona temporalia aliis animalibus, scilicet pauperibus non expendunt per eleemosynarum largitionem, imò in cavernis, & arcis, & cellariis reponunt, ubi ad literam multoties putrefiunt, sicut patet de blado, & vino talium, quæ tantum ab eis avarè servantur, quod necessariò computrescunt, ita quod nec ab eis, nec à pauperibus comeduntur. *Divitiæ vestræ putrefactæ sunt*, Iacob. 5. Vel dic de diabolo, qui quando non potest homines devorare, & occidere per mortem corporalem, saltem fodit eos in terra, id est, in amore terrenorum, putrescere facit eos per luxuriam. *Congregarunt eas per cumulos, & computruit terra.* Exod. 8. Vel allega contra gulosos, qui ita sunt voraces, quod cibos suos vo-
8 lunt soli comedere, & nihil alii impartiri Eccl. 11. *Nunc manducabo de bonis meis solus.* Secundùm Isidorum. Si de de lana ovis à lupo occisæ vestis fiat, vel cum lana alia misceatur, vestis hujusmodi pediculosa efficitur. Sic verè quando diabolus occidit ovem, i. e. aliquam personam per hæresim, & errorem, tunc lana, id est, doctrina talis ovis si in aliqua veste, id est, in aliqua secta vel patria misceatur, pediculos, id est, errores solet, & hæreles generare. Vel dic, quod lana, id est, persona à lupo diabolo infecta per aliquod crimen, si cum aliis bonis ponatur, tunc per sua mala exempla, & colloquia pediculos, id est, malas affectio-
29 nes, & desideria inter eos generabit, sicut patet de luxuriosis, quia *corrumpunt bonos mores colloquia prava.* 1. ad Cor. 15. Secundum Aristotelem. Natura luporum naturæ ovium totaliter adversatur. Unde legitur, quod si chorda facta de intestinis lupi chordæ factæ de intestinis ovium in cithara misceatur, ipsam paulatim destruit & corrodit, sicut pluma aquilæ adjuncta plumæ columbæ. Sic verè charissimi natura luporum, id est, crudelium tyrannorum naturæ ovium, id est, simplicium, & pauperum adversatur, quia *contra bonum malum est, & contra vitam mors, sic contra virum justum peccator.* Eccl. 33. Nam sicut dicitur Eccl. 12. *Abominabilis superbo humilitas & abominatio divitum pauper.* Et ideo si chorda lupina, id est, aliquis avarus vel raptor in aliqua cithara, id est, in aliqua patria, collegio vel societate conjungatur cum chorda ovina, id est, cum bona, & simplici persona, tunc verè ipsam paulatim corrodit, scilicet per detractiones, rapinas & excoriationes, quia considerat peccator justum, & quærit mortificare eum. Istud patet in avaris, qui vicinos suos, & socios excoriant, & corrodunt per usuram, & rapinam. Patet etiam in detractoribus, qui simplices suos corrodere nunquam cessant. Vel per lupum intelligo diabolum, per chordulam ejus intelligo malos, qui sunt de corpore suo mystico. Per ovem autem intelligo Christum, per chordulam ejus intelligo bonos & simplices, qui sunt de corpore suo, quod est Ecclesia, qui revera sibi invicem adversantur, quia boni à malis continuè corroduntur. Secundùm Plinium lib. 8. c. 34. Lycaon est genus lupi in India, qui mutat colorem, sicut Tharandus, de quo scilicet Ovidius fingit, quod fuit homo, qui in lupum fuit mutatus. Expone ergo de illo sicut de parandro, infra litera p. Item idem ibidem dicit, quod thoes genus est luporum, sed corpore longiori, & crure breviori, quod non mutat colorem, sed habitum, quia scilicet in hyeme est hirsutum, in æstate verò nudum. Est autem homini innocuum, sicut ait. Tales sunt divites, quia sicet dum durat hyems, id est, nebulosa vita præsens, velleris per divitias sunt hirsuti; cùm vero æstas, id est, fervor mortis vel judicii advenerit, tunc hirsuta substantia deficiet, & in ipsis nuditas, & paupertas virtutum apparebit. Unde animæ peccatrici dicitur Ezech. 23. *Denudabunt te vestimentis tuis, & auferent à te vasa decoris tui, & dimittent nudam, & confusione plenam.*

CAP. LXIV.

De Manticora.

MAnticora, barritus, lupus Indicus, idem sunt. Nam Plin. lib 8. cap. 30. vocat eum manticoram. Avicenna autem, 1
vocat eum secundùm Græcos barritum. Aristoteles autem lib. 2. c. 1. vocat eum lapsum, secundùm Indos. Nam licet diversimodè ab eis nominetur, tamen secundùm conditiones, & proprietates ejus quas quilibet ponit, idem animal esse videtur. Et est animal monstruosum, simile urso in corpore, in extremitatibus leoni, in auribus, & crinibus & facie homini, in cauda scorpioni, & habet aculeum in cauda, & percutit pilis suis, sicut porcus silvestris setis est, vocem habet horribilem similem tubæ, color ejus est rubeus, sicut minium vel sanguis. Os ejus est magnum, & horrendum, & dentium habet tres ordines in utraque mandibula, cum quibus devorat homines, & est valde velocis cursus, & nulla bestia crudelior reperitur, ut dicùt Plinius & Aristoteles, & Avicenna. Primò manticora est similis urso in pelle, 2
& in pedibus similis est leoni. Tales sunt multi divites & raptores, quia verè pedes eorum, id est, manus & ungues sunt similes leoni quantum ad rapinam, & crudelitatem, quia scilicet sunt acuti. Item quantum ad parciratem, & tenacitatem, quia scilicet sunt curvi. *Leoni generis assimilavit te.* Eze. 32. Item facies manticoræ similis est homini, & aures, & crines, sed in cauda similis est scorpioni, aculeum enim habet in cauda. Tales sunt falsi homines, quia verè facies, id est, ingressus, & principium talium (qui per faciem denotatur) videtur esse similis homini, quia scilicet in principio applaudunt pauperibus, ut ipsos decipiant, ita quod videntur esse homines, id est, benigni, & misericordes. Patet de usurariis, & advocatis. *Facies hominis vultus eorum.* Ezech. 1. sed verè cauda, id est, finis similis est scorpioni, quia pro certo in fine inveniuntur pungentes per excoriationem, exhæredationem & rapinam, quia ad hoc in principio blandiuntur per falsas promissiones, ut in cauda, & in fine pungere valeant, & urgere. Ideo Apoc. 9. *Cauda eorum similes serpentibus.* Quod etiam potest allegari de detractoribus, qui in facie, & in principio blandiuntur, in cauda & in absentia pungunt. Ideo dicuntur *habere faciem hominis, & caudam scorpionis.* Apoc. 9. *Aculei erant in caudis eorum.* Vel allega si vis per modum figuræ. Item manticora secundùm eundem, pilis suis percutit sicut porcus silvestris setis suis. Per pilos enim intelliguntur divitiæ, quia verè mediantibus istis mundi tyranni percutiunt per tribulationes, & exactiones pauperes vicinos. *Sagittæ enim interficiunt parvulos.* Eta. 14. Itẽ secundùm eundẽ, vox manticoræ est sicut tuba. Sic verè vox divitum, & potentum est hodie autentica, & tubalis, quia sicut per tubam excitantur quidam ad prælium, alii deterrentur; sic verè per voces horrendas talium pauperes deterrentur, & sui ballivi, & famuli, filii & alii ad prælium, id est, ad rapinæ exercitium provocantur. Loquebatur sicut draco Apoc. 14. Item dicit, quod color manticoræ est rubeus, sicut minium vel sanguis, per quod denotantur viri pleni malitia. Secundùm enim Aristotelem 2. de physonomia, color rufus & rubeus malitiam significat ita colorati, quia verè sunt ita cautelosi, & malitiosi, quod præ malitia, fallacia, proditione & deceptione videntur esse rufi. *Ecce equus rufus.* Apoc. 6. &c. Manticora os habet maximum, & horrendum, & tres ordines dentium in qualibet mandibula, & ista homines devorat, & nulla est bestia crudelior illa, secundùm eundem. Revera charissimi tales videntur esse 3
mundi magniloqui, & oblocutores, quia verè os talium, id est, sua verbositas magna est & horrenda, quia verè in ore ipsorum sunt tres ordines dentium, id est, tria genera verborum, scilicet detractio vel infamia, elatio vel jactantia, juratio vel blasphemia, quia ad literam ista tria inveniuntur in ore peccatorum, quia *in ore fatui verba inenarrabilia.* Eccles. 31. Et ideo tales devorant homines non solùm realiter per rapinam, & crudelitatem, sed etiam verbaliter per infamiam, & detractionem, & per iram & ferocitatem. *Leo factus est, & didicit capere predam hominesque devorare.* Ezech. 19. Et ideo bene dicitur, quod *ista bestia*

est alijs crudelior, quia pro certo isti sunt cunctis aliis hominibus sæviores. *Adducam crudelissimos degentibus.* Esa. 4. *Dabo Ægyptum in manu Dominorum crudelium.* Esa 19. Allega hic figuram de bestia simili urso; quæ habebat tres ordines dentium in ore. Daniel 7. Vide eam supra c. de Angue. Vel figuram de locusta. Apoc. 9. Quia optimè ad hanc rem facit, vide eam in opusculo super Apocalypsim. Vel allega totum contra detractores, qui in facie, id est in præsentia sunt homines blandiendo, & adulando, in cauda verò, id est, retro in absentia sunt scorpiones, scilicet pungendo, & detrahendo. & habentes ordines dentium, &c. sicut supra. Et allega figuram Dan. 8 &c. Vel potest exponi de diabolo, qui in principio est homini similis per fallaciam blandiendo, sed in cauda, id est, in fine post mortem similis est scorpioni, scilicet aculeo mortis perpetuæ vulnerãdo. Rufus est etiam per malitiam, & habet tres ordines dentium, id est, genera tentationum, & suggestionum, scilicet ad luxuriam, avaritiam, & superbiam, & ideo homines devorat, & sibi incorporat, hic per culpam, in fine per pœnam. Nota quod istud potest allegari contra principes, vel usurarios, vel advocatos, vel quoslibet vel mundanos,

Cap. LXV.

De Migale bestia, quæ secundùm Hebræos (ut dicit Nicolaus de Lyra Levit. 11.) idem est quod hericius.

1 Migale est animal parvum, rapax & gulosum, cum dolo enim rapit, & postea ventri committit, & equos multùm odit, & equæ prægnanti maximè insidiatur, secundùm gloss. Levit 11. Et contra serpentes pugnat, sed tunc se armat. Rectè tales sunt pauperes, ballivi, & raptores, quia isti sunt parvi per paupertatem, gulosi per carnalitatem, rapaces & dolosi per crudelitatem, & falsitatem, quia *Beniamin lupus rapax.* Genes. 49. Nam illa quæ per rapinam acquirunt, ventri committunt, in quantum scilicet de rapinis pauperum faciunt lauta convivia, & pinguia festa; quod patet in multis nobilibus pauperibus, & judicibus, qui excoriant subditos suos, ut faciant magna festa, & ut sequantur torneamenta, & similia. Et ideo tales infestant equos, & mulos, hoc est dictum, mercatores & agricolas sibi subditos, & equæ prægnanti, id est, simplicibus, divitibus qui sunt divitiis impragnati, insidiantur, scilic, quomodo eos per rapinas, & exactiones valeant spoliare. Unde in Psal 5. *Insidiatur ut rapiat pauperem.* Contra serpentes, id est, contra mundi cupidos, usurarios, & avaros pugnant, ipsos per lites vexando, falso accusando, & crimina imponendo, ut scilicet extorqueat pecunias ab eisdem. Exemplifica bene, quomodo volentes extorquere imponunt aliis falsa crimina, ut habeant vineam suam, &c. 4. Reg. 2 21. Migale secundùm glossam. Lev. 14. Est parvum animal quod mansuetum se fingit ex timore, quando aliquis ei appropinquat, sed statim mordet, & venenum diffundit. Rectè tales sunt rustici, & pauperes, quia verè quando aliquis appropinquat eis, id est, quando sunt in præsentia dominorum suorum, tunc verè præ timore fingunt se mansuetos, & benignos, quia qui videret eos, crederet quod nescirent aliquam malitiam, sed verè ipsi sunt contrariæ conditionis quàm videantur, quia verè isti mordent per detractiones, & infamias, & invenenant quando possunt per alia nocumenta. Est enim *qui nequiter se humiliat.* Eccl. 13. Quia nequissima paupertas in ore impii. Et ideo sicut dicitur Levit. 11, Talia animalia immunda judicabantur, quia licet mali pauperes apud Dominum sunt immundi.

Cap. LXVI.

De Mulo.

1 Mulus à molendo est dictus, eo quod molarum trahendarum laboribus est subjectus. Est & mulus animal sterile, & optimum ad labores, secundùm Isidorum. Et secundùm Aristotelem lib. 8. cap. 8. Quando mulus plus potat de aqua, tanto plus proficit cibus suus. Tales sunt pauperes, qui molarum, & pœnarum laboribus exponuntur, qui licet sint steriles quoad fructum divitiarum, tamen optimi sunt ad labores. Cibus etiam suus, id est, temporalis substantia vel spiritualis gratia, tanto plus eis proficit, quanto de aqua sacræ scripturæ plus biberint, scilicet prædicationes audiendo. Vel dic, quod cibus hominis tunc summe proficit, scilicet quantum ad animam, quando aqua pietatis, & misericordiæ intingitur. *Bibe aquam de cisterna tua.* Proverb. 5. Asinus aliquando miscetur cum equa, & 2 proles quæ sic ex ea generatur dicitur mulus, quod est animal sterile, indomitum & velox, quod non imitatur patris parvitatem, sed matris quantitatem, quia cæteris asinis est pulchrior, & velocior, equis tamen deformior atque minor. Et quia contra naturam generatur, & frigidissimæ est naturæ, ideo noluit natura talem bestiam generare, secundùm Aristot. lib. 2. de generatione animalium cap. 6. quia sicut dicit ibidem, Muli vel mulæ non generant, nisi fortè rarissimè. Vide causam supra de asino. Charissimi, per equam intelligo religionem, vel Ecclesiam, cujus proprius maritus debet esse equus, id est, bonus prælatus, qui debet hinnire per prædicationem, onera portare per patientiæ tolerationem. Sed pro certo per inspirationem diabolicam aliquando sibi jungitur, & conjungitur asinus, id est, aliqua rudis, & mala persona, stolida & insciá, & de vili plebe. Et ista conjunctio, i.e. Ista promotio est rectè contra naturam, quia *non decet servum dominari principibus.* Prov 29. Et ideo pro certo talis in equa, id est, in Ecclesia generat, id est, promovet & producit mulos, id est, malas personas, & luxuriosas, veloces per inconstantiam, & levitatem, idomitas per duritiam, & austeritatem, & steriles quantum ad fructum bonorum operum producendum, quia sicut videmus, illi quos hodie mali prælati promovẽt, virtutum fructibus non fœcundantur, sed peccatis & vitiis sterilescunt. Figurati per Michol filiam Saul, quæ fuit sterilis 2. Reg 6. Ideo Esa. 47. *Venient tibi duo hæc, sterilitas & viduitas.* Nam revera charissimi, tales contra naturam generantur, & promoventur, i.e. contra voluntatem divinam scil. per promissiones, dona & affectiones. Ideo natura naturans Deus eis non dat potentiam generandi, i.e. bona opera producendi, nisi fortè rarissimè, & hoc quia tales sunt frigidæ naturæ per indevotionem, & incompassionem. Et bene dicitur, quod isti non sunt similes patri suo, id est, asino, quia verè tales non sunt similes parentibus suis carnalibus, asinis, vilibus & depressis, quia quantum ad honores, & divitias, majores sunt, & potentiores, quod quidem accidit eis ratione matris, id est, ratione Ecclesiæ, in qua sunt promoti, quia quantum ad beneficia ecclesiastica, cæteros de parentela sua præcellunt. Veruntamen equis, id est, bonis prælatis & clericis, qui in aqua, id est, in Ecclesia deberent produci, sunt minores, & turpiores, quantum ad efficaciam, & virtutem. Isti igitur sunt sicut equus, & malus, quibus non est intellectus. Et ideo bene prohibentur diversi generis animalia invicem copulari. Levit. 9. Onager aliquando coit cum equa, 3 & tunc generatur mulus levis, & rugosi corporis, habens pedes duros, & aptos ad cursum, secundùm Plinium. Et ut dicit Aristoteles. Mulus non habet distinctum fel. Sic verè quando onager, id est, bonus prælatus conjungitur cum equa, i.e. cum Ecclesia, tunc mali quos producit, i.e. illi quos in Ecclesia promovet, sunt leves per obedientiam, & agilitatem, rugosi per pœnitentiam, & austeritatem, duri pedis per perseverantiam, & stabilitatem, sine felle per clementiam, & benignitatem, apti ad cursum bonæ operationis, & prædicationis per laboris velocitatem. *Cursor levis explicans vias suas.* Hierem. 2. Multi secundùm 4 Aristotelem non conveniunt generationi, propter naturalem frigiditatem in eis dominantem. Sic verè illi qui sunt muli per luxuriam, & obstinationem, frigidi per indevotionem, non conveniunt generationi, quia sc. non possunt generare alios per prædicationem. Mulæ quia non concipiunt, ideo menstruosa materia transit in crementum corporis. & sic majoris sunt quantitatis, quàm ipsi asini seu muli. Et est generale secundùm Aristotelem, quod quando mulus plus bibit de aqua, tanto ei plus proficit cibus suus. Sic pro certo mali mundi divites, quia non concipiunt bonum propositum, & operationem, ideo sunt magni corporis, id est, magnæ substantiæ, & potentiæ temporalis. Menstrua enim sua, id est, superfluæ divitiæ ab eis non emittuntur per eleemosynas, imo eis cedunt in nutrimentum, id est, in acquisitionem & additionem novarum divitiarum, & in status sui augmentationem, quia sic videmus, divites de divitiis suis non faciunt eleemosynas, imo semper ex eis acquirunt novas possessiones, & ideo non mirum si magni in divitiis præ aliis inveniantur. *Erat vir ille magnus inter omnes orientales.* Job. 1. Cibus tamen suus, id est, divitiæ suæ tunc eis aliquando proficiunt, si aqua dulcedinis, & pietatis fuerint saturati, ut dicant illud Psal. 22. *Super aquam refectionis educavit me.* Alias enim divitiæ nihil valent, nisi aqua pietatis & misericordiæ erga pauperes habeatur. Cum urina mulæ exit sua superfluitas menstruosa, & ideo muli

non

non olfaciunt urinam mularum, ſicut faciunt aliæ beſtiæ, quæ ſoleas habent, ſecundum Ariſtotelem. Sic verè chariſſimi nos non debemus olfacere urinam mulierum per carnalem delectationem, ſed per veram continentiam debemus ab eis abſtinere. 7 Secundùm Iſaac, carnes muli pejores ſunt quàm carnes aſini ad nutriendum, et digerendum, ſimus autem ejus combuſtus, et tritus cum aceto, reſtringit ſanguinem, et valet contra ictus ſcorpionũ, ſecundum Dioſc. Tales ſunt mali prædicatores, quia licet caro, id eſt, vita eorum non valeat ad nutriendos alios per exemplum, verumtamen ſimus, id eſt, prædicatio quam egerunt ſtringit ſanguinem luxuriæ, & ſanat morſus detractionis, & in- 8 vidiæ, & cætera vitia, & peccata. Muli contra naturam naſcuntur de diverſis ſpeciebus. Et ſunt muli communiter malè domiti, & ad bella nihil valent, & ut communiter vitio nunquam carent. Tales verè ſunt ſpurii, & adulterini, qui de contrariis ſpeciebus generantur, ſcilicet non ex legitimo thoro, quia verè tales ut communiter malè ſunt conditionati, & domiti, & vitiis nunquam carent. Tales etiam ſunt ſteriles, quia ſcilicet tales filii adulterorum fructum ut communiter non faciunt, nec eorum progenies in poſterum prolongatur, quia *filiorum peccatorum hæreditas deperiet*. Sap. 4. *Spuria vitulamina non dabunt radices altas*. 9 Vide multa alia de mulo ſupra de aſino. Secundum Hebræos, Anaa Abnepos Eſau primus fecit equabus aſinos commiſceri, teſte Iſidor. 12. cap. 1. Sic diabolus.

Cap. LXVII.

De Mure.

Mus ſecundùm Iſido. eſt animal puſillum, ſic dictum eo quod ex humore naſcatur, ſecundùm Iſid. Hujus in plenilunio jecur creſcit, ſicut & quædam conchylia marina, quæ decreſcente lunæ lumine iterum minuuntur. Et dicuntur ſorices, eo quod ad modum ferræ rodunt, ut dicit Iſid. lib. 12. Sicut etiam Plin. dicit, inventi ſunt Lavini roſiſſe ſcuta argentea, & ſic bellum Marſicum protendiſſe. Theophraſtus etiam auctor eſt, cùm à Gyaro Inſula mures fugaſſent incolas, ferrum quoque roſiſſe. Et ſecundùm Ariſt. lib. 8. c. 8. Mures non potant, quod ſi potaverint, moriuntur. Et eſt mus animal guloſum, quod modica eſca decipitur, quando ad guſtum ipſius pervenit odor ejus. Urina autem ejus eſt contagioſa, & morſus venenoſus, & cauda venenoſa. Rectè tales ſunt homines, quia pro certo ex humo & humore generantur, id eſt, ex vili ſpermate, & ideo jecur eorum, id eſt, amor & affectio talium ſemper creſcit in plenilunio, id eſt, in proſperitate mundana, quia ſi luna, id eſt, perſona quam diligunt, eſt plena lumine, id eſt, mundi gloria, & proſperitate, tunc verè creſcit amor eorum. Si autem lumen hujus lunæ decrevit, id eſt, ſi mundi proſperitas ceſſaverit, utpote quia devenit ad paupertatem & adverſitatem, tunc verè jecur eorum, id eſt, amor & dilectio ceſſat ſimiliter, & decreſcit, quia *divitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & ij quos habebat, receſſerunt*. Proverb. 19. Quia ſicut dicitur Eccleſ. 6. *Eſt amicus ſecundùm tempus, & non permanebit in die tribulationis*. Et tales dicuntur ſorices, quia pro certo per rapinas, & excoriationes, per infamias, & detractiones alios corrodunt, & devorant more ferræ, ita quod ferrum & argentum, id eſt, ipſorum metalla, & divitias diminuunt, paupereſque de inſula, id eſt, de patria, 2 & de poſſeſſionibus ſuis ejiciunt, & bellum contentionis, & violentiæ ipſis ſignificant, & portendunt. Mus ſecundùm Ariſt. rariſſimè potat aquam, quod ſi biberit moritur. Adverte tamen quod fortè illud intelligitur de muribus Lybicis, dicit enim Plin. lib. 10. c. 73. quod in Aphrica feræ non bibunt in æſtate, propter inopiam imbrium. Unde ait, quod capti mures Lybici ſi biberint moriuntur. Sic verè peccatores aquam ſacræ ſcripturæ rarò potant, vel aquam etiam pietatis, quia rariſſimè volunt audire ſermones, vel facere pietatem, niſi fortè quando moriuntur, id eſt, quando ſunt in lecto mortis, quia tunc faciunt 3 ſua fictitia teſtamenta, & aliquas eleemoſynas, ideo Eſa. 50. *Deficiunt piſces ſine aqua, & moriuntur in ſiti*. Mus eſt animal guloſum, & pro modico cibo, quando odorem ejus ſentit mortis periculo ſe exponit. Revera chariſſimi tales ſunt guloſi, avidi ſcilicet delitiarum hujus mundi, qui à diabolo pro modica eſca delitiarum diripiuntur, & ſpiritualiter, & æternaliter occiduntur 4 ſimiles Eſau, qui pro lenticula vendidit primogenita. Gen. 25. Mus habet urinam venenoſam, morſum venenoſum, caudam venenoſam. Sic verè chariſſimi peccatores ſunt quaſi in omnibus venenoſi, nam urina talium, id eſt, mala iſtorum doctrina, vel etiam mala eorum opera, & exempla, morſus etiam iſtorum, id eſt, detractio, & infamia, vel etiam exactio & rapina ſunt venenoſa, & aliis contagioſa, quia alios diverſimodè inficiunt & corrumpunt. Et ideo bene ſequitur, quod cauda eorum, id eſt, finis vitæ meritò dicitur venenoſus, quia verè tales malè moriuntur multoties. Vel cauda, id eſt, ſenectus talium eſt venenoſa, quia tunc per mala exempla, & per avaritiam, alios invenenant, & occidunt. Vel dic de hæreticis, & malitioſis, quorum urina & morſus, id eſt, prædicatio, cauda, id eſt, finis & intentio ſunt aliis in venenum, quia *habebant caudas ſicut ſerpentes, & poteſtas eorum in caudis eorum* Apoc 6.

Secundùm Plin. lib. 8. cap. 37. Mures optimum habent guſtum, ſimiliter & olfactum, & in æſtate præparant ſibi grana 5 contra hyemis tempeſtatem. Nam (ut dicit) eſt quoddam genus murium, quod in autumno taliter ſibi prævidet, quod maſculus fœmellam reverſam ſupra dorſum ſpicis onerat inter crura, & ſic oneratam per caudam pertrahit ad cavernam, & tunc vice verſa maſculus ſe inverſat, & eum fœmina inter crura ſpicis onerat, & ſic oneratum per caudam protrahit ad cavernam, ubi latitant tempore hyemali, & ſic vicibus verſis alter alterum poſt ſe trahunt, & hujus rei ſignum eſt (ut ait idem) quia illo tempore inveniuntur ipſis dorſum excoriatum, & tales ſunt mures Alpium, quorum magnitudo melis eſt, ut ait. Magni ſunt enim iſti mures ſicut melis ſive taxus, & propriè iſti ſunt illi, quos in Avinione vocamus marmotas, qui de Sabaudia deferuntur. Maſculus iſte eſt prælatus, uxor ejus eſt ſubditus, cui præeſt, cum quo debet uxorari per affectum, & amorem. Caverna iſtorum eſt paradiſus, in qua debent requieſcere tempore hyemali, id eſt, poſt æſtatem præſentis vitæ. Fœmina ergo, i. e. ſubditi debent ſe ad terram proſternere per humiliationem, & mortis recordationem, debent etiam pedes & caput, id eſt, affectum & intentionem ad cœlum elevare, & vertere per cœleſtium appetitum, & contemplationem, & ſic prælatus debet eos onerare granis, id eſt, virtutibus, & gratiis, & meritis per prædicationem, vel onere divinorum mandatorum per pœnitentiæ impoſitionem, & ad cavernam paradiſi trahere, & poſt ſe ducere per boni exempli oſtenſionem, et per bonum regimen, et directionem. Econverſo autem ſubditi debent prælatos adjuvare, et ſi ipſos viderint oneratos laboribus et curis officii paſtoralis debent cum ore, i. e. cum verbis, et orationibus pro eis intercedere, et quantum in ſe eſt, ad cavernam paradiſi trahere vel levare, et portare. Bene ergo dicitur ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate*. Vel dic, quod maſculus eſt Chriſtus, qui fœminam ſuam, id eſt, animam bonis meritis, oneratam per caudam finalis perſeverantiæ trahit ad cœlum. Vel dic hiſtorialiter de fœneratoribus, et uxoribus eorum, quorum dolo alter alterum juvat ad congregandum grana, id eſt, divitias in cavernam, id eſt, in domum ſuam, et quomodo alter trahit alterum ad lucrandum per caudam, id eſt, per ſpem finalis pœnitentiæ, quia ſcilicet alteri ſuggerit ut nunc lucrentur, et acquirant, et quod in fine pœnitebunt. Vel allega de bonis conjugibus, quorum debet alter alterum in ſuis laboribus ſupportare. Ad Gal. 6. *Alter alterius onera portate*. Vel maſculus eſt vir ſpiritualis, fœmina ſecularis. Iſti igitur debent invicem ſe juvare, nam maſculi, id eſt, ſpirituales debent fœminas, id eſt, ſimplices ſeculares onerare, ſcilicet bonis doctrinis, et exemplis. Econverſo autem ſeculares debent ſpiritualibus de bonis temporalibus providere, quia ſicut dicitur ad Roman. 15. *Spiritualium participes facti ſunt, debent & in temporalibus miniſtrare eis*. Item ſecundùm Plin. ibidem. Murium plures ſunt ſpecies, quidam habitant in domi- 6 bus, alii in aquis, et fluminibus, quidam dormiunt per dimidium annum ſicut glires, quidam ſunt lata fronte, alii acuta, alii ſunt de herinaceorum genere pungentibus pilis. Et licet mures pauperum panes rodant, & ſint inutiles ut communiter, tamen in pluribus ſunt utiles. Nam ut dicit Plin. lib. 29. capit. 6. cinis murium cum melle auribus inſtillatus aurium ſedat dolorem. Rectè ſic ſunt plures ſpecies nominum peccatorum, quia quidam habitant in fluminibus delitiarum, ut luxurioſi, quidam in domibus eminentiarum, ut ſuperbi, quidam in campeſtribus divitiarum, ut avari, quia non omnibus omnia placent Eccleſiaſtic. 37. Et tales dormiunt per pigritiam et tepiditatem, panes, id eſt, divitias pauperum rodunt per avaritiam, et cu-

& cupiditatem, licet sint eis inutiles, sicut patet, sunt tamen in pluribus utiles, quia sicut dicitur ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Cinis enim eorum, id est, memoria mortis suæ, dat eis medicinam. Nam quando pauperes cogitant & considerant mortem malorum (quæ ut communiter mala est) & vindictam justitiæ divinæ, ipsi lætantur, & consolantur; & maximè quando medicus, id est, prædicator eam infert eorum auribus prædicando, cum melle dulcis consolationis, quia tunc dolor quem propter eorum invasiones sustinent,
7 mitigatur Psalm. 57. *Lætabitur justus cùm viderit vindictam, &c.* Secundùm Plin. ibidem, sel mutium cum aceto tritum, & tepidum auribus instillatum, optimum remedium est contra bestiolas subintrantes. Fimus eorum cum aceto tritus, purgat caput, & casum prohibet capillorum, cum vino autem potatus, ventrem miro modo solvit, cinis eorum cum melle instillatus, dolorem aurium sanat, pellis eorum recens calcaneo supraducta ejus vulnera sanat. Rectè tales sunt sancti, quia verè fel eorum, id est, zelus & correctio, fimus ab eis egestus, id est, doctrina eorum, & prædicatio, cinis eorum, id est, vitæ suæ memoria, & recordatio, pellis ipsorum, id est, sua bona exempla, & conversatio. si cum melle devotionis, si cum aceto mortis memoriæ, & recordationis, si cum vino dulcis consolationis sumantur, multiplicem conferunt medicinam, quia ventrem conscientiæ solvunt per contritionem, caput intentionis purgant per confessionem, casum capillorum, id est, virtutum prohibent per perseverantiam, & durationem, & auditum læsum per
8 impatientiam curant per benignitatem, & consolationem. Secundùm Plin. lib. 11. c. 65. summus est, & maximus murium fœtus, nam (ut ipse dicit) Alexandri milites tradiderunt 120. mures ex una genitos, & apud Persas prægnantes in utero parentis repertas, unde non mirum etiam est unde tanta murium agrestium vis messes agricolarum populetur, sed nescitur quomodo illa multitudo tam repentè occidat, nam nec exanimes quidem usque reperiuntur. Sic verè charissimi maximus est malorum proventus, nam sæpe ab una mure, id est, ab uno malo prælato, & furace promoventur 110. mures, hoc est, maxima malorum multitudo, qui messes pauperum agricolarum ad litteram sæpe depopulantur, & substantiam etiam temporalem bonorum suorum vicinorum. *Regnantibus scilicet impijs, ruinæ hominum.* Prov. 28. Sed verè tandem multitudo illum repentè occidit, & nusquam reperitur, quia *vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi, & ecce non erat, & quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.* Psalm. 36.

Cap. LXVIII.

De Musimono.

1 Musimonum est animal abundans in Corsyca, pecori simile, cum villo caprino, quasi medium inter oves, & capras. Habet autem hoc animal caput debilissimum, quamobrem aversum à sole pasci cogitur, ut dicit Plin. lib. 8. cap. 29. Sic verè multi sunt quasi medii inter capras, & oves, id est, inter malos & bonos, qui videlicet caput rationis habent multum debile, scilicet multi simplices seculares, quorum sensus & imaginatio non sufficit ad vertendum se ad solem, id est, ad considerandum divinitatem, vel ad meditandum æternæ gloriæ claritatem. Istos ergo oportet se ab isto sole avertere, & à curiosa investigatione cœlestium desistere, & ad partem oppositam, scilicet ad manuducibilia exempla convertere, & sic cibum doctrinæ sumere, & pascere, quia pro certo multi sunt, qui præ debilitate capitis, id est, præ defectu rationis hæretici fierent, si curiosè ad solem, id est, ad divinitatis secreta aspicerent. Et ideo utile est, quod à talibus se averant, & magis ad factiva se convertant. Ideo Eccles. 3. *Altiora ne quæsieris.* Vel dic, quod fatui peccatores pro eo, quod carent debita discretione ad solem, id est, ad Deum, & ad bona spiritualia, & æterna non respiciunt, imo ab ipsis oculos avertunt, & dorsum contemptus, & oblivionis eis vertunt, & ad mundi delectabilia se convertunt. Hierem. 2. *Vertunt ad me dorsum, & non faciem.* Sic igitur divitiis & delitiis pascuntur, pascua spiritualia dedignantur. Vel dic, quod qui non est sufficiens pro contemplativa, remaneat in activa.

Cap. LXIX.

De Mustela.

Mustela dicitur atelon, quod est longum, quasi mus longus. Hæc ingeniosa est, quia catulos suos de loco ad locum transfert, ne locus suus deprehendatur. Hæc armata ruta contra basiliscum pugnat, serpentes odit, filios suos casu aliquo læsos etiam mortuos (ut dicitur) succo cujusdam herbæ suscitat atq; curat, ut dicit Isid. lib. 12. Talis est bonus prælatus, quia debet de loco ad locum, id est, de amore mundi ad amorem cœli, de peccato ad virtutem, de virtute ad virtutem, de gratia in gloriam translatare, per exemplum sc. & doctrinam, & de hoc ne venator diabolus ipsos valeat invenire. *Ibunt de virtute in virtutem &c. Transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alienum, non reliquit hominem nocere eis, &c.* Et si filii, i. subditi sint læsi per tentationem, & mortui per peccatum, cum succo herbæ, id est, cum verbis sacræ scripturæ debent eos suscitare docendo sc. & sanando. *Obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te.* Hier. 30. Armati etiam succo rutæ, id est, sanguine Christi, & suæ amaræ memoria passionis, debent contra basiliscum diabolum dimicare, & serpentes, i.e. detractores summopere infestare, dicendo cum Ps. 115. *Iniquos odio habui, &c.* Vel dic, quod mustela est Christus, qui revera filios suos, i.e. homines per peccatum Adæ mortuos atq; læsos, suscitavit, & sanavit, & serpentes, i.e. dæmones impugnavit. Unde Oseæ 6. *Vivificavit nos per duos dies, die tertia suscitabit nos.* Vel expone de mendicantibus, quod religio vel prælatus mutat subditos suos de conventu ad conventum, de loco ad locum, ne sc. nidus eorum i. e. aliquis carnalis defectus, si eum habent, à secularibus cognoscatur, vel ne parentes sui ipsos inveniant, & de nido religionis extrahant, & educant, quod maximè solet de novitiis apparere. Mustela mures comedit,
2 serpentes odit, passeribus insidiatur, & eorum ova transglutit, secund. Isid. lib. 12. Falsum autem est (ut dicit) eas ore concipere, & aure parere. Et secund. Plin. mustela multum dormit, & dormiendo impinguatur. Et sunt duo genera, scil. domesticum, & silvestre. Et est odore sagax. Tales sunt multi peccatores, maximè autem detractores, sive sint silvestres, i.e. religiosi, sive domestici, i. mundani, quia pro certo tales odiunt serpentes, i. prudentes personas, mures i. detractores, & aviculas, passeres, i.e. bonos & contemplativos odiunt, & infestant, & eorum ova, i. eorum opera per detractionem devorant atque frangunt. Tales enim odiunt bonos, & malos, quia *Deo non placent, & cunctis hominibus adversantur.* 1. ad Thess. 2. Et ideo tales non concipiunt bonum propositum & meritum per os, id est, per orationem, quia rarò vel nunquam orant, nec pariunt sc. bonum opus per aurem, id est, per obedientiam, & subjectionem, quia sc. tales nullum bonum verbum possunt audire. Tales enim sunt odore sagaces, quia optimè sentiunt brodia, & leccaturas, & libentissimè vadunt ad convivia & ad festa Job. 39. *Ubicunq; fuerit cadaver, statim adest.* Multum etiam volunt dormire, & quiescere in dilitiis, &
3 peccatis, contra illud 1. ad Thess. 5. *Non dormiamus, sed vigilemus, & sobrij simus.* Mustela est animal leve, & instabile, & flexibile, & est mustela variabilis, quia colorem mutat, nam uno tempore invenitur esse unius coloris, & in alio alterius. Communiter autem habet mustela ventrem album, & dorsum rubeum. Urina autem ejus, & morsus ejus sunt venenosa, ut dicit. Tales sunt
4 multi, qui colorem exterioris conversationis non cessant mutare, sicut sunt leves, & instabiles, & insolentes, sicut etiam sunt curiosi, qui non cessant gestus, & vestimenta mutare. Communiter autem tales in dorso sunt rubei, & in ventre albi, id est, curiosi. Morsus etiam talium, & urina, id est, verba eorum, & stultiloquia sunt venenosa per detractionem, & fœtida per luxuriam, & infectionem, quia tales ut communiter loquuntur vel detrahendo famæ aliorum, vel fœtida verba luxuriæ proferendo. Vel mustela est bonus religiosus, qui debet esse flexibilis per obedientiam, & subjectionem, mobilis per bonam operationem, odore sagax per devotionem, dormiendo impinguari per contemplationem, dorsum habere rubeum per charitatem, ventrem album per castitatem, colorem etiam candidum per floridam honestatem Canticorum 5. *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Isti debent esse domestici per benignitatem, silvestres per vitæ austeritatem, mures, id est, pauperes debent comedere, & sibi incorporare per compassionem, & pietatem, & serpentes, id est, detractores odire,
5 & pas-

et passeribus, id est, dæmonibus insidiari, ut scilicet eorum ova, id est, filios ipsorum, videlicet peccatores rapiant attrahendo ad perfectionem, et sanctitatem. *Ipsum rapiet armatus &c.* Job. 5. Vel dic, de avaris, qui insidiatur passeribus, id est, pauperibus, ut eorum ova, id est, divitias rapiant, et furentur per usuras, et
4 alias. Mustela aliquando invenitur tota alba, præter caudam. Sic verè multi sunt, qui quamvis in toto corpore, id est, in tota vita sint albi per castitatem, et per conscientiæ puritatem, in cauda tamen, id est in fine vitæ fiunt nigri per luxuriam, et alio-
5 rum criminum fœditatem. Secundùm Plinium lib. 27. cap. 4. Natura nihil reliquit sine ingentibus remediis atq; causis. Unde dicit quod fel mustelæ valet contra aspides, caro ejus valet contra venenum. Sic verè Deus nihil reliquit in mundo sine aliqua utilitate, quia et in bonis et in malis semper bonum aliquod invenitur, et ideo fel mustelarum, id est, zelus et correctio prælatorum, et etiam justorum aliorum, caro etiam eorum, id est, sua bona vita, vel etiam sua compassio, sunt aliis medicina. Vel mustela est Deus, cujus pro certo fel, et caro, id est, justitia et misericordia. rigor et dulcedo sunt medicina peccatoribus, quia scilicet alios sanat per correctionem, alios per misericordiam, et consolationem, alios sanat misericorditer inspirando, sicut Paulum, alios fortiter tribulando, sicut Amasiam. Ideo bene dicitur in Psal. *Misericordia & veritas precedent faciem tuam.*
6 Pudenda mustelæ multum fœtent, et tamen serpentibus fœtidis contrariantur. Sic sunt quidam mali in seculo, et in claustro, qui licet sint fœtidi per infamiam, et luxuriam, aliis tamen fœtidis serpentibus, id est, aliis luxuriosis miro modo contrariantur, eos puniendo, & corrigendo, & hoc ad seipsos justificandum, & ad fœtorem suæ luxuriæ contegendum. Ideo eis possunt alii dicere illud Job. 40. *Nunquid condemnabis me, ut tu justificeris?* & illud ad Rom. 2. *Qui aliuin doces, teipsum non doces, qui predicas non furandum, furaris.* Quando aspis mordet hominem, statim vertitur in soporem, & efficitur læthargicus, nec se movet. Veruntamen si mustela comburatur, & cinis ejus cum aqua bibatur, excitat hominem à sopore, ut dicit Plin. ibidem. Rectè charissimi mustela quæ mures comedit, significat divites peccatores, qui muribus, id est, pauperibus sunt infesti, & isti quando capiuntur per mortem temporalem, comburuntur in inferno per mortem æternalem. Exemplum de divite epulone Luc. 16. qui *cruciabatur in flamma.* Quando igitur aspis, id est, diabolus mordet aliquem peccatorem per tentationes, & facit eum dormire, scilicet in mundi delitiis per delectationes, tunc verè cum aqua sacræ scripturæ debet bibere, & sibi incorporare cinerem mustelæ combustæ, id est, memoriam mortis divitum damnatorum, & sic per timorem pœnæ consimilis, à tali somno delectabilium hujus mundi poterit excitari, quia per timorem pœnarum infernalium debet homo à talibus abstinere Zachar. 9. *Videbit Ascalon, & timebit.* Cinis enim, id est, memoria mortis talium peccatorum, retrahit hominem à peccato. *Surge ergo qui dormis.* Ad Ephes. 5. Vide de mustela supra de basiliseo, & supra de anguibus.

Cap. LXX.

De Murilego.

1 Murilegus, musio, & catus dicitur. Et dicitur murilegus, quasi legens mures, eo quod muribus sit infestus, similiter & musio quasi circa mures studiosus. Catus autem dicitur à capiendo scilicet ipsos mures, vel à cantando, id est, à videndo. Unde à Græco venit catus, id est, ingeniosus, ut dicit Isidor. libro 12. Nam ita acutè videt, quod tenebras noctis superat fulgor ejus. Rectè tales sunt cupidi, causidici & avari, quia verè mures, id est, pauperes, & egenos deprædantur, & infestant per rapinas, cautelas & usuras, quia *pascua divitum sunt pauperes.* Eccles. 13. Et ideo tales dicuntur cati, à capiendo, quia verè optimè capiunt, scilicet munera, & divitias, & quandoque ab utraque parte. *Leo cœpit sufficienter sibi.* Naum. 2. Vel dicuntur à cantando, id est, à clarè videndo, quia verè tales habent clarum visum discretionis, sapientiæ & intellectus, scilicet quantum ad administrationem bonorum temporalium, quia *sapientes sunt ut faciant mala.* Hierem. 4. Nam tota nox præsentis vitæ à lumine oculorum intellectus sui, id est, ab eorum sapientia seculari videtur hodie coruscare, quia *filij hujus seculi sapientiores sunt filijs lucis in generatione sua.* Lucæ 16. Ideo de quolibet tali potest dici il-
2 lud Apoc. 1. *Oculi ejus ut lampas ardens.* Catus est animal indeterminati coloris, quia alius flavus, alius niger, alius varius, alius in facie, & pedibus, & auribus maculosus. Sic rectè inter homines sunt diversi colores diversarum conversationum, honestatum & perfectionum, quia quidam sunt albi, & floridi per innocentiam, & castitatem, quidam nigri per pœnitentiam, & austeritatem, quidam flavi vel burelli per sapientiam, & maturitatem, quidam varii per circumspectionem, & sagacitatem. Figura Zach. 6. ubi vidit equos albos, varios, & nigros &c. vide supra, de equo. Vel dic de malis, quorum quidam sunt nigri per cupiditatem, quæ hominem siccat, & denigrat. *Facies eorum fit ut nigredo olle.* Naum. 2. Alii albi per curiositatem, alii varii per falsitatem, alii habent diversas maculas per pluralitatem peccatorum, quia quidam sunt maculosi in facie intentionis per duplicitatem, alii in pedibus affectionis per voluptatem, alii in auribus inobedientiæ per obstinationem, & induratam voluntatem, &c. Vel expone de diversis statibus, quorum alii sunt varii, alii nigri, &c. sicut patet de monachis nigris, & ruffis. Catus orificium habet
3 magnum, dentes magnos, & serratos, linguam tenuem & flexibilem, & subtilem, quacum bibendo lambit. Sic verè mundani peccatores habent os magnum, quantum ad voracitatem, & gulam, dentes, i.e. verba detractoria habent longa, acuta & pungitiva per infamiam. *Dentes ejus serrei.* Dan. 8. Linguam, i. verba adulatoria habet longa, i. multa flexibilia & variabilia, fallacia, mollia & deceptoria, quia molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Nam in utramq; partem flectunt verba sua, quia ante adulantur, & retro detrahunt. Et ideo isti lambendo bibunt, & attrahunt sibi aquam, i.e. adulando cum aliqua molli, & aquea persona, ipsam attrahunt scilicet ad mortem sui. *Pulli ejus lambunt sanguinem.* Job. 39. Vide causam, quare catus lambit, supra de animalibus in generali. Catus est animal in ju-
4 ventute lascivum, hilare, & jocundum, impetum faciens ad omne, quod coram ipso movetur, & ludit eum calamo, ante eum projecto. In senectute autem est animal multum ponderosum, grave, & somnolentum. Sic rectè juvenes nostri sunt lascivi, hilares, & joculi & leves, & cum omnibus, qui coram se transeunt, impetum faciunt atq; ludunt, cum omnibus volunt ludere, tangere, & garrulare, & maximè cum mulieribus. Sed pro certo in senectute non sic, quia ad litteram fiunt somnolenti, & tunc sunt graves & pigri. Et ideo bene dicit sapiens, Eccl. 11. *Adolescentia & voluptas vana sunt.* Vel per juvenes accipe bonos, qui sunt læti in spiritualibus, & leviter mobiles ad bonum. Per senes intelligo pravos, inveteratos dierum malorum, pigros. &c. Catus muribus cautissimè insidiatur, & eos odore, & visu præ-
5 sentiens, in ipsos subitò insilit, & invadit, capto mure cum eo ludit, sed finito ludo ab eo devoratur. Tales sunt usurarii, qui muribus, i. pauperibus insidiantur scil. quomodo eos involvant in laqueis contractuum suorum &c. Vide supra de lupo, qui ludit cum puero, quem postea occidit, & expone sicut ibi. Vel catus est diabolus, mus est peccator &c. sicut ibi. Catus tempore coitus quasi silvestris efficitur, & tunc inter catos pro mulieribus pugna gravissima excitatur, vox horrenda emittitur, & dentibus, & unguibus alter ab altero laniatur. Catus est religiosus vel clericus litigiosus, uxor ejus quam cupit habere, est præbenda vel beneficium, seu prælatio. Quando igitur instat tempus amoris, & copula, i. e. quando vacat aliqua præbenda, cui cupit qui libet copulari, tunc verè tales efficiuntur silvestres, quia à domo religionis vel ecclesiæ se absentant per appellationes, inter se rixantur, & brigant per controversias, discordias & divisiones, & tunc vox horrenda infamiarum emittitur, & dentibus & unguibus, i. verbis, & invasionibus alter ab altero laniatur. Figura 3. Reg. 16. ubi est ortum prælium inter Amri, & Zambri, quia quilibet volebat esse rex. Vel Gen. 25. ubi in ventre matris collidebantur pueri, quia quilibet volebat primus nasci, & tunc Esau pilosus primò natus est. Sed verè in ventre religionis vel ecclesiæ colliduntur invicem ambitiosi, quia quilibet vult esse rex, i. prælatus, & quilibet vult primus nasci, & promoveri. Veruntamen sæpe accidit, quod pejor Esau, i.e. mali primi nascuntur, & promoventur, & maximè quando sunt pilosi, i. quando divitiarum vellere sunt obsiti, quia hodie *impius prævalet adversus justum.* Abac. 1. Unde Jacob. 4. Unde bella, & lites in vobis? nonne ex concupiscentiis, quæ militant in membris vestris? Vel allega historialiter de luxuriosis, qui pro uxoribus pugnant, se invicem occidunt, quod nunquam faciunt elephantes. Catus sæva bestia efficitur, quando fit silvestris, quod maximè accidit tempore li-
6 bidinis, quia tunc scilicet, quando silvestris est, cuniculos, &

alias bestias venatur, & in nemoribus commoratur. Catus qui muribus insidiatur significat ballivos & usurarios, qui pauperum substantiis insidiantur. Tales enim aliquando de domo-flecis fiunt silvestres, de rusticis fiunt nobiles, de pauperibus fiunt divites, de ruralibus judices. Quando ergo tales efficiuntur silvestres, hoc est dictum, quando à domo, id est, à statu paternæ conditionis recedunt, per aliquam fortunam, & in fortuna mũdanorum delectabilium se involvunt per amorem, tunc verè efficiuntur sævi per rapinam, & crudelitatem, & cuniculos, & alias bestiolas, i.e. vicinos suos pauperes excoriant, & denudant. *Vulgum pauperem denudaverunt.* Job 24. quia verè ferè secundùm Sen. Nihil est illis hodie crudelius, qui non nati sunt nobiles sed facti. Unde Claudianus poëta, *Asperius nihil est humili dum surgit in altum.* Vel dic de apostatis religionis, qui domum Ecclesiæ vel religionis deserunt, & silvestres per apostasiam efficiuntur, quia tales sunt sævi, crudeles & iniqui, & hoc maximè accidit tempore libidinis, id est, quando sunt luxuriosi, & carnales. Vel pone de latronibus, qui in silvis ad literam habitant, & bestiolas, id est, mercatores, & alios transeuntes spoliant, & occidunt.
8 Quando catus cadit ab alto, super pedes excipitur, & sic vix cadendo lædituir. Sic verè charissimi, divites quando ab alto, id est, ab aliquo eminenti officio dejiciuntur, & expelluntur, vel etiam ab alto, id est, à statu prosperitatis mundanæ, tunc verè pedes sui, id est, amici & fautores ipsos sustinent atque fovent, & ideo nec
9 læduntur nec corriguntur Eccl. 13. *Diviti decepto multi sunt recuperatores.* Fimus cati multum fœtet, & ideo postquam eum egerit statim eum abscondit sub terra cum pedibus, & occultat. Sic verè faciunt peccatores. Nam quia fæces eorum, hoc est dictum eorum vel opera, usuræ & contractus, & cætera eorum vitia multum fœtent per infamiam, ideo ea abscondunt scilicet celando, & excusando, & per palliationes, & cautelas undique contegendo, quia tales vix aut nunquam sua crimina confitentur, quia *cùm dulce in ore ejus fuerit malum, abscondet illud sub lingua sua, parcet illi, &c.* Job. 20. Vel allega, quod si quid fœtidum commiserimus, quod turpe sit & infame, saltem illud debemus celare, non per jactantiam propalare. Quod est contra illos, de quibus
10 Esa. 3. *Peccata sua sicut Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt.* Catus quando pulchram habet pellem, vagus efficitur, & de ea quasi glorians extra domum undique divagatur, & quandoq; propter pellis pulchritudinem occiditur, & necatur. Verumtamen quando pellis aduritur ei, tunc in domo pacificè commoratur. Sic verè personæ juvenes, & maximè juvenculæ mulieres, quando vident se habere pulchram pellem, id est, pulchritudinem corporalem, vel habitum curiosum, tunc in domo sua non remanent, imo ad ludos, & choreas per vicos & plateas undique divagantur, de sua pulchritudine gloriantes, & eam coram aliis ostendentes. Et ideo propter hujusmodi pellem, & pulchritudinem multoties rapiuntur per violentiam & aliàs opprimuntur, & meretrices efficiuntur, & sic quantum ad famam, & gratiam occiduntur. Exemplum de Dina Gen. 34. rapta & oppressa, quæ iverat videre mulieres regionis. Ideo de talibus vagis mulieribus dicitur 1. ad Tim. 5. *Discunt circuire domos non solum otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quod non oportet. Fallax enim gratia, & vana est pulchritudo.* Prov. 13. Verumtamen quando pellis exuritur, quando scilicet species & facies desiccatur, & pulchritudo deficit & juventus, tunc saltem debent cessare vagari & se ostentare, & in domibus suis debent pacificè remanere. Nam quicquid de lascivia juventus adduxerit, debet senectus delere. Quod tamen est contra multas mulieres, quæ etiam in ipsa senectute nunquã cessant vagari, & discurrere, nec lasciviæ opera exercere. Ideo Thren. 3. *Vetustam fecit pellem meam & carnem meam, &c.* Vel allega de hypocritis, qui propter pulchram conversationem undique se ostendunt ad convivia, & ad festa.

Cap. LXXI.

De Noctícula.

1 Noctícula secundùm Isid. lib. 12. c. de minutis animalibus, est parva bestiola multipes, & alata, quæ in tenebris lucet ut candela, & maximè circa posteriora: in luce autem plena deformis est, & obscura, manus tangentis inficit, & licet in tenebris luceat, tamen odit, & de die se abscondit, & ideo muscæ contrariatur, quæ est lucipeta, ut dicit ibidem. Plin. autem lib. 11. cap. 28. dicit esse certum genus scarabeorum, qui de nocte lucent cùm alas extendunt, refulgentque ignium modo, & fortè isti sunt vermes in Italia de nocte lucentes, ita quod scintillarum modo ipsos videas refulgentes, sicut dicitur in libro de natura rerum. Rectè tales sunt mundi sapientes, & causidici, quia verè tales sunt multipides per multiplices affectiones, tales sunt alati per superbias, & elationes, tales in tenebris hujus vitæ lucent, scilicet inter alios peccatores, per seculares scientias, & discretiones, vel temporales affluentias & reputationes, & maximè circa posteriora, id est, in senectute, quæ est posterius vitæ, tunc enim lumine sapientiæ secularis, lumine affluentiæ temporalis, inter alios rutilant, & corruscant. *Inter quos lucetis sicut luminaria,* ad Philip. 2. Sed pro certo licet modo videantur rutilantes, & florentes, tamen quando nox præsentis vitæ cessaverit, & dies futuræ manifestationis, scilicet post mortem advenerit, tunc apparebunt viles, & deformes per vitia, & peccata, quia quando erunt in inferno, eorum vilitas & iniquitas apparebunt, juxta illud Hierem. 13. *Nudavi femora tua ante faciem tuam, & apparuit ignominia tua.* Isti etiam tangentes ipsos, id est, eos imitantes, & communicantes & diligentes, per mala sua verba, & exempla inficiunt, & corrumpunt, quia *quicquid tetigerit immundus, immundum faciet.* Numer. 19. Et licet tales luceant in tenebris. & licet isti videantur esse lucernæ hujus tenebrosæ vitæ, lucem tamen veritatis odiunt atque timent, quod patet, quia quando volunt facere falsos contractus suos, vel actus luxuriæ nefarios, abscondunt se suis in cavernis, & locis absconditis, & privatis, quia nolunt, quod sua iniquitas, & falsitas declaretur. *Iter enim impiorum tenebrosum.* Proverb. 4. *Quorum sunt in tenebris opera.* Esaiæ 29. Quia *qui male agit, odit lucem & non venit ad lucem,* id est, ad publicum; *ne manifestentur opera ejus,* Joan. 3. Vel dic de hypocritis, qui lucent per bonam conversationem, qui tamen (si lux dierum fulgeret, i.e. si clara possent videri & cognosci) apparent viles, & deformes, per diversa peccata, & ideo fugiunt lucem istam, scilicet manifestationem, & veritatem, quia per hypocrisim se abscondunt. Vel dic de ornatu, & pulchritudine exteriori, sub quo quandoque latitat vilitas horribilis, & deformis. Vel si vis applica ad vermes, id est, ad pauperes, & humiles, qui exemplis, & bonis operibus lucent, noctemque hujus vitæ illuminant, sicut apparuit de Apostolis, & etiam sicut apparet de pauperibus prædicatoribus, quibus dicitur Matth. 5. *Vos estis lux mundi.*

Cap. LXXII.

De Onagro.

Onager est asinus silvestris, & asinus interpretatur secundùm Isid. & est animal valde velox, quod cùm sit imbelle, & innocuum, solius tamen fugæ beneficio leonem superat persequentem. In montibus altis, & pascuosis victum quærit, quem cùm invenerit, statim rudit, & nisi persecutus fuerit, à talibus pascuis non recedit, hominum autem frequentiam valde fugit, loca etiam solitaria valde circuit, & frequentat, secundùm Phisol. Rectè talis est bonus religiosus, quia verè iste debet esse asinus per pœnitentiam, & simplicitatem; silvestris per pœnitentiam, & austeritatem; velox per obedientiam, & agilitatem; imbellis & innocens per innocentiam, & benignitatem. Iste debet fugere hominum, scilicet secularium frequentiam & communitatem, sicut fecerunt Eremitæ, & in locis solitariis scilicet in conventibus à seculo sequestratis habitare, quia *cursor levis explicat vias suas, onager assuetus in solitudine.* Hierem. 2. Et sic si bene fugerit, id est, si mundi solatia, & negotia declinaverit, leonis, id est, diaboli persecutionem, & tentationes poterit declinare dicens cum Psalm. 54. *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Quia *venatio leonis onager in eremo,* Ecclesiast. 13. In montibus autem altis, id est, in cœlo, & in paradiso (ubi sunt pascua æternæ beatitudinis) debent conversari per desiderium, & affectum, ibi per contrempiationem jugiter commorari, & virorem cœlestis beatitudinis degustare, nec exinde debet recedere, sed in statu, & in actu contemplationis, quanto diutius poterit remanere, & ibi Deo perseveranter inhærere. Ideo de Onagro dicitur Job. 39. *Circumspicit montes pascua sua, & virentia quæque perquirit.* Onager malculus, quando fœmina sua peperit, insidiatur parvulo suo masculo, & testiculos sibi abstrahit, & præscindit, quod fortè facit, quasi zelotypus de uxore, quod cognoscens mater parvulum abscondit, ne à masculo

valeat.

valeat inveniri, secundùm Isidorum. Charissimi, masculus significat religiosum vel perfectum virum, fœmina autem significat mundum vel mundanos, qui per inconstantiam sunt fœminei, fluxibiles atque molles. Quando igitur habent aliquem parvulum, id est, aliquem clericum gratiosum juvenem, tunc verè masculus, i.e. religiosi insidiantur scil. ut eam rapiant, & attrahant ad religionem, & ut testiculos, i. statum conjugalem, & potentiam generandi sibi abscindant per votum, scil. castitatis. Verumtamen mater, i.e. mundus & parentes eos abscondunt scilicet in amore suo, ne masculi hujusmodi inveniantur, quia seculares optimè cavent, ne Minores vel alii mendicantes filios suos inveniant, & ne eos religiosos faciant sicut ipsi. Vel dic, quod mater est diabolus, qui filios suos, i.e. peccatores abscondit scilicet in amore mundi, ne masculus, id est, prælatus vel Christus cu dentibus suæ prædicationis vel eruditionis, auferet eis testiculos, i. actum luxuriæ & fœditatis, quia optimè cavet, ne tales vadant ad sermones, ne fortè luxuriam deserant, & dimittant. *Mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.* 2. Paral. 22. Onager
3 est animal valde patiens sitis, quia bibere dedignatur, quousque potum inveniat sibi aptum, unde (sicut dicitur) aquam turbidā non bibit, sed tamdiu expectat donec inveniat claram aquā, secundùm Plin. lib. 8. in locis altis pascua sibi quærit, quæ cùm invenerit, statim rudit, & exinde non recedit, nisi coactus fuerit vel compulsus. Charissimi potus inconveniens animæ Christianæ est sapientia secularis, sive prosperitatis temporalis, & hæc est aqua turbida, per fœculentiam vitiorum, quæ eam comitantur. Iste est *fluvius turbidus, qui irrigat Ægyptum.* Jo. 13. Potus autem conveniens, & aqua clara est sapientia divina, sed prosperitatis
4 æternalis. Onager igitur, i.e. vir justus, qui in hoc mundo invenit aquam turbidam, id est, mundi prosperitatem & secularem sagacitatem, nō debet eam portare, acquirere vel sibi incorporare per affectionem, sed in siti, & penuria, id est, in voluntaria paupertate, vel cum siti, id est, cum desiderio, & amore debet expectare, quousque inveniat aptum potum scilicet post hanc vitam, quando aquam æternæ fœlicitatis poterit invenire, & scientia Dei & lumine veritatis poterit illustrari. Ideo dicit Psal. 103. *Potabunt omnes bestiæ agri, expectabunt onagri in siti sua.* Quasi diceret, bestiæ agri hujus mundi, id est, causidici & alii divites & sapientes potabunt, scilicet in vita præsenti, aquam turbidam prosperitatis, & scientiæ mundanæ, sed onagri, id est viri justi in siti, i. in fervore, & desiderio expectabunt, quousque habent aliam aquam, id est, æternam voluptatē. Isti ergo in locis altis, id est, in statu perfectionis, vel in paradiso pascua scilicet orationis & contemplationis, doctrinæ & devotionis debent sibi quærere, & alia nullo modo relinquere, sed per confessionem, & gratia-
5 rum actionem clamare jugiter & rudere. Job. 6. *Rugiet Onager cùm habuerit herbam.* Onager est animal liberum, indomitum & lascivum, leve & velox & circa montes, & nemora assuetum, ubi pascua sibi quærit, ut dicit Plin. Talis est vir mundanus, quia tales sunt liberi scilic. sine jugo disciplinæ vel obedientiæ, & indomiti per obstinationem, et ad literam instabiles et lascivi. Oseæ 7. *Reversi sunt ut essent sine jugo.* Circa montes, id est, circa mundi dignitates circumeunt per superbiam, et ambitionem, et sibi divitiarum pascua quærunt. Ideo dicitur Job. 11. *Vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri se liberum natum putat*, et Job. 30. *Quis dimisit onagrum liberum? &c.*

Secundùm Isidor. onagri singuli fœminarum gregibus præsunt, et ut dicit Philosolo. Onager qualibet hora diei, et noctis rudit, unde in æquinoctio duodecies de die, et duodecies de nocte clamat scilicet 15. die Martii, et sic per ejus clamorem dignoscitur æquinoctium apud Aphros. Rectè charissimi talis debet esse prælatus vel prædicator, quia pro certo gregibus fœminarum, i. simplicium secularium et subditorum, debet præesse per regimen et doctrinam, et prælationem. Iste etiam apud Aphros i. apud mundanos fervore amicitiæ desiccatos, debet rudere et clamare per prædicationem, et horas diei, et noctis, i. puncta, status et conditiones peccatorum, mundi et inferni, gratiæ et paradisi pœnæ et gloriæ debet hominibus intimare, ut sic hora noctis, id est, conditiones peccati, mundi et inferni, horæ etiam diei, id est, conditiones gratiæ et gloriæ paradisi per prædicationem ipsius innotescant, et æquinoctium divinæ æqualitatis justitiæ et judicii eluceſcat. Esa. 58. *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Vel si vis per onagrum intellige Christum, qui clamavit, etc. sicut supra, dicens: *Duodecim horæ sunt diei*, Job. 11. Vel per istos intelligo bonos prædicatores, qui die et nocte, id est, tempore prosperitatis, et adversitatis debet clamare et prædicare. Esa. 62. *Die & nocte non tacebunt, & narrabunt populis fortitudinem meam.* Item idem dicit, quod onager est odore sagax, et mun- 6
dus in olfactu. Unde quando amore fervet & nescit, ubi sit uxor ejus, montem ascendit, & apertis naribus ventum attrahit, & sic odore discernit ubi degat uxor ejus, & sic eam inquirit, & invenit. Charissimi onager est homo, uxor autem ejus, cui debet per affectum copulari, & conjungi, vita æterna, vel Christus, vel beata virgo; si igitur homo fervet amore, & desiderio charitatis, ipse debet ascendere montem contemplationis scilic. de Deo & de cœlestibus contemplando, meditando & cogitando, & nares cordis sui aperire per affectionem, ventum Spiritus sancti attrahere per orationem, & sic istam uxorem suam odore sentiet per devotionem, & eam quæret per bonam operationem, & eam inveniet per æternæ vitæ acquisitionem, & adoptionem. Hier. 14. *Onagri steterunt in rupibus, attraxerunt ventum quasi dracones.* Vel si vis expone de Christo, qui in mundo isto rudit per prædicationem, deinde volens invenire uxores suas, i. animas Christianas in limbo detentas, mortem, id est, crucem ascendit, & eas quæsivit, & descendit ad infernum ad earum liberationem. Vel dic de prælatis, qui debent ascendere in montem per contemplationem, & ubi sint femina, id est, subditi sui discernere per discretionem, & ventum eorum & odorem, id est, sui status conditionem, famam & conversationem debent attrahere per inquisitionem. Hier. 2. *Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ attraxit ventum.*

Cap. LXXIII.

De Onocentauro.

ONocentaurus secundùm glossam Esa. 34. est animal mix- 1
tum ex tauro & asino. Unus enim dicitur asinus, unde animal lascivum ad modum asini, cervicosum ad modum tauri. Rectè tales sunt multi homines asinini scil. quantum ad pigritiæ tarditatem, & quantum ad lasciviæ seu luxuriæ fœditatem, taurini autem quantum ad superbiam, & elationem, & quantum ad obstinationem, quia tales nolunt corrigi vel argui, quod potissimè patet de divitibus superbis. Et ideo dicitur Eccl. 6. *Ne te extollas in cogitatione tua, sicut taurus.* Secundùm Philo. Onocen- 2
taurus est animal monstrosum, quod humanam naturam continet & assimilat. Nam in principio à parte capitis formam habet hominis, in fine autem ab umbilico & infra, formam obtinet animalis. Centaurus enim Græcè, homo dicitur Latinè. Ad quod etiam concordat Plin. l. 7. c. 3. dicens esse multa bestiarum genera, quæ ex natura humana, & alia sunt permixta, sicut exemplificat ibi. Rectè tales sunt multi, qui in parte sunt homines, in parte sunt bestiæ, quia pro certo in facie, & capite, i. circa principium, & juventutem quidam sunt homines, i. e. viri rationabiles, & benigni, sed verè circa finem vitæ suæ, circa pedes, i. e. in senectute inveniuntur asini, i. viles, pigri, stolidi & luxuriosi, quia multi bene incipiunt, sed malè finiunt. Ideo Gal. 3. *Cùm spiritu cœperitis, carne consummamini.* & Luc. 14. *Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Vel talis est hypocrita, qui habet faciem, id est, exteriorem apparentiam sicut homo, id est, sicut vir justus & rationabilis, sed pro certo umbilicus suus, id est, ejus exteriora, affectus scilicet & desideria (quæ non patent) sunt ad modum asini, scilicet luxuriosi & immundi. Et ideo dicitur Esa. 34. *Onocentaurus & pilosus clamabunt ibi*, scilicet in religione. Hippocentaurus est animal mixtum ex equo & homine, quia primam partem habet sicut homo, reliquam autem sicut equus. Sed Isid. dicit hoc esse falsum, quia centauros dicit fuisse equites Thessalorum, qui pro eo, quod in equis velociter discurrebant, quidam unum corpus hominum, & equorum judicabant, & inde centauros istos factos fuisse dicit, ut patet l. 11. c. de portentis. Tales sunt luxuriosi, qui licet in parte sint homines, quantum ad actum scientiæ & discretionis, in parte tamen sunt equi, quantum ad actus superbiæ, luxuriæ & infectionis. Istud patet in sapientibus mundi, qui, quia probaverunt Deum non habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobum sensum, secundùm Apost. Rom. 1, quod maximè patet, quia licet in principio sint homines, scilicet quantum ad sapientiam, verumtamen circa mortem, in fine, & 4
senectute sunt bestiæ, quantū ad furorem, & indiscretionē. quia tunc circa mortem efficiuntur phrenetici, & deficit sibi sensus. *Doctrinam senum auferens.* Job. 12. Corpora etiam eorum & corpus equorum videtur esse unum, quia scilicet sicut equus est

animal luxuriosum,& superbum,sic & isti,Es.31. *Equi eorum caro, & non spiritus*, quia verè quantum ad multas conditiones, pauca est differentia inter istos,& equos.

Cap. LXXIV.

De Origе.

1 ORix secundùm glossam Esai. 51. est animal parvum, simile muri,immundum, nec sacrificiis aptum, quod ad modum gliris tota hyeme dormit, & in æstatis initio suscitatur, unde dicit Pli,quod origem Ægyptus vocat,quæ in ortu caniculæ,quando incipit æstas s.8 Kat. Junii, de longo somno consurgit, & stellam intuetur,ac si vellet eam adorare. Et declinatur orix oricis, sicut soriæ soricis,& hoc etiam videtur tangere litera Esa. 51. Tales sunt mali prædicatores, qui ad sacrificandum Deo per pœnitentiam minimè se coaptant, imo immundi per luxuriam judicantur. Isti igitur in hyeme, id est,in tempore adversitatis dormiunt scilicet cessando à prædicatione,in æstate autem,id est, in tempore prosperitatis, evigilant scilicet prædicationi vacando, quia isti non curant prædicare, nisi quando sibi sperant prosperè succesturum, sicut patet de multis medicantibus, qui optimè visitant parochias, in quibus bene recreari consueverunt, alias autem nunquam, & isti pro certo quando ad opus prædicationis exeunt, caniculam stellam calidam,id est,mundi divites prosperitatis lumine corruscantes, & ardore avaritiæ æstuantes respiciunt, & adorant sc. eis applaudendo, & adulando, & favendo,& palpando ipsos, quia reprehendere nunquam audent. Vel dic, quod orix significat humanum genus,quod per totam hyemem, id est, per totũ tempus vitæ mundanæ dormit, scilicet per mortem corporalem; sed quando incipiet æstas vitæ futuræ, quando scilicet fervens stella canicula, id est, Christus fervore justitiæ æstuans, apparuerit, in die scil. judicii judicantur, tunc orix ista scilicet genus humanum, excitabitur à somno mortis, per resurrectionem generalem, & coram stella ista, personaliter comparebit,& eam etiam adorabit, quia sicut dicitur 2.ad Cor. 5. *Omnes nos manifestare oportet ante tribunal Christi, &c.* Nam sicut dicitur Matth.24. *Sicus fulgur apparet in oriente, &c.* Vel expone de falso amore, quia falsi amici in hyeme, scilicet adversitatis dormiunt, in æstate verò prosperitatie apparent &c. sicut supra de mure. Vel dic, quod illi qui in hyeme, id est, in tempore peccati, vel in tempore Antichristi ante adventum dormiunt scilicet in delitiis hujus mundi, in ortu tamen novæ stellæ Christi vel beatæ virginis debent consurgere à somno peccati, & eam intueri per devotionem, & adorare per gratiarum actionem, sicut fecerunt reges visa stella. Orix secundùm Juvenalem Saty.11. 2 est avis pinguissima, ita quod sua pinguedine hebetat cultellum,similis gallinæ Aphricanæ. Sic verè quando homo est pinguis per divitias temporales, tunc pro certo dicitur hebetare ferrum, quia verè vix est aliquis prælatus ita rigidus, ferreus atq; durus si invenit in homine hujusmodi pinguedinem, quin acies suæ justitiæ hebetetur, qui scilicet propter dona divitum,& eorum substantiam temporalem, eis à superioribus parcitur, nec sua demerita puniuntur, sed ab eis contra justitiam sustinentur. Vel pone, quod divitiæ vel delitiæ hebetant ferrum, i. intellectum quamvis frigidum, & acutum. Secundùm Britor. orix origis, est animal mundùm secundùm legem scilicet quoad esum, non tamen ad sacrificium, unde dicitur Deut.14. *Comedetis origem.* & secundùm Plin. origem dicunt esse genus capreæ, quod villos habet versos à dorso, versus caput, contra naturam omnium bestiarum. Tales sunt boni divites,& activi, quia villi,& pili sui, id est, divitiæ & possessio temporalis tendunt versus caput, id est, versus Christum, & ad eum ordinantur, in quantum sc. secundùm ejus beneplacitum expenduntur, & per eleemosynas pauperibus disperguntur. Quod tamen est contra naturam bestiarum, id est, divitum peccatorum, quorum villi, id est, divitiæ non tendunt ut communiter ad caput, id est, Christum, sed magis ad dorsum, id est, ad carnalem parentelam, & ideo tales origes sunt mundi & puri, ut sc. ab aliis comedantur, id est, ab aliis per imitationem incorporentur. *Comedetis origem & camelo-* 4 *pardum.* Deut.14. Omnis capra naturaliter est vigil, & parum dormit,& de facili excitatur, secundùm Arist. Sic verè nos debemus esse vigiles per discretionem, & non dormire per delectationem, & faciliter excitari scilicet ad bonum per prædicatio- 5 nẽ, *Excitavit eum dicens, surge velociter, & ceciderunt catenæ, &c.* Act. 12. Secund. gl. Esa. 31. Orix est genus muris vel gliris, qui in hyemeitа dormit, quod videtur mortuus, licet vivat. Sic verè mundi divites in hyeme præsentis vitæ dormiunt in delitiis, & peccatis, ita quod videntur esse mortui, licet vivant temporaliter, quia sicut mortuus non videt, non odoratur &c. sic nec isti. *Nomen habes, quod vivis, & mortuus es.* Apoc. 3. In hyeme etiam, id est, in adversitate post mortem dormiunt, & mortui sunt, id est, in inferno, unde perpetuò non resurgent. Ideo dicitur Esa. 51. *Dormierunt in capite omnium viarum, sicut orix illaqueatus.* Secund. Plin. 6 lib: 10. c. 73. Orix est animal perpetuò sitiens ex naturali loco Aphricæ, ubi oritur, ubi est quasi perpetua aquarum carentia, & tamen (quod mirum est) istud ad remedia sitientium summè prodest. In corpore enim ejus inveniuntur vesicæ liquore saluberrimo plenæ, quibus etiam ipsi latrones Getuli contra sitim utuntur, quando per desertorum avia divagantur. Tales origes sunt avari, quia sc. in Aphrica hujus mundi perpetua avaritiæ sitl laborant, quamvis vesicas plenas liquore saluberrimo contra sitim, quamvis bursas pecuniis plenas habeant, quibus sitim avaritiæ extinxisse debuerant. Isti igitur quamdiu vivunt de suis vesicis,& liquoribus,id est, de suis pecuniis & opibus, non solent sati ri. Latrones verò. i.e, ballivi, raptores,& alii tales post eorum mortem solent de ipsorum divitiis recreari. Eccl. 14. *Injustè alijs congregat, & in bonis ejus alius luxuriabitur.* Et Job. 19. *Simul venerunt latrones, & fecerunt sibi viam per me.*

Cap. LXXV.

De Ove.

1 OVis est pecus laniferum, animo placidum, corpore inerme, sacrificiis aptum, & dicitur bidẽs secundùm Isid.& Bedam,à duobus dentibus eminentibus,cum quibus dicitur nasci. Talis est anima vel religiosus, quia dicitur animo placido per benignitatem, lanam etiam virtutum portare per spiritualem fœcunditatem, inermis corpore per patientiam, & humilitatem, sacrificiis Dei aptus post pœnitentiam, duos habent dentes,id est,duo genera verborum, scilicet orationem & gratiarum actionem. Ovis si impræguetur in vento septẽtriona- 2 li,masculum parit,si in australi,fœminam gignit, ut dicit Arist,l. 6.c.19. Sic verè quando homo concipit sc. bonum propositum vel voluntatem,si sit in vento septentrionali frigido, id est,in timore Dei, vel in statu adversitatis, pariet, faciet & emittet masculum,id est,bonum opus,& perfectum, quod maximè patet ad simplices, quia magis bonum faciunt timore,quàm amore. Illæ autem oves,id est, isti homines qui in vento calido, & nebuloso australi, id est, in prosperitate mundana impræguantur, per conceptum boni propositi, ut sunt illi quibus infunditur semen prædicationis in statu prosperitatis, tales non pariunt nec faciunt nisi fœmellas, id est, opera vana, & defectuosa. *A timore eoncepimus spiritum salutis.* Esai.26. Ovis secundùm Arist. usque ad 3 8.annos parit,& impræguatur, quando bibit aquam salsam, & ideo dant illis pastores comedere sal, ut magis bibentes melius impræguentur. Sic verè charissimi nos semper debemus parere, & producere bona opera usque ad 8,annos, hoc est, quamdiu vixerimus, quousque simus ibi. Et ideo ut melius impræguemur debemus aquam devotionis,& compassionis bibere, & sic fœtus bonorum operum pietatis melius producemus. Et ideo pastores nostri, i.e. prælati & prædicatores debent nobis ministrare sal sc. sapientiæ,& doctrinæ per prædicationem,ut sic magis de ista aqua bibentes, plus de bonis operibus producamus, & pariamus, ut sic dicamus illud Marci 9. *Habete in vobis sal.* Ovis quales sub lingua habet venas, talis coloris parit fœtus. 4 suos, similiter & aries, sicut supra de ariete. Sic pro certo fœtus id est,opera quæ homo parit, sunt talis coloris, talis naturæ,efficaciæ vel valoris, quales venas habet sub lingua, id est, qualia sunt verba sua, quia ut communiter homines regulant linguam suam, secundùm suorum operum qualitatem, sive bona fuerint sive mala. *Quomodo enim bene potestis loqui sitis mali.* Matth. 15. *Nam & loquela tua manifestum te facit.* Matth.26. Vel dic,quod tales concipit fœtus cogitationum, id est,taliter cogitat interius, sicut profert exterius in loquendo. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Matth. 12. Ovis impinguatur,quando per triduum à cibo abstinens, postea multum comedit, & ad impinguandam valet lenticula cum sale,ut lac ei multiplicetur. Per oves intelliguntur simplices seculares. Nam licet isti diu abstinent à cibo sacræ scripturæ, & prædicationis (quia scilicet non student neque

que legunt,& etiam pàrùm audiunt sermones) tamen quando postea multum comedunt,id est, quando inveniunt prædicatorem,melius impinguantur per gratiam,& devotionem, quia tales ut communiter magis proficiunt quàm illi, qui communiter sermones audiunt, & maximè si in sermone detur eis comedenda cucurbita, quæ ligno suspenditur, & lenticula, quæ melancholiam, & tristitiam gignit, hoc est dictum, si eis fiat mentio de suspensione, & passione Christi, & de tristitia, & tribulatione infetni, quia hæc duo maximè movent simplices, & eis pinguedinem gratiæ, & lac devotionis administrant, & maximè quando omni sale divinæ sapientiæ sibi dantur, ut scilicet moderatè, & discretè talibus prædicent, juxta illud *Sit omnis sermo vester sale conditus*.ad Coloss.4. In fine autem diei, i.in senectute proficit eis sumere pastum suum,i. audire prædicationem ut sic scil. magis præcaveant contra mortem. *Vespere comedetis* 6 *illud*.Exod.16.Secund.Arist.lib.5. ovibus in æstate valet aqua frida septentrionalis, tempore autem autumni valet eis aqua tepida meridionalis. Sic verè chariſſimi illis ovibus, i.illis hominibus,qui sunt in æstate, i.in statu prosperitatis,scilicet divitibus hujus mundi, proficit aqua frigida,i. doctrina & prædicatio,frigus divini timoris continens,quæ scili,venit à septentrione, i.ab inferno,ut scil.tales cogitent, & eis etiam prædicetur de asperitate judicii,& de tormentis inferni. Sed pro certo illis,qui sunt in autumno, i.e. in statu adversitatis, & paupertatis, debet dari aqua calida,id est, doctrina dulcis & consolatoria, quæ veniat à meridie,id est à paradiso, quia tales debent consolari, moveri & elevari ad gaudia paradisi. Unde generaliter, illis qui sunt in prosperis, necesse est, prædicari de inferno, ad cominandum, illis autem qui sunt in adversitatibus, est prædicandum de paradiso,ad consolandum, ut deducantur in nube diei, & nocte in illuminatione ignis. Figura de nube Exod.13,quæ scilicet de nocte erat clara contra obscuritatem, de die autem obscura contra calorem. Sed verè nubes doctrinæ quando applicatur ad illos,qui sunt in nocte adversitatis, debet esse clara, id est consolatoria, si autem illis applicetur, qui sunt in die prosperitatis, 7 debent esse obscura,i.comminatoria.Oves,quando de nocte descendunt nix & glacies super eas, aliquæ excutiunt nivem desuper se,aliæ non,sed illæ, quæ non excutiunt nivem(sicut dictum est) nihil valent ad transeundum hyemem, imo ibi communiter moriuntur, aliæ autem quæ nivem excutiunt, vivere perhibentur. Chariſſimi per nivem & glaciem intelliguntur divitiæ temporales, quæ faciunt illos quos contegunt,floridos per prosperitatem,& frigidos per indevotionem, & incompassionem. Si igitur nix ista descendat, i.e. veniat prosperitas temporalis, & divitiæ affluant, tunc verè illæ oves, i. illæ personæ, quæ istam nivem à se excutiunt per contemptum, & eam per eleemosynas pauperibus largiuntur, in hyeme,i.in tempore post mortem vivunt,scilicet in paradiso,quia *eleemosyna à morte liberat*. Tob. 12. Sed verè illi.qui non excutiunt istam nivem,scilic.divites avari, 8 qui divitias non deserunt nec distribuunt, sed eas pro se reservant, quando veniet hyems tribulationis infernalis, tunc ibi perpetuò morientur,quia *nihil proderunt divitiæ in die ultionis*. Pro. 11. Oves quæ in locis aquosis pascuntur, deteriores habent carnes, & illæ quæ habent caudam longam minus patiuntur hyemẽ. Illæ autem quæ habent caudam brevem, & maximè quando habent paucos pilos,& reflexos, melius sustinent frigoris hyemis tempestates. Sic verè chariſſimi illi, qui in locis aquosis,& voluptuosis,i.e. in prosperitate & delitiis mundanis vivunt, deteriores sunt, scil. quantum ad vitia & peccata, & maximè quia tales habent caudam longam. id est,finem suum, & mortem à se elongatam, quia semper credunt vivere, nec de morte cogitant ullo modo. Et ideo tales hyemem mortis æternæ non bene transeunt & evadunt,imo ibi perpetuò moriuntur.*Ibi morieris & ibi sepelieris*.Hier.20. Sed verè illi qui habent caudam brevem, id est, qui finem suum cito & breviter cogitant affuturum, & qui paucis pilis, id est, paucis divitiis sunt vestiti, videlicet pauperes, & egeni,hyemem istam melius transeunt & evadunt, quia *beati* 9 *pauperes* &c. Matth. 5.*quia conculcabit eam pes pauperis gressus egenorũ* Esa.26. Bonum est ergo divitias superfluas non habere, & mortem cogitare finemque nostrum brevem, & celerem æstimare. Ideo bene monetur Eccl.14. *Memor esto quoniam mors non tardabit* &c. Tonitruum secund.Arist.& Pl.ovibus summè nocet, quia si sola fuerit, & imprægnata, abortiet præ timore, & ideo utile talibus erit simul.Sic verè tonitruum tribulationum hujus mundi, tonitruum etiam tentationum carnalium, tonitruum etiam hæreticæ prædicationis, vel hostilis suggestionis, facit oves imprægnatas,id est,personas simplices, qui per bonum propositum divinam gratiam perceperunt vel conceperunt, abortire,& talem conceptum perdere, & fructum bonorum impedire,quando scilicet sunt solæ, id est, quando sunt à societate bonorum operum separatæ, quia secundùm Senecam: *Omnia mala docuit solitudo*. Et ideo talibus utile est semper esse in congregatione, id est,in bonorum societate, qui suis verbis,& exemplis ipsos contra tonitruum præmuniant,& supportent. Eccl.37. *Cum viro sancto assiduus esto*. & Ec.6.*In medio presbyterorum prudentium sta,ut omnem narrationem possis audire,& proverbia laudis*. Ovis in sero avidius comedit quàm in mane, & ei est multum utile in sero pabula ministrare. Sic boni in sero,id est, in senectute sunt avidiores ad cibum doctrinæ, & prædicationis sumendum; & audiendum, qui ipsos tunc temporis summè juvat, vide supra. Vel dic de avaris, qui in vespere senectutis avidius comeduntˌ scilicet mundi bona, quia tunc sunt magis avari, & cupiunt adquirere,quàm in mane juventutis,quia secundum Senecam, *Alijs vitijs senescentibus,sola avaritia juvenescit*. Ovis nunquam plenè satiatur in pa- 11
scuis, & ideo in domo comedit avidius plus,quàm ante, & hoc quia habet duos vẽtres, in pascuis verò non implet nisi primum, & ideo alius vacuus remanet, sed post dum est in domo,ipsa ruminat, & secundum ventrem implet, & sic ibi perfectius satiatur. Chariſſimi, ovis est homo, duo ventres sunt bursa, & conscientia, primus bene repletur in hoc mundo, scilicet divitiis & temporalibus, sed verè secundus venter, scilicet conscientia, in pascuis hujus vitæ vix potest satiari sive repleri, quia scilicet temporalia non attingunt ad istum ventrem, non enim replent cor sed bursam, & ideo breviter nisi in domo paradisi ovis comedat, & ruminet æternam voluptatem, nunquam potest habere satietatem æternam. Istud patet in mundi divitibus, qui nunquam divitiis satiantur.unde Aggei.1. *Comedistis,& non estis satiati*. Vel dic, quod ovis est homo,qui cùm habeat duos ventres, scilicet corpus & animam, pro certo isti taliter se habent, quod uno pleno semper est alius vacuus. Nam si primus venter, id est, corpus divitiis impleatur, tunc pro certo secundus venter,id est,anima,vacuus remanebit, & econverso,si ruminando per contritionem homo impleat secundum ventrem. scilic.animam virtutibus & gratiis, tunc verè necesse est primum,sc.corpus suis cibariis, i. mundi divitiis, & delitiis vacuari, quia verè ista duo invicem se non compatiuntur,scil. quod homo impleatur quantum ad effectum, temporalibus,& spiritualibus, quia *non potestis Deo servire & mammonæ*. Matt.6. Ovis in æstate tonde- 12
tur,ne fortè propter æstum ipsam suffocari contingat. Sic verè chariſſimi necesse est, quod divites qui vellere divitiarum sunt induti, per eleemosynam tondeantur, alioquin tantus calor avaritiæ in ipsis poterit generari, quod mortis æternæ periculum patietur.Esa.15.*Omnis barba radetur in trivijs ejus*. Fig. de Nazareis, qui ad sanctificationem suam perficiendam, tondebant crines capitis sui, quia verè illi qui sanctitatem habere desiderant, necesse est, quod à superfluis divitiis tondeantur. Ovis habet septem conditiones. Primò, quia est animal timidum, animal fru- 13
ctuosum, quietum, patientissimum, ruminans, & ungulam findens,cognoscens,& lambens,& sal comedens. Revera chariſsimi talis debet esse homo, quia verè istas septem conditiones debet habere spiritualiter per septem dona Spiritus sancti. Dico ergo quod talis ovis est animal timorosum, timet enim mirabiliter lupum, & leonem, & etiã strepitum pedum suorum, ut dicunt quidam,quia secundùm aliquos, multum curreret,nisi, quia strepitum pedum suorũ audiens valde timet. Sic verè chariſsimi nos debemus esse timidi per donum timoris,quia leonẽ & lupum,i.diabolum,& strepitum pedum nostrorũ, i. carnaliũ desideriorum impetum debemus jugiter formidare, *Sapiens* enim *in omnibus metuit*.Ec.16.quia *beatus homo qui semper est pavidus*. Pro.8. Item secundò ovis est animal fructuosum, omnia n. quæ sunt in ipsa sunt utilia,scilicet lana,pellis,fimus,lac.& caro.Sic verè chariſsimi nos debemus esse utiles & nobis, & aliis per donum pietatis,nihil n. debet esse in nobis, quin utilitatem aliquam sortiatur. Nam caro significat mollitiem fluidam compassionis Eze. 36. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneũ*. Pellis de qua fit liber, significat exemplum cælestis, & honestæ conversationis. *Extendens cælum sicut pellem*. Lac significat verbum dulcis consolationis.Canticor.4.*Mel & lac sub lingua ejus*.Fimus à quo terra fit pinguior, significat considerationem nostræ vilis conditionis.Luc.13.*Fodiam circa ipsam,& mittam stercora*. Pilus significat

gnificat indumentum temporalis possessionis. Unde Esa. 49. *His omnibus indueris.* Quia breviter loquendo charissimi, & pilus nostræ temporalis possessionis, & fimus considérationis nostræ vilis conditionis, & pellis nostræ exemplaris conversationis, & lac nostræ dulcis consolationis, & caro nostræ pietatis, & compassionis debent esse talia, quod & nobis & aliis sunt utilia, & tunc erimus animal fructuosum, sicut dictum est, per donum pietatis. Imo tertiò est animal pacificum, & quietum, quia nullũ lædit, nec dente, nec cornu, nec ungue, quia verè nos debemus esse quieti, pacifici & modesti, & hoc facit donũ scientiæ, quod scilicet debet hominem maturè agere in agilibus exterioribus unde dicitur Matth. 10. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum, estote ergo prudentes &c.* Item quartò ovis est animal patientissimum. Omnia enim tormenta sine rebellione sustinet. Sic verè, & nos debemus propter Deum & salutem animæ, omnia adversa sustinere per donum fortitudinis, ut de quolibet dicatur illud Job. 9. Si fortitudo quæritur, robustissimus est. Item quintò ovis est animal findens ungulam, & ruminans, quia verè nos debemus ruminare, findere, examinare & discutere ungulas (quæ sunt extremitates pedum) i.e. operationes nostras, quæ sunt illa extrema, ad quæ pedes affectuum terminantur, & hoc debemus facere per donum consilli. Ideo dicitur Prov. 24. *Salus, ubi multa consilia.* Item sextò ovis est animal agnitivum, cognoscit n. pascentem se, & etiam agnum suum inter alios, & ei plus quàm alteri ubera sua præbet. Sic verè nos debemus esse agnitivi per donum intellectus, quia sc. per donum intellectus, debemus agnoscere pascentes nos, sc. benefactores, videlicet Deum, prælatum, prædicatorem, & temporalia beneficia ministrantẽ. Agnos etiam nostros i. subditos debemus agnoscere, ut scilicet singulis reddamus vicissitudinem si possimus, saltem amorem, & gratiarum actionem, si alias non possimus, quia sicut dicitur Prov. 14. *Acceptus est regi minister intelligens.* Septimò ovis diligit sal, & sal ei datur ut imprægnetur, secundùm Arist. Sic verè charissimi nos debemus diligere sal prudentiæ, & discretionis, & hoc per donum sapientiæ, quia per sal virtus & donum sapientiæ intelligitur in scriptura. Et est sapientia, quantum ad æternalia, intellectus quantum ad internalia, scientia quantum ad temporalia, & agibilia. Et sic charissimi nos habeamus illas septem conditiones, nos erimus verè oves, viri sc. simplices & perfecti, et sic de quolibet dicetur illud Zach. *Super lapidem unum septem oculi sunt.*

Cap. LXXVI.

De Panthera.

1 PAnthera græcè idem est, quod totum latinè. Et est bestia sic dicta, eo quod omnium animalium sit amica, præter draconem, quem valde odit, seu, eo quod totum quicquid accipit, ad alias de suo genere distribuit atque reddit. Et est bestia variis maculis atque coloribus superpicta, quia maculis albis, flavis & variis coloratur. Et istud est sibi proprium, quod nunquam parturit, nisi semel, ut dicit Hisd. Et secundum Phisologum, hæc de ore suo odorem suavissimum emittit, per quem omnes bestiæ ipsam sequuntur, & ad vocem ipsius post eam vadunt, præter draconem, qui odorem ipsius reputat pro veneno, & in cavernis victus & territus se abscondit, & in semetipso deficit, & torpescit. Rectè charissimi ista Panthera est beata virgo, quæ pro certo multorum est colorum, quia variis coloribus, i. variis virtutibus est depicta. Habet etiam maculas nigras, i. pœnitentiam & humilitatem, quæ hominem vilificant & denigrant. Albas, i.e. pudicitiam & castitatem, quæ hominem mundificant, & dealbant. Varias & flavas, i. e. sapientiam & sagacitatem, quæ hominem pulchrificant, & honestant, & ideo sibi potest dici illud Ezech. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & ornata es eis.* Ista etiam omnium animalium, i. omnium hominum est amica, justorum sc. & malorum, potissimè tamen illis, qui sunt de sua specie, i. hominibus sibi devotis sua bona dividit, & parturit sc. intercessionem suam, et orationem, auxilium et juvamen. *Omnibus omnia factus sum.* 1. ad Cor. 9. Et ad literam ista non peperit, nisi semel. sc. corpus domini pretiosum, quem tantummodo parturivit. Job. 22. *Semel loquetur Deus, & non secundò idipsum repetet.* Hæc etiam de ore suo emittit vocem odoriferam scil. orationem aromaticam, et devotam, et ideo draco, i. diabolus, quem persequitur atque fugat, quando audit vocem istam odoriferam, i. quando audit, quod beata virgo ad filium pro peccatoribus intercedit, verè ipse fugit ad cavernam, et à tentationibus hominum desistit, et in seipso deficit, et terretur. Et ideo illi dicitur Esa. 51. *Percussisti superbum, & vulnerasti draconem.* Quid ergo? Pro certo omnia animalia, i.e. omnes homines, et justi, et peccatores propter odorẽ suæ famæ, propter vocem suæ orationis, propter colorem suæ perfectionis, propter amorẽ suæ benignitatis, et compassionis, debent etiam sequi per affectionem et devotionem. *Omnis exercitus cœlorum sequebatur eum.* Apoc. 19. Soli enim dracones, i.e. soli obstinati, et desperati ipsam sequi, et ipsam requirere nolunt. Vel expone si vis de Christo, qui omnia diligit, quoniam sua sunt, et vocem prædicationis, et odorem bonæ famæ emisit, et draconem Luciferum in cavernam inferni inclusit &c. sicut supra. Panthera animalia suæ speciei valde diligit, et eis prædam suam communicat, & dispensat, secundùm eundem. Sic verè boni & justi omnes debent diligere, sed potissimè illos qui sunt de sua specie, id est, de suo genere, & eis bona sua debent dividere, & in necessitatibus misericorditer subvenire, quia sicut dicit Apost. 1. ad Tim. 5. *Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Secundum Isidorum Panthera non parturit nisi semel, & filios generat imperfectos: & causa est, quia gulositas filiorum matricem destruit, & corrumpit &c. Expone sicut supra de leone, & lœna & de canicula, vel sicut in generali, ubi dicitur, quod omnia animalia acuti unguis filios pariunt imperfectos.

Secundùm Phisologum, panthera draconem odit, & eum fugat, & draco eam fugit. Ista quando saturata fuerit descendit in speluncam, & quasi per triduum dormit, & post triduum de somno surgens emittit vocem, & de voce ejus exit odor aromaticus supra modum, propter ejus suavitatem omnia animalia eam sequuntur præter draconem, qui odorem ejus reputat pro veneno, & ejus vocem non sustinens fugit ad cavernam, & in seipso deficit, & torpescit. Et est panthera omnibus coloribus picturata, & amica esse dicitur omnium bestiarum, secundùm Isidorum lib. 12. Revera charissimi talis est Christus, qui in se habet omnes colores & omnes virtutes, & perfectiones, & omnes pulchritudines honestatis. *Vestire te multicoloribus.* Eze. 16. Iste etiam diligit omnia animalia, quia omnes homines justos, & peccatores diligit, & gubernat Sapient. 11. *Diligit omnia quæ sunt, quoniam sua sunt.* Iste igitur draconem, i. diabolum persequutus est, & fugavit, scil. per mundum corporaliter prædicando, & contra ejus insidias alios muniendo. Postea tamen in passione ista panthera saturata est cibis suis, i. injuriis & tribulationibus passionis. Thre. 3. *Saturabitur opprobriis.* Et ideo post istam saturitatem, id est, post suam passionem recluſit se in caverna sua, videlicet in sepulchro, & ibi dormivit mortuus per tres dies, quia *sicut Jonas fuit tribus diebus in ventre piscis, sic fuit filius hominis in ventre terræ.* Matth. 12. Sed pro certo die tertia resurrexit, scilicet à somno mortis, & tunc temporis emisit vocem suam id est, prædicatores, & Apostolos suos, qui vox Christi dicuntur, quos emisit undique prædicare, & sic cum ista voce exivit odor aromatis, id est, nomen ipsius celebre, & gloria nominis Christiani, & fides catholica quæ prius erat ignota, & sic omnes gentes & homines, id est, de omnibus aliqui sequuti sunt istum, fidem ipsius recipiendo. *Ecce totus mundus post eum abiit.* Joan. 12. Draco autem diabolus, id est, Lucifer in caverna inferni inclusus, & virtute odoris Christi, & nominis sui, fuit devictus, territus & fugatus. Unde draco, id est, populus Judaicus ipsum fugit, nec ejus fidem accepit, nec vocem audivit Psal. 73. *Contribulasti capita draconum in aquis.* Vel dic, quod quando panthera, id est, homo intrat cavernam sepulchri per mortem, & ibi dormit, tunc quia ipse clamat requirendo suffragia, nos debemus convenire, & ei favere. Draco tamen, i.e. mali de hoc non curant, quia scilicet falsi amici nunquam volunt hominem mortuum juvare, nec eleemosynis & suffragiis ad eum convenire. Vel dic quod panthera est vir perfectus, qui odorem famosæ conversationis vocem, id est, dulcedinem benignæ loquutionis, et eruditionis emittit, et qui colores varios multiplicis perfectionis portat, quia pro certo tales debemus diligere, eorum societatem sequi, et ad eos convenire, et in voce eorum, id est, in doctrina et prædicatione, in odorem, id est, in famosa reputatione in colore, id est, in honesta conversatione, quamplurimum delectari. Sed verè multi sunt sicut draco scilicet invidi detractores maligni, qui nullam vocem eruditionis possunt audire, nec odorem alicujus famosæ conversationis, imo si aliquid de talibus dicatur, ipsi pro certo statim fugiunt et recedunt. Dicant ergo boni illud Can. 1. *In odorem unguentorum tuorum currimus.* Se- 5

cundùm

cundum Solinum & Plinium lib.8.c.17. Panthera & Tigris varietate colorum suorum, animalia alia ad suum aspectum invitant, & propter earum varietatem, omnes aliæ bestiæ ipsas sequuntur,& in earum aspectibus delectantur, verumtamen torvitate suæ faciei terrentur,& ideo faciem occultant,& reliquum corporis ostendunt, & sic cæteras bestias rapiunt,& prædantur. Odorem etiam suavem panthera emittit, quem solet draco fugere. Et est bestia quæ cæteris sibi sociis communicat bona sua, & nunqnam parturit nisi semel, sicut dicit Aristot. Rectè talis est Deus pater, quia iste habet varietatem omnium colorum,id est omnium virtutum & perfectionum, quia omnes colores,& virtutes creaturarum in eo resultant per ideas incertas, & ideo pro certo omnes bestiæ silvæ,id est,omnes Sancti ipsum sequuntur, & ejus pulchritudinem admirantur, quia *pulchritudinem candoris admirabitur oculus.* Eccl 43. *Et in ipsum desiderat aspicere, & continuè contemplari.* 1.Pet.1. Torvitate tamen suæ faciei, hoc est dum asperitate & rigore suæ justitiæ, quam vident in reprobis exerceri,terrentur,& dicunt Hier.10. *Quis non timebit te,ô rex gentium?* Et ideo talis torvitas vel rigor eis non ostenditur, quia scilicet erga eos non exercetur. Unde Exod. 33. *Faciem autem meam non videbis.* Et sic in amorem, & admirationem ipsius rapiuntur, & convertuntur,dicentes Hest.15. *Valde admirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Iste etiam non parturit nisi semel, quia solum filium sibi similem,& æqualem genuit ab æterno. Et bona sua aliis communicat scilicet naturalia, temporalia & æterna,quia *Deus pater* (sicut dicitur Matth 5.) *Solem suum oriri facit super bonos & malos,* Vel dic,quod panthera significat hyprocritas, & hæreticos, qui pulchritudine suæ pellis, id est, suæ exterioris conversationis, odore etiam suæ famæ, & fallaci dulcedine suæ vocis,illos (& maximè mulieres) ad sequendum,honorandum, & diligendum invitant, & inducunt, & ne torvitate suæ nequitiæ si eam viderent terreantur, ideo faciem suam,id est, pravam intentionem suam abscondunt, & solam exteriorem conversationem ostendunt. & sic tales se sequentes, & honorantes decipiunt, & occidunt, in quantum sub boni palliatione eis suggerunt vitia,& peccata scilicet luxuriam & errorem, ideo *attendite à falsis propheta.* Vel dic de pulchris mulieribus, quæ alios attrahunt per exteriorem pulchritudinem, & per verborum suorum dulcedinem, & sic eos decipiunt, & per diversas concupiscentias perimunt & occidunt. *Favus enim distillans labia meretricis. novissima autem ejus amara, velut absynthium.* Prov.5. Secundùm Plin. pantheram omnes aliæ bestiæ sequuntur, & admirantur propter colorem varium, & pulchritudinem suæ pellis, & maximè quando torvitatem sui vultus abscondit, & secundùm Philologum, quando clamat, de ore ejus exit odor aromaticus, quem aliæ bestiæ diligunt, & sequuntur, præter tamen draconem, qui & vocem ipsius, & odorem reputat pro veneno, & ideo tunc temporis fugit ad cavernam, ubi victus, & territus se abscondit. Sic verè chariſſimi, quia Christus habet in se (sicut etiam nos debemus habere) varium colorem honestæ conversationis, suavem odorem famæ, & operationis, benignum clamorem ferventis prædicationis, & ideo cæteræ bestiæ, id est, peccatores ipsum sunt secuti per imitationem, & admirati per contemplationem Matth.14. *Secutæ sunt eum turbæ pedites in desertum.* Et ratio est pro certo, quia torvitatem sui vultus, hoc est dictum,rigorem suæ justitiæ etsi non ostendit, quia omnia opera sua fuerunt in benignitate & dulcore. Patet Jo.8. de adultera. & Luc.19. de Zacheo. Et ideo ipsum debemus sequi per suæ vitæ imitationem. Cant.1. *In odorem unguentorum tuorum curremus.* Sed verè illi qui sunt dracones scilicet sitibundi per avaritiam, inflammati per iracundiã effrenati per crudelitatem, tortuosi per caliditatem, istum non sequuntur, sed fugiunt & persequuntur per vitia & peccata, quia verè tales non imitantur vitam suam, scilicet pœnitentiam castitatem, & hujusmodi, imo verè in cavernam suam, id est, in amorem bonorum temporalium se recludunt. Esa. 2. *Introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ.* Vel dic de bonis, quod ipsi debent imitari & associare prophetam, id est, viros qui habent colorem, odorem & clamorem bonum & sanum. Unde quando panthera, id est, justus vel prædicator clamat per prædicationem, vel bonam eruditionem: ipsi debent convenire, & eum audire. Sed pro certo dracones, id est, personæ malæ, & maximè cupidi & crudeles, non diligunt societatem pantheræ, id est, bonorum hominum & religiosorum, imo verò eam odiunt, fugiunt & declinant, quia *contra virum justum peccator* Eccl. 33. quando odorem suæ bonæ famæ sentiunt, statim fugiunt & recedunt, quia *non amat pestilens eum qui se corripit.* Prov.15. Istud patet in divitibus, qui statim quod aliquis prædicator incipit clamare & prædicare, Ecclesiam exeunt,& discedunt. *Dederunt humerum recedentem.* Nehem.9. Actuum ult. *Cumq; non essent consentientes, recedebant.* Panthera, licet sit sæva & crudelis, est tamen suis benefactoribus multum grata. Unde secundùm Plin. ibidem, quidam liberavit catulos ejus de fovea, quem mater blandiendo,& quasi gratias agendo, extra solitudinem conduxit. Sic verè quantumcunque prælatus vel alius sit sævus & austerus, tamen debet suis benefactoribus, scilicet prædicatoribus esse gratus. Unde quando catuli,id est,subditi sui ceciderunt in aliquam foveam alicujus peccati, vel in cavernam & in amorem terrenorum, & exinde ab aliquo prædicatore verbis, & exemplis attrahuntur, tunc ipsum debent regratiari, diligere et amare, quod est contra multos sacerdotes, qui prædicationibus invident, quando vident eos in suis parochiis prædicare. Vel dic historialiter, quomodo qualiter quantumcunque sævus debet de beneficiis esse gratus, quia *qui suorum domesticorum curam non habet fidem negavit, & est infideli deterior.* 1.ad Tim.5. Secundum Solinum Hyrcani volentes pantheras capere, quodam gramine venenoso, quod dicitur pardalianches, carnes illiniunt, quas inventas in semitis pantheræ comedunt, et comesto veneno pereunt: huic tamen pesti medentur, quando stercus humanum invenire, et comedere possunt. Per stercus humanum intelligo considerationem vilitatis humanæ. Igitur si Hyrcani,id est,dæmones carnibus venenatis, id est delitiis carnis te cupiunt intoxicare, adhibe stercus humanum id est, considera carnis fœtorem,& vilitatem,& sic proculdubio sanaberis, & veneno luxuriæ non peribis. Teste enim Hieron, nihil adeo valet ad domandum carnis vitia, quàm cogitare qualis futura est caro moritura. Figura Ezech. 4. ubi sibi præceptum est, quod stercore quod egreditur de homine, operiat panem suum. Ad denotandum, quod considerationem suæ stercoreæ vilitatis debet quilibet suis immiscere. Thren.4. *Qui vestiebantur voluptuose amplexati sunt stercora*

Cap. LXXVII.

De Tharando, quem per errorem Parandum vocat

PArandus est bestia, quæ villos habet sicut ursus, caput & cornua sicut cervus, caudam sicut scorpio, quæ secundùm Solinum in Æthiopia nascitur,quæ timore habitum vertit. Nam ad omnem colorem rei sibi præsentatæ, sive sit paries albus, vel arbor viridis,vel pannus rubeus,proprium colorẽ mutat. Cujus simile faciunt in mari polypi, & in terra cameleontes. Plinius autem lib 8.cap.34. mirum esse dicit, ipsi corpori tam faciliter novum colorem dari, sed mirabilius dari villo, & ideo (ut ait) difficiliter capitur, quia scilicet non cognoscitur, dum cuilibet rei sub qua latet,concolor reperitur. Tales pro certo sunt multi instabiles,& imperfecti,quia verè isti sunt villosi, sicut ursus per temporalem possessionem, cornuti sicut cervus per superbiam, & elationem, caudati sicut scorpio, per fallaciam & deceptionem, & habitum conversationis suæ, sæpe vertunt per levitatem, inconstantiam & mutationem, quia scilicet in una conditione minimè perseverant. Nam tales inconstantes ad colorem cujuslibet personæ sibi præsentatæ vel associatæ per imitationem se conformant,de quibus potest dici illud Psal.105. *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli.* &c. Vel expone de bono religioso, qui bonis se debet conformare, & corpus interionis intentionis,& affectionis, & etiam villum exterioris conversationis bonis moribus immutare, & sic diabolus eum non cognoscet,nec per peccatum capiet aut subvertet 3.Reg.14. *Commuta habitum,ne cognoscaris.* Vel dic de cameleonte, & expone per omnia sicut ibi.

Cap. LXXVIII.

De Pardo.

PArdus est animal velocissimum, præceps ad sanguinem, & crudele, more pantheræ diversis maculis picturatum, quas tamen habet nigriores, quàm panthera. Chariſſimi per Pardum intelligo divites & tyrannos, qui secundùm rei veritatem sunt veloces & præcipites ad sanguinem & vindictam, scilicet in cau-

in cauſis ſuis, & negotiis, quia ſine deliberatione multos ad ſanguinem, & ad mortem judicant & invadunt, quia veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Iſtud patet in malis judicibus, & advocatis, qui multos ad mortem ſine deliberatione condemnãt, contra illud *Omnia cum diligentia facite.* 2. ad Par. 19. Iſti etiam ſunt diverſis maculis picturati, hoc eſt dictum, diverſis fallaciis, & cautelis, quia *totum corpus in circuitu plenum erat oculis.* Fig. Ezech. 1, de animalibus quæ habebant quatuor facies, & erant oculata per totum, & habebant in principio faciem hominis, in ſiniſtra faciem bovis, in dextera faciem leonis, & deſuper faciem aquilæ. Sic pro certo iſti mundi ſapientes ſunt pleni oculis, & maculis, i. circumſpectione, & diſcretione, malitia & cautela, quia mundi negotiis optimè ſciunt, quomodo poſſint pauperes irretire, iſti etiam plures habent facies, hoc eſt dictum, plures conditiones, quia verè parte. i.e. in principio & ingreſſu inveniuntur homines, i. benigni, affabiles, & compatientes, quia in principio applaudunt pauperibus, multa promittendo. Item à parte ſiniſtra. i.e. quantum ad laborem, & adverſitatem hujus mundi ipſi ſunt boves, ſcilic. fortes ad laborandum pro mundo, & pro divitiis. *Vt inique agerent, laboraverunt.* Hier. 9. quia plus laborant pro mundo, circumeundo nundinas & aſſiſias, quàm boni pro Chriſto. Et ideo ſicut bos poſtquam ſatis laboravit impinguatur, & poſt occiditur, ei pellis detrahitur, & caro ipſius manducatur; ſic tales poſt multos labores impinguantur per divitias, contra illud, *Noli laborare ne ditêris.* prov. 23. Sed tandem occiduntur per mortem, & pellis, i.e. temporalis ſubſtantia eis detrahitur, & caro, i e. interior anima à dæmonibus devoratur. *Occidit vitulum ſaginatum.* Luc. 15. Item à parte dextera habent faciem leonis, quia verè in parte dextera, i. in ſtatu proſperitatis mundanæ, iſti ſunt rectè ſicut leones, crudeles ſcil. & ſuperbi. *Leoni gentium aſſimilaviste.* Ezech. 32. Sed verè in parte ſuperiori, i. e. quando ipſi ponuntur in ſtatu eminentiæ, & dignitatis & judiciariæ poteſtatis, ipſi ſunt aquilæ, ſcil. raptores avium innocentium, i. pauperum & ſimplicium ſubditorum, quorum ſanguinem, i. ſubſtantiam temporalem appetunt atque bibunt per excoriationem, & rapinam. Unde iſti regnant ſuper alios, ſicut aquila ſuper aves, ſcilicet ad eorum damnum & gravamen, non ad eorum ſolatium & juvamen. Et ſic patet bene, & iſti ſunt pardi, ſcil. variis vitiis maculati & ſanguinem ſitientes. Ideo
2 Hier. 13. *Non poteſt Æthiops mutare pellem ſuam, nec pardus varietates ſuas.* Pardus quando catuli ſibi ſubtrahuntur, tunc ſummè dolet, & crudelis efficitur ultra modum. Et eſt pardus animal luxurioſum, quia cum uxore leonis fornicatur. Sic verè chariſſimi, mundi divites & avari, quando filii ſui, i.e. temporales divitiæ (quas tanquam filios diligunt) ſibi ſubtrahuntur aliquo caſu, tunc verè quaſi in rabiem convertuntur, quia perdendo divitias, maximè cruciantur, nam ſecundùm Greg. *Sine dolore non perditur, quod cum tanto amore poßidetur.* Tales etiam ad literam, ſunt luxurioſi, quia ad uxores inhinniant aliorũ *Vnuſquiſq; uxorẽ proximi ſui inhinniebat.* Hier. 5. Vel dic, quod quando filii divitũ ſeculariũ à religioſis rapiuntur vel furantur, & ad religionem convertuntur, tunc patres quaſi in furorem, & rabiem convertuntur. *Quaſi pardus raptù oculù occurram eù.* Oſeæ 13. Vel dic de diabolo, qui tunc temporis ſummè dolet, quando filii ſui, i. peccatores ſibi per pœnitentiam ſubtrahuntur.
3 Pardus eſt animal libidinoſum, & ideo cùm leæna uxore leonis adulteratur, & generat leopardum. Quando autem infirmatur, ſtercora humana comedit: & ideo venatores ipſa in alta arbore ſuſpendunt, & dum ſalit ſuperius ut ſtercus comedat, ipſum occidunt, & capiunt, ut dicit Ariſt lib. 9. c. 6. Talis eſt rectè malus prælatus, qui cum leæna, i. cum Eccleſia vel religione vel prælatione (quæ rectè debet eſſe tantummodò uxor leonis, i.e. boni & juſti prælati) fornicatur & commiſcetur, ſcilicet cum libidine dominandi, prælationis officium exercendo, & in tali uxore, i.e. in Eccleſia, cui ſic indebitè præſidet, generat leopardos, i.e. malos ſubditos, verſipelles & crudeles, quos ibi generat, i. beneficiat, & inducit, quia mali ſemper malos promovent, & exaltant. *Genuit filium ad ſimilitudinem ſuam.* Gen. 5. Iſtud videmus de impiis judicibus, & prælatis, qui totam Eccleſiam vel patriam cui præſunt replent leopardis, id eſt, viris iniquis, crudelibus & perverſis, quos in beneficiis & officiis conſtituunt, & exaltant. Unde 1, Matth. 9. *Elegit Bachides viros impio, & conſtituit eos dominos regionis.* Tales enim ſtercora, id eſt, mundi divitias diligunt, & appetunt, ut eas acquirant, ad altas arbores dignitatum ſcilicet & officiorum, per ambitionem ſaliunt & anhelant, & ſic per diverſa peccata, & maximè per avaritiam à venatoribus dæmonibus capiuntur. *Amplexati ſunt ſtercora.* Thren. 4. Vide ſupra de Leopardo.

CAP. LXXIX.

De Piloſo.

Pilloſus ſecundùm Iſidorum eſt homo ſilveſtris, idem quod ſatyrus, & tales græcè dicuntur paniſci ſeu incubi, eo quod multum ſunt luxurioſi, & mulieribus inprobi, & circa actus luxuriæ plus quàm cæteræ beſtiæ occupantur. Et quamvis eſſe homines videantur, tamen beſtiæ ſunt carentes ſenſu, & uſu rationis, & ideo fauni ſiccarii à Romanis appellantur. Plinius verò in lib. 7. c. 2. dicit ſatyros eſſe homines ſilveſtres, in regione Cartadulorum in India, qui ita ſunt pernices, & veloces, quod niſi ægri & ſenes capi nequeunt ullo modo. Rectè tales ſunt luxurioſi, quia licet videantur eſſe homines, id eſt, rationam habentes, tamen beſtiæ poſſunt dici, quia non ratione ſed brutali ſenſualitate utuntur, moribus carnalibus obedientes, circa mulieres & actus luxuriæ, quamplurimum occupati, contra illud Apoſt. ad Ro. 13. *Curam carnis ne feceritis in deſideriis.* Et ideo illi poſſunt dici homines ſilveſtres, qui in ſilva delectationum hujus mundi volunt jugiter converſari. Eſa. 13. *Piloſi ſaltabunt ibi.* Difficiliter etiam capiuntur, id eſt, convertuntur, & hoc ſolum quando ſeneſcunt, vel quando corporaliter infirmantur, vel tribulationibus affliguntur. Pſ. 26. *Ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt.* Secundùm Papiam, piloſus eſt animal monſtroſum, quod ab effigie humana incipit, ſed in extremitatem animalis terminatur. Sic verè chariſſimi, quidam in initio habent formam hominis, id eſt, in principio & juventute, in introitu & ingreſſu ſuo, quia tunc videntur eſſe homines, id eſt, juſti & rationabiles, in extremitate autem ſua, id eſt, in ſenectute inveniuntur beſtiæ, id eſt, luxurioſi, avari, & ſenſu debitæ rationis privati. Baruc. 6. *Beſtiæ meliores ſunt illis* ad Gal. 5. *Cum ſpiritu cœperitis, carne conſumamini.* Vel allega de hypocritis, qui licet videantur eſſe homines, id eſt. juſti & rationabiles ſunt tamen beſtiæ, id eſt, mali peccatores. Pſ. 48. *Homo vanitati ſimilis factus eſt, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Secundùm gl. ſuper Eſ. 34. Piloſus idem eſt quod ſimia, quæ licet humanam prætendat effigiem, pilis tamen more pecudis eſt velata. vide infra de Simia. Sic verè divites hujus mundi, licet debeant eſſe homines ſecundùm naturam, ſcilicet rationabiles & benigni, & nudi quantum ad affectum divitiarum, ipſi tamen pilis, & vellere divitiarum conteguntur. & involvuntur more pecudis, id eſt, ſicut peccator inſenſatus &c. Pſ. 64. *Induti ſunt arietes ovium &c.*

CAP. LXXX.

De Pygargo.

Pygargus animal eſt de genere caprearum ſilveſtrium, non multum diſſimile damis, barbatum ſicut hircus, velox & findens ungulam ſicut cervus, & inhabitat nemora, & deſerta, & ideo mundum quo ad eſum reputabatur. Deut. 14. Tales debent eſſe religioſi, & viri perfecti, quia verè tales debent eſſe barbati ſicut hircus, per conſtantiæ virilitatem, & per prudentiæ maturitatem. Barba enim ſignificat prudentiam atque vires, quia hæc non ineſt infantibus, debilibus, & ignaris, ſed magis viris perfectis, fortibus & diſeretis. Debent etiam ad modum cervi eſſe veloces per obedientiam, & bonam operationem, findentes ungulam per diſcretionem. Mundi etiam debent eſſe per puritatem & continentiam, deſerta & nemora habitare per aſperitatem, & pœnitentiam. & ſic erunt habiles ut ab aliis comedantur, id eſt. imitentur Dan. 13. *Mundus ego ſum à ſanguine.* Vel allega hiſtorialiter de Ciſtercienſibus, qui ſunt barbati, & nemora inhabitant, & deſerta. Secundùm Hug. pygargus eſt avis parva, & depreſſa, dicta à pyga, quod eſt depreſſio, ſed hoc non ſupponitur Deut. 14. & ideo nihil ad præſens, niſi quod tales ſunt pauperes, qui in mundo ſunt parvi quoad divitias, & depreſſi per tribulationes.

CAP. LXXXI.

De Pygmeis & Pamilionibus.

Pygmei ſunt homines parvi, ſtatura cubitali, quos Græci à cubitu pygmeos vocant, & in montibus Indiæ circa oceanũ habi-

habitant, secundum Papiam. Ut autem dicit August. tales sæpe armati ferro, à gruibus occiduntur, à quibus jugiter infestantur. Tales recte sunt peccatores, & sæculares, quia tales sunt parvi, carentes scilicet debitis dimensionibus, videlicet longo fidei, lato charitatis, alto spei, profundo humilitatis. Isti etiam in montibus Indiæ, id est, in dignitatibus, & officijs hujus mundi circa oceanum, i. e. circa mundanæ prosperitatis fluxum hodie commorantur, ubi à gruibus, id est, à dæmonibus vel tentationibus continue infestantur, & ab eis per peccata, & vitia multoties occiduntur spiritualiter, & necantur. *Parvulum occidit invidia.* Iob 5. Pygmæi secundum Augustinum sunt homines parvi, qui tertio anno perfectæ sunt ætatis, in septimo anno senescunt. Et isti secundum Plinium lib. 7. cap. 2. cœlo semper vernante in regione habitant temperata, in montibus Aquilonis, ubi à gruibus quam multipliciter infestantur, & aliquotiens occiduntur. Recte tales sunt viri justi, quia isti debent esse parvi per humilitatem, & tribus annis debent fieri perfectæ ætatis per bonam cogitationem, locutionem & operationem, vel per contritionem, confessionem & satisfactionem, vel per fidem sanctæ Trinitatis, quæ bonos facit strenuos, & perfectos, quia *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Eccl. 4. Quando autem habent septem annos, id est, perfectionem septem virtutum vel donorum, tunc pro certo debent potissime esse senes, scilicet sapientes, justi & maturi. Isti etiam in temperata regione, id e. in bono collegio, & societate debent semper morari, quæ scilicet sit sub vernante cœlo, id est, in bonis cœlestibus occupata per desiderium, & affectum. In montibus etiam perfectionis & contemplationis habitare debent, & maxime in parte Aquilonis, id est, in statu mundanæ pœnitentiæ & tribulationis, ubi à gruibus, id est, tentationibus & dæmonibus infestantur, quia
3 *multæ tribulationes justorum*, ut tales dicant Esa. 14. *Ascendam super altitudinem nubium, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis.* Pygmæi secundum Augustinum, à gruibus infestantur, à quibus etiam armati ferro multotiens superantur. Sic vere multi sunt qui quamvis ferro, id est, pœnitentia dura sint armati, tamen aliquando à gruibus, id est, à dæmonibus vel carnalibus motibus superantur, sicut patet de multis, qui post longas pœnitentias fiunt mali, quod potissime accidit, quando de proprijs virtutibus gloriantes, alios vilipendunt, quia tunc *Deus dimittit eos secundum desideria cordis eorum, ut vadant in adinventionibus suis.*
4 Secundum Plinium grues infestant Pygmæos homines parvos, & ideo congregato agmine, Pygmæi verno tempore ad mare descendunt, & ova & pullos gruum pro viribus destruunt & consumunt, & super dorsum arietum insident armati jaculis & sagittis. Istam autem expeditionem faciunt tribus mensibus, quam si non facerent, futuris avium gregibus resistere non valerent, de ovorum autem testis & putaminibus faciunt sibi casas, & (ut ipse dicit) Pygmæos in cavernis vivere, Aristot. tradit. Charissimi, per Pygmæos intelligo homines qui sunt parvi naturaliter, quantum ad gratias, & virtutes. Isti enim infestantur à gruibus, id est, à dæmonibus & tentationibus, & ideo isti se debent invicem congregare ger concordiam, & amorem, & ad mare pœnitentiæ descendere, & sagittis pungentis contritionis se armare. & super dorsa arietum, id est, super exempla justorum, & perfectorum hominum insidere, & sic ova gruum, id est, suggestiones, & cogitationes dæmonum penitus extirpare, quia nisi ova, & vitia malæ suggestionis cassent per contritionem, tot & tanti hostes, & tentationes multiplicarentur contra nos, quod resistere non possemus, quia *nisi præveneris eos, paulatim majora facient, & non poteris obtinere eos.* 1. Mach. 6. & Greg. dicit. *Si tentationi surgenti resistitur, vix cum creverit superatur.* Talis autem expeditio facienda est in vere, id est, in tempore gratiæ, vel in quadragesima, & hoc per tres menses, id est, per tres partes pœnitentiæ, quæ sunt contritio, confessio & satisfactio. *Viam trium dierum ibimus, ut sacrificemus Deo in solitudine.* Exod. 8. Et sic contra grues, id est, dæmones prævalebimus, & maxime *si in cavernis humilitatis voluerimus habitare, ingredientur in speluncas.* Esai. 2. De testis autem ovorum istorum, i. e. de memoria peccatorum, quæ per pœnitentiam consumpsimus, debemus facere domum nostram, scilicet humilitatem, in qua debemus versari, quia scilicet peccata præterita semper debemus recordari, & exinde ad humilitatis officium inclinari. Eccl. 5. *De propitiatu peccatorum nolite esse sine metu.* & Hier. 2. *Vide vias tuas in convalli, scito quid feceris.*

CAP. LXXXII.

De Porco.

PORcus secundum Isid. dicitur quasi spurcus, à spurcitia, vel à luto, ubi se involvit, & inde dicitur spurius persona vilis. Et 1
est porcus animal immundum, & in locis immundis, & fœtidis requiescit. Secundum Plin. lib. 8. c. 51. porci nascuntur dentati, & secundum Arist. porcus hunquam ejicit dentes omnino. Recte charissimi tales sunt luxuriosi, quia vere tales sunt spurcitia, & vilitate pleni, & in locis fœtidis, & immundis, hoc est dictum, in actibus carnis requiescunt, & delectantur. Hier. 48. *Requievit in facibus suis.* Et pro certo isti sunt dentati, quia vere luxuriosi semper habent dentes, id est, stultiloquii levitatem, detractionis crudelitatem, gulæ & gastrimargiæ voracitatem, quia pro certo tales leviter loquuntur, & detrahunt, & gulæ diligunt voluptatem. Iac. 6. *Epulati estis super terram, & luxuriis vestris enutrivistis cor.* Secundum Plin. porcus si perdiderit oculum, de 2
facili extinguitur, ultra trimatum non generat, usque ad quindecim annos vel viginti vivere potest, multis infirmitatibus subjacet, & quando infirmatur, caput tenet obliquum. Sic pro certo quando peccator perdit oculum fidei, & discretionis & sapientiæ, cito extinguitur, sc. per vitia, & errores, quia *populus non intelligens vapulabit.* Oseæ 4. quia pro certo ultra trimatum, i. e. extra fidem sanctæ trinitatis impossibile est generare, & bona opera procreare, quia *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* ad Rom. 14. *Sine fide enim impossibile est placere Deo.* Et ideo tales subjacent multis infirmitatibus peccatorum, sc. avaritiæ & luxuriæ & hujusmodi, & tunc pro certo quando per peccata, & vitia infirmantur, caput eorum obliquum efficitur, quia vere caput talium, i. e. intentio non est recta, sed obliqua, quia cum deberet esse erecta, & directa ad Deum, oblique tamen respiciat ad terrena. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus.* Quando porcus jacet in luto (dicit Plin.) plus jacet 5
in latere dextro, quam in sinistro. Pinguescunt autem porci in diebus 40. & illi qui in principio saginationis per triduum jejunarunt, melius impinguantur. Recte tales sunt mundi peccatores, quia vere sunt infixi in luto profundo, ubi non est substantia, id est, in carnalibus, & delitijs hujus mundi, & cæteris peccatis, ubi ipsi jacent in latere dextro, hoc est dictum, in consideratione divinæ misericordiæ, quæ per dextrum latus designatur. In latere autem sinistro divinæ justitiæ nunquam jacent, quia vere tales non considerant Dei justitiam, & rigorem, infernalis aquæ tormenta, imo semper in Dei misericordia confidunt, sperantes in fine vitæ pœnitere., contra illud Eccl. 5. *Ne dixeris misericordia Dei magna est*, quia misericordia Dei & ira ab ipso cito properant. Tales etiam mundi peccatores in 40. diebus, id est, in vita pœnitenti (quæ per 40. annos deserti designatur) pinguescunt sc. per divitias & delitias mundiales, quia ecce ipsi peccatores in seculo obtinuerunt divitias. Et hoc maxime illi, qui in principio jejunaverunt, ut sunt causidici, usurarii & ballivi, quia tales communiter qui sunt de vili plebe, præ cæteris impinguantur substantia temporali, & ad majorem pinguedinem divitiarum solent aliquotiens pervenire, unde Job 15. *Pingui cervice armatus est.* Vel expone si vis in bono, quod illi qui sunt in luto, i. in adversitatibus, & depressionibus hujus mundi, semper debent jacere in dextro latere, i. in consideratione divinæ misericordiæ, & in spe futuræ gloriæ, non in sinistro, id est, in consideratione infernalium tormentorum, ne forte in desperationem vertantur Eccl. 10. *Cor sapientis in dextra ejus, cor autem stulti in sinistra illius.* Vel dic, quod illi qui primo jejunant, scilicet abstinendo à delitijs, & divitijs, & peccatis, melius impinguantur per gratias, & virtutes. Vel dic quod fideles possunt per 40. dies, i. e. in tempore quadragesimæ virtutibus impinguari, sed vere ad hoc multū operatur, si primo tres dies jejunaverint, & abstinuerint à peccatis. Isti autem tres dies sunt contritio, confessio & satisfactio, unde Exod. 8. *Viā trium dierum ibimus, ut sacrificemus Deo* 4
nostro in solitudine. Porci mutuo se diligunt, quia si unus clamat, omnes alij occurrunt, & succutrunt, si unus occiditur, omnes alij dolent, & grunniunt. Veruntamen si offeratur eis furfur vel stercus, statim oblivioni tradunt mortem socij, & ad comedenda stercora convertuntur. Recte tales sunt mundi peccatores, socii & amici, quia vere, dum vivunt, invicem se diligunt & tuentur, et ad unius clamorem, petitionem, juvamen & auxiliū alij multi veniunt, & occurrunt, quia *peccatores diligentes se diligunt.* Luc. 6. Nam si unus dives habet aliquod negotium, o-

mnes alij sunt ex parte ejus, & maxime contra pauperes. Quando etiam socij sui, & amici moriuntur, ipsi conveniunt, grunniunt atque dolent, & aliquantulum in morte cogitant, sed vere statim, quod diabolus offert eis per suggestionem stercus, & furfur, i. mundi divitias & delitias, ipsi cessant cogitare de morte, & dolere de amico perdito, & ad pristina vitia revertuntur. Istud patet in divitibus, qui licet videant alios male mori, mortem tamen non cogitant, nec attendunt, Thren. 1. *Steriles ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui.* Vel dic, de bonis, & pijs, qui quando vident alios & alios in tribulatione, & paupertate, clamant ad eos auxilium implorando statim debent occurrere, & eisdem succurrere sicut possunt, quia; *Qui obturat aurem suam, ne audiat*
5 *pauperem, clamabit ipse, & non exaudietur.* Prov. 21. Porci domos suos cognoscere discunt, & sine duce ad eas vespere revenire, eundo & redeundo grunniunt, & etiam dormiendo, & jacendo, & maxime si sint bene pingues. Secundum Avic. autem porcus non ejicit dentes, & plures dentes habet masculus quam fœmina. Recte charissimi tales sunt carnales religiosi, quia vere licet cognoscant, & diligant domum suam, id est, conventum, & religionem, tamen eundo, & redeundo, id est, sua opera & onera perferendo, & cum aliis conversando, semper grunniunt murmurando, & de statu suo, & sociis detrahendo, & impatientiam ostendendo, et hoc sive jaceant sive ambulent, id est, sive laborent, sive quiescant, et maxime illi qui sunt pingues per carnalitatem. Unde breviter tales nunquam ejiciunt dentes, id est, nunquam dimittunt verba detractoria, et pungitiva, imo illi qui sunt masculi, i. qui se reputant perfectiores, et meliores, plus abundant in hujusmodi dentibus quam fœmellæ, i. quam alij simplices minores, quia senes, et alij qui debent esse perfecti, præ cæteris murmurant, et obloquuntur, et detractionis vitio sunt infecti. Vel dic in bono; quod domum nostram scil, paradisum debemus cognoscere, et ad eam in vespere mortis redire, et semper grunnire per gratiarum actionem. et dentes, i. honesta verba non mutare, imo illi qui sunt masculi, et perfecti, qui etiam sunt pingues et devoti, debent in hujusmodi grunnitu, et dentibus præ cæteris abundare, quia ambulando, et dormiendo, i. laborando, et contemplando debent per orationem, confessionem, laudem, et gratiarum actionem continue aliquid susurrare.
6 Porcus plus dormit in Majo, quam in aliquo alio tempore anni, et hoc accidit propter fumos calore vernali resolutos; in æstate autem propter calorem consumentem humores, in hyeme vel autumno propter frigus humores constringens non fit tanta vaporum, et fumorum resolutio, sicut in vere, quia tunc propter sufficientiam humoris in hyeme generati, et caloris temperati naturalis, multa fit humorum resolutio, et nervorum opilatio, et sic necessario dormit porcus. In æstate autem nisi abundet calor, tamen humor, quia consumitur à calido exteriori. In hyeme autem etsi abundet humor, tamen non calor, et sic non resolvitur, ut dicit Arist. Charissimi per tempus veris intelligitur prosperitas hujus mundi, quæ more vernalis temporis rutilat atque floret. Per tempus hyemis ubi non sunt fructus sed frigus, intelligo statum paupertatis, ubi deficiunt fructus divitiarum, et frigus timoris divini abundat. Per tempus æstatis, ubi est æstus, et fervor, intelligo tempus adversitatis, ubi æstus tribulationum abundat. Dic ergo pro certo, quod porci, id est, peccatores maxime dormiunt per vitia, et peccata, carnalitatem et voluptatem in vere, et in Majo, i. in statu mundanæ prosperitatis. Nam quia tunc ab humoribus, i. carnali voluptate, vel etiam à divitijs exeunt multiplices fumi, i. multæ malæ affectiones, et delectationes, quæ sensus, id est, debitam discretionem opilant, et usum impediunt debitæ rationis, ideo dormiunt in vitijs, et quiescunt. Fig. Iud. 4. de Sisara, qui postquam potavit lac statim obdormivit, et occisus fuit. Sic vere qui lac mundanæ prosperitatis bibunt præ cæteris dormiunt in delictis. *Dormierunt somnum suum, & nihil* &c. Non sic autem in hyeme, id est, in statu paupertatis, quia vere frigus timoris divini, non sinit fluvios malarum affectionum resolvi. Et ideo pauperes, & communiter in vitijs non quiescunt. Non sic etiam in æstate, id est, in statu adversitatis, quia vere calor, & fervor tribulationum, omnes hujusmodi fumos delectationum, & affectionum carnalium consumit, & destruit, & absorbet. Et ideo utile esset peccatoribus quod semper essent in paupertate, vel in adversitate, ne scilicet in vitijs dormirent. Nam de delitiosis peccatoribus dicitur Iob 40. *In lecto dormit, in*
7 *secreto calami, in locis humentibus.* Porci pingues plusquam cæteri dormiunt, & grunniunt, & minus habent de lacte, & omni tempore, scilicet die & nocte possunt coitum frequentare, ut dicit Arist. lib. 5. c. 8. Sic vere homines delitiarum pinguedine circumfulti, plusquam cæteri dormiunt per pigritiam, & torporem, & grunniunt per detractionem, & horrorem, & minus habent de lacte devotionis, & compassionis, & plusquam cæteri frequentant copulam carnalis libidinis, & infectionis, quia scilicet carnales homines omni tempore scilicet jejunijs, festis, & ferijs, nocte & die actus luxuriæ exequuntur. Hier. 5. *Magnificati sunt &* 8
ditati, incrassati sunt, & impinguati, & preterierunt sermones meos. Secundum Arist. lib. 5. c. 14. porcus post octo menses generat, & fœmina concipit post annum, sed quod generatur à masculo ante unum annum, valde est debile, quia filij parentum senum prævalent filijs parentum juvenum. Illi etiam filij qui generantur in hyeme, meliores sunt, quam geniti in æstate. Charissimi, porcus significat prædicatores vel prælatos, qui debent alios in fidem, & gratiam generare prædicando, sed vere quando isti sunt nimis juvenes scilicet lascivi, & ignari, tunc non possunt perfecte generare, imo fœtus debiles faciunt, id est, subditos imperfectos. Illi autem qui sunt senes, id est, sapientes, & maturi, suis verbis & exemplis faciunt suos filios, id est, subditos meliores, quia generaliter boni prælati habét bonos subditos, & mali malos, quia *secundū judicē civitatis, sic & hi qui habitant in ea.* Eccl. 10.

Porci meliores filios generant in senectute, quam in juventute, meliores sunt etiam geniti in hyeme, quam in æstate. Sic 9
vere illi filij, id est, illæ personæ quæ generantur, & à Deo inducuntur in hyeme, id est, in statu tribulationis, timoris divini, & paupertatis, meliores sunt quam geniti in æstate prosperitatis, quia ut communiter meliores sunt pauperes quam divites, quâvis aliquando regula fallat. Vel dic quod illos quos nobis acquirimus filios, & amicos in hyeme, i. in tempore paupertatis nostræ, meliores debemus reputare quam illos quos acquirimus in æstate, i. in tempore nostræ prosperitatis. Vel expone quod meliores sunt filij in senectute, quam in juventute, & in hyeme quã in æstate, quia vere homo in senectute, & maturitate, in hyeme, & adversitate meliorem fructum bonorum operum generare, & facere consuevit, quam in tempore juventutis, & prosperitatis, quia vere juventus, & prosperitas impediunt bonum opus. *Adolescentia enim & juventus vana sunt.* Eccl. 11. Et nota quod porco quando generat, optimus cibus est hordeum coctum, sic facta 10
scriptura exposita. Et nota quare hordeum dicitur. Porcus est animal voracissimum, & gulosum, & quando esurit, horribiliter grunnit, & domos invadit ut subintret, & comedat. Sic vere multi sunt ita gulosi, quod nullam abstinentiam possunt facere, imo importune nisi cibos invenerint, conqueruntur. Eccl. 36. *Omnem escam manducabit venter.* Porca filio primo nato dat primã mamillam, & sic secundum ordinem nativitatis, dat eis ordinem 11
mamillarum. Et porca quanto est pinguior, tanto minus habet de lacte. Charissimi, porca est prælatus, filij ejus sunt subditi, mamillæ ejus sunt beneficia, & præbendæ. Bonus igitur prælatus debet filio primo nato, id est, subdito saniori, meliori & sapientiori primam mamillam, id est, primum & dignius, & etiam melius officium, præbendam, vel beneficium assignare. Et sic secundum ordinem spiritualis ætatis, id est, sapientiæ, maturitatis, & benignitatis, debet ordo procedere dignitatis. Fig. Ge. 43. de Ioseph, qui fecit fratres suos sedere secundum ordinem eorum ad mensam suam. Sic bonus prælatus ad mensam beneficiorum Ecclesiæ suæ debet facere sedere fratres, & subditos suos, secundum ordinem nativitatis, id est, secundum quod fuerint spiritualiter seniores sc. vita, scientia, & moribus clariores. *Miscui vinum, & posui mensam.* Prov. 9. Tales etiam prælati quando sunt pingues per gratiam, & devotionem, tunc lac mundanæ prosperitatis paucius habent, quia sc. à lacte delitiarum, & divitiarum attrahunt mentem suam. Vel si vis pone de Christo, qui in paradiso melius beneficiat meliores. Et pone de figuram sicut supra. vide de cane vel canicula, ubi ponitur. Porca non recipit 12
porcum ad generationis officium faciendũ, nisi prius viderit aures ipsius inclinatas, secundum Arist. l. 6. c. 18. Sic vere religio vel Ecclesia non debet aliquem ad officium generationis spiritualis, i. prælationis vel prædicationis admittere, nisi aures per obedientiam sibi viderit inclinari, quia secundum Greg. *Præsentem meretur, qui subesse non didicerit.* Porci quadruplicem incurrunt in- 13
firmitatem sc. carnis corruptionem, capitis gravitatem, corpotis inflaturam, & fluxũ ventris. Sed contra carnem corruptam, quæ dicitur branchos, oportet carnem istam abscindere, & contra inflaturam utile est sub lingua minuere secundum Arist. l. 8. c. 21.

Sic

Sic vere chariſſimi, porcis, id eſt, peccatoribus hujus mundi iſta quadruplex infirmitas accidit, videlicet carnis corruptio, id eſt, gaſtrimargia, quæ carnem corrumpit per luxuriam, capitis gravitas, hæc eſt cupiditas, quæ caput, id eſt, tentationem deprimit ad terrena, corporis inflatura, hæc eſt ſuperbia, quæ facit hominem tumidum & inflatum, ventris fluxus, hæc eſt luxuria, quæ facit hominem fluidum atque mollem, quia vere iſtis quatuor vitijs quaſi totum genus humanum infirmatur. Pſ. 26. Infirmati ſunt & ceciderunt. Sed contra carnis corruptionem, ſcilicet gulæ, valet quod talis caro abſcindatur, id eſt, quod à gulæ ingluvie ceſſetur. Contra inflaturam autem ſuperbiæ valet quod ſanguis, id eſt, temporalis ſubſtantia minuatur, quia ſæpe divitiæ ſunt ſuperbiæ cauſa, quia ſecundum Auguſt. *Difficile eſt quod ſuperbus non ſit, qui dives eſt.* Ideo Lev. 17. *Cave, ut non comedas ſanguinem.* Porci, & porcæ delectantur comedendo glandes,
§4 ſed ſi forte multum comederunt de eis, ſicut & oves, facient abortum, & ideo utile eſt talia ſubtrahere fœminabus ut dicit Ariſt. Vide ſi vis ſupra de Apro, & infra de ſue. Chariſſimi per glandes intelligo divites, quæ creſcunt in arbore hujus vitæ, per porcos autem intelligo viros juſtos, per porcas intelligo ſimplices, & ignaros. Porci ergo, & porcæ, id eſt, ſapientes, & inſipientes delectantur comedendo glandes, id eſt, divitias acquirendo; ſed pro certo ſi porca, id eſt, perſonæ ſimplices & ignaræ multas glandes, id eſt, multas divitias acquiſierint, comederint, & ſibi incorporaverint, ipſi faciunt abortum. Nam quia tales neſciunt debite eis uti, ipſi efficiuntur avari, & ſuperbi, & ſic fœtũ mortuum, id eſt, opera mortua, & vitioſa faciunt, & producunt.
15 Porci ſubtus arborem libenter glandes comedunt, ſurſum tamẽ ad eum qui glandes mittit, nunquam attendunt. Sic vere ſunt multi, qui glandes, id eſt, divitias, & temporalia beneficia bene recipiunt, ſurſum tamen ad Deum à quo veniunt, non attendunt, quia licet ſubtus arborem circa terram, id eſt, in mundo iſto glandibus, & divitijs impinguentur, non tamen reſpiciunt unde veniunt, quia ad Deum qui eas ſibi donat, non attendunt per gratiarum actionem. *Non reſpexit ad Dominum, qui fecit illum.* Eſ. 22. Diverſi cibi impinguant porcos, id eſt, malos, quia quidam generant carnem, hæ ſunt delitiæ, aliæ pinguedinem luxuriæ, hæ ſunt divitiæ, aliæ inflant per ſuperbiam, hæ ſunt eminentiæ. De ſiliquis quas porci manducabant. Luc. 15.

CAP. LXXXIII.

De Pediculo.

1 PEdiculus eſt vermis cutis, dictus ſc. eo quod cum pedibus noceat, ſecundum Iſidorum. Et generatur pediculus ex humoribus intercutaneis corruptis, poſſeſſorem autem ſuum pediculus inquietat & moleſtat, & ubi eſt multitudo pediculorum ſignum eſt corruptionis generalis, ſcilicet lepræ, vel morpheæ. Recte talis vermis eſt peccatum, quia vere ex corruptis humoribus, id eſt, de pravis mentis & carnis affectionibus generatur, & poſſeſſorem ſuum, id eſt, conſcientiam, in qua habitat, inquietat, ſtimulat, & remordet, quia *ſicut ſagitta infixa femori cani, ſic verbum in corde ſtulti.* Eccl. 19. Et ubi appatet pediculorum talium multitudo, vere ſignum eſt interioris corruptionis, quia ſignum eſt, quod interior conſcientia eſt corrupta, quando multis criminibus eſt repleta. *Corrumpetur putredine peſſima.* Mich. 2.
2 Secundum Commen. ſuper viaticum Conſtantin. quidam pediculi generantur de ſanguine, & hi ſunt rubei, & groſſi, quidam de materia phlegmatica, & iſti ſunt albi, & molles, alij de cholerica, & iſti ſunt nigri, ſicci, molles, & pungentes; alij de melancholica, & iſti ſunt terrei, & macilenti, & tardi. Sic vere chariſſimi, in corpore eccleſiæ ſunt plura genera hominum peccatorum, quia quidam ſunt rubei, & ſanguinei, iſti ſunt luxurioſi; quidam albi, & molles, iſti ſunt molles, & delitioſi; quidam nigri cholerici, & leves, illi ſunt cupidi, & avari, qui pungunt, & excoriant per rapinam in quibus cholera, id eſt, ardor avaritiæ dominatur; quidam ponderoſi, & terrei iſti ſunt pigri & deſidioſi, qui non poſſunt ad bonum aliquod ſe movere. *Pedes eorum pigri ſunt ad ambulandum.* Sap. 15. Omnis pediculus tanto acrius pungit, quanto magis eſurit, & macreſcit. Pediculus etiam poteſt urina dici, ab urendo, quia ubi mordet, adeo ardet, ut ibi velicæ fiant. Recte tales ſunt ballivi, & raptores, quia vere tales quanto ſunt macriores per paupertatem, tanto plus pungunt per rapinam, & crudelitatem. Unde tales poſſunt dici urina, ab urendo quia alios per rapinam exurunt, & corrodunt, quia iſti ſunt ſicut ignis, qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes.

Contra pediculos ſecundum Conſtant. valet frequens ablutio capitis, pectinatio, medicinæ purgatio. Nam argentum vivum cum cinere ſalicis eos necat. Item lithargyrus, id eſt, plumbum uſtum cum oleo, & aceto, & maxime quando ex cauſa calida generantur. Sic vere chariſſimi contra vitia, & tentationes, & conſcientiæ remorſus valet ablutio lachrymarum, pectinatio, confeſſionis, & pœnitentiæ medicina. Nam argentum vivum, id eſt, eloquium Dei, quod eſt argentum igne examinatum, & cinis ſalicis, id eſt, memoria mortis, ſunt remedium peccati. Similiter ſi plumbum grave, id eſt, ſi corpus noſtrum (quod eſt grave, & corruptibile) uratur igne pœnitentiæ, & macerationis, & ſi adhibeatur oleum pietatis & compaſſionis, & acetum mortis retordationis, tunc à capite intentionis, & à carne affectionis poterunt pediculi, id eſt, peccata, & vitia relegari, & maxime quãdo de calida materia, id eſt, de proſperitate mundi, vel carnali voluptate naſcuntur. Aqua ſalnacidâ cum aceto, vel auripigmentum cum ſtaphide agria & cum aceto, valet contra pediculos, ſi ſint in humore frigido. Et ſecundum diverſitatem animalium, eſt diverſitas pediculorum, quia alios porcus, alios anſeres, alios homines in ſe habent. Sic ſecundum diverſitatem hominum variatur diverſitas malarum affectionum, quæ recte ſunt pediculi in anima, qui faciunt pruritum delectationis, quia alios habent porci, id eſt, delitioſi, alias anſeres, id eſt, detractores, iracundi & clamoſi, alias homines, id eſt, mundi ſapientes, & molles religioſi. Nam delitioſi habent pediculos, & affectiones luxuriæ, iracundi diſcordiæ, mundi ſapientes inanis gloriæ. Sed contra hujuſmodi pediculos valet auripigmentum, id eſt, Dei ſapientia, quæ eſt quaſi pigmentum aureum, acetum, i. e. mortis amaræ memoria, aqua ſalſa, id eſt, pœnitentiæ, hæc enim omnia liberant homines à peccatis.

CAP. LXXXIV.

De Pulice.

PUlex eſt modicus vermis, moleſtus hominibus, & infeſtus, & dicitur à pulvere, quia tempore frigido, & hyemali in pulvere abſconditur, & nutritur, & tunc in ſeipſo deficit, & pigreſcit; in æſtivo tamen tempore inſoleſcit, & cum ſit miræ levitatis, undique circuit atque ſalit. Recte tales ſunt ballivi principum, & prælatorum, quia tales ſunt modici, quantum ad divitias, & temporalem facultatem, hominibus tamen, id eſt, pauperibus & ſubditis ſunt moleſti, quia ſicut pulex homines pungit & infeſtat, ut ſanguinem eorum ſugat, & ſugendo poſt ſe veſtigium derelinquit, ſic vere tales alios pungunt per rapinas, & exactiones, ut ſanguinem eorum ſibi attrahant, id eſt, eorum ſubſtantiam temporalem, quod quidem faciendo, veſtigium malorum exemplorum poſt ſe aliis derelinquunt. *Non accubabit donec raperit prædam, & occiſorum ſanguinem bibat.* Num. 23. Et ſicut videmus quod pulex non parcit alicui perſonæ, nec pauperi; nec diviti; nec regi, nec principi, vel prælato; ſic pro certo iſti ballivi in juriſdictione ſua non dubitant, perſonas bonas, et notabiles infeſtare. Exemplifica bene contra ballivos regum, qui nihil reputant principes vel nobiles, quia *Deum non timent, & ſanctis adverſantur.* 1. ad Theſſ. 2. Exemplum de judice iniquitatis. Luc. 18. *qui Deum non timebat, nec homines reverebatur*; ſic nec tales officiales. Pulex in hyeme, et frigore in pulvere abſconditur, et nutritur, et tunc homines non moleſtat, ſed tandem in æſtate de pulvere exit, et ſalit, et inſoleſcit, et acriter cruciat atque pungit, et maxime in tempore pluvioſo. Recte chariſſimi, ſic faciunt uſurarij et ballivi, iſti enim in pulvere nutriuntur, quia pro certo tales à ſtatu vili, et paupertate communiter veniunt. Unde dum ſunt in hyeme, id eſt, in paupertate, et adverſitate, ipſi tunc temporis non nocent, quia ſc. non poſſunt, ſed in ſeipſis deficiunt, et pigreſcunt, ſed vere quando exeunt de hujuſmodi pulvere, vel hyeme, quando ſc. veniunt ad ſtatum proſperitatis, utpote quia fiunt judices vel ballivi, vel divites quoque tunc pro certo ipſi inſoleſcunt pet laſciviam, et levitatem, et undique circumeunt ſc. pauperes pungendo, excoriando, et infeſtando. *Ortus eſt ſol, & evolaverunt.* Naum 3. Tempore autem pluvioſo, i. quando apud agricolas ſentiunt eſſe pluviam divitiarum, tunc vere per rapinam pungunt actius atque mordent. Vel in tempore pluvioſo, i. in tẽpore adverſitatis, quia ſcil. perverſi tunc magis nituntur nocere, quando vident hominem neceſſitatibus implicatum. Eccl. 12. *Si occurrerint tibi mala, invenies eum primum.* Pulex eſt animal leviſſimum, quod leviſſime ſalit, & diſcurrit, et ideo vix poteſt capi propter ſuam maximam levitatem. Revera tales ſunt multi fal-
3 ſi, et

si, & canteloſi, quia vere iſti ſaltus faciunt multos, quia de cautela ad cautelam ſaliunt atque volant ſcilicet ſe excuſando, & ſuam nequitiam palliando, ſicut patet de uſurarijs, & ballivis, & ideo pro certo à nemine poſſunt capi vel concludi, quia ſcilicet taliter ſaliendo manus perſequentium, & corrigere ſe volentium fugiunt & evadunt, quia ſicut quilibet videt, nullus poteſt de talibus triumphare. *Perverſi enim difficile corriguntur.* Eccl. 1. Iſtud etiam poteſt allegari contra cauſidicos, uſurarios, & judices. Vel dic contra detractores, qui bibunt, & comedunt ſanguinem ſicut pulex, id eſt, vitam aliorum, & non parcunt regi vel principi, id eſt, juſto, vel peccatori. Allega ut ſupra. Et ideo tales ſaliendo vadunt, quia vere iſti ſemper bona aliorum tranſiliunt & omittunt. *Invenientes homines ſalientes foveas.* 1. Reg. 10.

4 Pulex carnem incidit, & terebrat, & ſanguinem ſugit, & poſt ſe veſtigium derelinquit, & dormire volentes imperit acri morſu, Nulli etiam generi hominum parcere conſuevit: ſed iſtis abſynthium eſt venenum, ſicut dicit Conſt. in viatico, ſi cum aqua teratur, quia odore ipſius perimuntur. Recte talis eſt caro noſtra, vel etiam diabolus, quia per malas ſuggeſtiones fodit, & perforat mentem noſtram, & ſanguinem noſtrum, i. e. gratiam, & virtutes evacuat, & exhaurit. Et ideo iſte pulex, ſcilicet caro, poſt ſe dicitur derelinquere veſtigium, quia ſcilicet poſt concupiſcentias carnales ſemper ſolet veſtigium luxuriæ derelinqui. Et illos qui volunt dormire per contemplationem ſcilicet bonos & juſtos mordet per temperationem, inquietat atque turbat, & nulli generi hominum parcit, quia omnibus viventibus per tentationes officit, & obſiſtit, quia *manus ejus contra omnes.* Gen. 6. Abſynthium tamen, id eſt, amaritudo pœnitentiæ, ſi cum aqua contritionis, & lachrymarum miſceatur, hujus pulicis, id e. noſtræ carnis virtutem ſuperat, & vigorem. *Memor igitur eſto paupertatis meæ, abſynthii & fellis,* Thr. 4. Vel dic quod pulex eſt mors, quæ carnem noſtram infeſtat, & illos qui volunt dormire, id eſt, in mundi delitijs quieſcere, impedit atque mordet, & nulli generi hominum parcere conſuevit. Dan. 11. *Nec quenquam deorum curabit, ſed adverſus univerſa conſurget.* Pulex multa ova generat, de quibus progreditur multa proles. Et eſt pulex albus in or-

5 tu, & in principio ſuo, ſed ſtatim nigreſcit ſubito. Sic vere pulices, id eſt, perſonæ malæ multa ova hodie faciunt, id eſt, multos ſupervacuos cogitatus. Et quandoque in principio, id eſt, in juventute ſunt albi, id eſt, floridi, & caſti, & honeſti, ſed vere ſtatim nigreſcunt per vitia, & peccata, quia ſecundum Luc. 14. *Homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare,* quia ſecundum Ariſt. a-

6 cres in principio, franguntur in fine. Multi enim ſunt qui in principio ſunt boni, ſed finaliter fiunt mali, ſicut legitur de Ioas rege Iſrael 4. Reg. 14. Unus pulex ex ſe multos generat. Nam per ovationem multiplicat ultra modum peſtiferum genus ſuum. Sic vere unus malus per ſui imitationem multos alios malos conſtituit, generat pariter, & inducit, quia ſicut dicitur ad Rom. 5. *Per unius inobedientiam prævaricatores conſtituti ſunt multi.*

Cap. LXXXV.

De Rhinoceronte.

1 Rhinoceron vel Monoceron idem eſt ſecundum Iſid. quod unicornis, beſtia ferox, quæ in fronte unicum habet cornu, cum quo ventilat elephantem, ut dicit Iſid. lib. 12. Nam ſecundum Plin. Rhinoceros unicum cornu ſuum acuit ad ſaxa, & quia ventrem elephantis ſcit partem eſſe corporis molliorem, ideo ipſum cum cornu acuto in ventre percutit, & ſæpe ipſum interimit, & occidit. Recte chariſſimi iſta beſtia eſt diabolus, qui habet unum cornu, id eſt, unicam & ſingularem potentiam inter creaturas inferiores, quia *non eſt poteſtas ſuper terram quæ comparetur ei.* Iob 41. Cum quo quidem cornu potentiæ ventilat, & percutit elephantem, id eſt, quemlibet virum juſtum per diverſas tentationes, & tribulationes, quia vere cornu ſuæ potentiæ eſt acutum, quantum ad invaſionem, & tribulationem, eſt forte, quantum ad perſeverantiam, & durationem, quia non ſtatim vincitur, licet reſiſtatur, imo quia ſcit elephantem, id eſt, hominem eſſe debiliorem in ventre, id eſt, quantum ad carnis tentationem, ideo ipſum erga ventrem, id eſt, quantum ad carnis tentationes fortius impetit, & impugnat, & ipſum ſæpe interimit per peccatum luxuriæ ſic percuſſum. Unde Deut. 33. *Cornua rhinocerontis cornua ejus ad ventilandas gentes.* Iſta enim eſt hoſtis aſtutia, quod in illa parte in qua videt eſſe debiliorem hominem ipſum magis tentat, ut citius prævaleat contra ipſum. Vel dic de Paulo vel Chriſto, qui cum cornu ſuæ audaciæ, & conſtantiæ, quod limavit ad ſaxa, id eſt, ad verba Chriſti, & exempla ſanctorum, impetivit prædicando elephantem, id eſt, Judæos, & gentiles, & contra eos victoriam obtinuit, in quantum eos ad fidem eccleſiæ revocavit. Allega ut ſupra. Unicornis ſecundum Iſid. lib. 12. eſt beſtia fortiſſima, quæ nullo ingenio poteſt capi, veruntamen puella virgo in deſerto venienti unicorni proponitur, & ei ſinum aperit, & tunc beſtia omni feritate depoſita, in ejus gremium ſe inclinat, ac ſi ibi vellet dormire, & ibi à venatoribus deprehenditur, & occiditur, & necatur, & lanceis, & jaculis vulneratur. Et eſt rhinoceros ſimilis elephanti in longitudine, ſed crura habet mirabiliter breviora; ut dicit Plin. lib. 8. c. 20. Recte chariſſimi per iſtam beſtiam intelligitur Dei filius, qui fortiſſimus Deus ſpirituum nuncupatur Num. 16. Unde pro certo venatores hoc eſt dictum, Judæi vel ſancti patres ipſum non poterant capere, & ad mundum attrahere aliqua arte vel ingenio, veruntamen quando virgo & puella, id eſt, beata virgo Maria fuit in deſerto hujus mundi poſita, & virtute ſancti ſpiritus præparata, & ei ſinum, id eſt, cor aperuit, & per amoris deſiderium dilatavit (juxta illud Pſal. 77. *Ædificavit ſicut unicornis ædificium ſuum*) tunc pro certo Dei filius depoſuit omnem feritatem ſuam, id eſt, omnem rigorem juſtitiæ, qua primitus præpollebat, & in ſinum, id eſt, in ventrem hujus virginis ſe reclusit, ubi carnem humanam aſſumpſit, & ſic à Judæis venatoribus crudelibus eſt occiſus per lanceam, & per clavos. Unde Num. 23. *Deus ex Ægypto vocavit eum, cujus fortitudo eſt ſimilis rhinocerontis, & requieſcens ac quieviſt ut leo.* Si vis pone figuram de Sunamite, in cujus ſinu David dormiebat, &c. vide infra l. 16. cap. 1. §. 1. Et iſte ſimilis elephanti, id eſt, cæteris peccatoribus in corpore, id eſt, in exteriori apparentia humanitatis. *Similis alijs hominibus.* Sap. 7. Sed vere crura, id eſt, affectiones, & deſideria ipſius ſunt breviora, quia vere deſideria ejus non ſe extenderunt ad tot, & tanta, ſicut noſtra, quia iſta mundana nunquam concupivit ullo modo. Secundum Plin. lib. 8. cap. 21. unicornium multæ ſunt ſpecies ſcilicet monoceron, egoceron, & rhinoceron. Et eſt monoceron beſtia aſperrima, ſimilis equo in corpo-

3 re, cervo in capite, in pedibus elephanti, in cauda apro, cum cornu nigro in fronte duorum cubitorum, & hanc feram (ut dicit) vivam negant capi, nam (ut dicit) quando aliquo caſu capitur, ſtatim præ indignatione moritur. Sic vere tales ſunt multi principes, & prælati, & multi alij peccatores, quia vere caput eorum, id eſt, principium, & introitus vel juventus ſimile eſt cervo, quod eſt animal timidum, ſimplex & benignum, quia iſti in principio ſunt juſti, & boni, ſed vere in corpore, id eſt, in progreſſu vitæ ſuæ ſimiles ſunt equo, quod eſt animal luxurioſum, ſuper cætera animalia, ſecundum Ariſt. quia vere tales efficiuntur luxurioſi, & judici, ſed vere quantum ad pedes, id eſt, quantum ad affectus, & voluntatem, ipſi ſunt ſimiles elephanti, qui habet pedes inflexibiles, quia ſc. eorum affectiones, non poſſunt flecti ad compaſſionem, & humilitatem. *Non flecteris ſuper eam ulla miſericordia.* Deut. 25. Cauda eorum, id eſt, finis vitæ, & ſenectus ſimilis eſt apro, quod eſt animal crudele; quia vere tales in ſenectute ſunt raptores crudeles per avaritiam, & tyrannidem. Unde tales in principio ſunt boni, ſecundo autem ſunt delicati, & luxurioſi, poſtea duri ſunt & auſteri, in fine autem raptores efficiuntur & tyranni. Apoc. 9. *Aculei erant in caudis ipſarum.* Et ideo iſti habent cornu crudeliratis, & poteſtatis judiciariæ, & hoc in fronte, id eſt, aperto, & publico, quia ſcilicet ſtatim ſine deliberatione frontoſe & cervicoſe volunt cum cornu judiciariæ poteſtatis alios impetere, & ferire, ſicut patet de multis, qui ſine deliberatione excommunicant vel puniunt. Ideo dicebat David: *A cornibus unicornium ſalva me.* Tales etiam vivi non capiuntur, quia vere dum vivunt in hoc mundo, nunquã poſſunt capi, corrigi vel converti, quia nolunt audire correctores, & prædicatores, ſed eos potius perſequuntur, quia *Oderunt in porta corripientem.* Amos 4. Vel allega contra obſtinatos vel malitioſos, qui non poſſunt capi vel concludi, quod ſi per violentiam capiuntur, præ indignatione, & deſperatione ſpiritualiter moriuntur, in quantum ſc. impatienter ſuſtinent quando corriguntur, & in quantum ex hoc deteriores efficiuntur, & ad multa alia vitia convertuntur, unde Eph. 4. *Deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem avaritiæ.* Vel allega contra non perſeverantes, qui habent caput cervi, & caudam apri, quia in principio boni in fine ſunt mali ad Gal. 3. *Cum ſpiritu cœperitis, carne conſummamini.* Egoceros dicitur ab aiga, quod eſt capra, & ceras, quod eſt cornu,

4 quia

quia est animal pusillum,& velox, simile caprę vel hædo, cum uno cornu in fronte. Sic vere in mundo isto sunt tales caprę vel unicornes,scilicet luxurioſi,quia isti sunt caprę,quantum ad fœtorem infamię malę vitę, sunt etiam pusillanimes, & teneri, quantum ad pœnitentiam tolerandi, velotes autem sunt, & acres,quantum ad lasciviam,& levitatem, & in fronte, id est,in apparentia,in introitu,& prima facie habent cornu,id est, obstinationem,inverecundiam, & incorrigibitatem, quia tales sunt obstinati,inverecundi,& incorrigibiles. Ideo Hier. 3. *Frons mulieris meretricis facta est tibi,noluisti erubescere.* Vel Hædus iste est peccatum luxuriæ,in quo est cornu inverecundiæ, & obstinationis, quod est in fronte supra oculos, quia scilicet oculus intellectus excæcat &c. Figura *de hirco cum unico cornu* Dan.8.vide supra ubi agitur de ariete.Secundum Plin. in India sunt unicornes boves, habentes ungulas solidas,sicut equi,& habent maculas candidas. Sunt etiam ibi asini secundum Avi. Arist.& Plin. qui unum habent cornu inter aures.Sic recte chariſſimi,in India,id est,in ecclesia,illi qui sunt prælati &c. vide supra de asino, & nota quod rhinoceron Græce,Latine dicitur cornu in nare, id est,in fronte secundum Isid.

Cap. LXXXVI.

De Rana.

RAna à garrulitate sic dicitur, quia importunis clamoribus semper coaxat,& maxime in aqua vel in paludibus, ubi scil. gignitur,& nutritur,& sunt plures species, & genera earundem secundum Isid. l. 12. quia aliæ in nemoribus quæ sunt sine voce, aliæ in aqua,quæ semper clamitant,aliæ in terra, id est, rubetæ vel bufones,quæ parum clamant, & sunt præ cæteris venenosæ. Sic vere chariſſimi, in mundo sunt diversa genera peccatorum, quia vere aliqui sunt in paludibus delitiarum, ut sunt luxurioſi, alij in terra divitiarum scilicet avari venenoſi,& malitioſi,alij in arboribus eminentiarum, ut sunt superbi & ambitioſi, & isti nunquam clamant per gratiarum actionem,vel orationem. Sed pro certo illæ ranæ versantur in aqua delitiarum,scilicet luxurioſi,per stultiloquia garruli sunt,& loquaces. *Garrula*, inquit,*& vaga,quietis impatiens.* Prov.7. *Luxurioſi* enim *præ cæteris abundant stultiloquio,& querelis.* Ranarum aliæ sunt penitus sine voce, quæ scilicet circa frutices abundant, aliæ autem nimis sunt clamosæ, quæ in aquis versantur.Nam quando mittunt inferiorem mandibulam in aquam,& superiorem tenent superius,tunc fortius clamant,ut dicit Arist. lib.4. c.9. Maxime autem clamat tempore coitus omnis rana,secundum Isidorum l. 12. Sic vere in mundo isto sunt duo genera principalia hominum peccatorum, quidam qui habitant circa frutices,id est,circa mundi fructus, & divitias scilicet divites, & avari,& pro certo tales videntur carere voce sc.bona voce orationis,confessionis, laudis & gratiarum actionis,carent etiam voce mala,sc.jactantiæ & elationis, quia avari non se jactant de divitijs,imo eas abscondunt atque celant. *Erit mutus,nec quasi vir objurgans.* Eze. 3. Alij autem sunt qui versantur in aquis,id est,in mundi delitijs, scilicet guloſi,& luxurioſi, & pro certo tales sunt garruli,& loquaces, cantando scilicet & jactando,& maxime quando sunt in aqua,id est,in ciborum,& potuum fluxibilitate,videlicet in taberna,& similiter tempore coitus,id est, cum circa actus luxuriæ occupantur, quia tunc sunt maxime garruloſi.Ideo mala mulier dicitur prov.7.*garrula,& vaga &c.* Vel dic, quod quidam sunt qui nunquam loquuntur, alii qui nimis tacent. Nam quidam excedunt in taciturnitate Eccl. 20.*Est tacens non habens sensum loquela,& est prosax ad loquendum.* Alii autem excedunt in loquacitate. *In ore fatui verba inenarrabilia.* Eccl. 21. Rana mirabiliter est clamosa, oculos habet lucentes,& maxime de nocte,& saliendo fugit omnis rana, præter bufonem. Et secundum Isid.est quædam rana, quæ in os canis proiecta, facit eum obmutescere.Et est rana aquosa,lutosa,clamosa,venenosa,timorosa,sub ventre maculosa, & ideo cunctis abominabilis est & odiosa. Timorosa autem dicitur, quia si ab aliquo persequitur,statim ad aquam fugere consuevit.Recte chariſſimi,tales sunt causidici,& advocati,quia vere isti sunt clamoſi, quia clamando litigant ad invicem,& oculi eorum,i.e.intellectus,& sapientia lucet per discretionem nocte, i.in negotijs hujus mundi. Isti etiam saliendo fugiunt,& loquuntur, quia vere isti semper transiliunt veritatẽ & saliendo clamant,id est de cautela,ad cautelam se convertendo,quia causidici transiliunt vera, detractores bona,adulatores mala.Et isti etiam canes,id est,bonos prælatos,& judices faciunt obmutescere, & à morsu executionis cessare,inquantum scilicet malas causas excusant, & bonas accusantes etiam sunt timoroſi,quia vere tales multum timent mori, iuxta illud,*Noli timere judicium mortis.* Eccl.42. *Sonitus terroris in auribus impij.* Job.15. Et quando persequuntur, id est,quando ab aliquo prædicatore arguuntur, ipsi fugiunt ad aquam, id est,ad dulcorem divinæ miserationis, dicentes quod *Deus dabit eis pœnitentiam,& misericordiam*,contra illud Eccl.5.Ne dicas, misericordia domini magna est Isti igitur sunt aquoſi per gastrimargiam, lutoſi per avaritiam,clamoſi per discordiam,& eloquentiam,venenoſi per malitiam,maculoſi per fallaciam, timoroſi per ignaviam, & ideo cunctis hominibus cæteris odioſi. Et sicut rana non habet caudam, sic isti non habent memoriam mortis, quæ per caudam significatur Esaiæ.9. *Auferet Dominus à te caput & caudam.* Quia isti non habent caput debitæ intentionis, nec caudam memoriæ sui finis. Est quædam rana quæ dicitur muta, quæ secundum Isid.proiecta in os canis,facit eum mutescere. Chariſſimi ista rana significat mundi dona, quæ proiecta in os canum,id est, iudicum, & superiorum faciunt eos mutescere, & à latratu correctionis cessare. Unde Eccl.20. *Quasi mutus avertet correctionem.* Rana primo est parvus piscis,qui gallice dicitur chabor,qui quasi totus videtur esse caput habens modicam extremitatem pro cauda,sed tandem illud caput dilatatur,& veniunt ei pedes, & cauda sibi cadit, & sic de pisce bestia quadrupedes efficitur, & tunc circa aquas manens,jugiter clamat, & coaxat secundum Isidorum.Unde Pli.l.9.c.51.dicit, quod rana parit minimas carnes nigras quas grynos vocant oculis tantum. & cauda insignes, mox pedes figurantur,cauda findente se in posteriores. Sic vere sunt multi mali,qui in perfectione non perseverant,quia in principio sunt pisces,id est,pij,fluidi,& devoti. Unde in eis non videntur nisi caput,oculi,& cauda, hoc est dictum, debita & recta intentio,quæ est caput,debita discretio,quæ est oculus, & mortis suæ memoria,& recordatio,quæ cauda. Sed pro certo processu temporis ipsi mutantur de pisce in bestiam,id est, de bono in malum,quia vere caput suum,id est,intentio,& conscientia dilatatur scilicet ad amorem terrenorum per avaritiam, & veniunt eis pedes diversarum affectionum,& desideriorum malorum,& cauda, id est, mortis memoria sibi cadit, & sic efficiuntur bestia quadrupes,per quatuor affectiones sensualitatis, quibus regunturatque vivunt,& ex tunc pro certo isti amant habitare in terra,id est,in divitijs per avaritiam,in aqua, id est, in delitijs per luxuriam,& incipiunt coaxare per detractionem,& aliorum infamiam,vanitatem,& jactantiam. Istud maxime videtur in religioſis,qui primò in juventute sunt pisces,id est, devoti, in senectute autem sunt ranæ,id est,detractores, quia pro certo chariſſimi ex quo homo perdit caudam,id est,mortis memoriam,statim efficitur avarus,luxurioſus,& clamoſus Esa. 9. *Auferet dominus à te caput,& caudam.* Vel etiam potest exponi de causidicis, qui primo boni,in fine fiunt ranæ,quando perdunt caudam, & acquirunt vocem &c.sicut supra.Ideo dicitur Ps.104.*Dedit terra eorum ranas,in penetralibus regum ipsorum.* Unde tales detractores vel causidici figurantur per illas ranas, quæ infestaverunt Ægyptios Exod.8.quæ postea congregatæ sunt insimul,& computruerunt. Sic vere tales suis clamoribus detractoriis vel deceptoriis infestant Ægyptios,id est,pauperes denigratos per pœnitentiam, & adversitatem,sed pro certo finaliter congregabuntur, scilicet in inferno,ubi perpetuò computrescent.Ideo Esa.24. *Congregabuntur in congregationem unius fasciꝰ in lacum,&c.*

Secundum Aristot.omnes pisces,& bestiæ nutriunt pullos suos, præter ranam,quæ scilicit caret cauda. Sic vere omnes boni prælati nutriunt scilicet per doctrinam, exemplum, & temporale subsidium, fœtus suos,id est,subditos præter ranam,id est,præter illos qui carent cauda,id est,memoria mortis, & qui in aquis delitiarum habitant per luxuriam, & sunt clamoſi per iactantiam, discordiam,& furorem, quia tales omnino videntur de subditis non curare,sed magis eos rapinis,& exactionibus infestare. *Pascet unusquisque eos,qui sub manu sua sunt.* Hie.6. Rana quando nihil videt, clamitat, & coaxat, sed statim quod aliquis venit cessat clamare,& eum fugiendo transilit atque saltat. Tales recte sunt detractores,qui in absentia hominum loquuntur, & detrahunt, & in eorum præsentia nihil dicunt,quia si superveneriut, subito obmutescunt.*Non fuit qui moveret pennam, & qui aperiret os, & gannire.* Esa. 10. Saltando etiam loquuntur, quia vere tales semper detrahendo transiliunt, bona videlicet aliorum, quia

nunquam loquuntur nisi de malis. Et si vis dic, quomodo gene- 3
ratur rana, id est, quomodo quis efficitur detractor, sicut supra. Rana salicndo clamat. Sic vere adulator qui transilit mala aliorum, detractor, qui transilit bona, hæreticus vel mendax, qui transilit vera, vel etiam advocatus 1. Reg. 10. *Invenies duos homines saltientes magnas foveas &c.*
Salamandra. vide supra. capitulo de Aspide in fine.

CAPUT LXXXVII.

De Sanguisuga.

1 SAnguisuga est vermis aquatilis, sic dictus, eo quod quando alicui inhæserit, sanguinem ejus sugit, quo cum satiatus fuerit & repletus, ipsum rejicit & evomit, ut recentiore iterum repleatur, secundum Isidorum lib. 12. Sic vere charissimi, tales sunt divites, cupidi, & avari, quia existentes in aquis delitiarum, & divitiarum hujus mundi, sanguinem, id est, substantiam temporalem illorum quibus adhærent, id est, suorum pauperum vicinorum per rapinam vel usuram, causidicam vel fallam mercaturam sibi paulatim attrahunt atque sugunt. Prov. 3. c. *Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes affer, affer.* Avarus enim est sanguisuga, cujus duæ filiæ sunt, avaritia, & ambitio, quæ scilicet semper clamant in corde suo, affer, affer. Vel duæ filiæ significant uxorem, & liberos avarorum, qui semper incitant ad aliquid apportandum. Et sicut (secundum Isidorum) iste vermis habet fistulam in ore, cum qua sanguinem sugit, sic vere in ore istorum est fistula, id est, verborum fallacia, & deceptio, & dulcedo, cum qua sanguinem, id est, divitias attrahunt aliorum. *Pulli ejus lambunt sanguinem.* Job. 39. Cum autem sunt isto sanguine bene pleni id est, quando sunt satiati divitijs aliorum, tunc vere eas evomunt, scilicet dando & largiendo, non pauperibus sed divitibus scilicet principibus, & prælatis, majoribus, quibus avari, & causidici quandoque faciunt plura dona, & hoc pro impetrandis officijs, & beneficijs, ac etiam præbendis, ut sic possint recenti sanguine, id est, uberioribus divitiis impinguari, quia *peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.* Luc. 6. Et sicut videmus quod sanguisuga nunquam evomit sanguinem, nisi quando fortiter premitur; sic vere avari nunquam volunt aliquid restituere de divitijs male acquisitis, vel aliquid confitendo vomere de peccatis commissis, nisi quando à Deo vel à prælatis fortiter premuntur infirmitatibus, tribulationibus & tormentis, quia scilic. tunc aliquid solent restituere de divitijs, & aliquid confiteri de vitijs Job. 20. *Divitias quas devoravit evomet, & de ventre ejus extrahet eas Deus.* Sanguisuga secundum Isid. est vermis mollis, subniger, rubeis lineis distinctus oblongus, & flexuosus, os habet triangulum, & in ore fistulam cum qua sanguinem sugit. venenosis sæpe insidet, ut eorum humorem sugat, & in aqua calida, & tempore calido citius se applicat ad sugendum. Recte tales sunt adulatores, utpote hyrauli & mimi, & hujusmodi, quia tales sunt molles quantum ad delitias, nigri coloris per malam conversationem, rubei quantum ad
2 luxuriam, & infectionem, longi quantum ad longæ durationis extimationem, flexuosi quantum ad falsitatem, & deceptionem, quia scilicet ad omnem partem se flectunt. Isti etiam habent os triangulum, quia vere tres anguli, id est, tria verborum genera in ore eorum possunt inveniri, videlicet detractio, mendacium, & adulatio. Nam quando adulantur, necesse est ut de eorum inimicis mendaciter proloquantur. *Tres ordines dentium erant in ore ejus.* Can. 7. Pone figuram sicut supra de angue. Fistulam et iam habent in ore, id est, dulcedinem verborum falsorum, & attrahentium. Vel fistulam ad litteram (ut patet de joculatoribus,) id est, cantus musicus, & instrumenta, mediantibus quibus sanguinem, id est, dona & divitias, attrahunt aliorum. Et isti venenosis, id est, malis, & rapteribus hominibus insident, & principibus adulando, & applaudendo, & eorum mala justificando, ut sic finis humoribus, id est donis & divitijs satientur. Et in tempore calido, id est, tempore prosperitatis, & in aqua calida etiam, id est, in delitijs voluptatis libentius se applicant ad sugendum, id est, ad adulandum. *Propheta eorum linebat eos absque temperamento.* Ezech. 13. Vel omnia potes exponere de causidicis, qui cum fistula fallacium verborum, sugunt & acquirunt divitias infinitas, sicut supra. Vel dic, quod diabolus quando insidet alicui membro, id est, alicui peccatori, sugit sanguinem, id est, compassionem, & memoriam passionis Christi & sanguinis, & hoc potissime in calido tempore, i. e. tempore prosperitatis, quia tunc libentius sugit, ut dicitur. Ut sugere mel de petra. Sanguisuga aliquando bibit sanguinem venenosum, insidendo alicui rei venenosæ, & ideo 3
antequam apponatur ad aliquod membrum sugendum propter medicinam, debet fricari cum urtica, & sale ut sic compellatur evomere, si quid forte biberit venenosum. Charissimi, sanguisuga est homo, qui aliquando insidet rebus venenosis, id est, mundi delectationibus per amorem, quæ recte animæ sunt venenum, & ideo sæpe bibit, & sibi incorporat multum de sanguine venenoso, i. de carnalitatibus, divitijs, & delitijs luxuriosis, & voluptatibus hujus mundi. Sed pro certo quando talis debet fieri medicina aliorum sc. prædicator, vel prælatus, & in aliquo membro ecclesiæ, id in aliquo officio vel præbenda debet poni, pro certo ipse debet primo fricari in sale, & urtica pœnitentiæ fortis, & amaræ, ut sic evomat per restitutionem sanguinem venenosum, id est, delitias & peccata, seu divitias male acquisitas, juxta illud Eccl. 31. *Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio, & evome, & refrigerabit te.* Vel dic quod sanguisuga, id est, homo, qui venenosis, id est, malis, & perversis personis fuit socius, & adhærens, primo debet purgari, quam ad aliorum societatem admittatur.

CAP. LXXXVIII.

De Stellione.

STellio est bestiola sic dicta, eo quod guttis more stellæ lucen- 1
tib. est depicta, scorpionibus autem intantum contrariatur, ut eo viso pavorem eis inferat, & dic. Isidorus lib. 12. Et secund. Plin. stellio maxime de cruore vivit. Recte tales sunt sancti & perfecti, quia vere diversis guttis, id est, diversis virtutibus & motibus sunt stellati, Apoc. 1. *Habebat in dextra sua stellas septem,* id est, septem virtutes. Et isti contrariantur scorpionibus, quia vere tales sunt contrarii scorpionibus, i. e. dæmonibus & peccatis, vel etiam malis hominib. & detractorib. quia propter suam bonitatem malis terrorem incutiunt, & pavorem. *A voce Angeli populi fugerent.* Es. 35. Boni n. sunt peccatorib. terribiles & odibiles, nec libenter ab ipsis frequentantur, quia sicut dicitur Prov. 29. *Abominantur impij eos, qui in recta sunt via.* Et hoc maxime, quia pro certo isti vivunt de cruore, id est de Christi sanguine, quo per suæ cōpassionem passionis jugiter nutriuntur. Vel de sanguine, i. e. de gratia, & devotione, quia *anima omnis carnis in sanguine illius est.* Lev. 17 Adverte tamen, quod timeo magistrum de proprietatib. rerum errasse, & posuisse cruore loco rore, quia scilicet Plin. lib. 11. cap. 26. dicit, quod cameleon, stellio, & cicada rore vivunt, quod etiam in duobus libris invenitur. Vincentius etiam in suo speculo naturali dicit Plin. dicere, quod stellio rore vivit. Dicit ergo ita, quod secund. Plin. ubi supra, stellio, qui est bestia guttis stelleis insignita, rore vivit. Veruntamen circa hoc possumus advertere, quod dato, quod rore vivat, non propter hoc omittit, quin semper venenosus existat, quinimo ipse ros quem haurit, in venenosos humores convertitur, & sic propter rorem nunquam sua conditio immutatur. Tales procul dubio sunt hæretici, quia sc. isti rorem sacræ scripturæ legunt, student & hauriunt, veruntamen exinde nunquam meliores fiunt, quin per corruptas expositiones, ipsum rorem divinæ scripturæ, in venenum suæ hæreticæ opinionis convertant, quod etiam de Judæis potest dici. Tales ergo solent guttis stelleis, id est, stellea conversatione indui, & bonis exterioribus virtutibus picturari, licet sint intus in conscientia venenosi, quod etiam de hypocritis dici potest. Vel ad litteram de malis religiosis ista expone, qui licet rorem scientiæ, & doctrinæ continue hauriant, licet etiam rorem devotionis, & gratiæ pro libito habere valeant, & licet pelle conversationis quandoque per hypocrisim stellata fulgeant, venenum tamen suæ malitiæ nunquam mutant. Unde *Sap.* 12. *Iniqua est natio illorum, & naturalis malitia, & qua non poterat mutari cogitatio.* Vel si vis dic de quibusdam malis auditoribus, qui quamvis rorem cœlestem, id est, sanam & bonam doctrinam pro sua spirituali vita recipiant, ipsi tamen per malas interpretationes ipsum corrumpunt, & exinde venenum sibi faciunt, inquantum scilicet deteriores inde fiunt Ezech. 33. *Audiunt verba tua, & non faciunt ea, quia in canticum oris sui vertunt illa.* Vel dic quod stellio est vir justus, qui stellatus est per bonam conversationem, rore vivit per gratiam, doctrinam & devotionem, scorpiones, id est, dæmones terret per sanctitatem, & perfectionem, & manibus ad summa repit, id est, bonis operibus ascendit ad cœlestem habitationem Prov. 30. *Stellio manibus nititur, & in domibus regum commoratur,* Licet stellio pul- 2
cher-

cherrimis coloribus sit depictus, summe tamen est venenosus, & de cruore vivit, & quando in vino extinguitur, faciem illius qui vinum bibit lentigine obducit, & ob hoc eum in vino necant, qui formæ invident mulierum, ut dicit Plin. lib. 29. c. 4. contra quod valet ovi luteum, fel, & nitrum. Recte tales sunt hypocritæ, quia vere licet habeant pulchram pellem, id est, honestam & stellatam conversationem, ipsi tamen sunt interius venenosi scilicet per vitia & peccata, & de cruore, id est, de luxuria, & carnalitate, vel de cruore, i. detractione & mordacitate vivere dignoscuntur, *Dixit tibi, in sanguine tuo vive.* Ezech. 16. Et ideo quando in vino, id est, in aliqua carnali voluptate sunt per peccatum mortui & extincti, tunc vere illi qui istud vinum bibunt, id est, qui istud malum exemplum sibi per imitationem incorporant, lentigine diversorum peccatorum offuscantur. Et ideo dæmones qui invident formæ mulierum, id est, spirituali pulchritudini animarum, istos hypocritas sic extinguunt, ut eorum deceptionibus mulieres, id est, animæ deformentur, contra quod tamen valeat vitellus charitatis, fel clementiæ & pietatis, nitrum pœnitentiæ & asperitatis, ut scili. animæ formositas reparetur. Vel dic, quod talis est prælatus, qui quando in vino (in quo est luxuria) per peccatum extinguitur, tunc mulieribus, id est, subditis simplicibus est venenum. Ideo monet Apostolus Eph. 5. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria* Secundum Plin. ibidem, fel stellionum tritum in aqua mustelas dicitur congregare, & habet stellio pedes latos ad modum manus hominis, & mutat spolium sicut serpentes quando senescit. Et est stellio genus lacertæ guttis stellatis picturatum, in hyeme iste latitat in cavernis, ubi obscuratur visus ejus, & ideo in vere exit cavernam, & mutat locum, & quærit sibi locum, & cavernam ad orientem, & oculis apertis solem respicit, donec humor superfluus deficcetur, qui oculis caliginem inducebat, ut dicit idem. Recte talis est Christus, prælatus, vel vir justus, quia vere ipse debet esse stellatus per rutilantem honestatem, pedes, id est, affectus habere latos per excedentem & extensam charitatem, & vetus spolium, id est, conversationem veteris hominis debet mutare per pœnitentiam & asperitatem, & ideo fel, id est, zelus justitiæ, & rigor, & correctio talium quando cum aqua compassionis, & pietatis miscetur, tunc mustelas, id est, peccatores congregat scilicet ad charitatem, pacis & fidei unitatem. *Et congregabit ad se omnes gentes.* Abac. 2. Secundum gloss. Prov. 30. Stellio est animal parvum, & velocissimum, & tamen non pennatum, sed tantum velocitate pedum repit, ad sublimitatem domorum vel murorum. Recte tales sunt simplices, quia pro certo dato quod non habeant pennas, id est, altitudinem scientiæ, ipsi tamen sunt velocissimi, quantum ad motum bonorum operum exequendum, & ideo ad altitudinem domorum & murorum, id est, ad ædificium paradisi ascendere præ cæteris dignoscuntur. Ideo Prov. 30. *Stellio manibus nititur, & in regum domibus commoratur.* Isti enim manibus, id est, bonis operibus præ cæteris innituntur hominibus. Vel si vis dic de ambitiosis, qui quamvis sint venenosi & viles, altas tamen ascendunt seculi dignitates.

CAP. LXXXIX.

De Serpente.

§ SErpens secundum Isidorum sic dicitur, eò quod non recte, sed occultis accessib. incedat, cujus proprietates supra de angue sunt clarius explicatæ. Hic tamen ponuntur generales, & omnibus fere notæ. Unde secundum Joan. de sancto Ægidio, semper formidat hominem nudum, & insilit in vestitum, & sputum hominis jejuni reputat pro veneno, & loca muscida, id est, putrida lingit, & umbras, & abdita semper quærit, & occulte incedit, venatur & sibilat, & est hostis avium, & non cessat vertere linguam suam. Recte charissimi talis est diabolus, quia vere ipse ad tentationes incedit non publice, sed occulte, quia secund. Ambr. Nos occulta dæmonum infestatio, velut quædam latronum obsidet multitudo. Iste etiam formidat nudum & jejunum, hoc est dictum, viros voluntarie pauperes, & per contemptum à divitiis denudatos, & viros etiam jejunos, id est, abstinentes, quia eorum sputum, id est, orationem, vel doctrinam talium jeiunorum sibi reputat pro veneno. *Dejicient eum pauperes gregis.* Zach. 11. Iste etiam loca putrida, id est, conscientias per vitia corruptas habitat, & in umbra, id est, in personis ignorantibus se abscondit, quia nunquam quærit, quod videatur vel percipiatur. Et est hostis avium, id est, virorum spiritualium, quos persequitur atque tentat. Linguam etiam suæ malæ suggestionis non cessat vertere, quia semper sibilat per suggestionem, invenenat per consensum, occidit per operationem. Tortuose etiam & calleloso incedit in suis tentationibus, quia aliquando sub specie boni tentat, & intendit malum, *Serpens mordet in silentio.* Eccl. 10. Vel dic de luxuriosis, & loquacibus, qui semper vertunt linguam & sibilant in loquendo, loca putrida, id est, carnales actus diligunt, & umbram, i. e. absconsionem suorum peccatorum quærunt, & aves, i. viros spirituales odiunt, *Oculus enim adulteri observat caliginem.* Job. 24.

Serpens habet carnem frigidam, quæ comesta lepram occultat super pectus & ventrem, in terra graditur, tortuose incedit, umbram diligit, venatur, & sibilat, & est hostis avium, & eorum ova vorat, jacta autem, & evomita iterum resumere consuevit, ut dicit idem Joan. Oblique etiam respicit, quid non ante se, sed circa latera intuetur. Tales sunt avari, quia isti sunt frigidi per indevotionem, & incompassionem, lepram, id est, peccata sua absscondunt per defensionem & excusationem, & suorum contractuum palliationem, super pectus, & ventrem terram tangunt, per terrenorum indebitam affectionem, tortuose incedunt per malitiam & cavillationem, umbram diligunt, id est, suorum malorum actuum occultationem, aves, id est, pauperes odiunt, & corrodunt, ova, id est, divitias comedunt per usuram & excoriationem, sibilant & venantur, per fallacem suggestionem & promissionem, & jacta vel evomita, id est, ea quæ alijs restituerant, vel peccata quæ dimiserant, resumunt per suorum malorum actuum iterationem. *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas.* Hie, a Oblique respiciunt scilicet ad bona mundi, quæ lateraliter adjacent, per eorum appetitum, & ministrationem, quia scilicet isti non respiciunt ante se, scilicet ad æterna, sed literaliter, scilicet ad terrena. *Oculi stulti in fines terræ.* Prov. 17. Vel dic detractoribus, qui aves, id est, viros spirituales, & odiunt & eorum ova, id est, sua bona opera per detractionem devorant, & consumunt, sibilant primo applaudendo, mordent postea detrahendo, invenenant diffamando, & oblique respiciunt, id est, invidè obediendo, quia non rectis oculis aspiciebat Saul David 1. Reg. 18. Serpens se renovat pellem veterem deponendo, & pro tuitione capitis totum corpus exponit morti. Vide alias conditiones supra. Sic 3 vere boni & iusti debent se per pœnitentiam renovare dimittendo veterem pellem, id est, veterem conversationem, & pro capite, id est, Christo se morti debent exponere, per suæ fidei defensionem, & sic necesse est, per martyrii tolerationem. Isti debent oblique respicere per circumspectionem, Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes.* Sibilare per orationem, mordere per correctionem, linguam vertere per prædicationem, eruditionem, & fraternam consolationem, umbram diligere per humilitatem, & virtutum suarum absconsionem. Seneca *Esto occultator virtutum, sicut alij vitiorum.* Unde Job. 40. *In umbra dormit tortuose incedere per operum pietatis circularem executionem venena ejecta*, i. e. confessa peccata resumere per eorum jugem recordationem, juxta illud Hier. 2. *Vide vias tuas in convalli, scito quid feceris.*

CAP. XC.

De Simia.

SImia secundum Isid. (ut dicunt) à similitudine rationis est dicta, eo quod in multis suis actibus hominibus sit conformis. Vel dicitur à naribus simis, & suppressis. Est etiam simia elementorum sagax secundum Isid. Talis est enim naturæ quod in nova luna exultat, media & cava tristatur. Charissimi, per simiam pilosam intelligo divites, & mundi sapientes, qui in multis suis actibus usum discretionis, & rationis habent, & pilis divitiarum sunt operti, & nares, id est, odoratum devotionis valde habent modicum, & suppressum. Per lunam autem quæ fluit, & refluit, intelligo vitam vel prosperitatem, quæ semper in fluxu. Tales ergo mũdi divites in luna nova, id est, in tempore juventutis, vel in principio mundanæ prosperitatis exultant, scili. lætitia temporali, quando scilicet in principio vident, quod prospere sibi incipit succedere. Sed vere quando talis luna efficitur media, id est, plena, quando s. homo venit ad medium vitæ, vel ad plenitudinem prosperitatis, nunc tristatur per curas & sollicitudines ampliores, & potissime quando humana vita vel mundana prosperitas declinat, & venit ad senium, tunc vere mirabiliter fiunt tristes, quia vere quando plus talis luna, id est, vita vel prosperitas senuerit, & ad occasum mortis vel paupertatis appropinquaverit, tanto amplius contristantur, quia ad litteram juvenes

& de novo divites sunt in lætitia, senes vero & pauperes, & et-
2 iam multum divites sunt in tristitia, & maxime post mortem tristabuntur. *Vbique relinquamus signa lætitiæ nostræ.* Sap. 2. Secundum Isidorum lib. 12 Quando simia habet duos filios, & oportet eam fugere, illum quem plus amat, inter brachia sua portat, alium autem ad collum retro dorsum ponit, sed quando ab insequente arctatur, primum dimittit prædilectum, alium autem qui pendet ad dorsum, nequit dimittere, & ideo pondere eius pressa, à venatore capitur, & ligatur. Simia est homo, duo filii sui sunt mundus, & peccatum, id est, mala delectatio, & mala operatio, venator est mors vel diabolus, qui ab ipso ortu nativitatis hominem insequitur, & impugnat. Simia igitur, id est, homo, qui per viam vitæ huius fugit mortem ut hostem, filium prædilectum s. mundum, delectationem, & prosperitatem ponit inter brachia & amplexus, quia habet eum in affectione, sed alium filium scil. peccata & mala opera ponit retro, id est, in oblivione, de eis non curando, quia non habet ea ante faciem per memoriam, & recordationem, & dolorem. *Facti sunt retrorsum, & non in ante.* Hier. 7. Sed vere quando venatores, mors scilicet & diabolus instant, tunc prædilectum filium scilicet mundanã prosperitatem, & delectationem dimittit, quia scilicet secum nescit portare, sed vere alium suum sc. peccatum vel mala opera non potest dimittere, quia fortiter hærent sibi, sed oneribus eorum pressus, in inferno capitur & ligatur. Esa. 24. *Gravabit eam iniquitas sua.*

3 Plura sunt genera simiarum scilicet quinque secundum Isidorum. Unde inter cæteras sunt quædam, quæ habent caudam sed (pro ut dicit Arist. & Avicen.) tales sunt aliis pejores, & in malitia potiores. Sic vere chariſſimi multa sunt genera simiarum, id est, hominum peccatorum, sed ibi sunt quidam qui longam habent caudam, id est, spem habendi longam vitam, quia caudam, id est, posterius suæ vitæ credunt esse longam, ut sunt divites, & mundi sapientes, qui nihil de morte cogitant, sed longo tempore vivere semper sperant, contra illud Eccl. 14. *Memor esto, quoniam*
4 *mors non tardabit.* Et pro certo isti sunt aliis hominibus deteriores, & in cautelis, malitijs, & fallacijs potiores. Sunt quædam simiæ quæ habent caput canis, totum corpus, sicut simia, & dicuntur cynocephali, dentes etiam habent sicut canis. Sic vere multæ sunt simiæ, id est, multi hypocritæ qui recte sunt homines ficti, & habent caput scilicet intentionis sicut canis, quantum scilicet ad morsum, & latratum detractionis, habentes similitudinem rationis, & non veritatem. Tales enim hypocritæ consueverunt ut communiter esse detractores, & murmuratores, & ideo canum caput videntur habere: quia *non est caput nequius super caput colubri.*
5 Sunt quædam simiæ secundum Isido. ibidem, quæ admodum sunt villosæ, & comas habent prominentes, & magnas mammas, & pendentes. Recte tales sunt adulatores, qui mammis, id est, suis verbis dulcibus & fallacibus inebriant audientes, qui etiam villosi, & comati dicuntur per divitias, & ornatus. Vel isti divites sunt juvenes luxuriosi, & curiosi, qui habent mammas, id est, verba deceptoria, & ad allicienda alienos, Ezech. 16. *Vbera tua in-*
6 *tumuerunt & pilus tuus germinavit.* Vel dic si vis de hypocritis. Sunt quædam simiæ dictæ satyri, quæ faciem habent mirabiliter gratam, gesticulantibus motibus inquietam. Sunt etiam aliæ dictæ Callistriches, quæ barbam habent prolixam, & caudam latam. Sic vero in mundo isto sunt tales simiæ, quia ibi sunt juvenes, & juvenculæ, quorum facies est pulchra, & grata, & ideo tales sunt inquieti per lasciviam, & motivi. Unde Hier. 14. *Dilexit movere pedes suos, & Domino non placuit.* Sunt etiam ibi aliæ simiæ, i. ficti homines scilicet mundi sapientes, qui habent barbam, id est, mundi sapientiam prominentem, cauda vero, & senectus, & finis talium est lata per amplitudinem possessionum, & divitiarum, quia ipsi
7 peccatores in seculo obtinuerunt divitias. Vel etiam cauda, id est, sequela suorum familiarium valde est lata, & magna, quia scilicet mundi sapientes abundant hodie, & in familijs, & in divitijs. Secundum Pli. lib. 8. c. 54. Simiarum erga fœtus suos maxima est affectio. Nam catulos quos pariunt juxta domos, omnibus demonstrant, tractarique ab hominibus gaudent, gratulantes & applaudentes, quod est contra naturam omnium bestiarum, quia aliæ de hoc non gaudent, sed tristantur. Chariſſimi, simia quæ homini in aliquibus conformatur, non tamen in ratione significat hypocritas, qui bonis sunt similes in apparentia, non tamen in bonitate, quia vere tales iuxta domos hominum, id est, in publico, & palam pariunt suos catulos, id est, opera sua bona, ut scilicet ab hominibus videantur. *Omnia enim opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Matth. 23. Et ideo quando aliqui tractant istos catulos, id est, quando aliqui faciunt mentionem de suis bonis operibus, ipsa commendando, pro certo ipsi gratulantur, gaudent, & applaudunt, quod est contra naturam omnium bestiarum, id est, bonarum personarum, quia bonæ personæ abscondunt catulos, & opera sua bona, ne forte sibi per inanem gloriam auferantur. Matthæi. 6. *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* quia secundum Grego. deprædari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Vel dic de vanigloriosis, quia omnia opera sua volunt videri ut videantur & commendentur, & hoc quia tales fœtus suos, id est. talia sua opera diligunt, & appretiant ultra modum. *Diligit mortua imaginis effigiem sine anima.* Sap. 5. 8
Secundum eundem lib. 8. cap. 21. In India sunt quædam simiæ toto corpore candentes, & istas Indi Orsei comedunt, & venantur. Recte tales sunt hypocritæ, qui in India, id est, in mundo isto sunt candidi per fictam castitatem, & tamen ab Orseis, id est, à dæmonibus comeduntur, & in perpetuo devorantur. *Candidi facti sunt Nazarei ejus.* Thren. 4. Vel pone quod illi qui hic sunt candidi, & floridi per mundanam prosperitatem, à dæmonib. finaliter devorantur. *Cibus ejus electus.* Abac. 1. Secundum Plini ibidem, simiæ 9
maximæ sunt solertiæ, & visa singula facere nituntur. Et ideo calciare se solent calceis venatorum, & tunc à venatoribus non possunt se expedire, & sic multotiens capiuntur, & tunc capta simia trunco alligatur, ad saltandum & ludendum instruitur, & à magistro suo sæpissime verberatur. Simiæ sunt homines, venatores sunt dæmones, calceamenta sunt bona mundi, vincula eorum sunt malæ delectationes, complacentiæ, & consuetudines, pedes simiarum sunt affectiones. Coram ergo simijs, id est, coram hominibus ponunt & exponunt dæmones venatores per malas scilicet suggestiones, calceamenta sua, id est, mundi bona, quæ etiam ipse princeps dæmonum sua vocat. Luc. 4. *Mihi* inquit *tradita sunt, & cui volo do ea.* Et ideo fatuæ simiæ homines ponunt pedes suos, id est, affectiones & desideria in talibus calceamentis, id est, in bonis mundi & in eis cum vinculis malarum delectationum, consuetudinum fortiter se constringunt, & per malas consuetudines se alligant cum calceis supradictis, & tunc venator diabolus eos invadit per tentationes, & eos capit per malos consensus, & operationes, & tunc trunco, id est, mundi ponderosis negotijs apponuntur, & ad ludendum coram magistro suo diabolo, videlicet ad saltandum de peccato in peccatum instruuntur, & ab eo diversis laboribus & tribulationibus multotiens verberantur. Ideo præcipitur Exod. *Solve calceamenta de pedibus tuis,* & Luc. 10. *Nolite portare sacculum, neque pecuniam, neque calciamenta.* 10

Simia secundum Avic. communicat in forma cum homine, in villositate cum lupo, dentes habet sicut canis, & ejus morsus est malitiosus, & maxime illius quæ habet caudam; Tales sunt divites, quia licet habeant formam hominis, & naturam, tamen contra naturam hominis sunt villosi, id est, pleni divitiarum vellere, & contecti. Homo, id est, inter animalia nudus nascitur, ad designandum, quod pilos divitiarum non debet quærere vel amare, & ideo contra naturam hominis est, quod divitiarum vellere sit vestitus, & tales simiæ sunt divites mali & ficti. Dan. 7. *Dentes ejus dentes ferrei.* Et habet dentes, id est, verba more canis scilicet pungitiva per detractionem, mordacia per rapinam, & hoc maxime qui habent caudam, id est, qui habent spem longæ vitæ, quia tales sunt præ cæteris malitiosi, & pravi. Secundum Avic. libro 2. sunt 11
aliquæ simiæ villosæ, præter faciem, quam habent nudam sicut homo, dentes etiam habent sicut homo, & omnia alia, oculos habent subrufos, asperos & acutos, & mammas habent in pectore, manus, pedes, & digitos sicut homo, & possunt incedere recte super duos pedes, quia habent calcaneum sicut homo, quod raro in animalibus, & maxime quadrupedibus invenitur, ut dicit Arist. Recte chariſſimi talis debet esse per omnia bonus dives, quia vere licet sit per totum corpus villosus, id est, licet habeat multas divitias, facies tamen eius, id est, intentio, & conscientia habet esse sine hujusmodi villis, quia non debent ibi ponere cor vel intentionem. Ps. *Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* Et ideo tales admodum homines, id est, ad modum virorum rationabilium, & spiritualiũ, debent habere faciem, id est, intentionẽ, ubera scilicet compassionẽ, pedes, id est, affectionẽ, manus id est, operationẽ, & ideo isti debent se erigere scilicet ad æterna per contemplationẽ, oculos scilicet intellectus debent habere acutos per discretionẽ, & super duos pedes, id est, super amorem Dei & proximi debent

incedere per dilectionem, & calcaneum, id est, finem vitæ & senectutem admodum hominis, id est, admodum rationabilium personarum habere, per boni finis consummationem, & per sapientiam, maturitatem & perfectionem: Ezech. 1. *Planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.* Necessarium est enim calcaneus finis vitæ nostræ sit bonus, & humanus, quia tunc solet diabolus verbis magis insidiari, sicut dictum est serpenti Gen. 1. *Tu insidiaberis calcaneo ejus.* Quod tamen raro in bestiis invenitur, quia scilicet divites raro habent bonum finem, & raro etiam bene mo-
12 riuntur, quia *mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Luc. 16. Simia est bestia monstruosa, hominis naturæ representativa, cibis omnibus vescens, & immunditijs delectatur: unde caput hominis scrutatur, & vermes quos ibi reperit in os suum ponere non abhorret. Recte tales sunt detractores, & hypocritæ, isti enim sunt monstrui, quia licet sint bestiæ, id est, homines bestiales, & carnales, videntur tamen esse homines, id est, viri rationabiles atque justi. Isti etiam omnibus cibis utuntur, quia vere omnia opera quæ vident in alijs, sive bona fuerint sive mala, volunt comedere, & in ore suo ponere, & de eis loquendo, & ea devorare, & consumere detrahendo. *Omnem escam manducabit venter,* Eccl. 36. ad Rom. 14. *Alius credit se omnia manducare.* Et ideo inter capillos, id est, inter opera hominum aliorum quærunt, & scrutantur pediculos, id est, vitia & opera perversa, & defectuosa, ut ea in ore suo ponant, detrahendo scilicet & loquendo quia vere multi mali scrutantur vitam & mores aliorum, ut semper inveniant qualiter detrahant de eisdem. Psalm. 108. *Scrutetur*
13 *fœnerator omnem substantiam ejus*, contra illud Prov. 24. *Ne insidieris & quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus.* Simia naturaliter est indomita, & ideo catenis, & verberibus per violentiam edomatur, trunco alligatur, & libere discurrere non permittitur, ut ejus insolentia reprimatur. Sic vere leves & insolentes qui sunt indomiti, & incorrigibiles, debent à magistris suis, id est, prælatis vel etiam à Deo duris verberibus, id est, castigationibus & correctionibus edomari. Trunco etiam, id est, oneri religionis quilibet talis est subdendus, vinculis mandatorum, & statutorum est ligandus, ludere per bona opera est docendus, & discurrere, & vagari secundum prava desideria non est permittendus, sed à vanis discursibus reprimendus. Ideo Eccl. 33. *Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem ne*
vacet, ubi dicit gloss. ut qui verbis non corrigitur, verberibus cor-
14 rigatur. Leo infirmus comedit simiam, &c. sicut supra de leone. Simia vult omnia facere quæ videt ab alijs fieri. Unde quædam volens facere ad modum sutoris, sotulares ejus dissipabat, &
15 tandem sutor ille cum novacula acuta verso dorso fricabat gutur suum, quod videns simia post ejus recessum, voluit guttur suum fricare, sed non vertit dorsum novaculæ, & ideo cum acie guttur sibi scidit. Istud potest allegari contra præsumptuosos, qui omnia attentant facere, sicut vident alios facere, & de aliorum officijs se intromittunt, & cum hoc facere nesciant, totum destruunt, & corrumpunt, sicut potissime sunt multi, qui officium prælati vel prædicatoris accipiunt, & seipsos novacula propria interimunt, decipiunt, vulnerant & occidunt, similes ar-
16 migero Saul, qui proprio gladio se occidit. Simia alligata trunco videtur eum servare, sed econtra ipsa ab eo servatur. Sic diri tes à divitijs tenentur. Vide supra de avaritia. Et dic, quod quando diabolus cepit simiam, i. e. mundanum, alligat eum trunco, i. e. divitijs, ut scilicet ab eis custodiatur. Divitiæ enim sunt sicut præpositus diaboli, quæ in carcere avaritiæ servant captivos suos, id est, divites ab eo captivatos. Sapient. 17. *Custodiebatur in carcere sine ferro reclusus*, 3. Reg. 20. custodi virum justum, &c.

Cap. XC.

De Sirenibus.

1 Sirenes secundum Phisologum, sunt monstra marina, quæ in mari dulcissime cantant, ita quod navigantes faciunt obdormire, & tunc navem ingrediuntur, & dictos dormientes aggrediuntur. Hominem enim dormientem rapiunt, & eum ad siccã terram deferunt, & secum ipsum cohabitare carnaliter faciunt, quod si facere nequeat, ipsum devorant, & occidunt, & carnes ipsius comedunt atque rodunt, & ideo secundum Hugonem dicitur à sirao, quod est traho, eo scilicet quod suo cantu trahãt ad interitum navigantes. Tales sirenes sunt falsi amici, dæmones, ambitiosi, & mulieres, falsus enim amicus suis fallacijs amicum suum incantat, & hoc totum facit, ut ex ejus copula, societate & amicitia possit habere aliquod emolumentum, & ut finaliter carnibus ejus, id est, temporali substantia per acquisitionem proprij commodi valeat satiari. De talibus loquitur Apostolus 2. *Omnes quæ sua sunt quærunt, non Iesu Christi.* Istud fuit figuratum in Dalila, quæ Samsonem primo fecit obdormire, ut ipsum posset tondere. Sic vere falsi amici per adulationes, & blanditias consopiunt auditores, ut vellus eorum, id est, temporalem substantiam eisdem subtrahant atque tollant. Vel dic, quod sirena est diabolus vel hæreticus, qui suis cantibus, id est, suis malis, & fallacibus suggestionibus & tentationibus illos qui sunt in navi fidei religionis & Ecclesiæ, & qui per mare, id est, per amaritudinem pœnitentiæ debent navigare ad æterna, facit obdormire, & in mundi prosperis delectari, & sic eos à navi, id est, à statu fidei per hæresim, vel à navi; id est, à statu religionis per apostasiam, vel à navi, id est, à statu gratiæ peccatum, & nequitiam extrahit, & educit, & ad littus hujus mundi, & ad siccitatem indevotionis ipsos per avaritiam attrahit & perducit, & eos ad sui conjunctionem, & copulam (quæ fit per plura vitia & peccata) ex tunc sollicitat & inducit. Sed vere finaliter postquam eos ad sui nephariam copulam admiserit, & postquam eis satis in hac vita arriserit, ipsos per mortem corporis, & animæ atrociter devorabit. Et ideo de hæreticis dicitur ad Rom. 16. *Per dulces sermones, & benedictiones decipiunt mentes innocentium.* Vel dic, quod sirena est ambitiosus, qui suis cantibus, applausibus, adulationibus & nutibus, ita decipit illos, qui sunt in navi Ecclesiæ, religionis vel collegij quod recte facit eos obdormire, i. e. in suis conditionibus delectari, & ad ejus fallacias non advertere, & hoc totum facit, ut in navem istam, id est, in collegium vel conventum, ad aliquam præbendam vel dignitatem seu officium ipsum recipiant & admittant. Sed vere sæpe accidit, quod quando ista sirena, id est, iste ambitiosus tantum potest suis fallacijs facere, quod navem istam possit intrare, statim pro certo convertitur ad alios impugnandum, ita quod quandoque ipsos de navi, id est, de statu proprio, de officijs, scilicet & beneficijs suis expellit, & ad siccum, id est, sterilitatem paupertatis deducit, & eos per rapinas, fraudes, exactiones, & turbationes devorat, & consumit. Nam sæpe accidit, quod mali, & ambitiosi cum se in navi alicujus officij vel beneficij viderint introductos, totam navem cum navigantibus, id est, totum collegium, cum suis subditis ad paupertatem pertrahunt & perducunt. Exemplum Iud. 9. de Abimelech spurio filio Gedeonis, qui fallaciter factus est rex, & statim 6. fratres quos habebat occidit. Sic vere Charissimi, & ambitiosi simoniaci qui revera Gedeonis, id est, Christi non sunt legitimi filij, sed bastardi, quando contingit quod ad prælaturam, officium vel judicaturam assumuntur, vel promoventur, statim incipiunt fratres suos, id est, subditos, & vicinos occidere, hoc est dictum persequi, & tribulare, & eos per rapinas, & exactiones multipliciter infestare. Prov. 29. *Cum impii sumpserint principatum, gemet populus.* Vel dic, quod sirenæ sunt mulieres, quæ suis cantibus, actibus, gestibus, tractibus & nutibus faciunt juvenes obdormire, scilicet in delitijs, & carnalitatibus & maxime illos qui in navi, id est, in statu Ecclesiæ navigant ad æterna, ipsosque deducunt ad siccum, id est, ad statum sterilitatis, & paupertatis, & occidunt eos, & privant vita, vita dico, scilicet gratiæ, & bonæ famæ, & finaliter vita gloriæ, & eorum carnes, id est, substantiam temporalem furando, & rapiendo devorant, & manducant. Ideo sicut Ulysses, transiens per locum Sirenarum, obturatis auribus sine periculo pertransivit, ut narratur in quadam historia, sic vere aures nostras debemus talium cantibus obturare, ne per eas ad inferni periculum pertrahamur, & ideo talibus debet dici illud Amos 5. auferà me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ, non audiam. Unde Hier. in prologo, nos autem ad patriam properantes, mortiferos sirenarum cantus surdis auribus transeamus. Vel allega contra mundanos, qui juvenes de navi religionis suis suggestionibus extrahunt, & educunt. Sirenæ secundum glossam Esa. 13. sunt serpentes cristati & alati. Papias etiam dicit, quod 2
sirenæ sunt dracones magni & alati, & hi in Arabia inveniuntur, secundum Isidorum vide cap. de Augure. Secundum Isido. li. 11. ubi agit de portentis, sirenæ fuerunt tres ex parte vir- 3
gines, & ex parte volucres, quarum una tibia, alia voce, alia lyra canebant, & sic homines ad paupertatem, & penuriam pertrahebant, & ideo fictæ sunt esse volucres, & virgines, sub specie cãtus navigantes ad periculum pertrahentes. Charissimi per istas tres virgines intelligo triplicem concupiscentiã, videlicet mundum, carnem, & hostem. Cantus istarum sunt earum suggestio-

nes,

nes. Instrumenta autem earum sunt mundi delitiæ, divitiæ, & honores. Cantat ergo prima puella dæmon, & assumit instrumentum suum scilicet eminentias hujus mundi, & sic sonat, & resonat cantum, suum videlicet suggestiones de superbia. *Erit Tyro canticum meretrices.* Esaiæ 23. Secundo venit secunda meretrix scilicet caro, & arripit instrumentum suum scilicet mundi delectabilia, potus & commessationes, quietem & oblectationes, & emittit sonum suum, videlicet suggestionem ad luxuriam & ad gulam, dicens Esai. 22. *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Tertio cantat alia puella scilicet mundus, & assumit instrumentum suum, scilicet divitias & emittit vocem suam, scilicet suggestionem ad avaritiam, & rapinam, dicens Esa. 8. *Accelera, spolia, detrahe, festina prædari.* Et tunc pro certo per hujusmodi cantus miseri peccatores mare hujus fluctuosæ vitæ navigantes obdormiunt, & delectantur in somno multiplicium peccatorum, & ad paupertatem, & penuriam virtutum ducuntur, hoc est dictum, quod sic à virtutibus depauperantur, quod ad periculum mortis perpetuæ deducuntur. Et ideo cuilibet istarum dicitur Esai. 23. *Circui civitatem meretrix oblivioni tradita, bene sane, frequenta canticum.*

Cap. XCII.

De Scorpione.

1 SCorpio est vermis terrenus, habens in cauda aculeum armatum, & dicitur à scorto, quod est dulce, & pio pis quod est fingere, eo quod in parte anteriori blanditias fingit, in posteriori autem aculeo duro pungit, & dicit illud. Recte tales sunt fallaces, dolosi & adulatores, quia vere sunt vermes terræ, id est, in terrena cupiditate totaliter implicati, & tales in parte anteriori, id est, in principio, & in ingressu, & in apparentia, & in manifesto fingunt blanditias per fallacia sua verba, sed vere à parte posteriori in aliorum s. absentia, vel in fine habent aculeum scil. rapinæ vel detractionis, Istud patet in detractoribus, qui in præsentia hominibus blandiuntur per adulationem, sed in absentia quando sunt retro eos, ipsi invenenant per detractionem, vel etiam in principio, quando incipiunt loqui de aliquo blandiuntur ipsum commendando, sed in fine pungunt, ipsum diffamando, patet etiam in dolosis usurariis & aliis, qui in parte anteriori, id est, in principio blandiuntur scilicet pauperibus, ut eos attrahant ad peccatum contractum & obligationes suas, sed in cauda, id est, in fine faciunt eos sentire aculeum suæ fraudis, quia eos exhæredant, & prædantur. Apoc. 9. *Cauda earum similes scorpionibus, & aculei erant in caudis earum.* Nota etiam de falsis fratribus, qui in facie, & apparentia blandiuntur, ut secreta hominum investigent, & in fine pungunt eos, & accendunt. Eccl. 12.
2 *Labiis suis indulcat inimicus.* Proprium est scorpioni secundum Isidorum, quod volam manus seu palmam non lædat. Sic vere chariſſimi scorpio, id est, diabolus nullo modo potest superare vel lædere illos quæ sunt sicut palma manus, scilicet qui sunt ossei per fortitudinem, carnosi per pietatem, & qui in seipsos plicantur & involvuntur per humilitatem,
3 & per consideratam suæ conditionis vilitatem. *Claude ergo ostia tua super te.* Esa. 26. Venenum scorpionis secundum Plin. lib. 11. c. 25. multum affligit per tres dies, sicut & serpentis, & tandem perimit lenta morte, nisi citius occurratur, & est venenum ejus album, & occulto ictu & inflexo perimit, & transigit. Sic vere caro vel diabolus, quando percutit aliquem per tentationem, pro certo ipsum mirabiliter sollicitat & affligit, & hoc est per tres dies, hoc est dictum, per malam suggestionem, cogitationem, & delectationem, & tandem occidit eum per consensum, nisi citius occurratur, scil. rumpendo hujusmodi tentationem per orationem & ejus malitiam reprimendo. Est autem ejus venenum album, id est, alicujus bonitatis specie dealbatum, quia sub boni specie infigit tentationis venenum, & inflexuose, id est, per diversas circumstantias circumeundo exequitur opus istud. Apoc. 9. *Cruciatus eorum sicut cruciatus scorpionis, cum percutit hominem.* Vel dic quod isti sunt hæretici, qui sub specie sanctitatis alios invenenant, & nisi caveatur, mortis æternæ periculum adducunt. 2. ad Timoth. 3. *Habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.* Scorpiones
4 lethali ictu percutiunt virgines, similiter fœminas, sed non tantum, viros autem maxime lædunt in matutino tempore, cum exeunt de cavernis, ut dicit idem. Recte talis scorpio est caro nostra, quia vere virgines irrecuperabiliter percutit, in quantum, scili. facit eas perdere castitatem, quæ est irrecuperabilis, tales enim plus communiter tentantur de carne, quam aliæ, quia secundum Hier. dulcius putant esse quod nesciunt. Fœminas autem, id est, seculares activos infestat, sed non tantum, quia viros etiam, i.e. spirituales & contemplativos obsidet & invadit, & hoc summe, quando exit de caverna, id est, de statu paupertatis, pœnitentiæ, vel adversitatis, exterius scilicet ad mundi prosperitatem & delitias, & maxime in mane, i. e. in tempore juventutis, quia in juventute, & in prosperitate magis nos percutit caro nostra, & magis masculos, quam fœminas, id e. magis spirituales, quã carnales, magisque virgines, quam corruptos. Ideo Ezech. 9. *Non misereamini, senem, juvenem, & virginem interficite*, & 2. *Cum scor-* 5
pionibus habitas. Item ibidem scorpio summe nocet in mane, quãdo exit de caverna, & est jejunus, quia tunc licet facie blandiatur, cauda tamen ejus semper est parata percutere, si sibi detur occasio feriendi. Recte tales sunt ballivi, quia vere in mane, id est, in principio, vel in juventute quando sunt jejuni, id est, pauperes & à divitijs vacui, tunc summe nocent & pungunt, & lædunt per rapinam, & excoriationem; quia tunc licet blandiantur alijs facie, id est, vultu & verbis, parati tamen solent pungere per rapinam in cauda, i. à parte post in absentia, quia in facie, & præsentia alijs blandiuntur, in absentia autem eos cum principibus accusant. *Quasi arridens interrogabit te de absconditis tuis, & si invenerit causam, non parcet à malitia, & à vinculis.* Eccl. 13. Vel pone contra malitiosos, qui semper sunt parati venenũ suæ malitiæ infundere si detur occasio, licet arrideant alijs & applaudãt; Vel dic de diabolo, qui semper præsto est nocere per tentationẽ. Inter scorpiones novem sunt genera, secundum Plin. ut dicit Appollodorus, quia sunt quidam qui geminos habent aculeos, & inter istos, matres sunt alijs sæviores, & crudeliores, & maxime nocet venenum suum tempore coitus, & in meridie, quando solis ardorib, insolescunt, & quando siti afficiuntur. Sic vere in mundo sunt quidam qui geminos habent aculeos, scil. adulationis & detractionis, sicut ballivi & officiales, qui alijs in præsentia blandiuntur, & eos in absentia cum suis magistris accusant. *Væ duplici corde.* Eccl. 2. Isti enim maxime nocent alijs per rapinam, malitiam, & cautelam in tempore coitus, i. quando primo ad uxorem, i.e. ad ballivam promoventur. Item siti & esurie paupertatis, quando s. adhuc paupertate & esurie macerantur. Item in meridie prosperitatis, quando s. temporali potestate jocundantur, quia tunc sitis avaritiæ magis crescit. ideo tunc magis invenenant, & cruciant alios per rapinam. Istud etiam patet in causidicis, judicibus, raptoribus, & avaris, qui siti avaritiæ crescente in meridie prosperitatis solent alios amplius infestare. Illi etiam inter illos qui sunt mares, id est, virtuosiores & potentiores, sunt aliis crudeliores. *Crudelis est, & non miserebitur.* Hier. 6. Vel dic de detractoribus religionum, qui duplici aculeo, i. e. duplici detractione s. quantum ad bonos, & malos utuntur, & illi, qui sunt mares, id est, qui deberent esse perfectiores, scil. antiquiores, sunt in hoc opere sæviores, quia sicut secundum Plin. Scorpio infestat virgines, fœminas, & viros, sic vere illi pungunt juvenes, peccatores, & perfectos, lactantem quoque cum virgine, juvenem simul cum homine sene. Secundum Plinium ubi supra scilicet lib. 11. c. 25. scorpiones habent plura internodia, sena scilicet vel septena, sed quanto plura, tanto plus noxia sunt venena. Per illa internodia corporis scorpionis, intelligo internodia distractionis, & multiplicis possessionis hominum reproborum, quæ hodie multa sunt, quia quanto ista magis crescunt, & quanto mali de divitijs plus habuerint, tanto plus sunt venenosi per vitia & peccata, & tanto sunt plus malitiosi, avari pariter & 8
iniqui. Psalm. 71. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum*, & 2. Mach. 4. *Ætate pariter & malitia provecto*, Secundum Plinium, Apollodorus tradit scorpiones quosdam in Aphrica habere pennas, & isti sunt maxime nocivi & quidam portare conati sunt tales in regionem Siciliæ, sed ibi vivere nequiverunt, in Italia autem quæstus gratia deportati, ibi vivere comprobantur, et ibi aliquotiens videntur, qui tamen sunt innocui, quia veneni malitiam perdiderunt. Tales sunt superbi et Advocati, qui in Aphrica, id est, in mundo isto ardorib. avaritiæ denigrato versantur. Isti enim habent duas alas, s. scientiam secularem, et potentiam vel affluentiam temporalem. Et ideo pro certo summe aliis sunt nocivi, quia scilicet per excoriationes, fraudes, et rapinas, alios cruciant et infestant. Sed vere si tales ad regionem Italiæ, id est, ad insulam et ad statum religionis (ubi scilicet per contemplationem homo est in mentis excessu) vel perfectionis convertantur, extunc non debent esse aliis nocivi, sed potius proficui atque boni. Unde Esa. 11. *Non nocebunt in universo monte sancto meo.* Vel isti super-

perbi & nobiles alias vanæ gloriæ elevati, in regione Italiæ, id est, in statu religionis non possunt pœnitentiam sustinere, & ideo pauci tales solent religionem intrare, veruntamen si ibi deferantur, id est, si religionem intraverint oportet quod ibi sunt aliis innocui, quia scilicet propter suam nobilitatem vel scientiam non debent alios infestare 1.ad Cor.11. *Videte fratres vocationem vestram, quia non multi nobiles secundum carnem.* Vel dic, quando mali ad fidem religionem adducuntur, necesse est quod moriantur, scilicet apostatando, vel quod malitiam deserant, & peccata. Istud notorium est apud aliquos religiosos, ubi oporter, quod mali exeant, vel quod emendentur. Quando scorpio pungit aliquem, ille citius moritur, si post punctura in aqua immergatur, secundum Plin. ibidem. Sic vere quando homo pungitur à dæmonibus, & tentatur, si ipse tentatus aquam deliciarum carnalium frequentaverit, & ibi se immiserit, pro certo citius moritur per consensum, quia carnales citius consentiunt peccatis & tentationibus maxime luxuriæ, quam alii. Fig. Lev. 11, ubi si aliquid immundum tangeret semen aliquod, non polluebatur. Sic vere quando dæmon immundus nos tangit per tentationes, nos non polluimur per consensum, si ab aqua carnalium delectationum, liberi fuerimus & immunes. Nam ut dicit idem Plinius, Scorpium nullum animal lædit, quod careat sanguine. Sic vere diabolus non potest aliquem lædere per tentationes, qui sanguine carnalium affectionum est privatus. Vel per sanguinem (qui irascibilem inflammat) intelligo crudelitatem, qua carentes à dæmone non læduntur. Ideo Deut. 12. *Cave ut sanguinem non comedas.* Quando scorpio pungit aliquem, remedium est, quod cinis unius combusti cum vino epotetur, vel quod vivus in oleo extinguatur, & desuper apponatur, secundum Plin. Sic vere si aliquis raptor vel dives aliquem pungit per rapinam, multum prodest homini percusso ad dolorem ipsius mitigandum, quod accipiat cinerem alterius combusti, id est, quod audiat & consideret qualiter alii scorpiones, id est, alij divites vel raptores sunt incinerati per mortem, & combusti per damnationem æternam, & maxime si ista bibat & sibi incorporet cum vino, id est, cum spe æternæ retributionis & consolationis, quia vere magna est consolatio pauperibus malam mortem divitum intueri. *Lætabitur justus cum viderit vindictam.* Est etiam eis remedium, quando tales scorpiones, i. e. divites immerguntur in oleo compassionis & pietatis, per divinam inspirationem, quia tunc eis restituunt, & se emendant. Ps. 67. *Intinguatur pes tuus in sanguine.* Vel dic, quod quando diabolus pungit aliquem per tentationem, utile est quod cinis & combustio, id est, mors, & damnatio hominum vel dæmonum attendatur. *Qui in mare operantur, longe steterunt, & fleverunt videntes locum incendii ejus.* Apoc. 18. Sicut etiam secundum Avic. sputum hominis jejunii interficit scorpiones, contra punctura etiam ejus valet raphanus, vel absynthium in vino potatum, vel radix albæ spinæ masticata, & super omnia, herba quæ dicitur gentiana; sic vere contra diabolum, carnem, & mundum, & contra eorum tentationes valet jejunium & abstinentia, absynthium, & raphanus, id est, amaritudo contritionis & pœnitentiæ, radix enim albæ spinæ, i. e. considerata divina punctura, & justitia, gentiana etiam, id est, divina scriptura, & sapientia. Cuilibet enim tali dicitur illud Luc. 10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones.* Item idem ibidem dicit, quod quidam scorpiones pariunt undecim fœtus, sed mater eorum ipsos nititur devorare, sed unus eorum magis solers super clunes matris ascendit, ubi tutus est à morsu ipsius & cauda, & matrem suam interficit, fraternæque cædis ultor existit, & hoc facit natura, ne pestifera proles nimium propagetur. Et nota quod scorpio parit vermiculos ovorum specie. Mater ista significat mundum vel mortem, filij 11. significant homines, qui intelliguntur per numerum 11. qui est primus numerus, qui transgreditur denarium, quia scilic. naturaliter sunt denarij, id est, decalogi transgressores. Ista ergo mater, scilicet mors omnes filios suos devorat & consumit, veruntamen unus de filijs suis sibi prævaluit, scilicet Christus, qui frater fuit aliorum, quantum ad naturam humanam, quia quando ab ista matre, sc. à morte debuit devorari, tunc vere ab eo non fuit devoratus sc. in inferno per pœnam, nec in sepulchro per corruptionem, imo super eam ascendit, quantum ad præsidentiã potestatis sibi datam à patre, & eam occidit, & destruxit, unde ipse dicit Oseæ 13. *Ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero inferne.* Et sic mortem fratrum suorum, sc. patriarcharum & aliorum vindicavit, quod plenius in die judicij exequetur. Vel dic quod ista mater significat malum prælatum, qui revera omnes filios, id est, subditos excoriat, devorat & infestat. Thr. 2. *Matres comedunt parvulos suos, ad mensuram palmæ.* Veruntamen quandoque reperitur ibi unus de filijs suis sc. aliquis bonus subditus, & astutus, qui contra illam matrem militat ipsamque facit, quandoq; deponi, & prævalet contra ipsam, & sic ultor est omnium aliorum. Fig. 4. Reg. 11. ubi Athalia occidit omne semen regium in Israel, libidine dominandi, parvus tamen filius Ioas, qui fuit absconditus, tandem medium Ioiadæ, sacerdotis fuit occasio mortis suæ. Sic vere istæ iniquæ matres sc. mali superior postquam subditos devoraverunt & molestaverunt, sæpe Dei judicio fit, quod aliquis subditus absconditur, de quo non caverant, qui eos punit. Marc. 13. *Consurgent filii in parentes, & morte eos afficient.* Ad hoc tamen debet cooperari Ioiada sacerdos, id est, Episcopus, sive Papa. Vel mater ista est mundus, qui filios sc. homines occidit per diversa peccata, & etiam per mortem temporalem, sed unus istorum, sc. Christus, in mundo natus, super matrem, i. super mundum ascendit per contemptum ipsius, & maxime super eum ascendet in die judicij, & sic mortem fratrum suorum, id est, damnationem hominum, à mundo & à mundanis deceptorum vindicabit, mundum perpetuo condemnando: dicens, *Va mundo à scandalis.* Matt. 18. Nota etiam quod tales à diabolo parti & emissi sunt sicut vermes scil. more vermium moriuntur. Iob 17. *Putredini dixi, pater meus es, mater mea & soror mea vermibus.* Secundum Arist, quidam sunt scorpiones, qui comedunt venenosa, & tales sunt pessimi. Sic vere detractores qui venena, id est, peccata aliorum comedunt, & sibi incorporant detrahendo, pessimi debent dici. Et nota quare detractor scorpioni comparatur, quia scilicet lambit, & pungit, primo hominem commendando, & in cauda, i. e. in fine eum per infamiam venenando, inflexuose etiam vulnerat cum aculeo suo curvo, nunquam scilicet directe diffamando, sed flexuose & lateraliter adhibitis circumstantijs vulnerando, & de alijs obloquendo, &c. sicut supra. Secundum Aristot. quidam sunt dracones, qui comedunt scorpiones, & isti pessimi sunt veneni. Sic vere quidam sunt principes, qui comedunt, & sibi incorporant per complacentiam scorpiones, i. e. detractores & falsos accusatores, scil. ipsos libenter audiendo, & in suis dornibus nutriendo, & tales pro certo pessimi sunt, sc. suis subditis & nocivi, quia *princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habebit impios.* Prov. 29. Secundum Isidorum libro 12. Scorpius est signum in cœlo, scorpius est rubus aculeatus, scorpius est sagitta venenata, scorpius est vermis venenatus. Unde Aratus, *Scorpius est vermis, signum, sagitta, flagellum.* Recte tales sunt peccatores, quia isti sunt rubi aculeati per peccatorum remorsionem, sunt flagella ad bonos flagellandos per illatam tribulationem, & maxime contra pauperes sunt sagitta venenata per punctura & detractionem; sunt vermis in terra per avaritiam, & ambitionem. Istud summe patet in detractoribus, qui habent aculeos malorum verborum & pungentium, qui in cœlo id est, in statu prælationis sunt signum & effigies, non realitas prælatorum. Ideo de talibus potest dici illud Ezech. *Impii & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Scorpiones timent stellionem, & cætera, sicut supra de stellione.

CAP. XCIII.

De Sue.

SUs secundum Isid. à subigendo dicitur, eo quod cum rostro terram subigit, propter cibum, & terram sulcat dentib. ut sic perveniat ad radices. Sic sunt multi peccatores, scil. causidici & mali prædicatores, qui rostro, id est, cum eloquentia sua terram, & radices, id est, terrenas divitias sibi quærunt. Sus animal est immundum, in luto & stercore delectatur, & ibi se volutat, balneat & involvit, & ibi impinguatur, & maxime quando quiescit, & filios suos summe diligit, & pugnat pro eis contra lupum. Tales sunt divites hujus mundi, quia vere in stercorib. divitiarum, in luto delitiarum hodie quietantur, & ibi per affectionem delectantur & involvuntur, & ideo per carnalia desideria impinguantur, & maxime quando per pigritiam quiescunt, quia tunc magis carnalia desideria insolescunt. Impinguantur etiam & replentur divitijs, & beneficijs, quia omnes sui cibi, id omnes sui temporales redditus & proventus transeunt in pilos, & in carnem scilic. substantiam temporalem acquirendam & multiplicandam. Hierem. 47. *Fertilis fuit Moab, requievit in facibus suis.* Et isti filios suos mire diligunt, & pro eis ditandis & tuendis contra

Deum

Deum & homines se opponunt. Vel expone de bonis prælatis sicut de apro. Sus quando concipit, macrescit, & hoc quia nutrimentum suum non transit in pinguedinem, sed in lac, unde filij nutriuntur, secundum Aristotelem. Sic vere sunt aliqui qui quando concipiunt bonum propositum, id est, quando à Deo convertuntur, macrescunt sc. quantum ad divitias temporales. Et hoc, quia pro certo pinguedo sua & nutrimentum, id est, divitiæ redditus & proventus ex tunc, transeunt in lac, id est, in eleemosynas, & pietatis opera, quibus nutriunt filios suos s. Christi & Ecclesiæ pauperes & egenos, pro quibus etiam ex tunc pugnant contra lupos, id est, contra impios & raptores. Omnia ista patent de bonis divitibus. Ideo Job 29. *Oculus fui cæco, pes claudo, benedicite periturj venichat super me, conterebam molas leonum, &c.* Sus
4 in vere concipit, quatuor mensibus ventrem portat, bis aliquando in anno parit. Sic anima in vere, id est, in statu gratiæ concipit per bonam voluntatem, & fœtum bonum propositi in ventre id est, conscientia nutrit per quatuor menses, qui sunt cogitatio, delectatio, complacentia, & consensus, & deinde eum parit; & emittit per bonam operationem, & hoc bis in anno, id est, per duplicis charitatis frequentationem.

Sus aliquando multos filios parit, sc. 20, & quando non potest eos nutrire, propter multitudinem, idcirco quandoq; omnes
5 devorat præter primum, quem nutrit, diligit & impinguat, ut dicit Plin. Arist. & Soli. Recte tales sunt hodie multæ religiones, quæ primo in ventre suo, id est, in claustro concipiunt multos filios, id est, multos juvenes, quia scilic. vellent quod omnes ingrederentur ventrem suum, & quod omnes acciperent statum illum, & ideo vere tot & tanti sunt hodie, quod tales matres non possunt nutrire, quia vere non possunt eis providere nec de temporalibus nec de spiritualibus, sicut patet apud mendicantes, & ideo pro certo ipsos hodie devorant per tribulationes, angustias & tormenta, præter primos, id est, præter principales, & prælatos, quos nutriunt in delitijs, & impinguant. Fig. Deut. 28. ubi comminatur Dominus mulieribus delicatis, quod ad tantã devenient paupertatem, quod cogentur proprios filios devorare. Sic vere tales religiones quæ primo solebant delitijs spiritualibus abundare, hodie filios suos devorant persequendo. Ideo Num. 13. *Terra quam vidimus, devorat habitatores suos.* Vel expone de malis prælatis, qui subditos persequuntur præter primos, id est, præter autenticos & principales, quibus contradicere non audent, vel eos castigare, sed eos impinguant, scil. beneficijs
6 & præbendis, ut eos adjutores habeant & fautores. Porca aliquando omnes filios suos devorat, præter primũ, quem sibi magis reputat naturalem, & ideo sive devoret alios, sive non, illi semper porrigit primam mammam. Sic vere mali prælati subditos suos devorant & persequuntur inique persequendo, & hujusmodi, præter illos qui sibi sunt connaturales, id est, præter suos cognatos & affines, & præter primos, autenticos & principales, quibus primas mammas, id est, prima beneficia & meliora donant. *Cito proferte primam stolam, & induite eum.* Luc. 15. Cum tamen isti deberent talibus dicere illud Marci 10. *Sedere ad dexteram meam, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Figura de Ioseph & Benjamin, supra de cane, vide alia supra de porco, & supra de apro. Quædam sunt sues quæ primum fœtum
7 quem pariunt, solent penitus devorare. Sic vere diabolus, & mundus illos qui apud eos sunt primogeniti, seu primi scil. divites & majores, morti æternæ exponunt. Figura de Moab. 4. Reg. 3. qui primogenitum filium interficiens, dæmonibus immolavit. *Patres immolaverunt filios, & filias suas dæmoniis.* Ps. 105.

Cap. XCIV.

De Tauro.

1 TAurus secundum Isidor. libro 12. est bos non castratus animal ta. licet cervicosum, superbum, indomitum, & elatum. Unde Plinius lib. 8. c. 21. dicit, quod in India sunt tauri fulvi coloris, velocis cursus, caput habentes flexibile circumquaq; & dorsum ita habent durum, quod muniti quasi firmitate silicea, repuunt omne telum. Veruntamen quando sub ficu alligantur, subito mansuescunt. Vide de ficu. Charissimi ficus significat arborem crucis, quæ fructum dulcissimum protulit Iesum Christum. Per taurum intelligo principes, & tyrannos, & mundi divites superbos, & etiam cæteros peccatores. Licet enim ante Christi adventum isti fuerint, & etiam nunc sint, non castrati per castitatem, sed cervicosi per crudelitatem, superbi & elati per vanitatem, velocis cursus per instabilitatẽ, & animi levitatem, fulvi coloris per vestium curiositatem, capitis flexibilis per intentionis mutabilitatem, dorsũ duri per incorrigibilitatem (quia sc. omne telum, id est, omne verbum correctionis per doritiam obstinationis respuunt & contemnunt) veruntamen quia hujusmodi tauri modo sunt sub ficu, id est, sub fide crucis Christi allegati, scilicet vinculis divinorum mandatorum, & maxime quando eis de Christi crucifixione fit mentio specialis, ideo pro certo debent dimittere omnem suam feritatem, rapinam scilicet, crudelitatem & pro crucis, & Christi crucifixi cõpassione mansuescere per benignitatem. *Ligaverunt eum ad arborem.* Iudith. 6. & Cant. 8. *Sub arbore malo suscitavi te.* Quod est cõ- 2
tra principes & tyrannos, qui plus sunt crudeles quam infideles. Secundum Plinium inter tauros ille debet dici generosus, qui frontem habet cornutam, aspectum ferocem, aures acutas, & qui dimicationem alijs præoffert, & qui in altum spargit arenam, quia præ cunctis animalibus in hujusmodi delectatur. Fortitudo autem tauri maxima est in cornibus & in collo, ut idem dicit lib. 4. ca. 45. Sic vere hodie illi dicuntur generosi & nobiles & magis etiam inter nobiles generosi, qui sunt frontis duræ per obstinationem, cornuti per elationem, aspectus feti per aliorum contemptum & abominationem & dignationem, acutæ auris, scilicet ad audiendum adulationem, & detractionem & qui dimicationem, id est, litem, & luctam, & jurgia aliis præofferunt, per fatuam audaciam & præsumptionem, & qui arenam, i.e. divitias suas spargunt in altum scilicet faciendo convivia & festa, propter vanam gloriationem. Tales enim qui spargunt divitias & abundanter non in imum, scilicet pauperibus, sed in altum, id est, divitibus non indigentib. scilic. mimis, scutiferis & advocatis, & qui parati sunt luctari torneamentis, & hujusmodi, vel alios impetere per rapinam, generosi & nobiles appellantur, & ideo pauperes possunt dicere illud Ps. 21. *Tauri pingues obsederunt me* contra illud Eccl. 6. *Ne te extollas in cogitatione tua velut taurus.* Item Hierem. 50. *Effusi estis sicut vituli super terram.* Vel dic si vis de bonis prælatis, qui habent frontem duram per constantiam, & firmitatem, aspectum ferocem per majestatem, & judicij auctoritatem, arenam, id est, divitias debent spargere per eleemosynam, & largitatem, aures acutas habere sc. ad audiendum causarum omnium veritatem, cornuti debent esse per duorum testamentorum notitiam & sagacitatem, alios debent impetere per peccatorum correctionem, punitionem & severitatem, quia scilicet per timorem mortis non debent justitiam, & fidem omittere. *Tauri mei, & altilia occisa sunt.* Matth. 22. quia sicut dicitur Prov. 20. *Rex qui sedet in solio judicii, vultu suo omne malum dissipat.* Talis enim Taurus fuit Christus, & etiam sancti, & perfecti viri. Unde Deut. 33. *Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rinocerotis cornua illius.* Item ibidem. Taurus cum maribus pascitur 3
ante tempus coitus, sed tunc vaccis se associat, & pro eis contra alios dure pugnat, & qui vincit, saltat super fœminam. Sed quando debilitatur, venit victus, & ipsum impetit atque vincit, & saltat super fœminam, quasi glorians de triumpho, ut dicit Arist. lib. 6. cap. 8. Sic vere inter mundi superbos accidit, quod semper fortior vincit debiliorem, sed sæpe accidit quod ille qui prius vicerat, debilior efficitur, & alius obtinet contra ipsum. *Deus enim perdit multos & innumerabiles, & regnare faciet alios pro eis.* Job 24. Taurus secundum Arist. lib. 8. c. 7. impinguatur à cibis, qui 4
generant ventositatem scil. de fabatum summitatibus & hujusmodi, & si quis ejus cutem inciderit, & cum fistula sufflaverit, & postea ei ad manducandum dederit impinguabitur, & maxime si sibi dederit cibos dulces, utpote ficus vel uvas passas. Tales sunt superbi, & hypocritæ, quia vere isti impinguantur, i.e. delectantur & recreantur à cibis, id est, verbis, quæ ventositatem generant & inducunt, scilicet, superbiæ & vanæ gloriæ, videlicet verbis adulatorijs. Nam quando fistula, id est, adulator sufflat adulando, tunc sua cutis, id est, fastus suus exterior elevatur à carne, id est, à carnis fragilitate, & à suæ vilitatis consideratione separatur, & sic miser homo Taurus superbus impinguatur & recreatur, & maxime si cibis dulcibus, i. carnalibus delitijs educatur. Bos, vacca, & taurus sunt talis conditionis, quod plus 5
diligunt aquam claram quam turbidam, & citius eam bibunt, equus autem, & camelus contrariæ sunt naturæ. Charissimi, per bovem quæ jugo subjicitur, intelligo prælatos & religiosos, & contemplativos, per vaccam, & taurum intelligo seculares, activos, quia vere illi qui plus diligunt aquam claram, i.e. gratiæ venustatẽ, gloriæ voluptatem, & divinæ scientiæ claritatem, quam turbidã, i. quam mundi prosperitatem, peccati fœditatem, secularis

laris scientiæ falsitatem. Sed pro certo equi hinnientes, i. luxuriosi, cameli gibbum potestatis & caput erectum habentes, i. e. superbi & ambitiosi contrarium diligunt & affectant, quia bona terrena appetunt, spiritualia contemnentes. Unde Hier. 2. *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* Secund. Arist. 6 Tauri quamdiu non castrantur, elati sunt & superbi, sed quando castrantur, pigri & maturi redduntur, imbelles & mansueti, crescunt in corpore & virtute, & sub jugo aratro mansuescunt. Sic verè tauri, i. homines, qui propter regnum cœlorum non castrantur, sc. actus luxuriæ abdicando, superbi sunt & elati, sed verè quando sunt castrati, scil. per emissionem voti castitatis, tunc efficiuntur domiti & maturi, imbelles, benigni & mansueti, crescentes sc. meritis & virtutibus, & jugo pœnitentiæ melius se supponunt. *Pulchra est ergo generatio casta cum charitate.* Sap. 4. 7 Taurus audacior est & fortior, quàm bos castratus. Nam omnes bestiæ propter amotionem testium emollescunt. Unde in corde tauri aliquando invenituros, sicut in corde cervi. Tales sunt martyres, qui præ cæteris fuerunt constantes & audaces, quantum ad martyrium tolerandum, quia pro certo os forte & instabile, i. e. Christus vel Christi amor in eorum cordibus latitabat. 8 *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, ad Rom. 5. Taurus post annũ generat, propter coitum vaccis se associat, & pro eis contra alios sæpe pugnat. Sic verè luxuriosi post annum, i. e. ab ipso tempore juventutis actibus luxuriæ se exercent, & vaccarum, i. fœminarũ societati se conjungunt, & alter cõtra alterum sæpe pugnant. *Pulchras habent mulieres, & ideo pro eis debemus pugnare.* 9 Judith. 10. Secund. Plin. lib. 8. sunt in India Tauri atrocissimi, agrestes, cæteris majores & velociores, colore fulvi, oculis cerulei, pilo in contrariũ verso, linguam usq; ad aures extendunt, cornua habent mobilia, quæ alternatim in pugna movent, dorsum habent ita durum, quòd nullo possunt jaculo vulnerari, feras omnes venantur, nec aliter possunt capi, quàm in foveis, ubi quando ceciderint, præ indignatione moriuntur. Taurus iste significat principes & tyrannos, sui pili sunt divitiæ, cornua sua sunt officiales, judices & ballivi mediantibus, quibus per eos pauperes impugnantur. Isti igitur sunt tauri agrestes & silvestres, qui in silva & agro mundi hujus habitant & morantur, & sunt atroces per crudelitatem, cæteris hominibus majores sc. quantum ad potentiam & dignitatem, & velociores, sc. quantum ad præcipitem instabilitatem, colore fulvi, sc. per vestium curiositatẽ, oculus suus, i. intellectus est ceruleus, quantum ad malitiam & cautelositatem, dorsum eorum, i. cor est durum per obstinationem, ita quòd à nullo venatore possunt capi, i. à nullo prælato vel prædicatore possunt vulnerari per contritionem, penetrari per compassionem, licet ab eis feriantur per prædica- 10 tionem. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Job. 41. Tauri indici secundùm Plin. habent pilos in contrarium versos, quia sc. non tendunt inferius versus terram, sed superius versus caput. Tales sunt divites, quia verè pili eorum, i. divitiæ temporales in contrarium sunt versæ, quia scil. non tendunt versus terram, sc. ad pauperes per eleemosynas, sed versus partem superiorem, & versus caput, i. ad alios divites & superbos, quia eas non expendunt in pauperum sustentationem, sed infestorum & donorum 11 multitudinem. Secundùm Plin. Tauri indici habent linguas ita longas, quòd usque ad aures protendunt eas. Sic verè multi sunt ita verbosi, quòd lingua, i. eloquentia, & verba eorum tangunt aures, i. illa, quæ audierunt, quia sc. nihil possunt audire de alijs, de eo quin velint loqui, & detrahere & referre, contra illud 12 Eccl. 28. *Sepi aures tuas spinis.* Tauri indici secund. Plin. habent cornua mobilia, & ipsa alternatim pugnando movent. Sic verè mundi tyranni habent cornua, i. officiales, cum quibus alios impugnant, mobilia quia ipsis alternatim utuntur ad alios impugnandos. Vel dic, quòd cornua, i. eorum officiales sunt mobilia, sc. de officio, in officium, de loco ad locum, quia quando per rapinas contra rapinas pugnant, illos sæpe mutant & transferunt, ne sc. eorum nequitiæ nimis appareant eminentes. Tauri indici sunt fortissimi, omnes feras venantur, & capi nequeunt, nisi in foveis, & tunc etiam quando se vident capi, præ indignatione moriuntur. Sic verè mundi tyranni omnes feras venantur, i. omnes homines persequuntur: quia *Deo non placent, & cunctis hominibus adversantur.* Et ideo capi in mundo isto vel castigari non possunt, nisi quando in foveam sepulchri vel inferni ceciderint, ubi præ indignatione & desperatione perpetuo inoriuntur. *Ibi morieris, & ibi sepelieris.* Hier. 20. Vide supra de bestia, quæ dicitur tale, quæ videtur esse talis Taurus.

Cap. XCV.

De Tragelapho.

Tragelaphus secundùm Isid. lib. 12. est animal simile cervo 1 in corpore, caput enim habet barbatum, scapulas habet hirsutas sicut hircus, & secundùm Aristot. facies sua declinat ad terram, & crescunt sua cornua sicut cervis, & sua cornua sunt sicut hinnuli. Et dicitur à tragos, quod est hircus, & elaphos, quod est cervus, quasi habens similitudinem hirci & cervi, ut dicit Isid. Sic verè quidam sunt in mundo, qui sunt ex parte cervi, & ex parte hirci. i. ex parte justi, & ex parte injusti, quia corpus. i. vita sua similis est cervis, i. justis, verumtamen villosi sunt, i. pleni divitijs sicut hircus, i. sicut peccatores, & barbam, i. sæcularem sapientiam habent sicut hirci, i. sicut mundani, & ideo facies, i intentio istorum declinat ad terram, i. ad temporalia & terrena, quia multi sunt, qui licet sint boni, quantum ad vitam, ipsi tamen volunt pilis divitiarum abundare, barba sæcularis scientiæ ornari, & intentionem ad temporalia declinare, contra illud Lev. 19. *Nec radetis barbam, &c.*

Cap. XCVI.

De Talpa.

Talpa secundùm Isidorum lib. 12. est bestiola similis muri in 1 corpore, porco in rostro, cum quo radices, sub terra quærit, & terram fodit & egerit, sub terra moratur, nec potest diu vivere super terram, & est talpa cæca naturaliter, & non videt. Tales sunt avari, quia verè sub terra, i. e. in amore terrenorum habitant, ubi radices, i. mundi divitias sibi quærunt, & cæcitate ignorantiæ perpetuæ sunt damnati, rostrum, id est, verba sua simile est porco, quantum scilicet ad grunnitum detractionis, & quantum ad appetitum stercorum, id est, divitiarum, & ideo finaliter post mortem sub terra, id est, in inferno vivent, ubi cæcitate & tenebris damnabuntur, & super terram, id est, in præsenti diu vivere non valebunt, quia sicut ait Psalmista: *Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos.* Vel si vis, dic de hæreticis, qui oculum fidei habent per errorem pœnitus excæcatum. Talpa 2 pellem habet nigram, mollem & villosam, pedes & crura habet brevissima, & pedes ejus more manus hominis per digitos sunt distincti. Et secundùm Aristot. lib. 1. cap. 9. talpa habet oculos sub corio, & si corium scindatur, apparebunt ibi vestigia oculorum. Et sicut dicunt aliqui, quando moritur, præ angustia corium scinditur, & sic aperit oculos moriendo, quos clausos habuit in vivendo. Sub terra autem manet, & raro supra. Tales sunt mundi divites & sapientes, quia verè pellis eorum, id est, apparentia & conversatio nigra est, per peccatorum offuscationem, mollis quo ad delitias, villosa, quo ad divitias, crura eorum, i. affectus sunt valde breves, quia nihil diligunt nisi juxta se scil. temporalia, non æterna, terrena, non cœlestia, amicos, non inimicos, & pedes eorum, i. affectiones per multos digitos, i. per multa desideria sunt divisi. *Divisisti pedes tuos omni transeunti.* Ezech. 16. Isti etiam habent oculos, id est, sapientiam, & discretionem naturalem, & sæculatem, sed quia isti oculi modica pelle, i. e. mundi & carnis affectione, & amore sunt inclusi, ideo verè isti non vident per debitam discretionem, sc. ea quæ videre tenentur, videlicet propriam vilitatem, inferni tormenta, Dei judicia, &c. hujusmodi, quia quantum ad illa, quæ ad salutem pertinent animarum, cæcitate perpetua sunt damnat, sed pro certo quando isti morientur, & corium mundanæ prosperitatis scindetur, tunc oculus sui intellectus aperietur scil. ad videndum, & cognoscendum ea, quæ primitus non videbant, quia *levavit oculos dives cum esset in tormentis, & vidit Abraham.* Luc. 16. Vel dic, quòd illi, quorum oculi à pelle, id est, à carne, peccato vel prosperitate velantur, quando corium hujusmodi scinditur per tribulationes & pœnitentiam temporalem, tunc incipiunt videre, & status sui cognoscere vilitatem. Exemplum de Antiocho 2. Mac. 9. qui in agnitionem sui ductus est, percussus à Domino plaga. ideo Esa. 28. *Vexatio dabit intellectum.* Talpa eo 3 quòd oculi ejus sunt aperti, nescit se regere extra terram, quia lucem non videt, & solem odit, & fugit, in terra autem optime se regit, quia tot habet foveas & diverticula, quòd vix in terra capitur à quocunque. Rectè tales sunt avari & mundi sapientes, qui non vident nec habent lucem gratiæ & veritatis, quia scil. ipsi sunt per avaritiam excæcati, & ideo solem, i e. Christum odiunt & declinant, vel solem, i. manifestationem veritatis, quod

patet, quia contractus suos non faciunt palam, sed occultè, quia qui malè agit, odit lucem, Joh. 3. Et ideo propter defectum lucis gratiæ & discretionis, extra terram & terrena, quantum ad bona spiritualia & æterna nesciunt se aliqualiter gubernare. Verumtamen in terra, i. interrenis negotijs optimè se regunt, quia tot habent diverticula diversarum cautelarum, quod vix possunt concludi, sicut patet in causidicis, quia *sapientes sunt, ut faciant mala, &c.* Hier. 4. Secund. Plin. talpa eò quòd visu caret, melioris est auditus, quia si hominem loquentem audierit, statim à remotis ad terram fugit, & inter terræ viscera se abscondit. Sic verè hodie illi, qui carent visu, i. simplices, qui carent mundi discretione, bonum habent auditum, quia scil. libenter audiunt verbum Dei, & ideo quando hominem, i. prædicatorem loqui audiunt, mundi pericula & peccata fugiunt, & intra terram, i. in mortis vel inferni memoriam se recludunt, & sic per terram, i. per humilitatem, pœnitentiam, mortis vel inferni memoriam liberantur. Ideo Naum. 3. *Intra in lutum, & calca*, i. in considerationem propriæ vilitatis, mortis & inferni, &c. Prov. 1. *Audiens sapiens sapientior erit, &c.* Talpa dum vivit prata hominum fodit, & ideo à venatoribus capitur, & per caudam suspenditur, & fame cruciatur, & sic famis inopia evacuatur. Sic verè mundi divites & avari, qui dum vivunt, prata hominum, i. temporales substantias pauperum per rapinas & usuras effodiunt & subvertunt, à venatore diabolo per diversa vitia rapiuntur, in altum etiam suspenduntur scil. per caudam, id est, per spem longæ vitæ, & fame avaritiæ cruciantur, & sic per avaritiam famescendo morte temporali, & æterna damnantur. *Interierunt fame, multitudo siti exaruit*, Esa. 6.

Cap. XCVII.

De Taxo, sive mele & vulgo fovina.

1 Taxus idem est quod melis, cujus pellis est multum hispida, & dicitur melota, sicut dicitur in gl. ad Hebr. 11. Et est animal parvum, simile vulpi in quantitate, ut dicit Isid. lib. 12. Cujus solertia est secundùm Plinium lib. 8. cap. 38. quod quando à canibus vel hominibus insequitur, anhelitum inflatum retinet, & cutem extendit, & sic morsus canum & ictus hominum minus timet. Sic verè charissimi, nos debemus habere pellem, i. habitum hispidum, asperum sc. & incultum, sicut habuerunt Sancti, & Eremitæ, de quibus dicitur ad Hebr. 11. *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, quia habentes alimenta, quibus tegamur, his contenti simus*, 1. ad Tim. 6. Quod est contra religiosos curiosos in vestibus. Et quando homines, justi & boni, canes, i. detractores & mali, nos persequuntur scil. morsibus detractionum, ictibus tribulationum, latratibus injuriarum, pro certo nos debemus anhelitum nostrum, i. appetitum vindictæ & furorem & iracundiam retinere, & cutem per patientiam extendere, sc. injurijs fortiter obsistendo, & sic poterimus morsus detractionis & ictibus tribulationis & correctionis levius sustinere. Patientia enim nobis necessaria est, ad Heb. 11. *Et circuerunt in melotis, &c.* ut sup. 2 Taxi secund. Plin. ibid. futuram prævident tempestatem, & ideo cavernas subterraneas sibi faciunt, ingressum duplicem continentes, & quando flat tempestas australis, tunc foramen meridionale caudarum villositate obturant, & aquilonare demittunt apertum, & econverso quando flat ventus aquilonaris, & sic contra utramque tempestatem sibi prævident prout possunt. Charissimi, per Austrum ventum nebulosum & calidum intelligitur prosperitas, per ventum aquilonarem intelligitur adversitas. Caverna nostra est secretum conscientiæ, foramina ipsius sunt affectiones, & appetitus. Nos igitur charissimi debemus nobis prævidere, & præcavere contra mundi tempestatem, scil. contra australem prosperitatem, ne scil. alliciat vel attrahat, & contra aquilonarem frigiditatem & adversitatem, ne scil. per desiderationem nos dejiciant vel detrahant, quia secundùm Gregorium, *Omnis fortuna timenda est prospera vel adversa.* Et ideo quando videmus hujusmodi tempestatem imminere, in cavernam nostram, i. in secretum conscientiæ nostræ debemus intrare, per ejus scilicet jugem examinationem, & si auster prosperitatis flaverit, claudamus introitum illius partis, i. affectum & appetitum, qui naturaliter attrahitur ad prospera, & eum cum cauda, i. cum memoria finis & mortis obstruamus, & introitum, qui respicit ad aquilonem, i. considerationem adversitatis, scil. hujus vitæ, mortis, judicij & inferni, dimittamus apertã, quia verè utile est in prosperis de morte, inferno, & judicio cogitare. Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, &c.* Si autem viderimus ventum aquilonarem imminere, id est, mundi tribulationes & adversitates, tunc vere ad obstruendum introitum & considerationem istius partis, debemus cautam, id est, mortis memoriam apponere, & introitum austri, id est, considerationem æternæ futuræ prosperitatis aperire, & sic poterimus omne periculum evitare. Quia breviter in mundi prosperis debemus considerare futuram adversitatem, & in mundi adversis futuram prosperitatem, *Cœpisti cogitare, quid futurum esset post hæc.* Dan. 2. Taxus in cavernis suis præparat contra hyemem sibi cibos, & quando deficit sibi cibus, est ei somnus pro cibo. Est enim de illis animalibus, quæ somno impinguatur, & in hyeme absconduntur. Sic pro certo nos debemus in cavernis & domibus nostris cibos, id est, temporales divitias ad sustentationem hujus vitæ congregare. Sed pro certo quando hujusmodi cibi deficiunt, id est, quando temporalis cessat affluentia, tunc somnus contemplationis debet nos nutrire, quia scil. per contemplationem debemus cibos æternæ beatitudinis degustare. & sic in hyeme præsentis vitæ donis & gratiis impinguari, Eccl. 5. *Dulcis est somnus laboranti.* Vel dic, quod in caverna conscientiæ debemus cibos, id est, virtutes & gratias aggregare, ut in hyeme, id est, in tempore post mortem possimus nutriri, & somno æternæ beatitudinis impinguari. 4 Est species taxi secundum Physiologum, qui una cum uxore cibos contra hyemem recolligit & reponit, sed veniente algore hyemis, timens masculus, nec cibi collecti nimis cito deficiant, fœminam reprimit, & eam ad saturitatem comedere non permittit, & ideo illa quasi pacem simulans, & quasi masculo cedens, per partem oppositam cavernam ingreditur, & diu congregatos cibos devorat & consumit. Sic est recte de usurariis & avaris, quia illi & uxores suæ congregant & accumulant sibi cibos, id est, divitias temporales, ut in hyeme vitæ præsentis valeant enutriri, sed vere quando isti maculi sc. avari vident imminere algorem hyemis, id est, tempus caristiæ, tunc timentes, quod cibi temporalium deficiant, fœminam suam una sc. cum filiis & familia ab esu reprimunt, & eos ad litteram saturari non permittunt, id est, laute comedere vel abunde, & ideo sæpe accidit, quod uxor ista, scil. familia, per aliquem locum occultum ad cibos hujusmodi ingreditur scil. ad cellarium & ad bladum, & ibi plus quandoque una die furatur, & expendit, quam iste avarus masculus aggregare potuit uno anno. Ideo Eccl. 34. *In bonis ipsius alius luxuriabitur.* Vel dic de infidis sociis, qui bene recipiunt alios ad se adjuvandum, sed non comedendum, Fig. 4. Reg. 6. de muliere, quæ de filio alterius bene comederat, sed in crastinum cum deberent comedere filium suum, ipsum abscondebat, & communicare non volebant, quia sc. ingrati bene volunt aliena participare, sua tamen nolunt communicare, contra illud Eccl. 4. *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & dandum collecta.* 5 Taxus (ut dicit idem) naturaliter odit vulpem, & vulpes contra eum pugnat, sed quia non potest de eo viribus prævalere, ideo ad malitiam convertitur, nam quãdo ad prædam suam iverit taxus, tunc vulpes cavernam ipsius intrat, ibi stercorizat, fœces projicit, & urinam, & tunc taxus veniens, & locum suum inveniens defœdatum, ipsum abhorret, & sic necessario compellitur, quod locum alium sibi quærat, & ita contra eum malitia prævalet, non virtute. Charissimi, taxus est bona persona vel prælatus, vulpes autem est malus subditus, inter quos est perpetua pugna, quia contra malum bonum est, & contra vitam mors. Eccl. 33. Et ideo quando talis taxus, i. bona persona est in sua caverna. i. in suo officio, beneficio vel præbenda, tunc vulpes, i. e. malitiosus & malus suus subditus vel socius nititur eum expellere, & locum ipsius extirpare. Istud patet inter officiales & ballivos, inter canonicos & clericos, quia unus sæpe pugnat & laborat, ut alterius vendicet sibi locum. Exemplum de Zambri, qui occidit dominum suum, & regnavit pro eo 3. Reg. 16. Sed vere quia isti non possunt prævalere contra taxos, i. contra bonos socios vel prælatos virtute, i. justitia sive jure, ideo utuntur malitiis quib. possunt & ideo stercus infamiæ & detractionis in nido suo ponunt, utpote quia eis aliqua falsa crimina imponunt, & sic propter infamiam, & propter fœtorem illius infamiæ necesse habent aliquando taxi, i. tales bonæ personæ dimittere, & perdere locum suum, & sic ab aliis impiis vulpibus occupatur, quia *impius prævalet adversus justum*, Abac. 1. Vel dic, quod taxus est Christus, caverna ejus est cor humanum, in qua quando vulpes, i. diabolus stercus divitiarum, urinam delitiarum, & fœtorem vitiorum imponit, taxus, i. Christus horret

&

& deserit locum istum, & sic à diabolo necessario occupatur. Iste enim taxus Christus diligit locum mundum, & ideo libenter non habitat cor immundum. Dicamus ergo: *Cor mundum crea in me Deus*, quia sicut dicitur Prov. 22. *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum, habebit amicum Regem.*

Cap. XCVII.

De Tigride.

1 TIgris tigridis, bestia est velocissima, & secundùm Isid. à tigri, i. à sagitta Persice est dicta, & ab ea fluvius tigris dicitur, eò quòd sit rapidissimus. Et est bestia varijs maculis distincta, virtute & varietate mirabilis, quàm Hyrcania regio gignit, ut dicit Isid. lib. 12. Tales sunt impij judices & tyranni, qui sunt veloces & præcipites ad rapinã exercendam, & ad sententias promulgandas, & tales multis varietatibus, i. multis cautelis & falsitatibus colorantur, & in Hyrcania (ubi secundùm Isidorum homines vivi solebant homines mortuos devorare) i. in mundo isto versantur, ubi pauperes à divitibus devorantur, quia *venatio leonis onager in solitudine, & pascua divitum sunt pauperes.* Eccl. 23. 2 Secund. Plin. l. 6. c. 18. Tigris est bestia tremendæ velocitatis, quæ dum in pascuis commoratur, venator aliquotiens vadit ad cubiculum suum, & catulos ejus rapit, & in equo velocissimo fugit, at ubi bestia cubile suum vacuum reperit, fertur præceps odorem ferentis catulos investigans, qui audiens fremitum bestiæ persequentis, unum de catulis sibi ejicit, quem illa statim ad cavernam portat, & interim ille navem conscendens cum residuis recedit. Et dum illa revertitur, pro nihilo ultra furit. Bestia ista est diabolus, cubile ejus est infernus, catuli sunt sancti Patres, venator est Christus. Cum ergo tigris diabolus esset occupatus circa pastum, i. circa fideles & gentiles vitijs & tentationibus devorandos, venator Christus ascendit equum, i. corpus humanum per beatam incarnationem, & venit ad cubile suum, i. e. ad infernum per beatam passionem, & ibi rapuit catulos scil. sanctos Patres, & equum justum, sc. corpus suum iterum ascendit per beatam resurrectionem, & sic eos ad navem sc. paradisi detulit per beatam ascensionem, aliquos tamen sibi dimisit, videlicet damnatos in inferno, & peccatores in mundo, quos pro certo ista tigris diabolus toto affectu ad cubile inferni detrahit & reportat, sed contra alios scil. contra Sanctos liberatos pro nihilo ultra furit. *In medio catulorum leonum nutrivit catulos suos.* Ezech. 19. Vel dic, quòd cubile est mundus, in quo Christus rapuit catulos, videlicet Apostolos, & cæteros peccatores, & ideo dum bestia diabolus furetet contra eum mediantibus membris suis scil. Judæis, persequendo in passione, unum de catulis raptis sibi dimisit, sc. Judam, cæteros autem super navem, i. e. crucem, ascendens, ad portum detulit paradisi. Pone, si vis, figuram de equo albo, Apoc. 19. Aliquando etiam accidit (ut dicit idem) quòd venator occultè rapit catulos tigridis, quòd illa percipiens, venatorem persequitur furibunda, sed venator specula in via dimittit, in quibus dum bestia suam videt effigiem, credit suos esse catulos, & ea lambendo delectatur, & dum taliter circa specula occupatur, venator catulos importat, & navem ingrediens sic evadit. Charissimi, bestia est mundus, venator est religio, cauti sunt mundani, specula verba sacræ Scripturæ, in quibus ostenditur ipsis umbra propria. Accidit ergo charissimi aliquando, quòd religio, quæ est Christi venatrix, furatur & ad se trahit catulos, tigridis, i. e. filios mundanorum, sicut patet in mendicantibus, qui vellent omnes filios divitum sustulisse, & cum istis effugit scil. eos transferendo de conventu, de loco ad locum, quando tigris, i. e. parentes percipiunt, vertuntur in furorem, & eos sequuntur, ut retrahant, & reportent, veruntamen venator, i. religio, & religiosi ostendunt eis specula, i. e. verba sacræ Scripturæ, in quibus ipsis ostenditur umbra propria, i. e. consideratio propriæ fragilitatis & vanitatis, & umbra mundanæ vanitatis, & sic dum circa hæc intendunt, dimittunt catulos & venantes. *Mittam vobis multos venatores, &c.* Hier. 16. ideo dicit Christus: *Dimitte mihi parvulos tuos.* Hier. 49. Vel dic, quòd tigris est homo, filij ejus sunt opera bona, & venator est diabolus, specula sunt alij divites homines, umbra ibi apparens est status & eminentia sæcularis. Quando ergo venator diabolus rapuit, sc. per peccatum, filios tigridis, i. opera bona nostra, tunc verè quando ipsa sequi recuperare volumus per pœnitentiam, pro certo diabolus ostendit nobis in suggestione specula & exempla divitum & aliorum, in quibus relucet umbra status & eminentiæ sæcularis, in quibus nos miseri delectamur, lambendo ea per affectionem, & desideria, & circa umbra hujusmodi fatue occupamur, & sic cursum pœnitentiæ, & boni propositi relinquimus, nec filios nostros, i. bona opera per peccatum perdita restauramus: *Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum.* Eccl. 34. Vel per specula intelligo creaturas, in quibus videtur umbra divitiarum & delitiarum, quæ fluunt & refluunt, quia transeunt omnia velut umbra, circa quæ occupamur, nec tamen acquirimus, quod optamus, quia *quod quærebat Israel, non est assecutus*, ad Rom. 11. Vel dic, quòd diabolus est venator, catulus est gloria paradisi, quam scil. perdimus, dum in mundi speculis occupamur. Vel dic, quòd raptor est diabolus, catulus anima, opus virtus vel paradisus, umbra autẽ & imago sunt filij, specula significant uxores, quia verè dum homo delectatur in speculis, i. in uxoribus suis, & in imaginibus suis, i. e. in filijs, qui ex istis speculis videntur emanare, sæpe accidit, quòd diabolus prædictos catulos ei tollit, sc. animam vel bona opera & virtutes, vel etiam gloriam paradisi, quia sæpissime accidit, quod per amorem uxorum & filiorum perdunt homines paradisum, animum & virtutes. Proprius enim filius noster est paradisus, vel anima, quam diabolus rapit. Filij autem, qui sunt in 3
hoc mundo, sunt filij imaginati seu picti, quia sc. *non habent durabilem qualitatem*, Ps. Verumtamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Tigris masculus (ut dicit idem) nihil penitus curat de filijs suis. Sic verè prælati mali masculi, & 4
luxuriosi, nihil curant hodie de suorum utilitate & regimine subditorum. Unde Job. 39. *Duratus ad filios suos, quasi non sint sui.* De tigride & canicula generantur fortissimi canes, &c. vide sup. 5
de cane. Tigris tantæ est velocitatis, secund. Solin. quòd nihil tam longum est, quòd non brevi penetret, nihil adeo antecedit, quod non ilico assequatur. Talis est mors, quæ celebertimæ nos sequitur, nullusq; est ita longe ab ea, quin facillimè consequatur, nullusq; potest fugere, quin ilico non comprehendatur.

Cap. XCIX.

De Tinea.

TInea est vestimentorum vermis, sic dictus secund. Isid. à te- 1
nendo, eo sc. quòd teneat se cum veste, & eò quòd vestibus ex quarum corruptione gignitur, insidet & insistat. Nam quandoq; ex corruptione vestis tinea gignitur, quæ invisibiliter, & quasi insensibiliter panni superficiem devorat, & corrodit. Vestis est caro, qua anima est vestita, tinea est peccatum originale, quia ergo vestis nostra, scil. caro, fuit ab Adam corrupta, i. corruptibilis facta, & mortalis per esum pomi vetiti, idcirco fuit ibi tinea peccati originalis generata, quæ vestem carnis insensibiliter & invisibiliter per carnalem concupiscentiam corrodit, & pilis, i. moribus & virtutibus eam privat. Eccl. 42. 2
A vestimento procedit tinea: & à muliere iniquitas. Et ideo à tenendo potest dici, quia vesti nostræ, i. e. carni se tenet immobiliter, & innate. Quando vestis diu in grosso aere dimittitur, nec vento vel puro aeri explicatur, tunc ibi tinea generatur, quæ vestem insensibiliter corrodit. Et cum sit animal sensibile, tamen vix permittit se videri. Rectè charissimi sic est de anima, quia verè quando anima diu in corrupto aere, i. e. in mundi delitijs dimittitur, & per laborem, & pœnitentiam non explicatur, nec vento tribulationum exponitur, nec puro aere, i. divina scientia exsufflatur, tunc verè in ipsa tinea, i. peccatum seu malum propositum generatur, à quo ipsa vestis, i. anima per remorsum corroditur & vexatur, & pilis, i. virtutibus spoliatur. Et tamen ista tinea, scil. peccatum, licet sensibiliter noceat & affligat, non tamen se permittit videri scilicet ab oculis peccatorum, quia peccator non videt peccatum suum per contritionem, licet ei maximũ inferat nocumentum. *Oculos habentes non videtis.* Marc. 8. & Esa. 6. *Excæca cor populi hujus.* Et ideo sicut vestis tineis corrosa nihil valet, & inutilis reputatur; sic verè nec anima perforata tineis peccatorum. Figura, Levit. 13. ubi vestis, in qua oriebatur lepra, debebat igne comburi, & maximè si abrasa iterum oriretur. Sic verè anima, in qua oritur lepra peccati, igne perpetuo comburetur, & maximè si abrasa per pœnitentiam, iterato reiteret vias malas. Hier. 2. *Quàm vilis facta es iterans vias tuas.* Quando vestis ponitur in loco, ubi sunt species odoriferæ, tunc 3
ibi non gignitur progenies tinearum, & ideo folia lauri, cypressi, & hujusmodi cistulis reponuntur, ut libri, & vestes à tineis

non lædantur, quia omnia odorifera tineis opponuntur. Sic verè vestes, i. homines non corrumpuntur, quando cum speciebus odoriferis, i.e. in societate virorum spiritualium, vel cum speciebus sacræ scripturæ adjunguntur. Et ideo in ciſtis, i.e. in conventibus, & in religionibus solent folia lauri, & cypressi, i.e. verba Christi & Sanctorum poni, & exponi, ut libri, i.e. homines litterati, vestes, i.e. simplices & ignari non corrumpantur tineis peccatorum; vel per species odoriferas intelligo gratias, & virtutes, quæ in ciſta cordis posita servant conscientiam à peccato, Cant.4. *Odor unguentorũ ejus super omnia aromata.*

Caput C.

De Teredine.

1 TEredo teredinis est ligni vermiculus, in ligni interioribus ex humore superfluo generatus, sic dictus, eò quòd terendo edat, ut dicit Isidor. Et cùm sit vermis iste mollissimus cum tangitur, licet etiam faciliter enecetur, tamen cùm paulatim ipse tangitur, est durissimus, & ligna etiam durissima pulverizat. Rectè talis est mala affectio, quæ in ligno, id est, intra cor humanum gignitur, quando humor superfluus, id est, carnales delitiæ merito plus abundant. Et hujusmodi vermes, scil. prapæ affectiones, & desideria, à terendo possunt dici, quia verè licet sint mollis & vilis naturæ, tamen ligna durissima, i. e. fortes, & constantes conscientias aliquando deterunt & corrodunt, in pulverem, i. e. in vanam naturam convertunt, ita ut vento modicæ tentrattonis decidant in peccatum. Fugit enim *tanquam pulvis, ante faciem venti.* Psal. 1. Quando lignum non plantatur, vel colligitur tempore oportuno, tunc ex humore superfluo teredo in eo solet gigni Unde si in plenilunio plantetur, cùm tunc omnia magis humida abundent, ita quòd regi nequeant à natura, ideo ex superfluo gignitur talis vermis. Sic verè charissimi, *Omnia tempus habent.* Eccl. 3. quia si aliquid plantetur vel radicetur in plenilunio, i. e. in amore mundanæ prosperitatis, tunc verè quia plus abundat humidum, i. e. carnalitas vel divitiæ, delectatio vel affectus, quàm necesse sit, ita quòd à natura, & à debita discretione, vel à gratia nequeat gubernari, oportet quod ibi genetentur teredines, i. e. parva desideria vel peccata, à quibus lignum, i. e. conscientia dissipetur, ideo bene dicitur Prov. 1. *Prosperitas stultorum perdet eos.*

Cap. CI.

De Testudine.

1 TEstudo est animal secum ferens proprium domicilium, more testæ. Et sunt quatuor genera testudinum, sc. marinæ, terrestres, fluviales, & paludales. Et creditur à quibusdam, quòd tardius navigium incedat, si secum ferat testudinis pedem dextrum, licet incredibile videatur, ut dicit Isidor. l. 12. Vide sup. de limace. Tales sunt hypocritæ, & etiam cæteri peccatores, qui in testa malarum excusationum & occultationum jugiter involvuntur, quorũ quidã sunt marini, i. amari per detractionem, alij fluviales, i. delitiosi per carnalem infectionem & per luxuriam, alij terrestres per avaritiam, alij paludales per carnales delitias seu gulam. Et si navigium aliquod, i. conventus vel religio secum tales devorat, tardius properat ad æterna.

Cap. CII.

De Tortuca.

1 TOrtuca secundùm Isidorum inter testudines computatur, & sic dicitur, eò quòd inter testas durissimas sit contenta, intra quas se recolligit, quando ab aliquo molestatur. Et est animal quadrupes, habens pedes parvos, sicut rana, caput parvum sicut serpens, deformis est & horribilis ad videndum, propter hispiditatem testæ suæ, sapida tamen & comestibilis reperit, & ova bona & comestibilia ponit ut gallina, quæ sunt alijs nutrimenta, & sunt carnes ejus medicinales, & virtutis resumptivæ, & ideo valent phthisicis & hecticis consumptis, hoc est verum de illis tortucis, quæ habitant in domibus & in silvis, quia quædam sunt, quæ habitant in fluminibus, quæ alijs sunt venena. Verè charissimi talis est religiosus, qui intrat testudines duras, i. e. inter opera dura pœnitentiæ & afflictionis se debet jugiter continere, & in eis se involvere, & per sui considerationem se in seipsum recolligere, quoties ab aliquo obstaculo, i.e. ab aliquibus tentationibus molestatur. *Ingredimini in cavernas,* Esa. 2. Iste debet quatuor pedes habere, i.e. quatuor cardinales virtutes, quibus ad paradisum proficiscantur, qui tamen debent similes esse ranæ, sc. quantum ad salutem bonæ operationis, & quantum ad immersionem in aqua lachrymarum, & devotionis. Caput autem ejus, i.e. intentio debet esse similis, scil. quantum ad actus sapientiæ, & discretionis. *Estote prudentes sicut serpentes.* Matth. 10. Et iste est horribilis ad videndum scil. sæcularibus hominibus propter testæ suæ horribilitatem, i. e. propter habitus vilitatem. *Intravit pauper in sordido habitu,* Jac. 2.

Carnes tortucæ sunt medicinales, & resumptivæ, sed hoc est verum de illis tortucis, quæ habitant in domibus & in silvis, quia illæ, quæ habitant in fluminibus & in aquis, non sunt alijs medicina, sed venenum. Revera tales sunt boni & religiosi viri, quia verè carnes istorum, i. bona vita, ova eorum, i. bona opera & verba, quæ interius concipiuntur & exterius emittuntur, sunt alijs scil. sæcularibus medicina, & etiam spirituale nutrimentum, quia scil. phthisici & hectici consumptique, i. ab humore gratiæ, & devotionis pauperati, si ova & carnes, i. vitam & operationem istorum accipiant per imitationem, invenient spiritualem medicinam, & resumere poterunt humorem perditum, & virtutes. *Erunt fructus ejus in cibum, & folia ad medicinam,* Ezech. 48. Istud tamen est verum de illis tortucis, i. religiosis, qui in terra, & in silvis, i. in asperitate pœnitentiæ conversantur, quia pro certo illi, qui habitant in fluminibus, i. in delitijs & carnalitatibus non sunt alijs medicina, sed venenum, quia per suam malam vitam & exempla, alios scil. sæculares intoxicant & occidunt, Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur.* Tortuca marina teste Aristot. lib. 8 c. 2. habet fortius orificium omni alio animali, & comedit omnia, quia etiam si acceperit cum ore lapidem, ipsum frangit. Unde etiam Plin. lib. 11. c. 37 dicit, quòd tortuca caret dentibus & lingua, & tamen oris sui fortitudine frangit & dissipat universa. Ista etiam secundùm Arist. exit ad ripam, & ibi herbis pascitur, & quando est in mari, non se profundat in aqua amara, sed in superficie semper natat, ita quòd testa ejus solis ardoribus exsiccatur. Charissimi, mare est religio, ubi amaritudo pœnitentiæ debet esse, ripa est mundus, herbæ sunt mundi delitiæ & divitiæ, tortuca est detractor. Illæ igitur tortucæ, quæ sunt in mari, i. illi detractores, qui sunt in religione, habent os cæteris fortius, i. e. verba, qui verè cum ore suo, i. cum verbis suis detractorijs omnia devorant, & consumunt, sc. bonos & malos, religiosos & sæculares. De omnibus enim detrahunt & loquuntur *Potestas eorum in ore ipsorum & in caudis.* Apoc. 9. qui etiam illos, qui sunt lapides sanctuarij, viros perfectos, stabiles atq; firmos frangunt, & dissipant detrahendo. *Devorabat & comminuebat.* Dan. 7. Catere enim videntur lingua, i. blanda loquutione, dente scil. severa correctione, sed solum pollent ore, i. dura & detractoria obloquutione. Lingua enim significat dulcem monitionem; Dens verò severam correctionem, quorum utroq; isti carent. Duritia autem oris significat detractionem, quia proculdubio isti valent, Esa. 49. *Posuit os meum Dominus quasi gladium acutum.* Et ideo de mari ad ripam tales exeunt, quia verè isti nihil aliud petunt, nisi in ripa mundi pasci, & satiari herbis, i. divitijs & delitijs, honoribusque mundanis, & ad dignitates sæculi promoveri. Ezech. 47. *Aquæ ejus exilient de sanctuario, & intrabunt mare.* In mari autem ubi sunt, i. in religione non se profundant in aqua amara pœnitentiæ per humilitatem, imo semper volunt superius in superficie, i. in statu prælationis super alios enatare, & alios sibi suppeditare, & sic calore solis, i. mundi prosperitate fruantur. Ista patent ad oculum, quia tales semper volunt alijs dominari 3. Reg 1. Adonias elevabatur, dicens: *ego regnabo.* Vel dic etiam de detractoribus, vel de divitibus, qui in amara pœnitentia non se involvunt, sed natant sursum per superbiam, & herbas, id est, mundi divitias depascuntur. In circuitu enim, i e. superficie impij ambulant. Secundùm Aristot. lib. 3 de partib. animalium, cap. 8. 4
nullũ animal habens squamas, testas vel plumas, habet vesicam propter potus paucitatem, præter tortucam, quia superfluitas potus transit in taliũ pellium nutrimentum. Verumtamen quia tortuca durissimæ est testæ, & pulmonem habet sanguineum & carnosum, ideo data est sibi vesica ad evacuationem superflui humoris. Sic verè illi, qui habent plumas superbiæ & elationis, testam duritiæ & obstinationis, squamas divitiarum, & temporalis possessionis, non habent vesicam confessionis, vel pietatis

& com-

& compassionis, qua scil, vesica superfluitas peccatorum & divitiarum evacuetur. Nam quia parum potant, sc. de aqua sacræ Scripturæ, & prædicationis, ideo non habent vesicam spiritualis evacuationis, præter tortucam, i. præter aliquos raros bonos divites, qui habent pulmonem & sanguinem Christi, & dominicæ passionis, ideo dedit eis natura, i. Deus quod per vesicam pœnitentiæ de peccatis, & per vesicam eleemosynæ de divitijs vacuarent. Vide de testudine tract. de pisc.

Cap. CIII.

De Vacca.

1 VAcca fœmina Tauri dicta est, quasi boacca secund. Isidor. lib. 12, Et est animal luxuriosum, petulcum, & lascivum, & statim post annum movetur ad coitum, & forte ante, tempore autem coitus efficitur silvestris, ita quòd non possunt eam edomare pastores, & per frequentes mugitus ardorem suæ libidinis manifestat, ut dicit Aristot. Talis est mulier mala, quæ ad literam petulans est & lasciva, & statim post annum, i. e. ab ipso tempore juventutis movetur ad coitum, i. e. ad luxuriam exercendam, & ardorem suæ libidinis ostendit, per mugitus suorum cantuum & verborum, & per saltus suorum gestuum lascivorum, quia sicut secund. Arist, vacca tempore coitus salit aliquotiens super taurum, desiderans cum eo copulari; sic verè istæ saliunt ad colla juvenum, quasi eos rapientes, & cogentes ad actus luxuriæ perpetrandos 1. Reg. 20. *Fili mulieris ultro virum rapientis.* Et ideo pro certo tales non possunt à pastoribus, i. e. à parentibus, & amicis custodiri, quia mala mulier servari non potest, nec etiam castigari. Ideo dicit Theophrastus lib. de nuptijs. Stultum est erga mulierem custodiam adhibere, cum *bona servari non debeat, mala nequeat.* Et ideo Prov. 7. *Ecce mulier &c.* Et ideo quandoq; silvestres fiunt, i. totaliter publicæ meretrices. Vel dic de malis subditis religiosis, qui non possunt domari à pastoribus & prælatis, imo quandoq; fiunt silvestres apostatando, & per mugitus suos, i. per sua luxuriosa verba libidinem manifestant. Ideo prælatis dicitur Ecc. 42. *Super filiam luxuriosam firma custodiam.*

2 Vacca portat 9. mensibus vel 10. secundum vulgum, & in 10. parit, & si ante peperit, fœtus non vivet, nec suæ ungulæ complebuntur. Et vivit vacca 15. & bos similiter, sed si castrati fuerint, magis vivunt, sc. 20. Sic verè anima debet fœtus suos, sc. bona opera portare & nutrire, 10. mensibus, i. e. in observantia 10. mandatorum, & illa, quæ alias parit & facit, non vivunt, scil. per gratiam, quia quicquid sit extra ambitum 10. mandatorum, principaliter vel accessorie, non est acceptabile coram Deo. Quindecim etiam annis, i. e. in quinario ter ducto; hoc est dictum in observantia quinque sensuum, in fide Trinitatis habet per gratiam vivere, & maximè si casta fuerit & castrata, sc. quantum ad munditiam cogitatus, & operationis & loquelæ, quia verè illi, qui sunt castrati per votum & actum castitatis, diutius vivunt, i. diutius in gratia perseverant. Ideo Sap. 4.

3 *O quàm pulchra est casta generatio cum castitate.* Vacca ut communiter parit unum fœtum, & aliquando duos, & quando vaccæ plures fœtus concipiunt & pariunt, signum est (ut dicunt homines) in hyeme multam pluviam affuturam, sicut dicit Arist. ibid. Sic verè quando vaccæ, i. boni Christiani jugo Domini subacti pariunt, & faciunt plures fœtus, i. plura bona opera, signum est, quòd in hyeme, i. e. in statu post mortem pluvia æternæ beatitudinis major erit, quia *Deus* (secund. Ps. 61.) *reddet unicuiq; secundùm opera sua.* Idem Ps. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Et iterum Ps. 67. *Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ.* Vac-

4 ca non habet lac, ut communiter antequam imprægnetur, quod si habuerit, nihil valet, & lac vaccæ aliquotiens induratur sicut lapis, & coagulatur, & hoc quando sibi miscetur aqua, ut dicit idem ibid. Sic verè homo nisi per bonum propositum imprægnetur, & nisi pariat per bonum opus, non potest habere lac doctrinæ, & prædicationis, gratiæ & devotionis, quod si lac doctrinæ, vel scientiæ alias habuerit, nihil valet, sicut patet in quæstuarijs prædicatoribus & hypocritis. Lac etiam vaccæ, i. prædicatio & doctrina bonorum coagulari debet sicut lapis, scil. per duritiam correctionis, ad percutiendum duros peccatores, & obstinatos. Hierem. 23. *Verba mea quasi ignis, & quasi malleus conterens petram.* Quia verè sicut dicitur Job. 41. *Ictibus in stipulam vertuntur lapides funda.*

5 Vacca in societate vivit, & si à grege recesserit, sæpe à bestijs devoratur. Sic verè homo quamdiu est in grege, i. in societate bonorum, vel in religione, potest vivere per gratiam. Si autem ab hujusmodi grege se separavit per partia litatem, divisionem & apostasiam & appellationem, tunc à bestijs, i. dæmonibus, & vitijs enecatur Act. 27. *Non poteritis salvi fieri, nisi in navi manseritis.* Vacca habet vocem grossiorem quàm bos, quod est contrarium omnium animalium, cornua habet duriora & nodosa, quæ tamen possunt mollificari per ignem, & si vacca infirmetur in pedibus per podagram, vel alias, utile est, quòd inter cornua sibi medicina vel oleum apponatur, ut dicit Aristot. Sic verè in omni genere hominum, illi, qui sunt vaccæ, i. imbecilles & imperfecti, sunt grossioris mugitus per jactantiam & loquacitatem, durioris cornu per obstinationem & austeritatem, quàm boves, i. quàm illi qui sunt boni justi & perfecti, quia sicut dicitur Eccl. 22. *In ore fatui verba inenarrabilia.* Et quia sæpe tales in pedibus per pigritiam ægrotant, quia etiam cornua suæ obstinationis multum sunt dura, i. e. per malas consuetudines indurata, ideo utile est, quòd eis ignis correctionis, & oleum compassionis apponatur, ut sic cornua suæ duræ superbiæ molliantur, & pedes suarum affectionum ad gressum bonorum operum reducantur. *Oleum de capite tuo non deficiat*, Eccl. 9. Expone si vis aliter, sicut supra de cornu, vel de bove. Vel dic, quòd vaccæ, i. pauperes ballivi, & mali judices duriora habent cornua, i. duriorem punitionem & correctionem, quàm boves, i. quàm autentici & maturi, quia secund. Poetam, *Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum.* Vacca habet cornua fortiora, 7 & vocem acutiorem, quàm bos, & etiam grossiorem. Sic verè sæpe inveniuntur multæ mulieres, quæ sunt bobus, i. multis hominibus meliores, clarius enim & apertius vociferant confitendo, & Deum laudando, & fortius operantur vitijs resistendo Prov. 31. *Mulierem fortem quis inveniet?* Vacca diligit bibere a- 8 quam claram, &c. Vide supra de Tauro, & expone sicut ibi. Vacca aliquando in pedibus patitur podagram, cujus signum 9 est, quando submittit aures, & comedere cessat. In fimo jacens proprio impinguescit, & quanto plus ei à labore parcitur, tanto torpet amplius & pigrescit. Impinguata etiam jugum abjicit, sed minus solito pasta, jugo ad ultimum se supponit. Rectè tales sunt mali subditi, vel caro nostra, quia aliquando fiunt podagrici per acediam, & tunc submittunt aures, i. auditum per inobedientiam, quia sc. non libenter audiunt, quæ mandantur, & cessant comedere, sc. cibum gratiæ & doctrinæ, sicut patet, quia tales non vadunt ad missam, neq; ad sermones. Pedes eorum pigri sunt ad ambulandum Sap. 15. *Et in fimo*, id est, *in lecto & in deliciis carnalibus requiescunt. Requievit in facibus suis.* Hier. 48. *Et ibi per carnis desideria impinguescunt.* Et quanto plus Deus vel prælatus istis parcit à labore, sc. à tribulatione & pœnitentia, & correctione, & hujusmodi, tanto magis ac magis impinguescunt, & à labore bonorum operum retardantur, ita quòd per impinguationem deliciarum, jugum Christi, & mandatorum rejiciunt. *A sæculo confregisti jugum* Hier. 2. Deut. 32. *impinguatus est dilectus, & recalcitravit.* Et ideo necesse quòd pastus deliciarum & divitiarum à Deo, vel à prælatis, vel ab anima talibus subtrahatur, ut ad jugum mandatorum Dei iterum reducantur. Et ideo quando Deus videt, divites propter impinguationem bonorum temporalium insolescere & pigrescere, sæpius subtrahit ea sibi per pluviam, vel per gelu. *Iniquitates* enim *nostræ prohibuerunt bonum à nobis.* Hier. 5. Quando vacca æstro, i. e. musca 10 vaccina pungitur, caudam erigit, & miro modo insaniens per campos circuit & discurrit, sine pastoris licentia & mandato. Sic verè quando musca, i. e. diabolus cum aculeo desperationis vel tentationis pungit vaccam, i. e. religiosum, tunc per apostasiam extra gregem religionis fugit, & per campos, i. e. per mundum discurrit, sine pastoris sui Christi, vel prælati consilio vel mandato, & hoc, quia caudam, i. finem vitæ erigit ad paradisum, sc. sua reputatione, & quia in fine sperat pœnitere, & ad eum reverti. Vel potest dici de homine avaro, vel divite, qui per campos, i. e. per mundi divitias currunt extra Christi voluntatem, quando scil. à diabolo per aculeum avaritiæ instigantur. *Vitula formosa Ægyptus, stimulator ab aquilone veniet ei.* Hier. 46. Vel expone de mulieribus, quæ aculeo malorum verborum & suggestionum, à luxuriosis vel à diabolo punctæ, undique discurrunt, & meretrices fiunt, & hoc maximè in æstate, i. e. statu prosperitatis, sine licentia pastoris, i. e. viri sui, &c. Ideo Amos 4.

Vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ.

Cap. CIV.

De Vacca agrestis, quam nihil aliud esse putem, quàm Bonasum.

1 VAcca agrestis, secundùm Aristotelem & Avicen. invenitur in terra Parthorum, & habet crines in collo sicut equus, & ideo à multis dicitur equicervus: in montanis habitat, cornibus caret, stercus ejicit, et canes persequentes urit. Nam quia sibi natura defensionem à canibus denegavit, dedit sibi ejicere stercora urentia, ut à canibus minimè sequeretur. Aliquando tamen habent cornua tales vaccæ, sed sunt parva, contra dorsum versa. Revera tales sunt viri perfecti, et maximè tales sunt boni clerici et religiosi, quin in silvis pœnitentiæ, vel sacræ scripturæ, et in montibus perfectionis habitant et versantur, qui cornibus superbiæ vel temporalis potentiæ carentes, crinibus, i. virtutibus decorantur, et oculos intellectus habent pulchros per discretionem, et ne à canibus, i. à mundi raptoribus persequantur, debent stercus divitiarum ejicere per contemptum, & sic à canibus istis se tueri, quia verè *contra mundi raptores tutissimum est remedium, nihil habere*, secundùm Senecam. Veruntamen aliquando (sicut patet) habent cornua potentiæ secularis, sed quia non sufficiunt, ut se à canibus, i.e. à principibus tueantur, ideo non est melius remedium, nisi quòd divitiarum stercora vilipendant, quod quia non faciunt, ideo à cunctis principibus infestantur, ut dicat illud Ps. 21. *Circumdederunt me canes multi, &c.* Vel dic, quòd ista vacca significat divites, qui quando à canibus, i. à judicibus persequuntur, ut de excessibus puniantur, statim projiciunt contra eos stercora, i. bona et munera, et mundi divitias, *quæ dicuntur stercora ab Apostolo*, ad Philip. 3. Et si eos per avaritiam urunt, & excæcant et inflammant, et ita ipsos com-
2 pellunt retrocedere, et à punitione cessare. Prov. 22. *Victoriam, & honorem acquirit, qui dat munera, animas verò accipientium rapiet.* In corde vaccæ aliquando accipitur os, sicut in corde cervi vel cameli et tauri, et illud os, quando incalescit sanguis, titillando movet cordis substantiam, & ex tali titillatione vacca quasi subito se erigit, & exultando, et lætando salit volocius et discurrit. Sic verè charissimi quando in corde nostro est os, scil. Christus, (*qui est os de ossibus nostris, & caro de carne nostra*, Gen. 2.) tunc quando sanguis, i. e. affectio nostra incalescit per divinum amorem, os illud movet substantiam cordis nostri, per bonam inspirationem, & tunc causatur in nobis lætitia spiritualis, & subito nos erigimur ad æterna per contemplationem, saltamus per affectionem, discurrimus per bonam operationem. Ps. 149. *Exaltationes Dei in gutture eorum.*

Cap. CV.

De Vitulo.

1 VItulus secundùm Isidorum à virtute nomen sumpsit, eo quòd statim ac nascitur, virtute propria ad quærenda matris ubera erigitur & levatur. matris uberibus reficitur & lactatur, & à matre lambitur & purgatur, vitulus matrem, & ejus vocem sequitur & cognoscit, ubera fronte excutit, & sic uberiorem lactis abundantiam à matre sibi quærit, ante & circa matrem suam salit & discurrit, sed saliendo à matris vestigijs non descendit. Ut dicunt Aristot. Isid. & Avicenna. Vitulus est homo, mater est Christus, Ecclesia, vel prælatus. Quia igitur nos ab uberibus Christi & Ecclesiæ, i. ab ejus pietate reficimur & nutrimur, & spiritualiter & temporaliter, ab ipso etiam per baptismum ab omni culpa abstergimur & lavamur, ideo ab ipsa nativitate, i. e. à tempore juventutis debemus caput intentionis per contemplationem & affectionem erigere, & ab uberibus misericordiam Christi, lac suæ gratiæ exquirere, & istud lac quasi violenter per orationem excutere, & illum totis visceribus diligere, vocem ejus & prædicationem cognoscere & implere, & eum per bonam operationem & imitationem sequi, & ab ejus vestigijs nullatenus elongari. Ideo Joan. 10. *Vocat proprias oves nominatim, & vocem ejus audiunt, alienam autem non sequuntur.* Et coram isto (scil. in conscientia, ubi ipse videt) debemus spiritualiter exultare, & per bona opera discurrere, & de virtute in virtutem coram eo ludere vel salire. *Ludens coram eo, ludens in orbe terrarum.* Prov. 8. Vel per lac intelligo temporalia, quæ quando deficiunt, à Deo per processionem & orationem sunt quærenda. Vel dic contra ambitiosos & carnales vitulos, id est, clericos & religiosos, qui ab ipsa juventute hærent ad ubera matris, id est, ad præbendas & beneficia Ecclesiæ, & cum fronte, id est, cum duritia & austeritate, sc. suæ appellationis, rixæ & divisionis, & hujusmodi excutiunt sibi lac istud, & matrem suam, i. carnalem prælatum eos affectuose promoventem diligunt & sequuntur, & ab ejus consortio vix discedunt, sicut patet ad literam, de aliquibus carnalibus prælatis, & de sua carnali familia & parentela, à qua tota die circumdantur, & uberibus suis, i. e. temporalibus beneficijs impinguantur. Nam ut dicitur Prov. 19. *Multi colunt personam potentis & amici sunt dona tribuentis.* Vel dic, quòd mater est Ecclesia vel prælatus, à quibus nos qui sumus vituli sui, lacte doctrinæ, & temporalium beneficiorum continuè educamur, & ab eis per correctionē & per baptismum & confessionem à cunctis immunditijs spiritualibus abstergimur & lavamur, & ideo istam matrem debemus diligere & defendere, & lac ipsius, i. doctrinam quærere & amare. In fronte vituli (sicut 2
Isid. dicit) nascitur quædam caruncula, quæ magis amoris affectum incentivum, quam statim scindit ei mater cum dentibus, nec ipsum dimittit ad ubera, quousq; ablatū fuerit tale virus. Idem dicit Arist. & Avic. de pullo equi & ideo vide supra de equa, & expone sicut ibi, sc. de originali peccato, vel de prælatis, vel de vitulis. Si vitulus in juventute non castretur, erit parvus, sicut 3
dicit Arist. lib. 6. de animalib. c. ult. Castratio enim animalibus dat crementum. Sic verè charissimi illi, qui non sunt castrati per continentiam vel virginalem, vel conjugalem, vel vidualem, ut comuniter non sunt magni, sc. in virtutibus, meritis & gratijs, imo parvi, vel magni etiā non sunt in temporalibus, & divitijs, sicut patet de luxuriosis, qui ut comuniter in divitijs, & in moribus non sunt magni, Luc. 19. *Non poterat videre IESVM, quia statura pusillus erat.*

Cap. CVI.

De Vitulo marino.

VItulus marinus, est belua in terra & in mari commorans, in 1
terra parit, & nunquam plusquam duos, & fœtum mammis educat; sed post 11. diem ducit eum ad mare, & eum assuefacit de cætero ad natandum, ut dicit Plin. lib. 9. c. 13. Vitulus iste est prælatus, filij ejus sunt subditi, terra est status pœnitentiæ, mare est mundus. Prælatus ergo vel religio in principio solebat filios suos, sc. subditos in terra, id est, in asperitate pœnitentiæ parere vel locare, & hoc quamdiu in spatio 10. dierum, id est, in adimpletione decalogi, & perfectione perduravit, sed quia (jam diu est) ipsa venit ad undenarium, qui est primus numerus transgressionis denarij i. e. ad transgressionem 10. mandatorum, & multitudinem omnium vitiorum, ideo nunc filios suos non ducit per terram, i. e. per pœnitentiam & laborem, imo verè ad mare fluctuosum hujus mundi, id est ad mundi negotia exercenda ipsos attrahit & inducit, quia sicut patet hodie, defecit in religione pœnitentia & afflictio, decem mandatorum observatio, & ibi abundat fluctus litium, & objurgatio. Figura, Ezech. 47. *ubi Ezechiel vidit aquas, quæ egrediebantur de sanctuario, & intrabant mare.* Sic verè religiosi recesserunt à sanctuario, i. e. à sanctitate & perfectione vitæ, & jam intraverunt mare, i. e. amorem mundi, ubi est fluctuatio jurgiorum. Ideo eis potest hodie dici illud Psal. 76. *in mari via tua, & semita tua in aquis multis.* Vel dic de divitibus, qui filios suos in terra, i. temporales divitias acquirendas, in mari, i. ad mundi fluctuosa litigia exequenda instruunt & informant. Vel dic, quòd prælatus filios suos, quia in terra, i. e. in amore terrenorum diu steterunt, debet ad mare, i. ad contritionem, & lachrymas invitare. Vel dic, quòd Christus filios suos, qui erant in terra, i. e. in pœnitentia & humilitate, vel subitus terram, scil. in inferno duxit ad mare, id est, ad affluentiam opulentiæ paradisi, ubi perpetuo secum natant. Vel dic, quòd iste diabolus, qui postquam in terra, i. e. in vita ista concepit per suggestiones & tentationes, nutrivit per delectationes filios suos, sc. peccatores, tandem facit eos transgredi denarium decalogi per malos consensus & operationes, & sic in undecimo die, i. e. in plenitudine omnium peccatorum ducit eos ad mare, i. amaritudinem infernalem, ubi in fluctibus tormentorum, & in aquis miseriæ perpetuo secum natant, ut dicant tales illud Ps. 22. *Super aquam refectionis educavit me.* Et Esa 25. *Extendit natans ad natandum manus suas.* Vitulus marinus est ani- 2
mal summe disciplinabile, quia voce & visu dicitur populum salutare, quia transiens coram aliquo, vel ei obvians, vultum sub inquinat aliquantulum mugiendo, Plinius ibidem. Sic verè charissimi multo magis homo rationabilis debet alios benigni-

ter,

ter,& affabiliter salutare, & debitam reverentiam exhibere, & maxime majoribus & prælatis. Ideo Eccles. 4. *Congregationi pauperum affabilem te facito, & magnato humilia caput tuum.* Debet etiam disciplinabilis esse, & disciplinam suscipere, & sub disciplina vivere & manere, quia sicut dicitur Sap. 3. *Disciplinam qui abjicit, infœlix est.* Vitulus marinus super omnia animalia gravi somno opprimitur, vix aut nunquam interimitur vel vulneratur, nisi forte caput ipsius illidatur. In aqua autem & mari habitat & versatur, & quasdam habet pinnulas, quibus utitur in natando, ut dicit idem. Sic vere peccator gravi somno delectationis, & vitiorum opprimitur, in aqua & in terra, id est, in deliciis & vitiis conversatur, & in mari delitiarum cum suis pinnulis, id est cum suis malis affectionibus volutatur, vix etiam aut nunquam potest vulnerari, scilicet per contritionem, nisi forte caput ejus, id est, intentio interior à Deo per inspirationem primitus vulneretur, licet prædicator sibi jaciat multos ictus correctionis. Ideo Job. 41. *Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides funda.* Vel dic de viro justo, qui debet esse somnolentus per contemplationem & devotionem, fortis & patiens, scilicet contra tribulationem, in aqua natare per lachrymas & devotionem, potissime in aqua maris per amaritudinem & contritionem, & ibi cum pinnulis, id est, cum bonis affectionibus & delectationibus se immergere vel lavare. *Lavare ergo, & ungere,* Ruth. 3. Vitulus marinus habet duas pinnulas, cum quibus in mari regitur ad natandum, sed si quis dexteram suam pinnulam capiti suo supposuerit, statim vehementissimo somno sopietur, ut dicit Plinius ibidem. Charissimi vitulus iste est Christus, duæ pinnulæ suæ, cum quibus mare hujus mundi petagrat atque regit; sunt misericordia, & justitia, dextra, misericordia, sinistra, justitia, vel æterna prosperitas dextra, & æterna adversitas sinistra. Si igitur dextra pinnula istius vituli, id est, paradisi gloria & Christi misericordia nostro capiti, id e. Intentioni nostræ fuerit supposita, pro certo somnum contemplationis, & spiritualis delectationis in nobis facict & causabit, quia vere ad contemplationem, & desiderium æternorum mirabiliter homo movetur, quando Christi misericordiam, & æternam affluentiam intuetur, Job. 11. *Requiesces; & noverit qui te exterrat.* Vitulus marinus talis est naturæ, quod pellis ejus semper sequitur motum maris. Unde ubicumq; pellis ista fuerit, semper secundū motum maris regulatur, quia si mare plenum, & pacatum fuerit, tunc pili ejus sunt pacati, si autem æstus maris recesserit, tunc pellis hujus vituli inhorrescit, ut dicit Plinius ibidem, scilicet libr. 9. cap. 13. Charissil, vitulus iste est diabolus, pellis ejus sunt omnes reprobi, quibus circumdatur & vestitur, mare est mundus, aquæ ejus sunt divitiæ & delitiæ, quæ fluunt, & variantur ut aqua. Pellis igitur, id e., reprobi hujus mundi sequuntur motum maris, id est, secundum motus & regulas, status & consuetudines hujus mundi, seipsos regulant, & conformant. Unde si mare, id est, mundus fuerit plenum, scilicet aquis prosperitatis, divitiarum & delitiarum, tunc vere ista pellis pacificatur, gaudet, scilicet & lætatur, quia mali in prosperitate sua valde gaudent, quando ipsam stare, & non defluere vident, sed vere quando æstas, & abundantia aquarum hujusmodi recedit, quando scilicet mundi prosperitas deficit, utpote quando ad statum deveniunt paupertatis, & quando per aliquod infortunium eis prospere non succedit, tunc vere pellis hujusmodi inhorrescit, quia scilicet tunc deficiunt & tristantur. *Inhorruerunt pili carnis meæ, &c.* Job. 4. Vitulus marinus secundum Plin. lib. 11. cap. 37. Habet oculos in mille colores vertibiles, duplicem habet linguam, & in medio renunculorum non habet pinguedinem, auribus caret, & in ossibus spinæ solus inter aquatica habet medullam, sicut dicit Plinius in diversis locis capituli supradicti. Tales videntur esse mundani, quia pro certo isti sunt qui oculos intentionis, & mentis multipliceter variant, linguam etiam suæ locutionis diversimode, scilicet adulando & detrahendo duplicant, aures obedientiæ non habent, pinguedinem devotionis abdicant, & medulla carnitatis abundant. Ideo breviter Eccl. 20. dicitur, quod *oculi insipientes septemplices sunt.* Eccles. etiam 5. dicitur, *quod peccator cognoscitur in duplici lingua.*

Cap. CVII.

De Vncia.

VNcia (sicut dicitur in libro de natura rerum) est animal non altius cane, sed longius, cujus mirabilis est natura, quia si dum est in calore coitus, hominem vulneraverit, statim venient mures & mingent super eum, & morietur. Unde de quodam legitur, quod ab ea vulneratus, ad mare se portari fecit, ut cum mures ad mare venissent, ipsum propter mare attingere non valerent, sed cum ad mare fugeret, mures innumerabiles cum eo navem intravetunt, & dum navem roderent, & nautæ mergi timerent, ipsum militem ad terram reduxerunt, quem mures protinus corroserunt, & occiderūt, sicut ponitur in chronica Martiniana, & etiam Vincentius ponit lib. 16. cap. 117. Ubi addit, quod in Asiaticis regionibus si Leopardus hominem mordet, mures contra eum congregantur. Unde ponit unum mirabile, quod cum quidam taliter esset vulneratus, & ab infinitis muribus invaderetur, ab amicis portatus est in mare, mures vero plusquam mille venientes ad littus, & cortices malorum granatorum invenientes, & eos in mari ponentes, in ipsis navigare cœperunt, ad navemque, & ad hominem venientes pervenissent, nisi nautæ eos in fluctibus submersissent. Nam (ut ait) si mures per novem dies arcentur, ne homini læso noceant, nocere amplius non attentant. Per Uncias & Leopardos intelligo mundi principes & potentes, per mures vero intelligo balivos, & officiales, & alios inferiores malevolos & mordaces, quia pro certo si contingat, quod aliquis potens momorderit aliquem hominem, id est, gesserit aliquod odium contra aliquem, statim insurgent contra eum mures, id est, ipsorum potentum ballivi, familiares & detractores, quia scilicet non cessant urina fœtentium infamationum ipsum accusare & fœdare, & eum etiam rapinis & injuriis corrodere & mordere, ita quod necesse habet fugere vel perire. Timēdus est ergo morsus & indignatio malorum, quia ex hoc sequitur morsus & rapina, detractio & diffamatio malorum inferiorum, & malorum relatorum & adulatorum. Istud etiam videmus in religione, quia si quis à prælato suo oditur, omnes alii contra eum provocantur. Istud etiam videmus in illis, qui fuerunt in officiis regum & magnatum, quia si magistri ipsorum mordeant, deponant vel affligant eos, statim solent omnes mures, id est, omnes qui habent aliquam potestatem rodendi, obloquendi & nocendi, eos invadere, & eos diffamate, & lethaliter infestare, contra illud Naum. 1. *Non consurget duplex tribulatio.* Et Es. 42. *Calamum quassatum non conteret.* Vel dic, quod tales bestiæ significant Christum & Angelos, qui statim, quod aliquem peccatorem per damnationis sententiam momorderint, præsto sunt mures, id est, dæmones ad eum rodendum, & æternaliter affligendum, & sic duplicem habent tribulationem, scilicet morsum Christi, id est, exclusionem à regno, & morsum murium, id est, afflictionem in inferno. Vel dic, quod morsus & tentatio murium, id est, dæmonum non vitatur, nisi navis crucis Christi auxilietur, & mare pœnitentiæ subintretur, vel nisi novenarius, id est, Angelorum auxilium suffragetur.

Cap. CVIII.

De Vrso.

VRsus secundum Isidorum dicitur ab urgendo, eo quod illud quod apprehendit fortiter stringit, quandoque incedit erectus, & ejus maxima est fortitudo in manibus & lumbis, & secundum Aristotelem Ursus comedit omnia indifferenter, & pugnat cum canibus & cum tauro, caput autem ursi summe est debile. Talis est diabolus, quia vere quando diabolus aliquem apprehendit per vitia & peccata, stringit eum fortiter atque ligat, per malas consuetudines & complacentias peccatorum. Tyranni etiam illud quod rapuerunt, ita fortiter tenent, quod restituere perpetuo nihil volunt. Cantic. 3. *Tenui eum, nec dimittam.* Iste etiam incedit erectus per superbiam, & comedit omnia, & sibi incorporat per rapinam & avaritiam. Nam ipse impugnat canes, id est, fideles viros & prælatos, tauros, id est, simplices & ignaros. *Manus enim ipsius contra omnes,* Gen. 16. Et isti habent fortes manus, & fortitudinem in lumbis, quia vere fortes sunt ad libidinem lumborum, & ad mala opera manuum, tamen in capite sunt debiles, i.e. in bonis spiritualibus, & in fide vel oratione, quæ caput morum sunt et principia. Istud patet de divitibus,

qui sunt erecti per superbiam ; & alios fortiter stringunt suis contractibus & cautelis, scilicet tauros, id est, agricolas & vicino, canes, id est, pauperes & famelicos. Vel pone de detractoribus, quia omnia comedunt, & pugnant cum tauro &c. sicut supra. Ursa catulis impræguata, parit & emittit eos informes, scilicet quandam massam carneam secundum Isidorum. Unde secundum Plinium libro 8. c. 36. Nascuntur parvi sicut mures, sine oculis, & sine pilo, ungues tamen prominent, sed postquã nati sunt, mater eos lambendo format, & cum lingua lineat & figurat, & ipsos in ventre perfici non dimittit, ne forte propter gulositatem ab eis enecetur, & ideo quia 30. die parit, præcipitata fœcunditas filios parturit imperfectos, ut dicit Isidorus lib. 11. Charissimi, ursa est religio vel prælatus, filii ejus sunt subditi & affines carnales, venter ejus est claustrum, partus vel emissio est promotio ad aliquam dignitatem, beneficium, vel præbendam. Ursa igitur, id est, mollis affectuosus prælatus, parit & emittit per promotionem, & extrà ventrem suum ponit, id est, extra claustrum, filios informes, hoc est dictum, suos carnales nepotulos, insscios & indignos, qui recte sunt massa carnea per luxuriam & carnalitatem, sunt etiam sine oculis scientiæ, & discretionis per ignorantiam, & imbecillitatem, sunt sine pilis, id est, sine virtutibus, per bonorum operum paucitatem. Ezech. 16. *In die ortus tui non est præcisus umbilicus à te*, id est, carnalitas, eris ergo nuda, & confusione plena. Ecce capillorum nuditas. Nam quia nimis cito isti pariuntur, & promoventur, ita quod in ventre, id est, in claustro perfici non dimittuntur, ideo (ut dictum est,) exeunt imperfecti. Nam quia sunt gulosi per aviditatem ambitionis, ideo timent prælati ungues suæ discordiæ, & dissensionis, & sic eos pariunt ante tempus. *Non parturivi & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.* Esa. 23. Verumtamen quando tales affectuose pepererunt, & promoverunt, tunc nituntur eos formare, & perficere, scilicet mittendo eos ad scholas, & eos lambendo per affectiones, & sic quandoque accidit, quod eos quantum ad mores lineent, & figurent, & sic est ordo præposterus, quia primo deberent perfici. & postea promoveri, sed isti faciunt econverso. Omne enim animal non gulosum primo format in ventre, post parit. Vel dic, quod ista mater est Ecclesia, quæ omnes filios parit imperfectos, scilicet quantum ad imperfectionem originalis peccati. Unde ab ortu, & à natura homo est carnalis, cœcus & ignarus, & a pilis & à virtutibus nudus, verumtamen mediante lingua, id est, prædicatoribus, isti fœtus formantur, & per mores, & 3 scientias paulatim figurantur. Vel dic de religione contra ambitiosos, sicut supra de animalibus in generali. Ursus & ursa coeunt, non more aliorum animalium, sed more hominum, scilicet cum amplexibus alternatis, & tunc alter ab altero separatur, & separati dormiunt in speluncis, ubi masculus triginta diebus, & fœmina quatuor mensibus latitare perhibentur. Nam fœmina usque ad filiorum informationem, ad masculum non accedit, & ei partus gratia tunc masculus parcere ab amplexibus consuevit. Unde etiam Solinus dicit, quod tunc secreti honore reverentur mates fœminas, procreatos autem informes filios mater lambit, & cum ligua ipsos perficere debet, & formare, secundum Plinium lib. 8. cap. 36. Recte talis debet esse regula inter conjuges & activos, quia vere isti non debent conjungi carnaliter more pecudum, scilicet ardenter & libidinose, sed more hominum, id est, personarum rationabilium, scilicet propter bonum prolis, vel propter aliam justam causam. *Nolite fieri sicut equus & mulus.* Exemplum *de demonio Asmodeo.* Tob. 8. Et isti tempore amoris debent se occultare, non suum fomitem publice demonstrare, contra illos *qui peccata sua sicut Sodoma prædicant.* Esa. 3. Et contra illos, qui de hujusmodi actibus gloriantur. Et nota ad hoc exemplum de quodam urso, sicut narrat Jacobus de Losana, qui cum vidisset quod quidam homo invenerat ipsum cum ursa in actu carnis, voluit eum occidere, quod fecisset, nisi homo fortiter se defendisset, & arborem ascendisset. Et tunc ad literam debent alter ab alterius amplexibus abstinere, & in separatis cubiculis dormitare. *Separemini ab invicem, ut vacetis orationi.* 1. ad Corinth. 7. Nec debet alter ad alterum accedere, nisi forte tentatus timeat incurrere majus malum. Filios autem suos informes insscios & ignaros, debent cum diligentia figurare, & cum verbis benignis ipsos instruere & docere, & ipsos virtuosos, & morosos facere, & perfectos. *Doce filium tuum, & curva cervicem ejus, dum infans est.* Eccles. 30. Vel dic, quod ursa est Ecclesia vel religio, cum qua non debet coire vel conjungi ursus, id est, prælatus more pecudum, id est, more virorum bestialium peccatorum, scilicet cum ardore vel libidine dominandi, sed more hominum, id est, ratione utentium, ut scilicet omnia ordinate faciat, & discrete. Fœtus autem suos informes, id est, subditos ignorantes carnales & imperfectos debet cum lingua, id est, cum verbis & prædicationibus formare, & perficere, scilicet quo ad gratias, & virtutes, dicens illud Esa. 50. *Dedit mihi Dominus linguam eruditam, ut sciam confortare eum, qui lassus est verbo.* Vel dic, quod ursa quæ parit 30. die & quæ pariendo se summe occultat, ita quod Plinius lib. 8. cap. 36. dicit, quod nihil rarius est, quam videre ursam parientem, significat viros justos, qui bona opera die tricesimo (qui constat ex denario reducto,) i.e. in fide trinitatis, & observantia decalogi debent parere & ad hoc debent se occultare, & visus, & laudem hominum fugere, & vitare. Matth. 6. *Attendite ne justitiam vestrã faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Vel dic, quod nihil est rarius, quam quod ursa, id est, peccator videatur parere bonum opus. Ursus mirabiliter delectatur in lambendo pedes suos, sicut ad sensum patet. Illud etiam est ei præ cibo, dum est in caverna, ut dicit Plinius. Charissimi, pedes qui sequuntur hominem, sunt filii, & familiares, quia vere mundi divites lambendo, & fovendo pedes hujusmodi, id est, familiares & liberos delectantur. Ursus & ursa in initio hyemis generant, & tempore 5 illo à cunctis aliorum animalium visibus se abscondunt, & cubicula sua herbis, & frondibus circumponunt, & ne imbrem percipiant, summe cavent, & tunc per quindecim dies somno taliter opprimuntur, quod vix possunt etiam vulneribus excitari, & tunc mirabiliter impinguantur, secundum Plinium ibidem. Sic pro certo sunt luxuriosi, quia vere in occulto volunt exercere actum illum, quia oculus adulteri observat caliginem, dicens, *non me videbit oculus.* Job. 24. Cubicula etiam sua, domos scil. & loca sua frondibus, herbis & floribus ædificant, & componunt, quia tales in talibus delectantur Prov. 17. *Myrrha, & aloe, & cinnamomo aspersi cubile meum.* Et Sap. 2. *Non pratereat nos flos temporis.* Et ideo imbrem divinæ gratiæ non recipiunt, imo miro modo dormiunt, & delectantur in viriis, & peccatis, ita quod per vulnera tribulationum, & correctionum, quas eis Deus ingerit, & prælati à somno isto nequeunt excitari, sed ibi per carnales delitias impinguantur. *Dormi mecum soror mea.* 2 Reg. 13. Et hoc summe accidit in principio hyemis, id est, in tempore devotionis, & compassionis, quando calor divinæ dilectionis in ipsis deficit & recedit. Ursi secundum Plinium ibidem, in principio 6 hyemis taliter per dies. 15. dormiunt, quod vix possunt vulneribus excitati, & tunc miro modo pinguescunt, & tamen si tunc aperirentur, nihil inveniretur in ventre, nisi aliquantulum de humore, & circa cor de sanguine paucæ guttæ, & tunc hebetantur oculi eorum, & constringitur venter suus. Charissimi, ursus est homo; hyems, est peccatum, vel indevotio; somnus peccati complacentia, & delectatio; vulnus, tribulatio vel correctio; sanguis, memoria Christi passionis; & humor, gratia & devotio. Quando igitur venit tempus hyemis, id est, peccati & indevotionis, tunc vere ursi divites, & peccatores incipiunt dormire, id est, delectari & quiescere in delectationibus, & complacentiis peccatorum, & voluptatum hujus mundi, scilicet in luxuria. & aliis, ita quod à tali somno, id est, talibus delectationibus & peccatis non possunt excitari, vel extrahi aliquibus vulneribus, id est, tribulationibus, prælatorum correctionibus, & prædicatorum jaculis, & sermonibus. Hier. 2. *Frustra percussi filios vestros disciplinam non receperunt.* Et Hier. 5. *Domine percussisti eos, & non doluerunt.* Et ratio tantæ obstinationis & somnolentiæ est, quia pro certo parum habent de humore, sc. gratiæ & devotionis, & clementiæ. & compassionis, & quasi nihil habent de sanguine, id est, de memoria divini sanguinis, & compassionis, & ideo tunc impinguantur per luxuriæ voluptatem, tunc oculi intellectus sui hebetantur, per ignorantiæ cœcitatem, tunc constituitur venter suus, id est, conscientia, & voluntas per avaritiæ parcitatem vel obstinationem, & propositum malum, & per nõ confitendi voluntatem. Unde Job. 20. *Cum satiatus fuerit arctabitur.* Vel dic, quod ursus est homo justus, qui in tempore hyemis, id est, adversitatis debet dormire, scil. per contemplationem, & à tali somno non excitari per vulnera, id est, per aliquam tribulationem, sed ibi debet impinguari, per devotionem, & venter ejus, id est, conscientia stringi, non aperiri per peccatorum exclusionem. Ex hoc, quia debet parum habere de sanguine vel humore, id est, paucam vel nullam carnalem affectionem, &

dele-

delectationem. *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* Et Job. 11. *Requiesces, & non erit qui te exterreat, & habebis fiduciam, proposita tibi spe.* Quando ursus in hyeme diu dormivit, scilicet postquam filios genuit vel concepit, ita quod venter ejus strictus est, & oculi hebetati, in vere exit de spelunca, & herbam Aaron laxativam sibi quærit, ut venter ejus laxetur, & favos apum comedit, & ab ipsis pungi se permittit, ut sanguine defluente, oculorum obscuritas illustretur, & tunc fructibus, & aliis necessariis vivit, & super filios volucris more cubat, ut dicit Plinius ibidem. Sic vere charissimi homo, qui in hyeme, id est, in statu peccatorum dormivit, scilicet per malas complacentias, & delectationes, & filios suos, scilicet vitia & peccata, procreavit, quando venit tempus veris, scilicet in quadragesima, vel in tempore gratiæ, ipse debet surgere à somno peccati, per sui status considerationem, & à spelunca, id est, ab amore mundi exire per delectabilium abominationem. Et quia venter conscientiæ suæ est strictus in vitiis, & malis consuetudinibus induratus, ideo debet herbam laxativam, scilicet contritionem comedere, & sibi incorporare, sic expellat vitia, & peccata, & ideo debet appetere mella apum, id est, verba doctorum, & prædicatorum, ut istarum apum punctionibus, correctionibus & argutionibus vulneretur, & sanguis, id est, superflua carnalitas defluat per carnis maceration em, vel ut sanguis, id est, peccatum exeat per confessionem, & sic clarificetur oculus intellectus sui per scientiam, & discretionem. Tunc etiam debet pœnitens super filios suos jacere, id est, super mala præterita opera per peccatorum jugem memoriam, & recordationem, & fructibus, scilicet gratiæ & devotionis vel æternæ gloriæ, & consolationis enutriri per contemplationem, & devotionem. Ideo talibus dicitur
8 Hierem. 2. *Vide vias tuas in convalli, scito quid feceris.* Ursus secundum Plinium ibidem, habet cerebrum venenosum, & ideo quando apprehenditur, caput cum scapulis comburitur, ne si quis inde comederet, in ursinam rabiem converteretur. Ursus est diabolus, cerebrum ejus (quod est sedes phantasiæ, & imaginationis) sunt hæretici, scapulæ ejus sunt hæreticorum defensores, qui pro certo sunt venenosi, propter hæresim, & errores, & ideo ne alii simplices istorum pereant fallaciis & venenis, ipsi quando deprehenduntur, merito comburuntur, quia *melius est ut unum membrum pereat, quam totum corpus mittatur in gehennam ignis.* Matth. 5. Et bene dicitur, quod *melius est, quod pereat unus, quam unitas.*

9 Ursus secundum Plinium ibidem habet caput debile. Unde si ab aliquo urgeatur præcipitari, de facili propter debilitatem capitis enecatur. Unde etiam ibidem Plinius ait, quod præcipitati manus capiti solent imponere, ut sic debile caput possunt defendere. Sic vere multi sunt, qui caput morum, id est, fidem habent debilem, & ideo quando à diabolo præcipitantur, scilicet à statu gratiæ in peccatum, tunc occiduntur, moriuntur, scilicet per desperationem, & errorem. *Caput meum dolet.* 4. Reg. 4. Nisi forte manus suas præponant, ipsas ad Deũ per orationem elevando, vel per bona opera occupando. Si enim per manus fractionem capitis prohibent, & sic orationes, & bonæ operationes animæ statum salvant. 2 Reg. 13. *Impositisque manibus super caput, ibat egrediens & clamans.* Vel dic, quod quando quis præcipitatur à statu prosperitatis, statim debet manus sursum ad Deum per orationem, & gratiarum actionem adhibere, & extollere, & sic poterit à desperationis, & doloris periculo liberari. Vel dic, quod quando aliquis ad infortunium & paupertatem præcipitatur, est necessarium quod manus apponat, & manualiter laboret, ut caput vitæ manu teneat. Vel
10 dic, quod caput est intentio, quæ quia debilis est multum, ideo præcipitatur faciliter in peccatum. Ursus secundum Plinium est fortissimus, quando sol est in leone, & pugnat cum cervis, tauris & canibus & sæpe eos vincit. Sic vere diabolus erit fortissimus, & sævissimus quando sol, id est, Christus erit in leone, id est, in statu & rigore, & crudelitate judicii, quia tunc adversus tauros, id est pœnitentes, cervos, id e. viros perfectos, canes, id est, peccatores consurget, scilicet accusando eo, & impellendo, & contra eos per crudelitatem & superbiã erigetur. Dan. 11. *Nec quemquam Deorum curabit, sed adversus universa consurget.* Vel potest exponi de Antichristo, qui omnes infestabit, & canes, i.e. carnales devorabit ad se attrahendo. Istum §. inveni aliter in Plinio, scil. quod ursus habet caput debilissimum, quod leoni est fortissimum. Et sic dic, quod ursus est peccator, qui caput intentionis habet debile, & invalidum. Leo autem, id est, justus ipsum habet constans & solidum Proverb. 30. *Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum.* Dimitte si vis alium textum, qui sibi videtur quod falsus est. Ursus pugnat contra tauros, & cervos, apros & canes, & vadit contra eos erectus, & tenet cornua eorum, & eos in terram dejicit, & carnes eorum devorat & manducat, ut dicit Plinius & est solers ad maleficia plus cunctis animalibus, sicut dicit. Et secundum Aristotelem libro 8, cap. 6. Ursus comedit omnia, fructus scilicet atque carnes, & alvearia apum frangit, & non obstante, quod eum pungant, & lacerent, mella tamen earum comedit, devorat & consumit, licet pungant os ipsius atque linguam. Recte tales sunt officiales, & ballivi & mali principes, & tyranni, quia vere isti pugnant per lites, & controversias contra cervos, & apros qui silvas habitant, id est, contra religiosos. Item contra tauros, qui terram colunt id est, contra agricolas, & contra famelicos canes, id est, contra cupidos usuratios, & avaros. Nam contra omnes istos pugnant, & extorquent munera sive dona, & ideo contra illos erigunt
11 tur per superbiam, & crudelitatem, & cornua eorum, id est, potentiam temporalem talium tenent, & accipiunt, sicut patet, quia tales judices prohibent usum, & expletum in redditibus, & jurisdictionibus religiosorum, clericorum, & aliorum inferiorum, ut aliquid extorqueant per rapinam, & hoc quia sunt solertissimi & cautissimi ad maleficia per malitiam, & fallitatem, & ideo sæpe ipsos ad terram, id est, ad statum paupertatis dejiciunt, & carnes ipsorum, id est, temporalem substantiam per exactiones devorant, & consumunt. *Gladius meus devorabit carnes.* Dixit Pharao. Exod. 15. Quia recte isti sunt gladius diaboli Pharaonis. Apes etiam, id est, viros justos, & pauperes subditos infestant, & eorum alvearia, id est, domos & habitacula sæpe frangunt, ut sic mella ipsorum, id est, divitias temporales rapiant, & devastent, licet ab ipsis apibus pungantur, id est, licet ab eis suæ crudelitati (inquantum est eis possibile) resistatur. *Impius enim prævalet adversus justum.* Abac. 1. Vel expone omnia de detractore, qui infestat detrahendo tauros, id est, divites, canes latrantes, id est, peccatores, & cervos cornutos, id est prælatos, apros silvestres, id est, mundi principes, & tyrannos, apes mellificantes, id est, bonos & justos viros, quia vere tales per infamiam, & detractionem omnes alios impetunt, & invadunt, & canes, id est, vitam eorum, mella, i.e. bona opera sua, per detractionem destruunt. Et licet lingua eorum, i.e. pessima sua verba sæpe pungantur, arguantur & reprehendantur ab apibus, id est, à viris bonis & justis, tamen ab hujusmodi detractionis officio non desistunt, quia licet sciant se diffamatos propter hujusmodi detractionem, nunquam tamen ex hoc cessant, & ideo bene dicitur, quod ipse comedit omnia, quia vere de omnibus, & bonis & malis detrahunt, & loquuntur. *Manus ejus contra omnes.* Genes. 16. Vel possunt omnia exponi de diabolo, vide supra. §. 1.
12 Carnes ursi dicuntur crescere, quando dormit. Unde secundum Plin. dicit Theophrastus, quod si tunc occideretur, carnes, ipsius coctæ, & mortuæ crescerent, ubicumque ponerentur, quod est mirabile, sicut dicit. Ursus est Christus, carnes ejus mystica sunt fideles, sed pro certo quando Christus fuit occisus per passionem, & dormivit per sepulturam, tunc de cætero inceperunt crescere carnes suæ, id est, fideles multiplicari, quia plures crediderunt post mortem, quam ante. Figura Judic. 16. de Samsone, *qui plures occidit moriens, quam vivens.* Ubi dicit Glossa, quod Samson significat Christum, qui moriendo adversus plures prævaluit, quam vivendo. Et sicut secundum Aristotelem, Ursus quando est infirmus comedit formicas, & cancros, ut sanetur; sic vere Christus quando infirmitates, & languores nostros, scilicet in passione portavit, tunc formicas & cancros, id
13 est, pauperes & retrogrados peccatores comedit, & sibi per fidem incorporavit, & corpori suo mystico adjunxit, quia *pauperes elegit, &c.* Jacob. 2. Ursus est animal impatiens, & de omnibus qui tangunt eum, vult se vindicare, & ideo si quis tangit eum, statim eum sequitur, ut inde sumat vindictam, sed si alius superveniens eum tetigerit, dimittit primum, & sequitur secundum, quod si tertius eum tetigerit, omissis aliis post eum currit, & sic aliis ut dicit Aristoteles. Recte tales sunt iracundi, & impatientes, quia de omnibus volunt sumere vindictam, nolunt que alicui indulgere, contra illud: *Dimitte, & dimittetur vobis.* Luc. 6. & Eccles. 28, *Dimitte proximo tuo nocenti te.* Quisquis autem eos tetigerit, id est, quisquis aliquam injuriam, fecerit vel irrogaverit, statim volunt de eo vindicare contra illud, *Mihi vindictam, & ego retribuam ei dixit Dominus*, ad Rom. 12.

Et ideo timeant illud Eccles. 2°. *Qui vindictam vult, inveniet vindictam à Domino.* Ursus quando à venatore capitur, pelvis ardentis aspectu excœcatur, deinde verberibus edomatur, catenis & vinculis colligatur, ludere compellitur, & docetur, & ad truncum vel stipitem constringitur, & arcetur, & cum sit animal multum instabile, tota die circa eum circumit, & movetur. Per ursum villosum, & pilosum intelligo divites hujus mundi, qui divitiarum pilis & velleribus sunt vestiti. Per pelvim ardentem intelligo divitias mundi, scilicet vasa aurea, & hujusmodi, quæ effective, ardentia possint dici, quia per ardorem avaritiæ faciunt homines inflammari. Catenæ sunt malæ delectationes, & consuetudines, quæ hominem vincunt atque ligant; stipes autem est sua possessio, & substantia temporalis. Quando ergo ursus; id est, dives capitur à venatore diabolo per peccatum, tunc vere quando aspicit pelvim candentem, id est, divitias hujus mundi, ipse per avaritiam excœcatur, & tunc à magistro suo diabolo verbetibus, id est, mundi laboribus, vinculis, id est, malis complacentiis, & consuetudinibus constringitur, & ab eo saltare, scilicet de uno peccato in aliud compellitur, & ad truncum, id e. ad temporalem suam possessionem catenis malæ affectionis, & complacentiæ constringitur, & circa eum quotidie circumit, & movetur, scilicet ad ferias & mercata quotidie divertendo. Psalm. 11. *In circuitu impii ambulant.* Vel expone quomodo judices excœcantur, & à visu recti judicii impediuntur, quando pelves ardentes, id est, scyphi argentei, & dona alia præsentantur. *Munera enim excœcant oculos judicum sapientum.* Deuteronō. 16.
15 Vel expone quod pelvis est mala mulier, in qua ardor luxuriæ oculos & mentem excœcat intuentis. Ursus licet sit animal ponderosum, tamen miro modo scit scandere usq; ad arborum summitates, ubi sperat mellis abundantiam invenire. Nam quandoque in arboribus altis, & concavis mellificant apes, quod odore deprehendens ascendit arborem, & cum unguibus aperturam sibi facit, & favos extrahit, quos manducat, & ad eum locum quando famescit, ex consuetudine redire sæpius consuevit, quod attendens venator circa pedem arboris sedens, & palos acutissimos undique circumfigit, ante aperturam vero malleum valde ponderosum cum reste suspendit. Veniens autem ursus valde esuriens, & melleum ante introitum inveniens, ipsum cum pede rejicit, sed malleus rediens ipsum ad aures tangit, quo indignatus fortius malleum repellit, qui impetuosius rediens eum feriet, & tamdiu contra malleum fit contentio, quamdiu caput quod habet debile, ex frequenti ictu deficit, & cadens super palos inferius propria stultitia se occidit. Istum modum venandi ursos tradit Theophrastus & idem à venatoribus Germanicis intellexi. Ursus est dives, vel clericus, vel mundanus, arbor est mundus, mel quod ibidem reperitur, significant mundi delitias, & divitias, & honores, malleus significat hujus mundi tribulationes, pali acuti sunt tormenta inferni, restis quæ tenet malleum, est justitia & providentia occulta, & æquitas divina, venator est Deus. Quia igitur ursi, id est, ambitiosi vident, quod in arboribus, id e. in dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam mundanis est mel divitiarum, & delitiarum temporalium, pro apibus, id est, pro mundi pauperibus congregatum, ideo totis affectibus illuc scandunt, quia scilicet procurant quod promoveantur ad officia dignitatum, & sic fit quod mella pauperum devorent & consumant, scilicet in suis pompis, & expensis excessivis, sicut ad litteram patet de malis Ecclesiasticis, & pomposis. Proverbior. 24. *Comede fili mel, quia bonum est.* Quia igitur Deus videt, quod ursi, id e. mundi divites, & avari mirabiliter, & immoderate diligunt mella mundanæ prosperitatis, & quod propter ipsa in hujus mundi arbore non cessant apes, id e. vicinos & pauperes molestare, apposuit ibi malleum temporalium tribulationum, ut sic scilicet ab hujusmodi delitiis indebitis homines retrahantur, utpote quia facit eos infirmari, vel tribulari, & tunc cessant aliquantulum, & ad Deum per pœnitentiam se convertunt, & sic malleum tribulationum à se rejiciunt & elongant, inquantum divina bonitas sibi parcit. Sed quia statim ad mel iterato, i.e. an mundi delitias & divitias se convertunt, scilicet quando sanantur, & quando tribulatio recedit, ideo redit malleus divinæ justitiæ, & eos per tribulationem, & infirmitatem durius percutit atque ferit, ita quod iterum promittunt emendare, & pœnitent sicut prius, & ideo sæpe accidit, quod iterum liberentur, & sic frequenter Dei pietas eis parcit. Sed quia semper reiterant vias malas, nec propter Dei percussionem cessant à mundi delectabilibus, & à vitiis, & à peccatis, & ideo ultimo percutit gravius, quia scilicet dat eis mortem, & sic cadunt super palos acutos, id e. inferius in inferno super acutiem tormentorum, ubi perpetuo vulnerantur, moriuntur & occiduntur. Et ideo talibus dicitur Hierem. 2. *Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.* Et 2. Petr. 3. *Patienter enim expectat Deus, nolens aliquem perire.* Ursus secundum 16
Solinum, si mandragoram comederit, moritur, verumtamen si formicas postea comedat, liberatur. Mandragora quæ facit dormire, significat mundi prosperitatem, quæ soporat hominem in peccatis: Ursus autem significat peccatorem, vel hominem imperfectum, cujus caput, id.e. ratio valde debilis est, & infirma. Formicæ autem significant viros justos, & bonos, & diligentes activos. Proverbiorum 6 *Vade ad formicam ô piger, &c.* Dico ergo, quod mandragora herba, i.e. bona prosperitas ursis, i.e. imperfectis hominibus & discretione carentibus est lethalis, quia scilicet cum ipsa uti nesciant, solet ipsis multorum criminum esse causa. Prov. 1. *Prosperitas stultorum perdet eos.* Verumtamen si comedunt, i. e. si sibi incorporant formicas, id est, viros justos, & bonos activos, ipsos scilicet imitando, & circa vitam activam cum diligentia laborando, tunc recipiunt medicinam, & tunc mundi prosperitas nunquam nocet. Igitur juxta illud prædictum, *Vade ad formicam ô piger, & considera vias, & disce sapientiam.* Vel si vis per formicam intellige virtutem diligentiæ, vel prudentiæ, vel vitam activam, &c. Ursus caput habet debilissimum secundum Plinium, ubi supra, & ideo si in capite percutitur, faciliter superatur. Unde audivi modum venandi 17
ursos satis notabilem in partibus Arvernorum. Ibat enim puer cum parvula clava, & sacculo cinere pleno ad locum ubi sciebat ursum latere, quem videns ursus statim veniebat ut luderet cum eodem, valde enim appetit ludere, potissime cum pueris, igitur cum ludendo puerum amplexatur, projicit puer cinerem in oculos ejus ad ipsum interficiendum sine mora. Ursus est diabolus vel peccatum, cujus procul dubio caput, i.e. ingressus, scilicet suggestio & cogitatio quam immittit, debilis, & ideo si ibidem percutitur, i.e. si peccato vel diabolo in principio obvietur, faciliter superatur. Igitur si iste credens te puerum, i. e. simplicem & ignarum, nitatur tecum ludere, ubique applaudere, & te decipere, statim percute eum in capite, suggestioni primariæ fortiter resistendo Exemplo illius ancillæ, quæ cum fragmento molæ percussit Abimelech in capite, & occidit, &c. Judic. 9. Expone. Objice ei cinerem pœnitentiæ, vel memoriam mortis tuæ, & sic ipsum poteris superare. Figura de puero David, qui dicit de ipso 1. Reg. 17. *Nam leonem, & ursum interfeci ego servus tuus.*

CAP. CIX.

De Ursa.

VRsa est bestia sævissima, & maxime quando catuli rapiun- 1
tur. Nam catulos miro modo diligit, nutrit diligentius atque lambit, & contra persequentes pro viribus se exponit. Sic Ecclesia vel prælatus debet subditos diligere, & eos dictis verbis, & exemplis enutrire, et contra mundi tyrannos, & eorum persecutores totis viribus contraire. Vel ursa est dives, qui filios suos, id est, divitias quas genuit acquirendo, multum diligit, et custodit, ipsasque enutrit multiplicando, et ideo quando ei rapiuntur, furantur vel extorquentur, quasi rabidus efficitur per tristitiam et favorem, quia teste Gregorio, sine dolore non perditur, quod cum tanto amoris desiderio possidetur. Et sicut pa- 2
tet pro hujusmodi filiis pugnant, et litigant, et debellant. Ursa amoris tempore se occultat, et ibi cum masculo videri ab aliis amoris tempore erubescit, ibique fœtus perficit atque nutrit, secundum Plin. libr. 7. Sic vere anima quando cum masculo Christo conjungitur, per fidem & dilectionem, si ab ipso vult concipere per gratiam, & devotionem, & parere per bonam operationem, ipsa se debet occultare per humilitatem, & nulli præterquam isti viro suo Christo se ostendere per vanitatem. Unde Matt. 6. *Intra in cubiculum tuum, & claude ostia tua super te.* Vide alias supra de Urso. Secund. Plin. l. 11. c. 73. Ursus & ursa non bibunt, 3
sicut alia animalia, quæ habent serratos dentes, scil. lambendo, nec sorbent sicut habentia continuos, sed aquam mordendo vorant. Tales recte sunt detractores, qui aquam sacræ scripturæ prædicationis, & doctrinæ non bibunt, scilicet recipiendo vel sibi incorporando, sed vere illam mordent, et devorant,

vorant, de prædicatoribus, & eorum sermonibus detrahendo. Expone si vis aliter, sicut supra de animalibus in generali, & dic quod aquæ sunt divitiæ, quas avari, & tyranni mordendo, & rapiendo rapiunt, & acquirunt. Isti enim sunt sicut cerastes, *qui mordet ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro*. Genes. 49.

Cap. CX.

De Vulpe.

VUlpes dicitur quasi volipes, est enim volubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus incessiva, semper etiam claudicat propter dextrorum crurum brevitatem. Nam ejus crura dextra sunt aliis breviora, pellem habet mirabiliter villosam, & caudam, quam in ore canum ab eis arctata projicit, invenientes pilos reputantes se delusos, sibi spatium tribuunt fugiendi. Loca subterranea habitat, & bestias domesticas plus infestat, quam silvestres. Est autem amica corvi, & ideo corvus pugnat pro ea contra taxum, secundum Isidorum libro 21. Recte charissimi tales sunt usurarii, & viri fraudulenti, malitiosi & avari, quia in suis contractibus & actibus non recte, sed tortuose, fallaciter scilicet & cautelose incedere dignoscuntur. Dexter enim pes, id est, intentio semper claudicat, semper enim claudicant per falsitatem, quia loquendo & operando semper unum ostendunt, & aliud intendunt. Exemplifica de pauperibus, quomodo ab eis decipiuntur per fallas promissiones. Ideo illis dicitur illud. 3. Reg. 18. *Usquequo claudicatis in duas partes?* Pellis autem istorum, i. e. substantia temporalis est multum villosa, id est, pilis & villis divitiarum undique circumsepta, & maxime cauda, id est, finis vitæ suæ, & ideo quando à canibus, id est, mundi principibus persequuntur, replent os eorum pilis, id est, muneribus atque donis, quæ pravis judicibus offerunt, quibus inventis statim eos deserunt, & dimittunt, quia *Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum*. Deut. 16 Sed talibus munerum acceptoribus per Propheram Dominus comminatur dicens *Væ qui justificatis impium pro muneribus*. Esa. 5. Isti loca subterranea inhabitant, quia vere in terra, id e. in amore terrenorum totaliter se involvunt; & bestias domesticas, scilicet pauperes, & agricolas plusquam silvestres, id est, plusquam alios raptores odiunt, & infestant, quia *viri impii oderunt simplicem*. Proverb. 29. Corvus autem, id est, mundi clamosi, causidici & advocati talium sunt amici, scilicet propter dona quæ percipiunt ab eisdem, & pro istis pugnant contra taxum, i. e. contra pauperes, & ideo eorum auxilio prævalent contra omnes. *Impius prævalet adversus justum*. Abac. 1. Exemplica bene, quomodo tales advocati, & judices fovent tales. Vel per vulpem intelligo advocatos, & dic sicut supra. Per corvum autem intelligo mundi principes, & prælatos. Vel ista vulpes est diabolus, qui tortuose incedit, per diversas circumstantias tentando, & ideo dicitur *coluber tortuosus*. Job. 26. Et iste loca subterranea inhabitat, id est, corda avarorum, quæ semper sunt sub terra per terrenorum amorem, & plus infestat in mundo isto per tribulationes domestica animalia, i. e. bonos, quam silvestria, i. e. peccatores. Naturale est odium inter vulpem & taxum, sicut supra patuit de taxo. Et si vis per istos intellige malos, quorum alter alterii invidet, & locum ejus occupat, sicut patet, & cætera vide ibi quia *inter superbos semper jurgia sunt*. Prov. 13. Item secundum Isid. ibidem, vulpes est animal fraudulentum, semper tortuose incedens; & semper claudicans pede dextro, quia crus dextrum habet brevius quam sinistrum. Et ista aliquando mortuam se fingit, & ideo dum aviculæ descendunt ad eam, sicut ad cadaver, ipsas statim devorat atq; rapit. Vulpes est hypocrita, pes dexter, est interior intentio; sinister, exterior ficta perfectio. Isti igitur tortuose, i. e. cautelose & malitiose in actibus suis semper incedunt, quia nunquam aut raro recte vadunt, scil. per veritatem. *Ambulavit non recte*. 2. Paralipom. 21. Pes enim eorum dexter, i. e. intentio semper claudicat, quia scil. quicquid dicant vel quicquid faciant exterius, tamen aliud intendunt vel excogitant interius. Et ideo cum tales sint fraudulenti, cautelosi & malitiosi fingunt se mortuos, id e. per pœnitentiam mortificatos, & sic aviculæ, id e. alii homines simplices, qui sunt in Ecclesia vel in religione, istos frequentant & honorant, & ipsos quandoq; ad statum prælationis promovent, & exaltant, quod cum factum fuerit pro certo illos devorant & molestant, & sic se vivos manifestant. Ideo fabulose dicitur, quod rustici, qui in quadriga pullos portabant, invenientes vulpem, quam mortuam esse credebant, projecerunt eam cum pullis in quadriga, quæ statim incepit pullos devorare. Sic vere multi hypocritæ fingunt se mortuos, id e. humiles, & devotos, ut in quadriga prælationis ponantur, quo facto, statim pulli, id est, subditis incipiunt esse intolerabiles, & perversi, quod utiq; patet de religiosis ad prælationem sublimatis. Nam ut dicitur Eccl. 19. *Est qui inequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo*. Vel dic, quod aviculæ significant juvenculas mulieres, quædam ad falsas religiones accedunt, scil. pro confessione, vel alio remedio salutari, statim eas rapere nituntur per verba, & suggestiones, & eas occidunt per malos consensus & operationes. Ideo bene dicitur, *Attendite à falsis prophetis*. Matth. 7. & Ezech. 13. *Prophetæ tui sicut vulpes in deserto erant*. Vulpes est animal gulosum, & ideo filios generat cœcos; & nota rationem, quare omne animal gulosum generat filios imperfectos, sicut supra de animalibus in generali, & expone sicut ibi. Vulpes secundum Isidorũ, est animal fœtidum, & corruptum, & ideo loca, quæ habitat reddit sterilia, & corrupta, guttur & ventrem habet album & delicatum, caudam autem & tergum habet rufum, anhelitum habet fœtidum, & morsum aliquantulum venenosum, ut dicit Plinius. Tales etiam sunt detractores, & luxuriosi, & hypocritæ, & hæretici, qui quamvis sunt rufi in dorso, id est, in exteriori apparentia, & burelli, scil. quantum ad habitus asperitatem, sunt tamen delicati, & molles in gutture, quantum ad gastrimargiam, & voluptatem, in ventre quantum ad luxuriam, & quia sunt corrupti, & fœtidi per vitia & peccata, ideo alios per mala verba sua, & exempla inficiunt, & corrumpunt, & hoc quia anhelitus suus, i. e. verbum, & mala suggestio fœtet, quantum scilicet ad infamiam aliorum, quæ ab ore suo egreditur, & morsus, id est, mala detractio, aliis similiter est venenum. Psal. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt, &c.* Ideo 1. ad Cor. 5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Ubi dicit Chrys. Fermentum in pasta est hæreticus in Ecclesia. Vel potest dici de diabolo, cujus morsus, id est, tentatio, & anhelitus, id est, suggestio aliis sunt venena. Nam quia corruptus est per malitiam & peccatum, ideo alios per quos transit, inficit & corrumpit similiter per peccatum, & ipsos facit steriles, & à fructu bonorum operum vacuos, & inanes, &c. Vulpes quando à canibus persequitur, & arctatur, mingit in cauda sua villosa, & urinam fœtentem contra canes projicit, quod abhorrens multitudo canum, ab ea aliquantulum se elongat, & fugienti spatium sibi præstat, secundum Plinium. Sic vere quando canes, id est prælati, & prædicatores persequuntur vulpes, id est, mundi peccatores, scilicet puniendo & corrigendo, & arguendo, & contra eos prædicando, & tunc pro certo contra eos projiciunt, urinam suam, scil. mala verba, & detractoria, fœtida & diffamatoria, & sic aliquando canis, id e. prædicator vel prælatus timens fœtorem urinæ suæ, id e. infamiam verborum suorum, dimittit eos, scilicet incorrectos, & impunitos. Nulli enim dubium, quin mali sæpe suos infament correctores, quia *non amat pestilens eum qui se corripit*. Prov. 15. Vel per urinam intellige dona & munera, quæ projecta in oculis canum, id est, judicum, faciunt eos cessare, ue vulpes, id est, usurarios & divites persequantur. *Munera enim excæcant oculos sapientum*. Deuter. 16. Licet vulpes sit in pluribus inutilis, In multis tamen utilis reperitur, secundũ exercitium medicinæ, quia adeps ipsius, & medulla valent contra profluvium capillorum, sanguis ejus est diureticus, & ideo valet ad frangendum lapidem in vesica. Lingua ejus in annulo vel armilla portata facit, quod qui portat eam, non patiatur caliginem oculorum, secundum quod dicunt magi, ut dicit Plinius libro 28. cap. 10. ubi ponit de vulpe alias magorum plures opiniones, quas hic inferre non curavi. Expone sicut vis. Et ad hoc potest allegari, quia non est dare aliquem tam perversum, quin in pluribus sit utilis atque bonus. Vulpes (sicut dicit Plinius libro 8. c. 28. ubi agit de prænosticis animalium, cautissimum est animal ad pericula præcavẽda. Unde si super glacie sit transitura, solet autem ad glaciem applicare, & utrũ auditi possit tumultus aquæ subterlabentis, attendere, & sic de glaciei fortitudine judicare, si igitur glacies fortis est, transit, si vero debilis, retro cedit. Glacies significat mundi status & prosperitatem vitæ, quæ pro certo facile frangitur. Igitur si fis glaciei te commissurus, & alicui statui, officio vel prosperitati crediturus, utpote quia ad dignitatem vel officium vocaris, adhibe aurem, & audi, quomodo tumultus aquæ sacræ Scripturæ clamat, tibi istam esse debilem atque vanam, igitur ab ingrediendo caveas, ne forte fracta glacie mundanæ prosperitatis, succumbas. Illi ergo glaciei,

ciei, i.e. illi statui te committe de quo potes perpendere, & sentire, quod te poterit substinere, & quod desuper poteris tute, & stabiliter vitam hujus vitæ transire, scilicet statum religionis vel paupertatis, vel etiam affectui cœlestis gloriæ, & æternæ refectionis, necnon fiduciæ Dei, & auxilio suæ protectionis. Ista enim sunt fundamenta solida, & non ficta. Item possumus dicere de amicis familiaribus & conjunctis, quia scilicet antequam nos eis committamus, debemus attendere, si sunt solidi, & fideles. Eccles. 6. *Si est tibi amicus in tentatione, posside eum, & non facile credas teipsum ei.*

Cap. CXI.

De Vermi.

1 VErmis dicitur à verrendo vel à vere, eo scilicet quod hinc inde ambulando se verrat, eo quod in vere exeat de lateribus, & de antris. Et generatur vermis aliquando ex sola humorum corruptione, aliquando ex sexuum commixtione, aliquando ex ovatione, ut pater in serpentibus, scorpionibus & tortucis, ut dicit Isid. lib. 12. Talis est peccator, qui in vere prosperitatis exit, insolescit & discurrit, & undiq; se vertit per vitia & peccata, & efficitur homo talis vermis aliquando ex humorum corruptione, i. e. ex propriis corruptis, malis affectionibus & carnalitatibus, aliquando ex sexuum commixtione, i.e. ex aliorum mala societate, aliquando ex aliorum ovatione, id est, ex malis ovis, id est, exemplis & operibus aliorum, juxta illud Esa.
2 59. *Quod confolum est, erumpet in regulum.* Diversa sunt genera vermium, quia quidam in herbis, & erucæ, quidam in arboribus, ut teredines, quidam in carnibus, ut madones, quidam in vestibus ut tineæ, quidam in animalibus, scilicet in visceribus, ut lumbrici, alii in manibus, ut chirones, alii in capitibus, ut pediculi, pulices seu lendes, quidam in fructibus ut gurguliones, quidam in arboribus, ut cantharides, quia scilicet sunt vermes virides & aurei, in fraxinis nascentes, qui ita corrosivæ sunt naturæ, quod statim sunt postulas generantes, & corrodendo cauteria facientes, qui omnes ex corruptis humoribus, in animalium corporibus interius vel exterius generantur. Sic vere secundum diversitatem hominum, producitur diversa quantitas seu qualitas peccatorum, quia in herbis, id est, in pauperibus & depressis generatur eruca corrodens, i. e. impatientia. In arboribus, i.e. in altis & elevatis prælatis, & principibus generatur teredo de terrens id est, superbia. In carnibus, id est, in carnalibus & deliciosis producitur mado ipsas carnes attenuans, hoc est, luxuria. In vestibus, id e. In religiosis & clericis, generatur tinea consumens, hoc est, invidia. In animalibus, id est, in personis bestialibus, generantur in ventre lumbrici gulæ & voluptatis, hoc est, gastrimargia. In capite, id est, in intentione generantur pediculi perversitatis, & falsitatis. In manibus, id est, in operibus generatur chyro hypocrisis & vanitatis. Vel in capite, id est, in prælatis generantur pediculi itæ & superbiæ. In manibus, id est, in militibus chyro vanæ gloriæ, qui facit eos prurire. In ventre, i. e. in aliis subditis lumbrici invidiæ, qui habent eos interius torquere. 2. Machab. 9. *Apprehendit eum dolor viscerum.* Circa etiam arbores, id est, homines superbos, scil. circa prælatos & principes generantur cantharides, id est, ballivi, corrosivi & alios cauterizantes per punctura rapinæ & sævitiæ, vel etiam circa eos fiunt corrosiones iræ & discordiæ. Vel etiam dic, quod sunt ut communiter detractores, & invidi corrolores. Et generaliter omnia talia generantur de pravis & corruptis humoribus, id est, affectionibus superfluis atque vanis. Ideo de talibus dicitur Actuum 12. *Consumptis à vermibus expiravit.* Sunt alii dicti terelõgi, qui vocantur vermes terræ, scilicet atheni, molles & lubrici,
3 quos venantur talpæ, & quibus pisces capiuntur, quando eis inescantur, & secundum Constantin. tales sunt utiles medicinæ. Vermes isti terrenæ sunt divitiæ, quæ sicut vermes cor per sollicitudinem corrodunt, quæ recte sunt quasi inescatio dæmonum pro piscibus, id est, pro hominibus capiendis, quæ tamen bene utentibus possunt esse remedium & juvamen. Unde Eccl. 13. *Bona est substantia, cui non est peccatum.* Sunt quidam vermes annulosi corporis, in quibus non sunt ossa vel cartilagines, spinæ vel sanguis, & omnes tales secundum Aristotelem in oleo moriuntur, & in aceto reviviscunt, & sunt aliqui, qui generantur, & generant, alii qui generantur, & non generant, ut Salamandra, & tales carent sexu. Et sic patet, quod diversimodæ naturæ vermium generantur. Sic vere inter homines sunt quidam annulosi & rotundi, scilicet mobiles, instabiles & insolentes, qui carent ossibus fortitudinis & perfectionis, spinis, id est, contrscientiæ remorsibus, & cartilagine flexibilis obedientiæ, & subjectionis, & sanguine pietatis, & compassionis, vel memoria divinæ passionis, & ideo tales quando sunt in oleo delitiarum, faciliter per peccatum, & maxime per luxuriam moriuntur, & tunc necesse est, quod per acetum, i.e. per acrem pœnitentiam reviviscant. Quidam etiam generantur per prædicationem, & generant per boni operis productionem, scil. boni activi, & pœnitentes. Alii autem licet generentur per conversionem ad pœnitentiam, non tamen generant per bonorum operum fœcunditatem, & hoc maxime Salamandræ, id est, cupidi, in igne avaritiæ viventes, & conversantes, quia vere tales cupidi & avariparum de bonis operibus generant, & producunt. *Ignis enim consumpsit speciosa deserti.* sicut dicitur Joel, 1. Sunt multæ species 4
vermium aliorum, scilicet muscæ sanguinem, & dulcia diligentes, in æstate apparentes, & in hyeme morientes, lucem amantes, & tenebras fugientes, & caput, & alas suas cum pedibus diligentissime pectinantes. Sic vere sunt malæ mulieres, quæ dulcedinem delitiarum diligunt, & in æstate prosperitatis homini apparent, si vero hyems, id est, status adversitatis & paupertatis ingruerit, tunc recedunt, lucem, id e. apparentiam, & publicum amant, & ibi apparere, & se ostendere semper volunt, & ad se pectinandũ, & ornandum vacant continue, & intendunt. Quæ etiam omnia de nostris juvenibus domicellis possumus dicere, qui in publico semper quærunt se ostendere, & se pectinare & depingere, & in tenebris & abscondito non manere. Quod etiam dic de hypocritis, qui in publico videri volunt, delitias amant, & conversationem suam depingunt, & more muscarum alios per detractionem molestant, & pungunt. Matth. 23. *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Alii sunt vermes dicti 5
multi pedes, parvuli, in locis humidis habitantes, qui tamen extensi multos pedes habere noscuntur, qui quando volunt, ita complicantur, quod unũ granum piscæ in rotunditate videntur. Tales sunt hypocritæ, quia vere cum pedes affectionum habent plurimos & immensos ita tamen sciunt se per hypocrisim complicare, quod nullos pedes, id est, nullas affectiones, videntur habere, nec aliquid terrenum diligere vel amare. Aliqui sunt 6
vermes, qui scarabei dicuntur, qui corio nigro vestiti, & quandoque cornuti, & alati volare noscuntur: hi circa stercora conversantes solent stercorum pilas cum pedibus volvere, volando mugitum facere, regem ut apes nõ solent habere, propter quod solent multis periculis subjacere, secundum Plinium. Istis negatus est aculeus, sicut ait, & quando aliquis non potest stercora voluere, ipse retrocedens post se trahit. Applica ista contra divites, & avaros, qui scilicet per malam conversationem sunt nigri, per superbiam alati, & per proterviam sunt cornuti, per jactantiam sunt cubantes, & per avaritiam sunt stercora, id est, mundi divitias amplexantes, ipsasque secum, & post se trahentes, & in cumulis aggregantes, & rege, i.e. rationis regimine sunt carentes. Thren. 4. *qui vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora.* Alii sunt vermes, qui spoliatores dicuntur, parvi admodum, 7
qui contra serpentes prævalere noscuntur, quapropter nomen istud sortiuntur. Videns enim spoliator serpentem dormire, solet quasi eum scalpendo, per spinam usque ad caput ascendere, & ibi moriendo eum invadere, & usq; ad interiora cerebri perforare. Serpens autem ipsum desuper sedentem, non potest expellere, & ideo necesse est ipsum succumbere & perire. Per serpentes intellige iniquos usurarios, advocatos, & malitiosos: per spoliatores autem intellige alios juniores subtiliores, & malevolos, quia scilicet sæpe fit, quod contra tales serpentes, & divites malos, quando ad senectutem veniunt, alii juniores causidici vel ballivi quanquam sint juvenes & pauperes, insignunt, qui ipsos litibus & exactionibus impetunt, & eos & eorum statum excerebrant & subvertunt. Vel dic de diabolo, qui quasi scal- 8
pendo, & delectando serpentem, id est, hominem invadit & cerebrum, id est, rationem ei tollit, ipsumque per peccatum confundit. Vel dic etiam de adulatoribus, qui scalpendo homini se adjungunt, & postea ipsum ad peccata trahentes, & cerebro, id e. debita discretione privantes, morti æternæ submittunt. Esa. 9. *Erunt, qui beatificant, seducentes, & qui beatificantur, præcipitati.* Vel dic, quod iste est Christus, qui per humanitatem vermis, id est, mortalis effectus, de serpente, id est, de diabolo triumphavit. Vel dic de ambitioso, qui adulando ingreditur, & cum se videt non posse deponi, non solum contra ipsum sustentatorem, sed contra prælatos insurgit. Alius est vermis, qui dicitur typula, qui

secun-

secundum librum de natura rerum, quadrupes est, & in terris, & aquis habitat, in quo istud est mirabile, quia super aquas sicco vestigio graditur, si etiam sub aqua detinetur invitus, non propter hoc suffocatur. Si vis, applica ista ad Christum, qui super aquas siccis pedibus ambulavit, *& in terra personaliter habitavit.* Baruch. 3. Postea in terris visus est. Vel dic, quod talis est vir perfectus, qui sc. super aquas divitiarū sicco vestigio ambulat, ipsas contemnendo, nec in eis immersis suffocatur, ipsas plus debito
10 diligendo. Exemplo Petri Apostoli, Matth. 14. qui ex præcepto Domini super aquas sine periculo ambulavit. Alius est vermis, qui dicitur vespa, qui quamvis videatur apibus similis, facit tamen ceras inutiles, & hoc quia non de floribus ipsas facit, diligit enim cadavera, quod non faciunt apes, acriter autem pungit, &c. Sic mali religiosi licet apibus, i.e. bonis religiosis sint in habitu similes, in ceris tamen, & in operibus sunt dissimiles, & hoc quia ceræ suorum operum sunt inutiles. Isti enim cadavera carnalitatis diligunt, flores autem bonorum documentorum, virtutum, & exemplorum contemnunt. Non possunt ergo bonas ceras, i. bona opera facere, qui nolunt flores, i. e. viros sanctos, & eorum documenta, & opera frequentare. Apes autem, id est, boni religiosi bonas ceras, & bona opera faciunt, quia bonos flores. i. bona bonorum exempla colligunt, & assumunt. Matt. 7. *Arbor bona bonos fructus facit, similiter & mala malos.* Sequitur. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Sap. 3. *Opera eorum opera inutilia.*
11 Est alius vermis dictus tabanus, gallice taon, & est illa grossa musca, quæ boves infestat, de qua dic, sicut supra de musca. Thamar est ille vermis, cum cujus sanguine Salomon lapides scidit, de quo vide infra de mundi mirabilibus. De aliis autem vermibus, scil. cynifibus, qui idem sunt quod culices, tineis, cynonymis, erucis & de papilionibus, bombycibus, pediculis, & aliis, vide in suis titulis specialibus in hoc libro.

Cap. CXII.

De Vermiculo.

1 VErmiculus à verme diminutive dicitur, qui in lignis & fructibus generatur, & alias terrebuntia appellatur, & secundum gloss. 2. Reg. 23. nihil eo mollius dum tangitur, nihil autem durius dum tangit, quia ligna durissima perforat. Ex ligno & fructibus, ex humo & humoribus generatur, & finita hyeme exterius progreditur, omnia amara fugit, in dulcibus delectatur, salsa & aromatica non lædit. Vilis est vermis flexibilis, & exanguis, ut dicit Plin. ejus extrema sunt gracilia, media grossiora. Talis est Christus per omnia, qui in lignis & fructibus, i. in virginis visceribus fuit ex suis humoribus, & ex purissimis sanguinibus generatus. Et finita hyeme infidelitatis, vel asperæ legis scriptæ, & adveniente vere, i. tempore gratiæ, de latebris suis, i. de ventre virginis egressus & cum hominibus est conversatus. Et ideo mollissimus per benignitatem, & misericordiam reperitur, quando per orationem, & veniæ implorationem ab aliquo tangitur, & palpatur. Unde 2. Reg. 23. *Et ipse tanquam teterrimus ligni vermiculus.* Veruntamen quando tangit, sc. in die judicii, quando reprobos puniet, tunc erit durissimus, & severissimus per justitiam, & severitatem, quia tunc ore suo sententiæ perforabit omnia ligna dura, id e. omnes illos, qui duri sunt per crudelitatem, & indevotionem, & incompassionem. Judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam. Jac. 2. Iste igitur omnia amara, id est, omnes qui sunt amari per vitia, & peccata, deserit atque fugit; in dulcibus autem, id e. in habentibus dulcem conscientiam delectatur, & illos qui sunt falsi per pœnitentiam, qui sunt aromatici per castitatem, & per bonam famam, non percutit, scilicet æternis jaculis, neque lædit. Extrema autem ejus, scilicet nativitas, & mors fuerunt valde gracilia, scilicet per humilitatem, & per paupertatem, quia pro certo tunc fuit vilis, & sine sanguine, scilicet in passione. *Vidimus eum, & non erat aspectus.* Esa. 53. Ideo ipse dicebat illud Psal. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Vel dic econverso de diabolo, qui licet sit mollis, & vilis, tamen ligna dura, id est, constantes, & perfectos tentationibus perforat, & in vere, id est, in prosperitate magis tentat, flexibilis est per falsitatem, dulcia, id est, delitiosos diligit, amara autem, id est, contritos, salsa, id est, pœnitentes vel sapientes, aromatica, id est, castos, non potest lædere. Et est sine sanguine, id est, sine pietate, & occulte mordet arborem, id e. bonam personam per tentationem, & consumit, audito autem sonitu, i. prædicatione latescit, nam inter vermes & sensus gustus, & auditus, secundum Plin. Inter vermes est differentiā, quia alii unguibus & rostris rapiunt, alii acumine excavant, alii sorbent, alii sugunt, alii vomunt, alii mandunt, alii etiam quotidie non cessant distrahere, & rapere, terram fodere vel sulcare, ut dicit Plin. l. 10. c. 71. Sic vere inter peccatores est differentia, quia vere alii ore, i. verbis rapiunt, ut sunt causidici, alii unguibus, i. manibus, ut principes, & ballivi, alii fugiunt ut adulatores, alii sorbent, ut publici raptores, alii terram, id est, terrena fodiunt, ut avari & mercatores. Et sic patet, quod diversimode quærunt temporalia peccatores. *Unusquisque enim proprium habet donum, alius sic, alius autem sic.* 1. ad Cor. 7. Vide supra de Teredine.

Cap. CXIII.

De Vipera.

1 VIpera secund. Isid. l. 12. sic est dicta, eo quod vi pariat, nam (ut dicit Avicenna) hæc in seipsa concipit multitudinem filiorum, sc. viginti, qui propter gulositatem totum humorem, & nutrimentum matris sugunt, & bibunt, & quia eis non sufficit paucus humor, ideo partum debitum, & naturæ solutionem non expectantes, corrosis matris lateribus vi erumpunt, ut dicit Isid. ibid. & etiam Avicenna & Solin. Plin. vero l. 10. c. 62. dicit, quod vipera ova in utero concipit, quæ intra ventrem infra triduum excludit, catulosque singulos diebus singulis parturit, & emittit, alii autem tarditatis impatientes, prorumpunt per latera occisa parente. Vipera est religio vel Ecclesia, venter ejus est claustrum, humor istius ventris est devotio, lectio & temporalium sustentatio, filii ejus subditi sunt ambitiosi. Vipera ergo, id est, Ecclesia vel religio in ventre, id est, in suo claustro recipit, & concipit multos filios, i. multos malos subditos, & ambitiosos, quia *stultorum infinitus est numerus.* Eccl. 1. Sed pro certo istis malis filiis non sufficit hodie humor ventris, i. humor devotionis, & servitii divini, & victus sufficientis, imo vere sunt ita gulosi per avaritiam & ambitionem, quod ipsi summe cupiunt exire ventrem, & exire claustrum, habere sc. aliquod beneficium extra, & ideo ipsi non expectant, quod mater sua, i. religio eos emittat, & pariat, id est, quod eos promoveat ad aliquod exterius beneficium vel præbendam, secundum merita personarum, imo pro certo ante tempus debitum volunt exire, & propter hoc ventrem matris, id est, claustrales observantias corrodunt, & exeunt per appellationem, & turbationem, & sic matrem, id est, religionem, vel Ecclesiam per lites, & per expensas dissipant, & consumunt, sicut patet ad sensum, quia per lites ambitiosorum multæ religiones sunt pauperes, & consumptæ. Ideo Baruch. 4. *Exacerbastis eum, qui nutrivit vos, & contristatis nutricem vestram Hierusalem.* Act. 7. *Genimina viperarum, quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri?* Fig. de Jacob & Esau. in utero pugnantibus, &c. Dicitur (prout dicit idem Isid.) quod vipera
2 masculus generando, per os suum semen in os fœminæ projicit, illa autem voluptate libidinis in rabiem convertitur, & caput maris dentibus truncat, sic dicit Plinius lib. 10. cap. 26. sed hoc non impune, quia filii concepti ventrem matris corrodunt, & exeunt, & sic necessario mater moritur pariendo, sicut masculus perierat generando, ut dicit Isidorus ibidem libr. 12. Et hoc (ut dicunt Solinus & Plinius) facit natura, ne pestiferum semen nimis multiplicetur. Masculus est malus suggestor, scilicet diabolus, hæreticus, vel malus doctor vel prædicator, fœmina autem anima, vel simplex subditus. Isti igitur masculi cum ore suo, id est, cum malis verbis, & suggestionibus ponunt in ore fœmellæ, id est, in corde auditorum semen suum, id est, malam doctrinam vel tentationem, & sic ipsi concipiunt fœtus suos, scilicet mala opera, & mala proposita per cogitationem, & ipsa in ventre fovent per delectationem, sed vere dum ista pariuntur, & emittuntur per consensum, & operationem, ipsi moriuntur, scilicet per peccatum mortale, & vita gratiæ spoliantur, & sic parentes, id est, mali suggestores moriuntur per peccatum mortale taliter generando, isti autem moriuntur fœtus malorum operum emittendo Psal. 7. *Conceperunt dolorem, & peperunt iniquitatem.* Est quædam species viperæ quæ dicitur tyrus,
3 ex qua fit tyriaca, quæ est remedium contra venenum. Nam serpens primo apprehenditur, & cum virga diutius verberatur, & tunc venenum totum descendit ad caudam, quæ tunc ei præscinditur, & sic de reliquo tyriaca præparatur, & secundum Plinium tyrus in India reperitur. Sic vere chariissimi, quandoq; accidit, quod quidam sunt sicut tyrus, scilicet venenosi pervitia & peccata, qui habent caudam longam, id e. spem longæ vi-

tæ in futuro, sed pro certo Deus volens facere tyraicam, & contra peccata, & vitia medicinam, quando scilicet vult eos convertere, verberat eos, scilicet cum virga tribulationum, & correctionum, & postea caudam, id est, spem longæ vitæ eis abscindit, quia scilicet facit eos cogitare de morte & sic cessante veneno peccatorum, vita sua exemplis & doctrina aliis efficitur medicina. Istud maxime patuit in Tyro Judææ, id est, in beato Paulo, qui fuit de genere Judæorum, qui primo fuit venenosus per peccatum, sicut ipse dicit 1. ad Tim. 1. *Primo fuit persecutor & blasphemus, &c.* sed percussus à Domino virga tribulationum, scil. cœcitate (Actuum 9.) factus est aliis medicina, per doctrinam & exempla, sicut ipse dicit 1. ad Cor. 4. *Spectaculum facti sumus mundo, &c.* Secund. Plin. l. 8. c. 39. vipera sola inter serpentes 4
in terræ cavernis latitat, cæteræ autem in saxorum & arborum convitatibus se abscondunt. Nam vipera adveniente hyeme venenum evomit, & in terra se occultat, sed vere adveniente, & æstate terram exit, & venenum in ea generatur, & perniciosior fit, quam ante. Sic vere multi sunt viperei peccatores, qui quando venit hyems, id est, aliqua tribulatio vel infirmitas, tunc vere quandoque accidit, quod ipsi evomunt venenum peccatorum suorum, & in terra, id est, in pœnitentia & humilitate, & in memoria mortis se abscondunt, cessando scilicet à vitiis & à peccatis confitentur, & faciunt testamentũ, & proponunt se emendare; sed vere quando cessat hyems illius infirmitatis, quando scilicet venit ver, id est, tempus prosperitatis & sanitatis, tunc iterum crescit in eis venenum peccatorum, & exeunt de terra, id est, de statu pœnitentiæ & humilitatis, & de mortis memoria, & sic efficiuntur pejores, quam ante, id est magis peccatores, & raptores, & avari. Ideo dicitur Eccl. 20. *Est qui pra inopia vetatur* 5
peccare, & si invenerit tempus, malefaciet. Secuud. Plin. vipera quando in hyeme dormivit in terra, & vider visum suum hebetatum, exit in vere cavernam, & fœniculum comedens, illinit oculos suos succo ejus, & sic visum recuperat, & vigorem. Sic vere anima Christiana quando dormit, & delectatur in terra, id est, in negotiis terrenis, in hyeme, id est, in tempore peccati & indevotionis, ipsa pro certo hebetatur per indevotionem & indiscretionem, quia vere mundi negotia, & somnus delitiarum, & peccatorum hebetant oculos intellectus. Et ideo in vere, id est, in tempore gratiæ debet exire per confessionem, & fœniculum comedere, id est, sacram doctrinam & prædicationem, & sic poterit oculos intellectus clarificare per scientiam, & discre- 6
tionem. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas*, Apoc. 3. Vipera secundum Arist. l. 8. c. 17. pellem mutat, successive, totam in una die, & se ita renovat, quod est quasi exitus embrionis, & incipit à capite. Sic vere anima, quando habet pellem veterem, id e. malam conversationem, ipsa debet eam deponere per confessionem, & se per pœnitentiam renovare, sed ista renovatio debet fieri à capite, id est, à principio vitæ, quia scilicet quando homo confitetur, debet incipere à capite, id est, à tempore juventutis, & omnia residua totaliter explicare, unde Psal. 102. *Renovabitur* 7
ut aquilæ juventus tua. Vide supra de Angust. ubi invenies modum renovationis secundum Physol. Item Arist. l. 8. c. 29. dicit, quod invĕitur parvus serpens, quem omnes serpentes fugiunt, quamquam magni; qui quando aliquem mordet, statim in circuitu morsus omnia alia putrefiunt. In India etiam (ut dicit) est serpens modicus, contra cujus morsum non reperit aliquis medicinam. Tales sunt malitiosi, qui licet sint parvi, quantum ad potentiam secularem, tamen à magnis personis timentur, & verentur, sicut patet in causidicis, detractoribus, & perversis hominibus, qui ab omnibus timentur, & hoc quia quando aliquem mordent per detractionem, statim faciunt eum putrescere per infamiam, & vilem reputationem. Et illi serpentes qui sunt de India (quæ interpretatur confessio) id est, illi qui sub specie confessionis diffamant alios confitentes, pessimi sunt. *Si mordeat serpens in silentio, &c.* Eccl. 10. Secundum Ambros. in hexameron, est quoddam genus viperæ, quæ cum voluntatem coeundi habet, murenæ copulam requirit, progrediturq; ad littus aquæ, ubi credit murenulam latitare, & ipsam sibilo evocat, & provocat ad amplexum, sed post expleto coitu, iterato revertitur ad venenum, & ipso resumpto revertitur ad cavernam, & sic murena concipit, non tamen fœtum venenosum ad modum serpentis, sed bonum atque congruum, sicut ipsa. Vipera est malus. & hypocrita, vel quæstuarius prædicator, venenum sunt mala & inhonesta verba sua, murena est simplex & devota persona. Isti ergo viperei & hypocritæ prædicatores volentes, quod murena, id est, boni sæculares eis copulentur, & conjungantur per affectum, hoc est dictum, quando volunt acquirere eorum benevolentiam & favorem, sibilant per prædicationem, bonã & honestam locutionem, & dimittunt venenum, id est, pessima verba sua, & ideo murenæ, id est, simplices sæculares audito sibilo suæ prædicationis, statim adsunt, & eildem per amorem conjunguntur & copulantur. Sed vere ista vipera, id est, iste hypocrita statim post illum coitum, id est, post actum prædicationis, quando scilicet recessit murena, id est, quando est in absentia aliorum, tunc vere venenum suum, id est, statum & verba infamiæ, & peccata iterum recipit & resumit. *Canis reversus ad vomitum.* Prover. 26. Veruntamen murena, id est, simplices, qui ab istis viperis fœtum boni proposiri conceperunt, non faciunt propter hoc fœtus venenosos, id est, opera mala, sed bona, congrua & honesta, & hoc quia non conceperunt ex prædicatorum malorum operibus, sed ex suis verbis bonis, juxta illud: *Quæ dicuntur vobis, servate & facite, quæ autem faciunt, nolite facere,* Matth. 23. Vel dic, quod serpens est peccator, murena est corpus Christi in Sacramento. Ad istam igitur murenam attrahendam in paschate, vipera, id est, peccator sibilat per orationem, & venenum, id est, peccatum evomit per confessionem, & sic ad copulam ejus admittitur per sacramentalem communionem, sed vere quando cessat ista copula, scilicet statim post pascha, tunc ad venenum evomitum, id est, ad peccata confessa & dimissa iterum revertitur. Judic. 10. *Filii Israel peccatis veteribus jungentes nova, &c.* Eccl. 34. *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid prodest ei nisi labor?* Istud patet, quia statim post pascha efficiuntur luxuriosi & cupidi sicut ante. Vel dic, quod vipera est diabolus, qui sibilo suo, id est, suis malis suggestionibus & tentationibus provocat murenam, id est, animam, quæ est in aqua, id est, in statu gratiæ, ut exinde exiens sibi per peccatum mortale conjungatur, & cum ea fornicetur, quod sæpe misera murena, id est, anima facit, & ipsum sequitur, & ei obedit. Proverb. 7. *Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam.* Vel vipera est luxuriosus, murena mulier, &c. sicut supra de diabolo. Vel expone de Dei Filio, & beata virgine, sicut habes in titulo de Murena. Vel expone de apostatis, quos suis suggestionibus diabolus extrahit de aqua devotionis, & de flumine religionis, ut cum eis in terra, id est, in bonis terrenis coeat per peccatum. Vel expone de conjugio, quia vere conjuges quando in simul conveniunt, debent omne venenum libidinis evomere, quia scilicet ad bonum finem debent illud opus, non ad libidinem ordinare. Secundum Plin. l. 29. c. 4. vipera quendam pretiosum la- 9
pidem deglutit territa, quem diligenter extrahunt Scythæ, & eo utuntur contra venenum. Sic vere diabolus aliquando deglutit, & sibi incorporat lapides pretiosos, scilicet viros justos & bonos, tamen Scythæ, id est, viri justi & prælati diligenter se extrahunt, & retrahunt de ventre diaboli, id est, de peccato, & sic efficiuntur per bonam vitam remedia contra venenum, id est, contra vitia & peccata. Exemplum de Paulo, quia *lapis resolutus calore in æs vertitur.* Job 28. Ideo ipse de seipso dicit ad Gal. 1. *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit me per gratiam suam, &c.* Item idem ibidem dicit, si quem draco mo- 10
morderit vel aspis, caput viperæ appositum vulnus sanat, & econtrario caro aspidis attrahendo venenum viperæ, morsum sanat, & sic vix invenies ita magnum malum, quin ad aliquid sit bonum Eccl. 33. *Unum contra unum, duo contra duo. Cuncta enim fecit bona in tempore suo* Eccl. 39. Nam etiam ipsi mali sunt quandoque remedium contra alios malos, quia sicut dicitur ad Rom. 8. *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Vel potest allegari, quod contraria contrariis curantur. Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. In libro de agricultura chaldæa, cap. 50. dicitur, quod si vipera Smaragdum unum respicit, oculis exeuntibus visum perdit. Istud autem de illa vipera intelligitur, quæ caput ad glandis similitudinem gerit. Talis vipera videtur esse mundus, non potest enim Smaragdum, id est, hominem fœlicem, pretiosum & virtuosum respicere, quin oculi sui per invidiam lædantur, & quin cœcus, id est, desolatus & tristis efficiatur. Unde Seneca. Utinam oculi invidorum essent in omnibus civitatibus, ut de fœlicitatibus omnium torquerentur. Vel dic, quod Smaragdus est beata virgo, cujus scilicet præsentia viperam, id est, diabolum excœcat, in- 11
quantum vires ejus attenuat, &
enervat,

LIBER

LIBER VNDECIMVS.

De terra, & ejus partibus, necnon de gemmis, & lapidibus pretiosis, & primo de terra in generali.

CAP. I.

1 TErra secundum Isidorum in mundo est posita, & a centro cœli intervallis æqualibus separata. Et dicitur terra, quia teritur, & humus, quia humore maris, cui conjungitur, humectatur. Tellus etiam dicitur, eo quod fructus ejus tollimus. Arida autē dicitur, eo quod natura propria arida sit & sicca, vel quia araturæ & culturæ sit dedicata. Et dicitur Ops eo quod opem conferat mortalibus & creaturis, quas nutrit & sustentat, secundum Isido. lib. 4. cap. 1. Recte per omnia talis est beata virgo Maria, quia vere semper est in medio per sui interventionem, quia semper se ponit mediam, & concordiam Dei & hominum facit, & componit. Exech. 5. *Ista est Hierusalem, in medio gentium posui eam.* Est etiam semper in medio, quia est virtus, vel quia est æqualitas. Et ista dicitur terra, quia vere ipsa fuit paupertate, & tribulationibus semper trita. Humus etiam dicitur, quia vere semper fuit per devotionem, & gratiam humectata, & hoc quia cum mari, id est, cum Deo, vel cum amaritudine pœnitentiæ fuit per charitatis vinculum colligata. Qui fundavit terram super aquas. Dicitur etiam tellus, quia pro certo fructus ejus, scilicet gratiam, & misericordiam tollimus, & recipimus ab ea, quia *terra dedit fructum suum* Psal. 66. Et ideo dicitur Ops, quia opem & auxilium fert, & confert omnibus desolatis. Arida etiam dicitur, quia vere ista fuit sicca sine humore voluptatis per castitatem, & arata per pœnitentiæ austeritatem. *Vocavitque aridam terram.* Gen. 1. Vel pone de Ecclesia, quæ est in medio mundi, multis tribulationibus triturata, charismatum humoribus irrigata, donis ac virtutibus fœcundata, & ad opem cunctorum hominum dedicata. Vel potest exponi de prælato, qui debet esse medius per æquitatem, quia per acceptionem personarum non debet plus ad unam partem, quam ad alteram declinare.
2 Vel etiam de anima vel justo, qui debet esse in medio virtuositatis, &c. sicut supra. Secundum Basilium in Hexameron, terra est corpus fructiferum & fœcundum, sphæricum, elementorum infimum & medium, & ideo dicitur scabellum à scriptura, & mundi centrum à sapientibus est vocata; quia scilicet in terra impressum apparet vestigium Dei, i. e. sua sapientia, scilicet in creaturarum ipsius productione, sicut in scabello pedum, & more centri à circumferentia undique est æqualiter distincta, & mundi stabile fundamentum. Est enim naturaliter, quieta & immobilis, quo ad sui totum, frigida, sicca & corpulenta, licet in suis partibus recipiat sæpe motum. Sic vere prælatus, vel vir perfectus, vel etiam beata virgo fuit infima per humilitatem, media per concordantiæ unitatem, fructifera & fœcunda per gratiarum & virtutum multiplicitatem, per quam peccatores aluntur & nutriuntur, centrum & fundamentum stabile, & immobile per fidei firmitatem, & spei longanimitatem, frigida per divinum timorem reprimentem, & sicca per castitatis nitorem, corpulenta per perseverantiæ & firmitatis vigorem. Psalm. 103. *Qui fundasti terram super stabilitatem suam.* Et ideo ipsa fuit scabellum, quia vere Deus Pater in ipsa impressit vestigium & imaginem suam, id est, ipsum Filium benedictum, qui scilicet est *imago & sapientia Dei patris*, quia *Terra scabellum pedum meorum*, dicit Dominus Esa. 66. Et sic etiam dico, quod ipsa fuit quieta per pacem, concordiam & amorem, & sphærica per obedientiam & timorem. Et hæc fuit optime figurata in quadam imagine, quā antiqui terræ fecerunt, & dedicaverunt, quam almam matrem vocaverunt. Nam quia eam dicebant matrem esse deorum, ideo summis honoribus coluerunt, attendentes maximam terræ fœcunditatem & virtutem, & unam imaginem fœminam sibi fecerunt, quam almam matrem dixerunt, quæ corona turrium decorabatur, & ei leones domiti subjiciebantur, ipsam galli sequebantur, & ipsa in curru sedere fingebatur, & in manibus clavem, & tympanum portare videbatur, cujus aurigæ vibrabant gladios quos portabant, ut dicit Isidorus lib. 8. cap. 11. de diis gentium. Istam almam matrem dicebant, eo quod omnium animalium sit mater, principium, & origo, & quod omnia alat, & nutriat. Coronam habet turritam, eo quod turribus & civitatibus superpositis decoratur, leones sibi subjiciuntur, eo quod nullum sit tam ferox animal, quin in morte ei aliqualiter submittatur, ipsam galli sequebantur, quia etiam volucres cœli, terræ seminibus indigent, & ad eam descendunt gratia nutrimenti. Sedere etiam dicitur, quia fixa & immobilis perseverat, in curru vehibili trahitur & vehitur, quia in medio aliorum elementorum, quæ sunt mobilia, situatur, cunctis etiam se moventibus, terra penitus fixa manet. Ista clavem habere dicitur, quia in hyeme se claudit, in vere autem se aperit, & fructum emittit. Tympanum etiam habet ad significandum, quod dum ferramentis & ligonibus colitur, sonus & strepitus obauditur. Aurigæ autem ejus gladios portant ad significandum, quod pro terra acquirenda bella sæpè concitantur, in quibus gladii extrahuntur. Talis per omnia beata virgo dicitur, quia mater Filii Dei nuncupatur Alma Redemptoris mater. Mater etiam est & nutrix omnium peccatorum, & ideo leones tyranni, & peccatores, galli, id est, spirituales viri & angeli, & sancti ipsam sequuntur, honorant & venerantur, & fructibus suæ gratiæ & misericordiæ recreantur, Bernar. Maria omnibus anima est facta, & in ea peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiam invenit, &c. Et ista clavem habere dicitur, quia vere seipsam, vel terram paradisi cuicunque voluerit, aperit seu claudit. Habet enim clavem David, *qua claudit, & nemo aperit, & nemo claudit, &c.* Apocal. 3. Tympanum etiam portat, quia vere sonus laudis & jubili, & orationis in suis auribus continue est promendus. *Laudate eum in tympano & choro.* Et ista corona turrita insignitur, quia vere civitates & castra, religiones & conventus super ipsius spem & fiduciam sunt fundata, & omnia suis precibus sustinet & supportat. Et ista etiam cæteris motis sedere dicitur, quia vere dum Apostoli volverentur, & dubitarent in morte Christi per incredulitatem, ista tamen in fide fixa, & stabilis steterit & permansit. Et ideo aurigæ ipsius, id est, ipsius cultores, & devoti debent habere gladios in manibus, id est, opera virtuosa, ut suam acquirant gratiam, & conservent. *Gladii ancipites in manibus eorum, ut faciant vindictam in nationibus.* Isti etiam debent pugnare contra dæmones, vitia & peccata. Et potest de Deo dici, qui est pater & nutritor omnium, & turres, id est, mundi civitates, & status per suam providentiam dirigit & gubernat. Leones, id est, dæmones & peccatores, galli, id est, Angeli & boni eidem sunt subjecti, & cum omnia sint mobilia & variabilia, tamen invariabilis & immutabilis perseverat. Dic de cæteris sicut supra, Vel expone, si vis de bono prælato, qui debet esse aliorum mater & nutrix, stabilis, æquus, medius, habens clavem jurisdictionis, & ei etiam tyranni debent subjici. Vel de Ecclesia militante, quæ est vestigium Dei & scabellum, &c. Terra est corpus infimum summe à cœlo distans, immobile, opacum & obscurum, durum, grossum & corpulentum, frigidum & siccum, terpentum & animalium contentivum, divitiarum & fructuum præ elementis cæteris productivum, aratri & culturæ præ cæteris sustentativum, in maris medio permansivum. Recte talis est peccator, quia vere ab ipso cœlo, scilicet Deo, summe dividitur atque distat. Esa. 59. *Iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum.* Et tamen istius cœli influentiam, scilicet beneficia Dei temporalia & naturalia participiat atque sumit, quia scilicet *Deus facit Solem suum oriri super bonos & malos*, sicut dicitur Matt 5. Iste est ergo immobilis per pigritiam & tepiditatem, obscurus per ignorantiam & stoliditatem, durus per incompassionem, frigidus per indevotionem, siccus per humoris gratiæ privationem, grossus per superbiam & inflationem, corpulentus per pigritiæ & avaritiæ ponderationem, & etiam tales sunt pleni bestiis serpentibus, id est, carnalibus affectionibus & motibus, quę in carne sua serpunt, & culturæ, & labori, id est, mundi tribulationibus sunt dediti, quia *non est pax impiis*, dicit Dominus. Esa. 48. Et in medio maris, id est, in medio amaritudinis peccatorū sunt locati, vel in medio fluctuum hujus mundi. Ideo dicitur ibidem. *Impii tanquam mare fervens, quod quiescere non valet.* Sic isti à cunctis taptoribus conculcantur & contemnuntur; unde: *Transeunt bestiæ saltus & conculcaverunt carduum.* 4. Reg. 14. Sed pro certo licet isti sint tot & tantis vitiis pleni, tamē præ cæteris hominibus, fructibus & divitiis sunt repleti Ps. 63. *Impleta est terra possessione tua.* Sunt etiam immobiles & stabiles, quia vere non possunt moveri, scilicet de malo statu in bonum per quamcunquē correctionem, monitionem vel prædicationem, imo semper plus stabiliuntur per obstinationem Psal. 103. *Fundavit terram super stabilitatem suam, non inclinabitur, &c.* Terra in medio mari est sita, & frigidæ & siccæ est naturæ, aratrorum culturis scinditur & colitur, ut fructificet; à cœlo est remota & infimi, & vilissimi

omnium elementorum. Sic vere homo pœnitens est in medio maris, id est, amaræ contritionis; frigidus per divinum timorem, siccus per pœnitentiæ austeritatem, & infimus per humilitatem, & sui reputatione à cœlo, id est, à Deo remotus, & vilissimus reputatus, & ideo diversis culturis, id est, bonis operibus excolitur, ut sic per gratiam fructibus, id est, meritis fœcundetur, & à sterilitate vitiorum penitus liberetur, quia: *Qui operatur terram, saturabitur panibus.* Prov. 12. Et sic ipse potest dicere illud
5 Ezec. 27. *Perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita.* Terra est corpus sphæricum, respectu cœli minimum, & tamen in se maximum, & licet sit à cœlo remotum & infimum, tamen est influentiarum cœlestium receptivum, & ideo fœcundissimum inter cætera elementa reperitur. Nam cum sit in cœli medio, ideo ab eo recipit influentiam à qualibet sui parte, & sic multis, & diversis speciebus sensibilibus est ornata. Veruntamen ad hoc, quod fructificet, necesse est ut culturis, & laboribus exponatur, Sic vere boni & justi, infimi & humiles à cæteris calcati & contempti, licet sint minimi respectu cœli, id est, respectu Christi per humilitatem, tamen in se sunt maximi per virtutum multiplicitatem. Nam licet à cœlo & à paradiso, & à consortio Christi sint remoti in vita ista, tamen istius influentiam, scilicet Christi & sanctorum, per gratiam & devotionem recipiunt, & percipiunt undequaque, quia vere quælibet pars cœli, id est, quilibet sanctus, qui est in paradiso, in justos influit per orationem, & gratiæ impetrationem. 1. Reg. 18. *Ecce* (inquit) *places regi, & omnes servi ejus diligunt te.* Et ideo tales sunt fœcundi per bonorum operum productionem, & multiplicibus speciebus, scilicet gratiis & virtutibus sunt ornati. Et maxime quando culturis & laboribus pœnitentiæ sunt exculti. Et ideo dicitur Esa. 55. *Descendit imber, & nix de cœlo, & illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit.* Et isti sunt infimi per humilitatem, quia scilicet se cunctis reputant bassiores, & sphærici per obedientiæ velocitatem, & solidi per constantiæ firmitatem, unde Eccles. 1.
6 *Terra autem in æternum stat.* Licet cœlum à terra videatur summe distare, tamen in eam occulte influit, & est causa, quare ibi lapides & fructus generantur, & arbores. Sic vere licet aperte non videatur, tamen cœlum, id est, ipse Deus per suam occultã providentiam influit in homines terrenos, & est causa omnium, quæ in eis spiritualiter producuntur, quia secundum Hieron.
7 *Omnia providentia Dei aguntur.* Licet cœlum sit pulcherrimum, supremum & luminosum, tamen terra quæ est infima, secundum quid est nobilior, quia scilicet rebus sensibilibus & fructibus est ornata. Sic vere licet prælati & superiores sint elati per scientias & honores, tamen à fructu bonorum operum sunt steriles, & ideo terra, id est, subditi sunt hodie talibus meliores, quia licet careant lumine discretionis & sapientiæ, tamen fructibus
8 bonorum operum sunt fœcundi. Vel allega, si vis de clericis & laicis, vel de religiosis & secularibus. Terra est immobilis atque firma. Nam secundum Aristotelem, Terra est propriis æquilibrata ponderibus. Cum enim sit frigida & sicca, ideo omnes partes ejus tendunt, & moventur naturaliter versus centrum, ideo motu istarum partium circa centrum æquilabrata suspenditur, & sic stabilis & immobilis perseverat. Et cum (secundum Isidorum) sit corpus solidum, ideo anima ponderosa sine flexione sustinet & sustentat. Recte sic est de anima perfecta, quia ipsa vere debet esse immobilis, & stabilis per perseverantiam, & constantiæ fortitudinem & virtutem. Nam quia secum debet habere frigus divini timoris, quod omnia superflua reprimit & desiccat, ideo omnes partes ejus, id est, omnes affectus & voluntates debent tendere naturaliter, & ordinari ad centrum, id est, ad Deum, & circa eum suspendi per contemplationem & delectationem, & sic suis ponderibus adæquabitur, & perseverans, & stabilis stabit. Quia vere homo qui perfecte conjungitur cum centro Deo per charitatem, stabilis efficitur per constantiam & firmitatem. *Quis nos separabit à charitate Christi, neque mors, &c.* ad Roman. 8. Ideo Psal. 103. *Fundavit terram super stabilitatem suam.* Istud patet in beata virgine, quæ ita fuit stabilis per perseverantiæ & fidei firmitatem, quod in morte filii cunctis Apostolis per infidelitatem vacillantibus, nullatenus fuit mota. Et ideo sabbatho in honorem ipsius à carnibus alicubi jejunatur, quia in sabbatho paschæ Christo mortuo, ipsa fuit sola fidei fundamentum. Et ideo persona, quæ taliter est firmata, omne pondus tribulationis & tentationis potens est sustinere. *Omnia suffert, omnia sustinet.* 1. ad Corinth. 13. Vel dic de Ecclesia, quæ quia in centrum Deum est fundata per charitatem, ideo in fide firma & stabilis perseverat, licet quantum ad aliquas sui partes & personas, per errores & hæreses patiatur multotiens terræmotum. Terra mota est. Terra est fundamentum omnium
9 gravium, & omnia quæ sunt, moventur, præter terram, & quæcunque gravia mota, quando ad terram pervenerint, quietantur. Et ideo propter ejus notabiles effectus, gentiles ipsam antiquitus tanquam deam coluerunt, eo scilicet, quod omnia nutrit, omnia cibat, & in ea omnia vegetabilia radicantur & nutriuntur, & suis occultis humoribus vegetantur. Unde nullum vegetabile potest vivere, nisi in terra interius infigatur. Recte talis est Deus, qui pro certo est rerum omnium fundamentum, principium & origo, quia vere omnia alia sunt naturaliter mobilia & mutabilia præter ipsum, quia: *Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis.* Job. 15. Ipse autem est immobilis immutabilis & incorruptibilis. *Ego Dominus, & non mutor.* Malach. 3. Ideo Numer. 23. *Non est Deus ut homo, ut mentiatur, neque ut filius hominis, ut mutetur.* Et ideo ponderosa, id est, omnes homines virtuosi & maturi ad eum moventur per affectum, & in eo tantummodo quietantur, quando scilicet ei per gratiam in præsenti & in futuro per gloriam copulantur. Et ideo iste honorandus est, quia vere omnia cibat & nutrit, & temporaliter & spiritualiter, quia suis occultis humoribus, id est, per occultos modos suæ providentiæ, ipse nutrit & vegetat universa, quia *ipse dat semen seminanti, & panem comedenti.* 2. ad Corinth. 9. Unde vere nullus potest vivere per gratiam vel gloriam, nisi in eo per fidem & charitatem fuerit radicatus. *Ad odorem aquæ mittit radicem.* Job. 14. Et sicut terræ leones, & alia animalia in fine subjiciuntur, & ad terram revertuntur in morte, sic mundi principes Ecclesiæ fidei & potestati Dei. Vel dic de Ecclesia, in qua invenitur nutrimentum spiritualium gratiarum, & in qua homines radicantur, & nisi in fide ipsius fiunt plantari, nunquam vita gratiæ vel gloriæ vivunt. Vel dic de paradiso, ad quem omnia tendunt, & in eo à motu tribulationum omnium quietantur, & ibi cibantur, & nutriuntur, & per spem radicantur, & tamen invariabilis & immutabilis est. Et sicut pro acquirenda terra homines pugnant, sic pro acquirenda gloria paradisi, homines debent contra vitia & peccata dimicare. Unde 1. Mach. 3. *Pugnemus pro hereditate nostra.* Ideo de tali terra dicitur Deuter. 4. *Vos transibitis & possidebitis terram egregiam.* Terra in hyeme, frigore & gelu con-
10 stringitur, nive & glacie operitur, à fructibus & floribus denudatur, & ideo decore & decentia spoliatur, sed adveniente sole iterum innovatur, & virorem florum & arborum recuperat & decorem. Sic vere anima in tempore hyemis, id est, in statu peccati frigore indevotionis gelatur, induratur & stringitur per obstinationem, & incompassionem, & ideo fructibus & floribus, id est, gratiis & virtutibus spoliatur, & à decore perfectionis, honestatis & gratiæ spoliatur, nive tamen, id est, bonis temporalibus adornatur, quia scilicet mali plus quam boni divitiis fœcundantur, Job. 12. *Abundant tabernacula prædonum.* Sed pro certo quando ver gratiæ revertitur, & Sol Christus el per charitatem appropinquat, tunc recuperat virorem honestatis, flores bonarum cogitationum, & fructus bonarum operationum. *Producat terra herbam virentem, & facientem semen, &c.* Genes. 1.

Licet terra sit fixa, & stabilis secundum situm, summe tamen
11 est passibilis per effectum. Terra etiam licet exterius vilis appareat & deformis, intus tamen latitant multa pretiosa, scilicet lapides & metalla, quæ ibi per solis influentiam generantur. Sic vere boni & justi, & humiles, qui fixi sunt, & stabiles per gratiæ firmitatem, multa in hoc mundo patiuntur, quia more terræ calcantur ab aliis per contemptum, & terunturper tribulationem, quia: *Multæ sunt tribulationes justorum.* Psalm. 33. Fructibus, id est bonis temporalibus spoliantur per rapinas & excoriationes. Sed pro certo licet illi exterius videantur viles & depressi, interius tamen in conscientia pretiosis lapidibus, id est, gratiis & virtutibus sunt repleti, quæ per Christi influentiam in talibus producuntur, & in eis sub deformitate humilitatis occultantur. Matth. 25. *Abscondit talentum in terra.* Vel dic de insolentibus vel secularibus, qui licet habent turpem colorem, id est, levem conversationem, & licet quandoque exterius, quantum ad exteriorem apparentiam nullius sint momenti, tamen quandoque interius divinis charismatibus sunt repleti. Vel dic de rusticis, qui occultant divitias suas, quibus interius in domibus pleni sunt, licet calore deformi, id est, burellis vestibus sint induti. Licet terra exterius

frigida

frigida videatur, intus tamen aliquotiens magnis & igneis ardoribus inflammatur, sicut patet in monte Æthna in Sicilia, qui perpetuis incendiis semper spirat. Sic vere licet aliquando aliquis videatur exterius esse frigidus per indevotionem, sicut sunt leves & loquaces, aliquando tamen interius totus fervet & ardet per dilectionem, & ab eo exit ignis per bonam operationem. *Ignem veni mittere in terram.* Luc. 12. Vel dic de illis, qui videntur exterius esse humiles, & benigni, & pauperes spiritu, qui tamen interius ardore avaritiæ, malitia iræ & discordiæ sunt accensi. Eccles. 19. *Est, qui nequiter se humiliat.* Vel allega historialiter
13 de inferno. Terra licet naturaliter sit sicca, tamen undique mari cingitur, & suis brachiis percutitur, & vallatur, & per occultos meatus ejus aquis, & humoribus humectatur, & ne præ siccitate in pulverem reducatur, præservatur. Charissimi, per mare intelligo Deum, propter plenitudinem omnium bonorum, qui fluctibus tribulationum terram, id est, bonos percutit, sed per suam occultam providentiam humoribus consolationum ipsos interius irrigat, & humectat, quia *semper fecit cum tentatione proventum*, 1. ad Corinth. 10. Et quanto tales hujusmodi fluctibus amplius vapulant, tanto in bono per virtutem constantiæ solidantur. Licet terra sit naturaliter stabilis atque firma, aliquando
14 tamen discutitur vehementer, & movetur. Nam quando in ventre terræ vapor siccus & frigidus inclusus per adjunctionem igneam agitatur, tunc ipsam terram commovet, & generat terræmotum, & vapore exeunte, sonus atq; tonitruum auditur, ut dicit Aristot. lib. Meteororum 3. cap. 5. Sic vere charissimi spiritualiter, quando in terra, id est, in corde terreno peccatoris includitur vapor seu ventus, hoc est dictum, divina inspiratio Spiritus sancti, & quando ignis ferventis contritionis ibi adjungitur, tunc vere licet ista terra sit fixa & stabilis, hoc est dictum licet peccator sit durus, incorrigibilis & obstinatus in malo proposito, tamen per Dei gratiam movetur per sui status discussionem, auditur tonitruum per confessionem, exit vapor & fumus, id est, vitia & peccata, & terra, id est, corpus scinditur, & aperitur per pœnitentiam & afflictionem. Ideo Proverbiorum 5. *Per tria*, id est, per contritionem, confessionem & satisfactionem, *movetur terra*, id est, peccator scilicet à statu peccati in statum gratiæ. Psalm. 67. *Terra mota est, etenim cœli distillaverunt.* Vel dic aliter, quod scilicet quando in ventre & corde terræ, id est, peccatoris generatur vapor superbiæ, tunc vere ipsum movet per iram & præsumptionem, & elationem, & sic aperitur per jactantiam, & suorum actuum manifestationem, & tonitruum tribulationum & comminationum ab eo commovetur. *Vox tonitrui ejus verberavit terram.* Eccl. 43. Vel dic, quod quando terra, i.e. corpus superborum in morte finditur, tunc vere ventus superbiæ evaporat, & tonitruum æternæ condemnationis. & divinæ sententiæ in eis generatur. *Aperta est terra, & deglutivit Dathan.*
15 Quando diversi vapores, & venti in ventre terræ concluſi invicem concutiunt, tunc ibidem ex tali collisione sonus tonitrui generatur, & tandem per violentiam vaporum terra illa scinditur, & sic vapor ille exit. Et dicit Aristot. ibidem, quod in locis multarum cavernarum, & ubi est refluxus maris, generatur de facili terræmotus. Unde dicit, quod tempore Herculis in quibusdam Insulis, incepit elevari terra ad similitudinem collis, & postea scissus est mons ille, & exivit vapor fortis, qui destruxit proximam civitatem. Terra est religio vel Ecclesia, vapores ventosi sunt superbi religiosi & clerici, qui vere quando sunt in ventre terræ, id est, in claustro religionis, tunc non sunt contenti, loco & statu proprio, imo volunt exire, scilicet ad exteriora beneficia & officia, ad quæ cupiunt promoveri, & ideo alter contra alterum commovetur scilicet per iras, & discordias atque lites, divisiones & odia, & sic tonitruum, id est, vox appellationum emittitur, & auditur, vel etiam vox infamiæ & detractionum, & sic terra, & civitas, id est, illa Ecclesia vel religio eorum, rixis & discordiis dissipatur, & ipsi vapores, id est, ipsi mali, quasi violenter exeunt, scilicet prælationis officia occupando, & per lites & discordias beneficia acquirendo. Constat enim, quod per lites malorum religiones hodie destruuntur, ut talibus dicatur,
16 *Tu terram tuam dispersisti, tu populum tuum occidisti*, Esa. 14. Et hoc summe accidit in illis partibus, ubi est refluxus maris, id est, affluentia divitiarum, scilicet in religionibus, divitibus & tentatis. Quando efficitur terræmotus, semper accidit tenebrositas tegens Solem, & ante eum apparet ejus signum, scilicet nubes longa in cœlo, quæ videtur ad modum lineæ ante Solis ortum, secundum Aristotelem ibidem. Sic vere quando terra,

id est, peccator movetur per iram vel superbiam, tunc vere in eo oritur tenebrositas ignorantiæ, quæ tegit Solem, id est, claritatem sui intellectus, quia vere tales non videntur habere oculos, quia scilicet non vident fragilitatem propriam, infernum, &c. *Excæca cor populi hujus*, Esa. 6. Vel dic, quod quando terræmotus contritionis accidit, tunc ignorantia generatur, 17
quia scilicet *homo nescit, utrum amore vel odio dignus sit.* Eccles. 9. Accidit quandoque terræmotus in ecclipsi, quia quando per lunæ interpositionem solaris radius impeditur, ne perveniat ad aërem, tunc vapor, qui est causa terræmotus, non consumitur, & sic necessario generatur terræmotus, ut dicit idem. Sic vere quando inter nos & Solem justitiæ Christum interponitur luna, id est, mundi prosperitas per affectionem, tunc vere radius suæ gratiæ impeditur, ne ad aërem conscientiæ nostræ perveniat & attingat, & sic vapor superbiæ, in corde nostro non consumitur, sed per ejus augmentationem terræmotus tribulationis & iracundiæ, tonitruum comminationis & jactantiæ generatur. Vel vapor est tentatio, vel mala affectio, tonitruum est detractio vel infamia, vel mala operatio, &c. sicut 18
supra. Vel terræmotus est mors temporalis & æterna. Secundum Aristotelem in libr. vegetabilium, terræmotus non fit in locis exterius porosis & raris, quia vapor interior, qui est causa terræmotus, continue egreditur, & exhalat, quanquam ibi generatur, & sic non fit tanta vaporis congregatio, quod possit facere terræmotum. Sic vere licet multi vapores, id est, multa peccata congregentur in ventre, & conscientia peccatoris, tamen si sit porosus & fabulosus per pœnitentiam & confessionem, ut quia continue vapores emittit confitendo, nec in corde suo manere permittit, pro certo nunquam patietur mortis æternæ terræmotum, quia homo pronus ad confessionem, nunquam 19
patitur damnationem. Exemplifica bene, &c. In locis summe solidis atque firmis non accidit terræmotus, & hoc quia propter substantiæ soliditatem vapor nullus potest interius generari. cum non sit ibi concavitas, in qua possit contineri, secundum Aristotelem ibidem. Sic vere aliqui sunt firmi & stabiles per constantiæ & perseverantiæ, & fortitudinis firmitatem, & hoc tantum, quod in suis interioribus, id est, in conscientia & voluntate non generatur aliquis malus vapor, id est, mala affectio, superbia & peccatum, & pro certo talibus non accidit terræmotus, id est, damnatio sempiterna, quæ terram, id est, peccatorem concutit & deterret. *Fundavit terram super stabilitatem suã, & non inclinabitur, &c.* Et hoc quando interius in conscientia, & exterius in apparentia fortes sunt, & stabiles & rationabiles, 20
econtra de hypocritis, qui similes sunt montibus. &c. In locis montuosis secundum Aristotelem ibidem, sæpius accidit terræmotus, & hoc maxime in his, qui exterius sunt firmi & solidi, interius autem sunt cavernosi & spongiosi, quia tunc in concavitate aggregatur multus vapor, qui propter soliditatem superficiei vetatur exire, & sic fit cogitatio, & terra scinditur & movetur. Tales sunt hypocritæ, qui videntur esse montes, id est, elevati per contemplationem, & terrenorum contemptu, qui etiã sunt montes per superbiam & elationem. Nam licet exterius in apparentia videantur esse simul & stabiles, fortes scilicet & justi, tamen interius in conscientia sunt cavernosi, falsi scilicet & curvi, & à virtutibus inanes & vacui, & ideo pro certo tales patiuntur faciliter terræmotum, id est, damnationem æternam, & hoc quia vapor malus inclusus, id est, interiora vitia & peccata non exhalant per confessionem, nec exterius videntur propter soliditatem exteriorem, id est, propter apparentem perfectionem, & ideo ipsi sunt causa, quod terra ista movetur, & finaliter scinditur per concussionem mortis æternæ. Amos 3. *Circumietur, agitabitur & tribulabitur terra, &c.* Patet ergo ut communiter, quod terræmotus non accidit in locis, qui sunt tales in existentia, quales in apparentia, ut quia sunt ex toto rari & porosi, vel ex toto exterius, & interius solidi atq; firmi, sed in locis exterius solidis, interius autẽ concavis, consuevit accidere terræmotus. Sic vere motus apostasiæ, non accidit communiter in illis personis, quæ sunt tales, quales se ostendunt, scilicet in locis ratis, id est, in personis levibus, dum tamen sæpe evaporentur per confessionem, nec in locis solidis atq; firmis, id est, in justis & perfectis, quia in istis non otitur vapor tentationis, sed in montuosis & cavernosis, id est, in hypocritis, qui sunt extra fortes, & boni, interius concavi & inanes. In talibus, dico, consuevit accidere motus apostasiæ, quia tales facilius, quam alii moventur, & cadunt a statu proprio, quia Deus nolens, amplius sustinere hujusmodi

factiones, respicit terram, & facit eam tremere, &c. In aliis autem non accidit, nisi per violentiam, quia sicut terra licet stabilis aliquando movetur per fortem motum tonitrui à superioribus ventis, sic aliquando quantumcunque fortis sit persona, motus tamen tonitrui & tribulationum, quia venit à superioribus & prælatis, ipsos facit moveri per apostatiam, & à statu pro-
22 prio vacillare. Terra diversimode variatur, quia alibi alta, alibi depressa, alibi calida, alibi frigida, sed tamen hoc regulare est, & generale, quod terra depressa calidior est & fœcundior, quam alta. & hoc secundum Macrobium, quia in vallibus fit major radiorum Solis aggregatio, quam in montibus, quæ est causa fœcunditatis & caloris. Radii enim semper vadunt ad centrum, & in locis angulosis, & vallosis magis comprimuntur, & multiplicantur. Sic vere charissimi, in terra, id est, in Ecclesia vel religione sunt aliquæ partes, id est, aliquæ personæ altæ per dignitatem, scilicet prælati, alii sunt infirmi, & depressi, scilicet subditi. Vel dic, quod quidam sunt elevati per prosperitatem & honores, & alii depressi per tristitias & dolores, miserias & tribulationes, sed vere tales sunt cæteris calidiores per charitatem, & fœcundiores per bonorum operum fertilitatem, & hoc quia tales radiorum divinæ gratiæ majorem percipiunt quantitatem, quia pro certo radios divinæ gratiæ semper tendit ad valles & angulos, id est, ad personas humiles & depressas. *Ad quem enim respiciam* (dicit Dominus) *nisi ad humilem trementem verba*
23 *mea*? Es. 66. Vel si vis, per montes intellige religiosos & clericos, per valles laicos & seculares, &c. sicut supra. Variatur etiam terra secundum Solis propinquitatem, vel longinquitatem, quia illa est fertilior, quæ ad susceptionem radiorum solarium magis disponitur per culturam vel naturam, & quæ est Soli magis propinqua, illa autem quæ est à Sole remota & indisposita, sicut est in Norvegia, &c. hujusmodi, paucam vel nullam habet fertilitatem. Sic vere illa terra, religio vel anima, quæ est prope Solem, id est, prope divinam Scripturam & sapientiam, vel etiam prope divinam gratiam, per charitatem, fœcunda per bona opera reperitur, & maxime quando per pœnitentiam & labo rem, tribulationem & paupertatem excolitur, disponitur & purgatur. Illi autem status vel personæ, qui longe sunt à sole divinæ sapientiæ vel gratiæ, scilicet peccatores, & hujusmodi à fructu bonorum operum sunt steriles, & maxime, quando per pœnitentiam non coluntur. *Qui enim appropinquant pedibus ejus, sument de doctrina ipsius.* Deuter. 33. Item variatur terra secundum
24 ventos, quia terra quam ventus orientalis perflat, temperata est inter quatuor qualitates, & ideo fructibus & floribus, speciebus & aromatibus est magis apta, & habitaculis hominum opportuna. Illa autem quæ à vento occidentali perflatur, magis est humida & frigida, & ideo minus est fœcunda. Ventus est divina scientia vel gratia, quæ ab Oriente, id est, à Deo defluit & emanat. Occidentalis autem est scientia sæcularis, vel prosperitas mundana, quæ semper occidit & declinat. Illa ergo terra, id est, ille status, qui vento Orientali, id est, divina scientia vel gratia perflatur, pro certo magis est aliis temperata (per discretionem scilicet & maturitatem) inter quatuor qualitates quatuor affectionum, & ideo aromatibus bonæ famæ, fructibus bonæ operationis, floribus bonæ conversationis præ cæteris statibus & religionibus est completa, ut patet in religionibus mendicantibus. Et ideo sanum & congruum sunt habitaculum animarum, & etiam personarum. Sed vere illa terra, quæ vento occidentali & pluvioso, id est, mundanis scientiis & prosperitatibus est sufflata, ut est mundus cum suis sapientibus, plus abundat in frigore indevotionis, & humore carnalis infectionis, & ideo plus est sterilis è fructu bonæ operationis. *Fecit stare ventum ab Occidente, qui arreptas locustas projecit in mare rubrum.* Exod. 10. Sic vere ventus iste facit peccatores descendere usque ad mare, id est, usque ad amaritudinem inferni. Vel si vis, accipe animam vel hominem per terram, &c. sicut supra. Vel terra orientalis, quæ abundat in fructibus æternæ voluptatis, in floribus æternæ venustatis, in lumine æternæ claritatis, est paradisus, terra autem occidentalis est mundus, &c. ut supra Genes. 2. *Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis ad orientalem plagam Edem.* Vel ventus orientalis est ætas juvenilis, occidentalis est ætas senilis, quia quidam sunt boni in juventute, mali in senectu-
25 te, &c. sicut supra. Terra Aquilonari vento perflata licet sit infœcundior, tamen populos & generat, & nutrit nobiliores, majores, meliores, pulchriores & audaciores, sicut patet in Alemannis. Sic vere illi homines & personæ, qui sunt in vento frigido aquilonis, id est, in statu tribulationis & paupertatis sunt cæteris nobiliores & meliores, scilicet quantum ad gratias, licet circa eos fructus, id est, divitiæ & delitiæ non abundant. Illi autem qui sunt in vento australi, id est, in statu prosperitatis mundanæ cæteris sunt minores & viliores, scilicet per vitia & peccata, licet fructibus divitiarum & delitiarum temporalium plus
26 abundent. Variatur item terra per appropinquationem vel elongationem ad mare. Nam terra vicina mari meridionali calidior & humidior, quam cæteræ, quia vapor salsus à mari resolutus, eam calefacit. Vapor autem maris aquilonaris, propter frigoris prædominium, terram propinquam infrigidat, & constringit. Mare significat tribulationem, pars meridionalis significat paradisum, & bona spiritualia, aquilonaris autem significat mundum vel bona temporalia, terra autem est anima vel homo. Quando ergo mare meridionale, id est, tribulatio, quæ sustinetur pro Deo & bonis spiritualibus, & pro meridie æternæ lucis paradisi, tangit terram, id est, animam, tunc vere vapor divinæ gratiæ, qui inde provenit, ista terra calore dilectionis inardescit, & humore pietatis & devotionis humectatur. Sed pro certo quando à mari aquilonari, id est, à tribulationibus, quæ pro mundo & mundanis negotiis sustinentur, tangitur, tunc vere non calescit per dilectionem, sed frigescit per indevotionem, non humectatur per compassionem, sed stringitur per parcitatem, non mollificatur per contritionem, sed duratur per obstinationem. *Frigidus enim ventus aquilo flabit, & gelabit crystallus ab aquis.* Eccles. 43. Vel per meridiem intellige statum gratiæ, per aquilonem statum peccati, quia vere mare tribulationis, quod in meridie est, id est, in statu gratiæ sustinetur, animam calefacit, &c. sicut supra. Illa autem terra, id est, anima, quæ est in aquilone, id est, in statu mortalis peccati, suffocatur ipsam indurans, &c. Variatur terra secundum diversam culturam, quia 27
quanto plus foditur, evertitur & aratur, tanto magis disponitur ad receptionem cœlestis influentiæ, & sic fructus amplior generatur, quando autem otiosa sine cultura permittitur, tunc à susceptione cœlestis influentiæ indisponitur, & sic fructibus minime fœcundatur, sed spinis & vepribus, & herbis inutilibus adimpletur. Sic vere caro nostra vel anima, Ecclesia vel religio, quando per tribulationem, pœnitentiam, exercitium & laborem teritur, foditur & aratur, tunc disponitur ad susceptionem luminis, gratiæ, scientiæ & virtutis, & sic per bona opera fœcundatur; quia *qui operatur terram suam, saturabitur panibus.* Proverbiorum 12. Sed vere quando otiosa dimittitur, & labor tribulationis & pœnitentiæ omittitur, tunc lux divinæ gratiæ ibi non influit, & per consequens, fructu bonorum operum non ornatur, sed per diversa peccata sterilis redditur, & spinis & veptibus, id est, diversis vitiis & peccatis oppletur. Esai. 7. *Omnes* 28
qui sarculo sarrientur, non ascendent super eos spina & vepres. Terra bona, si rore fuerit perfusa & compluta, mollitur & perfunditur, & ad ultimum fœcundatur. Si autem arenosa vel lapidosa fuerit, tunc ex hoc magis induratur, nec per rotem vel pluviam fœcundatur vel mollitur. Sic vere bona persona statim, quod perfunditur rore vel pluvia divinæ scientiæ vel prædicationis, ipsa pro certo statim remollitur per contritionem, & fœcundatur per bonam operationem. Sed vere illi qui sunt arenosi & fabulosi per avaritiam, qui scilicet habent arenam divitiarum, & illi qui sunt lapidosi per obstinationem, tales dico, non molliuntur, nec fœcundantur per rorem prædicationis, sed ex hoc magis & magis indurantur & obstinantur, & deteriorantur. *Quem* 29
cui vult miseretur, & quem vult indurat, ad Roman. 9. Ideo Ezech. 22. *Tu es terra immunda, & non compluta.* Terra in medio cœli est sita & fixa, & stabilis, frigida & sicca, & naturaliter à mari undique circumsepta, & suis fluctibus verberata, omnium gravium, & omnium viventium est sustentativa, fructibus & floribus, metallis & lapidibus est fœcundata, & ideo cibum cunctis mortalibus administrat, & interius humoribus humectata; fructum & cibum procreat omni carni, & quanto magis teritur, tanto fœcundior reperitur. Sic vere religio vel Ecclesia in medio cœli sita est per contemplationem & spem fixa est per fidei firmitatem, frigida per castitatem, sicca per pœnitentiæ austeritatem, & à mari, id est, id est, à mundo circumdatur, & tribulationum fluctibus verberatur, & ideo locus est, & habitaculum gravium personarum per maturitatem, & omnium viventium per gratiam & charitatem, & quia humoribus compassionis, gratiæ & devotionis irrigatur, ideo fructibus & lapidibus, id est, gratiis & virtutibus adornatur, & cibum prædicationis,

& do-

& doctrinæ cunctis viventibus administrat, & quanto plus teritur per tribulationes, tanto plus fœcundatur per bonas operationes: *Dabit ergo Dominus nobis terram, in qua nullius rei sit penuria.* Judic. 18.

Cap. II.

De Montibus in generali.

1 Mons est tumor terræ, solo pede tangens terram versus cœlum superius elevatus, & ideo dicuntur montes, quasi eminentes, secundùm Isidorum. Et sunt montes solidi compacti, versus cœlum erecti, cum terra conjuncti, quandoque interius sunt concavi & cavernosi, & ideo ratione vacuitatis aquas sibi attrahunt atque fugunt, quas tandem emittentes efficiuntur sempiternorum fontium, & fluminum principium & origo. Et sunt montes metallorum, & lapidum contentivi, aromatum & fructuum productivi, radiorum solarium præ cæteris susceptivi, & solaris illuminationis diutius retentivi. Tales sunt viri sancti & perfecti, quia verè versus cœlum eriguntur per contemplationem, spem & affectionem; terram tamen, id est, infernum tangunt inferius per timorem & considerationem. *Vsque ad cœlos attingebat stans in terra.* Sap. 38. Vel terram, i.e. propriam vilitatem tangunt per humilitatem. Isti sunt concavi per humilitatem, vacui per paupertatem, & ideo aquas devotionis & gratiæ, scilicet scientiæ, lachrymarum & compassionis attrahunt à Deo, & acquirunt, & sic fluvium sacræ doctrinæ aliis defluunt & emittunt, sicut patet de Augustino & aliis doctoribus: *Fluvius igneus, rapidusq; egrediebatur, &c.* Dan. 7. Isti etiam sunt solidi per constantiæ firmitatem, per vitæ & doctrinæ sanctitatem. Esaiæ 40. *Super montem excelsum ascende.* Currentium aquarum & metallorum; & pretiosorum lapidum, id est, virtutum & meritorum sunt interius contentivi. Deuteronom. 8. *De montibus ejus eruis metalla fodiuntur.* Aromatum autem & fructuum, id est, bonæ famæ & bonarum operationum sunt exterius possessivi, Cant. 4. *Vadam ad montem myrrhæ.* Illuminationis & claritatis; discretionis & sapientiæ; & radiorum Solis, id est, gratiæ & influentiæ Dei sunt præ cæteris susceptivi, & diutius per perseverantiam contentivi: *Sol irradians, illuminans montes.* Eccles. 43.

2 Montes fumorum & vaporum sunt sæpius emissivi, & nubium, & pluviarum in aere productivi. Et sunt montes ventis, & fulminibus, nebulis & turbinibus expositi, & ideo ut communiter sunt frigidi plusquam valles; & hinc est, quod in quibusdam altis montibus nives perpetuo perseverant, ut est Caucasus & Libanus. Sic verè charissimi, sancti & boni, fumum & vaporem devotæ orationis sæpe emittunt, & ideo in aere, id est, societate contigua, vel in Ecclesia causant nubes bonorum exemplorum, & pluviam bonorum documentorum, & sic ardorem concupiscentiæ refrigerant & temperant, Exod. 19. *Totus mons Sinai fumabat.* Isti fulmina et ventos, i.e. mundi impetus et tribulationes sustinent, et ab eis sæpius feriuntur, quia multæ tribulationes justorum. Et ideo frigidi sunt per Dei timorem, et nive, id est, florida castitate præ

3 cæteris candidati. *Candidi facti sunt Nazarei ejus.* Thren. 4. Montes sunt solidi, duri, sicci, alti et elevati, lumine et nivibus præ cæteris candidati, frigidi, et ventis et turbinibus, et fulminibus, et ardoribus expositi, et sæpius nebulosi. Tales sunt mundi divites et potentes, quia alti sunt per superbiam et elati, scil. superius ad officia et seculi dignitates, Psalm. 103. *Montes excelsi cervis.* Duri sunt per crudelitatem, duritiam, lumine autem, i.e. mundi sapientia, et nive, i.e. mundi candore et prosperitate præ cæteris sunt repleti. Nebulosi tamen sunt, id est, obscuri et ignorantes, scilicet quantum ad Deum, et quantum ad illa, quæ pertinent ad salutem, quia *sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum.* 1. ad Corinth. 3. Isti igitur sunt frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, compacti et solidi per obstinationem, et ventis, i.e. adulatorum flatibus expositi, et mundi vanitatibus ventilati, pluvijs autem, id est, mundi delitijs sunt imbuti, quia ros Hermon descendit in montem Sion. Metallis, id est, mundi divitijs sunt repleti, fulminibus tamen, id est, mundi tribulationibus, et divini judicij tremendis sententijs et ictibus sæpius quàm cæteri sunt percussi. Et licet sint sursum elevati in statu prælationis vel dignitatis, terræ tamen inferius, id est, mundi terrenis bonis per affectionem et avaritiam sunt conjuncti. Et sicut à montibus veniunt, et turbines, sic verè à majoribus derivantur hodie turbines tribulationum, exactionum, rapinarum, &c. quibus alij feriuntur. Hiere. 51. *Ecce ego ad te mons pestifer, qui conturbas universam terram.* Secundùm Aristotelem mons accidentaliter solet fieri tribus modis: 4 quandoque enim aqua fluens cavat molles partes terræ duræ, aut non possunt cavari, sed remanent, & fiunt mons; quando mons terram cooperit, magnos aggregat cumulos arenarum, recedenteque mari remanent, & fiunt mons, quandoque etiam ex forti terræmotu aggregatur terra, & fit mons. Mons est vir perfectus, qui pro certo potest fieri mons tribus modis, scil. per terræmotum divini timoris & sui discussionis, per mare, i.e. per amaritudinem pœnitentiæ & contritionis, per flumina lachrymarum & devotionis, scientiæ vel compassionis. Nam per ista, terra mollis, i. corpus & carnalis voluptas consumitur, & arena & terra, i. pœnitentia & humilitas in eo aggregatur, & sic mons, id est, altus efficitur justus & perfectus. Vel dic, quòd mons est superbus, qui tunc efficitur mons, quando mare, id est, mundus arenas, id est, divitias sibi adjungit, et quando fluctus, i.e. mundi tribulationes terram propinquam, id est, suos socios et vicinos consumunt, deprimunt atque rodunt, quia ex suis divitijs, et ex aliorum depressionibus solent mali superbire. *Superbia tua extulit te, qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis,* Hierem. 49. Mons est locus tutior, rotatione humectior, 5 pascusior, altior, et speculationi aptior, quàm sit vallis. In monte enim lux est clarior, et ideo hostes undique ibi melius contemplantur. Item ros est ibi dulcior, et aer puriot, et ibi meliora pascua pro nutriendis animalibus generantur. Item ibi locus est altior, et ad standum difficilior, et ideo fortalitia, castra et munitiones ibi contra hostium impetus fortissima fabricantur. Ibi etiam major est siccitas, et ideo illa, quæ ibi sunt, facilius desiccantur. Ibi frutera sunt depressiora, et cavernæ plures, et ideo tam aves quàm feræ ibi solent refugere, quando à venatoribus infestantur. Mons iste est religio, vel status perfectionis, qui pro certo est securior, et lumine scientiæ clarior, cœlo et cœlestibus propior, quàm sit vallis, id est, mundus. In isto enim plus abundat lux divinæ sapientiæ et scientiæ, et ideo locus est aprior illis, qui volunt speculari et prævidere, scil. loca remota, id est, terram paradisi ad desiderandum, et ad illuc eundum. Figura. Numeri 27. ubi præcipitur Moysi, quòd *ascendat in montem Abarim, ad contemplandum terram promissionis.* Abarim interpretatur montes transeuntium, et significat religionem vel perfectionem, ubi sunt illi, qui mundum contemnunt, et ad terram promissionis paradisum properant atque tendunt. Deuteron. 32. *Ascende in montem istum Abarim, &c.* Item ibi speculantur & providentur hostes, sc. mundus, caro, dæmonia, ut præcaveantur, & ut eorum insultus alijs intimentur. Esa. 40. Super montem excelsum ascende. In monte etiam religionis, & statu perfectionis abundat, aer purus, id est, bona, puta & sancta societas, & viri spirituales. Item ros dulcis, i, e. bona & sana doctrina, & etiam ros devotionis, gratiæ & compassionis, & ideo ibi bona sunt pascua, & fœcunditas herbarum, id est, virtutum, documentorum & exemplorum, & ideo animalia, id est, Christi fideles ibi apte nutriuntur, & donis & virtutibus impinguantur. *Mons Dei mons pinguis.* Figuratus per montem Hermon, qui situs supet Iordanem in pascuis abundabat, & ideo ibi animalia impinguabantur, quæ post in monte Sion in templo offerebantur. Sic in monte isto, qui situs est super Jordanem, id est, super fluvium devotionis, gratiæ vel doctrinæ, abundant pascua, id est, fœcunditas meritorũ & virtutum, & ideo boni ibi nutriuntur & pascuantur, ut tandem in templo paradisi præsententur. *Ros Hermon descendit in montem Sion.* Item mons religionis, vel status perfectionis est locus tutior, quia hostes spirituales, scil. divitiæ & delitiæ ibi non ascendunt. *Sunt etiam ibi castra fortia,* id est, scientiæ & virtutes, scilicet electio, humilitas, pœnitentia & cætera similia, quæ omnia sunt animæ munimenta, & ideo homo ibi est tutior, contra omnia criminum nocumenta. *Qui confidit in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, &c.* Et ideo homines, id est, viri rationabiles, aves, id est, mundi sapientes, bestiæ, id est, simplices, qui se vident in valle mundi infestati ab hostibus venatoribus, & aucupibus, & à dæmonibus, & tentationibus, ad refugium istud debent venire, & ibi à spiritualibus hostibus se salvare. Figura Genes. 19. ubi dictum est Loth, quod si vellet periculum Sodomæ evitare, urbem exiret, & in montem condescenderet, juxta illud: *Ne fles in omni circa regione, sed in monte salvum te fac.* Sed invehe contra illos, qui retrò respiciunt ad bona mundi per affectum, sicut uxor

Loth, & ideo destruuntur, Luc. 17. *Memores estote uxoris Loth.* Vel dic, quòd mons est paradisus, ubi est lux æterni splendoris, & perfectæ cognitionis, & ibi delectabiliter speculatur cursus cœli, id est, essentia Dei, quia *claritas Dei illuminat civitatem*, Apoc. 21. Item hic est locus rutus, quia nullus hostis, scil. tribulatio vel tentatio, ibi potest ascendere, et ideo ibi possunt (& non alibi) mentes hominum perfectè requiescere. Psal. 14. *Requiescet in monte sancto tuo.* Item locus est pascuosus, quia scil. ibi abundant pascua æternæ voluptatis, et ideo ibi debemus ascendere per spem & affectionem, et finaliter per præsentialem possessionem, ut securi requiescamus, ut ibi Deum videamus, et ut bonis et delitijs æternis affluamus. Ezech. 34. *In montibus Israel pascam eas, ibi requiescent in herbis virentibus*, & Esa. 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.* In istum autem montem difficiliter ascenditur, et cum
6 labore, quia *per multas tribulationes, &c.* Actor. 24. Montes alti licet metallis et lapidibus sæpius sint repleti, multis tamen subjacent incommodis, quia ventis et flatibus, nebulis et turbinibus, ignibus et fulminibus præ cæteris terræ partibus exponuntur. Sunt tamen aliqui montes ita alti, quòd à nullis malis impressionibus talibus impetuntur, sicut est Olympus, et Insulæ Fortunatæ. Montes sunt dignitates, alta et nobilia mundi officia, quæ pro certo licet abundent in metallis et lapidibus, i. e. in divitijs et delitijs, multis tamen incommodis subjacent. Ibi enim flat ventus elationis, vanitatis et præsumptionis, et adulationis. Ibi sunt turbines temporalis tribulationis. Ibi est ignis avaritiæ et ambitionis. Ibi flumina voluptatis et carnalis affectionis, et tandem ibi cadit fulmen, id est, ictus cœlestis vindictæ et damnationis. *Sol triplex exurens montes.* Eccles. 42. Christus dicitur Sol triplex, propter triplicem naturam in una persona, qui montes, id est, mundi dignitates evacuat et consumit. Et ibi difficiliter ascenditur, et cum labore, licet inde faciliter homo cadat. Est tamen mons unus, i. e. una dignitas, ubi non ascendunt talia nocumenta, scil. paradisus, ubi nullum est malum, quia sc. est super omnia elementa elevatus. Ideo Esa. 14. *Ascendam in montem testamenti supra astra cœli, &c.*

Cap. III.

De Monte Marath.

1 MArath est mons Armeniæ, ubi arca post diluvium requievit, et ideo Armeni locum hunc egressorium dicunt. Hic est paradisus, ubi arca, i. e. anima vel Ecclesia post diluvium, transacto fluctu vitæ præsentis et tribulationum, perpetuo requiescit. *Requievit arca super montes Armeniæ.* Gen. 8.

Cap. IV.

De Montibus Bethel.

1 BEthel montes sunt germinosi, herbis et aromatibus pleni, vicini Hierusalem, et ideo ab hinnulis, cervis et capreis, frequentantur. Talis est religio vel status perfectionis, qui vicinus est Hierusalem, i. paradiso, et herbis et aromatibus, i. e. virtutibus et gratijs est fœcundus, et ideo à cervis et hinnulis, i. e. à bonis viris et perfectis colitur et frequentatur. Ideo præcipitur Cant. 8. *Similis esto caprea hinnuloque cervorum, super montes Bethel.* Vel expone de S. Scriptura.

Cap. V.

De Monte Caufaco.

1 CAusacus est mons ab India usque ad Taurum, dictus à candore, quia est perpetuis nivibus candidatus, secundùm Isidorum. Expone, si vis, ut supra de montibus in generali; vide ibi.

Cap. VI.

De Monte Ebal.

1 EBal est mons trans Jordanem, ubi steterunt sex tribus ignobiliores, sc. filij ancillarum, ad maledicendum transgressoribus legis. Expone ut poteris.

2 Hermon. vide supra de montibus in generali.

Cap. VII.

De Monte Hebron.

1 HEbron mons, et civitas est in Judæa, ubi quondam viri fortissimi habitaverunt, sc. gigantes, filij Enach, et ibi sanctorum Adam, Abraami, Isaac & Jacob corpora sunt sepulta, & ibi David primitus regnavit super Judam, tandem ad totius regni Israelis fastigium est perductus, ut dicitur 2. Reg. 2. & 5. Hic est religio vel status perfectionis, ubi gigantes, i. e. viri perfecti & sancti habitaverunt à principio. *Ibi fuerunt gigantes, &c.* Baruch. 3. ubi David, i. e. Christus regnum Ecclesiæ primo tenuit, & deinde ad regnum triumphantis Ecclesiæ est promotus. Vel David, i. e. quilibet bonus homo, &c. quia de pœnitentia venitur ad paradisum.

Cap. VIII.

De Monte Æthna.

ÆThna mons est Siciliæ, qui perpetuis incendijs semper 1
spirat. Sunt enim ibi cavernæ plenæ sulphure, ideo ratione fluctuum maris propinqui ventus ibi recolligitur, & sic aer præ agitatione, & præ caliditate sulphuris inflammatur, secund. Isidorum. Sic verè mundus perpetuo videtur spirare ignem luxuriæ & avaritiæ, & iracundiæ. Nam ibi sunt multæ cavernæ, id est, multi homines, qui per vitia sunt cavati, qui sulphure, id est, ardore concupiscentiæ, & malis affectionibus sunt repleti, & ideo ad flatum venti, id est, ad motum, & ad agitationem tentationis, vel exterioris occasionis faciliter his ignibus inflammantur, quia luxuriosi ignem luxuriæ, divites ignem avaritiæ, potentes ignem crudelitatis & sævitiæ semper spirant, quo alij per injurias rerum & corporum comburuntur. *Apertio oris ejus inflammatio.* Eccles. 20. Figura Dan. 3. ubi de fornace Babylonis erupit ignis, qui circumstantes devoravit bonis tamen, qui intus erant, non nocuit, sed eorum vincula dissipavit. Sic verè de fornace mundi exit iste triplex ignis, quo circumstantes, i. e. mundani dissipantur, & spiritualiter & temporaliter, boni tamen inde purgantur, & eorum vincula, id est, peccata dirumpuntur, & ibi nullum spirituale nocumentum patiuntur Ps. 115. *Dirupisti vincula mea, &c.* secundùm Isidorum, circa montem hunc audiuntur sæpe planctus, & voces querulosæ, & ideo ab aliquibus locus purgatorij fertur esse; sic verè in mundo boni, qui ibi purgantur, plangunt & gemunt, & hoc, quia aut temporalibus aut spiritualibus tentationibus deprimuntur. Hierem. 3. *Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus.* Vel simpliciter peristum montem intelligo principes & potentes, qui quia caverna suæ conscientiæ, &c. sicut supra. Et ideo subditi eorum vel vicini dolent & gemunt. Figura ut supra. Job 24. *De civitatibus fecerunt viros gemere.* Et sicut secundùm Solinum, iste mons cum suis perpetuis incendijs nives profert, ita in utroque invicta violentia, quod nec calor frigore mitigatur, nec frigus calore dissolvitur, sic verè isti cum prædictis incendijs iræ, avaritiæ & luxuriæ, nivem & frigus indevotionis proferunt, & unum cum alio secum gerunt. Job 24. *Ad calorem nimium descendunt ab aquis nivium.* Vel dic, quòd iste mons est infernus, ubi sunt incendia ardentium, & voces querulæ desperantium, quia pro certo ibi simul sunt frigus intolerabile, & incendium inextinguibile. Allega ut supra.

Cap. IX.

De Monte Effraim.

MOns Effraim est mons fœcundus, pulcher & gratiosus, 1
ubi Josue hæreditatem accepit, & ubi cultros lapideos, quibus populus circumcisus est in deserto, reposuit, & ut dicitur Judicum 7. ibi principes Madiam à Gedeone sunt occisi, & est prope Sichen, quæ erat locus & civitas refugij. Ibi moratus fuit, Samuel, ut dicitur 1. Reg. 7. Ibi fuit Debora Prophetissa sub palma, ut dicitur Judic. 4. Talis est religio, vel pœnitentia, vel status perfectionis, ubi pro certo JESUS Christus Filius Mariæ, Filius sc. Dei Patris fuit, & ibi quamdiu vixit, moratus est, & ibi cultros, i. prædicatores fortes & firmos, quibus in deserto hujus mundi alijs à suis superfluitatibus circumciduntur, vult abscondi. Ibi etiam principes Madian, id est, dæmones mundi rectores impugnati sunt, et devicti. Ibi Samuel, i. e. viri justi & sancti à principio sunt morati. Ibi Delbora, id est, sancta anima sub palma, i. e. sub crucis memoria, debet quiescere, & hoc, quia iste locus est prope Sichen, i. e. prope paradisum, quia est refugij, & securitatis, &c.

Cap. X.

De Monte Seir.

MOns Seir, vel Esau est in Idumea, ubi filij Esau pulsis gi- 1
gantibus habitaverunt, sicut dicitur Deut. 2. Et sunt illi mon-

montes ita ferventes in æstate; quòd incolæ in cavernis, & terræ foveis se abscondunt. Talis est mundus, ubi filij Esau, id est, diaboli peccatores habitant, et morantur. Nam quia in æstate, id est, in tempore prosperitatis, abundat ibi æstus et ardor cupiditatis, carnalitatis & crudelitatis, ideirco illi, qui ab isto æstu cupiunt se salvare, necesse est, quòd in cavernis terræ, id est, in memoria mortis et inferni abscondantur: *Ingredere cavernas petra*, Esa. 2.

Cap. XI.

De Monte Phasga.

PHasga est mons, in quem ascendit Moyses moriens, et terram promissionis visurus, sicut patet Deuteron. ultimo. Mons est, in quo Balaam ductus à Balach populo benedixit. Continet enim multos montes particulares, scilicet Nebo & Abarim, &c.

Cap. XII.

De Monte Galaad.

GAlaad est mons trans Jordanem, ubi habitavit tribus Gad et Ruben, et media pars tribus Manasses, et est mons medicaminis, quia ibi multum abundat resina medicinalis, mons reconciliationis, quia ibi Laban et Jacob fuit reconciliati, Genes. 31. Item mons est lucri et negotiationis, quia ibi mercatores propter aromata confluunt undequaque, ut patet Gen. 37. Talis est Ecclesia vel pœnitentia, vel paradisus, quia ibi homo Deo reconciliatur, et à vulneribus suis medelam recipit, et resinam, et ideo à negotiatoribus et medicis, id est, à bonis viris debet frequentari: *Numquid resina non est Galaad, aut medicus non est ibi?* Hierem. 8.

Cap. XIII.

De Montibus Israel.

MOntes Israel sunt generaliter montes totius terræ promissionis, qui olivis, balsamis et speciebus, et fructibus exterius sunt referti: metallis autem et lapidibus interius sunt opulenti, et ideo terra lacte et melle manans antiquitus dicebatur, eò scilicet, quod ibi copia apum et pecudum abundabat. Tales sunt viri sancti, qui olivis pietatis, balsamo odoroso famositatis, fructibus bonorum operum et sanctitatis sunt repleti, scilicet exterius in conversatione, interius autem in conscientia metallis, id est, gratijs et virtutibus sunt referti, et ideo lacte sacræ doctrinæ et melle devotionis affluunt atque manant. Et colles fluent lac et mel. Ideo dic, quòd montes Israel sunt boni status et religiones, &c. per omnia sicut supra. Et ideo ab apibus, id est, à viris sanctis et spiritualibus, et à pecudibus, id est, à bonis simplicibus frequentantur. Hyperborei montes, vide de Gryphibus in lib. de animalibus.

Cap. XIV.

De Monte Carmeli.

CArmelus est mons duplex in Judæa, fertilis in fructibus, frugibus & herbis.

Cap. XV.

De Monte Moria.

MOria est mons in Hierusalem, ubi ædificatum fuit templum 2. Paralip. 3. Ibi etiam obtulit David holocaustum, cessante plaga, 1. Paralipom. 21. Ibi immolavit Abraam pro filio, secundùm Hebræos. Ibi vidit Jacob scalam, secundùm glossam, Genes. 28.

Cap. XVI.

De Monte Thabor.

THabor est mons pulcherrimus, fertilissimus, fontibus & fluminibus irriguus, avibus modulantibus jocundus, fructibus & arboribus fœcundus, & hic est secundùm Hieronymum, ubi Christus docuit, & se transfiguravit, à multis tamen venatoribus propter aves & feras, quæ ibi sunt, frequentatur, sicut dicit glossa super Oseæ 5. ibi: *Laqueus factus est speculationi, & rete expansum super Thabor.* Expone, si vis, de religione, vel de pœnitentia.

Cap. XVII.

De Monte Libano.

LIbanus mons altissimus in Phœnicia, & interpretatur candidatio, eò sc. quòd perpetuis nivibus candidatur, & hyeme & æstate. Et est mons opulentiæ & fœcunditatis, quia herbis & pascuis abundat. Item redolentiæ & aromaticitatis, quia thus & herbæ odoriferæ ibi generantur. Item mons est eminentiæ & sublimitatis secundùm Rabanum, quia à navigantibus ex remotissimis partibus videtur. Item est mons humiditatis, quia fluminibus & fontibus irrigatur, & ab eo fontes & flumina emittuntur. Item est mons fiduciæ & securitatis, quia cedri & aliæ arbores aromaticæ fugant omnia venenosa, secund. Hieron. Item mons est pulchritudinis & amœnitatis, quia herbarum & arborum perpetua viriditas, fructuum suavitas, fluctuum vivacitas; avium garrulitas ipsum faciunt decorum & jocundum. Item mons est medicinæ & sanitatis, quia ibi arbores abundant medicinales; scil. cedri, cypressi, palmæ & olivæ. Item mons est lætitiæ & jocunditatis, quia sc. in ejus lateribus crescunt vina optima, & ibi abundant aves dulciflue modulantes, quæ lætitiam generant & amorem, ut dicunt Hieron. & Josephus. Mons iste est vir justus & perfectus, & maximè B. virgo Maria, quæ nive, i. candore castitatis candidatur, nec in hyeme adversitatis, nec æstate prosperitatis eam perdidit quoquo modo. Ideo de virgine dicitur *Cant. 4. Fasciculum mirræ sibi* (i.e. corpus) *Rex Salomon* (i.e. Dei Filius) *de lignis Libani*, i.e. de purissimis sanguinib. virginis. Mons est ergo hæc fœcunditatis, quia gratijs & virtutibus & bonis operibus extitit opulenta. Hæc est mons redolentiæ ratione bonæ famæ, mons eminentiæ ratione sublimis vitæ, mons humiditatis, quia in ea abundat aqua lachrymarum, & devotionis, misericordiæ & compassionis, mons fiduciæ, quia odor suæ virtutis deprimit venenosa, i. dæmones & tentationes, & sic tutum est in ea per devotionē quiescere. *Iste est sicut turris Libani, qui respicit contra Damascum*, Can 7. Item mons est pulchritudinis, quo ad conscientiæ & apparentiæ venustatem. Ipsam enim facit decoram fluvius misericordiæ vel scientiæ, qui ab ea fluit. *Puteus aquarū viventium, quæ fluunt impetu de Libano*, Cant. 4. Honestatis viriditas, laudis divinæ garrulitas, fructuum bonorū operum suavitas & dulcedo. Est etiam mons medicinæ, quia in ea sunt exempla & documenta, quæ sunt aliorum medicina. Est enim in ea cedrus contemplationis; cypressus firmitatis; palma virentis honestatis, oliva fluentis pietatis: *Dedi in solitudine cedrum, &c.* Esa. 41. Item mons est jocunditatis, quia vinum spiritualis consolationis in ea abundat, & aves; i.e. Angeli circa eam suis laudibus modulantur. Vel aves, i. gratiarum actiones, laus, confessio, oratio, & similia in ea sunt reperta. Expone, si vis, de Christo, vel de quolibet sancto vel justo. Vel dic, quòd mons iste est religio vel Ecclesia, ubi nives, i. frigus pœnitentiæ & candor castitatis debent esse perpetuo. Et hic est mons opulentiæ, quia in herbis virtutum, exemplorū & documentorum debet abundare, ut sic sæculares in ea possint pasci: *Ubi pascis, ubi cubes in meridie.* Cant. 1. Hic etiam debet esse aromaticitas, & redolentia bonæ famæ, quia ibi debet esse thus i. viri sancti & famosi; cedrus, i. viri alati & contemplativi, cypressus, i. viri fortes & constantes; oliva, i.e. viri pij & misericordes, qui omnes odorem bonæ famæ debent emittere, & serpentes, i. dæmones & vitia fugare. Et sic bene sequitur aliud, sc. quòd hic est locus securitatis, quia sc. ratione bonæ societatis, homo ibi potest tutius vivere, quàm in mundo. Item ibi est altitudo & sublimitas eminentissimæ sanctitatis, pulchritudo & viriditas gratiosissimæ honestatis. Ibi debet esse perpetua humiditas lachrymarum, devotionis, scientiæ & pietatis, quia fontes misericordiæ, flumine scientiarum, à religione debent distillare. Allega ut supra, Puteus, &c. Item mons est lætitiæ: quia ibi sunt vina spei, scripturæ & consolationis. Ibi sunt i. viri contemplativi, qui diversos cantus promunt, sc. orationem confessionem, gratiarum actionem, doctrinam & prædicationem: *Super ea volucres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces.* Petrarum, i.e. duorum testamentorum. Est etiam locus sanitatis, quia ibi abundant viri sancti, qui sunt alijs medicinales doctrina, moribus & exemplis. Debet ergo homo dicere illud Deuteron. 3. *Vadam & videbo terram hanc optimam, & montem istum egregium & Libanum.* Vel dic, quòd mons iste est paradisus, ubi pro certo perpetua est jocunditas, fœcunditas, amœnitas, aromaticitas, sublimitas & dignitas, & saturitas. Ibi est enim

fluvius

fluvius æternæ voluptatis, eminentia æternæ dignitatis, candor & niveitas æternæ scientiæ & claritatis, vinum æternæ jocunditatis & ebrietatis *Vinum lætificat cor hominis*. Arbores & herbæ, i. sancti & sanctæ semper in virore charitatis virentes, aves semper modulantes, i.e. Angeli Deum semper laudantes, perpetuus viror, immarcessibilis gloria seu decor, ibi nullum venenosum, id est, nulla tentatio vel tribulatio moratur, & ideo est tutissimum ibi esse. Esa. 35. *Ibi non erit leo, nec mala bestia.* Et ideo nos, qui navigamus per mare mundi hujus, debemus montem istum videre per contemplationem, & ad eum accedere per spem & affectionem, & bonam operationem. *Elevans Abraham oculos, vidit procul locum, &c.* Gen. 22. Vel dic, quòd hic est mundus, qui in nivibus, i.e. in divitijs (quæ mentem infrigidant per indevotionem) in fluvijs, i. e. in delitijs, (quæ mentem imbuunt per carnis infectionem) in rupibus, i. in eminentijs, & in herbis, i. e. in scientijs abundat. Ibi sunt aves, i. e. superbi & garruli. Ibi est arborum & herbarum, i. e. hominum & mulierum copia. Ibi bestiarum crudelium, i.e. raptorum abundantia commoratur, & interpretatur candidatio, quia candore prosperitatis status mundanorum hodie candidatur, seu etiam decoratur.

Cap. XVIII.

De Monte Oliveti.

1 OLivetum mons juxta Hierusalem, qui ita fuit prope templum, quod nocte templi luminaribus illustrabatur. Abundat autem in olivis, & ideo secundùm Augustinum super Joannem, mons est luminis, refectionis & curationis, quia scil. ex olivis distillat oleum, quod est vulnerum medicamentum, ciborum condimentum, ignis & luminis nutrimentum, secund. Isidorum. Hæc est Ecclesia vel religio, quæ prope templum paradisi per spem & devotionem est sita, & ista est mons luminis, scientiæ & discretionis, fidei & doctrinæ, quia à templo paradisi per revelationes Angelorum quotidie illlustratur. Est etiam locus refectionis, quia ibi bonæ animæ doctrina & gratia nutriuntur & impinguantur. Et est mons curationis, quia ibi peccatores per pœnitentiam emendantur. & olivæ, id est, viri sancti & misericordes, scil. Christus & sancti, & justi ibi affluunt, quorum succus, id est, opera, doctrina & exempla sunt alijs nutrimenta, condimenta & medicamenta.

Cap. XIX.

De Monte Olympo.

1 OLympus est mons altissimus in Macedonia, qui nubes transcendit, in tantum, quòd nec ventus, nec pluvia, nec grando, nec aliæ aeris impressiones illuc possunt attingere, & ideo ibi ascendebant Philosophi, ut cursus syderum contemplarentur, & in tantum est locus ille quietus, quod litteræ impressæ pulveri, sine deletione per annum integrum perdurarent, ut dicit magister in historijs. Solinus etiam dicit, quòd in summitate Olympi fuit ara Jovi dicata, ubi quicquid sacrificabatur, incorruptum post annum inveniebatur. Exta etiam, i.e. viscera animalium, talia ibi revoluto anno inveniebantur, qualia ibi dimittebantur. Talis est paradisus, quia verè nubes transcendit ad literam, & ibi non est ventus alicujus tentationis, grando & tonitruum alicujus tribulationis, pluvia carnalis infectionis, nec aliqua impressio, id est, aliquod vitium vel peccatum: *Neque mors erit ultra, &c.* Apoc. 21. Et ideo Philosophi, i.e. viri sancti, & Angeli & beati ibi sine perturbatione aliqua cœlum & ejus cursum, i.e. Deum & proprietates ipsius, & naturam continue speculantur, & literæ in eis scriptæ, i.e. suæ scientiæ, merita, virtutes & gratiæ, quæ in eis sunt insertæ, perpetuo non delentur, nec peccato aliquo amplius destruuntur. Locus est enim Jovi, i.e. Christo dicatus, & ideo illa, quæ ibi domino consecrantur, incorruptionis perpetuo munere lætantur, secundùm Gregorium. Unde Psal. 15. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Vel dic, quòd hic mons significat viros sanctos, qui ita sunt alti per contemplationem, quòd impressiones aeris, i. e. tentationes carnis ad eos non attingunt, nec eos, inquietant, & ideo literæ ibi scriptæ, i. e. virtutes eorum, & merita ab eis non perduntur, &c.

Cap. XX.

De Monte Sinai.

1 SInai est mons, cujus pars est Oreb in Arabia, in provincia Madian, pascuis & herbis optimis fertilis, secund. Josephum In hoc habitat Deus spiritualiter. Huic appropinquans Moyses prodigium vidit. In hoc apparuit Deus igne & nube. Circa hunc Hebræi fixerunt tentoria sua. Ibi legem à Domino receperunt. Ibi lumen & caliginem viderunt. Ibi Deum promittendo bona, & comminantem mala audiverunt. Ibi clangorem tubæ timorem incutientem viderunt. Ibi Deo orationes & sacrificia obtulerunt. Mons autem est altissimus, & quasi inaccessibilis, ut omnia patent Exod. 3. & 19. Expone omnia de sacra scriptura, vel de religione, vel Ecclesia, ubi Deus habitat, & videtur, & circa eum Moyses & Hebræi, i.e. Christus & sancti morantur, ibi ignis & lumen scientiæ & sapientiæ, ibi tamen nebula obscuritatis & ignotantiæ, ibi tonitrua divinarum comminationum, ibi corruscationes miraculorum, ibi promissiones æternorum gaudiorum, ibi timor tormentorum, ibi lex statutorum, ibi oportet orare, & Deo sacrificare. Est tamen tantæ altitudinis & difficultatis, quod quasi est inaccessibilis & impenetrabilis, & ideo rarus est ibidem hominum accessus, quia pauci difficultates scripturæ vel religionis penetrant atq; subintrant. *Cacumina enim montium Soli, ibi cibus pervia sunt*, 1. Reg. 24.

Cap. XXI.

De Monte Sion.

SIon est mons in Hierusalem, in quo fuit turris & arx Da- 1
vid. Et quia templum, (quod erat in declivi latere montis) civitas etiam inferior (quæ erat in valle) ex illa turre poterat defendi, ideo Hierusalem in scriptura filia Sion sæpius nuncupatur, quia sc. à Sion & ejus arce sicut à matre filia defendebatur, ut dicit Hieron. Talis est Deus, vel prælatus, vel etiam curia paradisi, à quibus templum Ecclesiæ, & civitas, i.e. fidelium unitas debet protegi & defendi. Vel dic, quòd Sion est anima sancta, in qua debet esse turris contemplationis, & templum orationis, & ibi debet Deus continuè speculari. Et sicut Sion fuit mons altitudinis, pulchritudinis, securitatis & fœcunditatis, sicut paradisus vel Ecclesia, Deus, prælatus vel anima debet habere altitudinem contemplationis, pulchritudinem conversationis, fortitudinem constantiæ, perseverantiæ & durationis, securitatem spei & consolationis, fœcunditatem virtutum & bonæ operationis, Eccl. 24. *Et sic in Sion firmata sum.*

Cap. XXII.

De Agro.

AGer tuus, campus, novalis, alluvius, pro eodem supponunt, 1
sed differenter. Et est ager locus laboris, & sudoris, quia ligone percutitur, vomere aperitur, evertitur, foditur, semine seritur, rore & imbre perfunditur, spinis circumdatur, gelu constringitur, æstu exuritur, & sic fructum facere, quasi violenter compellitur, & ideo dicitur ager ab agendo, secund. Isidorum. Ager est conscientia, quæ debet percuti per correptionem, scindi per contritionem, & cum vomere, id est, cum lingua propria aperiri per confessionem, semine bonæ doctrinæ seri per prædicationem, rore cœlestis gratiæ rigari, spinis disciplinæ & pœnitentiæ ambiri, gelu divini timoris constringi, æstu divini amoris exuri, & sic bonis operibus & spiritualibus fructibus poterit fœcundari. Et sicut ager in vere colitur, ut in autumno fructibus fœcunderur; sic homo debet in vere juventutis coli, corrigi, castigari, ut fructum bonorum operum, doctrinæ & sapientiæ in autumno fœcundetur, i.e. in tempore senectutis. Vel per ver intelligo vitam præsentem, per autumnum futuram, &c. *Diligenter exerce agrum tuum*, Prov. 24. Sed ibid. dicitur. Per agrum hominis pigri transivi, et ecce totum operuerant spinæ et vepres, &c. Ager est locus planus, qui 2
arboribus undique est vallatus, intus autem segetibus repletus, ibique colliguntur segetes ad hominum nutrimentum, &c. Talis est mundus, vel religio, vel sacra Scriptura, ubi sunt segetes, i.e. divitiæ, delitiæ, vel scientiæ et arbores, i. e. dignitates et eminentiæ inveniuntur, quæ sunt diversimode hominum nutrimentum, &c. *Exierat Isaac ad meditandum in agro*, Genes. 24.

Antrum ab atro dictum est, eò quòd atris tenebris et horridis est suffusum, ut dicit Isid. vide ibi de spelunca.

Cap. XXII.

De Campo.

CAmpus est terra plana, inculta, juxta civitates, ad pugnan- 1
dum vel spatiandum pro usibus publicis deputata. Talis est mun-

mundus, qui juxta civitatem paradisi vel Ecclesiæ, ad usus vel utilitatem publicam, deputatur. Ibi enim mali spatiantur & delectantur, quia scilicet ibi suum accipiunt paradisum, & ibi etiam boni pugnant & prællantur, scil. contra mundi tentationes & tribulationes, quibus quotidie affliguntur, & ideo ibi suum recipiunt purgamentum. Et iste locus pro certo non est cultus, scil. per pœnitentiam & disciplinam, imo incultus est & desertus Ezech. 37. *Ecce campus plenus in ossibus mortuorum.*

Cap. XXIV.

De Caverna.

1 CAverna est terra perforata & cavata, quia scil. sua terra mures & reptilia suas faciunt mansiones, & ad cavernas terrarum & arborum refugiunt cuniculi, hericij, columbæ, turtures & mures, serpentes, & cætera similia, quando exterius percipiunt venatorem, vel aliud nocumentum. In cavernis etiam arborum vel petrarum, apes nidificant. Latitant tamen sæpius in cavernis reptilia, vel serpentes, qui sæpe pungunt, mordent & invenenant propinquantes. Caverna est religio, vel status humilitatis & perfectionis, vel memoria mortis & inferni, in qua reptilia, id est, viri justi, qui per bonas affectiones repunt, sibi faciunt mansiones, & terram, id est, terrenas divitias ejiciendo, cavernas, i. e. status perfectionum à principio fabricarunt sicut sunt sancti, qui religiones fundaverunt, & ideo volucres, id est, viri spirituales, bestiæ, i. e. simplices & rurales statim, ut vident venatorem, i.e. diabolum insidiantem, debent ad cavernam, i. e. statum religionis, pœnitentiæ & humilitatis, vel ad mortis vel inferni recordationem refugere, sicque ab ejus insultibus & tentationibus eruentur. Apes etiam, i. e. viri sancti in talibus cavernis debent mel, id est, dulcedinem compassionis & devotionis facere, & ibi per affectum & desiderium commorati, Ideo Esa. 2. *Ingredientur fissuras petrarum, & cavernas saxorum à facie formidinis Domini, &c.* Verumtamen in talibus cavernis aliquando sunt serpentes & reptilia, i. e. detractores & hypocritæ, qui omnes appropinquantes, i. e. omnes socios suos pungunt suis detractionibus, & infestant: *In foraminibus aspidis, & in caverna reguli, &c.* Esa. 11.

Cap. XXV.

De Colle.

1 COllis est latus vel declive montis, & est locus illustratior, altior, bonis fructibus fœcundior, quàm sit vallis, minus tamen quàm sint montes; nam collis inter montes & valles, videtur medium obtinere. Tales sunt viri sancti & justi, qui inter montes, i.e. sanctos, & valles, i.e. infimos peccatores tenent medium, quia licet minus montibus, tamen plus vallibus sunt luminosi per discretionem, alti per contemplationem, fœcundi per bonam operationem, & istud maximè dic de prælatis vel prædicatoribus, qui sunt medium inter Deum & mundum. Vel dic, quòd colles sunt religiones, quæ inter montem paradisi & vallem mundi sunt mediæ, &c. sicut supra.

Cap. XXVI.

De Deserto.

1 DEsertum, solitudo, hæremus est terra inculta, & ab hominibus nullatenus frequentata, & ideo dicitur solitudo, quasi sola, desertum, quasi terra derelicta, hæremus ab hærendo, eò quòd terra sicca solida sit & hærens. Nam aliquando contingit propter terræ soliditatem, vel propter aquarum & fontium deflectibilitatem, aliquando propter aeris intemperiem, aliquando propter hostium vastitatem, quòd terra est sterilis & inculta, spinis & sentibus occupata. Et est desertum terra sitis & ariditatis, caloris & vastitatis. Talis est peccator, quia solus sine consortio Dei & Sanctorum, desertus est à Deo, & contemptus, & hærens obstinatus & compactus. Sed verè aliquando fit homo desertum & peccator duplici ratione, sc. aliquando propter terræ, i, e. conscientiæ suæ sterilitatem & pravitatem, quia quidam sunt ita perversi, quòd nolunt aliquod bonum facere. Aliquando propter aquarum, i.e. doctrinæ & prædicationis defectum, quia sc. non habent, qui eis prædicet, dicentes: *Nemo nos conduxit*, Matth. 20. Item aliquando propter aeris circumstantis, i. propter societatis adjacentis pravitatem. Aliquando propter hostium, i. dæmonum & tentationum vastitatem. Constat enim, quòd homo fit peccator, & desertum istis quatuor causis, sc. ex conscientiæ pravitate, ex doctrinæ raritate, ex mala societate, & ex tentatione & adversitate. Ideo de hoste dicitur Johel. 2. *Ante faciem ejus vorans, & post eum solitudo deserti.* Iste est ergo terra sterilis ab omni fructu bonæ operationis, incultus, quo ad pœnitentiam, & ideo spinis & sentibus, i.e. vitijs & peccatis conscientiam mordentibus est repletus. *Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum operuerant spinæ & vepres*, Prov. 24. Et hic est terra arida per incompassionem terra sitis & avaritiæ, terra ardoris & luxuriæ, terra vastitatis, & omnis boni carentiæ. *Invenit eum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis.*

Desertum est locus incultus, ubi paucæ sunt vel nullæ bonæ 2
arbores, multæ autem malæ, sc. spinæ, myricæ, & cætera similia, terra est sitis ardoris, siccitatis, sterilitatis, & vastitatis, & est latronum habitaculum & ferarum, sunt etiam ibi viæ incertæ, & idcirco ibi faciliter erratur. Talis est mundus, quia per pœnitentiam & disciplinam non colitur, ideo ab omni bono est sterilis & inanis. Ibi etiam paucæ sunt bonæ arbores, i. homines boni valde pauci, multi autem mali, quia *stultorum infinitus est numerus.* Eccl. 1. Ibi enim sunt spinæ, i. pungentes detractores vel raptores, & alij peccatores fructum bonorum operum non portantes. Ibi est siccitas indevotionis & incompassionis, sitis & ardor avaritiæ, luxuriæ, iracundiæ, & malæ inflammationis, & ideo ibi sunt latrones, fallaces usuratij & avari, feræ, i.e. crudeles raptores & injusti, qui transeuntes, i. bonos simplices nudant & spoliant bonis suis. *Nudos dimittunt homines vestimenta tollentes.* Job. 24. Est etiam locus devij & erroris, quia verè propter viarum, i. statuum diversitatem ibi faciliter creatur & decipitur, quia sc. sæpe credit homo accipere bonum statum & sanctum, & bonam viam eundi ad paradisum, qui tamen aliquando ducitur ad infernum. *Invenit eam Angelus Domini errantem in solitudine.* Gen. 16. Vel dic, quòd desertum est status pœnitentiæ vel religionis, ubi est sterilitas paupertatis, ardor et siccitas pœnitentiæ et adversitatis, ibi tamen quandoque sunt latrones, i. detractores, qui famam aliorum furantur, et feræ, i. crudeles et mali, qui alios devorant et consumunt, &c. Hæremus dicitur ab hærendo, quia pauci ibi hærent, solitudo etiam 3
dicitur, quia ab hominibus non frequentatur, & quasi sola relinquitur, et ideo propter hominum raritatem, et nemorum densitatem, ibi feræ tutius commorantur. Ibi etiam avium canoritas modulatur, et ibi aves quietius commorantur. Illic tamen habitantes multis laboribus exponuntur, quia nunc æstu, nunc gelu, nunc vento, nunc pluvia feriuntur, et ibi etiam sæpe circumeunt venatores, quia laqueos tendunt pro avibus decipiendis. Talis est religio vel status perfectionis, ubi pro certo pauci hærent, et eum solum derelinquunt, nec hodie à pluribus frequentantur, Hierem. 2. *Sequuta es me in terra deserta, ubi nullus hominum vadit.* Et ideo feræ, i. e. simplices boni ibi tutius habitant, aves etiam, i. viri spirituales et contemplativi ibi quietius conversantur, et ibi per orationem, confessionem, Dei laudem et gratiarum actionem gratiosius modulantur: *Æstate perpetua requiescent volucres super eum*, Esa. 18. Verumtamen illi, qui habitant, multis incommodis temporalibus exponuntur, quia æstu tentationum, gelu tribulationum affliguntur, et pluvia sacræ doctrinæ et prædicationis, vento Spiritus S. et suæ inspirationis rigantur et ventilantur, ibi tamen sunt aucupes, et venatores, i.e. dæmones, qui laqueos tentationum ponunt, ut sic decipiant bonos viros, Hierem. 5. *Inventi sunt in populo meo impij, insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendum viros.*

Cap. XXVII.

De Prato.

PRatum est locus, ubi fœna colliguntur, et est locus rivis et 1
fontibus irrigatus, herbis et floribus venustatus, et ideo viore suo delectat visum, odore florum recreat olfactum, sapore herbarum allicientium delectat gustum, flores enim pro melle conficiendo apibus ministrat, et lactis abundantiam animalibus ibi pascentibus tribuit atq; præstat, medicina etiam utentibus herbas salutiferas. Talis est vir perfectus, quia fœna, i. virtutes et doctrinæ in eo crescunt, quibus animalia, i. e. alij simplices nutriuntur per bona ejus exempla et verba, et in lacte, i. in operibus misericordiæ fœcundantur, et apes, i. viri spirituales, flores, id est, bona exempla in eo accipiunt, ex quibus mel devotionis componant. Infimi etiam et vulnerati, id est, peccatores in eo, id est, in documentis suis et exemplis inveniunt medicinam. Est enim locus fontibus devotionis, fluvijs doctrinæ et eruditionis irrigatus, et ideo herbis, i. e. virtutibus et gratijs, floribus,

id est,

id est, scientijs est fœcundus, & sic tam odore bonæ famæ, quam vitore & decore honestatis alios recreat & delectat. Ideo Proverb. 27. *Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta sunt fœna de montibus.* Vel dic, quòd pratũ est religio vel Ecclesia, ubi sunt herbæ, i. viri sancti, qui florent per doctrinam & exempla. Vel pratum est paradisus, ubi perfectæ animæ nutriuntur, & impinguantur, per æternam voluptatem.

Cap. XXVIII.

De Rupe.

1 RUpes sunt altissimi montes, & solidissimi, tempestatum impetus & fluxus imbrium continue recipientes, duri sunt exterius, interius tamen cavernosi & spongiosi, & ideo sæpe sunt aquarum, fontium & fluminum emissivi. Sunt etiam quandoq; metallorum & lapidum contentivi. Rupibus etiam fluxus maris sistuntur, & ibi aquarum impetus colliduntur. Talis est bonus prælatus & quicunque perfectus, quia solidus est per constantiam & firmitatem, altus per contemplationem & temporalem dignitatem, durus exterius per correptionem & austeritatem, intus tamen debet esse cavernosus per humilitatem, aquosus & fluidus per pietatem, & ideo fontes lachrymarum, devotionis & compassionis, & doctrinæ, debet continuè distillare, quibus debet tam se, quàm alios irrigare. *Ego sapientia effudi flumina*, Ecc. 24. Intùs etiam in conscientia debet habere metalla & lapides pretiosos, i. e. gratias, merita & virtutes, & fluxus maris, id est, motus & tentationes propriæ carnis, vel motus et irrationabiles dissensiones, & affectiones subditorum debet sistere & refrenare, & per debitam correctionem & regimen o-
2 mnia temperare: *Ibi confringes tumentes fluctus tuos*, Job. 38. In caverna rupium quandoque includitur ventus, & est causa terræmotus. Sic in cordibus prælatorum (qui sunt rupes præ alijs eminentes) sæpe intrat ventus superbiæ & vanitatis, & sic per eorum impetus sunt causa, quare terra, i. e. Ecclesia vel religio movetur, sc. de bono statu ad malum, & quare per dissensiones & discordias concitatur, & quare civitates, i. conventus cadunt, sc. ad paupertatem & dissipantur. Ideo malo prælato vel prin-
3 pi dicitur Esa. 14. *Tu terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti.* Rupes sunt loca alta, & ad ascendendum difficilia, & ideo sæpe solis avibus sunt pervia. Sunt autem loca tuta, radijs solaribus illustrata, imbribus expositа, & ad ædificationem castrorum, & munitionum valde apta. Et dicuntur suprema rupium scopuli, à scopein, quod est speculari, quia de illis locis loca remota eventusq; hostium speculantur, secund. Isid. Per rupes intelligo status perfectionis, quæ sunt loca alta per eminentiam sanctitatis. Sunt etiam loca tuta, quia scilicet ibi non possunt ascendere hostes, sc. carnales dilitiæ & divitiæ, & ideo tutum est, quod homo ibi ponat et castrum, et habitaculum suum, ut à peccatis, tentationibus et vitijs sit securus. *In arduis ponet nidum suum*, Job. 39. Difficile tamen est ibi ascendere, et ad statum perfectionis vel religionis attingere, et ideo solis avibus, i. viris spiritualibus sunt pervia loca ista, et sunt lumine sapientiæ divinæ illustrata, rore divinæ gratiæ irrigata, et ad speculandum, id est, mundi tribulationibus exponuntur. Vel expone de mundi dignitatibus sicut supra de monte, vel de paradiso, sicut ibidem.

Cap. XXIX.

De Fossa, vel Fovea.

1 FOssa, vel fovea à fodiendo est dicta, eò quòd terram fodiendo et cavando efficitur, et tanto est profundior inferius, quanto circa se plus habet de terra superius. In foveam autem faciliter caditur, sed inde difficiliter relevatur. Fossa est peccatum, in quod pro certo faciliter cadit homo, licet inde difficiliter relevetur. Et quanto plus de terra, i. e. de terrenis divitijs habet homo, tanto majorem in conscientia habet foveam, peccatorum. Hæc etiam difficiliter et cum periculo pertransitur, quia *qui se explicuerit de laqueo, cadet in foveam*, Esa. 24. Nota, si vis, quomodo leo in fovea capitur, sicut supra de leone. Vel dic, quòd fovea est mundi prosperitas, vel etiam avaritia, quæ quan-
2 to homo plus abundat in divitijs, major est, &c. ut supra. Foveæ utiles sunt ad civitates et castra undique (ne hostibus pateant) munienda. Item ad pisces nutriendos, quando sc. aquis sunt repletæ. Item ad terras dividendas. In foveis autem solent aquæ indefectibiles scaturire. In foveis habent flumina loca sua & transitus, & meatus. Fovea terra infima et depressa est humilitas, quæ facit hominem se cæteris infirmiorem reputare, et ista est castri, i. e. animæ tutissimum munimentum, et maximè quando aqua lachrymarum et devotionis est repleta, quia tunc hostes, i. e. dæmones ad animam non possunt accedere. Ibi etiam pisces, i. e. virtutes et merita nutriuntur. Ibi etiam fluvius et fons, i. e. Spiritus Sancti gratia habet proprium habitaculum, transitum atque loca. Esa. 66. *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem? &c.*

Cap. XXX.

De Spelunca.

SPelunca est locus subterraneus, clarus et apertus in ingressu, hispidus et obscurus in progressu, fuscus et turbidus in egressu, si tamen egressus valeat inveniri. Est enim locus habens ingressum, sed nullum ut communiter egressum, & dicitur à speculando, quia ibi bestiæ insidiantur et speculantur, qualiter rapiant prædas suas, et ideo est locus periculosus, obscurus, incertus, ad occultationem reptilium animalium, et ad congregationem immunditiarum, valde aptus. Talis est mundus, quia verè licet in principio in juventute, & in ingressu videatur pulcher, delectabilis atq; clarus, tamen quando homo est ingressus videtur turbidus & obscurus, quia obscuritas ignorantiæ ibi viget, in tantum. quòd in fine, & egressu, & in morte non apparet ibi lux scientiæ vel discretionis, imo obscuritas ignorantiæ, sicut patet de mundi sapientibus, qui in fine perdunt sensum & rationem, in tantum, quòd de mundo & mundanis se nesciunt explicare, & de mundo nesciunt egredi vel exire: *Moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est.* Ideo Job 24. *Quasi in tenebris sic palpabunt in meridie.* Et hic locus est periculosus, quia ibi sunt immunditiæ, i. e. vitia & peccata, ibi etiam sunt reptilia, i. e. dæmones venenosi, ibi etiam bestiæ, i. e. cupidi & avari & carnales hujus mundi sedent & quiescunt, speculantur & insidiantur, ut prædas, i. e. aliorum bona rapiant & furentur, Psalm. 9. *Insidiatur quasi leo in spelunca sua, ut rapiat pauperem & inopem.* Figura 1. Reg. 24. Ubi Saul rex Israel ingressus spelun-
1 cam fuit in periculo, ne ab inimicis suis occideretur. Sic homo in mundo semper est in periculo, ut occidatur à dæmonibus & peccatis. In locis, ubi effodiuntur lapides & metalla, maximæ à
2 sunt speluncæ, quæ quia remanent vacuæ ratione subtractionis lapidum, ideo solent columnis ne corruant appodiari & fulciri, quando tamen columnæ sunt putridæ, tunc faciliter inde spelunceæ premuntur, & sic spelunca cadente omnes, qui intus fuerant, opprimuntur. Similiter etiam fit, quando volunt minare & diruere castrum; cavernam enim sub castro faciunt, & ne moles super eos cadat, columnas ligneas ibi ponunt, tandem verè ignem columnis adhibent, & sic columnis combustis cadit ædificium, quod sustentant. Spelunca est Ecclesia, vel religio, ubi metalla & lapides, i. viri sancti fortes & stabiles à principio sunt inventi; sed verè isti hodie inde sunt subtracti, quia pauci sunt ibi hodie tales, & ideo hodie ibi ponuntur columnæ, id est, prælati, ne corruat, & ne per vitia destituatur. Sed pro certo quia multæ sunt hodie columnæ putridæ, i. e. multi prælati mali, & corrupti, quia etiam diabolus adhibet ignem cupiditatis & avaritiæ, in tantum, quòd omnes pro majori parte sunt accensi & inflammati, ideo istæ columnæ franguntur per diversa vitia & peccata, & sic per defectum eorum cadit et perit Ecclesia Dei sancta, et illi qui intus erant, i. e. subditi percunt et necantur, per eorum mala exempla et documenta.

Cap. XXXI.

De Valle.

VAllis est locus terræ infimus et depressus, in medio mon- 1
tium situatus, et imbrium qui à montibus defluunt receptivus, et ideo propter montium irrigationem sunt valles fœcundæ frugibus et herbis floribus adornatæ. Sunt etiam valles calidiores, pinguiores, et fœcundiores, et ideo nives in eis fœvius et facilius resolvuntur, ut dicit Nicolaus. Talis est vir humilis, qui se infimum vilem reputat et depressum, et hic circa montes, id est, circa paradisum vel circa Christum et Sanctos est situs per devotionem. Vel per montes intellige duo testamenta, Zach. 6. *Montes, montes æri.* Et ideo ab eis recipit aquas et imbrem gratiæ et doctrinæ, et sic fœcundatur et in fructib. et in frugibus bonæ operationis, et in floribus honestæ conversationis. Est enim pinguis per devotionẽ, vel benignitatem: calidus per charitatem, fertilis per bonorũ operum fœcunditatem, et nives, id est,

est, divitiæ in eo cito resolvuntur, et disperguntur, per eleemosy-
2 næ largitatem. Vallis est locus securior, & tutior quam sint mon-
tes, quia domus ibi sitæ non tantum à ventis, & turbinibus infe-
stantur. Sunt etiam valles solidæ, & compressæ, & minus caver-
nosæ quam mõtes, & ideo terræ motu incolæ vallium raro con-
cutiuntur, ut dicit Aristoteles, quia scilicet ventus nullam ibi in-
venit cavernã, ut ibi intrans faciat terræ motum. Vallis est status
depressionis, humilitatis, & subjectionis, qui pro certo securior
est quam mons, id est, quam status dignitatis, prælationis, &
sublimitatis, & hoc quia ibi non flat ventus vanitatis vel adula
tionis, quia nemo pauperibus adulatur, & ideo domus, i. e. ho
mines ibi sibi non faciliter corruunt per superbiæ impulsionem,
terræ motus etiam, i. e. turbatio vel iracundia, vel motio tenta-
tionis ibi tam faciliter non accidit. Vel dic, quod vallis est vir
humilis, qui pro certo solidior, fortior, & constantior est quam
montes, id est, quam mundi majores vel superbi, & ideo quia
3 ventus vanitatis non invenit eum cavernosum, & perforatum
per mala desideria, & ideo non potest in eo creare terræ motum
fortis tentationis, qui eum dissipet, et subvertat. Vallis plus est
ut communiter turbulenta, aquosa, lutosa, nebulosa, et ideo se-
cundum Constant. habitantes in vallibus sæpe contrahunt hu-
midias passiones. Aer est enim ibi grossior, & ideo mons est lo-
cus sanior, quam sit vallis. Propter superfluam etiam humidita-
tem sæpe abundat in herbis infructuosis, et in valle sordes fa-
cillime congregantur, ibique diutius reservantur, & valles plus
quam montes à cœlo elogantur, & in inferno propius appropin-
quant. Vallis est mundus, mons est religio, vel paradisus. Sed ve-
re ista vallis est lutosa per divitias, aquosa per delitias, turbulen-
ta per discordias, obscura, & nebulosa per ignorantias, & ideo
illi qui ibi habitant, scil. mundani sæpe contrahunt passiones hu
midas sc. vitia gulæ, & luxuriæ. Aer enim, i. e. mundi prosperitas
vel exterior societas est ibi grossa, & corrupta per diversa pec-
cata, & ideo non est ibi locus sanus pro anima, sed insanus. Mons
autem religio vel etiã paradisus locus est clarus, purus, & sanus,
et ideo ibi debet anima manere per affectum. *Non maneas in om-
ni circa regione, sed in monte salvum te fac.* Gen. 19. Nam quia ibi abun-
dat lutum divitiarum, aqua delitiarum, idcirco crescunt ibi
herbæ, et arbores infructuosæ, i. e. mundi peccatores, fructum
bonorum operum non portantes. Sordes etiam, i. e. viles luxurio-
si, et alij peccatores ad vallem mundi confluunt, et accedunt.
Vel dic, quod vallis est peccator, qui est obscurus per ignoran-
tiam, ubi sordes, et peccata confluunt, et aqua, et lutum, i. e. di-
vitiæ et delitiæ in eo plus abundant. Aer autem, i. e. sua conscien-
tia, grossus est, et corruptus per diversa peccata, et ipse à cœlo,
i. e. à paradiso, et Deo est multum distans, quia *longe est Dominus
ab impiis*. Prov. 15. Inferno autem, et diabolo est multum propin-
quius, quia *anima eorum inferno appropinquavit*.

Cap. XXXII.

De Arena.

1 Arena secundum Isidorum ab ariditate est dicta. Est enim
terra dura, & sicca, & ideo stridorem quando tangitur fa-
cere consuevit, & propter defectum humoris semper arena ste-
rilis reperitur. Talis est peccator, quia vere siccus est per inde-
votionẽ, & incompassionem, durus est per crudelitatem, & ob-
stinationem, & ideo talis stridorem murmurationis, impatiẽtiæ,
& detractionis emittit, quando ab aliquo corrigitur, tangitur, &
arguitur, quia *non amat pestilens eum, qui se corripit* Prov. 15. Patet
de detractoribus, & obstinatis. Et ideo tales propter defectum
humoris, devotionis, & compassionis, & caloris dilectionis, &
& affectionis, à fructu bonorum operum vacui sunt, & inanes. Et
sicut arena frigida est, & sicca, & ponderosa, sic isti sunt ponde-
rosi, & alijs importabiles, vel etiam ponderosi per pigritiam, &
frigidi per odium, & torporem. *Arenam, & salem, & massam plum-
bi facilius est portare, quam virum stultum*. Eccl. 22. *Gravis est nobis
etiam ad videndum*. Sapient. 2. Arena compluta magis solidatur,
2 & vide de terra, §. penult. Ille locus in quo arena multa spar-
gitur, ut litus maris, solet esse sterilis sine fructu. Arena etiam
faciliter dispergitur, sed non faciliter congregatur. Dicit tamen
Isidorus, quod quando arena super vestem albam ponitur, nul-
lum post se fœditatis seu sordis vestigium derelinquit. Recte ta-
les sunt divitiæ, quæ pro certo loca in quibus sunt, id est, ipsos
divites qui circa mare, id est, mundi negotia fluctusque prospe-
ritatis versantes sunt sicci, faciunt steriles, scil. à fructu bono-
rum operum, & virtutum, & licet difficiliter, & laboriosè cõgre-
gentur vel acquirantur, tamen faciliter ad modicum statum ali-
cujus adversitatis vel mortis disperguntur, & perduntur. Es. 40.
Subito flavit in eos, & aruerunt, veruntamen quando super vestem
albam ponuntur, id est, quando alicui bonæ personæ, quæ eis
bene scit uti, committuntur, tunc vere nullum reliquunt vesti-
gium fœditatis, sordis, sc. vel peccati, quia vitium non est in opi-
bus, sed in usu, secund. Hieronym. quia vere divitiæ non pollu-
unt nisi malos. ideo bene dicitur Eccl. 31. *Beatus dives qui inventus
est sine macula, & qui post aurum non abiit*. Arena in aquis marinis 3
ab omni limositate, et viscositate abluitur, et propter vincen-
tem siccitatem in lapidem durari non permittitur, quia propter
excessum siccitatis, et paucitatem humiditatis invicem non
conjungitur, ut in lapidis substantiam induretur, et ideo arena
est terra durior, sed lapide mollior, et tenerior, et in partes in-
numerabiles divisibilior. Arena quæ est sterilis significat humi-
lem pauperem pœnitentem, qui pro certo ab aquis maris, i. e. a-
maritudine pœnitentiæ, et contritionis, vel ab amaritudine pau-
pertatis, et tribulationis, et ab omni viscositate carnalitatis ab-
stergitur, et mundatur, et quia parum habet de humore tem po-
ralis delectationis vel consolationis, et multum de siccitate pau-
pertatis, et depressionis, et corporalis macerationis, ideo nõ con-
vertitur in lapidem duritiæ, et obstinationis. Et ideo licet tales
sint terrena bona, i. viris justis duriores, et siciores per indevo-
tionem, & ruditatem, sunt tamen lapidibus, i. frigidis peccato-
ribus molliores per compassionem, & benignitatem. Et ideo
de talibus dicitur Sap. 7. *In comparatione ejus arena est exigua*. Vel
dic, quod peccator qui est sterilis à bonis operibus ut arena, quã-
do à mari, i. à mundana prosperitate tangitur, tunc ejus viscosi-
tas, & limositas, i. memoria suæ vilis conditionis ab eo tollitur,
& quia non est humidus per gratiam, & devotionem, sed siccus
per incompassionem, & obstinationem, ideo non efficitur la-
pis, i. e. vir justus, & perfectus, stabilis atq; fortis. Arena est terra 4
minuta, frigida, & sicca, depressa, & ponderosa, quæ quanto plus
aqua mergitur, tanto amplius comprimitur, & invicem solida-
tur, & propter defectum caloris, & humoris, sterilis reperitur.
Aqua etiam per arenam transiens, sapidior efficitur, & metalla
arena fricata clariora redduntur. Sic vere vir parvulus, & humilis
atque justus, frigidus est per castitatem, siccus per pœnitentiæ
austeritatem, sterilis per paupertatem, & hoc quia caret humo-
re carnalis voluptatis, & calore mentalis cupiditatis, & ideo
fructum divitiarum non acquirit, imo pauper, & sterilis inveni-
tur. Est etiam ponderosus per divinum timorem, quia sc. con-
tinue descendit usque ad infernum, per tormentorum considera-
tionem Ps. 54. *Descendant in infernum viventes*. Aquæ etiam, i. pec-
catores, qui per ipsos transeunt, & eorum societatem frequen-
tant sapidiores, & meliores efficiuntur, & metalla etiam, i. viri
perfecti claritatem ampliorem per eos consequuntur. Et licet
talis arena, i. vir perfectus aqua vel pluvia, i. mundana prospe-
ritate rigetur, & mergatur, exinde tamen non dissolvitur per
vitia, & peccata, sed magis, & magis per humilitatẽ cõprimitur,
& per Dei timorem deprimitur, & per firmitatẽ, & constantiam
solidatur. *Consolidatæ sunt bases ejus*. Act. 3. Arenarum multitudine 5
maris impetus sistitur, & ad ejus cumulos le retringens, ne tran-
scendant assignatos à Deo terminos, impeditur. Aqua etiam per
arenam colata, dulcior, clarior, & lapidior reperitur, ut dicit
Hieronym. super Hiere. 5. Et habet arena virtutem metallorum
purgativam, & suæ rubiginis consumptivam, quia quando cum
arena fricantur, lucidiora efficiuntur. Habet virtutem repercus-
sivam, infrigidativam, opilativam, tumoris sedativam, ut dicit
Constant. de quodam genere arenæ, quæ ab eo cimolia ponde-
rosa nominatur. Recte charissimi per arenam duram, & aspe-
ram pœnitentia vel tribulatio, paupertas vel mortis consideratio
designatur, quæ pro certo sistit, & terminat fluxum maris, i. flu-
xum vitiorum, prosperitatis mundanæ, quia tales fluxus, &
fluctus per pœnitentiam restringuntur, & ne submergãt terram,
i. corpus, & animam per peccata coarctantur, & retardantur, &
ne terminos debitæ necessitatis excedant, per arenam hujusmo-
di repelluntur. *Posui terminum mari arenam, præceptum sempiternum,
&c. quod non præteribit*. Hierem. 5. Et ideo pro certo ista arena sc.
tribulatio vel pœnitentia, paupertas vel mortis memoria, habet
virtutem purgativam, quia vere aqua, id est, anima vel persona,
quæ per eam est colata dulcis est per benignitatem, & pietatem.
Didici ex his quæ passus est, obedientiam. ad Heb. 5. Metalla etiam, i.
viri justi, & perfecti, qui arena ista sunt fricati à rubigine omni-

um peccatorum purgantur, & per discretionem, & gratiam clarificantur, & per honestatem lucidi efficiuntur. Vel per aquam intelligo animam, per metallum intelligo corpus, quæ omnia per pœnitentiam emundantur. Item arena ista, sc. mortis consideratio vel tribulatio habet virtutem repercussivam, quia vere omnes vanos cogitatus vel affectus repercutit, & refrenat. Item infrigiditativam, quia vere frigus divini timoris inducit. Item opilativam, quia affectus & sensus exteriores, vel etiam ipsos fluxus vitiorum oppilat & restringit, & ideo sequitur, quod virtutem habet tumoris sedativam, quia pro certo tumorem superbiæ & præsumptionis tribulatio reprimit atque sedat. Et ideo de arena dicitur & de mari. Iob 38. *Circumdedi illud terminis meis, & dixi, hucusque venies, & hic confringam tumentes fluctus ejus.* Vel dic, quod arena est asperitas mortis, quia sc. homo ponitur sub arena, id est, sub terra, & ideo pro ista est quæ terminat, finit, cassat & limitat fluctus maris, i. cursum istius amaræ vitæ, vel mundanæ prosperitatis, & ideo virtutem habet purgativam, &c. quia vere memoria mortis ad omnia ista valet, & dic per omnia ut supra. Vel per arenam sterilem intelligo paupertatem, &c. sicut supra. Inter arenas maris & fluminum quandoque inveniuntur
6 lapides pretiosi, qui arenarum attritu politi, meliores & clariores efficiuntur. Sic vere in societate arenarum, id est sterilium peccatorum inveniuntur lapides pretiosi, i. e. viri justi & perfecti, quia vix est aliqua tam nequam societas, quin ibi sint aliqui boni. Exemplum de Loth in Sodomis Gen. 19. Quinimo attritu arenarum, i. tribulationibus ipsorum malorum, per virtutes & gratias poliuntur, & exinde meliores & sanctiores efficiuntur, quia *omnes qui pie volunt vivere, in Christo, tribulationes patiuntur.* 2.
7 ad Tim. 3. Arena quando in ostijs fluminum interponitur, impedit ne fluant aquæ ad mare, sicut patet in Nilo, sicut dicit Hieronymus super Amos 8. Sic vere mortis memoria vel tribulatio vel pœnitentia impedit ne homo cadat in mare peccati vel inferni. Sed pro certo sicut secundum Hierem. ibid, i. e. super Amos 8. Quando arena de ostio fluminis tollitur, tunc aqua retenta in mare impetuosius profundatur, sic pro certo si arena tribulationis, pœniteutiæ, paupertatis vel mortis memoriæ cessaverit, & à nobis elongata fuerit, tunc à mari peccati per interiorem cogitationem, ad mare voluptabilium mundi per prosperitatis affectionem, ad mare inferni per mortem & vitæ terminationem profundius descendemus, quia vere quanto quis aliquando per virtutes melior efficitur, tanto per peccata (si ad ea postea devenerit) deterior invenitur, sicut patet in apostatis, qui sunt cæteris nequiores. Vide Ezech. 47. *Aquæ quæ egrediuntur de sanctuario, intrabunt mare.* Vide de Nilo ubi ponitur. Quando in
8 ventre terræ generatur vapor fortis, qui rumpit terram, & exit, & exterius evaporat, quandoque etiam accidit quod in ventre nubis vapor igneus generatur, qui rumpit nubem, & exit. Filij etiam viperæ ventrem matris dilacerant, ut exterius procedant. Sic mali religiosi vel Christiani lacerato ventre, id est, fide vel claustro vel regulari observantia religionis vel Ecclesiæ matris suæ, exterius apostatant & recedunt, &c. Vide de vipera, de terra, & de nube.

Cap. XXXIII.

De Argilla.

1 Argilla est terra tenax glutinosa & viscosa, & ad susceptionem impressionis & sigillorum magis apta. Sed tamen quandoque in lapidem induratur, nam per actionem caloris, qui humorem consumit, in laterem convertitur, per actionem autem frigoris, quod humorem congelat & constringit, in lapidis duritiam commutatur, sicut patet 4. Meteororum 5. 6. & 7. Argilla significat personam mollem, fragilem & carnalem, in qua est viscositas carnalis voluptatis, quia vere tales sunt apti ad quamcunq; vitiorum impressionem faciendam, quia vere quicquid diabolus vult eis suggerere per tentationem, totum in corde eorum imprimitur per delectationem, consensum & operationem. *Isti enim sunt, qui suscipiunt characterem bestiæ.* Apoc. 14. Et ideo quando isti calore avaritiæ vel luxuriæ incalescunt, quia frigore indevotionis tepescunt, tunc vere quia humor gratiæ in eis consumitur vel congelatur, ideo nunc in lapidem, nunc in laterem indurantur, hoc est dictum, quod per obstinationem, inverecundiam, crudelitatem & malam consuetudinem & incorrigibilitatem duri & solidi efficiuntur. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Job 41. Vel dic in bono, quod tales carnales personæ quandoque per Dei gratiam recipiunt divinum calorem charitatis & dilectionis, & frigus divini timoris, & sic humor carnalitatis in eis consumitur, & sic ipsi delicati, per pœnitentiam duri, fortes & stabiles efficiuntur. Vel si vis, per calorem & frigus intelligo mundi tribulationes, in quibus boni indurantur per constantiam & perfectionem, mali autem per desperationem & obstinationem. Exemplum de Pharaone. Exod. 7. *Induratum est cor Pharaonis,* & Hier. 19. *Induraverunt cervicem suam, ne audirent*
2 *sermones meos.* Argilla seu lutum viscosum per actionem caloris duratur. & efficitur sicut lapis, sicut dicitur 4. Meteor. ubi supra. Sic vere peccator & carnalis, quando in calore mundi tribulationum ponitur, tunc per obstinationem, & desperationem fortius induratur. Unde Hier. 5. *Induraverunt faciem suam supra petram, noluerunt reverti.* Vel dic, quod homo in juventute est sicut argilla, scilicet mollis & convertibilis, & corrigibilis: sed vere quando per calorem naturalem humidum radicale in eo consumitur, sc. in senectute, tunc vere per malas consuetudines induratur, & impressiones correptionis non recipit, sed potius per mortem frangitur, quam per correctionem aliqualiter immutetur. *Cor durum male habebit in novissimo.* Eccl. 3. Secundum Commen. ibidem, argilla frigiditate sua est sanguinis restrictiva. Unde dicit Constant. in viat. Quod argilla cum forti aceto
3 distemperata, & fronti et temporibus applicata, sanguinis à naribus fluxum restringit. Argilla ista est charitas, quæ more argillæ stringit, et ligat diversa corda invicem, et ideo si cum illa acetum forte, id est, mortis amaræ memoriam miscuerimus, tunc vere fluxus sanguinis, id est, fluxus vitiorum à nobis deficiet et cessabit. Unde Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novissima, & in æternum non peccabis.*

Cap. XXXIV.

De Alabastro.

Alabastrum est lapis candidus, tinctus varijs coloribus, ex-
1 mus et solidus, et frigidus, qui unguenta custodit percipi-
me incorrupta, quando de eo fit vas pro unguentis aromaticis reservandis. Sic vere quando aliquis est firmus & solidus per constantiæ & perseverantiæ & patientiæ firmitatem, castus per castitatem, tinctus varijs coloribus & virtutibus per nitorem pulchritudinem & honestatem, tunc vere efficitur optimum vas ad custodiendum unguentum aromaticum, id est, devotionem, compassionem, charitatem & pietatem. Vel unguentum, id est, bona temporalia, quibus pauperes inunguntur, quia scilicet boni & perfecti meliores sunt ad temporalia conservanda, quam alij, quia sc. il. ungunt ex ipsis pauperes & egenos. Unde Marc. 14. *Accepto alabastro unguenti effudit super caput ejus.* Secundum Dioscor. alabastrum dicitur valere ad victoriam obtinendam, & conservat amicitiam, & eam etiam generat atque nutrit. Chariffimi per alabastrum qui est lapis durus & candidus, intelligo duritiam & firmitatem patientiæ, & candorem castitatis, quam pro certo si nobiscum paraverimus, & habuerimus, peccata & vitia, tentationes & tribulationes vincemus, nec eis succumbemus, quod principaliter facit patientia, quia melior *patiens viro forti.* Prov. 17. Amicitiam etiam generabit & nutrabit, sc. Dei & aliorum hominum & Sanctorum, quod principaliter facit candor & species castitatis. *Ex lapide pretioso omnis structus murorum ejus, ex lapide candido & mundo omnes plateæ sternentur, & per vicos ejus alleluja cantabitur.* Tob. 14.

Cap. XXXV.

De Auro.

Aurum dicitur ab aura, eo quod in aura seu in aere pluceat, obryzum autem dicitur aurum lucens, splendens tilans: bractea autem dicitur lamina auri tenuissima, de qua ciduntur fila, ut dicit Albericus de metallis l. 16. Secund. autem ad compassionem auri concurrit sulphur rubeum, & gentum vivum album. Talis est justus rutilans & honestus vere in aura, i. e. in publico & aperto coram aliis fulget & lat, atque splendet per speciem honestatis. Sed vere ad quiritur, quod concurrat sulphur rubeum, i. e. rubedo & charitatis, quæ sit viva, sc. per vitam gratiæ & veritatis, dictum, quod non sit sicca, sicut castitas hypocritarum, quæ

ta dicitur carere, quia caret efficacia & virtute, et sic poterit dici aurum mundum. Esa. 13. *Pretiosior auro erit vir, & homo mundo obryso.* Nam sicut color aureus est cæteris nobilior, et clarior, et magis delectat stylum; sic vere color honestatis et quantum ad se, et quantum ad alios, in visu et repræsentatione pulcherrimus debet dici. Et sicut aurum lepram palliat, ne cognoscatur, sic vere honestas vitia et peccata cooperit, palliat atque celat. *Pulchritudinem candoris admirabitur oculus* etc. Eccl. 43. Auro (sicut dicit Richard.) quoad substantiam nihil inter metalla solidius, et
2 ideo in igne positum non evaporat, nec in pondere minoratur, sed ibi virtute caloris liquefit, & ab omni sorde si quam habuerat depuratur & clarius & lucidius reperitur. Vel dic de viro justo & de quolibet debet esse, quia vere quilibet debet esse per fortitudinem, patientiam & perseverantiam solidus et compactus. Iustus enim quando in igne & in asperitate tribulationum ponitur, tunc vero non evaporat per desperationem, impatientiam, murmurationem, nec in pondere, sc. morum & virtutum minuitur, sed liquefit per contritionem, devotionem, compassionē, & ab omni sorde vitiorum, & peccatorum depuratur, & sic clarior, & purior, & sanctior efficitur dum purgatur, quoniam *in igne probatur aurum, homines vero receptibiles in camino humiliationum.*
3 Eccl. 2. Et sicut (secund. Platearium) aurum dum malleatur, non rumpitur nec scinditur, nec mittit sonitum vel stridorem, sed potius in laminas tenuissimas dilatatur; sic vir justus & patiens quando à Deo percutitur & malleatur per tribulationes, tentationes & injurias et paupertates, non scinditur vel rumpitur per peccata vel per impatientiam, sed *magis per charitatem, & per spirituale gaudium dilatatur.* 2. ad Cor. 6. Cor nostrum dilatatum est, et sonitum vel clamorem jurationis, stridorem detractionis et murmurationis penitus non emittit. Unde *ipse est tanquam vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Eccl. 50. Exemplum
4 de Job & Tob. Quod est contra jurantes & impatientes, qui sunt similes æri & non auro, &c. Auro inter metalla nihil ductilius. Nam aurum sub malleo non finditur, sed inter malleum & incudem sine ruptione vel discontinuatione in bracteas tenuissimas, secundum votum artificis æqualiter dilatatur, nisi forte æs vel aliud metallum interius fuerit mixtum sibi, quia tunc rumpitur, & finditur, & formæ imprimendæ inobediens invenitur, & ideo tunc necesse est ut post decoctionem ignis illa impuritas auferatur, ut sic efficiatur ductile, & exinde forma debita producatur. Recte talis debet esse omnis verus obediens, subditus vel religiosus, quia vere ad voluntatem artificis, scil. Dei vel prælati, debet esse ductilis per obedientiam & subjectionem, ut secundum ejus imperium ducatur & reflectatur circumquaque per bonam operationem, & æqualiter, sc. ad omnes amicos & inimicos dilatetur per charitatem & dilectionem. Et ideo licet sit inter malleum & incudem in conflatu tribulationum, & licet ab artifice, i. à Deo vel prælato per correctiones & adversitates malleetur, tamen non debet rumpi per discontinuationem, sc. cessando, à bono opere, vel apostatando, nec resonare per impatientiam & murmurationem, sed *in omnib.* prout poterit obedire. Prov. 3. *Non deficias cum à Deo corriperis*, quia *quem Deus diligit, corripit, &c.* Veruntamen aliquando adjungitur sibi interius in corde aurichalcum, i. intentio mala vel hypocrisis, & tunc vere non est ductilis per obedientiam, sed rudis & inobediens, & statim quod percutitur modica tribulatione frangitur per impatientiam, & rumpitur per bonorum operum discontinuationem, & sic ad votum artificis, Dei s. vel prælati, non regitur, imo aliquando ex toto frangitur per desperationem & apostasiam & obstinationem. Unde Ezech. 22. *Omnes isti ut ferrum & stannum & æs in medio fornacis consumpti sunt.* Et ideo necesse est, quod prius per ignē divinæ charitatis & internæ contritionis, & per virtutem Spiritus S. hujusmodi interior impuritas extrahatur, ut sic bonus, justus & obediens possit, & in eo forma debita, sc. gloria paradisi finaliter inducatur. *Auro n. locus est in quo conflatur.* Job 28. Fac si vis duos §. Auro nihil inter metalla pulchrius in colore, nihil ef-
5 ficacius in valore, & ideo omnium colorum & metallorum pulchritudo dicitur atque decor. Nam inter colores & inter metalla primum & præcipuum habet locum. Et secund. Platearium, aurum virtutem habet confortativam, superfluitatum coadunatarum in corpore abstersivam, syncopis curativam, à lepra præservativam, vel ipsius curativam, vel ad minus ipsius occultativam, si sc. limatura auri in cibo ipsius assumatur. Charissimi, aurum quod splendet est divina sapientia seu charitas, à quib. splendor honestatis progreditur & emanat, quia pro certo ista est principalior, & efficacior inter cæteros colores, & metalla, i. e. inter cæteras gratias, & virtutes, quia à charitate tanquam à principaliori omnes virtutes cæteræ fluunt, & exeunt, sicut à radice, & omnes etiam colores exteriorum exemplorum, & ideo per virtutem sapientiæ vel charitatis desolati confortantur, superflua sc. divitiæ per eleemosynas educuntur, quia scil. facit hominem misericordem, & largum, & syncopis, i. e. remorsus conscientiæ sedatur, & lepra, i. e. peccata curantur, vel etiam præservantur. *Charitas enim cooperit multitudinem peccatorum.* 1. Pet. 4. *Et sicut ignē ardētem extinguit aqua, ita eleemosyna resistit peccatis.* Eccl. 3. Vel expone de sapientia vel doctrina, quæ si in esu, i. e. per prædicationem assumatur, efficit omnia supradicta. Laminæ aureæ candentes in vino extinctæ faciunt vinum utile contra vitia splenis, & 6
multas alias passiones, secund. Platearium. *Vinum quod lætificat cor hominis*, significat spiritualem consolationem, doctrinam, & eruditionem, quæ pro certo si à laminis auri, i. e. à viris perfectis candentib. & ardentib. per charitatem, tacta fuerit seu facta, tunc contra vitia splenis, i. contra melancholiam, & mundanam tristitiam adjuvat, & confortat, & contra vitia, & peccata, quæ sunt animæ passiones. Ideo viris perfectis dicitur 1. ad Thess. 5. *Consolamini pusillanimes, &c. Mœror* enim *in corde viri humiliabit eū, & sermone bono lætificabitur.* Prov. 12. Et ideo perfectus vir, & affectibilis dicit Es. 50. *Dedit mihi Dominus linguam eruditam, ut sciam consolari eum qui lapsus est, verbo.* Institumentum autem melius est 7
ad faciendam usturam in aliquo membro, quam alterius metalli, quia secund. Platearium, virtute ejus custoditur locus vulneris à fœtore. Sic vere quando aliquod membrum, i. aliqua persona, est urendum & cicatrizandum per correctionem, tunc vere illa ustura est melior & perfectior, si instrumentum, i. ille qui urit & perforat corrigendo, s. prælatus, fuerit aureus, s. quantum ad splendorem scientiæ & veritatis, quantum ad ruborem amicitiæ, & charitatis, quantum ad solitudinem constantiæ, & firmitatis, quantum ad pondus prudentiæ, & maturitatis, quantum ad calorem decentiæ, & honestatis, & quantum ad valorem virtutis, & gratiæ, & bonitatis, quia vere omnes istæ virtutes debent in prælato, & quolibet correctore vel judice relucere. Aurum enim est rubeum, splendens, solidum, ductile, pulchrum, & ponderosum. Nam quia prælatus perfectus, & virtuosus quando facit usturam correctionis, per discretionem scit non excedere, ideo fervor infamiæ ibi minime generatur. Unde Ps. 8
140. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoru non impinguet caput meum.* Pulvis auri oculorum maculas corrodit, & licet membris non incorporetur, nec ea nutriat, ipsa tamen confortat, & à superfluitate exonerat, secund. Platear. Si pulvis sacræ scripturæ, i. doctrina, & prædicatio ab oculo cordis abstergit maculas peccatorum, & membra, i. e. peccatores confortat, & eos facit à superfluis, i. à divitijs exonerari per eleemosynas, licet eas non nutriat per gratiam & devotionem, nec eis incorporetur per retentionem, quia vere licet peccator audiendo prædicationem vel scripturam, ex toto non emendetur, ta- 9
men aliqualiter in spiritualib. consolatur & ad eleemosynas elargiatur. Vel aurum pulverizatum intelligo malam prædicationem, &c. Aurum calefactum si aliquod membrum exinde tangatur, & fricetur, vel uratur, pilos aufert, & eos amplius crescere non permittit. Sic vere quando prælatus vel prædicator calore charitatis æstuans tangit, s. corrigendo & prædicando carnem, i. carnales peccatores, tunc pro certo exinde facit cadere pilos, i. exteriores divitias, & pauperib. elargiri; vel etiam exteriorem malam conversationem facit cadere & cessare, & pro posse suo amplius crescere non permittit. Vel dic, quod quando aurum, i. prælatus, calefit in igne avaritiæ, tunc vere à subditis abstergit per rapinam, & exactionem pilos divitiarum & exterioris substantiæ temporalis. *Anima enim calida quasi ignis ardens non requiescet donec aliquid glutiat.* Eccl. 23. Quando lamina argentea 10
est cum aurea aliqua de causa conjungenda, tunc ab humore, vento vel pulvere summopere est cavendum, quia si aliquid istorum inter argentum & aurum se posuerit, nequaquam unum cū altero se tenebit, & ideo in loco valde mundo est hujusmodi conjunctio facienda: quod si fiat, ita potest unum cum altero copulari, uniri & conjungi, quod nunquam possunt ulterius separari. Aurum est Deus, argentum est anima, quæ pro certo si invicem volunt conjungi, & uniri per charitatem, & gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, summe cavendum est à vento vanitatis, & superbiæ, & elationis, item ab humore delitiarum, & luxuriæ, & carnalis infectionis, item à pulvere cupiditatis, & avaritiæ,

vel ad amorem temporalis possessionis, quia vere si aliquid illorum inter Deum et animam interponatur, ut quia anima est superba, avara, et luxuriosa, nunquam per charitatis vinculum cum Deo perfecte poterit conjungi, et ideo in loco mundo, i. in perfecto statu vel religione se debet quilibet ponere, ut hujusmodi copulam valeat colligere. *Repone et scineres ad orientem, in loco*
11 *mundo, extra castra* Lev. 6. Quia vere anima quæ debet esse cinis perfecta et amara contritioni, debet poni in loco mundo, i.e. in statu gratiæ et devotionis, vel in statu Ecclesiæ vel perfectæ religionis, extra castra, i e extra tumultum mundanæ conturbationis, et sic perfecte cum Deo conjungetur per charitatem, nec ab eo amplius dividetur. *Quis nos separabit à charitate Christi?* ad Rom. 8. Aurum ergo est metallum solidum, ductile, splendens, rubeum, pulchrum, super metalla omnia ponderosum, non sonans, medicinale, et virtuosum. Sic vere justus vel religiosus prædicator vel prælatus debet esse solidus per constantiam & perseverantiam, ductilis per obedientiam, splendens per sapientiam & prudentiam, non sonans per impatientiam, rubens per charitatem, pulcher per honestatem, ponderosus per sapientiam, & maturitatem, & bonorum exemplorum exhibitionem, virtuosus per gratiam, & perfectionem. Unde 2. Paralip. 9. *Vasa domus saltus Libani erant ex auro purissimo.* Talis potissime fuit Christus & etiam sancti. Pone si vis figuram de candelabro aureo ductili cum lucernis, & applica de prælato sicut vis. Et nota quod aurum malleatum dilatatur æqualiter. Sic bonus prælatus de-
12 bet æqualiter dilatari per affectionem ad omnes subditos, quod est contra acceptores personarum, Aurum tunc super omnia metalla rutilat, quando à sole repercutitur, & in tantum etiam tunc refulget, quod in proximos parietes diffunditur fulgor ejus Sic vere beata virgo tunc summe rutilavit per omnimodam honestatem, & virtutum luciditatem, quando sol, id est, Dei filius in eam est infusus. Nam tunc & ex tunc fulgor suæ gratiæ, & virtutis per omnes partes mundi mirabiliter se diffudit. 1. Mach. 6. *Refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis.* Clypei enim aurei sunt pura viscera virginis gloriosæ, in qua sol, id est, Dei filius carnem assumendo refulsit, & in montes, id est, viros justos & perfectos splendor suæ gratiæ redundavit, &c. Adjunge sicut supra de perfectione.

Cap. XXXVI.

De Aurichalco.

1 Aurichalcum secundum Isidor. sic dicitur, eo quod cum veritate sit æs seu cuprum, rutilans tamen est sicut aurum, unde habet auri speciem, non valorem, nam cum auripigmento & aliis speciebus efficitur rutilans sicut aurum, sed vere ille color non diu perseverat. *Vasa* enim exinde facta in sua nativitate pulchra videntur, & lucentia quasi aurum, sed vere paulatim deficit color ejus, & rubiginantur vasa hujusmodi & effulcantur, & suam originalem materiam protestantur. Illa autem quæ in istis vasis diu servata fuerint, horribilem odorem contrahunt & saporem. Recte tales sunt hypocritæ, quia vere licet sint cuprum, & æs, id est, viri duri, indevoti & peccatores, tamen propter fulgorem & colorem exterioris honestatis videntur esse aurum, id est, viri justi & perfecti. Unde isti habent colorem aureum, non valorem. Nam tales propter speciem fictæ honestatis, ita sophisticantur, quod videntur esse aliud quam sunt, contra quos Chrysostomus: *Hypocrita, aut appare quodes, aut esto quod appares.* Sed vere talis fulgor fictæ honestatis cito transit, quia licet in novitate & in principio videntur pulchri & honesti, tamen in fine rubiginatur color suæ conversationis, & naturam suæ iniquitatis, & malitiæ protestatur. Nam ut dicit Seneca. *Nihil quod simulatum & fictum est, potest esse diuturnum.* Unde Esa. 54. *Ego vocavi interfectorem ad dissipandum omne vas, quod fictum est,* Illa etiam quæ in istis vasis continentur, scilicet eorum verba & opera, finaliter invenientur & percipiuntur horrida per pravitatem, & fœtida per infamiæ fœditatem. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Esa. 34. Vel dic de novitijs & alijs qui in novitate sua, id est, in juventute videntur aurei per virtutem & honestatem, sed continue paulatim deficiunt, ita quod quandoque in fine rubiginantur per vitia & peccata, & perdunt pulchritudinem & honestatem, per insolentiæ levitatem. *Bestia quam vidisti, fuit & non*
2 *est,* Apoc. 17. Ita quod quicquid in eis continetur, id est, verba & opera, sunt horrida & fœtosa. Aurichalcum ad modum auri rutilat, & ad modum æris sonat, & secundum Platear. collyria & oculorum medicinæ in vasis de aurichalco optime servantur, & æris fortitudine acuuntur. Recte tales sunt boni prædicatores. Nam quia splendent per auream honestatem, sonant sicut æs per canoram eloquentiam & loquaciratem, ideo collyria & medicinæ oculorum, id est, verba & doctrina sacræ scripturæ, à quibus oculus intellectus acuitur & clarificatur per discretionem, in talibus optime reservantur, quia vere tales debent esse apotheca & custodia scripturarum. Psalm. 118. *In corde meo abscondi eloquia tua, ne peccem tibi.*

Cap. XXXVII.

De Auripigmento.

1 Auripigmentum est genus lapidis fragilis, seu vena prætendens auri speciem in colore. Et est duplex, rubeus & citrinus, & habet virtutem sulphuris in calefaciendo, & si sulphuri additur, continuo virtute sulphuris dealbatur. Et est auripigmentum ita corrosivum, quod omnia metalla rodit & exurit præter aurum. Nam virtutem habet attrahendi & dissolvendi, & ad ultimum corrodendi. Alio autem nomine lapis arsenicus nominatur. Recte talis est caro humana, quia vere ista nihil est, nisi terra fragilis, sc. ad resistendum vitijs & peccatis, licet exterius in colore, id est, in apparentia videatur esse aurea, scil. per speciem & pulchritudinem corporalem. Et ista quando sibi adjungitur sulphur fœtens, hoc est dictum peccatum luxuriæ, calefacit per tentationes, dissolvit per delectationes, corrodit & dissipat per consensus & operationes, & in album colorem mutatur per exteriores curiosas vestes & conservationes. Unde breviter nullum est metallum, nullus scil. homo, quin à carne propria corrodatur, & tentetur præter aurum, id est, præter sanctos viros atque firmos. *Quis poterit pugnare cum bestia?* Apoc. 13. *Caro enim concupiscit adversus spiritum*, sicut dicitur ad Galat. 5. Vel dic per omnia de mulieribus, quæ sunt aureæ per corporis pulchritudinem, citrinæ & rubicundæ, & quando sulphur luxuriæ eis adjungitur, tunc fiunt albæ id est, curiosæ quantum ad ornatus & vestimenta, & sic alios calefaciunt per desiderio & tentationes, dissolvunt per delectationes, attrahunt per mala verba, & suggestiones, & sic in fine corrodunt per rapinam & excoriationes, quia vere bona naturæ, fortunæ, & gratiæ, luxuriosis auferunt atque tollunt, & ideo omne metallum quod tangunt, i. e. omnem personam cujus societatem frequentant, dissipant & subvertunt nisi forte fuerit aurum, i. vir sanctissimus & perfectus. Exemplum, de Adam, Samsone, & David et Petro, qui per mulieres sunt decepti. Figura de bestia. Apoc. 13 etc. *Quis enim poterit ex vobis habitare cum ardoribus sempiternis?* Esa. 33. Auripigmentum secund. Platearium habet virtutem calefaciendi, dissolvendi, mundificandi, corrodendi; unde valet contra multas corporis passiones. Vere talis est pœnitentia, quia vere peccatorem calefacit per dilectionem, dissolvit per delectationem, mundificat per confessionem, corrodit per corporis afflictionem et maceration-
3 nem, et ideo pro certo valet contra multas passiones, et contra vitia, et peccata, à quibus liberat peccatorem. De auripigmento mixto cum calce viva et aqua fit unguentum depilatorium, quod psilotrum dicitur, quo si quis imbutus fuerit, pilos sine dolore faciliter amovebit. Charissimi, per istud auripigmentum quod est corrosivum, intelligo mortem, quæ omnia destruit et corrodit. Per calcem autem vivam intelligo charitatem, quæ calefacit, et vitam gratiæ præstat. Si ergo ista duo simul jungantur, i. dilectio Dei et proximi, et mortis memoria, et aqua pietatis eis admisceatur, tunc vere pili divitiarum sine dolore dimittuntur et spernuntur, et pauperibus eroganter, quia secund. Hieronym. in prologo super Josuæ, facile contemnit omnia, qui se cogitat morituum. Nam illis duobus maxime movetur homo ad pietatem, et largitatem, sc. ex charitate, et memoria mortis suæ, juxta illud Eccl. *Ante mortem exporrigens de pauperibus.* Auri-
4 pigmentum valet contra impetiginem, et serpiginem, si locus cum auripigmento, et sapone leniter ungatur, veruntamen statim abluendus est locus ille, quia si diu ibi maneret, bonas carnes corroderet sicut malas; virtutem enim habet corrosivam, et incisivam, secundum Platearium. Per auripigmentum quod rutilat sicut aurum, intelligo detractores, qui pro certo fingunt se esse aureos, quantum ad splendorem honestatis, et quantum ad ruborem charitatis, quia scil. se fingunt omnia dicere ex charitate, sed pro certo isti habent virtutem corrosivam, quia vere omnia alia rodunt et devorant linguis suis. Et ideo quando aliquis

quis habet serpiginem seu pruritum inanis gloriæ, tunc utile est quod auripigmento ungatur ; i. quod ei detractorum corrosio admittatur, ut sic ille pruritus transeat, & desistat. Non sunt autem tales diu sustinendi in corpore Ecclesiæ, vel religionis, vel in auditu cujuslibet personæ, quia vere carnes bonas corroderent sicut malas ; quia si delectabiliter audiantur, de bonis de-
3 trahunt & de malis, & ideo non sunt audiendi. Prov. 4. *Amove à te os pravum, & detrahentia labia procul fac à te.* Secund. Plat. Auripigmentum ungues deformes, & turpes facit cadere & crescere meliores. Sic ardor pœnitentiæ vetera opera destruit, et peccata, et facit crescere nova scilicet gratias et virtutes. *Aufert primum ut sequens statuat* ad Hebr. 10. Ungula enim quæ est pedis extremitas, finem significat, ad quem cujuslibet operis effectus terminatur, quem scilicet per pedem designo.

CAP. XXXVIII.

De Argento.

1 ARgentum latine, argyros Græce dicitur, et est metallum album, et sonorum, veruntamen (quod mirum est) impressum corpori lineas nigras facit, et in ejus compositione (secundum Aristotelem) concurrit argentum vivum et sulphur. Nullum autem aliud metallum dulcius resonat, quam argentum, ut dicit Isidorus. Talis est hypocrita, quo pro certo nullus dulcius resonat, sc. quoad fictam eloquentiam vel prædicationem ; qui licet sit albi coloris et honestæ et pulchræ apparentiæ, lineas tamen nigras, i. e. opera mala et iniqua generat, et producit, quia *non potest arbor mala bonos fructus facere*, Mat. 7. et Luc. 6. Et vere ideo sulphur, i. e. fœtens ardor luxuriæ, et argentum vivum, i. levitas inconstantiæ in ejus substantia, et conscientia dominatur, et ideo non mirum si opera nigra ; et vitiosa ab eo
2 producuntur. Vel dic, quod argentum (quod dicitur quasi ardens gentem) significat divitias vel mundi prosperitatem, quæ pro certo in se continens sulphur, i. avaritiæ ardorem et cupiditatis, et ideo licet alba, pulchra, sc. et delectabilis videatur, tamen cordi cui imprimitur, i. e. menti quæ ei per affectum innititur, lineas facit nigras, id est, multa nigra vitia, et peccata, à quibus conscientia denigratur. *Nigræ fiunt facies eorum de fumo, qui in domo*
2 *sit.* Baruch. 6. Argentum est metallum album, et sonorum, clarum, purum, ductile, balsami potissime servativum, virtutis in aspide juvativum, quia plus valet jaspis in argento quam auro, in igne resolutivum, at multarum ægritudinum curativum, nam secundum Platearium, spuma ejus vulnera sanat, et carnes superfluas in eis crescere non permittit, matricem educit, fluxibilia membra fortificat, & corpus mundificat atque purgat. Vere talis debet esse prælatus vel prædicator, quia debet esse albus per castitatem, clarus per honestatem, purus per innocentiam, sonorus per eloquentiam, ductilis per obedientiam, balsamum, i. odorem bonæ famæ debet servare per bonam conversationem, in igne, sc. tribulationis & dilectionis debet liquefieri per compassionem, & sic erit infirmitatum, i. peccatorum curativus per bonum exemplum, & per bonam infirmationem. Nam spuma, i. eloquentia & doctrina talium, vulnera, i. peccatores ulcerosos sanat, & in eis carnales delitias, & voluptates crescere non permittit, quia ab istis mundatur homo per bonam eruditionem. Et ideo iste dicitur matricem, i. interiora vitia educere, quia sc. ea facit educi per confessionem, debilia membra, i. leves & fluxibiles & interiores consolidat per consolationem, & instructionē. Corpus etiam mundificat inquantum, scil. introduci facit mundam & pulchram conversationem. Ideo de talibus dicitur in Ps. 11. *Argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.* Vel si vis, per argentum album intelligo candorem castitatis, quæ est sine dubio virtus pura, munda, & honesta, & balsamum, i. e. bonam & odoriferam famam servat, & corporis, i. e. exterioris conversationis honestatem & munditiam seu decentiam introducit, & carnes superfluas, i. voluptates carnales prorsus adnihilat & consumit, Psal. 11. *Eloquia*, inquit *Domini eloquia casta, argentum igne, &c.* ut supra. Argentum in igne politum rubet,
3 & liquescit, sed infrigidatum soliditatem pristinam recipit & candorem. Sic vere sunt aliqui quando in igne tribulationis ponuntur, tunc liquefiunt per contritionem, & compassionem, & rubent per charitatem & dilectionem, quando autem cessat ignis tribulationis, tunc infrigidantur per indevotionem, solidantur & indurantur per obstinationem, candidantur & dealbantur per curiosam conversationem, & ideo utile esset talibus, quod semper duraret ignis tribulationis. Unde Eccl. 2. *In igne ut probatur aurum, & argentum, sic & homines receptibiles in camino humiliationis.* Psalm. *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Vel dic, quod justus quando cessat hujusmodi ignis & refrigeratur, tunc solidatur per constantiæ firmitatem & albatur per continentiæ castitatem, & sic bene se habet in igne, i. prosperitate, & non in adversitate. Vel dic, quod peccator in igne cupiditatis vel tentationis vel prosperitatis liquescit per mala desideria & delectationes, qui tamen in frigore pœnitentiæ & tribulationis solidatur & albescit per constantiam, & castitatem, &c. Argentum quando cum terra conjungitur, exinde 4
rubiginem contrahit, sed si cum arena fricatum fuerit, tunc pristinam recuperat claritatem. Sic vere quando terra, i. amor terrenorum conjungitur cum argento, i. cum anima vel aliquo viro justo, tunc vere exinde contrahit rubiginem avaritiæ & peccati. Veruntamen si cum arena, i. cum aspera pœnitentia fuerit confricatus, tunc claritatem perfectionis, & honestatis quam amiserat, recuperat, & rubigo quam acquisierat, evaporat. Jas- 5
pis in argento plus valet quam in auro, & ibi sua virtus melius elucescit. Jaspis est sacra scriptura, quæ visum & intellectum acuit & confortat. *Sed* pro certo ista plus valet & proficit, scil. quātum ad utilitatem mundi, quando est in argento, i. in viro justo & perfecto, sonitum tamen eloquentiæ suavem habente. *Est enim* 6
tacens non habens sensum loquele. Eccl. 20. Argentum est sonorum, sed aurum penitus nihil sonat, & tamen aurum prævalet. Sic vere illi qui quando percutiuntur, & corriguntur, non murmurant nec clamant, sunt alijs ut communiter meliores.

CAP. XXXIX.

De Argento vivo.

1 ARgentum vivum est argentum simplex & incompositum, & habet argentum vivum siccitatem, subtilitatem, puritatem, & albedinem. Nam in ipso est siccitas ex substantia terræ; sublimitas, & mobilitas, ex fluxibilitate aquæ, & albedo ex aeris corporatione. Nam aer, aqua, terra, ad ejus compositionem conveniunt, & indissolubiliter conjunguntur, & ideo propter vincentem siccitatem, in superficie plana non liquescit, nec adhæret tangenti, sicut id quod est aquosum, ut dicit Aristoteles. Talis debet esse vir perfectus, quia vere debet esse albus per castitatem, lucens per prosperitatem, subtilis per discretionem, siccus per pœnitentiam & maceratiōnem, mobilis per obedientiam & subjectionem, vel etiam per bonam operationem, & hoc quia vere in ipso debet esse aqua fluida pietatis, terra solida constantiæ & firmitatis, & aer lucidus, i. claritas scientiæ, & puritas subtilitatis, quæ indissolubiliter debent in eo invicem colligari. Et ideo tales viri perfecti quando ponuntur in terra vel in loco plano, i. in administratione rerum & negotiorum terrenorum, non liquefiunt nec defluunt per vitia & peccata, sed intra debitos terminos discretionis & prudentiæ jugiter continentur. Quod est contra mundi divites & prælatos, quos terrena prosperitas facit statim defluere, nam permittit, quod de uno officio ad aliud faciliter promoveatur in nullo contentata inexplebilis avaritiæ cupiditate, & hoc cum nullius usquam adversitatis incursu Psal. 1. *Folium ejus non defluet, & omnia quæcunq; faciet, prosperabuntur.* Argentum vivum hoc habet proprium, 2
quod per se non coagulatur, sed quando sulphuri, & plumbo conjungitur, tunc facile congelatur. Sic vere multi sunt qui non coagulantur & indurantur per peccatum & obstinationem, quando sunt soli & per se, sed pro certo quando associantur cum sulphure, id est, cum personis luxuriosis & fœtentibus, cum plumbo ponderoso, id est, cum importabilibus & insolentibus tunc paulatim coagulantur & indurantur per obstinationem; & etiam per malam consuetudinem & peccata, quia *qui cum stultis ambulat, similis efficietur.* Proverb. 13. Argentum vivum 3
est simplex; respectu omnium metallorum, quia secundum Aristotelem in lib. Meteorum, una cum sulphure est elementum, & materia omnium aliorum metallorum. Charissimi, argentum vivum & album significat innocentiæ putitatem, quæ pro certo est origo & principium omnium bonorum, gratiarum, scilicet & virtutum. Vel dic, quod argentum vivum est bona vita, quæ fluit & decurrit, & habet candorem innocentiæ & castitatis, & colorem amicitiæ, & charitatis, &c. sicut supra. Secund. medicos & Platearium, argentum vivum quia tactu in- 4
venitur frigidum, ideo naturæ frigidæ esse dicitur à quibusdam,

sed hoc non est verum, imo est calidum & humidum in tertio gradu, quod patet ex affectibus, quia urit, perforat, & incidit, & sic est fluxibile, intelligo personas affabiles atque lætas, quæ propter suam mobilitatem videntur esse leves & insolentes, sed pro certo licet exterius videantur esse frigidi, id est, tepidi & indevoti, tamen aliquando est contrarium, quia vere calorem habent
5 fervoris, & charitatis, & candorem munditiæ, & castitatis, & humorem devotionis & pietatis. & probatur hoc ex effectibus & operibus aliquibus exterius exercitatis. *Vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro.* Job 37. *Nolite ergo judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.* Ioa. 7. Argentum vivum in terra gignitur, & quasi aqua profluens procreatur, in vase solido & frigido diutissime reservatur, tantæ est siccitatis, quod nisi extinctum fuerit, rei alteri non miscetur, & in igne positum in fumum faciliter resolvitur & mutatur, nec potest ignis violentiam sustinere. Recte talis est hypocrita vel avarus, qui in terra, i. in amore terrenorum semper invenitur, & in vase frigido, id est, in mundo ubi est frigus indevotionis, diu perseverat, & vivit, quia *Impius longo vivit tempore super terram.* Eccl. 7. Et quia tales sunt magnæ siccitatis, hoc est dictum, sine humore devotionis vel compassionis, ideo rebus alijs, sc. suis vicinis non miscentur per conjunctionem amicitiæ & charitatis, imo tales singulariter esse quærunt. Unde Eccl. 11. *Manducabo de bonis meis solus.* Et quando in igne tribulationis ponuntur, tunc vere ipsum nequeunt sustinere, imo per impatientiam, jurationem & desperationem continuo in fumum & nihilum evaporant. *In igne consumptum est plumbum.* Hierem. 6. Vel potest dici ad totum de hypocritis, qui sunt albi per exteriorem honestatem, fluidi per delitias, & carnalitatem, calidi per avaritiam, & cupiditatem, urentes & incidentes per detractionem, & loquacitatem, soli per impatientiam, & ideo in igne tribulationis positi evaporant, scil. per apostasiam, vel per superbiæ vanitatem, & exinde exit fumus, scilic. infamiæ & mali exempli, qui alios scandalizat. Unde Hier. 6. *Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.* Et dic sicut supra de divite & avaro, quod est calidus per cupiditatem, urens per rapacitatem, fluidus per carnalita-
6 tem, albus per vestium curiositatem. Argentum vivum tantæ est adhærentiæ, & fortitudinis, quod nulli rei potest admisceri, nisi primitus sit extinctum, & nisi cum diversis speciebus sua vivacitas sit repressa. Extinguitur autem si cum salvia & cinere salviæ, & pulvere ossis sepiæ confricetur, secund. Platear. Sic vere in mundo multi sunt ita partiales, quod nulli rei, nulli personæ, nec Deo nec homini possunt admisceri vel conjungi per societatis, & concordiæ unitatem, vel per amicitiam, & charitatem, imo ab omni societate aliorum resiliunt & recedunt, & hoc maxime quando præsumunt de suis meritis, & gratijs, vel honoribus & divitijs, & ex hoc alios contemnentes, eos habere socios dedignantur. Et ideo Deus aliquando extinguit eos, id est, extingui permittit per vitia & peccata, vel per paupertatem & adversitatem, & tunc per considerationem propriæ fragilitatis plus efficiuntur aliis sociales. Et ista forte est ratio, quare Deus multos superbos divites in paupertatem cadere permittit, ut sc. discant quanta sit fortuitorum instabilitas, nec alios vilipendant. Unde dicit Isidor. l. 2. de summo bono c. 33. Utiliter quandoq; peccatur in minimis, ut à majoribus utilius caveatur Iob 18. *Lux pii extinguitur.* Lux dico, i. prosperitas & gratia. Vel dic, quod bona & perfecta persona nunquam rebus mundi, scilicet divitijs & hujusmodi commiscetur per amorem, nisi forte extincta fue-
7 rint peccata. Argentum vivum quando est per se non dissolvitur, sed pulchrum, & lucens, & mundum videtur, veruntamen quando in igne ponitur, tunc statim deficit & evanescit, & exinde exit fumus, qui alios lædit, & paralyticos efficit, quos contingit, ut dicit Plat. Sic vere multi quando sunt sine igne tentationis, ipsi stant, scilicet in statu gratiæ, & sunt pulchri & lucidi per honestatem, sed vere quando diabolus applicat eis ignem tentationis, vel temporalis tribulationis, tunc per constantiam tentationibus non resistunt, sed per consensus & delectationes in vitia evanescunt, exinde fumus infamiæ, & malorum exemplorum emanat, qui alios ad quos pervenit, infic it & corrumpit. *Isti enim ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Luc. 8, Vel dic sicut de hypocrita supra. Argentum vivum ore
8 bibitum vel auri immissum occidit & interficit patientem, interiora omnia corrodendo; contra quod summe valet (secundum Plat.) lac caprinum in magna quantitate potatum, cum continuo motu patientis. Ad idem etiam valet vinum in quo absynthium & hyssopum est decoctum. Talis est mala & hæretica doctrina, vel etiam tentatio diabolica, quia vere bibentem, id est, recipientem, & credentem, vel auribus infundentem, id est, audientem interficit, & consumit per culpam in præsenti. & per pœnam in futuro, & ideo oportet quod talibus detur ad bibendum lac sanæ doctrinæ & prædicationis, & vinum divinæ consolationis & confessionis, & sic liberabuntur à periculo mortis æternæ, dum tamen se moveant jugiter, per laborem piæ operationis & bonæ occupationis. *Accipite ergo sine argento vinum & lac.* Esa. 55. Et illud argentum habet virtutem incisivam. Sic vere mala doctrina vel tentatio diabolica rodit & incidit corda fitma. Argentum vivum est album, liquidum, fluxibile, mobile,
9 calidum & humidum, omnes fere materias penetrans, & corrodens, secundum Isidorum, talis est mala mulier, quia alba est per pulchritudinem, & curiositatem, fluxibilis per mollitiem & fragilitatem, & appetituum variabilitatem, mobilis per inconstantiam, levitatem, & vagabilitatem, quia sicut dicitur Prov. 7. *Nunc in foris, nunc in plateis, &c.* Exemplifica quomodo discurrunt. Istæ sunt calidæ per luxuriæ, & concupiscentiæ ardorem, & humidæ per voluptatis humorem, & ideo omnes materias quantumcunque fortes, id est, omnes viros quantumcumq; perfectos corrodunt per tentationes luxuriæ, & destruunt & subvertunt, dum tamen eis commisceantur per societatem continuam. Exemplum de David. 2. Reg. 11. Quomodo adulterium cum Bethsabea commisit, *Mulieres dominatæ sunt eis.* Esa. 3. Vel dic omnia
10 si vis de carne. Invenitur argentum vivum (secundum Isidorum l. 22. in vetustissimo stercore cloacarum, & in fornacibus argentarijs. Sic vere mali & peccatores alios per detractionem corrodentes, vel per exhæredationem, & rapinam, vel tentationem, finaliter invenientur in cloaca & fornace incendij infernalis. Istud potest adjungi ad §. de divite vel de planitate, vel de
11 muliere. &c. Argentum vivum talis est naturæ, quod si super ipsum majus saxum in centuplum superponas, statim resistit, si autem aliquantulum auri posueris, statim oneri cedit, ex quo patet non pondus esse causam, sed naturam occultam. Saxum est pondus & tribulatio, quæ sustinetur pro mundo, quæ ad modum saxi parum habet meriti vel valoris. Aurum autem est tribulatio, quæ sustinetur pro Christo, quæ est aurea, meritoria & pretiosa. Sunt ergo qui optime sustinent saxa ponderosa, hoc est, magnos labores, & tribulationes pro mundo & pro terrenis, sed pro certo si minimum aurum, id est, minima tribulatio vel pœnitentia pro Christo eis imponitur, vel inungitur, statim vere cedunt, & totum cadere permittunt, quia scilicet nolunt pro Deo vel pro salute animæ quippiam adversitatis sustinere, cum tamen dicitur Jac. 5. *Beatificamus eos qui sustinuerunt.* Dicatur etiam de labore mundi. Prov. 27. *Grave est saxum, & ponderosa arena.* Aliquando componitur argentum vivum artificialiter, po-
12 nitur enim minium in patella ferrea, & testa terrea operitur, & tunc ad latera carbones apponuntur, & sic argentum vivum incipit distillare. Sic vere quando in patella ferrea, id est, in corde duro obstinato imponitur rubeum minium, id est, memoria sanguinis Christi, & rubeus ardor charitatis, et desuper ponitur testa terrea, id est, memoria mortis et fragilitatis humanæ, à latere autem adhibentur carbones ardentes, id est, fervens contritio, et exterior tribulatio, vel ignis infernalis recordatio, tunc vere exinde distillat argentum vivum, id est, pietas et compassio et lachrymarum emissio, sicut patuit in Magdalena, quæ invenit sagittas potentis acutas, cum carbonibus desolatorijs. Nul-
13 lus enim est tam durus, quin considerata morte Christi, et morte propria, et adhibitis carbonibus, i. igne et tormentis inferni, efficiatur pius, fluidus et distillans, scil. eleemosynarum largitatem, vel lachrymarum quantitatem. *Manus mea distillaverunt myrrham.* Cant. 5. Nullum metallum potest deaurari sine argento vivo, et in vase vitreo istud melius, quam in alijs conservatur. Sic vere ad hoc quod homo efficiatur aureus per perfectam honestatem, oportet quod habeat argentum vivum, id est, gratiam et charitatem, et castitatem et pietatem, quæ per argentum vivum significantur, quod est calidum, humidum et album. Et notanter in vase vitreo, i. e. in homine, qui se reputat vitreum et fragilem, melius hujusmodi argentum, id est, gratia conservatur, quia Deus humiles custodit à peccato, et in eis gratiam servat, quia secundum Bern. *Magna est firmitas apud Deum infirmitatem propriam cogitare.*

Cap. XL.

De *Adamante.*

ADamas est lapis parvus, ad quantitatem avellanæ, & nunquam plus, ferri habens colorem, cryttalli splendorem. Hic est ita durus, quod nulli penitus cedit materiæ, quia nec ferro frangitur, nec igne calescit. Sed licet si ferri & ignis contemptor, sanguine tamen calido rumpitur, & cassatur, & ejus fragmentis sculptores in signandis, & perforandis lapidibus utuntur, ut dicit Isid. l. 16. c. de cryttallis. Iste lapis significat peccatorem, qui vere colorem dicitur habere ferreum, per turpem & infamem conversationem. Iste aliquando est ita durus per malam consuetudinem, & obstinationem, quod non potest vinci, castigari, & domari, nec per ignem, nec per ferrum, i. per quamcunque tribulationem vel correctionem. *In stipulam versi sunt ei lapides fundæ.* Iob 41. Et ideo quando homo induratur, non est per asperitatem à prælato contra eum procedendum, imo vere debet adhibere sanguinem, i. dulcem, mitem & benignam monitionem, ut sic scindatur per contritionem, & dometur per correctionem. Et ita etiam facit Deus, quando vult peccatores & obstinatos convertere, & sicut patuit in B. Paulo, qui fuit adamas, attrahens scil. ad fidem ferrum, id est, peccatores, quem Christus ab obstinatione tam dulciter revocavit. Act. 9. Et ideo fragmenta illius lapidis, i. memoria, & exemplum conversionis & fractionis istius B. Pauli, valent modo ad perforandos & convertendos alios lapides, id est, peccatores duros & obstinatos. Deus enim quandoque vult peccatorem obstinatum convertere, & ideo interius ipsum linit sanguine suæ passionis & humore suæ gratiæ, & sic scinditur per contritionem, & aperitur per confessionem, dividitur per eleemosynarum largitionem, & rumpitur per pœnitentiæ macerationem. *Lapides enim excavant aquæ, & alluvione terræ consumitur.* Iob 14. Vel dic, quod licet adamas, id est, vir justus sit parvus per humiliratem, ferrugineus per pœnitentiæ auiteritatem, cryttallinus per splendentem honestatem, & ita durus per constantiæ firmitatem, quod igne tentationis interioris, ferro tribulationis exterioris non vincatur, sc. à diabolo, tamen sanguine calido, i. e. infectione luxuriæ, & mollitie mundanæ prosperitatis aliquando vincitur, & mollitur, sicut patuit in David 2. Reg. 11. Vide sup. de hirco §. 1. Sæpe enim accidit, quod qui in tribulationib. non frangitur, prosperitatibus emollitur. Adamas habet virtutem attrahendi ferrum, 2 quod tangit, & similiter magnes, veruntamen quando adamas ferro conjungitur, tunc licet magnes ipsum ferrum tetigerit, ab eo tamen non attrahitur, imo virtute adamantis à magnete violenter retrahitur, & aufertur, ut dicit idem Isid. Adamas est Christus vel beata virgo, magnes est diabolus seu mundus, quia vere uterque habet virtutem attrahendi ferrum, i. e. peccatores, quia beata virgo attrahit ad gratiam, Christus ad gloriam, mundus attrahit ad delectamentum, diabolus autem ad infernum, & ad tormentum. Sed vere licet ferrum, i. peccator, conjunctum fuerit cum magnete, i. cum mundo vel diabolo per peccatum, tamen vere si verus adamas, Christus scil. vel beata virgo, eidem ferro se apponat per suam gratiam, & misericordiam, & suæ auxiliationis impensionem, tunc vere à magnete, i. à proprietate diabolica, & affectione mundi ipsum violenter retrahit & educit, quia sc. ipsum nunc per gratiam, & in fine per gloriam ad se trahit, & non econverso, quia non obstante potestate diabolica ipsum ferrum, i. peccatorem, qui cum adamante, i. e. Christo conjungitur per gratiam & charitatem, vel cum beata virgine per fiduciam, & devotionem non potest magnes, i mundus vel etiam diabolus ab eo separare, nec ad se trahere per peccata, suggestionem, & delectationem. Ideo dicit Christus Ioa. 10. *Nemo tollet eos de manu mea.* Et nota conditiones adamantis sicut supra. §. præcedenti, & applica de Christo, vel de beata virgine. Vel u vis, per ferrum intelligitur genus humanum, quod magnes i. e. diabolus detinebat, sed ipsum Christus verus adamas liberavit &c. sicut supra. Virtus adamantis, secund. Isid. ibid. est venena deprehendere, metus expellere, maleficis artibus obviare, 3 secund. Dioscor. gemma est reconciliationis, amicitiæ & amoris, quia si mulier à viro suo digressa fuerit, per virtutem hujus lapidis ad sponsi gratiam facilius revocatur. In brachio etiam sinistro portatus valet contra hostes, contra insaniam, contra rixas, & jurgia, contra incubos & phantasmata, contra vana somnia, & venena. Talis est beata virgo, quæ fuit parva, firma, & stabilis atque fortis. Nam quando ista gestatur, sc. in corde per fiduciam, & devotionem, tunc vere ista facit venena, i. peccata corrigi, & deprehendi, & emendari, vanos etiam metus hostium excutit, & maleficiorum artib. i. dæmonum tentationibus obviat, & restistit. Et ideo ista juvat hominem sibi devotum contra hostes, & contra venena, i. e. contra dæmones, tentationes, & peccata. Valet etiam contra insaniam & jurgia. Item valet contra incubos, i. contra luxuriam, & contra phantasmata, & somnia, i. contra mundi vanam prosperitatem, quia pro certo beata virgo adjuvat, & supportat hominem sibi devotum, ne lædatur à vitijs supradictis. Et ista pro certo dicitur lapis reconciliationis, quia vere quando aliqua anima est sejuncta à sponso Christo per peccatum, tunc vere si istum lapidem secum per devotionem portavit, in sponsi sui gratiam revertetur. Unde ista fuit Hester, *quæ reconciliavit Iudæos Assuero.* Hest. 8. Pone si vis per modum figuræ quia secund. Ber. ista dedit cœlis gloriam, angelis lætitiã, peccatoribus veniam, pacem hominib. terris Deum. Vel per omnia expone de influentia boni prædicatoris. Vel de Christo, qui reconciliavit patri peccatores, & pone de quolibet conditiones viri perfecti sicut supra §. 2. Vel per omnia expone de pœnitentia, vel etiam de charitate, quæ sunt virtutes reconciliativæ & virtuosæ. Secund. Dioscor. si adamas caute supponatur à matito capiti uxoris suæ dormienti, ipsa si casta fuerit maritum dormiendo virtute lapidis amplexatur, si autem luxuriosa fuerit, & incasta, tunc tanquam indigna præsentia lapidis ab ipso rebilit, & extra lectum decidit atque fugit. Charissimi, sponsus est Christus, sponsa est anima, quæ sibi matrimonialiter conjungitur in baptismo. Ose. 2. *Sponsabo te mihi in fide.* Lectus istorum est fides Ecclesiæ, carnalis autem copula significat charitatem, quæ animam cum Christo copulat atque unit. Adamas autem qui est lapis durissimus, significat tribulationem hujus mundi. Quando ergo anima sponsa juxta sponsum suum Christum in lecto, i. in fide Ecclesiæ dormit, & quando pace, & quiete lætatur, tunc vere maritus iste Christus volens eam probare, quandoque apponit sibi illum adamantem, i. e. tribulationes & adversitates, & tunc pro certo si anima casta fuerit, & justa, & cum diabolo seu peccata fornicata non fuerit, verum sponsum suum Christum amplecti, sc. et regratiando de tribulatione, cogitur per amorem, si autem incasta fuerit, & peccatrix, & cum mundo vel diabolo fornicata & conjuncta per diversa genera peccatorum, tunc si tribulatio ei imponitur ut castigetur, ipsa castigari, & corrigi ab isto lapide tribulationis, & à marito Christo refugit, & contemnit, & è lecto fidei & Ecclesiæ, quandoq; per desperationem cadit atq; fugit, contrà illud: *Non deficias cum à Deo corriperis, quia quem diligit Dominus, corripit.* Prov. 3. *Anima autem justa tribulata* dicit Deo regratiando illud Mich. 7. *Iram Domini portabo, quia peccavi ei.* Quia revera charissimi peccatores non digni præsentia istius lapidis, scilicet tribulationis, non merentur à Deo corrigi, vel puniri, scil. in præsenti. Figura in legibus ubi uxor quæ publice non prostituebatur, non erat digna quod à legibus puniretur, & ideo adulterii rea non puniebatur, aliæ autem sic. Sic vere quando anima ex toto prostituitur, et ad amotem mundi, et subjectionem diaboli totaliter inclinatur, quando sc. se exponit ad mundi voluptibilia, et peccata, tunc non est digna quod à sponso suo Christo puniatur, et corrigatur, scilicet in præsenti, quia *non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ.* Oseæ 4. Veruntamen pœna sibi æterna reservatur. Et ista est ratio, quare mundi divitibus et peccatoribus prospere succedunt omnia, quia scilicet Deus non dignatur eos respicere vel punire, sed ad diem judicij eos reservat perpetuo condemnandos. Iob 21. *Ad diem ultionis servatur malus.* Job 35. *Nunc autem non infert Deus furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.*

Cap. XLI.

De *Lapide Amethisto.*

AMethistus est gemma rubens, cujus sunt quinque species, purpureo, et violaceo colore punicea, quasi rosa virens 1 quasdam flammulas scintillando fundit, et inter cunctos lapides rubeos obtinet principatum. Nam secundum Dioscor. iste facit hominem vigilem, bonum confert intellectum, valet contra ebrietatem, malam cogitationem repellit, et inest ei mollities ad sculpendum. Iste lapis significat charitatem, quæ flammas bonorum exemplorum emittit, et inter virtutes obtinet principatum. Et coloris est rubei propter ignium fervorem de-

sideriorum cœlestium, quem procurat. Et ideo pro certo, si quis istum lapidem habuerit, scilicet fervorem charitatis, ipsum efficiet vigilem per bonorum operum diligentiam, & boni intellectus per discretionem & prudentiam, & ipsum non permittet inebriari (scilicet vino in quo est luxuria) sed ipsum faciet omnes malas cogitationes penitus resecare. Secundum enim Gregorium, *Nunquam est amor Dei otiosus*, &c. Vel potest dici de abstinentia & sobrietate, quæ ebrietati, & gulæ resistere comprobatur, hominem etiam vigilem efficit, & somnolentiam repellit. Vel dic de timore & consideratione, quæ ad omnia ista
2 valet. Amethystus est gemma rubea & rosea, flammulas emittens, cujus sunt multæ species, ille tamen est melior, qui rubicundior reperitur; habent autem mollitiem, ut facile possit sculpi. Vere talis debet esse prælatus, prædicator, vel religiosus, vel etiam quilibet justus, quia iste debet esse rubeus & roseus per ardentem charitatem, flammeus per bonorum exemplorum lucciditatem, & honestatem, mobilis per compassionem, sculptilis per obedientiam, & subjectionem, & ideo Apoc. 21. Iste lapis numeratur in ædificio novo Hierusalem, quia vere boni habent esse de civitate superna paradisi. *Dabo omnes muros tuos in lapide sculptos.* Esa. 54. Vel dic de beata virgine, & adjunge scilicet quod facit hominem vigilem &c. sicut ibi.

Cap. XLII.

De Achate.

1 Achates est lapis sic dictus, eo quod juxta Achatem fluvium Siciliæ primitus est repertus, & est nigri coloris, albas habens venas, cujus tres sunt species, secund. Isidor. secundum hoc, quod in variis regionibus invenientur, in efficacia differentes. Nam ille de Sicilia (de quo supradictum est) valet magicis artibus. Nam cum ipso tempestates avertunt, & sistunt flumina, sicut dicunt. Et secundum Dioscor. iste valet ad regum formas, & simulacra monstranda somniorum. Iste lapis significat malam mulierem, quæ cum sit nigri coloris, i. malæ, & deformis conversationis, tamen albas habet venas, i. maculas, in quantum per corporalem pulchritudinem dealbatur, & per curiositatem vestium tingitur, & ornatur. Et ideo talibus utuntur magi, i. dæmones in suis maleficijs, & tentationib. quia recte istæ non sunt nisi dæmonum instrumenta. Nam mediantib. istis tempestates tribulationis, & divini timoris avertuntur, & flumina lachrymarum, devotionis, & compassionis sistuntur, à corde hominum auferuntur, & ibi pro certo somnia & phantasmata, i. amor delitiarum, & mundanæ prosperitatis introducuntur. Nã ipsarum allocutio, societas, & tentatio, fluvium divinæ misericordiæ, & tempestatem divini timoris faciunt perdere, & per vanos affectus semper prospera somniare. *Sicut somniator, & bariolus existimat, quod ignorat*, Prov. 23. Vel dic, quod flumina sunt homines, & per malas mulieres, & per alia peccata sistuntur, ne per profectum bonorum operum ad mare paradisi discurrant. Vel dic, quod iste lapis est timor Dei, qui nigredinem humilitatis portat, & zonam candidam castitatis generat atque nutrit. Ista n. tempestatem futuræ damnationis à nobis avertit, flumina etiam carnalis infectionis repellit, & ne in animam discurrant, ipsa sistere facit. In somno etiam, i. in tempore mortis figuras regum, & imagines, i. visionem Dei, & angelorum & sanctorum ostendit. Vel dic, quod iste lapis est humilitas, vel mortis consideratio, quæ flumina, i. homines ne fluendo per peccata in mare inferni, & peccati descendant, facit sistere, & cessare. Vel dic totum de pœ-
2 nitentia. Sap. 10. *Ostendit illi regnum Dei.* Et Psal. 113. *Iordanis conversus est retrorsum.* In Creta est genus achatis coloris nigri, maculis cæruleis, qui secund. Dioscor. mutat pericula, gratumque facit hominem & placentem, affabilem & facundum, & vires confert. Recte talem virtutem habet divina scientia vel scriptura, quia pro certo licet sit nigri coloris, & licet vilis à fatuis reputetur, tamen facit hominem placentem, s. Deo, angelis & hominibus, & sibi vires præstat, sc. constantiam & virtutes, & sic pericula sc. culpæ & pœnæ ab eo tollit, et eum ad litteram facit gratum, affabilem, et eloquentem. *Stude ergo sapientia fili mi, & lætifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.* Prov. 27.

Achates Indicus visum fovet, sitim tollit, venenum reprimit,
3 in igne positus odorem emittit, et est lapis guttis sanguineis distinctus secundum Dioscor. Talis est vir perfectus et prædicator, quia vere sua vita et doctrina in alijs visum discretionis et fidei nutrit & fovet, ab ardore sitis, i. e. avaritiæ eos reprimit, venena peccatorum & delectationum compescit, guttas sanguinis, i. e. memoriam passionis Christi in seipso continet, & in igne charitatis vel tribulationis positus, ardorem bonæ famæ & exempli homini fundit & emittit, ut sibi dicatur illud Cant. 1. *In odorem unguentorum tuorum curremus*, &c. Vel dic, quod iste lapis significat scientiam divinam, quæ omnia supradicta facit, & contemptum mundi, qui sitim avaritiæ tollit, vel considerationem
4 mortis, &c. Achates ab aquila in nido suo ponitur contra tonitruum, ne ova ejus lædantur, & contra reptilia, &c. Vide de aquila. Secundum Solinum, in annulo Pyrrhi regis inventus est
5 achates mirabilis, in quo novem Musæ cum proprijs insignijs erant pictæ, & Apollo cum cythara, non impressis figuris, sed ingenitis. Rex iste est Christus, annulus quo subarrat animam, est fides, quæ pro certo continet Apollinem cum cythara, i. Christum cum sacra scriptura, continet etiam novem mulas, i. e. novem angelorum ordines, & credulitatem de ipsis cum proprietatibus eorundem. Vel dic, quod iste annulus est gloria paradisi, quæ consistit in Christo cum cithara gaudiorum, & in novem ordinibus, cum gratitudine sociorum.

Cap. XLIII.

De Lapide Asbesto.

1 Asbestos est lapis Arcadiæ, secund. Isid. ab igne sic vocatus, eo s. quia si semel igne succensus fuerit, extingui perpetuo non valebit. Et ideo facta fuit de eo quædam lucerna, in quodam templo idolorum, quæ nulla tempestate vel imbre poterat destrui & extingui, ut dicit Isid. l. 16. c. 4. de lapidibus insignioribus. Recte talis est anima damnata, quia vere ex quo semel est accensa, scil. in igne infernali pro certo extingui perpetuo non valebit. Unde Esa. 1. *Succendetur utrumque simul, & non erit, qui extinguat.* Nam in ipso templo idolorum & dæmonum, sc. in inferno (qui locus est dæmonum atq; templum) sunt talia candelabra, i. animæ damnatæ, quæ nec vento, i. inspiratione & flatu sancti spiritus, nec imbre misericordiæ divinæ in perpetuum extinguentur. Ideo Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum.* quia sicut dicitur Esa. 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Vel dic, quod ille lapis significat bonam personam, quæ pro certo si ab igne charitatis & divini amoris semel accensa fuerit, ita firma & perseverans deinceps debet esse, quod non amplius per peccatum destruatur vel extinguatur, quia *charitas nunquam excidit.* 1. ad Cor. 13. quia in præsenti incipitur, in futuro cõsummatur. Unde in templo Christi & Ecclesiæ debent esse tales lucernæ viri sancti, & prælati perfecti, quorum lux, i. virtus & perfectio, & bonum exemplum respectu aliorum, nec imbre mundanæ prosperitatis, nec vento tribulationis, tentationis vel adversitatis debet destrui vel extingui, imo debet ardorem dilectionis, & splendorem discretionis perpetuo conservare. Eccl. 50. *Effulsit sicut sol in conspectu Dei*, & Levit. 6. *Ignis in altari meo semper ardebit.* Vel dic contra avaros obstinatos, qui semel accensi igne cupiditatis, nunquam plus extinguuntur, nec vento tribulationis, nec imbre doctrinæ vel prædicationis, *Ignis nunquã dicit sufficit.* Prov. 30. Et ideo in templo hujus mundi, isti sunt candelabra & lucernæ mali exempli omnibus alijs, quia sc. eis ostendunt viã iniquitatis, cujus *novissima ducunt ad mortem.* Prov. 4. Ignis n. avaritiæ in talibus non extinguitur, sed magis jugiter augmentatur, quia *secundum ligna silvæ exardescit ignis.* Eccl. 38. Vel per ignem intelligo luxuriam. Et dic aliquid de auro.

Cap. XLIV.

De Lapide Absito quem Plin. Apiston vocat.

1 Absitus est gemma nigra, ponderosa, rubeis distincta venis quæ semel calefacta, septem diebus calorem servat, ut dicit Isidorus l. 16. c. de nigris gemmis. Sic vere nos debemus esse nigri per humilitatem, quia nigredo est color humilis & despectus, rubri per charitatem, ponderosi per prudentiam, & maturitatem, & si semel accensi & calefacti fuerimus per charitatis incendium & amoris, pro certo per septem dies, i. de est, per totum curriculum hujus vitæ nunquam debet deficere calor iste. Unde Esa. ult. *Ignis eorum non extinguetur.* Vel dic de avaris & peccatoribus, qui sunt nigri per malam conversationem, ponderosi per pigritiam, rubri per luxuriam, semper calefacti per avaritiam & concupiscentiam, crudelitatem & sævitiam. Unde Oseæ 7. *Omnes calefacti sunt quasi clibanus.*

Cap.

Cap. XLV.

De lapide alabandico, quem suos imitatus auctores, alabaudiam vocant.

ALabaudia est lapis clarus & subrufus, similis carchedonio, sed ratior, cujus virtus est sanguinem augmentare, secundum Isid. Sic vere si volumus in corde nostro augmentare sanguinem, id est, benignitatem & compassionem vel sanguinem, id est, gratiam & devotionem (quæ sunt animæ nutrimenta, quia *vitæ omnis carnis in sanguine est.* Lev. 17.) vel sanguinem, id est, memoriam sanguinis Christi, oportet quod habeamus lapidem istum alabaudiam, i. beatam virginem, vel etiam Christum, qui potest dici alabaudia, quasi alauda audiens, quia ipsa est alauda quantum ad hilaritatem laudis divinæ, & annunciationē dici æternæ prosperitatis, & fuit audiens per obedientiam, fuit clara per honestatem, subrufa per pœnitentiam & humilitatem, vel ad litteram (sicut dicitur) rufa fuit. Vel potest dici de Christo, vel dic de beato Ioanne, vel etiam de charitate, vel potest allegari de devotione ad quemlibet statum, per quam sanguis prædictus in cordibus nostris generatur.

Cap. XLVI.

De *Lapide argyrite secundum Isidorum, qui forte nihil est aliud, quam argyrodamas, & quanquam argyritis spuma sit argenti, testibus Dioscor. & Plin.*

ARgyrites est lapis argento similis in colore, habens stigmata aurea, & est fortis ut adamas, figuræ quadrangularis, & valet ad motus iracundiæ refrenandos, ut dicit Isidorus. Est autem alius lapis dictus androdamus, qui eidem est similis in colore. Talis debet esse vir perfectus & justus & maxime prælatus & prædicator, quia debet esse argenteus ad eloquentiam laudis divinæ & prædicationis; adamantibus similis quantum ad fortitudinem constantiæ, patientiæ & durationis; quadrangularis, quantum ad quadraturam virtutum cardinalium & perfectionis, & sic poterit suis verbis consolatoriis & orationibus iracundorum jurgia refrenare, & maxime si stigmata aurea, id est, memoriam stigmatum & passionis Christi secum habuerit & portaverit per fervorem compassionis. *Vir enim iracundus suscitat rixas, qui autem pătiens est, mitigat suscitatas.* Proverb. 15. Vel expone per omnia de beato Francisco, qui secum tulit stigmata passionis Christi. Unde Paulus ad Galat. 6. *Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.* Et ideo alij lapidi pretioso (ad Romanos 1.) ipsi scilicet Christo fuit similis in colore, id est, in exteriori apparentia carnis suæ. *Similis ero altissimo.* Esai. 14.

Cap. XLVII.

De *Lapide Astrio, qui Isid. astrion dicitur.*

AStrion est gemma indica, crystallo propinqua in colore, in centro autem ejus lucet stella fulgore lunæ plenæ, & ideo dicitur ab astris, eo quod eis opposita, fulgorem rapit & regerit, ut dicit Isid. lib. 16. c. 13. de chrystallis. Luna significat tempus. Psal. 103. Fecit lunam in tempora. Ista gemma significat gloriosam virginem, quæ pro certo quantum ad fulgorem honestatis & exemplorum, crystallo similis potest dici. Quando ergo luna fuit plena, i. e. quando venit plenitudo temporis, tunc vere in centro, i. e, in utero istius gemmæ, apparuit stella Iacob Dei filius per incarnationem, qui per miracula & sanctam vitam splenduit sicut stella, quia *tunc misit Deus filium suum factum ex muliere*, &c. ad Galat. 4. Et ideo quando ista fuit opposita & conjuncta ipsis stellis, sc. Deo, sanctis & angelis, in assumptione sc. tunc vere splendorem æternæ gloriæ sibi ipsi rapuit & assumpsit. Figura Apoc. 12. de muliere amicta sole, & luna, &c. Vel dic, quod iste lapis est anima glorificata, quæ propter fulgorem gloriæ, quem acquirit quando conjungitur alijs stellis, i. e. sanctis, potest dici crystallo similis in fulgore, quia pro certo statim quod ipsa venit usque ad lunam plenam, id est, usque ad plenitudinem gloriæ paradisi, tunc in medio ejus resultat stella, id est, Deus sc. tanquam in speculo, quia in beatis tanquam in speculis spiritualibus videbitur Deus sicut dicit Apostolus 1. ad Corinth. 15. *Erit Deus omnia in omnibus.* Ideo Eccl. 50. *Sicut luna perfecta in diebus suis lucet.* Vel dic, quod talis stella debet quilibet esse, quia scilicet lucem debet habere sicut crystallum, per morū honestatem, & in centro cordis nostri debet esse stella Jacob, Christus per gratiam & charitatem, vel stella, id est, divina scientia per sagacitatem. Et si stellis, id est, sanctis sapientibus & discretis adjungimur per societatem, eorum fulgorem debemus rapere, scilicet eorum vitam & sanctitatem addiscendo, & eorum sapientiam, & bonitatem. Unde Eccl. 50. *Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna perfecta in diebus suis lucet.*

Cap. XLVIII.

De Gemma Alectoria.

ALectoria seu alectorius lapis est, qui invenitur in ventriculis gallinaceis, similis obscuro crystallo, ad quantitatem fabæ ad plus, & secundum magos, facit certantem invictum, & insuperabilem. Secundum Dioscor. autem iste lapis excitat venerem, gratum facit, & constantem, & victorem, discretum, & oratorem, & amicos reconciliat, & reprimit in ore sitim. Iste lapis significat quantum vel etiam divinam scientiam & scripturam, quæ pro certo in ventre gallorum, id est, virorum spiritualium perfectorum vel cantantium, & laudem gloriæ Deo annunciantium, id est, prædicatorum debet jugiter reperiri, quia vere iste lapis scilicet sacra scriptura si perfecte memoretur, facit hominem invictum per perseverantiam, & victorem scil. contra hostis tribulationes, & tentationes, & ad literam gratum, eloquentem & discretum, & ad venerem, id est, ad spiritualem gratiam prædicationis excitat, sitim etiam avaritiæ reprimit, & si ab amico nostro Christo segregati fuerimus per peccatum, nos eidem reuniet & conjunget. Et ista scriptura dicitur crystallus obscura, quia vere in ista est claritas sapientiæ, & tamen cum hoc difficultas, & obscuritas invenitur. Vel expone de charitate, quæ facit invictum, &c. sicut supra, & amicos reconciliat, quia sc. facit injurias faciliter indulgere &c. *Charitas enim omnia suffert, omnia sustinet.* 1. ad Cor. 12. Vel dic de patientia vel perseverantia, quæ vincere facit & obtinere, sc. gloriam finaliter, & facit hominem gratiosum, & ei reconciliat inimicos. Unde Prov. 16. *Melior est patiens viro forti.* Vel expone totum de viro perfecto & prædicatore, vel etiam de Christo vel beata virgine, qui fuerint crystallini, sc, splendentes per honestatem, & tamen obscuri per humilitatem &c. sicut supra. Nam suis verbis, & orationibus homo reconciliatur amico suo &c. sicut supra.

Cap. XLIX.

De Asterite gemma, quam Plin. lib. 31. cap. 9. asteriam vocat.

ASterites est gemma candida, inclusam continens lucem, sicut stellam ambulantem, quæ reddit solis radios candidantis, ut dicit Isidorus libro 16. cap. 10. Talis est beata virgo, quia pro certo ipsa fuit candida per florentem castitatem, & ideo lux & stella Jacob sc. Dei filius, intra ejus uterum se inclusit, scilicet per incarnationem, quia *orta est stella ex Iacob*, Nu. 24. Et ideo illa reddit solis radios candidantis, hoc est dictum, quod quando aliquis est ei devotus, pro certo ipsa sibi impetrat, quod per solis radios, id est, per virtutem, & gratiam Iesu Christi candidetur, & dealbetur per castitatem & honestatem. *Ecce nubes candida operuit eum.* Matth. 17. Vel expone de anima vel persona casta, quæ in se continet lucem boni exempli, & sic alios candidat, & illustrat quantum in se est, s. per boni exempli dationem. *Omni tempore sint vestimenta tua candida.* Eccl. 9.

Cap. L.

Amanten dicitur hic lapis Isid. lib. 16. cap. 4. à Plinio vero & Dioscoride amianthus.

AMatites secundum Isidorum est lapis quo si vestis contacta fuerit, non ardebit, ut dicit Isidor. Hic omnib. magorū maleficijs resistit. Recte talis est virtus patientiæ, constantiæ, & perseverantiæ, quia vere si vestis, id est, anima fuerit ista virtute bene tacta, & ei perfecte conjuncta, tunc non ardebit nec con-

consumetur per peccatum, licet ignem tentationis vel tribulationis fuerit æstuans. Nam magorum maleficijs, i. dæmonum tentationibus hæc obviat & resistit. Vel dic, quod ista est charitas vel timor Dei, vel etiam in se Deus. *Timor enim Dei expellit peccatum.* Eccl. 1. Et Deus de se dicit Esa. 43 *Si ambulaveris per ignem, non combureris, quia ego tecum sum.* Est igitur iste lapis Deus habendus sc. per charitatem & gratiam. Vel expone si vis, de gratia
2 assistente martyribus in tormentis, & cæteris sanctis in tribulationibus & in pœnis, vel de humilitate vel tribulatione. Item secundum Isid. ibid. l. 16. Amatites si in igne ponatur, nunquam comburitur, sed accepto splendore nitidior reperitur. Et est lapis similis alumini, vestis etiam ab eo contacta, non comburitur igne. Vere charissimi tales debemus esse, quia vere nos debemus more aluminis translucere per honestatem, & si in igne tribulationum ponimur, tantam debemus habere constantiæ, & patientiæ firmitatem, quod non debemus comburi sc. per impatientiam, iracundiam, vel concupiscentiam, vel propter peccata. Omnib. enim ignibus sc. tentationum, tribulationum, iracundiæ, crudelitatis, cupiditatis & carnalitatis debemus viriliter repugnare, nec ab ipsis debemus per aliquod vitium permittere nos comburi, quinimo semper debemus in ignibus meliorem, i.e. majorem recipere claritatem sc. gratiæ & virtutis exemplum de Job & Tobia, & Laurentio. *Igne me examinasti &c.* Exod. 3. *Rubus ardebat, & non comburebatur.* Et talis per omnia fuit Christus, & ideo illi, qui ab eo sunt tacti, per suam gratiam & amorem hujusmodi ignibus non læduntur.

Cap. LI.

De Berillo lapide.

1 Berillus est lapis indicus, smaragdo similis in virore, pallidus est, & quanto pallidior, tanto melior secundum Dioscor. & hic fulgorem non habet nisi scindatur, & ideo ab Indis in sex angulos præparatur. Et est quædam species berylli secundum Isidorum, cujus pallida viriditas, in colorem aureum resplendet, oculos autem miro modo confortat. Sic vere sunt hodie multi, qui nullum habent fulgorem honestatis, vel bonæ conversationis, scilicet peccatores, donec scindantur, id est, donec multis tribulationibus à Deo vel prælato percutiantur, & ideo in sex angulos à Deo scinduntur, quia scilic. Deus adhibet peccatoribus sex genera tribulationum, scil. famem, sitim, dolorem, laborem, amissiones rerum, & amissiones amicorum. Istæ enim sunt sex sagittæ, quibus sagittat Deus peccatores, & tunc homo correctus efficitur, splendidus per honestatem, pallidus per humilitatem, vel per timorem, & pœnitentiæ asperitatem, quæ hominem pallificant & desiccant. Viridis est per honestam & bonam conversationem, & sic quandoq; resplendet ut aurum per sapientiam & discretionem; quia sicut color viridis summe recreat visum & delectat; sic bona conversatio bonorum aliorum visum dicitur confortare, quia pulchrum est videre honestum hominem, & maturum. Ideo dicitur Job 5. *In sex tribulationibus visitabit te, & in septima non tanget te malum,* scilicet in morte, quæ est septima tribulatio, quia scilicet illi qui modo à Deo corriguntur, & visitantur, in morte finaliter non lædentur. Unde Job 10. *Visitatio tua custodivit spiritum meum.* Hæc omnia apparent in beato Paulo, dicente ad Hebr. 12. *flagellat Deus omnem filium quem recipit* (quia sicut ipse dicit Actor. 14.) *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Berillus secund. Dioscor. facit
2 hominem mitem, invictum, & adhibet bonum ingenium, valet contra hostes & lites, & contra vitia hepatis, & contra vitia oculorum, & hominem magnificat et exaltat. Charissimi, berillus qui coloris est pallidi, significat virtutem humilitatis, quia pro certo seipsam reputat semper pallidam et deformem, et hæc facit hominem mitem, & benignum, et valet contra hostes, sc. contra dæmones, et tentationes, invictum efficit hominem ab eisdem, quia vere soli homines humiles et infirmitatem, et vilitatem propriam considerantes, tentationibus resistunt, nec ab eis vincuntur, et hoc quia tales à Domino præ cæteris adjuvantur. *Ad quem enim respiciam, nisi ad humilem corde?* Esa. 66. Et facit etiam hominem ingeniosum, quia sicut dicitur Prov. 11. *Ubi fuerit humilitas, ibi & sapientia.* Et vitijs hepatis (ubi est sanguis.) i. voluptati et luxuriæ, vitijs enim oculorum, i. e. invidiæ ista virtus resistere comprobatur. Humilis enim nulli invidet, quia se reputat alijs viliorem. *Quam sine invidia communico* sc. sapientiam. Sap. 7. Et ideo sequitur bene ultimum, sc. quod hominem magnificat. quia vere sola humilitas extollit, s. ad magnificentiam paradisi. *Qui se exaltat, humiliabitur.* Mat. 23. Luc. 18. Et ideo Iob 5. *Ponit humiles in sublime,* & Prov. 15. *Gloriam præcedit humilitas.* Beryllus 3
solis radijs oppositus, manum tenentis exurit. Sic vere sunt multi, qui si opponantur ad solem, i. ad prosperitatem mundanam, statim volunt alios comburere per detractionem, vel rapinam, vel tribulationem. Vel dic, quod ille beryllus significat spem, quæ tacta radijs solis, i. per influentiam gratiæ spiritualis, per fervorem & desiderium æternorum, suum exurit possessorem, & ideo sicut secund. Dios. Berillus tollit suspiria, & amorem conjugalem dirigit; sic vere spes æternorum tollit suspiria, & tristitiam, quæ ex mundi tribulationibus concipitur, & conjugalem amorem, i. e. conjugium & copulam charitatis dirigit & conservat. Item Berillus qui pallidior est, melior est. Sic inter ho- 4
mines ille, qui est pallidior per pœnitentiam corporalem, vel per mortis considerationem tristior, apud Deum melior judicatur, Psal. 67. *Posteriora dorsi ejus in pallore auri.*

Cap. LII.

De Bitumine.

1 Bitumen est terra tenax, viscosa & limosa, in locis palustribus præcipue invenitur, ut dicit Isid. Tale est peccatum luxuriæ, quia vere istud est tenax & glutinosum, quia hominem luxuriosum ita tenaciter involvit, quod vix se potest de hoc vitio liberare, si semel fuerit imbutus. Eccl. 24. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non satigabitur transgrediens usque ad finem.* Est etiam limosa per carnalem affectionem, & delectationem, & in locis palustrib. i. in delitiosis, & carnalibus invenitur. Et ideo ista est similis bitumini de Iudæa, quod circa mare mortuum invenitur, cujus natura est ardens, ignium cognata, quod tantæ est tenacitatis, quod nec aqua nec ferro rumpatur, & est nigrum, & fœtidum, & ponderosum, & virtutem habet attrahendi, & consumendi, secund. Plat. Sic vere luxuria est ardens, & inflammans, & fortiter ligat, & tenet per infamiam, & hominem attrahit per delectationem, & sic eum consumit, s. corporaliter vitam abbreviando, & corpus destruendo, & temporaliter & æternaliter per peccatum, & ideo in mari mortuo, i. in peccatoribus, qui carent vita gratiæ, invenitur tale bitumen, i. luxuriæ tenacissimæ ligamentum. Ideo de istis potest intelligi illud Mat. 22. *Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Isti in. videntur præ cæteris peccatoribus magis esse in tenebris, & visum penitus amisisse. Vel dic, quod talis est mala mulier, & luxuriosa, & etiam quicunque luxuriosus, quia vere limosa per carnalitatem, & voluptatem, & in palustrib. i. in mundi delitijs invenitur, & ideo ista est sicut bitumen maris mortui, quia pro certo ardens est in se per desiderium & libidinem, & ignium sc. infernaliu est cognata, quia finaliter ad eos devolvetur. Ardet etenim & inflammat alios per tentationes, quia *eloquiu ejus sicut ignis exardescit,* & ideo dicitur attrahens, quia vere attrahit, allicit & seducit. Prov. 7. *Statim eam sequitur, &c.* Et dicitur esse tenax, quia vere hominem ita fortiter tenet, quod vix se potest de ea liberare, & hæc nec per aquam doctrinæ, monitionis vel prædicationis, nec ferro temporalis tribulationis separari potest, sicut ad sensum patet. Ideo dicitur Eccl. 8. *Inveni mulierem morte amariorem, vincula sunt manus ejus.* Et propter hoc bene sequitur aliud, sc. quod habet virtute consumendi, quia vere mala mulier consumit hominé, & quantum ad corpus, & quantum ad animam, & quantum ad substantiam temporalem, quia nunquam homo luxuriosus dives est. Exemplifica bene. Et ideo dicuntur esse fœtidæ, propter earum infamiam, ponderosæ propter suam pigritiam, & nigræ & deformes propter malam conversationem, & insolentiam, ut Bar. 6, dicitur. *Nigræ fiunt facies eorum de fumo, qui in domo fit.* Fumus 2
combusti bituminis Iudaici valet ad eductionem menstruorum, & somnolentis & phlegmaticis prodest, quia phlegmata educit, & somnolentos excitat. Bitumen est peccator luxuriosus, qui in inferno comburitur, & ideo fumus talium, i. memoria mortis malorum valet sc. ad educanda menstrua, & phlegmata, i. ad dimittendum luxuriam, & carnalitatem, & ad somnolentos excitandum, ad deponendum omnem pigritiam, & tepiditatem. Bitumen & specialiter illud, quod est in Iudæa, habet naturam ardentem, & tantæ est tenacitatis, quod nec aqua nec ferro potest dissolvi, sed tantum sanguine menstruali, et ideo valet ad naves inungendas, et liniendas, et istud virtutem habeat attrahendi, consolidandi, et consumendi, multum valet ad vulnera consolidanda, quando pulverizatum superponitur, sicut 3
dicit

dicit Pla. §. de aſphaltite. Recte talis eſt charitas, quia vere naturam habet ardentem, quia omnem hominem accendit, & inflammat, & naturam habet tenacem, quia vere nihil fortius ſtringit aut ligat per concordiam & virtutem quam amor, quia illi qui iſto bitumine ſunt perfecte liniti, & qui perfecte ſe diligunt, nunquam poſſunt ſeparari nec per aquam proſperitatis, nec per ferrum & duritiam cujuſcunque adverſitatis, & ideo utile eſt quod in navib. i.e. in religionibus, & Eccleſiaſticis ſtatibus bitumen amoris ponatur, & ſic ibi unitas & concordia conſervetur. Iſtud enim bitumen habet virtutem attrahendi, quia vere nullus diligit alium, quin ſtatim alter naturaliter attrahatur ab ejus dilectione. Unde Sen. dicit, *Ama ſi vis amari,* & Prov. 8. dicit Deus, *Ego diligentes me diligo.* Virtutem etiam habet conſolidandi, quia vere omnia vulnera, i. e. mundi tribulationes conſolidat atque ſanat, quia amor omnia adverſa facit levia. Unde alius dicit, quod ſolus amor difficultatem neſcit. Et ideo bene ſequitur, quod habet virtutem conſumendi, quia vere omnia peccata, injurias etiam factas annihilat, & conſumit. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Pet. 4. & Prov. 10. Et hoc maxime bitumen de Judæa hoc eſt dictum, amor charitatis, qui in Judæa, i. e. in Eccleſia repetitur. Veruntamen ſanguis menſtrualis, hoc eſt dictum, infectio luxuriæ, & violatio ſanguinis & conſanguinitatis, ſc. inceſtus, iſtud bitumen deſtruit, & corrumpit, quia vere amorem & concordiam Dei, & hominum amor iſte ſeu furor potius rumpit. Sæpe enim accidit, quod ſub ſpecie amoris, & ſanguinis luxuria committitur, & ſic amoris veritas corrumpitur. Ideo bene dicitur Levit. 18. *Vnuſquiſque ad proximam ſui ſanguinis non accedet.* Vel dic quod bitumen eſt terra tenaciſſima, & ſignificat perſeverantiam, &c. In mari mortuo invenitur bitumen ita tenax, quod nec ferro nec aqua ſolvitur. Sic vere in inferno eſt tanta tenacitas, quod nullus peccator poteſt exinde liberari vel exire, &c. Vide de lacu aſphaltite. 4

Cap. LIII.

De Calculo.

1 Calculus eſt lapillus rotundus & levis, dictus à calcando, eo quod ſine moleſtia propter ejus lenitatem poteſt conculcari. Iſte enim eſt purus, planus & lenis ex omni parte, ſecund. Iſid. talis eſt vir perfectus, quia vere rotundus eſt per obedientiam, & perfectionem, lenis eſt per benignitatem, purus per caſtitatem, planus per veritatem, & ideo ſine moleſtia poteſt talis calcari & vilipendi. Humiles n. & perfecti non lædunt alios ſe calcantes, contemnentes, vel caſtigantes. Et ideo tales fuerunt figurati Eſa. 6. ubi Eſaias vidit calculum ignitum, & Apoc. 2. ubi Ioannes vidit calculum candidum, ubi erat nomen Chriſti ſcriptũ. Sic vere tales perfecti ſunt igniti per charitatem, et candidi per caſtitatem, et ideo in eis ſcribitur nomen Chriſti, i. e. Chriſti imitatio per perfectionem, & ſanctitatem. Vel per calculum intelligo gloriam æternam, ubi eſt rotunditas motus & agilitatis, & charitas & lenitas ſubtilitatis, et duritia impaſſibilitatis Fig. Ap. 2. *Qui vicerit, ego dabo ei calculum candidum,* i. gloriam æternam. In calculo non videtur eſſe ignis, et tamen quando tangitur, et alliditur ferro, tunc ignis exinde prorumpit. Sic vere chariſſimi in aliquibus non videtur eſſe ignis diſcordiæ, et iracundiæ, quia videntur eſſe leves & benigni, ponderoſi et maturi frigidi, i. humiles et timoroſi, tamen quando tanguntur ſc. aliquo verbo vel injuria, tunc vere ſtatim exilit ignis iracundiæ et impatientiæ, qui alios devorat et corrodit, vel etiam ignis crudelitatis & rapinæ quia vere multi ſunt principes & prælati, quamvis videantur eſſe boni & ſancti, tamen inventa occaſione crudeliter puniunt & inflammant. Fig. Iud. 6. ubi ad tactum virgæ angeli aſcendit ignis de petra, qui omnia devoravit. Sic vere ad modicum tactum occaſionis vel modicæ injuriæ, vel ad tactum virgæ angelicæ, i. e. correctionis prælati & ſuperioris, de petra, i. e. de malis egreditur faciliter ignis rixæ, diſcordiæ, impatientiæ, & clamoris, à quo circumjacentia devorantur, ſicut patet de malis, qui correctiones prælatorum nolunt in patientia ſuſtinere, ſed per rixas, & appellationes ſtatim nituntur alios devorare. Amos, 5. *Oderunt in porta corripientem.* Vel ſi vis pone figuram de rhamno Iud. 9. Applica. Vel dic de viris perfectis, à quibus exit ignis divini amoris, quando percutiuntur per tribu- 2
3 lationes. Scrupulus eſt parvulus lapillus aſperrimus, qui tangentem quandoque perforat, & corrodit. Sic falſi humiles, & detractores ſunt aſperrimi, quia vere non poſſunt tangi vel corrigi, quin ſtatim lædant alios, et diffament. Calculus aliquando generatur in corporibus animalium, etc. vide ſupra lib. de paſſione renum. §. de calculo.

Cap. LIV.

De Lapide coticula, nam eſt & cotes ſeu lapis naxius, quem aliud eſſe putant à coticula, teſte Hermolao.

1 Cos græce, inciſio dicitur latine, eo ſcil. quod gladios acuit ad ſcindendum, ſed cos alia indiget oleo, alia aqua: ſed oleum lenem facit gladium, aqua acutum. Talis eſt doctor vel prædicator, quia vere gladios, i. intellectus humanos acuit per ſubtilitatem, et eos ad ſcindendum ſc. carnem propriam, id eſt, ad eam macerandam præparat, et diſponit. *Exacuere ô mucro Domini.* Ezec. 21. Et quidem utuntur ad hoc aqua miſeriæ et tribulationis, ſcilic. illi qui prædicando et comminando; alij oleo divinæ miſericordiæ, vel quidam aqua ſacræ Scripturæ, alij oleo adulationis, etc. Et ſicut cos gladios acuendo ſeipſam conſumit; ſic mali prædicatores alios exhortantur, ſed ipſi per vitia conſumuntur, *dicunt enim & non faciunt.* Matt. 23. Cos in hoc quod ſervit, ſe ipſam conſumit, pulvis autem ab ejus ſubſtantia reſolutus, virtutem habet deſiccativam, repercuſſivam, et ſanguinis reſtrictivam. Talis eſt malus prædicator, quia vere alijs prædicando 2
et docendo ſeipſum conſumit per vitia et peccata, ſicut patet in hypocritis. Pulvis iſte eſt doctrina, quæ à cote, id eſt, à doctoribus reſolvitur, quæ valet alijs, ſcil. ad repercutiendum malas affectiones, ad reſtringendum ſanguinem, et luxuriam, et carnales infectiones, et ad deſiccandum voluptates, et delectationes, Fac §. et dic quod pulvis qui reſolvitur à cote, id eſt, à doctoribus prædicatoribus, etc.

Cap. LV.

De Calce.

1 Calx eſt lapis aduſtus, ex cujus commixtione cum arena et cum aqua fit cementum aptum in ædificijs et ſtructuris. Lapis enim non poteſt melius lapidi copulari, quam calce conjunctus. Calx autem quæ de duro lapide fit, melior eſt ſtructuris. Illa autem quæ fit de molli lapide, utilior eſt in tectis, ſecundum Iſid. l. 6. c. 3. Calx quæ calidæ eſt naturæ, ſignificat charitatem, et ideo ſi in ædificio religionis, vel Eccleſiæ deficiat cementum concordiæ et unitatis, tunc debent accipere calcem charitatis, aquam pietatis, arenam, id eſt, pondus pœnitentiæ, vel humilitatis, et ſic poterit fieri cementum concordiæ, quo alter alteri uniatur, ſicut dicitur de turre Babylonis, Gen. 11. ubi habuerunt bitumen pro cemento. Vel per calcem, quæ eſt acutæ naturæ, intelligo correctionem, quæ vitia corrodit, ex qua, cum aqua pietatis, et arena humilitatis, fit cementum concordiæ vel charitatis, quæ ſi de lapide duro, i. e. à prælato rigoroſo elicitur, utilis eſt ad ſtructuram fidei atq; morum. Calx eſt naturæ calidæ, 3
et ſiccæ in quarto gradu, et ideo virtutem habet corroſivam, vulnera n. putrida ſanat, ſuperfluam carnem corrodit, et conſumit, mixta cum aqua et auri pigmento pilos cadere facit ſecundum Plat. Talis eſt contritio corroſiva, quia vere carnes ſuperfluas, i. e. carnalem voluptatem conſumit, et vulnera, i. ipſa peccata ſanat, et ſi cum auripigmento, i. e. cum aſpera pœnitentia, ſi cum aqua, i. cum Dei miſericordia miſceatur, tunc pilos, i. mundi divitias facit cadere, hoc eſt dictum, contemni et vilipendi, & erogari pauperibus, ulcera etiam, i. læſiones & remorſus conſcientiæ mitigat atq; ſanat. Calx viva exterius videtur 3
eſſe frigida, quæ tamen eſt interius multum fervens, & hoc patet, quia perfuſa aqua, ſtatim apparet ibi ignis incendium, ſc, per calorem & fumũ, & diſſolvitur & aperitur, & calor & fumus emanant, & exterius evaporant. Talis eſt vir humilis, qui ſcit ſuas virtutes occultare, quia vere licet exterius, quantum ad apparentiam videatur eſſe frigidus, i. tepidus & indevotus, intus tamen in corde eſt multum fervidus per charitatẽ. Nam quando aqua devotionis & divinæ gratiæ vel etiam prædicationis vel doctrinæ, vel etiam aqua exterioris tribulationis, vel aqua etiam temporalis conſolationis propenſius irrigatur tunc diſſolvitur per contritionem, aperitur per confeſſionem, rumpitur & dividitur per miſericordiã & ſatisfactionem, & tunc exinde exit fumus orationis, & calor fervoris & dilectionis, & ſic apparet eſſe calidus, licet frigidus videretur. Quod etiam poteſt applicari de perſonis

levibus,

levibus, quæ videntur esse exterius malæ, quantum ad levem conversationem, quæ tamen quandoque sunt interius valde bonæ. Ideo talibus potest dici illud Ps. 80. *Probavi te apud aquam contradictionis.* Boni enim quanto talibus aquis magis spargun-
2 tur, tanto fervores suæ charitatis melius ostendontur, & tanto per laudem, orationem & gratiarum actionem aperiuntur & dilatantur *Sap.* 19. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem
4 & aqua extinguentis naturæ oblivisebatur: Calx cum sit igneæ naturæ, tamen per aquam accenditur, & per oleum extinguitur. Sic vere calor charitatis, qui per calcem designatur in aqua, i. e. in fluctibus tribulationum & paupertatum accenditur, et auge-
tur, in oleo autem, i. e. in mundanis delitiis extinguitur & neca-
tur, cum tamen alij ignes, sc. avaritia & luxuria in aqua tribu-
lationis extinguantur & deficiant, & in oleo prosperitatis con-
valescant. Ideo de charitate dicitur Sap. *16. In aqua quæ omnia ex-
tinguit, plus ignis valebat.* Calx ita consuevit fieri, quia lapis du-
5 rus accipitur, & in forti igne ponitur, ubi exuritur & coquitur, et tunc ab igne extrahitur, aqua aspergitur, & sic statim dissolvi-
tur & aperitur, tabescit & fumescit, & exinde fit cementum & etiam medicina. Sic vere quando Deus vult convertere lapidem durum, i. e. peccatorem obstinatum, primo coquit ipsum in igne fortis tribulationis, deinde irrorat eum aqua suæ gratiæ & in-
ternæ inspirationis, qui alias non valeret tribulatio, & sic dissol-
vitur per contritionem, & aperitur per confessionem, dividi-
tur per largitatem & eleemosynarum largitionem, calescit per dilectionem, & fumat per orationem, & sic efficitur vir ju-
stus & perfectus, & quoad verba & exempla fit alijs medicina, & etiam cementum concordiæ & amoris, sicut patet in Paulo. *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Job 28.

Cap. LVI.

De Cemento.

1 CEmentum est illud, cum quo junguntur lapides in pariete, & est cœlorum principium & fundamentum, quia nisi pri-
mo ponatur cementum, nunquam potest perfecte paries colo-
rari. Melius autem adhæret parieti, quando primo paries est hu-
midus & maxime cementum, quod dicitur gypsum, sive pla-
strum. Chariſſimi, tale cementum est charitas, quæ pro certo est illud, mediante quo in ædificatione Ecclesiæ vel religionis lapi-
des sanctuarij, id est, bonæ personæ invicem conjunguntur per concordiæ unitatem, quia vere quando deficit cementum chari-
tatis, alter ab altero per discordias & partialitates dividitur. Ideo docet Apost. Col. 3. *Super omnia autem charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis.* Et istud cementum est cœlorum funda-
mentum, quia vere omnis color perfectionis & virtutis & ho-
nestæ conversationis, parum aut nihil proficit, nisi sit fundatus super cementum interioris charitatis. *Pater enim familias edificat domum suam super petram:* Matth. 7. Istud etiam cementum me-
lius inhæret parieti, id est, personæ quæ humore pietatis natura-
liter humectatur, quia inter homines pios & benignos melius charitas præservatur. Vide quomodo fit cementum, sc. de calce. §. 1. de plastro infra ubi agitur de Francia.

Cap. LVII.

De Carbunculo.

1 CArbunculus est lapis pretiosissimus, ignei coloris, qui ita fulget, quod nec nocte vincitur fulgor ejus. Lucet enim de
nocte, ita quod usque ad oculos radios vibrat. Et cum sint multæ ejus species, sc. 12. ille tamen est potior qui plus fulget et rutilat more ignis, ut dicit Isidor. Talis est vir perfectus, quia vere est igneus per ferventem charitatem, fulgidus per lucidam honesta-
tem, et maxime talis debet esse prælatus, prædicator vel religio-
sus, quia vere usque ad oculos aliorum debet radios suos, i. ex-
empla sua et bona opera derivare. Unde nulla nox, i. e. nulla ig-
norantia vel adversitas debet eum extinguere per peccatum. *Non extinguetur in nocte lucerna ejus.* Pro. 31. quia vere luce suæ sapien-
tiæ et discretionis splendore suæ bonæ vitæ et conversationis de-
bet noctem adversitatis vel ignorantiæ aliorum efficaciter illu-
strare, exempla et documenta suis dando. Io. 1. *Lux in tenebris lu-
cet, &c.* Et quanto rubicundior est et splendidior, i. quanto in charitate et honestate fervention, tanto melior dici debet. Luceat ergo lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, etc. Matth. 5. vel si vis, per carbunculum intellige virtutem cha-
ritatis, quæ perficitur in adversis, et radios bonorum operum & exemplorum ex se producit. Est quædam species carbunculi exteris nobilior, ignei coloris, zona candida circumcincti, cu-
2 jus est proprium, quod in igne positus velut inter carbones mor-
tuos extinguitur, sed aqua superfusus iterum inardescit, ut dicit Isid. lib. 6. c. 13. Talis fuit Christus, quia calorem habuit igneum per fervorem charitatis, cinctus fuit zona candida castitatis, in igne passionis extinctus fuit per mortem, sed tandem per aquæ infusionem, id est, per cœlestis gratiæ infusionem iterum revi-
xit. Unde Eccl. 48. *Surrexit Elias quasi ignis conflans.* Vel dic, quod ille est bonus religiosus, qui habet charitatem & castita-
tem, qui si aliquando in igne tribulationis & tentationis positus extinguatur per vitia & peccata, quando tamen ipsum iterum Deus perfundit aqua suæ misericordiæ, & gratiæ, & contritionis, & confessionis, vel etiam devotionis, tunc vere iterum revivi-
scit. *Ignis in aqua valebat &c.* Sap. 19. quia tunc recipit pristinam virtutem, pulchritudinem & honestatem. Vel expone si vis de malis, quorum fulgor, i. ardor concupiscentiæ in igne tribulatio-
nis & adversitatis extinguitur atq; cessat, & in aqua mundanæ prosperitati s iterum invalescit. Vel expone de multis imperfe-
ctis, qui ignem tribulationis nequeunt sustinere, sed ibidem po-
siti, per desperationem, impatientiam, & per alia diversa vitia extinguuntur, qui tamen in aqua prosperitatis vivi & ardentes per charitatem & gratiam inveniuntur. Allega sicut supra de calce. §. 4. Est quædam species carbunculi in India, dicta sandaseros, in cujus specie velut inter lucidos ignes apparent guttæ au-
reæ relucentes, & est pretij incomparabilis. Est etiam quædam 3
carbunculi species cæteris nobilior, quæ zona candida est præ-
cincta. Omnis autem carbunculus nocte & die rutilat atq; ful-
get, & more ignis jugiter inardescit. Et est quædam alia species quæ folia librorum & paleas attrahit, cum à sole vel attritu digi-
torum fuerit calefacta, secund. Isidor. Talis fuit beata virgo, quæ pro certo habuit splendorem honestatis, ruborem charitatis, zonam candidam floridæ castitatis, & ideo pretij incomparabi-
lis & inæstimabilis fuit, quia vere nec in nocte adversitatis, nec in die prosperitatis cessat radios suæ gratiæ & misericordiæ e-
mittere, & folia librorum, i. e. clericos vel litteratos paleas, i. laicos & peccatores ad se attrahere vel levare, & hoc quando à digitis nostris, id est, à nostris operibus & orationibus fuerit in-
stigata, sicut dicitur Cant. 1. *Trahe me post te, in odorem unguento-
rum tuorum curremus.* Ista autem in se repræsentavit guttas aureas, id est, universitatem bonorum operum, virtutum, & exemplo-
rum, quæ pollunt in ea reperiri, Unde Sapient. 7. *Cognovi quo-
niam omnium bonorum mater est.* Est quædam species carbunculi 4
qui lychnites dicitur, & remissus carbunculus nuncupatur, eo quod à rubore aliorum declinat, quæ ita dura est, quod sculptu-
ræ resilit, & si aliquando sculpatur, & circa apponatur, velut animali morsu semper ceræ partem secum retinet, atque rapit, & calefactus etiam à sole vel à tritu digitorum, paleas & folia librorum elevat atque trahit. Sic vere inter carbunculos, id est, inter viros justos & religiosos sunt aliquando tales lychnites, id est, personæ pigræ, & remissæ, quæ à rubore charitatis defi-
ciunt, & declinant qui ita sunt duri, & obstinati, quod sculptu-
ræ, id est, impressioni monitionis vel doctrinæ vel gratiæ spiri-
tus sancti resistunt, & ideo si cera vel pallea, id est, aliqua mun-
di bona vel aliqua administratio temporalis eis apponatur vel concedatur, tunc vere calore avaritiæ calefacti, semper aliquid ad se trahunt, & partem retinent commissorum, more Ananiæ defraudantis de pretio agri. Actor. 5. Istud patet in malis præla-
tis, & dispensatoribus, qui bona sibi commissa non dispensant pauperibus, se accumulant in turribus & suis parentibus distri-
buunt patrimonium crucifixi. Jo. 20. *Cum exaltatus fuero à terra, omnia trahem ad meipsum.* Baladius est species carbunculi, quæ in vena sapphiri invenitur, ubi virtute cœlesti generatur, secun- 5
dum Isidor. Sic vere Christus in vena, id est, in ventre virginis (quæ sapphirus dicitur) est inventus, ubi ex mystico spiramine sine virili semine est genitus, & productus. Unde Job 38. *Quis posuit in visceribus hominis sapientiam?*

Cap. LVIII.

De Chrysopasso Lapide.

CHrysopassus est lapis æthiopicus, quem lux celat, & prodit obscuritas. Nam de die videtur aureus, de nocte ignei est 1
coloris. Nam de die quasi splendorem amittens, in auri speciem

expal-

expalleſcit. Sic vere boni & juſti debent de die, id eſt, in manifeſto & in publico, & in aliorum apparentia ſe occultare, & ſuas virtutes celare per humilitatem, in nocte autem, id eſt, in occulto & abſcondito debent ſuum ruborem, i. e. ardorem ſuæ charitatis per bona opera declarare, quia *pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.* Matth. 6. Et ideo Seneca: *Eſto occultator virtutum ſicut alij vitiorum.* Vel dic, quod iſte lapis eſt charitas, quæ pro certo in die, id eſt, in proſperitate mundana deficit, & palleſcit, in nocte autem, i. e. in tempore tribulationis proficit, & rubeſcit, quia vere multi ſunt, qui in proſperitate deteriorantur, in adverſitate iterum emendantur. *Caſtigaſti me domine, & eruditus ſum.* Hier. 31. Vel dic, quod iſte eſt vir perfectus, qui in die proſperitatis debet eſſe aureus per ſplendentem honeſtatem, in nocte autem adverſitatis debet eſſe igneus per ferventem charitatē: & ſic in utroque tempore debet ſe debite regulare. *Nocte & die non extinguetur.* Eſ. 34. Eſt in India ſpecies chryſopaſſi viridis coloris, ſicut praſius ſeu porrum, guttas habens aureas, &c. ſic vere nos debemus eſſe virides per honeſtatem, & habere guttas aureas, virtutum univerſitatem.

Cap. LIX.

Apud Plinium legitur carchedonius, item venerabilis Beda ſuper Apoc. 21. ita legit.

Calcedonius eſt lapis pallidus, & hebetis coloris, qui divino imbre gignitur, & repercuſſu lunæ plenæ invenitur, qui perforatus & portatus facit vincere cauſas, & reſiſtit illuſionibus dæmonum, & virtutes conſervat, ſecundum Iſidorum & Dioſcor. Et iſte nunquam niſi tricolor reperitur, ut dicitur in lapidario. Iſte recte eſt Chriſtus, qui pro certo ex rore cœleſti, id eſt, per ſupernaturalem virtutem in corda terræ, id eſt, in utero virginis extitit procreatus, quia non ex virili ſemine &c. Et ideo in iſta terra in luna plena, id eſt, in plenitudine temporis & in principio temporis gratiæ eſt inventus. *quia ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum*, ad Galat. 4. Et iſte fuit perforatus, ſc. quantum ad perpeſſa vulnera tempore paſſionis, & tunc factus eſt ad litteram coloris pallidi & hebetis, ſcilicet propter defectum ſanguinis. Ideo Eſ. 53. *Vidimus eum, & non erat aſpectus, virum deſpectum, & ſcientem infirmitatem.* Et ideo pro certo ſi ſic conceptus & perforatus portetur in corde, id eſt, ſi memoria ſuæ nativitatis & paſſionis habeatur, tunc pro certo per ejus influentiam homo in cauſa ſuæ ſalutis obtinet contra hoſtes, & dæmonum illuſionibus & tentationibus reſiſtit, & virtutes & gratias ſervat & cuſtodit, quia vere memoria paſſionis & nativitatis ſummum eſt refugium peccatoris. Et ſicut ſecundum eundem, iſte lapis calefactus paleas attrahit; ſic vere Chriſtus quando fuit calefactus iſto igne, id eſt, amore quo ſic mundum dilexit, ut homo fieret, tunc attraxit, ſc. ſecundum ad paradiſum, paleas, id eſt, vanos & miſeros peccatores. Et iſte tricolor eſt, id eſt, habens tres ſtatus & circumſtantias & conſiderationes, ſcil. ſtatum nativitatis, ubi apparuit color humilitatis. Item ſtatum paſſionis, ubi apparuit color patientiæ & firmitatis. Item ſtatum judicij, ubi pro certo apparebit color juſtitiæ & æquitatis, *Veſtivi te multis coloribus.* Ezech. 16. Vel tricolor dicitur Chriſtus, propter tres naturas, quæ in ipſo conveniunt, ſc. natura Deitatis, natura animæ, natura corporis, quæ quidem in Chriſto in una perſona conveniunt, & ſunt unum. Vel dic, quod iſte lapis ſignificat humilitatem, quæ ſe pallidam & vilem reputat, & cum rore divinæ gratiæ gignitur, & per ejus influentiam dæmonibus & tentationibus reſiſtitur et peccatis. Et iſta habet tres colores, id eſt, tres ſpecies, quæ ſunt ſpernere mundum, ſpernere nullum, ſpernere ſeſe.

Cap. LX.

De Lapide Chryſolito.

Chryſolitus eſt lapis decimus in rationali, ſicut dicitur Exod. 28. qui erat quartus (ſicut dicitur Ezech. 28.) in operimento primi anguli, qui erat ſeptimus in fundamento civitatis Hieruſalem, ſicut dicitur Apoc. 21. Et eſt lapis Æthiopicus, ut aurum lucens, ut ignis ſcintillans, in colore mari ſimilis, declinans ad virorē. In auro poſitus, et in ſiniſtro latere geſtatus, valet contra melancholiam et timores nocturnos, confortat intellectum, et dicitur dæmones terrere et fugare, ſecund. Iſid. l. 16. Talis eſt vir perfectæ ſpei, quia vere lucet et ſcintillat per ſancta deſideria, et ideo ſi auro divinæ ſapientiæ adjungatur, ut ſic ſc. homo ſapienter ſe habeat in ſperando, tunc ſi habeatur hæc ſpes in latere ſiniſtro, i. e. in tempore adverſitatis (quæ per ſiniſtram deſignatur) pro certo ſumme valeat et juvat, quia vere melancholia, et timor, i. e. triſtitia, & deſperatio depellitur, intellectus, id ſapientia & diſcretio confortatur, & dæmones ſine dubio deterrentur, quia vere quando dæmon vidit hominem, qui in adverſitate ſperat de æternis, & ibi figit cor ſuum, ipſum deſerit & dimittit. *Spes autem non confundit.* Ad Ro. 5. Vel dic, quod iſte eſt vir perfectus, qui eſt coloris viridis per honeſtā apparentiam, ſplendet ut aurum per ſapientiam, rutilat ut ignis per charitatem & amicitiam, & ideo talis valet contra triſtitiam & timorem, ſcil. alios confortando, & contra intellectus ignorantiam, alios inſtruendo, & ſic dæmones ipſum fugiunt, atque timent. Iac. 4. Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis. Eſt ſpecies chryſoliti dicta chryſolectrus, quæ de mane pulchrior eſt, ſed poſt color ipſius hebetatur, & ignis rapaciſſimus, quia juxta ignem poſitus, ipſum continue in ſe rapit, ut dicit Iſid. lib. 16. de gemmis aureis. Sic vere ſunt quidā, qui in mane, i.e. in juventute videntur ſplendidi per virtutem et perfectionem, ſed tamen poſtea deficiunt & palleſcunt per vitia et peccata, et hoc quia ignes ſc. tentationis ſunt multum rapaces, quia quando juxta ignem tentationis ponuntur, tunc vere ipſum ſtatim rapiunt, ſc. conſentiendo hujuſmodi tentationib. & ab ipſis ſe permittunt protinus inflammari. Vel dic, quod iſta eſt caro, in juventute pulchra, poſt pallida quæ igni luxuriæ eſt pervia, quæ ſc. ab eo faciliter inflammatur, ſi carboni ardenti, i.e. ſi alicui perſonæ luxurioſæ fuerit ſociata. Unde Prov. 6. *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta ejus non ardeant? &c.* Ignis conſumpſit ſpecioſa deſerti.

Cap. LXI.

De Chelidonio lapide, quem Chelidoniam Plin. vocat.

Chelidonius ſecund. Iſid. & Dioſc. eſt lapis parvus, quia de ventre hirundinum extrahitur, qui licet ſit in corpore modicus & deſpectus, tamen virtutibus eſt inſignis. Duæ ejus ſunt ſpecies, ſc. niger & rufus, Niger contra febres & malos humores valet, & lotus aqua, ſanat oculos. Rufus autem valet contra lunaticam paſſionem & inſaniam, & antiquum ſanat languorem, & facit hominem gratum, facundum & eloquentem, & placentem. Talis eſt vir humilis, quia vere licet ſit rufus vel niger, id eſt, exterius deſpecti coloris & apparentiæ (quia hodie pœnitentia & humilitas non appretiantur) tamen pro certo non modicæ ſunt virtutis, quia vere valent contra febres & ardores avaritiæ, contra humores etiam luxuriæ, & contra vitia oculorum, id eſt, contra peccatum invidiæ. Invidia enim eſt vitium oculorum, quia invidi non poſſunt videre bonum aliorum. Valet etiam contra lunaticam paſſionem, & contra levitatem inconſtantiæ, contra inſaniam iracundiæ, & contra antiquum dolorem inveterati odij & malitiæ, & ſic facit hominem eloquentem & placentem, ſc. Deo & angelis & hominibus. Exemplum de Paulo, qui docebat *Placere omnibus per omnia* 1. ad Cor. 10.

Cap. LXII.

De Lapide ceraunio.

Ceraunius ſecundum Iſidor. & Dioſc. eſt lapis germanicus, vel hiſpanicus, rutilans ut flamma, qui in locis tonitrui generatur, & exinde inferius derivatur, cujus virtus eſt, quod perſonam, domum & locum in quo fuerit à fulmine tutum reddit, facit etiam vincere cauſas, & dulciter dormire. Iſte lapis ſignificat patientiam vel perſeverantiā, quæ pro certo in loco tonitrui, id eſt, conflictu & tribulationibus hujus mundi generatur, quia iſta valet contra fulmen adverſitatis æternæ, quæ omnia penetrat, vel contra fulmen, id eſt, contra ſententiam ruditatis, vel contra tentationes hoſtis, quia vere ſi patientiæ conſtantiam habuerimus, & perſeverantiam hujuſmodi fulminibus non lædemur, & cauſā ſalutis noſtræ lucrabimur, & vincemus, & per contemplationem in præſenti, & per gloriam in futuro, per ejus vir-

tutem dulciter dormiemus, quia sola perseverantia facit vincere, et somnum æternæ beatitudinis obtinere. *Requiesces, & non erit qui te exterreat &c.* Job 11. Vel si vis expone de timore, vel de charitate, vel de humilitate, vel dic, quod illi qui primo fuerunt in tonitruo, id est, in statu peccatorum et exinde derivantur, ex tunc per conversionem efficiuntur optimi contra hujusmodi tonitruum, fulgur et tempestates, id est, contra vitia et peccata, sicut patuit in Paulo, Vel expone de Christo veniente de ventre virginis. qui valet etc. supra, quia virginis thalamus est locus, ubi ceraunius iste extitit generatus.

Cap. LXIII.

De Crystallo.

1 Crystallus est lapis frigidus, splendidus, lucidus, solidus, purus, quia litteras, et alia, quæ in eo ponuntur, manifestat, et aliquando ex fortissimo frigore, aliquando ex calore ferventissimo generatur, secundum Isidorum. Talis est per omnia vir perfectus, quia vere in eo est splendor atque luciditas honestatis, frigiditas castitatis, et soliditas constantiæ, et firmitatis, puritas veritatis, vel sensus sagacitatis, quia vere quilibet vir justus est purus, id est, simplex et transparens, quia ejus intima alijs innotescunt, quod est contra falsos et opertos, quorum conditiones et voluntates non potest aliquis cogitare vel videre, et literas etiam suas, id est, scientiam, quæ in eis ponitur, alijs non manifestant, scilicet docendo, et prædicando, quia secund. sapientem. Eccl. 20 *Melior est stultus, qui abscondit stultitiam suam. quam sapiens qui abscondit sapientiam suam.* Crystallus ita rapit ignem, et flammam, quod radijs solis oppositus, ignem in propinquis aridis materijs accendit. Sic justi in se rapiunt ignem, sc. divinæ charitatis, et amoris, et ideo quando radius solis, id est, divinis inspirationibus incalescunt, tunc alios propinquos inflammant per suum exemplum et doctrinam, et eos accendunt scil. ad Dei amorem, dicentes. Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, Et tales generantur et fiunt crystalli, id est, viri perfecti in frigore et calore, id est, in mundanis tribulationibus et tormentis: boni enim in mundi tribulationibus emendantur. Unde Gen. 31 *Gelu & æstu urebar.* Pone si vis per diversos. §. scil. de puritate et igne etc. 3 Crystallus secundum Greg. aliquando fit ex aqua, quia licet aqua sit naturæ fluxibilis, quandoque tamen per fortitudinem frigoris ita induratur et gelatur, quod Crystallus firma, lucens et fulgida invenitur. Sic vere licet homo sit aliquando aqueus; i. e. mollis, carnalis et fluxibilis ad peccata, tamen quando frigore pœnitentiæ, tribulationum et adversitatū, et divini timoris est percussus, paulatim induratur per constantiam, et firmitatem, ita quod ad ultimum efficitur lucidæ honestatis. Ideo Eccl. 43. *Frigidus ventus aquilo flabit, & gelabit crystallus ab aquis* 4 Vel dic, quod licet caro humana sit aquea, mollis sc. et fluxibilis, tamen per virtutē Dei in ultima resurrectione efficietur in beatis crystallus, i. e. solida, lucida, et glorificata. Crystallus secundum Dioscor. virtutem habet infrigidandi, & tollendi sitim, & si trita melli mixta fuerit, tunc potata lacte replet ubera, & maxime si lac ex causa calida sit ablatum, & valet etiā contra colicam passionem & contra viscerum passiones. Crystallus significat gloriam æternam, ubi est claritas, soliditas, & firmitas æternalis, quia pro certo illa habet virtutē infrigidandi, quia vere si ipsam perfecte attendimus, tunc omnis sitis, i. e. omnis ardor, & appetitus bonorum temporalium & avaritia mitigatur, & si cum melle devotionis ipsam nobis incorporaverimus, tunc vere ubera misericordiæ nostræ lacte, id est, dulcedine pietatis, & compassionis replebit, & eleemosynis temporalis subventionis, & maxime si ex causa calida, id est, ex ardore avaritiæ lac eleemosynæ sit ablatum. Valet etiam contra dolorem viscerum, id est, contra mentis sollicitudines, tristitias, & mœrores. Constat enim quod ex consideratione gloriæ paradisi avaritia dimittitur, & eleemosyna elargitur, & mundi solicitudo penitus abdicatur, & omnis dolor viscerum, id est, omnis desperatio & impatientia submovetur, ideo Greg. Si consideremus quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt omnia quæ habentur in terris. Vel dic, quod crystallus est sacra scriptura, quæ facit deponi sitim avaritiæ, & mundi solicitudines, & ubera prædicatoris i. e. labia sua facit affluere lacte doctrinæ, & scientiæ & spiritualis eruditionis, & maxime si mel devotionis, & gratiæ secū porter. *Mel & lac sub lingua tua,* Cant. 4. Et ista est dura per fidei immutabilem firmitatem, clara & manifesta per infallibilem veritatem, hominum inflammativa per inextinguibilem charitatem ideo dicitur Apoc. 4. quod in circuitu sedis erat mare vitreum simile crystallo. Nam circa sedem Ecclesiæ ubi Christus sedet, est mare sacræ scripturæ, quod utique continet vitream claritatem & crystallinam firmitatem. Crystallus pura, & pervia si solis radijs tangatur, statim rapit ignem, & sic materias propinquas inflammat. Sic vere conscientia pura, & viridis si radijs divinæ gratiæ. vel si radijs, id est, verbis prædicatoris tangatur, statim in se rapit, & concipit ignem charitatis, & divini amoris. Hier. 11. *Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea.*

Cap. LXIV.

De Lapide corallo.

1 Corallus quamdiu tegitur aquis, lignum est, sed statim quando est extra aquam, lapis efficitur pretiosus: In mari rubro nascitur, qui exinde extractus cum retibus in lapidem induratur, & sunt rami ejus subalbi, & molles, qui exinde extracti rubefiunt, & durescunt, secundum Isid. Sic vere charissimi, in mari rubro, id est, in mundo per carnalitatem rubificato inveniuntur multi peccatores, qui quamdiu sunt sub aquis delitiarū, & voluptatum, & prosperitatis mundanæ, sunt molles, & fluxibiles & carnales, lignei & fragiles, tamen cum reti prædicationis isti exinde extrahuntur, & ad littus pœnitentiæ vel religionis deducuntur & convertuntur, tunc efficiuntur optimi, & quo ad virtutes lapides pretiosi, quia tunc rubefiunt per charitatem, & durescunt per constantiam, & firmitatem. Ideo Joh. 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ, & superficies abyssi constringitur.* Ista omnia patent in Paulo, & Magdalena. Vel dic quod multi quandiu sunt in mari, i. e. in amaritudine paupertatis, & tribulationis & in aqua sacræ scripturæ, & devotionis, ipsi sunt lignei, & molles, i. e. benigni & compatientes, quia sicut dicitur Prov. 19. *Vir indigens misericors est.* Sed vere cessante ista amaritudine & tribulatione, quando exeunt mare pœnitentiæ, & paupertatis & infirmitatis, tunc ad similitudinem lapidis indurantur per avaritiā & obstinationem, & rubescunt per luxuriam & infectionem Iob 41. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Patet in divitibus, qui dum sunt infirmi, id est, in adversitate, & timent mori, faciunt testamenta, dant eleemosynas, restituunt alienum, sed vere quando de aquis istis extrahuntur, quando scilic. sanantur, & prosperantur, tunc duriores quam ante, & magis lapides efficiuntur. Hier. 5. *Induraverunt faciem suam super petram & noluerunt reverti.* Virtus 2 coralij secundum Isid. & secundum Lapid. est, quia si ab aliquo gestetur, vel in navi vel in domo habeatur, tempestates, & fulmina repelluntur, & rursus corallius summe valet ad sistendum quemcunque fluxum sanguinis, & contra epilepsiam, & contra etiam diabolica figmenta, & monstra dicitur valere, multiplicat fructus & expedit fines & negotiorum principia. Per corallium qui est rubei coloris, intelligo sanguinem Christi Iesu, qui si in domo vel in navi cordis nostri fuerit per memoriam, & compassionem, pro certo à tempestate vitiorum, & peccatorum, fulmine æternæ damnationis salvabit, & contra diabolica figmenta, & tentationes juvabit, fluxum sanguinis luxuriæ refringet, casum epilepsiæ, id est, superbiam impediet, et negotium sanitatis nostræ expediet, et ipsum faciet terminari, et ad finem debitum applicari. Quod bene figuratum est Exod. 12. Ubi domus signatæ sanguine agni, ab angelo non sunt læsæ, aliæ autem sic; quia vere corda, quæ sanguine immaculati Christi per suæ passionis memoriam tinguntur, à morte æterna, et fulmine sui futuri judicij servabuntur. Vel dic, quod corallus significat charitatem, quæ in navi religionis, vel Ecclesiæ, vel etiam cordis operatur, et perficit supradicta etc. sicut supra. Corallus in mari rubro invenitur. Sic sanguis Christi vel charitas in amaritudine passionis.

Cap. LXV.

De Lapide Corneolis, seu Cornelio, utreque enim modo legi testatur Vincentius.

1 Corneolus est lapis rufus pretiosus, qui in digito portatus mitigat iras surgentes in disceptando, et sistit quemcunque fluxum sanguinis, et maxime mulierum, ut dicitur in lapidario.

Talis

Talis est rubedo pœnitentiæ, quia vere sanguinis fluxum, id est, fluxum luxuriæ refrenat & restringit, & maxime in mulierib. id est, in personis pijs, & misericordibus. Vel dic, quod hic est Christus, qui per benignitatem omnem iram aliorum mitigabat, & fluxum peccatorum à peccatoribus abstergebat. Figura Matth. 9. Marc. 5. & Luc. 8, ubi ad tactum Christi sanata est mulier hæmorrhoissa, id est, anima peccatrix, &c. Vel dic, quod iste significat benignitatem, quæ vilis hodie videtur coloris, id est, appretiationis, quia inter seculares nihil appreciatur, imo idiotisus appellatur. Hæc enim valet summe ad sistendum aliorum iracundiam & furorem. Unde Prov. 15. *Responsio mollis frangit iram. Sermo dulcis multiplicat amicos, &c.* Eccl. 6.

Cap. LXVI.

De Gemma Dionysia.

1 Dionysias est lapis fuscus cum rubentibus venis, qui cum aqua tritus, vinum fragrat, & (quod mirum est) secundum Isidor. ebrietati resistit. Tales sunt hypocritæ, qui fusci exterius videntur, quantum ad maciem corporalem, quidam sunt in aqua delitiarum mundi, qui fragrare videntur, & redolere, & sapere vinum æternæ voluptatis, quantum ad dicta & ficta facta, sed pro certo propter sua vitia & peccata illi inebriati, id est, æternæ voluptati obviant & resistunt. *Bibistis multum, & non estis inebriati.* Aggei 1. Vel dic, quod multæ leves personæ, quando sunt in aquis delitiarum, videntur sapere & desiderare vinum & ebrietatem carnalis voluptatis, qui tamen aliquando melius, quam cæteri maturi ebrietati isti resistent, & à carnalibus istis cavent. *Nos autem ebrij non simus* 1. ad Thess. 5.

Cap. LXVII.

Vincentius in speculo suo naturali lib. 8. cap. 65. lapidem hunc ayacodon appellat.

1 Dladochos est lapis pallidus, lucens ut beryllus, & est aptus ad responsa à dæmonib. obtinenda. Excitat enim dæmones & phantasmata. Sed si quis ad eum aliquem mortuum applicaverit, & eum cum lapide tetigerit, statim lapis vires perdit, sicut dicitur in lapidario. Nam lapis hic sacer est, & quod mors sternit, abhorret. Charissimi, per dæmones damnatos intelligo peccatores in vitijs induratos, per corpus mortuum & fœtens, intelligo personam infamem, & luxuriosam, corruptam & infectam, per istum lapidem intelligo virum justum & perfectum. Licet igitur aliquis sit pallidus per pœnitentiam, & maceratione, licet sit lucidus per bonam conversationem, licet excitet, scilicet per bonam prædicationem & eruditionem, dæmones, id est, peccatores ad bonam operationem, & licet eos compellat respondere, peccata sua dicere per confessionem, tamen quãdo alicui mortuo applicatur & adjungitur, & ab eo tangitur, id est, quando alicui malæ personæ associatur, & suam malam societatem sectatur, tunc vere perdit vires, & gratias, & virtutes, quia non est aliquis ita bonus, quin mala societas ipsum statim inficiat & corrumpat, quia qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Eccl. 13. ideo Lev. 21. præcipitur, quod *sacerdos ad mortuum non accedat, quanquam sibi sit cognatus vel affinis.* Quia vere charissimi nos potissime sacerdotes, & ecclesiastici non debemus mortuorum, id est, personarum malarum consortium frequentare, etiam si propinqui fuerimus earundem.

Cap. LXVIII.

De Ære.

1 Æs est metallum rubeum, & sonorum, & ex lapide duro per fortes flagrationes ignis excoquitur, & generatur, & sic ductile efficitur, & tubas vel tympana fabricatur, cum quibus homines ad prælium animantur, & ad ecclesiam appellantur, ut dicit Isidor. Tales sunt multi boni, qui pro certo ante conversionem ad pœnitentiam, fidem vel religionem, sunt lapides durissimi, id est, peccatores per obstinationem, & malam consuetudinem indurati. Veruntamen quando deponit eos in forti igne tribulationis vel contritionis, tunc vere ibi purgantur & decoquuntur, & in naturam æris, id est, in bonam personam mutantur, & efficiuntur rubei per charitatem, ductiles per obedientiam, sonori per eloquentiam, & sic fiunt tubæ, & tympana, h. e, dictum, viri perfecti & prædicatores, per quos peccatores ad ecclesiam, id est, ad statum gratiæ advocantur, & ad præliandum contra vitia & dæmones excitantur, sicut omnia patuerunt in B. 2
Paulo, ideo Iob 28, *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Secundum Isid. lib. 16. Antiqui cum ære terram primitus coluerunt, antequam ferri usus haberetur & aurum ipsum æs præ cunctis metallis habuerunt, unde tunc aurum & argentum non appreciabantur, modo autem ex quo venit ferrum, ejus appretiatio defecit, quia (sicut dicit) volvendo ætas commutat pretia rerum. Charissimi æs quod rubet & resonat, significat justos & prædicatores, ferrum autem quod est durum & frigidum, significat obstinatos & repidos peccatores. Antiqui ergo prælati terram, i. e. cum viris perfectis, & bonis clericis & prædicatoribus coluerunt, sc. eos ad dignitates ecclesiasticas promovendo, & eos in summis honoribus habuerunt. Et istud fuit in primo tempore, quando ferrum non inveniebatur, i. e. quando viri obstinati, & peccatores in ecclesia non promovebant, & quando aurum, & argentum, i. e. temporales divitiæ ibi non appreciabantur, nec in ecclesia, i. e. à viris ecclesiasticis diligebantur, vel quærebantur, h. e, dictum in principio religionis vel ecclesiæ, sed vere ex quo ferrum fuit inventum, i. e. ex quo mali fuerunt in ecclesia positi & promoti, ex quo aurum, & argentum fuit dilectum & reputatum, pro certo æs, i. e. viri perfecti, scientifici, & resonantes, cœperunt vilipendi, abhorreri, nec honore solito venerari, sicut hodie patet ad sensum, Ideo Iac. 2. *Vos autem exhonorastis pauperem.* 3
Item secundum Isidor. æs si fuerit admixtum metallis, vincet colore pariter & virtute, & inde est quod ejus plura genera sunt scil. aliud album, aliud rubeum, aliud fulvum, aliud ductile, aliud fusile, aliud cuprum, aliud aurichalcum. Recte talis est quælibet levis persona, quia vere cito & faciliter convertitur ad conditiones illorum, quibus adjungitur & associatur, & inde est, 2
quod quidam per societatem, cui admiscentur, & efficiuntur albi per curiositatem, fulvi & rufi per malitiam & falsitatem, quia color fulvus & rufus significat malitiam, & cautelam, secundum Arist. in physionomia. Alii efficiuntur rubei per luxuriam & carnalitatem. *Qui enim cum stultis graditur similis efficitur,* Prov. 13. Vel dic econverso, quod per bonam societatem alij sunt fulvi per honestatem, alij rubei per charitatem, alij albi per castitatem, alij ductiles per obedientiam & humilitatem, quia cum sancto sanctus eris, &c. Aes secund. Arist. componitur ex sulphure, rubeo & argento vivo, & vasa æris gustu & odore sunt horribilia, nisi stanno sint permixta & licet splendida videantur. Per istud 4
æs, quod sonat durum dum percutitur, intelligo iracundos, clamosos & detractores, qui pro certo componuntur in mente sua ex sulphure, quod est naturæ ardentis, i. e, ex ardore avaritiæ, iracundiæ vel luxuriæ, & ex argento vivo quod est fluxibile, & mobile, i. e. ex levitate inconstantiæ. Et ideo pro certo tales iracundi & detractores licet videantur splendidi per honestatem, tamen gustu & ardore, i. e. vita & fama sunt alijs horribiles, & abominabiles, quia *abominatio hominum detractor.* Prov. 24. Et cito rubiginantur per malam conversationem, nisi forte cum stanno albo, i. e. castitatis albedine sint liniti. Vel expone si vis de hypocritis & detractoribus. Est quoddam genus æris, quod di- 5
citur coronarium, quod in tenues laminas subtiliatur, & felle tauri inficitur, et sic in colorem aureum commutatur, et inde fiunt coronæ, quibus histriones et fatui coronantur. Sic vere sunt hypocritæ, quia vere quando felle tauri, i. e. malitia diaboli sunt infecti, ita fiunt aurati per honestam conversationem, ut de talibus fiant aliorum coronæ scilicet prælati, ita quod in capite i. in dignitate ponuntur per promotionem ad prælationem Es. 22. *Coronans coronabit te tribulatione.* Et sicut percussus sonat et faciliter rubiginatur, sic isti percussi modica injuria, statim sonant per impatientiam, et faciliter rubiginantur per malam conversationem, ideo dicitur Ezech. 14. *Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus.* Aes quod faciliter funditur, et ad ignem liquescit, fragile est sub malleo, et percussum faciliter dissipatur, 6
et econverso illud quod non est fusile, non est sub malleo fragile, sed ductile. Sic vere illi qui sunt ita molles et infirmi, quando statim ad ignẽ tentationis liquefiunt per delectationes, et dissolvuntur per affectiones, tales dico percussuras et malleos tribulationũ non sustinent, imo statim franguntur per impatientiam, clamant per blasphemiam, jurationem et injurias, et hujusmodi dissipantur per vitia, & rumpuntur per peccata. Econverso illi qui sunt duri

duri & perfecti, ſtabiles & conſtantes, qui igne tentationum non liquefiunt, nec diſſolvuntur, tales dico non franguntur nec pereunt per peccata, nec malleis, & mundi tribulationibus franguntur, ſed ex hoc ductiles & obedientes efficiuntur, ita quod à prælatis vel Deo quolibet ducuntur. Ideo de talibus dicitur
7 Hier. 1, *Dedi te in murum æreum, & præliabuntur adverſum te, & non prævalebunt.* Imo tales per malleos tribulationum efficiuntur, ductiles per obedientiam, quia ſic ducuntur à Domino per ſemitas æquitatis. Aes ad hoc, quia ductile fiat, oportet quod igne pluries decoquatur, & ab omni ſpurcitia depuretur. Sic vere ad hoc, quod aliqua ſit ductilis per obedientiam, & quod poſſit duci à Deo, vel à prælato per viã juſtitiæ, neceſſe eſt, quod in igne fortis tribulationis, vel contritionis ſeu dilectionis primitus decoquatur. Unde Eſa. 48. *Excoxi te, ſed nonquaſi argentum,*
8 *elegi te in camino paupertatis.* Vas æreum cito rubiginatur, niſi oleo inungatur, vel niſi cum arena ſæpius confricetur. Aes etiam ſi ſine ſtanno fuerit, faciliter comburitur & crematur. Sic vere anima cito, & faciliter contrahit rubiginem peccatorum, niſi oleo compaſſionis, & eleemoſynæ ungatur, vel arena duræ pœnitentiæ confricetur, de facili uritur ſc. per luxuriæ ardorem, niſi ei ſtannum, id eſt, candor caſtimoniæ ſit adjunctum. Ideo bene
9 præcipitur Eccl. 9. *Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleũ de capite tuo non deficiat.* Vas æreum rubiginoſum horribilis eſt odoris & ſaporis, niſi ſit linitum ſtanno. Sic vere peccator luxurioſus, impatiens & clamoſus, alijs eſt horribilis, & fœtidus per in-
10 famiam & maxime luxurioſus, qui ſtanno albo caſtimoniæ, non lenitur. Lapis de quo fit æs vel cuprum, eſt duriſſimæ naturæ, & ideo oportet, quod in igne fortiſſimo octies ſeu nonies decoquatur, antequam in metalli ſpeciem convertatur. Sic vere quidam ſunt ita indurati per malas conſuetudines, & obſtinati, quod quando Deus vult eos liqueſcere per contritionem, & eos per pœnitentiam convertere in aliam naturam, oportet quod in forti igne tribulationis non ſemel, ſed pluries decoquantur. Unde Dan. 3. *Fecit ſuccendi fornacem ſepties.* Et ſic quandoque
11 efficiuntur æs, id eſt, viri boni, & perfecti 1. Reg. 10. *Mutaberis in virum alterum.* Æs melius funditur, & liquefit in tempore frigido, quam calido. Sic vere homo melius liquefit per contritionem, & dilectionem in tempore frigido, i. e. in ſtatu adverſitatis & paupertatis, quam quando eſt in tempore calido, i. e. in ſtatu proſperitatis. Patet de divitibus, qui vix conteruntur &
12 convertuntur vel emendantur, quando ſunt in proſperitate, ideo dicitur Eze. 24. *Pone eam ſuper prunas vacuam* (ſc. à divitijs) *ut incaleſcat æs ejus, & liqueſiet.* Æs quando eſt purgatũ, ſonoræ & durabilis eſt naturæ, & quando percutitur, alte ſonat, & utile eſt pro tubis, & tympanis componendis. Sic vere illi qui habent duritiam conſtantiæ, & ſtabilitatis, durabilitatem perſeverantiæ, & longanimitatis, ſonoritatem eloquentiæ, & affabilitatis, tales dico utiles ſunt ut fiant tubæ & tympana, id eſt, prædicatores, & clamatores Catholicæ veritatis, & maxime quando ſunt purgati ſc. à cunctis fæcibus carnalis voluptatis, vide ſupra, §. 1. *Excoquam ad purum ſcoriam tuam.* Eſ. 1. Æs ſi percutiatur, ſtatim reſonat, Sic vere viri perfecti, quando percutiuntur à Deo, ſc. tribulationibus hujus mundi. ſtatim reſonant per gratiarum actionem dicentes cum Job 2. Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala autem quare non ſuſtineamus? Econtra autem mali percuſſi ſtatim reſonant per impatientiam, blaſphemiam, & murmurationem, quando à Deo, vel à quocunque alio juſte vel injuſte percutiuntur modica tribulatione, vel injuria vel correctione, ſicut ille, qui argutus à Moyſe Exo. 2. ſtatim dixit. *Nunquid occidere me vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?* Æs uſtum (ſecund. Plat.) ha-
14 bet virtutẽ diſſolvendi, conſumendi, vulnera purgandi, oculos abſtergendi, & carnes ſuperfluas corrodendi, & eas creſcere nõ permittendi. Talis eſt pœnitentia, quia diſſolvit per contritionẽ, purgat per confeſſionẽ, conſumit per ſatisfactionẽ, carnales etiã voluptates deſtruit & eas creſcere non permittit, & caliginem oculorũ, i. e. ignorantiam adnullat, & ſubvertit. Vel expone de viro perfecto, qui eſt aduſtus per pœnitentiam, vel charitatem.

Cap. LXIX.

De Electro.

Electrum eſt metallum cæteris nobilius, ſecund. Iſid. & argento lucidius, & fulgentius. Nam electrum naturale in
1 convivium ad lumina cæteris metallis omnibus clarius fulget, ut dicit Iſid. & venenum dicitur prodere, quia ſi vaſi ex electro infundatur venenum, ſtarim ſtridorem emittit, & in colores varios ad modum arcus cœleſtis ſe mutare conſuevit. Recte talis eſt prædicator, & vir perfectus, quia ubicunque ſit, ſi ſint ibi lumina, i. e. ſi ſint ibi qui eum debeant reſpicere, & videre, & ad ejus converſationem exemplum accipere, tunc præ cæteris conſuevit per honeſtatem clarius relucere, ſicut de beato Joan. 5. dicitur. *Erit lucerna ardens & lucens.* Et ideo quando in convivio i. e. in aliqua ſocietate, tunc vere venenum detractionis, quo alij per infamiam occiduntur, prodit & manifeſtat, quia vere vir juſtus ſtatim, quod videt, tale venenum in menſa apportari, ipſe debet mutare colorem vultus, & faciei, oſtendendo quod ſibi diſplicet quod auditur, & ſtridorem reprehenſionis emittere, 2
& ſonare. Prov. 25. *Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.* Quia ſecundum Gl. ibidem. Diſcit detractor non faciliter dicere, quod te ſciverit non libenter audire. Tria ſunt genera electri. Eſt enim unum principale, & naturale, quod ſuccinum dicitur, & de arbore pino (ſecundum Iſidorum & Solinum) in ſylvis Germaniæ emanat, quod in ſuo exitu eſt liquidum ſicut gummi, ſed poſt induratur calore vel frigore, & in lapidis convertitur duritiam vel cryſtalli, ſecundum Iſidor. & eſt perſpicuum atque ſplendens. Talis eſt cato noſtra, quia licet primo oriatur liquida, & fluxibilis, licet ſit primo vilis, mollis & fragilis, tamen in reſurrectione ultima fortis atque durabilis, ſplendens atque rutilans apparebit, quando ſcilicet per calorem ignis fuerit indurata, ad ſtatum glorioſum Dei omnipotentis reducta. Tunc enim erit dura per impaſſibilitatem, perſpicua per claritatem, & ſubtilitatem, *quia in ſimilitudinem lapis durantur aquæ*, Job 38. Vel dic, quod licet in juventute, & in orru ſuo ſit homo mollis, fluxibilis & declivus ad vitia & peccata, tamen quando ſuſtinuit frigus divini timoris, & æſtum mundanæ tribulationis, tunc vere quandoq; efficitur fortis, & durus per conſtantiæ & perſeverantiæ firmitatem, & lucidus per apparentiæ venuſtatem, *frigidus ventus aquilo* &c. Eccl. 43. Vide eam ſupra de cryſtallo. Ideo inter tria ignota ponebat ſapiens (Prov. 30.) *Via viri in juventute ſua*, quia ſcilicet quandoque ſenectus eſt tota contraria juventuti. Electrum innaturale fit ſecundum Greg. ſuper Ezech. de duabus partibus auri, & una argenti, quia au- 3
rum ſuam virtutem in tali mixtione non perdit, argentum autẽ auri virtute rutilat & ſplendeſcit: Sic vere eſt de bona ſocietate, quia ibi debet eſſe una pars auri virorum perfectorum, qui aliorum adjunctione non perforantur, imo argentum, i. e. minus boni per eos fiunt meliores, &c. Vel dic, quod aurum ſapientiæ, & argentum eloquentiæ habent convenire in homine perfecto, ſed ſimul conflari, i. e. virum juſtum faciunt ſimul juncta. Eze. 1. *Vidi quaſi ſpeciem electri, velut ſpeciem ignis intrinſecus.* Electrum eſt 4
naturæ mirabilis quia de facili tincturam recipit, & colorem, ſive deformis fuerit ſive pulcher attritu etiam digitorum calefactum, paleas & cætera levia ad ſe trahit. Sic vere perſonæ leves ſunt mutabiles, *quia ſtultus mutatur ut luna*, Eccl. 27. Nam de facili recipiunt alium colorem, id eſt, bonam vel malam converſationem, & cum calefacti fuerint per avaritiam, tunc paleas, i. e. mundi bona nihil valentia volunt acquirere, attrahere & habere. Unde Exod. 5. *Diſperſus eſt populus per omnem terram Ægypti ad congregandas paleas.* Vel dic, quod iſte eſt Chriſtus, qui calefactus ſc. ardore nimiæ charitatis, ad ſe trahit per ſuam miſericordiam paleas, id eſt, vanos peccatores, Oſeæ 11. *In funiculis Adam trahã eos, in vinculis charitatis.*

Cap. LXX.

De Etite lapide.

Etites eſt lapis in nido aquilarum repertus, & eſt duplex, ſcilicet maſculus, & fœmella. Nam ſine iſtis lapidibus aquila 1
parere non poteſt, & ideo in nido ſuo ponit eos, & inde eſt, quod ſemper duo inveniuntur in nido ejus, maſculus major, & durior, quam fœmella. Iſti duo lapides ſignificant duo præcepta charitatis, ſcilicet Dei & proximi, qui pro certo faciunt parere, id eſt, fructum bonorum operum emittere, ipſam aquilam, id eſt, virum juſtum, & perfectum, & ideo in nido cordis ſui, debet iſtos duos lapides jugiter enutrire. Expone ſi vis de prælatis ſicut de aquila; vel dic aliter, quod aquila eſt bonus & juſtus prælatus, qui ſemper debet habere in nido cordis duos lapides etites, unum ſcil. maſculinum, hoc eſt, juſtitiam, alium fœminium, hoc eſt miſericordiam, ut ſic dicat illud Pſal. 100. *Miſe-*

ricordiam

Misericordiam & justitiam cantabo tibi Domine. Vel dic, quod nidus prælati est suum collegium vel conventus, in quo pro certo prælatus semper debet servare lapides, duplicis charitatis, ut sic filij sui, & subditi à serpentibus, id est, à dœmonibus non lædantur; sine istis enim lapidibus, id est, sine virtute duplicis charitatis, non potest partus boni operis parturiri, quia *in istis duobus tota lex*
2 *pendet & prophetæ.* Matth. 22. Etites juvat mulierem parituram, & partum accelerat si sibi alligetur, veruntamen quandoque facit fieri abortivum, & lædit matricem si ibi nimium teneatur, secundum Isid. li. 26. Talis est justitia, quia vere fœtus bonorum operum accelerat, & eos facit fieri, & emitti, veruntamen si nimis teneatur, i. e. si homo nimis justus, & rigidus efficiatur, tunc vere matricem, i. e. voluntatem & conscientiam lædit per crudelitatem, & fœtum mortuum, i. e. mala opera facit nasci, quia s. quandoque facit homines desperare, & in vitijs obstinari. Ideo bene dicitur Eccl. 7. *Noli esse justus multum &c.* Vel expone si vis de meditatione mortis, vel inferni, vel de consideratione, & timore divinæ justitiæ, quæ facit bona opera parturire; si tamen indiscrete consideretur, facit homine desperare, & ideo bonum
3 est simul Dei justitiam cum divina clementia cogitare. Etites secundum Dioscor. est lapis, qui prægnans est alio lapide, qui virtute cœlesti in ejus medio incussus generat, & ibid. sine fractura lapidis introducitur, & creatur, & confert sobrietatem, divitias & amorem, facit victorem, & affabilem, & caducorum prohibet casum, & juvat mulierem parituram. Talis est beata virgo, quia vere ipsa fuit lapis pretiosus, plena sc. gratijs & virtutibus, & virtute cœlesti, i. e. Spiritus sancti generata, id est, in ipsa generatione à labe originalis criminis depurata, vel etiam præservata, quia vere ista fuit prægnans & prægnata alio lapide pretioso sc. Dei filio Christo, qui per beatam incarnationem sine fractione suæ virginitatis, in ejus utero virtute sancti Spiritus est inclusus. Unde Esa. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Et ista pro certo facit hominem sobrium, & maturum, & divitem scil. quantum ad gratias, & virtutes, victorem scil. contra dœmones & tentationes, affabilem, quantum ad laudem divinam, & casum in peccatum impedit, quia scilicet eum tenet in statu gratiæ, & fœtum bonorum operum eum facit velociter parturire. Unde
4 Esa. 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariuriam*: Vel etiam ista ad litteram mulieres in partu juvat. Hic lapis prodit venenantem, quia si aliquis de veneni fraude suspectus fuerit, & iste lapis sub cibo caute positus fuerit, ipsum cibum deglutire non poterit; si autem reus non fuerit, statim sine difficultate aliqua manducabit, ut dicit Isid. & Dioscor. Iste lapis significat divinam justitiam, vel etiam ipsum Christum justissime judicantem, quæ quidem justitia in nido aquilæ, id est, in pectore Christi invenitur. Cibus iste significat refectionem æternæ beatitudinis. Quando ergo iste cibus erit paratus scil. post mortem, tunc vere si homo non fuerit reus veneni, id est, peccati mortalis istum statim percipiet, & manducabit. Psalm. 22. *Parasti in conspectu meo mensam.* Si autem reus fuerit, tunc vere per virtutem istius lapidis, id est, per rigorem divinæ justitiæ, qui in cibo isto invenitur, impedietur, ne cibum æternæ percipiat voluptatis. Unde 4. Reg. 7. *Videbis oculis tuis, & non comedes ex eo.* Vel dic, quod iste lapis est prælatus, qui cibis, i. e. bonis temporalib. ecclesiæ præficitur, adjungitur & donatur. Quia vere charissimi iste debet arcere talib. cibis, id est, à dignitatibus, & beneficijs ecclesiæ, illos, qui rei sunt veneni, i. e. qui veneno peccati mortalis, animas proprias inficiunt, corrumpunt, quia vere cibus ecclesiæ debet esse talis, quod nulli denegetur digno, & quod nulli conferatur indigno, sicut dicit Aug. de gloria paradisi.

Cap. LXXI.

De Lapide Hematite.

1 HEmatites est lapis ferrugineus, qui resolutus in colore sanguineum mox erumpit. Hic valet contra dolorem oculorum, ventris & vesicæ, & contra fluxum sanguinis est remedium singulare, ut dicit Isid. & Plat. Frigidæ enim & siccæ est complexionis, & ideo multum restringit. Et dicitur ab hema quod est sanguis, & tithein, quod est sistere, quasi sistens sanguinem. Vel charissimi iste lapis est Christus, qui pro certo in igne passionis apparuit sanguineus atque rubeus, quia *factus est sudor ejus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* Luc. 22. Et ideo modo valet (si scilicet devote consideretur) contra fluxum ventris hoc est luxuriæ, contra dolorem oculorum, hoc est invidiæ, contra venenum & morsum serpentis, hoc est detractionis vel malitiæ, & omnem fluxum sanguinis, id est, omnem carnalem delectationem, habet penitus eliminare. Et quia frigidæ & siccæ naturæ est, ideo omnem ardorem luxuriæ & concupiscentiæ refrigerat, & omnem humorem gulæ vel luxuriæ desiccat. Psal. 73. *Tu siccasti fluvios Ethan.* Vel dic, quod iste lapis, est consideratio, & timor mortis, judicij & finalium tormentorum, quæ pro certo potest dici hematites, quasi sistens sanguinem, quia vere sanguis carnalis voluptatis, & mundanæ prosperitatis, vel fluxus cujuscunque iniquitatis per eam arrestatur. Marci 5. *Siccatus est fons sanguinis ejus.* Vel dic quod iste lapis est pœnitentia vel abstinentia, &c. sicut supra. Figura de hæmorrhoissa, quæ ad tactum vestimenti Christi à fluxu sanguinis, est sanata. Vestimentum Christi est abstinentia, quæ revera sanat ab istis fluxibus, animam peccatricem.

Cap. LXXII.

Lapis hic heliotropium à Plinio dicitur.

1 ELitropia gemma est viridis, guttis & venis sanguineis superfusa: hæc in effectu est mirabilis, quia si in aqua ponatur, & solis radijs perfundatur, statim aerem ita immutat, quod sol sanguineus esse videtur, ejusque radios obnubilat, ita quod sol pati videtur eclipsim, ut dicit Isid. Unde dicitur in lapidario. Sanguineum reddit mutato lumine solem, eclipsimque novam tertis effundere cogit. Talis pro certo fuit beata virgo, quæ pro certo fuit viridis, per honestatem, sanguine respersa per benignitatem, quia sanguineus humor, qui est mollis, & dulcis, benignitatem & pietatem designat. Hæc fuit posita in aqua scil. devotionis, gratiæ & compassionis, fuit etiam illustrata radijs solis, i. e. influentia Dei scilicet lumine sapientiæ & discretionis, & maxime quando fuit ab Angelo salutata. Et ideo pro certo solem facit esse sanguinem, quia vere solem justitiæ Dei filium fecit accipere colorem sanguinis, i. e. carnem sanguineam, & humanam, & sic per ipsam, & in ipsa ipse fuit quasi eclipsatus, & quasi à claritate æterni luminis obscuratus, & privatus, inquantum creator factus est homo, quia sicut dicitur Iohel. 3. *Sol fuit ibi conversus in tenebras, & luna in sanguinem*, hoc est dictum, quod filius Dei (qui dici poterat sol & luna propter æternitatem) fuit conversus, & inclinatus sc. in tenebras, id est, intra latebras sanguineæ carnis nostræ, quia *Verbum caro factum est.* Io. 1. Et ideo bene potest dici B. virgo elitropia, i. e. solis conversio, quia per eam fuit sol Christus conversus, & inclinatus ad carnem assumendum. Figura Ap. 3. ubi tertia pars maris facta est sanguis. Sic vere mare, i. e. Christus per paupertatem amaricatus, habet tres partes sc. virginitatem, animam & corpus, & tertia ejus pars sc. caro, facta est sanguis, i. e. composita de puriſſimis sanguinibus virginis benedictæ. Unde Ps. 104. *Convertit aquas eorum in sanguinem.* Vel dic, quod iste lapis est crux, quæ guttis sanguineis sc. ipsius Christi fuit ad litteram consperſa, quia vere per ipsam ipse sol justitiæ Christus factus est rubei coloris, quantum ad sanguinem quem emisit, & per ejus etiam virtutem, id est, per crucis supplicium eclipsari fuit visus, quia sc. per mortem quam ibi subijt, lumen suum, i. e. vitam corporalem perdidit & amisit, lumen etiam deitatis visus fuit quantum ad apparentiam non habere. Figura Apoc. 16. ubi Angelus *effudit phialam iræ Dei in solem, & factus est sanguis.* Sic vere angelus, i. e. diabolus cum Iudæis effudit phialam iræ Dei, id est, tormenta passionis, in solem, id est, in Christum, & sic factus est sanguis, i. e. sanguineus & rubicundus, & ideo dicitur elitropia, i. e. solis conversio sicut supra. Vel dic, quod iste lapis est Christus qui pro certo fuit, quando fuit guttis sanguineis superspersus sc. in passione, & quando in aqua, i. e. in miseria passionis, & tribulationis fuit positus, tunc vere ad litteram fecit eclipsari solem, quia tunc tenebræ factæ sunt super universam terram. Luc. 23. Ideo Ezech. 32 *Solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.* Quia vere quando luna, i. e. humana Christi natura non dedit lumen suum s. in morte, tunc sol nube & tenebris fuit tectus Amos 8. *Nigrescere faciam solem in die luminis &c.* Elitropia est talis naturæ, quod posita aqua in pelvi ad solis radios, 2
statim facit aquam bullire, & in nebulam facit eam evaporare, tandem in guttas pluviales solvitur illa nebula seu nubes, secundum Isid. Talis est contritio, quia vere si in pelvi cordis nostri fuerit imposita, & ibi aquam pietatis invenerit, & radijs solis, id est,

id est, divina gratia percussa fuerit, cor nostrum tunc vere statim ebulliet per fervorem et dilectionem, et faciet nebulam ascendere, i. e. vaporem peccatorum emittere, et evanescere per confessionem, et sic generabitur pluvia, i. e. irrigatio lachrymarum, seu devotio salutaris. Unde 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parva ascendebat de mari*, Et sequitur ibidem, quod sequuta est pluvia largissima. Vel per aquam (et melius) intellige carnalia peccata, quæ evaporant per confessionem virtute contritionis. Vel si vis per elitropiam intellige passionem Christi, quæ facit cor ebullire per compassionem, et peccata evaporare, et pluviam inducit lachrymarum per confessionem, et adjunge ad §. de Christi passione, vel de cruce si vis. Vel dic, quod quando aliqui volunt habere pluviam in tempore siccitatis, ipsi debent ponere in pelvi cordis sui elitropiam, i. e. Christum per devotionem, et amorem, debent etiam ibi habere aquam, id est, pietatis et compassionis, et eleemosynæ dulcorem, et debet tunc ebullire per contritionem, et sursum ad Deum vaporem emittere, id est, orationem, et sic descendet pluvia requisita. Psal. 67. *Pluviam voluntariam segregabit Deus, &c.* Vel dic, quod iste lapis significat iracundiam, quæ in pelvi cordis posita, statim facit ipsum per appetitum vindictæ bullire. Vel dic de malo amore, qui radiante sole mundanæ prosperitatis, facit cor, in quo est, per malas concupiscentias ebullire et ipsum per avaritiam, et luxuriam æstuare. Unde Job 42. *Fervescere faciet quasi omnia profundum mari, & ponet quasi cùmurgentia bulliunt.* 3 Elitropia secundum Isidorum est lapis, qui ita illudit oculis hominum, quod sol videtur eis esse sanguineus, sicut et elitropia. Iste lapis significat odium, quia vere quando in corde alicujus ponitur, ita illudit oculos ejus, id est, rectum judicium, quod sol, id est, bona persona quam ipse odit, videtur ei sanguinea, id est, peccator et carnalis dicitur elitropia, id est, solis aversio, quia vere tales avertunt, et pervertunt quantum ad suum falsum judicium solem, id est, homines virtuosos. Fac §. de reliquo. Elitropia, id est, sponsa solis, est quædam herba, quæ 4 secundum Isidor. cum quibusdam carminibus dicitur hominem invisibilem facere. Talis est nimia affectio seu amor, quia vere si amor alicujus circa personam aliquam applicatur statim facit eam invisibilem, quia sc. talis amans aliũ non videt per rectum judicium, quia semper existimat bona sua esse majora, quam sint. Ideo dicit Seneca quod amor verum judicium tollit. Et hoc maxime quando incantatores, i. e. adulatores ibidem sua carmina congesserunt scilicet commendando et laudando in conspectu aliorum hujusmodi personas, patet de prælatis acceptoribus personarum, qui per nimiam suorum parentum vel familiarum affectionem, videre ipsos nequeunt, in quantum sc. et ipsos ultra quam requirunt merita, promovent et extollunt. Et ideo ista dicitur sponsa solis, i. e. superiorum, quia carnalis affectio cum superioribus est hodie desponsata. Vel dic, quod quando aliquis secum portat elitropiam, i. e. dona et munera, et quando adhibet incantationes, i. e. adulationes tunc vere efficitur invisibilis, id est, incognoscibilis, quia tales ab aliis non videntur ut corrigantur. Nam prælati, et judices, qui sibi sponsant hodie munera, alios non vident per rectum judicium, quia munera excæcant 5 oculos judicum. Exod. 23. et Deut. 16. Elitropia est gemma valens ad multa, quia sanguinem stringit, venena pellit, nec falli poterit, qui eam secum portat, secund. Dioscor. Talis est prudentia, quia pro certo si discretionem, et prudentiam habuerimus, tunc sanguinem, id est, superfluitatem delitiarum, et voluptatem (ne in nobis fluant, ultra quam debeant) restringemus, venena, i. e. peccata et vitia repellemus, nec per tentationes diaboli decipiemur, scilicet quantum ad hæreses, et errores, ad Rom. 8. *Prudentia spiritus vita & pax.* Vel si vis expone de passione Christi, vel de beata virgine, et adjunge ad §. supradictum.

CAP. LXXIII.

De Lapide Enydro.

1 ENydros est lapis parvus, qui semper sine discontinuatione lachrymas emittit, nec tamen liquescit omnino, nec efficitur alio modo minor. Unde dicitur in lapidario, Perpetuis fletus lachrymis distillat enydros. Qui velut ex pleni fontis scaturigine manat. Talis est beata virgo, vel etiam ipse Deus, quia vere ab istis sine aliqua diminutione, & discontinuatione semper emanat, & exit stillicidiũ suæ perpetuæ misericordiæ, & largitatis, & suorum beneficiorũ irrigatio vel medela, à quibus misericordiæ animæ continue irrigantur, &c. Nam sicut ex quodam pleno fonte semper stillant ex virgine affluentiæ gratiarum. Es. 58. & Hier. 31. *Erit quasi hortus irriguus, cujus non deficient aquæ.* Vel quod iste lapis significat animam damnatam, quæ perpetuis lachrymis habet lugere in inferno, nec tamen consumetur, nec deficiet in æternum. *Ibi enim erit fletus & stridor dentium.* Matth. 13. Ideo dicitur Job 20. *Luet quæ fecit, nec tamen consumetur.* Enydros per suam occultam virtutem aerem contiguum congelat, 2 & condensat in aquam, & sic videtur semper aquam emittere, & guttatim destillare, & sine sui diminutione aquam, & stillas perpetuo generare, secundum Isidorum & Lapida. Sic vere si nos simus enydri, id est, lapides pretiosi scilicet justi, & boni, & pij, totum aerem contiguum, id est, temporalem exteriorem nostram substantiam debemus convertere in aquam & pluviam, id est, eleemosynas, quibus debemus alios irrigare, & sic licet istam aquam continue emittamus, tamen non diminuemur per paupertatem, quia sicut dicitur Luc. 6. *Date & dabitur vobis: quia qui dat pauperi, non indigebit.* Proverb. 28. *Quia sicut circa illum lapidem novus semper aer introducitur*, & sic stillæ semper continuantur, sic vere Deus semper introducit per suam occultam providentiam, novum aerem, id est, novas divitias circa illos, qui affluunt pietate, & ita possunt semper emittere stillas eleemosynarum sine cessatione. Unde dicitur de Joanne eleemosynario, quod quanto plus dabat, tanto plus abundat. Vel si vis per aerem intelligo scientiam, per stillas prædicationem vel doctrinam, &c. per omnia sicut supra. Unde Joh. 3. *In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel.*

CAP. LXXIV.

De Epistite Lapide.

Has Epistitis proprietates apud Isidorum non comperio, ubi saltem illi de gemmis est sermo, sed meminit Ephesiticis lapidis (qui Plinio Hephestites dicitur: sicut & Hermolaus legendum docet, cum prius hephestites legeretur) quem naturam dicit habere speculi in reddendis imaginibus, quamquam rutilet, cujus & experimentum esse dicitur si ferventi aquæ additus statim refrigeret, aut soli oppositus, aridam materiam accendat.

EPistites est lapis rutilans, & rubicundus, qui ex parte cordis 1 gestatus, tutum hominem reddit, compescit seditiones, & à fructibus terræ coercet locustas, & volucres, & steriles nebulas, & grandines, ut dicit Isidorus. Iste est Christus, quia ipse fuit rubicundus, & sanguineus quo ad passionem. Et fuit rutilans, & splendidus, quantum ad resurrectionem & ascensionem: quia vere si ipsum in corde nostro habuerimus per gratiam, & affectionem, tunc à cunctis adversantibus tuti sumus, juxta illud Esa. 43. *Noli timere, quia ego tecum sum, dicit dominus*, qui vere si in terra conscientiæ nostræ fuerint fructus, id est, gratiæ & virtutes, tunc per virtutem ejus exinde fugabuntur volucres, id est, dœmones & tentationes, & nebulæ steriles, id est, malæ affectiones, delectationes & seditiones iracundiæ compescentur. Vel si vis per istum lapidem intellige fervorem charitatis, et expone sicut supra, quia ipsa rutilat atque splendet. Vel dic ad litteram de fructibus terræ, quia si in corde nostro Christus per devotionem fuerit, exinde omnia mala fugat, et nebulas, et pluvias noxias expellit, et etiam seditiones, guerras, et lites sedat, quia sicut 1 dicitur Prov. 21. *Cum placuerint Deo viæ hominis, inimicos ejus convertet ad pacem &c.* Epistites est lapis qui projectus in aquam fervent em, facit eam à bullitione cessare, et post modicum frigescere, et seditiones dicitur reprimere, secund. Isid. Talis est memoria mortis, vel etiam virtus benignitatis, quia vere si aliquis sit fervens per iracundiam, et appetitum vindictæ, si iste lapis, id est, memoria mortis vel etiam virtus benignitatis in eo ponatur, et per divinam inspirationem immittatur, tunc statim cessabit ebullire per iracundiam, et furorem. Ideo dicitur Eccl. 28. 1 *Memento novissimorum, & desine inimicari.* Et ideo seditiones dicitur mitigare. Vel si vis expone per omnia de benignitate, et patientia, quia *qui patiens est, iras mitigat suscitatas.* Prov. 15.

CAP.

CAP. LXXV.

De Excolicero.

Hexecontalibos forsitan legendum est, de quo Plin. lib. 87 cap. 10. Nam & eadem ei tribuit proprietates Arnoldus apud Vincentium quas hic noster auctor excolicero.

1 EXcoliceros est lapis parvus, 60. coloribus decoratus, qui diligenter respectus, oculos intuentis efficiet tremulos, ut dicit Isid. Recte talis est Deus, quia vere habet in se 60. colores, i. e. dictum, universitatem virtutum, & perfectionum, & ideo qui bene respicit eum attente, id est, qui bene considerat virtutes ejus, & perfectiones, justitiam scil. & majestatem, ipse pro certo statim habet oculos intellectus tremulosos, & timorosos. *Quis enim non timebit te ô rex gentium?* Ier. 10. quia vere ex consideratione divinæ majestatis, suæque occultæ providentiæ, prædestinationis, et potestatis, intellectus tremulosus efficitur vacillans, & timorosus. Ideo dicitur Ecclesiast. 43. *Pulchritudinem coloris ejus admirabitur oculus, &c.* Vel per omnia de beata virgine.

CAP. LXXVI.

De Ferro.

1 FErrum est metallum durissimum, & ad remolliendum, & dissolvendum difficillimum, & ideo dicitur ferrum à ferendo, eo quod sua duritie omnia feriat, concutiat atque domet, quia licet de terra oriatur, tamen durius cæteris metallis terreis invenitur, ut dicit Isid. Frigidæ enim, & siccæ est naturæ, duræ pariter, & compactæ. Recte tales sunt mundani tyranni, & peccatores, quia vere licet oriantur ex terra, & carne terrea, tamen sunt duri, & obstinati, & in malis consuetudinibus indurati, unde non possunt remolliri vel dissolvi per contritionem vel compassionem, quamquam à prælatis, & prædicatoribus verbis, & reprehensionibus malleentur, nisi forte à Deo in igne forti, id est in asperis tribulationibus decoquantur. Et ratio est, quia vere frigidæ, & siccæ sunt naturæ, quia pro certo isti sunt frigidi per indevotionem, & sicci per crudelitatem, & incompassionē, & ideo inveniuntur duri, id est, crudeles, & obstinati, id est, parci pariter, & avari, & omnia alia metalla, id est, omnes alios homines subditos scilicet vel vicinos duritie suæ crudelitatis feriunt, malleant, & comprimunt per tribulationes, & exactiones. Ideo dicitur Daniel 3. *Ferrum omnia domat, & vincit.* Ideo tales mundi principes, & tyranni fuerunt optime figurati Dan. 7. ubi *vidit bestiam quartam, quæ habebat dentes, & ungues ferreos, & devorabat, & comminuebat, & reliqua pedibus conculcabat.* Sic vere sunt isti, quia habent dentes id est, verba, & ungues, id est, verbera ferrea, id est, dura, crudelia, ideo omnes alios suis crudelibus rapinis, & exactionibus concutiunt, deterrent, & conculcant, & vilipen-
2 dunt. Ezech. 34. *Reliqua pedibus conculcabitis.* Esai. 45. *Scio quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua area.* Ferreamenta debent cum oleo temperari, ne aquæ frigiditate nimium indurentur. Oleum quod sanat lassa membra significat pietatem, quæ pauperes lassos, & languidos confortat. Per aquam autem in qua homines submerguntur, intelligo mundi prosperitatem. Ne ergo ferramenta, id est, mundi divites nimis indurentur per parcitatem mundanam, ideo sæpe debent ungi cum oleo misericordiæ, & pietatis, hoc est dictum, quod sæpe debet eis prædi-
3 cari de eleemosyna, & pietate, et in istis se debent jugiter exercere. Unde Deut. 33. *Tingat in oleo pedem suum ferreum.* Ferreum ex contactu sanguinis citius, quam alias inficitur, consumitur, et rubiginatur, et maxime sanguine humano, quia secundum Isidorum sanguis humanus se de ferro ulciscitur, quia sicut sanguis per ferrum effunditur, sic nulla re ferrum ita cito consumitur, sicut cum humano sanguine infœdatur. Sanguis significat crudelitatem. Nam licet ferrum, id est, duri, et ferrei tyranni effundant sanguinem, id est, multas faciant crudelitates, tamen ab hujusmodi sanguine, et crudelitatibus rubiginantur, et consumuntur, & pejorantur, & temporaliter, et spiritualiter, et maxime sanguine humano, id est, cum sanguinem humanum fuderint, id est, cum bonis, et justis crudelitatem fecerint quia scilicet tunc necesse est ipsos perire vel temporaliter, vel æternaliter et consumi. Unde Psalm. 34. *Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Ideo dicitur Ezech. 35. *Cum sanguinem oderis, sanguis te persequetur*: quia vere ad literam patet, quod multorum crudelitas causa est mortis suæ, & temporalis, & æternæ. Ferrum 4
secundum Isidorum habet concordiam cum adamante, ipsumque attrahit adamas, etiam si in vase ligneo vel argenteo sit inclusus. Adamas lapis durissimus, nulli cedens est diabolus, qui nulli parcit, ferrum autem frigidum, & durum sunt mundi peccatores, & obstinati, & indevoti, quia pro certo illi videntur habere concordiam cum adamante, id est, cum diabolo, quia quamvis ipsi in vase ligneo vel argenteo, id est, in statu religionis vel Ecclesiæ, ipsos tamen attrahit, scilicet per vitia, & peccata ad infernum, & ipsi sibi obediunt atque parent. Unde Esaiæ 28. *Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Vel dic, quod adamas significat duros, & crudeles superiores, ferrum autem crudeles ballivos, superiores, & inferiores, qui vere inter se habent concordiam, quia scilicet ad nocendum aliis invicem sunt concordes Psalm. 2. *Convenerunt in unum adversus Dominum.* etiam præsente auro vel argento, ferrum sequitur adamantem, Sic vere magis debemus sequi, diligere, & eligere adamantem, id est, Christum vel duritiam pœnitentiæ, quam aurum vel argentum. Proverbior. 8. *Qui se-* 5 6
quitur me, non ambulat in tenebris. Ferrum bene politum si aceto & alumine linitum fuerit, erit simillimum æri, ut dicit Isidorus. Sic vere si ferrum, id est, peccator primo poliatur, & ab omni rubigine peccati purgetur per pœnitentiam, tunc si aceto, id est, amara mortis memoria, & alumine claro, id est, discretione, & sapientia liniatur, tunc vere efficitur similis æri, id est, viro justo, & perfecto, hoc est dictum, quod efficitur sonorus per prædicationem, rubicundus per dilectionem, splendidus 7
per honestam conversationem. Esaiæ 14. *Similis ero altissimo.* Ferrum (ut dicit Isidorus) rubiginem non attrahit, si cerussa vel medulla cervi fuerit superlinitum. Sic vere homo limatus, & fulgidus per conversationem, & conscientiæ puritatem, rubiginem malæ conversationis vel peccatorum non contrahit, quamdiu medulla, id est, dulcore gratiæ vel devotionis, pieta- 8
tis vel conversationis fuerit perlinitus Job. 21. *Medulla ossa ipsius irrigantur.* Ferrum candens in lacte vel vino extinctū, facit ipsum medicinale spleneticis, secundum Constantin. Sic vere homo charitativus, & fervens facit lac sacræ doctrinæ vel vinum conversationis, & verborum, utile & medicinale illis, qui patiuntur melancholiam tristitiæ vel desperationis. Vel dic, quod splen (qui ridere facit) significat prosperitatem mundi. Ferrum ergo, id est, peccator damnatus, & accensus in inferno, qui in lacte, & vino, id est, mundi delitiis, fuit extinctus, & submersus, facit hujusmodi delitias medicinales scilicet ad eas præcavendum, spleneticis, id est, illis quos mundi prosperitas allicit, & quibus 9
arridet, quia damnatio reprobotum est castigatio perversorum. Psalm. 57. *Manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Item ferrum accensum cito corrumpitur, nisi malleis induretur. Sic vere peccator, qui est accensus, & inflammatus per tentationes, & concupiscentias, & malas affectiones, cito corrumpitur scilicet per malos consensus, & operationes, nisi cum malleis tribulationum vel correctionum, vel cum malleis, id est, cum consideratione tormentorum infernalium percussus fuerit, & duratus. *Cor ejus indurabitur, quasi lapis.* Job. 41.

Ferrum rubēs in igne non est utile ad tundendum, nisi donec 10
incipiat albescere. Sic vere illi, qui in igne tentationum rubent per carnales, & sanguineas affectiones, & delectationes, non sunt apti ut à Deo malleentur per tribulationes, quia scilicet nimis sunt infirmi Sed illi qui in igne isto apparent albi per castitatem, quanquam æstuent & calescant, apti tamen sunt ad tribulationes pro Domino sustinendas, & ut divinis usibus deputentur. *Candidi facti sunt Nazarei ejus.* Thren. 4. Vel dic, quod quamdiu homo rubet, id est, quamdiu est in furore suo, & fervore, non est percutiendus aut corrigendus, quia scilicet tunc non reciperet correctionem; debet ergo expectari, quod albescat, i. quod à furore suo tepescat. Ferrum in multis utilius est hominib. quam sit aurum, licet plus diligatur auri species ab avaris. Nam ferro 11
respublica gubernatur, malorum audacia coercetur, bonorum securitas etiam custoditur. Ferrum istud significat judiciariam potestatem, Dei scilicet, & hominum, quæ dura & austera invenitur, quia vere ista est in mundo plus necessaria, quam aurum, & argentum, vel quæcunque divitiæ temporales, & hoc ad literam, ut bonorum simplicitas tueatur, & ut sic respublica, id est, communis status hominum debite gubernetur. Ideo sapient. 1. *Diligite justitiam omnes qui judicatis orbem.* Sine ferro ædifi- 12
cia non fabricantur, agricultura non exercetur, panis non ac-

quiritur, & acquisitus sine ferro non dividitur, scinditur vel partitur. Per ferrum durum intelligo pœnitentiam, & mundi tribulationes, quæ duræ sunt, quia (ut est ad Hebræos 11.) *Disciplina omnis non videtur in præsenti esse gaudii, sed mœroris.* Istæ ergo volent ut agriculturam bonorum operum exerceamus, ut terram carnis nostræ scindamus debite, & maturemus, ut sic inde fructus meritorum, & virtutum reportemus, ut panes æternæ refectionis acquiramus, & ut in cœlo ædificia mansionis perpetuæ præparemus, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum*
13 *Dei.* Act. 14. Ferrum licet sit durum, tamen cum ferro alio acuitur, ut scindere valeat, & truncare. Sic vere licet aliquis sit ferrum, id est, durus, & obstinatus, obscurus per ignorantiam, hebetatus per negligentiam, frigidus per indevotionem, ponderosus per pigritiam, tamen quando alio ferro, id est, duris mundi tribulationibus purgatur, aliquando acuitur, & politur per gratias, & virtutes, & disponitur ut scindat carnes scilicet proprias per pœnitentiæ macerationem, & ut scindat panem, id est, divitias temporales eas dividendo per eleemosynarum largitionem. Proverb. 27. *Ferrum ferro acuitur.* Vel dic quod ferrum, id est, durus, & ferreus intellectus acuitur, & subtiliatur ferro, id est, per laborem studii, & exercitationis, quia sicut dicitur Ec-
14 clesiast. 10. *Si hebetatum fuerit ferrum, multo labore exacuetur.* Ferrũ quando igne excoquitur, tunc mollitur, & resolvitur, & scoria sive immunditia ex eius substantia separatur. Sic quando durus peccator in igne contritionis vel tribulationis ponitur, tunc mollitur per pietatem, resolvitur per devotionem, & à scoria, i.e. à peccatorum suorum spurcitia deputatur scil. per confessionem Esa. 1. *Excoquam ad purum scoriem tuam.*

15 Ferrum durante igne est rubeum, molle, & ductile, cessante autem eo iterum nigrescit, & induratur. Sic divites dum sunt in igne infirmitatis vel tribulationis, mollescunt per pietatem, rubescunt per charitatem, sed quando sanantur vel prosperantur ad pristinam duritiam, frigiditatem, & malitiam revertuntur. Proverb. 26. *Sicut canis qui revertitur ad vomitum, ita stultus, qui iterat stultitiam suam.*

Cap. LXXVII.

De Ferrugine.

1 Ferrugo secundum Isidorum est illud, quod à ferro quando percutitur decidit, vel ferrugo dicitur ferri rubigo, quæ ferrum quanquam durum rodit, maculat, & inficit, & etiam fœdat alios contingentes, & quanto ferrum fuerit plus politum, tanto rubigo ei facilius inhæret, & difficilius removetur. Ferrum durum, & stabile est vir perfectus, qui quantum ad animam durabilis est sine morte. Rubigo autem quæ sibi generatur, & inhæret, est peccatum, quod in anima gignitur, & nutritur. Licet ergo anima sit dura per constantiæ firmitatem, licet sit polita per honestæ apparentiæ venustatem, tamen rubigo peccati ei de facili adhæret, & non de facili removetur, quia vere ferrum, id est, animam consumit, & corrodit per conscientiæ remorsum; & eam fœdat, & inficit per malæ conversationis fœditatem, in tantum, quod etiam alij cõtingentes astantes, & associantes per ma-
2 li exemplum corrumpuntur, & inficiuntur. Ferrum quanto clarius est, & melius politum, tanto facilius rubiginatur, & exinde rubigo facilius extirpatur. Sic vere quanto quis clarior est quantum ad scientiam, vel parentelam, vel nobilitatem, tanto rubigo peccatorum sibi facilius adhæret, & per eam deformius maculatur, & ab ea difficilius per pœnitentiam removetur, quia ad sensum patet, quod nobiliores, & sapientiores, quando peccatorum rubigine maculantur, difficilius emendantur. Ezech. 24. *Non exivit de ea nimia rubigo ejus.* Tales enim difficilius, quam
3 alii corriguntur. Rubigo de ferro non tollitur, nisi tripliciter scilicet per ignis excoctionem, per ferreæ limæ tentatæ corrosionem, vel per arenæ vel lapidis seu metalli confricationem, vel percussionem. Sic vere peccatum ab anima non tollitur, nisi per excoctionem contritionis, vel per limam dentatam, id est, cum lingua, & dentibus confessionis, & per fricationem, vel percussionem pœnitentiæ satisfactionis. Ferrugo secundum Plat. habet virtutem attenuandi, fluxum stringendi, & consumendi, & vomitum provocandi. Talis est contritio, quia fluxum vi-
4 tiorum reprimit, ipsa etiam peccata destruit, & consumit, & vomitum confessionis procurat atque facit,

Cap. LXXVIII.

De Gleba.

Gleba est terra conjuncta, & globata, quæ secundum Gregorium dum sic est compacta, seminum, & fructuum impedit productionem, confracta vero tegit semina atque fructus, tales sunt divitiæ, quia dum sunt invicem compactæ, & ligatæ in scrinijs cupidorum, impediunt germina gratiarum, & semina virtutum, & semina bonarum cogitationum, fructus etiam bonarum operationum; quando vero franguntur, tunc germina, & semina, & fructus virtutum, & gratiarum perficiunt, & procurant, & maxime, quando pluvia doctrinæ vel gratiæ irrigantur. Et tunc de tali gleba dicetur illud Job. 28. *Locus sapphiri lapides ejus, & gleba ipsius aurum.* Sicut enim secund. Aristot. gleba quandoque est aurea, sic vere talis gleba divitiarum quando per eelemosynas confringitur, tunc aurea debet dici. Unde Job 28. *Locus sapphiri, &c.*

Cap. LXXIX.

De gemmis in generali.

Gemmæ dicuntur eo, quod luceant sicut gummi, pretiosæ etiam dicuntur, eo quod raræ sint, & paucæ, quia omne rarum pretiosum. Gemmæ autem quando junguntur, decorem maximum sibi conferunt, & ministrant, ut dicit Isidorus. Tales sunt virtutes, quia si sint in aliqua persona, semper lucem boni vel exempli boni operis emittunt, & auri, id est, ipsius animæ sunt nobilissimum ornamentum, & ad literam sunt raræ atque paucæ. Ideo de anima potest dici illud Eccl. 50. *Tanquam vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.*

Gemmæ in diversis locis inveniuntur, qui aliquando de terra cum metallis effodiuntur, aliquando in maris littoribus, aliquando in fluviorum plateis inveniuntur, aliquando in animalium vel volucrum corporibus procreantur. Qualitercunque tamen sit, virtus lapidum à Deo singulariter derivatur, & eis à Deo virtus, & efficacia specialiter dedicatur, quia dicitur in lapidario. Ingens est herbis virtus data, maxima gemmis, ut dicit Isidorus. Recte sic est de virtutibus, quia aliquando inveniuntur in terra, id est, simplicibus, & humilibus, aliquando in littore maris. id est, in viris amaris, contritis, & pœnitentibus aliquando in plateis fluviorum, i. e. in viris devotis, & sapientib. aliquando in corporibus avium, i. e. in viris contemplativis, & spiritualibus, aliquando in corporibus animalium, i. e. in bonis activis, & secularibus. Nam in omni statu, & conditione hominum inveniuntur gemmæ, i. e. gratiæ, et virtutes, et in eis occulte per Dei influentiam procreantur, earumq; virtus, et efficacia, i. virtutum valor, et meritum à Deo principaliter, et immediate disponitur, instruitur, et dispensatur, quia sicut dicitur 1. ad Corinth. 7. *Deus enim dat unicuique donum secundum virtutem suam.* Ipse enim solus novit qualiter, et quomodo est virtus qualiber acceptando.

Gemmæ quando nobiles sunt, & veræ, virtute incredibili, sunt à Deo insignitæ, sed quandoque artificialiter fiunt falsæ
3 gemmæ, ita veris gemmis in apparentia similes, quod vix inter eas potest distingui quantum ad exteriorem speciem, & decorem, virtus tamen, & efficacia istarum differentiam manifestat, secundum Isidorum. Recte sic est loquendo spiritualiter, quia illi qui sunt vere gemmæ, id est, viri justi, & perfecti, pro certo sunt virtutum plenitudine decorati, & ideo diligendi sunt, & honorandi. Veruntamen inveniuntur multæ falsæ gemmæ, id est, multi hypocritæ, & ficti homines, qui in colore, & exteriori apparentia sunt bonis similes, & conformes, & ideo difficile est cogitare, & judicare, qui sint veri, & qui falsi, qui boni, & qui mali. Veruntamen si virtus, & efficacia quorumlibet attendatur, hoc est dictum, si opera consideremus, tunc bonorum, & malorum differentiam dilucide cognoscemus, quia *de*
4 *fructu arbor cognoscitur.* Lucæ 6. *A fructibus enim eorum cognoscetis eos.* Matth. 7. Inter gemmas difficile est judicare, quia multæ sunt splendidæ, & lucidæ, quæ tamen sunt modicæ virtutis. Quædam etiam vilis, & hispidi coloris, quæ tamen sunt maximæ virtutis. Nam plus quandoque latet de virtute in uno parvulo, & ferrugineo adamante, quam de sardio lucidissimo vel beryllo, secundum Isidorum. Sic vere inter homines est hodie difficile judicare, quis scilicet bonus sit, & quis malus, quia vere multi

te multi sunt splendidi per honestam conversationem, qui vere modicæ sunt virtutis, sicut sunt hypocritæ. sunt etiam multi, qui licet sint (more adamantis) vilis coloris, id est, parvæ apparentiæ, vel etiam levis conversationis, interius tamen in corde in occulto sunt bonæ, & magnæ perfectionis. Vel dic, quod multi sunt lucidi, quantum ad scientiam, qui paucæ sunt virtutis, & econverso multi sunt obscuri, & ignorantes, & simplices, qui tamen præcellunt alios in virtute. Ideo *nolite judicare secundum faciem, sed justum judicem judicate* Joan. 5. Vel per claros intellige divites, per obscuros pauperes, quia multi sunt viles, & humiles pauperes, qui in scientiis, & moribus claris, & divitibus sunt meliores, quia *melior est pauper sufficiens, quam dives gloriosus, & indigens pane*. Proverb. 12. Vel dic, quod multi clari sunt, & maximæ apparentiæ, qui tamen modicæ sunt virtutis scil. quantum ad divitias temporales, & econverso multi sunt rustici minoris apparentiæ, virtutis tamen sunt maximæ quoad divitias, licet sub obscuro burello lateat sua virtus.

Cap. LXXX.

De lapide Gagate.

1 GAgates est lapis viridis, glaucus vel niger, & est de facili combustilis, fere sicut thus, fumus autem ejus serpentes fugat. dæmoniacos prodit, & dæmonibus contrariatur. secundum Isidorum. Sic vere quando aliquis est rudis per exterioris habitus vilitatem, niger per humilitatem, glaucus per pœnitentiæ austeritatem, quæ scilicet hominem facit hispidum, & pallentem, de facile combustilis per amoris incendium, & per charitatem, tunc vere fumus, id est oratio quæ ab isto emanat, & ad Deum elevatur, habet fugare serpentes, id est, venenosas carnis delectationes, & dæmones, id est, dæmonum suggestiones,
2 & tentationes. Unde Tob. 3. *Fumus enim ejus fugat omnia genera dæmoniorum*. Gagates secundum Dioscoridem virginitatem prodit, quia si quis aquam ejus biberit, si sit virgo, non urinabit, si munda autem virgo non fuerit, statim etiam contra voluntatē urinam emittet, & sic veritas per lapidem experitur. Tales sunt mundi delitiæ, vel divitiæ, quia vere si aliquis homo virgo, & castus, id est, purus, & justus eas biberit, & acquisierit, aqua hujusmodi sibi proculdubio non nocebit, quia prosperitas bonis non nocet, imo juvat. Si autem homo non sit castus, sed impius, & injustus, tunc vere si aquam mundanæ prosperitatis biberit, statim incipiet urinam, i. e. vitiorum, & peccatorum fœditatem producere, facere, & emittere, & sic suæ mentis corruptio patefiet. Figura Numeri 5. ubi similiter suspecta de aliquo adulterio non esset rea, non nocebant ei aquæ maledictionis, si autem esset adultera, suus uterus tumescebat, femur ipsius putrescebat, & sic ipsa adulterio deperibat. Sic vere si mulier, id est, anima adulterata non fuerit per vitia, & peccata, tunc licet bibebat aquam maledictam mundanæ prosperitatis, tamen ab ea non læditur nec inficitur quoquo modo: si autem fuerit adultera, ut quia cū diabolo, & rebus mundanis per diversa mala desideria fornicatur, tunc vere si aquam mundanæ prosperitatis biberit, statim intumescit per superbiam, computrescit per luxuriam, & adulterio morietur per mortem temporalem pariter, & æternam. Apoc. 8. *Multi homines mortui sunt ex aquis, quia amara facta sunt*. Gaga-
3 tes calefactus paleas attrahit, & elevat pulvis ejus, dentes laxatos roborat, & confirmat, dolores ventris sedat, & carmina, & maleficia irrita facit, & enervat. Sic vere vir perfectus per bona sua exempla paleas, id est, peccatores attrahit scil. ad bonum, & maxime quando calefactus est per charitatem, dentes etiam vacillantes, id est, desperatos, & timorosos confortat, & roborat per consolationem, maxime si tritus, & pulverizatus fuerit per humilitatem. Unde Job. 4. *Vacillantes confirmaverunt manus meæ*. Dolores etiam ventris, id est, miseriam, & tristitiam aliorum isti per verba, & opera sua consolatoria, atque per eleemosynarum liberalitatem auferunt, & carminibus scilicet deceptionib. malorum, & hæreticorum obviant, & resistunt per scientiæ veritatem, & per fidei firmitatem. Gagates noxios humores consumit,
4 hepar confortat, menstrua provocat, & partum valde accelerat, doloremque stomachi sedat, secundum Dioscoridem. Talis est contritio, quia vere per eam consumitur noxius humor carnalis delectationis, confortatur hepar spiritualis affectionis (quia hepar amare cogit) provocatur menstruum, id est, peccatorum infectio scilicet ad exitum confessionis, partus etiam, id est, bonorum operum procreatio per eam acceleratur, & dolor stomachi, id est, conscientiæ remorsus, & corrosio per eam sedatur. Gagates valet contra nocturnas dæmonum vexationes, 5
contra carmina, & incantationes, & dentes lassos roborat pulvis ejus, secundum Dioscoridem. Sic divina scientia vel scriptura valet contra incantationes hæreticorum, contra vexationes dæmonum, & tentationum, & dentes id est, homines in fide vacillantes roborat, & confirmat. Job. 4. *Genua tremientia roborasti*. 6
Gagates in aqua accenditur, in oleo autem extinguitur, secundum Isidorum. Sic charitas, &c. sicut supra de calce. §. charitas, de charitate. Patet ergo quod gagates licet sit lapis rudissimus, tamen pretiosissimus est, & ideo propter ruditatem exteriorem nullatenus contemnendus. Sic vere multi licet sint rudes, & simplices, & incompositi, tamen quandoque sub exteriori humilitate latitat copia gratiarum. *Non ergo spernas hominem in visu suo*. Eccl. 11. 7

Cap. LXXXI.

De lapide Galactite.

1 GAlactites est lapis colore cinereus, gustu suavis, qui attritus lacteum emittit humorem, qui clausus in ore, mentem turbat circumdatus collo, ubera lacte replet, alligatus etiam femori, facilem facit partum, secundum Isidorum, & Dioscoridem. Talis est sacra scriptura, quia vere licet color ejus, & apparentia sit cinereus, id est, vilis, & despectus, quantum ad reputationem fatuorum (quia *sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt*. Proverb. 1. tamen his qui gustant eam, & ibi student invenitur sapida seu dulcis. Eccles. 24. *Spiritus meus super mel dulcis*. Et licet ad literam mentem habeat turbare propter sui difficultatem, & comminationem futurorum tormentorum, tamen ubera, id est, labia replet lacte doctrinæ, & affluentia verbali, & partum bonorum operum facit ab anima parturiri. Figura Apocalyp. 10. *ubi liber dulcis in ore facit amaricari ventrem*. Sic vere scriptura quæ dulcis est in ore, facit in loquutione ventrem, id est, conscientiam amaram per contritionem, & sui discussionem. Ezechiel. 3. *Factum est in ore meo dulce tanquam mel*.

2 Galactites secundum Dioscoridem si cum aqua teratur, & exinde ovile ovium aspergatur, replet oves lacte, & scabiem ab eis fugat. Iste etiam lapis humorem emittit lacteum, & ubera lacte replet, & clausus in ore mentem turbat, secundum Isidorum, & Dioscoridem. Ista est consideratio nostræ incinerationis, & mortis, quia vere ista facit ubera nostræ misericordiæ lacte eleemosynarum redundare, mentem etiam per divinum timorem turbat, & concutit, & ovibus id est, simplicibus lac devotionis, & gratiæ tribuit. & ab eis serpiginem vitiorum tollit, & maxime si in aqua lachrymarum, & compunctionis fuerit temperata. Vel dic, quod talis est doctrina vel prædicatio, quia vere si teratur vel exponatur, & exinde oves, id est, simplices aspergantur, ipsi pro certo lacte devotionis, compassionis, & gratiæ replebūtur, seu scabie, id est, à prurigine luxuriæ liberabuntur. *Effundam super vos aquam mundam, &c.* Ezech. 36. Solinus cap. de Græcia, dicit quod galactites lapis est qui circa flumina Nilum, & Acheloum tantummodo reperitur, cujus color ater si teratur, lacteum emittit humorem, & saporem, qui intra os receptus liquescit: veruntamen cum solvitur, memoriæ bonum perimit, sicut dicit. Talis est mala mulier, quæ quamvis sit atra per malam conversationem, solet tamen lacteum saporem emittere, per verborum fallacem deceptiooem. Proverb. 5. *Favus distillans labia meretricis*. Si ergo talem lapidem scilicet malam mulierem in ore receperis, & lecum colloquia, familiaritatem habueris, solet per fictum amorem tota liquescere dicens illud Cant. 5. *Anima mea liquefacta est ut dilectus meus loquutus est*, & sic memoriā suo fatuo dilectori solet auferre, in quantum, & Dei, & suæ salutis oblivionem solet inducere vel inferre.

Cap. LXXXII.

De Gemma galactia seu Galaxia, quæ Plin. Chalazias dicitur.

1 GAlacias gemma est candida, habens speciem grandinis in figura, quæ tantæ est frigiditatis, quod nunquam ab igne calefit, ut dicit Isidorus, & Discorides. Sic vere multi sunt ita frigidi per indevotionem, quod licet in igne tribulationum ponantur,

naptur, ipſi tamen nunquam caleſiunt in Dei amore ſed ſemper frigidi, & obſtinati, & indevoti remanent, & iniqui, & hoc maxime illi, qui ſunt candidi, id eſt, illi qui candore mundanæ proſperitatis ſunt veſtiti ſcilicet divites, qui etiam grandini ſunt ſimiles, quia ſcilicet ad modum grandinis bona vicinorum ſuorum per rapinas devorant, & conſumunt. *Grando magna ſicut talentum deſcendit de cœlo*, Apoc. 16. Vel dic, quod iſte ſignificat bonos, & juſtos, qui ſunt candidi per caſtitatem, grandini ſimiles per lucentem honeſtatem, & tanto frigore pleni, id eſt, tanto divino tempore compreſſi, quod licet ponãtur in igne tentationum, ipſi tamen non caleſcunt per ardorem concupiſcentiæ, ſive carnalis, ſive mundialis, quia ſcilicet boni divites quamvis ſint in ſtatu proſperitatis, nunquam propter hoc per avaritiam aut luxuriam incaleſcunt. Unde 3. Reg. 1. dicitur de David. *Cumque operiretur veſtibus, non caleſcebat.*

Cap LXXXIII.

Lapis hic Alberto dicitur gratidem, quem hieratitem eſſe putem, aut non multum ab eo differre, nam & Ariſtoteles in libro de animali (ut eſt videre in horto ſanitatis) hieratites inquit ſi ab homine geſtetur, à muſcis vel apibus non mordetur.

1 GRatiten eſt lapis niger, ſed virtute ſuperat colorem. Quem prius ablutum, ſi quis guſtaverit ore, dicere non poterit, quid de ſe cogitat alter, ut dicitur in lapidario. Iſte lapis ſignificat paupertatem, quæ pro certo licet nigra, & vilis, & deſpecta videatur, tamen non modici eſt valoris, quia ſi quis eam portaverit, & ad litteram pauper fuerit, ſtatim cognoſcet, & ſciet quid de ſe cogitent circumſtantes, hoc eſt dictum, quia ipſe cognoſcet quale cor, & qualem affectionem alij habeant ad eundem, quia vere in tempore paupertatis, & adverſitatis veri amici non deſelinquunt hominem, mali autem amici, & falſi ipſum deſerunt, & demittunt, & ideo dicit Hieronym. & Seneca. *Ob hoc ſolum amanda eſt paupertas, quia à quibus quis ametur oſtendit.* 2 Gratiten facit portantem ſe amabilem. Unde ſic probatur, nam ſi inunctum fuerit corpus alicujus melle, & muſcis expoſitum, relinquunt eũ muſcæ, ſi præſens fuerit lapis ille, ſed ſi lapidem aliquis ſubtraxerit, ſtatim à muſcis pungitur, & vallatur, ut dicitur ibidem. Talis eſt naturæ humilitas, vel memoria mortis, & timor Dei, quia vere iſta faciunt hominem amabilem ſcilic. apud Deum, & homines, & ideo ſi quis inunctus fuerit dulcore devotionis vel gratiæ, & à muſcis ſcilicet à malis cogitationibus, & tentationibus infeſtetur, ſi lapidem iſtum habuerit ſcilicet humilitatem vel timorem Dei, & hujuſmodi, ſtatim à muſcis hujuſmodi liberatur, quod ſi eum à ſe ſubtraxerit, ab eis infeſtabitur, & melle devotionis, & gratiæ paulatim privabitur, & carebit, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 27. *Niſi in timore Domini tenueris inſtanter, cito ſubvertetur domus tua.* Ideo Hierem 2. *Scito quam amarum ſit reliquiſſe dominum Deum tuum, & non eſſe timorem ejus apud te.* Vel dic, quod iſte eſt timor Dei vel devotio, &c. Vel dic, quod iſte lapis ſignificat affectionem, vel adulationem, vel etiam divitias ſeu dona, quæ pro certo faciunt hominem ab alijs diligi, & amari, quia *divitiæ addunt amicos plurimos.* Proverb. 18. Nam ſi quis melle, id eſt, carnali voluptate inunctus fuerit, & à multis, id eſt, à ballivis, & judicibus inſequatur ut puniatur, & corrigatur, pro certo ſi lapidem iſtum portaverit, id eſt, ſi dona, & munera eis obtulerit, vel bene adulari ſciverit, vel cum eis carnali affectione conjunctus fuerit, tunc ab omnibus tutus erit; ſi autem dona ſubtraxerit, tunc eum ſine dubio crudeliter perſequentur, quia ſicut dicitur Proverb. 18. *Deus hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.* Vel dic, quod per mel intelligò divitias, propter quas homines à muſcis, id eſt, ab uſurariis, latronibus, & ballivis, & à ceteris impiis infeſtantur. Per lapidem autem intelligo bonum principem vel prælatum, per quem ſubditi à muſcis talibus liberantur, quia vere muſcæ iſtæ in præſentia boni prælati non poſſunt nocere, quia ſcilicet per ipſum eorũ iniquitas coercetur, alias ſi lapis iſte pretioſus abſens fuerit, & ſi bonus princeps vel prælatus defuerit, tunc talium muſcarum malitia exardeſcit, & ad bonorum nocumentum fortius convaleſcit, qnia ſicut dicitur Proverb. 11. *Vbi non eſt gubernator, populus corruet.*

Cap. LXXXIV.

De Iaſpide.

1 JAſpis eſt lapis viridis ſicut Smaragdus, ſed groſſioris eſt coloris, hic inter pericula tutum facit hominem, maleficiis, & incantationib. reſiſtit, oculos acuit, efficacior eſt argento quam auro, phantaſmata fugat, & ardorem inferiorem refrigerat ſecũdum Iſidorum. Rectè talis eſt fides, quia vere iſta facit hominem tutum inter omnia adverſa, & maleficiis, i. e. dæmonum, & hæreticorum tentationibus, & deceptionibus obviat, viſum intellectus acuit per diſcretionem, ardorem etiam avaritiæ vel luxuriæ refrigerat, & utilior eſt in argento, id eſt, in viro ſonoro, & eloquente, quam in auro, id eſt, quam in homine aureo, & perfecto, quia ſcilicet iſtorum fides valet plus aliis, in quantum loquuntur, & prædicant. Et ideo bene dicitur Apocal. 21. *Fundamentum primum Iaſpis.* Jaſpis quando caſte geſtatur, interiorem ardorem temperat, febres, & hydropiſim reprimit, fluentem 2 ſanguinem, & ſudorem compeſcit, luxuriam cohibet, menſtrua ſtringit, ulcera, & hæmorrhoidas ſanat. Talis eſt pœnitentia, quia vere ſi caſte, & à perſona bona, & caſta portetur ardorem interiorẽ, & mentis concupiſcentias reprimit, quia per eam ſanatur febris luxuriæ, hydropiſis, & ſitis avaritiæ, & per eam compeſcitur ſudor malarum cogitationum, ſanguis malarum delectationum, & affectionum, menſtruum infectæ converſationis, ulcera infamis operationis. Vel per Jaſpidem intelligo mortis memoriam, vel etiam paupertatem, quæ hæc omnia operatur. Vel dic, quod hæc eſt largitas reprimens hydropiſim avaritiæ, vel caſtitas reſtringens ſanguinem, & febres luxuriæ, &c. In ca- 3 pite aſpidis invenitur quidam Jaſpis parvus, & multis coloribus coloratus, qui pretioſiſſimus reputatur, quia ſolet habere tot valores, quot colores. Sic vere illi qui extrahuntur de capite aſpidis diaboli, id eſt, de ſtatu damnationis, & peccati, optimi ſunt, & pretioſi, ſicut patet in Paulo. Nam iſti ſunt colorati per bonam conſuetudinem, & virtuoſi per ſanctitatem, & perfectionem.

Cap. LXXXV.

De Hyacintho.

1 HYacinthus eſt lapis ceruleus, nec nimis clarus, nec nimis obſcurus, ſed inter duo temperatus, in tempore nebuloſo obſcurus. Nam ſecundum temporis qualitatem, diverſimode variatur color ejus ſecundum Iſidor. Talis eſt vir juſtus, & perfectus, quia vere ipſe debet eſſe temperatus inter claritatem ſubtilitatis rationis, & obſcuritatem ignorantiæ, quia ſcilicet *non debet plus ſapere, quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem.* ad Romanos 12. & & Eccleſiaſt. 7. Ideo Proverb. 23. *Prudentiæ tuæ pone modum.* Debet etiam ſecundum diverſa loca, & tempora, colorem ſuum, id eſt. apparentiam mutare, quia ſi ſit in tempore ſereno, id eſt, ſi habeat ipſe, & ſui proſperitatem, tunc debet apparere lætus, & clarus ſcil. congratulando, & Deum regratiando. Si autem tempus, id eſt, ſtatus ſuus vel aliorum, fuerit obſcurum per adverſitatem, tunc ſimiliter debet oſtendere colorem, & apparẽtiam obſcuram per compaſſionem, ut *ſic gaudeat cum gaudentibus, fleat cum flentibus*, ad Rom. 12. Quia vere juſti, & boni in proſperis aliorum debent congaudere, in adverſis autem eorum debẽt compati, & triſtari. Quod eſt contra invidos, qui faciunt econverſo. Vel applica contra mundanos, qui ſecundum tempus, id eſt, ſecundum curſum proſperitatis mundanæ, lætantur vel triſtantur, quia eos ſerenum, id eſt, proſperitatis importunè faciunt lætari, adverſitas autem triſtari, quia *ſtultus mutatur ut luna.* 2 Eccl. 26. Hyacinthus eſt lapis duriſſimus ad ſculpendum, ab adamante tamen vincitur, & ſignatur, in ore miſſus ſentitur frigidus, virtutẽ habet confortativã, & triſtitiæ ſeu melancholiæ fugativam, & ſuſpiciones vanas pellit, & contra aëris peſtilentias ſumme valet. Talis eſt vir perfectus, quia ipſe debet eſſe durus per conſtantiæ firmitatem, non debet ſculpi vel penetrari vel terreri quacunque duritie mundanæ tribulationis, ſed ſolo adamante, id eſt, ſolo timore divino. *Qui enim timet Deum, nihil trepidat.* Eccleſiaſt. 34. Iſte etiam debet eſſe frigidus per caſtitatem, vel per modeſtiam, & maturitatem, non fervens per luxuriam vel levitatem. Et ideo talis habet virtutem confortativam, quia vere boni, & juſti ſciunt ſuis ſermonibus mœſtos confortare, eorum triſtitiam temperare, & malas ſuſpectiones, & timores de eorum cordibus removere, quia ſicut dicitur Proverb. 12. *Mœror in corde viri dejiciet eum, & ſermone bono lætificabitur.*

Vel dic,

Vel dic, quod iſte lapis eſt lætitia ſpiritualis, vel etiam conſolatio verbalis, &c. Vel per iacinthum intelligitur ſpes firma quam tribulationibus non cedit, & omnem triſtitiam, & deſperationem tollit. *Spes enim non confunditur.* ad Roman. 5. Nam iſti contra aeris peſtilentias, i. contra mundi tribulationes, & adverſitates valet, nervos etiam affectionum vegetat, & confortat, quia vere per ſpem æternorum bonorum voluntas interior roboratur, & confortatur per devotionem, & per gratiam vegetatur. Et ſicut iſte lapis dulcem efficit ſaporem, ſic ſpes facit in rebus
3 cœleſtibus, & etiam mundi tribulationibus ſaporem, & delectationem inveniri. *Habemus anchoram, &c.* ad Heb. 6. Iacinthus nervos vegetat, et membris dat vigorem, et ſalutiferum dat ſaporem. ſecund. Dioſc. Sic devotio, et contemplatio dat vigorem, et fortitudinem contra peccata, et vegetat animam per
4 gratiam, et ſaporem æternæ voluptatis jam in præſenti facit ſentiri. Iacinthus tanto eſt melior, quanto in colore, et ſubſtantia ſapphiro eſt propinquior, et ſimilior. Sic vere anima tãto eſt melior, & ſanctior, quanto ſapphiro, id eſt, Chriſto per virtutes, &
5 gratias eſt ſimilior. *Similis ero altiſſimo.* Eſaiæ 14. Iacinthus ſecundum Dioſcoridem, veneno obviat, & toxico contrariatur. Talis eſt gratia Dei, quæ veneno peccatorum obviat, & eis ſine
6 dubio opponitur, & adjunge §. de devotione. Iacinthus eſt lapis pretioſiſſimus, & eſt ſecundum Diſcoridem quædam herba ejuſdem nominis, & coloris, & in multis ei ſimilis, licet non per omnia ſit æqualis. Iſta eſt Chriſtus qui ſanctiſſimus debet dici, in terra tamen, id eſt, inter homines terrenos fuit ei quædam herba ſimilis ſc. beatus Franciſcus, qui in colore, id eſt, in exteriori apparentia, & ſtigmatibus fuit ei ſimilis, & etiam in valore, id eſt, quantum ad humanitatem, & benignitatem, licet non per omnia, cum ſit impoſſibile creaturæ. Figura Dan. 3, ubi inter cæteros vidit unum ſimilem filio Dei. Sic iſte in fornace paupertatis vel ferventis charitatis, eſt quantum ad ſtigmata factus filio Dei ſimilis, & conformis. Vel expone ſi vis de anima juſta, quæ Deo eſt ſimilis, & conformis. Vel expone ſi vis de anima humana ſimpliciter, quæ Deo eſt ſimilis quõ ad imaginem Trinitatis
7 Geneſ. 1. *Faciamus hominem, &c.* Iacinthorum plures ſunt ſpecie colores, & apparentiæ differentes, tamen omnes ſunt pretioſi, ſecundum Iſidorum. Sic vere bonorum hominum plures ſunt ſpecies, & differentiæ, quia ſc. alij clerici, &c. qui colore, & habitu ad invicem ſunt diſtincti, quia *omnis caro eadem caro* 1. ad Cor. 15. Omnes tamen ſunt pretioſi, quocunque nomine cenſeantur. *Stella enim differt à ſtella in claritate*, ibidem. Vel ſi vis expone de virtutibus, quarum ſunt plures differentiæ, &c.

Cap. LXXXVI.

De Iride lapide.

1 IRis eſt lapis ſex angulorum, perſpicuus vel lucidus ut cryſtallus, & dicitur ſic, eo quod in domo ſolis radiis expoſitus, ſtatim ſpeciem iridis, & ejus colores in proximos parietes oppoſitos repræſentat. valere dicitur per omnia ſicut beryllus, & mulierem adjuvat parituram, ſecund. Iſid. & Dioſc. Dolores enim temperat parientis. Talis recte eſt anima perfecti, quia ipſa eſt clara, & perſpicua per conſcientiæ puritatem; & ideo quando radiis ſolis, id eſt, divina gratia perfunditur, & tangitur, tunc vere ſtatim in parietes propinquos, id eſt, in ſocios vicinos emittit colores bonorum exemplorum, & ſic ſpeciem iridis, id eſt, ipſius Chriſti (qui fuit ſignum fœderis) repræſentat, per ejus ſcilicet imitationem. *Vidi Angelum amictum nube, & iris in capite ejus.* Apoc. 10. Iſta etiam ſex angulos, id eſt, ſex opera miſericordiæ, quæ in iſto verſu continentur. *Veſtigo, poto, cibo, recolligo, viſito, condo,* & ideo bene dicitur, quod labores parientis, i. e. dolores, & miſerias egenorum adjuvat, & ſupportat, quia ſi boni, & miſericordes eleemoſynis ſuis egenos conſolantur.

Cap. LXXXVII.

De Gemma hyenia.

1 HYenia eſt lapis, qui in oculis hyenæ reperitur, quem ſi quis ſub lingua ſua poſuerit, faciet plurima prædicere jam futura, ut dicit Iſidorus. Talis eſt fides vel Spiritus ſanctus quia vere quando fuit Apoſtolis, & Prophetis appoſitus, ſtatim pro certo fecit eos de futuris prædicere, & vaticinari 2. Pet. 1. Cujus Spiritu inſpirati loquuti ſunt Prophetæ. Et iſti in oculis hyenæ, id eſt, in prælatis, & judicib. & prædicatoribus, & ſacerdotibus, qui ſunt oculi, (directores ſc. & correctores corporis Eccleſiæ) debent ſummopere reperiri, quia vere tales debent plus fervere fide, & Spiritu ſancto; quam cæteri Chriſtiani. Act. 6. *Elegerunt ſeptem viros plenos fide, & Spiritu ſancto.* Nam per hyenam, quæ utramq; habet naturam, intelligitur Eccleſia, quæ habet utrumq; ſexum ad litteram, qui continet homines, & fœminas, & ad ejus unitatem convenerunt uterque populus ſc. judaicus, & gentilis. Et in oculis hyenæ, i. in ejus prælatis debet iſte lapis præcipue reperiri, ſc. gratia, ſcripturæ ſapientia, vel doctrina. Vel dic, quod iſte lapis eſt ſacra ſcriptura, vel fervor charitatis, mediantibus quibus homo efficitur prædicator, & ſic de futuris ſc. de vita æterna, inferno & judicio loquitur, & diffinit. *Novit præterita, & de futuris eſtimat*, Sapient. 8. Vel dic, quod hæc eſt virtus providentiæ, quæ ſc. providet de futuris, vel conſideratio futurorum vel contemplatio, quæ vaticinatur de futuris.

Cap. LXXXVIII.

Meminit hujus lapidis Vincentius in ſpeculo naturali, lib. 8. cap. 78.

1 KAman lapis eſt diverſimode variatus in colore, quia nunc niger, nunc albus, nunc varius reperitur, & dicitur à cauma, quod eſt incendium, quia in locis calidis, & ſulphureis generatur. Hujus virtus eſt ſecund. Dioſcoridem hydropiſim curare, & diverſis imaginibus ſculpitur, & cælatur. Talis eſt ſcriptura, quæ invenitur diverſorum colorum, apparentiæ, & ſuperficierum, quia nunc alba, id eſt, plana ad exponendum, tunc nigra, id eſt, difficilis, & obſcura, nunc varia, i. e. diverſis intellectibus variata. Ecce equi varij, albi, nigri. Zachariæ 6. Iſta etiam in calidis, id eſt, in ferventibus peccatoribus virorum ſpiritualium, ſcilicet prophetarum, & Apoſtolorum, eſt inventa, & deinde multis imaginibus, id eſt, expoſitionibus eſt cælata, & ideo modo valet (quando ſcilicet per auditum prædicationis, vel ſtudium recipitur) ad hydropiſim, id eſt ad ſitim avaritiæ, tumorem ſuperbiæ, ardorem luxuriæ temperandum. Unde Auguſtinus ſuper geneſim ad lit. libro 5. *Sacra ſcriptura ſuis altitudine ſuperbos irridet, ſua profunditate attentos terret, ſua veritate magnos paſcit, ſua affabilitate parvos nutrit.*

Cap. LXXXIX.

De Kabrato.

Vide Vincentium in ſpeculo naturali lib. 8. cap. 78. Apud Albertum Khacabrates legitur, ut eſt in horto ſanitatis

1 KAbrates eſt lapis translucidus, cryſtallo ſimilis, qui dare eloquentiam creditur, honorem, & gloriam, & defendit à noxijs, & venenis; & curat tumorem hepatis, & ſplenis, ſecund. Dioſcoridem. Talis eſt ſcientia, quia vere ipſa facit hominem eloquentem, dans ei gloriam, & honorem, & quia facit hominem diſcretum, ideo dicitur à noxiis ſc. ex tentationibus, & tribulationibus præſervare, & tumorem ſuperbiæ, melancholiam triſtitiæ ſanat pariter, & curat.

Cap. XC.

De Kalcofano.

Calcophanes apud Plinium legitur, gemmamq; dicit eſſe nigram, quæ illiſa æris tinnitum reddit. Calchophtongos apud Solinum legitur.

1 KAalcofanus eſt niger lapis, colore deſpectus, qui geſtatus in ore dicitur clarificare vocem, & defendere à raucedine fauces. ut dicitur in lapidario. Hæc eſt humilitas, quæ in mundo videtur nigra, deſpecta, quia vere ſi ipſam habuerimus, tunc vox orationis noſtræ clara, & gratioſa efficitur, & à raucedine peccati ſervabitur Eccleſ. 35. *Oratio humiliantis ſe nubes penetrat.* Humilitas enim orationi det efficaciam, & virtutem Pſalm. *Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis.*

Cap.

CAP. XCI.

De Ligurio lapide, quem Plinius, Solinus, & Dioscorides lyncurium appellant.

1 LIgurius secundum isid. & Dioscor. est lapis electro similis, qui à lince bestia ex ejus urina inter arenas gignitur, & habet virtutē stomachi dolorem auferre, fluxum ventris restringere, & colorem perditum restaurare. Talis est contritio, quia quando linx, id est, Christus mingit in terra conscientiæ, & infundit urinam suæ gratiæ, tunc ibi concipitur bonum propositum, & contritio, & sic fluxus ventris, id est, luxuria restringitur, dolor stomachi, id est, invidia, & remorsus conscientiæ sedatur, color perditur, id est, bona conversatio restauratur. Vel dic per omnia, quod iste lapis, est castitas, quæ pro certo per Dei inspirationem, & gratiam generatur, quia *non ero continens nisi Deus det*. Sap. 8. Et dic per omnia sicut supra. Ligurius est lapis electro similis, qui palas attrahit, & colorem perditum vel infectum restituit, & restaurat, secundum Dioscor. Talis est honestas, & bonum exemplum, quia vere electro est similis, quia scil. fulget, & rutilat præ aliis virtutibus. Et ideo palas, id est, peccatores attrahit ad bonum, & colorem, id est, exteriorem apparentiam facit bonam, & conversationem pulchrificat, & decorat.

CAP. XCII.

De liparea gemma, quam liparim Plinius appellat.

1 LIparea est gemma de Syricis partibus veniens, quam omnia genera ferarum cupiunt intueri, & ad ejus præsentiam properant, ut eam intueantur, & ideo venatores, feras quas canum cursu capere non poterant, solius liparex aspectibus ad se ducunt, ut dicitur in lapidario. Iste lapis significat virtutem honestatis, & bonæ conversationis, quia vere omnes fere silvæ hujus mundi, id est, omnes homines delectantur in aspectu istius, quia vere pulchrum, videre hominem honestum, & maturum, & ideo mediante isto lapide, id est, bonorum exemplorum conversatione, venator Christus ad se trahit, & dicit multas feras, id est, multos peccatores, quos canibus, id est, mediantibus mūdi tribulationibus ad se trahere non valebat. Augustin. de verbis Apostoli. lib. 1. *Crede, & venis, ama, & traheris.* sequitur. *Amando venitur ad Deum, non navigando.* Vel dic, quod iste lapis est Dei misericordi, ad quam omnes confugiunt peccatores, &c. sicut supra. Vel dic, quod ista est beata virgo, quæ pro certo ad se trahit feras, id est, indomitos peccatores, & ideo mediante auxilio suo venator Christus plures accipit, & convertit, quam per canum suorum, id est, prædicatorum latratus, & discursus. Ideo bene sibi dicitur Canticor. 1. *Trahe me post te in odorem*, &c. Vel dic, quod liparea est mulier, quam omnis homo diligit à natura, & per eam capitur multotiens à diabolo, per mala desideria, qui per canes, id est, per tribulationes capi ab eo non valebat. Exemplum de David, quem Bersabea ad se traxit, & ideo per adulterium fuit captus.

CAP. XCIII.

De Margarita.

1 MArgarita secundum Isidorum libro 16. est lapis candidus inter omnes lapides candidos præcipuus, qui alio nomine unio dicitur, eo quod unus, & nunquam duo insimul reperiuntur, & est clarus, perspicuus, & rotundus, virtutem habet confortativam, & syncopis, & cardiacæ curativam, ut dicit Plat. Talis est per omnia beata virgo, quia fere ipsa fuit candida per puritatem, & virginitatem, clara per honestatem, perspicua per planitiem, & veritatem, quia scilicet ejus intima poterant videri rotunda per obedientiæ, & boni operis volubilitatem, una fuit, & præ cæteris præcipua, quantum sc. ad sanctitatis singularitatem. Ideo dicitur Virgo singularis, & Canticor. 6. *Una est columba mea.* Et virtutem habet confortandi, scilicet omnes miseros peccatores, & syncopim, i. tremorem cordis, tristitiam. sc. & desperationem sanandi, & curandi, & fluxum ventris, id est, luxuriam restringendi. Sapiens ergo fuit ille, *qui inventa ista pretiosa margarita, vendidit omnia bona sua, & comparavit eam.* Matth. 13. Vel expone si vis de qualibet virgine, & de quolibet viro perfecto, Margarita ex rore cœlesti in maris conchylibus generatur, Sic Christus, &c. Vide de conchylibus, et adjunge conditiones Margaritæ sicut supra §. 1. Item secundum Isidorum ibidem, inter Margaritas quædam inveniuntur mere candidæ, quædam flavæ, sed illæ quæ sunt ex toto candidæ, sunt aliis meliores. Sic vere inter personas castas quædam sunt meræ cādidæ, & castæ scilicet virgines, quædam flavæ, & ex toto albæ, scil. conjuges, quæ licet conjugium castè servent, tamen virginitatis candorem non habent, sed pro certo meliores, & perfectiores sunt ex toto candidæ, quam aliæ, hoc est dictum, quod melior est status virginalis. *Bono enim melius invenitur.* Eccle. 36.

Margarita quæ in mane concipitur, melior est, pulchrior, candidior, quam illa quæ vespertino tempore generatur, ut dicunt Isidorus, & Discor. & etiam Plinius, & Solinus, quia it, quod candor senecta disperit, & grandescentibus conchis flavescunt Margaritæ. Sic vere illi qui mane, i. e. in tempore juventutis efficiuntur Margaritæ, id est, viri justi, & perfecti, & religiosi, meliores sunt alijs, qui in vespere, id est, senectutis tempore cōvertuntur. Nam isti sunt meliores, quo ad vitæ sanctitatem, & vitæ bonitatem, pulchriores quo ad honestatem, candidiores quo ad castitatem. Ideo bene dicitur Eccles. 11. *Mane semina semen tuum.* Vel dic, quod Margaritæ, id est, opera bona quæ in mane juventutis fiunt, præferuntur aliis, quæ fiunt in vespere senectutis, suntque apud Deum lucidiora, & pretiosiora, & virtute maxima potiora Esai. 58. *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum.* 4

Margarita virtutem habet Spiritus confortandi, & fluxum ventris restringendi, & superfluos humores abstergendi, secundum Plat. Talis est candor castitatis, quia mentem confortat, roborat, spiritum etiam contemplationis summe juvat, fluxum luxuriæ restringit, humores carnalitatis abstergit. Vel idem dic de pœnitentia, vel sacra scriptura. Quando corpus est debilitatum, & potissime ex solutione medicinæ, tunc summe confortat, & roborat Margarita, & sume juvat contra cardiacam passionem, & syncopim, & contra tremorem cordis, secundum Plat. Margarita candida est gloria æterna, ubi est candor lucis æternæ, speculum sine macula, scilicet ipse Deus. Medicinæ sunt mundi tribulationes, quæ pro certo (secundum Hieronymum) sunt animæ medicinæ. Quando igitur ex ista medicina, i. e. mundi tribulationibus aliquis est debilitatus, & desolatus, ita quod cor ejus est tremulosum, & timidum, accipiat margaritam, id est, consideret gloriam æternam, & sic pro certo statim per spem confortabitur, & roborabitur, & ab his tribulationibus, convalescet, quia scilicet videbit quod *non sunt condigna passiones hujus temporis ad æternam gloriam.* ad Roman. 8. Illam ergo Margaritam bene invenerat ille, qui *pro ea comparanda vendidit universa.* sicut dicitur Matth. 13. 7 Margarita aliquando invenitur naturaliter perforata, aliquando etiam artificialiter perforatur, & sic usibus hominum coaptatur. Sic vere sunt, qui quasi à natura sunt perforati, hoc est dictum correcti, & instructi, & per divinam gratiam penetrati, aliquando etiam artificialiter, & actualiter à prælatis, & prædicatoribus perforantur, & disponuntur scilicet doctrinis, & correctionibus, & sic diversimode ad usus Christi, & Ecclesiæ præparantur, juxta illud: *Paraverunt lapides in ædificium domus.* 3. Reg. 5. Margarita virtute cœlesti, ex rore cœli in ventre conchylis concipitur, sed quanto major fuerit haullus roris, tanto Margarita generabitur ibi major, secundum Lapidarium, secundum Plinium libro nono c. 35. & secund. Solinum cap. de Taprobane insula. Margarita significat gratiam, & virtutem. Per aërem intelligo prædicatorem, qui debet esse vir spiritualis. Per rorem qui inde venit, intelligo scientiam, & doctrinam. Quanto ergo major ros recipitur, id est, quanto quis plus percipit, & recipit de rore doctrinæ, & prædicationis, tanto verè in eo major Margarita, id est, major gratiarum, & virtutum copia generatur. Vel si vis per rorem intelligo Dei gratiam, per margaritam intelligo meritum, & virtutes, vel etiam bona opera, qui quanto homo de rore divinæ gratiæ magis hauserit, tanto Margaritam boni operis majorem concipit, & producit. Genes. 27. *Det tibi Deus de rore cæli abundantiam.* Quando conchyle est apertum ad roris receptionem, & Margaritæ generationem, tunc (secundum Plinium ubi supra, & secund. Lapidarium) si fiat forte tonitruum vel corruscatio, cōchyle præ timore clauditur, & sic lapidis generatio impeditur. Sic vere quando aliquis aperuit cor suum ad receptionem roris, id est, divinæ gratiæ vel doctrinæ, & sic Margaritam, id est, bona, & pretiosa opera generet, & producat, tunc quandoque fit corruscatio tentationis, vel tortitudo tribulationis, & sic se claudit, & retrahit ab hujusmodi roris receptione, & sic conceptio, & productio bonorum operum impedi-

impeditur. Hier. 13. *Civitates austri clausæ sunt, & non est qui aperiat.* Secundum Plinium lib. 9. c. 35. concha quæ margaritam portat. statim quod videt aliquem manum apponere comprimit se, operitque opes suas, sciens propter eas se peti, fitque quandoq; quod si manum præveniat in claudendo, ipsam acutie sua laniat & abscondit, nulla (inquit) justiore pœna, &c. Sic faciunt mundi divites, quia sc. seipsos claudunt, & premunt quando aliquem suis margaritis, i. e. in suis deliciis insidiari cernunt, & quia propter eas se peti, et molestari à latronibus sciunt, quandoque fit, quod taliter se defendunt, quod etiam ipsis raptoribus manus, membra præscindunt, quod etiam de divitiis spiritualibus debemus facere, quia sc. nos debemus claudere per humilitatem, & per diligentem custodiam nos servare, quando manum diabolicæ tentationis propter eas tollendas conspicimus minas dare, Ther. 1. *Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus.*

Cap. XCIV.

De Magnete.

1 MAgnes est lapis ferruginei coloris, et attrahit ferrum etiam mediante alio ferro, ita ut catenam faciat annulorum, & ideo ferrum vivum à vulgo nuncupatur, ut dicit Isidorus, & habet virtutem reconciliandi mulierem cum marito, & valet contra hydropisim, splenem, alopeciam, & arsuram secundum Dioscor. Talis est prædicator, et quilibet vir perfectus, quia vere ipse debet esse ferruginei coloris per pœnitentiam, & macerationem, ferrum, i ferreos peccatores debet attrahere, sc. per doctrinam, & exemplum, et prædicationem, mulierem etiam, i. animam peccatricem cum Christo sponso suo reconciliat, & tejungit; & hydropisim avaritiæ, splenem melancholiæ, & secularis tristitiæ; alopeciam insolentiæ (quæ sc. capillos exterioris honestatis facit cadere) sanat, & tollit, arsurã luxuriæ facit perduci ad sanitatem, sc. docendo, & prædicando, & ad bona opera alios informando, & ideo ferrum vivum, sc. vita gratiæ dici potest. *Vita vivet, & non morietur.* Ezech. 18. Vel dic, quod ista est Christus similis ferro, i. peccatoribus in colore, et in carne, et apparentia humanitatis. *In similitudinem carnis peccati* ad Ro 8. Et ideo iste attraxit ad se in paradisum ferreum, i. peccatores, mediante alio, i. mediantibus peccatoribus primo conversis, sicut patet de Paulo, et Apostolis, quos primo attraxit, et convertit, et deinde per illos alios ad se traxit, sicut supra, peccatores etiam Deo patri reconciliavit ad Rom. 5. *Reconciliati sumus Deo per mortem filij ejus.* Hier. 15. *Federabitur ferrum ferro.* Vel dic, quod iste est diabolus, qui attrahit peccatores secum ad damnationem, & unum mediante alio per mala exempla, verba, & conversationẽ. Figura de dracone *qui cum cauda sua trahebat tertiam partem stellarum.* Apocalyp. 12. Quia vere draco diabolus mediante cauda
2 sua, i. suis malis sequentibus, in interitum trahit multos. Magnes lapis est reconciliationis, & trahit ferrum. unde dicit Aug. quod si etiam fuerit subtus aliquod vas æneum vel argenteum, & ferrum desuper fuerit, si lapis subtus vas mutus fuerit, statim ferrum quod supra est movebit. Unde secundum eum factum fuit quoddam simulacrum in quodam templo, quod videbatur in aere pendere, & hoc propter virtutem istius lapidis de quo erant parietes circumstantes, qui ferrum medium æqualiter attrahebant, & quia non erat plus de influentia in una parte quam alia, ideo ferrum quasi suspensum in medio stabat, sicut dicitur de casa Machometi, ubi est corpus suum. Talis virtus est bonum exemplum, vel bona conversatio, quia vere vir justus. & honestus per suam bonam conversationem, ferrum, i. ferreos peccatores attrahit, sc. ad bonum, quia si sit in vase quodam æneo vel argenteo hoc est dictum, in argenteo, i. in albedine castitatis, in ære, id est, rubedine charitatis, & motus fuerit per bonum exercitium, & operationem, tunc vere ad exemplum ejus ferrum, quod est extra ista vasa, id est, peccator qui est extra statum gratiæ movebitur, scilicet per contritionem, & bonam operationem. Unde pro certo si in aliquo templo, i. e. in aliqua religione vel societate sint multi tales lapides circumstantes, & multi viri justi, & perfecti, ad bonum alios attrahentes, tunc licet sit ibi simulacrum ferreum, id est, aliqua persona importabilis, & gravis dura, & obstinata, virtute bonorum monitionis, & orationis, & exemplidationis, ipse efficietur suspensus per contemplationem, elevatus à terra per terrenorum abdicationem, & sic per influentiam aliorum impeditur, ne cadat per apostasiam, peccatum, vel desperationem. *Vos ergo qui spirituales estis. hujusce-modi instruite.* ad Galat. 6. quia sicut dicit August. de verbis Apostoli, Suavitas te trahit. Nonne ovis trahitur, cui esurienti herba monstratur? & puto quia corpore non pellitur, sed desiderio colligatur. Vel dic, quod lapis hic est beata virgo, quæ peccatores attrahit, & eos Deo reconciliat, & prohibere ne ipsi cadant per desperationem. Est quædam species magnetis in Æthiopia, 3
quæ ferrum respuit, & à se fugat. Invenitur etiam magnes, qui uno sui angulo ferrum attrahit, & alio ferrum à se rejicit, & repellit, ut dicit Isid. Sic vere inveniuntur aliqui in Æthiopia hujus mundi, qui ferrum, i. e. peccatores ferreos tangere dedignantur, & eorum societatem sectari, & eos attrahere ad bonum verbis, & exemplis, imo eos contemnendo rejiciunt, & repellunt, dicentes illud Esa. 65. Recede à me, non propinques mihi, quia immundus es. Aliqui etiam sunt, qui uno angulo eos attrahunt, sc. quantum verba, & alio angulo sui, i. suis malis operibus eos rejiciunt, & repellunt, sicut sunt hypocritæ, qui prædicant verbis, & destruunt exemplis Neemiæ 4. *Una manu faciebat opus, & altera manu tenebat gladium.* Vel dic, contra falsos amicos, qui in uno angulo, i. in uno tempore attrahunt alios, scil. eis applaudendo, præsertim quando eis indigent, & alio tempore eos repellunt, scil. quando sunt in paupertate vel adversitate, nec possunt eis aliquid valere, quia *si habuerit, convivet tecum, si nihil habuerit, derelinquet te.* Eccel. 23. Vel dic, contra detractores, qui in uno angulo, & loco attrahunt adulando, in alio autem angulo repellunt detrahendo. Isti enim sunt (sicut dicitur Mich. 3. *qui prædicant pacem, & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium.* Vel dic, quod iste est Deus, secundum diversos angulos suæ occultæ providentiæ, unum ferrum, i. e. unum hominem attrahit, convertit, & salvat, alium repellit, dimittit, & damnat, quia sicut dicitur ad Rom. 9. *Cui vult miseretur Deus, & quem vult indurat.* Magnes dicitur conferre gratiam in sermone. 4
Sic bona conversatio facit verbum hominis esse virtuosum, quia secundum Greg. loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non juvatur. Vel dic, quod iste lapis est gratia Dei, quæ reconciliat animam Deo, & gratiam confert nobis, & trahit hominem ad paradisum. Pulvis magnetis commovet cerebrum, 5
unde si super carbones in quatuor angulis domus ponatur, statim videbitur tota domus ruere, destrui, & cassari propter vertiginem cerebri, ut dicit Isid. Ista est caro, pulvis ejus significat memoriam mortis, quia sc. in morte caro in pulverem reducetur, domus est cor, anguli quatuor sunt quatuor affectiones, sc. amor, & odiũ, timor, & gaudium, seu dolor, & gaudium, timor, & spes. Si igitur in quatuor angulis nostris, i. in quocunq; amore, & timore, odio, & gaudio posuerimus pulverem, i. memoriam nostræ mortis, et pulverizationis, et maxime si ibi sint carbones ardentes, i. memoria ignis infernalis, pro certo statim commovebitur cerebrum æstimationis, sc. præ timore, et statim videbitur nobis domus nostra, sc. corpus, et mũdi prosperitas, ruere, et cadere, h. e. dictum, quod statim æstimabimus nos morituros, quia de morte cogitantes vitam istam statim repntant finiendam. Unde Esa. 19. *Miscuit nobis Dominus spiritum vertiginis.* Magnes mulierem 6
castam prodit; quia suppositus caute capiti mulieris dormientis, si casta est, maritum amplexatur, si autem incasta, ab eo refugit, & extra lectum cadit. Sic tribulatio, &c. vide per omnia sicut de adamante. In aliquibus partibus maris sunt mon- 7
tes, & scopuli de lapidibus magnetis, & ideo tanto impetu naves attrahunt propter ferrum, quod ibi est, quod contra eos franguntur, & penitus dissolvuntur, secundum Isidorum, & Dioscoridem. Mare est mundus, naves sunt conventus, & religiones, ferrum frigidum, & durum, sunt mali peccatores, & devoti duri, & obstinati, montes sunt mundi officia, & dignitates, quæ pro certo sunt de natura magnetis, quia vere ad se trahunt, inclinant, & alliciunt ferrum, id est, ferreos peccatores, quia mali semper appetunt mundi officia, & prosperitatem, & semper volunt alijs dominari; & ideo naves in quibus est tale ferrum, id est, religiones vel Ecclesiæ, in quib. sunt mali, & ambitiosi, propter attractionem hujusmodi dissipantur, quia cum tales ferrei cupiunt se trahere ad istos montes, tunc per eorum lites, discordias, & appellationes navis Ecclesiæ dissipatur. Psalm. 47. *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Vel per montes intelligo mũdi prosperitatem, quæ malos religiosos attrahat, & delectat, & ibi destruitur navis religionis, &c. sicut supra. Naves Josaphat regis Juda, quæ vadebant in Tharsis quærere aurum, confractæ sunt 3. Reg. ultim. Sic vere illæ personæ, & illi status religio-

nis, qui desiderant ire in Tharsis, id est, in mundum, & in mundi dignitatibus exaltari, ut si auro possint ditari, per diversa vitia confringuntur. Vel dic de avaris, qui sunt mundi naves diabolicæ, quia vere dum isti moderato affectu volunt acquirere aurum per avaritiam, subito quandoque contringuntur per mortem temporalem, & æternam. Esaiæ 30. *Subito dum non*
8 *sperantur, veniet contritio ejus.* Secundum Dioscoridem magnes pulverizatus calidus est, & siccus, & virtutem habet attrahendi ferrum, & ideo illis, qui vulnerati habent ferrum in corpore, summe est utile apponere pulverem ejus. Talis est contritio, quia quando aliquis est vulneratus per tentationem, & peccata, ita quod ferrum, id est, peccatum mortale est in corpore ejus, id est, in interiori conscientia, ipsum pro certo attrahit, scilicet usque ad os, ut sic expellat per confessionem. Figura 4. Reg. 6. ubi ferrum quod ceciderat ad profundum aquæ, statim per virtutem ligni superius enatavit. Sic vere virtute contritionis ferrum peccati mortalis enatat, & evomitur per virtutem confessionis &c. Vel per magnetem intelligo carnem, quæ est calida per luxuriam, & sicca per avaritiam, pulvis autem ejus est memoria mortis, quæ pro certo (si eam nobis apposuerimus) ferrum peccati mortalis per confessionem protinus extrahet. Figura sicut supra, quia vere si lignum, id est, fragilitatem carnis nostræ consideraverimus, statim ferrum peccatorum mortalium per confessionem evomemus. Job 20. *Divitias quas devoravit evomet, &*
9 *de ventre ejus extrahet eas Deus.* Magnes etiam talis virtutis, sicut polus arcticus stella maris, quia scilicet ferrum attrahit. Nam si acus in festuca figatur, & cuspis ejus magnete fuerit tacta, semper se vertit vel ad lapidem, vel ad stellam, & ideo cum eo nautæ in maris periculis dirigunturr, & versus quam partem ire debeat, instruuntur, sicut sensu percipitur, & videtur. Charissimi, per hanc stellam quæ est immutabilis, intelligo immutabilem gloriam paradisi, per istum lapidem durum, & rudem intelligo duritiem mortis, vel influentiam tormentorum. Ista ergo sunt virtutis attractivæ, quia vere gloria æterna attrahit ferrum, id est, peccatorem ad bonum alliciendo, pœna autem æterna vel mors ipsum ad bonum attrahit deterrendo. Acus autem ferrea significat animam peccatricem, in aqua est foramen, i. e. voluntas, quæ omnia recipit quæ subintrant, & acuties, id est, intellectus qui omnia peccata cognoscere potest, & penetrare. Per festucam autem in qua acus figitur, intelligo fragilem carnem nostram, in qua anima deportatur. Per aquam autem intelligo gratiam, & devotionem. Quando ergo acus, id est, anima bene tangitur isto magnete, id est, memoria mortis temporalis vel æternæ, quando scil. bene cogitat de tormentis inferni, vel de propinquitate, & duritia mortis, item quando figitur in parva festuca, id est, quando considerat se infixam in fragili, & vili carne, tunc vere si sit in aqua, id est, in statu gratiæ, statim vertet se, & recipiet, anhelabit, & ambiet ad polum arcticum, id est, ad immobilem gloriam paradisi, unde anima justa, quæ est in statu gratiæ semper debet habere oculum ad gloriam paradisi, vel ad tormenta mortis, & inferni, ut per illa ad bona attrahatur, vel ut per hæc à malo retrahatur. *Suspice cœlum, & numera stellas si potes.* Genes. 15. Vel dic, quod aqua est mundana prosperitas, in qua si anima justa fuerit, semper pro certo debet respicere vel paradisum, vel infernum. Vel dic. quod stella est beata virgo, vel etiam Deus, ad quem pro certo semper respicit vir devotus per gratiarum actionem, & per sui auxilij implorationem, quotiens se vidit tactum duritia magnetis, id est, à justitia divina per tribulationem, vel duritia diaboli per tentationem. Quod est contra multos, qui etiam percussi tentationibus vel tribulationibus per devotionem vel auxilij implorationem ad virginem, & ad Deum non recurrunt, contra quos Psal. 122. *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.* Vide in tractatu de cœlo, & ejus partibus, titulo de Polo. Sicut ponit Albertus 2. mineralium c. 11. quidam sunt magnetes, qui trahunt homines. Unde etiam ego audivi, quod cum quidam rex legatos suos ad alium regem mitteret, contigit quod per quædã loca ubi erant magnetes hujusmodi transierunt, qui statim violenter à rupib. tracti, ibi perpetuo remanserunt. Idem etiam Albertus in tertio tractatu secundi li. c. ult. allegans lapidarium, dicit quod quidam sunt magnetes, qui trahunt plumbum, quidam æs, quidam oleum, quidam vinum, quidam & fœces vini. Audio etiam quod nunc hic Parisijs inveniuntur cultelli tali paramento fabricati, qui more magnetis ferrum trahunt. Recte videtur, quod talis magnes est diabolus, caro mundus. Isti etiam ad se trahunt homines, & eos ad sua delectabilia alliciunt, & inducunt, ita quod revera jam nos (qui secund. Apostolum, pro Christo legatione fungimur) in hac vita ab istis tanto impetu trahimur ad peccatum, & ad mundi bonorum desiderium, & amplexum, quod ad ipsum per gratiam non redimus, sed ibi usque ad mortem potius remanemus, quod etiam videmus de legatis spiritualibus regis Christi, sc. de prædicatorib. & prælatis Job. 21. *Post se omnem hominem trahit.* Et bene omnẽ hominem, quia sc. isti tractores trahunt se cũ oleum, i. pingues, & luxuriosos, et plumbum, i. graves, et desidiosos, vinũ, i. gastrimargos, et ebriosos, fæces vini, i. avatos, et terrenorũ affectuosos, qui sc. sunt fæces omnium peccatorum. Quid plura? Pro certo isti sunt gladii vel cultelli, qui homines primo attrahunt delectando, ut eos in inferno scindant perpetuo condemnando. Prov. 7. *Nescit quod ad vincula stultus trahatur.* Vel dic, quod talis est mala mulier, quia pro certo primo, ante omnia trahit homines ad sui amorem, et delectationem, tandem vero trahit ad se plumbum, æs, vinum, et oleum, i. e. totam aliorum pecuniam, et temporalem possessionem, Aba 1. *Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua.* Vel dic, quod talis est usurarius, qui scil. homines attrahit per contractus, et tandem æs, vinum, et oleum, i. e. ipsorum divitias secum tollit. Idem autem facit adulator, et falsus amicus, non curant enim homines trahere, nisi quia sperant lucrum, et commodum reportare. Vel dic, quod talis est Deus, qui homines valde diligit, et eos documentis, et beneficiis ad se trahit. Unde ipse trahit homines, i. rationabiles, et discretos, oleum, i. pios, vinum, i. consolatores, æs quod sonat, i. prædicatores, quandoq; etiam attrahit fæces vini, i. e. ipsos putridos peccatores. Joan. 12. *Omnia traham ad me ipsum.*

CAP. XCV.

De lapide Memphite.

1 MEmphites secund. Isid. l. 6. est lapis Ægyptiacus, qui cum aqua vel aceto tritus, et super loca vel membra urenda vel secanda lenitus, facit membra ista obstupescere, ita quod non sentiatur corporis cruciatus. Talis pœna æterna, quæ in Ægypto (ubi est religio fervida,) i. in inferno reperitur. Nam si istum lapidem, i. e. memoriam pœnæ æternæ cum aceto id est, cum memoria amaræ mortis misceamus, & eam nobis per jugem recordationem apponamus, tunc vere licet uramur, & secemur per mundanas tribulationes, nos non sentiemus nec lædemur, quia vere omnis mudana tribulatio dulcis sentitur, & levis, cum æterna cruciatio memoratur. *Verberaverunt me, & non dolui, vulneraverunt me, & non sensi.* Prov. 23. Vel dic quod hic lapis significat passionem Christi, quia vere si passionem Christi, & acetum quod bibit in cruce, memoremus, tunc cruciatũ mundanarum tribulationum, & pœnitentiæ facilem reputamus, & cum læsione, & displicentia sustinemus, quia secundum Chrys. parva sunt, quæ toleramus, si consideremus quod bibit ad patibulum, qui nos invitat ad cœlum.

CAP. XCVI.

De lapide Melanite, qui forsitan is est quem Pl. Melichoron appellat.

1 MElanites secund. Isid. est lapis bicolor, qui in una parte est viridis, in alia autem est mellei coloris. Succum autem emittit melleum atque dulcem. Talis est bonus prædicator, quia color eius, i. e. conversatio debet esse viridis per honestatem, & melleus per dulcorem, & benignitatem, quia scil. se debet ostendere honestum, & benignum, & sic poterit emittere prædicare scil. & dicere succum dulcem, i. e. doctrinam mellifluam, & suavem. Cant. c. 2. *Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.*

CAP. XCVII.

De Myrmetice lapide.

1 MYrmetices est lapis myricæ similis in colore, & inde secundum Isid. sic est dictus, qui compressus spirat odorem sicut nardus. Sic vere illi qui more myricæ sunt amari per contritionem, quando teruntur per aliquam temporalem tribulationem, tunc per bonam patientiam, quam habent, ipsi emittunt odorem bonæ famæ. *Guttur ejus suavissimum.* Cant. 5.

CAP. XCVIII.

De Mede lapide, quem Medeam Plin. vocat; Vincent. autem Mediam.

1 MEdus est lapis de Media regione, nigri vel viridis coloris, qui valet contra aliquas passiones, sed si aqua calida resolutus in potu assumatur, interficit vomitu sic potantem, stomachumque subvertit, si vero frons inde lavetur, mirabiliter excoriat, & visum tollit, & lædit, inducens penitus cæcitatem ut dicitur in lapidario, & secundum Dioscor. Iste lapis significat malam mulierem, vel personam luxuriosam, quæ revera quando in aqua carnalis voluptatis resolvitur, tunc alijs venenosa efficitur, scilicet propter sua mala verba, & exempla. Nam qui eam biberint, & sibi incorporaverint eam imitando, & frontem, i. exteriorem apparentiam, & conversationem ex ea liniverint, se ei conformando, & societatem ejus sectando, statim pro certo stomachus, i. e. conscientia subvertitur per inordinatam affectionem vel cogitationem, frons, i. exterior apparentia lædituꝛ, & excoriatur per malam conversationem, & sic isti excæcantur per ignorantiam, & obstinationem, & usque ad mortem, id est, quamdiu vivunt, semper vomunt, per bonorum documentorum rejectionem, quia vere per malam mulierem multi alij pereunt, & excæcantur, obstinantur, & diffamantur. Ideo talibus dicitur Hiere. 3. *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Vel dic totum de peccato luxuriæ.

CAP. XCIX.

De Melchite.

Lapidem hunc Plin. Molocitem vocat, Vincentius vero Malothitem.

1 MEchites est lapis viridis, similis smaragdo in colore, multum est mollis, & valet ad custodiendum infantium cunas, & prohibet à nocivis casibus, secundum Dioscor. Talis est mollities pietatis, & compassionis, quia vere prohibet à noxio casu peccati, & inferni, & infantes, i. homines pios, & humiles custodit. sc. ab omnib. nocumentis. Vel dic, quod hic est, & debet esse bonus prælatus, quia vere ipse debet esse similis smaragdo, i. e. Christo, colore, id est, exterius quantum ad stigmata debet esse mollis per pietatem, viridis per honestatem, & ideo cunabula infantium suorum, id est ecclesiam vel religionem sibi commissam debet illæsam custodire, & à casu etiam peccatorum ipsam suis precibus semper servare, vel etiam à casu temporalis adversitatis. Ideo ipse debet cuilibet dicere illud Hier. 49. *Relinque mihi parvulos, &c. & viduæ in me sperabunt.*

CAP. C.

De Marmore in generali.

1 MArmor est lapis eximius, qui maculis, & coloribus commendatur, & quorum multa sunt genera: alia alba, alia nigra, alia viridia. alia purpurea, quæ non tantum à rupibus exciduntur, verum etiam in locis planis sæpius inveniuntur, ut dicit Isidor. Sic vere boni, & justi diversimode sunt variati, quia alij sunt nigri per humilitatẽ, alij albi per castitatem, alij virides per honestatem, alij purpurei per charitatem, vel per sanguineã martyrij acerbitatem, alij etiam coloris aurei per sapientiæ claritatẽ, alij sunt duri per constantiæ firmitatem, alij molles per clementiæ pietatem, & sic in ædificio domus ecclesiæ, diversimode situantur, quia secund. illud Eccl. 37. *Non omnibus omnia conveniunt*, quia secund. Apost. 1. ad Cor. 12. *Divisiones gratiarum sunt, &c.* Et illi non solũ inveniuntur in rupib. i. in statib. perfectis, & religionibus, imo etiam in locis planis, i. e. in mundo, & in statibus
2 secularibus. Marmor est lapis cæteris lapidibus fortior, & solidior, pulchrior, & lucidior, & etiam frigidior, & ideo exinde fiunt columnæ fortissimæ ad sustinendum ædificia. Fiunt etiam exinde vasa ad continendum, & servandum aromata. Fiunt etiam inde altaria ad celebrandum, tumbæ ad mortuos tangendum, mensæ pulchræ ad convivandum. Et in venis marmorum secundum Isid. inveniuntur multotiens lapides pretioli. Talis est vir perfectus, quia fortis est, & solidus per perseverantiæ longanimitatẽ, & patientiæ vel constantiæ firmitatem, lucidus per scientiæ claritatem, frigidus per castitatem, pulcher per honestatem, & in ejus venis interius sc. in corde debet habere lapides pretiosos, id est virtutum multiplicitatem. Et ideo ex talibus marmoribus, & personis debent construi columnæ ædificij Ecclesiæ, i. e. prælati, qui more columnæ habent ecclesiam sustentare. Eccl. 16. *Columnæ aureæ super bases argenteas, fundamenta æterna super petram solidã.* Nam isti sunt columnæ ad Ecclesiam sustinendum, altaria ad celebrandum sc. Ecclesiastica sacramenta. Isti etiam sunt vasa ad aromata virtutum continendum, tumbæ ad peccatores, & pauperes subditos spiritualiter, & temporaliter tegendum, & defendendum, mensæ ad pauperes reficiendum, quia vere talis debet quilibet vir perfectus, & maxime prælatus esse. Marmor est 3
lapis durus, & frigidus, qui propter sui duritiẽ de facili non sculpitur, nec celatur. Sic multi sunt ita duri per obstinationem, & frigidi per indevotionem, quod non possunt de facili sculpi vel cælati per correctionem Es. 48. *Scivi enim quia durus es tu.* Mar- 4
morei lapides non ferro sed plumbo secantur. Nam propter sui duritiẽ nec calybe, nec ferro, nec serra, nec malleo serrantur aut secantur, sed quod mirum est, per laminam plumbeam mollissimis asseribus inter serram ab artificibus scinduntur, & secantur, secund. Isidor. Sic vere ita sunt quidam duri, & frigidi per obstinationem, & indevotionem, quod non possunt scindi, corrigi sc. vel domari ab ipsis artificibus, & prælatis ferro, aut chalybe, i. duris, & asperis verbis, & correctionibus, & ideo tunc debet adhiberi plumbum molle, i. e dulcis, & benigna monitio, & sic melius scindentur, & corrigentur, quia sæpissime accidit, quod ille qui per austeritatem non corrigitur, per benignitatem facilius emendatur, quia secund. Greg. Pleriq; inter tormenta remanent incorrecti, qui dulci monitione adhibita corriguntur.

CAP. CI.

De Nitro.

NItrum est lapis subalbidus, & lucidus, sali similis in sapore, 1
& valore; virtutem enim habet attractativam, dissolutivam, & consumptivam, & absterSivam, & ideo de eo fiunt medicinæ, & exinde vestium sordes abstergunt, secund. Isidor. lib. 16. cap. 2. Per istud nitrum charissimi, quod est amarum, intelligo pœnitentiam, & correctionem, quæ secund. Apostolum ad Heb. 12. *non videtur in præsenti esse gaudij, sed mœroris.* Quia vere ista est animæ medicina. Namque ista vitia, & peccata dissolvit per contritionem, abstergit per confessionem, consumit per satisfactionem, & sordes vestium, i. maculas malæ exterioris conversationis (quæ per vestes denotatur) eluit atque lavat Lev. 15. *Lavabit vestimenta sua, & mundus erit usque ad vesperam.* Nitrum est vena 2
terræ, quæ licet sit salsa, & amara, tamen multum est medicinalis, est enim levis, & alba, vel rubea, viscositatem consumit, faciẽ clarificat, pediculos de capite tollit, vermes aurium necat, caliginem oculorũ detergit, hydropisim, & paralisim linguæ sanat, venenum mortificat atque fugat, secund. Dioscor. & Pla. talis debet esse prælatus, & quilibet vir perfectus, quia vere debet esse levis per voluntariam paupertatem, albus per castitatem, rubeus per charitatem, mollis per pietatem, salsus, & amarus per correctionis austeritatem, & sic erit aliis medicinalis per doctrinæ, & vitæ sanctitatem. Nam bonus prælatus caliginem ignorantiæ tollit, quia scilicet subditos instruit, prædicando paralysim pigritiæ, & hydropisim avaritiæ tollit, & pediculos, i. e. malos affectus de capite intentionis aufert, vermes aurium, i. e. adulatores exterminat, viscositatem carnalitatis, & luxuriæ eliminat, & abstergit. Vel expone de contritione vel correctione, quæ licet amara, tamen medicinalis est, quia faciem conscientiæ mundificat, pediculos malarum affectionum necat, viscositatem luxuriæ consumit, hydropisim avaritiæ tollit, & paralysim linguæ, id est, verecundiam confitendi sanat. Vel expone de memoria mortis, vel de correctione Jer. 2. *Si laveris te nitro, & multiplicaveris.* Nitrum de aqua maris in Ægypto calore solis coagulatur, 3
sicut, & sal, Et est nitrum album, leve, & tenerum, mundificativum, & medicinale. Si vere aqua maris, i. e. vir amarus, & peccator quando calore tribulationum siccatur, & solis Christi influentia, & inspiratione tangitur, tunc convertitur in nitrum, i. e. in virum perfectum, & justum, & fit albus per castitatem, levis per paupertatem, tener per pietatem, amarus per contritionem, sordium, & peccatorum mundificativus per prædicationem, & sic fit alijs medicina, per suam bonam doctrinam, & conversa-

versationem, sicut omnia patent in Paulo, quia *altissimus de terra creavit medicinam, &c.* Ecclesiast. 48.

Cap. CII.

De lapide Noseth, seu Nose secundum Vincentium, seu alias Botrace, quē albert. Nisum vocat, ut est in horto sanitatis. Nec aliam esse putem hanc gemmam, Batrachitam, de quo Plin. 37. cap. 10.

1 NOseth, id est, capraldina, lapis est subalbidus vel varius, qui in bufonis capite reperitur, et exinde extrahitur, et forti vino mundificatur, & in eo quandoque forma bufonis, & figura apparet, & valet contra venenum, qui si venenum præsens fuerit, iste lapis (& maxime varius) manum tangentis adurit, secundum Dioscor. Buffo est diabolus, cujus corpus est invidus, lapis hic est homo, qui pro certo in corpore buffonis diaboli, i. in statu peccati, vel in amore mundi multotiens invenitur, sed quando exinde extrahitur, & ad pœnitentiam vel religionem convertitur per prædicationem, vel Dei inspirationem, & à veneno peccatorum mundificatur per confessionem, tunc vere efficitur optimus contra venenum peccatorem, quia sicut dicitur ad Rom. 5. ubi abundavit delictum, ibi superabundavit & gratia. In ipso tamen semper debet apparere forma buffonis, id est, cognitio, & recordatio sui mali status præcedentis, per amaram contritionem. *Recordamini prioris seculi.* Esa. 46. Vel dic, quod multi licet de buffone, i. est, de mundo extrahantur, & ad religionem convertantur, ipsi tamen semper repræsentant per suam malam conversationem formam buffonis, i. e. vitam, & apparentiam secularem, sicut patet de multis religiosis, & clericis, qui sunt mercatores, & usurarij, ita quod in ipsis primæ conversationis signa semper apparent.

Cap. CIII.

De Onyce lapide.

1 ONychius lapis est rubeus vel niger, semper tamen est Zonis candidis circumcinctus, ut dicit Isidor. Sic vere sive simus nigri per pœnitentiam, & humilitatem, sive rubei per fervorem, & charitatem, tamen semper debemus esse cincti Zona
2 candida castitatis. *Zonam habet auream super renes.* Apoc. 1. Onychinus secund. Dioscor. multas habet malas conditiones, quia in portante se excitat tristitiam, & timorem, nutrit iracundiam, & furorem, generat discordiam, & lites, & de ore infantium facit cadere superfluam salivam. Talis est mundana prosperitas, quia vere ad literam hæc excitat tristitiam, & timorem, semper enim timet dives, quod sua sibi pecunia subtrahatur. Eccl. 5. *Saturitas divitis non sinit eum dormire.* Exemplum de Cain, qui in tempore possessionis semper habuit caput tremulum. Salivam etiam malorum verborum, & impudicorum facit emitti, sc. ab infantibus, id est, ab immundis luxuriosis, Matt. 21. *Quotiens apprehendit eum allidit eum, & spumat, & stridet,* Luc. 9. Marc. 9. Et sicut ad oculum videtur, ista generat discordias & lites, quia propter talem possessionem, & mundi prosperitatem, omnes mundanorum discordiæ generantur. Figura Gen. 13. ubi Loth, & Abraham nequibant habitare communiter, *eo quod esset possessio eorum nimia.* Vel per onychinum, qui est ardentis coloris, intelligo amorem mundanum, & dic omnia sicut supra. Vel dic, quod onychinus, qui erat unus de lapidibus in veste Aaron, significat considerationem mortis, judicij, & inferni, quæ revera timorem, & mœrorem inducit, tristitiam, & dolorem de peccatis generat per contritionem, & spumam peccatorum facit de ore emitti per confessionem, & Aaron, id est, quilibet Ecclesiasticus vel sacerdos semper debet istum lapidem scil. considerationem in seipso portare, dicens cum Psal. 54. *Timor, & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Et iste lapis dicitur niger per mortis consi-
3 deratæ pallorem, rubeus per ignis inferni considerati ardorem. Onychinus naturæ specularis est politæ, & ideo more speculi imagines repræsentat, obscure tamen, ut dicit Discor. Talis est scientia secularis, quia vere licet repræsentet imagines, i. e. rerum veritatem, non tamen dilucide neque plane, sed involute, & obscure, & ista lites & iras suscitat. Unde 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate.*

Cap. CIV.

De Orite lapide, quem Plin. à quibusdam, & Styritem vocare dicit, lib. 37. c. 10.

1 ORites est lapis niger, vel viridis, vel varius, cujus substantia est quasi ferrum, gestatusque custodit à morsibus reptilium, & mulierem se portantem prohibet imprægnari, & si imprægnata fuerit, faciet abortivum. Talis est malus prælatus, vel princeps, quia est niger per malam conversationem, varius per falsitatem, & cavillationem, ferreus per indevotionem, crudelitatem, & obstinationem. Iste enim subditos suos supra quos portatur, & quibus præest, licet eos servet à reptilium, i. e. raptorum aliorum morsibus, & rapinis, tamen quia ipse eos rodit, & devorat per rapinam, ideo prohibet ne imprægnetur per divitias, imo si sint prægnantes, i. e. pleni, & divites, ipsos facit abortire, & fructum divitiarum perdere, et exire, quia *regnantibus impiis ruina hominum.* Prov. 28. ipsi enim servant eos ab aliis, ut eos soli rodant. Vel dic, quod hic lapis est peccatum mortale, quod non sinit animam imprægnari gratia, & virtute, imo fœtum bonæ voluntatis, & comparationis necat, interficit, & occidit. Vel expone de sentatione.

Cap. CV.

De Optalio lapide, quem Plin. lib. 37. cap. 6. Opalum vocat.

1 OPtalius est gemma diversarum gemmarum coloribus fulgens. Nam in ea carbunculi ignis, purpura amethysti, viriditas smaragdi, & singuli colores sub quadam diversitate splendent, & quot colores tot creditur habere virtutes, secundum Isidorum. Sic vere vir perfectus debet habere colores, id est, apparentias, & imitationes diversorum lapidum, & sanctorum. Nam hic debet habere ignem ferventis charitatis, purpuram ridentis alacritatis, viroremi fulgentis honestatis, qui sc. visum recreat, et confortat, & quot habet colores apparentiæ, & conversationis exterius, tot debet habere valores, et virtutes sanctitatis, et existentiæ interius. Ista patent in B. Martino, qui in statu militari fuit purpureus, et affabilis, et gratiosus, in statu claustrali fuit igneus, et charitativus, in statu pontificali fuit honestus, viridis, et delectabilis. Ezech. 16 *Vestivi te multis coloribus.* Optalius oculos se gestantis acuit, et clarificat, sed oculos circumstantium obnubilat, et obfuscat, in tantum quod nec percipiunt, nec audiunt vel vident, quæ circa se fiunt, et ideo secundum Lapidarium asseritur, furtis tutissimus est patronus. Talis scientia mundana, quæ vere licet acuat oculos, & intellectus eorum, qui eam habent, tamen oculos eorum, qui eam non habent, scilicet simplicium obnubilat, & obfuscat. Nam isti fures callidissimi, qui istum lapidem habēt, sc. scientiam mundanam, ita incantant, et obnubilant suos pauperes vicinos, et alios circumstantes, suis scilicet fallaciis, et cautelis, quod pro certo ipsi nesciunt, quid circa se agatur, scilicet negotiis quæ tractantur, et ideo iste lapis, id est, ista scientia, tutissimus est patronus ipsis furibus, i. fallacibus, et iniquis, quia scilicet mediante ea faciunt de aliis quicquid volunt, quia et principes, et alios ducunt ad suæ beneplacitum voluntatis ad Rom. 16. *Per dulces enim sermones decipiunt mentes innocentium.*

Cap. XVI.

De Petra in generali.

1 PEtra dicitur solida latine, et dicitur petra, quasi penetrans pedes, lapis quasi lædens pedem; silex dicitur ab exiliendo ignem quando percutitur, saxum etiam dicitur, eo quod de rupibus exciditur. Talis debet esse vir perfectus, quia vere debet esse solidus per constantiæ firmitatem, et pedes affectuum suorum debet penetrare per discussionem, et lædere per eorum restrictionem, et ex eo debet egredi ignis, sc. divini amoris, quando sc. percutitur per tribulationem. *Ex eis egredietur ignis in omnem domum Israel.* Ezech. 5. Silex est lapis durus, et frigidus, et tamen quando ferro vel alio lapide percutitur, ignis exinde videtur egredi vel exire, quia propter duorum corporum collisionem, aer intermedius inflammatur, secundum Isidor. Sic vere licet homo sit frigidus per indevotionem, et durus per obstinationem,

tamen

tamen quando Deus eum percutit, scilicet interius per inspirationem, exterius per tribulationem; tunc ignis divini amoris in eo generatur. *Ignem veni mittere in terram.* Luc. 12. Vel dic, quando ferrum, & lapis, id est, duo mali principes, & tyranni colliduntur invicem, scil. propter terras, & tributa, tunc vere exinde generatur ignis rapinæ, & crudelitatis, ex quo & per quem aer intermedius, id est, sui propinqui subditi, & vicini comburuntur & igniuntur, & per rapinam, & excoriationem penitus devastantur, quia vere guerræ tyrannorum semper sustin præjudicium aliorum. *Egrediatur ignis de Rhãno, & devoret cedros Libani.* Judic 9.

3 Vel dic de impatientibus sicut supra de calculo. Lapis fit ex terra, quæ per fortem conglutinationẽ propter siccitatem, &c. Item

4 lapis ex luto viscoso, &c. sicut supra de argilla. Lapis igitur fit ex terra, quæ per fortem conglutinationem, & commixtionem humoris convertitur in lapidem, qui ex diversitate terræ diversorum colorum recipit qualitatem. Sic vere quando in aliquo est terra, i. memotia suæ terrestreitatis, & mortis, & humor, i. gratia, & devotio, tunc vere in eo generatur lapis, i. constantia, & per-

5 fectio. Secund. Arist. Aliquando fit lapis ex aqua. Nam aliqua sunt loca, & aliquæ venæ terræ, in quibus propter quandam vim mineralem aquæ ibi cadentes, statim in lapidem convertuntur. Chriffimi, per ista loca intelligo societatem, quia licet homo sit aqua, i. vir mollis, & fluxibilis ad peccata, tamen quando cadit super bonam venam terræ, i. quando frequentat bonam bonorum societatem, tunc eorum virtute, doctrina, & exemplo efficitur lapis, ut sc. fortis, & constans, & perfectus. Job. 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ.* Vel expone econtra, quod quando aqua, i. bona persona fluida, & pia frequentat loca terræ, i. mundi divitias, & bona terrena, vel etiam malas terrenorum societates, tunc efficitur lapis, quia sc. fit durus, per obstinationem, siccus per incompassionem, frigidus per indevotionem, durus per parcitatem, duritiam, & crudelitatem. *Cor ejus indurabitur quasi*

6 *lapis.* Job. 41. Inter lapides, quidam sunt raræ compositionis, quidam fortis, solidæ, & duræ, & hoc est, quia quidam generantur tardius, quidam facilius, & hoc secundum fortitudinem agentis, & debilitatem resistentis. Sic inter homines quidam sunt debiles, & faciles ad peccandum, quidam fortes ad resistendum quidam faciliter convertuntur, & generantur ad pœnitentiam, quidam autem difficiliter, & hoc totum dependet à qualitate agentis virtutis, id est, à divina gratia influente, vel prædicatore docente, & à resistentia materiæ, id est, ab obedientia audien-

7 tis, &c. Lapides diversificantur in virtute, colore, secundum commixtionem interiorum qualitatum, & inde est, quod quidã sunt virtuosi, alij non, quidam colorati, alij non. Inter coloratos etiam quidam rubei sunt, alij nigri, alij splendidi, & cætera hujusmodi. Sic vere homines variantur, & disponuntur, secundum qualitatem interiorem, sc. affectuum, cogitationum, & volitionum, & quantum ad virtutem operationis, & quantum ad colorem conversationis, quia *cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono, sive in malo.* Eccl. 13. Et ideo quidam sunt boni, & colorati per virtutem, & honestatem, alij non. Inter bonos etiam quidam sunt rubei per charitatem, albi per castitatem, alij nigri per pœnitentiam, & humilitatem, alij lucidi per sapientiam, & honestatem, & cætera hujusmodi, qui secundum Apost. 1. ad cor. 15.

8 *Stella differt à stella in claritate.* Et 1. ad Cor. 7. *Vnusquisq; enim proprium habet donum.* Virtus cælestis influens in terram, aliquando ibidem lapidem generat, & tanto nobiliorem, & meliorem, quãto ibi invenit materiam aptiorem, & minus suæ influentiæ resistentem. Et ideo quidam lapides pretiosi secundum naturam planetarum, & stellarum, se repræsentant, & disponunt, sicut dicitur de Topazio, qui sentit cursum lunæ, secund. Alb. & Bas. Sic vere in terra, i. e. in homine terreno, & peccatore aliquando influit virtus cœlestis, i. divina gratia, & orationes stellarum, id est. sanctorum, & tunc ibi generatur lapis pretiosus, quia scil. ipse efficitur bonus, justus, & virtuosus, & tanto melior, quanto melius disponitur per bona opera, & quanto minus resistit virtuti, & gratiæ spiritus sancti contra illos, quib. dicitur Actuum 7. *Dura cervice, & incircumcisis cordibus, & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis.* Et ideo tales lapides viri justi, & ad bonum conversi, semper debent sequi naturam planetarum, i. e. Christi, & sanctorum, hoc est dictum, quod semper se debent conformare eorum operibus, & exemplis. Math. 8. *Magister sequar te quocunq; ieris.* Vel dic, quod cœlum est prælatus, terra malus subditus, planetæ boni sunt, & justi viri, quorum sc. influentia, doctrina, exemplis, correctione, & oratione terrenus peccator efficitur aliquando pretiosus, & ideo conversationi sedebet talium conformare, &c. sicut supra. Lapis igitur naturæ est frigidæ, & siccæ, solidæ, duræ, & compactæ, gravis, & ponderosæ, & ideo centrum petit, & terram comprimit, & coarctat. Sic vere viri mali sunt frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, ponderosi per pigritiam, & trepiditatem, solidi per obstinationem, duri per crudelitatem, & parcitatem, & ideo ad terram, i. ad amorem terrenorum semper descendunt, & defluũt per cupiditatem. Vel expone in bono, quod lapides sunt viri perfecti, quia frigidi sunt per castitatem, sicci per pœnitentiæ austeritatem, pondetosi per maturitatem, solidi, & duri per constantiæ firmitatem, & terram petunt per humilitatem. Exod. 15. *Descenderunt in profundum quasi lapis.* Petræ etiam secundum Ambros. dicuntur ossa terræ, quia sc. more ossium terram sustentant, & comprimunt, ne sua nimia siccitate defluat, & solvatur, ideo secundum Ambros. quod ossa faciunt in corpore hoc petræ faciunt in terra. Chariffimi, per terram fœcundam intelligo animam viri justi, quæ gratiis, & virtutibus est fœcunda, per petram autem quæ dicitur à penetrando, vel per lapidem, qui dicitur à lædendo pedem, intelligo mundi tribulationes, quæ nos penetrant atque lædunt. Sed pro certo isti possunt dici ossa terræ, quia vere terram, i. animam sustinent, ne scil. propter siccitatem indevotionis dissolvatur, & dissipetur per vitia, & peccata. Constat enim quod per tribulationem multi arcentur à malo. Psal. *Imple facies eorum ignominia, & quærunt nomen tuum Domine.* Et sicut lapides terram percutiunt, comprimunt, compungunt, sic mundi tribulationes nos percutiunt, atque premunt, & nos faciunt compactos, & fortes, *Multæ enim tribulationes justorum.* Psa. 33. Item per terram intelligo peccatores, qui lapidibus æternæ, & temporalis tribulationis lædunter, percutiuntur, & premuntur. *Et dabo lapides pragrandes,* &c. Ezech. 13. Et ideo de Gog. dicitur Ezech. 38. *Igne, & peste judicabo eum, & lapidibus immensis.* Et sicut lapis quanto plus elongatur à terra, tanto rediens ipsam magis ferit; sic æterna tribulatio vel sententia judicis quanto plus à terra, id est, à peccatore videtur esse longe, tanto eos acrius vulnerabit, quia *Modo patienter expectat Deus, nolens aliquem perire.* 2. Petr. 3. Vel dic, quod petræ sunt viri justi, & perfecti, prædicatores, prælati, qui more ossium terram, id est, Ecclesiam sustinent, & supportant. Petra aquâ superfusa non dissolvitur, veruntamen si aquâ

12 guttando, & stillando, perseveraverit, paulatim consumitur, & cavatur, ut dicit Greg. Sic viri constantes, & perfecti non dissolvuntur per aquam mundanæ prosperitatis, licet in ea sint abluti; veruntamen si ibidem perseveravetint, paulatim consu-

13 muntur, & deteriorantur, quia *lapides excavant aquæ, alluvione paulatim terra consumitur* Job 14. Vel expone de doctrina sicut de prædicatore. §. Gutta. Lapides cadentes in vino extincti vinum corrumpunt, & in acetum convertunt. Sic vere clerici, & prælati, quando efficiuntur cadentes per luxuriæ, & avaritiæ ardorem, & extinguuntur per vitia, & peccata, tunc vinum, i. e. alios subditos vel seculares per mala sua exempla destruunt, & cor-

14 rumpunt. Lapis quanto à terra alius, & longius separatur, projicitur, & levatur, tanto rediens ad terram, in eam fortius se infigit, & eidem profundius copulatur. Sic vere peccator lapideus quanto à terra, id est, à Deo (qui est suum fundamentum, principium, & origo) magis elongatur per peccatum, quando tandem redit, & convertitur per pœnitentiam ad eundem, tanto ei fortius per charitatem, & amorem conjungitur, & adhæret, sicut patet in Paulo, & Magdalena. Ad Rom. 5. *Vbi abundavit delictum, ibi superabundavit, & gratia.* Vel dic, quod terra significat terrenas divitias, quas quanto quis plus contemnit, quando est bonus, & perfectus, tanto dum est peccator, ad eas per avaritiam convertitur ardentius, & ipsas quærit, sicut patet de multis religiosis, Deum timentibus, & temporalibus elongatis, qui quando fiunt prælati vel divites, præ cæteris sunt avari, &c. In lapide invenitur multiplex utilitas. Sunt enim utiles in ædificiis con- 14
struendis, in plateis sternendis, pro pontibus faciendis, pro hostibus expugnandis, pro lupis, & bestijs effugandis, pro thesauris regum ampliandis, pro castris, & civitatibus muniendis, & etiam pro infirmitatibus sanandis. Talis naturæ sunt bona opera vel virtutis, quia vere per eas cælestis ædificij mansionem nobis construimus, plateas animæ, i. ipsam cõscientiam sternimus, pontem bonorum meritorum ad transeundum in cœlum facimus, hostes nostros, scilicet mundum, carnem, & diabolum per eas impugnamus, & lupos, & bestias, i. e. tribulationes, & tentationes per eas effugamus, castrum nostræ conscientiæ munimus,

& thesaurum cordis nostri ex iis ditamus: & etiam amplius exinde animam sanamus, & peccatorum infirmitates curamus. Ideo de anima canitur. *Fundabo te in saphiris, & ponam portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.* Esa. 15 54. & Apoc. 21. Licet lapides sint vilis, & rudis naturæ, tamen ad usus hominum utiles sunt, & ad construenda ædificia specialiter sunt dicati. Sic licet boni, & humiles in mundo isto sunt pauperes, et viles, et nullius appretiationis, tamen apud Deum utiles reputantur pro ædificiis ecclesiæ, & militantis, et triumphantis congrue fabricandis. Vel dic de peccatoribus, quod licet sint viles, et mali, bonis tamen sunt utiles quo ad multa, quia *omnia bonis in bona convertuntur.* Eccles. 39. Lapides igitur primo de mine- 16 ra extrahuntur, et extracti quadrantur, et multis ictibus poliuntur, deinde ordinarie in ædificio collocantur, majores minoribus supponuntur, mediante cemento invicem colligantur, et deinde variis coloribus picturantur. Sic vere charissimi adhoc, quod ædificium paradisi construatur, necesse est, quod primo lapides, id est, peccatores de minera, i.e. de amore mundi, & statu peccati extrahantur, et convertantur, deinde ictibus tribulationum, & pœnitentiæ in hac vita sculpantur, & per virtutes, et perfectiones cælentur, et quadrentur, et sic post mortem in ædificio cœlestis Hierusalem ordinarie, scilicet quilibet secund. proprium meritum locabuntur, & cemento indissolubilis charitatis invicem ligabuntur, et picturis, i, variis dotibus, et corporis, & animæ depingentur. Ideo de ista civitate canitur. Tunsionibus, & pressuris expoliti lapides suis coaptantur in locis, &c. In hymno. Nam *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Actuum 14. Vel dic, quod in ecclesia vel religione illi, qui primo extracti sunt de amore mundi, et per pœnitentiam politi, debent poni, et ordinari scil. in officiis, et dignitatibus uniuscujusque secundum meritum, et virtutem, et cemento charitatis debent uniri, ut nunquam per lites, et discordias dividantur, & picturis bonæ conversationis debent esse colorati, et illi qui sunt majores scilicet in gratiis, et virtutibus, officiis, & dignitatibus, debent esse aliis inferiores sc. per humilitatem, quia *quanto major es, humiliate in omnibus*, Eccl. 3.

Cap. CVII.

De Marmore pario.

2 PArius, est genus marmoris, secundum Isidorum, candidum, secundum glo. Hester. 1. & ideo in Regum ædificiis habet locum. Talis est virtus castitatis, quia candorem continet puritatis, et ideo in ædificio regio Christi præcipuum habet locum, sc. in paradiso, vel in anima. Figura Hester. 1. ubi dicitur, quod *in convivio regis Assueri & in palatio suo erat lapis parius.* Sic in æterno Christi convivio castitas, vel persona casta.

Cap CVIII.

De Prasio lapide.

3 PRasius est lapis viridis sicut porrum, et quandoque invenitur cum guttis sanguineis, et candidis, et ideo propter virorem visum habet confortare. In Lapidario autem dicitur: Utile nil præfert, nisi quod viret, et decet aurum, Iste lapis significat honestatem, quæ in conspectu aliorum viret, et ridet per speciositatem, et maxime quando ibi resultant guttæ candidæ castitatis, et guttæ sanguineæ charitatis, quia tunc visum aliorum confortat, et delectat., quia *delectabile est oculis videre lumen.* Eccl. 11. Et ideo aurum, id est, personam justam, sapientem decet habere talem lapidem, sc. honestatem.

Cap. CIX.

De Pyrite lapide.

4 PYrites est lapis colore, et quasi valore igneus, et fulmineus, quia si quis ei approximat, ignem statim scintillans emittit. Et hoc dicitur in Lapidario: *Tangi vult leviter, blande & manu retineri.* Nam pressus nimium digitos tangentis adurit. Tales sunt impatientes et iracundi, quia vere naturam habent fulminis seu ignis, scilicet ad alios devorandum, et diffamandum. Nam si aliquis eis applicet ignem, hoc est dictum, si eis det aliquis occasionem irascendi, statim pro certo emittunt scintillas, id est, verba, & opera iracundia inflammata. Eccl. 20. *Apertio oris ejus inflammatio.* Et ideo oportet, quod tales tangantur blande, & leniter, quod sc. supportentur, & sustineantur, et eis blandiantur, quia si dure tangerentur vel corrigerentur, statim tangentem, arguentem sc. vel improperantem comburerent diffamando, & per verba vel opera invadendo Eccl. 9. *Colloquium enim ejus quasi ignis exardescit.* Et ideo bene docet sapiens Eccles. 8. *Ne incendas carbones peccatorum, arguens eos.*

Cap. CX.

De Pionice.

Lapis hic apud Vincentium Peanites dicitur, & allegat Arnoldum, & Lapidarium, Plinio vero in Solino Peanides.

1 PIonices est lapis, qui dicitur esse fœminei sexus. Nam certo tempore concipit, & parit consimilem lapidem, & confert prægnantib. secund. Dioscor. Talis est pro certo beata virgo, quæ cum sit fœminei sexus, sine tamē adjunctione seminis virilis, certo tempore sc. præfinito à patre, alium lapidem pretiosum, scil. Christum Dei filium peperit, & concepit, quia; *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Esa. 7. Et ideo prægnantibus dicitur valere, sc. suis piis orationibus, & devotionibus eas in partu, & in aliis periculis adjuvando, Es. 66. *Nunquid ego non pariam, qui alios parere facio?* quasi diceret, sic. Vel dic, quod iste lapis est bonus prædicator, qui sc. debet esse fœmineus per pietatem, & alios lapides, viros justos debet generare, & producere, sc. ad charitatis vel fidei unitatem suis doctrinis, & exemplis 1. ad Cor. 4. *Per Evangelium ego vos genui.* Et ad Gal. 4. *Quos iterum parturio.* Et ideo talis est utilis prægnantibus, id est, qui bonum propositum conceperunt, quia sc. utile est talibus audire prædicationem.

Cap. CXI.

De Panthero lapide.

Pantherus dicitur hic lapis, apud Vincentium ex Lapidario, & ex libro de natura rerum Panthera. Et forsitan lapis hic est quem Plin. lib. 37. c. 11. à colore pellis Panthera pardalium vocat, nisi forte Panthera legatur, quem idem ex omnibus bene coloribus dicit constare.

1 PAntheron est lapis multorū colorum. Nam niger, & rubeus, viridis, pallensq; videtur, purpureus, roseus, & hic si in omni solis inspiciatur, hominem illa die facit invictum, secund. lapidarium. Talis est Christus vel beata virgo, quia vere in ea resultant omnes colores virtutum, & perfectionum. Est enim in ea rubor charitatis, pallor honestatis, viror castitatis, purpura patientiæ, & infirmitatis, & rosa etiam fragrantiæ, & famositatis. Et ideo si mane ad literam per orationem, & devotionem consideretur, & requiratur hominem pro certo facit audacem ad bonum aggrediendum, & invictum scilicet à mundi tribulationibus, & tentationibus, unde Bern. Taceat tuas misericordias beata virgo, qui te fideliter invocatam, in suis necessitatibus non senserit adjutricem. Vel potest exponi de quolibet sancto, & per purpuram intellige martyrium, si sit martyr.

Cap. CXII.

De Plumbo.

1 PLumbum in terra invenitur, & est primo quædam terra nigra, & calculosa, quæ per decoctionem purgatur, & in plumbi substantiam transmutatur. Sic vere multi qui in principio sunt terra, quantum ad vitia, & peccata nigri per malam conversationem, quando decoquuntur in fornace tribulationis, efficiuntur plumbum. i. e. viri justi, molles, & teneri per pietatem, & ponderosi per maturitatem Job. 28. *Ferrum de terra tollitur.* In locis ubi effoditur aurum, inveniuntur quidam lapilli cum mina auri, quæ cum in fornace flagrant, tunc mina in aurū, lapides vero in plumbum penitus dissolvuntur, & sic plumbum, & aurum ab eisdem locis, & mineris extrahuntur, secund. Isidor. Iste locus est mundus, ubi pro certo invenitur minera auri, & plumbi, i. e. perfectorum, & imperfectorum congregatio, quia in eadem societate semper sunt boni, & mali, nec etiam alter ab altero distin-

distinguitur, nisi quando isti ponuntur in fornace tribulationis vel religionis, quia tunc incipiunt ab invicem distingui. Nam boni convertuntur in aurum, quia scilicet in tribulatione efficiuntur aurei, et rutilantes per bona exempla, mali autem fiunt plumbum et plumbei, scilicet ponderosi per avaritiam, nigri per malam conversationem, tingentes et maculantes se contingentes per mali exempli dationem. Idem enim *fons emanat dulcem & amaram aquam.* Iacob. 3. Quandoque de eadem minera conflatur album plumbum et argentum, et plumbum nigrum. Nam quando terra illa in fornacem mittitur, tunc primo exit plumbum nigrum, ut dicit Isid. Fornax est religio. Illa terra ergo quæ in illa fornace ponitur, id est, illi qui de mundo ad religionem convertuntur, diversimode finiuntur, quia quidam fiunt plumbum album per castitatem, alij argentum per eloquentiæ, & scientiæ sonoritatem, alij autem fiunt plumbum nigrum, quod scilic. inficit tangentem, per malæ suæ conversationis fœditatem, sicut sunt luxuriosi. Ezech. 22. *Omnes isti æs, & stannum & plumbum in medio fornacis consumpti sunt.* Plumbum vel æs in India non invenitur, sed margaritis & auro India est referta, secundum Isidor. Sic vere in India, id est, in paradiso non invenitur plumbum, id est, inficientes & insolentes, æs, i. e. viri clamosi & impatientes, sed aurum & argentum & gemmæ, i. e. viri perfecti & rutilantes. Vel expone de religione vel de ecclesia, ubi tales non debent inveniri. Es. 25. Non erit ibi leo, vel mala bestia. Plumbum & ferrum licet sint vilia inter metalla, tamen multis usibus sunt utilia, & ad opem laboriosa opportuna, secundum Isidor. Sic vere mundi pauperes licet viles reputentur inter alios, tamen ad usum reipublicæ sunt multum utiles: *Quæ inhonesta sunt membra, utilitatem habent* 1. ad Cor. 12. Secundum Aristot, sulphur grossum & fœtidum, & argentum vivum, & impurum, sunt materia plumbi, & ideo propter suæ materiæ grossam impuritatem, plumbum est grossum, & nigrum fœculentum & impurum, et contingentem maculat atque fœdat, quæ impuritas licet possit à plumbo ablui, nunquam tamen potest ab eo penitus amoveri. Sulphur istud significat carnem corruptam, argentum istud significat sanguinem menstrualem. Quia ergo plumbum, id est, homo componitur ex came, et sanguine fœtidis et impuris, idcirco pro certo habet in se fœditatem peccati originalis, et vilitatem naturæ, et obscuritatem ignorantiæ, et propter suam originalem fœditatem, illa quæ eum tangit scilicet anima, quæ ei unitur, inficitur et fœdatur, quia per corruptionem carnis, anima contrahit originale. Et licet plumbum istud possit lavari, sc. in baptismo à fœditate originalis, quantum ad culpam, nunquam tamen penitus potest auferri, quantum ad pœnam, quia semper remanet pondus, id est, pronitas ad peccandum, et concupiscentia carnalis, et obscuritas ignorantiæ. Hier. 2. *Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es.* Vel dic; quod illi qui ex sulphure, et argento vivo, i.e. ex malis parentibus generantur, sunt plumbum, fœdi sc. et infecti per malam conversationem, et hoc totum procedit à fœditate materiæ suæ, id est, parentum suorum, qui scilicet eos non bene correxerunt, nec instruxerunt. *In filiis suis cognoscitur vir.* Eccl. 11, unde Actuum 7. *Quales patres vestri, ita & vos.* Licet sulphur, et argentum vivum sint fœtida et venenosa, propter excessum caliditatis, sunt tamen secund. Aristot. materia omnium metallorum, quæ sunt virtuosa et pretiosa: Sic vere licet aliqui seculares sint venenosi per diversa vitia et peccata, ita quod recte possunt dici sulphur, propter fœtorem infamiæ, argentum vivum, propter ardorem avaritiæ; ex istis tamen quandoque generantur metalla, id est, boni filij virtuosi et perfecti, qui sunt aurei per rutilantem charitatem, argentei per candidam castitatem, ferrei per firmitatem, plumbei per humilitatē, etc. Exemplum de justissimo Ezechia, qui fuit filius perversissimi Achab. 4. Reg. 18. Et sic de talibus potest dici illud Eccl. 7. *Melior est finis orationis quam principium.* Plumbum est metallum grossum et obscurum et ponderosum, fœdum, et maculans se tangentem; unde nunquam sic lavari potest, vel artificialiter dealbari, quin semper sit aptum tangentem maculare. Talis est recte peccator, quia ipse est grossus per superbiam et vanitatem, compactus per avaritiam et tenacitatem; obscurus per ignorantiam et ruditatem, ponderosus per malam consuetudinem, per pigritiam et tepiditatem, fœdus et fœdans per luxuriam et carnalitatem. Nam per malam vitam & conversationem, & per mala sua exempla alios contingentes, socios scilicet & vicinos fœdat, et inficit et corrumpit, et maxime vir luxuriosus, quia *quicquid tetigerit immundus, immundum faciet.* Num. 19. Licet etiam dealbetur per exteriorem conversationem ita quod videatur esse argentum, id est, vir justus per suam hypocrisim, & palliationem, manet tamen semper plumbum, id est, peccator & iniquus, & malæ interius intunt ei qualitates, id est, affectiones, & sic alios est semper aptus corrumpere per exemplum. Fac §. de hypocrisi, & dic quod plumbum artificialiter aliquando fit album sicut argentum, sed tamen non debuit propter hoc esse plumbum, quia semper in eo dominantur plumbeæ qualitates. Expone. Secundum Hermetem in Alchymia sua, si plumbum super acetum suspenderis, condemnat eum, quia per acumen aceti plumbum suspensum corrumpitur & penetratur, & in album pulverem dissolvitur & mutatur, & sic efficitur color, qui cerussa publice nuncupatur. Plumbum quod est compactum & maculat contingentem, significat peccatorem, qui est tenax, & compactus per avaritiæ parcitatem, & obstinationis soliditatem, & alios maculat per malæ conversationis fœditatem: per acetum autem asperum intelligo amaram mortis memoriam, inferni vel judicij. Nam si homo plumbeus & peccator suspendatur per cogitationem, & frequentem meditationem super acetum, id est, super memoriam suæ mortis, statim pro certo dissolvetur per contritionem, pulverizabitur per humilitatem, hoc est dictum, quod se pulverem reputabit, & dealbatur per bonam conversationem, & castitatem, & sic efficietur color, & coloratus per honestatem. *Accede ergo huc, & intinge buccellam tuam in aceto,* Ruth. 2. Vel per acetum intelligo memoriam passionis Christi, & sui aceti, potati &c. per omnia sicut supra. Item idem. Si acetum super plumbum fuderis, perdet virtutem suam. Sic vere si acetum, id est, amaram correctionem vel prædicationem fuderis super plumbum, id est, super incorrigibiles prædicatores, perdit virtutem suam, quia scilicet tales nec corriguntur nec emendantur, & sic in vanum, & pro nihilo arguuntur. *Perversi enim difficile corriguntur.* Eccles. 1. Licet plumbum sit nigrum, vel vilis coloris, quandoque tamen per ignem moderatum in vermiculum seu colorem rubeum transmutatur. Si autem ignis fortis nimis perseveraverit, tunc totaliter destruitur, & in terram & in cinerem, & suam materiam primitivam convertitur atque redit. Ignis est aspera correctio, quia vere licet homo sit plumbeus, & peccator, nigri coloris, malæ conversationis, tamen virtute ignis correctionis, & tribulationis efficitur pulcher & rubeus, coloratur scilicet & charitativus. Veruntamen si ignis iste nimis duraverit, si scilicet tribulatio vel correctio excesserit, tunc corrumpitur & destruitur per desperationem, & in primam materiam, id est, personam vilem, & peccatricem iterum commutatur, unde Hier. 6. *Frustra sufflavit conflator, ignis consumptum est plumbum.* Sicut enim prodest homini correctio temperata, ita ei nocet si fuerit excessiva. Vel dic, quod homo naturaliter vilis, & de vili semine natus, virtute tamen ignis, & coloris naturaliter efficitur rubeus, & pulcher scilicet juventute, sed quotidie per istum desiccatur corpus, & tandem per mortem in suam pristinam materiam, scilicet in terram & cinerem transmutatur. Gen. 3. *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Argentum in fornace à consumptione servatur, quando sibi plumbum adjungitur, & ideo artifices argento purgando plumbum jungunt, & sic plumbum ab igne consumitur, & argentum illæsum permanet, & purgatur. Argentum est anima, plumbum quod ponderat, est peccatum, quod in tantum ponderat, quod facit descendere in infernum. Argentum igitur, id est, homo qui in fornace tribulationis, & pœnitentiæ est purgandus, & vitijs, & peccatis, ne forte ab isto igne lædatur & gravetur, adjungat secum plumbum, id est, pondus & gravitatem suorum peccatorum, consideret in quantum deliquit, & tunc vere ista fornax non lædet eum nec gravabit, imo patienter omnia sustinebit, & dicet cum Iob 33. *Peccavi, & vere deliqui, & ut earum dignus, non recepi.* & Mich. 7. *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei.* Ipsum tamen plumbum, id est, sua vitia, & peccata destruentur & consumentur, & ipse per pœnitentiam purgabitur & emundabitur. Vel dic, quod plumbum est peccator, argentum est justus, qui quando in fornace tribulationis & tentationis ponuntur, malus ibi consumitur, per impatientiam & desperationem, justus autem ibi purgatur per patientiam & virtutem, & corrigitur & emendatur. Vel dic, quod plumbum molle, et tenerum est vir pius, et compatiens, qui pro certo sæpe se exponit igni tribulationis, ut argentum, i. e. viri boni, et justi non lædantur,

tur, & maxime bonus prælatus pro subditis, sicut Christus pro
12 peccatoribus liberandis mortuus est Exemplo Apostoli dicentis ad Rom. 9. *Optabam ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis.* Plumbum secundum Hermetem, in sua ebullitione omnia corpora quanquam solida penetrat, & solvit etiam duritiam adamantis. Talis est caro, quando ebullit per carnalem concupiscentiam & tentationem, tunc corpore quanquam dura, id est, corda hominum quanquam firma, constantia & perfecta, solvit & penetrat, & emollit. Eccl. 24. *Penetrabo inferiores partes terræ.*
13 Plumbum licet sit nigri coloris & vilis, in igne tamen liquefactum apparet rubeum atque pulchrum, sed quando ignis cessat, & plumbum frigescit, tunc niger pristinus color redit. Sic vere multi, qui sunt nigri per vitia & peccata, & vilis coloris per malam conversationem, quando ponûtur in igne tribulationum, tunc liquefiunt per contritionem, & rubent per charitatem & dilectionem, sicut patet de divitibus, qui quando infirmantur, tunc pœnitent & conteruntur, faciunt testamenta, & proponunt emendari. Psalm. 77. *Cum occideret eos, quærebant eum.* Sed vere quando cessat ignis infirmitatis vel tribulationis, quando isti refrigescunt & veniunt ad statum prosperitatis vel sanitatis, tunc vere nigredo peccatorum, & pristinus color redit, quia ita sunt mali sicut ante, & aliquando pejores. Exemplum de Pharaone, qui in flagellis promittebat emendari, sed
14 cessante flagello, nihil. *Frustra percussi filios tuos, disciplinam non receperunt.* Jer. 2. Plumbum est frigidum & humidum, secundum Constant. nigrum & ponderosum, & utile est multis usibus medicinæ. Talis est vir perfectus, quia frigidus est per castitatem, humidus per pietatem, ponderosus per humilitatem, gravis per
15 maturitatem, niger per pœnitentiæ macerationem, utilis medicinæ per doctrinæ Christi & vitæ perfectionem. Si plumbi lamina super lumbos ponatur, veneris impetum restringit, ut dicit Constant. Plumbum est onus æternarum pœnarum, vel est etiam pondus pœnitentiæ. Eccl. 22. Super plumbum quid gravabitur? Quod si pro certo super lumbos, id est, in corde super affectiones carnales posueris, statim venerem, i. e. appetitum luxuriæ
16 refrenabit, & castitatem melius observabit. Vel si vis per plumbum intellige castitatem, quæ habet restringere venerem, vel etiam abstinentiam. Pulvis plumbi valet ad multas passiones, secundum Constant. quia valet contra apostemata calida, fluxum sanguinis sistit, oculos autem abstergit, ictus etiam scorpionum mitigat & draconum. Plumbum fœdum est caro, pulvis ejus est memoria mortis, et suæ pulverizationis, quæ pro certo est hominis medicinalis, quia exinde sanatur apostema superbiæ, fluxus sanguinis luxuriæ, dolor oculorum invidiæ, & ictus scorpionum, id est, morsus detractionis, et malitiæ exinde levius sustinentur, quia secund. Hier. *Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum.* Vel expone de pœnitentia, vel de humilitate.

Cap. CXIII.

De Pulvere.

1 PUlvis dicitur à pulsando, eo scilicet quod vento undiq; pulsetur, et quando cum humore miscetur, tunc lutum ex eo generatur, et post aliquando in lapidem induratur. Talis est persona levis, quia vere propter suam instabilitatem à vento tentationis, vanitatis vel elationis discutitur, et pulsatur, vel etiam à vento malarum cogitationum et affectionum, et quando cum humore delitiarum et carnalitatis miscetur, tunc vere efficitur lutum, id est, vir lubricus et luxuriosus, et deinde paulatim ef-
2 ficitur lapis durus, id est, vir incorrigibilis et obstinatus, quia vere ex levitate voluptas, ex voluptate luxuria, ex luxuria obstinatio generatur. Iob 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ.* Ex pulvere pes polluitur, oculus læditur, aer inficitur, et ne sol appareat impeditur, pulvis faciliter dispergitur, non faciliter congregatur, in pulvere venenosa reptilia latitant et versantur, et in eo nutriuntur, vestis etiam pulvere maculatur. Tales sunt divitiæ, quia vere non facile, sed cum labore congregantur, facile tamen modico vento tribulationis auferuntur, perduntur et disperguntur, et exinde (quando scilic. nimium diliguntur) pus interioris affectionis, vestis interioris conversationis inficitur, et fœdatur. Ideo bene præcipit Dominus Matth. 10. *Excutite pulverem de pedibus vestris.* Isti etiam oculos intellectus excœcant, et visum spiritualis discretionis turbant, et aerem conscientiæ obnubilant, ita quod sol, id est, æterna paradisi claritas ibi non videtur, nec à divitibus cogitatur, quia vere amor divitiarum ipsos in tantum excœcat, quod non possunt nisi de præsentibus cogitare. Joh. 12. *Tenebræ excœcaverunt oculos eorum.* Et ideo in isto pulvere, id est, in amore divitiarum versantur, quantum sc. ad amorem & affectiones, vermes & reptilia venenosa, id est, peccatores & avari, qui ibi nutriuntur & foventur, et finaliter moriuntur. Esa. 65. *Serpenti panis ejus pulvis.* Vel per pulverem intelligo peccatum, quia pedes, vestes, aerem, & oculos maculat, ut est dictum, & in eo peccatores mali vivunt et delectantur, et versantur, Esa. 66. *Anima eorum in abominationibus suis delectata*
3 *est.* Pulvis concussus naturam rei à qua resolvitur, manifestat odore, valore et sapore, et ideo species aromaticæ teruntur et pulverizantur, ut earum virtus intrinseca se ostendat, et ut melius invicem misceantur, compiogantur et conficiantur, ut sic gustum comedentis suavius afficiant et delectent, et contra morbos et vulneta medicinæ. Pulvis qui parum appretiatur, significat humilitatem, quæ pro certo parum vult reputari et appretiari. Sed vere ista secundum naturam rei, à qua resolvitur, id est, secundum virtutem & perfectionem illius, qui se humiliat, valorem contrahit & decorem, quia scil. plus debet humilitas nobilis & sapientiæ, quam alterius appretiari, nam melioris est valoris, & meriti, & suavioris famæ & odoris. Propter hoc dicebat sapiens Ecclesiast. 3. *Quanto maior es, humilia te in omnibus.* Et ideo Deus terit per tribulationes in hoc mundo species aromaticas, id est, viros justos & perfectos, ut sic pulverizentur per humilitatem, & ut sic sua virtus interior, id est, perfectio & patientia declaretur, sicut patuit in Job, & ut sic invicem melius uniantur & conjungantur, per concordiæ unitatem, & ut sic dulcius fragrent per bonam famam, & ut sic sint suis exemplis & documentis aliis medicinæ: Ideo dicebat Job 7. cap. *Ecce nunc*
4 *in pulvere dormio.* Et Cant. 4. *Veni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Ex pulveribus fiunt antidota & unguenta, carnis mortuæ corrosiva, sanitatis inductiva, & firmitatis præservativa. Pulvis est memoria mortis & carnis pulverizationis, ex qua pro certo anima ad sanitatem gratiæ reducitur, caro superflua, id est, carnalis voluptas abstergitur. & peccatorum infirmitas præcavetur, quia *in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.*
5 Eccl. 7. Vel expone de humilitate vel pœnitentia. Myrrha & thus ad hoc pulverizantur, ut cremata super carbones Deo offerantur, & exinde fumus odoriferus ad Dei gloriâ elevetur. Sic vere boni & justi teruntur per adversitatem, pulverizantur per humilitatem, super carbones incenduntur per charitatem, & sic Deo offeruntur & immolantur, & ex eis exit odor odoriferus, id est, devota oratio, quæ sc. in
6 conspectu Dei, & sanctorum redolet atque fragrat. Eccl. 50. *Quasi thus redolent in diebus æstatis.* Et pulveribus aromaticis confectis liniuntur corpora mortua, ne sc. putrefiant, vel in terram ac cinerem resolvantur. Sic vere ex dictis & verbis sacræ scripturæ confectis, expositis & ordinatis, unguntur & liniuntur per prædicationem mortui peccatores, ne sc. putrescant & dissolvantur per damnationem æternam, & ne putrescant per vitia & peccata. Vel si vis, pulveres isti significant virtutes vel exempla sanctorum mortuorum, quæ per bonam famam redolent atque fragrant, & sunt peccatoribus medicina.

Cap. CXIV.

De Lapide Quirini.

Quirinus apud Vincentium legitur in speculo naturali lib. 8. cap. cap. 92.

QUirim secundum Dioscor. est lapis, qui in nidis upupæ
1 invenitur, qui suppositus capiti alicujus dormientis, facit dicere & revelare omnia pectoris sui secreta, & quod omnia dicit dormiendo, & ideo magi diligunt illum lapidem, quoniam per eum multa maleficia operantur, auget enim mirabiliter phantasias. Upupa avis immunda est homo luxuriosus & delitiosus, nidus ejus est taberna, lapis hujus nidi est ebrietas, quam procerto si quis sibi apposuerit, & dormierit in delitijs hujus mundi, statim secreta sua pandet & revelabit, quia sicut dicitur Proverb. 31. *Nullum secretum est ubi regnat ebrietas.* Et ad literam augit somnia & phantasmata, i. e. vanas affectiones & æstimationes, & ideo magi, i. e. dæmones istum lapidem diligunt, quia multa maleficia, id est, tentationes, & vitia per eum operantur. Constat enim quod per ebrietatem diabolus inducit hominem in multa vitia & peccata. Vel dic, quod upupa avis immunda est diabo-

diabolus, in cujus nido, id est, in mundo invenitur quirim, i. vana gloria, quæ vere facit dici & revelari cordis secreta, quia sc. dicit occulta bona, si qua sint, dici, jactari & dilatari, & phantasias vanarum præsumptionum auget, contra illud Senecæ qui dicit. *Esto occultator virtutum sicut alij vitiorum.* Vel dic, quod hic lapis est timor Dei, qui facit revelare, sc. in confessione sua secreta vitia & peccata, *Discooperi humerum, revela crura, denuda turpitudinem tuam.* Es. 47. Et ideo valet magis, id est, prædicatoribus, qui incantant spiritualiter peccatores.

CAP. CXV.

De Quanidro Lapide.

Quadræ etiam dicitur hic lapis Alberto, similiter & Quadratus ex horto sanitatis, ubi auctor Plin. allegat in hunc modum: Quadratus in Ægypto invenitur similiter, & in Æthiopia, & exalbidus est.

QUanidros est lapis vilis coloris, sed eximiæ est virtutis, secund. Dioscor. & invenitur in capite vulturis, & valet contra quaslibet causas nocivas, & ubera lacte replet. Talis est sacra scriptura, quæ valet contra omnia nociva & ubera, id est, labia replet lacte, id est, scientia & doctrina, quia sc. hominem eloquentem facit, & ideo in capite vulturis, qui optime odorat, id est, intentione hominum devotorum, qui odorant æternam suavitatem, debet inveniri, quia licet sit vilis coloris, quantum ad apparentiam exteriorem, tamen eximiæ est virtutis quantum ad intelligentiam spiritualem. Sed contra dicitur Iob 28. *Nec intuitus est eam oculus vulturis.* Vel expone totum de contemplatione & oratione. Vel dic, quod hic lapis est eleemosyna, quæ pro certo valet contra omnia spiritualia, & temporalia nocumenta. *Eleemosyna enim à morte liberat.* Tob. 5. Etiam ubera, id est, homines misericordes replet lacte, sc. temporalis prosperitatis. Luc. 6. *Date & dabitur vobis.* Deus enim plenius eis donat, qui alijs miserentur, quia *fœneratur Deo, qui miseretur pauperis.* Prov. 19. Et ideo vultures, id est, carnales peccatores istum lapidem, scil. pietatem & compassionem, & eleemosynam semper debent in capite intentionis habere. Luc. 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Vel dic, quod iste lapis est oratio, quæ tunc temporis est habenda, quando lac temporalis subventionis deficit, & bona temporalia destruuntur per pluviam & ardorem, ut virtute ejus lac bonorum temporalium augeatur.

CAP. CXVI.

Rannilegendum est ex Vincentio, Tu vide Hermolaum in corollario cap. 941.

RAm, id est, bolus armenicus, vena est terræ, quæ virtutem habet constringendi sanguinem, undecunque fluat, naturæ enim frigidæ est & siccæ. Talis est munditia & abstinentia, in qua est frigus divini timoris & siccitas, id est, carnis maceratio. Ista enim habet potestatem restringendi ventrem & sanguinem, id est, omnes gulæ & luxuriæ voluptates.

CAP. CXVII.

Videnum eadem sit hæc gemma cum Astroite, quam Aristobolon Sudines apud Plinium oculis piscium similes esse dicit, nam nihil apud alios reperio.

RAbeneſt lapillus, qui in capite cancri reperitur, & est rotundus & mollis sicut pupilla piscis, frigidus est & humidus, virtutemque habet contra morsus scorpionum, et canis rabidi, et mundificat dentes, et est planus exterius et interius concavus. Talis est vir perfectus, quia planus est per simplicitatem et veritatem, et devotionem, rotundus per obedientiam et subjectionem, et ideo talis suis verbis, et exemplis est alijs medicinalis, quia contra morsus venenosos tentationum interiorum, et tribulationum, et detractionum exteriorum, scit alios adjuvare, et dentes, i. e. detractores corrigere et purgare. Eccl, 28. *Altissimus de terra creavit medicinam.*

CAP. CXVIII.

De Sapphiro.

SApphirus est lapis cæruleus, cœlo sereno simillimus in colore, cæteros excellit specie et valore, ideo gemma gemmarum in lapidario appellatur, stellam habet relucentem, per cujus refulgentiam, cujus virtus, & efficacia declaratur. Aliquando autem habet quosdam pulveres aureos intermixtos. Hic multas & innumerabiles habet virtutes, quia virtutem habet discordiarum reconciliativam, caloris & ardoris interioris refrigerativã, si sc. juxta cordis venas pulsatiles appendatur, quia sicut dicitur in lapidario, hic membra vegetat, & integra membra reservat, febris ardorem refrigerat interiorem. Talis est per omnia beata virgo, quia vere cœlo, id est, Deo fuit cæteris viventibus similior, quantum ad virtutes & perfectiones. Nam ista omnes alias creaturas excellit, & in specie bonæ conversationis, & in valore virtutis & perfectionis, quia vere illum, qui est *stella candida splendida & matutina.* (Apoc. 22.) id est, Dei filium in seipsa continuit & portavit, & virgo virginum dici potest. Nam ipsa habet pulveres aureos, id est, occultas virtutes & perfectiones, per quas rutilat sicut aurum. Hæc ergo habet virtutem reconciliationis, quia vere per eam reconciliatus est Deus cum humano genere, & etiam ipsa cum Deo quotidie peccatores reconciliat, & concordat. Membra etiam, i. fideles qui membra sunt Ecclesiæ vegetat per suam gratiam atque nutrit, quod ea servat integra & illæsa contra tentationes. Nam quando circa cor suspenditur, tempore accessionis, i. tentationis, per devotionem, sc. & amorem, tunc ardorem interiorem, sc. concupiscentiam carnalem, & temporalem refrigerat per suam gratiã, atq; sedat. Eccl. 18. *Ardorem refrigerabit ros.* Vel dic, quod sapphirus est virtus concordiæ & benignitatis, quæ pro certo quando super cor alicujus ponitur, tunc ardorem iracundiæ temperat, & discordes reconciliat & concordat, quia *verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Eccl. 6. Vel dic de Christo, qui tentationes sedat, & peccatores Deo patri reconciliat, & membra etiam temporaliter & spiritualiter vegetat per gratiam & humectat, si sc. circa cor per amorem & devotionem ponitur & ligatur. Ideo dicit ipse Cant. 8. *Pone me ut signaculum super cor tuum.* Invenitur sapphirus aliquando in mineris lazuly, & in ipsis venis & mineris sapphiri aliquando lapis reperitur, qui carbunculus à pluribus nominatur, secund. Dioscor. eo scilicet quod nasci in venis ipsius perhibetur. Et ideo ex natura sapphiri, creditur esse carbunculus quadam favilla cerulea obumbratus. Carbunculus est Christus propter ardorem charitatis, Sapphirus est beata virgo. In venis ergo sapphiri, i. e. in utero virginis benedictæ fuit inventus carbunculus Dei filius per incarnationem, & ideo pro certo mater carbunculi, id est, Dei mater & genitrix nuncupatur, quia vere ex natura & puris sanguinib. istius sapphiri ipse carbunculus Christus contraxit illas favillas ceruleas, quas circa se habet, i. e. illam carnem humanam cui est unitus, quam scilicet ex virgine Maria matre sua ibi sumpsit, unde ipse potest dicere: *In utero matris meæ figuratus sum caro.* Sap. 7. Sapphirus virtutem habet confortativam, unde valet contra tremorem cordis, virtutem etiam habet restrictivam & lætificativam, unde valet ad sanguinem, de naribus & sudorem de corpore stringendum, sicut dicitur in lapidario. Talis est spes de æternis, quia vere ista est quæ tristitiam & desperationem tollit, & mundi desolationes & tribulationes confortat, & timorem servilem tollit. Ps. 61. *Sperate ergo in eo omnis congregatio populi.* Sanguinem insuper mundanæ voluptatis, sudorem etiam venarum affectionum habet penitus refrenare. Vel dic, quod sapphirus est abstinentia vel pœnitentia, quæ sanguinem & sudorem, id est, carnales affectiones eliminat atque tollit. Matth. 9. *Siccatus est fons sanguinis ejus.* Sapphirus apostematum reprimit inflaturas, & maxime valet contra anthracem, quod est apostema venenosum, quia ejus venenositatem, & fumositatem ad cor ascendere non permittit, & hoc certum est secundum Dioscor. Talis est virtus humilitatis, quia vere omnem inflaturam, & tumorem superbiæ reprimit atque sedat, anthracem etiam (qui propter ardorem maximum est venenosus) id est, furorem & ardorem iracundiæ & crudelitatis reprimit, & ejus fumum, id est, ipsius malos motus & affectiones ad cor ascendere non permittit, quia vere vir humilis (qui scilicet considerat causas humilitatis suæ, sc. nativitatem, mortem, infernum &c.) non faciliter dat cor suum nec in superbiam, nec in iram, juxta illud Eccl. 28. *Memento novissimorum, & desine inimicari.* Sapphirus vim habet veneno contrariativam, nam si araneam in pyxide posueris, & verum sapphirum in ejus orificio aliquamdiu tenueris, aranea virtute ejus victa, quasi subito morietur. Talis est oratio vel confessio, quia vere si ipsam in ore tuo tenueris, statim aranea, i. e. peccatum mortale quod est in pyxide con-

de conſcientiæ deſtruetur. Vel dic, quod hic eſt Chriſtus, vel beata virgo, vel etiam quilibet ſanctus, qui quando in ore tenetur per devotionem, orationem & invocationem, tunc araneam pyxidi, i. tentationem & peccatum cordis, vel tentationem carnis interficit atque necat. Sapphirus vim habet oculorum confortativam, quia ſcriptum eſt in lapidario. *Ex oculis ſordes tollit de fronte dolorem.* Talis eſt fides, quia vere de oculo intellectus tollit ſordes, id eſt, hæreſes & errores, & ipſum ſanat per diſcretionem, illuminat & extergit. Sapphirus tollit dolorem de fronte, & vulnera ſanat. Sic pœnitentia de fronte, i. e. de conſcientia (quæ Deo apparet) tollit dolorem remorſus, & vulnera quæ occidunt animam, id eſt, peccata ſanat. *A vulneribus tuis ſanabo te.* Hier. 30. Sapphirus creditur valere, ſecundum antiquos, ad reſponſa divina obtinenda, & ad gratiam à dijs impetrandam, quando ſcilicet præſens eſt, quando quid à dijs petitur. Et ſicut dicitur in lapidario. *Hic lapis ut perhibent, educit carcere vinctos, obductaſque fores & vincula tacta reſolvit.* Fertur & ad pacem bonus eſſe conciliandam. Sed qui portat eum, caſtiſſimus eſſe jubetur. Nam propter immunditiam portantis virtutem ſuam perdere conſuevit. Iſte etiam oculos confortat, mentem lætificat, amorem ſedat, ulcera ſanat, venenoſa necat, facit hominem audacem & victorem, animum in bonis firmat, tollit invidiam, facit hominem humilem & benignum. Talis eſt per omnia beata virgo, quia vere ſi volumus à dijs, id eſt, à Deo & Angelis aliquid impetrare per orationem, pro certo nos debemus adhibere iſtum lapidem, ſc. virginem Mariam, per ejus memoriam, devotionem & orationem, quia vere ejus præſentia, nobis Deũ, & Angelos placat, et facit quod petimus obtinere. Figura de Helter, per cujus interventionem Iudæi Aſſueri gratiam habuerunt. Vinctos etiam de carcere, i. e. illos qui ſunt in carcere diaboli, i. in ſtatu peccati, et catenis et vinculis malæ conſuetudinis et complacentiarum ſunt ligati, extrahit et educit, ſc. per ſuam interceſſionem et orationem. Exemplum de Theophilo. Eſa. 45. *Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.* Hæc etiam oculos confortat per ſuam bonam converſationem, dulcorem et compaſſionem, quia *delectabile eſt oculis videre ſolem.* Eccl. 11. Mentem etiam triſtem et deſolatam lætificat, tumorem ſuperbiæ, ulcera luxuriæ, venenum malitiæ et invidiæ ſanat, tollit, et abſtergit, facit hominem audacem ad bonum aggrediendum, victorem etiam contra tentationem et tribulationes, humilem pariter et benignum, quia vere beata virgo quando devote requiritur, ſervitur et honoratur, hæc omnia beneficia ſuo tribuit ſervitori, ſi tamen caſte et puro corde, et corpore portetur et requiratur, quia ſi ſit immundus et luxurioſus, virtutem ejus non percipiet imo perdet. Unde ad Titum 1. *Coinquinatis enim & infidelibus nihil eſt mundum.* Sapphirus diſcordes conciliat, ardorem ſedat, ſanguinem & ſudorem ſtringit, cor & mentem lætificat deſolatam, tumorem apoſtematum ſedat, venenoſa occidit, vinctos dicitur de carcere educere, & tacta vincula diſſipare. Talis eſt pœnitentia, quia per eam diſcordia Dei & peccatorum tollitur & invicem reconciliatur, ſanguis etiam & ſudor carnalis voluptatis per eam abſtergitur, ardor tentationis extinguitur, hæc etiam tumorem ſuperbiæ, venenum detractionis, invidiæ & malitiæ, & ulcera luxuriæ ad ſanitatem perducit, & vincula peccatorum per eam franguntur & diſſipantur. & peccatores de peccati carcere liberantur, & ſic mentem deſolatam, & deſperatã merito lætificat & confortat, quia ſcilicet ſtimulos conſcientiæ, timorem mortis & deſperationis pellit, & ſpem ſalutis gloriæ introducit. *Pœnitentiam ergo agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Matth. 3. Luc. 30. Mar. 1. Vel expone de Chriſto; qui vinctos peccatores de carcere diaboli liberavit, & catenas peccatorum dirupit & confregit, & maxime in paſſione, ubi captivos & vinctos, qui erant in catenis inferni, liberavit penitus & abſolvit. Ideo Zachar. 9. *Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua.* Et adjunge ſi vis §. ſupra de charitate. Sapphirus eſt lapis pretioſus, valens contra multiplicia nocumenta, verumtamen oportet, quod ille qui portat eum, ſit caſtus, quia ſi immundæ & luxurioſæ ſit vitæ, ſapphirus circa eum virtutem ſuam perdet, nec aliquid operabitur aut valebit, ſicut dicitur in lapidario. Sapphirus iſte ſignificat bona opera vel devotionem ad Deum, vel ſanctos, vel etiã ſcientiam divinam, quæ pro certo omnia ſunt pretioſa apud Deũ & virtuoſa. Sed vere niſi homo qui habet iſta, teneat caſtam vitam, nihil ſibi prodeſt, quia per infectionem, & immunditiam luxuriæ quicquid habet de gratijs & virtutib. diſſipatur, & ad nihilum reputat. Unde Hieronymus in Epiſtola. Quacumque virtute polleas, quibuſcumque bonis operibus niteas, ſi cingulo charitatis careas; omnia per terram trahes.

CAP. CXIX.

De Smaragdo.

SMaragdus eſt lapis viridis coloris, ad virorem cujus aliqua herba vel lapis non attingit. Nam præ virore aerem inviridat contingentem, & viroris radios circummittit, ita quod nec etiam fulgore ſolis viror ipſius hebetatur, & quando eſt bene terſus & politus, tunc more ſpeculi imagines repræſentat, ut dicit Iſid. Nero Cæſar (inquit idem) gladiatorum pugnas in ſmaragdo ſpectare conſuevit. Chariſſimi, per virorem qui ſumme intet colores delectat viſum, intelligo honeſtatem; quæ viſus aliorum & aſpectus reficit & delectat. Smaragdus eſt vir perfectus, qui pro certo debet habere virorem honeſtatis, & dato quod radijs ſolis, i. e. proſperitate mundana perfundatur, nunquam tamen debet omittere iſtum virorem, ſcil. virtutem honeſtatis, imo debet tergi per pœnitentiam, ut ſic efficiatur aliorum ſpeculum, & exemplum, ut ſic imago cujuslibet in eo reluceat, hoc eſt dictum, quod per comparationem ad vitam ſuam, alij cognoſcant, quales ſunt ſcilicet mali vel boni, ſibi ſimiles vel diſſimiles. Exemplifica de quolibet ſancto. Sap. 7. *Candor enim eſt lucis æternæ, &c.* Vel per iſtum lapidem qui præ cæteris viret, intelligo puritatem naturæ Angelicæ, ad quam, id eſt, ad cujus ſimilitudinem, alia herba vel lapis, id eſt, alia quæcunque creatura non attingit. Iſti enim ſunt ſpecula polita & munda, ſecundum Dionyſium, in quibus imagines & notitiæ, & ſpecies rerum naturalium relucent, quia ſc. ipſi cognoſcunt res per ſpecies innatas, ſecund. aliquos, vel imago, i. e. Dei & Trinitatis in eis relucet & apparet. Sunt enim *ſpecula ſine macula, & imago bonitatis Dei.* Sap. 7. Meliores ſmaragdi de Schythia veniunt, ſecund. Iſid. Nam ibi colliguntur & inveniuntur, & maxime in vento aquilonari, quia tunc per ventum iſtum arenæ diſcooperiuntur, & ſic apparent lapides & ſmaragdi. Scythia regio frigida ſignificat ſtatum adverſitatis, aquilo ventus durus & frigidus, ſignificat mundi tormenta & tribulationes. Illi ergo ſmaragdi, id eſt, viri ſancti, & perfecti qui veniunt de Scythia, i. de ſtatu adverſitatis, ſunt alijs meliores. Nam ventus aquilo, id eſt, tribulationes mundi, & adverſitates ab eis rejiciunt arenam, id eſt, mundi divitias & proſperitatẽ, & ideo ſunt alijs puriores & meliores, ſicut patuit in martyribus, & patet quotidie in Chriſti pauperibus. *Ventus enim aquilo diſſipat pluvias.* Prov. 25. In Ægypto in fodinis æratijs inveniuntur, quandoq; ſmaragdi, qui tamen nunquam attingunt ad alicrem decorem, & hoc quia ſemper quibuſdam maculis terreis ſunt infecti, & æri vel plumbo vel ſali ſimiles notas habent. Ægyptus eſt mundus, qui ardore avaritiæ, & luxuriæ eſt peruſtus. Licet ergo in Ægypto, id eſt, mundi proſperitate inveniantur ſmaragdi, id eſt, aliqui viri juſti inter mundi divitias & metalla, iſti tamen pro certo ſemper ſunt alijs deteriores, id eſt, minus boni, quia ſc. quaſi impoſſibile eſt quin ex ære, plumbo & ſale, i. ex mundi divitijs quas adminiſtrant, contrahant aliquas notas, i. e. aliquis maculas vitiorum, quia *ſi dives fueris, non eris immunis a peccato.* Eccl. 11. Licet ſmaragdus ſit naturaliter viridis, tunc tamẽ maxime fulget ejus viriditas, quando mero vel oleo abluitur & lavatur, ſecund. Iſid. Sic vere licet omnes vere naturaliter vireant per gratiam & honeſtatem, illi tamen qui mero ſpiritualis jocunditatis, qui oleo miſericordiæ, & pietatis ſe ipſos abluunt, atq; lavant, ſunt meliores, & pulchrioris eriã honeſtatis. Gen. 94. *Lavabit in vino ſtolã ſuam.* Smaragdi propter ſuam pretioſitatem ſunt hominibus utiles, verũ tamen in Scythia, propter gryphorum immanitatem, ad eos ratus hominum eſt acceſſus. Vide de gryphibus. Smaragdi ſunt virtutes, quæ pro certo ſunt hominibus utiles & valentes & ſpiritualiter & temporaliter, ſed vere tanto eſt in mundo iſto gryphorũ, i. e. crudeliũ dæmonũ immanitas, tentatio ſc. & malignitas, quod pauci ſunt homines, qui virtutum copiam valeant adipiſci, quia ſc. propter tentationes dæmonum prohibentur. Secund. Dioſc. & Lapidarium, hic lapis auget opes, & ſanat hemitriteum, & morbum caducum, & dat in cauſis perſuaſoria verba, ſi ad collum teneat eum quis ſuſpenſum, viſum confortat, memoriam acuit, laſcivos motus refrenat, contra illuſiones dæmonum valet, ſanguinem ſiſtit, valet

ad

ad divinandum. Talis est per omnia gratia Spiritus S. quia revera ipsa auget opes virtutum & meritorum, & sanat hemitriteum, i.e. febrem peracutam avaritiæ, & morbum caducum superbiæ, & dat verba placentia, i.e. in oratione, & memoriam acuit, sc. in gratiarum actione, quia facit recordari beneficia à Deo, vobis data, visum intellectus & cogitationem confortatur per fidem & discretionem, lascivos motus luxuriæ reprimit per castitatem, illusiones, i.e. tentationes dæmonum refrenat, & sanguinem crudelitatis compescit, & juvat hominem divinare, i. de futuris rebus sc. paradisi & inferni cogitare. Vel dic, quod smaragdus est beata virgo, propter virorem suæ honestæ conversationis, vel etiam quilibet vir perfectus; qui pro certo suis verbis, & exemplis visum aliorum recreat & delectat, & in eis vitium luxuriæ refrenat.

Cap. CXX.

De Sardio.

1 SArdius lapis est rubei coloris, similis terræ rubeæ, cujus virtus est secundum Dioscor. quod in conspectu ejus & præsentia onyx qui habet aliquas proprietates nocivas non potest nocere, pellit timorem, & facit hominem audacem, valet contra incantationes. Talis est Christus, in cruce sanguine rubricatus, quia vere terræ rubræ, i. peccatoribus carnalibus fuit similis in colore, sc. quantum ad naturam carnis. *Quia Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati* ad Ro. 8. Si quis autem lapidem hunc habuerit, i.e. si quis ruborem, et passionem devote recordatus fuerit pro certo sibi onyx, id est, mundus vel diabolus non nocebit, timorem etiam servilem, tristitiam et desperationem pellet, et audax erit ad bonum aggrediendum, et malum tolerandum, et ab incantationibus dæmonum, et carnis vel mundi tentationibus non lædetur.

Cap. CXXI.

De Sardonce.

1 SArdonis ex duobus lapidibus nomen sumpsit, scil. sardio, et onyphe, quia istorum duorum colores repræsentat. Nam iste tres habet colores, scilicet nigrum in imo, candidum in medio, rubeum ut minium in supremo. Hic solus in signando de ceræ substantia nil abstrahit, secundum Isidor. Hic est Christus, qui nomen habet ex duobus lapidibus pretiosis, i. ex duplici natura, divina scilicet et humana, ex quibus extitit compilatus, et tres habet colores, i. tres considerationes, quia scilicet in ipso est divinitas, anima et corpus, vel tres colores sunt tres virtutes, quibus Christus principaliter splenduit, sc. nigredo humilitatis, candor innocentiæ et puritatis, et rubor ferventissimæ charitatis, et hic de cera cui appositus est, i. e. de mundi divitijs nihil penitus secum tulit, quia scil. per paupertatem voluntariam omnia dereliquit, sc. quantum ad affectum, et relinqui docuit et mandavit, dicens: *Qui non renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Luc. 14. Vel de cera, i.e. de beata Virgine nihil virginitatis abstulit vel corrupit. Vel potest dici de quolibet sancto, qui est niger per humilitatem, candidus per castitatem, rubeus per charitatem, et nihil de cera, i. de bonis sibi commissis ad dispensandum, secum aufert per cupiditatem, sed omnia dimittit per voluntariam paupertatem. Quod est contra avaros prælatos, qui bona Ecclesiæ sibi, et suis tribuunt, etc. Gen. 14. *Non accipiam aliquid de omnibus quæ tua sunt.* Vel dic,
2 quod hic lapis est essentia divina, in qua sunt tres colores, i.e. tria supposita. Sardonyx quot habet colores, tot habet valores, et compescit luxuriam, et facit hominem humilem et pudicum, secundum Isidor. Talis est castitas, quæ plures habet colores honestatis et reputationis, et luxuriam compescit, et hominem pudicum et maturum, et humilem reddit. Expone si vis de honestate, in qua relucent plures colores bonorum exemplorum, Eccl. 43, *Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus.*

Cap. CXXII.

De Gemma solis.

1 SOlis gemma est lapis candidus, sic dictus, eo quod ad similitudinem solis in orbe lucentis splendeat et emicet, ut dicit Solinus. Hæc est beata virgo, quia cum sit candida per castimoniæ puritatem, radios tamen suæ gratiæ semper emittit, & continue nobis mittit, & gemma solis justitiæ dici potest. Vel expone de qualibet virgine, quæ candida est per castitatem, splendet per vitæ sanctitatem, exemplum & honestatem. *Fulgebunt justi sicut sol*, Sap. 3.

Cap. CXXIII.

De Lapide Selenite.

SElenites est lapis viridis sicut herba, in quo apparet imago lunæ, quæ candido colore depicta, crescente luna crescit, decrescente decrescit. Talis est amor mundi, in quo semper est imago lunæ, i. quidam respectus ad lunam, id est, ad mundi mutabilem prosperitatem, quia secundum quod lumen luna crescit, id est, secundum quod amicorum nostrorum plus abundat prosperitas, tanto major eorum imago in corde aliorum præsentatur. Quod si luna, id est, amicus noster & lumine prosperitatis defecerint, tunc vere in corde Selenitis, id est, falsi & mundani amici, imago ejus, id est, amor & reputatio immunitur, quia *divitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & si quos habuerat, separantur.* Prov. 19. Selenites est lapis virens, continens lunæ imaginem candidam, & valet ad reconciliandum, & adjuvat phthisicos & consumptos, secundum Dioscor. Talis est beata virgo, quæ in se continuit imaginem lunæ, id est, Dei patris imaginem, scilicet ipsum filium, color ejus fuit candidus, per innocentiæ puritatem. *Candor enim est lucis æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis ipsius Dei*, Sap. 7. Ista igitur fuit viridis per honestatem, & Deo reconciliat peccatores, quibus etiam quia per vitia sunt consumpti, summe valet, quia scilicet suis precibus illis humorem gratiæ restituit & restaurat. Vel dic de viro perfecto, vel prædicatore, qui debet esse viridis continue per devotionem & contemplationem, & lunæ, i. e. Christo, vel cuilibet viro sancto similis per obedientiam, & per suæ conversationis imitationem, & sic poterit suis doctrinis reconciliare Deo peccatores. Ps. 38. *Verumtamen in imagine pertranſit homo.* Vel dic, quod luna significat malos, mutabiles atque vanos, quibus pro certo fatui libenter se conformant, & eorum mores, & imaginem in se portant. Vel dic, quod ista luna significat mundum, cui mali religiosi, & clerici student se totis viribus conformare, & imaginem ejus, id est, mores, & habitus sumere, figurant in illis, *qui acceperunt imaginem bestiæ, & ideo missi sunt in stagnum ignis.* Sic vere qui mores, & imagines bestiarum, id est, secularium in se accipiunt, finaliter igne inferni peribunt.

Cap. CXXIV.

De Stanno.

STannum secund. Isidor. metalla mixta dividit, & unum ab alio disgregat & discernit, & candidi coloris atque pulchri, 1
& cum eo specula temperantur, cerussa qui est color candidus, ex eo generatur, & per ipsum metalla à combustione servantur. Talis est bonus prælatus, quia vere ipse debet esse candidus per castitatem, mollis per pietatem, & ideo cerussam, i.e. candorem castitatis debet in se, & alijs generare, scilicet verbis & exemplis. Et debet esse tantæ discretionis, quod sciat metalla mixta, id est, suos subditos disgregare, quando per malam societatem invicem copulantur, & eos ab invicem separare, & inter eos debite distinguere & discernere, & quis, & qualis sit quilibet, indagare. *Discretionem habeatis mundi & immundi.* Levit. 11. Et ideo ipsa specula, id est, subditos, & religiosos qui sunt exemplar, & speculum aliorum debet temperate & debite gubernare, & eos à combustione ignis luxuriæ vel avaritiæ perseverate. Unde Judas in canonica: *Salvate eos de igne rapientes*, Stanni substantia secundum Aristotelem ex sulphure, & argento vivo componitur, & est album sicut argentum, argenti tamen non habet valorem, & quando duo metalla sunt conjuncta, tunc si stannū misceatur, ipsa penitus separat, dividit & distinguit. Talis est hypocrita, quia in eo concurrit sulphur luxuriæ & fœditatis, argentum vivum vanæ gloriæ & levitatis, & ideo habet candorem & pulchritudinem honestatis, ita quod videtur esse argentum, id est, bonus homo, licet non sit. Et quia tales sunt communiter reportatores verborum, & bilingues, ideo metalla mixta, i. e. illos 2

los qui sunt mixti & conjuncti per concordiam & amorem, solvunt per discordiam & disiungunt, quia *vir verbosus separat principes* Prov. 16. Stannum metalla quibus admiscetur, servat à combustione. Sic bona persona & casta, illos qui sunt in societate sua, suis verbis & exemplis servat, ne comburantur per tentationes & peccata, & finaliter per tormenta ignis infernalis. Esa. 43. *Flamma non ardebit in te, quia ego tecum sum.* Stannum liquefactum, & bulliens omnia corpora frangit, quibus admiscetur, quanquam solida seu dura. Sic vere illi qui sunt liquefacti per luxuriam, inflammati per iracundiam, omnes illos qui sibi miscentur, & qui suam societatem frequentant, per mala verba & exempla destruunt, quia qui cum stultis graditur, similis efficietur. Vel expone si vis de carne, sicut supra de plumbo, §. caro. Vel dic, quod stannum est luxuriosa mulier, &c. sicut supra. Secundum Hermetem, si stanno argentum vivum miscueris, facit ipsum albescere, sed post denigrat & condemnat. Sic multi quando eis adjungitur argentum vivum, i. correctio vel doctrina, albescunt per castitatem & honestatem, quia aliquando emendantur, sed vere postmodum destruuntur per vitia & peccata, & denigrantur per malam conversationem. *Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Matth. 12. Ex stanno fit minimum quando comburitur igne forti, &c. sicut de plumbo, §. tribulatio. Modico stanno mediante, diversa invicem junguntur & consolidantur, & maxime quando ei unctuosum aliquid admiscetur. Sic vere mediante viro justo, & perfecto discordes ad concordiam revocantur, & maxime quando sibi unctio, id est, gratia sancti Spiritus admiscetur. Vel stannum est virtus benignitatis tenera atque mollis, quæ omnia conciliat & concordat. Ideo de bonis dicitur Zachariæ cap. 4. *Videbant lapidem stanneum in manu Zorobabel.*

Cap. CXXV.

De *Sulphure.*

SUlphur est vena terræ, naturæ igneæ & calidæ, cujus ardorem aqua quanquam frigida sentit, quia transiens vanas sulphureas, colorem contrahit à sulphure, & efficaciam & odorem, & ideo fontes calidi, qui de talibus sub terraneis meatibus scaturiunt, qualitates venæ sulphureæ secum ferunt, secundum Isidor. Sulphur significat bona mundi, in quibus est igneitas avaritiæ vel ardoris, quia vere licet quis sit aqueus per pietatem, frigidus per temperantiam & maturitatem, si tamen transeat per venas sulphuris, id est, per administrationem bonorum temporalium (quæ scilicet non sunt nisi venæ terræ) statim pro certo contrahit calorem avaritiæ, & odorem malæ famæ, & ideo ratione istius sulphuris, multi sunt hodie sicut fontes calidi, id est, multi sunt qui ardore avaritiæ sunt penitus inflammati. Nonne *vestimenta tua calida sunt, cum perflata fueris terra austro?* Job 37. Vel dic, quod sulphur fœtens est persona infamis & luxuriosa, quæ aquam frigidam, id est, personam castam, lucidam & honestam, quando sibi jungitur & associatur, per sua mala exempla inflammat, per luxuriam & corrumpit, & valorem suæ perfectionis, & odorem suæ famæ & conversationis destruit & immutat, quia *qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Ecclesiast. cap. 13. Vide de fonte. Sulphur secundum Isidor. igneæ est naturæ, & ideo super omnia quæ sunt sulphurea, faciliter igni apposita inflammantur, & ideo insulæ Æoliæ, quæ dicuntur esse sulphureæ, perpetuis incendijs semper spirant. Talis est sulphurea, fœtida caro nostra, quia vere appositio igne tentationis, faciliter inflammatur, & ignitur per malos luxuriæ appetitus, & ideo illæ insulæ, id est, illi status, in quibus est multum de sulphure, id est, de viris carnalibus incendio luxuriæ continuè conflagrant. Vel dic, quod sulphur est voluntas humana, quæ vere appositio igne, id est, data occasione faciliter inflammatur per desiderium & movetur, sive ad bonum, sive ad malum. Vel dic, quod sulphur est anima, luxuriosa vel avara, quæ quia est igneæ naturæ per luxuriam vel avaritiam, ideo faciliter inflammatur, sc post mortem igne infernali, & propter hoc illa insula ubi est satis de isto sulphure, sc. infernus, ubi luxuriosi & avari descendunt, perpetuis incendijs semper flammat. Ezech. 15. *De igne egredientur, & ignis consumet eos.* Quatuor sunt genera sulphuris, sed unum solum genus à medicis acceptatur, quod scilicet dicitur sulphur vivum, translucidum atque clarum. Alia autem impura sunt. Et ideo ad alios usus valent. Sulphur significat amorem & affectionem, quæ vere igneæ est naturæ sicut sulphur, quia scilicet in se non sistit, sed ad alia semper tendit. Sed vere istius lapidis sunt multæ species, quia scil. homines diversimode se diligunt, quia quidam ficta, quidam vere, quidam propter se, alij propter sua, quidam secundum mundum, alij secundum Deum. Sed inter omnes istos amores nullus est medicinalis animæ, nisi vivus, scilicet amor secundum Deum, & charitativus, qui dicitur sulphur vivum, quia scilicet vitâ gratiæ informatur, omnes autem alii amatores semper habent aliquid impuritatis, quia alij luxuria sunt infecti, alij avaritia, & sic de alijs. *Peccatores diligentes se diligunt* Luc. 6. Et ideo tales animæ non tribuunt medicinam, sed magis toxicum & venenum. Sulphur inflammatum fœtorem emittit & fumum, qui faciem quam contingit facit apparere horribilem, pallidam & deformem, & colorem mortui repræsentat. Talis est caro nostra, quia vere quando igne luxuriæ inflammatur, tunc fœtorem infamiæ, & fumum mali exempli emittit, à quibus facies, id est, exterior apparentia, & conversatio inficitur & mutatur, & adjungè supra si vis alium §. de carne. Vel dic, quod sulphur est peccatum luxuriæ, vel hypocrisis, quod quandoque comitatur fœtor luxuriæ, quo cum aliquis inficitur & corrumpitur, tunc facies ejus per hypocrisim palliatur, sicut patet de hypocritis, qui *exterminant facies suas, ut appareant hominibus jejunantes.* Matth. 6. Sulphur aliquando est purum & grossum & fœculentum, aliquando clarum, lucidum & purum, et secundum istam differentiam, ex sulphure, et argento vivo diversa metalla differentia generantur, secundum Arist. Sulphur significat homines, qui vere diversimode variantur, quia quidam sunt puri, quidam impuri, quidam boni, quidam mali, et ideo secundum istorum bonorum bonitatem et pravitatem, metalla, quæ exinde generantur, id est, filij qui à talibus procreantur, differunt in specie et valore, quia ut communiter secundum qualitatem patrum variatur conditio filiorum, quia *si radix sancta, & rami,* ad Rom. 11. Sulphur aliud vivum, aliud mortuum artificialiter efficitur. Est autem calidum et siccum, et virtutem habet attrahendi, dissolvendi et consumendi, et ideo tussim prohibet, scabiem purgat, caducos juvat, lethargicos excitat, venenis obviat, arteticos, et podagricos et paralyticos juvat, secundum Avicen. Dioscor. et Plat. Sulphur, quod de terra nascitur, significat carnem, quæ quando comburitur, et cōsumitur per calorem naturalem, tunc fœtet ad literam, et putrescit, et ista etiam aliquando viva, aliquando mortua reperitur, quia *nemo est qui semper vivat.* Eccles. 9. Per sulphur autem, quod fœtet, intelligo memoriam mortis et fœtoris, quam incurrit mortua caro nostra, quia vere memoria mortis nostræ habet virtutem attrahendi, scil. ad bonum; dissolvendi sc. cor per contritionem, consumendi sc. vitia et peccata. Nam si bene sulphur, id est, mortem in corde nostro incorporaverimus, tunc pro certo scabies luxuriæ, et pruritus invidiæ minuitur, morbus caducus superbiæ sanatur, et lethargus pigritiæ excitatur, venenū malitiæ deponitur, et arterica parcitatis (quæ manus contrahit) laxatur, et paralysis avaritiæ mitigatur. *Memor ergo esto, quoniam mors non tardabit.* Eccl. 14. Vel sulphur est fœtor infernalis incendii, quia sc. *ibi est stagnum ignis & sulphuris.* Apoc. 19. Cujus receptio, et memoria, et timor potestatem habet attrahendi, etc. sicut supra. Vel per sulphur calidum, intelligo pœnitentiam, quæ urit et affligit, quæ valet per omnia, sicut supra. Per sulphur quod horribiliter fœtet, et faciliter ardet, intelligitur ardor inferni, *ubi est ardor inextinguibilis, & fœtor intolerabilis,* &c. Vide Ap. 14.

Cap. CXXVI.

De *Sale.*

SAl à saliendo dicitur, eo quod ab igne exiliat. Licet enim sit igneæ naturæ, ex igne tamen refugit & resultat. Fit autem sal de aquis maris in extremis littoribus calore solis induratis, aliquando etiam ex puteis salsis aqua hauritur, & per decoctionem fortem in sal convertitur & mutatur, ut dicit Isidor. Sal quo cibi condiuntur, significat virum sapientem & perfectum, qui alios moderatur per prudentiam, atque condit. Licet ergo iste sit igneus per charitatem, ab igne tamen tentationis, avaritiæ, luxuriæ, & malæ occasionis pro posse suo resilit, & recedit. *Recedite de medio Babylonis.* Hier. 50. Econtra multi non fugiunt ab igne, & similes sunt sali Siciliæ, &c. sicut supra fac. §. de residuo. Sal sic efficitur, &c. sicut supra. Mare significat mundum, propter fluctus tribulationum qui ibi sunt, puteus significat carnem, quia puteus

puteus profundus, etc. Prov. 22, *Aquæ istorum sunt peccatores.* Peccator igitur à mari, et puteo, i. e. de statu peccati extrahitur per conversionem et divinam inspirationem, et tunc sol Christus fervore & calore suarum tribulationum, ipsum urget per correctionem, & omnem humorem carnalitatis in eo deficcat, & sic eum convertit in sal, id est, in virum justum & perfectum, aliis utilem, & proficuum. Ideo viris perfectis sic conversis dicitur Matth. 6, *Vos estis sal terræ.* Et sicut sal ab igne resilit, licet sit
3 igneum, &c. sicut supra de tentatione, §. Aliquando invenitur sal sub arenis. Sunt etiam quidam montes, de quibus fodiuntur duri, & salsi lapides, quia in sal postmodum confringuntur, sicut in Pannonia, & sunt tantæ duritiæ lapides illi, quod domus de eis fabricantur, secundum Isidorum. Arenæ sunt divitiæ, montes sunt dignitates & eminentiæ, quia vere & in divitiis & in honoribus aliquando invenitur sal, viri scilicet justi, & boni, & discreti. Nam licet isti primo sunt duri per parcitatem & obstinationem, quando tamen à Deo franguntur per interiorem contritionem, vel exteriorem tribulationem, tunc fiunt sal, aliorum, scilicet conditores, directores & rectores, suis exemplis & doctrinis. *Arenam & salem, & massam plumbi facilius est portare.* Ecclesiast. 21. Est in Sicilia quoddam genus salis, quod con-
4 tra naturam aliorum in igne fluit, nec ab eo resilit, in aqua autem crepitat, & ab ea resilit, secundum Isidorum. Ignis est ardor tentationis, aqua est humor devotionis. Sunt igitur qui ignem tentationum non declinant, nec ab eo resiliunt, sed in eo per mala desideria liquefiunt, ab aqua autem devotionis resiliunt, & quando in ea ponuntur, id est, quando aliquid quod ad devotionem pertineat eis injungitur, tunc vere per murmurationem, & impatientiam crepitant, & rixantur, & hoc est contra aliorum bonorum naturam, quia boni ab igne tentationis, & mundani ardoris fugiunt, & in aquam devotionis se mergunt, et ibi per contritionem penitus liquefiunt. Cantic. 5. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locutus est.* Expone si vis econverso, et
5 vide de Sicilia. Et per ignem intelligo tribulationē, in qua boni debent liquefieri per contritionem et compassionem, per aquam intelligo mundi voluptatem et prosperitatem, à qua debent continue resilire. Ecclesiast. 21. *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Et hoc est contra naturam aliorum falsum, id est, peccatorum, qui scilicet ab igne tribulationis, et pœnitentiæ resiliunt, et in aqua mundanæ prosperitatis per diversa vitia liquefiunt. Sal variatur in colore, quia aliquando album, aliquando rufum, aliquando rubeum, aliquando croceum secundum Isidorum. Invenitur etiam aliquando ita splendidum, quod ibi virgines speculantur, scilicet in aliquibus partibus Siciliæ. Sic vere boni et justi aliquando variantur quantum ad colorem perfectionis, et virtutis, quia quidam sunt rufi per pœnitentiam, quidam rubei per charitatem, alij albi per castitatem, alij splendidi per honestatem. Vel dic, quod religiosi et homines, alij variantur quá-
6 tum ad colorem et habitum exteriorem, quia quidam albi, alij rufi, alij varij, etc. Quod etiam patet de religiosis. Sal variatur quantum ad saporem, quia alicubi suave; alicubi salsissimum; alicubi amarum reperitur, & quanto salsius, & amarius, tanto calidius. Et generaliter sal habet virtutem dissolvendi, mundificandi & consumendi. Nam ventositatem attenuat, humores superfinos consumit, carnes putridas corrodit, & putrefactioni resistit. Talis est pœnitentia, quia vere in aliquibus invenitur lenis, & suavis, in aliquibus autem acuta & fortis, quia diversi diversimode eam habent, sed quanto quis eam habet amariorem, & fortiorem, tanto calorem divini amoris participat ampliorem. Sal etiam pœnitentiæ dissolvit per contritionem, mundificat per confessionem, consumit & rodit per satisfactionem. Hæc enim exterminat ventositatem superbiæ & vanitatis, humores delitiarum & voluptatum, carnes putridas luxuriæ et carnalitatis. Et sicut secundum Isidorum sale nihil utilius reperitur; sic nihil est pœnitentia utilius animæ peccatrici. Et sicut sal per se manducatum invenitur salsum, & amarum, sed in aqua moderate sumptum, vel cibis dulcibus admixtum, ejus acuties non sentitur; sic vere si pœnitentiam cum aqua divinæ consolationis, gratiæ et devotionis miscuerimus, ipsam non gravem sed facilem inveniemus, alias autem amara, et importabilis invenitur.
7 Iudic. 5. *Fontes amari obdulcati sunt.* Et Exod. 5. Sed summe hominibus necessarium. Nam sale cibi condiuntur, et in eis sapor delectabilis inducitur, et sine sale omnis cibus insipidus invenitur. Nam pulmentis dat saporem, et provocat appetitum. Sal istud est discretio, quæ pro certo habet summam virtutem, quia per eam omnes cibi, id est, omnia nostra opera moderantur, et ut debitum saporem, et valorem habeant, condiuntur. Nam sine sale discretionis, et prudentiæ omnis cibus vel actus quamquam de se bonus sit, insipidus, et inutilis reperitur. Nam quia discretio considerat locum, tempus, modum, circumstantiam, conditionem, ideo saporem dat actibus et valorem, et omnium nostrorum actuum dicitur condimentum. Nam res quæ indiscrete fiunt, licet de se sint bonæ, non habent tamen valoris efficaciam vel virtutem. Marc. 9. *Bonum est sal, habete ergo in vobis sal,* 8
& pacem habete inter vos. Sale secundum Isidor. appetitus confortatur, et sale pecudes ad pastum provocantur et ad potum, et per sal melius impræguantur, et salis beneficio lacte, et caseo plus dotantur, sale carnes à putredine servantur, per sal humores in corpore dissolvuntur, stomachus mundificatur, carnis putredo & corruptio deficcatur. Talis est doctrina sactæ scripturæ, quia vere quando pecudes, id est, auditores istud sal sibi in prædicatione oblatum recipiunt, & sibi incorporant retinendo, tunc appetitus eorum, i. e. affectus & desiderium ad æterna amplius vigorantur, & cibum æternæ refectionis avidius desiderant, & potum gratiæ & devotionis plenius sumunt, & sic per virtutes, & merita melius impinguantur, & lacte misericordiæ & compassionis, caseo bonæ operationis ditius fœcundantur. Nam per sal bonæ doctrinæ & prædicationis, humores peccatorum dissolvuntur per contritionem, stomachus conscientiæ depuratur, & mundatur per confessionem, & caro superflua, id est, carnalis voluptas deficcatur per satisfactionem & pœnitentiæ macerationem, & sic caro à putredine vitiorum, & criminum doctrinæ beneficio præservatur. Cætera salierunt, &c. Tho. 6. Ideo ad Coloss. 4. *Omnis sermo vester sale sit conditus.* Sal 9
quando est exustum, majorem habet virtutem, quia tunc summe carnem putridam corrodit; loca saniosa mundificat. Sal n. usque ad interiora penetrat, & habet virtutem mollificandi, & mordificandi ventrem, & humores compactos solvendi, & finaliter exire cogendi. Talis est vir perfectus, & maxime prælatus, quia quando igne sancti Spiritus & charitatis, igne etiam pœnitentiæ & adversitatis est exustus, tunc majoris est virtutis & perfectionis, quia tunc carnem mortuam, id est, carnales subditos vita gratiæ privatos, corrodit per correctionem, & eos à sanie luxuriæ & carnalitatis mundificat & depurat. Sal habet
10 virtutem penetrandi, &c. Sic contritio, quia usque ad intima cordis penetrat, & ventrem conscientiæ remollit per devotionem, & mordificat per displicentiam & reprehensionem, & sic humores compactos, id est, vitia & peccata invicem conglobata dissolvit, dividit, & distinguit per seram discussionem, & exactionem, & sic eos repellit, scilicet à conscientia per confessionem. Eccl. 1. *Timor domini expellit peccatum.* Sal virtutem habet
11 venenosis humoribus resistendi, quia cum oleo & aceto lichenas & scabiem sanat, faciei etiam maculas abstergit, & pruriginem & serpiginem tollit, si saponi fuerit mixtum. Talis est correctio vel tribulatio; quia venenosis humoribus, carnalibus tentationibus & infectionibus reficit, faciem conscientiæ mundificat, & pruriginem malorum desideriorum tollit, si cum melle gratiæ & devotionis, & cum sapone dulcis consolationis fuerit intermixta. Sal in igne positum ab eo resilit, & ibi non re-
12 solvitur, in aqua autem positum statim dissolvitur & liquescit. Tales sunt multi, quia si in igne tribulationum ponantur, ibi per vitia non solvuntur, nec per mala desideria liquefiunt; si autem in aqua mundanæ prosperitatis ponantur, statim liquescunt per mala desideria, & resolvuntur, quia plus nocet bonis prosperitas quam adversitas. Naum 2. *Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum est.*

CAP. CXXVII.

De Lapide Topatio, nam per t in penultima scribitur, non per c.

1 TOpatius est lapis splendens & rarus frigidus, omnium gemmarum superans claritatem, cæteris major & pulchrior, aspicientes delectat, et eo in thesauris regum nihil pretiosius invenitur. Tantæ enim magnitudinis (secundum Plinium) est inventus, quod Ptolomæus Philadelphus ex eo fecit statuam quatuor cubitorum. Hic est Christus, cujus est splendor gloriæ inæstimabilis, quia omnium creaturarum superat claritatem. Nam præ sui æterna claritate et pulchritudine aspicientes beatos in patria et contemplativos in via afficit et delectat. *In quem desi-*

rant Angeli prospicere, 1. Pet. 1. Hic enim est cæteris major & dignitate & natura, quia secundum Iob 11. Altior est cœlo, profundior abysso, longior terra, & latior mari. Et hic duplicem habet colorem, id est, naturam spiritualem, scil. & corporalem, & ideo Philadelphus, id est, Deus pater, vel Spiritus S. ipsum fecit imaginem quatuor cubitorum, quia Christus constat ex quatuor rebus, duabus sc. corporalibus carne & sanguine, & duabus spiritualibus sc. anima & divinitate, & ideo in thesauro regis æterni, sc. in Paradiso, nihil eo pretiosius potest esse, nec etiam in thesauro regum terræ. In corde virorum justorum. *Pretiosior est cunctis opibus.* dicitur de sapientia Dei. Prov. 3. Topatius est gemma clarissima, aliarum superans claritatem, gemmarum sibi objectarum in se recipit claritatem, inspicientes delectat, formam habet specularem. idolum enim in se receptum inversum videtur, sicut in speculo concavo. Talis est beata virgo, quia ista cæteris gemmis, id est, sanctis clarius emicat & resplendet, & hoc quantum ad conscientiæ puritatem, quantum ad caltimoniæ claritatem, quantum ad apparentiæ venustatem, & quantum ad sapientiæ synceritatem, & ideo non immerito debet inspicientes, i. e. devotos, & contemplativos non modice delectare. Nã tantam habet sanctitatis & conscientiæ claritatem, quod gemmarum aliarum claritatem, id est, aliarum mulierum virtutem & sanctitatem superavit, quia nec primam similem visa est, &c. & gemmarum sibi objectarum gratiam & splendorem reddit & maxime in beata incarnatione, ubi per suam gratiam *Spiritus S. supervenit in eam*, & per suam præsentiam Dei filius (qui est charitas Dei patris) *in eam subintravit.* Ista enim est specularis naturæ, quia *est speculum sine macula.* Sap. 7. Et ideo quando Deus pater in eam respexit per suam gratiam, ipsa pro certo ad modum speculi ejus imaginem, i. e. filium in seipsa recepit per beatam incarnationem, & eum tandem in nativitate præsentavit hominibus & ostendit. Veruntamen istam imaginem receptam ostendit nobis inversam, quia sicut in re inversa illud quod est supremum, efficitur infimum, sic vere in Christi incarnatione ista imago fuit inversa. quia sc. Dei filius qui omnium rerum est superior dignitate, factus est inferior humilitate. Deut. 18. *Ipse descendet, & erit inferior.* Topatius sequitur motum lunæ, quia scil. majoris est virtutis vel minoris, secundum quod luna plus vel minus recipit incrementi. Et valet secundum Dioscor. contra lunaticam passionem, & est Topatius gemma splendidissima, & maxime quando solis radijs est percussa, quæ aliarum gemmarum in se recipit claritatem, inspicientes autem summe reficit ac delectat. Topatius est virtus honestatis, quæ præ cæteris rutilat exterius per boni exempli dationem, & summe delectat inspicientes, quia vere pulchrum est videre personam honestam & maturam, & maxime quando solis radijs, id est, gratia Spiritus S. repercutitur & illuminatur, in se etiam claritatem aliorum, id est, bona exempla & virtutes quæ in aliis videt, per imitationem recipit, & sibi in ea incorporat & adjungit. Per lunam ergo quæ mutabilis & variabilis, intelligo humanam voluntatem, quæ vere semper mutatur de una cogitatione ad aliam, et cætera hujusmodi. Quanto ergo luna plus abundat in lumine gratiæ Dei, tanto vero Topatius, id est, bona et honesta conversatio plus habet de efficacia, et virtute, quia parum valet bonitas exterior et honestas, nisi interius lumen cœlestis influat majestatis. Ideo bona persona dicit illud Job 31. *Vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare &c.* Quia sicut dicitur Job 8. *Non potest vivere carectum sine aqua.* Et sicut Topatius habet formam specularem, ita vere honestas est aliorum speculum, et exemplar. *Splendor enim est lucis æternæ, & speculum sine macula.* Sap. 7. Topatius undas bullientis compescit, et bullire non permittit, iram & tristitiam reprimit, & phrenesim, & mortem subitam expellit secundum Dios. & Lapidarium. Talis est virtus benignitatis, quia vere illos qui per furorem et iracundiam bulliunt atque fervent, deprimit atque sedat, et ideo contra phrenesim et iram, id est, contra peccatum furoris, et crudelitatis summe valet, et per consequens mortem facit evadere sempiternam, quia *vir iracundus suscitat iras, qui autem patiens est, mitigat suscitatas.* Prov. 15. Vel expone de patientia. Topatius sanguinẽ stringit, et valet contra lunaticam passionem. Talis est abstinentia vel castitas, quæ sanguinem carnalis voluptatis restringit, et valet contra lunaticã passionem, i. e. contra mentis levitatem, et mutabilitatẽ. Topatius gestatus sanguinem stringit, tristitiam tollit, et mortem subitaneam impedit. Sic beata virgo gestata per devotionem, sanguinem luxuriæ restringit, et iracundiam sedat, & à morte subi-

nea nos præservat. Exemplum de Normano flagitioso, qui jejunabat sabbatum in virginis honorem, cujus caput ab inimicis subito truncatum, tamen confessum fuit. Topatius sequitur motum lunæ, & secundum eam suam virtutem regulat & disponit, & cum sit naturæ specularis, imaginem tamen receptam inversam repræsentat. Tales sunt multæ leves personæ, quia vere secundum lunam, id est, secundum mutabilitatem suæ vanæ voluntatis (ad Eph. 1. *Omnia operatur secundum cõsilium voluntatis suæ*) vel etiam secundum lunam, id est: secundum cursum mutabilis prosperitatis se ipsos regunt. Eccles. 27. *Stultus autem ut luna mutatur.* Et quando aliqua imago vel species eis offertur, i. e. quando aliquod bonum exemplum vel mandatum tribuitur; ipsum pro certo inversum repræsentat, quia scilicet totum faciunt cõ- 8
trarium omnium quæ viderunt, vel ab alijs audierunt. *Mandata n. Domini audientes omnia fecere contraria.* Iud. 2: Plin. dicit, quod si Topation polias, ipsum obtenebras, & obscuras, si vero proprie naturæ relinquitur, tunc clarior, & speciosior invenitur. Sic vere multi sunt, qui sibi ipsis relicti, nec linguis adulatorum politi clari sunt & virtuosi, quia si per adulationem poliantur, tunc sæpe fit, quod concepto inanis gloriæ spiritu à claritate, id est, à virtute, quam habuerant, obscurantur. Et ideo Exod. 20. *Præcipitur fieri altare de lapidibus non politis.* Vel dic, quod Deus, beata virgo & sancti ita sunt clari; & pretiosi, quod si ipsos polire, id est, commendare voluerimus, claritatem eorum magis minuimus, quam augemus, claritasque & honor suus nullatenus convalescit per quamcunque polituram laudis, quam lingua hominis sibi facit: quinimo (sicut dicit Greg.) quicquid dici potest, eo ipso quod dici potest, laudis divinæ indignum est. Vel dic, quod multi sunt, qui, si per prosperitatẽ & gloriam poliuntur, à claritate virtutum, & bonorum operum minuuntur, qui si sibi ipsis relinquantur, & in suo statu, & paupertate dimittantur, in claritate virtutum perseverare noscuntur, & ideo Deus multos impolitos, id est, impromotos, rudes & pauperes sine opulentia & sine scientia dimittit, quia talem polituram ipsis non proficere sentit. Vel dic, quod politura seu fricatura est correctio, quæ quamvis generaliter proficiat, multi tamen sunt quos magis lædit quam juvet, & quos magis obscurat quam poliat. Vel dic, quod politura est fama, &c. sicut supra.

Cap. CXXVIII.

De Lapide turcai, nam ita apud Vincentium ex Arnoldo legitur, unde auctorem nostrum hæc excerpsisse puto.

Turgogis est lapis flavus, qui visum confortat, & hilaritatem 1
generat. Talis est vir perfectus, flavus & pallidus per pœnitentiæ macerationem, quia visus aliorum confortat per honestam conversationem, & in eis hilaritatem efficit, & lætitiam spiritualem, scilicet suis verbis consolatoriis atque factis. *Gaudete cum gaudentibus, &c.* ad Rom. 12.

Cap. CXXIX.

De Terra sigillata.

Terra sigillata est vena terræ medicinalis, cujus virtus est re- 1
stringere sanguinem, & valet contra arteticam; & inflaturam; secundum Platearium, Talis est humilitas, vel etiam memoria mortis, quando sc. terra, i. e. corpus sigillabitur in sepulchro, quæ vere naturæ est restrictivæ, quia per memoriam mortis sanguis voluptatis carnalis restringitur, inflatura superbiæ mitigatur, & arretica pigritiæ penitus abdicatur. Ideo Eccl. 13. *Memor est quoniam mors non tardabit.*

Cap. CXXX.

De Tartaro.

In masculino legitur tartarus in lib. de proprietatibus rerum, ut est videre in horto sanitatis.

Tartarum est fex vini siccata contra dolium, & est calidum 1
& siccum, & virtutem habet laxandi, mundificandi & consumendi, & valet contra serpiginem, scabiem, & capitis immunditias. Vinum est prosperitas & voluptas mundana, ejus fex & residentia significat pœnam æternam, quæ finis est mundanæ voluptatis. Tartarum ergo est calidæ & siccæ naturæ, quia vere illa pœna est calida per ignem inextinguibilem, & sicca per absentiam omnis humoris, & voluptatis. Sed vere istud tartarum est modo medicinale, scil. illis qui ipsum habent in memoria, quia vere per ejus timorem homo laxatur per contritionem

mundi

mundificatur per confessionem, & consumitur per corporis & carnis maceration em, & pœnitentiæ satisfactionem, & sic à serpigine & prurigine, id est, à pruritu desideriorum carnalium liberatur. Ideo *istam facem debent peccatores bibere* per ejus considerationem. Esa. 41. & Ezechiel. 23. *Calicem vini furoris Domini bibisti, & potasti usque ad fæces.* Istam etiam fæcem bibent in inferno sensibiliter illi, qui modo nolunt eam potare mentaliter. Unde Psal. 47. *Fax ejus non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.*

CAP. CXXXI.

De Vitro.

1 VItrum secundum Avicennam est inter lapides, sicut stultus inter homines, declinat enim ad omnem tinctu ram. Nam quando in fornace liquefit, in quemcunque colorem faciliter transmutatur, ita quod smaragdi vel hyacinthi quandoque species repræsentat, & hoc accidit ex substantiæ puritate, quam in fornace acquirit, secundum Isidor. Vitrum est homo, quia vere quando in fornace divinæ dilectionis & contritionis, vel tribulationis conflatur, tunc contrahit tantam substantiæ, id est, conscientiæ puritatem & habilitatem, quod à Deo in quemcunque colorem bonæ, & honestæ conversationis faciliter tingitur, & mutatur, ita quod per suam bonam conversationem lapides pretiosos, id est, sanctos, qui præcesserunt repræsentat. *Vestivit te multis coloribus.* Ezech. 16. Vel dic, quod per vitrum significat personam levem, quæ non servat determinatum colorem perseverando, scil. in uno proposito vel verbo, imo si quando in fornace iracundiæ vel tentationis vel mundanæ prosperitatis conflatur, statim à diabolo in quemcunque colorem, i. e. in varietatem transpositi transmutatur. Istud patet in iracundis, qui subito veterum amicorum fiunt inimici. & illos, quos primo dilexerant persequuntur. Patet in adulatoribus, qui in fornace prosperitatis ad omnem colorem, i. e. ad omnem voluntatem aliorum per mendacia se convertunt. Sap. 16. *Ad quod quisque volebat, convertebatur.* Applica contra iracundos, Ezech. 1. Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant. Quia scil. tales semper se solent conformare dictis, factis & voluntatibus aliorum, & maxime principum & magnatum. Vas vitreum pulchrius est cæteris & splendidius, facile tamen frangitur, nec amplius restauratur. Nam nisi faciliter frangeretur, pretiosius & nobilius, quam vasa aurea putaretur. Unde dicit Isidorus, quod quidam fecit vitrum ductile, & malleo reparabile. Unde coram Tiberio Cæsare phialam vitream quam fecerat, projecit, quam non fractam, sed plicatam malleo reparavit, quod videns Cæsar, statim eum jussit decollari, ne dum hoc agnitum esset, auri pretiositas deperiret, quia revera si vasa vitrea non frangerentur, meliora quam aurea putarentur, ut dicit ibidem. Charissimi, vas vitreum est prosperitas mundana, quæ pro certo licet videatur splendida & gloriosa, tamen facilè perditur, sc. per mortem, vel per tribulationem, nec tamen amplius restauratur, sed ista sui fragilitas facta est, ne vasa aurea, i. e. cœli gloria, & vita æterna vilia putarentur, quia vere nisi mundi prosperitas cito perderetur, pretiosior, quam æterna à fatuis putaretur. Unde Psal. 105. *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem.* Vel dic, quod vitrum est hypocrita, qui vere splendet exterius & pulcher videtur per bonam suam conversationē, faciliter tamen frangitur, & destruitur per apostasiam, nec unquam amplius restauratur, quia tales ut communiter ad pœnitentiam minime revertuntur, quando cadunt, & hoc Deus patitur, ne tales reputentur ab hominibus meliores, quam vasa aurea, i. e. quam viri boni & justi, quia vere si hypocritæ durarent, boni respectu eorum nihilum putarentur. Thren. 4. *Filij Sion inclyti reputata sunt in vasa testea.* Vel dic, quod vas vitreum est dives mundanus, qui videtur pulcher, quantum ad prosperitatem mundanam & gloriam temporalem: vas autem aureum est vir justus & perfectus. Illi ergo vitrei mundani faciliter franguntur & dissipantur per mortem temporalem & æternam, nec tamen amplius reparantur, quia *non revertentur de tenebris ad lucem.* Job. 15. Vas autem aureum, i. e. justus, & si per mortem frangatur tamen à Deo in die judicii restauratur, ut cum Deo perpetuo perseveret. Eccl. 50. *Tanquam vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Et hoc est necessarium, quia alias vitrei mundani divites
3 meliores putarentur, quam aurei viri sancti. Unde Cæsar & Imperator Deus occidit illum, sc. diabolum, qui voluit facere vas vitreum durabile, i. e. peccatorem semper viventem, dicendo Adam, Gen. 3. *Nequaquā moriemini, sed eritis sicut dij.* Vitrum ergo est lucidum & perspicuum, & ideo imaginum repræsentativum quapropter & de vitro specula componuntur. Talis est vir perfectus & honestus, quia iste recte ad speculum aliorum, quia scilicet per quilibet potest in eo videre imaginem suam, quia comparationem ad statum & vitam ejus, quilibet potest cogitare, quis & qualis debet esse. Unde *justus,* (Sap. 7.) *speculum sine macula, & imago bonitatis Dei dicitur.* Vel dic, quod vitrum est sacra Scriptura, quæ clara & perspicua dicitur, propter omnimodam veritatem, quia scilicet imagines rerum futurarū, vel imagines omnium bonorum documentorum & exemplorum in ea dilucide cognoscuntur, & ideo Scriptura fuit figurata in mari vitreo, quod fecit Moyses in introitu tabernaculi, ut ibidem sacerdotes ministraturi lavarentur & speculatentur. Et sic in scriptura viri Ecclesiastici possunt accipere speculam & loturam. Vel vitrum est paradisus, in quo est perspicuitas visionis, & claritas & puritas conditionis, & ubi imagines Dei & sanctorum perfecte videntur in propria quidditate. Ideo dicitur Apoc. 21. *Ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo*: & sequitur: *Platea civitatis tanquum aurum, & tanquam vitrum perlucidum.* Vel dic, quod beata virgo quæ recipit imaginem filij Dei, & eum nobis repræsentavit, &c. & adjunge ad §. Maria. Et sicut vitrum coloratur faciliter, sic vir perfectus colores virtutum & perfectionum, & bonorum exemplum faciliter recipit & ostendit. Vel dic, quod nos debemus aliorum imagines, & bona exempla recipere per
4 imitationem, & ea repræsentare per bonæ operationis exhibitionem. Est quidam lapis dictus obsianus, seu obsidiana, de natura vitri, qui nunc viridis, nunc niger invenitur, de quo falsi artifices faciunt gemmas, quæ scilicet sunt aliis similes in colore, sed nullatenus in valore. Sic falsi artifices diaboli de lapideis peccatoribus faciunt videre gemmas per hypocrisim & palliationem, qui licet in colore apparentiæ, non tamen in valore perfectionis & virtutis sunt similes bonis gemmis, id est, viris justis.

CAP. CXXXII.

De Lapide Vdachite.

In exemplaribus quibusdam legitur Vdachites & Verachitem, quod est in capite sequenti, in alijs ydachites, sed parum id refert, quoniam I sæpe in V transit.

VDachites est lapis colore fulvus, figura rotundus, qui in se
1 continet alium lapillum, qui tinnire & sonare intra eum auditur, & hic lapis perpetuis aquæ sudoribus semper stillat, & ideo ab aliquibus creditur, quod sit idem quod enydros, vide supra. Talis est beata virgo, quæ fuit rotunda & volubilis per obedientiam, fulva per pœnitentiam. Nam ista intra se, scilicet in suo sacro utero, continuit alium lapillum pretiosum, scil. Dei filium incarnatum, & hic sudorem misericordiæ perpetuo nobis stillat, vide supra de enydro.

CAP. CXXXIII.

Videtur is lapis, quem gratitem supra appellavit.

VErachithen est lapis, qui gestatus ab homine, non mordetur à muscis, nec ab apibus infestatur, & creditur valere
1 contra venenum, secundū Diosc. Sic est Christus, vel beata virgo, vel etiam quicúnque sanctus, quia si gestetur per devotionē, musca & apes, id est, tentationes & dæmones, vel malæ cogitationes homini non nocebunt. Nam hic contra venenum peccatorum valet. vel dic, quod hic lapis significat munera vel adulationem, quorum alterum si quis secum portaverit, à muscis, i. e. à pravis ballivis & judicibus non lædetur, & per correctionem ab his non pungetur. *Donum enim hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit,* Prov. 18.

CAP. CXXXIV.

Zimemel, zuri legitur apud Vincentium, similiter & in horto sanitatis.

ZVmeth idem est quod lapis lazuri, quædam scilicet vena
1 terræ medicinalis, quæ tanto melior, quanto colori cœlesti vicinior, & valet contra multas passiones, primo autem debet optime teri. & multotiens ablui, deinde dari patienti, mire enim solvit & purgat. Talis est sacra scriptura, quæ optime debet teri per expositionem, lavari per omnis adulationis eliminationem, & deinde dari infirmo peccatori per prædicationem; ut sic salvetur per contritionem, & purgabitur per confessionem, & ab infirmitate peccati sanabitur per satisfactionem. Lazurium, azur fit de isto lapide, vel de laminis argenteis & aceto, sicut fit cerussa de plumbo. Vide supra, et expone, si vis.

CAP. CXXXV.

Apud Vincentium, similiter & auctorem horti sanitatis, zingites legitur, non zingrites.

1 ZIngrites est lapis vitreus, qui suspensus ad collum, sanguinem stringit, mentis alienationem depellit, & appositus ad lignum accensum, ejus flammam extinguit, secundum Dioscor. Lapis iste significat abstinentiam vel castitatem, quæ vitrea est, puritatem, & sanguinem stringit, id est, carnis delitias & voluptatem, & mentis alienationem, id est, fervorem voluntatis reprimit, quia si ad lignum accensum, id est, si homini accenso per carnalia desideria adjungitur, iste lapis, virtus scilicet castitatis vel abstinentia, flammam malorum suorum desideriorum & tentationum extinguit. Vel dic, quod iste lapis est virtus benignitatis, quæ flammam iracundiæ in alijs extinguit & avaritiæ & luxuriæ flammam, vel virtus patientiæ, quia sicut dicitur Prov. 15. *Vir iracundus provocat rixas, qui autē patiens est, mitigat suscitatas.*

LIBER XII.

De herbis, plantis, & arboribus.

CAP. I.

De arboribus in generali.

1 ARbor secundum Isidorum dicitur ab arvis, eo quod in eis nascatur, & generaliter secundum Aristotelem duæ sunt arborum species, scilicet masculus & fœmella. Et hoc est verum in omni specie tam arborum, quam herbarum. Et est masculus fœmina durior, solidior, ramosior, densior, siccior, & fructus ejus maturabilior, sed brevior; & folijs est fœcundior, sed asperior; & hoc totum propter majorem caliditatem & siccitatem, quæ partes plantæ dividit, secat & exasperat, & desiccat, secundum Aristotelem. Arbor est homo, sed duæ sunt ejus species & naturæ, quidam masculi, & hi sunt prælati, vel religiosi, vel perfecti, quidam fœmelli, & isti sunt subditi respectu prælatorum, seculares respectu religiosorum, imperfecti & peccatores, respectu perfectorum. Sed vere masculini isti sunt fœmellis istis validiores, per constantiæ firmitatem, ramosiores per bonarum affectionum multiplicitatem, siccio res per pœnitentiæ vel abstinentiæ austeritatem; in folijs, id est, in verbis asperiores, per correctionis asperitatem, in fructibus, id est, in divitijs breviores, per voluntatem, paupertatem; & hoc totum facit calor charitatis, siccitas pœnitentiæ vel austeritatis, qua debent præ alijs abundare. 2 Quando arbor est multum solida & compacta, tunc humor non sinitur à siccitate fluere exterius, & sic minus abundat talis arbor, etiam in fructibus & in ramis. Sic vere in illis, qui sunt solidi per constantiæ firmitatem, scilicet in viris perfectis, siccitas divini timoris, pœnitentiæ, vel abstinentiæ, vel macerationis, non sinit humorem, id est, affectionem interiorem exire exterius ad terrena, scilicet per vanos avaritiæ appetitus, sed ipsam resecat, et refrenat; et ideo hodie boni viri et justi non abundant in ramis temporalium possessionum, nec in fructibus divitiarum, quia scilicet *sancti & boni erant in hoc mundo quasi nihil habentes, & omnia possidentes.* 2. Cor. 6. Masculus discenitur à fœmella 3 (secundum Aluredum) per pullulationem citiorem, citius enim pullulat masculus, quam fœmella. Item per odorem, quia mas odorosior est ut communiter, quam fœmella. Sic vere prælati à subditis, boni à malis, et religiosi à secularibus debent dividi et distingui, et quoad pullulationem bonæ operationis, et quoad odorem bonæ famæ et conversationis; quia vere citius et promptius et facilius debent per bona opera et affectiones pullulare, et odorem bonæ famæ fortius divulgare. Ideo dicitur Eccl. 49. *Fructificate quasi Libanus, odorem suavitatis habete.* Folia palmæ 4 masculæ ita copulantur cum folijs fœminæ, quando invicem conjunguntur, quod vix possunt ab invicem separari, secundum Aluredum ibidem. Sic vere si tu sis imperfectus, mundanus, fœmineus vel peccator, necesse est tibi, quod cum folijs palmæ masculæ, id est, cum bonis et perfectis viris per societatem et amicitiam invisibiliter te conjungas, quia secundum Sene. *Sic diligamus, quasi desinere non liceat.* Et ad Rom. 8. *Quis nos separabit à charitate Christi?* Sunt quædam arbores, quæ conferunt alijs, quæ 5 juxta eas sunt plantatæ, unde malogranatæ olivis conferunt, si juxta eas sint plantatæ, scilicet quia malogranata abundat in calore, qui naturæ competit olivarum, ut dicit Aristoteles. Vere tales sunt boni & justi, quia semper juvant verbis, operibus & exemplis alios sibi junctos, id est, socios & vicinos. Unde si malogranatæ, scilicet viri religiosi, perfecti & contemplativi granis virtutum repleti, olivis, id est, bonis personis activis & misericordibus conjungantur, ita quod alter alterius societatem sectetur, tunc vere eis confert; quia per bonam societatem semper ad melius proveniunt; quia cum sancto sanctus eris. Et hoc totum accidit propter calorem charitatis, quia in viris perfectis abundat, qui bonitatem perficit aliorum. Secundum Aristotelem lib. animal. 18. Arbor, quæ cito, & multum facit fructum, 6 cito desiccatur; quando sc, cibus transit in semen, id est, quando humor cibalis & nutritivus transit in fructum vel semen. Sic vere multi sunt, qui cito, scilicet à juventute, faciunt fructum bonorum operum, & multum, qui scilicet à juventute præ cæteris sunt ferventes, & tales pro certo sapissime accidit, quod cito desiccantur, & privantur profectu bonorum operum per peccatum & imperseverantiam, quia *substantia, ad quam festinatur in* 7 *principio, in fine benedictione carebit.* Proverb. 20. Secundum Isidorum arbor dicitur ab adhærendo, quia terræ adhæret, & inde primo nascens est herba, tandem crescit in fruticem, post in plantulam novellam, & tandem est arbor magna. Sic homo quando primo generatur à terra, id est, à matre vel Ecclesia, parvus est quoad merita, sed tandem semper debet de bono in melius proficere, ita quod in fine, id est, in senectute magnus sit, quoad merita & virtutes, ut sic ad magnitudinem paradisi finaliter deducatur, 1. ad Corinth. 13. *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli. Fons parvus crevit in fluvium magnum.* Heist, 10. In arboribus est anima vegetabilis, sicut in animalibus, sed differunt; quia in plantis est occulta & imperfecta; in animalibus autem manifesta, perfecta & completa, secundum Aristotelem. Charissimi, vis vegetabilis & nutritiva significat gratiam, quæ animam vegetat atque nutrit. Animalia autem sunt viri perfecti, qui vident per prudentiam, audiunt per obedientiam, loquuntur per orationem, confessionem, & gratiarum actionem, &c. similia. Arbores autē sunt viri seculares, activi & imperfecti, more arborum terræ & terrenis negotijs adhærentes. In utrisque autem est vis nutritiva vel vegetabilis, id est, gratia, sed differenter; quia in secularibus est occulta, quia scilicet parum se per bona opera manifestant. In animalibus autem, id est, in perfectis & contemplativis, est completa et perfecta, & per opera exterius manifestata. Unde Paulus 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei in me vacua non fuit.* Arbores non 9 moventur motu voluntario nec progressivo, sicut animalia; nec secundum motum delectationis vel tristitiæ, quia non dolent, quando scinduntur, nec delectantur, quando cibantur, nec vigilant, nec dormiunt, neque spirant; vim enim sensitivam non habent, cui omnia hæc attribuuntur, nec generat arbor, nec generatur per sexuum commixtionem; vitam tamen habet vegetativam, per quam fit attractio humorum à terra ad ipsius nutrimentum, secundum Aristotelem. Charissimi, arbores significant hujus seculi peccatores, potissime divires seculares vel mundanos, qui pro certo non moventur per obedientiam & subjectionem, nec progrediuntur per bonum profectum & operationem, nec delectantur per spem & contemplationem, nec tristantur per timorem & mortis recordationem, non vigilant per discretionem, non dormiunt per devotionem, non respirant per orationem. Nam licet isti cibentur, & nutriantur pabulo doctrinæ & prædicationis, in hoc tamen non delectantur; quia *abominabilis fit eis in vita sua panis & cibus desiderabilis.* Job 33. Quando etiam scinduntur per correctionem, tribulationem, infirmitatem vel castigationem, tunc vere non do hoc dolent, neq; per contritionem tristantur; quia *vulnerasti eos, & non doluerunt, attrivisti eos, & noluerunt reverti.* Hier. 5. Et isti etiam non commiscentur sexualiter per concordiā & charitatem, & dilectionē, ut sic generent per bonam operationem. Sed quare hæc omnia? Vere quia non habent vitam sensitivam, id est, gratiam Dei, per quam sentiant sua mala, vel sapientiam divinam, per quam recte sapiant, sentiant, & discernant, & ideo Esaiæ 27. *Non est populus sapiens, ideo non miserebitur ejus, qui fecit eum.* Sed vere isti habent bene vim vegetativam, id est, sapientiam terrenam & mundanam, per quam attrahunt & acquirunt humorem terræ, id est, divitias temporales ad sui nutrimentum, quia secundum Lucam 16. *Filii hujus seculi sapientiores sunt filiis lucis in generatione sua.* Vel dic, quod arbor est vir perfectus vel religiosus, qui non generat

nerat carnaliter, quia scil. servat castitatem, nec movetur voluntarie, quia subjacet obedientiæ Dei & prælatorum. *Non fuit qui moveret pennam.* Esa. 10. Et licet scindatur per tribulationem, ita tamen est patiens, quod non sentit, nec dolet per impatientiã & murmurationem. Quando enim cibatur & nutritur humore mundanæ prosperitatis, non delectatur nec recreatur per conplacentiam & consolationem, quia scilicet eum prospera non deterrent. Ideo 2. Reg. 14. *Tu es Domine mi rex sicut Angelus Dei, ut nec benedictione nec maledictione movearis.* Omnis arbor habet in
10 se vim seminariam, per quam facere potest fructum, & suam speciem in esse debito conservare. Veruntamen ad hoc, quod ista virtus exeat in actum, pluribus indiget, scilicet hyeme ad humoris seminalis aggregationem, item vere ad ejus emissionem: calore solvente ad ejus exterius attractionem & depurationem; terra ad sui nutrimenti continuationem. Sic vere licet homo habeat interius in corde semen, id est, bonum propositum, cogitationem vel affectionem, ad hoc tamen quod eam possit in actum, id est, in bonam operationem producere, necessaria sunt plura, & primo hyems, id est, status vel paupertatis, vel pœnitentiæ, vel tribulationis; ver, i. e. status consolationis; Sol, i. lux spiritualis gratiæ & devotionis; terra, id est, humilitas propriæ terrenæ considerationis; & sic semen boni propositi poterit aggregari, inspirari, vegetari, nutriri pariter & emitti; & sic erit
11 homo sicut lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo. Secundum Aristotelem Sol est pater, & terra est mater omnium arborum & plantarum; quia Sol influendo calorem, se habet more patris; terra autem ministrando humorem, se habet loco matris. Plantæ sunt fideles & boni, sed vere istorum pater est Sol Christus, qui calorem charitatis & gratiæ eis confert; mater autem eorum est terra, id est, Ecclesia, quæ humore doctrinæ eos nutrit. *Pater tuus Amorreus, mater tua Cetbea*, id est, fixa. Ezech. 16. Vel dic, quod terra est beata virgo, quæ humorem suæ misericordiæ nobis præstat; quia revera Christus & beata virgo sunt parentes omnium fidelium & perfectorum. Ideo potest ipsa dicere cuilibet peccatori illud Lucæ 2. *Ego & pater tuus dolentes quærebamus te.* Vel dic, quod Sol significat charitatem, terra humilitatem, quæ pro certo sunt pater & mater, id est, principium, fundamentum & origo arborum & herbarum, id est, virtutum & meritorum. Arbor
12 humorem à terra recipit ad sui nutrimentum, & tamen ipsum non retinet sibi totum, imo folia & fructus omnibus annis emittit ad hominum alimentum. renovatur etiam arbor ut communiter omni anno. Sic vere boni divites & alij, qui à terra humorem bonorum temporalium recipiunt & acquirunt, non debent eum sibi totum per parcitatem & avaritiam retinere, imo debent eum per eleemosynas emittere, & pauperibus elargiri. *Ficus protulit grossos suos.* Can. 7. Et sic poterunt continue renovari per gratias & virtutes, vel etiam renovari, quia nova pro veteribus, æterna pro caducis, spiritualia pro terrenis recipient post hanc vitam. Vel dic, quod arbor, id est, homo qui à terra, id est, Deo recipit humorem, id est, gratiam vel doctrinam, debet eum ostendere in folijs locutionum, & fructib. operationum. Secundum Arist. animal est planta multo nobilius, planta n' alli-
13 gata est terræ, & non habet motum in se, nec in suis partibus, nec habet diversas partes diversis officijs deputatas, sicut in animali est auris ad audiendum, oculus ad videndum, & hoc, quia planta non habet animam perfectam. Sic vere animalia, i. e. boni gratia & charitate animati & vivificati, multo sunt plantis, i. e. peccatoribus insensibilibus meliores, quia vere plantæ, i. e. peccatores in malis consuetudinibus plantati, sunt alligati terræ, i. e. mundo & temporalib. per affectum; & ideo non habent motum bonæ operationis, nec eorum partes, i. e. actus & affectiones sunt determinatæ vel ordinatæ, sed confusæ penitus & ineptæ, quia sc. nec in volendo, nec in operando solent debitam formam & ordinem conservare, imo sunt *sicut terra tenebrarum, in qua nul-*
14 *lus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Job. 10. Secund. Arist. quædam arbores habent gummi vel resinam, quia humor interior in tantum abundat, quod propter sui abundantiam non totum potest cedere in arboris nutrimentum, & ideo sicut superfluum, foras à natura expellitur, & sic resina efficitur, quæ secundum diversas suas species, valet contra varias passiones. Sic vere sunt quædam arbores, i. e. divites, qui sunt gummosi & glutinosi per pietatem, quia humor divitiarum suarum non totus convertitur in sui & suorum nutrimentum, nec eum totum expendunt, imo eum exterius emittunt: & de eo faciunt gummi, id est, pias eleemosynas atq; dulces, quæ vulnera tribulationum & paupertatum in pauperibus sanant. *Tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur.* Hier. 51. In arbore sunt venæ interius, in quibus servatur humor, & ad partes singulas derivatur. Sunt etiam nodi exterius mediantibus, quibus partes successivæ generatæ invicem colligantur. Sic vere charissimi in arbore Ecclesiæ sunt venæ, id est, prædicatores, qui humorem sacræ Scripturæ continent & doctrinæ, unde totum corpus Ecclesiæ vegerant atque fovent. Sic etiam ibi nodi, i. e. pacifici viri, charitativi & perfecti, per quos aliquando concordantur, & nodantur & uniuntur, & charitate, & concordia colligantur. Vel dic, quod arbor est anima, quæ interius in corde debet habere venas, i. e. bonas affectiones, humorem devotionis & compassionis continentes, quo spiritualiter vegetentur. Nodos etiam debet habere, i. e. bonorum operum distinctiones exterius, per quæ successive crescat, ut per merita
16 & virtutes augmentetur. Arbor habet interius medullam, quam quidam vocant ejus ventrem vel viscera, quidam cor arboris: quia s. ibi humor decoquitur, & purum ab impuro dividitur, ut fructus & folia procreentur: quia etiam in ea sicut in matrice humor seminalis plantæ generatur, & inde vita arboris, sicut à corde vita provenit animalis. Quando autem humor deficit in ramis exterius, statim fit recursus interius ad medullam, sicut dicit Alu-
redus super li. de veget. Sic vere in arbore Ecclesiæ est medulla, i. e. doctores, qui humorem scientiæ in se servant, & membris alijs administrant, & inde purum ab impuro, id est, hæreticum à sano dividunt & sejungunt, & sic vitam gratiæ toti arbori, id est, toti corpori Ecclesiæ causaliter administrant. Ezech. 13. *Vivificant animas, quæ non vivunt.* Vel medulla est prælatus, qui debet esse sicut medulla, humidus per pietatem, mollis per benignitatem, albus per castitatem, in qua pro certo velut in ventre, corde vel matrice debet esse vita gratiæ & devotionis, semen scientiæ vel lectionis humor clementiæ vel compassionis, & per eum debet alijs, scilicet subditis tribui & transferri, ac etiam destinari, & ideo quando in ramis & subditis est defectus hujus humoris ad medullam, id est, ad prælatos debet esse recursus, ut ab eis, sicut à fonte accipiant in suis necessitatibus supplementũ. Unde Ambrosius in sermone: Quicquid in plebe hac potest esse virtutis ac gratiæ, de hoc, sicut de fonte emanavit, &c. Vel per humorem intellige temporales divitias, quas debent prælati habere, & in necessitate subditis dispensare, &c. Vel per medullam intellige Christum, & dic per omnia sicut supra. Vel dic, quod medulla significat pios, divites & medullosos, qui humorem divitiarum ad hoc reservant, ut rami, i. e. pauperes necessitatis tempore ad eos recurrant. Ideo docebat Apost. 1. ad Thess. 5. *Laboret manibus suis ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti.* Vel dic, quod medulla in arbore est cor vel voluntas in anima, ubi continetur humor affectionum, volitionum & cogitationum; sed vere ista debet venter, quia ibi debent coqui affectiones & cogitationes per discretionem et examinationem, et unum ab alio, purum ab impuro, malum à bono debet dividi et distingui, antequam ad opus exterius emittatur. Exinde etiam debet derivari et influi fructibus bonæ operationis, et folium honestæ locutionis, et flos bonæ conversationis, motus etiam et vita gratiæ et devotionis. Ideo Prov. 3. *Omni diligentia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit.* In arbore est cortex ad interiorum 17
defensionem, et sui terminationem, quia quod facit corium vel cutis in animali, hoc facit cortex in planta, ut dicit Isid. Sic vere in homine requiritur cortex, id est, exterior bona conversatio, quæ interiora contegat et defendat, scilicet gratias & virtutes, & hominem terminet per bona opera, & ne per violentiam defluat, eum arctet. Vel per cor intelligo prælatum, qui debet alios, scilicet totum corpus Ecclesiæ circuire per discretionem, defendere à nocumentis vitiorum, temporalium tribulationum, per judicialem protectionem, & terminare, regere, sc. & arctare per correctionem. Vel dic, quod cor est exterior pœnitentia, quæ animam interius defendit à vitijs & peccatis; eam terminat & arctat, ne exterius per varias affectiones defluat circumquaque. Et sicut arbores, quæ habent durum corticem, multum crescunt & elevantur, sicut patet in pino, abiete & palma, & hoc quia humor non finitur defluere in latum, propter durum corticem circumstantem, & sic in altum cogitur elevari: sic illi qui duro cortice pœnitentiæ vel tribulationum involvuntur, quo ad virtutes & merita præ alijs augmentantur, & in altum per contemplationem & affectionem æternorum superius elevantur; & hoc quia humor affectionum suarum dilatari circumquaq;

ad temporalia non finitur; quia per timorem & pœnitentiam reprimitur, & sic dico, quod habet superius ad æterna dirigi & levari. Job 40. *Circumda tibi decorem*, id est, pœnitentiæ maceratione, quæ sc. decorat atque polit: & in sublime erigere per æternorum affectionem & conceptionem, & speciosis induere vestibus per bonam conversationem. Lignum & stipes est pars arborum fortior, solidior & rectior, & albior, quæ à radice exiens, usque ad summitatem arboris se protendit, & omnes ramos arboris in se portat, & à radice humorem hauriens atque sugens, ipsum statim ad ramos nutriendos dirigit & transmittit. Et stipes etiam quamvis durus & solidus sit exterius, interius tamen habet medullam teneram atque mollem, exterius habet corticem, folia, flores, fructus. Et est stipes totius arboris fundamentum, & est stipes medius inter radicem & ramos. Et dicitur lignum, eo quod faciliter accensum præbeat cito lumen. Dicitur etiam stipes, eo quod per fortitudinem magis sit solidum & stipatum, secundum Isidor. Talis est per omnia bonus prælatus, & etiam quilibet vir perfectus, & maxime Ecclesiasticus, vel religiosus: quia vere ipse est medius inter radicem, id est, Deum & ramos, id est, populum. Deut. 5. *Ego sequester & medius fui inter vos & Deum.* Et ideo à radice Deo debet sugere per devotionem, humorem doctrinæ & consolationis, vel humorem etiam temporalis subventionis, quæ statim debet ad ramos, id est, ad subditos mittere eos, scilicet, docendo, et eis temporaliter succurrendo. Ipse n. totius arboris Ecclesiæ vel collegij debet esse stabile fundamentum, et sua discretione, doctrina et sapientia debet ramos, id est, subditos portare, in bonis operibus, et in statu gratiæ vegetare. *Ego quasi nutritius Effraim portabam eos.* Eseæ 11. Et iste pro certo debet esse aliis personis et ramis collegij solidior, per constantiæ firmitatem, rectior per justitiæ æquitatem, albior per munditiæ castitatem. Et licet sit in apparentia durus, per rigoris austeritatem, interius tamen in conscientia debet habere medullam, i.e. dulcorem et pietatem. Nam quamvis exterius rigorem ostendit, interius tamen in corde semper debet benignitatem, charitatem et pietatem habere. Unde Augustin. Plus operetur charitas, quam severitas. Ista etiam exterius debet habere corticem bonæ conversationis, folia sanæ loquelæ et prædicationis, et fructus bonæ operationis, et sic dicetur lignum eo quod faciliter debet accendi per charitatem, et lumen bonorum exemplorum ostendere alijs, per vitæ honestatem. *Secundum ligna silvæ exardescit ignis.* Eccl. 28; Expone, si vis, per omnia de viris perfectis, qui sunt medij inter Deum et peccatores. Vel expone de Christo, qui medius est inter Deum Patrem, et homines, et totius arboris Ecclesiæ fundamentum, etc. sicut supra. *Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus.* 1. ad Timotheum 2.

39 Arbor domestica nisi culta fuerit, fit silvestris; etiam si bene culta fuerit, in domesticam convertitur. Expone hoc per omnia sicut de vinea, vel de rosa. Quædam arbores faciunt oleum, et
40 fructum, et hoc propter humorem unctuosum et aereum sufficientem, quædam autem non, propter talis humoris defectum. Sic vere in quibusdam hominibus est humor, scilicet affectionis, unctuosus, id est, dulcis, pius et charitativus, et ideo tales non tantum faciunt fructum bonæ operationis, imo etiam oleum eleemosynarum & compassionis. Alij autem qui humorem unctuosum pietatis & dulcedinis in corde suo non habent, oleo & fructu isto exterius sæpe carent, *Oleum ergo de capite tuo non deficiat.* Eccl. 9.

41 Diversificantur arbores in forma, quia quædam sunt æquales, quædam vero non; quædam pestiferum afferunt fructum, quædam salubrem; quædam folia multa, quædam pauca, quædam aspera, quædam plana; quædam etiam arbores habent spinas, quædam non; quædam habent fructus rubeos, quædam albos, & quædam nigros. Similiter de floribus. Sed tota ista diversitas provenit ex diversitate humorum interiorum, & caloris diversimode agentis in humorem, quia secundum interiora arborum lignum exterius variatur. Charissimi, per arbores intelligo homines. Mar. 8. *Video homines quasi arbores.* Sed vere isti diversimode hodie variantur, quia *non omnis caro, eadem caro, &c.* 1. ad Cor. 15: Quidam enim sunt æquales per justitiæ æquitatem, quidam inæquales per acceptiones personarum & justitiæ iniquitatem. Item quidam habent salubres fructus, id est, opera bona, & Deo accepta: alij autem mala & pestifera; quidam nigra, id est, vilia & infamia, sicut luxuriosi; quidam rubea & alba, & pulchra & famosa, & honesta; quidam etiam habent spinas id est, peccata, quidam non; quidam habent folia, id est, verba multa per loquacitatem & garrulationem, aspera per murmurationem, punctionem & impatientiam, involuta per falsitatem & calliditatem, quidam autem econverso habent verba pauca, plana, veracia, levia & benigna. Sed vere hæc omnia sic exterius in apparentia in hominibus variantur, propter varietatem humoris, id est, affectionis, quã interius sortiuntur, & propter diversitatem caloris cœlestis gratiæ & inspirationis, qui in diversis diversimode invenitur; quia generaliter secundum interiores affectiones, exteriores mores & conditiones variantur & diversificantur, Eccles. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono, sive in malo.* Unde Gregorius, Per hæc quæ foris ap- 22
parent, quod intus lateat, aperitur. Fructuum alij sunt angulares, alij rotundi, alij rubei, alij nigri, alij albi, & hoc totum ex diversitate humorum & calorum habet fieri; quia secundum quod calor invenit humorem magis digestibilem, secundum hoc fructum in suis conditionibus variat & disponit. Exinde etiam fit quod quidam fructus citius quam alij maturantur. Sic vere quidam hominum sunt angulares per constantiæ firmitatem, alij rotundi per obedientiæ velocitatem, alij rubei per charitatem, alij nigri per humilitatem, alij albi per castitatem, alij cito maturabiles per vitæ severitatem, & morum honestatem. Sed hoc totum procedit ex humore interioris affectionis & gratiæ, & calore divinæ inspirationis; quæ in diversis diversimode operantur. *Divisiones enim gratiarum sunt, unus autem spiritus dividens singulis prout vult.* 1. ad Corinth. 12. Quidam fructuum cito, alij 23
tarde matureſcunt, & hoc quia quando calor invenit humorem dispositum, & bene digestibilem, tunc introducit citius maturationem: patet in cerasо, & in moro. Si autem humor grossus fuerit, compactus & indigestus, tunc quia calori agenti faciliter non obedit, necesse est, quod maturitas retardetur; sicut patet in fructibus autumnalibus, & etiam eadem est ratio de cita vel tarda productione foliorum & florum. Arbor est homo, fructus ejus sunt opera bona & honesta, folia sunt bona verba; flores autem bona conversatio, florida & decora. Sic vere hæc omnia citius in quibusdam quam in alijs inveniuntur, qui quidem citius requirunt vitæ, doctrinæ, conversationis, & morum maturitatem & sanctitatem, quam alij. Nam quidam sunt, qui habent humorem, id est, affectionem dulcem & digestibilem, id est, ad bonum convertibilem, & calori, id est, divinæ inspirationi, & prædicatorum monitioni, & prælatorum correctioni faciliter obedientem; & ideo tales cito ad maturitatem perfectionis deducuntur, dicentes cum Psal. 118. *Prævenii in maturitate, & clamavi.* Illi autem qui humorem voluntatis & affectionis habent grossum, rudem, compactum & obstinatum, & diversis monitis & inspirationibus non obedientem, raro ad istam maturitatem pertingunt; quia non in vere juventutis, imo oportet, quod expectent usque ad autumnum senectutis. Et sicut multi sunt fructus, qui propter duritiam & indigestibilem humorem nunquam matureſcunt nec vere, nec æstate, nec autumno; & ideo frigore hyemis congelantur, & ab hominibus non colliguntur sed pro nihilo reputantur; sic multi sunt qui propter duritiam & compactionem, & obstinationem voluntatis suæ nunquam veniunt ad vitæ & morum perfectionem & maturitatem; quia nec in vere juventutis, nec in autumno senectutis, imo in hyeme, id est, in statu post mortem ab hominibus, id est, Angelis, id est, sanctis rationabilib. non colliguntur in paradisum, sed velut inepti relinquuntur, & frigori æternorum tormentorum dimittuntur & exponuntur. Unde Elaiæ 37. *Exarsit antequam mat-* 24
resceret. Omnis arbor generaliter habet radicem, & est radix sicut caput arboris; à quo regitur; sicut os arboris, quo cibatur; sicut pes arboris, à quo portatur. Nam radix à terra recipit & sugit humorem, & totius arboris nutrimentum, & ideo ad modum capitis habet nodos, id est, parvos ramos, sicut capillos, quibus terræ adhæret. Radix enim à Græcis dicitur arboris esse vita, quia per eam vivit & vegetatur arbor. Charissimi, radix in arbore Ecclesiæ est prælatus, qui dicitur os arboris, quia à terra, i.e. à Deo sugere debet humorem devotionis, gratiæ & scientiæ, quo arborem Ecclesiæ vegetet atque nutriat, docendo, prædicando & orando. Dicitur etiam vita, quia per ejus doctrinam et exempla, mortui peccatores per gratiam reviviscunt. *Mortuos suscitate.* Matth. 10. Dicitur etiam caput, quia scilicet totam istam arborem habet more capitis gubernare. Dicitur etiam pes, quia sc. exemplis & doctrinis totam habet Ecclesiã supportare. Et ideo iste debet habere multos ramusculos, i.e. multas bonas affe-

ctiones

ationes, quibus terræ, i. e. ipsi Deo adhæreat per amorem, dicens cum Psal. 72. *Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere, &c.* Vel dic, quod radix est Christus, qui medius est inter terram, id est, Deum Patrem, et arborem Ecclesiæ, et ideo dicitur arboris os, et vita, quia scilicet eam vivificat per gratiam, et cibat per doctrinam. *Cibavit eum Dominus pane vitæ, & intellectus.* Ecclesiast. 15. Et ideo sibi potest dici: *Os nostrum, & caro nostra es.* 2 Regum 5. Vel dic de prædicatione ejus, qui cibat, & nutrit alios per doctrinam. Arbor habet quasdam partes superfluas, quæ non sunt
25 de essentia ejusdem, sicut sunt folia, & fructus, & ideo tempore vernali generaliter ista cadunt. Nam quia humor arboris non sufficit tunc temporis intus, & extra, ideo retrahit eum natura à partibus exterioribus non necessariis, ne deficiat interioribus, & necessariis. Natura enim magis nititur servare interiora quam exteriora, & ideo humorem in necessitate, & frigore, ab exterioribus ad interiora retrahit, & sic cessante humore exterius, fructus, & folia defluere permittuntur. Sic vere homo quandoque habet partes superfluas, id est, divitias, quæ quandoque in eo tantum abundant, quod ultra necessitatem ei superfluere possunt dici; & ideo vere quando venit tempus hyemis, ubi est defectus fructuum, & victualium, id est, tempus paupertatis vel adversitatis, vel charitatis, tunc debet illas dimittere, & erogando pauperibus emittere, & exinde humorem affectionis, & amoris retrahere, & per eleemosynas eas pauperibus erogare. Nam ab illis exterioribus, & temporalibus est humor affectionis retrahendus, sicut à superfluis, & non necessariis, & ad interiora, id est, ad conscientiam, & animam principaliter convertendus, quia scilicet ista magis debent diligi, & servari, juxta illud: *Quomodo poteris, ita esto misericors, ne que avertas faciem ab ullo*
26 *paupere.* Tob. 4. Sed scitis, quid est? Sunt quædam arbores, quæ habent humorem viscosum, qui à foliis exteriorib. leviter non retrahitur à natura, sicut patet in pino, & similibus. Quandoque etiam arbor est multum solida atque dura, & sic impedit humorem retrahi à foliis, & ideo cadere non sinuntur sicut patet in buxo, & similibus. Sic vere quandoque homo habet humorem, id est, affectionem viscosam per carnalitatem, est etiam compactus, & solidus per obstinatam voluntatem, durus per crudelitatem, & impietatem, & tenax per avaritiæ parcitatem, & sic vere impeditur, ne humor suæ affectionis à foliis, id est, exterioribus divitijs retrahatur, & sic ipsa folia cadere per eleemosynas non dimittit, dato quod hyems, id est, tempus charitatis, & paupertatis instet. Istud patet de malis divitibus, qui etiam tempore maximæ paupertatis pauperibus non emittunt, nec destruunt bona sua, sed parcitatem, & avaritiam ipsa continue retinent, & reservant. Ipsi enim sunt lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, id est, mundanæ prosperitatis, & folium ejus non defluet, &c. Vel dic quod arbor, i. e. homo qui est raræ, & debilis, & inconstantis naturæ, quandoque tempore hyemis, i. e. tribulationis, spoliatur fructu bonæ operationis, & foliis sanæ loquutionis, & hoc quia tales homines humorem interioris affectionis, gratiæ, & devotionis habent debilem atque rarum, qui cito percutitur per timorem, & sic cadunt folia fructus supradicta. Veruntamen quando talis arbor, i. e. homo solidus per constantiæ firmitatem, sicut buxus, interius gummosus per glutinosam charitatem vel pietatem, sicut pinus, tunc vere licet veniat tempus hyemale adversitatis, & tribulationis, ita tamen perseverabit, & in statu gratiæ firmus erit, quod fructus, & folia gratiarum, virtutum, & bonorum nunquam perdet. Hieremiæ 17. *Erit folium ejus viride, nec aliquando desinet facere fructum.* Vel dic generaliter, quod homo in statu hyemis, id est, peccati mortalis, perdit fructum bonæ operationis, folium honestæ locutionis, & florem decoræ conversationis, & hoc totum propter defectum interioris humoris, id est, gratiæ, & de-
27 votionis, qui tunc repercutitur, retrahitur, & siccatur. In hyeme natura retrahit humorem à foliis, quæ sunt partes superfluæ, & non necessariæ, & ipsum attrahit interius ad lignum, & radicem, & ideo in folia ut communiter cadunt, & pallescunt, siccantur, & putrescunt, radix autem licet sit inferis in terra, manet tamen, & vegetatur, & vivit. Charissimi arbor est Ecclesia, radices sunt boni, & justi, qui hodie sunt infimi, contempti, & depressi, ad modum radicis, rudes, pauperes, & despectij folia autem quæ parum valent sunt peccatores, qui modo virent per prosperitatem, & vento vanitatis, per jactantiam moventur, & fructibus bonorum temporalium circumquaque muniuntur. Sed vere quando hyems, i. e. tempus mortis advenerit, tunc natura naturans, id est, Dei judicium, & providentia ab illis retrahet humorem voluptatis, et prosperitatis, et ipsum mitter ad radicem id est, ad pauperes, et alios bonos, et justos, qui sunt ei chari, et necessarij, quia mali sunt ei quasi superflui, juxta illud Eccles. 15. Non enim necessarij sunt ei homines impij. Et ideo vere tunc scilic. post mortem, ista folia cadent, & defluent de arbore vitæ hujus scilicet inferius usque in infernum, & ibi computrescent & pallescent per tormenta æterna, & ab humore omnis voluptatis siccabuntur. *Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos*, Esa. 40. & 1. Petr. 1. Radices autem, id est, viri boni, & justi tunc temporis humore æternæ voluptatis potati, vivent, & vegetabuntur in æternum, quia *justi in perpetuum vivent.* Sapient. 5. Vel dic, quod natura est prælatus, qui tempore hyemis, id est, in hac dolorosa vita debet accipere humorem bonorum temporalium, à partibus non necessariis, id est, à malis divitibus eum injuste detinentibus, scilicet auferendo illis sua beneficia pinguia, & ab eis emendas accipiendo, & super eos justas tallias faciendo, & hoc ut radicibus, id est, bonis pauperibus valeat providere; quia tempore famis, & necessitatis boni prælati debent malos spoliare, ut bonis valeant providere, sicut fecit Deus, qui spoliavit Ægyptios, ut ditaret Hebræos, ut dicitur Exod. 12. Unde Sapient. 10. *Tulerunt justi spolia impiorum.* Vel dic, quod natura est Deus, qui tempore hyemis, id est, mortis detrahit ab arbore vitæ præsentis, folia, i. e. mundi divites peccatores, ut sic saltem radices, id est, boni vel pauperes de humore suarum divitiarum, qui eis subtrahitur, aliqualiter gaudeant, & per eleemosynas, quæ saltem in morte eorum erogantur, aliquod sortiantur emolumentum. Constat enim quod sæpe Deus vult, quod mali moriantur, ut boni suis divitiis, præbendis, & beneficiis recreentur, quia *reservatur justo substantia peccatorum.* Prov. 13. Vel dic, quod radix, quæ est sub terra, adveniente hyeme à ramis, qui sunt exterius, adjuvantur, quia scilicet mittunt sibi humorem, & folia, & fructus suos dimittunt cadere versus eam, ad eam nutriendam, & impinguandam. Sic vere charissimi, quando in hyeme, id est, in tempore mortis videmus radicem nostram, id est, pauperes, & amicos nostros latitare inferius in sepulchro vel purgatorio, tunc vere compatiendo eis, fructus, id est, eleemosynas, folia, & humores, id est, orationes debemus facere, & eis mittere, & eos consolari, fovere, & impinguare, & eos pro viribus adjuvare.
28 Differunt arbores in quantitate, quia quædam crescunt in latitudine, & maxime illæ, quæ habent humorem lacteum, sicut ficus; quædam in altitudine, & maxime quæ habent humorem piceum, sicut pinus; aliæ in latum, & altum, sicut illæ quæ habent humorem penetrativum, & acutum, calidum, & subtilem, & maxime quando habent durum corticem, sicut quercus; quia talis humor habilis est ad altitudinem, & dilatationem; aliæ autem non crescunt nec in altum, nec in utrumque, propter talium humorum privationem, sicut spinæ, & similia. Sic vere boni diversimode crescunt per merita, & virtutes, quia quidam in altum per contemplationem, quidam in latum per charitatem, & dilectionem, quidam in utrumque, quia scilicet, & contemplativi, & charitativi sunt per omnimodam perfectionem, sed hoc totum accidit secundum quod habent humorem affectionis lacteum per pietatem, piceum, & glutinosum per charitatem, acutum, & penetrativum per discretionem, et sagacitatem. Alij autem sunt, qui neque sunt alti per contemplationem, nec dilatati per dilectionem, propter defectum talium humorum, imo sunt parvi, & depressi sine quantitate virtutis, & perfectionis, sicut sunt spinæ, id est, peccatores, qui pungunt alios, & affligunt. Ideo de bonis dicitur: *Crevit in vitem grandem.* Ezech. 17. Unde Danielis 4. *Potestas tua crevit in terra.* De malis autem dicitur Gen. 44. *Ruben non crescas, &c.*
29

Quædam arbores faciunt fructum super folia, quædam subtus. Nam fructus, quando est fortis, indiget, quod calori exponatur, si autem sit debilis, indiget, ut subtus folia reponatur, ne forte à calore nimium exuratur. Sic quidam sunt, qui habent fructus, & opera fortia & bona, et ista exterius exponūtur, & ostenduntur, ut sic alij accipiant ibi bona exempla, juxta illud: *Luceat lux vestra coram hominibus, &c.* Mat. 5. Alij autē habent tales fructus debiles, id est, opera minus bona, & imperfecta, et ideo ea tenent interius in occulto, et foliis palliationum, et excusationum ea contegunt, atq; celant, sicut sunt hypocritæ, qui semper celant opera sua mala, et ea verbis palliant atque velant. *Celabit illud sub lingua sua*, Job 20. Arbores silvestres plus fructificant,
30 ut communiter quam domesticæ; sed fructus domesticarum

prævalet, quia ex humore dulci, & unctuoso provenit, silvestrium autem fructus ex humore provenit fluido, & aquoso. charissimi, domesticæ arbores sunt boni, & perfecti, silvestres sunt peccatores, sed vere isti plus abundant in fructibus, id est, in divitijs temporalibus, quam domestici seu justi, quia de malis dicitur Hiermiæ 12. *Proficiunt & faciunt fructum, plantasti eos, & radicem miserunt.* Veruntamen fructus domesticarum, id est, divitiæ bonorum meliores sunt, & melius acquisitæ, quia melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas. Vel dic, quod fructus silvestres sunt opera malorum, quæ multum hodie abundant, fructus autem domestici sunt bona opera justorum, quæ parum hodie abundant, veruntamen aliis prævalent, & præcellunt. Vel dic, quod arbores silvestres sunt religiosi, qui præ alijs sunt silvestres, & solitarij, qui revera in fructu bonorum operum debent plusquam domestici, id est, plusquam seculares, & laici abundare. Istis enim dicitur illud Matth. 5. *Nisi abundaverit justitia vestra.* Unde & illud: Abunderis in omne opus bonum. Vel dic, quod arbor silvestris est mundus, qui hodie multos fructus, id est, multos filios, & peccatores portat, & nutrit. Arbor domestica est religio vel Ecclesia, quæ licet habeat pauciores, tamen habet ut communiter meliores, & hoc quia isti humore dulci devotionis, & lectionis nutriuntur, illi autem humore fluido, & frigido carnalis voluptatis impinguantur, ideo Sap. 4. *Fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum.* Quæ-
31 dam arbores nascuntur in locis siccis, & istæ sunt minoris quantitatis, propter defectum humoris, quædam autem crescunt in locis palustribus & aquosis, & istæ sunt majoris quantitatis. Sic verè illæ arbores, i.e. homines, qui sunt in locis siccis, id est, in statu paupertatis, vel humilitatis, ubi humor divitiarum, & deliciarum deficit, ut communiter sunt parvi per humilitatem. Unde prover. 18. Cum obsecrationibus loquitur pauper, paupertas enim humilitatem parit. Illi autem qui circa paludes mundanæ prosperitatis sunt plantati, ubi talis humor abundat, magis in divitiis, & potentia per superbiã præ aliis sunt prælati. *Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum.* Ezechiel. 31. Vel dic, quod illi qui sunt in siccitate indevotionis, & incompassionis, parvi sunt quo ad merita, & virtutes, illi autem qui circa fluvium devotionis, & compassionis nutriuntur meritis, et virtutibus sunt majores.

Arbores juxta mare communiter sunt parvæ, propter terræ
32 salsedinem, & humoris paucitatem; fallit tamen in mari rubro, juxta quod arbores altissimæ sunt staturæ, ut dicit Isidorus. Mare est mundus, ubi sunt fluctus jurgiorum, & amaritudo tribulationum. Mare rubrum est Christi passio, quæ mare dicitur, i.e. amara, & rubra, i. sanguinolenta. Illi igitur qui circa mare mundi sunt siti per desiderium, & amorem, & in arena divitiarum plantati, pro certo non crescunt per merita, & virtutes, et ad magnitudinem perfectionis non attingunt, & hoc quia humor devotionis, & gratiæ eis deficit, & siccitas crudelitatis, indevotionis, & incompassionis in eis abũdat. Ista est enim terra salsa, quæ non sinit crescere filios suos. Illi autem qui circa mare rubrum pœnitentiæ vel dominicæ passionis, sunt siti per desiderium, & affectum, pro certo ad magnitudinem perveniunt sanctitatis, quia *Deus facit magnalia in terra Cham, mirabilia in mari rubro.* Ar-
33 bor aliquando est aromatica in aliqua sui parte, aliquando in cunctis suis partibus, sicut arbor balsami, cujus lignum, cortex, folium, succus, & semen odorem aromaticum evaporant. Sic vere quidam sunt aromatici, & odorosi, quantum ad bonam famam in aliqua parte, utpote quo ad conversationem vel doctrinam, ut sunt hypocritæ, sed pro certo justi, sancti, & perfecti, habent omnia odorosa, quia, & lignum conscientiæ interioris, & cortex apparentiæ exterioris, & folia doctrinæ, & locutionis, & semen interioris affectionis vel cognitionis, & succus suæ interioris gratiæ, & devotionis apud Deum, & homines redolent, atque frangunt. *Creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum in ea,* 1. ad Timoth. 4. Arbores diversimode nascuntur, quædam ex semi-
34 natione, quædam ex plantatione, quædam ex insertione, quæ dam per se, & elementorum debita commixtione. Sic vere peccatores diversimode nascuntur in gratiam, & ad pœnitentiam convertuntur. Quidam per seminationem prædicationis: quando scil. semen verbi Dei in eis seminatur. Quidam ex plantatione correctionis, & punitionis, quando scil. à prælatis, & majoribus vel etiam à Deo per correctionem, & tribulationem de una terra, id est, de peccato evelluntur, & in alia, id est, in statu gratiæ plantantur, vel quando de mundo ad religionem transferuntur. Item quidam ex insertione bonæ societatis; ut quia bonus ramus, bona societas eis adjungitur, et sic in ejus similitudinem convertuntur: quia cum sancto sanctus eris. Quidam autem per se, et ex influentia divinæ inspirationis. *Ultro enim* 35 *terra fructificat,* Marc. 4. Quandoque fit, quod arbor unius naturæ convertitur in aliam per insertionem; quia dato, quod arbor sit sterilis vel silvestris, si tamen ramus alterius bonæ arboris ei insertus fuerit, tunc stipitis surculo incorporatur, et in ejus naturam convertitur, & muratur, & sic tota arbor naturam surculi comitatur. Unde etiam in olere vel beta aliquando inseritur ramus olivæ, & virtute rami beta fortificatur, & sic inde arbor olivæ fortis effertur, & fœcundatur, ut dicit Aristot. Arbor silvestris est religio vel Ecclesia destructa, & per vitia dissipata. Sed vere quando ramus bonus, id est, bonus prælatus ei inseritur, & adjungitur, tunc ipsius malitiam mutat, reficit, & reformat: quia scil. per bona sua exempla, & documenta totum corpus Ecclesiæ reformatur, & in naturam aliam commutatur. Et econverso si arbor religionis vel Ecclesiæ fuerit bona, si tamen sibi adjungitur surculus, id est, prælatus malus, & silvestris, tunc etiam naturam ipsius stipes, qui tali surculo insidet, sortietur, quia *secundum judicem civitatis, sic, & hi qui habitant in ea,* Eccles. 10. Stipes enim sequitur naturam surculi, non econverso, quia vere Ecclesia vel collegium, quæ se habet ad modum stipitis, conformatur surculo, i. prælato sive in bono sive in malo, non tamen econverso, quia ut communiter surculus, id est, prælatus si malus fuerit nunquam propter bonitatem stipitis, i. collegij cui præficitur, immutatur, quia secund. Greg. Vita prælatorum subditis trahitur in exemplum. Et sicut tunc est insertio optima, quando similia similibus inseruntur, ut ficus in ficum, vitis in vitem, ut dicit Aloredus; sic ille surculus vel prælatus debet reputari melior, qui ejusdem est naturæ, & similis aliis reperitur, quia sc. de eodem statu, & gremio accipitur, & præfertur. De gremio enim Ecclesiæ debet accipi surculus, id est, prælatus, si ibi sufficiens inveniatur, nec debet alibi vendicari. Unde Deuter. 17. *Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.* Vel dic, quod arbor silvestris est peccator, qui pro certo, quando sibi bonus surculus, id est, bona societas, vel bona doctrina adjungitur, tunc in naturam illius commutatur, & de malitia ad bonitatem, de sterilitate virtutum, & bonorum operum convertitur ad fœcunditatem, & econverso de malo surculo, id est, de mala societate, quia *qui stultorum socius est, similis efficietur.* Proverb. 13.

Vel dic, quod beta debilis, & infirma est humana natura, quæ est sicut arbor sterilis, & fructu bonorum operum privata. Surculus olivæ bonus est Dei Filius, qui ei insertus per incarnationem, eam fortificavit, & in bonis operib. fœcundatur, & truncum ubi insertus est, id est, ipsum hominem Jesum in sui naturam convertit: quia scilicet eum Deum fecit, nos etiam Christianos Deos, id est, spirituales, & Angelos nominat. Unde Psalm. 81. *Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes.* Et ideo dicitur Esa. 44. quod *homo ivit ad silvam, sulit ilicem, & de parte ejus posuit in igne, & coxit panes, & de reliquo Deum fecit.* Sic vere Deus Dei filius venit ad silvam mundi hujus, & tulit ilicem, id est, humanam naturam, & de aliqua ejus parte, id est, de reprobis, & damnatis accendit ignem scil. avaritiæ, luxuriæ & iracundiæ, in præsenti, & ignem gehennalem in futuro, & de reliquo, id est, de natura per eum assumpta Deum facit, quia sc. Christus est Deus, & econverso. Vel dic de peccatore, quomodo fit justus, sicut in titulo de oleastro. §. 1. De bono semine non provenit faciliter nisi bona plan-
36 ta, licet in animalib. sæpe contrarium videatur, cujus est ratio secund. Alured. quia plantæ terræ sunt affixæ, & uniforme recipiunt nutrimentum, animalia autem moventur undiq; & ideo semen facilius in eis variat. Plantæ sunt boni, & justi parentes, qui pro certo de scientia sua raro producunt malam plantam, i. malum filium: quia sc. filios suos bene instruunt, & sic efficiuntur boni, & bonorum parentum imitatores. *In filijs suis cognoscitur vir.* Eccl. 11. Istud tamen fallit in animalibus, i. in hominibus simplicibus, & carnalibus, qui quamvis sint in se boni, quia tamen non corrigunt filios, ut deberent, ideo ipsos sæpe occasionaliter faciunt esse malos, & sic de bono semine nascitur malum germen. Vel dic, quod semen est doctrina, prædicatio vel gratia, vel etiam voluntas, quæ omnia sunt principiũ, & origo plantarum, i. bonorum operum, & virtutum, quia vere ex talibus bonis seminibus non provenit nisi bona planta, & bonum opus, & econverso si semen, id est, cogitatio, affectio vel volitio

vel

vel etiam doctrina suscepta fuerit mala, tunc vere planta, id est, operatio quæ exinde provenit, communiter, & simpliciter erit mala; quia *non est arbor bona, quæ facit fructus malos, nec arbor mala, quæ facit bonos*, Matth. 7. & Luc. 6. In animalibus tamen, id est, peccatoribus fallit istud; quia dato quod susceperint semen bonum, id est, bonam doctrinam, vel quod habuerunt bonam voluntatem, & propositum, sæpe tamen accidit, quod bonum fructum boni operis non producunt, & hoc contingit propter motus suos, id est, propter exercitia, & negotia mundana, quæ administrant, per quæ sæpe destruitur illud semen, nec ad debitum pervenit complementum. *Semen cecidit super spinas, & simul exorta spinæ suffocaverunt verbum.* Luc. 8. Spinæ, id est, negotia, & ærumnæ, & divitiæ, mundi. Secundum Aristotelem, Arbor quæ habet grossum corticem, cito fit sterilis, & hoc accidit propter defectum unctuosi humoris, vel propter duritiam corticis, quæ prohibet evaporationem grossi humoris, qui est causa sterilitatis. Cortex est exterior possessio, quæ vere quando est grossa, & magna, id est, quando homo abundat in divitiis, tunc faciliter sterilescit à fructu bonorum operum, & virtutum, & hoc quia talis cortex, id est abundantia divitiarum non sinit exhalare, deficere, & evaporare malos, & grossos humores, id est, malas ejus interiores affectiones, & avaras, quas habet homo de divitiis augmentandis, & servandis, quæ pro certo causa sunt, quare in bonis fructibus, & operibus non abundat: quia vere avaritia quam introducunt divitiæ, prohibet, & impedit, ne homo sit pius, largus, humilis, & pœnitens, & cætera similia, quia *radix omnium malorum est cupiditas*. 1. ad Tim. 6. Et maxime, quia ut cõmuniter illi carent humore unctuoso devotionis, compassionis, gratiæ, & charitatis. Et sicut talis arbor grossi corticis ut cõmuniter multum surgit in altum, sicut patet in pino, & quercu; & sic vere qui habent corticem divitiarum multum grossum, & magnum, leviter & faciliter ascendunt, inquam, in altum, id est, ad altas dignitates, & officia, beneficia, & præbendas, ascendũt, inquam in altum per superbiam, præsumptionem, & vanitatem, quia Aug. difficile est, ut superbus non sit, qui dives est. Et sicut tales arbores multos habent ramos, maxime superius, sic vere divites multos ramos habent, i.e. multos famulos, & amicos, & maxime superius quando sunt in officio dignitatis, quia *di-*
38 *vitiæ addunt amicos plurimos, &c.* Prov. 19. Quando arbor est sterilis,
39 medicatur in radice, &c. Vide infra de amygdalo. Malogranata quando est sterilis, solet aperire radix, & discooperiri, & tunc adhibetur fimus porci, & aqua dulcis, & sic pristinam recipit ubertatem, sicut dicit Aluredus, super librum de vegetabilibus. Arbor ista charissimi est peccator, à bonis operibus sterilis, vacuus, & inanis, & ideo ut fertilitatem recipiat spiritualem, necesse est primo, quod radicem, id est, cor discooperiat, per confessionem, deinde per fimum, id est, mortis, & humanæ conditionis sibi adjungat utilitatem per considerationem, tandẽ quod aqua dulci pietatis, devotionis, gratiæ, spei, & lachrymarum irrigetur, & sic fertilitatem bonorum operum iterum sortiatur,
40 *Suffodiam circa ficum, & mittam stercora*, Luc. 13. Multæ sunt plantæ, quæ proficiunt per transplantationem; patet de porro, olere, & boleto, i.e. Jusquiamo, de quo dicit Ari. quod licet sit in Persida, & Ægypto, & ubiq; alibi venenosus, transplantatus tamen in Hierusalem, hujusmodi efficitur comestibilis atque sanus. Sic vere charissimi, homo debet fieri bonus per transplantationem, quia quamvis in terra, in qua natus est, i. in mundo, & statu mundano fuerit malus: tamen quando ad Hierusalem, id est, ad statum religionis transplantatur, extunc pro certo debet esse bo-
41 nus, Psal. 79. *Vineam de Ægypto transtulisti.* Sequitur. *Et implevit terram.* Vide de porro, & iusquiamo, §. ult. Ad arborẽ plantandam maxime cooperantur tempus, locus, & culturæ modus, quia secundum hoc, quod aptiori tempore, pinguiori, & meliori loco, laborioſiori, & electiori modo est plantata, fructum portat, & perficit pleniorem, & meliorem. Sic vere ad hoc, quod homo plantetur in gratiam, & convertatur ad Deum, tria requiruntur, sc. aptum tempus, & istud est juventus, vel etiam tempus ante mortem, quia ante mortem, vel in tempore juventutis debet homo pœnitere, & ad religionem vel pœnitentiam se transplantare. *Serviam Deo dum adhuc junior sum.* Eccles. 51. Item requiritur aptus locus, id est, apta societas, seu bonus status. Matt. 13. *Semen cecidit in terram bonam.* Item apta cultura, ut scilicet modo debito per laborem, & exercitium excolatur. Unde proverb. 24. *Diligẽter exerce agrum tuum, &c.* Arbores ut cõmuniter plantantur in ve-
42 re, quia tunc est aptius tempus; paucissimæ autem in autumno aut hyeme, quia tunc propter abundantiam frigoris, tempus penitus est ineptum. Sic vere planta, id est, homo tunc aptior ad plantandum in statu gratiæ vel pœnitentiæ, quando est in vere, id est, in juventute, quia tunc melius convertitur, & domatur. Sed vere quando est in autumno vel hyeme senectutis, tunc quia regnat indevotionis siccitas, & incompassionis frigiditas, ut quia homo est in vitiis antiquatus, tunc mala, & inepta est plantatio, quia scilicet homo tunc difficiliter convertitur, & domatur: quia *adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Prov. 22. In æstate pauciſſimæ plantantur plantæ, & 43
hoc, quia tunc summe abundat calor, maxime in ortu stellæ ferventis caniculæ, & sic humor radicalis consumitur in planta nova, & nondum radicata, in isto etiam tempore vix aut nunquam proficit transplantata. Æstas est prosperitas mundi: sed vere illæ arbores, id est, illi homines, qui ibi sunt apti, ut in terra, i. e. in paupertate, humilitate, religione, & potentia plantentur vel convertantur, & hoc, quia tunc oritur canicula, i. e. avaritia, quæ more canis habet insatiabilem apperitum, & ideo tunc abundat æstus malorum desideriorum, & inflammatio ambitionis, & cupiditatis, luxuriæ, & iracundiæ, & sic siccatur humor radicalis, i.e. gratia, devotio, compassio, in ipsis plantis, id est, in divitibus, & ita non possunt in terra, i. e. in pœnitentia vel religione radicari per bonum propositum, & affectionem. sed siccantur, & moriuntur per mortem culpæ, & pœnæ, & ita nihil valent, nisi ut in igeem perpetuum deponantur. *Quod fit de ligno vitis, &c.* Sequitur. *Igni datum est in escam*, Ezech. 15. Arbores diver- 44
simode producunt frondes, quia quædam juxta terram, quædam in medio, quædam in summitate; quod contingit ex humoris diversitate. Sic quædam habent ramos, i. e. affectionem suam inferius ad radicem, sc. ad bona temporalia, & mundana; alij in medio, i. ad amicos, parentes, & cognatos; alij sursum in summo, i. in paradiso sc. ad sanctos, & ad bona æterna, & hoc totum accidit secundum diversitatem humoris, id est, gratiæ Dei, quæ diversimode tribuitur diversis, quia *divisiones gratiarum sunt*, 1. ad Corinth. 12. Eccles. 12. *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos.* Quædam sunt arbores quæ faciunt fructum bis in anno, sicut ficus, & fructus ultimi propter hyemem non matureſcunt, & id- 45
eo semel in anno fructum facere magis est consuetum, quia calor magis sufficit, ut semel in anno fructus valeat maturare. Annus est vita præsens. Sic vere in isto anno quidam faciunt fructum bonorum operum bis, id est, bino, & duplici statu scilicet primo in statu gratiæ, secundo in statu peccati. Sed vere primi fructus scilicet opera, quæ fiunt in statu gratiæ, plus valent, & Deo magis placent, quam illa, quæ secundo fiunt, sc. in statu peccati, quia ad maturitatem perfectionis vel divinæ acceptionis non veniunt, imo ab hyeme, id est, peccato mortali destruuntur, & pereunt, & siccantur, quia scilicet opera facta in statu gratiæ sunt bona, illa vero, quæ fiunt in peccato, Deo non sunt accepta. Unde 4. Regum 19. *Arefacta est, antequam veniret ad maturita-* 46
tem. Quædam arbores diu perseverant in fructificando, quædam autem si per unum annum fructificaverint, per alium requieſcunt, sicut olivæ: quia scilicet ita debilitantur in primo anno, quod requiritur secundus annus ad humoris restaurationem. Sic vere sunt quidam, qui diu perseverant in fructu bonorum operum procreando, scilicet toto tempore vitæ suæ. Unde Hieremias 17. *Nec aliquando desinet facere fructum.* Et hujusce rei causa est abundantia humoris, id est, gratiæ, & devotionis, & caloris, id est, charitatis, & electionis, & hi sunt sicut ficus, id est, viri justi, & perfecti. Alij autem sunt, qui licet fructum bonorum operum faciant uno anno, id est, uno tempore, in alio tamen sterileſcunt: quia multi sunt, qui sunt multum ferventes aliquando, qui tamen non sunt stabiles, vel perseverantes; imo deserunt, & interrumpunt bona opera per peccatum: quia *hodie est rex, & cras morietur.* Eccles. 20. Vel dic, quod primus annus est vita præsens, secundus vita futura. Multi ergo sunt, qui tantum in anno vitæ hujus habent de fructibus, id est, de mundi divitiis, & temporalibus, quod pro certo deficiente humore gratiæ, devotionis, & compassionis, ipsũ necessario carent fructibus fœlicitatis, & gloriæ in futuro anno, id est, in tempore post mortem. Exemplum de divite Luc. 16. qui dum viveret, epulabatur quotidie splendide, & post mortem non habebat gutam aquæ. Quidam tamen sunt viri justi, & perfecti, qui ita abundant in humore divinæ gratiæ, quod licet habeant fructus, id est, divitias in præsenti, fructibus tamen non carent æternæ gloriæ in futuro: quia *beatus dives qui inventus est sine macula*,

Eccles.

47 Eccl. 13. Quædam sunt arbores, quæ plus abundant in juventute fructibus, quam in senectute, quia scil. humor facilius digeritur, & calori obedit, & sic arborem fœcundat, quia tamen in senectute desiccatur, & sic arbor hujusmodi sterilescit, secundum Aristl. & Alured. Sic vere sunt multi, qui in juventute plus abundant in fructibus bonorum operum, quam in tempore senectutis, & hoc quia in juventute humor suæ affectionis bene obedit calori, sc. divinæ inspirationi, in senectute autem sæpe accidit, quod desiccantur per indevotionem & incompassionem, et sic fructibus bonorum operum nudantur. *Nequaquam ultra ex te nascatur fructus.* Matt. 22. Quædam arbores plus in senectute fructi-
48 ficant, quam in juventute. Nam aliquando in arbore est multus humor grossus, et calori inobediens, et ideo propter suam abundantiam in juventute non potest digeri, in senectute tamen siccatur, minuitur et digeritur talis humor, et sic melius obedit calori, et sic arbor efficitur magis tunc temporis fructuosa, sicut est in amygdalis et in pyris. Sic vere quidam sunt, qui plus fructificant in senectute, quã in juventute, quia vere multi sunt, qui dũ sunt juvenes, humor suæ interioris affectionis est grossus et carnalis, durus et obstinatus, et calori, i.e. Deo vel prælato faciliter non obedit, et tunc privantur fructibus bonorum operum, veruntamen quandoque in senectute digeritur et convertitur, corrigitur et emendatur humor *suæ* carnalis affectionis, et sic recipiunt bonorum fructuum ubertatem. Arbor habet raritatem et porositatem, soliditatem, firmitatem et levitatem. Nam arbor est naturaliter porosa, et aer in poros ejus dilabitur, et subintrat et sic efficitur levis, in tantum quod lignum maximum in aqua positum non mergitur, ubi tamen lapillus modicus petit fundum. Et habet lignum quatuor elementa, quia ex aere habet levitatem, ex igne raritatem, ex aqua crementum et quantitatem, ex terra soliditatem, secundum Arist. et Alured. Talis est vir justus et perfectus, in quo quatuor concurrunt elementa, sc. ignis charitatis et dilectionis, aqua divinæ gratiæ et devotionis, terra, i. siccitas pœnitentiæ & maceration*is*, aer sanæ scientiæ & discretionis. Et ideo pro certo ex istis elementis habet plures conditiones & virtutes, quia sc. talis est rarus & penetrabilis per obedientiam & subjectionem; porosus & apertus per bonum desiderium, et æternorum affectionem; solidus et siccus per constantiæ firmitatem, crescens et augmentans se per bonorum actuum profectum et multiplicitatem; et levis per voluntariam paupertatem, vel per æternorum affectum et contemplationem, quæ scil. elevat et alleviat voluntatem, et ideo licet talis in flumine mundanæ prosperitatis ponatur, ita tamen per affectum non immergitur, imo eam vilipendens, sursum ad æterna per contemplationem et desiderium supernatat. *Amice ascende superius.* Luc. 24. Lapilli autem, i. e. peccatores statim ibi immerguntur per complacentiam et delectationem, et ad fundum, i e.
50 inferius, ad terrena ascendunt per avaritiam. *Descenderunt in profundum quasi lapis.* Exod. Omne pingue et aereum habet supernatare, et ideo lignum quod est porosum per subintrationem aeris, in aqua non submergitur, sed superius supernatat: quia proprium est aquæ aerem elevare. Veruntamen quando lignum est ultimæ soliditatis, et compactionis, ut est buxus et ebenus, tunc submergitur, et statim in aqua positum se profundat, ut dicit Arist. Et ideo bene dicit, quod ab ebeno nigro expiravit aer, et ideo submergitur. Sic vere illi, qui sunt unctuosi per pietatem, benignitatem, charitatem vel dilectionem, aerei per gratiam et devotionem semper habent sursum ferri ad æterna, per affectum & contemplationem; & ideo lignum, id est, vir perfectus, quia est porosus & apertus per bona desideria, ab aere, id est, à divina gratia vel scientia subintratur, & sic in aqua delitiarũ & prosperitatis, non profundatur, nec ibi per avaritiam mergitur aut damnatur, sed aquas illas calcando et contemnendo superius elevatur. *Iube me venire ad te super aquas.* Matth. 14. Veruntamen aliquando fit, quod homo est solidus per obstinationem, durus per crudelitatem et incompassionem, compactus per parcitatem et tenacitatem, et talis pro certo non supernatat per contemplationem & æternorum affectionem, imo in aqua mundanæ prosperitatis statim immergitur per carnis dilectionem, & ad fundum, i.e. inferius ad terrena descendit per avaritiam & ambitionem. Ideo de doctrina bonorum divitum, & malorum, quorum quidam supernatant, alij merguntur, dicitur Deut. 28. *Ipse ascendet, & erit superior, tu autem descendes, & eris inferior.* Et tales sunt hodie quasi ebenus, lignum nigrum, id est, mundi divites & peccatores, qui sunt nigri per malam conversationem; nam quia aer divinæ gratiæ & sapientiæ à talibus expiravit, ideo in aqua mundanæ voluptatis se mergunt penitus, & involvunt, *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Exod. 5. Vel dic econverso, quod illi, qui sunt unctuosi per carnalitatem, aerei & ventosi per superbiam, jactantiam & vanitatem, semper habent sursum ferri per præsumptionem, superbiam, ambitionem: quia scilicet alios semper volunt suppeditare, & eis præferri, & semper ad dignitates & officia elevari. Illi autem qui sunt ponderosi per maturitatem, solidi per constantiæ firmitatem, semper habent descendere per humilitatem, quia scilicet fundum, id est, statum infimum quærunt, & alijs se subjiciunt & supponunt, juxta illud, *Descendam in inferiores partes terræ.* Eccl. 24. Et tales sunt ligna ebena, id est, viri perfecti, pretiosi & unctuosi, à quibus aer, id est, omnis superbia & vanitas expiravit, & ideo fundum humilitatis semper petunt. Planta in terra gignitur, &
51 humore dulci, & calore, quia per calorem terræ naturalem, & per calorem Solis humor digeritur & disponitur, & in plantæ substantiam commutatur, ad hoc autem proficit cœli influentia, ut dicit Aristoteles. Et quia in montibus est humor dulcior, ideo ibi plantæ crescunt meliores, & cibi animalium saniores. Terra est homo; plantæ & arbores, quæ terram ornant, sunt gratiæ, scientiæ & virtutes; sed vere illæ generantur, & in homine producuntur ex causa triplici, scilicet ex interiori humore vel affectione obedientiæ, ex calore Solis, id est, Christi gratia interius inspirante, ex influentia cœlesti, id est, cum superiorum sanctorum & prælatorum oratione & prudentia cooperante. Et ideo quia montes, id est, viri perfecti habent humorem interioris affectionis dulcem, devotum & benignum, idcirco meliores herbæ virtutum, operum & exemplorum in eis producuntur, quæ pascentibus, id est, aliis eos imitantibus sunt utiles atque sanæ. Deus enim producit in montibus fœnum & herbam servituti hominum. Aliquando ex solo aere & aqua generatur plan-
52 ta, sicut patet in quibusdam herbis, quæ aquas tegunt. Sic vere quandoq; ex aqua lachrymarum vel devotionis, & aere divinæ gratiæ vel inspirationis generatur planta, id est, bonum opus & virtutes, & perfectiones. Saniores & ut communiter meliores herbæ & fructus nascuntur in monte, quam in valle: quia in monte aer est purus, & humor dulcis; in valle autem econverso
53 aer est grossus & corruptus, humor etiam est ferreus & impurus, ut dicit Arist. Vallis est mundus, mons est religio vel Ecclesia, quia cœlo & cœlestibus propinquior, & ideo plantæ, id est, humores debent esse, & sunt ut communiter in religione vel in monte, id est, in statu Ecclesiastico meliores, saniores, & etiã sanctiores, quã in valle mundi; quia ibi est humor devotionis, gratiæ & compassionis bonus & dulcis, est etiam ibi aer, id est, scientia divina, pura, & sancta, & sic plantæ, id est, religiosi melius ibi reperiunt nutrimentum. In valle autem mundi est impurus humor carnalitatis, & mundanæ prosperitatis, & aer grossus, id est, sapientia secularis, & ideo fit, quod plantæ, i.e. homines, qui ibi versantur, deteriores efficiantur, quia ibi per multa vitia corrumpuntur. Ideo bene consulitur Gen. 19, *Non maneas in omni*
54 *circa regione, sed in monte salvum te fac, &c.* Aqua dulcis, propter sui puritatem & subtilitatem levius attrahitur, quam salsa, & ideo in montibus aqua dulcior, quam in vallibus reperitur, quia sc, ibi aqua dulcis attrahitur & levatur, salsa autem propter suã grossitiem inferius remanet & moratur. Mons est status perfectionis, Ecclesia vel religio, ad quam pro certo leviter ascendunt aquæ dulces, id est, viri boni, justi, benigni & devoti, & ideo ibi tales debent hodie præcipue reperiri. Vallis autem est mundus, ubi pro certo aqua grossa & salsa, id est, homines salsi per vitia, & amari remanent & morantur; quia tales ad montem religionis & perfectionis, propter suam impuritatem & pravitatem attrahi non merentur. Ideo boni dicunt Esa. 2. *Venite, ascendamus ad montem Domini, &c.* Vel dic, quod mons est paradisus, ubi pro certo aquæ dulces, i. e. viri devoti & boni trahuntur post mortem, & levantur; aquæ autem salsæ, id est, peccatores inferius dimittuntur. Vel dic, quod mons est prælatio, vel dignitas, ubi pro certo boni & dulces debent & levari & promoveri; salsi autem & mali debent in valle, id est, in statu infimo detineri: Se-
55 cundum Arist. Lutum unctuosum & tenax, cito producit plantam, quia secundum Aluredum talis humor est habilis, ut inde planta faciliter producatur. Sic vere quãdo homo est unctuosus per benignitatem & pietatem, tenax per charitatẽ, tunc de facili producit plantam, id est, bonam operationem; quia humor suæ gratiæ est habilis ad plantam boni operis procreandam. *Fructifi-*

cavit

cavit in palmites, & emisit propagines. Ezech. 17. Plantæ quæ habent
56 humorem unctuosum, & bene digestum satis possunt durare, illæ autem quarum humor est crudus, & indegestus parum durant, & cito à frigore desiccantur, sicut patet in olere, quod non durat ultra triennium: si tamen oleri surculus arboris inseratur, tũc virtute surculi fortificabitur, & durabit, ut dicit Aristot. & Alured. Sic vere ad hoc, quod homo possit durare per perseverantiam in gratia, oportet, & humor suæ affectionis sit bene digestus, maturus, conversus, & in bono proposito firmatus, alioquin adveniente frigore tribulationis, faciliter arefceret per peccatũ, & virore gratiæ privaretur, quia vere illi, quorum humor, & interior affectio est cruda, levis, mutabilis, & indigesta, faciliter pereant, & siccantur. Unde olus, id est, persona levis, mollis, fluxibilis, & carnalis, non diu durat, nec in gratia perseverat, nisi forte bonus surculus, id est, Dei specialis gratia, vel bona societas, vel doctrina sibi inseratur, quia tunc quandoq; fortificatur per constantiam, & fortitudinem, & sic potest diutius persistere virtute surculi sibi juncti. Bene igitur docet Jac. 1. c. suæ canonicæ. *In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras* Planta aliquando in duro lapide generatur. Nam quãdoque aer in lapide inclusus movetur, & discutitur, & calefit, &
57 ita humorem lapidis digerit, & sic coloris cœlestis adjutorio planta inde producitur exterius, & causatur, secundum Arist. & Alured. Veruntamen non diu durat talis planta, nisi aquæ, & terræ adminiculo foveatur, ut dicit Arist. Sic vere ex duris obstinatis, & lapideis, & peccatoribus quandoque fit, & producitur planta, i. e. bonum opus. Nam quandoque aer, i.e. interior conscientia movetur, & discutitur per sui status considerationem, tunc calefit per dilectionem, & sic humor, i.e. interior affectio digeritur per contritionem, tandem aperitur talis lapis per confessionem, & generat ex se plantam, i. bonam operationem cum adjutorio cœlestis gratiæ, & virtutis, veruntamen necesse est ut aqua dulci, id est, dulci monitione, prædicatione, & doctrina, & terra, id est, humilitate, & pœnitentia, vel mortis memoria fomentetur, alioquin cito deperiet sua planta. Ideo dicitur Matt. 3. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraha.* Dicit Alure-
58 dus, quod in tempore, & loco multum humido non bene crescit planta, quæ superflua humiditas poros oppilat, & prohibet ad arborem ascendere nutrimentum. Si autem nimia fuerit siccitas, tunc pori strictificantur, & sic nutrimento non ascendente, planta debite non nutritur. Sic vere quando tempus, id est, status hominis est multum humidus per prosperitatem, tunc pori, i. e. affectiones exinde oppilantur, & clauduntur per carnalitatem, & sic nutrimentum doctrinæ, gratiæ, & devotionis ad eum non subintrat. Quando autem tempus est nimis siccum per paupertatem; tunc similiter constringitur homo, per impatientiam, & desperationem, & sic similiter non debite per gratiam vegetatur, & ideo oportet, quod tempus, i.e. status sit inter paupertatem, & divitias temperatum, quia *multi per inopiam deliquerunt*, Eccl. 19. Ideo petebat sapiens, Pro. 30. *Nec divitias, nec paupertatẽ dederis mihi domine, tribue tantum victui meo necessaria.*
Quatuor requiruntur ad hoc, quod planta in esse debito produ-
59 catur, s. semen bonum, & perfectum, terra bona, & bene culta, aqua etiam ad irrigandum, calor ad digerendum, ut Arist. Sic vere adhoc quod homo in gratiam generetur, & per pœnitentiam convertatur, necessaria sunt plura, & primo semen verbi Dei sanum & catholicum, non corruptum vel hæreticum. *Bonam semen seminasti in agro tuo.* Matt. 13. Secundo bona terra, i. bona societas, bene culta per mores, & prudentiam, & disciplinam. *In bona terra plantata est, ut faciat fructum.* Ezech. 17. Tertio indiget aqua vel humore lachrymarum, & devotionis, quo irrigetur. *Quis dabit capiti meo aquã?* Hier. 9. Quarto indiget calore charitatis, & dilectionis, ut foveatur juxta illud: *Petrus autẽ calefaciebat se ad ignem.* Et sic poterit generari, & per pœnitentiam perfici, & converti.
60 Secundum Alured. planta quanto est magis medicinalis, tanto minus nutrit. Sic vere plantæ medicinales, i. pœnitentia, & opera spiritualia, licet parum nutriant, quo ad temporale emolumẽtum, & licet non sint delectabiles ad sustinendum, tamen sunt utiles ad spiritus restaurandum. Vel dic, quod illi, qui sunt medicinales quo ad exemplum, & doctrinam, sicut sunt boni prædicatores, et viri perfecti, parũ sunt nutritivi quo ad eleemosynas: quia s. isti paucas habent, vel nullas temporalitates. Act. 3. *Argẽtum, & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do.* Item secũd. Arist. Loca soli propinqua abundant in plantis, propter sufficien-
61 tem humorem, & calorem, loca autem remota à sole, et plantis, & omnia alia fœcunditate carent; sicut patet in ultimis partibus septentrionis, ubi propter solis nimiam remotionem, paucæ vel nullæ plantæ procreantur. Sic vere in illis, qui sunt prope solem Christum per gratiam, & devotionem, bene crescunt plantæ, id est, gratiæ, & virtutes, & hoc quia abundat in humore devotionis vel pietatis, & in calore charitatis: illi autem qui sunt remoti ab illo sole Christo per peccatum, i. mundi peccatores, pro certo paucas habent plantas virtutum; & hoc quia siccitas incompassionis, & frigiditas indevotionis in talibus abundat. *Stultus perdit vestimentum suũ in die frigoris*, Prov. 25. Vel dic, quod illi qui sunt prope *solem* justitiæ, sc. clerici, qui sibi omni die in Sacramento altaris vel in ministerio Ecclesiastico appropinquant (debent remotioribus, sc. secularibus esse virtutibus fœcũdiores, & bonis spiritualibus pleniores. Deut. 33. *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina ipsius.* Sunt quædam plan- 62
tæ, quæ producunt fructum ante folia, & hoc quia abundant in humore unctuoso, qui est materia fructuum, quædam econverso producunt folia ante fructum, & hoc quia plus abundant in humore aqueo, & crudo, qui est in materia foliorum, & sic faciunt folia ante fructus. Charissimi folia significant verba, loquutionem, & doctrinam, fructus autem sunt opera bona. Sed vere quidam sunt qui volunt prius producere folia quam fructũ: quia s. prius volunt habere verba quam opera, & prius docere, & prædicare quam facere, & hoc quia pro certo abundant in humore aqueo crudo, i.e. in carnalibus affectionibus levib, & vanis, gloriosis, quæ recte sunt materia foliorum, i. verborum. Unde 1. ad Tim. 1. *Volunt fieri magistri, antequam intelligant, de quibus affirmant, neque de quibus loquuntur.* Unde Seneca in epist. Sic factũ, ut magis discernamur loqui, quam vivere. Alij autem, scil. boni prius producunt fructus operum, quam folia verborum, & hoc quia abundant in humore unctuoso charitatis, quæ est materia fructuum, & virtutum, & ideo plus volunt facere, quam docere exemplo Christi, & exemplo Pauli, dicentis ad Rom. 15. *Non audeo aliquid horum loqui, quæ per me Christus non operatur.* Quædam ar- 63
bores sunt, quæ fructum, & folia producunt simul, sc. illæ, quæ humorem unctuosum, & aquosum habent proportionaliter, & in quibus calor agit æqualiter. Sic vere multi sunt, qui faciũt simul, & folia doctrinæ, & loquutionis, & fructus bonæ operationis, scil. perfecti, & discreti viri, sicut fuerunt Ecclesiæ doctores, qui simul habuerunt verba, & opera virtuosa, & maxime, quando à calore divinæ inspirationis uniformiter non profunduntur. *Cœpit Iesus facere, & docere.* Act. 1. Quod est contra hypocritas, qui habent folia, & non fructus, sicut Evangelica ista ficulnea, in qua nõ invenit Dominus ficus, sed folia, et ideo *sibi maledixit, & exaruit*, sicut dicitur Math. 21. et Marc. 11. Sic vere tales habent folia i. verba ad apparentiam, & non fructus operum, et virtutum, et ideo sunt maledicti, et faciliter exarescunt. Secundum Arist, 64
non est de intentione naturæ, quod arbor aliqua sit spinosa, imo spina in arbore, quasi accidentaliter generatur, propter solis coagulationem, & arboris raritatem, humoriſq; siccitatem. Spina est peccatum originale, vel etiam actuale, quod pungit, & stimulat carnem nostram, per concupiscentiam naturalẽ, sed istud non fuit de intentione naturæ, i.e. creatoris, imago actualiter ex siccitate indevotionis interioris, ex calore, & fervore devotionis exterioris extitit introductum. *Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Sap. 1. Generaliter õnis arbor interius 65
est alba, & exterius est viridis. Sic homo Christianus interius in conscientia debet esse albus, per innocentiæ puritatem, & exterius in apparentia debet esse viridis, per decentiæ honestatem. *Erit folium ejus viride.* Hierem. 17. Quarundam arborum rami tendunt in sursum pyramidaliter. quarundam autem inferius de- 66
primuntur; cujus causa est humor abundans interius in medulla: quia si fuerit subtilis, & calidus, in superius attrahitur, & si fuerit grossus, & impurus, inferius inclinatur. Arbor est homo; rami ejus sunt desideria, & affectus, medulla est cor, humor est scientia, vel gratia, vel peccatum. Nam si in medulla cordis abundat humor subtilis, id est, Dei scientia vel gratia, tunc vere rami, id est, affectio, & desiderium sursum levabitur ad æterna. *Quæ sursum sunt quærite.* ad Col. 3. Si autem ibi sit humor grossus, & impurus. i. e. vitia vel peccata, vel scientiæ seculares, tunc vere rami affectuum, & desideriorum nostrorum inferius inclinabuntur ad terrena per avaritiam, sicut ad literam de mundi sapientib. & peccatoribus, qui nõ quærũt nisi terrena, Ps. 16. *Oculos suos statuerũt declinare in terrã*, quædã sũt arbores quæ faciũt fructũ 67
& nõ flores, sicut pinus, sicut quercus, &c. quædã econverso flores,

& non

& non fructum, ſicut roſa, lilium, & ſalix, &c. quædam utrumque ſicut pyra, poma; & quædam neutrum, ſicut tremulus, & cæteræ ſimiles; & hoc totum procedit ſecundam quod humor eſt magis tenax vel viſcoſus, multus ſeu paucus, crudus vel digeſtus. Sic vere ſunt quidam, qui habent flores bonæ converſationis, ſed non fructus bonæ operationis, ut hypocritæ: quidam qui habent econverſo, ſcil, fructum bonæ operationis, ſed non flores bonæ converſationis, ut inſolentes: quidam qui non habent, nec unum nec aliud, ut publici peccatores: quidam qui ſunt utrumque habentes, ut boni, & juſti; ſed hoc totum accidit, ſecundum quod humor interior, i. e. affectio, & conſcientia diverſimode in diverſis variatur. Eccl. 13. *Cor hominis immutat faciem eius,*
68 *ſive in bono, ſive in malo.* Sunt quædam arbores, quæ tantũ alterantur ſecundum tempus. Unde in æstate creſcunt, in hyeme palleſcunt, & tamen folia ſua non perdunt; quod accidit propter fortitudinem viſcoſi, & glutinoſi humoris: fugit tamen calor ad interiora arboris à facie frigoris hyemalis, & ſic remanent exteriora pallida atq; glauca, ut dicit Ariſt. & Alured. Tales ſunt boni amici, & veri, qui in æſtate proſperitatis amicorum ſuorum virent, & rident, & congaudent; in hyeme autem, i. in tribulatione eorundem palleſcunt, triſtantur, & mœrent. *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.* ad Rom. 12. Nam quando humor affectionis eſt glutinoſus, & fortis, & tenax, per amorem veracem, & tenacem, tunc licet palleſcat, & triſtetur, videns aliorum conſolationem, folia tamen ſua, i. e. verba, et opera conſolatoria, & adjutoria non dimittit, ſed una cum pallore ſuæ compaſſionis, & triſtitiæ ea conſtanter ſervat, & aliis impendit. Vel dic de amicis mundanis, qui licet in aliorum deſolatione palleant, triſtentur, & compatiantur, tamen folia ſua, i. divitias non demittunt, nec eis largiuntur, ut eos ſublevent, et ſupportent, & hoc fit, quia humor ſuæ affectionis, eſt tenax per avaritiam, & parcitatem, & ideo in ſuorum tribulatione amicorum licet eis condoleant, folia tamen, id eſt, divitias per exteriora adjutoria non impendunt: boni autem, & veri amici non tantum pallent, & condolent, imo, & folia, & divitias ſuas diſtribuunt, & impediunt, ut ſuorum amicorum relevent nocumentum. *Impendam, & ſuperimpendam pro animabus veſtris,*
69 2. ad Cor. 12. Arbores in principio faciunt fructus acidos, & non plene ſapidos ſeu bonos, ſed tandem confortato calore, humor terreſtris digeritur, et ſic fructus debitum recipit complimentum, et efficitur ſapidus, et maturus, ſecundum Ariſt. Sic vere homo, quando noviter eſt plantatus in ſtatu gratiæ vel religionis, non plane facit fructum bonorum operum: quia humor ſuæ affectionis, adhuc eſt terreus, et impurus; veruntamen per calorem charitatis digeritur et convertitur, & ſic tandem facit bonos fructus. Vel dic, quod fructus ſunt homines in arbore religionis vel Eccleſiæ procreati, qui quamvis in principio juventutis ſint crudi, acidi & indevoti, tandem tamen digeruntur, converſuntur, et diſponuntur, ita quod in fine ſenectutis fiunt aliquoties ſapidi, et maturi. In locis acidis, frigidis, et ſiccis aliquando producuntur fructus dulces, etc. In locis
70 temperatis fructus citius matureſcunt. Sic in bono ſtatu, et religione, vel bona ſocietate temperata, et diſcreta, ſunt boni homines citius maturi, perfecti, honeſti, et diſcreti. Sunt quædam
71 arbores, quæ primo faciunt fructus dulces, qui tamen poſtea fiunt amari: quia calor excedens humorem ita decoquit, et adurit, quod in amaritudinem convertuntur, ſicut ſunt myrabolani. Sic quidam in principio ſunt dulces, et boni, ſed propter calorem, et ardorem concupiſcentiæ vel tentationis, tandem in malitiam, et amaritudinem convertuntur. *Noviſſima ejus amara*
72 *velut abſynthium.* Prov. 5. vide infra de fructu, §. apoſtaſia. Quando arbor in plenilunio vel novilunio plantatur vel exciditur, tunc fructum vel lignum faciet vermiculoſum, et facilius à vermibus, et teredinibus perforatur, corroditur, et putreſcit; et hoc quia tunc ſumme abundat humidum, in tantum quod regi non prævalet à natura, et ideo tempus eſt ad hoc intermedium eligendum. Dic, quod plenilunium eſt proſperitas, novilunium eſt juventus, in quorum utroq; abundat humor ſuperfluus carnalitatis, vide infra de teredine, et ſupra de luna. Fructus quando eſt juvenis, faciliter cadit ab arbore ad impulſum venti; quando
73 tamen creverit, & fortificatus fuerit, tunc non ita faciliter cadit. Sic vere quando homo eſt juvenis, & novitius, ad impulſum tentationis vel malæ ſuggeſtionis faciliter cadit de arbore religionis, vel de ſtatu gratiæ; non ſic autem quando creverit per argumentum meritorum. & ad perfectionis pervenerit complementum, quia tunc magis fortis, conſtans, & ſtabilis invenitur *Cum autem factus ſum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.* 1. ad Corinth 13. Fructus adhæret arbori, cum quodam retinaculo ſeu cauda, 74
ſed tandem fructu maturo, humor ejus conſumitur à calore, & ſic tenaculum illud rumpitur, & fructus ab arbore ſe ſeparat atque cadit. Sic vere homo arbori vitæ præſentis adhæret, cum quodam retinaculo, id eſt, conjunctione animæ & corporis, ſed quia humor radicalis à calore naturali, & innaturali conſumitur, ideo quando homo maturatus, & antiquatus fuerit, rumpitur iſtud retinaculum, id eſt, conjunctio animæ, & corporis, & ſic homo neceſſario moritur atque cadit, ſcil. inferius ad terram, & ſepulchrum, & quando eſt bonus, & juſtus, tunc recolligitur, & ab Angelis in paradiſo reconditur: ſi autem corruptus, & malus fuerit, à porcis infernalibus devoratur. Vel dic, quod homo eſt arbor, fructus eſt mundus, tenaculum eſt vita, &c. ſicut ſupra. Quando arbor profundius radicatur, tanto plus fugit de humore, & quanto fortius ſtabilitur, tanto etiam altius creſcit, & elevatur. Sic homo habens radicem cordis profundam per humilitatem, humorem devotionis, & gratiæ, magis fugit, 75
& fortior, & ſtabilior in gratia reperitur, & altius per contemplationem, & affectionem, & per finalem promotionem ad cœlum, & cœleſtia ſe exaltat, quia: *Qui ſe humiliat exaltabitur.* Matt. 23. Ideo Eſa. 37. *Mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.* Arbor reſecatis ſuperfluis melius fructificat, &c. Expone ſicut infra de palmite, & vite.

CAP. II.

De Amygdalo.

1 AMygdalus cunctis arboribus prius floret, & præ aliis in vere citius profert fructum, fructus autem ejus corpus nutrit, & calorem febrilem reprimit, ſtomachum juvat, ebrietati reſiſtit. Talis debet eſſe prælatus vel religioſus, quia vere flores affectionum bonarum cito, ſcilicet à tempore juventutis debet emittere, vel cito, & citius quam cæteri parturire, & florem bonorum exemplorum, & virtutum oſtendendo, alios prævenire, ut ſic ardorem febris, id eſt, luxuriæ vel averitiæ poſſit in aliis temperare, & eos ſpiritualiter enutrire. Tales enim debent ſtomachum conſcientiæ juvare, per innocentiæ puritatem; & ebrietati reſiſtere per abſtinentiam, & ſobrietatem; & alios in floribus, id eſt, in bonis operibus præcedere, exemplum dando, per omnimodam ſanctitatem, ideo Eccl. 12. *Florebit amygdalus, impinguabitur locuſta.* Vel dic generaliter, quod per amygdalum intelliguntur boni juvenes, qui in virtutibus prius florent, veruntamen ſicut iſti flores facilius quam alij præoccupantur à gelu, ſic ſæpe fit quod illi qui à juventute præ alijs florere volunt, citius per inconſtantiam palleſcunt, & deſiſtunt. Unde Ariſtoteles Aces in principio franguntur in fine. Amygdalus ſecundum Ariſtot. de plantis, indiget cultura, & maxime quando eſt anti- 2
qua, & quando eſt præ antiquitate ſterilis, quia ſi ipſa clavis in radice figatur, tunc humor ſuperfluus, & malus more gummi erit, & ſic humor, qui eſt materia fructus, depuratur, & ita fertilis efficitur arbor illa. Sic vere quando aliquis eſt antiquatus in vitijs & inveteratus dierum malorum, ita quod à fructu bonorum operum penitus eſt ſterilis, tunc ſumme indiget cultura pœnitentiæ, & diſciplinæ, & ideo radix ejus, id eſt, cor debet per contritionem cum clavis ferreis configi, id eſt, cum memoria mortis, vel tormentorum inferni, vel etiam paſſionis Chriſti, vel cum verbis prædicationis, quia *verba ſapientum quaſi ſtimuli.* Eccleſ. 12. Et ſic humor peſſimus, id eſt, vitia, & peccata emanabit per confeſſionem, & ita radix cordis depurabitur, et fructus bonorum operum producetur Ezech. 17. *Fructificavit in palmites, & emiſit propagines.* Vel dic, quod iſta arbor eſt crux, quæ primo fuit ſterilis, & deſpecta, ſed ex quo fit clavis in paſſione Chriſti tranſfixa, facta eſt fructuoſa: quia ſcilicet fructum vitæ Chriſtum portavit, vel quia fructum æternæ gloriæ nobis profert. Figura Num 17. ubi amygdalus ſicca floruit, & protulit fructum. Duplicem fructum fert amygdalus, ſcilicet dulcem, & a- 3
marum, ſed dulcis utilis eſt in cibum, amarus in medicinam. Talis pro certo eſt Eccleſia. Iſta enim fructũ habet duplicem, id eſt, duo genera bonorum. Habet enim amaros, id eſt, viros juſtos, & ſpirituales, qui ſunt amari per pœnitentiam, & contritionem, juxta illud, *In indignatione ſpiritus mei.* Ezechiel 3. Alij autem ſunt dulces per conſolationem, ſcilicet boni activi, qui ſunt dulces, quantum ad opera pietatis, & ideo valet ad nutriendum

ſcilicet

scilicet pauperes per eleemosynas ; alij autem ad medicinam spiritualem, scil. ad alios in spiritualibus dirigendum, & verbis, & exemplis spiritualibus nutriendum. *Erit fructus ejus in cibum.* Ezech. 47. Vel dic, quod iste est Christus, qui primo profert fructus amaros, id est, pœnitentiam, & asperitatem, quæ utilis est animæ, & medicinalis: sed deinde fructus dulces, i. gloriam sempiternam: quia justi cibantur hic per spem, & contemplationem, ibi per beatitudinem, & fruitionē. Cant. 2. *Fructus ejus dulcis gutturi meo.* Amygdalus fert aliquando fructum amarum, valde
4 medicinalem, aliquando fructum dulcem, qui licet nutriat, & delectet, tamen si recens suo folliculo comedatur, caput gravat, caliginem inducit, venerem accendit, somnum facit. Sic vere in arbore mundi hujus, & in via præsentis vitæ, sunt fructus amari, scilic. tribulatio, & paupertas, quæ pro certo sunt animæ medicinæ, sunt ibi etiam fructus dulces, & delectabiles, mundi sc. delitiæ, quæ pro certo sunt nocivæ: quia inducunt gravedinē avaritiæ, caliginem ignorantiæ, somnum pigritiæ, & tepiditatis, venerem luxuriæ, & carnalitatis. *Suavis est homini panis mendacij.* Prov. 20. Vulpes si comederit amygdalum moritur. Nam sæpe
5 quod uni prodest, alteri nocet. Vulpes dicitur peccator: quia per fallaciam dicitur vulpes. Iste enim si comederit amygdalum, i. mundi delitias vel divitias, moritur, sc. per vitia, & peccata: quia vere peccator nesciens uti prosperis, eis impinguatur, & tunc per superbiam, avaritiam, & luxuriā indo sæpissime venenatur, quia vere sæpe accidit, quod illud, quod bonis remedium, malis est venenum. Unde Rom. 7. *Inventum est in me, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortē.* Vel dic de corpore Christi, qui est in illa amygdalus, quam virga Aaron, i. beata virgo nobis protulit, qui quamvis bt hominibus bonis, & perfectis cibus, & medicina spiritualis, vulpibus tamen, i. malis peccatoribus, hæreticis, & fraudulentis est mors animæ per peccatum, & etiam finaliter corporis, & animæ per tormentum: quia *qui manducat corpus, bibit sanguinem Domini indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* 1. Cor. 11. Vel dic, quod fructus amygdali crucis est Christus, per quem vulpes, i. fraudulentus diabolus est occisus. Vel dic generaliter, quod illud, quod prodest uni per causam, nocet alteri per occasionem, sicut Apostolus de ipso dicit, 1. ad Cor. 2. *Aliis sanctus odor mortis in*
6 *mortem, & aliis odor vitæ in vitam.* Arbor amygdalus amara est tota medicinalis, quia & radix, & cortex, et folia, et fructus, et gūmi eius, & oleum, diversis competunt ūsibus medicinæ. Sic vere quicquid est in viro perfecto, amaro per contritionem, & pœnitentiam, totum est aliis medicina, & in se bonum, & virtuosum, sc. radix cordis, & cogitationis, flos interioris affectionis, cortex exterioris conversationis, folia suæ locutionis, fructus suæ operationis, gummi vel oleum suæ dulcis compassionis. Ista enim in viris sanctis sunt medicinalia atque sancta, juxta illud: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendū in ea.* 1. ad Tim.
7 4. Vel expone de Christo, vel de quolibet sancto. Amygdalus amara summe est medicinalis. Valet enim ad mundificandum, extenuandum, sanguinem stringendum, & cætera multa. Sic vere amara pœnitentia mundificat, & purificat à vitiis animam peccatricem, & purgat eam per confessionem, & restringit san-
8 guinem voluptatis carnalis. Oleum de amygdalo amara vermes in ventre necat, menstrua provocat, aurium saniem mundat, si calidum instilletur. Sic per oleum pietatis vermis invidiæ, menstrua luxuriæ, sanies gulæ sanatur.

Cap. III.

De *Abiete.*

1 Abies est arbor levis, alta, & recta, parum accipit de terreo, humido, & grosso, sed multum de humido, subtili, & levi, & ideo faciliter à calore interiore potest elevari in altum. Distillat etiam gummi, quod dicitur resina, & de talibus fiunt naves, & ædificia, & mali in navibus. Ista etiam arbor propter hyemem non perdit folia vel virorem. Unde etiam secund. Isid. & abies ab abeundo dicitur, eo quod faciliter in altum abit, & crescendo levatur. Folia ejus etiam parva sunt, & acuta, sicut pini. ut dicunt Isidorus, & Arist. Talis debet esse vir perfectus, & maxime prælatus, vel religiosus; quia vere talis debet esse levis per paupertatem. Nam de grosso humido, i. de bonis terrenis hujus mundi debet sibi parum incorporare per affectionem, sed tamen debet accipere humidum, subtile, & leve, i. bona spiritualia & virtutes, & sic pro certo levabitur, & erit arbor alta, sc. hic per contemplationem, vel temporalem etiam prælatio-

nem, & in patria per æternam sublimationem: quia humiles, & pauperes digni sunt temporali, et æterna exultatione. Qui enim se humiliat exaltabitur. Luc. 14, et Matth. 5. *Beati pauperes spiritu.* Iste etiam debet esse rectus per justitiam; quia non debet esse tortus per injustitiā, non enim debet declinare ad unam partem plus, quam ad aliam, per acceptionem personarum. *Non declinetis neque ad dextram, neque ad sinistram.* Esa. 30. Iste etiam debet semper habere resinam pietatis; quia prælatus debet semper misscere rigorem cum dulcore, quod est contra multos. Hiere. 8. *Nunquid resina non est in Galaad?* &c. Et iste etiam virorem honestæ conversationis non debet deponere, propter quamcunq; hyemem tribulationis vel tentationis, & folia ejus, i. verba debent esse acuta, sc. correctionis. Et sic iste dicetur abies abeundo, et à se sursum ad cœlestia sublevando, et in virtutibus proficiendo, et de mundo ad patrem se transferendo, & per diligentiam, & obedientiam se movendo, Joan. 9. *Abij, & lavi, & video.* Cant. 1. *Egredere, & abi.* Et ideo de talibus abietibus, i. de viris sanctis, & perfectis debent fieri mali navium, i. prælati Ecclesiarum: quia revera tales debent esse in navi Ecclesiæ, vel religionis mali, i. principales, & prælati. Ideo dicitur *Pro saliunca ascendet abies.* Esa. 55. Fac si vis unum §. de paupertate, & alium de prælato. Abies humorem habet viscosum, qui à colore æstivo tempore exterius ejicitur, & in gummi, et resinam convertitur, propter quod abies 2
præ cæteris lignis igni appobita facilius inflammatur. Sic vere quando aliquis habet interius in corde humorem pietatis, et compassionis, tunc vere in æstate, i. in tempore fervoris, tribulationis, quando sc. videt pauperes indigere, debet eum emittere per eleemosynas, & de bonis suis resinā facere, ad curanda vulnera, et miserias egenorum, per dulces consolationes. *Tollite resinam ad dolores ejus.* Hierem. 51. Et isti etiam pij compatientes faciliter inflammantur, igni sc. divini amoris, vel etiam igne alienæ miseriæ, et tribulationis, per flammam interioris compassionis. Judic. 9. *Egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.* Tales etiam valent ad fabricam navis Ecclesiæ, paradisi, &c. Ezech. 27. *Abietes de Sanir dolaverunt in remmos tuos.* Abies propter 3
liquorem resinæ faciliter inflammatur, pineas autem pulcherrimas portat, quæ tamen intus non habent aliquem fructum, imo penitus nihil valent. Sic vere illi, qui sunt interius viscosi, et liquidi, per carnalem voluptatem, faciliter inflammantur per luxuriæ carnalitatem: quod maxime patet in hypocritis, qui videtur facere pulcherrimum fructum, scil. bonorum operum: quæ pro certo interius nihil valent, quia scil. quantum ad meritum, apud Deum minime sunt accepta. *Opera enim eorum operum inutilia.* Esa. 59. Vel dic, si vis, quod abies, de qua fiunt mali navium, signat crucem, quæ emittit liquorem medicinalem, i. sanguinem Christi, qui est liquor pretiosissimus, quo navis animæ ungitur per devotionem, et ejus vulnera sanat per sanctitatem, et perfectionem. Unde Hiere. 46. *Tolle resinam virgo Ægypti.* Et ideo ista est in navi Ecclesiæ, i. animæ malus, qui etiam fit in modum crucis. Vel dic, quod abies alta, levis, et recta, est Christus, altus dignitate, levis paupertate, rectus æquitate: qui scil. liquorem pietatis vel proprij sanguinis nobis fudit, quando scil. æstas, et æstus passionis eum infestavit: qui pro certo est animæ medicina.

Cap. IV.

De *Aloe ligno.*

Aloe est lignum summe aromaticum, quod in fluvio Babyloniæ, cui tigris paradisi fluvius conjungitur, invenitur, 1
et ab incolis cum retibus extrahitur, et medicinæ usibus reservatur. Unde creditur, quod à paradiso in Indiam per fluvium derivetur, ut dicit Plat. Fluvius Babyloniæ est mundana prosperitas, in qua pro certo sunt aliquando aloe, id est, boni et sancti viri seculares: qui sunt odoriferi per bonam famam, et qui mundi prosperis bene sciunt uti, et ideo tales sunt medicinales aliis, scil. per bonam doctrinam, & exemplum, quando cum retibus prædicationis exinde extrahuntur, scilicet quando ad cœlestium amorem, & ad religionem vel pœnitentiam convertuntur. *Extendam super te rete meum, & capieris in sagena mea.* Ezechiel. 12. & 37. Vel expone de Christo, qui in paradiso ad Babylonem hujus mundi per fluvium, i. per beatam virginem exstitit deportatus, & reti suorum viscerum involutus, & usibus medicinarum spiritualium deputatus. Ideo potest dicere illud Ecclesiast. 24. *Ego quasi fluvius Dorix exivi de paradiso.* Vel dic,

quod ista est sacra scriptura, quæ de paradiso descendit, valens contra morbos omnium vitiorum, quando à studentibus cum
2 retibus ingeniorum recipitur. Aloe est lignum amarum, ponderosum, & odoriferum, & summe medicinale, quod si masticatum fuerit, amarum invenitur, tamen suo aromatico odore totum replet cerebrum masticantis. Istud etiam stomachum frigidum, & cerebrum adjuvat & confortat, & contra debilitatem cordis summum remedium est vinum decoctionis ejus, veruntamen propter amaritudinẽ debet semper misceri aliquod dulce, sc. mel vel saccarum, ut dicit Plat. Talis est arbor crucis vel passio Salvatoris, quia vere licet sit gravis, & amara ad gustandum vel sustinendũ, est tamen suavis, & aromatica ad odorandum per devotionem, & sentiendum: quia vere quando devotè masticatur, & recordatur, statim cerebrum, i. interior affectio odorem devotionis maxime recreatur. *Vnguentis, & variis odoribus delectatur cor.* Prov. 27. Est iumẽ medicinalis, sc. cõtra vitia, & peccata: quia cerebrum. i. sensum, & intellectum, cor, i. voluntatem, & affectum calefacit per devotionem, confortat per devotionem, & fortificat, sc. ad bonam operationem. Aloe
3 est lignum amarissimum, tamen est medicinale, & odoriferum, calefacit enim, confortat; veruntamen cum accipitur, semper debet ei aliquod dulce misceri, ne propter ejus amaritudinem gustus gravetur, secund. Plar. Talis est pœnitentia vel tribulatio: quia vere licet si ponderosa gravis, & amara, tamen summe est medicinalis, quia sc. valet contra vitia, & peccata, si quis ea debite sciat uti, veruntamen semper debet misceri mel, i. dulcedo spiritualis consolationis, scil. spes veniæ, & consideratio gloriæ paradisi, ut sic amaritudo ejus temperetur. Vel dic, quod vinum est sacra Scriptura, in qua aloe, id est, amaritudo pœnarum infernalium, & ponderositas, & gravitas mandatorum Dei continetur, quæ sunt aliis medicina. Ne tamen infirmi peccatores istam amaritudinem abhorreant, semper debet medicus, i. prædicator adjungere mel spiritualis consolationis, & compassionis, fundetque desuper oleum. Levit. 2. Vel dic, quod aloe est amara, & gravis correctio, quam semper debet comitari dulcedo pietatis, *Myrrha, & aloe, & cinamomo aspersi cubiculum meum.* Prov. 7. Aloe est lignum odoriferum, grave, & ama-
4 rum, cujus plures sunt species, colore pariter, & valore differentes, sed tamen omnes sunt medicinales, & illa est virtuosior, quæ est amatior. Et hoc lignum quando frangitur, tunc summe redolet, & licet sit durum, tamen non resistit dentibus masticantis: loco etiam thymiamatis adoletur, ut dicunt Isidor. & Pla. Tales sunt per omnia viri perfecti, sc. amari per contritionem, ponderosi per humilitatem, graves per maturitatem, odoriferi per famæ, & vitæ sanctitatem. Nam quando tales teruntur, & incenduntur per tribulationes, & temporales adversitates, tunc odorem bonæ famæ emittunt. *Quasi thus ardens in igne, & redolens.* Eccles. 50. Et cum boni electi inter se differant, & odore bonæ famæ, & colore bonæ conversationis, & valore bonitatis, & perfectionis, omnes tamen sunt boni, & virtuosi, sed generaliter ille, qui plus est amarus per contritionem, plus est bonus reputandus, quantum ad perfectionem. *Pone ergo tibi amaritudines, statue tibi speculum.* Hiere. 31. Tales etiam quando dentibus, i. duris verbis masticantur, & arguuntur non resistunt, sc. non obediendo, vel se excusando, sed denti cedunt, se emen-
5 dando, & acquiescendo. *Acquiesce ergo ei, & habeto pacem, &c.* Job 2. Aloe quando sophisticatur, quia loco ejus aliud dignum sibi in pondere simile venditur, quod taliter præparatur, quod vix ab optimo discernatur: discernitur tamen, quia masticatum dentibus per duritiam resistit, & amarum non sentitur. Tales sunt hypocritæ: quia vere ita sunt sophisticati, & præparati per exteriorem conversationem, quod videntur esse vera aloe, id est, boni, & justi: quia tales difficiliter ab aliis discernuntur, veruntamen ipsi possunt cognosci, & discerni: quia vere quando mordentur per correctionem, tunc per duritiam obstinationis resistunt dentibus, i. verbis, & correctionibus, per impatientiam, & murmurationem, vel per falsam excusationem, & etiam non inveniuntur amari per contritionem Actor. 13. *Resistebat eis Elimas magus.*

Cap. V.

De Aloe succo.

1 Aloe est succus unius herbæ, quæ aloe dicitur, quæ in India vel Persia reperitur, cujus succus exprimitur, & ad ignem vel Solem fortiter desiccatur. ut dicit Platearius, cujus plures sunt species, sc. tres, valore, & efficacia differentes. Omnis autem aloe licet sit amarissima, summe tamen est utilis medicinæ, & quasi contra infirmitates corporis valet. Tales sunt martyres atq; sancti: quia vere ex quo ab herba, i. à matre sua exprimuntur, & exeunt per nativitatem, vel à matre sua, i. e. mundo per conversionem, ipsi ignis, & Solis ardoribus, id est, pœnitentiæ, & martyrij tribulationibus exsiccantur, & sic fiunt per virtutes, & gratias aliis medicinales. Istud patet in Christo, cujus passio licet sit amara, tamen utilis est contra omnia vitia, & peccata, Esa. 38. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Tria sunt aloes genera, sc citrinũ vel croceum, hẽpaticum, & caballinum, sed
2 primum est cæteris virtuosius & melius, nec ita est amarum. Sic vere plures sunt martyrum species bonitate differentes, citrinus tamen, id est, Christus, qui ptimus est martyrum, & principalis, cæteris est melior, &c. Vel si vis dic, quod isti significant tres Ecclesiæ status, scilicet activos, contemplativos, & prælatos, quorum scilicet primi boni sunt, secundi meliores, tertij optimi, sc. prælati. Isti enim complectuntur duos alios, in quantum contemplativi pariter sunt, & activi. Aloe est species,
3 & succus herbæ, quæ amarissimi est saporis, horribilisq; odoris, est tamen summe medicinalis; quia phlegma, coleram, melancholiam purgat, visum acuit, nervos confortat, stomachum mundificat, menstrua provocat, bonum colorem in corpore generat, splenem, & hepar deoppilat, ab hypocrisi præservat. Talis est pœnitentia: quia licet sit amarissima ad gustandum, & ad sustinendum, tamen utilis est ad medicinam spiritualem: quia vere per eam phlegma pigritiæ, melancholia tristitiæ, cholera iracundiæ extirpatur, & stomachus conscientiæ à pravis humoribus peccatorum penitus vacuatur. Per eam etiam acuitur visus discretionis, restauratur color bonæ conversationis, confortatur nervus, id est, sensus compassionis vel devotionis, per istam splenem hepar, i. interior affectio deoppilatur, & hydropisis, id est, sitis avaritiæ præservatur. Vel per omnia expone de amara memoria mortis vel inferni, vel de amaritudine contritionis, vel de virtute amaræ Christi passionis. Ideo consulitur. Hier. 31. *Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti.* Allega ut supra. Myrrha, & aloe, &c. Prov. 7. Aloe pulverizata, & cum melle mixta, casum
4 capillorum prohibet, vermes ventris necat, arteticos juvat, putredinem oris, & gingivarum mundat, stomachum confortat, digestionem adjuvat. Talis est amara contritio, quia vere si cum melle, i. cum dulcore spei veniæ misceatur, vermes ventris, id est, remorsus conscientiæ sedat & necat, casum capillorum, id est, virtutem prohibet, putredinem oris, id est, malorum verborum fœtorem exterminat, articulos, id est, pigros juvat, scil. ad bene operandum, & stomachum, id est, interiorem conscientiam adjuvat atque sanat. Vel per omnia expone de amaritudine pœnitentiæ vel correctionis, vel memoriæ mortis, vel mortis Christi. *Disciplinam ergo Dei ne abjicias,* &c. Prov. 5. Cum
5 plura sunt genera aloes, sc. caballinum, hepaticum, & subrufum, quandoque fit, quod caballinum, quod cæteris minus valet, ita sophisticatur, quod citrinum vel hepaticum reputatur, quod tunc solet fieri, quando in croci pulvere decies tingitur, & fricatur; veruntamen in hoc cognoscitur, quia fractum fœtidissimum sentitur, & gustatu amarissimum reperitur. Sic vere multi sunt in sæculo, & claustro, qui quamvis respectu aliorum parum aut nihil valent, quia sc. dici possunt proprie caballini, & equini, in quantum facti sunt sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus: ipsi tamen à diabolo per hypocrisim, & fallaciam ita sophisticantur, & exterius in apparentia palliantur, quod boni, & optimi esse creduntur, & quod pro bonis, & optimis recipiuntur: veruntamen si quis ipsos frangeret, i. si quis eos examinaret, & discuteret ipsos; pro certo amaros & fœtidos, viles, infames, & malitiosos intrinsecus inveniret, quando jam per mortem frangentur, tunc fœtidi coram Deo videbuntur, sicut hæc omnia de hypocritis, & hæreticis comprobantur. Matth 23. *Similes estis sepulchris dealbatis, &c.*

Cap. VI.

De Arundine.

1 Arundo dicitur ab arendo, secundum Isid. eo quod faciliter arescat. Et est arundo levis, concava, nodosa, ventis, & turbini cedens, & de facili manum lædens. Talis est mundana prosperitas, quia vere de facili arescit, deficit atque perit, hæc enim ventis tribulationum concutitur, & movetur, & est concava, vacua atque vana, nullum præbens homini fulcimentum:

quia

quia de facili frangitur, et per multa mala desideria, et peccata suum lædit, et vulnerat possessorem. Figura Esa. 36. ubi dicitur, *Confidis super baculum arundineum Ægypti, cui si homo innixus fuerit, confringetur, & perforabit manus eius.* Sic vere charissimi mundi prosperitas dicitur baculus; quia super ipsam peccatores per confidentiam innituntur, dicitur arundineus; quia bona ejus faciliter confringuntur, sicut patet de divitiis, delitiis, & honoribus, fortitudine, pulchritudine, sapientia, &c. Dicitur baculus Ægypti, quod interpretatur angustia, quia vere mundi bona angustiæ comitantur. Et ideo bene dicit, quod quando homo ei innititur, tunc frangitur: quia quando credit, ut prosperis uratur, tunc ei deficiunt, et sic suos possessores decipit, et eos per sollicitudinem vulnerat atque lædit. Eze. 29. *Fuisti baculus arundineus filijs Israel, quem cum apprehendissent manu confractus es.* Vel dic, quod arundo peccator, qui faciliter arescit, scil. à statu, et virore gratiæ, et honestatis, et est vacuus, scil. ab omni bono: fragilis, s. ad resistendum vitiis, & peccatis, et facilis ad frangendum, scil. per impatientiam, levis per inconstantiam, et in palustribus et mundi delitiis moratur per luxuriam, flatu etiam venti, scil. vanitatis, vel superbiæ, vel adulationis faciliter commovetur per inconstantiam. *Naves cum magnæ sint modico vento moventur.* Jac. 3. Ista potissime dic de hypocritis, qui exterius per honestatem, & fictam benignitatem sunt pleni, intus tamen omni virtute sunt vacui, & in paludibus immunditiarum volunt vivere, faciliter vero solent frangi, & à statu suo deficere, & perire, omni etiam vento adulationis cedunt, & ad flatum mundanæ gloriæ animum suum undiq; deflectunt, & se tangentes, id est, corrigere volentes, brigis, et detractionibus lædunt, alios etiam suis
2 malis exemplis scandalizant, vulnerant, et confundunt. Arundo est media inter herbam et arborem, herba quidem robustior, sed arbore fragilior. In India autem sunt quædam arundines, de quarum radicibus incolæ expressum suavissimum bibunt succum, ut dicit Varro. Talis debet esse vir perfectus, et religiosus; quia inter arbores, id est, sanctos, et angelos, et herbas, id est, fragiles peccatores debet esse medius: quia licet sit istis arboribus fragilior, herbis tamen, i. mollibus secularibus fortior debet esse ut sic possit dici *Mediator Dei, & hominum.* 1. ad Tim. 2. De radice etiam talium, i. de eorum cordibus debet exprimi, et exire succus suavissimus, i. verba, et opera virtuosa, quæ aliis dolcia debent esse. Potest etiam dici de prælatis et prædicatoribus, de quibus eliquatur dulcedo sapientiæ, et doctrinæ, quæ alios inebriat atque potat. Et sicut arundo est levis concava, mobilis, et nodosa, sic vir perfectus debet esse levis, per paupertatem, concavus per humilitatem mobilis per obedientiæ velocitatem, ventis agitatus per spiritus sancti ventilantem serenitatem. Et talis fuit beatus Joannes Matt. 11. *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* Vel si vis, dic ista de quibusdam personis fragilibus, et imperfectis, quæ scilicet mediæ sunt inter bonos, et malos.

CAP. VII.

De Amomo.

1 AMomum ut dicit Isid. lib. 17. est herba coloris subrufi, odoris suavissimi, fructus copiosissimi, floris albi, more violæ et est utilis medicinæ, & summe virtuosa. In speciali enim resistit ictibus scorpionum, & in omnibus nobilibus antidotis admiscetur. Talis est virtus pœnitentiæ vel charitatis, quia scil. odorem bonæ famæ emittit, & fructum æternæ gloriæ copiosum, & ideo in omnibus virtuosis operibus debet præcipue adhiberi: quia nihil valet bonum opus, quod non comitatur charitas vel humilitas. *Si charitatem non habuero nihil sum.* 1. ad Corint. 13. Et valet contra multimoda genera morborum, id est, vitiorum, & peccatorum. Idem expone de pœnitentia, idem de oratione. Vel dic quod talis est vir perfectus; quia debet esse rufus per pœnitentiam, & austeritatem, boni odoris per famositatem, floris albi per castitatem, fructus copiosi per boni operis multiplicitatem. *Ecce arbor in medio terræ, & fructus ejus nimis.* Dan. 4. Scorpionibus etiam, id est, detractoribus, & iniquis dicitur resistere, in quantũ talis solet injustorũ verbis, & malitiis non consentire, sed potius obviare Jacob. 4. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Et ideo talis est summe medicinalis: quia scilicet exempla ipsius, & doctrina aliis sunt medicinæ. Ezech. 47.

Ferunt fructus ejus in cibum, folia ejus in medicinam.

CAP. VIII.

De Aneto.

1 ANetum est herba, vel herbæ semen: quod virtutem habet aapertivam, compactorum divisivam, ventositatis exterminativam, torsionis, & inflationis viscerum mitigativam, & valet contra multa genera infirmitatum. Talis est contritio, quia pro certo compacta, id est, vitia & peccata invicem cumulata dividit, per eorum discussionem, aperit etiam, scil. os per confessionem, ventositatem, superbiam exterminat per humilitatem, & torsiones ventris, id est, remorsus conscientiæ mitigat atque sedat, scilicet per restitutæ inocentiæ puritatem, & valet contra omnes infirmitates, i. contra vitia, & peccata. Vel dic, si vis de pœnitentia, quæ dividit per contritionem, aperit per confessionem, & attenuat per satisfactionem. Vel dic de humilitate, quæ habet ventositatem superbiæ refrenare. Radix aneti viridis aliquid valet, siccata autem penitus nihil. Multi sunt, qui in juventute aliquid valent, sed nihil in siccitate senectutis, quia multi sunt, qui primo sunt boni, finaliter fiunt mali. Ose. 9. *Radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam faciet.*

CAP. IX.

De Aniso.

1 ANisum easdem habet virtutes sicut anetum, & saporis est dulcis, virtutem habet dissolvendi, aperiendi, ventositatem consumendi, calculum frangendi, omnes iteriores meatus aperiendi. Talis est virtus charitatis, quia vere ipsa est dulcis, & sapida voluntati, quia nihil est delectabilius quam amare, & ista habet dissolvere per contritionem, meatus scilicet cordis, & oris aperire per confessionem ventositates elationis, & calculum etiam obstinationis, id est, dura vitia, & peccata confringere, & consumere per satisfactionem. *Ecce spiritus fortis conterens petras.* 3. Reg. 19.

CAP. X.

De Allio.

1 ALlium licet asperum sit gustu, tamen summe est medicinale, est enim calidum, & siccum, virtutem habet dissolvendi, consumendi, dividendi, expellendi, aperiendi, & hydropilum sanandi, & vulnera putrida desiccandi, & contra multas alias ægritudines est medela, ut dicit Constant. & Plat. si eo debite quis utatur. Talis est pœnitentia, tribulatio, correctio vel memoria mortis, quia vere licet sit gravis, & aspera ad sustinendum, tamen est medicinalis animæ peccatrici, quia vere ista dissolvit, scil. cor per contritionem, aperit scil. os per confessionem, consumit scil. vitia, & peccata per satisfactionem, juxta illud: *In igne consumptum est plumbum.* Hier. 6. Et ideo contra vulnera putrida, & fœtida luxuriæ, & carnalitatis, & contra hydropisim, i. contra sitim avaritiæ, & cupiditatis summe valet. Nam humores nocivi, i. divitiæ per istam dividuntur, & pauperibus largiuntur, & expelluntur, id est, contemnuntur, & restituuntur, quia secund. Hier. *Facile contemnit omnia, quia se semper cogitat morituram.* Allium habet odorem fortissimum, qui cunctos alios odores superat, & fœtores, & ideo qui volunt per loca fœtida, & corrupta transire, solent se munire fortissimis alliatis. Talis est odor sive fœtor carnis mortuæ, vel etiam infernalium tormentorum, quæ pro certo omnia alia fœtida superant, & excellunt. Si ergo times fœtorem, & corruptionem tribulationum vel infirmitatum temporalium, comede, & assume alliata, id est, cogita fœtorem mortis vel inferni, & sic pro certo omnia leviter sustinebis. *Ascendere fecit fœtorem cadaverum vestrorum in nares vestras.* Amos 4. Et sicut allium habet multas virtutes medicinales, sic vere mortis, & inferni memoria valet contra vitia, & peccata, & dic si vis, sicut §. præcedenti. Allium summe valet contra venenum, Nam si cum sale, & ruta, & nucibus misceatur, & cum vino ad quantitatem nucis detur, venenum consumit, & desiccat, & maxime quando supra morsum reptilis apponitur eodẽ, quia venenum attrahit, et consumit, ita efficaciter sicut theriaca, secundum Constantinum, et ideo allium dicitur theriaca rusticorum. Talis est pœnitentia, quia vere ista valet contra morsus canis rabidi, id est, contra tentationes diaboli. Item contra morsus serpentum, id est, contra motus carnales, qui in nobis serpunt, et omnia venena peccatorũ exrenuat, et consumit. Nam

si accipiatur cum tuta amaræ contritionis, cum sale prudentiæ vel discretionis, cum nucibus de quibus fit oleum, i. cum dulci spe veniæ, & divinæ miserationis, & cum vino spiritualis consolationis, tunc efficitur theriaca animæ peccatrici, & eam à veneno liberat peccatorum, & à periculo mortis æternæ. Nam ipsum venenum facit extrahi per confessionem, & consumit per satisfactionem, *Ante languorem para medicinam*, Eccl. 18. Allium mul-
4 tas habet malas proprietates, quia si nimis frequenter assumatur in cibo, stomachum inflammat, corpus desiccat, lepram generat, maniam, & phrenesim excitat, visum lædit, cerebrum turbat, anhelitum etiam facit fœtidum, & corruptum, choleram etiam generat atque nutrit. Talis est per omnia amor vel prosperitas hujus mundi, quia vere stomachum cordis accendit, & inflammat per avaritiam, & per ardorem concupiscentiæ, & tentationis, corpus etiam, i. mentem desiccat, scilicet ab humore devotionis, & compassionis, & generat lepram luxuriæ, & hæc excitat phrenesim iracundiæ, hæc commovet maniam superbiæ, & nutrit choleram, id est, ardorem avaritiæ, hæc etiam turbat cerebrum, id est, sensum, & imaginationem, lædit visum, id est, intellectum, & discretionem, & corrumpit anhelitum, id est, verbum, & locutionem, omnia enim vitia à mundi prosperitate generantur, quando indebite, & in nimia affluentia accipitur, quia vere exinde efficitur homo superbus, avarus, ignorans, & luxuriosus, & sic per consequens efficitur per infamiam fœtidus, & corruptus. De *cadaveribus eorum ascendit fœtor*. Esa. 34. Et tamen carnales petunt porros, cæpæ, & allia Ægyptiorum. Num.
5 11. & 12. Allium non producit semen in anno illo, in quo plantatur, sed tantum in secundo. Sic vere boni, & justi non accipiunt nec acquirunt semen, id est, præmium de laboribus suis in primo anno suæ plantationis, id est, in tempore præsentis vitæ, in qua plantantur, generantur, & nascuntur, sed vere quando fœcundus annus venerit, id est, secunda vita, scil. post miseriam præsentem, tunc semen suum, id est, bonorum laborum suorum præmium reportabunt. Ps. *Seminaverunt agros, & plantaverunt vi-*
6 *neas*. Allium semel tantum producit semen, & non nisi in secundo anno postquam seminatur, & allium ex toto se renovat, quia & radicem, & folia, & semen totaliter renovatur. Idem enim allium non valet ad bis fructificandum. Sic vere vir justus quando in terra humilitatis, pœnitentiæ vel religionis, vel memoriæ mortis seminatur, ipse debet penitus renovare, & quantum ad radicem affectionis, & cogitationis, & quantum ad folia locutionis, & quantum ad fructum vel semen operationis. *Renovamini spiritu mentis vestræ*, ad Ephes. 4. Allium semel tantummodo
7 producit fructum. Nam si pretiosum fuerit, semen ejus cadit, & radix non valet ad iterum fructificandum. Sic multi sunt, qui semel tantum per bonum opus fructificant, utpote magni mundi peccatores, quando scilicet quasi per miraculum ad virtutes convertuntur, quia si rursum in peccatum decidant, non valent ad iterum fructificandum per bona opera, quia licet raro producant semen boni operis, si tamen eis abscinditur (quod fit quando recidunt in peccatum post suam conversationem, & plantationem) vix aut nunquam relevantur, vel ad pœnitentiam revertuntur, & sic semel fructum facere dignoscuntur. Boni autem non sic, imo quotidie reviviscunt. *Si præcisum fuerit li-*
8 *gnum, iterum vireſcit*. Job 14. Allium in sua novitate tunicas habet multum pingues, & carnosas, & tunc radicem seu fructum habet tenuem atque parvum, quando autem ad maturitatem pervenit, tunc illæ tunicæ desiccantur, & evanescunt, & fructus augmentantur, & accrescunt; quia scilicet tunicarum carnosa humiditas in fructus convertitur nutrimentum. Allium est homo, tunicæ ejus sunt exteriores divitiæ, delitiæ, & substantia temporalis, fructus autem ipsius sunt merita, & virtutes. Quando ergo allium, i. homo habet carnosas tunicas, & grossas i. pinguem substantiam temporalem, quia sc. abundat in prosperitate mundana, tunc vere modicum, & parvum habet fructum scil. virtutum, & meritorum, & hoc maxime si sint in novitate juventutis corporalis, & moralis, sed quando maturatur per sapientiam, & perfectionem, vel etiam per senectutem, & discretionem, & tunicæ substantiæ temporalis evanescunt, quia sc. eas evacuant, & pauperibus erogando per eleemosynarum largitionem, tunc pro certo crescunt fructus meritorum, & præmiorum, quia scil. hujusmodi tunicæ vel divitiæ pauperum efficiuntur nutrimenta. Ideo bene præcipit Dominus Matt. 10. *Nolite portare duas tunicas*. Et Luc. 22. *Vendat tunicam, & emat gladium*. Vel per tunicas, ex quibus fructus generatur, & custoditur, intelligo opera laboriosa, & virtuosa, quæ fructum æterni præmii custodiunt, & augmentant, quæ habent cessare, quando præmium crescet in futuro. Radix allii multas habet 9
costas invicem conjunctas, quælibet tamen costa propria tunicula est operta, & in qualibet est vis seminaria, quia de qualibet planta crescit. Talis est religio vel Ecclesia, quia multæ costæ, i. multæ personæ ibi sunt invicem conjunctæ, & unitæ, & per concordiam conglobatæ, & sub una sunt pelle, i. sub una observantia regulari invicem commorantur, & tamen quælibet habet tuniculam propriam, i. propriam gratiam, virtutem, & valorem, officium etiam vel beneficium, per quod potest altera ab altera discerni vel cognosci, quia *unusquisque proprium habet donum*, 1. ad Cor. 5. Quilibet etiam habet in se virtutem seminariam, i. gratiã, & charitatem, virtute cujus potest producere, & facere plantam, & bonum opus, & virtuosum, quia sicut dicitur ad Ephes. 10
3. *Unicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi*. Allium summe nocet oculis, unde versus; *Allia, vina, venus, pulvis, ventus, fama, famus, ista nocent oculis. sed vigilare magn.* Sic vere oculis intellectus humanus ab istis octo summe læditur, & offuscatur, sc. ab allio, i. ab iracundia, furiositate; à vino, i. à gula vel ebrietate, à venere, i. à luxuriæ fœditate; à pulvere, sc. divitiarum vel cupiditate; à vento, sc. superbiæ, & vanitatis; à fama ponderosa, i. à pigritiæ gravitate; à vigilia, i. à malitia, & calliditate, quæ scil. semper vigilat ad alios confundendos. Ista enim omnia excœcant intellectum, & tollunt sapientiam spiritualem. *Perdam sapientiam sapientum, & intellectum prudentium reprobabo*. Esa. 29. Et 1. ad Corinth. 1. Allium germinat per sum- 11
mitatem sui. Lilium autem per medium lateris profert germen. Sic mali dilatantur lateraliter ad mundana, sed boni sursum se erigunt ad æterna, juxta illud Apostoli ad Coloss. 2. *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram*.

Cap XI.

De Absynthio.

ABsynthium est herba amara, calida, & sicca, multum effi- 1
cax in medicina, & hæc secundum Plat. habet virtutem contrariam laxativam scil. & constrictivam. Nam si invenit in ventre materiam compactam, ipsam magis indurat; si invenit matriam mollem, ipsam solvit, & laxat. Talis est tribulatio mundi vel correctio, quia scil. amara est, & difficilis ad sustinendum, quia sicut dicitur ad Heb. 12. *Omnis disciplina in præsenti non videtur esse gaudii, sed mœroris*. Et ista utilis est ad medendum animam peccatricem. Sed vere ista habet duplicem virtutem, quia vere si invenerit hominem compactum, i. durum, avarum, & obstinatum, ipsa vere eum magis constringit, & indurat, quia tales tribulationibus non emendantur, sed magis indurantur, & obstinantur. Exemplum de Pharaone: *Induratum est cor Pharaonis, &c.* Exod. 8. Sed vere si homo sit mollis, pius scilicet naturaliter, & benignus, tunc verè adveniens amaritudo tribulationis ipsum magis mollit per contritionem, & compassionem. Et ideo dicitur ad Rom. 9. *Cui vult, miseretur Deus, & quem vult indurat*. Vel dic, quod tribulatio habet vim restringentem, quantum ad carnem; vim laxativam, quantum ad animam: carnem enim mortificat, voluntatem dilatat. 2. ad Corint. 6. *Quasi mortificati, & ecce vivimus*. Et sicut secundum Dioscor. syrupus de absynthio factus stomachum juvat, appetitum invitat, ebrietati resistit, & colorem perditum reparat, & restaurat; sic tribulatio vel pœnitentia, quia ipsa est animæ medicina. Nam quando est amara per contritionem; calida per dilectionem, sicca per carnis maceration em, tunc vere stomachum, i. conscientiam confortat, ebrietati, i. carnali voluptati resistit, appetitum sc. bonorum spiritualium provocat, & colorem bonæ conversationis restituit, & restaurat, & valet contra multa vitia, & peccata. Ideo de tali syrupo dicitur Hier. 23. *Ecce ego cibabo vos absynthio, & potum dabo eis aquam fellis*. Vel totum potes exponere de tribulatione, vel de 2
memoria mortis. Virtute absynthii, si quis eo bene usus fuerit, si succus ejus auribus instillatus fuerit, auditum emendat, dolorem capitis sedat, potatus visum clarificat, & in cista repositos libros, & vestes à muribus servat, & venenosis morsibus resistit, & obviat, ut dicit Macr. Talis est sacra scriptura, vel memoria mortis æternæ; quia vere si auribus instilletur per prædicationem, auditum, id est, voluntatem audiendi verbi Dei reparat, & emendat, & visum discretionis, & cogitationis clarificat. *Erunt oculi tui videntes*, &c. Esa. 30. Et libros id est, viros literatos, & vestes, id est, simpli-

simplices seculares à muribus; & dæmonibus servat; si in cista conscientiæ per jugem memoriam reponatur. Morsus etiam venenosos, i. tentationes quæ animam invenenant, eliminat, & abstergit. Vel dic de pœnitentia, contritione, correctione, vel tribulatione. Esa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Absynthium est herba amarissima, quæ suo acumine, & sua amaritudine lædit, & gustum, olfactum, omne etiam cum quo admiscetur, sive lac, sive mel, reddit insipidum, & amarum. Talis est mors æterna, & etiam temporalis, quia vere amarissima est ad orandum per meditationem, & ad gustandum per personalem flagellationem; & ideo licet lac, & mel, id est mundanæ delitiæ sunt dulces, & delectabiles, tamen quando absynthium istud eis miscetur, id est, quando propter eas mors temporalis vel æterna infligitur, tunc vere in amaritudinem convertentur. *Favus enim distillans labia meretricis*, id est, voluptas mundana. *sed vere novissima ejus amara velut absynthium.* Prov. 5. Vel si vis per absynthium intellige peccatum, quod summe à marum est animæ sanctæ. *Multi hominum mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ sunt.* Apocal. 8. vel absynthium est peccator amarus aliis, & crudelis, qui alios verbis, & dictis exasperat atque lædit, & omnem societatem cui admiscetur, amaram facit, & conturbat, figuratus in illa stella, Apoc. 8. *Quæ vocabatur absynthium, & aquæ, in quas cecidit, fecit amaricari.*

CAP. XII.

De Apio

1 APium est herba in multis medicinalis, valet enim contra venenum, calculum frangit, meatus aperit, colorem restaurat, hydropicis, & phreneticis convenit, & subvenit. Ista est pœnitentia, quæ valet contra venenum, id est, contra peccatorum infectionem; frangit duritiam obstinationis, per ferventem contritionem; meatus aperit per confessionem; restaurat colorem, id est, apparentiam per bonam conversationem; hydropisim sedat, id est, superbiam, & inflationem; phrenesim etiam curat, id est, iracundiam, & turbationem. *Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ.* Luc. 3. 2 Est quædam species apij, quæ dicitur apium risus, quod si quis in magna quantitate comederit, ipsum usq; ad mortem facit ridere, & ita moritur in ridendo. Apium enim mirabiliter dissolvit, & remollit, & ideo pueris est nocivum, quia scil. morbum caducum in eis efficit, & procurat, secund. Plat. & Dioscor. Talis est mundana prosperitas, quia vere si immoderate ea quis utatur, ipsum facit ridere, hoc est dictu superflue gaudere, & gratulari, quia sicut dicitur Eccl. 21. *Favus in risu exaltat vocem suam, sapiens autem vix tacite ridebit.* Dicit enim Eccl. 11. *Lætare juvenis in adolescentia tua, &c.* Ita quod isti moriuntur spiritualiter, & etiã corporaliter in ridendo, quia scil. usq; ad mortem, in mundana lætitia perseverant, & ex tali risu mortem incurrunt spiritualem, et æternam, *quia risus dolori miscetur, & extrema gaudij luctus occupat,* Prov. 14. Et ideo ista herba est multum nociva pueris, id est, simplicibus, & indoctis personis, carnalibus, & insensatis, quia scil. ea nesciunt uti, quia vere mirabiliter dissolvit cor, et enervat, et ipsum per multa carnalia desideria dividit, et remollit, et casum epilepticum, i. casum peccati, et mortis æternæ in eis efficit, et procurat. Prov. 1. *Prosperitas stultorum perdet eos.* Apium summe nocivum pueris, ideo secundum Dioscor. et Plat. nutrices debent cavere, ne comedant ipsum, et assumant. Sic vere quia mundi prosperitas est nociva simplicibus infantibus secularibus, quia ea nesciunt uti, et ideo nutrices, id est, prælati, & prædicatores debent ab ea abstinere, ne scil. eorum exemplo pueri sui pereant, & necentur, quia scil. subditi, et insipientes faciliter trahuntur ad peccata, per mala exempla prælatorum Act. 7. *Sicut patres vestri, ita & vos.*

CAP. XIII.

De Aristologia, seu Aristolochia herba, nam utrumque legitur.

1 ARistologia herba amara, multum est medicinalis, quia dissolvit, et veneno contrariatur, et fœtum mortuum de utero expellit, et cetera multa: sic amara contritio vel pœnitentia dissolvit mentem per compassionem, et veneno obviat peccatorum, fœtumque mortuum, id est, peccatum mortale facit expelli per confessionem, splenem, id est, tristitiam desperationis remollit per consolationem, anhelitum bonum facit per sanctam locutionem. Et sicut secundum Dioscor. radix aristolochiæ magis est medicinalis, quam folia; sic plus valet apud Deum intentio, quam conversatio, & bona corda, quam verba.

CAP. XIV.

De Herba agnocasto.

AGnuscastus est herba semper virens, quæ suo odore, & usu castum facit hominem, & pudicum, quia portata libidinem dicit refrenare. 1 Unde etiam Romanæ mulieres solent ista herba uti, & secum eam in convivlis, & exequiis portare, ut ejus virtute possint castius, & honestius se habere, ut dicunt Plin. & Plat, & valet contra multas infirmitates. Talis est beata virgo, quæ revera fuit agnus per pietatem, & benignitatem, casta per integerrimam puritatem, hæc enim semper fuit virens per rutilantem honestatem, & ideo si ista odoretur per devotionem, & si comedatur per imitationem, si portetur per spem, confidentiam, & invocationem, facit hominem castum, & corporaliter, & spiritualiter, & juvat eum contra infirmitates omnium peccatorum. *Erit folium ejus semper viride.* Hier. 17. Vel allega de Christo, vel de quolibet viro perfecto, casto, & benigno. Vel dic si vis quod ista est abstinentia vel temperantia, quæ causat in hominibus castitatem.

CAP. XV.

De Artemisia.

ARtemisia secund. Dioscor. est mater herbarum dicta, calida est, & sicca, quæ multum valet ad medicinam, calculum frangit, fœtum mortuum expellit, dolorem mitigat. 1 Talis est charitas quæ vere mater est herbarum omnium, i. e. virtutum, quæ calida dicitur, quia cor inflammat: & hæc calculum, i. hominem durum, & obstinatum habet frangere, & mollire, quia *Fortis est ut mors dilectio.* Cant. 8. Et fœtum mortuum peccati mortalis facit expelli per confessionem, & omnem dolorem mitigat, & confortat. Amor enim difficultatem nescit, secundum Aug. Et sicut secundum Plin. artemisia dicitur dæmones fugare, & incantationibus resistere; sic vere charitas dæmones fugat, quia scil. cum dæmon sit semper in odio, & rancore, nunquam potest stare in loco ubi perfectus est amor incantationibus, id est, tentationibus obviat, & resistit, quia *charitas omnia vincit, &c.* 1. ad Corinth. 2.

CAP. XVI.

De Avena.

AVena est dicta à veniendo, quia scil. seminata cito renascitur, & revenit, & equorum usibus est apta, & utilis medicinæ. 1 Talis est simplex doctrina, quia equi, i. rudes seculares ea indigent, & cito facit, & emittit fructum, & ad medicinam animæ est utilis, &c.

CAP. XVII.

De Balsamo.

BAlsamus secundum Isidorum lib. 17. est arbor vel frutex similis viti in corpore, in foliis autem similis rutæ. 1 Hæc sine aliquo adminiculo se sustentat, quæ tota est aromatica, & medicinalis, quia & lignum, & cortex, & semen, & liquor seu succus, summa sunt remedia medicinæ, ut dicit Isidorus. Talis est vir perfectus, quia vere ipse debet esse similis viti, i. Christo (qui dicit, Ego sum vitis vera) quantum ad virtutem, & perfectionem, folia autem, i. verba debet habere ad modum rutæ, scil. amara per contritionem, & viridia per honestatem, & minuta per humilitatem, & hic habet seipsum sustentare per constantiam, & stabilitatem. Et debet etiam totus bonus esse, id est, in toto bonus medicinalis, quia lignum interioris affectionis, cortex exterioris conversationis, folia sanæ locutionis, fructus bonæ operationis, omnia sunt bona, & aliis conferunt medicinam, & maxime liquor suæ doctrinæ, & dulcis consolationis, vel sui sanguinis, & compassionis. Omnia enim quæ sunt in viro sancto vel Ecclesiastico, debent est famosa, sancta, & utilia, ut dicat illud Eccl. 24. *Sicut cynamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi.* Balsamum est liquor purissimus, & etiam odoriferus, ad multa valens, & maxime ad corpora condienda, & à 2

Putredine reservanda. In aqua autem positum, si purum fuerit, fundum petit, & hoc tantum secundum Plin. in Judæa reperitur. Vestem etiam quam tangit, non maculat neque fœdat. Talis est gratia Dei, quia vere semper emittit odorem bonæ famæ, & quãdo anima est mortua per peccatum, ipsa si supervenerit, à corruptione mortis æternæ eam servat, vestem etiam mundam, id est conscientiam puram non polluit, imo purgat, & fundum vasis, i. profundum cordis, & humilitatem summe petit, & in Judæa, id est, in persona confitente, sc. peccata sua, vel Deum glorificante, reperitur, Bern. Purissimum balsamum est gratia, ideo profundum, & solidum vas requirit. Vel si vis dic, quod balsamum est pœnitentia vel eleemosyna, quia virtutem habet à peccati putredine conservandi. Tob. 4. *Eleemosyna à morte liberat, &c.* 3 Balsamum purum si in aqua positum fuerit, fundum petit, si autem fictum, & adulteratum fuerit, scil. cum melle vel oleo mixtum, tunc in aqua vel in lacte positum supernatat, secund. Plin. l. 12. c. 26. circa fin. Sed vere homo si purus, & perfectus, justus, & bonus fuerit. tunc si in aqua mundanæ prosperitatis ponatur, statim ad fundum humilitatis descendit, scil. considerando de profundo inferni, & utilitate conditionis, & morte, & similibus. Sicut etiam verum balsamum est ponderosum, & odoriferum; sic vir justus per bonam famam est odoriferus, per humilitatem ponderosus. Ideo quilibet talis potest dicere Eccl. 24. *Quasi balsamum non mixtum odor meus.* Sed vere illi qui sunt fictum balsamum, sc. hypocritæ, qui secum habent mel carnalis voluptatis, & oleum adulationis, tales dico non petunt fundum per humilitatem, imo si lacte vel aqua mundanæ prosperitatis ponantur, ipsi supernatant per superbiam, quærendo scil. aliis dominari. Ideo de veris, & fictis potest dici illud Deut. 28. *Ipse descendet, & erit inferior.* sc. bonus, *tu autem ascendes, & eris superior,* 4 scil. hypocrita. Balsamus secundum Plin. l. 12. c. 26. tantum in Judæa reperitur, & dudum in duob. hortis regiis fuit tantum, sed tandem Romanis imperantibus in multis collibus est vinea balsami dispersa. Vinea autem ista sine aliquo adminiculo se sustentat, ultra duos cubitos non crescit, cortex ejus in æstate scinditur, ut distillet liquorem pretiosum, qui tunc ab incolis recolligitur, & servatur. Judæa quæ interpretatur confessio, significat fidem Ecclesiæ. quæ Deum trinum, & unum confitetur; duo horti regij significant regnum Juda, & regnum Israel, balsamus autem est Christus, vel fides; quia vere iste in principio non potuit inveniri nisi in Judæa, i. in fide Ecclesiæ, vel etiam in Judæa, i. in terra, & gente Judæorum, in duobus hortis regijs, i. in regno Juda, & Israel, vel in Hierusalem, & Samaria, quia ibi tantum, & non alibi Deus primitus credebatur. Unde Amos 3. *Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ.* Sed tandem Romanis, i. sanctis Apostolis, & doctoribus regnantibus, & prædicantibus vel modo quando summi Romani Pontifices imperant, vel dudum etiam Romanis ad literam imperantibus per diversas mundi partes, ista vinea, scil. fides vera, per multa mundi climata est diffusa. Unde 2. Par. 26. *Egressum est nomen ejus procul.* Et ista sine aliquo adminiculo, i. sine alicujus rei indigentia in se ipsa subsistit, *quia neque adjectum est, neque minuitur, neque eget alicujus consilio.* Eccl. 42. Et hæc duorum dicitur esse cubitorum, quia sc. sacra fides est principaliter de duobus, sc. de Christi divinitate, & humanitate. *In bis* enim *duobus tota lex pendet & Prophetæ.* Matth. 22. Vel dic, quod vinea ista signat Ecclesiam, vel etiam statum justorum, qui scil. sine terreno adminiculo soli jus Dei innixi adjutorio se sustentant, Joan. 15. *Ego sum vitis, &* 5 *vos palmites.* Vinea balsami in æstate scinditur, & sic liquor pretiosissimus distillat, & ab incolis in ampullis recolligitur, secundum Isid. & Plin l. eodem. Et est iste vitis duorum cubitorum. Charissimi, talis est Christus, quia revera ista fuit duorum cubitorum, i. e. duplicis naturæ, divinæ, scil. & humanæ, tempore æstatis, i. tempore tribulationis, & passionis fuit cortex ejus, i. humanitas cultellis ferreis, i. clavis, & lanceis perforata, & sic liquor ejus, i. sanguis pretiosissimus distillavit, qui à piis cordibus recolligitur, & per devotionem, & compassionem servatur. *Vinum novum in utres novos mitti debet.* Luc. 5. Vel dic, quod vinea est crux, quæ scil. protulit botrum cypri Christum, quæ in Judæa, i. in Hierusalem fuit plantata, & in duobus hortis regijs, i. in scientia duorum testamentorum recondita, tandem in passione clavis ferreis perforata, quæ humorem sanguinis Christi, & liquorem gratiæ nobis fudit, & tandem per multos colles, i. per multas mundi partes per fidem hodie est vulgata. Vel vitis ista est beata virgo, quæ balsamum pretioß Christi corporis per nativitatem nobis fudit, quæ etiam quotidie balsamum, i. pietatem, et gratiam nobis fundit. Balsami in æstate scinditur cortex, ut stillet liquorem pretiosum, veruntamen summe debet cavere agricola, ut lignum interius non lædatur, quia si læsum fuerit, totum perit, et ideo cum cultellis osseis vel ligneis, non ferreis non est scindendum, secundum Plin. ubi supra ait, quod statim moritur, amputari supervacua patiens. Sic vere quando aliquis scinditur, et perforatur per correctionem, ut distillet per contritionem, et lachrymarum emissionem, summe debet cavere ne interius lignum, i. interior conscientia lædatur, et corrumpatur, quia scil. non debet nimis correctio profundari vel intendi, quia tunc per impatientiam vel desperationem totum periret, si superbia vel austeritas à parte prælati vel judicis interesset, et ideo cum cultellis ligni vel ossis, i. cum miti, et benigna flagellatione debet quilibet scindi, corrigi vel domari, quia alias posset per desperationem destrui vel siccari, et per apostasiam in deterius commutari, quia secundum Senecam generosus est animus hominis, & facilius ducitur quam trahatur. Illud 7 balsamum est optimum, quod grave est pondere, mordens gustu, fragrans odore, fervens in ore, colore rufum. Sic vere ille debet dici optimus, & perfectus, qui ponderosus per humilitatem, mordax per correctionem, fragrans per bonam famam fervens per dilectionem, rufus per pœnitentiæ macerationem, non maculans vestem quam tangit, id est, socios per spiritualem 8 infectionem. Secundum Dioscor. est quædam species balsami quæ crescit circa Babyloniam, ubi sunt septem fontes, sed si alibi transferatur, nec flores nec fructus facit. Charissimi locus ubi sunt septem fontes, i. septem dona Spiritus S. vel virtutes, est gratiæ status vel devotionis, vel status Ecclesiæ, vel religionis. Balsamus ergo, i. homo qui circa istos fontes plantatur, potest fructificare per bonam operationem, & flores per bonam conversationem, sed vere si alibi transplantatur, si scil de statu Ecclesiæ per peccatum mortale tollatur, & de fide, & religione per apostasiam, tunc vere non potest plus facere nec florem bonæ affectionis, nec fructum bonæ operationis. *In terra bona plãtatum est super montes Israel, ut faciat fructum.* Ezech. 17. Vel si vis dic contra quosdam ineptos, qui sc. extra patriam suam nihil valent, cum tamen deberet esse contrarium, juxta sententiam salvatoris, qui ait: quod *Nemo propheta acceptus est in patria sua,* Luc. 14. Vel dic contra malos seculares, qui in mundi Babylonia florent, & fructum divitiarum habent Hier. 12. *Proficiunt, & faciunt fructum.* Quando vero in alium mundum per mortem transplantabuntur, sic florere per prosperitatem cessabunt, & inanes, & vacui demittuntur. Luc. 1. *Divites dimisit inanes.* Balsami primo 9 cortex scinditur in æstate, & tunc incolæ applicant ibi phialas, & ampullas vitreas, & recipiunt quod distillat. Charissimi balsamum est sacra scriptura vel Philosophia, cortex ejus est exterior historia vel litera, quæ pro certo primo scinditur, dividitur, & exponitur, & tunc incolæ, i. studentes applicant ampullas, corda scil. & intellectus, & sic liquorem doctrinæ recipiunt, qui utilis est, & pretiosus. Et sicut balsamum habet dissolvere, consumere, confortare, &c. similia sic doctrina, &c. confortat per promissiones, consumit, & dissolvit per correptionem, per conversionem. Balsamum est lachryma arboris, quæ multiplicis 10 est virtutis. Item applica si vis de lachrymis quantæ sint virtutis apud Deum. Ideo Psal. *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Nam sicut vitis incisa balsamum emittit, sic cor per contritionem scinditur, & lachrymas distillat. Gutta veri balsami offensa, & 11 expolita soli, ita efficitur fervens, & in manu non potest teneri: polita etiam in palato, totum cerebrum facit mirabiliter calefieri, corpora mortua à putredine servat, & vestem quam tangit, non maculat, secundum Isid. Talis est conscientia pura, quia vere quando radio divinæ gratiæ tangitur, tunc inflammatur per dilectionem, & cerebrum, i. totam mentem facit calescere per devotionem, à corruptione peccati præservat per perseverantiæ durationem. Quod etiam de sanctis hominibus potest dici, quorum guttæ. i. orationes ita sunt ferventes, & devotæ, quod à dæmonibus nequeunt sustineri. Unde diabolus legitur dixisse beato Bartholomæo, *Incendunt me orationes tuæ.* Unde Eccl. 48. *Eloquium verbi ejus sicut facula ardebat.* Vel dic, quod talis est fervens contritio, vel scripturæ meditatio, quæ mentem inflammat, & à peccato præservat. Hie. 20. *Factus est in corde meo quasi ignis æstuans, claususque in ossibus meis, & defeci ferre non sustinens.*

CAP.

Cap. XVIII.

De Bdellio.

1 Bdellium est arbor nigra, similis olivæ in folijs & in vigore, gummi habens aromaticum, & medicinale, attractivum, & restrictivum, & utile medicinæ, cui similis est vernix, quo pictores utuntur. Sic vit justus debet esse aromaticus per bonam famam, niger per pœnitentiæ austeritatem, similis olivæ per pietatem, & gumni, id est, opera bona, dulcia & pura debet emittere, & alium ad bonum exemplis suis attrahere, & malos restringere, ut sic pictores, id est, illi qui volunt animam suam pingere, & ornare eo vel sibi similibus uti valeant, sc. exemplum accipiendo, & eum imitando. Gen. 2, *Ibi quoque invenitur bdellium & lapis onichinus.* Bdellium gummi est arboris seu lachryma, quæ summe est medicinalis. Valet enim contra apostemata, calculum rumpit, tussim sedat, reptilium morsibus occurrit, dolorem intestinorum lenit, secund. Plar. Talis est lachryma devotionis vel contritionis, quia ista valet contra omnia vitia & peccata, contra sc. apostema superbiæ & elationis, contra calculum obstinationis, contra reptilia detractionis, contra tussim, id est, contra remorsum conscientiæ, & desperationis, & contra infirmitatem intestinorum, id est, contra vitia interioris affectionis. De tali lachryma loquitur Cassiod. Lachryma cibus est animarum, corroboratio sensuum, lavacrum culparum, refectio mentium, ablutio peccatorum.

Cap. XIX.

De Buxo.

1 Buxus est arbor dura, solida, nodosa, nunquam perdens folia quæ in aquam missa, petit fundum, est enim ita solidæ naturæ, quod non habet poros apertos, per quotum subintrationem aer ipsam possit in aquæ superficiem elevare, secundum Isid. lib. 17. Talis est vir perfectus quia debet esse albus per castitatem, durus & solidus per constantiæ firmitatem, juxta illud. *Esto firmus in via Domini.* Et non debet perdere folia, id est, gratiã, virtutem & honestatem. Psa 1. *Et folia ejus non defluent.* Pondotosus etiam debet esse per maturitatem, quia vere si in aquam mundanæ prosperitatis missus fuerit, statim debet ad fundũ inferius descendere per humilitatem, & se alijs subjicere, & præalijs contemnere, quia vere pori ejus, id est, mundiales appetitus non debent esse aperti, sc. ad mundanam voluptatem, ita quod aer, id est, vana gloria, & vanitas possit subintrare, & eos per superbiam elevare, & sic semper remaneant humiles, & depressi, juxta illud. *Descende, sede in pulvere virgo filia Babylonis,* Es. 48. Bu-
2 xus est arbor dura, quæ statim in aqua posita petit fundũ, & submergitur, & hoc est, quia pori ejus sunt clausi & compacti, & habet folia multa, quæ nunquam cadunt nisi raro, fructum autem habet paucissimum seu nullum. Talis est peccator, quia vere ita durus, & induratus per malam consuetudinem solidus & compactus per obstinationem, quod in aqua prosperitatis mundanæ statim immergitur per dilectionem, & ad fundum, id est, ad infernum descendit & per desperationem, vel ad profundum peccatorum per omnimodam corruptionem. Quia enim pori, id est, spirituales affectiones istorum sunt clausi, & obstructi, ideo aer, id est, divina gratia non subintrat, quæ ipsos elevet ad æter-
3 na, & ideo descendunt inferius ad terrena. *Descenderunt in profundum ut lapis.* Exod. 15. Buxus habet multa folia, fructus tamen habet modicos seu nullos. Sic vere mundi peccatores ut communiter habent multa folia, id est, verba, sed vere fructum bonorũ operum parvum habent seu nullum, quia sicut dicitur Prov. 14. *Ubi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.* Tales enim multas habent promissiones, pauca vero opera, & exhibitiones. Magniloqui enim sive promittant, sive minentur, parum tamen reddere comprobantur. Prov. 25. *Ventus & pluvia nõ sequentes vir gloriosus,*
4 *& promissa non complens.* Buxus humorem habet tenacem & viscosum, & ideo folia ejus in hyeme non cadunt, licet propter frigus repercutiens aliquantulum pallescere videantur, & ideo propter continuam viriditatem buxus visum reficit & delectat. Sic vero boni qui interius habent humorem tenacem, id est, charitatem ligantem, & perseverantem, non amittunt exteriorem vitorem gratiæ & honestatis, vel bonæ conversationis, sc. propter hyemem tribulationis vel tentationis, imo sunt virentes per gratiam et honestatem, licet aliquoties pallescere, & ab isto virore deficere videantur. Et ideo tales visum aliorum per bona exempla recreant & delectant. *Delectabile* enim *est oculis videre lumen,* Eccl. 11. Vel dic, quod folia sunt verba justorum, quæ pro certo non debent in terram cadere, id est, incassum dici, vel dissolute fluere vel laxari. Job. 29. *Lux vultus mei non cadebat in terram.* Unde Seneca de moribus ait, quod qualis vir, talis ejus oratio. Buxus oritur in locis petrosis, & siccis, & ideo habet multũ duritiei & firmitatis, & ideo de buxo fiunt tabulæ, quæ faciliter pinguntur, & faciliter delentur, fiunt pyxides, fiunt etiam exinde imagines, & fiunt etiam exinde diversa musicæ instrumenta. Sic vere charissimi est de bono viro & justo, qui talis est in locis petrosis & siccis, id est, in statu & siccitate pœnitentiæ, & abstinentiæ commoratur, & ideo durus, fortis, stabilis ad adversa omnia toleranda, & ideo tales fiunt imagines, & exemplaria vitæ sanctorum repræsentativa, quia bene recipiunt aliorum impressiones, doctrinas & correctiones, & sic diu imaginem retinent aliorum. Sunt etiam musicæ, id est, sacræ Scripturæ instrumenta, qui scilicet melodiam prædicationis alijs faciunt. Sunt etiam tabulæ ad scribendum, scilicet divina mandata, & scientiam, & eruditionem aliorum, & fiunt etiam pyxides ad continendum aromata gratiarum & virtutum, dicentes illud 2. ad Cor. 3. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Primo ergo fiunt imagines boni exempli, & conversationis, deinde tabulæ scientiæ & discretionis, tandem instrumenta melodiæ prædicationis. *Scribe eis super buxum.* Esa. 30.

Cap. XX.

De Balaustia, seu Balausto, secundum Plinium & alios.

1 Balaustia ab arbore cadit, sed à medicis recolligitur, & tempore hyemis in magna efficacia reservatur. Sic vere charissimi, quamvis viri justi ab arbore mundi per mortem cadant, tũc tamen ab Angelis colliguntur, & in apotheca paradisi recondũtur, & ei tempore hyemis, id est, in statu per mortem in magna efficacia reservantur. Vel dic, quod isti sunt perfecti, qui in hyeme tribulationis virtutem, & efficaciam non amittunt. Balau- 2
stia, id est, flos maligranati, virtutem habet restrictivam, & vulnerum sanativam, &c. multa. Hæc est abstinentia, quæ restringit carnis voluptatem, & sic sanat omnem infirmitatem spiritualẽ.

Cap. XXI.

De Beta.

1 Beta est herba utilis esui & medicinæ, quæ licet sit fragilis, naturæ tamen si surculus arboris ei inseratur, fortificatur, & in naturam plantæ arboris transmutatur, secundum Arist. vide supra in generali. Sic vere licet homo sit fragilis ad resistendum vitijs & peccatis, tamen si ei inseratur surculus verbi Dei, tunc fortificatur, & in naturam plantæ, id est, in bonam personam convertitur & mutatur, Jacob. 1. *Suscipite insitum verbum,* &c. Vel per surculum intelligo gratiam & inspirationem. Vel expone de natura humana & verbo incarnato, vel de surculo adjuncto, id est, de bona societate, quæ quando homini adjungitur, tunc ejus virtute in melius commutatur.

Cap. XXII.

De Cedro.

1 Cedrus est lignum magnæ soliditatis, & diu durans, ita quod à vermibus vel à teredinibus nunquam corroditur vel cessatur. Arbor est cæteris altissima, odore jucundissima, cujus odor fugat omnia venenosa, & est etiam aspectu pulcherrima: quia scilicet vitorem nunquam perdit, fructu est suavissimae & in medicina utilissima, & hæc in libano reperitur præcipue, ut dicit Isidorus. Talis est per omnia vir perfectus, & maxime talis debet esse prælatus: quia vere ipse debet esse solidus per constantiam, quia debet esse fortis & constans contra adversa, imputribilis per perseverantiam, quia scilic. à teredinibus, i. à peccato vel à corrosionibus invidiæ vel luxuriæ nullatenus debet rodi. Item iste debet esse altus per contemplationem & terrenorum abdicationem, vel etiam altus est quantum ad prælationem, odorosus debet esse per bonam famam & per affectionem, ita quod odor bonæ famæ debet repellere venena & toxica detractorum. Cant. 5. *Odor ejus ut Libani, electus ut cedri.* Hic etiam est aspectus delectabilis per bonam conversationem: quia

virorem honestatis semper debet servare. *Et erit folium ejus viride.* Hier. 17. Et fructus ejus, id est, bona opera & exempla, sunt alijs suaves & commodi, & ideo medicinalis alijs potest dici. Et erit fructus ejus in cibum, &c. Et hic in Libano, i. in candore castitatis debet jugiter & perpetuo reperiri. Figura Ezech. 47. Ubi vidit Ezech. ex utraque parte fluminis lignum pulcherrimum, quod erit semper viride, & folia ejus nunquam cadebant & faciebat singulis mensibus fructus duodecim, & erant fructus ejus in cibum, & folia in medicinam. Flumen est devotio vel sacra scriptura, circa quam pro certo debent jugiter versari cedri, id est, viri perfecti & Ecclesiastici & prælati, qui virorem etiam honestatis & pulchritudinem conversationis nunquam debent amittere, sed pecuniam, & facere fructum bonorum exemplorum & operationis, & habere folia medicinalia bonæ & sanæ locutionis & prædicationis, quæ sc. nunquam debent cadere in terram, i. ad terrena ordinari vel fluere. Ideo dicitur Eze. 17. *Super aquas multas plantata est ut faciat fructum.* Et sicut cedrus emittit liquorem medicinalem; sic illi debent semper habere & emittere liquorem & gratiam fluidæ pietatis. Cedrus secund. Rab. propter suam altitudinem & pulchritudinem, omnium arborum est regina, hæc enim nunquam à vermibus corroditur, & gummi medicinale emittit, quo libri liniti nec à tineis corroduntur, nec tempore antiquantur, & hæc facit fructum dulcem & suavem, qui triplicis est saporis. Nam interius est acetosum, scil. medium circa grana, exterius scil. cortex est dulcis, caro autem seu medulla est inter dulce & acetosum mediocris, ut dicit Isid. Talis est per omnia beata virgo, nam propter altitudinem contemplationis & singularis dignitatis, propter fortitudinem constantiæ, fidei & firmitatis, propter virorem & pulchritudinem honestatis, propter liquorem fluidæ pietatis, & propter odorem suæ famosissimæ sanctitatis, regina Angelorum, s. hominum debet nuncupari, Eccl. 24. *Quasi cedrus exaltata sum in Libano.* Ideo cantatur, *Regina cœli, &c.* Et ideo Psal. 44. *Astitit regina à dexteris tuis.* Hæc enim nunquam fuit à vermibus, i. à peccatis & vitijs corrosa, quia non contraxit originale vel veniale, imo semper fuit firma, integra, casta & pura. Unde etiam ista fuit solidissima fidei nostræ columna, Arbor etiam fuit pulcherrima. Unde Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Et ista liquorem sc. gratiæ & fluidæ misericordiæ nobis stillat, per quam pro certo libri, i. discreti viri, & maxime Ecclesiastici & literati à tineis peccatorum, & senectute malæ consuetudinis liberantur: *Manus meæ distillaverunt myrrham.* Cant. 5. Vel libri, i. conscientiæ & corda, de quibus dicitur Apoc. 20. *Iudicium sedit, & libri aperti sunt.* Et sicut odor cedri fugat serpentes, & in libano (quod interpretatur candor) potissime reperitur; sic odor suæ gratiæ et auxilii serpentes, i. e. dæmones et tentationes à nobis compescit, et ista etiam in Libano, i. in candore purissimæ castitatis, quamdiu vixit, permansit. Unde etiam propter excellentiã castitatis, ipsa quandoque Libanus nuncupatur. Unde Eccl. 24. *Quasi Libanus non incisus odor meus.* Fructus etiam istius, s. Christus, quem nobis protulit atq; dedit, est dulcis et suavis per pietatem et compassionem, et iste triplicis est saporis, i. triplicis naturæ: quia sc. in eo est natura animæ, natura corporis, et natura Deitatis. *Funiculus triplex difficile rumpitur.* Eccl. 4. Figura Eze. 27. Ubi dicitur, quod aquila grandis longo membrorum ductu, onusta plumis, venit ad Libanum, tulit medullam cedri, et summitatẽ frondium ejus avulsit, et in urbem negotiatorum portavit eam. Sic vere aquila Dei filius, cujus granditas et longitudo infinita est, venit ad Libanum puræ et candidæ castitatis, et de cedro, i. de corpore virginis tulit medullam, id est, humanitatem, quam ibi assumpsit, et eam portavit, sc. in ascensione, in urbem negotiatorum, i. in paradisum, ubi sancti quærunt negotiari. Et ideo dicitur Cant. 4. *Ecce arbor in medio terræ, & fructus ejus nimius.*
3 Cedrus secund. Isid. et Plin. arbor altissima, odoris est suavissimi, quem fugiunt omnia venenosa, fructum portat dulcissimũ, qui triplicis est saporis, et hæc emittit succum pretiosum, et liquorem qui dicitur cedria seu cedreum, quo libri liniti nunquam senescunt, nec à vermibus corroduntur. Si etiam corpora mortua ista lachryma inungantur, et in ligno cedrino reponantur, à vermibus putredine servantur, et hoc gummi contra morsus serpentum, et contra multa alia est medicina. Et est cedrus arbor pulcherrima, nunquam perdens virorem. Hæc arbor est crux, quæ vere est altissima et excellentissima dignitate. *Altitudo cedrorum altitudo ejus.* Amos 2. Est etiã pulcherrima: quia sanguine Christi picturata. Et ista fructum dulcem, sc. benedictum Dei filium portavit: qui triplicis est saporis, i. triplicis naturæ, s. animæ corporis, & deitatis, qui animæ devotæ dulcis & sapidus invenitur. *Fructus ejus dulcis gutturi meo.* Cant. 2. Ab ista etiam distillavit gummi pretiosum, i. sanguis ipsius Christi, quo pro certo si liber nostræ conscientiæ fuerit unctus & linitus, nunquam à tineis peccatorum & vitiorum corrodetur, nec vetustate malæ consuetudinis consumetur: quia vere liquor sanguinis Christi summe est medicinalis contra infirmitates omnium peccatorum. Nam odor hujus arboris, i. memoria crucis, & liquor ejus, id est, sanguis Christi, fugant omnia venenosa, i. omnes hostis tentationes, & serpentum, i. motuum carnalium morsus sanant similiter, & medentur. *Omnia fere in sanguine mundantur.* ad Hebr. 9. Et si homo mortuus, i. peccator, qui est in peccato mortali, in isto ligno fuerit repositus per spem & fiduciam, & liquore isto, s. sanguine Christi fuerit unctus, per devotionem & compassionem, nunquam pro certo finaliter computrescet, s. putredine mortis æternæ: quia homo circa passionem devotus, nunquam damnabitur in æternum. Et ista arbor figurata est Dan. 4. Ubi ipse dicit, *arbor in medio terræ*, i. crux in medio Eccl. vel cordis humani, *& fructus ejus nimius*, s. Christus, qui naturæ est infinitæ, *& esca universorum in ea*, s. devotio, gratia & merita infinita, *& volucres cœli habitabant in ea*, i. viri justi & spirituales & contemplativi, *& bestiæ terræ*, i. miseri peccatores, *sub umbra*, i. sub fiducia *ipsius habitabant, eratq; arbor pulcherrima, & altitudo ipsius ad cœlum*, quia ista est scala Jacob, cujus summitas tangit cœlum, quia s. per istam possumus ascendere paradisum. Sap. 18. *Usq; ad cœlum attingebat stans in terra.* Vel dic, quod cedrus est Christus, altissimus quoad dignitatem, durissimus, quoad immobilitatem, pulcherrimus quoad honestatem, fœcundissimus quoad bonorum spiritualium & æternalium uberratem, odorosus quoad bonæ famæ jocunditatem, & liquorem doctrinæ, gratiæ vel pietatis, vel etiam liquorem proprij sanguinis nobis stillat, qui liquores sunt contra vitia medicinæ. Et dic de virtute istorum liquorum, sicut supra de sanguine, & de cruce. Figura sicut supra. Ecce arbor in medio terræ, i. Ecclesiæ vel beatæ virginis. Et hic fuit altissimus, s. super omnem terram: quia licet esset in terra quoad humanitatem, tamen cœlum tangebat, quoad dignitatem. Ecc. 1. *Unus est altissimus. & secundum non habet.* Et in isto est esca universorum, s. voluptas æterna, fructus autem ejus, id est, ipsius merita sunt nimia. quia s. ad omnia peccata delenda sufficiunt, & ideo volucres cœli, id est, Angeli, & bestiæ terræ, i. peccatores & homines, circa hunc debent versari & habitare per devotionem & dilectionem, *Subter eam habitabant animalia, & in ramis ejus conversabantur volucres cœli.* Daniel. 3. Vel dic, quod cedrus est religio vel Ecclesia, ubi debet inveniri soliditas firmitatis, viriditas honestatis, altitudo contemplationis, liquor gummi gratiæ & compassionis, vel scientiæ & devotionis, & fructus bonæ operationis. Figura sicut supra, quia in ramis arborum Ecclesiæ, id est, in dignitatibus, præbendis & officiis debent poni volucres, i. viri spirituales & boni, inferius autem in statu subdito debent esse bestiæ, i. rudes, id est, peccatores: cujus hodie fit quandoque contrarium, universi tamen, scilicet boni & mali debent ibi invenire escam, id est, nutrimentum temporale & spirituale. Vel dic quod cedrus est alta dignitas paradisi; ubi est altitudo dignitatis, soliditas impassibilitatis, viriditas charitatis, fructus dulcis æternæ voluptatis, habent triplicem saporem, id est, fruitionis, visionis & delectationis. Figura Dan. 4. sicut supra. Ecce arbor, id est, gloria æterna, in medio terræ paradisi, ubi volucres, id est, Angeli, bestiæ, id est, sancti homines conversantur, estque arbor pulcherrima, & fructus, scil. æternæ voluptatis, ibi copiosissimus invenitur. Cedrus est arbor altissima, durissima, imputribilis & semper virens, omniumque arborum regina, 4
Tales sunt mundi divites & potentes; qui sunt alti per superbiam & elationem, duri per crudelitatem & obstinationem, semper virentes quantum ad mundi prosperitatem. & imputribiles per vitæ diuturnitatem; quia scilicet tales nunquam credunt mori, nec cogitant de futura corruptione. Et sicut cedrus fructus habet multos, & folia nunquam emittit, nisi raro; sic isti abundant in fructibus & folijs delitiarum & divitiarum, quæ ita tenent per avaritiam & parcitatem, quod ea nunquam emittunt per eleemosynam & largitatem. Figura Eze. 31. *Ecce Assur quasi cedrus.* Vide Figuram, & applica: quia optime congruit. Est quædam species cedri secundum Pli. quæ servat omni tempore fructum: quia omni tempore invenitur fructib. plena. Unde semper alij sunt in flore, alij sunt acidi, alij sunt maturi, & istam multi

Assyria

Assyria vocant. Talis est religio vel Ecclesia: quia vere nunquã est sine fructu, i.e. sine bonis personis. Unde quidam sunt in flore, scilicet incipientes & novitij, alij sunt acerbi, scilicet proficientes, alij sunt maturi, scilicet perfecti vel perficientes. Vel dic, quod cedrus est homo perfectus, & dic de perfectione sicut supra, qui semper debet esse perfectus, & dic de perfectione sicut supra, qui semper debet esse plenus fructibus, id est, bonis operibus: quia alia debent florere per propositum & cogitationem, alia debent virere per consensum & operationem, alia debent esse matura per consuetudinem & perfectionem, & per prudentiam & discretionem. Et sic figurabitur in illa arbore Dan. 3. *Cujus fructus erat nimius, & esca universorum in ea*: quia vere tot fructus bonorum exemplorum debent in nobis esse quod omnes alij possint ibi invenire escam suam, id est, de quo possint spiritualiter nutriri, scilicet avarus largitatem, crudelis pietatem, superbus humilitatem, &c. Joan. 15 *Hic fert fructum*
6 *multum*. Aliqui volunt dicere, quod juniperus idem est quod cedrus, quanquam ista infima & lata sit arbor, illa autem altissima reputetur. Cum ergo poma talia cedrina in regno Valentiæ abundare dicantur, & tam exinde quam à Nicia ad nos in Avinionem annis singulis deferantur, unum audivi satis mirabile de his juniperis, seu etiam cedri pomis. Quamvis enim fructus sit grossissimus, inter poma alia nobis nota, & quandoque in maxima copia in aliqua exili & tenui arbore nascatur, nunquam tamen fit (ut audivi ab incolis) quod dum dicti fructus in arbore sani & integri perseverant, ipsa arbor ipsorum pondere gravetur, vel ad unam partem plus quam ad aliam inclinetur, si autem contingat aliquem illorum fructum lædi, putrefieri vel incidi, vel ramum ejus torqueri vel frangi, & ob hoc pomum illud, arbor deflectitur, & à rectitudine quam ante habuerat, inclinatur, ita quod tota arbor & omnes alij fructus sani ad fractionis periculum propter ipsum deputantur. Sic vere dico, quod in arbore religionis & Ecclesiæ illius patriæ, quãdiu omnes fructus, i. omnes personæ sunt integræ atque sanæ, & à vitiorum læsione vel corruptione liberæ atq; tutæ, tota talis congregatio tuta, recta, stabilis & sine periculo perseverat, ita quod ad terram, i. ad amorem terrenorum non flectitur, nec ad ruinæ seu casus periculum inclinatur. Si vero fiat, quod ibi sit unum pomum, i. una persona corrupta & mala, statim sua nequitia suisque malis exemplis & malitia totam arborem & omnes alios bonos fructus, i. ipsum totum collegium & omnes bonas personas ad se & sui imitationem trahit, ipsosq; ad casum peccati, et ad ruinam tribulationis suo pondere flectit, et à rectitudine et stabilitate quam hactenus habuerat vacillare, curvari et deficere eos cogit. Sicut enim sensui patet, unus malus quandoque est causa, occasio ruinæ multorum bonorum, et etiam desolationis spiritualis et temporalis, patriæ vel collegii, in quo manet. Exemplum de Jona à facie Domini fugiente, et in fundo navis dormiente, propter cujus culpam tota navis peribat, et omnes homines ibi existentes periculum involvebat. Jonæ 1. et 2. Ideo bene dicitur ad Rom. 5. *Quod per unum hominem peccatores constituti sunt multi.*

Cap. XXIII.

De Cypresso.

1 Cypressus est arbor, cujus summitas à rotundo terminatur in acutum, & est imputribilis, et solidæ naturæ. Ita enim est firma, quod oneri nunquam cedit, sed semper in sua prima remanet firmitate, ideo de cypresso solent columnæ in templis et ædificijs fieri, et erigi. Et ista etiam arbor perpetui viroris, et etiam jocundissimi est odoris, secundum Isidorum. Talis debet esse vir perfectus: quia vere summitas ejus, i. ratio, debet sursum erigi, et acui per æternorum affectionem, et contemplationem. *Quæ sursum sunt sapite*, ad Coloss. 3, et Eccles. 50. *Quasi oliva pullulans, & quasi cypressus in altitudinem se extollens.* Et hic debet esse imputribilis; quia scilicet per virtutem perseverantiæ semper debet esse sine corruptione peccati mortalis, et ita debet esse firmus et solidus per constantiam et fortitudinem, quod nunquã debet cedere oneri pœnitentiæ, et tribulationis, et mandatorum: quia licet sibi pondus gravissimum imponatur, nunquam tamen debet frangi per impatientiam vel aliud peccatũ, sed semper fortis et solidus debet esse, juxta illud: *Et fortem, ut corriperes, fundasti eum.* Abac. 1. et Iob 11. *Eris stabilis & nõ timebis.* Unde Sen. *Vtere officio quod semel sumpsisti, turpe est oneri cedere.* Tales potissime fuerunt martyres, & iste etiam debet esse pulcher per honestatem, & suavis odoris per bonam famam. Et ideo de talibus debent hodie fieri columnæ, i. prælati & principales in templo 2
Ecclesiæ vel religionis. Et ideo illis dicitur Job 40. *Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & speciosis induere vestibus* Et 1. Reg. 18. *Esto vir fortis, & præliare prælium Domini.* Cypressus est arbor medicinalis, & quantum ad folia & quantũ ad fructus, & est arbor multum odorifera, & ideo antiqui solebant ejus ramos indere, ut sua fragrantia repellerent fœtorem cadaverum mortuorum, ut dicit Isid. Sic vere quilibet debet esse medicinalis per gratias & virtutes: quia & folia nostrarum elocutionum, & poma nostrarum operationum debent esse alijs medicina; odor etiam nostræ famæ debet esse bonus & suavis, & debet alios delectare, quia *Christi bonus odor sumus.* 2. ad Cor. 2. Cant. 4. *Odor ejus super omnia aromata.* Nam Deus qui dudum vidit fœtorem malorum hominum abundare, accendit & inflammavit sanctos suos igne charitatis, æstu tribulationis & paupertatis, ut odore suæ bonæ famæ malorum infamiam fugaret. Cant. 5. *Odor ejus ut Libani, electus ut cedri.* Vel dic quod cypressus est vir perfectus vel sancti & sanctæ, vel Christus, qui redolent per bonam famam, ideo quando nos sumus infestati à fœtore & infamia cadaverum i. peccatorum & luxuriosorum, tunc debemus accipere & considerare ramos cypressi, i. exempla & opera sanctorum, & eos igne zeli & dilectionis in corde nostro inflammare, & sic odore famæ suæ taliter recreabimur, quod aliorum infamia non lædemur, quia *contra malum bonum est, contra vitam mors &c.* Eccl. 33. Secundum Pli. cypressus est arbor ramosa, aspectu pul- 3
chra, odore violenta, folia habens amara, & fructum nullum. Baccas enim habet quæ fructibus steriles & vacuæ inveniuntur. Talis hypocrita: quia vere licet habeat aspectum pulchrum per bonam conversationem, odorem fragrantem, per famæ vanæ acquisitionem, folia & verba amara per fictam contritionem & correctionem, ipse tamen est sterilis à fructu omnis gratiæ, & hoc quia poma sua seu baccæ, i. exteriora opera vacuæ sunt & inanes, carentes scilicet recta intentione & merito, uti valore & divina acceptatione. *Vana sunt opera & risu digna.* Hier. 51. & Esa. 59. *Opera eorum opera inutilia.* Et sicut cypressus habet folia aspera & pungitiva; sic hypocritæ ut communiter habent verba detractoria, & aliorum pungitiva & læsiva. Cypressus est arbor aspectu pulcherrima, & odore gratissima, sicut etiam dicitur de cedro. Est etiam altissima, fortissima & solidissima, & in ramis latissima: qui omnes sursum sunt pyramidaliter elevati. Sic vere 4
beata virgo vel etiam quæ liber alia virgo fuit pulcherrima corporaliter & mentaliter. Ideo dicitur *Pulchra es & decora filia Hierusalem.* Cant. 6. Ubi Bernard dicit, quod quamvis esset beata virgo pulcherrima, à nullo tamen potuit concupisci. Hæc fuit odorosa per famositatem, fortissima per stabilitatem, latissima per dilectionem, altissima per contemplationem. Ideo Eccl. 24. *Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion.* 5
Cypressus in se habet masculum, & famellam, utraque tamen repullulat, si cædatur. Sic vere boni, quorum quidam sunt masculi, i. perfecti, alij fœminæ, id est, simplices & idiotæ, si contingat quod per periculum scindantur, debent iterum repullulare, & ad statum gratiæ per pœnitentiam revenire. Job 4. *Lignum habet spem, quod si præcisum fuerit, rursus virescet, & ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primum plantatum est.*

Cap. XXIV.

De Cypro seu cypero, nam utrumque legitur.

1 Cyprus est arbor similis olivæ in foliis, cum flore nigro, & semine candido, quæ secundum Isidorum & Plin. suavissimi est odoris, cujus semen, si cum oleo coctum fuerit, exprimitur unguentum regium, quod summe redolet. Sic vere nos debemus esse similes olivæ per pietatem, et maxime in foliis, id est, in exteriori apparentia, quia semper debemus esse virides per honestatem, et semen nostrum, id est, opera nostra debent esse candida atque pura per innocentiam, et puritatem: flos autem, i. conversatio debet esse nigra per humilitatem, et odor famæ nostræ debet esse redolens et suavis per sanctitatem, et ideo nos debemus nobis adjungere oleum compassionis, et sic unguentum regis Christi, id est, opera pietatis à nobis elicientur, quo scilic. miseri pauperes inunguntur, quod ante Deum et Angelos

los unguentum regium reputatur. Et ideo in Ægypto, quæ est regio perusta, id est, in fervore tribulationis debent tales arbores inveniri, & *sic crimus quasi oliva speciosa in campis.* Eccl. 24. Vel dic, quod hæc arbor est Christus, vel etiam quicunque sanctus martyr, qui fuit honestus, pius, innocens, & famosus, qui quando fuit pressus, scil. per mortem et passionem, tunc ex eo fuit elicitum unguentum regium, sc. sanguis, Cant. 4. *Cypri cum nardo dederunt odorem suum.* Est arbor alia in Cypro similis isti, quæ dicitur aspalathos, similis rosæ in flore, albæ spinæ in corpore, & est rubea in colore, quæ suavissimi est odoris, & de cujus flore, & radice nobile fit unguentum. Et ista arbor, quando arcus cœlestis fulgore tangitur, odor ejus mirabiliter augmentatur, ita quod redolet, quasi ad modum castorei, ut dicit Pli. l. 12. c. 25. Ista est virgo Maria, quia flos ejus, i. pura sanctitas est similis rosæ, scil. quantum ad odorem, & famositatem, spinæ quantum ad pœnitentiæ asperitatem, candidæ quantum ad castitatem; colore ignea, quantum ad ruborem, & charitatem, & ex ipsa emanat unguentum regium dulcissimæ pietatis. Nam quando arcus cœlestis, id est, Dei filius istam tetigit, carnem humanam accipiendo, tunc odor suæ bonæ famæ fuit infinities augmentatus, & hæc pro certo dici potest aspalathos, quantum ad asperitatem pœnitentiæ, & vestium ruditatem, & dicitur fragrare quasi castoreum, propter servatam castimoniæ puritatem. Ideo de ea potest bene dici illud Eccl. 50. *Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi rosarum flos in diebus veris.* Ideo Cant. 1. *In odorem unguentorum tuorum curremus.*

Cap. XXV.

De Cinamomo.

1 Cinamomum secundum Isidor, lib. 17. Et gloss. Exod. 30. est arbor parva, duorum cubitorum, nigri coloris, & in Æthiopia vel India generatur, & hæc quando frangitur ramus ejus spiramen odoriferum ad modum nebulæ emittit, virgas seu ramos habet tenues ac subtiles. Talis est vir perfectus, scil. brevis & parvus per humilitatem, duorum cubitorum per duplicem charitatem, nigri coloris per pœnitentiæ austeritatem, & ramos habent tenues, id est, possessionis temporalium paucitatem, & quando frangitur, & concutitur per tribulationem, & adversitatem, tunc emittit spiramen & nebulam suavis orationis & gratiarum actionis, ita quod odor bonæ famæ comitatur per fragrantissimam sanctitatem. *Sicut cinamomum & balsamum aromatizans odorem dedi.* Eccl. 24. Vel dic, quod quando cinamomũ, id est, homo sanctus frangitur per mortem corporalem, tunc exinde evaporat nebula odorifera, id est, pura anima atque sancta, quæ per gratias & virtutes in conspectu redolet Angelorũ, Eccl. 43. *Aperti sunt thesauri*, id est, corpora, *& evolaverunt nebulæ quasi aves.* Expone si vis de Christo, vel de quolibet sancto. Et sic in morte talium odor bonæ famæ, exemplorum & suæ sanctitatis spirat ad alios atque fragrat, quod utique in martyribus, & sanctis apparet, quorum virtus, & miracula post mortem melius videntur, quam ante, ut de tali quolibet dicatur illud Eccl. 48.
2 *In vita sua facit monstra, & in morte mirabilia operatus est.* Cinamomum quanto magis est tenue, & gracile, tanto melius, & acceptius medicinæ; quanto autem grossius, & rudius, tanto despectius, secundum Plinium lib, 12, cap. 20. Sic vere homo quanto est plus tenuis per paupertatem, plus gracilis per humilitatem, tanto melior apud Deum; quanto autem est grossior per superbiam, & inflationem, quanto rudior, quantum ad exteriorem possessionem, tanto vere deterior apud Deum judicatur, quia cœlestis medicus humiles & pauperes eligit, non superbos. *Pauperes elegit Deus.* Jacob 2, *Superbum enim sequitur humilitas & humilem spiritum suscipiet gloria.* Proverb. 29. Cinamomum secundum Plinium siccitate gaudet, & humiditate sterilis est contra naturam omnium arborum, & tunc redolet cum arescit, parum aut nihil redolet dum virescit. Sic vere charissimi vir justus siccitate paupertatis, & abstinentia voluptatis debet gaudere, & tunc præcipue fructu bonorum operum abundare, humorem autem voluptatis vel mundanæ prosperitatis deber abhorrere, quia vere per eam sæpe homo sterilis à bonis operibus efficitur, qui in siccitate paupertatis fertilis habebatur. *Est quasi dives cum nihil habeat, & quasi pauper cum in multis divitijs sit.* Prov. 13. Quia vere tunc est homo dives spiritualiter, cum est pauper temporaliter, & mentaliter; & tunc est pauper spiritualiter, quando in multis divitijs est temporaliter, & mentaliter, & quando siccatur per temporalem adversitatem, & divitiarum paucitatem, tunc redolet per bonam famam, qui tamen dum virebat per temporalem prosperitatem, fama & vita minime redolebat. *Sicut thus redolens in diebus æstatis.* Eccl. 50. Cinamomum dum est in virore, non redolet, sed quando incipit desiccari, tunc inci- 4
pit redolere, secundum Plinium l. 12. c. 20. Sic vere multi dum sunt virides per juventutem; teneri scil. atque molles, non redolent per famositatem, verumtamen quando humor carnalis voluptatis attenuatur, & siccitas approximat senectutis, tunc incipiunt per bonam vitam, famam nominis obtinere. Ideo 1. ad Cor. 13. *Cum essem parvulus, sapiebam ut parvulus, cum autem factus sum vir evacuavi quæ erant parvuli.* Cinamomum secund. Plin. in terra sicca oritur inter vepres, & rubos densissimos, & ideo sine difficultate non tollitur, nec habetur. Sic vere vir justus in siccitate paupertatis plantatus, semper habet circa se spinas pungentes divini timoris, & vepres urgentes pœnitentiæ, & laboris, & ideo talis à terra, id est, à statu gratiæ, per carnis vel hostis tentationes vix tollitur vel aufertur. *Sepiam viam tuam spinis.* Os. 2. Vel dic, quod cinamomum est æternæ gloriæ fragrans 5
suavitas, quæ pro certo circumdata est spinis, & vepribus, i. asperitate pœnitentiæ, & laboris. Nam qui vult eam habere, colligere & acquirere, necesse est, quod spinis istis primitus compungatur, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum* 9
cœlorum. Act. 14. Et ideo difficiliter acquiritur, & habetur. Secundum Plin. ubi supra. Nulli licet colligere cinamomum ante solis ortum, nec post, sed tantum dum dies durat, & Sol lucet. Sic vere meritorum copia vel etiam æterna gloria non quæritur nec acquiritur, nisi in die vitæ præsentis, nec ante ortum solis, & lucis gratiæ, sc. in originali, nec post ejus occasum, scilicet in peccato mortali, est tempus merendi, nec cinamomum æternæ gloriæ colligendi. *Omni enim negotio tempus est, & opportunitas.* Eccl. 8. *Tempus enim spargendi, & tempus colligendi.* Ecclesiast. 3. *Quia à mane usque ad vesperam immmutabitur tempus.* Eccles. 18. *Dum tempus habemus, operemur bonum.* ad Gal. 6. Vel si vis dic, quod cinanomum est pœnitentia, quæ solum dum hic vivitur, habet 7
locum. Quando Troglodytæ cinamomum collegerunt, tunc sacerdos legis eorum partem Deo dividit, & consecrat, & reliquum in usus colligentium cedit, & mercatoribus venditur, secundum Plinium & Solinum. Sic vere quando cinamomum nostrum, id est, bona temporalia colligimus, primo debemus aliquam partem eorum, scilicet decimam Deo consecrare, & eam ad usus tradere sacerdotum, & Deo servientium, & de reliquo nostris usibus providere, & mercatoribus, id est, Christi pauperibus vendere, scilicet eleemosynas largiendo, & ab ipsis gloriam æternam mercando, & comparando. Unde quarto Reg. 4. *Vende oleum & redde creditoribus tuis. Tu autem & filii tui vivite de reliquo.* Vide de decimis Numeri 18. Ideo Ezechiel. 45. *Omnis anima tenebitur primitiis his principi.* Cinamomum multos 8
habet ramos, alios aliis grossiores, sed illa pars arborum, quæ grossiorem habet corticem, minus valet. Illa autem quæ tenuem habet corticem, peroptimi est valoris, secundum Plinium l. 12. cap. 19. Sic in arbore Ecclesiæ multi sunt rami, id est, fideles, & christiani, qui sunt virtutibus, & statibus differentes, quia *multa membra in uno corpore habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.* ad Rom. 12. & 1. ad Corint. 12. Sic vere illi qui habent corticem grossum exterioris possessionis, vel divitiarum, scil. mundi divites, & potentes, sunt aliis pejores. Ideo Eccl. 11. *Fili mi, si dives fueris, non eris immunis à delicto.* Vel dic, quod cortex cinamomi, qui est parvus, & tenuis, est melior & laudabilior grossiore. Sic tenuis, & temperata possessio melior, & utilior est homini, quam nimia vel abundans. Ideo Prov. 30. *Nec divitias nec paupertatem dederis mihi domine, tribue tantum victui meo necessaria.* Relinquo primam expositionem. In cinamomo rami qui sunt superius in arbore, prævalent illis, qui sunt inferius circa terram, secundum Plinium. Et rami tales quando altiores, 9
tanto graciliores. Sic vere charissimi, in arbore sanctæ Ecclesiæ illi, qui sunt superiores dignitate, & gradu, sicut sunt prælati, & majores, vel etiam clerici, & religiosi, tales dico debent esse cæteris meliores, & vita & sanctitate, fama pariter, & bonitate fragrantiores, quam scilicet illi qui sunt inferius, id est, quam inferiores & subditi, vel etiam quam sæculares, & activi, qui sunt circa terram, & terrena continue occupati. Ideo ad Col. 3. *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram.* Et sicut cinamomum confortat cerebrum, morbida mordicat, oculos

mundat

mundat, sic vir perfectus mordicat corrigendo, confortat con-
to solando, illuminat erudiendo &c. Cinanomum totam virtu-
tem habet in cortice exteriori, lignum autem interius paucivel
nullius est valoris, secund. Pli. Sic vere hypocrita totum bonum
suum habet exterius in cortice exterioris conversationis, quia
cortex & apparentia talium redolet atq; fragrat; sed vere lignū
interius, i. interior conscientia nullius est valoris, quia s. interius
sunt pravi, exterius sunt boni. Isti *apparent exterius hominibus spe-*
11 *ciosi, intus autem sunt pleni spurcitia.* sicut dicitur Matt. 23. Secund.
Plin, ubi supra. Cinamomum quamvis difficilliter colligatur, in-
colæ tamen ad finem, quod difficultate pretium augeant, colle-
ctionem ejus magis difficilem mentiuntur. Dicunt enim alij,
quod plumbatis sagittis de avium nidis excutitur. Alij autem
dicunt, quod à diro vespertilionum genere aligerisq; serpentibus
custoditur. Alij dicunt, quod silvæ ejus partim à Barbaris, partim
ab austro ibi spirante, & per se arbores accendente sunt combu-
stæ, & cætera similia, quæ tam de cinamomo, quã de cassia di-
cit incolas mendaciter dicere, ut ex talibus commentis possint
rerum pretium augmentare. Sic pro certo faciunt hodie multi,
qui in operibus suis, quæ faciunt pro alijs, fingunt & simulant
multas difficultates fuisse, & ad collectionem vel assecutionem
difficillime perveniſſe, ut sic possint facta sua amplius ponderare,
& sibi magis homines obligare. Dicunt enim illud Ec. 1. *Cuncta res difficiles nec potest eas homo explicare sermonibus.* Solinus c. de
12 Æthiopia dicit, quod cinamomo collecto, sacerdos cum hasta ad
hoc consecrata, sacramenta dividit, aliquam autem portionem
ejus soli consecrat: quod si recte divisum fuerit sacrificium, vo-
luntarie se accendit, quod etiam Pli. l. 12. c. 20. Ista possunt ap-
plicari, quomodo sacerdos, i. sacer dux, id est, quilibet bonus prælatus debet cinamomum suum, id est, bona sua Ecclesiastica juste distribuere & dividere, & partem sibi, partem Deo, partem proximo dispensare, quod si juste fecerit, ignis divini amoris ipsum sacrificium sui boni operis acceptabit, & per acceptionem placidam sibi cremabit, & vendicabit. 3. Reg. 18. *Cecidit ignis domini & voravit holocaustum.* Vel dic, quod sacrificia illorum, qui cum lancea justitiæ bene scindunt, judicant & dividunt inter partes reddentes scilicet unicuique quod suum, & eorum bona opera Deus acceptat, in cujus signum ipsos per amorem suum concremat, & ignem sui amoris ad ipsa opera sacrificata derivat, & destinat.

CAP. XXVI.

De Cassia.

1 CAssia (de qua Exod. 30.) est frutex saporis, & odoris jocun-
di, quæ triplicis est coloris, quia scilicet primo est candida,
deinde rubea, tertio nigrescit. Et cognoscitur bona cassia per co-
lorem, per odorem, per saporem. Illa enim est eligenda, quæ dul-
cis est saporis, suavis odoris, nigri vel purpurei coloris, & quæ
faciliter non frangitur, sed plicatur, secundum Plin. & Isid. Ta-
lis dicitur esse vir perfectus, quia vere debet habere triplicem co-
lorem s. candorem castitatis, ruborem charitatis, nigredinem humilita is. Nam iste debet habere odorem boni nominis atque
famæ, quia sicut dicitur Eccl. 7. *Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa.* Nam ut dicit Sen. fama bona, aliud est patrimonium. Et hic pro certo non debet frangi per impatientiam, & murmurationem, sed debet plicari per obedientiam, & subjectionem, vel per pietatem, et compassionem. Ideo bene dicit A-
2 postolus. *Misericordes, modesti, humiles.* Est quædam cassia ita dura, quod citius frangatur, quam plicetur, et hæc nunquam à medicis eligatur. Alia est autem, quæ quando tangitur, tunc plicatur, et hæc à medicis acceptatur. Sic quidam sunt hodie ita duri quod citius possent frangi per mortem, quam plicarentur et inclinarentur ad compassionem, pietatem vel humilitatem, sicut sunt avari, et obstinati. Es. 38. *Scio enim quia durus es tu.* Sed vere cælestis medicus de talibus non curat. Quidam tamen sunt, qui quando tanguntur per misericordiæ implorationem, vel per superiorum correctionem vel monitionem, statim plicantur per compassionem, obedientiam et subjectionem, et ad misericordiam inclinantur, et tales pro certo à medico cælesti præcipue diliguntur, quia *Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Matt. 5. Est quædam species cassiæ candidi coloris, quæ inter
3 cæteras species minus est laudabilis, quia propter mollitiem, et teneritudinem faciliter à vermibus perforatur. Sic vere inter homines quidam sunt albi per exteriorem pulchritudinem, et ornatum, sed vere isti sunt spiritualiter deteriores, qui teneri sunt per carnalem voluptatem, & ideo faciliter à vermibus malarum 4
tentationum corroduntur, & faciliter corrumpuntur. Cassia est species multum odorosa, nunc candida, nunc rubea, nunc nigra, sed nigra cæteris præexcellit. Est autem omnis cassia multum utilis medicinæ, & valet contra multimodas passiones. Sic vere inter homines illi qui sunt nigri per humilitatem, alijs præ-
5 celluntˢ. Vel si vis, dic, quod istæ tres species significant triplicē Ecclesiæ statum, scilicet martyrum, virginum, & viduarum, &c.

CAP. XXVII.

De Cassia Fistula.

CAssia fistula secund. Dios. est fructus cujusdam arboris in- 1
terius nigra, & dulcis, exterius densa, fortis, quæ quanto est ponderosior. tanto in medicina utilior, quæ signum est, quod humore & medulla est pleniot, rejicienda est autem illa, quæ est, levis, & sonora. Sic vere illi sunt ad medicinam spiritualem utiles, & Christo medico accepti, qui sunt dulces per benignitatem, & devotionem, ponderosi per maturitatem, & humilitatem, pleni medulla devotionis, & humore pietatis & compassionis, habentes grana virtutum, & meritoriæ perfectionis. Et sicut ista utilis est pluribus medicinis, sic viri perfecti utiles omnibus judicantur. Ideo talibus potest dici illud Pl. 118. Bonus es tu, & in bonitate uta doce me, &c. Isti autem qui sunt leves per insolentiam & mutabilitatem, sonori per impatientiam, & garrulitatem, non sunt utiles ad medicinam, quia sc. isti per vitam, doctrinam & exemplum non sunt alijs medicina. Ideo de talibus erat illa *mulier garrula & vaga, quietis impatiens.* Prov. 7.

CAP. XXVIII.

De Calamo aromatico.

CAlamus aroma (de quo Exod. 30. Esai. 43. Hier. 6.) est alij 1
calamo similis, odoris est suavis & maxime, quando frangitur, mirabilem virtutem habet confortandi, ferventis est naturæ, crescit in India, valet ad multos usus medicinæ, nodosus est quando frangitur, in partes plurimas concassatur, valde enim siccæ & calidæ est naturæ secund. Plat. & Pli. Talis debet esse prædicator. vel vir perfectus, quia debet esse fervens, & calidus per charitatem, siccus per pœnitentiæ austeritatem, vel per castitatem, vel etiam per abstinentiæ parcitatem, medicinalis per vitæ & doctrinæ virtutem, & sanctitatem, odorosus per famositatem, confortativus per eloquentiam, & consolationem, & si fractus fuerit, per tribulationem, debet pulvetizari per humilitatem, & dividi multipliciter per pietatem & largitatem, & constantiam. 1. ad Cor. 12. *Dividens singulis prout vult.* Secundū Plin. in concavitate calami est aliquando aliquod gummi, quod 2
nihil valet, sed exinde auferri debet. Sic in concavitate conscientiæ vel cordis gummositas carnalitatis vel malæ affectionis invenitur, statim exinde debet auferri, cum nihil proficiat. *Auferes malum de medio tui.* Deut. 13. Vel per calamum intelligo virtutem charitatis, quæ redolet & fragrat, fervet & inflammat, juvat & confortat. Vel dic de quacunque alia virtute, & maxime castitate vel doctrina. *Non obtulisti mihi calamum suave redolentem.* Esa. 43. Vel dic, quod talis est beata virgo concava per humilitatem, &c.

CAP. XXIX.

De Calamo usuali.

CAlamus usualis, idem est quod stipula, illud sc. quod inter 1
radicem, & spicam est, mediante quo spica nutritur, & à terra recipit nutrimentum, ut dicit Isidor. Per spicas segetis & messis fidelium, intelligo bonos, & religiosos, in quibus sunt grana virtutum, & meritorum. Per calamum autem intelligo seculares, & alios peccatores, qui pro certo licet de se sint fragiles ad resistendum, mobiles ad cadendum, & licet vento vanitatis faciliter moveantur, sunt tamen utiles ad nutriendum, & suppottandum quoad temporalia ipsas spicas, i. bonos & justos & spirituales, quia per seculares religiosi, per laicos cleri-

tici

rici in temporalibus nutriuntur. Vel talis est prædicator, mediante quo alii spirituale recipiunt nutrimentum.

Cap. XXX.

De *calamo scripturali.*

1 CAlamus scripturalis idem est quod arundo, sic dictus, eo quod antiqui arundine scribere solebant. Nam propter suam concavitatem, & duritiam est habilis ad scribendū, cujus pars prima scinditur, & ad scribendum acuitur, & aliquantulum finditur, & in sinistra parte plusquam in dextera detruncatur, & sic arundine, vel penna sic parata fit scriptura. Talis est prædicator, quia vere mediante eo Deus scribit in lib. i. in conscientijs hominum, lamentationis carmen & væ. Et isti debent esse concavi per humilitatem, parati sc. ad recipiendum encaustum doctrinæ, scientiæ & scripturæ; debent esse vacui per voluntariam paupertatem, in prima parte, i. intellectu debent acui per studium, & doctrinam, & scindi debent per superfluorum resecationem, & maxime in sinistra parte, id est quantum ad bona temporalia vel peccata, quia talia debent eis resecari vel minui, debent etiam findi per compassionem, & sic poterunt scribere per prædicationem, vel doctrinam, & aliorum corda scripta reddere per virtutem, scientiam & perfectionem. Psal. 44. *Lingua mea calamus scriba velociter scribentis.*

Cap. XXXI.

De *Calamo, arundine.*

1 CAlamus vel arundo crescit in locis aquosis, & etiam aliquoties in non aquosis, & est intus vacuus, exterius durus, politus, lucens, lenis & planus, & valet ad multos usus scil. ad domos tegendum in septentrione, ad bella gerendum in oriente, ad scribendum in omni parte mundi, secundum usum antiquorum. Nam populi septentrionales calamis domus tegunt, & eos in suis cameris pro ornatu suspendere consueverunt. Calami etiam apud Indos tantæ sunt fortitudinis, & longitudinis, quod exinde faciunt lanceas atq; tela. Talis debet esse bonus religiosus, concavus per humilitatem, vacuus per paupertatem, planus per veritatem, & simplicitatem, levis per obedientiæ, & boni operis mobilitatem, lenis per benignitatem, lucens per honestatem, nodosus per pœnitentiæ austeritatem, durus per constantiæ firmitatem, & in humidis locis, i. in humiditate devotionis & compassionis debet crescere, & nutriri, & sic erit aliis utilis per doctrinam, & exempla, & sic tales erunt populis septentrionalibus, & orientalibus in ornatum, juvamen & tegimen, quia s. tales sunt aliis pro umbra & tegumento contra ardorem tentationum, & pro lancea contra prælium temporalium, & spiritualium tribulationum. Unde Eccl. 34. *Adjutorium casus, tegimen ardoris, umbraculum meridiani.* Calamus habet radicem vivacem, quia si præcisus fuerit, iterum faciliter revirescit, & ad pristinam evenit quantitatem. Sic debet habere bonus Christianus radicem cordis vivacem per gratiam & charitatem, quia sc. si fuerit abscissus per peccatum, & si aliquando à statu gratiæ ceciderit, statim debet etiam per pœnitentiam revirere, & ad statum, & perfectionem pristinam revenire. Iob 14. *Lignum habet spem, quia si præcisum fuerit, iterum revirescit &c.* Sed sicut videmus, quod si calamus ex toto eradicetnr, & à terra tollatur, nō potest amplius virescere; sic vere quando homo de terra ecclesiæ penitus eradicatur per desperationem, non potest per pœnitentiam revirere. Vel dic, quod quando peccatores per mortē corporalem à terra penitus sunt extracti, tunc non potest revirere per pœnitentiam, quia sc. status merendi penitus tunc desistit. Os. 9. *Radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam faciet.* Vel dic, quod calamus est homo, radix quæ eum portat, est anima, quæ pro certo ita est vivax, quod licet homo præcisus fuerit per mortem, ipsum tamen facit iterum in die judicii revenire ad pristinam quantitatem, quando scil. per resurrectionem ultimam corpori infundetur. Unde Eze. 16. *Tu reverteris ad quantitatem tuam.* Vel allega sicut supra Job, 14. *Lignum habet spem, &c.* ut supra. Aliqui sunt calami, qui penitus sunt vacui, aliqui autem medulla dulcissima sunt repleti sc. illi in quibus saccarum reperitur, circa Nilum. Omnis tamen calamus faciliter frangitur, sed vix aut nunquam postmodum restauratur. Sic inter homines quidam sunt vacui ab omni virtute interioris perfectionis, quidam autem pleni sunt medulla dulci gratiæ & devotionis, clementiæ & compassionis, veruntamen omnis calamus, i. omnis homo quamdiu est in hac vita faciliter cessatur, & dissipatur per tentationem, & peccatum, sed difficiliter per pœnitentiam integratur, quia facile est peccare, sed non facile est de vitijs levare. Unde sic intelligitur illud ad Hebr. 6. *Impossibile est eos, qui ceciderunt, &c. per pœnitentiam resurgere.* Impossibile dico, id est, difficile. Vide infra de saccaro.

Cap. XXXII.

De *Cappari.*

1 CApparis est herba secundum Dios. spinosa, super terram expansa, sapore subamara, colore rufa, quæ super omnia valet ad splenis, & ventris duritiam molliendam. Talis est consideratio mortis, & inferni, qui spinosa est, pungitiva, amara & turbativa, ventrem tamen conscientiæ, duritiam splenis, obstinationem tristitiæ, desperationis & melancholiæ. tollit, temperat & remollit &c. Vel per capparem intelligo peccatum, quod spinam remorsus conscientiæ semper habet, & super terram humanæ conscientiæ se expandit. De utroque potest dici, sed diversimode illud Eccl. 12. *Florebit amygdalus, impinguabitur locusta,* 2 *dissipabitur capparis.* Capparis est frutex spinosus, flores habens medicinales, tamen clausi sunt colligendi, quia si dilatati fuerint penitus nihil valent, secundum Dioſc. Sic sunt quidam, qui flores possunt dici per bonam vitam, & conversationem, qui in capparī, id est, inter spinam pœnitentiæ in arbore religionis vel Ecclesiæ sunt reperti. Isti tamen clausi debent esse per humilitatem, scilicet bona sua occultando, & celando, juxta illud Senecæ: *Esto occultator virtutum, sicus alij vitiorum.* Et tales sic clausi debent ab aliis colligi, per suorum exemplorum imitationem. Nam si dilatati fuerint per jactantiam, inanem gloriam, & adulationem, perdunt virtutem, & perfectionem, quia quando homo de virtutibus superbit, & eas per vanam gloriam pandit, tunc ipsas perdit. Unde dicit quidam Poëta, *Virtutem serva, ne si vis, tu nemini pandas.*

Cap. XXXIII.

De *Cardomomo.*

1 CArdomomum est semen arboris nasturtij dulce & medicinale, quia valet ad confortandum, & contra multas passiones. Talis est etiam prædicatio, quæ de arbore sacræ scripturæ nobis seminatur, & ibi colligitur, quia valet contra vitia, & peccata, & cor tristitia desperans, & desolatum roborat, & confortat. Vel dic quod hæc est gratia, quæ debet colligi in arbore cordis nostri, vel Christus in arbore passionis &c.

Calamentum est herba medicinalis, calida & sicca, quæ virtutem habet dissolvendi, & consumendi, &c. sicut supra in multis locis.

Cap. XXXIV.

De *Carice.*

1 CArex est herba dura, acuta, triangula, & in tribus suis partibus & scindens, secans si ab aliquo comprimatur, formā pyramidalem more gladij repræsentat, radicem habet odoriferam, & licet sit herba valde dura, in loco tamen humido semper crescit, secundum Isid. Et secundum Pli. idem est quod cyprus; locus autem caricum carectum nominatur. Talis est hypocrita, vel detractor, quia vere durus est exterius per fictam pœnitentiæ austeritatem, verumtamen in loco molli & humido, i. in carnalibus delitiis vult versari. Talis etiam est odoriferus, quia vere hypocrita odorem bonæ famæ immeritus sæpe tenet, & iste in tribus partibus scindit, quia s. si tangatur ab aliquo modica injuria, correctione vel reprehensione, statim scindit & pungit per detractionem, & malitiosam persecutionem, sicut patet de obstinatione istorum, quia sc. isti sunt ad modum gladii, quia sicut dicitur in Ps. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Vel dic de malis religiosis, vel clericis, qui quamvis sint in loco humido, i. in statu Ecclesiastico, ubi potest humor devotionis, gratiæ lectionis, & compassionis haberi, ipsi tamen præ cæteris sunt sicci per indevotionem, scindentes per detractionem, ideo faciliter siccantur per mortem, & damnationem. Unde Job 8. *Carectum sine aqua cum adhuc sit in flore, ante omnes herbas crescit.*

Hic est

Hic est triangularis, quia vero verba ejus, & opera in tria reflectuntur, sc. in fallacem adulationem, quando scilicet est ante, & in præsentia, item in mordacem detractiouem, scilicet retro & in absentia, item in cautam palliationem, quia scilicet sive detrahat, sive alias loquatur, semper ita palliat verba sua, quod ex charitate loqui videtur. *habebat tres ordines dentium in ore.* Dan. 7. Et Eccl. 28. *Lingua tertia multos commovit. &c.*

CAP. XXXV.

De Cardue.

1 CArduus secundum Isid. est herba spinosa mordax & austera, in summitate spinosa habens capitella, & est herba vilis, quæ ab asinis comeditur, & à bestiis conculcatur, aculeos habet recurvos, & ideo à vestibus partem tollit, quando cum ea confricantur, tota æstate floret, quia quando flos unus decidit, alius semper surgit; flos tamen faciliter decidit, & à vento tollitur, & penitus evanescit. Tales sunt cupidi, & avari, & maxime nostra capitella, i. e. nostri capitanei, & magistri, superbi principes & tyranni, quia vere mordacis sunt aculei & recurvi. Aculei dico ad pungendum, & rapiendum, & attrahendum, recurvi autem ad alienum, & suum fortiter retinendum. Res n. curva faciliter rapit, & retinet quod accipit. Sic isti rapiunt per crudelitatem, & retinent per parcitatem. *Nemo tollet eos de manu mea.* Jo. 10. Et ideo tales illis, qui tangunt eos, sunt infesti, quia vere vicinis suis subditis, & propinquis, qui tangunt fines hæreditatis eorum, sunt nocivi; & hoc quia de vestibus eorum, i. de suis possessionibus semper aliquid retinent, rapiunt & extorquent, & maxime de illis, quæ sibi sunt conjuncta, contigua & vicina. Unde dicitur Job 14. *Nudos dimittunt homines vestimenta tollentes.* Et ideo isti sunt viles inter alias herbas, scil. quantum ad Deum, & ab omnibus conculcantur, & vilipenduntur, quia omnes de talibus murmurant, & loquuntur. *Indignata bestia saltus conculcaverunt tarduum.* 4. Reg. 14. Asini tamen rudentes, i. ipsi dæmones barientes in talibus delectantur, quia sc. in inferno ipsos comedunt, & depascuntur, Deut. 32. *Dentes bestiarum immittam in eos.* Et isti semper videntur florere sc. per temporalem prosperitatem, quia vere dum durat æstas præsentis vitæ, florem mundanæ prosperitatis, honorum, scientiarum, divitiarum, delitiarum semper videntur habere, quia dum unus cadit, alius semper crescit. Nam si in uno latere perdunt in alio sublevantur. Veruntamen talis lanugo, & talis sua prosperitas faciliter destruitur, & per mortem dilabitur, & aufertur. Sap. 5. *Sicut lanugo, quæ à vento tollitur*, sed ex toto tandem destruetur, quando sc. ventus infernalis tribulationis ipsos sufflaverit in profundū, & tunc dicetur Esa. 40. *Exsiccatum est fenum, & cecidit flos.* Vel dic de detractoribus, qui sunt mordaces, & pungentes per detractionem & murmurationem, & ideo tangentibus, i. suis socijs sunt infesti, quia scil. de vestibus eorum, i. de bona conversatione, vita & fama semper aliquid detrahunt, & consumunt, & ideo merito tales ab alijs conculcantur. Pro. 24. *Abominatio hominum detractor.* Vel dic, quod carduus est mundus, qui spinis tribulationum, & paupertatum est munitus, qui licet floreat per temporalem prosperitatem, ista tamen lanugo vel flos facillime dissipatur, & ideo à bestiis, i. à viris perfectis contemnitur, & calcatur; veruntamen ab asinis, i. peccatoribus diligitur, & amatur, Ista etiam transeuntes attrahit, & retinet, quia sc. ad sui amorem homines attrahit, & invitat, veruntamen veiles, i. virtutes eorum depauperat atque nudat. Allega Job 22. *Et nudos spoliasti vestibus.* Radix cardui cum aqua coctus potatores incitat ad potandum, valet etiam mulierib. & matricem disponit, & ad procreationem adjuvat masculorū, secundū Dioscor. Carduus pungens est stimulus conscientiæ, qui mentem pungit, radix autem ejus omniumq; principium & origo, est timor Dei, qui pro certo si in aqua consolationis, & spei divinæ misericordiæ misceatur, tunc appetitum potus æternæ voluptatis incitat, & fœtus masculos, id est, bona opera facit à mulieribus, i. à personis simplicibus parturiri, quia *per timorem Domini declinat omnis à malo.* Eccl. 1. Vel per carduum intelligo pungentem pœnitentiam, vel considerationem mortis, & inferni &c. quæ revera sunt causa in homine, quod possit fœtus masculos, id est, bona, & perfecta opera parturire. Hiere. 20. *Natus est tibi puer masculus.*

2

3 Cardui sunt frugibus inimici, & abundant in semine, unde vix aut nunquam possunt extirpari exinde, ubi fuerint radicati, nisi cultoris diligentia extirpentur, in eradicando autem eos cultor læsionem patitur et puncturam. Tales sunt hæretici vel alij peccatores, quia vere isti sunt frugibus, i. bonis hominibus inimici, quia *contra bonum malum est & contra vitam mors, sic & contra justum peccator.* Eccl. 33. Isti etiam abundant in semine, id est, in malis filijs, et imitatoribus, quia sc. mali multos habent filios, et amicos, et multos etiam imitatores, et sequaces. Esa. 54. *Multi filii desertæ.* Et 1. Regum 2. *Sterilis peperit plurimos.* Vel etiam abundant in semine, i. in sua mala scientia, et doctrina, et id genus talium, quando in horto alicujus religionis, vel Ecclesiæ, vel patriæ radicatur, nunquam nisi difficiliter extirpatur, et quando agricultor prælatus vult tales extirpare, corrigere vel punire, tunc vere necesse est, quod puncturam, et læsionem ab eis patiatur, quia *perversi difficile corriguntur.* Eccl. 1. Et sicut carduus pungit et in æstate floret, sic mali pungunt alios per detractionem, vel rapinam, et florent per temporalem prosperitatem. Hier. 12. 4
Bene est omnibus qui male agunt, & prævaricantur. Carduus licet sit aculeatus, et pungitivus, est tamen in pluribus mulieribus adjuvativus, matricem n. confortat, et ad procreationem masculorum adaptat, cum carduis etiam panni præparantur, et ad usus hominum adaptantur. Sic vere mali licet sint asperi et pungitivi, et aculeis rapinarum pleni, mulieribus tamen, i. simplicibus sunt quandoque spiritualiter proficui, et matricis suæ conscientiæ purgativi; et ad concipiendum masculum, i. bonum, et forte propositum vel opus meritorium adjutivi. Constat enim quod mali bonis proficiunt, et quod mala quæ ab eis tolerant, ipsos meliores reddunt. Ad Rom. 8. *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Est quædam species carduorum, quæ solum pungit dum recens est, quando autem arescit, tunc pungere cessat. Sic vere mali dum sunt recentes, et viriles scil. dum durat vita præsens, ipsi affligunt et pungunt alios per rapinam, sed vere quando per mortem fuerint arefacti, tunc cessabunt pungere, et nocere. Vel dic, quod dato quod homo in recentia juventutis quandoque fit pungitivus, et aliorum molestativus; in senectute tamen senectutis nulli prorsus debet esse nocivus, et punctionis verbalis vel realis nullatenus illativus. Psal. 91. *Senectus mea in misericordia uberi.*

CAP. XXXVI.

De Caricis.

1 CArica secundum Isid. est fructus ficuum, qui multum præ cæteris fructibus solet abundare, quia ter vel quater in anno procreatur. Ficus enim quasi continue habet ficus, quia dum una colligitur, alia generatur. Unde aliæ caricæ sunt virides, aliæ maturæ, et cætera similia. Talis naturæ sunt fructus bonorum operum, quia vere isti debent in nobis pluſquam aliqua alia abundare. Nam in ficu, id est, in anima debent tales fructus continue reperiri, quia et in æstate prosperitatis, et in hyeme adversitatis, nunquam debet à nobis deficere fructus ista. *Non apparebis in conspectu Dei tui vacuus.* Exod. 23. *Afferens fructus duodecim per menses singulos.* Ezech. 47. Nam alij semper debent esse in flore per propositum et cogitationem; alij in maturitate per exteriorem executionem, ita quod quando unus per operationem emittitur, alius per bonum propositum generetur, ut sic semper proficiamus de virtute in virtutem &c. Et sicut carica est dulcis, & nutritiva, & corpus impinguat; sic bonum opus, & maxime opera pietatis sunt dulcia, & animæ per gratiam, pauperum per eleemosynam nutritiva. Vel dic, quod ficus est religio vel ecclesia, quæ scilicet semper habet fructus, scilicet bonos viros, nam alio pereunte per peccatum, alius oritur per gratiam, & succedit. Unde ibi sunt alii in flore scilicet incipientes, alij acerbi scilicet proficientes, alii in maturitate scilicet perficientes. Vel dic, quod quidam sunt maturi, scilicet boni, alii acerbi, scilicet mali. *Fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum.* Sapient. 4. Caricæ secundum Dioscor. dulces sunt, & nutritivæ, & 2
antiquis conveniunt, quia rugas eorum distendere feruntur. Charissimi, ruga seu plica significat falsitatem, & duplicitatem. Carica autem significat virtutem, aut dulcedinem scientiæ, vel charitatis, quæ dulcis est voluntati, & animam nutrit per gratiam, & impinguat, & ideo inveterati dierum malorum scilicet peccatores, qui rugis cautelarum, & duplicitatum sunt pleni, debent sibi incorporare caricas istas scilicet dulcedinem dilectionis, seu doctrinæ, & veritatis, & sic à talibus rugis potuerunt

liberari. Veritas enim non quærit angulos. Et sicut carica clarificat vocem, & pectus lenit & mitigat, sic scientia vel charitas lenit per benignitatem, mundificat per puritatem, confortat per pietatem, &c.

Cuminum est semen herbæ medicinalis, quia ventositatem extenuat, & digestionem confortat, &c. Omitto gratia brevitatis, quia commune est.

Cap. XXXVII.

De Coriandro.

1 Coriandrum est semen, qnod in vino indulcatum, secund. Isidor. l. 17. comedentem facit ad venerem procliviorem. Cavendum est tamen, ne nimis in cibo assumatur, quia absque dubio amentiam induceret & furorem. Talis est mundana prosperitas, quia vere si cum vino (in quo est luxuria) id est, cum ebrietate, & voluptate ea quis utatur, statim ad venerem, & luxuriam inclinatur, & si etiam aliquis nimis indiscrete, & immoderate isto semine sc. mundana prosperitate usus fuerit, pro certo faciliter in amentiam superbiæ, in furoremque iracundiæ transmutatur, quia vere mundana prosperitas, quando nimis abundat, superbiam, luxuriam & iracundiam dicitur generare. Nam ut dicit Seneca: *Fortuna quem nimium fovet, stultum facit.* Ideo
2 consulit Apostolus, Ephes. 5. *Nolite ergo inebriari vino, in quo est luxuria.* Coriandrum est semen candidum, & minutum, quod odoriferum est dum est integrum, sed quando fricatur, fœtet, secundum Macro. Sic est castitas candida atque pulchra, quia vere ipsa est odorifera quamdiu est integra, & famosa, & coram Deo & angelis dicitur redolere, sed vere quando teritur & fricatur, & quando per luxuriam corrumpitur, tunc fœtet per infamiam & horrorem. Exod. 5. *Fœtere fecistis odorem nostrum coram*
3 *Pharaone.* Coriandrum est semen dulce, album & odoriferum, quod utile est medicinæ, quia est restrictivum, calefactivum, somnii provocativum, & si cum aceto sumatur, lumbricorum & in corpore necativum, secundum Dioscor. Talis est Eucharistia seu hostia altaris, quia alba per immaculabilem puritatem, odorifera per famositatem, medicinalis per virtutem & sanctitatem, quia vere ista est medicina peccatorum, si debite sumatur. Hæc enim restringit fluxum vitiorum, & procurat calorem, affectionis & charitatis, & somnum contemplationis æternæ, quietis, & si cum aceto, id est, cum amara mortis Christi memoria sumatur, & cum vino, id est. cum spe consolationis, & miserationis, lumbricos & vermes peccatorum de ventre conscientiæ enecat atque tollit. Figura Num. 11. ubi dicitur, quod *manna datum filiis Israel in deserto erat similis coriandro.* Per manna n. quod erat dulce, & album de cœlo veniens, & ita virtuosum, quod ipsum comedendo, non incurrebatur nec fatigatio, nec infirmitas, nec vestium consumptio (sicut dicitur Deut. 8.) Intelligitur corpus Christi, vel Eucharistia, quæ est dulcis, & sapida cordi devoto, & de cœlo, id est, à cœlesti, et æterna potestate venit Joh. 6. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Quod si digne sumatur, tollit omnem spiritualem infirmitatem. Sed scitis quid? secundum Isid & Papiam hæc verba seu semen licet sit homini sanum et congruum, est tamen canibus venenosum, et mortis etiam inductivum. Sic vere licet Eucharistia sit homini, id est, viro justo, et rationabili sana, et medicinalis, si tamen canis, i: immundus peccator eum gustaverit, et eam receperit, mortis æternæ tormentum sibi parat, quia *qui recipit corpus aut sanguinem Domini indigne, reus erit.* 1. ad Cor. 11. Vel allega generaliter, quod multa sunt, quæ bonos juvant, quæ tamen malis ipsis uti nescientibus, nocent.

Cap. XXXVIII.

De Coloquintida, seu coloquinta, seu colocynthide, ut est apud Dioscoridem & Plinium.

1 Coloquintida, id est, cucurbita agrestis, est herba multum amara, et tamen utilis medicinæ; quia virtutem habet penetrandi, dissolvendi, dividendi, ventrem purgandi, etc. si debite fuerit præparata. Talis est pœnitentia, vel temporalis tribulatio, vel correctio, quia vere licet sit amara, et gravis ad sustinendum, est tamen medicinalis animæ peccatrici: Hæc enim penetrat hominem per contritionem, dissolvit per compassionem, dividit per eleemosynarum largitionem, purgat per confessionem. Sed sicut videmus, quod cum medicina amara semper ponitur mel, vel aliquid dulce, ne à patiente rejiciatur, sic vere cum amaritudine istius coloquintidæ semper debet homo accipere, & cogitare mel æternæ recreationis, ut spe illius temperetur. Figura 4. Reg. c. 4. ubi servus Helisei dedit comedere coloquintidam filijs prophetarum, sed illi propter ejus amaritudinem comedere nequierunt, sed dixerunt: Mors in olla vir Dei. Et tunc Helisæus posuit in olla farinam, & sic dulcorata est ejus amaritudo, & ab eis est comesta. Sic vere servus Helisei, id est, sacerdos vel prælatus servus, & minister Christi aliquando dat filiis prophetarum, id est, subditis Christianis coloquintidam amaram comedere, id est, amaram correctionem, pœnitentiam vel tribulationem, ita quod præ amaritudine ipsam non possunt comedere vel sustinere, imo dicunt: *Mors in olla*, &c. Et ideo tunc Helisæus, id est, Christus imponit farinam, id est, spem & considerationem æternæ dulcedinis, & gloriæ paradisi, & sic fiunt levia ad sustinendum, quia secundum Apostolum ad Roman. c. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad æternam gloriam, &c.* Vel dic, quod Helisæus est prælatus vel sacerdos, qui semper debet miscere farinam dulcis consolationis & compassionis cum amaritudine correctionis, *ut sic fit cum tentatione proventus*, 1. ad Corinth. 10. & cum dolore consolatio, 2 &c. Coloquintida aliquando invenitur sola, & illa semper est ut communiter mortifera, & venenosa, sicut herba quæ dicitur squilla, i. cœpa marina, quando tamen cum multis invenitur, tunc ex toto non sic est pestifera vel nociva, secundum Dioscoridem. Sic vere sunt quidam inter peccatores, qui semper volunt esse soli, & solitarii per singularitatem, & partialitatem, & isti pro certo sunt pessimi, quia per detractionem, & mali exempli dationem sunt aliis venenosi. Illi tamen qui in societate sunt, quia scil. ducunt vitam communem, & aliorum moribus se conformant, non sunt penitus sic nocivi, quia secundum Senecam: *Omnia mala docuit solitudo.* Bona enim societas etsi ex toto non possit hominem malum mutare, suam tamen solet malitiam temperare, & ipsum in multis à suis malis actibus refrenare. *Ecce ergo, quam bonum, & quam jocundum habitare fratres in unum.* Vel dic, quod illi qui volunt esse solitarii, & societatem refugiunt aliorum, aliis sunt pejores, quia ex societate aliorum sua pravitas temperaretur. Vel dic, quod illi qui soli sunt, sc. divites, & cauſidici, qui nolunt aliquem habere socium vel vicinum, imo totam patriam volunt occupare, ut soli in terra valeant in gloria reperiri, sunt aliis nequiores, figurati per leprosum. Levit. 3. qui solus extra castra habitare jubebatur. Vel dic, quod illi qui sunt soli per odium vel invidiam, qui scil. comparitatem unitatis, & societatem refugiunt charitatis, aliis sunt pejores. Ecclesiast. 4. *Væ soli*, &c.

Cap. XXXIX.

De Croco.

1 Crocus est herba floris cærulei, cujus maxima virtus est in flore, odoris boni, cui inter alias ejus virtutes duplex inest proprietas, una quia quando cœpa, id est, radix ipsius matura est, in multas radices, & cœpas dividitur, & ex qualibet planta generatur, & sic patet, quod habet vim seminariam in radice. Alia est proprietas, quia tota hyeme viret maxima virtute, in æstate autem deficit, & siccatur, sed in medio autumnii incipit iterom revirere, nam tunc folia perdita recuperat, & resumit. Fac de hoc plures §. Crocus ergo est vir justus, qui florem, id est, exteriorem conversationem habet pulchram, odoriferam, & famosam. Ista etiam in hyeme, id est, in tempore tribulationis, paupertatis et adversitatis, semper floret per gratiæ venustatem, veruntamen aliquando accidit, quod quando venit æstas, id est, tempus prosperitatis, tunc vere desiccatur ab humore devotionis, et pauperatur à virore gratiæ, et bonæ conversationis, verumtamen quando iterum venit autumnus vel hyems adversitatis, tunc incipiunt iterum revirere, et flores virtutis, et gratiæ rehabere, quia multi sunt quibus tempus adversitatis proficit, et status prosperitatis officit, et qui durante prosperitate sunt mali, qui tamen in adversitate sunt boni. Psal. 77. *Cum occiderent eos, quærebant eum.* Vel dic generaliter de bonis, qui scil. in hyeme, id est, in adversitate sunt fortes, in æstate vero, i. in prosperitate sunt sicci, id est, temperati, et humiles, ad Philip. cap. 4. *Scio abundare, & penuriam pati.* Cœpa croci multas habet radices, quando autem maturatur, finditur et ex qualibet parte

planta

planta generatur, & sic pátet, quod virtus ejus seminaria sit in radice. Sic vere virtus charitatis habet multas radices, i. multas bonas affectiones, quibus mediantibus, in terra ecclesiæ est plantata, quando autem maturatur, vel antiquatur, tunc in multas particulas dividitur, & multiplicatur. De qualibet tamen ejus parte, i. de qualibet ejus bona affectione vel desiderio exit planta, i. aliqua bona operatio seu virtus. Croci flos resistit ebrietati si poterit, sertum etiam de eo factum, ebrietati dicitur obviare. Ista est abstinentia, vel virtus sobrietatis, quia vere ista est virtus quædam spiritualis, quæ ebrietati & voluptati carnali resistit. Nam si quis isto flore & virtute fuerit coronatus, nunquam ab ebrietate superabitur vel lædetur. Ideo dicit Apostolus 1. ad The. 5. *Non dormiamus, sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus,* Vel dic, quod crocus est timor Dei, qui scilicet in hyeme tribulationis valet, quia revera iste est, qui potatus, & incorporatus, vel capiti mentis appositus, non sinit hominem inebriari, nec salutem propriam oblivisci, nec in mundi voluptatibus implicari. Dicitur enim illud Apostoli ad Ephes. 5. *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.*

Cap XL.

De Cæpa.

1 Cœpa est herba, cujus vis est tota in radice. Nam radix ejus principalis grossa est, & carnosa, multas habet parvas radices, velut capillos, & multis tunicis est induta. Talis debet esse vir perfectus, quia in radice cordis sui debet esse præcipua virtus sua; quia vere ista radix debet esse carnosa per piam compassionem, capillata per multiplicem affectionem, & multis tunicis, i. multis virtutibus supertecta &c. Cœpa malas habet
2 conditiones, caput enim lædit, maniam provocat, & lachrymas inducit, & visum turbat. Talis est mundi prosperitas, quia vere caput intentionis lædit, maniam, id est, furorem iracundiæ provocat, lachrymas æterni luxus in fine inducit, visum etiam discretionis lædit. Ideo fatui erant filii Israel, qui dicebant Num. 11. *In mentem nobis veniunt porri, cæpæ, & allia.* Cœpa est herba
3 lachrymosa, comedentem enim facit faciliter lachrymari. Sic vere virtus ferventis contritionis, si comesta & bene incorporata fuerit, facit hominem faciliter lachrimari, quando sc. considerat mala quæ commisit, bona quæ amisit. & quæ omisit, Deum quem offendit, pœnam incurrit. Ideo dicebat David Ps. 6. *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis stratum meum rigabo.*

Cap. XLI.

De Cæpa Canina.

1 Cœpa canina vel marina, idem est quod squilla, crescit n. juxta mare, invenitur autem quandoque sola, & tunc mortifera est, & venenosa, nisi sua malitia reprimatur, & temperetur. Est autem herba venenosa scilicet exterius propter nimiam caliditatem, interius propter nimiam siccitatem, ut dicit Plat. Talis est recte peccator juxta mare, i. juxta fluctus hujus seculi semper versatur per affectionem, & hic est alijs venenosus, per sua mala opera & exempla, & maxime quando solus, id est, in statu peccati mortalis sine societate charitatis invenitur; vel solus quantum ad partialitatem & superbiam, vel aliorum dedignationem; sicut patet in superbis & avaris, qui volunt esse soli in dignitate vel prosperitate, quia unus non quærit alium sibi parem in sua patria reperire. *Alter alterum non quæsivit.* Esa. 34. Soli etiam sunt, quia bona sua soli comedunt, quia scilicet alijs, & maxime pauperibus non communicant bona sua: *Non manducabo de bonis meis solus.* Eccl. 11. Et ideo isti sunt venenosi, & alijs mortiferi, exterius, id est, in conversatione & operatione, propter calorem avaritiæ & crudelitatis, & interius in cogitatione, & affectione, propter siccitatem indevotionis, & cupiditatis. Nam quia carent interius humore devotionis vel compassionis, ideo habent exterius fervorem crudelis operationis. Unde Iob 37. *Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro?* Squilla venenosa est & mortifera, tamen à medicis taliter præparatur, quod utilis est pluribus medicinis. Nam quando in vino, & oleo immergitur, & in multas partes scinditur, & divi-
ditur, & in hortis seritur & plantatur, tunc venenositas sua temperatur, secundum Plat. Sic vere licet peccator sit in se ve-

nenosus per vitia & peccata, & aliis mortifera per mala opera, & exempla, tamen aliquando taliter à Christo medico præparatur, convertitur & emendatur, quod aliis efficitur medicina per bonitatem vitæ doctrinæ & exempli, sicut patet in Paulo. Nam quando scinditur per exteriorem tribulationem, & per interiorem contritionem, & in horto plantatur, id est, in paradiso per contemplationem, vel in horto Ecclesiæ, & religionis per conversionem, per gratiam & devotionem, tunc vere temperatur & emendatur, & maxime quando in vino spei, & consolationis, in oleo clementiæ & compassionis immergitur, quia sc. peccator non tantum debet scindi per tribulationem, imo vero semper debet adhiberi oleum compassionis, & vinum consolationis. Unde Thr. 2. *Consolabor te virgo filia Sion, quia magna velut mare contritio tua.* Vel dic, quod quando peccator auferetur de littore maris, id est, de mundo, & in horto religionis plantatur, tunc efficitur medicinalis, & sua pravitas temperatur, & maxime si contritione, & pœnitentia scissus fuerit & secatus, & oleo pietatis irrigatus, &c. Secundum Plinium omnis cæpa ante annum non facit semen, postquam plantatur, & est cæpa melior cocta, quam cruda, alba quam rufa, acris tamen est saporis & odoris, & ante plenam maturitatem de terra colligitur & mature scat, ad fumum suspenditur, & aqua salsa aliquoties irrigatur, & sic ad siccandū melior & ad comedendum efficitur magis sana. Sic vere cœpa, id est, peccator qui est acris saporis per malam vitam, gravis odoris, per malam famam, debet primo de terra, id est, de amore terreno radicari per prædicationem & conversionem, & hoc ante maturitatem, id est, ante tempus senectutis, scilicet dum est adhuc in virore juventutis, & tunc debet poni ad fumum compunctionis, & lavari aqua salsa dolorosæ pœnitentiæ, & confessionis, & sic ad maturitatem perveniet perfectionis, & fiet moribus, & conditionibus utilis atque sanus. Unde Eccl. 9. *Veteraſcet, & cum suavitate bibet illud.* Cæpa sicut & allium germinat etiam extra terram, ex quo germine fructus nullatenus procreatur, & ideo debet cæpa ad fumum suspendi, ne hujusmodi mala & inania germina producantur. Sic vere homo licet sit extra terram, id est, extra amorem terrenorum, producit tamen aliquando inania germina, id est, vanas & inutiles affectiones, & inanem gloriam, & cætera hujusmodi, & ideo ad interni fumum, id est, ad considerationem tormenti & incendij infernalis debet suspendi per meditationem, ut sic à productione horum vanorum germinum retrahatur. *Impleta est domus fumo.* Esa. 6. Et sicut cæpa quando scinditur, plorat, sic boni scissi per tribulationem, plorant per contritionem, & lachrymationem dicente, cum Psalm. 6. *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Cæpa sicut & allium non facit semen in illo anno, in quo seminatur, sed in sequenti, quod si in primo anno semen faciat, nihil valet, secundum Pli. In vita hominis sunt duo anni, scilicet tempus præsens & futurum, sed cæpa, id est, homo non potest fructum seu semen æternæ gloriæ producere in primo anno, id est, in præsenti vita, imo oportet quod expectetur secundus, ubi vivemus non deficientes. Nam fructus, qui in vita præsenti invenitur, scilicet mundana prosperitas, penitus nihil valet. Vel dic, quod cæpa acerba, significat pœnitentiam vel tribulationem, quæ pro certo in vita ista non facit fructum, sed in futura, quia *Omnis disciplina in præsenti non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddat.* ad Hebr. 12.

Cap. XLII.

De Cucumere.

1 Cucumer seu cucumis est fructus herbæ ejusdem nominis, qui frigidæ est naturæ, ardorem reprimit, ventrem solvit, qui in juventure est conveniens & bonus, & utilis ad edendum, in maturitate autem parum aut nihil penitus valet, nec est delectabilis ad edendum. Sic vere multi sunt, qui in ortu suo, id est, in juventute sint boni & utiles, & ad comedendum per imitationem sapidi atque dulces, & hoc quia sunt frigidi per castitatem, ardorem luxuriæ in se & aliis reprimentes. Sed vere processu temporis in maturitate senectutis deteriorantur, ita quod
2 sunt aliis importuni. *Fructus eorum inutiles & acerbi ad manducandum.* Sapient. 4. Aliquando inveniuntur cucumeres amari, secundum Isid. sed si semen lacte mellito perfundatur, tunc fructus, qui de semine nascitur, dulcoratur. Arbor ista charissimi

significat mundum. Istud autem semen est homo, qui vere de natura sua facere habet fructus amaros, i. opera prava, quando tamen si lacte doctrinæ & gratiæ, & melle devotionis perfunditur, & rigatur, tunc fructus dulces, id est, bona opera generat, & producit. Unde ad Hebr. 5. *Facti estis quibus lacte opus sit*, et Cant. 4. *Mel & lac sub lingua tua.*

CAP. XLIII.

De Cucurbita.

1 CUcurbita est herba, quæ ad modum vineæ se diffundit, et aliis herbis vel arboribus quibusdam ligaminibus se connectit, flores albos facit, quos emittit præcipue circa noctem, et licet sine appodiatione florere possit, fructus tamen non potest facere, quod si fructum non appodiata faciat, vix aut nunquam plenarie matureſcit, ut dicit Isidorus. Sic vere vir justus super terram humilitatis se diffundit, & herbis sibi adhærentibus, id est, suis socijs, & vicinis cum charitatis vinculis se connectit, floresque puræ & honestæ conversationis emittit, & præcipue circa noctem, id est, circa tempora senectutis. *florete flores, quasi lilium date odorem.* Eccl. 39. Quia tamen durat vita præsens, debilis est, & mollis, & fragilis ad cadendum, ideo debet in palo firmo, id est, in ligno crucis suspendi, vel Christo inniti per dilectionē, vel per spem, confidentiam, & meditationem, & contemplationem, & compassionem in eo sustentari, quia licet homo possit florere per bonam affectionem, & honestam conversationem, nunquam tamen perfecte fructificare bonam operationem, nisi ligno crucis per compassionem passionis, & per spem,
2 & fiduciam innitatur. *Vidi dominum meum in summitate scala.* Gen. 28. Cucurbitæ semen projectum in terram, primo facit herbam; deinde florem album, deinde fructum medullosum, qui utilis est cibo & medicinæ. Sic vere quando homo in terra Ecclesiæ vel religionis seminatur, tunc primo efficitur herba, i. mollis, & fragilis, deinde perficitur in moribus, & completur, ita quod flores bonarum affectionum, fructus bonarum operationum parturit, & emittit. Vel dic, quod quando semen verbi Dei in terra cordis projicitur, tunc primo ibi oritur herba cogitationis, deinde flos bonæ operationis, tandem fructus bonæ affectionis. Fructus cucurbitæ primo est mollis, plenus medul-
3 la & semine, sed inde duratur exterius sicut lignum. Sic vere quidam in principio, & ingressu ad prælationem, vel etiam in suo principio juventutis sunt molles, & teneri per benignitatē, pleni semine verbi Dei & doctrinæ, & prædicationis, & medulla charitatis, gratiæ & compassionis, sed vere sæpe accidit, quod quando siccantur, id est, quando senescunt, & antiquantur, tunc efficiuntur duri per crudelitatem & austeritatem, & sicci per avaritiæ parcitatem. *Cor eius indurabitur quasi lapis.* Job 41. Istud patet in malis prælatis, qui in pr[illegible]io sunt benigni, & pij, sed post iniqui, & crudeles, similes feras regi, qui ante regnum, & in principio regni bonus erat, postea malus, ut patet 4. Reg. 12. Patet enim in multis juvenibus bonis, qui in senectute fiunt mali. Ideo talibus potest dici illud 1. ad Cor. 11. *Non laudo quod non in melius, sed in deterius convenitis.* Vel dic, quod boni in juventute sunt molles per pietatem, in senectute autem duri per constantiæ, & perseverantiæ firmitatem. Unde Ezech.
4 3. *Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum.* Fructus cucurbitæ utilis ad esum, & semen valet ad multiplicem medicinam, &c.

CAP. XLIV.

De Chelidonia.

1 CHelidonia dicitur à chelidon græcè, quod est hirundo latine, eo scilicet quod in adventu hirundinum renascatur, quia succo ejus oculi pullorum hirundinum eruti sanantur, & ad visum, & sanitatem pristinam revertuntur. Et est herba multum medicinalis, quamquam amara. Habet enim virtutem dissolvendi, purgandi, consumendi, & contra multas proficit passiones, ut dicit Isid. & Plat. hirundo quæ certo tempore venit, signat prædicatorem, pulli autem sunt peccatores, quos per evangelium genuit, & quibus nutrimentum sacræ scripturæ tribuit & ministrat. Herba ista est amara pœnitentia, quæ vere medicinalis est animæ peccatrici, quia ista dissolvit per contritionem, purgat per confessionem, consumit per satisfactionem, & ista tunc debet summe revirere, & renasci, quando hirundines, id est, prædicatores veniunt super terram scilicet in quadragesima vel in tempore adventus, quando vadunt prædicare. Nam quando pulli hirundinum, id est, seculares peccatores sunt excæcati per peccatum, & ignorantiam, tunc vere debent succo istius herbæ, i. amara pœnitentia se lenire, & lumine gratiæ dotabuntur. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Apoc. 3. Vel dic de adventu Christi.

Centaurea seu fel terræ est herba amarissima, multum medicinalis, &c.

CAP. XLV.

De Diptamo herba, quam Plinius, Dioscorides, & cæteri Dictamum vocant.

1 DIptamus est herba multum medicinalis, contra venenum, ipsum enim attrahit & consumit. Ista virtutem habet ferri expulsivam, si in corpore sit insertum. Unde secundum Plin. Isid. Avic. & Basilium in examer. quando cerva vult parere, istam comedere consuevit, ut facilius pariat, quando etiam ferrum habet in corpore, istam depascitur, ut sic virtute herbæ ferrum excutiat vel sagittam. Ideo secundum Plin. virtutem hujus herbæ cervæ primitus prodiderunt. Talis herba est spes divinæ misericordiæ, quia vero ista repugnat veneno peccati, & ipsum destruit, & consumit, & juvat etiam ad pariendum; quia vere mediante spe de æternis, partum bonorum operum facilius parturimus: ferrum etiam, i. duritiam desperationis vel tristitiæ, & sagittas acutas, i. tormentorum infernalium timorem, seu mortis excutit, et expellit, & ideo cervi seu cervæ, i. illi qui sagittis talibus vulnerantur, debent recurrere ad diptamum, id est, ad spem misericordiæ salvatoris. Vel dic, quod diptamus est contritio vel timor Dei, quæ facit ferrum peccati mortalis excuti per confessionem, & partum bonorum operum produci. Eccl. 1. *Timor domini expellit peccatum.* Vel dic, quod diptamus est charitas, quæ sagittas timoris expellit, quia *perfecta charitas foras mittit timorem*, 1. Joan. 4. Vel dic, quod Christus vel Christi passio est diptamus, quia de corpore cervi, id est, diaboli sc. de mundo vel inferno extrahit ferrum, id est, peccatores, ipsos de inferno liberando, vel eos ad pœnitentiam convertendo. Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum.*

CAP. XLVI.

De Dracontea seu dracuntio, ut est apud Dioscoridem.

1 DRacontea vel serpentina est herba sic dicta, eo quod sua cutis exterius maculis sit variata, more colubrorum, vel serpentum. Hanc viperæ timent, & hæc multiplicis est virtutis. Virtutem enim habet vulnera sanandi, & siccandi, & dilatandi, & si succo ejus fuerit quis linitus, à serpentibus non mordetur. Florem habet purpureum, divisum & apertum velut os serpentis, de cujus medio procedit quasi serpentina lingua acuta, & nigra, & rotunda, ut dicit Isid. & Dioscor. Herba ista est Christus, qui pro certo floridus erat per honestatem, linguatus per doctrinam & veritatem, medicinalis per omnimodam sanctitatem, & iste pro certo exterius in cortice, i. quantum ad humanitatem fuit similis serpentibus peccatoribus venenosis, venenum tamen peccati nullatenus habuit vel portavit, quantum etiam ad naturam intellectualem, similis fuit serpentibus, i. dæmonibus, sed vere eis & eorum machinationibus contrariatur, & resistit, & eorum venenis & malitiis contradicit, & ideo ab istis serpentibus non diligitur; sed potius refugitur & timetur. *Misit enim Deus filium suum, in similitudine carnis peccati.* ad Rom. 8. Et iste fuit multum medicinalis quantum ad sanctitatem vitæ, & doctrinæ; quia ipse vulnera peccatorum sanavit; corda hominū per charitatem dilatavit, & humorē carnalis voluptatis in peccatoribus desiccavit, sicut patet in Magdalena, & serpentibus, i. tentationibus, & dæmonib. restitit, ipsos quoq; destruxit & fugavit. Nam si quis succo ejus fuerit delibutus per ejus recordationem & compassionem, ipse pro certo à serpentibus istis nō poterit vulnerari. Figura Num. 21. ubi quando populus post peccatum suum infestabatur, & necabatur à serpentibus, ex jussu divino suspensus est serpens æneus in palo, qui sc. erat serpens similitudine, non re, ad cujus intuitum morsū ab aliis serpentibus curabantur. Sic vere quia homines dudum, & etiam nunc infestantur à tentationibus, & dæmonib. Ideo voluit Deus pater

quod

quod Christus (qui fuit æneus quantum ad sonoram eloquentiam prædicationis) suspenderetur in palo, scilicet crucis, ut sic eum recordando, & videndo per compassionem suæ passionis, ab his possemus morsibus liberari. *Sicut exaltavit Moyses serpentem in eremo.* &c. Io. 3. Vel dic, quod tales sunt ballivi, & officiales dominorum, quia vere dato, quod ipsi sint similes serpentibus, i. aliis peccatoribus usurariis, & raptoribus, tam in cortice, quam in lingua, id est, tam in conversatione, quàm in loquutione, ipsi tamen tales serpentes impugnant, & ipsi mali contra alios malos certant. Luc. 11. *Satbanas satbanam ejicit.* Vel dic totum de viro perfecto, qui quamvis sit similis in apparentia aliis, non tamen in efficacia &c. Vel dic, quod ista herba significat hypocritam, qui quamvis dæmonibus serpentibus sit similis, ipsos tamen bene prædicando expugnat, &c. Succus dracontiæ potatus abortum facit. Sic bona doctrina fœtum diabolicum, id est, malum propositum abortiri.

Dicitur hæc herba Dragantum, ut patet in horto sanitatis.

DRagantum est gummi cujusdam arboris, quod per quadraginta annos servari potest, & multum est medicinale, ut dicit Plat. vide si vis, quia transeo, cum nihil habeat insolitũ.

CAP. XLVII.

De Ebeno ligno.

1 EBenus est lignum Æthiopicum vel Indicum, nigrum, lene, ponderosum, quia scilicet in aqua petit fundum, & propter pororum compactionem, statim submergitur, & descendit. In igne faciliter inflammatur, & odorem suavissimum tunc emittit, & secundum Isidorum, si cæsum diu fuerit, in lapidem induratur. Talis est vir perfectus, quia vere color ejus, id est, exterior apparentia debet esse nigra, id est, humilis, & contempta, planus etiam debet esse per veritatem, odorosus per famositatem, inflammabilis per charitatem, & si in aqua mundanæ prosperitatis positus fuerit, statim debet ad fundum descendere per humilitatem, & non supernatare per superbiæ vanitatem: & si cæcus fuerit per mundanas tribulationes in lapidem induratur, id est, per constantiæ & perseverantiæ firmitatem fortis efficitur atque durus. In similitudinem lapidis durantur aquæ Iob 38.

2 Secundum Pli. ebenus est lignum pretiosissimum, auro & ebori apud Æthiopes comparatum, & ideo solent Æthiopes ligtũ istud cum auro, & ebore afferre imperatoribus pro tributo. Virtutem habet purgativam, & confortativam, & ideo secundum Dioscu. utiliter collyriis admiscetur. Talis est crux, quia vere apud Æthiopes, i. apud æstuantes, & desiccatos pœnitentes, auro vel ebore pretiosior judicatur. Hæc n. purgat sc. à peccatis, & confortat per spem misericordiæ, & ideo collyriis, i. medicinis intellectus spiritualib. admiscetur. Nam imperatori Christo debemus istud lignum, i. memoriam crucis semper offerre, & præsentare cum auro sapientiæ vel exterioris honestatis, & cum

3 ebore interioris puritatis, & castitatis. Figura 3. Reg. 16. ubi regina Saba attulit regi Salamoni talia ligna, Sic peccator &c. Secundum Isid. Istud lignum crepundiis alligatur, ut infantes visa nigra non terreant. Sic vere infantes, i. novitij & imperfecti debent habere juxta se ebenum lignum, i. memoriam crucis Christi, ut sic nigra, quæ videbunt, i. dæmones qui eis apparebunt, non possint eos terrere. Ps. 90. *Non timebis à timore nocturno.*

CAP. XLVIII.

De Hedera.

1 HÆdera est arbor semper virens, & ei cui innititur fortiter adhærens, & illi suis ligaminibus se connectens, & ideo secundum Isid. hædera dicitur ab hærendo. Et licet sit in se mollis, & tenera, durissima tamen penetrat sua radix. Folia ejus raro cadunt, & semper virent, & caprarum sunt optima nutrimenta, & lac in eis multiplicant & augmentant. Talis debet esse vir perfectus, & maxime prælatus, quia semper debet vivere per honestatem rebus sibi vicinis sc. suis subditis vel socijs debet firmiter hærere, & connecti per charitatem, folia ejus sc. verba debent esse stabilia per veritatem, & non casualia per mendacium, & falsitatem. Viridia etiam debent esse per venustatem, & maturitatem, & captas, i. simplices debent nutrire per prædicationem, & consolationem, & in eis lac devotionis, & gratiæ generare. *Mel & lac sub lingua tua.* Cant. 4. Et iste debet esse in se mollis, & tener per compassionem, & benignitatem, & tamen durissima, i. duros & obstinatos peccatores debet penetrare, & findere per correctionem, & punitionem, quia non debet aliorum potentiam formidare, sed omnes quantumcunque duros, & obstinatos corrigere, & punire. Eccl. 24. *Profundũ abyssi penetravi.* Vel expone de Christo, qui talis fuit per omnia, vel de prædicatore per omnia, qui debet duros peccatores suis verbis, & doctrinis penetrare per contritionem, & conversionem, quia sicut dicitur ad Hebr. 4. *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Duæ sunt species hederæ sc. fœmina & mascula, alba & nigra, & discernuntur per fructum, quia alba fructum facit album, nigra similiter nigrum. Sic vere in mundo sunt duo genera hominum, scilicet alii albi per innocentiæ vel castimoniæ puritatem, alii nigri per vitæ deformitatem, & pravitatem. Sed vere illi discernuntur per fructus, i. per opera, quia nigri, i. mali faciunt fructum nigrum, i. opera tenebrarum, & boni faciunt fructum album, i. opera lucis. Matth. 7. *Ex fructu arbor cognoscitur, non est enim arbor bona, &c.* Hædera antiquitus in magnis honoribus habebatur, quia Poëtæ in signum vivacis ingenij hædera coronabantur, eo scilicet quia semper virent. Alexander etiam magnus suos milites hœdera coronavit, quando de India triumphavit, ut dicit Plin. exemplo scilicet Liberi patris, qui galeas suorum militum thyrso hederæ adornavit secundum Pli. 16. c. 35. Et similiter coronati hædera incedebant illi, qui in sacris Bacchi ministrabant, quia Deo vini fuit hædera principaliter consecrata, ut dicit idem, quod etiam bene supponitur 2. Mach. 4. ubi dicitur. *quod cum Liberi*, id est, Bacchi *festa celebrarentur, cogebantur Iudæi coronati hedera Libero circuire.* Per hœderam, quæ semper viret, intelligo immarcessibilem gloriam paradisi, quia vere ista est præmium, & corona trium generum hominum scilicet poetarum, i. Prophetarum & Apostolorum, qui sacræ Scripturæ carmina prodiderunt, item militum & pugnatorum, i. martyrum & victorum, illorum scilicet qui pugnas contra mundi tribulationes, & tentationes vicerunt. Item illorum qui in templo Dei vinum ministrant, i. religiosorum prædicatorum, & bonorum ecclesiasticorum, qui in templo religionis & ecclesiæ Deo serviunt, ubi scilicet vinum devotionis & spiritualis consolationis affluit & abundat. Nam Imperator Alexander, id est, Deus milites suos, id est, fideles sibi servientes, & militantes ista hædera, i. gloria paradisi coronat, & perfectissime finalitet coronabit quando sc. in die judicij de India, i. de isto pravo seculo triumphabit, Psal. 8. *Gloria & honore coronasti eum Domine.* Hædera est arbor in se debilis & fragilis, habens 4
folia concisa & angulosa, gravis odoris, exterius plana sed amara, frigidæ est naturæ, & sub foliis ejus sæpe latent serpentes & reptilia venenosa, illis quibus adjungitur fortiter se connectit, ita quod mediantibus arboribus seu muris altissime se extollit, serpentis enim est naturæ, & ideo paulatim serpendo, extollit se superius, & dilatat. Sic vere in Ecclesia Dei multi sunt sicut hœdera, quia sc. sunt fragiles ad cadendum, & debiles ad resistendum, frigidi per indevotionem, gravis odoris per infamiam. Folia etiam eorum, i. verba sunt divisa per varietatem, quia sc. nunc dicunt unum, nunc aliud, & licet videantur plana per simplicitatem & veritatem, sunt tamen amara per falsitatem, & tales naturæ sunt adhærentis, & serpentis, quia vere circa muros, & arbores, i. circa prælatos optime adhærent, sc. eis adulando, & alios falso accusando, quia scil. tales semper quærunt esse in officiis principum, & magnatum, & hoc si possint serpere per ambitionem, ut scil. istis mediantibus possint superius extolli, & elevari ad aliquam altam dignitatem, & se dilatare per divitias, & temporalitatem, quia licet hodie sint multi positi in ecclesia tamen mediantibus muris, & arboribus quibus adhærent, i. mediantibus prælatis, & principibus quibus serviunt, & adulantur, & maxime quando sunt de parentela eorum, alta standunt pinnacula dignitatum. Patet quia Episcopi & Abbates, & affectuosi prælati, parentes, & familiares & compatriotas quanquam indignos promovent, & dilatant. Vel expone de mundi divitibus, & avaris officialibus, & ballivis. qui sunt debiles, & frigidi sicut supra, qui faciliter adhærent, quia scilicet statim quod vident pratum vel vineam, adhærent ei per concupiscentiam, & affectionem, mediantibus etiam muris, quibus adhærent, i. principibus quorum exercent

officia, exaltantur quoad dignitates, & dilatantur quo ad temporales facultates, ſicut patet in advocatis. Folia etiam iſtorum, id eſt, verba, quibus principibus adulantur, ſunt varia & diviſa, falſa & angulosa. Vel per hæderam intelligo hypocritas, qui licet exterius variant per honeſtatem, intus tamen latent vermes, & ſerpentes, i. vitia & peccata. Hædera folia habet pulchra, ſed
4 amara, quæ caprarum ſunt cibus, & ſub eis ſæpe latent reptilia venenoſa. Umbra etiam ejus nociva eſt dormientibus, & damnoſa, ut dicit idem. Talis eſt mundus, quia licet videatur pulcher, & delectabilis, ſua tamen folia, i. temporales divitiæ vel delitiæ fœtidæ ſunt, amaræ, quia ſc. difficiles ad acquirendum, doloroſæ ad perdendum, &c. Capræ tamen, i. fœtidi luxurioſi
5 ſerpentes, i. fallaces cupidi & avari. iſta folia, i. mundi divitias & delitias diligunt atque quærunt, & in eis nutriuntur, & delectantur, & ſub eis habitant, & verſantur, umbra etiam ejus, i. eminentia temporalis vel proſperitas mundana, eſt hominibus eam diligentibus damnabilis, & nociva. Figura Ion. 4. ubi dicitur, quod *data eſt ei hedera, ſub qua lætatus eſt lætitia magna, ſed percuſſa hædera verme corrodente, ſole deficiente, ut vento urente, tunc triſtatus eſt Jonas uſque ad mortem.* Jonas qui interpretatur columba, ſignificat ſimplicem hominem, qui vere quandoque æſtuat per avaritiam, & tentationem, & ideo quando invenit umbram hæderæ i. proſperitatem mundanam, divitias & delitias, tunc lætatur lætitia magna, quia ſc. quando poteſt venire ad ſtatum proſperitatis, lætatur & delectatur. Unde Eſa. 9. *Exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia*, &c. Sed vere quando vermis mortis arborem mundanæ proſperitatis corroſerit, quando ventus urens, i. extrema tribulatio eam conſumpſerit, & quando fervor ſolis i. incendium tormentorum infernalium ſuper Jonam i. ſuper fatuum divitem exarſerit, tunc triſtabitur & deflebit, & ſic patebit, quod folia hœderæ, & ejus umbra erunt ei damnabiles, & amaræ Prov. 5. *Noviſſima ejus amara velut abſynthium.* Secundum Pli. li. 16. c. 35. ſi fiat vas de hædera, utile erit ad vina
6 experienda, quia ſc. ſi vinum mixtum aqua infundatur, vinum defluet, & aqua remanebit. Talia vaſa ſunt hodie multi in eccleſia, quia quando vinum utilis doctrinæ, & prædicationis eis offertur, pro certo ſi ibi ſit mixta aqua, i. aliquod verbum joculatorium vel leve, quod dicat prædicator cauſa conſolationis, vel alias, iſtam aquam tantummodo retinebunt, ſed vinum, i. bonam doctrinam, & bona documenta defluere, & obliviſci dimittent, quia vere multi ſunt, qui de verbis prædicatorum non retinent niſi vana, ut de eis valeant garrulare. Ideo Ezech. 14. audiunt verba tua, & non faciunt ea, in canticum oris ſui vertunt ea. Ideo Eſa. 1. *Vinum tuum mixtum eſt aqua.* Vel dic, quod vinum eſt æterna conſolatio vel devotio, aqua autem eſt temporalis proſperitas, quæ à malis eligitur, & retinetur, vinum autem æternæ beatitudinis contemnitur & horretur. Vel dic econverſo, quod vinum calorem accendens, eſt proſperitas mundi, quæ augendo ardorem avaritiæ, inebriat peccatores, aqua autem quæ multum abundat, & ardorem extinguit eſt æterna gloria, quæ præ copia & affluentia omnem ardorem, & appetitum ſatiat & extinguit Johan. 4. *Qui biberit de aqua, quam ego dabo, non ſitiet in æternum.* Boni ergo viri, qui ſunt vaſa Spiritus ſancti, quando Deus offert iſta duo, ſcil. vinum voluptatis præſentis, & aquam gloriæ futuræ, ipſi certo vinum iſtud rejiciunt, & aquam per ſpem in præſenti, & per adeptionem in futuro ſibi retinent,
7 & reſervant, ad Eph. 5. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Hircus nutritus hædera ſecundum Dioſcorid. ſanguinem habet acutiorem ad frangendum calculum in veſica. Sic ſanguis Chriſti qui fuit nutritus hædera, quæ ſemper viret, i. immarceſſibili gloria paradiſi, vel hædera ſacræ Scripturæ, habet ſanguinem virtuoſum ad calculum duræ deſperationis in veſica conſcientiæ
8 confringendum, vide de hirco. Folia hæderæ licet ſint amara, tamen ſunt multum medicinalia, & ad multa valent. Sic verba juſtorum, & maxime prælatorum, licet ſint dura, & amara per correctionem, ſunt tamen contra vitia medicina. *Folia ejus ad medicinam.* Apoc. c. 22.

Cap. XLIX.

De Helleboro.

1 HElleborus eſt herba multum violenta, quia ſi indiſcrete ſumatur, faciliter interficit atque necat, & maxime quando poſt ejus comeſtionem patiens dormit, quia tunc ita fortiter ſolvit corpus, & ſpiritus evaporat, & ſic homo ſuffocatur, ſi tamen debite, & diſcrete ea quis utatur, utilis eſt medicina, quia optimè purgat, & vacuat ſuperfluos humores. Et eſt duplex ejus ſpecies ſcilicet albus & niger, ut dicunt Iſidor. & Plato. Secundum autem Hippocratem, ſi vis helleboro ducere, move corpus. Herba iſta eſt mundi proſperitas, quæ vere multum eſt violenta & nociva, quia ſi quis ea indiſcrete uſus fuerit, ipſum interficiet & necabit, & maxime ſi poſtquam eam habuerit, & obtinuerit, dormierit. i. ſe delectaverit in carnalibus delitijs, & peccatis, & dormiens, i. negligens & indiſcretus fuerit & incircumſpectus, quia vere mundi proſperitas ita diſſolvit mentem, & animum, quod ſpiritus, i. interiores bonæ affectiones evaporant, & ſic homo per diverſa vitia ſuffocatur. Unde Jud. 4. *Et ſoporem mortis ſocians defecit & mortuus eſt.* Pone ſi vis figuram de Siſara, ſicut habes de aſpide. Si tamen homo iſtam diſcrete acceperit, ut ſc. ea non utatur ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſſitatem, & ſi corpus ſuum moverit, ſc. per laborem pœnitentiæ, & bonam operationem, tunc erit ſibi utilis, non nociva. Expone ſi vis totum de amore, & applica per omnia ut ſupra. Helleboti duplex eſt ſpecies ſc. albus & niger, herba eſt multum violenta, & mirabiliter diſſolvit corpus, ſi indiſcretè ſumatur, in tantum quod mortem inducit; ſi tamen diſcrete ſumatur, tunc multum eſt utilis medicinæ, quia corpus evacuat atque purgat. Talis eſt mundana tribulatio vel paupertas, quia vere multum eſt violenta, & multum diſſolvit mentem per triſtitiam, & deſperationem, in tantum quod quandoque mortem deſperationis inducit, ſi indiſcrete ſumatur. ſc. quando ſine ſpe futuræ conſolationis, & ſine conſideratione divinæ miſericordiæ, &c. hujuſmodi. ſi tamen illa cum diſcretione ſumatur tunc utilis eſt peccatori, quia ſc. ipſum à corruptis humoribus, id eſt, à vitijs, & peccatis evacuat atque mundat.

Cap. L.

De Heliotropio ſeu elitropio potius ſecundum Plinium & Dioſcoridem.

HEliotropium, id eſt, converſio ſolis, ſolſequium, ſeu ſponſa ſolis, idem ſunt & eſt herba multo medicinalis, quæ ſic dicitur, quia ſecundum motum ſolis ſe regulat & movetur, ſemper enim pendere videtur, & verſus illam partem in qua ſol fuerit, inclinatur. Nam ſole oriente, flores ſuos aperit, ſole autem occumbente, iterum ſe recludit, & ideo dicitur ſolſequium, à ſolem ſequendo, et ſe ſecundum eum convertendo. Hæc etiam multum valet ad verrucas de manibus extipandas, quapropter à multis verrucaria nuncupatur ſecundum Iſid. et Plat. Talis debet eſſe anima fidelis, quia vere ſponſa ſolis Chriſti per baptiſmum efficitur, Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide.* Hæc enim debet aperire cor et mentem ad ſolem juſtitiæ Chriſtum, per deſiderium, devotionem et affectionem, ut ſcilicet radijs ſuæ gratiæ profundatur, deinde ſe debet recludere per humilitatem et ſe à variis affectionibus coercere. *Claude oſtia tua ſuper te.* Eſa. 26. Nunquam enim ſe debet aperire per affectionem. et amorem, niſi ſoli Chriſto, et iſtum etiam debet ſequi per imitationem, et ad eum ſe convertere per devotionem, et gratiarum actionem. Nam ſecundum curſum ſolis, id eſt, ſecundum vitam Chriſti ſe debet anima regulare, & per omnia puncta vitæ ſuæ debet eum ſequi et imitari, quia quantum ad ejus ortum et ingreſſum, debet eum ſequi per humilitatem, item quantum ad vitæ progreſſum, debet eum ſequi per humilitatem, item quantum ad vitæ progreſſum, ſequatur eum et imitetur per pœnitentiæ aſperitatem, quantum autem ad occaſum et egreſſum, ſequatur eum per patientiam et conſtantiæ firmitatem juxta illud. *Magiſter ſequar te quocunque ieris:* Matth. 8. Vel dic quod iſta fuit beata virgo, quæ ſponſa fuit ſolis Chriſti, et ante ejus ortum, et poſt ortum, fuit clauſa per pudicitiam virginalem. *Vidi portam in domo clauſam.* Ezech. 44. Et eum ſemper eſt ſecuta per imitationem, et affectionem. et ad eum ſe convertit per devotionem. Vel ſi vis expone totum de quolibet ſancto, vel de qualibet virgine. Vel dic, quod mulier debet ſponſum ſuum ſequi, et ei obedire, et ſole occumbente, id eſt, mortuo et occumbente viro ſponſo ſuo debet ſe claudere per caſtam viduitatem, et ſe nulli alij aperire, quia ſecundum Apoſt. 1. ad Cor. 7. *Beatior eris ſi ſic permanſerit.*

Cap.

Cap. LI.

De Esula.

De hac herba habes apud auctorem horti sanitatis, quæ apud Vincentium & Platearium forsitan ea est, quam enulam campanam dicunt.

Esula est quædam arbor, cujus radix est medicinalis, & purgativa, est calida, & sicca in medio gradu, & valet ad purgandum phlegmaticos humores. Sic pœnitentia, quando est calida per fervorem contritionis, sicca per austeritatem macerationis, tunc purgat malos humores, per officium confessionis, &c.

Cap. LII.

De Eruca.

Eruca est herba utilis in cibo, & medicinalis, & ideo flores ejus solent apes præ ceteris frequentare. Herba est alba, apertativa, & confortativa. Talis est beata virgo, vel quilibet perfectus, alba sc. per castitatem, medicinalis per bonorum exemplorum sanctitatem, confortativa per suæ gratiæ impartitionem, & ideo ab apibus, id est, à bonis personis debet frequentari per devotionem, & dilectionem.

Enula herba est duplex, campestris, & hortulana, quælibet est medicinalis, &c.

Cap. LIII.

De Epythimo.

Epythimum flos est thymi, thymus enim est herba cujus tota virtus est in flore, quia flos solum à medicinis colligitur, & servatur. Tales sunt hypocritæ, quia non habent aliquam virtutem, nisi in flore, i. e. in extetioti floridâ conversatione, & ista tantummodo est ab aliis colligenda, & imitanda.

Cap. LIV.

De Ebulo.

1 Ebulus est herba similis sambuco, fœtida est & amara, & tamen multum medicinalis. Nam si homo per casum concussus, confractus in ejus decoctione foveatur & involvatur, tumorem ipsius sedat, virtutem, & robur nervis, & ossibus administrat, ad alia etiam multa valet, ut dicunt Plat. Dioſc, & Plin. Talis est pœnitentia, quæ vere licet sit gravis, & amara ad sustinendum, est tamen medicinalis animæ peccatrici, quia si homo confractus, & concussus fuerit per diversa peccata, virtute tamen pœnitentiæ in integrum reparatur. Ideo de correctione. Ebulus est herba fœtida, & amara, cujus fructus niger est, et contagiosus, quia fœdat, & inficit contingentes: utilis est sutoribus, quia sotulares de succo ejus liniunt atque tingunt. Et hæc herba in terra pingui, & fructifera præcipue reperitur. Talis est luxuriosus, quia vere fœtidus per infamiam, & amarus aliis reperitur, & fructus ejus, id est, opera, & exempla nigra sunt per deformitatem, & obscuritatem, quia sc. opera talium præcipue fiunt in nigredine, id est in obscuro caliginis vel occulto, quia *oculus adulteri observat caliginem*. Job. 24. Tales tamen fructus, id est, talia sua opera, & exempla alios contingentes, i. e. socios, & vicinos inficiunt, & corrumpunt. *Qui enim tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Eccl. 12. Sutores tamen, id est, dæmones istos diligunt, quia sc. per eorum verba, & exempla sotulates, id est, peccatores, qui semper sunt in luto peccati, tangunt, & denigrant per malam conversationem. Constat enim quod una persona luxuriosa est causa infectionis, & perditionis multorum. Bar. 6. *Nigræ factæ sunt facies eorum de fumo.* Et sicut pellis tincta primo scinditur, deinde subulis consumitur, & perforatur, sic sutor diabolus primo scindet per mortem tales denigratos peccatores, deinde eos in inferno aculeis perpetui remorsus, & tormentis infernalibus perforatur. Apoc. 9. *Aculei erant in caudis earum.*

Cap. LV.

De Ficu.

1 Ficus dicitur à fœcunditate, quia ter vel quater in æstate profert fructum, humorem habet lacteum, & unctuosum, qui vim habet coaguli ad caseos faciendum, propter unctuositatem multæ est fœcunditatis, quia scilicet talis humor transit in fructus. Fructus autem ejus dulces sunt, & nutritivi, & ideo tempore Pythagoræ athletæ ficubus alebantur, ut dicit Isid. eo quod fortitudinem generant, & vigorem. Talis fuit Christus, & debet esse quilibet vir perfectus, & maxime prælatus, quia vere fœcundissimus debet esse, quantum ad productionem bonorum operum. Nam humor ejus, i. interior affectio debet esse lacteus per castitatem, unctuosus per pietatem, coagulans per charitatem. Charitas enim coagulat, & conjungit, & pietatis lenificat, & inungit. Et ideo talis qui interius habet castitatem, fœcundus est, & fertilis in fructu bonorum operum, & virtutum, quia s. humor interior affectionis transit in fructum bonæ operationis, & ideo athletæ, id est, illi, qui pugnant contra vitia & peccata, talibus fructibus, i. e. exemplo bonorum hominum, & perfectorum debent ali, quia vere opera perfectorum, & prælatorum talia esse debent, ut possint esse aliorum spiritualia nutrimenta. Dan. 4. *Ecce arbor in medio terræ, & fructus ejus nimius, & esca universorum in ea.* Ante tempora Pythagoræ athletæ ficubus 2
nutiebantur, secund. Isid. eo quod fortitudinem generant, & vigorem. Per ficus qui sunt dulces, intelligo dulcedinem pietatis, vel dulcedinem devotionis. Nam athletæ Christi, qui scilic. pugnant contra vitia, vel contra mundanas tribulationes, istis debent ali, quia vere opera pietatis vel devotionis augmentant spiritualem fortitudinem, & vigorem, & potestatem resistendi tribuunt, & pugnandi. Lignum ficus Ægyptiacæ in aqua positum statim submergitur, cum autem madefactum fuerit, tunc 3
contra naturam aliorum lignorum, iterum revenit, & resurgit secundum Plinium lib. 13. cap. 7. Talis est vir justus, quia quando in aquæ mundanæ prosperitatis vel voluptatis ponitur, aliquando ex ipsa fragilitate humanæ conditionis cadit vel submergitur per peccatum; veruntamen postquam madefactus fuerit, id est, postquam fuerit inebriatus, & imbutus delitijs peccati, tunc per Dei gratiam quandoque, & etiam ut communiter iterum relevatur, quia sicut dicitur Proverb. 24. Septies in die cadit justus, & resurgit. Et illud est contra naturam aliorum, scilicet peccatorum, quia scilicet quando sunt inebriati, & madefacti delitiis, & peccatis, tunc difficiliter reviviscunt, quia *Ubicunq; ceciderit lignum ibi erit.* Eccles. 11. quia sicut dicitur proverbior. 18. *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Vel dic in malo, quod licet primo aliqui descendant per humilitatem quando scil. sunt sicci per paupertatem, quando tamen vident se madefactos per divitias, & prosperitatem, tunc ascendunt per superbiæ vanitatem, & pompositatem. Psalm. 106. Ascendunt usque ad cælos, & descendunt usque ad abyssos. Vel dic si vis de bono, quod justus positus in aqua prosperitatis, ad fundum descendit per humilitatem, vel descendit scilicet ad activa negotia administranda, & inde iterum resurgit per gratiarum actionem, & contemplationem. Exemplo Moysi, qui aliquando descendebat ad populum, & aliquando ascendebat ad dominum. Prælatus enim de una ad aliam debet ascendere, & se utrique, loco & tempore conformare. Ficus folia habet ampla, aspera, & diversa humoris lactei contentiva, quorum succo genitalia perlinita, ad libidinem inar- 4
descunt, ut dicit Arist. Et inde est (secundum magistrum historiarum) quod Adam, & Eva fecerunt sibi perizomata de foliis ficus, sicut dicitur Gen. 3. & ipsis genitalia texerunt, postquam de fructu vetito gustaverunt, in signum, quod illæ partes jam cõtra rationem libidinem sentiebant. Sic vere folia, i. verba ficus viri justi debent esse lata per charitatem, aspera per correctionẽ, & asperitatem, quæ verba sapientum quasi stimuli. Eccl. 12. humorem tamen lacteum debent continere, i. dulcem, & lacteam pietatem, Cant. 5. *Mel, & lac sub lingua tua.* Scissa tamen debent esse, & divisa per discretam varietatem, quia sc. secundum loca, & tempora debent dividere verba sua. Si etiam aliorum membra generativa, i. affectus, desideria, talibus verbis istorum ungantur, & moveantur, tunc ad opus generationis bonorum operum inardescunt. Vel dic, quod ficus est mundus, folia ejus sunt divitiæ: succus qui in talibus exprimitur, sunt delitiæ, quib. pro certo si aliquis imbuatur, statim ad libidinem, & luxuriam excitatur, quia delitiæ libidinem incitant, & inducunt, juxta illud Exod. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerũt ludere.* Nam & *iniquitas Sodomæ erat saturitas panis, & abũdantia*, ut dicitur Eze. 16. Ficus aliquando sterilescit duplici causa, quia aliquã- 5
do propter defectus humoris, aliquando propter humorem

ſuperabundantem, ſed ſibi agricola ſubvenit, quia quando humor deficit, tunc per ſimum, & aquam dulcem ſibi ſuccurritur, quando autem ſuperabundat, tunc clavis perforatur, ut humor ſuperfluus vacuetur, ut dicit Ariſt. Sic vere ſunt quidam homines qui ſterileſcunt à fructu bonorum operum propter defectum honoris, id eſt, divitiarum vel temporalis ſuſtentationis, ſicut multi pauperes, qui ratione paupertatis delinquunt; quia *multi propter inopiam delinquunt.* Eccl. 27. Alij etiam ſteriles fiunt propter ſuperabundantiam, quæ ſuperfluitatem iſtius humoris, ſ. divitiarum, & mundanæ proſperitatis, ſicut ſunt divites, quibus mundana proſperitas occaſio eſt delinquendi Pſal. 72. *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum.* Sed vere utroque caſu debent remedia adhiberi, quia agricolæ, id eſt, prædicatores, & prælati debent pauperes cum aqua dulci benignæ conſolationis, & cum ſimo bonorum temporalium, & mundanæ ſuſtentationis miſericorditer fomentare. divites autem cum clavis duræ reprehenſionis divini amoris, & comminationis infernalium tormentorum debent pungere, & penetrare, ut ſic per eleemoſynas ſe evacuent ab iſto humore divitiarum, & ſic tam pauperes, quam divites fœcunditatem bonorum operum obtinebunt, & ipſam potuerunt rehabere. Figura Luc. 13. ubi paterfamilias habens ficum ſterilem in horto, præcipit eam ſuccidi. *Vt quid*, inquit, *etiã terram occupat? Agricola autem dixit, Sine, fodiam circa eã, & mittam ſtercora.* Sic vere quando in horto Dei, i. in Eccleſia vel religione eſt ficus, id eſt, homo ſterilis per peccatum, ita quod jam à Deo præcipitur ſuccidi per mortem ſpiritualem, & æternam, tunc vere agricola prædicator, vel prælatus debet circa eam fodere per correctionem, & ſtercora propriæ utilitatis ei immittere per ſui ſtatus conſiderationem, vel etiam ſtercora divitiarum ſuarum apponere, per temporalem ſubventionem. *Fili hominis fode parietem.* Ezec. 8. & 12 Filius Cypriæ ſecund. Plin. l. 12. c. 7. ſimiles ſunt ulmo in folijs, & quater in æſtate proferunt fructum, ſed groſſus earum non matureſcit, niſi primitus incidatur, & lacte ſuperfluitas emittatur. Idem autem de ficu Ægyptiaca dicit, quod quando ungulis ferreis ſcalpitur, tunc fructus ejus maturatur, qui fertiliſſime tunc abundat, fructus autem ſuos dulces, & ſuaves portat in caudice, id eſt, in ligno ſeu ſtipite, non in ramis, uno autem fructu collecto, ſolet alijs ſuccedere, & ſic ſolet fœcunditatem perpetuam cuſtodire. Ficus eſt religio vel Eccleſia, quæ multos hodie profert fructus, id eſt, homines alios maturos, alios immaturos; ſed vere hoc quod fructus ejus, i. e. homines poſſint matureſcere per perfectionem, & mores, neceſſe eſt quod primo incidantur per contritionem, & emittant ſuperfluum humorem peccatorum per confeſſionem, ungulis ferreis, id eſt, aſperitate pœnitentiæ ſcalpantur per ſatisfactionem, & ſic maturabuntur per morum perfectionem, opulentique erunt per bonorum operum productionem, & per continuam eorum ſucceſſionem, Lev. 26. *Novis ſupervenientibus vetera projicietis.* Vel dic, quod neceſſe eſt eos incidi per paſſionem, & ſuperfluum humorem divitiarum emittere, & per eleemoſynarum largitionem, unde pſal. 104. *Dirupit petram, & fluxerunt aquæ.* Ficus Indica lata, & peltea habet folia, ramos facit multos, qui ſuo pondere inferius inclinantur, & circa ſtipitem in terra infiguntur, & ad modum unius ſilvæ circa patientem germinantes, tantum faciunt umbram, quod ſub ea paſtores ab æſtu, & turbine protegantur, poma etiam parva ad quantitatem fabæ facit, quæ præ ſui dulcedine digna miraculo reputantur, ut dicit Plin. lib. 12. c. 5. Talis eſt etiam Chriſtus, cujus folia ſunt verba, fructus ſunt opera, & exempla, quæ præ pietate, & charitate benigna, & dulcia dici poſſunt. Rami ejus ſunt fideles, quorum quidam ſuperius reſident circa matrem ſcilicet contemplativi. qui in ſublimibus meditantur; quidam ad terram, i. e. ad terrena, & temporalia inferius inclinantur, ſcilicet activi omnes, tamen fructificant, & circa matrem Chriſtum per charitatem, & gratiam perſeverant, ita quod ſub eorum umbra, i. ſub eorum exemplis alij delectantur. *Volucres cœli habitant ſub umbra ejus.* Dan. 4. & Marc. 4. Vel ſi vis per iſtam matrem intellige religionum fundatores, & eorum contemplativos, & activos ſucceſſores, ſub eorum umbraculo, id eſt, in eorum ſtatibus converſantes. Sunt quædam ficus ſilveſtres, quarum fructus nunquam matureſcit, qui caprifici dicuntur. Si tamen tales juxta locum domeſticarum ficuum plantentur, ita quod ventus per eas tranſiens ad alias devolvatur, tunc ficus domeſticæ melius fœcundantur, ſecundum Plin. & ſic iſta arbor fœcunditatem, quam ex ſe non habet, aliis adminiſtrat. Chariſſimi, caprificus eſt malus prædicator, qui licet ſit ſterilis à fructu bonorum operum, facit tamen bonos melius fructificare per bona opera, quando aere ipſius id eſt, verbis, & exemplis ejus tales tanguntur, & informantur, quia tales mali dant aliis, quod non habent. Ficus teneræ eſt naturæ, & ideo frigore faciliter læditur, & maxime quando eſt in frigida regione, unde in parte aquilonis paucæ vel nullæ ſunt ficus, quia frigiditate talis venti humor lacteus earum conſumitur, & ſic arbor faciliter exſiccatur. In parte autem, & vento meridionali ficus melius fœcundatur, ut dicit idem. Sic multi ſunt hodie, qui ſunt ita teneri, & molles, & debiles ad cadendum, quod ſtatim ad modicum frigus adverſitatis vel tribulationis læduntur, & ab humore gratiæ deſiccantur, & maxime illi qui adhuc ſunt in germine juventutis, & ideo pars aquilonaris, id eſt, ſtatus paupertatis, vel adverſitatis, non convenit talib, debilibus vel infirmis, imo pars meridionalis, id eſt, ſtatus ſufficientis proſperitatis talibus neceſſarius eſt, & conformis. Unde Eccl. 34. *Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aquis.*

Cap. LVI.

De Fraxino.

FRaxinus eſt arbor alta, & procera, quæ ad haſtas optima eſt fabricandas, unde etiam ſecundum Iſid. iſta arbor haſta Achillis fuit nobilitata, & quod ad haſtas valeat approbata. Hæc arbor contrariatur ſerpentibus, nam ejus umbram matutinam vel veſpertinam non attingunt. Nam ſi ſerpens inter folia ejus, & ignem poſitus fuerit, facilius ignem intrat, quam ejus inter folia ſe imponat. Fructus ejus eſt utilis medicinæ, & valet contra multas paſſiones ſecundum Plin. li 16. c. 14. Prædicta autem dicit idem Plin. ſe expertũ, ubi addit, quod mira eſt circa hominem naturæ benignitas, quia priuſquam ſerpentes prodeant, floret fraxinus, folia vero ejus non prius deficiunt, quam iterum ſerpentes in terra condantur: ut ſic dum ſuperſunt, è fraxino remedium, cum neceſſe fuerit habeatur. Talis eſt crux Chriſti, quia vere ipſa eſt, haſta vel lancea ad impugnandum hoſtes ſpirituales, nam ſerpentes, i. dæmones eam timent, quia vere facilius in ignem inferni intrarent, quam in umbram vel folia, i. in locum vel perſonam, ubi lit verbum, vel memoria crucis. Unde Achilles, i. Chriſtus, tali haſta ſc. cruce fuit uſus, quando hoſtes ſuos dæmones ſuperavit. Fructus enim iſtius, i. Chriſtus vel Chriſti ſanguis qui in cruce pependit, utilis ad ſpiritualem medicinã contra omnia vitia, & peccata. Vel dic, quod fraxinus eſt vir juſtus, cujus folia ſũt verba, cujus umbra ſunt exempla. Nam ſerpentes, id eſt, peccatores odiunt, & fugiunt folia, id eſt, verba juſtorum, & umbram exemplorum ſuorum, quia libentius in igne luxuriæ, & cupiditatis immerguntur, licet ibi ſpiritualiter occidantur, quam ad folia fraxini, id eſt, ad verba juſtorum, & exempla per imitationem, & conformitatem convertantur. Mali enim de bonorum documentis, & exemplis, vel de eorum ſocietate non curant, imo ipſos fugiunt, et declinant *Viri iniqui odiunt ſimplicem, & deteſtantur impij eos qui in recta ſunt via.* Prov. 29. Fraxinus autẽ prius facit flores, quam folia. Sic vir juſtus producit flores honeſtæ converſationis, vel ſanæ affectionis, & fructum bonæ operationis antequam habeat folia doctrinæ vel eruditionis, vel cujuſcunque locutionis, Act. 1. *Cœpit Jeſus facere, & docere.* In Græcia ſunt fraxini, quorum folia ſunt jumentis venenoſa, quæ tamen animalibus ruminantibus minime ſunt nociva, ut dicit Plin. ubi ſupra. Fraxinus eſt mundus, folia ejus ſunt divitiæ, quæ pro certo jumentis, id eſt, carnalibus peccatoribus, qui ſ. eis neſciunt uti diſcrete, ſunt mortiferæ, & nocivæ. Illi tamen qui ruminant per diſcretionem, qui ſ. actus ſuos maſticant examinant, & diſcernunt, de illis foliis non accipiunt nocumentum; quia divitiæ non nocent bonis, ſed tantum malis, quia *Omnia bonis in bona convertuntur, ſimiliter malis in mala.* Eccl. 39. Quædam ſunt aliquibus utilia, quæ alijs ſunt venenoſa. Coriandrum enim homines cibat, carnes necat, ferula hominibus eſt medicina, murenis mors: iuſquiamus paſceribus eſt cibus, hominibus venenum; amygdalus vulpem occidit quæ hominem nutrit. Quædam fraxinus eſt in Græcia, cujus folia jumenta interficiunt, beſtiis autem ruminantibus non nocent. Sic vere in mortalibus diverſa diverſis conveniunt, quia ſicut dicitur Eccl. 37. *Non omnibus omnia expediunt.* Quia ſicut dicitur ad Epheſ. 4. *Vnicuique data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*, ex-

pone de quolibet per ſe in titulis ſuis.

Cap

CAP. LVII.

De Fago.

1 FAgus est arbor glandifera, cujus glandes corticem habent asperum, fructum tamen interius multum mollem, album, suavem, delicatum, & triangularem, quem maxime mures, & glires diligunt, & eo impinguantur, carnes etiam animalium, quæ eo nutriuntur, magis coctibiles inveniuntur, dicit Plin. li. 16. c. 7. Et ideo fagus à phagein quod est comedere dicitur, eo quod antiquitus homines istis glandibus alebantur, ut dicit idē. Talis est sacra scriptura, quia hæc est reste quasi fructus fagi. i. Dei à quo nobis immediate producitur, & hæc licet habeat corticem exteriorem, id est, sensum historialem rudem, & asperum, tamen fructus, id est, intellectus interior est dulcis, & suavis, mollis, & delectabilis pio cordi, & hæc est triangularis, id est, triplex quantum ad expositionem, scil. quantum ad sensum moralem mysticum, & allegoricum, & ideo glires dormientes, id est, viri devoti, & contemplativi, istum fructum diligunt, & frequētant, quia scil. in sacræ scripturæ expositionibus se delectant, & nutriti tali fructu, id est illi, qui in sacris literis occupantur, faciliter decoquuntur scil. per correctionem, & faciliter digeruntur per conversionem. *Fructus ejus dulcis gutturi meo.* Can. 2. Fagus est arbor cujus lignum interius est planum, & bene, & faciliter scinditur, & dolatur, non durat tamen multum, quia faciliter vermibus perforatur, & hoc lignum super omnia alia valet, ad artem vitreæ præparandæ, &c. Expone si vis de fago, quomodo fiunt ex ea tabulæ, & diversa utensilia seu vasa. Sic vere multi quamvis videantur plani, viri benigni, & sancti, sunt tamen nimis teneri, quia scilicet per vitia, & peccata faciliter computrescunt.

CAP. LVIII.

De Faba.

1 FAba secundum Dios. genus est leguminis, cujus hasta est angulosa, folium pingue, & acutum, flores albi, purpurei, & nigri, thecas habent carnosas, & oblongas, in quibus fabæ sunt in diversis domiciliis ordinatæ, flores ejus sunt odoriferi, qui ab apibus præcipue frequentantur. Talis est vir perfectus, triangularis per triplicem virtutem theologicam, sc. fidem, spem, & charitatem. Flores ejus, i, honesta conversatio est alba per castitatem, nigra per humilitatem, purpurea per charitatem. Flores eius, id est, verba sunt pinguia per pietatem, carnosa, & mollia per benignitatem, acuta tamen per correctionem, & austeritatem quantum ad malos. Fructus autem ejus i. bona opera, virtutes in quibusdam thecis reponuntur, & absconduntur per hu-
2 militatem, quia s. boni semper occultant, & celant bona sua, ne forte per unam gloriam eam perdant. Seneca. *Esto occultator virtutum sicut alij vitiorum.* Fabæ quando sunt primo in theca, molles sunt, et teneræ, et in quadam carnosa substantia secundum ordinem sunt distinctæ; quando tamen senescunt tunc indurantur, et siccantur, et tandem cum flagello de theca excutiuntur, et ab animalibus comeduntur, et tunc inordinate una super aliā ponuntur. Theca est religio, fabæ quæ sunt ibi, sunt religiosi, qui vere in principio juventutis sunt molles, & teneri per benignitatem, et obedientiam, et pietatem, quia faciliter masticantur, corriguntur, et convertuntur, et hoc quia tunc involvuntur in carnosa humiditate devotionis, & tunc etiam ordinate sedent, quia quilbet contentus est loco, statu, & dignitate sua, sed vere tandem indurantur per obstinationem, siccantur per indevotionem, & sic quando flagello tentationis percutiuntur, tunc extra conventum, & extra thecam suam exeunt, quod exire volunt per ambitionem sc. ad exteriora officia, et beneficia, ut quia volunt fieri priores, etc. hujusmodi, et tunc quandoque inordinatissimi sedent, quia scil. sæpe accidit, quod deteriores sunt in majori, meliores in viliori dignitate, et ideo tales finaliter, et à bestiis, et porcis infernalib. devorantur. Devoravit eam aper à silva, etc. Vel dic quod theca est mundus, in quo fabæ, i. peccatores primo in juventute sunt molles, et debiles ad cadendum, et in carnositate luxuriæ involvuntur, finaliter tamen à calore avaritiæ per parcitatem indurantur, et siccantur, et tandem cum flagello mortis à theca, i. e. à mundo ejiciuntur, et à bestiis dæmonibus comeduntur. Vel dic in bono, quod religiosi primo sunt molles, et fragiles in juventute, sed quando calore charitatis sunt siccati, tunc efficiuntur duri, fortes, et firmi ad resistendum. Faba est fructus inflativus, & grossum & malum generat sanguinem, & humores, & tamen flos eius ab apib. frequentatur. Talis est mundana sapientia, quia licet sit inflativa per superbiam, licet grossos humores malarum affectionum generet (quia secundum Apost. 1. ad Cor. 8. *Scientia inflat, charitas ædificat*) tamen apes, i, mundani seculares ipsam hodie præcipue frequentant, sicut enim patet, omnes currunt ad leges, & scientias seculares. Et sicut secundum Varronem non licebat pontificem flaminem uti faba, sic vete illi qui sunt dedicati flammæ. i. Deo (qui ignis consumens dicitur Deut. 4.) religiosi scil. & clerici, non debent uti faba, sc. scientia legali vel mundiali, nisi
4 forte in quantum est necessarii ad regimen Ecclesiæ Dei. Fabarū colatura faciem mundificat, & ad alia multa valet, & flores ejus odoriferi ab apibus frequentantur, & cum pane quidam admiscent fabas, ut ponderosior fiat. Talis est scientia philosophiæ, quia vere ipse mundificat faciem, i. intellectum, & ideo apes, i. theologi eam frequentant, & eam cum pane vitæ, i. cum sacra scriptura miscent, ut magis ponderet, et appareat ejus valor. Se-
5 cund. Plin. faba etiam excisa crescente luna crescit, & repletur, & in hoc sola est inter fruges, ut dicit idem. In aqua autem salsa nūquam decoquitur. Tales sunt multi qui se regulant secund. lunā i. secund. mutabilem prosperitatem mundanam, quia vere licet excisi sint à terra i. temporalibus negotiis, ut quia sunt facti religiosi, tamen secundum lunam mundanæ prosperitatis crescunt, per eam se regulant, & disponunt. Vel dic, & melius, quod sunt quidam qui proficiunt, crescunt, & augmentantur crescente mundana prosperitate, et plus valent in meritis, & virtute, quia sc. ea sciūt bene uti, in aqua autē salsa, i. amaritudine tribulationum non possunt coqui vel digeri, converti s. corrigi, et domari, quia viles secundum Sen. magis prosperis attrahuntur, quam asperis terreantur, quia vere multi sunt quibus prosperitas proficit, & adversitas nocet. Dicit enim Sen. quod generosus est animus hominis, & facilius ducitur quam trahitur. Faba
6 secund. Plin dum est in flore, diligit aquam, quando autē efflo-ruerit, diligit siccitatem. Sic vere homo quando primo floret per bonum desiderium, propositum, & affectum, tunc necesse est quod habeat aquam, i. doctrinam, & prædicationem, cum autem jam efloruerit, & bonum propositum, et bonam operationem emiserit, tunc indiget siccitate pœnitentiæ austeritate. Vel dic quod homini, qui est in flore, i. in juventute necessaria est aqua doctrinæ, & eruditionis, sed cum iste flos transierit, tunc siccitatem requirit correctionis, & macerationis, quia juvenes debent dulciter tractari, ubi senes debent graviter macerari. Un-
7 de Sap. 11, *Hos quidem tanquam pater monens probasti, illos autem tanquam durus Rex interrogasti.* Faba terram in qua seminatur, fœcundat stercorum vice, et ideo in aliquibus partibus tunc agri everruntur, quando fabæ sunt in flore. ut dicit Plin. Sic vere boni fœcundant per bona opera, et virtutes terram, id est, statum vel societatem in qua fuerint seminati, positi, et plantati fœcundant etiam, & locupletant quo ad divitias temporales, sicut patet de sanctis, qui suis meritis, & virtutibus Ecclesiam, & religionem, & temporaliter, & spiritualiter ditaverunt, unde Zach. 14. *Pax erit cum venerit in terra nostra, &c.* Vel dic, quod faba est Christus, qui pro certo terram, i. humanam naturam fœcundavit quo ad virtutes, quando in ea per incarnatioem fuit seminatus, qui prius sterilis habebatur, maxime quando adhuc existens in flore juventutis fuit per passionem eversus, quia sc. proprio sanguine ipsam irrigavit, & per consequens fœcundavit. *Ista terra inculta facta est velut hortus voluptatis* Ezech. 37. Faba nascitur per se in
8 aliquibus partibus, & maxime in Mauritania, in insulis etiam Septentrionis per se nascitur, sed ita dura est, quod vix potest coqui, secund. Plin. lib. 18. c. 12. Sic vere quidam per seminationem prædicationis nascuntur in fidem, & gratiam vel religionem, quia sc. ad instantiam aliorum ad bonum convertuntur, quidam autem sunt qui ex proprio instinctu, & voluntate nascuntur, & convertuntur, & tales, qui ex divina inspiratione boni efficiuntur, ita sunt duri per constantiam, & firmitatem, quod vix à diabolo possunt coqui, vel ad malū converti per tentationem, *Frustra sufflavit conflator.* Jer. 6. & istud est maxime in insulis, id est in religionibus, quæ sunt in septentrione, i. e. in frigore paupertatis, & mundanæ adversitatis constitutæ. *Terra enim ultro fructificat.* Mat. 4. In Ægypto est faba decem cubitorū, quæ spinosa est
9 cujus folia ampla, fructus subamarus, radix comestibilis cruda vel cocta, & habet caput simile papaveri cum capitello, in quo sunt fabæ, & hæc à crocodilis refugitur, ne spinis suis visus

eorum

eorum lædatur. Talis est vir perfectus, qui decem cubitis, id est, decem mandatis constat, & spinosus est per pœnitentiam, & ideo à crocodillis, id est, à dæmonibus refugitur, & timetur, radicem cordis habet dulcem per pietatem, folia verborum lata per charitatem, fructus etiam portat, id est, bonorum operum multiplicitatem. Secundum Virg. ut dicit Plin. faba si in amurca, & nitro madefiat, melius crescit, si etiam triduo in urina, & aqua macereturantequam seminetur, tunc crescit citius, & prorumpit secundum Plin. Sic quando homo in agro religionis debet seminari, tunc si in urina id est, in amara pœnitentia sit maceratus, & hoc per tres dies, id est, per cordis contritionem, oris confessionem, operis satisfactionem, tunc melius crescit per merita, & virtutes. *Crevit semper, & ablactus est.* 1. Reg. 1.

Cap. LIX.

De Frumento.

1 FRumentum dicitur à fruendo, quod fruentibus sit aptum ad nutrimentum, cujus spica quibusdam in summitate spiculis, & aristis munitur, granum etiam in theca recolligitur, ne ab avibus spica suis fructibus spolietur, ut dicit Ilid. Talis est sacra Scriptura, quia ab omnibus debet frui, & audiri, quia ipsa est optima ad animæ nutrimentum, & in hac est spica, i. exterior apparentia, & historia, intra quam in propriis thecis, id est, in variis lib. granum purum, id est, doctrinæ varietas occultatur. Sunt enim historia acutæ spicæ, i. e. difficultas intellectus, & sensus, & hoc ne aves cœli, i hæretici eam diripiant, & ne faciliter granum sani intellectus penetrent, & corrumpant. Vel dic, quod frumentum est vir perfectus, qui primo fuit herba, id est, fragilis, & imperfectus, sc. in principio conversionis, deinde perficitur, & augetur. Grana autem ejus sunt gratiæ, scientiæ, & virtutes, quæ sunt aliorum nutrimenta. Sed vere illa sunt recondita in spicis, id est, in asperitate pœnitentiæ, & in thecis, i. in occultatione humilitatis, quia scil. boni semper celant bona sua, ne ab avibus dæmonibus eis per vanam gloriam spolientur. Sen. *Esto occultator virtutum, sicut alij vitiorum.* Relinque si vis primã expositionem.

2 In frumento non tantum est granum, sed etiam palea. Palearum autem aliqua pars ad pastum ignis, alia pars ad pastum animalium reservatur. Et hæc palea tantum est frigida, quod nives suppositas dissolvi vel defluere non permittit, & ita calida, quod poma matuescere compellit, ut dicit Ilid. 17. Sic vere in frumento, id est, in numero fidelium in agro mundi, religionis vel Ecclesiæ non tantum sunt grana, id est, viri perfecti, sed etiam paleæ, i. peccatores, & imperfecti, & sicut palea est necessaria grano, sic mali bonis 2. Tim. 2. *In domo magna non tantum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia.* Et tales paleæ, i. peccatores, ita sunt frigida per indevotionem, quod nivem, id est, sua vitia, & peccata non deponunt nec dissolvunt per confessionem. Ita etiam sunt calidi per ambitionem, & avaritiam, quod poma, id est, bona temporalia maturant, & sibi præparant per acquisitionem. Et tales paleæ finaliter quando Deus in die judicij trituraverit messem Ecclesiæ, in pastum bestiarum infernalium, & ignis inextinguibilis convertentur, Matt. & Luc. 3. *Purgabit aream suam, & triticũ congregabit in horreum, paleas autem extinguet igni inextinguibili.* Vel dic, quod palea alba, & levis, est prædicator, qui levis est per paupertatem, albus per castitatem, qui quãtum ad vitam, & doctrinam, cedit in pastum aliorum, & in nutrimentum ignis charitatis, & tenet nivem, i malos, ne dissolvantur per vanas affectiones, & hoc cum frigiditate divini timoris quem immittit; poma autem, i. bonos facit matuescere per perfectionem, & hoc cum caliditate divini amoris, quem continet, & emittit. Idem si vis dic, per omnia de scriptura. Vel dic, quod palea est mundi prosperitas, quæ faciliter dissipatur, & à bestiis, id est, à peccatoribus comeditur, & igni finaliter comburetur, scil. in judicio. Hæc est enim palea quam administrabat Pharo filijs Israel, qui ei in luto, & latere serviebant, quia scil. Pharo, id est, diabolus paleas bonorum temporalium bonis offert, ut in luto vitiorum, & peccatorum eidem serviant in hac vita. Istam autem paleam mundanæ prosperitatis comitatur tantum frigus indevotionis, quod nives, id est, peccatores non sinit liquescere per contritionem, & confessionem, & tamen poma, id est, viros justos, quia ea sciunt uti, maturat, & meliorat per perfectionem. *Mitte falcem tuam, quoniam maturavit messis,*

3 Apoc. 14. Frumentum dicitur etiam omne bladum, scilicet triticum, hordeum, siligo, & cætera omnia, sed quædam istorum in una terra proficiunt, in alia deficiunt. Nam hordeum in novalibus profieit, ubi triticum deficit, & arescit ut dicit Plinius, & sic de aliis intelligendũ est. Per ista blada intelligo varias, & diversas scientias, & doctrinas. Per novalem intelligo personam juvenem vel novitium conversum. Cum ergo sint plures scientiæ vel doctrinæ, debet tamen quilibet secundum modum debitum, seminari, & agricola, id est, doctor, & prædicator debet in unoquoque secundum virtutem propriam scientiarum, spargere qualitatem, quia vere licet horreum, id est, simplex, & rudis doctrina proficiat in novalibus, id est, in novitiis, & incipientibus vel juvenibus, si tamen triticum, id est, subtilis scientia ibi ponatur, ipsa pro certo deficit, & arescit, quia non omnibus omnia expediunt, &c. Eccl. 37. Vel dic, quod per hordeum intelligo scientiam mundi, per frumentum scientiam theologicam, quæ non proficit sed deficit in novalibus, id est, in secularibus. *Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* 1. ad Cor. 2. In seminando blada tẽpora sunt servanda, quia alia citius, alia tardius seminantur, & quædam ante hyemem, quædam post, quadã etiam in terra profundius seminantur, & quædam levius profundantur, quia secundum seminum qualitatem, diversimode sunt ferenda. Sic inter homines diversimode seminantur, in agro fidei vel charitatis per conversionem, quia quidam citius, quidam tardius, quidam enim *cito* credunt, quidam tarde, quidam in juventute; quidã in senectute. Item quidam profundius, quidam levius; quia quidam bene radicantur, quidam faciliter evelluntur. *Non enim omnis caro eadem caro.* 1. ad Cor. 15. Blada 5
tunc melius, et utilius seminãtur vel colliguntur, quãdo luna est interlunaris, nec plena scilic. nec nova. Similiter homines, melius in charitate seminantur, convertuntur, & emendantur, quando luna, id est, prosperitas mundana est intermedia, i. sufficiens, nec plena sc. nec cava, i. nec cava nec deficiens per nimiã paupertatem, nec abundans per divitiarum superfluitatem, quia *nec divitias nec paupertates mihi dederis domine.* Prov. 30. Vel dic, quod luna mutabilis est vita humana. Seminandi ergo sunt homines, id est, convertendi, dum luna est intermedia, i. dum vita nostra non est nimis juvenis vel antiqua, quia *omni negotio tempus est, & opportunitas.* Eccl 9 Frumẽto solent nocere multa, primo 6
ventus, & maxime quando floret vel matuescit. Nam ex flatu noxio species extinguitur, et evanescit, & de fructu suo patitur abortum. Sic vere bono viro nocent multa, maxime ventus vanitatis, & inanis gloriæ; quia quando floret per bonam conversationem, quando matuescit per virtutem, & perfectionem, tunc si flatu noxio inanis gloriæ feriatur, à fructu virtutum suarum faciliter spoliatur. Vel per ventum intelligo tentationem vel tribulationem, quæ tunc maxime nocet, quando homo est in flore juventutis. Vel per flatum intelligo mala verba, & suggestiones, sicut supra Agg. 2. *Percussi vos vento urente.* Frumento 7
nocet pluvia superflua, quia propter abundantiam humoris calor naturalis extinguitur, & corrodentes vermiculi generantur. Sic vere nocet homini nimia abundantia mundanæ prosperitatis, quia per eam calor charitatis extinguitur, & vermiculi, i. vitia plurima generantur, quæ pungunt animam, & corrodunt. *Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum diruium est.* Naum. 2. Vel dic, quod pluvia est voluptas carnalium delitiarum. Nocet frumento calor immoderatus, & tempus siccum, quia scil. tunc depauperatur ab humore, & tunc propter defectum nutrimenti deperit atque cessat, & in eo quædam muscæ generantur, quæ dicuntur cantharides, quæ frumenti substantiam devorant, & corrodunt. Sic vere quando in homine abundat calor avaritiæ, & cupiditatis, & siccitatis indevotionis, tunc humor compassionis, devotionis, & gratiæ in nobis consumitur, & arescit, & muscæ virides, i. motus iræ, & crudelitatis in nobis generantur, & sic à fructu bonorum operum retardamur, unde Esa. 14. *Subtus te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Nocet frumento abundantia vermium nocivorum, quia quandoque tan- 9
tum abundant locustæ, & bruchi, quod omnem ejus virorem dissipant, & ejus substantiam sterilizant. Sic vere bonis nocent vermes, i. mali, & peccatores, quia vere propter locustarum, i. ballivorum, & officialium abundantiam, & bruchorum, i. hæreticorum sæpe fit, quod homo à fructu bonorum operum, & temporalis prosperitatis penitus vacuatur. *Venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.* Figura Exo. 10. de locusta, quæ comedit omne viride, &c. Semina frumẽti, si oleo, pice. vel adipe tangatur, 10
tunc illico cor ũpuntur, & ideo oportet, quod à talibus caveatur,

tur, ſicut dicit Plin. Sic vere anima corrumpitur, & à fructu bonorum operum impeditur, ſi pinguedine delitiarum vel carnalitatis, oleo adulationis, pice corruptæ ſocietatis fuerit ſuperfuſa. Figura Lev. 11. ubi ſemen madefactum ad tactum morticini polluebatur. Sic etiam luxurioſi madefacti per delitias polluuntur per peccatum, quando tanguntur per tentationem mortuo diabolo, ut mala ſocietate Pſal. 72. *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum.* Unde Eccl. 13. *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Frumento nocet malarum herbarum ſocietas. Nam quandoque cum eo lolium ſeu lappa invenitur, ita quod vix unum ab altero ſeparatur, & ita per ea bladi ſubſtantia ſuffocatur, niſi per agricolæ diligentiam extirpentur. Sic vere bonis nocet malorum ſocietas, quia hodie in omni gradu ſeu ſtatu lolium vel lappa, id eſt, mali cum bonis pariter ſunt commixti, ita quod vix ab invicem diſtinguuntur. Nam per eos boni ſuffocantur, et deſtruuntur per mala ſua exempla, niſi forte per bonum agricolam extirpentur, tales de agro religionis vel Eccleſiæ extirpentur. *Exorta ſpinæ ſuffocaverunt triticum.* Mat. 13. Marc. 4. Luc. 8. Vel per loliũ intelliguntur hæretici. Nocet frumento corruptus ros vel nebula, quia exinde aurugo, à qua ſpica corrumpitur, generatur. Sic vere nocet homini doctrina corrupta, et hæretica, quia aurugo vitiorum exinde generatur, à qua calor bonæ converſationis perditur. Frumento ergo nocent multa, primo ventus diſſipans florem, nimia pluvia extinguens calorem, nimius calor deſiccans humorem, vermis, et loculta corrodens virorem, ros corruptus generans ſqualorem, mala ſocietas ſuffocans valorem. Sic bonæ perſonæ nocet ventus vanitatis, qui tollit florem honeſtatis, item pluvia mundanæ proſperitatis, quæ extinguit calorem charitatis, item calor cupiditatis, qui ſiccat humorem perfectionis, et ſanctitatis.

Cap. LX.

De Farina.

FArina à frumento, vel à farre eſt dicta, nam far primo mola confringitur, deinde furfur ſeparatur, tandem exinde diverſa nutrimentorum genera præparantur. Exinde enim fiunt pultes pro pueris, medicinæ pro infirmis, panis ſolidus pro provectis, ſecundum Iſid. Far eſt ſacra ſcriptura, quia primo frangitur cum mola ſubtilis intellectus per expoſitionem, deinde furfur, id eſt, omnis vana mendacitas exinde tollitur, & ſic in cibos doctrinæ, & prædicationis convertitur. & ſic exinde fit puls, id eſt, leve documentum puerorum incipientium, medicina infirmorum, & panis ſolidus perfectorum. *Perfectorum enim ſolidus eſt panis*, ad Hebr. 5. Farina ergo primo molitur, & frangitur, deinde à furfure dividitur, aqua calida aſpergitur, & frementum ei ut ſit ſapidior adjungitur, melli etiam vel oleo aliquando admiſcetur, deinde in formam redigitur, in clibano quandoque decoquitur, quandoque in cinere, & carbonibus, vel in patella frigitur, & ſic per multos labores panis efficitur, & in uſus hominum convertitur, & mutatur. Farina eſt anima ſeu homo, qui primo inter molam ſuperiorem timoris deprimentis, & molam inferiorem ſpei ſublevantis, molitur, & caſſatur per confeſſionem, deinde à furfure peccatorum ſegregatur per confeſſionem, tandem aqua calida lachrymarum aſpergitur per compunctionem, fermentum, id eſt, mortis memoria acris, & amara ei adjungitur per conſiderationem, tandem per tribulationem piſtatur, & in clibano charitatis, & in patella temporalis adverſitatis frigitur, & coquitur, tandem aſpergitur melle devotionis, & oleo pietatis, & compaſſionis, & in clibano dilectionis, & in patella tribulationis ponitur, & ſic efficitur panis, & nutrimentum aliorum, quia ſcilicet per doctrinam, & exemplum alios reficit atq; nutrit, in menſa etiam cœleſti ſuperius in paradiſo ponitur, ut exinde ſancti, & angeli conſolentur. Figura Lev. 2. ubi farina primo oleo miſcebatur, deinde in patella frigebatur, tandem domino offerebatur, & thus adjungebatur, & pars ejus à ſacerdotibus comedebatur. Sic vere quando in farina, i. in anima vel in homine perfecto ponitur oleum compaſſionis, & thus orationis, & in patella frigitur tribulationis, tunc aptus efficitur, ut Deo in paradiſo offeratur, & ab aliis per exempli acceptionem comedatur. unde Ezech. 16. *Similam, mel, & oleum comediſti.* Et farina fiunt diverſa genera panum diverſimode præparata, & ei fermentum apponitur, ut panis ſapidior habeatur. Omnis autem panis cor habet confortare, corpus nutrire, deperdita reſtaurare, et vires laborantibus miniſtrare. Sic ex ſacra Scriptura fiunt panes id eſt, varij ſermones, et doctrinæ, quibus aliquando fermentum ſcientiæ philoſophicæ miſcetur, ut apparentior habeatur. Omnis autem panis doctrinæ vel prædicationis, cor confortat, et conſolatur, animam nutrit virtutibus, et impinguat vires, et fortitudinem ad laborandum per pœnitentiam miniſtrat, et deperdita ſcil. gratias et virtutes reſtaurat. Si vis junge ſupra cum §. ſcriptura. Et ſicut paterfamilias ſcindit panem filijs cuilibet ſecundum propriam exigentiam; ſic prædicator ſacram ſcripturam debet dividere, ſecundum exigentiam ſui ſtatus, quia aliter pauperibus, aliter divitibus, et aliter ſcientibus, aliter ignorantibus, etc.

Cap LXI.

De Fermento.

FErmentum à fervore dicitur ſecundum Iſid. Paſtam enim facit fervere, et elevari, et eam in ſui naturam convertit, et ſecundum Dioſc. humores de corpore extrahit, et mixtum cum ſale apoſtemata dividit, et maturat. Talis eſt charitas, quia vere quando paſtæ, id eſt, animæ adjungitur, tunc eam facit fervere per bona deſideria, & eam per contemplationem elevat ad æterna, & in ſui naturam eam mutat, & convertit, & ſi ſale amaræ pœnitentiæ vel mortis memoria miſceatur, tunc ſanat apoſtemata ſuperbiæ, & humores facit defluere peccatorum. Fermẽtum latine, græce, zime dicitur, & eſt paſta calore corrupta, & in acetoſitatem converſa, quæ vim habet converſivam, quia paſtam cui adjungitur, corrumpit, perforat, dividit, & elevat, et fervere facit, & in ſui naturam, & ſpecism convertit. Talis eſt malus amor, vel mala, & corrupta doctrina, vel etiam malum verbum vel tentatio, quia ſcilicet fervere facit per mala deſideria, & elevat per mala deſideria, & elevat per ſuperbiam, dividit per diſcordiam, penetrat per invidiam, & corrumpit per luxuriam, & licet modicum de ea inſit, totam tamen maſſam animæ vel Eccleſiæ deſtruit, & corrumpit. *Non ergo in fermento nequitiæ, & malitiæ, ſed in azimis ſinceritatis, & veritatis.* 1. ad Cor. 5. Vel dic quod fermentum eſt mala perſona, per calorem luxuriæ vel avaritiæ corrupta, quæ pro certo ſi in paſta, id eſt, in ſocietate vel collegio fidelium miſceatur, licet ſint puri, & azimi, tamen ipſos per mala exempla, & verba inficit, & corrumpit, & dividit per diſcordiam, & ſejungit, & in ſui ſimilitudinem eos mutat 1. ad Cor. 6. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Quia qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Eccl. 13.

Cap. LXII.

De Fumo terræ.

FUmus terræ eſt herba amariſſima, quæ eſt viridis, multum eſt medicinalis, exſiccata autem nullius eſt valoris, gravis odoris, & horribilis eſt ſaporis, ut dicit Platearius. Tales ſunt multi, quia dum ſunt virides per juventutem, tunc ſunt amari per contritionem, & aliis medicinales per doctrinam, vitam, & perfectionem, tamen quando ſiccantur per ſenectutem, tunc ſuus valor, & efficacia adnullatur, quia multi qui in juventute proficiunt, in ſenectute deficiunt, & in malos homines convertuntur, & fiunt noviſſima illorum pejora prioribus, &c. Matt. 12.

Cap. LXII.

De Fœniculo.

FOeniculus eſt herba medicinalis, quæ valet contra venenum, & caliginem oculorum. Nam ſucco ejus ſerpentes oculos liniunt, & herbam ejus in paſtu ſumunt, & ſic viſum clarificant & virtute ejus pellem veterem deponentes ſe renovant, & immutant, & iterum juveneſcunt, ut dicit Plin. l. 20. c. 23. & Iſid. *Tale eſt verbum Dei, vel ſacra ſcriptura, quia vere ipſa repugnat veneno peccatorum, & caligini ignorantiæ abſtergit.* Nam quando ſerpens i. peccator, & excæcatus, & lumine fidei vel diſcretionis per ignorantiam privatus, & in peccatis, & vitiis antiquatus, tunc debet ſibi adjungere herbam ſacræ ſcripturæ, & verbi Dei, et ſic excæcatus oculus intellectus ſui clarificabitur, et per gratiam, et diſcretionem, et pellis malæ converſationis deponetur, et per converſionem juventus perfectionis inducetur, et ſic renovari poterit, et mutari: unde Apoſtolus, Exuamus veterem hominem

nem, & induamus novum, qui secundum Deum creatus est, ad Ephes. 4. Vel per fœniculum intelligo contritionem, vel aliam virtutem quam volueris.

Cap. LXIV.

De herba Ferula.

1 FErula est herba homini multum medicinalis, & contra multas valens passiones, murenis tamen est nociva, quia si de lacte ejus comederint, statim moriuntur, ut dicit Plin. Et est ferula ex qua fluit galbani resina, & in Amano monte Syriæ reperitur, secundum Plin. Charissimi, per ferulam intelligo corpus Christi, per lac ejus intelligo sanguinem in sacramento altaris; quia vere licet sit medicinale homini, id est, cuilibet justo, & ratione utenti, qui scilicet in statu gratiæ, est tamen murenis, id est, flexibilibus peccatoribus, carnalibus, & voluptuosis damnabile, & nocivum, quia si tales indigni, qui sunt in peccato mortali, hac istud biberint, per mortis æternæ judicium moriuntur, quia sicut dicitur 1. ad Cor. 11. *Qui corpus Domini manducat indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* Et sicut ferula cum aceto, & oleo sumitur, sic Eucharistia debet sumi cum aceto, i. cum passionis memoria, & cum oleo, id est, cum consideratione divinæ misericordiæ. Vel ferula, id est, adversitas, cum etiam disciplina, vel correctionis severitas (quia scilicet ferula à ferendo potest dici) nam scil. ista sunt quæ bonos juvant, malos autem occidunt spiritualiter, & indurant exemplo Pharaonis, qui fuit sub divina ferula induratus. Unde Esa. 9. Populus non est reversus.

Cap. LXV.

De Fœno.

1 FOenum cibus est proprie jumentorum. Fœnum enim quam diu viret, & frondet, montes, & prata vestit & ornat, & tam floris varietate, quam viroris venustate, ad sui aspectum oculos allicit, & inclinat, tamen propter suam rationem, & debilitatem, faciliter ardore solis siccatur, & sua pulchritudine spoliatur, & finaliter in fimum, & pulverem convertitur, aliquando etiam ignis incendiis deputatur. Talis est per omnia vitia humana, quia primo in juventute videtur virere per pulchritudinem, & decorem, ita quod propter sui speciem ad sui aspectum attrahit intuentes (quia delectabile est videre personam juvenem speciosam) multum tamē est debilis, & fragilis naturæ, quia vere fallax gratia, & vana est pulchritudo Prov. 31. Nam per calorem naturalem continue consumitur, & ad ultimum per senectutem desiccatur, & ardenti pulchritudine spoliatur, tandem per mortem exciditur, & falcatur, & in fimum, & pulverem, & putredinem commutatur. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, Esa. 40. *Omnis enim caro fœnum*, sicut dicitur ib. Primo in pastum animalium, id est, vermium, & talparum, & quandoque dæmonum infernalium deputatur, & quandoque etiam igne purgatorij vel gehennæ comburitur, & crematur. Unde Math. 6. *Fœnum quod hodie exciditur, eras in clibanū mittitur.* Vel dic, quod fœnum est prosperitas, et gloria mundana, quæ vere est cibus, & pastus animalium, & brutorum, id est, hominum peccatorum, & ista dum viret, & durat in sui speciositate, mirabiliter delectat intuentes. Nam prata, & montes, id est, mundi divites, & potentes, qui tali fœno sunt induti, et mundana gloria cooperti, pro certo delectabile est videre, sed vere ista facillime desiccatur, & consumitur, quia ardor paupertatis, et tribulationis, & maxime mortis, et finalis inferni vexationis, ipsam penitus destruit, & 2 consumit, & ab eo montes, id est, divites denudat. Unde Prov. 27. *Aperta sunt prata, & collecta sunt fœna de montibus.* Fœnum quāto altiori loco nascitur, et minus in terra figitur, tanto citius desiccatur. Unde fœnum vel herba, quæ super tecta nascitur, faciliter exarescit. Sic vere homo quāto altius per superbiam elevatur, & in altiori dignitate ponitur, & locatur, tanto ab humore gratiæ, & ab humore etiam temporalis substantiæ facilius desiccatur, sicut patet in multis, qui super tecta, id est, in altis officijs sunt locati, quos tamen fortuna destruit subito, & desiccat. Exemplum de Amon, & Holoferne, Ps. 128. Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit. Isti quandoque arescunt per paupertatem, et depressionem, antequam evellantur per mortem. Vel ista dic contra illos, qui de nobilitate generis gloriantur, quia pro certo quandoque fit, quod illi qui altius, & nobilius oriuntur, à virore virtutum facilius exsiccantur, & infortuniis temporalibus, & æternis facilius deputantur. Allega ut supra. Fœnum primo abscinditur, deinde soli exponitur, & ne propter superfluam humiditatem corrumpatur, furcis, & rastris 3 sæpius commovetur. Fœno autem siccato per acervos recolligitur, & tandem ad domum in vehiculis deportatur, & in usus necessarios reservatur. Sic religiosus primo per votum, & perfectionem de terra, id est, de mundo abscinditur, deinde soli Christo per devotionem scilicet, & contemplationem ostenditur, & exponitur, tandem per furcas, & rastra, id est, per prælatos sæpe per visionem revolvitur, & sic humore carnalitatis siccato in acervos, id est, in diversis conventibus recolligitur, & tandem ad domum paradisi devehitur, ut ibi ad usus Dei perpetuos reservetur. Esa. 40. *Vere fœnum est populus.*

Cap. LXVI.

De Foliis.

FOlia arborum ornant, flores, & fructus præservant, ne à ven- 1 to, calore, vel pruina dissipentur. Folium exterius virens significat bonam, & honestam conversationem, quæ profecto est hominis ornamentum, et flores bonarū affectionum, fructus bonarum operationum abscondunt, et servant, ne scilicet à vento superbiæ, pluvia luxuriæ, calore avaritiæ destruatur. Vel per folia intelligo verba, quæ hominem ornant, &c. Erit folium ejus viride. Hier. 17. *Folia modico vento moventur, & in vere virent, & æstate, in hyeme pallent, & tandem cadunt, & putrescunt.* Arborū sunt 2 paramentum, & ornamentum, & indumentum, & sub foliis fructus quandoque matureścunt. Folia sunt divitiæ, quæ vere hominis sunt paramentum, & ornamentum, & indumentum, & sub foliis fructus quandoque matureścunt. Folia sunt divitiæ, quæ vere hominis sunt paramentum, & indumentum. Unde E. 49. His omnibus vestieris. Sed vere ista faciliter moventur, tolluntur, & perduntur, quia vere licet in æstate præsentis vitæ vireant, & sint delectabiles, in hyeme tamen, id est, in statu post mortem sunt debiles, atque viles. Et sicut umbra foliorum est delectabilis viatori, ipsum tamen retardat ab itinere; sic vere status, & eminentia divitiarum, est nobis delectabilis in hac vita à cursu tamen bonorum operum nos retardat. Ideo de malis divitibus dicitur Job 40 *Sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus.* Vel dic, quod folia sunt homines, qui in arbore hujus mundi dependent, qui vere licet in æstate hujus vitæ vireat per prosperitatem, tamen faciliter vento tribulationis movent 3 tur scilicet de sanitate ad infirmitatem, de vita ad mortem, & tandem in hyeme mortis cadunt de ista arbore, scil. de mundo, & putrescunt, & in terram, & ad nihilum deducuntur. Vel dic, quod in autumno senectutis, & palleścunt, licet vireant in juventute, & in hyeme mortis cadunt. Esa. 46. *Cecidimus quasi folium.* &c. Folia arborum aliquando sunt medicinalia, aliquando ad nutriendum animalia ab agricolis ordinantur. Sic verba justorum sunt aliis medicina, & per doctrinam sunt eis spiritualia nutrimenta. Vel per folia intelligo exempla justorum, quæ sunt utilia, &c. Adjunge superius de conversatione. Folia ejus ad medicinam gentium, Ezech. 47.

Cap. CXVII.

De Flagellis.

FLagella dicuntur summitates arborum, et ramorum, nodi 1 autem oculi dicuntur, sic dicti, eo quod ventorum fluctibus exponuntur. Flagella autem apta sunt, ut cum ipsis pueri flagellentur. Allega quod illi qui alios habent corrige, et flagellare scilicet judices, et prælati solent multorum flatibus, id est, murmuris, et oblocutionibus subjacere, quia sicut dicitur Proverbiorum cap. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Vel dic, quod tales flatibus adulatorum vel ventis inanis gloriæ præ cæteris ventilantur.

Cap. LXVIII.

De floribus in generali.

FLos multiplicem habet virtutem; habent etiam flores colo- 1 rem, odorem, saporem, et lenitatem: odore delectant olfactū, & sapore

& sapore gustum, colore visum, lenitate tactum. Flores enim arborem seu silvam, pratum, vel locum in quo sunt, pulchrificant, & decorant, ex cœlesti etiam rore, quem concipiunt: flores, mel apibus administrant, et ideo apes præcipuè flores visitant, & frequentant. Flores etiam sunt utiles medicinæ, et contra morbidas passiones homines adjuvant, & confortant. Tales sunt per omnia viri justi, & perfecti, quia vere justi sunt virtutis magnæ, et perfectionis, quia in eis apparet odor famositatis, calor exemplaris honestatis, sapor et dulcor pietatis, et lenitas mansuetudinis, et benignitatis, et ideo odoratu suæ devotionis, visu suæ contemplationis, tactu suæ compassionis, gustu suæ dilectionis non modice alios reficiunt, et delectant, boni enim recreantur quando Christi, et sanctorum, et hominum perfectorum merita meditantur, dicentes; Can. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra.* Et Sap. 2. *Non pratereat nos flos temporis.* Et ideo pro certo tales locum, pratum vel silvam, id est, statum, religionē vel collegium, in quo morantur, specificant, et decorant. Psal. 91. *In atriis domus Domini Dei nostri florebunt.* Isti etiam ex rore cœlestis gratiæ quem concipiunt, mel et dulcem doctrinam apibus, id est, Christianis fidelibus administrant, quia tales alios instruunt et informant, dum sunt in via, illi autem, qui sunt in patria, mel gratiæ et devotionis impetrant & procurant, et ideo tales debent per amorem, et affectionem, per devotionem et associationem, per orationem, et imitationem ab aliis frequentari, et visitari. Tales enim bonæ vitæ, exempli et doctrinæ, sunt aliis medicina. Dicamus ergo illud Cant. 7. *Egrediamur ad agros, videamus si vinea floruit.* Flos
2 secundum Isidor. dicitur à fluendo, eo quod faciliter defluit, et siccatur. Flos quamdiu est in arbore ipsam ornat, sed adveniente calore, incipit pallescere, et siccari, et finaliter vento dejicitur atque cadit, tempestivus etiam et nimis velox ortus floris, signum est defectus, et carentiæ fructus exterioris consequentis, quia quando arbor multum copiosè, et cito floret, et comiter fructū ulterius non producit, ac si contenta esse debeat florida prima venustate, secundum Plin. l. 11. c. 1. Talis est mundana prosperitas, quia vere pulchra est, et delectabilis ad videndum, et arbores quæ eam habent, id est, divites et potentes ornat, et decorat, sed vere faciliter defluit, et siccatur, quia quando ventus tribulationis et mortis flaverit, quando calor, et ardor tribulationum exarserit, tunc flos iste facillime dissipatur. Exsiccatum est fœnū, et cecidit flos, Esa. 40. Quando etiam in aliqua arbore, i. e. in aliquo homine est abundantia, et velox copia talis floris, i. e. prosperitatis mundanæ divitiarum, deliciarum, et humorum, etc. hujusmodi pro certo signum est, quod fructum æternæ beatitudinis non acquirat, ac si contentus esse debeat ista præsenti floriditate, quia secundum Amb. Continuus successus temporalium, æternæ damnationis est indicium. Prov. 20. *Substantia, ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit.* 1. Pet. 1. *Gloria ejus tanquam flos fœni.* Vel dic, quod flos est vita humana, quæ vere licet in juventute pulchra, ridens et gratiosa videatur, tamen faciliter deperit, et arescit, quia quando calor naturalis vel mundanæ tribulationis vel corporalis infirmitatis eam exusserit, tunc verè statim pallescit et deficit, & tandem per mortem decidit, et in terra putrescit, & descendit, unde Job. 14. *Quasi flos egreditur & conteritur.* Vel per florem intelligo pulchritudinem corporalem, quæ corpus ornat, & polit, &c. sicut supra Jac. 1 *Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, & decor vultus ejus deperiit.* Flos ad fructum ordi-
3 natur naturaliter, unde ubi est flos, spes est, quod fructus sequetur. Et est flos arboris paramentū, faciliter tamen deperit, & vento, vel ardore, vel pluvia faciliter dilapsus. Flos enim semper præcedit fructum; de puro humore arboris originem contrahit, & erumpens de arbore, ipsam non violat, sed eam perficit & decorat, & aspicientes reficit, & delectat. Talis est gratia, vel meritū, quia vere ista præcedit, & ordinatur ad fructum æternæ beatitudinis, quia ubi est flos gratiæ & meriti, spes debet esse quod fructus æternæ gloriæ subsequetur. Meritum enim præcedit præmium, non econverso: Et ille flos. sc. meritum, gratia seu virtus de puro humore, id est, de bona cordis affectione producitur, & arbor, id est, anima eo mirabiliter adornatur. Ideo dicebat sponsa, Cant. 2, Stipate me floribus fulcite me malis. Iste tamen flos in hac vita faciliter deperit, & per peccatum penitus dissipatur. Nam frigore invidiæ, vento superbiæ, pluvia luxuriæ, calore avaritiæ faciliter destruitur atque cadit. & sic fructus non sequitur expectatus Job. 8. *Cum adhuc sit in flore, ante omnes herbas arescit.* Vel dic, quod flos est bona affectio, quæ in arbore cordis crescit, ex humore gratiæ vel charitatis, & ipsum perficit atq; or-

nat. Nam ista præcedit fructum boni operis, & eum significat affuturum, faciliter tamen deperit, & deficit per peccatum, scil. frigore vel calore, pluvia seu vento, &c. sicut supr. Vel dic, quod flos est honesta conversatio, quæ verè arborem, id est, hominem, in quo est, perficit atque ornat, & fructum interiorum virtutum, significat atque monstrat, aliosque reficit, & delectat, tamen finaliter per peccatum, &c. sicut supra. Flos sine arboris corruptione 4
de ipsa oritur, & cum ortus fuerit, arbor sua per eum decoratur: Et pro certo hic est de Christo. Virga enim ex aqua oritur, flos est beata virgo, ex qua Christus fuit natus, qui tamen in suo ortu virgam istam non corrupit vel violavit, sed etiam perfecit, & decoravit. Esa. 11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice ejus ascendet.* Flos ex rore cœlesti mel concipit, & id apibus administrat, 5
& ideo ab apibus frequentatur. Sic beata virgo ex cœlesti rore, id est, gratia mel, id est, Christum dulcissimum ministravit, & ideo à nobis debet per devotionem summopere frequentari. Vel per mel intelligo devotionem vel gratiam, quam Dei genitrix nobis præstat. Et adjunge si vis. §. 1. Flos in ortu solis se aperit, & 6
in ejus occasu iterum se recludit. Quidam sunt etiam flores, qui solem secundum omnia puncta sequuntur, sc. solsequium. Sic vir perfectus se aperit per amorem, ad solem, id est, ad æternam beatitudinem, quæ est incommutabilis, ad nubem autem seu lunam, i. ad mundum, & ejus mutabilem prosperitatem se claudit, & ad eam nullatenus se expandit. Expone si vis aliter, sicut infra, de solsequio. Flos campi est flos stipite gracilis, colore rubicundus, & sanguineus, ad videndum est amicabilis, & in medi- 7
cina est utilis, in locis campestribus crescit incultis, & vomere non penetratis, nec stercore impinguatis. Talis est Christus, qui in locis deserti, i. in beata virgine fuit natus, quæ pro certo fuit sterilis per castitatem, deserta per paupertatem, inculta per virginitatem, quæ vomere carnalis voluptatis non fuit perforata, nec stercoribus divitiarum temporalium impinguata, & de tali Christus natus est. Esa. 41. *Dabo in solitudinem cedrum.* Et ille fuit modicus per humilitatem, rubicundus per charitatem, sanguineus per carneam humanitatem & multum medicinalis per vitæ & doctrinæ sanctitatem. Ideo Cant. 2. *Ego flos campi, & lilium convallium.* Vel dic, quod iste flos est beata virgo, modica per humilitatē, rubea per charitatem, sanguinea per pietatem, medicinalis peccatoribus per sanctitatem. Et sicut flos iste, & succus ejus visum clarificat; inflationes sedat; morsus venenosos sanat, apostemata venenosa temperat; sic beata virgo & succus suæ gratiæ acuit visum discretionis, tollit inflaturam elationis, sanat morsus venenosos diabolicæ tentationis. Ideo dicit Augustinus in sermone; Ista est flos campi, de qua ortum est pretiosum lilium convallium.

Cap. LXIX.

De Fructibus in generali.

Fructus herbæ vel arboris sic producitur: quia primo humor nobilior & unctuosior, qui sit in planta, tam in medulla, quam 1
in radice, à calore attrahitur; ut inde fructus suo tempore generetur, & ut humoris & caloris beneficio nutriat, foliorum protectione & cooperculo defendatur, & tandem solis, & cœli influentia maturetur. Charissimi fructus significat bonum opus, quod homines boni portant, & producunt. Nam primo per calorem charitatis humor gratiæ, qui ex radice & medulla cordis attrahitur, & in fructum bonorum operum convertitur, qui humore pietatis & calore charitatis perficitur & nutritur, foliis, i. verbis prædicatorum & doctorum protegitur, & fovetur, vel foliis humilitatis; & exterioris honestæ conversationis contegitur, & celatur, & per solis Christi gratiam, & influentiam ad maturitatem virtutis & meriti deducitur & informatur, & tunc adjusum & esum æternæ refectionis finaliter homini reservatur, unde Prov. 12. *Unusquisque fructu oris sui replebitur bonis.* Et sicut fructus bonus & maturus utilis est aliquotiens esui, & medicinæ; sic bona nostra opera, & exempla pascunt alios, & medentur. Fructus quando sunt crudi, & acidi; corporibus puerorum debilium sunt nocivi, sunt enim in- 2
frativi, lumbricorum, & vermium generativi, malorum humorum in corpore nutritivi, gustus naturalis corruptivi. Nam quando homo talibus immaturis fructibus primo utitur, tunc saporem non percipit in maturis. Talia sunt per omnia bona mundi, quia vere ista sunt acerba, acria, & immatura, & ideo comedentibus, i. ea diligentibus sunt nociva, & maxime quando sunt pueri, id est simplices, & indiscreti. Per illos enim divitiarum fructus generatur inflatura superbiæ, quia secundum August. difficile

est ut superbus non sit qui dives est. Per istos generantur vermes corrodentes invidiæ, mali humores carnalitatis, & luxuriæ gustus etiam, id est interior amor, & affectio per eos mutatur, & inficitur, quia vere illi, qui iltis utuntur, scil. divites hujus mundi, habent gustum voluntatis, & affectionis ita corruptum, quod in fructibus maturis, & in bonis spiritualibus & æternis delectationem non inveniunt, nec saporem. Unde Hier. 31. *Qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus.* Vel per fructus acerbos intelliguntur mala opera & exempla, quæ pro certo comedentibus, id est, imitantibus sunt nociva, &c. sicut supra. *Fructus illorum inutiles & acerbi ad manducandum.* Sap. 4. Fructus primo sunt acerbi virides, pallidi, duri, immaturi, amari, & acetosi, tandem virtute caloris digeruntur, & decoquuntur, & disponitur humor naturalis, & sic ad maturitatem debitam perducuntur, & sapor dulcis in eis introducitur, & color melior generatur. Unde color immutatus, & fructus mollities, & teneritudo, maturitatem arguunt, & declarant. Sic vere homo in principio juventutis, vel conversionis ad pœnitentiam, vel religionem, est acerbus & amarus, rudis scil. & imperfectus, tunc enim habet colorem conversationis viridem per curiositatem, tunc est immaturus per insolentiam & lenitatem, durus per incompassionem, obstinationem, crudelitatem vel parcitatem; sed quando calor charitatis vel mundanæ adversitatis, discretionis, & perfectionis digeritur, tunc color bonæ conversationis, odor bonæ famæ, sapor devotionis, & dulcedo compassionis, mollitiesque benignitatis, & lenitatis in eo generatur.

Nam sicut fructus maturus tangenti cedit, & mollissimus reperitur, sic vir perfectus quando tangitur per correctionem, vel quamcunque tribulationem, statim cedit obediendo, & mollis reperitur per benignitatem in respondendo, juxta illud Prov. 15. *Responsio mollis frangit iram.* In arbore variantur fructus, quia illi fructus qui altius collocantur, & soli directius exponuntur, facilius & melius maturantur, illi autem qui inferius sunt circa terram, acerbiores sunt ad manducandum, & magis immaturi. Sic vere in arbore ecclesiæ sunt duo genera fructuum, id est. fidelium, quidam inferius, sc. seculares activi, qui circa terram & terrena occupantur, quidam superius, sc. clerici religiosi & contemplativi, sed vere illi qui sunt altiores, quo ad contemplationem & soli justitiæ Christo magis expositi per amorem & affectionem tales citius matureſcunt per vitæ & morum perfectionem, juxta illud Gen. 40. *Videbam crescere paulatim gemmas, & post flores uvas matureſcere.* Illi autem qui sunt inferius circa terram, sc. seculares, ad maturitatem, & affectionem tardius producuntur, quia sc. sæpe accidit, quod tales etiam circa temporalia occupati, maturitatem morum, & virtutum nunquam acquirunt, imo per multa peccata in acredine perpetua perseverant. Vel dic, quod illi qui sunt superiores statu, & gradu, sc. prælati, & clerici vel religiosi, qui sunt majores, & altiores honore, & dignitate, & soli Christo magis expositi (quia sc. ad ejus spirituale servitium dedicati) tales dico debent melius & perfectius maturari, & perfici quo ad mores, quam illi qui sunt circa terram, id est, quã subjecti vel laici seculares. Vel dic, quod arbor est ecclesia, pars inferior, est ecclesia militans, pars superior, est triumphans, fructus inferiores sunt bona mundi, quæ vere sunt acerba & immatura,
5 fructus autem superiores, sunt bona ecclesiæ, quæ dulcia sunt & delicata, juxta illud: *Et erit fructus terræ sublimis.* Esa. 4. Sed sicut fructus acerbus &c. Vide supra §. 2. Maturitas fructus cognoscitur per saporem, odorem, colorem, & factum &c. Vide supra §. 4.
6 de novitio. Fructus qui crescunt in montibus sunt aliis meliores, & saniores, & hoc propter convenientius nutrimentum, quod à montibus hauriunt atque sugunt. Sic vere illi qui in montibus, id est, in statibus perfectis, & levatis sunt, sc. viri contemplativi, boni clerici, & prælati, & religiosi, sunt aliis meliores, sc. secularibus & hoc quia nutrimentum gratiæ, & devotionis, scientiæ, & eruditionis convenientius, & melius inveniunt atque sugunt. Ideo dicat religio: Fructus mei, fructus honoris & honestatis. Eccl. 24. *Vel per montes intelligo viros perfectos, per fructus intelligo opera &c. sicut supra.* Fructus aliqui sunt, qui contra naturam omnium aliorũ
7 in principio sunt dulces, et delectabiles, sed quando maturati sunt, tunc in amaritudinem convertuntur, sicut myrobolani, secundum Plat. Sic vere sunt multi, qui primo in principio suæ cõversationis ad pœnitentiam vel religionem, vel etiam in principio suæ juventutis sunt boni, dulces et devoti, sed vere quando maturantur, et antiquantur, tunc quandoque per vitia corrumpuntur, et in amaritudinem convertuntur, sicut patet in apostatis, & multis alijs, qui meliores sunt in principio, quam in fine ad Gal. 3. *Sic stulti estis ut cum spiritu cœperitis, carne consummamini.* Multi sunt fructus acetosi, & acerbi, qui licet sint amari & horribiles 8
ad gustandum, sunt tamen utiles ad medicinam. Multi etiã sunt fructus dulces, licet sint delectabiles ori, tamen corpori sunt nocivi. Sic vere opera spiritualia, & actus pœnitentiæ licet sint amari, & acerbi, id est, difficiles ad sustinendum & graves, sunt tamen utiles ad medicinam corporis & animæ, & contra vitia & peccata. Multi etiam sunt fructus dulces, sc. divitiæ & deliciæ temporales, qui licet sint delectabiles ad gustandum, & utendũ, sunt tamen damnabiles, & infirmitatem culpæ, & mortem pœnæ generant sempiternæ. Prov. 23. Ingreditur blande, novissime autem mordebit ut coluber, & tanquam regulus venena diffunder. Fructus maturi facilius de arbore cadunt, quàm immaturi, & facilius de nocte, quàm de die; quia tunc nocturno rore perfusi ponderosiores fiunt, & ad cadendum per consequens magis 9
apti. Sic vere de arbore mundi facilius cadunt fructus, i. viri maturi i. perfecti sc. eum dimittendo, & contemnendo, & vitam contemplativam eligendo, & religionem intrando, & facilius in nocte tribulationis, quam in die prosperitatis, & hoc quia magis sunt ponderosi per humilitatem, & rore cælestis gratiæ superfusi. Vel dic, quod arbor est vita ista, à qua pro certo facilius ut communiter cadunt per mortem illi, qui sunt maturi per senectutem, *quia quod antiquatur & senescit, prope interitum est.* ad Hebr. 8. Et maximè quando rore nocturno, id est, adversitate vel corporali infirmitate fuerint superfusi, quia tunc sunt magis ponderosi, & graves. Unde Seneca: Nullum habet remedium, quem senectus ducit ad mortem. Vide supra in generali, ubi multa de fructibus inseruntur.

Cap. LXX.

De Germine.

GErmen est principium plantæ, floris, folii, & fructus, illud sc. quod primo oritur à radice. Nam virtute caloris cælestis humor radicis attrahitur, & exterius in germen convertitur, & 1
quia radix semper humorem terræ contigue non cessat attrahere, & ad germen transmittere, idcirco germen continue dilatatur, quousque debitum recipiat complementum. Est autem teneræ naturæ & fragilis, & ideo facillime læditur, quando vento vel grandine, corrupto aëre vel rore infecto tangitur, & fœdatur, & quando germen corrumpitur, tunc fructus, & floris spes amplius non haberur. Et ideo secundum Isid. Germen dicitur à generando, eo quod ab eo flos & fructus generetur. Charissimi, per germen intelligo statum juventutis, quæ pro certo est principium hominis, & origo, & etiam principale fundamentum floris honestæ conversationis, folij bonæ loquutionis, & fructus bonæ operationis, à juventute & consuetudine juventutis dependent omnia ista. Unde Eccl. 25. *Quæ in juventu congregasti, in senectute reperies.* Nam quando radix, id est, prædicatores, & prælati humorem devotionis à terra, id est, à Christo continuè attrahunt, & tandem ad germen, id est, ad filium juvenem ipsum transmittunt, sc. per bona documenta, tunc germen illud perficitur, & scientia, & majoribus completur, quia sicut dicitur ad Rom. 11. *Non tu radicem portas, sed radix te*: talia tamen germina, scil. juvenes homines, sunt multum debiles et fragiles ad resistendum, et faciles ad cadendum, et ideo aëre corrupto, id est, mala societate, rore infecto, i. mala doctrina & loquacitate, vento vel frigore, id est, in temporali adversitate, calore vel pluvia, id est, præsenti prosperitate faciliter vitiantur, his enim omnibus causis potest corrumpi juvenis, et turbari, quia sicut dicitur 1. ad Cor. 15. Modicum fermentũ totam massam corrumpit etc. Et quando germen juventutis destruitur, tunc vix aut nunquam potest fructus bonorum operum expectari, quia sicut dicitur Prov. 22. *Adolescens juxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Vel dic, quod radix est pater, et germen est filius, qui primo à radice, id est, à patre, exterius scil. ad scholas emittitur, et transmittitur, et humor qui à terra concipitur, id est, temporalis substantia, quæ à parentibus acquiritur, et à terra, id est, à suis terrenis proventibus recipitur, ei continue derivatur, et sic per doctrinam et scientiam perficitur et dilatatur. *Debent enim patres filiis thesaurizare, non filii patribus.* 2. ad Cor. 12. Vel dic, quod germen est bona affectio, cogitatio vel propositum, quæ principium est floris, folij et fructus, etc. sicut supra. Et hæc ex humore gratiæ, et devotionis à radice cordis generatur, et continue nutritur, et completur. Est

tamen

tamen multum debilis & teneræ naturæ, quia verè faciliter corrumpitur, & destruitur per peccatum, sc. ab aëre, rore &c. sicut supra, & sic fructus boni operis impeditur, quia quando bona cogitatio, propositum, & affectio destruitur, tunc fructus boni operis non amplius expectatur. Unde in Psal. 1. *Iustus germinabit sicut lilium, & florebit, &c.* Germen licet sit modicæ quantitatis, tamen quandoque præcipuæ est virtutis, Nam tunc herbæ sunt magis utiles medicinæ, quando sunt in germine vel flore, & sunt germina ornatus terræ, principium fructuum, sequentis æstatis indiciũ, finis hyemis, & æstatis initium. Talis est gratia Dei, quia vere illi sunt medicinales, i. boni & virtuosi, qui eam secum portant. Ista enim terram, i. animam ornat, & fructum æternæ gloriæ præcedit, & eum expectandum sperare facit. Sed quando germen istud à locustis, i. à tentationibus & dæmonibus corroditur, tunc spes fructus istius enervatur. Vel germen significat virtutẽ, vel etiam honestatem, quæ humore gratiæ ab radice cordis exeũt, & virtute caloris charitatis gignuntur, &c, sicut supra.

Cap. LXXI.

De Gramine.

1 Gramen est herba minuta, quæ super terræ superficiem est diffusa, & hoc quoniam per se nascitur, quia primo virtute cælestis caloris radix ejus in terra producitur, tandem humorem terræ sibi incorporat ad nutrimentum & augmentum, & quod superfluum est de humore, in folia convertitur, & sic per se in tetra tales herbæ oriuntur, & multa gramina se invicem complectuntur, & terræ superficies ab eis induitur & vestitur. Terra est religio, gramina ejus sunt religiosi, qui vere ibi virtute caloris cælestis, id est, per inspirationem sancti Spiritus generantur, & ad spirituale nutrimentum sugunt humorem religionis, i. e, gratiam, & devotionem, doctrinam, & lectionem, & exinde causant folia, i. bonam locutionem, & prædicationem, & honestam conversationem, florem & fructum &c. & se invicem connectunt per charitatem & dilectionem. Una uni conjungitur. Job 41. Et sic terram, i. religionem vestiunt, & adornant per mortalem per-
2 fectionem. Tam in herbis, quam arboribus illud quod est de humore superfluum, & de medulla, ad productionem mittitur foliorum. Sic vere tam in religiosis quam in seculatibus quando in medulla cordis est abundantia humoris, i. bonarum vel malarum affectionum, tunc exinde prorumpit foliorũ, i. verborum exteriorum affluentia, & natura. Matt. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur.*

3 Quando radix herbæ vel arboris in terra profundius se infigit, tanto herba altius se exaltat, & diffusius se dilatat. Sic vere quanto radix cordis in terra, i. in statu infimo magis profundatur per humilitatem, tanto latius dilatatur per charitatem, & finaliter in cælo altius elevatur ad æternam dignitatem, quia *qui se humiliat, exaltabitur.* Matt. 20. & Job. 5. *Ponit humiles in sublime, &c.*

4 Quando gramen incipit germinare, tunc melius se multiplicat, et fœcundat si compressum fuerit, et mediocriter conculcatum, si autem pro libito crescere, et luxuriari permittitur, tunc de facili prorumpit in semen, et induratur, et suam perdit pulchritudinem, et decorem, ut dicit Plin. Sic vere quando homo primo incipit germinare per bona opera, tunc utile est ei, ut ab aliis deprimatur per tribulationes, et conculcetur per contemptum, ne sc. superbiat aut præsumat. Nam quando pro libito voluntatis dimittitur, tunc faciliter in semen prædicationis erumpit, et luxuriatur sc. ante tempus, quia nimis cito alios vult docere, nõ seipsum, et sic quandoque per præsumptionem, vel alia peccata perdit decorem gratiæ, et honestatis pulchritudinem, et virorẽ. *Egressæ bestiæ saltus conculcaverunt carduum.* 4. Reg. 14. Vel dic quod quando aliquis est in germine juventutis, tunc vere utile est, quod ab aliis conculcetur, et deprimatur per correctionem, et tribulationem, et quod sub pede teneatur per subjectionem, quia alias de facili nimis creseeret per superbiam, desiccaretur per avaritiam, et semen emitteret per luxuriam, et sic perderet virorem pul-
5 chritudinis, et virtutis, ideo Thr. 3. Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Herbæ exterius in suis qualitatibus variantur, secundum varietatem humorum interiorum, et in suis virtutibus diversimodè distinguuntur. Sic vere opera exteriora, secundum naturam humorum, id est affectionum cordis variantur, quia secundum quod homo se gerit interius, secun-
6 dum hoc operatur, et se disponit exterius. Unde Eccl. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono, sive in malo.* Herbæ variantur secundum situm. Nam illæ quæ nascuntur in montibus et locis siccis, sunt breviores, & graciliores, & sunt simpliciter cæteris meliores, & ad esum animalium saniores. Herbæ autem quæ in palustribus & vallibus oriuntur, sunt majores, & grossiores, & longiores, tamen ad esum, & usum animalium minus sanæ, sicut dicit Isaac in dictis. Charissimi, mons est religio vel ecclesia, vallis est mundus. Nam illi qui sunt in monte religionis, & statu perfectionis, licet sint minores & breviores quo ad delitias, & divitias temporales, tamen sunt cæteris meliores, & ad esum, id est, ad imitationem aptiores. Illi autem qui in vallibus & palustribus, id est, in mundo & mundana prosperitate versantur, licet sint majores quoad divitias, tamen sunt grossiores per superbiam, & sicciores per avaritiam, & sic quo ad dandum nutrimentum bonorum exemplorum sunt aliis minus apti. Vel dic, quod herbæ quæ sunt in monte religionis, sunt paupertas, pœnitentia, devotio, lectio. Herbæ autem quæ sunt in valle, id est, in mundo, sunt divitiæ, delitiæ et cætera mundi bona, quæ pro certo sunt aliis minus bona, et ad nutrimentum minus apta. Unde Ezec. 34. 7
In montibus Israel pascam eas in herbis virentibus. Inter herbas, secundum Israel in dictis, illa quæ vel cujus radix nutrit, semen ejus nõ est nutritivum, sicut patet de rapa, cujus radix nutrit, non semen. Cujus autem semen nutrit, ejus herba vel radix non est nutritiva, sicut patet de faba, cujus semen, et non herba nutrit. Sic vere multi sunt, quorum virtus nutritiva, id est, virtus aliorum juvativa et confortativa est in semine, non in rebus sicut sunt multi, qui semen prædicationis, consolationis et instructionis habent bonum, quorum tamen reliquum corpus, i. e. quorum virtus, et vita non proficit neque nutrit, sicut sunt hypocritæ. Alii autẽ sunt, quorum corpus, et non semen, i. quorum facta, et non verba sunt aliis nutrimenta, sicut sunt boni simplices, qui habent opera, et non verba. Herba tempus austerum, ventosum et pluviosum diligit, et in eo fortius convalescit ut dicit Beda. Sic vere herbæ, i, 8
vitia et peccata, et malæ affectiones tunc fortius invalescunt, quando tempus, i. status est ventosus per honorum vanitatem, et pluviosus per mundi prosperitatem. Sed vere quando status hominis est frigidus per paupertatem et adversitatem, et siccus, sc. ab humore temporalis prosperitatis, tunc herbæ, i. malæ affectiones et peccata in eo minorantur, extirpantur, et desiccantur. Jac. 1. *Exsiccatum est fœnum, &c.* Vel per herbam intelligo fidem, quæ pro certo plus proficit atque valet, quando conculcatur ab infidelibus, et quando tempus per tribulationem est tempestuosum, sicut patet de tempore martyrum, ubi quando tyranni magis sæviebant, fides magis crescebat, quia sicut dicitur Exod. 1. *Quanto Pharao magis opprimebat filios Israel, tanto magis multiplicabantur.* Vel per herbam intelligo falsos amicos, qui abundant in tempore et pluvia prosperitatis, deficiunt autem in tempore adversitatis. *Divitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & hi quos habuerat, recesserunt.* Prov. 14. Gramen autem secundum Dios. est 9
quædam herba specialis multum medicinalis, quam canis se purgaturus quærit et comedit, et sic se purgat, sed secundum Pli. hoc ita caute facit, quod vix potest ad humanam peritiam pervenire. Ista est sacra scriptura, quæ facit vitia purgare et evacuare, et ideo caner, i. custodes sc. gregum Prælati, istam debent præcipue comedere, sed vere hoc ita raro fit, quod non percipitur, nec videtur. Herbæ quæ magis sunt nutritivæ et dulces, sunt ut communi- 10
ter minus medicinales, illæ autem quæ sunt valde medicinales, non sunt communiter nutritivæ, quia vere sunt insipidæ vel amaræ. Sic verè mundi bona quæ corpus nutriunt, et impinguant, nullam dant animæ medicinam, bona autem spiritualia, quæ sunt animæ medicina, nullum dant corpori nutrimentum.

Cap. LXXII.

De Galbano.

1 Galbanum est gummi cujusdam herbæ, quæ dicitur ferula. Nam illa herba in æstate inciditur, & galbanum inde lachrymatur, & distillat. Gummi est odoriferum, & igneæ naturæ, & mirabiliter medicinale, & contra multas proficit passiones, secundum Plin. Plat. & Dios. Talis est eleemosyna, virtus pietatis lachrymarum, & compassionis. Nam quando arbor, i. homo scinditur per contritionem, vel temporalem tribulationem, seu etiã per divinam inspirationem, tunc emittit lachrymam per compunctionem, quia sicut dicitur Eccl. 22. *Qui pungit oculum, educit lachrymas.* Vel etiã tunc exinde stillat gummi fluidæ pietatis, quod pro certo est odoriferũ per famositatem, & valet contra morbos omnium peccatorum, *quia eleemosyna extinguit peccatum.* Eccl. 3. Virtutem etiam habet igneam, quia scil. omnia peccata exurit & consumit. Et sicut galbanum lenit, mitigat, menstrua provocat,

fœtum mortuum educit, venenosis resistit ; sic pietas aliorum miserias mitigat atque lenit, menstrua etiam, & fœtus mortuos, id est, interiora vitia & peccata provocat, & educit.

Cap. LXXIII.

De Gutta seu hammoniaco.

1 Gutta est gummi unius arboris, quæ dicitur hammoniacum, cujus arboris in æstate rami inciduntur, & lachryma quæ inde defluit, medicinæ usibus deputatur, odorem habet suavem sicut castoreum, virtutem etiam efficacem, & est candida, & pinguis sicut thus, & quando frangitur, apparet interius candida, & gummosa, virtutem habet dissolvendi, & laxandi, calida est in tertio gradu, ut dicunt Isid. Plin. & Dios. Talis est charitas, quæ virtutem habet igneam, & ardentem. Dissolvit enim mentem per compassionem, & eam laxat per eleemosynarum largitionem, gummosa est, & glutinosa, scil. inter discordes per concordiam, & amorem, medicinalis est contra vitia, & peccata & odorem bonæ famæ emittit &c. *Omnia delicta operit charitas.* Prov. 10. Et hæc ab arbore Christo distillavit, & maxime quando in æstate, id est, in fervore passionis fuit fractus per mortem, & clavis et lancea perforatus, quia tunc apparuit præcipue charitas inanita. Vel per guttam intelligo sanguinem Christi, vel lachrymas, et compunctionem. Ideo de ista gutta dicit Psal. 44. *Myrrha, & gutta & casia à vestimentis ejus.*

Cap. LXXIV.

De Gariophylis.

1 Gariophyli sunt fructus unius arboris in India, calida, et sicca in effectu, nigri coloris, suavis odoris, acuti saporis, et boni. Gariophylum quando ungue premitur, tunc semper aliquid emittit humiditatis, quia licet exterius sit siccum, interius tamen est multum humidum subjective, ut dicit Dios. Talis debet esse vir perfectus, et maxime prælatus, quia cum iste sit fructus arboris ecclesiæ, ideo debet esse calidus per charitatem, siccus per castitatem, niger per pœnitentiam, et exteriorem humilitatem, odorosus per famositatem, acuti saporis per correctionis asperitatem; verumtamen quando unguibus, id est, aliorum miseriis premitur, et instigatur, tunc debet emittere humorem, et dulcorem, id est, mellifluam pietatem, quia vere licet exterius sit siccus, et austerus per justitiam, et rigorem, intus tamen debet esse mollis, et humidus per clementiam, et dulcorem. Figura de arca testamenti, in qua non tantum erat virga, sed etiam tabulæ cum manna. Sic etiam in prælatis non tantum debet esse virga correctionis, tabulæ discretionis, imo etiam manna pietatis, et compassionis, ut dicat cum Psal. 100. *Misericordiam & judicium cantabo tibi.* Gariophylum pressum statim emittit humiditatem, si sit bonum: debet servari in loco temperato, nec nimis humido, nec nimis calido, quia in calido desiccatur, et in humido computrescit, in sicco vero arescit, ut dicit Dios. Diu servatur in temperato calore, nisi forte fuerit sophisticatum, sc. per quinque annos, sed si sophisticatum fuerit, vix ultra viginti dies durare poterit. Sic vere vir justus statim, quod premitur, et instigatur precibus afflictorum, debet emittere humorem compassionis, et eleemosynarum largitatem. Et iste debet servari in loco, id est, in statu temperato, ut sc. non sit nimis humidus per prosperitatem; nec nimis siccus per paupertatem, quia faciliter corrumperetur per luxuriam in prosperitate, et per murmur, et desperationem, et impatientiam in paupertate. Ideo bene petebat Sapiens. Prov. 30. *Nec paupertatem, nec divitias dederis mihi Domine.* quod etiam de subditis potest dici, quia si nimis humide, id est, laxe teneantur, faciliter per insolentiam corrumpuntur, si vero in siccitate et austeritate nimis arceantur, tunc etiam per impatientiam humore devotionis penitus spoliantur. Et breviter, isti si boni sunt, et non ficti, sed viri, diu possunt in bona perseverare, et in justitia conservari, si vero sophisticati hypocritæ, et ficti fuerint, tunc nequeunt diu in bono manere, nec in sua ficta justitia commorati. Sen. Quod fictum est, non potest esse diuturnum. Vel dic, quod iste est peccator, qui statim quod premitur correctione vel tribulatione, prædicatione vel monitione, statim pro certo si sit bonus, debet emittere liquorem, et humorem lachrymarum compunctionis, et devotionis. Unde Thr. 1. *Oculus meus deducens aquam.*

Cap. LXXV.

De Genesta.

Genesta vel myrica, est frutex crescens in terris desertis, & occultis, cujus præsentia in fœcundam terram esse indicat, in qua crescit, saporem & odorem habet fœtidum, & amarum, in hyeme viret & floret. Talis frutex est peccatum, quia vere in terra inculta per pœnitentiam, & deserta à Deo & sanctis, id est, in homine qui est impius, & peccator, crescit, & generatur, & sterilitatem spiritualem in eo denotat, & declarat : & est fœtidum in se, & amarum, quantum ad remorsum conscientiæ, & in hyeme præsentis vitæ viret præcipue & abundat. Unde Hier. 48. *Eritis sicut myricæ in deserto.* Myrica omni tempore viret & floret, hyeme scil. & æstate, in sterili terra nascitur, verumtamen 2 ipsam facit fertilem, & fœcundam, quando ibi remanet per tres annos, & ideo in patria mea, & in pluribus aliis locis, in terris plantatur sicut segetes, ut sic per eam fœcundetur. Nam post triennium desiccatur, & sic humor ejus ad terram descendit una cum foliis, & superfluitatibus quæ computrescunt, & sunt ibi loco fimi, & sic terra fertilior efficitur. Recte chariſſimi talis est Christus, quia vere omni tempore fuit viridis per honestatem, & floridus per puritatem. & iste etiam terram in qua plantatur, id est, humanum genus fecit fertile, quoad bona opera, & virtutes. Nam post triennium decuplatum, id est, post triginta annos fuit desiccatus per mortem, & sic humor ejus, id est, sanguis, vel ejus gratia, ad terram, id est, ad humanum genus descendit, & sic illud bonis operibus fœcundavit. Vel dic, quod genesta est vir justus, qui omni tempore, id est, hyeme tribulationis, & in æstate prosperitatis debet per gratiam virere, & terram, id est, societatem in qua est, suis exemplis fœcundare, & suis bonis verbis instruere, & docere. Genesta valet contra multas passiones, quia 3 ejus elixatura menstrua restringit, & dentibus subvenit. Sic vere vir justus, &c. Dic quod Genesta est tribulatio, & pœnitentia, quæ licet sit amara, tamen medicinalis est, quia menstrua luxuriæ, & delitiarum stringit, & hæc est in terra sterili, id est, in viris pauperibus plus abundat. Genesta amara est & fœtida, licet viridis, & florida videatur, & ista terram, in qua plantatur, fœcundat, & valet ad multam medicinam : post tres annos desiccatur, & quia ad nullum valet ædificium, ignis tantum incendiis deputatur. Talis est hypocrita, amarus per murmurationem, fœtidus sc. coram Deo per interiorem corruptionem, vel per luxuriam, & infectionem, licet sit viridis per honestam conversationem. Hic enim terram & patriam in qua est, fœcundat per suam bonam prædicationem, quia sc. aliis bene vivere præcipit, quamvis ipse bene minime vivat, cito tamen, & faciliter siccatur, & destruitur per peccatum, & sic sua ficta honestas deperit, & pulchritudo, & quia non convenit ad ædificium paradisi, idcirco infernalibus incendiis deputatur. *Igni datum est in escam.* Ezech. 15.

Cap. LXXVII.

De Grano in generali.

Granum est minima pars distincta, quæ sit in planta, sed gra- 1 num quamvis modicum quantitate, tamen maximum est virtute; nam in quolibet grano est ratio seminalis, & virtus, quia potest educi de quolibet grano planta, & in quolibet est cortex & medulla. Talis est vir perfectus, quia vere quantum ad suam reputationem, ipse est parvus, & minimus per humilitatem, corticem habet, id est, exteriorem honestatem, medullam habet, id est, interiorem pietatem vel charitatem, & sic in isto est ratio seminalis, id est, principium virtutis, & doctrinæ vel prædicationis, per quod potest producere plantam, id est, exteriorem bonam operationem, vel plantam producere, id est, per quam potest alios generare in fide, & charitate. *Per Evangelium ego vos genui.* Vel per rationem seminalem intelligo charitatem, per quam planta, i. e, bona opera generantur. Grana secundum Aristot. lib. de plantis, diversimode variantur, quia quædam ap- 2 parent in arbore, & sunt exposita & aperta, ut in cumino, & fæniculo, quædam autem in thecis, & in folliculis includuntur, ut sunt fabæ, & similia; & quædam in substantia carnosa continentur, ut pisa, & similia. Sic vere inter herbas spirituales, id est, homines, quidam habent grana, id est, opera, & exposita per boni exempli dationem; quidem ea habent occulta, & reclusa per humilitatem, & celationem, quidam etiam in substantia

carno-

carnosa, id est, in mollitie pietatis ea recludunt, per benignitatem, & devotionem &c. Vel dic quod hominum quidam sunt aperti, & expositi, scil. seculares, alij clausi, et involuti, scil. religiosi, et regulares, qui in thecis, et conventibus sunt inclusi, sub clausura statutorum. Vel inter religiosos quidam sunt penitus inclusi, sicut eremitæ vel recluſi, vel Carthusienses; alij autem non ex toto, sed ex parte, sicut cæteri, qui quandoq; exterius exeunt ad mundana, ut suis bonis exemplis seculares alliciant ad
3 virtutem. Grana inclusa variantur, quia licet omnia sint debite ordinata, sunt tamen aliqua sine medio pariete conjuncta; alia autem mediante pariete sunt distincta; alia autem habent parietem siccum, et ligneum, sicut patet in nuce; alia autem carnosum, sicut patet in malogranato, cujus grana per carnosas partes distinguuntur, secundum Arist. ibid. Sic inter illos qui in conventibus sunt inclusi, quidam sunt immediate conjuncti per charitatem, et debite ordinati. Alij autem per partes sunt distincti, et divisi per partialitatem. Nam quosdam dividit ab invicem paries siccus, et ligneus, i. affectio divitiarum, quosdam autem paries carnosus, scil. affectio carnalium delitiarum separat, et sejungit. Vide 1. Reg. *Separati sunt ita, & divisi, ut non remanerent duo pariter.* Boni autem sine aliquo medio se conjungunt. *Junctí sunt pariter. &c.* Vel dic, quod quidam se amant nullo intermedio, sicut boni, alij se cõjungunt, & diligunt aliquo intermedio, scil. carnalitate vel divitijs, etc. sicut supra, quia sicut dicitur Luc. 6. *Peccatores diligentes se diligunt.* Grana variantur secũ-
4 dum formam, quia alia rotunda, alia triangula, alia oblonga, alia quadrata, sed omne granum longum, semper est in una parte assum, secundum Arist. ibid. Sic vere boni variantur; quia quidam sunt rotundi per obedientiæ velocitatem, alij oblongi per perseverantiæ longanimitatem, alij quadrati per quatuor virtutes cardinales; alij triangulares per tres virtutes theologicas. Adjunge illud si vis, supra cum §. 1.

CAP. LXXVII.

De Gith, seu Nigella.

1 GIth, seu Nigella est herba nigra, quæ cum frumento nascitur, quæ virtutem habet dissolvendi, & consumendi, est enim calida in tertio gradu, formam habet quasi triangularem, & in multa quantitate sumpta interfecit comedentem, abortum etiam facit, & procurat, ut dicunt Dios. Plin. & Arist. Sic vere cum tritico, id est, cum viris justis in agro ecclesiæ vel religionis est quandoque mixta nigella, id est, aliquis insolens, & peccator, qui nigri coloris dicitur, quantum ad malam conversationem, triangularis quantum ad mutabilem conditionem, quia nunc in uno latere, nunc in alio. Et iste virtutem habet dissolvendi, & disjungendi, scil. per charitatem fœderatos, per detractionem, & per verborum relationem, quia scil. verborum relatores, alios ab alijs separant, & disjungunt, *quia vir linguosus separat principes.* Prov. 16. Consumit enim, & occidit per detractionem, & diffamationem. Iste etiã quod ad mala exempla est aliis mortiferus, si sumatur per imitationem, vel per suæ societatis frequentationem; quia scil. per sua mala verba, et exempla facit alios à fœtu boni concepti propositi abortire. Ideo dicitur Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum morietur.* Vel dic, quod Gith est bonus religiosus, niger per humilitatem, calidus per charitatem, triangulus per triplicem virtutem, & multum medicinalis per vitæ, & doctri-
2 næ, & exempli sanctitatem. Gith est genus leguminis, quod dulcorationis gratia spargitur in pace, et est herba calida, apertiva, dissolutiva, virtutem habens plurimam medicinæ. Talis est pietas, quæ calefacit per charitatem, dissolvit per compassionem, aperit per affectionem, & devotionem, & valet in medicina, scil. contra vitia, & peccata, *quia pietas ad omnia valet.* 1. ad Tim. 4. Vel dic, totum de charitate, vel humilitate.

CAP. LXXVIII.

De Illice.

1 ILex est species quercus glandifera, cujus fructus secundum Plin. multas reficit nationes. Nam (ut dicit idem) antiquitus vivebant homines glande, antequam usus frumenti esset inventus. Hic est mundus, cujus fructus, scil. divitiæ, & delitiæ multos nutriunt, & reficiunt, quia multi sunt qui tantummodo bonis temporalibus nutriuntur, & maxime porci, i. delitiosi, & camales. Antiqui etiam, i. patres veteris testamenti, istos fructus dili-

gebant, & acquirebant. Patet in Abraham, David, Salomone, Job, & cæteris, qui fuerunt ditissimi, & hoc quia adhuc non venerat usus farris, i. bonorum spiritualium, & æternorum, vel usus etiam farris, i. sacramenti altaris Christi. Sed vere quia modo possumus invenire frumentum, i. delitias vitæ æternæ, & bona spiritualia, vel etiam corpus Domini in altari; ideo tales glandes, i. est bona temporalia amplius comedere nõ debemus. Vel dic, quod far est Eucharistia &c. per omnia sicut supra. Vel dic, quod glandes sunt scientiæ legales vel physicæ, far autem est scientia divina, qua modo debemus uti; quia scil. quamvis nos alij dum esse seculares, uteremur glandibus, id est, scientijs secularibus modo tamen quando facti sumus religiosi, ecclesiastici, & prælati, debemus uti farre, id est, scientia sacræ scripturæ Ps. 147. *Adipe frumenti satiat, &c.* sicut supra. *Sapientia enim modo ædificavit sibi domum*, scil. ecclesiæ, *posuit mensam, miscuit vinum, &c.* Prov. 9.
2 Ilex est arbor profundæ radicis, corticis duri, & spissi, magnæ rotunditatis, famositatis, & umbrositatis, magnæ est etiam soliditatis, & imputribilis firmitatis, secundum Plin. Talis est per omnia vir perfectus, & maxime prælatus, quia radices fidei debet habere profundas, & bene fixas, & firmas, corticem etiam, i. exteriorem apparentiam debet habere grossam, & rudem, quia non debet esse in vestibus curiosus, ultra quam deceat exigentiam sui status. Debet etiam esse ramosus per bonas affectiones, fœcundus per bonas operationes, umbrosus per bonorum exemplorum dationes, & per temporalium beneficiorum consolationes, quia umbra ejus, i. eminentia sui status debet viatores recreare, & confortare, vel umbra, i. e. bonis suis temporalibus debet pauperes confortare, ut dicatur illud Dan. 4. *quod sub umbra eius habitabant omnes bestiæ terræ.* Et hic debet esse solidus per constantiæ firmitatem, & imputribilis per perseverantiæ longanimitatem, quia nunquam debet putrefieri per peccatum, sc. interrumpendo bonam vitam, & sanctitatem. Unde Amos 2. *Altitudo cedrorum altitudo ejus, & fortis ipse quasi quercus, &c.* Ilex est li-
3 gum forte, durabile, & quasi imputribile. Nam truncus ejus sub aqua, & terra defossus, in solitudinem lapidis induratur, & quãto longius ibi steterit, tanto efficitur magis durus; & ideo de talibus lignis solebant in templis deorũ, & in palatiis regum fieri imagines, & columnæ, ut dicit Plin. Talis debet esse bonus Christianus, & maxime ecclesiasticus, quia vere debet esse fortis per firmitatem, & constantiam, *durabilis*, & *imputribilis* per perseverantiam. Nam licet in aqua, & fluxu tribulationum positus fuerit, nunquam tamen debent isti putrefieri per impatientiam vel murmurationem, vel aliud peccatum, sed magis per firmitatem constantiæ fortius indurati. Job 38. *In similitudinem lapidis durantur aquæ.* Et ideo de talibus viris perfectis, fortibus, & ad tribulationes duratis, fiebant antiquitus in templo Dei, i. in eccl. imagines, & columnæ, i. prælati debent esse imagines, repræsentando vitam sanctorum, per suam bonam vitam, & debent esse columnæ, scil. Christi ædificium sustentando. Figura Exod. 26. ubi in templo tabernaculi erant columnæ de cedro, &c. Vide, & expone. Vel vide de duabus columnis 3. Reg. 7. & 2. Paral. 4.

CAP. LXXIX.

De Iunipero.

1 JUniperus est arbor aspera, & pungitiva in locis desertis, & incultis crescens, & dicitur juniperus secundum Isidor. quasi gignens ignem, à pyr Græce, quod est ignis latine. Nam ignis qui sub ejus cinere fuerit absconditus, sine extinctione durat quandoq; per annum, ut dicit Isid. Talis arbor est mundus, cujus folia aculeata sunt divitiæ, quæ mentem lacerant atq; pungunt, umbra ejus est eminentia temporalis. Est ergo mundus arbor aspera, quia vere sunt tribulationes, & labores, timores pariter, & dolores, ipsum faciunt asperum, & pungentem. Nam folia ejus, i. e. divitiæ mundi spinosæ sunt, quia scil. cor lacerant sicut spinæ, & ideo ista arbor, scil. mundus, & ejus affectio, non crescit nisi in locis sterilibus, et incultis, i. in corde, et desiderio hominum peccatorum, ubi pro certo quotidie renovatur, & crescit, et ubi radicaliter per amorem plantatur, i. in mundi peccatoribus, et iniquis. Unde de Helia dicitur 3. Reg. 19. *Quod dormiebat sub umbra unius juniperi.* Quia vere mundani dormiunt, & quiescunt sub umbra eminentiæ temporalis. Et pro certo ista arbor optime servat ignem, scil. cupiditatis, et carnalitatis, quia vere mundus vel mundana prosperitas ignem avaritiæ, & luxuriæ diu nutrit, quia sicut dicitur Esai. ultim. *Ignis eorum non extinguetur.*

Vel dic, quod juniperus est caro, quæ pro certo spinosa est quoad stimulos tentationum, & hæc pro certo ignem luxuriæ generat atq; nutrit, Bern. super Cantica serm. 46. Spinæ in terra sunt, in aëre sunt, in carne tua sunt, verlari ergo in his, & non lædi divinæ est potentiæ non humanæ. Vel ista arbor significat divitias, quæ revera ignem avaritiæ inextinguibilé semper servant. Spinolæ etiam sunt, quia sc. per sollicitudines pungunt, & lacerant cor humanum: quando tamen homo eis bene utitur, utiles sunt ad spirituales medicinas, ad fugandum serpentes, i. dæmones, & peccata, Dan. 4. *Peccata tua eleemosynis redime.* De tali junipero dicitur in figura 1. Reg. 19. *Quod cum Helias dormiret sub ũbra unius juniperi, venit quidã angelus qui excitavit eum, & ostendit ei panem, & aquam, & misit eum ad montem Dei Oreb.* Id est, ad paradisum, quia revera Deus nolens, quod nos dormiamus sub umbra juniperi, i. in amore temporalium, excitat nos quotidie per scripturam, et quod comedamus panem, & aquam per corporalem abstinẽtiã, & ad montem Dei Oreb, i. ad paradisum, quã citius properemus incitat à quo utiq; somno quidam nolunt excitari, sed in umbra ista continue volunt delectari; unde Job 30. *Radix juniperorum erat cibus eorum, & esse sub senib. delitias computabant.* Juniperus est arbor spinosa, nunquam perdens virorem, multum calida, scil. in tertio gradu, & ideo in cinere ignem per annum servat inextinguibilem. Ideo juniperus quasi gignens pyr, i. ignẽ dicitur, quia pyr græce, ignis latine nuncupatur; in desertis locis nascitur habens fructus seu baccas in medicinæ usibus efficaces, umbram etiam ejus serpentes fugiunt, & declinant secundum Plin. Talis est crux, quia vere aspera, est, & spinosa, viridis, & decora pio cordi, & ejus umbram, i. memoriam fugiunt dæmones vel serpentes, & ignẽ charitatis servat, & accendit, quia vere per considerationem passionis, & crucis cordis charitatis inflammatur. *Secũdum ligna silvæ exardescit ignis.* Eccl. 28. Vel dic, quod juniperus est vir perfectus omni tempore virens per honestatem, calidus per charitatem. Nam quando incineratur per humilitatẽ, sc. quando in se considerat cinerem, & pulverem, tunc ignem charitatis in se servat diutius, & custodit. Humilitas enim est custos charitatis. Hic etiam est spinosus, & asper per pœnitentiæ austeritatem, & fructus ejus, i. bona opera sunt medicina sc. quantum ad bona exempla quæ aliis tribuunt, & serpentes, i. mali homines fugiunt, & declinant umbram ejus, i. exemplum, & societatem, quia sicut dicitur Prov. 29. *Detestantur impii eos, qui recta sunt via.* Et isti in deserto pœnitentiæ, & paupertatis generantur, & morãtur, & folia eorum, i. verba sunt acuta per correctionem, &c. Vel dic, quod juniperus est status pœnitentiæ vel religionis, pungitivus per austeritatem, virens per honestatem, calens per charitatem, & ignem charitatis servans per perseverantiæ longanimitatem, & hæc in sterili terra, i. in pauperibus consuevit abundare, quia scil mali non curant de pœnitentia vel religione, imo serpentes, i. e. mundi peccatores ipsam refugiunt, & abhorrent, Vel per juniperum intelligo asperam correctionem, quam serpentes, i. mali fugiunt, & declinant. *Quia non amat pestilens eũ, qui se corripit.* Prov. 15. Vel dic quod juniperus est peccator, qui in deserto mundi hujus invenitur virens per asperitatem, & folia ejus. i. verba pungitiva sunt per detractionem, & injuriam, & ignem carnalitatis, & crudelitatis, & cupiditatis servat, & continet incessanter. Vel dic, quod juniperus est detractor, cujus folia, & verba sunt pungitiva, & licet vireat per honestatem, tamẽ calidus est per iram, crudelitatem vel cupiditatem, &c. Vel dic, quod juniperus est mala vetula, quæ cum jam sit quasi in cinerem redacta per antiquitatem, ignem tamen luxuriæ in se, & in aliis servat, & accendit, sc in juvenculis quas decipit, & ideo juniperus dicitur quasi gignens ignem, quia luxuriosi vel malæ vetulæ ignem cõcupiscentiæ suis malis dictis, & exemplis in alijs servant, & inducunt, dicentes illud Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram.* Vel applica contra senes luxuriosos, & avaros, incineratos, & desiccatos, quorum concupiscentia non potest extingui. Sap. ult. *Ignis in aqua valebat supra suam virtutem.*

Cap. LXXX.

De Isopo, seu byssopo, ut præcipiunt alii scribendum.

HYssopus est herba modica inter petras nascens, mundificativa pectoris, & pulmonis, unde apud veteres secundum Plin. non reputabant bene purificatos, nisi Isopo aspergerentur, quando in delubra intrabant, virtutis est magnæ in medicina, & potest Isopus corripi, vel produci. Talis est pœnitentia vel humilitas, quia vere pectus i. e, conscientiam, & intellectum, pulmonem i. voluntatem, & affectionem purificat, & depurat à cunctis sordibus peccatorum, & ideo si templum vel delubrum æterni numinis volumus introire, pro certo necesse est, quod Isopo pœnitentiæ vel humilitatis, & aqua lachrymarum, & aqua gratiæ, & pietatis primitus aspergamur. Figura Leu. 14. ubi dicitur, quod adhoc quod leprosus de castris ejectus, ad societatem reverteretur aliorum, necesse erat quod Isopo, aqua, & sanguine aspergeretur. Sic vere ad hoc, quod leprosus peccator de societate Dei, & angelorum ejectus, possit ibi redire, finaliter ad paradisum evolando, vere necesse est, quod aspergatur per devotionem aqua fluidæ compassionis, & sanguine, i. e, memoria dominicæ passionis, & Isopo humilitatis, & subjectionis, vel pœnitentiæ, & afflictionis ideo Ps. 50. *Asperges me domine Isopo, & mundabor lavabis me, & super nivem dealbabor.* Et hæc verba valẽt ad multiplicem medicinam, sc. contra vitia, & peccata. Vel dic, quod Isopus cujus vis præcipua est in flore, est vir justus, qui flore honestæ conversationis pollere debet, & hic est modicus per humilitatem inter petras, i. in duritia pœnitentiæ nascens per austeritatem, & mundificativus est aliorum per vitæ, doctrinæ, & exempli sanctitatem &c. Expone si vis de Christo, & de quolibet sancto.

Cap. LXXXI.

De Hyacintho, nam ita scribendum erat.

HYacinthus est herba coloris cœlestis, sed florem habet purpureum, & nomen accepit (secundum Isid.) à quodam juvene sic dicto, qui colligendo flores purpureos, mortuus est, similis est autem violæ in foliis. & radice. Hyacinthus est anima sancta, quæ est cœlestis coloris, quo ad conscientiæ puritatem, florum etiam affectionis habet paupertatem per charitatem, & ideo in colligendo tales flores, i. in cõgregando animas per prædicationem ad horreum paradisi, juvenis gratiosissimus Christus mortuus est, & occisus. Figura Mat. 21. ubi dum filius patrisfamilias veniret ad vineam ad colligendum uvas, occisus est ab agricolis. Sic Christus Dei filius dum fructus vitæ ecclesiæ, i. e, animas in mundo colligeret, ipsum, mali agricolæ, sc. Judæi occiderunt. Hyacinthus est coloris cælestis, purpura coloris sanguinei, coccus coloris ignei, byssus autem coloris est nivei. & de istis quatuor composita fuerunt omnia sacerdotum vel tabernaculi vestimenta, sicut dicitur Exod. 25. & deinceps. Revera charissimi isti quatuor colores significant quatuor virtutes cardinales. Nam Hyacinthus est prudentia, quæ magis pertinet ad cælestem, & spiritualem naturam. Purpura est justitia, quæ aliquando facit sanguinis effusionem. Coccus est fortitudo, quia ignis est fortissimum elementum, ita quod omnia alia virtute superat, & consumit. Byssus est temperantia, quæ sc. continet albedinem innocentiæ, & castitatis. Vel dic, quod coccus est ardens charitas, purpura mollis, & sanguinea pietas; byssus est castitas; & hyacinthus est honestas, quæ est coloris cælestis. *quia nostra conversatio in cælis. est.* ad Phil. 3. Istis omnibus virtutibus debent esse induti sacerdotes, & Christo servientes. Ideo Ezc. 16. *Ornavi te purpura, cinxi te bysso, calciavi te hyacintho, vestivi te multis coloribus.*

Cap LXXXII.

De Iusquiamo, seu Hyosciamo, secundum peritiores.

IUsquiamus est herba pestifera, & venenosa, somnum provocans, & mortem inducens, si quis ea indebite usus fuerit. Nam comesta vel bibita mentem alienat, & inducit insaniam, & furorem, semen ejus est nigrum, mortiferum, & pessimum: somnum enim inducit, & præ frigiditate calorem extinguit, ut dicit Isid. & Dioscor. flores habens purpureos, seu albos. Talis est per omnia mundus, quia vere ipse est pestifer, & venenosus, licet enim habeat flores albos, & purpureos, i. licet videatur exterius pulcher, & delectabilis, floridus, & ornatus, illis tamen qui indiscrete eo utuntur, sc. fatuis peccatoribus qui ipsum diligunt, & affectant, est mortiferus, & nocivus. Inducit enim infamiam jactantiæ, & vanæ gloriæ, furorem etiam iracundiæ, & somnum delectationis carnalis, & luxuriæ, & tandem mortem æternam; quia vere mundus primo facit fatuos dormire in delitiis, demum eos interficit, & occidit, & calorem charitatis extinguens, vita gratiæ privat eos. Unde Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum moritur.* Semen autem istius seu fructus scil. mundi divitiæ est præcipue venenosus, mortiferus, nocuus. Unde 1. ad Tim. 6. *Admone divites hujus seculi non sperare in incerto divitiarum, quæ mergunt hominem in interitum.* Licet Iusquiamus sit venenosa, ut communiter ta-

ter tamen ipſa multum eſt medicinalis ei, qui ea debite novit uti. Sic vere licet mundus ſit malus, qui tamen vult eo bene uti, utilis, & proficuus invenitur. Vitium enim non eſt in opibus
3 ſed in uſu ſecundū Hier. Iuſquiamus eſt herba habens folia pinguia, mollia, lata, & magna, flores purpureos, et albos, ſemen nigrum, & mortiferum, & quaſi omnib. animalibus venenoſum, ſecundum Dioſc. & Iſid. Talis eſt luxurioſus, quia folia ejus, i. exterior converſatio mollis eſt, et delicata, piuguis, & carnalis. Flores etiam ejus, id eſt, exteriora veſtimenta ſunt purpurea vel alba, id eſt, pretioſa, & curioſa, quia iſti conſueverunt eſſe curioſi. Semen autem ejus, id eſt, ſua mala verba, & opera & exempla quæ ſeminant undequaq; aliis ſunt venenoſa per malum exemplum, & per malam ſuggeſtionem. Conſtat enim quod per verba, & exempla talium multi ſpiritualiter, & æternaliter moriuntur. Vel dic, quod hic eſt hæreticus, quilibet habet flores converſationis pulchros, folia etiam loquutionis mollia, et pia, ſemen tamen ipſius, i. doctrina comedentibus, i. credentibus eſt venenum, quia comedentes, i. audientes per errores invenenat, & occidit, quia ſicut dicitur 1. ad Cor. 15 *Corrumpunt bonos mores,*
4 *colloquia prava.* Iuſquiamus habet ſemen venenoſum, & herba eſt mortifera in Perſide vel Ægypto, ut communiter, veruntamen in Hieruſalem vel Judæa poteſt innocuè manducari, ſecundum Ori. Sic vere licet homo ſit peccator, & vitioſus, & per mala verba, & exempla aliis venenoſus, & pernicioſus, tamen quando eſt in Hieruſalem (quæ interpretatur pacifica) i. in bona ſocietate, & pacifica, tunc bonus, & innocuus invenitur. *In terra bona plantata eſt, ut faciat fructum.* Ezech. 17. Vel dic, quod licet homo in mundo fuerit venenoſus, tamen quando convertitur ad
5 Hieruſalem, i. ad religionem vel ſtatum Eccleſiaſticum, tūc ibi innocuus debet effici ſeu bonus. Iuſquiami ſemen cibus eſt paſſerum, tamen eſt mors omnium animalium aliorum, ratio eſt, quia ſecundum Ariſt. venæ paſſerum ſunt ſtrictæ, & ideo fumus Iuſquiami non poteſt tranſire de ſtomacho ad cor, per quas fumus ille mortiferus ad cor aſcendit, & ita cor mortificat, & occidit. Sic vere divitiæ quamvis venenoſæ, & nocivæ animalibus, i. illis qui habent venas conſcientiæ latas, & qui conſcientiam habent largam, (& hoc quia in talibus fumis iuſquiami, id eſt, amor divitiarum aſcendit ad cor, & ipſum per avaritiam inficit, & corrumpit) paſſeribus tamen, i. illis qui habent venas ſtrictas, id eſt, conſcientiam ſtrictam, non nocet, & hoc quia fumus iſte, ſcil. amor divitiarum, ad cor eorum non aſcendit. Unde iſti habent iuſquiamum in ſtomacho, non in corde, id eſt, iſti habent divitias non in animo, ſed in domo, juxta illud Pſ. 61. *Divitiæ ſi affluant nolite cor apponere.*

CAP. LXXXIII.

De *Caſtanea.*

1 CAſtanea eſt arbor multum utilis, quia lignum valet ad ædificium, fructus ejus ad cibum, & folia cum cortice ad medicinam, & ſi caſtanea eſt exciſa, iterum revenit, & creſcit ſecundum Iſid. Talis eſt vir juſtus; quia lignum, i. interior anima valet ad ædificandum civitatem Hieruſalem, i. paradiſum, & fructus ejus opera, folia ejus, i. verba, cortex ejus, i. eſt converſatio, & exempla valent aliis ad eos ſpiritualiter nutriendos, & medicandos. *Erunt fructus ejus in cibum, &c.* Ezech. 47. Fructus Caſtaneæ in
2 quadam theca exterius ſpinoſa, & aſpera ſunt inclusi, intus autem iterum quadam pelle nigra ſunt cooperti, calidi ſunt, & ſicci, dulces, & nutritivi, et maxime quando ſunt in aqua, vel igne cocti. Theca eſt iſta religio, quæ exterius eſt ſpinoſa per pœnitentiæ aſperitatem: fructus ſunt religioſi, qui intus ſunt ſub pelle nigra, i. ſub humilitate, et ſub nigra pelle, i. ſub humili habitu, &
3 converſatione: quod maximè expone de monachis nigris, ſub iſta dico pelle debent eſſe albi per caſtitatem, calidi per charitatem, ſicci per abſtinentiæ auſteritatem, dulces per benignitatem, nutritivæ per vitæ, doctrinæ, & exempli ſanctitatem, et maxime quando in igne charitatis, vel in camino tribulationis, & paupertatis, vel in aqua devotionis, et pietatis cocti fuerint vel bulliti, quia tunc melius proficiunt comedendi, id eſt, imitandi. Pſal. 65. *Tranſivimus per ignem, & aquam.* Vel ſi vis expone de quolibet juſto, & per exteriorem corticem intelligo aſperam converſationem, etc. Quando Caſtanea in igne decoquitur ſemper eſt incidenda in una parte, et aliquid de cortice ſibi movendū, ut ſic fumus per ignem generatus valeat evaporare, alioquin ab igne reſiliet, et tonitruum faciet, et clamorem, et ita comminue-
tur, & confringetur, quod ad nihil amplius utilis erit. Sic vere quando homo in igne paupertatis, & adverſitatis coquitur, & aſſatur, oportet quod ſit apertus per cordis deſiderium, & affectionem, & fumus orationis exinde expiret, & exeat per devotionem, & ſic non frangetur per impatientiam, & deſperationem, ſed coquetur per correctionem, & converſionem, & emendationem, niſi autem taliter apertus fuerit, atque taliter fumaverit, tunc ignis iſtius, ſc. paupertatis vel adverſitatis violentiam abhorrebit, & eum ſi poteſt deſeret, & dimitter, et ad proſperitatem ſtatim ſi poteſt tranſibit, ſicut patet in multis mendicantibus, qui ad religiones divites tranſeunt, ut ignis tribulationis non ſentiant nocumentum. Iſte etiam ſic ignitus clamabit, & conabit per impatientiam, & murmurationem, & frangetur, & comminuetur per deſperationem. Nam quando homo in tribulatione poſitus non eſt apertus, per ſpem, & deſiderium æternorum, & non fumat per orationem, faciliter diſſipatur per murmur, & deſperationem, & ideo bonum eſt habere hujuſmodi fumum. Unde Leu. 16. *Non morietur operiente fumo oraculum.* Vel
4 dic quod ignis eſt religio vel fides, exitus autem, & exilitio eſt apoſtaſia, &c. ſicut ſupra. Caſtanea in igne poſita, ejus ſubſtantia dilatatur, rarefit, & elargatur, & ideo pellis ejus non poteſt eam continere, ne loci ſui arctitudo ipſam includere vel tenere, & ideo niſi fiat ſibi via in pelle per apertionem, violenter exit pellem rumpendo, & exterius proſilit, comminuitur, frangitur atq; perit. Sic vere quandoq; accidit, quod homo exiſtens in pelle ſua, id eſt, in ſtatu arcto religionis, inflammatus igne cupiditatis vel carnalitatis, per mala deſideria dilatatur, & ideo abhorrens eſſe in tam arcto loco, & in tam humili ſtatu, rumpit pellem, id eſt, obſervantiam regularem, & exterius exit, apoſtatat, & recedit, & ideo utile eſt, quod talibus aperiatur exitus, & via, & detur eis licentia tranſeundi ad alios ſtatus, vel quod promoveantur ad aliqua beneficia exteriora, ne forte per Apoſtaſiam totum rumpant. Vel dic, quod Caſtanea eſt ambitioſus, qui per appellationes, & rixas totum collegium deſtruit, ut poſſit exterius promoveri. Apoc. 9. *Exivit fumus quaſi fornacis magnæ*

CAP. LXXXIV.

De *Laurō.*

1 LAurus, quæ alio nomine dicitur, Daphne eſt arbor multum aromatica, quæ nunquā deponit viriditatem, quia æſtate, & hyeme ſemper viret, & hæc (ut credit vulgus) ſola inter arbores ictū fulminis nō incurrit, nec ab eo percutitur vel crematur. Folia ejus, & fructus utiles ſunt medicinæ. Nam de baccis ejus elicitur oleum, quod valet contra multas, & maxime frigidas paſſiones, ut dicunt Iſid. & Dioſc. Talis eſt per omnia vir perfectus, quia odoriferus eſt per famoſitatem, ſemper viridis per honeſtatem, quia ſc. nec in æſtate proſperitatis, nec in hyeme adverſitatis deponit virorem floridæ venuſtatis, & folia ſuæ loquutionis, fructus ſuæ temporalis poſſeſſionis ſunt alijs medicina, quia vere boni ſuis verbis ſciunt triſtes confortare, & ſuis divitiis pauperes ſuſtentare. Nam de divitijs, & baccis ſuis oleum pietatis, & eleemoſynæ eliquatur, à quo pauperum calamitas medicatur; & ideo tales ſoli fulmen ſententiæ æterni judicis non ſentient, nec ab eo lædentur vel percutientur, quia ſoli miſericordes à judice æterno recipiuntur, ſicut dicitur Matt. 25. *Venite, &c.* Nam ut dicitur Matt. 5. *Beati miſericordes, quia ipſi miſericordiam conſequentur.* Laurus antiquitus vocabatur laudus à laude, eo quod victores lauro coronabantur, & cū laude recipiebantur, hæc arbor non fulminatur ſecundum Plin. 15. cap. 30. Unde terra ubi lauri ſunt plantatæ, vel domus ubi in ædificio ſunt inſertæ, à fulmine tuta manet, & ideo Cæſares manere ſolebant ſub lauro tempore tempeſtatis, quod bene ſupponit Ovidius lib. 1. Met. ubi inducit Phœbum loquentem lauro ſic: *Poſtibus anguſtis eadem fidiſſima cuſtos, Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.* Fuit etiā laurus in tanto honore apud veteres, quod etiam expendere non licebat in uſus inhoneſtos. Nem (ut dicit) magno Jovi, & Apollini fuit à principio conſecrata. Talis eſt arbor crucis, quia vere iſta dicitur à laude, quia ſcilicet laudari debet, & extolli. Iſta enim eſt triumphus, & corona certantium contra vitia, & tentationes, & tribulationes, quia nullus poteſt acquirere paradiſi gloriam, niſi per virtutem crucis. Iſta enim eſt Jovi magno, id eſt, Deo patri, & Apollini ſeu ſoli, id eſt, Chriſto ſpiritualiter dedicata, & iſta reſiſtit fulmini, id eſt diabolicæ

tentationi, vel æternæ tribulationi, quia vere terra cordis, & domus conscientiæ, in qua arbor ista fuerit seminata vel plantata per devotionem, & fiduciam, & passionis compassionem, nunquam à fulmine æternæ mortis, & futuræ judicis sententiæ ferietur, nec etiam à fulmine, id est, ab hostis tentationibus vel mundi tribulationibus destruetur, et ideo Cæsares, et Reges, id est, viri justi, qui secedunt per pœnitentiam atq; regunt, debent sub lauro, i.e. sub crucis memoria permanere, quotiens tempe-pestatem tentationis vel tribulationis viderint imminere, ut sic virtute ipsius liberentur, juxta illud Gen. 18. *Laventur pedes vestri, & requiescite sub arbore.* Sed de hoc vide infr. lib. 14. cap. 83. §. 17. & infr. lib. 15. cap. 2. §. 4.

Laurus in viles usus dudum non expendebatur, sed in magnis
3 honoribus habebatur, & est arbor semper virens, &c. Sic vere vir justus non debet se exponere, vel occupare in vilibus usibus, i. in administratione rerum temporalium, et maxime religiosus, & quia dudum hoc non faciebant, ideo tunc honorabantur à secularibus, sed nunc converso, causa contraria, & isti debent vi-
4 rere, &c. sicut supr. §. 1. Laurus secundum opinionem antiquorum valebat ad responsa divina accipienda. Unde sine lauri præsentia Apollo nullotiens respondebat, secundum Plin. Sic vere quando nos petimus aliquid ab Apolline, id est, à sole, sc. à Christo per orationem, si volumus quod nobis respondeat per precum nostrarum exauditionem, et per suæ gratiæ largitionem, necesse est quod laurum, i. crucis, et passionis memoriam habeamus, & sic obtinebimus quod rogamus. Figura Gen. 25. secundum magistrum historiarum, ubi dicitur, quod Rebecca volens habere divinum responsum, accepit tripodem, i. e. laurum, & supposuit capiti suo, et agno casto incubuit, et sic visiones veras vidit. Sic vere nos debemus laurum, i. memoriam crucis assumere, et agno casto, i. virtuti castitatis incumbere, et sic à Deo impetrabimus quod oramus. Ps. 36. *Habe fiduciã in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Narrat Plin. lib. 15. c. 30. quod Cæsar
5 Augustus semel sub lauro spatiabatur, Aquila autem de cælo in gremium ejus dimisit cadere unam gallinam albissimam, quæ in ore suo portabat ramum lauri onustum baccis, qui de consilio augurum fuit plantatus & exinde venit laurorum silva, de qua Imperatores Romani post triumphum semper fuerunt postmodum coronati. Per laurum, quæ semper viret, de quo coronabantur dudum victores, intelligo semper virtutem immarcessibilem gloriam paradisi, quæ victorum vitiorum, et tribulationum est sine dubio præmium, & corona. Per Cæsarem intelligo genus humanum, per Gallinam Dei filium, per aquilam Deum patrem. Quando ergo Cæsar, i. genus humanum dudum requiescebat sub lauro, i, sub spe gloriæ paradisi, tunc aquila Deus pater misit Gallinam albam, id est, filium suum incarnatum, candore castitatis, & innocentiæ revirentem, qui pro certo in ore suo portabat grana lauri, id est, verba, et doctrinam de gloria paradisi, dicens: *Regnum Dei appropinquabit.* Matt. 4. &c. similia, et ideo talia grana, i. doctrina Christi, hodie sunt plantata in horto Ecclesiæ, ita quod jam multum ibi invenitur de lauro, i. de spe futuræ gloriæ, ex qua victores finaliter coronantur. Apoc. 6. *Data est ei corona, & exivit vincens ut vinceret data*, i. permissa. Vel dic, quod laurus est crux, imperator, qui sub ea recubuit, est Christus ibi crucifixus; aquila est diabolus; gremiũ Christi est religio vel Ecclesia, vel ejus protectio: Gallina est vir justus, albus per castitatem, ferens laurũ, i. crucem in ore per devotionem, & invocationem. Quando ergo aquila, i. diabolus vel mundus invenit tales Gallinas, i. viros perfectos, et cruci devotos, ipse pro certo non lædit eos, quia non potest, imo in gremio imperatoris Christi, id est, in statu Ecclesiæ vel religionis ipsos illæsos deserit, abjicit, & dimittit, ubi à Christo foventur, et protegantur. Vel dic, quod Gallina est beata virgo, quæ fuit albissima, et castissima, quæ verè ab aquila, id est, à Deo patre ad Cæsarem fuit missa, i. ad humanum genus, quæ pro certo ramum lauri, id est, Dei filium per beatam incarnationem protulit, qui baccas, i. e. fructus, verba, et opera pietatis, et finaliter æternæ voluptatis hominibus apportabit, et sic victores, id est, de mundi tribulationibus, et vitiis triumphantes honorabit, & eos finaliter coronabit. Et ideo ista Gallina est figurata in columba, quæ venit ad arcam vespere, ramum olivæ viridis portans secum. Sic vere charissimi columba, i. mitissima beata virgo, venit in mũdi vespero ad arcam Ecclesiæ militantis, & tamen olivæ viridis, i. e. sacrosanctum corpus Dei secum tulit. Vel per arcam intelligo templum, per Noe Simeonem, &c. Ista etiam potest dici de beatissima virgine Gallina, & matre nostra, quæ nos continuè sub alis suæ misericordiæ fovet; quia pro certo ista hodie ad Cæsarem, id est ad peccatorem sibi devotum per aquilam, id est, Christum quotidie mittitur, sc. ei gratiam, & virtutes impetrando, sibiq; per eam laurus, i. victoria contra vitia, & baccæ, i. spiritualia alia beneficia conferuntur Luc. 19. *Gallina congregat pullos suos sub alis.* Secundum Plin. lib. 17. c. fin. propè Pontum juxta tumulum Amyci regis Bebrycum interfecti est laurus, quæ dicitur insana, & hoc ideo (ut ait) quia si quis ramũ de ea in navem poneret, tempestas statim insurgebat, quousq; ejiceretur. Si quid (inquit) ex ea deceptum inferatur navibus jurgia fiunt donec ejiciatur. Pro certo tales lauri, i. insani sunt hodie in mundo multi sc. viri litigiosi, impatientes, & brigosi, detractores, accusatores & seditiosi, quia sc. tales in quacunq; nave, i. in quacunq; religione, societate, collegio vel patria fuerint, solent tempestates, & jurgia suscitare, charitatem turpare, lites, & discordias generare. *Prov. 17. Semper jurgia quæris malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.* Necesse est ergo, quod tales ejiciantur, & caveantur, & quod eorum societas declinetur, ut pax, & tranquillitas generetur. Figurati in Jona, quo in navi manente, tempestas, pax ejecto fiebat, Jonæ 2. Sed de hoc vide infra in loco suo lib. 16. Unde Prov. 22. *Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium, cessabuntq; lites, & contumelia.* Vel dic, quod talis laurus est invidia, quæ ubicũq; fuerit, est brigosa, &c. ut supr. & sic de alijs vitiis. De ficu nata in lauro, vide de mirabilibus prodigiorum, & arborum infr. lib. 14.

CAP. LXXXV.

De Lentisco.

LEntiscus seu cinus arbor est medicinalis, calida, & sicca, fo- 1
lia ejus labiorum scissuras, & alia ulcera conglutinant, & rejungunt, fructus ejus oleum desudat, & cortex ejus resinam, quæ mastiche dicitur, quæ multas habet virtutes. Nã in æstate cortex scinditur, & sic mastiche distillat, & habet mastiche virtutẽ consolidativam, & conjunctivam, quia resoluta conjungit, & consolidat quidquid tãgit, gemmas fractas, virtutem habet purificandi, & cætera multa. Hæc arbor est Christus, ramosus per bonas affectiones, medicinalis per bonas operationes, calidus enim per charitatem, siccus per pœnitentiæ austeritatem. Nam folia ejus, i. verba habent vim conjunctivam, & consolidativam labiorum, i. verborum aliorum, quia si labia nostra sunt ulcerosa per insolentiam, & levitatem, adhibeamus folia cini, i. e. verba Christi, cogitando scil. qualiter, & quomodo est locutus, & sic poterimus sanare verba nostra. Folia ejus ad sanitatem Ezech. 47. *Fructus ejus*, id est, ipsius opera *distillant pro certo oleum pietatis*, quia omnia Christi opera affluunt pietate. Pater de Zachæo Luc. 19. de Magdalena Luc. 7. de adultera Joan. 8. *Manus meæ distillaverunt Myrrham.* Cant. 5. Cortex etiam ejus, id est, sui corporis humanitas mastichem, i. suum pretiosum sanguinem nobis fudit, quando scilicet in æstate, & fervore passionis scissus, & apertus fuit, lancea scil. & clavis: qui pro certo bene dicitur mastiche, quia scil. semper debet per devotionem masticari, qui etiam dicitur esse gummi medicinale, & pretiosum, quia scil. purificavit Adam à peccato, & lapides pretiosos, id est, sanctos patres fractos, & oppressos in inferno redintegravit, & conjunxit. Nos etiam si fracti fuerimus per peccatum, mastiche ista scil. sanguis CHRISTI, reparat, & rejungit solidabitq; &c. Vide 1. Petr. 5. Vel dic, quod cinus est beata virgo, cujus folia, &c. sicut supra, & cujus fructus, id est, Christus nobis emanat oleum pietatis. *Fructus ejus dulcis.* Cãt. 2. Vel dic, quod cinus est crux, quæ perforata stillat mastichem. Vel dic, quod cinus est vir perfectus & maxime prælatus, scil. ramosus, calidus, & medicinalis, &c. sicut supra, cujus folia, i. verba debent scissos, & ulcerosos peccatores sanare per prædicationem, et eruditionem, et fructus, i. e. divitiæ debent emittere oleum piarum eleemosynarum, & cortex ejus, id est, exterior conversatio, & operatio, mastichem dulciflux pietatis vel benignitatis, vel charitatis distillare, quæ fractos, divisos, & discordes consolidet atque uniat, per concordiam, & amorem. Secund. Plin. Cinus est arbor alta, & in multas partes divisa, spinosa, fructus ejus mire rubeus est quando est maturus, cujus succus sanat fluxus mulierum. Talis est crux, quæ spinosa est, & aspera. Per multas tamen mundi partes hodie per fidem est divisa, & ita alta, quod cælos tangit. *Altitudo ejus usque ad cælum.* Dan. 4. Cujus fructus fuit Christus ibi pendens rubicun-

bicundus, & sanguineus. Succus autem ejus sc. sanguis Christi, sanat fluxum vitiorum à mulieribus, i. à viris peccatoribus imperfectis. Unde Chrysostomus in sermonibus Hom. 5, Crux invalidorum virtus, crux ægrotantium medicus, crux emendatio leprosorum, crux laborantium requies, crux esurientium panis.

Cap. LXXXVI.

De Lilio.

1 LIlium est herba viridis, florem habens candidum, more lactis. Nam de radice procedit hasta interdum trium cubitorum, & de summitate pendet flos superius se dilatans, & inferius se inclinans, more campanellæ resupinæ. Flos iste sex habet folia candida, pinguis & mollis, odorifera, medicinalia, intus autem habet semen aureum, quod continet septem grana. Radix autem lilij, folia, & flos, sunt multiplicis medicinæ, sicut dicunt Plin. Dioscor. & Isid. Charissimi, lilium significat Ecclesiam, cujus stipes significat officia, & dignitates, Flos autem est prælatus, qui debet esse albus per castitatem, lenis per benignitatem, pinguis per pietatem, dilatatus per charitatem, superius apertus per cælestium desiderium, & affectionem, inferius autem inclinatus per humilitatem & subjectionem, odorosus debet esse per bonæ famæ diffusionem. *Florete flores, sicut lilium date odorem.* Eccl. 39. Et iste debet habere sex partes, id est, sex opera pietatis, quæ in isto versu continentur. Vestio, poto, cibo, recolligo, visito, condo. Et intra se debet continere colorem aureum charitatis, & septem grana, id est, septem dona Spiritus sancti, vel etiam septem virtutes, quæ septem vitijs mortalibus opponuntur. Unde Esa. 4. *Apprehendent septem mulieres virum unum.* Et sicut flos lilii integri redolet, fructus autem fœtet; sic vir justus, & maxime prælatus, si sit integer per continentiam, tunc redolet per bonam famam, si autem fructus fuerit per luxuriam, tunc valde fœtet per infamiam. Unde Exod. 5. *Fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone.* Et sicut iste flos à parte inferiori est clausus, à parte vero superiori folia ejus expanduntur, & inferius recurvantur; sic vere justus quo ad inferiora, & terrena debet se claudere, & nihil terrenum diligere, nec ad aliquid mundanum se debet per desiderium aperire. Matt. 6. *Claude ostium tuum super te.* Superius vero, sc. ad bona cælestia, & æterna debet affectio dilatari, & ad Dei cognitionem, & amorem & dilectionem spiritualiter elargiri. 1. ad Cor. 6. *Os nostrum patet ad vos ô Corinthii, cor nostrum dilatatum est.* Quia revera mentis in Deum dilatatio facit omnia inferiora parva videri, & quicquid creatum est, modicum reputari, sicut patet per Greg. 2. dial. ubi ait; quod animæ videnti Deum, angusta est omnis creatura, quamlibet enim parũ de luce creatoris aspexerit, breve ei fit omne quod creatum est, quia ipsa luce visionis intimæ mentis laxatur sinus tantumque expanditur in Deo, ut superior fiat omni mundo. Ad quod adducit idem exemplum de beato Benedicto, cui sub uno radio totus mundus ostensus est, quod sc. factum est dilatatione interiorum, non coarctatione elementorum, quo sc. modo cæli leguntur aperti fuisse Petro, Stephano, Joanni, & Ezechieli. Talis etiam flos, sc. homo justus, ex talimentis dilatatione debet in seipsum reflecti, & per sui considerationem in vilitatem proprtiam incurvari, & per considerationem cælestium ad meditandum quam indignus existat debet mentaliter inclinari. Esa. 51. *Incurvate, ut transeamus.* Vel etiam si vis dic, quod isti particulares flosculi affectiones designant, quæ modo prædicto sunt superius dilatandæ, inferius claudendæ, & in posterius recurvandæ. Et sicut flos quanto altius est in stipite, tanto inferius inclinatur, sicut dicit idem; sic vere bonus homo quanto altius elevatur quo ad dignitatem, tanto inferius inclinatur per humilitatem. *Quanto major es humilia te in omnib.* Eccl. 3. Vel dic, quod flores lilii significant viros justos, & perfectos, qui sunt flores Ecclesiæ, & expone per omnia sicut supra. Vel dic de
2 beata virgine, & adjunge §. pen. Lilium quo ad omnes partes sui est medicinale; virtutem enim habet apostematum maturativam, doloris mitigativam, faciei mundificativam, duritiei remollitivam, porum apertivam, compactorum dissolutivam, humorum repercussivam, & repressivam, veneno contrariativam, & vulnerum sanativam, si vis lilio debite uti, & ejus diversas partes diversimode applicare. Talis est gratia Dei, quia verè dolorem tribulationum mitigat per spei consolationem, faciem intellectus mundificat per pœnitentiæ ablutionem: poros cordis & oris aperit per laudem, & confessionem; apostemata, id est, peccata maturat per contritionem; duros & crudeles remollit per compassionem; compactos, & obstinatos resolvit per compunctionem; tumorem superbiæ reprimit per humilitatem; & ulcera luxuriæ sanat per castitatem, & venenis peccatorum obviat per charitatem, quæ sc. secum non compatitur aliquod peccatum mortale. Ista ergo potest dicere illud Cant. 2. *Ego flos campi & lilium convallium.* Et ideo Eccl. 51. *Sicut lilia, quæ sunt in transitu aquæ.* Lilium aliud est domesticum, aliud silvestre, domesticorum autem aliud habet flores candidos, aliud rubeos, vel purpureos. Omnis ergo flos lilii odore est suavis, colore delectabilis, verumtamen quamdiu est integer, redolet; si autem fructus fuerit, fœtet; flos autem lilii sex habet folia. Talis est per omnia virtus castitatis, quia aut est mere candida, quo ad statum virginalem aut purpurea, quo ad statum vidualem; aut rubea, quoad statum conjugalem. Prima est purissima, secunda putior, tertia pura. Omnis tamen flos lilii, id est, omnis castitas hominis quando est integra, tunc redolet per bonam famam; si autem fracta fuerit per luxuriam, tunc fœtet per infamiam. Flos autem iste lilii, scil. castitas, distinguitur in sex folia, vel sex partes, quia scil. sex sunt partes castitatis, contra sex partes luxuriæ, & fœditatis, una contra fornicationem, alia contra incestum, tertia contra adulterium, quarta contra defloration em, quinta contra sacrilegium, sexta contra naturam, & sic diversimode variatur flos castitatis. Vel dic, quod iste flos castitatis habet sex folia, id est, sex speciales virtutes, quæ semen suum, id est, virtutem suam, & meritum custodiunt, quæ sunt; abstinentia, occupatio, lectio, contemplatio, sensuum custodia, occasionum fuga. Vel dic, quod semen aureum est charitas, vel sapientia divina, quæ septem grana, i. ea septem dona Spiritus S. continet, quia verè ista semper vult habere circa se sex folia alba pinguia, id est, sex opera pietatis, cum albedine castitatis, nam ut dicitur Sap. 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula.* Lilium habet radicem ex multis bulbis, sicut allium, in qualibet autem costa est vis seminaria, ita quod se 4
qualibet potest produci planta, ut dicit Arist. Radix ista est ecclesia, vel religio, ubi plures bulbi, id est, plures bonæ personæ uniuntur, & junguntur per charitatem & concordiam. In quolibet tamen fideli est vis seminaria, id est, gratia vel charitas, virtute cujus potest produci planta, id est, aliquod bonum opus, meritum 5
seu virtus, &c. vide supra de allio. Si hasta lilij curvetur & operiatur terra, ita tamen quod hoc fit antequam semen ejus aperiatur, & quod radix ejus non eradicetur, infra paucos dies invenies, quod quilibet nodus hastæ germinaverit, & quod ex quolibet proruperit unus bulbus seu costa, quod est mirum valde, ut dicit Arist. Hasta ista est bonus homo habens plures nodos, id est, plures bonas affectiones, & ideo si talis incurvetur per humilitatem, & terra, id est, memoria mortis cooperiatur, tunc ex quolibet nodo, id est, ex qualibet bona affectione crescit & oritur unus bulbus, id est, unum bonum opus. Unde Joan. 12. *Si granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert: quia justus germinabit sicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum.* Si stipes lilii à radice abscissus fuerit, tunc flos ejus 6
digeritur, quia humor se expandit ad se superiorem partem plantæ, & sic dilatatur flosculus, & albescit. Si autem herbæ argillosæ fuerit infixus, tunc diutius cõservatur, quia globæ humore flos infixus diutius perseverat, ut dicit Arist. lib. de plantis. Talis est bonus religiosus, & maxime quicunque vir perfectus, quia cum fuerit abscissus, & separatus, abstractus, & sejunctus à radice, id est, à mundo per ejus contemptum, tunc vere flos ejus, id est, interior affectio incipit dilatari per charitatem, & albescere per castitatem, & maxime quando in gleba humida, id est, in humore pietatis, vel in gleba terræ, id est, in memoria mortis fuerit involutus, nam tunc perfectius germinat & albescit, unde Matt. 6. *Considerate lilia agri, quomodo crescunt.* Lilium non habet vim semi- 7
nariam in semine, sed in radice, allium autem & cœpe non tantum in radice, sed etiam in semine habent vim seminariam, ut dicit Arist. Sic boni, & simplices, & perfecti intus in radice cordis tantum habent semen charitatis & bonitatis, id est, in corde & affectione, perfecti autem homines, qui more allii sunt fervidi per charitatem, non tantum intus, sed etiam exterius in opere, 8
& locutione. Flos lilii est aspectu delectabilis, odore suavis, intus continens semen aureum, & est multum medicinalis, candidus, purus, & mollis. Sic est beata virgo, quæ semen aureum, id est, Dei filium in se continuit & portavit, quæ septem granis, id est, septem donis Spiritus sancti est dotata, candida etiam per castitatem, &c. Vide per omnia sicut supra de prælato, vel vito perfecto. Et nota quomodo habuit sex folia, id est, sex virtutes quæ custodiunt charitatem.

Cap.

Cap. LXXXVII.

De Lactuca.

1 Lactuca est herba de facili digestibilis, bonum generans sanguinem, & ardorem stomachi refrigerans, in viris luxuriam reprimit, in mulieribus lac augmentat, & ideo dicitur lactuca, à lacte, ut dicit Isid. humorem etiam continet lacteum, & frigida est, & humida, humorem venereum congelat, & maximè si sit antiqua; semen etiam ejus sæpius in potu sumptum, idem operatur, ut dicit Dios. Charissimi, talis est bona doctrina simplex quia bonum sanguinem, i. bonas affectiones generat; ardorem concupiscentiæ refrenat, & in mulieribus, i. in simplicibus secularibus lac misericordiæ administrat, in viris autem, i. in perfectis & religiosis semen, id est, actus luxuriæ refrenat. Vel idem dic
2 totum de gratia. Esa. 55. *Accipite sine argento vinum & lac.* Lactuca agrestis multum amara, menstrua tamen provocat, & humores crudos expellit, ut dicit Dios. Talis est contritio, quia licet sit amara & compungens, tamen humores crudos, id est, vitia, & peccata expelli facit per confessionem. Unde Exod. 12. *Cum lactucis agrestibus comedetis illud.* Et sicut lactuca humorem lacteum
3 emittit, sic contritio pietatem, & Dei gratiam procurat. Est species lactucæ secundum Plin. lib. 10. c. 7. quam caprinam vocant, quæ sponte nascitur, quæ projecta in mare, protinus necantur pisces, qui sunt in vicinio. Talis est peccator, & maximè hæreticus, qui per se corrumpitur, & in vitia generatur. Job. 34. *qui quasi de industria recesserunt à Deo.* Quia verè si talis in mari, id èst, in aliqua societate proijciatur, statim quicquid eum tangit, id est, omnes illi qui ejus societatem frequentant, corrumpuntur, & moriuntur, sc. per ejus mala verba, opera & exempla. Unde Num. 19. *Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet.* Hoc etiam patet maximè in luxuriosis, &c. Vel per istam lactucam accipe malam &
4 hæreticam doctrinam, &c, sicut supra. Est quædam species lactucæ dicta Hieracia secundum Plin, lib. 10. c. 7. quam accipitres scalpunt, & de succo ejus facta succosa oculos liniunt, et sic visum recuperant. Sic verè si visus fidei vel discretionis in nobis fuerit hebetatus, oculum cordis succo sacræ scripturæ inungamus, et sic clare videbimus, et cernemus. Apoc. 3. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas,* vel per lactucam intelligo pœnitentiam, etc. Semẽ
5 lactucæ domesticæ vel silvestris *in cibo* vel potu sumptum, venerem reprimit, tamen oculos lædit, si sæpius assumatur, sua enim frigiditate calorem mortificat, et semen congelatur, et ideo generantibus est nociva, corpusque pollui non permittit, si in cibo sæpius assumatur. Lactuca est herba frigida, et significat Christũ, qui fuit frigidus per castitatem, et semen ejus, id est, Christi doctrina facit hominem castum, et ardorem concupiscentiæ, luxuriæ et avaritiæ refrænat. Vel dic, quod lactuca est beata virgo, lactea per pietatem, frigida per castitatem, humida per benignitatem, cujus semen, id est, gratia facit hominem castum, etc.

Cap. LXXXVIII.

De Lappa.

1 Lappa est herba cum foliis magnis & latis, expansis circa terram, habens quædam capitella rotunda & spinosa, quæ vestibus transeuntium faciliter adhærent, & ideo Græcè dicitur philanthropos, quasi amans hominem, quia sc. amare videtur hominem, ex quo facilirer sibi adhæret, ita quod vix à vestibus eraditur. Folia ejus sunt horribilis saporis, & odoris, et nascitur circa muros, secundum Isid. l. 17. Talis est peccator, quia folia, i. verba habet magna, et lata per iracundiam, et loquacitatem; quia *in ore fatui inenarrabilia verba.* Eccl. 21. Amara tamen sunt per detractionem, punctionem et injuriam. fœtida per inhonestatem, et luxutiam, circa terram, i. circa bona mundi expansa per avaritiam, quia tales valde libenter loquuntur de terrenis delitiis vel divitiis, de luxuria et detractione, et de aliorum vitiis, unde Joan. 3. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Et ideo 1. Joan. 4. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.* Isti etiam multa habent capitella, id est, divitias, quæ pro certo sunt spinosæ, et spinis à Christo comparatæ. Luc. 8, quia cor suis sollicitudinibus lacerant atque pungunt, et de facili adhærent sc. ad hominis desiderium et affectionẽ, quia faciliter diliguntur et appetuntur, *Lappa & tribulus in tabernaculis eorum.* Ose. 10. Et tales circa muros, & domos, & circa mundi dignitates, & officia commorantur. Vel dic, quod lappa est mundus, capitella ejus sunt seculares & falsi, & mundani amici, qui pro certo videntur hominem diligere, licet non diligant, quia sc. quamdiu ipsum inveniunt vestitũ exterioribus divitiis & prosperitate, ei adhærent per fictum & falsum amorem multa promittentes, ipsum frequentantes, & ei obsequentes, & ideo tales Philanthropi possunt dici. Sed sicut lappa non adhæret homini nudo; sic verè nec isti diligunt aliquẽ, qui sit à temporalibus denudatus. Ideo Prov. 14. *Etiam proximo suo pauper odiosus erit, amici verò divitum multi.* Et sicut ista vix possunt amoveri à vestibus, sic verè falsi amici vix possunt eradicari à divitibus, sicut patet de divitibus & prælatis, qui circa se statim habent tot adulatores, quod mirum est. Prov. 9. *Multi colunt personam potentis. &c.* Vel si vis, per istam lappam intelligo peccata,
2 quæ faciliter adhærent animæ, sed non faciliter amoventur. Lapparum duo sunt genera, utrumque tamen multum est medicinale, quanquam amarum, & valet contra multa, secundum. Dios. & Plat. & Plin.

Cap. LXXXIX.

De Lappathe.

1 Lappathes est quidam cibus, de quibusdam bonis herbis domesticis confectus, ut dicit glos. super Iudith 10. cujus virtus est singularis resistere ebrietati, si ante cibum assumatur. Ideo dicit Alexander nequam, Lappathes cibus est, & olus componit eundem. Fit enim de olere albo dulci, cujus folia sunt involuta cum sinapi & melle, & aceto, & si ante cibum sumatur, ab ebrietate præservat, & crapulam etiam compescit, ut dicunt Isid. & Plin. valet etiam contra multa alia, quia sc. lactis ubertatem præbet, venenum depellit, serpentes fugat. Talis cibus est prædicatio vel doctrina, quia primo oporter, quod ibi sit olus, id est, sacra scriptura, et scientia. *Quia infirmus est, olus manducet.* ad Rom. 14. Ibi etiam debent contineri sinapis asperæ correctionis, acetum, id est, consideratio æternæ damnationis, mel, id est, promissio et allectio supernæ consolatiouis; et sic si homo omnia ista comederit, et per jugem eorum meditationem ea sibi incorporaverit, nunquam vino, in quo est luxuria, id est, mundanis delitiis sopietur. Qui enim bene consideraret, quod dicit sacra scriptura, gustaret etiam per meditationem, qualis est sinapis, id est, amaritudo judicii, et pœna æterna, et oleum, i. dulcedo gloriæ Paradisi, nunquam inebriaretur, vel imbueretur mundi deliciis vel peccatis. Unde 1. ad Thes 5. *Qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt, nos autem diei sumus, ebrii non sumus.* Ista etiam lac misericordiæ et gratiæ confert, peccata venenosa pellit, serpentibus, id est, dœmonibus resistit. Vel expone de abstinentia, quæ resistit ebrietati.

Cap. XC.

De Leguminibus.

1 Legumina secundum Isid. dicuntur ab eligendo, & sunt legumina dicta omnia grana, quæ in siliquis clausa esui deputantur, sicut sunt fabæ, & similia, & sunt legumina naturaliter compacta, dura & sicca, tamen per decoctionem mollificantur, &c. sui coaptantur, ad decoquendum tamen sunt dura, unde in aqua puteali non possunt perfecte coqui, imo pluvialis requiritur vel fontana. Licet autem difficile in stomacho digerantur, quando tamen sunt digesta, bene nutriunt & confortant. Tales sunt mundi peccatores, quia verè duri sunt, & obstinati ad digerendũ & coquendum per conversionem & correctionem, verumtamen quando in aqua sacræ scripturæ, & prædicationis ponuntur, & igni, i. tribulationi vel pœnitentiæ exponuntur, tunc per cõpassionem & contritionem molliuntur, & sic digeruntur & convertuntur, ita quod alios sæpe suis exemplis, doctrinis, & operibus eleemosynis, & pietatibus nutriunt, & confortant. Vel dic, quod legumina sunt opera pœnitentiæ, quæ dura sunt ad sustinendũ, verumtamen si quis in igne æternæ tribulationis (qui per ea evaditur) & in aqua supernæ consolationis (quæ per ea acquiritur) ea posuerit, tunc sibi erunt mollia, & levia, & eũ spiritualiter nutrient & confortabunt. Ideo (secundum aliam litteram) dicitur Es. 47. *Habens carbones ignis, sedebis super eos, & erunt tibi in adjutoriũ.* Figura Dan. 1. ubi pueri de semine Israel cibos de mensa regis Nabuchodonosor noluerunt accipere, sed ibi legumina elegerũt, & tamen pulchriores, & sapientiores cæteris sunt reperti. Sic vere illi qui cibos & delicias diaboli renuunt, & contemnunt,

& le-

& legumina. id est, bona opera pœnitentiæ eligunt, sunt sapientiores in discretione, & pulchriores in conversatione, & superiores in prælatione, Daniel. 1. *Da nobis legumina, & proba nos per* 2 *decem dies.* Differunt legumina quo ad calorem, & quantitatem, figuram, & saporem, quædam enim sunt magna, quædam parva, quædam alba, quædam nigra, quædam rufa, quædam rotunda, quædam angulosa, quædam oblonga, quædam dulcia, quædam subamara. secunoum Plin. Sic vere inter Christi fideles est multiplex doctrina, quia quidam sunt magni per charitatem, alij parvi per paupertatem, quidam nigri per humilitatem, quidam rufi per martyrij vel pœnitentiæ austeritatem, quidam rotundi per obedientiæ velocitatem, quidam anguloſi per constantiæ firmitatem, quidam oblongi per perseverantiæ longanimitatem, quidam amari per contritionem, quidam dulces per devotionem, & sic patet, quod variè variantur. *Omnia enim membra non eundem actum habent*, ad Rom. 12.

Cap. XCI.

De Lente.

1 LEns est genus leguminis, & scribitur cum t. ad differentiam vermis capitis, frigidæ & siccæ est naturæ, grossum & melancholicum gignit sanguinem, & est causa horribilium somniorum, tristitiam excitat et timorem, et pessimum præstat corporibus nutrimentum, multas et magnas generat passiones, si ea continuè quis utatur, ut dicit Isaac in dietis, corpus enim desiccat, et oculos summe lædit. Talis naturæ sunt temporalia mundi bona, quia vere, quando eis quis indiscretè utitur, grossum sanguinem, i. malas affectiones in eis generant, et tristitiam et timorem, quia secundum Senec. Quantum accessimus ad successum, tantum accessimus ad metum. Vana etiam somnia, i. vanas opiniones et æstimationes inducunt, utpote quia faciunt præsumere de longa vita, etc. similia. Multas etiam generant spirituales infirmitates peccatorum, quia corpus, i. e. conscientiam desiccant ab humore gratiæ et devotionis, et oculum intellectus summe lædunt. Et sicut lens (secundum eum) aliquando proficit, quando sc. debite, et non nimis quis ea utitur, sic mundi bona bonis bene eis utentibus proficiunt, malis autem nocent, quia *hæc bonis in bona, malis autem in mala convertentur.* Eccl. 39. Cerebrũ autem, id est, imaginationem et intellectum replent fumos superbiæ, et elationis, etc. Vel expone totum de sapientia mundi, etc. Lens secundum Plin. sicut et omnia alia legumina, diligit aquam ante florem, sed post siccitatem, etc. sicut supra de faba.

Cap. XCII.

De Lino.

1 LInum est herba, quæ in locis planis et humidis vult seminari, in vere seritur, in æstate colligitur, et flores habet flavos, et quædam in summitate capitella, ubi semen ipsius continetur. Primo igitur dum est viride, colligitur, & post à suo semine carpinatur, per fasciculos colligitur, & in aqua ut maturetur diu tenetur, tandem ad solem desiccatur, & pòst multis tunsionibus, carpinationibus & locutionibus, & desiccationibus à suis superfluitatibus depuratur, & sic partes desiccatæ in fila extorquentur, tandem in caldaria bullitur, & post iterum & iterum in aquis variis lavatur, & sic per multos labores de virore ad albedinem deducitur, & mutatur. Linum est homo, qui in locis humidis, i. mundi delectationibus generatur, & ibi seminatur, & ponitur in vere, id est, in tempore juventutis, & exinde colligitur per mortem in æstate, quod est tempus siccum, id est, in tempore senectutis. Iste ergo dum est viridis, id est, juvenis, à terra, id est, à terrenis abstrahitur per eorum contemptum, vel per votum religionis & paupertatis, & tunc à semine, id est, è divitiis exuitur, quia quando peccator colligitur vel convertitur statim & primo debet dives dimittere, & pauperibus erogare, deinde debet unus cum alio colligari per concordiæ conjunctionem, & in aqua devotionis immergi, & ibi maturari per discretionem, & perfectionem, deinde ad solem Christum debent exponi per contemplationem, tandem debet tundi per tribulationem, & pœnitentiam, carpinari per correctionem, bulliri per contritionem, deinde in aqua lachrymarum, & in cinere, id est, in memoriam mortis tandem lavari per confessionem, & sic debet à suis superfluitatibus, id est, à vitijs & peccatis expurgari, & sic per multos labores pœnitentiæ acquirere poterit albedinem, id est, pulchritudinem honestatis, & candorem innocentiæ, puritatis & castitatis, & relinquet viriditatem carnalitatis. Vel per albedinem intelligo gloriam paradisi, quæ per multos labores acquiritur, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Act. 14. Byssus est genus lini, quod in Ægypto gignitur, quod secundum Pli. 3 est cæteris nobilius & melius, quia nivi in candore dicitur comparari. Et de isto fuerunt Sacerdotalia vestimenta. Talis est castitas, quæ albissima est, & purissima inter omnes virtutes, & maximè quando crescit in Ægypto, quæ est regio fervida, i.e. in fervore pœnitentiæ, quia de tali byssо debent præcipuè vestiri, & ornari Sacerdotes, illi sc. qui sunt in servitio Dei. *Byssus & purpura indumentum ejus*, Prov. 31. quia vere tales debent habere byssum castitatis, purpuram charitatis, & vestimentum honestatis. Figura in lege. Exod. 28. & 29. ubi de byssо retorta fuerunt facta indumenta Sacerdotum, & vela templi, pulchra varietate distincta. Sic verè in Ecclesia Dei, Sacerdotes & ministri debent ornari præcipue castitate, & pulchra varietate honestæ conversationis velari, ut sint sicut filiæ regis in fimbriis aureis circumamicti varietatibus. Linum super omnes herbas est hominum usibus aptum & necessarium, & in plures convertitur usus. Nam ex lino 3 fiunt vestimenta ad induendum, vela ad navigandum, retia ad venandum & piscandum, fila ad consuendum, funes ad ligandum, chordulæ ad sagittandum, ligamina ad connectendum, linoæ ad mensurandum, linteamina ad quiescendum, cortinæ ad ornandum, sacculi & bursæ ad necessaria reponendum: Unde nulla est herba, quæ tot. & tantis usibus coaptetur. Vere ad omnia ista sunt necessaria merita, & virtutes; quia vere ista sunt animæ indumenta, & paramenta, quæ eam servant à frigore indevotionis, & à pluvia luxuriæ, & à vento superbiæ & elationis, & à tempestate æternæ damnationis. Unde dicitur in Ps. 44. *Astitit regina à dextris tuis, in vestitu, &c.* Ista etiam sunt vela ad navigandum & transeundum sine periculo mare mundi. Retia sunt ad piscandum & venandum prædam sc. gloriæ paradisi. Ista sunt fila, quibus debet anima esse suta per longanimitatem, funes quibus debet esse ligata per charitatem, chordæ, quibus sagittæ, id est, animæ superius extolluntur, linteamina, in quibus anima requiescit, lineæ quibus opera nostra mensurantur, cortinæ quibus animæ involvuntur, sacculi ubi animæ reponuntur. Vel linum est sacra scriptura, ex qua fiunt retia prædicationis ad piscandum animas & funes vel ligamina mandatorum Dei, quæ ipsam vinciunt, chordæ etiam quæ eam corrigunt, & sagittant, &c.

Cap. XCIII.

De arbore Lote.

1 LOtus arbor est dulcis, cujus fructus comestus advenis patriæ oblivionem inducit, & hic ante maturitatem sæpe colores variat. Taliter se habet pœnitentia respectu peccatoris noviter conversi. Expone.

Cap. XCIV.

De malo arbore.

MAlus est arbor solida ligno, rugosa cortice, frondium dentate umbrosa, fructus suavitatè jocunda, florum amœnitate decora, usui & gustui gratiosa, in diversis medicinis efficax, & virtuosa, & dicitur malum Græcè, quod est pomum, Latinè, eo scilicet quod fructus ejus sit rotundus, ut dicit Isid. Malus vel pomus significat virum perfectum, qui est solidus per constantiæ firmitatem, cortice, i. e. conversatione rugosus per vestium vilitatem, ramosus per bonas affectiones, umbrosus per bonorum exemplorum dationes, fructuosus per bonas operationes, floridus per bonam conversationem, gustui, i amoti aliorum gratiosus per suam benignam conditionem, medicinalis quo ad doctrinam, & eruditionem, & fructus ejus, i. opera debent esse rotunda, id est, perfecta & aliis suavia, & placentia per bonitatem & perfectionem. Et *fructus ejus dulcis gutturi meo.* Cant. 2.

Malus faciliter sterilescit, nisi puretur, & à suis superfluitatibus emundetur, & hoc, quia humor arboris qui deberet cedere in 2 nutrimentum & naturam fructus, cedit in ramorum sterilium nutrimentum, ut dicit commentator super primum vegetabil. Malus est prælatus, rami ejus sunt nepotes, & parentes, qui de eadem sunt natura, vel cæteri de familia, fructus ejus sunt virtutes,

& me-

& merita. Quando ergo malus habet multos superfluos & steriles ramos, id est, multos malos parentes, & cognatos, vel familiares secum, tunc vere à fructu gratiarum, & virtutum efficitur sterilis, & infœcundus, & hoc quia humor suæ affectionis vadit ad ramos illos nutriendos, non ad fructum producendum, quia scil. mali Ecclesiastici non vacant, nec intendunt, quomodo bona opera & fructuosa faciant, sed quomodo ramos, i.e. parentes, compatriotas familiares nutriant. Utile ergo est homini, quod tales rami sibi auferantur. Unde Ezech. 17. *Summitatem frondium ejus avulsit.* Vel dic, quod illi, qui secum habent multos hujusmodi ramos, faciliter fiunt pauperes, & steriles, & hoc quia rami hujusmodi attrahunt, quanto plus possunt humorem suæ substantiæ temporalis, quia sc. bona temporalia talium transeunt in nutrimentum ramorum sterilium, id est, suorum parentum, & tamulorum & nepotũ, & sic efficitur sterilis atque pauper, in quantum sc. de bõnis pauperum suos ditat, & ideo necesse est, quod omnes tales abjiciat & abscindat. *Abjice eum, & projice à te.* Vel per ramos intelligo adulatores, & malam familiam eorundem, &c. Vel dic, quod malus est homo, rami superflui sunt peccata, à quibus pro certo necesse est, quod putetur & mundetur per pœnitentiam, ad hoc quod fructum bonorum operum possit emittere. *Sex annis putabis vineam tuam, & septimo colliges fructus ejus.* Levit. 25. Humor enim, id est, interior affectio ad talia convertitur nutrienda: *Tempus putationis advenit.* Cant. 2. Vel per malum intelligo parentes seculares, quibus non est utile, quantum sc. ad Deum, habere multos filios vel parentes, quia vere humor suæ affectionis, & cætera sicut supra. Malorum vel pomorum diversa
8 sunt genera, alia domestica, alia silvestra, alia fructum dulcem, alia acetosum habent, & diversitas fructuum exteriorum procedit, ex diversitate humorum interiorum. Sic multa sunt genera hominum, quidam domestici, & boni, alii silvestres, i.e. mali, qui diversimode fructum operum suorum emittunt, quia alij fructus bonos, & dulces faciunt, alii malos, *Ex fructu arbor cognoscitur.* Luc. 6. Varietas enim fructuum, id est, exteriorum operationum, procedit ex varietate interiorum humorum, id est affectionum, quia radix sancta, & rami, ad Rom. 11. *A corde enim exeunt* (sicut dicitur Marci 7.) *furta, homicidia & cætera similia.*

Cap. LXXXXV.

De Malogranato.

1 MAlus granatus est arbor, cujus fructus malogranatum vel malum punicum dicitur, & est arbor dura, & nodosa, plus in latum, quam in altum se protendens. Fructus autem durum habet corticem, & interius substantiam carnosam, in qua sunt multa grana: fructus aut habet alios albos, alios purpureos, alios roseos; & cortex, & fructus, & flores competunt medicinæ, ut dicit Isid. lib. 17. Talis est vir justus, & perfectus, durus per cõstantiæ firmitatem, latus per charitatem, non altus per superbiam & vanitatem, sed brevis per humilitatem, cujus fructus, id est, opera sunt inclusa in quodam duro & rudi cortice, id est, in virtute humilitatis, quæ ipsa velat, & occultat, ne exinde glorietur, quia secundum Senecam. Esto occultator virtutum, sicut alii vitiorum. Et in istis fructibus est carnositas pietatis. & plura grana, i.e. plura merita & virtutes. Iste etiam habet flores, id est, interiores affectiones, aliquando albos per continentiæ puritatem, aliquando rubeos per justitiam vel charitatem, aliquando roseos per patientiam & longanimitatem. Rosa enim quæ fricata redolet, patientiam significat. Cant, 2. *Fulcite me floribus, stipate me malis.* Et iste quo ad corticem conversationis, quo ad flores affectionis, quo ad folia locutionis, quo ad fructus operationis, medicinalis & virtuosus invenitur, quia sicut dicitur 1. ad Tim. 4. *Omnis Creatura Dei bona est, quod nihil rejiciendum in ea,* Malus gra-
2 nata maximè est frigoris impatiens, & flores coquuntur, & depereunt faciliter à pruina. Sic multi sunt ita debiles in bono, quod frigus adversitatis, tentationis vel pœnitentiæ nequeunt tolerare, imo ad modicum tale frigus flores suarum bonarum affectionum, propositorum, & volitionum deficiunt, & siccantur. Unde Job 15. *Ledetur quasi vinea in primo flore, botrus ejus* & ibid. 8. *Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manibus, ante omnes herbas arescit.* Vel per florem intelligo juventutem, quæ contra frigora tribulationum vel tentationum maximè est debilis & inepta.

Fructus maligranatæ sunt operti dura testa & iuterius sunt carnosi, habentes multa grana, hæc licet parũ nutriant, sunt tamen multum medicinalia; virtutem enim habent confortandi, consolandi, fluxum sistendi, desiccandi, & sitim in febribus, & alias compescendi, hujusmodi etiam fructus valet contra multiplices passiones, secundum Dioscor. Talis est prædicator, quia in cortice exterioris apparentiæ debet esse clausus, & intus habere multa grana, id est, multas virtutes, & merita, carnosus etiam, & humidus debet esse per pietatem, & devotionem, & licet parum nutriat alios, scil. quoad temporalem subventionem, utpote quia pauper est, tamen eis est utilis spiritualiter, & medicinalis, quia ipsos suis dictis, & informationibus confortat & consolatur, & consolidat in fide, & roborat, & fluxum in eis vitiorum compescit, & eos à voluptate carnali desiccat, & in febricitantibus, id est, cupidis, ardentibus, & avaris sitim avaritiæ refrenat atque sedat, quia sicut ex istis pomis eliquidatur succus delectabilis gustui, & valens contra multas infirmitates, sic vere succus istorum, id est, doctrina quæ ab eis emanat valet contra vitia, & peccata. Vel dic, quod pomum istud significat sacram scripturam, quæ licet sit exterius rudis, quo ad literam, interius tamen est granosa, quoad intellectum, &c. sicut supra per omnia. Duo sunt genera malorum punicorum, quædam dulcia, quædam acetosa, utraque tamen medicinalia. Nam licet ista poma sint exterius dura, rudia & discolorata, interius tamen sunt rubea, mollia, humida, sapida & jocunda, & miro naturæ artificio per cellulas sunt granula ordinata. Succus autem istorum appetitum provocat, naturam & calorem deficientem reparat, & ad alia multa valet. Sic duo genera sunt bonorum, dulces scil. contemplativi, acetosi. id est, activi, ambo tamen boni, & justi; quia licet exterius, in conversatione inveniantur rudes quo ad humilitatem, & etiam aliquando leves, & in aliquibus insolentes, & discolorati, quo ad habitus vilitatem, vel nimiam curiositatem, duri quo ad correctionis austeritatem, interius tamen in corde sunt rubei per charitatem, humidi per pietatem, molles per benignitatem, sapidi per vitæ sanctitatem, & grana eorum, id est, interiores cordis affectiones optimè sunt ordinatæ per sapientiam, & maturitatem, & ideo tales sunt medicinales per vitæ & doctrinæ bonitatem, & succus, id est, eorum substantia temporalis, deficientes pauperes reparat, & confortat per pietatem & largitatem. Cant. 4. *Emissiones tuæ sicut malorum punicorum.*

Cap. LXXXXVI.

De Moro.

1 MOrus est arbor quasi tota medicinalis, fructum habens dulcem, primo viridem, tandem album, tandem rubeum, tandem nigrum, qui dentes, & manus comedentiũ pingit, & secundum Plin, ventrem solvit, ad solem autem exsiccatus ipsum stringit, folia etiam sunt medicinalia, qua folia mori silvestris secundum Isid. superjecta serpenti, ipsum interimunt, & à vermibus libentissimè comeduntur, & ideo vermes, qui sericum ex se egerunt, eo aptissimè nutriuntur, fructus etiam ejus pastorum in deserto relevant famem. Quando etiam Elephantes succum fructus ejus, qui est rubeus vident, tunc ad prælium animantur, & ut dicit Raba. in glos. super 1. Mach. 6. Morus est crux, quæ vere multũ est medicinalis animæ peccatrici, fructus istius arboris est Christus, quia in ea perpendit: & iste fuit primo albus, per munditiam virginalis complexionis, tandem rubeus per sanguinẽ passionis, tandem niger & pallidus amisso sanguine, per deformitatem mortis. Esa. 53. *Vidimus eum, & non erat aspectus.* Ib. 63. *Quare rubrum est vestimentum tuum?* Folia ejus significant crucis memoriam, quæ in corde nostro debent umbram ejus, & imaginem præsentare per compassionem, ut ab æstu tentationũ nos refrigeret. Fructus igitur est Christus crucifixus rubeus & sanguineus qui pro certo, quando aliquis eũ comedit & sibi incorporat per compassionem & affectionem, & devotionem, tunc dentes ejus, i. verba, manus, i. opera rubricat, colorat atque pingit, quia sc. facit eum loqui modeste, & operari honeste, ipsum etiam solvit, & resolvit per pietatem, & devotionem, & tandem eum stringit, & refrænat à fluxu malarum affectionum, & actionum, & hoc quia ad solem fuit expositus & siccatus, quia sc. extra civitatem fuit crucifixus. Unde dicitur in Psal. 21. *Aruit tanquam testa virtus mea.* Et Eccl. 38. *Vapor ignis uret carnes ejus:* vel etiam ventrem mentis solvit per fletum compassionis, tandem eum stringit per fortitudinem constantiæ, & perfectionis. Et hic fructus duo facit, quia vere pastores, i.e. prælatos & prædicatores in deserto hujus

mundi

mundi reficit,&Elephantes,id eſt,alios bonos,& ſimplices fideles ad repugnandum ſc.per virtutes & bona opera contra mundum,& carnem,& hoſtem acuit,& inducit; quia vere per aſpectum ſucci huius fructus, id eſt, per conſiderationem, & devotionem ſanguinis Chriſti, homo pugnat audacius atque vincit. 1.Mach.6.*Oſtenderunt elephántibus ſanguinem uvæ,& mori.* Et per hujuſmodi memoriam,& virtutem ſerpentes,id eſt,tentationes,& dæmones ſuperantur,& exinde vermes ſericum facientes, i. boni & utiles nutriuntur. Fructus mori primò in flore albet,ſecundò viret,tertiò rubet,quartò nigreſcit,& quanto maturior, tanto nigrior, & ſunt mora immatura frigida, & ſtyptica, confortativa & conſtrictiva,quando autem maturantur,tunc fiunt calida,& humida, & quanto plus,tanto plus, ut dicunt Dioſc,& Plin. Sic homo primo in flore, i.e. in incunte debet albere per caſtitatem,deinde vivere per honeſtatẽ, tandem rubere per charitatem,ultimò nigreſcere per humilitatem,& pœnitentiæ auſteritatem, & ſic ſemper debet procedere de virtute in virtutem, donec videat Deum Deorum. Et quanto eſt maturior,i.ſapientior & antiquior, tanto nigrior & humilior debet eſſe, quia licet dum erat immaturus,dum eſſet juvenis, inſolens atq; levis, eſſet frigidus, per indevotionem, ſiccus per incompaſſionẽ,tamen quando efficitur maturus,i.ſenex & provectus, tunc debet eſſe calidus per fervorem charitatis,humidus per dulcorem pietatis.*Mutatus eſt in virum alium.* 1.Reg.10, Vel dic, quod fructus mori ſicut & ceraſi eſt novitius, qui quando eſt immaturus, i. e. in ſtatu incipientis, & novitiatus, tunc adhuc eſt viridis,per carnalitatem, immaturus per inſolentiæ levitatem,ſiccus & durus & frigidus per incompaſſionem, obſtinationem, & indevotionem;ſed vere tandem quando ſit profeſſus,ipſe debet quaſi totaliter immaturi,quia debet maturari,per diſcretionẽ, molliri per compaſſionem, nigreſcere per habitus vilitatem,& dejectionem, & debet fieri calidus per dilectionem, & humidus per devotionem. Vel dic idem de quolibet juvene,vel antiquo.

3 Morus eſt arbor alta, quæ quaſi tota eſt medicinalis, quia & fructus,& radix,& cortex & folium competunt medicinæ. Nam radix eius inciſa gummi emittit, quod multùm eſt medicinale, ſecundùm Plin lib.16.c.26. ubi de moro inquit: Noviſſima urbanarum arborum germinat, nec niſi exacto frigore, & ob hoc ſapientiſſima arborum eſt dicta:ſed cùm cæperit, univerſa germinatio ita erumpit,ut una nocte etiam cum ſtrepitu totũ peragat. Sic vir perfectus medicinalis eſt, & virtuoſus quoad omnes ſui partes,quia radix cordis vel affectionis, cortex converſationis,folia locutionis,fructus operationis medicinalia ſunt, folia enim,id eſt,verba fugant & enervant ſerpentes, id eſt,ſimplices nutriunt per doctrinam. Radix etiam eius, id eſt, cor quando finditur per compaſſionem,tunc emittit gummi,i eleemoſynarum largitionem,quæ ſcil.eſt pauperibus medicina,& ſic quoad omnia eſt aliis fructuoſus.*Cuncta fecit bona in tempore ſuo.* Eccl.39. Et ſicut fructus mori reficit atq; nutrit;ſic exempla bonorum alios recreant, & delectant. Iſte ergo ſapientiſſimus arborum, id eſt,hominum dicitur, pro eo quod frigora,& pericula tribulationum tranſire permittit, ut liberius fructus ſuorum operum proſequatur. Vel iſta poſſunt applicari ad quoſdam,qui fructificare per bona opera noviſſimi incipiunt,& hoc quia frigore indevotionis ſunt pleni, ſed tandem ad fructus bonorum operum taliter operantur; quod tarditatem temporis virtutum abundantia re compenſant,ſicut de Paulo Apoſtolo apparuit,qui ultimus inter Apoſtolos converſus dicebat,1.ad Cor.15. *Se abundantius aliis laboraſſe*, quia ſicut dicitur Matt.10. *Erunt noviſſimi primi,&c.*

4 Succus mori ſeu vinum multum eſt utile medicinæ,quia exinde fit unum electuarium,quod dicitur diamorum ſeu pancheſtros, quod valet contra ſquinantiam ſeu anginam, quæ tollit reſpirationem, & hominem cito necat. Squinantia ſignificat verecundiam confitendi, quæ interficit ſine remedio peccatorem, ſed vere quando ſuccus mori,id eſt,gratia Chriſti, vel memoria ſanguinis eius adhibetur, tunc deponit verecundiam, & ſic à periculo liberatur.Cant.2. *Fructus eius dulcis gutturi meo.*

CAP. XCVII.

De *Myrto.*

1 MYrtus eſt frutex creſcens potiſſimè circa mare, cuius fructus, flores & frondes conveniunt medicinæ, ſed fructus magis Fructus autem eius quanto recentiores,tanto ſimpliciter meliores,qui melius ſervantur in calore ſolis quàm in umbra,ut dicũt Iſid. & Plin. Talis eſt vir perfectus,qui juxta mare, i. juxta amaritudinem contritionis vel pœnitentiæ debet eſſe,& flos eius,i.converſatio,frondes eius,i.e. locutio,fructus eius, id eſt, exempla & operatio bona, ſunt medicinalia & virtuoſa, fructus tamen eius,i.e. operationes verba præcellunt. Et iſti etiam fructus, quando ſunt recentiores per juventutem, tanto meliores; quia vere bona opera juventutis apud Deum præ cæteris ſunt accepta. Ideo dicat quilibet; *Ambulavit pes meus iter rectum à juventute mea* Eccl.51. Et iſti fructus ſc.bona opera,melius conſervantur ad calorem ſolis,i.in fervore charitatis, vel in ardore tribulationis, & paupertatis, quàm in umbra mundanæ proſperitatis.Pſal 18 *In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Myrtus ſecundùm Iſid. 2
juxta mare naſcitur, & ſecundũ Plin,de baccis & fructibus eius efficax oleum eliquatur. Secundùm autem Hier.in gl. Eſa.41.& 55.& myrtus eſt imputribilis,& aromatica,& feſſa membra conſolidat,& confortat; mitigativæ enim, refrigerativæ & temperativæ eſt naturæ. Talis debet eſſe vir juſtus,quia vere juxta mare,i.juxta miſerias aliorum per compaſſionem debet morari, & ex fructibus eius, i.ex ſuis bonis temporalibus debet eliquari oleum pietatis,eleemoſynæ & largitatis,& ſic per virtutem pietatis,& miſericordiæ efficitur aromaticus per famoſitatem,& imputribilia per bonæ vitæ, & perſeverantiæ longanimitatem. Nam tales pii,& miſericordes feſſa membra,i.e. pauperes deſolatos conſolidant, & confortant,& ſqinantiam, & dolores eorum,& deſolationes mitigant, & æſtus ſuarum paupertatum per eleemoſynas temperant,refrigerant & refrenant. Eſa.55.*Proſa-* 2
liunca aſcendet abies, & pro urtica creſcet myrtus. Urtica enim quæ urit,& rodit,ſignat avaritiam, loco cuius debet in noſtris cordibus myrtus pietatis creſcere. Vel ſi vis dic,quod myrtus eſt virtus ſpei, quæ ſemper habet locum circa mare,id eſt,in ſtatu amaritudinis,& tribulationis, & iſta conſolidat ne deficiant feſſi in tribulatione, eorumq; dolores temperat,mitigat, & confortat. Figura Zach.1. ubi *vir qui ſtabat inter myrteta, dixit angelo verba bona,& conſolatoria, &c.* Vide & expone. Myrtus eſt arbor juxta 3
mare creſcens, multum medicinalis, & ſtypticæ ſeu reſtrictivæ eſt naturæ, valet contra ictus ſcorpionis, & contra multas alias paſſiones. Talis eſt abſtinentia vel pœnitentia, quæ pro certo ſemper debet eſſe juxta mare,id eſt,circa amaritudinem contritionis, & iſta pro certo habet virtutem ſtypticam, & reſtrictivam omnium ſuperfluitatum vitiorum & peccatorum, & morſus & ictus tentationum carnalium ſanat.

CAP. XCVIII.

De *Myrrha.*

MYrrha eſt arbor quinq; cubitorum in altitudine, cuius fo- 1
lia ſimilia ſunt olivæ,ſed magis criſpa, ſpinoſa & aculeata, & hæc quoddam gummi diſtillat,quando ſcinditur, quod licet ſit amarum,eſt tamen ſummè medicinale, & virtuoſum,quia omnia ulcera & morbos ſanat, ſi debitè apponatur, & hoc gummi viride eſt, & aromaticum,ſed amarum. Sic eſt Chriſtus,quia folia eius,id eſt,verba ſimilia ſunt olivæ,quoad pietatem,aculeata tamen quoad juſtitiam, & auſteritatem, & quando iſte fuit inciſus in paſſione,lancea ſc.ſeu clavis,tunc vere exinde ſtillavit myrrha,id eſt,ſuus ſanguis pretioſiſſimus, qui licet ſibi fuerit amariſſimus, nobis tamen eſt nobiliſſimus, & nos à peccatis liberat,& abſolvit. Et ſicut myrrha corpora ſervat ne putreſcant; ſic ſanguis Chriſti animam liberat peccatricem ab omni putredine peccatorum. Vel dic,quod arbor eſt prælatus cum foliis,&c.ſicut ſupra, & ab iſto debet diſtare liquor amarus, i. e. amara correctio ſubditorum delinquentium, quæ ipſos liberat à peccato. *Manus meæ diſtillaverunt myrrham.* Cant. 3. Plures autem ſunt 2
myrrhæ ſpecies ſcil. ſeptem,colore & efficacia differentes. Virtutem autem habet diſſolvendi, confortandi, conſumendi, & mortua corpora à putredine præſervandi, deſiccandi, conſolidandi, conglutinandi, roborandi, & carnem mortuam corrodendi,ut dicit Dioſcor.& Plin. Et eſt myrrha ſpecies amara, ſed mirabiliter pretioſa, & dicitur myrrha electa, ſeu ſtacte. Aliquando autem arbor inciditur, & ſic inde emanat myrrha; quæ licet ſit bona, non eſt tamen ſimilis bonitatis. Myrrha eſt pœnitentia, quæ multum eſt amara, & gravis ad ſuſtinendum, verumtamen multum utilis, & medicinalis animæ peccatrici, Ipſam enim diſſolvit per compaſſionem vel contritionem,confortat & conſolidat per ſpei conſolationem, conſumit & de-

ficcat per carnis corporalem afflictionem, carnem superfluam rodit, id est, carnalem delectationem, & sic corpus mortuum, id est, peccatorem vita gratiæ privatum servat, & purificat, ne putrescat per æternam damnationem, & ne fœteat per infamiæ divulgationem, & in signum huius, Christus myrrha & aloe fuit unctus. Prov. 7. *Myrrha, & aloe & cinnamomo aspersi cubile meum.* Et huius speciei sc. pœnitentiæ, sunt multa genera, & multi modi; omnes tamen sunt boni, & utiles animæ, una enim est vigilare, alia jejunare, alia disciplinam accipere, alia corpus in peregrinationibus exercere, alia profundè conteri, et pœnitere, alia obedientiæ alicuius propter Deum se supponere, altera castitate se domare, et cruciare, et istæ possunt esse septem species myrrhæ pœnitentiæ, multæ enim tribulationes justorum.

3 Stacte vel myrrha est species suavissimi odoris, sed amari saporis, quæ de arbore &c. sicut supra §. præcedenti. Sic verè ab homine potest emanare duplex myrrha pœnitentiæ vel paupertatis, una sine coactione, quando sc. ex proprio motu aliquis intrat religionem, vel aggreditur bonum opus, vel aliud simile. Alia involuntariè, et coactè, quando sc. homo primò à Deo vel prælato inciditur per mundi tribulationes, et correctiones, et quando compellitur emittere myrrham pœnitentiæ; ut quia in agnitione sui *dicitur percussus à Domino plaga*, sicut dicitur de Antiocho 2. Mach. 9. Sed verè illa prima est melior & Deo acceptior, et odorosior et famosior, quàm illa quam involuntariè aliquis perficit flagellatus, & ideo ista dicitur electa. Unde Ecc. 24.
4 *Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.* Septem sunt myrrhæ species, omnes tamen sunt animæ medicinales, licet amaræ. Sic tribulationes mundi sunt plures sc. fames, sitis, frigus, æstus, lassitudo, infirmitas, & mors. Istæ sunt septem sagittæ Madian, &c. vide de pœnitentia supra. Vel dic, quod myrrha est gratia Dei, quæ conglutinat per charitatem, consolidat per constantiæ firmitatem, consumit per pœnitentiæ asperitatem, dissolvit per pietatem, &c.

CAP. XCIX.

De *Vnguento*.

1 MYrrhum est unguentum de myrrha & aliis speciebus aromaticis confectum, quod habet virtutem humores in juncturis consumendi, & ex aromaticitate animales spiritus reparandi, & ex amaritudine vermes & pediculos interficiendi, sudores etiam per ipsum compescuntur. & inuncta corpora à putredine conservantur. Talis est pœnitentia, quæ ex myrrha amaræ contritionis, & aliis speciebus sc. confessione & satisfactione componitur. Istud enim unguentum desiccat malos humores carnalis voluptatis, expellit vermes invidiæ, & putredinem luxuriæ compescit, & quia est aromatica per bonam famam, ideo spiritus interiores, i. bonas affectiones reparat & restaurat. *Impleta est domus ex odore unguenti* Jo. 12. Istud enim unguentum habuit Magdalena, quæ fuerat peccatrix. Luc. 6. Palmites arboris myrrhæ quando comburuntur, ex fumo tali morbi mortiferi contrahuntur, nisi storacis beneficio liberentur. Sic verè quando prælatus comburitur in igne luxuriæ vel avaritiæ, tunc ex fumo suæ infamiæ & malorum suorum exemplorum alii occiduntur. Apoc. 9. *Obscuratus est sol, & aer de fumo putei.*

CAP. C.

De *Mandragora*.

1 MAndragora, est herba habens exterius mala vel poma super folia, & dicitur secundū Pythag. anthropomorphon, & sic vocatur, eo sc. quia habet radicem formæ hominis in multis similem. Folia habet expansa super terram, betæ vel lactucæ similia. Mala eius odorifera, & calore crocea, gustui tamen sunt insipida, & ideo esui non sunt apta, secundùm Isid. vim tamen habent somniferam, & somnum olfacientibus inducunt, & maximè cortex eius cum vino bibitus, sed si nimis quis eo utitur mortem procurat, ut dicit Isid. lib. 17. Habet etiam virtutem mandragora dolorem minuendi, quia si quis eam potaverit, ita sopitur & obdormit, quod licet scindatur & secetur, non sentit, & ideo secandis offertur, ut non sentiant incisuram. Mandragora est mundus, cuius rami vel folia sunt mundani, cuius poma, & fructus sunt divitiæ & delitiæ. Habet ergo mandragora, id est, mundus folia sua, id est, filios suos mundanos, expansa super terram, quia verè isti non curant nisi de terrenis, & circa ea jacent per affectum, Judith. 14. *Ecce Holofernes jacet in terra.* Et ideo in talibus foliis sunt poma mandragoræ, id est, divitiæ mundi, quia mali & peccatores obtinent divitias in hoc mundo. Unde Psal. 72. *Ecce ipsi peccatores in seculo obtinuerunt divitias.* Ista autem poma scil. mundi divitiæ, & delitiæ sunt pulchræ & odoriferæ & delectabiles peccatori, sed verè gustui, id est, bonis viris, & spiritualibus insipidæ sunt & amaræ. Ista tamen herba cum pomis, id est, mundus cum bonis suis habent vim somniferam, quia verè quando per amorem, & affectionem aliquis eam notat, & sibi incorporat, statim dormit in peccato, & delitiis, & in istis quiescit & delectatur, & hoc in tantum, quod licet scindatur, & secetur per labores & tribulationes, per divitias, correctiones & flagellationes, tamen non sentit nec dolet. Istud patet, quia mundi divites plus laborant pro mundo, quàm boni pro Christo, & tamen de hoc non conqueruntur nec dolent, sed in hoc delectantur, & gaudent. Ideo Hier. 5. *Domine percussisti eos, & non doluerunt.* Et Hier. 2. *Frustra percussi filios vestros, &c.* Figura, de Jona; qui in navi dormiens, non sentiebat periculum, donec in mare esset projectus, & à ceto absorptus. Sic peccator in mari mundi dormiens non præsentit periculum maris & ceti, i. e. inferni & diaboli. Isti enim in amore mundi ita dormiunt, & delectantur & involvuntur, quod tribulationes, labores & miserias, quas eis immittit Deus, vilipendent, nec propter hoc corriguntur. *Verberaverunt me, sed non dolui, traxerunt me, sed non sensi.* Prov. 23.

Vel dic, quod mandragoræ sunt divites, et isti sunt duplices, masculus scil. et fœmina ad literam, et similitudinem habent hominis, non virtutem, quorum folia, id est, verba circa terram, id est, circa temporalia sunt expansa, et isti sunt onerati pomis, id est, temporalibus divitiis, quæ pro certo vim habent somniferam et mortificativam sc. malè eis utentibus. Vel dic, quod mandragora significat mundi prosperitatem, quæ facit homines in peccatis dormire: quia revera vim habent mortificativā, quia homo sopitus istis et imbutus, infrigidatur per indevotionem, et mortificatur per æternam damnationem, et pone figuram, (quæ optimè ad hæc facit.) Iud. 4. de Sizara, qui potato lacte obdormivit, et occisus est. Vide etiam tit. de aspide. Et ideo secandis et vulnerandis, id est, illis quos diabolus vult perpetuò in inferno damnare et secare, offert ipse talem mandragoram, id est, mundi bona, ut nō sentiant nec prævideant istas pœnas, &c. Ordina melius. Vel dic, quod mandragora est amor Dei, vel etiam mundi, qui pro certo si bene bibatur & incorporetur, ita facit hominem dormire & delectari, quod non sentit quicquid ei inferatur, imo sustinet sine dolore tribulationes & vulnera patienter, patet in martyribus, qui isto potu ebrii non senserunt vulnera & tormenta. Allega sicut supra. De amore etiam mundi patet, quia quando aliquid amatur, nullus labor difficilis reputatur. Nam secundùm Aug. Solus amor nomen difficultatis erubescit. Nam ut dicit idem, Labor amantibus est dulcis. Vel dic, quod mandragora est vir perfectus, cuius folia, i. verba sunt expansa circa terram, i. sunt humilia & depressa, ornatus est etiam pomis, id est, bonis operibus odorosis, & virtuosis, & famosis. Cant. 7. *Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris.* Radix autem eius, id est, cor hominis similitudinem repræsentat; quia sicut homo est animal rationale & benignum, sic iste est in corde rationabilis & benignus. Dan. 7. *Super pedes quasi homo stetit, & cor eius datum est ei.* Vel dic, quod mandragora est paradisus, cuius poma sunt æternæ delitiæ. Sed verè herba ista habet vim somniferam, quia quando per spem bibitur, & incorporatur, tunc homo obdormit per devotionem & contemplationē, & dolores, & mundi tribulationes nō sentit, sicut patet in martyribus. Et ideo medici, i. prælati, & prædicatores cū vino consolationis & prædicationis debent istā offerre secandis, & vulnerandis, i. corrigendis & puniendis, dicentes ad Rom. 8. quod *non sunt condignæ passiones huius temporis ad æternam gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Vel per mandragoram intelligo virtutem patientiæ, quæ facit omnia leviter supportare, &c. Vel dic, quod mandragora est Christus, cuius cortex, i. cōversatio, folia, i. e. loquutio, fructus, id est, operatio, faciunt nos dormire per devotionem, & dilectionem, si scil. bene considerentur, & mala mundi non sentire, per fortitudinem & perfectionem. Et sicut succus mandragoræ virtutem habet infrigidandi, & ignem sacrum extinguendi, & choleræ impetum mitigandi; sic succus, i. e. Christi gratia & doctrina infrigidat ab ardore luxuriæ, & choleram, & ignem avaritiæ mitigat & refrænat, & maximè si cum lacte, i. cū gratia mulieris masculum nutrientis sumatur, i. beatæ virginis.

Mandra-

2 Mandragora matricem disponit ad conceptionem, virtutem habet secund. Plin. & Pla. infrigidandi, repercutiendi somnum provocandi, omnem fluxum superius & inferius restringendi: Talis naturæ est doctrina vel prædicatio: quia verè hæc disponit matricem, i. conscientiam audientis, & ad conceptionem boni propositi vel gratiæ meriti, & virtutis, fluxum vitiorum stringit, somnum contemplationis inducit, malos cogitatus repercutit, & ad fœcunditatem virtutum disponit. Fig. Gen. 30. ubi Rachel erat sterilis, nec poterat parere, sed filius Liæ sororis suæ attulit sibi mandragoras de agro, quæ comedens concepit & peperit plures natos. Sic verè quando Rachel. i. aliqua persona est sterilis à fructu bonorum operum, tunc debet comedere & sibi incorporare mandragoras, i. doctrinam & prædicationem, quam filius Liæ, i. prædicator, filius pœnitentiæ in agro sacræ scripturę colligit, & sic poterit imprægnari. Idem per omnia dic de gratia Dei, quam filius Liæ, i. Mariæ, Christus sc. nobis de agro paradisi attulit, & nos bonis operibus imprægnavit, & hæc somnū provocat, &c. sicut supr. Vel expone de spe cœlestis gloriæ, quæ omnia supradicta facit, & hominem fœcundat per virtutes, &c. Figura sicut supra, & expone. Mandragora disponit ad conceptionem mulieres calidas & humidas, sed frigidas & siccas impedit & retardat, ut dicit Plat. Sic divitiæ illos, qui sunt per pietatem humidi, calidi per charitatem; disponunt ad bonorum operum fœcunditatem, illos tamen qui sunt sicci per incompassionem, frigidi per indevotionem, impediunt, quia sc. bonis divitiæ proficiunt, malis obsunt, Eccl. 39. *Hæc omnia bona in bona convertuntur, similiter mala in malum.* Nam sicut secundùm Pli. poma ista solo odore infetunt somnum; sic divitiæ, & bona mundi sola imaginatione, & cogitatione faciunt hominem in ipsis dormire & delectari. Et sicut si quis mandragora indiscretè usus fuerit, per eam mortem incurrit; sic mundi divitiæ mortem æternam inducunt, si indiscretè eis quis utatur & malè. Ideo 1. ad Thess. 5. *Non dormiamus sicut reteri, qui spem non habent.* Secundùm Plin. cavent fossores mandragoræ contrarium flatum venti, in eius fossione, & tres circulos gladio circumferunt & circa eam faciunt, & expectant fodere usq; post occasum solis; & sic credunt eius præcipuas esse virtutes. Succus eius in sole desiccatur,
3 & mala eius in umbra, & sic medicinæ usibus deputantur. Et sicut inveni in lapidario, ista herba quando colligitur, clamat, & conqueritur, & si quis vocem eius audiat, moritur, & ideo necesse est ut cautè à fossoribus colligatur. Mandragora est homo, qui pro certo quando est in terra, i. in mundo radicatus, per malam consuetudinem, vel malam affectionem, si prælatus vult eū exinde avellere, & colligere per correctionem, tunc ipse clamat & conqueritur per murmurationem, & appellationem, quia *non amas pestilens eum, qui se corripit.* Prov. 15. Et etiam ipsum corrector em, & alios audientes, & astantes inficit per diffamationē; quia *qui arguit derisorem, ipse sibi injuriam facit.* Prov. 9. Et ideo necesse est ut tales inveterati in malis consuetudinibus & radicati, evellantur, & corrigantur cautè & sapienter à prædicantibus & prælatis, & ideo debent cavere, ne ibi sit flatus venti. i. motus superbiæ, vel impetus iracundiæ vel furoris, imo primo debent circumfodere cum gladio verbi Dei, ipsum sc. per verba factæ scripturæ circumducendo & vocando, & concludendo, & ad bonū incitando, quia sc. circa tales non est auferre se benigniter procedendum, & sic tandem poterunt colligi, i. corrigi, & ad usus medicinæ spiritualis servari: quia sc. tales sic conversi, quoad vitam sunt aliis medicinales, & succus, i. carnalitas istorum ad solem, i. e. ad ardorem pœnitentiæ desiccatur, & fructus seu poma, i. eorum opera in umbra humilitatis servantur. Omnia ista patent in Paulo, qui primò fuit tribus circulis, i. e. tribus diebus excœcatus, & tandem post occasum solis, i post quam fuerat lumine privatus, perfectè est correctus, baptizatus, & conversus *Circumdedi illud terminis meis.* Job. 38. Vel dic, quod religiosus, quando de terta, i. e. de mundo tollitur à Deo per conversionem, tribus circulis, id est, tribus votis adstringitur, & sic post solis occubitum, id est, post vitæ excessum à Deo colligitur, & in apotheca ponitur paradisi, fructus autem eius & succus, &c.

Cap. CI.

De Milio.

1 Milium est herba similis cannæ, cuius grana valde sunt minuta, & parva, concava, sicca sine unctuositate, & ideo parvum dant corpori nutrimentum, imo stomachū infrigidant, desiccant & eum constipant & constringunt. Milium est mundus, cuius fructus sunt avari & peccatores, qui pro certo parvi sunt, quoad merita, frigidi per indevotionem, sicci per incompassionem, & sine unctuositate charitatis, & ideo tales parvum dant corpori sc. Ecclesiæ nutrimentum: quia isti alios suis eleemosynis non nutriunt, imo per rapinam, & avaritiam ipsos infrigidant. & desiccant, & humore bonorum temporalium eos privant. Milium significat divitias, quæ pro certo animæ dant parvum spirituale nutrimentum, imo stomachum voluntatis, & conscientiæ infrigidant per indevotionem, desiccant per crudelitatem, & constipant per avaritiæ parcitatem, & sanguinem bonarum affectionum non generant nec producunt. *Nil proderunt divitiæ in die ponderationis, justitia autem liberabit à morte.* Prov. 10. Milium valet ad confortandum stomachum propter siccitatem,
2 affatum autem virtutem habet torsiones ventri sedandi.

Cap. CII.

De Menta.

1 Menta est herba calida, & sicca, & stomacho proficit, & est duplex sc. domestica, & silvestris, sed silvestris est calidior, & dicitur à Latinis napita vel calamintha. Alia sunt eius genera, quæ crescunt in palustribus & in pratis, quæ non sunt tantæ efficaciæ vel virtutis, nec coloris, odoris autem sunt gravioris pariter & saporis. Menta est homo, sed istius sunt plures species sc. domestici, i. boni seculares, item silvestres, i. e. boni religiosi, & hi calidiores sunt per charitatem, siccieres per castitatem, utrique tamen valent, quoad vitæ sanctitatem, & stomachum Ecclesiæ roborant & confortant. Alii sunt palustres, id est, delitiosi & luxuriosi, & hi respectu aliorum parum aut penitus nihil valent, &c. Menta est herba calida & sicca, & stomachum juvans, calefaciens, dissolvens, consumens, purgans, & appetitum provocans, venenis obvians, & ad alia multa valens, hæc multum se multiplicat, quia si hasta eius in terram reflexa humo cooperiatur, cito se multiplicat, & ex se novam radicem generat seu prolem. Talis est charitas, quia stomachum, i. e. conscientiam juvat & confortat per spei consolationem; calefacit per desiderium, & bonam affectionem; dissolvit per contritionem; purgat per confessionem; consumit per pœnitentiam, satisfactionem, & afflictionem, & appetitum, i. desiderium æternorum provocat per devotionem & contemplationem; & venenis peccatorum obviat & repugnat, & valet contra multa vitia & peccata, & hæc multiplicat se ipsam & augmentat, quia homo charitativus, & amans alios attrahit ad amorem. Senec., *Ama sivis amari.* Multiplicat etiam se per bonam operationem. quia si inclinetur per humilitatem, & terra, id est, memoria mortis operatur per considerationem, tunc statim emittet radicem, i. bonam affectionem, & faciet plantam, & novam prolem, i. e. bonam operationem. Vel dic, quod menta est bonus homo, qui inclinatus, &c. sicut supr. Vel dic, quod menta est virtus humilitatis, &c.

Cap. CIII.

De Malva.

1 Malva dicitur à molliendo ventrem; nam cùm sit humida, & temperata, idcirco virtutem habet mollificativam mundificativam, & maturativam. Si quis autem succo eius inunctus fuerit, à scorpionibus vel aranea non mordetur, succus etiam eius & oleo linitus, puncturas apum non patitur, neq; sentit; ut dicit Isid. & Plat. Talis est virtus benignitatis, quia vere ventrem, i. voluntatem mollificat, & humectat, & eam temperat, & maturat, quia *beati mites, &c.* Matth 5. Omnem etiam duritiam ruditatis, crudelitatis, & obstinationis remollit, quia *responsio mollis frangit iram.* Prov. 15. Et ideo pro certo si quis ista inunctus fuerit, à scorpionibus, i. à detractoribus, & ab araneis, i. e. à venenosis, & malitiosis non mordebitur, ab apibus etiam, id est, ab adulatoribus, qui mel in ore gerunt, non lædetur, & maximè si oleum misericordiæ sibi jungat. Vel dic, quod hæc pœnitentia, quæ mollificat per contritionem, mundificat per confessionem, maturat per vitæ perfectionem, & à puncturis, id est, à tentationibus apum, id est, carnis, araneæ, id est, mundi, scorpionis, id est, hostis liberat, & maximè si oleo uncta fuerit pietatis.

CAP CIV.

De Nuce juglande.

1 NUx dicitur à nocendo, quia sci. umbra eius, & stillicidia circumstantibus herbis, & arboribus sunt nociva, folia eius amara sunt & fœtida, fructus autem eius est dulcis, veruntamen amaro cortice circumtectus, umbra etiam eius sub ea dormientibus est nociva, & multarũ infirmitatum generativa, ut dicit Isid. Talis est mundus, quia vere folia eius, i. divitiæ, sunt amaræ, quia sc. in eis est labor in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo, & ideo stillicidia eius, i. delitiæ, umbra eius, id est, eminẽtia arboribus circumstantibus, & hominibus ibi dormientibus, i. illis, qui in talib. delectantur, est nociva, & multos morbos generat peccatorum, quia sc. exinde procedit ambitio bonorum, cupiditas divitiarum, voluptas delitiarum, &c. multa, quia *radix omnium malorum est cupiditas*. 1 ad Tim. 6. Et ideo Esa. 30. *Væ qui confiditis in umbra Aegypti*. Et licet fructus huius arboris, i. mundi bona sint dulcia, & delicata, cortice tamen amaro, i. e. multis doloribus & amaritudinibus sunt operta, quia amarissima erunt peccatorib. quando propter ea damnabuntur. Prov. 5. *Novissima eius amara, velut absynthium*. Vel dic, quod nux est peccator, cuius umbra, i, e. status & eminentia, cuius stillæ, i. mala doctrina, aliis circumstãtibus sunt nociva, quia sc. arbores circumstantes, i. vicinos, item sub umbra suæ eminentiæ dormientes, i. subditos damnificat per extorsiones, fraudes & rapinas; patet in advocatis, raptoribus. Vel expone de hæreticis, qui aliis nocent, & eos corrumpunt per stillas suæ corruptæ doctrinæ, folia enim eorum, i. verba sunt amara, & licet fructus eorum, i. opera videantur esse boni & dulces, sunt tamen amaritudine & falsitate & hypocrisi, & mala intentione involuti, Sap. 4. *Fructus eorum inutiles & acerbi ad manducandum*. Vel dic de luxuriosis personis, quæ corrumpunt alios circumstãtes, & folia eorum, i. verba sunt fœtida & inflammativa & amara; fructus autem eorum, i. e. delitiæ quas frequentant, semper amaritudine sunt respersæ: quia verè plus est ibi de amaritudine, quàm de dulcedine, omnibus computatis, quod ostenditur Prov. 7. ubi mala mulier cubile suum asperserat una specie fœtida sc. aloe, alia amara sicut myrrha, alia dulci sc. cynamomo. *Myrrha*, inquit, *& aloe & cynamomo aspersi cubile meum*. Nux ast arbor alta, & procera, habens ramos & nodos

2 diffusos, folia lata, & numerosa, pyramidalia & acuta, cuius radix, cortex & fructus competunt medicinæ, valet enim Succus corticis & radicis ad urinandum, & contra rigorem febris, & multa alia. Fructus eius est multum medicinalis, in tantum quod ex cibo cui admiscetur omne venenosum, & virulentum effundit, & extrahit et extinguit. Multum enim valet contra venenũ, et semper sub amaro cortice in dura testa seu capsula continetur. Et sicut dicit Isidor. ista arbor quondam fuit Jovi specialiter dedicata. Talis est vir perfectus: quia altus per contemplationem, diffusus per charitatem, follitus per eloquẽtiæ claritatem, medicinalis per vitæ et doctrinæ sanctitatem, nam radix eius, i. affectio, cortex eius, i. conversatio, fructus, i. operatio, usui cõveniunt aliorum, & eis sunt utilis medicina. Nam succus suæ bonæ doctrinæ, & eruditionis, fructus sui boni exempli & operationis, aliis subvenit & medetur, & eos facit urinam, i. divitias emittere, per eleemosynarum largitionem, & rigorem seu frigus febris, i. frigiditatem indevotionis, & avaritiæ non sentire, & à veneno peccatorum mortalium liberari. Item fructus, & opera bonorum debent sub duplici cortice contineri, primus, & interior est humilitas, quæ debet esse alba per castitatem, dura per constantiæ firmitatem, exterior autem qui multum est amarus, significat pœnitentiæ asperitatem, quia sub velamento pœnitentiæ, & humilitatis debet velari & celari fructus bonorum operũ & virtutis. Prov. 31. *Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus*. Fructus nucis est interius dulcis, & unctuosus, mollis & virtuosus, calidus sc. humidus, & triplex habet vestimentum, quia interius immediate habet quandam albam pellem seu camisiam, tandem habet quandam duram testam, & rudem, tandem habet corticem amarum, & grossum. & quanto plus antiquatur, & maturatur, tanto interius camisia sibi magis incorporatur, & unitur. Talis debet esse bonus Christianus, & maximè religiosus qui est fructus arboris Ecclesiæ vel religionis, qui debet esse interius mollis per pietatem; quia sc. ex eo debet emanare oleum misericordiæ, & eleemosynarum; mollis per benignitatem, unctuosus per charitatem, albus per innocentiæ puritatem, & hic debet habere triplex spirituale vestimentum, quia primo debet interius indui camisia candida puræ castitatis: & quanto plus maturabitur & senescet, tanto talis camisia debet eidem firmius inhærere. *Amictus syndone super nudo*. Marc. 14. Secundum indumentum est durum & rude, & significat duritiam, & firmitatem boni propositi & voluntatis, quod debet esse rude per humilitatem, quia sc. non debet de propriis viribus confidere, quia magna est firmitas, propriam infirmitatem cogitare. Tertium indumentum significat amaritudinem exterioris pœnitentiæ & asperitatis, in qua pro certo debet esse involutus: & sic potrista tria poterit à nocumentis exteriorum vitiorum tueri. Ezech. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria*. Et sicut quanto nux plus maturatur, tanto cortex ista ab ea plus elongatur, & finaliter ab ea cadit, & remanet pulchra & munda; sic homo quanto plus antiquatur per perfectionis & senectutis ætatem, tãto cortex pœnitentiæ ab eo plus elongatur, i. quia ipsam leviorem reputat & invenit, quia sc. eam non habet prope cor per gravitatem, & finaliter in morte ab eo cadet, & cessabit, & mundus, & purus in æterna requie remanebit, quia *tunc abstergit Deus omnem lachrymam. &c.* Apoc. 7. Et sicut cortex est amara & humida, sic pœnitẽtia debet esse amara per contritionem, & humida per lachrymationem. Nux quando est viridis, interius est mollis, & levis, 4
& exterius est viridis scil. in cortice, amara tamen & fœtida, & tingit & inficit contingentem: corticem etiam, & testam interiorem habent duram & nodosam, exinde tamen nucleus extrahitur, & à cornicib. sæpius devoratur. Sic vere quando homo est viridis per luxuriæ carnalitatem, & immaturus per insolentiæ levitatem, tunc interius est mollis, & delicatus per voluptatẽ, & delectationẽ; exterius autẽ in cortice conversationis est viridis per curiositatem interius. itẽ habet duram testam, i. obstinationem, & incorrigilitatem, & cortex eius, i. exterior conversatio fœtida est per infamiam & contingentes, i. e. vicinos inficit, & corrumpit, per mali exempli dationem, & ideo de talium incorrigibilitate, duritia, & obstinatione dicitur Eccl. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, tõ fatigabitur transgrediens usq; in finẽ*. Finaliter tamen extrahitur, & frangitur per mortem, & à cornicibus dæmonibus devoratur. *Effodiant eũ corvi de torrentib. &c.* Prov. 10. 5

Cornix nucem elevat, ut dimittendo eam cadere, ipsam frangat. Sic vere diabolus videns, quod non potest hominem frangere per peccata, procurat eum elevari ad dignitatem, & prosperitatem, et sic facit eum per superbiam caderet, sic per mortem corporis frangitur, et per damnationem æternam finaliter devoratur Job. 30. *Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valde*. Licet nux dum est viridis, amaram, et fœtidam habeat corticem, quando tamen maturatur, cadit ab ea talis cortex, et remanet munda, dura et fortis exterius, et interius alba, unctuosa, calida, et sicca, et medicinalis, et oleum inde sit optimum. Sic vere licet homo in sua viriditate, id est, in sua juventute habeat 6
fœtidam, et vilem corticem, id est, malam, et infamem exteriorem conversationem, quando tamen antiquatur & senescit, tunc debet talis cortex cadere, & deficere, *Exuite vos veterem hominem*, ad Eph. 4. Et debet effici exterius durus per pœnitentiæ austeritatem, mundus per conversationis honestatem, interius autem in conscientia albus per castitatem, unctuosus per benignitatem, mollis per pietatem, calidus per charitatem, siccus per abstinentiæ macerationem, emittens oleum, i. eleemosynarum largitionem, medicinale contra venenum peccatorum per vitæ & doctrinæ perfectionem Psal. 91. *Senectus mea in misericordia uberi*. Vel per statum viridem intelligo statum mundi, vel etiam statum novitiatus, per statum autem maturitatis intelligo statum religionis, vel statum professionis. Vel dic, quod viriditas est status peccati, maturitas status pœnitentiæ, & conversionis, &c. Nux arbor (sicut patet intuenti) in formam crucis figuratur, ut 7
communiter. Fructus autem eius quasi in formam crucis invenitur fissus, in fissuris etiam interioris nuclei, est quoddam tenue lignum, quod similiter cõtinet formam crucis. Sicut vere homo debet esse spiritualiter dispositus more crucis: quia debet esse superius extensus ad cælestia per contemplationem, inferius ad infernum, & terram, id est, mortem per timorem, & mortis recordationem, à dextris autem, & sinistris, id est ad amicos & inimicos debet extendi per charitatem, & dilectionem. *Carnes suum crucifigentes, &c.* ad Galat. 5. In fructibus etiam eius, id est, in operibus debet semper resultare lignum crucis, id est, similitudo & impressio crucis Christi, & passionis, ut scilicet ibi appareat humilitas, perseverantia, pœnitentia, &c. similia. *Christo confixus sum cruci*, ad Galat. 3. Nucis fructus si temperatè sumantur, 8

tur, bene nutriunt et proficiunt comedenti; si autè immoderatè et nimis lautè quis eis utatur, choleram, et malos humores generant, et capitis causant gravedinem, et dolorem. Sic mundi divitiæ si debitè quis eis utatur, et non nimis, sed temperatè ex eis habuerit sc. ad sufficientiam, tunc conveniunt et proficiunt, et spiritualiter et temporaliter nutriunt; si quis autem nimis ex eis comederit, et habuerit, et sine discretione eis usus fuerit, tunc choleram, i. ardorem avaritiæ, malosq; humores carnalitatis et luxuriæ in eo generant, et dolorem capitis, i. laborem et sollicitudinem in eo causant. Ideo bene poscebat sapiens Prov. 30. *Nec divitias, nec paupertatem, &c. Divitiæ congregatæ in malum Domini sui.* Eccl. 5. Nuces sunt calidæ, et siccæ, et unctuosæ, et valent
9 contra venenum, et multa alia, &c. Sic charitas, &c. Illud quod
10 est bonum in nuce, nunquã fædat contingentem; sed illud quod nihil valet sc. cotium seu cortex. Sic mali, et non boni fædant alios, et corrumpunt, verbis sc. et exemplis, quia sicut dicitur Ecc.
11 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Nota, quod hoc agitur dè nuce magna, et gallicana. Omnis enim fructus habens durum corticem, dicitur nux, sicut castanea, avellana, &c.

CAP. CV.

De Nuce avellana.

1 NUx avellana dicitur ab aliquibus nux silvestris, et dicitur ab avellere, eo quod in loco publico crescens, à transeuntibus avellatur, minus est calida et unctuosa, et nutritiva, quàm domestica: est dura ad frangendum, difficilis ad digerendum, digesta tamen bene nutrit, et multum est medicinalis, ut dicit Isaac et Constant. Cortex etiam eius valet contra alopeciam, si melli misceatur, et capillos crescere facit. Tales sunt silvestres seculares, qui sc. aliis religiosis, et clericis minus sunt calidi per charitatem, minus unctuosi per pietatem, minus nutritivi per eleemosynarum largitatem. Duri enim sunt per obstinationem, difficiles ad frangendum per correctionem, et ad digerendum per conversionem, digesti tamen et conversi, emendati, et correcti, tunc bene nutriunt per eleemosynas sc. pauperes, et corpori Ecclesiæ proficiunt atq; prosunt. Cortex enim eorum, i. substantia temporalis, quando melli, i. e. dulcedini pietatis commiscetur, tunc medicinalis efficitur illis, qui pilos, i. divitias perdiderunt sc. pauperibus, quos suis eleemosynis reficiunt atq; juvant. Psal. 106. *Adjuvit pauperem de inopia.* Avellana non ex toto cortice includitur, sed ex parte, et dicitur avellana, ab avellando &c. sicut supra. Sic multi sunt, qui se cortice pœnitentiæ penitus non includunt, qui corpus in choro, cor habent in foro, ut sunt multi mali religiosi, et ideo quia justi in loco publico, id est, mundo commorantur, ut quia mundi negotiis se exponunt, idcircò à diabolo faciliter avelluntur, vel aliàs removentur. Esa. 7. *Eamus ad Iudam, & avellamus eum ad nos.*

NUx mulcata est fructus cujusdam arboris Indiæ, qui in testa dura sub cortice detinetur, & tam cortex, quàm interior nucleus virtutem habet calefaciendi, confortandi cerebrum & spiritualia recreandi, ventositatem extenuandi, ut dicit Plin. Dioscor. & Platea.

CAP. CVI.

De Nardo.

1 NArdus est herba modica, spinosa & odorifera, quæ masticata linguam desiccat, virtutem habet confortandi, spiritus odoratu reparandi, oris fœtorem tollendi, linguæ paralysim tollit, conceptionem adjuvat, opilationes splenis aperit, epilepticos juvat, & ad alia multa valet, quæ omnia etiam facit oleũ, quod ex ea eliquatur, ut dicit Isid. lib. 17. & Plat. Nardus parva est humilitas, spinosa est pœnitentia, calida est charitas, omnes tamen sunt odoriferæ per bonam famam, & ideo cor confortant per spem de æternis, spiritus, i. gratias, & virtutes reparant, oris fœtorem, i. infamiam verborum amputant, & eorum inhonestatem, paralysim linguæ, i. e. verecundiam confitendi. & loquendi spiritualiter tollunt, conceptionem boni propositi procurant, & ad alia multa valent. Idem dic de qualibet virtute, & maximè de Dei. Vel dic, quod nardus est persona bona & perfecta, parva per humilitatem, calida per charitatem, spinosa per pœnitentiæ austeritatem, odorifera per famæ & vitæ sanctitatem. Et ideo de beata virgine canitur; *Nardus odorifera, quæ fundit odorem. Cyprus cum nardo dederunt odorem suum.*

CAP. CVII.

De Olea.

OLea est arbor, oliva est fructus, oleum succus. Et est olea arbor viridis, habens folia subalba, æstate & hyeme viren-

tia. flores habet minutos & redolentes, fructus eius pingues sunt sapidi atq; dulces, & radix eius amara est, & ex radice amara surgit oliva in nutrimentum ignis, in medicamentum infirmi, & in pabulum esurientis, ut dicit Isid. lib. 17. Talis est Christus, vel vir perfectus; quia verè folia eius, i. exterior conversatio semper viret per honestatem; quia sc. in hyemè tribulationis, & in æstate prosperitatis debet durare viror suus, id est, decor suæ honestatis, & suæ gratiæ, & virtutis. Eccl. 24. *Quasi oliva speciosa in campis, &c.* Sunt etiam subalbida per castitatem. Flores, id est, eius interiores affectiones minuti sunt per humilitatem, odoriferi per famositatem, fructus eius, i. e. operationes pingues sunt per pietatem, dulces per benignitatem. Cant. 2. *Et fructus eius dulcis gutturi meo.* Radix eius, i. cor amarum est per contritionem, & ex eo surgit fructus bonæ operationis, qui ignem charitatis suis exemplis accendit, infirmos in fide & moribus corroborat atque sanat, & esurientes scil. pauperes, pietatis operibus reficit atque nutrit. Psal. 106. *Satiavit animam inanem & animam esurientem.* Vel dic, quod oliva est beata virgo, cuius origo & radix est populus Judæorum, quia amara est per vitia & peccata, & tamen ex eo processit ista olea vel oliva, quæ fructus dulces, id est, opera misericordiæ semper habet, &c. sicut supr. Ideo dicitur Hier. 11. *Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum.* Olivam radicem habet amaram, & corticem similiter, fructus tamen eius dulcis est atq; pinguis, ex quo fit oleum, cibus & medicina. Sic verè quando homo est amarus in radice cordis per contritionem, in cortice conversationis per exteriorem maceration em, tunc fructus dulces, id est, opera bona profert, & oleum misericordiæ & pietatis fundit. *Petra fundebat mihi rivos olei.* Job 29. dic sicut supr. §. de virgine, quod fructus huius olivæ est Christus, dulcis, pius, & benignus, qui oleum misericordiæ nobis stillavit. *Infundens oleum & vinum.* Luc. 10. *& ignem charitatis accendit. Ignem veni mittere in terram.* Luc. 12. & esurientes pabulo & etiam pane in deserto pavit. Matt. 12. & infirmos peccatores sanavit. Figura de Samaritano. Luc. 10. &c.

Oliva multæ est duritiæ & firmitatis, & quasi impurribilis, sed licet sit magnæ duritiei exterius in substantia, multæ tamen est humorositatis interius in medulla, ex eius enim fructu oleum eliquatur. Sic verè nos debemus esse duri & fortes, contra omnia vitia & tormenta per constantiam, fortitudinem & virtutem, ita quod non debemus succumbere, nec cedere, nec putrefieri per peccatum, sed per perseverãtiam imputribiles permanere. Seneca Utere officio quod semel sumpsisti, turpe est oneri cedere. Interius tamen in medulla, i. e. corde debemus esse teneri & humidi per fluidam pietatem (illi enim qui sciunt aliis compati & misereri, melius durant, & perseverant in charitate) oleum etiam, i. e. abundantiam eleemosynarum & operum pietatis ex nobis jugiter distillare. Eccl 9. *Oleum de capite non deficiat.* Vel dic, quod licet prælatus sit exterius in conversatione, & cortice amarus, & durus per correctionem, intus tamen debet esse mitis & benignus, & pius per compassionem. Exemplum de Moyse, qui piè Deum oravit pro populo delinquente in vitulo, & tamen eos durè & severè punivit, quia secundùm Senec. *Plus debet esse severus Dominus, pius pater, mandatorum cultor, vitiorum ultor.* Secundùm Plin. arbores olivarum fructiferarum non volunt solùm nimis pingue vel macrum, sed temperatum, nec regionem ferventem, nec frigidam, sed temperatam, volunt enim esse in loco temperatè calido, & sicco, pingui & macro, soli exposito, rore cæli etiam humefacto, multum enim eis confert cælum, id est, cælestis influentia temperata. Sic verè illi qui sunt fructiferi per bona opera, non debent appetere solum, i. statum, qui sit nimis pinguis per divitias, nec nimis macer per paupertatem, nec regionem ubi sit nimis calor avaritiæ, & cupiditatis, nec nimium frigus indevotionis, & tepiditatis, sed locum, & statum temperatum & sufficientem, exemplo Salomonis (Prov. 30.) qui à *Deo petivit sibi dari nec divitias, nec paupertatem, sed sufficientiã.* Tales enim maximè debent petere solum, seu societatem, vel statum, qui sit temperatus, quoad vitæ sufficientem necessitatem, soli, id est, Christo & bonis æternis expositus per contemplationem, & rore cæleftis doctrinæ humectatus, & sic erit secundum illud Eccl. 50. *Quasi oliva pullulans, & quasi cypressus, &c.* Secundũ Plin. multum confert olivæ temporis, & aeris serenitas. Nam si imbrium fiat copia, quando olivæ matureſcunt, oleum faciliter viciatur, nisi fortè per subsequentem serenitatem temporis emendetur, per quam liquoris superfluitas desiccetur. Sic etiam multis bonis confert serenitas, id est, prosperitas; quia quando ve-

hementes imbres, i fortes tribulationes ingruunt, faciliter corrumpuntur, & vitiantur per impatientiam, & desperationem, nisi fortè subsequens serenitas, i. spes futuræ fœlicitatis eis subveniat, & incurrat. Nimia enim tribulatio nocet, nisi spes remedietur Naum. 2. *Portæ fluviorum apertæ sunt, & templum ad solum*
6 *dirutum est.* Secundùm Plin. Oliva non indiget rastro vel falce, ut putetur more vitis, sed soli & rori committitur, verno tempore gaudet, & incipit tunc florere, fructus autem eius circa hyemem colligitur, & circa radices eius crescunt quædam falsæ & adulterinæ radices, quas agricolæ terra aperta præcidũt post fructus collectionem; & sic mirabiliter emendantur. Oliva est vir perfectus, qui pro certo nõ indiget rastro vel falce, i. asperitate correctionis, & tribulationis, & hoc, quia nulla sunt in eo superflua, quæ debeant resecari; imo Soli Christo per dilectionem, rori cælestis gratiæ per devotionem, est totaliter committendus. In verno autem tempore, i. in principio juventutis floret per bonas affectiones, & circa hyemem mortis (sc. in senectute) colliguntur fructus eius, i. e. bonæ operationes, quia sc. in senectute fiunt maximè honesti & apti ad alios ædificandum. Verumtamen, quando fructus talium sunt collecti, i. e. quando per bona opera fructificaverunt, tunc quia circa radices cordis & affectionis crescunt quandoq; falsæ radices & adulterinæ, i. e. aliqui motus inanis gloriæ & præsumptionis, de meritis, vel malæ affectiones terrenorum &c. ideo agricolæ prædicatores vel prælati debent eis prædicando terram aperire, i. e. suam vilem & terrenam conditionem & naturam ostendere, ut sic possint radices hujusmodi extirpari, & omnis vana gloria eliminari, & sic meliores, & fœcundiores in bonis operibus fiunt. Luc 13. *Sine fodiam circa eã. & mittam stercora* Vel dic, quod quãdo malæ radices, i. malæ affectiones, & vitia, & peccata impediunt fructum bonorum operum in aliquo, tunc debet prælatus fodere per correctionem, & terrã aperire, & alia præscindere, & auferre. *Sex annis putabis vineam tuam.* Levit. 25. Quando fructus sunt in oliva, non debet olivans eam cum virgis durè percutere, ut fructus excutiat, quia anno sequenti sterilis fieret, minus enim fructificat sic percussa, ut dicit Plin. Sic verè quando in aliquo subdito sunt fructus di-
7 vitiarum, olivans suus, i. e. princeps, Dominus vel prælatus non debet eum cũ virgis, i. cum fortibus tribulationibus & invasionibus percutere, ut fructus divitiarum extorqueat per rapinam, sicut faciunt tyranni, & hoc quia steriles eos facerent per paupertatem, ita quod in anno sequenti invenirent minus de fructibus ad suam necessitatẽ, sicut patet in impiis principibus, qui ita denudant subditos suos per rapinas, quod ipsi nec pro se, nec pro eis nihil habent. Prov. 28. *Regnantibus impijs ruinæ hominũ* Vel dic, quod prælatus non debet nimis durè percutere & corrigere subditũ, ut fructus bonorũ operum ex eo extorqueat; quia multi sunt qui à bonis operib. sterilescunt per obstinationem, impatientiam, & etiam apostasiam, quoniã nimis durè corriguntur & tribulantur. Hier. 15. *Vulneravi & destruxi populum meũ, & tamẽ à viis suis non sunt reversi.* Unde Esa. 9. *Populus non est reversus ad percutientem se.* Olea multos portat fructus, quosdam immaturos, &
8 viridis, alios maturos & nigros, alios mediocres & rubeos, omnis tamen oliva quanto exterius nigrior, tanto interius maturior, & unctuosior, & ad exprimendum oleum aptior, ut dicunt Isaac. Isid. & Dioscor. Arbor ista est Ecclesia vel religio, quæ pro certo multos fructus, i. multos subditos continet, & fideles, quia quidam sunt immaturi, & viridis, sc. novitii & incipientes, qui adhuc sunt immaturi per insolentiæ levitatem, viridis per carnalem voluptatem. Alii sunt rubei & mediocres sc. proficientes, qui debent esse rubei per charitatem. Alii sunt maturi & nigri sc. perfecti, qui debent esse nigri per humilitatem, maturi per vitæ & morum honestatem, & sanctitatem. Ideo dicit Ps. 51. *Ego quasi oliva fructifera in domo Domini.* Et quanto quis est nigrior humilitate, tanto pro certo interius est unctuosior pietate, & maturior sanctitate. Unde exterior humilitas interiorem denotat sancti-
9 tatem; quia *ubi humilitas, ibi est sapientia.* Prov. 11. Secundùm Arist. fructus olivæ nunquã in arbore perfectè maturescunt, etiamsi per multos annos ibi essent, & ideo oportet, quod fructus collecti in una congerie congregentur, & sic confortato calore per mutuam compressionem maturabuntur. Sic verè homines vix aut nunquam possunt maturari per vitæ sanctitatem, & morum, quamdiu sunt in arbore ubi nascuntur sc. in mundo, imo verè necesse est, quod inde avellantur per terrenorum contemptum, & quod in congerie religionis vel Ecclesiæ una cum aliis congregentur, quod invicem per unitatem & concordiam comprimantur, & sic calor charitatis in eis mutuo confortabitur, & ad perfectam morum perveniet maturitatem Gen. 1. *Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt, in unum locum.* Vel dic, quod homo non potest fieri maturus, per sapientiam & discretionem, in arbore, id est, in patria ubi nascitur, imo oportet quod inde exeat, & quod longe ad studia se convertat, & quod ibi una cum aliis commoretur, & per plures dies ibi in studio in societate scholarium perseveret, & sic confortabitur & convalescet calor, i. e. ingenium naturale, & ad maturitatẽ discretionis poterit pervenire. Joan. & Luc. 4. *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Ideo Abrahã dictum est Gen. 12. *Egredere de terra tua, &c.* Olivæ rubeæ nec multum maturæ, nec multum unctuosæ utiliores sunt stomacho (secundùm Isaac) quàm maturæ & nigræ; quia licet maturæ plus nutriunt, tamen propter unctuositatem supernatant, nec ad locum decoctionis descendunt, & sic in humores superfluos & putridos convertuntur. Sic verè quandoq; accidit, quod illi, qui sunt mediocriter rubei per charitatem, maturi per sanctitatem, & honestatem, unctuosi per pietatem, sunt meliores quàm illi qui sunt perfectè maturi per famæ & vitæ honestatem, & hoc quia licet isti multum nutriant corpus Ecclesiæ sc. pauperes suis eleemosynis, peccatores suis doctrinis, & exemplis; tamen quia propter unctuositatem pietatis, quam se vident habere, volunt supernatare per præsumptionem, i. e. aliis præeminere, ideo non descendunt per humilitatem, nec perfectè digeruntur, vel ad bonum convertuntur, imo aliquando in humores putridos luxuriæ dissolvuntur, quia sc. Deus sæpe tales dimittit cadere, de suis viribus præsumentes. Ideo Eccl. 7. *Noli esse justus multum,* & Jud. 6. *Humilitas præsumentes de sua virtute.* Secũdùm Plin. baccæ olivæ, quamdiu sunt in arbore, non pereũt; sed quamdiu ibi permittuntur, fiunt meliores, semper enim novas vires recipiunt, & difficilius inde cadũt. Sic vere homo quamdiu in arbore crucis residet, per eius recordationem & devotionem, vel in Deo, vel in Ecclesia per fidem, gratiam & dilectionem, vel etiam in religione, nunquam perit per desperationem, vel etiam peccati corruptionem, imo quanto diutius ibi perseveraverit, tanto magis novas vires recipiet & virtutes, & melior efficietur, & ibi fortius & tenacius adhærebit. Unde 1. ad Cor. 6. *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* Oliva ex triplici substantia constat sc. ex osse duro, exteriori carne & cortice, & oleo seu succo. Sic homo constat ex duro osse, & ex oleo, i. ex sanguine liquido, & ex carne. Vel dic, quod oliva est Christus, qui habuit os durum, i. e. fortem divinitatem, & carnem, & oleum, i. animam. Vel dic, quod anima debet esse oleum fluidæ pietatis, caro terrenæ benignitatis, & os duræ, & solidæ firmitatis. Vel dic, quod oleum est Ecclesia, ubi sunt quidam ossei per duritiam, & obstinationem, quidam carnei per luxuriæ voluptatẽ, quidam sicut oleum per superbiæ vanitatem. Oleum enim semper supernatat, sic multi volunt aliis eminere. Et sicut porci impinguantur offibus olivarum, & inde etiam ignis nutritur, sic verè ex istis obstinatis ignis inferni, & porci, id est, dæmones depascuntur. *Eris in combustionem, & cibus ignis.* Esa 9. Oliva nobis mittit & fundit oleum, quod vulnera lenit & sanat, & esurientes reficit, & est arbor pacis, & victoriæ. Nam secundùm Vale. Maxim. legati Romanorum, qui pro pace obtinenda vel concedenda mittebantur, sine ramis olivæ non mittebantur. Victores secundùm Plin. apud Athenas oliva coronabantur. Talis est virtus pietatis: quia oleum dulcis consolationis & clementiæ nobis fundit, & ex quo esurientes & pauperes per eleemosynas recreantur, & morbi peccatorum curantur, quia *eleemosyna extinguitur peccatũ*, Eccl. 3. Et ista pro certo est virtus pacis, & victoriæ, quia sc. Deum nobis pacificat & concordat, & nos facit de vitiis triumphare. Et ideo legatus pacis Christus cum ista oliva fuit à Deo missus, id est, cum dulcore clementiæ, & pietatis; legata etiam pacis beata virgo olivam clementiæ secum habet, victores etiam vitiorum, & tribulationum oliva, id est, per opera misericordiæ coronantur. Patet Matt. 25. ubi in judicio tantum fit mentio de operibus pietatis. Et hæc fuerunt figurata Gen. 8. ubi postquam Deus fuit conciliatus, & pacificatus cum humano genere, columba venit ad Noe in arcam cum ramo olivæ viridis. Sic verè quando Deus fuit nobis concordatus, ipse misit in arcam, id est, beatam virginem columbam, id est, filium suum, cum oliva fluidæ pietatis.

unde Oseæ 13. *Erit quasi oliva gloria ejus.*

CAP.

CAP. CVIII.

De Oleo.

1 Oleum est succus olivæ, qui quanto recentior, tanto melior. Nam secundùm Plin. per senectutem, & antiquitatem, corrumpitur, & quanto oleum citius de torculari exit, tanto est laudabilius. Et est oleum liquor dulcis, lenis, pinguis, & suavis, cuius virtus est cibos condire, fessa membra recreare, ignem nutrire, pannos induratos remollire, & apostemata maturare, & tanto melius, quanto terrenæ substantiæ minus est intermixtũ, ut dicunt Isaac & Diosc. Per oleum intelligitur opus misericordiæ, quod est succus, & opus olivæ, i. hominis pii & misericordis, quia talia sunt dulcia, & lenia. & aliis placentia, fessa enim membra, i. homines depressos, pauperes & afflictos juvant, fovent, & pascunt sc. per eleemosynas, & alia opera pia: ignem charitatis in nobis nutriunt, & accendunt; & morbos, & apostemata peccatorum curant, & sanant, & duritiem crudelitatis remolliunt, atq; tollunt. *Oleum ergo de capite tuo non deficiat.* Eccl 9. Sed ad hoc quod istud oleũ sit Deo bene acceptabile, tria requiruntur. Primum quod sit recens, i. quod fiat in novitate vitæ, i. e. in statu juventutis, vel in novitate gratiæ, & virtutis; quia quando homo est antiquatus per senectutem, vel etiam per malã vitam, & consuetudinem, ut quia est in statu peccari, tunc oleum eleemosynarum, & pietatis, non est ita Deo acceptum, nec ita meritoriũ. Idem Job 31. *Ab infantia crevit mecum miseratio.* Aliud necessarium est, quod cito debet exire de torculari, i. e. de arca & bursa, quia sc. homo debet cito, & celeriter dare eleemosynam, nec debet facere pauperes expectare. Prov. 3. *Non dicas proximo tuo, vade, & cras dabo tibi, cùm statim possis dare.* Tertiũ est, quod à terra, i. à terrenis gloriis, & affectionibus, debet esse depuratum, quia sc. non debet fieri eleemosyna pro terrena gloria, sed æterna, sicut faciunt hypocritæ. Ideo Matt. 6. *Cùm facis eleemosynam, noli tuba canere.* Vel dic, quod oleum, quod per senectutẽ corrumpitur, significat quosdam qui in juventute sunt boni, in senectute autẽ corrumpuntur, de quibus ad Gal. 3. *Cum spiritu cœperitis, carne consummamini.* Vel dic, quod illi sunt quoad Deum meliores, qui minus cum terrena substantia, i. est bonis temporalibus sunt mixti per affectionem & amorem, qui de torculari, i. e. de mundo citius & libentius exeunt, & procedunt, quando à Deo inspirantur, & à prædicatore moventur. Baccæ olei cum mola fortiter conterũtur, deinde aqua ferventissima conspergũtur. Nam per talem aquam unctuositas & amurca (quæ est fex olei) & à nucleis dividitur, & sic oleum levius eliquatur. Ipsa autem aqua ab oleo postmodum artificialiter separatur. Oleum est opus misericordiæ, quod pro certo quando Deus ab aliquo avaro vult extorquere, aliquando terit eum per tribulationẽ, & perfundit aqua gratiæ per interiorem inspirationem, & sic inde extrahit oleum, i. eleemosynam, & compassionem. Oleum est naturæ lucidæ, & specularis. Unde secundùm Pap. si quis in profundum maris immersus fuerit, & oleum (& maximè olivarum) in ore habuerit, tunc si ipsum emiserit, respirabit, ita circumjacẽtia illuminabit, quod se clarè videbit, & gubernabit. Talis est pura & vera scientia, & doctrina, quia verè si quis eam habuerit, dato quod in profundo maris peccatorum immersus fuerit, tamen virtute ejus illuminabitur per discretionem, & respirabit per orationem; & sic à periculo poterit liberari. Vel dic, quod oleũ est gratia Dei, vel virtus pietatis, quam pro certo si quis habuerit, quanquam sit in profundo peccatorum, tamen poterit liberari, & salvari. Idem dicit Hier. quod non meminit se legisse hominem malè mortuũ, 4 qui libenter exercuit opera pietatis. Diversa sunt genera oleorũ, sc. myrrinum, nardinũ & cætera similia, quæ habent in se diversas virtutes, contra diversas infirmitates. Nam sicut patet, unum valet contra febrem, aliud contra paralysim, & sic de aliis, aliud infrigidat, aliud calefacit, aliud restringit, aliud maturat, &c. similia. Sic verè variæ sunt gratiæ & virtutes, quæ variis infirmitatibus peccatorũ opponuntur. Alia enim calefacit, sicut charitas; alia refrigerat, sicut castitas; alia maturat, sicut discretio, & prudentia; alia restringit, sicut temperantia & abstinentia; alia solvit paralysim pigritiæ, sicut occupatio; alia febrem avaritiæ, sicut pietas, & compassio; alia rumpit apostema superbiæ, sicut humilitas, alia putredinem luxuriæ, sicut continentia, alia etiã inducit somnum, sicut oleum papaveris, hoc est devotio, & contemplatio, alia insensibilitatẽ, sicut mandragora, sc. sapientia vel benignitas. Ideo de tali oleo dicitur Deut. *Tingat in oleo pedem suum.* 5 Et 1. ad Cor. 12. *Divisiones gratiarum sunt.* Oleum secundùm qualitatem rei cui miscetur, suas mutat vel temperat qualitates. Unde (sicut dicitur in compendio Salerni) si caro leonis in oleo sit decocta, illud oleũ ita efficitur calidũ, quod si exinde volæ manus, & venæ pulsatiles inungantur, febrem inducit. Oleum etiam in quo poma mandragoræ sunt cocta, ita efficitur frigidum, quod si membrũ aliquod eo inungatur, insensibile & stupidũ efficitur, ita quod non sentiet si scindatur. Oleũ etiam papaveris somnum provocat, & inducit, ut dicit Pla. Oleũ significat mundi prosperitatẽ, in qua calor leonum, i. principũ, tyrannorũ, & poma mandragoræ, i. mundi filii, & divites sunt decocti per luxuriam, & avaritiam; quia verè tale oleũ inducit lomnũ pigritiæ, & tepiditatis, febrem avaritiæ, & cupiditatis, stuporem malæ consuetudinis, obstinationis, & incorrigibilitatis, quia statim quod inde aliquis est inunctus, & quod est in mũdi prospetitatib. involutus, efficitur dormiens per delitias, & luxuriam, febricitans per avaritiam, & insensibilis, per obstinationem, & duritiam, quia licet scindatur per correctiones, & tribulationes, ita est tamẽ obstinatus, quod non sentit nec percipit nocumentum per conversionẽ vel contritionẽ, aliorum etiã miserias non sentit per compassionem, nec eis in aliquo per pias eleemosynas subvenit aut succurrit 2. Reg. 19. *Non vigent sensus mei ad discernendũ.* Vel dic, q. leo est homo, qui pro certo secundùm qualitatẽ eorũ qui adjunguntur sibi, i. illorũ quorum sectatur societatẽ, sua qualitas vel conditio variatur, quia si caro leonis, i. aliqua crudelis persona ei adjuncta fuerit, & sociata, tunc efficitur ita calidus per avaritiã, & crudelitatem, quod etiã suis verbis & exemplis alios facit febricitantes, & avaros sicut patet de malis principib. & judicib. qui per societatẽ crudelium consiliariorum fiunt crudeles, & tyranni, & subditos faciũt febricitare, i. tremere & ardere diversis exactionib. & tormentis. Si autẽ mandragora, i. aliqua persona frigida, & indevota sibi societur, tunc similiter efficitur frigidus, & indevotus, & alios facit insensibiles, & obstinatos, *quia qui stultorũ socius fuerit, consimilis efficietur.* Prov. 13. Oleũ multum habet levitatis, & aeritatis, unde omni liquori superfertur, & aliis liquorib. subesse penitus dedignatur, & aliis semper supernatat, Sic vir justus multũ est levis per paupertatẽ, aereus per sanctitatem, & ideo non vult residere per affectionẽ & amorem in fundo, i. inferius in mũdo, sed in superficie, sc. superius in paradiso, per contemplationem, spẽ & affectionem. *Habitaculũ ejus furnũ.* Jud. 8. Et sicut oleum ex eo, quod aquæ cedit super eam elevatur, sic homo ex hoc, quod aliorum verbis, & injuriis cedit per patientiam, & eo quod aliis facit locũ per humilitatẽ, sæpe accidit quod ipse elevatur & crescit per tẽmporalẽ, & æternã dignitatem, quia sicut dicitur Job. 5. *Deus ponit humiles in sublime, & merẽtes erigit sospitate.* Vel dic, quod oleũ est superb. quia verè semper vult aliis supereſſe, & dominari, & sub aliis, sc. in statu infimo, & humili remanere penitus dedignatur, sed per ambitionẽ semper quærit ascendere ad dignitates, & officia. Et sicut oleũ incendit ignẽ, sic isti ignem rixæ, & discordiæ in religione vel ecclesia nutriũt, & accendũt, ignis etiã inferni erunt finaliter nutrimentũ. *De igne n. egredientur, & igne consumet eos.* Ez. 15. Oleũ est naturæ penetrativæ, quia vas ligneũ in quo est, penetrat & subintrat, nisi forte fuerit vitreũ vel vitreatum. est etiã naturæ infectivæ, & contagiosæ, quia omne quod tangit, & maximè vestẽ, ita inficit, quod ibi quasi perpetuo hujusmodi vestigiũ dereliquit, ignẽ autẽ accendit & nutrit. Sic pro certo tales naturæ sunt delitiæ. quę verè naturã habent subintrativam, quia si homo eas habuerit & cõtinuerit, ipsum intrãt usq; ad cor, quia sc. eas diligit, & pro eis est solicitus. Naturã etiã habent contagiosam, quia verè quando per immoderatũ affectum tangunt aliquã personã, ipsam per luxuriã inficiunt, & corrumpunt, & vestes, i. exteriorẽ conversationem per infamiam, quasi inseparabiliter maculãt, & inquinãt. Ideo de bonis dicitur Apo. 7. *Hi sunt qui nõ inquinaverunt vestimenta sua.* & Apo. 7. *Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? &c.* Tales etiam nutriunt ignem, i. carnalẽ concupiscentiam. quia verè mundi delitiæ semper luxuriã excitant, & inducunt. Eccl. 28. *Secundùm ligna silvæ exardescet ignis.* Vel dic, quod oleum est peccator, qui pinguis est per carnalitatem; supernatans per superbiæ vanitatem, lucidus per vestiũ curiositatem, quia verè talis est cõtagiosus per suam malã conversationẽ, & maximè luxuriosus, qui exemplis, & dictis alios inficit Est etiam nutrimentum ignis sc. avaritiæ, & cupiditatis in præsenti, & ignis æterni infernalis in futuro. Eze 21. *Igni eris cibus, & nõ eris in perpetuum.* Est etiam naturæ penetrativæ, quia semper volunt subintrare scilicet ad novas dignitates, & officia, sicut patet de ambitiosis, qui se ingerunt in curiis, & officiis, dignitatibus beneficiis, & præbendis, Patet etiam in luxuriosis, qui etiam fortis-

simas personas subintrant, & seducunt. Ideo dicitur Eccl.28. *Lingua tertia mulieres viratas dejecit.* Vel dic, quod oleum est tẽtatio per peccatum, quod faciliter animã penetrat, vel subintrat, nisi fortè fuerit vitrea sc.lucida per honestatem & puritatem,solida per constantiæ firmitatem, ipsam etiam inficit per malas affectiones, & post se vestigium, i.conscientiæ remorsum,vel etiam malam consuetudinem derelinquit. Job.41. *Post eam lucebit semita.* Vel dic,quod oleum est vir perfectus, pinguis per pietatem,nutriens in aliis(sc.exemplis & dictis)ignem,i.charitatem, & eos penetrans per contritionem, & lucens per bonã conver-
8 sationẽ,supernatans per contemplationem. Patet de bonis prædicatoribus. *Et eritis semper supra,& nõ subtus.* Deut.28. Vel dic, quod oleũ est diabolus, qui suis suggestionibus,& tẽrationibus penetrat omnẽ mentem, & eam inficit, & corrumpit per peccatũ,& hic est supernatans,& cibus & ignis &c.sicut supra de peccatore.Oleum est lene & suave,& vulnera mitigat, & dolorem, apes,& cætera annulosa extinguit.Talis est adulatio vel verbum adulatoris,sc.blandum & lene, quia semper dicit placentia, & sic dolorem adulati, i.remorsus conscientiæ, & vulnera sua, i.e. malos suos actus mitigat atq; lenit,in quantum sc.justificat opera eius.& cum palpat & lenit. Ezech.22. *Prophetæ eorum liniebant eos absq; temperamento.* Et tales sermones extinguũt, & exanimant apes,i.mundanos divites, & potentes, quia constat quod verba adulatorum multa iniqua committunt.Sed sicut secundùm Aristotelem talia extincta oleo, si aceto super aspergantur, reviviscunt;sic verè necesse est, quod tales sic extincti per adulationẽ reviviscant per acetum, i.duram & acrem prædicatorum correctionem.Ideo Psal.140. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me,oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Oleũ pu-
9 rum & sapidum,& odorosum cibos condit, & ferrum politum à rubigine servat; si autem impurum,& corruptum fuerit,mali saporis,gravis odoris,tunc ad cibos non convenit, & ferrum etiam rubiginat,& corrodit secundùm Plin.Sic verè doctrina pura,vera,& sana,cibus est & nutrimentum peccatorum, & justorum,& ferrum politum,i.e.animam justam & sanctam servat,à rubigine vitiorum: si autem corrupta fuerit per hæresim, & er-
10 rorem,tunc econtrario non nutrit, imo occidit, & rubiginem ignorantiæ introducit,& animam per peccatũ,& hæresim corrumpit.Vel dic,quod oleum purum est scientia theologica,oleum impurum,& corruptum,mũdana. Vel dic,quod oleum purum est gratia Dei,quæ animam nutrit & servat; oleum impurũ delitiæ mundi,vel mundi prosperitas,quæ ipsam inficit, & corrumpit,& quæ etiam apes necat, sicut supra. Plin.lib.2.c.106.in fine dicit,quod omne salsum oleo temperatur, & inde est(ut ait) quod urinantes, i. natantes,& navigantes in mari,solent oleum in ore ponere, ut possint naturam salsam & asperam mitigare, lucemq; in maris profundo deportare. Tale oleum est spes futurorum bonorum, ista est enim quæ omnem salsedinem tribulationis,& contritionis lenit,etiam temperat,& quæ lucem gra-
11 tiæ cordi procurat;& ideo sine ea fatuus est,qui salsedinem maris tentat, i. qui tribulationem, & correctionem, & amaritudinem potat,& portat. unde Gregorius ait, quod consideratio præmii minuit vim flagelli.Vel oleum est divina gratia,vel consolatio,& pietas prælati,quæ semper debet in correctionibus & falsis punitionibus interesse, ut omnem possit rigoris amaritudinem temperare.

Cap. CIX.

De Oleastro.

1 OLeaster est silvestris olea,sterilis,inculta,& amara,cuius folia sunt cæteris latiora, styptica,& amara, quando tamen inseritur ei ramus oleæ bonæ, tunc in naturam rami convertitur. Talis est peccator,silvestris, & sterilis à fructu bonorum operum, incultus quoad pœnitentiam, & amarus per peccatum, quia verè folia.i.verba talium latiora sunt, i.e. plura,& majora, quàm folia olæi,i.quàm verba justorum bonorum, quando tamen ramus bonæ olivæ,i.gratia Dei vel doctrina prædicatorum ei inseritur,per inspirationem,& prædicationem,tunc quandoque efficitur fructuosus, & bonus, Patet de Paulo,& aliis. Vel dic,quod oleaster est natura humana, quæ quondã fuit sterilis,
2 & inculta,plena vitiis,& peccatis; sed quando ramus bonæ olivæ sc.Dei filius,qui est unus de tribus ramis Trinitatis,fuit huic oleastro insertus per incarnationem, tunc factus est fertilis, & fœcundus per bonam operationem, quia ex tunc inceperunt in humano genere virtutes, & gratiæ abundare. Et ideo humano generi potest dici illud ad Rom.11. *Ex naturali excisus oleastro, contra naturam insertus in olivam bonam.* Oleaster licet sit sterilis & amarus,est tamẽ multum medicinalis,quo ad frondes, corticem, & gummi. Duo enim genera gummi destillat,quæ valẽt ad medicinam,folia etiam sunt styptica,& restrictiva &c. Talis est vir perfectus, qui sterilis est per paupertatem,viridis per honestatem,& duo genera producit lachrymarum,& gummorum,quia cùm sit amarus per contritionem, ideo lachrymatur, & suspirat, sc.pro incolatu præsentis miseriæ,& pro ditatione patriæ.Figur. Jud.1.ubi Caleph dedit Axæ filiæ suæ irriguum superius & irriguum inferius. Axa furibunda significat animam pœnitentem, quæ ex amaritudine contritionis tota vertitur in furorem, & ideo pater suus Deus sibi dat irriguum superius,i.lachrymas pro incolatu præsentis miseriæ:tota tamen arbor ista,& quo ad corticem conversationis, & quo ad folia locutionis, & quo ad gummi suæ lachrymationis medicinalis est, & sancta, & quo ad se,& alios congrua atq; sana. Vel dic, quod oleaster est vir pœnitens,& amarus,& contritus.Esa.38. *Retogitabo tibi omnes annos meos &c.* Duæ lachrymæ sunt, una pro omissis, altera pro commissis, vel una pro pœna sc.inferni adepta, alia pro gloria amissa.Psalm.6. *Lachrymis meis stratum meum rigabo.*

Cap. CX.

De Olere, seu Brassica.

OLus dicitur ab alendo; eo sc. quod oleribus homines alerentur, antequam pisces & carnes ad usus hominum concederentur,pomis enim & oleribus homines ante diluvium nutriebantur. Et est olus utile quo ad cibũ,& medicinam,& multæ sunt eius species, corpus enim nutrit, ventrẽ aliquando mollit, aliquando stringit, ebrietati resistit, lactis abundantiã præstat, veneno contrariatur,& ad cætera multa valet,ut dicit Plin.li.20. cap.9.Talis est sacra doctrina, quæ verè utilis est ad nutriendum animam,& eam impinguandum per gratias & virtutes, & ideo illi quibus carnes,& fruges, i.mundi divitiæ, & delitiæ non sunt concessæ, talibus debent uti,sc.mundi pauperes, & maximè religiosi.Valet etiam ad medicinam,sc.contra infirmitates peccatorum, ventrem enim,i.conscientiam mollit per contritionem, aliquando etiam eam stringit;quando nimis est lata,ebrietati,i-
3 mundi delitiis resistit,& lactis,i pietatis,& misericordiæ,vel etiam divinæ gratiæ affluentiam administrat, & veneno peccati mortalis obviat & resistit. *Qui infirmus est, olus manducet,* ad Rom. 14. Vel dic,quod olus est gratia Dei &c per omnia sicut supra. Substantia caulis grossa est,& dura ad digerendum, grossum ad
4 melancholicum sanguinẽ generans,& inducens, jus tamen eius naturæ est laxativæ,& ventris humectativæ,& ideo utilius est jure eius uti,quã substantia,ut dicit Isaac in dictis.Tales sunt multi mali prædicatores,qui quo ad substantiam, i.quantum ad vitam sunt duri per obstinationem, sicci per incompassionem, frigidi per indevotionem, & indigestibiles,i. incorrigibiles, jus tamen istorum,i.doctrina ab eis eliquata,est bona sc.audientibus,quia ventrem, i. e. conscientiam eorum solvit per compassionem,& contritionem,& eum laxat & evacuat per confessionem,& ideo utile est,quod nõ accipiatur de tali substantia,i.de vita,sed jus,i. doctrina,*quia quæ dicunt facite, quæ autẽ faciunt, nolite facere.* Matt. 23. Olus est herba,quæ crescit per transplantationem. Nam si
5 quando est parvum & tenerum,eradicetur à loco ubi natum est, & ad humum bonam transferatur, crescit in efficacia,& quantitate.Sic verè homo crescit, & proficit per translationẽ,& transplantationem de loco ad locũ, de terra ad terram, de mundo ad religionem,de studio ad studium,de statu ad statum. Nam quãdo in uno loco fuerit seminatus, generatus & productus, tunc si in juventute inde aliunde transferatur, proficit, & convalescit. Patet in religiosis de mundo ad religionem transeuntibus, patet de scholaribus,qui de patria sua ad remota studia se convertunt.& sic de aliis.unde Ezec.17. *In terra bona plantata est, in montibus Israel,ut faciat fructum.* Olus plus proficit in hyeme, quàm æ-
6 state. Nam in æstate ab erucis, & vermibus corroditur, in hyeme autem à talibus compescitur & defenditur, & quia gelu & pruina constringitur, ideo calor interius revocatur, & sic tenerius efficitur, & ad coquendum, & digerendum mollius invenitur. Æstas significat statum prosperitatis, hyems statum adversitatis, sed verè multi sunt quibus ad modum oleris plus proficit hyems, quàm æstas; adversitas, quàm prosperitas,quia in æstate prosperitatis ab erucis, id est, à carnalibus & mundialibus affectionibus corroduntur, & consumuntur per peccata,& à virore gratiæ spolientur,in hyeme autem, id est, in tempo-

tempore adversitatis, calor, i.e. interior affectio reprimitur, & pruina, & gelu, i. tribulationibus exterioribus comprimitur, ita quod non permittitur exterius exire ad voluptaria mundi, quia sc. paupertas vel adversitas impedit, ne alia appetantur, & sic homo efficitur tenerior per pietatem, & melius decoquitur per contritionem, & digeritur per conversionem, & correctionem, quia verè multi sunt, qui tempore prosperitatis pereũt per peccatum, tempore autem adversitatis per gratiam convalescunt, quia secundùm Augustinum quod lima ferro, flagellum grano, hoc facit tribulatio viro justo. Caulis secundùm Pli. parum coctus solvit ventrem, multum autem coctus stringit. Sic vere correctio si fuerit parum & temporale cocta, i.e. modeste aspera, & rigida, & non nimis, solvit comedentem per contritionem, & compunctionem; si autem cocta nimis fuerit, i. multum aspera & violenta, tunc vere ipsum constringit, quia vere multi sunt qui benigniter correcti emendantur, & corriguntur, aspere autem & dure reprehensi constringuntur, indurantur, & obstinantur. unde Prov. 17. *Plus proficit correctio apud sapientem,* 6
quã mille verba apud imprudentẽ. Olus quod per se nascitur sine seminatione, sc. agreste, utile est secundùm Pli. medicinæ. Sic vere Christus qui sine virili semine natus fuit, est melior universis. Vel dic, quod illi qui per se nascuntur, i. qui ex proprio motu ad bonum, & ad religionem convertuntur, meliores aliis judicantur. Mar. 4. *Vltro enim terra fructificat.*

D A P. CXI.

De Hordeo.

1 HOrdeum est granum, exterius in cortice rude, & asperum, interius autem in medulla dulce, molle, album & sapidum, & ad nutriendũ tam homines, quàm animalia multum aptum. Nam apud Græcos panis fit ex hordeo præcipuus. Nam hordeum frangunt, corticem dividunt, farinamq; puram extrahunt, & aqua eam aspergunt, & sic panem, & pultes faciunt de eodẽ, ut dicit Pli. Talis est divina scriptura, quia exterius in cortice, i. in historia est rudis & grossa, interius tamen in medulla, i. in sensu & in intellectu spirituali est delectabilis, & delicata, & est nutrimentum spirituale hominum, i. bonorum, & jumentorum, i. peccatorum. Nam quando Græci, i.e. peccatores eam triverint, per expositionem, & à cortice historiali medullam eius separaverint, tunc juncta aqua discretionis & sapientiæ naturalis, exinde conficiunt panem, i.e. doctrinam prædicationis, ex qua filii ecclesiæ nutriuntur. Apoc. 6. *Vinum & hordeum ne leseris.* vide de
2 Ptisana. Hordeum est granum quod licet sit in cortice vile, & asperum, est tamen in medulla molle, tenerum, & album, & dicitur hordeum ab ordine, quia scil. quandoque sex habet ordines granorum, quandoque duos; citissimè autem crescit, & propter mollitiem naturalem, cito rapitur ad maturitatem. Nam in vere seminatur, & in vere colligitur ante alia blada. Talis est per omnia vir perfectus, quia vere licet exterius in cortice conversationis sit rudis, & humilis quoad habitum, & cætera similia, interius tamen in medulla, i.e. in corde est mollis per pietatem, & albus per castitatem, & dicitur ab ordine, quia scil. ordinatus est per prudẽtiæ maturitatem, quia sc. duos habet ordines, i. duplicem charitatem, vel sex, i. sex opera pietatis, & ideo talis quando seminatur per ingressum religionis, vel conversionem ad pœnitentiam, citissimè crescit, & maturatur per bonam vitam, & perfectionem, temperantiam & discretionem. In vere enim juventutis seritur, & convertitur, & statim in æstate, i. in media ætate perfectus efficitur & maturus. Vel dic, quod hordeum est hypocrita, qui licet exterius sit rudis, & vili habitu tectus, quoad fictę pœnitentiæ austeritatẽ, interius tamen in corde est mollis, & delicatus per carnalitatem, & ideo talis ante omnes alios deficit, & crescit, quia taliũ ficta perfectio nõ potest perseverare, imo per apostasiam vel aliàs pereunt, & tabescunt. Job 8. *Cùm adhuc sit in flore nec carpatur manu ante omnes herbas arescit.* Hordeum secundũ Pli. propter substantiæ mollitiem cito rapitur ad maturitatẽ. Sic illi qui sunt molles, i. pii, & benigni cito fiũt maturi, & perfecti.

C A P. CXII.

De Palma.

1 PAlma est arbor victorialis, quæ quondam in signum honoris, & gloriæ victoribus dabatur, arbor est sempiternæ pulchritudinis. & viroris, aliquo tempore pulchritudinem non amittens arbor est annosa, durans in virore, & virtute per multa tempora, & ideo ad similitudinem phœnicis (quæ est avis diutissimè vivens) phœnix à Græcis est vocata. fructus habet dulcissimos, qui dactyli nuncupantur, quos multum diligunt elephantes, cortex eius dura. & quasi spinosa est, & ideo cum difficultate pertingitur ad eius fructus, ut dicit Isid. & gl. super Psal. 1 alis est per omnia paradisus, quia verè victorialis est arbor, & illis qui vincunt tẽtationes, & tribulationes mundi, conceditur, & præstatur in signũ victoriæ, & triumphi. Apoc. 7. *Et palmæ in manibus eorum,* & hæc pro certo immarcessibilis est & decora, & diutissimè durat, quia perpetuò non desistet nec marcescet. Ideo dicitur 1. Pet. 1. *Immarcessibilem conservatam &c.* Fructus autem eius, sc. æterna voluptas, & prosperitas, dulcissimus est hic sc. per spem, & ibi per speciem; & ideo elephantes, i. viri perfecti, & sancti istum fructum diligunt, & affectant. Dicunt enim illud Dan 2. *Ascendam in palmã. & apprehendã fructus eius,* sequitur, *Et fructus eius dulcis gutturi meo.* Sed pro certo ista arbor habet corticem duram, i. exteriorem pœnitentiam, quæ est quasi cortex istius arboris, quæ pungitiva est & dura, & ideo cũ difficultate acquiritur iste fructus, et alcẽditur ista arbor. Act. 14 *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Licet tamen inferius in mundo iste cortex pœnitentiæ sit durus, et asper, et rudis, palma tamen ista superius est decora, et propter fructus et frondium dulcedinem est iocunda, in tantũ quod homo cùm illuc ascendit. pristinæ asperitatis corticis non reminiscitur. Jo. 26. *Mulier cùm parit, tristitiam habet &c.* Vel dic, quod palma est crux, cuius cortex est pœnitentia, cuius fructus est æterna gloria. Ista ergo licet sit pungitiva et aspera ad sustinendum, fructus tamen qui inde sequitur, sc. æterna gloria. est delectabilis, ad gustandũ, licet cum difficultate habeatur, et ideo elephantes, i. viri sancti eam diligũt, et frequentant. Vel fructus eius est Christus, qui est ibi crucifixus, qui dulcis est, delectabilis pio cordi. Vel dic, quod palma est religio, quæ licet exterius in cortice & apparentia videatur rudis, & vilis, quando tamen ascendit & intratur, dulcis, decora & sapida reputatur. Ibi enim est viror perpetuæ honestatis, fructus dulcis devotionis, consolationis, & locutionis, & ideo ab elephantib. i. à viris perfectis dudum fuit non immerito frequentata. *Requiescite sub arbore &c.* Gen. 18. Palma est arbor perpetuæ viriditatis, diutissimæ durabilitatis, solidissimæ firmitatis, & imputribilis soliditatis, asperæ corticis, & exterius magnæ rugositatis, inferius rudis, & aspera, superius autem pulchra, & fructifera, joeundæ fœcunditatis, & fructuositatis, & folia eius decoræ sunt etiã venustatis, ut dicit Pli. Vere talis debet esse quilibet vir perfectus, viridis sc. per cõversationis honestatẽ, & vitæ, & gratiæ sanctitatem. Hier. 17. *Erit folium eius viride.* Hic debet diutissimè vivere per perseverantiæ longanimitatem, quia perpetuo debet vita gratiæ, & tandem gloriæ vivificari, quoniam sc. nunquam debet mori per peccatũ. Jõb. 29. *Sicut palma multiplicabo dies.* Item debet esse solidus, durus & firmus per fortitudinem, & constantiam, scil. ad mala toleranda, & bona facienda, non debet putrefieri per luxuriam, non debet frangi per impatientiam &c. similia, licet tangatur tribulationibus atq; pœnis, injuriis atq; verbis & tentationibus. Hier. 1. *Dedi te in murũ ferreum & in columnam æream, & præliabuntur adversum te, & prævalere non poterunt.* Item in cortice, i.e. in habitu, & apparẽtia, debet esse rudis, & spinosus, per pœnitentiæ asperitatem, & gestus humilitatem: superius autem quantum ad supremum rationis, & intellectus, decorus est per morum sanctitatem, magnæ etiam est fœcũditatis, quantum ad bonorum operum multiplicitatem, & folia eius, i. verba decoræ sunt honestatis, & maturitatis. *Folia eius ad medicinã.* Apoc. 22 Et sic cuilibet tali poterit dici illud Can. 7. *Statura tua assimilata est palmæ.* Vel dic, quod palma est beata virgo, cuius fructus est dulcissimus, sc. Christus. Vel expone de Christo, vel de quolibet sancto, vel prælato. Folia palmæ ad similitudinem gladii sunt formata, & in modum pyramidis disposita, longa sunt, plana & spissa, flexibilia, & connexa, ad sportulas faciendas (secundùm Hier.) valde apta, in angulis lateralib. sunt incidentia, & tendentia superius versus cælum. Charissimi, per folia intelligitur locutio seu verbum. Unde palma, i. quilibet bonus Christianus debet folia verborũ habere acuta per correctionem sc. malos arguendo, & ex fervore loquendo, quod maximè pertinet ad prædicatores, & prælatos, & ideo ad similitudinẽ gladii debent esse formata, quia sc. est planus, scindẽs, et splendẽs. Sic verba perfectorũ debent esse plana per veritatem, scindentia per austeritatem, splendentia per honestatẽ. Unde ad Heb. 4. *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti* Etiã plena debẽt esse per veritatẽ, et simplicitatẽ, non involuta per cautelã, et calliditatẽ. Cõnexa debẽt esse per uniformitatẽ, et identitatẽ, non disiuncta per varietatẽ. Ec. 32. *Si bũ interrogatus fueris, habeat caput respõsionis tuæ.*

2

3

Flexi.

Flexibilia autem debẽt esse per pietatem, incisa in lateribus per discretam maturitatem; quia secundùm latera, i. secundùm qualitatem illorum qui sunt circa nos, & qui nos audiunt, debent esse divisa, & scissa, ut sc. sapientibus arduè, simplicibus simpliciter colloquamur, quia sicut dicitur prov. 10. *Qui moderatur labia sua prudentissimus est.* Surlũ autem versus cælum debent tendere, quia de cælestibus non de temporalibus debemus loqui. Jo. 3. *Qui de terra est, de terra loquitur &c.* Perpetuo autem debent esse folia, i. e. verba nostra virentia, per floridam honestatem, & nunquam cadere per stolidam levitatem. Ps. 1. *Et folium eius non defluet &c:* Palma profundas habet radices. Nã radix eius rotunda est, & aspera, & in profundo terræ valde fixa, & ideo altissime crescit, licet ad cedri altitudinem non pertingat, ut dicitur supra. Talis debet esse quilibet, quia verè radix eius. i. e. cor debet esse asperum per contritionem, rotundum per perfectionem, & in terra, i. in statu infimo valde fixum per humilitatem, & subjectionem, vel in terra, i. inferius in inferno debet esse fixum per timorem, & meditationem, & sic crescere poterit per æternam sublimationem & prælationem, *quia Deus ponit humiles in sublime.* Job. 5. *Qui se humiliat exaltabitur:* Luc. 13, Expone si vis de beata virgine, quę quia fuit humillima, ideo super choros angelorũ est elevata, licet ad cedri, i. ad Christi altitudinem non attingat. Vel dic de quolibet sancto. Frondes palmæ in modũ pyramidis ordinantur, & versus cælũ uniformiter elevãtur. Ideo secundùm Isid. elatæ dicuntur, &c. Sic verè frondes nostræ, i. interiores affectiones debent superius ad cælum & cælestia jugiter elevari per desiderium & affectionem, & nunquam inferius ad terrena debent inclinari per avaritiam & cupiditatem. unde Cant. 7. *Coma tua sicut elate palmarum.* Vel dic quod palma est religio, cuius frondes sunt religiosi, qui sursum ad cælestia per affectionem, & contemplationẽ sunt erigendi, & virore honestatis debẽt perpetuo circumtegi, & velari. Ideo Iob, 40. *Circumda tibi decorẽ, & in sublime erigere &c.* Fructus palmæ dulces sunt & suaves, & dactyli nuncupantur, & isti quanto maturiores, tanto unctuosiores, & quanto soli directius exponuntur, & eius radiis appropinquãt; t; tanto sapidiores sunt, & dulciores inveniuntur, ut dicunt Plin. & Isid. Palma est Christus ecclesia vel religio, quorũ fructus sunt viri justi, & perfecti, qui verè dulces sũt, boni, & medicinales per gratias, & virtutes, & quanto sunt maturiores per senectutem, tanto unctuosiores sunt per pietatem. Ps. 91. *Senectus mea in misericordia uberi.* Illi etiam qui soli Christo magis exponuntur per contemplationem, & ei plus appropinquant per affectionẽ, sunt cæteris meliores, quoad vitæ perfectionẽ, dulciores quoad benignam conversationem. Sunt quidã fructus qui dicuntur myrobolani, qui in aliquibus vidẽtur exterius similes fructibus palmæ. verùm sapor inter eos discernit, quia dactyli sunt dulcissimi & sapidi, myrobolani autẽ sunt hypocritæ. qui exterius in conversatione vidẽtur esse boni dactyli, i: viri justi, sed verè interius in corde distinguũtur, & differunt quoad vitæ perfectionem, quia sc. boni sunt dulces, & benigni per misericordiam, devotionem & sanctitatem; hypocritæ autem sunt horribiles, & amari per vitia, & peccata, & per detractionem, invidiam & perversitatem. unde Jac. 3. *Nunquid ex eodẽ fonte procedit dulcis, & amara aqua?* Vel expone melius secundum Pli, ad hoc quod palma significet, tria requiruntur sc. quod sit in solo nõ fimoso & pingui, sed macro & sabuloso. Item quod sit in regione non frigida sed fervida, & solis radiis repercussa. Item quod sit in sociatate alterius, & non sola. Sic verè ad hoc, quod homo fructificet per bona opera necessaria sunt ista tria. Oportet ergo primò quod solum ipsius, i. status non sit fimosus per divitias, non pinguis per delitias, sed macer & sabulosus per pœnitentias, & abstinentias, & per paupertates, & miserias, *quia pauperem vitã gerimus &c.* Tob. 4. Item oportet quod regio eius, i. status in quo est, non sit frigidus per indevotionem, sed fervidus per dilectionem, perustus per pœnitentiæ macerationem, radiis solis Christi expositus per contemplationem. Itẽ oportet quod bonã habeat bonorum (ad literam) associationẽ, *quia cum sancto sanctus eris &c.* Et homo qui sic est plantatus in fervore pœnitentiæ, & adversitatis, in macredine paupertatis, in cõjunctione bonæ societatis, fructificat per bona opera, & per gratiam, & virtutes. Eze. 7. *In terra bona plantata est, ut faciat fructũ.* Vel dic, quod ad hoc quod palma, i. homo possit fructũ scientiarum in se portare, necesse est quod habeat terram fervidã, i. quod sit fervens, & diligens. Item & habeat bonam societatem, sc. bonorum magistrorum, & sociorum, quæ multum proficit. Item quod sit abstractus à pinguedine divitiarum & delitiarum, & quod habeat macredinem, i. statum paupertatis. Ideo dicit Seneca ad Lucil. Multis ad philosophãdum obstitere divitiæ. Pauper ergo sis aut pauperi similis, si animo vacare vis. Palmarum secundùm Pli. & Arist. duæ sunt species, masculus, sc. & fœmina, fœmina autẽ nõ ita cito floret vel fructificat sicut masculus, & ad hoc quod fructificet, necesse est ut juxta masculum taliter sit plantata, quod odor & vẽtus masculi eam perfundat, et imprægnet, et sic floret, et fructificat abundãter, masculo autem exciso, fœmina sterilescit. Charissimi, per masculum, qui est perfectioris naturæ, et virtutis in omni genere, ut communiter intelligo prælatũ vel virũ perfectum, qui cæteris perfectior debet esse. Per fœminam autẽ mollem, fragilẽ, et fluxibilem, intelligo simplices, et subditos seculares, qui sunt molles ad cadẽdum in peccatum, et fragiles ad resistendum. Fœmina ergo, i. vir simplex, subditus imperfectus, indiget societate masculi, i. virorum perfectorũ, et maximè bonorum prælatorũ. Nam per ventum, qui ab eis flat, i. per eorum bonas suggestiones, informationes, prędicationes, et instructiones per odorem etiam eorum. i. per eorum famã, et exempla, et operationes imprægnantur, per bona proposita, floret per bona desideria, fructificat per bona opera. Ideo Eccl. 6. *In medio sacerdotum sapientium sta, ut possis omnem narrationem audire.* Et quando masculus, i. prælatus excidirur per peccatũt. unc alii exẽplo istius à bonis operibus sterilescunt Exemplo 1. Reg. 31. de Saul et eius armigero, qui visa morte magistri, irruit super gladium suũ. Vel dic, quod masculus est Christus, fœmina, est anima quæ quandoque Christo sociatur per charitatem, & eius odore per devotionem, & flatu, i. gratia perfunditur per gratiæ inspirationem, tunc & nõ alias fructificat per bonam operationem. Palma est arbor quæ convalescit per societatem, fœmina n, non fructificat si masculo nõ sit juncta, & ideo semina plantarũ bina, & bina plantantur, semper masculus cum fœmina, & ex quolibet crescit planta. Unde quandoq; quatuor in simul nascuntur, & invicem coadhærent, & ad modum retis miro naturæ artificio connectuntur, & sic altera per alteram fœcundatur, quamdiu talis societas perseverat; si autem masculus abscindatur, tunc fœmina infra biduum sterilescit, ut dicunt Plin. & Arist. Sic verè palmæ, i. homines proficiunt quantum ad gratias, scientias & virtutes, per bonam alter alterius societatem, & ideo fœminæ, i. simplices, & imperfecti, masculi, i. virtuosi, & perfecti, bini & quaterni debẽt simul seminari, & situari per duplicem charitatem, & sic crescent, & proficient quoad morum sanctitatem; quod unus alteri adhærebit, & connectetur per concordiam, & unitatem, & sic per bonorum societatem fœmellæ, i. simplices, & imperfecti fœcundabuntur quoad virtutum, meritorũ, & operum fertilitatẽ. *Vna uni conjungitur.* Job 41. Sed verè talis fœcunditas perseverabit, quãdiu talis bona societas perdurabit; sed verè quando talis bona masculorum, i. perfectorũ societas dividitur, & solvitur, & simplices fœminæ solæ remanent, & ab aliis per divisionem, partialitatem, rixam, & discordiam distinguuntur, tunc à bonis operibus sterilescunt Exemplum 4. Reg. 14. & 3. Paral. 24. *ubi quamdiu vixit Ioidas bonus summus sacerdos, tamdiu Ioas rex, & populus Deo servierunt, statim autẽ quod mortuus est dictus Ioiadã, & rex, & populus ad idololatriam sunt conversi.* Sic verè quamdiu durat in aliqua societate bonus prælatus, vel alius perfectus, tamdiu alii Deo serviunt; & suis exemplis, & doctrinis fertiles, & boni sunt; si autem exinde ablatus fuerit, vel per rixam, & discordiam, vel per mortem abstractus, tunc alii sterilescunt, et per muĩta vitia defluunt, et oberrant. Zach. 13. *Percutiam pastorem, & dispergẽtur oves gregũ.* Fœminæ palmæ nõ fructificant sine masculo, et ideo masculo sociatur, ut per eum fœcundetur, si autẽ mas abscindatur, tunc fœmina intra biduum sterilescit. si tamen folia, et flores masculi circa eam aspergãtur, tũc quasi ex novo coitu iterum fœcundatur, vires recipit, et resumit. Masculus est Christus, fœmina anima, quæ per societatẽ charitatis cũ eo, per bona opera fit fœcunda. Verũtamen quando masculus Christus sibi abscinditur, et subtrahitur per peccatũ mortale, tunc verè à fructu bonorum operum sterilescit. Veruntamen si agricola prælatus vel prædicator eã asperserit, et circumdederit per doctrinã, et informationẽ, florib. masculi, i. Christi exemplis, et foliis, i suis doctrinis, tunc aliquando iterum per fructum bonorum operũ fœcundatur, et iterum per gratiã vires sumit: quia verè anima quanquã peccatrix, quando considerat flores, et folia, i. verba, et exempla Christi matiti sui, quem perdiderat per peccatum, et bonum statum convertitur ad faciendũ. Cant. 5. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus locutus est.* Vel dic, q. masculus est bonus prælatus, fœmina est ecclesia,

quæ

quæ pro certo per eius societatẽ, exemplum, vitam & doctrinã, bonis operibus fit fœcunda; quia sicut dicitur Eccl.10. *Qualis rector civitatis, tales qui habitant in ea.* Quando autem talis moritur, & abscinditur per mortem, tunc fœmina, i. ecclesia à fructu bonorum operum, & à fructu etiam temporalis prosperitatis, & divitiarum temporalium sterilescit, sicut ad sensum patet de multis animalibus. Veruntamen quando folia doctrinæ, & flores bonorũ exemplorum ipsius prælati ibi remanent, tunc quandoque iterum per gratiam fœcundatur. Vel per folia, & flores intelligo bonos filios & imitatores bonorum prælatorum, & virorũ sanctorũ, qui quando in religione vel ecclesia remanent post mortem aliorum, tunc virtutib. totum collegium cõvalescit. Vel dic, quod palma significat homines, qui pro certo in masculos, & fœminas distinguuntur, quia *masculũ & fœminã creavit illos.* Gẽ.1. Fœmina autẽ non potest per se fructificare, nec prolem aliquam procreare, & ideo cum masculo jungitur, & sociatur, sc. per copulam conjugalẽ, ut sic ab eo imprægnata humana species conservetur; sed verè quando masculus abscinditur per mortem, & ipsa vidua remanet atq; sola, tũc debet sterilescere per castitatẽ, & in viduitate permanẽs, fructum carnis nõ debet amplius procreare, quia secundùm Apostolum 1. ad Cor. 7. *Beatior est si sic remanserit.* ideo Esa. 47 *Venerunt tibi hæc duo simul, sterilitas & viduitas.* Sed scitis quid? quando post masculi abscissionem, & fœminæ sterilitatem, sibi adjunguntur flores, & folia alterius palmæ masculi, tunc iterũ quasi ex novo coitu fœcundatur, ut dicit Pli. Sic verè sunt multæ steriles, & viduæ, & etiã benignæ, quibus si adjungantur folia, i. verba, flores, i. curiositates, & mala exempla aliorũ masculorum, i. lascivorum & luxuriosorum, tunc de novo coeunt, & luxuriantur, & iterum quandoq; fructum & prolem faciunt & emittunt. Ideo 1. ad Tim. 5. *Honora viduas quæ verè viduæ sunt.* Et sequitur ibid. *Vidua vivens in delitijs mortua est.* Sequitur. *Discunt circuire domos, & cùm luxuriatæ fuerint, volũt nubere.* Secundùm Pli. est quædam species palmæ in meridiano orbe, quæ creditur esse una, & sola arbor, & nõ multiplicatur alia ex ipsa. sed quando præ senectute omnino perit et deficit, tunc verè iterum ex se renascitur et reviviscit, et ab ipsa creditur phœnix illa sola avis nomen sumpsisse, quia phœnix græcè idem est quod palma latinè, ut dicit Pli. li. 13. c. 4. Talis est rectè Christus, *qui unus est & secundũ non habet.* Eccl. 4. Hic etiam nõ se multiplicavit per carnis propagationẽ, quia castissimus semper fuit. Hier. 22. *Scribe virum istum sterilẽ.* Quando tamen ipse deperiit per mortem corporis, tũc ex virtute propria rediit & revixit, & idem numero resurrexit, & sic se perpetuo renovavit. Ps. 102. *Iuventus tua renovabitur ut aquilæ.* Vel dic, quod palma est homo, qui quando præ senectute deperit & moritur, tandẽ finaliter in ultima resurrectione idem numero revivisset. Vel dic, quod palma est anima, quæ debet esse una per affectũ simplicitatẽ, sterilis etiam est, quia sc. seipsam non multiplicat per generationẽ, nec alias, imo semper manet una per identitatem. Licet ergo ista senescat per peccata, & malas consuetudines, ita quod aliquando cadat, & pereat per peccatũ mortale, semper tamen debet innovari, & resurgere per pœnitentiã, & esse suum spirituale perpetuo conservare, ut dicat illud Job 29. *Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur, & sicut palma multiplicabo dies.* Vel dic, quod palma est homo, qui licet senescat exterius, quo ad corporis infirmitatem, interius tamẽ quantũ ad animã, semper debet renovari per gratias & virtutes, & spiritualẽ acquirere juventutem, 2. ad Cor. 4. *Licet ù, qui foris, est homo noster, corrũpatur, ù tamẽ qui intus est renovatur de die in diẽ.* Ecc. 12. *Cũ enim infirmor, tũc fortis sum.* Vel dic, quod palma est ecclesia vel religio, quę licet deficiat, quantũ ad personas, tamen continuè aliis succedentibus innovatur, & sic perpetuo perseverat. Job. 34. *Perdet multos, & innumerabiles, & regnare faciet alios pro eis.* Secundùm Pli. in India & Æthiopia sunt diversæ
13 species palmarũ, non tã raritate quàm suavitate mirabiles. quædam enim sunt quæ habent fructus ubertimos, ex quarũ fructu vina uberrima exprimuntur. Sic verè inter palmas, i. inter alios homines illi sunt præcipui, de quorum fructibus, i. operibus, & doctrinis, vina bonorũ exemplorũ, documẽtorum (quibus auditores inebriãtur) exprimuntur, sc. sancti, & doctores. quorum vita, & doctrina est aliis nutrimentũ, quia sc. eis prædicãt, & eos
14 spiritualiter nutriunt. Licet palma sit inferius rudis, & spinosa, respectu terræ, de qua exit, est tamẽ pulchra, & dilatata superius. versus cælũ. Sic licet pauperes sint hic inferius rudes, viles, & depressi, superius tamẽ in cælo positi erunt pulchri, nobiles & diffusi. *Beati pauperes spiritu.* Matt. 5. Terra in qua plantatur palma, est
15 quandoq; causa suæ sterlitatis. Unde palma quæ est in loco frigido, & humido, pinguĩ, & fimoso, nõ fructificat quoquomodo, quia terrã macrã & arenosã diligit, & non pinguẽ. Unde secundũ Pli. si humum pinguẽ habuerit, necesse est ut sal circa radices aliquantulũ lõgè aspergatur, ut sic calore salis terræ superfluitas desiccetur, & sic eius humiditas, & pinguedo tantum non faciet nocumentum. Sic verè homo aliquando à bonis operib. fit sterilis, propter terræ pinguedinem, i. propter statum divitiarum, & delitiarum in quo est. Nam in terra macra, i. e. in statu paupertatis, & pœnitentiæ, & adversitatis melius fructificat, & ideo si habeant statum humidum, & pinguem per delitias, & fimosum per divitias, verè necesse est quod ei adhibeatur sal, i. e. discretio sapientiæ, vel salsedo pœnitentiæ, ut sic discretè utatur eisdem, & superflua pinguedo desideriorum carnalium temperetur. *Ponẽt super eos sacerdotes sal.* Ezech. 47. Et sic si sal discretionis vel pœnitentiæ divites habuerint, propter prosperitatem nunquam sterilescent, quia vitium non est in operibus sed in usu, secundùm Hier. Fig. ad hoc 4. Reg. ubi licet terra Hiericho esset optima, tamen fons, & aqua fontis erat pessima, quæ eam sterilem faciebat, & ideo Heliseus in illo fonte posuit sal, & sic fuit terræ sterilitas restituta. Sic verè licet terra, i. aliqua persona sit bona & justa, si tamen aqua fontis Hiericho, i. e. mundi prosperitas vel voluptas ei addatur, à fructu bonorum operum sterilescet. Veruntamen si Heliseus, i. Deus sibi adjunxerit sal, i. discretionem, & sapientiam, vel etiam temporalem tribulationem, tunc poterit fœcundari. Ideo bene consulitur Lev. 2. *In omni sacrificio tuo appones sal.* Palma non fructificat nisi in regione
16 calida, & fervida. Nam in regionibus frigidis semper sterilis invenitur, sicut patet in Italia, ubi nunquam facit fructus, quod si fructus fecerit, nunquam tamẽ poterunt maturari, ut dicit Pli. Sic verè homini nocet ad fructificandum spiritualiter frigiditas indevotionis, & eum juvat fervor devotionis. Nam si in terra frigida, i. in statu, & societate indevota fuerit, vix aut nunquam poterit fructus bonorum operum parturire, quod si fortè fructus bonos emiserit, nunquam poterunt maturari, nec senescere per perseverantiam diuturnam, quia scil. tales indevoti non perseverent in bene agendo, & sic fructus eorum debitum non percipiunt implementum. Vel per fervorem intelligo diligentiã, per frigiditatẽ intelligo pigritiã, & negligentiẽ, fervor enim diligentiæ facit per bona opera fructificare, & frigus temporis & pigritiæ facit à fructu bonorum operum retardari. Vel terra frigida est mundus, terra fervida religio &c. sicut supra. Palma
17 rum secundùm Isaac in dictis, plures inveniuntur fructus, quidam immaturi, qui stomacho nocent alii mediocres, qui parum juvant, quidam perfecte maturi, qui corpus nutriunt, & delectant, si eis debitè quis utatur. sunt autem omnes dulces, sed præcipuè tertii, sc. maturi sunt cæteris dulciores; mediocres autem sunt multi, sunt multæ humiditatis, & ideo multos crudos, & grossos humores generant, & inducunt. Palma est ecclesia, vel Deus, vel etiam mundus, in quibus tria sunt genera fructuum, i. bonorum sc. temporalia, quæ sunt immatura; naturalia, quæ sunt mediocria; matura, & dulcia, i. spiritualia, & ęterna. Sed verè prima inferunt homini multas læsiones peccatorum, & vitiorũ sc. bona temporalia, divitiæ, delitiæ, & honores; bona etiã naturæ, sc. pulchritudo, fortitudo &c. similia quandoq; nocenti; nam ex istis generantur crudi, & duri mali humores luxuriæ, & aliorum vitiorum; sed verè fructus maturi sc. boni, spiritualia, & æterna, cor & animã nutriunt, & delectant in præsenti per spẽ, in futuro per speciẽ, & sunt cæteris dulciores. Et de talibus dicebat fœlix anima Can. 7. *Ascendã in palmã, & apprehendã fructus eius.* Vel dic, q. inter homines quidã sunt immaturi per insolentiæ levitatẽ, aliĩ autẽ maturi &c. *Nõ enim omnibus omnia conveniunt. &c.* Eccl. 37. Vel primi sunt incipientes, secundi perficientes, & tertii perfecti. Palma quanto annosior, tanto fructus eius melior est. Unde palma nõ fructificat, quousq; habeat centũ annos, & tũc plenas, & perfectas habet vires, ut dicit Pli. Sic verè quãto quis annosior, & antiquior quo ad mores (quia sicut dicitur Sap 4. *Cani sunt sensus hominis*) tãto fructus operum suorum est melior, & ideo quousq; habent centum annos, i perfectionem virtutum, & gratiarum, quæ numero centenario designatur, perfecta & bona opera non fructificat, nec producit. Vel dic ad literam, quod quãto quis est antiquior & maturior, & senior, tanto meliores fructus bonorũ operum debet parturire. Et ideo sapiens *odit*, & merito (Ecc. 25.) *senem fatuũ. & insensatũ.* Vel dic, quod palma significat virtutes vel etiã victoriam vitiorum, quia secundùm Pli. li. de natura hist. 16. c. 25. palma victoriam triumphosq; portendit, sicut ibid. exẽplificat de palma nata in basi Cęsaris dictatoris, ante eius

bella

bella civilia, quæ victoriam designavit. Palma igitur, i. victoria seu virtus, non statim fructus portat, i. non statim à Deo præmium aut emolumentum reportat, oportet enim quod primitus senescat, & aliud seculum exspectet & sustineat. Eccl. 1. *Vsque ad*
19 *tempus sustinebit patiens, & postea reddetur jocunditatis.* Fructus palmæ immaturi nō conveniunt esui, imo nocent. Unde dicit Pli. quod quidam de militibus Alexandri se palmarū fructibus strangularunt, virtutem habent stypticam, tamen si debite accipiantur, conveniunt medcinæ, ut dicit Dioſc. Talia sunt bona mundi, quæ virtutem habent stypticam, i. restrictivam; qui verò hominem stringunt per avaritiæ parcitatem, sicut patet de divitibus parcis, & ideo ista nō conveniunt esui, quia sc. nō est utile, quod ea quis comedat, vel sibi in corpore per desiderium, & affectū, quia vere multi de militib. Alexandri, i. e. Christi, sc. muudi religiosi, & clerici, se cum istis strangulant, & occidunt, per diversa vitia & peccata, *quia divitiæ hominum mergūt in interitum.* 1. ad Ti. 6. Si quis tamen eis debitè usus fuerit per eleemosynas & alias, sibi erunt medicinales & bonæ, quia Eccl. 13. dicitur, *Bona est substan-*
20 *tia, cui non est peccatū.* Fructus palmæ maturi dulces sunt nutritivi, gutturis, & ventris asperitatem leniunt, & vocem clarificant. Sic vere doctrina, & opera Christi, vel Sanctorum dulcia sunt, & sapida pio cordi, & ideo ipsum leniunt per benignitatem, & vocem eius clarificant, quia sc. faciunt eum clarè cantare per orationem, vel gratiarum actionem. Cant. 2. *Vox enim tua dulcis.* Vel
12 per ea intelligo bona paradisi, vel dulcem devotionem &c. Elephas diligit fructus palmarum &c. vide de Elephante.

Cap. CXIII.

De *Palmite.*

1 PAlmes, tis, est ramus, cuius folium pampinus nuncupatur, cuius subsidio palmes à ventis, & turbinib. defensatur, qui ideo alicubi est interciſus, ut solis influentia possit ad fructus faciliter subintrare, ut eius beneficio maturentur. Omnis autem palmes à radice habet virtutem & nutrimentum. Nam ratione substantialis & vivacis caloris palmes humorem attrahit à radice, quem in substantiam sui, & nutrimentum convertit; residuum autem in naturam folii, flores in fructus convertitur, ut dicunt Isid. & Plin. lib. 14. Radix est Christus, palmes est Christianus, qui pro certo quando habet calorem naturalem, scil. charitatem, tunc à radice Christo attrahit, & acquirit per orationem quod desiderium, & affectum humorem gratiæ & devotionis, & eo reficiūt, & nutritur, & inde producit germen bonæ cogitationis, florem bonæ affectionis, fructum bonæ operationis, & folia honestæ conversationis, quæ fructum bonorum operum protegit, & defendit à vento inanis gloriæ, & à cæteris nocumentis. Bona enim conversatio, est bonorum operum tutamentū, & umbram etiam bonorum exemplorum aliis administrat, & sicut palmes quamdiu est in vita, & conjunctus radici potest fructificare, abscissus autem nihil, sic homo quamdiu viti & radici Christo est conjunctus per charitatem, potest per bona opera fructificare; si autem per peccatum mortale ab eo sit abscissus fructus virtutū, & meritorum amplius non emittit, nisi si iterum per pœnitentiam rejungatur. Ideo Joan. 15. *Ego sum vitis, vos palmites.* Et ibidem Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Folia ergo palmitis sunt verba nostra sc. oratio, gratiarū actio, prædicatio, confessio, &c. quæ pro certo sunt hominis ornamentum, & fructus bonorum operum, velamentū, & ista debent esse lata per charitatem, mollia per benignitatem, succosa per pietatem, interciſa per modestiam, & maturitatem, quia sc. non debent esse continua. Non enim decemus continuè loqui, sed interciſè, paulatim, & maturè, & sic solis radius, i. e. Christi gratia, & influētia subintrabit, & fructus virtutū perficiet, & maturabit, quia sicut dicitur Eccl. 5. *In multis verbis erit fatuitas.* Licet palmes habeat naturaliter pro-
2 ducere fructus certi coloris, sc. albos, vel nigros, vel similes, tamen artificialiter potest fieri quod idem palmes fructus coloris alterius generabit. Nam in Martio quando humor ascendit in palmitem à radice, debet incidi circunquaq; palmes, & inter cutem, & lignum color immitti sive rubeus sive flavus, & tunc debet optimè ligari, velari, & claudi cum argilla, vel alraam, ne humor defluat ad terram, & sic humor per illum colorem circumpositum transiens, eundem colorem in fructibus præsentabit, & ita palmes vel quæcunq; alia planta, potest in fructus variari, & fructibus coloris alterius fœcundari. Potest etiam sic fieri, ut plantæ naturaliter restrictivæ efficiantur laxativæ, ut habetur ex compendio Salerni; & hoc quia qualis fuerit humor nutrimentalis in radice, talis erit exterius fructus plantæ. Palmes est homo, fructus eius naturalis est opus carnis sc. dormire, inebriari, luxuriari, & cætera vitia, quæ habet homo ex corruptione naturæ. *Erat malitia eorum naturalis.* Sap. 12. Ideo ad Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immūditia, &c.* Sed vere licet homo habeat tales fructus, & tales operationes producere naturaliter, tamen potest fieri artificialiter sc. per gratiam, quod contrarios fructus producat, sc. bona opera, & spiritualia, vigilare, orare, & cætera similia, quæ sunt cōtrarii coloris, similitudinis & valoris. Nam in vere, tempore isti. juventutis, debet homo cum gladio verbi Dei per contritionem scindi, & penetrari per prædicationem, operiri per confessionem, & ibi debet immitti color alius, sc. bona eruditio, & informatio, quæ talibus est faciendā in confessione & prædicatione, & tunc debet velari, & claudi per humilitatem, & maximè cum argilla, i. memoria mortis, quæ introducit humilitatem, & servat ne affectiones defluant ad unitatem, & sic humor, i. interior affectio quæ à radice cordis ascendit, & per tales immissos colores bonorum documentorū, transibit, immutabitur, ita quod fructus, & operatio exinde procedens in naturam contrariam convertetur, & sic fructus bonos faciet loco malorū, & quę erant restrictiva per avaritiam, & parcitatem, fient laxatiora per eleemosynæ largitatem. Vel per vet intelligo tempus quadragesimæ. Vel per colorem intelligo gratiam Dei, & bonam inspirationem &c. sicut supra, Fig. 1. Reg. 21. ubi mutavit se David corā Achis, & defluebat saliva ex ore eius, & sic evasit mortem &c. expone. Et 3. Reg. 14. *Commuta habitum, ne cognoscaris.* Et 1. Reg. 10. *Mutaberis in virum alterum.* Palmites in
3 principio multum sunt fragiles, ita quod se nequeunt sustinere, sed ad terram cadunt & defluunt. & ideo natura dedit eis quædā vimina seu vincula, quibus se cum arboribus vicinis vinciant & connectant, ne ad terram dēfluant seu cadant, & ut sic eorum adjutorio contra flatus, & turbines muniantur, ne eorum impulsib. dissipentur. Palmes est homo, arbores sunt sancti, & boni vicini, & socii, Christus etiam vel crux, vimina autem sunt vincula charitatis. Quia igitur palmes, i. homo est fragilis naturæ, ita quod ad terram, i. ad terrena diligenda, & appetenda, & maximè in principio juventutis facīliter per avaritiam inclinatur, idcirco natura, i. Deus dedit ei quædā vimina, & ligamina, sc. tenacula fidei, spei & charitatis, cū quibus potest cū arbore, i. cum Deo, & Sanctis, cum cruce etiam & gloria æterna se ligare, & conjungere, & sic ad terrena per avaritiam ne defluat, se salvare. Constat enim quod qui est bene ligatus per spē cum cruce, vel cū gloria æterna, vel per charitatē cum Christo, & Sanctis, omnia ista infima vilipendit, & sic non cadit vel defluit per peccatum. Ideo dicitur Ose. 11. *In vinculis Adam trahā eos, in vinculis charitatis.* Palmi-
4 tes singulis annis indigent relecatione superfluorum, sic n. plus fructificant, & diffusius se dilatant: si autē nō purgentur nec putentur, tūc degenerāt in labruscā, & finaliter sterilizant. Sic vere homo singulis annis indiget, quod purgetur per confessionē, & quod eius superflua, sc. vitia & peccata resecentur, & deponātur. Nā sic diffusus dilatatur per charitatē, & fructu bonorum operum magis fœcundatur. Jo. 15. *Expurgabit eum, ut fructū plus afferat.* Illi autē, qui taliter non purgantur, & qui rennut annis singulis confiteri, degenerant in diversa peccata, & à fructu bonorū operum sterilescunt, & ideo finaliter in ignis infernalis incēdio comburuntur, quia sicut dicitur Jo. 15. *Omnem palmitem nō ferentem fructū tollet eum &c.* Cognoscitur palmes generosus, secūdum Pli. per nodorum vicinitatem & cætera. Vide infra de vite,

Cap. CXIV.

De Propagine.

1 PRopago est novellus vineæ ramusculus, surgens è palmite, prius terræ infixa. Nā palmes vitis, facta circa radicem fovea in eā deprimitur, & inclinatur, tandē terra cooperitur, & sic ibi vim germinativā concipit, & illud quod sub terra est, convertitur in radicem, & ex ea nova vitis propagatur, quæ propago appellatur, ut dicit Isid. Et circa radicē primæ vitis fiunt ex palmitibus tales propagines, & ita vinea propagatur, & diffusius dilatatur, & sic fit, quod palmes, qui more filiæ de radice manabat, jā emissis radicibus more matris palmites circa se velut filias circūfundat, Christus est radix seu vitis, palmites eius sunt sancti, & fideles, & boni Christiani, qui ab eo procedunt, quia inquit Jo. 15. *Ego sum vitis, vos palmites.* Sed vere isti palmites fuerunt in principio inclinati per humilitatem, terra, id est, mortis memoria cooperti per meditationem, et sic vim germinandi bona opera, cōcepe-

ceperunt, & ea amiserunt, quod maxime patet in patribus qui religiones fundaverunt, qui à radice Christo procedenter facti sunt radices,& primordia aliorum,scilicet religiosorum,qui modo sunt,sicque fuit in vinea ecclesiæ dilatata,& ampliata. Ezech. 17, *Facta est ergo vinea, & fructificavit in palmites,& emisit propagines &c.* Vel dic,quod radix est cor,rami sunt bonæ affectiones, quæ pro certo quando inclinantur tunc per humilitatem,& terra,i.e. mortis memoria conteguntur,tunc ex illis fructus bonorum operum propagatur,& sic vinea,id est,anima dilatatur. Allega ut supra. Vel dic,quod quando rami Christi fideles inclinantur per humilitatem,plicantur per pietatem,terra conteguntur per memoriam mortis, tunc emittunt radices bonarum cogitationum, & concipiunt per bonum propositum flores bonæ affectionis, & fructus emittunt bonæ operationis. Vel dic,quod radix est dolor, palmes est scholaris, qui vere circa matrem ita perficitur per scientias,quod tandem efficitur radix,& doctor aliorum. Primo tamen oportet,quod plicetur,& humilletur. *In circuitu meo pueri mei.* Job, 29. & Prov. 22. *Si inclinaveris aurem tuam concipies doctrinam.*

Cap. CXV.

De Platano.

1 PLatanus est arbor cum foliis latis, & planis, ad modum vitis fervida est & sicca,medicinalis contra causas calidas, & humidas, rheuma calidum compescit, dolori dentium subvenit, acutos dolores mitigat atque lenit,alta est,& magna,juxta aquas proficit atque crescit, sicut dicunt Isidorus & Dioscorides,& glo. Ecclesia 24. Mollis est naturæ, & ad sculpendum apta, & præcisis summitatibus in longum latumque se diffundit, ut dicit Isid. quod ioem dicit de salice,& populo. Talis per omnia debet esse quilibet Christianus, quia debet esse fervidus per charitatem,siccus,per pœnitentiæ austeritatem,mollis per compassionem,& benignitatem, & ideo faciliter debet sculpi, & domari per correctionem, quia sc. non debet resistere, sed cedere per obedientiam,& subjectionem, altus debet esse per contemplationem,& juxta aquas gratiarum, & scientiarum, debet nutriri per devotionem,folia autem ejus, i. e. verba, vel etiam exterior conversatio debent esse plana per virtutem, & simplicitatem, non involuta per simulationem vel falsitatem,& lata esse debent per charitatem Eccl. 24. *Quasi platanus exaltata sum juxta aquas.* Cætera expone de gratia Dei, quæ lenit per benignitatem, restringit per castitatem, siccat per pœnitentiæ austeritatem, & quando summitates, i. e. exteriores divitiæ, & temporalitates præciduntur per eleemosynam, tunc vere homo crescit per gratias,& virtutes,& dilatatur per charitatem & dilectionem,& elevatur per spem æternorum,& contemplationem. Vel dic, quod summitates sunt affectiones, quæ debent resecari per obedientiam,& subjectionem.

Cap. CXVI.

De Populo arbore.

1 POpulus,est arbor mollis & tenera, folia habens in una parte alba,& in alia nigra,noctisque & diei speciem in se gerit. In ortu enim solis unum prætendit colorem, & in occasu alium; gummi ex se emittit medicinale, & ex eo fit unguentum medicinale, quod populeon nominatur,secundum Diol. Et dicitur populus, eo quod ex radice ejus magna progenies propagatur, & more populi emittatur, sicut dicit Isid. Folia ejus tenuia sunt, & subtilia,& ideo ad quantumcunque modicum flatum venti semper tremunt,sicut patet in tremulo,quæ certe species est populi, licet ejus folia ex omni parte sint nigra. Arbor ista est ecclesia, vel religio, cujus folia sunt homines & fideles, quia vere repræsentant noctem,& diem;nam quidam sunt nigri per peccatum, alii albi per gratiam, quidam sunt mali,quidam sunt boni. Et dicitur populus,quia ex ea radice crescit multitudo filiorum. Figura Mat. 13. ubi in reti fuerunt congregati pisces boni & mali, sed mali inde fuerunt ejecti. Sic modo in reti vel tagena Christi (quæ est ecclesia) boni sunt & mali,sed in die judicii mali expelluntur,& boni in æternæ gloriæ vivarium recludentur. Elegerunt bonos in vasis suis &c,ibidem. Vel dic,quod populus est religio vel ecclesia,folia ejus sunt ficti religiosi,& hypocritæ, qui vere in una parte,scil. exterius in apparentia sunt albi per bonam conversationem,in alia autem parte,sc.interius in anima,& conscientia sunt nigri per vitia,& peccata. Et sicut folia ista sunt semper tremula,quanquam tempus sit quietum; sic vere hypocritæ semper sunt in tremore,sc. quod suæ fictiones appareant,& sciantur,unde Job 15. loquens contra hypocritas dicit, *Sonitus terroris in auribus impii,& cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.* Tales tamen emittunt bonum gummi,i.e. bonam doctrinam, & prædicationem,quæ pro certo sana est, & utilis audienti, bene enim docent,& male vivunt,&c. Ideo *quæ dicunt facite,quæ autem faciunt, nolite facere.* Mat. 23. Tremulus est arbor cum foliis nigris quæ continue tremunt, quia ad modicum flatum venti moventur &c. sicut supra. Talis est mundus, cujus folia sunt mundi peccatores,qui sunt nigri per infamem conversationem. Isti etiam sũt tremuli & instabiles per levitatem, quia ad modicum ventum tentationis movétur de bono statu, sunt etiam tremuli per timorem, qui semper timent, & tremunt serviliter, quando vident statum modicæ tribulationis instare. Patet de avaris,qui semper timent divitias amittere,&c. quia secundum Sen. videt regem, existimat prædonem,videt pauperem,existimat latronem. Patet etiam de aliis peccatoribus qui timent per desperationem, mortem sc.& damnationem. *Non credit, quod redire possit de tenebris ad lucem,circumspectans undique gladium.* Job. 15.

Cap. CXVII.

De Pino.

PInus est arbor magna,recta,levis,tenera,humorosa, & etiam interius viscosa, resinam emittens, de facili inflammabilis, porosa,& tamen multum fortis & nodosa,omni tempore virés, quia hyeme & æstate habet folia viridia,acuta,nunquam cadentia,& de ea optimi fiunt mali in navibus. Et secundum Isid. hæc arbor dicitur prodesse omnibus rebus quæ sub ea servantur, sicut ficus econtrario dicitur nocere,ut dicit Isid. lib. 17. Talis est vir perfectus, qui debet esse viridis per honestatem, rectus per justitiam,& æquitatem,levis per voluntariam paupertatem,humorosus interius per pietatem, viscosus per charitatem,porosus per elementem compassionis benignitatem, quia sc. totus debet esse perforatus miseriis aliorum, fortis & stabilis per constantiæ, & perseverantiæ firmitatem, nodosus & rugosus per pœnitentiæ asperitatem,& ideo de talibus debent fieri in navibus religionis vel ecclesiæ, *i.e.* in collegiis vel conventibus mali, i. prælati, quia vere bonus prælatus debet omnes istas conditiones habere, & sic verificabitur quod sequitur sc,quod per pini,i. boni prælati influentiam omnia subjecta servantur,quia vere vita, & doctrina bonorum prælatorum debet illos,qui sub eis sunt, subditos custodire,& spiritualiter à peccato, & temporaliter à temporalibus nocumentis,& eis debent resinam, i. dulces eleemosynas,quantum ad pauperes,vel dulcem doctrinam,quantum ad divites, distillare Hie. 6. *Pascet unusquisque eos qui sub manu sua sunt.* Folia autem ejus,i. verba debent esse aspera per correctionem, & viridia per honestatem,& semper stabilia per prudentiam, & maturitatem,& veritatem,non cadentia per mendacia,& lenitatem. *Verba autem mea non transibunt.* Matt. 24. Pinus exterius habet durum 2 corticem,& rugosum,interius autem humorem pinguem, & viscosum,resinamque desudat,& picem;& ideo propter suam pinguem humiditatem de facili inflammatur, & cum sit arbor pinguissima, in locis tamen crescit montuosis, & arenosis, ut dicit Isid. Sic vere bonus Christianus debet esse exterius in cortice,i.e. quantum ad habitum,rugosus, & rudis per vestium vilitatem, & humilitatem,& pœnitentiæ asperitatem interius in conscientia debet esse pinguis,per gratiam,& devotionem,& charitatem, & humidus per pietatem,& benignitatem,& ideo exterius debet emittere resinam, id est, pias eleemosynas pauperibus erogare. Hie. 8. *Nunquid resina non est in Galaad &c.* Et ideo talis debet faciliter inflammari per charitatem; & fervorem bonorum desideriorum, quia vere tales qui sunt pii, & benigni faciliter inflammantur,& moventur ad bene operandum, Deum diligendum, & cætera similia. Quando etiam audiunt clamores, & miserias paupertum,statim inflammantur per fervorem compassionis,&c. Ideo Hie. 11. *Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in eo.* Et ideo sicut pinus prodest omnibus quæ sub ea, & circa eam sunt secundum Isid. sic viri pii, & misericordes prosunt omnibus qui sunt sub eis,sc. subditis suis,& qui circa eos,sc. & vicinis, Hie. 6. *Pascet* 3 *unusquisque eos,qui sub manus sua sunt.* Pinus est arbor alta,omni tẽpore virens, & hyeme sc. & æstate,superius est rotunda, & fructifera est & utilis medicinis,& odorifera est etiam, & odorisferum facit fumum. Sic vere nos debemus esse alti,per contemplationem, & æternorum contemptum, superius ad cœlestia elevati per spem,& devotionem;& in æstate prosperitatis, & in hyeme adversitatis virere per gratiam interius,& per honestatem exterius,& sic odorem bonæ famæ ad alios divulgate,& ita etiam ædi-

ædificio paradisi,& etiam ecclesiæ militantis poterimus esse apti.
4 *Et erit folium ejus viride, &c.* Hie. 17. Pinus est arbor viridis exterius,pinguissima interius,& ideo de facili inflammatur. Sic veteilli sunt virides exterius,per curiositatem vestium, & pingues interius per delitias,& carnalitatem,sicut sunt multi, & maxime juvenes levis naturæ, per inconstantiæ & insolentiæ immaturitatem,porosæ per malorum affectuum multiplicitatem, tales dicto facilitet inflammantur per luxuriæ fœditatem, avaritiæ cupi
5 ditatem,vel iracundiæ ferocitatem. *A scintilla una augetur ignis*,Ecc. 11. Pinus in locis arenosis crescit,& proficit,& montuosis,& siccis,licet sit pinguissima,Sic vere homo qui est justus, per gratiam & charitatem,& devotionem proficit in terra,i. in statu montuoso,& alto per terrenorum abdicationem, arenoso & sterili per paupertatem,& depressionem, sicco per pœnitentiæ maceratione m. *In montibus Israel plantata est,ut faciat fructū* Ez. 17. Ideo Es. 14.
6 *Dedit in solitudinem cedrum, & pinum, & myrtum, & lignum olivæ.* Pinus est arbor multum ramosa, sed quanto plus de ramis inferioribus pergit,tanto plus in altum crescit, & plus circa terram inferius deturpatur,& derruncatur,tanto plus ad cœlum exaltatur.& crescendo diffusius dilatatur. Pinus est homo, rami ejus inferiores sunt divitiæ,delitiæ, honores, amici carnales, & cætera mundi bona,quæ circa terram,& terrena versantur.Rami autem superiores sunt divitiæ spirituales sc. gratiæ,& virtutes, devotio, contemplatio,oratio,& amici spirituales scil. sancti & angeli.Sed vere quanto homo plus perdit de istis consolationibus interius; tanto plus acquirit de cœlestibus superius, quanto plus hic detruncatur per temporalem adversitatem,paupertatem, & tribulationem, tanto magis superius exaltatur. per spem contemplationem,& æternorum desiderium,& affectionem, & meritorū, & virtutum cumulationem, & finalis gloriæ adeptionem. Ideo potest dicere Es.9. *Lateres ceciderunt,sed quadris lapidibus ædificabimus*
7 & Es.60. *Erit pro argento aurum,& pro ferro æs,& pro lapidibus ferrum, &c.* Nam secund. Gre. quanto plus in temporalibus deficimus, tanto magis in spiritualibus proficimus. Cortex pini est grossa, & spissa,veruntamen pinus in ea non bene servatur, faciliter putrescit, quia ex abundantia humoris vermes inter corticem, & lignum generantur,qui lignum corrodunt; & ideo solent agricolæ corticem penitus extrahere, & sic sine corruptione melius conservatur.Pinus significat mundi divites,& potentes,quorum cortex,i.e. exterior substantia temporalis magna est; grossa, & rudis per divitias & proventus, sed vere sub ipsa faciliter computrescunt per peccatum sc. luxuriæ,& avaritiæ,& superbiæ, nam quia tales ut communiter sunt viscosi per delitias,& carnalitatem, ideo vermes malarum affectionum,& desideriorum, scil. quantum ad luxuriam, & avaritiam,in eis sæpius generantur. Veruntamen quando cortex divitiarum ab eis aufertur, vel quia eam pauperibus distribuunt, vel quia eam per tribulationem perdunt, vel quia eam quo ad affectum deserunt, licet non quo ad effectum, tunc dico melius à tali putredine præservantur.Constat enim quod multis & in multis nocent divitiæ, & eorum carentia juvat;prodiit quasi ex adipe iniquitas earum.Ideo bene consuluit
8 Ps. 61. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere*, Liquor qui emanat à pino,dicitur resina,quæ est primo subalbida, & odorifera, post modum aut decoquitur super ignem,& efficitur valde nigra, & fœtorem recipit pro odore. Tales sunt multi, qui in principio quando exeunt de arbore, i. e. de matre sua, in tempore juventutis,vel de studio,vel de collegio,quando sc. de novo promoventur,vel de mundo,quando sc. de novo religionem intrant,ipsi pro certo sunt albi per castitatem,odoriferi per famositatem, veruntamen quia tandem decoquuntur in igne avaritiæ,vel carnalis concupiscentiæ,ideo finaliter in senectute denigrantur,per malā conversationem exterius,perdunt odorem bonæ famæ,& fœtore infamiæ maculantur. Et sicut per picē ignis inflāmatur, quando ei opponitur;sic vere diantibus luxuriosis, ignis luxuriæ in aliis inflammatur. Et sicut pix liquefacta tangentem inficit, inquinat,& mundas vestes maculat atque fœdat;sic vere tales infames luxuriosi,qui in igne carnalis luxuriæ resolvuntur, alios contingentes,sc. socios,& vicinos corrumpunt suis verbis, & exemplis, sicut ad literā patet de personis luxuriosis.Ideo de talibus potest dici illud apostoli ad Gal.3. *Cum spiritu cœperitis carne consummamini*, Et Ecc.13. *Qui tetigerit picem,inquinabitur ab ea.* Vel dic,quod iste liquor est vetula ruffiana,& lena,quæ fuit primo albo per pulchritudinem corporalem, tandem decocta igne luxuriæ,facta est nigra per corporalem deformitatem, in aliis tamen i. juvenculis, ignem luxuriæ accendit,& vestes mundas,i.e.bonas & castas personas castas inficit dictis suis per luxuram,& corrumpit, quia sicut dicitur Nu.19. *Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet.* Vel dic,quod pix est caro, quæ pro certo ignem carnalis concupiscentiæ semper servat, & eum accendit atque nutrit, & ideo quicquid tangit sc. animam sibi unitam inficit primo per originale,tandem per actuale.Et licet hæc in principio efficiatur alba, & pura per baptismum,& regenerationem, tamen quando igne carnalis concupiscentiæ resolvitur, denigratur per malam conversationem, & peccati infectionem, & sic vestes candidas,i.e. ipsam animam per baptismum candidatam, & purgatam inficit & inquinat; *quia quicquid tetigerit immundus, immundum facit* Nu. 19.Pinus in hyeme habet fructus, sed post adveniente æstate eos perdit.Sic multi sunt qui in hyeme tribulationis, & paupertatis servant fructus gratiarum,& virtutum,quos tamē veniente æstate prosperitatis,sæpius perdere dignoscuntur.Pinus est arbor, quæ 10
sumine,dum est juvenis,desiderat aquam,nunquam enim potest crescere,nisi continue irrigetur. Sic vere juvenes dum sunt in juventute,sumine habent necesse,quod aqua doctrinæ & gratiæ, & devotionis continue irrigentur,quia aliter à cremento,& profectu virtutum faciliter retardantur,unde Esa.44. *Plantavit pinum,* 11
quam pluvia nutrivit. Pinus lente,& tarde crescit,& ratio est, propter ejus viscosum humorem, qui ita est grossus,quod se cito à calore digeri non permittit, & sic pinus à cremento cito impeditur,sec. Isid. Sic vere multi sunt qui tarde crescunt per profectum bonorum operum, & lente perveniunt ad complementum perfectionis,& sanctitatis,& ratio est,quia vere humor interior, i.e. sua intrinseca affectio ita est pinguis,& viscosa per carnalitatem, quod non se permittit digeri vel converti calore charitatis, vel à gratia Spiritus sancti, vel etiam à bono prælato per correctionem, & sic non recipiunt nec aquirunt spirituale debitum 12
complementum, *Ruben non crescas, &c.* Gen.49.Sec.Isi.li.17. pinus diu durat sub tecto, ubi à pluvia non tangitur, nec faciliter admittit teredinem seu vermem, si autem exterius ad ventum,ad pluviam exponitur, tunc propter sui teneritudinem naturalem faciliter corrumpitur,& putrescit, veruntamen si sub terra in aqua profunda mergatur, tunc sine corruptione diutissimè conservatur. Et ideo si cavetur pinus ad aquæ ductus, & sub terra, profundius abscondatur,tunc multis durat annis:econverso autem abies in aqua & sub terra cito putrescit,firmissima vero est in tectum,ut dicit Plin. li.15.c.43.Idem etiam apparet de alno,quæ in aqua multum durat, & ibi induratur,extra aquam autē facillime computrescit. Pinus est homo,qui quādiu est exterius in vita ista pluviis,& ventis tribulationum expositus,parum durat,imo cito per mortem corporis deficit,& putrescit. *Paucitas dierum meorum finietur brevi*, Job.10. Veruntamen quando sub terra est inclusus & sepultus, & anima est in aquis æternæ voluptatis (quoad beatos in paradiso) vel in aquis æternæ miseriæ (quoad damnatos in inferno) tunc diutissime,imo perpetuo durat, nec morte amplius dissipatur,*quia justi in perpetuum vivent*,Sap.5.De malis etiam dicit Ps.48. *Laborabit in æternum,& vivet adhuc in finem* & Job. 29. dicitur,*Ecce gigantes gemunt sub aquis,& qui habitant cum eis.* Vel dic,quod homo expositus pluviis,& ventis, i.e. mundi tentationibus,prospetitatibus & honoribus cito putrescit per peccatum; absconditus tamen per humilitatem,timorem, devotionem, & mortis considerationem,non deperit,imo durat Ecc.27.*Si non in timore domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Vel expone econverso,quod multi sunt qui in pluvia, & vento adversitatum pereunt, qui tamen in aqua delitiarum & divitiarum à vitiis salvi fiunt,quia multi sunt quibus nocet adversitas, prodest prosperitas. Abieti autem, i. aliis econverso. Idem expone de alno,quæ arbor,cujus cortex dura,lignum rubeum, rami inferius tendunt,& hæc extra aquam cito putrescit,& maxime ad pluviā, infra aquam autem diutissime durat. Sic homo rubeus per carnalitatem,spissæ corticis per exteriorem temporalitatem.in prosperitate & pluvia,&c. Vel homo rubeus per charitatem,in pluvia prosperitatis deficit,&c.

Cap. CVIII.

De Pinea.

Pinea,est fructus pini,& omnium nucum maxima rotunda & in 1
pyramidem strictificata,grossum habet corticem,& durum & ideo faciliter non frangitur,nec aperitur, nisi quando supra ignē dissolvitur:intus autē pro fructu continet grana multa, quæ dulcia,& mollia sunt interius,nutritiva, & lenitiva, & medicinalia sunt phthisicis & consumptis,ut dicit Dios. Talis est vir perfectus, quia in pyramidem contemplationis finitur, & corticē exterioris habitus,& appatentiæ habet durum per constantiæ firmitatē, &

tudem

rudem per humilitatem, & ideo non faciliter frangitur per impatientiam & adversitatem, nec aperitur ad mundanam prosperitatem per avaritiam, & cupiditatem. Hie. 13. *Civitates Austri clausa sunt, & non est qui aperiat.* Intus autem habet multa grana, i.e. virtutum & meritorum fœcunditatem, & scientiarum, & exemplorum, & bonorum operum firmitatem, quibus pauperes cõsumpti, & peccatores nutriuntur, & leniuntur spiritualiter per documenta & exempla, & temporaliter per eleemosynarum largi-
2 tatem. Vel dic, quod pinus est avarus, &c. vide infra. Pinea continet testas plures duras & fortes, in quibus grana in aliis testis duris ordinatissime sunt inclusa, & ab invicem quibusdam parietibus miro naturæ artificio sũt distincta; ita fit, quod majora majorem, & grossiorem partem occupant, & minora minorem. Minora enim sunt pinella, quæ sunt in gracili parte pineæ, quam illa quæ sũt in grossiori, & latiori parte. Talis pinea est religio vel ecclesia, quæ duro cortice, i.e. dura exteriori pœnitentia est vestita. Nam ista plures habet cellulas, i. plures conventus, & collegia, præbendas, & officia, dignitates & beneficia, in quibus grana ejus, i. clerici, & religiosi debent ordinate, & discrete locari, promoveri, & assignari. Hier. 30. *Templum in ordine suo fundabitur.* Et unus etiam ab altero debet distingui, quantum ad naturam officiorum, ut scil. quilibet sciat quid debeat facere, & de quo servire, ne sit confusio in officiis, unus decanus, alius canonicus, unus prior, alius cellarius, &c. Nu. 4. *Sciat unusquisque cui debeat oneri subjacere.* Veruntamen ita debet esse semper, ut illi, qui sunt meliores, & grossiores, & scientiores quo ad mores, & scientiã, in grossiori parte pineæ, i.e. in meliori, & pinguiori beneficio collocentur, illi autem qui sunt minores quo ad virtutes, & scientiam in parte minori similiter esse debent, & minus beneficiũ obtinere; unde Matth. 15. *Distribuit illis bona sua, unicuique secundum propriam virtutem.* Et sicut videmus, quod unum pinellum non occupat locum alterius, nec eum invadit, sed est contentum loco suo; sic vere nec boni ecclesiastici debent ambire ad aliorum loca habendum vel beneficia, sed quilibet debet esse contentus loco suo, & beneficio sibi dato 4. Re. 15. *Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo.* Et sicut in majoribus testis plura sunt pinella, quam in minoribus, sic vere in majoribus beneficiis plures debent esse, qui Deo serviant, quam in minoribus Nu. 33. *Pluribus*
3 *majorem partẽ dabis, paucioribus minorem.* Pinea licet constat ex pluribus granis & testis, sunt tamen ita dura, & ita fortiter invicem conglutinata, quod vix aut nunquam possunt ab invicẽ separari, nec pinea dissipari, & hoc quia quodam liquore viscoso, & tenace invicem sunt conjuncta. Et ideo quãdo aliquis grana ejus vult comedere, & pineam dissipare, ponit eam super carbones, ubi leviter resolvitur, & calescit, & sic statim dissolvitur, & humor ille, qui causa erat suæ adhærentiæ desiccatur, & statim nucleus à nucleo, granum à grano separatur, & sic faciliter extrahuntur. Pinea est religio vel ecclesia, quæ constant ex pluribus granis, & nucleis, i.e. ex pluribus personis, in quibus grana, i.e. virtutes, & merita continentur, qui sunt duri per constantiæ firmitatem, & mediante visco charitatis invicem sunt conjuncti per concordiæ unitatem, ita fortiter, quod unus nequit ab alio separari per divisionem, rixam, & partialitatem, sed omnes in unum corpus perseverant, & unum corpus faciunt per amicitiam: & communitatem Job. 41. *Una uni conjungitur, & nec spiraculum incedit per eas.* Spiraculũ sc. detractionis vel invidiæ. Et sic diabolus nõ potest eos separare ab invicem per odiũ, & divisionẽ, nec de pinea religionis vel ecclesiæ extrahere, per apostasiam & appellationem; & hoc totum facit viscus, & humor amoris, & charitatis, qui unum cũ alio conglutinat & conjungit. Sed vere diabolus hodie posuit istã pineã, i. statum ecclesiasticum super carbones desolatorios, super mundi prosperitatem, divitias, & delitias, in quibus hodie per affectum est ecclesia, & religio quasi totaliter occupata: quia hodie magis vacant ad temporalia clerici, & religiosi, quam ad spiritualia; in quibus sicut in carbonibus continetur ignis, & calor avaritiæ, luxuriæ, & iracundiæ, & sic consumitur viscus, & liquor tenacis charitatis à religione, & ecclesia, & unus ab alio separatus per rixas, discordias, & lites, partialitates & divisiones, & sic pineæ i.e. ecclesiæ unitas dissipatur, & pinella, i. clericorum & religiosorũ virtutes à diabolo per vitia devorantur. Constat enim quod per ardorem ambitionis, avaritiæ et luxuriæ charitatis unitas dissipatur, Eze. 24. *Pone eã super prunas vacuam, ut incalescat æs ejus, & liquefiat, & quod exinde unitas, & amor rumpitur & sanietur.* Ideo quando Constantinus ditavit ecclesias, audita est vox dicens: Supereffusum est venenũ in ecclesia. Vel dic, quod pinea est vir perfectus, qui ita est durus per constantiã, et firmitatem, ita conjunctus, et ligatus per charitatem, quod diabolus non potest eum frangere per peccatum, nec fructus ejus, i.e. merita, et virtutes ei auferre; veruntamen, quãdo ponit eum super prunas divitiarum temporalium vel delitiarum, tunc eum calefacit per tentationes, et sic dissolvitur, et aperitur per mala desideria, et affectiones, et sic dissipatur per vitia et peccata, et grana ejus, i. virtutes & merita à diabolo subtrahuntur. Unde Zach. 11. *Aperi Libane portas tuas, & comedet ignis cedros.* Vel dic, quod pinea est dives avarus, qui est durus per obstinationem ita quod non potest aperire per confessionem nec frangi per correctionem: est etiam ita strictus per parcitatem, quod non aperitur per eleemosynarum largitionem, quia nullus potest grana suæ temporalitatis vel fructus delitiarum extrahere, vel habere, nulli enim pauperi subvenit aut succurrit, et ideo necesse est, quod Deus ponat eum super carbones ignis temporalis, et sic aliquando liquefit per compassionem, et viscositas consumitur, et sic tandem aperitur per eleemosynarum largitionem, et aliis communicat bona sua, ut Mac. 3. *Aperuit rex arcarium suum, & dedit stipendia militibus suis.* Vel dic, quod quando homo est durus per obstinationem, ita quod viscositas carnalitatis eum tenet clausum ne confiteatur, tunc ponit eum Deus super ignem foris adversitatis, et sic dissolvitur per contritionem, et aperitur per confessionem. Vel dic, quod quando Deus videt hominem ita parcum et durum, quod non vult se aperire alicui pauperi per compassionem, nec ei aliquam eleemosynam elargiri, frangit eũ per mortem temporalem et æternam, quia ponit eum in igne inferni, et tunc saltem ejus grana vel divitiæ cedunt in usus pauperum, et aliorum aliqualiter, quia exinde tunc percipiunt aliquod emolumentũ, et aliquas eleemosynas temporales Eccl. 43. *Aperti*
4 *sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ* scil. divites avari, qui eum servant, aperti sunt sc. per mortem, et sic nebulæ, i. suæ vanæ divitiæ ad alios evolant, et divertunt. Pinella in pinea duplici testa fortissima sunt contecta, sc. exterioti et interiori, et ideo difficiliter extrahuntur, sunt autem interius alba et mollia, calida et humida, et multum medicinalia, ut dicit Dios. Sic vere religiosi, debent esse inclusi duplici dura testa scil. duritia pœnitentiæ exterius, et humilitate conscientiæ interius, et sic à diabolo difficiliter comedentur, et debent esse albi per castitatem, molles per pietatem, medicinales per vitæ sanctitatem, calidi per charitatem, humidi per benignitatem Esa. 26. *Claude ostia tua super te.*

Cap. CXIX.

De Pice.

Pix est gummi, quod de pino stillat, quæ primo alba est, deinde per ignis decoctionem efficitur nigra. Est autem tenacis naturæ, et ideo naves ex ea liniuntur, et earum rimæ ne aqua subintret pice obstruuntur, et multum est medicinalis, quia virtutem habet dissolvendi, et consumendi, secundũ Dios. Talis est charitas, quæ præcipue à pino, i.e. à Christo distillavit. Ista enim habet virtutẽ tenacem, et conjunctivam, quia ligat et constringit per concordiæ unitatem, et ideo naves, i.e. viri boni, vel status, collegia debent ista esse linitæ, et conjunctæ, ne aqua peccatorum subintret, quæ eos dejiciat, et submergat. Hie. 30. *Obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te.* Virtutem etiam habet dissolvendi per pietatem, devotionem, et compassionem, et consumendi omnia vitia et peccata, *quia charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Pet. 4. Pix inquinat contingentem, &c. Vide supra de pino. Et si vis, per picem intelligo prosperitatem mundi, quæ inficit et maculat, quicquid tangit Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.*

Cap. CXX.

De Pyro.

Pyrus dicitur à pyr, quod est ignis, eo quod fructus ejus more ignis in acutum tendit. Et est fructus secundum Isaac in diet. frigidæ, et siccæ naturæ, aquosæ et ponderosæ, nullus enim fructus alius tantum ponderat, sicut pyrum. Unde secundum Isi. pauca pyra, videntur plus ponderare, quam multa poma. Et ideo licet ex se parum valeant ad corporis nutrimentum, tamen sumpta post cibum, ipsum suo pondere comprimunt, et ad locum decoctionis eum impellunt, ut dicit Isaac. Pyrus est mundus, cujus fructus sunt mundani, sed vere isti sunt frigidi per indevotionẽ, sicci per incompassionem, aquosi per luxuriæ; et delitiarum infectionem, terrestres per avaritiæ, et divitiarum compactionem; et ideo tales sunt multum ponderosi, i.e. inclinabiles ad peccatum, et ad mundi bona appetenda, &c. Sunt etiam ponderosi, i.e. graves et importabiles ad sustinendum, quia vere gravius est sufferre & sustinere paucos malos et peccatores, quam mul-

ta poma, id est, quam multos bonos & justos Ecc. 22. *Arenam, & salem, & massam plumbi facilius est sustinere, quam virum injustum.* Et ideo licet isti nihil valeant in corpore ecclesiæ, quantum est de se, & licet ipsum non nutriant per eleemosynas, doctrinas & exempla, sunt tamen utiles secundum quid, quia scilicet alios cibos, id est, viros bonos premunt multis tribulationibus in hoc mundo, & sic eos compellunt descendere per humilitatem, & coqui per charitatem, & sic eos faciunt digeri, id est, corrigi & converti, & sic sunt utiles, inquantum per eorum vexationes fiunt cæteri meliores ad Ro. 8. *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Vel dic, quod pyra sunt opera misericordiæ & timor Dei, quæ gravia sunt & difficilia ad sustinendum, tamen utilia sunt animæ & viris bonis, quia scilicet eos deprimunt per humilitatem, & inferius descendere compellunt per mortem sc. ad considerandum mortem & infernum, &c. & sic eos coquunt per contritionem, & digerunt per conversionem. Prov. 27. *Grave plumbum, & importabilis arena,* id est, mundana tribulatio, & pœnitentia, *sed ira stulti,* id est, diaboli, *utroque gravior.* Et sicut pyra sunt dulcia licet gravia, & ventrem comprimendo liberant atque laxant; sic vere tribulatio vel pœnitentia licet sint graves quo ad sustinendum, est tamen in eis dulcedo spei, & spiritualis consolationis, *quod Deus consolatur nos in omni tribulatione nostra* 2. Cor. 1. & ventrem, id est, conscientiam solvunt, & liberant à peccato. Sed sicut cum pyro, & post pyrum utile est bibere vinum, quia secundum illum verificatorem: *Fert pyra nostra pyrus, sine vino sunt pyra virus.* sic vere cum mundanis tribulationibus utile est, quod bibamus, & hauriamus vinum sacræ doctrinæ, & spiritualis consolationis, quia alias possent esse virus & venenum ipsi animæ, & eum occiderent per desperationem. Ideo Esa 40. *Consolamini consolamini vos populo meus,* dicit Deus vester. Sunt pyra, ut etiam poma domestica, & silvestria; sed silvestria dura sunt, & terrestria, & ad esum insipida, si tamen bulliantur in aqua dulci, & cum melle vel alia dulcedine, tunc secundum Isaac, eorum terrestreitas temperatur. Sic licet sint aliqui mali, & aliqui boni, mali tamen quandoque in aqua dulcis contritionis, & lachrymosæ compunctionis bulliuntur, & cum melle spei & consolationis condiuntur, tunc sua malitia temperatur, quia scilicet sic emendantur, corriguntur & convertuntur. Pyra licet sint dulcia & sapida, tamen nimis comedentibus sunt nociva, multum enim sunt ponderosa, & cæteris fructibus graviora, & corpus inflant, malosque humores inducunt, talia sunt mundi bona, quia vere licet sint dulcia & delectabilia, sunt tamen nociva eis utentibus indiscrete, quia inflationem superbiæ, crudos humores luxuriæ generant & inducunt: sunt etiam ponderosa, quia vere ponidus, & inclinationem avaritiæ introducunt. Illis tamen qui eis bene utuntur, medicinalia sunt & bona, quia *date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Luc. 11. Pyra cocta cum fungis malitiosis, omnem ab eis auferunt læsionem, & cætera.

Cap. CXXI.

De Pruno.

1 PRunus est arbor, cujus multæ sunt species, & quædam portant fructum rubeum, quædam nigrum, quædam album, sed inter omnes species melior est Damascena, frigida sunt, & humida omnia pruna, & ideo dantur contra febrilem calorem, & contra ventris constipationem, quando sunt matura. Et hæc sola arbor gummi distillat glutinosum & compactivum, quo utuntur medici & scriptores, ut dicit Isi. li. 17. Prunus est crux, cujus fructus Christus est medicinalis, quia peccatorem liberat à febre avaritiæ, & compactione parcitatis, & etiam gummi nobis pretiosum stillavit scil. sanguinem Christi, qui nos per charitatem conglutinat & compingit, ad Col. 1. *Pacificans per sanguinem suum quæ in terra sunt.* Vel dic, quod prunus est Christus, vel quicunque sanctus, qui gummi charitatis nobis stillavit, cujus fructus, i.e. opera fuerunt alba castitate, rubea charitate, nigra humilitate, ideo contra febrem peccatorum valuerunt. Vel dic, quod est beata virgo, vel quilibet vir perfectus, &c.

Cap. CXXII.

De Papyro.

1 PApyrus est quidam juncus, crescens in palustribus & in pratis, & est herba exterius viridis & rotunda, & valde plana, interius habet medullam albam, siccam, bibulam, & porosam, & dicitur papyrus, quasi pabulum pyros, id est, ignis, quia ex eo fiunt ellychnia ad lampadum ignes nutriendos, &c. secundum Isi. Talis est per omnia vir perfectus, qui in locis humidis crescit, i. in humore devotionis, & compassionis, & hic debet esse exterius in conversatione viridis per honestatem, rotundus per obedientiæ velocitatem, planus per veritatem & simplicitatem, lenis per benignitatem, interius autem debet habere medullam voluntatis, & conscientiam albam per innocentiæ puritatem, mollem per clementiæ lenitatem, siccam per abstinentiæ asperitatem, levem per voluntariam paupertatem, porosam per bonarum affectionum multiplicitatem, bibulam scilicet cœlestis gratiæ, & devotionis, vel etiam scientiæ & doctrinæ per desiderium, & cupiditatem, unde Deut. 33. *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina ipsius.* Ideo Esa. 35. *Orietur junci viror. & calami.* Et ideo tales medullæ, id est, bonæ & puræ conscientiæ ignem charitatis nutriunt & accendunt, & in lampadibus, id est, in ecclesiis & conventibus lumen bonorum faciunt exemplorũ. Act. 20. *Erant autem plures lampades in domo.* Papyrus seu juncus primo à cortice spoliatur usque ad medullam, & sic desiccatur, parũ tamen relinquitur de cortice in uno latere, undè medulla tenera sustentetur, & sic efficitur ellychnium ad comburendum in lampade. Oleo primo immergitur, & in lampade accenditur, sic in templis lumen administrat, & quanto minus habet de cortice, tanto clarius in eo lucet ignis. Vere charissimi talis est peccator, qui in paludibus mundanæ prosperitatis crescit; qui primo spoliatur cortice bonæ conversationis, & siccatur ab humore gratiæ & devotionis, in oleo ponitur carnalis voluptatis, & delectationis, & sic accenditur igne avaritiæ & ambitionis, luxuriæ & infectionis, iracundiæ, & turbationis, & ita lumen malorum exemplorum aliis repræsentat Esa. 50. *Ambulate in lumine ignis vestri.* Et sicut talis papyrus est naturæ siccæ & bibulæ, sic vere isti sunt sicci ab humore pietatis, & compassionis, & semper appetunt bibere, acquirere & fugere divitias & delitias temporales, quia sicut dicitur Prov. 13. *Venter impiorum insatiabilis.* Lampas 3 est vitrum lucidum, & fragile, quod oleo impletur, & sic in quodam ferro, qui mergulus dicitur, papyrus ponitur, in oleo imbibitur, & sic in uno capite accenditur, & ita lumen in ecclesia ministratur, lampas autem cum chorda superius suspenditur, & ligatur. Talis est homo justus, qui quantum ad corpus est lampas scil. naturæ fragilis per mortem, est tamen purus per castitatem, & lucidus per honestatem. Iste autem interius est plenus oleo pietatis, in quo est papyrus suæ bibulæ voluntatis, quæ ardet & fervet igne fervidæ charitatis, & hic est suspensus per contemplationem superius, ad æterna, cum chorda spei & consolationis & considerationis, & sic lumen bonorum exemplorum aliis tribuit, vel lumen doctrinæ & prædicationis. *Sumpserunt secum oleum cum lampadibus.* Matt. 25. Vel dic, quod lampas est peccator, fragilis sc. ad resistendum peccato, lucidus per curiositatem, interius continens oleum, id est, carnalem voluptatem, & papyrum, id est, suam bibulam, & appetentem, & avaram voluntatẽ, quæ semper ardet per concupiscentiam, & cupiditatem. *Adhuc ignis in domo impii.* Mich. 6. Et qui etiam semper est in pendulo per incertam sui status dubietatem, vel per superbiam, & vanitatem Job. 7. *Elegit suspendium anima mea.* Vel lampas est mundi 4 prosperitas, quæ faciliter dissipatur, quæ continet oleum carnalitatis; & luxuriæ, & ignem cupiditatis & avaritiæ, & tamen pulchra & lucida reputatur. Vide de papilione in tit. de eruca. Sicut papyrus ponenda in lampade non ex toto decorticatur, imo aliquantulum de cortice ei dimittitur, ut medulla tenera sustenterur; sic cortex bonorum temporalium nunquam est ab homine corporaliter auferenda per extremam paupertatem, imo necessarium est, ut de istis aliquid retineat, ad sufficientem necessitatem. Prov. 30. *Tribue victui meo necessaria.* Juncus est in lampade 5 quanto minus habet de cortice, tanto clarius lucet. Sic vere homo qui est in lampade religionis, quanto minus habet de cortice bonorum temporalium in corde & affectione, tanto magis rutilat apud Deum. *Beati ergo pauperes spiritu.* Matt. 5. De papyro 6 secundum glos. Esa. 18. & secundum Plinium fiunt diversa vasa, & utensilia. Nam exinde fiunt chartæ ad scribendum, naves ad navigandum, & diversa vasa ad alia reponendum. In Ægypto enim in paludibus. Nili sunt tantæ magnitudinis, quod exinde navigia contexuntur. Inde etiam faciunt naves, & ad velu, & etiam vestimenta, & habent tales papyri radicem triangulatem, & crescunt in altitudine 10. cubitorum, ut dicit Plin. Papyrus est homo, cujus radix est anima, quæ tres habet angulos, id est, tres potentias naturales, intellectum, memoriam, voluntatem, & ideo in Ægypto, id est, in statu tenebrarum paupertatis, adversitatis, & maxime in religione, circa fluvium devo-

tionis

tionis debet crescere per profectum virtutum & gratiarum usq; ad 10. cubitos, i. e. ad complementum decem mandatorum legis, & sic ad varios usus ecclesiæ transferetur, Fiet enim charta, ut in eo scientia divina scribatur, quia fiet vir discretus & literatus: fiet etiam navis, i.e. vir perfectus, qui repletus meritis & virtutibus ad portum salutis quantocyus transmigrabit, &c. Esai. 18. 7 *Mittentes in mari legatos suos ad populum, qui eis prodesse non poterit, in vasis papyreis.* Papyrus secundum Plin. naturæ est bibulæ & porosæ, & naturaliter bibit & fugit aquam, & ideo valet ad aquam de auribus extrahendam, aquam etiam à vino separat, & disjungit, aquam enim bibit & secum portat, vinum autem relinquit, idem dicit. Aqua quæ extinguit ignem charitatis, est mundana voluptas, & prosperitas, vinum autem est gloriæ æternæ fœlicitas, quæ lætificat cor hominis. Quidam ergo sunt fatui & potatores, sicut papyrus, quia scilicet aquam mundanæ prosperitatis sugunt, attrahunt atque quærunt, vinum autem æternæ beatitudinis deserunt & omittunt Prov. 1. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiant.* Vel si vis, per aquam quæ summe abundat, & ignem desideriorum satiat & extinguit, intelligo gloriam æternam. Per vinum quod sensum & rationem tollit, & hominem inebriat, & corrumpit, intelligo statum mundanæ voluptatis & prosperitatis. Papyrus ergo, i.e. vir perfectus, vinum ab aqua dividit, & discernit, & vino mundanæ voluptatis relicto, aquam æternæ gloriæ, & sibi per spem & contemplationem incorporat & adjungit ad Eph. 4. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria* & Eccl. 2. *Proposui abstinere à vino, ut animum meum transferrem ad sapientiæ lucem.* Vide de hædera, si vis, quomodo cum vase hædera probantur vina. Vel dic, quod quando in prædicatione vel in dictis alicujus vinum & aqua, id est, bona doctrina & verba joculatoria sunt permixta, papyrus, i.e. viri stulti non attrahunt nec bibunt, nec retinent nisi aquam, i.e. nisi verba inepta & joculatoria, quia si prædicator dixerit aliquod verbum joculatorium & truffatorium, illud retinent, & non bona ipsius documenta, & de ipso 8 joculantur & truffantur. Charta papyrea sicca diu durat, aqua autem mersa statim ad tactum modicum dissipatur & denigratur. Sic homo mersus in delitiis, faciliter dissipatur per peccatum, qui tamen diu duraret, si in siccitate paupertatis & abstinentiæ permaneret.

Cap. CXXIII.

De Paliuro.

1 PAliurus, est carduus summe spinosus & aculeatus, pedemque vulnerat transeuntis, qui ita est aculeatus, quod se tangi vel comedi ab asinis non permittit, imo omnem tangentem vulnerat atque pungit, secundum Isid. Tales sunt multi malitiosi, qui ita sunt pleni spinis, i. e. verbis pungitivis & murmurationibus, rixis etiam & diffamationibus, quod omnes eos calcantes, i. e. prælatos vel prædicatores eos corrigentes, & arguentes, & punientes, & omnes eos per quamcunque modicam injuriam tangentes, pungunt per murmurationes & diffamationes, & vulnerant per temporales vel corporales rapinas, injurias & invasiones. Et ideo tales ab asinis, i. e. à simplicibus prælatis & prædicatoribus non se permittunt corrigi vel puniri, sicut patet de multis secularibus, qui prædicatores diffamant, si aliquid prædicant contra eos; sicut etiam patet de obstinatis, & in seculo, & in claustro, qui à prælatis & judicibus non permittunt se corrigi vel puniri. *Vrtica & paliurus in habitaculis eorum.* Os. 9. Vel dic, quod paliurus est vir perfectus, qui ita est spinosus per exteriorem pœnitentiam & afflictionem, quod ab asinis, i.e. à dæmonibus non potest comedi per peccatum, imo illæsus continue perseverat. Mich. 7. *Qui optimus est in eis, est quasi paliurus*, vide de carduo.

Cap. CXXIV.

De Papavere.

1 PApaver est herba somnifera, habere enim capitella quædam ad modum maligranati, in quibus semen ipsius continetur, ex quo eliquatur oleum, quod somnum languentibus administrat, & ex foliis extrahitur succus, qui similiter somnum febricitantibus tribuit, & procurat, ut dicit Pla. Pli. & Dios. Talis est vir perfectus, cujus semen est doctrina, cujus folia sunt divitiæ exteriores, & substantia temporalis, sed vere ex utroque extrahitur succus, vel oleum medicinale, & somniferum. Nam ex semine doctrinæ suæ eliquatur oleum dulcis consolationis & prædicationis, quod languentes, i.e. peccatores facit requiescere per gratiam, & dormire per contemplationes. Ex foliis etiam ejus, i.e. ex suis divitiis temporalibus, vel etiam ex suis exemplis extetiotibus educitur succus eleemosynarum, & bonarum subventionum, per quem languentes, i.e. pauperes, qui febre & æstu paupertatis premuntur, recreantur, & dormiunt, & lætantur. Unde Apo. 2. *Ecce ego mittam eam in lectum*, ut scil. dormiat. Papaver est 2 herba, cujus semen & succus somnum faciunt, & inducunt, & languentes, & febricitantes quiescere faciũt, & dormire, verumtamen virtutem habent mortificativam, infrigidativam, & opilativam, & ideo caute & discrete debet quilibet eis uti, ut dicit Dios. Pla. & Plin. Papaver est mundus, ejus semen sunt divitiæ, cujus succus sunt deliriæ. Nam istæ somnum delectationis faciunt & inducunt, quia vere ipsos, qui sunt languentes & infirmi, i.e. peccatores mundi, & maxime febricitantes sc. avaros ita delectant, quod eos dormire faciunt & sopiri, scil. per obstinationem, quia scil. sicut dormiens vana somniat, non se movet, non loquitur, non sentit, non recordatur de debitis, licet tempus instet computi & solutionis! sic isti ita dormiunt, quod nec loquuntur per confessionem, nec se movent per bonam operationem, & satisfactionem, quinimo de debitis suis, i. e. de peccatis non recolunt, licet tempus solutionis sc. mortis instet. Somniant etiam & existimant multa vana, & falsa scil. longam vitam & similia Psal. *Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Et talia pro cerro mundi bona refrigerant per indevotionem, & oppilant per incompassionem, parcitatem, vel obstinationem, & sic peccatorem mortificant atque necant, per diversa vitia & peccata, sc. per superbiam, luxuriam, & mortalem corruptionem Jud. 5. *Et soporem morti socians defecit, & mortuus est.* Pone si vis figuram de Sisara, quæ est tit. de aspide. & vide supra de mandragora. Et ideo talibus discrete est utendum, id est, parce non superflue, nec laute.

Cap. CXXV.

De Plantagine.

PLantago est herba frigida, habens folia longa & obtusa, mol- 1
lia & succosa, de quorum medio surgit hasta, quæ sursum haber quasi clavam, in qua semen plantaginis continetur. Est autem herba multum medicinalis contra multos morbos, ut dicit Dios. & cujus similitudo erat in mitra summi pontificis, & in ejus infula, ut dicit magister historiarum super Exod. similiter dicit in jusquiamo. Vocatur autem herba ista à Græcis arnoglossa, i. e. agni lingua, secundum Isi. & Dios. Talis est facta scriptura, cujus folia, i. e. verba sunt succosa per pietatem, longa per incommutabilem durabilitatem. Semen autem ejus, quod est in medio, i.e. doctrina vel intellectus: surgit velut hasta, quia sc. est hasta vel gladius ad vulnerandum vel corrigendum peccatores, & virtuosum & medicinale contra vitia & peccata. Et ista dicitur lingua agni, quia vere ista non est nisi lingua, i. e. loquela & prædicatio agni Christi, vel cujuslibet viri justi. Vel dic, quod plantago est vir perfectus.

Cap. CXXXVI.

De Petroselino.

PEtroselinum est herba hortensis, utilis ad esum & ad medici- 1
cinam. Est enim apertiva & dissolutiva, & ideo calculum frangit, & meatus aperit urinales, secundum Dios. Ista est pœnitentia vel timor Dei, quæ lapidem duræ obstinationis frangit et dissolvit per contritionem, et aperit per compassionem, et urinam, i.e. peccata fœtida facit evacuari Ezech. 37. *Aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris.*

Cap. CXXVII.

De Pipere.

PIper, est fructus arboris vel fruticis, in meridionali parte 1
Caucasi montis crescens, et est granum naturaliter album, et planum, sed ut dicit Isidorus serpentes ipsum custodiunt, qui in illis locis habitant ita copiosi, ut non possit aliquis illuc ire, nec de pipere emolumentum habere, sed in æstate pipere maturo, incolæ silvas accendunt, et sic serpentes fugiunt propter ignem, et ita piperis grana colligunt, quæ fiunt nigra et rugosa, propter ignis exustionem, licet naturaliter essent alba, ut dicit Isid. lib. 17. Charissimi, per piper intelligo mundi bona, quæ in fervido monte Caucasi, i. e. in mundo isto, ubi est fervor, et æstus avaritiæ reperiuntur. In isto tamen monte sunt serpentes, i. e. mundi divi-

divites & avari", qui ea ita servant per avaritiam & parcitatem, quod nullus pauper potest inde habere elementum, per eleemolynæ largitatem, nec etiam ipsi exinde fructum percipiunt, quia non audent comedere ad laturitatem Eccl. 14. *Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?* Ideo Eccl. 6. *Non tribuit ei dominus potestatem, ut comedat de bonis suis.* Sed vere incolæ terræ, i.e. Deus qui colit & gubernat terram & orbem, quando hoc videt, apponit ignem infirmitatis, & mortis circa illos serpentes, & compelluntur fugere & exire de mundo, & grana, i. divitias dimittere, & tunc alii inde accipiunt, & tunc etiam inde accipiunt, & tunc etiam inde pauperes habent emolumentum, quia uxor & filii & alii rapiunt ista grana, *tulit tuleruntspolia impiorum*, Sap. 10. Ideo Ec. li 4. *In bonis ejus alius luxuriabitur.* Vel dic, quod grana piperis sunt homines, qui naturaliter sunt albi per castitatem, plani per veritatem, calidi per charitatem, & hoc quamdiu à serpentibus, id est, prælatis bonis & prudentibus custodiuntur, sicut patuit de bonis religiosis & Christianis, qui dudum fuerunt, quos prælati & prædicatores, ita servabant, quod à diabolo non poterant extrahi per peccatum. Sed vere adveniente æstate mundanæ prosperitatis, utpote quando ditata est ecclesia, vel religio, tunc appositit diabolus in ista silva, i. e. in mundo vel religione, ignem cupiditatis & ambitionis, & sic serpentes, i. e. boni prælati defecerunt, & grana, i. e. subditi igne avaritiæ & luxuriæ denigrati sunt per infamiam conversationis, & honestatis, & rugosi facti sunt per cautelas & duplicitates Baruc. 6. *Nigræ sunt facies eorum de fumo, qui in domo fit.* Et sic ab istis incolis dæmonibus accipiuntur, & secum ad inferos deportantur. Vel dic quod piper est homo, qui à natura est albus per curiositatem, & à serpentibus, i.e. dæmonibus custoditur, & eis est subjectus per originalis peccati corruptibilitatem. Veruntamen quando Christus, & prædicatores ignem charitatis, vel fervorem pœnitentiæ & contritionis in silva hujus mundi accenderunt, tunc serpentes, i.e. dæmones fugerunt, & dominium piperis perdiderunt, & ita peccatores in usus Dei & ecclesiæ sunt conversi, & facti sunt nigri, per humilitatem, rugosi, per pœnitentiæ asperitatem, calidi per charitatem, Ideo dicit Christus Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat.* 2 Piper est granum naturaliter calidum, & multum fervens, licet exterius frigidum videatur. Et istud quanto ponderosius, tanto recentius & melius, nisi forte sophistice fiat ab aliquo ponderosum, ut dicit Isi. Sic vere boni & justi licet exterius in conversatione videantur esse frigidi per indevotionem, sunt tamen calidi per dilectionem, & hi quanto plus ponderant & magis sic inclinant per humilitatem & maturitatem, tanto fiunt meliores per vitæ sanctitatem, nisi forte sint sophistice, i.e. ficte & hypocritice humiles & ponderosi, quia sicut 3 dicitur Eccl. 10. *Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Teste Pli. li. 21. c. 7. Piper naturaliter est album, sed ex cœli & temporis intemperie, & per longam solis adustionem, nigrum efficitur & rugosum. Hoc autem permittunt incolæ, ut melius, & diutius conservetur. Sic vere homo, qui naturaliter habet esse albus, i.e. delicatus & curiosus, quandoque efficitur niger per humilitatem, & rugosus, per pœnitentiæ asperitatem, & hoc quando à sole, i.e. à Christo diu per fortes tribulationes exuritur, & coquitur & corrigitur, ut sic in statu gratiæ melius conservetur, & sic efficiatur perfectus Esa. 1. *Excoquam ad purum scoriam tuam.* 4 Et Esa. 58. *Excoxi te in camino paupertatis.* Piper est nigrum & rugosum, calidum & infœcundum, quia scil. seminatum non portat nec producit aliqualiter ex se fructum, & hoc non naturaliter fit, sed accidentaliter, quia cum naturaliter habeat esse album & fructuosum. Saraceni tamen in quorum terra crescit, ipsum in clibano decoquunt, ne in aliis regionibus valeat germinare, si ibi fuerit seminatum, ut dicit Dioscor. & sic propter exustionem fit nigrum & infructuosum. Sic vere cum homo habeat esse à natura albus per innocentiæ puritatem, & fructuosus per bonorum operum fœcunditatem, tamen quia Saraceni, i. e. dæmones (in quorum terra homo gignitur, & nutritur, scil. in mundo, cujus sunt principes & magistri) ipsum in clibano luxuriæ & avaritiæ, quanto plus possunt decoquunt, ideo efficitur niger per vitia & peccata, & etiam per conversationis viliratem, & infœcundus & sterilis ab omni opere sanctitatis, quia tales fructum bonorum operum, eleemosynarum scilicet & pœnitentiæ non producunt. Ideo Os. 7. *Omnes ardentes, quasi clibanus succensus.* Vel dic, quod Saracenus, i.e. Christus; qui fuit de genere Saræ, quando vult quod piper, i.e. homo fiat sterilis, & non fructificans, i. castus, ponit eum in clibano paupertatis, et mundanæ adversitatis, et sic virtutem seminariam, i. carnis concupiscentiam perdit, et sterilitatem recipit castitatis, quia sicut dicitur Sap. 3. *Felix est sterilis, & incoinquinata, quia nescivit thorum in delicto.* Piper 5 multum est calidum, et ideo stomachum calefacit et inflammat, habet virtutem dissolvendi, consumendi, attrahendi, purificandi, corrodendi, et ad alia multa valet, ut dicit Diosc. Talis est gratia Dei, quæ calefacit per charitatem et dilectionem inflammat stomachum voluntatis per bonum desiderium et affectionem, dissolvit per contritionem, attrahit per spem et consolationem, purificat per confessionem, consumit per satisfactionem, corrodit per timorem, et mortis considerationem, et ideo valet contra omnes morbos peccatorum. Piper virtutem habet corro- 6 dendi, calefaciendi, consumendi, et appetitum provocandi, et ideo personis cholericis, et calidæ naturæ multum nocet, quia sanguinem exurit et desiccat, et lepram in eis generat, et alias pessimas passiones, frigidis tamen et humidis, proficit si temperate ab eis comedatur, ut dicit Dios. Talia sunt bona mundi et divitiæ temporales, quia vere licet proficiant illis qui sunt frigidi per castitatem, humidi per pietatem, quia sc. sciunt bene uti per eleemosynatum largitatem, calidis tamen & cholericis, i.e. mundi cupidis, avaris, & iracundis non proficiunt, imo nocent: Nam sanguinem, i.e. humorem pietatis in eis adnullant & consumunt, & eos per sollicitudines consumunt & corrodunt, stomachum etiam, i.e. voluntatem eorum inflammant per cupiditatem, & appetitum, i. e. ardorem habendi incitant, quia quanto plus divitiarum habuerint, tanto ad amplius incitantur, quia ignis nunquam dicit sufficit Prov. 30. *Venter enim impiorum insa-* 7 *turabilis*, Prov. 13. *Comedistis, & non estis saturati.* Aggei. 1. Et lepram luxuriæ & infectionem generant, & alia vitia multa nimis Ecc. 5. *Divitiæ congregatæ in malum domini sui.* Piper ergo granum est exterius vile & rugosum & nigrum, interius autem album, sapore acutum, odore amarum, in quantitate modicum, in virtute maximum, tactu frigidum, potentia calidissimum, cujus virtus non sentitur quamdiu est integrum, sed cum fractum fuerit vel contritum. Talis est per omnia vir perfectus, quia exterius in conversatione est niger, & vilis per humilitatem, rugosus per pœnitentiæ macerationem, & asperitatem, interius autem in conscientia est albus per castitatem, & licet sit modicus sua reputatione, est tamen maximus, quo ad Deum virtute, & perfectione, & licet videatur esse frigidus exterius per indevotionem, est tamen calidissimus per interiorem affectionem. Et quia talis virtutes suas & perfectiones celat & abscondit per humilitatem, non quærens mundo placere, sed Christo, ideo perfectio ejus, & virtus non dignoscitur quamdiu est integer, i.e. quamdiu vivit in mundo, sed vere quando teritur & frangitur per mortem, tũc ejus valor apparet & sentitur, & maxime superius coram Deo, quia secundum Ps. *Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum ejus.* 8 Vel dic, quod tunc vir perfectus proprie cognoscitur, quãdo per mundi tribulationes teritur & cassatur, quia patientia habita virtutem ipsius manifestat, &c. Secundum Pli. li. 12. c. 7. in Italia vivit piperis arbor, non portat tamen fructum, licet vivat. Sic vere multi sunt, quibus placet in ecclesia vel religione vivere, fructum tamen bonorum operum nolunt facere.

Cap. CXXXVIII.

De Pulegio.

Pulegium est herba multum aromatica, & apud Indos pipere 1 pretiosior, secundum Isid. calida est & sicca, & multum medicinalis, menstrua educit, calculum frangit, conceptum adjuvat, tussim sedat. Talis est sapientia Dei vel scriptura, quia redolet per bonam famam, & pipere, i. e. mundi divitiis pretiosior est apud justos. *Pretiosior est cunctis opibus*, Prov. 3. Hæc enim purgat menstrua carnalis infectionis, & frangit calculum obstinationis, & juvat conceptum bonæ operationis, & tussim etiam, i.e. remorsum conscientiæ sedat, &c. Expone de gratia, &c.

Cap. CXXIX.

De Porris.

Porrum est herba, quæ convenit esui & medicinæ, caput ha- 1 bet carnosum, & terræ multis radicibus inhærens, proficit per transplantationem, non primo sed secundo anno facit semen, acris est saporis, valet contra multas infirmitates, & contra ebrietatem, & alia multa, ut dicit Dios. Talis est vir perfectus, quia caput intentionis debet habere carnosum per pietatem terræ, i. e. mortis memoriæ vel humilitati inhæret, per plu-

res

res radices bonarum intentionum, affectionum & considerationum, & proficit per transplantationem, &c. sicut supra de olere, et secundo anno facit semen et cætera sicut de cœpa, et allio. Vel dic, quòd porrum est pœnitentia, cujus sapor acer est ad sustinendum, valet tamen contra multas infirmitates peccatorum, et maximè contra ebrietatem carnalis voluptatis, quæ mentem inebriat, et fœcunditatem bonorum operum administrat. Vel dic, quòd porrum est mortis vel inferni memoria,
2 et consideratio. Porrum multas habet malas conditiones, quia visum lædit, inflammationem generat, sitim provocat, stomachum lædit, sanguinem incendit et inflammat, si frequenter et nimium assumatur, ut dicit Plin. Talia sunt per omnia mundi bona, quia visum sapientiæ, & discretionis heberant, inflaturam superbiæ generant, sitim avaritiæ provocant, sanguinem, i,e. affectionem per luxuriam, inflammant, & stomachum, i. e. conscientiam per remorsum destruunt atq; gravant, & tamen fatui ea desiderant. Num. 11, et 21. *In mentem nobis veniunt, &c.* Sequitur, porri, cœpæ & alia. Vide in titulo de cœpa.

Cap. CXXX.

De Quercu.

1 QUercus est arbor glandifera, annosa, solida, & compacta, medullam interius nullam habens; radicem habet profundam, in terra tortuosam & duram, corticem grossum & rudem, glandes portat multas, quibus porci nutriuntur. Et hæc fuit dudum Jovi consecrata. Et dicitur quercus à quærendo, quia antiquitus in eis responsa dæmonum quærebantur, ut dicit Isid. lib. 17. Et hæc in glandium fœcunditate, in duritia, magnitudine, & fortitudine, arbores alias præexcellit, ut dicit gloss. Hieron. super Amos 2. Tales sunt mundani peccatores, qui verè annosi sunt, quia *impius multo vivit tempore in malitia sua.* Eccl. 7. Duri sunt per crudelitatem, compacti per obstinationem, quia scil. non possunt corrigi, penetrari vel converti per contritionem, & emendationem. *Cor ejus indurabitur quasi lapis.* Job 41. Et ideo bene sequitur, quòd interius nullam habent medullam compassionis, dulcoris vel pietatis, nulli enim pauperi largiuntur eleemosynam aliqualem. Radix autem, i. e. cor & affectio est dura per parcitatem & duritiam, & in terra, i. e. in amore terrenorum fortiter radicata, quia in talibus sunt penitus involuti. Cortex autem istorum, i.e. exterior conversatio, rudis est & turpis, mala scil. & infamis. Veruntamen isti sunt glandiferi, quia scil. glandes divitias, temporales vel scientias seculares habent & obtinent plusquam boni, quia ecce ipsi peccatores in seculo obtinent divitias, sicut præcipuè patet in advocatis, & ideo tales dicuntur à quærendo, quia responsa dæmonum, i, e, mundana sapientia (quæ à dæmone maculatur, & malis inspiratur) aliquando per dæmonem per istos aliis respondetur, sicut patet in causidicis; per quos omnes malitiæ & cautelæ mundanæ sapientiæ (quæ rectè nihil sunt, nisi verba dæmonum) alijs suggeruntur. Et sicut folia quercus sunt crispa & involuta; sic verè verba talium (quæ per folia designantur) sunt involuta per varias falsitates, & ideo in fortitudine mundanæ potestatis, in magnitudine divitiarum, & temporaliter alios præexcellunt sicut patet. Ideo Amos 2. *Fortis ipse quasi quercus, & altitudo ejus sicut cedri.* Vel dic, quòd quercus est perfectus, cujus radix, i. e. affectio debet esse in terra radicata, &
2 profunda per humilitatem, &c. Vide supra de ilice, quæ idem est quod quercus. §. perfectio. Glandes sunt fructus quercus, & sunt frigidæ & siccæ, & multum stipticæ, ventrem constipantes; & fumos grossos in corpore generantes, & tales comeduntur à porcis. Sic sunt mundi divitiæ, quæ licet ventrem, i. e. voluntatem humanam infrigident per indevotionem, stringant & siccent per incompassionem, parcitatem & crudelitatem, & licet fumos grossos generent, i. e. superbiam & vanitatem, tamen à porcis,
3 i. e. à mundi voluptuosis & peccatoribus comeduntur et diliguntur, quia *serpenti pulvis panis ejus.* Es. 65. Fig. Luc. 15. de filio prodigo, qui cupiebat manducare de siliquis, quas porci manducabant. Glandes exterius sunt lucidæ, et politæ in cortice, et in quadam causa intus plena exterius hirsuta continentur, et istæ in quercu nascuntur, nullo flore penitus præcedente. Istæ duræ et indigestibilis sunt naturæ, à porcis tamen diliguntur et comeduntur, quando tamen in igne vel aqua coquuntur, tunc earum malitia temperatur. Tales sunt mundi peccatores, quia sunt exteriùs politi per curiositatem, et in capsula, i.e. in mundana prosperitate sunt inclusi, et isti sunt duri per crudelitatem, parcitatem et compassionem, indigestibiles per obstinationem, quia scil. ita sunt obstinati, quòd ab aliquo non possunt digeri per correctionem, conversionem, vel emendationem, licet decoquantur per redargutionem et prædicationem, et ideo à porcis, id est, à dæmonibus infernalibus devorantur, et penitus occiduntur. Vel dic, quòd glans est homo perfectus, qui in capsula pœnitentiæ continetur, qui licet exterius sit multum dura et aspera, quo ad temporalem macerationem, interius tamen est multum lenis et plana, per spiritualem consolationem. Et isti sunt politi exterius per bonam conversationem, duri per constantiam et perfectionem, junge supra §. præcedenti. Et tamen quando isti ponuntur et coquuntur in aqua divinæ gratiæ, et devotionis, et igne mundanæ tribulationis, tunc digeruntur et convertuntur, corriguntur et emendantur. Glandes sunt medicinales, quia humores putridos siccant, et fluxum prohibent menstrualem.
4

Cap. CXXXI.

De Quisquilijs.

QUisquiliæ sunt purgamenta frumenti, quæ cadunt, quando frumentum purgatur, quæ adjuncta frumento, ipsum inficiunt, et nihil sibi afferunt, nisi pondus, et hoc vacua sunt, à vermibusq; corrosa, ideo non dant homini nutrimentum, sed tamen ab avibus, et porcis, et animalibus comeduntur, et de eis loquitur gloss. super Amos 8. Tales sunt mundi divitiæ et bona temporalia, quæ frumento, i. e. bonis viris non proficiunt, imo nocent, et os aggravant per avaritiam et inclinant, et hæc non sunt nutrimenta hominum, i. e. virorum rationabilium, sed porcorum, i. e. peccatorum, vacua enim sunt et corrosa, et fructum gratiæ et meritorum non faciunt, neque pariunt possessori. Allega Amos 8. *Quisquilias frumenti vendamus, qui amat divitias, fructum non capiet ex eis.*
1

Cap. CXXXII.

De Rubo.

RUbus licet generaliter sit nomen spinarum et veprium, appropriatur tamen spinoso frutici ferenti moram agrestia, primo
1 alba, tandem rubea, finaliter nigra et dulcia, quæ pastorum famem relevant in deserto. Ramos autem habet multos, interius molles, exterius spinosos, et in omni parte sui aculeis, et spinis est plenus, folia etiam ejus spinis recurvis parvulis sunt munita, fructus ejus dulcis est, ex quibusdam granis ordinatissimis constans, medicinalis, et nutritivus; tingens manus, dentes et digitos comedentis, et valet contra multos morbos, ut dicit Plat. et Constan. Talis est vir per omnia perfectus, quia verè more rubi debet esse intus in corde mollis et medullosus per pietatem, exterius spinosus per severitatem, vel etiam spinis divini timoris et asperitatis pœnitentiæ circumdatus, et munitus à radice usque ad mortem. *Sepiam vias tuas spinis.* Osex 2. Flexibilis tamen esse debet per pietatem et benignitatem, et ad terram inclinatus per obedientiam & humilitatem. Esai. 2. *Posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.* Folia ejus, i. e. verba debent esse brevia, & non multa, & spinis, id est, duris & asperis correctionibus circumsepta, quia scilicet tales, & maximè prælati & prædicatores, debent alios pungere & arguere, verbis non palpare, vel adulari. Quod est contra multos, qui sic non faciunt. 2. Tim. 4. *Argue, obsecra, increpa.* Fructus autem eorum, id est, opera & exempla debent alios nutrire, per eleemosynas & informationem, gratijs & virtutibus composita & formata: & hæc primò sint alba per innocentiam, rubea per charitatem, nigra per humilitatem. Vel dic, quòd rubus seu motus agrestis est crux, quæ licet sit spinosa, id est, difficilis ad tolerandum, fructus tamen ejus Christus suavis est, & medicinalis. Vide de moro supra. Vel dic, quòd rubus est prælatus, qui quamvis sit exterius spinosus per pœnitentiæ asperitatem, & correctionis austeritatem, interius tamen mollis, & pius debet esse & benignus. Fig. Exod. 3. ubi Moses vidit rubum, qui ardebat, & in quo exterius videbatur esse ignis, & tamen non comburebatur, nec ut videbatur consumebatur. Sic verè licet prælatus, vel vir perfectus videatur exterius habere ignem crudelitatis, & inflammati, & ardere per sævitiam & furorem, quando tamen virtus mansuetudinis eum lenit interius, licet puniat rigide delinquentem, non tamen comburitur, nec consumitur per impatientiam, vel peccatum, vel per vindictam, & crudelitatem, quia quamvis correctio asperitatis sit exterius, virtus tamen mansuetudinis eum lenit interius. Vel dic, quòd rubus est beata virgo, quæ verè fuit circumdata spinis per pœnitentiæ asperitatem, inclinata per humilitatem, medullosa per pietatem, et ideo fructum dulcem, i. Christum nobis protulit, et portavit. Fig. Exod. 3. &c. Quia verè licet ista visa fue-

rit,& credita ardere, & inflammari per concupiſcentiam carnalem,in partu & conceptione filii, ipſa tamen integra virgo & caſta ſine combuſtione carnalis concupiſcentiæ perduravit. Ideo cantur: *Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum,&c.* Et ſicut rubus oritur in terra ſterili;ſic beata virgo & ſancti in ſterilitate paupertatis vixerunt;juxta illud Tob. 5. *Pauperem vitam gerimus,ſed multa bona habebimus,ſi timuerimus Deum.* Rubus propter ſpinarum ſuarum denſitatem,tutiſſimum eſt camporum, & hortorum munimentum,quia intrare volentes & nocere, vulnerat atque pungit. Sic aſperitas pœnitentiæ vel correctionis,optima ſunt munimenta bonorum & juſtorum,religionum etiam et clauſtrorum; quia aves,i.e. ſuperbiam,beſtias,i.e. luxuriam non permittunt ibi ſubintrare. Ideo Eccl. 28. *Sepi aures tuas ſpinis.* Vel per rubum intelligo prælatum aculeatum,et auſterum, qui munit alios atque ſervat. 3 Rubus multos habet aculeos recurvos, quibus veſtes tangentium & lanam ovium tranſeuntium lacerat,& ſemper retinet ſibi partem, et propter ſui denſitatem ſerpentibus eſt amicus, qui ſub umbra ejus latitant, et ideo juxta eum dormire non eſt tutum. Tales ſunt raptores,qui habent aculeos recurvos,i.e. punctiones rapinarum ad veſtes et lanam, i.e. poſſeſſiones aliorum, et maxime ſimplicium, rapiendum et retinendum. Ipſi enim et etiam rami ſui,i.e. filii et famuli habẽt manus aculeatas, i.e. manus acutas et curvas,acutas ad rapiendum, et curvas ad retinendum,et ideo ſub umbra jurisdictionis, et eminentiæ talium habitant buffones venenoſi,et ſuperbi adulatores,et ſerpentes, i.e. malitioſi detractores: quod maxime patet in malis principibus et prælatis,qui tales habent in familia ſua. Vel iſti rubi ſunt detractores,qui veſtes, id eſt, converſationem, et famam deſtruunt alienam. Vide et expone ſicut de cardno.

Cap. CXXXIII.

De Roſa.

1 Roſa eſt arbor parva et ſpinoſa,quæ tota eſt medicinalis,quo ad ad florem, quo ad folia,quo ad ſemen: duæ ſunt ejus ſpecies domeſtica et ſilveſtris. Silveſtris, flores et folia habet ſub albida pauca et plana,et parum rubea;domeſtica autem flores habet omnino rubeos,vel omnino albos, habentes folia multa invicem cohærentia et connexa. Talis eſt vir perfectus,et juſtus, quia cum ſint duæ ſpecies,ſilveſtres.i.e.ſeculares;et domeſtici,i.e. regulares,omnes tamen ſunt medicinales,i.e. boni et virtuoſi, parvi per humilitatem,ſpinoſi per pœnitentiæ aſperitatem. Nam ſemen ſuæ doctrinæ et prædicationis, et flores ſuæ bonæ converſationis ſunt aliis medicinales, et etiam folia ſuæ honeſtæ locutionis. Folia ejus ad medicinam gentium Ezech. 47. Roſarum 2 florum duæ ſunt ſpecies,&c, ſicut ſup. Sic verè fidelium duæ ſunt ſpecies, i.e. boni & mali, ſed verè ſilveſtres peccatores nec ſunt plene albi per caſtitatẽ, nec plene rubei per charitatem,nec multi invicem connexi per concordiæ unitatem. Econverſo autem boni & domeſtici ſunt ex toto albi per innocentiæ puritatem,aut ex toto rubei per charitatem,& multa folia ſunt in flore,i.e. multi ſunt invicem conglobati & connexi per concordiæ unitatem, & ideo iſti ſunt aliis meliores,quod ad vitæ bonitatem, odoroſiores quo ad famoſitatem,pulchtiores,quo ad honeſtatem, & ſic iſtorum quilibet dicitur (juxta illud Eccl. 50.) *quaſi roſarum flos in diebus* 3 *veris.* Eſt roſa ſilveſtris & domeſtica,ſed domeſtica ſi more vineæ culta non fuerit & putata,& à ſuperfluis purgata,degenerat in ſilveſtrem;ſilveſtris vero per frequentem mutationem,& culturã, efficitur vera roſa. Sic vere duo ſunt hominum genera,ſcil. ſilveſtres, i.e. peccatores,& domeſtici.i.e. boni & juſti. Sed vere ſi iſti domeſtici jugiter non excolantur per pœnitentiam, non purgentur per confeſſionem,ipſi fiunt degeneres, ſilveſtres,i.e. mali & peccatores Luc.13. *Niſi pœnitentiam egeritis,omnes ſimul peribitis.* Silveſtres autẽ,i.e. peccatores ſi culti per pœnitentiam fuerint, et de ſtatu peccati mutati,vel de mundo ad religionem converſi, vel in paradiſum per ſpem plantati efficiuntur veræ roſæ,i.e. viri boni et juſti, et fiunt (ſecundum illud Eccl. 24. *quaſi oliva ſpecioſa* 4 *in campis,& quaſi plãtatio roſæ in Hiericho.* Et ad hoc facit illud Pauli 11. ad Rom. ubi loquitur de olea et oleaſtro. Roſa domeſtica, aut alba eſt penitus,aut rubea,ſumme odorifera & medicinalis, de ſpina dura naſcitur,tamẽ naturam ipſius nullatenus imitatur, imo odore & decore nobilitat ſpinam ſuam, mollis eſt & tenera,multa habens folia,exterius autẽ ſunt quinq; folia viridia, dura,& acuta,quibus flos interior eſt munitus, & ſunt iſtorum duo ſine barba,alia duo cum barba,& quintum in una parte barbatũ, in alia nõ:unde verſus:Fratres ſunt quinq; medius partitur utrinque. Sunt duo barbati,ſine barba ſunt duo nati. Eſt in medio floris eſt ſemen aureum; odoriferum & minutum. Talis eſt per omnia beata virgo,quia pro certo eſt flos purus, & ex multis folliculis,i.e. ex multis gratiis & virtutibus cõpoſitus, & formatus. Iſta enim licet de ſpina,i.e. de duro populo Judæorum fuerit nata, ipſorum tamen naturam nullatenus eſt ſecuta. quia vere non fuit ſpinoſa per ruditatem & crudelitatem, ſed lenis & mollis per pietatem & benignitatem:alba fuit per caſtitatem,rubea per charitatem,odoroſa per famoſitatem, decora per converſationis decentiſſimam honeſtatem,& ideo ſpinam ſuam,id eſt,totam Judæorum progeniem, & etiam totum humanum genus nobilitavit & penitus decoravit ſemen aureum, id eſt, Dei filium in ſe continuit, genuit & portavit, quia *ſemen cecidit in terram.* Marc. 4.Ideo Eccl. 39. *Quaſi roſa plantata ſuper rivos aquarum fructificata.* Et in iſta fuerunt quinque folliculi, id eſt, quinque principales virtutes,in quibus ipſa fuit contenta & ſituata,ſcilicet humilitas, caſtitas, benignitas, pietas,& charitas, & iſtæ ſunt barbatæ per pœnitentiæ auſteritatem & hirſutæ. Vel dic,quod iſte flos ſignificat Eccleſiam,cujus ſcilicet folia ſignificant Eccleſiaſticos, vel fideles. Iſti enim ſunt in triplici differentia, quia ſcilicet quidam ex toto ſunt barbati per prudentiam & veritatem,ſcilicet interius in corde, & exterius in opere. Quidam vero ex toto ſunt nudi,id eſt,peccatores publici,qui ſcilicet nihil virtutis ſibi vendicant,nec intus in conſcientia,nec exterius in apparentia. Quidam vero tenent medium, qui ſcilicet exterius ſunt boni, intus mali, & qui pro parte ſunt virtuoſi, & in alio diminuti, ſicut ſunt hypocritæ, figurati,2. Reg. 10. in ſervis David, media barba raſis, vel in Miphiboſeth,cujus fuit hæreditas dimidiata. 2. Regum 19.Luc. 19. *Dimidium bonorum meorum do pauperibus.* Vel expone de qualibet virgine, & per ſemen intellige interiores gratias,& virtutes, & bonas affectiones,&c. Roſa quando teritur & fricatur,tunc odor ejus & valor melius percipitur, & ſentitur. 5 Sic vere boni & juſti quando teruntur per tribulationes, tunc fiunt in omnibus meliores, nam per bonam patientiam ſuam,odorem bonæ famæ diffuſius circumfundunt. Ideo dicitur alibi: *Sicut odor roſarum, & ſicut dies veris circumdabant eam flores roſarum,& lilia convallium.* Roſa ante facit fructum, quam flores 6 ejus exterius oſtendantur,& iſti hominibus propalentur. Nam flores roſæ primo ſunt incluſi, deinde exterius expanduntur & aperiuntur, & proficit roſa per inciſionem & transplantationẽ, ut dicit Plinius. Sic vir juſtus & perfectus primo facit fructus bonæ operationis, quam emittat flores doctrinæ & prædicationis,vel etiam flores honeſtæ converſationis, & bonorum exemplorum. Nam primo ſe tenet clauſum per humilitatem, deinde ſe dilatat per bonam affectionem, & expandit & exponit per bonorum exemplorum oſtenſionem; & talis proficit ſpiritualiter per inciſionem pœnitentiæ,& tribulationis, & per transplantationem imitationis. Roſa inter omnes flores obtinet prin- 7 cipatum,& hoc ratione virtutis lenitatis,odoris,& coloris. Nam ſuo odore olfactum afficit, ſuo decore aſpectum reficit, ſua lenitate tactum demulcet, ſua virtute infirmis ſubvenit & ſuccurrit, ex roſis enim per decoctionem ignis, extrahitur aqua roſacea, utilis in medicina: ex eis etiam fit ſaccatum roſaceum, & multa alia antidota, quæ valent contra multiplices paſſiones. 8 Virtutem enim habet confortandi, & mundandi, ſecundum Platea. Talis eſt per omnia beata virgo, quæ inter allos ſanctos obtinet principatum, ratione virtutis & bonitatis, coloris, & honeſtatis, odoris & famoſitatis,lenitatis & benignitatis. Cor enim & decor ſuæ honeſtæ converſationis aliorum aſpectum reficit,& delectat, odor ſuæ bonæ famæ alios recreat & confortat. *In odorem unguentorum tuorum,&c.* Cant. 1. Virtus autem ſuæ ſanctitatis & efficaciæ infirmos,id eſt,peccatores relevat & ſupportat. Nam quia iſta roſa calefacta eſt igne ferventiſſimæ charitatis,ideo nobis ſtillat aquam fluidæ pietatis, per quam ab infirmitatibus omnium criminum ſublevamur. Expone ſi vis de Chriſto, vel de quolibet ſancto. Et ideo ſicut propter roſæ excellentiã nobilior pars hominis inde adornatur,ſcilicet caput, & ſic vere anima ſemper debet habere in capite, id eſt, intentione & corde, & affectione roſam, id eſt, virginem glorioſam per affectionem & devotionem. *Coronemus nos roſis antequam marciſcant*, Sap. 2. Vel dic,quod roſa eſt charitas, quæ inter cæteras virtutes obtinet principatum,& ideo debemus eam nobis circumdare, & ea principaliter adornari. Et ſicut roſa trita plus redolet; ſic charitas in tribulationibus magis fervet. Et hæc etiam valet contra multas infirmitates peccatorum. Unde, *Circumdabant eam flores roſarum,& lilia convallium.* Vel roſa eſt honeſta converſatio,quæ circumſtan-

cumstantes afficit & delectat, & ideo ea debemus adornari, &c.
8 Quando rosa ponitur super ignem in capella, tunc inde virtute ignis evaporat fumus, qui superius inspillatur, convertitur in aquam, quæ inde defluit & destillat. Sic verè, quando homo ponitur in capella pœnitentiæ, super ignem ferventis contritionis, tunc ex eo ascendit fumus compunctionis, ex quo tandem aqua producitur lachrymarum. Rosa in quinque folliculis continetur:
9 Sic rosa charitatis in quinque operibus satisfactionis custoditur, quæ sunt disciplina, vigilia, jejunium, eleemosyna, oratio: unde versus: *Verberor & vigilo, jejuno, largior, oro.*

Cap. CXXXIV.

De Radice

1 RAdix est principium arboris sive plantæ, & est radix mollis, porosa, humerosa, de facili plicabilis, tenera, tortuosa, villosa, terræ fortiter inhærens, & inde humorem recipiens, ad totius corporis nutrimentum. Talis est vir perfectus, & maximè bonus prælatus; quia aliorum debet esse principium & origo, quia virtus, & perfectio aliorum à prælatis & clericis derivatur, & ideo isti debent esse molles per benignitatem, humidi, & teneri per pietatem, de facili plicabiles, per obedientiæ ductibilitatem; villosi etiam per bonorum operum multiplicitatem, quia scilicet plures villos, id est, plures bonas affectiones debent habere, quibus terræ, i. e. Christo inhæreant fortiter per charitatem, ut inde humorem devotionis attrahant, humorem etiam dilectionis, vel etiam humorem temporalis possessionis, quibus corpus arboris reliquum, i. e. fideles alios reficiant & sustentent, quòd maximè pertinet ad prælatos & prædicatores, qui more radicis, quanto plus in terra infiguntur per humilitatem, & quanto inferius inclinantur, tanto alios solidius, & firmius sustinent & sustentant. Vel dic, quod radix est B. Virgo, quæ ita est humida per pietatem, quòd statim inclinatur ad quicquid concedendum.
2 Secundùm Aristotelem radix est tortuosa, ut fortius terræ adhæreat. Et est radix in arbore sicut os in animali, quia mediante radice quomodo radix à calore cœlesti penetratur, tunc humorem à terra attrahit, & exinde procreantur, & nutriuntur stipes, & rami, & flores, folia atque fructus, & secundùm variam dispositionem radicis, totius plantæ qualitas variatur. Tale est cor, & interior affectio, quæ terræ, i. e. Deo debet inhærere per dilectionem, & more oris exinde attrahere & sugere humorem, i. e. gratiam & devotionem, quando penetratur calore cœlesti, i. e. per divinam inspirationem, & sic ex radice procedit stipes bonæ operationis, flos bonæ conversationis, folium bonæ locutionis. Matth. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Nam secundùm cordis & interioris affectionis dispositionem, tota exteriotis conversationis dispositio variatur, quia sicut dicitur Eccl. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono, sive in malo.*
3 Radix aliquando est dura, aliquando mollis, aliquando leviter radicata, aliquando profunde, aliquando humida, aliquando ficca: sed istæ varietates proveniunt secundùm commentatorem de Veget. secundùm varietatem caloris agentis, cœli influentis, materiæ obedientis, & terræ suscipientis. Nam radices in terra dulci & sicca sitæ, & aqua dulci mediocriter irrigatæ, sunt meliores illis, quæ in terra palustri generantur, & in cibo, & in medicina utiliores. Sic verè inter homines quidam sunt sicci per indevotionem, quidam molles per compassionem, quidam duri per obstinationem, quidam boni, quidam mali &c. Sed verè istam diversitatem acquirunt multipliciter, secundùm calorem charitatis, quæ in eis abundat, secundùm influentiam divinæ inspirationis, & secundùm materiam temporalis possessionis, & secundùm terram, in qua sunt, scil. secundùm veritatem suæ societatis. Constat enim, quòd mores hominum variantur per omnia ista. Si enim terra, i. societas, in qua sunt, sit dulcis & irrigata pluvia gratiarum, tunc meliores sunt, quàm illi, qui in palustribus, i. mundi divitijs & delitijs conversantur. Radix sub terra
4 latitat ab aspectu, & suam virtutem manifestat in fronde, & flore, & fructu, in terra occultata vivit & proficit, à terra autem extracta deficit & siccatur. Terra significat memoriam motus, vel etiam asperitatẽ pœnitentiæ, vel vilitatem humilitatis, sub qua quilibet debet abscondi, ut sic vivat per gratiam, & fructificet per bonam operationem; quia verè si inde quis extrahitur, statim ab humore gratiæ desiccatur, & à fructificatione bonorum operum induratur, quia pro certo quando dimittit humilitatem, pœnitentiam & mortis memoriam, nunquam potest in statu gratiæ perdurare. Unde Jonæ 4. *Vermis corrosit radicem hederæ, & statim exaruit.* Pars totius arboris despectior & vilior est radix, & tamen pars est utilior, & mater est arboris atque nutrix: & est radix in 5
arbore pars inferior, & quanto in terra profundius infigitur, tanto est arboris solidius, & firmius firmamentum, & tanto arbor exinde melior genetatur. Sic verè sunt multi in Ecclesia, qui licèt sint viles & despecti, humiles & depressi, tamen sunt arboris Ecclesiæ fundamentum, sc. boni pauperes, & humiles, & justi, qui corpus Ecclesiæ suis meritis sustinent atq; fovent, & suis doctrinis nutriunt & sustentant. Et tales quanto magis inferius in memoria mortis, & etiam in statu depressionis infigantur, & profundantur per humilitatem, tanto sunt virtuosiores in se, & tanto melius in alijs influunt, & eos suis meritis plus supportant. Unde ad Rom. 11. *Non tu radicem portas, sed radix te.* Vel dic, quòd radix est cor, quod quanto interius infigitur per humilitatem, vel quando in terra, i. in Deo magis infigitur per spem & charitatem, tanto arborem, i. animã & congeriẽ virtutum melius sustinet & sustentat. Vel dic, quòd radix est prælatus, qui quanto humilior, & in Deo radicatior, tanto arbor sui collegij est firmior, fœcundior & melior; unde ad Rom. 11. *Si radix sancta & rami.* Radix 6
in se est nobilissimæ naturæ, & tamen durissimas petras perforat & subintrat, & subtilitate innati caloris lapides durissimos penetrat aq; findit. Sic debet esse prælatus, vel prædicator, vel vir perfectus, quia verè in se debet esse mollis per benignitatem, & humidus per pietatem; & sic lapides duros, i. obstinatos & lapideos peccatores melius subintrabit & penetrabit, converter, corriget & domabit, quia tales melius corriguntur per benignitatẽ, quàm per austeritatem. Eccl. 6. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Vel dic, quòd prælatus in se licet sit mollis & mitis, debet tamen lapides, i. duros peccatores penetrare, corrigere & punire. Tempore hyemali fugiens humor & calor frigiditatem aeris, ad interiora radicis se recolligit, & ibi multiplicatur, & à ra- 7
mis retrahitur, & tamorum humor ad radicem revertitur, & sic fortior efficitur, ut iterum in vere valeat germinare. Unde radix in vere renovat plantam suam, quæ in hyeme mortua & arida videbatur. Radix est cor, rami ejus sunt exteriores sensus & operationes, vel etiam exteriot substantia temporalis. Humor & calor significant exteriores affectiones. Sed in hyeme, i. e. in tempore adversitatis, propter frigus paupertatis & tribulationum, quæ ibi vigent, ille calor & humor, i. e. affectio & amor ab exteriotibus retrahitur, & ad cor interius revertitur, quia scil. homo non inveniens exterius prosperitatem, sed adversitatem, retrahit affectum suum & amorem ab exteriotibus bonis, & convertit eum ad radicẽ cordis, examinando conscientiam propriam, & se ad Deum convertendo; & sic efficitur cor forte & habile per gratiam & charitatem, ita quòd tandem adveniente tempore veris, i. e. prosperitatis, fructificat per bonam operationem. Constat enim quòd in tribulatione homo corrigitur & emendatur, ita quòd quando Deus sibi restituit prosperitatem, fœcundior & melior efficiatur, ad Heb. 5. *Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam.* Vel radix est prælatus, qui pro certo in hyeme hujus vitæ debet humorem divitiarum attrahere, & moderatè congregare, ut sic quando venerit æstas, i. tempus ferventis adversitatis, vel alicujus ariditatis, vel caristiæ, vel paupertatis, ipsum possit ramis suis, i. subditis indigentibus dispensare. Est enim utile, quòd prælatus divitias habeat, ut necessitatis tempore inveniat, quid impendat. Exemplum de Joseph Genes. 41. qui annis fertilitatis congregavit victualia, pro sequenti tempore sterilitatis. Unde Eccl. 11. *in die bonorum ne immemor sis malorum.* Et Ecc. 18. *Memento paupertatis, in die abundantiæ.* Vel dic, quòd radix significat parentes vel prælatos, qui ad ramos, i. e. ad filios nutriendos & promovendos continuè mittunt humorem suum, id e. divitias temporales, & ideo quando venit tempus hyemis, id est, status adversitatis & paupertatis, tunc verè vice reciproca rami, i. e. filij debent humorem temporalis subventionis radici, i. e. prælatis & pauperibus ministrare. Eccl. 7. *Memento, quoniam nisi per illos non fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi.* Secundùm radicis qualitatem, flos & 8
fructus exterius variatur, sive in bono, sive in malo, & sæpe accidit, quòd in fructu apparet, quicquid lateat in radice, quandoque tamen accidit, quòd ex radice amara nascitur fructus dulcis sicut patet in oliva, & in vite, quia amaritudo humoris digeritur beneficio caloris, & aeris subintrantis, ut dicit Isaac in dictis. Radix est prælatus vel parentes, quia verè ut communiter secundùm bonitatem vel pravitatem eorum, fructus, id est filij & subditi bene vel male disponuntur, & morigerantur, quia *si radix sancta, & rami.* ad Rom. 11. Nam vitiũ radicis, id est, mala exempla & opera prælati vel parentis in fructu, i. in filijs & subditis revelatur,

velatur, quia filij parentes, subditi prælatos faciliter imitantur, Act.7. *Quales patres vestri, ita vos.* Et Joan 5. *Quæcunque viderit patrem filius facere, hæc & filius facit.* & Eccl.11. *In filijs suis agnoscitur vir.* Veruntamen aliquando accidit, quòd licet radix ista sit amara.i.e. licet parens vel prælatus sit peccator, & iniquus, fructus tamen ejus, i e. filij & subditi, dulces & boni reperiuntur. Exemplum de justo Ezechia filio nequissimi Achas, 4. Reg. 18. Et hoc quia virtute coloris & aeris, id est, virtute divinæ gratiæ & inspirationis humor eorum, i. e. sua affectio digeritur, convertitur & mutatur. Unde quando ex malis parentibus videntur boni filij, signum est divinæ gratiæ & veritatis. Unde Job. 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?* Quando arbor est sterilis & infirma, solet sibi medicari in radice, quia radix finditur; & in fissura lapillus ponitur, & sic velut decoctura defluit grossus humor; & sic attracto novo humore, virtute aeris subintrantis, fit arbor illa fertilis & fœcunda, secundùm Isaac in dictis. Sic verè, quando homo per peccatum efficitur sterilis à fructu bonorum operum, tunc potest medicari & sanari per pœnitentiam, quia primò debet radix, i.e. cor scindi & perforari per contritionem, debet etiam in poni lapis, id est, memoria mortis, & duritia tormentorum infernalium per recordationem; & sic emittet grossum humorem, id est, vitia & peccata per confessionem, sic attracto novo aere, *i.*bona & sana doctrina audita, subintrabit novus humor, i. divina gratia, quæ ipsum in bonis operibus fœcundabit. Cant. 4. *Veni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Et sic arbor, i. e. peccator renovabitur per gratiam, & sanabitur, Rom. 12. *Renovamini spiritu mentis vestræ.*

Cap. CXXXV.

De Rapa.

1 RApa ad cibum valet, raphanus autem ad medicinam, & sunt radices similes, Et est rapa calidæ & humidæ naturæ, mollis & dulcis, corpus præ cæteris radicibus melius nutrit, inflationem tamen generat, & maximè cruda comesta. Talia sunt mundi bona, quæ licet sint dulcia, & licet nutriant corpus, inflationem tamen
2 superbiæ generant & inducunt. Herba cujus radix nutrit, semen non, & econverso, &c. Vide supra de gramine.

Cap. CXXXVI.

De Ramno.

1 RAmnus est arbor parva & nodosa, dura, ramosa, & spinosa, folia habet multa, spinis acutissimis circumsepta, & ideo manum solet lædere contingentis, & pedes pungere conculcantis. Ramos habet multos, in quibus sunt aculei circumquaq; in suo principio, folia habet mollia, & spinas, parum pungitivas, sed quanto plus crescit & senescit, tanto in acutiorem aculeum indurescit, secundùm Plin. Tales sunt multi principes, & prælati, quia verè parvi sunt quantum ad virutem & perfectionem, nodosi per peccatorum multiplicationem, duri per parcitatem & in compassionem, vel per incorrigibilitatem & obstinationem, spinosi per crudelitatem & excoriationem, multa habent folia, *i.* verba per jactantiam & elationem, quæ tamen sunt aculeis rapinarum undique circumsepta, quia verè omnia verba talium semper comitatur excoriatio vel rapina, quia se, ipsas defendunt, augmentant, acquirunt & multiplicant per rapinam, & ideo tangentes eos & conculcantes, i. vicinos suos, qui eorum fines & possessiones tangunt, pungunt & lacerant, & corrodunt scil. rapiendo, exhæredando, & alias quomodolibet invadendo, & propter hoc de istis loquitur Job 24. *In fortitudine manûs sua præparant panem liberis, agrum non suum demetunt, de civitatibus fecerunt viros gemere, &c.* Isti etiam habent ramos, i. filios vel officiales, ballivos & seneschalos multos, quia *multi colunt personam potentis.* Prov.19. Sed pro certo in omnibus istis ramis vigent aculei, i. e. punctiones & stimuli rapinarum, quia & seneschali & ballivi, quantum ad principes, & clerici, quantum ad prælatos, & uxor & filij quantum ad divites seculares, nituntur ad rapiendum, & alios pungendum & invadendum. Job. 39. *Pulli aquilæ lambunt sanguinitatem.* Vel dic, quòd ramnus significat murmuratores & impatientes, qui duri sunt per obstinationem, ramosi per multiplicem malam affectionem; multum foliti per multiplicem locutionem & garrulationem, quia tales volunt semper habere omnia verba, quæ per folia designantur, & circa ista folia, i. circa verba sua isti semper inveniuntur spinosi & aculeati per murmurationem, detractionem, injuriam & impatientiam; quia verè statim quod tanguntur modica occasione vel injuria, contingentem pungunt verbis injuriosis, & murmuratorijs, & cruentant illos etiam, qui eos calcant per correctionem, scil. prælatos pungunt per murmurationem & diffamationem, & per infamiæ lacerationem, quia *qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Eccl. 13.

Ramnus principio habet ramos molles & teneros, sed quanto 2
plus antiquatur, tanto amplius indurantur, & tanto pungentibus aculeis plus undiq; muniuntur. Tales sunt multi prælati, & alij, qua verè in principio, i. in juventute & ingressu folia, i. exemplum & conversatio eorum mollis est & benigna, spinas etiam, i. rapinas & duras correctiones, tunc temporis nondum habent, sed verè, quanto plus vivunt, & antiquantur, quanto plus crescunt in divitijs & honoribus et augmentantur, tanto aculei duritiei, et rapinæ in eis plus durantur, quia multi sunt, qui in juventute boni, qui in senectute sunt iniqui. Exemplum de Saule, qui primò scil. ante regnum erat optimus de toto Israel, sicut dicitur 1.Reg.9. sed post in senectute factus est pessimus. Sic multi sunt in juventute boni, et maximè antequam promoveantur, scilicet ad aliquam dignitatem, sed post quando sunt in dignitate promoti, et ætate provecti, spinosi et duri, et crudelissimi fiunt. *iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Luc. 14. Vel expone contra illos, qui in principio quando veniunt ad religionem, sunt mites et mansueti, sed post efficiuntur duri et obstinati, pungitivi, murmurativi, injuriantes, et impatientes, et tales in ardore tentationis faciliter per luxuriam inflammantur. Adjunge, si vis, ut supr. §. de detractione.

Ramnus habet naturam igneam, sicut tangit magister histor. 3
super Jud. 9. secund. Joseph. Nam propter nimiam ejus siccitatem, folia et rami ipsius, quando cadunt et desiccantur in calidis regionibus, ad fortem repercussionem solis ignem pariunt et emittunt, ex quo tam ipsi quàm proximæ silvæ, sæpius mirabiliter accenduntur, dissipantur penitus et uruntur. Sic verè sunt furibundi, iracundi et impatientes, quia verè ignem iracundiæ, impatientiæ, crudelitatis et rapinæ de facili pariunt et emittunt, quia quando sunt in calida regione, i. in statu prosperitatis, et æstu, id est, fervore avaritiæ instigantur, tunc verè ex se emittunt ignem, i. verba et opera crudelia, raptoria atq; dura, in tantum quod pro certo arbores circumstantes, i. sui socij et vicini per eos exuruntur et destruuntur per injurias, exhæredationes, et similia, de quibus Psal.57. *Priusquam intelligerent spinæ vestræ rammum sicut viventis sic in ira absorbeat eos.* Istud patet etiam de luxuriosis, qui ignem luxuriæ in se continent, ita quòd ad calorem solis, ad ardorem tentationis inflammantur per mala desideria, et comburuntur per mala opera. Levit.10. *Cumq; quæreret bircum*, id est, fœtidum luxuriosum, *combustum reperit.* Et ideo silvæ circumstantes, i. bonæ personæ et castæ per tales malos vicinos, accenduntur igne luxuriæ et peccati. Constat enim quòd luxuriosi et luxuriosæ, alios vicinos destruunt et corrumpunt verbis, operibus et exemplis. Vel dic, quòd ramnus est ambitiosus religiosus, qui licet dum est in religione vel Ecclesia, videatur esse siccus per castitatem, parvus per humiliratem, spinosus per pœnitentiæ austeritatem, intus tamen in corde continet ignem, i. appetitum ambitionis, et ardorem dominandi: et ideo quando talis potest obtinere prælationem, tunc quando ardor avaritiæ inspiratur, et instigatur, ignem crudelitatis ex se emittit, et omnia ligna silvæ, in qua est, i. e. omnes bonas personas suæ religionis, vel sui status, vel patriæ destruit, persequitur, adnihilat et consumit, quia *regnantibus impijs ruina hominum.* Proverb. 28. Istud patet tam in mundo, quàm in religione. Figura ad hoc Judic. 9. ubi parabolicè dicitur, quòd lignæ sylvæ volentia eligere regem, venerunt ad olivam, ad vitem, et ad ficum, et rogaverunt quamlibet istarum per se, ut regina arborum fieret, et plantarum. Illæ autem arbores penitus respuerunt, et hoc, (sicut ibidem supponitur) quia pinguedinem suæ olivæ, fructus suos ficus, vinum suum vitis, si regnarent, perdere timuerunt; Finaliter autem venerunt ad ramnum, rogantes, ut super eos regnaret, qui statim acquiescens, dixit eis, quòd omnes venirent, et sub umbra ejus requiescerent et dormirent; tunc autem, quando vidit alias arbores sub se, egressus est ignis de eo, et omnes ipsas, etiam cedros libani devoravit. Sic verè aliquando accidit, quòd ligna unius silvæ, id est, homines unius collegij volunt, quòd regnet super eos oliva, id est, vir misericors, vitis, id est, vir discretus, qui vinum sacræ doctrinæ eis propinet; ficus, id est, vir in bonis operibus fœcundus, isti tamen regnum refugiunt, et repellunt, quia verè boni et justi non quærunt alijs dominari; quòd si quærant, hoc

non

non ut præsint, sed ut prosint: timent enim, si alijs dominarentur, perdere dulcedinem compassionis & devotionis, fructus bonæ operationis, & vinū doctrinā scientificæ eruditionis, quia revera ista faciliter perduntur, quando homines ad dignitates sæculi promoventur, & ideo se debent excusare, & non se ingerere, vel inferre, dicentes illud Esa. 3. *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolue me constituere principem populi.* Ista potissimè debent esse, quando ligna sylvæ, i.e. sæculares eligunt, arbores domesticas, i. viros spirituales & regulares. Sed verè quandoq; veniunt ad ramnum, i. quandoq; eligunt aliquam malam vilemq; personam, prius mollem & tenerā tractabilem, postea verò duram & mordacem, pungentem & crudelem, & tunc verè talis non recusat, imo gaudenter recipit & acceptat, quia tales gaudent dominari, non ut habeant onus sed honorem, non ut prosint, sed præsint; & ideò finaliter accidit, quòd quando tales habent sub se arbores sylvæ, i.e. suos socios, & cedros libani, i. e. viros justos & perfectos, altos vel quo ad mores, vel quo ad dignitatem scil. priores & decanos, tunc verè ex eis prodit ignis crudelitatis, excoriationis, avaritiæ, invidiæ & extorsionis, rapinæ, excoriationis, per quem sylva, i.e. religio vel Ecclesia consumitur & destruitur, & ligna sylvæ, i. e. bonæ personæ ab eo persequuntur, deponuntur & deprimuntur, mali autem & indigni ab eo promoventur, quia *cùm impij sumpserint principatum, gemet populus.* Prov. 29. Applica si vis de malis judicibus & principibus idem. Ramnus est arbor parva, nodosa, dura, spinosa, ramosa, de facili inflamābilis. Sic vir perfectus est parvus per humilitatē, spinosus per pœnitentiæ austeritatem, durus per constantiæ firmitatem, ramosus per bonarū affectionum multiplicitatem, & de facili inflammatur per bonū desiderium, & charitatem. Vel ramnus est caro, quæ quia spinas, i. e. carnales motus in se continet, ideo per fervorem concupiscentiæ & luxuriæ faciliter inflamatur. Ramnus propter multitudinem ramorum non potest sursum alte crescere, & ratio est, quia verè humor, qui debet sursum ascendere, & arborem elevare, vadit ad ramos circunquaq;, & sic incrementum arboris impeditur. Charissimi, per ramnum intelligo divitem avarum, per ramos ejus intelligo filios, uxorem & hæredes. Nam pro certo humor eorum, i. amor & affectio cordis, qui deberet sursum ascendere ad Deum, declinat ad ramos, i. e. ad filios & parentes, quia verè omnis istorum amor, affectio, cogitatio vel attentio est in filijs suis sc. eis acquirendo, quomodo post se possint esse divites in hac vita, & fiunt pro eis avari, usurarij, & dolosi raptores, & ballivi, in tantum pro eis circa temporalia occupantur, quòd ad contemplationem & desiderium cœlestium non levantur. Ideo de istis dicitur Job 24. *Vigilantes inquit ad pradam; preparant panem liberis, agrum non suum demetunt, &c.*

Cap. CXXXVII.

De Resina.

1 REsina dicitur omnis liquor, qui de arboribus defluit & distillat, sicut balsamum, mastiche, galbanum, & cætera similia, quorum quædam remanent liquida, quædam autem calore aut frigore indurantur, licet in principio mollia & liquida videantur ab arbore distillare. Omnis autem resina utilis est, & medicinalis. Virtutes singularum, vide in suis locis. Resina significat gratias & virtutes, quæ ab arbore Christo nobis stillant, quæ variæ sunt & diversæ, omnes tamen utiles & medicinales sunt contra infirmitates peccatorum. 1. ad Cor. 12. *Divisiones gratiarum sunt,* ideo consulitur Hier. 51. *Tollite resinam ad dolorem ejus; si forte sanetur.*

Cap. CXXXVIII.

De Ruta.

1 RUta est herba ferventis naturæ, virtutis multæ, secundùm Isid. & Plin. qui etiam præcunctis herbis extollit, veneno enim repugnat, & ideo mustela post ejus esum invadit, & interficit basiliscum, fœtum mortuum expellit, matricem mundificat, & castitatem generat & inducit, quòd ei competit secundùm medicos, à tota specie & natura, & occulta proprietate, cùm sit calida & sicca, oculos clarificat, & eorum ruborē mixta cum aqua rosacea, mundat mirabiliter continuo, atq; sanat. Talis est pœnitentia, quæ licet sit amara & gravis ad sustinendū, est tamen super omnes alias herbas medicinalis, i. super omnes alias virtutes contra vitia & peccata; venis enim malarum tentationum repugnat, & ea pasti & nutriti, more mustelæ de basiliseo, id est, de cane vel diabolo triumphant. Hæc est igitur fervida per contritionem, fœtum mortuum, i. e. peccatum mortale educit per confessionem, & sic matricem, i. e. conscientiam mundificat & depurat per peccatorum abstersionem. Ps. 50. *Lavabis me hyssopo, & mundabor.* Ad literam autem castitatem animæ & corporis introducit, quia operā pœnitentiæ carnem macerant arq; domant. Oculos etiam intellectus mundificat, & clarificat per discretionem, & omnem ruborem carnalis voluptatis inde diluit atque tollit, & maximè quando cum aqua rosacea, i. cum aqua lachrymarum permixta fuerit & adjuncta, & sic poterit dicere pœnitens illud Esa. 38. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Expone omnia si vis, de considetatione mortis, vel inferni, quæ eadem operatur. Solus odor rutæ, fugat de horto bufones, & alia venenosa. 2
Sic memoria & odor mortis, quæ amara est & aspera, de horto conscientiæ fugat bufones, i. et omnes tentationes venenosas animæ peccatricis. Et sicut ruta comesta facit hominem castum; sic mors comesta per recordationem, & incorporatæ per jugem meditationem, facit hominem castum & corporaliter, & spiritualiter. Ruta vult seri in æquinoctio autumnali, odit hyemem 3
frigidam & humidam, siccis gaudet temporibus, secundùm Isid. lib. 17. cap. ult. & secundùm Plin. lib. 19. cap. 8. Talis est vir perfectus, qui debet esse amarus per contritionem, viridis per honestam conversationem, & iste nunquam debet deficcari ab humore gratiæ, per bonæ vitæ discontinuationem, sed semper esse virens per gratiæ perseverantiam, & durationem. Iste debet odire hyemem, i. statum peccati, in quo est frigus indevotionis, & humor carnalis infectionis & sicco tempore, i. statu abstinentiæ vel castitatis debet gaudere, vel etiam de siccitate paupertatis & adversitatis, juxta illud Prov. 12. *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit.* Ruta diligit terram lateritiam, & in tali terra & cinere 4
vult nutriri. Unde secundùm Plinium cum semine ejus debet adjungi cinis, quando seminatur, ut caveat erucis. Revera talis est vir perfectus, quia verè in terra lateritia & cineritia, id est, in statu pœnitentiæ (qui per asperos lateres intelligitur) & humilitatis (quæ per cinerem designatur) vult seminari & locari. Nam cum semine ejus, id est, cum interiori bona affectione semper debet misceri cinis, id est, memoria amara nostræ mortis & incinerationis, & etiam cinis, id est, virtus humilitatis, ut sic ab erucis, id est, à tentationibus, & dæmonibus nullatenus comedatur. Ruta habet convenientiam cum ficu, nam sub ficu lætior 5
atque virentior invenitur secundùm Plinium. Sic verè justus habet convenientiam & amicitiam cum ficu, id est, cum arbore crucis: quia quando sub ea plantatur per compassionem & devotionem, tunc melius viget per bonam operationem, & sanctam conversationem: Sub umbra illius, quem desiderabam sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo. Cant. 2.

Ruta, in quolibet ramo sui, habet vim seminalem, quia ramo 6
ejus in terram curvato, statim oriuntur ibi radices, & in terra radicatur. Ista etiam herba difficillimè arescit, secund. Plin. Ruta est Christus, cujus rami sunt fideles Christiani, sed verè in quolibet debet esse vis seminativa, i. virtus charitatis & bonum propositum, & semen gratiæ & virtutis; & ideo quando inclinantur per humilitatem, & in terra, i.e. in memoria passionis & mortis figuntur, tunc radicem bonarum affectionum & cogitationum producunt, & tandem fructum bonorum operum faciunt & emittunt. Ezech. 17. *Pavit de germine ejus, &c.* Sculptores ru- 7
tam comedunt, ut visus eorum acuatur: & ideo erravit Pythagoras, qui putavit rutam oculis nocere. Musto etiam rutaceo solebant uti antiqui Romani contra venenum, & contra alias passiones. Illi etiam, qui succo rutæ liniuntur, ab araneis, scorpionibus, vespis & apibus non punguntur, ruta tamen mulieribus prægnantibus est nociva, quia fœtum interficit & occidit, ut dicit Plin. l. 20. c. 13. Talis est facta scriptura: quia verè visum, i. intellectum hominis acuit per fidē & discretionem, licet Pythagoras, i. mundani sapientes contrarium arbitrentur, sculptores enim, i. sancti prædicatores, qui in duris cordibus peccatorum sculpunt mandata divina per correctionem & prædicationem, ista ruta utuntur, & in sacra scriptura occupantur, quia secundùm Apost. 2. ad Tim. 3. *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, & arguendum, &c.* Romani etiā antiqui, i. sancti Patres confessores & eremitæ, mustum, i. doctrinam, rutaceum, i. sacram scripturam compositam bibebant contra venenum hæresis & erroris, & contra infirmitates omnium peccatorum. *Bibebant autem de spirituali;* 1. ad Cor. 10. Caveant tamen mulieres, i. simplices & idiotæ, nè rutam comedant, i. e. ne de sacra scriptura inquirant & disputent

cent, sc. de secretis ejus: quia faciliter fœtus, conceptus, i. suum bonum propositum necaretur: quia multæ scripturæ verba essent eis occasio delinquendi. Prov. 25. *Qui perscrutator est majestatis, opprimetur à gloria.* Valet autem succus ejus, i.e. doctrina contra muscas et ranas, id est, contra carnis et mundi tentationes et peccata. Vel dic, quòd ruta est pœnitentia, vel consideratio.

Cap. CXXXIX.

De Saltibus in generali.

1 SAltus sunt loci alti in nemoribus, paucis arboribus circumsepti. Saltus enim altus locus est et incultus, ab accessibus hominum separatus, versus cœlum elevatos, et in istis castra fortissima situantur, quæ sunt contra adversa omnia munimenta, secundùm Isid. l. 17. Sic est status perfectionis vel religionis: quia verè iste est altus per contemplationem, et à terra, i. à terrenis elevatus per eorum contemptũ et abdicationes, incultus est per pœnitentiæ macerationem: quia scil. non cultus per curiosam hominum conversationem, et iste paucis arboribus, i. e. paucis personis hodie est circumseptus, quia verè pauci sunt hodie, qui viam perfectionis aggrediantur, talia loca tamen sunt fortissima et tutissima bonis et justis ibi habitantibus, contra omnes impetus tentationum tam hostilium quàm mundanarum, ideo dicitur 3. Reg. 7, *Vasa domus saltus Libani erant ex auro purissimo.*

Cap. XL.

De Silvis in generali.

1 SIlva, lucus, et nemus idem sunt, sed silva dicitur à silendo, quia propter ratum hominum accessum, ibi non est tumultus, sed silentium. Lucus dicitur à lucendo, per antiphrasim quasi lucus, id est, luce carens: quia ibi solis claritas non videtur. Nemus dicitur à numinibus, quia numina et idola dudum in nemoribus colebantur, ut dicit Isid. Vel potest dici nemus à nemine, eò quòd à nemine frequentatur. Talis est mundus. Iste enim dicitur silva à silendo, quia verè ibi sunt pauci homines, id est, viri et rationales, et justi, et ideo ibi non est vox laudis, confessionis, & orationis, sed silentium omnium istorum. Unde Amos 8. *In omni loco projicietur silentium.* Iste etiam dicitur lucus, quasi luce carens: quia verè luce, i. claritate gratiæ & veritatis caret, & umbra falsitatis & obscuritatis abundat. Apoc. 18. Lux lucernæ non lucebit tibi. Dicitur etiam nemus, à numine, quia verè idola, i.e. mundi divites & potentes ibi sicut numina coluntur, & à fatuis
2 bonorantur, quia *multi colunt personam potentis.* Prov. 19. Silva est locus vastus & incultus, ubi sunt plures arbores infructiferæ, quàm fructiferæ, ut communiter, & infructiferæ majores sunt & altiores, quàm fructuosæ. Silva est mundus, qui est locus incultus; quia caret cultura pœnitentiæ & disciplinæ. Item locus vastus, quia scil. ibi non est abundantia virtutum & gratiarum, & ibi pro certo plures sunt arbores infructuosæ, i. peccatores homines, qui fructu bonorum operum & gratiæ carent, quàm fructuosæ: plures enim sunt mali quàm boni, quia *stultorum infinitus est numerus.* Eccl. 1. Et isti infructuosi, scil. mali & peccatores, pro certo sunt alijs altiores, i. in divitijs & honoribus potentiores: quia *impij hodie prosperantur, & bene est hominibus, qui prævaricantur.*
3 Hier. 22. Silva à feris & sævis bestijs incolitur, & à latronibus, qui ibi latitant, habitatur; quia sc. transeuntibus insidiantur, & eos ibi spoliant, perimunt & occidunt, in silvis etiam est locus seductionis & deceptionis; quia propter aves & bestias capiendas silva ab aucupibus & venatoribus frequentatur. Arbores ibi de æstate virent & florent, in hyeme pallidæ sunt atq; siccæ: sicut hæc omnia patent diligentius intuenti. Talis est mundus, qui à sævis bestijs, i. diversis peccatoribus habitatur. In silvis enim sunt lupi, & leones, i. e. tyranni raptores: qui carnes comedunt: ibi sunt apri & cervi, qui fructus divitiarum quærunt, i. e. usurarij, & avari, &c. Item glires & hericij, qui arbores scandunt, i. superbi & ambitiosi, qui arboribus eminentiarum delectantur. Ps. 103. *In ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.* Item ibi sunt latrones: quia verè silva hujus mundi à dæmonibus & à falsis mundi raptoribus & secularibus habitatur, à quibus transeuntes, i. e. pauperes & simplices spoliantur, sed gratijs & virtutibus per dæmones, à bonis autem temporalibus per tyrannos & raptores denudantur, & spoliantur. Ideo Job. 24. *Nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes.* Locus etiam iste locus est deceptionis: quia verè ibi decipiuntur boni & justi, temporaliter à fraudulosis avaris, & spiritualiter à dœmonibus. Nam quia ibi sunt aliquæ aves, i. e. aliqui viri contemplativi, aliquæ bestiæ, id est, aliqui boni activi, idcirco pro eis capiendis, & ad æternum periculum deducendis, silva hujus mundi à venatoribus, id est, à dæmonibus frequentatur, qui bonos laqueis suarum tentationum capiunt & seducunt. Aucupes etiam, i. mundi avari & usuratij alios simplices in reti suorum falsorum contractuum irretiunt & involvunt. Hier. 5. *Inventi sunt in populo meo impij, insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendos viros.* Arbores autem hujus silvæ, id est, mundi divites & potentes in æstate mundanæ prosperitatis rutilant atque fulgent, per mundi divitias & honores; sed verè in tempore hyemis, id est, in statu adversitatis, scil. post mortem, erunt mundi & siccati ab omni virore pulchritudinis, & ab omni humore voluptatis, quando sc. erunt infelus in inferno. Jac. 1. & Esa. 40. *Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos.* Nota, quomodo decipiuntur transituri nemus per falsos latrones, quos inveniunt in specie bonorum, &c. vide alibi.

Silva dicitur à silendo; quia ibi non est tumultus hominum: 4
silva etiam avibus cantantibus jocundatur, ab arboribus virentibus vetustatur; in silva herbæ medicinales inveniuntur; ad silvam aves fugiunt, ut nidificent, & ab aucupe protegantur; apes etiam, ut ibi mella faciant & componant, viatores etiam in silvis ardoris tempore delectantur, & ibi sub umbra arborum quam plurimum recreantur. Talis est religio: quia dicitur silva à silendo; quia ibi non est tumultus litium & discordiarum, multiloquij vel garrulationis, sed ibi silentium, pax & concordia debet esse. Apoc. 12. *Factum est silentium in cœlo.* Ibi etiam debet esse cantus avium, i. laus, confessio, & oratio contemplativorum. Esa. 51. *Gaudium invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.* Ibi debet esse cursus aquarum & fontium scil. lachrymarum, ut devotionis, gratiæ & lectionis, misericordiæ & compassionis. Fluminis enim impetus lætificat civitatem Dei. Ibi debent esse herbæ medicinales, i. bona exempla & documenta, quæ sunt alijs medicina, & ideo aves, id est, viri spirituales & contemplativi, ad istam silvam refugiunt, ut ibi nidificent, & motentur, & ab aucupe diabolo tueantur. Apes etiam, id est, viri pij & misericordes ibi inveniuntur, qui mel, id est, dulcorem eleemosynarum alijs administrant, vel apes, i. e. humiles & prædicatores, qui mel sacræ doctrinæ ibi alijs influunt. Cant. 4. *Mel & lac sub lingua tua.* Et idcirco viatores, id est, mundi peccatores, qui sunt in æstu tentationum & tribulationum positi, quando ad istam silvam divertunt, tunc sub umbraculis arborum, i. e. sub exemplis bonorum suorum desideriorum æstibus temperantur. Multi tamen sunt ibi aucupes & venatores, i. e. multi dæmones & tentatores, qui avibus, i. e. viris contemplativis insidiantur, ut eos per peccatum capiant & prædentur, sicut dicitur Hier. 5. *Decipula avibus plena, sic domus eorum plena sunt dolo.* Invehe contra omnia. quia hodie pro cantu avium est ibi cantus murmurationis & dissensionis, &c. pro fonte est ibi gula, gastrimargia & luxuria, pro virore honestatis est ibi insolentia & infamis conversatio, &c. similia, pro avibus sunt ibi luxuriosi, &c. Vel dic, quòd silva est paradisus, ubi sunt angeli velut aves. *Æstate perpetua erunt volucres super eam.* Esa. 18. ubi sunt sancti velut apes; ubi sunt fontes æternæ voluptatis scil. ipse Deus, *qui est omnia in omnibus,* 1. ad Cor. 15. Psal. 41. *Sicut cervus desiderat ad fontes &c.* ibi sunt herbæ & gramina, id est, satietas voluntatis. *In montibus Israel pascua eas in loco virentibus.* Ezech. 34. Et ibi est *refrigerium omnis æstus adversitatis,* quia nos, qui sumus viatores, in æstu tentationum & tribulationum hujus mundi, ibi perfectè recreabimur, delectabimur & vivemus: quia *tunc auferet Deus omnium lachrymam, &c. Nec cadet super eos sol, neque ullus æstus,* Apoc. 7. In 5
silvis propter viarum multitudinem & incertitudinem sæpius deviatur, & quia aliquando via incerta & incognita eligitur, ideo sæpe ad latronum latibula non sine periculo devenitur, & ideo in talibus vijs publicis solent fieri nodi, & poni cruces, ut viatores recto itinere dirigantur. Latrones tamen quandoque tales nodos immutant, & sic per signorum falsitatem multi deviant, & oberrant, & à latronibus seducuntur. Sic verè in silva hujus mundi sunt multæ viæ, id est, multi status & multi modi vivendi: scilicet via mercatorum, via clericorum, via agricolarum, &c. Sed verè multæ sunt periculosæ homini & incertæ: quia per multas devenitur ad latibulum latronum, dæmonum, scilicet inferius ad infernum, ubi peccator occiditur, & necatur, & à civitate paradisi, quo tendebat, deviat & aberrat, & ideo Deus, qui non vult, quòd oberremus à semita veritatis, posuit in silva ista signa, nodos & cruces, quæ debemus sequi per imitationem, bonos, scilicet viros & perfectos, quos & quorum vitam sequendo & imitando, à veritatis semita

non

non erramus. Esaiæ 30. *Hæc est via, ambulate in ea, non declinetis neq; ad dexteram, neque ad sinistram.* Sed hic pro certo modo accidit deceptio; quia latrones, i. e. dæmones posuerunt multos falsos nodos in ista sylva, i. multos falsos hypocritas, quos diaboli loco bonorum in mundo, & Ecclesia, vel religione substituerunt, & ideo per eos decipiuntur, quia eos, & eorum viam sequendo, & imitando ad æternum periculum deducuntur, 2. ad Cor. 11. *Periculum in falsis fratribus.* Latrones in sylvis sic decipiũt viatores; 6
quia una pars latronum in nemore se occultat, alia autem sub specie bonæ societatis in itinere viatoribus se adjungit, & tunc quando sunt in sylvæ profundo, exeunt occulti latrones, & eos occidunt, & illi qui videbantur esse socij, ad eos spoliandum se convertunt. Sic vere in sylva hujus mundi sunt duo genera deceptorum, quædam sunt occulti scil. diabolus, & mors: quidam sunt publici, sc. uxor, filij, & falsi amici. Isti enim in principio homini se adjungunt, in sylva hujus mundi fingunt se esse veros socios & amicos: sed vere quando homo intravit usque ad profundum silvæ, quando scil. bene est intricatus in mundi negotijs, & delitijs, tunc subito invadunt eum, & occidunt occulti latrones, scil. mors, & diabolus; & tunc etiam illi latrones qui videbantur esse amici, scil. uxor, & filij executores, & amici, convertuntur ad eum spoliandum, & ad quicquid possunt furandum, & rapiendum. Unde Job. 24. *Nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes.*

Cap. CXLI.

De Salice.

1 Salix est arbor sic dicta à saliendo, eo quod plantata celeriter saliat, atque crescat. Arbor est lenta, & mollis, de facili plicabilis, & ideo de ejus ramis fiunt ligamina ad ligandum palmites vinearum. Hæc quoad fructum est sterilis, veruntamen in ramorum multitudine nunquam est infœcunda. Est etiam secundum Plat. utilis medicinæ, quia calorem febrilem reprimit, & ad alia multa valet; & ideo circa fabricantes utile est ramos salicum circumdare. Per salicem quæ in loco humido crescit, intelligo virum perfectum, & maxime religiosum: qui in humore gratiæ, & devotionis debet nutriri; quia vere quando iste fuerit plantatus in Ecclesia, religione vel pœnitentia, celeriter debet per profectum bonorum operum crescere in virtutibus, & salire. Et hic debet esse lentus per matutitatem, mollis per pietatem, tener per benignitatem, exterius viridis per honestatem, interius albus per castitatem, de facili plicabilis per obedientiæ promptam voluntatem, sterilis per voluntariam paupertatem, ramosus per bonarum affectionum multiplicitatem; & ideo tales debent esse vimina suis dictis, & exemplis, per quos alij debent ligari, & conjungi invicem per charitatem, & suis exemplis debent esse alijs medicinales, scil. febricitantibus peccatoribus hujus mundi: quia febrem, & ardorem malorum desideriorum debent in se, & in alijs mitigare; & ideo peccatores febricitantes debent adjungere sibi tales, & societatem eorum diligere & sectari, ut dicant cum David, *Super flumina Babylonis, &c.* & in salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra, i. e. 2
desideria. Salix quando multum antiquatur processu temporis computrescit, & incipit putrefactio interius in medulla, & tunc licet sit pulchra, & viridis exterius, est tamen interius concava, ita quod in ea sæpe latent reptilia venenosa, & ideo dormire juxta salices non est tutum. Sic vere multi sunt, qui licet in juventute sint boni, solidi atque justi, quandoq; tamen in senectute putrefiunt per vitia, & peccata. Nam interius in medulla, i. in corde corrumpuntur per hypocrisim, & per malam intentionem, & ideo licet exterius videantur virides, & boni per fictam conversationem, interius tamen in corde à gratijs, & virtutibus sunt vacui & inanes, pleni reptilibus venenosis, i. malis affectionibus, desideriis, & propositis, & vitijs, & peccatis; & ideo non est tutum quod homo circa tales, & in eorum societate dormiat, & quiescat, quia vere per eorum verba, opera, & exempla faciliter deperiret. *Cum stultis non habeas consilium.* Eccles. 8. Teste 3
Isidoro semen salicis talis est virtutis, quod in potu sumptum, hominem facit sterilem, ita quod nec mulier concipere, nec vir poterit amplius generare. In cavernis etiam salicum sæpe latent reptilia venenosa, & ista valent secundum Plin. ad febricitantes mitigandum. Salix est mundus, semen ejus sunt mundi bona, sc. divitiæ delitiæ, & scientiæ sæculares, quæ pro certo suos potatores, amatores, auditores, & possessores à fructu bonorum operum faciunt steriles, & inanes, sicut patet in mundi sapientibus, & divitibus, & Luc. 1. *Divites dimisit inanes.* Salix etiam, id est mundus facit febricitates dormire, i. avaros quiescere in peccatis, & ideo in ista salice, i. in amore Dei non latent nec habitant nisi repetilia venenosa, i. homines peccatores, qui dictis, & factis alios intoxicant, & occidunt, scil., usurarij, detractores invidi, & raptores, &c. ideo dormire, delectari, & quiescere sub salice, i. in mundo non est bonum nec tutum, propter venenosos peccatores, qui habitant in eod. 1. ad Thess. 5. *Non dormiamus sicut cæteri, sed sobrij simus, & vigiles.* Inter salices quando aliqua est 4
junior, & gracilior, tanto est dulcior, & plicabilior. Sic inter homines, illi qui sunt dulciores per benignitatem, graciliores per humilitatem, sunt præ cæteris plicabiliores per obedientiæ velocitatem. Esa. 11. *Filij Amon obedientes erunt.*

Omnis salix tanto in ramis est fœcundior, quanto terræ vicinior; & quando in vere circa terram per duos cubitos truncatur 5
& decorticatur, tunc non crescit in altum, sed multum undique se diffundit in latum, & de salice decorticata, & sic dealbata fiunt diversa utensilia, sc. sportulæ, & alia vasa ad usus hominum multum apta. Circa febricitantes etiam valent salices, & somnum provocant, mitigantq; calorem. Tales sunt boni, & perfecti viri: quia vere quanto sunt terræ viciniores per humilitatem & timorem, id est, quanto plus considerant nostram terrestreitatem, mortem & utilitatem, tanto sunt fœcundiores in ramis bonarum affectionum. Isti autem quando à cortice, i. à divitijs spoliantur per contemptum mundi, & voluntatem paupertatis, tunc in multos usus Christi, & Ecclesiæ convertuntur, quia efficiuntur sportulæ, quibus alij in cœlum deferuntur, quando sc. fiunt prædicatores. *Subunissus sum in sporta.* Act. 9. Isti etiam si in vere juventutis scindantur per tribulationes, & correctiones, & circa terram, i. in statu infirmo teneantur, & deprimantur, tunc vere non crescunt in altum per superbiam, & præsumptionem, sed in latum per charitatem, & dilectionem, in tantum quod sine scala, i. sine difficultate possunt de cætero scindi, corrigi, & emendari. Et quanto salix, i. homo est junior per humilitatem, tanto est flexibilior per obedientiam. Ideo bene dicitur Thren. 3. *bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.*

Cap. CXLII.

De Sambuco.

1 Sambucus habet flores odoriferos, sed fructus habet nigros fœtidos, & deformes, duplicem etiam corticem dicitur habere. Sic hypocritæ, & falsi homines duplicem habent corticẽ, quia tales pleni sunt duplicitate, contra illud Eccl. 2. *Ve duplici corde.* Et pro certo licet flos conversationis, redoleat & sit bonus; fructus tamen suæ operationis fœtet, niger est, & infamis, & malus. Unde ad Ephes. 5. *Quæ in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere.* Vel expone simpliciter de luxuriosis, quorum & folia, & verba sunt fœtida, utilia, carnalia, & inhonesta; & licet flores eorum, i. e. exterior ornatus, & vestitus sit pulcher, & gratiosus, fructus tamen, id est, sua mala opera fœtida sunt per infamiam atq; nigra, i. vilia, & contempta. Omnes enim taliam luxuriam vilipendunt. *Fructus eorum inutiles, & asperbi ad manducandum.* Sap. 2
4. Sambucus habet duas cortices, unam grossam & lividam exterius, unam subtilem, & viridem interius circa lignum, sed ista est multum purgativa humorum phlegmaticorum. Sed unum est ibi multum mirabile: quia si cortex cædatur à ligno versus superius, tunc per partem superiorem purgat, scilicet per vomitum, ut dicit Plin. Dioscor. & Plat. quod est mirabile. Pellis ista significat virtutem largitatis. Pars inferior est mundus, & divites mundani. Pars superior est cœlum, & divites cœlestis, scilicet mundani pauperes. Quando ergo aliquis homo est plenus malis humoribus, id est, multis divitiis, ita quod eas vult expellere, distribuere, & emittere; tunc vere ipse debet comedere, & sibi incorporare istam pellem, id est, virtutem largitatis. Sed vere si ista collecta, & erasa fuerit versus inferius, id est, versus mundum, hoc est dictum, si ad gloriam mundi, & non Dei ipse monetur ad largitatem, & liberalitatem, tunc vere ipse purgabitur inferius, quia sc. humores divitiarum distribuet illis, qui sunt inferius, id est, mundi divitibus, & mundanis. Si autem à parte superiori, id est, ad laudem Dei ista pellis fuerit abrasa, quia vult esse largus ad gloriam Dei, & utilitatem animæ, tunc mittet humores suos, id est, divitias ad partem superiorem, id est, ad pauperes, qui sunt hæredes regni superni.

CAP. CXLIII.

De Saliunca.

1 SAliunca est herba acuta, & pungitiva, crescens in locis aridis & incultis, quædam etiam habet capitella, quæ circumquaque ad modum calcaris sunt aculeata, & ideo saliunca dicitur, quia se calcantem facit tripudiare, & saltare, ut dicit Isidor. Gallice etiam dicitur chausse trappe. Scorpius etiam dicitur à multis: quia sc. pungit ut scorpio se tangentem. Radicem autem habet longam, mollem, & carnosam, & pinguem, & ab aliis dicitur eryngium. Tales sunt per omnia mundi officiales, causidici, & ballivi: quia vere ipsi sunt pungitivi per rapinam, & excoriationem, quia omnes se contingentes, vicinos s. & subditos pungunt, spoliant, cruentant. *Populum meum exactores sui spoliaverunt.* Esa. 3. In medio etiam istorum sunt capitella, i. & principes, & capitanei. qui istos fovent; judices etiam, & prælati, quia unus favet alteri. Mich. 7. *Princeps postulat, & judex in reddendo est.* Quin etiam capitales isti sunt acutis aculeis circumducti, i. duris excoriationibus, & rapinis. Et sicut saliunca in viis publicis invenitur, sic tales in officiis publicis statuuntur, &c. Nam sicut talia capitella in se sunt pungentia, & ramos etiam habent circumquaq; pungentes; sic tales principes in se sunt raptores, & ideo ramos, i. familiam rapacem nutriunt, & pungentem. Et ideo dici possunt saliuncæ: quia vere pauperes subditos faciunt salire, suis excoriationibus, & rapinis. Job. 24. *De civitatibus fecerunt viros gemere.* Vel dic, quod isti sunt detractores, impatientes, & obstinati, qui circumquaq; habet aculeos, i. verba injuriosa, pungitiva, & diffamatoria, & detractoria, & ideo dicantur chausse trappe; quia vere illos, qui volunt ipsos calcare, i. corrigere, & punire, vulnerant, & diffamant & lacerant, sicut patet Prov. 15. *Non amat pestilens eum, qui se corripit.* Isti tamen habent radicem affectionis mollem, & carnosam per carnalia desideria, & voluptatem.

STacte, idem est quod myrrha electa, et prima; vide supr. de Myrrha.

CAP. CXLIV.

De Storace.

1 STorax est gummi cujusdam arboris in Arabia, quæ dicitur styrax; multum est efficax in medicina: virtutem enim habet glutinosam, confortativam, attractivam, corrupti aeris purgativam. De arbore autem stillat in ortu caniculæ, cujus tres sunt species, scil. calamitis, chyrmarias, & aspros, ut dicit Isid. & contra multas passiones valet secundum Dioscor. Talis est virtus pietatis, & compassionis: quia in tempore fervidæ æstatis, i. in statu adversitatis, & in miserijs aliorum, de arbore, i. de nobis debet stillare, & emanare; & hæc virtutem habet confortativam, quia pauperes confortat: glutinosam; quia nos cum Deo, & hominibus glutinat, pacificat, & concordat: attractivam; quia nos ad bonum attrahit, & invitat: & corrupti aeris, i. corruptæ conscientiæ purgativam, & odoris bonæ famæ emissivam. Vel dic per omnia de viro perfecto, & præcipue de prædicatore. Vel dic de gratia Dei, quæ conglutinat per charitatem, confortat per spem, purgat per pœnitentiam, attrahit per contemplationem, & fluxum, id est, luxuriam stringit per castitatem, &c.

CAP. CXLV.

De Sycomoro.

1 SYcomorus est ficus fatua, seu sylvestris, moro similis in foliis, sed longe est moro procerior, & altior, lapide concussa gummi quoddam emittit, quod valet contra venena, ut dicit Isidor. Talis est crux, quia ficus fatua dicitur apud Judæos, & gentiles. Stultum enim reputant adorare lignum, & hominem suspensum, 1. ad Cor. 1. *Verbum enim crucis pereuntibus est stultitia.* Ex ista tamen quando fuit in passione Christi percussa, & clavis perforata, stillavit quoddam gummi, i. sanguis Christi pretiosus; qui valet contra venena omnium vitiorum; ideo Zacheus volens videre Christum, ascendit in arborem sycomorum. Luc. 19. Et sic remissionem omnium peccatorum impetravit. Quia vere illi qui ascendunt arborem crucis per fiduciam, & compassionem, vident Christum per contemplationem, & peccatorum acquirunt remissionem. *Requiescite ergo sub arbore, & laventur pedes vestri.*

Sycomorus ficus fatua multum abundat in deserto Judeæ, sicut innuitur 3. Reg. 9. & 10. Fico similis est præter folia, quæ simulantur moro, est tamen longe procerior, & altior, fructus quosdam profert subdulces, qui nunquam perveniunt ad maturitatem, ut dicit Plin. Ficus inquit silvestris nunquam maturatur. Aliqui tamen comedunt tales fructus. Tales sunt mundi peccatores: quia licet moro, & fico, id est, in bonis hominibus sunt similes, scilicet quo ad naturam, non sunt tamen morus vel ficus, id est, non sunt boni, & justi, & ideo ficus fatuæ possunt dici: quia fatui sunt, id est, usu rectæ rationis carentes: quia sc. diligunt temporalia, non æterna. Prov. 1. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Isti tamen in deserto hujus mundi multum abundant, quia *stultorum*, id est peccatorum *infinitus est numerus.* Eccles. 1. Sunt altiores, & majores etiam, quantum ad honores, & divitias, quam morus vel ficus, id est, quam viri boni, & justi, quia tales plus habent de mundi prosperitate, quam sancti viri. Eccles. 10. *Vidi stultum in dignitate sublimi.* Fructu autem istorum, id est, opera licet videantur dulcia, & graciosa, nunquam tamen perveniunt ad maturitatem perfectionis: quia scil. non perseverant in bono. Vel dic, quod isti sunt hypocritæ: qui in deserto religionis alijs sunt celsiores, licet non sint ficus, id est, viri boni; fructus etiam eorum non maturantur, id est, eorum opera non sunt accepta apud Deum. Vel dic, quod hic est mundus, cujus filij sæculares, & mundani, nunquam veniunt ad maturitatem perfectionis sensus, & discretionis. Sap. 4. *Fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum.* Vel per fructus intelligo filios divitum, & peccatorum, qui nunquam perveniunt ad maturitatem sapientiæ, & perfectionis; & hoc quia tales ut communiter male informantur, & instituuntur à peccatoribus. Unde Sap. 4. *Spuria vitulamina non dabunt radices altas.*

CAP. CXLVI.

De Spina.

1 SPina est arbor aculeata, vel etiam ipse aculeus vel spiculum, non est tamen de intentione naturæ, quod aliqua arbor sit spinosa, sed istud fit ex arboris raritate, quia humor paucus, et frigidus exterius extractus à sole, induratur in spinam, vel in spiculum transmutatur, ut dicitur super librum vegetabi. Spina pungens significat peccatum originale, quod pungit per carnis stimulum peccatores. Istud tamen non est de intentione naturæ, id est, Dei, imo accidentaliter accidit introductum. *Deus enim mortem non fecit.* Sapient. 1 Nam ex humore carnalitatis, & calore tentationis efficitur spina, id est, peccatum, & concupiscentia corporalis. Spinæ in terra sterili, & inculta nascuntur, & est 2 generale, quod omnes arbores spinosæ se invicem complectuntur, & alterutrum muniunt & defendunt; contra manus impugnantium pugnant, & eas vulnerant; nunquam tamen seso lædunt, propter suam densitatem, radios solares, & roris guttas intercipiunt, ne terra in qua sunt, illustrari valeat, vel rigari: & ideo quæ circa spinas vel inter eas seminantur, nullatenus convalescunt, spinarum etiam punctura manus, & pedes lædunt, & vulnerant, & non cessat dolor, nisi spinæ totaliter extrahantur. Tales sunt divitiæ: quia vere in terra sterili, id est, in malis, & peccatoribus plus abundant. Psal. 72. *Ecce ipsi peccatores in cœlo obtinuerunt divitias.* Veruntamen radios solis, id est, Christi sapientiam, rorem etiam cœli, id est, Christi gratiam, & devotionem impediunt, scilicet à suis possessoribus, nec eos permittunt illustrari per sapientiam, nec per gratiam irrigari; imo dato quod in tali terra jaciatur bonum semen, scilicet bonæ doctrinæ, & prædicationis, nihil tamen proficit, imo propter spinas divitiarum destruitur, & suffocatur. Figura Matt. 13. ubi semen quod cecidit supra spinas, extitit suffocatum: quia *exorta spinæ suffocaverunt verbū*, Et ideo dicitur Hier. 4. *Novate vobis novale, & nolite serere super spinas.* Istæ etiam spinæ pungunt, & lacerant, quia vere divitiæ quando intrant cor per nimium earum affectum, ipsum pungunt, & inquietant per sollicitudines curiosas, sicut patet ad sensum: quia *saturitas divitis eum non sinit dormire*, Eccl. 5.

Et ideo dolor hujusmodi, id est, cordis sollicitudo non deficit, quousque spinæ hujusmodi, id est, divitiæ de corde, id est, de affectione, & amore penitus expellantur, & extrahantur, ideo dicitur Ezechiel. 28. *Nec erit spina dolorem inferens.* Spinæ invicem se complectuntur, &c. Sic vere arbores, & homines, qui habent 3

spinas

ſpinas divitiarum, ſeſe diligunt, & amplectuntur, *quia omne animal diligit ſibi ſimile*. Eccleſ. 13. Seſe etiam defendunt, & tuentur: quia omnes alios vicinos ſuos pungunt per rapinas, & excoriationes, ſe autem invicem non vulnerant, neque lædunt, quia vere ſunt ita invicem conglobati, quòd nullus poteſt de talibus acquirere jura ſua: ideo Nau. 1. *Sicut ſpinæ invicem complectuntur, ita convivium eorum pariter potentium. Divitiæ* enim *addunt amicos plurimos* Prov. 19. Et ſicut ſpinæ faciliter accenduntur, & ſic iſti igne luxuriæ, cupiditatis, vel iracundiæ. Vel dic, quod ſpina eſt peccatum, quod conſcientiam inquietat, & remordet, donec per confeſſionem fuerit expulſum, &c. ſicut ſupra de divitiis. Habentes autem peccata, ſeſe connectunt contra alios, & defendunt, & ſe invicem per conſpirationes copulant, & conjungunt, quia ſicut dicitur Luc. 6. *Peccatores diligẽtes ſe diligunt*. Spinæ propter ſuas punctiones, vix ſine falce vel ſarculo ferreo evelluntur
4 quia ſuum pungunt collectorem. Tales ſunt mundi peccatores, qui vere tot habent aculeos verborum pungitivorum, quot habent detractores, diffamationes, & injurioſas invaſiones, quot de terra, & de ſolo peccati non ſe permittunt à prædicatore vel prælato erui vel evelli; quia ſc. ſuos collectores, i. e. correctores pungunt, & vulnerant verbis ſuis: quia *qui arguit deriſorem ipſe* (ſc. deriſor) *ſibi injuriam facit*. Prov. 9. Iſtud patet de illis, qui diffa-
5 mant prælatos, & prædicatores, quando eos arguunt, & emendant. Flores quandoque ſunt in ſpinis, ſed nunquam fiunt ſpinæ propter hoc teneriores, imo in duritia priſtina perſeverant; deficientibus etiam floribus, duræ remanent atque ſiccæ, & ideo tales ab agricolis evelluntur: & quia propter ſuam naturalem ſiccitatem facilliter inflammantur, ideo per faſciculos alligantur, & in ignem mittuntur, & in cinerem rediguntur. Iſti ſunt avari, duri per obſtinationem, & compaſſionem: quia illi pungunt per excoriationem, & ideo licet habeant flores, id eſt, mundanam proſperitatem, nunquam tamen propter hoc molliuntur ad pietatem vel compaſſionem, & ideo agricola horti Eccleſiæ, ſcil. Chriſtus facit eos evelli per mortem corporalem, & quia iſti faciliter inflammantur hodie, ſcilicet igne avaritiæ, luxuriæ, & iracundiæ, ideo finaliter poſt mortem per faſciculos alligabuntur, hoc eſt dictum, per diverſas diſtinctiones invicem comprimentur, qui ſcilicet ſimiles ſimilibus, & in pœnis ſimilibus adjungentur, & in fornace inferni perpetuo comburentur. Mat. 13. *Alligate ea per faſciculos ad comburendum*. Vel terra in qua ſunt ſpinæ peccata, non faciliter ab eis purgatur, nec ipſa exinde extirpatur per correctionem, niſi forte agricola, id eſt, prælatus
6 habeat falcem vel furculum, id eſt, duritiam flagellorum; quia multi ſunt qui non corriguntur niſi per violentiam. Eſa. 7. *Omnes montes qui ſarculo ſarriuntur, non aſcendent ſpina, & vepres ſuper eos*.
7 Spina in principio mollis eſt, tandem induratur, &c. Expone ſicut ſupra de ramo § inventus. Spinarum omnia genera ſunt pungitiva, quædam tamen rectæ ſunt, & illa quæ pungunt vel perforant, exinde faciliter extrahuntur: quædam ſunt curvæ, ut patet in rubo, carduo & ſimilibus, & ideo quod iſtæ pungunt, non faciliter ab eis extrahitur vel aufertur. Sic vere duo ſunt genera raptorum, qui alios pungunt per rapinas, & excoriationes quia quidem ſunt recti, i. extenti per largitatem: quia illud quod pungunt, & rapiunt, de facili alijs dimittunt, & ſibi parum retinent de eodem, ſicut patet in multis principibus, qui de rapinis faciunt lauta convivia & feſta, nec ſibi aliquid retinẽt, quia ſemper ſunt pauperes inanes. Prov. 11. *Alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt*. Item ſunt alij qui ſunt curvi per parcitatem: quia ſc. illa quæ pupugerunt, & rapuerunt, & fraudulenter acquiſierunt, non diſtribuunt ſed retinent, & in abditis colligunt, & in arcis,
3 ſicut patet in uſurarijs, & avaris, qui non diſtribuunt bona ſua. Hie. 50. *Omnes quæ cuperunt retinent: nolunt dimittere eos*, i. divitias, &c. Spinæ ſunt pungitivæ, inquietativæ, & ideo de eis fiunt optima ſepium munimenta, quibus horti & arbores de beſtiis tranſeuntibus proteguntur. Talis eſt pœnitentia, quæ pungit, & inquietat cor per fervorem contritionis, & ideo hortus. i. bona anima debet ſpinis, id eſt, duris pœnitentiæ operibus eſſe clauſa, ne à beſtiis, i. e. carnalibus tentationibus devoretur. Vel per ſpinam intelligo timorem, ſc. conſiderationem mortis, judicij, & inferni, quæ inquietant cor, & ipſum in peccato dormire, vel in proſperitate mundi quieſcere non permittunt, quia *per timorem Dei declinat omnis à malo*. Ideo Oſeæ 2. *ſepiam uires tuas ſpinis*.

CAP. CXLVII.

De *Lignis Sethim*.

SEthim ligna ſunt in deſertis Arabiæ ad ſimilitudjnem albæ ſpinæ, ſecundum Comeſtorem: quia incremabilis, & imputribilis ſunt naturæ, de quibus altare thymiamatis, & arca cum propitiatorio ſunt affecta. Iſta ergo ſignificat viros ſanctos, qui ſcilicet per pœnitentiam ſunt ſpinei, & caſtitatem albi: qui tanta fortitudine, patientia, & perſeverantia ſunt firmati, quod nec igne cupiditatis deficiunt, nec aquâ voluptatis putreſcunt, & ideo in templo Eccleſiæ, & paradiſi quieſcunt, & apud Deum vaſa ſignificationis fiunt. Et potiſſime tales ſunt ſancti, qui ſunt in patria, qui perpetuo perſeverant, & vivunt, Sapient. 5. *Iuſti autem in perpetuum vivent, &c.*

CAP. CXLVIII.

De *Sentibus*.

SEntes ſunt quædam arbores ſpinoſæ, leves, & imputribiles, quarum ſunt aſpera folia, & habent capitella ſicut carduus, folia habent pungitiva, & diviſa, ut eruca in locis incultis, & duris creſcunt, virgas habent duorum cubitorum, & radicem medicinalem, ut dicit Dioſc. Tales ſunt mundani, qui aſperi ſunt per ruditatem, & crudelitatem, & folia eorum, id eſt, verba ſunt pinguia per carnalitatem, & diviſa per varietatem, & mendacitatem, & ideo in locis occultis, id eſt, in mundo (ubi cultura pœnitentiæ non exercetur,) habitant, & morantur. Vel dic, quod ſentes ſignificant ſcientias, & divitias, quæ in locis deſertis, i. in malis hominibus abundant, quæ tamen ſunt pungitivæ: quia cor pungunt per ſollicitudines, & labores. Ideo de divitibus dicitur Job 30. *Eſſe ſub ſentibus delitias computabant*.

CAP. CXLIX.

De *Sepibus*.

SEpes ſepis idem eſt, quod vallum, ſeu ſeptum, genus eſt munitionis ex palis, ſudibus, & ſpinis circa ſegetes, ſeu hortos. Nam pali primo in terram figuntur, deinde ſpinæ, & virgulæ circumquaque plectuntur, & ſic horti, & domus ſepis beneficio muniuntur. Sic vere ſi nos hortum conſcientiæ incolumem ſervare à vitijs, & peccatis volumus, neceſſe eſt ut ſepem, id eſt, diſciplinam, correctionem, & pœnitentiam circumdemus, & vallemus. Iſta autem ſepes debet componi ex tribus, ſcilicet ex palis rectis, id eſt, ex mandatis divinis, quæ in terra cordis noſtri debent eſſe fixa per eorum conſiderationem & recordationem. Item ex virgulis, id eſt, ex afflictione pœnitentiæ, quæ per virgulam deſignatur. Et ideo de iſtis duobus dicit Pſal. 22. *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*. Item ibi debet eſſe ſpina, i. e. timor Dei, vel furor contritionis, quæ pungit, & ſtimulat cor humanum. Ideo Oſeæ 2. *Sepiam vias tuas ſpinis*. quia ſicut dicitur Eccleſ. 36. *Vbi non eſt ſepes diripietur poſſeſſio*. Sepes quamdiu eſt ſana, & integra, hortum claudit, & munit, & à beſtiis defendit, ſed quia vento, pluviæ, & calori exponitur, ideo faciliter putrefit, & ſiccatur, & cito deficit, niſi renovatur, & dũ res alienas cuſtodit ſeipſam dilaniat, & conſumit; & ideo tunc ad nihil valet, niſi ad incendium vel ad ignem. Circa ſepes etiam ſæpe latent reptilia venenoſa, ſcilicet bufones, & ſerpentes, & ideo dormire juxta ſepes non eſt tutum. Unde à ſepe dicitur ſeps, quid eſt ſerpens, cujus venenum non tantum carnem putrefacit, ſed oſſa etiam liquefacit, ut dicit Iſid. & Lucanus. Sepes eſt prælatus, qui pro certo quamdiu eſt ſanus & integer, id eſt, bonus, & juſtus hortum religionis vel Eccleſ. munit, claudit, & defenſat, contra
2 omnia temporalia, & ſpiritualia nocumenta: ſed vere quia iſti dum ſc. temporalia adminiſtrant, & exponuntur plus quam alij vento ſuperbiæ, & vanitatis, quia habent humores pluviæ, luxuriæ, & carnalitatis, quia habent delitias ignis, & ardoris avaritiæ & cupiditatis, quia habent divitias, & temporalia in manibus, idcirco ſæpe accidit, quod tales deſiccantur ab omni humore gratiæ, & devotionis, & cõpaſſionis, & putrefiũt per diverſa vitia, & peccata, in tantum quod multi ſunt de talib putrefactis, qui ad nihil aliud valent, præterquam ut ignem nutriãt gehennalẽ. Horum enim Eccleſiæ non defendunt, ſed ſuis negligẽtiis ipſum violari permittũt, ideó juſtum eſt ut propter hoc perpetuo moriantur, quia *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur*,

& in ignem mittetur. Et sic accidit quod multi prælati faciendo aliorum servitium, scilicet alios corrigendo, prædicando, & informando suum incommodum effecerunt. Luc. 23. *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Et circa tales, i. circa principes pessimos, & prælatos habitant hodie multa venenosa, id est, multi mali peccatores. Ibi enim sunt bufones, id est, invidi, qui odorem vineæ, id est, bona aliorum non possunt pati. Job 24. *Non ambulet per viam vinearum.* Ibi sunt serpentes, id est, detractores qui morsibus suarum diffamationum, & detractionum, alios liquefaciunt, & occidunt. Nam circa malos prælatos, & principes, & in eorum familia tales ut communiter conversantur, scilicet adulatores, & detractores. Expone de sepe si vis, sicut de angue vel aspide. §. suo. Ideo de talibus malis sepibus, id est, de malis prælatis, judicibus, & principibus dicitur Eccl. 36. *Ubi non est sepes diripietur possessio,*

Cap. CL.

De *Sudibus.*

SUdes, sudis est palus acutus, qui in sepibus coaptatur, qui tanto firmior est in sepe, quanto terræ profundius est infixus. Sic vere in sepe religionis, illi qui in terra, id est, in memoria terrestreitatis nostræ mortis, & conditionis humanæ, profundius figuntur per humilitatem, tanto sunt firmiores, fortiores ad resistendum vitiis, & peccatis, & maxime vento elationis, & vanitatis, isti prius mundantur per conscientiæ puritatem, deinde acuuntur per sapientiæ subtilitatem, & sic melius figuntur per humilitatem, & quia sicut dicitur Prov. 11. *Ubi est humilitas ibi & sapientia.*

Cap. CLI.

De *Siliquis.*

SIliqua est genus leguminis, cum sonoris folliculis, quod magis influat quam reficiat. Secund. Hug. autem siliqua est folliculus cujusque leguminis, & purgamentum, quod à porcis manducatur. Secundum Isid. autem, & Plin. siliqua arbor est cujus fructus sunt perdulces, quæ in Syria reperitur. Talis est per omnia sapientia vel prosperitas mundana, quæ pro certo non est nisi fex, & purgamentum prosperitatis, vel sapientiæ divinæ. Ista enim habet folliculos, i. e. verba sonora, & eloquentia, quæ tamen magis onerant per avaritiam, magis juvant per superbiam, quam reficiant per gratiam, & ideo hæc tantum à porcis, id est, à voluptuosis mundi sapientibus comeditur, & amatur. Ideo de fatuo filio prodigo dicitur Luc. 15. *Cupiebat saturari de siliquis, quas porci manducabant.* Dulcis tamen est, & sapida fatuis peccatoribus, & mundanis.

Cap. CLII.

De *Sinapi.*

1 SInapis secund. Plin. prima, & principalis inter herbas quibus Pythagoras laudem dedit cæteris, quæ efficacior in virtute. Herba est ferventissima, virtutem habet dissolutivam, apertivam, cerebri purgativam, consumptivam, lethargicorum excitativam, contra multas infirmitates juvativam, & licet sit aspera, apes tamen flores ejus diligunt, & frequentant, quæ tamen flores olivæ nunquam tangunt, ut dicit Plin. Talis est pœnitentia per omnia, quia ad modum sinapis aspera est, & acuta. Hæc enim est ferventissima per fervorem compunctionis, & ideo dissolvit mentem per contritionem, aperit, & purgat per confessionem, consumit per satisfactionem, calefacit per dilectionem, excitat lethargicos i. pigros per timoris divini incussionem, & licet hæc sit aspera, & acuta, apes tamen, i. sancti viri ipsam diligunt, & frequentant, qui tamen flores olivæ, i. mundi prosperitatem refugiunt atque cavent, dicentes cũ Ezec. Esa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Vel dic, quod sinapis est charitas vel sapientia divina, quæ hæc omnia operantur, vel consideratio mortis, vel timor. Semen sinapis est
2 minimum quantitate, sed maximum virtute. est enim ferventissimæ naturæ, & est sui multiplicativum, quia ubi seminatur, vix inde amplius extirpatur, & est sui augmentativum, quia cum sit parvum semen, tamen in arborẽ magnam crescit. Flores autem ejus ab apibus frequentantur. Talis est vir perfectus, qui est parvus per humilitatem, fervens per charitatem, niger exterius per pœnitentiæ austeritatem, albus interius per castitatem sui multiplicativus per bonorum operum fœcunditatem, & sui augmentativus per virtutum, & meritorum multiplicitatem, & flores ejus, id est, sua bona exempla, & conversatio ab apibus, i. e. à bonis secularibus frequentantur. Fulgura Luc. 13. ubi *granum sinapis crevit in arborem magnam, & requieverunt volucres subtus eam.* Sic vere subtus umbram, id est, bonis exemplis bonorum, alij scil. volucres, & bestiæ, id est, boni, & mali requiescunt. Unde Daniel. 4. *In ramis ejus habitabant volucres cœli, & de subtus bestia terræ.* Vel dic, quod sinapis est doctrina bona vel mala, quæ vix extirpatur, à loco ubi fuerit seminata. Vel dic, quod sinapis significat ballivos, qui faciunt rusticos flere, Gallice qui font les villains plorer: qui tantum se multiplicant, & abundant, quod nunquam possunt deficere vel cessare; quia *stultorum infinitus est numerus,* Eccl. 1.

Cap. CLIII.

De *Semine in generali.*

1 SEmen istud est melius ad seminandum, & fructificandum, quod est ponderosius, & interius albius. Nam quando semen ponitur in aqua, illud quod supernatat, nihil aut parum valet, illud autem quod suo pondere ad fundum subsidet, melius reputatur, ut dicit Plin. 18. c. 23. Sic vere illi qui sunt ponderosi per humilitatem, intus albi per castitatem vel innocentiæ puritatẽ boni sunt ad seminandum per pœnitentiam, & ad fructum æternæ gloriæ promerendum: *quia humilem spiritum suscipiet gloria.* Proverbior. 29. Nam quando plura grana, id est, plures personæ in aqua, i. e. in mundana prosperitate ponuntur, illi pro certo qui supernatant per superbiam, & vanitatem, qui scilicet volunt præesse, & superius in dignitatibus enatare, tales nihil valent ad fructificandum per bona opera, et ad fructũ æternæ gloriæ accipiendum. Illi autem qui inferius descendunt per humilitatem, sunt aliis meliores. Ideo Eccl. 3. *Quanto major es, humiliate in omnibus.* Semen secundum terræ qualitatem debet variari, sci- 2
licet vel densius vel rarius, vel citius vel tardius seminari. In terra enim humida est tardius seminandum, ne semen imbribus corrumpatur; si autem fuerit terra sicca, tunc est citius seminandum, ut semper imbribus supervenientibus irrigetur. Sic istis qui sunt humidi per devotionem, & gratiam, non est tantum prædicandum, nec toties, nec semen doctrinæ in eis ita abundanter jaciendum, sicut illis qui sunt sicci per indevotionem, &
incompassionem; quia *non est opus valentibus medicus, sed male ha-* 3
bentibus, sicut dicitur Mat. 9. Ratius est seminandũ in terra pingui, quam in macra, pinguis enim semen jactum multiplicat, & non macra, & ideo si multum sit semen; tunc præ nimia multitudine se confunderet. Sic illis qui sunt macri per indevotionem, sc. in novis, & imperfectis plus est seminandum de semine verbi Dei quam in illis, qui sunt humidi, & pingues per gratiam, & devotionem, sc. in viris perfectis. Nam quia illi multum pullulant per bonam operationem, ideo pauca doctrina, & prædicatio sufficit talibus. *Tradidit illis bona sua, unicuique secundum propriam virtutem.* Mat. 25. Vel dic, sicut §. præcedenti: quod illis qui sunt pingues, sc. mundi divitibus, parum est dandum de semine verbi Dei: quia scil. de eo non curant. *Nolite sanctum dare canibus, ne ipsi dirumpant vos,* Mat. 7. Terræ autem macræ, id est, pauperibus satis de eo dari: quia tales plus, & diutius volunt prædicationem audire. *Esurientes implevit bonis, &c.* Lucæ 1. Vel per semen intelligo gratiam, & charitatem, quam Deus ut communiter magis dat pauperibus quam divitibus. Vel per semen intelligo bona temporalia, & Ecclesiastica, quæ pauperibus, non di- 4
vitibus debent dari. Agricola semen spargit æqualius quam potest super terram, & ideo manum cum gressu concordat, & compensat, ut possit æqualius seminare. Sic prælatus qui habet semen bonorum temporalium in agro Ecclesiæ dispensare, & seminare, debet hoc facere æqualiter, ut scilicet per personarũ acceptionem non det alijs plus, alijs minus, & ideo gressus suos, id est, affectiones, manus, id est, operationes debet limitare, concordare, & compensare per justitiæ æquitatem, & sic semen æqualiter dispensabit. *Possidebit eam singuli æque ut frater suus,* Eze. 47. & Luc. 6. *Cunctis filiis Aaron æqualiter per singulos dividetur,* Ad quod Deuter. 18. *Eandem partem ciborum, &c.* Æqua erit distributio, &c. Paral. 24. Quod est contra multos, qui tantum dant uni, quod alii parum habent, juxa illud Amos. 4. *Super unam civitatem pluit, & super aliam non pluit.*

Semen

5 Semen quod in terra macra seritur, parum facit de fructu, et spicam minutam, et stipulam generat inanem, in terra autem pingui fertiliter crescit seges. Sic semen doctrinæ quod in terra macra, i. in peccatoribus indevotis seminatur (qui pinguedine gratiæ, et charitatis carent) parum fructificat (seu nihil); in pinguibus autem, i. e. in bonis fructum bonorum multum profert. *Semen cecidit in terram bonam, & attulit fructum centuplum.* Matt. 13. et Luc. 8. Vel semen est inspiratio boni propositi, et gratia Dei.

6 In æquinoctio autumnali, & etiam hyemali, est tempus rectum & aptum seminationi. In pruina autem serendum non est: quod patet secundum Plin. quia semina ante pruinam sata inter septē dies erumpunt, post ruinam vero vix infra 40. nascuntur. Semen est verbum Dei, quod omni tempore, & omnibus personis est prædicandum, præterquam in pruina, i. hæreticis vel obstinatis, quod illud malitiose repellunt, & inficiunt, & corrumpunt per detractiones. Hierem. 2. *Secuta es me per terram, quæ non seminatur.* Talibus enim obstinatis non est prædicandum quia fru-

7 ctum non faciunt. Semen ergo licet sit modicum quantitate, est tamen maximum virtute: quia in unoquq; est vis multiplicativa, in immensum enim crescit, & multiplicatur, & ex semine in terra jacto, & ibi multiplicato, & humectato, procedit spica, flos, fructus, & folium. Sic est bona cogitatio: quia est quasi semen, et principium omnium bonorum. Nam quando in terra cordis jactata fuerit per bonam inspirationem, humectata per gratiam, & devotionem, tunc turgescit, et crescit per bonam affectionem, et sic inde exit tota planta, i. congeries morum, scil. stirpes boni propositi, folium bonæ locutionis, flos honestæ conversationis, fructus virtuosæ operationis. *Quæ enim seminaverit*

8 *homo, hæc & metet*, 2. Cor. 9. Semen à stultis putatur perdi, quando seminatur, & in terra spargitur, sed nullo meliori modo, quam per seminationem custoditur. In terra enim servatur, & custoditur, et multiplicatur; et licet minimum quid spargatur, est tamen multum, et maximum quod à semine generatur. Sic vere sunt multi peccatores fatui, qui putant esse perditum quod seminatur in terra, i. quod depressis pauperibus per eleemosynas erogatur, sed hi decipiuntur; quia vere semina, i. mundi bona non possunt melius custodiri, quam si per eleemosynas in terra, i. in pauperibus dispergantur, ibi enim servantur: quia quod pauperibus datur, tutum est, et ibi multiplicatur, quia vere licet sit modicum quod datur pauperi in hoc mundo, tamen immensum est, quod accipitur à Christo in futuro. Unde Gen. 26. *Seminavit in terra illa, & invenit in anno illo centuplum.* Vel per semen intelligo gratiam, et meritum: quæ sui sunt multiplicativa, quia non possunt ita esse modica, quin fructum immensum

6 æternæ gloriæ mereantur, si in eis finaliter perseveretur. Unde 1. ad Cor. 15. *Gratia Dei in me vacua non fuit.* Semen ad hoc quod fructificet, in terram projicitur, vento, æstui, & pluviæ exponitur, tandem virtute caloris in germen producitur, ex quo fructus, flos, folium generatur. Sic vere ad hoc quod homo fructificet per bona opera, necesse est, quod in terram, i. in depressum statum projiciatur, & quod ab aliis contemnatur: quia *homo ad nihil valet, nisi ut consulcetur ab hominibus.* Matth. 5. Et quod æstui, pluviæ, pœnitentiæ, & tribulationi exponatur, et sic tandem germinabit germen bonæ voluntatis, et propositi, ex quo sequetur fructus bonorum operum in præsenti, et fructus gloriæ in futuro, *insipiens tu quod seminas, &c.* ad 1. Corinth. 15. & ibidem. *Quod seminatur in corruptione, surget in gloria.* Vel dic, quod semen est homo; qui in terram per mortem projicitur, ubi putrescit, et corrumpitur, sed tandem in die judicij renovabitur, et resurget; *Quæ seminaverit homo hæc & metet*, 2. Corinth. 9.

CAP. CLIV.

De Spica.

1 SPica est illud in quo reponitur, et perficitur semen seu granum diversis spiculis circummunitum, ne granum suum ab avibus devoretur, quarum sunt plures species, quia aliæ latæ, aliæ rotundæ, aliæ quadrangulæ, aliæ triangulæ. Est autem verum in omni spica, quod quanto est à granis magis vacua, tanto magis superius versus cœlum est erecta, et quanto plus habet de granis, magis inferius inclinatur. Tales sunt viri justi; quia semen, i. virtutes, gratiæ, et merita, et scientiæ in eis habent locum, possidentur, et in spiculis exterioribus, i. in duris, et acutis pœnitentiæ operibus sunt muniti, ne fructus eorum ab avibus, id est, dæmonibus per tentationes, & per vitia subtrahantur. Et illorum plures sunt species: quia quidam sunt lati per charitatem, quidam rotundi per obedientiæ velocitatem, alij quadrati per constantiæ firmitatem, alij trianguli per votorum religionis trinitatem. *Stella enim differt à stella in claritate.* 1. Cor. 15. illud tamen est verum, quod quanto plus habent de granis, i. de virtutibus, & scientijs, tanto debent esse inferius inclinati per humilitatem, & timorem, quia *quanto major es, humilia te in omnibus.* Eccl. 3. Illi autem qui parum aut nihil habent de illis granis, superius eriguntur per superbiam, præsumptionem, & vanitatem. *Cucurrit contra Deum erecto collo, &c.* Job 15. Figurati in illo Adonia, qui elevabatur, dicens, *ego regnabo*, 3. Reg. 1. Vel dic, quod spicæ, i. homines qui non habent grana, i. mundi divitias, sunt erecti per justitiam, & æquitatem superius vertus cælum, & ad cælestia elevati per contemplationem, & æternorum affectionem. Illi autem qui illa grana habent inferius inclinantur sc. ad terrena per avaritiam, & ambitionem. Spica aliquando

2 corrumpitur, quando est tenera, & in flore, ex corrupto sc. aere, vel corrupto rore: quando autem rore, & aere congruo circumfovetur, tunc perficitur & complatur, ut dicit Plin. Sic vere homo quando est in flore, i. in juventute, faciliter corrumpitur per malas consuetudines, & peccata, & hoc maxime facit aer circumstans, i. societas in qua versatur, & ros, i. doctrina, & informatio qua irrigatur, quia vere si ista corrupta fuerint, tunc necesse est quod hic similiter corrumpatur. Istud patet de juvenculis, quæ frequentant societatem vetularum macquerellarum, quæ rore suorum verborum, & exemplorum corrumpuntur per luxuriam, & sic de aliis, quia *Corrumpunt bonos mores colloquia prava*, 1. ad Cor. 15. Si autem spica, id est, juvenis habeat bonum aerem, i. bonam societatem, bonum rorem, i. bonam informationem, tunc perfecte poterit per mores, & gratiam profici, & compleri, quia cum sancto sanctus eris, &c.

CAP. CLV.

De Stipula.

STipula est illud, quod in agris remanet spicarum multitudine recollecta: quos multi ad ignem, & ad stramentum, & ad alia plura colligunt, concava est vento pervia, &c. Vide supra de frumento, & calamo usuali.

CAP. CLVI.

De Simila.

SImila est farina tritici purgatissima, & delicata, mollis, & alba, tenuis, & munda, diversis cibis, & medicinis apta, & de ea fit panis nobilium. Vide supra de farina. Talis est divina scriptura, &c. vide supra de farina. Vel dic, quod hæc est anima, purgata per pœnitentiam, mollis per clementiam, alba per castitatem, munda per innocentiæ puritatem, tenuis per humilitatem, &c. Idem dic de scriptura, quæ est medicinalis peccatori, & cibus etiam animarum devotarum. Nam panis, & pultes doctrinæ inde componuntur, de quo nobiles, i. viri perfecti, pueri, i. viri imperfecti à prædicatoribus nutriuntur. Perfectorum solidus est cibus. ad Heb. 5. & Levit. 6. *Simila erit ejus oblatio.*

CAP. CLVII.

De Scopa.

SCopa, quæ Gallice dicitur ballay, à quibusdam dicitur brith, arbor est multas habens virgulas duras, & nodosas, quibus 1
pueri dorsus denudatis sæpius verberantur, exinde etiam domus à pulvere, & sordibus vacuantur. Talis est pœnitentia vel correctio, vel disciplina, quæ ex pluribus virgulis, & partibus cōstat, i. ex pluribus punctionibus, & tormentis, quæ dura sunt, & gravia sustinenti. Fatui ergo pueri, i. homines imperfecti vel peccatores, ab istis virgulis scilicet à correctione Dei, vel prælati debent sæpius verberari, & domus conscientiæ ex tali scopa debet mundari, et purgari à sordibus omnium viticum, et à pulvere. i. ab effectu divitiarum temporalium, delitiarum, et honorum. *Invenit domum suam scopis mundatam*, Matth. 12. Scopa more tremuli habet folia tenuia et levia, quæ ad modicum fla- 2
tum venti moventur, et tremunt, et in juventute habet corticem album, et delicatum. sed quanto magis antiquatur, tanto cortex rudior, et nigrior efficitur, fructus autē habet inutiles, et

inanes. Tales sunt multi: qui fere folia eorum, id est, verba plurimum sunt tenuia, & levia per multiloquium: quia ad modicum ventum vanitatis, & inanis gloriæ, moventur per jactantiam, vel ad flatum modicæ injuriæ, moventur per iracundiam, & furorē. Isti autem quandoq; in juventute habent corticem, id est, exteriorem apparentiam, & conversationem albam, i. bonam, mundam, & castam, sed vere in senectute habent eam nigram, & rugosam, i. turpem, & infamem: quia multi sunt qui bene incipiunt, sed male finiunt. *Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Luc. 14. Scopa fructum habet insipidum, & inanem, qui
3 tamen secundum Plin. silvanis hominibus præbet panem; succum autem habet acidum, qui eis præbet potum. Nam cortice inciso, succum ejus recipiunt in æstate, & eo utuntur. Succus etiam calore solis corruptus, convertitur in unguentum horribile nigrum, quo utuntur loco olei vel olivæ, & sic præter scopam nihil aliud quærunt, ex semine habētes panem, ex succo vinum, ex liquore, & unguento annonam, ut dicit Plin. lib. 15. ubi agit de arborū succis. Scopa est mundus, fructus eius sunt divitiæ tēporales, unguentū sunt ejus delitiæ corporales, succus ejus sunt scientiæ sæculares. Sed vere licet ista sint inania, & inutilia, silvani tamen homines, id est, seculares istis contenti sunt, pro omni nutrimento. Nam pro omni cibo victualium, non requirunt nisi semen divitiarum, & unguentum delitiarum, pro potu autem doctrinæ, non quærunt nisi succum scientiarum secularium, & sic annonam aliam, scilicet cœli gloriam non quærunt, sed istis pro omnibus sunt contenti.

Cap. CLVIII.

De Stupa.

1 STupa dicitur secundum Isid. à stipando: quia inde rimæ stipentur. Et est purgamentum canabis vel lini, quod difficiliter ab eo separatur. Et est grossior, nodosior, hispidior, et ad nendū ineptior invenitur, tamen fiunt inde fila grossa, rudia, et nodosa, quæ de facili rumpuntur, & inflammantur, & ideo exinde fiunt elychnia candelarum. Tales sunt peccatores, quia recta non sunt nisi purgamenta, & fæces lini, & canabis, id est, bonorum, qui tamen hodie in Ecclesia invicem sunt permixti; idcirco alter ab altero difficillime segregantur, et boni à talibus dividuntur, Isti ergo sunt breves per imperseverantiam; quia non durant longe per longanimitatem: pleni sunt nodis, i. vitijs & peccatis, grossi sunt per superbiam, & ideo de facili non filantur, nec præparantur per correctionem, quod si fiat, i. e. si aliqualiter corrigantur, et connectantur, et emedentur, semper tamen sunt debiles ad resistendum, et faciliter rumpuntur per peccatum, et quia sicci sunt per incompassionem, & indevotionem, ideo faciliter inflammantur per malam affectionem, per luxuriam, avaritiam, & iracundiam, &c. et ideo tales deputabuntur ad ignem candelarum infernalium nutriendum. Eccl. 21. *Stupa collecta synagoga peccātium, & consummatio illorum flamma ignis.* Stupa
2 est fex lini, & est multum sicca, et ideo inflāmatur, et dissipatur, et incineratur. Talis est mundi prosperitas, quæ non est aliud quā fex respectu lini, i. respectu æternæ felicitatis; nam ista facillime perditur, et dissipatur, et igne, et flamma tribulationis, mortis vel infirmitatis penitus adnullatur. Et ideo in die creationis papæ stupa coram eo comburitur, et dicitur, *Sic transit gloria mundi.* Vel dic, quod *stupa est vita humana.* Jud. 16. Quomodo si rumpat aliquis filum de stupa tortum sputamine, cum ardorem ignis acceperit, & Esa. 1. *Erit fortitudo vestra ut favilla stupæ.*

Cap. CLIX.

De Taxo arbore.

1 TAxus est arbor venenata, ex cujus fructu eliquatur venenum, nimis enim laxat caro seu lignum ejus, ignem Græcum servat inextinguibilem, umbra ejus nociva est & mortifera dormientibus sub eadem, ut dicit Dioscor. Arbor est magna, & procera, ramos habens grossos, & flexibiles, & longos, ex quibus Parthi faciunt arcus suos, ut dicit Isid. lib. 17. et poeta dicit: Taxi torquentur in arcus. Plin. autem lib. 16. cap. 11 dicit quod taxus est arbor minime virens, tristis aspectu, cujus mascula sola inter arbores baccas portat, ex quibus potissime in Hispania lethale eliquatur venenum. Vasa etiam vinaria ex ipso in Gallia facta fuisse mortifera compertum est. Hanc Græci similacem vocant, & est in Arcadia tam præsentis veneni, ut si qui sub ea dormiunt, cibumve capiant, moriantur. Ista ergo taxus seu taxica dicitur, ex qua toxicum nominatur. Taxus est mundus, lignum vel caro ejus significat divitias temporales, fructus ejus significat delitias corporales, succus ejus significat scientias seculares, umbra ejus significat eminentias populares: rami autem ejus sunt mundi filii sc. divites mundiales, nam ex istis omnibus constat mundus, sc. ex divitijs, delitijs, scientijs, honoribus, & personis, sed vere omnia ista sunt venenosa animæ Christianæ, ipsam enim intoxicant per vitia, & peccata, fructus enim ejus, i. delitiæ, succus ejus, i. scientiæ sunt mortiferæ, quia vere hominem in tantum laxant, & resolvunt per mala desideria, & affectiones, quod mortem diversorum peccatorum inducunt: nam delitiæ faciunt hominem pigrum, & luxuriosum, scientiæ autem faciunt eum inflatum, & ambitiosum. Ideo dicitur ad Rom. 8, *Prudentia carnis mors est.* Nota de potu Sedechiæ laxativo. Item caro ejus & substantia, i. mundi divitiæ sunt nocivæ: quia vere ignem Græcum, i. ardorem avaritiæ nutriunt inextinctum. Unde nota quomodo non minuunt, sed augent avaritiam. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur,* Esaiæ. 66. & Marc. 6. Item umbra ejus, i. mundanæ eminentiæ, & honores sunt nocivæ, quia vere illos, qui dormiunt desubtus, i. illos qui in honoribus se delectant, interficit, & occidit, sc. per peccatum superbiæ, & præsumptionis, & crudelitatis, & elationis. Ideo Esaiæ 30. *Habentes fiduciam in umbra Ægypti, &c.* Et sic patet, mundum esse nocivum: quia *quicquid est in mundo, aut est concupiscentia oculorum, aut concupiscentia carnis, aut superbia vitæ,* 1. Joan. 2. Et ideo dicitur ibid. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Rami etiam istius, i. mundani peccatores, sunt novi: quia vere flexibiles sunt per falsitatem, & varietatem, & ideo Parthi, i. dæmones de illis faciunt arcus suos, i. sua instrumenta, ad occidendum alios per peccatum, scilicet per eorum malas doctrinas, & exempla, & ad alios vulnerandum, sc. per rapinas, &c. Mundi enim peccatores, qui tot, & tanta mala faciunt alijs, & temporaliter, & spiritualiter, non recte nisi dæmonum arcus & instrumenta, mediantibus quibus ipsi aliis officiunt atq; nocent. Exemplifica de raptoribus, & usuratijs, &c. Ideo de diabolo dicitur Esaiæ 5. *Omnes arcus ejus extenti, sagittæ ejus acutæ, &c.* vide ibid. Vel dic, quod taxus est peccator, corruptus, & venenosus, & maxime hæreticus, cujus fructus, & succus, & umbra, id est, cujus vita, doctrina, & fama circumstantibus sunt venena. Unde etiam vinum, i. doctrina, & verba quæ de talibus extrahuntur mortifera bibentibus, & audientibus inveniuntur, in quantum male credendo per vitia corrumpuntur. Si quis etiam sub ipsis dormierit vel comederit, hoc est dictum, si quis societatem eorum frequentaverit, mortis culpæ periculum reportabit. Vel si vis, dic omnia de mala muliere, quæ intoxicat quicquid tangit. Eccles. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.*

Cap. CLX.

De Tabula.

TAbula dicitur aliquando mensa divitum, in qua sunt di- 1
versa fercula, diversa vasa, diversi servitores, quæ etiam quodam limbo exterius circumducitur, & ambitur. Sic sacra Scriptura est mensa Dei, ubi sunt fercula diversarum auctoritatum, vasa sunt libri novi, & veteris testamenti, servitores sunt studentes, discumbentes sunt doctores, & prædicatores. In ista mensa debent refici amici Domini, sc. pauperes, & tribulati, ubi vinum spiritualis consolationis bibant. Psal. 22. *Parasti in conspectu meo mensam, &c.* Prov. 9. *Sapientia ædificavit sibi domum, miscuit vinum, & posuit mensam.* Tabula aliquando dicitur aleatoria, in 2
qua luditur, &c. Expone si vis de ludo, & tabulis hinc inde pictis. Tabulæ dicuntur parvi asseruli ad scribendum, qui primo cavantur, & alter alteri in una parte connectuntur, deinde 3
cera replentur, & sic ibi scribitur, & quanto ex solidiori, planioti, & leviori fiunt lingno, tanto sunt meliores ad scribendum. Tales debent esse clerici, & litterati: qui cavati per humilitatem invicem juncti per charitatem, cera, id est, mollitie pietatis repleti per benignitatem, plani per veritatem, leves per spiritualem paupertatem; solidi per constantiæ firmitatem, & sic erunt apti ad hoc ut scribantur, et exarentur cum stylo, i. e. cum lingua doctoris per doctrinæ susceptionem. Prov. 7. *Scribe illam in tabulis cordis tui. Quis mihi det ut exarentur in libro stylo ferreo? &c.* Job. 19. Tabulæ dicuntur asseres serris divisi, & secti, cum secu- 4
bus dolati, hæ enim dolantur, & sculpuntur, & post multiplicem

super-

superfluorum resecationem, & usum ædificij disponuntur, & valent ad naves fabricandum, ad solaria construendum, & arcas, & multa alia componendum, cum clavis invicem compaginantur, ad tabulas etiam confugiunt nautæ post navis naufragiū, & sic sæpe mortem evadunt. Tabulæ sunt sancti, qui pro certo fuerunt in mundo isto fessi multis pœnis, tormentis, & tribulationibus, & maxime martyres, & hoc cum serris, & securibus, i. per manus mundi principum, & tyrannorum, & sic per multas dolaturas tribulationum purgati fuerunt ab omnibus superfluis, i. à vitiis, & peccatis, divitiisq; terrenis, & sic ad ædificium ordinantur paradisi, & ibi in solario æternæ beatitudinis, & dignitatis elevantur, ut clavis amoris invicem colligantur, & nautæ id est, mundi peccatores post naufragium vitiorum, & postquam navis animæ suæ per vitia est destructa, aliquando mortem æternam evadunt, quando ad unam tabulam, i. aliquem sanctorum per devotionem convertuntur, & eorum orationibus liberantur, sicut patet de multis. Ideo Job. 5. dicitur de talibus, *Clama ergo, si forte sit qui exaudiat, & ad aliquem sanctorum convertere.* Expone si vis de fidelibus præsentibus, qui debent tribulari per pœnitentiam, & compaginari per charitatem, &c. Tabulatum seu solarium ex conjunctis alteribus tabulis componitur, & ne propter onus superpositum deficiat, trabes tabulis supponuntur, super quos sitæ, ne decidant, sustentantur: & licet solarium cunctis in eo existentibus proficiat, eosque sustineat; ab illis tamen omnibus conculcatur, una cum tabulis, & trabibus quæ tabulis supponuntur. Solarium est Ecclesia, quæ ex pluribus tabulis, id est, ex pluribus personis fidelibus consistit, quæ invicem debent esse junctæ per charitatem, & ne propter pondus superpositum, id est, propter mundi tribulationes deficiant necesse est quod trabibus, i. divinis promissionibus, suisq; mandatis, & comminationibus propriisque meritis, & virtutibus innitantur, & sic contra adversa omnia tueantur. *Binæ bases singulis tabulis supponentur.* Ecclesiast. 26. Et licet istæ tabulæ, id est, boni, & sancti in Ecclesia proficiant omnibus, quantum ad verba, opera, & exempla, tamen (quod dolendum est) hodie ab omnibus conculcantur, & vilipenduntur, & idiotæ ab aliis reputantur. Pone figuram hic vel supra. §. alio de tabernaculis fœderis, quod constabat ex pluribus tabulis ex omni parte auratis, cœlatis, & à latere junctis, & incastratis, & hæ superius in altum erigebantur, vectibus ne caderent connectebantur, & binis basibus singulæ sustentabantur. Sic vere in tabernaculo Ecclesiæ debent esse multæ tabulæ, id est, multi boni viri sancti, & perfecti, qui debent esse avari per sanctitatem in omni parte scilicet, & corpore, invicem debent esse junctæ per concordiæ unitatem, vectibus, id est, divinis præceptis, & considerationibus debent esse muniti, & per spem, & contemplationem, & affectionem superius ad cœlestia erecti, & duabus basibus, id est, duobus præceptis charitatis debent esse fulciti. Expone totum si vis de religiosis. Exod. 36. *Fecit & duas tabulas tabernaculi de ligno Sethim.*

CAP. CLXI.

De Trabe.

TRabs est lignum transversum in ædificio, à pariete in parietem, tectum superpositum sustinens, & parietes, ne cadant jungens, & ligans. Debet autem trabs esse fortior alijs lignis, & maxime in medio, ne propter onus curvetur, & ideo quandoq; solet in medio stipite sustentari. Et dicitur à traho trabis: quia à pariete in parietem trahitur in transversum, secundum Isidorum. Talis est recte bonus prælatus: qui totum beneficium Ecclesiæ habet sustinere suis doctrinis, operibus & exemplis, & duos parietes, id est, duplicem vitam, scilicet activam, & contemplativam tangit, nunc per activam, temporalia ministrando, nunc per contemplativā de cœlestibus meditando. Sapient. 8. Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponis omnia suaviter. Et hic debet esse fortis per constantiæ firmitatem, & maxime in medio, id est, in corde, ne incurvetur, & ne desideretur sub onere, quod supportat, & ideo quadam columna, id est, cruce Christi, & ejus memoria, debet in corde sustentari per devotionem. *Fulcite me floribus, stipate me malis.* Cant. 2. Vel per columnam intelligo bonos prælatos, adjutores scilicet priores, & officiales, &c. Vel dic, quod trabs est vir perfectus, qui pondus tribulationum sustinet, & ideo ne deficiat, debet habere in medio, id est, in corde columnam, vel stipitem, id est, virtutem spei, quæ eum sublevet, & supportet. Vel etiam columnam crucis, &c. Vel virtutem constantiæ, & fortitudinis.

CAP. CXLII.

De Terebintho.

TErebinthus, est (ut dicit Isid. lib. 7.) arbor resinam sudans, omnibus alijs præstantior, est enim arbor medicinalis, quo ad folia, fructus, & cortices, & semina, & quo ad gummi materia ejus lenta est, & multum durabilis, vetustate enim nigrescit, & splendescit, fructus ejus parvi sunt sicut faba, odore jocūdi. & tactu pingues, & resinosi, ut dicit Plin. lib. 23. c. 6. Talis est vir perfectus: quia vere resinam, i. e. dulcorem pietatis, & misericordiæ debet emittere, & stillare, & medicinalis debet esse, id est, virtuosus, & bonus quo ad singulas sui partes, & quo ad corticem suæ conversationis, & quo ad folia locutionis, quo ad fructum operationis, quo ad semen doctrinæ, & eruditionis, & quo ad gummi eleemosynæ, vel compassionis. Iste debet esse lentus per prudentiæ maturitatem, durabilis, per constantiæ, & perseverantiæ firmitatem, quia nunquam debet deficere per peccatum. *Et non defecisti, &c.* Apoc. 2. Psal. 101. *Anni ejus non deficient.* Et iste in antiquitate, & senectute debet splendescere, per vitæ, & conversationis lucidā honestatē. *Deus qui facit de tenebris lumen splendescere.* 2. ad Corinth. 4. Fructus autem, i. opera ipsius debent esse odorifera per famositatem, pinguia, & resinosa per mellifluam pietatem, & dicatur à pauperibus Cant. 2. Fructus ejus dulcis gutturi meo. Vel per terebinthum intelligitur beata virgo, quo ad omnia, & per fructum ejus intellige Christum, qui fuit parvus per humilitatem, odoriferus per famositatem, pinguis per charitatem, resinosus per pietatem: quia resinam gratiæ, misericordiæ, & etiam liquorem sui sanguinis nobis fudit, quia sanantur vulnera peccatorum. *Tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur.* Esa 51. ideo ipsa potest dicere illud Eccles. 24. *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos.* Vel terebinthus est crux medicinalis, & virtuosa contra vulnera peccatorum, quæ fructum Christum portavit, &c. sicut supra de virgine. Terebinthus est arbor à qua emittitur quædam resina, quæ dicitur terebinthina, medicinalis, & virtuosa: & est arbor habens multa folia, sed inter ea sunt quidam folliculi, in quibus quædam animalia sicut calices generantur, quæ tandem corticem arboris terebrant, & perforant, & sic resina distillat in æstate, & colligitur, & servatur usui medicinæ, est enim odorifera; & vulnera sanat, & purgat, & duritiam laxat, dissolvit, & remollit, ut dicit Plin. ibid. Talis est Christus, folia quæ ab eo dependent, significant terras, regiones, sectas, & status populorum, quæ omnia à Deo proceduut, & gubernantur, cortex ejus est caro humana, gūmi ejus est sanguis pretiosus. Habet ergo terebinthus Christus multa folia, quia vere multæ nationes sunt ei subjectæ, *quia populi, & tribus, & lingua servient ei in æternum.* Dan. 7. Sed vere inter alios habuit quosdā folliculos spirituales, sc. statum, & sectam Judæorum, quos à principio dilexit, & in via sua stabilivit, & eis scripturam factam cōmisit. Sed pro certo in istis folliculis; i. e. in statibus, & sectis Judæorum generati sunt culices, i. e. iniqui principes sacerdotum, Pharisæi, & alij iniqui Judæi, qui pro certo in passione vulneraverunt, terebraverunt, & perforaverunt in lancea, spinis, & clavis corticem arboris, quæ eos portaverat, & generaverat, i. humanitatem Christi, patris, & Dei sui. *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me, &c.* Esa. 1. Et sic inde manavit resina i. sanguis Christi, qui est pretiosus, & medicinalis pio cordi, quia solvit, & laxat per compassionem, purgat, & sanat vulnera peccatorum, & omnem duritiam obstinationis delituit, & mollit, & per odorem suæ famæ, & sanctitatis olfactum devotionis recreat, & confortat. *In odorem unguentorum tuorum cur. &c.* Cant. 1. Vel si vis dimitte totum de folijs, & dic simpliciter, terebinthus generat aliqua animalia, &

CAP. CLXIII.

De Lignis Thyinis.

THyna, ligna sunt quædam spinosa sicut alba spina, quæ nec in aqua putrescunt, nec in igne cremantur, rotunda, candida, valde fulgentia, & polita instar speculi seu unguis, & in eis imagines resultāt, sicut in ungue, & multi credūt, quod sint ligna Sethim, ut dicit gl. super. 3. Reg. 10. Tales debent esse viri justi, & perfecti, scil. candidi per castitatē, & conscientiæ puritatē politi, & lucentes per apparentiæ venustatē, quia imagines, i. exempla,

sanctorum, & eorum virtutes debent in eis relucere, & ipsi debent esse speculum aliorum, sicut fuit Christus, & alij sancti, unde Sap. 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis Dei.* Isti debent esse rotundi pe obedientiæ velocitatem, imputribiles, & incremabiles per perseverantiæ longanimitatem. Nam ita debent esse fortes & solidi, constantes & firmi, quod in igne adversitatis nunquam debent cremari per impatientiam, & desperationem, &c. *Odor ignis non nocebit te.* Esa. 44. Et ita debent esse modesti, abstinentes, & temperati, quod in aqua mundanæ prosperitatis nunquam debet putrefieri per luxuriam, superbiam, avaritiam, &c. Et ideo sicut Salomon fecit in templo plura utensilia de talibus lignis scil. fulcra, & gradus, sic vere in templo Ecclesiæ vel religionis, debent fieri utensilia, i. prælati (quia ad usum sunt aliorum deputati) de talibus lignis. & personis: *Effulsit sicut sol in templo*, Eccl. 50.

Cap. CXLIV.

De Thyrso.

THyrsus est frutex medius in olere, arbore seu herba, secundum Pap. gallice tros vel troys. & est pars cœlo vicinior, rore perfusior, à terra remotior, & in se tenerior, in medicina utilior. Expone si vis de religiosis, & bonis, qui sunt in arbore Ecclesiæ cœlo viciniores per spem, & contemplationem, à terra, et terrenis plus remoti, per eorum contemptum, et abdicationem; rore gratiæ, et doctrinæ plus perfusi, et plus medicinales per sanctitatem, etc.

Cap. CLXV.

De Tygnis.

TIgna gallice cheurons, sunt quædam ligna, quæ in domorum tectis ponuntur, quæ bina invicem conjunguntur, et versus cœlum eriguntur à lateribus usque ad parietes inclinantur, quibusdam assulis, quæ regulæ dicuntur, conteguntur, clavis eius tegulæ affiguntur, exterius vilibus lateribus vel stramentis cooperiuntur, interius autem pulchris laquearijs decorantur, & dicuntur laquearia asseres, qui interius ad decorem cameræ tignis infiguntur, scil. gallice les lambris, ut dicit Pap. Tigna sunt viri justi, & perfecti, qui debent in domo Ecclesiæ vel religionis invicem conjungi per charitatem, superius erigi per contemplationem, inferius inclinari per humilitatem, clavis divini timoris figi, & tegulis, i. divinis mandatis esse superfecti, quia sc. eis debemus esse subjecti, & licet exterius in conversatione simus tecti stramentis vilibus, id est, vili habitu & humili, interius tamen in conscientia debemus habere laquearia virtutum, & gratiarum, quibus cameræ nostræ conscientiæ debent esse paratæ, & ornatæ. Cant. 1. *Tigna nostra cedrina, laquearia cypressina.* Lateribus etiam, i. asperitate pœnitentiæ debet operiri, & quandoque lapidibus, id est, memoria mortis. *Posuerunt lapidem super me.* Thren. 4.

Cap. CLXVI.

De Tritico.

1 TRiticum dicitur à tero teris, eo quod teritur adhoc, ut edatur. & est duplex, album sc. & rubeum, & est triticum in una parte scissum grave, & ponderosum, ut dicit Isid. 17. Tales sunt sancti, quia vere in mundo isto teruntur diversis tribulationibus & tormentis, & ideo duo sunt ejus genera sc. rubei, i. martyres sanguine rubricati, & albi i. confessores albedine castitatis pollentes, omnes tamen sunt interius albi per innocentiæ puritatem, graves & ponderosi per humilitatem, obedientiã, & vitæ maturitatem. Ideo Luc. 3. *Triticum congregavit in horreum suum.* Quia tales reconduntur in horreo paradisi. In una parte. sc. exterius in corpore sunt, scissi per tribulationem, & paupertatem, &c. Triticum variatur secundum qualitatem soli ubi seminatur, nam si terra fuerit pinguis, & humida, tunc granum erit pinguius, & ponderosius, & nutribilius, & econtrario, si terra macra fuerit, tunc erit granum imperfectum. Sic vere homo variatur in bonitate morali, secund. terram, i. secund. societatem, in qua moratur, & in qua seminatur, & quam sectatur. Nam si terra, i. societas fuerit pinguis, & humida, i. e. justa, & plena pinguedine gratiarum, tunc similiter erit pinguis per charitatem, ponderosus per humilitatem, & nutritivus per pietatẽ; si autẽ econtrario terram macram habuerit, i. si malam, & inde-
2 votam societatem secutus fuerit, tunc vere imperfectus efficietur, *quia qui stultorum socius fuerit, similis efficietur.* Prov. 13. Varia-3 tur triticum secund. tempus, & ætatem; nam nimis novum præ viscositate non bene nutrit, illud autem quod est mediocre, bene nutrit, & proficit comedenti. Triticum est doctor vel prædicator, qui verbis, & doctrinis nutrit alios, & confortat, sed vere quidam sunt nimis antiqui, qui sc. nimis tarde incipiunt prædicare, quia multi sunt qui non student in Theologia nisi in senectute, nec ad religionem convertuntur, & ideo isti non bene nutriunt vel prædicant, quia sc. nimis sunt cicci per indevotionem. Alij sunt nimis novi per juventutem, & isti similiter non bene prædicant nec proficiunt prædicando; & hoc quia sunt viscosi per carnalitatem, quia nemo juvenes eligit sibi duces, eo quod non constat eos esse sapientes, teste Ari. Et ideo oportet, quod homo sit mediocris, nec nimis juvenis, nec nimis senex, sicut Christus, qui in ætate media prædicavit, sc. 30. annorum, &c. Triticũ hoc ha-4 bet proprium, quia super omnia grana melius nutrit hominem, & hoc propter similitudinem quam habet cum humana complexione, & habet triticum virtutem conservativam, & mundificativam, & valet ad multa in medicina, & de eo elicitur oleum pretiosum, ut dicit Isaac. Sic vere sacra scriptura super omnia grana, i. super omnes scientias nutrit, & reficit cor humanum, & est etiam efficax in spirituali medicina, quia conscientiam levat, & purificat à peccato, & exinde eliquatur oleum sacræ doctrinæ, & prædicationis. Triticum novum viscosum est, & crudos humores generat, inflat stomachum, rugitum commovet, & 5 dolorem. Sic scientia mundi humores luxuriæ, inflaturam superbiæ, vermesque invidiæ generat, &c.

Cap. CLXVII.

De Ptisana, nam ita apud eruditos legitur.

PTisana est hordeum decorticatum, & in pila rusum, & fit inde cibus utilis illis, qui carent dentibus. Inde etiam fit potus utilis febricitantibus, qui dicitur ptisana, sitim enim reprimit atque sedat, ut dicit glos. super 2. Reg. 17. Sic vere quando hordeũ, id est, sacra scriptura à cortice, id est, à ruditate historiæ denudatur per expositionem, tunc fit cibus illorum qui carent dentibus, id est, discretione sc. simplicium, & potus doctrinæ febricitantium, id est, avarorum & luxuriosorum, qui æstu concupiscentiæ fervent, quia scilicet sitim avaritiæ, ardoremque concupiscentiæ temperat, & refrenat.

Cap. CLXVIII.

De Tribulo.

TRibulus est frutex durus, & brevis, aculeis acutissimis in 1 cunctis suis partibus munitus, ramos habet, & virgulas à summo usq; deorsum aculeis circumseptas, & sunt duæ species, quædam magnæ, aliæ minutæ. Tales sunt mundi raptores, & principes pungitivi, & aculeati per rapinam, & ideo virgulas, & ramos, i. filios, famulos, & officiales habent multos, qui tamen omnes sunt pleni aculeis, i, punctionibus, & rapinis, quia *sicut patres vestri, ita & vos.* Act. 7. Vide de ramo, & expone sicut ibi. Tribuli alio modo dicuntur vepres seu mori agrestes, quæ quando nascuntur de terra, tunc recte tendunt superius versus cœlũ; 2 sed quanto plus antiquantur, tanto amplius ad terram inclinantur. Sic sunt multi qui in principio, & juventute tendunt versus cœlum scilicet affectando bona æterna, sed vere finaliter inclinantur ad terrena per avaritiam, & quanto plus vivunt, & antiquantur, tanto inclinatio avaritiæ magis crescit, quia secundum Sen. *Avaritia in senectute juvenescit.* Et sicut vepres aculeata vestes & lanam lacerat contingentis, sic, &c. Vide de rubro §. rapina.

Cap. CLXIX.

De Thymo.

THymus est herba multum aromatica, cujus flos est medicinalis. & dicitur epithymum. Vide de eo supra. Sic vir sanctus est aromaticus, & redolens per bonam famam, flos suæ conversationis, & exemplorum est alijs medicina.

Cap. CLXX.

De Thymiamate.

THymiama, est quædam compositio, & confectio pretiosa ex onychia, thure, & stacte, & galbano præparata, sicut dicitur

Exo. 30,

Exod.33. quæ solo Deo offerebatur super altare thymiamatis,& non licebat sub pœna mortis eam nec similem ad usus hominũ converti,& inde fit hodie in Ecclesia, quod de thure benedicto non adoletur nisi altare & sacerdos, populus autem incensatur appositio thure non benedicto. Confectio ista significat orationem,quæ in altari cordis in igne dilectionis, & thuribulo devotionis, Deo est offerenda, & hæc componitur de quatuor speciebus,sc.de myrrha seu stacte amaræ contritionis,de thure, &c. expone,et vide in locis suis.Vel dic quod ista confectio significat scripturam sacram, quæ tantum in usus Dei est explicanda ad salutem animarum, non in usus hominum, i.e in secularibus negotiis, et terrenis. Vel dic, quod ista confectio est gloria Dei,quæ soli Deo,et nulli creaturæ debet offerri. *Gloriam meam alteri non dabo.* Esa.42.

Cap. CLXXI.

De Thure.

1 THus est arbor, & gummi in Arabia secund. Isidor.arbor est magna leviſſimi corticis,similis lauro in foliis, & in cortice in altis,& inaccessis rupib.sine aliquo cultore nascitur,& terrã diligit argillosam,ut dicit Plin.12.c. 14.et Isid.l.17.et in æstate ad ortum caniculæ gũmi istud quod thus dicitur, ex se emittit. Talis est Christus,quia pro certo magnus est, et infinitus. *Erat vir ille magnus inter omnes orientales.* Job. 1. Cortex autẽ ejus,i,exterior pellesſio fuit multũ levis,et tenuis,et pauci,quia pauperrimus fuit. *Vulpes,* inquit *foveas habẽt, &c.* Luc.9. Et ideo lauro fuit similis,quia sicut laurus non amittit viroré hyeme vel æstate;sic nec Christus sanctitatem, et honestatem, et iste in terra argillosa, et alta natus,fuit scilicet in beata virgine,quæ fuit alta per contemplationem, argillosa, i. mollis per compassionẽ,tenax, et ligãs per charitatem, et dilectionem,et tamen in ista terra sine cultore,i.sine virili opere fuit natus: Ideo Eze. 36, *Illa terra inculta facta est sicut hortus voluptatis.* Iste etiam adveniẽte æstate. i. fervore passionis,quando sc. canina stella,i.est rabies invidiæ Judæorum cordib.fuit nata, tunc emisit,& stillavit nobis gummi odoriferũ sc. sanguinem suũ pretiosum,qui summe redolet animæ devotæ. *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni.* Ge.38.Vel dic,quod hic est vir perfectus,magnus per virtutum sanctitatem, corticis levis per voluntariam paupertatem, similis lauro per virentem honestatem,gummosus per pietatem, & inaccessis rupibus, i.in statu contemplationis, & eminentiæ perseverans,in æstate enim,i.in fervore tribulationis, & paupertatis aliorum emittit gummi,i. eleemosynas pias, quæ redolent coram Deo. *Sicut thus redolens in*
2 *diebus æstatis.* Eccl. 40. Libanus secund. medicos est arbor à qua thus fluit, & gummi quod secund. medicos olibanum appellatur, sed arbor ista bis in anno facit gummi, primo in principio æstatis, quia tunc facit voluntarie thus album, & bonum, item in autumno scinditur cortex ejus, & sic iterum emittit thus rufum,quod tamen non est tantæ efficaciæ sicut primum, sicut dicit Isid.& Plin.ibid. c. 15.Libanus est homo,thus ejus,& fructus significat opera ejusdem. Sed vere iste facit opera duplici modo quia aliquando in æstate juventutis emittit voluntarie thus,i.aliquod bonum opus, & hoc pro certo est optimum,& Deo placentiſſimum, quia opus quod est in juventute, & maxime quãdo est ex propria voluntate, summe Deo placet, & est odoriferum,& famosum. Item aliquando facit fructum in autumno, i. in fine anni vitæ suæ in senectute, quia tunc Deus nolens eum damnari, aliquando eum incidit, & vulnerat tribulationibus, & tormentis, & tunc emittit thus, i. bona opera, sc. quasi coacte, & violenter, percussus à domino plaga,& licet istud sit bonum, non tamen est ita bonum sicut primum, quia plus placent Deo opera voluntaria, quã coacta, & plus illa quæ fiunt in juventute quam in senectute, quia tunc non est ita candidum, nec ita purum. *Serviam ergo Deo dum adhuc junior sum,* Eccl. 51. Vel dic,quod libanus iste est beata virgo, quæ fuit magna, ramosa, &c. Dic omnia sicut §. 1. Et ista pro certo sine incisura, & corruptione pudicitiæ in æstate, i. in tempore gratiæ emisit voluntarie gũmi suum, s. Dei filium sine verramento virilis operis:& istud fuit aromaticum per famositatem, album per innocentiæ puritatem,
3 &c. Ideo de se ipsa dicit Eccl. 24. *Ego sicut Libanus non incisus.* Thus illud est optimum, quod masticatum non liquefit, nec dentibus adhæret, & quod in igne positum statim ardet, & inflammatur,& fumat,& hujusmodi sunt duo genera,sc.album,& rufum. melius est autem illud quod est candidum, & translucidum.Sic vere illi sunt optimi in Ecclesia, qui quando dentibus detractorum masticantur,eis non adhærent,hoc est dictum,quod in hoc non ponunt cor suum, nec de detractionibus eorum curant, imo tunc pulverizantur per humilitatem sc. considerando pulvereitatem humanæ fragilitatis, & mortis Psalm. 31. *Conversus sum in ærumna mea dum configitur mihi spina.* Isti etiam quando in igne fortis tribulationis vel tentationis ponuntur,non liquefiũt per mala desideria,sed statim inflammantur per charitatem,& fumum odoriferũ devotæ orationis, & gratiarum actionis tunc emittunt,quia in tentatione,& tribulatione tempus est orationis, et gratiarũ actionis. Ascendit fumus aromatum in conspectu domini,de manu angeli Apoc. 8. Duo tamen sunt istorum genera sc.albi,i. puri & innocentes,& rufi, i. macti,& pœnitentes,licet utrumq; sit bonum,illi tamen qui sunt candidi per innocentiæ, vel castimoniæ puritatem, translucidi, per sanctimoniæ vel apparentiæ venustatem, odoriferi per famositatem, sunt aliis meliores. *Omni ergo tempore sint vestimenta tua candida.* Ecc. 9. Tanta est similitudo inter resinã albam, & thus,quod vix potest unum ab alio distingui, imo sæpe unum pro alio compatatur, ignis tamen probat: quia quando in igne ponitur,si sit thus, statim flagrat, fragrat, & fumat; si autem sit resina,liquefit super ignem, nec tamẽ odorẽ emittit,ut dicit Isid. Thus est vir justus,resina alba est hypocrita, sed vere hodie est tanta similitudo inter istos, quod unus pro altero reputatur,& quod proprie nescitur quis hypocrita seu justus, imo unus pro alio recipitur,& mercatur;veruntamen ignis,i. ardor tribulationis dividit inter istos, nam si thus fuerit qui in igne tentationis, & tribulationis ponitur, tunc vere statim inflãmabitur per charitatẽ,fumabit per orationem, fragrabit per bonam famam.Si autem fuerit resina,i.hypocrita, & fictus,tunc si adjũgatur ignis iste.statim liquefiet per mala desideria, & defluet in peccatum, & sic ignis probat, & ostendit quis ut bonus Ps. 16. *Probasti, &c.igne me examinasti, &c.* & 1. ad Cor 3. *Uniuscujusque opus quale fuerit, ignis portabit.* Creditur se- 5
cund. Plin.lib.12.c.15 quod thus novellæ arboris est candidum, sed veteris efficacius,& odoratius. Thus redolens significat bonam famam, et devotam orationem, qui pro certo in arbore novella,i.in juvene persona est candidior, i. pulchrior,& gratiosior,sed in vetere, & antiquo efficacior, quia licet sit magis gratiosum, quod juvenis sit famosus,& odorosus,oratio tamen, & 6
fama senum est perfectior, & ferventior. Vel dic, quod thus significat bonum opus, &c. sicut supra. *In antiquis enim est sapientia.* Job 13, secundum Plin.credunt quidam,melius thus in insulis nasci, alij autem negant ibi thus nasci. Insula est religio,quæ mari,i. amaritudine pœnitentiæ circumcingitur, ibi ergo melius thus,i. meliora opera generantur quam in mundo, quidam tamen negant sc. seculares,qui religiosis detrahunt,& obloquuntur. Vel thus est oratio. Vel dic quod thus, i. e. opus vel oratio, quæ emittitur ab arbore antiqua,i. à viro maturo & perfecto,est melior,et efficacior,& maxime si arbor ista sit insula, i.amaritudine pœnitentiæ circumsepta. Cum esset Anna amaro animo, oravit ad dominum,flens largiter 2. Reg. 1. Sec. Plin.ubi supra c. 7
14.dicunt Arabes,quod thus arbor quando debet inscidi, ut fructum,& gumi emittat,hoc non debet fieri nisi à sacris sacerdotib. & religiosis,tunc temporis cũ mulierib. nõ polluris,& sic credũt virtutem ipsis meliorẽ: vel ista Arabes faciunt, ut religiosi preciũ augeant. Arbor est homo, qui vere quando debet incidi per correctionem,ut fructificet per bonam operationem,ista incisio, i.ista correctio debet fieri à religiosis, i. viris sanctis,& perfectis, & discretis,qui ita casti sint, quod contactu mulierũ nõ sint polluti per luxuriã nec fœdati, & sic melius proficiet correctio vel incisio supra dicta,quia vere quando prælatus vel prædicator,qui corrigit,arguit,& incidit,est castus,& bonus,tũc alij melius corrigũtur,& cõvertuntur,& emendantur. Ps. 140. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me.* Vel ũ vis dic|contra multos religiosos,qui in actib.suis multas religiones,& fictiones simulãt, ut ipsos actus suos per inanẽ gloriã,& hypocrisim alijs magis vẽdãt,h.e.dictũ,ut alij ipsa sua opera plus valere reputent, atq;credãt juxta illud Matt. 13. *Dilatant philacteria, &c.* Quia scil. Pharisæi 8
multam religionẽ fingebãt,ut ipsos, et eorũ opera homines plus laudarent.Collectũ thus secund.Pl.in civitatem quæ Sabota dicitur,defertur per unã portã,nec per aliam viã licet discedi,ibiq; à sacerdotib. decimatur,& pars Deo suo ibi offertur,quem invocãt, nec licet illud vendere mercatorib, donec sacerdos inde habuerit partẽ suã.Decimatur autẽ (ut dicitur) nõ põdere, sed mẽsura.Sic vere quãdo tu collegisti thus tuũ,i.bona tẽporalia,tu debes venire ad civitatẽ tuã,i.ad ecclesiã,& ibi partẽ debes offerre Deo suo,s. feciẽdo oblationes,dando paramẽta altaris,cãdelas,&

cereos

cereos, &c. similia sacerdotibus etiam, & religiosis, quibus de jure divino teneris, debes similiter decimam horum dare. Ideo
9 dicitur Num. 18. *Decimam partem dabis Domino, &c.* vide ibi. Thus dicitur à tundendo, eo quod tunditur sæpius, & mollitur, minutim autem tritura in igne mittitur, & tunc fumus aromaticus emittitur, & est fumus iste inferius strictus, superius latus, multũ mobilis, & anfractuose superius tendens, aerem obnubilans, odoris sui fragrantia fœtorem cadaverum auferens, ad cerebrum directe penetrans spiritum animalem recreans, & confortans, fluxum humorum, & lachrymas stringens, & ad alia multa valẽs. Talis est vir perfectus, quia vere quando per tribulationes tũditur, & in pulverem, i. humilitatẽ redigitur, & super ignem charitatis, & fervoris incenditur; tunc vere ex se emittit fumum odoris, i. devotas orationes, quæ superius ad cœlum elevantur, & sic aer, i. conscientia obumbratur per Dei gratiam, & fœtor cadaverum, i. motus, & tentationes carnis virtute ejus repelluntur. spiritus animales, i. interiores gratiæ, & virtutes, & affectiones recreantur & confortantur, & fluxus humorum, in luxuria, fluxus lachrymarum, i. tristitia per eam restringuntur, cerebrum, i. conscientia, & intellectus per eam confortantur, & ad alia multa valet, *quia multum valet deprecatio justi assidua.* Jac. 5. Et ista est mobilis, & penetrabilis, quia usque ad cameram paradisi penetrat coram Deo, ut ibi coram angelis audiatur, *quia oratio humiliantis se nubes penetrat.* Ec. 35. Figura Apoc. 8. *Data sunt* (inquit) *angelo incensa multa, & ascendit fumus aromatũ in conspectu Dei de manu angeli.* Incensa, & aromata sunt viri sancti, fumi eorum sunt devotæ orationes, quæ pro certo de manu angeli, i. per ministeriũ angelorum coram Deo superius elevantur, *quia orationes sanctorum Deo ab angelis præsentantur*, sicut patet Dan. 9. & Tob. 12. Tu cum orares, & Sara uxor tua, ego obtuli orationes vestras in conspectu Dei. Vel dic, quod fumus est bona affectio, & desiderium æternorum, quod à sanctis in tribulatione emittitur, & superius in cœlestibus dilatatur, ad Col. 3. *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram.* Et sic inde cor, & voluntas per spem confortatur, & fluxus lachrymarum, i. tristitia, & desperatio inde fugatur, fluxus etiam luxuriæ temperatur. Pone si vis supra figuram de fumo jecoris piscis. Tob. 5. qui fugavit dæmonem, qui dicebatur Asmodæus, qui occidebat luxuriosos; quia vere fumus devotæ orationis, quæ à jecore, i. e. ab affectione piscis, i. e. viri devoti emittitur, Asmodæum, id est, spiritum fornicationis superat, & extinguit.

Cap CLXXII.

De Vimine.

1 VImen gallice osiere, talis est naturæ, quod licet siccum, & mortuum videatur, in aqua tamen positum reviviscit, & emollitur, ita quod ad ligandum circulos, & dolia coaptatur. Sic vere si homo sit ita siccus per indevotionem, quod non possit plicari per obedientiam, & subjectionem, debet poni in aqua devotionis, gratiæ vel doctrinæ, & sic fieri plicabilis, humilis, obediens atq; sanctus. Vide supra de salice, ubi agitur de viminibus. Vel dic, de opere mortificato per peccatum, quod ad adventum gratiæ reviviscit.

Cap. CLXXIII.

De *Virga.*

1 VIrgà dicitur à virote, vel à virtute, eo quod in ea multa sit virtus, & quæ habeat esse viridis, & est ex substantiæ suæ teneritudine flexibilis, & inclinabilis in quamvis partem, ex quo autem nascitur, semper crescit, & semper tendit superius versus cœlum, quousq; veniat ad suũ debitum complementum, & quãto plus erigitur vel extenditur, tanto in fine, & summitate gracilior reperitur. Talis debet esse anima, quia in ea debet latere multa virtus gratiarum, & meritorum, & viror gratiæ interius, & viror honestatis exterius. Ista debet esse tenera per benignitatẽ, flexibilis per obedientiæ facilitatem, quia ad quamcunq; partẽ prælatus prædicator vel Deus voluerit, statim debet inclinari. Inclinabitur ex hoc in hoc. Item ista semper debet crescere, per profectum bonorum operum, quia ex quo de arbore Deo egressa est per creationem, semper debet augmentari per gratias, & virtutes, & ire de virtute in virtutem, quousq; implementũ suum sc. æternam gloriam valeat obtinere. Sẽper etiã debet sursum versus cælum erigi per contemplationem, & desideriũ æternorũ: & licet in suo ortu sit grossa per superbiam, in fine tamen suo, i. in senectute debet esse gracilis per humilitatem. Virga quanto in arbore est altior, tanto gracilior, & quanto gracilior, tanto flexibilior. Virga enim ratione teneritudinis, de facili plicatur ad quamvis partem; & licet virga exterius videatur rudis, sicca, & nodosa, intus tamen humore plena est, & medulla. Sic vere quanto homo perfectus est in arbore Ecclesiæ in celsiori loco, gradu vel dignitate, tanto vere debet esse magis tenuis per humilitatẽ, magisq; flexibilis per pietatem; *quia quanto major es, humiliate in omnibus.* Eccl. 3. Debet esse tener per benignitatem, & sic faciliter ad omnem partem, quam petens juste rogaverit, flecti poterit per exauditionem, & pietatem. Nam licet exterius sit rudis, & siccus, i. durus, & austerus in conversatione, interius tamen in conscientia semper debet esse plenus medulla, & dulcedine pietatis, & benignitatis, *Misericordia, & veritas præcedent faciem tuã.* Virga
3 sine sui violatione florem concipit, non ex commixtione seminis, sed virtute cœlestis influentiæ, vel caloris. Sic beata virgo Christum peperit sine violatione virginitatis, virtute Spiritus sancti, non humana. Vide de flore §. Maria virgo, & adjunge si
4 vis §. præcedentem, & etiam de anima. Virga autem dicitur quasi vi regens. Plures autem utuntur virga, sc. magi ad serpentes placandos seu incantandos, virga etiam utuntur philosophi ad ostẽdendum, reges ad imperandum, magistri ad pueros verberandũ pastores ad gregem regendum, viatores ad se sustẽtandum, pauperes ad se de canibus defendendum, virgam autem odiunt canes, & pueri, eo quod inde sæpius verberantur. Virga est correctio vel potestas judiciaria Dei vel prælati, qua pro certo diversimode debent uti & primo magi, i. prædicatores, ut serpentes, i. mundi malitiosos valeant ad charitatẽ, & ad gratiam convertere: quia scil. isti debent eis ostendere virgam divinæ justitiæ, & correctionis, & punitionis, ut sic territi à noxiis compescantur. Ista etiam utitur rex Christus ad malos puniendum, regendum, & gubernandum: quia reges eos in virga ferrea. Ista etiam utuntur magistri, i. prælati ad pueros, i. fatuos subditos verberandum & puniendum, & corrigendum: quia qui parcit virgæ, odit filiũ. Tales tamen pueri, i. fatui, & indocti virgam istam disciplinæ odiunt, & devitant, quia sicut dicitur Prov. 15. *Non amat pestilens eum qui se corripit.* Canes, id est, mundi tyranni, & insatiabiles usurarij istam non amant. Illi etiam qui sunt pastores, & rectores gregis dominici, cum virga judiciariæ potestatis debent alios debite gubernare, & ideo dicitur quasi vi regens; quia vere virga correctionis debet uti, vel violenter regere illos, qui præ insolentia nolunt per mansuetudinem se domare. *Onus, & virga curvant collum durum.* Eccl. 33. Pauperes etiam, i. peccatores virtutibus depauperati debent uti virga correctionis vel pœnitentiæ scil. seipsos affligendo, & castigando, ut panem suum scil. æternam gloriam valeant à canibus, dæmonibus defensare. Virga directionis virga regni tui. Vel dic, quod virga est crux Christi, vel etiam spes æternæ gloriæ, quæ pro certo sustentat viatores, i. e. mũdi peccatores, ne cadant per desperationẽ, & cum ea defendũt se pauperes Christi à canibus, i. dæmonibus, & peccatis, quia per crucis memoriam ab eis defensamur, canis enim diabolus timet hanc virgam scil. crucem Christi, quia eâ fuit dudum dure verberatus, & victus. Esa. 30. *Pavebit Assur virga percussus.* Virga con-
5 stat ex cortice, ligno & medulla, & cum virga verberãtur canes, pueri, & asini, canes ut puniantur, asini ut operari compellantur, pueri ut erudiantur, vestes etiam ut à pulveribus emundentur, & ideo pueri, & canes virgam odiunt atq; timent. Virga est prælatus, in quo pro certo debet esse cortex bonæ conversationis exterius, lignum justitiæ, & æquitatis interius, & etiam medulla pietatis, & benignitatis sc. interius in corde, quia licet appateat esse durus, & austerus per justitiam, & rigorem, semper tamen interius in corde debet esse medullosus per mellifluam pietatem. Unde Greg. 20. l. Moral. c. 7. Disciplina vel misericordia multũ destituitur, si una sine altera teneatur. Sic ergo in correctoribus juste parcens misericordia, & pie saviens disciplina. Et per istam virgam sc. per prælatum, verberantur & corrigũtur asini, & rudes, & pigri, & hoc ut bene operẽtur. Eccl. 23. *Onus, & virga, & cibus asino.* Item pueri, i. fatui, juvenes insolẽtes, ut eruditãtur, quia tales debẽt teneri sub aspera correctione prælati Ps. 17. *Virga tua correxit me in finem, & disciplina tua ipsa me docebit.* Itẽ canes, i. peccatores, & maligni, & hoc ut puniantur, vel de domo religionis vel Ecclesiæ ejiciantur, ut s. boni per eos infestẽtur. Itẽ vestes, i. homines sancti, & boni, quia per prælatos sæpe accidit, quod boni viri tribulãtur etiã injuste, & hoc ut pulvis, & tineæ, i.

pecca-

peccata vel affectus terrenorum cadant, & decidant ab eisdem. Et ideo de talibus virgis, & prælatis potest dici illud Psal. 109. *Virgam virtutis tuæ emittet dominus ex Sion.* Dicitur enim virga quasi vi regens, quia isti vi, & violenter debent corrigere, & gubernare subditos obstinatos, &c. adjunge si vis §. secund. & primum. Et sicut virga est media inter stipitem, & ramos, sic vere prælatus est medius inter Deum, qui est stipes, & populum, qui sunt rami Deu. 5. *Ego autem sequester & medius sui inter vos, & Deū.* Et sicut virga humorē haurit à stipite, quo ramos nutrit, sic prælatus humorem doctrinæ debet haurire à Christo per devotionem, & inde subditos nutrire per prædicationem. Infantes tamen, i. e. stulti & insolentes canes, i. e. detractores, & malignantes virgam, i. prælatum odiunt, & declinant, & hoc quia *non amat pestilens eum qui se corripit.* Pro. 15. Virga quanto plus à terra extollitur, & elongatur, et quanto superius tollitur, tanto gracilior invenitur, et maxime in acumine ipsius seu fine. Sic vere homo quāto plus crescit per dignitates temporales, et spirituales, tanto plus debet elevari superius per contemplationem, et à terrenis separari per eorum abdicationem, contemptum, et abominationem, tanto etiam debet esse gracilior per humilitatem, et maxime in fine, i. in tempore senectutis, ubi est finis vitæ. Eccl. 3. *Quanto major es humilia te in omnibus.* Virga de se debet esse recta, sed quandoque ad terram quando novella est incurvatur, & tunc quando in curvitate hujusmodi induratur, vix potest amplius rectificari, imo sæpe facilius frangitur quam rectificetur, virga tamen torta, et dura, et antiqua quandoque rectificatur, quia primo in igne ponitur ubi mollificatur, et calore sua dura ruditas resolvitur, et sic in contrarium implicatur, et ita ad formam rectitudinis restauratur. Virga hæc est anima, quæ pro certo de sui natura habet esse recta per æquitatem, et veritatem syndereſis, et intellectus. Eccl. 7. *Hoc inveni quod fecerit Deus hominem rectum.* Sed vere quando accidit quod juventute, & novitate incurvatur ad aliquod peccatum s. per avaritiam ad divitias, per luxuriam ad delitias, & sic de aliis, & sic quandoq; in tali curvitate, & peccato induratur per malas consuetudines, in tantum quod vix potest amplius reparari, nec ad statum salutis, & gratiæ revenire, veruntamen quando in igne contritionis interioris, vel tribulationis exterioris ponitur, tunc mollitur per benignitatem, & compassionem, & sic ad rectitudinem rationis per ministerium prælati corrigentis, vel prædicatoris arguentis, vel Dei inspirantis poterit revenire. *Qui autem rectus est, dirigit viam suam.* Pro. 12. Vel dic, quod virga est prælatus, qui habet esse rectus per justitiæ æquitatem, tamen aliquando incurvatur per acceptionem personarum, ita quod vix aut nunquam potest ad rectitudinem justitiæ pervenire, quia si quis eum arguendo voluerit rectificare, statim frangetur per impatientiam, & ideo necessarius est ignis Spiritus sancti, qui interius respiret, quia alias non poterit ad rectitudinem revenire. *Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus.* Hie. 49. Et nota quod virga non lædit hominem nisi nudum, nec isti acceptores munerum, & personarum lædit vestitos, i. divites, sed nudos, id est, pauperes, *quia donum hominis dilatat vitam ejus.* Prov. 18.

Cap. CLXXIV.

De Virgulto.

1 Virgultum dicitur à virga, quia virga oritur à ramo, virgultum autem à radice magnæ arboris generatur, & est ejus natura quod scissum iterum renascitur, & à radice superius elevatur, secundum Isid. Sic homo, licet per mortem incisus fuerit à radice, i. à vita præsenti, iterum tamen in die judicij per resurrectionem renascetur, sicut fecit Christus: *quia si Christus resurrexit, ita & nos resurgemus.* 1. ad Cor. 15. Virgultum sine violatione de radice nascitur, scissum renascitur, & tandem alte de terra superius elevatur: Sic Christus de radice, id est, de beata virgine sine ejus violatione, & corruptione natus est, tandem scissus, & abscissus renatus est per resurrectionem, & post à terra se levavit per ascensionem. Viretum item est quod hortus, vel viridarium, de quo quære in loco suo.

Cap. CLXXV.

De Vite.

1 Vitis dicitur à vinciendo, secundum Isidor. quod vincitur, & ligatur, & eo quod cum proximis arboribus se vincit atq; ligat. Dicitur etiā à vi tenendi, quia quasi vi tenent, & apprehendunt sese invicem, & arbores circumstantes. Naturæ n. ligantis sunt, & tenentis, & ideo cum quibusdam ligaminib. quæ capreoli dicuntur, omnibus circumstantib. se innectunt. Sic vere boni, & justi debent esse naturæ ligantis per charitatem, quia vere cum vinculis charitatis debent invicem, & etiam circumstantibus sociis, & vicinis connecti, & ligari per concordiæ unitatem. *Si fieri potest, cum cunctis hominibus pacem habentes,* ad Ro. 12. Dicuntur etiā ut tenendo, quia quasi violenter debent alios tenere in amore, & pace. *Tenui eū. nec dimittam.* Cant. 3. Quia s. semper debent in amore, & concordia permanere, quia secund. Sen. *sic diligamus, quasi desinere non liceat.* Vitis multis culturis indiget. Prima est ablaqueatio, & circa radicē terræ fossio, et radicis apertio ut sic calor subintret, & penetret melius ad radicem. 2 Secunda est putatio, & superfluorum resecatio. Tertia est propaginatio, & sui multiplicatio. Quarta est palinatio, i. ad palos aligatio, ne s. palmite in terra remanente, fructus eius putrescat. Quinta est fimatio, quia scil. fimus, & stercora ad radicem debent circummitti. Sexta est fossio, & terræ circumstantis circummotio cum ferro, & ligone. Septima est pampinatio, quia scil. pampini, & folia superflua debent resecari, quando nimis abundant, ut fructus melius matureſcat, calore subintrante. Octava est vindemiatio, & fructus collectio, ut dicit Isid. Vitis est homo qui pro certo ad hoc ut possit fructum bonorum operum facere pluribus indiget necesse est enim primo, quod radix discooperiatur, quia vere cor quod est radix animæ debet revelare, & detegere per confessionē, ut sic calor cælestis gratiæ valeat subintrare. *Discooperi humerum, revela crura, denuda turpitudinē tuā,* Esa. 47. Ité debet putari, quia vere omnes ramos, i. omnes affectiones, & cōsuetudines superfluas, & indebitas debet penitus extirpare. *Tempus putationis advenit.* Cant. 2. Tertio debet propaginari, quia sc. rami ejus, i. affectiones, & cogitationes debēt sub terra deprimi per humilitatē, ut sic multiplicentur per bonorum operum fœcunditatem. Quarto debet palinari, quia vere ad palum crucis debet ligari per spem, & devotionem, & passionis cōpassionem, ut sic sustentetur nec deficiat, & cadat per desperationem. Vel per palum intelligo gloriam æternam, cum qua debet homo ligari cum vinculo spei per contemplationem, vel etiam Christi misericordiam, cui debet homo vinciri per spē, & charitatem. *Vineam palinavit homo.* Mat. 12. Quinto debet fimari, quia vere circa radicem cordis sui debet ponere per meditationē fimū suæ vilis conditionis, fragilitatis, & mortis, quæ homo debet jugiter recordari, ut sic per gratiam valeat humectari. *Fodiam circa eam, & mittā stercora.* Lu. 13. Sexto debet fodi per pœnitentiæ austeritatem, quia vere terram, i. corpus, & carnem debet fodere cū sarculo disciplinæ s. jejunando, orando, &c. similia. *Fili hominis fode parietem.* Eze. 8. *Circumfodit in umbra eius.* Esa. 34. Septimo debet se pampinare, quia vere pāpinos, & folia, i. exteriores divitias superfluas debet deponere, & eas pauperibus per eleemosynas erogare. *Erit quasi quercus defluentibus foliis.* Esa. 1. Et sic octavo poterit vindemiari, & in eo boni fructus bonorum operum & exemplorum poterunt à quolibet inveniri. Lev. 26. *Sex annis putabis vineam tuam, & septimo edes de fructibus ejus.* Vitis super terram undiq; se extendit, & arbores circumstantes ita connectit, & apprehendit quod vix potest ab eis separari, & ideo dicitur vitis, quasi vi tenens. Sic sunt multi, qui supra terram, i. desiderio, & amore terrenorum undiq; se extendunt, & arbores vicinas, i. possessiones, & divitias alienas per usuram, & rapinam sibi accipiunt, & contingunt, & ideo dicuntur à tenendo, quia vi vel violenter rapiunt, & detinent alienum. *Omnes quæ cœperunt tenent, nolunt dimittere.* Hie. 48. Vinea indiget putatione, nam si debito tempore rami superflui præscindantur; tunc vires recipit, & concipit materiam ex qua fructus, & flores parturit in futurum, si autem cesset debita putatio, & præcisio, tunc vere multos ramos superfluos generat, & velociter sterilescit, ut dicit Plinius. Sic vere quando homo à ramis superfluis, i. e. à peccatis, & malis consuetudinibus, & affectionibus, & etiam divitiis temporalibus putatur, & purgatur per tribulationem temporalem, vel per correctionem, tunc recipit virtutem, & vires spirituales, *quia dum infirmor, tunc fortis sum* 2. ad Cor. 12. Tunc etiam concipit materiam boni fructus, i. bona desideria, & affectiones, & bona propositā, ex quibus tandem sequitur flos bonæ conversationis, & fructus bonæ operationis, &c. *A timore tuo concepimus.* Esai. 26. Si autem correctio Dei vel prælati cessaverit, tunc quia producit, multos ramos superfluos, i. multa vitia, & peccata, multas etiam divitias, &c. similia, ideo à fructu bonorum operum sterilescit & flore honestæ conversationis privatur. Nihil est ita avidum ad nascen-

nascendum, & fructificandum, sicut vitis, unde natura ejus est ut magis velit parere quam vivere, & ideo quod à ramis superfluis demitur, fructui accedit. Sic vere boni viri avide volunt crescere per augmentum virtutum, & meritorum, & fructum bonorum operum celeriter procreare, & ideo superflua, i. peccata, & divitiæ sunt ab eis resecanda, ut sic fructus bonorum operum uberior reponetur. Vel dic contra illos, qui sunt avidi, & ambitiosi, volunt enim crescere per dignitates, ut honorentur, & reputentur, & maxime quia tales diligunt parere per prædicationem, & alios in gratiam emittere. Unde ad hoc, quod istud possit bene fieri, necesse est ut resecentur à ramis superfluis per correctionem, & depressionem, i. à superfluis affectionibus, & ambitionibus, & quod ad libitum crescere, promoveri, & perire non sinantur, ne à bonis operibus sterilescant. Multi enim sunt ita avidi de prædicationis officio obtinendo, quod plus diligunt parere quam vivere, parere dic per doctrinam, quam vivere per
6 gratiam, & plus volunt docere. Vitis tempore putationis quanto citius putatur, tanto plus emittit de materia sc. ligno ramis, & foliis, & quanto tardius, tanto plus de fructu, dum tamen putationis terminum non transcendat. Sic vere sunt multi, qui quando putantur, corriguntur, & convertuntur nimis cito sc. in tempore juventutis, tunc licet multum faciant, & acquirant de foliis i. de scientijs, & doctrinis, & de ramis, i. de amicis, prosperitatibusq; mundanis, sicut patet in illis, qui à juventute veniunt ad religionem, tamen sæpe accidit quod parum de fructu bonorum operum tales faciunt, & producunt. Illi autē qui sero, & tarde cōvertuntur, corrigūtur, & à superfluis depurantur, è converso quia quandoq; accidit, quod tales multum faciunt de fructu bonorū operū, licet in foliis, i. in scientijs, & eminentijs minus abundent, dum tamen tempus debitum nō excedat. Mat. 20. *Erunt novissimi*
7 *primi, &c. Substantia enim festinata minuetur.* Prov. 1. Vites graciles citius oportet putare, validas autem novissime; & quāto vitis est tenuior, & macrior, tanto plus de ea est putandum, ut dicit Plin. 17. c. 12. Et quicquid erumpit alias, quam à nodis, oculis sive gēmis est tanquam spuriū detruncandum. Istæ vites macræ sunt viri peccatores, debiles, & fragiles, & macri, sine humore devotionis vites autē validæ sunt viri justi, & perfecti, ad bene operandū fortes. A macris ergo vitib. i. à mundi peccatoribus plus est de ligno suo, i. de suis superfluis mundi prosperitatibus, de malis suis desiderijs, & affectionibus auferendum, quia sc. talibus nesciunt uti nisi ad damnationem suā, ut sic saltem possint fructum bonorum operū procreare. *Purgabit eum, ut fructū plus afferat.* Jo. 15. Tales etiam citius quam alij sunt putandi, corrigendi, & domandi, quia sc. magis indigent. Illi autem qui sunt validi, fortes, & boni, rarius sunt à prælatis corrigēdi, cum non indigeant, & minus etiam de ramis suis, i. de temporalib. divitiis est eis auferendum, cum sc. eis bene sciant uti Mat. 13. *Omni habenti dabitur, & abundabit, ei autē qui nō habet, etiā quod habere videtur, auferetur ab eo.* Vel dic quod hodie in mundo illi qui sunt macri, sc. pauperes, & depressi, plus putantur, & magis à ramis bonorum tēporalium spoliantur per tyrannos, & raptores, quam illi qui sunt validi, divites, & potentes; qui sicut dictum est, quia non habet etiam id quod habere
8 videtur, auferetur ab eo. Secund. Plin. l. 17. c. 24. Viti multa accidunt nocumenta, per quæ à fructificatione retardatur, & primo quando germina sua eis nimis tempestive auferuntur, secundo, quando rore noxio, quando est in flore, perfunditur, tertio, quando flores ejus pruina vel frigore decoquuntur, quarto quando radices ejus ab indiscretis fossoribus lædunter, & decorticantur, super omnia autē lædunter, quando fortis imber percutit palmitem floreſcentē, quia tunc simul defluit flos, & fructus. Vere hæc omnia nocumenta accidunt homini spiritualiter, ne fructū bonorum operum producat, & primo quando sibi sua germina, i. mundanæ suæ divitiæ auferuntur intempestive per rapinā, quia tunc per impatientiā impeditur, per murmurationē, & desperationem, *quia nolumus exspoliari, sed supervestiri.* 2. ad Cor. 5. Item dū est in flore, i. in bona affectione, quando sc. habet bonum propositum, & voluntatem, vel etiam in flore, i. in juventute, tunc sibi triplex accidit nocumentum, quia tunc quandoq; rore malæ, & corruptæ doctrinæ, & informationis inficitur, ut patet in illis qui sequuntur malorū societatē. Item quando nimio frigore, i. quando violenta tentatione, & tribulatione decoquitur. Item quando nimio imbre, i. prosperitate superflua percutitur, quia vere tunc ex istis tribus causis à vinea florente, i. à juvenibus & insipientibus bonorum operum impeditur Job. 15. *Ledetur quasi vinea, dum adhuc sit in flore botrus, ejus.* Item quando fossores, & agricolæ, id est prælati, & judices discrete lædunt radicem ejus, i. cor per indiscretam correctionē, & corticem bonorū temporalium ab eo tollunt. Esa. 3. *Populum meū exactores sui spoliaverunt.* Et sic per impatientiam destruitur, & à fructu bonorum operum retardatur. In rempore nimis humido, ex rore corrupto, generātur in vinea vel in vitta erucæ, & testudines, quæ vitis germina depascunt, & sic depastam facile derelinquunt, ut dicit Plin. Accidit etiam tunc temporis telarum aranearum multitudo, quæ circa vitem faciunt retia sua, & ibi nutriunt pestiferum semen suum, & sic fructus vineæ consumitur, & aduritur, & vastatur. Sic vere circa vites, i. circa mundi prælatos & principes, & etiam alios divites, quando tempus est humidum per prosperitatem, generantur, & congregantur vermes, i. mali homines scil. erucæ, i. detractores, qui dicuntur ab erodendo, tales enim rodunt alios, & consumunt. Item testudines, & limaces: isti sunt adulatores, qui lambunt & liniunt, & liniendo inficiunt & corrumpunt, *Prophetæ eorum linibant eos absque temperamento.* Ezec. 22. Item arenæ; & isti sunt mali parentes prælatorum, & eorum familiares, & famuli, qui circa eos tempore prosperitatis aggregantur, & in eorum officiis collocantur, & ibi retia cautelarum texunt ad muscas, i. pauperes subditos capiendos: sicut enim dicitur Prov. 19. *Multi colunt personam potentis*, & sic vere propter istos vermes detractores, adulatores, malos famulos, parentes, nepotulos, & familiares, hodie fit quod germina vitis, i, temporales divitiæ prælatorum roduntur, & consumuntur, ita quod pauperes efficiuntur, & à fructu bonorum operum retardantur; veruntamen quando germina sunt corrosa, i. quia divitiæ sunt vastatæ, tunc pro certo vitem derelinquunt, quia nec de prælatis, nec de alijs amicis plus curant, quando inde commodum suum non possunt amplius facere, vel habere. *Si habueris convivet tecum, si nihil habueris, derelinquet te.* Eccl. 13. Figura Exod. 10. ubi locustæ venerunt cum vento australi, & comederunt omne viride in terra Ægypti, sed flante vento occidentali, omnes penitus de terra Ægypti sunt abrasæ. Sic vere quando auster, i. mundana prosperitas, sc. divitiæ, delitiæ, honores, & dignitates stant erga aliquem, tunc multiplicantur circa eum locustæ, i. adulatores, qui totum virorem divitiarum comedunt, & corrodunt, sed flante vento contrario, i. adveniente statu paupertatis, & adversitatis, tunc eum penitus derelinquunt, *quia etiā proximo suo pauper odiosus erit, amici vero divitum multi.* Prov. 14. Ideo dicit Sen. *Ob hoc solum amanda est paupertas, quia à quibus amoris ostendit.* Quando vinea est pampi- 10
nanda, & folia ejus resecanda, illa quæ sunt circa fructum, non sunt ei auferenda, quia sunt ei necessaria propter fructum, sed illa quæ sunt remota, nec sunt fructui necessaria, sunt ei auferenda, lia sunt divitiæ. Quando ergo princeps vel prælatus vult pampinare vineam, & terram suam, quando s. à vitibus, i. à subditis suis vult exigere aliquod tributū, talliā vel subventionem, ipse non debet accipere folia necessaria, i. bona quæ sunt ad necessitatē, sed tantum illa quæ sunt superflua contra multos, qui totum, & necessarium, & superfluū auferunt à suis subditis. *Mich. 3. Violenter tollitis pellem eorum, desuper ossibus eorum.* Folia vineæ sunt astu- 11
antibus umbraculū, & febricitantib. medicina, caloré enim febrilem mitigant, si in aqua coquantur, vulnera purgant, conceptum adjuvāt, & ad alia multa valēt. Folia sunt verba bona, quæ febrilē caloré avaritiæ tēperant sc. in audientibus æstumq; carnalis cōcupiscentiæ mitigant in eisdem, & umbrā bonorum documentorum eis donant, &c. Vide, & adjunge de palmite §. loqui. 12
Secundū Pli. vitis odit raphanū, caulē, & omne olus, quia quando talia vitibus sunt vicina, tristes, & ægræ efficiuntur, nitrum etiam, & alumen, & aqua marina, & folia fabarum, & viciæ putamina, vitium sunt venena, secundum eundem. Vitis est bonus homo, raphanus, & olus significant mundi peccatores, qui more oleris sunt virides per curiositatem, & mundi prosperitatem; molles, & pingues per carnis voluptatem, quos pro certo vitis, i. e. bonus homo debet odire, quia scil. suam malam vitam, & societatem debet declinare; quia vere ex eorum societate efficitur homo æger, & infirmus, & per vitia, & peccata sterilis, & ineptus, quia cum perverso perverteris. nitrum etiam qui est lapis salsus, & consumptivus, i. mundi divitiæ, quæ consumunt per sollicitudinem, et desiccant, aqua amara, i. mundi delitiæ, quæ multum continēt amaritudinis, et doloris; folia fabarum. i. mūdi scientiæ, quæ habent inflare sicut fabæ per superbiā, et præsumptionem, vitium i. bonorum hominum sunt venena: nam divitiæ intoxicant per avaritiam, et delitiæ per luxuriā, scientia per superbiam, et ideo vitis à talibus debet cavere, *quia scientia tua*

hos de-

15 *hæc decepit te.* Esa 47. Ideo 1. Joan. 2. *Nolite diligere mundum, neq; ea, quæ in mundo sunt.* Secundùm Plin. lib. 14. c. 1. in quibusdam regionibus sunt vites ita magnæ, quòd ex earum truncis fiant statuæ, & columnæ, sicut patet de statua Jovis in urbe Populonio, super templum etiam Dianæ per unam vitem scandebatur, & dicit, quòd columnæ tales diutissimè durant, quia (ut dicit) in paucis lignis natura æternior est, quàm in vite. Et (ut dicit) tantum crescunt, quòd circa domos & villas circumduci possunt. Vitis etiam inter omnes arbores succum meliorem profert, sc. vinum. Sic verè hodiè in ecclesia tantum crescit aliquando vitis, i.e. tantum promovetur aliquis homo, quòd ipse efficitur columna, i.e. prælatus, qui habet ecclesiam sustentare meritis, & exemplis. Unde ipse efficitur statua, & simulachrum, i. vicarius Christi, & locum ejus tenet in ecclesia. *Posuit statuam in lecto David, & operuit sam pellibus.* 1. Reg. 19 expone. Efficitur etiam scala ad ascendendum in templum, quia mediante eo, & per eum oportet, quòd omnes intrent. *Ego sum ostium.* Joan. 10. Sed verè ex quo sic homo factus est columna ecclesiæ, statua seu scala, ex tunc ipse debet durabilis esse, et æternus, i.e. fortis et constans, et in statu gratiæ perpetuò perseverans, nunquam per aliquod vitium computrescens. *Rex in æternum vive.* Dan. 2. Iste etiã debet circumcingere villas, quia verè villam, et domum religionis, in qua est prælatus, debet circumcingere per correctionem malorum, et bonorum defensionem, et per omnis invasoris repulsionem, et per omnis diligentiæ adhibitionem. *Ego ero ei murus ignis in circuitu.* Zach. 2. Quia verè melior murus, et protectio, quàm ecclesia possit habere, est bonus prælatus. succus autem ejus, i e. doctrina debet esse vinum, i. consolatio aliorum. Ps. 103. *Vinum lætificat cor*
14 *hominis.* Vitis avidissimè crescit, finem enim non habet in crescendo limitatum à natura, quia semper crescit, et se extendit, et dilatat, quàmdiu vivit, si debitè fuerit culta, et ideo usque ad altissimas summitates arborum aliquando scandit, et circa domos potest circumduci. Sic verè homo debet avidè crescere per merita, et virtutes, et sine fine quamdiu vivit, per protectum bonorum operum augmentari, et ita poterit ad summitatem arboris ecclesiæ militantis, et ad dignitatem æternæ ecclesiæ triumphantis attingere, et levari, et ibi per charitatem perpetuò dilatari. *Possessio ejus crevit in terra.* Job. 1. Vel dic, quòd vitis sine fine crescens est ambitio, et avaritia; vel allega contra insatiabilem cupidita-
15 tem ambitiosorum, et avarorum. Vitis in vere primò scinditur, deinde ex ea lacryma emittitur, ex qua emissione humor substantialis in ea depuratur, et sic tandem fructus dulcior generatur, et valet ista lachryma contra caliginem oculorum, et collyrijs admiscetur, cum oleo etiam mixta pilos eradicat atq; tollit, sicut psilothrum unguentum, ut dicit Plin. lib. 23. Sic verè quando homo scinditur per contritionem interius, vel per tribulationem exterius, tunc aliquando emittit lachrymas per compassionem, vel præ dolore, et sic humor interior, i. cordis affectio purificatur, et sic fructus bonorum operum procreatur. Istæ tamen lachrymæ oculos cordis purificant, et pilos, i. divitias, quando oleũ pietatis eis admiscetur per eleemosynas eradicant, et evellunt. *Lachrymis ergo meis stratum meum rigabo.* Ideo Thren. 1. *Lachryma*
16 *ejus in maxillis ejus.* Vitis est arbor multũ habens de medulla, parum de cortice, multum flexibilis, et tenacis, et ligantis naturæ, fructum et succum optimum profert, et versus terram continuè se inclinat. Talis est vir perfectus, quia parum habet de cortice divitiarum per paupertatem, medullosus est per pietatem, ligans et tenax per charitatem, inclinatus per humilitatem, flexibilis per obedientiam et benignitatem, medicinalis per doctrinæ et exempli sanctitatem. Et talis potissimè fuit Christus. Vel dic de beata Virgine. unde Eccl. 24. *Ego quasi vitis fructificavi.*

Cap. CLXXVI.

De Vite agresti seu labrusca.

1 VItis agrestis dicitur labrusca, eò quòd in labro tetræ, i. e. in margine generatur. Ista licet sit similis domesticæ in foliis, non tamen in fructu, quia fructum facit modicum seu nullum, et si quem fecerit, durus est, stypticus, et amarus, bona autem vitis, si sine cultura dimissa fuerit, cito degenerat in labruscam. Labrusca etiam vitis fit vinifera per culturam. Sic sunt quidam vites domesticæ, scil. boni, et justi, qui fructum bonorum operum producunt. Labrusca significat peccatores, qui nullum vel paucum faciunt fructum bonorum. Domestici autem, i. boni, nisi jugiter colantur per pœnitentiam, et disciplinam, cito fient agrestes, & labruscæ, i. e. mali, & peccatores. *Expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.* Esa. 5. Labruscæ, id est, peccatores etiam possunt per culturam pœnitentiæ fieri boni, & justi &c. Expone, sicut de rosa, ut ibidem dicitur.

Cap. CLXXVII.

De Vitulaminibus.

VItulamen est illa planta, quæ nascitur ad radicem vitis juxta 1
stipitem, & tales rami sunt degeneres & infructuosi, & ideo vitem enervant & destruunt, & fructum impediunt, humorem enim attrahunt à radice, qui deberet transferri ad fructum nutriendum, & ideo debent citius extirpari, ne tales diutius crescentes diminuant fructum vitis, & istæ alio modo dicuntur adulterinæ plantationes, vel spuria vitulamina. Vitis est ecclesia vel religio, radix ejus est prælatus, palmites sunt bonæ personæ, quæ fructum bonorum operum faciunt, & emittunt. Sed verè hodiè accidit, quòd circa radicem, i. circa prælatum generantur multa vitulamina, i. multæ personæ, quas in se promovent & exaltant, sc. nepotuli, compatriotæ, affines, adulatores & cæteri, qui in vite, i. e. in ecclesia à prælatis hodie producuntur, & pro certo isti sunt degeneres, quia sc. non sunt veri clerici vel religiosi, sed sunt adulterini; quia in ecclesia legitimè à viro ecclesiæ, i. à Christo non sunt geniti vel producti, imò à concubina, i. ab affectione carnali ibi sunt introducti. Item sunt infructuosi, quia tales fructum bonorum operum non producunt, imo in pompis & luxurijs expendunt patrimonium crucifixi, & ideo videntur esse ficus maledicta, cui dictum est Matt. 21. *Ex te fructus nunquam nascatur amplius in perpetuum.* Et isti etiam impediunt, ne alij palmites, i. boni per bona opera fructificent, quia verè à radice, i. à prælato accipiunt, & acquirunt humorem, unde alij deberent nutriri, scil. temporales divitias, beneficia & præbendas, officia & dignitates, quæ bonis viris deberent dari, qui inde fructum bonorum operum & eleemosynarum procrearent Job 15. *Bibent alieni divitias ejus.* Et ideo vitis, i.e. ecclesia ratione talium à nobis fructibus depauperatur, quapropter utile esset, quòd isti de ea penitus tollerentur, quia non ibi faciunt nisi malum. Et agricola Deus in die judicij tales extirpabit, & igne perpetuo concremabit. Sap. 4. *Adulterina plantationes non dabunt radices altas & profundas.* vide ibi. Vel dic, quòd vitis est anima, cujus palmites sunt bonæ affectiones, è quibus fructus bonorum operum procreatur. Sed quia quandoque circa radicem cordis generantur vitulamina, id est, carnalia desideria & affectus, ideo sunt talia penitus extirpanda, ne vitis, id est, anima sterilescat.

Cap. CLXXVIII.

De Vinea.

VInea secundùm Pap. est locus, ubi sunt vites, diligenter ex- 1
colitur, à superfluis expurgatur, à cultoribus sæpius visitatur, ne subintrent bestiæ sepibus circuitur, & ne diripiantur fructus ejus, custos in ea super speculam ordinatur. Sic ecclesia vel religio diligenter debet coli per pœnitentiam, superflua inde debent resecari per correctionem, & à cultoribus, i. e. à prælatis & prædicatoribus debet sæpius visitari, & ne bestiæ, i. vitia carnalia subintrent, sepibus disciplinæ & statutorum regularium debet cingi, & ne fructus ejus, i. bona spiritualia & temporalia indebitè devastentur, custos & speculator, i.e. prælatus debet super eam ordinari, qui per claram discretionem debet circumquaque respicere diligenter, quæ sunt bona, & quæ mala &c. Hier. 31. *Pone tibi speculas &c.* Ezech. 3. *Speculatorem dedi te domui Israel.* Sed heu, multi possunt dicere illud Cant. 1. *Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi.* Vinea quamdiu in ea sunt fructus, optimè custoditur, à pluribus visitatur, sepibus clauditur & vallatur, 2
tunc enim viret, pollet, redolet atq; placet, sed quando fructus ibi non est, sc. in hyeme, tunc pallet, & turpis efficitur, à nemine visitatur, sed quasi penitus relinquitur, aperta undique deseritur, & à lupis & bestijs nullatenus defensatur. Sic est anima, quia vete quamdiu habet fructus, i. gratias, & virtutes, à Deo custoditur & diligitur, & ab angelis etiam visitatur, & sepibus. i. Dei & angelorum custodia circuitur, & à nocivis omnibus defensatur, & hoc, quia tunc viret per gratiam interius, pallet per honestatem exterius, & per bonam famam redolet atque fragrat. Ideo dicebat sponsa sponso. Cant. 2. *Veni, ingrediamur ad agros, videamus si vinea nostra floruit, &c.* Sed verè in hyeme, id est, in statu peccati, quando fructus virtutum & gratiarum perdidit, tunc à Deo &

angelis derelinquitur,nec ab eis visitatur,sepibus,i.& angelorum custodia spoliatur, turpis & pallens per malam conversationem efficitur, & ideo lupis & bestijs, & omnibus etiam vitijs exponitur,& ab eis dissipatur. *Destruam sepem ejus, & erit in direptionem.* Esa.5. Vel si vis,per sepem intellige pœnitentiam & disciplinam, quæ in statu peccati destruitur, & sic anima vitijs dissipatur; *quia ubi non est sepes diripietur possessio.* Eccl.36. Vel dic, quòd vinea sunt sancti,qui in hyeme,i.in præsenti vita pallent,& vites reputantur, fructibus mundi hujus, sc. delitijs & divitijs non ditantur, & bestijs, & lupis, i. mundi tyrannis & tribulationibus eorum exponuntur,sed econverso in autumno,i.e. in tempore, quo fructus colliguntur, i.e. in alia vita in paradiso, tunc habebunt fructum æternæ gloriæ,& à Deo & angelis visitabuntur & custodientur, nec amplius mundi tribulationibus turbabuntur, *quia neque luctus neque clamor erit ultra,quia prima abierunt.* Apoc.21. Vel dic, quòd vinea est Ecclesia,quæ quamdiu habet fructus temporales, à suis custodibus scil. sacerdotibus visitatur & custoditur,sed collectis fructibus in æstate, & habita distributione, statim eam derelinquunt, & ad scholas, & alibi divertunt. Esa.1. *Relinquetur filia Sion, sicut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario.* Vel dic, quòd vinea est homo, qui quamdiu habet fructus, i. divitias multas, multos invenit visitatores & amicos, alias non &c. *quia divitiæ addunt amicos plurimos.* Prov.19. 3 Odor florentis vineæ omni venenoso contrariatur, & ideo tunc exeunt vineam colubri, & buffones, sustinere ejus fragrantiam non valentes. Sic verè odor & fama bonorum contrariatur omnibus peccatoribus venenosis.& ideo colubri & buffones,i.e.invidi, quando vident aliquam vineam, i. personam vel statum florere per bonam conversationem, vel operationem, vel temporalem prosperitatem, statim fugiunt per invidiam, & fragrantiam suæ bonæ famæ nequeunt sustinere, quia secundùm Sen. *Et si nullos inimicos facit injuria, multos tamen facit invidia.* 4 Vinea coloris amænitate reficit visum, odoris suavitate delectat olfactum, fructus dulcedine recreat gustum, foliorum mollitie afficit tactum. Sic vir perfectus virore suæ perfectionis, & honestæ conversationis recreat intuentes, odore etiam bonæ famæ afficit odorantes, i. audientes, dulcedine & bonitate fructuum & operum, recreat gustantes,i.exempla ipsius imitantes, & ea sibi incorporantes, tangentes etiam, id est, socios & vicinos lenitate suæ benignitatis afficit & demulcet, quia sicut dicit Gregor. de prælatis. Miscenda est lenitas cum severitate,faciendumq; est quoddam ex utraque temperamentum. 5 Vinea ad hoc, quod bene fructificet, plura requirit, scil. aerem purum & serenum, & tempus odit nubilosum, item terram non nimis macram; nec nimis pinguem, sed mediocrem. In terra enim pingui luxuriat in ramos & in folia, & paucos fructus habet. In terra autem macra cito deficit & arescit, non inveniens debitum nutrimentum. Sic verè ad hoc, quòd vinea Sabaoth, scil. Christianus possit facere fructum bonorum, necesse primò, quòd habeat aerem purum & serenum, i.e. bonam & sanam doctrinam, non nubilosam, erroneam, vel obscuram, terream etiam, i.statum diligit mediocrem, quia scil. non debet status suus esse pinguis per superfluam prosperitatem, quia tunc emitteret multos ramos vanarum affectionum, multa folia vanarum locutionum, paucum autem fructum bonarum operationum. Si autem nimis macer fuerit per paupertatem, tunc similiter propter defectum sufficientis victus & nutrimenti per impatientiam desiccatur, & sæpe ab humore gratiæ privatur: quia *propter inopiam multi deliquerunt.* Eccl. 22. *Et ideo bene petebat sapiens* Prov.30. 6 *Nec divitias nec paupertatem dederis mihi Domine &c.* Vinea diligit terrã dulcem & temperatam. Nam si salsa fuerit & amara, tortumpitur radix propter humidi malitiam subintrantis: & ideo montes alti soli penè exposiri sunt optima loca, quia ibi calor fortis & humor dulcis reperitur. Nam quanto vinea soli magis exponitur, tanto fructibus dulciotibus fœcundatur. Terra salsa est mundus, amarus & salsus per tribulationes, humor ejus est mundi prosperitas, sc. divitiæ & delitiæ, quam semper comitatur falsedo & amaritudo peccatorum & tribulationum. Montes autem significant statum perfectionis & religionis, ubi est fortis calor charitatis & dilectionis, & dulcis humor devotionis, compassionis & lectionis. Vinea ergo,i.e. anima, non debet diligere terram salsam,i.e.mundum. 1.Joan. 2. *Nolite diligere mundum &c.* Et hoc quia radix cordis faciliter corrumperetur per diversa peccata, si humor ejus, i.e. mundi prosperitas ibi per affectionem subintraret. Apoc.8 *Mortui sunt ex aquis, quia amara facta sunt.* Sed montes, i.e. statum religionis & perfectionis debet appetere, ubi soli Christo exponatur per contemplationem, & humore,& dulcedine doctrinæ, & devotionis etiam nutriatur; quia quanto plus exposita soli justitiæ per amorem & affectionem, & contemplationem fuerit, tanto melius fructificat per bonam operationem. Vel si vis, per montes intellige paradisum, ubi debet esse anima plantata per desiderium & affectum, & ideo de vinea dicitur Ezech.17. *In monte sublimi Israel plantabo illud, ut erumpat in germen,& faciat fructum.* Vel per terram salsam intellige peccatores, qui amaritudine suæ malæ vitæ humore corrupto suæ malæ doctrinæ vites bonas, i.qui sunt socij, inficiunt & corrumpunt, & ideo tales non sunt sequendi, sed montes alti; i.e. viri sancti & contemplativi, in quibus potest inveniri humor bonæ doctrinæ, et dulcis fructus consolationis. Psal.103. *Montes excelsi cervis petra refugium herinaceis.* In vineis aliquando latent vulpes fructus ejus 7 avide devastantes, aliquando ibi subintrant porci, aliquando canes et lupi,qui omnes fructus devorant, et vineam suis stercoribus inficiunt et corrumpunt; et ideo custodes summè cavent, ne porcus, vulpes, lupus, canis aliqualiter ibi intrent. Sic verè in vinea ecclesiæ vel religionis, aliquando latent vulpes, i.e. falsi et cautelosi hypocritæ, vel hæretici, aliquando subintrant porci, i.e. voluptuosi, luxuriosi et delitiosi, aliquando canes, i.e. detractores mordaces, qui alios semper allatrant; aliquando lupi, i.e. tyranni, prælati crudeles et rapaces, qui omnia devorant et consumunt; et ideo per istos malos, fructus vineæ ecclesiæ spirituales et temporales hodie consumuntur, devorantur et vastantur. De hypocritis autem dicitur Ezech.13. *Prophetæ tui quasi vulpes in deserto Israel erant.* et Thren.4. de monte Sion dicitur: *Vulpes ambulaverunt in eo.* Et ideo tales debent de ecclesia ejici. Cant.2. 8 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Fabulosè dicitur, quòd quidam fatuus custos posuit in vinea sua canes, ut eam à vulpibus tuerentur, canes autẽ vites cum racemis invenientes, de ejiciendis vulpibus minimè curaverunt, sed omnes fructus vineæ vastaverunt. Sic hodie Deus ponit in vinea ecclesiæ canes, i. prælatos, ut inde vulpes et lupos,i.malitiosos et tyrannos coerceant, et vires, i. bonos et justos, à malis protegant, et defendant; sed verè, quia hodie in vitibus vineæ, id est, subditis suis et bonis simplicibus inveniunt racemos, id est, divites temporales, ideo eos per rapinas diripiunt et consumunt, et plus nocent vitibus, id est, subditis, quàm vulpes, id est, fraudulenti usuratij, vel quàm lupi, id est, mali tyranni; ipsos etiam non curant de vinea effugare vel ejicere, nec à nocumento bonorum reprimere, imò quod pejus est, eos hodie sustinent atque fovent; corrupti suis muneribus atque donis, qui prælati, Judices et ballivi multi sunt hodie, de quibus dicitur Esa.56. Universi canes muti non valentes latrare. Vel dic, quòd dominus vineæ est prælatus, qui in terra et ecclesia ponit canes, id est, ballivos et officiales, ut inde latrones et raptores arceantur; ipsi autem multò magis subditos devorant, et prædantur, nec alios ejiciunt vel repellunt, et cætera. Figura 1. Macch.9. ubi iniquus Alchimus (qui interpretatur fermentum vani consilij) constituit viros iniquos dominos regionis, qui multo majora mala fecerunt filijs Israel, quàm gentes et extranei. Sic mali prælati instituunt in terra sua viros iniquos, scil. malos ballivos, et officiales dominos, et magistros, qui pro certo multo plus nocent subditis, quàm raptores publici et latrones, quia inimici hominis domestici ejus. Mich.7. *Tu terram tuam dissipasti, tu populum tuum occidisti.* Esa.14. *Pone, si vis, figuram bonam.* Matth.21. *de vinea & filio, & servis à cultoribus occisis.* Vinea est ecclesia, filij et servi subditi, cultores mali prælati et ballivi, &c. Vel applica aliam figuram Ezech.17. ubi dicitur: *Facta est ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emisit propagines.*

Cap. CLXXIX.

De Uva.

UVa dicitur quasi humida, et est uva, quæ constat ex pluribus 1 granis, quæ acini dicitur,et in ea grana in vecte, id est, en la grappe, gallicè, invicem conjunguntur et uniuntur. Botrus autem dicitur racemorum congeries, gallicè moyssime. Racemus idem est, quòd uva, vel granum uvæ, secundùm Isidor. dicit vis, quod uva est vir perfectus, qui ex pluribus granis, i. virtutibus constat, et botrus est ecclesia, ubi sunt tales plures uvæ per concordiam adunatæ. Vel dic etiam, quòd uva est ecclesia, quæ constat ex plutibus granis, i. e. personis &c. Botrus est congeries race-

racemorum invicem conjunctorum, quia aliquando sunt diversæ naturæ & coloris, tantum invicem conjunguntur, ut ad domum de vinea deferantur. Sic verè Christus fuit sicut botrus, & congeries racemorum, quia scil plures racemi, i. plures naturæ variæ & diversæ invicem sunt unitæ, sc. corpus, anima, & divinitas, in unitate personæ; & sic de vinea paradisi ad domum ecclê-
3 siæ incarnatione fuit translatus. *Botrus Cypri dilectus meus mihi.* Cant. 1. Figura Num. 13. ubi duo viri attulerunt de terra promissionis in desertum unum botrum in una vecte, ut sic filij Israel ad terram illam ascenderent, & eos ad illam fructus fœcunditas animaret. Sic verè de terra promissionis, i. de paradiso usque ad desertum mundi hujus fuit allatus botrus, i. Christus in vecte, i. e. in persona filij, & hoc per duos viros, i. per duas personas, & istæ sunt Gabriel nuncians, & Matia suscipiens, quia mediantibus istis duobus delatus est de paradiso in mundum botrus, i. Christus. *Ecce duo viri astiterunt in vestibu albis.* Act. 1. id est, *in castissimæ puritate*, & hoc factum est, ut filij Israel, i. fideles Christiani animentur ad terram illam, sc. paradisum, & eam diligant & affectent. Sed de multis dicitur: Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Racemus quatuor habet partes, sc. pellem seu corticem, glaream, succum, & acinos, i. grana interiora; quorum granorum quidam racemi habent plus, quidam minus. Sic verè boni & justi habent in se diversas partes spirituales, scil. corticem bonæ conversationis, glaream dulcorosæ pietatis, & compassionis, succum doctrinæ & veritatis, & grana, i. merita & virtutes, quæ sunt interius in conscientia. Ista tamen plus sunt in uno, quàm in alio; qui constat, quod quidam plurès habent gratias & virtutes, quàm alij, *quia unicuiq; data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.*
4 ad Ephes. 4. Racemorum quidam sunt nigri, quidam rubei, quidam albi, omnes tamen sunt utiles & nutritivi, & de omnibus succus peroptimus exprimitur, sc. vinum, & sunt aliqui, qui citius alijs maturantur, & dicuntur præcoquæ uvæ, quasi primo coctæ, aliæ autem tardius, aliæ mediocrius. Istud tamen est generale, quòd omnis uva quanto maturior, tanto melior, & tanto melius præbet homini nutrimentum, secundùm Isaac in dictis. Sic in mundo sunt multa hominum genera perfectorum, quidam sunt albi per castitatem, & innocentiæ puritatem, quidam sunt rubei per charitatem, quidam nigri per humilitatem, & tamen omnes sunt boni in se, & nutrivi, quantum ad alios per eleemosynas, & bona exempla, & documenta. Item quidam citò maturantur & convertuntur per defectionem, scientiam & amaritudinem, sc. ab ipsa juventute, & tales Christo summè placent. Mich. 7. *Præcoquas uvas desideravit anima mea.* Alij tardius maturantur, convertuntur, & boni efficiuntur, quia sc. expectant usque ad senectutem, omnes tamen sunt boni & justi, & succum peroptimum, sc. Dei gratiam in se continent atque fovent, veruntamen quanto homo est maturior, i. perfectior, sapientior & discretior, tanto quo ad Deum, & homines est melior & acceptior. *Sapientia enim melior est cunctis opibus.* Prov. 3. Sunt quædam species racemorum, qui sunt valde dulces, sed tales præ alijs magis ab apibus, muscis & vespis roduntur & comeduntur. Sic verè inter homines illi, qui sunt dulciores, mitiores & sanctiores, & meliores magis hodie comeduntur ab apibus, muscis & vespis, id
5 es, à detractoribus, & à mundi raptoribus, usurarijs, ballivis & similibus, quia multæ tribulationes justorum & cætera. *Et qui justus erat, prædæ patuit.* Esa. 59.

CAP. CLXXX.

De Vva.

VVa immatura vel acerba frigida est & sicca, & sua stipticitate petcutit nervos dentium, ita quòd quodammodo videntur congelari. Virtutem habet constringendi, calorem hepatis extinguendi, sitim minuendi, ut dicit Isaac in diet. Una ista est mundi prosperitas, quæ dicitur frigida & sicca, quia continet in se frigus indevotionis, & siccitatem incompassionis dentes hominis, qui habent cibos distinguere & dividere, significant discretionem, sapientiam & prudentiam, quæ habet distinguere, & masticare de cibis, i. de actibus & operibus, quale est, & quid unumquodque. Uva ergo acerba, i. mundi prosperitas facit dentes, i. discretionem hominis congelari, & obstupescere, hoc est dictum, deficere & annihilari, sicut patet in mundi sapientibus, *qui sapientes sunt, ut faciant mala.* Hier. 4. Et quare? certè quia mundi prosperitas obstupefacit, & hebetat dentes, i. sapientiam eorundem, quia *qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus*

Hier. 31. Ista etiam extinguit calotem charitatis, sitim, i. e. desideria æternorũ minuit, & stomachum, i. conscientiam & voluntatẽ per parcitatẽ constringit. Unde Seneca: Noverca virtutũ prosperitas, beatulis suis talitèr obsequitur, ut in fine pernicie operetur.

CAP. CLXXXI.

De Vva passa.

VVa passa fit tribus modis, quandoq; scil. à sole, quia vitis, ubi dependet uva, torquetur, ita quòd humor non potest amplius ad uvam ascendere; & sic uva per aliquot dies permittitur siccari, & calorem pati, & sic dicitur uva passa. Secundò fit in clibano, quia pane extracto, & calore temperato, uva in pampinis involuta ibi ponitur, & sic humor superfluus desiccatur, & uva passa efficitur. Tertio modo fit in fumario simili modo. Ideo dicit Alexander: Dant uvas passas clibanus fumaria Phœbus. Sunt autem magnæ virtutis in medicina secundùm Isaac. Uva passa est vir justus & perfectus, qui mundi tribulationes & adversitates sustinet & patiuur, & à superfluo humore carnalis voluptatis siccatur, & dulcedine devotionis & gratiæ præ cæteris plus repletur. Sed verè ista desiccatio habet fieri tribus modis, quia quandoq; vitis per quam venit humor carnalitatis, i. mundi prosperitas, vel amici, sibi torquetur, & subtrahitur, utpote quia devenit ad paupertatem; & sic humor carnalis impeditur, & maximè quando soli Christo per contemplationem & affectionem exponitur, & ab eo per bona desideria calescit, calesit & accenditur; quia tunc efficitur uva passa, quia paupertatem patitur atq; suffert. *Fusca sum, quoniam decoloravit me sol.* Cant. 1. Item aliquando ponitur in clibano, hoc est dictum, in ardore mundanarum tribulationum, & sic similiter humore carnalitatis privatur & efficitur uva passa, i. e. vir justus & bonus. *Ponis eos ut clibanum ignis &c.* Item quandoq; ad fumum (qui oculos facit flere) i. ad memoriam tormentorum infernalium, & mortis suspenditur per meditationem, quia verè per istos tres modos, scil. paupertatem, adversitatem, & mortis inferni jugem memoriam, efficitur homo sanctus & justus.

CAP. CLXXXII.

De Vino.

VInum dicitur secundùm Isidor. quasi à vena natum, vel à vite, racemus enim primò frangitur, & sic inde vini substantia eliquatur. Vinum autem, secundùm Isaac, inter omnes succos arborum & herbarum, obtinet principatum, virtutem enim corporis roborat, corpus nutrit, puros humores generat, & impuros depurat, mentem valde lætificat, & intellectum clarificat, interiora mundificat, hominem facit lætum, liberalem & audacem, & dolorem & tristitiam facit oblivisci, calorem augmentat, corpus siccum humectat, humidum quandoque desiccat, & ut brevius concludatur, vinum moderatè sumptum, corporis est, & animæ medicina, & ideo omnibus ætatibus convenit, & maximè senibus, quia humorem & calorem perditum reparat & restaurat, ut dicit Isaac in dict. Talis est per omnia sanguis Christi, qui de racemo, id est, de corpore, quando fuit fractum per mortem, extitit eliquatus, & iste pro certo inter omnes succos herbarum, id est, inter sanguinem omnium martyrum obtinet principatum. Iste enim nutrit & humectat per gratiam & devotionem, roborat & firmat per constantiam, fortitudinem & perfectionem; puros humores genetat interius, id est, patientiam & bonam affectionem; interiora, id est, conscientiam mundificat, & eam à vitijs depurat per confessionem, mentem etiam lætificat per spem & consolationem, hominem facit audacem, sc. ad pugnandum contra vitia, per bonam operationem, lætum & liberalem per pietatem, eleemosynam, & compassionem; & dolorem tribulationum facit non sentiri, per patientiam & firmationem; tristitiam, i. e. omnem desperationem tollit per spem & contemplationem, augmentat etiam calotem & humorem, i. e. gratiam, pietatem & dilectionem, & ideo de senibus, id est, inveteratis peccatoribus convenit, quia humores deperditos, sc. gratiæ & virtutes, quæ perditæ fuerant per peccatum, restituit & restaurat. Ideo Eccl. 31. *Aequa vita hominibus vinum in sobrietate potatum.* Vel dic per omnia de gratia, à qua fluunt omnes aliæ virtutes, & expone de omnibus sicut supra. Vel dic, de scientia divina, quæ inter omnes alios succos, id est, inter omnes alias scientias obtinet principatum. Intelligunt

enim clarificat per discretionem, & per omnia sicut supra. Vel dic, quòd vinum est æterna gloria, quæ inebriat & delectat, quia si quis ea repletus fuerit per spem, omnem dolorem mundanarum tribulationum facit oblivisci, animam autem lætificat, & tristitiam desperationis tollit &c. sicut supra. Ideo Prov. 31. *Da mœrentibus bibere vinum*, sequitur: *Bibant, & obliviscantur egestatis*
2 *suæ, & paupertatis ulterius non recolant.* Vinorum plures sunt species, sc. album, rubeum, nigrum, citrinum, omnia tamen sunt bona & nutritiva, & lætificativa, & intellectus subtilitativa, si eis debitè quis utatur. Sic scientiarum vel virtutum plura sunt genera, scil. rubeum, ecce charitas, album, ecce castitas, nigrum, ecce humilitas, omnes tamen valent spiritualiter & animam nutriunt, & eam dotant meritis & impinguant. Vel dic, si vis de scientijs, quæ diversæ sunt, & tamen omnes valent & proficiunt debitè eis utentibus, & intellectum clarificant, &c. Gen. 49. *Lavabit in vino stolam suam.*
3 In vino consideratur odor, nam odoriferum vinũ plus cæteris valet, & mentẽ melius lætificat, nutrit etiã melius & confortat; vinum autem, quod odotẽ bonum non habet, illaudabilis est nutrimenti, quia nec sanguinem clarificat, nec animũ confortat, nec humorem purificat turbidum & corruptum. Sic verè odor bonæ famæ multum facit in homine, & maximè religioso & prædicatore, quia tunc alios melius lætificat & confortat, & eos suis exemplis & verbis impinguat atque nutrit. Si autem odorem bonæ famæ non haberit, tunc verè alijs parum proficiet, nec eos bene à corruptis humoribus peccatorum purificabit, *quia cujus vita despicitur, restat, ut ejus prædicatio contemnatur.* Gre-
4 gor. Vinum temperatum cibus est & medicina, passiones etiam animæ alterat, quia animam vertit ab impietate ad pietatem, ab avaritia ad largitatem, à superbia in humilitatẽ, de timore & desperatione, in animositatem, secundùm Isaac in dictis. Hæc omnia pro certo facit in anima gratia Dei, vel sanguis Christi, vel mortis memoria, vel doctrina & scientia audita, & potata. *Ideo*
5 *sapientia miscuit vinum, & posuit mensam.* Prov. 9. Vinum inquit miscuit, quia scil. aqua spiritualis spei & consolationis, ei est admiscenda. Vinum quanquam sit forte & bonum, tantum tamen potest ei admisceri de aqua, quod perdet efficaciam & virtutem. Sic verè licet homo vinum, i. gratiam Dei habeat, quæ habet odorem famositatis, calorem honestatis, saporem & dulcedinem charitatis, tantum tamen potest quotidie in vasa cordis sui de aqua, i. de peccatis venialibus apponere, quòd vini efficacia corrumpetur & dissipabitur, per peccatum mortale. Esa. 1. *Vinum tuum mixtum est aqua, argentum tuum versum est in scoriam.*
6 Vinum rubeum & forte, multum lædit caput, & percutit mentem, & fortem facit ebrietatem, & ideo summè indiget aquæ admixtione, nutrit tamen & confortat, & humores deperditos reparat, cor & mentem lætificat & delectat, secundùm Isaac. Vinum istud significat pœnitentiam dolorosam, quæ pro certo mentem percutit per contritionem, & eam facit ebriam & sopiram per stuporem & compunctionem, scil. quando facinora sua considerat & peccata, & ideo ne forte occidat per desperatio nem, necesse est, quòd ibi aqua, i spiritualis consolatio & spes de venia adjungatur. *Miscuit vinum, &c.* Prov. 9. Ista tamen nutrit animam, & eam purificat per confessionem, & lætificat per spem & consolationem. & humores, i. virtutes & merita, quæ sunt deperdita, per peccatum restituit & restaurat. *Venite ad me, amici mei, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis, & inebriamini & cætera.* Prov. 9. *Bibite & inebriamini*, Hierem. 25. Vi-
7 num habet inebriare, & mentem lætificare, omnemque facit dolorem & tristitiam oblivisci, amorem excitat, & humores deperditos reparat & restaurat. Talis est gloria æterna, quæ pro certo animam inebriat atque replet. Psal. 35. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, &c.* Et omnem dolorem prætedentem, i.e. omnes mundi miserias & tribulationes perpessas facit penitus oblivisci. *Flebitis & lugebitis vos, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Joan. 16. Et ideo bene sequitur, quod mentem lætificat, quia ibi perpetuò tristitia nulla erit Eccles. 40. *Vinum & musica lætificat cor.*
8 Vinum quandoque propter aeris colorem corrumpitur, & sic perdit odorem, colorem, & saporem, efficitur enim nigrum, fœtidum, grossum, turbidum & ponticum vel amarum, & istud non generat humores in corpore laudabiles, sed corruptos, secundùm Isaac. Sic verè quando homo corrumpitur ex calore concupiscentiæ carnalis, vel temporalis, per luxuriam, vel avaritiam, & cætera similia, tunc perdit odorem bonæ famæ, colorem conversationis, saporem bonæ vitæ & perfectionis, & efficitur niger & vilis per insolentem conversationem, fœtidus per infamiam vel luxuriam, grossus per superbiam, turbidus per iracundiam, quæ scilicet mentem turbat, & ideo tales non nutriunt suis exemplis alios, sed corrumpunt. De istis Mich. 2. *Propter peccata sua corrumpetur putredine pessima.* Vinum licet moderatè 9
sumptum proficit, si tamen immoderatè sumitur, nullum pernicioßius est venenum, mentem enim mutat in furorem, in mali impetum, in oblivionem boni, linguam facit ligatam, manus tremulas, & de ore facit eructationes fœdas exire, sitim etiam provocat, quia ebrietatis & vini talis est consuetudo, ut assiduitas bibendi, aviditatem pariat rebibendi, ut dicit Plin. lib. 14. Vinum est mundi prosperitas, quæ pro certo si ea moderatè quis utatur, utilis est & proficua ad salutem, sed verè si superflua fuerit, & indebitè & indiscretè quis ea utatur, tunc verè animæ est venenum, nam ista facit hominem iracundum & sic mentem mutare dicitur in furorem & in mali impetum. Ose. 7. *Cœperunt principes furere à vino.* Item efficit hominem ingratum, & sic in eo causare dicitur oblivionem boni, id est, beneficiorum à Deo & ab alijs perceptorum. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Genes. 40. Item linguam ligat, quia scil. tollit rectitudinẽ loquelæ sc. confessionem, orationem, gratiarũ actionem. Constat enim, quòd divites nesciunt aliquid de tali loquela. Neem. ult. *Nesciebant loqui judaicè, sed azoticè.* Item facit manus tremulas, id est, debiles ad bene operandum, & de ore etiam talium facit fœdas eructationes, id est, fœda & inhonesta verba sæpius emanare, *quia sagitta vulnerans lingua eorum.* Hierem. 9. Item ista sitim provocat scilicet ardorem & desiderium mundanorum, quia verè quanto quis plus usus fuerit vino mundanæ prosperitatis, scil. divitijs, delitijs &c. tanto talem potum magis appetit iterari, quia *somniat sitiens, quòd bibat, & cùm expergefactus fuerit, lassus adhuc sitiet.* Esa. 29. Vel dic, si vis, omnia historialiter de 10
ebrietate. Secundùm Isaac autem, ebrietas lumen rationis extinguit, viresque brutales confortat, & sic remanet corpus sicut navis sine rectore, & sicut militia sine duce. Ebrietas item caput lædit, oculos turbat, & de sapientibus facit stultos, de benignis perversos, de castis impudicos, nam ebrietas est omnium vitiorum fomes & causa. Incidunt enim ebrij in multa crimina, de quibus tandem pœnitent atque dolent, & ut brevius concludatur, omnium malorum causa est ebrietas atque fames. Sic per omnia mundi prosperitas tollit usum debitæ rationis, & lædit oculos prudentiæ & discretionis, sicut patet de mundi sapientibus & divitibus, qui videntur sine ratione esse penitus excæcati, quia nec se, nec sua, nec mortem, nec infernum considerant & attendunt. *Non est enim populus sapiens, ideo non miserebitur ejus, qui fecit illum.* Esa. 27. Ideo dicitur Esa. 28. *Nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt vino.* Ista etiam caput, id est, intentionem lædit, conscientiæ remorsum vel alias, & virtutem brutalem, id est, motus carnales & carnis voluptatem & luxuriæ fœditatem excitat & inducit, *quia saturavi eos, & mœchati sunt.* Hierem. 5. Et ideo in mundi prosperis involutus, est rectè sicut navis sine remige, sicut militia sine duce, quæ s. cito submergitur vel dissipatur. Sic homo, qui per prosperitatem perdiderit rationem, in aquis voluptatis submergitur, & per diversa vitia dissipatur. *Ubi non est gubernator, populus corruet.* Prov. 11. Ista etiam facit de sapientibus secundùm Deum stultos, i. e. de bonis peccatores, de benevolis perversos ad literam, & de castis incastos. Constat enim, quòd multi sunt in statu paupertatis & adversitatis boni, qui in prosperitate fiunt pessimi & iniqui. Exemplum de David, qui in guerris & prælijs fuit bonus, sed data sibi pace in Hierusalem, iniquè peccavit, scilicet in Uriam & ejus uxorem. Nam ex ebrietate ista perveniunt cuncta vitia, scilicet adulteria, homicidia &c. sicut patuit in eodem Proverb. 1. *Prosperitas stultorum perdet eos.* & Eccles. 31. *Multos enim exterminavit vinum.* Et ideo bene dicitur 2. Mach. 6. *Non sinere peccatoribus ex sententia agere, magni beneficij est indicium.* Vel dic historialiter de ebrietate: Vinum corruptum 11
corpus destruit, humores malos generat & corruptos, & morbos varios inducit. Sic doctrina corrupta per hæresim & errorem, animam destruit, & humores, id est, affectiones interiores corrumpit, & morbos etiam diversorum generat peccatorum. Idem dic de sapientia mundi, si vis, Esa. 28. *Super verticem vallis pinguissimæ errantes à vino.* Antiquitus Romæ non li- 12
cebat mulieribus vinum bibere, & hoc secundùm Plin. lib. 14. c. 13. ne fortè inebriatæ aliquid aut dicerent aut facerent inhonesti. Unde invenimus (ait) inter exempla, Egnati Metentini uxorem, eò quòd vinum bibisset è dolio, à marito interfectam fuisse, eumque cædis à Romulo absolutum. Ibidem etiam dicitur,

tur, quòd quædam pro eo, quòd claves cellæ vinariæ resignasset, à suis inedia mori fuisse coactam. De quadam etiam alia ponitur ibi, quæ vix vinum biberat, ipsam dicit à judice dote sua fuisse mulctatam. Cato etiam ajebat introductum fuisse, quod fœminabus osculum à suis parentibus daretur, ut si vinum olerent, osculo sentiretur. Ad hoc autem facit, quod dicit Hippocrates, mulieres & adolescentes non calvescere, nec podagram incurrere, eo sc. quia non bibunt vinum. Ista omnia possunt applicari exemplariter ad temperantiam mulierum, quia si ebrietas est in viro vituperabilis, in fœmina tamen summe est detestabilis. Veruntamen si illæ, quæ bibunt vinum, morte plecterentur, paucæ remanerent hodie, quæ non causa hujus moterentur, quia (quod horrendum est) multæ sunt fœminæ viris vinolentiores, & ebrietatis vitio pleniores. Apoc. 17. *Vidi mulierem ebriam.* Regula etiam Hippocratis evanuit, quia mulieres lautissima vina potant, & ideo ad literam podagrizant, sicut de plutibus experitur, quòd sc. non fieret, si ipsarum conditio à vini poculis abstineret.

Cap. CLXXXIII.

De vino novo, seu musto.

1 VInum novum dicitur mustum, à mus, quod est terra, & teneo tenens, quasi tenens & habens mus, id est, terram, quia scil. vinum in principio est terreis partibus admixtum, quando scilicet novum de torculari extrahitur, sed quia post magna fit in eo ebullitio, ideo partibus calidis & aereis sursum tendentibus, terrestribus autem inferius descendentibus fit puri ab impuro separatio, & sic efficitur vinum verum. Talis est homo, quia in principio, quando de torculari, i. de statu peccati vel mundi exprimitur, & ad pœnitentiam vel religionem convertitur, adhuc est terræ mixtus, i. e. terrenis affectionibus & delectationibus implicatus, sed quando fit in eo fortis ebullitio contritionis, tunc calor charitatis in eo separat purum ab impuro, id est, impuritatem vitiorum à puritate animæ, & spumam, i. e. vitia & peccata per confessionem emittit, & sic efficitur bonus, purus & sanctus, & justus. *Faciet dominus convivium vindemia defecata.* Esa. 25 Vi-
2 num novum quamdiu est impurum, ita fervens est, quòd nunquam cessat ab ebullitione, donec penitus depuretur, quinimò dolia, in quibus est, dirumpit, nisi spiraculum habeat, per quod suus vapor ignificus emittatur: sed quando est bene purum, tunc ab ebullitione cessat penitus & quiescit. Sic verè homo novus & juvenis nunquam debet cessare ab ebullitione contritionis à spiratione confessionis, & à spirituali purgatione, quamdiu impuritatem peccati habeat aliqualem, quia scil. dolium quantumcunq; forte, i. e. conscientiam quantumcunq; obstinatam & induratam debet semper dirumpere, & aperire per confessionem & omnem spumam vitiorum continue emittere & purgare, *quia venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagenas novas dirumpit.* Job. 32. Quando autem purgatus fuerit, justus, scil. factus & perfectus, tunc (maximè quando erit in patria) cessabit ebullitio & spiratio, quia, & maximè in patria, non indigent fervore contritionis, nec clamore confessionis, sed tantum requie contemplationis. *Requiesces, & non erit, qui te exterreat, &c.* Job. 11. Vel dic, quòd illi, qui sunt novi & juvenes, impuri & carnales, & fœcibus carnalis voluptatis, vel terrenæ cupiditatis admixti, nunquam cessant ab ebullitione impatientiæ, rixæ & discordiæ, & à spumatione malorum verborum, quia *os fatui ebullit stultitiam.* Prov. 14. Quinimo etiam dolia, in quibus sunt, id est, status suos per rixas & discordias dissipant & dirumpunt, nisi libertatem habuerint respirandi, id est, verba sua insolentia proferendi. Sed verè illi, qui sunt puri & defæcati, i. e. boni, & justi, & sancti, hujusmodi ebullitionem & tumultus non faciunt, imo in dolio religionis Ecclesiæ pacificè requiescunt. Malach. 2. *In pace & æquitate ambulavit mecum.* Vel dic, quòd in dolio religionis vel Ecclesiæ cessat ebullitio discordiæ, & fit pax concordiæ & unitatis, quando virtute caloris, id est, boni prælati, partes terrestres, id est, peccatores, ab igneis, i. e. à viris sanctis & lucidis dividuntur & distinguuntur, & quando ipsi mali inferius descendunt, & ad statum deprestionis & subjectionis incurvantur, boni autem & sancti superius in dignitatibus & officijs elevantur & promoventur. Et istud maximè fiet in judicio, ubi mali à bonis perpetuo separabuntur, & illi in fundo, id est, inferno detrudentur, isti autem in dignitate paradisi superius levabuntur: & ideo tunc cessabit omnis ebullitio rixarum & discordiarum, quæ modo est inter bonos & malos, & erit tunc bonis tranquillitas restituta.
3 Deut. 28. *Ipse descendet, & erit inferior, tu autem ascendes, & eris su-*

perior. Vinum novum & adhuc impurum non competit ad corporis nutrimentum, sed quando defæcatum est & purgatum; tunc efficitur corporis nutrimentum, & quanto plus antiquatur, tanto calidius, purius, odorosius & saporosius efficitur, nisi forte ex accidenti aliquo corrumpatur. Sic verè quando homo de novo extrahitur de torculari, i. de mundo vel de peccato, & ad pœnitentiam vel religionem convertitur, tunc statim non est bonus nec perfectus, imo adhuc est impurus, carnalis & fragilis, & ideo non est aptus ad nutriendū alios, scil. doctrina & exemplo; sed verè quanto plus antiquatur in bono per perseverantiam, tanto fit calidior per charitatem, purior per castitatem, odorosior per famositatem, & ideo tunc dat bonum alijs nutrimentum, nisi forte per peccatum aliquod corrumpatur. Ideo Eccl. 9. *Vinum novum, amicus novus: veterascet, & cum suavitate bibes illud.* Vi- 4
num quandoq; corrumpitur duplici causa, sc. quandoq; ex calore exterius abundante, & ex malitia vasis, in quo est, quia secundùm corruptionem vasis, vinum novum sapotis contrahit corruptelam, corruptum autem vinum homini est nocivum, & quandoq; deterius quàm venenum. Sic verè vinum novum, i. persona juvenis dupliciter corrumpitur, & per peccatum inficitur, quandoq; ex calore aeris, i. ex favore concupiscentiæ juvenilis. Item quandoq; ex corruptione dolij, in quo est, i. ex pravitate societatis, in qua est & moratur, quia ex mala societate citò corrumpitur unus puer, sic autem corruptus & per peccatum infectus, alijs est venenum, quia suis verbis & exemplis alios inficit & corrumpit, sicut patet in juvenibus luxuriosis. Et sicut vinum in novitate corruptum, nunquam potest perfectè emendari; sic verè nec homo, qui in juventute inficitur, amplius emendatur. *Vinum novum in utres novos mitti debet*, i. e. in bona societate nutriri. Luc. 5.
5 Vinum multum antiquum excedit in caliditate & siccitate, & ideo suo acumine caput lædit, corpus inflammat, humiditatem consumit. Sic mali senes & in vitijs antiquati, excedunt in calore avaritiæ, & ideo corpus ecclesiæ inflammant & lædunt per crudelitatem, avaritiam, & usuram, & humorem, i. e. bona temporalia ditipiunt & consumunt. Patet etiam in malis senibus in religione, quæ lædunt caput, id est, prælatum, &c.

Cap. CLXXXIV.

De Vino condito.

6 VInum conditum fit artificialiter, quando scil. herbæ vel species vino incorporantur, quarum virtute vinum immutatur, & sapidius & salubrius efficitur, tam in cibo, quàm in medicina, ut patet in vino malvatico. Tale vinum est bona doctrina, quia verè ibi sunt plures herbæ, id est, plura exempla Sanctorum, plures species, i. e. plures auctoritates sanctorum & sacræ scripturæ, & ideo talis est utilis ad animam nutriendam, & impinguandam per merita & virtutes. Cant. 8. *Dabo tibi poculum ex vino condito.* Vel dic, quòd tale vinum est anima, in qua debent esse aromata, id est, gratiæ & virtutes, bona opera & exempla, & sic melior fiet & perfectior.

Cap. CLXXXV.

De Aceto.

7 VInum acetum fit ex vino dulci corrupto, nam quando vinum bonum aeri calido exponitur, tunc per calorem innaturalem calor naturalis ipsius corrumpitur, & sic vinum, quod erat naturaliter calidum, efficitur naturaliter frigidum, secundùm Isaac. Sic verè aliquando accidit, quòd homo dulcis bonus & justus calorem naturalem, id est, charitatem continens in seipso, corrumpitur per peccatum, & hoc quando aeri calido, id est, mundanæ prosperitati, & calori avaritiæ, & luxuriæ exponitur, quia tunc per istos malos calores calor charitatis deperit, & frigus indevotionis, pigritiæ, & tepiditatis subintrat, & ita fit ille, qui prius erat dulcis & devotus, calidus, & charitativus, frigidus, indevotus, incompatiens, obstinatus, & acetosus, id est, amarus, itacundus, &c. *In igne consumptum est plumbum.* Hierem. 6. Acetum magnæ est efficaciæ in medicina, virtutem enim habet mortificativam, dissolutivam, penetrativam, infrigidativam, & desiccativam, & ideo valet contra multiplices passiones, carnem enim superfluam in ulceribus corrodit, & ad alia multa valet, secundùm Isaac in dictis. Talis est pœnitentia, quia mordicat per conscientiæ remorsionem, penetrat

per conſcientiæ examinationem, & timoris ineuſſionem diſſolvit per contritionem mundificat per confeſſionem, deſiccat per carnis maceration em , infrigidat per caloris avaritiæ vel luxuriæ repreſſionem, & ideo valet contra multas paſſiones peccatorum, & carnem ſuperfluam, i. voluptatem carnalem adnihilat, & conſumit. Ideo bene dicitur Ruth. 2. *Accede huc , & intinge buccellam tuam in aceto.* Vel ſi vis, per acetum poteſt intelligere ſacram doctrinam, vel conſiderationem mortis & inferni, vel amaræ mortis Chriſti, & expone de quolibet per omnia, ſicut ſupra. Acc-
3 tum fortiſſimum ſuper terram, ferrum, vel lapidem projectum, ſtatim ebullit. Sic pœnitens & perfectus homo ſtatim quod ſuper terram & ferrum, i. ſuper duritiam tribulationum projicitur, i. quando mundi tribulationibus exponitur, tunc ſtatim ebullit per bona deſideria & affectus. Vel dic, quòd acetum eſt peccator, qui quando projicitur in terram, i. in ſtatum humilem, quando ſcil. ab officio ſuo deponitur, vel ab alijs contemnitur, tunc ſtatim ebullit per iram, indignationem, rixam, & appellationem. Vel terra eſt terrena proſperitas, in qua ſi homo fuſus & expoſitus fuerit, ſtatim per avaritiam, luxuriam, & mala deſideria ebullit. Allega ut ſupra. *Vir prudens, & diſciplinatus non murmurabit cor-*
4 *rectus.* Eccl. 10. Acetum oculos clarificat, ſanguinem ſtringit, metalla dura corrodit, & in eis multos colores generat, ſc. ceruſſam ex plumbo, vitide græcum ex cupro, Lazurum de argento, ovum etiam, ſi in aceto per plures dies teneatur, ita mollificat, quòd teſtam duram facit quaſi pelleam devenire, venenis etiam ceraſte, & cànis rabidi, & crocodili, fæx aceti dicitur obviare, ſecundùm Plin. l. 23. c. 2. Talis virtutis eſt mortis conſideratio, quia oculos intellectûs clarificat per diſcretionem, quia *vexatio dabit intellectum*, Eſa. 28. Sanguinem, i. carnis voluptatem ſtringit per caſtitatem, vel pœnitentiæ maceration em, metalla dura, i. induratos peccatores corrodit per contritionem, & in eis multos ſæpe colores generat, i. multiplicem perfectionem. Nam licet ovum, i. c. peccator albus, & curioſus exterius, mollis & luxurioſus interius habeat teſtam, i. converſationem duram, & obſtinatam, ſi tamen in aceto, i. in mortis conſideratione diutius ſe immerſerit, ſua pro certo teſta dura, & obſtinatio mollificabitur, & mollis, tener, obediens, contritus, pœnitens & compatiens efficietur. Iſtud etiam acetum contrariatur morſibus venenatis, i. e. tentationibus, quæ animam invenenant, & occidunt. Ideo per omnia bene dicitur Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novißima tua &c.* Expone, ſi vis totum de pœnitentia, vel de contritione, vel de doctrina, & prædicatione.

Cap. CLXXXVI.

De Vinaceis.

1 Vinaceum ſecundùm Ebrardum, eſt pellis uvæ, quæ poſt eliquationem vini remanet in torculari, vino de eo defluente, & in dolijs repoſito; & iſtud licet parum valeat, & nullum præbeat corpori nutrimentum, quia ſc. plus inflat, quàm nutriat, tamen à ſuibus delectabiliter manducatur. Torcular eſt mundus, ubi vinum, i. boni & juſti premuntur tribulationibus atque pœnis, & inde ejiciuntur, & expelluntur, ſed tamen ab angelis ſuſcipiuntur, & dolijs bene ligatis, i. in bonis religionibus in præſenti, & in æternis manſionibus in futuro recolliguntur. Vinacea iſta ſunt mundi bona, quæ pro certo licet vina, i. e. homines de mundo ejiciantur per mortem, iſta ſemper ibi remanent, *quia cùm dives mortuus fuerit, nihil ſecum auferet.* Job 27. Et verè licet iſta parum aut nihil valeant, & licet inflent per ſuperbiam, tamen à ſuibus, i. à carnalibus & mundanis præcipuè diliguntur. Vel dic, quòd iſtæ pelles ſignificant mundi peccatores, qui in mundo iſto remanent, bonis inde exeuntibus, & iſti à torculari mundi hujus finaliter ejiciuntur per mortem, non ut in dolio paradiſi reponantur, ſicut vinum, ſed ut à ſuibus, i. e. dæmonibus devorentur, & ut igni perpetuo comburantur, *quia paleas comburet igni inextin-*
2 *guibili.* Matt. 3. Torcular eſt inſtrumentum, quo premuntur racemi, & vinum emittere compelluntur, & eſt ibi prelum, lignum quoddam magnum & ponderoſum, per cujus deſcenſum racemi premuntur. Veruntamen eſt ibi quædam vectis, mediante qua, dictum lignum elevatur, & deprimitur, ſecundum quod magis vel minus racemi debent ſtringi. Torcular eſt mundus, ubi racemi, i. e. homines diverſimodè premuntur, & tribulantur. Lignum grave ſignificat mundi tribulationes, quæ graves ſunt & difficiles ad ſuſtinendum. *Grave plumbum & importabilis arena.* Proverb. 27. Vectis eſt occulta Dei providentia, mediante qua lignum, i. gravitas tribulationum aliquando intenditur, aliquando laxatur, *quia non eſt malum in civitate, quod non faciat dominus.* Amos 3. Quando ergo Deus vult, quod racemus, i. homo emittat vinum, i. e. bona temporalia pauperibus largiendo, vel etiam lachrymas doloroſas, tunc verè ponet eum ſub ligno torcularis, i. mundi tribulationibus & infirmitatibus, & conſtringit eum, & compellit corrigi & emendari. *In agnitionem ſui ductus eſt percuſſus à domino plaga.* 2. Mach. 9. Veruntamen in iſto torculari tribulationum, ſemper eſt vectis volvens, i e. occulta Dei providentia, *quia ipſe Deus operatur omnia in omnibus.* 1. ad Cor. 12. Quæ ſcil. iſtud relaxat vel ſtringit, temperat vel intendit, *ſemper faciens cum tentatione proventum.* 1. ad Cor. 10. Et ſicut aliquando ex toto lignum relaxatur, ut ſecundo veniens fortius ab eo vindemia comprimatur; ſic aliquando Deus ex toto temperat pondus, ut fortius homo alias tribuletur, vel hic, vel in futuro. *Silui, patiens fui, ſed quaſi parturiens loquar, diſſipabo & abſorbebo ſimul.* Eſa. 42. Quia quanto diutius expectat, tanto rediens acrius ferit. Et ſicut in torculari ripâ ſecuribus inciditur, ſic in actu tribulationis homo debet ſcindi gladijs contritionis. Vinaceum dicitur vinum rapatum, quòd aqua in vindemia eliquatur, quòd patum aut nihil valet. Tales ſunt mundi ſcientiæ reſpectu ſcientiæ divinæ, &c. Allega Oſeæ. 3. *Diligunt vinacea uvarum.* 3

Cap. CLXXXVII.

De Vinaria Cella.

Vinaria cella dicitur locus, ubi reponuntur vina, quanto autè 1
eſt frigidior & ſiccior, tanto ad vinum ſervandum eſt aptior, & ideo ſolent loca lapidoſa & ſubterranea cavari, ut ibi vina ſecurius recondantur. Talis eſt eccleſia vel religio, ubi vina, i. bonæ animæ reponuntur, & à corruptione peccati ſervantur. Sed quanto iſta plus eſt ſicca per paupertatem, frigida per adverſitatem, baſſa & profunda per humilitatem; tanto vinum, i. bona perſona ibidem melius conſervantur à vitijs, & peccatis, & ideo utiliores ſunt ad ſalutem ſtatûs & religionis pauperes, quàm divites. Vel dic, quòd cella vinaria eſt paradiſus, ubi eſt vinum æternæ voluptatis & jucunditatis. Ideo Can. 1. *Introduxit me rex in cellam vinariam, &c.* Vel cella vinaria eſt vir perfectus, in quo vinum doctrinæ & gratiæ continetur, qui quanto frigidior, ſiccior & profundior &c. ſicut ſupra, tanto melior.

Cap. CLXXXVIII.

De Viola.

Viola eſt herba parva, in terra depreſſa, cujus triplex eſt ſpe- 1
cies, quædam cum flore albo, quædam cum purpureo, alia mellino, omnes tamen flores ſunt multum odoriferi, & medicinales, & quanto virtuoſiores, tanto magis verſus terram inferius inclinantur, ut dicit Dioſc. Et iſta herba melior eſt recens, quàm antiqua, & multum valet in medicina. Talis eſt vir perfectus, qui debet eſſe per humilitatem circa terram inclinatus, virtualis & medicinalis per vitæ & exempli, & doctrinæ ſanctitatem, & hic habet florem, i. exteriorem converſationem, odorifera per famoſitatem, & quanto eſt recentior, & junior, tanto melior; quia ſcil aptius eſt Deo, quòd homo ſit bonus in juventute, quàm in ſenectute, & iſtorum ſc. virorum perfectorum ſunt plures ſpecies, quidam ſunt rubei per charitatem, quidam albi per caſtitatem, quidam mellini per mellifluam pietatem; omnes tamen quanto ſunt virtuoſiores per ſanctitatem, tanto plus ſunt inclinati per humilitatem.

Cap. CLXXXIX.

De Vimo.

Vlmus eſt arbor mollis, teneta & humida, quæ plicatur faci- 1
liter & torquetur, & ideo dicitur ſecundùm Iſidorum ulmus ab humore, eò quòd in locis humidis, & valleſtribus proficit pluſquam montuoſis, radices in terra profundè figit, & inde humorem ſugit ad nutrimentum: frondium, ramorum, folliorum denſitate gratiſſimam umbram æſtuantibus facit. Flores habet odiferos, qui ab apibus frequentantur, exterius in cortice rudis eſt & dura, tamen interius multum eſt mollis, & tenera, ad ſculpendum, multum apta ſicut tiliæ, ſecundùm Iſidor. Talis

debet

debet esse quilibet bonus secularis, qui scilicet in valle mundi habitat, & radices suas, id est, affectiones in terra, id est in terrenis negotiis figit, & inde humorem bonorum temporalium sugit. Sed hoc debet esse ut ramos, id est. bonos pauperes per eleemosynas nutriat & sustentet; nam ex foliorum suorum densitate, id est, divitiarum suarum multitudine, debet æstuantibus transeuntibus, id est, mundi pauperibus & depressis umbram, & refrigerium ministrare & mollis & humidus, id est, dulcis, benignus & pius debet ab omnibus reperiri. *Sub umbra ejus habitabant omnes bestiæ terræ*, Dan. 4. Et ideo ulmus plus in valle proficit, quam in monte, quia boni activi plus proficiunt in valle mundi, quam facerent in monte religionis. Ulmus igitur est vir perfectus, qui tener est & humidus per pietatem, mollis per benignitatem de facili plicabilis & inclinabilis per obedientiam & humilitatem. *Ad quod quisque volebat, convertebatur*. Sap. 16. Radix insuper ejus, scil. cor debet esse in terra profundum per mortis meditationem. Umbrosus etiam debet esse per bonam conversationem, follitus per honestam locutionem, floridus per scientiam & discretionem, & odorosus per bonæ famæ diffusionem, exterius in cortice, in apparentia rudis & durus per pœnitentiæ maceratione, interius autem in conscientia mollis & tenellus per clementiam, & compassionem, & etiam de facili sculptibilis per correptionem, quia scil. non est durus vel obstinatus. Et ideo ista est una de arboribus quæ in solitudine debebant esse. Esai. 41. *Dabo in solitudinem myrtum, cedrum, pinum, lignum oliva, buxum* a *& abietem, & ulmum simul.* Ulmus est arbor nullum fructum bonum portans, radices in terra profunda figens, est tamen utilis vineæ circumstanti, quia per eam sustentatur. Sic mundi peccatores nullum fructum bonorum operum in se portant, verumtamen vineæ propinquæ, id est, bonis viris sunt quandoque utiles, qui eos suis eleemosynis sustinent, & supportant.

Cap. CXC.

De Vrtica.

VRtica dicitur ab urendo, est enim herba igneæ naturæ, cum hasta & foliis villosis, & tangentem se adurit & pungit, ita etiam quod post ejus recessum remanet ustio vel pruritus. Folia habet aspera & acuta, semen autem habet quod dicitur venerem excitare, secundum Plin. & hæc herba per se nascitur ubi semen ejus fuerit, vix inde extirpatur, cito crescit, sed cito etiam post arescit. Talis sunt hodie luxuriosi, quia vere sunt naturæ igneæ, quia suis verbis & exemplis urunt alios & inflammant, scil. malis suggestionibus gestibus & nutibus, in tantum quod etiam post recessum suum remanet ustio, i. mala suggestio & impressio in animo audientis, & ideo bene dicitur, quod semen ejus venerem excitat, quia vere semen, id est, verba & doctrina talium venerem incitant & incendunt. *Eloquium ejus quasi ignis exardescit*. Eccl. 9. Et isti per se nascuntur, quia vere aliquando homo per se sine alterius adminiculo potest fieri urtica, id est, luxuriosus. Et sicut urtica interdum ita multiplicatur, quod extirpari non potest, sic etiam hodie luxuriosi ita seipsos dilatant, & diffundunt, quod vix possunt extirpari, si alicui fuerunt seminati. *Stultorum enim infinitus est numerus*, Eccl. 1. Vel dic, quod urtica est detractor, impatiens; querulosus, vel etiam raptor & avarus, qui pro certo igneæ sunt naturæ, quia omnes contingentes, id est, socios & vicinos urunt & mordent suis detractionibus, injuriis & murmurationibus, vel rapinis. Folia enim, id est, verba talium sunt acuta, id est, pungitiva, & ideo etiam post recessum suum, ustionem & arsuram suæ injuriæ vel rapinæ vel detractionis relinquunt, scilicet in cordibus aliorum, qui lædunter & invaduntur. Unum tamen est solatium, quia quamvis isti cito crescant & augmententur quoad dignitates & temporales divitias, cito tamen rursum deficiunt & decrescunt. Istud patet in raptoribus & avaris in mundo, qui non dimidiant dies suos, imo juvenes & subito moriuntur. Patet de detractoribus in religione, qui quoniam ut communiter sunt hypocritæ, ideo sæpe & cito deficiunt aliquando per apostasiam, & sic sua pravitas declaratur. Ideo Psal. 36. *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani. transivi, & ecce non erat ibi, &c.*

Cap. CXCI.

De Zizania.

ZIzania herba quædam est, secundùm Isidorum quæ à Poëtis infelix lolium nuncupatur, & est herba crescens cum tritico; quæ dum est in herba, vix distinguitur à tritico, imo qui eam tunc vellet eradere, simul propter similitudinem posset triticum extirpare, & ideo dimittenda est quousque in messe unum ab alio cognoscatur, & tunc triticum in horreo reconditur, zizania autem alligata per fasciculos comburitur. Habet autem vim vinosam inebrietativam, & mortiferam, si multum de ea sit assumptum. Ager est Ecclesia, triticum sunt boni, zizania sunt mali & iniqui. Sed isti modo sunt in herba, id est, in initio, & probatione dum sumus in vita ista, & ideo vere modo tanta est similitudo, quantum ad exteriorem conversationem, inter utrosque id est, inter bonos, & malos, quod vix alter ab altero cognoscitur, quod maxime verum est de hypocritis, & hæreticis, qui videntur esse boni, & ideo prælatus vel judex non debet modo tales publice extirpare vel punire, cum eorum facta sint occulta, sed in messe, id est, in die judicii, quando boni metent manipulum gloriæ sempiternæ, tunc quia tales publice cognoscentur, & discernentur ab aliis per fructus & mala opera, quæ tunc omnibus patebunt, ideo à tritico & à consortio bonorum separabuntur, quia tunc separabit eos Christus sicut pastor, qui separat agnos ab hædis. Matth. 25. & triticum, i. e. boni in horreo paradisi reponentur. *Triticum congregabit in horreũ suum*. Luc. 3. Zizania autem, id est, mali comburentur scilicet in igne æterno per fasciculos, i. e. per varias distinctiones, quia luxuriosi cum luxuriosis, avari cum avaris conjungentur Esaiæ 34. *ibi congregati sunt milvi alter ad alterum*. Figura Matth. 13. ubi paterfamilias bonum semen seminavit in agro suo, inimicus autem suus seminavit zizania cum tritico; cum autem paterfamilias videret in agro utrumque natum, noluit quod servi sui eradicarent zizaniam, ne forte triticum læderetur; imo præcepit quod usque ad messem invicem permitterentur, & quod tunc divisa per fasciculos urerentur, triticum autem in horreum conderetur. Sic vere paterfamilias Deus in agro Ecclesiæ seminavit bonum semen, id est, multos bonos viros, sed vere inimicus ejus diabolus introducit, & seminavit ibidem multos malos? non vult tamen hodie Deus quod servi, id est, prælati vel angeli ipsos ab invicem segregent, sed quod usque ad diem judicii expectent, & mittet tunc servos, id est, angelos, qui eos ab aliis separabunt, & in igne æterno comburent pariter & cremabunt, tunc enim dicit Christus illud Apoc. 14. *Mitte falcem tuam, quoniam maturavit messis*. Zizania est herba, quæ in multis proficit exterius apposita, & ad multa valet in medicina, si autem exterius apponatur, tunc inflat, & inebriat, & omne malum generat in edente, & tandem mortificat comedentem. Sic est mundi prosperitas, quia exterius debite administrata proficit atque juvat, scilicet debite ea utenti, sed si interius sumatur, scilicet in corde & affectione, id est, si homo ponat in ea cor suum & affectionem, tunc summe nocet, quia inflat per superbiam, inebriat per spiritualem stultitiam, quia sc. privat hominem sensu & debita ratione, facit hominem ebrium, id est, malum peccatorem. Ps. 106. *Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, &c.* Et finaliter hominem occidit. Ic. morte æterna. Patet in mundi sapientibus & divitibus, &c. *Inebriabo eos absynthio, &c.* Hier. 9.

Cap. CXCII.

De Zinziber.

ZInziber est radix herba multum efficax, & virtuosa in medicina, calida est, & humida, sed propter nimiam humiditatem quandoque, quando antiquatur, corrumpitur, & à vermibus perforatur, & ideo qui eam vult bene servare, necesse est, ut cum pipere teneatur, ut sic piperis siccitate sua humiditas superflua temperetur. Sic sunt multi, qui licet sint calidi per charitatem, & multæ medicinales per vitæ. & doctrinæ sanctitatem, sunt tamen quandoque multum humidi per carnalem voluptatem, & ideo tales finaliter putrefiunt per luxuriam & perforantur per avaritiam, nisi forte piperi, id est, bonæ, castæ, & perfectæ personæ sint adjuncti, & sociati, quia tunc alterius bonitas temperat pravitatem, quia cum sancto sanctus eris, &c.

Cap. CLXXXXIII.

De Zaccaro.

Zaccarum est succus quarundam cannarum, quæ sunt in littore Nili, piscatæ cannæ ponuntur in lebete & decoquuntur ad lentum ignem, & tunc totum videtur evanescere in spumam, sed tandem illud quod est spissius & mellus fundum petit, quod autem deterius, sursum manet, & illud non est ita virtuosum, sicut illud quod in fundo, &c. Et est Zaccarum dulce, calidum & humidum, &c. Nilus est mundus, vel ita præsens, quæ semper fluit, cannæ ejus homines: succus cannarum sunt animæ. Quando igitur cannæ Nili, id est, homines hujus vitæ ponuntur in lebete mundano prosperitatis, tunc vere omnes videntur primo bullire & spumare, per mala desideria avaritiæ, & sursum ascendere per vanitatem, verumtamen illi qui sunt meliores, descendunt inferius per humilitatem, & ab ebullitione avaritiæ quiescunt, *descende, sede in pulvere*, Esa. 47. Illi autem qui parvi sunt & peccatores, superius per superbiam remanent, & per vanitatem, nec inferius descendunt per humilitatem, *Eris semper supra, & non subtus* Deut. 28.

LIBER DECIMVS TERTIVS.

De naturæ accidentibus, & primo quidem ponitur prologus.

1 Quoniam illa quæ ad rerum substanitas & proprietates pertinent, Deo opitulante moralizavi, restat ultimo dicere de quibusdam accidentibus rerum substantias concomitantibus vel dependentibus ab eisdem. Intendo igitur hic aliquid inserere de proprietatibus colorum, odorum, saporum, liquorum & ovorum, nec non mensurarum, numerorum, ponderum, instrumentorum, vasorum & sonorum.

Cap. I.

De Colore.

1 Color secundum Arist. in sensu & sensibili, c. 3. est extremitas perspicui in corpore terminato. Color enim in superficie rei terminatæ, naturaliter habet sedem. Aer enim & alia corpora interminata, non sunt proprie colorata, licet per resplendentiam corporum aliorum in eis appareat aliqualis figura colorum. Quamvis autē color naturaliter & essentialiter sit in rebus, non potest tamen manifestari vel videri, nisi per lucem super ejus superficiem radiantem. Color enim indiget lumine manifestante & speciem ejus ad visus organum deferente, lux vero colore non indiget, quia ubicunque fuerit, per se patet. Per colorem moraliter loquendo, potest intelligi cōversatio virtuosa. Ista est enim color, qui proprie est objectum visuum, & aspectuum aliorum, juxta illud Eccl. 43. *Pulchritudinem coloris admirabitur oculus.* Quia scilicet color conversationis exterioris est illud, in quod intuentium oculus semper fertur. Sed proculdubio adhoc quod aliquod corpus, i. aliqua persona possit proprie virtutibus colorari, necesse est quod sit corpus terminatum, id est, quod habeat sensus & affectus ordinatos & limitatos, & inter rationis terminos quietatos; quia pro certo illi, qui non sunt terminati, disciplinati & ordinati, sed magis more aeris per hypocrisim & vanitatem interminati, & vagationibus sensuum & affectuum expositi, non sunt ut communiter virtutibus colorati, nec per conversationem etiam picturati; unde de terminatione obedientiæ sufficientiæ, prudentiæ & disciplinæ, qua viti colorati, & justi terminant semetipsos, potest dici illud Ptal. *Terminum posuisti eis, quem non transgredientur.* Sed quid? Pro certo istud est verum, quod ad colorem honestæ apparentiæ semper requiritur lux divinæ gratiæ. Color enim conversationis, quamvis regulariter existat in homine, nunquam tamen à Deo videtur vel inspicitur, nec ipsius aspectibus acceptatur, nisi ad ipsum per lucem concomitatis gratiæ lumine, lux vero gratiæ per se apparet, & valet, etiam sine exterioris conversationis colore. Bene ergo dicitur Mat. 5. *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Vel dic, quod color significat pulchritudinem corporalem, quæ sc. more coloris faciliter deturpatur, quia sicut dicitur Prov. 31. *Fallax gratia & vana est pulchritudo.* Ista igitur quamvis naturaliter existat, tamen sine luce gratiæ non placet nec apparet apud Deum, nec ad salutem proficit seu juvat. Vel dic, quod color qui est accidens valde defectibile, significat humanam naturam defectibilem atque vanam. Ista est enim quæ non valet sine luce gratiæ, quia sc. natura non valet, nec dependet virtus ipsius à natura, Joan. 1. *Lux in tenebris lucet, &c.* Color taliter existit etiam in tenebris, unde si color 2
semper non appareat, non est defectus ipsius, sed potius oculi intuentis & carentiæ lucis colorem non ostendentis. Unde cum à doctoribus dicitur, quod color non est actualiter nisi per lucem, istud intelligendum est de actu manifestandi, non existendi, sicut dicit magister. Per colorem intelligo virtutes, quæ sc. animam colorant atque pingunt, per lucem vero intelligo splendorem conversationis honestæ, quia pro certo possibile est, quod aliquis realiter habeat colores virtutum, & existentiam perfectionis, quamvis quandoq; non appareat, propter defectum lucis exterioris bonæ conversationis, sicut apparet de multis, qui in ipsis tenebris, i. in abscondito cordis habent multos colores virtutū, sed quia lux exterioris conversationis eis deficit, ideo ipsos tales esse non videt populus, neque credit. Ideo Dominus docet habere talem lucem dicens. Sicut lucernæ ardentes in manibus vestris. Vel dic, quod color est vir justus, qui in tenebris, id est, in abscondito humilitatis solet existere. & dato, quod in luce, i. in publico non videatur ab hominibus non propter hoc cessat in statu gratiæ permanere. Non est ergo defectus talium colorum, i. talium hominum coloratorum & perfectorum, si ab aliis non videntur vel cognoscuntur, sed potius defectus est cæcitatis intuentium peccatorum, qui propter defectum lucis gratiæ, & scientiæ quibus carent, talium virtutes non percipiunt, neque vident, nec ipsas reputant aut approbant, sed potius contemnunt, fugiunt, & devitant, quia breviter istud est verum, quod virtutes perfectorum mali non vident nec cognoscunt, quia luce veræ scientiæ vel gratiæ non splendescunt, Jo. 1. *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

Ad colorem est necessaria duplex lux, sc. lux cœlestis, quæ est 3
coloris causativa, & lux solaris, quæ est coloris ostensiva. Virtus enim lucis cœlestis invisibiliter in corporum superficie colores procreat, lux vero solaris illos visibiliter manifestat. Sic vere colores, id est, virtutes & perfectiones nostræ duplici luce divina indigere noscuntur, videlicet luce cœlesti, id est, gratia divina, ipsarum constitutiva, & luce solari, i. honesta conversatione & apparentia ipsarum virtutum declarativa. Gratia enim divina sicut lux cœlestis colores virtutum solet in mente invisibiliter procreare, honesta vero conversatio sicut lux solaris, solet colores nostratum virtutum per bona exempla & opera aliis visibiliter demonstrare, & sic loquitur Apostolus ad Ephesios 5. *Omne quod manifestat, lumen est.* Secundum diversitatem activo- 4
rum & passivorum generatur diversitas accidentium, & colorum, & inde est, quod si frigiditas in materia humida dominetur & agat, albedinem introducit & generat, sicut patet in nive; si vero in sicca materia dominetur, tunc econverso nigredinem operatur. Econtra autem calor prædominans solet in materia humida nigredinem introducere, sicut patet in igne lignum humidum comburente, qui carboni nigredinem introducit, sicca vero materia solet albedinem generare, sicut patet de igne ossa & calcem inflammante, qui ipsa in albedinem commutat, & convertit: quia breviter frigiditas est mater albedinis in materia humida, & nigredinis in sicca, caliditas vero mater est in humida materia nigredinis, in sicca vero albedinis, sicut exemplificat hic magister allegans Aristot. & Avicen. Per frigiditatem quæ contrahit, intelligo tribulationem, quæ per timorem mentem contrahit, & ipsam à malo retrahit & reducit. Per caliditatem autem possum intelligere prosperitatem, quæ solet mentem dissolvere, & eam ad vitia relaxare. Istud est igitur generale, quod frigus tribulationum si invenit materiam humidam, id est, si agit in personam flexibilem & devotam, solet albedinem & puritatem innocentiæ, & continentiæ generare, si vero materia sicca, id est, persona cruda & obstinata & indevota fuerit, tunc solet vitiorum nigredinem inducere, & mentem per vitia offuscare, quia breviter hoc est verum, quod tribulatio bonis proficit, & albedinem puritatis & innocentiæ in eis introducit, siccis vero & malis officit, & eos per desperationem & impatientiā nigros facit. Sed pro certo caliditas prosperitatis

facit

facit contrarium, quia scilicet ista est, quæ de humidis, id est, de carnalibus solet nigros & peccatores facere; de siccis vero, id est de abstinentibus & temperatis solet albos, innocentes & continentes homines procreare, quia sc. prosperitas solet nocere humidis, i. intemperatis & carnalibus, proficere vero siccis; id est, moderatis & abstinentibus. Vel dic, quod caliditas significat charitativum prælatum, qui pro certo in humidis id est, in carnalibus subditis debet nigredinem tribulationum inducere, in siccis, id est, in pauperibus depressis debet albedinem consolationum & charitatem promotionum causare, quia scilic. ad bonum prælatum pertinet, quod peccatores deprimendo & corrigendo denigret & quod humiles, & depressos dealbet promoveat, & honoret. Sed pro certo frigiditas, i. malus prælatus solet contrarium facere, quia sc. humidos, id est, fragiles peccatores solet per mundi prospera dealbare. Matth. 22. *Similes estis sepulchris dealbatis*. Siccos vero, i. abstinentes & pauperes solet tribulationibus denigrare. Esa. 13. *Facies eorum sicut nigredo olla*. Vel potest dici de Deo, qui more caloris, humidos, id est, carnales & divites in inferno denigrabit, siccos vero, id est, pauperes & abstinentes in gloria dealbabit. Psalm. 67. *Nive dealbabuntur in Selmon*, id est, in paradiso. Econtra autem diabolus more frigoris humidos, id est, carnales & divites in præsenti per prosperitatem dealbat, siccos vero id est, pauperes deprimit tribulationibus & denigrat. Quidam videntes quod color non habet apparentiam sive lucem, voluerant dicere, quod lux erat de essentia coloris, quod tamen falsum est, quia scilicet color etiam in tenebris veraciter manet, & esse suum, nisi solum pro manifestatione, à lumine non dependet. Sic vere fatui mundani videntur hodie credere, quod nullus color, id est, nulla virtus est aliquid, nisi sit ibi lux publicæ manifestationis, non enim reputant virtutem esse, nisi in luce & manifesto, scil. ante faciem hominum ipsam viderint apparere. De virtutis enim essentia dicunt esse, quod videatur, & quod ab hominibus cognoscatur, quod tamen falsum est, quia scilicet in tenebris conscientiæ potest color virtutum latere, dato quod in hominum præsentia non videatur lucere. Ideo pulchre dicit Seneca libro de moribus. *Esto occultator virtutum, sicut alii vitiorum.* Quamvis calor agens in humidum, ut communiter nigredinem introducat, istud tamen fallit, quando illud in quod agit aliquo medio tangitur, ita quod caloris impetus impeditur, sicut patet de ovo cocto, cujus albumen album efficitur, quando à calore, mediante testa vel aqua, tangitur dum coquitur. Sic vere licet color concupiscentiæ in materia humida, id est, in debili & fluxibili persona nigredinem luxuriæ & malæ conversationis fuliginem introducat, istud tamen fallit quando color concupiscentiæ invenit medium resistens, scilicet testam, & clausuram custodiæ & humilitatis, & aquam etiam clementiam & pietatis, vel lacrymosæ voluntatis, quia pro certo si ovum, id est, homo humiliter se custodiat & recludat, & in aqua lachrymarum & compunctionis vel compassionis se teneat, nunquam albumen carnis suæ calor concupiscentiæ per luxuriam inficit aut denigrat, quin immo per majorem conatum virtutis, ipsum accidentaliter per majorem castitatem decorat & dealbat. Psal. 50. *Lavabis me & super nivem dealbabor.*

7 Aliqui sunt colores principales, aliqui medii & collaterales; nam secundum subjecti & agentis dispositionem, necesse est fieri in colore variationem & mutationem, & secundum quod materia diversimode disponitur, color principalis vel medius generatur. Sunt igitur duo extremi & principales colores, scilicet albedo & nigredo. Quinque vero sunt colores intermedii, qui inter ista duo extrema sunt constituti, scilicet color glaucus, mineus, rubeus, purpureus & viridis. Rubeus enim stat in medio istorum duorum extremorum, & ideo inter album & rubeum sunt duo colores, scilicet glaucus, qui magis appropinquat albo, qualis color est in foliis cadentibus, & mineus qui magis appropinquat rubeo. Item inter rubeum, & nigrum sunt alii duo colores, scil. purpureus à parte rubei, & viridis à parte nigri. Sic ergo secundum Philosophum, non est dare colores, nisi septem tam medios quam extremos, scilicet album, glaucum, mineum, rubeum, purpureum, viridem & nigrum. Ista possunt applicari ad septem principales virtutes, quarum scilicet tres sunt principales & quatuor subalternæ. Sunt enim ibi duæ extremæ, & una media, quæ scilicet significant tres virtutes Theologicas, quæ sunt præ omnibus principales. Albedo enim significat fidem, cujus claritas & veritas magis splendet. Media autem rubedo significat charitatem, cujus caliditas magis ardet, & more ignis magis rubet. Extrema vero, sc. nigredo, est spes, quæ in adversitatum nigredine magis viget, quia pro certo secundum Apostolum 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc.* Quatuor vero intermedia significat quatuor virtutes cardinales. Glaucedo enim quæ magis declinat ad album, & ad clarum significat prudentiam, in qua viget claritas intellectus. Mineitas vero, quæ magis declinat ad calorem igneum, significat justitiam, quæ scilicet comburit, & corripit sicut ignis. Purpura vero, quæ ad roseitatem declinat significat fortitudinem, quæ scil. more rosæ quanto plus teritur, magis valet, juxta illud 2. ad Corinth. 12. *Cum autem infirmor, tunc fortis sum.* Viridis vero, qui magis delectat visum, significat temperantiam, quæ inter virtutes alias magis placet. Ideo de istis potest dici figuraliter illud 3. Reg. 7. ubi dicitur, quod *Salomon fecit domum saltus super tres ordines columnarum. & quatuor deambulatoria inter columnas cedrinas.* Dominus enim saltus est Ecclesia, de qua saltatur in cœlum, vel etiam anima, quæ scil. finaliter saltat, & evolat in paradisum. Ista enim quæ tribus ordinibus columnarum, i. e. tribus virtutibus Theologicis fulcitur, & quæ quatuor deambulatoriis, id est, quatuor virtutibus cardinalibus spatiatur, ut sic animæ vel Ecclesiæ tot coloribus picturatæ dicatur illud, Ezech. 16. *Vestita es byssо, & polymito, & multis coloribus.*

Colores medii bene proportionati delectant visum, extremi 8
vero lædunt, & debilitant ipsum, secundum Aristot. Albedo enim intensa disgregando spiritum, visum confundit, & oculum lachrymare facit. Nigredo vero spiritum aggregando, visum obtundit, & obscuritatem gignit, & etiam si perseverer, cœcitatem generat, & inducit, sicut patet de diu incarceratis, & in tenebris inclusis, qui extracti ad lucem parum aut nihil possunt videre. Sic vere oculus voluntatis, & cordis spiritualiter delectatur, & proficit quando ad medios colores, id est, medios status, & gradus affectum suum convertit, & quando mediocritatem rerum considerat, & desiderat & attendit. Intensa enim albedo, & claritas prosperitatis spiritum, & affectum mentis disgregat, & eum per multa mala desideria dissolvit, & ad vitia multa laxat. & sic limpiditatem visus, id est, claritatem cognitionis impedit, & retardat. Excessiva etiam nigredo adversitatis solet per tristitiam mentem obtundere, & claritatem prudentiæ tollere, & per peccatum, & desperationem oculum mentis aliquotiens excitare, juxta illud Ecclesiast. 31. *Non est sensus ubi est amaritudo.* Non est enim albedo prosperitatis, & mundanæ claritatis attendenda, nec nigredo tribulationum est etiam appetenda, sed medios colores, id est, mediocritatem status debemus appetere, in qua sine periculo se potest mentis oculus delectare, quod bene figuratum est Daniel. 3. ubi dicitur, quod Deus fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, ita quod tres pueri ibi positi nullatenus sunt combusti. illi vero qui extra medium fornacis erant, scilicet ministri regis Babylonis, qui in extremitate ipsius fornacis fuerunt, flammis erumpentibus sunt consumpti. Ad denotandum, quod sancti viri, qui in fornace hujus mundi medium mediocritatis, & temperantiæ status tenent, ventum roris, id est, mentis refrigerium semper habent, ministri vero regis Babylonis, id est, diaboli, regis confusionis, sc. mali hominis, qui in extremitate hujus fornacis, id est, in summitate & excessu prosperitatis vel etiam adversitatis constituuntur, & flammis diversorum desideriorum uruntur, & flammis infernalibus finaliter absumentur, ut sic de populo medium diligente dicatur à Domino illud Mich. 2. *Ponam illam quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caulæ suæ.* 9
Secundum aliquos, color est in omnibus rebus in potentia, seu non educitur ad actum, nisi per lumen. Ignis enim qui de se est lucidus, in omnibus rebus est, & per consequens & color, cum nihil aliud sit color, quam lux incorporata corpori terminato. Velatur tamen iste ignis & iste color à partibus tenebrosis, & ideo non educitur ad actum, nisi mediante aliquo ejusdem generis actualiter existente, scilicet per lucem actualem, & ponunt exemplum de sulphure; ubi est calor potentialis innatus, qui tamen ad actum non egreditur, nisi per actualem exteriorem ad calorē de potentia educatur. Sic vere istud est verū, quod in omni homine est lux gratiæ, ignis charitatis, & color virtutis in potētia, quia sc. nullus est quin possit facere bonū, & esse bonus Jo. 1. *Dedit eis potestatē filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus.* Verūtamen quidam sunt, qui tot obscuritatibus malarum consuetudinum & viriorū operti sunt, quod colorem virtutum, quamvis habeant in potentia, nunquam ad actum educunt. Necesse est ergo quod scopete-

tur eis, lux exterioris doctrinæ & exemplaris regulæ & disciplinæ, quæ lucem & colorem virtutum de potentia ad actum educat & bonitatem moralem, quæ interius habitat, exterius apetiat & ostendat. Quia breviter multi sunt, qui nunquam boni efficiuntur, virtusque eorum nunquam de potentia ad actum educitur, nisi de foris ab aliis adjuventur, & nisi prædicator, rector aut corrector ad hoc cooperetur. Ideo quilibet talis potest de tali eductione dicere illud Esa. 49. *Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fœtis.* Vel dic, quod color in potentia est gratia gratis data i quæ pro certo ad actum non educitur, nisi per lucem actualem, 10 i. per gratiam gratum facientem juvetur. Color proportionalis varietatis est aspectus intuentium attractivus, & multipliciter allectivus. Unde dicit Pl. quod omnia animalia pantheram videre desiderant, propter colorum varietatem & decorem pellis suæ. Item color si fuerit etiam membris & corpori correspondens si pulcher fuerit & suavis, summe est corporis pulchrificativus, si vero incompositus & confusus fuerit, econverso turpitudinis est in corpore inductivus, secundum Avi. Unde dicit Aug. quod pulchritudo est elegans corporis habitudo, cum coloris suavitate. Item color est passionum animæ manifestativus, sicut patet quod color pallidus significat mentis timorem, rubicundus vero designat verecundiæ ruborem, vel iracundiæ furorem. In timore enim interiora cordis læduntur, ad quæ dum sanguis pro adjutorio læsi cordis mittitur, color pallidus propter sanguinis defectum in exterioribus generatur. Econtra autem in ira & in iracundia læduntur exteriora, & ideo sanguis eo missus colorat & rubificat universa. Item color est materiæ, in qua est ostensivus, quia s. oculus substantiam non cognosceret, nisi qualis esset, color exterior declaret. Item color est materiæ in qua est ornativus, & omnis deformitatis ipsius velativus. In multis enim rebus deformitates variæ viderentur, nisi picturis & coloribus tegerentur, secund. Avic. Item color est luci sui ipsius conformativus: color enim (sicut filia matri) luci activæ se configurat, ita quod cum intensa luce color intensior apparet, cum remissa vero remissior elucescit. Per colorem, qui accidens exterius adjacens rebus, potest intelligi exterior conversatio, quia pro certo ista est, quæ si bona & honesta & proportionata fuerit, solet intuentes delectare, totum hominem pulchrificare. & in eo decorem & pulchritudinem generare, si vero inhonesta fuerit, tunc solet totum hominem deturpare: nihil enim est pulchrius persona honesta, & nihil turpius inhonesta. Et breviter per colorem conversationis cognoscitur animus & significatur interioris & exterioris hominis tota virtus. Unde 2. Mach. 3. *Color immutatus declarabat internum animi dolorem.* Igitur per colorem & picturam exterioris bonæ conversationis, solet multoties turpitudo morum celari, & & quicquid vitiosum est occultari, sicut patet in hypocritis, qui Matth. 23. dicuntur *similes sepulchris dealbatis, intus pleni spurcitia, & ossibus mortuorum.* Fit tamen ut communiter quod color sequitur lucem, i. quod conversatio sequitur voluntatem, sicut filia sequitur matrem, quia generaliter & communiter color luci & conversatio voluntati se solet conformare, & sive intensa, sive remissa, i. sive bona sive mala fuerit, se secundum eam regulare, quia sicut dicitur Eccl. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus, sive in bono sive in malo.* Color in rebus mutatur multis modis aliquando ab exterioribus sicut patet in fructibus, qui secundum majorem & minorem caloris solaris operationis & caloris naturalis conformationem & humoris digestionem, primo virides, deinde rubei, tandem nigri efficiuntur, sicut patet in moribus &c. Sic vere secundum quod calor charitatis interius & calor correctionis exterius nos digerit, secundum hoc colores variarum virtutum in nostris mentibus introducit, in quantum sc. per honestatem virides, per charitatem rubentes, & per humilitatem nos nigros efficit & pallentes. Vel econtra die de calore concupiscentiæ malo, quia sc. secundum quod intus in hominibus plus abundat, secundū hoc ipsos facit per carnalitatem rubere, per infamiam denigrari, vel per invidiam & tristitiam pallere. Thr. 4. *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?* 12 Exteriores temporum & regionum qualitates, solent colores corporum variare & inde est, quod septentrionales propter excessum frigoris fiunt albi, meridionales vero propter caloris prædominium fiūt nigri, sicut patet in Æthiopibus, qui propter continuam solis adustionem nigri sunt, & qui nascuntur ab eis, ab adstione continua solaris radii nigri fiunt. Primus enim habitator illarum regionum, ex adustione sanguinis intercutanei niger factus est, qui sc. nigredinem transfudit in posteros, & maxime in illos, qui in illis fervidis regionibus perseverant: si enim Æthiops in regione frigida generaret, fœtus ejus paulatim à nigredine deviaret. Sic vere moraliter loquendo, frigus timoris divini & exterioris tribulationis, solet illos quos perflat albos & puros, innocentes, & castos facere, & ab eis omnem peccati nigredinem tollere vel fugare, econtra vero calor concupiscentiæ nigredinem malæ conversationis, & vitiorum generat, & mentem interius per ignorantiam obnubilat, & conversationem ejus obfuscat. Et inde est quod in Æthiopia mundi hujus, homines per peccata sunt nigri, quia per excessivum concupiscentiæ calorem humores suorum interiorum affectuum sunt combusti. Thr. 4. *Denigrata est facies eorum super carbones.* Primus enim homo istius Æthiopiæ, s. Adam qui primo calore concupiscentiæ fuit adustus & denigratus, filios nigros & peccatores genuit, & nigredinem suam & adustionem, i. concupiscentiam & peccatum in posteros derivavit, & inde est quod à nigro patre nigri filii nascuntur, & maxime quia continuo ardore avaritiæ & concupiscentiæ inflammamur ad Ro. 5. *Per unum hominem peccatores constituti sunt multi.* Necesse est enim quod Æthiopes generet, & quod malus pater, prædicator vel prælatus malis exemplis, & dictis suis nigros, & malos filios procreet atque formet, quia sc. patrem sequitur sua proles. Veruntamen quandoque fit contrarium, quando tales mutant regionem, i. quando fugiunt malam societatem & congregationem, quia sc. tunc fit, quod filii Æthiopum, i. filii & subditi & successores malorum, rationem frigoris divini timoris, quem concipiunt, albi & boni efficiuntur, & à paterna nigredine temperantur. Secundum dispositionem humorum in corpore varii 13 colores generantur in cute, & inde est quod humor sanguineus causat ruborem, cholericus citrinitatem, melancholicus lividitatem, phlegmaticus albedinem, & similia. Ista etiam eadem ratio est de diversitate coloris unguium, & pilorum, quia secundū quod fumi cordis, qui sunt materia eorum diversificantur, interius, secundum hoc & ungues & pili inveniuntur in diversis & nunc albi, nunc nigri, nunc rubei seu flavi. Sic vere generaliter secundum naturam & conditionē interiorum humorum & fumorum, i. interiorum affectuum & animorum necesse est, quod in homine disponatur conditio exteriorum colorum, i. exteriorum actuum atque morum, quia sc. exterior conversatio solet ab internis affectibus dependere & secundum ipsos deficere vel vigere juxta illud prædictum. Ec. 13. *Cor hominis immutat faciem ejus.* Expone 14 magis particulariter si vis, sicut supra c. de fumo, de pilis, de complexionibus c. de humore. Ex interiore infectione & corruptione corporis vitiatur exterius color cutis, sicut patet in hydropicis & leprosis, vide sup. de titulis suis. Sic vere quando mens interior per malam intentionem & affectionem inficitur, necesse est quod cutis conversationis discoloretur, & quod color inhonestæ vitæ & conversationis immundæ in homine generetur. Color canus accidit in capillis, aliquando ex defectu caloris, sicut fit in senibus aliquando ex abundantia phlegmatis, sicut in juvenibus ca- 15 put phlegmaticum habentibus. Sed istud est generale, quod quando canities venit ex defectu caloris, capilli primo incipiunt canescere ab extremitate, quando vero ex phlegmate accidit, tunc canescere incipiunt à radice. Per colorem canum intelligo defectum virtutum moralium, pro eo sc. quod canities signum est antiquitatis & defectus virtutum naturalium. Sed pro certo istum calorem, i. istam defectuosam conversationem duo principalia introducunt sc. defectus caloris charitatis, & abundantia phlegmatis carnalitatis, discernitur tamen differentia inter istos, quia sc. si phlegma carnalitatis abundat, facit capillos virtutum canescere & deficere à radice cogitationis, defectus vero caloris charitatis ab extremitate operationis quia sc. carnalitas super omnia malas cogitationes immittit, charitatis vero carentia bonas operationes confundit & breviter, carnalitas corrumpit radicem cogitationum, & carentia charitatis enervat virtutem exteriorum extremitatum, i. operationum. De coloribus autem oculorum omitto, qua supra satis de oculis est tractatum. Dicendum est igitur de coloribus in particulari, & primo de albedine, & ejus collateralibus.

Cap. II.

De Albedine.

ALbedo est color ex luce clara & multa generatus, origo & 1 fundamentum omnium mediorum colorum, qui quanto in materia magis pura, & perspicua ponitur, tanto clarior, intensior, & nigro impermixtior invenitur. Color enim medius in nullo ita bene fundatur, sicut in albo. Albedo enim est colorum incremen-

cremandum & præcipuum fundamentum; quinimo quanto albedo intensior fuerit ; tanto color superpositus & superpictus fortius adhærebit, & pulchrior apparebit. Talis est innocentia ; quia pro certo ista ex luce gratiæ clara & limpida componitur, & in materia, i. mente pura & atq; perspicua generatur. Et ideo ista est colorum, id est, virtutum omnium fundamentum, quia pro certo nullus medius color, id est, nulla moralis virtus (quæ scilicet in medio consistit) ita utiliter alicui fundatur, sicut quando cum innocentiæ albedine situatur ; quia scilicet quanto ista fuerit intensior, tanto erit virtus adjuncta firmior atque major. Et ideo bene dicit Hugo, quod puritas innocentiæ conservata,
2 fons est & origo omnis scientiæ & virtutis. Albedo est color cæteris purior, & tamen est ad maculandum facilior. Res enim alba faciliter inficitur, & macula in ea plus apparet, & difficilius amovetur. Talis est puritas castitatis, quia pro certo cum ista sit virtus inter cæteras purissima, & pulcherrima, & oculis omnium gratissima, faciliter tamen solet per luxuriam infici, & vix aut nunquam amplius depurari. In albedine enim castitatis solet macula valde male sedere, & ita solet ibi per infamiam adhærere, & quicquid ibi vitiosum fuerit ; ita solet aliorum aspectibus se offerre, quod vix potest illud aliquis amplius amovere ; sicut patet ad literam de quacunque macula vel infamia luxuriæ, quæ vix amplius tollitur, & quæ inter cæteros defectus notabilior,
3 infamior & apparentior invenitur. Albedo licet oculis placeat, ipsos tamen lædit mirabiliter atq; gravat, solet enim albedo propter claritatem & lucem incorporatam visum seu visualem spiritum dispergere, & actum videndi mirabiliter impedire. Sic vere lux, splendor & albedo mundanæ prosperitatis non prodest intuentibus, imo nocet, quamvis enim oculo affectus placeat, ipsumque recreet & delectet ; solet tamen ipsum dissolvere, & visum discretionis disgregare ; & per mundi delectabilia dispergere, & totam mentis faciem offuscare. Stultum est ergo talem albedinem aspicere & ad mundi prosperitatem mentales oculos
4 elevare. Prov. 23. *Ne trigas oculos tuos ad opes.* Candor est illa portio albedinis, quæ est in illo primo & præcipuo gradu, quæ sine læsione, & corruptione sensus, potest sensui subjacere. Sicut enim dicitur in libro de sensu & sensato, colores in sua extremitate videri non possunt. Sensus enim noster (cujus virtus est in medio) colorem in sua extremitate videre non potest ; & ideo candor proprie dicitur illa albedo, quæ ab extremo recedens visui contemperatur & in qua sensus organi delectatur. Significare ergo potest candor puritatem conscientiæ, virtutemq; innocentiæ & continentiæ humanæ, illam dico ad quam potest sensus & virtus humana pertingere, quæ sc. oculos intuitus aliorum solet non lædere, sed juvare, & ipsos mirabiliter recreare. Non enim loquor de albedine puritatis in suo extremo & summo, qualis fuit in beata virgine & in Christo. Talis enim albedo castitatis seu puritatis non potest humano sensu videri, nec humana indagine perscrutari, sicut admirando canit Ecclesia dicens: *Sancta & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam nescio, quia quem cœli capere non poterant, tuo gremio continuisti.* Et ideo de illa puritate, & de illa candida castitate, ad quam nō potest humana virtus & humanus
5 sensus attingere, dicitur Sap. 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, &c.* Color flavus & color pallidus non differunt, nisi per majorē & minorem intentionem. Sunt enim colores ab albedine in nigredinem declinantes. Accidit enim interdum, quod timore vel solicitudine interiori, labore vel frigore exteriori, sanguis & calor ad interiora repercutitur, & sic superficies corporis flava vel pallida reperitur, sicut patet in timorosis & in amorosis, timore enim cor constrictione læditur, & amore ultra debitum aperitur, & spiritibus vacuatur. Natura enim calorem & sanguinem ad supplendum utrumque defectum ad cor mittit, & sic corporis superficiem flavam vel pallidam derelinquit. Et sic generaliter loquendo, pallor defectum virtutis solet innuere, & caloris & sanguinis pauperiem designare. Per talem pallorem designare possum moraliter loquendo, statum & conditionem peccati, in quo homo ab albedine innocentiæ recedit, & ad mortis æternæ obscuritatem, & nigredinem accedit, juxta illud Apoc. 6. *Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors:* Multa enim sunt quæ istum pallorem peccati, & istum malæ conversationis livorem efficiunt, & procurant, videlicet timor malè dejiciens. amor malè inflammans, frigus, i.e. tribulatio male afficiens & affligens: Ista sunt enim, quæ calorem charitatis tollunt & quæ sanguinem divinæ gratiæ repercutiunt & quæ pallorem tristitiæ & desperationis, & etiam pallorem vilis & inhonestæ conversationis induunt. Et talis pallor figuratur Lev. 14. ubi dicitur, quod lapides parietis, qui erant pallore vel rubore deformes, leprosi judicabantur, & ideo de domo projiciebantur. In quo notatur, quod nos qui lapides sanctuarii debemus esse, si per virtutū mortificationem fuerimus pallidi, & per carnalitatem & luxuriam rubicundi; apud Deum leprosi & corrupti judicabimur; & de domo Ecclesiæ & paradisi finaliter expellemur. Vel dic quod pallor significat abstinentiam & pœnitentiam, quæ ad literam faciunt hominem pallere, quia pro certo amor Dei & timor supplicii talem pallorem solent inducere, & hominem ad abstinentiam & pœnitentiam incitare, & sic de persona abstinente & pœnitente dicitur in Psal. 67. *Posteriora dorsi ejus in pallore auri.* Pallor enim dicitur aureus, quia sc. nullus est ita pretiosus color in pœnitentibus sicut pallor.

Cap. III.

De rubeo colore.

Rubeus color medius est inter album & nigrum, & ab utroque etiam æque distat, resultat enim iste color ex incorporatione luminis ignei in materia perspicua, concordi mediocritate inter album & nigrum, generaliter enim iste color semper denotat prædominium caloris, in materia, in qua manet. Talis color videtur esse charitas, quæ sc. igneum lumen, i. Spiritum sanctum continet, quia sc. ubi charitas & amor, ibi Deus est, sicut canit Ecclesia. Materiam etiam perspicuam, i. conscientiam puram inhabitat, & inter album & nigrum, i. inter personas contrarias medium & concordiam servat; quia pro certo proprium est charitatis, igneum Spiritus sancti & fervorem bonorum desideriorum habere, purum cor inhabitare, & medium concordiæ jugiter obtervare. Vel dic, quod robur significat verecundiam, quæ ad literam facit rubere. Ista enim solent tam pulchram facere & causare; sc. ignis charitatis, perspicuitas innocentiæ & puritatis, mediocritas temperantiæ & æquitatis. Cant. 5. *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Rubedo semper significat caliditatem in substantia, in qua manet, & quamvis rosa sit frigida, rubedo tamen quæ ibi est, à caliditate procedit. Calor enim naturalis frigiditatem prædominandum fugiens, exteriora solet petere, & ibidem rubedinem generare. Sic vere dico, quod rubedo verecundiæ semper à calore contritionis & dilectionis procedit, in rosa, i. in bona persona frigus divini timoris, calorem fervoris & contritionis solet usque ad superficiem, i. usque ad faciem expellere, & ibi ruborem verecundiæ generare, Luc. 14. *Incipies cum rubore locum novissimum tenere.* Licet rubedo sit media inter albedinem & nigredinem, magis tamen videtur naturam albedinis, quam nigredinis translucendo. Intense enim rubeum sicut & album, solet visum disgregare, & visus judicium delucere & turbare, & inde est quod mercatores pannorum pannos rubeos ante lucem solent suspendere, ut sic possint emptorum oculos delucere, ne de colore pannorum possint veraciter judicare. Talis rubedo est carnis & languinis carnalitas. Ista enim si in animo dominatur, visū discretionis taliter disgregat & dispergit per varios cogitatus, quod verum judicium sibi tollit, & ideo mercatores inferni, qui peccatoribus volunt vendere pannos suos se mundi bona, & ipsos commutare cum pretio valde charo, sc. cum gloria paradisi, summe student in fenestra mentis humanæ rubedinem carnalitatis ponere, ut sic homo deceptus, de veritate & de colore & valore rerum mundialium non valeat judicare, sed unum colorem pro alio malum pro bono possit recipere & habere; quod figuratum est, 4. Reg 3. ubi dicitur quod Moabitæ videntes rubeas aquas fluminis, crediderunt esse sanguinem inimicorum suorum, qui se invicem occidissent & currentes ad prædam occisi sunt. Sic vere Moabitæ, id est, mundi peccatores rubedine aquarum carnalitatis decepti, sæpe nituntur prædam bonorum terrenorum quærere, loco cujus solent mortem perpetuam reportare. Matt. 16. *Hodie est tempestas, rutilat enim triste cœlum.* Vel dic, quod iste color rubeus significat affectionem carnalem, quam qui in fenestra cordis, per quam lux vere scientiæ & notitiæ intrare debet, habuerint, & secundum ipsam lucem suæ cogitationis impresserint & tinxerint, nunquam de rebus veraciter judicabunt, sicut patet, quia illos quos per carnis affectionem diligimus, meliores quam sint esse credimus; defectusque ipsorum minores quam fuerint existimamus, quia pro certo ille qui alium mente carnali & affectione considerat, in ejus notitia semper errat. Lux enim considerationis, quæ tali affectione immutatur, in judicando faciliter deluditur & fraudatur, & per ipsam visus veri judicii perturbatur. Ideo Petro vere judicanti de Christo dictum est, Mat. 16.

Beatus

4 *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi.* Croceitas & citrinitas & puniceitas non differunt, nisi secundum majorem vel minorem rubedinis intensionem. Sunt enim colores rubedinis subalterni. Omitto autem hic quod hic ponit magister de coloribus urinarum. Hoc solum addo, quod dicit quod croceitas colericam passionem designat, cujus signum est quia aves prædæ rostra & ungues habent croceа, quod accidit ex abundantia fumi cholerici, quem natura projecit ad extrema. Sic vere aves prædæ, sc. raptores officiales, advocati & ballivi, qui præ cæteris sunt cholerici & crudeles, habent hodie & rostra & ungues, i. & verba & opera crocea, i. aurea, eloquentia & honesta, quia s. hodie talium dicta & facta aurea, & solemnia reputantur; & hoc, quia quicquid dicunt vel agunt, sub ficta aureitate justitiæ & prudentiæ operantur, quod tamen totum facit fumus cholericus, i. mala & fallax intentio, quæ de corde talium generatur. Vel dic, quod isti sunt prædicatores, qui prædantur à diabolo peccatores, quorum s. dicta & opera debent esse aurea & honesta. Color mineus, qui de terra rubea, idem est quod vermiculus, color s. igneus quo utuntur scriptores & pictores. Est ergo vermiculus mina seu venæ terræ rubeæ ignei & splendentis coloris, in rubri maris littoribus invenitur, quæ primo à terræ fæculentia deputatur, tandem inter lapides subtilissime commollitur & cum claro ovi distemperatur, & sic pictorum & scriptorũ visibus deputatur. Scriptores enim inde libros suos illuminant, & principia capitulorum & versuum inde ornant sententiasq; versuum exinde distinguunt, dividunt atque signant. Iste autem color coccеus dicitur, à quadam herba sic dicta, cum qua aliquando acuitur: dicitur etiam vermiculus, pro eo quod cum cujusdam vermiculi sanguine solebat acui, sicut in purpura sãguis conchilis pro acumine solet poni. Mare rubrum significat Mariam, quæ interpretatur mare, & quæ per charitatem extitit rubricata. Vena hujus maris seu minium significat Christum, qui realiter viscerum virginis fuit vena. Iste enim ab omni contagio terræ, i. ab omni vitio humanæ naturæ fuit liber & expeditus, inter lapides, i. in duritia passionis fuit tritus, & cum glarea ovi, i. sputis Judæorum distemperatus, & sic in colorem rubeum per effusionem sanguinis commutatus Esai. 63. *Quare ergo rubrum vestimentum tuum.* Iste ergo dictus est coccus, propter herbam coccineæ & igneæ charitatis, qua fuit exacutus. Fuit etiam dictus vermiculus propter excellentiam dejectivæ humilitatis, quia fuit exinanitus juxta illud Psalm. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo.* Igitur tali minio, i. memoria sanguinis & passionis Christi debemus librum conscientiæ nostræ distinguere, & inde capitales literas cordis sc. intellectum, memoriam & voluntatem pingere & totam mentis paginam adornare, nec non corporis parietes per exteriorem conversationem cum diligentia picturare. Sap. 13. *Liniens rubrica, & rubicunda faciens fuco colorem, &c.* Et breviter iste est color optimus, dum tamen cocco charitatis & vermiculo
5 humilitatis sit mixtus: Color puniceus & purpureus quasi iidem sunt, excepto quod purpureus magis appropinquat ad rubedinem, puniceus vero ad nigredinem. Est autem purpureus color quasi roseus, & acuitur cum sanguine conchylarum. Sunt enim in mare ostreæ seu conchylæ admodum parvæ quæ in extremitatibus præcisæ, quasdam emittunt guttas sanguineas, quæ collectæ sericum tingunt, omnesque colores rubeos acuunt. Ex isto ergo sanguine pannus purpureus tingitur, in quo regum gloria declaratur, ut dicit gloss. super Cantica c. 7. Per purpureũ autem colorem potest intelligi patientiæ virtus, quæ recte dicitur rosea. pro eo quod more rosæ quanto plus teritur, magis fragrat. Ista enim vestis regia, de qua sc. rex noster Christus in passione fuit indutus, in quantum summa patientia ibidẽ fuit armatus, in cujus etiam signum, vestibus ibidem purpureis, ad literam est vestitus Jo. 19. *Exiit Iesus, portans spineam coronam, & purpureum vestimentum.* Tali etiam veste, sc. patientia, debent indui illi, qui volunt spiritualiter esse reges, i. qui discrete volunt regere semetipsos Can. 7. *Coma tua sicut purpura regis.* Sed pro certo ad istam acuendum & perficiendum multum proficit sanguis conchylarum & ostrearum, i. sanguis & passio Christi martyrum & sanctorum, qui sc. in mari amaritudinis vixerunt, & gladiis truncati & incisi fuerunt, & sanguineas lachrymas de suis corporibus effuderunt. Talem ergo sanguinem, i. Christi & martyrum passiones debemus recolligere, & in nostris corporibus reservare, purpura enim nostræ patientiæ exinde acuitur, & ex tali consideratione ad sustinendum pro Christo animus excitatur, & sic dicetur de nobis illud Prov. 31. *Byssus & purpura indumentum ejus.*

Cap. IV.

De viriditate.

Viriditas, est color medius inter rubeum & nigrum. Color 1
enim non valens materiam ex toto adurere & nigredinem inducere, materiam indigestam reliquit & virorem introducit, sicut patet in foliis & recentibus fructibus, qui ratione crudi & indigesti humoris, virides inveniuntur, & ideo viriditas cruditatem materiæ protestatur. Et sic etiam quandoq; sumitur viriditas, non pro colore. sed etiam pro plantæ recentia vel humore. Planta enim quamdiu terræ adhæret, viridis dicitur, & etiam quamdiu materia indigesta, terrena & humida vegetatur. Per virorem possum intelligere carnalitatem, & carnalis vitæ voluntatem. Calor enim charitatis quandoque non potest hominem perfecte digerere vel convertere, nec etiam ipsum in humilitatis nigredinem commutare; & ideo propter inobedientiam materiæ, id est, voluntatis ipsius, quæ scil. calori Spiritus sancti vel correctioni prælati resistit, crudus & indevotus & moribus incompositus dimittitur, & viriditas carnalis vitæ in eo generatur, & sicut herba viridis finaliter ad comedendum bestiis, i. dæmonibus applicatur. Et sicut videmus, quod res viridis multum habet de humore, quapropter faciliter putrescit, & faciliter plicatur & in soliditate aliqua non persistit: sic vere peccator carnalis, quia adhuc est recens in moribus & viridis, & mente indevotus & crudus, faciliter per luxuriam solet corrumpi, & per inconstantiam plicari, & in quodcunq; peccatum tentationis impulsibus commutari Eccl. 14. *Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi.* Vel quod viror significat gratiam Dei. Rex enim quamdiu viret semper habet vitam vegetativam, & virtutem oculorum delectativam, ad denotandum, quod ille viridis dicitur, qui vita gratiæ vegeratur & per cujus honestam conversationem aspectus intuentium delectatur. Color enim concupiscentiæ non potest talium mentes exurere, nec in eis vitiorum nigredinem inducere, & ideo necesse est in illis virorem honestatis & gratiæ apparere. Et sicut res sunt virides & virentes quamdiu in terra radicantur, statim vero quod eradicatæ fuerint, desiccantur; sic vere homo tamdiu viret per gratiam quamdiu in terra, id est, in Christo adhæret & radicatur per fidem & charitatis apparentiam. Sic enim per peccatum eradicatur, statim viror suæ honestatis & gratiæ desiccatur. Viror enim valde teneræ est naturæ, & ideo necesse est quod humore compunctionis, compassionis & devotionis continue vegetetur, & quod ipsa terra, id est, in Deo per fidem & charitatem radicetur, ne per peccatum & per ardorem concupiscentiæ desiccetur Apo. 8. *Omne fœnum viride combustum est.* Vel dic, quod virot significat pulchritudinem juventutis, quæ scil. facillime perditur, quia sicut scriptum est Prov. ult. *Fallax gratia & vana est pulchritudo.*

Viriditas est color inter rubedinem & nigredinem medius, 2
qui super omnes colores aspectum attrahit & delectat, visumque acuit & confortat; & ideo cervi & animalia silvestria loca viridia diligunt & non solum propter pastum, imo etiam propter visum ipsa frequentant & quærunt, quapropter venatores se solent vestimentis viridibus induere, ut propter aspectum viroris, quem bestiæ naturaliter diligunt, minus possint insidias præcavere: talis color est virtus honestatis. Ista est enim inter rubedinem charitatis & nigredinem humilitatis media, quod præ cunctis coloribus virtutum ista solet aspectus hominum magis allicere & eisdem præ cæteris complacere. Nihil enim est placentius vel delectabilius aspectui bene ordinato, quam videre virum honestum bene morigeratum, compositum & digestum. Eccl. 40. *Gratiam & speciem desiderabit oculus tuus & super hoc viridia sationes.* Venator ergo diabolus, scilicet hypocrita, solet vestes virides, i. honestam conversationem induere, ut prætextu exterioris honestatis, possit bestias, i. simplices ad se attrahere, & dum insidias malitiarum suarum non præcavent, ipsos decipere & fraudare. Ideo bene dicitur Matt. 7. *Attendite vobis à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Color lividus seu plumbeus generatur in corpore, ex totali 3
defectu caloris naturalis, aliquando ex concussione casus, & ictus sanguinem intercutaneum corrumpentis, & exterius colorem sub nigrum vel lividum inducentis aliquãdo ex angustia doloris colorem & sanguinẽ ad interiora revocantis & exteriorem livedinem propter sanguinis pauperiem in facie inducentis, sicut

patet

patet in invidis & alijs contristatis: aliquando etiam contingit propter abundantiam corrupti & melancholici seu cholerici sanguinis, sub cute se interius aggregantis. Per livorem loquendo moraliter, potest intelligi conversatio, quæ tunc pro certo solet accidere, quando calor charitatis solet deficere, & ex illa tentationis sanguis affectionis se interius congelate, quando etiam cor per invidiam angustiatur, quando sanguinis corrupti, i. malarum affectionum copia interius congregatur, ut sic de tali livore intelligatur illud Esa. 1. *Vulnus, & livor, & plagatument, &c.* Vulnus enim est quando exterius est apertum; livor vero est, quando sub cute caro est læsa, & malum est absconditum & opertum: & ideo livor illud peccatum propriè significat, quod non ex toto se exterius manifestat, sed solum per signa & conjecturas varias se declarat. Vel dic, quod per livorem potest quæcunque tribulatio designari, & maximè illa quæ sub cute, i. e. sub pallio justitiæ intentatur, & quæ non apertè, sed quasi sub quodam velamine perpetratur; & secundum hoc Christi passio dicta est livor, pro eo sc. quod Judæi sub figmento justitiæ pro transgressione legis ipsam fecerunt, & Christum sub fictis accusationib. occiderunt, & ideo Esa. 53. de Christi passione dicitur, quod *disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus.* Color indicus, venetus. & blavius, sunt colores medij inter lividum & nigrum. Sunt autem ad cœlestem colorem pertinentes, sicut est lazurium & hyacinthus, & similes. Significant igitur conversationem cœlestem, qua nos debemus colorari vel pingi; quia debent cœlestes virtutes in nostris motib. inveniri, juxta illud Philip. 3. *Conversatio nostra in cœlis est.* Vide de hyacintho supra, libro de lapidibus & libro de arboribus.

4

Cap. V.

De Nigredine.

1 Nigredo seu color niger, est privatio albedinis in perspicuo; sicut amaritudo est privatio dulcedinis in corpore humido, & est nigredo spiritus visibilis aggregativa, repercussiva, & ejusdem nisi excesserit, confortativa. Significat ergo nigredo tribulationem, quæ albedine prosperitatis privat, visum discretionis conartat & aggregat, & ipsum ne dispergatur ad mundi delectabilia, repercutit & restenat. Constat enim quod tribulatio si non excedat, sensum & discretionem acuit, & visum mentis ab exterioribus retrahit & custodit, juxta illud Esa. 28. *Vexatio dabit intellectum.* Vel per nigredinem intellige dejectionem humilitatis, vel obscurationem pœnitentiæ, quæ sc. facit omnia supradicta, de
2 quo sponsa in canticis dicit. *Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem.* Sicut enim nigredinem & obscuritatem introducit calor in materia humida, frigus vero in sicca; sic humilitatem quandoque introducit calor & fervor dilectionis, & quandoque frigus & algor tribulationis, &c. Baruch. 6. *Nigræ sunt facies eorum de fumo, qui in domo fit.* Nigredo est privatio albedinis, & claritatis, quam nunc caliditas, nunc frigiditas introducit; & est nigredo color visus hebetativus, & repercussus & aggregativus, & quando excedit ultra debitum, tunc est visus totaliter ablativus, sicut patet in incarceratis, qui ex obscuritate, & nigredine diuturna aliquoties visum perdunt. Niger etiam color in urinis signum est mortis, maximè in febre acuta, secundum Ægidium. Sic vere nigredo Peccati & obscuritas ignorantiæ, nec non malæ conversationis fuscositae, quam sc. nunc introducit calor concupiscentiæ, & malæ inflammationis, nunc vero frigus indevotionis, albedinem, & claritatem divinæ gratiæ privat, & visum discretionis obnubilat & obumbrat, qui enim diu in nigra obscuritate carcetis peccati mansetit, veræ discretionis necessario visum perdit. Talis enim color mortem infernalem significat, & ipsam affuturam prædicat & designat. Nav. 2. *Defectio in cunctis renibus, & facies omnium quasi nigredo olla.* Vel dic, quod nigredo significat obscuritatem tribulationis, quæ pro certo si excesserit, visum mentis obnubilat, & confundit & faciem conversationis deturpat, inficit & corrumpit. Thren. 4. *Denigrata est facies eorum super carbones, & non sunt agniti in plateis.*

Cap. VI.

De Pictura.

1 Pictura non fit sine coloribus varijs & distinctis, sunt autem varia & diversa pigmenta, quibus pictores utuntur, sicut sunt sinopis, rubrica, minium, cinobrium, purpura, quæ omnia colorem habent rubeum, licet inter se varium & diversum, sicut etiam prasium, mina viridis, sicut porrum, syricum, mina violacea, atramentum nigrum arsenicum, seu auripigmentum, croceum, & alia similia. Sed de his omnibus supersedeo, pro eo vel quod modicæ sint utilitatis, vel quia alibi sunt tractata, de purpura enim supra c. de rubedine. §. ult. dictum est, & etiam alibi multis locis de arsenico seu auripigmento, supra tit. de lapidibus, de minio supra de rubedine, & sic de alijs, hic solum dicam de cinobrio, atramento, & stibio. Cinobrium, quod dicitur Græcè cinnabaris, dicitur esse vena terræ sanguine draconis, & Elephantis rubefacta, contingit enim secundum Avic. quod dum draco, & elephas confligunt, utroque cadente vel mortuo, ex effusione sui sanguinis terra rubefit & inficitur, fitque pigmentum coloris rubei, quicquid de terra draconis sanguine humectatur, quæ quidem terra sic tincta pictoribus est utilis, & exinde parietes colorantur. Sic vere quando Elephantes, dracones, i. mundi potentes invicem solent confligere, sæpe fit, quod ipsi simul vel sigillatim solent per diversas clades perire & deficere, ita quod sanguis suus. i. infamia suæ mortis, sanguinis, & cladis solet terram, & circumjacentem patriam inficere, tingere, & rigare. Quid ergo? Pro certo pictores, i. viri justi solent per considerationem accipere talem sanguinem, i. mortem, & vindictam talium cogitando, & inde animas suas pingere, exempla talium memoriæ commendando, & præ timore similis pœnæ se ad bona opera convertendo, & sic loquitur Ps. 57. ubi dicit, quod *lætabitur justus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Stibium est color fictitius ex cerussa, & quibusdam alijs mixtis compositus, qui ad tempus, faciei rugas distendit, & faciem albedine resplendere facit, cito tamen talis fictitia pulchritudo deficit, & modico flatu vel anhelitu totum perit; & sic sæpe fit quod mulier quæ pulchra & ornata venerat, turpis & discolorata recedit. Talis color significat hypocrisim. Ista est enim quæ ad tempus faciem conversationis pulchrificat & decorat, cito tamen flatu tentationis vel tribulationis destruitur, & rugis vitiorum apparentibus quicquid in ipsis pulchrum & virtuosum apparuerat, deturpatur. Figurati in Jezabele pessima regina, *quæ stibio pinxerat oculos suos, ut pulchrior appareret, quibus tamen non obstantibus, Iehu regi non legitur placuisse, sed ab ipso præcipitata, & finaliter à canibus devorata fuisse*, sicut dicitur 4. Reg. 9. Sic vere tales ut mundo placeant. stibio hypocrisis, se solent pingere, propter quod tamen constat eos regi Israel Deo aliqualiter non placere, & ideo de arce fictarum virtutum solent cadere, & præcipitari, & canum infernalium morsibus finaliter subjacere. Hier. 4. *Si pinxerâ stibio oculos tuos, frustra componeris.* Generaliter igitur pictura & imago primo quibusdam lineis protrahitur, tandem coloribus depingitur, colores vero ut firmius adhæreant & maneant, oleo temperantur, & sic talibus imaginibus res verè absentes & præteritæ repræsentantur, & de ipsis templa sanctorum superficialiter adornantur. Sic vere vir justus imago propriè potest dici, quia sc. primo solet per pictores, i. per prælatos & prædicatores bonis documentis protrahi, & sic virtutibus colorari, nec non in compositione ipsius solet oleum misericordiæ apponi, ut in statu virtutum possit melius & tenacius confirmari. Prov. 21. *Oleum in habitaculo justi.* Et sic talis veras res, i. Deum & sanctos per imitationem repræsentat, & templum Ecclesiæ nobilitat & adornat, ut sic de tali imagine possit dici illud Sap. 7. *Splendor* enim *est lucis æternæ, & speculum sine macula. & imago bonitatis Dei.* Vel dic, quod imago quæ non est res vera, sed potius ficta, sc. apparentiam, non existentiam habet, & quæ non potest se movere, imo secundum modum rei cui adhæret solet discurrere vel moveri, significat viros hypocritas, vanos, varios atque fictos, qui non habent existentiam veritatis, sed solum apparentiam vanitatis, qui sc. quantum ad bonum sunt immobiles, licet alijs se superficialiter conformando videantur esse mobiles. Non moventur enim per se beneoperando, sed moventur motu alterius, se alijs fictitiè conformando, quia breviter tales vita gratiæ & operatione solent carere, licet videantur motu alieno, non proprio, ficto, non vero per bona opera se movere. Sap. 13. *Imago enim est, & opus est illi adjutorium.* Vel dic, quod per imagines possunt intelligi quidam, qui sc. per se nesciunt aliquid boni facere vel dicere, & ideo illis quibus adhærent, sc. suis consiliarijs & ballivis, se solent in omnibus conformare, & motu & consilio eorum in omnibus se movere. Quod etiam de adulatoribus potest dici, qui recte sunt sicut imagines pictæ & fictæ, qui in omnibus solent alijs placere, & aliorum motibus & voluntatibus se movere, & illorum voluntatibus quibus adhærent, se in omnibus

bus coaptare;imago enim quæ relucet in ſpeculo,ſi riſeris,ridet, ſi appropinquaveris,appropinquat,ſi fugeris,fugit, ſi acceſſeris, accedit. Sic vere adulatores ſemper tentant ſe alijs conformare, & mores ſuos alijs coaptare. 3.Eſdræ 4.*Si arriſerit ei,ridet, & ſi indignata fuerit ei,blanditur.* Vel dic de Deo qui more talis imaginis hominibus ſe conformat,& ipſis arridentibus arridet, recedentibus recedit,& apptopinquantibus appropinquat, diligentes diligit,fugientes ſe fugit.Unde Jaco.3. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Vel talis eſt bonus prælatus, qui mores ſuos ſubditis conformat,& ſecundum quod ipſos ridere vel flere, bene vel male facere videt, ſe eis diverſimodè manifeſtat, exemplum Apoſtoli,qui dicit 1.ad Corin.8.*Omnibus omnia factus ſum, ut omnes lucrifacerem,*&ad Rom.13. dicitur: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.*

CAP. VII.

De Odoribus.

POſt colores de odoribus eſt dicendum; Eſt enim odor, fumoſus vapor à rei ſubſtantia reſolutus, mediante aere ad cerebrum delatus,qui olfactus organum immutat, ipſumque ſecundum quod aromaticus vel fœtidus fuerit, triſtificat aut delectat. Quatuor igitur requiruntur ad perceptionem odoris;ſc.calor reſolvens,fumus de ſubſtantia evaporaus, aer deferens, & nervus vel cerebrum delatum fumum percipiens, & de eo judicium faciens.Odor poteſt mihi ſignificare famam,quæ ſ.de ſubſtantia, i. e.de vita & de moribus hominum diſſolvitur,& mediante aere, i.e.vicinia circumſtante ad nares aliorum defertur, olfactuſque, i. e. diſcretio bonorum ſi odor bonæ famæ fuerit, delectatur, ſi non,contriſtatur,juxta illud prov.27.*Unguentis & variis odoribus delectatur cor.* Igitur ad odorem bonæ famæ quatuor requiruntur ſc. calor charitatis,quæ hominem inflammet, vapor virtutum, qui exterius exhaletj aer bonæ vicinię, quæ odorem famæ ad alios portet;& nervus cordis aliorum bene diſpoſitus, qui odorem iſtum receptet,& de eo diſcretè judicet. Quatuor enim iſtis odor famæ percipitur,& ſine iſtis odor verus, i.fama odorifera non habetur.Cant.1.*Nardus mea dedit odorem ſuavitatis.* Ad hoc quod odor ſive bonus fuerit, ſive malus, exterius ſentiatur, neceſſe eſt quod ſubſtantia ſit ſubtilis,quia ſc.de ſubſtantia groſſa, frigida & compacta,ſicut ſunt lapides & metalla,non poteſt fumus evaporare,ne aliquid quod ipſius manifeſtet ſubſtantiam, exhalaret. Per ſubſtantiam ſubtilem intelligo perſonas ſufficientes & notabiles, per ſubſtantiam vero groſſam intelligo perſonas ruſticas atque viles,dico igitur quod ut communiter verum eſt, quod odor famæ ſeu fœtor infamiæ tunc ſummè eminet & apparet, quando de ſubſtantia ſubtili,i.e,de perſona notabili & ſolemni emanat ad alios atque reſplendet;de ſubſtantia n. groſſa. i.e. de perſonis vilibus & rudib.non evaporat odor vel fœtor, i.e. fama vel infamia: quia ſc.de virtutibus vel de vitijs talium ut communiter non curatur, quorum ſtatus & conditio apud homines minime reputatur. Odor in aere ſubtili & puro faciliter recipitur, ſed faciliter diſpergitur,in aere vero groſſo difficilius recipitur, verumtamen diutius retinetur.Sic vere fit de aere puro & impuro i.de nobilibus,& de ruſticis,vel de clericis, & de laicis. Tales enim puri ſc.clerici, nobiles & ſubtiles, faciliter recipiunt odorem bonorum documentorum, verumtamen nunquam diutius ipſum ſervant;impuri vero,i.e.rudes & laici licet tardius credant vel obediant, & licet cum difficultate odorem paradiſi per devotionem recipiant,poſtquam tamen ſuſceperint, diutius ipſum ſervant,& in ſuſceptis virtutib,ſtabilius perſeverant. Conſtat n. quod hodie ruſtici magis,quam nobiles,& laici magis,quam clerici ſolent in bono perſeverare, licet difficilius poſſint odorem ſpiritualium intelligere,ſapere,vel habere.Hierem.48. *Permanſit guſtus ejus in eo,& odor ejus non eſt immutatus.* Vel dic, quod in ſcientijs illi qui ſunt magis puri & ſubtilis intellectus, facilius recipiunt,& intelligunt,quæ dicuntur; verumtamen de eorum memoria facilius elabitur & aufertur;econtra vero illi qui aerem intellectus habent impurum & groſſum,ſolent ſcientias tardius recipere,& difficilius retinere, veruntamen cum retinuerint, ſolent diutius obſervare, & memoriæ fortius commendare. Ad quod etiam facit exemplum de ferro & ligno, Ferrum n. difficilius ignitur: ſed diutius ignem ſervat; lignum vero ignitur facilius, ſed ignem & calorem perdit velocius. Ad odorem percipiendum requiritur quod ſenſus olfactus ſit bene diſpoſitus, & ordinatus, Nam ſi nervus odorabilis ſit male complexionatus, vel caſu aliquo læſus, vel corruptis humorib. oppilatus, tunc vel omnino pervertitur,vel omnino corrumpitur judicium odoratus;& inde eſt quod melancholici corrupti,in quib. mala complexio dominatur,ſolent in odoriferis contriſtari,& in fœtidis delectari,Mutilati etiam ubi nervus iſte eſt præciſus, ſolent aliquotiens nihil ſentire,& de odorib.vel de fœtorib.non judicare, leproſi item & catharrizati,quorum olfactus plenus eſt corruptis humoribus, parum aut nihil ſentiunt,& inter odores debite non diſcernunt. Revera ſic eſt,loquendo ſpiritualiter, quia pro certo nullus olfactus,i.nullus ſenſus poteſt bene de odore vel fœtore,i.de virtutib. & vitijs ſeu de gloria paradiſi & pœna inferni,ſeu etiam de fama & infamia aliorum judicare,niſi fuerit bene diſpoſitus, & à vitijs alienus. Quando enim olfactus imaginationis noſtræ per invidiam inficitur,vel per triſtitiam ſcinditur, vel etiam per luxuriam corruptis humoribus carnalitatis obſtruitur, tunc vera diſcretio ipſius impeditur,& verum judicium pervertitur & aufertur.Melancholici enim,i.detractores triſtes & invidi, propter vitioſam ſuam complexionem & conditionem, ita habent olfactum diſcretionis perverſum, quod odorem bonæ famæ aliorum odiunt,fœtorem vero infamiæ diligunt; nam in odore proſperitatis&famæ aliorum triſtantur,in infamia autem fœtida delectantur.Eſaiæ *66.Anima eorum in abominationibus delectata.* Eſai.3.&erit pro ſuavi odore fœtor. Quod etiam de alijs peccatoribus poteſt dici,qui magis amant fœtorem carnalium delitiarum, quam odorem ſpiritualium virtutum,magiſque videntur diligere fœtidum ſeculum,vel infernum, quam odoriferum paradiſum. Illi etiam quorum olfactus diſcretionis per ignorantiam ſcinditur, vel per hæreſim mutilatur,vel etiam per lepram luxuriæ oppilatur,odorem ſuavitatis æternæ,fœtoremque infernalis miſeriæ, vel etiam odorem virtutum, & fœtorem vitiorum, odorare non poſſunt, nec de ipſis judicant atque diſcernunt, nec ad ipſa reſpiciunt aut attendunt,dicentes illud Amos 5.*Non capiam odorem cetuum veſtrorum.* Odoratus non percipit medios odores, ſicut nec viſus piſcium medios colores,ſecundum Iſaac in diet. Piſces enim inter medios colores non judicant, pro eo quod oculi eorum ſemper ſunt aperti,& ſic ſpiritus viſibiles continuè diſperguntur,&ideo magis ſunt debiles & inepti. Sic etiam olfactus ſemper eſt patulus,& ideo ſpiritus odorabilis continuè diſpergitur; quapropter ad judicandum de medijs odoribus inſufficiens & debilis invenitur. Iſta poſſunt applicari contra illos, quorum olfactus & viſus, i.cor & deſiderium ſemper eſt patulum & apertum ſc. ad delectabilia mundi hujus;quia pro certo tales ſunt inſufficientes, & ad judicandum de medijs coloribus & odoribus,i. de magnis ſecretis negotijs,atque rebus. Extrema enim vident & odorant, & non media,& manifeſta percipiunt, non occulta. Spiritus enim ſuorum affectuum propter continuam aperrionem, & vagabilitatem ſuorum ſenſuum continuè diſperguntur, & ad mundi negotia,& delectabilia diffunduntur, & ideo fit quod viſus & olfactus ſuæ diſcretionis in ſpiritualibus debilis eſt,i. ad recte judicandum inutilis & inanis,iuxta illud 1.ad Corinth.2. *Animalis homo non percipit ea,quæ ſunt ſpiritus Dei;ſtultitia eſt enim illi,& non poteſt intelligere.*

Dato quod de duobus extremis odorib. poſſit fieri odor medius,ſecundum rationem & intellectum, nunquam tamen poteſt percipi ſecundum ſenſum. Dato enim quod duæ ſubſtantiæ una odorifera,& alia fœtida æqualiter miſceantur, odor tamen ille nunquam à ſenſu medius judicatur,cujus ratio eſt,quia ſenſus olfactus citius naturaliter fertur in odorem ſuavem, quam in fœtentem, odorque ſuavis propter hoc quod emanat à ſubſtantia ſubtiliori, ſolet ſe ſenſui citius præſentare & ſenſum ejus informare; quapropter nunquam poteſt de odore & fœtore æqualiter judicare,quia n.in odore ſuavi delectatur amplius quam fœtenti, ideo ipſum citius recipit,& in eo delectabilius ſe infigit.Sic vere videtur facere malus judex,ſeu mali judicis odoratus. Iſte n. nunquam inter partes bene judicat de medio odore, i. de juſtitiæ æquitate, & hoc quia affectione deceptus, libentius recipit illud quod eſt ſuavius,& placentius, quam illud quod eſt fœtentius & gravius; quia pro certo judices acceptores perſonarum nolunt hodie recipere,nec admittere allegationem niſi placidam & ſuavem,adulatoriam atque lenem,quicquid enim fœtidum, i. quicquid ſuo appetitui contrarium proponitur, totum ab eis refutatur & reſpuitur. Et ideo de negotijs non poſſunt æqualiter judicare, qui merita partium non poſſunt æqualiter audire, nec æqualiter ponderare. Iſti enim ſunt qui videntur dicere illud Eſaiæ 30. *Loquimini nobis placentia*, &c.Vel

ste. Vel dic, quod sensus olfactus significat sensum & discretionem viri justi, quia pro certo iste multo plus debet delectari in odore bonæ famæ, quam in fœtore infamiæ aliorum, & ideo multo citius & facilius quando simul de fama & infamia alicujus agitur, debet odorem suavis & bonæ recipere & audire, quam fœtorem detractionis & infamiæ admittere vel sufferre, quod maximè pertinet ad prælatos & alios viros magnos, qui s. bonas opiniones subditorum debent libenter recipere, malas vero & fœti-
7 das abhorrere, juxta illud Eccl. 29. *Sepi aures tuas spinis, & noli audire verbum nequam.* Est itaque odor sui subjecti manifestativus, aeris per incorporationem sui immutativus, spiritus animalis recreativus, usque ad profunditatem cerebri per flatum aeris penetrativus, suo calore nocivi humoris consumptivus, & fluxus superflui constrictivus, cordis confortativus, fœtoris repercussivus, & putredinis palliativus, delectationis animalium sicut & hominum causativus, quia s. pisces, formicæ & apes solent aromatica diligere, fœtida vero fugere & horrere; sola n. venenosa & immunda alia odorifera fugiunt, fœtida vero diligunt atque volunt; sic patet de serpentibus, qui odorem rutæ abhorrent, de rubetis quæ odorem florentis vineæ non sustinent, & de porcis, quibus fœtentia stercora summè placent. Talis odor est suavitas devotionis, contemplatio æternæ consolationis. Ista est enim quæ subjectum suum à quo procedit sc, ipsam gloriam paradisi manifestat, aerem conscientiæ immutat, spiritum affectionis recreat, cerebrum discretionis penetrat, ipsumque refocillat & confortat: calore etiam sui fervoris solet humores carnalitatis siccare, fluxus vitiorum restringere, cor & dilectionem confortare, fœtorem tentationum repercutere, & ipsa animalia, i. ipsos sanctos viros per gratiam animatos solet summopere delectare; quia breviter odor devotionis & fragrantia æternæ gloriæ & spiritualium bonorum devotis cordibus proficit, & nocumenta omnia inde tollit. Prov. 27. *Unguentis & variis odoribus delectatur cor.* Venenosis tamen, id est, peccatoribus & invidis non placet, sed eos contristat potius & deterret.

Cap. VIII.

De Fœtore.

1 Fœtor, est vapor resolutus ex re corrupta, aerem inficiens & corrumpens, spiritum animalem efficiens & contristans; sicut enim sensus bonis odoribus delectatur, sic pravibus fœtorib. contristatur. Quando enim humores rei corruptæ naturales exuunt qualitates, fiuntque corrupti, & humanæ complexioni contrarij; tunc fumi exinde resolvuntur corrupti & fœtidi, qui aeri se incorporant, & ad odoratum delati, ipsum suo horrore tristificant atque gravant, & sic generaliter fœtor solet qualitatem subjecti sui manifestare, & rem cujus est, solet corruptam, & infectam declarare, quia ut communiter res corrupta nunquam suavem fundit odorem, res vero sana raro corruptum fundit fœtorem. Per fœtorem potest mala fama, seu infamis & immunda conversatio designari; quia procul dubio ista est, quæ solet à re corrupta, i. à mala vita procedere, & se in aerem, i. in viciniam diffundere, & usque ad nares, id est, ad præsentiam, & auditum aliorum attingere, & olfactum opinionis suæ offendere & gravare. Sicut enim odor bonæ famæ, & virtutum redolentia bonos delectat, sic fœtor ipsos contristat, & manifestat, qualis est substantia, i. persona de qua manat; quia sc. personæ viles vitiosæ, & corruptæ solent fœtorem infamiæ fugere, & sic mala fama solet malæ vitæ, & improbæ signum esse. Humores enim, i. affectiones, quando in anima corrumpuntur, tunc tota substantia vitæ putrefit, & inficitur, & sic necessario exhalat fœtidus infamiæ fumus, quo gravatur aliorum olfactus & auditus, sicut de pessimo Antiocho legitur 2. Machabæor. 9. *Quod in tantum erat putridus, & corruptus, quod fœtorem ejus etiam proprius exercitus sustinere nequibat.* Unde Esaiæ. 3. *Erit pro suavi odore fœtor.* Et breviter raro fit, quin res corruptæ, i. personæ vitiosæ exhalent infamiæ fœtorem, & contra naturam est, quod bonæ famæ habeat odorem, & econtra personæ sanæ, & sanctæ nunquam ut communiter per infamiam solent fœtere, sed per bonam famam potius redolere.

2 Quamvis res corruptæ ut communiter fœteant, potest tamen actualiter fieri, quod non fœtebit, & quod ad tempus aliqualiter redolebit, quando enim res corrupta forti frigore congelatur, ita quod clausis & constrictis poris fumi exhalare non permittuntur, tunc fit, quod vapor ejus fœtidus non sentitur, quinimo si talis res tunc rebus aromaticis involvatur, fieri poterit quod redolere & habere fragrantiam videatur; verumtamen quando talis constrictio per calorem supervenientem dissolvitur, tunc fœtor qui latitat, aperitur. Sic vere licet generale sit, & commune, quod illi, qui vitiis corrupti sunt, per infamiam fœteant, potest tamen corruptio vitiorum taliter per hypocrisim palliari, quod talis fœtor non sentietur, sed potius sanctus, & odoriferus existimabitur & credetur. Isti n. per coactam abstinentiam se constringunt, & forti frigore pœnitentiæ se affligunt, & poros sensuum suorum taliter per violentiam obturant, & claudunt, quod aliquem fœtidum vaporem, i. aliquod fœdum, & inhonestum dictum vel factum exterius egredi non permittunt. In rebus etiam odoriferis, i. in fictis bonis verbis, & virtutibus, & in odoriferæ conversationis operib. taliter se involvunt, quod fœtor suæ infamis vitæ non percipitur nec sentitur, quinimo odor & redolentia bonæ famæ in eis invenitur, ita quod multis talibus dicitur Cant. 4. *Odor vestimentorum tuorum super omnia aromata.* Sed quid? Pro certo talis odor famæ non solet diu durare, & talis fœtor infamiæ non solet diutius latitare, non statim quod calor concupiscentiæ solet insurgere, isti per mala desideria resolvuntur, ita quod pori affectuum aperiuntur, corrupti fumi, i. corrupta dicta & facta evaporantur, & sic odor famæ, qui apparuerat, perditur, & fœtor infamiæ, qui latuerat sub constrictione abstinentiæ, omnibus declaratur. Tales enim in tali constrictione non diu perseverant, imo vel per luxuriam vel alias fœtidam vitam suam alijs cito monstrant. Esa. 34. *De cadaverib. eorum ascendet fœtor.* Quamvis 3
odor odori non contrarietur, fœtor tamen fœtori contrarius invenitur; & inde fit, quod fœtor sterquilinij ex fœtore allij effugatur: homines etiam fœtentes fœtores non sentire dicuntur, eo quod fœtor à fœtore sorbetur. Sic verè in moralib. fit, quod unus fœtor alium tollit, quia s. ille qui per peccatum est fœtidus, fœtorem sui peccati, & etiam fœtorem tormentorum inferni non præcipit neque sentit; & ideo diabolus dat peccatorib. allium & res fœtidas, s. carnales delitias comedere, & fœtorem luxuriæ suæ, fœtorem etiam suæ miseriæ, vel etiam carnis morituræ non valeant præsentire, Et ideo talibus videtur loqui Dominus illud Amos 4. *Ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, & non rediistis ad me.* Vel potest dici, quod unus fœtor contrariatur alteri, quia pro certo, qui fœtorem allij, i. acredinem futuri judicij vel fœtorem futuræ mortis, comederit, & sibi per considerationem incorporaverit, procul dubio fœtorem vitiorum non sentiet in præsenti, nec fœtore tormentorum gravabitur in sequenti. Fœtor multas habet illaudabiles proprietates.

Est enim corruptionis protestativus, aeris infectivus, & spiritus odorabilis corruptivus, vomitus provocativus, doloris captis generativus, complexionis distemperativus, horroris, & tristitiæ sensibus animalium inductivus, & ideo pisces fugiunt sportulas fœtidas, & antiquas, libenter vero subintrant novas. Apes etiam fœtorem fugiunt, & taxi foveam suam fœdatam fœtentib. vulpis stercoribus deserunt, & dimittunt. Hæc omnia facit fœtor infamiæ hominum peccatorum; quia pro certo ista est quæ multum nocet alijs, & complacentiam inficit, & corrumpit. Igitur fœtor iste corruptionem subjecti in quo est, solet ostendere, aerem circumstantem, i. viciniam solet inficere, & spiritum animalem & odorabilem, i. auditum aliorum solet offendere, vomitum displicentiæ gignere, & in bonis personis dolorem & horrorem & tristitiam generare; quia pro certo viri justi, qui sunt sicut pisces in aquis scripturarum natantes, sicut apes mel pietatis habentes, sicut taxi vellus conversationis per humilitatem hispidum possidentes, debent fœtorem alienæ infamiæ fugere, fœtidasque sportulas, & alia loca, i. fœdas, infames & inhonestas societates horrere, & ipsas pro viribus declinare. Vel dic per omnia, quod fœtor significat peccatum luxuriæ, quod sc. præ omnibus magis fœtet, quod facit omnia supradicta; quapropter est merito fugiendum. Fœtor est totius complexionis aliquoties corrupti- 5
vus, ut patet de fœtido anhelitu leprosorum. Est etiam fœtus animalium in utero peremptivus, ut patet de fœtu equæ, qui fœtore extinctæ candelæ necatur, secundum Arist. Est insuper vitæ odorantium aliquotiens destructivus, ut patet de quodam serpente, cujus fœtor horribilis interficit odorantem, sicut visus basiliſci 6
interficit videntem, ut dicit Avic. Sic verè fœtor luxuriæ, & infamiæ, nec non exempla & verba fœtida & immunda alijs mirabiliter sunt nociva. Leprosi enim, i. luxuriosi, candelæ lucentes, id est, superbi & ambitiosi, serpentes terræ adhærentes, id

est,cupidi & malitiosi,solent quandoque anhelitum & flatum fœtidorum verborum emittere , fumum vanarum ostentationum ostendere, & fœtorem luxuriosæ vitæ & infamiæ taliter diffundere,quod omnes alios circumstantes solent corrumpere , & ad peccatum inducere, & mortem culpæ & pœnæ in eis generare ; quia pro certo quando fama,verba & opera sunt fœtentia,necesse est quod alijs sunt periculosa & nocentia. Unde cuilibet per-
6 sonæ sic infami dicitur Ezech.32. *Implebo valles sanie tua, & irrigabo terram fœtore sanguinis tui.* Quamvis fœtor per se & principaliter noceat. contingit tamen quod aliquando juvet & perficiat, multa sunt enim medicamenta magni fœtoris,quæ tamen sunt magni præcipuè valoris,sicut est aloe caballinum,sulphur,& asa fœtida, & similia.Natura enim abhorret naturaliter humores corruptos & fœtidos;verumtamen quia tales humores in corpore abundantes necdum actualiter sunt corrupti,licet corruptioni sint dispositi,ideo quasi sopita ipsos non nititur expellere, nec suam fortitudinem contra eos demonstrare, verumtamen quando fœtor fœtori adjungitur , & fœtor medicinæ ad humores fœtidos adhibetur, tunc natura quæ prius erat contra fœtores hujusmodi sopita, stimulatur, & contra ipsos totis viribus nititur , & sic ad eorum expulsionem convalescit,sic unus fœtor per alium evanescit. Ista possunt applicari ad unum,quod divina providentia aliquotiens operatur,in quantum de peccato sanat peccatum, & de vitio vitium medicatur. Constat enim quod aliquando in corpore mentis nostræ sunt aliqui fœtidi humores & corrupti,i.e. aliqua vitia communia,quæ quia non videntur esse gravia, ideo natura, i.e. voluntas quasi sopita & pigra non laborat ipsa confessionem expellere , imo permittit ipsa secum quasi habitare. Videns ergo cœlestis medicus, quod homo tales fœtidos humores parum reputat,& quod se de eis expedire non curat, adhibet exterius fœtidam medicinam, i.e. fœditatem alicujus enormis peccati, in quod permittit hominem cadere , & tunc multiplicato fœtore scelerum, videns natura seu voluntas criminum pondere se gravatam,statim abhorret,& de peccatis pœnitet atque dolet,& sic de totis virib. contritionis contra enormitatem criminum nititur, quod & de primis & de ultimis liberatur. Et sic fœtor est accidentaliter contra fœtorem remedium, & malum medicina est contra malum,ad Rom.8. *De peccato damnavit peccatum in carne,ut impleretur justificatio legis in nobis.* Ista potissimè videntur in illis qui de virtutibus superbiunt,& qui de præsumendo,fœtorem superbiæ induunt,quos Deus aliquando permittit cadere , ut concepta ab eis humilitate,& cognita propria fragilitate ille fœtor commissi
7 peccati possit remedium eis esse. Res fœtidæ multum proficiunt, ad medelam,contra aliqua genera passionum. Nam dum unum fœtidum assumitur , cum illo aliud fœtidum expellitur, & ideo secundum medicos,contra soporem lethargicum valet lanæ ustæ & aliorum fœtidorum ad nares appositio, quia scilicet dum animales spiritus fœtorem refugiunt , ad interiora cerebri se recludunt, & ibid.humores qui causa morbi sunt, digerunt & consumunt,& sic accidentaliter fœtores perficiunt, & soporem excirant,atque tollunt.De matrice etiam planum est,quod fœtor vel res fœtida si naribus apponatur , facit matricem nimis elatam ad locum suum descendere,& dum fœtorem refugit, solet ad locum suum unde exierat revenire. Illud potest applicari ad considerationem mortis,& tormentorum inferni,quia pro certo si contingat quod homo sopiatur,& dormiat in vitijs & peccatis,& quod lethargus peccati mortalis & malæ consuetudinis ipsum per obstinationem comprimat , si etiam accidat quod matrix voluntatis per superbiam elevetur,& quod à loco humilitatis per superbiæ vitium erigatur, pro certo valde proficit ad nares cordis lanam ustam,i.ultionem, & concremationem inferni, fœtumque morituræ carnis & horrorem miseriæ infernalis per considerationem apponere,& de futuris miserijs cogitare. Spiritus enim affectionis per timorem repercutitur, & humores carnalitatis, qui causa sunt morbi peccati,per contritionem digeruntur, & sic sapor pigritiæ & obstinationis tollitur,& homo ad bona opera excitatur,Act.12. *Excitavit eum,dicens surge velociter.* Matrix etiam voluntatis, quæ per superbiam metas humilitatis transierat,tunc solet ad locum suum redire , & fœtorem hujusmodi refugere & horrere,& per timorem seipsam deprimere & arcere,juxta illud
8 Eccl.2. *Deprime cor tuum,& sustine.* Hæc igitur quæ dicta sunt,sufficiant de odoribus,& consequenter tractandum de saporibus.

Cap. IX.

De Sapore.

SApor est rei proprietas quæ gustûs est proprium objectum,quæ 1
secundum suam qualitatem sensum gustus tristificat vel delectat.Sapores igitur in rebus inveniuntur diversi, secundum quod substantiæ sunt subtiles,mediocres vel grossæ, & qualitates contrariæ,& distinctæ.Omissis ergo divisionibus,quas hic ponit magister,quæ parum videntur habere de mystico intellectu, procedendum est ad particulares sapores, qui sc. à Philosophis novem vel octo sunt deprehensi,s.sapor dulcis,unctuosus,salsus, amarus, acutus,acetosus,ponticus,& insipidus. Et de his omnib. est aliquid extrahendum,& ad intellectum mysticum reducendum, & sic de dulcedine ante omnia est tractandum.

Cap. X.

De dulcedine.

DUlcedo, est sapor qui ex calore temperato in grossa substan- 1
tia generatur. Est igitur dulcedo præ alijs saporibus naturæ socia & amica,deperditorum in corpore reparativa,virtutum & spirituum debilium confortativa, omnium membrorum præcipuè nutritiva,vocis clarificativa, & omnis asperitatis lenitiva, carnalium gutturis & pectoris apertiva,& omnium immunditiarum uvæ & gutturis abstersiva , catharri & humoris superflui dissolutiva , & omnium organorum vitalis spiritus ad debitam consistentiam reductiva.Et breviter, dulces sapores ad multa solent proficere,& ad medicinam juvare,& ad nutrimenta valere. Per dulcedinem,quæ est amica gustui, possunt intelligi omnia illa quæ placent menti,vel intellectui.Et sic dico,quod in bono significato dulcedo potest significare virtutem clementiæ & benignitatis,& maximè illam quam habent superiores & prælati ; quia pro certo ista est toti naturæ, i. toti collegio subditorum consona & amica,& bonorum innumerabilium effectiva; quia pro certo nihil est amicabilius collegio subditorum,quam dulcedo benignitatis & clementiæ magistrorum. Per istam enim deperdita bona spiritualia restaurantur,& corda debilia & enervia confortantur,& per istam omnia bona & utilia nutriuntur;unde dulcis & pius prælatus dicit illud Ezech. 34. *quod confractum fuerat alligabo, quod infirmum erat consolidabo , quod pingue & forte,custodiam & pascam.*

Ista est etiam quæ voces aliorum clarificat; in quantum solet eos ad orationem & gratiarum actionem provocare, asperitates lenit in quantum solet tribulatos & desolatos confortare.Carnales pectoris & gutturis aperit, in quantum corda & ora aliorum facit per confessionem reserare, immunditias vitiorum tollere, & totam moralem consistentiam in alijs reformare;quia pro certo ut communiter plus proficit ad correctionem subditorum, & ad reformationem malorum dulcor quam rigor;plus benignitas quam severitas,plus consolatio quam objurgatio. Unde de prælatis & subditis dicitur Joel.3. *Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel.* Vel ista possunt dici de dulcedine gratiæ & misericordiæ divinæ,quæ causa est omnium prædictorum, juxta illud Ps.24. *Dulcis & rectus Dominus propter hoc legem dabit Dominus delinquentibus in via.* Vel dic, quod dulcedo significat suavitatem gloriæ paradisi,quæ amica & consona est naturæ humanæ , quia sc. ista est quæ nutrit reparat,clarificat,& delectat.Ideo in Ps.30. dicitur : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.* Quamvis res dulces per se & principaliter consueverint proficere,solent tamen quandoque accidentaliter nocere & officere : dulcia enim sunt naturaliter inflativa, & grossitie sua substantiæ vacuitatum impletiva,& meatuum opilativa, choleræ rubeæ generativa,& putredinis inductiva,calculi in vesica & in renibus gignitiva. Talia vitia videntur esse generaliter bona mundi , quia pro certo dulcedo mundanæ prosperitatis , licet quantum est de se sit utilis,accidentaliter tamen,scil. propter abusum damnosa est & inutilis ; quia pro certo talis dulcedo si abundet,& solet inflaturam superbiæ inducere,meatus oris per verecundiam confitenti obstruere,& vacuitatem cordis malis affectib.replere,choleram iracundiæ facere, & putredinem luxuriæ procreare,& calculum obstinationis & malitiæ in vesica conscientiæ generare. Et breviter, vix est dare aliquod vitium quod non à prosperitate rerum generetur, quando ipsa quis abutitur,

& quan

& quando se ipsum per temperantiam & prudentiam minime moderatur. Ideo de tali dulcedine dicitur Job.21.ubi de quodam fluvio dicitur,quod *dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahit,&c.* Vel dic,omnia de dulcedine carnalium, de quibus dicitur Eccl.23.*Homini fornicario omnis panis dulcis.* Quia sc. talis dulcedo facit omnia mala prædicta, Vel etiam potest dici de dulcedine verborum, & de adulatione & verbali deceptione, quæ quandoque est causa omnium prædictorum, sicut de mala muliere dicitur Prov.7.*Quod verba sua dulcia facit.* Licet dulcedo de se sit bona,tamen quia sub dulcedine latent aliquotiens venenosa,ideo sunt cuncta dulcia periculosa. Illi enim qui volunt alios intoxicare,solent veneno aliquam dulcedinem immiscere.natura enim quæ dulcia diligit,ipsa avide ad se trahit, & sic dum haurit dulcia,venenum immixtum pariter secum ducit,quod sc. ipsam sub dulcedine perimit & occidit, & ideo secundum Plin. Natura in multis herbis &floribus venenum posuit,ut aviditatem nostram timore periculi posset equaliter cohibere. Sic vere ut communiter omnia,quæ hic in hoc mundo inveniuntur, viris prudentibus sunt suspecta,ut communiter enim illi qui volunt decipere, solent venenum intentionis suæ sub aliqua dulcedine palliare; ut patet de diabolo, qui venenum peccati mortalis vel venenum pœnæ infernalis homini non præsentat,quin ipsum sub alicujus delectationis dulcedine involvit. Patet etiam de mundo & de mundana, fortuna, quæ quando vult venenum tribulationum infundere, semper solet dulcedinem prosperitatum præcedentium adhibere,& ut homo ad futuras adversitates non possit attendere, prosperorumdulcedinem immiscere.Patet etiam de carne,i. de carnalibus & luxuriosis,& etiam adulatoribus & proditoribus,qui dum verbo dulcedinem ostendunt, semper ad venenum deceptionis intendunt.Simplex enim est natura voluntatis quæ tales dulcedines diligit,ipsas libenter admittit & recipit, & sic dum non advertit periculum incurrit. Esæiæ.5.*Væ qui diligitis malum,ponentes amarum in dulce,& dulce in amarum.*

Cap. XI.

De Sapore unctuoso.

1 UNctuosus sapor subalternatur dulcedini, & causatur ex calido humido,in substantia subtili. Generaliter ergo unctuosa aliquando inveniuntur utilia.Habent enim dolorem exteriorem mitigare,asperitatem lenire, apostemata dissolvere, & saniem maturare,magis enim solent dissolvere quam consumere,&ideo solent putredinem generare,quia calor debilis &humiditas multa,solent putredinis causa esse. Talis unctuositas significat benignitatem verborum prædicatoris, qui sc. dolorem desperantium mitigat per consolationem, asperitatem tribulationum lenit per spei promissionem; apostema superbiæ dissolvit per contritionem,saniem vitiorum maturat & educit per confessionem. Vel dic,omnia de unctione Spiritus sancti & divinæ gratiæ, quia sc. sicut unctuosa sunt ignis nutritiva & inflammativa;sic unctiones calorem & ignem charitatis nutriunt & accendunt, quia procul dubio talis unctio lenit & mitigat consolando, dissolvit & maturat sc.interiora peccata contritionem inspirando, & emissionem saniei peccati procurat,ipsum per confessionem educendo. Unctuosa cibaria solent appetitum debilitare, & fastidium generare:supernatant enim & resolvuntur in fumum aereum,& replent os stomachi ubi est sedes appetitus, & sic fastidium generant,& minorant appetitum.Ista enim solent digestionem aliorum ciborum impedire,quia scil.sua viscositate replet villos stomachi,ita quod cibi recepti non possunt retineri nec decoqui,&ideo indigesti consueverunt emitti. Item parum solent proficere & nutrire,cibo enim replent venas, & ideo parum de eis assumitur, & propter subtilitatem illud quod assumptum est,cito consumitur. Item ignem & calorem solent inflammare, & ideo carnes prohibentur in febre acuta, quia timetur unctuositas intermixta. Item poros splenis & hepatis solent opilare, nam propter suam dulcedinem cito à natura attrahuntur,& propter suam actualem grossitiem poros opilare noscuntur. Item dolorem capitis solent procreare, cito enim resolvuntur in fumum, qui sursum tendens lædit animalem spiritum. Et breviter, magis solent unctuosa cibaria nocere,quam proficere; quapropter bonum est talibus abstinere.Cibaria unctuosa possunt optime significare delitias corporales, vel etiam prosperitatem seu substantiam temporalem,

quia procul dubio ista sunt,quæ spiritualiter nocent & sanitatem gratiæ destruunt atque turbant; & primo quidem quia appetitum bonorum spiritualium solent tollere, & ipsorum fastidium excitare;&hoc quia fumi malarum complacentiarum,quæ resolvuntur ex istis, solent stomachum voluntatis implere,& sic peccator solet bona cibaria,i. bona spiritualia abhorrere. Ps.106. *Omnem escam abominata est anima eorum* Quia pro certo istud est generale,quod illi spiritualia & cœlestia detestantur, qui unctuositate carnalium, & temporalium impinguantur. Et ideo bene sequitur,quod talia cibaria digestionem impediunt, quia pro certo villos affectionum taliter involvunt,quod cibum verborum Dei non retinent,nec per considerationem decoquunt, sed cruda, & indigesta fluere prætermittunt, & retinere vel incorporare de ipsis aliquid sibi nolunt. Jo.7.*Verbum ejus non habetis in vobis manens.* Item ista bona parum dicuntur nutrire, quia constat ea cito deficere vel perire,& mentem non reficere nec replere. Item ista dicuntur ignem & calorem inflammare, quia pro certo delitiæ & divitiæ ignem avaritiæ nutriunt,& febrem luxuriæ introducunt, & ideo infirmis & inconstantibus simplicibus carnes, i. delitiæ carnales non debent concedi, ne forte ipsos contingat per mala desideria inflammari Ps. 96. *Inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Item ista solent poros cordis, & oris per obstinationem opilare, dolorem capitis,i.remorsum conscientiæ inducere,&morbos diversorum vitiorum in anima generare. Natura enim, id est, voluntas, dum dulcedinem prosperitatis diligit & attrahit, poros cordis & oris,ne homo confiteri valeat, per obstinationem opilat atque claudit,& sic finaliter conscientiæ caput lædit. Et breviter tales unctuositates, id est, tales delitiæ vel prosperitates, animæ non proficiunt, sed potius ipsam inficiunt,& occidunt, & mortem æternam finaliter introducunt.Hester. 14.*Pro unguento vas ejus stercore implevit caput.* Vide de pinguedine supra,in loco suo.

Cap. XII.

De Salsedine.

1 SAlsedo seu salsus sapor fit ex caliditate seu siccitate,in substantia mediocri.Salsedo enim ex adustione,& siccatione substantiæ gignitur,ex quibus acredo sequitur, & creatur. Licet igitur salsa sint,aliquantulum acria,& aspera, quo ad gustum, sunt tamen sana,& utilia,quo ad effectum.quia scil.salsedo est mundificativa, & propter acredinem, quæ intestina ad expulsionem stimulat,est fæcium à corpore expulsiva. Item ista substantiæ duræ remollitiva & dissolutiva, & tandem per majorem humiditatis consumptionem desiccativa & indurativa, sicut patet in carnibus, quæ primo propter salsedinem dissolvuntur, & mollificantur, & tandem per consumptionem humidarum partium indurantur.Item salsedo est rei conservativa, & omnis corruptionis, & putredinis consumptiva,& sic est per consequens humoris intercutanei eductiva, & scabiei & serpiginis ablativa; est etiam hydropisis repressiva, & morsus canis rabidi curativa, & venenositatis cujuslibet extractiva,si sc. cito post morsum vulnus in aqua salsa & marina lavetur, ut venenum extrahatur, & consumatur.Per salsedinem possum intelligere acredinem contritionis interioris,vel etiam morsuram correctionis seu tribulationis exterioris;quia procul dubio licet ista salsedo non sit gustui,i.appetitui delectabilis,est tamen animæ salubris atque utilis, quia pro certo salsedo,acredo seu asperitas contritionis, correctionis seu tribulationis,habent dissolvere per compunctionem,mollire per compassionem,mundificare per confessionem, siccare & consumere per satisfactionem, & mentis substantiam indurare per perseverantiæ stabilitionem, & sic pro certo omnem scabiem malæ conversationis solet abstergere,& hydropysim,i.e. inflaturam superbiæ deprimere,morsumque rabidicanis, i.e. tentationem diaboli removere; quia pro certo vulnus tentationis tollitur,quando aqua salsa,i.e.acris contritio, correctio vel tribulatio adhibetur,ut sic de utilitate hujus salsedinis dicatur illud Ps.106. *terram fructiferam in salsugine.* Caro multum salsa ad temperamentum reducitur,quando in aqua multum salsa ponitur, & ibidem aliquo tempore temperatur. Salsedo n. aquæ, carnis salsedinem ratione similitudinis attrahit, & sic carnem à sua salsedine liberat,& eam ad dulcedinem disponit. Charissimi moraliter loquendo,per salsedinem intelligitur tribulatio, sed quia multiplex est tribulatio,sc.temporalis, & æterna, ideo procul dubio si caro nostra,i.vita nostra fragilis, & carnalis, tribulationum &

desolationum salsedine sit repleta,ad ipsam tolerandam, & temperandam summè proficit,salsedinem,aquæ, i.e. tribulationum miseriæ æternæ adhibere,& ipsam considerare & cogitare, quia pro certo salsedo desolationis temporalis tollitur, & in mundo nihil asperum reputatur, quando salsedo futura,sc. pœna & tribulatio mortis,inferni & judicij meditatur. Vel dic, quod salsedo aquæ significat acredinem passionis Christi,quæ pro certo si consideratur, tunc omnis salsedo temporalis miseriæ temperatur, quia sicut dicit Gregor. *Pauca sunt quæ toleramus,si cogitamus quæ pro nobis sustinuit Christus, &c.* Vel dic, quod salsedo aquæ significat acredinem compunctionis lachrymosæ,quæ pro certo à carne, id est,à carnali conscientia salsedinem peccati tollit,& eam ad sanitatem gratiæ retrahit & reducit.reliqua vide c.de sale supr.lib.de lapidibus.

Cap. XIII.

De Sapore amaro.

1 SApor amarus fit ex caliditate & siccitate in tertio gradu. Habet enim multum igneitatis,& ideo multum solet linguæ substantiam penetrare,& gustum lædere vel gravare; verumtamen licet omnia amara sint gustui desolabilia, sunt tamen quandoque proficua & utilia;quia sc.amara sunt choleræ purgativa, appetitus excitativa,lumbricorum & vermium in corpore interfectiva, paralysis & arcteticæ curativa, scabiei desiccativa, meatuum corporis apertiva & exoppilativa, calculi dissolativa, matricis confortativa,& menstruorum provocativa. Et breviter, magis solent amara quam dulcia ad medicinam proficere, & contra infirmitatum discrimina plus valere. Per talem amaritudinem seu per res amaras potest intelligi amaritudo contritionis, correctionis vel tribulationis; quia pro certo tales amaritudines vel toleratæ vel consideratæ,licet gustum appetitus nostri tristificare soleant,animam tamen sanant,liberant atque juvant; quia pro certo si talis amaritudo in præsenti tempore sentiatur, dulcedo perpetuo finaliter reportatur. Jud. 5. *Fontes amari obdulcati sunt.* Per talem enim amaritudinem cholera iracundiæ purgatur, appetitus cœlestium excitatur;vermes remorsus conscientiæ necantur, paralysis & arctetica pigritiæ curatur, meatus cordis & oris per confessionem aperitur, & oppilationes obstinationis tolluntur, calculus mentalis duritiæ mollitur, matrix conscientiæ confortatur,menstrua luxuriæ purgantur, & scabies exteriores immunditiæ,& inhonestæ apparentiæ expurgatur. Et breviter, magis proficit contritionis, correctionis, tribulationis vel futurorum
2 contritionis amaritudo,quam mundanæ prosperitatis dulcedo, quia sicut dicitur Proverb.14.*Cor novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.* Amara quando nimis excedunt,gustum ultra debitum exasperant atque lædunt, spiritualia gravant,& aspera faciunt,vocemque raucificant & confundunt. Sic verè excessiva correctio & tribulatio per impatientiam & desperationem,solet animam lædere, & asperitatem tristitiæ inducere & vocem lætitiæ confundere,& jubilationis lætitiam inraucare.Ideo bene dicitur Eccl.21.*Non est sensus, ubi est amaritudo.* Vel per amaritudinem intelligo invidiam, quæ gustum voluntatis pervertit,& vocem per detractionem exasperat & confundit. Ideo illi Simoni mago dixit Petrus, Act.9.*In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.* Vel per amaritudinem intelligo mortem, quæ pro certo non est delectabilis ad gustandum, sed magis aspera ad sentiendum,& vocis asperativa ad fletum & tristitiam infligendum.Ideo bene dicitur Eccl.41.*O mors quam amara est memoria tua.* Vel dic, quod amaritudo significat miseriam infernalem,qua nihil potest amarius cogitari, nec gustui voluntatis detestabilius inveniri, quia sc. ista est quæ omnem mundi dulcedinem destruit, & gustum appetitus ita amaricat & pervertit, quod nihil dulce invenit atque sentit. Unde de anima damnata dicitur Thren.1.*Omnes portæ ejus destructæ, & ipsa repleta amaritudine.*

Cap. XIV.

De Sapore acuto.

1 SApor acutus multum habet de ignea caliditate, ideo suo acumine sensum habet pungere & penetrare,partem à parte dividere & segregare,substantiam in quam agit, corrodere & molestare,appetitum stimulare & excitare. Talis acuties potest significare acutiem contritionis, quæ pro certo per compunctionem pungit, partem à parte, i. pecatum à peccato per discussionem dividit,appetitum bonorum æternorum & spiritualium inducit, & per carnis macerationem hominem stimulat & corrodit. Vel ista possunt dici de acutie verbi Dei, de qua Esa. 66. Posuit os meum Dominus quasi gladium acutum. Vel dic de correctione aspera & acuta,vel etiam de tribulatione,quæ facit omnia supradicta. Ps. *Sagittæ potentis acutæ,cum carbonibus desolatoriis.* Vel dic, quod sapor iste acutiem pœnæ infernalis significat,quæ sc. pungit & penetrat, & animam à Deo dividit & separat, ipsamque per perpetuum remorsum corrodit,& stimulat.Vel potest dici de peccato, quod sc. animam à Deo dividit & eam per remorsum corrodit,stimulat atque pungit.Unde Prov.5 *Novissima ejus amara velut absynthium,& acuta velut gladius biceps.* Vel dic, quod talis acuties significat acuta & pungitiva verba detractorum,quæ sc.aliorum famam pungunt & lacerant, & homines per discordias scindunt & separant,& omnes homines rodunt & lacerant.Psal, 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Sapor acetosus venit post acutum;& 2
fit iste sapor ex frigiditate constringente,& subtili sustantia aperiente & subintrante; & sic res acetosæ quia ex contrarijs constant,contrariè operantur,quia sc.ex frigiditate & siccitate constringunt, ex substantiæ vero subtilitate penetrant, dividunt & dissolvunt; & inde est quod acetosa solent ventrem plenum solvere,ventrem vero vacuum constringere. Quando enim inveniunt ventrem plenum,ipsum ex subtilitate substantiæ scindunt & laxant;si vero ipsum vacuum invenerint, tunc non invenientes quod scindant, ipsum sua frigiditate & siccitate constringunt & oppilant.Istud potest applicari ad rigorem severitatis bonorum prælatorum;quia pro certo illi qui sunt acetosi,i. justi, rigidi & severi debent in diversis materijs,i. in diversis subditis actus,& effectus suos diversimode variare; quia pro certo talis acuties lenos,i. divites terrenis humoribus & opibus constipatos, debet per clementiam & compassionem laxare, & per eleemosynam vacuare; jejunos vero & pauperes debet ad pœnitentiam constringere,& per abstinentiam coarctare. Istud potissime pertinet ad confessores & prædicatores,qui pro certo secundum conditionem personarum debent variare modum & injunctionem pœnitentiarum,ut sc.divites qui jejunare nesciunt,moveant ad pietatem; pauperes vero qui non habent quod tribuant, excitent ad pœnitentiæ asperitatem; & sic spiritualiter plenos laxabunt, & jejunos & pauperes coarctabunt,quia sc. exemplo Christi, prælatus diversis infirmis debet adhibere diversa medicamenta, &c. secundum Gregorium. De alijs proprietatibus saporis acetosi, vide superius de aceto.Vel dic, quod talis acutus sapor significat considerationem acutiei & rigoris futuri judicij, quæ pro certo plenos,id est,divites facit per eleemosynas laxari,vacuos autem, id est,pauperes facit per divinum timorem constringi.

Cap. XV.

De Pontico sapore.

1 POnticus sapor fit ex frigido & sicco,& secundum Isaac, ponticus sapor hoc habet proprium, quia conjunctus cum sapore delectante magis delectat,& cum sapore contristante conjunctus magis contristat, cujus ratio est, quia ratione ponticæ siccitatis magis constringit, & sic illud cui admixtus est, ita cito transire non permittit, & sic magis morari & perseverare saporem hujusmodi facit,& ita vel majorem tristitiam vel majorem delectationem inducit,& inde est quod agresta quæ ponticum habet saporem,in salsamentis apponitur, quia saporem specierum acuit, & custodit talis sapor.Per talem ponticitatem potest intelligi deliberatio,quæ pro certo hoc habet proprium, quia ubicunque addatur,facit illud magis utile vel inutile,quia pro certo bona & utilia tunc magis delectant & valent,quando ponticitatem deliberationis habent, amara etiam, i. opera vitiosa & mala tunc temporis magis amara & vitiosa sunt, quando in ipsis agendis ponticitas.i.deliberatio & intentio simul adsunt; quia breviter ex intentione & deliberatione fiunt omnia opera deteriora, vel etiam meliora. Ista enim super addita faciunt opera moraliter supercrescere,& in suis qualitatibus abundare, juxta illud Matthæi 13.*Habenti dabitur, & abundabit.* Unde videtur quod intentio seu deliberatio sit ille calathus Hieremiæ, qui facit *ficus bonas valde bonas,& malas similiter valde malas*, sicut dicitur Hierem.24. Res ponticæ (sicut sunt fructus immaturi) sumptæ ante prandium, solent stringere; post praadium vero laxare; quia 2
scilicet

scil.si venter sit vacuus,stringitur, & opilatis meatibus coarctatur,si vero venter sit plenus cibis,inferius comprimitur, & quasi compulsus ad exitum relaxatur. Tales res ponticæ sunt mundi bona,quæ pro certo sunt immatura&insipida gustui sanæ voluntatis.Ista n.solent proficere vel nocere, secundum quod venter mentis interioris hominis plenus fuerit gratia, vel jejunus, bona n.terrena si ab homine jejuno & gratijs & virtutibus vacuo affirmantur & acquirantur,tunc solent ipsum per cupiditatem stringere,& per avaritiam coarctare,si vero ventrem, i. voluntatem hominis pransam, & gratia Spiritus sancti plenam invenerint, tunc solent eum per eleemosynas relaxare, & per largitates ad pauperes vacuare; quia breviter istud est verum, quod mundi bona malis nocent,bonis vero & eis bene utentibus multum valent.Sicut enim dicit Seneca libro de paupertate. *Non est in rebus vitium,sed in animo*.Res ponticæ sua grossitie splenem oppilant, calculum generant,vomitum sedant,guttur exasperant, dentes percutiunt & acerbant.Sic vere faciunt mundi bona, quia pro certo ita splenem conscientiæ per non confitendi propositum faciunt opilari,vomitum confessionis faciunt sedari, & retardari, calculum duritiei&obstinationis faciunt in animo generari,guttur devotionis faciunt exasperari,&dentes masticativæ& deliberativæ discretionis faciunt exacerbari & conturbari.Hie.31. *Qui comedit uvam acerbam,obstupescent dentes ejus*.De stiptico sapore(qui octavus est in ordine)qualem habent coctana & sorba & similes fructus,nihil pono hic,quia subalternatur sapori pontico,de quo actum est:quia etiam Constantinus,qui non ponit nisi octo sapores,ponticum & stypticum ponit unum saporem.

Cap. XVI.

De sapore insipido.

1 SApor insipidus,id est, sine sapore, sive dicatur privative, eo quod careat omni sapore sicut aqua,vel positive, eo quod sapor ejus ita est remissus,quod non potest sensus judicare,ad quem pertineat saporem, sicut est dare in albugine ovi, in cucurbitis, cucumeribus & similibus semper habent fieri in substantia frigida & fluxibili, & ideo talia naturaliter parum habent nutrire, modicam delectationem solent facere,phlegma generare, sitim tollere,& passiones frigidas procreare.Sic vere potest dici de rebus temporalibus & mundanis,quæ sc. insipidæ possunt dici, eo quod sano appetitui & perfecto cordi parum debet sapere vel placere.Ista n.parum sunt animæ munitiva,parum delectiva, sed potius phlegmatis carnalis immunditiæ sunt generativa, sitis, i. appetitus verbi Dei sublativa,& frigidarum passionum sc.indevotionis & pigritiæ productiva.Hæc igitur excerpta & extracta de proprietatibus saporum sufficiant ad præsens,& subjungamus seu extrahamus aliquid de proprietatibus liquorum,in quantum scilicet sunt applicabiles ad proprietates conditionum & morum.

Cap. XVII.

De Liquoribus.

1 LIquor,est liquidus humor de plátis seu fructibus,seu etiam de animalium corporibus per digestionem generatus,& naturæ vel artis violentia exterius eliquatus,sicut est lac & urina de animalibus,oleum & vinum de arboribus,mel de floribus, sicera de fructibus,cerevisia de granis siccis,& exsiccata de pomis agrestibus. 2 Liquores ergo secundum suas varias qualitates varios contrahunt sapores & odores,nam illi liquores, in quibus calidum, cum humido,sunt dulciores,illi in quibus calidum cum sicco sunt acutiores,illi in quibus dominatur frigidum cum sicco, sunt acetosiores, illi in quibus dominatur frigidum cum humido, sunt stypticiores,sicut patet in ptisana,quia breviter istud est verum, quod secundum qualitatum prædominium in liquoribus, diversitas fit saporum.Sic vere secundum quod qualitates,id est,virtutes in liquoribus,id est,in hominibus dominantur,secundum hoc in ipsis sapores & conditiones variæ generantur. Et inde est quod calor charitatis & humor lachrymosæ compunctionis, dulcedinem contemplationis efficit, calor vero justitiæ & siccitas paupertatis voluntariæ acutiem severitatis inducit,frigiditas vero divini timoris & siccitas pœnalis laboris saporem acetosum, id est, tristitiam meditationis & considerationis solet inducere. Frigiditas autem tribulationis & humiditas compassionis & flebilis miserationis stypticitatem,id est restrictionem vitiorum so- 3 let causare.Expone si vis melius,quia non bene placet. Liquores de quibusdam arboribus, incisis corticibus, solaris attractionis beneficio educuntur,sicut est balsamum,& terebinthina.Quidam autem per combustionem ignis,de quorundam lignorum extremitatibus distillare coguntur,ut est colophonia, pix liquida, oleum juniperi &c.Quidam de fructibus arborum, per expressionem colliguntur,ut est vinum,& oleum. Quidam de succis herbarum exprimuntur,&igni postea decoquuntur,ut est aloe.Quidam in florum superficie ex rore cælesti gignuntur, ut est mel & manna.Quidam autem in venis terræ inveniuntur,ut est aqua salnacida,nitrota & aluminosa,& similia,quæ de terræ abditis hauriuntur.

Per istas diversitates liquorum possunt intelligi diversitates lachrymarum,quia sicut varij liquores inveniuntur,sic variæ spirituales lachrymæ à fidelium mentibus eliquantur. Et primæ quidem sunt per radios solares, i. per divinæ gratiæ inspirationem. Aliæ sunt per combustionem ignis,i. per præsentem tribulationem & afflictionem. Aliæ sunt de fructibus arborum, i. de Christo pendente in arbore crucis, per suæ passionis compassionem. Aliæ sunt quæ exprimuntur de succis herbarum,i.de dictis sacrarum scripturarum,per conceptam exinde compunctionem. Aliæ inveniuntur in florum, i. in sanctorum superficie, per suæ flebilis & amaræ vitæ imitationem. Aliæ inveniuntur in venis terræ,i.in memoria mortis & inferni, & etiam in vena conscientiæ nostræ per ipsarum jugem recordationem, & examinationem.Constat n.quod in omnibus istis locis,rebus &negotijs,potest inveniri materia lachrymandi, & liquorem fletus & lachrymarum spiritualiter hauriendi. Et ideo mundus iste vallis lachrymarum dicitur, eo quod ipsis justis lachrymandi materia ibidem multiplex invenitur. Et breviter, liquor lachrymarum bonarum aut provenit à superiori inspiratione, & à solis Christi gratiæ attractione,aut à mundanæ miseriæ combustione, & pro incolatus prolongatione,aut ex Christi in cruce pendentis compassione, & supernæ miseriæ consideratione, aut etiam ex scripturarum lectione & investigatione,sicut patet Apo.10.*Vbi liber comestus fecit amaricari ventrem*:aut ex sanctorum imitatione,aut ex mortis & inferni,nec non cordis & peccatorum nostrorum meditatione,ex istis n.causis omnibus justi lachrymantur, & in hoc mundo spiritualiter desolantur, quæ quidem lachrymæ liquores pretiosi dicuntur,ex quibus sanctitate animæ medicantur. Ps.41. *Fuerunt mihi lachryma mea panes die ac nocte*. & alibi Ps.6. *Lachrymis meis stratum meum rigabo*. Incipiamus igitur dicere de liquoribus 4 in speciali,& primo dicendum est de melle.

Cap. XVIII.

De Melle.

MEl secundum Isid. l.20. dicitur à melle se græce, quæ sunt 1 apes latine,eo sc. quod mel ex apum solertia miro naturæ artificio componatur, quod tamen primitus ex rore cœlesti in florum & foliorum superficie destillatur,& exinde ab apibus recolligitur & paratur. Et ideo Virgilius vocat mel, cæleste donum,dicens sc. *Protinus aeri mellis cælestia dona*. Unde etiam secundum ipsum,in Arabia & India mella inveniuntur ad modum salis in arboribus dependentia,ibi cœlesti munere præparata. Quod etiam in anno isto 1341.in Avinione Galliæ Narbonensis civitate in magna quantitate cecidit, & super folia & ramos arborum more gummi descendit, sicut alibi recolo me dixisse. Tale mel spiritualiter loquendo,potest significare divinam gratiam,quam sc.Deus ex suo cœlesti dono bonis solet concedere, & super flores & folia arborum, id est, super floridas conscientias justorum invisibiliter destillare, ad cujus etiam compositionem solent apes,id est,sancti & angeli suis interces sionibus adjuvare, quia sc. dato quod mel divinæ gratiæ cœlesti munere propinetur, sic tamen fit, quod apum, id est, sanctorum & angelorum interces sio ibidem mirabiliter operetur. Vel dic,quod mel significat Christum,quem nobis cœlestis gratia misit, apis tamen, id est,beata virgo ipsum quantum ad humanitatem, suo ministerio mirabiliter procreavit, & in alveari proprij corporis ipsum recipit & sanctissime sine viri copula collocavit, & ideo ipse est qui dicit Joan.6.*Ego sum panis vivus,qui de cælo descendi*.

Quamvis omne mel generaliter debeat esse dulce,istud tamen 2 deficit in Sardiniæ regione,ubi quia abundat herba, quæ dicitur absynthium,ideo apes quæ ut communiter de ipsis florib. nutriuntur,faciunt illis partibus mel amarum,sicut dicit Isido. lib. 20. Istud potest applicari contra illos, qui male nutriti & informati, quia pro certo dato quod aliquæ apes, i. aliquæ personæ de sui conditione & natura,& quantum est ex suis naturalibus,vel saltem propagatione parentum, habeant & debeant facere mella dul-

dulcia,i.opera bona utilia & honesta,contingit tamen in regione Sardiniæ,i.in hoc mundo,quod ratione nutrimenti & documenti,ipsi faciunt mella amara, i. opera inutilia atque mala. Nam quia herbæ absynthiales, i. homines mali in isto mundo abundant,& isti de talium floribus, i. exemplis & dictis malorum seipsos nutriunt & impinguant,in quantum sc. eorum malis moribus se conformant,ideo necesse est, quod virtutum dulcedinem perdant,& quod mel amarum, i. mala opera faciant & componant,quod etiam de hæreticis potest dici:quia sc. illi qui ipsorum amaris floribus,i.ipsorum corruptis doctrinis & operibus nutriti sunt,mel amarum,i.doctrinam & vitam amaram & corruptam faciunt, & ea alijs derelinquunt. Constat n.quod hæretici & schismatici corruptionem doctrinæ suæ ab alijs primis hæreticis acceperunt, & sic totum mundum melle amaræ & corruptæ doctrinæ hæreticæ repleverunt,quod bene figuratur Apoc. 8. ubi dicitur,*quod stella magna ardens sicut facula, cecidit de cœlo, & nomen stellæ absynthium,& cecidit in aquas,& amaræ factæ sunt, & mortui sunt multi homines ex aquis.* Quia pro certo quando stella,i.ille qui videtur splendere per doctrinam & conversationem, cadit de cœlo ecclesiæ per hæreticam corruptionem, tunc aquæ scripturæ per ipsum amaricantur,per corruptam interpretationem, & sic moriuntur potantes, i. audientes per malæ crudelitatis obstinationem,ut sic diabolus dicat de talib.illud Hier. 9. *Cibabo populum*
3 *istum absynthio, & potum dabo eis aquam fellis.* Secundum Isi. Ibidem Galenus ajebat,mel esse nocivum juvenib.& pueris, & illis qui nimia caliditate abundant, senibus vero & frigore senili confectis dicebat,mel cum vino veteri bibitum convenire, & eorum passionib.subvenire. Mel etiam licet in multis possit proficere, solet tamen quandoque decipere & nocere: quia sc. venefici solent venenum sub mellis dulcedine abscondere, & sic per mel solent comedentem decipere vel fraudare.Mel etiam novum, & non bene despumatum,secundum Isaac in dictis,inflat,rugitum generat,malos humores procreat, splenis & hepatis meatus opilat,choleram inflammat,febrem excitat,& colicos & iliacos valde gravat. Tale mel potest significare dulcedinem mundanæ prosperitatis:quia pro certo dato quod ista senib.i. viris maturis & prudentib,& ea uti scientib.proficiat,juvenes tamen i.minus discretos,& per mala desideria fervidos, & cupiditatum caloribus inflammatos non adjuvat,imo gravat. Constat n.quod prosperitatis dulcedo insipientib. non proficit, sed eos potius decipit & occidit Prov.1.*Prosperitas stultorum perdet eos.* Venefici n.i.dæmones venenum peccati sub tali dulcedine fatuis offertur, & dum hujusmodi mellis dulcedinem appetunt,venenis vitiorum quæ non præcavent,sed occidunt: quia proculdubio mel mundanæ prosperitatis solet inducere inflationem superbiæ, rugitum jactantiæ,humores corruptos luxuriæ,inflammationem & febrem avaritiæ,colicam & torsionem invidiæ, & opilationem obstinationis & malitiæ.Et ideo breviter bene videtur loqui de tali melle scriptura,Prov.25.ubi dicitur,*quod comedere mel multum, non est bonum.* Et ista bene apparent, quia illi qui sunt deteriores,sunt hodie melle prosperitatis pleniores, quod figuratum fuit in leone, quem occiderat Samson,in cujus ore mel copiosum invenit, quia scil.illi qui sunt hodie crudeles & leonini,& à Samsone,i. à Christo occisi spiritualiter & reprobati, melle temporalis opulentiæ præ cæteris sunt repleti. Vel dic,quod tale mel significat scientias seculares,quæ magis nocent animæ quam valeant, nisi forte senes,i.prudenter eis utentes existant. Istæ n.inflant,decipiunt &c. sicut supra.1.adCor.8.*Scientia inflat &c.* Vel dic,quod mel significat dulcedinem adulationis, sub qua quandoque latet venenum proditionis,quæ sc.animæ est nociva. Et ideo sicut scriptum est Lev.2.in sacrificio Dei mel nullotiens ponebatur, in quo adulationis fallacia in omni divino opere damnabitur: quia sicut dicitur Prov.5. *Favus distillans labia meretricis,& nitidius oleo guttur ejus, novissima vero illius amara velut absynthium.* Et nota si vis, quomodo adulator dicitur meretrix,quæ non quærit nisi proprium lucrum. Mel multas habet laudabiles proprietates, nam quia de diversis
4 florum substantijs componitur, satis verisimile est, quod varijs virtutibus prædotatur.Est igitur mel maxime dulcedinis continuum,aliqualis tamen acuminis effectivum, intestinorum pungitivum, fœcium & grossorum humorum incisivum & expulsivum,vulnerum mundificativum,membrorum debilium confortativum, omnis amaritudinis temperativum, fluxus humorum interceptivum,& pororum latitudinis constrictivum,naturæ bene institutæ custoditivum,& nihilominus(ut dictum est)mel nocivorum humorum relaxativum, contrarias n.habet qualitates, & ideo contrarias habet virtutes, secundum quod invenit materiæ contrarias diversitates, sicut dicit Isaac in diet. ubi agit de mellis conditionib.& naturis.Ista omnia possunt applicari & dici de melle sacræ scientiæ & scripturæ, quæ sc. de diversis apum floribus,i.de diversis doctorum & prophetarum auctoritatib.est composita,& ideo non mirum,si contra infirmitates diversorum vitiorum sit utilis atque sana.Contrarias n. videtur habere efficacias & virtutes, ut sic diversorum hominum sanet spirituales infirmitates,& ideo ista nunc dulcis,nunc acuta & pungitiva dicitur,eo quod per promissiones & consolationes dulcescat, & per comminationes feriat atque pungat. Igitur dico, quod ista habet dulcedinem sc. consolando, veniam promittendo, & ad cœlestia invitando.Item ista habet punctura&& acutiem,sc.peccata arguendo,& pœnas temporales & perpetuas comminando. Jac.2.*Ex eodem fonte procedit dulcis & amara aqua.* Ista ergo incidit humores vitiorum per contritionem, expellit eos per confessionem,mundificat mentem per lachrymarum ablutionem, restaurat perditas virtutes per plenam satisfactionem, debiles & infirmos confortat per excitationem, amaritudinem tribulationum temperat per consolationem, fluxus humorum, i. carnalitatem intercipit per continentiæ injunctionem,poros appetituum constringit per cordium & sensuum refrenationem,naturam sanam custodit per virtutum conservationem,noxios humores, i.malas affectiones ejicit,per divini timoris immissionem.Ad hæc n.omnia valet mel divinæ scientiæ, & scripturæ, & spiritualis eruditionis & doctrinæ.Et ideo David in Ps.18.congaudendo dicebat, *quod mandata Dei sunt desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum,& dulciora super mel & favum,* Vel dic, quod mel potest significare bonum prælatum,dulcem simul & acutum, mitem pariter & severum:quia sc. iste ad omnia prædicta proficit, & tam verbis quam exemplis alijs benefacit. Vel dic, quod mel est ipse Christus&c. sicut supra.Vel dic,quod mel est gloria æterna,cujus dulcedo omnem amaritudinem superat & temperat, & omnes languores animæ ejicit,& sanat.Eccl.24. *Spiritus meus super mel dulcis,& hæreditas mea super mel & favum.* Favus dicitur cera dum ad- 5
huc est cum melle,qui secundum Isid.dicitur à fovendo, eo quod mel foveat,item quia ratione mellis,valde est labentib, saporosus.Significat igitur prædicatorem,vel etiam verbum ejus,in quo dulcedo doctrinæ lambitur, quando tamen placenter & patienter auditur,juxta illud Can.4. *Favus distillans labia tua, mel & lac* 6
sub lingua tua. Sed tam de melle quam de favo, vide supra de apibus in multis §.sicut invenies in tabula annotatum.Secundum Isi. apes fugunt superflua favorum suorum, & dicitur, quod si hoc non facerent,corrumperentur,& aranea exinde generaretur,ipsæ vero apes postea morerentur.Cavent igitur(ut ait idem)& sollicite custodiunt favos suos,ne talis aranea invalescat. Omnia alia quæ ponit hic magister de favis,posita sunt supra de apibus in locis suis. Sic vere si nos simus bonæ apes, i. viri justi,necesse est, quod cum omni solertia caveamus ne in favis,i. est in bonis operib.nostris aranea i.aliquod vitium,utpote inanis gloria vel aliud oriatur, propter quod ipse favus boni operis corrumpatur, & mors culpæ sequatur. Fit n.quod in bonis operibus nostris inanis gloria faciliter gignitur,nisi superfluitas eorum tollatur, & omnis vanitas caveatur. Nam dicit Greg. Valde cavendum est vitium quod ex victoria nascitur vitiorum,sc. vana gloria, quæ nascitur ex virtutibus.Vel dic,quod fatui significant dicta scripturarum, ubi pro certo aranea, i. intellectus hæreticus faciliter se immiscet,nisi homo desuper sedeat studendo, & meditando & intelligendo:quia alias si aranea,i.hæreticus intellectus, suboriri permittitur,totus favus scripturæ corrumpitur,& mors culpæ& pœnæ male credentibus reservatur. 4.Reg.4. *Mors in olla vir Dei.* De diversis potibus qui fiunt & condiuntur ex melle, tractat hic 7
magister,sicut est mulsum,medo,claretum, pigmentum;sed ipsa moralizare inutile reputavi,excepto de oxymelle, de quo posui quæ sequuntur.Oxymel est potus seu syrupus laxativus & disso- 8
lutivus:qui pro eo oxymel dicitur, quia ex aceto & melle componitur.Acetum n.primo cum herbis & radicibus diereticis diu bullitur & coquitur, & tandem addito melle defœcato iterum per decoctionem ad spissitudinem deducitur, & cum albumine ovi cum aceto distemperato,& cum oxymelle mixto tota ipsius oxymellis substantia depuratur,albumen n. omnes immunditias extrahit:& tandem pigmentarius cum penna ipsas extrahit, & sic oxymel ad medicinas custodit, & durat, & compactas materias cum ipso digerit & dissolvit. Talis medicina videtur esse bonus prælatus, quia pro certo in compositione ipsius debent con-

concurrere acetum,& mel,i.correctio & compassio: quia scilic. aceto acris correctionis debet mordicare & punire protervos, melle vero dulcis compassionis& consolationis debet confortare & delinire devotos.Iste igitur debet decoqui per contritionem, debet purgari per confessionem, & debet aliorum usibus reservari,per patientiam & durationem.

Cap. XIX.

De Cera.

1 Cera est fæx mellis,intra cujus substantiam liquor melleus ab apibus colligitur,ibidem tamen secundum Arist. l.9. c.40. faciliter vitiatur,& corrumpitur, nisi inde cum diligentia separetur.Qui n.vult mel in sua puritate servare, debet ipsum à ceræ substantia segregare.Per mel potest intelligi dulcedo intellectus moralis, & spiritualis, per ceram vero intelligitur ruditas intellectus literalis,& historialis.Quia pro certo apes,i. sancti mel spiritualis doctrinæ in cæra rudis & literalis apparentiæ absconderunt,& ipsum ibi mirabiliter confecerunt. Veruntamen mel doctrinæ non proficit neque valet,quandiu cera, i. literalis ruditas ipsum tenet.Cera igitur literalis apparentiæ subtrahatur,vel mel spiritualis intelligentiæ purum,& nitidum habeatur, juxta illud Prov.25. *Auser rubiginem de argento,& egredietur vas purissimum.* Vel dic,quod cera significat fœces inanis gloriæ, vel spem lucri,temporalis & terrenæ substantiæ,in quibus sc.mel, i.sacræ doctrinæ veritas aliquotiens est admixta:quia sc.multi sunt,qui mel doctrinæ,& prædicationis non habent nisi cum cera, i. ex causa inanis gloriæ,vel temporalis utilitatis, & ab ipsis nihil prædicatur aut dicitur, quin cum cera.i. cum spe lucri vel inanis gloriæ misceatur:Esa. 1. *Vinum tuum mixtum est aqua, argentum tuum versum est in scoriam.* Tale igitur mel, i. talis doctrina spiritualiter corrumpitur,& quantum ad utilitatem animæ destruitur;nisi à ceræ, i. ab inanis gloriæ,& avaritiæ,fæcibus separetur. Vel dic, quod cera significat malam societatem,quæ pro certo mel,i.bonos corrumpit,&maculat,nisi exinde quis sollicite se subtrahat atque tollat. Num.16.*Separamini à tabernaculis hominum impiorum*,Hie. 15. *Si separaveris pretiosum à vili,quasi os meum eris.* 2 Vel dic, quod cera significat bona temporalia,quæ sc. mel, i. dulcedinem devotionis solent corrumpere,nisi homo sciat alterum ab altero, spiritualia à temporalibus segregare.Allega ut supra. Cera licet dicatur fœx mellis,habet tamen hoc proprium,quod semper vult supernatare,cum enim alijs liquoribus fuerit mixta, & in aqua fervida liquefacta,nunquam solet fundum petere,sed se sursum ad superficiem elevare. Item cera faciliter est liquefactibilis, & secundum formam sigilli cui apponitur, in diversas figuras convertibilis, vel si perseveret calefactio,ex toto flexibilis,& defectibilis. Igitur istud est verum,quod ceræ magis proficit frigus, quam calor: quia scil.in calore dissolvitur,& perditur, in frigore vero coagulatur & servatur. Per ceram potest intelligi vir peccator, qui quamvis sit fæx & sterquilinium aliorum, & quamvis respectu mellis, i. respectu bonorum parum habeat efficaciæ vel virtutis, semper tamen vult per superbiam se erigere,& in gradu, & statu alijs supereſſe.Habet enim partes aereas, i. ventositatem superbiæ,quæ ipsum erigit,& quæ mentem ejus elevat,&extollit. Job. 11.*Vir vanus in superbiam erigitur.* Liquefactum n. per mala desideria,nunquam vult fundum humilitatis petere, sed magis superficiem vanitas.Igitur talis per calorem concupiscentiæ, & per fervorem prosperitatis, & opulentiæ faciliter dissolvitur, & per mentis mollitiem totaliter enervatur, & tunc in diversas vitiorum formas convertitur, secundum quod diversis characterib.i. diversis tentationum generib.informatur, & secundum quod ad diversa sigilla, i.e. ad diversos malos homines per imitationem applicatur.Ps.21.*Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei.* Talibus ergo ceris liquefactibilibus, & debilib. & in peccata convertibilibus,magis proficit frigus adversitatis,quam calor prosperitatis,quia solet eos per tentationes dissolvere, frigus vero adversitatis solet eos per timorem coagulare & recolligere,& à vitiorum fluxibus cohibere. Ps.118. *Coagulatum est sicut lac cor eorum.* Vel dic,quod cera est vir justus: qui naturaliter sursum tendit per cælestium affectionem, faciliter igne sancti Spiritus liquescit per devotionem, & dilectionem, & cito mollescit per clementiam, & compassionem, & in diversas bonas virtutum formas transit per bonam conversationem, & conversionem, & per aliorum sanctam imitationem, & per sigillorum,i. per hominum bene formatorum conformationem.ad Ro.8.*Conformes imaginis filij Dei* Cera quanto novior & recentior, tanto albior,odoratior,dulcior,& purior,& tanto ad suscipiendas diversas formas est aptior,& in forma suscepta durabilior,& tanto etiam in medicinis est utilior,sicut patet de cera virginea.Valet ergo cera ad corporis medicamentum,ad luminis nutrimentum,ad scripturæ documentum, & ad pannorum lineorum lenimentum, nec non ad sigillorum formulas, & ad secretorum juramentum, & velamentum.Ista possunt applicari ad statum juventutis, quia pro certo quanto cera,i.humana natura (quæ naturaliter est fragilis,& cerea)est novior & recentior(ut est in pueris, & juvenibus)tanto debet esse albior per innocentiam,odoratior per famæ redolentiam,dulcior per clementiam, purior per continentiam, & in medicinis spiritualibus efficacior, per vitæ & morum sanctimoniam,nec non ad suscipiendas impressiones bonorum morum,exemplorum,& documentorum aptior,per disciplinæ obedientiam,& ad eas retinendum durabilior per perseverantiam:in multis non durat innocentia nisi dum novi sunt,i. juvenes, teste Seneca. Quia breviter istud est verum,quod cera virginea, & recens,i.persona juvenis,virginalis,& casta, ad omnia bona est habilis,& ad omne bonum magis convertibilis,quam antiqua, magis est etiam naturaliter innocens,& munda, & ad virtutum impressarum custodiam,magis apta,juxta illud, *Quod nova testa capit, inveterata sapit.* Et sic igitur talis erit utilis ad alios medicandum per prædicationem, ad alios illuminandum per honestam conversationem,ad alios leniendum per clementiam & compassionem, ad scripturam recipiendum per docilitatis dispositionem, & ad formas virtutum, in se suscipiendum per imitationem, nec non ad secreta claudendum,& sigillandum per prudentiam, & discretionem. Ad omnia n.ista valet cera virginea,i. persona,virgo pura & sancta.Vel dic totum de virgine gloriosa, vel de qualibet virgine.Unde bene canitur de eadem: *Sancta & immaculata virginitas, quib. te laudibus efferam nescio.* Et Sap. 4. O *quam pulchra est casta generatio,cum claritate.* Cera valet ad luminis nutrimentum,& 4 ideo cera servit Dei templis,& aris, & dominorum cameris, & mensis,& ideo à cera dicuntur cerimoniæ, i. observantiæ templorum,cerenophori,i.portiores luminum & cereorum, & primicerij in curijs dominorum. De cera etiam induuntur tabulæ, ut ibi fiant lineæ,vel scripturæ. Pannos etiam lineos cum cera imbuunt,& liniunt,& sic quicquid intus est, ab aquæ periculo custodiunt.Aqua n.pannos cereatos non penetrat: quia cera humida fugit,& frigida,siccis vero,& calidis se associat, & eis adhærendo se conjungit,& ligat. Chariſſimi per ceram significatur divina gratia,quam sc.in alveari cordis nostri apis, i. beata virgo procurat.Ista est enim quæ nutrit lumen bonorum exemplorum, & sic causat splendorem in templis hominum,& deorum. Tamdiu enim lux honestæ vitæ & scientiæ in nobis splendet,quamdiu cera divinæ gratiæ ignem charitatis nutrit,& promovet. Ps. 33. *Accedite ad eum,& illuminamini.* Quia sc. ille, qui accedit per gratiam,illuminatur per scientiam. Item ista cera divinæ gratiæ mediante,tabulas cordis nostri divinis mandatis describimus,& ibi illa,quæ ad salutem pertinent,per memoriam exaramus. Prov.7. *Liga legem in digitis tuis,& scribe eam in tabulis cordis tui.* Item si pannos interiorum affectionum ista cera linierimus,tunc aquam prosperitatis mundanæ & fluxum carnalitatis humanæ interius non timeamus: quia pro certo mens illa talium aquarum diluvijs non submergitur,quæ cera divinæ gratiæ perlinitur.& merces virtutum tamdiu sunt sine periculo, quamdiu involutæ sunt in cereo panniculo,i.e.in divinæ gratiæ tabernaculo.Esa.34. *Cum transieris per aquas,tecum ero,& flumina non operient te.* Cera nunquam adhæret humidis,sed tenaciter siccis,ipsam n.indurant humida, sed eam 5 mollificant sicca & calida.Sic vere debent esse de cera. i. de fluxibili mente nostra:quia pro certo ista nunquam debet humidis, i.delitijs carnalibus adhærere,cum siccis vero,i.cum pœnitentijs & abstinentijs debet efficaciter se tenere,quia scil. mens viri justi carnalitates odit & refugit,& cum ipsis nullatenus se conjungit; tribulationes vero & paupertates & alias siccitates amat & diligit,& cum eis se copulat & connectit: quia proculdubio ista est quæ à calore tribulationum mollitur & resolvitur,ab humore vero delitiarum duratur,obstinatur & pervertitur, tribulatio enim mollit mentem per contritionem, prosperitas vero & carnalitas ipsam durat per obstinationem Ps.96. *Montes sicut cera fluxerunt à facie domini.* Montes enim sunt corda tumida & superba, quæ tunc temporis solent per contritionem fluere, quando dominus ipsa solet tribulationibus calefacere. Michæ 1. *Montes consumentur, subtus eum & valles scindentur sicut cera à facie ignis.* Cereolus diminutive à cereo est dictus, & est cereus candela longa de cera facta, à lato in strictum pyramidaliter ordinata, & ad illumi-

6 minan-

minandum & tenebras nocturnas fugandum principaliter instituta. Ad ipsius ergo compositionem tria concurrunt, quæ ipsum constituunt & componunt, sc. ellychnium, vel filum stupeum, quod est proprium cerei fundamentum, cera qua involvitur, quæ est propriùm luminis nutrimentum, ignis quo accenditur, qui est proprium cerei complementum. Sic igitur formatus cereus super candelabrum constituitur, & ad lucendum super aut circa altaria vel etiam mensas collocatur. Talis cereus est Christus, qui sc. perseverando fuit longus, & semper quanto plus duravit & vixit, fuit per abstinentiam & pœnitentiâ coarctatus. Iste enim tres habuit partes seu substantias, quæ ipsum composuerunt sci. ellychnium interius, hoc est animam, quæ interius latitabat, ceram exteriorem, hoc est carnem, quæ circumstabat, ignem superiorem, hoc est divinitatem, quæ utrique se conjungebat, & se corpori & animæ copulabat. Iste igitur sic formatus, in candelabro ecclesiæ collocatur; & ad illuminandum seculum coram hominib. ordinatur, quia sicut scriptum est, *Lucerna non ponitur sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Vel dic, quod cereus est vir justus qui sc. est per contemplationem erectus, per justitiam rectus, per simplicitatem planus, per perseverantiam longus: per charitatem inferius latus, per abstinentiam in fine strictus, per prudentiam moderatus, per scientiam illuminatus, & ad illuminandum alios præparatus, ex triplici substantia sc. spe, fide & charitate moraliter compositus & formatus, quæ sc. in cereo, id est, in viro justo debet esse ellychnium, id est, fides quæ est occultior, & est ipsius fundamentum, cera quæ super natat, id est, spes, quæ est apparentior, & est ipsius indumentum, ignis, id est, charitas, quæ est perfectior, & est ipsius moralis hominis complementum. Sic ergo formatus & compositus cereus, dignus est benedici, thure orationis incensari, cruce signari, & in aqua baptismatis, id est, in lachrymarum lavacro balneari, nec non in candelabro alti regis collocari, & ad lumen exemplorum & documentorum præbendum omnibus deputari Matth. 5. *Vos estis lux mundi*, Esa. 49. *Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.*

Cap. XX.

De Lacte.

1 Lac est liquor dulcis & candidus, in mamillis animalium actione caloris ex sanguine genitus, & ex glandularum albedine dealbatus, ibidem digestus atque decoctus, & pro nutriendo fœtu in dulcedinem commutatus. Cibus enim omnium animalium nihil est, nisi dulce & valde digestum, ut dicit Arist. Et ideo natura postquam fœtum, qui in utero per umbilicum, nutriri solebat, sanguine menstruali, exterius in lucem peperit & produxit, pro ejus nutrimento lac ordinat & componit, & in mamillarum glandulis ipsum ponit. Per lac potest intelligi scientia & doctrina, seu verbum lacteum & proficuum ad salutem: quia sc. in mamillis, i. in prædicatoribus & doctoribus digeritur & decoquitur, componitur & disponitur, & pro nutrimento animarum & spirituali refectione auditorum exterius distillatur. Fœtus enim, id est, infirmus homo, qui in utero carnalitatis menstruo vitiorum fuerat enutritus, postquam in gratiam per pœnitentiam est parturitus & natus, & ab umbilico peccati originalis separatus, necesse habet lacte doctrinæ nutriri, ut sic possit in virtutibus proficere & augeri. Eccl. 39. *Initium necessariæ rei vitæ hominum lac, & sal, & panis similagineus.* Igitur tale lac, id est, lacteum documentum & verbum, debet habere candorem castitatis, calorem charitatis, dulcorem benignitatis, decorem honestatis, digestionem deliberatæ
2 maturitatis, juxta illud Ps. 11. *Eloquia domini eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum septuplum.* Lac primo est sanguis menstrualis & vilis, veruntamen quia sanguis ille per mamillas quæ albæ & glandulosæ sunt, colatur; ideo de sua carnea rubedine in lacteam albedinem commutatur. Sic vere dato, quod res de qua agitur, sit menstrualis, i. fœtida & inhonesta & vilis, nihilominus tamen quando per mamillas & per glandulas albas, id est, per labia honesta & casta transit, tunc formam albam induit, & per honesta verba inde procedit & transit: quia sc. non est res ita inhonesta, quin honeste ab honestis hominibus possit dici, & nihil ita rubeum, quin possit in ore honestorum hominum candidari: quia sc. justi sciunt de rebus immundis munda verba formare, & naturalem immunditiam quadam verbali pulchritudi-
3 ne palliare, & in candorem lacteum commutare. Cant. 4. *Favus distillans labia tua, mel & lac sub lingua tua.* Nullum animal ovans, ut communiter habet lac; volatilia etiam lacte carent, excepto tamen vespertilione. Masculorum etiam animalium mamillæ ut communiter lac non habent, quinimo etiam mammas homo solus è maribus habet, sicut dicit Plin. l. 11. c. 39. Per lac potest intelligi dulcedo gratiæ, clementiæ & doctrinæ; quia pro certo tria inveniuntur genera personarum, quæ tale lac non consueverunt habere, nec se nec alios tali dulcedine refovere. Primi sunt aves & volatilia, id est, viri superbi & eminentes. Secundi sunt ovantes, id est, divites & avari, quia sc. ovis divitiarum sunt pleni. Tertij sunt masculi, i, viri carnales & luxuriosi, generationis operibus assueti: quia proculdubio luxuriosi, & carnales, avari seu divites temporales, superbi volatiles, & inanes lacte gratiæ, clementiæ, & doctrinæ non abundant, nec alios dulcificant, aut humectant. Vel dic, quod masculi & volatiles significant illos, qui statu & gradu sunt altiores, sc. mundi divites, nobiles, clericos, & potentes. Fœminæ vero significant infirmos, simplices, pauperes, & impotentes: quia pro certo hodie isti masculi & volucres pennatæ, i. isti majores prælati & ditiores, non habent lac scientiæ & doctrinæ, quia sc, nescium prædicare, vel nolunt. Fœminæ vero, id est, simpliciores magis solent lacte doctrinæ, scientiæ & eleemosynæ abundare, & alios temporaliter & spiritualiter lautius educare. 1. Reg. 6. *Acceperunt duas vaccas, quæ lactabant vitulos.*
4 Cum lac indurescit in mamillis, pessimam generat passionem, nec sanatur quousque mollescat & stillet. Sic vere cum lac misericordiæ coagulatur in mamilla cordis, utpote quando homo ad pauperes & miseros induratur, & lac bonorum suorum temporalium constrictione avaritiæ emittere prohibetur, tunc dolor tristitiæ & sollicitudinis in eo gignitur: qui tamdiu perseverat, quousque avaritiæ durities molliatur. Constat enim quod avari divites semper sunt in dolore, & ut acquirant seu perdant divitias, semper sunt in sollicitudine & timore. Unde Job. 20. de divite dicitur. *Cum satiatus fuerit, arctabitur, & æstuabit, & omnis dolor irruet in eum.* Nullum animal ut communiter habet lac ante conceptum &
5 partum, præter capras, quæ secundum Arist. in aliquibus regionibus habent lac, sine imprægnatione & partu. Sic vere generale est, quod nullus homo habet lac sanæ doctrinæ, nisi primo habeat partum boni operis & gratiæ: qui videlicet partus boni operis debet præcedere antequam lac bonæ doctrinæ possit exterius apparere, juxta illud Act. 1. *Cœpit Iesus facere & docere.* Istud tamen fallit in capris, i. in hypocritis hispidis & fictis: qui sc. quandoque lac sanæ doctrinæ diffundunt, & tamen constat, quod nunquam per gratiam imprægnantur, & ideo nec per bona opera pariunt. Unde talis potest dicere illud Esa. 66. *Qui alios parere facio, ipse non pariam.* Vide tit. de capra §. 6. Supra l. 10. Multitudo lactis nocet
6 lactantibus, nisi fuerit qui fugat, si enim plus debito retinetur, morbus non modicus generatur. Sic vere multitudo substantiæ temporalis nocet divitibus: quia pro certo nisi affuerint pauperes, qui per eleemosynas ipsum fugant, passiones vitiorum protinus appropinquant, quia scil. si lac divitiarum plus debito retinetur, tunc tumor superbiæ, durities avaritiæ, dolor tristitiæ, finaliter sanies luxuriæ in homine producitur & creatur Ecc. 5. *Divitiæ congregatæ in malum domini sui.* In lacte inveniuntur tres substantiæ inter se contrariæ & distinctæ, scil. unctuositas, butyrositas,
7 caseitas & serositas. Butyrosa enim substantia calida est & humida, & ideo mollificata. Caseitas autem frigida est grossa, & ideo opilativa. Serositas vero acetosa est & acuta, & ideo subtilitativa & mundificativa. Igitur lac in suis tribus substantijs temperatum, est grossorum humorum inciſivum, viscerum lavativum, intestinorum mordicativum, ventris solutivum, fœcium expulsivum: opilationis splenis apertivum, hydropisis curativum, carnis augmentativum, & pulchritudinis in corpore causativum. Tale lac potest significare doctrinam sacræ scripturæ, quæ pro certo quamvis sit una, tres tamen habet substantias seu partes, habet enim unctuositatem promissorum, habet serositatem seu acredinem comminationis tormentorum, habet etiam caseitatem, id est, grossitiem historiarum & documentorum. Constat enim quod tota intentio scripturarum in his tribus versatur, aut enim promittit, consolatur, & lenit, aut etiam incidit, increpat, comminatur & arguit, aut insuper nutrit spiritualiter & instruit juxta illud 2. ad Tim. 4. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Igitur dic, quod lac sacræ scripturæ & doctrinæ habet incidere per contritionem, lavare mentis intestina per lachrymosam compunctionem, mordicare per vitiorum recordationem, solvere & expellere per confessionem, opilationem duri cordis, id est, obstinationem mentis aperire, per plenam ad Deum conversionem, carnes etiã, id est, virtutũ substantiã reparare & augmenta-

mentare per morum vegetationem; & pulchritudinem conversationis causare, per honestorum operum compositionem,& ordinationem.Et ideo de animalibus quæ tali lacte imbuta fuerint atque lota dicitur Cant. 4. *Quod ipsæ sunt sicut columbæ quæ sunt super rivos aquarum,quæ lacte sunt lotæ, & residunt super fluenta plenissima.* Vel dic, quod lac significat dulcedinem pietatis,quæ sc. tres præcipuas habet partes,inquantum sc.homo miseretur sibi amico,& inimico, quæ sc. cooperatut ad omnia supradicta,quia
8 secundum apostolum 1.ad Timot.4.*Pietas ad omnia valet*.Lac non solet corpori proficere, nisi mundatum fuerit & purgatum, & nisi tempus fuerit oportuuum, si enim lac à corpore non mundato sumitur, faciliter in humores corruptos quos invenit convertitur,& in fumos cholericos resolvitur, & in phlegma putridum commutatur,solet etiam dolorem capitis causare,calorem febrilem inflammare,& acetositatem in stomacho generare. Lac igitur comedere non convenit, nisi fuerit corpus vacuum & jejunum,& à malis humoribus liberum atque mundum, secundum Isaac in dietis. Per lac potest intelligi potus scientiæ & prosperitatis secularis:qua sc.lactantur à diabolo peccatores. Ose. 2. *Ego lactabo eam,& ducam in solitudinem.* Quia pro certo tale lac non est utile nisi personis,quæ sunt vitijs vacuæ & jejunæ,& ab omni fœculentia depuratæ.Nam si ille qui tale lac bibit, corruptis vitiorum humoribus sit repletus,tunc non proficit, imo nocet, generat enim phlegma putridum luxuriæ, fumos cholericos superbiæ,calorem febrilem avaritiæ, dolorem tristitiæ & invidiæ. Et breviter istud est verum,quod lac prosperitatis & sapientiæ mundanæ valde solet malis esse nocivum & infirmitativum, & multorum criminum inductivum & sic loquitur apostolus: qui dicit ad Hebr.5:*Quod omnis qui lactis est particeps, expers est sermonum justitiæ.* Vel dic generaliter,quod lac prædicationis & doctrinæ non est dandum nisi jejunis,i.animis ferventibus & avidis, ad recipiendum sitientibus & paratis, & non fastidientibus & indignis: quia scilic.istud solet proficere bonis viris, nocere vero deterioribus, fastidientibus & indignis : Proverb. 27. *Anima saturata calcabit favum.* Et ideo bene dicitur Matt.15.*Quod non est bonum*
9 *sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Nullum lac est ita bonum & temperatum, sicut fœmineum, natura enim lactis variatur secundum naturam complexionis & nutrimenti: & quia natura humana est complexionis purioris & temperatioris,nutritur etiam cibis substantiæ dulcioris, ideo tale lac est naturaliter efficaciæ melioris. Talis fœmina significat virginem gloriosam,de qua sc.scriptum est Hier.31. *Fœmina circumdabit virum.* Per lac vero intelligitur clementia suæ misericordiæ dulcissimæ:quia pro certo non est dare aliquod lac, id est, aliquam misericordiam ita dulcem, sicut est hujusmodi fœminæ benedictæ, quod utique facit humanitas,quam in ea Christus suscepit,& suavitas,quam in pascuis æternæ gloriæ sursum cum angelis recipit
10 & recepit.Ideo ipsa est quæ dicit Eccles.24. *Spiritus meus super mel dulcis.* Lac corruptum vel plus debito sumptum, varias generat passiones, & maxime in pueris, qui de eo nutriuntur. Sic vere scientia corrupta, hæretica & damnata, vel etiam adulatio vel eloquentia lactea,& mala intentione infecta, solet potatores, id est,auditores tuos per errores corrumpere, & in ipsis multos vi-
11 tiorum morbos diversimode generare.1.ad Cor.5.*Corrumpunt bonos mores colloquia prava.*Lac est liquor dulcissimus, albissimus, & ad nutriendum corpus aptissimus, Sic vere gloria æterna habet dulcorem suavitatis,candorem claritatis,valorem æternitatis, &
12 nutribilitatem perpetuæ voluptatis. Joh. 3. *Colles fluent lac & mel.* Aliquæ sunt lactis species, quæ plus debito potatæ in stomacho coagulantur,sicut est lac caprinum,& sic coagulatæ aliquando firmitatem inducunt.Sic vere quandoque fit quod lacteum & mulcebre verbum auditum in coagulum malæ retentionis convertitur,de quo tandem vitia plurima generantur,&c. Sufficit de lacte in genere,vide supra de mamilla,de puero,de animalibus, & in alijs similibus titulis. Asinæ prægnantes continuo lactescunt,
13 pulli tamen si in primo biduo quo nati sunt, lac maternum biberint,lethale est,sicut dicit Plin.l.11.c.41. Istud etiam lac creditur cutem extendere,& candorem & pulchritudinem generare.Unde Pompeia conjunx Neronis,quingentas asinas per loca omnia secum ducebat, & in lacte earum quotidie balneabat, ut dicit idem ibidem. Asinæ possunt significare juvenes prædicatores: qui sc.continuo quod sunt prægnantes, i. continuo quod aliquid de scientia concepisse se credunt, statim lactescere, id est, prædicare volunt,lac tamen,id est,doctrina talium est inutilis, quapropter pulli,i.auditores aliquando per peccatum pereunt, dum id bibunt,in quantum scilic.tales quandoque in suis prædicationib. fatua verba dicunt,& in quantum cutem extendere, i.auditoribus placere quærunt. Istud ergo lac, de quo dicitur ad Heb.5, *Quod omnis qui lactis est particeps,expers est sermonum justitiæ.* Vel dic,quod lac asinarum sunt verba carnalia, vel etiam dilitiæ carnales,quæ pullis,id est,simplicibus sunt periculosæ,&c. Expone. Quædam sunt animalia,quæ longo tempore lactant pullos,sicut equa, alia 14
quæ statim post sex menses arcent eos,sicut asina: quia sc.ista gravari dicitur in lactando,secundum Plin.ib.c.40.Sic vere inter parentes, i. inter prælatos quidam sunt puri & boni: qui sc. longo tempore volunt pullos,i.subditos temporaliter, & spiritualiter lactare,& lacte doctrinæ & eleemosynæ enutrire. Alij vero sunt mali & impij,qui de lactatione subditorum non curant;sed ipsos despiciunt atque fugant,& lac doctrinæ & temporalis substantiæ ipsis denegant atque vetant.Luc. 23.*Ubera quæ non lactaverunt.*

Cap. XXI.

De Butyro.

Butyrum est flos lactis, qui sc. dum lac bullierit, & post alliquantulum refrigeratum fuerit,in superficie per modum cujusdam telæ recolligitur,& in vase mundo repositum, atque tritum & salitum,ad cibum & medicinam servatur. Est igitur butyrum unctuosa lactis substantia, naturaliter calida & humida, humanæ complexioni vicina, corporis humectativa, apostematum remollitiva,pectoris mundificativa, venenis contrariativa; morsuræ renum & intestinorum mitigativa, nervorum contractorum relaxativa,sicut per omnia dicit Isaac in dietis.Secundum etiam Avicennam,contra venenum interius sumptum, singulare remedium est,butyrum in lacte resolutum, in magna quantitate bibitum, & hoc quia sua unctuositate poros habet opilare & claudere,& sic venenum non permittit ad cor transire. Venenum etiam habet ad se attrahere, & ipsum per vomitum expellere. Tale butyrum videtur esse misericordia salvatoris, quam sci. de lacte suæ gratiæ recipimus & haurimus,misericordiam enim domini quando cum bullitione charitatis ipsam extrahimus, & sal discretionis adjungimus, ad omnia necessariam invenimus, & sentimus:quia pro certo ista solet corpus mentis humectare per devotionem,apostema superbiæ mollificare per humilem subjectionem, pectus & cor mundificare per confessionem, nervos contractos, i. virtutem perditam relaxare ad bonam operationem,& sic morsuram intestinorum,i,remorsum conscientiæ tollere per omnimodam satisfactionem,& venenis vitiorum obviare per suæ unctuositatis,i.per suæ gratiæ repletionem, quia proculdubio si quis venenum peccati mortalis per tentationem hauserit, & in se per malam complacentiam receperit, statim debet ad butyrum divinæ misericordiæ per orationem recurrere, ipsumque per fervorem contritionis resolvere, & cum lacte, i. cum consideratione lacteæ divinæ scientiæ recipere, & sic pro certo pori & viæ affectionum claudentur,ita quod venenum tentationum ad cor per consensum nullatenus deferetur. Vel dic, quod butyrum significat charitatem,vel etiam pietatem:qua qui inunctus fuerit venenum tentationis vitabit, & vitiorum infirmitates curabit.Esa.7.*butyrum & mel comedet,ut sciat reprobare malum,& eligere bonum.*

Cap. XXII.

De Caseo.

Caseus est, quasi fœx lactis. Grossior n.materia lactis illa sc. 1
pars quæ frigida est & sicca, in caseum convertitur, qui secundum Isi.a carendo,secund Hugo, vero à cadendo caseus nuncupatur sc.quod tandiu premitur,quousque sero, & humiditate careat,& pro eo quod dum premitur,faciliter inter manus collabitur, & cadit. Fit ergo caseus de fixibili lactis substantia, quæ præ virtute caloris coagulatur, tandem in fiscella seu in formula pressa inter manus induratur,& sic in caseum transformatur:qui sc,quanto recentior, tanto mollior, & quanto antiquior & siccior,tanto deterior ad sanitatem corporis invenitur. Talis caseus est homo,constat n.quod iste de lacte,i. de sanguine lacteo compingitur in corpore,& sicut in fiscella coagulatur, & formatur in ventre;& iste proculdubio à carendo & à cadendo dicitur, eo sc. quod virtutib.careat,cum sit naturaliter filius iræ,& eo quod per mortem pressus,à vita cadere compellatur. Job.19.*Sicut caseum me coagulasti,pelle & carnib,vestisti me.* Iste igitur quãdiu recentior est& junior,tãdiu est ut cõmuniter sanctior atq; melior quia hodie ad hoc delapsa est humana natura,quãto homo amplius antiquatur,

tanto

tanto in vitijs induratur, & deterior in omnibus invenitur, ideo dicit Bernard.med. Cur inquit tanto desiderio appetimus vitam istam, in qua quanto plus vivimus, tanto plus peccamus? Caseus nimis antiquus ad comedendum non est congruus, sed nocivus, difficiliter n.digeritur, & oppilationes inducere comprobatur. Recens vero & lacti vicinus melior est, & maxime si fuerit sine sale, salsedo n. quando excedit in caseo siccitatem ipsius augmentat, et sic comedentem (ut prædictum est) magis gravat. Cum ergo omnis caseus malus sit, secundum Isaac, antiquus tamen deterior est quam recens, & salsus periculosior, quam dulcis. Ad hoc ergo solum caseus proficit: quia sumptus post prandium, suo pondere cibum premit, & ad locum digestionis descendere ipsum cogit. Sic vere dato quod omnis caseus (qui à cadendo dicitur, ut dictum est,) i. omnis peccator malus sit, illi tamen qui sunt in ætate & vitijs antiquati, sunt ut communiter magis mali, illi etiam qui minus sunt salsi, i. qui minus præsumunt se habere de sale sapientiæ, ut communiter meliores, quam illi qui se reputant doctiores: quia generaliter inter malos minus mali sunt recentes, quam veteres, juvenes quam senes, & illi qui se reputant inscientes, quam illi qui se existimant sapientes. Ideo bene dicitur Job. 13. *Vtinam tacueritis, ut putaremini esse sapientes.* Et Prov. 3. dicitur. *Ne sis sapiens apud temetipsum.* Igitur tales mali ad hoc solum boni sunt, quia sunt ad exercitium aliorum utiles, pondere enim tribulationum quas inferunt, faciunt cibos, i. bonos viros ad locum decoctionis & digestionis, id est, conversionis scil. ad fundum humilitatis descendere, sic solent per accidens salutis ipsorum causa esse quia secundum Gregor. *Vtilitati bonorum militat nequitia reproborum.* Caseus contratiatur veneno, secundum Dioscor. Unde si caseus recens supra morsum canis rabidi, vel serpentis apponatur, venenum ad se attrahit. Patet: quia candor ejus in nigredinem commutatur. Igitur valet caseus contra morsus canum, & apostemata venenosa, & hoc vel superpositus vel comestus. Illud potest applicari contra quosdam malos judices vel prælatos, qui sc. cum alios bonos faciunt, seipsos corrumpunt & inficiunt. Nam quando contigit aliquod membrum, id est, aliquem subditum esse aliquo crimine venenoso depravatum & morsum, isti pro certo statim volunt se ad corrigendum & puniendum apponere, & se ad examinandum negotium applicare, & sic fit quod ab alijs sua correctione venenum peccati tollunt, sed quia zelo avaritiæ non justitiæ hoc faciunt, ideo alijs liberatis nigri & peccatores fiunt. Vel hoc potest dici de illis, qui justificant impium pro muneribus. qui sc. dum alium liberant, se occidunt & dum illum immunem judicant, peccatum suum in se recipiunt & transfundunt, exemplo Giezi 4. Reg. 5 qui à leproso curato salarium accepit, & ideo lepram ejus in se & suos ipso liberato recepit. Ideo bene dicitur Es. 5. *Væ qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi auferetis ab eo.*

Cap. XXIII.

De Coagulo.

1 Coagulum, est lac quorundam animalium stomacho inspissatum, cujus virtute lac aliorum animalium coagulatur, & lactis caseitas à serosa substantia sequestratur. Animalia n. ruminantia quamdiu lactant, habent coagulum, quod de eorum stomacho extrahitur, & sale admixto ad fumum suspenditur & siccatur, & ejus modica portione lactis tepidi magna quantitas coagulatur. Unde secundum Arist. quod facit semen masculi in infantis genetatione, hoc facit coagulum in lactis coagulatione, & caseifactione: quia sicut per semen masculi sanguis menstruus & semen fœminæ indurantur, & in carnis substantiam commutantur, sic per coagulum lac fluxibile compingitur, & in grossiorem substantiam commutatur, quod bene viderat Job, qui dicebat Job. 10. *Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? &c.* Per coagulum potest intelligi sapientia, prædicatio & doctrina, quæ sc. in stomacho, i. in corde & interiori conscientia animalium ruminantium & lactantium, i. ipsorum doctorum & sanctorum reperitur: qui sc. per studium & investigationem ruminaverunt, & ab uberibus sacræ scripturæ matris suæ, lac sapientiæ extraxerunt, sicut sc. fuerunt Augustinus, Paulus & alij sancti doctores. Talis enim doctrina sanctorum proprie coagulum dicitur, quia sc. virtute ipsius etiam lac aliorum animalium, id est, sapientia philosophorum coagulatur, & in divinæ sapientiæ coagulum commutatur, in quantum sc. per expositiones sanctorum ad ædificationem ecclesiæ applicatur. Talis enim sanctorum doctrina potest dici coagulum atque semen, quod sc. lac & scientias poetarum & philosophorum in utilitatem ecclesiæ habet convertere, & exinde caseos facere, i. fideles in gratiam generare. Vel dic, quod lac est fluxibilis affectio peccatorum: quæ sc. per coagulum gratiæ vel doctrinæ duratur, & in stabilitatem constantiæ commutatur. Sap. 7. *Decem mensium spatio coagulatus sum caro.* Vel dic, quod istud coagulum significat mala verba & mollia vetularum, quæ sc. lac, i. lacteam & benignam affectionem juvencularum solent coagulare & convertere, & à puritate sui propositi immutare. Quod etiam de quibuscunque verbis adulatorijs & blandientibus, & maxime luxuriosis sermonibus potest dici, qui sc. mentes auditorum coagulant, & eos in malum convertunt & mutant. Ps. 118. *Coagulatum est sicut lac cor eorum.* Non invenitur coagulum in aliquo animali nisi sugente, & ruminante: Sic vere scientia non invenitur nisi in studente. Qui enim à mamillis scripturæ lac sapientiæ non suxerit, & per studium & recordationem non ruminaverit, coagulum doctrinæ & scientiæ non habebit. Vel dic, quod coagulum est divina gratia, quæ sc. non invenitur nisi in illis, qui per considerationem mortis, judicij & inferni, ruminare, & per devotionem sugere dignoscuntur. Joh. 2. *Congregate parvulos & sugentes ubera.* Inter omnia animalia quæ dentes habent in utraque mandibula, soli lepores habent coagulum, sicut dicit Plin. Sic vere inter animalia spiritualia & intelligibilia illi soli possunt coagulum divinæ gratiæ habere, qui lepotes scil. fugitivi occasionum malarum studeant esse, quia pro certo vit imperfectus nisi efficiatur lepus, & nisi fugiat morsus & latratus canum, id est, tentationum, & nisi vitet impetus malarum occasionum, nunquam poterit habere coagulum divinæ gratiæ, & spiritualis consolationis, ideo Can. 4. dicitur, *Fuge dilecte mi, similis esto caprea, hinnuloque cervorum.* Aliquæ herbæ habent vim coagulativam, sicut patet de flore illius herbæ, quæ vulgo dicitur cardoneta. Lac etiam ficuum aliud lac solet coagulare, nam quando lana lacte ficuum intingitur, & randem illa siccata modico lacte imbuitur, si illud lac in alio lacte ponitur, coagulari procul dubio comprobatur. Lana in scriptura significat conversationem exteriorem, quæ sc. motes interiores operit sicut lana. Igitur si ista lana, id est, nostra conversatio imbuatur lacte ficuum, id est, divinæ gratiæ dulcedine, & adhibeatur aliud lac, id est, dulcedo propriæ benignitatis & clementiæ, tunc vere sufficiens efficietur ad coagulandum & convertendum ad bonum, lac alterius fluxibilis conscientiæ, quæ pro certo nihil magis ad coagulationem & conversionem hominum proficit, quam quando prædicator vel prælatus dulcem benignitatem & clementiam, lacteamque eloquentiam in exterioribus moribus ostendit, ita quod ei possit dici illud Can. 4. *Mel & lac sub lingua tua, &c.* Vel dic, quod talis lana significat mulierum conversationem, lac vero primum significat earum dulcem & lacteam loquutionem, quia pro certo quodcunque lac, id est, quæcunque carnalis persona tali lana & lacte, id est, talib. mulierum verbis & conversatione tangitur, de facili per malum consensum coagulatur, & in malum propositum commutatur. Unde cuilibet tali potest dici illud prædictum Job. 10. *Sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti.* Coagulum de ventre animalis lactantis extrahitur, sal eidem apponitur, & sic siccari ad fumum permittitur, & ita ad coagulationem lactis disponitur & paratur. Sic vere illi qui de lactante animali sunt extracti, id est, qui à lacte carnalitatis sunt abstracti, & cum sale discretionis admixti, & ad fumum interni per considerationem suspensi, isto dico ad coagulandum & convertendum alios disponuntur, & per ipsos alij convertuntur.

Cap. XXIV.

De Diversis rerum virtutibus & qualitatibus.

1 Sunt autem aliquæ virtutes liquoribus & humoribus inhærentes; de quibus aliquid est dicendum. Est igitur in rebus, quædam virtus quæ dicitur apertiva, quæ operatur per calidum et siccum in subtili substantia, sicut patet in portis et cepis, et alumine, quorum confectione venæ aperiuntur, et hemorroides sanantur. Sic vere in nobis debent esse multæ particulares et spirituales virtutes, et maxime virtus apertiva, quæ nihil est aliud quam veritas, quæ sc. habet aperire cor per confessionem, et sensus per discretionem, ad quod sc. facit calor charitatis, siccitas timoris, et subtilis substantia scientiæ et splendoris. Ista n. tria solent omnia apetire, et quicquid latet, alijs declarare sc. charitas et amicitia, timor et reverentia, subtilitas et sapientia. Ideo de tali apertione cordis et oris dicitur Apoc. 11. *Apertum est templum Dei in cælo, & visa est arca testamenti.*

Virtus

Virtus arefactiva seu dissolutiva, operatur per calidum & humidum, calor enim substantiam penetrat, & dissolvendo humiditatem sibi obedientem, ipsam aperit & dilatat, ut patet in malva & sambuci cortice, quæ cutẽ rarefaciunt & extendunt. Ecõtra autẽ opilativa virtus operatur per frigidum & siccũ, in obtusa substãtia patet in albumine ovi, & similib, quæ obtusitate substãtiæ poros replent, & sua frigiditate constringunt. Talis virtus videtur esse contritio: quam sc. calor dilectionis, & humor lachrymosæ compunctionis introducere solent; quia pro certo quando calor charitatis ad interiora penetrat, humiditas compunctionis obedit & obtemperat, tunc conscientia rarefit, & per contritionem se discutit, & per confessionem se dilatat. Econtra autem facit virtus opilativa, i. e. obstinatio, quia scil. quando frigiditas indevotionis, & obtusitas ignorantiæ abundant, tunc poros cordis & oris per obstinationem opilant, & aperitionem confessionis, & rarefactionem contritionis retardant. Item in
3 rebus invenitur virtus indurativa, quam scil. allquando inducit frigiditas, partes constringendo, & à circumferentia ad centrum movendo, aliquando ipsam introducit caliditas, partes humidas consumendo, grossas verò partes & terrestres desiccando. Talis virtus, loquendo moraliter, est patientia, quæ pro certo indurativa dicitur, pro eo quod mens per eam in soliditatem constantiæ induratur: quam sc. quandoq; introducit & causat caliditas fervẽtis amoris & quandoq; frigiditas stringentis amoris, calor enim charitatis humiditatem carnalis fluxiblitatis consumit, & sic à mente omnẽ voluptatẽ desiccat & tollit, & ita duritiam constantiæ & patientiæ introducit. Frigus etiam divini timoris vel etiã frigus tribulationis solet mentẽ & partes mẽtis, i. e. affectus restringere, & ad centrum, i. e. considerationem sui ipsius, mortis etiam & inferni reducere, & sic solet duritiam patientiæ generare, & ipsam mentem per constantiam indurare. Constat enim, quod mens ad sustinendum labores fortis & dura efficiatur, quando amore præmiorum inflammatur, & quando timore tormentorum terretur. Patuit in martyribus, qui durissimi ad labores sustinendum fuerunt, & hoc quia ipsos accendebat charitas amoris, & ipsos premebat frigiditas timoris. Et ideo cuilibet sic durato dicitur Ezech. 3. *Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum, & faciem tuam valentiorem faciebus eorum, quasi silicem & adamantem dedi faciem tuam.* Vel dic, quod calor & algor significat mundi tribulatione, quæ pro certo animum eis assuefactum durum faciunt, & ad toleranda terribilia fortem reddunt, exemplo incudis, quæ ex percussions malleorum efficitur magis dura. Job. 41. *Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.* Homo enim, qui mundi tribulationibus est assuetus, efficitur ut communiter contra eos magis durus. Unde etiam in aliquibus partibus aquilonis solent infantes in aquis frigidissimis balneare, ut assuefacti frigoribus possunt ea melius & fortius tolerare. Unde etiam in historia tripertita. li. 1. c. 11. dicitur, quod causa quare Eremitæ & monachi in desertis in tanta asperitate vivere potuerunt, erat, quia à principio coacti tribulationibus illuc fugerunt, & sic paulatim ibidem vivere in talibus penuriis assueverunt. Sicut etiam dicit Seneca: *Nihil miserum quod in naturã consuetudo perduxit.* Vel dic, in malo, quod induratio mentis & obstinatio habet fieri, quandoq; à frigore & calore mundi tribulationum, quia pro certo multi sunt, qui quanto plus à Deo vel à prælato frigoribus & caloribus, i. e. mundi tribulationibus feriuntur, tanto duriores, & obstinatiores efficiuntur. Exemplo Pharaonis qui quanto magis tribulabatur, tanto magis cor eius in malitia durabatur. Allega. Vel dic, quòd calor significat mundanæ cupiditatis inflammationem, quia pro certo mens quandoq; ex istis duabus causis duratur, & per parcitatem stringitur, & per obstinationis duritiam in malitia solidatur. Calor enim cupi-
4 ditatis humiditatem gratiæ, devotionis & compassionis desiccat, & terrestreitatem avaritiæ accumulat atq; firmat. Frigus etiam indevotionis mentem solet ad centrum, i. e. ad mundum & ad terrena reducere, & ipsam per obstinationem & parcitatẽ indurare, & ad mundana per avaritiam inclinare. Esa. 48. *Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua erea.* Item in rebus est virtus maturativa & mollitiva, quæ scil. operatur per calidum & humidum, quibus substantia dilatatur & dissolvitur, & pars à parte separatur & disiungitur, & sic generata mollitie maturatur, sicut patet in dialtea & similibus. Sic vere quandoq; est in homine virtus & gratia alios molliendi, & à sua duritia & malitia imminutandi & temperandi: & hoc pro certo fit, quando in eo abundat calor & humor, calor sc. fervẽtis dilectionis, humor verò compassionis & devotionis. Viri enim pii & charitativi quadam sua naturali dulcedine solent protervos mollire, & per verba benigna, & dulcia tẽperare, & ab obstinationis duritia immutare. Vel dic, in malo, de proditoribus & adulatoribus, qui blandiendo molliunt, & mediante calore cupiditatis, quem intendunt, & humore carnalitatis quam ostendunt, ipsos sæpe decipiunt & pervertunt, Ps. 54. *Mollitи sunt* 5 *sermones eius super oleum, & ipsi sunt jacula.* Item in rebus quandoq; est virtus asperativa, quæ scil. per calidum & siccum operatur. Calor enim substantiam vel substantiæ partes elevat, siccitas verò ipsas deprimit, & incurvat, & ideo ex tali duplici contrario motu in superficie inæqualitatis gignitur, & una parte depressa, alia autem elevata tota superficies asperatur. Talis virtus potest significare acceptionem personarum: quæ s. inæqualitatem generat inter partes: quia sc. alios elevat promovendo, alios autẽ deprimit submittendo. quando enim in judice vel prælato abũdat calor & inflammatio cupiditatis, & siccitas indevotionis & crudelitatis, tunc solet alios per cupiditatem munerum erigere, alios verò per odia & crudelitates deprimere, & solet inæqualitatem acceptionis inducere, & inter suos subditos asperitatem & discordiam generare, discordia enim & asperitas tristitiæ & invidiæ inter homines gignitur, quando per judicem vel prælatum personarum vel munerum acceptorem, unus plus debito sublimatur. Vel dic, in bono, quod ista virtus potest justitiam denotare: qua sc. fit, ut æqualitas inter homines observetur: quia scil. bonus habet per promotionem erigere, malos punire & deprimere. Superbos enim de sede deber deponere, justos verò & humiles exaltare Luc. 1. *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.* Item in rebus invenitur virtus attractiva, corrosiva, retentiva, expulsiva, mollitiva, laxativa, & aliæ similes: quia breviter res secundùm quod in diversis qualitatibus remittuntur, vel intenduntur, secundùm hoc in diversis virtutibus augentur, vel minuuntur. Sic vere variæ morales virtutes debent in homine reperiri, secundùm quod bonis qualitatibus ipsũ contigerit insigniri, & sic in ipso debet esse virtus attractiva benignitatis: virtus corrosiva severitatis, virtus retẽtiva gratiarum actionis, virtus expulsiva confessionis, virtus laxativa & mollitiva misericordiæ & compassionis. Putrefactiva virtus operatur per calidũ 7
& humidum. Calor enim naturalis agens in humidum tantum superabundans, quod non regitur à natura putrefactionis est causa, dissolvit enim magis quàm digerere possit, & ideo illud quod superest ad digerendum, cùm à natura propter sui malas qualitates regi non possit, necesse est quod putrefactionem incurrat. Sic vere moraliter loquẽdo generatur putrefactio vitiorum. Quando enim humores, i. e. interiores affectiones, vel exteriores passiones in tantum abundant in homine, quod à natura, i. e. à ratione gubernari non possunt, tunc calor innaturalis, i. concupiscentia vel mentalis avaritia dissolutionẽ malorum desideriorum generat, & putrefactionem vitiorum causat. Nulla enim putrefactio vitiorum gignitur, nisi quando humor & calor, i. e. quando affectio à concupiscentia lacessitur. Mich. 2. *Propter malitiã suã corrumpetur putredine pessima.* Quatuor sunt, quę 8
putrefactioni resistunt, sc. motus, frigus, partium congregatio, & caloris intẽsio. Res enim quæ sunt in continuo motu nõ putrescũt, patet in mari. Res etiã quæ maximo frigore stringuntur, putrefactionem non patiuntur, sicut patet ex crystallo intenso frigore congelato. Res insuper, cuius partes simul perseverant putrefactionem nõ recipiunt, patet in ligno quod non vermescit aut corrumpitur, quousq; partes à partibus dividantur. Mare etiam simul aggregatum non putrefit, quod tamen per particulas divisum calor innaturalis corrumpit. Res nihilo minus, quæ valde sunt calidæ, non putrescunt, sicut patet de igne & de venenosis serpentibus, qui secundùm Senecã non vermescunt. Sic vere dico, quod quatuor possunt esse causæ, quæ faciunt hominem molliter imputribilem, & in virtutibus immortalẽ, videlicet motus bonæ occupationis, frigus paupertatis & tribulationis, integritas concordiæ & communionis, calor amicitiæ & dilectionis. Ista enim quatuor hominẽ per peccatum putrefieri non permittunt, quia sc. ille quẽ frigus tribulationis coarctat, ille qui per concordiam aliis se copulat, & in fidei unitate perseverat, ille etiam, quem fervor charitatis inflammat, nunquã solet per peccatum putrescere, nec viriorum corruptionem sentire Psalm. 15. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, notas mihi fecisti vias vitæ.* Econtra autẽ, qui à motu laborum per acediam torpe-

torpescunt, qui frigore tribulaminum non algescunt, qui per
9 invidiam & discordiam,& singularitatem & particularitatem se dividunt, qui per odium & malevolentiam ab amicitia refrigescunt, faciliter proculdubio in vitiis computrescunt. Ideo Johelis 1.dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo.* In re putrida generantur vermes,calor enim innaturalis partes à partibus separat, & sic corruptione inducta, virtus cælestis genetat atque causat.Sic vere quando quis per peccatum putrescit, vermis,i.e. remorsus conscientiæ protinus ipsum rodit.fit autem ex virtute cælesti, i. e. ex ordinatione divina, ut in illo,qui per peccatum calore concupiscentiæ corrumpitur, vermis remorsus conscientiæ, protinus generetur, & inde est, quod in inferno, ubi est vitiorum & tormentorum corruptio, nunquam cessat vermium conscientiæ remorsio;quia sicut dicitur Judith.
10 16. *Dabit enim Dominus ignem & vermes in carnes impiorum.* Ac si diceret, quod ubi datur ignis concupiscentiæ, semper sequitur vermis remorsus conscientiæ. Res igitur putridæ sunt aspectu horribiles, gustui detestabiles, & stomacho abominabiles,mali sunt saporis, gravis sunt odoris, defectuosi coloris. Et breviter, illa quæ sunt corrupta, & putrida, solent manus contingentis inficere, & illa quæ sana corrumpere, solent tamen serpentibus & vermibus cibus esse. Tales sunt per omnia peccatores: quia pro certo vitiorum corruptio ipsos facit apud Deum & homines abominabiles, & fœtentes. Psalm.13. *Corrupti sunt,& abominabiles facti sunt in studiis suis.* Isti enim deficiunt in sapore gratiæ,& virtutis, in odore redolentiæ, & famositatis, & in calore amicitiæ,& charitatis, & ideo,stomachus rationis bene dispositæ tales abominatur, ipsosque justorum oculus detestatur. Isti enim sanos, & justos, contactu suæ malæ societatis, aliquando coirumpunt, serpentibus verò, id est, dæmonibus & aliis peccatoribus cibus & delectamentum sunt, in quantum suis malis operibus ipsos delectant & reficiunt, potissime autem istud erit post mortem, quando serpentes, id est,dæmones in inferno, & vermes in sepulchro malos devorant, & corrodunt. Eccli 10. *Cùm enim moritur homo,hæreditabit bestias,& vermes.*

CAP. XXV.

De virtute Ovativâ.

1 OVativa virtus est in quibusdam animalibus,sc.in avibus,piscibus, & serpentibus seu vermibns. Omnia enim ista animalia faciunt ova,quæ tamen inter se sunt varia, & diversa. Sunt enim aliqua alba,alia viridia, alia glauca, alia rotũda, alia oblõga,alia sana,alia venenosa. Generale est ergo,quod animalia sana,ova sana,& utilia faciunt, animalia verò venenosa, ova etiam venenosa ponunt. Per ova possunt intelligi opera,quæ sc. mens primò per cogitationem concipit, & post per executionem statim exterius ea ponit. Ova ergo,i.opera ponunt,& faciunt tria genera personarum,scil. volucres,i.boni,pisces, i.mediocres,& minus perfecti,serpentes verò,i.peccatores,& iniqui, omnes enim isti per operationem solent ovare, & ova operum suorum diversimode variare Generale est igitur,quod ovum operis,cõditionẽ sequitur sui progenitoris: quia si animal ovans, i.homo operans, sanus & bonus fuerit, tunc ovum sui operis similiter bonum erit.Econtra autem illi,qui per peccatum venenosi sunt,
2 ova & opera venenosa producunt. Esa.59. *Qui comederit de ovis eorum morietur, &c.* Ovorum variæ sunt virtutes, inter cætera autẽ secundùm Isidor.avium ovorum tantam vim aliqui esse dicunt, quod lignum aut vestis,si talibus ovis perfusa,& humectata fuerint, non ardebunt, fragmenta etiam ovorum si calcis glutino linita fuerint,adhærebunt. Per ova avium possum intelligere opera & exempla justorum, quæ pro certo si lignum aridæ nostræ affectioris,& vestem nostræ exterioris conversationis linierint,& se per eorum imitationem nobis applicaverint,ardorem
3 tentationis, & futuræ tribulationis impedient,& fracturam seu divisionem inter nos & Deum reunient,& revincient.Generaliter omnes aves ovant in fine veris, & principio æstatis, præter avem, quæ dicitur halcyone, quæ secundùm Ambr.& Basil.& Isid. ovat in principio hyemis.Sed de hac vide supra de avib. in litera A. Si vere commune,& generale est, quod omnes homines ova bonorum operum faciunt, quando tẽpora tẽperata accedunt. Finis enim veris, & principium æstatis tempora temperata sunt,& ideo statum temperatæ prosperitatis denotant,& ostendunt, in quo boni fructificãt, qui nec prospera, nec adversa cupiunt. Istud tamen fallit in halcyone, i.in homine peccatore, quia sc.ova bonorum operum non emittit, nisi quando hyemẽ tribulationis sentit: quia pro certo peccator bene operando nõ pullificat nisi hyems,i.tribulatio ipsum cogat,juxta illud Psalm. 77. *Cùm occideret eos, quærebant eum.* Aliquæ sunt aves,quæ ovant 4 bis vel pluries,ut sunt hirundines,sed prima ova corrumpuntur propter hyemem,posteriora verò complentur.Sic vere sæpe fit, quod prima opera juvẽtutis sunt inania & corrupta, posteriora verò senectutis sunt utilia,& completa, quia multi sunt, qui in principio, & juventute propter hyemem indevotionis imperfecta opera faciunt,in fine verò bona,& utilia producunt juxta illud Apo.2. *Posteriora tua peiora prioribus*.Eccl.7. *Melior est finis orationis,quàm principium.* Aves parvæ,& domesticæ sunt majoris ovationis,quàm rapaces,& magnæ. Aves enim uncorum unguium pauca ova solent producere,& paucos filios generare. Sic vere generale est,quod aves,i.personæ parvæ, i.pauperes,humiles,& dejectæ,plus ovant bene operando,quàm nobiles,divites,& excelsæ:quia pro certo aves, i.homines nobiles, & rapaces faciunt hodie pauca ova,i.e.pauca bona opera, & honesta: quia scilicet (sicut patet ad sensum)plura bona opera faciunt subditi, quàm magistri,pauperes quàm divites,simplices quàm sagaces.Vel dic, de rapacibus,id est,de multis prædicatoribus, qui alios rapiunt prædicando:qui tamen minus ovant,quàm alii,utiliter operando:quia sicut dicit Aug. in persona ipsorum,simplices, & idiotæ rapiunt cœlos,& nos cum literis nostris mergimur in profundũ. Avium quædam ponunt ova sua in nidis, aliæ in palustribus,& 6 in juncis,aliæ in marium arenis,aliæ in arborum ramis. Sic vere homines diversimode ponunt,& ordinant ova, i.affectus,& desideria,seu etiam opera sua,& facta,quia scil.quidam ponunt,& ordinant ea in gleba,& arena divitiarum,quidam in palustribus delitiarum,quidam verò in arboribus eminentiarum. In istis enim tribus locis ponuntur ova affectuum mundanorum: quia sicut dicitur 1.Joan.2. *Omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis,aut concupiscentia oculorum,aut superbia vitæ.* Vel dic,quod nos debemus ova affectionum, & operationum nostrarum ponere, & constituere in arena humilitatis, & palustribus flebilis pietatis,& in frondibus contemplativæ sublimitatis. Ova avium,quæ 7 nutriuntur in sicco,plus habent,quasi in duplo de rubeo,quàm de albo. Econtra autẽ ova avium fluvialium, & palustrium plus habent de albumine, quàm vitello. Sic vere cùm in mundo sint duo genera avium,i. hominum scil.terrestres,& fluviales.i.e. penuriosi,& delitiosi,pauperes, & divites, constat quod ova.i.affectus & opera ipsorum diversimode variantur, & in albumine vel vitello, id est. in pravitate vel merito minuuntur, & augentur,quia pro certo in ovis fluvialium, i.in operibus & affectibus mundanorum, divitumq; & delitiosorum. plus abundat albumen,quàm vitellus, i.e. vitium,quàm virtus,& defectio quàm profectus. Econtra autẽ in ovis, & operib. terrestrium,i.e.pauperum,& simplicium, qui sc.in sicco paupertatis aluntur, plus abundant gratia,quàm culpa, & ibi amplior est vitellus charitatis,quàm albumen vanitatis: quia breviter plus abundant opera delitiosorum,& divitum in malo, quàm in bono, pauperum 8 verò opera in bono potius,quàm in malo. Ex ovis quandoq; generatur pullus,virtute solari vel cœlesti,sine cubatione,& fomẽto parentum, in calidis enim regionib. ponuntur in fimo vel ad solem,vel in plumis calidis,vel in vase calefacto,& complentur ibi pulli secundum Arist.li.6.de animali.c.2. Unde quidam potator posuit ovum sub pulvinari, & tamdiu continuavit potum, quousq; nasceretur pullus,sicut dicit Plin.li 10. c.54. quod dicit accidisse Syracusis in Sicilia,ubi etiam de multis aliis exemplificat idem. Cuius etiam simile dicit illic, in suo libello de dispositionib.terræ sanctę,quod ipse in Cayro civitate Babylonis Ægyptiacæ,vidit furnum artificialiter factum,ubi ova in diversis interstitiis ponebantur, & igne temperato caloreq; solis sibi fovebantur,ita quod pulli perfectè generabantur, & sic terra illa,(ut ait)in gallinis,& caponib. opulẽta habetur, & sic etiam generatur pullus ex ovo struthionis in fabulo derelicto.Sic vere quandoq; fit, quod homo decipit pullũ boni propositi vel operis ex sola virtute cœlesti,& solari, i. ex sola inspiratione,& gratia salvatoris, sine incubatione,& instructione prælati vel prædicatoris.Quando n,fervida est regio cordis sui per charitatẽ,& quando ponitur in fimo per consideratã propriam vilitatem, seu sub pulvinari per mollitiem & benignitatẽ, seu etiam in fabulo per pœnitentiã, & paupertatem, tunc fit quod pullũ boni propositi procreet,& quod etiã per se sine instructore vel compulsore bona opera producit& generat. Psal.53. *Voluntariè sacrificabo tibi.* Et Mar.4. *vltro enim terra fructificat* Unũ possum hic adjungere,q. dicit Pli.l.10.c.54.quod sc.ova quæ in aqua fluitant, nihil valẽt ad pulli-

pullificandum, illa autem quæ ad fundum descendunt. Sic vere supernatantes & fluitãtes per superbiam & ambitionẽ, non possunt per bona opera pullificare, illi vicò, qui per humilitatẽ fũdum petunt, possunt pullos bonorum operũ procreare. Bene ergo 10
dicitur Eccl. 3. *Quanto magnus es, humiliate.* Ova quamdiu sunt in ventre & incompleta, sunt rubea & mollia, extracta verò & completa efficiuntur alba, & quadam testa dura involuta. Sic vere juvenes, qui adhuc sunt imperfecti, & in ventre carnalitatis mundanæ, per inconstantiam sunt molles, & per luxuriam rubei & carnales, tandem verò quando perfecti fuerint & completi, & de ventre prosperitatis & carnalitatis extracti, tunc fiunt per castitatem candidi, per constantiam solidi atq; duri. Utile est ergo homini, quod de ventre prospèritatis & voluptatis extrahatur, ut sic in fide & moribus solidetur, ut sic dicat domino illud Psal. 11
21. *Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ.* Ova impediuntur à pullificatione multis modis, videlicet quando ipsa sunt ova venti, seu subventanea, quæ sunt quando humor seminalis in corpore fœmineo superabundat, talia enim ova per incubationem non alterantur, nec in pulli substantiam transformantur. Item impeditur pullificatio, quando hora incubationis fit tonitruum, & quando etiam plus debito palpantur tactu manuum. Item impeditur, quando hora incubationis auditur vox accipitrum, sicut de tonitruo & accipitre dicit Plinius li. 10. c. 54. Ista quatuor charissimi moraliter intellecta sunt causa quare ova operum nostrorum pullos meritorum & præmiorum non proferunt, & quare fructum gratiæ & gloriæ non producunt, videlicet quando per inanem gloriam ventosa efficiuntur, sicut sunt opera hypocritarum, quæ fiunt ad ventum vanæ laudis. Oseæ, 12 *Ephraim pascit ventum, & sequitur æstum.* Item quando dum incubantur, tonitruo jactantiæ personantur: quia sc. dato, quod quis bona ova, i. e. bona opera fecerit, si tamen tonitruum jactantiæ superveniat, totum destruit & corrumpit Eccl. 43. *Vox tonitrui eius verberavit terram.* Item quando dum adhuc sunt incõpleta, plus debito manu tanguntur, & ab hominibus palpantur, & aspectibus hominum propalantur, quia sc. qui ex ovis operum suorum pullum præmiorum vult recipere, non debet ea propalare, sed potius occultare, juxta illud Matt. 5. *Attendite, ne justitiam vestram faciatis corã hominibus &c.* Item quando vox accipitris, i. adulatorum laus supervenit & sequitur, tũc enim homo inanem gloriam concipit, & ova, i. opera, & per multa pullificet, perdit Esa 3. *Populus meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt.* Vel dic, quod ovũ est bonum propositum, quod sc. per bona opera non perficitur, quando tonitruum diabolicæ tentationis, vel vox accipitris, i. vox hæreticæ vel malę suggestionis auditur. Ideo bene dicitur Ecclesiastic. 28. *Sepi aures tuas spinis, & noli audire verbum nequam.* Vel dic, quod quatuor genera personarum impediunt à pullificatione bonorum operum & virtutum, scil. illi qui inanis gloriæ habent ventositatem, item illi qui tonitrui discordiæ vel tentationis diabolicæ sentiunt perversitatem, itẽ illi qui palpationis & adulationis recipiunt tactum & verbositatem, vel etiam qui accipitris, i. hæretici vel mali suggestoris audiunt & attendunt loquacitatem, quod potissimè verum est de ovis, quæ adhuc foventur, i. de novitiis, qui adhuc imperfecti judicantur, quia sc. tales citius per peccata pereunt, quando talia impedimẽta concurrũt. Job. 15. *Læditur quasi vinea, in primo flore botrus eius.* Tales enim dato quod prædicator vel prælatus vel prædicando vel corrigendo incubet super ipsos, nunquam tamen faciunt spirituales pullos, videlicet actus bonos. Hier 17. *Perdix fovit, quæ non peperit.* Unum tamen adverte, quod dicit Plinius ibidem, quod si clavus, vel terra de aratro ponatur sub stramine ovorum dũ incubuntur, remedium est contra tonitruum, quod est nocumentũ. Sic vere si clavus divinæ justitiæ, & terra humani aratri, i. consideratio mortis, quæ corpus nostrum arat, in nido cordis ponitur, nec tonitruum tentationis diabolicæ nocet, nec eius periculum tunc timetur. Ecclesiast. 7. *Memorare novissima tua & in æternum non peccabis.* Miror autem, quomodo tantus doctor istud in tam ingenti volumine posuit, cùm non videatur aliqua ratione fulcitum. Ova in quibus duo sunt vitelli, producunt ut communiter duos pullos, vide supra de avibus in generali. Aves quæ comedunt carnes, non ovant, nec pullificant bis in anno, præter 13
hirundinem. Vide supra de hirundine. Aves quæ sunt multæ generationis & carnositatis, faciunt sæpius ova subventanea seu venti, sicut patet de gallinis, anseribus, pavonibus & columbis, aves autem nobiles & uncorum unguium, & quæ sunt boni volatus, nunquã faciunt ova venti, superfluitas enim istarum aviũ transit in plumas, & ungues, & alas, & ideo macilentæ sunt, & pauci coitus, & raræ ovationis, & ideo ova suà non sunt ut communiter imperfecta. Sic vere aves, i. homines qui sint multæ generationis, i. multæ acquisitionis, sc. divites huius mundi faciunt ova, i. opera imperfecta, ventosa sc. inepta. Sed pro certo illi qui sunt aves nobiles, i. personæ bonæ, sanctæ & honestæ, quæ scil. sunt paucæ carnositatis per abstinentiam, & siccæ conditionis per paupertatis indigentiam, & pauci coitus per continentiam, non faciunt ova venti, i. opera inania & venenosa. superfluitates enim cogitatuum & affectuum suorum convertũtur eis in plumas, i. virtutes & scientias, quibus sc. per contemplationem volitant, & sic ova venti i. opera perfecta non faciunt seu generãt, quia breviter nullus venenosus homo debet facere ova sua, i. dicta & opera sua ad ventum & gloriam mundanam, sed potius ad 14
fructum & utilitatem bonũ. Vide Job. 15. *Nunquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens?* Quod utiq; est contra multos, qui in disputationibns & aliis suis factis non quærunt nisi ventum. Aves magnæ corpulentæ faciunt pauca ova, aves verò parvi corporis faciunt ova multa, cibus enim istarum in ova convertitur; cibus verò grandium avium in nutrimentum sui corporis commutatur. Sic vere homines magni & divites, & maximè illi qui sunt per carnalitatem corpulenti, pauca ova bonorum operum faciunt, parvi verò & humiles plura fœtificant, & producunt. Vel dic, quod hodie illi qui sunt majores & statu & genere, parvuli sunt in ovis divitiarum temporalium, econtra verò illi qui statu & genere parvuli sunt in ovis divitiarum, magis abundant & crescunt: quia ut communiter plus abundant hodie in ovis, i. in divitiis Burgẽses quàm nobiles, & magis simplices, quàm potentes. Vel dic, quod parvi, sc. quantum ad merita, ut peccatores plus abundant hodie in ovis divitiarum, quàm illi qui sunt magni, i. qui sunt in virtutib augmẽtati: quia sicut dicitur in Psalm. 72. *Ecce ipsi peccatores in seculo obtinuerunt divitias.* Aliquæ sunt aves 15
quæ olfaciendo mares & audiendo eorũ voces, ponnnt & concipiunt ova sua, moventur enim ad amorem, & sic superfluitas seminalis in ova convertitur vi caloris, sicut de perdice dicit Plinius, & sicut de columba dicitur, quæ quandoque concipit osculando. Sic vere multi sunt, qui ova bonorum propositorum & operum concipiunt, quando mares, i. e. viros perfectos & eorum documenta audiunt, & odorem famæ suæ sentiunt & attendunt. Vel dic, econverso, quod solo auditu & olfactu masculorum propositum. Hierem. 11. *Ad vocem loquelæ grandis, exarsit ignis in ea.* Ova valde convertibilis sunt naturæ, convertuntur enim 16
in complexionem quam inveniunt; sive bona fuerit sive mala, & ideo ista sunt sana satis, & econverso inutilia sunt infirmis. Talia sunt bona mundi; quia pro certo si à sano stomacho, id est, à discreta & munda conscientia comeduntur, & si à justo homine possidentur, sibi in bonum convertuntur, econtra verò si homo iniquus & avarus ipsa acquisierit, deterius quàm antea sibi erit, quia breviter istud est verũ, quod mundi bona sunt bonis, qui scilic. ipsis sciunt bene uti, mala autem & inutilia sunt infirmis. Ecclesiast. 39. *Hæc omnia sanctis in bona, sic impiis & peccatoribus* 17
in mala convertuntur. Vel dic, de eucharistia, quæ bonis proficit, malis nocet. Ova quandoque generantur sine copula carnali, & dicuntur hyponemia, & fiunt ex mutua fœminarum inter se osculatione, & ex sola libidinis imaginatione, & hoc non solùm contingit columbis, immo etiam anseribus, & gallinis, & perdicibus, & pavonibus, & multis aliis, & talia ova, ova venti dicuntur: quia propter masculi carentiã ex eorum generatione, nunquam inde pulli producuntur, sicut dicit Plinius libro 10. ca. 58. Ova sunt opera, masculus est Christus, vel bonus prælatus, fœminæ verò sunt subditi, vel generaliter omnes homines, qui pro eo fœminæ possunt dici, quia natura sunt debiles & exortes. Igitur si fœmina, id est, aliqua persona perfectum ovum, i. e. perfectum opus vult parere, de quo scilicet possit pullus, id est, fructus & utilitas debite sequi, necesse est quod interveniat masculus, id est, Christus suam gratiam infundendo, vel etiam prælatus, vel vir justus, auxilium & consilium impendendo. Nam quando solæ fœminæ, id est, simplices & subditi sine deliberatione, & sine majorum consilio & authoritate ex sola scilic. libidine & voluntate aliquod ovum ponunt, id est, aliquod opus faciunt, quod scilic. tanquam ovum venti ad solum ventum inanis gloriæ constituunt, non solent exinde pullum, id est, utilitatem, & fructum reportare, imo finaliter omnia talia opera vana & inutilia solent esse. Istud patet in moribus, ubi hypocritæ, & indiscreti sint Christo faciunt opera sua vana, quæ fructu æterni

præmii nullatenus sunt fœcunda. Patet etiam in agibilibus, ubi quæ exlibidine sine consilio & interventu majorum fatuis fiunt, inutilia sunt & vana, quia sicut dicitur Esa. 59. *Ova aspidum ruperunt. & telas aranea texuerunt.* Sequitur. *Opera eorum opera inutilia.* Ova ergo nostra sine malculis nō ponamus, & opera nostra sine fortium & prudentium virorum consilio non agamus, quia alias
18 diceretur de nobis illud Sap. 3. *Supervacua est spes illorum & labores sine fructu, & inutilia opera illorū* Ova non solùm valent in cibum, sed etiam competunt medicinæ, habent enim virtutem restaurativam pectoris, & gutturis mitigativam, virtutis generativæ juvativam, combustionis sanativam, & anthracis, & venenosi apostematis curativam, de vitellis enim ovorum coctis extrahitur oleum utile combusturis. Crudus etiam vitellus cum sale mixtus anthraci impositus, sanat ipsum. Albumen etiam ovi calorē mitigat, tumorem reprimit, fluxum restringit, & padagricis subvenit & succurrit. Per ova possūt intelligi verba prædicatorum, & etiam dicta Sanctorum, quæ sc. in diversis libris posuerunt & digesserunt: quia pro certo ista sunt, quæ mentem nutriunt, & quæ etiam contra morbos vitiorum medicina & remedia fiunt. Per ista etiam virtutes perditæ restaurantur, corda arida per devotionem humectātur, generatio bonorum operum juvatur, & ustura tribulationum consolationis oleo mitigatur, & anthrax, quod est apostema calidissimum & venenosum, i. fervor avaritiæ temperatur. Item ista sunt, quæ calorem concupiscentiæ reprimunt, tumorem superbiæ deprimunt, fluxum carnalitatis restringunt, & podagram pigritiæ auferunt atq; tollunt. Ad ista enim omnia valent ova, i. dicta & exempla Christi, & Sanctorum, & opera sapientium doctorum. Ova aspidū venenosa, sunt fœ-
19 tida, livida, saniosa, simul juncta & pariter conglobata. Contingit autem (ut dicit Plinius,) quod aliquis alius vermis venenosus, sicut est rubeta & bufo, invenit ova aspidis, & fovet ea tan
21 quam propria, & cubat etiam super ea, & exinde procreatur vermis, qui flatu & visu more basiliſci, vel reguli interficit universa. Malitiam tamen vermis taliter procreati primò sentit, qui fovit. Nam in primo eius ortu quando se fovens aspicit, ipsam se generantē occidit, & ad hoc videtur alludere scriptura. Esa. 59. ubi dicitur, Qui comederit de bonis aspidis, morietur. & quod confotū est erumpet in regulū, ubi dicit gl. quod de ovis aspidis generatur regulus, & ex Judæis nascetur antichristus. Ista possēt applicari contra quosdam venenosos & malos, qui alios malos fovēt, ut ipsos habeāt fidos, & amicos, & tamē justo Dei judicio sæ-
31 pe fit, quod ipsos tandē sentiūt inimicos. Accidit n. quod vermis venenosus, i. peccator malitiosus invenit ovū aspidis, i. aliquem filium diaboli per vitia sanioſum, & per malitiam venenosum, quem quia videt sibi similem, ipsumq; reputat sibi, & suis futurum utilem, statim nititur ipsum fovere, & in suis malitiis sustinere, & sic fit quod eum in esse producit, & suis malitiosis fomētis ipsum vermem venenosum, i. usurarium vel advocatum, ballivum vel officialem. vel etiam beneficiatū, & divitem facit, qui sc. flatu & visu, i. verbo, & sensu alios afficit atque lædit. Sed pro certo sæpe fit, quod illi iidem, qui tales foverant & promoverāt, vel in se vel in suis filiis, & nepotibus & amicis, primo ab eis perturbantur, & visu suæ malitiæ ad paupertatem, & infortuniū deducuntur. Commune est n. quod ille qui malos promovet, ipsos primo & ante omnes adversarios habet. Malus n. regulus, i. homo venenosus, infidelis, ingratus, & iniquus, statim quod se videt procreatum, & promotū, & ad statum prosperitatis primogenitum, & exortū, non veretur contra proprium benefactorem insurgere, & genitorem proprium impugnare, unde illud sæpe dictum Esa. 59. *Ova aspidum ruperunt, & telas aranea texuerunt.* Vel dic, generaliter, de malis & ingratis filiis, & infidelib. qui suos parētes impugnant, & suos progenitores exasperant atq; gravāt. Vel dic de infidelibus & ingratis, qui foti, creati, & ad statum producti, proprios genitores & benefactores despiciūt, & contra ipsos insurgūt. Vel dic de Christo verme spirituali, qui dicit in Psal. 20. *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominū, & abjectio plebis*, qui ova aspidis, i. Iudæos foverat, & promoverat, & filios suos speciales fecerat, qui tamē ipsum occiderunt, & visu suæ invidiæ pereimerunt. Tob. 1. *Occiderunt regem filij eius.* Ova aranearū modica
2 sunt & multa quæ si casu fuerint perdita & dispersa, statim aranea solet ea quærere, & ipsa in loco proprio congregare. Sic vere si aranea diabolus perdit aliquod ovum suum, i. aliquem peccatorem, utpote quando convertitur ad pœnitentiam, vel ad fidem, non cessabit ipsum per tentationes quærere, quousq; eum possit per peccatum sibi iterum aggregare. Vel dic, quod sic nos debemus facere, quia sc. si ova virtutum nostrarū perdiderimus, ipsa debemus per pœnitentiā quærere, ut ea possimus integraliter rehabere. Figura de dragma perdita Lucæ 15. &c. Vide ibi infra lib. 16. Ideo dicitur Matth. 7. *Quærite & invenietis.* Ex uno ovo 1
nascūtur aranеæ infinitæ, quæ statim quod natæ sūt, texere incipiunt, & hoc ita subtiliter, quod sensus humani ad faciēdum simile nō attingunt. Ovum est usurarius primus pater sc. aliorū, ex quo pro certo multæ aranеæ, i. multi usurarii generantur. Patet, quia si unus usurarius haberet centū filios, omnes vellēt esse usurarios, & ideo tales usurariorum mali filii & successores, statim quod nati sunt, solent telam malitiarum texere, & se in perpetuum in patrum operibus exercere, juxta illud: *Patrem sequitur sua proles.* Et telam suam, i. negotia usuraria tam subtiliter & sagaciter facere, quod vix potest aliquis fraudes eorum cognoscere vel videre, quia sicut scriptum est Lucæ 16. *Filii huius seculi prudēntiores filiis lucis in generatione sua sūt.* Ova aquilæ non sunt ultra tria, 23
quorum etiā dicitur aliqua ejicere, ne ipsam gravari incubando contingat. Sed de hoc vide supra de aquila. Hic tamen dic, quod dicit Plinius, quod aquila in nido suo ideo ponit unum lapidem pretiosum, ne ova sua per tonitruum corrumpantur. Sic vere si timemns, quod per tonitruum tentationis ova bonorum cogitatuum, & propositi sancti, quæ Deus in nido cordis nostri posuit, corrumpantur, lapidē pretiosum, sc. orationem adhibere debemus, & sic corruptelam & casum peccati nullatenus sentiemus. Nihil enim adeo liberat à tentationis tonitruo, sicut fervens oratio et devotio, quia pro certo tētatio, faciliter non corrumpit illum, qui per orationem devotam domino se committit, et qui eā in nido & in sinu cordis sui collocat et reponit. Psal. 34. *Oratio mea in sinu meo convertetur.* Quomodo bubo furetur ova monedulæ de nocte, et ecōverso monedula ova bubonis de die, vide supra de monedula, et bubone, Quomodo corvus ovat in mediis æstatis fervoribus, vide supra de corvo Quomodo columbarum mas cubat super ova de nocte, et fœmina de die, vide supra de columba: Quomodo perdix furatur ova aliarū perdicū, &c. vide supra de perdice. Quomodo ova formicaru sunt medicinalia, vide supra de urso. De ovis autē gallinarum, upupæ, & avium aliarū, vide in titulis suis supra, in libro de avib. quia illa quæ de diversis generibus ovorū ponit hic magister, nō videntur multum notabilia ad moralizandū, & ideo ipsa ad præsens omisi. Quiscu- 24
la est avis dicta à sono, cuius ovis insidiatur mustula sub glebis, ubi quiscula ponit ea: & ideo docēte natura, quiscula solet in diversis locis ova sua ponere, & ne mustela omnia deprædetur, in variis locis occultare, & sic masculus in uno loco, fœmina verò in alio solet dicta ova calefacere & fovere. Ista possunt applicari ad viros providos & discretos, qui pro certo cōtra insidias mustelæ, i. diaboli se solēt debitè præmunire, & ipsius malitias præcavere, & ideo ova virtutum, & bonorum operū debent facere, & ipsa in locis variis à visu hominū abscondere, ut si forte mustela diabolus aliqua destruxerit, & per tentationē rapuerit, alia valeant supereſſe. Figura de Jacob Gen. 32. qui timens Esau, *divisit oves suas in tres turmas ad finem, quod si Esau unam turmam percuteret, alia remaneret*, ad denotandum, quod plures turmas virtutum debemus habere ad finem, quod si aliquas per malitiam Esau diaboli contingat perdere, nobis possint aliæ remanere. Velidē dic, de amicis, qui habendi sunt plures, & in pluribus locis ad finem, quod si per mustelam, i. e. per detractores, & invidos aliqui subtrahantur, alia in amicitia conserventur. Pone figuram de Iacob sicut supra. Unde Seneca libro de remediis fortuitis invehitur contra illos, qui unicum habent amicum. Amicū inquit perdidisti? fortem animum habe si unum, erubesce si unicum. Quid (inquit) in tanta tempestate ad unam anchorā stabas. Vel dic, de divitibus sapientibus, qui timent mustelas, i. e. infortunia vel latrones, non tenent res suas in uno loco, sed in pluribus, & occultis, nec habent divitias suas in uno solo genere rerū, sed in pluribus, nec totum custodit maritus, imo & uxor ad finē, quod si latrones, vel exactores, vel infortunia, illa quę sūt in uno loco subtrahant, alia quæ sunt alibi, remaneant. Pone & expone figurā de Jacob, & tribus turmis, qui in plures partes divitias suas voluit dividere, ne simul omnia posset perdere. Ova crocodilis tanta sunt, quanta ova anserum, & mirum est, quod de tam parvo ovo crescit animal, ad quantitatē viginti cubitorū, unum etiam aliud valde mirabile inveni de isto animali in speculo historiali Vincētii, ubi agitur de captione Damniatę per beatū Ludovicū, quod alibi non inveni. Dicitur n. ibi, quod in civitate capta fuit invētus quidam crocodilus ligatus, & dicitur ibi, quod istud animal

ova

ova ponit.& solo aspectu ea fovet, & pullum generat,& producit. pullos tamen statim, ut natus fuerit, patrem suum tanquam hostem solet fugere, & se ab ipsius consortio abstinere. Ipsa possunt applicari contra ingratos, qui pro certo sicut filii degeneres,illos qui eos de ovo,i.de humili statu,aspectu suæ clementiæ educunt,& ad gradum & statum promovent, statim quod se vident extra ovum,i e. extra paupertatis & humilitatis ambitum, fugiunt,ipsosque amplius videre nolunt,sed potius ipsos despiciunt,& contemnunt,juxta illud Esa. 1. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Ista est enim pestis humanæ ingratitudinis,quia homo nunquam vellet amplius videre illum,à quo beneficium se noverit recepisse, ne fortè gratias jure naturæ compellatur referre. Vel dic de ingratis peccatoribus, quod ad Deum,quia sc.dato quod ipse pater Deus ipsos aspectu suæ misericordiæ foveat.& ad statum gratiæ per baptismum educat,ipsi tamen ipsum fugiunt,& ab eius dominio per peccatum recedunt. Job. 33. *Quasi ex industria recesserunt à Deo, & quasi nihil posset facere omnipotens,æstimabant eum.* Vel dic,contra ingratos filios,qui proprios parentes fugiunt,& contemnunt. Vel dic econtra, quod crocodilus est diabolus, qui in ovo carnalitatis fovet fatuũ peccatorem, veruntamen statim quod peccator eum videt & cognoscit, & eius fumenta, & figmenta percipit, ipse debet eum fugere, & ipsius malitias evitare, & tanquam hostem nequissimum declinare, quia pro certo peccator,qui talem patrem suum diabolum bene cognoscit,ipsum nequaquam diligit,imo fugit, quia sicut scriptum est, *qui odit patrem & matrem suam, non potest Christi esse discipulus.* Deuteronomio. 33. *Qui dicit patri suo,nescio vos, & fratribus suis,ignoro illos.* Hæc igitur sufficiant de ovis, & virtute etiam ovativa. Nunc igitur dicendum de numeris, & mensuris, & etiam de instrumentis musicis,atque sonis.

Cap. XXVI.
De *numero.*

1 NUmerus (sicut dicitur in principio arithmeticæ) est multitudo ex unitatibus aggregata,& est numerus secundum Isidorum li.3.illud, quo unum ab altero distinguitur, & per quod omnia quæ sunt, sive sint substantiæ sive accidentia, in ordine componuntur.Super omnia enim necessaria est mortalib.scientia numerandi,quia homo à pecude non videtur differre,qui nescit res,& negotia numerare. Sola enim ratio res numerat, & inter numeri partes dijudicat,& dispensat. Per numerationem spiritualiter loquẽdo,possum intelligere considerationẽ,& perfectã rerũ notitiam,& cognitionẽ, quia pro certo ista est scientia valde ad salutẽ necessaria,& utilitati hominũ opportuna,quia proculdubio vir discretus debet omnia,quę sũt sc. virtutes,& vitia, merita & præmia, opera & supplicia numerare, & in corde suo discutere & videre, quia sicut non est dare rẽ, quin sistat sub aliquo numero,(cùm scriptum sit Sapient.11.*quod Deus fecit omnia in pondere,numero,& mensura*) sic vere de omnibus quæ omittimus, committimus,vel amittimus,nihil debet esse,quin consistat sub nostræ numerationis,& considerationis officio.Ecclesiastic.42. *Quodcunque trades, numera & appende,datum vero & acceptũ omne describe.* Vel dic,quod nihil est quin apud Deum cõsistat sub aliquo numero,sc. vel salvãdorum,vel damnandorum, quia sicut videmus quod campsor pecunias bonas, & malas numerat, ut sciat quantum de qualibet habeat, sic Deus sua occulta distinctione numerat bonos, & malos, ut sciat ubi finaliter ponat ipsos.
2 Matth.10. *Capilli capitis vestri omnes numerati sunt.* Numeratio præcipue se extendit ad res proficuas & honestas, sicut enim patet ad sensum, homo solet numerare illud quod præcipuè diligit,& affectat, & illud quod bonũ & pretiosũ reputat, illud autẽ quod utile,& reprobũ est, in numero suo non cõputat, quinimo illud vilipendit,& numerare nõ curat. Talis numerus videtur esse cõputus prædistinationis divinæ, constat enim quod illos solos solet in tali numero ponere,quos bonos & sibi utiles novit esse,illos verò tali numeratione indignos,quos viles fore cognoscit,& reprobos,& quos extra proprium thesaurũ decrevit ponendos. Unde de bonis dicitur Psalm.138 *Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* De malis dicitur item in Psalm.39. *Circumdederũt me mala, quorum non est numerus.* Campsores solent pecunias ponderare antequam numerare, & secundùm quod plus habent de bono pondere,solent eam bursis & loculis assignare.Illam enim pecuniam, quæ legitimè ponderat,ponunt ad partem,ipsam q; numerant in thesauro reponendam, illam verò quæ deficit in pondere,ad aliam partẽ ponunt, ipsamq; ad expetendam,vel in igne etiam refundendam ordinant,& disponiunt. Igitur pondus videtur numerum præcedere, quia prius campsor ponderat, quàm incipiat numerare. Per numerationem intelligo prædestinationem vel reprobationem divinam,quæ sc. æterna providentia omnes animas numerat,& compensat Psalm. 146.*Numerat multitudinem stellarum,& omnibus eis nomina vocat.* Per pondus verò intelligo sufficientiam meritorum.Igitur dico,quod ponderatio numerationem præcedit,quia sc,divina sapientia in ipsa sua immensa æternitate, prius rationis ordine, quamvis non prius re vel tempore,pondus meritorum quàm numerum præmiorum & meritorum attendit, quia sc. Deus ab æterno videt, quæ sunt futura in hominibus meritorum pondera, & secundũ hoc ab æterno ordinat, & numerat quæ sunt futura ipsorum tormenta vel munera.Odor enim divinæ sapientiæ,quanquam simul omnia videat, prius tamen attendit quanta est futura virtutum & vitiorum ponderatio, antequam sequatur prædestinationis vel probationis numeratio. Et secundùm quod in meritorum pondere variantur, secundùm hoc ad unam partem vel aliam numerantur,ut scil.in paradisi thesauro reponantur, vel in inferni incendio refundantur. Bene ergo dicitur Sap.11. *quod Deus omnia reposuit in mensura,numero & pondere.*

Cap. XXVII.
De *Vnitate.*

1 UNitas est radix & principium numerorum. Nihil enim est numerus,nisi collectio unitatum, ab unitate enim procedunt,& oriuntur numeri universi,sicut à principio radicali;ipsa verò unitas à nullo oritur,nec ab alio perficitur,aut causatur,Nã licet unitas summam & indivisibilem habeat simplicitatem,causat tamen & principiat omnem multitudinem, & universitatem, & ideo omnis multitudo seu numerus ab unitate oritur, & in unitatem resolvitur,& reducitur, & in unitate sicut in suo principio potentialiter continetur,Proprietas n. unitatis est multitudinẽ efficere,& eam retinere & perficere, & in omnibus multitudinis partib.existere,& manere,sicut dicit Avi l.4 c.2 & c.30. Sicut etiam dicit Arist. 8. Physi. totalitas,& perfectio debetur uni,& perfectum sufficit esse unum. Et ideo cùm unitas sit rerũ principium & origo.quanto plus res appropinquat unitati,tanto magis appropinquat veritati & simplicitati,& quanto res plus ab unitate recedit, tanto magis ad diversitatem, & ad corruptionem accedit. Per talem simplicitatem potest intelligi ipsa simpliciſſima unitas divinæ essentiæ,& naturæ,de qua dicitur Deut. 6. *Audi Israel dominus Deus tuus unus est.* Quia proculdubio ista est omnium numerorum,i.e.omnium creaturarum numerabilium principium,& origo, & tamen ab aliquo non progreditur nec emanat,quia sc. omnis multitudo creaturarum ab ista sicut à suo principio originaliter producitur, & in ista sicut in suum finem resolvitur,& in eam sicut in suum terminum terminatur,& in ipsa sicut in sua causa virtualiter cõtinetur ad Col.1. *Omnia per ipsũ & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes,& omnia in ipso constãt.* Ista etiã unitas Deus est in omnib. numeris, i. in omnib.creaturis,& in ipsis principaliter & potentialiter & etiã intrinsece & essentialiter habitat atq; manet. Unde Apost.dicit: *quod ipse est omnia in omnibus.* Igitur sine tali unitate,i.sine Deo nullus numerus,i.nulla creatura potest cõsistere, nec in esse reali,vel etiã morali aliqualiter permanere,& quãto plus ad ipsũ per charitatẽ accedimus, tanto simplicitatẽ, innocentiam & veritatẽ ampliorem acquirimus, & quãto per terrenos affectus & per peccatum ab eodẽ recedimus,tanto ad diversitatẽ, discordiam & contrarietatẽ malorũ appetituum & habituum amplius appropinquamus: cũ proculdubio isti unitati sit omnis perfectio tribuẽda,& omnis totalitas asscribẽda. Bonum est ergo ad talem unitatem accedere,& in ea per affectũ consistere,& cum ipsa per devotionẽ quiescere & manere, dicendo cum uxore Tobiæ illud Tob.10. *Omnia in te uno simul habentes,non debuimus dimittere.* Nam sicut unitas inter cæteros numeros habet dignitatẽ; quia primus est numerus:indivisibilitatem, quia simplex; singularitatem,quia solus,sic vere Deus est unus,primus,indivisibilis,& etiã in omnib.solus & singularis,juxta illud Eccl.1. *Unus est altissimus creator omnium.* Allega Aug.infra eo.§.6. Vel dic,quod ista unitas significat prælatũ,qui in eodẽ genere prælaturæ unus & unicus esse debet, quia sc.alii numeri,i.subditi ab eodẽ dependẽt, & in ipso ipsiusq; regimine residẽt atq; manẽt,ipse etiam in ipsis subditis per charitatẽ debet manere, & esse perfectionis & gratiæ. suis exẽplis & verbis,ipsis

omnib. debet dare. Ipsi etiam numeri & subditi sicut ab ipso oriuntur dependendo, sic & in ipsum resolvi debent eum diligendo, ei obediendo, & se ei conformando, ut sic de tali unitate dicatur illud 1.Mach.8. *Omnes obediunt uni, & zelus & invidia est inter ipsos.* Et quia perfectio, totalitas, primitas, singularitas, & simplicitas, & productiva bonitas, sui etiam communicativa diffusibilitas atribuitur uni (sicut dictum est) restat quod prælatus qui in collegio est unicus, vel etiam quilibet vir justus, qui in se residet sicut unus, nec ad mundana dividitur, debet esse perfectus, integer & totus, ad omnia bona opera semper primus: debet etiam esse singularis in bonitate, simplex in humilitate, sui per charitatem communicativus, & bonorum operum productivus. Sap.
2 7. *Cùm sit una, omnia potest.* Unitas summè est necessaria in rebus compositis atq; mixtis, sine ista n. nihil potest consistere, quia nisi partes in unũ maneant, necesse est q. deficiant & pereant. Homo n. qui ex anima & corpore componitur, & etiam lignum & lapis quod ex diversis elementis compingitur, nunquam in esse suo persisteret, nisi in unitate integra permaneret, sicut patet in pariete, ubi statim quod unitas deficit, pars à parte recedit, statim esse etiam virtus & perfectio parietis destruitur atq; perit. Igitur virtus cœlestis occultè operatur in rebus, quæ in mixtis unitatẽ custodit, & diversitatem elementorũ conciliat & conjũgit, in aggregatis etiã cementum ponitur, quo mediante unitas conservatur. Per unitatẽ possum intelligere virtutem concordię seu pacis. Ista est n. quædà virtus, quæ esse virtuosum & morale in hominibus constituit & custodit, quãdo n. mediante cœlesti, i. divina gratia & cemento etiam charitatis, illa quæ diversa sunt fiunt unum, i. unanimes & concordes, utpote quãdo homo unitur cũ Deo per fidẽ & devotionem, & etiã cum proximo per concordiã & pacis communionẽ, tunc procul dubio talis homo perseverat in esse gratiæ & virtutis, ut sic tandem perveniat ad fælicitatẽ gloriæ & salutis. Unitas n. charitatis & pacis custodit virtutũ integritatẽ, si autem ista deficit, necesse est quod homo perdat moralẽ gratiæ unitatẽ. Nã si à Deo & ab unitate fidei & charitatis nos disiungimus, et à fraterna cõmunitate et charitate nos dividimus, statim pro certo quantũ ad esse gratię destruimur et perimus, et sic loquitur Boetius de consolatione prosa 11. ubi dicit sic: *Nostine omne quod est, tamdiu manere, atq; subsistere, quamdiu sit unũ, dissolvi verò & desistere, ubi unum esse desiterit?* Vel dic, quod homo quamdiu est unus, i, simplex, integer et perfectus, & ad se solum redactus, et in uno et solo Deo fixus, tamdiu perseverat integer et perfectus, quã cito verò unitatem perdiderit, et ad mundana divisus per desideria fuerit, statim esse virtutũ amittet, et corruptioni diversorum criminum subjacebit. Talis ergo unitas simplicitatis perfectum hominem facit, et perseverantiã perficit et
3 custodit. Unde Boetius ibidem: *Patebit unumquodq; subsistere dũ est unum.* Multis modis secũdùm Bernar. dicitur aliquid esse unũ, sc, collectivè, sicut multi lapides faciunt corpus unum: conjugativè, sicut vir et mulier una caro efficiuntur: suppositivè, sicut anima & corpus unum hominẽ constituunt: imitativè, sicut duo homines unum dicuntur, quando se invicem imitantur. Sic vere licet nos alii diversi conditione et genere simus, unum tamen per charitatem et concordiam esse debemus. Sit igitur in nobis concors unitas collectiva, et ista est unitas religionis, quia sc. religiosi et clerici sunt partes, quæ acervũ religionis constituunt, & unum collegium faciunt & componunt. Item sit ibi unitas constitutiva, & ista est unitas intentionis, quia dato quod personæ quæ sunt in communitate, divisæ sint, & inter se aliquotiens inimicæ, unũ tamen debent esse in suo corpore constituẽdo, & in utilitatem suæ reipublicæ procurando. Item sit nobis unitas conjugativa, & ista est unitas societatis, qua sc. unus alteri conjungitur, & per amicitiam unitur. Itẽ sit ibi unitas suppositiva, & ista est charitas, qua sc. homo & proximus unum efficiuntur. Itẽ sit ibi unitas imitativa, & ista est unitas imitationis, qua sc. Deum & viros justos imitamur, & eos imitando unum cum eis efficimur, in quantum suis moribus conformamur. Unitatem igitur collectivam facit fides, quæ se diversis sectis & personis facit unum acervum Ecclesiæ, vel religionis. Psalm. 46. *Congregati sunt in unum.* Unitatem constitutivam facit justitia & amor reipublicæ, quia scil, omnes canonici vel cives sunt unius voluntatis pro corpore constituendo, & pro negotio publico utiliter procurãdo; De quo ad Romanos 12. *Unum corpus sumus multi in Christo.* Unitatem conjugativam facit societas, quæ scil, quadam familiate diversas personas unit & jungit, & maximè ad literam unitas conjugalis, quæ de viro & muliere facere debet unum, juxta illud Genes. 2. *Erunt duo in carne una.* Unitatem personalem facit perfecta charitas, quæ de diversis naturis, id est, de diversis cordibus facit unum. Actorum 4. *Multitudinis credentium erat cor unum,* & anima una. Unitatem autem conversativam seu imitativam facit humilis conformitas, qua scilicet Deum & prælatos, & alios viros perfectos imitamur, & unum per imitationem efficimur cum eisdem, ut sic dicat quilibet illud Joanis 10. *Ego & pater unum sumus.* Illud propriè & simpliciter dicitur esse unum, quod nec actu nec intellectu potest dividi vel partiri, sicut est punctus.

Est enim ista proprietas unitatis, quod quamvis aliis unitatibus conjungatur, in se tamẽ semper una indivisibilis permanet, & in se simplex & integra custoditur. Talis est vir perfectus, qui scilic. per vana desideria non debet dividi, nec per duplicitatem huc & illud partiri, quinimo ipse debet esse simplex, indivisibilis & unicus, & perseverantia & constantia mentis integer & perfectus, ubicunque enim conjungatur & ponatur, vel in quocunque collegio, consortio & negotio inseratur, semper debet mens ipsius una manere, & nunquam ad mundi appetibilia se dividere & extendere, nec per mundi delectabilia ab unitatis suæ constantiæ tramite se movere, nec quacunque occasione à firmitate amicitiæ & fidelitatis se duplicare, sed in omnibus & per omnia unus esse Joan. 6. *Est puer unus hic.* Vel dic, quod unitas significat malam singularitatem quorundam, qui scilicet seipsos nolunt ad alios per charitatem dividere vel partiri, sed per partialitatem & singularitatem volunt indivisibiles & incommunicabiles inveniri. Ecclesiastic. 4. *Unus est, & secundum non habet, nec tamen satiantur oculi eius divitijs.* Qui, dato quod aliis hominibus conjungantur, & quod in collegio vel societate aliis copulentur, in se tamen partiales & singulares permanent, & nulli alii intrinsece per charitatem miscentur, nec per beneficentiam dividuntur, Ideo bene dicitur ibidem, *Unus quomodo calefiet?* scilicet per charitatem. Quasi diceret, nunquam. Multos modos unitatis secundúm quid, ponit hic Magister. Dicit enim quod est unum genere, ut bos & homo: unum specie, ut Socrates & Plato: unum accidente: ut vernix & cerussa: unum proportione, ut auriga & nauta: unum subjecto, ut album & dulce &c. Sed de his omnibus nihil ad præsens.

Quamvis secundúm philosophos ex duobus actu existentib. 6
non fiat unum, potest tamen unum fieri ex duabus substantiis, quando una se habet ad aliam per modum dependentis & accidentis, & quando per unam alteri datur esse, sicut patet in corpore & anima, quæ duæ substantiæ sunt, & tamen unus homo fiunt, pro eo quod anima corpori dat esse, & ab anima dependeat ipsum corpus. Sic vere dato, quod humanitas & divinitas in Christo duæ sint substantiæ, quia tamen humanitas per modum dependentis & quasi accidentis se habuit, idcirco de ipsis duobus unus Christus Deus & homo fieri potuit, qui unus & unicus semper fuit, quia secundùm Athanasium. iste est unus nõ confusione substantiæ, sed unitate personæ: unus autem nõ conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Nam sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus. Unus enim Christus, quo ad divinitatem, unus etiam quod ad humanitatem, unus & unicus quo ad personæ singularitatem. Unde August. li. 4. de Trin. cap. 7. dicit, sic oportebat, inquit, ut multi venturum clamarent unũ, & à multis conclamatus veniret unus, & ut multa constituerentur veniisse unum, & à multis exonerati, veniremus ad unum, & ut peccatis mortui, amaremus pro multis mortuum & unum, & credentes justificaremur, in uno justo facti unum.

Unitas hoc habet proprium, quia si paritati additur, facit im- 7
paritatem, si verò imparitati additur, generat paritatem, sicut patet: quia unitas addita binario (qui est par) generat ternarium, qui est impar, & è cõverso si ternario impari additur, quaternarius, qui est par numerus, generatur. Per pares possũ intelligere illos, qui in æqualitate, pace & amore & prospera tranquillitate perseverant, per impares verò illos, qui in æqualitate morum, paupertate, & tribulatione, & discordia à se invicem dissonant & discordant. Per unitatem autẽ intelligo illos, qui sunt singulares & partiales, & ab aliorum communitate divertuntur: quia pro certo tales si paribus, i. illis qui sũt in prosperitate & pace jũguntur, in æqualitatẽ discordiæ & invidiæ statim inducere comprobantur, si verò imparib. i. miseris desolatis & discordib. se jũgunt, tunc æqualitate pacis & amoris inter eos inducunt inquãtum sc. se eis conformant, & una cum eis concorditer vivunt. Et

brevi-

breviter illud est verum, quod mali & partiales cum paribus, i. e, cum bonis adjuncti, inæqualitatem & discordiam faciunt; aliis verò malis imparibus associati, æqualiter & concorditer similes fiunt, quia sc. ille qui est unus, i. sine charitatis binario, & ab aliis divisus, vivit discorditer & inæqualiter; cum aliis verò vivit æqualiter & concorditer. Vel dic, quod unitas concordiæ, societatis & conjunctionis, si illis qui pares sunt in divitiis & honoribus additur, statim inæqualitas & imparitas invidiæ inter eos generatur: quia sc. facile est quod pares per invidiam dividantur, quando simul in eodem collegio, villa vel civitate uniuntur; verumtamen si personæ quantum ad statum & gradum sunt impares, tunc adjuncta unitas cohabitationis facit eos per concordiam esse pares. Concordius enim solent invicem vivere illi, qui sunt statu & gradu impares, & hoc quia scil. majores non dedignantur obsequi majoribus, quàm illi qui per omnia sunt pares; quia scil. pares dedignantur obedire æqualibus. Et ideo bene dicit commune proverbium, quod semper regnat invidia inter pares. Unde bene dicit alter, quod *facile est pares paribus invidere.*

Cap. XXVIII.

De Dualitate.

1 Dualitas ex unitate combinata consurgit: est enim numerus post unitatem secundus, & ei immediatè conjunctus, & inter unitatem & trinitatem medius, & utriq; congruus & vicinus. Sic vere est dualitas charitatis: quia scil. ista est, quæ ex combinatione oritur animorum duorum; quia teste Greg. Charitas minus quàm inter duos haberi non potest. Ita est enim virtus, quæ media est inter essentiæ divinæ unitatem, & personarum Trinitatem, quia pro certo perfecta charitas ab unitate, i. à Deo immediatè oritur, & in ternario, i. in fide Trinitatis terminatur & perficitur. Vel dic, quod illi qui sub binario charitatis sunt positi, ipsi Deo uni & trino sunt contigui & vicini, quod bene figuratur in discipulis, quos Christus secum habuit, & quos ad prædicandum mittendos binos & binos invicē copulavit. Ideo bene dicitur Eccl. 4. quod *melius est esse duos, quàm unum; quia si duo sint, simul fovebuntur mutuo, unus autem quomodo calefiet?* Dualitas est
2 numerus infamis, pro eo quod primus ab unitate recedit. Sic vere dualitas dissensionis & discordiæ infamis merito potest dici, quæ scil. unitatem & pacem fugit, & ab ea se elongat & recedit; quia proculdubio illi qui duo sunt & non unus, i. e. illi qui divisi sunt & non uniti, sc. discordes, malevoli & invidi, ab unitate pacis & concordiæ, & etiam ab unitate, i. à Deo recedunt, et ad ternarium, id est, ad triplicem concupiscentiam mundi accedunt, et infames sunt, quia unitatem amoris frangunt. Eccl. 33. *Duo contra duo, unum contra unum.* Ideo Eccles. 26, dicitur, *In duobus contristatum est cor meum.* Ternarius numerus ex unitate addita dua-
3 litati consurgit, et est numerus in natura sacratus, pro eo quod omnia quæ sunt, in quadam trinitate consistunt, inquantum sc. in numero, pondere et mensura facta sunt. Iste numerus in bono significato beatam Trinitatem designat, in qua scil. summe manet dualitas charitatis, et unitas Deitatis; et ideo iste sacratus numerus debet dici, quia ratione Trinitatis debet præcipuè benedici. Unde etiam Aristoteles libro de cœlo et mundo, in ternario numero Deum sublimem et glorioſum magnificare adhibuit, in quo scilicet beatæ Trinitatis fidem dilucidè declaravit, quia scilicet *tria sunt qua testimonium dant in cœlo: pater, verbum & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*, sicut dicitur 1. Jo. 5. Vel dic, quod iste numerus signat tres virtutes Theologicas, scil. fidem, spem, charitatem, de quibus dicitur 1. ad Cor. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc.* Vel signat tres potentias, vel tres partes pœnitentiæ, scil. contritionem, confessionem, satisfactionem: vel tres hierarchias angelorum, vel tres status salvandorum, vel tres dotes gloriæ paradisi, scilicet visionem, fruitionem tentionem, et cætera similia. Unde Eccles. 25. *In tribus beneplacitū est spiritui meo.* Vel dic, quod ternarius in malo significat tres concupiscentias, scil. concupiscentiam oculorum, concupiscentiam carnis, et superbiam vitæ, quæ figuratæ sunt Apocal. 16. in spiritibus immundis, qui de ore bestiæ, id est à suggestione diabolica perhibentur exire. Quaternarius numerus est solidus, ex
4 quatuor enim unitatibus, vel ex duabus dualitatibus, vel ex ternario & unitate constat, & inter ternariū & quinarium medius perseverat. Iste igitur numerus virum perfectum significare potest, qui solidus est & constans in moribus & in fide, & quatuor unitates, id est, quatuor cardinales virtutes, vel doctrinam quatuor Evangeliorum continet & binarium charitatis, ternarium fidei Trinitatis, & unitatem, id est, fidem unius Deitatis continue secum habet, ita quod inter ternarium Trinitatis, & quinarium quinque librorum legis Dei residet atque manet: quod bene figuratum Ezechiel. 1. ubi sancta animalia quatuor alas & quatuor facies habere dicuntur, pro eo quod sancti viri & in alis. id est, in volando per contemplationem, & in facie, id est, in cognoscendo per discretionem, quaternarium virtutum & soli, ditatem mentis habuisse noscuntur. Ezechiel. 42. *Per quatuor ventos mensus est murum.* Vel dic, quod iste numerus soliditatem Ecclesiæ significat, quæ omnia suprædicta continet, atque portat. Vel dic in malo significato, quod per quatuor intelligi possunt illi, in quibus quatuor malæ affectiones regnant, qui scilicet soliditatem obstinationis, binarium dissensionis, ternarium concupiscentiarum (quibus scilicet concupiscuntur divitiæ, delitiæ, & honores) & unitatem partialitatis & divisionis habent, 4 Regum 7. *Quatuor erant viri leprosi, juxta introitum portæ.* 5

Quinarius numerus ex quaternario ex unitate consistit, & in bono signat illos, qui quinque libros Moysi spiritualiter observant, & qui quinque sensus suos ab illicitis appetitibus custodiunt & præservant, Figurati in quinque prudentibus virginibus, quæ obviam exituræ sponso, lampades exemplorum cum oleo meritorum secum portaverunt, propter quod ad nuptias intraverunt. Potest etiam iste numerus significare legem Moysi, quæ in quinque libris continetur, vel etiam passionem Christi, quæ in quinque vulneribus terminatur, ut lex figuretur in probatica piscina, quæ habebat quinque porticus, Joan. 5. passio verò Christi figuretur in pera David, cum quinque lapidibus, 1. Regum 17. Vel dic, quod quinarius significat viros carnales, qui à quinque sensuum illecebris detinentur, & qui in quinque fatuis virginibus, & qui in quinque juga boum ementibus figurantur. Matt. 25. & Luc. 14.

Senarius numerus (qui dicitur numerus perfectus, pro eo quod constat ex suis partibus aliquotis, qui secundùm Boetium, nihil habet superfluum, nihilque diminutum,) signat viros 6
justos, qui per sex ætates præsentis vitæ ad septimam mortis cursitant, & octavam resurrectionis expectant, & nihil diminutum & superfluum secum portant, figurati in Cherubin, *qui sex alas habebant, & sanctus, sanctus, sanctus, Domino decantabant.* Esaiæ 6. Vel dic, quod iste numerus significat laborē præsentis miseriæ, pro eo scilicet quod Dominus sex diebus laboravit. & in septima requiescere decrevit. Unde Lucæ 13. Sex dies sunt in quibus 7
operari oportet. Septenarius est numerus qui crescit ultra senarium, & est tertius numerus inter impares; & potest significare tempus præsentis vitæ. quæ septem dierum curriculo volvitur 4. Regum 3: *Circuierunt per viam septem dierum.* Vel potest significare septenarium virtutum, scilicet quatuor cardinales, & tres Theologicas; vel etiam septem dona sancti Spiritus, vel etiam illos qui in tali septenario consistunt; de quibus dicitur Zachar. 4. *Ecce candelabrum aureum totum, & septem lucerna super illud.*

Vel potest designare universitatem bonorum terrenorum, quia scilicet secundùm Gregorium, Septenarius numerus universitatem designat. Omnia autem terrena in septem climatibus mundi, & sub septem planetis consistunt. Unde de bonis terrenis potest dici illud Marc. 8. *Quot panes habetis? dicunt ei septem.* Vel potest significare universitatem futurorum gaudiorum. Istæ sunt *septem stellæ, quas habebat filius hominis in dextera sua.* Apocalyp. 1. quia scilicet filius hominis Christus septem stellas, id est, universitatem gaudiorum, & præmiorum, & præcipuè septem dotes, quatuor scilicet corporis, & tres animæ distribuit animabus. Vel potest significare universitatem sanctorum, & justorum. Apocalyp. 8. *Vidi septem angelos stantes in conspectu Dei.*

Vel potest significare universitatem vitiorum, & sic dicitur, quod Christus *de Magdalena ejecit septem dæmonia.* Lucæ 7. Vel potest significare universitatem hominum malignorum, & etiam dæmoniorum. Unde Matthæi 12. *Assumit septem spiritus nequiores se.* Vel potest significare universitatem infernalium tormentorum. Deut. 15. *Septem diebus comedes afflictionis panem.* Et Levit 26. *Percutiam vos septies propter peccata vestra.* Et breviter omnis 8
universitas & generalitas, sive bona fuerit sive mala, potest per septenariū designari. Octonarius numerus, qui ex octo unitatib. duob. quaternariis, & quatuor dualitatib. consistit, multa potest

significare, significat n. viros perfectos, qui sc, iam sunt mente in octava ætate futuræ relurrectionis, quia pro certo isti habent octo beatitudines, duas charitatis paritates, & quatuor cardinales virtutes. Istæ autem quatuor virtutes duplicatæ sunt, inquantū in dualitate charitatis existunt. Dualitas autem charitatis in eis quadruplicatur, inquantum cum quatuor virtutibus, & quatuor Evangeliorum doctrina istorum charitatis replicatur, Unde 4. Regum 22. *Octo annorū erat Iosias, cùm regnare cœpisset.* Vel dic, quod octonarius signat beatitudinem, & tēpus futuræ relurrectionis quantum ad bonos, quæ in octava fiet ætate. Num. 29. *Die octavo offeretis munus vestrum*; quia sicut octonarius succedit septenario, & appropinquat ad novenarium, & constat ex duabus paritatibus, sc. ex bis quatuor, vel ex duabus imparitatibus. scil. tribus & quinque; sic vere resurrectio futura, & beatitudo æterna septenaria temporum, & dierum, donorum, virtutum vel Sacramentorum dicitur succedere, & illis qui in tali sunt septenario, provenire. Novenario autem, id est, novem angelorum ordinibus appropinquat, & ipsis homines sociat atq; ligat. Veruntamen ista octava resurrectionis in duplici est differentia, quia scil. quantum ad bonos duplicem continet paritatem, in quantum scilicet paritati meritorum respondet paritas præmiorum. Quantum ad malos verò, duplicem habet imparitatem, inquantum scilicet meritorum imparitati, inæqualitati, & dissonantiæ, respondet imparitas, & dissonantia pœnæ & miseriæ. Ideo de ista octava beatitudine potest intelligi illud Joan. 20. *Post octo dies iterum erant discipuli Iesu intus*, scilicet in paradiso. Et sequitur: *quod venit Iesus ianuis clausis, & dixit eis, pax vobis.* Vel per octonarium intelligo tempus legis antiquæ, ubi die octava pueri circumcidebantur. Gen. 17. *Infans octo dierum circumcidetur.*

9 Novenarius numerus constat ex ternario ter ducto; & potest significare statum angelorum, qui novem constat ordinibus, & tres habet ternarios, id est, tres hierarchias, in quarum sc. qualibet tres ordines continentur, ut sic ipsi beati spiritus sub triplicitate triplici constituti beatæ Trinitati propriè conformētur. Et ideo dicitur Act. 10. quod *hora nona angelus Cornelio apparuit*, pro eo quod angelica natura sub novenario consistit. Numerus autem iste denario immediatè conjungitur, inquantum scilic. ip-
10 sum Deum angelica natura immediatius contemplatur. Nota autem quomodo numerus novenarius videtur esse humanæ naturæ appropriatus. Homo enim sine cibo dicitur novem diebus posse vivere, pediculus etiam qui de homine nascitur, totidem diebus vivit. Aliæque etiam sunt infirmitates humanæ, quæ usq; ad novenarium numerum semper crescunt. Homo enim dicitur novem diebus in aqua, ubi submersus est, latere, & postea enatare. Homo etiam qui morsus à leopardo, vel uncia, à muribus corrodendum impetitur, liber remanet, si novem diebus ab ipsorum murium impetu defendatur. Vide de uncia. Multæ sunt etiam infirmitates sanctorum, de quibus in ipsis sanctorum oraculis infirmus novem diebus aut moritur, aut sanatur, sicut de Sancto Antonio & Maxentio, & multis aliis est expertum. In hoc igitur potest moraliter intelligi, quod novenarius numerus, id est, novem ordines angelorum habent quandam naturalem amicitiam ad humanam naturam, & quandam confœderationem specialem; & hoc quia homo particeps est rationis sicut ipsi, creatus ad beatitudinem sicut ipsi, & cum ipsis ad reformationem suorum ordinum assumendus, & ipsis in præsenti commissus, ab eis defendendus & custodiendus. In signum cuius dicitur Act. 10. quod *Simon coriarius vidit, quasi horam nonam angelum Domini introeuntem ad se.* Denarius numerus super novenarium per
11 unitatem excrescit, & simplicium numerorum finis, compositorum verò principiū existit; sine replicatione enim denarii, nullus numerus ulterius generatur, ipso autem replicato, in infinitum numerus propagatur. Talis est Deus, qui sc. omnium numerorum, id est, omnium creaturarum numerabilium principium est & finis, quia sc. ab isto & per istum continuatur, & propagatur omnis creaturarum numeratio, & sine isto nulla fit creaturarum numeratio, & sine isto nulla fit creaturarum multiplicatio. Joan. 1. *Sine illo factum est nihil.* Vel dic, quod denarius significat complementum legis, quæ sc. continet denarium mandatorum. Unde lex divina figuratur in psalterio David, quod dicebatur psalterium decachordum, pro eo quod decem chordas, i. decem mandata specialia continebat. Vel dic, quod denarius qui est finis simplicium numerorum, significat gloriā paradisi, quæ finis est & complementum omnium animorum. Iste est n. denarius diurnus, quem pro labore vineæ beati recipiunt universi, Matt 20. *Nonne ex denario convenisti mecum.* Vel dic, quod in malo iste numerus significat transgressionem decem mandatorum, & *sic bestia abyssi dicitur decem cornua habuisse.* Apoc. 13. De aliis autem numeris potes per te ipsum exponere, per replicationem simplicium ad denarium, sicut undenarius potest significare illos, qui ultra decem mandata super exbrescunt, & superaddunt consilia. Vel potest significare decalogi transgressores. Duodenarius verò potest significare duodecim fidei artitulos, vel illos qui cum denario decalogi, duo charitatis mandata servant. Tertiusdecimus significat illos, qui cum fidei Trinitatis decē mandata custodiunt; vel etiam illos qui duodenarium articulorum per hæresim transgrediūtur, & prætereunt. Et sic potes in omnibus numeris aliquod intelligere secretum, vel secundùm quod ad præmissa replicatur, vel secundùm etiam quod ex usu scripturæ diversimode accipiuntur; sicut est quadragenarius, qui significat laborem vitæ præsentis, pro eo quod filii Israel 40. annis per desertum circuierunt; quinquegenarius verò significat gloriam paradisi, pro eo quod illum annum pro jubileo & pro perfecta requie filii Israel habuerunt, & sic de aliis, quæ omitto gratia brevitatis.

CAP. XXIX.

De *Mensuris*.

DE Mensuris autem Geometricis multa inserit hic magister, quæ omnia omitto, excepto quod de circulo, angulo, triangulo, & quadrangulo aliquid superaddam. Est ergo circulus figura simplicissima, capacissima, & ab angulositate remotissima, exterius evexa & gibbosa, interius concava & convexa, motui apta, & revolutioni congruissima, omniū figurarum perfectissima, suiipsius circa centrum æqualiter extensiva omniū potestativè contentiva, & ad ambitum omnium competentissima; & ideo sagax natura cœlo, & cœlestibus ordinib. dedit circularem dimensionē, circularem revolutionem, & circularem in idem reductionem: etiam omnia inferiora scil. anni, menses & tempora circulariter transeunt, & circulariter revertuntur, in quibus omnib. cōmendatur circuli figura, & super omnes figuras reputatur igneus, & nobilis in natura. Talis circulus videtur esse Deus, qui sc. se intelligendo, & amando, more circuli reflectitur in seipsum, & etiam ad modum circuli caret principio atq; fine. Unde etiam philosophus quidam legitur Deū sic describisse, sc. quod Deus est circulus incircumscriptibilis, cuius centrū ubique est, circumferentia nusquam; pro certo iste est omni perfectione major & capacior, & ab omni angulositate, i. e. ab omni defectu remotior, omnia n quæ sunt, sua infinita capacitate ambit, & cōtinet, omnia possidet atq; tenet, & ideo omnia debent istū circulum æmulari, & ipsum pro viribus imitari, quia sc. omnes debent per sui considerationem in seipsos reflecti, & continuè per considerationem nativitatis, mortis, judicii, inferni & paradisi circulariter circumverti. Eccles. 1. *Oritur sol & occidit, & in circulos suos revertitur.* Vel dic, quod circulus est vir justus, qui angulositate falsitatis carens, circa centrum, i. e. circa Deum per affectionē & contemplationem continuè circumfertur. Iste igitur per charitatem est capacissimus, quia scil. bonos & malos continet diligendo; per obedientiam est volubilis, quia scil. de facili movetur bene operando, & majoribus obtemperando, & obedientiam frequentando. Interius etiam est concavus per humilitatē; exterius verò rotundus & elevatus, per elevatam ad Deū voluntatem, & in puncto tangens terram per voluntariam paupertatem, & per assumptam de rebus terrenis strictam necessitatem. Et sic tales figurabantur in circulis aureis, qui in arcæ lateribus inserebantur, Exod. 25. quibus mediantibus portabatur, quia pro certo justi, qui sunt spirituales circuli, in arcæ, id est, in Ecclesiæ lateribus sunt inserti, & ad eam deferendum, & sustinendum sunt spiritualiter deputati. Vel dic, quod circulus, qui cum re rectā nō potest conjungi, nisi in modico vel in puncto, significat peccatores, qui cum justitiæ rectitudine nunquam volunt aliqualiter applicari, nec alicui societati justè & rectè socialiter copulari, quia scil. secundùm Apostol. *Non est conventio justitiæ cum iniquitate*, 2. ad Cor. 6. Talis igitur per superbiam est gibbosus, per avaritiam capax per instabilitatem mobilis atque levis. Tales enim ita sunt capaces per avaritiam, quod vellent, quicquid habent alii, continere. Ita etiam sunt volubiles per inconstantiam, quod in eodem statu nunquam possunt sistere vel manere, sed potius impetuose volubiliter & circulariter se habere. Unde Reg. 25. *Impii rotabuntur quasi in impetu, & circulo fundo.*

Et in

Et in Psalm.11. *In circuitu impij ambulant.* Angulus est duarum linearum mutuus & alternus contractus. Est autem angulus præ cæteris domus partib. majoris fortitudinis & virtutis. Virtus n. duarum linearum in angulo conjungitur, & fortitudo duorum parietum, in angulo copulatur; & ideo angulus est naturaliter fortior, & ad conjungendum lineas vel parietes aptior, & fortibus lapidibus cõpactior. Talis angulus est Christus, qui de duabus lincis, id est, de duabus naturis est compositus, & ad conjungendum in fidei unitate duos parietes, i. duas hominum sectas, sc. Judæos & Gentiles, specialiter deputatus, & ideo iste lapis angularis dicitur, pro eo quod pro stabiliendo domum Ecclesiæ fortissimus reperitur, & pro eo etiam quod ad copulandum diversos aptissimus invenitur ad Ephes 2. *Ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino.* Vel dic, quod angulus est prælatus, vel etiam quilibet vir perfectus, qui ex duabus lineis, i.e, ex duobus charitatis mandatis constituitur, & ideo ad conjungendum diversos per concordiam, habilis invenitur, ipsoq; mediante partes diversæ ad cõcordiam reducuntur, & totum Ecclesiæ ædificium stabilitur. Esa. 28. *Mittam in Sion lapidem angularem.* Vel si vis dic, quod angulus, qui est locus, in quo facilius adunãtur sordes, significat peccatorem, in quo sc. adunantur, & aggregantur fæces, & immũditiæ vitiorum, in quo plus abundat umbra falsitatis, & minus splendet lumẽ, & splendor veritatis. Ideo bene dicitur, quod veritas non quærit angulos. Angulus n. falsitatem significat, ubi mala intentio se occultat. Vel dic, quod angulus, qui sc. est locus immundus, locus obscurus, locus strictus & arctus, significat mundum, ubi sc. regnat immunditia vitiorum, obscuritas ignorantiæ, arctitudo seu pressura tribulationum & pœna. Vel dic, quod anguli sunt virtutes, vel etiam cordis affectiones, &c.

3 Triangulus est figura trium angulorum, & habet triangulus unicam superficiem, & tres angulos. Illa autem superficies cùm sit una, trib. angulis est communis, & tamẽ in quolibet angulo manet tota, & etiam quilibet angulus trianguli videtur alios duos angulos continere, quod patet sic, quia sc. angulus est contactus duarum linearum, qui incipit ab uno termino, & terminator ad duas bases, & sic per consequens necesse est concludere, quod in triãgulo semper duo anguli sunt bases, & sic tota superficies continetur à quolibet angulo, & etiam quilibet angulus est in quolibet angulo. Talis triangulus est beata Trinitas, quæ sc. unicam habet superficiem, id est, unicam divinitatem, quæ tribus angulis, i. tribus personis est cõmunis, & in qualibet est tota, & tamen non est omnibus nisi una, & quod plus est, in isto dato triangulo trinitatis tres anguli, i, tres personæ ad invicem sunt distinctæ, una tamen ab alia continetur. Una verò superficies, i. una tota essentia à singulis angulis, i.e. à personis singulis possidetur, juxta illud quod canitur: Totus in patre filius; totus in verbo pater. Ideo bene dicitur 1. Joan. 5. quod *pater, verbum & spiritus sanctus hi tres unum sunt.* Vel dic, quod triangulus est anima rationalis, quæ unam habet essentiam, tres potentias, vel etiam tres virtutes Theologicas; quia sc. tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis, sc. spiritus fidei, aqua baptismatis & sanguis dominicæ passionis. Vel dic, quod triangulus potest significare in malo hominem peccatorem, qui tres habet angulos, i.e. tres concupiscentias carnales. Prov. 30. *Tria sunt mihi difficilia.*

4 Quadrangulus est figura solidissima, quatuor n. habet angulos, & in qualibet parte sui est recta, & ideo ubicunq; volvatur, semper est solida atq; firma, & ideo tres quadrãgulæ firmissimæ sunt, & ad sustinendum omnia sunt solidissimum fundamentum. Talis figura moraliter loquendo debet esse quilibet homo; quia pro certo iste debet habere quatuor angulos, i. doctrinam quatuor Evangeliorũ, vel etiam quatuor cardinales virtutes, & sic pro certo iste erit per constantiam solidus, & in fide & moribus semper firmus. & ubicunq; volvatur, sive ad prospera sive ad adversa, stabilis & immotus debet esse, figuratus in altari. Ezech. 43, ubi dicitur, quod Ariel, i.e. altare erat duodecim cubitorum quadrangulorum, æquis lateribus ad denotandum, quod illi qui altare Deo efficiuntur, & in quibus Deo sacrificia bonorum operũ immolãtur, duodecim cubitos debent habere, i. duodecim articulos fidei credere, & per constantiam esse quadranguli tenentur, inquantum sc. in quatuor Evangeliis, & quatuor virtutibus solidantur, æquis tamen lateribus inquantum per æquitatem & justitiam mensurantur, Apoc. 21. *Civitas erat in quadro posita.* Et ibidem dicitur: *quod latera civitatis erant æqualia.*

5 Hic subjungit magister de mensuris, quibus mensurantur tam liquida quàm arida, & sic ponit hic proprietates & nomina omnium vasorum & instrumentorum, quibus utuntur homines, & quorum adjutorio transigitur vita præsens; sicut est cyathus, cotila hemina, sextarius, modius, amphora, urna, corus, cophinus, calathus, & alia similia infinita. Subjungit etiam de mensuris spatiorum, sicut est digitus, pes, passus, pertica, stadium, miliare, & similia. Subjungit insuper de põderibus & ponderum instrumẽtis, & nominibus sc. de statera, obolo, uncia, dragma, & similibus. De his enim omnibus summatim loquitur magister, sed gratia brevitatis, & pro eo moralizatio & expositio talium improficua, & sterilis videbatur, omisit & solũ de modio, thuribulo, via, termino, pondere & statera aliqua subjunxit. Modius igitur secundùm Isido. erat in lege mẽsura quadraginta quatuor librarum, i.e. viginti duorum sextariorum; & ordinata fuit ista mensura in typum viginti duorum generum rerum, quæ Deus fecit primis sex diebus, quia sc. prima die fecit septem, sc. materiam informem, angelos, lucem sive ignem, cœlos superiores, aquam, terrã, & aërem: secunda verò die fecit firmamentum solum, tertia die fecit quatuor sc. maria, semina, sationes, & plantaria, quarta die fecit tria sc. solem, lunã, stellas, quinta die fecit tria sc. pisces, reptilia aquarum, & volucres: sexta verò die fecit quatuor sc. bestias, reptilia terræ, jumenta, & hominem, & sic facta sunt viginti duo genera rerum sex diebus. Viginti duæ generationes sunt ab Adam usq; ad Jacob, viginti duæ literæ sunt in alphabeto, & viginti duo sunt libri veteris testamẽti. In typũ ergo istorum Moyses modium viginti duorum sextariorum mensuram ordinavit, ad denotandum, quod ille modio divinæ mensuræ mensurari meretur, qui universitatem creaturarum recolit, & qui libros legis custodit, & qui ad Christi generationem attendit. Thuribulum est vas metallinum, duplum, inferius clausum, superius verò perforatum, concremando thuri aptum, & ad thurificandum circa altaria deputatum, tribus catenis concatenatum, & sursum cum eis positum, & suspensum. Tale debet esse cor & conscientia viri justi, quod pro certo inferius ad terrena clauditur, & sursum ad cœlestia per desiderium aperitur, ubi ignis charitatis accenditur, & à quo thus orationis ad altare paradisi evaporare cogitur, à cuius sc. frangãtia tota Ecclesia jocundatur. Figura Apocal. 8. ubi *angelus habebat thuribulum aureum in manu sua, & data sunt ei incensa multa.* Istud ergo thuribulum cordis nostris tres debet habere catenas scil. fidem, spem & charitatem, quæ ipsum scil. habent constringere, ad contemplationem suspendere, & per cœlestia desideria sublevare. Job 7. *Elegit suspendium anima mea.* Vel dic, quod thuribulum diaboli est adulator, qui igne concupiscentiæ plenus, non cessat alios incensare. 8
Lampas est vas vitreum, tenue, fragile, planum & perspicuum, rotundum, latum superius & apertum, inferius verò strictum & clausum, continentiæ olei, & nutrimento luminis præparatum, & ad illuminandum in tenebris deputatum, & in alto loco positum & suspensum. Talis lampas potest dici quilibet vir perfectus, qui sc. in sui conditione est fragilis & tenellus, & per honestam conversationem splendidus, non obscurus; quia scil. talis est perspicuus, & lucis veritatis pervius per discretionem, rotundus, & sine angulo per simplicem intentionem, planus per veram & benignam conditionem, sursum à parte cœlestium latus & apertus per superiorum desideriorum, & cordis affectionem; inferius verò à parte terrenorum clausus, & strictus per bonorũ usum, & per contemptum eorũ, & detestationem; ignis charitatis & olei pietatis contentivus per amorem, & compassionem, & ad illuminandum alios deputatus per exempli & doctrinæ illustrationem; sursum in Ecclesia suspensus per contemplationem, & semper ad altare positus per orationem, & devotionem; & ideo viri justi bene figurantur in sanctis animalibus. Ezech. 1. de quibus dicitur, quod *similitudo, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.* Vel dic, quod lampas est peccator fragilis & facilis ad cadendum, quia sc. in ipso est splendor curiositatis, oleum carnalitatis, ignis cupiditatis. Ipse n. sursum aperitur ad mundi honores per affectionẽ, inferius verò ad pauperes stringitur, & clauditur per parcitatẽ, & incompassionem; sursum verò suspenditur per superbiã, & elationem. Unde Naum. 2 de peccatoribus dicitur, quod *aspectus eorũ quasi lampades, & quasi fulgura discurrentia.* Vel per lampadem intelligo conversationem honestam, quæ si oleum divinæ gratiæ habeat, solet illuminare, si verò ipso careat, non solet proficere vel valere, & inde est quod prudẽtes virgines lampades & oleum habuerunt, propter quod ad nuptias intraverunt; fatuæ verò

verò lampades habebant, sed oleo caruerunt, propter quod nuptiarum introitum perdiderunt, sicut dicitur Matt. 25. Quia pro certo lampas, & claritas honestæ conversationis hypocritis non sufficit, quando oleum divinæ gratiæ deficit, sed tunc bonorum operum & exemplorum lampades introitum regni cœlorū me-
9 rentur quando ipsas oleum gratiæ, & meriti comitatur. Laterna est instrumentum ad deferendum lucernam, ne extinguatur à venti flatibus ordinatum: & est laterna dicta à latendo, eo quod intus lumen latenter contineatur. Et fit laterna de cornu lucido, vel de vitro, ut sc. lumen exterius illuminet, ventus verò interius non subintret. Talis laterna fuit beata virgo, quæ ignem, id est, Dei filium continuit, & per sanctitatem, & merita semper luxit, & tamen ventus inanis gloriæ nunquā in eam subintravit. Talis etiam debet esse quilibet homo justus, quia sc. ignē charitatis & lumen honestatis debet continere, & tamen ventum alicuius inanis gloriæ nunquam debent recipere vel habere, quod lumē suæ perfectionis possit extinguere vel urgere. Prov. ult. *Nō extinguetur in nocte lucerna eius.* Via est spatium per quod vehicula tranl
10 eunt, & vehuntur; & ideo dicitur via quasi vechia: ergo accipiendo viam pro publico itinere, per quod de loco ad locū pertransitur, notandum secundùm Lucre. quod via debet esse munda, solida, recta, pacifica, & secura, hominib. communis & publica, cūctis aperta & exposita, nulliq; clausa vel interdicta. Talis via videtur esse status pœnitentiæ, vel etiam status scil. lucis, & lucus Ecclesiæ, quia sc. ista est via, per quā itur ad civitatem paradisi, & per quam justi transeunt & discurrunt. Ista n. habent munditiam continentiæ, soliditatem patientiæ, pavimentum jacentis humilitatis, vel honestæ apparentiæ, rectitudinem justitiæ, latitudinē amicitiæ, securitatē pacis, & concordiæ. Tali n. via est ambulandum, & ad paradisi domicilium properandū. Esa. 30 *Hæc est via, ambulate in ea, non declinetis ex ea neq; ad dextram neq; ad sinistrā.* Via
11 publica differt à via privata, seu à semita. Via enim publica est ut communiter magis immunda, & lutosa, montuosa, & pulverosa, magis prolixa, & dispendiosa, & quamvis sit ut communiter magis lata, non est tamen ad ambulandū magis proficua seu tuta. Semita autem ut communiter est tutior, est mundior, & est secretior, est brevior, & securior. In viis autem publicis solent latrones insidiari, & ibi etiā multa solent bivia inveniri, ita quod qui per talē viā ambulat, semper est in periculo, vel quod ab insidiantib. occidatur, vel quod per viā, qua non debet, ingrediatur, quæ sc. cessant in semita; quia propter paucitatem viatorum pauci ibi insidiantur, & pauca ibi sunt bivia, per quæ ambulātes errare vel deficere compellantur. Via publica significat mundū, privata verò vel semita denotat pœnitentiæ vel religionis statū. Differunt igitur ista duo, quia sc. via publica, i. e. mundus, est via per carnalitatem lutosa, per superbiam montuosa, & per avaritiam pulverosa, per insidiātes dæmones periculosa, & propter biviorum, i. e. propter statuum diversitatem magis est dubia, & amplius tædiosa, & quamvis sit lata & spatiosa, est tamen propter causas jam dictas multotiens inutilis, & damnosa. Matth. 7. *Lata est via quæ ducit ad mortem, & multi ingrediuntur per eam.* Semita autem religionis est mundior per continentiam, & rectior per justitiam, secretior per solitudinem, brevior per morum rectitudinem, & offendiculis carentior per terrenorum, & per occasionum mali paucitudinem. Esa. 26. *Semita justi recta est, rectus callis justi.* Vestigium est signum plantarum pedum, in terra vel in pul
1 vere impressum, & etiam largo modo sumendo, vestigium dicitur omne signū, quod post recessum rei cujuscunque remanet. Manifestat igitur vestigium illud, cuius est vestigium. Unde etiā in vestigiis ferarum remanet aliquod odoris indicium, quo à canibus venaticis deprehenduntur, & aliquotiens capiuntur. Per vestigia ergo possunt intelligi exempla, sive bona fuerint sive mala, quæ sc. in locis in quibus fumus, inprimimus, ipsaque post nos relinquimus, propter quod tales sumus qui præcessimus, odorantibus & intuentibus declaramus: Dan 14. *Animadvertite cuius vestigia sunt hæc.* Vel dic, quod vestigia Dei sunt eius creaturæ, in quibus pro certo clare apparet, qualis est virtus & bonitas creatoris. Sap 3. *A magnitudine creaturæ poterit creator agnosci.* Vel dic, quod vestigia Christi & Sanctorum sunt eorum dicta & opera, in quibus apparet odor, & redolentia suæ famæ. Nos autem si boni canes fuerimus, istorum odorem, & vestigia, id est istorum famam & exempla debemus sentire, & eadem sequi, & imitari, quousque possimus quod petimus comprehendere, & habere. Job. 23. *Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi, & non declinavi ex ea.*

Cap. XXX.

De Ponderibus.

POndus dicitur à ponendo, eo quod omnia collocat atq; ponit, unde nihil est aliud pondus, quā impetus rei tendentis ad locum suum. Et sic dico, quod pondus est in duplici differentia, sc. pondus quod est levitas, & pondus quod est gravitas. Levitas n. est pondus elementorum nobilium, quæ motum suum habent à cētro ad circumferentiam; sicut est ignis & aer: naturaliter n. moventur sursum, quia pondus suæ inclinationis ipsa naturaliter portat sursum. Gravitas autem pondus est elementorum ignobilium, sicut est terra, & aqua. Ista n. suo pondore moventur deorsum, & descendunt naturaliter desuperius & desursum. Per tale pondus potest intelligi amor; quia pro certo iste est qui voluntatem & animam portat & collocat, & ubicunque vadat, eam situat atque pausat. Veruntamen quia sicut duo genera rerum & personarum sc. elementa grossa, i. peccatores, qui sunt terra per frigiditatem indevotionis, & sicut aqua per labilitatem inconstantiæ, & defectionis, & elementa subtilia, i. e. viri justi, qui sunt sicut ignis per charitatis fervorem, & aer per veritatis splendorem, ideo duæ species ponderis & amoris inveniuntur, quo sc. mentes istorum diversimode movētur & inclinantur. Est igitur pondus levitatis, & istud est amor spiritualis, & sanctus, qui est amor virorum justorum, qui portat mentes eorum superius ad æterna. Est enim pondus gravitatis, id est, amor carnalis, & mundialis, qui mentem movet inferius ad terrena, quia pro certo istud est verum, quod amor, & affectio bonorum, qui per paupertatem voluntariam alleviantur, ipsos superius in cœlis collocat, dicens ad Coloss. 3. *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram.* Amor verò & affectio malorum ipsos inferius in terris, & terrenis deprimit & supprimit, qui per vitia aggravatur, quia sicut dicitur Eccl. 3. *Spiritus filiorum hominum ascendit sursum, & spiritus jumentorum descendit deorsum.*

Statera est instrumentum ad ponderandum deputatum, & dicitur statera à stando, eo quod lancibus æqualiter pōderantibus statera stare videtur. Lances enim dicuntur illi duo cyphi æreī, in quorum uno ponitur pondus, & in alio ponderanda. Momentū verò stateræ illa lingua recta, quæ facillimè se vertit ad partem amplius ponderantem, quæ quidem lingua in medio unius regulæ fixa, & in medio per longam perforatæ ponitur, & quamdiu adæquata sunt pondera, lingua illa recta & conformis regulæ reperitur; si verò inæqualitas ibi fuerit, & una pars alteri prępōderaverit, statim lingua illa se ad partē quæ magis pōderat, inclinabit, & à cōformitate regulæ se cōtinuè separabit. Per stateram potest intelligi conscientia, ubi sc. sunt duæ lances, i. intellectus, & voluntas, & una lingua sc. spiculum seu synderesis rationis, & una recta regula sc. justitia, quæ in duo est divisa, inquantū s. docet declinare à malo, & facere bonum. Igitur dico, quod statera conscientiæ debet dici à stando, stare n. debet, nec se magis ad unam partē, quàm ad aliam inclinare; quamdiu n. in lancibus intellectus & voluntatis non est aliquod inæquale pondus peccati, tamdiu statera conscientiæ est pacifica, & econtra synderesis stat recta & certa, & regulæ veritatis, & justitiæ conformata; statim verò quod virtuti & medio pondus peccati in lance voluntatis vel intellectus præpōderat, lingua synderesis se excitat, & dolens à justitia se separat, est versus illam partem ubi est pondus peccati, per remorsum conscientiæ continuè se inclinat. Lev. 19. *Statera justa, & æqua sunt pondera.* Vel dic, quod statera est iustus judex vel prælatus, cuius lingua & affectio semper debet inclinari, & pendere ad illam partem seu personam, ubi videt de virtutum & meritorum pondere magis esse, exemplo justitiæ divinæ, quæ semper inclinatur magis ad meliores, quia sicut dicitur Prov. 17. *Pondus & statera judicia Domini.* Vel dic, quod statera significat judices, & advocatos, qui quamvis debeant esse stabiles atq; justi, lingua tamen ipsorum invenitur instabilis & incerta. Non stat n. in uno proposito, quinimo ubicunq; magis est de pondere pecuniæ, se solet amplius inclinare, & pro illa parte loqui, vel etiam judicare. Unde de multis linguis & linguatis hominibus videmus, quod dato quod ad unam partem ponderant propter pondus & propter lucrum quod ibi sperant, si tamen in parte oppositā plus de pondere ponitur, & si à parte contraria plus offertur, statim lingua talis dimissa prima parte, ad oppositam inclinatur, & ad ipsam convertitur, & mutatur; sicut patetia

ret in proditoribus judicibus & advocatis, qui muneribus corrupti ab utraq; parte accipiunt, vel de una ad aliam se convertunt, & ideo illis, qui minus offerunt, potest optime dici illud Dan. 5. *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* & sequitur. *Divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis.* Quia pro certo regna, i. causa & justitia illorum, qui minus habent, & qui minus dãt, hodie à judicibus & advocatis dividitur & truncatur, & Medis & Persis, i. eorum adversariis conceditur atq; datur, juxta illud Matt. 25. *Habenti dabitur, & abundabit.* ei autem qui non habet, & id quod habere videtur, auferetur ab eo. Vel dic, quod statera est homo, cuius duæ lances sunt corpus & anima, quæ scil. contrario modo se habent, quia sc. quoties una deprimitur, alia elevatur, & econtra; quia revera si corpus ad mundi honores, & fœlicitatis elevaveris, animam tunc temporis per peccata deprimes, & gravabis: si verò corpus per pœnitentiã & tribulationem deprimitur, tunc anima per virtutes spiritualiter elevatur. Vel dic, quod statera est mundus, cuius sc. duæ lances sunt divites & pauperes, & quia divites in præsenti plus ponderant, ideo alios per violentiã secũ portant, in fine tam ẽ pauperes magis ponderabunt, & amplius reputabũtur, & divites è contrario à suo põdere minuentur. Vel dic, quod *statera est divina justitia &c.* sicut supra. Allega ut supra. Nunc enim divina justitia non ponderat merita, sed temporalia bona, non gratiam, sed fortunam. & nũc videntur divites pauperibus præponderare, in fine. scil. in judicio, ponderabit merita, non fortunam, & ideo tunc pauperes
3 præponderabunt. & divites minus habebunt. Figura Dan 5. sicut supra. Quandoq; invenitur statera dolosa, cuius brachia transversalia interius sunt concava, & intus est aliqua quantitas argenti vivi inclusa, quæ occulta per illum canalem discurrit, & illam partem, ad quam flectitur, amplius ponderare facit, dato quod in veritate res, quæ est in lance, tantum põderare nequeat. Tales stateræ dolosæ sunt mali judices personarum, & munerum acceptores, quia sc. isti sunt per falsitatem concavi, & ad recipiendum argentum vivum, i. e. pecuniam semper prompti, & ideo dum istud argentum occulte per eos colatur, statim pars illa in qua fuerit, i. e quæ argentum obtulerit, magis ponderare, & plus, de justitia habere judicabitur, pro eo quod in ista statera dolosa, i. e. ipse judex iniquus argenti pondere aggravatus, ad partem ipsius inclinatur. Unde quod causa illius partis præponderet alteri, non est propter pondus, i. e. propter justitiam illius partis, sed propter falsitatem stateræ seu judicis, se ad eam inclinantis, ipsamque foventis, & sustinentis, & partem oppositam renuentis. Psal. 61. *Mendaces filij hominũ in stateris, ut decipiant,*
4 *&c.* unde Osee 12. *Canaan in manu eius statera dolosa.* Et tamen scriptum est Prov. 21. quod *statera dolosa abominatio est apud Deum.* De aliis autem speciebus ponderum, sicut est libra, uncia, dragma & similia, nihil ad præsens, quia non inveni in illis, circa quod debeam immorari.

Cap. XXXI.

De Sonis.

1 SOni, & sonorum instrumenta inter rerum proprietates cõtineri noscuntur, musicæq; disciplinæ necessaria comprobantur. Habet igitur musica seu harmoniaca disciplina quandam latentem & spiritualem virtutem, qua solet animos mulcere, & à suis ineptis affectibus & motibus temperare, ipsosq; consolari, & lætificare, & non solùm homines, imo etiam volucres, serpentes & delphinos mirabiliter delectare. Debet tamen inesse melodia, soni debita suavitas, & vocum diversarum concors & proportionata communitas, alioquin si inter sonos, & voces sit discordia, potius est clamor, quàm melodia. Una enim vox seu una chorda si sit dissona, multarum aliarũ melodiã turbat, & quantum aliæ audientes delectant, ista illos attædiat & contristat. Per melodiam potest intelligi laus divina, actio gratiarum, vel etiam prædicatio, vel admonitio salutaris. In instrumento ergo, id est, in religione, vel Ecclesia conveniunt multæ chordæ, i. e. multæ personæ ad prædictam melodiam faciendam, quæ sc. auditores lætificat, animos male motos sedat, & immutat, & ad Dei laudem mentem sollicitat, & invitat. Veruntamen ad hoc, quod plures chordæ, i. e. plures personæ faciant gratam melodiam coram Deo, & laudis, orationis & gratiarum actionis lætificũ sonum reddant, necesse est, quod inter se debitè concordentur, & quod per virtutes & merita proportionentur pariter, & tendantur, quia pro certo in collegio Ecclesiæ una chorda, i. una persona prava, dissona & discola, solet hamoniam, & concordiam aliorum turbare, & coram Deo, & hominibus totam eorum melodiam, amicitiam & concordiam discordare, & totum aliorum consortium diffamare, quia scil. unus malus totum unum collegium turbat, & propter viam suam dissonam omnes gravat, sicut ad literam videmus de religiosis modernis, quorum cantus & cultus est hominibus odibilis, scil. propter dissonantiam suæ vitæ abominabilis, ita quod multis dicitur illud Amos 5. *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Organum est instrumentum musicum ex multis fistulis compositum, & follibus insufflatum, cæteris instrumentis repudiatis ab Ecclesia acceptatum. & Ecclesiasticis officiis deputatum. Per organum potest intelligi sacra scriptura, quam Ecclesia sola recipit, alia verò instrumenta musica histrionum, i. e. alias sententias poëtarum, & philosophorum non recipit, neq; legit. In ista igitur sunt plures fistulæ bonorum documentorum, sc. corfiliorũ, sacramentorum, & mandatorum, quibus sc. mediantibus sonus prædicationis, & divinæ laudis gratus & acceptus Deo redditur, quãdo divino insufflante spiritu, prædicator tangit, prædicat & loquitur 2. Paral. 19. *Steteruntq; Levitæ tenentes organa David.* Ad hoc enim quod sonus debitæ melodiæ de scripturæ organo extrahatur, duo homines requiruntur, unus à parte posti spiritus scil. sanctus, qui occulte duos folles, i e intellectum & voluntatem insufflet, & inspiret; & unus à parte ante, i e, in aperto, videlicet prædicator, qui manifeste tangat, loquatur & prædicet, 2. Reg 6. *David percutiebat in organis.* Tuba est instrumentum musicum æreum, corneum vel testeum, ad fortiorem sonum faciendum ordinatum, & in bellicis negotiis necessarium, & in 3
festis & conviviis opportunum.

Est autem tuba interius concava, exterius plana, & rotunda, circa tubãtis orificium valde stricta, in parte verò anteriori quæ audiẽtes respicit, valde ampla. Ista igitur manu clangentis ad os ponitur, erigitur, & tenetur, & prius à clangente tangitur, quàm ab aliis audiatur. Est autem usus tubæ, & in præliis, & in conviviis. Utuntur n. homines in bellis ipsis tubis ad hostium terrorem, ad commilitonum convocationem, ad pugnantium animationem, ad equorum bellicorum excitationem, ad bellorum ineundorum congressionem, ad fugitivorum revocationem, & ad victoriæ habitæ significationem. In festis verò, & conviviis utuntur tuba ad convocationem, & lætificationem populi, ad laudem Dei, & ad pronunciationem præsentis vel futuri solennii. Unde etiã apud Judæos Neomenia, i. e. solennitas novæ lunæ, cum tubarum clangore celebrabatur, & annus etiam jubileus cum tubarum sonitu pronunciabatur. Per tubam potest intelligi prædicatio, quæ sc. & tempore belli & tempore convivii seu festi est necessaria; dum tamen modo sit debito fabricata. Tuba ergo prædicationis debet esse plana, non ultra modũ subtilis; longa, & non ultra modum brevis; rotunda, & distincta, & non ultra modũ confusa; concava, non ultra modum solida seu rigida; vacua ab omni spe lucri temporalis penitus aliena; à parte tamẽ tubantis seu prædicãtis debet esse arcta & stricta, à parte autem auditorum debet amplius esse lata. Sibi n. debet arctitudinem misericordiæ præsentare. Cùm enim prædicatio duas habeat partes sc. justitiam & misericordiam, prædicator semper debet strictitatẽ justitiæ, & pœnitentiæ à parte sua sumere; alius verò debet clementiæ latitudinem præofferre. Manu enim propriæ operationis debet tubã prædicationis ad os locutionis applicare, & quod docet & loquitur, manu executionis debet tangere & palpare, & prius tangere quàm tubare, priusq; manualiter facere, quàm docere 3. Esdr 5. *Steterunt Sacerdotes habentes stolas cum tubis.* Igitur tuba sacræ doctrinæ & prædicationis ad multa valet, & proficit, quia in bello tentationum, & tribulationũ huius mundi ista est, quæ hostes nostros dæmones tertet, quæ milites & equos, i. bonos & malos fideles & infideles ad pugnandũ contra vitia convocat, & excitat; quæ congressum contra vitia ordinat, & quæ fugitivos, & pœnitentiæ cedentes revocat, & quæ modum & signũ victoriæ manifestat. Ista est per quã tristes & desperantes per spem lætificantur, per quam Deus laudatur, per quam mandata regis Christi edicuntur, & per quam æternæ gloriæ futura solennitas prædicatur. Et sic dicitur Joel. 2. *Canite tuba, congregate senes, &c.* Jubileus enim & Neomania, i. e. remissio & novitas paradisi, cum tuba prædicationis debent edici, & illa quæ ad salutem pertinent, constitui & indici, & sonus divinæ laudis tubari, effici seu dici Psalm. 80. *Buccinate in Neomenia tuba.* Vel dic, quod tuba est prædicator, per abstinentiam strictus, per charitatem laus, per benignitatem planus, per paupertatem vacuus,

vacuus, cuius vox & sonus est prædicatio vel doctrina, quæ scil. valet ad omnia supra dicta. Ideo sibi dicitur Esai. 58. *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum.* Vel dic, quod tuba significat jactatores, & comminatores, qui bona sua tubicinant, & promulgant, alios terrificant & conturbant; quod est contra illud Matth. 6. *Cùm facis eleemosynã, noli tuba canere.* Fistula est instrumentum musicum, quod alio modo calamus nominatur, qua sc. utuntur aucupes & venatores, vigiles & pastores. Mediante n. dulci sonitu fistularum, aucupes aves decipiunt, venatores cervos à cursu suo retrahunt, pastores oves leniunt, & vigiles sese ad vigilandum excitant, & inducunt. Talis fistula est laus divina, vel etiam sacræ scripturæ prædicatio, vel doctrina. Ista n. debent uti aucupes, & venatores, i. prædicatores ad homines spiritualiter decipiendum, & acutè ad laqueũ pœnitentiæ conducendum, dicentes cum Apostolo illud; *Cum essem astutus, dolo cepi vos.* Ista etiam debent uti pastores, i. prælati ad oves, i. e. subditos leniendũ, & docendum & consolandũ. Vigiles etiam, i. e. contemplativi debent uti fistula sacræ scripturæ ad se invicem ad bonum exhortandum, & ad suæ salutis vigilias prosequendum. Vel dic, quod fistula est adulatio, qua pro certo hodie utuntur quasi omnia genera personarum, & prædicatores & prælati, & religiosi & contemplativi, omnes suo modo blande & suaviter fistulant, & alios decipiunt & delectant. Unde Cato: *Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.* Pone figuram de fistula Dan. 3. *Cuius audito sonitu, populus statuã adorabat*; quia scilicet dum adulator fistulat, populus subditorum prælatos, judices, & homines statuales necessario veneratur, & laudat. Tympanum, est lignum aridum, in quo pellis extensa, & siccata sonum habet facere. Cithara autem & lira, & psalterium ligna sunt, in quibus per extensionem chordarum solet homo cantus, & modulos (dum tamen tangat cum digitis) resonare. Talia n. instrumenta totã melodiam suã reddunt per tactum, quia in istis nisi tactus digitorum interveniat, nulla fit melodia cantuum, vel sonorum Tales videntur esse religiosi viri, qui recte sunt sicut lignum aridum per abstinentiæ siccitatem, in quibus pellis, & chordæ, i. e. venæ sunt extensæ per pœnitentiæ macerationem; quia pro certo tales sunt qui per appositionẽ, & tactum manualis operationis reddunt sonum, & cantum confessionis, & gratiarum actionis; quia breviter nullus est, qui coram Deo canticum dulce reddat, vel qui melodiam laudis divinæ debite faciat nisi manũ per bonam operationem opponat, & nisi instrumentum corporis proprii per pœnitentiam feriat atque tangat, quod bene figuratum est in Jacob Gen. 32. ubi postquam angelus Domini tetigit femur eius emarcuit, & post in sonum divinæ laudis prorupit, dicendo: *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Quia proculdubio postquam quis per pœnitentiam corpus propriũ tetigerit, ipsumque marcescere per pœnitentiam fecerit, mox facilius in sonum divinæ laudis prorumpit. Job. 1. *Tange os eius & carnem, nisi in faciem benedixerit tibi.* Vel si vis dic, quod multa sunt instru menta musica, id est, multæ personæ, quæ nullum sonum divinæ laudis, confessionis, orationis, & gratiarũ actionis modulantur, nisi à Deo prælato per tribulationem vel correctionem tangantur. Psal. 103. *Tange montes, & fumigant.*

6 Ista est omni melodiæ mira proprietas, quia lætum reddit lætiorem, & tristem efficit tristiorem, cuius rationem reddit Aug. dicens, quod hoc accidit ex quadam proprietate occulta, quam habet anima rationalis cum harmonia, propter quam passiones ipsius animæ intenduntur, & ad lætitiam seu tristitiam fortius convertuntur. Talis est melodia verbi Dei. Sive enim anima sit læta per spiritualem consolationem, sive tristis per pœnitentiã, & contritionem, talis ipsius bona passio in suis qualitatib. intẽditur, quando in cordis auribus verbi Dei symphonia modulatur. Tristis enim, i. vir pœnitens, & contritus magis tristificatur ex verbi Dei sonitu; lætus verò & spiritualiter consolatus lætior efficitur ex auditu: quia secund. quod verbum Dei nunc terrendo, nunc consolando diversimode intonat, secundùm hoc animam lætificat, aut contristat. Vel dic, quod illi qui sunt tristes, & desperati & obstinati, ex auditu melodiæ verbi Dei, fiunt aliquãdo tristiores, & desperatiouis vitio pleniores, illi verò qui sunt læti, & spe veniæ consolati, fiũt ex tali auditu lætiores, & spe veniæ & misericordiæ gaudentiores, juxta illud Apoc. 22. *Qui audit audiat, & qui quiescit, quiescat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc, & qui justus est, justificetur adhuc*, ac si dicat, ex tali auditu fiunt peccatores, & sordidi deteriores, justi verò, & providi meliores. Quod etiam de mundi lætitia dici potest, quæ sc. lætos, i. bonos & justos (qui sc. omnia mũdi gaudia sciunt in Deum reducere,) lætificat, & facit meliores, tristes verò, id est, peccatores, qui omnia ad malum reducunt, facit deteriores. Allega ut supra.

LIBER DECIMVS QVARTVS.

In quo de Naturæ mirabilibus.

PROLOGUS.

1 QUIA Deus quotidie facit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro, ita quod illi, qui navigant mare in navibus facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo: hinc est quod de mundi mirabilibus intendo aliqua dicere, ipsaque ad mores, ad spiritualem intelligentiam reducere, ut sic quanto ipsæ res magis novæ, mirabiles, & insolitæ prædicantur, tanto possint animum plus movere, ut & sic natura hominum (quæ secundùm Pli. li. 12. c. 1. novitatis est avida) de inauditis rebus & insolitis admiretur, & tandem morali expositione percepta, in Dei laudem amplius elevetur. Moralizare ergo intendo secundùm titulos regionum, quibus ascribentur ipsa mirabilia. Sed quia multa sunt, de quibus nescio in quibus regionibus fiunt, cùm nomina regionum quæ ponuntur à doctoribus nunc, ut communiter sint mutata, ideo post titulos regionum ipsa mirabilia sub particularibus rerum titulis finalirer distinguere, dignum duxi. ista igitur quæ hic pono, una cum infinitis aliis, quæ supra in titulis diversis de rerum proprietatibus assignavi, inveni in Plinio, Soli. & Gervasio, in libris de voluminibus eorundem. Notandum tamen, quod nõ intendo moralizare mirabilia fantastica, sed realiter in natura existentia, atq; vera. Veruntamen dicerem, & moralizarem aliqua de phantasiis, de quibus mirabilia ponit Gervasius, nisi quia nescio an sint res in natura existentes, vel dæmones hominibus illudentes. Ponit enim idem de dracis sub aquis habitantibus, & ibi catulos suos nutrientibus, in varias formas se transformantibus, lactantes mulieres pro nutriendis filiis sapientibus, & tandem adultis filiis ipsis cum salaria reducentibus, viros verò cùm rapiunt comedentibus, sicut exemplificat de quadam muliere in Rhodano circa Tarraconem rapta, & in domo draci sub aqua per septennium ad nutriendum draci filium occupata, & postea reducta, quæ scil. Dominum suum postea in foro de Bellicadro cognovit, & de domina, & alumno suo interrogans, mirante draco quomodo ipsum cognoverat, respondit, quod cùm domo sua quadam die pastillum anguillarum comederet, & oculum suum cum pingui digito tetigisset, ex tunc clarum visum ad videndum sub aquis habuerat, asserens quod cum illo oculo ipsum viderat. Quo audito, digitũ oculo eius draçus compressit, & sic eum amplius non cognovit. Addit etiam quod juxta Arelaten. civitatem, sub domo militiæ ad portum borealẽ in quadam voragine Rhodani, vox quædam per triduum audita est, tam de die quàm de nocte, ac si esset vox humana, per ripam fluminis discurrens & dicens: Hora præteriit, & homo non venit. Die verò tertia circa horam nonã, ecce juvenis celeri cursu ad ripam veniens totus immergitur, & vox illa amplius non auditur. Audivit ego etiam in Campaniæ partibus, non diu est, puellam fato similiter raptã esse, & cùm per septennium fuisset perdita, & in quodam puteo in quadam crypa ad latus putei à draco nutrita accidit (sicut postea referebat) quod dum quadam die dracus & uxor sua transformati exterius essent, & pueri quasi ludendo de illo puteo cum situla aquam extraherent, ipsa se in situla posuit, & foris extracta, omnia quæ contigerant, narravit. Tandem verò in illo puteo puella non reperta, tumultus maximus est auditus. Ponit etiam de Delphinis, quos dicunt milites esse maris, sicut exemplo cujusdam narrat dicens, quod cúm nautæ quidam multitudinem delphinorum circa se vidisent, unum cum lancea vulneraverunt, statim facta tempestate horribili, affuit quidam miles ambulãs super aquas, qui illum, qui socium suum Delphinum percusserat, requisivit, quo statim super equum suum rapto, ipsum sub aqua in palatium grande portavit, ubi quendam militem vulneratum in lecto reperiens, illum esse delphinum, quem percusserat, asseruit, præcepit ergo nautæ, quod telum quod immiserat extraheret, quodque perpetuo delphinum non læderet, cùm revera ipsos esse sub

aquis

aquis homines seu milites certũ esset, quo facto hominẽ apprehendit, & ipsum tandem ad socios saucium reduxit, Si enim istæ sunt illusiones dæmonum, nulli dubiũ est, quin possint ista facere, Si vero sint aliquæ occultæ generationes in natura realiter existentes, mirum videtur, quod talium notitia ad hominem non pervenerit, & quod de istis in sacra pagina nihil habeatur, est tamen possibile (sicut posset ab aliquib. opinari) quod sicut in igne, i.e. in splendida cœlesti natura habitant creaturæ rationales, s. angeli, in aëre dæmones, in terra homines, sic & in aqua sint aliquæ rationales effigies habitantes. Ad quod etiam videtur alludere scriptura dicẽs Job 26. *Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitabant cũ eis.* Poetæ etiam videntur ista sensisse, quia sc. ista numina, Neptunũ, Glaucum, Protheum, & Nereides videntur in aquis posuisse, & ibidem Dominium accepisse. Seneca etiam ad hoc videtur facere de naturalib. quæstionib. l. 6. ubi dicit, q. in natura sunt multa quæ nondũ ad hominũ notitiã pervenerunt, quæ tamen finaliter pervenient, ita q. posteri qui dum erunt, mirabũtur nos eaignorasse, veniet (inquit) tempus quando ista quæ nunc latent, in lucem dies extrahat, & longioris ævi diligentia, Multa n. sunt quæ esse cõcedimus, qualia autem sint ignoramus, & exemplificat de anima. Dicit etiã quod in natura præter illa quæ cognita sunt, multa per secretum erunt, nunquã humanis oculis oriẽtia; neq; n. omnia Deus humanis oculis nota fecit: sequitur, Rerum natura sacra sua non simul omnia tradit. Scriptura etiam sacra postquam de mirabilib, Dei operibus mentionem fecisset, Ecc. 43. finaliter addit. *Multa*, inquit, *abscondita sunt maiora his, pauca enim vidimus operum eius.* Posset ergo concedi secundùm istos, fore possibile quod prædicti draci, & milites & alia similia sint quædã portio naturæ, quæ adhuc hominib. est ignota. *Iudicia enim Dei abyssus multa, & Dei mirabilia sunt opera.* Addit & Gervasius idem de Lamiis & Strygibus quas dicimus de nocte incedere per clausa ostia intrare, pueros de cunis educere, ipsosq; aliquando comburere, viuum de doliis bibere, & bibitum integrũ restituere, Addit & de portunis, qui erant phãtasiæ quæ de nocte facie rugata, statura pusilla solebãt apparere, & negotia domus cum quadã sollicitudinis apparentia tractare, & in nullo solebãt hominem lædere. Ego autem senem vidi, qui multitudinẽ taliũ se asserebat vidisse. Addit etiam de Fadis, quæ pulcherrimæ mulieres videbantur, amplexus maritales cum hominib. quærentes, quæ fœminæ esse credebãtur, quas quamdiu viri celabãt, secretaq; sua non revelabant, prosperitate maxima perfruebantur: si verò ista prodebant, vel pacta quæ erant inter eos violabãt, ipsæ in serpentes cõvertebantur, & ab eorum oculis evanescẽtes, nunquã ab ipsis amplius videbantur, ipsos verò maritos mox infortunia sequebantur, sicut exemplificat de Raimundo Domino castri de Ruseto in Provincia Aquen. qui inventam Fadam pulcherrimã cũ tali pacto in uxorẽ duxit, quod eam nudam nullo pacto videre præsumeret, quia sic in coniugio perseverante, & marito in omnib. prosperante, post multa tandem temporum curricula ipsam in balneo nudam videre voluit, quod ut factum est, statim ipsa in serpentẽ mutata, immisso sub aquam capite, recessit & evanuit, simulq; tota militis prosperitas abiit & defecit. In mea verò patria Pictavia fama est, castrum illud fortissimum de Lusiniaco eadem fortuna per quendam militem cum Fada conjuge fundatam fuisse, & de Fada ipsa copiosam nobilium & magnatum originem suscepisse, & exinde reges Hierusalem, & Cypri, nec non comites Marchiæ, & illos de Pertiniacho originaliter processisse. Fada tamẽ visa nuda à marito, in serpentem mutata esse fertur. Et adhuc fama est, quod quando castrum istud mutat Dominũ serpens in castro videtur. De aliis phantasiis multa ponit idem Gervasius, quod sc. in mõte qui dicitur Equa, qui est in terra Delphinate Vienen. qui ita est altus & undiq; lateraliter ita præruptus, quod nunquã ad ipsum est homini accessus, visi sunt ab alio mõte alto isti propinquo in eius summitate, ubi semper apparet herba viridis, panni extensi, & ad solẽ ut siccarentur expositi. In provincia etiam Aquen. dicit esse rupem, in cuius summitate est quasi paries interçisus, ubi duæ fenestræ esse videntur, in quibus si à longe respexeris, quasi duas pulcherrimas dominas videbis simul colloquentes, si verò ad rupẽ appropinquaveris, evanescet spectaculũ nihilq; de dominabus videri potest. Narrat etiam quod in Anglia erat locus ubi quicunq; clamabat: Veniat miles contra militẽ, statim alius miles aderat ad instandum. De quodã etiam monte narrat, ubi quicũq; sitiebat, si petebat bibere, usq; ad eius os cornu plenum vino offerebatur, minister verò nõ videbatur, quod cornu quidam retinuit, nec ministro restituit, quod à pluribus postea visũ fuit. Audivi etiam ego in provincia, juxta ripam cuiusdam fluminis apud castrum de Thricis, quandam ignotam mulierem visam à pastorib. pannos lavare, & appropinquantib. illis fugere & evanescere, quæ tandem iterum prodiens, quendam puerum secum duxit, cui pastores insidiantes, ipsum rapuerunt, & ad castrum portaverunt, qui per tres annos nutritus nequaquam loquebatur: quadam verò die dum illi sui nutritores essent ad mẽsam, puer verò sederet ad ignem, subito audita est quædam vox existens in platea quæ vocavit bis gabitte, gabitte, quo audito puer in semetipso consurgens, & ad darreriam fugiens, nunquam amplius fuit visus. Quid dicam de mirabilibus quæ in historiis Galuagni, & Arcturi ponuntur, quorum unum de omnibus recito, sc. de palatio quod Galuagnus sub aquam casu raptus reperit, ubi mensam refertam epulis, & sedem positam invenit, ostium verò per quod exire valeret, non vidit, qui cùm famesceret & comedere vellet, statim caput hominis mortui positum in lance affuit, & gigas in feretro juxta ignem jacuit, gigante q; surgente, & palatium capite concutiente, capite verò clamante, & cibos interdicente, nunquam de cibis comedere ausus fuit, qui post multa miracula exiit, sed nescivit qualiter exivit. Ista stupenda & mirabilia videntur & moralizatione digna, nisi quia ignotum est, utrum sint dæmonum illusiones, vel aliquarum rerum nobis incognitarum generationes, vel aliquæ frivolæ hominum fictiones. Melius ergo arbitror de istis tacere, quàm de ipsis aliqua narrativè asserere, ne fortè videar fabulas hominũ, vel etiam opera dæmonum pro naturali veritate narrare. Ista ergo ad præsens omittam, nisi fortè quando de fabulis poetarum tractabo, inferam aliquid de præmissis. Dicendum ergo puto de mirabilibus, & primo secundum ordinem regionum.

Caput I.

De Aphrica.

APhrica generaliter est tertia pars orbis, ad meridiem constituta, in qua sunt multæ latissimæ regiones. Est enim ibi Lybia, Numidia, Mauritania, & provincia Pœnorum, in qua fuit Carthago maxima sita; quæ altera post urbem Romam, orbis terrarum decus, à Solino extitit nuncupata. Igitur in Aphrica est mons Atlas, qui versus meridiem, è mediis arenis combustis consurgens, porrigitur, diversis feris repletur; & in quibusdam partibus sylvis & nemoribus obumbratur. Huius acumina Herculi, & Perseo fuerunt pervia, cæteris verò hominibus inaccessa. In hoc ergo duo esse notabilia Solin. recitat. Alterum, quia dicit. quod mons iste silet per diem universus, & mirabiliter est solitarius, & secretus; de nocte verò ignibus illuminatur, & ibidem tibiis, & cymbalis personatur, hoc tamen quis faciat, ignoratur. Alterum etiam notabile est, quia ibi crescunt quædam arbores ad similitudinem cupressorum, quæ quadam lanugine vestiuntur, & sericis velleribus induuntur, ex quibus quidem velleribus vestes bombycinæ vel sericæ præparantur; sicut etiã dicit Plinius cum Soli. dicit etiam idem Solin. quod fruges sponte nascuntur ibidem. Per istum intelligo paradisum, qui procul dubio arenis pœnitentiæ circũdatur, cùm ibi nullus intret, quin illuc per pœnitentiam transferatur; & iste locus, qui in die præsentis vitæ nobis est incognitus, & multum solitarius, & secretus in nocte verò mortis ibi ignis charitatis videtur, lumen veritatis emicat, & cãtus æternæ laudis & jocunditatis auditur Psalm. 41. *In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius* Ita quod ipsi sancti possunt dicere illud Psalm. 138. *Nox illuminatio mea in deliciis meis.* Ibi etiam sunt fruges satietatis æternæ, sci. servitio Deitatis, quæ sponte singulis ministratur. Illi etiam sunt arbores, id est, sancti, de quorum lanugine, i.e. de quorum scientiis, & exemplis perfecti, qui sunt in hoc seculo, vestiũtur. Unde dic, quod istæ vestes arborum significant dotes corporum beatorum. Unde de isto triplici bono beatorũ dicitur in Psalm. 64. *Induti sunt arietes ovium.* Ecce vestium honestas, & valles abundabunt frumento: ecce victuum fertilitas, clamabunt, etenim hymnum dicent: ecce mentium jocunditas.

Hic ponit Solinus de natura Elephantum, ursorum, leonum hyenarum, sed omitto, quia de ipsis in tractatu de animalibus extitit satis dictum. De onagris etiam hic & de anguibus meminit, de quibus dicitur suo loco.

Syrtes majores & minores sunt in Aphrica, & sunt syrtes, quædam pericula arenarum. Sunt enim arenæ in desertis longissimis

circa mare, quæ ad modum aquæ fluctuant omni hora, & propter ventum ex interioribus terræ continue vaporantem, ipſę arenæ perpetuo ſunt in motu. Unde (ſicut dicit hic Soli.) ſi quis inter ſyrtes majores, & minoręs, quæ ducentis millibus paſſuum à ſe diſtant, iter facere voluerit, neceſſe eſt quod ſyderibus dirigatur: nō poteſt enim ibi apparere veſtigium ſemitæ ſeu vitæ, quia ad modicum flatum venti ſitus locorum mutatur, & qui montes fuerant, valles efficiuntur, & econtra montes in valles tranſeunt, ita, ne agnitioni ulla locorum indicia relinquantur. Fundus etiam maris contigui à profundo arenis ebullit, ita quod ibi navis ſine periculo nullo tranſit, quamvis claſſem Romanam ſub Cn. Servilio, & C. Sempronio conſulibus per iſta loca vadoſa impune fortuna perduxit. Et breviter ſic fit, ſecundùm Solin. quod ad exitum viatorum in terris ventus, in mari terra ſæviat. Et credo, quod illud periculum ſit mare arenoſum, de quo faciunt ſimplices mentionem. Iſtæ etiam ſunt arenæ, ſub quibus (ſicut alibi dixi) periit exercitus Cambiſis regis, quem mittebat ad ſpolia templi Jovis Hammonis; ut refert Sen. de naturalibus quæſtionibus lib. 2. Chariſſimi per iſta loca periculoſa poteſt intelligi præſens mundus, qui pro certo ſyrtis dicitur à ſyrien, quod eſt trahere, eo quod ad periculum gentes trahit. Iob. 21. Poſt ſe omnem hominem trahit, & ante ſe innumerabiles. In iſto n. ſunt arenæ bullięntes, id eſt mundi divitiæ, quæ propriè bulliunt & fluctuant, quia nunquam in eodem ſtatu permanent, immo vento, & ſpiramine fortunæ flante nunc cumulantur, nunc ſparguntur, nunc acquiruntur, nunc perduntur, ita quod (ſicut in multis videmus) nihil de præcedentib. cumulis invenitur. Pſal. 75. *Nihil invenerunt viri divitiarum in manibus ſuis.* Et breviter, nulla eſt inter arenas divitiarum ſeculi certa via, nec poteſt homo cognoſcere, quo pergat ad terminū paradiſi; niſi forte ad ſydera, i. e. ad bona ſuperiora, & æterna, vel etiam ad ſanctorum exempla, & documenta dirigat oculos mentis ſuæ, iſta videl. affectando, & illa fluxibilia cōtemnendo. Gen. 15. *Reſpice ſtellas, & numera eas ſipotes.* Si ſic n. fecerit per mare hujus ſeculi, non obſtātibus divitiarum arenis, ſine periculo pertranſibit, & ad paradiſi terminos applicabit. Per mare autem adjacens, religionem vel ſtatum Eccleſiæ intelligo, ubi ſc. adverſitatum amaritudo redundat, in iſta n. fundus eſt arenoſus, quia ſc. ibi ſicut in ſeculo fluctuāt divitiæ abundanter, & ideo ibi eſt etiam periculum pertrāſire, ne forte cum divitiarum arenis contingat hominem deperire. Et breviter in terra, & in mari eſt hodie periculum, & tam in ſeculo, quam in clauſtro, quod ſc. totum cōtingit propter ventum vanitatis, & propter arenas tertenæ facultatis. Unde 2. Cor. 11. *Periculum in terra, periculum in mari, periculum in ſolitudine.*

4 Secundùm Solinum, in Aphrica ſupra Garamantes fuerunt quidam populi, qui Pſylli vocabantur, ſic dicti à Pſyllo quodam rege, cuius adhuc ſepulchrum inter ſyrtes majores ſecundùm Pl. libro 7. capite 2. oſtenditur. Qui contra virus ſerpentum erant muniti incredibili corporum firmitudine, ſoli enim inter homines anguiū morſibus nō peribāt, quamvis ab eis lethaliter morderentur, quinimo ſecundúm Plin. ibidem, ſolus odor iſtorum ſerpentes ſopiebat, & ipſorum corpori ingenitum exitiale virus ſerpentibus ipſis erat. Volentes ergo probare, ſi filii ſui parvuli ex adulterio nati erant, & procreati, ipſos anguibus exponebant. qui ſi erant adulterini, morſus illis exitialis erat, ſi verò legitimi, privilegio paterni ſanguinis tuebantur. Iſta gens (ut ait) hodie periit, & à Naſamonibus capta fuit; aliqui tamen ſecundùm Plinium remanſerunt, vel quia prælio fugerunt, vel tunc temporis non affuerunt. Tales proculdubio fuerunt ſancti patres; quia pro certo tanta firmitate conſtantiæ viguerunt, quod quamvis à ſerpentibus, i.e. à dæmonibus per tentationes, & tribulationes varias morderentur, nunquam tamen per peccatum inficiebantur, ſed incolumi conſcientia ſervabantur. Marci 16. *Serpentes tollent, & ſi mortiferum quod biberint non eis nocebit.* Quinimo ipſi dæmonibus erant venena, & ſolus odor, id eſt, ſola fama vel oratio eorum dabat eis nocumenta: filii etiam iſtorum, i e. eorum ſucceſſores in religione vel Eccleſia, qui veri & legitimi ſunt, id eſt, boni, & juſti, à talibus tentationum morſibus non pereunt; illi vero, qui ſunt peccatores, & ex adulterio carnalis affectionis, vel ſimoniæ in Eccleſia procreati, dæmonum morſibus, id eſt, tentationibus, & tribulationibus non reſiſtunt, ſed protinus morſi per conſenſum & opera pereunt, & ſuccumbunt, quia ſicut dicitur Sapient. 4. *Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas.* Tales tamen pſylli, id eſt, tales patres ſancti hodie ab Eccleſia defecerunt, & à Naſamonibus, i. e. dæmonibus perierunt, juxta illud Mich. 7. *Perlit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt.* Vel dic, quod filii Dei legitimi, & filii adulterini taliter probantur, quia ſcil. expoſiti morſibus tentationum, & tribulationum, boni ſtant & perſeverant, mali verò pereunt & vacillant, ſicut patet de Chriſti martyrib. qui ſc. mortem incurrere nō metuunt, & de ſacerdotib. idolorum, qui pro lege ſua nullatenus mori volunt.

Hic agit Solin. de Baſiliſco, de quo dixi ſupr. in l. de animalibus ſatis plene. Veruntamen hic ponit unum notabile, quod locum, ubi eſt cadaver baſiliſci, non intrāt aves nęq; muſcæ: unde dicit quod Pergameni, qui templum inſigne Apollini ædificaverant, reliquias baſiliſci compararunt, ut dictum templum nec aranęæ intexerent, nec aves involarent. Baſiliſcus iſte ſignificat mortem, cui ſc. nihil vivum poteſt reſiſtere: ſi n. reliquiæ eius, id eſt, memoria ipſius in templo conſcientiæ reponatur, & ſibi de morte memoria habeatur, tunc & ab araneis malarum cogitationum, & à volucribus diabolicarum tentationum incolumis præſervatur: volucres enim, i.e. dæmones, aranęæ, i.e malæ cogitationes, in templum conſcientiæ nunquam intrant, ubi mortis reliquiæ & memoriæ perſeverant: ideo bene dicitur Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* 5 Garamantia eſt Aphricæ provincia, ubi eſt fluvius de die algens, de nocte ardens, de quo dictum eſt in titulo de fontib. ſupr. l. 8. §. 15. Dicit etiam Solin. quod armenta gentis huius obliquis cervicibus pabulantur, cornua n. armentorum iſtorum ita ſunt protenſa & curva, & verſus terram inclinata & prona, quod impediunt ne ad herbam carpendam attingant; ora autem recta ſunt, & ideo neceſſe eſt caput obliquare, ſi animal voluerit manducare, per iſtam pabulationem poſſum intelligere refectionem gloriæ paradiſi, quia pro certo iſtud hodie eſt verum, quod multa ſunt armenta hominum in Garamantia mundi huius, qui cornua ſuperbiæ & elationis talia & tanta habent, quod pabula divinæ gratiæ, ſcientiæ, euchariſtiæ & æternæ gloriæ comedere vel attingere nunquam valent: igitur ſi talibus pabulis volunt paſci, neceſſe eſt quod caput ſuæ elatæ intentionis obliquent & vertant, & quod per humilitatem ad iſta pabula ſe præparent, & quod à cæpta cervicoſitate ad humilitatis limites convertant.

Caput II.

De Amazonia.

1 AMazonia eſt regio fœminarum, quæ nullum maſculum inter ſe vivere permittunt, ſed prolis gratia cum matris certis temporib. conveniunt, & ſi maſculum pepererint, ipſum ejiciūt vel occidunt, ſi autem filiam habuerint, ipſam nutriunt & reſervant. Amazones autem iſtæ octavo anno filiab. ſuis dexterā mammillam exurunt, ne ad ſagitandum valeant impediri, & duas reginas ſuper ſe habent, quib. obediūt; ita quod una cum exercitu debellante, altera in regno remanet, & earum publicam rem gubernat, ut dicit Iſidor. & iſta regio in Schytia ſuperiori, & hæ fœminæ ita bellatrices effectæ ſunt, quod per centum annos tenuerunt regnum orientis. Oroſius autem dicit, duos reges juvenes de Scythia in Pontum & Cappadociam veniſſe, ibique patria domita regnaviſſe, qui fraude finitimorum occiſi fuerunt, & ſic uxores eorum cum paucis maſculis remanſerūt. Iſtæ ergo adultiores virorū arma ſumunt, & ut omnib. ſimili conditione animus fieret, viros qui ſuperfuerant, interficiūt, paceq; armis quæſita, alienos coitus prolis gratia expetunt; parvulos mares enecant, & fœminas cuſtodiunt. Una autem reginarum iſtarum fuit illa nobilis Penthesilea, quæ in bello Trojanorum contra Græcos cum puellis ſuis fortiſſimè legitur pugnaſſe, & ibi etiam deceſſiſſe. Iſta regio eſt mundus in quo mulieres, i.e. molles & fluidi peccatores, nullum maſculū, i.e. virum juſtum diligunt, ſed fœmellas, i.e. alios peccatores ſibi ſimul eligunt atq; volunt. Ideo Naum. 3. *Populus tuus, mulieres in medio tui.* Figura Exod. 1. ubi Pharao fecit fœminas reſervari, maſculos ſubmergi, expone, &c. Et ſi fœminæ. i.e. homines mundani, aliquem alium maſculum, id eſt, virtuoſum & Deum timentem habuerint, ipſum ejiciunt, & contemnunt, maximè quando intraverit religionem hujuſmodi, &c. Sed ſi peperit fœmellam, id eſt, filii eorum mali efficiantur, & uſurarii ſicut ipſi, tunc eos diligunt, & reſervant. *Qualis mater, talis filia eius,* Ezech. 16. Duæ mamillæ iſtarū filiarum juvenum ſunt amor Dei, & amor mundi, ſed pro certo matres earum dextram mamillam, amorem ſcilicet Dei ei auferunt, ne forte ad ſagittandum pauperes per uſuras, & hujuſmodi impediantur, ut ad bella negotiorum mundi plus habiles habeantur, & ideo

dicunt

dicuntur Amazones, quasi sine misericordiæ mammâ. Vel dic q. mamma dextra est pietas ad pauperes, quæ in eis exuritur: sinistra est affectio ad parentelam, quæ in eis reservatur. Duæ reginę istius regni sunt luxuria & avaritia, sed luxuria domi remanet, & quiescit una cum luxuriosis; altera autē regina, sc. avaritia cum exercitu avatorum per fora, & nundinas bellum gerit, ut luxuriosis dicatur illud Num. 32. *Fratres vestri*, id est, avari, *vadent ad pugnam, & vos hic sedebitis*. Isti etiam habent regnum orientis, quia mali plus, quam boni habent aliquando regimen mundi. Ideo Esa 3. *Mulieres dominatæ sunt eis*, Sic ergo dico, quod in regno Ecclesiæ, vel etiam mundi, duæ malæ dominantur reginæ, sc. avaritia & luxuria, quæ sc. à fœminis suis, i.e. à mollibus & effœminatis personis dexteram mammillā, i. e. Dei amorē seu misericordiam ad pauperes auferunt, & sinistram carnalis affectionis eis inserunt & dimittunt. Vel dic, quod istæ reginæ sunt moderni mali & effœminati prælati, qui revera non merentur reges dici, sed reginæ potius, seu fœminæ nuncupari. Unde illud prædictum Esa. 3. *Mulieres &c.* Isti ergo viros, id est, virtuosos homines non diligunt, imo ipsos persequuntur & odiunt, & in regno Ecclesiæ ipsos dominari non permittunt; fœminas autem, id est ignorantes, & effœminatos custodiunt, & eos in regno Ecclesiæ retinent, promovent & extollunt. Num. 31. *Cur fœminas reservastis?* Et ideo breviter quasi totus populus Ecclesiæ est hodie mulierbris, i.e. scientiis & virtutibus imbecillis, Num. 3. *Populus tuus, mulieres in medio tui.* Pharao enim rex Ægypti, i.e. diabolus viros, i.e. perfectos præcipit occidere vel fugare, & ab Ecclesia deficere vel cessare, fœmineos vero, i.e. fragiles & ignaros jubet malis prælatis & promotoribus reservare, quibus etiam (ut apparet) mamma dextra, i.e pietas est avulsa, sinistra vero, i.e. carnalium parentum affectio est servata. Psalm. 136. *Oblivisçatur mei dextera mea.* Ejusdem enim conditionis volunt esse, & ideo mares, id est, perfectos, secum nolunt aliquo pacto interesse, sicut ad litteram videmus de ignorantibus religiosis, & clericis, qui inter se clericos scientificos non diligunt, sed eos occidunt, id est deprimunt, & contemnunt, & omnes ejusdem conditionis & ignorantiæ esse volunt. Exod. 1. *Si quicquam masculi sexus fuerit, interficite.*

Caput III.

De Anglia.

1 Anglia est Britannia major, in qua sunt & fiunt multa mirabilia & stupenda, dicit enim Gerv. in libro suo de Ociis imperialibus, quod in villa quæ dicitur Vernichium, in diœcesi Vigornisensi, sunt putei salsi, de quorum aqua illa per medium annum est salsa, scilicet à nativitate Domini usq; ad festum sancti Ioannis Baptistæ, per aliud verò medium temporis est dulcis. Sed quod mirabilius est pro illo tempore quo est sali necessaria, si nō hauritur, superfluit: per aliud verò temporis vix super excrescit. Charissimi, per istam aquam intelligitur scientia, quæ ad sal sapientiæ, & ad condimētum & documētum hominum per doctrinam, & prædicationē ordinatur, crescit, affluit & augmentatur, illa verò quæ ad utilitatem aliorum non ordinatur, & quæ in aliorū usib. non distribuitur, in se decrescit, & diminuitur, quia scientia communicata proficit, scientia verò occultata deficit. Ideo bene dicitur. Ecc. 41. *Scientia abscondita, & thesaurus absconditus, quæ utilitas in utrisq;?* Vel dic, quod ista aqua significat divitias, quæ plerumque, si per largitatem & eleemosynam distribuantur, & hominum utilitatibus deputentur, crescunt, si verò aliorum utilitatibus non ordinentur, sed in suo puteo sc. ab avaro serventur, pereunt, & decrescunt. Ideo Prov. 11. *Alij dividunt propria, & ditiores sunt, alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* Dicit etiā Gerv. 2 quod in Anglia prope Londinas, in vico qui dicitur Aspele, est silva, cujus lignum sectum si aqua rivuli juxta fluentis, vel in terra arida juxta rivum per annum sepeliatur, & dimittatur, in lapidis pondus & duritiam commutatur, quod tamen non fit, si sectum non fuerit, sed plantatum. Sic vere si quis per correctionem, & confessionem fuerit sectus, & à vitiorum superfluitatibus detruncatus, & tandem in rivo devotionis vel sacræ scripturæ positus & immersus, & sub terra, id est, suæ terreitatis & mortis memoria per considerationem sepultus, fiet per constantiam & fortitudinem saxeus, & per maturitatem & prudentiam ponderosus Job. 38. *In similitudinem lapidis durantur aqua.* Vel dic, quod si quis ligneus. i.e. justus & bonus, & ad fructificandum per bona opera aptus, sub aqua deliciarum, & sub terra temporalium negotiorum & divitiarum ponitur, si ibi diù implicatus dimittitur, paulatim per obstinationem duratur, & in lapidem, i.e. in hominem peccatorem, crudelem, & impium transformatur. Iob. 41. *Cor eius indurabitur quasi lapis.* Item idem Gerva. (qui ex dictis apparet Angelicus fuisse, ut multum in Anglia commoratus) dicit, quod in Anglia in diœcesi Linconē. loco dicto Rodestum est quidam magnus rivus, in quo si duos equos septennes adaquaveris quantumcunque in altitudine sint dissimiles, ipsos tamen æqualiter humectatos tam in tibiis quam lateribus videbis. In ripa verò illius rivi, est unum sepulchrum apertum, ad unum hominem recipiendum aptum, quod tamen ad omnem plenæ ætatis hominem (quacunque ætate sint dispares) invenies opportunum. In monasterio verò Cluniacen. dicitur esse unus locus ad lavandum monachos mortuos præparatus, sed hoc mirum, quia secundùm quantitatem lavandi mortui disponitur locus ille, ita quod sive magnus fuerit sive parvus, corpori lavando prædictum lavatorium coæquatur. Per istam aquam & per ista sepulchra, possum intelligere præmium gloriæ paradisi. Ista enim est aqua, in qua beati adaquātur, & in qua sitis desideriorum omnium temperatur, juxta illud Ps. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ.* Ista est sepulchrum, in quo anima sepelitur, & in quo à mundi hujus fluxibilis quietatur. Et intelligo, quod ista aqua voluptatis æternæ æqualiter se habet ad magnos equos, & ad parvos, i.e. ad divites, & ad pauperes; quia sc. omnes recipit, & omnibus æqualiter bona sua distribuit & impendit, dum tamen in ætate, i.e. in meritis sint æquales, & per virtutum septenarium sint septennes; quia breviter ibi altitudo seu dignitas quam habuerant non attenditur, sed præmia æqualiter dividuntur, dum tamen sint æqualis meriti. Levit. 6. *Cunctis filiis Aaron æqualiter per singulos dividetur.* Et breviter, æterna gloria est quædam spiritualis & perpetua sepultura, quæ hominum quantitatibus, i.e. virtutibus & meritis se coaptat, omnibusq; aptam, & sufficientem se præparat atque donat. Figurata in illa manna, de qua dicitur Sapiēt. 16. *Vniuscuiusq; voluntati deserviens, ad quos quisque volebat convertebatur.* Vel dic, quod talis rivus, & talis lapis sepultorius vel lavatorius est bonus prælatus, vel judex, quia scil. iste sine personarum acceptione ad magnos & parvos, nobiles & ignobiles, æqualiter se debet habere, & secundùm diversas causas, & merita, se debet diversis diversimode coaptare, dicens cū Apost. 1 ad Corinth. 9. *Omnibus omnia factus sū, ut omnes lucrifacerē.* & Sap. 6. *Æqualiter est ei cura de omnibus.*

Item idem Gerva dicit, quod in Anglia in comitatu de Stanfort, ad radicem montis Maul, est quædam palus, cujus aqua limpidissima in resumendis viribus est mirabiliter virtuosa; nā (ut ait) equites & vectores quanquam in currendo fuerint fatigati, & lassi, si in ipso solis ardore aquam istam gustaverint, & equis bibendam exposuerint, ita amissas currendi vires recuperant, ac si nullatenus cucurissent; Ad quod etiam dicit valere panem calidum, & herbam quæ dicitur trifolium; quia sicut ait, mustela ex diuturna pugna cum serpente lassata, ad istam herbam se confricat, & sic vires deperditas recuperat, & restaurat. Revera talis aqua est sacra scriptura, Christi gratia, cœli gloria, scriptura enim dicitur aqua satians, gratia aqua vegetans, & gloria aqua refrigerans. Igitur dico, quod istæ aquæ vires spirituales habent in homine reparare, quia si quis currendo per progressum bonorum operum lassatus fuerit, & tribulationibus & tentationibus fatigatus, ad istas aquas recurrit, & eas per studium vel devotionem gustaverit, mox fortitudinem recuperabit, & ad cursum virtuosum levis & agilis apparebit. Esa. 40. *Qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem, & assument pennas ut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.* Trifolium enim divinæ gratiæ, & panis divinæ scientiæ, & æternæ gloriæ diligenter attentus, & per devotionem gustatus, nos contra serpentem, i.e. diabolum roborat, & vires nostras reparat, & confortat. Unum valde mirabile narrat idem. Dicit enim quod in Anglia est castrum, quod dicitur Pech, in quodam monte situm, in cujus montis latere est foramen apertum, de quo sicut de quadam fistula, ventus non modicus sæpe spirat, cujus Dominus dictus Guillermus Penerelli, cùm in animalibus dives esset, & subulcus ejus unam gravidam suem in pascuis amisisset, pro ipsa quærenda dictum foramen intravit, quod tamen necdum aliquis perscrutatus fuerat.

Cùm ergo per opaca foraminis percurriſſet, tandem in locum lucidum devenit, ſcil. in camporum planitiem ſpatioſam: ad quã ingreſſus, meſſores colligentes maturas ſegetes reperit, inter quos ſuem perditam, quæ ſuculas ediderat, adinvenit. Habito ergo verbo cum præpoſito terræ Illius, ſcropham recepit, & dimiſſus ab illis, ipſam novo grege per idem foramen ad domum Domini ſui reduxit. Mira res (ait Gerv.) de meſſibus ſubterraneis venerat, & in noſtro hemiſpherio hyemalia frigora videt. Iſtud autem abſentiæ & vicinitati ſolis aſſcribit. Et iſtud mirabile à quodam religioſo viro, qui de loco oriundus erat, audiviſſe ſe dicit. Per iſtam ſuem poſſum intelligere carnem, vel etiam animam carnalem, & peccatricem, quæ nobis ad cuſtodiã eſt commiſſa, verum quia iſta faciliter perditur per peccatum, ſi ipſam recuperare volumus, neceſſe eſt, quod foramen mortis per cõſiderationem intremus, & quod de morte profũdius cogitemus, & quod ultra progrediendo, uſq; ad meſſores angelos, & ad meſſem gloriæ paradiſi per contemplationem tranſeamus, & ſic ex contemplatione paradiſi, & ex conſideratione mortis, contritionem concipiemus, & ſuem, id eſt, animam perditam cum adjunctione fœtuum bonorum operum recuperabimus, & indignationem Domini evademus, dicendo illud Matth 15. *Congratulamini mihi quia inveni dragmam meam, quam perdideram.*

6 Item idem Gerv. dicit, quod in Anglia eſt ſtagnum, quod dicitur Vulfreſmer, quaſi mare Vulfi regis, quod ſi omnibus piſcantibus paſſim exponitur, piſcibus abundat, ſi verò piſcantes inde arceantur, tunc aut nullus, aut rarus piſcis in eo reperitur. Iſta poſſunt applicari, quod illa bona quæ magis communicantur, & quæ liberalius erogantur, à Deo amplius multiplicãtur, juxta illud Luc. 6. *Date, & dabitur vobis.* Econtra verò ſæpe fit, quod Deus piſces, id eſt, divitias illi ſubtrahit, qui ipſas ſibi retinet, & aliis non impendit, quia breviter multa ſunt ſtagna, id eſt, multæ perſonæ, quæ quanto plus tribuunt, plus abundant, & alii qui quanto ſua avarius cuſtodiunt, minus habent 2. ad Corinth. *Qui multum habuit, non abundavit, & qui modicum, non minoravit.* Ac ſi diceret: Ille qui multum cupit habere, & propterea vult parcere, & retinere, non abundat; ille verò qui modicum velle habere videtur, in quantum bona ſua elargitur aliis, minoratioa nem non patitur, ſed redundat. Vel ſi vis dic, quod talis lacus eſt homo ſcientificus, cuius poſſeſſio, ſc. ſcientia, communicando creſcit, retinendo verò minuitur, & decreſcit. Bene ergo dicitur, quod *melior eſt ſtultus, qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm ſapiens qui ſapientiam.* Eccleſiaſt. 41.

7 In Anglia eſt ſtagnum circa regionem prædictam, in quo ſi quis navigans dixerit ipſi aquæ, aueringemer, quod ſc. in lingua illa eſt opprobrium, ac ſi diceretur ſtagno, mare aueringi, ſtatim ſubita tempeſtate correptus, cum ſuo navigio ſubmergeretur. In Arvernia etiã audivi locum eſſe, ubi ſi lapidem jeceris, tempeſtates & tonitrua mox audies. Quod etiam de quodam puteo, qui eſt prope Viennam dicitur, ubi Pilatus poſt mortem ſuam projectus affirmatur. Eſt & in Britannia minori quidam fons, à quo ſi aquam ſumptam ſuper lapidem effundas, ſtatim nubes, & tempeſtates audies & videbis. Mirum enim eſt quod aquæ indignationem concupiunt, & quòd opprobrium ſibi factum pendunt: Iſta poſſunt applicari contra multos, qui fingunt ſe benevolos, & perfectos, & more aquæ inſenſibiles, & ignaros, veruntamen taciturnitatem, & ſilentium ſolum ſervant, quando nulli ipſos percutiunt, vituperant ſeu gravant, ſed pro certo ſi quis aliquod vituperium eis dixerit, vel lapidem alicuius tribulationis vel correctionis, vel quamcunque modicam injuriam in eos jecerit, vel de aquis ſuorum bonorum temporalium aliquid ſuſtulerit vel effuderit, ſtatim tempeſtates rixarum, & diſcordiarum, & tonitrua impatientiæ & malorum verborum audiet, ita quod ab eorum injuriis vix evadet. Eccl. 19. *Eũ qui iniquiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo.*

8 Vel dic, quod iſtæ ſunt aquæ ſcripturæ, baptiſmi & divinæ gratiæ, quibus ſi quis injuriam fecerit, vel contra eas blaſphemaverit, æternæ damnationis tempeſtatem incurret. Narrat idem, quod in Anglia in diœceſi Londinen. eſt caſtrum dictum Angra; ubi ſemel de avibus cygnis accidit ſpectaculum valde mirum. Cùm enim quadam die milites ſtantes ad feneſtram reſpicerent ſupra pratum, ecce cygnorum advenit multitudo, & cùm quædã femella cum alio quàm cum cygno ſuo concubuiſſet facto prius inter eos longo garritu, loco conſilii ſtatim venit unus corã aliis ſicut accuſator, poſtea veniunt duo alii ſicut teſtes: miſſi ergo duo alii ream adducunt, & ſtatim contra adulteram inſurgunt, iſamque deplumant penitus, & confundunt, & morti, & frigori ipſam adjiciunt & exponunt. Iſta poſſunt applicari exemplariter contra adulteras, quas ſcil. viri debent condemnare, & amotis plumis, id eſt, dote & temporalibus bonis, frigore & tribulatione exponere, & eas acriter caſtigare. Vel id poteſt dici de anima peccatrice, quæ cùm ſit ſponſa Chriſti ſibi in baptiſmo cõjuncta (juxta illud Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in fide.*) ipſa tamẽ per malos conſenſus, & vitia cum diabolo adultero fornicatur. In die judicii ergo vel in morte cygni, id eſt, Deus & angeli eius contra eam congregabuntur, & plumis donorum & virtutum, bonorumque temporalium ſibi amotis, ipſam æterno frigori, & ſupplicio condemnabunt. Ezech. 23. *Viri ergo juſti ſunt hi, judicabunt eam judicio adulterarum.*

Vel dic, quod iſta adultera ſignificat perſonam hæreticam à fide prævaricantem, & diabolo adultero adhærentem, quæ profecto debet congregatis cygnis, id eſt, Epiſcopis, & aliis viris juſtis condemnari, & per confiſcationem plumis, i.e. bonis temporalibus ſpoliari. Unum valde mirabile dicit Gerv. ſemel in Anglia 9
accidiſſe. Dicit enim in quadam Eccleſia plebana, cùm populus audita miſſa egrederetur, tempore quidem multo tenebroſo & obſcuro, ecce de nubibus quædam anchora navis inferius coram ipſis ante Eccleſiam in ipſo cemiterio deſcendit, & fune in aëre protenſo & pendulo, inferius uni tumulo adhæſit, tandem dum admirans populus de hoc inter ſe conferret, incepit anchora moveri. & audiri vox in aere, quaſi nautarum ad evulſionem anchoræ cum tumulo contendentium. Nec mora unus è nautis deſuper per funem ad revocandam anchoram demittitur, qui cùm ipſam à tumulo avulſiſſet, à populo capitur: & inter eorum manus, ac ſi in mari naufragium pateretur, humectatione noſtri craſſi aeris ſuffocatur, Sed & ſuperiores nautæ credentes ſocium ſubmerſum eſſe, poſt unius horæ ſpatium funem præciderunt relicta anchora navigantes. De illa vero anchora, ferramenta oſtii Eccleſiæ, ad perpetuæ rei memoriam, fuerunt fabricata. Aliud item ſimile ponitur ab eodem, quod quidam nauta, de caſtro Briſcoldo in canonicatu Claudicaſti, cùm eſſet in remotis oceani partibus cultellus ſuus in aquam cecidit; qui eadem hora per feneſtram tecti domus ſuæ coram uxore ſua in menſa ſe infixit; ſicut poſt viri reditum computo dierum facto, uterque reperit & cognovit. Ex his ergo intendit concludere, quod mare quandoque ſurſum in aere vehitur, quòd tamen ſi verum eſt, à me multiſque aliis ignoratur. Iſta libenter exponerem, ſi fidem adhiberem. Et ſi vis dic, quod nautæ in aere navigantes ſignificant viros iſtos, in cœleſtibus mentaliter vitam ducentes. Ad Phil. 3. *Converſatio noſtra in cœlis eſt.*

Per iſtam autem anchoram, quæ ad terram protenditur, intelligo aliquod terrenum negotium, per quod tota navis, id eſt, totum ipſorum collegium circa inferiora vacat, & à virtutum itinere retardatur; quia pro certo terrena negotia non ſunt, niſi quædam anchoræ, per quas mentes bonorum reſident à virtutum progreſſibus arreſtatæ. Per demiſſum hominem, prælatos & officiales intelligo, qui ad terrena negotia expedienda mittuntur, ubi quia manibus hominum, id eſt, laudibus adulatorũ attrectantur, per diverſa vitia ſuffocantur, quo fit ut aliis ſe ſalvantibus & anchoram terrenorum negotiorum dimittentibus hi diverſis vitiis moriantur, & inferius cum mundi peccatoribus mundo moram trahentibus in craſſo delitiarum aere ſpiritualiter ſuffocẽtur. Diſplicet mihi moralizare iſta, quia timeo nõ fuiſſe vera, ſed cùm ſint multa naturæ mirabilia, quæ hominibus ſunt ignota, idcirco ea non penitus repudio, nec etiam admitto. Secundum eundem, Merlinus in Anglia juxta montem Ambrum choream gigantum poſuit, & ſuis incantationibus ſub divo lapides ad perpetuam admirationem ſuſpendit. Tales ſunt adulatores, quia ſcilicet iſti ſuis incantationibus, id eſt, adulationibus, gigantes, id eſt, mundi potentes quo volunt tranſierunt, & quod mirum eſt, lapides, id eſt, ipſos quanquam lapideos atque duros, à propoſitis impediunt, & ſuſpendunt, ipſoſque per ſpei vanitatem & ſuperbiam ſurſum tollunt. Unde dic, quod iſte eſt diabolus, qui gigantes, id eſt, viros perfectos, & potentes ſuarum tentationum incantatione de bono in malum transfert, & ipſos lapides ſanctuarii per vana deſideria in altum ſuſpendit Job 30. *Elevaſti me, quaſi ſuper ventum ponens.*

CA-

Caput IV.

De *Arabia*.

x ARabia est regio Myrrha, cinamomo, & aliis medicinalibus opulenta, pretiosis lapidibus repleta, & sonoris avibus jocundata, ubi phenix avis pulcherrima reperitur, multis tamē bestiis & serpentibus infestata, nam secundùm Isid. ibi sunt quædā aspides, in quarum visceribus pretiosi lapides generantur. Et dicitur Arabia, quasi thurifera, secundùm illam linguam, quia thura & alia odorifera ibi affluunt, & abundant: Ibi est enim regio, ubi crescit thus, quæ est ultra Sabeam, cujus populus habitat in tentoriis ciliciis, qui porcum non comedit, imo si porcus aliunde fuerit invectus, ilico moritur, ibique porci vivere nunquam possunt, sicut dicit Solin. Ista igitur spiritualiter loquendo est Ecclesia vel religio, in qua sunt myrrha pœnitentiæ, thus orationis, cinamomum, quod cerebrum confortat devotionis, lapides pretiosi gratiarum & virtutum, medicinæ Sacramentorum, aves, i. viri contemplativi, inter quos est unica phenix, scil. Christus vel etiam Papa vel prælatus, in quo omnes alii uniuntur 1. Mac. 8. *Omnes obediunt uni, & zelus, & invidia non est inter eos.* Ista tamen à multis bestiis, i. e. vitiis, peccatoribus & dæmonibus infestatur, sed quando ipsæ aspides, dracones, i. e. mali divites vel etiam mali Philosophi, vel hæretici comprehenduntur per prædicationem & conversionem, tunc in eorum visceri. i. e. conscientia lapis pretiosus Christus per fidem gignitur, & creatur, sicut patuit in Paulo, vel lapis scientiæ & discretionis, quæ post mortem utilis reperitur, sicut patuit in Augustino. In ista autem regione sc. Ecclesia invenitur thus devotionis, & orationis, ibi etiam est populus habitans in tentorio cilicio, i. e. in statu pœnitentiæ, & mortis meditatione, & carnis maceratione, à quibus non comeditur vel diligitur porcus, i. e. immunditia carnalis delectationis, & si apud eos per tentationem intraverit, statim ab eis necatur, per appositionem pœnitentiæ, & mortis meditationis, & hoc bene figuratur Levit. 11. ubi porcus immundus Dei populo ne ipsum comedat, interdicitur, quia pro certo, qui Dei populus esse volunt, porcos, i. e. carnales immunditias non debent diligere, sed eas interimere & auferre. Auferte malum de medio vestri. Vel dic, quod porci sunt delitiosi, qui certe si in tentoria cilicia, id est, in religionem vel statum pœnitentiæ intrent, ilico moriuntur, i. e. mortuos se putant, vel etiam nutriuntur, sc. membra sua super terram mortificant, & mortui carnaliter perseverant. Vel dic, quod ista regio est paradisus, ubi thus perpetuæ fragrātiæ redolet, quem certe nullus immundus peccator intrat, Unde Apocal. 21. *Nihil coinquinatum intrabit in illam.*

a Secundùm Solin. Cinnamulgus avis est Arabiæ, quæ in locis altissimis in ramis arborum subtilibus de electioribus cinamomi ramusculis nidum facit, quo cùm nullus ascendere valeat, incolæ lapides projiciūt, nidum destruunt, & illud cinamomum tanquam electissimum vendunt. Ideo dicit Pl. li. 10. c. 33. Sic vere Christus in altissimo perfectionis vertice habitat, ubi de cinamomis, i. e. de odoriferis virtutibus nidum facit. Cùm ergo nostræ fragilitati nō sit possibile ad tantæ vitæ, & perfectionis celsitudinem attingere, saltem debemus illuc lapides nostros, i. e. orationes & desideria ad ipsum projicere, ut sic de istis ramis electis, i. e. Spiritus sancti donis, & virtutibus possimus aliquid impetrare, & ab eodē gratiam obtinere: sicut enim dicitur Eccl. 35. *Oratio humiliantis nubes penetrabit, & non descendet, donec respiciat*

3 *altissimus.* Arabes in tali plaga sunt siti, quod umbræ, quæ nobis dextræ sunt, illis sint sinistræ, & econtra quæ nobis sinistræ, illis similiter dexteræ sunt, secundùm Solin. unde secundúm Lucanum, cùm milites de Arabia Romam ad Imperatoris subsidium advenissent, mirabantur quod umbræ ad aquilonem vertebantur. Per Arabes viros sanctos intelligo, qui thure devotionis abundant. Per umbras verò omnia mundana tam prospera quàm adversa, quæ omnia sunt in quodam transitu, velut umbra juxta Sap. 5. *Transierunt omnia velut umbra.* Umbræ ergo dexteræ significant mundi prosperitatem, sinistræ verò adversitatem. Igitur Arabes, id est, sancti dexteras habent sinistras, & sinistras dexteras, quia scil. illud quod nos dexterum, & prosperum credimus, ipsi habent pro sinistro & adverso, & econtra illa quæ nos aspera credimus, ipsi reputant prospera & secunda, quia sc. viris sanctis mundi prosperitates sunt asperæ, asperitates verò & adversitates prosperæ, unde ipsi sunt, quod dicunt mundo, Gen. 13. *Si ad sinistram iero, ego dexteram tenebo.* In Arabia sunt dracones & aspides, quibus mortuis in eorum visceribus inveniuntur lapides pretiosi. Talis Arabia est mundus, ubi dracones, & aspides, i. e. avari, surdi, sitibundi, quando occiduntur per mortem, in eorum visceribus, i. e. arcis & abditis inveniuntur lapides pretiosi, id est, divitiarum omnium plenitudo, qui licet sibi non proficerent dum vivebant, post ipsorum tamen obitum sive mortem aliis proficiunt.

Cap. V.

De *Asia*.

ASia est tertia pars orbis, secundùm numerum quo orbis in tres partes est distinctus, secundùm Isid. & Orosium: secundùm verò quantitatem, media pars orbis esse dinoscitur, quæ ab orientali oceano incipiens, ad Nilum fluvium Ægypti à parte meridiei terminatur, à septentrione verò flumine Tanai clauditur; & Æotidis paludibus limitatur. In ista ergo sunt maximæ regiones orbis, sc. India, Persia, Parthia, superior Scythia, & aliæ infinitæ, quarum mirabilia in suis locis ponentur, & ideo ad præsens nihil hic de Asia dicemus.

Cap. VI.

De *Bactria seu Bactris*.

BActria est regio in Asia, ubi nascuntur cameli, ita duros pedes habentes, quod nunquam atterantur. Sic in regione Ecclesiæ vel religionis, pedes affectuum nostrorum debent esse per infirmitatem & constantiam ita duri, quod nunquam atterantur vel remolliantur. Vel hæc regio est mundus, in quo pedes, i. e. finis & senectus avarorum & gibbosorum superborum, ita quod per crudelitatem, & avaritiam indurantur, quod nulla pietatis mollitie remolliuntur. *In similitudinem lapidis durantur aquæ.* Job. 39. Bactria est regio in Asia, ita fertilis, quod ibi jactæ semina in centuplum augmentantur. Sic si semina virtutum & meritorum in anima jeceris, fructum centuplum sc. æternæ gloriæ reportabis. Gen. 25. *Seminavit Isaac in terra illa, & invenit in anno illo centuplum.*

Cap. VII.

De *Bœotia*.

BOeotia est regio dicta à bve, quia cùm Cadmus, filius Agenoris Tyri sororem suam Europam à Jove raptam ex præcepto patris quæreret, cùm non reperiret, iram patris formidans exilium elegit, & dum casu bovis vestigia sequeretur, ipsam invenit, & sic exinde terram illam Bœotiam nominavit. Est autem ibi quidam lacus furialis, de quo qui biberit, statim furore libidinis inardescit. Regio ista est mundus, in quo lacus delitiarum est, ex quo homo efficitur ad litteram libidine furibundus. Jupiter qui Deus fingebatur, est diabolus, qui si sororem animam tuam rapuerit per peccatum, & in regionem Bœotiæ, i. e. in mundi amorem detulerit, si Dei patris iram formidas, sequere vestigia bovis Christi, qui in ista regione tenuit, i. e. pœnitentiam, paupertatem, & hujusmodi, & sic sororem tuam perditam poteris recuperare, & iram Dei patris evadere. Invenit eam in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Vide de Bœotia supr. de fluminib. & lacub. & titulo de perdice. § 5. & ult.

Cap. VIII.

De *Bohemia*.

BOhemia est regio Germaniæ, in qua est quædam fera, quæ dicitur Loz in lingua illa, quæ sub ore in gutture habet quādam foveam vel vesicam, & cùm à canib. & venatoribus persequitur, in ore aquam recipit, & currendo & fugiendo sic eam calefacit ac si bulliret, & ideo se vertens ad canes & venatores, super ipsos aquam illam projicit, & quemcunq; tetigerit depilatur, & sic canes & venatores fugere compelluntur. Venator est prælatus, Loz est subditus corrigendus, canes sunt accusatores. Cùm igitur Loz, i. e. malus subditus à venatore prælato persequitur ut capiatur, & corrigatur, tunc fugiendo, & pallendo aquam malitiarum in gutture cordis, per iras & discordias ca-

lefacit, & tandem contra corrigentes se ejicit, & aquam malitiarum suarum aperto ore per impatientiam & improperia projicit super illos, appellando, repugnando, conquerendo, & hujusmodi, & sic canes & venator, i. e. judex & accusator timentes eius impetum retrocedunt, & eum incorrectum dimittunt, quia sicut dicitur Prov. 25. *Non amat pestilens eum qui se corripit, nec etiam ad sapientes graditur, &c.* Vel dic, quod canes sunt dæmones, contra quos aqua devotionis est in gutture per cogitationem sumenda, & contra venatorem, & canes, id est, contra diabolum & tentationes per orationem projicienda, quia pro certo tunc hostes spirituales fugiunt, quando ferventem orationem sentiunt.

Cap. IX.

De *Britannia*.

1 BRitannia, i.e. Anglia insula est maxima, de qua dicit Solinus quod ora Gallici littoris finis erat orbis, nisi Britanniæ magnitudo nomen alterius orbis mereretur Dicit enim quod octoginta millia passuũ habet ipsa ejus lõgitudo. Est ergo regio undiq; insulis circumsepta. Dicit ergo idem, quod juxta Britanniã est insula quædam dicta Silura, cuius terra contratiatur anguibita quod quocunq; invecta fuerit, angues necat: cuius populus fuit mirabilis, pecuniam enim & eius usum penitus refutabant, res pro reb dabant, & magis mutationib. quàm pretiis necessaria procurabant, scientiamq; futurorum fœminæ & viri ostẽtabant. Per istam insulam intelligo religionem, & maximè mendicantem. Per terram, quæ victum ministrabat eisdem, intelligo scientiam scripturarum, quæ serpentibus, i.e, vitiis & tentationibus obviat, ipsasq: perimit atq; necat. Isti ergo solebãt pecunias non curare, sed mutando, i.e. mendicando necessaria quærere, & de futuris solummodo cogitare. Sap. 8 *Novit praterita, & de ju-*
2 *turis æstimat*. Circa Britanniam sunt quinq; insulæ, quæ Hebudes antiquitus vocabãtur, quarum populi dudum fuerunt mirabilis disciplinæ nam (ut dicit Soli.) omnia erant universorum; Rex etiam istarum insularum nihil habebat proprii, sed alebatur à publico, ac ne avaritia divertere à vero, discebat paupertatem justitiam servare, utpote cui nihil erat rei familiaris. Nulla illi fœmina dabatur propria, sed per vicissitudines, in quamcunq: commotus fuerat, usurariam sumebat: unde ei nec votum, nec ulla spes concedebatur liberorum. Ista potest applicari per modum historialis exempli, quod sc. illi qui sunt reges, prælati, & principes aliorum, non debent circa propria lucra intendere, nec circa liberos aut nepotes vacare, sed solùm utilitatem communitatis & Reip. adhibere diligentiam, & magis diligere utilitatem communẽ quàm propriam. Quod tamen est contra multos modernos, qui liberis & amicis carnalibus occupati, magis diligunt utilitatẽ domuum paternarum, quàm Christi Ecclesiarum: & quã comitatum suo Domino subditarum, juxta illud ad Phil. 2. *Omnia quæ sua sunt quærit, non quæ Iesu Christi.* Vel dic de religiosis, quorum debent esse omnia universorum, quia sicut dicitur Act. 4. *Erant eis omnia communia, nec quisquam eorum quæ possidebant, suum esse aliquid dicebat.* Vel dic de illis sanctis patrib. Apostolis sc. discipulis Ecclesiæ primitivæ, & de rege eorum Christo, quia sc, inter istos omnia fuerunt communia. Rex etiam unus Christus nihil rei familiaris habuit, sed toto vitæ suæ tempore pauper fuit. Quod etiam de illis primis regibus & prælatis Ecclesiæ dici potest, qui nihil proprium habuerunt, & paupertatẽ justitiã didicerunt, juxta illud Zach 9. *Ecce rex tuus venit tibi justus & mansuetus, ipse pauper, & sedens super asinam.* Vel si vis appplica id contra principes luxuriosos, qui non solùm uxores proprias sibi vendicant, sed in omnes volunt suam libidinem exercere. Vel dic de clericis & prælatis malis, qui cùm uxores non habeant, in
3 omnes cúm possunt invehere se delectant. Circa Britanniam insulæ plurimæ sunt, quarum quædem Orchades nominantur, ultra quas navigio sex dierum Thile insula ponitur, ubi dies per sex menses, & per totidem nox dilatatur. Sed de hac vide in suo titulo speciali, & de Ibernia quæ est insula Britanniæ adjacẽs,
4 vide infra, ubi in hoc lib. de ea specialiter sit tractatus. Secund. Soli. ibid. in Britannia solebat esse templum Deæ Minervæ, cuius ignes perpetuo nunquam canescebant in favillas, sed ubi ignes tabescebant, in globos saxeos vertebantur. Si vis dic, quod ista Dea Minerva est beata virgo, cuius templum est conscientia viri justi, in quo procul dubio debet ignis perpetuæ charitatis ardere: qui non debet in familias peccatorum evanescere; sed in saxeam perseverantiam se mutare. Lev. 6. *Ignis in altari meo semper ardebit.* In Britannia solebant esse quidam populi barbari, qui in statu pueritiæ varias animalium effigies in suis corporib. depingebant, ipsasq; suis membris incorporabant, nec magis patientiæ loco esse aliquid reputabant, quàm quod per memores cicatrices artus sui plurimum succi haberent, ipsisq; crescentibus imagines percrescebant. Ad hoc facit Pl. l. 22. c. 1. ubi ait, quod plurimi barbarorum, etiam apud Dacos & Sarmatas corpora sua herbarum succis tingebant, unde etiam ait, quod apud Britones mulieres in quibusdam sacris succo glasti toto corpore oblinitæ nudæ incedebant, Æthiopum colorem imitantes. Nunc etiam inter Saracenos Mauros sunt, qui solent ungues suos succo unius herbæ ungere, & in colorem croceum vertere. Per illos barbaros peccatores intelligo, qui procul dubio per varios malos mores diversorum animalium imaginẽ in se pingunt, luxurioſi quidem imaginem equi, pigri bovis, iracundi ursi, superbi leonis, avari lupi, & sic de aliis. A pueritia enim solent tales imagines, i.e. tales mores in se pingere, & prr malorum operum incrementũ secum solent ista crescere & augeri. Isti figurati sunt in illis, de quibus dicitur Apoc. 19. quod *ipsi acceperant imaginẽ bestiæ & characterem eius, & ideo in stagnum sunt missi cum eadem*, quia sc. qui dæmonum impressiones, & vitiorum imagines acceperint, cum ipsis, i. e. inferno cremabuntur & peribunt.

Cap. X.

De *Campania*.

CAmpania Italiæ est provincia, in qua civitas Neapolis est 1
sita, ubi fuerunt absq; dubio antiquitus multa mirabilia & stupenda, quorum quædam à natura facta sunt, quædam verò à Virgilio per artẽ mathematicam sunt inventa. Dicit igitur Ger. quod Virgil in civitate Neapoli unam musicã æream fecit, quæ quamdiu integra mansit, nulla musca civitatem ingrediebatur. In macello etiam civitatis in pariete unum frustum carnis inseruit, quod quamdiu ibi erat, in illius marcelli continentia, nulla caro quantumcunq; vetusta nec nares olfacientis, nec aspectum intuentis, nec gustum comedentis, aliqualiter offendebat. Per muscam æream intelligo Christum ad judicium adventurum, tunc n. more æris sententiando sonabit, & more muscæ damnatos puniet vel gravabit. Per muscas verò carneas intelligo cogitationes & tentationes, per carnem in pariete intelligo carnem nostram in sepulchro futuram, per alias verò carnes intelligo aliorum conditionem carnalem. Quia si in civitate cordis nostri muscam, i.e. Christum in judicium venturum per cõsiderationem statuerimus, nullam profecto muscam carneam, h. e. carnalem tentationem aut cogitationem in eo sentiemus; nam qui judicis severitatem bene respicit, carnalia desideria rarò sentit. Ista est enim musca, quæ alias fugat, & cuius comitivã nulla mala cogitatio frequentat, unde Esa. 7. *Sibilabit Dominus muscæ, quæ est trans flumen, & api, quæ est in terra Assur.* Musca n. quæ immunda frequentat, est carnalis delectatio, apis quæ flores pascit, est inanis gloriæ dilectio. Ad istas ergo Dominus sibilat, quanto de nostris cordib. ipsas fugat. Item si in hac cordis nostri civitate carnem in pariete, i. carnem nostram in sepulchro futuram appoſuerimus, de aliis carnib. i.e, de aliorum mortalium conditionib. quanquam sint viles, & in vitiis veteratæ, nullum horrorem habemus, sed ex consideratione nostræ propriæ vilitatis, sic fiet quod nec odoratu, nec gustu, alios carnales homines contemnemus, juxta illud Eccl 31. *Desiste ex teipso, qua sunt proximi tui.* Ideo bene consulit Eccl. 28. *Memento novissimorum, & desine inimicari.* Vel dic, quod caro in pariete est consideratio nostræ vilis & carnalis conditionis in corde &c. ut sup. dicit idem Ger. quod in nostra civitate Virgil. in una portarum duas imagines
5 lapideas posuit, unam sc. lætam & speciosam à dextris, aliã verò vultũ tristem prætendentẽ posuit in sinistris. Istius ergo portæ, per mathematicam influentiã ea virtus erat, q. si quis pro aliquo negotio civitatẽ ingrediẽs, à casu vel à fortuna, nõ à proposito per partem dexterã portæ ingrederetur, negotiũ suum prospere expediretur, si verò à sinistra parte, ubi tristis erat imago, civitatem intraret, negotiũ suum adverse & non prospere proveniret. Ista enim dicit Gerv. in anno quo fuit Acõ obsessa, expertum se fuisse, sicut etiam per quandam prolixam narrationẽ declarat, quã hic ponere nõ curavi. Per istã portam civitatis intelligo chariſſimi ingressũ in Eccl. civitatem, & introductionẽ ad Ecclesiæ dignitates: in cuius ingressu est duplex imago, læta, sc. quæ à dextris sedet, quæ est innocentia vel justitia; & tristis, quæ ad sinistram residet, quæ injustitia vel simonia. Igitur pro certo dico, quod si quis in Ecclesiam vel in Ecclesiastica beneficia per partem dexteram intraverit, i. per justitiam vel innocentiã, utpote

quia

quia rite juste & canonice est promotus, tunc prospere expediret facta sua, & in pace fient ei dies eius Si verò econverso per n. sinistram intraverit, & mediante tristi imagine, sc. simonia prece vel favore, violentia vel injustitia beneficium obtinuerit, tunc proculdubio in factis suis non prosperabitur, imo ut communiter in paupertate, vel in briga vel in adversitatib. semper erit. Dei n. justitia non patitur, ut qui bene intravit cõfundatur, nec qui male intraverit prosperetur, unde de male intrãte eccleſiast. vel prælato dicitur Hie:22. *Scribe virum justum sterilem, qui in diebus*
3 *suis non prosperabitur*. Dicit idem, quod circa Neapolim est mons excelsus mari infixus, terrã laboris prospectans, qui scil. in Majo fumũ terribilem, & interdum cinerem ardentissimum, & ligna combusta eructat, ita quod terram fertilem in sterilitatem mutat. Virg. igitur in opposito monte statuam æream cũ turba erexit, quæ cùm ad flatum venti undiq; vertetur ad primũ ventilati cornu sonitum, & in ipsa tuba flatus subintrantis impulsum nothus repulsus vi matheſis cassabatur, & totum prædictum periculum, ne noceret segetib. tollebatur. Verùm quia prædicta statua vel antiquitate est consumpta, vel invidorum malitia demolita, ideo sæpe prædicta incommoda reiterantur. Sic vere dico, quod à monte, i à mundi dignitatib, eructa fumus superbiæ, arena ardens luxuriæ, & carbones avaritiæ, quibus virtutũ segetes comburuntur. Virg. ergo, i. virgineus Christus in opposito monte, i. dignitatib. Eccleſiæ statuas æreas, i. sonoros & scientificos prælatos posuit, quib. tubam prædicationis in manu tradidit, & per ipsorum flatum & prædicationem prædictum malum impediri & auferri voluit. Verùm quia jam tales statuæ, i. e. boni
4 prælati ab isto monte eccleſiæ defecerunt, ideo prædicta mala quasi totum seculũ destruxerunt, & diversis vitiis inflammaverunt. Item dicit idẽ, quod Neapoli invenitur quædam faba, quæ inversa dicitur, quæ more aliarũ fabarum in siliquis quidẽ crescit, sed illius siliquæ pendent inferius, aliarũ verò superius elevatur. Est ergo huius fabæ potentia satis ridiculosa, ut ait idem Gerv. Si n. ipsam cũ oratione dominica ter repetita genu flexo collegeris, orans ut qualẽ vultũ prætendis, talem comedens de ipsa prætendat, sine dubio hoc evenire conspicies. Unde si colligẽdo, risũ continues, gustãs usq; ad solis occasum incessanter ridebit. Si verò vultũ lachrymantis prætendas, etiã & hic lachrymabitur falsa pietate turbatus, & sic de aliis. Ista autẽ dicit Gerv. se experimentaliter probasse, & pro faba reperienda, cavernam montis sub castro, quod Somma dicitur, subintrasse, istud est mihi difficile ad aliquod morale applicare, possem tamen dicere, quod faba ista est sacra scriptura, quæ faba inversa dicitur, eo quod per varias expositiones quotidie inversatur, quæ etiam oratione dicitur colligi, & cum humili reverentia à Deo postulari illud Jac. 7. *Si quis indigeat sapientia, postulet à Deo.*

Ille ergo, qui per auditum prædicationis fabã sacræ doctrinæ à nobis recipit, faciliter ad nostri vultus, i. e. ad nostræ conversationis similitudinem se convertit, quia scil. auditores solent prædicatores imitari, & ad ipsorum verba in melius cõmutari. Ideo bene dicebat apostolus, *Imitatores mei estote sicut filii charissimi*. Vel dic, quod faba inversa significat verba inversa & cautelosa, & inversata hominum proditorum, adulatorum vel etiam hęreticorum: quia hi proculdubio mediantibus huiusmodi verbis suis & fallaci inversatione sermonum suorum deceptivorum, gustatoribus. id est, auditoribus eorum, qualem vultum volunt, faciunt prætendere, & eorum voluntatem (quæ vultus est animæ, in quam formam voluerint, faciunt imitari. Patet enim quod proditores consiliariis suis malis & inversis & fraudulentis consiliis immutant, ut volunt facies inimicorum, adulatores verò mentes magnatum & superiorum, quia sc. quando volunt, faciunt eos vel tristari, vel ridere. Hæretici etiam inversant verba sua, i. intellectũ ridere sacræ scripturæ, & sic aliorum vultus & mentes pro voto ad risum, vel ad tristitiam mutant. Id eo de talibus mores suos ad indignorum similitudinem mutantib. dicitur in Ps. quod mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum, i. in similitudinem illius proditoris, adulatoris, vel hæretici, quærentis proprium lucrum. In
5 Campania civitas est Puteolana, ubi Virg. multa balnea, ad curas diversarum infirmitatum congrua, miro modo construxit, tituloſq; singulis balneis subscripsit, & contra quam infirmitatem valerent, ostendit, verùm cùm studium medicinæ Salerni vigere cœpisset, ducti invidia medici, titulos balneorum destruxerunt, ne fortè practicantib. lucrum auferrent. Ista possunt applicari contra invidos, qui si vident aliquod balneum, i. aliquam personam valere & proficere, & exinde titulum laudis & famæ acquirere, solent huiusmodi titulum per detractionẽ, quantum possunt, destruere, ne fortè ipsum contingat eorum lucro, famæ & utilitati detrahere, & de laude & gloria plus habere: quia sicut dicit Alanus de planctu naturæ, invidi famam aliorum aut detractione lacerant, aut taciturnitate furantur. Sapientiæ enim gloriam dehonestat livor inglorius. Item dicit Gerva. ibidem, 6
quod circa Neapolim est mons per medium perforatus, ad modum unius cryptæ, de latere in latus ad volentium transitum concavatus. Cùm ergo tanta sit illius opaci itineris longitudo, ut si in medio existeres, duos introitus vix videres, i, virtute mathematica Vigil. operatus est, quod sibi in via, quamvis sit secretissima, duo inimici obviarent, nullo dolo, nullis insidiis, nulla malitia sibi mutuo nocendi potestatem haberent, Istud potest applicari ad nos religiosos & clericos, & quoslibet etiam Christianos, qui sc. infrà montem Domini (qui est Ecclesia) in eadem crypta & fovea, i. in todẽ collegio, consortio vel hospitio viam huius seculi pertransimus, nam dato quod aliquod odium invicem habeamus, nunquam tamen debemus nos nocere, vel nos verbis & factis invadere, aut dolum & insidias alteri parare, sed magis sine tumultu pacificè pertransire, Esa. 2. *Non levabit gens contra gentem gladium*. Vel dic, quod via hæc obscura significat 7
mundum, ut supra. Unum mirabile refert hic Gerv. Dicit enim civitatem Puteolanam esse lacum, cuius aqua teterrima est, sed si infundatur oleum, clarissima efficitur, quem indigenæ lacum Joannis appellant. Cùm ergo bonæ memoriæ Joannes Episcopus Puteolanus, quadam die ad lacum accessisset, ut videret quid sub aqua lateret, in cuius infimo multas lamentationum voces frequenter audiebat, cadum olei purissimi aquæ perfundit, statimq; velut accensa lucerna, æneas portas maximæ quantitatis, & vectes ferreos prostratos sub aqua vidit, cœpitq; mente cogitare vir sanctus, has esse portas inferni, quas Dominus confregit, quando inferos spoliavit. Iste lacus charissimi mundum designat, sub quo absq; dubio latent portæ inferorum, lamentationes & gemitus damnatorum. Hæc tamen aqua mundanæ prosperitatis, & obscura cœcitas fluxibilis fortunæ, usum & cõsiderationem impediunt prædictorum, quia proculdubio in lacu huius mũdi fortuna vel prosperitas impedit, ne homo infernum & interni supplicia consideret, aut attendat, unde necesse est homini, quod oleũ divinæ gratiæ insũ datur, & sic lucerna fidei & sapientiæ illustrabitur, & quod inferius lateat, ab eo per cõsiderationis scrutinium agnoscetur. De tali ergo oleo mentis illuminativo, possunt peccatores Deo & sanctis dicere illud Matth. 25. *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.*

CAP. XI.

De *Regione Cedar*.

CEdar est Regio, quæ solis ardoribus est perusta, in qua Ismael primogenitus Abraam cum posteritate dicitur habitasse, & eam à Cedar primogenito suo sic vocasse, & secund. gl. Gen. 16. Onagro propter suam feritatem fuit comparatus, ideo dicitur ibi: Hic erit homo ferus, quia secund. Isid. li. 9. in tabernaculis & non in domibus habitabat, & nunc eius posteritanquam homines ferales per vastas solitudines evagantes, omnem ferarum sævitiam superant & excellunt. Hi secundùm Methodium semel egressuri de desertis, orbem per octo annorum hebdomadas obtinebunt, & vocabitur via istorum via angustiæ, nam civitates & regna subvertent, in locis sacris interficient sacerdotes, & ibi cum mulieribus dormient, & ad sepulchra sanctorum jumenta ligabunt. Et hoc secundùm ipsum accidet, propter Christianorum nequitiam, qui tunc erunt. Cedar est inferius propter ardorem tormentorum, ubi Ismael primogenitus Abahæ, i. e. lucifer (*qui est principium viarum Dei*. Job. 49.) cum potestate, i. e. cum angelis sibi faventibus, & damnatis hominibus conversatur. Hi sunt Ismaelitiæ dæmones ferociſſimi, qui per deserta mundi huius ad malorum supplicium, & bonorũ exercitium evagantur, & in fine, sc. tempore Antichristi, quando solvetur sathanas, de carcere egressuri sunt de desertis inferni, & sibi subjicient totum orbem, & tunc civitatem & regnum Ecclesiæ destruent, & subvertẽt sacerdotes. i. e. sacros duces bonos Christianos interficient, & occident per Antichristum, & suos, & ad literam sepulchra sanctorum diruent, & cum mulieribus, i. e. cum peccatricibus animabus dormient, & requescent, i. e. per diversa vitia se conjungent. Ideo non poterunt dicere Christiani: *Egressi mures de cavernis suis, ausi sunt ad prælium nos vocare*. Judith. 14.

Cap. XII.

De Cypro.

1 Cyprus (ſicut Gervaſius dicit) inſula eſt, quæ non ſolebat aliquod cadaver hominis mortui ad ſepulturam recipere, ſed ſtatim ſepulta corpora evomere & ejicere, quouſq; venit Helena Chriſtiani Imperatoris mater, & Coli regis majoris Britanniæ filia, quæ de Hieruſalem rediens crucem boni latronis, quã cum Chriſti cruce invenerat, in Cypro reliquit, virtute cuius prædicta corporum evomitio ceſſavit, & terra Cypri mortuos ſepeliendos recepit. Hæc poſſent ad laudẽ dominicæ crucis referri, quia ſi crux latronis ſolùm propter ſocietatẽ crucis dominicæ, cum qua jacuerat ſub terra, talem acquiſivit virtutem, & propter vicinitatem, quã habuit cum Chriſti corpore crucifixo, multo majorem virtutem habet Chriſti crux, à qua talis virtus in aliã emanavit. Vel ſi vis expone moraliter, & dic quod inſula Cypri ſignificat quemlibet hominem, qui idcirco inſula dicitur, quia in mari fluxibilis moralitatis, poſitus, tribulationũ fluctib. undiq; affligitur. Per ſepulturam mortuorum intelligo mortis memoriã, quia ſc. tunc tẽporis in corde noſtro mortuos ſepelimus, quando mortes præcedentium hominum, mortiſq; conditiones tenaciter cogitamus. Per crucem verò latronis poſſunt cruciatus malorum, i.e, infernorũ pœnæ & tormenta intelligi, ubi propter delicta ſua impii cruciantur, Crux enim ſecundùm Greg. à cruciatu eſt dicta. Dico igitur, quod inſula Cypri, i. peccator mortuos ad cordis ſui ſepulturam non vult quandoq; recipere, nec de morte ſui ſuorumq; cogitare, quinimo ſi quando mortuum quid per cogitationem in ſe ſepelit, h. e, ſi quando de morte cogitat, ſtatim à cẽpto reſilit, & hujuſmodi cogitationem evomit & repellit. Hie. 7. *Eẽciunt oſſa eorum, qui habitaverũt in Hier. de ſepulchrũ ſuũ.* Sed quid? Pro certo ſi iſtos mortuos velit retinere i. de morte cogitare, neceſſe eſt, q. ante omnia mediante Helena Conſtantini matre, i.e. Maria Chriſti genitrice crucem latronis, i. cruciatum malorum & pœnas infernales per conſiderationem habeat, & quod damnationem reproborum diligenter intelligat, & perpendat. Quod ſi fecerit, mortuos, i. e. mortis memoriam non amplius rejiciet, ſed ipſam in corde ſuo recipiet & involvet, quia proculdubio ille nunquã memoriam mortis evomit, qui crucem latronis habet, i.e. qui malorum cruciatum & damnationem attendit Gen. 23. *Sepeli mortuum tuũ.* Vel dic, q. iſta terra ſignificat vaniloquos jactatores, qui ſc. aliquod ſepultum, i.e. aliquod ſecretum retinere non poſſunt, ſed totum quidquid auditu receperunt, externis evomere, & revelationem in publicum declarare nituntur. Crux ergo & cruciatus talib. debentur, quibus ad calcandũ commiſſa ſecretius, coerceantur. Quod potiſſime verum eſt de ſacerdotib. qui mortuos ſepultos, i. e. peccata eis confeſſa evomunt revelando. Crux itaq; talib. i. e. cruciatus & pœna dari debet. Ideo bene conſulitur talib. & Eccl. 16. *Audiſti verbum adverſus proximum tuum, commoriatur in te, fident, quoniam te non dirumpet.* A facie enim verbi perturbatur fatuus.

Vel dic, q. juſtus debet eſſe ſicut iſta terra, quia nullũ peccatũ debet in cordẽ ſepultum ſive occultum retinere, ſed ſtatim per confeſſionem evomere & auferre, dicendo cum Chriſto Lazaro mortuo, illud Jo. 11. *Lazare veni foras. Et reſedit qui erat mortuus.* De cruce boni latronis dicit Ger. aliud mirabile videl. quod in Cypro ab Helena (ſicut dictum eſt) fuerit dimiſſa, & in quadã Eccl. collocata, ubi ſine aliquo firmamento in aëre pendula manet, & ſe ad oſculum & non ad contactum manuum præbet. Si enim ipſam oſculari volueris, ſine motu in aere ſtabit, ſi verò manu tractare tentaveris, ſtatim vel ad latus fugiet, vel ſurſum attolletur. Per iſtam crucẽ intelligo ſacram ſcripturam, quæ crux dicitur, quia in ea intelligẽda animus cruciatur. Et dicitur crux boni latronis, i.e. cuiusliber boni prælati & prædicatoris, animas ſcil. diabolo ſurripiẽtis & furãtis, juxta illud Apoſt. 1. ad Cor. 12. *Cum eſſem aſtutus, dolo cepi vos.* Per ſe etiã dicitur ſtare, quia nõ contingit eam deficere vel perire, alteriuſq; fulcimento non indiget, quia ſc. divino munere per ſe viget, iſta eſt ergo veritas, q. ſi ad iſtã crucem, i.e, ad ſacram paginã veneris, & cũ humilitate eam quæſieris, & oſculum reverentiæ & amoris eidem impenderis, ipſam proculdubio ſe tibi præſentantem, & verum ſui intellectũ manifeſtantem, & ibi applaudentem videbis. Sap. 6. *Præoccupat enim quærentes ſe.* Quod ſi fortè manu tractare, i.e. cum præſumptione diſcutere curaveris, ſtatim à te refugiet, ita quod verum intellectum apprehendere non valebis. Unde legi, quod quidam magnus doctor ſemel multũ laboravit pro intellectu unius ſentẽtiæ habendo; & nunquam ipſum poterat invenire. In craſtino verò voluit adire quendam alium, ut ab eo peteret ſuum intentum, & in via ſibi revelatum eſt per angelum, qui dixit ſibi, quod magis meruerat ſua humilitas, quam habuerat, ab alio illã difficultatem inveſtigare volendo, quàm tota ſubtilitas quam adhibuerat in inquirendo, & ſtudendo. Iſta potiſſime de Deo vel de ſecretis, quæ ad divinitatem pertinẽt, poſſumus dicere, quia pro certo plus inde novit & cognoſcit humilitas oſculatrix, quàm curioſitas inveſtigatrix. Deus enim hominibus ſibi oſculũ charitatis porrigentib. ſe præſentat, ipſum verò manu tractantib. i. e, curioſe inveſtigantibus, & quaſi ex ſua ſubtilitate in ſua manu habere prætendentibus ſe occultat, & ab eis ſe elevat & elongat juxta illud Pſ. 63. *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Iſta eſt crux latronis, eo quod latrones & peccatores cruciat in inferno. Iſta per ſe ſtat, & nulli rei innititur, ſed ſine alio fundamẽto perpetuo perſeverat, & mortuos etiam impedit evomi, in quantum mortem non vult eſſe à memoria, vel ab animo interiori. Exod. 12. *Neq; enim erat domus in qua non erat mortuus.* Vel dic, quod crux latronis eſt mulier pulchra, quia etiam iſta eſt ad modum crucis facta, ex ipſa ſua humana forma. Et etiam ipſa eſt cruciatus ipſorum fatuorum, qui pro eo latrones dicuntur, quia Deo proprias animas ſubtrahunt & furantur, & quia per fatuum amorem in tales cruciatus mentaliter ſuſpenduntur. Iſtæ ergo cruces ſunt in aere ſuſpenſæ, i. e. in pendulo poſitæ, & nulla firmitate boni propoſiti ſtabilitæ. Et breviter iſtæ ſunt, quæ licet manuum attractionem, i.e. carnalem copulam refugiant, oſculum tamen libenter porrigunt, atq; præſtant. Vel dic, in bono quod eſt iſta bona mulier, quæ quamvis illis de genere ſuo ſolcat oſculũ porrigere, nunquã tamẽ debet illis manũ, tactum, attractionemve impudicam & diſſolutã permittere, quinimo bonæ mulieres debent talib. dicere illud Thrẽ. 4. *Recedite polluti, clamarunt eis, recedite, abite, nolite tangere.* In Cypro intellexi eſſe arborem, cuius fructum ſeu pomum in quotcunq; partes incideris, ſemper in qualibet particula crucifixi imaginem videbis. Talis debet eſſe voluntas & conſcientia viri juſti, quia ſc. quotcunque tribulationibus ſcindatur, vel in quæcunq; particularia negotia dividatur, neceſſe eſt, q. ſemper crucifixi memoria & ſuæ paſſionis devota imaginatio in eo inveniatur, exemplo illius, qui dum in paſſione ſua ſemper Jeſũ nominaret, dixit ſibi tyrannus, quod nomen Jeſus ab ore ſuo ceſſare faceret; Sanctus verò reſpondit, quod ſi ex ore recederet, nunquam tamẽ à corde ceſſaret, quod & factum eſt, quia poſt mortem eius cor ipſius eſt inciſum, nomen Jeſus in medio eſt inventum. De alio etiam legi, quod cùm omnia loca, in quibus Chriſtus perſonaliter fuerat, viſitaſſet, & ultimo eſſet in monte oliveti, unde Dominus aſcendit in cœlum, nec amplius ſequi eum valeret, niſi poſt ipſum in cœlum aſcenderet, ſummo ſuccenſus gaudio, & ſummo amoris deſiderio expiravit ibidem. Medicis ergo prodentibus, quod amor ſeu gaudium fuerat cauſa mortis, apertum eſt cor ipſius, & in medio ſcriptum erat Amor meus Jeſus. Poterat enim iſtud dicere illud Pſ. 83. *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*

Cap. XIII.

De Creta Inſula.

1 Creta eſt inſula nobiliſſima, quæ quondã fuit centũ urbibus decorata, quæ inter Ægyptum & Græciam ſituatur. Hæc prima remis & armis claruit, & ſagittis. Prima melodiam invenit, prima docuit vias equeſtres, prima literis jura junxit. Hic capræ & oves multæ, cervi & capreę valde paucę. Lupos & vulpes, & alia ferarum genera nunquam gignit, & ſerpentes & venenoſa non habet, præter quaſdã araneas, quæ ibi naſcuntur, quæ ab Iſidor. phalangia nominantur. Hic nulla avis clamoſa nyctico-rax, & ſi aliũde venerit, ſtatim perit. Hæc gemmis & herbis medicinalibus eſt referta, & cunctis bonis & divitiis opulenta, ſicut dicunt Pli. & Iſidor. Ibi etiam ſecundùm Solin. eſt herba alimos, quæ admorſa diurnam prohibet famem. Sic paradiſus, vel etiam Eccleſia centum urbibus, id eſt, diverſis diverſorum ſtatuum manſionibus eſt decorata, *quia in domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Joan. 14. Ipſa inſuper Eccleſia multarum dignitatum diſtinctionibus eſt diviſa. Ibi etiam remi, i.e, Eccleſiæ confeſſores, arma, id eſt, eccleſiæ defenſores, ſagittæ, id eſt, ſacrorũ eloquiorum prædicatores. Ezech. 27. *In aquis multis adduxerunt remiges tui.* Ibi eſt melodia angelorum, equitatura martyrum & Apoſtolo-

stolorum, ac literatura doctorum & prædicatorum. Vel exinde prodiit melodia devotionis, equitatura prædicationis, literatura sacræ scripturæ & eruditionis. Ibi sunt capreæ & oves, quia secundùm Aug. surgunt indocti & rapiunt cælum, & nos cum literis nostris mergimur in profundum. Cervi tamen, i. cornuti superbi, capreæ, id est, stabiles vel mundi luxuriosi, lupi, i. est, raptores & usurarii, qui prædam, i.e. bladum abscondunt donec putrescat, vulpes, id est, malitiosi & ficti, ibi nullatenus apparent, nec aliqua genera venenosorum i, e. peccatorum, quia sicut dicitur Apocal 22. *Foris canes & venefici &c.* Ibi tamen generata sunt & nata phalangia venenosa, id est mali Angeli, qui statim exinde repulsi sunt. Ibi non est nicticorax, id est, advocati, qui litigando & clamando cibum suum, hoc est, divitias acquirunt, & clarius vident in nocte temporalium, quàm in die spiritualium; Ideo Esa. 35. *Non erit ibi leo, nec mala bestia, &c.* Herbis etiam medicinalibus, i.e sanctis hominibus, & lapidibus pretiosis, i.e. angelis, & virtutibus hæc insula est repleta. Ibi etiam est herba alimos, i. satietas gloriæ, quã qui semel admorserit, famẽ nequa-
2 quam amplius sustinebit Apoc. 7. *Non esurient neque sitient amplius. &c.* Item Plin. ait li. 21. cap. 14, quod in Creta est aliud miraculũ, est enim ibi quidam mons dictus Carina, circa quem per novẽ millia passuum muscæ non reperiuntur, & quod mirabilius est, mella quæ in isto spatio nata sunt, nunquam à muscis tanguntur, dato quod alio transferantur. Sic vere in Creta, id est, in insula ecclesiæ sunt montes, id est, viri altĩ, contemplativi & perfectĩ, quos procul dubio, & quorum societatem muscæ, i. homines immundi & luxuriosi, qui cadaveribus & lacte mundi delitiarum sunt satiati, nolunt tangere vel frequentare, quinimo etiam mella, id est, verba, documenta & exempla talium nunquã volunt recipere vel gustare, quia mali nunquam libenter frequentant consortia bonorum, nec etiam gustant mella suorum exemplorum & verborum. Ideo dicitur Prov. 27. *Anima satiata calcabit favum.* Illi enim qui mundi delitiis satiantur, favum, i.e. dulcedinem sanctorum verborum & exemplorum abominantur. Amos 5. *Loquentem perfecte abominati sunt.* Vel dic, quod mons est sacra scriptura, cuius mella, i.e. dulcia verba, muscæ, i. peccatores tangere vel audire nolunt, nec etiam ibi frequentare, vel studere quærunt. Vel dic, quod mons significat paradisum, quo muscæ, id est, peccatores non intrant, qui etiam mella, i.e. bona spiritualia scilicet virtutes & sacramenta, quæ exinde ad istum mundum translata sunt, non recipiunt neque gustant. Eccl. 10. *Muscæ morientes perdunt unguenti suavitatem.* De Dedalo & Labyrintho Cretæ vide infra lib. 15. cap. 8. §. 4.

Cap. XIV.

De Ægypto.

1 Ægyptus est regio, duas habens partes, superiorem scil. & inferiorem, quarum una fructibus, frugib. fontib. & fluminibus repleta est, in qua duorum monstrorum genera habitant scil. hippopotami & crocodili. Sed in alia Ægypto, versus ortum solis, sunt pardi & tigrides, satyri & basiliſci, aspides & serpentes, secundùm Plin. & maximè circa fluvium Nigrin, qui creditur esse Nilus, ubi est quædam parva bestia, quæ dicitur catoblepás, corpore quidem modica, membris iners, & pigra, caput habet ita grave, quod ipsum semper defert ad terræ superficiem inclinatum. Quod à natura mortalium saluti est provisum, quia tantæ venenositatis est, quod nihil eam in facie videre potest, quin continuo expiret. Istud autem animal apud hesperios Æthiopes invenitur, secundùm Plin. sed secundùm Solinum juxta Nigrin, seu Tigrin fluvium invenitur. Sic vere terra habet duas partes, mundum sc. qui fluminibus delitiarum, fontibus scientiarum, fructibus divitiarum multipliciter est refertus, in quo hippopotami equi fluviales, id est, homines luxuriosi, & crocodili superbi & tumidi conservantur. Alia autem pars istius Ægypti scilicet terræ est inferius, infra terram, id est, infernus, ubi damnati ardore igneo comburuntur, ubi circa fõtem Tigrin, id est, in puteo abyssi, nigerrima bestia, & venenosissima lucifer est inclusus. Quod ipsa natura naturans i.e. Christus ipsi ad salutem mortalium procuravit, quia nullus poterat sibi vel tentationibus suis resistere, dum hic erat. Job. 41. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei.* Ibi sunt etiam basiliſci, & multa alia monstra, id est, diversa dæmoniorum genera, qui sagacitate & venenositate malitiæ differentes, cruciant animas quæ sunt ibi. Vel expone de diversis peccatoribus qui sunt ibi, sicut infra c. de Æthiopia. Ideo Hier. 8. *Mittam eis serpentes regulos, quibus non est incantatio.* De ibidibus fugantibus serpentes ab Ægypto vide lib. de avibus tit. suo, similiter de Nilo, crocodilo, hippopotamo, sicut Ægyptia & palma, vide in tit. suis. De Api vero bove, quem colebant Ægyptii, qui favendo petentibus pabulum de suis manibus accipiebat, & responsum eis dabat, quodsi nollet, malum illis portẽdebat, sicut apparuit de Cæsare Germanico, cui non respõdere, nec ab eo cibum sumere voluit, qui cito post occisus fuit de ritu etiam huius bovis, de quo meminerunt Pli. & Sol. nolui aliqua moralizare, propterea quod diabolicus omni ex parte erat. Allega tamen hic si vis, quod tales boves sunt magni tyranni, qui si nolint homini loqui vel respõder, vel sacrificia & munera capere, satis possunt ab eis indignationem & periculum expectare. Pharos est turris altissima in portu Alexandriæ, in cuius summitate lumen ponitur, ut de no- 2
cte dirigat navigantes. Sic in portu huius mundi viri sancti positi sunt, ut per lumen scientiæ & bonorum exemplorum, ad portum salutis trahantur ii, qui per mare huius seculi currunt. Et si- 3
cut secundùm Soli. Istæ pyramides propter suam altitudinem umbras non faciunt, sic nec sancti umbras malorum exemplorum aliis præbuerunt. Vel dic, quod talis est Christus, qui umbram alicuius peccatoris non habuit, sed altissimæ vitæ fuit in laterna humanitatis continens lumen divinitatis, qua iter salutis & portus ostenditur.

Cap. XV.

De Ægypti mirabilibus.

Ægyptus in suis desertis superiorib. multa habet notabilia: Refert enim Postumianus, quod circa syrtes, quæ sunt inter Lybiam & Ægyptũ, quæ terra est arenosa, & ad flatum venti ad similitudinem aquæ mobilis, ita quod modico venti flatu maius in illis terris, quàm in ullo mari naufragium sit, incolæ aliqui in locis aliquantulum solidis commorantur, ibi tamen nulla seges præter hordeum nascitur, quod à die jacti seminis, die 30. maturatur, & propter maturitatẽ præcipitem à ventorũ impetu liberatur. Ibi etiam (ut idem ait) invenitur herba quædam dulcissima, similis mentæ, quæ saporem mellis prætendẽs, ab incolis manducatur. Unde ipse Postumianus se dicit circa Syrtes unum senem in uno tugurio reperisse, qui sibi talem herbam obtulit ad edendum. Dicit etiam Gervasius, quod quidam miles provincialis Dominus castri Delphini, pro ducenda vita eremica deserta Ægyptii petiit, cui post longa jejunia corvus affuit, 4
qui ereptam radicem cujusdam herbæ ad pedes eius posuit, quã omni plenam dulcedine reperiens, vitam in eremo cum eo sustentavit. Ista possũt applicari, quod non est dare ita malam patriam seu terram, in qua bonum aliquod non reperiatur, nec aliquam tribulationem ita asperã, ubi dulce aliquid & consolatorium non inveniatur. Quod etiam non solùm est verum temporaliter, sed etiam spiritualiter. Dato enim quod mundus more Syrtium sit mobilis & instabilis, arenosus & ruinosus, sterilis & nõ fertilis, ibi tamen invenitur hordeũ sacræ scripturæ, in qua sc. sub palea literæ jacet medulla scientiæ. Herbæ etiam dulces, i.e. virtutes & gratiæ, & Ecclesiastica sacramẽta, quæ sc. à corvis, i. e. sanctis patribus pœnitentia denigratis nobis sunt ostensa & tradit, a quibus sc. istius deserti, i. e. istius vitæ miseræ spiritualis penuria, relevatur, & quibus mens devota reficitur & nutritur. Psalm. 77 *Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto.* Dicit idem Postumianus, quod ipse vidit in desertis Aegypti cœnam, quæ à viro Dei parabatur, sine igne fervere; tanta quippe vis solis illic est, quod quibuslibet coctis, etiam ad Gallorum pulmenta sufficiat. Sic vere olla cordis nostri sine igne concupiscentiæ per virtutẽ solis justitiæ, & suæ infusæ gratiæ debet fervere per bona desideria, & non ab inferiori, imo desursum debet quærere 5
spiritualia incendia. Actuum 18. *Fervens spiritu loquebatur, quæ sunt Iesu.* Dicit idem Postumianus, se vidisse in quodam Ægypti monasterio, unam arbusculam in claustro, quæ de virga sicca fuerat generata. Volens enim quidam Abbas probare unius novitii obedientiã, præcepit ei, quod quandam virgã siccam acciperet, & in terram figeret, & tam diu irrigaret, donec lignum aridum in solo arido reviviſceret. Novitius ergo omni die, à flumine Nilo, per duo milliaria aquam vehebat, & virgam sicut pater injunxerat, irrigabat, quod cùm duobus annis feciſſet, nec aliquid profeciſſet, tandem continuans in tertium annum virga floruit, & in arbusculam tandem crevit, hæc possunt applicari exemplariter ad virtutem obedientiæ. Vel dic si vis, dato

quod

quod aliquis peccator fit aridus & indevotus, & humore gratiæ ſpaliatus, non debet tamen prædicator vel prælatus ab irrigatione ſeu prædicatione ceſſare, quia dato quod diu in ſua arida indevotione permanet, poterit tamen fieri, quod finaliter per gratiam revireſcat, & quod in arborem, id eſt, in virum juſtum & fructiferum divino munere ſe convertat, ideo dicebat Apoſtolus 1. ad Cor. 3. *Ego plantavi, Apollo rigavit. Deus autem incrementum dedit*, quia breviter ſicut ibidem dicitur, *Neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus.* In deſertis Ægypti beatus Antonius dum iret videre Paulum primum eremitam, invenit unum hominem equo mixtum, cuius quamvis verba non intellexerit, manu tamen dextra eidem iter oſtendit, & ſtatim veloci fuga ab oculis mirantis evanuit. Satis cito poſt, invenit parvum homuncionem, naribus aduncis, fronte cornuta, & pedibus caprinis, qui ſibi dactylos porrigebat, à quo cùm peteret quiſnam eſſet, reſpondit: *Mortalis ego ſum, unus ex accolis eremi, quos variis erroribus deluſa gentilitas, Faunos, Satyroſq; colit, & incubos. Legatione fungor gregis mei, precamur ut communem Deum pro nobis deprecetis. Salutem mundo olim veniſſe cognovimus, & in univerſam terram ſonus eius exivit.* Quibus dictis aufugit, & receſſit. Unum verò tale animal ſub rege Conſtantino ad Alexandriam fuit adductum, & magnum populo ſpectaculum præbuit, & tandem mortuum, & ſale conditum ut ab Imperatore videri poſſet, ad Antiochiam delatum eſt, ſicut recitat Gervaſius. Ex hoc ergo poteſt concludi, quod beſtiæ Chriſtum prædicabant, quem tamen homines credere contemnebant. Vel ſi vis moraliza, & dic, quod iſte homuncio ſignificat mundi ſimplices, qui parva habent cornua, id eſt, modicam potentiam ſecularem, qui in caprum deſinunt per ſimplicitatem beſtialem. Homines verò ſignificant rationales homines, ut clericos & religioſos, quia pro certo homines ſimplices & ſeculares Chriſtum melius recognoſcunt, quam clerici, & orationibus ſanctorum devotionis ſe committunt, & ipſis religioſis & Chriſti pauperibus, dactylos, id eſt, bona ſua temporalia, per eleemoſynas plus impendunt. Figurati in aſini Balaam, quæ melius vidit angelum, quam propheta. unde Auguſt. *Surgunt indocti, & rapiunt cœlum, & nos cum literis noſtris, mergimur in profundum.* Sicut ponit Pomponius c. de Aegypto, Aegyptiorum fuit opinio, quod ipſi erant veteriſſimi populorum, dicentes, quod à tempore, in quo inceperat regnum eorum ſtellæ quater mutaverant curſus ſuos, fueratque ſolis ortus, ubi nunc eſt occaſus, & occaſus ubi nunc ortus, itaque regnum ſuum per 13. millia annorum proceſſiſſe dicebant. Iſtud ergo ad fatuitatem quorundam alligari poteſt, qui de antiquitate generis gloriantur, & qui ſydera, & ſtellas, id eſt, alios mobiles, & eorum ſtatus mutabiles aſſerunt, ſuos verò ſtatus, & genera, ut ſtabiles mentiuntur. Vel dic, quod iſta falſa opinio de ortu, & occaſu ſolis reciproco, poteſt verificari de Gentilibus & Judæis, conſtat enim quod dudum ortus ſolis juſtitiæ Chriſti, id eſt, fides incarnationis eius, ſaltem futuræ, & lumen ſuæ gratiæ reſplenduit in Judæis, occaſus verò, & errorum obſcuritas gentiles tunc temporis occupabat. Sed verè nunc verſa vice Judæi habent occaſum, & gentiles credentes ortum, quia ipſi fidem negaverunt, & errores conceperunt: Gentiles verò crediderunt, & lumen fidei receperunt, & ſic occaſum ſuum in ortum mutaverunt. Unde de Judæis dicitur illud Hie. 5. *Occidit ſol, dum adhuc eſſet dies.* Quod etiam de clericis, & ſecularibus poteſt exponi, quia verè clerici antiquitus fuerunt boni, & ſancti, & orientales, & eorum reſpectu laici erant occidentales, nunc verò ita converſi ſunt in arcum pravum, quod laici ſunt eis meliores. De illis Aegyptiis, qui mortuos ſuos non cremant, nec ſepeliunt, ſed potius ſpeciebus & aromatibus condiunt, nec in penetralibus cuſtodiunt, omitto, ſed credo, quod de talium cadavere fit mumia, id eſt, caro humana confecta, qua medici utuntur. In ſuperiori Aegypto refert Pomponius eſſe lacum, qui Chennis dicitur, in quo erat quædam inſula natatilis, quæ lucos & ſilvas portabat, & quæ Apollinis, i.e. ſolis grande templum geſtabat, hæc per lacum natando vagatur, & quocunque venti impulerint agitatur. Templum ſolis juſtitiæ Chriſti, eſt quilibet Chriſtianus, & maximè eccleſiaſticus, Deo præcipue dedicatus. 1. ad Cor. 3. *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Lacus iſte mundum ſignificat, inſula verò religionem vel eccleſiam deſignat, quæ ſcil. & ſylvas & lucos, id eſt, bonos ſimplices & laicos, & templum ſolis, i religioſos, & clericos in ſe portat. Iſta eſt ergo veritas, quod iſta inſula eccleſia cum ſuis fidelibus debet eſſe natatilis in hoc lacu, quia in hoc mundo non debet ſiſtere, nec terræ ſeu terrenis bonis adhærere, ſed potius, quaſi natando tranſcurrere, & per temporalia ad venti, id eſt, ad Spiritus ſancti flatum, tanquam peregrina libere pertranſire, dicens cum filiis ſuis illud Heb. 13. *Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* In Aegypto ſolebat coli Apis, & erat Apis bos niger maculis certis inſignis, cauda & lingua diſſimilis aliis, quem ex coitu natum non credebant, ſed divinitus igne cœleſti, dieſque quo gignebatur, erat maxime feſtus, ut ponit Pomp. c. de Aegypto. Igitur dico, quod ſi iſti tantos honores exhibebant bovi corporeo, quanto fortius nos debemus bovi æthereo, id eſt, Chriſto, (cùm ipſe ſit bos pro peccatoribus immolatus, & niger & decolor pro nobis factus, maculis tamen, id eſt, varietatibus virtutum inſignitus, ex carnali coitu non genitus, ſed divinitus datus, & ex cœleſti igne, ſcil. ex Spiritu ſancto natus) honorem & laudem offerre, & diem nativitatis eius vel conceptionis ſolenniter feſtivare?

CAP. XVI.
De Helleſponte.

HElleſpontus eſt provincia in Græcia, de qua dicit Crates ibi eſſe genus hominum, qui ſolo contactu ſanant morſus ſerpentum, & ſola manu extrahunt quæque mortifera, & venena. Et etiam Varro ibi quoſdam homines eſſe dicit, quorum ſalivæ ſanant à morſibus anguium & ſerpentum, hæc autem à Plinio dicuntur c. de India, & etiam lib. 7. in principio, qui allegat Varronem. Sic vere in religione eccleſiæ, juxta pontum mare pœnitentiæ ſunt homines ſcilicet ſacerdotes, qui ſola manu appoſita per abſolutionem, & ſaliva boni documenti expoſita, morſus ſerpentum, hoc eſt dæmonum, & diverſa peccatorum genera, & venena, virtute clavium extrahunt, & educunt, 4. Reg. 5. *Putabam, quod egrederetur ad me, & manu ſua tangeret locum lepræ.* Vel per tactum intelligo correctionem & viſitationem, qua mediante, prælatus venena extrahit de cordibus ſubditorum, mediante ſaliva verborum. Vel dic, quod ſaliva eſt confeſſio, qua ex ore emiſſa, mentem morſibus, & tentationibus, dæmonum ſanamus. Prope regionem Helleſponti, à parte Aſſyriæ fuerunt antiquitus populi Moſſini, ſecundùm Pompon. quorum mons erat in patulo veſci, & promiſcue concumbere, reges pro voto eligere, & electos vinculis aſtringere, & arctiſſima cuſtodia detinere, atque ubi culpam prave imperando comiſerant, ſolebant eos unius diei jejunio & inedia caſtigare. Iſtud poteſt allegari, quomodo mundi reges proprie non ſunt liberi, ſed potius multis compedibus alligati, quia revera ubi quis in regem, & ſuperiorem eligitur eo ipſo vinculis legum & ſtatutorum præ cæteris obligatur, & à ſubditis etiam cuſtoditur, in quantum ad eius facta oculi omnium ac opera diriguntur. Iſte etiamſi malè imperando delinquit, unius diei, id eſt, totius futuræ temporis jejunio in inferno punitur, Pſalm. 149. *Ad alligandos reges eorum in compedibus.*

CAP. XVII.
De Æthiopia.

ÆOliæ ſunt novem inſulæ in mari mediterraneo, ſic dictæ ſecundùm Iſid. ab Æolo, quem Poetæ finxerunt regem fuiſſe ventorum, eo quod ſecundùm quod videbat vapores elevari, ſecund. hoc ventos prædicebat. Sunt etiam dictæ Vulcaniæ, eo quod ex ipſis exeat ignis, ſicut dicitur de monte Æthna. Sic in mari mediterraneo, id eſt, in medio terræ, & maris, circa centrum ſunt Aeoliæ inſulæ ſc. infernus, de quo ignis perpetuus emanat, quæ à rege ventorum, i.e. ipſo rege ſuo lucifero, qui rex eſt ventorum, tribulationum, & vanitatum, taliter poſſunt dici. *De ipſis egredietur ignis. &c.* Ezec. 10. Ideo Deute. 32. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo.* Vel dic, quod iſtæ inſulæ ſũt peccatores, qui inſulæ dicuntur, eo quod in mari, i.e. tribulationum amaritudine cinguntur. Pſalm. 31. *Multa flagella peccatoris.* In iſtis enim ignis iræ, avaritiæ, & luxuriæ ardet, fumus ſuperbiæ eminet, & ventus æternæ damnationis imminet, quia abſq; dubio fumus, & elatio ſuperborum, ſignum eſt ſuorum imminentium tormentorum.

CAP. XVIII.
De Æthiopia.

ÆThiopia eſt regio in meridie, quæ ſerpẽtib. baſiliſcis, draconibus, unicornibus, cæteriſque beſtiis crudelibus eſt repleta, & quia ſolis ardorib. continue aduritur, ideo illius incola niger eſt, horribilis & deformis, ibiq; ſunt multi homines monſtroſi, quia ſcil. alii ſolem quotidie dira imprecatione, propter eius ardorẽ maledicunt, quorum aliqui Troglodítæ vocãtur, ita cele-

celeres, quod bestias cursu superant, qui loco domorum cavernas inhabitant,& serpentes comedunt venenosos,alii more pecudum sine lege passim cum mulieribus dormientes, matrimonii sunt expertes,qui Garamantes ab Isid.nominantur,quos solæ matres recognoscunt,nam paterni nominis nulla reverentia apud eos, sicut dicit Sol,c.in Æthiopia , alii incedunt nudi,& nullo exercitio occupantur, hique Gamphasantes dicuntur. Alios qui Blemmii dicuntur,fama est capite carere,sed os & oculos habere pectoribus insitos ac infixos ; Sunt ibi etiam satyri, qui figuram habentes humanam,sunt penitus inhumani. Apud Sambros autem omnes bestiæ quadrupedes sine auribus nascũtur,etiam elephanti. Alii sunt qui canem pro rege habent,& de eius moribus augurantur quidnam imperitet. Aliqui Ariophagi dicuntur,leones & pantheras venantur, & eis etiam vescuntur. Alii locustis sale & fumo induratis vivunt.

Alii draconibus nutriuntur.In Æthiopia etiam in aliquorum draconum cerebro inveniuntur lapides pretio, scilicet hyacinthus,chrysolitus,& topatius, ibi etiam cinamomum medicinale reperitur. Hæc omnia Isid & Soli. Æthiopia mundus est,ubi fervore avaritiæ & luxuriæ populi taliter aduruntur, quod pellis conversationis per violentiam multipliciter denigratur. Ibi sunt serpentes,id est,malitiosi,ibi basiliſci,qui visu interficiunt, id est,luxuriosi, ibi rhinoceron,qui cornu petit,id est,superbi, ibi draco, qui flatu adurit,& ignem vomit, id est,avari, qui flatu verborum suorum fallaciũm, & ardore avaritiæ suæ bona pauperum dissipant, & comburunt. Ibi etiam sunt homines monstruosi, qui ibi sunt invidi, qui solem prosperitatis alienæ nequeunt sustinere, & ei quando obviare nequeunt,saltem detractionibus maledicunt. Ibi sunt Troglodytæ cursu celeres, id est, leves & instabiles,qui uno statu vel officio,præbenda vel beneficio non sunt contenti ,sed ab uno ad aliud se convertunt, & ideo venenosi,i.e. peccata comedunt & contemnunt. Prov.1. *Pedes eorum ad malum currunt.* Figura 2. Paral.12. ubi cum Sesach rege Ægypti venerunt Trogloditæ & Æthiopes ad regem Israel impugnandum. Sic isti sunt de exercitu diaboli &c. Expone. Item ibi sunt Garamantes adulteri,more pecudum matrimoniũ non servantes,& suam adulterinam sobolem,solis matribus nutriendam relinquentes.Ibi sunt Gamphasantes,id est.otiosi,qui nullo exercitio boni operis occupantur , ab omnique veste & ornatu virtutum non abhorrent,neq; metuuns esse nudi. Mich. 1. *Vadam discalciatus & nudus.* Ibi sunt Blemmii, id est,hypocritæ, qui caput rectæ intentionis non habent, licet oculos discretionis, os pulchræ locutionis habebant in pectore,id est,in apparentia,& in conspectu aliorum. Vel hi sunt mali prælati , qui non habent oculos intentionis in capite Christo, i. e. sursum ad Deum elevatos ,& hoc quia cùm sint in peccato mortali,caput Christum secum non habent, sed oculos habent in pectore circa cor,id est,ad illos,quos habent cordi , sc. ad carnalem parentelam,per acceptionem personarum. Ideo Judith 14. *Ecce Holofernes jacet in terra, & caput eius non est in ipso.* Item hi sunt pilosi, hoc est,crudeles excoriatores , qui licet sint homines à natura, tamen quo ad mores sunt inhumani. Esa.13. *Pilosi saltabunt ibi.* Item ibi sunt bestiæ quadrupedes sine auribus , hi sunt religiosi inobedientes, qui sine auribus cum quatuor pedibus propriarum affectionum undique se inflectunt. Ezech.23. *Nasum tuum & aures tuas præcident.* Alii sunt gulosi , qui de cane insatiabili, id est,de ventre proprio faciunt Deum & regẽ, cuius motu & instigatione faciunt quodcunque Philip.3. *Quorum deus venter est &c.* Vel per canem intellige avaritiam , cui obediunt cupidi & avari. Esa.56. *Canes impudentissimi nescierunt saturitatem.* Item sunt ibi Agriophagi scilicet principes & barones,qui pantheras , & leones,id est,ipsos suos ballivos & bedellos devorant & denudant. Job.29. *Conterebam molas leonũ, & dentibus eorũ auferebam prædam.* Alii enim principes ipsis sitibundis draconibus , id est, avaris & usurariis terræ suæ vescuntur , de quorum cerebro sc. absconditо extrahunt lapides pretiosos , scilicet munera & emendas per extorsinnes & huiusmodi Psal.73. *Dedisti eum escam populo Æthiopum.* Vel si vis,per Æthiopiam accipe infernum,ubi est populus niger, id est, deformis & tristis , præ ardore infernalium tormentorum , ubi sunt multa genera hominum peccatorum &c. ut supra. Vel Æthiopia est ecclesia, fervore tribulationum exusta & denigrata Baruc.6. *Nigræ fiunt facies eorum de fumo, qui in domo fit,* & Naum.2. *Facies eorum sicut nigredo ollæ.* Can.1. *Fusca sum &c.* ubi quando dracones capiuntur,id est, quando peccatores ad pœnitentiam convertuntur, in eorum cerebro, id est, in eorum sapientia & scientia gemmæ pretiosæ diversarum virtutum inveniuntur,ut patet in Paulo, cuius scientia quam prius acquisiverat, multum ecclesiam decoravit. Ibi cinamomum famositatis,topatius honestæ vitæ,chrysolitus sapientiæ,&c.In Æthiopia sunt duo fontes , quorum unus oblivionem , alter memoriam inducit , ut Isid.ait. Sic vere in mundo, qui propter æstum concupiscentiæ Æthiopia potest dici,sunt duo fontes scientiarum,id est,scientia mundi & divina, sed mundana Dei oblivionem,divina autem eius recordationem inducit. Figura Exod 2. ubi secundum Josephum & magist. hist. Moyses existens in Æthiopia fecit duos annulos, unum qui inducebat oblivionem, quem tradidit filiæ regis Æthiopum , & sic eius oblita est, nuiusmodi est sapientia mundana , alterum qui memoriam inducebat, quem apud se retinuit, hæc est sapientia divina. Primum ergo annulum , id est , mundanam sapientiam Dei oblivionem inducentem, aliis debemus dimittere , scientiam autem Dei & gratiarum actionem, qui est annulus recordationis , debemus retinere;De ista ergo scientia oblivionis dicitur Prov.31. *Bibant, & oblviscãtur egestatis suæ,&c* & Hier.2, *Populus meus oblitus est mei, diebus innumeris.* In Æthiopia secund.Solinum,sunt populi dicti Sirbotæ, qui 12. in longitudine pedes habent, & ut Gervas.ait coloris aurei corpus habent. Sunt etiam alii qui dicuntur Alachei,qui elephantes venantur,& captos devorant. Tales fuerũt Apostoli,qui 12.pedes,id est 12.articulos habuerunt,& mensurã suæ perfectionis ex eis statuerunt , & colorem aureum honestæ conversationis servaverunt. 2.Malach.11. *Apparuit eques, eos præsedens in veste candida, armis aureis.* Et isti Elephantes id est,mundi principes per prædicationem cœperunt. & fidei legibus subjecerũt. In Æthiopia sunt Agriophagi, quorum rex unum in fronte oculum habet,ut Solin.ait. Tales sunt moderni principes,& mundi reges,qui duos oculos, i. e. duplicem considerationem, alteram qua propriam , alteram qua subditorum quærerent utilitatem,sed vere hodie non habent nisi unam, & non nisi propriam curant utilitatem, nihil vero de subditorum salute, atque ideo vere dicuntur monoculi,ad Phi.2. *Omnes quæ sua sunt quærũt.* Vel dic,quod si boni reges esse volumus, nos scilicet & alios bene regendo,unum solum oculum, id est, unam & simplicem intentionem habere debemus , & duplicitatem fugere. Matth. 5. *Melius est enim tibi cum uno oculo intrare in vitam æternam , quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* In Æthiopia secund.Solin, sunt quidam populi qui lingua carent, quidam qui usum ignis habere nõ solent.Sic vere in mundo isto sunt multi.qui ad Deũ laudandum, vel aliquid bonum dicendum linguam non videntur habere, & alii qui ignem charitatis & eius usum non videntur cognoscere,vel sentire,Sap.17. *Et ignis quidem nulla vim poterat eis lumen præbere* In Æthiopia secundum Soli. est unus mons editur, qui ingenito & perpetuo igne flammat , cuius simile facit mons Æthna in Sicilia,mons Vesuvius in Campania,mons Chimæra in Lycia,& sic sunt quatuor montes semper ardentes. Sic vere sunt quatuor genera peccatorum semper ardentium idiversis ignibus vitiorum,scilicet cupidi,luxuriosi,iracundi,& invidi Istos enim solet ardor malorum desideriorum semper conburere,& diversis vitiis infestare. In Aethiopia secundum Soli. sunt Macrobii homines scilicet longissimæ vitæ , qui justitiam amant & colunt,apud quos est locus Helintrapezia , abundantibus epulis semper plenus , quæ etiam divina virtute continuo augentur. Tales sunt justi, qui scil. in vita gratiæ diu vivunt,& vere Deus administrat talibus cibos suos , & victum ad sufficientiam præstat,quem ipsis multiplicat & augmentat. Exemplũ de Helia,cuius farina & oleum non extitit diminutum,Prov.10. *Non affliget Dominus fame animam justi.* In Æthiopia secund.Solin sunt dracones,in quorum cerebris invenitur lapis, qui draconitias nominatur , qui bonus non est , nisi viventi detrahatur, nam si obeat prius serpens, cum eius anima evanescit, hic lapis significat pœnitentiam,quæ certe nihil valet nisi dum in hac vita sumus, si enim mors corporis advenerit , extunc fructus pœnitentiæ nullus erit : necesse est enim,ut à nobis dum vivimus extrahatur, alioquin evanescit , & nihilum reputatur. Vel dic , quod lapis iste significat bona opera , quæ si dum in vita gratiæ sumus,fecerimus,& à nobis extraxerimus, proficient ; si verò mors peccati mortalis superveniat, evanescent. Hier.51. *Vana sunt opera & risu digna.*

Vide multa alia cap. de faunis , de satyris & huiusmodi.

CAP.

De Æthiopiæ mirabilibus.

1 ÆThiopia, ut Solin. ait, in suis desertis adustis habet quosdam populos, qui Ichthiophagi dicuntur, qui ac si essent marinæ beluæ natando in mari volant. Nam ita exquisito oceano Atlantico, usq; in occasum etiam ad Gorganes insulas venerunt natando. Dicit ad hoc Gervasius li. suo de mundi mirabilib, quod quidam Nicolaus cognomine Piscis, de Apulia oriundus, eo quod valde diligebat esse in mari, à matre sua extitit maledictus, & quod de mari perpetuo non recederet imprecatus, qui statim veste reiecta, in mare Siculum saliit, & ex tunc continue cum piscib. natãdo notus, & familiaris belluis in mari habitavit, qui quando nautas ambulantes videbat, quandoq; de mari surgebat, & ab eis aliquantulum olei ad ponendũ in ore suo pro explorando profundo abyssi petebat. Esse autẽ in profundo maris arbores glandiferas, valles & montes & flumina dulcia & super omnes pisces, anguillas longissimas asserebat, nautisq; tempestates imminentes denunciabat. Per istos possunt intelligi viri theologi, quibus vere placet natare, & discernere profunda maris scripturarũ, ibiq; inveniũt dulcia flumina scientiarum divinarũ, necnon fructus & arbores utiliũ doctrinarũ, & ideo cuilibet tali dicitur in Psal. 76. *In mari via tua, & semita tua in aquis multis.* Vel dic exemplariter, quomodo matrũ & parentum maledictio
2 est cavenda. Gorgones sunt insulæ in oceano Atlantico, quas antiquitus Gorgones mõstra habitarunt, & adhuc gens ea habitat monstrosa. Tradit ergo Xenophõ Lampascenus, q. Hanno Pænorũ rex ad eas permeavit, ibiq; fœminas quasdã hirsuti corporis, & pernicis velocitatis invenit, de quib, tantummodo duas cepit, quarum pelles miraculi gratia in donariis Junoni dedit, & apud Carthaginẽ in Junonis tẽplo suspendit, quarum spectaculum usq; ad excidium Carthaginis duravit. Istæ insulæ mundum signant, ubi mulieres hirsutæ pellis, i. vilis & infamis conversationis multæ sunt, quæ vere per inconstãtiam leves & agiles ultra modũ existunt, rex verò diabolus istas per montem capit & excoriat, & pellem suæ malæ conversationis aliis pro exemplo mõstrat, ipsasq; hodie, i. templis & ecclesiis eorum fatuis clericis
3 manifestat. In Æthiopia in insula Meroe est civitas Syrenæ, in qua Moyses inclusit Æthiopes, quando regnum Æthiopũ sibi in deditionẽ subegit. Hic ergo factus est à philosophis quidam puteus, profundus cubitorum 60. in cuius profũdo splendet sol recto gradu, in mense Junio, nullamq; penitus facit umbram, & in tali etiam dispositione dicitur esse puteus ille Samariæ, *super quẽ sedit Dominus fatigatus.* Jo. 4. Diametraliter n. respicit sol locum illum, quando pervenit ad æstatem, hoc etiã dicit Pli. li. 2. ubi nominat alia multa loca, per quæ sol directe transit. Per talem puteum possum intelligere humiles, & devotos, qui sc. aquam devotionis, & gratiæ continent, & profundum humilitatis habẽt, qui scil. sexaginta cubitorum dicuntur, quia fructum sexagesimum producunt. Per solem autẽ intelligo Christum, & per æstatem ferventem judicium. Tunc n. erit sol in leone, quia tunc erit Christus in leonina feritate justitiæ. Igitur dico, quod quando sol justitiæ Christus ad mensẽ Junii, i. e. ad fervorem judicii veniet, tunc directe ad puteum, i. ad humiles personas respiciet, & illis splendorem æternæ gloriæ influet in profundum, & ab ipsis umbram mortalitatis, i. omnis adversitatis auferet, quia nullus est, qui à Deo directe per misericordiam respiciatur, & cui gratiæ, & scientiæ, & gloriæ lumen influatur, & à quo umbra ignorantiæ, & adversitatis tollatur, nisi qui puteus humilitatis effectus, & timore domini profundatur. Ps. 137. *Excelsus Deus, & humilia respicit.* Vel dic contra, quod putei Æthiopiæ sunt avari, qui cautelis & malitiis sunt profundi, quos sol Christus in judicio respicit directe, & fervorem suæ justitiæ contra eos diametraliter mittet. Judit. 8. *Venit æstus super caput Manasse, & mortuus est.* In
4 Æthiopia teste Gervasio, est quædã provincia dicta Theopnochema, quæ perpetuis incendiis semper flammat, sicut etam Pli. dicit li. 2. c. 109. circa finẽ. Oceanus etiam ibi propter maximum solis fervorem, sicut cacab. perpetuo fervet, quod etiam in confinio Heliopolis invenitur, & non solùm homo ibi transire non potest, sed nec humanus oculus aliquãdiu respicere, nigrę etiam & exustæ sũt ibi arenæ, quæ solis ardorib. sunt desertæ, & ibi sũt serpẽtes, & bestiæ, quæ penitus hominib. sunt ignotæ. Circa partes autem illas populus Gaulolũ pervagatur, & ultra istas partes fuit insula maxima, quæ secund. Plat. cum suo populo est submersa, quæ Africã, & Europam magnitudine vincere dicebatur.

Ista ad infernum possunt applicari, ubi est perpetua ignis inflãmatio. Esa. 66. *Ignis eorũ non extinguetur.* Ibi est maris, i. tristitiæ, & amaritudinis ebullitio. Job. 41. *Fervescere facit quasi ollã, profundũ mare.* Ibi est arenarum, i. peccatorum combustio, & denigratio. Naum 2. Facies eorũ quasi nigredo ollæ. Ibi est insularum, i. magnorum, & potentum submersio, & suæ famæ, & nominis absorptio, & oblivio. Exod. 13. *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Vel dic, quod tales sunt peccatores, qui sci. per avaritiam semper ardent, & superbiam, & iracundiam ferventem. Esa. 17. *Impij quasi mare fervens, quod quiescere nõ valet.* Per infamem conversationem denigrantur, per carnis delitias submergun- 5
tur. In Æthiopia superiori versus mare rubrum sunt quædam mulieres horrendæ, barbas usque ad mammillas habentes, quæ pellibus animalium pro vestibus utuntur, equos habent, & venatrices sunt, & trigides, & leopardos domant, & ipsis loco canũ utuntur, ut Gervasi. ait: qui etiam dicit, quod circa vicinos montes sunt aliæ mulieres, quæ dentes habent aprinos, capillos usq; ad talos, in lumbis caudas bovinas, altæ sunt pedib. 7. corpus etiã pilosum habent ut camelus. Ista possunt applicari cõtra malas mulieres, quæ scil. barbas habere dicuntur, eo quod virorum suorum officiis uti nituntur, & in quantum regimẽ domus (quod ad barbam virilẽ, i. ad viri sapientiam pertinet) usurpare noscuntur, sicut vulgariter de talib, dicimus, quod brachas maritorum portant, quando sc. de illis, quæ ad viros pertinẽt, se intromittere diligentius curant. Istæ ergo sunt mulieres barbatæ, i. virorum officiis implicatæ, contra illud Deut. 22. *Non induetur mulier veste virili.* Igitur malæ mulieres de pellibus animalium, i. de substantiis fatuorum bestialium se vestiunt, & leopardos, & tigrides, i. e, homines utcunq; fortes & constantes solent superare & domare, & ad venandum, i. e. inter retia sui amoris capiendum solent intendere, & vacare. Unde Aug. libro de cohabitatione clericorum, & mulierum: O quantos leones domuit una infirmitas delicata, quæ cùm sit vilis & misera, de maximis facit prædam. Istæ ergo per malitiam sunt caudatæ, dentibus aprinis, i. rapaci avaritia sunt munitæ, capillis longissimis ornatæ, & per superbiam sunt altæ, & elatæ, & septem pedibus, i. e. septem vitiis mensuratæ, & in exteriori pelle, i. e. exteriori apparentia ex infami conversatione hispidæ & hirsutæ. Vel dic, quod camelus qui gibbum habet, & tumorem in dorso, significat tumorem superbiæ, & ideo istæ ad modum camelorum dicuntur vestitæ, eo quod superbo fastu & ornatu incedere volunt. Ideo de avaritia, malitia, superbia, & potẽtia talium mulierum loquitur Sapiens Ecclesiast. 25. *Brevis omnis malitia. Super malitiã mulieris,* sequitur. *Mulieris ira, & irreverẽtia, & confusio magna, mulier si primatum habuerit, contraria est viro suo.* In Confinio Brissonis fluvii, qui ab Æthiopia descendit in Ægyptum, secundùm Gervasium sunt
6 homines seu bestiæ formam humanã habentes, quorum femora 12. in longitudine pedes habent, & residuum corporis totidẽ, qui brachia habeant candida usque ad humeros, pedes vero ut rubeos, caput rotundum, & nasum procerum, hi autem homines (sicut ait) secundùm famam populi, certis temporibus in ciconias transformantur, & apud nos annis omnibus fœtificant & peregrinantur. Ad quod propositum satis facit, quod audivi circa tempus regis Roberti in Achaia accidisse, quum scilicet frater ducis Burgundiæ per matrimonium hæres principis Achaiæ factus fuit. Huic n. in Achaia principanti adductus fuit quidam sacerdos, more ciconiæ plumis indutus, qui asserebat, per quandam magam in quadam patria quã nominabat, per appositionem cuiusdam serici laquei in collo ipsius dormiẽtis appositi in ciconiam se mutatum, deinde etiam usque ad Gallias cum aliis ciconiis volasse; Sed tandẽ cùm quadam die, more solito custodia ciconiarũ aliarũ sibi incubuisset, ipse verò cùm vigilare deberet, obdormivisset, contigit quòd à lupo transeunte una de sororib. fuit capta, mane ergo reperto numero diminuto, oẽs cõtra prædictam vigilẽ surrexerunt, & eã interficere voluerunt, prima tamẽ illum loqueũ, qui adhuc erat in collo suo cũ rostro carpẽs extraxit, & sic ille de ciconia in hominem reversus fuit, sed quia nimis subito actũ fuerat, fati termino nõ expectato, præter quam in facie, ubiq; remanserunt sibi plumæ. Per tales intelligo hypocritas, qui longissimi esse videntur per perseverantiæ diuturnam durationẽ 12. pedũ per 12. articulorum fidẽ & cognitionem, nisi proceri, per cœlestium odoratricẽ devotionem, capitis rotundi, per simplicẽ intentionẽ, & per malitiæ abdicationem, brachiorum niveorum, per mundam & innocentẽ operationem, veruntamẽ pedum sunt rubeorum, per immundã

& car-

& carnalem affectionem: quia pro certo isti habent certum tempus, quando sc. sunt in abscondito, quo in ciconias convertuntur, hoc est in personas viles & immundas, in quantum cadaveribus, i. immundis delectationibus vesci volunt, quia quamvis homines, i. personæ rationabiles esse videantur; sæpe tamen ciconiæ, i. personæ viles & miseræ efficiuntur. Hier. 8. *Hirundo & ciconia cognoverunt tempus adventus sui.* In Æthiopia est quædam civitas dicta Heliopolis, i. civitas solis, de qua videtur recordari scriptura Esa. 19. ubi dicitur, quòd *erunt in Aegypto quinque civitates loquentes lingua Canaan, civitas solis vocabitur una, &c.* Ibi enim sunt palatia solis & lunæ, ex auro, argento, & lapidibus pretiosis; ibi etiam est lectus solis ex auro obryzo & ebore; ibi etiam est quædam vinea, ubi in vitibus aureis pendent racemi, facti de unionibus & margaritis; sacerdos verò qui solem colit, thure & opobalsamo vescitur, & sub vinea in pavimento dormit; & nulli extraneo aditum pandit, sicut dicit Gervasius; quod ubi invenerit, nescio, non enim recolo me alibi id legisse. Talis civitas dicitur ecclesia, quæ est in Æthiopia hujus mundi sita, quæ verè civitas solis dicitur, eo quod ibi sol justitiæ Christus creditur & timetur. Hæc enim est palatium, i. habitatio, solis & lunæ, i. e. Christi & virginis gloriosæ, quæ sc. de auro charitatis, & argento candidæ castitatis, & lapidibus pretiosis virtutum constituitur; & hic est lectus solis Christi sc. conscientia bonorum fidelium, qui de auro sapientiæ ebore candidæ innocentiæ præparatur. Cant. 1. *Lectulus noster floridus.* Ibi etiam est vinea sacræ scripturæ, quæ revera de margaritis, i. præclaris & dictis & sententijs est confecta, & ad eliquandum vinum divinæ scientiæ præparata; sub qua sacerdotes, i. viri ecclesiastici & prælati debent manere, & divinis literis diligenter attendere & studere, nullum verò debent intra palatium ecclesiæ, hoc est, ad ecclesiastica beneficia introducere, nisi illos
8 quos de Heliopoli, i. de ipsa ecclesia per fidem & perfectionem noverint natos esse. Unde Ezech 44. *Omnis alienigena & incircumcisus carne non intrabit sanctuarium meum.* In Æthiopia sunt homines cornua & pedes ut capreæ habentes, quos alij Gorgones, alij Gauloles vocant. Sic verè multi sunt in mundo, qui quamvis homines, i. rationales videantur, cornua tamen sua ipsorum præsumptio, &
9 pedes eorum, i. ipsorũ affectio, esse eos captivos, i. ignorantes & hebetes protestantur. In Æthiopia circa civitatem Heliopolim sunt homines mirabiles, qui 16. pedes habent in longitudine, 7. in latitudine, quorum corpus est candidum, caput verò magnum, & hi ita protensas & erectas habent aures, quòd alas potius esse crederes, quas si quem viderint, erigunt, ita ut volare velle videantur. Tales debent esse boni religioli, quia caput, i. rationem debent magnam habere, & per castitatem, & innocentiam albi esse. Istis ergo debent esse magnæ aures, i. audiendi, & obediendi virtus magna, qua sc. sursum ad Dei, & prælatorum mandata audienda debent erigi, & ac si volare, & currere velint
10 ad executionẽ eorum, superius erigi, & levari. Neem. 1. *Sint oculi tui videntes, & aures tuæ attentæ.* Æthiopia Aphricæ est provincia, ubi sunt multa mirabilia, & stupenda, quæ libro de animalibus, c. de Faunis, & Satyris, & in locis alijs pluribus, jam sunt dicta. Unum tamen dicit Solinus, quòd in ista patria invenitur animal, quod Hystrix dicitur, quòd illud esse credo, quod à Gallis porcus spinosus appellatur. Nam (ut idem ait) istud animal est spinosum, & longis jaculis circumseptum, quæ sc. pro voluntate solet emittere, & exinde insequentes canes percutere, & sic eos compellere retroire. Tales sunt usurarij & avari, qui spinis, i. divitijs (quæ sc. à Christo dicuntur spinæ) undique sunt armati; & ideo si contingat istos à canibus, id est, à judicibus ut puniantur insequi, statim solent per munera divitiarum spinas & jacula ipsis mittere, & sic eos faciunt retrocedere, i. e. à correctione cessare, & sic eos non amplius infestare. Dona enim & munera sunt quædam sagittæ, quæ pungunt usque ad cor, quas sc. pestiferi solent jacere & opponere, ut sic manus corrigentium judicum, & majorum possint fugere & evadere, sicut in Psal. 119. dicitur, *Sagittæ potentes acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Vel dic, quòd istæ spinæ sunt verba pungentia detractoria & injuriosa, quibus multi taliter sunt armati, quòd si quis canis, i. prædicator vel prælatus velit eos capere, arguere vel corrigere, ita jaculantur eum verbis, infamationibus & appellationibus, quòd necesse est, quòd retrocedat, & quòd eos incorrectos dimittat, quia sicut dicitur Prov. 9.
11 *Qui arguit derisorem, ipse sibi injuriam facit*, sc. derisor. In Æthiopia est quædam avis, quæ Pegasus dicitur, qui in fabulis equus alatus fingitur, eò quòd ista avis equo in auribus assimilatur, sicut enim dicit Solinus, nihil habet equo simile, præter aures. Plin. tamen lib. 8. cap. 21. dicit pegasos esse equos pennatos, & cornibus armatos. Ibi etiam invenitur alia avis, quæ dicitur Tragopan aquilis major, quæ coroibus arietinis armatum habet caput. Æthiopia fervent issima regio ecclesiam significat vel religionem, quæ fervore tribulationum aduritur. Ibi enim sunt hæc duo genera alitum, id est, personarum, pegasus sc. similis equo, id est, homines furentes & luxuriosi, & tragopan cornuta, id est, homines superbi & cervicosi. Ista enim genera personarum abundant hodie in ecclesia sancta Dei sc. luxuriosi, qui more equorum ad luxuriam sunt fervent es, de quibus dicitur Hier. 5. *Equi amatores in fœminas, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.* Et cervicosi cornuti, qui more tragopanos per superbiam sunt cornuti & tumentes, & alios verbo vel verbere ferientes, de quibus Ezech 34. *Cornibus vestris ventilabatis omnia.* maximè isti sunt cervicosi seculares, qui portant alas superciliorum, & cornua eminentiarum. In 12
quibusdam partibus Æthiopiæ secundùm Solinum, sunt quidam populi, qui dicuntur Atlantes, qui ab humano ritu prorsus exulant; nulli enim inter eos proprium vocabulum, nulli speciale nomen, & isti solem continua imprecatione maledicunt, & usti torrenti sidere, oderunt Deum lucis; & hi dicuntur somnia non videre. Per nomen intelligitur bona fama juxta illud Eccles. 41. *Cura habe de bono nomine*; quia pro certò multi sunt, qui solem justitiæ Christum jurando & blasphemando continuè maledicunt, & maximè quando ardorem alicujus tribulationis ab ipso sibi inferri senserint. Isti ergo sine nomine bonæ famæ vivunt, nomen etiam suum angeli in libro vitæ nunquam scribunt, nec isti etiam somnia, i. considerationem futurorum percipiunt, aut attendunt. Vel dic, quòd isti sunt damnati, quorum nomen & fama delata est à memoria Dei & hominum. Ps. 9. *Nomen eorum delevisti in æternum*; & qui præ ardore tormentorum Deum maledicunt. Figurati Apoc. 16. ubi dicitur, *quòd datum est soli affligere homines æstu & igne, & aruerunt homines æstu magno, & blasphemaverunt Deum*, quia pro certo damnati dum ardore à sole justitiæ eis immisso æstuant, præ desperatione ipsum blasphemant. Trogledytæ populi sunt 13
Æthiopiæ, qui secundùm Solinum in cavernis habitant, paupertate voluntaria divitijs abstinent, in quodam lapide pretioso, qui dicitur hexecontalithos, qui infinitis pollet coloribus, gloriantur & gaudent. Tales debent esse religiosi, & maximè mendicantes, quia sc. in cavernis sepulchrorum suorum debent per considerationem mortis & peccatorum suorum manere, paupertatem voluntariam diligere, divitias contemnere; & in solo lapide pretioso Christo gloriari, & gaudere, 2. ad Cor. 20. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Unde Hier. 9. *Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec dives in divitiis suis, nec fortis in fortitudine sua, glorietur autẽ scire & nosse me.* Augyle fuerunt populi Æthiopiæ, qui (ut Solin. ait) 14
solos cõlebant inferos, qui uxores primis noctibus nuptiarum adulteria pati cogebant; & ipsas adulteris exponebant; mox verò eas ad perpetuam pudicitiam legibus severissimis astringebant. Per istos intelligo dæmones, qui sc. solos inferos colunt & frequentant. Per uxores eorum intelligo animas peccatrices, quas dum cum eis nuptias contrahunt, in hac scil. vita, & eas sibi per malos consensus conglutinant & conjungunt, ipsas faciunt cum omnibus vitijs adulterati, & per omnes voluptates improbè delectati, mox verò scil. cum ipsas post mortem in inferno tenebunt, eas à voluptatibus coercebunt, & ut abstineant à delitijs, crudelissimis damnationis legibus prohibebunt. Unde de Babylone dicitur Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Himantopodes populi sunt Æthiopiæ, ut Solinus ait, qui flexibilia habent crura, & ideo potius repunt, quàm incedunt; & pergendi usum labendo magis destinant, quàm eundo; tales videntur homines otiosi & pigri, quia pro certo crura, id est, virtutem videntur debilitatam habere, quia ad nullum bonum exercitium possunt incedere, sed potius per avaritiam circa terrena repere, & præ pigritia solum lapsu flexibili se movere. Sap. 15. *Pedes eorum pigri sunt ad ambulandum.*

Cap. XX.

De Europa.

EUropa est tertia pars orbis, à parte septentrionali posita, & 1
ipsi Aphricæ, quæ solis ardoribus utitur, contrariè opposita. In ipsa autem (ut Herodotus ait) sunt homines corpore majores, viribus fortiores, animo audaciores, forma & specie pulchriores quàm in Aphrica. Nam quia solaris æstus super Aphros longius commoratur, ideo consumendo humores ipsos efficit corpore

breviores,facie nigriores,crine crispiores,& propter evaporationem spirituum per apertos poros,animo defectiores.Econtra apud Europeos & aquilonares ex frigiditate poros exterius oppilante, generantur humores in corporib. & sic efficiuntur corpulentiores,& quia frigiditas est mater albedinis,ideo sunt albiores in facie, & ex repercussione caloris, & spiritus ad interiora, per antiperistasin efficiuntur interius calidiores, & per consequens audaciores. Europa est religio,vel ecclesia,sub frigore pœnitentiæ & divini timoris constituta.Aphrica verò est mundus,ardoribus avaritiæ inflamatus. Sed verè boni ecclesiastici sunt alijs majores quo ad merita,fortiores quoad opera, audaciores ad bonũ aggrediendum,& fortiores ad perficiendum,& sic sunt pulchriores,quo ad honestatis apparentiam.Quia enim frigus timoris divini in eis poros sensuum & appetituum claudit,ideo humor devotionis interius augmentatur,& sic boni efficiuntur, majorisq; corpulentiæ & magnitudinis meritorum. Quia etiam frigiditas ista est mater albedinis, i. castitatis,ideo sunt cæteris albiores,i.e. castiores. Et quia frigus divini timoris vel pœnitentiæ,& tribulationis exterioris,calores & spiritus,i.affectiones interiores repercutit, nec eas ad mundana evaporare permittit,ideo per charitatem sunt calidiores,& per consequens ad bona opera aggredienda audentiores.Sed econtra,quia calor avaritiæ & cupiditatis,qui super Aphros & mundanos quotidie moratur,poros sensuum & appetituum aperit, ipsosq; per diversa negotia & delectabilia occupari compellit, ideo devotionis humor in eis consumitur, calor delectationis ab eis evaporat,& sic efficiuntur imporentiores ad bene agendum, minoris quantitatis, quo ad virtutem & meritum,facie nigriores,quantum ad malam conversationem,& moribus pigriores,quantum ad bonã operationem. Sunt tamen crine cæteris crispiores,per divitiarum temporalium ampliationem. Per pilos enim,qui tanquam superflui abscindi possunt,sine capitis læsione,divitiæ intelliguntur, in quibus mundani & mali plusquam religiosi & boni affluunt, & abundant.

Cap. XXI.

De Frisa.

1 FRisa est regio in Germania, cujus fortis & magni corporis est populus,castitatis æmulus, & luxuriæ detestativus; nam juvenes suos usque ad adolescentiam & perfectam ætatem à matrimonio faciunt abstinere, & tunc eos marrimonio copulant,& sic magis completos filios generant,& producunt. Isti libertatem multum diligunt,ita ut nullum inter se sub militiæ titulo erigi permittant, judices tamen eligunt annuatim magis amantes mori,quàm jugo servitutis deprimi,audaces sunt,mortẽ vilipendunt,comam in rotundo tondent,& quanto nobilior quis, tanto tonderi altius,glorioſius arbitratur; & est gens virib.fortis,severa animo,corpore agilis, & procera, &c. Talis est religio vel Ecclesia;quia pro certo populus ejus debet esse castus, & gratiæ libertatem diligere,& magis amare mortem corporis sustinere,quàm peccati deprimi servitute. Debet etiam militiam,i. prælationem & superbiam abhorrere, sed judicib.de gente sua, i. suis prælatis & majorib. debet subjici, & eisdem humiliter obedire, capillos etiam, qui circa collum pendent, i. divitias superfluas debet per paupertatis observantiam abradere & tondere,quia quanto religiosus altius tonsus fuerit,i.quanto per paupertatẽ plus fuerit pilis temporalium denudatus,tanto in genere suo nobilior reputatur. Num. 5. *Radetur Nazareus ante ostium tabernaculi fœderis, &c.*

Cap. XXII.

De Fortunatis Insulis.

1 FOrtunatæ Insulæ sic sunt secundùm Isid. dictæ, quia omnium bonorũ fœcunditate sunt fortunatæ. Et sunt in Oceano constitutæ.Ibi pomorũ & fructuum copia,ibi dulcis avium melodia, ibi mellis & lactis abundantia,ibi caprarum & ovium multitudo & canum maxima fortitudo. Et ideo secundùm Isid. & Pli. poetæ & gentiles crediderunt ibi esse paradisum. Sic in paradiso,qui in Oceano,i.in empyrei circulo continentur,mel est & lac devotionis. Cant.4. *Mel & lac sub lingua tua.* Melodia contemplationis & gratiarum actionis, & maximè avium, id est, angelorum, poma & fructus bonæ fruitionis. Cant. 7. *Omnia poma mea servavi tibi.* Capræ & oves gregatim vadunt,perfectæ concordiæ & unitatis. Canes, qui dominum diligunt,amicitiæ & fidelitatis. Vel capræ & oves sunt simplices, canes autem prælati,&c. Fortunatæ autem ab alijs dicuntur, quia casu & fortuna quandoque reperiuntur, si autem à proposito quærantur, raro aut nunquam inveniuntur. Applica,si vis contra unum infortunium,quod sæpe accidit homini: qui si aliquid ex certa scientia ardenti desiderio quærimus illud, difficulter aut nunquam invenimus; sed cùm non quærimus,tunc plerumque facilè invenitur. Cant.2. *Quæsivi, quem diligit anima mea, & non inveni,* & infra: *Paululum cùm pertransissem, inveni, quem diligit anima mea.*

Cap. XXIII.

De Gallia.

1 GAllia Europæ est provincia, quæ ab oriente Alpibus,ab occidente mari Britannico, ab austro Pyreneis montibus, ab aquilone Rheno terminatur. Ista est ergo regio, quæ secundùm dicta omnium auctorum,qui de regionibus vel hominum moribus tractaverunt, sc. Isidori, Plinij, Herodoti, Julij,Solini, ferocissimam naturaliter habent gentem; unde etiam (sicut apparet per Solinum, ubi de fundatione Massiliæ agit) Gallici feræ gentes quodam speciali vocabulo dicebantur. Mira est ergo virtus fidei Christianæ, quæ jam Galliarum populos ita domuit, quòd præ multis nationibus sensuum discretionem, fidem ac constantiam eis dedit. Cùm igitur regio Galliarum multas habeat provincias, 2
in quibus sunt multa notabilia & mirabilia; quorum quædam sunt naturalia, quædam verò sanctorum virtutibus introducta: primò occurrit mihi, quod dicit Gervasius, quòd sc.in provincia Alverniæ civitate Amicien. est solennis ecclesia beatæ Mariæ; circa quã est domus canonicorum,in qua tale fertur mirabile, quòd in eorum refectorium nulla musca ingreditur; quòd si inferatur, necesse est,vel quòd fugiat,vel quòd moriatur celeriter. De latrinis eorũ nullus fœtor eructat,& tamen nullius aquæ profluvium ipsam lavat. Similiter in Provincia in villa de Bariolis, in canonicorum refectoriũ nec musca ingreditur, nec illata vivere potest, ut fertur.In Pictavia etiam,in refectorio & claustro ecclesiæ Malleacensis, quæ sita est in locis paludosis, culices non subintrant; quod monachi illius loci, à beato Rigonio Abbate quondam loci, à Deo impetratum,affirmant.Ista enim loca,quæ domino sunt dedicata,ad majorem quietem ibid. residentium,fuerunt ab impugnatione talium animalium divino munere liberata. Sic verè dico, quòd cùm cor & conscientia nostra sit refectorium Christo & beatæ virgini spiritualiter dedicatum (juxta illud 1. ad Cor. 3. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*) ad fidem, ut habitatores isti sc. interiores affectiones nostræ, in pace & tranquillitate maneant, nullæ muscæ vel culices,i.e.imũndæ cogitationes,nulliusque peccati immunditiæ vel fœtores ibi debent ingredi, vel admitti, sed inde potius repelli & fugari. Apoc.21. *Nihil coinquinatum intrabit in illam.* Item in Gallijs, in provincia Narbonensi, est castrum 3
dictum de Romelias,in quo sunt duæ turres; ad quarum alteram singulis annis scarabeorum infinita confluit multitudo sc. circa festum Joannis Baptistæ, quorum sc. corpora alijs sunt majora,& qui ut plurimum sunt cornuti. Isti ergo per septẽ vel octo dies,tanto impetu se mutuo flagellant, quòd de mortuis ex ipsis vix plateæ postea mundari possunt, sicut ponit idem Gerval. de mundi mirabilibus, & sicut etiam ego audivi ab hominibus patriæ fide dignis.Ista breviter possunt allegari, contra mundi principes & tyrannos,cornutos dyscolos & superbos; quia pro certo sicut quotidie videmus, isti pro turribus & occasione turrium & castrorum,terrarum & possessionum,& aliorum hujusmodi,congregantur cum multitudine suorũ exercituum, & inter se talitæ debacchantur, quòd ipsorũ plurimi moriuntur. Marc.13. *Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum.* Item secundùm Gervas. in Gallijs in provincia Narbonens. prope montem Pessulanum,est castrum de monte Ferrandi, in quo est unum satis mirabile: quia ibi filice succisa & combusta, more novalium terra colitur; aratroque scissa, vineas & vites sine plantatore producit,quæ per triennium optima vina facit; & hinc verò ad sterilitatem silvestrem dicitur redire, nisi iterum ignem & culturam, sicut prius,studeant adhibere.Sic verè quandoque fit,quòd nos, (dum tamen simus per contritionem accensi, & filix vitiorũ nostrorũ per confessionem succisa,& terra corporis nostri per satisfactionem exculta) sine alio exteriori plantatore seu doctore,sed solum Dei gratia vineam virtutũ concipimus & producimus, & 4

per

per triennium, i. in fide S. Trinitatis, vinum, quod lætificat angelos, h.e. bona opera producimus. Marc. 4. *Ultro n. terra fructificat.* Veruntamen sæpe fit, quòd vinea virtutum nostrarum in silvestreitatem vitiorum degenerat, nisi ignis contritionis, correctionis & dilectionis, seu infernalis meditationis iteratus nos exurat, & disciplinæ sarculus nos excolat; quia breviter hoc est verum, quòd nullus est ita bona vinea, nec ita sancta persona, quin sylvestris & peccator infructuosus efficiatur, nisi S. Spiritus, dilectionis, correctionis & meditationis ignibus sæpius comburatur, & etiam nisi sæpe per pœnitentiam & prælatorum visitationem & disciplinam colatur, ut sic virtus ipsius spiritualiter renovetur. Ideo de tali multiplici igne dicebat Dominus, Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut ardeat.* Hic ponit Gervas. quòd
5 quidam homines certis temporibus in lupos transformantur, & ingluviem lupinam induere prædicantur; ad quod etiam facit verbum Isid. c. de transformatis, ubi dicit, quòd quidam homines, non phantastica fictione, sed vera & formali transmutatione, transmutantur in lupos. Gervas. hic ponit exemplum, & dicit, quòd in Gallijs in Arvernia in diœcesi Claramont. quidam miles strenuus, dominus Reybaldus de Puleto à nobili viro Pontio de Capitollo, fuit exhæredatus; qui vagus factus & profugus, una nocte cum saltus lustraret, nimio terrore turbatus, cum mentis alienatione in lupum vertitur, & infantes comedens, profectos verò dilacerans; ita debacchatur in homines, quod multæ domus patriæ desertæ ab incolis dimittebantur; tandem à quodam fabro lignario graviter attentatus, ictu securis pede truncatur, qui statim in hominem revertitur, & truncatori suo gratias agit, asserens, quod ratione truncationis prædictæ, à fato tantæ miseriæ fuerat liberatus, & subjungit, quòd tales quando aliquod membrũ perdunt, statim forma pristina humana induuntur. Et aliud exemplum ponit de quodam accola castri Luth, prope vivarium dictum Calcenarta; qui certo tempore vestes suas ad pedẽ unius montis dimittebat, & se diu in arena volutans, lupi formam induebat, & ore patulo ad prædam protinus inhiabat. Dicebat autem lupos ideo ore patulo incedere, quia os non nisi cum labore & cum pedum auxilio possunt aperire; & propter hoc ipsum tenent apertum, ne difficultas aperiendi possit periculi causa esse. Infinita alia sunt exempla; nam & ego audivi à quodam Arvernigena; quòd dum quidam nobilis per quoddam nemus transiret, & invasus à lupo & duobus lupellis patrem occidisset, tandem in exitu nemoris quandam vetulam invenit, quæ illis lupis carnes & cibaria deferebat; quæ cùm audisset ab alio, quòd lupum occiderat, statim clamare cœpit; & apprehensa, lupum suum maritum, & lupellos suos filios esse dicebat; quos tristis sors certis quibusdam temporibus in lupos transformare consueverat. Igitur cùm per hæc & alia exempla dicta mutatio appareat esse vera, non videtur ex toto reprobabile dictum illud, quod sc. aliqui homines mutentur in ciconias (ut supra c. de Æthiopia ponitur) feminæ in serpentes, Delphini verò in milites, sicut alibi post dicetur. Adverte tamen, quod Plin. l. 8. c. 22. de naturali mundi Hist. istud repudiat, & miratur ista Græciam credidisse, sed sicut ibid. dicit idem: Nullum tam impudens mendacium, ut teste careat; de Nabuchodonosor etiam non videtur impossibile, quòd formam & figuram mutaverit, maximè cùm ipse dicat Dan. 4. *Figura mea reversa est ad me, & optimates mei requisierunt me.* Quamvis ergo ista videantur extranea rationi, possunt tamen humanis moribus adaptari. Et sic dico, quòd per tales homines in lupum transeuntes, possunt intelligi impij & tyranni, & maximè homicidæ & publici raptores. Dato enim, quòd isti sunt homines naturaliter, tamen lupi fiunt actualiter, & hoc quia isti tantam ingluviem crudelitatis accipiunt, quòd nihil prorsus humanitatis, h.e. rationis & benignitatis habere videntur; quin imò quantum ad mores in lupos mutantur, & ad homines corporaliter occidendos, vel temporaliter deprædandos, toto impetu convertuntur. Unde Tul. lib. de offic. 3. dicit sic: Quid interest, utrum ex homine quis in beluam se convertat, an sub hominis figura immanitatem beluæ gerat? Quasi dicat, nihil interest. Isti enim vestes virtutum dimittunt, & in arena divitiarum per complacentiam se involvunt, & sic pro ipsis acquirendis rapaces lupi fiunt: Ideo bene de talibus dicitur Soph. 2. *Principes ejus in medio ejus, quasi leones rugientes, judices lupi.* Quid ergo? certè talibus est utile, quòd membra eis truncentur, i.e. quòd aliquæ tribulationes à Deo vel à mundo ipsis infligantur, ut in agnitionem sui ducti, iterum commutentur, & mores humanos, benignos & rationabiles, quos præ crudelitate exuerant, amplexentur. 2. Mach. 9. *In agnitionem sui ductus est, percussus à Domino plaga.* vide infr. eod. c. 72.

§. 4. In Galliarum Narbonen. provincia juxta civitatẽ Viennam, 6
est vinea ad Episcopum Viennen. pertinens, de cujus racemis; nec canis, nec porcus, nec aliud animal gustare potest, & tamen facit vinum optimum, sicut dicit idem Gervasius. Ista vinea significat hypocritam, cujus racemi, i. fructus & operationes sunt ita malæ & pessimæ, quòd non sunt dignæ, ut ab ipsis canibus & porcis, i. peccatoribus debeant manducari, i. per complacentiam imitari; veruntamen sæpe fit, quòd tales bonum vinum, i. bonam doctrinam proferunt, & quòd ad utilitatem auditorum multa salubriter dicunt; ideo bene dicitur Matt. 23. *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere.* Vel dic, quòd ista vinea est beata virgo, quæ fructum suum sc. Christum nobis protulit, qui vinum optimum & sanguinem suum, vel suam doctrinam, vel gratiam nobis tribuit. Istum ergo non debet nec porcus, nec canis, i. nec immundus, nec invidus peccator tangere, nec in Sacramento altaris ad eum appropinquare. Matt. 7. *Nolite sanctum dare canibus.* Vel dic, quòd ista vinea est paradisus, cujus fructum nullus peccator comedit, & tamen vinum suæ consolationis, quantum in se est, cunctis fundit. Vel dic, quòd ista vinea est bonus prædicator, cujus fructum & opera canes & porci nunquã comedunt imitando, tamen vinum suæ doctrinæ bene hauriunt audiendo. Eze. 33. *Audiunt sermones tuos & non faciunt eos, in canticum oris sui vertunt eos.* Vel dic, quòd vinea est ecclesia, cujus racemos, i. cujus beneficia non debent canes & porci, i. e. mali & immundi comedere vel habere, vinum tamen doctrinæ, quod effundit, possunt percipere. In Gal 7
lijs, in eodem episcopatu Viennen. est fons, in quo si quid sordidum immiseris, statim scaturiginem suam mutat, & priorem locum suum deserit, unde primitus emanabat, ut Gerv. ait. Tales procul dubio debemus esse: quia si quis in loco, in quo sumus, & in societate, qua manemus, aliquid sordidum projecerit, i. aliquid immundum & inhonestum fecerit, statim debemus locum mutare, & societatem illam immundam dimittere, & ad alium locum & consortium, quod careat infamia & immunditia, nos transferre. 1. Ioan. 3. *Translati sumus de morte ad vitam.* Item Gervasius dicit, 8
quòd in Narbonen. Gallia, episcopatu Lodon. est fons, qui tempore adaquandorum pratorum ad propinquum pratum irrigandum scaturit, postquam verò herba tonsa fuerit, non apparet amplius, sed arescit. Talis est fons pœnitentiæ, quia sc. dum sumus supra pratum, i. dum vivimus in hoc mundo, nos irrigat: at si per mortem tonsi fuerimus, arescit & disparet, & amplius nos non irrigat. Aqua enim Dei gratiæ, vel pœnitentiæ, post mortem non proficit, sed solum dum sumus in statu merendi, sc. dum vivimus, nos infundit, & ad crementum bonorum operum nos imbibit. Item in Gallijs, in provincia Arverniæ, est castrum dictum Cresl, 9
ubi qualibet nocte die sabbathi accidit unum satis mirabile, quia sc. omnes fæces animalium mortuorũ & occisorum dæmones de nocte exportant, & de ipsis imperceptibiliter locum mundant. Sic verè in sabbatho, quod est finis septimanæ, h.e. in fine mundi, vel vitæ præsentis, dæmones secum fætidos immundos & impios portabunt, & ab ipsis mundum purgabunt & mundabunt. Item idem dicit, quòd in provincia Narbonen. in vico, qui dicitur Al- 10
viganus, sunt duo fontes, quorũ unus nunquam bullit, alius verò penitus nihil coquit: & primus coquit, licet non bulliat; secundus bullit, sed non coquit. Procul dubio simile quotidie accidit in negotijs hujus mundi. Videbis n. duos homines, quorum alter videbitur circa aliquod negotium fervere & bullire, & præ sollicitudine prætendet se mirabilia facere, qui tamẽ in veritate nihil faciet, nec aliquod negotium complebit, aut decoquet. Contra a. videbis alium, qui nihil videbitur facere, & qui vel non vult, vel nescit ebullitionem facere, & fervorem sollicitudinis ostendere, qui tamen totũ negotium comptobatur facere, ipsumq; coquere & complere, & in omnibus moderari. Istud etiam patet de hypocritis & humilibus, quia sc. hypocritæ videntur fervere & bullire per mirabilem devotionem, non coquunt tamen seipsos per contritionem, aut dilectionem, vel per maturam conversionem, aut discretionem, econverso autem multi humiles exterius per devotionem bullire non videntur, qui tamen in veritate fortius operantur, & se per morum digestionem, alios verò per conversationem, correctionem & prædicationem melius decoquere dignoscuntur. Isti ergo duo fontes, i. duo genera personarum figurantur Matt. 21. in illis duob. filiis, quibus præcepit pater, quòd irent fodere in vineam suam, quorum unus dixit: *Vade & non ivit. Alius verò dixit: Non vado, sed ivit.* Iste tamen potius commendatur, eò quòd patris mandatum implevit. Sic pro certo multi in negotijs videntur dicere vado, bullio, totũ facio, qui tamen in rei veritate nec vadunt, nec faciunt, nec Dei mandatum exequuntur

aut agunt. Matt. 23. *Dicunt enim, & non faciunt.* Alij verò videntur dicere, non vadam seu non faciam, in quantum sc. eorum opera non apparent nec videntur, sed in veritate virtualiter operantur. De quibus Seneca epist. quadam pulchrè loquitur: Mihi crede, qui nihil agere videntur, majora agunt, humana q; ac divina simul tractant. Illi ergo, qui non videntur facere & faciunt; à Deo commendantur; at illi, qui econtra videntur facere, & non faciunt, à Deo reprobantur; ideo bene consulitur Matt. 23. *Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, nolite facere.* Vel dic, quòd duo sunt genera correctorum, quidam enim bullire, tutere & austerè reprehendere noscuntur, qui procul dubio alios non bene coquunt, emendant vel castigant. Alij verò sine bullitione, strepitu vel furore, cum suavitate & benevolentia castigant, corrigunt & loquuntur, & sic alij per ipsos se melius decoquunt, & ad maturitatem & salutē deducunt. Quia breviter plerunq; accidit, quòd in coquendo alios, & in eos corrigendo, & ad bonum convertendo, plus operatur prælati benignitas suaviter pertransiens, quàm severitas ferociter ebulliens. Quia etiam teste Greg. quidam sunt, qui per mansuetudinem convertuntur, qui tamen inter tormenta fortius indurantur. Vel dic de stultis, qui cum ebullione & ira volunt omnia facere, qui tamen ad intentum suum non solent prosperè attingere; prudentes verò maturè & sine bullitura & strepitu facta sua faciunt, & isti melius decoquunt, & ad complementum suæ intentionis facilius perveniunt; ideo bene
11 dicitur Prov. 15. *Lingua sapientum ornat scientiam, os fatui ebullit stultitiam.* In Arvernia provincia Galliarum dicitur esse fons, cujus aqua ad vini tendit saporem; Sic verè aqua, i.e. doctrina bonorum semper debet vinum sapere, i. aliquam spiritualem consolationem inferre. Joan. 2. *Gustavit architriclinus aquam factam vinum.* Vel dic, quòd aqua bonorum nostrorum terrenorum debet esse
12 vinum, i. consolatio pauperum, & egenorum. In Gallia Belgica, in civitate Parisiensi, est unum valde mirabile sc. cemiteriū S. Innocentij: ubi nullum corpus sepelitur, quin infra spatiū novem dierum, omnes corporis ejus carnes in terram convertantur: ita quòd ossa nuda de fovea extrahantur. Unde plerunq; contingit quatuor vel quinq; corpora in eadem fovea simul poni, & statim post novem dies, amotis eorum ossibus ibid. alios mortuos intromitti. Istud autem attribuitur divinæ potentiæ miraculo, quæ tam populosæ civitati, quæ revera hodie potest dici (ut verbis Solini Carthaginem commendantis utar) alterum post Urbem Romam (imo super omnem aliam urbem) orbis terrarū decus, voluit de cemiterio providere, cùm alias facile non esset, tantam hominum multitudinem sepelire. Alij verò conantur assignare rationem naturalem. Dicunt enim, quòd carnes hominis mortui, vel pulvis factus ex ipsis, sunt mirabiliter corrosivæ. Cùm ergo tota terra illius cemiterii propter sepultorum multitudinem de carnibus humanis existat, hinc est, quod recentes cito corrodit & devorat, & in similitudinem sui mutat. Igitur moraliter exponendo dico, quòd isti cemiterio sunt similes mundi raptores & principes, & judices impij & tyranni: quia videlicet omnes, qui infra suum ambitum sepeliuntur, i. qui infra suam jurisdictionem morantur; isti per rapinas & exactiones corrodunt, & eorum carnes, i. e. eorum temporales substantias deprædantur, ita quòd ossa, i. personæ eorum pauperes & nudæ dimittuntur. Unde talibus raptoribus dicitur illud Mich. 5. *Violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnes eorum desuper ossibus eorum.* Et quæ est ratio? pro certo, quia nulla res est magis corrosiva, magis nociva vel læsiva, quàm caro humana mortua, & in pulverem reducta, i. quàm carnalis homo per peccatū mortuus, & per avaritiam terrenorum affectuū in terram mutatus & conversus; quia pro certo alios homines per usuras & exactiones corrodit, & magis quàm alia animalia ipsos impetit atq; lædit. Semel enim fuit petitum à quodam Philosopho, quid esset homini inimicissimum, qui respondit, alter homo. Quia breviter nullus homini ita inimicatur, sicut homo, qui in terram & pulverem per avaritiam commutatur. Unde de talibus potest dici illud Ezech. 19. *Leo factus est, & didicit capere predam, hominesq; devorare.* Et hoc valde reprehenditur Eccl. 28. *Homo homini conservat iram, & à Deo quærit medelam? in hominem sibi non habet misericordiam, & pro peccatis suis deprecatur, ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem quærit à Deo.* Quasi dicat, pro nihilo à Deo sperat veniam, qui alteri homini sibi simili facit nequitiam. Vel dic contra detractores, qui cùm sint per peccatum mortui, & in se viles & terrei, alios tamen solent rodere, & verbis detractorijs lacerare. Vel dic, quòd mali ballivi quamquam per peccatum sint mortui, alios tamen mortuos, i. alios malefactores devorant, & fit sic, quòd mortui mortuos, i. mali malos rodunt, lacerant, & castigant. Et communiter etiam isti ballivi sunt deteriores, quàm ipsi, quos puniunt ut malefactores. Unde de quodam Philosopho audivi, quòd dum præpositus quidam duceret latronem ad suspendium, risit Philosophus, dixitq; rideo, quòd magnus latro ducit parvū latronem ad suspendium. Dimittamus ergo mortuos alios mortuos corrodere, & juxta verbum Domini, *mortuos sepelire mortuos suos*, Matt. 8. Vel dic contra istos corrosivos & rapaces, qui si aliquis in eorum cemiterium, i. e. in eorum jurisdictionem vel patriam de novo aliunde venerit, statim volunt eū rodere, molestare & pungere, pro eo, quòd advena est, ipsius carnem & substantiam rapinis & exactionibus devorare, cùm tamen ipsi deberent eos benigniter recipere, & eisdem nullatenus invidere, & ipsos plusquā alios diligere & fovere, juxta illud Exod. 22. *Advenam non contristabis, neq; affliges eum, advenæ enim fuistis in terra aliena.* Vel dic, quòd nihil adeo corrodit & consumit carnem nostram, i. carnalitatem nostram, sicut caro mortua, i. consideratio mortis hominum aliorum, quia sicut dicit Hier. Nihil adeo valet ad domandum carnis vitia, sicut cogitare, qualis est futura caro mortua. In dicta 13
provincia Franciæ, circa civitatem Parisien. abundanter invenitur illa materia terræ, quæ gypsus seu plastrum appellatur; quæ cùm sit lapis perlucidus, coctus in igne, in pulverem cum malleis diminuitur; qui quidem pulvis inter mirabilia numeratur; pro eo, quòd cum aqua distemperatus, in lutum cito, & post in lapidis duritiam immutatur, ita ut mirabilia ædificia de eo fabricentur. Ista possunt allegari de multis, qui quamvis quandoque per carnalitatem sint lutei, & per decoctionem avaritiæ pulverei; tamen fiunt quandoq; per constantiam & fortitudinem lapidei atque firmi; ita quòd de talibus potest ædificium Ecclesiæ constitui vel fundari. Vel econverso ista possunt dici de aliis, qui sunt lutei & carnales, & in fine ita fortiter per obstinationem durescunt, quòd quasi lapides duri fiunt, ita quòd ad ponendum in ædificio inferni utiles sunt, &c. Vel gypsus est divina gratia, quæ in principio est debilis, postea verò fortis efficitur atq; firma, & quæ ad modū gypsi est cementum, pro ædificio animæ construendo. Sicut autem gypsus melius adhæret rei infusæ vel humidæ, quàm aridæ seu siccæ, & melius etiam lapideæ materiæ quàm ligneæ; sic verè gratia Dei humidis & lachrymosis personis, non indevotis, & aridis adhæret: lapideis etiam & fortibus & constantibus, ponderosis & humilibus, & inferiora loca & status petentibus adjungitur; à ligneis vero, i. levibus & superbis sursum enatantibus, more ligni ad superiora ambitiosè ascendentibus, seu anhelantibus dilgregatur; nec eis aliqualiter colligatur, quia sicut dicitur 1. Pet. 5. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*
14 In Gallia autem multæ sunt provinciæ, in quibus multa sunt mirabilia, sicut est Provincia & Pictavia, sed de ipsis vide in suis titulis specialibus. In illa Galliarum parte, quæ Britannia dicitur, &
15 quæ dudum Amorita dicebatur, circa villam, quæ nominatur Falgeria Radulphi, fertur esse quidam fons, lacus, seu fovea profunda, cujus ad experienda crimina, mirabiles sunt virtutes. Si quis enim de homicidio vel alio crimine sit suspectus, statim ad purgationem admittitur, si velit in dicta fovea se purgare. Projicitur ergo nudus in foveam, & continuo si innocens fuerit, fundū petit, & si non extrahatur, est in periculo submergendi. Si verò nocens est, ad fundum non poterit descendere, imo quasi à fonte rejectus, necesse habuit super aquas natare. Istud potest exponi in bono & in malo: in bono hoc pacto: Per istum fontem possum intelligere mundum istum, qui rectæ probationis locus est; est enim illud divinæ providentiæ claustrum, in quo novitij, i. homines, si bene se gerant, ad professionem Angelicæ religionis admittuntur: si verò malè in tenebras exteriores ligatis manibus & pedibus expelluntur. Eccl. 27. *Vasa figuli probat fornax.* Igitur dico, quòd si vis probare in isto fonte, i. in isto mundo, qui sint rei, & qui justi, qui nocentes, & qui innocentes, qui boni, & qui mali, vide quos iste fons mundus ad fundum, & ad infimū statum dejicit, & quos sursum in aqua bonorum terrenorū supervehit, & extollit, & in altis gradibus sustinet atq; nutrit: quia revera boni & innocentes homines tribulationes & submergium patiuntur, & ad infimum paupertatis statum cadere permittuntur; mali autē & nocentes à mundo foventur & sustinentur. Quando tamen de hoc probationis lacu per mortem exiverint, tunc à proposito, i. à Christo in inferni patibulo suspenduntur: bonis verò, qui primitus inferius descenderunt, justitiæ stola datur. Ideo bene dicitur Jacob. 1. *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Vel dic, quòd talis est curia mali judicis, in qua innocentes gravantur & submerguntur; nocentes verò li-

beran-

berantur & salvantur. Vel si vis dic, quòd ista aqua est mundi prosperitas, in qua sc. innocentes & justi positi, fundum per humilitatem petunt, mali verò sursum per superbiam & elationem se tollunt. Præpositus ergo infernalis istos tanquam reos suspendit, illos verò, qui in humilitate vixerunt, illæsos abire permittit. Boni enim in prosperis humiliantur: mali autem in superbiam efferuntur, & propter hoc post vitæ exitum illi liberantur, hi damnantur. De hac ergo probationis aqua videtur Dominus dicere illud Jud. 7. *Duc populum ad aquas, ut probem eos.* Vel dic, quòd ista aqua significat mundi adversitatem, in qua scil. vir bonus per timorem descendit & humiliatur, malus autem fluctuat & movetur, &c. sicut supra. Vel dic, quòd iste fons est Deus, qui sc. innocentes in se recipit & retinet: malos verò evomit, ejicit & abhorret. Idem autem dic de paradiso, vel etiam idem dic de aliquibus religionibus, quæ scil. malos recipere & retinere nolunt; bonos verò retinent & cognoscunt, Matt. 13. *Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* De muliere, quæ sine quocunque cibo vel potu vixit plus quàm 20. annis, quæ etiam nunc anno Dom. MCCCXLV. (sicut dicitur) adhuc vivit in Britannia minori, provincia Galliarum, prope civitatem Tregotem, satis videtur mirabile, maximè cùm per tantum tempus nihil superflui à corpore emiserit, & maximè per secessum, ita quòd pellis ventris sui cum dorso (sicut dicitur) est conjuncta, hoc tamen excepto, quia quandoque visa est lachrymari: quæ etiam dicit sibi impossibile esse, posse comedere quocunque modo: ita quòd etiam semel in anno minutissima quantitate, vix potest recipere corpus Christi: quæ tamen his non obstantibus vultu læto & verbo facundo semper vivere comprobatur: sicut à multis prælatis & alijs fide dignis cognitum extitit & probatum. Cujus simile ponit Vincentius.

Cap. XXIV.

De Germania.

1 GErmania, est maxima regio Europæ. multas continens provincias. In ista secundùm Solinum, est saltus Hercinius, ubi quædam aves gignuntur, quæ pennis lucentibus decorantur, in tantum, quòd illarum pennarum lumine tenebræ illustrantur: ita etiam (sicut ait) quòd incolæ de nocte ambulantes, illarum plumarum beneficio diriguntur. Sic in Ecclesia vel religione fuerunt antiquitus aves lucentes, i. viri lucidi & præclari, quorum pennæ exteriores, i. exteriores operationes & conversationes, ita per honestatem & doctrinam luxerunt, quòd noctem hujus sæculi illuminaverunt, quòd illos, qui ambulare in paradisum volebant, doctrinis & exemplis lucidè direxerunt, ita quòd de talibus dicitur illud Matt. 5. *Luceat lux vestra coram hominibus, & videant opera vestra bona.* Vel dic, quòd istæ aves sunt hypocritæ,
2 quorum contritionis pluma lucet, &c. In Germania sunt Bisontes animalia indomita: & Uri: & alia, quæ altissima habent cornua, quæ ab imperitis bubali nominantur. Expone sicut de bu-
3 balo, & vide de bobus germanicis, cap. de bove. In Germania sunt quædam animalia, ad quantitatem mulorum, quæ Alces dicuntur, quorum labrum superius ita est protensum & magnum, quòd pasci & herbam comedere non valent, nisi posterius recedant. Per labia intelliguntur verba. Quidam ergo sunt sicut Alces: quia sc. labium suum superius, i. e. jactantia & relatio verbalis, & præsumptio, & superbia, quæ sursum per elationem eos movet, ita est protensa & magna, quòd per doctrinam, & gratiam pasci non valent, nisi per humilitatem ad posterius, i. ad finis considerationem iterum retrocedant, quia pro certo nullus bene spiritualiter pascitur, nisi ad humilitatis semitam revertatur. Ideo B. Andreas Egeæ legitur dixisse, *Si vis nosse mysterium crucis, accipe formam discipuli, &c.* Vel dic, quòd multi per promotiones & beneficia pascerentur, nisi per labium suum nimis protensum, i. per sua verba fatua & elevata, impedirentur à pastu & promotione & lucro, quòd poterant acquisisse. Unde Job 15. *Nunquid grande est, ut consoletur te Deus? Sed verba tua mala hoc prohibent.* Igitur necesse est retrocedere, & ad humilitatem redire, & à processu ambitionis & elationis, & fatuæ locutionis cessare, si pastum quem appetimus, volumus obtinere. Psal. 113. *Iordanis conversus est retrorsum.* Vel dic, quòd sæpe fit Dei providentia, quòd pastus & lucrum, beneficium vel officium, quod volumus, melius acquiritur, si à prosecutione retrocedatur, & tanquam per contemptum penitus demittatur. Vel expone de retrocessu, sicut
4 sup. de bove, §. 4. Secundùm Solinum ibid. in quadam insula Aphricæ, sunt quædam animalia dictis alcibus similia. Sed ultra præmissa dicit, quòd istud animal habet genua inflexibilia sicut Elephas, sed in illo rigore poplitum ita currit, quòd nunquam capitur, nisi quando dormiendo arbori innititur, occultè à venatore serratæ. Ista expone sicut sup. de Elephante §. 19. Plin. autem lib. 8. c. 15. dicit de urisalcibus & bisontibus omnia supradicta. Succinum secundùm Solinum nascitur in Germania, ex quadam 5
arbore simili pino, & est succinum quædam species electri, de quo vide sup. c. de Electro.

Cap. XXV.

De Hispania.

HIspania. In capitulo de Hispania nihil aliud mirabile dicit 6
Solinus, nisi quòd circa Ulyssiponem civitatem, equæ lasciviunt mira fœcunditate, & spirante vento Favonio impræguantur, & sitientes viros auratum spiritu maritantur. Dicit etiam Gervas. quòd in Cappadocia equæ similiter concipiunt ventro, sed fœtus ultra triennium nunquam vivit, & etiam idem dicit Plin. l. 8. c. 42. Tales sunt multæ fatuæ mulieres, quas solus ventus & odor, i. solus auditus, & fama virorum, conceptu luxuriæ, & malæ voluntatis impræguat, exemplo Helenæ, quæ Menelao rege viro suo absente, fama Paridis audita; cùm pro eo videndo ad Insulam Cytheron se transfert, ab eo fuit rapta. Vel dic, quòd equæ sunt bonæ animæ, quæ scil. solo vento & flatu Spiritûs S. concipiunt fœtum boni propositi. Vel talis est B. Virgo, quæ Spiritu S. concepit, & flatu sermonis angelici prægnans fuit, & per triennium, i. per 30. annorum spatium, ipse fœtus Dei filius vixit. Vel dic, quòd isti sunt hypocritæ, qui fœtum operum suorum vento vanitatis & inanis gloriæ concipiunt. Sed pro certo tales fœtus, i. e. talia vana opera parum durant, & cito pereunt & desistunt, quia secundùm Senec. *Nihil, quod simulatum & fictum est, potest esse diuturnum.* Hispania est Europæ provincia, infra cujus 7
ambitum in regno Aragoniæ, in comitatu Cathaloniæ, est castrum, quod dicitur Cardona, ubi sunt montes & lapides de sale, ita duri & solidi, quòd etiam cum instrumento ferreo difficiliter fodiuntur vel raduntur. Ibi ergo est unum satis mirabile: quia cum effodiendo salis fovea vel concavitas efficitur, statim adveniente pluvia repletur, & in salis substantiam commutatur; & sic montis substantia in integrum, & quantitate & salsedine reparatur. Dato enim quòd aqua pluvia sit dulcissima, tamen propter montem salsum, cui adjungitur, efficitur salsissima, ut ait Gervasius, & etiam ego hoc ipsum audivi à plurib. Cathalenis. Per istum montem salis ego possum intelligere divitias temporales; quæ sc. ad condiendum & moderandum dolores pauperum, ordinantur. Quid ergo? Certè sic contingit, quòd si montem & cumulum divitiarum nostrarum dando eleemosynas vel hospitalitatem & liberalitatem sectando, minuamus, venient de cœlo, i. à Deo pluviæ, i. e. beneficia & gratiæ, quæ nobis taliter immittentur, & cumulus possessionum nostrarum redintegrabitur, & divitiarum nostrarum quantitas ad statum debitum reducetur. Fit enim ut communiter, quòd illa, quæ alijs cõmunicamus, & in aliorum utilitatem expendimus, palam vel occulte à Deo liberalius recipiamus, & si deinde pauperiores facti fuerimus, ad prosperitatem iterum reveniamus. Bene ergo dicitur Luc. 6. *Date, & dabitur vobis.* Vel dic, quòd iste mons significat divinam sapientiam, de qua sc. quanto quis magis hauserit, tanto ipsum pluvia cœlestis, i. e. divina gratia magis augebit. Vel allega de societate, quia dato quod aliquis sit aqua pluvialis & dulcis, i. homo peccator delitiosus & fluxibilis, & si tamen monti salso, i. e. personæ sapienti & contemplativæ & moribus excelsæ, per societatẽ adjunctus fuerit, cito sapiens & salsus factus erit. Vel econtra potest dici, quòd quando homo dulcis & bonus salsis & amaris, i. peccatoribus sociatur & jungitur, statim per imitationem in similem amaritudinem cõmutatur. Bene ergo dicit qui dicit: *Cum sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris.* Unde 4. Reg. 4. *Anima ejus in amaritudine est.* Item idem dicit, quòd in Cathalonia est mons 8
Canarum altiss. & quasi inaccessibilis, in cujus summitate est lacus, cujus aqua est subnigra, & fundus imperscrutabilis; ubi mansio dæmonum ab incolis fertur esse sub aqua, ad modum palatij ædificata. Unde fit, quòd si modicum lapidem in lacum jeceris, statim quasi offensis dæmonibus tempestatem & tumultum audies, & videbis. In hujus ergo montis confinijs est fluvius arenas trahens aureas; argenti etiam sunt ibi mineræ, & in quadam ejus particula est nix & glacies sempiterna; ibi etiam crystalli copia reperitur. Ibi (ut Gerv. ait) dudum accidit unum mirabile. Quidam enim agricola de villa proxima, quæ dicitur Merchera, Petrus de tabula nuncupatus, parvulam habebat fillam, quæ ipsum perpetuo ejulatu turbabat, qui iratus ipsam dæmo-

dæmonibus commendavit, qui statim invisibiliter affuerunt, & puellam raptam in turbine abstulerunt. Septennio ergo decurso, quidam viator ad pedem montis transiens vidit hominem celeriter decurrentem, & voce flebili proclamantem; Heu me, inquit, qui tanto pondere premor. Et requisitus quis esset, respondit se in monte Canatum jam septennium sub dæmonum commendatione transegisse, qui ipso quotidie pro vehiculo utebantur. Dixit etiam sub eadem conditione, esse puellam Petri prædicti, & adjunxit, quòd si pater ipsam in monte requireret, dæmones ipsam libenter restituerent. Quibus prædicto patri per dictum viatorem relatis, is statim montem ascendit, dæmones adjurat, ut filiam reddant, & statim repentino flatu filia prodit, procera statura, arida, tetra, oculis vagis, horrendo aspectu; quæ tandem paulatim extitit reformata. Non multum verò post, alius quo pro vehiculo dæmones utebantur, simili patris attestatione liberatus est: qui quia raptus fuerat ætatis & discretionis majoris, fidelius, quæ apud dæmones gerebantur, expressit, asserens sub lacu esse palatiũ latum, ubi dæmones conveniebant, & quid per mundum fecerant, suis majoribus nunciabant. Quia autem maledictio parentum noceat filijs, unum aliud pono mirabile, quod nuper in Arvernia dicitur accidisse, quidam enim dum se induere nollet, mater sua imprecata est ei maledicendo, quòd nunquam alias se induere valeret, quod & factum est; quia statim verba pondus habuerunt. Vestes enim deposuit, & ex tunc continuè & æstate & hyeme nudus fuit: asserens & hyeme & æstate neq; majora caumata, neque frigora sustinebat, quàm antea faciebat. Hoc mihi narravit unus abbas meus, qui per Clarum montem transiens, dictum hominẽ post animalia nudum vidit, ipsumq; ad se convocans rei seriẽ inquisivit. Vide simile sup c. 19. de Æthiop. §. 1. de Nicolao dicto piscis. Ista possunt allegari exemplariter, quòd parentes nullo modo debent filios maledicere, & maximè dæmonibus cõmendare, ne fortè laxata divinæ permissionis habena, dæmones ipsos rapiant, & eos saltem ad tempus indecenter affligant. Nam & ego audivi in patria mea Pictavia, in Parochia de Fontanis, prope civitatem Malleacen. semel accidisse, quòd vir quidam filium suum juvenem dæmonibus cõmendavit vel dedit, diabolus verò visus est ipsum in palude circumjacenti submergere, & vix tam matre quàm pluribus alijs ab opposito trahentibus, potuerunt puerũ de manu diaboli liberare. Nam sicut antiquitus benedictio parentum solebat valere (sicut dicitur Eccl. 3. *Benedictio patris firmat domos filiorum*) sic econtra præsumendum est, quòd parentum maledictio saltem temporaliter potest nocere. Igitur bene dicit Apostolus ad Rom. 12. *Benedicite, & nolite maledicere.* Vel si vis, expone moraliter, & dic, quòd dæmones isti significant tyrannos, qui sub aqua fluxibilis prosperitatis habent palatia auro & argento circumsepta, in quorum lacu, i. e. in quorum possessionibus si quis lapidẽ modicum projecerit, i. modicum damnum vel injuriã eis intulerit, statim tempestatem tribulationum, rapinarum & exactionum contra se insurgere videbit. Isti ergo circumjacentes homines, & mulieres, ad onera & opera rapiunt, & eos servitute opprimunt, & affligunt. Jac. 2.
4 *Nonne divites per potentiam opprimunt vos.* Narrat idem aliud mirabile, dicit enim, quòd in quibusdam partibus Hispaniæ, scil. in Aragonia, singulis septennijs dæmones solebant habitatores invadere, & nonnullos atrociter suffocare. Unde accidit, quòd quidam miles dictus Petrus Latro, de regno Aragoniæ, quadam nocte cum suis cõmilitonibus in aula jacebat, & alijs dormientibus ipse solus vigilabat: vidit ergo duos Mauros horribiles domum intrare, & unum de militibus dormientẽ jaculo percutere, cùmq; vellet alium similiter lædere, respondit unus ex Mauris, in illo milite, pro eo, quòd illa die fœniculum tetigerat, ipsos potestatem aliquam non habere. Ille verò miles, qui percussus fuerat, in aurora evigilans, & dolorem sentiens, nullum tamen vulnus, sed solum in oculo livorem inveniens, cùm causam sui doloris audisset à Petro supradicto, confessus est, & viaticum suscepit, & post paucos dies obijt. Quòd autem fœniculus, vel etiam quæcunque herba virtutem habeat naturalem coercendi dæmones, mirabile est; veruntamen alludit ad hoc vocabulum Gallicum hujusmodi herbæ, quia scil. Benedicta in Francia nominatur. Dic ergo, quòd fœniculus, qui oculos clarificat, significat fidem nostram, vel etiam Theologicam scientiam, aut scripturam, quæ scil. visum intellectûs clarificat & illustrat, quia si quis fœniculum fidei vel scripturæ gustaverit vel tetigerit, i. e. crediderit, vel studuerit, & ibi mentem suam per spem & devotionem fixerit, à dæmonum incursionibus tutus erit. Firmitas enim fidei & spei tutũ reddit hominem à dæmonibus ipsumq; salvat, & liberat à suis tentationibus & illusionib. ideo bene dicitur. Pet. 5. *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Vel dic, quòd fœniculus est divina gratia, quæ sanat oculos mentis nostræ, &c. sicut supra. Item dicit § Gervas. quòd cùm Carolus magnus Hispanias pervageretur, omnia idola paganorum confregit, excepto uno, quòd erat in terra Andalusia; quòd confringere non potuit. Erat n. imago ærea super altam columnam lapideam in confinio maris sita, quæ faciem vertit ad austrum, & clavem in dextra manu tenet. Quod idolum Saraceni Mahumetem fabricasse dicunt, & intus (licut dicitur) legionem dæmonum inclusit; & sibi tantam virtutem dedit, quòd nunquam frangi potuit. Cùm autem Christianus appropinquat, statim periclitatur; Saraceni autem adorant, & ideo non moriuntur. Per istud idolum possunt intelligi multi divites usuratij & tyranni, qui sc. mediantibus, & suggerentibus dæmonibus, qui ipsos regunt, solent Christianos, i. bonos flagellare, & tribulare; Saracenos autem, i. e. iniquos homines adoratores suos & adulatores non solent lædere, sed juvare. Hi ergo per virtutem dæmonum tantæ virtutis, & potentiæ sunt, quòd nec Carolus magnus, i. e. quicunque bonus prælatus, potest eos fugare, vel ad bonum inducere, nec etiam pro voto corrigere vel punire; & ideo isti sunt, qui clavem & regimen patriæ portare videntur, & supra mare mundi positi, solum austrum mundanæ prosperitatis intuentur.

CAP. XXVI.

De Hibernia.

HIbernia est Insula Oceani, Britanniæ majori contermina; § secundùm Isid. lib. 14. & est in Ibernia quidam lacus, in quem si palum infixeris, pars, quæ est in terra fixa, convertitur in ferrum; & quæ in aqua, convertitur in lapidem; quæ autem exterius est, lignum manet. Sic verè in lacu hujus mundi, si palus, h. e. anima, figitur per amorem in terra, i. in amore temporalium, efficitur ferrea per duritiam, & incompassionem; si in aquis diliciarum mergitur, efficitur lapidea, per inverecundiam & obstinationem. Si autem ab istis duobus eximatur, in puritate propria perseverat, nec in partem oppositam transmutatur. Vel expone aliter, quòd si sit in aqua per devotionem, in terra per humilitatem, tunc efficitur ferrea, & lapidea per constantiæ firmitatem. Si autem extra fuerit, sc. sursum in aere per superbiam elevata; tunc lignum remanet; sc. levis per jactantiam, & superbiam, mollis per luxuriam, putribilis per malam consuetudinem, fragilis per tentationem. Vel dic, quòd talis palus seu virga est Christus, qui postquam in lacu uteri virginalis infixus fuit, statim conversione mirabili triplex natura in ipso apparuit, quia sc. in una persona lignum, i. e. divinitas, lapis, i. e. anima immortalis, ferrum, i. e. corpus ponderosum, & grave habuit; & sic una & eadem virga sibi tres particulariter substantias vindicavit. Gen. 40 *Videbam ante me vitem, in qua erant tres propagines.* Vel si vis, dic de Trinitate personarum, & unitate in divinis, &c. vel de una anima cum tribus potentijs, vel una ecclesia cum tribus salvandorum statibus, &c. Hibernia regio est fertilis, fructibus & frugibus opulenta, quoad cœli situm temperata; nam parum aut nihil excedit in frigore vel calore: fluvijs, & fontibus irrigua; pratis & silvis amœna; gemmis & metallis fœcunda; quia invenitur ibi iris lapis pretiosus; qui soli oppositus, arcum in aere generat, ibi etiam gagates lapis & margarita candida reperitur. Est ibi quædam Insula, ubi mortuorum cadavera non putrescunt, & etiam alia, ubi homines minimè moriuntur, sed quando senio afficiuntur, exterius deportantur. Ibi nec serpens, nec rana, nec bufo, nec aranea, nec aliquod aliud venenosum invenitur; imo in tantum contrariatur venenis ipsa Insula, quòd lana & vestimenta ovium hujus terræ fugant omnia venenosa, veruntamen mare, per quod in istam Insulam devenitur, est inquietum & undosum, & maximè à parte Britanniæ, nec est navigabile, nisi paucis diebus. Hæc omnia Isid. Solinus autem de mirabilib. mundi dicit, quòd gens Hibernica est habitu singularis & inculta, victu parca, animo sæva, vultu ferox & torva, affatu aspera, erga tamen suos liberalis & benigna. Talis est in omnibus regio paradisi, sc. in omnibus temperata, fluvio delitiarum omnium irrigata, Ps. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*, & iterum: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Pratis etiam virentibus, i. e. exteriori pulchritudine, sc. quantum ad dotes corporis, decorata ibi iris Christus, Margarita candida B. virgo, & diversi alij lapides pretiosi, i. diversi ordines beatorum inveniuntur. Ibi, ex quo cadaver nostri corporis post judicium positum fuerit, nunquam per infirmitatẽ aliquam

corrumpetur, nec amplius morietur. *Mors enim non erit ultra.* Apo. 12. Ibi nulla sunt venenosa, i. nullum genus hominum peccatorum, ibi non est tanta loquacitatis: quia vir linguosus non dirigetur in terra illa. Nec aranea muscas capiens, i. cupidus vel avarus pauperibus insidians. Ibi nullus serpens malitiosus, imo lana S. Scripturæ, & bonorum documentorum, quæ ab ovibus hujus terræ, i. ab Apostolis & Prophetis emanavit, & nobis post eorum obitum remansit, venena diluit peccatorum. Sed vere antequam ad istam Insulam deveniamus, necesse est transire mare undosum & periculosum, i. statum pœnitentiæ. Quod quia propter undas & fluctus tribulationum multi metuunt ingredi, ideo in istam Insulam non intrabunt. Nam gens & populus hujus terræ, illi scil. qui per merita volunt ibi acquirere hæreditatem æternam, debet esse victu parci per abstinentiam, animo sævi per justitiam, & ad extraneos, i. peccatores affatu asperi per correctionem, erga tamen alios sibi consimiles, i. bonos, liberales per compassionem, affabiles per doctrinam & eruditionem, & benigni per amorem
3 & dilectionem. *Vox enim tua dulcis*, Cant. 2. In Hibernia victores sanguinem bibunt illorum occisorum, de quibus triumpharunt, & inde faciem suam liniunt, secundum Solinum. Sic raptores vel usurarii sanguinem, i. substantiam temporalem aliorum vorant, contra quos prævalent & de quibus triumphant, & inde se liniunt, i. se delectant & parant. Unde Hier. 2. *In alis tuis inventus est sanguis pauperum.* Vel die de malis prælatis, qui multos occidũt, ut habeant sanguinem eorum, i. substantiam temporalem. Figura
4 optima *de muliebre ebria sanguine martyrum Iesu*, Apo. 17. Vide infra in loco suo. Gerardus autem libro suo de mirabilibus Hiberniæ dicit, quod ista Insula viventium est in quodam loco Mononiæ, quæ est Hiberniæ provincia. Ibi etiam est alia Insula, in quã nihil intrat fœmineum, quin ilico moriatur, sicut de caniculis & catulis multorum animalium est probatum. Aves etiam masculæ in arboribus Insulæ residunt, fœminæ vero prætervolant. Simile dicit esse in quodam cemiterio in provincia Ulconiæ. Dicit etiam Insulam adjacere Angliæ à parte Septentrionali, ubi mulieres concipiunt quidem, sed nunquam ibi parere possunt, imo necesse est quod tempore partus affectæ doloribus alibi ut patiant, transuehantur. Insulam vero ubi corpora non putrescunt, dicit Hiberniæ adjacere, ubi sc. dicit, quod cadavera sub dio relicta, minime corrumpuntur, & ideo homines mortuos sub dio custodiunt, & proavos & atavos recognoscunt. Dic, quod tales Insulæ sunt paradisus, ubi nihil fœmineum, i. nihil imperfectũ potest intrare. Apoc. 21. *Nihil coinquinatum intrabit in illam.* Ubi etiam nemo moritur aut putrescit, ut dictum est. Unde ista proprie est Insula viventium; quia ut dicitur Sap. 5. *Iusti in perpetuum vivent*: & alibi: *Credo videre bona Domini in terra viventium.* Vel dic, quod talis est religio; ubi viri, i. justi & perfecti vivunt, fœminæ vero, i. e. imperfecti luxuriosi apostatant, & recedunt. Contrarium vide de Amazonia supra eo. lib. & infr. lib. 16. Exod. 1. Ibi enim masculi occiduntur, & fœminæ vivere permittuntur. De hoc autem, quod fœminæ bene concipiunt, sed non pariunt, dic, quod talis Insula est mundus, ubi multi bonum propositum concipiunt, qui nunquam parturiunt bonum actum, nisi forte alibi, scilicet ad religionis patriam transferantur. *Egredere ergo de terra tua, &c.* Gen. 12.

Cap. XXVII.

De India.

1 INdia est regio in oriente latissima, ubi multæ sunt Insulæ auro & argento de pretiosis lapidibus opulentæ, quæ nobilissimis fluviis est irrigata, & arboribus semper virentibus decorata. Ibi Elephantes fortissimi, ibi Monoceron bestia invincibilis, ibi hebenum lignum, ibi cinamomum, piper, & calamus aromaticus, ibi diversi lapides pretiosi, ut beryllus, chrysopasius, carbunculus, adamantes, margaritæ, & uniones, ubi sunt montes aurei, quos propter dracones ibi existentes difficile est & impossibile adire, ibi reges potentissimi, civitates populosissimæ, & famosæ, ibi bis in anno crescunt fruges, & ibi bis æstas & hyems in quolibet anno circulantur, sicut omnia narrant Isid. & Plin. qui etiam dicit, quod India inter omnes mundi regiones est major, potentior, opulentior, famosior, & sicut dicit idem, Indorum quidam telluren colunt, & quidam militiam capessunt, alii merces vendunt, alii emunt, alii regibus assident, alii respub. gerunt, alii judicia reddunt, alii religioni, alii scientiæ & disciplinæ vacant, & sicut dicit idem Plin. li. 7. in locis Indiæ, ubi non sunt umbræ, & ubi sol directè super capita transit, sunt homines staturæ maximæ, videlicet 5. cubitorum, & duarum palmarum, qui nec infirmitatibus exponuntur, nec capitis nec oculorum, nec membrorum doloribus infestantur, nec ab immoderato calore solis eorum corpora læduntur, imo potius indurantur. Nam Philosophi eorum, ab ortu solis usque ad occasum, solem intuentur immobilibus oculis, in calidissimis arenis quotidie commorantes. Ibi sunt arbores tantæ proceritatis, quod sagittis nequeunt superari. Unde dicit, quod sub una ficu indica possunt centum milites se armare; & super singula internodia arundinum, in fluvio navigabili, terni homines deferuntur. Ad quod etiam facit, quod dicitur in epist. Alexandri, quod in India juxta fluvium Odman. tales arundines erant, quod unam de illis 30. milites vix portabant. Hæc omnia pertinent ad Ecclesiam, quæ militat & triumphat. Hæc enim ad orientem luminis gratiæ & virtutum, scientiæ & discretionis est fundata; hæc inter omnes mundi regiones & sectas est potentissima, quoad hostis vincibilitatem, latissima quoad charitatem, opulentissima quoad gratiarum ubertatem, populosissima & famosissima quoad sanctorum multiplicitatem, & bonorum operum probitatem. Ideo 1. Paral. 22. *Domus quam ædificare volo Domino, talis debet esse, ut in cunctis terræ regionibus nominetur.* Ibi etiã sunt Insulæ, i. diversi status & religiones, quæ auro sapientiæ, argento eloquentiæ, & pretiosis lapidibus, i. diversis virtutibus sũt repletæ. Hæc enim nobilissimis fluviis, i. e. prædicatoribus irrigatur, arboribus etiam, i. contemplativis per honestatem semper virentibus decoratur, elephantibus fortissimis, & ex aspectu sanguinis ad prælium animatis, i. sacris martyribus venustatur. Ibi est Monoceron Christus invincibilis, *cujus fortitudo sicut Monocerotis.* Num. 23. Ibi hebenum lignum pretiosum, & aromaticum sanctæ crucis; ibi cinamomum humilitatis & dejectionis; piper fervoris & dilectionis, calamus aromaticus devotionis & orationis. Ibi ebur castitatis, ibi beryllus (qui lites facit vincere) patientiæ & benignitatis, carbunculus ardentis charitatis, margarita puritatis, ibi adamas constantiæ & firmitatis. Ibi sunt montes aurei, i. viri excelsi & contemplativi, auro, id est, scientiæ lumine decorati, qui sc. aurei sunt per luculentiam exemplorum; quos tamen dracones, i. detractores in tantum circumeunt, quod vix aurum bonorum exemplorum ab eis reportatur. Ad literam etiam civitates, & reges, & populi potentissimi, in hac India Ecclesiæ commorantur. Vel civitates sunt collegia, ubi sunt civium unitates. Reges autem & rectores sunt prælati. Ibi est etiam duplex hyems; quia in Ecclesia est æstas prosperitatis mundanæ quantum ad bene ipsa utentes, & fœlicitatis æternæ; vel æstas gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Ibi etiam est duplex hyems, scil. tribulationis mundanæ, & damnationis æternæ quantum ad malos, prima culpæ, secunda pœnæ. Judas in Canonica, Arbores autumnales bis mortuæ. Quidam etiam terram excolunt, & cætera ad literam, si vis. Vel dic, quod tellurem corporis quidam excolunt per pœnitentiam, alii militiam Christi vel etiam martyrii frequentant, alii merces doctrinæ in merces virtutum convertunt, ut prædicatores, alii respub. regunt, ut prælati; alii regibus, id est, Christo, & sanctis assident, ut contemplativi; alii judicant, ut confessores, & sacerdotes; alii religioni & disciplinæ vacant ad literam: ibi enim sunt Philosophi, i. e. Theologici doctores, qui solem, id est, Deum in rota sua itreverberatis oculis intellectus intuentur, inquantum de Trinitate ineffabili determinant, & loquuntur. Vel per istos intellige beatos, & maxime Angelos, *qui* (sicut dicitur Matt. 18.) *semper vident faciem patris* Apoc. 22. *Servi ejus servient ei, & faciem ejus videbunt.* Vel isti sunt boni & contemplativi in mundo, qui licet sunt in arenis calidissimis tribulationum, tamen oculum cordis à mane juventutis usque ad occasum senectutis tenent semper ad solem justitiæ elevatum per desiderium, & affectum. Ibi sunt homines staturæ magnæ, ad magnitudinem sc. quinque cubitorum, quoad quinque sensuum discretum usum, & habitudinem; ideo Cant. 3. *Statura magna scientes bellum.* Vel per quinque cubitos, intellige quinq; quæ sunt in Ecclesia triumphante, quæ suat visio, fruitio, tentio, Christi humanitatis contemplatio, & sanctorum societas, vel consolatio, vel cohabitatio, &c. Ibi nulla est umbra obscuritatis, sed directa visio solis Christi, & suæ divinitatis. Isti nec ardore tribulationũ, nec infirmitate tentationũ perpetuo afficientur. *Quia neque mors, neque luctus erit ultra, quia prima abierunt.* Apoc. 21. Ibi etiã sunt arbores ita altæ, i. e. homines ita in Deum elevati, quod à sagittis tentationum amplius nequeunt superari. Figura Dan. 4. de arbore attingente cœlum, &c. Psal. 90. *Altissimum posuisti refugium tuũ.* Ficus etiam sunt ibi, quæ fructum bonorum exemplorum; foliæ asperæ duarum correctionum portant, sc. prædicatores, sub quorum foliis & umbra, verbis & exemplis 100. Christiani milites ar-

mis gratiarum,& virtutum possent optime se armare. Ibi etiam sunt arundines vacuæ,i.pauperes voluntarii, quibus innitentes, i. quos imitantes,& in quorum orationibus confidentes, solent ad portum paradisi per hujus vitæ fluvium tutius navigare. Prov. 2 31. *Facta est quasi navis institoris.* India est regio calidissima,maxima & opulentissima , ubi licet sint multa bona,tamen sunt multa monstruosa,& quasi incredibilia non videnti,prout dicit Isid. & Plin.Nam ibi draconum,& unicornium, & elephantem est maxima multitudo,ibi arbores tantæ altitudinis , & proceritatis , quod sagittis nequeunt superari. In montibus ejus sunt quidam homines canina capita habentes:quidam etiam qui habent aversas plantas,positas sc. retro post crura,secundum Plin.& in pedibus sunt octo digiti.Primi de ferarum pellibus sunt induti, & venatione,& aucupio tantum vivunt,& latrant ad modum canis,& aliter non loquuntur,& sunt in tanta multitudine secundum Plinium quod 120. millia numerantur. Tales autem finxit se habere in suo exercitu quidam dux Longobardorum & ad talium formam quosdam milites paravit, & sic eorum timore hostes superavit. Et in aliqua Indiæ parte sunt fœminæ,quæ nunquam pariunt nisi semel,& statim ut nati sunt,canescunt infantes.Sic vere in mundo isto,qui ardore avaritiæ comburitur,sunt diversa monstra, i. diversa genera peccatorum. Ibi enim sunt dracones sitibundi per avaritiam,ibi unicornes elati per superbiam, ibi Elephantes cum genibus inflexibilibus per obstinationem & crudelitatem,ibi arbores proceræ per divitiarum & peccatorum multiplicitatem,in tantum, sc. quod sagittis divinorum eloquiorum nequeunt penetrari per prædicationem: quia vere sunt multi ita superbi & obstinati,quod nulla sagitta correctionis,vel prædicationis,vel divini eloquii valet à prædicatoribus superari. Job. 41. *Non fugabit eum vir sagittarius , in stipulam versi sunt ei lapides funda.* Per illos autem qui canina habent capita,intelligo usuratios, qui caput intentionis habent caninum per crudelitatem & avaritiã : quia sc. isti more canis sunt insatiabilis appetitus. Isti enim non loquuntur ut homines,quia verba eorum non sunt pia vel rationabilia ut hominum,imo sunt latratus canum;quia sc. iubiant ad pauperes deterrendos , & ad divitiarum prædam capiendam. Ideo isti habent plantas aversas, quia sc. pedes affectuum qui deberent tendere ad interiora,i. ad spiritualia & æterna, in eis vertuntur ad posteriora, & terrena. Vel aversas plantas habere dicuntur : quia sc. partem superiorem pedum affectionum , illam sc. quæ de spiritualibus debet cogitare habent subtus, & ad partem inferiorem , i. affectionem ad temporalia ei præficiunt & præponunt. Isti in pedibus habent octo digitos,quia in pedibus, s. in fine vitæ suæ sperant venire ad octavam resurrectionis, vel ad octo beatitudines,cum proponant finaliter pœnitere. Isti de pellibus ferarum vestiuntur , i. de divitiis paupeum quos excoriaverunt,& hoc quia dentibus falsorum sermonum,& unguibus excoriationum sunt armati,ad Heb. 11. *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, &c.* Vel si vis allega cautelam illius ducis, quod sc. utile est in negotiis,quandoque aliqua quæ non sunt vera,fingere 3 & supponere,exemplo David, qui finxit se esse furibundum. In India ut ait Plin. quidam sunt homines,quorum corpora solis ardoribus non læduntur, nec molliscunt, sed potius indurantur. Sic vere nec tu debes per ardorem tentationum,i. tribulationum remolliri, sed magis per constantiam indurati. Vel expone econverso de illis, qui in ardore tentationis vel tribulationis positi , non remolluntur per contritionem & conversionem;sed potius indurantur per obstinationem. Hier. 5. *Induraverunt faciem suam supra petram.* Secundum Plin. in India sunt quidam homines, qui 4 nunquam senescunt,qui semper in ætate media moriuntur. Alii sunt qui in juventute canescunt,& in senectute nigrescunt. Alii sunt qui statim nati cani efficiuntur,quorum matres non nisi semel pariunt. Ibi etiam sunt homines,qui carẽtes ore,solum odore vivunt arborum,harumque lanugine vestiuntur,& malo odore cito moriuntur. India est mundus vel Ecclesia, canities est maturitas morum,quia cani sunt sensus hominis,sicut dicitur Sap. 4. *Nigredo autem est infectio & exustio peccatorum.* Multi sunt ergo qui non canescunt,quia vere multi sunt in mundo,& Ecclesia, qui ad canitiem , & maturitatem morum non perveniunt, & hoc quia juvenes per peccata,& vitia moriuntur,& semper in peccatorum nigredine perseverant. Alii etiam in juventute canescunt , illi sc. qui bene incipiunt, & mature, sed pro certo in senectute nigrescunt,quia tunc degenerant à pristina bonitate. Gen. 42. *Deducetis canos meos ad inferos cum dolore,* quia sc. acres in principio,franguntur in fine. Alii etiam sunt,qui ab ipso ortu matris, i. à juventute morum canitiem trahunt , & amplectuntur , ut sanctificati in utero,quia tales quasi à natura sunt honestæ vitæ. Illi autem qui os non habent,sunt pudici,& verecundi:qui os detractionis,adulationis & jactantiæ non habent,quia etiam vix audent loqui : & isti odore arborum,& florum vivunt,i.exemplo, & fama bonorum operum aliorum,quia sc. bonum exemplum aliorum est eis sicut odor,qui à corpore bonorum operum resolvitur , & emanant,quo simplices nutriuntur. Et isti malo odore, i. malo aliorum exemplo cito pereunt per peccatum. Vel odor est devotio, & dulcis suavitas æternorum. *Variis odoribus delectatur cor,* Prov. 27. Quæ potissime vera sunt de simplicibus,quos aliorum exempla, & fama recreant : infamia vero & vitia cito gravant. Item dicit 5 Solinus quod in India ultra Palibottam est mons Maleus , in quo umbræ non semper cadunt versus septentrionem , sicut apud nos : imo per medium annum,tempore sc. æstivo umbræ tendunt ad meridiem, alio vero dimidio anno, s. tempore hyemali cadunt & tendunt versus aquilonem. Apud ipsos etiam stellæ quæ dicuntur septentriones, quæ nobis perpetuo apparent , non videntur ibi nisi per 15. dies in anno. Per istum montem potest intelligi Christus,de quo dicitur in Ps. 67. *Mons Dei mons pinguis.* Per umbram possum intelligere bona ejus,quæ sc.ab ipso refulgent,& emanant.sive sint temporalia,sive æterna; per æstatem intelligitur vita præsens;per hyemé vero intelligitur tempus mortis.Dico ergo,quod mons Maleus est Christus,qui in inferno malleat peccatores,qui pro certo dum durat æstas præsentis vitæ,solet umbram beneficiorum,& divitiarum mittere ad meridiem, i. ad mundi divites & potentes , qui ad modum partis meridianæ luce prosperitatis fulgent,& ardore cupiditatis fervent,quia sicut dicitur in Ps. 72. *Peccatores in seculo obtinuerunt divitias.* Tempore vero hyemis,sc.post mortem,fit contrarium,quia umbra hujus mõtis,i. beneficia ipsius Christi versus aquilonem , partem mundi frigidam,i. ad ipsos frigidos desolatos,& pauperes mittuntur, & tunc paradisi refrigerium eis datur. Hæc enim est divinæ providentiæ mirabilis dispensatio,quia sc. divitibus solet umbram bonorum suorum in vita ista concedere, & à pauperibus auferre,& retrahere; tempore vero mortis econverso umbram refrigerii sui pauperibus tribuit,& divitibus ipsam tollit, Ideo diviti dicitur, Luc. 16. *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala,nunc autem hic consolatur,tu vero cruciaris;* ac si diceret,Oportet ut bona cum malis compensentur. In India secundũ Solinum sunt 6 quidam populi,qui facillima insultatione, velut equos, transiliunt Elephantes. Alii etiam ibi sunt,qui silvestrem agunt vitam,& Elephantes venantur,ipsisque perdomitis aut ad vehendum, aut ad arandum utuntur. Tales homines fuerunt Apostoli,qui sylvestri & austeræ vitæ fuerunt dediti,& virtutibus & meritis fuerunt maximi. Isti enim Elephantes, i. mundi principes per prædicationem venati fuerunt,ipsosq; equitaverunt,i. superaverunt, & per conversionem ad fidem domuerunt , & terram proprii corporis arare per pœnitentiam docuerunt. Unde talibus potuit Dominus dicere illud Job. 30. *Numquid alligabis Rhinocerontem ad arandum loro tuo,aut confringet glebas vallium post te.* In India secundum Soli- 7 num,sunt quidam populi, quibus non placet aliquod animal occidere, nec carnes comedere. Plerique(inquit) tantum piscibus aluntur, & è mari vivunt. Tales sunt fratres prædicatores,& aliqui alii religiosi, in India.i. in Ecclesia commorantes, qui scil. usum carnium,& occasiones animalium abdicaverunt , & solum vivere de piscibus, i. e. de cibis quadragesimalibus decreverunt. 8 Unde 1. ad Cor. 8. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.* Hic dicit Solinus,quod sunt quidam in India , qui parentum viscera epulas habent; sed vide simile infra de Scythia §. 8. Sunt etiam ibi quidam (ut ait) qui voluntarie mortem accersierunt,rogis accensis, quando senio fatigantur, se injicientes. Istud potest allegari contra senes, qui nullo modo vellent mori,imo semper sperant & optant magis vivere. Vel expone sicut infra titulo de Scythia. Item Solinus dicit,quod in India sunt 9 populi,qui in arenis ferventissimis ab ortu solis usq; ad occasum, contentis & apertis oculis orbem ipsius solis candentissimi contuentur,& in globo igneo secreta quædam rimantur , & in ipsis arenis alternatim nunc super unum pedem, nunc super alium sustentantur. Tales sunt viri sancti,& tales sunt boni religiosi; quia in arenis sterilis paupertatis sunt fundati, & in fervore temporalis adversitatis positi , debentque solem justitiæ Christum per contemplationem inspicere , & secreta suæ majestatis considerare.& intelligere,& in hoc opere ab ortu usque ad occasum , id est,à juventute usque ad mortem manere. Alternis vero pedibus, id est,nunc pede spei,nunc pede timoris se sustinere debent,& in arenis ferventibus mundi tribulationum recti stare. Duo enim

pedes

pedes noſtri ſunt ſpes & timor, in quibus alternatim ſtandum eſt, nunc de ſuperioribus nunc de inferioribus cogitando. Quilibet ergo talis contemplativus poteſt dicere illud Job, 31. *Vidi ſolem cum fulgeret, & lunam incedentem clare.* Vel dic de beatis, qui ſolem Chriſtum & orbem luminis, i. Dei contemplantur, & cum duos pedes habeant, ſc. & intellectum & voluntatem, in his alternatim, i. nunc intelligendo, nunc amando verſantur. In India ſecundum Solinū homo quilibet plures poteſt habere uxores, ſicque fiebat (ſicut, & apud antiquos mos erat) quod morientium corpora cremabantur, abſque aliqua alia ſepultura. Igitur de uxoribus hominis morientis, officioſior, caſtior & melior eligebatur, quæ ignem defuncti viri intrabat, & in ſignum caſtitatis cum viro ſuo ſeipſam cremabat, & ſic cum eo quandam regionem viventium accedere tunc credebat; cæteræ vero uxores quæ ſic non faciebant, tanquam illæ quæ virum ſuum minime dilexerant, cum nota & infamia poſtea vivebant, ſicut dicit Solinus. Quidam etiam amici cum mortuis ſe ponebant, & ejus ignis fieri participes, & cū eo recedere cupiebant. Unde etiam narrat Plin. l. 7. c. 36 de Publio Catieno Philotino, qui patronum ſuum ita dilexit, quod videns eum mortuum in flammas ubi corpus ejus cremabatur, ſe injecit, & ſic cum illo vitam finivit. Solinus ſimilia ponit de uxoribus Thracum. Addit autem Pomponius, quod amici mortuorū arma & opes juxta ignem mortui ponunt. Parati (inquit Pomponius) cum fato jacentis (ſi detur etiam manus) vel paciſci, vel decernere. Per ignem iſtum poſſum intelligere ignem purgatorii, in quo quilibet bonus pro majori parte ſtatim poſt mortem ponitur, & (quantum ad animam) ſepelietur: ibique à reatibus exuritur, & purgatur. Eccl. 2. *In igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humilitatis.* Quare pro certo dico, quod illa uxor, & ille amicus qui mortuum dum viveret dilexerunt, & ſibi fidem, & amicitiam ſervaverunt, non debent iſtum mortuum dimittere, ſed in eundem ignem ſecum intrare per compaſſionem, pœnam quam patitur cogitare, & ipſam ſecum condolendo mentaliter ſuſtinere. Ruth. 2. *Benedictus ſit à Domino, quando eam miſericordiam quam præbuerat vivis, ſervavit & mortuis.* Amici etiā ejus per compaſſionem debent comburi, & armis orationum vel opibus eleemoſynarum cum fato divinæ juſtitiæ vel mortis decernere, vel paciſci. Tunc enim homo cum fato jacentis, i, cum morte, vel cum purgatorio paciſcitur aut dimicat, quando per eleemoſynas ſatisfacit, vel per orationes pugnat. Eſa 28. *Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Vel dic, quod uxor eſt anima, cujus vir eſt Chriſtus, qui igne paſſionis fuit crematus. Intret ergo anima & quilibet Chriſti devotus, iſtum ignem Dominicæ paſſionis, ſibi officioſe compatiendo & tormentorum ſuorum ſe participem faciendo. Vel poteſt dici, quod quando videmus amicum noſtrum ad ignem paupertatis, & miſeriæ pervenire, ſtatim debemus cum ipſo eundem ignem per dolorem & compaſſionē intrare, & ſibi condolere totis viribus & eum ſi neceſſe eſt, armis & opibus adjuvare. Vel ſi vis, allega contra multos, qui tunc amicis ſuis arma & opera offerunt, & pro eis ſe velle facere mirabilia aſſerunt, quando pericula tranſierunt, & quando juvare vel proficere nihil poſſunt. Quādo enim ſciunt quod impoſſibile eſt, qui caſus de quo agitur, ſe offerat, tunc jactant ſe facturos mirabilia, ſi occurrant. In India eſt quædam Inſula quæ dicitur Inſula ſolis, 11
tendens verſus deſerta Carmaniæ, quæ ſemper rubet, & eſt omni generi animaliū inacceſſa. Quicquid enim vivum in eam ingreditur, illico moritur. Talis Inſula eſt infernus, qui ignis ardoribus ſemper rubet; qui pro tanto Inſula ſolis dicitur, quia ibi ſol juſtitiæ Chriſtus ardorem ſuæ juſtitiæ exequitur. Nullus ergo qui vita gratiæ vivit, hic recipitur; & hoc quia quiſquis illuc intraverit, neceſſe eſt quod morte perpetua pereat. Igitur cum homo qui vita gratiæ vivit, mortem perpetuam non incurrat, reſtat quod ad inferni Inſulam non accedat, quodque ejus ingreſſum ſibi Dei juſtitia interdicat, quia ſicut dicitur Prov. 2. *Omnes qui ingrediuntur ad eam*, ſc. inferni Inſulam, *non revertentur.* Vel dic, quod talis Inſula eſt mala mulier, quæ carnalitate rubet, & cupiditate fervet. Ille ergo qui vita gratiæ vult vivere, ad eam non debet accedere; nam qui eam frequentaverit, neceſſe eſt eum mortem culpæ ſentire. 12
Chelonophagi populi ſunt Indiæ, qui per totum corpus præter faciem ſunt hirſuti, qui carnibus teſtudinū nutriuntur, & coriis piſcium veſtiuntur. Per iſtos intelligo divites, qui ſc. divitiarum vellere ſunt hirſuti. Eorū enim pellis, i. exterior poſſeſſio multis divitiis eſt hirſuta, ſola vero facies, i. ſola conſcientia vel anima miſera eſt atque nuda, & virtutum divitiis non veſtita; namque hi quo ad corpus ſunt divites, quo vero ad animam pauperes & inanes. Apoc. 2. *Dicis quia dives ſum, & nullius egeo, cum ſis miſer, & miſerabilis & cæcus, & nudus.* Iſti ergo carnes teſtudinum, i. e. pauperum ſubſtantias comedunt, & de coriis, i divitiis piſcium, i. flebilium miſerorum ſe veſtiunt atque vivunt, Ezech 35. *Lac comedebatis, & lanis operiebamini.* In India adhuc ſunt multa mirabilia. Nam ſecūdum Gervaſium in epiſt. Alexandri ad Ariſtotelem ſunt ibi certa loca, ubi homines ſemper vivunt, ubi vitæ tædio affecti, neceſſario extra portantur, vel ab amicis & parentibus occiduntur. Et iſta eſt forte illa patria de qua dicit Ariſtoteles, quod bonum eſt mactare patrem in Treballis. Dicit etiam, quod ſacerdotes, qui poma arborum ſolis & lunæ comedebant, quadringētis annis vivebant. Iſta poſſum applicare ad Eccleſiaſticos, qui pro certo in Eccleſia ſine morte culpæ ſemper per gratiam viverent, dū tamen arborum ſolis & lunæ, h. e. Chriſti, & beatæ virginis poma, i. bona exempla, & documenta, & opera per imitationem comederent, niſi proprii parentes ipſos morte culpæ & pœnæ necarent. Sed proculdubio filii ipſorum, i. e. nepotuli, & conſanguinei, ad quos ſc. Eccleſiaſtici habent affectionem exceſſivam, & pro quibus ditandis non dubitant expendere patrimoniū crucifixi, ſunt cauſa quod Eccleſiaſtici per diverſa vitia moriuntur, & etiā quandoque de iſta patria, i. de ipſo ſtatu Eccleſiæ efferuntur, & expelluntur. Iſti ergo mactant patrem in Treballis, quando ſunt occaſio, quod parens eorum prælatus vel Eccleſiaſticus, à diabolo ſpiritualiter mactetur, & vita gratiæ & gloriæ privetur Tob 1. *Occiderunt regem filii ejus.* Si vis expone prædicta ſicut in cap. de Hibernia, ubi ſimile invenies. Arbores ſolis & lunæ, erant duæ altiſſimæ 14
arbores, in deſertis ultra omnem habitationem hominū Indiæ. quarum altera ſoli, altera lunæ dedicata erat. Et arbor ſolis in mane oriente ſole, & radiis ejus arborē tangentibus concutiebatur uſque ad radices, & dabat reſponſa petentibus. Similiter & arbor lunæ, ubi in ſero à radiis lunaribus tangebatur, uſque ad fundamentum concuſſa, ad interrogata reſpondebat; ſicut exemplificatur de Alexandro, qui ab arboribus iſtis audiit reſponſum mortis ſuæ. Iſtas arbores ſervabant, & colebant quidam ſacerdotes, qui erant corpore grandes, dentes ut canes habentes, & aures maximas, & pendentes, ſuper arenas nudi jacentes, de Amomo & Lazere (quod de quadā propinqua ſylva ſtillabat) nec non de pomis arborum viventes, & nihil aliud comedentes & tamen vitam ſuā diutiſſime protendentes. Uſque enim ad iſtas arbores penetravit Alexander, & ab ipſis tam mane quam ſero, tempus, modum & certitudinem mortis ſuæ reportavit. Reſponſum enim ei fuit, qui infra annum Babylonem rediturus erat, & eam capturus, & ibi ab amicis ſuis veneno periturus, quod & poſtea factum eſt. Iſta ſumpta ſunt ex hiſtoria Alexandri. Per ſolem Chriſtum, & per lunam beatam virginem intelligo, qui nunc ſurſum in cœlo morantur. Abac. 3. *Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo.* Per arbores ipſorū intelligo ipſos Angelos ſolis & lunæ, i. Chriſto & B. Virgini dedicatos. Nam pro certo iſti ſunt, qui radiis ſolis & lunę, i. gratia Chriſti & Mariæ illuminati & tacti, multa occulta aliis revelaverunt, & prophetaverunt, & ipſos prædicando, vel inſpirando de his, quæ ad morte. vel ad ſalutem pertinent, docuerunt. pomaque ſua, hoc eſt bona documenta, & exempla, & etiam beneficia temporalia ſuis cultoribus & imitatoribus præbuerunt. Dico ergo quod ſacerdotes & religioſi, qui ſpiritualiter ſunt dedicati ad colendū ſolem & lunam, & eorum arbores, i. Chriſtum & Mariam, & eorū ſanctos, debent eſſe grandes per virtutum perfectionem, debent habere magnos dentes, i. e. acuta verba per prædicationem, & correctionem; debent habere aures longas, per aliorum liberalem exauditionem: quia ſcilicet ipſi debent libenter audire pauperes eleemoſynam petentes, peccatores confiteri volentes, & quoſcunque juſtitiam requirentes; debent inſuper in arena pœnitentiæ jacere per propriæ carnis macerationem, & ſolo Amomo & Lazere (quæ ſunt ſpecies Aromaticæ) i. aromatibus virtutum debent ſpiritualiter vivere per devotionem. De pomis etiam arborum iſtarum, i. de beneficiis Eccleſiaſticis quæ ab iſtis arboribus, i. à ſanctis Eccleſiarum fundatoribus relicta ſunt, debent vivere quantum ad corpus ſuſtentandum, & ſic viram gratiæ continuare debent per perſeverantiam, & durationem. Sapien. 3. *Iuſti autem in perpetuum vivent.* Vel dic, quod iſtæ arbores ſunt æternæ dignitatis eminentiæ, à quibus reſponſa ſcripturæ venerunt, & in quibus poma bonorum paradiſi creſcunt. Illi ergo qui talia poma comedunt, & qui fructus æternæ gloriæ percipiunt, non amplius morientur aut deficient. Unde Deuteron 33. legitur Joſeph fuiſſe benedictus, de pomis & rore. Dicit enim *de pomis fructuum ſolis & lunæ, & de pomis collium æternorum.* Vel iſta poſſunt

dici

dici in principio sermonum sic. Sicut arbores solis & lunæ antiquitus responsa non dabant, nec petentibus respondebant, nisi quando ipsos solis & lunæ lumen & radii tangebant, & corporaliter commovebantur, sic vere prædicatores, qui solis & lunæ, i.e. Christi & B. Virginis sunt arbores, nō possunt congrue aliis loqui, & prædicare, nec ipsos de his quæ ad salutem pertinent informare; nisi primo radiis & influentiis ipsius lunæ & solis, i. ipsius B. Virginis, & Christi donis & gratiis cœlitus illustrentur, & ab ipsis invisibiliter moveantur. Est igitur ista illuminatio prius petenda, & ut habeatur, ad ipsos oratio propinanda, &c. Ad quod etiam potest applicari de illuminationibus Angelorum, quorum sc. superiores illuminant medios, & illi inferiores, nam medii nunquā inferiores illuminarent, nisi prius ipsi lumen à superioribus reciperent. Cum ergo prædicator sit medius inter Deum & plebem, necesse est ut primo à superioribus, sc. à Deo & sanctis illuminationem gratiæ recipiat, antequam illuminationem doctrinæ auditoribus infundat. Rogabimus ergo ut Christus nos illuminet,
15 &c. Alexander accepto responso, quod Babylonē erat rediturus, ibique morituras, non propter hoc omisit illuc ire, sed fatis eum ad mortē ducentibus, fortunæ se voluit exponere, & tamen juxta responsum arborum, vitam ibid. oportuit veneno finire. Cum in Babylonem obtinuisset, & ibi legatos de subjectione omnium partium orbis accepisset, in gloriam elatus, inebriatus fuit, & responsis deorum oblitis, venenum cum vino sumpsit, & periit. Ista possunt applicari ad occultam Dei providentiam: quæ pro certo si quid ordinaverit, necesse est quod eveniat, nec aliqualiter impediri poterit. Unde in nobis etiā sępissime percipimus, quod dato quod sciamus nobis in aliquo negotio non prospere succesſurum, & dato quod cognoscamus fatue agere, tamen spiritu & occulta Dei providentia ducti, illud facere non omittimus, quinimo in fata nostra ruentes, illud sæpe facimus, unde nostra dolentes sumus. Exemplum habemus in Paulo, qui quamvis à Spiritu S. didicisset se multa passurum in Hierusalem, illuc tamen contra omnium voluntatem ivit, ubi multa tribulamina sustinuit. Unde ipse dicit Act. 20. *Alligatus spiritu vado in Hierusalem: quæ in ea ventura mihi sunt, ignorans, nisi quod Spiritus S. mihi protestatur, quoniam vincula*
16 *& tribulationes Hierosolymis me manent.* Alexander in epist. ad Arist. refert, se vidisse in India multa mirabilia, & primum serpentes, qui habent tria vel duo capita, quorum erat grossities, ut una grossa columna, & erecto pectore incedebant, & de ore linguas trisulcas emittebant, & veneno oculis scintillantibus, habitum pestiferum emittebant. Quia igitur caput in scripturis significat intentionē, pectus vero cogitationem, lingua locutionem, oculus cognitionem; videtur charissimi, quod per serpentes istos possum intelligere quosdam nefarios peccatores, qui in mundo cæteris sunt pejores. Inveniuntur enim quidam pessimi, qui habent plura capita, i. multiplices intentiones, & plures linguas, i. duplices locutiones; quia proculdubio in suis negotiis & malitiis proficiendis plura capita constituunt, i. e. plures fines & vias intendunt, & ii in una deficiunt, ad aliam statim vadunt. Contra quos Eccl. 3. *Væ ingredienti terram duabus viis.* In linguis etiam, i. in verbis ipsorum apparet duplicitas, & in omnibus falsitas, & varietas: quia nunc detrahunt, nunc applaudunt, nunc unum in præsentia, aliud vero in absentia dicunt Apo 1. *In ore ejus gladius bis acutus.* Isti ergo vadunt erecti per superbiam, oculi vero suæ subtilitatis venena scintillant per malitiam, halitus vero sui mali consilii & suę malæ famæ, inficit patriam. Job. 41. *Halitus ejus prunas ardere facit.* Nam mala fama malorum, & eorum consilium malum, ignem concupiscentiæ immittunt in animos auditorum. Vel expone sicut libro de animal. ca. de Angue, ubi agitur de Hydra quinque capitum, quam
17 Hercules interfecit. Alexander invenit in India vespertiliones columbis similes, habentes dentes, qui arcus militum violabant. Apparuerunt sibi & mures, ad quantitatem vulpium, quorum morsu quadrupedia, sed non homines expirabant. Sic in Ecclesia sunt vespertiliones, i hypocritæ: qui lucem fugiunt veritatis, & in publico non faciunt facta sua: qui proculdubio dentes, i. e. verba detractoria habent, quibus arcus militum, i. e. actus hominum bonorum impugnant, & detractoriè lacerant, & eos diminuunt & obfuscant. Psalm. *Filii hominum, dentes eorum arma & sagittæ.* Sunt etiam ibi mures ut vulpes, i. homines malitiosi & dololi: qui quadrupedia, i. simplices destruunt, homines vero, i. personas rationabiles, quæ suis sciunt obviare malitiis, non offendunt. Vel dic, quod isti mures sunt dæmones, qui morsibus tentationum suarum bene possunt tam bestias quam homines, i. imperfectos & perfectos mordere, & omnibus tentationem inferre; veruntamen homines, i. e. viri perfecti & discreti, qui sciunt obviare hujusmodi morsibus, & per malos consensus & opera non pereunt, quadrupedes vero, i. e. simplices, qui quatuor affectionibus vehuntur, carnales sc. & bestiales, istis morsibus tentationum succumbunt. Vel dic, quod tales mures sunt ballivi, & usurarii, qui non cessant rodere & rapere sicut mures, & quia isti non possunt homines, i. personas potentes, & discretas invadere, bestiis tantum, i. simplicibus & pauperibus se defendere nescientibus solent omnia auferre. 1. Reg. 15. *Pepercerunt pinguioribus Amalech, & quicquid vile & reprobum fuit, demoliti sunt.* Alexander in finibus Indiæ, circa Imaridem fluvium diluculo in campo patenti vidit 18
homines more ferarum, pilosos toto corpore, nudos, undis potius quam terræ affluetos, crudis piscibus viventes & aqua. Hos cū vellet videre, subito se in fluvium immisere volatibus. Et forte isti sunt illi, de quibus dicit Solinus quod ibi sunt silvestres quidā, hirti corpore, caninis dentibus, stridore terrifico. Juxta alium vero fluvium, qui Odman vocatur, invenit mulieres in fluvio habitantes, coloris nivei, capillis post terga diffusis: quæ ignaros natantes in flumine vel submergebant, & postea devorabant; vel portatos in arundineta (cum essent mirabilis affectus) venere exanimabant; ex quibus Alexander duas solummodo cœpit candidissimas, similes nymphis, reliquæ vero se in fluvium immerserunt. Per istos *hirtos* (sicut supra de Æthiopia) possunt intelligi divites usurarii, qui per divitias hirsuti sunt, & caninis verbis & dentibus terrificis, & comminativis stridoribus, pisces crudos, i. pauperes vivos comedunt & corrodunt. Per istas autem mulieres possum intelligere mulieres hujus seculi delicatas, quæ sunt ad literam candidæ, & plus debito capillatæ, quæ etiam fatuos per fluvium hujus vitæ natantes, quando intra laqueos amoris sui possunt apprehendere, solent infra fluvium delitiarum submergere, carnes eorum, i. temporalem substantiam corrodere, & in actibus venereis ipsos viliter exercere. Quid ultra. Pro certo tam hirsuti prædicti, quam istæ mulieres candidæ, i, tam usurarii, quam dominæ modernæ in flumine delitiarum, vivere quærunt, & ibi continue perseverare volunt. Sicut enim sensui apparet, sunt duo genera personarum, quæ in delitiis volunt vivere, & extra delitiarum fluvium non manere. Ps. 136. *Super flumina Babylonis illic sedimus.* Inveni scriptum in lib. de historia Alexandri, quæ est in 19
lingua Gallica, quod cum ad fines Indiæ versus Orientem iviſſet, Inuenit quoddam nemus pulcherrimum, ubi puellæ speciosissimæ habitabant; quæ ex illa sylva nunquam recedebant, sed ibi de odore arborum vivebant. Si vero arborum umbram exirent, necesse erat, quod incontinenti perirent. Forte de istis loquitur Solinus dicens capite de India. Ad Gangis fontem qui accolūt, odore vivunt silvestrium pomorū. Sylva ista potest significare statum religionis, ubi arbores odoriferæ, i. e. sanctæ personæ antiquitus floruerunt, ubi ad vivendum puellæ, i. sanctæ moniales & virgines se congregaverunt, & odore devotionis nutritæ, sub umbra arborum, i. sub exemplis sanctorum & sanctarum, quæ fuerunt ante eas, vitam honestam duxerunt. Sed proculdubio jam videmus, umbram bonorum exemplorum multas tales puellas contemnere, & ambitum & clausuram suæ sylvæ seu sui claustri dimittere, & foras exire ad domos parentum, & ad convictum secularium transire; ideo necesse est multas per diversa peccata perire, quæ tamen salvæ, pudicæ & integræ permansissent, si ab umbra & sylva claustralis observantiæ non exissent. Ideo bene dicitur de talibus. 1. Tim. 5. *Discunt domos circuire non solum otiosæ, sed & curiosæ atque verbosæ, loquentes quæ non expedit.* Vel dic, quod umbra arboris est memoria crucis, sub qua pro certo, qui per devotionem manserit, nunquam mortis æternæ periculis subjacebit; econtra vero si quis istam umbram, id est, crucis devotionem & memoriam dimittat, necesse est, quod mortis pœnæ & culpæ periculis subjaceat. Dicat ergo illud Cant. 2. *Sub umbra illius, quem desiderabam, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Vel dic, quod umbra istarum arborum est protectio Dei & Sanctorum, in qua pro certo dum manserimus, & nos eorum tutelæ fiducialiter commiserimus, mortem culpæ & pœnæ non timebimus; econtra vero si istam umbram, id est, in Deo spem & fiduciam perdimus, in mortis æternæ periculo statim sumus. Ideo dicebat Esa. 49. *Sub umbra manus suæ protexit me, & posuit me quasi sagittam electam.* Item dicitur in dicta historia, quod mortem Alexandri 20
magnum prodigium præcessit. Cum enim ab Indiis rediisset, & Babylonem in deditionem accepisset, & oblitus responsi deorum, illuc proficisci proponeret, contigit, quod quædam mulier perperit infantem, qui superius usque ad inguina erat homo,

inferius

lnferius vero diversorum animalium erat capitibus circumcinctus. Erant enim ibi leonum, ursorum, pardorum & draconum capita circumquaque, qualem formam Scyllam habere Poetæ fingunt. Vocatus ergo Interpres prodigiorum dixit Alexandro, quod prima pars, in qua homo erat, qui in bestiam finiebatur, significabat ipsum moriturum in brevi; pars vero inferior diversa habens animalia, significabat principes suos post ejus mortem inter se discordaturos. Si volumus, per istud monstrum possumus intelligere Ecclesiam vel religionem: quia hæc à parte anteriori, i. in principio habuit formam humanam, inquantum ibi homines, i. personæ rationabiles & justæ permanserunt, & temperatæ. Sed vere nunc in suo posteriori declivi formam bestialem obtinet, inquantum personas carnales, brutales & bestiales habet: quia proculdubio antiquitus in Ecclesia & religione solebat vigere religiositas & sanctitas: nunc vero viget carnalitas & appetituum brutalitas. Figurata in ipsa civitate Babylonis, de qua dicitur Esa. 13. *Non habitabit ibi vir, nec incolet eam filius hominis, sed habitabunt ibi dracones pilosi, &c.* expone, si vis. Per illa autem animalia intellige diversa hominum peccatorum genera: qui sc. nunc in Ecclesia habitant, quando sancti inde deficiunt atq; cessant. Sed adhuc quod pejus est adverte, quod ista animalia erant crudelia, & inter se contraria & diversa, ad denotandum, quod illi qui hodie sunt in Ecclesia, dato quod homines bestiales & ignorantes esse noscuntur, ipsi tamen crudeles & feri inter se noscuntur, & discordes, & contrarii inveniuntur. Unus enim contra alium per lites cõtroversias, detractiones & invidias repugnare probatur. Et hoc pro tanto: quia quidam sunt leones, i. superbi, qui volunt eminentias: quidam ut ursi dulcia diligentes, qui volunt delitias: quidam ut leopardi versipelles, qui volunt cautelas & malitias, quidam ut inflammati dracones, sc. avari, qui ardent ad habendas divitias. Quia enim ista animalia, i. isti animales habent contrarios appetitus, necesse est, quod inter se habeant controversias & conflictus; unde Dan. 7. *Quatuor venti cœli pugnabant in medio mari.* Vel dic, quod homines multi videntur hodie talia monstra esse, qui pro certo dato, quod in prima sui parte, i. in juventute sint homines, i. justi & rationabiles, in parte tamen posteriori, scil. in senectute, fiunt bestiæ, i. irrationabiles & carnales, non solum reputantur unum animal, sed plura, inquantum non solum apparet in eis unum vitium, imo multa: quia in ipsis invenitur leo superbiæ, draco avaritiæ: ursus luxuriæ, & leopardus versipellis malitiæ; unde Dan. 7. *Quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari, diversæ in se.*

21 Gervasius ponit in libello suo, non solum signa, quæ fuerunt ante mortem Alexandri Macedonis, imo etiam signa, quæ fuerunt ante mortem Julii Cæsaris, & etiam signa, quæ præcesserũt mortem Caroli Francorum Regis. Dicit enim, quod mortem Caroli præcessit frequens solis & lunæ eclipsatio: & in sole per 7. dies cujusdam nigræ maculæ apparitio, porticus sui palatii Aquensis usq; ad fundamenta destructio: ipsius quoque palatii frequens tremor, & domorum strepitus, & laquearium commotio: pontis Rheni per septem annos ædificati subita inflammatio, facis ardentis per aerem discursio, & ipsius Caroli ab æquo casus, & sui teli per 20. pedum spatiũ prosilitio: pomi aurei, quod erat supra aulam palatii, per fulgur diruptio: & epigram. Basilicæ (cujus finis erat, Carolus princeps istius nominis princeps) per fulgur abrasio. De Julio etiam Cæsare dicit, quod parum ante mortem suam de statua ad laudem ejus à Romanis super columnam erecta, de nomine ejus, sc. Cæsar, fulgur primam & capitalem literam C abrasit: omnes fenestræ cameræ subito apertæ sunt, & cætera multa quæ ponuntur ibi. Et breviter ita possunt exemplariter allegari, quod clades anteriores & minores significant quandoque majores & posteriores: quia Dominus illis, qui gloriose vixerunt, solet clades suas imminentes aliquibus signis ostendere, ut ad Dei judicia velint attendere, & contra futura infortunia patientiæ clypeo se munire: quia sicut ait Gregorius, Minus feriunt jacula, quæ prævidentur, & nos terribilius mundi mala suspicimus, si contra hæc per providentiæ clypeum munimur. Exemplum etiã prædictorum habemus in Balthasar Rege Babylonis: cujus mortem nobile signum præcessit, sc. manus, quæ scripturam in pariete impressit. Narrat Odoricus in libello suo, quod opinio est apud

22 orientales, quod vestis facta de lana terræ Abrahæ nunquam potest comburi. Unde cum in provincia Chanaan quidam fratres minores (ut asserit) in igne ponerentur, & divina gratia nõ comburerentur, dicebant idololatræ ipsos habere vestes de lana terræ Abrahæ, & ideo non comburi. Exuti ergo in ignem iterum projiciuntur, sed nec sic comburuntur, imo Dei munime protegũtur. Quia lana ovium terræ Abrahæ ab igne protegat, potest ad pœnitentiam applicari. Abraham enim, i. Christus in terra paupertatis & humilitatis natus, quasdam oves habuit, sc. sanctos Ecclesiæ primitivæ, qui sc. propter simplicitatem oves fuerunt, sicut & ipse eis dicit Matth. 10. *Ecce ego mitto vos tanquam oves, in medio luporum.* Et lanam bonorum operum & exemplorum mirabilem habuerunt. Sic ergo est, quod si de ista lana, i. de exemplis sanctorum nobis vestem & munimentum fecerimus patientiæ, pro certo nunquam igne tribulationis superabimur aut ardebimus, sed inde illæsi mentaliter evademus. Ignis enim tribulationis non superat, quos vestis patientiæ roborat atque firmat: quia quamvis isto igne justus corporaliter affligatur, mens tamen ejus per peccatum non læditur, nec ad inhonesta propter hoc inclinatur. Et hoc potissime potest applicari ad illos sanctos, qui de igne virtute divina expediti fuerunt, propter hoc quia vestem patientiæ & indumentum fidei, & ornamentum spei mentaliter habuerunt, sicut fuit B. Agatha & Justina. Istos enim lana Abrahæ, i. Christi fideles, quoniam credebant, spes & fiducia, quam in Christo habebant, & obedientia & patientia, quas ad tolerandum omnia prætendebant, ab ignis corporalis incendiis defendebant, & ignem etiam concupiscentiæ & impatientiæ in eis spiritualiter extinguebant. Ideo dicebant illud Eccl. ult. *Domine, liberasti corpus meum à perditione, &c.* sequit: *Et à pressura flammæ, quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum æstuatus.* Vel dic, quod ista vestis est castitas, quam sc. Abraham, i. Christus suis ovibus & discipulis commendavit. Ista est ergo, quæ ab inflammatione luxuriæ defendit, & omnem malam concupiscentiam in nomine extinguit. Idem dic de abstinentia, quæ non sinit corpus per concupiscentiam calescere, imo solet ipsum à carnalitatis incendiis temperare, sicut apparuit de sanctis confessoribus: qui quia vestem abstinentiæ habuerunt, nunquã per luxuriam inflammati fuerunt.

23 Sicut dicit idem Odoricus in quibusdam partibus Orientis habent solem pro sepultura. Dimittunt nam corpora mortua in campis, ubi immoderatus calor solis ipsa destruit & consumit, ad quod facit Solinus, qui ait, quod apud Indos funerum nullus cultus, quod etiam à pluribus audivi, quod sc. cadavera non sepeliunt, sed ad solem vel ad bestias corpora mortuorum dimittunt. Talis videtur esse sepultura animarum in inferno, quia sc. ardor solis justitiæ divinæ ipsas per tormenta taliter exurit, quod eas dissipat & dirumpit. Unde de beatis dicitur Apo. 7. *quod non cadent super illos sol, neque ullus æstus.* Feris enim dæmonibus devorandi projiciuntur, & nunquam in paradisi cæmiterio tumulantur. Hier. 22. *Sepultura asini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Hierusalem.* In oriente prout dicit idem, sunt mirabiles idololatriæ. Unde dicit idem, quod in Plumbo civitate Indiæ adorant bovem, & præ devotione, ex stercore & urina bovis genas suas & faciem, & etiam oculos inungunt. Habent etiam idolum aureum, cujus una medietas est homo, & alia medietas bos, quod eis loquitur: & quandoque sanguinem 40. virginum petit, quæ ei protinus immolantur. Alii etiam sunt (ut ait) qui idolum aureum maximum habent, ad quod de diversis Indiæ partibus pro adoratione properant; dumque idolum super currum vehitur, multi se præ devotione ante currum prosternunt, & sic mortem pro Deo suo sustinent, quorum corpora tandem in pulverem redacta, alii pro sanctis reliquiis habent. Alius est etiam ibi ritus; quia quidam pro Deo suo mori volentes, amicos suos convocãt; qui quandoque cultellos ad collum suum pendentes, ipsum cum canticis ante idolum collocant, qui statim clamando, Pro Deo morior, de carnibus suis sibi incidit, & in faciem idoli projicit, & ex toto se percutit & occidit; corpus vero ejus ab amicis comburitur, & ex tunc sanctum ab omnibus reputatur. Istum errorem possum applicare contra ballivos & familiares idolorum, i. magnorum dominorum, qui in mundo sicut dii coluntur, & honorantur; & qui etiam pro parte homines & rationales, & pro parte boves, i. bestiales & brutales inveniuntur. Quia pro certo tales mali idololatræ, i. mali familiares idolo suo, i. magistro solent per lenocinium virgines adducere, & pro ipso morti non solum spirituali, imo etiam temporali se exponere. Nam sæpe accidit, ut hi, quo melius placeant magistris suis crimina & fatuitates committant, propter quæ necesse est ipsos mortem culpæ & pœnitentiæ interdum sustinere, dicentes illud Psal. 43. *Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis.* Vel dic, quod si isti fatui pro vanis idolis mortem libenter sustinent, multo fortius Christiani pro suo vero Deo loco & tempore pati debent. In In- 24
dia secundum Odoricum, sunt multæ provinciæ, ubi comedunt homines. Unde cum quis in bello capitur, nisi se redimat, ab eis manducatur. Unde etiam fit, quod mercatores & piratæ solẽt ad istas partes homines ducere, & eos illis Impiis hominibus vena-

re quos deinde emptos manducant & vorant. Istorum autem impiorum quidam (ut ait) nudi incedunt & deridunt alios, qui alitunde venientes vestiti vadunt, dicentes, quod Deus hominem fecit nudum. Alii etiam (ut ait) facies canum habent, qui etiã nudi sunt, excepto hoc quod circa verenda tam viri, quã mulieres, vilem mappam tenent. Per istos homines tam crudeles possum raptores intelligere, qui per rapinas solent homines devorare, sicut ad literam videmus, de multis impiis principibus & prælatis, quibus carnes hominum, i. e. substantiæ subditorum sunt cibus. Nam quicunq; ab eis deprehenditur, & in eorum laqueis aliqua causa concluditur, necesse est, quod pecunia se redimat, vel quod pœnas mirabiles patiatur. Mich. 2. *Carnes populi mei comederũt.* Isti etiam mali judices & prælati, & principes solent suos mercatores habere, ut inferiores & ballivos, qui explorando & discurrendo solent contra alios occasiones quærere, & tandem detrahendo & acculando, adulando & suggerendo solent magistris suis eos vendere, & comedendos, i. exhæredandos & deprædandos exponere; quod etiam in religione, de multis prælatorum familiaribus videmus qui sc. secrete non cessant alios accusare, & vendere, & suæ vexationis & miseriæ causa esse. Curiæ etiam principum adulatoribus, & allorum venditoribus nunquam carent; quinimo semper habent isti magni aliqui mercatores secretos, quibus credunt, & ad quorum relationem alios comedunt atque mordent; qui etiam ab ipsis lucrum, promotiones & honores super alios reportant; quia sc. prælati & domini tales relatores præ cæteris diligunt & honorant. Isti ergo venditores debent attendere ad id, quod præcipitur Deut. 24. *Quod homo, qui accepto pretio fratrem suum vendiderit, mortis reus erit.* Ideo bene dicitur in Psal. 24. *Vendiderunt populum meum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum.* Sine pretio autem vendi dicuntur, quia libet homo nunquam debite æstimatur. In venditione vero multitudo non dicitur interesse, quia tales quando alios accusant, semper solent cum dominis soli esse. Tales igitur hominum comestores vestibus virtutum & excusationum carere noscuntur, inquantũ sua crimina, & suæ verecundiæ cunctis sine operculo demonstrantur. Habent etiam caninas facies, inquantum more canum esse mordaces & insatiabiles dignoscuntur. Esa. 56. *Canes impudentissimi nescierunt saturitatem.* 26 Secundum Odoricum, in India inveniuntur arbores, quæ producunt mel. Plin. etiam dicit li. 12. c. 8. in fine. Onesicritum dicere in convallibus Hircaniæ arbores esse, quæ vocentur Occhi, ex quibus mel defluat horis maturinis duabus. Dicit etiam idem li. 16, c. 9. quod robora ferunt, & viscum, & mella; ut auctor est Hesiodus, constatque rores melleos è cœlo cadentes non aliis magis insidere frondibus. Sunt etiam ibi arbores, quæ producunt farinam, secundum eundem Odoricum; quia sc. liquor ex ipsis exit, qui desiccatus, & tritus utilis farina fit. Aliæ etiam arbores sunt ibi, quæ producunt venenum, à quo intoxicatus, vix liberatur, nisi humano stercore cum aqua bibito relevetur. Charissimi, per arbores possunt homines intelligi, juxta illud Marc. 8. *Video homines velut arbores.* Igitur dico, quod de istis sunt aliqui, qui diversos fructus, i. e. diversa opera diversimode producunt, alii videlicet bona, & alii mala. Unde sic est, quod quidam producunt, mel, i. devotionis dulcorem, quidam vinum, i. e. bonæ doctrinæ liquorem, quidam farinam, i. e. eleemosynarum saporem. Melle enim devotionis ipsorum mentes dulcescunt, vino doctrinæ aliorum corda inebriantur, farina vero & pane eleemosynarum, egenorum miseriæ relevantur. Et sic ratione istorum Ecclesia potest dici terra frumenti, vini & olei, de qua dicitur Deut. 8. *Introducet te Dominus in terram bonam, frumenti, hordei & vinearum, terram olei & mellis.* Sed quid? pro certo cum istis bonis arboribus semper est dare alias, quæ producunt venenum; quia semper est Sathan inter Dei filios, semper est Judas inter Apostolos, semper sunt malli aliqui inter bonos; qui in ipsa Ecclesia vel religione semper est dare personas malas, quarum fructus, verbs, opera & exempla suis comestoribus, i. e. suis imitatoribus, vel etiam suis auditoribus & sectatoribus sunt venena. Esa. 59. *Qui comederit de ovis eorum, morietur.* Sed pro certo contra omnia venena & nocumenta malorum, remedium est stercus humanum, i. vilitatem conditionis humanæ per mentis considerationem recipere, ipsamq; incorporate & cogitare; ut sic homo possit in venenatione vitiorum, quæ propter fructus malos malorum verborum, & operum aliorum incurrit, se utiliter liberare; quia proculdubio quicunque stercoreitatem, vel vilitatem humanæ fragilitatis cogitat, à venenis vitiorum se liberat atq; salvat. Vel si vis, per arborem intellige mundum, per fructus vero ipsius intellige divitias & delitias, & honores, à quorum nucumento liberat humanæ stercoreitatis consideratio; Ideo dicitur Thren. 4. *Qui vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora.* Arbores quædam 27 sunt in India, & imperio magni Canis (qui summus est inter Tartaros, & in civitate Cambelech dominatur, quæ est in superioribus partibus Scythiæ, quæ cõjungitur regionibus Indiarum) quæ producunt omnia, quæ ad vitam sunt necessaria. Tempore enim domini Joannis Papæ XXII. venerunt quidam legati nobiles homines Avenionem, ex parte Christianorum, qui erant in Cambelech, pro Archiepiscopo petẽdo, qui de illis regionibus inquisiti, mira de illis arboribus referebant. Dicebant enim, quod ibi sunt quædam arbores, de quarum corticibus si incidantur, exit lac ita dulce sicut caprinum; de earum etiam ramis incisis stillat quidam liquor ad saporem vini albi; quem homines gratissime bibunt illic: Aliæ arbores ibi sunt, quæ emittunt gummi ad calorem sevi albi, de quo fiunt candelæ ad illuminandũ. Aliæ etiam sunt ibi arbores, quæ faciunt fructus sicut avellanas, intra quas invenitur farina bona, & utilis ad edendũ. Ego etiam ab Episcopo Tautisiensi audivi, quod nux Indica (arbor sc. illa, quæ istas nuces grossas procreat, de quibus fiunt pocula dominorum) non solum illos fructus, sed etiam succum de ramis suis sapidissimum producebat, de cujus etiam cortice filata & parata, panni fiebant; quibus pro saccis homines utebantur. Tales arbores videntur esse in partia paradisi: quia pro certo Pater, & Filius, & Spiritus S. Angeli & sancti, qui sunt ibi, producunt aliis animabus lac dulcissimæ recreationis, vinum lætissimæ consolationis, sevum. i. e. candelas & luminaria clarissimæ cogitationis vel cognitionis: farinam splendidissimæ refectionis, vel etiam farinam, i. humanitatẽ Christi, qui grano frumenti se comparat; & usum suæ dilectabilis visionis. Et ideo Deus ut ad istam terram nos alliciat, dicit, Esa. 55. *Venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinũ & lac.* Vel dic, quod talis terra est Ecclesia, ubi est lac compassionis, sevum charitatis & dilectionis, vinũ spei & consolationis, & farina lactæ scripturæ. & spiritualis refectionis. Ibi enim sunt arbores, i. bonæ personæ, quæ diversa diversimode producunt. Quidam enim producunt lac; allos dulciter eleemosynis nutriendo, exemplo Pauli dicentis 1. ad Cor. 3. *Tanquam parvulis in Christo lac dedi vobis potum.* Quidam etiam producunt vinum lætitiæ benigne consolando, quia sicut in Psal. 103. dicitur: *Vinum lætificat cor hominis.* Unde tales dicunt illud Prov. 9. *Bibite vinum, quod miscui vobis.* Alii etiam afferunt sevum conglutinativum, i. amorem & charitatem, se aliis confœderando, dicentes illud, Psal. 62. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Alii vero producunt farinam, id est, lactam scripturam bene tritam & expositam, alios docendo, & eis prædicando. 1. Reg. 28. *Tollens farinam miscuit ea, & coxit azyma.* Iste Odoricus dicit aliam regionem esse in India, quæ Panthen 28 nominatur, in cujus ripariis inveniuntur cannæ seu arundines, in quarum aliquibus inveniuntur aliquando quidam mirabiles lapides pretiosi, qui tam eximiæ sunt virtutis, quod qui eos secum portat, nunquam ferreo gladio penetretur, quapropter (ut ait) homines isti parvulis suis pellem incidunt, & sic lapidem in plaga ponunt, quæ tandem consolidatur, & sic lapidem intra carnem includunt. Ex tunc ergo ferro invulnerabiles efficiuntur, & sic virtute talium lapidum isti populi raro ab aliis superantur, imo cursores sunt in mari, & alios multotiens deprædantur. Habent tamen alii cautelam contra hoc, quia ipsos palis duris & acutis percutiunt, & sagittis sine ferro feriunt. & sic non ferro, sed ligno ab eis se defendunt. De istis potes facere duos §. Dic ergo, quod per cannam intelligo virginem gloriosam, vel etiam lignum crucis, in quibus pro certo reperitur lapis angularis Christus, in matre videlicet tanquam oriens; & in cruce tanquam moriens. Per istos igitur homines, martyres & viros constantes intelligo, quia pro certo isti sunt, qui ipsum lapidem Christum per spem & fiduciam portaverunt; & per devotionem ipsum portandum, pueris suis, id est, suis auditoribus & subditis per prædicationem injunxerunt, & pro certo contra ferrum, id est. cõtra pœnas & vulnera, patientiam & fortitudinem habuerunt, ita quod vulnerati per impatientiam, vel vinci per inconstantiam à tyrannis, & eorum tribulationibus minime potuerunt ad Hebr. 11. *Effugaverunt aciem gladii, extinxerunt impetum ignis, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello.* Vel dic, quod lapis iste significat duram obstinationem: quam scilicet quidam ita sibi incorporant, quod nullum ferrum, id est, nullam correctionis duritiam formidant, sed contra eam fortius se indurant. Unde de ipsis dicitur Job. 41. *Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam*

baſtam. Debet igitur prælatus non ferrum, ſed lignum, id eſt, non ſeveritatis acutiem, ſed benignitatis mollitiem adhibere, & ſic ipſos poterit ſuperare, ipſoſq; corrigere, convertere & domare: quia in perſonis obſtinatis & induratis, convertendis, & corrigendis, magis ſolet benignitas proficere, quàm rigor ferreus aut ſeveritas. Ideo Seneca lib. de clementia dicit, *Objurgationi ſemper aliquid blandi commiſce, melius enim penetrant mollia, quam aſpera.* Vel dic, quod iſti ferro invincibiles ſunt dæmones, quos nullum ferrum, i. nulla humana potentia vincit. Habeamus ergo ligna, id eſt, memoriam dominicæ crucis, & ſic pro certo cum iſtis lignis ſuperabimus, quos per noſtram potentiam non valemus, quia iſte eſt, de quo dicitur Job. 41. quod *ipſe reputavit quaſi paleas*
29 *ferrū*. Dicit idem Odoricus, quod in provincia Manti ſunt certa loca, in quibus homines pro ſumma nobilitate reputant, longos habere ungues. Unde etiam aliqui unguem pollicis ita creſcere permittunt, quod totam manum indè circumeunt. Nobilitas autem mulierum eſt, habere pedes parvos. Unde puellis parvis pedes à patentibus ligantur, & nunquam eis creſcere permittuntur. Ungues qui ſunt membrorum extremitates, ſignificant perſeverantiam finalem; pedes vero ſignificant affectionem ſeu concupiſcentiam carnalem: quia pro certo viris, i. prælatis & perfectioribus ſumma eſt nobilitas, longos ungues habere, i. e. diu in bono perſeverare; mulieribus vero, i. ſubditis & ſimplicibus nobilitas eſt, quod parvos pedes habeant, id eſt, quod parum affectent, & quod modicum concupiſcant, quapropter utile eſt, & dum ſunt juvenes, vinculis Dei mandatorum, & regularium ſtatutorum pedes affectuum ligatos teneant, ne ultra debitum eis creſcant. Act. 21. *Tulit zonam Pauli & alligavit ſibi pedes.* Zona enim Pauli ſignificat ſtatuta Chriſti vel prælati, cum quibus debemus pedes affectionum ſtringere, ne plus debitò valeant evagari. Vel dic, quod hodie nobilitas hominum eſt, quando habent magnos
30 ungues, i. magnam rapacitatem; mulieres vero nobilem putant ſtrictam pedum calciaturam. Dicit idem, quod in India eſt una Inſula nomine Silan, ubi ſunt multa animalia fera; veruntamen illos de Inſula ſolum lædunt, alijs vero forenſibus nunquam nocent. Tales debent eſſe judices: quia ſc. nunquam debent eſſe ita crudeles vel fieri, quin magis debeant ſe oſtendere favorabiles forenſibus, quam vicinis, & plus extraneis, quam propinquis; imo etiam in multis caſibus propinquos debent lædere, ubi debent forenſibus indulgere. Vel dic contra aliquos reges, qui propinquos & ſubditos rapinis devorant, extraneos vero qui non ſunt nec ſubditi, nec familiares, diligunt & honorant. Plerumq; enim accidit, quod à multis vicini contemnuntur, & remoti ad eorum ſervitia admittuntur. Iſti ſunt de quibus dicitur Deut. 33.
31 *Dicit patri & matri ſuæ, neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos.* In illa Inſula Silan ſunt aves ad ſimilitudinem anſerum, quæ habent duo capita, &c. expone ſicut ſupra eodem, de ſerpentibus trium
32 capitum, quos Alexander in India vidit ſupra eodem §. 16. Item dicebat Odoricus, ſe fuiſſe in quodam templo idololatrarum, ubi erat maxima multitudo idolorum & ſacerdotum ipſis deſervientium. Cum autem tempus eſſet prandij, apportabant ſacerdotes cibos calidiſſimos ante faciem idolorum, ipſi vero ſacerdotes cibos poſtea comedebant. Idola iſta ſignificant mundi principes, qui ſicut dij ab aliis honorantur. Per iſtos vero ſacerdotes intelligo ipſorum familiares, & adulatores, qui ipſos colunt, & eis famulantur. Iſtud eſt ergo verum, quod hodie multa ſunt idola, i. multi fatui principes & divites, coram quibus omni die apponuntur plurima cibaria, i. magni redditus & proventus: ſed pro certo iſti non recipiunt niſi fumum, i. imaginationem & famam: quia pro certo ipſi ſacerdotes, i. ipſorum familiares ipſos cibos comedunt, emolumenta recipiunt, & exinde ſatiantur & ditantur; ipſi vero magiſtri eorum, quibus ſolus fumus, i. e. ſolum divitiarum nomen tranſit, inanes & pauperes dimittuntur. Quod bene figuratum eſt Daniel. 14. ubi dicitur quod *coram idolo Belis apponebantur quotidie multa cibaria, ipſe tamen Bel de ipſis non comedebat, ſed turba ſacerdotum & uxorum ſuarū* (qui ſerviebant in templo) *occulte de nocte veniebant, & omnia devorabant.* Sic vere in templo, i. in domo principum, & magnatum cibaria appoſita, id eſt, redditus & proventus non tranſeunt in utilitatem ipſorum, ſed potius in commodum ſervitorum, quia ipſi ſui familiares ſolent & ſe & uxores ſuas nutrire, ipſe vero Bel, id eſt, ipſi domini ſolent exinde commodum non ſentire. Vel dic, quod iſta idola ſunt hypocritæ, qui videntur eſſe, & non ſunt, quorum cibus & nutrimentum eſt fumus, id eſt, inanis gloria, & ipſis exhibitus honor vanus: quia ille eſt, qui ipſos delectat, & qui mentem eorum reficit & confortat. Quod etiam de ſuperbis & vanigloriosis, clericis & militibus videmus, qui de eorum cibis, id eſt, de eorum laboribus & operibus non quærunt niſi fumum, id eſt, vanam gloriam atq; nomen. Apoc. 15. *Impletum eſt templum Dei fumo.* Templum enim Dei, id eſt, Eccleſia eſt tota plena hodie fumo ſuperbiæ & inanis gloriæ, tam in ſeculo quam in clauſtro. Item dicit idem, quod in quadam civitate, quæ dicitur Fuco, ſunt gallinæ magnæ, quæ non habent pennas, ſed habent lanam ut pecudes. Iſti ſunt boni religioſi & clerici, qui pro certo non habent pennas ſuperbiæ & elationis ad alte volandum & præſumendum; ſed habent lanam bonorum exemplorum, virtutum & documentorum ad alios virtutibus veſtiendum. Dan. 7. *Capilli
34 ejus ſicut lana munda.* Gervaſius autem dicit, quod in Arabia eſt caſtrum Filoniæ, ubi ſunt gallinæ noſtris ſimiles; ſed qui eas prendere voluerit, corpus ſuum comburet. Sic vere quandoq; inveniuntur homines, qui videntur eſſe gallinæ, i. homines ſimplices & qui penitus nihil habere de malitia videntur; veruntamen ſi ab aliquo comprehendantur vel reprehendantur, vel aliquo verbo vel facto tangantur, ſtatim ab ipſis per mala verba comburitur & vexatur, quia ſicut dicitur Prov. 26. *Verba ſuſurronis, quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt ad intima cordis.* Vel dic, quod gallina eſt pulchra mulier, quam pro certo qui tangere & aſſociare voluerit, igne concupiſcentiæ, vel ſuæ voracis & rapacis avaritiæ faciliter uſtus erit. Eſa. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante?* quaſi dicat, nullus. Item dicit ſe illi partibus orientis in
35 terra, quæ dicitur terra Job, vidiſſe, quod mulieres quieſcebant, homines vero filabant & nebant, & opera muliebria faciebant. In alia etiam terra fuiſſe ſe dicit, ubi mulieres vinum bibebant, viri autem à vino abſtinebant. Cujus ſimile ponit Pomponius, dudum fuiſſe in Ægypto ſuperiori, in qua (ut ait) fœminæ forum ac negotia, viri penſa & domos curabant; illi humeris, hi capitibus onera deferebant. Sic vere idem hodie inter multos conjuges conſpicimus, quia mulieres viris dominari, & viros effœminatos proprijs uxoribus famulari videmus. Unde iſti proprie videntur filare, & ſe in mulieribus & officijs implicare: mulieres vero vinum potant, ubi mariti earum jejunant. Eſa. 3. *Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt ei.* Ut ſi vis per iſtos viros intellige prælatos effœminatos, qui permittunt ſe à mulieribus, i. ab adulatoribus, & ſubditis ambitioſis & imbecillibus gubernari. Quod etiam generaliter contra mulieres, & inſufficientes perſonas poſſet dici, quæ viris ſufficientibus ambiunt dominari, contra illud Apoſtolici ad Titum ſecundo: *Do-*
36 *cere mulieri non permitto, nec in virum dominari.* Item Odoricus dicit ſe fuiſſe in quadam parte Chaldeæ, ubi viri erant pulcherrimi, mulieres vero turpes, viri incedebant compti, & ornati, ſicut hic faciunt mulieres; fœminæ vero ibant diſcalciatæ, una vili toballia coopertæ, quæ etiam tricas non portabant, ſed capillos ſparſos habebant. Eſt autem (ut ait) conſuetudo ipſis mulieribus rogare, & ſequi viros, ipſis vero viris ſe reddere eis caros. Iſta conſuetudo videtur hodie ad noſtrum hemiſphærium devoluta, quia pro certo jam videmus, juvenes noſtros comptos, & ornatos incedere, fatuas etiam mulieres poſt viros currere; & veſtia vice mortalium, ipſos ad actus venereos invitare, exemplo uxoris Putifaris, quæ oculos in Joſeph injecit, & ipſum de carnali amore rogavit, Gen. 39. Exemplum etiam de Helena, quæ pro videndo Paride juvene pulcherrimo, ad Inſulam Cytheream veneratus, ab eo fuit rapta. De multis enim jam non eſt neceſſarium, quod rogentur, quia vel verbis, vel ſignis alios rogare, & ſe eis offerre videntur. Gen. 49. *Filius accreſcens Joſeph, & decorus aſpectu, filiæ diſcurrunt ſuper murum.*

CAP. XXVIII.

De Inſulis in generali.

1 INſula, ſecundum Iſid. licet maris fluctibus circumquaq; illidatur, ex hoc tamen non conſumitur, ſed potius ſolidatur; & licet ex hoc aliquantulum exterius corrodatur, tamen ex hoc fortius & firmius adunatur; & quando aquæ diluvio totaliter operitur, tunc per limi & terræ comportationem potius augmentatur, & propter aquæ vicinitatem, ejus ſubſtantiam ſubintrantem, fœcundior & viridior invenitur. Sic vere licet anima viri juſti fluctibus tribulationum undique feriatur, non tamen ex hoc diſſolvitur, ſed per conſtantiæ firmitatem fortius roboratur. 2. ad Corinthios 12. *Cum enim infirmor, tunc fortis ſum.* Nam licet

boni exterius quantum ad corpus, tribulationum fluctibus corrodantur; tamen ex hoc interius quoad virtutes animæ in seipsis amplius & fortius adunantur, quia secundum Apostolum ad Cor. 4. *Licet is, qui foris est homo noster corrumpatur; ii tamen, qui intus est, renovatur de die in diem.* Quando etiam Insula, i. anima tribulationum fluctibus totaliter operitur, tunc per sui considerationem terra & limus humiliratis in ea congregatur, & sic semper per meritum augmentatur. Et quia aqua circumjacens, hoc est, aqua tribulationis, virtutis vel gratiæ eam occulte ingreditur, ideo est fœcundior per opera & virtutes, viridior & per exteriorem lucida honestatem.

Cap. XXIX.

De Islandia, seu Islandia.

1 ISlandia est terra perpetua glacie condemnata; mare enim in ejus littoribus est congelatum. Ibi sunt ursi fortissimi, qui cum unguibus glaciem frangunt, & desub aqua pisces extrahunt, quos manducant secundum Isid. Glacies est ista vita multum fragilis, aqua inferius est mundi prosperitas. Ursi ergo, i. dæmones glaciem vitæ per mortem frangunt, & inde de aqua delitiarum pisces, hoc est, voluptuosos extrahunt, quos devorant in inferno.

Cap. XXX.

De Italia.

1 ITalia Europæ est provincia, multis nobilibus urbibus insignita, sylvis, pratis & fluminibus valde læta, & ut brevibus concludam, bonis omnibus opulenta. Omissis ergo multis mirabilibus regionis istius, de quibus alibi in diversis titulis dixi, hic inserit Solinus, quod in Italia sunt quidam campi, qui lapidarij nũcupantur, ubi fama est Jovem cum contra gigantes pugnaret, lapides de cœlo pluisse, & gigantes, qui sibi rebellaverunt, oppressisse. Possibile est enim, quod antiquitus gigantes à Deo lapidib. propter suam superbiam fuerint ibidem oppressi, & quod adhuc lapides illi maneant. Gentilis vero populus, qui Jovem pro Deo colebat, factum istud ejus potentiæ ascribebat. Isti forte sunt campi Phægrei, quos idem Solinus in Italia dicit esse, de quibus tamen idem dicit infra, ubi agit de Macedonia; quod ibi monstruosum gigantem exercitus est sepultus, quorum adhuc membra ultra modum maxima per corrosionem fluminum eruuntur. Ibi etiam adhuc sunt lapides maximi, quibus oppugnare cælum ijdem monstruosi populi conabantur. Adquæ satisfacit historia turris Babylonis; per quam gigantes cœlum ascendere crediderunt, sicut dicitur Gen. 11. Moraliter ergo per gigantes possunt intelligi mundi principes & potentes, juxta illud Gen. 6. *Gigantes super terram.* Isti sunt potentes à seculo, viri famosi. Per cœlum possum intelligere statum Ecclesiæ, ubi Deus spiritualiter commotatur. Psal. 102. *Dominus in cælo sedes ejus.* Jupiter autem, qui interpretatur juvans pater, significat bonum prælatum, qui non cessat subditos adjuvare. Psal. 106. *Adjuvit pauperem de inopia.* Istud igitur est verum, quod hodie gigantes, i.e. mundi principes & potentes sunt, qui summis nituntur cœlum, i. religionem & Ecclesiam impugnare, & ad eam & possessiones ejus occupandam, lapides, i. suæ crudelitatis duritiam aggregare, & ipsa jura Ecclesiæ pro vitibus usurpare. Jupiter ergo, i. bonus prælatus debet tales & talium audaciam reprimere, & saxa, i. excommunicationum & correctionum jacula contra eos pluere, & per severitatem à sua malitia cohibere. Ezech. 13. *Dabo lapides prægrandes, &c.* Vel dic, quod isti significant peccatores, qui per malam vitam suam non cessant cœlum & cœlestia impugnare; quos tandem Deus per mortem delet, & saxis suæ duræ justitiæ ipsos prosternit, opprimit & absorbet. Vel dic, quod impij, qui nituntur cœlum destruere, i. Ecclesiam, à Deo finaliter destruuntur, & isto cœlo semper manente, ipsi cum sua posteritate ad nihilum deducuntur. Quod bene figuratur Gen. 11. ubi gigantes, qui cœlum per terram ascendere voluerant, & ibi celebrare nomen suum statuerunt, à Deo confusi & dispersi sunt: quia pro certo dum mali cœlum Ecclesiæ nituntur occupare, & etiam bona ipsius usurpare, & ibi gloriam suam celebrare, Deus solet confundere, & eorum potentiam enervare. Esa 26. *Terram gigantum detrahes in ruinam.* Vel dic, quod isti gigantes fuerunt Lucifer & socij sui, qui in campo paradisi contra Jovem Deum voluerunt pugnare, cœlum & divinæ qualitatis gloriam usurpare, dicente Esa. 14. *Ascendam in cœlum, similis ero altissimo;* & ideo ipsos voluit Dominus subvertere & delere, Esa. 14. *Quomodo cecidisti Lucifer? &c.*

Item dicit idem Solinus, quod in Italia in agro Falisco rum 2 fuerunt homines, qui Hirpi vocabantur, quorum paucæ erant familiæ, quorum mira erat potentia contra ignes, nam in monte Soracte, ubi erat templum Apollinis, isti soli inter ignes ardentibus lignorum struibus exultabant, ipsosq; tanquam sacros, ignes sacrificij non lædebant; quorum devotionem Senatus Romæ miratus, ipsos liberos effecit, & vacationem à cunctis muneribus eis dedit. Dicit etiam idem Solinus, quod circa Cretam est Insula, quæ Carystos dicitur, ubi sunt quædam aves, quæ Carillæ nominantur, quæ impune ignes ingrediuntur, nec ab ignibus læduntur. Carillæ, inquit, aves ignes impune involant, carbasa quoque in igne valent. Mihi autem à quodam religioso viro, qui tales incoluerat regiones, de pilis albis aliquid fuit datum, qui igne quidem accendebantur, nunquam tamen consumebantur. Ille autem qui dedit, hoc esse de lana Salamandræ dicebat, mihi vero esse de pennis avium videbatur. Ad quod etiam facit, quod idem dicit de duobus juvenibus in Sicilia; quia cum ignis Æthnæ plus solito abundasset, & villam proximam inflammasset, duo juvenes parentes suos de medio ignis extraxerunt, nihil vero læsionis ex incendio senserunt, quod miraculum populi venerati, locum illum campum piorum nominaverunt. Dicit etiam in Sicilia fuisse collem Vulcani, locum videlicet, ubi erat ara Deo ignium dedicata, ubi quando acceptum erat sacrificium, ignis per se egressus in ara sarmenta viridia imposita accendebat, flammaq; circa aram epulantibus alludens, & ad ipsos vagabunda exiens, quanquam eos tangeret, non lædebat. Ista possunt applicari, quod ignis tribulationis non habet potestatem in aliquibus generibus personarum; quia pro certo illi, qui sacri & innocentes habentur, sicut Hirpi; illi etiam qui parentes suos adjuvant, & eis in necessitate opitulantur, sicut juvenes Siculi; illi insuper, qui ad amorem cœlestium volitant & levantur sicut Carillæ aves; illi nihilominus quorum sacrificia, i. opera Vulcano Deo ignis, i. Deo principi charitatis accepta sunt, sicut vulcano sacrificantes omnes isti (dico) ignibus tentationum & tribulationum non læduntur, & quamvis ab eis sæpissime conflagrentur, in soliditate tamẽ constantiæ positi nunquam per malam concupiscentiam, à tentatione, vel per impatientiam à tribulatione gravantur. Figura Dan. 3. de tribus pueris, quos innocentes in igne positos incendium non gravavit, quia incendio tentationis & tribulationis non læditur, qui prædictis virtutibus stabilitur. Esa 43. *Cum transieris per ignem flamma non ardebit in te, &c.* Vel dic, quod ignis significat pœnam purgatorij, à quo pro certo illæsi finaliter exeunt illi, qui prædicta bona faciunt. Vel dic, quod talis ignis est ignis inferni, qui adversus illos non prævalet, quos virtualis sanctitas fovet. Vel dic de igne conflagrationis, qui præcedet judicem in judicio, qui bonos non inflammabit, malos vero affliget & cremabit, juxta illud Psal. 96. *Ignis ante illum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Vel dic, quod primi illi, qui sunt Hirpi, & illi, qui Vulcano sacrificant, significant bonos, qui in monasterio Ecclesiæ igni, id est, Deo (qui ignis consumens dicitur) appropinquant. Tales enim ab eo non læduntur, sed potius defenduntur, & eorum opera ab eo acceptantur. Vel dic, quod Vulcanus Deus ignis, i. magister rapinæ & crudelitatis significat principem impium & crudelem; illi vero, qui ei sacrificant, significant ipsorum officiales & ballivos, qui sibi adulantur & obtemperant, & illos qui sibi munera offerunt & præsentant; quia proculdubio tales à suo igne, id est, à sua crudelitate non læduntur, imo ista est, quæ eis applaudit, & quæ eis in suis malitijs opitulatur. Constat enim, quod ignis Vulcani, id est, crudelitas vel curiositas mali principis vel prælati, solet suis sacrificatoribus, id est, suis adulatoribus, & munerum collatoribus parcere, ipsisque applaudere & favere, & eos non lædere, sed juvare. Vel dic, quod iste ignis significat severitatem justitiæ prælati, qui pro certo illos non solet per correctionem lædere, sed magis dissimulare & applaudere, quos sibi sacrificatores, id est, munerum collatores se percipit habuisse. Contra quos Esa. 5. *Væ qui justificatis impium pro muneribus, &c.* In Italia 3 fuerunt antiquitus quidam populi, qui Marsi vocabantur, quorum erat privilegium, quod à serpentibus non læderentur, nec à quibuscunque venenosis; quod etiam Plinius asserit lib. 7. c. 2. ubi dicit, quod omni homini contra serpentes inest venenum, scilicet saliva. De istis autem Marsis, (ut ait idem Solinus) non minum cum à Circe venefica & incantatrice (quæ per carmina ho-

na homines in beſtias convertebat, ut ait Ovidius, & ſicut etiam innuit Aug.) illi populi deſcendiſſent. Nam (ut dicit idem Solin. de avita potentia) iſtis debebatur ſervitium venenorum. Per iſtos poſſunt intelligi ballivi & officiales principum, & potentes, qui Marſi à Marte, i. à bello, quod movent contra pauperes, ſunt vocati; & à Circe, i. ab incantatore diabolo, qui incantatione ſuggeſtionum ſuarum mutat homines in beſtias dum ipſos efficit beſtiales, ſunt ſpiritualiter procreati. Per ſerpentes autem intelligo malos principes & prælatos, per venenum malitiæ ſerpentinos: quia pro certo dato, quod tales ſerpentes ſeu principes ſerpentini ſoleant omnes homines infeſtare! Marſos tamen, i. ballivos & advocatos ſuos non ſolent per rapinas lædere, ſed potius auxillante potentia Circis, i. diaboli matris ſuæ, illi ſolent talibus parcere & favere. Nam pro certo iſtud eſt hodie verum, quod mali principes & prælati malos ſuos ballivos & advocatos, & uſurarios ſuſtinent, nec ipſis officiunt; imo favent; unde Marc. ult. videtur dici talibus: *Ejcient dæmonia, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non nocebit.* Vel dic, quod Marſi ſignificant adulatores, quos Circe, i. incantatrix adulatio genueravit. Iſti enim ſunt, quibus mali non ſolent nocere, ſed potius adjuvare: Ideo dicit verſificator:

Si vis lædari, cupias chariuſq; videri,
Diſcito adulari: quia tales ſunt mundo chari.

4 Quamvis Italia multis bonis abunder, multos tamen ſerpentes dicitur procreare. Unde etiã dicit Solinus, quod quidam populi, qui dicebantur Amyclei, à ſerpentũ multitudine ſunt fugati. Ad quod facit, quod à quodã venerabili viro memoror me audiſſe, quod in Calabria ſeu Apulia cum quidam miles foſſata caſtri ſui profundare veller, perforavit uſq; ad quaſdam terræ cavernas, quæ ſerpentibus erant plenæ, & tandem facta inundatione aquarum implotis foſſatis, ſuperhataverunt ſerpentes, villamq; & caſtrum tam horrenda multitudine impleverunt, quod omnes incolas penitus fugaverunt, & habitationem ipſis perpetuo negaverunt; ita quod etiam nunc per caſtrum prædictum nullus pertranſire poteſt niſi de nocte, quando ſerpentes contingit frigeſcere vel dormire. Per iſtos ſerpentes intelligo malitioſos homines ſerpentinos, qui pro certo incolas patriæ quã inhabitant, ſolent exhæredare, & de ſuis habitationibus multotiens effugare, & ibi loco eorũ per violentiã habitare. Pſ. 108. *Nutantes transferantur filij ejus ut medicent, & ejciantur de habitationibus ſuis.* Unde etiam quandoq; contingit, quod quandiu aliquis miles vel dominus introducit in patriã ſuam tales ſerpentes, i. malos familiares quos primo in caverna paupertatis, & in fovea humilitatis invenit, in tantum quandoq; prævalent inundatione proſperitatis favente, quod & caſtro & civitatib. ipſum privant, habitatoresq; exhæredant atq; fugant, & loco eorũ habitant atq; manent; ſicut de facto aliquando videmus, quod uſurarij & ballivi villas & caſtra ſolent emere, & exinde cives & dominos amovere, quod etiam in religione videmus; quia illi quos prælatus circa ſe & caſtrum dignitatis ſuæ poſuit, quoſq; de caverna paupertatis erexit, ſolent quandoque contra ipſum & ſuos ſubditos inſurgere, & bona ipſorum per malitiam occupare: quia ſicut ſcriptum eſt, Hier. 9. *Omnis frater ſupplantans ſupplantabit: & inimici hominis domeſtici ejus.* Matth. 10. Vel dic, quod hodie caſtrum & civitas regionis & Eccleſiæ, quæ dudum hominibus, i. perſonis ratione utentib. fuit plena, nunc eſt plena ſerpentib. venenoſis, i. perſonis inutilibus & iniquis. Nunc enim mali homines ſucceſſerunt, qui bonos & rationabiles fugaverunt. Pone, ſi vis, figuram de Babylone, de qua dicitur Eſ. 13. quod, 5 *non habitabit ibi vir, nec figet ibi tentoria Arabs*; ſequitur: *Sed implebuntur domus eorum draconibus, &c.* vide eam. In Italia apud Rheginos cicadæ ſunt mutæ, nec inveniuntur mutæ cicadæ, niſi quinimo apud Locienſes, qui vicini ſunt, cicadæ ultra cæteras magis ſonant. Cauſam autem Gentilitas Herculi aſcribebat, qui cum ibi quieſceret, & cicadæ ipſum clamando turbarent, juſſi eas amplius non ſtrepere, & propter hoc (ut ajunt) contingit in hoc loco mutas eſſe, ſicut dicit Solinus. Poſſibile enim fuit, quod Hercules, qui ſe deum fingebat, hoc arte diabolica vel mathematica fecerit, cũ eſſet Aſtrologus valde prudens: intantum, quod fingitur cœlum capite ſuſtinuiſſe, eo quod cœleſtem ſcientiam dicitur agnoviſſe, & ſic gentiles populos errore vanæ crudelitatis infecit. Per cicadas quę gallicæ dicuntur *cigales*, poſſunt intelligi prædicatores, qui pro certo ubiq; tartarum debent eſſe canori & ſonori Pſ. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Verum hodie civitas Rheginorum, i. e. Eccleſia vel religio (quæ regit ſtatum hominum aliorum) habet cicadas mutas, i. e. prædicatores, qui nolunt vel neſciunt prædicare. Eſa. 56. *Vniverſi canes muti; non valentes latrare.* Hercules enim, id diabolus, qui ſe. ſe Deum voluit reputari, dicens: Eſa. 14. *Aſcendam in cœlum, ſimilis ero altiſſimo*, qui dudum in cordib. peccatorum requieſcere ſolebat, videns quod tales cicadæ, i. prædicatores ipſum inquietabant, & peccatores monendo & excitando, ipſius quietem & complacentiam impediebant, juſſit ipſos non ſtrepere, nec ſonũ prædicationis emittere, & ſic iſti Herculi, i. diabolo obedientes videntur, quaſi ſinguli muti eſſe, & prædicationis ſonum non habere, ut ſic quilibet eorum poſſit dicere illud Pſ. 36. *Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.* Vide alio modo expoſitum ſupra li. 7. c. 18. §. 1. Corſica eſt Inſula in mari Italico, ubi invenitur quidã lapis dictus Cathochites; qui tantæ eſt quantitatis, quod non tam gemma quam cautes dici poteſt. Sed ei ineſt (inquit Solin.) velut de glutino lentiore, neſciõ quid par, atq; gummi, manuſq; ipſum tangentis ſimul conjungere perhibetur. Nam ſi duas manus ib lapide in medio exiſtente conjunxeris, vix ipſas ab invicem amovebis. Et idèo (prout idem dicit) Democritus contra magos iſto lapide utebatur, ad probandum naturæ occultam potentiam, quando eis per diſputationis certamina loquebatur. Talis lapis eſt Chriſtus, qui lapis angularis dicitur, quia pro certo illi, quo iſto medio conjunguntur, inter ſe per charitatem fortiter colligantur. Iſte eſt enim, qui glutino charitatis inddnitur, & ideo illi, qui ſibi adhærent per gratiam, & charitatem invicem conjunguntur, nec dividuntur homines per diſcordiam, niſi quia carent iſto lapide per nequitiam. Tali ergo lapide, i. Chriſti adjutorio & gratia contra magos, i. contra dæmones eſt utendum, & in tentationis certamina per devotionem & orationem ad Deum recurrendum ad Eph. 2. *Ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, i. quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.* Vel dic, quod ſignificat vitam juſtum, qui alios per concordiam conjungit, & eos in charitate & amore connectit. Italia eſt latiſſima regio in Europa ſita, quæ antiquitus 7 magna Græcia vocabatur, in qua ſunt multæ particulares provinciæ, in quib. ſunt multa nobilia & ſtupenda. Dicit ergo Gerv. quod in Italia dœceſi Taurinenſi monaſterium Stucivarienſe, in cujus quodam cemiterio monachi ſingulariter ſepeliuntur, in quo tale miraculum expertum eſt, ſicut à quodam religioſo viro audivit pluries idem Gervaſius recitari, qui ſcil. ſi poſt tres dies ſepulchrum aperueris, nihil penitus de ſepulto corpore, nec carne nec oſſa invenies in eodem, & ſic videntur illa corpora vel ex toto conſumpta, vel alicubi inviſibiliter tranſportata. Iſta poſſunt applicari ad ſepulchrum & ad mortem Chriſti; quia certe mors Chriſti & ſepulchrum ejus ſunt illa ſepulchra & cemiteria, in quibus monachi, vel quicunq; viri religioſi & honeſti debent per conſiderationem ſepeliri, & per dominicæ mortis & ſepulturæ memoriam mentaliter reponi. 3. Reg. 13. *Sepelite me in ſepulchro, in quo vir Dei ſepultus eſt.* Et breviter iſtud eſt ſepulchrum; in quo corpus Chriſti mortuum realiter fuit poſitum; ſed ibi pro certo ultra triduũ non permanſit, quinimo tranſacto triduo nec os nec caro ejus inveniri potuit, quia per reſurrectionẽ alibi fuit corpus ejus translatum, in quantũ vitæ extitit reſtitutum; Marc. 16. *Surrexit, non eſt hic.* Vel dic, quod iſta ſepulchra ſignificant corda noſtra, in quibus Dominus ſpiritualiter ſepelitur, quando per ſpem & devotionem ibi memoriæ commendatur. Sed pro certo ibi ſolum ſtat per ſpatium trium dierum ſpiritualium qui ſunt ſpes, fides, charitas, vel contritio, confeſſio, ſatisfactio. Si vero iſtud triduum defecerit, & per aliquod peccatum à nobis tranſierit, tunc iſte ſepultus in ſepulchris noſtrorum cordium amplius non erit; ſed protinus à nobis ſe abſentabit; quia pro certo tunc nobiſcum deſinit eſſe Chriſtus, quando triduum trium prædictarũ virtutum contingit à nobis deficere & abeſſe. Unde dicitur 4. Reg. 2. *Cum quieriſſet tribus diebus, non invenit Heliem*, ſupple poſt illos tres dies. Vel dic, quod iſtud cemiterium ſignificat limbũ patrum, ubi ſepeliebantur eorum animæ ante Chriſti adventũ; ſed procul dubio poſt triduum mortis Chriſti nulli fuerunt ibi inventi; eo quod à Chriſto inde fuerunt omnes extracti, & ad cœli gloriam tranſportati dicentes illud 1 Joan. 3. *Tranſlati ſumus de morte ad vitam.* Exemplum terribile eſſe circa Noricam Italiæ civitatem 8 audivi pro vero & pro centies experto narrari, à quodam prælato ſumme inter alios fide digno. Dicebat enim inter montes iſti civitati proximos eſſe locũ ab antiquis dæmonibus cõſecratum, & ab ipſis ſenſibiliter inhabitatum, ad quem nullus hodie præter necromanticos poteſt accedere, qui à dæmonibus rapiatur. Igitur circa terminos lacus facti ſunt muri, qui à cuſtodibus ſervantur, ne necromantici pro liberis ſuis conſecrandis dæmonibus,

illud accedere permittantur. Est igitur istud summe terribile, quia civitas illa omni anno unum hominem vivum pro tributo infra ambitum murorum juxta lacum ad dæmones mittit, qui statim visibiliter illum hominem lacerant, & consumunt, quod (ut ajunt) nisi civitas faceret, patria tempestatibus periret. Civitas ergo annuatim aliquem sceleratum eligit, & pro tributo illuc dæmonibus mittit. Istud autem, quia alicubi nō legi, nullatenus crederem, nisi à tanto Episcopo firmiter asseri audivissem. Dic, si vis, allegorice, quod iste lacus significat infernum, qui est locus, & lacus dæmonibus deputatus, quo nullus accedit, quia sit à dæmonibus devoratus, & ideo murus mandatorum Dei cum custodibus, id est, cum prælatis, & prædicatoribus ibi ponitur ad impediendum, ne illuc homines per vitia delabantur. Iste ergo lacus, qui homines vivos, id est, animas, quæ mori nequeunt, à Notica civitate, i. ab isto mundo pro tributo exigit, quos maxime sceleratos mundus sibi continue mittit, & damnandorum animas sibi solvit. Psal. 54. *Descendant in infernum viventes.* 9 In Italia in civitate Landæ tale est miraculum, quod nunquam homo de illa civitate leprosus efficitur, imo si leprosus illuc venerit, aut moritur, aut cito sanatur. Sic in civitate religionis vel Ecclesiæ non debet esse aliquis infectus pecator vel hæreticus, imo si talis illuc intraverit, aut debet per pœnitentiam sanari, aut certe si noluerit, debet mori, i. e. taliter corrigi vel 10 puniri. Unum aliud valde mirabile dicit Gervas. sibi esse in Italia in civitate Tridona. Dicit enim, quod ista civitas Tridona dicitur, eo quod tribus bonis à Deo specialibus decoratur. Nam (ut ait) in vigilia paschæ cum jam hora baptismi evenit, scil. eo tempore, quando omnes in vigilia paschæ vel pentecostes baptizantur, in fonte baptismi ebullit aqua perlucida, & ad baptismum scaturiens limpidissima, hoc est, primum donum. Secundum est, quod si quis in fontibus Ecclesiæ sancti Quintij dictæ civitatis baptizatur, vita ejus ad minus usq; ad annum 40. prolongatur. Tertium vero est magis mirabile; quia si quis paterfamilias infra annum mori debeat, si sulcus terræ illius cum aratro scindatur, sanginem manat; quod sibi mortem esse propinquam præsagit, & demonstrat. Unde in ipsa civitate dicunt ab antiquis fuisse consuetum, quod patres familias bubulcos suos jurare faciunt, quod si terram arando tale signum viderint, suo domino protinus indicabunt. Ista sunt tria dona, à quibus dicitur Tridona, quæ nescio, an adhuc maneant, quia pro certo valde sunt cordis auribus admiranda. Charissimi, per fontes ebullientes intelligo lachrymas prorumpentes, quia pro certo circa pascha, quando corpus Christi sumendum est, fontes lachrymarum debent in nobis erumpere, ut baptizare possint animam, & mundare. Per annos 40. intelligitur pœnitentia, & status abstinentiæ corporalis; quia Christus, Moyses, & Helias tali dierum numero jejunaverunt. Igitur dico, quod quotiens videmus pascha, i. corporis Christi receptionem adesse, scil. ab ipso principio quadragesimæ, fons lachrymarum debet in nobis bullire, in quo debemus conscientiam baptizare, ut sic possimus istum cibum digniſice manducare. Tandem enim quadraginta annis, i. per totam quadragesimam, vel in statu pœnitentiæ, & abstinentiæ, poterimus per gratiam vivere, & dum in isto tempore seu statu fuerimus, mortem peccati non habebimus formidare. Unde de Helia dicitur 3. Reg. 19. *Ambulavit in fortitudine cibi illius, usq; ad montē Dei* 40. *diebus.* Et hic finaliter terra cordis nostri terret, & inde voti, sanguinem debet fundere, in quantum scil. de Christi morte, & sanguine præcipue debet cogitare, & hæc specialiter circa pascha, quando videmus patrisfamilias Christi mortem seu supplicium imminere; quod potissimum debet esse, quando videmus bubulcos patrisfamilias, i. prædicatores, & prælatos per prædicationem, & correptionem præsenti tempore nos arare. Igitur iste paterfamilias videtur dicere illud Job 16. *Terra ne operias sanguinem meum.* Vel si vis, quod terra fundens sanguinē, mortem Domini sui propinquam denotat; quia pro certo si terra corporis nostri sanguinem carnalium delitiarum parturit, mortem æternam nobis imminere demonstrat. Illi enim faciliter morte culpæ, & pœnæ pereunt, & infra annum, i. infra tempus divinæ dispositionis inferni mortem incurrunt, in quorum terra, id est, in quorum corpore sanguis, id est, sanguineæ, & carnales delitiæ profluunt, & concurrunt. Unde Esa 34. *Inebriabitur terra eorum sanguine, & humus eorum adipe pinguium: quia dies ultionis Domini annis retributionis judicij Sion.*

11 In Italia circa civitatem Viterbien. est puteus semper è profūdo bulliens, & aquam ferventissimam terribiliter evomens, in quem si equū projeceris, carne statim consumpta sola ossa extrahere videbis. Audivi etiam quod catena ferrea ibi consumitur, ita quod usq; ad fundum dimissa multo minoris ponderis extrahitur, hic magum rivum evomens, ripam habet undiq; lapideā, quinimo si per terram cultam sulcū feceris, & de isto rivo aquam duxeris, infra modicū tempus quicquid ab aqua tangitur, in natutam, & duritiam saxeam convertetur. Hujus autē putei est tam vorax profunditas, quod quidquid in eū projicitur, absorbetur, & à nullo reficitur aut impletur, sicut etiam dicunt per quendam Imperatorem tentatum. Talis videtur esse infernus, qui igne incessabili bulliens, consumit, & adnihilat, quicquid tangit; equos enim, i. luxuriosos, & superbos, catenas etiam, i. e. alios incatenat tyrannos sc. taliter consumit, quod carnē i. e. delitias, & pondus, i. reputationem. & famam eis tollit. Lapideam etiam naturam inducit, & in quantum duritiam obstinationis, & desperationis efficit in damnatis hominibus, per quos transit Job 41. *Cor eius indurabitur quasi lapis.* Vel dic, quod iste puteus est luxuria, vel etiam mala mulier, quæ per mala desideria semper bullit; quia carnem, i. substantiam temporalem consumit; ossa vero, i. fatuorum corpora nuda à divitiis dimittit; ipsa etiā quicunq; ferretur, & fortis homo pondus reputationis perdit, & lapideitatem obstinationis acquirit. Vel dic de mūdi prosperitate, ubi bullit cōcupiscentia triplex, quæ illos pertransit, facit lapideos, obstinatos, & duros. Vel ista est mors, quæ carnem consumit, & dimittit 12 pondus, & famam tollit, &c. Item Gervas. quod in Episcopatu Tautinen. in descensu Alpiū Apenninarum, est lacus unus in latiorem amnem prorumpens, in quo (ut ait) ostensus est sibi bever seu fiber, quod est animal parte anteriori gressibile, à parte posteriori desinit in piscem, & ideo necesse; habet parte anteriori in terra stare, à parte vero posteriori, in qua est piscis, in aqua manere; & ideo illud animal in ripa fluminis in declivi ipsius littoris facit sibi cavernas. Unde recordatur Bernardus verificator dicens Martyres, & spolio non livore bever. De isto fac duos § unum, sc. quomodo diversas mansiones ædificat, & hic expone sicut li. de animalib. 10. c. de Castore. §. alium autem, de posteriori parte, quæ aqua indiget, & hæc expone sicut ibid. §. 4. 13 quia scil. à simili castor habet caudam de natura piscis, & ideo juxta aquas varias ædificat mansiones, &c. Vide ibi. In Italia post mortē Julij Cæsaris tres soles in oriente visi sunt in cælo, qui cito post in unū corpus solis coacti sunt, significantes tria dominia, sc. M. Lepidi, M. Antonij, & Octavii Cæsaris, in Monarchiam ipsius Augusti esse conflanda, vel potius significantes, quod in brevi erat unius, & trini Dei fides undiq; propalanda. Si vis autem scire quomodo tres soles in cœlo appareant, vide Senec. li. 1. de naturalibus quæstionib. ubi dicit, quod nubes cū sit qāndoq; specularis, imaginem solis in se recipit, & in aliam propinquam nubem specularem sibi oppositam imaginem transfundit, sicut ponit exemplum de speculo, ubi relucet imago: quia si eidem speculo aliud opposueris, semper in quolibet imaginem videbis. Nos igitur qui verum solem, & ejus refulgentiam in nubibus videmus, plures soles esse credimus, & ipsos plures in unum credimus redire, quando ipsis nubibus evanescentibus cum suis receptis imaginibus solum verum solem in cælo credimus remanere. Ista possunt applicari contra hypocritas, constat enim, quod in cœlo ecclesiæ est dare verum solem, & nubes, & fictas imagines solis. Per verum enim solem perpetuum, & indefectibilem possum intelligere viros justos, in claritate sanctæ vitæ perseverantes, & perpetuos: sicut dicitur Eccles. 27. *Homo justus in sapientia manet, ut sol, stultus autē ut luna mutatur.* Per alios vero soles intelligo hypocritas, quia pro certo non sunt veri, sed ficti, & picti, & soles imagines, & similitudines veri solis, i. hominū justorum, & bonorum. Sed pro certo inter istos est magna differentia; quia licet propter exteriorem similitudinem non facile discernatur, qui sunt veri, & qui sunt ficti; paulatim tamen hypocritæ ficti, & nubei per defectum perseverantiæ evanescūt, & à cœpto splendore bonæ conversationis deficiunt; boni vero, & justi semper in bono perseverant, & subsistunt, sicut in religione videmus, ubi ficti apostatant, & recedunt, boni vero perseverant, ubi sunt. Et idem de amicis cernitur; quia sc. veri soli nobiscum manent, ficti vero deficere & evanescere comprobantur 1. Joan. 2. *Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* ¶ Vel dic, quod cū antiquitus aparerēt in mundo plures soles, i. plures Dij, quorum tamen unus solus erat verus, alij autem omnes ficti, & vani, sic factum est, quod idolis, & fictis diis evanescentibus. Christus Dominus solus lucet. Esa. 2. *Elevatus dominus solus in die illa.*

CAP.

Cap. XXXI.

De Judæa.

1 JUdæa est regio Palæstinæ, de qua dicit Plin. quod ibi erat Hierusalem, civitas urbium orientis longe clarissima. Solinus vero dicit, quod in Judæa fuit civitas Hierosolyma, sed excisa est. Judæa igitur secundum Solinum, est regio illustris aquis, ubi est, fons Callirhoe, & Jordanis fluvius (ut ait) miræ suavitatis, balsami vineæ, & infamis asphaltites lacus, de quibus omnibus nihil ad præsens, cum locis suis dixerim de eisdem. Hic igitur dicit
2 unum valde mirabile, de quadam gente Judææ, quæ gens dicitur Essenorum. (Plin. autem hæc omnia recitat sicut ille.) Dicit enim quod interiota Judææ versus occidentem Esseni habitant, qui præditi memorabili disciplina, à ritu gentium universarum recesserunt, majestatis providentia ad hunc morem destinati, pecuniam nesciunt, castitatem servant, de palmis vivunt; nullus ibi nascitur, nulla ibi fœmina, nec tamen deficit hominum multitudo, nullus cum eis admittitur, quanquam admitti summopere desideret, nisi quem castitatis fides, & innocentiæ meritum prosequatur. Quinimo si quis quanquam leviſſimæ culpæ reus, ad ipsos intrare voluerit, divinitus summovetur. Itaq; per universum spatium seculorum (incredibile dictu) æterna gens est cessantibus puerperijs. Cujus primo Engada oppidum fuit, sed jam excisum est. Hæc Solinus. Si hæc vera fuerunt, valde miror, quia scriptura quæ in illis partibus fuit facta, de hoc non meminit. Quia tamen in historia tripartita fit mentio, quod ab antiquo apud Judæos fuerunt monachi miræ perfectionis in solitudine philosophantes, sicut dicit Phil. nescio si forte occasione istorum hæc prædicta dixerint, & Plinius & Solinus; per istos possunt intelligi religiosi, & maxime mendicantes. Isti enim non habent filios aut uxores, nec tamen deficit apud eos hominum multitudo. Pecuniam debent horrere, & castitatem servare, de palmis, i. divinis scientijs debent vivere, & hominum culpabilium consortia non admittere, sed per perseverantem stabilitatem in gratia vivere, & manere. Sap. 5. *Justi autem in perpetuum vivent.* Vel dic, quod isti mendicantes, qui sunt æterna gens, & successive sine defectu status sui semper manent, dicunt, quod nullus malus potest ad eos ingredi, & manere; quinimo (ut ajunt) illi qui mali sunt apud eos, divinitus summoventur. Divina enim providentia fit, vel quod tales corrigantur, vel quod per apostasiam exeant, vel quod tales corrigantur, vel quod per apostasiam exeant, vel quod etiam moriantur. Esa. 35. *Via sancta vocabitur, non transibit per eam pollutus.* Vel dic, quod talis est patria paradisi, ubi nullus parit, & ubi est æterna gens, & quo nullus noxius ingreditur. Unde illi qui ibi fuerunt uxorij, ut dæmones summoti divinitus dinoscuntur. Esa. 52. *Non transibit per te incircumcisus, aut immundus.*
3 Sicut dicit Gervasius, antiquitas ponit quod lignum, de quo facta fuit crux Domini, cum Salomon templum ædificaret, fuit inventum ita ineptum, quod nulli prorsus usui erat aptum. Si enim artifices ipsum alicubi locare volebant, semper ipsum aut nimis longum, aut nimis curvum inveniebant; & sic cum ad nihil ipsum aptum judicarent, intactum dimiserunt. Regina vero Saba, quæ de finibus terræ venit ad Salomonem, in spiritu vidit, quod in illo ligno erat quidam occidendus, propter quem erat Judæorum populus destruendus; quod eidem Salomoni prædixit, qui hoc timens, ipsum lignum sub terra profunde abscondit, & in loco postea probatica piscina facta extitit, appropinquante autem adventu Christi, lignum in aqua supernatavit, & exinde (ut ajunt) cepit motio quæ descendente angelo facta fuit; & hoc lignum esse crucem Domini dicunt; quia isto ligno tandem reperto, Judæi inde crucem dominicam fabricaverunt. Ajunt etiam istud fuisse de ramo ligni vetiti, quem Adam de paradiso secum tulit, vel cum angelus paradisi custos, uni de filijs Adæ plantandum tradidit, & sic idem lignum quod homines damnificavit, salutem eorum per crucem Domini reformavit, & ut unde mors oriebatur, inde vita resurgere, ordinavit. Vide si vis historiam in flotibus Sanctorum, & allega ista si vis, ad laudem crucis. Vel per istud lignum dyscolos homines intelligo, & perversos, quos in religionis ecclesiæ templo video hodie abundare, qui pro certo ad nullum usum nec utilitatem sunt congrui: siquidem artifices templi, hoc est prælati, si velint de ipsis aliquid facere, & ipsos ad aliquod opus faciendum constituere, vel eis aliquid præcipere, nunquam istos aptos vel utiles reperiunt. Semper enim sunt vel nimis longi, vel nimis curti, quia semper sunt super flui, vel diminuti, vel nimis intensi, vel nimis remissi & breviter in actibus, & volutatibus suis inveniuntur sine mensura; nam aut plus quã debeant, vel minus semper agunt, quo fit ut in omnibus tanquam inutiles dimittantur, & nulli usui officio vel exercitio deputentur. Hier. 13. *Ecce computruerat, ita ut nulli usui aptum esset.* Isti ergo videntur valere ad Christum crucifigendum, id est, ad bonos homines suis injurijs cruciandos. Sunt quippe tales fatui, crux & flagellum bonorum, & afflictio, & tribulatio sociorum Johelis 2. *A facie ejus cruciebantur populi.* Vel si vis, narra prædicta hostorialiter ad commendationem crucis, & ad ostendendum quod istud lignum quo fuimus damnati, est illud quo fuimus salvati, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret. Vel potest allegari, quod non est scientia neq; consilium contra Dominum. Salomon enim abscondit lignum, ne malum à regina Saba prægnosticatum posset evenire; adveniente tamen tempore Deus aliter voluit ordinare.

4 In Judæa prope Nazareth ostenditur locus, qui dicitur saltus Domini, unde Judæi voluerunt *ipsum* præcipitare, ut dicitur Lucæ 4. Et secundum Gervasium, ibi est lapis in rupe quasi latibulum, ubi rupes Domino cessit, & eum abscondit, ita quod ibi adhuc apparet forma vestimentorum ejus impressa. Istud applica & dic, quod illi quibus Dominus se commisit sub latibulo sacramenti altaris sc. sacerdotes debent vestimentorum suorum, id est, conversationis suæ per imitationem vestigia retinere, & ea in se repræsentare, & habere. Job. 23. *Vestigia ejus secutus est pes meus.*

Cap. XXXII.

De Lybia.

5 LYbia est regio Aphricæ, cujus partes meridionales fervidæ sunt & desertæ. Sunt enim aliquæ regiones in Aphrica, ubi sunt tot dracones, leones & tigrides furiosi, quod nullus mortalium illuc vadit, quin protinus devoretur. Quod maxime in regionibus fervidis & desertis accidit, ut in Lybia & Æthiopia; nisi forte qui illuc accedunt, armis & viribus sint muniti. Si vere in inferno (quæ regio ignis ardoribus est perusta) sunt tot dracones & leones, id est, dæmones crudeles, quod nullus peccator illuc descendit, quin protinus devoretur; nisi forte armis charitatis, gratiæ & virtutis optime sit munitus, ut sunt illi qui sunt in purgatorio, qui licet ab illis animalibus tueantur, ardorem tamen sentiunt regionis. Johæ 4. *Æstuavit Jonas æstu magno, &c.*

Cap. XXXIII.

De Livonia.

6 LIvonia est regio in finibus Germanorum, cujus incolarum ritus fuit mirabilis, antequam ad fidei cognitionem per Germanos cogerentur; quippe qui dæmonijs serviebant, & cum aliqui eorum moriebantur, corpus eorum sepulturæ non tradebant, sed facto igne maximo corpus comburebant, oves & boves, servos & ancillas cum eo incendebant, & si princeps erat, consiliarios, & armigeros sibi adjungebant, credentes quod ille defunctos una cum alijs sic pervenirent ad quandam viventium regionem. Charissimi, cœmiterium in quo debent animæ sepeliri, est paradisus. Sed pro certo mundus est sicut Livonia, quia cum peccatores moriuntur, animæ eorum in paradiso non ponuntur, sed in igne permaximo sepeliuntur; scil. in incendio infernali, ubi perpetuo comburuntur. *In Tophet enim sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum,* Hier. 19. Tophet interpretatur gehenna pavoris, hic est infernus: ubi est gehenna & pavor sempiternus. Sed boves & divitiæ cum eis comburentur, ut secum eas deferant ad infernum, quia in maximam sui cruciationem, damnati habebunt suas divitias secum sc. in memoria, per remorsum conscientiæ; & ideo dicitur Sap. 14. *Etenim quod factum est, cum illo qui fecit, torment a patietur.* Servi etiam, ancillæ, consiliarij, & petiti cum principibus involvuntur; quia divite vel principe mortuo per impietatem & damnato, tota ejus familia similiter moritur, ei consentiens & applaudens: quia *princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet improbos,* Prov. 29. Et ideo quando finaliter moritur corporaliter, & igne inferni sepelitur, tunc ministri sui qui ei in voluptatibus applauserunt consulendo, & exequendo, vel quomodolibet adjuvando, ei in supplicijs adjunguntur, quia *qualis rector civitatis, tales hi qui habitant in ea.* Eccl. 10. & ad Rom. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Cap. XXXIV.

De Lithonia.

1 LIthonia est regio in Scythia, in qua tantum est de paludibus & de fœcibus, quod in æstate vix potest capi; sed adveniente hyeme paludes & flumina congelantur: & sic illa regio pervia efficitur; nil præter hoc habet, quo se tueatur. Sic vere in æstate prosperitatis mundanæ Lithonia, i. status divitum vix potest superari, qui per paludes delitiarum, per fæces divitiarum ab omnibus se defendunt; sed adveniente hyeme mortis, quando istæ aquæ & paludes frigore tribulationis gelabuntur, quantum ad ipsos, & eis penitus auferentur, tunc ab inimicis suis dæmonijs facile poterunt superari: quia præter lutum, & fæces divitiarum, munitiones alias gratiarum, & virtutum non habent, ideo poterit tunc dicere diabolus illud Ezech 38. *Ascendam ad terram absq; muro, veniam ad quiescentes habitantesq; secure, vectes & portæ non sunt eis, &c.*

Cap. XXXV.

De Macedonia.

1 MAcedonia est Græciæ provincia, in qua sunt montes altissimi, & in sursum erectissimi, quos gigantes ut cœlum ascenderent, dicuntur (secundum Solinum) antiquitus construxisse; atq; hi ita alti sunt, quod per Deucalionis diluvium, aquæ illuc minime pertigerunt. Ibi in cavernis adhuc inveniuntur testæ conchyliorum, & alia quæ mare expuere consuevit, in signũ præteriti diluvij, ita (prout dicit idem) quod licet illa loca sint in facie mediterranea, apparent tamen specie littorali. Per Macedoniam ubi rex extitit Alexander, intelligo statum ecclesiæ, ubi Christus Imper. regnat. Per istos montes intelligo status perfectionis, qui ibi sunt, quos gigantes, i. sancti patres fundaverunt. Igitur qui à diluvio damnationis, & tentationis tutus esse desiderat, montes religionis & perfectionis ascendit, ubi per contemplationem sursum ad cœlestia se extollat. Licet enim mare, i.e. mundus vel diabolus ibi soleat ad tentandum ascendere, & redundantias malarum cogitationum ibi spuere, illos tamen, qui sunt in cacumine contemplationis positi, nec potest tangere, nec nocere; ideo bene præcipitur Gen. 19. *Non maneas in omni*
2 *circa regione, sed in monte salvũ te fac.* In Macedonia est mons Athos altissimus, qui secundum Solinum altior est, quam unde imbres cadunt. Quod ex hoc patet, quia in ara, quæ in ejus summitate est, nunquam cineres eluuntur, sed eodem quo relictæ fuerint cumulo remaneant. Et quod mirabile est (ut ait) umbra istius montis usq; in insulam Lemnon in forum oppidum Myrina porrigitur, qui tamen locus ab ipso monte per sex & octoginta millia passuum elongatur. In summitate autem ejus fuit oppidum Acrothom, cujus accolæ Macrobij dicti sunt, id est, *longævi*; propterea quod dimidio aliis vita sunt diuturniores. Iste mons significat paradisum, qui quamvis sit ab *insula hujus mundi* remotissimus, umbra tamen, id est, opinio famæ suæ, & fides, & credulitas de eodem pervenit usq; ad nos; *hic est enim locus*, ubi diutissime, id est, perpetuo vivitur; & ubi cinis nostræ humanitatis postquam ibi ascenderit, *statu nullius tribulationis* destruitur, sed in esse perpetuo confirmatur. Sap. 5. *Iusti autem in perpetuum vivent.*

Cap. XXXVI.

De Melo insula.

1 MElos secundum Isidor. est insula, omnium insularum rotundissima, bonis omnibus opulenta. Sic paradisus jucundus est, quia in cœlo Empyreo bonis omnibus fœcundatur.

Cap. XXXVII.

De regione Media.

1 MEdia est regio orientis prope Persidem, in qua est quædam arbor, quæ pomum portat summe odoriferum & venenis contrarium, quæ arbor spinosa est, & pomum ejus summe amarum. Unum tamen in hoc est mirabile, quia arbor hæc tantæ fœcunditatis existit, quod pomo uno collecto, statim aliud nascitur & consurgit. Aliud etiam est ibi mirabile, quia sc. arbor hæc non potest extra Mediam nasci; quia multi eam alibi transplantare voluerunt, sed (sicut dicit Solinus) beneficium terræ Mediæ datum, resistente natura, aliæ terræ vel patriæ mutuare nequierunt. De ista etiam loquitur Plin. 12. c. 5. qui secundum omnia præmissa, dicit similiter, quod hæc arbor alibi quam in Media vel Persida generari nequit. Istud etiam pomum, malum Assyrium vocat, quod ad anhelitum conferre prædicat. Per Mediam intelligo ecclesiam, quæ dicitur Media, quia medium justitiæ & temperantiæ semper tenet, vel saltem tenere debet, Ezech. 5. *Ista est Hierusalem, in medio gentium posui eam.* Arbor ista significat quemlibet virum justum, qui scil. per pœnitentiam est spinosus, & per bona opera fructuosus; in tantum quod uno fructu, hoc est bono uno opere emisso & facto, statim aliud per bonum propositum nascitur, & tandem per consensum & complementum parturitur. Ista enim sunt poma, id est, bona opera, quæ per difficultatem sunt amara, veruntamen contra venena peccati, sunt congrua & sana. Igitur in illa terra nulla est patria, nulla secta (præter Mediam, id est, ecclesiam) quæ tales sc. viros justos valeat continere; quia istud beneficium sibi soli concessum, non possunt aliqui alterius sectæ mutuare. Vel dic, quod Media est religio, & expone per omnia, sicut supra. Vel dic, quod tales arbores significant quosdam, qui in aliena patria non proficiunt, sed solum in patrio solo sistere volunt, & ubertatem fructuum & bonorum suorum, hoc est, scientiarum & virtutum alijs communicare nolunt. Prov. 5. *Habeto eas solus, & non sint alieni participes tui.* Vel dic, quod ista terra est B. virgo, quæ arborem Christum sola portare digna fuit, quod utique natura naturans Deus, nulli alteri communicavit; quæ in bonis operibus ita fuit fertilis, quod nunquam destitit aut cessavit, odorq; istorum fructuum, i. operum suorum mirabiliter se diffudit: quamquam essent amara & difficilia, & veneno hoc est, peccato contraria, gustus tamen suæ devotionis se in ipsis plurimum delectavit. Caspiæ 2
portæ sunt in Media, quæ nihil aliud sunt, quam quidam transitus manu facti, ex transverso montis Tauri, qui per rupes scissas per octo millia passuum protenditur, & ita strictus est, quod vix uni permeabilis invenitur. Transitus ergo per istas portas in hyeme est difficilis, sed in æstate est impossibilis; nam per viginti octo millia passuum circumquaq; nec fons nec puteus reperitur. Tunc etiam tota illa via infinitis serpentibus lacessitur. Ab illis etiam rupibus exundant humores affluentissimi, qui statim ut exiverint, in salem congelantur, & sic tot malis concurrentibus iter præterquam in hieme denegatur, ut ponit Solin. Per istas portas possum intelligere mundum, vel etiam mundi status, qui sc. portæ dicuntur, quia per eos vitæ istius spatium necessario pertransitur. Veruntamen multa pericula spiritualia sunt in isto transitu, & hoc plus in æstate prosperitatis, quam in hieme adversitatis & paupertatis. In ista enim prosperitatis æstate, tria præcipua pericula vigent, sc. puteorum, & fontium, i. bonorum spiritualium, gratiarum sc. & scientiarum carentia, propter quam surgit sitis, i. e. ambitio, & avaritia, serpentum, i. e. dæmonum, & malorum hominum abundantia, & aquæ salsæ, i. bonorum temporalium opulentia, quæ in sal convertuntur, inquantum ex eis nascuntur sitibunda desideria. Ista enim terra in portis & in transitu vitæ hujus dum durat æstas prosperitatis securum iter impediunt, quæ tamen in hieme adversitatis cessant penitus & deficiunt. Tunc enim cum fontes bonorum spiritualium plus abundant, serpentes, i. dæmones minus tentant, & mali homines, & invidi minus gravant, & sales bonorum temporalium minus obstant. Igitur plus valet ad transitum hujus vitæ hyemis, quã æstus, & plus adversitas, quam prosperitas, quia sicut Greg. ait: *Cum omnis fortuna timenda sit, magis tamen prospera quã adversa.* Prope Per- 3
sidem & Mediam est Seleucia provincia quædam, ubi est quidam mons altiss. dictus Casius, de cujus vertice sol ante diem videtur, hoc est quarta vigilia noctis, ita ut radijs dissipantib. caliginem, illic nox, hic dies cernatur, sicut dicit Solin. Talis inquit ex Casio specula est, ut lucem prius videas, quam auspicetur dies. Ista eadem dicit Albertus de Caucaso monte, secundũ Catholicon, ubi nox nunquam durat, nisi per quatuor horas. Vide ibid. Talis mons videtur fuisse synagoga Judæorũ, & scriptura veteris testamenti; quia pro certo antequam sol justitiæ oriretur, per fidẽ ibi videbatur, & cognoscebatur, & durante nocte & caligine diversorum errorum, vel nocte, i. obscuritate, & velamine legis antiquæ, antequam sc. adveniret dies gratiæ, & claritas veræ fidei; sol iste Dei filius inde per sanctos patres videbatur, & venturus prædicabatur: Unde ipse sol Christus Joan. 8. de seipso dicit, *Abraham exultavit ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.* Et Esa. 9. *Populus*

qui

qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Vel dic, quod ille mons est contemplatio vel scriptura, à qua pro certo in nocte præsentis vitæ, dies futuræ claritatis cernitur, & in qua sol, id est, æternæ claritatis gloria per considerationem videtur antequam realiter habeatur.

4 Esa. 33. *Oculi tui videbunt Hierusalem, regionem opulentam, tabernaculum fiduciæ, &c.* Forte mons iste est, de quo loquitur quasi similem Pomponius; vide in eod. lib. c. 68. in fin. In Perside sunt multa genera pretiosorum lapidum, scil. achates, pyrites, solis gemma, & alia multa, de quibus in lib. de lapidibus jam dixi. Quatuor tamen dicit ibi Solinus esse lapides, de quibus in tractatu lapidum non feci mentionem, videlicet, sagadam, glossopetram, calochophthongum, syderitem. Est ergo sagada jocundissime virens; quæ quadam ingenita spiritus efficacia, supermeantes naves petit, & ita eis tenaciter se adcorporat, quod nisi pars ligni abradatur, ægre separetur. Ista autem apud Chaldæos in maximo honore habetur. Ista possent dici & exponi sicut de echineide pisce, qui supermeantibus navibus ita adhæret, ut ipsas retineat, & arrester; vide supr. lib. 9. c. 33. §. 1. De illo etiam lapide dicit Solinus quod non est facilis ad reperiendum, nisi ipse se capessendum dederit. Per istum lapidem possum intelligere divinam gratiam, quæ secundum veritatem à nullo potest reperiri, & acquiri, nisi ipsamet se dederit inveniri. Sicut enim dicitur Rom. 11. *Si enim gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Veruntamen quandoq; fit, quod navibus, id est, peccatoribus per mare seculi navigantibus, se incorporat, & se eis voluntarie adjungit, & donat; & tunc ipsos taliter stabilit, & roborat, quod motum suorum vanorum desideriorum arrestat, & eos à cursu vitiorum impedit, & retardat. Sic se videtur dedisse Paulo, qui in ipso motu suorum malorum operum fuit conversus, in bono stabilitus, & à cursu malorum operum arrestatus; ideo ipse dicit 1. Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.* Vel sagada significat mundi divitias, quæ non se dant capessendas cuicunq;, sed cui fortuna concessit. Fit enim quandoq; quod navibus, i. hominibus per mundum navigantibus ille lapis, i. divitiarum pretiositas se adjungit, sed pro certo sic ipsos, & ipsorum mentes per malam complacentiam rapit, quod à profectu virtutum ipsos impedit, ita ut à virtuoso progressu totaliter cessent & desistant ad Gal. 5. *Currebatis bene,*

5 *quis vos impedivit?* Vel dic idem de mala muliere, vel de alia re quacunq;, voluntatem immoderate, & indebite delectante. Glossopetra est lapis persicus, ad humanæ linguæ similitudinem, qui lunis deficientibus, de cœlo cadit, secundum Solinum; qui secundum magos, lunares motus dicitur excitare, ut dicit idem. Talis est Spiritus S. qui Christo (qui est luna perfecta in æternũ) deficiente, & de mundo recedente, quantum ad suam præsentiam corporalem, de cœlo cecidit atq; venit, & ad similitudinem linguæ fuit, in quantum apostolus loqui linguis variis informavit: lunares etiam motus fuit visus excitare, inquantum ipsos apostolos fecit velut lunaticos cum excessivo fervore spiritus prædicare: quia sicut canitur, illi qui eos audiebant, ipsos ebrios re-

6 putabant sicut dicitur Act. 2. & ideo canitur, *Musto madere deputant, quos spiritus implevit.* Calchophthongus est lapis persicus, qui resonat velut æra pulsata, qui si à casto homine portetur, servat vocis claritatem, ut dicit Solinus. Talis est divina gratia, quæ sc. in prædicante resonat, in quantum ipsa mediante prædicator melius verba format. Si enim caste, & mundo servetur, vox suæ prædicationis dulcior, clarior & placentior invenitur. Vel dic, quod iste lapis est B. Virgo, quæ si per devotionem portata fuerit, vocem prædicationis, orationis, & gratiarum actionis nostræ

7 gratam, claram & Deo & hominibus acceptabilem conservavit. Cant. 2. *Vox tua dulcis, & facies tua decora, &c.* Syderites lapis est persicus, qui nihil differt à contemplatione ferri: unde maleficus est ille lapis, quia ubicunq; inferatur, discordias excitat, secundũ Solin. Sic vere faciunt detractores, falsi relatores, & invidi, & adulatores, quia sc. illi ut communiter sunt ferrei, i. frigidi & indevoti, duri & obstinati; & ubicunq; fuerint, solent per sua mala verba discordiam facere, pacem turbare, & illorum cum quibus loquuntur, animos ad iracundiam excitare; ideo bene dicitur Eccl. 28. *Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes.*

CAP. XXXVIII.

De Mœsia.

1 MOesia est quædam Europæ provincia, Pannoniæ contermina vel vicina, quæ in tantum fertilis est, quod ab antiquis horreum Cereris est vocata. Dicit ergo Solinus, quod in quadam parte istius regionis, nascitur quædam herba, quasi oleum infectum fuerit vel immixtum, & ipso oleo incendium fuerit excitatum, nulla aqua poterit extingui, sed potius augmentari. Solo enim jactu pulveris extinguitur, alias inextinguibiliter crematur. Sic vere dico, quod in fertili Mœsia, i. in statu divitum, quia abundant, invenitur herba temporalium divitiarum, & oleum corporalium delitiarum, ex quibus simul junctis, ignis luxuriæ & avaritiæ gignitur, qui nullo artificio superatur. Si enim isti igni aquam, i. satisfactionem adhibueris ipsum proculdubio non extingues, sed potius augmentabis. Patet: quia si avaro addas aquã fluxibilem bonorum temporalium, luxurioso aquam delectabilium, eorum concupiscentia magis ardet, & amplius æstuat atq; ferver. Sap. 16. *Ignis in aqua supra virtutem valebat, & aqua extinguentis naturæ obliviscatur.* Unicum est ergo remedium, scil. pulverem nostræ futuræ resolutionis adhibere, & in morte & pulvereitate nostra cogitare; & talem pulverem, i. talem mortis memoriam isti igni apponere, & sic contra ipsum poterimus prævalere. Sola enim mortis & inferni consideratio est concupiscentiæ destructio. Bene ergo consulitur Mich. 1. *In domo pulveris pulvere vos conspergite.* Vel dic, quod herba ista est S. Scriptura, cui si oleum divinæ gratiæ adjungitur, charitatis incendium generatur, quod non faciliter extinguitur, nisi forte quando pulvis terrenorum bonorum per avaritiam adhibetur. Divitiæ enim quando plus debito diliguntur, ignem charitatis & gratiæ extinguere dignoscuntur.

CAP. XXXIX.

De Noerigia, seu Norvegia.

NOerigia est regio frigidissima in aquilone, carens frumento, 1 vino & oleo, ubi diversa sunt animalia crudelia, ut castores, fibri, & ursi, ubi fructuum & segetum rarissima est annona propter frigus, & est ibi quidam fons vel lacus, ubi omne corium immersum in lapidem induratur. Hæc regio est infernus, qui in aquilone, parte à sole remotissima, i. longe à lumine gratiæ, & veritatis, & à calore charitatis vel prosperitatis sita, timoris & desperationis frigore congelatur. Ibi sunt bestiæ, hoc est, crudelissimi dæmones, qui peccatores miseros devorabunt, qui propter sævitiam & crudelitatem ursis & castoribus comparantur. Castor enim licet carnem momorderit, nunquam tamen dentes laxat, quousq; ossa confringantur. Sic dæmones non tantum carnem, sed etiam animam quæ subtus latet, dissipant & confringunt. Ibi non est reperire oleum misericordiæ vel pietatis, vinum lætitiæ vel jocunditatis, nec frumentum abundantiæ vel satietatis. Ibi est fons. sc. abyssi frigidissimus, ubi corium, hoc est, mollis & carnalis peccator immersus, in lapideam obstinationis, & desperationis duritiam commutatur. *In similitudinem lapidis durantur aquæ,* Job. 38. Vel dic, quod Noerigia est mundus, &c. ut supra.

CAP. XL.

De regione Ophir.

OPhir secundum glos. 3. Reg. 19. est regio in India, ubi sunt 2 montes aurei, & multi lapides pretiosi, & divitiarum omnium plenitudo. Sed tanta est ibi leonum, pardorum & tigridum immanitas, quod eo accedere nullus audet; homines tamen in mari existentes, sibi contiguam terram auream à bestiarum unguibus effossam in suis navibus recipiunt, & cum bestiæ veniunt, mare intrant, & evadunt; & sic exinde aurum ad suas provincias referunt & deducunt. Ad provinciam autem istam per longos maris rubri circuitus pervenitur, & par insulam Asiongaber pertransitur. Sic vere in mundo sunt multæ divitiæ, aurum videlicet & lapides pretiosi: sed quia leones & tigrides, hoc est, divites, raptores, avari & superbi eas habent in custodia, ideo humanis usibus nullatenus deputantur, nisi forte fortuna ab eis auferantur. Vel dic, quod ista regio est paradisus; ubi est bonorum omnium plenitudo, ad quem nullus potest accedere, nisi per maris rubri, i. per pœnitentiæ & passionis amaræ & rubei sanguinis Jesu Christi circuitũ & aspectum. Vel ista regio est ecclesia, ubi sunt montes aurei sacræ scripturæ, à quibus leones, i. doctores & expositores cum unguibus sui intellectus arenas diversarum expositionum, prædicationũ & eruditionum humanis usibus aptaverunt, & sic mercatores, i. prædicatores in mari pœnitentiæ existẽtes, ad regiones diversas, h. e. parochias & ecclesias docendo & prædi-

cando ipsas montium effossiones, i. e. sanctorum scientias & doctrinas traijciunt & transportant. Qui tamen vult de Ophir, id est, de ecclesia usq; ad Hierusalem & terram promissionis paradisi venire, necesse est ipsum per mare rubrum passionis Christi memoriæ, & amaræ pœnitentiæ circuire. Figura 4. Reg. 9. & 1. Paral. 10. ubi dicitur, quod *Salomon rex Hierusalem mittebat mercatores & nautas suos per mare usque in Ophir una cum nautis & navib. regis Tyri, & exinde aurum sibi deferebant, & lapides pretiosos, pavos & simias, & dentes eburneos, & lignum hebenum.* Sic vere rex illius quæ sursum est Hierusalem, Salomon pacificus Jesus Christus, per mare pœnitentiæ mittit navitas suos prædicatores, ut de Ophir (quæ interpretatur infernus) id est, de ecclesia militante, quæ multis tentationibus & tribulationibus infirmatur, usq; in Hierusalem triumphantes pavos, i. nobiles & curiosos, simias, id est, divites & peccatores pilis divitiarum indutos ei deferant & deducunt (inquantum isti per prædicationem convertuntur, & sic ad cœleste palatium transferantur) & ut etiam aurum sapientiæ, ebur continentiæ, lignum hebenum, id est, memoria crucis & pœnitentiæ lapides pretiosi diversarum virtutum per mercatores & nautas hujusmodi, id est, per sanctos vel prædicatores, vel etiam per angelos regi Christo superius in cœlesti Hierusalem præsentetur, quæ omnia ab ipsis in montibus aureis S. scripturæ in Ophir hauriuntur. Isti tamen vadunt cum nautis regis Tyri, qui erat paganus quia pro certo cum bonis prædicatoribus sunt, vadunt, & eis cooperantur philosophi, & scientiæ paganorum. Vel dic, quod isti pagani sunt hypocritæ & mali, qui commixti sunt bonis, & sunt servi diaboli regis Tyri, quæ interpretatur timor vel angustia, significat infernum, ubi angustia erit cum perpetuo timore, &c. vide infra 3. Reg. 4.

CAP. XLI.

De Paradiso.

1 PAradisus est quidam locus, & quædam regio orientis, longo mari & montium interjectu à nostro habitabili separatus. Unde (sicut potest colligi ex dictis Basilij & Ambrosij in suis hexame. & Isidor. lib. 15. & magistri historiarum super Gen. & Damasceni & aliorum doctorum) iste est locus cæteris altior, quia attingit usq; prope globum lunarem, ut ajunt. Cæteris insuper clarior, *quia eo nubes non ascendunt.* Cæteris item pulchrior, quia ibi arbores, flores & folia non deponunt. Cæteris ditior, *quia ibi omnium generum arbores sunt.* Cæteris temperantior, quia ibi fontes & flumina semper fluunt. Cæteris tutior, quia *ibi homines* semper vivunt (ut patet de Enoch, & Helia,) & quia muri ignei ipsum locum circumeunt, & ipsum etiam angeli custodiunt & defendunt. Cæteris fœcundior, quia ibi omnium generum fructus semper adsunt, & maximè illi qui de ligno vitæ colliguntur, qui vivere semper faciunt, & qui in ligno scientiæ crescunt, de quibus qui comederint, cuncta sciunt. Pro certo talis paradisus videtur esse hõmo justus. Is enim cæteris est altior per contemplationem, clarior per discretionem, pulchrior per conversationem, ditior per virtutum cumulationem, temperantior per prudentiæ moderationem, tutior per vitæ gratiæ durationem, per ignis charitatis ascensionem, & per angelicam tutelam & protectionem, fœcundior per bonorum operum, documentorum & exemplorum productionem. Iste enim paradisus, hoc est, viri justi mens usq; ad orbem lunæ, id est, usq; ad cœlum per affectionem elevatur. In isto non ascendunt nebulæ carnalium desideriorum, præter quod nulla obscuritate ignorantiæ obtenebratur. In isto semper virent flores exemplorum, & folia honestorum verborum, propter quod ibi pulcherrime conversatur. In isto sunt fontes devotionis, compassionis & compunctionis, propter quod concupiscentiæ moderatur. In isto conscientiæ puritas, murus igneus, id est, charitas, angelica custodia & societas, propter quod vita suæ gratiæ in esse continuatur, & à nulla hostis violentia impetitur, sed tutissime defensatur. In isto sunt fructus virtutum & meritorum, quibus fœcunditas spiritualis augetur, ita quod ibi est fructus scientiæ, quo alij per ipsum docentur, & fructus vitæ, hoc est, eleemosyna qua alij per ipsum à morte & fame liberantur. Iste est ergo paradisus voluptatis, de quo dicitur Gen. 2. Talis potissime paradisus fuit B. virgo, in qua Dei filius voluit spatiari, & ibidem personaliter commorari; ideo Gen. 2. dicitur, *Plantaverat Dominus paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem quem formaverat.* Vel dic, per omnia de ecclesia, ubi est claritas & veritas fidei, & ubi errorum nebulæ non attingunt, & ubi etiam sunt arbores scientiæ, i. doctores, arbores vitæ, i. sancti vitæ, exempla vitæ dantes, vel eleemosynis alios nutrientes, &c. per omnia sicut supra; unde Ezech. 31. *Omnia ligna voluptatis erant in paradiso Dei.* Vel dic, quod talis paradisus terrestris significare potest paradisum cœlestem, ubi altitudo honoris, pulchritudo decoris, claritas splendoris, fœcunditas valoris, tutela securitatis, fructus voluptatis, &c. Paradisus cœlestis habet 2
multas proprietates, quæ possunt hic ad ecclesiam applicari. In paradiso enim quilibet est contentus gloria sibi data, ita ut alter alteri non invideat, nec officium suum occuper, aut turbet. Item est ibi charitas inæstimabilis, tranquillitas imperturbabilis, claritas inoffuscabilis, æternitas indefectibilis, securitas immobilis, & similia. Sic dic, quod in ecclesia debet esse contentatio sufficientiæ, quia quilibet debet esse contentus gloria, gradu & statu suo. Item charitas amicitiæ, claritas sapientiæ, incorruptio perseverantiæ, tranquillitas pacis & concordiæ, securitas spei & fiduciæ, & similia. Infernus est regio in terræ medio, secun- 3
dum aliquos, in centro inferius constituta; unde nota, quod cæteris locis terrenis iste est capacior seu insatiabilior, periculosior, crudelior, obscurior, ardentior, dolorosior, &c. Sic vere peccator, & maxime avarus potest dici infernus insatiabilis, quia *avarus divitiis non satiatur*, Prov. 27. *Infernus, & perditio nunquam replentur, &c.* Abac. 2. *Ipse quasi mors, & non adimplebitur.* de inferno loquitur & Seneca: *Cupiditates crescunt dum replentur.* Item in inferno est crudelitas, quia dæmones quos capit infernus, sunt crudelissimi; sic illi quos capit avaritia. Chrysost. *Fugiamus avaritiam, quia crudelissima.* Si enim propriam famam negligit, multo fortius alienam. Item est ibi tenebrositas. Sic in istis est tenebrositas ignorantiæ. Patet, quia in tenebris & occultis absondunt pecuniam, & faciunt contractus suos. Patet etiam eorum cæcitas, eo quod munera temporalia æternis præponunt. *Cæci enim sunt & duces cæcorum.* Matt. 15. Item est ibi timor. Sic in avaro, qui semper timet perdere divitias suas. Seneca. *Quantum accessimus ad succissum, tantum accessimus ad metum.* Item est ibi fetor. Sic avarus servat omnia quousque fœteant & putrescant. Item est ibi ardor. Sic in istis æstus avaritiæ & iracundiæ. *Adhuc ignis in domo impij.* Mich. 5. Item est ibi dolor, quia secundum Hieron. *Simulata lætitia, mens intrinsecus avara torquetur.* Item comparatur inferno ratione nominis. Tartarus enim dicitur, quia omnia turbata sunt, quia *conturbat domum suam qui sectatur avaritiam.* Prov. 15. Item dicitur infernus, eo quod infra sit. Sic avaritia est infra terram quærens metalla. Item quia est ibi ignis. Marc. 9. *Ignis eorum non extinguetur.* Item quia omnibus pœna. Sic avari maximas pœnas sustinent pecuniam acquirendo, servando, & perdendo. Exemplifica, quomodo ab omnibus præpositis & ballivis conturbantur, & nota quomodo laborant. Psal. 48. *Laborabit in æternum, & vivet adhuc in finem.*

CAP. XLII.

De Pygmæis.

PYgmæa secundum Plin. est provincia in India, cujus gens est 1
parva, vix bicubitalis, equitans super arietes, & in quarto anno generant, in septimo autem senescunt, & in æstate collecto exercitu militant contra grues, & earum ova frangunt, ne si pulli perficerentur, contra eos multiplicarentur hostes. Sic anima super arietem, i. super carnem militat contra diabolum, vel contra peccata, & ideo ova gruum, i. carnis & dæmonum mala desideria & cogitationes debet primo extirpare, & si habet quatuor annos, i. quatuor cardinales virtutes, generabit per bona opera, & quando ulterius habebit alios tres annos, id est, tres virtutes theologicas, senium perfectionis attinget. Vide in tractatu de animalibus cap. de Pygmæis, ubi posui satis plene.

CAP. XLIII.

De Pictavia.

PIctavia Galliarum provincia est, quæ quamvis videatur mira- 1
bilib. carere; ego tamẽ, qui de ista patria natus sum, scio ipsã in multis mirabilibus nõ minus alijs abundare. Et ideo cum dicat Apostolus, quod *invisibilia per visibilia cognoscuntur*, non videntur mihi illa mirabilia, quæ de alijs narrantur esse impossibilia, cum in partibus meis inveniam æqualia vel majora. Igitur dico, 2
quod in Oceano Aquitanico, cui Pictavia continuatur, sunt aves

quæ

quæ lingua illa dicuntur Cravans, quæ non sunt positæ seu fotæ: nascuntur enim de lignis abietinis in mari, & fractura navium putrefactis. Nam circa hujusmodi ligna ex aquæ & ligni corruptione, quædam pustulæ quasi glareæ generantur, quæ paulatim in aviculatum similitudinem convertuntur, quæ per rostra ad ligna pendentes, penitus vita carent, quamdiu sic adhærent arbori. Successione autem temporis, tenaculum cui adhærebant rumpitur, & in aquam cadentes vivificantur, & paulatim sumptis alis aves perfectæ efficiuntur, quæ magnæ & translucentes, carnes limpidissimas habere noscuntur, sicut ego possum perhibere testimonium, qui comedi. Istæ ergo aves licet à ligno putrido oriantur, naturam tamen ipsius nullatenus imitantur. Ista possunt applicari ad genus humanum; constat enim quod nos omnes de ligno putrido, sc. Adamo originem ducimus, & eidem per carnis propagationem adhærendo, sine vita gratiæ, imo cum morte originalis criminis nati sumus. Sed quid? pro certo quando in mare & in aquam baptismi mersi fuimus, divina gratia nos vivificavit, alis virtutum dotavit, & in nigredine humilitatis & translucentia honestatis nos vestivit; & finaliter nos ad paradisum volare fecit, unde de muliere quam draco persequebatur, dicitur Apo. 13. quod *data sunt ei ala, & volavit*; quia mulier, i. e. humanitas, quæ à dracone diabolo fuerat persecuta, alis virtutum assumptis per baptismum, ab ejus impetu est salva. Vel dic, quod lignum est crux, in qua pro certo aves, i. e. homines spiritualiter sunt generati, & mediante mari pœnitentiæ vel baptismi vitæ divinæ gratiæ & tandem gloriæ sunt dotati. Vel dic, quod istud potest exponi de multis, qui licet sint originaliter à ligno putrido, i. à vili & rustica plebe oriundi, quandoq; tamen accidit, quod ipsi cadunt in mare mundanæ prosperitatis, ubi acquirunt plumas, i. divitias temporales, & tunc pro certo mutantur in aves, i. e. in superbos, voluntq; fieri nobiles & milites, & primam suam originem obliviscentes, sursum per superbiam elevantur, & volare cum alijs avibus, i. cum alijs nobilibus ad festa gloriantur. *Data sunt illi ala aquilæ, quæ volavit*, Apoc. 12. Vel dic, quod ista avis est homo, qui quandiu ligno, i. mundo conjungitur per desiderium sine vita & mortuus invenitur; quando autem in mari pœnitentiæ rupto tenaculo mali amoris submergitur, tunc in avem, i. in virum perfectum spiritualiter transformatur. Vel potest exponi de bonis filijs, qui malorum & putridorum patrum non imitantur naturam, vide supr. lib. 1. c. de frigiditate, ubi invenies multa. De istis autem vel alijs similibus avibus narrat Gervas. aliter; dicit enim quod in Britannia majori (quæ est Anglia) in comitatu Cantiæ ad confinia Abbatiæ de Farrechiam in littore maris sunt arbores parvæ ad salicum quantitatem, ex quibus nodi more germinum pullulant, qui tandem in aviculas transformantur, quæ per rostra pendentes ad arbores, tandem vivificatæ facta aliquali sui commotione, quasi principio consummato, in mare decidunt, vel per aëra volantes libere abeunt & recedunt. Sunt autem (ut ait) ad quantitatem anserum parvulorum, pennis varijs intermixtæ; de istis nescio an eædem sint cum prioribus; quia possibile est quod in natura sint duæ species avium taliter generatæ. Igitur dico, quod talis videtur fuisse Christus, qui sc. sine carnis corruptione in parva arbore, i. in B. Virgine fuit genitus, ibiq; Spiritu S. vivificatus, & in mare hujus mundi per nativitatem cecidit, unde tandem per ascensionem ad paradisum volavit. Ps. 17. *Ascendit super Cherubin, & volavit.* In Pictavia omni anno veniunt quædam aves nigræ, cum rostris longis rubeis & acutis, quæ ab incolis congalerant in lingua Gallica nominantur, quæ in altis turribus nidificantes, in paucis locis eligunt sibi ædes. In turribus enim de Mallefiaco, de Cosdreio & de Claravalle solent aves hujusmodi habitare, anno quolibet circa hyemem recedere, & pullificationis tempore revenire. In istis ergo admiranda est providentia; quia ante adventum suum duos vel quatuor de sociis suis mittunt, qui quasi exploratores venientes, & utrum loca ubi nidificaturi bene stent, cum diligentia contemplantes, tandem ad alias redeunt, & post modicum totum gregem secum deducunt; quæ in æstate pullos faciunt, & adveniente hyeme, quo se conferant, nescitur. Pulli istarum sunt pingues & boni; antiqui vero valde sunt sicci, insipidi atq; duri. Istæ aves solas comedunt carnes. Unde vidi aliquas quæ in domibus divitum nutriebantur, quæ in diebus Veneris & sabbati comedere pisces nolebant sed aut penitus jejunabant, aut quodam naturæ sensu lumbricos terræ sub terra sentientes, cum suis rostris acutis mirabiliter extrahebant, & inde quousque carnes dabantur, vitam miseram sustentabant. Talis avis videtur fuisse Christus, quia sc. de occultis regionibus paradisi ad mundum istum venit, & ante suos exploratores & nuntios sc. prophetas misit sic ad mundum istum veniens, fideles per gratiam & per prædicationem in mundo pullificavit. Nam carnes, i. carnales per compassionem comedit, & ipsos lumbricos, id est, ipsos peccatores de terra, id est, de amore terrenorum cum rostro, id est, cum verbo suo rubeo & charitativo acuto & severo extraxit; & tandem in ascensione ad locum unde venerat remeavit, dicens illud Joan. 16. *Exivi à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.* Vel dic quod tales significant religiosos, & maxime illos qui habitus portant nigros. Isti enim omni anno ad capitula sua conveniunt, & pro præparandis necessariis aliquos ante se mittunt, post vero ad loca sua redeunt, isti ergo in altis turribus nidificant, i. in cœlo per contemplationem. Isti etiam pullos generant, juvenes sc. inducendo ad suam religionem. Isti in simul vivunt per concordiam, & delectationem; comedunt carnes, i. e. carnales per flebilem compassionem, & cum rostris, i. e. cum verbis suis rubeis, & acutis, & charitativis, & severis lumbricos, i. peccatores de terra, i. e. de amore terrenorum extrahunt, per prædicationem; sicci sunt, & macilenti per carnis maceratione, nisi forte dum sunt juvenes, quia tunc magis participant carnalem impinguationem. Vel dic, quod isti sunt magni dæmones, qui catervatim ad nos veniunt, & carnes i. carnales per tentationem comedũt, & lumbricos, i. avaros de terra, i. de mundo per mortem extrahunt, & eos in inferno devorant, & consumunt. Deut. 32. *Devorabunt eos aves morsu amarissimo.* Vel dic, quod in religione sæpe fit, quod novitij, & juvenes sunt senibus per devotionem pinguiores; senes vero juvenibus per obstinationem duriores, & per indevotionem sicciores. Adverte autem de istis avibus (sicut à fide dignis audivi) quod in quadam turri, ubi nidificare consueverant, homines ut meliorem eis pararent locum, quasdam cledas de virgis factas ibidem per modum solarij posuissent, contigit quod una istarum avium inter virgas pedem immittens caperetur, & capta inventa ab oculis necaretur. Quod videntes aliæ, & hoc ex insidiis factum esse credentes, & sibi ad injuriam imputantes, locum dimiserunt, & per plures annos à suo adventu solito cessaverunt. Istud ergo applicari potest, quod nos si fuerimus prudentes aves, mundum istum, ubi nidificare solemus, quem sc. plenum insidiis, & periculis cognoscimus, & ubi quam plurimos periisse, & deceptos fuisse videmus, debemus quantum ad effectum dimittere, & ad alium locum, utpote alij religionem, & ecclesiam corporaliter, & ad paradisum spiritualiter nos transferre. Psal. 41. *transibo usque in locum tabernaculi admirabilis usque ad montem Dei.* Quod tamen est contra multos similes columbis, quæ in loco ubi omnes prædecessores suos vident pullos amisisse, vel captos fuisse; propter hoc nidificare non cessant, &c. vide supra lib. 7. c. de columba.

In Pictavia in mari prope monasterium sancti Michaelis in eremo, inventa est quandoq; una avis, quæ ab incolis lingua Gallica dicitur. *Pes in anno*, gallice *Pidẽ cul*; & hoc propterea, quia ista avis in parte posteriori sub cauda unum pedem ad modum anseris habet, quo in mari sicut remigio se gubernat. Ista ergo per terram nunquam ambulat. Aut enim per mare natat, aut per aëra sursum volat. Non enim habet pedes ad ambulandum, sed pedẽ unum quo ad natandum utitur. Igitur cum in scriptura per pedem intelligatur affectio, per volatum contemplatio, per mare pœnitentia vel religio, per ambulationem vero quæ in terra fit, intelligatur terrenorum negotiorum administratio, possum dicere, quod avis ista significat mihi bonum religiosum, qui unico pede, i. e. unico affectu, hoc est, sola affectione desiderio æternorum debet esse contentus, quocirca posteriora, i. circa considerationem mortis debet esse munitus. Isto enim mediante debet per mare pœnitentiæ se dirigere, ad terram autem, i. ad terrena bona, & negotia nunquam debet accedere, nec se in eis per avaritiam vel per administrandi sollicitudinem implicare, sed solummodo debet aut per contemplationem sursum ascendere ad cœlestia, aut per regulatem observantiam in mari pœnitentiæ transnatare; ideo tali videtur loqui Dominus Matt. 18. *Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem, & claudum, quã duos pedes habentẽ mitti in ignem æternum.* In Pictavia, & etiam in multis partibus Galliarum aliqua sunt flumina, in quib. dicitur è cœlo cadere manna, i. congregatio vermiculorũ allatorum, quæ sursũ in aëre, quantũ tenet spatium fluminis, & circa per unum cubitũ generantur; & certo anni tempore, dũ sol est in virgine, de aëre cadentes, & pluentes ipsis piscib. cibus efficiuntur: verũ dum cadunt vivi sunt; sed postquam ceciderunt, exanimantur, & moriuntur. Unũ tamẽ

4

audivi

audivi mirabile,quod ubi papiliones isti cadunt,si unum in manu tua receperis , & diligenter attenderis,ipsum statim in tres vel quatuor multiplicari videbis,& primo parente in partes diviso,de qualibet particula vermem alatum reperies, quem postquam aliquantulum volaverit, ad terram cadere mortuum cito cernes.Aliqui vero dicunt , quod isti vermes quasi de profundo fluminis ebulliendo nascuntur.Videtur tamẽ magis verisimile, quod superius,sicut & aliæ multæ impressiones,in aëre generentur.Pisces igitur fluminis istum cibum cœlitus sibi missum avide recipiunt,& in illo tempore pingues & sapidi valde fiunt. Piscatores etiam illos,qui cadunt in littore,congregant , & de ipsis hamos suos inescant.Fluvius autem talis est Mannâ in Pictavia , Sequana in Francia & Campania,Ligeris in Turonia , Veronis in Tolosana provincia.Talis vermiculus proculdubio fuit Christus,qui dicit Ps.21.*Ego sum vermis & non homo.* Nam iste sursum in sinu patris genitus,& in aëre,i.in beata virgine, de rore sancti Spiritus carne sumpta,descendens ad mundum fluvium , homo factus;ipsis pisciculis, i. e. peccatoribus factus est in sacramento altaris nutrimentum & cibus,dicens Joan.6. *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi.*Et iterum:*Caro mea vere est cibus.* Iste enim tunc ad nos descendit,quando sol Dei filius signum virginis,i.signum virgineum perambulavit. Et illud proculdubio magis est mirabile,quia quamvis iste vermis.sc.Christus in altari in plures particulas dividatur , in qualibet tamen vivens vermiculus, i. ipse Christus totus invenitur,qui divisionis detrimenta non sentiens. totus & integer in qualibet particula reperitur , sicut de cereo paschali canitur,quod licet sit divisus in partes ; mutuati tamen luminis detrimenta non novit. Iste ergo postquam aliquandiu in mundo circuivit & volavit , quoad humanitatem mortuus fuit,& pisces,i.fideles donis & virtutib.imprægnavit,quam utiq; debemus in altari avide & devote recipere,& etiam piscatores,i. prædicatores debent hamos verborum suorum ad alliciendum pisciculos peccatores,cibo isto spiritualiter inescare.*Tu das escam*
7 *illorum in tempore oportuno.*Unum mirabile est in Pictavia , quod quia videtur incredibile,nullatenus recitarem,nisi vulgatum & expertum à fide dignis audirem. Est enim prope castrum quod dicitur Mirabellum,oppidum parvulum; quod in lingua Gallica *Puytalle*,latine vero *Scissuspodius* nuncupatur , cujus dominus cum progenie sua super serpentes dicitur mirabile dominium habuisse.Unde fit,quod si dominus dicti loci ad locum quantumcunq; serpentibus plenum accesserit, & alte clamando quod de loco recedant ex parte domini de podio scisso præceperit,nullus unquam ibi amplius serpentem videbit:quinimo tunc recedentes inveniunt , & facto edicto ibidem amplius non morantur. Istud proculdubio non crederem,nisi à cunctis vulgatum & creditum esse scirem,& nisi etiam in scripturis similia reperirem , sed quia Solin.& Plin.de Marsis & Psillis majora recitant; ideo ad ista credendum me necessario inclinant. Ista possunt applicari de exorcismis ecclesiasticis,quia si sacerdos exorcismos sacramentales fecerit,& serpentibus,i.dæmonibus quod recedant ab homine præceperit,ipsi pro certo statim fugient , & verba execrationis vel conjurationis ecclesiasticæ sustinere non valentes, hominem si se eis per peccatum non subjecerit , in pace & quiete dimittent. Quilibet enim sacerdos virtute clavium habet coercendi dæmones potestatem juxta illud Luc.10. *Ecce dedi vobis potestatem super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Unde audivi narrari quod diabolus, qui quandam monialem specie viri cognoscebat,& eam de monasterio clausis januis extrahebat,postquam de parentum voluntate consecrata fuit , ipsam tangere non valebat , quod tamen eidem à longe apparebat,& apostatare inducebat.Cognito ergo quod diabolus esset , pœnituit,& virtutem consecrationis agnovit.

In illâ parte Pictaviæ, quæ dicitur Santonia, inventæ sunt aliquando Nereides,quæ sunt pisces formam humanam habentes. Unde audivi , quod in Oceano juxta territorium quod dicitur Aruntum, tales pisces inveniuntur, qui capti pro miraculo reservantur. De quo etiam videtur recordari Plin. dicens lib. 9. Nec pauciores inquit in Santonum littore. Sequitur : Nereides vero multas.Et ibidem dicitur,quod sub divo Augusto plures in littore apparuere Nereides exanimes. Igitur potest dici , quod istæ Nereides formam mulierum habentes , ratione tamen humana carentes, significant malas mulieres, quæ solum formam humanam & rationem videntur habere, in quantum nunquam volunt actus rationis facere , sed in aquis delitiarum cum piscibus,id est,carnalibus residere.Item sicut à fide dignis audivi, in Santonia prope Subsidiam est cæmiterium S. Amani, cujus satis est mirabilis conditio : quia sc. si quis de illa parochia moritur ; cum sepulchrum ejus effoditur,nunquam mausoleum reperitur, veruntamen si aliquis extraneus sit sepeliendus, statim quod in cæmiterio cavare inceperis , à casu mausoleum præparatum invenies.Atq; ita cæmiterium illud extraneis sepulchra præparat, quæ tamen à civibus suis abscondit & occultat. Ista possunt applicari , quod magis debemus favere extraneis quam propinquis; quia pro certo cæteris paribus magis debemus peregrinis & extraneis beneficia impendere,quam civibus atque notis; & hoc quia cives melius possunt ibi necessaria providere , extranei vero magis noscuntur quam alij indigere; ideo bene præcipitur Deut.10. *Vos ergo amate peregrinos.* Vel dic , quod isti cæmiterio sunt similes multi,qui extraneos stipendiant & honorant,ipsosque secum habere gloriantur & amant ; cives vero notos & familiares contemnunt , & dare eis servitia vel officia numquam volunt,familiaritas enim contemptum parit , & illa quæ de novo veniunt,animus magis diligit,diuturna vero & si pluris valeant,vilipendit.Cujus tamen contrarium doces sapiens Eccles.9. *Non derelinquas amicum antiquum,novus enim non erit similis illi.*

CAP. XLIV.

De Provincia.

PRovincia est pars Galliarũ superior,prope Italiam, quæ antiquitus Gallia Narbonensis est dicta. Ista ergo usq;ad introitum Italiæ protenditur, & versus Lugdunensem Galliam taliter dilatatur , quod etiam civitas Viennen. in Narbonensi provincia computatur, ut Plin.lib.2.de naturali historia c.4. dicit. Est ergo Gallia Narbonensis illa portio Galliarum , quæ nunc dicitur Provincia cum suis adiacentibus , in qua proculdubio sunt multa mirabilia à natura creata, quæ ad mores redacta , sunt ad salutem animarum utilia atq; sana.Igitur secundum Gervasium, 1
in Provincia in civitate Arelaten.fuit antiquitus ante Christi adventum valde nefandus ritus , quia omni anno tres juvenes de communi emebantur & pascebantur, & in fine anni Kal. Dec. immolabantur , & sanguis super populum aspergebatur , & sic pro salute populi,sanguis innoxius fundebatur super aram , quæ inter duas columnas altissimas erat posita,in suburbio urbis,loco qui antiquitus Rocheta dicebatur. Trophinus autem Christi discipulus regem & populum convertit , & hunc ritum detestabilem amovit, & sanguinem fundendum pro populo,Christi sanguinem intelligendum monstravit. De isto autem ritu videtur Plin.recordari,li.7.c.2,ubi ait:Nuperrime trans Alpes,hominem immolari , gentium earum more solitum. Charissimi quamvis iste esset horror & error paganorum,potuit tamen esse figura divinorum sacramentorum. Per istos enim tres juvenes intelligo Christũ,qui tres juvenes,i.triplex juvenis potest dici cum triplicis sit naturæ,in quantũ continet animã,cõrpus,& divinitatẽ.hic ergo pro salute populi fuit immolatus,& aspersione sui sanguinis populis à criminib.expiatus,quia sicut dicitur ad Hebr.9. *Omnia pene in sanguine mundantur,& sine sanguine non fit remissio peccatorum.*

Item Gervas.dicit,quod in provincia Aquens.castro quod di- 8
citur Baldimentũ,est rupes rubea instar corallij rubei, cujus fragmenta si fuerint accensa,diuturnum lumen præbent , & quandiu materia duraverit,semper lucent ; & ponitur hic de Asbesto lapide qui semel accensus semper ardet ; de quodam etiam candelabro in templo Veneris,quod semper ardebat.Sed de hoc vide cap.de Asbesto. Adhuc Gervas,quod hic sunt quidam cerei, quos refert antiquitas à B. Virgine cum Domino præsentatos in templo,qui continuo ardentes nunquã consumuntur. De candela etiam B.Mariæ Atrebaten.dicitur,quod quamvis sæpissime accendatur,nullatenus minoratur. Legi etiã in chronicis, quod tempore Henrici Secundi Imper. Romæ fuit inventum corpus Pallantis gigantis integrum , quod plusquam mille annis sub terra fuerat,nec propterea corruptum , imo contra muros urbis erectum,ad murorum cacumina attingebat.In latere autem vulnus habebat,ad latitudinem quatuor pedum , & habebat epitaphium inscriptum: *Hic jacet Pallas filius Evandri,quem lancea Turni militis interfecit.* Fuit autem Evander de primis Romæ fundatoribus. In capite ergo sepulchri inventa est lucerna , quæ nulla aqua , nec vento aut liquore aliquo extingui poterat. Philosophus autem quidam suum ingenium probare volens , lapidem desubtus perforavit , & statim subintrante aëre lumen extinxit.Per talia lumina charissimi possunt intelligi viri justi , qui exemplis & doctrinis illuminant totum mundum Matth.5. *Vos*

estis

estis lux mundi. quia pro certo sancti qui in igne charitatis fuerunt accensi, lumen & lucerna totius mundi fuerunt, qui in templo Domini reluxerunt, & ad caput gigantis mortui Christi (qui duplicis substantiæ gigas dicitur) per suæ mortis memoriam jacuerunt, sicut de Apostolis & primis ecclesiæ fundatoribus potest dici, quos nec aqua carnalitatis, nec flatus favoris seculi, vel motus cujuscunq; adversitatis potuit extinguere, quin semper studerent ad dirigendum populum in viam salutis, lumen veritatis & fidei præstare. Prov. 31. *Non extinguetur in nocte lucerna ejus.* Vel si vis, dic, quod quamvis aliquis sit lucerna inextinguibilis, & in bono continuo perseverans, & contra impetus & flatus tribulationum & tentationum, nec non contra liquores carnalium delectationum lumen fidei & gratiæ, lumenq; doctrinæ & sapientiæ, lumen etiam bonotum operum & exemplaris apparentiæ semper servans, contingit tamen, quod ubi aër inanis gloriæ & præsumptionis in lampadem sui cordis ingreditur, totum lumen virtutum suarum quo ad Deum extinguitur, & obscurus reperitur. Qui enim de virtutibus suis gloriatur inaniter, ipsas procul dubio perdit, & tenebrositatem vitiotum incurrit. Bene ergo monet Dominus dicens: *Vide*, inquit, *ne lumen quod in te est, tenebræ sint*, id est, vide ne inanem gloriam & superbiam de lumine virtutum concipias, & sic eas in tenebras vitiorum convertas. Vel dic, quod multi sunt in hoc mundo per prosperitatem lucidi, & in statu suo ita solidi, quod lumen suæ gloriæ non potest destrui vel extingui; veruntamen quando lampas corporis sui per mortem perforabitur, tunc lux suæ prosperitatis penitus extinguetur. Prov. 24. *Lucerna impiorum extinguetur.*

3 Item idem Gervasius dicit, quod circa civitatem Gratianopolitanam est prioratus S. Michaelis de Canusa, in pendulo cujusdam ardui montis, omnibus ventis expositus, ubi est refectorium spatiosum, in cujus propatulo est grandis fenestra ad modum januæ facta, & ad illuminandum totam domum ordinata. Dato ergo quod ruant spiritus procellarum, & per illius fenestræ medium transeant, ita ut domum totam concutiant, si tamen in ejus medio candelam de quavis materia & cujusvis quantitatis accensam posueris, nullo flatu concutietur, sed ad lucendum magis tunc accendetur. Si vero intus intra domum retracta fuerit extinguitur, quæ in ipso ventorum strepitu nullatenus movebatur. Ista possunt exponi de multis, qui contra fortes tribulationes sunt fortiores, quam contra debiliores; quia multi sunt qui excessivo flatui venti, i. morti & horrendæ adversitati, quando in necessitate sunt positi, melius resistunt, quam in domum suam retracti, & paci & prosperitati redditi, modico flatui, hoc est modicæ tribulationi. Et multi sunt qui melius resisterent, & minus lumen gratiæ & fidei perderent, si pro fide in fenestra mortis ponerentur, & procella tormentorum à tyrannis urgerentur, quam si intra domum, i. in sua domo & patria minoribus adversitatum flatibus vexarentur. Exemplo de S. Bonifacio martyre, qui domi manens cum domina sua concubuit, qui tandem ad martyrium tractus, gloriosus pro Christo occubuit. Isti ergo lucernæ non abstulit lumen suum adversitas, quæ in domo sibi abstulerat prosperitas. Allega Prov. illud prædictum, *Non extinguetur in nocte lucerna ejus.* Vel dic, quod ista fenestra significat aperturam plagarum Christi, in qua pro certo quandiu quis per compassionem & devotionem morabitur, tamdiu lucerna virtutum suarum nunquam tentationum flatibus extinguetur. Si vero inde recesserit, cito lux suæ gratiæ deperibit. Prov. 13. *Lucerna impiorum extinguetur.* Vel dic, quod quamdiu fuerimus in fenestra, i. quamdiu nos reputabimus esse in ingressu virtutum, & nondum introisse domum, i. ad amores divini meritum, quamdiu dico erimus in isto timore & humilitate, tamdiu pro certo lux divinæ gratiæ apud nos perseverabit. Si vero intra domum positos nos judicemus, & de Dei amore plus debito speremus, tunc lumen gratiæ per præsumptionem perdimus, & tenebras culpæ & futuræ miseriæ incurrimus. Unde Job 18. *Lux obtenebrescet in tabernaculo ejus, & lucerna quæ super eum est, extinguetur.* Unde Apostolus adhuc se reputabat esse in atrio, & non in domo, cum dicebat ad Phil. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam;* sequitur: *Fratres, ego me non arbitror comprehendisse.*

4 Item dicit Gerv. quod in provincia in villa quæ dicitur Bariolis, temporibus illis erat nux, quæ alijs frondentibus & fructus ac folia emittentibus, sicca usq; ad vigiliam nativitatis B. Joannis manebat, nullamq; fructificandi speciem prætendebat; illa v. nocte & folijs & fructib. induebatur, ita ut ab alijs differre non videretur. Videbatur n. nascenti præcursori applaudere, & ob ipsius honorem se folijs & fructib. adornare. Tales autem nuces adhuc in multis partibus dicuntur esse, de quib. difficile esset rationem reperire. Ista possent applicari ad commendationem gloriæ præcursoris, cujus sanctitatem etiam arbores insensibiles protestantur. Et potest etiam applicari ad mores; quia quilibet peccator debet esse talis nux, quia pro certo dato, quod alijs per honestatem frondentib. & per bona opera fructifi antib. ipse siccus & indevotus, sterilis & infructuosus remanserit, quando tamen ipse videt festum B. Joannis vel Christi, vel cujuslibet sancti instare, statim se debet ad Deum convertere, folia honestatis induere, fructus operum emittere, & se in moribus tam celeriter innovare, quod tarditatem possit bonis operib. compensare, & se alijs nucib. justis hominib. conformare. Vel breviter dic generaliter, quod illi qui tardius veniunt ad pœnitentiam, ut qui diu stant in siccitate peccati, vel etiam in siccitate senectutis, debent compensare bonis operib. tarditatem, ut sic possint ad tantam perfectionem pervenire, ad quantam illi qui in bono suam exercuerãt juventutẽ, ut sic tantum consequantur à Deo in senio, quantum illi, qui bene fecerunt à juventutis principio juxta illud Matt. 20. ubi dicitur, quod ita bene habuit denariũ qui venit ultimus, sicut ille qui venit primus. Exemplo etiam B. Pauli, qui ultimo cõversus fuit, & tamen de bonis operib. nihil alijs minus fecit, sicut etiam ipse dicit 1. Cor. 11. *Nihil existimo me minus fecisse à magnis Apostolis.* In provincia circa civitatẽ Avenionem est villa quæ dicitur 5
Thotum, Hiç (ut ait Gervasius) erat lutũ ita attractivum, quod si quodcunq; lignũ, aut quamcunq; solidam materiã, aut manum aut pedem cujusvis animalis infixeris, nulla vi, nullove artificio sine succisione extrahere poteris. Ego etiam audivi ab illis, qui in illo loco fuerũt, quod si in dicto bitumine, quod forte nunc vel arena vel alia terra tectum est, cannam vel baculum immittas, ipsum libentissime recipiet, & si vis usq; ad summitatem subintrare permitter, postquam vero intraverit in profundum, si extrahere volueris, hoc quacunq; vi, modo vel artificio nõ valebis: Unde etiam de cannis immissis & nunquam extractis fit ibi aliquando magnum nemus. Pli. vero lib. 2. c. 98. dicit, multa talia esse loca. Unde dicit, quod ad aras Mutias in Veiente, & apud Tusculanũ; & in sylva Ciminia loca sunt, in quibus in terrã depacta non extrahuntur. Tale bitumen videntur esse avari, quia pro certo isti optime & delectabiliter bona aliorũ recipiunt, sed nihil amplius dimittere aut restituere volunt; quia si aliquid de fraude, vel rapina, vel usura habuerint, illud amplius non dimittunt. Hier. 48: *Omnes qui ceperunt, tenent, nolunt dimittere.* Vel dic, quod tale bitumen est mala mulier, vel luxuriæ peccatum, in quod est facile subintrare; postquam quis ibi per malum amorem infixus fuerit, non est facile resilire. Sola enim incisio, i. sola mors ipsum liberat; quem mala mulier sui amoris laqueis incatenat. Ideo in persona mulieris dicitur Cant. 3. *Inveni quẽ diligit anima mea, tenui eũ, nec dimittã.* Vel dic quod illud bitumen est infernus, ad quẽ facilis descensus, sed revocare gradũ, nedum difficile, sed etiã impossibile. Ps. 68. *Infixus sum in limo profundi, & non substantia.* In diœcesi Valentina in confinijs provinciæ, est turris Episcopi Valentini, in 6
castro dicto Liurione, plurimum excelsa, quæ nocturnũ custodem non admittit; quinimo si aliquis ad vigilandum & custodiendum ibi de nocte remanserit, in mane se sentiet ad pedem turris depositum, & ibi sine timore & damno se inveniet delatum. Tales turres videntur esse seculi dignitates, quia quamvis sint altæ & eminentes, & etiam quamvis videantur esse solidæ & fortes, nihilominus nullus ibi in nocte mortis manere permittitur; imo quicunq; ibi in die præsentis vitæ permanserit, quando tamen ad nocte mortis pervenerit, statim depositus inde erit, ita quod ibi non advertet, inferius in sepulchro, & forsitan in purgatorio, vel in inferno detractum & depositum se videbit. Ideo superbus loquitur Esa. 14. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dixisti in cœlum ascendam, super astra cœli exaltabo solium meum;* sequitur: *Veruntamen in infernum detraheris, in profundum lacus.* Vel dic, quod ista turris significat protervos religiosos, & clericos, qui de custode, & vigile, i. de bono & diligente prælato non solent curare, sed potius ipsum solent deponere, & assumpto regimine spoliare, dicentes illud Luc. 19. *Nolumus hunc regnare super nos.* Vel etiam dic, quod tales turres sunt multæ seculi officia, quæ fere suapte natura videntur habere, quod nullus custos, prælatus vel magister possint in eis remanere, quinimo ubi non advertunt, se inveniunt depositos, &c. Lucæ primo, *Deposuit potentes de sede.* Vel dic, quod turres, id est, mundanæ dignitates non admittunt hodie, nec recipiunt vigiles aut custodes, i. viros diligentes, & bonos, sed potius pigros & delitiosos, quinimo tales inde deponuntur, nec ibi vivere permittuntur. Alio-

lio modo audivi de ista turre, videlicet quod custodes nocturni quandiu vigilant, nihil timent, si veto dormierint ad ripam propinqui fluminis se positos in mane reperient. Istud ergo de prælatis potest dici, quia vere si in turri ecclesiæ sibi commissa per diligentiam non vigilent, sed in delitijs torpescant, & dormiant, inde deponi merentur. Si vero sint diligentes & vigiles, ibi manere sine molestia comprobantur. Ideo Apoc. 3. *Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant.* Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur & nescies. Item audivi quod in civitate Viennen. est turris quam dæmones fundaverunt totam integrã. Narratur autem (nescio an vera narratione) quod cum in illa turri quendam clericum inimici sui, quibus invisus erat, inclusissent, de nocte facta dæmonum invocatione, Viennam se & turrim portari fecit, quæ adhuc ibi integra perseverat. Istud significat quod turres, i. alti principes, & potentes, qui clericos, i. res ecclesiasticas injuste detinent, à diabolo portabuntur à sua patria in aliam, i. de mundo ad inferos transferentur. Ad literam etiam tales ecclesiasticarum rerum prædones, videmus terras & possessiones vendere, & tandem locũ & terram præ paupertate mu-
8 tare. Job. 14. *Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo.* In provincia in diœcesi Aquen. est quoddam castrum, quod dicitur Noth, in quo magna rupes est, quam si digito modico impuleris, totam ad facilem motum duxeris, si vero totum corpus aut infinita plaustra boum admoveris, immobilis perseverat, ut Geru. dicit. Plin. vero simile videtur recipere, dicens lib. 2. c. 98, quod juxta Harpaza oppidum Asiæ, eautes stat horrenda, uno digito mobilis, eadem si toto corpore impellatur, resistens. Istud potest applicari ad officium correctionis. Sunt enim multi ad modum rupium duri & obstinati, & ad omne malum ponderosi & inclinati, qui tamen si digito tangantur, i. si ostensive, & manuductive benigniter tractentur, & suaviter & sine violentia à prælato, vel prædicatore, vel confessore arguantur & corrigantur, statim moventur ad bonum, & à duritia sui propositi removentur, si vero cum toto suo conatu & impetu, adhibitis sc. violentis punitionibus & exasperationibus ipsos movere & corrigere contenderint, nihil proficiunt, quia magis ac magis indurati, in suo malo proposito stabilius & obstinatius radicantur. Magis ergo proficit digitalis & benigna monitio, quam humeralis & impetuosa correctio; ideo prælati qui magis utuntur austeritate quam benignitate, reprehenduntur à Domino Mat. 23. dicente, quod *ipsi alligant onera gravia & importabilia humeris hominum, digito autem suo noluit ea movere.* Ac si diceret, quod melius est digito montionis monere, quã gravibus oneribus homines fatigare. Vel dic de hominibus, qui cõtra fortes tribulationes prævalent, & cõtra le-
9 ves minus constant. Vnũ notabile dicit Gervasius, quod in diœcesi Nationen. est castrũ Dei Jovis, quod in quadam valle undiq; altis montibus circumsepta positũ, usq; ad tempora Caroli magni nullus venti flatus quandam levissimus intraverat, propter quod ipsa vallis quæ glebam habebat fertilẽ, in se penitus sterilis erat, & omni humano commodo inutilis permanebat. Verũ causam sterilitatis reperiens vir sanctus Cæsarius Arelaten. Archiepiscopus, mare Ponticũ adijt, & chirothecã vento maris impletam constrinxit. Accedensq; ad dictam vallem inutilem, chirothecã contra quendam scopulũ iniecit, ventumq; perpetuum in Christi nomine emittere eũ jussit, sicq; factum est, quod rupes facto foramine per scissuram ventum semper eructat, quem Pontanum ventum, quasi à ponto divinitus illuc translatum, vulgus appellat. Certos autẽ habet terminos ille ventus, quos non transgreditur. Unde illi qui in valle ab ipso flagellantur, si extra vallẽ exeant, ab ejus impetu liberantur. Terra autem illa virtute flatus facta est salubris & fœcunda, quæ usq; ad Caroli magni tempora fuerat infœcunda. Dic, quod ista terra significat genus humanũ, quod sc. nullum fructum bonorum operum antiquitus producebat, imo propter peccatum Adæ & propter carentiam boni flatus, i. sancti Spiritus, qui ipsam donis & gratijs non perflabat, sterilis spiritualiter permanebat. Esa. 47. *Venient tibi simul duo hæc, sterilitas & viduitas.* Sed quid? Pro certo Episcopus noster Christus huic sterilitati compatiens, de mari paradisi ad scopulum hujus mundi, ventum, i. Spiritum S. attulit, ipsumq; super corda fidelium spirare jussit, & sic mediante eo vallem, humani generis donis & gratijs fœcundavit, dicens illud 4. Reg. 2. *Sanavi aquas has:*
10 *& non erit ultra in eis mors neq; sterilitas.* Idem Gervasius dicit, quod mirabile est, quod aqua maris aliquando constringatur in glaciem, aliquando condensetur in salem. A parte enim septentrionis, mare propter intensa frigora congelatur; à parte vero meridiei mare propter calores intensos in salem inspissatur, & sic vult concludere Gervas. q. impossibile est oceanum in circuitu navigare, & hoc (ut ait) quia aqua ejus in meridie calore densatur, in aquilone vero frigore constringitur & congelatur. Pli. vero li. 2. c. 69. Naturalis historiæ alterius est opinionis, & ostendit, quomodo Oceanus fuit totus diversis temporibus navigatus. Dicit enim, quod aliqui ex Hispania in Æthiopiam pro merçaturis navigant, alij veto de Æthiopia in Indiam transfretant, & sic isti per partes orbis torridas transmeant. Dicit etiam quosdam fuisse, qui de India in Germaniam tempestate appulerunt. Et cõstat de Getmania in Hispaniam navigijs iri posse, & sic (ut ait) est possibile, totum circuitũ occeani navigasse. Dimissa ergo ista disputatione, solummodo moralizemus verba Gervasij, & dicamus, quod valde est periculosum & difficile transire Oceanum hujus vitæ fluctosæ. Nã quia ibi viget frigus indevotionis, quod quosdam per obstinationem congelat, viget etiam ibi in alijs calor concupiscentiæ, avaritiæ, & ambitionis, qui quosdam per parcitatem condensat, & in falsam amaritudinẽ salis eos mutat; ideo difficile est ibi tute sine peccato vivere & inter tot impedimenta est quasi impossibile, virtualiter navigare. ä. ad Cor. 12. *Periculum in mari.* Item dicit idem, quod in provincia in castro de Pinolen 11
est aqua limpidissimã, quæ quamvis omnia decoquat, nunquam tamen bullit. Expone sicut supra cap. de Gallia. §. 10, ubi invenies de fonte cujus aqua non bullit, & tamen coquit, & de alio cujus aqua bullit, & tamen non coquit. Item ponit Gervasius de vermiculo, quo tinguntur pretiosi panni, & dicit quod in provincia in aliquibus mari confinijs est arbor in lingua illa dicta, quas cujus cortex, fructus, flores & folia carissime vendũtur, & est ad quantitatem dumi, cũ folijs pungitivis, circa cujus radicem circa mensem Maij generantur quædam pustulæ molles, & humore rubeo plenæ, quæ rore cæli inibi generantur, & inde magistraliter ne humor defluat, evelluntur, & ad solem siccantur, postea in corio consumuntur. Circa vero æstivale solstitiũ in vermiculos convertuntur, & de sanguine illorũ vermium color qui vermiculus dicitur, efficitur, de quo (quod mirũ est) nullus pannus lineus tingitur, sed solum in re, quæ de animata excerpitur, ut in serico, vel in lana color ejus imprimitur, qui color vermiculus appellatur à vermibus. Revera per istũ vermiculũ possum Christi purpureum sanguinẽ intelligere, & per vermẽ possum ipsum Christum spiritualiter annotare, qui etiam dicit in Psal. 21. *Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Igitur dico, quod de arbore paradisi fuit assumpta pustula roris cælestis, i. ipse Dei filius benedictus, qui calore sancti Spiritus excoctus, positus fuit in corio uteri virginalis; ubi sine virili semine per beatam incarnationem in vermem, in est, mortalem hominem est mutatus, quia sicut dicitur 2. Reg. 23. *Ipse est sicut tenerrimus ligni vermiculus.* Sanguis igitur istius vermis fuit extractus per passionem, ut exinde tingeretur anima per passionis divinæ meditationem, & coloraretur, & ornaretur & per virtutum omniũ perfectionem, sicut dicebat illa B. Agnes, sanguis ejus ornavit genas meas. Sed unum est advertendũ, quod iste pretiosus color, hoc est, tinctura sanguinis Christi, & suæ compassionis, non adhæret lino vel canabi, i. affectioni & conversationi malorum insensibilium & mortuorum, sed solùm adhæret lanæ vel in serico, quæ de rebus animatis excerpuntur, i. e. vesti & conversationi justorum per gratiam vivificatorum. Nam sola lana, i. sola affectio vel conversatio viri justi, animati & vivificati per gratiam, virtute Christi sanguinis spiritualiter coloratur; mali vero obstinati & spiritualiter mortui conversatio, virtute hujus sanguinis nullo pacto immutatur. Ideo de justo dicitur Gen. 49. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.* Gratia præmissorum Gervasius recitat de vermibus, qui sericum faciunt. Dicit 12
enim quod isti vermes sunt à principio quasi semina sinapis, qui in vere pannis involuti, in sinu dominarum & virginum tenentur, in caloris beneficio vivificantur, & in vermiculos transformantur, qui foliis mori expositi, ipsa statim rodere incipiunt: & super tabulam expansi cito in vermium grossitiem crescunt. Adveniente ergo tempore operandi, continuantes jejunium, sericum ex se & ex suis visceribus conficiunt, circa se exinde globum faciunt, & in ejus medio se includunt. Post pauca vero tempora instar papilionum alati globum serici penetrant, & dum avolare parant, masculi fœminis se compulant, sicq; triduo caudatim in æstu suæ libidinis perseverant, qui ambo moriũtur pariter & expirant, masculus autem primo moritur, postea autem fœmina moriendo semen emittit, unde eo (quo dictum est) ordi-

dine generatio tandē crescit. Projectis ejus cadaverib. semen generationis recipitur, & usq; ad veris tempora reservatur. Vincentius verò hunc vermem videtur vocare lanificum vel bombycem, quod idem est, & inde facit titulum. De isto etiam verme physiologus meminit, qui vermes istos bombyces vocat. Hæc autē miscere hoc loco nolui, quia supra in lib. de animalib. de bombyce ponitur. Per istud semen, quod non est de natura humana, & tamen per calorem humanū transformatur, & in vermem, intelligo Dei filium benedictum, qui de sua divinitatis natura nihil habebat humanum, imò ipse ab æterno fuit semen cœleste & divinum. Istud ergo semen patris in tempore veris, utpote in Martio, fuit in sinu humano, in gremio s. uteri virginalis positum, ubi divina virtute fuit, sicut in terra aliena, in vermem, i. in hominē transformatū; & ad rodendum folia mori, i. cibos exteriores mortales, & ad lucem hujus aeris editū & emissum. itaq; propriè de isto semine Dei patris poteramus dicere ipsi patri illud Gen. 25. *Scito, quòd peregrinum futurū sit semen tuū in terra non sua.* Iste ergo vermis Christus, ubi vidit tempus faciendi opus salutis humanæ, jejunium & abstinentiam continuavit. Matt. 4. *Cùm jejunasset 40. diebus &c.* Et de ore suo telam & sericum doctrinæ Evangelicæ propinavit, tandem amore uxoris suæ sc. animæ Christianæ mortem subijt, & semen filiorum Dei per gratiam generavit, ita quòd fideles possunt dicere illud Ioan. 8. *Semen Abrahæ sumus, & non servivimus unquam.* Vel dic, quòd per istos vermes intelligo usurarios & avaros, qui pro certo in principio sunt sicut semen sinapis, i. parvi pauperes & minuti, & de humili plebe nati, & more sinapis ad accipiendū rusticos per nasum (juxta urbanum vocabulum) præparati. Sed pro certo in sinu hominum, i. in curia magnatum. per fomentum alicujus personæ, & per sustamentum alicujus prælati vel principis, isti quandoq; in statu crescunt, & vermes grossi, i. magni judices & officiales, vel etiam usurarij divites fiunt, qui omnia folia, i. omnes possessiones aliorum usuris & rapinis corrodunt. Isti etiam quandoq; jejunant, & vix ad saturitatē comedere volunt, & sic habitaculū sericum, i. domos plenas divitijs sibi construunt, & tandem alati papilliones, i. nobiles & milites fieri volunt, seq; postea cùm ad plenū ditati sunt, in libidine exercere contendunt, & in delitijs vivere proponunt. Sed verè cito venit mors temporalis & æterna, per quam gaudia cuncta perdunt. Semen autem suum improbum, sc. malos patentes & filios deserunt post se, qui simili modo post parentes suos folia mori, i. pauperum possessiones diripiunt & consumunt. Ideo tam de patribus quàm de filijs potest dici illud Es. 1. *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis.* Vel dic, quòd multi sunt, qui licet divina virtute geniti, ad gradū alicujus perfectionis producti, folioq; sacræ scripturæ pasti fuerint, jejunijsq; intenderint, & per prædicationē sericam, i. multa bona documenta ex ore suo emiserint, & tandē alis contemplationis receptis sursum ad cœlū per affectionem evolare proposuerint, sit tamen quandoq; quòd cum fœminis per luxuriam se copulant, & sic vitam gratiæ, famæ & gloriæ perdunt, & per culpam & æternam miseriam se occidunt & necant, & semen malorum exemplorū alijs tribuunt & propinant, & ideo dicit August. *Nihil adeo virilem animū ab arce contemplationis ejicit, sicut fœmina blandimenta.* Vel dic, quòd bombyx, quæ quando vult operari, totum stercus de ventre suo ejicit, & tunc ad solem corpus ejus lucescit, & tanquam textor industrius, ut melius operi vacet, tunc comedere renuit, significat bonum religiosum, qui stercora divitiarum debet de ventre suæ affectionis per contemptum ejicere, & per honestam conversationem lucescere, jejunio & orationi intendere, sericū virtutum contexere, & sic alijs contemplationis recepris, & spirituali generationi, i. e. prædicationi usque ad mortem vacare & intendere, exemplo Christi, qui post jejunium ivit ad prædicandum. Matt. 4. & Luc. 4. Vel dic, quòd bombyx, quæ sepelit se in filijs suis, ut melior renascatur, secundùm physiologum, est vir humilis, qui in hoc mundo se sepelit & recolligit in seipso, ut tandem in resurrectione alatus & glorificatus renascatur in paradiso. Vel dic, quòd iste est bonus scholaris, qui folia mori, i.e. scientias sapientiū debet per studium rodere, & in filis, i.e. in libris suis se debet per studium involvere & abscondere, & ut melius addiscat aliquotiens jejunare, & sic per acquisitionem scientiæ poterit alatus & fortificatus, alis etiam beneficiorum dotatus ad patriam revenire, & si necesse sit, uxorem accipere, & generationi vacare. Fig. de Jacob Gen. 30. & deinceps, qui in terra aliena divitias & uxores serviendo Laban acquisivit, & ad parentes postea dives redijt. Quia pro certo scholaris, qui serviendo Laban, h.e. doctoribus, in terra aliena moratur, uxorem, i.e. scientiam acquirit, & divitias cumulat, & sic gaudens ad propria revenire comprobatur. Apoc. 12. *Datæ sunt tri alæ duæ aquilæ, ut volaret.* Duæ enim alæ sunt scientia & divitiæ, quæ per studium acquiruntur. Vel dic, quòd bombyx, quæ moritur generando, & ejus fœmina pariendo, significat, hæreticos & malos suggestores, & eorum subditos sequaces & auditores. Isti enim dum generant, i. dum malè docent, suggerunt & prædicant, per culpam & mortem æternam moriuntur; fœminæ verò, i. sequaces & auditores finaliter tunc pereunt, dum verba concepta patiunt, i. dum mala taliū documenta exequuntur. Quod etiam de quibuscunque malis suggestoribus potest dici, quia doctor & discipulus, & præceptor & executor damnatur ad Rom. 1. *Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte æterna, non solum ipsi, sed qui eis consentiunt.* Adhuc gratia præmissorum (licet sim extra materiam provinciæ) occurrit mihi, quod dicit Odoricus, videlicet quòd circa montes Caspios sunt quædam loca, ubi nascuntur pepones maximi, in quorum medio bestiola ad modum chirogrilli nascitur, quæ una cum pepone matre sua cibus incolis efficitur. Talis bestiola est Christus, qui sine virili semine in utero peponis, i. virginis matris natus in sacramento altaris fuit hominibus cibus factus. Joan. 6. *Caro mea verè est cibus.* Dicit Gerval. quòd in provincia est Insula Lirmensis, ubi pollet religio monachorum, in quā Insulam nullus penitus vermis intrat. Sic verè dico, quòd nullus vermis invidiæ vel cogitationis perversæ debet intrare in locum vel collegium, ubi solitum est religiosos & monachos habitare. Secundùm Gervasium in provincia est quidam fons perlucidus, in quem si lapidem vel lignum, vel aliquam hujusmodi materiam projeceris; statim de pluvia ascender, qua te totum aspersum & humectatum videbis. Talis fons est beata virgo, vel etiam Christus, vel quilibet Sanctus, quia procul dubio si in ipso aliquē lapidem, i. aliquam orationem vel devotionem projicimus, vel si pro ipsis eleemosynam vel peregrinationem, aut aliud bonum opus facimus, statim pluvia suæ gratiæ veniet, à qua nos humectatos sentiemus. Gen. 2. *Fons egrediebatur irrigans superficiem terræ.* Vel dic, quòd talis fons est homo impatiens, quia si ipsum lapide alicujus displicentiæ percusseris, statim ipsum contra te insurgere, & te verbis & injurijs nitentem submergere videbis, ita quòd tu poteris dicere illud Psal. *Super me confirmatus est furor meus, & omnes fluctus tuos induxisti super me.* Idem Gervasius dicit, quòd in provincia in diœcesi Aquen. in casto Pontenes, tempore suo erat nux, quæ à cornice ferebatur plantata, & cùm aliæ nuces fructificabant, hæc globum instar pomi vel pineæ faciebat, quo fracto sex vel septem aut decem nuclei quandoq; inde eliciebantur, & intra inveniebantur. Talis nux videtur esse crux, quàm cornix nigra, i.e. Judæorum populus plantavit & erexit, quia pro certo fructus ejus, sc. Christus multos nucleos, i. multas virtutes in ipso continuit. Unde si vis habere sex nucleos, i. e. sex opera misericordiæ, vel septem morales virtutes, vel decem mandata legis, omnia in illo fructu poteris reperire. Dan. 4. *Fructus ejus nimius, & esca universorum in ea.* Vel dic, quòd arbor est ecclesia, fructus ejus est vir justus, qui de nucleis & de lignis spiritualibus, i. virtutibus plura continet, & exemplariter exhibet &c. sicut supra. Vel dic, quòd nuclei ecclesiæ sunt religiones & collegia, intra quæ multæ continentur personæ &c. Vel ista nux est paradisus, in qua unus fructus Deus multos ministrat nucleos, i. diversam multitudinē præmiorum. Item Gervasius dicit, quòd in provincia ad confinium urbis Massil. arbor erat, quæ ad modum fabæ siliquas faciebat, sed in ipsis siliquis nihil præter lapides continebat, ita ut ibi fructus expectanti, lapides ferret. Adhuc etiam intellexi, esse in provincia tales arbores. Dictum est tamen mihi, quòd istæ siliquæ sunt comestibiles, fructus tamen interiores duri sunt & lapidei, & infrangibiles. Pro certo tales sunt multi, qui exterius in apparentia videntur habere siliquas, i. videntur prætendere aliqua bona signa, producendi bonorum operum bonos fructus, utpote quia habent bona verba, vel bona virtutum principia, sed pro certo contrarium est, quia si ipsos aperire & investigare volueris, nihil boni in ipsis invenies aut videbis præter lapides duros, i. e. præter obstinationem mentis, præterque dura verba & opera, quibus lapidant socios & vicinos. Unde de talibus potest dici illud Es. 5. *Expectavi, ut faceret uvas, fecit autem spinas.* Vel dic, quòd ista arbor est mundus, qui pro certo promittit ibi delectabiles divitiarum & delitiarum fructus, quos in suis siliquis, i. e. in suis statibus & officijs supponit esse contentos, sed pro certo si tu diligenter investigare volueris illa, quæ in talibus siliquis, i. e, mundi statibus & officijs contenta sunt, non fructus sed lapides, non bona sed mala, non delectabilia sed gravia esse videbis. Unde breviter mundus est ille, à quo nos petimus quotidie panem

panem, & ipse nobis porrigit lapidem. Luc.11. *Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidē dabit illi?* Vel dic, quòd ista arbor est diabolus, vel etiam fortuna, qui beatulis suis videntur multa promittere, & obtinenda suggerere, cujus tamen contrarium solent reddere, quia diabolus promittit fructus bonorum temporalium, & finaliter ipse dat lapides tormentorum spiritualium &
19 infernalium. Luc.11. *Pro pisce serpentem dabit illi.* Hic Gervasius ad ostendendum brutorum naturalem industriam, & quandam rationis apparentiam, ponit exemplum de quodam corvo, qui talem discretionem habebat, quòd hostiles insidias explorabat, & transvolatis montibus si quid repentinum aut insidiosum viderat, loquendo castri domino referebat. Pecuniam autem, quam inter rupes occultaverat, ad aleam ludendibus mutuabat. Hic ergo cùm dominam castri cuidam nimis esse familiarem comperisset, post multas denunciationes domino factas, ad ultimum adulterium prodidit, adulter verò corvum sagitta petijt, & occidit. Simile autem audivi de avicula alia, quæ adulterium occultatum in domo domino subito venienti prodidit. De alia etiam audivi, quòd domino suo revelavit, quòd domina unam anguillam comederat, quo domina indignata, caput avis depilavit, & propterea avis nunquam amplius loqui voluit. Post multum verò temporis, cùm quidam calvus domum intraret, avis incepit cum eo loqui, & petere utrum de anguilla locutus fuerat, cum capite etiam depilatus esset. Audivi etiam ab homine fide digno, quòd in diœcesi Leodien. apud quendam, qui vendebat cervisiam seu godallam; erat avicula optimè loquens. Cùm ergo in vase ubi facta erat cervisia, cattus submersus fuisset, avicula in auribus venientium ad emendum cœpit tantum & tamdiu clamare chat, chat, chat, quòd homines rem perceperunt, propter quod indignata domina domus, aviculam in latrinam projecit, & desuper stercoravit, ita quòd totam aviculam inquinavit. Avicula verò tandem de latrina exiens, & super domos per villam fugiens, vidit gregem vaccarum, quæ ducebantur ad pascua, & cùm inter eas esset una, quæ jacendo fuerat permerdata & fœdata; avicula cœpit juxta eam volitare, & recordans qualiter pro eo, quòd de cervisia vel godalla locuta fuisset, in latrina fuerat demerdata, cœpit juxta vaccam clamare, vacca, vacca, tu locuta fuisti de godalla, & hæc sæpius replicavit Gallicè, vache, vache, tu as parle de godalle. In his ergo apparet industria bestiarum. Ista possunt applicari, quòd malum est aliquando dicere veritatem, & quòd melius est, multa sub dissimulatione transire, quàm de personis majoribus veritatem dicere. Dato enim, quòd aliquis corvus, i.e. aliquis familiaris vel servus bonus & fidelis domino existat, insidias & pericula sibi dicat, non est tamen tutum, de alijs majoribus sibi loqui, quia ubi non advertit, sagittam alicujus accusationis contra ipsum projicient, ita quòd ipsum à statu & gradu suo si possint, ejicient, vel forsan interficient. Scriptum est enim, *Mors & vita in manu linguæ.* Prov.18. & Amos 5. *Oderunt in porta corripientem, & loquentem perfectè abominati sunt.* Unde audivi, quòd cùm in templo idolorum quidam thesaurum suum dimisisset, & latro quidam surripuisset, & unum idolum furem domino detexisset, propter quod idem fur idolo caput fregisset, & alius ab alio idolo veritatem de quodam furto requireret, noluit respondere, sed solum hoc sibi dixisse fertur: *Malum est*, (inquit) *loqui, malum est tacere, tempora mala sunt*, quia si quis verum loquitur, caput ei frangitur. Ideo Apostolus ad Gal. 4. *Inimicus factus sum, vera dicens vobis.*

20 In provincia diœcesi Nasion. circa castrum dictum Terticolem, est lacus altæ profunditatis, ubi ad modum prati excrevit crusta desuper, quæ omni anno herbam proferens, restibus ad littus trahitur, & inter plures cohæredes per partes secta & divisa, tandem libera dimissa iterum in unum pratum rejungit & unitur, ut ait Gervas. Ego autem de isto prato à religiosis viris mirabillus audivi, videlicet quòd ubi particula prati divisa fuerit, pro voluntate cujuscunq; per lacum trahi poterit, & desuper bos aut ovis ad pascendum ac si esset in terra, poni poterit. Cujus etiã simile audivi esse in Gallia circa Narbonam, ubi est lacus profundissimus sicut puteus, & ibi crusta sustinens animalia, &c. Si etiam de illa particula aliqua glebula extracta, usq; ad aquam penetretur, & canabis pro malefaciendo, vel aliquid aliud infra ponatur. & desuper eum exinde extracta glebula foramen obstruatur, quomodocunq; dicta particula prati tracta fuerit, semper illud quod in aqua sibi subjecta positum est, secum trahit. Et quod valde mirum est, si plures manipulos canabis ibi posueris, ipsos amoto cooperculo, ordine quo positi sunt, à foramine exire videbis. Per pratum istud in lacu fluctuans, ecclesiam intelligo, vel religionem fluctuantē in mundo. Per particulas verò prati, personas particulares ipsius. Per manipulos autē intromissos intelligo peccata in corde interius occulta. Igitur si aliquam particulam, h. e. personam aliquam per diabolum contingat à suo toto, h.e. ab unitate & communitate ecclesia vel religionis per peccatum, vel per odium, aut apostasiam, aut hæresim separari, & mediante resti improbæ voluntatis undiq; per mundi lacum devehi & deduci, & ad littora bonorum terrenorum adduci & trahi, ut scil. herba virtutum, quæ in ipso est, possit ab ipso diabolo defalcari, & bestijs, i. carnalibus vitijs depascenda exponi, procul dubio ipsa particula, i. ipsa persona debet ad pratum dimissum, i. ad societatem & cōmunitatem religionis vel ecclesiæ, à qua fatuè recesserat, per pœnitentiam revenire, & per pacem & concordiam cum illa se iterum unire; dicens illud Matt.12. *Revertar in domum meam, unde exivi.* Verùm quia diabolus tali homini tradit manipulos canabis sui, i. diversa vitia & peccata, quæ intus in ejus conscientiam immittit, & desuper os per confitendi verecundiam ei claudit, & ipsum fasciculum peccatorum quocunque vadat, secum ab ipso trahi facit, ideo debet talis pœnitens foramen oris apertum habere, & receptos manipulos, i. intromissa peccata, eo quo ipse receperat ordine, per confessionem emittere, & distinctè unum post aliud explicare, & se ab eis vacuare, & diabolo, qui ipsa sibi comiserat, restituere, & seipsis nequaquam amplius onerare, dicens ipsi diabolo illud Matt. 20. *Tolle, quod tuum est, & vade.* Bonus enim debitor debet reddere, quod recepit, sic bonus peccator debet confitendo diabolo dimittere, quod sibi tradidit & commisit. Quod bene potuit figurari Joan. 8. ubi mulier adultera accusatoribus uno post alium exeuntibus, post scripturã domini, quam faciebat in terra, remansit sola, & à Christo extitit absoluta. Sic verè adultera conscientia, postquam vitia, à quibus apud Christum accusatur, unum post aliud in confessione exiverunt, solet libera manere, & absolutionis beneficium à Christo, vel à sacerdote Christi vicario reportare. Et adverte, quod isti accusatores inceperunt à fanioribus exire. In quo notatur, quòd majora & antiquiora vitia sunt prius confitenda, exemplo Esau, qui erat deterior, & tamen exivit primus de ventre. Gen.25. Vel dic, quod istud pratum significat hominem gratũ, qui manipulos, i. beneficia, quæ à Deo vel à proximo recipit, debet per gratiarũ actionem rependere, vel ipsa suo ordine suo benefactori ostendere & referre, si necesse sit, ipsa restituere, & pro viribus compensare, juxta illud Matt.22. *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Adhuc idē Gervasius ait, quòd in provincia Aquen. circa 21
castrum Podij Michaelis est pratum, quòd ubi primo passu tetigeris, totum pratum mobile reddis. ipsumq; usque ad suas extremitates contremiscere facies. Incolæ ergo venientibus prædonibus solent illic animalia sua ponere, prædones verò motione prati perterriti, non audent animalia invadere, similia etiam loca dicit esse in montibus Valentin. Plin. etiam lib. 2. c. 96. dicit esse locum in Gabinensi agro, non procul à Roma, qui ad ingressum fermè per CC. jugera tremit. De Calamine etiam insula mobili, quæ est in Lydia, dicit, quòd bello Mithridatico multorum civium fugientium illuc facta est salus, &c. Tale pratum videtur esse mundus, in quo nihil est stabile, sed cuncta sunt mobilia & fluxibilia sine statu. Quia igitur mundi incolæ, i. dæmones bona sua temporalia in mobili hujus mundi varietate collocant, deberent prædones, i. avari timere, & ab istorum bonorum occupatione abstinere, quando scil. omnia mobilia & corruptibilia esse spectant, quia pro certo sapiens, qui nobilitatem temporalium considerat, territus prosequi cessat, & ad ipsorum obtentum per desiderium non anhelat. Ps. 81. *Movebuntur omnia fundamenta terræ.*
In provincia in castro Rochamaura, secundùm Gervasium, erant 22
quædam species vitium, quæ ab incolis vocantur brumestes, racemos grossiores cæteris facientes. Hi ergo botri florent, & producunt racemos, ut cæteræ vineæ, sed ubi ad vigiliam B. Joannis, sc. in æstuali solstitio perventum est, nec flos nec fructus in eis apparebit, imo quicquid in eis ad fructus pertinear, evanescit. Tales sunt mundi divites, quia nunc videntur florere, & in divitiarum fructibus abundare, quando verò æstuale solstitium, i.e. æstus & ardor divini judicij apparebit, tunc in istis nihil de divitijs videbitur, imò flos suæ gloriæ & fructus suæ opulentiæ penitus disparebit. Ps.75. *Dormierunt somnum suum*, scil. mortis, *& nihil invenerunt viri divitiarum in manibus suis.*

In provincia, secundùm Gervasium, qua Italiam respicit, via 23
æstatis breviori, sed periculosiori, vallis est dicta lentuscula, in cujus apice si quis clamaverit, aut tusserit, seu aliquid dixerit, statim ex altis rupib. nix coagulata descendit, & descendendo aliam

nivem

nivem secum trahens infinito cumulo transeuntes obruit, & ad profundam abyssum dejectos prosternit. Multæ autem tales viæ dicuntur esse in alpibus illis in varijs locis sitæ. Talis vallis videtur esse mundus, quia pro certo si aliquis contra altas rupes, i. contra mundi prælatos, vel principes aliquo casu clamet vel tussiat, vel de eorum violentia & iniquitate loquatur aut conqueratur, vel aliquod verbum murmuret seu dicat, statim ab ipsis nivibus, i.e. accusatoribus impositionibus & tribulationibus opprimitur, & per actiones & vexationes deponitur & cassatur. Oportet ergo ut tales inferiores in patientia transeant, & quòd de tyrannis & principibus nihil dicant, quodque de eorum injurijs & vexationibus nunquam clament, de quo etiam ipsi tyranni gloriari videntur, dicentes cum rege Assyriorum illud Esa. 10. *Universam terram ego congregavi, non fuit, qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.* Vel ista possunt applicari de silentio, quomodo illi, qui superflue, & non ut debent, loquuntur, ira Dei desuper opprimuntur. Ideo Amos 5. *Prudens in tempore illo tacebit, quoniam tempus malum est.* 24 Secundùm Gervasium in Provincia sunt multi fontes, qui æstate fervente scaturiunt, in hyeme verò siccantur, cujus simile dicit Plin. lib. 2. c. 7. quòd trans Appenninum in agro Pitinate est fluvius Novanus, qui omnibus solstitijs torrens est, & bruma siccatur. Idem etiam dicit esse in Casinate de fluvio Scatebra, qui semper in æstate est abundantior. Ista possunt applicari ad multos, quibus plus proficit prosperitas quàm adversitas, quia in æstate quando fructus abundant in prosperitatis tempore, isti sunt abundantiores & aquis virtutum pleniores, in bruma verò, i.e. in hyeme, hoc est, in adversitatis tempore isti sunt siciores, & aquis clementiæ & compunctionis & devotionis indigentiores, quia multi sunt, qui melius sciunt vivere & uti prosperitatibus quàm adversitate, quia in prosperis per gratiarum actionem, & per temperantiam virtutibus abundant in adversis verò per impatientiam vel per obstinationem se à virtutibus privant. Ideo tali animæ videtur dominus loqui Can. 2. dicens: *Iam hyems transijt, imber abijt & recessit, surge amica mea, & veni.* Vel dic, quòd tales fontes sunt boni divites, quia in æstatis tempore sicco, quando terra indiget humore, i. e. in tempore paupertatis & caristiæ, quando humor bonorum temporalium deficit, magis debent fluere & eleemosynarum irriguis abundare, quàm tempore hyemali, i. quàm tempore abundantiæ, quando terra, i. e. status pauperum non solet taliter indigere, & quando ubique videmus temporalium flumina redundare, quia pro certo viri prudentes tempore abundantiæ divitiarum suarum aquas retrahunt, & quodammodo siccitatis & parcitatis similitudinem ostendunt, tempore verò caristiæ abundanter effundunt ita, quòd siccitatem pauperum temperant eleemosynis, & infundunt. Et breviter est certum, quòd omnis homo magis debet esse beneficus alijs tempore indigentiæ, quàm tempore abundantiæ. Psal. 101.
25 *Tu exurgens domine misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus.* In provincia in comitatu Aquen. villa de Capis in territorio Argentino, secundùm Gerval. est fons mirabilis, qui repentina ebullitione scatet, & post modicum cùm respicitur, locus scaturiginis non apparet, ita quòd ubi primò fontem videras, ibi ne solum vestigium fontis videbis. Et quod magis est mirabile (sicut ait) si signum baculi vel pali pro nota dimiseris, nec baculum nec palum, nisi fortè post septem vel octo dies, & sub eodem casu invenire poteris. Similis dicit esse de insula Fortunata, quæ perdita vocatur: quia quando quæritur non invenitur, à casu verò quando non quæritur, reperitur? Per istum fontem intelligo quosdam, quos videas subito & ex insperato apparere, & in mundo aquis divitiarum abundare, quos etiam videbis postea subito disparere, fluxum suæ fortunæ, ita inopinate perdere, quod de ipsis & eorum gloria vix poteris vestigium invenire. Istud videmus de istis principum officialibus & alijs similibus, quos contra omnem rationem à casu & fortuna quandoque videmus ad alta officia promotos, latè & lætè fluentes, & divitijs abundantes. Vertas autem oculos, & videbis, quòd fortuna, quæ ipsos adduxerat, eos retrahit, omnem aquam prosperitatis in eis desiccat & subtrahit, & ac si non fuissent, vestigia suæ gloriæ de medio mundi tollit, ita ut nec baculum quidem, nec palum, i. aliquid modicum de ipsorum divitijs derelinquat. Tales ergo possunt dicere illud Sap. 5. *Nos nati continuo desivimus esse, & virtutis nullum signum valuimus ostendere.* Vel allega simpliciter de vita humana, quæ ubi fluere videtur, subito solet decedere, & nullum vestigium in mundo post se relinquere, quinimo alias, sc. in die judicij subito ex insperato habebit resurgere, & de loco ad locum mirabiliter se immutare. Allega ut supra. Vel allega istud pro illo communi infortunio, quo fit, ut si aliquid cum diligentia quæras, vix invenias, postea verò, ubi non quæsieris à casu repetias, &c. Vide supra de eodem de fortunatis insulis. c. 22. Item secundùm Gervasium in 26
provincia Ebredunen. in castro de Batlem est fons, cujus potu sanantur gutturosi. Est autē gutturositas inflatura gutturis, quia in montibus Burgundiæ, & etiam circa montes Pyreneos in Vasconia, contingit, quòd propter excessivam frigiditatem aeris & aquarum, guttura inflant incolarum, & ita etiā dilatantur, quòd quandoque ad similitudinem taurorum, cum quadam pellis dependentia deformiter extenduntur. Per tales gutturosos, superbos intelligo, quorum guttura per indignationem & superbiam sunt inflata, cujus tamen contrarium præcipitur, Lev. 1. dicitur: *Vesiculam gutturis, & plumas projiciet.* Igitur dico, quòd fortis iste potest humilitatem, tumoremq; & mortis memoriam, vel etiam sacram significare scripturam, cujus potus & haustus solet gutturis stomachationem, iramque & superbiam attenuare. Vel gutturosi sunt detractores & oblocutores, quorum guttur latum est ad mala verba proferendum secundùm illud Psal. 5. & 13. *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant.* Fons ergo iste Dei gratiam vel prudentiam significat, quæ talium gutturum latam loquacem capacitatem sedat. Vel dic, quòd fons iste est abstinentia, quæ capacitatem gutturis & ventris reprimit, & gulæ ingluviem restringit. Bibamus ergo istum fontem, juxta illud Hier. 2. *Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti.* 27 Occasione præmissorum, recordor me in civitate Avenione in provincia quandam avem marinam vidisse albam, quæ guttur latissimum ad modum palearij bovis habebat, & unum gobellum plenum vino aperto ore recipiebat & glutiebat, vinum verò retinebat, & bibebat, & gobellum protinus evomebat. Ista possunt dici contra gulosos, qui sc. guttura habent ad lautissima vina & cibaria glutiendum, totum enim quicquid apponitur, solent bibere & recipere, & vasa vacua dimittere & ejicere. Hier. 14. *Reportaverunt vasa sua vacua.* Vel dic, quòd iste est bonus auditor, qui vinum doctrinæ sibi oblatum recipit, de vase verò, i.e. prædicatore qualis fuerit, non attendit, quinimò si non placent sibi mores ipsius, ipsum retento vino doctrinæ rejicit & dimittit, juxta illud Apost. 1. ad Thess. 5. *Omnia probate, quod bonum est tenete, ab omni specie mala abstinete vos.*

Cap. XLV.

De Sabea.

1 SAbæa est regio Arabiæ, ubi thus & optimæ myrrhæ species generatur, ubi phœnix avis &c. omnia ut supra de Arabia. Sabæa ergo est ecclesia, &c. Fig. 3. Reg. 10. ubi regina Saba venit ad Salomonem, audire sapientiam suam, & attulit ei aurum & argentum, & diversa aromata, & mirata fuit de nobilitate palatij Salomonis, de ordine ministrorum, & de civitate Hierusalem & templo. Ista est gentilitas, quæ regina fuit Sabææ, i. e. illarum terrarum, quæ nunc sunt ecclesia Dei. Sed hæc venit ad Salomonem, i.e. ad Christum per fidem, & attulit sibi aurum philosophicæ sapientiæ, & argentum eloquentiæ, aromata moralis sanctimoniæ. Et quando fuit in Hierusalem, i. e. in fide ecclesiæ, mirata est templum sacræ scripturæ, vel etiam paradisi, ordinem servorum, hoc est prophetarum, Apostolorum, martyrum, confessorum, &c. hæc vide plenius lib. primo. 3. Reg. 10.

Cap. XLVI.

De Saxonia.

1 SAxonia est provincia nobilissima in Germania, herbis & graminibus, armentis & pecudibus, fontibus & fluminibus, metallis & lapidibus, fructibus & frugibus referta, castris, civitatibus, rupibus atque montibus roborata. Nam juxta montem ubi cuprum foditur, est alius mons, ubi redolent lapides, sicut umbra. In montibus etiam ejus est maximus concursus ursorum, cervorum, & animalium cæterorum, & ideo ibi multa venationum genera exercentur. Sic in ecclesia sunt gramina virentia honestatis, greges simplicitatis, flumina scientiæ & veritatis, metalla seu lapides patientiæ, constantiæ, & firmitates, fruges & fructus bonæ & virtuosæ operationis, & probitatis, & civitates & castra divinæ & angelicæ protectionis, montes & rupes religionis, & contemplationis, in quibus montibus religionum effoditur cuprum, quod resonat, i. boni prædicatores, lapides etiam redolentes, i. perfecti, & morigerati homines, quorum redolet bona fama. In montibus etiam altis, i. in montibus dignitatum & honorum ecclesiæ circumeunt multæ feræ, i. e. multa genera hominum peccatorum, & ideo ibidem multa genera venationis & prædicationis à venatoribus, id est, peccatoribus exercentur,

Deut. 8. *Ejus lapides ferrum sunt, & de ejus montibus aris metalla fodiuntur.* Transeo, quia illa sunt nimis communia.

Cap. XLVII.

De Sardinia.

1 SArdinia est Insula in mari mediterraneo, ad modum hominis figurata, primò enim stricta est, secundò lata, tertiò stricta, & longa. Nam in longo 240. milliaria durat, & in lata tantummodo 40. Ibi non est serpens, nec lupus, nec aliud venenosum, excepta quadam herba, quæ dicitur apium risus, seu herba sadonia, quæ ridendo perimit comedentes. Ibi sunt fontes calidi, oculis dantes sanitatem, furibus autem cæcitatem, si sc. sacramento dato, oculos aqua tetigerint, ut omnia dicit Isid. Hæc est ecclesia, quæ ad modum humani corporis est in mundi hujus pelago situata, nam primò stricta fuit propter credentium paucitatem, i. in capite, quantum ad Apostolos & martyres, in quibus sicut in capite fuit visus discretionis, gustus devotionis, sensus compassionis, motus bonæ operationis, &c. Secundò dilatata est per credentium multitudinem, & etiam per latitudinem charitatis, & hoc quantum ad brachia sc. confessores & doctores, qui sicut brachia fuerunt Ecclesiæ defensores. Ideo Gen. 24. *Soror nostra parvula es, crescas, &c.* Hest. 10. *Fons parvus crevit in fluvium magnum.* Tertiò autem prolongantur quantum ad durationem, sed tamen coarctatur, quantum ad dilectionem, & quantum ad fidei discretionem. Fig. optima Dan. 2. de statua, *cujus caput fuit aureum*, quia principium ecclesiæ aureum fuit, scil. per malleationem, purgationem, & martyrij tolerationem. *Brachia*, i. e. confessores fuerunt per prædicationem *æreі*, sed *pedes*, i. nos alij sumus *terrei* per incompassionem, *& ferrei* per indevotionem. In hac autem insula non est lupus, i. diabolus, nec alia bestia venenosa sc. ejus angeli, vel lupus, i. populus paganorum, aut serpens, i. populus Judæorum, nec animalia venenosa, i. mali Christiani. Isti enim non sunt de numero Ecclesiæ, in quantum per peccatum ab ea sunt electi. Esa. 35. *Non erit ibi leo, nec mala bestia.* Per herbã autem sardoniam intelligo spem vitæ æternæ, quæ ridere facit martyres, & ideo risus apium dicitur, quia boni, qui sunt apes mel gratiæ deferentes, de tribulationibus mundi rident, & eas vilipendunt. Et licet per eam vel eas aliquoties moriuntur, tamen ridendo & gaudendo æquanimiter patiuntur. Job. 3. *In vastitate & fame ridebunt.* & ad Rom. 5. *Gloriantur in tribulationibus &c.* Per fontem calidum intelligo fontem pœnitentiæ & confessionis, in quo oculus intellectûs à peccatorum albugine abluitur, & sanatur per calorem compunctionis & contritionis. Vel per illos fontes intelligo ardorem tribulationum, in quo boni sanantur, sed fures, i.e. mali totaliter excæcantur seu desperantur, &c. Vel per fontem intelligo scientiam vel scripturam, quæ bonos juvat, hæreticos autem & malos excæcat, quæ etiam gentiles per fidem illuminavit, & à cæcitate errorum curavit, fures verò, i.e. Judæos obscuravit & excæcavit. Sap. 1. *Excæcavit eos malitia eorum.* Vel etiam significat mundi prosperitatem, quæ bonos non lædit, fures autem, i.e. malos & avaros occidit.

Cap. XLVIII.

De Scythia.

1 SCythia tam Asiæ quàm Europæ est provincia. Superior enim est in Asia, attingens ab oriente usq; ad Meotides paludes, & fluvium magnum Tanaim, inferior verò Scythia est in Europa, & ab illo fluvio usque ad ultimos fines Daciæ protenditur. Teste autem Plinio, Persæ Scythas vocant Sacas. Et ideo credo, quòd Scythia est illa aquilonaris regio ab India incipiens, quam Tartari occuparunt, ubi magnus Chan dominatur, & in qua civitas magna Chanbelech situatur, qua Catha tantum vulgari lingua appellatur. Utcunque ergo sit, Scythia maxima est regio, multis barbaris nationibus occupata, sicut etiam colligit Apostolus ad Coloss. 3. dicens: *In ecclesia non est barbarus, neque Scytha, sed Christus idem in omnibus.* Mores ergo quorundam hominum, qui varias Scythiæ regiones habitant, recitabo, & ad spiritualem intellectum pro viribus applicabo. Teste ergo Solino, Neuria Scythiæ
2 est provincia, ubi fluvius Borysthenes permeat, de quo dictum est supra, cujus incolæ certis æstatis temporibus transfigurantur in lupos, deinde exacto spatio, quod huic sorti attributum est, in pristinam faciem revertuntur. His populis Mors est Deus, & pro simulachris enses colunt, de ossibus verò hominum ignes sacrificiorum faciunt, & pro victimis homines cædunt. Hæc Pomponius. Plinius etiam facit mentionem de his. Tales enim mores habuisse Neuros apud Solinum comperio, si tamen ipsos adhuc habeant, ignoro, multæ enim nationes quæ antiquitus fuerunt barbaræ, nunc factæ sunt civiles, & domesticæ, sicut de Gallicis reperio, qui antiquitus fuerunt ferocissimi, qui tamen nunc sunt civilissimi. Igitur per istos Neuros possunt intelligi siccarij, & latrones, qui cùm sint homines à natura, in lupos tamen mutantur, in quantum in lupinam rabiem immutantur, & in mores crudeles & belluinos efferantur, Job. 30. *Mutatus est mihi in crudelem.* Hi ergo Martem & enses, id est, bella & arma pro Deo videntur colere, & in nullo alio spem habere. Marti enim, i.e. bellicæ crudelitati immolant homines, & de illorum ossibus, i.e. de eorum occisione accendunt suæ crudelitatis ignes. Quod etiam generaliter contra homines armorum dici potest, qui in occisione solent delectari, & plus in gladio quàm in Deo gloriari, & magis ac magis ad crudelitatis incendiũ inflammari. Ose. 13. *Immolate homines vitulos adorantes.* Gelonia Scythiæ erat provincia 3
Neuriæ proxima, cujus incolæ, quando hostes poterant superare, solebant excoriare, & eorum cutibus sibi vestes, & equis suis tegmina facere, & sic solebant ad terrorem suorum hostium se ornare, & cutibus hostium cum capillo uti solebant pro baltelibus, ut ait Plin. lib. 7. c. 2. qui ipsos Anthropophagos vocat, & supra Borysthenem flumen per iter decem dierum dicuntur habitare, secundùm Isigonum Nicensem. Per istos intelliguntur raptores nobiles, & potentes, qui geloni dicti sunt, quia quantum ad Deum per indevotionem gelidi sunt & tepentes, & quantum ad proximum, cunctis subditis, & simplicibus inimici sunt, & impugnant singulos tanquam hostes, quia isti ut communiter homines justos, & simplices odiunt, & per rapinas & exactiones ipsos impetunt, & invadunt. Proverb. 29. *Viri impij odierunt simplicem.* Isti ergo tales hostes suos, hoc est, subditos, simplices, & pauperes atque justos solent per rapinam excoriare, & cute, & pilis bonorum temporalium spoliare, & exinde se & equos suos ad literam adornare, vel equos, i. e. uxores suas, vel se, & equos, qui ipsos portant, & sustinent scilicet advocatos, consiliarios & ballivos induere & ditare. Job. 24. *Nudos dimittunt hostes, vestimenta tollentes.* Unde Mich. 3. *Comederunt carnem populi mei, & pelles eorum desuper excoriaverunt, & ossa eorum confregerunt.* Ab istis enim tyrannis cato, i. e. substantia immobilis, pellis, i. e. bona mobilia, & ossa, i. e. tota temporalis fortitudo, quam habent alij, comeditur, & tota sibi acquiritur, & ab eis usurpatur. Sarmatæ, populi sunt inferioris Scythiæ, qui à paludibus Meoticis usque in Germaniam secundùm Pomponium protenduntur, quorum mos (ut ait) fuit antiquitus mirabilis. Nam apud easdem artes exercebant fœminæ quas viri, ita ut ne quidem à militia vacarent, quin imò viri pedites, fœminæ equites militabant, ferro non dimicabant, sed quos laqueis intercipere poterant, trahendo conficiebant. Istæ etiam ut nubiles fierent, non expectabant ætatem, sed apud eos virgo nubilis dicebatur, quæ virgo manens hostem occidisset. Talis patria videtur spiritualiter esse mundus, quia revera ibi videntur fœminæ, id est, personæ effœminatæ, & insufficientes equitare, & in altis officijs militare; viri verò, id est, viriles personæ, & virtuosæ peditant, & inferius in statu infimo perseverant. Eccles. 10. *Vidi servos in equis, & principes ambulantes, quasi servos super terram.*

Igitur tales fœminæ, i. e. nostri effœminati divites, milites, domini, & magistri, ferro non dimicant viriliter, contra hostes pugnando, vel severam justitiam faciendo, sed potius laqueis, id est, fraudibus & machinationibus pugnant, simplices opprimendo, virgines rapiendo, usurando, fraudando. Esa. 3. *Mulieres dominatæ sunt eis.* Isti ergo non in ætate moralis maturitatis gloriantur, sed tunc se reputant nubiles, id est, laudabiles, quando ipsi sic virgines, id est, steriles in virtutibus aliquem in laqueis occiderunt, id est, fraudum astutijs circumvenerunt. Vel si vis allega illud contra malas & virgines & mulieres, quæ viris suis volunt esse superiores, & contra alios crudeliores, & ad injurias proniores, exemplo Jezabelis. Unde Eccl. 25. *Brevis omnis* 5
malitia mulieris. vide infra cap. 56. Agathyrsi sunt Scythiæ populi, qui corpora sua solent cerulo tingere & pingere, & tam crines quàm pellem cerulo colorare, & hoc (ut ait Solinus) non sine differentia, quia quanto quis alijs in statu & gradu præfertur, tanto amplius tingitur, & potius coloratur, in tantum, quòd minus tingi apud ipsos humilitas reputatur, sicut dicunt Plin. & Solin. & cujus simile etiam ponit Pomponius. Sic multæ mulieres, ut pulchriores appareant, quandoque se pingunt, tingunt & fardant, exemplo Jezabelis, de qua dicitur 4. Reg. 9. *quòd ipsa linivit oculos suos stibio, ut Iehu regi pulchrior appareret.* qui tamen eam contempsit, & canibus devorandam expoluit. In quo notandum

quòd

quòd illas, quæ se pingunt & tingunt, canes infernales finaliter comedunt, nec etiam illis placent, quibus placere credunt, & quorum occasione hoc faciunt. Hier. 4. *Si pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris, contempserunt te amatores tui.* Et breviter hodie, quæ nobilior est, magis pingitur, & apud ipsas, quæ minus est picta, humilior reputatur. Vel per talem picturam intelligimus hypocritarum fictionem, qua agathyrsi, i. simulati religiosi utuntur, qui quanto alios statu & gradu præeunt, tanto magis hypocrysi depinguntur. Hier. 12. *Nunquid avis discolor facta sum Israeli?* Nunquid avis tincta per totum: Vel potest dici generaliter contra curiosos, qui vestibus & ornatibus volunt esse colorati, & picti. Anthropophagi sunt Scythiæ populi, quibus (teste Solino) execrandi cibi sunt humana viscera. Quem morem impiæ gentis prodit terrarum adjacentium tristissima solitudo. Finitimæ enim nationes longe ab isto populo recesserunt, & terram desertam versus ipsos, eorum metu, usque ad Seres per spatia longissima dimiserunt. Tales populi sunt detractores, & humanæ carnis, i.e. humanæ vitæ diffamatores, & voratores. Isti enim dentibus suæ detractionis carnem humanam, i. vitam & famam hominum devorant, & ideo necesse est, quod aliæ nationes, i. e. alij homines ipsos caveant, & ne ab eis devorentur, & diffamentur, ipsos solos, & solitarios deserant, & dimittant, & ab eis fugiant & recedant. Ad literam enim societates talium caventur, & solitarij ab alijs dimittuntur. Joan. 2 *Post eum solitudo deserti, nec est, qui effugiat eum.* Vel potest dici de divitibus, qui hodie soli habitant terras etiam circumjacentes occupant, & juxta sua domicilia vicinos fugant, qui etiam metu suæ crudelitatis, qua pauperes devorant, ab ipsorum vicinia se elongant. Allega ut supra. Albani Scythiæ sunt populi, apud quos sunt canes fortissimi, de caniculis & tygribus nati, qui Albani dicuntur, eò quòd albo crine, & alba oculorum pupilla nati sunt. Et ideo secundùm Solin. & Plin. melius de nocte, quàm de die videre perhibentur. Isti canes mundi sapientes figurant, apud quos canis insatiabilis, i. ardor avaritiæ est fortissimus, qui per fictam innocentiam albi sunt, & tamen clarius in nocte, i. per turbulenta mundi negotia, quàm in die spiritualium actionum judicant atque cernunt. In spiritualibus enim bonis & in his, quæ ad salutem pertinent, sunt ignorantes, in nocturnis verò temporalibus clarissimè sunt videntes, dicentes illud Psal. 138. *Nox illuminatio mea in deliciis meis.* Essedones populi sunt, qui teste Sol. inter anthropophagos (de quibus supra dictum est) numerantur, qui carnibus humanis vescuntur. Essedonum enim mos est parentum suorum funera cantibus prosequi, & proximorum corpora congregatis cœtibus laniare, & mixta carne pecudum, dapes facere, capitum etiam ossa auro incincta in poculorũ ministerium tradere & habere. Ad quod etiam facit, quòd dicit frater Odoricus in libello suo de mirabilib. orientis, ubi ait se in quandam terram venisse, ubi talis mos erat, quòd quando quis infirmabatur, filius ejus ab idolo petebat, si pater suus de illa infirmitate moriturus erat, quem ubi moriturum cognoscebat, legis sacerdotem vocabat, patrem ad locum deputatum ferebat, quem sacerdos gladijs detruncabat, & coctum in lebete filio & congregatis amicis comedendum præbebat, filiusq; patrem sic honorare credebat, in quantum ne à vermibus sub terra comederetur, impedire se dicebat. De craneo vero capitis patris calicem faciens, ex tunc eo in honorẽ patris bibebat. Ista possunt applicari contra quosdam in parentes & proximos crudeles, ut qui de parentum funeribus solent gaudere & proximorum, & parentum carnem, i. temporalem substantiam per rapinam comedere, & ad instinctum idoli sui, i. e. avaritiæ (quæ est idolorum servitus) ipsos diripere & vorare: Avari enim nec patri nec proximo parcunt, sed una cum suis uxoribus & amicis carnem suæ substantiæ temporalis deripiunt & assumunt. Hier. 19. *Unusquisq; carnes amici sui comedet.* Vel dic, quòd isti sunt detractores, qui pro certo parentes suos, prælatos, alios etiam proximos, i. socios & amicos solent dentibus detractionũ laniare, & si contingat ipsos suos parentes esse in aliquo defunctos, i. defectuosos, & infirmos, solent ad eos devorandum, & famæ suæ detrahendum alios congregare, & in eorum capitibus bibere, i. super eorum capita obloqui & ludere, & sua conventicula & convitia contra eos cum suis complicibus celebrare. Psal. 68. *In me psallebant, qui bibebant vinum.* Sicut ad literam videmus in Ecclesia & religione, ubi detractores ad trahendum prælatis, & socijs solent vacare, & ad hoc suos complices aggregare. Ezech. 5. *Patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres suos.* Scithotauri populi sunt Scythiæ, qui pro hostibus solent advenas cedere, & dijs suis extraneos immolare, teste Solin. sicut etiam dicit idem. Scytharum interius habitantium asperior est ritus. Specus enim incolunt, amant prælia, interemptorum sanguinem è vulneribus ipsis bibunt, & de capitibus inimicorum non amicorum, ut Essedones, pocula moliuntur. Numero cædium honor crescit, quarum expertum esse, apud eos profanum est, haustu mutui sanguinis fœdus ineunt, & componunt, exemplo inquit Medorum, apud quos inter Alyathem Lydium & Astiagem Mediæ regem, hoc pacto firmata sunt jura pacis. Ista possunt explicari contra belligeros & crudeles, & maximè contra sicarios & latrones, qui advenas & extraneos solent victimare & occidere, & ad literam (sicut dicitur) sanguinem occisorum pro acuenda crudelitate bibere, numero cædium gloriari, & inexpertem earum degenerem reputare. Multæ enim sunt hodie nationes, in quibus viri belligeri, quanto plures occiderint, tanto magis se reputant glorioſos, & illum, qui nullum occiderit, vilem & degenerem esse putant. Vel dic, quòd tales significant impios ballivos principum, & potentum, qui prælia & seditiones diligunt, advenas & pauperes opprimunt, sanguinemq; suæ tempotalis substantiæ bibunt & hauriunt, & quanto plures oppresserint, tanto melius feciſſe se credunt. Numer. 23. *Non accubabit leo, nisi rapuerit predam, & sanguinem occisorum bibat.* Et sanguinem proptium inter se, i. e. suam substantiam temporalem communicat, & invicem fœdera & amicitias ineunt, & sic haustu mutui sanguinis contra omnes alios se confœderant & conjungunt; unde Luc. 6. *Peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant equalia.* In Scythia sunt quidam populi dicti Axiacæ, qui nec aliena mirantur, nec sua diligunt. Alij etiam populi sunt ibi dicti Scytharchæ, qui usu auri argentique damnato, se à publica avaritia vindicarunt. In Europa etiam, apud quos cœli cardines esse credunt, & extimos syderum ambitus, locus est dictus Pterophoros, quem incolunt gens beatissima, quibus est cœli aura clementissima, & salubris, nihilque habens noxi, flatus, quibus nemora sunt domus, & arborum fructus cibus. Isti discordiam nesciunt, ægritudinem non sentiunt, innocentiam omnes custodiunt, mortem non timent, sed omnes voluntariè ipsam subeunt & accersunt. Illi enim, qui nimium antiquantur, voluntario interitu castigant obeundi tarditatem. Habet enim in mari promontorium, ad quod vadunt, & primò bene satiati, uncti & delibuti, principes in mare cadere se permittunt, & hoc genus sepulturæ optimum esse credunt. Ista possunt applicari ad populum ecclesiæ primitivæ, qui procul dubio fuit gens beatissima, quia usu auri & argenti damnato, paupertatem elegerunt, avaritiam fugerunt, nec aliena cupierunt, nec propria dilexerunt. Audierunt enim Christum dicentem Matt. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Istis quidem ad litteram fuit cœli summa clementia, ipsosque aura Spiritûs S. salubriter inspiravit, & ideo nullam vitiorum ægritudinem habuerunt, & sylvas pro domibus habuerunt, sicut in eremitis patuit. Discotdiam nescierunt, & innocentiam servaverunt, ut patuit in confessoribus; & mortẽ voluntariè susceperunt, sicut patuit in martyribus Sen. oleo lætitiæ perungebant, se sacramento eucharistiæ satiabant, & sic ad mortem læti & voluntarij properabant, & in mare, i. in tormentorum amaritudinem pro domino se ponebant, sicut apparuit in Eleazaro, de quo dicitur 2. Mac. 6. *quòd gloriosam mortem plusquam odibilem vitam eligens, voluntariè ibat ad supplicium.* In finibus Scythiæ est jugum thipheum, ultra quod est quædam regio assiduis obsessa nivibus, damnata pars mundi, & à terum natura in nubem æternæ caliginis mersa, ipsisque aquilonis concepraculis rigentissima. Sola enim terrarum non novit vices temporum, nec à cœlo aliud accipit, quam hyemem sempiternam. Ista regio potest significare infernum, ubi est nix, frigus & hyems sempiterna, quia quandò, nix glacies, *spiritus procellarum, pars calicis eorum*, sicut dicitur in Ps. 14. Damnati enim pars mundi est, & ad literam vicissitudinem diei, & noctis non percipit, & à cœlo, i. e. à Deo nihil aliud, quàm hyemem perpetuam, & æternam caliginem servat, Job. 10. *Terra tenebrosa, & operta mortis caligine, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Vel dic, quòd talis est peccator obstinatus, qui noctu ignorantiæ & gelu perpetuæ indevotionis arctatur. Arimaspi dicuntur, quidam populi Scythiæ commorantes, in loco dicto Gesglitron, qui uno oculo in fronte dicuntur insignes, qui in ripheis montibus dicuntur smaragdos custodire, & pro ipsis contra Gryphes pugnare, & eos, ut in usum hominum veniant, præservare. Unde fit, quòd Gryphibus rapientibus & Arimaspis custodientibus ibi lapides vix habentur, & in usus hominum difficulter venient.

Per istos lapides intelligo divitias temporales, per gryphes aves ferocissimas intelligo raptores principes, & crudeles, per Arimaspos autem usurarios infideles, quorum scil. oculus mentis est in fronte, in quantum cor eorum & intentio semper tendit ad bona præsentia, quæ sunt ante, carent verò oculo dextro, i. e. discretione bonorum paradisi, & oculo sinistro i. consideratione tormentorum inferni; sed habent unicum oculum in fronte, id est, solam considerationem, ad præsentia bona mundi. Dico ergo, quòd smaragdi, i. e. divitiæ temporales ad usus hominum, i. pauperum, & rationabilium ratò veniunt, quia gryphes, & arimaspi, i. e. raptores, & usurarij ipsas inter se dividunt, & propter hoc etiam pugnam aliquotiens invicem faciunt, & incurrunt, ipsasq; taliter ab alijs custodiunt, quòd nulli præter eos ipsas accipiunt
13 & acquirunt. Prov. 5. *Habeté eas solus, nec sint alieni participes tui.* In Scythia est quædam insula, quam incolunt quidam populi, qui Hippopodes nominantur, qui teste Solino, formam humanam habentes, in pedes equinos desinunt. Tales sunt quidam, qui per totum corpus sunt homines, i. e. per totam vitam sunt boni & ratione utentes, exceptis pedibus senectutis. Sed verè quandoque fit, quòd illi, qui in tota vita sua fuerant homines, i. justi, in pedibus, i. in fine fiunt equi, i. bestiales, & impij, superbi & immundi, figurati in statua Dan. 2, *quæ caput habuit aureum, & pedes habuit partim testeos, & lutosos, partim ferreos atque duros.* Addendo tandum, quòd isti partim sunt lutei & immundi, partim ferrei &
14 obstinati, superbi, unde talibus senibus dicitur Eze 23. *Sicut fluxus equorum, fluxus eorum.* Ideo bene dicit Psal. 31. *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, &c.* Quòd in Scythia sint Phanisij, qui maximas habent aures, vide c. de faunis. §. 7.

Cap. L.

De *Scotia.*

1 Scotia est regnum in finibus Britanniæ majoris, in quo teste Gervasio, est stagnum, in quo oceanus fluit omni die; & dum advenit, à stagno taliter absorbetur, quòd propter excrescentiam ipsius stagni margines non merguntur, verum cum aqua decreverit, ad modum montis aquas absorptas evomit, & hoc in tanta copia, quòd etiam margines tunc submerguntur. Hic igitur est unum mirabile, quia si tunc homines recta facie prope astant, tantâ aspergine profunduntur, quod mirum erit nisi pereant: si verò dorsum ad stagnum verterint, nihil timent. Ista possunt contra multos dici, qui scil. nullo modo volunt respici, vel videri, quia sc. dum nequitias suas patrant, si facie recta ab aliquo aspiciantur, timent, ne fortè ipsas revelet, & ideo suorum operum exploratores ab eis sæpe invaduntur, & aliquotiens occiduntur. Si verò dorsum verterint, hoc est, si de eorum malis nihil viderint, vel non vidisse dissimulaverint, tunc ab eis non læduntur. Bonum est ergo facta aliorum non nimis discutere, nec videre, & sub dissimulatione procedere & transire. Eccles. 3, *Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, & occulta, videre oculis tuis.* Vel dic, quòd istud stagnum, quod abundantius reddebat aquas, quam acceperat, significat homines gratos, qui beneficia sibi collata abundantius remunerant, quàm ea recipiunt. In Scotia
2 teste Gervas, tempore Arturi erat lacus, 60. habens insulas, 60. flumina recipiens, 60 habens rupes, 60. aquilarum nidos, quæ omni anno convenientes, prodigia, & nova, quæ in regno futura erant, sunt clamore notificabant. Isti sunt prædicatores, qui in diversis insulis, id est, in diversis conventibus nidificant, & habitant, & ventura pericula mortis æternæ clamore suæ prædicationis declarant. Oseæ 8. *In gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum domini.* Item idem dicit, quòd in Scotia erat modicum
3 stagnum, in cujus quatuor angulis erant quatuor species piscium, qui se invicem non commiscebant, sed singulæ species singulos stagni angulos servabant, & habitabant. Hoc potest applicari, quòd nos, qui in stagno ecclesiæ in diversis angulis, id est, in diversis beneficijs & officijs, collegijs & cœnobijs sumus positi, debemus in locis nostris manere, alia non invadere, sed proprijs statibus contenti esse, juxta illud 4. Reg. 14. *Contentus esto gloria
4 tua, & sede in loco tuo.* Refert Gervasius, quòd quidam rex Scotiæ unum habebat aucupem, qui solo verbo & grues, & aves alias capiebat. Odoricus verò dicit, se apud pontum vidisse hominem, qui multitudinem perdicum supra se volantium, quocunq; ibat, secum ducebat, & quando volebat, ad terram descendere faciebat, & eas capiebat. Talis est Christus, qui verbo prædicationis superbos cœpit, & eos secum adjunxit, & ad humilitatem descendere fecit. Idem de Paulo, &c.

Cap. LI.

De *Syria.*

Syria provincia est orientis circa Damascum, quæ unam habet 1
ecclesiam, quæ B. Mariæ dicitur de Sardenay, ubi est imago beatæ Virginis, quæ mamillam habeat carneam, divino miraculo factam, à qua vice lactis oleum stillat, ut dicit Gervasius. In hoc potest notificari misericordia virginis gloriosæ, quia pro certo mamilla suæ largitatis, non est dura aut lapidea, sed carnea, id est, mollis, tenera & benigna. Ezech. 11. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Oleum enim misericordiæ & gratiæ ab ipsa nobis continuè stillatur, à qua mens arida per indevotionem, spiritualiter impinguatur, Job 29. *Petra fundebat mihi rivos olei.* Vel dic, quòd imago virginis, id est, quælibet mulier vel persona, quæ per imitationem vult esse imago virginis benedictæ, debet mamillam carneam pietatis habere, cum
2 qua debet alijs oleum eleemosynarum stillare. Dicit idem, quòd in Syria nascitur balsamum, & hoc tunc esse purum cognoscitur, quando duplo plus ponderare, quàm terebinthus invenitur. Si verò minus vel æqualiter ponderat, tunc sophisticatum & frivolum reputatur. Per balsamum liquorem alijs pretiosiorem intelligo prælatum, cæteris majorem, & digniorem. Per terebinthum verò & alios liquores intelligo subditos prælatis, & gradu & statu inferiores. Dico ergo, quòd balsamum, i. e. prælatus, & vir ecclesiasticus debet alijs præponderare, & ipsis in virtute, fama & scientijs plus valere. Si enim alijs in virtutibus non præponderat, vitiosus & sophisticatus videtur, & se indignum balsami, id est, prælati nomine prædicat & fatetur, ideo Ecclesiasticis, & prælatis in persona Apostolorum bene dicitur Matt. 5. *Si non abundaverit justitia vestra plusquam scribarum, & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Tales enim, qui non habent debitum pondus virtutum, digni sunt regno suo, i. statu ecclesiastico, & etiam regno cœlesti privari, & in manu dæmonum tanquam sophistici, ficti & non veri derelinqui, sicut illi Balthasari regi fatuo dicitur Dan. 5, *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* Se-
3 quitur: *Divisum est regnum tuum, & datum est Persis & Medis.* In Syria in civitate Ebron, est campus, cujus terra est rubea, quæ etiam fossa comeditur, & per Ægyptum devehitur, & pro specie carissima venditur, sed in hoc est mirabilis ille campus, quia quantum per totum annum effoditur, tantum finito anno divina dispensatione excrevisse reperitur, ita quòd in integrum locus effosionis reparatur. Ista possunt applicari ad corpus Christi, quod pro certo campus dicitur, pro eo, quòd fructus gratiæ & scientiæ & gloriæ ab eo propinatur, qui per Ægyptum hujus mundi portatus à fidelibus manducatur. Sed quid? pro certo virtute divina fit, quòd postquam ipsum comestum credideris, sanum & integrum reperies, & videbis, & ita fit, quòd nullo modo consumitur, dato, quòd à pluribus manducetur, ideo de ipso in prosa canitur: Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec tamen consumitur &c. Vel dic, quòd talis campus est homo eleemosynarius, & pius, qui scil. se alijs communicat, & cibos suos alijs distribuit, & dispensat, quia pro certo sæpe fit, quòd Deus occultè sibi redintegrat, quicquid pauperibus largitur & donat, exemplo Joannis Eleemosynarij, de quo dicitur, *quòd quanto plus dabat, tanto amplius abundabat.* Ideo Prov. 28. dicitur, *Qui dat pauperi, non indigebit.*

Cap. LII.

De *Serum Provincia.*

Seres est prima regio Orientis, quæ à cæteris mortalibus tan- 1
tum distat, quòd rarus est illuc hominũ accessus. Primò enim à parte nostra profundæ sunt nives, mox longa deserta, sequuntur Antropophagi, gens asperrima, tandem deserta sevissimis bestijs efferata, inde promontoriũ Tabis, & ad hæc deserta longissima, post ultra humanos situs est regio Serum, de qua dictum est sericum, quia in quibusdam arboribus illic, quædã lanugo nascitur, quæ collecta & aptata sericũ efficitur, quòd magis ad ostendendum, quàm ad vestiendũ corpora utile reperitur. Est ergo iste populus mitis & quietus, & allorũ hominum fugiens cœtus; unde fit, quòd quando mercatores ad eorum partes veniunt, nulla inter ipsos verba interveniunt, sed in ripa sui fluminis mercatores nostri merces suas ponunt, illi verò oculis ipsas merces æstimantes, sua tradunt, & nostra non emunt sicut dicit Solin. Per hanc regionem possum intelligere religionem, quæ populos habet scilicet religiosos, qui pro certo professione & moribus sunt ab alijs homi-

hominibus distincti, & desertis pœnitentiæ intermediis ab aliis separati. Iste ergo populus mitis & benevolus debēt esse, aliorum mortalium sc. secularium cœtus & societatem non diligere, nec cum ipsis verba aut colloquia multa habere, mercaturas vel negotia non tractare, sua bona hoc est documenta & exempla debent aliis dare, & sine multiloquio merces secularium, i. eleemosynas & beneficia pro necessitate vitæ accipere, & de suis arboribus i. de suis bonis personis lanuginem bonorum exemplorum colligere, quibus possint seculares induere & ornare. Unde de distinctione & separatione istorum, potest dici illud Neem. 9. *Separatum est semen filiorum Israel ab omni alienigena.*

Cap. LIII.

De Trapo Insula.

TRapo est insula in India virens omni tempore, nam ibi arbores semper virentes sunt, & est repleta margaritis & lapidibus pretiosis, & bis in anno habet hyemem & æstatem. Et forte ita est Tylos, de qua dicit Sol: quod hoc miraculo terras omnes supergreditur, quia in illa nulla est arbor, quæ non semper vireat. Ista est Ecclesia, religio vel paradisus, vel anima sancta, quæ virorem honestatis semper retinet in seipsa, & æstatem prosperitatis spiritualis habet bis sc. in mundo isto, quantum ad gratiam, & in futuro quantum ad gloriam, hyemem etiam habet duplicem, inquantum timet, quod in hoc mundo & alio tribuletur, quia *sapiens in omnibus metuit.* Eccl. 18. licet dicatur Naum. 1. *Non consurget duplex tribulatio. &c.*

Cap. LIV.

De Thuscia.

THuscia Italiæ provincia à thure (ut Isid. placet) dicta, quia ibi solebant thura & myrrham comburere præ devotione, in exequiis mortuorum. Et est regio montana, & fortissima quo ad situm, fertilissima quo ad fructus, salubertima, quo ad cœlum, fluviis & fontibus irrigata, & fontibus calidis nobilibus insignita: & bona anima quo ad thus orationis, montes fidei & perfectionis, cælum contemplationis, fontes calidos lachrymarum & contritionis, flumina gratiarum & devotionis, aromata odoriferæ conversationis, debet esse fortis & nobilis & decora. *Haccine est urbs perfecti decoris?* Thren. 2.

Cap. LV.

De Thyle, seu Thule Insula.

1 THyle est insula ultra Angliam, circa quod nota, quod in aliquibus partibus aquilonis sol apparet per medium annum, & per medium disparet. Unde de Noerigia dicitur quod sol in æstate per plures dies in solstitio non videtur ibi occumbere, & in hyemali solstitio ibidem per dies totidem non apparere; unde tunc oportet, quod incolæ ad candelæ lumen faciant opus suum. Est igitur insula Thyle ultra Angliam navigio sex dierum, quæ idcirco inhabitabilis dicitur, quia sol per medium annum sc. in æstivali tempore ipsam exurit, & in hyeme per tantundem temporis ab ea occultatur. Et ideo quia est in æstate fervent issima, & in hyeme frigidissima, à nullis hominibus habitatur. Per istam insulam possunt intelligi mali divites, qui scil. in toto anno durationis suæ habent unum diem prosperitatis sc. dum durat æstas vitæ præsentis, & unam noctem adversitatis sc. dum durabit perpetuum tempus mortis. Istis enim in mundo isto sol & calor prosperitatis dum durat æstas vitæ præsentis, semper apparet, quia divitibus iste sol occidere non videtur. *Non occidet ultra sol tuus.* Esa. 60. Sed cum hyems mortis advenerit, tunc certe sol & luna prosperitatis mundanæ ab eis penitus abscondetur. Hierem. 15. *Occidit eis sol, dum adhuc esset dies.* Et quantum in æstate vitæ præsentis habuerunt luminis & prosperitatis, tantum in hyeme mortis habebūt de tenebtis & frigore adversitatis. Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*: nam quia in vita ista ardore avaritiæ & luxuriæ comburuntur, ideo in hyeme, i. post mortem in inferni frigotibus gelabuntur, quia *flante Deo*, i. judicante, *conrescit gelu.* Job. 37. Et breviter inhabitabiles dicuntur, quia ipsos in hac vita Christus per gratiam non inhabitat, ipsosque post mortem per gratiam
2 non frequentat. Esa. 13. *Non habitabitur in saculum saculi.* De hac insula aliter sentit Solinus. Dicit enim quod est locus apud quem mundi cardines esse credunt, semestrem diem & semestrem noctem habens in anno, quem sc. incolunt gens beatissima, quibus è cœlo magnam clementiam auræ spirant salubriter, quæ nihil noxii flatus habent. Domus eorum nemora sunt vel lucus, victum arbores subministrant, discordiam nesciunt, ægritudine non inquietantur, innocentiæ nomen omnibus æqualiter notum, mortem accersunt, & voluntario interitu castigant moriendi tarditatem: habent certam rupem juxta mare, de qua quando nimis antiqui sunt, satiati & delibuti, in mare se præcipitant, & hoc genus sepulturæ optimum, principiumque vitæ esse putant. Ista insula est Ecclesia, quæ hic per sex menses, i. per sex ætates patitur noctem adversitatis; finaliter vero habebit diem infinitæ prosperitatis. Populi autem isti significant sanctos patres Ecclesiæ primitivæ, qui nemora pro domibus incolebant, & victum de arboribus assumebant, sicut fuerunt Eremitæ, qui de cœlo clementiam & gratiam sentiebant, quousque auræ, i. dona Spiritus S. salubriter afflabant, ita quod noxium flatum diabolicæ tentationis non sentiebant, innocentiam servabant, vitiorum ægritudinem non habebant, discordiam nesciebant, & pro Christo se morti voluntariæ submittebant, membraque sua super terram mortificabant, & unctione spiritus delibuti, paneque doctrinæ vel Eucharistiæ satiati, in mare pœnitentiæ voluntarie se immittebat. Matth. 17. *Tarsi hinc, & mittete in mare.* Vel allega de paradiso, ubi non est discordia, infirmitas, vel flatus noxius tribulationum, sed innocentia sempiterna, &c.

Cap. LVI.

De Thracia.

THracia est Europæ provincia circa Hellespontum, ubi nunc Constantinop. quæ prius dicta est Byzant. est constructa, in extimis igitur regionibus provinciæ hujus populi fuerunt barbari, quorum teste Solinus mores sunt mirabiles & stupendi. Ex quadam enim naturalis sapientiæ disciplina vitam contemnunt & in mortem voluntarie consentiunt, & hoc (ut ait) quia animas post mortem vivere credunt, apud ipsos luctuosa sunt puerperia, & econtra læta sunt funera. Cum enim puer nascitur, cum fletu, & tristitia à parentibus recipitur, & econtra mortuum cum gaudio prosequuntur. Ad hæc addit Pomponius, quod ideo in suorum lætantur mortibus, quod alii obeuntium animas redituras: alii non extingui, sed ad beatiora loca transire credant: alii emori quidem, sed id melius esse, quam vivere. Ista possunt allegari contra illos, qui vitam istam diligunt; de morte vero tam sui quam suorum plus debito tristes sunt, & de nativitate hominum hilarescunt. Qui enim bene consideraret, quod præsens vita tot miseriis est replera, & quod anima post mortem (nisi in ea deficiat) perpetuo est victura, præsentem vitam proculdubio contemneret, & luctuosa puerperia duceret, gaudiosa fero funera reputaret, & mortem fortiter expectaret, & vitæ mortem nativitatique obitum anteferret. Ideo bene dicitur Eccl. 7. *Melior est dies mortis die nativitatis, & melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii.* Teste Solino apud Thraces barbaros de uxorum numero se viri jactant, quia quanto quis plures uxores habuerit, tanto ipsum honorabiliorem plus reputat. Mulieres etiam (ut ait) non parentum arbitrio nubunt, sed quæ speciosæ sunt subhastari volunt; & ad illum, qui plus eis dederit, transeunt, & sic non moribus sed præmiis se conjungunt. Illæ vero quæ turpes sunt, maritos dotibus emunt. Ista proculdubio videntur hodie esse inter luxuriosos, quia ad literam viri se solent jactare de numero fœminarum, fœminæ etiam sine parentum licentia quandoque transeunt ad maritos, & per vetulas lenas subhastari se facientes, illum prælegunt, qui plurimos offert nummos. Et ad litteram quæ turpes sunt, emunt denariis sibi viros, de quo Ezech. 16. *Omnibus meretricibus* (supple pulchris) *dantur mercedes, tu autem dedisti mercedem amatoribus tuis.* Quod uxores cum viris se comburant, vide infra de Taprobana insula.

Cap. LVII.

De Taprobana insula.

TAprobana est insula adjacens Indiæ à parte meridiei, media interortum & occasum, (quæ antequam ab Alexandro illuc classem, & legatos mittente, error purgaretur) unus mundus alius credebatur. Tunc enim ibi per 20. dies erat transitus, sed postea multo brevior est inventus. Dicit ergo Solinus quod istis populis sol oriens apparet ad dexteram, occidens ad sinistrā. Dicit etiam quod ibi Septentriones nunquam videntur, & quod luna solum ab hora octava in sextam decimam apparet. Lucet eis canopos, sydus clarum, & amplissimum. Igitur cum isti nunquam videant polum arcticum, & stellam maris, difficulter possunt dirigi navigando. Hoc igitur artificio utuntur; quia alites quasdam seu volucres secum in navibus portant, quæ naturaliter

terram sentiunt,& versus terram respiciunt,& anhelant ; & sic ad instinctum alitum cursus suos diriguntur & gubernant, ut dicit Solinus. Talis insula significat mundũ, populi vero ejus significant peccatores, qui in profundo maris,i. peccati sunt positi & sejuncti. Isti enim in ortu diei , i. e. in tempore præsentis vitæ (quæ non est nisi ortus durationis humanæ) solem justitiæ Christum intuentur prosperum sive dextrum , & ad concedendum eis temporalia valde paratum ; sed pro certo occidente mortis adveniente , tunc iste sol Christus sibi in sinistrum , & in asperum verteretur , inquantum scil. æternam damnationem talibus impartietur,Job.30. *Mutatus es mihi in crudelem.* Figuratus in Jacob,qui cancellatis manibus de sinistro fecit dextrum, & conversо,&c. vide infra Gen. 48. Istis ergo luna,id est,beata virgo parum lucet,istos Septentriones, i. sancti non illuminant, istos stella maris,id est, Deus,& Septentriones, id est, sancti in hujus mundi pelago non gubernant , sed solum canopos stella clara , i. e. mundi prosperitas & claritas eis lucet, quæ in eorum oculis sola splendet. Isti ergo per stellas,id est, per sanctos ad portum salutis non diriguntur,imo ad terram, id est, ad amorem terrenorum per alites,id est. per dæmones quibus obediunt, dedicantur. Vel dic, quod iste populus significat Ecclesiæ fideles , qui quia in hoc seculo non habent stellas , id est , sanctos quibus dirigantur ad cœlum,necesse est quod alitibus, i. viris contemplativis, & prudentibus se credant,& regimen navis suæ. Isti enim terram viventium , id est , paradisum odore contemplationis sentiunt, & ideo in absentia stellarum, id est, Sanctorum, ad portum salutis homines deducunt Psalm. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.*

2 In Taprobana insula, teste Solino ille rex eligitur, qui spectatior moribus invenitur, eligunt enim hominem inveteratæ clementiæ, & in annis gravem. Unum tamen attendunt præcipue in electione regis,ut scil. liberis careat. Nam (ut dicit Solinus) qui pater sit,etiam si vita, & moribus polleat, non admititur ad regendum; quinimo postquam fuerit in regimine constitutus, si velit educare liberos, & habere , statim privatur pristina potestate. Istud autem custodiunt (sicut ait) ne fiat hæreditarium regnum suum. Dicit etiam,quod quamvis rex ipse maximam præferat æquitatem, nolunt tamen sibi totum licere : imo 40. sapientes eligunt, qui regi habeant assistere, & cum ipso de causis capitalibus judicare. Ista possunt allegari de regibus & prælatis , qui pro certo sunt eligendi clementes, & sapientes,& veteres,& liberos,i. parentes & nepotulos non habentes , vel saltem ultra debitum non amantes, nec regnum Ecclesiæ,nec ipsa beneficia & officia Reipublicæ , vel Ecclesiæ ad eos transmittentes , & non soli de negotiis judicantes , sed plurium prudentium consilium insequentes, juxta dictum sapientis Eccl. 30. *Sine consilio nihil facias,& post factum non pœnitebis.*

Vel si vis, ista possunt allegari contra multitudinem, & affectum liberorum,& quod raro illi in paradiso regnant, qui liberos in seculo obtinent,quia scilicet fit plerumque, quod pro dilandis liberis ipsi animas suas dare damnificant , & sic ad regni gloriam nunquam intrant, sicut videmus de usurariis & avaris, ideo bene dicitur Eccles. 10. *Ne jocunderis in filiis impiis, si multiplicentur.* Vide supra titulo de Britannia §. de Hebridibus insulis, & earum rege, ubi ponitur simile. 3 In ista insula sunt Margaritæ teste Solino , sed de earum natura vide supr. de lapidibus titulo suo, & libr. de piscibus cap. de conchis,&c. Refert etiam idem, quod sunt ibi testudines maximæ, quas homines venantur, quia de carnibus earum vivunt , & de testis ipsarum domos sibi faciunt: de hoc vide libro de piscibus cap. de testudine,ubi ponitur simile.

Cap. LVIII.

De Vulandia.

VUlandia est regio in montibus Norvegiæ , cujus cives sunt sævi & barbati, magicis artibus occupati, qui navigantibus propter defectum venti moram apud se contrahentibus ventum venalem offerunt. Globum enim de filo faciunt, plures nodos in eo connectentes,& usque ad tres nodos vel plures filum extrahi, & explicari præcipiunt,secundũ quod ventum magnum vel parvum voluerint habere,& sic dæmones aerem concitant , & ventum producunt,& quandoque navem illam dissipant,& submergunt. Regio hæc est peccatum,cives dæmones , navigantes peccatores,globus , cor,ventus vanitas,mare vita præsens, profundum infernus. Isti ergo qui per mare præsentis vitæ volunt ad portum prosperitatis venire , quandoque veniunt ad Vulandiam,id est,ad statum peccati,ubi eis à civibus,id est,à dæmonibus ventus inanis gloriæ venditur , ita ut quando globum cordis sui magis explicaverint , & laxaverint ad mundana , tanta major ventus vanitatis ipsos agitet atque movet,in tantum,quod quandoque per æternæ mortis periculum submerguntur. Matth. 7. *Venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt,&c.* & Ezech. 27. *Ventus auster contrivit te in corde maris.*

Cap. LIX.

De mirabilibus circa humanam naturam.

CIrca humanam naturam multa sunt mirabilia , inter quæ 1 Solinus connumerat,quod vix est dare aliquem. quin plura adversa sustineat , quam prospera, unde exemplificat de Cajo Cæsare, cujus (teste Seneca) tanta fuit fœlicitas , quod ei quicquid libuit,licuit;qui quasi totius mundi victor extitit. Hæc tamen plus habuit de rebus asperis,omnibus consideratis , quam secundis. Dicit ergo,quod tot & tanta in vita ejus inveniũtur incommoda,ut non sit facile discernere, calamitosior, an beatior fuerit. Item idem ait,quod mulieribus prægnantibus semper nocet plenilunium , & addit similiter , quod si mulier gravida salsiores escas comedit, ungulis caret partus. Oscitationem etiam dixit noxiam parturientibus. Unde dicit esse utile spiritum cohibere, & nullo modo in actu pariendi oscitationem facere , alias periculum esset. Plenilunium significat plenitudinem divitiarum temporalium , salsedo condimentum scientiarum secularium , oscitatio vero seu spiritus emissio, superfluitatem affectuum & desideriorum pectoralium , & mentalium. Igitur dico , quod quando aliquis est prægnans , & de novo concepit aliquod bonum propositum,& intendit parere bonum opus , illa tria sunt principaliter sibi noxia sc. plenilunium prosperitatis , salsedo præsumptæ sagacitatis.& oscitatio concupiscentiæ, & carnalitatis. Ista enim partui boni operis officiunt & ungulam finalis perseverantiæ sibi tollunt. Utile est ergo spiritum concupiscentiæ cohibere. & escas salsas,i. salsedinem præsumptæ sapientiæ non habere,juxta illud ad Rom. 12. *Non plus sapere quàm oportet sapere , & prosperitatis plenilunio non gaudere.* Item dicet idem, quod puer 2 quando præposteris pedibus nascitur, malum omen est. Talis enim præposterus ordo contra naturam est , & ideo significat (sicut ait) quod taliter nascens prospere non vivet, & quod cito de vita excedet,& quod etiam multa mala faciet. Unde etiam tales vocantur Agrippæ,ut dicit Sol. & Plin. l. 7. c. 8. ubi exemplificat de Nerone principe, sic dicens ; Neronem principem toto principatu suo hostem humani generis genitum , scribit parens ejus Agrippa. Talis etiam fuit Herodes Agrippa. Quorum alter plures occidit, & tandem seipsum interfecit scil. Nero alter vero paupertate,fame, carcere multotiens fessus fuit. Ista possent dici si prædicares, de Apostolo Petro & Paulo, contra crudelitatem Neronis. Vel dic, quod pedes sunt affectus. August. pes meus affectus meus,eo feror, quocunque feror. Igitur naturale est & rationale,quod in omni actu caput rationis præcedat , pes affectionis caput rationis præferat. Nam qui carnis desideria justitiæ anteponit , necesse est quod prosperitate pacis : & gratiæ careat , & quod cito de vita gratiæ per imperfevetantiam recedat. Commune est enim quod illi in quibus affectio superat rationem, & in quibus desideria justitiam antecedunt , in hoc seculo prospere non vivant, & vitam etiã gratiæ cito perdant,juxta illud Eccl. 18. *Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, in gaudium faciet inimicis tuis.* Vel dic,quod illud corpus,illa persona, vel illud collegium,vel Ecclesiasticus non possunt prospere vivere vel manere,ubi pedes præcedunt caput,subditi prælatos,mali bonos,& ubi in statu & gradu,& in promotionibus improbi præeunt virtuosos. Vel dic contra simoniacos , qui non recte nec ordinate nascuntur aut promoventur,sed potius ut Agrippæ,& præposteri per simoniam ad dignitatem exeunt & nascuntur ; quia vere tales non solent in prosperitate vivere , sed toto vitæ tempore miseriæ subjacere. *Qui enim non intrat per ostium in ovile,fur est & latro.* Io. 10. Isti enim sunt *qui relinquunt iter rectum,& ambulant per vias tenebrosas.* Prov. 2. Itẽ Solinus inter mirabilia computat,quod 3 aliquis puer ante quadragesimũ diem rideat. Dicit tamen,quod Zoroastes mox optimarum artium peritissimus, eadem hora risit qua natus est. De Crasso autem avo ipsius , qui nunquam risisse visus est, dicit,quod ipsum bella Parthica rapuerunt. Et sic videtur concludere Solin quod risus præoccupatus , omne bonum est ; tardus vero vel omnino excluſus, signum est malũ. Sic vere est de spirituali lętitia,& de gaudio in spiritu S. Ista enim si affuerint,

fuerint, prosperitatem gloriæ paradisi futuram significant; si vero omnino defuerint, bella & tribulationem inferni designant. Bonum ergo signum est, quando quis per gratiam nascitur, si tunc risu, & spirituali lætitia perfundatur; quia sic futura sapientia, & æterna prosperitas designatur, juxta illud Eccl. 19. *Risus dentium, & ingressus hominis, annuntiant de illo.* Et inde est, quod multi sunt viri justi, qui cæteris inveniuntur gaudentiores, & per convenientem affabilitatem ad proximos lætiores, ad Rom. 12. 4 *Spe gaudentes.* Item ut dicit idem, quidam fuerunt qui nunquam riserunt, qualis erat Crassus, quidam, qui nunquam ructaverunt; sicut Pomponius poeta, quidam qui nunquam spuerunt, sicut Antonia Drusi, quidam qui dentes maxillæ continuos habuerunt, sicut quidam filius Brusiæ regis Bythynlorum. Quidam qui cum dentibus nati sunt, ut Cn. Papyrius Carbo. Quidam qui ossa concreta, & solida, & sine medulla habuerunt, & nunquam sudaverunt, aut sitiverunt; sicut fuit Lygdamus Syracusanus. Ista omnia possunt applicari ad mores; quia pro certo isti possunt significare viros perfectos & sanctos, quorum aliqui fuerunt qui timorem Dei, mortis, judicii & inferni præ oculis habentes, nullam mundi lætitiam dilexerunt, dicentes illud Eccl. 2. *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid frustra deciperis?* Quidam nunquam ructaverunt aut spuerunt sicut fuerunt viri patientes, qui nunquam spuerunt aut respuerunt aliquid, quod Deus vel prælatus mandaret. Quidam ossa concreta, & maxillas, & dentes solidos, & ejusdem ossis habuerunt; sicut fuerunt isti, qui tanquam ossa nunquam fuerunt fessi pro Deo laborando, & tanquam maxillæ solidæ nunquam cessaverunt à benedicendo, & prædicando; & isti etiam nunquam sudaverunt, difficultatem in laboribus sentiendo, & nunquam sitiverunt temporalia appetendo. Quidam etiam cum dentibus nati sunt, ut qui peccatores correctionibus momorderunt, ideo de tali diversitate dicitur illud ab Hebr. 11 *Alii ludibria experti.* 5 In occidente sunt multa mirabilia. Unde in historia terræ sanctæ, ubi comparantur mirabilia occidentis ad mirabilia orientis, dicitur, quod in Francia fuerunt quidam homines cornuti, in Anglia quidam caudati. Unde etiam Plin. l. 7. c. 2. dicit simile (c. in quibusdam partibus Indiæ) cauda villosa homines nasci, pernicitatis eximiæ. In Italia etiam aliqui sunt cum buffone in fronte nati; teste Gervasio: sine hoc vero nati, non legitimi thori esse censentur. Ego etiam pro certo affirmari audivi, quod in Britannia minori est unum altum genus nobilium, in quo omnes qui nascuntur, sunt in posterioribus dealbati, ita ut si anum album non habeant, ex adulterio nati esse judicentur. Sic vere in mundo sunt diversa monstra spiritualia, id est, multi homines peccatores. Quidam enim sunt cornuti per protervam sævitiam, & ad percutiendum alios semper prompti, per violentiam. Unde 3. Reg. 22. *Fecit quoque sibi Sedechias filius Chanaam cornua ferrea.* Item alii sunt caudati per malitiam. Cauda enim quæ retro venit, significat malitiam. Isa. 9. *Propheta docens mendacium, ipse est caudatus.* Item alii sunt buffone in fronte notati: per superbiam. Buffo enim inflatus superbiã significat; quæ etiam in fronte esse dicitur, eo quod in publico, & in apparentia cunctis manifestatur. 2. Paral. 26. *Orta est lepra in fronte ejus.* Alii vero habent immunda sua posteriora alba per hypocrisim, & per fictam apparentiam; quia hypocritæ ubi plus sunt per luxuriam immundi, ibi magis per fictionem hypocrisis judicantur esse mundi: ideo tales maledicuntur à Christo dicente Matth. 23. *Væ vobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ apparent hominibus speciosa, intus autem sunt plena spurcitiæ.* Breviter ergo tanta hodie inolevit perversitas, quod illi viles & degeneres censentur, qui sine talibus vitiis oriuntur; quia pro certo qui protervam, malitiam, luxuriam, superbiam, & fictitiam versutiam non habuerit, cunctis vilis & degener apparebit. Ille enim qui malos parentes suos non imitatur, spurius & degener reputatur: ideo talibus dicit Dominus illud Num. 42. *Ecce vos surrexistis pro patribus vestris incrementa, & alumni hominum peccatorum.* Item ibidem dicit, quod cadavera recentia in aqua residunt, & descendunt; cum vero putrefacta fuerint, mox exurgunt. Si vere illi qui sunt recentes, & nondum per vitia putrefacti, hoc est viri justi, si in aqua prosperitatis ponantur, solent per humilitatem descendere, corrupti vero, & peccatores ibi solent per superbiam enatare. Quanto enim quis est melior, tanto humilior, & tanto etiam superbior, quanto vilior atque pejor, Eccl. 3. *Quanto major es, humilia te.* Sicut mihi apparet, multum videtur Deus humanam naturam diligere, qui figuram ejus videtur quandoque 2 stellis, quandoque lapidibus pretiosis, quandoque animalibus vivis, quandoq; belluis marinis, quandoq; radicibus & plantis mirabiliter designare. Sicut enim infr. c. 60. potui, inventa est stella cometa humanam effigiem habens; est etiam lapis dictus Camahu, & etiam alius dictus Geroboles formam humanam prætendens, est etiam bestia, ut Satyrus pilosus, & simia, figuram hominum insinuans. Est etiam piscis, ut syrena vel nereis, figura hominis gaudens. Est etiam herba seu planta, ut mandragora, formam hominis in radicibus repræsentans. Bene ergo dicit Greg. quod *homo omnis creatura* dicitur, quia vix est dare aliquod rerum genus, quin ibi forma humana aliqua repræsentetur. Non debent ergo conditionem suam vilipendere, nec ipsam diabolo & vitiis subjicere, quando videt quod Deus ipsam tantum diligit, quod in cœlestibus & terrenis ipsam repræsentare disponit, super omnia vero, pro eo, quod ipsam per beatam incarnationem assumpsit. His ergo præmissis, notandum est, quod primum mirabile circa humanam conditionem dicit esse Plin. dissimilitudinem facierum. Ait enim lib. de naturali hist. 7, c. 1. quod cum in vultu, & facie humana sint decem membra, non invenitur in tot hominũ milibus duas facies omnino similes posse existere, quinimo necesse est semper aliquid dissimilitudinis interesse. 6 Causam autem tantæ hominum dissimilitudinis c. 12. illius libri assignat & dicit, quod imaginatio valde operatur in hominis generatione, sicut ponit exemplum de quodam Niceo poeta, cujus mater ab Æthiope genita ex adulterio fuerat, nihil cum Æthiope similitudinis habens; ipse tamen filius ejus in avum degeneravit Æthiopem. Cogitavit enim forte tunc ipsa mater in Æthiope illo, qui genuerat eam. Ego etiam audivi semel in Avenione factum simile, quod scil. cum quidam tabernarius caput Saraceni turpe, & nigrum ante ostium suum pingi fecisset, uxor cujusdam, qui ex opposito morabatur, & illud caput omni die videbat, & circa illud sua imaginatio tenebatur, similem filium peperit. Cogitatio enim (ut ait) fingere, aut miscere similitudinem potest. Quod tamen in brutis rarius reperitur: nam (ut ait) plures sunt differentiæ in multitudine hominum, quam brutorum, cujus rationem assignat; quia homo cum habeat liberum arbitrium, animumque valde celerem, & mobilem, quasi videtur impossibile, duos esse eandem similitudinem continentes, quod in brutis non fit; cum animos immobiles habeant, & libero arbitrio careant, & ideo quælibet in suo genere majorum similitudinem repræsentant. Ista possunt applicari ad hoc, quod in facie exteriotis conversationis pauci sunt in toto similes, & conformes. Accipias enim duos quantumvis bonos, vel quantumcunque malos, semper in ipsis aliquam dissimilitudinem & aliquam morum diversitatem invenies: ideo bene dicitur, 1. ad Cor. 15. quod *stella differt à stella in claritate.* Quod etiam de similitudine, & diversitate cordium & affectionum: item de discordia & controversia mentium potest intelligi; quia hodie pauci sunt, qui sibi per concordiam conveniant, & quorum alter alteri in bonis moribus se conformet, quinimo & in Ecclesia, & in mundo homines non videntur esse filii ejusdem Patris Christi, qui scilicet in actibus, in gestibus, in vestibus, nec non in litibus & contrarietatibus tanta sunt dissimilitudine variati. Et (quod plus est) major invenitur in hominibus ista diversitas, quam in brutis, id est, in clericis & Ecclesiasticis & sapientibus personis, quam in simplicibus & ignatis; quia pro certo, quanto isti habent animos magis celeres & subtiles, tanto magis sunt per discordiam, & malos mores dissimiles & difformes; simplices vero animum habent magis in bono stabilem, nec circa malitiarum subtilitates vagantem, & ideo majorem habent inter se charitatis & concordiæ similitudinem, & virturem. Bene ergo possumus cõcludere de hominibus, i.e. de mundi sapientibus inter se discordibus & difformibus illud Baruch. 6. *Bestiæ meliores sunt illis.* Vel totum hoc applica ad intentionem, & dic, quod generatio, id est, operum factio & productio, à cogitatione, imaginatione & intentione dependet; quia si intentio interior volvatur ad imagines pulchras, id est, ad bona bonorum exempla, tunc ad similitudinem eorum concipiet fœtum suum, & pariet opus bonum; si vero imaginatio & intentio consideret imaginem turpem & ineptam, & turpem habeat causam, vel mala malorum consideret exempla, tunc similiter parturiet turpem actum; nam etsi prædicatorem & genitorem habuerint bonum, fœtum tamen operum similem genitori, i. bono doctori vel prælato voluntas non concipit, quando ad alias imagines, i. ad aliorum mala exempla attendit. Figura Gen. 30. ubi dicitur, quod oves Jacob ex virgis decorticatis dum concipiebant ostensis

ſtenſis fœtum ſimilem virgis, & non genitoribus conceperunt. Quia ovis, i. homo, quoniam virgas de corticatas, i. perſonas infames per exempla reſpicit, tunc fœtus operum diſſimiles ſuis patribus i, bonis prælatis & prædicatoribus facit. Vel dic, quod filii turpes, & mali à pulchris & bonis parentibus naſcuntur, quando ſe non bonis parentibus ſed malis & deformibus peccatoribus conformet per imitationem. Idem etiam de prælatis bonis poteſt dici, qui multos turpes, & infames filios & ſubditos habent, & hoc quia non ſibi, ſed malis hominibus conformant. Iſti ergo ad bonum patrem, non ad malos deberent attendere, & ſe ſibi in moribus conformare. Eſa. 51. *Attendite ad Abraham patrem*
8 *veſtrum.* Sarmatæ ſecundum eundem de naturali hiſt. l. 2. c. 111. ſunt ultimi populi Scythiæ, & totius Septẽtrionis. Unde ait, quod à civitate Meroe, quæ eſt in Æthiopia, ad terras Sarmatarum, qui ſunt in Scythia, eſt latitudo totius orbis habitabilis: Dicit ergo Pli. l. 7. c. 2. quod Sarmatæ tantæ religionis ſunt, quod de triduo in triduum ſolummodo cibum ſumunt. Tales debemus eſſe ſpiritualiter, quia pro certo cibum Euchariſtiæ non debemus ſumere, niſi triduo jejunium voluerimus celebrare; quia ſcil. à peccatis cordis, oris, operis, debemus jejunare, i. c. ceſſare, & contra iſtud triduum aliud triduum opponere, ſc. contritionem contra primum, confeſſionem contra ſecundum, ſatisfactionem contra tertium, ut ſcil. cordis vitium purget contritio, vitium oris tollat confeſſio, vitium operis auferat ſatisfactio. Si igitur iſtud triduanum jejunium præceſſerit, cibum Euchariſtiæ, gratiæ vel gloriæ dignè poterimus recipere, & ipſum debite manducare. De ta-
9 li ergo triduo ſpiritualis abſtinentiæ poteſt dici illud Mat. 8. *Iam triduo ſuſtinent me, nec habent, quod manducent.* Et Tob. 6. *Per tres dies continens eſto.* Item Pli. de naturali hiſt. l. 7. c. 2. dicit, quod quibuſdam ineſt venenum in linguis & oculis. Unde dicit Iſidorus aſſerere, in Aphrica eſſe quaſdam familias, quarum laudatione intereant, probata, areſcant arbores, moriantur infantes. Id quod etiam facit Gervaſius, qui dicit, quod tempore ſuo erat quidam miles in Cathalonia ſibi notus, qui ſi quid probaverat aut laudaverat, ſtatim ei male cedebat. Dicit idem Plin. ibid. quod quidam ſunt in Triballis Illyriis, qui ſolo viſu faſcinant, interimuntq; ſi irati diutius intueantur. Hæc mihi frivola viderentur, niſi tantus doctor referret, & niſi etiam verbum faſcinationis in ſcriptura poneretur, quia Apoſt. ad Gal. 3. dicit ſic: *Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit nõ obedire veritati?* ideo faſcinatio aliquid eſſe ſupponitur. Quicquid igitur ſit, per iſtos tum linguis, tum oculis venenoſos intelligo luxurioſos, quorum linguæ dum applaudendo, blandiendove perſonam commendant, ipſam ſpiritualiter faſcinant, & à bono propoſito eam mutant, & ſic arefactionem virtutum ſuarum, & mortem culpæ ſibi laudando procurant, & propinant. Eſa. 5. *Populo meus, qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt.* Viſus etiam talium venenoſus eſt, quia per impudicos aſpectus ſolent alios inficere, & ad malum inducere, & ſic mortem culpæ & pœnæ talibus procurare. 2 Petr. 2. *Oculos habentes plenos adulterii.* Vel dic, quod primi ſunt adulatores, qui illos, quos laudant, dum eos fovent in peccatis, ſpiritualiter occidunt. Secundi vero ſunt invidi quorum aſpectus bonis hominibus ſunt maligni, cum ipſi quodcunque malum poſſunt, his procurent, quos ironice reſpiciunt. Unde Seneca lib. de quatuor virtutibus: Sit tibi tam turpe laudari à turpibus, ac ſi laueris ob turpia, lætior eſtõ, quotiens
10 diſplices malis. Item idem ait, quod ſunt quædam mulieres in Scythia, quæ Bythiæ vocantur, quæ duplices pupillas in oculis habentes, ſolo aſpectu interficiunt: quod idem Solinus affirmat, adducens Apollonidem pro auctore. Dicit etiam generaliter, quod omnes, quæ duplicem habent pupillam, habent oculos venenoſos. Unde etiam ponit Plin. multos eſſe iſtius naturæ, quæ ſc. in uno oculo duplicem habent pupillam, in alia vero equi effigiem. Iſtos etiam non poſſe mergi aſſerunt, dato, quod ſint etiam veſtibus degravati. Teſte enim Cicerone, Deo naturæ non ſolum placuit, morem comedendi homines in homine generare, imo etiam venena in quorundam oculis & corporibus ponere voluit, ut ne quid (inquit) mali eſſet, quod homini deeſſet. Ait etiam idem eſſe genus pharmacum in Æthiopia (teſte Damone) quorum ſudor tactis corporibus tabem afferat. Dic, quod tales mulieres ſunt luxurioſæ perſonæ, quarum oculi ita ſcintillant, & flammant, quod plures pupillas videntur habere; quæ ideo illos, quos impudice reſpiciunt, occidunt, quia per malos conſenſus carnis concupiſcentiam in eis introducunt. In talibus enim oculis venenoſis effigies equi, i. ipſa petulantia luxuriæ apparere videtur, inquantum per eorum aſpectus de eorum luxuria judicatur. Mergi etiam tales nequeunt; quia ex quo ſemel per luxuriam corrupti ſunt, nunquam per lachrymoſam pœnitentiam, vel per loturam munditiæ mergi volunt. Igitur ſic fit, quod ſudor & lues ſuorum fœdorum operum & exemplorum alios inficit, & quos per ſocietatem tangit, ſpiritualiter maculat & corrumpit. Igitur bene poteſt dici talibus illud Mat. 6. *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum erit tenebroſum.* Vel dic, quod oculus eſt cor, ubi ſi duplex pupilla, i. duplicitas falſitatis, & duplex intentio fuerit, alios ſc. illos quibus iraſcitur, ſuis malitiis nocet, afficit atque lædit. Simplicitas ergo intentionis & innocentiæ commendatur, duplicitas vero tam verborum quam operum, tam cogitationum quam intentionum, & omnis fraus & malitia reprobatur. Ideo bene dicitur, Mat. 6. *Si oculus tuus fuerit ſimplex totum corpus tuum lucidum erit.* Sicut natura poſuit venenum in ali- 11
quibus membris quorundam hominũ, ſic in quorundam membris aliqua remedia ſanitatum poſuit. Unde ait Plin. l. 7. c. 2. quod pollex dextri pedis Pyrrhi regis, tactu ſuo lienoſos curabat, qui etiam pollex cum reliquo corpore cremari non potuit, unde in templo conditus fuit. Dicit etiam idem, quod Crates Pergamenus aſſerebat, adhuc in Helleſponto genus eſſe hominum, qui Ophiogenes vocantur, ſerpentum ictus contactu levare ſolitos. Varro etiam ait eſſe quoſdam, quorum ſalivæ contra ictus ſerpentum medeantur. Hæc Plin. l. 7. c. 2. Hodie etiam apud nos Rex Francorum quicunque ſit canonicè introductus, ſolo tactu manus, infirmitatem gutturis curat, & glandes illas, quæ ſtrumulæ dicuntur, attenuat atque ſanat. Vide ultimum §. iſtius capituli, ubi agitur de gemellis Auſtriæ. Ita poſſunt applicari ad virtutem reliquiarum Sanctorum ſic. Si igitur ſunt homines, qui adhuc peccatores & mortales exiſtunt, & maxime prædicti, qui pagani & infideles erant, quorum membra tam mirabilem virtutem habent, multo fortius membra, & reliqui illorum, qui jam cum Chriſto immortales regnant, poterunt magna & mirabilia facere, & contra ſerpentum, i. dæmonum tentationes & ictus, contraq; infirmitates, & tribulationum fluctus remedium devotis fidelibus exhibere. Vel dic, quod tales homines ſignificant Eccleſiæ Sacerdotes & prælatos, qui pro certo manu abſolutionis & correctionis, & ſaliva verbalis eruditionis & prædicationis, venena peccatorum adurunt, & morſus ſerpentum, i. puncturas dæmonum tollunt. Ideo bene dicitur Marc. 16. *Serpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super agros manus imponent, & bene*
habebunt. Sicut dicit idem ibidem. Quidam ſunt homines in India 12
dicti Sorite, qui nullum cibum noverunt præterquam piſces, quos manibus diſſectos, ad ſolem torrent, & inde faciant ſibi panes. Piſces ſunt fluxibiles delitioſi, qui pro certo à Soritis, i. à dæmonibus in inferno vorantur, & ſiccati ad ardorem inferni, panis quotidianus eis efficiuntur. Unum mirabile dicit hic Pli. l. 7. c. 4. 13
videlicet, quod ex fœminis mutari in mares non eſt fabuloſum. Unde ipſe ait ſe in analibus Craſſi & Longini conſulum inveniſſe, Caſini puerum tactum ex virgine, & juſſu Auriſpicum in deſertam Inſulam tranſportatum. Dicit etiam quendam Ariſtontem, cum prius foret mulier nupſiſſe; ſed cum ei poſtea barba proveniſſet, & virilitas, uxorem, duxiſſe; & hoc (ut dicit) Licinius Mutianus prodidit, & à ſe viſum aſſeruit, & ejuſdem ſortis etiam Smyrnæ puerum à ſe viſum dixit. Et ſubdit idem Plin. Ipſe (inquit) in Aphrica vidi mutatum in marem nuptiarum die, Luc. Coſſutium civem Tyſdritanum. Ad iſtud autem mirabile, ſcil. 14
quod fœmina mutatur in virum, facit fabula Iſidis, quam ponit Ovidius; quæ cum eſſet fœmina, & crederetur puer eſſe filius regis, & uxorem filiam alterius regis duxiſſet, die nuptiarum in templo Veneris mutata fuit in virum, & ſic illud, quod falſo credebatur, contigit eſſe verum. De Tireſia etiã dicit Ovidius, quod de viro in fœminam, & de fœmina in virum, poſt ſeptennium eſt mutatus. Poſſibile enim fuit, quod fœminæ quædam in viros mutatæ fuerint; cujus occaſione pœtæ fabulas confinxerunt. Ad hoc etiam non modicum facit, quod dicitur de Hyena beſtia; videlicet, quod alternis annis de fœmina in marem transformetur, teſte Plin. & Solino. Rationem autem præmiſſorum aſſignare nequiverunt, niſi quod forte talis mulier multum habet caloris, naturæq; virilis; qua continuè creſcente tandem gradus virilis complexionis attingitur; & ſic natura invenies materiam diſpoſitam, mutat ſexum fœmineum in virilem. Alio etiam modo poteſt contingere, ſc. quod à principio natura membra virilia formavit, & ſub pelle formata ad effigiem membri virilis ipſa abſcondit; quæ tandem roborata apparent & egrediuntur; & ſic fœminæ mutari in viros exiſtimantur. Et circa hoc,

à quo-

à quodam religioso honesto viro de ordine prædicatorum audivi, quod dum ex parte ordinis sui, conventus Cataloniæ visitaret, in quodam castro tale prodigium comperit esse factum. Erat enim puella ætatis decem & octo annorum, quæ dum cum sociabus luderet, ipsam dolor genitalium quasi parturientis arripiebat; quod cum pluries fieret, affuit prudens medicus, qui palpato sexu fœmineo, quem habere videbatur, invenit sub pelle aliquid durum latere, scidit igitur novacula pellem, & statim membrum virile cum suis appendiciis apparuit, cujus sc. foramen ita erat foramini membri muliebris applicatum, quod perinde semper urinasse repertus est. Sanatus igitur de vulnere uxorem duxit, & post annis plurimis vir vixit. Ad hæc potest allegari Orosius, & etiam August. lib. 2. de civitate Dei, ubi dicit, quod & fœminæ & gallinæ in sexum masculinum sunt mutatæ. Ista omnia applica ad hoc, quod quandoque de fœminis fiunt viri, id est, de imperfectis justi. Fœmina enim virum imperfectum significat, qui sc. more fœminæ, fragilis & inconstans existit, nec in bono proposito perseverat. Vir vero hominem perfectum solet denotare, qui solet opera virilia, fortia & stabilia perpetrare. Fœmina igitur in marem mutatur, quando peccator & imperfectus per divinam inspirationem, vel per bonam prædicationem in hominem justum, constantem & stabilem transformatur. Hier. 31. *Fœmina circumdabit virum.* Vide de Hiena suprà lib. 10.

14 Secundum Plin. eod. lib. 7. c. 7. Generatio hominis valde est incerta, valde vilis, & valde periculosa. Incerta quidem, cum cætera animalia definitum habeant tempus, infra quod debent gigni; homo autem non habet determinatum tempus: nam quidam septimo mense, quidam octavo, quidam nono, quidam decimo, vel undecimo pariuntur. Inventa etiam quandoque est mulier, sexdecim mensibus in utero portasse. Item vilis est, quia vili humore, videlicet sanguine menstruoso nutritur, & de vili sperma te procreatur. Item debilis, quia (ut ait Solin.) fumus candelæ extinctæ, vel sola oscitatio facta in hora pariendi, interficit fœtum, & facit abortum. Ista igitur potes applicare ad vilitatem conditionis humanæ & contra superbiam hominis; sicut etiam idem author Plin. pulchrè applicat, ad hoc idem sic dicens: *O quam frivola animalium superbissimi* (sc. hominis) *origo, cumplerumque abortus causa fiat odor, à lacernarum extinctu. His*, inquit, *principiis nascuntur tyranni, his carnifex animus. Tu qui viribus corporis fidis, tu qui fortuna munus amplexaris, tu qui te Deum credis, aliquo successu tumens, tanti tamen perire potuisti, atque etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictu, aut acino uvæ passæ sicut Anacreon poeta; aut in lacte hausto pilo; sicut Fabius senator.* Is demum profecto vitam æqua lance pensitabit, qui fragilitatis humanæ memor fuerit. Vel dic, quod homo significat sapientes, clericos & divites; brutum vero simplices & ignaros. Generatio ergo, i. salvatio brutorum, i. simplicium & pauperum, certior est, quam hominum, i. e. quam divitum & sapientium: nam (teste August.) *Surgunt indocti, & rapiunt cœlum, & nos cum literis nostris mergimur in profundum.* Item eod l. c. 11. dicit, quod præter mulierem pauca animalia carnis copulam novere gravida; quia ut communiter fœminæ quadrupedum, ex quo gravidæ fuerint, nunquam cognosci se permittunt, quinimo masculos fugant & abjiciunt. Mulier vero non sic; quæ majori luxuria cæteris lacessitur, & tamen si sit gravida, magis quam aliæ abstinere, & partui reverentiam exhibere debet. Item ibidem dicitur, quod signa parentum quandoque mittuntur ad filios. Unde exemplificat, quod quarto partu Dacorum, originis nota in brachio redditur. In Lepidorum etiam gente tres successivè nati sunt, qui membrana obductos oculos habuerunt. Sic vere boni debent in se bonorum parentum suorum naturalium, vel prælatorum & prædicatorum, parentum spiritualium signa, exempla & bona opera per imitationem repræsentare, & se eis quantum ad oculos discretionis, & quantum ad brachia bonæ operationis pro viribus conformare. Exod. 14. *Erit quasi signum in manu tua, &*
15 *quasi appensum quid ante oculos tuos.* Vel e contra dic de malis, qui parentes imitantur, & eis pro viribus conformantur. Tanta similitudo inventa est quandoq; inter homines, quod unus esse alius credebatur. Teste Solino & Plin. l. 7. c. 12. Unde Solinus ait, quod Antiocho Regi Syriæ Artemon quidam de plebe ita similis fuit, quod ejus objectu, Laodice uxor regia tandiu defunctum maritum dissimulavit, donec ad suam voluntatem successor regni ordinaretur. De multis etiam aliis sibi invicem simillimis, de partibus tamen diversis natis, ponunt exempla plurima, & Plin. & Solin. Sic vere in moribus accidit, quod quandoque similitudo decipit judicium, sicut patet de falsis amicis, & veris. & hypocritis hominibus atque justis. Tales enim inter se tantam habent in exteriori apparentia similitudinem, quod mali pro bonis sum ūtur, & illud quod falsum & fictum est, verum esse creditur. Quod etiam in verbis invenimus, quia multi sunt mendacia sua ita pallētes, quod tantam habent similitudinem veritatis, ut sæpe falsum pro vero sumatur, & pro talibus fictionibus regnum & dominiū possideatur, Ioan. 9. *Alii dicebant, quia hic est, alii non, sed similis ejus est.* Vel dic e contra, quod Christo & sanctis debemus similes esse, & nos in eis conformare, ut sic possimus regnum cœlestis gloriæ possidere. Dentes septimo mense nascuntur, & septimo anno ca- 16
dunt, teste Pli. ibid. c. 6. Isti autem fortissimæ & durabilis sunt virtutis. Unde etiam isti sunt, qui nec igne facile comburuntur, nec in terra, sicut ossa alia corrumpuntur. Sic vere viri justi, qui dentes sunt Ecclesiæ (juxta illud Cant. 4. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascendunt de lavacro*) per septenarium virtutum in gratiam nascuntur, & per septennium criminum capitalium quandoque cadere comprobantur Prov. 24. *Septies in die cadit justus, & resurgit.* Isti ergo sunt, qui nec comburuntur igne avaritiæ, nec corrumpuntur putrefactione luxuriæ. Vel dic, quod dentes sunt virtutes, quas sc. septem virtutes, vel septem Sacramenta introducunt, & septem peccata mortalia cadere faciunt, &c. Quidam etiam ho- 17
mines maximæ quantitatis fuerunt, sicut narrat Plin. l. 7. c. 16. de quodam corpore humano, stante in quodam monte, cum pars ejus montis corruisset, erecto reperto, quod 46. cubitos longitudinis habebat, de quo etiam meminisse videtur Solinus, qui corpus 33. cubitorum dicit in Creta repertum, in quodam monte fluminibus arroso. Orestis etiam corpus jussu oraculi refossum inventum est septem cubitos habuisse. Pallas etiam (sicut supra dixi) Romæ sub Henrico II. repertus est, qui altitudinem murorū urbis dicitur excessisse. Nostris etiam temporibus in Francia tempore Philippi Regis pulchri, audivi pueliam in umbra cujusdam arboris dormientem, dum dormiret, ultra humanam quantitatē crevisse; & ex tunc tanquam monstrum pro miraculo cum Regina mansisse. Homerus etiā, qui per tria millia annorum ante nos fuit, conquerebatur suo tempore, quod corpora mortalium non erant ita magna, sicut prisca, sicut Pli. ibi narrat. Item ponunt tam Plin. 18
quam Solin. de illis, qui fortissimi fuerunt, sicut de Milone, qui currendo bovem supra se levabat, & percussum pugno occidebat, & una die comedebat, & de multis aliis viris fortissimis. Audivi etiam, quod tempore dicti Regis Philippi, cum quidam rusticus Alemanus cum sorore ad sylvam, pro lignis deportandis ivissent, & super unum fontem panem medium invenissent & comedissent, fortissimi facti sunt, ita ut onera lignorum, quæ fecerant vilipendentes, permaximam struem lignorum ad villam tulerint, quorum alter à dicto Rege Philippo vocatus & ditatus, fortitudinem multorum hominum habere est deprehensus. De Tritani etiam gladiatoris filio ponunt, quod nervos transversos habuit, & armatum hostem uno digito superavit, & digito uno ad castra Imperatoris sui portavit. Item ponit Plinius de illis, qui in cursu alios præcesserunt. & sic ponit de Philippide, quia M. 240. stadiis, sc. ab Athenis usque Lacedomenem duobus diebus cucurrit, & de quodam alio, qui à meridie ad vesperam 75. millia passuum cucurrit. Exemplifica etiam de aliis multis. Item ponit de illis, qui clarissimè viderunt, & sic exemplificat de Strabone, qui classem exeuntem à portu Carthaginis, per centum triginta quinque millia passuum à promontorio Siciliæ Lylibeo bello punico videbat, & numerum navium recitabat. De Callicrate etiam dicit, quod formicas de ebore ita tenues faciebat, quod partes eorum alii non videbant. Item ponit de illis, qui subtiliter audiverunt, & sic ponit unum exemplū mirabile, quod prælium, quo Sybaris delata est, ipso die quo factum est, auditum fuit Olympiæ per spatia maris, & terræ longissima; sicut etiam Orosius recitat, ubi agit de prælio Xersis Item ponit de illis, qui tormenta patientissimè sustinuerunt, & exemplificat de Leæna meretrice, quæ torta non indicavit Hermodium & Aristogitonem tyrannicidas. Et de Anaxarcho, qui tortus, linguam sibi amputavit, ne revelaret illos, qui de tyranno occidendo tractaverant. Fuerunt ergo secundū hoc multi homines diversi, in diversis viribus præpollētes, & alios homines præcellentes. Ista possunt applicari ad viros Ecclesiasticos & perfectos, qui sc. debent alios præcellere, & in eis virtutibus præpollere, juxta illud Matth. 5. *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Debent ergo isti alios præcellere magnitudine virtuali, & debēt cæteris in virtutibus esse majores

& in

& in lato charitatis, longo fidei, & alto spei cæteris grandiores Baruc. 3. Ibi fuerunt gigantes nominati, illi qui ab initio fuerunt statura magna scientes bellum. Item debent alios præcellere, bene operandi fortitudine. Dæmones enim & vitia debent vincere, & à nulla tentatione vel tribulatione penitus victi esse. Ideo 1. Joh. 2. *Scribo vobis juvenes: quia fortes estis, quoniam victistis malignum.* Item debent præcellere alios in cursus celeritate; quia cito cum pedibus bonorum operum affectuũ mandata celeriter exequi, & ad paradisum totis affectibus festinare debent 1. ad Cor. 9. *Sic currite, ut comprehendatis.* Item debent præcellere alios in visus limpitudine: quia visum discretionis & contemplationis debent clarum habere, & de promontorio hujus mundi usque ad portum paradisi per contemplationem videre, Esa. 33. *Oculi tui videbunt Hierusalem regionem opulentam, tabernaculum fiduciæ, quod nequaquam transferri poterit.* Item debent præcellere in auditus promptitudine, quia se prompti debent esse ad mandata Dei audiendum, & ad bella mortis & judicii cogitandum, Abac. 3. Domine audivi auditum tuum, & timui. Item debent præcellere in patientiæ fortitudine, quia sol. prius debent mortem subire, quam fidem aut sibi delicatem frangere, juxta illud Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.*

10 Teste Solin. & Pli. quidam fuerunt summa memoria præditi, sicut de Cyro rege exemplificant, qui omnibus militibus exercitus sui nomina reddidit; & de Mithridate rege, qui viginti duarum gentium rex totidem linguis jura dixit, & concionando singulas sine interprete affatus est. De multis etiam aliis exemplificant. Seneca vero de seipso dicit, in principio declamationum, quod tanta memoria pollebat; quod ducentos versus solo auditu retinebat, & incipiendo ab ultimo, reciprocando dicebat; duo etiam nullia nomina eo quo dicta fuerant ordine, retinens recitabat. Unde (ut idem Seneca refert) Memoria est pars animi valde delicata & fragilis, in quam primum senectus incurrit. Et secundùm Plin. l. 8, c. 24. Nihil in homine morbo, aut casu, aut metu facilius memoria perit. Et exemplificat de quodam, qui lapide percussus, literarum omnium est oblitus; item de alio, qui ex præalto tecto lapsus matris & affinium propinquorum; & de alio dicto Corvino, qui in quadam infirmitate quam habuit, proprium nomen est oblitus. Proculdubio charissimi spiritualiter loquendo, talis memoria debet in nobis vigere, quia sc. Deum, sanctos & bona æterna, & Dei mandata & beneficia, diaboli etiam versutias, vanitatem mundi & miserias pauperum debemus memorari & per jugem meditationem mentaliter recordari; quia procul dubio ille qui prædicta debite memoratur, apud Deum & homines commendatur, ut sic exponatur illud Eccl. 49. *Memoria Iosiæ in compositione odoris facta.* Veruntamen talis memoria à corde humano faciliter decidit, quia tam beneficiorum quam mandatorum, tam bonorum receptorum, quam etiam vitiorum perpetratorum recordatio, cito perit. Unde Seneca. *Memoria beneficiorum labilis, injuriarum autem tenax.* Et hoc proculdubio facit ictus tentationis, casus peccati, & infirmitas ignorantiæ; quia breviter non est hodie virtus in homine, quæ ita cito pereat, sicut memoria tam beneficiorum, quam etiam delictorum propriorum. Unde quidam sunt qui matrem, sorores, benefactores & amicos obliviscuntur, quando, sc. ingratitudinis vitio corrumpuntur. Alii etiam proprium nomen, i.e. Christiani nominis gloriam non recordantur, inquantum ipsum maculare per vitia dignoscuntur. Sap. 2. *Oblivionem nomen nostrum accipiet.* Vitium ergo oblivionis, ingratitudinis & inadvertentiæ hodie faciliter incurritur, & quod est deterius vix curatur. Unde de ingratis dicitur in Ps. 77. *Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos, de manu tribulantis.* De illis etiam qui obliviscuntur illa quæ ad salutem sunt necessaria, potest dici illud Sap. 17. *In obscura peccatorum tenebrosa oblivionis velamento dispersi sunt.* Item Pli. l. 7. c. 17. dicit, quod mares præponderant fœminis, mortua corpora viventibus & dormientia vigilantibus. Sic vere magis onerosi & importabiles sunt mares, quam fœminæ i. divites & superiores quam debiles & inferiores. Jac. 2. *Nonne divites per violentiam opprimunt vos?* Item mortui, i. peccatores, quam vivi, i.e. quam justi; & dormientes, i. pigri, quam vigiles, i. diligentes & astuti. Et proculdubio hodie onerosi sunt divites respectu simplicium, peccatores respectu justorum, negligentes respectu studiosorum, 2. Reg 15. *Si veneris mecum, eris mihi oneri.* Vel dic, quod plus ponderant, i. magis valent mares & virtuosi, quam fœminei & delitiosi; mortui per humilitatem, quam vivi per mobilem voluntatem; dormientes per contemplationem, quam vigilantes per negotiorum mundialium executionem. Eccles 5. *Laudavi magis mortuos, quam viventes.* Item ibi. l. 7. de naturali hist. c. 15. dicit, quod natura quasdam leges morbis imposuit, & sic ait, quod febris quarta 21
nunquam bruma, nunquam hybernis mensibus incipit. Febris quartana significat damnationem æternam, quam tremor & desperatio concomitatur; quia ista est, quam mensibus hybernis & hyemalibus, i. e. à frigore tribulationum mundialium non sumit initium, quia pro certo mundi deliciæ & prosperitates, non adversitas, initia sunt febris quartanæ, i.e. damnationis æternæ. Senec. li. de paupertate: *Multis quassis divitiæ non miseriarum finis fuit, sed initium.* Item ibid. l. 7. c. 51. & 52. recitat de morte varia 22
aliquorum. Dicit enim quod quidam fulmine mortui sunt, quidam serpentibus. Unde dicit, quod Pherecides serpentum multitudine de e corpore ejus erumpente expiravit. Ponit etiam de quibusdam, qui resurgere visi sunt, sicut de Aviola consulari, qui in rogo revixit, cui cum subveniri non posset, vivus crematus est. De Confidio etiam, qui portatus ad foveam, illum qui sepelire eum volebat, domum reportavit. Narrat etiam de quodam puero, qui fessus speluncam ad dormiendum intravit, & ibi 57. annos dormivit, postea evigilans, mutatam faciem rerum miratus est. De quadam etiam muliere narrat, quam septem diebus exanimem, Heraclides ad vitam revocatam nobili volumine asserit. Ponit etiam de quodam, qui in Sicilia decapitatus à Pompejo, postquam tota die jacuisset in litore, tandem revixit & mandata deorum infernalium Pompejo recitavit, & statim iterum expiravit. Ista possunt applicari ad resurrectionem mortuorum, & dici, quod si apud paganos aliqui revixisse inventi sunt; multo fortius divina virtute & sanctorum intercessione hoc potest fieri apud nos. Vel dic, quod ille qui in igne revixit, sed quia ibi nimis steterit, vivus crematus est, significat mihi quosdam, qui à morte peccati per ignem tribulationis & ferventis contritionis resurgunt, sed quia ibi nimis perseverant, sæpe fit, quod per desperationem & impatientiam pereunt. Contritio enim & etiam tribulatio vel maceratio si nimis perseveraverint, desperationem inducunt; & ideo bonum est, quandoque dolorem contritionis cum gaudio spei miscere, ut unum possit aliud temperare. Breviter ergo fieri potest, quod illi qui annis pluribus in vitiis & delitiis dormierunt, vel qui ex toto per gratiæ carentiam spiritualiter exanimati fuerunt, per pœnitentiam reviviscant, & ad statum salutis & vitam gratiæ reveniant. Ideo ad Eph. 5. *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Item idem 23
ibidem ponit, quod quidam visi sunt mori dolore, quidam gaudio, quidam metu, quidam amore. De dolore exemplificat Plin. ubi supr. de quodam qui denegato sibi consulatu interiit. De gaudio, ut de Chilone Philosopho, qui audita victoria filii sui apud Olympiam, præ gaudio expiravit. Exemplificat etiam de Dionys tyranno, & de Sophocle, qui ambo accepto tragicæ victoriæ nuntio expiraverunt: Et etiam de matre illa, quæ filium mortuum in prælio Cannensi audiverat, quem postea videns incolumem, præ gaudio mortua est. De amore vero possumus ponere exemplum de illo, quem Castella quædam diligebat. Vel melius de quodam milite peregrino, qui cum loca omnia in quibus Christus fuerat, visitasset devotissime, & tandem ad montem Oliveti unde Christus ascenderat, venisset, cum Christum amplius sequi nequiret, summo gaudio & amore perfusus expiravit. Prodita ergo causa mortis per medicos, apertum est cor ejus, & inventum est in eo scriptum: *Amor meus Iesus.* De metu vero, quod interficiat, ad præsens exemplum non habeo. Si vis expone ista in malo, & dic, quod mors culpæ & pœnæ introducitur multis modis, videlicet quandoque tristitia & dolore stimulante, & ad vindictam vel invidiam excitante. De quo Eccl. 38. *A tristitia enim festinat mors,* quandoq; gaudio male dissolvente, & ad inanem gloriam promovẽte. Prov. 14. *Extrema gaudii luctus occupat.* Quandoq; amore male inflammante, & cor per mala desideria aperiente, & gratia & spiritu evanescente. Prov. 21. *Desideria occidunt pigrum.* Quandoque timore male constringente, & in desperationem inducente. Psal. *Timor mortis conturbat me.* Vel illud de milite, allega ad fervorem devotionis, & quomodo charitas & amor Christum sibi in corde impressit, sine quo vivere non adamavit. Contra libidinem humanam potest applicari, quod dicit Plin. l. 10. de naturali hist. c. 63. ubi sic dicit: Cæteris animantibus statuta sunt 24
per tẽpora anni concubitus; homini vero omnibus horis dierũ, noctiumque. Item cæteris satietas in coitu, homini vero nulla, & exemplificat de Messalina conjuge Claudii Cæsaris, quæ experiri voluit si satiari posset, ita quod quandam meretricem viginti quinq; concubitibus superavit. Item quia (sicut & supra ipse alibi dixi) mares bestiæ cum prægnantibus non coeunt, præter suã

& equam

& equam homines vero ſemper. Item quia malitia hominum voluptates contra naturam excogitat, animalia autem nunquam. Unde addit, quod in hac parte nocentiores, quam feræ ſumus. Seneca etiam in quadam declamatione dicit, quod natura melius formavit concubitus animalium, quam noſtros. Et breviter, quia homo libidine non ſatiatur, gravidas non reveretur, & (ut dictum eſt) multa contra naturā adinvenit, & meditatur, quæ tamen beſtiæ non faciunt, neceſſe eſt ergo concludere, quod homines iſti beſtijs luxurioſiores ſunt. Unde Baruch 6. *Beſtiæ meliores ſunt illis.* Cor inventum eſt aliquando hirſutum in homine.
25 Unde ait idem lib. 11. c. 37. quod Ariſtomenes qui trecentos Lacedemonios ſolus occiderat, cum pluries captus evaſiſſet, tandē apprehenſus, & occiſus, inventus eſt cor habuiſſe hirſutum. Quod forte maximi coloris, & audaciæ ſignum fuit. Tale cor debemus habere hirſutum, ſc. & veſtitum velaminib. charitatis debet eſſe,
26 & ſic poterit à dæmonibus liberare. Magiſter Arnaldus de villa nova, in ſuo ſpeculo. c. 78. dicit, quod in Auſtria duo fuerunt gemelli, quorum unus uno latere, alius latere oppoſito clauſuras ferreas ſine manuū adminiculo, reſerabant, Revera videtur quod Deus, & homo, i. e. divina, & humana natura in Chriſto, ſimilitudinem geſſit talium gemellorum, quia pro certo unus iſtorum, ſc. Deus, cum manu ſua, i. e. cum manu ſuæ juſtitiæ januam paradiſi clauſit, alius vero gemellus, ſc. Chriſtus homo, manu oppoſita, ſcil. manu ſuæ miſericordiæ, iſtam januam reſeravit, nā quod Deus per juſtitiam clauſerat, Chriſtus per miſericordiam reſerat, & dilatat. Gemelli non dicuntur Deus, & homo in Chriſto, propterea quo ſimul in eadem perſona ſunt uniti, & matris utero ſimul nati Eze. 21. *De terra una egredientur ambo.* Vel dic, quod iſti gemelli in cruce poſiti, una manu, ſc. miſericordiæ, bono latroni veniam, & paradiſum aperuerunt, altera vero manu ipsū latroni
127 alteri clauſerunt, & obſtruxerunt. Albertus autem de iſtis gemellis dicit, quod unus illorū uno latere ſola applicatione reſerabat, clauſuras latere vero oppoſito ipſas claudebat. Talis eſt Chriſtus gemellus, i. e. gemina natura compoſitus, qui cum habeat duas manus, i. e. miſericordiam, & juſtitiam, ſic fit, quod una manu, ſc. miſericordia, ipſam ad hominem applicando, cœlum aliquibus aperit, à latere vero oppoſito ſe vertendo, i. e. juſtitiam exequendo aliis ipſam claudit, quod utiq; fiet in judicio, quando aliis dicet, ite, aliis venite: quod etiā quotidie facit, quando alios ad fidē & gratiam vocat, alios vero repudiat. Ideo bene dicitur Apo. 3.
218 *Ipſe claudit, & nemo aperit, aperit, & nemo claudit.* Unū mirabile dicit. Pl. l. 2. c. 65. Ait enim quod terra ſerpentem poſtquam hominem percuſſerit, ulterius non ſuſcipit; pœnaſque ab eo inertium nomine exigit. In quo quidem humanæ naturæ dignitas oſtenditur, quam terra taliter vindicare probatur. Unde Gen. 4. *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Job 16. *Terra, ne operias ſanguinem meum.* Vel iſtud dic contra homicidas, qui quando hominem percuſſerint, & occiderint, non debent à terra, i. e. terrenis principib. & prælatis ſuſcipi vel ſervari, ſed potius perimi aut puniri. Exod. 22. *Maleficos non patieris vivere,* & Num. 35. *Non accipietis præmium ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim, & ipſe moriatur.*

CAP. IX.

De Mirabilibus in brutorum Natura.

1 IN brutis animalibus multæ ſunt proprietates mirabiles, præter illas, quæ in libro de animalibus ſunt ſupradictæ. Unde nota quod experiolus ſive ſcurrulus eſt beſtiola ſubrufa, & agillima, in nemoribus naſcens, & habitans, & de arbore in arborem facillime tranſiens, qui captus, & in cavea poſitus, & nutritus, ipſam volvere, & citiſſime vertere gaudet, & adhoc diligenter attendit, & ſtudet. Hujus mirabilis fertur eſſe ſagacitas: quia ſc. cum aquā tranſire voluerit, ſubmergi timens, lignum, & aſſerem accipit, & tanquam in navem ſuper aſſerem ſe immittit, caduam vero quam habet latam, expanſam, & piloſam, pro velo erigit, & ſic flante vento mediante, ſuo navigio ſine periculo aquam tranſit. Hæc à Vincentio, & Gervaſio ponuntur. Talis pro certo videtur eſſe Deus, & Dei filius benedictus: qui eſt iſte qui caveam, i. e. machinam mundi ſibi commiſſam non ceſſat vertere, & eam ſumma providentia regere, & per volubilitatem fortunæ, i. e. occultæ ſuæ providentiæ, alta infima facere, & infima ſublimia, juxta illud Luc. 1. *Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit, &c.* Mutatio enim fortunæ, & cōverſio iſtius cavex à Deo fit, qui pro voluntate ſtatus rerū mundanarū, variat, & convertit. Iſte igitur eſt qui mirabiliter ſaltavit, quando de arbore paradiſi, ad arborem virginis, & inde ad arborem crucis, & poſt arborem cœleſtis culminis evolavit. Verūtamen iſte quando aquam hujus fluxibilis vitæ tranſire voluit, lignum crucis vel ipſam beatam virginem, quæ per ſiccitatem paupertatis dicitur lignea, ſi pro nave elegit, & ſic cauda, i. e. finali intentione ad partem erecta, flatu Spiritus ſancti aquam mortalis vitæ tranſivit, & ad litus paradiſi per aſcenſionem advenit, dicens de iſto ligno illud Gen. 32. *In bāculo meo tranſivi Jordanem.*

Vel dic, quod talis eſt vir perfectus, qui caveam conſcientiæ ſuæ per diſcuſſionem vertit, & circuit, de bono opere ad bonum opus faciliter tranſilit, & ad tranſitum aquæ fluxibilis vitæ præſentis lignum i. crucem Chriſti pro nave elegit, & caudam ſuam, i. e. finis, & mortis memoriam pro gubernaculo ſumit, & ſic vento, i. e. Spiritus ſancti inſpirationi, & ſtatui ſe committit, & ita ſine periculo mundum tranſit. Sap. 14. *Exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt.*

Vel dic, quod iſte eſt ambitioſus, & avarus, qui non ceſſat volvere, & circuire, & per mundi negotia diſcurrere, & de officio ad officium ſaltare, caudamq; i. e. ſecularem potentiam erigere, & ſic ſuper lignum vitæ fragilis, aquam ſæculi pertranſire, ſed quando venit in ſero mortis, nihil utilitatis ſe invenit percepiſſe. Vel dic, quod cauda eſt finalis pœnitentia, & lignum eſt ſpes paſſionis Dominicæ, per quas ſcil. tales in paradiſum ſe ire credunt. Mali enim cauda erecta incedunt, quando in fine pœnitere ſperant, & ſic caudam, i. e. finem vitæ ſuæ ad Deum erigere, & dirigere tunc proponunt. Camuſius, teſte Gervaſio, eſt ani- 2
mal ſilveſtre tantæ quantitatis ut damula, quæ in altis rupibus deprehenſa à venatore, ipſam ut in præceps diruat, in ſemita expectante, quando videt quod nullum habet ſpatium evadendi, ſumme attendit, ſi inter venatorem, qui obſervat ſemitam, & rupem, aliquid de luce apparet; quod ſi quid lucis viderit tanto impetu inter venatorem, & rupem impinguet, quod malis gratib. pertranſibit, & ipſum niſi caveat, præcipitabit. Iſtud animal eſt agillimum, & corium habet fortiſſimum. Sic pro certo chariſſimi, ſi peccator ſe videat à diabolo venatore comprehenſum, ſemitamq; viarum ſuarum taliter à diabolo circumſeptam, quod niſi caveat, neceſſe ſit ſibi incurrere præcipitium ſempiternum, debet attendere ſi aliquid de luce divinæ gratiæ ſibi appareat, & ſi aliquam viam ſalutis apertam habeat, quod ſi aliquam ſcintillam ſibi relucere viderit, tanto conatu debet illuc impingere, & ſe per illam viam ad Deum convertere, quod periculum peccati per pœnitentiam tranſeat, ipſumque venatorem diabolum effugiat, & proſternat. Ideo talem videtur inſtruere ſcriptura. Baruch. 3. dicens: *Diſce ubi ſit ſapientia, &c.* Sequitur: *Ubi ſit lumen oculorum, & pax.* Ergo licet te undique à diabolo videas circumſeptum, non deſperes tamen, quamdiu aliquid de luce præſentis vitæ videris ſupereſſe, quia ſc. quādiu ſcintilla præſentis vitæ ſplenduerit, ſēper peccator pœnitere poterit, & evadere, & à ſe diabolum repellere. De Onagro dicit Gerv. quod in Polonia valde abundat, & quod ſit animal ſitis patientiſſimum. Cum autem cornua venatorum præſentit, currrit ad fontem, & magno aquæ hauſtu ſe ſatiat. Et hoc (ut ait) ne propter curſum imminentem ſiccitate ſitis immoderata gravetur. Cum ergo oportet currere, recentior, & humidior eſt, & etiam ſi canes appropinquant, tantum de illa qua ſuper ipſos evomit, quod eos retrocedere compellit. Sic vere ſi cornua venatorum. i. e. inſultus, & primos motus tentationum perſentimus, ad fontem miſericordiæ Dei vel ad beatam virginem per orationem recurrere debemus, ibique contra futuram ſitim malorum deſideriorum, & contra laborem mundi tribulationum debemus aquam devotionis, & gratiæ bibere: qua mediante poſſumus mala deſideria temperare, & canes, i. e. dæmones à noſtris perſecutionib. elongare. Eccl. 26. *Sicut viator ſitiēs ad fontem os aperiet, & de omni aqua proxima bibet.* Credo quod animal quod dicitur Loz, idem ſit vide ſupra de Boemia.
De Struthione mirabile quod ponit Gervaſi. & videtur accipere 4
de hiſtoria ſcholaſtica, Dicunt Judæi (ut ait) quod cum Salomon templum ædificaret, ut lapides citius ſculperentur, incluſit pullum ſtruthionis in vaſe vitreo, quem cum ſtruthio habere nequiret, ad deſertum ivit, & inde vermem qui Thamus dicitur apportavit, cujus ſanguine vitrum linivit, fractoque ſtatim vitro, pullum recuperavit. Quo agnito Salomon de ſanguine illorum vermium lapides templi fecit liniri, & ſic faciliter potuerunt imprimi vel ſculpi. Idem vero Gerval. dicit Romæ in quodam antiquo palatio phialam liquore lacteo plenam eſſe inventam, quo liniti lapides facillime ſculpebantur. Talis vermis videtur fuiſſe Chriſtus; pullus enim ſtruthionis, i. homo (qui erat per creationē

pullus, & filius Dei patris) fuerat incarceratus, & carceri culpæ, & pœnæ à mundi principio destinatus. Struthio ergo, i. Deus pater à deserto paradisi vermem, i. Christum hominem factũ adduxit, & ipsum per passionem occidit, vel occidi permisit: & sic cũ isto sanguine portas carceris infernalis fregit, & pullum suum hominem liberavit. Zach. 9. *Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu.* Igitur quicunq; voluerit lapidem, i. quicunq; cor suum durum, & lapideum, per contritionem scindere, & per conversionem, sculpere decreverit, adhibeat sanguinem hujus vermis, i. Dominicæ passionis memoriam, & liquorem lacteum misericordiæ suæ benedictæ, & sic nunquam erit ita durum aut obstinatum, quin recipiat contritionis scissuram, & correctionis sepulturam Ezech. 36. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneũ.* Gerva. ponit unam cautelam vulpis valde magnam: nam cum se videt multitudine pulicum infestari, & propter multitudinem pilorum non facile posse liberari, aquam intrat, & totum corpus successive balneat, & primo pedes, deinde ventrem, tandem caudam, & latera, & finaliter totum corpus præter os in aquam mergit, ut pulices aquam fugientes, & se ad partes siccas recipientes, possit usque ad os ejus accedere. Vulpes vero tunc mulsam vel herbam in ore continet, ut fugientes aquam pullices in illa se involvát. Quas cum omnes eo confugisse videt, & in mulsa vel herba esse involutas, mulsam aut herbam cum pulicibus projicit, sic liberata, & munda remanet, & recedit. Sic vere Charissime si in corde tuo pulices, i. peccatum abundare videas, in aquis devotionis, compassionis, & lachrymationis te ponas, pulices enim, i. peccata tales aquas fugient, & usq; ad os ut confiteantur venient, & ibi in mulsa, i. in confitendi verecundia se involvent. De ore igitur ipsa cum mulsa sua, i. e. cum occultante verecundia, per confessionem evomas, & sic ab ipsis libereris si persistas, dicens illud Apoc. 3. *Incipiam evomere de ore meo.* Quia sicut dicitur ad Rom. 10. *Ore fit confessio ad salutem.* Plin. lib. 8. ca. 16. ostendit modum, quo Schytæ sciverunt proprietates animalium. Dicit enim quod Alexander ad instantiam Arist. per mumdum aliquot millia destinavit hominum quos venatus, aucupia piscatusque alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia, piscinæ, aviaria in cura erant, quos tandem Arist. percunctando, quinquaginta ferme volumina de animalibus condidit, quæ in arctum Plin. recludens, & quæ ignoraverat superaddens, librum suum de animalibus composuit. Ponit etiam causam, quare in Æthiopia, & Iudia sunt tot diversæ species bestiarum; nam cum aquarum inopia ibi sit, ad paucos amnes, qui ibi sunt, potus gratia habent animalia convenire, quare ibi mares cum fœminis diversorum generum aut voluptate aut violentia se miscent, & sic exinde animalia ignota, & varia contingit provenire. Unde etiam vulgariter dictum est, *Semper Aphricam aliquid novi afferre.* Deo enim placuit nihil esse sine periculo. Nec est fateri, rerum natura largius mala, ac remedia genuerit.

Elephantibus inest super omnia animalia sensus, intellectu enim vigent proximiq; sunt humanis sensibus. Unde illa animalia multas habent virtutes, quæ sunt proximæ rationi. Habent enim intellectum, memoriam, religionem, justitiam, verecundiam, disciplinam, clementiam, pudicitiam, amorem, timorem. Habent dico intellectum: quia sicut ait Plin. lib. 8. Elephantes intelligunt sermonem patrium. Unde etiam ait quod Antiochus rex in bellicis usibus duos etiam cognominibus celebres habuit. Unde ait ibid. (& etiam Sol.) quod si sint maria transituri, non ante naves condescendere volunt, quam à rectore navis de ipsis reducendis habuerint juramentum. Item habent memoriam. Unde, & ipsi docentur adorare regem, genua submittere, & coronas ei porrigere, quandoque etiam ludos gladiatorios, & alia multa facere. ut ibid. exemplificat. Unde etiam ibid. narratur, quod unus, qui erat tardioris ingenij in accipiendo, quod docebatur, sæpius castigatus verberibus eadem illa meditans noctu est repertus. Juba etiam tradit, quod quidam Elephas quendam, qui magister ejus in juventute fuerat, in senectute cognovit. Item habent religionem, quia secundum eosdem auctores lunam novam adorant, & pullos suos ad eam adorandam informant, & herbas quibus pro medicinis utuntur, sursum ad numina tollunt. Item habent justitiam. Unde teste Plin. Juba dicit eis inesse divinationem quandam justitiæ. Unde narrat, quod cum Bocchus rex quosdam homines vellet occidere, ipsos triginta elephantibus objecit alligatos stipitib. missis inter eos quibusdam qui eos lacesserent, ut in ligatos sævirent, sed nunquam poterunt facere, quod crudelitate alienæ ministerium præberent. Item quando per gregem ovium transeunt, nedum pedes non lædunt; sed etiam ne aliquam offendant diligentissime præcavent. Item habent verecundiam. Unde inter ipsos victus fugit vocem victoris. Abscondunt etenim se tempore generationis. Et qui in Aphrica sunt, pro eo q. minores sunt Italicis, coram ipsis (tanquam degeneres) apparere non audent. Item habent disciplinã, docentur non verberib. & ab indicis arare cõpelluntur. Romæ etiã in triumpho Aphricano, currum Pompeij magni traxisse, & jugum subiisse noscũtur. Item habent clementiam, fessos enim inter se recipiunt, hominem etiam errantem dirigunt, & à dracone defendunt, ut dicit idem. Item habent pudicitiam: nam adulteria non committunt, raro coeunt, & pro uxoribus pugnare non noverunt. Item habent amorẽ unde teste Plin. quidam summe dilexit quendam juvenem in exercitu Ptolomæi, & de multis aliis exemplificat. Nec mirum (ait) si inest amor, quibus inest memoria. Item habent timorem, quia scil. naturaliter timent hominem. Unde si Elephas in sylva vestigium hominis animadverterit, insidiarum metu solet subsistere, circumspectare, vias proflare, & non calcare. Quod etiam tigris bestia cruenta facit. nam etsi nunquam viderit hominem, si tamen vestigium ejus invenerit, timens insidias, catulos statim transfert. Et mirum (ut ait) quod animalia tam præstantia virib. tam velocia cursu, vestigium hominis timeant, sed hæc est (inquit) natura rerum, ut quæ nunquam vidissent quem debent timere, statim intelligant, cur sit timendum, hæc Pli. 8. c. 4. & multa de prædictis etiam dicit Soli. Istæ decem proprietates possunt, & debent competere cuilibet viro justo; quia proculdubio iste debet sensum, & discretionem habere, & secundum rationis usum se regere, & tractare, habeat igitur intellectum, & cogitationem ad ea, quæ ad fidem pertinent, & mores, ut sermonem patrium factæ scripturæ discretè attendat, & jusjurandum quod Deus intravit ad Abraham patrem nostrum, de ipso reducendo ad patriam paradisi, intelligat, & cognoscat, ut de tali intellectu dicatur illud Esai. 52. *Ecce intelliget servus meus, & exaltabitur.* Secundo iste debet habere memoriam: & recordationem: quia magistros suos, benefactores, & amicos, & maxime illos, quos in juventute familiares, & doctores habuit, debet recognoscere mandata Dei, & majorum meditando addiscere, & per verba, & correctiones ad meditandum intendere, & vacare. Illa verò quæ retinere tenetur sc. Dei judicia, & mandata, mortis, & inferni tormenta, Dei, & hominis beneficia, peccatorũ præcedentium maleficia, debent memoriæ comendare. Ps. 62. *Memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adjutor meus.* Tertio habeat justitiam, & rationem, ut nunquam alienæ crudelitati deserviat, nec contiligatos, i. depressos, & pauperes ad tyrannorum imperium sæviat, & maxime in innoxios. Istæ etiam pecudes, i. e. subditos seu simplices per injustitiam non læduntur, sed inter ipsos pacifice ambulant Pr. 2. *Non contendas adversus hominem frustra, cum ipse nihil tibi mali fecerit.* Quarto habeat religionem ad sydera, h. e. ad Deum, & ejus sanctos vultum erigendo, & eos reverenter colendo, atq; ab ipsis auxiliũ implorando, & ad hoc filios, & subditos informando dicens illud Ps. 122. *ad te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.* Quinto habeat verecundiam, & honestam confusionem: quia proculdub. verecundari debet cum per delectationem, & tentationem videt se victum, & quando se videt Elephantib. Indis, i. sanctis patrib. prædecessorib. minorem, & imperfectiorem esse, super omnia autem verecundari debet, si per opera carnis ipsum delinquere contingat, & actus luxuriæ vulgariter, & in publico facere, vel ea in scandalum populi divulgare. Hæc enim bona verecundia est, de qua dicitur Ec. 7. *Gratia verecundiæ super aurum.* Sexto habeat disciplinã, & subjectionem: quia sc. iste debet verbera, & correctionem patienter subire, & vinculis obedietiæ, & mandatorum se ligari permittere, jugum obedientiæ suscipere, currum imperat. Christi, i. Evangelicam doctrinam trahere, & in agro Ecclesiæ laborare, & ad voluntatem Dei vel prælati disciplinæ legib. se domare, Pr. 19. *Accipe disciplinam ut sis sapiens.* Septimo debet habere clemẽtiam, & compassionem, quia fessos, infirmos, pauperes, & miserabiles debet suscipere, curã eorum gerere, & pro ipsis contra draconem, h. e. diabolum pugnare, & si à casu ceciderint sc. in infirmitatem, & infortunium paupertatemve, deber ipsos pro viribus relevare, juxta illud 1. ad Thessal. 5, *Consolamini pusillamines; suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.*

Octavo habeat pudicitiam, & castam conversationẽ, quia sc. non debet libidinosus esse, nec de mulierib. plus debito cogitare, sed fidem, & conjugium corporaliter, si sit secularis, vel spiritualiter, si sit Ecclesiasticus vel regularis, servare. 1. ad Tim. 3. *Oportet Episco-*

Episcopum esse pudicũ, hospitalẽ, benignum, &c. diaconos similiter pudicos. Et nemo habet amorem, & dilectionem. Justi non debent alter alterum diligere; & Deum, & proximum per charitatem amare, 1. ad Thess. 4. *A Deo didicistis, ut diligatis invicem.* Decimo habeat timorem, & turbationẽ: quia pro certo si justus videat vestigia illius hominis, de quo dicitur Matth. 13. *Inimicus homo hæc fecit diabolus*, debet expavescere, & maxime ubi signa insidiarum percipit interesse, tũc non sumere debet catulos, i. affectus cordis sui de mundo, in quo fuerant, i.e. dé amore mundi, & carnis, & statim transferre, & hujus hominis insidias præcavere. Vel etiam dic, quod homo ille est Christus, cujus vestigia sunt documenta judicia, & exempla, quæ proculdubio sunt timenda, & sumopere meditanda. Hie. 10. *Quis non timebit te ô rex gentium?* Bene ergo dicitur Prov. 28. *Beatus homo qui semper est pavidus.* Vel si vis, dic de juramento, quod non debet à nobis pro re frivola reputari, cum videamus à brutis animalibus intelligi, & venerari. Vel dic, quod elephas qui utitur ratione inter bruta, significat rationem, quam sc. affectio per navem mundi delectabilium inducit per mare hujus sæculi ad peregrinandum, quæ ipsam cogit ad se in mundanis negotiis implicandum, & à patria sua, i. à contemplationis arce fugiendum. Igitur si iste magister, scil. affectus tuus, vult te ad aliqua mundi negotia vel delectamenta ducere, vide ne feceris nisi primitus iter tibi, quod ad patriam tuam, i. e. ad contemplationem æternorum permittet te cito redire, quinimo tunc ei dic illud Num. 10. *Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum.* Et idem potest dici de religioso, quia scil. ipse non debet dimisso claustro foras ire, nec se secularib. implicare, nisi sub pacto quod statim valeat revenire. De timore vero vestigij hominis expone adhuc aliter, & dic quod tigris aut Elephantus est diabolus, qui pro certo vestigium hominis Christi, vel cujuslibet sancti timet, quando ipsum in nobis esse per fiduciam, & devotionem conspicit atque videt; quia pro certo si Christi vestigia
3 i.e. ipsius imitationes & exempla, ejusque devotionẽ, & memoriam, & desideria in corde nostro viderit, statim timebit, nosq; invadere non audebit. Item Pl. lib. 8. c. 7. ponit, quod cum Hannibal captivos Romanos inter se confligere, & se invicem occidere compulisset, & unus supersset, fecit eum objici Elephanti, pactus dimittere si belluam occidisset. Solus ergo in arenam cõgressus, cum magno Pœnorum dolore Elephantem interfecit. Sic vere Christus q. toto humano genere mortuo morte culpæ (quorum sc. a Iter alteram occiderat in quantum peccatum originale de uno ad alium transierat) solus fuit superstes sc. sine culpa (juxta illud Mar. 6. Erat navis in medio mari, & Jesus solus in terra) Elephanti, i. diabolo fuit per mortem expositus, qui tamen fuit per eum superatus. Unde Esa 51. *Nunquid non tu superasti superbum, vulnerasti draconem?* Leo secundum Plinium ibid. est animal magnæ abstinentiæ, nullus enim eorum (ut ait) diligit saginam, i.e. pinguedinem. Unde etiam ait, quod alternis diebus abstinent, & alternis comedunt, & hoc, quia consuevit quando nimis comedit infirmari. Et quamvis Leo sit animal ferocissimum, quandoque tamen efficitur domesticum, & subjectum. Unde ait totam vim Leonis esse in oculis, & ideo si in faciem ejus, & os, sagum vel pannus immittitur, & opponitur, faciliter enecatur. Exemplum ponit de quodam pastore Getuliæ, qui irruenti Leoni sagum opposuit, modo incredibili (ut ait) torpescente illa tanta feritate, ita ut devincatur non repugnans. Sed statim in aream translatum est. Ponit idem exemplum de Lysimacho, quem Alexander Leoni proposuerat, qui involvens manum panno feram examinavit, sicut etiam ponitur in historia Alexandri. Visus est etiam Leo quandoq; jugum trahere, sicut cum M. Antonius civili bello leonem jugo subdidit, & currum suum trahere, & se vehere fecit; & sic in curru à leonib. tracto triumphando urbem intravit. Unde etiam Plinius narrat, quod primus qui leonem manu tractare, & mansuetum ostendere ausus est, fuit Hanno clarissimus Pœnorum, qui propter hoc à populo fuit damnatus, namque ex hoc conjecerant, nullum suæ persuasioni resistere posse: & quod male sibi poterat credi humana libertas, cui sic cesserat leonina feritas. Talis proculdubio debet esse quilibet justus, & maxime religiosus qui saginam, & pinguedinem delitiarum odire, & jejunium, & abstinentiam frequentare, & lautam comestionem non semper recipere debet, sed per abstinentiam alternare, ne forte peccati infirmitas ipsum arripiat vel gravet, juxta illud Eccles. 37. *Non te effundas super omnem escam, & noli esse avidus in omni epulatione.* Propter crapulam enim multi obierunt, & quamvis isti sint nobiles, & generosi, & naturaliter audaces; &

animosi, ipsi tamen debent se propter Deum hominibus scilicet prælatis, & majoribus subjicere, jugum religionis, disciplinæ suscipere, & imperatorem Antonium, i. e. Christum vel prælatum humiliter trahere, & currui suæ juri sdictionis se humiliter subjugare, ut sic de talibus personis nobilib. humiliter in religione vel Ecclesia conversantibus possit dici illud Esa. 11. *Vitulus, leo, & ovis pascentur simul.* Ac si diceret, isti non dedignantur societatem vitulorum, & ovium, id est, rusticorum pauperum, & simplicium. Et breviter, sæpe fit, quod tales genere nobiliores sint aliis humiliores, ut prælato suo dicatur istud dictum de David Eccles. ast. 47. *cum leonibus lusit quasi cum agnis.* Vel dic, quod tota virtus leonis diaboli est in oculis suæ malitiæ: non restat ergo nisi quod ei viriliter obviemus, & sic prævalere poterimus contra ipsum, si sagum vel saccum humilitatis seu viliratem habitus eidem opponamus, vel in sacco, id est, in asperitate pœnitentiæ contra eum nos ponamus. Joel. 1. *Cubate in sacco ministri Domini.* Vel dic, quod pastor Getulus fuit Deus pater, qui brachium, i. e. filium panno nostræ humilitatis involvit, & sic eum leoni, id est, diabolo objecit, & de eo triumphavit. Vel dic, quod Getulus pastor fuit Christus, qui saccum humanitatis opposuit diabolo, & sic eum superavit. Leo secund. Plin. quo crispiorem jubam habet, eo
2 viliorem animam habet, & tumidiorem. Sic vere illi qui crispos crines sibi procurant, apud Deum, & viles contra vitia imbelles existunt. Item Plin. lib. 8. ca. 17. quod leones qui juba in collo, & humeris sunt vestiti, sunt præ cæteris animosi, intelligit tamen de juba non crispa, sed plana; Econtra autem illi qui juba carent, imbelles sunt, & ad prælia nihil valent. Sic vere illi qui jubam, & cæsariem virtutum induunt, generosi, & bellicosi contra vitia existunt, econtra autem qui carent virtutum capillis, malè repuguant tentationib. & vitiis. Vel si vis dic, contra illos qui portant magnos capillos, qui se reputant aliis generosiores, & audaciores. Quamvis Leo sit ferum animal, & crudele, solet tamen quodam naturali instinctu, hominem esse rationabilem, & clementem cognoscere, & ab ipso in necessitate auxilia exposcere. Unde ib. narrat quod commentor quidam Syracusanus in Syria leonem obviam haberet, & pavidus divertere quæreret, feraque ei semper se opponeret, vestigiaque ejus lamberet similis adulanti ostendit homini pedem tumidum, & vulneratum, qui ipsum extracto sacculo liberavit. Pictura inquit casum hunc testatur Syracusis. Miremur nunc (inquit Plin.) vestigia hominum intelligi à feris, cum ab uno animalium etiam auxilia sperent. Cur ad alia non iere, aut unde medicas manus hominis sciunt? nisi forte quia vis malorum etiã feras omnia experiri cogit. Sic vere dico, quod nullus est ita leoninus, nobilis vel altus, vel etiam crudelis, & impius, quin quando sentit in se vulnus peccati, & damnationis periculum, statim debeat ad hominem pium, & sagacem, i. ad Christum, & sanctos per devotionem, ad sacerdotẽ per confessionem recurrere, & ei vulnus peccati sui ostendere, & ab ipso indulgentiæ vel absolutionis remedium implorare. Medicas enim manus habet Sacerdos, & ideo ipsa violentia vulneris, & peccati gravitas, debet feras, i. peccatores compellere, ut ad ipsum pro absolutione habenda debeant currere, & venire, & ideo ipse Christus ad veniendum ad se invitat, dicens: Matt. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, &c.* Vel dic, quod nos qui homines sumus, debemus esse clementes, quia nullus est ita crudelis, & impius, si à nobis petat auxilium; quin ipsum pro viribus adjuvare, & (si aliud non possumus) compati debeamus, maxime quãdo 12
ipsum videmus vulneratum, & infortuniis desolatum. Leo est animal valde gratificum benefactori suo. Unde ait Plin. quod cum quidam homo de Samo nave transvectus in Aphricam, leonem obviam haberet, territus arborem ascendit, & procumbens ad arborem Leo, hiatu quo terruerat, miserationem quærebat, ipsumque ut tela quæ habebat in corpore, extraheret, multis præcib. orabat, descendit homo, & tela extraxit, & remedia quæ potuit adhibuit. Leo vero quamdiu navis liberatoris sui fuit in litore, de venationibus suis gratias exhibuit. Ad propositum mihi occurrit de illo leone, de quo narratur in historia terræ sanctæ. Quidam enim miles Christianus, in exercitu Christiano in partibus degens transmarinis, casu quendam Leonem à quodam horrendo serpente circumligatum invenit, qui ita leonem stringebat quod fere ipsum occidebat. Misertus ergo miles serpentem scindit, leonem liberat, qui statim domesticus factus est, & more canis benefactorem suum secutus fuit, & quamdiu miles stetit in exercitu, cum eo Leo mansit, & omni die de venationib. militi providit. Repatriante vero milite, Leo navem ingreditur,

sed tandem deficientibus victualib. miserum animal in mari suffocatur. Sed adhuc mirabilius videtur de Leone, de quo fit mentio in vita beati Hieronymi, qui curatus à monacho, domesticus effectus est, & asinum monasterij custodiebat, & ad nemus ducebat, & reducebat, & in pascuis conservabat. Quadam ergo die cum Leo aliquo iviſſet, & asinus solus esset in pascuis, transeuntes mercatores cum camelis furati sunt asinum. Leo ergo rediens, & socium non inveniens, admodum verecundus revertitur, quod suum socium comederit sibi imputatur, de quo verecundus confunditur, & turbatur. Revertentes ergo mercatores asinum oneratum cum aliis animalibus suis ducebant, cum ecce Leo eis obvians, & socium cognoscens, homines terrens, & fugãs totam catervam animalium cum asino summo gaudio ad monasterium ducit. Abbas vero tandem mercatorib. reatũ suum confitentib. animalia, & mercimonia sua restituit. Adhuc de gratitudine leonum dicitur in dialogo Severi, quod lœna quæ cæcos catulos jam provectos habebat, in eremo quendam sanctum Anachoritem adiit, & per vestes blandiendo trahens, ad caveruam suam duxit, & primo unum cœcum attrahens, ante pedes sancti posuit, quem vir Dei vota feræ intelligens, invocato Christi nomine illuminavit, & sic per ordinem cunctis fecit. Lœna vero gratabunda recedens, tandem unam pellem unius ignotæ feræ pro munere attulit viro Dei, qua postmodum humiliter usus fuit. Dictam autem pellem se asserit Posthuminianus vidisse. De panthera autem quomodo fuit gratificata homini, qui catulos suos extraxerat de fovea, habes in titulo suo, in fine. Item hic narrat Pl. l. 8. c. 17. unum mirabile de dracone. Dicit enim quod in Achaia Thoantem quendam puerum servatum à quodam dracone Theophrastus narrat, puer hic enim hic draconem nutriverat, ipsumque tanquam parens amabat, tandem vero, & naturam, & magnitudinem serpentis timens, ipsum tulerat in desertum. Puer ergo cum aliis transiens per desertum, & à latronibus circumventus cum clamaret, draco vocem eius audiens, & cognoscens, ipsum à latronibus liberavit. Igitur mira sunt gratitudinis animalium exempla, quæ sensu naturæ benefactores suos cognoscunt, beneficia remunerant sicut possunt. Ille ergo qui *docet nos super jumenta terræ, & in avibus cœli erudit nos.* (Job 35.) in hoc humanam naturam docuit, erga Deum, & alios benefactores gratificam esse, & benignam; quia sicut dicit Sen. Epistola. 82. Justitiæ convenit, beneficio gratiam, & injuriæ reddere talionem. Vel dic si vis, de illo asino, quod Leo fuit Dei filius, cui asinus, i. Adã extiterat comendatus, verum quia fures dæmones ipsum sibi surripuerunt, ideo quando ipsum recuperavit, una cum animalibus furum, i. aliis peccatoribus subditis dæmonũ, ad monasteriũ paradisi, & ad abbatem Deum patrem reduxit, 3. Reg. 13. *Non comedit Leo de cadavere nec, læsit asinum.* Vel pone si vis, quod exemplo istorum qui bestiis benefecerunt, nunquam debemus beneficia, & auxilia nostra negare, cuicunque petenti, dum tamen ipsum videamus sauciatum, & pressum, dato quod sciamus esse leoniũ, & ferum. Scriptum est enim Luc. 6. *Omni petenti te tribue.*

12 Secundum Pl. l. 8. c. 22. In genere luporum sunt quidam, qui cervarij nominantur, qualem è Gallia in Pompeij magni arena spectatum diximus, & iste valde debilem habet memoriam; quia si cibum suum comedens alio respexerit quamvis fameſcit; cibi tamen oblivionem incurrit, & ad quærẽdum alium cibum digreditur, & divertit. Sic vere multi sunt mali Ecclesiastici, & religiosi, qui memoria spirituali videntur privati, quia cibum paradisi quem avide quandoque dilexerunt, & per devotionem comederunt divertendo se ad bona mundi, & ad negotia terrena, penitus obliviscuntur, & de quærendo alio cibo sc. delitiarum, & divitiarum omnino meditantur, Ps. 101. *Percussus sum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Inter naturæ mirabi-

13 lia potest allegari, quod bruta quedam sensu naturæ melius sciunt procurare utilia, & evitare nociva aliquoties, quam homo, quinimo multa sunt remedia, quæ homines à bestiis didicerunt, ut jam verificetur illud Job. 35. quod *Deus docet nos super jumenta terræ, & in volucrib. cœli erudit nos.* Unde etiam idem Pl. l. 27. cap. 3. dicit quod õnia animalia, quæ sint sibi salutaria, noscunt præter hominem. unde lib. 8. de naturali hist. c. 26. de multis exẽpla affert. Et primo quod phlebotomia ab hippopotamis sumpsit ortũ, unde ait, hippopotamus in quadam medendi parte magister extitit. Assidua enim satietate impinguatus, locũ ubi de novo arundines fuerint cæsæ, quærit, atq; ubi acutissimum vidit stipitem, corpus imprimens, venam quandam in cruce vulnerat, & ita morbidũ animal profluvio sanguinis corpus exonerat, plagam vero limo obducit. Ibidem etiam dicitur, quod ibides aves Ægyptiæ medicinam clysteriorum vel suppositorũ ostenderunt, rostra videlic. posteriorib. immittendo, aqua salsa seu marina se per eam partem perluentes, qua reddi ciborum onera maxime salubre est, & sic alvum purgando. Canes insuper vomitum docuerunt, qui infirmi gramen comedunt, & sic causam morbi evomunt, & expellunt. Dictamnum insuper (ut ait) cervi prodierunt, cujus pastu sagittas, & tela extrahi monstraverunt. Chelidoniam herbam visui saluberrimam hirundines docuerunt, quæ pullorum oculos vexatos exinde lenierunt. Testudo herbam culinã pasta, contra serpentes vires refover. Mustela ruta armata cũ muribus conseritur; ciconia origano: hedera apri sibi medentur; anguis pastu fœniculi visum acuit Draconauseã, & succo lactucæ sylvestris restringit, panthera invenenata stercus hominis quærit, elephas cum cameleontem comederit, oleastro sanatur, ursus mandragora invenenatus pastu formicarum curatur, corvus vero cameleontis gustu intoxicatur, lauro comesta sibi medetur. In his igitur, & aliis exemplis patet, quomodo diversa animalia diversas medicinas, & remedia hominibus ostenderuut. Ista possunt amplius dilatari, sed titulis particularib. omnia sunt tractata. In his igitur dico quod ista possunt applicari ad hominum humiliationem. In hoc enim humanæ superbiæ præsumptio cõfundi deberet, quãdo videt quod à jumẽtis, & pecudib. edocetur. Vel etiam potest dici, quod non dare aliquod jumentum, i. e. aliquem ita simplicem vel pauperem, quin in aliquib. hominib. i. personis rationabilib. prævaleat, & quin homo in ipsis aliquod bonum dictũ vel exemplum invenire possit, unde doctior, & melior fiat. Cõtingit enim sæpe quod quæ minoribus revelãtur, prudentiorib. abscondũtur, sicut apparuit de fide, quam Deus revelavit piscatorib. & non mundi sapientibus juxta illud Matt. 11. *Confitebor tibi Domine pater cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientib. & revelasti ea parvulis.* Quod bene figuratum est in asina Balaam, quæ melius vidit angelum, quã Propheta. Vel potest dici, quod hodie bestiæ sũt prudẽtiores quã homines, i. sæculares quam religiosi, laici quam clerici, simplices quam potentes. Baruc. 5. *Bestiæ meliores sunt illis.* Isti enim melius sciunt sanguinem superfluum temporalis substantiæ per eleemosynas expellere, stercora vitiorum cum rostro, & ore per confessionem educere, & evomere, cum dictamo pœnitentiæ telum, & sagitam divinæ sententiæ cõtra se jactam rejicere, & evadere, visum discretionis obnubilatum acuere, & econtra cameleontes, & serpentes, i. e. contra dæmones, & eorum tentationes oleastro, & lauro, i. crucis memoria se sanare, & herbis virtutum, & sacramentorum spiritualibus se curare. In omnib. enim istis, & aliis similib. sunt bestiæ hominib. i. simplices sapiẽtib. & pauperes divitibus astutiores, & ad evitandum inferni pericula, procurandumque salutis remedia doctiores. Potest ergo dici illum Job. 12. *Interroga jumenta, & docebunt te, & aves cœli, & indicabunt tibi.*

Inter miracula item connumerari debet, quod minima animalia terras, & villas aliquoties destruxerunt. Unde Plin l. 8. c. 29. dicit (teste Varrone) in Hispania unum oppidum suffossum esse à cuniculis, aliud à talpis in Thessalia, à ranis etiam civitatem in Gallia asserit esse pulsam, à locustis in Aphrica, & ex gyaro cycladum insula incolas dicit à muribus esse fugatos, in Italia Amyclas dicit à serpentibus esse deletas, & citra cynamulgos Æthiopias regio late deserta est, à Scorpionib. & soli fugis gente sublata. Otreriades etiam abactos à scolopendris auctor est Theophrastus. Ista possunt applicari, quomodo minutus populus est timẽdus, & eius concitatio præcavenda. Isti enim quando concitantur, infinita mala faciunt, & civitates, & terras destruunt, & subvertunt. Exemplum habemus de servis in Sicilia, qui contra Dominos surrexerunt, & terram aliquamdiu tenuerunt. Ideo bene Judæi majores populum timebant, quando contra Christum machinabantur juxta illud: *Ne forte tumultus fieret in populo.* Non est ergo aliquis ita modicus, qui timeri non debeat, & qui non aliquotiens nocere valeat, & non præcipue cum talium multitudo se fœdere unit, & ligat.

Vel dic, quod mures, talpæ, scorpiones, cuniculi, &c. significãt mihi minutos officiales principũ, & prælatorum, utpote procuratores, & ballivos, quia pro certo isti sunt, qui hodie civitates, & villas per rapinas effodiunt, & qui de suis habitationibus, & possessionib. homines ejiciunt, & loco ipsorum ibidem habitant, & consistunt. Ps. 108. *Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & ejiciantur de habitationib. suis, &c.* Vel dic, quod tales sunt dæmones, qui homines, i. deũ, & angelos de suis habitationib. i. fidelium cordibus solent quandoq; ejicere, & ibi per diversa vitia habitare.

Allega

Allega ut ſupra. Item ut cut dicitur de naturali hiſt. lib. 8. c. penul. mirum eſt naturam non ſolũ alia aliis dediſſe terris animalia, ſed in eodem quoq; ſitu quædam aliquib. locis negaſſe. (Nam ſicut ait) quædam ſunt animalia quæ certa loca ſibi appropriant, & ad alia nunquam migrant. Ait enim quod in Meſia Italiæ ſilva, non niſi in parte reperiũtur glires: in Lycia dracones non tranſeunt mõtes, Syris vicinos. Helleſponto in alienos fines non coẽant cervi, & circa Arginuſſam Elaphum montem non excedunt. In Pordoſolene inſulã vicinã non tranſeunt muſtelæ, &c. vide ibid. Iſta poſſunt applicari contra quoſdam malos religioſos, qui videntur ſibi certa loca, certos convẽtus, & certa officia appropriare, & ad nulla alia ſe transferre, ita ut voluntatẽ ſuam in volũtate prælati nõ videantur poſuiſſe, ſed pro voluntate ſua volunt in terris, locis, & officiis quibuslibet remanere, nec alio ad prælati voluntatẽ ſe transferre, appropriant n. ſibi loca, cũ tamẽ debeãt eſſe ſicut peregrini, & hoſpites ſuper terram dicentes cum Apoſt. adheb. 13. *Non habemus hic manentẽ civitatem, ſed futurã inquirimus.* Sed converſo videntur dicere illud Ezech. 11. *Nobis eſt data terra in poſſeſſionem.* Vel dic contra quoſdam ignavos, qui de patria ſua nunquam volunt exire, nec ad loca remota quacũq; utilitate trã ſire, cũ tamẽ ſcriptũ ſit Luc. 14. quod *non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua.* Sen. etiam dicit. *Omne ſolũ patria eſt viro forti.* Vel dic in bono ſignificato, q. tales debent eſſe viri boni, quia certũ locũ, & ſtatum, & gradum debẽt ſibi eligere, & ad alia per ambitionẽ non tranſcurrere, ſed loco, & ſtatu ſibi dato contenti eſſe exẽplo Aglai, de quo dicunt Sol: & Pli. li. 7. c. 46. quod beatiſſimus reputatus eſt, qui in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo pauperis ſoli Dominus nunquã egreſſus paterni cæſpitis terminos invenitur. Ubi ſubdit Plin. quod (ut manifeſtũ eſt è vitæ genere) minima cupidine minimum in vita mali expertus eſt. Ad talẽ igitur ſufficientiam invitat ſcriptura, 4. Reg. 14. ubi dicitur: *Contentus eſto gloria*
16 *tua, & ſede in loco tuo.* Item Plin. lib. 8. ca. 58. dicit quod quædam ſunt animalia quæ certa loca nõ habitant, nec ibi morãtur quinimo ſi aliunde portata fuerint, moriuntur, unde ait quod in Beotiæ Lebadia illatæ muſtelæ ſolum ipſum fugiunt, & tamen juxta in Orchomeno cuncta arva ſubruunt. In Itacha lepores illati moriuntur, extremis quidem in littoribus. In Ebuſa cuniculi non ſunt, ſcatent in Hiſpania; in Olympo Macedoniæ mõte non ſunt lupi, nec etiam in Creta inſula, ubi quidem nec vulpes, nec aliud noxium animal. Aphrica etiã apris, urſis, capreis, & cervis caret. Dic, quod talia loca, quæ nociva animalia non ſuſtinent, ſignificant ſtatus religionis, & perfectionis; quia ibi pro certo non poſſunt morari ſeu vivere muſtelæ, i. avari, qui arva ſubruunt taliorũ lepores, i. timidi, lupi, i. tyranni, cervi cornuti, i. e. ſuperbi, urſi, i. e. luxurioſi, apri, i. e. iracundi, vulpes, i. e. malitioſi, capræ, i. e. ignorantes. Tales tamẽ talia loca, & ſtatus perfectionis non diligunt, ſed potius ſolum ipſum fugiunt, & odiunt, & mortuos ſe reputant cum ibi ſunt. Tales enim nõ ſolẽt religionẽ intrare nec ad ſtatum perfectionis venire. Quod etiã cõtra illos, qui nolunt viſitare loca ſancta, poſſũt dici, vel de paradiſo, ubi ſecund. Aug. non recipitur aliquis indignus, nec excluditur aliquis dignus, Eſa. 53. *Ibi nõ erit leo nec mala beſtia.* & Apoc. 22. *Foris canes, & venefici.* Mira
17 eſt (ut ait Pl. li. 10. c. 73). quorũdã animaliũ induſtria, quia videlicet optime ſciunt, quando rapere volunt, ſe abſcondere, & ne videantur ab aliis præcavere. Unde dicit q. felis eſt animal quod abſcõdens ſe ſub frondib. volucrib. inſidiatur, ſtercoraq; ſua ſolet humi defodere, ne forte poſſint indiciũ ſui dare. Timet enim ne ſi volucres quas rapere intendit, ſtercora ſua viderent, ipſius inſidias cognoſcerent, & ab eis malitiis præcaverent. Revera tales videntur eſſe uſurarij, & maligni, & breviter omnes qui per fraudes nitũtur alios decipere, involvere, excoriare, rapere, & nocere; qui tales ſub frondib. diverſarum palliationum ſe abſcondunt, & ne inſidiari videantur, pro viribus cavent; & ideo ſtercora ſua, i. e. fœtorem ſcelerum ſuorum, quem circa talia cõmiſerunt, ſolent defodere, & abſcondere, & ne innoteſcant aliis præcavere. Sciũt enim quod ſi iniquitates eorũ quas aliis fecerũt, apparerẽt, ſtatim ſua mala intentio, & ſuæ inſidiæ notæ fierent, & per conſequens alij reſilirent. Na. 3. *Omnis qui viderit te reſiliet à te*, Idem applica de hypocritis, qui ſtercora, & facinora ſua toto ſtudio abſcõdunt, & celant, ne alii ipſos abhorreant, & contẽnant, quãvis
18 dicatur Prov. 28. *qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur.* Item ſecundum Plin. l. 2. c. 47. nulla eſt avis quæ pedib. careat, ſerpẽtes vero ut cõiter pedibus carent, verũtamen viſi ſunt ſerpentes cum pedib. anſerinis: pedes etiã omnium animalium ſemper ſunt pares, nam tametſi animal aliquod plures habeat, utpote centũ, ſicut vermis qui centipes nominatur, nũquã eſt tamẽ dare aliquem pedem imparem vel ſolidum, ſed ſemper ſunt cõbinati omnes, & dualitate cõgrua geminati, ut dicit ib. c. 48. Iſtud tamẽ intelligendũ eſt in habentib. plures pedes, propter monſtra unicũ tantum habentia, ut in c. de Æthiopia vidimus. Sunt item aves quæ unico in parte poſteriori gaudent pede, ut in c. de Pictavia vidimus. Per pedes intelliguntur virtutes, quæ inſtar virtutum animã ſuſtinent, & quæ ipſam ad paradiſũ deferunt atq; geſtant, de quibus dicitur in Pſ. 92. *Pedes ſanctorum ſuorũ ſervabit.* Dico ergo quod aves, i. viri Eccleſiaſtici, & virtuales ad cœleſtia per deſideria evolantes non ſolent pedib. i. virtutibus carere; quia etiam ipſi ſæculares, & activi quandoq; reperiuntur pedes virtutum habere, & ad æterna virtualiter ambulare. Tales autẽ pedes non inveniuntur impares, ſed ut comuniter cõbinati, quia ſẽper eſt dare virtutes duplicatas, & quodã ordine geminatas, quia duplex eſt charitas, Dei ſc. & proximi, duplex fides, de divinitate ſc. & humanitate; duplex ſpes, ſcil. de acquiſitione gloriæ, & evaſione pœnæ, duplex caſtitas, cordis ſc & carnis, duplex humilitas, mẽtis ſc. & operis, & ſic per ſingula diſcurrendo; pedes ergo virtutum noſtrarum non debent eſſe impares, ſed per ſpiritualem colligantiam ſẽper plures. Unde Ec. 12. in fine *Omnia duplicia.* Vel dic, quod aves, i. viri ſpirituales pedib. actionum non carent, ſerpentes vero, id eſt, mali pedes affectionum bonarum non habent, anſerinos tamen pedes, id eſt, affectiones malas terrenas aquis delitiarum aſſuetas quandoq; inveniuntur habere bonis vero affectio- 19
nibus reperiuntur carere, &c. Item Pl. l. 25. c. 2. dicit, quod nuper in provincia proxima Hiſpaniæ in agro hoſpitis ſui, fuit ſibi oſtẽſus dracunculus dictus caulis, verſicoloribus viperarum maculis diſtinctus, qui quamvis in corpore, & figura ſerpentibus eſſet ſimilis, erat tamen contra morſus ſerpentũ ſumme remedialis, & utilis, de quo etiam videtur loqui hiſtoria ſcholaſtica, ubi dicitur quod Epiphanius ait, quod cum civitas Alexãdriæ crocodilis, & aſpidibus vexaretur. Alexander magnus fecit quoſdam illuc ſerpentes auferri, à quibus alii fugabantur, quos quia de Argis attulit, argivos appellari mandavit. Sed quia (ut idem ait) iſtud non ſufficiebat ex toto, corpus Hieremiæ illuc tranſtulit de Ægypto, poteſtate cujus venenoſa fugavit. Iſta poſſunt applicari ad Chriſtum, quia iſte in figura & colore, i. in exteriori humanitate ſerpentib. i. peccatoribus fuit ſimilis, juxta illud Apoſtoli ad Phil. 2. *In ſimilitudinem hominum factus eſt, & habitu inventus ut homo.* Et ipſi carni humanæ, & peccatrici conformis Sap. 7. *Sum quidem mortalis homo, ſimilis aliis hominibus.* Veruntamen iſte non fuit peccator aut venenoſus, imo cõtra venena vitiorũ fuit utilis, remedialis, & virtuoſus, figuratus in ſerpente æneo in palo levato, qui morſos à ſerpentib. ſanabat, & in ſe aſpicientes à periculo liberabat. Sic vere iſte ſerpens prudentiſſimus Chriſtus, qui per ſonoritatem prædicationis fuit æreus, & per paſſionem in palo crucis levatus, fideles, & devotos qui in ipſum per fidem, orationem, & devotionem reſpiciunt, à morſibus aliorum ſerpẽtum, i. à venenoſis tentationibus dæmonum, & etiam à vitiis, & peccatis carnalibus liberat atque ſanat. Unde ad Rom. 8. *Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum*, i. de carne aſſumpta à peccatoribus. Vel dic quod iſti ſerpentes ſunt patres veteris teſtamenti. quia qui non ſufficiebant cõtra alios ſerpentes, ſc. dæmones, Alexander, i. e. Deus pater Prophetam, Chriſtum de Ægypto in Alexandriam, i. de paradiſo in mundum tranſtulit, & ſic mundum à ſerpentib. i. e. dæmonibus liberavit Item ibid. Plin. ait quod Caulis eſt animal parvum, latitudine bi- 20
pedali ſerpentib. maxime inimicũ. Unde ait, quod iſtud animal cum ſerpentibus ſub terra conditur, & cum ſerpentibus æſtate prodeuntibus apparet, ad primas enim ſerpentum venationes provenit, perinde ac ſi ſolum ad devorandos ſerpentes veniret, quippe qui ipſis apparentibus apparet, & his ſe abſcondentibus, ſe abſcondit. Serpentes ſunt hæretici, qui doctrinis, & erroribus ſuis invenenant auditores, per iſtud autem animal prædicatores, & doctores intelligo, qui debẽt talium eſſe inimici: quia pro certo iſti debent tempus, quo ſerpentes, i. e. hæretici, & peccatores prodeunt, & abundant, obſervare, & tunc ad venationem progredi, & exire, ipſoſq; pro viribus impugnare. Quando vero tales ſerpentes ceſſaverint, tunc & ipſi poſſunt ſe abſcondere, id eſt, à prædicatione pro tempore deſiſtere, & vacare, & cum iterum venerint, & ſurrexerint, etiam ipſi debent iterum præſto eſſe. Ut ſic poſſint eis, & eorum malitiis obviare. Ezech. 1.

Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant.

CAP. LXI.

De Cœlestibus Impressionibus.

1 COelestes impressiones mirabiles aliquoties visæ sunt. Unde Plin.li.2.c 25. Ubi ponit multas effigies cometarum, refert, quod visus est quandoq; in cœlo cometes candidus, argēteo crine ita refulgens, ut vix intueri liceret, speq; humana Dei effigiem in se ostendens. Istud potest applicari ad Christi incarnationem quia procul dubio iste cometes candidus beatam virginem potest significare, quæ scil. candorem innocentiæ, & continentiæ tantum habuit quod humanæ mentis omnibus non est dignus virtutum suarum lucem mirabilem intueri, juxta illud Ecclesiast. 43. *Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus.* In ista igitur effigies Dei in humana carne apparuit, quando in ipsa Dei filius carnem sumpsit, quomodo humanis vestibus se velavit quæ figurata est Apocal. 14. ubi dicitur: *Vidi, & ecce nubem candidam, & super nubem sedentem similem filio hominis habentem in capite coronam auream, & tenentem in manu sua falcem acutam.* Nubes enim candida est virgo pura, super quam filius hominis Christus carnem assumendo sedit, qui coronam auream habet, i. divinitatis honorem, falcem etiam tenet acutam, id est, severæ jurisdictionis rigorem. Vel dic, quod iste cometa est ipsa divinitas, seu beata Trinitas, quod non licet humanis oculis intueri, in qua procul dubio nunc apparet humana species, scil. CHRISTI humanitas benedicta. Idem dicit ibidem, quod cometarum sunt plures species; quidam qui
2 habent speciem cornu, quidam speciem hirci villosi, quidam quorum crines mutantur in hastam; quidam etiam qui sanguinea videntur specie, quibus nihil magis terribile mortalibus. Unde enim dicit, idem cometes est sydus terrificum, ac non leviter piatum, quod nunquam in occidente videtur, sed semper in Septentrionis partibus invenitur. Talis fuit Christus, fuit enim sicut cornu, peccatores ad pœnitentiam vocando, & veris, i. dæmonibus terrorem injiciendo. Fuit etiam sicut hircus scil. in similitudine carnis peccati apparendo, & se pro nobis immolari permittendo. Fuit visus sanguineus, sanguinem suum pro nobis fundendo, & mortem sustinendo. Erit deniq; finaliter sicut hasta, sc. in die judicij, impios pungendo, & æternaliter puniendo. Tunc enim præcipue erit sidus terrificum, quod nulla emenda placabitur (nullaq; hostia piabitur. Prov. 6. *Zelus & furor viri non parcet in die vindicta, nec acquiescet cujusdam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plurima.* Ille autem in occidente, i. in statu peccati, ubi lux gratiæ occidit nunquam fuit. in Septentrione vero, i. in pœnitentiæ, & paupertatis frigore semper vixit, dicens il-
3 lud Esa. 14 *Ponam sedem meam ad aquilonem.* Item idē dicit, quod circa solem fiunt multæ impressiones, sicut exemplificat, quod circa solem quandoq; visus est circulus rubeus, quandoq; arcus; & ponit tempora. Prolixior etiam solito factus est quandoque solis defectus, sicut anno quo Julius Cæsar occisus fuit. Tunc enim fere per totum annum fuit in continuo pallore. Et nos possumus addere de eclypsi, quæ fuit tempore passionis Christi, quoniam contra naturam eclypsis ea per tres horas duravit. Ista possunt dici de sole justitiæ quia iste in incarnatione circulo rubeo, i. humana carne fuit circumdatus, in passione per mortem fuit eclypsatus, & per tres horas, i. per tres dies in sepulchro per mortem obtenebratus, & quasi per totum annum in pallorem, & tristitiam propter impias Judæorum persecutiones immutatus, Joel. 2. *Sol convertetur in tenebras* Ista tamen postea arcum cœlestem visus fuit habere, in quantum scil. in resurrectione vestem immortalitatis, & gratiæ pulchritudinem voluit sumere, vel etiam in quantum in die judicii arcum justitiæ studebit impios sagittare. Figuratus Apocal. 10. ubi dicitur: *Vidi* (inquit) *angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut sol.* Angelus enim cujus facies erat ut sol, i. patris nuntius Christus fuit, qui fortis, & insuperabilis existens, de cœlo in matris uterum descendit, ubi nubes carnis purissimæ obductus extitit, qui tandem resurrectione sicut sol factus est splendidus; tandem vero in judicio iride, i. arcu justitiæ coronatur, apparebit ferus, & rigidus. Unde Apoc. 6. *Habebat arcum, & data est ei corona, & exivit vincens ut vinceret.*

Adhuc Plin. lib. 2. cap. 31. dicit, quod quandoq; in cælo plu
4 res soles videntur, & etiam de nocte plures lunæ, vel (ut verius dicunt) plures soles nocturni. Affert autem exemplum, quod sub M. Antonio, & P. Dolabella & M. Lepido, & Lucio Planco consulibus tres soles in occidente visi sunt, & nostra etiam (inquit) ætas sub divo Claudio principe plures vidit; sicut etiam ponit, quod sub Cn. Domitio, et C. F. L. Annio consulib. de nocte tres lunæ visæ fuerunt, quas pleriq; soles nocturnos vocaverunt. Unum tamen dicit idem, quod plures quam tres soles aut tres lunæ nunquam hactenus visi sunt. De modo autem quo ista fiunt supra dixi de mirabilibus Italiæ. Istis etiam diebus nostris; in morte scilicet Domini Clementis Papæ 5. visi sunt duo soles, sicut ab his qui tunc erant in Carpente civitate Provinciæ relatum est, qui forte schisma futurum in Ecclesia significavierunt, quo tempore Domini Joannis factum est, à Romanis, et Bavaris electo antipapa fratre Petro de Corbaria, ordinis Minorum. Per solem possum intelligere CHRISTI divinitatem, & per lunam defectibilem ipsius mortalem humanitatem. Sed quid? Pro certo, & tres soles, & tres lunæ in cœlo videntur: quia videlicet, & Christi divinitas, & Christi humanitas, quandam triplicitatem habere noscuntur. Divinitas enim tres soles, id est, tres personas habet, persona autem ejus tres lunas, id est, tres naturas obtinet, scilicet naturam divinitatis, naturam animæ, naturam corporis: quia breviter natura divina tres habet personas, persona vero Christi tres habet naturas. Unde scriptum est Lucæ 21. *quod erunt signa in sole, & luna.*

Vel dic, quod tres soles visi in occidente significant Trinitatis fidem, quæ scil. in occidente ad literam est publicata, & ibi credita, & retenta, sicut apparet de regnis Francorum, Hispanorum; Italorum, & Germanorum, in quibus magis abundat Trinitatis fides, quam in meridie, id est, in Aphrica, etiam quam in partibus orientis, ideo de civitate Ecclesia dicitur Apoc. 21. *ab occidente porta tres.* Item secundum eundem, quando contingit in cœlo plures apparere soles; istud nunquam fit in ea parte, qua sol, sed in opposita; nec fit etiam nocte, aut meridie, ut communiter, sed tantum oriente vel occidente sole, sicut etiam deinde apparet; dato (prout ait) quod in bosphoro semel in meridie visi fuerint, qui à matutino tempore duraverunt in occasum. Ex quibus etiam apparet illos soles adventitios, & velut resplendentias veri solis, factas in aquila nube speculari, sicut etiam supra cap. de Italia dixi. Apparet etiam causa quare plures lunæ dicebantur esse soles nocturni, pro eo scil. quia illæ lunæ adventitiæ nihil aliud erant, quam quædam solis imagines in aquila nube speculari impressæ, quæ de nocte, quando sol est in parte opposita subtus terram, in nostro hemisphærio apparebant. Ista possunt applicari contra clericos, & religiosos: quia procul dubio per istos novos soles, vel per istas imagines veri solis intelligo refulgentiam, & gratiam solis justitiæ CHRISTI; quam scil. in nube speculari in mente perficit, quando se ipsum, & suæ imitationis imagines in ipsam imprimit & infundit. Tunc igitur plures soles esse dicuntur, quando in corde humano per gratiam cōmoratur ad Eph 3. *Habitare Christum per gratiam in cordib. vestris.* Et 1. Machabæor 6. *Resulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerūt montes ab eis.* Sed pro certo istæ solis imagines, id est, istæ Christi morales repræsentationes non apparent hodie in illa parte Ecclesiæ, in qua Christus principaliter solet esse, scil. in statu clericorum vel religiosorum, sed potius in parte opposita soli, in statu scil. simplicium secularium laicorum ab ipso Christo per ignorantiam remotorum, & à suis beneficiis elongatorum; quia sc. melius apparet Christus, & imago suæ perfectionis in simplicibus secularibus, qui à Deo videntur remoti, quam in clericis, & regularibus, qui Deo videntur propinqui: de quo lamentando dicit Christus Esaiæ 1. *Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Istæ enim imagines non apparent in nocte, i. in populo fidelium, qui sunt pœnitus excœcati, nec etiam in meridie, i. e. in statu divitum, qui sunt ardore avaritiæ inflammati, & luce mundanæ prosperitatis dorati; sed solum in mane, & sero. i. in illis qui modico splendore prosperitatis sunt illuminati, & per simplicitatem, & ignorantiam obumbrati. Vel si vis, dic quod illi qui fuerunt antiquitus à parte solis, i. qui fuerunt populus Dei, & quietiam sicut meridies fuerunt per fidem illuminati sc. Judæi, imaginem solis Christi per fidem non receperunt, nec ipsum repræsentare voluerunt, imo nocturni & excæcati manserunt. Amos 8. *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die lumine.* Sed pro certo illi qui soli justitiæ erant oppositi, & remoti sc. pagani, istam imaginem, i. e. Christi fidem, & gratiam receperunt, & eum repræsentare per bona opera studuerunt. Ideo bene dicitur Esa. 49. *Audite insulæ, & attendite populi de longe.*

Vel si vis dic, quod fictæ imagines solis i. e. hypocriticæ repræsentationes Christi nunquam apparent, nisi in nube sibi oppo-

sita

lità, hoc est in illis, quì sunt oppositi soli Christo per peccatũ, quia scil. nullus Christum rectè se habere simulat, nisi ille qui per peccatum sibi opponitur & obviat, & qui ex parte ipsius per gratiam non stat, nec ei per charitatem appropinquat. Ideo bene dicitur Sap. 1. *quod spiritus sanctus effugiet fictum*. Justus enim, & Dei amicus, propinquus nunquam in se repræsentat nisi quod est, remotus autem à Deo, & sibi oppositus sc. peccator, sæpe fingit, & repræsentat illud, quod non est. Ideo pulchrè Chry. dicit. Hypocrita, aut appare quod es, aut esto quod appares. Vel si vis expone sicut de iride, quæ semper est in opposito solis, & dic, quod talis imago signat virum justum, vel beatam virginem, quæ sc. soli justitiæ se debet pro populo opponere, & per orationem suæ justitiæ
6 cõtraire, quod quia hodie ecclesiastici non faciunt conqueritur ipse Christus de ipsis, dicens Eze. 13. *Non ascendistis ex adverso, neq; opposuistis vos murum pro domo Israel*. Vel econtra dic, quod fictæ imagines, & non veræ, i. peccatores, & hypocritæ semper soli, i. e. Christo vel bono prælato, vel etiam cuilibet viro justo sunt oppositi, & per rebellionem, & obstinationem contrarij, & objecti, & ideo sol, i. Christus talib. in judicio opponetur, prælatus autem vel vir justus talibus se opponere mediante justitia nunc tenetur, quia sc. sicut istæ oppositæ imagines finaliter evanescunt, sic tales rebelles, & impij finaliter pereunt. Ideo dicitur Lev. 26. *Si ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoq; contra vos incedam, & percutiam vos, &c.* Plin. etiam ibi dicit, quod aliquando lumen diei de cœlo noctu visum est, sicut accidit sub Cn. Papyrio, & C. Cecilio consulibus, ita quod diei species nocte lucebat. Clypeus etiam ardens ab occasu ad ortum visus est transcurrere circa occasum solis, sub consulib. L. Vario, & Cn. Mario. Vel charissimi per lumen, & clypeum intelligo Christum quia sc. iste est lux vera, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, & clypeus de-
7 fensorius sperantium in se Proverbiorum 30, *Omnis sermo Dei ignitus est clypeus sperantibus in se*.

Iste igitur in nocte sive caligine mundi hujus, vel etiam in media nocte (secundum aliquos) voluit venire, & mundum per veram doctrinam, & fidem illuminare, & omnes errorum tenebras ab ipsis tenebrosis infidelibus effugare. Ad literam etiam, in ortu suo pastores lucem eos circumfulsisse de cœlo viderunt, & illum esse veram lux in Bethleem adorare venerunt. Ideo liberaliter, & moraliter potest dici illud Es. 9. *quod populus qui ambulat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis*. Hodie etiam accidit, quod illud lumen scil. Christus vel ejus gratia in nocte, i. e. in nocturna conscientia peccatoris oritur, & per ipsũ spiritualiter illustratur. Ps. 138. Nox sicut dies illuminabitur, &c. In fine vero, ille qui est clypeus in se sperantium, in judicio ad orientem scil. ad vallem Josaphat (quæ est in oriente) veniet, & ibi ardens apparebit, in quantum ardore, & rigore justitiæ peccatores consumet. Clypeus tamen defensionis dicitur, in quantum bonos salvandos à damnatione protegit, & defendit. Ideo dicitur Mal. 3. *quod ipse quasi ignis conflans, &c.* Vel expone totum de die judicij, ubi Christus erit lumen ad nocturnas, & secretas conscientias & occultorum tenebras illuminandum, & omnibus ostendendum, & clypeus ad bonos defendendum, sed erit ardens ad malos in inferno comburendum.

Item Pl. ib s. l. 2, c. 35. de naturali hist. mundi dicit, quod semel sub Cn. Octavio, & C. Scribonio consulibus visa est scintilla de quadam stella cadere, & dum ad terram appropinquaret, continue crescere, & finaliter in lunæ similitudinẽ converti. Cum vero aliquandiu ac si esset dies, nebula illuxisset, in cœlũ fuit recepta, & finaliter in lampadem est mutata. Ista autem (ut ait) vidit Licinius Syllanus procõsul cum comitatu suo. Stella ad literam potest signare divinitatem, scintilla vero ipsius personã filij denotat, quæ ab essẽtia divinitat. oritur, & emanat. Ista ergo est scintilla summæ humilitatis, quæ ad terrã, & ad mundum cecidit per inclinationem suæ benignissimæ voluntatis, & ibi in lunam eclypsabilẽ, i. in hominẽ mortalem mutatus fuit per assumptionẽ nostræ humanitatis, tandem vero ille se recepit in cœlum per ascensionem, & in lampadẽ mutatus est per carnis glorificationẽ, & æternæ claritatis adeptionẽ, ita quod de illa scintilla potest dici illud Hest. 10. *quod fons parvus crevit in fluvium magnum, & in lucem solemq; conversus*. Vel dic, quod stella est B. Virgo, cujus scintilla, & particula fuit Christus, &c. per omnia sicut super. Vel dic, quod sæpe fit, quod aliqua scintilla, i. e. aliquis homo pauper per mentalem humilitatem, vel etiam per temporalem adversitatẽ cadit, & descendit, et paulatim crescendo, studendo, et proficiendo magna luna, i. magnus doctor fit, et sic postea sursum in cœlum Ecclesiæ, i. in statum Ecclesiasticum prælationis recipitur, & ibi lampas (quæ totam domum illuminat) i. clara, & nobilis persona efficitur, à qua scil. doctrinis, & exemplis domus Ecclesiæ illuminatur. Zach. 4. *Ecce candelabrũ aureum totum, & lampas ejus*. Vel illa possunt applicari ad beatum Ludovicum Massilien sem, & ad consimiles suos, Iste enim fuit una scintilla de stella, i. declara Francorum parentela, qui sc. per summam humilitatem cecidit, quando frater Minor fieri voluit, ita quod admirando possumus dicere illud Es. 14. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris*. Sed tandem ille paulatim scientiis, & virtutibus crescendo luna magna fuit factus, in quãtum fuit clarus Episcopus Tholosanus ordinatus, finaliter vero in cœlum fuit receptus, quando sc. à carne per mortem fuit dissolutus, In lampadem vero conversus fuit, in quantum hoc per miracula resplenduit, & in quantum oleum pietatis continens, & igne charitatis ardens, sua beneficia mundo dedit. Joan. 5. *Ipse erat lucerna ardens, & lucens*.
8 Dicit idem Plin. se vidisse sub nocturnis militum vigiliis aliam mirabilem impressionem, scil. stellas de cælo cadentes, & per diversas partes navium sedes mutantes, & more avium cum quodam sonitu strepitantes, & dicit idem, quod talia magnæ sunt significationis: quia sc. si solæ veniunt, significant navigia submergenda vel comburenda, si vero gemellæ sunt, designant prosperum navigantium cursum, & illius stellæ minacis, & diræ sc. Helenæ temperant, & impediunt maleficium. Dicit etiam idem, quod quædam aliæ impressiones, quæ dicuntur capita hominũ, in vespertinis apparent, quæ scil. cum magno præsagio semper videntur, omnia (inquit) in certa ratione, & in naturæ majestate abdita. Ista possunt applicari contra solitarios: quia sc. dictum est quod prædicta impressio si sola veniat, nocet, si gemella proficit. In quo potest notari, quod singularitas, & solitudo malum est vitiosa, & aliis periculosa, quia pro certo illi qui soli veniũt, qui partiales, singulares, & solitarij esse volunt, & etiam qui prælatis, & magnatibus solis secrete loqui alios accusando consueverunt, et maxime quod volucrum more per detractionem garriunt, et per diversas partes navis, i. per diversa loca murmurando incedunt, solent naves, i. personas quas loquendo tangunt, per rancores, & odia comburere, & submersionem, & tribulationem eis significare, & inferre, è converso vero de illis qui gemini veniunt, i. qui societatem, charitatem, & castitatem diligunt quia ut communiter isti aliis nullum malum faciunt imo pro posse omnem prosperitatem eis procurant, & protendunt, & sidus malevolum, i. malos pestiferos homines, ne sibi, & aliis noceant, pro virib. impediunt, & ipsis malis pro eis se opponunt. Capita vero hominum, i. prælati qui hominum sunt capitanei, & magisti, debent in vespere hujus vitæ lucere, & per prædicationem alijs prælagire, & quæ ad salutem sunt necessaria designare. Jud.
9 9. *Umbram montium vides quasi hominum capita*. Item dicit id. quod lapides, & multa alia visa sunt aliquando pluere, & hoc (ut ait) quia à vento primitus rapta erant. Sed istud expone sicut supr. de Italia, de lapidariis campis. Vel dic quod venti significant crudeles, & tempestuosos principes, & prælatos, qui sc. deberent subditis, & inferiorib. pluere aquam, & refrigerium eleemosynarum, exemplorum, & doctrinarum, & tamen isti pluunt eis lapides, i. duritiam tormentorum, & vexationũ, Ez. 38. Ignem, & sulphur pluam super eum, & Eze. 13. *dabo lapides prægrandes, &c. & ventum procellæ dissipantem*. Plin. ponit hoc, quomodo omnia serviũt influentiæ syderum, & exemplificat de origine in ortu canicnlæ evigilante, & de cane rabiem tunc facilius incurrente, & de ostrea se in plenilunio replẽte, de formica in interlunio à labore cessante, de Bombyce sericum ad lunæ observantiã conficiente, de heliotropio solem continue sequente, & se ad eum inclinante, & de multiplici herba, & arbore folia, & fructus emittente, & deponẽte, & de multiplici morbo secundum lunam se gubernante, & de herba quæ pulegiũ dicitur, in tectis suspensa arida, certa die florente, & concludit, quod turpe est homini virtutes syderũ ignorare, quando videt inferiores creaturas talia præsentire. Ista possunt applicari generaliter, quod nos debemus syderum, i. Dei, & sanctorum virtutes & gratias cogitare, secundũ ipsas nos disponere, & mores nostros eis conformare, & nos, & opera nostra secundum ipsorum voluntatem, & regulam ordinare. Gen. 14. *Respice cœlum, & numera stellas si potes*. Vel dic quod homines, i. clerici, & rationabiles personæ ad cœlum, & ad sidera, i. ad sanctos, & angelos non attendunt, bruta vero, i. simplices, & laici ad ista per devotionem respiciunt, & se secundum eorum influentiam, documenta, & exempla regulant, & componunt. Ideo de nobis aliis potest hodie dici illud Baruc. 6. *Bestiæ meliores sunt illis*.
10 Cum secundum Senec. li. de naturalibus quæst. 2. inter omnia

præsagia, fulmina plus habeant significare. Plin. dicit hoc sc. l. 2. c. 45. quod illud nō intelligitur de fulminibus, quæ ex collusione ventorum, vel ex inflammatione vaporum proveniunt: quia (ut ait) illa sunt bruta fulmina, & vana, quæ nulla naturæ ratione proveniunt, & quæ irritos habent actus. Illa vero fulmina quæ fatidica sunt, statutis de causis, & ex suis venere syderibus. Sic possumus moraliter dicere, quod desursum à superiorib. veniunt duo genera fulminum, i. ballivorum, & legatorum, quidam enim motus voluntate propria veniunt, sicut sunt mali, qui sc. ex inflāmatione rapinæ, & avaritiæ moventur, & istis non est credendū, quia isti nihil significant, nec habent aliquam potestatem, sed solum à suis violentiis præcavendum. Sed sunt alij, qui sunt veri legati, & qui potestatis significationem habent, & isti sunt qui statutis causis, & certis mittuntur, & qui à suis siderib. i. à suis superioribus destinantur. Ista etiam ad Christum applicari possunt, qui fuit à patre statuto tempore, & certa causa missus, & ideo fuit fatidicus, & veri nuncij relativus. Multi autem pseudochristi venerant, qui nullam potestatem habebant. Vel etiam potest dici de duobus generibus prædicatorum, quia sc. quidā sunt quæstuarij, qui sola inflāmatione avaritiæ moti, sine superiorum mandato discurrunt, alij vero boni sunt à Deo, & prælatis destinati, qui veridici, & fastidici sunt. Unde Job. 37. *Nunquid mittes fulgura,*
12 *& ibunt, & revertentia dicent tibi, assumus.*

Item de austro consequenter dicit Plin, quod in Ægypto non flat. Dicit etiā quod animantia minus esuriunt flante austro quā aquilone. Dicit autem quod auster in Aphrica est serenus, aquilo turbulentus. Dicit etiam quod venti certas, & statutas habent regulas in natura, quamvis adhuc nobis incertas, & incognitas. Si vis, expone de Spiritu S. qui pro certo serenus est, & non turbulentus, & quo flante, & inspirante, animantia, i. viri justi (qui per gratiā animati, & vivificati sunt) hujus spiramine inspirati, non esuriunt per avaritiam mundi bona, nec etiam per gulam carnis oblectamenta, quia sc. ille quem Spiritus S. afflaverit, abstinens, & continens magis erit. Iste tamen auster in Ægypto, i. in peccatorum populo flare non dicitur, quia scil. Spiritus S. in peccatorib. non moratur. Unde Sap. 1. *Spiritus S. disciplinæ effugiet fictum.* Ventus autem, i. Spiritus S. inspiratio certam habet rationem, & regulam per quam spirat, quæ sibi, & naturæ naturanti Deo patri certa est, quamvis nobis sit incognita, & incerta. Ideo Sap. 7. iste dicitur benignus, stabilis, certus, securus, *nobis autem ignota sunt viæ ejus.* quia sc. non possumus causas scire, quomodo unum vult quandoq; dimittere, & alium inspirare. Ideo Jo 3. dicitur *Spi-*
13 *ritus ibi vult spirat, & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat.* Ideo Ecc. 11. *Quis novit quæ via sit spiritus?*

Secundum eundē excessivus calor vel algor fulmina fieri impedit, & sic dicit, quod in æstate, & hyeme rara fiunt fulgura, & eadem ratione in Scythia, & Ægypto. Expone sicut supr. c. de fulmine l. 6. Hic addit Plin. quod fulmina desursū venientia, & à si-
14 derib. missa, obliq; & non directe cadunt, illa vero quæ inferius in basso aëre genita sunt, recte cadunt, illa vero quæ inferius in basso aëre genita sunt, recte, & directe descendunt, & sine reflexione percutiūt, quod etiā patet in lapide terreno, qui impetuose, & directe cadit, & in fulmine cœlesti, quod flexuose incedit, cujus ratio est, quia fulmen habet igneā materiā, quæ casui repugnat, lapis autē nihil habet, quod casū ejus impediat. Sic vere inter judices, & prælatos illi qui sūt superiores, & superiora sapiētes, sc. viri justi qui cadūt, & descendunt ad aliquē percutiendū vel puniendū nō solent directe percutere, nec subito aut indeliberate ad punitionē prorumpere, imo pro certo solent obliq; & fluxuose cū debita deliberatione, & discussione procedere, & ad actū sententiæ pervenire. Econtra vero illi, qui tereni, i. terrena sapientes sunt, & qui solum lucrum terrenū, & non utilitatem animarū quærunt, directe, & subitò sine deliberatione percutiunt, & invadunt, & sententias suas promulgāt, & inferunt, quia sc. boni terrentur, & retardantur propter ignē charitatis quem habent, mali vero nō impediuntur ab impetu, cum igne charitatis careant, & pōdus cupiditatis habeant 2. Mach. 9. *Contigit cum impetu eundē de curru cadere.* Vel dic, quod doctrina est inter cœlestes, & terrestres, i. inter bonos, malos, quia quando boni per tentationem cadunt, non cadunt directe sc. immediate in peccatum ruendo, nec statim peccato consentiendo imo flexuose tentationi resistendo, & cum quadam disciplina à statu gratiæ decedendo. Ignis enim charitatis tales sēper nititur relevare, & ipsos ne decidant præservare, ut dicatur illud Ps. 117. *Impulsus, eversus sū ut caderē, & dominus suscepit me.* Econtra vero est de terrenis, & peccatoribus. quia illi non habentes retinaculum charitatis, sed potius pōdus malæ inclinationis, & voluntatis, directe cadunt, & sine mota peccato consentiunt, & impetuose corruūt, & descendunt. Apoc. 18. *Hoc impetu projicietur Babylon in lacum, &c.* Item secund. 15
Plin. l. 2. c. 56. Fulmina si ad levam cadunt, bona portendunt, si vero ad dexteram mala. Dicit insuper, quod fulmen nunquā ultra quinq; pedes in terram descendit, & ideo (ut ait) pavidiores altissimos specus tutissimos putant. Per fulmen fortunam intelligo, quā sc. constat è cœlo ex inspirato venire, & nunc ad levam adversitatis, nunc ad dexterā prosperitatis, ad homines se transportare. Sed quid? pro certo sinistra fulmina prævalent dextris: quia sc. leva, & adversa fortuna in præsenti, bonum præsagit in futurum, econverso autem fortuna quæ est in præsenti dextera, & prospera, significat adversa homini futura & aspera, quia ut communiter præsentes tribulationes significant futuras paradisi consolationes, juxta illud Luc. 6. *Beati qui nunc fletis quia ridebitis.* Econverso autem præsentes significant futuras inferni tribulationes juxta illud ibid. *Væ vobis divites, qui habetis hic consolationem, quia contristabimini.* Residuū si vis expone aliter, & dic quod quinque pedes sunt quinq; vulnera Christi, quæ scil. non potest impetus fulminis in æterna dānatione penetrare. In fovea ergo humilitatis te abscondas, vel in specu sepulchri vel inferni per considerationem te ponas, ut fulmen damnationis evadas.

Item secund. Plin. ib. c. 56. Flumen si hominem vigilantē occiderit, oculos ei claudit, si vero dormientem occidat, oculos ei 16
aperit. Igitur ille fulmine percussus clausis oculis invenitur, iste vero apertis oculis reperitur. Tale fulmen fuit Christus. Iste enim prædicando percussit, & tetigit & vigilantes, & dormiētes, i. Judæos, qui habebant legis lumen, & fidei claritatē, & gentiles, qui in vitiis dormiebant, & habebant errorū omnium cæcitatē. Sed pro certo sic factum est, quod illorum vigilantium sc. Judæorū oculi mentis fuerunt clausi, & excœcati, illorum vero dormientiū sc. gentilium fuerunt oculi aperti per fidē, & illuminati. Et ideo ipse dicit Jo. 9. *Ego* inquit, *in mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident, cæci fiant.* Vel dic, quod fulmen est fides, quæ vigilantes, i. scientificos, & mundi sapientes, cum oculis clausis, & mente excœcata dimisit, dormientes vero, i. ignorantes, & simplices illuminavit, & oculos eorum aperuit, & ad cognitionem veritatis instruxit, ad Eph. 6. *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.*
Sicut dicit idē Plin. de naturali hist. li. 2. c. 57. Tria sunt quæ ful- 17
mine non tanguntur, nec ab eo diffipantur, videl. Laurus inter arbores, aquila inter volucres, vitulus marinus inter bestias atq; Pisces. Locus enim in quo est laurus, non fulminatur, & ideo in tempore fulminum Cæsar sub lauro morabatur, sicut in titulo suo dixi. Aquila etiam pro eo quod à fulmine non læditur, portare Jovis fulmina dicebatur, timentes etiam fulgura, vestib. factis de vitulorum marinorm pellib. induebantur, quia breviter ista sunt animalia, & res quæ fulmine non pereunt, & quæ etiam suos possessores à fulmine protegunt, & defendunt.

Per laurum semper virentē intelligo illos, qui semper virēt per honestam conversationē, per aquilam quæ alte volat, & claro videt, intelliguntur illi, qui alte volār per cœlestium contemplationem, & clare vident per discretam cogitationem, per vitulū vero marinum, qui in mari natat, & per terram ambulat, intelligo illos qui in mari pœnitentiæ, & lachrymarum, & futurorum consideratione, & amaritudine se balneant, & per terrā humilitatis peragrant per bonam actionē. Igitur dico q. istū sunt quos fulmen æternæ damnationis, & fulmen ardentis tentationis non solet spiritualiter occidere, aut mortem culpæ aut pœnæ eis inferre, quia pro certo illi qui prædictis virtutib. muniuntur, nunquā in dictis fulminib. moriuntur, quinimo locus, domus, patria vel Ecclesia ubi tales personæ sunt, illi etiam qui eorum pellib. i. eorum bona conversatione per imitationem se vestiunt, nunquam per fulmē tribulationis, tentationis, vel damnationis pereunt aut succumbunt. Bonum est igitur tales secum habere, & eorum conversationem, & vestem imitando induere, & eorum comitivam in domo religionis vel Ecclesiæ semper esse, juxta illud Eccl. 9. *Viri justi sint tibi conviva.* Vel dic, quod Laurus significat beatum Laurentium, aquila Joannem Baptistam, vitulus beatum Lucam. Isti enim fulmine tentationis, & damnationis non perierunt, quinimo suos devotos imitatores à talib. fulminib. liberaverunt. Vel dic, quod aquila regina avium est beata Virgo, vitulus pro nobis immolatus est Christus, laurus vero significat crucē Christi, &c. 18
Expone sicut supra, vel vide de Lauro, & pone sicut ibi.

Sicut ponit idē, naturaliter in aëre inferiori generantur quā-

doque

doque multæ, & mirabiles impressiones. Unde ait ibi. c. 58. de prodigiosis pluviis, quod quando visum est de cælo pluere lac, sanguis, caro, lana, ferrum, lateres, & etiam (sicut supr. dictum est) quandoq; visum pluere lapides. De omnib. autem istis exēplificat, & tempora quibus hæc facta sunt, insinuat, & declarat. Dicit enim quod lac, & sanguis pluerunt, sicut est in antiquis monumētis, & annalibus sub M. Attilio, & C. Portio consulib. Carnes pluerunt sub L. Volumnio, & Servio Sulpitio consulibus, Ubi etiam dicit, quod ex illis carnib. non computruit quod non diripuerant aves. Ferrum etiam pluit antequam M. Crassus in Parthis interemptus esset, omnesq; milites Lucani, qui cum erant in exercitu ferrum in similitudinem spongiarum viderunt, quod aruspices significare superiora vulnera conjectabantur. Lanam autē sub L. Paulo, & C. Marcello consulib. dicit pluisse juxta castellum Carissanum, juxta quod post unum annum T. Annius Milo occisus est, quo etiam causam dicente, lateres coctos pluisse, in actis ejus refertur. Ista verba Pluvij mendacia reputarem, nisi etiam nostris temporib. gigni in aere similia comperirem, videmus enim parvulos buffones, & ranas de cœlo in tēpore tempestatis pluere, quas constat vel in aere genitas, vel à ventis antea raptas esse: audivi etiam veridica relatione referri, quod circa mortem Domini Joannis Pp. 22. in Arvernia in oppido de Longiato, in tempestate quadā grandis quædā imago ad formam crucifixi de cœlo cecidit, quæ à multis visa postea dissoluta extitit, tunc etiam (ut aiunt) grādo grossa cadebat, quæ quādam similitudinē fiscellarum, i. illorum vasorum, ubi formantur casei, continebat. Non est igitur incredibile, quod prædicta pluisse dicantur, quando majora vel similia nostris temporib. fieri comprobantur. Ista possunt applicari ad Christum Deum, qui pro certo est una mirabilis nubes, quæ mirabilia nobis pluit, & nunc aspera, nunc prospera, nunc consolabilia, nunc tristabilia desuper nobis mittit. Igitur visum est quod iste nobis pluit lac, i. dulcorem consolationis & dulcedinē doctrinæ, gratiæ, & devotionis. Joel. 3. *Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel.* Mittit etiam nobis carnes incorruptibiles, sanguinem, i. sacramentum sui benedicti corporis, vel etiam beneficium suæ incarnationis, & suæ passionis, quo sc. debent nutriri volucres, i. viri spiritualis contemplationis; unde Ps. 77. *Et pluit super eos sicut pulverem carnes, & sicut arenā maris volatilia pennata.* Item iste pluit nobis lanam, i. operimentū suæ honestæ conversationis, ad faciendum nobis vestes virtutis, & perfectionis. Ps. 147. *Qui dat nivem sicut lanam.* Item iste nobis pluit ferrū quandoq; & lateres, i. duritiam correctionis & tribulationis, & maxime in judicio, quando pluet duritiā æternæ damnationis, quod interpretative videtur dicere Moyses peccatori Deut. 28. *Si cœlum quod supra te est æreum, & terra quam calcas ferrea.* Et breviter iste est qui crucifixum, i. suum benedictum filium pro nobis crucifigendum, nobis de cælo pluit, cum quo etiam fiscellas seu formulas caseorum, i. perfectionis regulas nobis misit. unde etiam de ista pluvia dicitur Esa 45. *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum.* Vel si vis dic, quod in tempestatis, grandinis tēpore imago crucifixi de cœlo nobis pluitur, ad demonstrandum, quod Deus vult quod in talib. periculis ad crucifixum, & ad Christi passionem principale refugium habeatur, & quod in formula seu regula disciplinæ quilibet informetur. Vel dic, quod talis nubes potest significare bonum prædicatorē vel prælatum, qui sc. prædicando pluit aliis lac simplicis doctrinæ, sanguinem, & carnem, & crucifixum, i. memoriam incarnationis, & passionis dominicæ, ferrū, & lapides, i. memoriam damnationis futuræ, vel verba reprehensionis duræ: lanam, i. inductionem ad alios per pietatem vestiendum: formulas, i. præcepta vitæ ad infirmandum, & regulandū. Vel dic, quod talis nubes est homo pius, & beneficus qui sc. aliis pluit, i. fundit, & distribuit lac ad bibendū, carnem, & sanguinem ad comedendum, lanā ad operiendū, ferrum, i. correctionem ad castigandū, lateres vero coctos, i. materiam ad ædificandum, crucifixum vero, i. fidē, & devotionem ad credendū; formulas, i. exempla, & documenta ad spiritualiter informandum, quia breviter benefeci justi, & perfecti solent non solum temporalia, imo, & spiritualia beneficia aliis pluere, & ipsos in omnibus adjuvare. Ps. 77. *Pluit illis mānā ad manducandū, &c.* Vel expone in malo, quod talis nubes est diabolus vel malus Prædicator, qui scil. alijs pluit lac fallacis, & blandæ adulationis, carnem, & sanguinē, i. carnalia exempla gulæ, luxuriæ, & infectionis, lunam operientem, i. tegumentum falsæ excusationis, vel hypocriticæ fictionis ferrum, i. duritiam crudelitatis, & invasionis, lateres coctos, i. c. coctura iracundiæ, & detractionis, crucifixum, i. cruciatum, tristitiæ, & desolations, & formulas malorum exemplorum, & perversæ conversationis. Ps. 10. *Pluet super peccatores laqueos.* 19

Item in eodem li. 2. c. 60. de naturali historia dicitur, quod Olympiade 78. Anaxagoras prædixit, per scientiam cœlestem, quod certa de saxum erat die sole casurum, quod & factum est interdiu, i. de die in Thraciæ parte ad Egos flumen, qui lapis etiam nunc ostenditur colore adusto, dicit autem Plin. ibid. cadere è sole lapidem crebro contigisse, seq. unum talem in agro Voconciorum vidisse. unde etiam ait, quod hodie colitur in Apidi Gymnasio quidam modicus lapis, quem in medio terrarum casurum idem Anaxagoras prædixerat. Ista autem verba Plinij contra rationem videntur, nisi forsan supponatur, quod ille lapis fulmen fuit, quod quia à parte solis cecidit, à sole creditū est venisse, vel etiam quia fulmina fatidica à syderibus descendere supra dixit. Quocunque ergo modo fuerit, per solem intelligo Deum patrem, qui scil. solus lucens Ps. 82. *Tu solus altissimus super omnem terram.* Per lapidem vero Christum Dei filium intelligo, qui sc. lapis angularis dicitur, super quo Ecclesia fundatur, & in quo mens humana fiducialiter stabilitur. Iste etiam lapis dicitur apparuisse combustus, quando scil. igne passionis fuit excoctus. Quid igitur? Pro certo lapis iste angularis Christus à sole, i. e. à Deo descendit, & venit, quia sc. pater ipsum in mundum ad assumptionem nostræ mortalitatis misit. Anaxagoras vero Prophetarum ordinem signat, qui sc. istum lapidem casurum, i. Christum à patre venturum, per cœlestem inspirationem, & scientiam prædicavit. Unde ipse sol, i. Deus pater istud Anaxagoræ, i. Prophetis diu ante promiserat, dicens Esa. 26. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem angularem, pretiosum, in fundamento fundatum.* De hoc autem admiratur Job dicens: Quis posuit mensuras terræ, aut quis dimisit lapidem angularem ejus? Vel dic, quod sol justitiæ est Christus, à quo proculdubio lapis, i. e. dura sententia cadet, quando reprobos ad infernum condemnabit, & tradet. Inter mirabilia cœlestium impressionum non immerito potest poni illud, quod Pomponius asserit de Ideo monte, qui prope Trojam antiquitus fuit situs, & in quo Paris inter tres deas de pulchritudine certantes, fingitur in judicem vocatus. Ait enim quod iste mons orientem solem aliter, quam in terris aliis solet aspici, ostendat. Nam ex summo vertice ejus speculantib. pene à media nocte, sparsi ignes passim micare, & tandem appropinquante die, paulatim invicem convenire videntur, qui postquam simul collecti ad modum magnæ flammæ diu arserint, in globum non modicum rotundati, & sic terris diutius apparentes, paulatim decrescere incipiunt, ita quod globus ille continue minuitur, sed quanto plus decrescit, tanto lux ipsius plus augetur, qui postea clarior factus, novissime fugat noctem, & cum die jam sol factus attollitur. Dic si vis quod mons iste Ecclesiam signat, quæ revera ortum solis, claritatem veræ fidei multo certiori, & differentiori modo percipit, quam aliæ nationes. Ab ipsa enim media nocte, i. ab ipso tempore legis antiquæ, sol iste, i. vera fides in ipsis nubibus, i. e. in sanctis patribus resplenduit, in quibus sparsim, & in confuso ipsi ignes divinæ revelationis apparebant. Es. 10. *Erit lumen Israel in igne.*

Tandem vero ipsa flamma antiquæ fidei paulatim se conglobans, & in lumine veritatis crescens, novissime in solem, i. in veram fidem conversa est, qui scil. jam illuminat totum mundum, ut de illo cæco lumine, i. e. de illa antiquorum tenui fide, nunc in solem conversa, i. in veram fidem mutata, possit dici illud Hest. 10. *Fons parvus crevit in fluvium magnū, & in lucem solemque conversus est.* Vel dic, quod lux fuit fides Ecclesiæ primitivæ, quæ quidem Ecclesia nocti mediæ propter tribulationum caliginem comparatur, quia sc. lux illa, i. illa fides quamvis tunc esset sparsa, confusa, & in multis per ignorantiam obscura, erat tamen per charitatem ardens, & more ignium inflammata. Joan. 5. *Erat lucerna ardens, & more ignium inflammata.* Joan. 5. *Erat lucerna ardens, & lucens.* Tandem vero ista lux fuit amplius conglobata, & paulatim ardore charitatis defecit, in lumine vero veritatis crevit, ita quod in solem veræ fidei finaliter se mutavit. Allega ut supra. Ista enim est veritas, quod fides primitivæ Ecclesiæ fuit in charitate magis fervida, quamvis esset in veritate minus lucida, nostra vero moderna fides in veritate amplius lucet, sed in charitate proculdubio minus ardet. Vel dic quod ista impressio divinam gratiam significat, qui scil. nunc in nocte hujus vitæ parum per veram cognitionem lucet, veruntamen per charitatem multipliciter ardet, sed ista adveniente die beatitudinis æternæ, clarificabitur, & in verum solem, id est, in gloriam conver- 20

te-

vertent, quia scil. gratia in præsenti in futuro perficitur, & in gloriam commutatur, ita quod de globo igneo præsentis charitatis, & gratiæ, perfectus sol, i. perfecta gloria formatur, & de cognitione nunc nubila, vera tandem cognitio generatur, Apoc. 21. *Claritas Dei illuminabit illam, & lucerna ejus est agnus.* Vide supra de Media, de monte Caspio.

CAP. LXI.

De ignium mirabilibus.

1 IGnium mirabilia multa sunt in natura, unde nota sicut tractat Plin. in fi. l. 2, c. 108. de naturali mundi historia, quod quædã sunt bitumina cognata ignium, ita quod ignis undique visus, solet in talia bitumia transilire, & loca bituminata accendere, ignire, & ardere. Tale bitumen dicit esse naptham, quæ est vena terræ circa Babyloniam, & in Austagenis Parthiæ profluens bituminis liquidi, modo tali bitumine dicunt quod Medea pellicem cremavit, dum sacrificatura ad aras accesserat, coronam igne rapta. Et hoc sic intelligo, quod illa pellex habebat coronam, in qua forte Medea occulte de illo bitumine posuerat. Cum ergo illa pellex appropinquaret ut sacrificaret ad aras raptus est ignis à bitumine, qui pellicem cremavit. Albertus etiam ait, quod cum tali bitumine fiebant antiquitus falsa miracula: ungebantur enim inde temporum summitates, & sic ignis suppositus rapiebatur sursum. Igitur cavendum tale bitumen habenti, ne appropinquet ad ignem, quia ignis à bitumine raperetur, & sic portans cum suo bitumine cremaretur. Audivi etiam, quod totum Persarum imperium isto bitumine utitur pro lucernis.

Tale bitumen est caro humana, quæ scil. de lacu concupiscentiæ sicut limus procedit, & de limo terræ originem primam traxit, & quæ etiam de lacu Babylonis, i. de confusione peccati originalis promeavit. Ista est igitur cognata ignium concupiscentiæ, quin pro certo solo visu ignis, i. sola oblatione, occasione, vel sola præsentatione alicujus personæ per luxuriam ignibilis vel ignitæ ignis concupiscentiæ à bitumine carnis recipitur, ita quod per mala desideria inflammatur. Medea ergo incautatrix, i. deceptor diabolus, quando vult pellicem, i. animam peccatricem comburere, & ipsam per mala desideria inflammare, solet etiam tali bitumine, i. carnis more coronare, & ipsam carnis delitiis adornare. Sic ergo mediante betumine carnis, quam moderate fovet, & diligit, ignis concupiscentiæ in ipsam rapitur, à quo per luxuriam inflammatur, & per quem in inferno perpetuo concrematur. Ez. 15. *De igne egredietur, & ignis consumet eos.* Vel dic quod bitumen significat peccatum, quod proculdubio ignium infernalium est cognatum, tanta enim est cognatio inter culpam, & pœnam, inter peccatum, & ignem æternum, quod quicunque talis peccati bitumine linitus fuerit, ignis inferni in ipsum saliet, & post mortem protinus nunc cremabit. Mediante ergo bitumine culpæ tenacis, & ligantis, Medea id est, diabolus pellices, i. animas peccatrices concremat, & in inferno devastat, & devorat. Deut. 32. *Ignis accensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Vel dic, quod bitumen molle est deitas, quæ mollis est, fluida, & benigna. Ista igitur cognata est ignium charitatis, quia pro certo qui pietatis, & gratiæ bitumine linitur, faciliter bona desideria inflammantur. Et nota si vis de naptha, quod in imperio Persidis omnis quædam prope mare Bacuc, seu Caspium, circa ipsam civitatem Bacuc, in quodam monte profluit, & dicitur oleum de Bacuc. In valle autem ubi fluit, continuus ardet ignis. Est autem talis naturæ, quod omnia penetrat vasa terrea, præter cucurbitam, si etiam ipsum in manu posueris, statim ex altera parte manus ipsum penetrasse videbis, & similiter in quocunq; vase, nisi fuerit vitreum, & corneum vel cucurbitum, claudi non vult, quia si vas in quo est, fortiter clauditur, paulatim evaporat, & egreditur; si autem apertum dimittitur, tunc sine diminutione servatur, ignem sicut dictum est, de longe rapit. Unde etiam vir religiosus, & prudens frater Joannes de Sara narravit mihi, quod cum de consilio medicorum quendam antiquum fratrem sciaticum, & guttosum supra renes isto liquore inungeret, & incautus circa ignem hoc faceret, subito ignis in fratrem inunctum prosiliit, & totam pellem ejus combussit. Hoc applica de corde generoso, cui magis competit libertas, quam servitus, claudi enim violenter non vult teneri, tunc enim magis nititur in vetitum, & nunc se mitius continet, quando est propriæ libertati permissum. Seneca generosus animus facilius ducitur quam trahatur. Vel dic, quod aliqui sunt ita ignei, quod omnes clausuras penetrant, nisi forte vitrum aut cucurbita, i. e. consideratio fragilitatis, & Christi crucis ipsos retineat intra metas. Item Plin. de alio bitumine, quod dicitur maltha, dicit, quod 2
in urbe Comagene Samogata stagnum est, à quo ipsum fluit ad modum fluvij, quod utique mirabilis est naturæ, qui se tunc flagrat, & ardet, quando aliquid solidi attingit, præterea ita adhæret tenaciter quod tactu sequitur fugientes sic defendere muros oppugnante Lucullo, flagrabatq; miles armis suis, aquis accenditur, terra tantum restringi, docuere experimenta. Ista verba Plinij non bene capio, intelligo tamen quod aliud bitumen tunc accenditur, quando solidam materiam tangit, & forte ratio est, quia magis fortificatur contra magis resistens, sicut supra c. de fulmine dixi. Et forte iste est ignis Græcus, de quo audivi, quod in pane servatur, quo si quis tactus fuerit, inflammatur, ipsumq; limus ardens faciliter non dimittit, imo tactus sequitur fugientẽ. Et ideo illi qui erant intra civitatem, talem limũ de muris contra Lucullum, & suos milites projecerunt, & sic arma militum quæ erant solida, statim inflammata fuerunt, & sic muros suos à Lucullo defenderunt. Igitur talis ignis aqua accenditur, terra vero, arena vel pulvere mitigatur. Audivi etiã quod in ungaria provincia dicta Seclinagaer, talis limus abundat, & de quodam monte profluit ceræ modo: supposito ergo quod bene habeam sententiam Plinij, dico, quod iste limus igneus significat inflammationem diabolicæ tentationis, quæ scil. à principio est sicut limus, i. mollis, debilis, & suavis, ita quod si materiam mollem, i. voluntatem sibi non resistentem inveniat, facilem scil. accendi, & quæ non multum resistat, tunc parum curat, si vero materiam inveniat solidam, i. e. personam fortem, & in bono proposito stabilem, & ad resistendum tentationi paratam, tunc solet iste limus, i. illa mollis tentatio in ignem converti, & fortius, & violentius accendi, & ad comburendum Christi milites, i. viros justos acrius animari, quia scil. hostis tunc fortius tentat, quando fortiorem resistentiam in hominem considerat, juxta illud Hæ. 46. *Fortis impegit in fortem.* Tali ergo modo diabolus civitatem malorum defendit, quia scil. milites Luculli, i. Christi igne tentationis accendit. Isto ergo est ignis qui sequitur fugientes, quia pro certo ubicunque à facie tentationis fugeris, semper ignem ardentem, & diabolum tentantem videbis. Aqua etiam scil. delitiarum vel prosperitatis mundanæ, illum ignem non solet extinguere, sed augere, terra vero humilitatis, vel memoria mortis, istum potest solum modo enervare, quia pro certo consideratio terreitatis vilitatisque, & mortalitatis humanæ, vel terra, i. infirmitas humilitatis, vel terra, i. e. duritia pœnitentiæ, & abstinentiæ, ignem tentationis diabolicæ, & inflammationem malorum desideriorum extinguit, quem aqua delitiarum, & fluxibilitas rerum mundanarum accendit Sap. 16. *Ignis in aquâ valebat supra suam virtutem exaqua extinguentis naturæ obliviscebatur.* Vel si vis dic de diabolo, quã plus ardet contra resistentes, & justos, quã contra sibi obedientes, & impios, sicut in vitis patrum legitur, ubi unus diabolus solus visus est supra unam civitatem, in uno vero collegio sanctorum hominum diaboli erant: multi enim tentabant bonos resistentes, quam malos obedientes. Item dicit idem ibidem quod multa sunt 3
loca continue ardentia, sicut exemplificat de Æthna in Sicilia, de Ephestis montibus in Lycia, de Chimera in Phaselide, de Cophanto in Bectris, de Thenochema in Æthiopia, de campo, qui more piscinæ in quantitatem unius jugeris quandoque flammat in Babylonia. De Ethna autem loquitur ib. c. 106. dicens quod aliquando per quinquaginta, & centena millia passuum arenas flammarum globus eructat, & tamen (ut ait) in ejus radicibus fontes contra naturam exiliunt, cum omnis aqua deorsum feratur. Et de multis aliis terris, montib. & insulis exemplificat, quæ continue ardent, & flammant, quorum tamen (quod mirum est ut ait) materiæ semper sufficiunt, & abundant. Et tot inquit locis tot incendiis rerum natura terras cremat. In Gallis in diœcesi Rutinen. mons est qui à 50. annis citra non cessavit ardere, ita quod jam plures habitationes consumpsit. Ista si vis expone sicut supra ca. de Æthna. vel sicut de Theonochema. ca. 28. de Æthiopia. cap. 19. §. 4.

Et per istos montes intelligo infernũ, & purgatorium, ignem 4
perpetuum continentes vel peccatores, igne luxuriæ, avaritiæ, & invidiæ æstuantes, &c. vide ibi. Inter ista dicit idẽ de monte prædicto, & Chimera, & de monte Ephestis, qui sunt in Lycia, quod ignis ipsius Chimeræ aquis accenditur, terra aut fœno extinguitur, ut Gnidus Ctesias tradit. De ignibus etiam montium Ephestorum dicit, quod lapides, & arenæ rivorum in ipsis aquis ardent, si quis etiam baculo illo igne accenso, sulcum in terra fecerit, rivos ignium sequi narrat, aliturque pluviis ille ignis. Tales

montes

montes, & tales terræ sic ardentes, significant ambitiosos, & avaros, qui pro certo sunt ita ardentes, ambientes, & cupientes, quod nulla aqua, id est, nulla substantia temporalis potest eos satiare, nec ignem suæ cupiditatis extiguere vel sedare, patet, quia quanto plus de aqua, i e. quanto plura beneficia, officia, lucra, & munera apposueris, tanto ipsos magis per avaritiã inflamabis, & ad petendum alia amplius excitans. Pr. 9. *Ignis nunquã dicit sufficit.*

Quid igitur potest extinguere talem ignem? Proculdubio terra, & fœnum, i. e. consideratio naturæ terreæ mortalitatis, & consideratio nostræ fœneæ fragilitatis. Fœnum enim quod secundum salvatoris sententiam, hodie est, & cras in clibanum mittitur, fragilitatem carnis humanæ designat, quæ si hodie viget, cras forsitan in ariditatem mortis suæ mutabit. Esa. 40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri, exsiccatũ est fœnum, & cecidit flos, &c.* Terra autem quæ in morte nos operit, & in quã caro humana finaliter se convertit, mortem, & mortalitatem significat, de quo Eccl 3. *De terra facta sunt omnia, & in terram pariter convertuntur.* Igitur ista duo extinguunt inextinguibilem avaritiæ ignem sc. fœnum, id est, consideratio naturæ fragilitatis, & terra, i. consideratio mortis, & finalitatis, quia pro certo si quis illa bene consideraverit, igne ambitionis, & avaritiæ, igne etiam iracundiæ vel luxuriæ non ardebit. Esa. 43. *Ardor ignis non erit in te.* Iste est ergo ignis, qui pluviis beneficiorum accenditur, & quo sub aqua bonorum temporalium ipsi lapides sanctuarij scil. religiosi, & clerici, & ipsi arenæ, i. e. seculares laici comburuntur, ita etiam quod lignum exinde accensum, i. e. prædicatorem talib. vitijs inflammatum rivi ignei, i. mala exempla sequuntur, & post ipsum currere dignoscuntur. Dan. 7. *Fluvius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius.* Quia breviter istud est verũ, quod si quis igne luxuriæ, & avaritiæ accensus fuerit, per sulcum quem ipse fecerit, i.e. per societatem per quam transierit, rivũ igneum, i. e. mala exempla, & malos sequentes post se habebit, & exemplo suo multam sequelam hominum inflammabit. Unde Esa 34. *Convertentur torrentes eius in picem, & erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur.* Vel dic, quod solum pulvis, & terra, i. e. sola mors potest ignem avaritiæ extinguere, quia ex quo avari incipiunt, solet ardor suus usque ad mortem durare. Vel dic, quod tale lignum, est hæreticus, quia cum iste igne, & fervore hæresis inflammatus fuerit, & propter hoc etiam ignem, & combustionem forsitan sustinuerit, statim malorum suorum sequacium rivulum post se trahit: qui etiam igniei dicuntur, in quantum etiam ignis ipsos post eum devorat, & consumit. Esa. 9. *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus.* Vel dic, quod lignum accensum est usurarius damnatus in inferno crematus, quia scil. talis solet rivos igneos trahere, in quantum malos suos successores, & imitatores solet ad ignem inferni ducere, & combustionis, & damnationis eorum finaliter causa esse, quia enim mali filij malis parentibus, & mali imitatores malis informatoribus male succedunt, ideo ignium suorum participes fiunt, & sic post lignum ignitum, ignei rivi currunt. Ista autem optime figurantur *in bestia, quæ cum sequentib. suis missa est in stagnum ignis.* Apocal. 19. quia proculdubio mali non solũ in igne inferni comburuntur, imo etiam omnes qui successione acquisitorum vel imitatione eos sequtuũr, & sicut impletur illud, Exod. 20. *Ego sum Deus tuus vindicans, & postulans iniquitatẽ patrum in filios, usq; in terram, & quartam generationem.* Vel dic, quod lignum accensum rivus igneus sequitur, in quantum sc. illos qui nunc per avaritiam, & luxuriam accenduntur, rivus ignis inferni sequitur, à quo finaliter consequuntur, & comprehenduntur. Ex. 15. *de igne grediendus, & ignis consumet eos.* Item id sc. de naturali mundi hist. 5 l. 2. circa fin. dicit, q. ager Magaloponitanorũ interna patitur incendia, frondes tamen defensi sup. se nemoris non adurens, & juxta frontem gelidum semper ardens. Item id. dicit, quod in Nimpheo exit de petra flamma quæ pluvijs accenditur, exit ad aquas Scandias, hæc quidem invalida cum transit, nec longe in aliena durans materia. Viret in æterno hunc fontem igneum contexens fraxinus. Chariſſimi per nemora densa quæ non aduruntur agro igneo subjacente, & per fraxinum semper virentem super fontem igneum, & super petram ignes evomentem, possum intelligere quosdam viros solidos, & perfectos, qui dato quod sint in fonte ignium, & in ardore tribulationis, & incendio tentationis, & ipsis occasionib. peccati, nunquam tamen læduntur aut aduruntur per malos consensus, & opera, vel etiam per infamiã temporalem, imo virore gratiæ semper divino munere decorantur, exemplum de illo qui in juvencularum medio positus, ad luxuriam non est flexus. in historia Balaam. Esa. 43. *Cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.*

Vel potest allegari de beata Aguete, vel Agatha, vel Cecilia, quæ adhuc viridis invenis, & tenella in igne fuit posita, & tamen ignis incendiis non est usta. Vel dic, quod iste ignis charitatem significat, quæ arbores virentes, i. e. personas honestas portat, & juxta gelidum fontem tribulationum perseverat & durat, & è petra, i.e. cordibus durls, firmis, & solidis pluviarum, i.e. tentationum occasione eructat, & emanat, quia pro certo corda firma, & fortia tunc fortius per bona desideria flammant cum pluviæ tribulationum vel tentationum ea excitant, & infestant. Quod potuit figurari Jud. 6. ubi dicitur, *quod cum Gedeon carnes, & jus carnium supra petram posuisset, angelus Domini virga tetigit, ascendit q; ignis de petra, & carnes azymosque panes consumpsit.* Sic vere quando carnes, i.e. aliquæ carnales tentationes, & tribulationes super petram, i.e. super virum justum, & solidum immittuntur, tunc tactu angeli, i.e. rationis imperio flamma charitatis, & boni fervoris eructat, quæ carnem, i. e. carnalem tentationem consumit, devorat, & devastat. Eccl. 38. *Vapor ignis urit carnes ejus.*

Vel dic, quod petra est Christus, qui tunc ignem spiritus sancti nobis mittit, quando pluvias, i. e. orationes devotas à nobis recipit atque sentit. Vel etiam per ignem intelligo verbum Dei, juxta illud Eccl. 48. *Surrexit Helias quasi ignis conflans, & verbum ejus ardebat ut facula,* Hier. 5. *Ecce Ego do verba mea in ignem.* Si igitur prædicator vult ignem, i.e. verba, vel ignem, id est, Spiritum sanctum tam pro se quam pro auditoribus impetrare, & à petra Christo extrahere, necesse est primam pluviam lachrymarum, devotionis, & precum intervenire, quia pro certo petra, i. Christus talem ignem non fundit, nisi cum quis ipsum pluviis orationum profundit Eccl. 22. *Ante ignem camini vapor, & imitatur.* Et pone si vis figuram prædictam, quod sc. ignis de petra tunc exit, quando sacrificium à Gedeone desuper ponitur, quia pro certo tunc à petra Christo iguis Spiritus sancti, vel verbum ignitum elicitur, quando sacrificium spiritus contribulatus offertur. Vel dic, quod petra est homo induratus in malo, qui scil. ignem malorum verborum tunc evomit, quando pluviam alicujus exterioris occasionis sentit, quia scil. multi sunt, qui ad modum petræ nihil videntur sentire, imo patientes, & immobiles videntur esse, verum si aliqua injuria ipsos tetigerit, ignis impatientiæ statim ab eis prosiliet. Ec. 20. *Apertio oris illius inflammatio.* Vel dic, quod ignis luxuriæ, & avaritiæ tunc in homine forti, & petreo nascitur, quando delitiarum pluviis irrigatur. Vel dic, quod petræ, i.e. duri, & crudeles tunc ignem rapinæ concipiunt, quando pluviam, i. e. temporalem substantiam in vicinis, & subditis esse noscunt, & tunc ad rapinam fortius innituntur, quando paratas subditorum pluvias seu divitias contemplantur. Ecc. 28. *Secundum ligna silvæ exardescit ignis.* Item id. ib. ait, quod in agro Sabino, & Sidicino lapis est, qui inunctus flagrat. In Salentino etiam oppido Inatium, imposito ligno in quoddam saxum ibi sacrum flamma protinus de lapide ascendebat. Tale saxum est Christus quia si ab ipso vis ignem Spiritus sancti vel fervorem charitatis habere, ipsum mediante ligno, i. e. mediante crucis memoria, debes per orationem tangere, & eum etiam in personis pauperum debes per eleemosynas ungere, & linire. Christus enim si pauperi beneferis, reputat factum sibi, & se persona ejus indicat esse unctum, cum dicat Esa. 28. *Reficite lassum, & ecce hoc est meum refrigerium.* Matt. 25. *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* In persona ergo pauperum Christum ungamus, & ligno crucis per passionis suæ memoriam ipsum tangamus, & sic ignem Spiritus sancti, & gratiæ, fervorisque, & devotionis aliorumq; beneficiorum suorum ab eo acquiremus. Allega, & pone figurã de sacrificio impositio lapidi, sicut sup. §. proximo. Vel dic, quod unctura delitiarum petram, i. fortia corda facit per concupiscentias accendi, quæ alias erant frigida, & tẽperata. Vel dic, quod lignum, i.e. homo tunc per bona desideria accenditur, quando lapidi Christo vel cuilibet sancto viro associatur, & conjungitur, vel per devotionem etiam applicatur. Gen. 22. *Ecce inquit ignis, & ligna.* Vel e contra dic, quod ille faciliter ignibus tentationum uritur, qui saxis, i. e. duris, & obstinatis hominibus copulatur. Addit id. Pl. inter miracula igniũ de speculis concavis, in quibus ad radios solis ignis generatur, & rapitur, & facilius quam ullus alius ignis in eis accenditur. Sic vere quando cor humanum est speculum, id est, speculare clarum, & mundum per humilitatem concavum, tunc solet ignis charitatis & Spiritus sancti in eodem accendi, ita quod ipsum solet spiritualiter inflam-

mare

mare. Item idem ait quod Hiera Insula in medio mari ardet. Æolia insula juxta Italiam, cum ipso mari contiguo arsit per plures dies, ante sociale bellum, donec legatio senatus piavit. Dicit etiam idem secundum auctores, in subjectis Aritiæ arvis si carbo deciderit, ardere terram. Ego autem audivi, illum montem Rutenen, qui continue ardet in Gallijs, dudum per quendam rusticum incendium incepisse, quia casu in caverna, vel alibi ignem posuit, qui inveniens terram, & lapides combustibiles postea non cessavit, ita quod duas leucas terræ (ut dicitur) jam consumpsit, & multa oppida devastavit. Dicit etiam Plin. Trasymenum lacum semel totum arsisse. In Laçinia etiam Junonis ara cineres sunt immobiles ventis undiq; flantibus. Ignes etiam (ut ait) quandoque erumpunt non solum ex aquis, sed etiam ex corporibus humanis emicant. Dic quod sic fit hodie, quia scil. nos videmus terras, domos, societates, & villas per discordiam incendi, & ardere, & quandoque per unum solum carbonem, i. per unum solum maledictum verbum, & relatum, vel modicam injuriam, patriam totam guerris, bellis, & litibus inflammari. Ideo bene dicitur Eccl. 11. *A scintilla una augetur ignis, & à doloso augetur sanguis.* Bene ergo dicitur Eccl. 8. *Ne incendas carbones peccatorum, ac si dicat:* Non des occasionem peccatorib. sc. obloquẽdo vel injuriando, ut per iracundiam accendantur. Modica enim occasio fuit causa excidij Trojani, quia sc. Laomedon rex Trojanus mãdavit Herculi, & Jasoni, quod sub pœna mortis à portu quodam regni sui, ubi causa spatij applicuerant, recederent, & abirent, quo indignati tandem ipsum in Laomedonta occiderunt, propter quod Priamus filius ejus fecit in Græcia rapi Helenam, cujus occasione congregati Græci Trojam decennio obsessam finaliter destruxerunt. A modica ergo scintilla augetur ignis. Vel si vis applica illud de insula Hiera ad damnatos, qui in mari, i. e. infra medium terræ, & maris perpetuo comburuntur. Item idem ibid.
9 scil. de naturali historia l. 2. in fin. dicit, quod Servio Tullio dormienti in pueritia, flamma emicuit ex capite. Lucium Martium interemptis Scipionib. concionantem, & milites ad ultionem exhortantem, simili modo arsisse, Valerius Antias tradit. Per istos intelligo principum, & tyranorum malos consiliarios, ex quorũ capite, i. e. ex quorum sententia, & ordinatione procedit ignis, i. e. violentia rapinarum, sicut patet, quia sc. tyranni tot exactiones non facerent, nisi illud ipsi mali consiliarij primitus ordinarent.
10 Jud. 9, *Egrediatur ignis de rubo, & devoret cedros Libani.* Adhuc idem ibid. dicit, quod in Æthiopia est mons Hesperius, juxta quem stellarum modo campi nocte lucent. Dic quod iste mons significat hypocritas, qui exterius stellati virtutib. esse videntur, & tamen ardere per malas concupiscentias dignoscuntur.

CAP. LXIII.

De mirabilibus in avium natura.

3 DE avib. etiam multa mirabilia possunt dici. Unde nota quod secund. Pli. l. 10. c. 25. mirabilis est inter aves temporum differentia, quia sc. quædam sunt, quia perpetuo nobiscum sunt, sicut columbæ, quædam sex mensibus, ut hirundines, quædam tribus tantum, ut turdi, & turtures, & quæ cum fœtum eduxere abeunt ut graculi, & upupæ. Sic vere inter nos diversimode perseverant diversi, & hoc cum Deo per gratiam, vel nobiscum per amicitiam, quia scilicet quidam sunt perpetui, sicut columbæ, id est, simplices, fideles, & boni, quidam vero temporales, & alij citius, alij tardius recedentes, & secundum magis, & minus perseverantes, in fine tamen recedentes, & desistentes, sicut sunt falsi amici, & homines inconstantes, & vani, qui scilicet in æstate, i.e. in prosperitatis tempore nobiscum sunt, in hyeme vero, i. in adversitate, & tentatione recedunt. Eccle. 6. *Est amicus socius mensæ, sed non permanebit in tempore necessitatis.* Item secundũ quod ponitur lib. 10. de naturali mundi historia cap. 29. mira naturæ est differentia, quæ volatilium alia aliis locis negat tanquam genera frugum fructuumve. Quædam naturæ (inquit) est his invidia, aut qui terrarũ dicati avibus termini? quasi dicat, mirum est. Et breviter istud est verum, quod tam de herbis, & arboribus quam de animalib. & volatilibus, & piscibus nunquam omnia in locis omnibus esse possunt, & quod diversa diversis locis insunt, quod rerũ copiæ secundum loca distinctæ sunt. Sic vere est de bonis tam gratiæ, quam fortunæ. Ista enim & locis, & in personis sunt diversimode distributa, & nunquam uni omnia sunt collata, quinimo illud quod uni superest, solet alteri deficere, & nunquam omnia possunt in singulis abundare, sed quædam aliquibus quædam aliis dominus solet dare. Ideo bene dicitur 1. ad Cor. 12. *quod divisiones gratiarũ sunt, unus autem spiritus dividens singulis prout vult, alij enim datur sermo sapientiæ, &c.* Item secund. Pl. ibid. c. 15. 3 Rhodus aquilam non habet, Larius lacus Italiæ juxta Alpes ciconias non admittit, quod etiam de Fidenate agro juxta urbem asserit, quia scil. ibi ciconiæ nec pullos nec nidum faciunt. Ædem Achillis in insula Ponto nulla avis involat. Romæ etiam in templum Herculis, nec musca nec canis intrat. Cretam insulam noctua non habitat, sicut etiam exemplificat de multis alijs. Istud ergo potest applicari, & in bono exponi. Unde dic, quod aquila alte volans significat superbos, ciconia quæ venenosa comedit, significat invidos, quia scil. de venenis, id est, de malis aliorũ gaudent. per aves (quæ ab à, quod est sine, & via dicuntur) intelligo inconstantes, & devios. Per Muscas quæ cadaveribus insident, intelligo luxuriosos. Per canes vero qui latrando mordent, intelligo detractores, & maledicos. Per noctuas, quæ debiliter vident, intelligo infideles, & hæreticos, & per talia loca quæ isti habitare nequeunt, intelligo loca sancta, & status perfectionis, & virtutis, sc. Ecclesiam, religionem, templa, oratoria, & ipsum paradisum, quia pro certo talia loca non inhabitantur à talib. quia scil. mali non libenter morantur in perfectionis statib. Non sunt enim aquilæ, i. e. superbi, in Rhodo, i.e. in rosione pœnitentiæ, ciconiæ in Lario lacu, i. e. in humectatione benevolentiæ, aves i.e. devij, & instabiles in æde Achillis fortissimi, i. e. in fortitudine permanentiæ, canes, i. e. detractores, & muscæ, i.e. luxuriosi in templo Herculis (qui fuit sapientissimus,) i. e. in statu sapientiæ, noctuæ vero, i.e. hæretici in Creta, i. in crudelitate fidei, & veræ scientiæ. Bene ergo dicitur de quolibet bonorum statuum illud Apoc. 22. *quod non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut immundum.* Econtra vero de mũdo sub figura Babylonis, dicitur Apoc. 18. *Cecidit inquit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorum, & omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundæ, & odibilis.* Vel potest dici econtrario, quod ista loca significant malos status, malas societates, infernum, & hujusmodi, quia ibi non inveniuntur aquilæ, i.e. contemplativi, ciconia quæ se purgat, i. pœnitens, & sic de aliis expone si vis. Quædam sunt aves, quæ omni anno mutant colorem. Unde id. ib. ait, quod merula ex nigra rubescit 4
turdus æstate circa cervicem varius est, hyeme concolor. De grue etiam dicitur, quod omni anno variatur colore, & de multis alijs exemplificat. Sic vere boni colorem suæ conversationis diversimode variant, & secundum quod requirit tempus, actus, & locus diversimode eam mutant. Eze. 16. *Sumpsisti vestimenta tua multicoloria.* Vel dic, si ecõtra, de variis, & vanis secularib, qui qua omni anno colorem, i. e. exteriorem apparentiam in vestibus, & gestibus mutant, &c. Aves diversificantur in nidificando. Unde ait idem ib. quod quædam nidificant in terra, sicut merops, quædam nidificant in specu sex pedum de fossa altitudine, quædam in arborum foraminib. sicut pici martij, quædã in foraminib. petrarum sicut columbæ, & passeres, quædam in domibus sicut hirundines, quædam vero in arboribus sicut picæ, quædam suspensæ in arboribus sicut galguli, qui aves sunt pedibus pendentes ad arbores, somnum capiunt. In Scythia etiam avis est, quæ in pelle leporis semper in cacumine ramorum suspensa cubat, sicut dicit idem cap. 33. De orolo etiam idem quotidie experimur, videmus enim quod in ramis pendet, ac si esset una bursa, sic etiam hominum varius est convictus, & diversi diversimode cubant, & diversis negotiis diversimode occupantur, & vacant. Igitur exponamus de malis, quia scil. quidam sunt qui nidificant in terra, i.e. in terrenis, i.e. profunde metalla investigando, cõtra quos dicitur in l. 2. de naturali historia. c. 65. Penetramus inquit in viscera terræ auri, & argenti venas fodientes, sequitur. Si ulli essent inferi, jam profecto illos avaritia refodisset. Item quidam sunt qui nidificant, & se occupant in arboribus, scil. fructus frugum, & arborum aggregando, quidam in petrarum foraminib. scil. ædificia faciendo, & diligendo, quidam in domibus hominum, id est, regum, & prælatorum curias sectando, & mundana frequentando. Matth. 11, *ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Quidam vero suspensi nidificant, semper ambitiose alta quærendo, & per spem altioris promotionis, semper in suspenso manendo. Job 7. *Elegit suspendium anima mea.* Quia proculdubio multi sunt, qui suspensi suavius dormiunt, quia scilicet dum sperant ad altiora provehi, illa suæ spei suspensio est ipsis solatium requiei. Isti enim in pelle leporis dicuntur se suspendere, in quantum mediante pelle substantiæ temporalis, & villis divitiarum, sperant ad alta fastigia pervenire. Substantia vero temporalis pellis leporis dicitur, pro eo quod est fugax, & leporis more conti-

continuè fugit & labitur. In istâ ergo superbi nidificant, & pro ratione divitiarum superbiunt, & in alto se suspendi & promoveri sperant, ad Heb. 11. *Circuiverunt in melotis & pellibus caprinis.* Vel dic econtra de bonis, quod quidam manent in terra per mortis & inferni considerationem, quidam in arborum foraminibus per plagarum Christi compassionem, quidam in arboribus per ipsius crucis devotionem, quidam in petris per virtutum constantiam & durationem, quidam in suspenso sc. alte in paradiso per contemplationem & affectionem, quidam in domibus, i. in mundi hospitiis & negotiis per vitæ activæ gubernationem. Sic ergo patet, quomodo aves in diversis nidis hospi-
6 tantur, & quomodo justi diversis locis & statib. distinguuntur, ad Rom. 12. *Omnia membra corporis non eundem actum habent.* Differunt aves in vociferando, quia sc. quędam vociferant gemendo, sicut columba, quædam reboando, sicut aquila, quædam sibilando sicut philomela; quædam mugiendo, sicut avis quæ dicitur taurus, quæ invenitur in agro Arelate. secūd. Pli. l. 10. c. 42. quædam hinniendo, sicut avis quæ dicitur anthus; secund. eundem ibid, quædā autem docētur loqui sicut homo, ut cornix, pica & psitacus. Sic vere inter homines est magna diversitas in loquendo, quidam enim gemunt per hypocrisim & fictionem; alii reboant per jactantiam & elationem; alii sibilant per fallaciam & malam suggestionē, alii mugiunt per tristitiam & detractionem, alii hinniunt per malum appetitum & affectionem, alii verò sicut homo loquuntur per blanditiam & adulationem. Istæ sunt igitur illæ varietates vocum, de quibus dicit Paul. 1. ad Tim. 6. *Prophanas vocum novitates devita.* Vel dic in bono, quod quidā loquuntur gemendo per contritionem, quidam reboando per altam prædicationem, quidam sibilando per dulcem monitionē, quidam mugiendo per fletum & lachrymationem, quidam hinniendo per desiderium & affectionem, quidam sicut homo verba formando per discretam & rationabilem discretionem, &c. Act. 2. *Loquebantur variis linguis magnalia Dei.* Cùm in terra & in aqua infinita sint animalia docibilia & domesticabilia, secundùm
7 Plin. lib. 10. cap. 45. sicut, inquit, patet de elephantibus, qui jussa faciunt, de leonibus, qui jugum subeunt, de vitulis marinis, & de aliis natalitium generibus, quæ mansueta fiunt, mirum est, (ut ait) quod hirundines inter volucres, mures verò inter quadrupedes non mitescunt, nec discere quicquam possunt. Sic vere cùm non sit dare aliquod genus hominum peccatorum, sive sint elephantes, id est, villosi & divites, leones, id est, superbi & magnates; vituli, id est, luxuriosi & lascivientes, quia possint mitefieri & converti (Jacob 3. *Omnis enim natura bestiarum, serpentum & volucrum & cæterorum domantur*, & domita sunt ab humana natura) duo tamen sunt genera peccatorum, quæ indocibilia sunt, & quæ converti ad bonum, seu domesticari non possunt, & isti pro certo sunt hirundines volantes, i. hæretici, et de sua scientia præsumptuosiores, mures rodentes, i. obloquentes et detractores. Hæretici enim, qui more hirundinis credunt se in aëre divinæ gratiæ vivere, nec sciunt se errare, imo credunt benefacere: non possunt corrigi detractores, qui alios consueverunt ridere, et de omnibus maledicere non consueverunt, faciliter emendari. Eccl. 1. *Perversi difficile corriguntur.* Istis ergo indocibilibus potest dici illud Hierem. 13. *Si potest mutare Æthiops pellem suam, & pardus varietates suas, sic & vos poteritis bonum facere, cùm didiceritis malum.*
8 Vel si vis, dic de rudibus, qui sunt indociles ad omne bonum. Plinius libr. 10, cap. 48. nominat aves novas et fabulosas. Dicit enim quod Lagopus avis est, quæ habet pedes ad modum leporis, corpus verò simile columbæ. De pegaso etiam meminit cap. sequenti, quæ est avis habens caput equinum, de gryphe quæ leonis et aquilæ habet formam, de Tragophanade, quæ est avis cornuta, de Syrenis, quæ dicuntur aves cum facie virginea, hæc enim fabulosa reputat idem Plinius, licet Dino Clearchi celebrati auctoris pater, tSyrenas tales in Indiis esse dicat. Iste etiam l. 11. c. 39. loquitur de Stryge, quæ dicitur avis, quæ catulos suos lactat, dicens sic: Esse (inquit) in maledictis antiquis strygem convenit, sed quæ sit avium, nemini constare arbitror. Igitur vide de istis in titulis suis, de Syrenis, libro de animalibus, de Tragophanede vero & pegaso titulo de Æthiopia c. 19. §. 11. de Lagopo vero potes exponere, quod significat bonos timidos, qui more leporis habent pedem paratum ad fugiendum peccati occasionem, & more columbæ simplicem habent intentionem, & semper gemunt per contritionem. Cant. 8. *Fuge dilecte mi &c.* Vel dic, quod isti sunt hypocritæ, qui videntur esse simplices & columbini, in pedibus tamen, id est, in affectibus sunt fugaces & leporini. De Stryge verò dic, quod significat adulatores, qui auditores suos lactant, & tamen à Deo maledictionem reportant. Credo quod istæ Stryges sunt illæ phantasiæ, quas simplices dicunt de nocte incedere & parvos solvere & cremare, quæ credi debent fabulosa &c. Democritus secundùm Plin. ubi supra no- 9
minat certas aves, de quarum mixto sanguine dicit nasci quendam serpentem, quem qui ederit, voces avium intelligere poterit. Serpens iste significat Christum, qui sc. de sanguinibus avium, id est, de parentela sanctorum patrum extitit generatus. Istum ergo si per fidem comederis, cantus avium, id est, dicta & vaticinia prophetarum intelligere poteris. Vel etiam ille, qui ipsum digne in Eucharistia comederit, cantus avium, id est, laudes angelorū in paradiso finaliter intelligit & audit. Esa. 52. *Ecce intelliget servus meus Iacob.* Dicit Plin. lib. 10. c. 50. quod M. Lelius Strabo primus fuit, qui aviaria instituit, avesq; natura liberas, in certis locis vel ad cantandum, vel ad saginandum inclusit. Ex eo inquit cepimus animalia in carceribus coercere, quibus natura cœlū assignaverat. Dicit autem idem Plin, sequenti c. quod 10
Clodius Æsopus histrio tragicus, unam patinam cum avibus voces humanas imitantibus habuit, quæ sexcentis sestertiis taxata fuit. Istas autem aves idem Æsopus ita care emerat, nulla alia illecebus suavitate, nisi ut imitationem hominis manducaret, dignus prorsus filio, à quo devoratas diximus margaritas; nec est facile inter duos judiciū turpitudinis, nisi quod minus est, summas rerum naturæ opes, quàm linguas hominum cœnasse. Illa verba Plinii obscura intelligo sic, quod sc. istum Æsopum, qui emerat tanto pretio aves loquentes, pro cœna sua, dicit esse dignum habere illum pro filio, qui in cœna margaritas vorabat, quia sc. suprà lib. 9. cap. 25. dixerat idem Plinius, Clodium istius Æsopi filium relictis sibi à patre opibus affluentem, margaritas in aceto solutas sorbuisse. Quod etiam ibidem de Cleopatra regina dicit, quæ cùm Antonio Imperatori diceret, quod valorem centum sestertiorum uno haustu biberet, unam de duabus margaritis, quæ in auribus eius pendebant, quæ vere erat (ut ait Plinius) singulare, & unicum naturæ opus, in aceto posuit, quā statim solutam absorbuit, & sic suum dictum implevit. De ipso autem Clodio dicit idem, quod uniones, i. margaritas sorbebat, & hoc solum ut experiretur in gloria palati, quid saperent margaritæ. Quærit ergo quis de dictis patre, & filio, uter fuerit luxuriosior, an sc. pater Æsopus, qui linguas hominum, i. aves linguis hominū loquentes cœnaverat, an Clodius filius eius, qui summas naturæ opes sc. margaritas sorbuerat. Ista expone si ve allega exemplariter de gulosis, qui tanto pretio emunt cibos, & res non timent comedere pretiosas. Vel etiam de fatuis curiosis, qui nulla necessitate ducti, sed solùm curiositate sciendi, quid sapiant, aut quid sint illa, quæ audiunt, quanquā sumptuose experiri volunt. Vel dic, quod iste Æsopus significat inanis gloriæ appetitores, qui sc. linguas hominum, i. laudes adulatorum carè emunt, in quantum pro laudibus acquirendis multa bona expendunt, & multa mala incurrunt. Natura miro modo recom- 11
pensat beneficia sua, quia si quis in uno deprimitur, in alio revelatur. Et inde est quod dicit Plin. li 10. c. 52. quod fœcundiores sunt aves fugaces, quàm fortes; quia sc. illud quod minoribus, & fugacibus deficit in virtute, vult supplere natura in ovorum & pullorum fœcūditate. Et econtrario, quæ sunt in viribus fortiores, sunt in fœtibus rariores, sicut patet de Philomela minima, quæ plura ova in duplo parit, quám aquila. In alio etiam apparet recompensatio naturæ. Dicit enim idem ibid. c. 59. quod in avibus fœcundis, & in aliis est crebrior fœtus, in aliis autem numerosior, quia sc. multæ sunt, quæ simul multos pullos patiūt, sicut istæ parvæ aviculæ; aliæ verò, quę paucos simul, veruntamē multotiens in anno, sicut sunt columbæ, quæ simul non pariunt nisi duos, veruntamē decies possunt parere omni anno. Sic ergo possumus dicere, quod cuncta, quæ sunt, naturæ quandā æqualitatem habent; quia quantum quis in uno prævalet, tantum in alio succumbit, & qui in uno deprimitur, in alio relevatur. Istud ergo potes applicare ad fœcunditatem virtutum, & morum tam naturalium, quàm gratuitorum; in quibus pro certo plus abundant illi, qui in viribus temporalibus, & in mundi prosperitate minus videntur valere, minus verò illi qui in mundo gradu, genere & potentia videntur aliis præpollere. Ut communiter enim illi qui sunt fugaces, debiles & inertes scil. pauperes, & de humili plebe nati, fortioribus, i. divitibus, potentioribus & nobilibus, in scientiis & virtutibus fœcundiores sunt, & etiam ipsi boni inter se adæquantur, in quantum scil. illi qui minus de bo-

no simul faciunt abundantius,& amplius,sicut ad litteram videmus de dantibus eleemosynas, quorum quidam dant sæpe, sed modicum,alii verò dant tardè,sed plurimum. Breviter discurre per omnia,quia si attendas,tu invenies omnes homines (omnibus consideratis) in suo genere æquales, quia plerunque qui in uno deficit, in alio præcellit, & qui in uno alios antecedit, in a-
12 lio deficit & succumbit. Teste enim eod.Plin. Rerum naturæ nihil esse placuit sine pari. Multæ sunt aves, quæ bis in anno pariunt, quando scil.ad fovendum prima ova aliquod adjutorium inveniunt. Unde exemplificat Plin.l.10. c.29. de pavone & anser e, quorum si prima ova à gallinis foventur,iterum ovant, & pullificant illo anno. Hoc igitur applicari posset, quod bona plura facimus,& pullos,& ova bonorum operum emittimus, si bonum adjutorium habeamus , & si aliquos bonos qui ova, id est,initia nostra, vel nostra bona proposita doctrinis, & exemplis foveant,inveniamus. Bene ergo dicitur Prov. 18. quod *frater qui adjuvatur à fratre, tanquam civitas firma.* Reliqua de avibus vide supra lib.7,ubi ad plenum dixi de omnibus.

Cap. LXIV.

De *Maris mirabilibus.*

1 MAris mirabilia sunt multa. Unde nota quod Plin.lib.2. c. 90. dicit,quod Olimpiadis 143. anno tertio in sinu Thusco insula ardens de profundo maris erupit , circa quam cùm multi pisces fluctuarent , omnes qui de illis piscibus comederunt,mortui sunt. Talis insula est diabolus,qui scil.de abysso inferni venit & erumpit,& ad nobis nocendum exæstuat, piscesque venenosos,i.peccatores secum trahit , quos qui per imitationem comedit,mortem culpæ & pœnæ incurrit. Quod etiam de Antichristo potest dici , qui de abysso æternæ damnationis exurgens,& per mala desideria semper ardens,aliosq; per tribulationes comburens, pisces venenosos, i.malos discipulos secũ habebit , quos qui per imitationem sibi incorporaverit & co-
2 mederit,spiritualiter & æternaliter interibit. Idem ibid.scil.de naturali historia lib.2. c.100. dicit, quod cùm bis tantùm de die naturali oceanus habeat fluere & refluere,fit tamen quandoque aliqua ratione occulta , quod pluries fluit & refluit omni die. Unde ait,quod in Euboea & quibusdam aliis locis,ter in mense, scil. septima, octava, & nona die , æstus maris septies reciprocat fluxum suum.Sic etiam debent clerici & religiosi non solùm bis in die,imo & septies dicere horas suas,juxta illud Ps.118. *Septies in die dixi laudem tibi.* Fluere n.& refluere, venire & discurrere ad ecclesiam tenentur, quousq; numerus septenarius impleatur, ut scil.per ipsos in matutino,prima, tertia, sexta, nona, vespere, & completorio,per istos septenarios Domino laus reddarur. Vel dic , quod in mense vitæ nostræ debemus per triduum septies fluere,i.in fide S.Trinitatis fluxum septem virtutum,vel septem misericordiæ opera exercere. Et sic de quolibet viro perfecto poterit dici illud Job.42.*Erant autem ei septem filij. & tres filiæ.* Vel dic,quod oceanus est peccator,qui sc.per septem vices,i per septem peccata mortalia refluit,dum in mense,& lunatione huius vitæ,in triduo trium concupiscentiarum existit. Idem ibid.di-
3 cit,quod aliquæ sunt aquæ,quæ oceano & eius fluxui se conformant. Unde dicit, quod in Gadibus prope delubrum Herculis, quidam fons est inclusus ad putei modum, qui motum sequitur oceani,quia scil.oceano crescente crescit,& decrescente decrescit.idem etiam dicit, quod contra Timanum fluvium parva insula in mari est,cum fontibus calidis,qui pariter cum æstu maris crescunt,minuunturque. Oceanus qui mundũ circuit,est Christus,qui orbem sua providentia cõcludit ; vel etiam bonus prælatus,qui collegiũ suũ sua diligentia cingit; vel etiã vir perfectus, qui orbẽ suæ conscientiæ continuè examinando circuit , & discutit.Puteus & fons calidus est bonus subditus,per humilitatem profundus , per charitatem fervidus & fœcundus. Igitur dico, quod fons seu puteus,i.bonus subditus, qui delubro Herculis,i. templo Christo(quod est Ecclesia)est propinquus , debet oceano,i. Christo, prælato vel viro perfecto se conformare,eorumq; motũ , et opera frequentare, ipsosq; per obedientiam et imitationem sequi,et ad eorũ exempla,et votum,seipsum in statu minuere vel augere, et cũ ipsis per humilitatem minui,et per charitatem crescere vel vigere,dicens ipsorũ cuilibet illud Matth.8. *Magister sequar te quocunq; ieris.* Vel dic,quod oceanus est diabolus,vel etiam fluctuosus mundus,quorum sc.motibus, i. voluntatibus et motibus putei, i.e. mali religiosi vel clerici se conformant,moresq; ipsorum in suis actibus repræsentant, et maximè illi qui sunt fontes calidi , i, illi quos ardores avaritiæ,et luxuriæ exagitant, et inflammant, sicut ad literam videmus de multis fatuis religiosis et clericis, qui in gestibus secularibus similes esse student,dicentes præsumptuose illud Esa.14. *Ascendam super altitudinem nubium,similis ero altissimo,* i. mũdo. Vel dic contra rusti- 4
cos divites,qui se studeut nobilibus conformare.Idem ibidem sc.de naturali historia l.2.c.10.dicitur , quod aliquæ sunt aquæ, quæ habẽt naturam contrariam oceano. Unde ait,quod in ripa Betis oppidum est,cuius putei crescente æstu,i.repletione maris minuuntur, discedente verò et decrescente augentur, mediis verò temporibus sunt immobiles. In oppido etiã quod dicitur Hispalis, sunt plures putei,quorum unus prædicto modo oceano contrariatur , omnes autem alii vulgari natura funguntur. Per *istos puteos*, intelligo profundos et obstinatos peccatores, de quibus dicitur Prov.18. *Impius cùm in profundum peccatorum venerit,contemnit.*et illud Esai.29. *Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium.* Igitur sic est, quod hodie tales putei,i.e. obstinati peccatores, Christo, prælato vel justo viro non conformantur, nec per obedientiam sequuntur, nec mores ipsius imitantur; quinimo sibi in omnibus student contrariari.et per rebellionem & obedientiam , nec non per obstinationem peccati corruptionem ipsius voluntatibus adversari,de quibus ad Thess.2. *Deum non timent,& cunctis hominibus adversantur.* Ista igitur crescente oceano decrescunt, quia pro certo in illis, in quibus Deus & Sancti creverũt sc. in bonis spiritualibus isti volunt decrescere, in illis verò in quibus Sancti diminuti fuerunt sc.in bonis temporalibus isti crescere semper volunt ; quia breviter isti sunt Deo & Sanctis contrarii, & rebelles, & eorum moribus & conditionibus dissimiles & difformes ; ideo Deus, prælati & Sancti de quolibet tali puero dicere possunt illud Sap.2. *Grauis est nobis etiam ad videndum , quando dissimilis est aliis vita eius.* Ipsi verò peccatores videntur Deo , prælato, & cuilibet viro justo dicere illud Gen.13. *Si tu ad dexteram ieris,ego ad sinistram ibo,si verò ad sinistram elegeris , ego dexteram tenebo.* Vel dic econtrario,quod talis potens est justus & humilis,qui sc,fluctui oceani,i.e. diaboli vel fluctuosi mundi non debet conformis esse, sed potius suis voluntatibus & moribus contraire.Allega ut supra. Vel dic,quod oceanus est anima,puteus est corpus,quia pro certo isti contrarios habent motus, quia sc. ubi anima abundat,supple in bonis spiritualibus,tunc necesse est,quod corpus à suis aquis,i.à bonis temporalibus,necesse est anima decrescat ab aquis,i. à gratiis & virtutibus, aquæ enim oceani,i. animæ,sunt gratiæ & virtutes, aquæ verò putei,i.corporis,sunt divitiæ temporales, & ideo de ista contrarietate bene dicitur ad Galat. 5. quod *caro concupiscit adversus spiritum , spiritus autem adversus carnem.* In Ponto qua est 5
pars maris mediterranei,est propontis.quidã scil. locus strictus, ubi totum illud mare mirabiliter strictificatum iterum dilatatur. Huius ergo propontidis talis est natura, ut dicit Plin.quod à ponto & mediterraneo mari aquas fluentes continuè recipit, in contrarium autem nunquam refluit, & aquas receptas nunquam ponto restituit,sed ipsas absorbet,retinet & custodit. Sic pro certo ingrati non cessant à Deo & à proximo beneficia recipere,ipseq; pontus, i.Deus non cessat eis bona sua influere, & tamen ipsi nunquam solent in ipsum per gratiarum actionem refluere , nec etiam proximis per liberalitatem & eleemosynas refundere ; quinimo totum credunt sibi ex debito fieri , & totum volunt sine vice reciproca retinere ; sicut patet ad literam in ingratis , qui illis à quibus beneficia recipiunt, nunquam restituunt aut refundunt,contra illud Eccl.4 *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum,& ad dandum collecta.* Item Plin.l.4.c.101. dicit 6
Arist. dicere,quod nullũ animal expirat , nisi æstui oceani recedente. Observatum, inquit, multum est in gallico oceano, & duntaxat in homine compertũ, quomodo sc. vera conjectura solet esse, Oceanus qui cuncta concludit & continet, est ipse Deus,aqua autẽ ipsius est gratia, quæ aliquando venit,aliquando recedit, Joan.14. *Audistis, quia ego dixi vobis,vado & venio ad vos.* Quid igitur? Pro certo verum est, quod nullum animal,i nulla anima spiritualiter moritur , nisi quando oceanus Deus ab ipsa recedere,& sibi aquas suæ gratiæ subtrahere comprobatur.Accessus enim ipsius vitam spiritualẽ custodit,recessus verò mortificat & occidit, Oseæ 9. *Sed & væ eis, cùm recessero ab eis,* quod bene apparuit in mundi principio, ubi Deo ab Adam , & ab humano genere recedente, & propter peccatum eorum suam gratiam subtrahere, humanum genus morti culpæ & pœnæ succubuit; ipsi verò per incarnationem accedente , humanum genus spiritualiter revixit. Vel dic,quod recessus, i.absentia boni prælati à be-

à beneficio, est mors animalium, i. destructio subjectorum, ejus verò præsentia vitam gratiæ eis continuat,& eos à morte culpæ doctrinis,& exemplis præservat. Vide de mari supr.lib.c.11.

Cap. LXV.

De aquarum mirabilibus.

1 AQuarum(sicut supra lib. 8.visum, est) conditiones sunt mirabiles. Sed adhuc nota quod Pli.de naturali historia li. 2. c. 101. dicit,quod in Salentino juxta oppidum Manduriam , lacus est usque ad margines semper plenus, qui neque ex haustis aquis minuitur, neq; infusis augetur. Talis lacus videtur esse cor, & affectio viri justi,qui sc.quando istud per sufficientiam plenum est, talis efficitur constantiæ,& temperantiæ in se ipso, quod si novæ aquæ,id est, divitiæ superveniant,nunquam in imaginatione sua augetur,nec se reputat ditiorem, juxta illud Psal.91.*Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* Econtra autem si exhauriantur,& diminuantur, plenitudo suæ sufficientiæ non decrescit,nec pauperiorem propter hoc se cognoscit , quia breviter quando homo est plenus,id est,quando est sufficiens sibiipsi,& proprio statu contentus, nec advenientibus divitiis lætatur,nec recentib. tristatur, nec ex recessu se reputat magis vacuum, nec ex accessu se reputat magis plenum,unde 2.ad Cor.8.*Qui multum habuit,non abundavit, & qui modicum non minoravit.* Vel dic, quod aquæ sunt tribulationes,quarum sc. adventus non solet ad cor Spiritu S. plenum aliquid addere,nec recessus auferre,quinimò quales,& quantæcunque aquæ sive divitiarum, sive tribulationum veniant, aut recedant, cor Spiritu S.plenum semper in eadem continentia debet esse 2. Reg.14. *Tu es sicut angelus Dei, ut nec benedictione, nec maledictione movearis.* Item secundum Pli.l.2. c. 106. in Ciconum flu-
2 mine,& Piceno lacu Velino lignum delectum, lapideo cortice obducitur, & in Surio Colchidis flumine lignum injectum, lapideo cortice obduratur, & lapidificatur, cortex verò in lapidem non mutatur. Prima ergo istarum aquarum corticem, & non lignum lapidificat, secunda verò lignum lapidificat , non corticem. Tales duæ aquæ mihi possunt significare duo vitia, quæ sibi sunt contraria, & diversa, sc.hypocrisim,& insolentiam, quia sc. in hypocritis lignum, i.interior voluntas, & affectio est lapidea , indevota,& dura, quæ scil. hypocrisis lapidificat lignum,& non corticem,cortex verò,id est,exterior ipsorum conversatio remanet lignea, atque bona:econtra verò de insolentibus, quia sc. inter eos cortex lapidificatur,& induratur,in quantum per aliquos leves mores mala, & indevota reputatur, subtus tamen lignum, id est, voluntas in suo statu remanet,quæ obstinationis duritiam nunquam habet, quia breviter hypocrisis facit homines malos interius, & non exterius, insolentia verò econverso exterius,&
3 non interius. Secundum eundem ibidem de naturali historia,l.2. c.107. in Dodone Jonis fons est,qui faces ardentes extinguit,extinctas verò si admoveantur accendit, qui sc. in meridie semper deficit, noctu verò crescere incipiens, ad medium noctis exuberat,& tandem usque ad meridiem paulatim deficit,atque cessat, & ideò ille fons ab incolis anapavomenos appellatur , ille fons igitur ubi magis erat necessarius s, in fervore meridiei deficit, ubi verò minus sc.media nocte, tunc abundat , & crescit. Ideò istud possunt applicari contra quosdam fictos amicos,qui sc.ubi homo ipsorum refrigerio non indiget, solent se offerre,& promptos abundantes, & mirabilia promittentes aliis exhibere,sed pro certo si fervor meridiei, id est, tribulationis , & paupertatis ardor circa amicos viguerit,tunc in talibus abundantia cessabit,& omnibus quæ promiserant,nihil in eis apparebit. Ideò talibus videtur dictum Amos: *Occidet sol in meridie.* Isti igitur faces ardentes, id est,tribulationes amicorum extinguere se promittunt, qui tamen(percepta eorum fallacia) faces amicorum extinctas fortius per desolationem accendunt. Vel dic, quod iste fons est Christus, in quo illi qui erant extincti per peccatum, fuerunt per gratiam, & charitatem accensi: illi verò qui per concupiscentiam erant ardentes,sunt extincti, vel in quo etiam Judæi, qui per fidem accensi fuerant , per incredulitatem extincti sunt, gentiles verò, qui extincti fuerant per infidelitatem, revixerunt, & accensi charitate, & illuminati fide fuerunt. Igitur dic, quod iste fons Christus media nocte exuberavit, quia sc. media nocte natus fuit Esai.19. *Media nocte ingrediar Ægyptum,* tandem verò plenitudo vitæ suæ;incepit minui,& decrescere usque ad meridiem mortis suæ in meridie enim mortuus est , & illi defecit, & siccatus est fluvius mortalis vitæ suæ, juxta illud prædictum: *Occidet sol in meridie,* Sed quid? Pro certo ipse postea satis cito per resurrectionem reviviscere incepit , & sic fiet , quod iterum in alia nocte media, in die judicii(quod sc. de nocte fiet, ut dicitur) plenus, vivens,& maiestate redundans hominibus apparebit. Media enim nocte secundum aliquos natus est , media die mortuus est , & media nocte ad judicium venturus est, juxta illud Matth 25. *Media nocte clamor factus est , ecce sponsus venit.* Item ibidem dicitur , quod in pluribus locis fontes fervent, & calidi scaturiunt, sed hoc non solum in jugis alpium, vel 4
in alijs locis terræ, imò quandoque in ipso mari , & in fluminibus plurimis, sicut exemplificat de Bajano sinu inter Italiam,& Enariam, ubi fons calidus in ipso mari scaturit: sicut exemplificat etiam de Liri fluvio, & de multis aliis. Dicit etiam idem , quod in ipso oceano amaro inveniuntur aliquoties hausti dulces, ut ad Chelidonias insulas, & Arabum, in Gaditano freto. Sic vere dico, quod in ipso mari,i.in ipsis peccatoribus fluctuosis est quandoque invenire fontes calidos lachrymosæ compunctionis, & fontes dulces benevolæ compassionis. Est enim invenire quosdam peccatores , qui quandoque per compunctionem fervent , & de iniquitatibus suis dolent, & qui etiam hausti dulces eleemosynarum, vel etiam doctrinarum, & scientiarum exhibent, & tamen semper mare sunt, in quantum propter hoc adhuc ex toto non pœnitent, sed in suis primis vitiis semper manent. Non est enim dare aliquid ita malum, in quo non inveniatur aliquid utilitatis, & boni; potissime autem ubi vident , quod tyrannus,qui mundum oppresserat sc. diabolus, in passione à Christo de mundo fuit expulsus , tunc dico nullum debet esse mare, i. nullus ita amarus peccator , quin per pietatem , & compassionem dulcescat,& quin spiritualiter hilarescat. Judith. 5. *Fontes amari obdulcati sunt.* Vel dic, quod mare significat mundi tribulationes , in quibus pro certo semper est invenire aliquos fontes dulces, i. aliquas consolationes, juxta illud Ps. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Nullum enim est ita grande malum,quin ibi inveniatur aliquid utile,seu bonum. Exemplum de bello Trojano,& de excidio urbis, & regni,quod quamvis summum malum fuerit, multorum tamen bonorum causa fuit. Captivi enim,& fugitivi ejus,regnum Romanorum,Francorum,& Britonum populaverunt, & ab ipsis prædicta regna exordia sua sumpserunt. De Paulo etiam habemus, quod incarceratus epistolas suas scripsit, & sic etiam magis profuit , quam dum extra manens libere prædicavit. Persecutio etiam Claudii Christianos Romæ Congregatos expulit , & sic dum per mundum dispersi sunt, prædicationis, & fidei fructus crevit. Inveniuntur ergo dulcia cum amaris , & semper invenitur aliqua utilitas , in quibusvis tribulationibus mundi malis. Deus enim de malis scit bona elicere,& ipsa mala quæ fiunt,novit in melius commutare; quia sicut dicitur Tob. 3. *Ipse est , qui post tempestatem tranquillum facit, & post tribulationem, & luctum, exultationem inducit.* Item idem ibidem dicit, quod in Illyriis supra fontem frigidum expansæ vestes accenduntur. Sic vere sæpe fit , quod fons frigidus 5
adversitatis in vestibus cordis nostri accendit ignem charitatis ; quia pro certo mens justorum per charitatem ad æternorum desideria accenditur, quando fonte frigido, id est , adversitatum frigore coarctatur, Sap. 16. *Ignis in aliqua valebat.* Vel dic, quod fons ille frigidus significat mulierem temperatam, & castam ; quia pro certo nulla est adeò bona mulier, si desuper vestes tuas extenderis, i. si sibi per nimiam familiaritatem appropinquaveris, quin ignem concupiscentiæ carnalis cito sentias, & quin per flammas luxuriæ, te accendat; Unde Job. 24. *Ad calorem nimium transibunt ab aquis nimium.* Fons Padi fluminis in æstate 6
interpolat diebus mediis cursum suum, & interquiescens diebus medijs æstivis semper aret, secundum Plin.ubi supra , quod intelligo , quod in æstate iste fons una die currit, & alia die currit, & alia die cessat, & deficit, & sic cursum suum alternis vicibus interrumpit. Ista possunt allegari, quod quandoque est à labore cessandum, quia proculdubio sive sit labor fluxus, aut cursus contemplationis , sive studia , sive bonæ operationis quandoque ex causa recreationis debet intermitti, & causis necessarijs interrumpi, juxta illud Catonis: Interpone tuis interdum gaudia curis. Et tali enim interquiete solet animus fortior resurgere, & per assumptam requiem plus vigere.Exod. 18.*Partito onere levius feres.* Item idem ibidem,sc. de naturali historia li. 2.dicit , quod in Tenedo insula fons est, qui è solstitio æstivali 7
exundat , à tertia hora noctis in sextam. Et si per talem fontem possum intelligere virum justum, qui sc.abundat plus, & exundat in devotione,& compassione,& contritione, & lachrymosa com-

sa compunctionem in nocte adversitatis, quam in die prosperitatis Vel dic, quod iste fons est gratia Dei, quæ in nocte adversitatis solet amplius redundare, &c. Vel, quòd iste est Christus, qui scilicet ab hora qua crucifixus est, usque ad sextam qua mortuus est, abundanter liquorem sui sanguinis nobis fudit, & tunc etiam gratiam & veniam destillavit, quod maxime factum est, quando latroni paradisum donavit. Eccl. 1. *Fons sapientiæ verbum Dei.* Vel dic, quod æstivale solstitium significat festa beati Joannis Baptistæ, vel etiam beati Petri & Pauli, quæ ad literam circa æ-
8 stivale solstitium celebrantur. Tunc ergo debet in nobis aqua devotionis & lacrymarum abundare latius, &c. In Delo insula fons est, qui crescente Nilo crescit, & decrescente decrescit. Nilus fluvius nobilissimus significat Christũ, vel etiam virum justum, qui scilicet quandoque crescit, quandoque decrescit, crescit dico, quantum ad bona spiritualia, minuitur vero quantum ad bona temporalia, vel quantum ad peccata criminalia. Igitur simus sicut iste fons, & Deo & sanctis nos conformemus, & in prædictis decrescamus cum eo, & crescamus, vide supra de pu-
9 teis sequentibus æstum Oceani, eo §. 3. Item idem ibidem dicit, quod in Falisco omnis aqua potata candidos boves facit. In Bæotia lacus est, de quo exeunt duo flumina contrariæ virtutis scilicet Melas, qui facit oves quæ inde bibunt nigras, & Cephisus, qui rursus facit eas albas. Xanthus vero fluvius est juxta il-
10 lum, qui oves facit penitus nigras vel rufas. Ista etiam Senec. Solin. & Ovid. dicunt: Et ideo vide supra lib. 8. cap. 3. §. 27. In ponto fluvius Astaces compos irrigat, ut dicit item idem ibidem, verumtamen equæ quæ in illis campis pascuntur, nigrum lac habeant & nigro lacte nutriunt gentem loci. Talis fluvius hæreticam significat doctrinam, quæ pro certo campos, i. hæreticorum libros nascitur irrigare, in quibus equæ, i. hæretici pascentes & studentes, lac nigræ & perversæ doctrinæ solent concipere, quo scil. solent simplices enutrire. Lac enim doctrinæ, quod de mamillis labiorum egreditur, debet esse candidum, mundum & purum, tamen isti ipsum habent nigrum, fœtidum & obscurum, & ideo illos quos lactant, solent corrumpere, & vitiis & erroribus obscurare. Vel dic, quod equæ significant personas luxuriosas, quarum lac, i. quarum lactea & deceptoria verba nigra sunt, in quantum cum aliqua turpitudine semper mixta sunt. Tali ergo lacte alios solent nutrire, & suis verbis infamibus delectare, juxta illud Prov. 19. *Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam,* &c. Vel dic illud de adulatoribus, &c.
11 Item ibidem dicitur, quod in portu Brundusii fons est, qui incorruptas navigantibus præbet aquas, quia sc. aquæ quæ de illo fonte hauriuntur, nunquam in pelago corrumpuntur. Talis est fons sacræ scripturæ, quia pro certo aqua doctrinæ suæ est incorruptibilis & æterna. Nos ergo qui navigamus per pelagum hujus mundi, talem aquam debemus eligere, & non aquis corruptibilibus, i. mundi scientiis, & delitiis, & divitiis navem cordis aut corporis onerare, quia sicut dicit Christus, Jo. 4. *Qui biberit ex aqua quam ego dedero, fiet in eo fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam.*
12 Item idem dicit, quod in agro Reatino est fons Neminia dictus, qui quandoq; alio loco exoritur, & tunc murationem annonæ designat. Istud potest applicari contra instabiles, qui nunquam sunt in uno proposito, imo continue mutantur, & nunc ad unam partem, nunc ad aliam deflectuntur. Isti igitur sibiipsis significant mutationem annonæ mundanæ prosperitatis, & adventum caristiæ æternæ & calamitatis. Eccl. 27. *Stultus autem ut luna mu-*
13 *tatur.* Item idem ibidem dicit in Andro insula in templo Liberi patris esse fontem, qui nonis Januariis vini saporem semper per septem dies continue fluebat, quod Mutianus ter consul credit. Dies autem illa Diostechosia vocabatur, ut ait: Verumtamen Pli. l. 31. c. 2. dicit, quod ista aqua non sapiebat vinum, nisi quamdiu erat ante templum, quia si à templi conspectu auferebatur, sapor vini in aquæ saporem sicut antea mutabatur. Applicemus istud ad festum non Theodosiæ, seu Theophaniæ, seu Epiphaniæ, cujus sc. vigilia ad literam nonis Januariis celebratur, quia pro certo ista die Liber, i. liberalis pater Christus in templo, i. in domo nuptiarum ubi vocatus est, fontem aqueum in saporem vini mutavit, in quantum sc. de aqua realiter vinum fecit & ita dici potuit, quod in templo liberi patris fons vivens stillat, quando sc. in nuptiis, juxta liberalem patrem Christum aqua in vini substantiam ad voluntatem Domini se transformat. Ideo hodie canit Eccl. quod ex aqua vino facto lætantur convivæ, alleluja. Vel dic quod templum liberi, i. liberalis patris Christi Dei est paradisus, cujus Januarius, janua seu janitor est mors. Dico ergo, quod in templo paradisi in Januario, i. in tempore mortis fons aqueus in vinum convertitur, quando sc. aquæ præsentium tribulationum in vinum æternarum consolationum mutantur, quia pro certo si quis per Januarium i. per januam mortis in paradisi templum introierit, aquam in vinum conversam, i. tribulationem in consolationem mutatam, & fontem vini consolationis fluentem inveniet & videbit, Prov. 3. *Vino torcularia redundabunt.* Vel dic, quod multi sunt sicut talis aqua, quia sc. quamdiu in Ecclesia sunt, vel in templo, solent esse vinei, i. ferventes & devoti, sed pro certo statim quod Ecclesiam exeunt, saporem vini, i. devotionis fervorem perdunt, & aquei, indevoti & impii statim fiunt. Esa. 1. *Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua.* Vel dic de religiosis, qui templo, i. in claustro manentes sunt devoti, cum vero templũ claustri dimittunt, & ad seculares negotia transeunt, tunc indevoti, aquei, frigidi & flexibiles & mali fiunt. Quod est etiam contra moniales, templum, id est, claustrum dimittentes, &c.

In agro Carinensi Hispaniæ, secundum eundem ibidem, duo 14
sunt fontes, quorum alter omnia respuit, alter vero omnia absorbet. Sic proculdubio in isto mundo duo sunt genera vitiorum, scil. superbia, avaritia, quorum unum, scilic. superbia omnia respuit, & contemnit, alterum vero, scilicet avaritia, omnia attrahit, absorbet & concludit, Superbus enim respuit disciplinam, obedientiam, documenta, & etiam aliorum contemnit gradus, status & munimenta. Nihil enim potest huic pessimo fonti apponi, dici vel offerri, quin omnia despiciat, & contemnat. Unde de superbo dicitur Job. 39. *Exultat audacter, & in occursum vadit armatis, contemnit pavorem, nec cedit gladio.* Avarus autem omnia absorbet, quia nunquam possunt avaro tot divitiæ imponi, quod possit salvari, satiari vel impleri, quinimo omnia bona, munera, lucra, beneficia & officia solet recipere & sorbere, nihil refutare, vel extra per liberalitatem & eleemosynam, vel etiam per gratiarum actionem emittere, sed omnia voraciter retinere, Job. 40. *Absorbebit fluvium, & non mirabitur, habet enim fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Vel dic, quod primus fons significat religionem mendicantium, quæ omnes divitias respuit & contemnit, secundus vero fons significat Ecclesiam vel religionem vel non mendicantium, quæ nullas divitias refutat, imo cunctas absorbet, attrahit & acquirit. Eccl. 36. *Omnem escam manducabit venter.* Item idem ibidem dicit, quod in agro Commensi juxta La- 15
rium lacum est unus fons, qui horis singulis large fluit & residet, & sic videtur quod iste fons suo fluxu velit designare horas diei, quia sc. singulis horis solet largiter fluere, & horis singulis residere. Idem autem l. 31. c. 2. dicit quod tres sunt fontes proximi Lario, qui singulis diebus duodecies, & aliquando vicies siccantur & exuberant, quod mirum est, ut ait, cum sit illis proximus fons, qui largus sine intermissione fluit. Dies est Christ. qui pro certo 12. horas i. 12. considerationes habuit, & cursum suum in 12. partes distinxit. Istæ autem 12. horæ sunt incarnatio, nativitas, circumcisio, magorum adoratio, in templo præsentatio, baptizatio, jejunatio, prædicatio, passio, resurrectio, ascensio, & ad judicium adventus & præsentatio. Jo. 11. *Nonne 12. horæ sunt diei?* Igitur dico quod talis fons significat quemlibet virum devotum, quia proculdubio iste debet diem nostrum Christum per considerationem à principio usque ad finem transcurrere, & ubicunque venerit ad certam horam hujus diei, i. ad aliquem notabilem Christi statum, ipse pro certo debet abundantius per devotionem & compunctionem fluere, mentem suam in Deum ferventius erigere, & per bona opera fortius effluere, & tandem in seipso intervallis congruis residere. Non potest enim homo semper esse in fluxu fervoris, & devotionis, nec etiam in motu contemplationis, studii & bonæ operationis. Necesse est enim quod quandoque interpolet & resideat, & quæ iterum adveniente hora, ad fervorem & fluxum redeat, & quod abundantius (considerata perfectionis qualibet particula) corde fluat, dicens pro qualibet tali hora illud ad Rom. *13. Hora est jam nos de somno surgere.* Vel dic, quæ horæ diei gratiæ sunt virtutes, horæ vero noctis culpæ sunt vitiorum distinctiones & considerationes. Igitur dico, quod singulis horis & singulis particulis & distinctionib. tam diei gratiæ, quam noctis culpæ debemus amplius fluere & manare; quia sc. in die gratiæ quandoque venimus ad aliquam ejus horam, i. ad aliquam speciale in virtuté, quam in nobis videmus, statim debet amplior fluxus devotionis & gratiarum actionis à nostris cordib. distillare. De nocte etiam culpæ nostræ similiter quandocunque ad aliquem specialẽ punctũ venimus, i. e. quando in aliquo particulari

delicto

delicto non deliquisse cognoscimus, majorem fluxum contritionis,& lachrymosæ compunctionis mittere,tunc debemus,interpolare,tamen debemus residere,& gaudia curis interdum interponere,& à fervore tam devotionis quam contritionis aliquando desistere,& cessare,& iterum fluxum, & exuberantiam cum tempus fuerit inchoare.1.ad Cor.7. *Rursus revertentes in idipsum, ne tentet vos sathanas.* Vel dic, quod iste fons est peccator, qui sc. quando venit ad horas diei,& noctis,i.ad tangendum puncta gratiæ,vel culpæ,virtutum,vel vitiorum,debet fortius vocem exaltare,& affectus suos propalare, & suæ prædicationis fluxu horas diei,& noctis,punctaq; & conditiones gratiæ, & culpæ, fortunæ &miseriæ,paradisi,&æternæ gloriæ denotare,dicens s.illud prædictum ad Rom.13. *Hora est jam nos de somno surgere,* Vel allega, si vis, quia non occurrit mihi ad præsens.Item idem ibidem dicit, quod Colophone in Apollinis Clarij speculacuna est, cujus potu mira redduntur oracula,bibentium breviore vita. Istud non bene intelligo,nisi fortè velit dicere, quod illi qui bibunt illam aquam,divinant de illis,qui breviter habent vitam finire,& mortem cito incurrere. Dic,quod ista lacuna lacram scripturam designat,quæ est in specu Ecclesiæ, ubi Apollo, id est, sol justitiæ Christus colitur,& invenitur.Illi igitur qui istam aquam, id est, sacræ scripturæ scientiam student,diligunt,atq; bibunt,prophetæ, & divini fiunt,in quantum per prædicationem hominib. de morte,indicio,inferno,& paradiso,& de occultis aliis pronosticant,& edicunt, quia proculdubio nullus proprie propheta efficitur,& de futuris suppliciis,aut gaudiis vaticinatur, nisi qui lacuna sacræ scripturæ imbibitur, & potatur. Ideò bene dicitur Ec.15. *Aqua sapientiæ salutaris potavit illum:* sequitur:*In medio Ecclesiæ aperuit os suum,& implevit eum Dominus spiritu sapientiæ, & intellectus.* Hic addit Plin.quod circa aquas adhuc fiunt multa mirabilia alia.Dicit enim quod plumbum, & æs si in massa ponantur in aquam merguntur; si verò dilatata fuerint, non merguntur quamvis ejusdem esse ponderis dignoscantur.Thyreus etiá lapis quamvis grandis in aqua si sit integer supernatat;si verò comminuatur in pulverem,petit fundum Et breviter(sicut ait) multæ sunt res,quæ quamvis sint æqui ponderis, non tamen æque merguntur.Aquæ istæ significant fluxibilia bona mundi;mersio verò significat inclinationem, & consensum ad peccatum, vel etiam casum in damnationem perpetuam,& tormentum. Igitur dico quod plumbum significat peccatorem; ad vitia ponderosum, & gravem.Si igitur iste in massa,id est.in stomachatione, & superbia voluerit se tenere, & per confessionem se non extendere, vel explicare, necesse est eum per damnationem submergi inferius,& perire. Exod.15. *Submersi sunt quasi plumbum in aquis.* Sed quid pro certo nunquam erit ponderosus peccator, si velit per charitatem, & eleemosynam ad alios dilatare, & in seipso per confessionem explicari;quin per spem, & salutem finaliter supernatet, & quin per pœnitentiam à submersione damnationis se salvet.Dilatatio enim confessionis, largitatis, & dilectionis hominem salvat; constrictio verò,& massatio parcitatis, superbiæ,& confitendi verecundiæ,vel negligentiæ ipsum damnat.Ps. 118. *Viam mandatorum cucurri,cum dilatasti cor meum.* Item dico, quod thyreus significat hominem virginem, seu castum,quia pro certo quãdiu iste integer, virgo,castus,&incorruptus,& corporaliter,& spiritualiter permanet,submersionem inferni nunquam timet; si verò per luxuriam fractus fuerit necessario ad profundum per damnationem descendit.Quod etiam de religioso possumus dicere,quamdiu n.cum Deo voluerit integre se tenere,non oportet eum damnationis submersionem timere;si verò per ambitionem,& avaritiam cor suum fregerit; & ad mundi negotia in diversis fluctib. mundi disperserit, per vitia necessario submergi habebat,& etiam submergi in miseriis mox debebit,Ose. 10. *Divisum est cor eorum, nunc interibunt.* Vel dic econtra, quod plumbum,i.homo,si cor suum dilataverit, & per inania gaudia, & jactantiam se explicuerit,tunc per superbiam vult supernatare,&aliis præeminere;si verò in seipso constrictus manserit.tunc solet per humilitatem inferius residere. Ille etiam qui integer, & sine sui fractione,& discussione, & consideratione vult vivere, semper solet per superbiam supereesse, & se dignum præferri aliis reputare;si verò in pulverem per sui fractionẽ,discussionem, & mortis,& pulvereitatis sui considerationem, se comminuat; tunc ad fundum per humilitatem descendit,& nunquam per superbiam supernatat; quia scil.qui se futurum pulverem bene cogitat,nunquam cor suum erigit,& exaltat,imò dicit illud Job.7. *Ecce nunc in pulvere dormio.*Et illud Job.eodẽ:*Induta est caro mea pu-*

16 17

dine,& sordibus pulveris. Item idem ibidem dicit,quod onera in aqua facilius moventur, vasa verò inania non facilius quam plena extrahuntur. Sic ille qui in aqua contritionis, & devotionis est,facilius movetur ad bonum.De vasis verò vacuis, quod non facilius extrahantur quam plena,non intelligo, & ideò non moralizo. Vel dic,quod vasa plena sunt divites, vacua sunt pauperes, & maximè religiosi mendicantes.Igitur ita est, quod quandoque æquè difficile est unum vas vacuum,i. unum pauperem ad portum salutis de mari hujus mundi reducere,& extrahere,sicut unum divitem, vel potentem, quia scil. homines pauperes, & mendicantes ita sunt quandoque obstinati,&ad natandum in mari,i.in mundi negotiis dediti sicut sunt divites atq; pleni. Bene ergo dicitur,quod nequissima paupertas in ore impij. Item idem ibid.dicit,& pluviæ,quæ fiunt ex salsis aquis dulciores sunt quam reliquæ.Dicit etiam quod sal non consuevit fieri,nisi interveniat aqua dulcis,sic verè pluviæ lachrymarum,quæ proveniũt ex salivis,id est,ex salsedine contritionis,sunt apud Deum dulciores,Sal etiam sapientiæ, vel sal,id est, acredo correctionis nunquam bene efficitur, nisi aqua dulcis compassionis cum ea misceatur, Nunquam enim rite fit sal, id est,prudens, & bene condita operatio, nisi interveniat dulcedo benignitatis, & devotionis. Sal etiam correctionis nonquam bene efficitur, nisi dulcedo pietatis, & compassionis cum ea misceatur; Judith.5. *Fontes amari obdulcati sunt.*Ponit ulterius Plin.quod nix in alto mari non cadit, & quod aqua maris tardius gelatur, &c. vide supra l. 6. & 8. de nive, & aqua. Hic superaddo unum mirabile, quod audivi de quodam fonte Hispaniæ in Valentiæ regno, qui talis dicitur esse conditionis, quod si ridendo ad eum accesseris,ipsum à rupe scaturientem non invenies, imò ac si indignaretur contra te propter risum, fluxum sunm retraxisse perpendes;si verò non ridendo veneris,vel post risum ad partem te verteris, & sine risu redieris,tunc ipsum lætauter fluentem, & scaturientem,& aquam suam non retrahentem.sed exponentem videbis. Sic etiam si sint plures qui velint bibere, & unus solus rideat, omnes optatum perdunt, & propter illum solum ridentem,tam ipse, quam alii, fontis indignationem incurrunt. Talis fons est Deus, de quo dicitur Eccl.1.*Fons sapientiæ, verbum Dei,* i. quia procul dubio si ad Deum orandum,serviendum,vel in Ecclesia colendum cum risu, i.cum inani lætitia,truffis,& insolentia accesseris,aquam gratiæ, & misericordiæ in ipso non invenies, & de ejus beneficiis non gustabis,nec quod petis ab eo, impetrabis, si verò sine risu tali, sed potius cum dolore, & attentione ad ipsum venias, tunc in ipso aquam quam quæris,invenies,& quod petis; impetrabis, & reportabis.Hoc ergo attendant illi,qui in Ecclesia, & in officio solent truffari,& ridere, quia pro certo tales non solet Deus audire,sed potius ab eis sua beneficia elongare,dicens illud Eccl.21. quod *fatuus in risu exaltat vocem suam,sapiens autem vix tacite ridebit.* Vel istud potest allegari,quod sæpe contingit, quod propter unum fatuum atq; malũ multi boni damnum incurrunt, ita quod ille delinquit,non solum sibi imò multis aliis mala facit, ad Ro. 5. *In uno homine peccatores constituti sunt multi.*sicut apparuit in Adam,qui solus delectationem pomi sensit, & tamen contra omnes posteros suos ira Dei desævit; unde Num.16. *Fortissime Deus virtutum, nam uno peccante contra omnes ira tua desæviet?*Plin.in lib. naturalis mundi historiæ 13.cap.2.ponit diversas virtutes, & mirabiles aquarum,de quibus pro majori parte in lib.de aquis superius fuit dictum.Dicit ergo, quod multæ sunt aquæ morborum sanativæ, & diversorum remediorum in infirmitatibus collativæ.Unde ait, quod circa Athenas sunt fontes, calidi, qui oculis sunt salubres. In Enaria insula sunt fontes;quorum potus calculosis medetur& etiam in multis aliis locis ibi nominatis. Juxta etiam Romam aquæ sunt perfrigidæ, quæ vulnera sanare noscuntur.Fontes insuper qui sunt inter Puteolos, & Neapolim, oculis, & vulneribus auxiliari dicuntur. Dicit etiam Cyzice esse fontem; qui amorem deponere creditur,& sic de multis aliis similibus.Sic veræ aquæ spirituales sc.lachrymatio, devotio, tribulatio, scientia, clementia, & compassio multum valent ad animæ. medicinam. Istæ n. sanant oculos mentis reparando visum discretionis,frangunt calculum cordis, auferendo duritiam obstinationis,sanant vulnera invidiæ,& discordiæ, rejungendo divisam charitatem, & dilectionem, tollunt amorem concupiscentiæ,mortificando carnem, & carnis affectionem.Item idem ibidem ait, fontem esse in Æthiopia,cujus aquæ in lucernis ardent. Idem facit bitumen naphtha, quo in imperio Persidis pro lumine uti solent: vide supra eodem capite 62. Martiaci trans.

18 19 20 21

Rhenum in Germania fons est calidus; cujus aquæ assumptæ post haustum triduo fervent. Talis fons est conscientia, cujus aqua est lachrymosa compunctio, ista n. per dilectionem debet ardere, & per devotionem debet fervere, triduo autem fervere debet, in quantum fervor contritionis pro peccatis cordis, oris, & operis inflammatur. Vel dic, quod talis aqua est fluxibilis, & aquea mens carnalis, quæ sc. quando per mala verba exempla fovetur & ca-
23 let, ex tunc per mala desideria & tridua, i. per triplicem concupiscentiam fervet. Item ibid. dicitur quod fons Limire transilire solet in loca vicina portendens aliquid. Nescio, si iste sit fons Neminia, de quo supra dictum est. Et mirum (ut ait) est, quia cum iste fons de loco ad locum transit, & nunc in uno nunc in alio loco scaturit, pisces suos secum portat & tollit. A piscibus autem istius fontis solebant incolæ responsa petere, & eis ad devorandum cibum jacere, quem si rapiunt, bonum portendunt: si vero eventum petitorum denegant, cibum illum caudis abigunt & contemnunt. Simile dicit idem Plinius lib. 32. cap. 2. quod in fonte Apollinis in Lycia pisces advocati statim veniunt ad augurium, ut ait. Diripere eos carnes abjectas, lætum erat consulentibus caudis autem abigere valde dirum. Idem erat de Api bove, qui ab Ægyptiis colebatur; quia scilic. quando cibos capiebat, bonum suis cultoribus portendebat; contrarium autem, quando cibaria refutabat, ut dicunt tam Plinius quam Solinus; unde ajunt Cæsarem Germanicum de cujus manu cibum capere noluerat, satis cito post interfectum, sed de hoc vide alibi. Fons iste charissimi significat profluvium gratiæ Dei, vel Spiritum sanctum; quia proculdubio ista non semper manet in eodem loco, nec in eadem persona; quinimo sæpe fit, quod primos suos possessores dimittit, & ad illos quos nunquam inhabitaverat, transit; quia sicut scribitur Joan. 3. *Spiritus ubi vult spirat.* Veruntamen sic est, quod pisces suos, id est, illos qui proprie sunt sui, scilicet sanctos & prædestinatos solet secum transferre, & de loco ad locum, de statu ad statum mutare, & de mundo ad claustrum, & de claustro quandoque ad eremum, de eremo etiam quandoque ad prædicationis officium, & de mundo ad paradisum finaliter transportare, ipsosque non solet dimittere, sed donis & virtutib. continue irrigare, 1. ad Cor. 15. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed gratia ejus semper in me manet.* Isti ergo pisces scilicet sancti aliis spiritualiter augurati sunt, & ipsis occulta fidei & secreta, & cuncta ad salutem pertinentia ostenderunt. A bonis autem quorum Deus vota exaudit, cibaria & necessaria & promotiones & officia aliquoties acceperunt; ab illis vero qui indigni sunt à Deo exaudiri scilic. à malis & hæreticis & simoniacis, cibum doctrinæ vel temporalis promotionis accipere noluerunt, sed post tergum, & caudam posuerunt, & totaliter contempserunt nobis dantes exemplum, quod à malis & à peccatoribus non debemus beneficia sumere, nec etiam ab hæreticis, si nobis cibum suum scil. malam suam doctrinam dederint, manducare; nec eorũ consortia seu convivia frequentare, sed omnia tanquam immunda, & solida refutare 1. ad Cor. 10. *Cum hujusmodi nec cibum sumere.* Vel dic, quod pisces isti sunt Deus & angeli, qui scilicet quando nostras carnes, & cibum, i. corpora nostra, & bona temporalia per inimissas tribulationes devorãt & infestant, signum est quod nos acceptos, & gratos habent; si vero ipsa tangere renuunt & si dorsum & caudam contemptus & oblivionis ad nos vertunt, & nos & bona nostra in pace & prosperitate dimittunt; tunc signum est quod indignos nos reputant, & dirum omen futuræ damnationis portendunt, quia secund. Ambrosium, *Continuus successus temporalium, futuræ damnationis est indicium.* Vel dic, quod fluvius iste significat justos. Justus enim ubicunque se mutaverit, etiam si quandoque ad mundi delectabilia transierit, pisces suos, i.e. virtutes & gratias secum tollit. Unde Senec. l. de remedio fortuitorum ait, quod istud per quod homo bene est, in homine est, non in loco. Vel dic de sacrificiis, & orationibus quæ si à bonis qui digni sunt exaudiri, protectæ fuerint, acceptantur; si vero audiri non debeant, ab ipsis pisceib. i. à Deo & angelis reprobantur. Eccl. 34. *Dona iniquorum non probat altissimi.* Vel dic materialiter, quod cum aliquid ab aliquo impetrare volumus, si dona nostra accipit, signum est quod exaudiamur; si autem refutaverit, signum est quod à petitis repellimur, quia scilicet boni domini nunquam debent dona vel encenia aliorum recipere, nisi velint eorum precibus annuere, & favere, quod tamen est contra multos, qui bene munera recipiunt, & tamen pro homine nihil faciunt. Vel dic, quod talis fons est Christus, qui diversa loca mutavit, quando de cœlo ad virginis uterum, præsepium, crucem, sepulchrum, & iterum in cœlum se transtulit. Pisces autem suos secum tulit, quando de cœlo Angelos ad terram adduxit in nativitate, & quando in morte de terris, & de inferis ad cœlum homines transportavit Sa. 10. *Transtulit eos per mare rubrum, &c.* Vel dic, quod iste fons significat mutabilem personam, &c. sicut de fonte provinciæ supra eod. c. de provincia §. 25, & vide supra eod. tit. §. 12. Item secund. Plinium li. 31. c. 2. in fin. aliquæ sunt aquæ 24
quæ in naturam lapidis converturtur. Unde ait, quod guttæ distillantes in antris coryciis, indurescunt in lapidem. Idem etiam accidit in quibusdam locis Macedoniæ, in Phansia Chersonesi Rodo in antro magno, unde ait, quod in quibusdam antris tali mali modo faciunt lapideas columnas discolores. Facile enim est columnas cujuscunque figuræ pro voto facere, quando aquam in modulo positam contingit in lapidem indurari. Tales sunt boni & devoti; qui in principio quando à caverna mundi distillant, sunt aquei, i. fragiles & inferni, quando tamen per mentis constantiam lapidificantur & fortificantur, ita fit quod quandoque magnæ columnæ Ecclesiæ efficiuntur, quando sc. in modulo & formula bonorum exemplorum & documentorum per obedientiam, & imitationem formantur, quia sc. isti more columnarum sustinent alios ipsos per spem consolando, & eos in fide, & moribus roborando, vel prælati seu prædicatoris officium exercendo. Secund. Pli. 31. c. 1. Elementum aquarum cæteris omnibus 25
imperat. Istud enim (ut ait) terras devorat; flammas necat, scandit in sublime, & cœlum vendicat, & discordante secum mundo fulmina elidit, & sic inferiora conflagrat. Quid, inquit, mirabilius aquis in cœlo stantibus? Nubes enim (ut ait) rapiunt aquas quandoque cum piscium examine. Sæpe etiam subvehunt lapides aliena portantes pondera. Elementum aquæ significat fluxibilitatem humanæ naturæ, quæ pro certo quamvis sit naturaliter fragilis & mortalis, juxta illud 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terram.* Est tamen imperatrix & regina omnium elementorum, i. omnium creaturarum, & maxime illa humana natura quam Dei filius assumpsit in matre. Ista est enim quæ terras, i. terrena bona per contemptum devoravit & annihilavit, quæ flammas vitiorum extinxit, quæ fulmina miraculorum corruscavit, & quæ in ascensione cœlum vendicavit, & quæ in mari hujus mundi pisces, i. peccatores prædicando rapuit, ibique lapides, i. sanctos patriarchas & prophetas qui ædificii Ecclesiæ fuerunt lapides, & fortia fundamenta secum assumpsit in limbo, & omnia in sublime sc. ad æthera secum traxit, & sic secum aliena pondera sc. homines, qui à cœlo alieni fuerant, sublevavit. Eph. 4. *Ascendit in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Quid igitur mirabilius aquis in cœlo stantibus, i. in cœlum per virtutes ascendentibus? proculdubio nihil, quia sicut dicit Gre. Mirabile est in terra natos cœlum quærere, & obtinere per virtutem, quod non habent per naturam. Illis ergo aquis i. illis hominibus, qui ex gratia nubis, i. Christi trahentis sunt in cœlo, potest bene dici illud Dan. 3. *Benedicite aquæ quæ super cælos sunt Domino.* Vel tales aquæ sunt ambitiosi prælati, qui contra naturam cœlum, i. altas prælationes ascendunt, fulmina rapinarum in subditos emittunt, examina piscium, i. nepotum & compatriotarum secum ad Ecclesiæ & mundi dignitates tollunt, lapides, i. rudes & ignorantes personas secum deferunt, & sursum ad alta officia, præbendas & beneficia elevant & extollunt. Sed quid mirabilius aquis in cœlo stantibus, i. tepidis & insufficientibus personis, altos Ecclesiæ status occupantibus? Vere nihil. Unde bene dicitur Eccl. 10. *Vidisti stultum in dignitate sublimi.* Item Pli. l. 17. c. 27. dicit quod in pago Fabiano 26
sunt arva quæ aqua rigantur, sed mirum (ut ait) quod aqua illa herbæ necantur, fruges aluntur, ita quod ibid. rigua pro sarcûlo computantur. Talia arva sunt quælibet bonæ personæ, quia pro certo irriguum bonæ doctrinæ, bonæ etiam eruditionis & monitionis, solet eis ad duo proficere, quia scilicet solet in eis fruges virtutum alere, & herbas vitiorum superfluas extirpare, quia talis aqua, id est, talis benigna monitio est justis pro sarculo disciplinæ, quia scilicet secundum sapientem Prov. 17. *Plus proficit correctio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.* In Hispa- 27
nia circa Toletum dicuntur esse fontes, qui lunæ mirabiliter se conformant, quia scilicet lumine lunæ crescente crescit in fontibus illis aqua: luna vero in lumine decrescente, & aqua similiter tunc decrescit. Ista expone sicut supra lib. 11. de lapide Selinite, vel eodem lib. cap. 64.

Cap. LXVI.

De piscium miris.

1 Piscium præterea quæ dicta sunt, multa inveniuntur mirabilia. Unde nota quod idem Pli.lib.8.c.58. dicit, quod ranæ cum ubique clamosæ sint, Cyrenis tamen fuere mutæ. Et ego audivi narrari, quod in provincia dum in contemplatione impedirent S. Gaufredum, qui erat episcopus in Venesta (quæ tunc erat civitas, modo castrum) præcepit, quod obmutescerent, quæ ab illo tempore factæ sunt mutæ, & adhuc in lacu prope castrum mutæ sunt. Cyrenæ est religio; quia dato quod homo ubique habeat clamandi, & loquendi liberam potestatem, in religione tamen debet esse mutus, i. patiens, & taciturnus; & ad servandum silentium eruditus, & maximè ubi videt, quod sibi à majoribus silentium imperatur, & ibi percipit, & quod propter suum multiloquium contemplantium devotio impeditur, dicens illud Psal. 38. 2 *Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum.* Item idem ibid. dicit, quod ranæ mutæ sunt in Seripho insula, sed si aliunde ibid. inferantur, canunt; quod & accidere in Sicendo lacu Thessaliæ tradunt ut ait. Istud potest applicari contra garrulos peregrinos, qui s. aliunde venientes, magis sunt loquaces, jactantiores, & verbosi, quam illi qui in patria sunt nati; quod & in Ecclesia, & in religione videmus s. illi qui de novo, & aliunde veniunt, præ cæteris clamosi, & verbosi existunt, sicut etiam de detractoribus videmus, qui apud mutos, patientes, & modestos solent aliquando de novo se ingerere, & ibi non more bonorum silere, sed suo more strepere, & clamare; quia sc. isti sunt secund. Ps. qui dixerunt. *Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster Deus est*: Vel dic, quod in religione boni, qui sunt de loco, i. qui sunt boni religiosi, tenent silentium, mali verò qui sunt de mundo, qui sc. habent cor ad mundum, garrula verba, & inania sæpe movent. Hic ponit Plin. de animalib. quæ aliis parcunt, alijs non; sed ibi id dictum est, c. de angue. Gra- 3 tia præmissorum adjungo, quod à fide dignis audivi, quod in Gallia Narbon. in illa parte quæ dicitur provincia, civitate Aurasita omnes ranæ mutæ sunt, præter unam, quæ sc. sola ibi clamat, & moriente ea, altera succedit, quod (ut ajunt) factum extitit tali modo, cum beatus Florentius ibi esset Episcopus à ranarum clamore impeditus in contemplatione, mandavit eis quod obmutescerent, & factum est, tandem verò ratione factæ obedientiæ, misertus eisd. mandavit eis quod cantarent. Clericus verò suus non dixit cantare, in plurali, sed in singulari, canta; & sic una sola incepit cantare, & nulla alia cantat adhuc præter unam. Ista possunt applicari contra religiosos loquaces, qui s. ranis deteriores sunt sc. dato quod eis superior imponat silentium, nunquam silent, quinimò si uni detur loquendi licentia, non ipse solus loquitur, imò cum eo multi clamant. Istud autem non debet esse, quia procul dubio ad imperium superiorum, necnon regularium statutorum debent silere, & ille solus qui licentiam habet loquendi, debet loqui, & solummodo perorare, quod etiam in studiis, & scholis debet servari, quia sc. non omnes loqui debent, sed solum ille, qui legit, prædicat, aut disputat, aut qui ad hoc licentiam habet juxta doctrinam Apostolicam, 1. Cor. 14. *Prophetæ duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent.* Debet ergo tali dici illud Eccl. 32. *Loquere tu major natu, decet enim te primum verbum.* Idem secundum Plin. lib. 42. c. 2. Orchis est piscis rotundus sine squamis, totusque capite constat, qui inter omnes pisces durissimus est. No- 4 vacula etiam (ut ibidem dicitur) piscis est, quem quicunque tetigerit, ferrum olet. Tales duo pisces videntur esse superbi, & malitiosi, quia scilic. superbi sunt, sicut Orchis, quia quamvis naturaliter sint sine squamis virtutum, ipsi tamen rotundi sunt, id est, tumidi, & inflati. Figura enim rotunda est undique tumorosa, toto capite constare videntur, in quantum capitose, & proterve solum caput imaginationis suæ sequi noscuntur dicentes illud Esaiæ 46. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Isti ergo inter omnes pisces maris, id est, inter omnes peccatores mundi duriores, & obstinatiores, & ad convertendum ad bonum difficiliores, & etiam aliis crudeliores, & rapinis, & exactionibus sæviores existunt. Esaiæ. 48. *Scivi enim, quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.* Vel dic etiam de duritia avarorum, qui ad nullam pietatem, vel eleemosynam molliuntur. De novacula verò pisce dic, quod iste est persona malitiosa, quæ more novaculæ imperceptibiliter secat, & lucrum sibi vendicat, & alios fraudulenter lædit, & truncat, Psal. 51. *Sicut novacula acuta fecisti dolum.* Igitur qui tales tetigerit, aut frequentaverit, aut eorum consilio usus fuerit, pro certo ferrum crudelitatis olebit, quia pro certo qui malitiosorum utuntur consiliis, ferreis, & duris utuntur sævitijs. & sic videntur ferrum sapere, vel olere, in quantum duras, & crudeles exactiones satagunt exercere, sicut ad literam videmus, de malis principibus, qui fallacium advocatorum, & ballivorum malitiis, & sævitiis utuntur, & ideò crudeles, & exactores esse noscuntur. Eccl. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea,* ideo Prov. 27. *Ferrum ferro acuitur.* Vel dic, quod novacula est mala mulier, quam pro certo, qui frequentat, & tangit, ferrum olere dicitur, in quantum fœtorem infamiæ fa- 5 ciliter incurrit. Item idem ibidem dicit, quod in Stabiano agro Campaniæ ad Herculis petram pisces melanuri panem in mare projectum rapiunt, ad nullum verò cibum, in quo hamus fuerit, accedunt. Tales debent esse Christi fideles in mari, id est, in mundi amaritudinibus fluctuantes, quia pro certo panem scientiæ, gratiæ, vel Eucharistiæ debent comedere, à cibis verò, ubi est hamus periculi, & peccati, scilicet à mundi divitiis, delitijs, honoribus, & scientijs abstinere. Job. 6. *Nunquid potest alius gustare, quod gustatum affert mortem?* 6

Mirabilia inveniuntur de piscibus, sicut dicit Plinius libro 9. naturalis mundi historiæ circa principium. capit. 2. In mari enim sunt monstra maxima, quod scilicet est ex luxuria humoris aquei, quæ faciliter corpus transit, ut vera (inquit) efficiatur vulgi opinio, qua scilicet dicitur, quod quicquid est in parte ulla naturæ, in mari reperitur. Sunt autem (ut ait) in oriente in mari Indico maximi, pistrix, & balena. Invenitur enim quandoquè balena quantitatis quatuor jugerum, pistrix verò quantitatis ducentorum pedum. Ait enim ibidem, quidam sinum maris in oriente esse ultra Caderam peninsulam rubri maris, cujus sinus vastitatis duodecim dierum, & noctium navigio durat, quando nullius aura recipit afflatum; in hoc ergo loco ratione quietis perpetuæ beluæ marinæ in horrendam magnitudinem adolescunt, & inde est (ut ait) quod apud illos, qui Arbin amnem incolunt, quandoque costæ piscium quadraginta cubitorum, repertæ sunt, ita quod domus, & ædificia non aliunde quam de piscium ossibus faciunt, & componunt. At etiam in eodem tertio cap. in fine, quod in eodem sinu exeunt, quandoque de mari pecoris similes beluæ in terram, pastæque radices fruticum remeant, & quædam equorum, asinorum, & taurorum capitib. existunt, quæ sata depascuntur, & rodunt. Sic pro certo possumus dicere, quod in mari hujus mundi sunt quidam qui alios excèdunt in gradu, & statu valde superflua quantitate, utpote divites, & potentes, qui scilicet humore divitiarum abundant, & quia in sinu prosperitatis (ubi non flat aura tribulationis) habitant, & in statu prosperitatis (auram tribulationum non sentiunt) perambulant, ideo ultra humanam æstimationem, status magnitudinem in se accumulant, & seipsos magnificant, & augmentant, exemplo Nabuchodonosor, cui dicitur Dan. 4. *Tu rex magnificatus es, & invaluisti, & magnitudo tua crevit usq; ad cœlum.* Et dic, quod in isto mari, id est, in mundo sunt tauri, id est, cervicosi, asini, id est, rudes, equi, id est, superbi lubricosi, qui scilicet omnia sata, id est, divitias pauperum nituntur depascere, & alios bonis suis spoliare. Job. 24. *Agrum suum non demetunt.* Item idem ibi- 7 dem ca. 4. ait, quod in mari Gaditano sunt permaximi & extraneissimi pisces, scilicet arbores, & rotæ. Sunt enim arbores, pisces ad similitudinem arborum facti, in tantum dispansi ramis, ut ex ea causa nunquam credantur oceanum intrasse. Sunt ibi etiam rotæ pisces quaternis distincti radiis, modiolos earum oculis duobus utrinque claudentibus. Dicit etiam, pisces quosdam non solum ad animalium simulachrum esse, sed etiam rerum, sicut sunt gladii, & serræ, quosdam etiam ait ad similitudinem hominum formatos. Unde ait, quod Olyssiponensium legatio Tiberio principi nunciavit, visum auditumque Tridonem in quodam specu concha canentem; Nereidemque forma humana piscem hispidum tamen corpore visum, & auditum in littore morientem. Idem etiã ait, in Gaditano oceano visum esse hominem marinum, qui de nocte navem intrare solitus, ipsam ad partem quam obsederat, degravabat; & si nimis insisteret, demergebat. Ait etiam, arietes, & elephantes in mari esse, & breviter quasi omnium animalium similitudinem inibi apparere. Sic vere dico, in mari hujus mundi esse multa genera piscium, i. hominum peccatorum, s. arbores, i. altos, & elatos superbos, cum ramis, i. cum affectibus expãsis, & extẽsis, vel etiã in officiis, & dignitatib. dilatatos

tatos,& expansos.Dan.4.*Arborem vidisti sublimem,&c.* Item rotas, id est,volubiles,& inconstantes,& varios,qui sc.oculos pro modiolis habent,in quantum semper habent oculos ad curiose investigandum aptos. Item tritonas canentes, i. voluptuosos, & lætos,&mundi gaudiis intentos,qui sc.semper in ea forma audiuntur, & in vana sua lætitia vitam finire noscuntur.Prov.9.*Risus dolori miscebitur.* Item homines marinos, i. crudeles raptores , & obstinatos,humana quidem specie,sed non humana ratione vestitos,sed ad mergendum,& degravandum,& premendum alios præparatos,& maxime illos,qui in navi religionis, vel Ecclesiæ sunt, & qui per mare mundi amaritudinem transeunt, sicut potissime sunt mali ballivi, qui sc. accusando, & nocendo non cessant naves, i. status aliorum impugnare , & premere , & si possint ad paupertatem, & miseriam degravare : Ibi sunt etiam elephantes,i.avari,parati ad omnia gravia sunt.Ibi etiam sunt arietes,id est,mali judices parati,ad alios percutiẽdum,&invadendũ. Thren.1. *Facti sunt principes ejus velut arietes,non invenientes pascua.*
8 Ibi etiam sicut nereides, id est, malæ mulieres diversis vitiis moriens,&c.Sicut dicit Plin.l.9.c.12.pisces diversimodè contegũtur,alii sc.corio, & pilis, sicut vituli marini , hippotami , & pistrix.Alii autem corio tantum, ut delphini.Alii cortice, ut testudines,alii silicum duritia, ut ostreæ,& conchæ, alii crustis, ut locustæ, alii crustis, & spinis , ut echini, alii squamis , ut piscis; alii aspera cute, ut squantina,qua lignum , & ebora poliuntur , alii molli cute, ut murenæ, alii nulla cute, ut polypi. Sic proculdubio in mari hujus mundi sunt diversa genera piscium, id est, hominum, juxta illud Abacuc, 1. *Facies homines sicut pisces maris*, qui scilicet diversimode exterioribus moribus , & conversationibus vestiuntur. Unde quidam sunt , qui habent pro vestimento pilum, & lanam exteriorum divitiarum. Psal. 64. *Induti sunt arietes ovium* , alii corium , & crustam temporalium amicitiarum , alii corticem & duram testam corporalis fortitudinis, alii spinas, & squamas temporalis possessionis. Alii verò mollem pellem & carnem carnalis dilectionis. Vel dic, quod lana est temporalis possessio, corium est carnalis cogitatio , testa,& cortex,est mentis durissima obstinatio, spina, & aspera cutis , est verborum dura compunctio , crusta , & pellis , est exteriorum amicorum mundialium debilis munitio. Talib. ergo tegumentis , & vestibus muniuntur mundani , & talibus auxiliis arbitrantur tueri,Esai.49.*His omnibus vestieris.* Vel si vis, dic in bono , quod quibusdam est pro vestimento spumali, & munimento lana charitatis , quibusdam testa, & cortex, i.duritia constantiæ , & firmitatis, quibusdam pellis, & corium, id est, consideratio propriæ fragi-
9 litatis,& sic de aliis.Item idem lib. 25.cap.8.dicit, quod est quædam species aristolochiæ dicta pollyrrhixon, cujus radicem piscatores Campaniæ venenum terræ vocant:tundunt enim eam in mixta calce,& in mari spargunt. Pisces autem mira cupiditate advolant,statimque exanimati fluctuant , & virtute herbæ mortui sursum natant. Radix ista potest significare divitias, quæ pro certo animæ sunt venena, cum istis enim piscatores, id est,diaboli calcem,id est,ardorem avaritiæ miscuerunt.Pisces igitur,i. homines, qui(sicut dicitur Abacuc.1,) *Facti sunt sicut pisces maris, & sicut reptilia non habentia ducem.* In mari hujus mundi ad istam radicem,sc.ad divitias toto affectu currunt,& advolant, quas cum gustaverint,& acquisierint,statim per avaritiam ipsos necant, ita quod tandem exanimati,& vita gratiæ privati,& per divitias, & avaritiam enecati , & vita gratiæ privati , & per divitias & avaritiam enecati,finaliter per superbiam sursum natant, quia secundum August.*difficile est,ut superbus non sit,qui dives est.* Ad divitias igitur miseri peccatores currunt, & ambiunt , quas cum adepti fuerint-per avaritiam pereunt, & per superbiam sursum tendunt.Prov.1.*Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Vel generaliter allega, quod communiter homo majori aviditate,cupit illud,quod sibi est nocivum , & ad illud impetuosius tendit; vide supra eodem cap.65.¶ 23.ubi invenies , quomodo inter pisces sunt auguria. Ad quod facit , quod dicit Plin. lib. 9. cap. 16. ubi dicit , quod Siculo bello ambulante in littore Augusto , piscis è mari ad pedes ejus exiliit, quo argumento vates,id est,augures responderunt , Neptunum patrem adoptantem eum sibi, Sexto Pompejo repudiato. Simile videtur, quod dicit Odoricus in libello suo , quod scil. ipse fuerit in quibusdam Indiæ partibus , in quibus singulis annis pisces ad littora confluebant , & se capiendos pro libito per septem dierum spatium exhibebant, usque ad terram etiam transiliebant , & tandem exacto spatio à prædictis cessabant. Dicebant autem idololatræ incolæ ipsius loci , quod ista de causa pisces taliter veniebant; ut suo imperatori reverentiam exhiberent.Ista possunt applicari ad Christum. Constat enim quod dum Augustus, i. e. Christus juxta littus hujus seculi transiret,sc.prædicando,& tam per se, quam per alios docendo ; pisces,id est, fluxibiles peccatores ante pedes ejus credendo, & fidem ejus suscipiendo prosilierunt , & eidem , & suis prædicatoribus se capiendos exhibuerunt,& sic imperatori suo Christo, à Neptuno Deo maris,id est,à Deo patre specialiter adoptato , & dilecto,reverentiam impendentes,se capi,& converti à prædicatoribus permiserunt.Vel dic,quod talis Augustus fuitB.Augustinus , vel quicunque prædicator sanctus, qui à Neptuno Deo fuit acceptatus,& hostis ejus,sc.Arrius repudiatus , & grex piscium,i.fidelium ad ejus doctrinam,& exempla,revereus,& exiliens conversus,Eze.38. *Commovebuntur à facie mea pisces maris.* Vel dic , quod si isti pisces homini peccatori reverentiam exhibuerunt,multo fortius nos rationabiles creaturæ debemus Deo , & prælatis reverentiam exhibere.

Cap. LXVII.

De Terra mirabilibus.

TErra non caret mirabilibus. Unde nota,quod unum notabi- 1
le dicit Plinius lib.2. cap. 47. quod scilicet in Dalmatia est quidam specus dictus Sentaquin,ore stricto,præceps hiatu , in quem dejecto levi pondere, quamvis dies alias sit serena, turbini similis statim emicabit procella.Et (ut ait) in Cyrenaica provincia , quædam rupes austro dicitur esse sacra, quam humanis manibus prophanum sit attrectari,quia si ab homine attrectatur, statim auster arenas concitat, & sic attrectans eis non sine periculo involvitur. De ista autem rupe dicit Pomponius cap. de Aphrica, ubi ait , quod cum hæc hominum manu attingitur, ille immodicus (scilicet auster) statim exurgit, & arenas quasi marinos fluctus agit. Per istum specum,& rupem possum intelligere duo genera personarum, quæ hodie abundant in secula, & claustro ; videlic. quosdam impatientes, & quosdam magnatum familiares, consanguineos,& clientes, qui sc.austro vento furioso, id est, alicui tempestuoso diviti sunt sacrati,& de ejus progenie, vel familia reputati,quia procul dubio hodie non est fas nec prælato nec alteri cuicunque tales contingere , nec contra eos pondus alicujus correctionis, vel reprehensionis mittere, nec eos per visitationem , vel suorum actuum inquisitionem attractare , vel discutere; quia pro certo ipsi specus,id est,ipsi impatientes,tempestates rixarum , & appellationum in aere , id est, in patria , vel ecclesia solent inducere , & totam pacis serenitatem in turbinem tribulationis convertere;auster verò, id est, ipsi potentes in seculo , si suos attrectari videant , statim solent eorum negotium pro suo assumere,& aliis tribulationibus obvolvere,& gravare. Dicunt enim de suis familiaribus, & recommendandis illud Psalm.106. *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Et illud quod dicitur Zach.2. *Qui tanget vos,tangit pupillam oculi mei.* Vel dic, quod auster significat Spiritum sanctum,juxta illud Cant, 4. *Veni auster, perfla hortum meum.* Rupes ei sacrata, significat secretum fidei mysterium, sicut scilicet mysteriuin incarnationis,& Eucharistiæ, & cætera , quæ difficultatem important, quæ Spiritui sancto sacrata sunt , in quantum ab isto dicuntur esse facta. Quid igitur ? Pro certo non est homini licitum, & maxime simplici tales turpes,id est,talia alta mysteria manibus humanæ discretionis attrectare, per fatuam discussionem,vel etiam per irreverentem oblocutionem , quinimo austro,scilic.Spiritui sancto debent dimitti per fidem, & devotionem,quia proculdubio si qui præsumptuosi talia velint attrectando discutere, vel irreverenter palpare , seu tangere , ipse auster scil. Spiritus sanctus arenas, & pondus tribulationum super eos inducit, & quandoque per specialem hæresim , quandoque temporaliter per mortem corporis, quandoque æternaliter per damnationem animæ, ipsos suffocari permittit , quod bene figuratum est in arca testamenti , & de vasis sanctuarii , quæ soli sacerdotes poterant tangere,alii autem non ; alias mortem necesse erat incurrere, sicut etiam de facto apparuit. 1. Regum 6. in illo, qui vacillantem arcam tenuit, & tetigit , qui statim mortuus fuit, sicut & de Bethsamitis apparuit, qui arcam nudam viderunt , & ideò perierunt. 1. Regum sexto , quia proculdubio vasa sanctuarii, id est, secreta nostræ fidei (quæ involuta, & clausa debent teneri) non debent præterquam à sacerdotibus, id est,

à san-

à ſanctis Doctoribus per diſcuſſionem tangi, nec per curioſitatem videri, nec cum irreverentia à quolibet tractari, alias ſi ſimplices ipſas attrectaverint diſputando, vel pluſquam deceat perſcrutando, cito poterunt morte peccati per hæreſim & infidelitatem percuti, vel etiam temporaliter flagellari. Ideo dicitur Num. 4. *Filii Cahat portent involuta, & non tangunt ea, ne forte moriantur*; portent inquam involuta, quia ſc. ipſimet & qui habent iſta portare & tractare, id eſt, inferiores ſimplices ſacerdotes, debent involuta & ſecreta per fidē portare, i. nullo modo perſcru-
2 tando temere de eis diſputare. Item ibid. c. 65. dicit quod terra eſt omnibus elementis mitior, quia ſc. ignis ardet, aer procellis & tempeſtatibus furit, aqua fluctibus tumeſcit, iſta tamen mitis, benigna, indulgens, ad uſum mortalium cuncta generat, ſponteque odores, ſapores, ſuccos & colores fundit, & bona fide creditum fœnus reddit. Iſta etiam medicas herbas nobis generat, & venena etiam ad noſtram utilitatem, & miſerationem producit & portat, & hoc ne vitæ tædio diræ famis mors lenta nos conſumeret labe, ne lacerum corpus abrupta diſpergerent, ne laquei torqueret pœna præpoſtera, ne confunderent opprobria, ſed potius facillimo hauſtō & ſine dolore extingueremur, quo taliter defunctos ipſæ feræ vel volucres tangere non præſumerent, ſed potius ipſi matri terræ ſepeliendos ſervarent. Adhuc autem & ideo venena continet, ut avaritiam noſtram aliqualiter coerceret, & timorem intus latentium venenorum aurum & lapides effodere cum ſerpentibus è ſcropibus puderet. Et breviter (ut ait) terra nobis malorum remedium genuit, nos illud vitæ fecimus venenum. Si vis, applica prædicta ad beatam virginem, & dic, quod dato, quod alia elementa, i. aliæ perſonæ aliqua mala habeant, iſta tamen nihil, quinimo iſta eſt mitis, indulgens, benigna, quæ omnia bona producit nobis, & fœnus creditum, ſc. ſpem, orationem & devotionem reddit. Si vis, reſiduum de veneno allega, quod non eſt dare aliquid ita malum, quin aliquid ratione boni habeat, & quin aliquam utilitatem homini inferat; ideo dicitur Gen. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Pli. Poſtquam oſtendiſſet terræ ſtrictiſſimam inhabitationem, tum propter frigiditatem duas partes ultimas congelantem, & in pruinam & caliginem commutantem, tum propter calorem Zonam mediam torrentem, tum propter Oceanum infinitas terræ partes ſubmergentem, tum propter copiam fluminum multas terras rodentem, tum inſuper propter multitudinem ſerpentum nobis habitationem multarum terrarum tollentem, tum etiam propter violentiam terræmotus multas civitates devorantem, finaliter avaritiam & vanitatem humanam pulchre redarguit, in hæc verba: Hæc eſt, inquit materia gloriæ noſtræ, hic ſedes, hic honores gerimus, hic exercemus imperia, hic opes cupimus, hic tumulatur humanum genus, hic inſtauramus bella etiam civilia, & cædibus noſtris laxiorem facimus terram. Et ut publicos gentium furores tranſeam, hæc eſt, in qua conterminos pellimus, furtoque vicini ceſpidem noſtro ſolo affodimus, ut qui latiſſime jura metatus fuerit utraque fines exegerit accolas, & ad menſuram avaritiæ ſuæ propagaverit, non attendat tamen quantam portionem terræ
3 tandem obtineat defunctus. Iſta moralizatione non indigent, ſed allega ad contemptum mundi, &c. Plin. l. 2. de terræmotu diffuſe tractat, ſed quia ſc. de terra ſatisfactum eſt ſuperius lib. 11. c. 1. ideo omitto: iſtud autem ſolum addo, quod ait, quod ſcil. loca arenoſa aut cavernoſa raro patiātur terræmotum. Gallia etiam & Ægyptus terræmotu non concutiuntur, & hoc forte, quia ſunt terræ planæ, nam (ut ait) loca montuoſa & maritima facilius tremunt. De hoc autem quod dicitur Gallia non tremere, intelligo modicum ſeu raro tremere, quia ſcilicet ibi ſcio terræmotum aliquoties fuiſſe. Aſia autem (ut dicitur) læpiſſime tremit. Unde etiam (ut ait) tempore Tyberii Cæſaris 12. urbes in Aſia minori unico terræmotu abſorptæ ſeu dirutæ ſunt. Terræmotus eſt tribulatio, vel æterna damnatio, violenta tentatio. Igitur dico quod per talem terræmotum non læduntur multa genera bonarum perſonarum, videlicet illi, qui ſunt arenoſi per ſterilitatem paupertatis, cavernoſi per profunditatem humilitatis, plani vero per manifeſtationem veritatis, & per levitatem ſimplicitatis. Loca vero maritima, i. illi qui ſunt juxta fluctus mundanorum negotiorum, mortuoſa etiam, id eſt, illi, qui ſunt in altitudine dignitatum & officiorum, faciliter tales terræmotus incurrunt, ipſoſque tentatio, tribulatio & damnatio de levi deſtruunt & ſubvertunt, Pſal. *Fundamenta montium conturbata ſunt & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis.* Item ſecund. eum lib.
4 2. cap. 89. Terræmotus cauſa eſt terrarum naſcentium & crescentium & pereuntium. Nam quandoque per terræmotum inſulæ novæ efficiuntur & generantur, exemplificat de Nea, Alone Thera & Theraſia, & pluribus aliis. Item quandoque per terræmotum, quæ inſulæ & terræ firmæ fuerant, ſubmergunt, & exemplificat de illa terra, de qua dicit Plato, quod ipſam mare Atlanticum nunc occupant, & de alia civitate, quæ una cum populo ſuo ſubmerſa eſt ibidem c. 90. Item quandoque inſulæ terræ firmæ efficiuntur, & ipſi terræ ſolidæ adjunguntur, & exemplificat de Zephyrio, Antiſſa, & aliis multis. Item quandoque de iſtis terris firmis inſulæ procreantur, & ab ipſis terris ſolidis disjunguntur, & exemplificat de Prochyta inſula, quæ provolutis montibus fuit facta. Item quandoque per terræmotum ipſi montes ad terrarum planitiem æquantur, & exemplificat de monte Epopo in ſinu Campaniæ, qui repente flamma ex eo emicante, campeſtri planitie adæquatus eſt, de multis ergo locis, & terris exemplificat Plin. in quibus fecit mirabilia terræmotus; ponit etiam exempla infinita de civitatibus, & terris à diverſis maris partibus & diverſis terræmotibus abſorptis vel factis, quæ ponere longum eſſet. Igitur omnia iſta poſſunt referri ad providentiam Dei occultam; quia ſcilicet tunc terra, quæ eſt immobilis, concutitur, & movetur, quando ipſe Deus invariabilis, & ſtabilis per ſuam occultam providentiam ad faciendum aliquid inclinatur. Pſ. 65. *Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt.* Dico ergo, quod per terræmotum in hoc mundo mirabilia fiunt, quia ſcilic. ſpiritualiter conſiderando, quandoque novæ inſulæ, id eſt, novi fideles fiunt, & ſurgunt per fidem, vel per pœnitentiā convertūtur. Quandoque etiam ipſa providentia permittente, illi qui jam facti erant, & qui diu in fide, & moribus permanſerant, à mari, id eſt, à diabolo vel peccato ſubmerguntur, & per damnationem deſtruuntur. Quandoque illi qui terræ, id eſt, Eccleſiæ per fidem, vel Deo per charitatem continui, & conjuncti fuerant, inde per ſchiſmata dividuntur, & in diabolicas inſulas convertuntur, ſicut ſchiſmatici, qui in ſectas varias diſtinguuntur; & dato quod aliquando montes, i. viri alti in ſcientiis, & gradibus Eccleſiæ fuerint, in mare tamen peccati aliquando per hæreſes devolvuntur, & per damnationem finaliter ſubmerguntur, patet de Arrio. Quandoque vero ecōverſo illi, qui inſulæ diaboli, & diviſi à terra, i. à Deo in Eccleſia per ſchiſmata fuerant, & per fidem iterum eis junguntur: quia ut brevius concludam, omnis nova & totalis hominum converſio, vel obſtinatio, & damnatio, omniſque diviſio vel reviſio à terræmotu divinæ providentiæ oritur, & ab ipſo active vel paſſive inſtituitur & cauſatur. Ideo bene dicitur ad Rom. 11. *In ipſo, & per ipſum, & cum ipſo omnia ſunt.* Idem fit temporaliter, quia ſc. in mundo fit, quod terræmotus fortunæ, & providentiæ divinæ quoſdam de novo ad ſtatum proſperitatis, qui nunquam alias ibi fuerant, elevant, quoſdam vero qui diu fœlices fuerant, ex toro ſubmergit & depauperat. Quoſdam autem qui montes alti & in ſtatu ſuo firmi fuerant, in mari tribulationum ſituat, ipſoſque ſubmergit, & adnihilat; alios vero qui diu inſulæ, i. e. in fluctib. tribulationū vixerant, in terras firmas mutat, ipſoſque roborat & tranquillat: fit etiam quod iſte terræmotus quoſdam, qui montuoſi, i. alti, divites, & ſuperbi ſunt, mediante flamma tribulationum, aliis, ſc. vicinis adæquat, & omnem ſtatus excedentiam eis truncat; unde Eze. 29. dicitur de Ægypto, quæ diu regnum altiſſimum fuerat, quod *erit regnum humile inter regna cætera, & non elevabitur ſupra nationes.* Vel ſi vis, expone non ſolum de perſonis, imo & de generib. vel parentelis hominū, quorū continue una ſurgit, alia perit, &c. ſicut ſupra. Unde Ec. 1. *Generatio advenit, & generatio præterit, terra autem in æternum ſtat.* Vel ſi vis, expone iſtud ultimū de die judicii, ubi ſc. emicante flamma ignis conflagrationis, montes vallib. æquabuntur, & omnia ad planitiem reducentur, ſicut dicitur Baruc. 5. *Conſtituet Dominus humiliare omnem montem extelſum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ.* Vel dic, ſi vis, quod licet homo aliquis mons, i. ſuperbus, & præſumptuoſus exiſtat, & aliis altiorē, nobiliorem & ſufficientiorem ſe credat, propter quod ſuper alios ſe extollat, & ab eorū ſocietate, & æqualitate ſe dividat & ſejungat, nō reſtat, niſi quod flāma charitatis ipſum aliis adæquet, & familiarem & ſocialem faciat. Vel flamma tentationē ſignificat quod pro certo tales non præſumentes de ſuis virib. humiliat, ipſoſque aliis adæquat & aſſimilat; tumorē ſuperbiæ ſedat, quando ſc. ipſa tentatio ad ſui cognitionem ipſos revocat. Utile eſt ergo talibus quandoque flamma tentationis tangi, ut ſeipſos cognoſcentes poſſint aliis coæquari, & per humilitatem à tumore ſuperbiæ temperari, & aliis conformari, ut ſic alii poſſint eis dicere illud Eſaiæ 14.

Et ſu

Et tu vulneratus es, sicut & nos, nostri similis effectus es. Secundum Pli. lib. 2. c. 95. Aliquando sunt scrobes, specus, cavernæ, seu lacus, qui 5 mortiferi sunt intuentibus, exhalant enim vapores, & spiritus pestilentes, quæ subito exanimant tales spiritus haurientes. Dicit ergo, quod juxta Soractem locus est, qui avibus, & nullis animalibus aliis est periculosus, & ipsis, qui desuper volaverint, mortifer, & damnosus. In Sinuessano etiam agro Puteolano sunt quædam scrobes mortiferæ omnibus animalibus præter hominem, homini verò quandoque. Item in Hirpinis (ut ait) locus est, quem qui intrat, moriuntur. In Hierapoli verò in Asia similiter est quidam locus, qui omnibus intrantibus est mortifer, præterquam sacerdoti matris deorum. Per talia loca intelligere potes loca, personas, & negotia, quæ homini spiritualiter sunt damnosa, sicut est mundus, mala mulier, luxuriosus, hæreticus, & alia similia. Ab istis enim continue exhalant, & exeunt quidam spiritus pestilentes, sc. malæ tentationes, & suggestiones, verba, & inductiones animas spiritualiter occidentes, & ideò breviter quisquis talia mala negotia, vel personas frequentat, aut sequitur, per diversa vitia necessario moritur. Aves etiam quæ clare vident, i. mundi sapientes ibi multoties pereunt, ubi alia animalia, i. mundi simplices, per vitia non succumbunt. Et breviter solus homo, solus sacerdos matris Deorum, i. illi soli, qui more hominis perfecta ratione reguntur, illi etiam qui matri Deorum, i. Ecclesiæ genitrici sanctorum, vel B. Virgini reginæ angelorum devotissime famulantur, possunt ista pericula evadere, & per debitum regimen, & cautelas necessarias taliter faciunt, quod in istis periculis non succumbunt, quia pro certo illos culpa vitiorum non superat, quos ratio discrete gubernat, & quos devotio sacrat. Allega 6 sicut vis. Igitur dicamus isti matri Deorum B. Virgini, Sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix, &c. Teste eodem ibid. apud Delphos in isto nobilissimo Appollinis oraculo specus erat fatidicus, cujus exhalatione temulenti præcinebant futura. Sic vere in oraculo Apollinis Christi, i. in fide Ecclesiæ fuit antiquitus specus profundæ humilitatis, unde Spiritus S. exhalans, prophetas ad prædicandum futura movebat. Unde illud *Spiritu* 7 *sancto inspirati, locuti sunt prophetæ.* Pli. l. 2. c. 97. nominat multas Insulas, tam in mari, quam in lacubus semper mobiles, de quibus supr. dixi l. 8, c. 1. ¶. 24. & 25. inter cætera tamen ipse dicit esse in Tarquinensi lacu magno Italiæ duas Insulas, quæ vento per lacum circumferuntur. Unum tamen ipse dicit satis mirabile, quod sc. istæ insulæ per ventum mutantur in formam nunc rotundam, nunc triquetram, nunquam vero in quadratam. Sic verè peccatores in mundi lacu instabiles, & mobiles existunt, & continuè per ventum vanitatis, vel diabolicæ suggestionis moventur, & discurrunt, & diversas formas varietates induunt, & conditiones suas varias circumducunt, unum tamen deficit, quia s. nunquam possunt formam quadratam constantiæ, & perfectionis acquirere, seu etiam quadraturam quatuor virtutum cardinalium obtinere. Vel dic, quod etiam in religione multi sunt, quos status prælati ubi vult convertit, & mutat, excepta tamen quadratura quatuor virtutum cardinalium, quam pro posse suo nullatenus eis donat, quia pro certo quidam sunt, qui ad omnia mundi negotia semper inveniuntur mobiles, & parati, nunquam tamen volunt fieri virtutibus, & morib. quadrati. Hie. 13. *Non po-* 8 *teritis bonum facere cum didiceritis malum.* Pompon. in descriptione Asiæ minoris refert prope Coricon oppidum montem esse à summo usque deorsum hiatu grandi perforatum, qui silvis umbrosis pendentibus, & rivis susurrantibus per angustum decessum mille quingentorum passuum per umbras amœnissimas introeuntib. pulchrum, ac mirificum dat aspectum, ubi cum ad intima ventum est, sonitus cymbalorum divinitus crepitantium auditur, & tandem in profundo ingens amnis subito apparens, & subito se abscondens conspicitur: ultra verò spatium est magis, quam ut progredi quisquam audet, horribile, & ideò incognitum. Iste ergo specus (ut ait) sacer & à diis habitari est creditus, nihilq; habens non venerabile. Unum videtur (ut ait) alicui numini consecratus. Satis verò prope (ait) aliũ specum esse Typhoneum appellatum, ubi incolæ cubile Typhonis gigantis fuisse ferunt, qui angusto ore pressus, & assidua nocte suffusus, non facile perspicitur, qui ita est pestifer, & nocivus, quod quicquid in eum vivum immittitur, continuo exanimatur, & moritur. Per ista duo loca possunt propriè intelligi Paradisus per primum, & infernus per secundũ. Constat n. quod Paradisus in empyreo positus, speciem montis obtinet, in quo silvæ delitiarum, divitiarum, & umbræ eminentiarum abundant, & in quo omnis amœnitas manet, qui omnem delectationem continet, & hominum aspectum delectat, recreat, atq; fovet. Ista est tamen veritas, qui accessus, & introitus est difficilis, & angustus, & per arctitudinem pecuniæ constrictus, quia sicut dicitur Matth. 7. *Arcta est via quæ ducit ad vitam.* Verumtamen postquam homo illud introierit, statim cymbalum gaudii, & lætitiæ sempiternæ audiet, fluvium immensæ divinitatis videbit, qui sibi secundum merita se subtrahet, vel ostendet, locumque imperscrutabilem, & incognitum, sc. ipsam æternã, & divinæ sapientiæ secretam abyssum ibi reperiet, quam nullus unquam hominum ad plenum cognoscere valet, ad Ro. 11. *O altitudo sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus;* & sic pro certo istum locum cognoscet esse summo numini Deo sacratum, & à dijs, à sanctis, & ab Angelis frequentatum. Sed verè alijs locus infernum significat, ubi Typhon gigas, id est, Lucifer modo cubat, quem nox, & tenebrosa obscuritas semper perobumbrat, ubi quicquid intromittitur, per æternam damnationem interimit, atque necat, & cujus conditionis sit (quia nullus inde revertitur) quilibet hominum nunc ignorat. Ista est ergo illa terra tenebrosa; & operta mortis caligine, de qua fit mentio Job. 10. & illa de qua dicitur Prov. 2 *Usque ad inferos semitæ illius, omnes qui ingrediuntur, non revertentur nec apprehendent semitas vitæ.* In eodem c. dicit idem Pomponius: quod in urbe Pejopoli ostenditur Arati poetæ tumulus ob hoc 9 solum memorabilis, quia nescitur quare saxa ibi jacta dissiliant. Hæc ergo allegari possunt, quod per istum tumulum, vel per istum poetam tumulatum, possunt obstinati, & in vitiis sepulti homines denotari, quia revera saxa jacta, id est, correctiones, & tribulationes contra eos à Deo, prælatis, & prædicatoribus immissas, solent rejicere, & ipsas non admittere, sed contra jacientes injuriosè reflectere, & nullatenus retinere. Prov. 9. *Qui arguit derisorem ipse sibi injuriam facit.* Item dicit Plin. l. 2. c. 28. quod in 10 agro Harpano frumentum satum non nascitur. Sic verè multi sunt ita pessimi, quod si in eis frumentum doctrinæ sanæ seminaveris, nunquam tamen fructum bonorum operum ab ipsis reportare valebis, quia sc. mali auditores ad modum istius agri frumentum verbi Dei recipiunt, fructum tamen bonorum operum nunquam reddunt. Item idem ibidem dicit quod in agro 11 Crustumino fœnum natum ibidem noxium est, alibi verò salubre. Tale fœnum sunt multi, quia sc, in patria, in qua sunt nati, vel in religione, societate, vel Ecclesia ubi sunt primitus procreati, sunt quandoque nocivi, fatui, atque mali, qui tamen si alibi transferantur omni malitia depositâ salubres, & boni efficiuntur, & in personas bonas, & utiles transmutantur. Isti ergo plus valent in aliena propria, quam in sua, & in secunda Ecclesia, quam in prima. utile est igitur talibus se transferre, & de loco ad locum vel de Ecclesia ad Ecclesiam se mutare, quia sc, sæpe fit, quod quis in sua patria inter amicos non corrigitur, qui in terra aliena ubi 12 caret fautoribus castigatur. Gen. 12. *Egredere de terra tua, & à cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero tibi.* In fine illius secundi libri ponit Pli. mensuras totius orbis, sicut prius posuerat viam navigandi oceanum. Antiqui enim magna diligentia laboraverunt, ut scirent, quanta esset orbis longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum, & loco mensuras geometricas habuerunt, & partim per cœlestem scientiam, partim per geometriam, omnium terrarum particulariter, & ipsius orbis generaliter certas mensuras, & spatia didicerunt. Verum, quia scire mensuram circuitus orbis terræ est impossibile, pro eo quod major pars terrarum est cooperta aquis, ideò ponit unum exemplum valde mirabile ad sciendum, quomodo spissitudo terræ, & usque ad centrum profunditas fuit scita. Dicit enim, quod cum Cydnus Geometer obiisset, & post paucos dies hæredes sui ejus visitarent sepulchrum, invenerunt ibi epistolam nomine Donysiodori, alterius sc. summi Geometræ, ad superos scriptam, ubi continebatur pervenisse eum à sepulchro ad infimam terram per spatium 42. mil. stadiorum, quod interpretantes Geometræ dixerunt, epistolam à medio terræ missam, ex quo consecuta computatio est, ut circuitus globi terræ ducentorum quinquaginta quinque millia stadiorum esse deprehenderetur, secundum harmonicam rationem, quæ cogit rerum naturam sibiipsi congruere. Hic ergo expliciunt mirabilia de secundo lib. Pli. secundi.

Cap. LXVIII.

De mirabilibus arborum speciebus.

ARborum multæ sunt stupendæ conditiones, unde nota se- 1
cundum Plin. lib. 12. c. 6. quod in India sunt mirabiles arbores,

bores, quas Macedones, qui fuerunt cum Alexandro in Indiis, prodiderunt, quarum quidam naturas & genera dixerunt, sed nomina tacuerunt. Dicit igitur ibi esse arborem nomine palam longitudine trium cubitorum, latitudine duorum, cuius folia alas avium imitantur, ex cuius fructu & cortice exprimitur succus admirabilis dulcedinis, & hoc in tanta copia (sicut ait) quod de succo unius pomi possint quatuor homines satiari. Dic moraliter, quod tales sunt vel debent esse contemplativi & perfecti, quia pro certo isti habent tres cubitos in altum, id est, fidem S. Trinitatis, duos in latum, i. dilationem dulcis charitatis, folia, i. cogitationes & verba, ad formam alatarum avium, per altitudinem affectionis & locutionis, quia sc. boni more avium, i. angelorum & sanctorum semper de sublimibus cogitant & loquuntur, Jo. 3. *Qui de terra est, de terra loquitur, & qui de cælo est, super omnes est.* Succum vere debet emittere dulcem, sc. doctrinæ, suavitatis & dulcis eruditionis. Cant. 4. *Favus distillans labia tua.* Vel dic, quod iste est Christus, qui habuit tres cubitos, i. triplicem naturam in una persona, sc: divinitatē, animam & corpus, duos verò habuit in latitudinē cubitos, quia scil. ipse se dilatavit ad bonos
2 & ad malos, &c. sicut supra. Item sicut dicit idem ibid. est una alia arbor similis præcedenti, quæ portat poma dulcissima, & tamen comedentibus nociva, & intraneorum valetudini infesta. De hac autem præcepit Alexander, ne quis suorum tangeret. Talis arbor est mundus, quia pro certo dato, quod ipse habeat aliquam similitudinem bonitatis, ita quod poma & fructus eius scil. delitiæ, divitiæ & honores sint delectabiles atq; dulces, quia tamen intranea, s. mentem & actionem solent lædere, præcepit Alexāder, i. Christus Imperator noster, ne aliquis de exercitu fidelium istos fructus, i. e. mundi bona per affectionem tangeret, & ab eorum amore quilibet abstineret, dicens per Joan. 1. Joan. 2. *Nolite diligere mundum, neq; ea quæ sunt in mundo.* Vel dic, quod tales fructus dulces sunt dulcia verba adulatorū, luxuriosorum, hæreticorum & similia; quia vere quamvis isti videantur bonis arboribus, i. e. bonis hominibus similes, & eorum etiam verba similitudinem bonitatis, & amicitiæ prætendant, ipsa tamen suis adjutoribus & gustatoribus sunt noxia, &c. sicut supra.
Item dicit idē, quod in India sunt arbores, de quibus Indi faciūt
3 sibi vestes. Unde ait ubi supra, quod in Bactris arbor est similis terebintho, cuius poma amygdalis minora, miræ suavitatis existunt, de cuius foliis tritis, & paratis vestes sibi faciunt lineas & componunt. Dicit idem etiam ibid. c. 11, quod in India circa insulam Tylonē arbor dicta gossam pinus quadam vestita lanugine, de qua fiunt lintea Indicis præstantiora. Dicit etiam ibidem, in Arabia arborem esse dictam Cynam, folio palmæ similem de qua incolæ faciunt sibi vestes. Dicit insuper ibidem c. 10. quod in Insula Tylo sunt lanigeræ arbores, & hoc miro modo, faciūt enim quosdam fructus, ad quantitatem cucurbitarum, quæ maturitate ruptæ ostendunt lanuginis pilas, de quibus fiunt lintea pretiosa. Vocatur autem malum cotoneum ille fructus, & sequitur c. 11. Sic inquit Indos arbores suæ vestiunt, & hoc (sicut apparet) quia aliquando de foliis, aliquando de lanugine, aliquando de fructibus vestes texuntur. Plin. etiam lib. 28. cap. 14. dicit etiam apud nos quædam arbores in foliis suis quantulamcunque lanuginem gerunt, quæ aliis gentibus lana est. Ego etiam audivi, quod cortices nucis indicæ texuntur in saccos. Chariſſimi folia in scriptura significant opera, vestes autem, quæ ex talibus componuntur & fiunt, significant virtutes & merita. Igitur dico quod arbores significant viros sanctos in terra, i. e. in Ecclesia per fidem radicatos, odore sanctitatis diffusos, lanugine seu lana charitatis & bonæ affectionis vestitos, foliis verborū ornatos, & fructibus bonorum operum opulentos, Matt. 8. *Vidi homines sicut arbores.* Isti sunt à quorum affectibus, sermonibus & operibus lanæ, i. e. bona exempla & documenta colliguntur, de quibus fideles faciunt sibi vestes virtutum & meritorum, quib. eorum animæ vestiuntur, & spiritualiter adornantur, Ps. 44. *Astitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato.* Vel dic, de piis hominibus, qui de fructibus & foliis divitiarum suarum faciunt Indis, i. hominibus pauperibus vestimenta. Mat. 25. *Nudus eram, & cooperuistis me.* Vel dic, quod cum cucurbita sacræ scripturæ, aperitur, & exponitur lana sacræ doctrinæ, & erumpit, de qua justi virtutibus induuntur. Secundùm Plin. l. 2. c. 8. Contermina est Indis
4 gens Ariana, apud quam est frutex pestilens, raphani folio, lauri odore, quam tanquam sibi pestilentem vitant equi. Iste enim frutex penè privavit Alexandrū equitatu, quando primò Indias intravit. Per fruticē, quæ est apud gentem Arianam, possum intelligere Arianorum doctrinam & hæresim pestilentiæ, quæ pro certo equos, i. e. fideles & disciplinatos ipsius Alexandri, id est, ipsius imperatoris nostri Christi, quando primùm Indias, id est, mundum intravit, hoc est dictum, in principio ecclesiæ, quasi ex toto destruxit, & per errores varios invenenavit, Exod. 15. *Equum & ascensorem projecit in mare.* Equum dico, i. fidelem ascensorem autem, i. fidem, sicut apparuit ad literam, quia tunc præter Ambrosium Mediolanen. & Hilarium Pictaven. & alios paucos, quasi nulli erant Episcopi, quin essent hæretici, & spiritualiter Ariani. Equi igitur i. fideles debent istū fruticē, i. Arianæ gentis perfidiam devitare, & ab eorū hæreticis erroribus declinare. Abac. 1. *Leviores pardis equi eius.* supp. ad fugiendū. Vel dic, quod iste frutex significat malam mulierem, quia pro certo ista est, quæ equos, i. carnales & luxuriosos (de quib. dicitur Esai. 31. *Equi eorum caro, non spiritus*) invenient per luxuriæ fæditatē; quapropter Alexander Christus equitatum militiæ Christianæ per tales herbas venenosas, e. i. malas mulieres quasi ex toto amittit, inquantū per peccatum luxuriæ quotidie ipsos perdit 1. Paral. 18. *Subtervavit omnes equos curruum eorū.* Vel istam herbā intelligere possum bona mundi, quæ per superbiā & avaritiā invenenāt, &c. sicut supra. Vel per istam herbam intellige, quodcunq; vo- 5
lueris peccatū, &c. Item idē ibid. dicit quod in India spina quædam est, cuius succus oculis instillatus cæcitatē omnib. animalib. infert. Est etiam ibi herba præcipui odoris referta minutis serpentib. quorū ictu protinus moriendū est. Sic vere in mundo isto sunt spinæ, i. divitiæ, quarū succus, i. gustus, delectatio & affectus suoe excæcat possessores, quando sc. oculū cordis tangūt. Ideo bene cavendū ne oculus cordis tangatur, dato quod divitiarum copia habeatur. Ps. 91. *Divitiæ si affluant nolite cor apponere.* Sunt etiam in isto mundo herbæ odoriferæ, refertæ serpentib. i. hypocritæ cum odorib. bonæ famæ, pleni tamen criminibus & venenosis iniquitatibus, ad quos dum quis propter odorem suæ famæ incautè trahitur, ab eorum serpentibus, i. ab ipsorum vitiis, malitiis, & iniquitatib. enecatur. Vel dic, quod circa herbas odoriferas, i. circa bonos, qui sunt in religione vel ecclesia, semper est dare serpentes, i. e. malignosos invidos, & detractores &c. Vel dic quod herba, quæ in cordibus malorum multum fragrat, significat bona mundi. Inter ista tamen habitant serpentes, i. e. dæmones, animas diversis vitiis occidentes. Deut. 8. *Ibi erat* 6
serpens flatu urens. Item lib. 12. cap. 9 dicit idem, quod in Persico mari arbores sunt, quæ super arenā sine infixione nudis radicibus stantes, & more polyporum ipsis arenis adhærētes, contra fluctus maris resistunt immobiles, & dato quod æstu maris omni die operiantur, quandoq; in terra nullatenus radicentur, quodam tamen naturæ miraculo contra fluctus stare immobiles comprobantur, quasi simile videtur ponere, l. 16. c. 2. dicens, quod in Germania sunt quidā maris refluxus, qui lacus faciunt, circa quos sunt arbores protēsæ & altæ. quæ suffossæ fluctib. vel propulsæ flatibus vastas complexu radicū insulas auferunt, atq; ita liberatæ stantes, navigant ingentium armamentis ramorum. Unde quandoque factum est, quod classis Romana per ejusmodi lacum navigans, de longe videns erectas navigantes arbores terreretur. Sic ergo patet, quod aliquæ inveniuntur arbores quæ sine radicatione stant infra fluctus, aliquæ autē quæ sine radicatione stant, & natant super fluctus. Ista possunt mihi significare duo genera personarū, quæ quamvis nō sint per virtutem perseverantiæ, perfectionis, & constantiæ multimode radicatæ, nec in se fortiter stabilitæ, tamen quasi ex quodam miraculo inveniuntur stare, & contra fluctus tribulationum, in lacu mundi consolationum erecti ad Deum permanere, juxta consilium Apostoli, prima ad Corinthios decimo. *Qui stat videat ne cadat.* & prima ad Corinthios decimo sexto, *State, viriliter agite, &c.* Primi ergo sunt simplices, & timorati, secundi verò sunt prudentes & eruditi. Simplices enim dato quod radcatione magnæ constantiæ careant, ita tamen fit, quod quando fluctibus tentationum & tribulationum operiuntur & impelluntur, solent, catenis futuræ mortis per considerationem & humiditatem taliter adhærere, quod contra vitia immobiles perseverant, sicut de Tobia dicitur Tob. primo, quod *dato quod alios videret idololatrare, ipse tamen immobilis judicii timore permansit*, juxta illud prima ad Corinthios decimoquinto, *Stabiles este, & immobiles.* Prudentes autem viri in ipso lacu mundanæ prosperitatis positi, & ibi per mundana negotia fluctuantes, fortunæ flatib. circūpulsi per gratiā solent exurgere, & erecti sursum ad cœlestia per affectum, per lacum seculi navigare. Istud autē fit,

quia

quia in ipsa aqua mundanæ prosperitatis per affectum non se profundant, sed ibi quasi per contemptum supernatant, & quia tunc radices desideriorum suorum æqualitate justitiæ taliter libr
ant, quod sine casu peccati in ipsis fluctibus perseverant. Pl. 19. *Nos autem surreximus & erecti sumus.* Item Pl. l. 12. c. 11. dicit, q. in Tylis est quædã arbor albæ spinæ similis, portans florem rotundum, qui flos noctu comprimitur & clauditur, in ortu verò solis aperitur, in meridie verò totaliter dilatatur. Incolæ autem illam arborem, quæ sic claudit & aperit florem suum, dormire asserũt. Sic etiam dicit idẽ Pli. l 13. c. 17. in Ægypto est herba, lothos, de qua siccata & tonsa incolæ faciũt sibi panem, cuius flores ad solem aperiuntur, & sole occidente comprimũtur & foliis conteguntur. Ista expone per omnia, sicut de Heliotropio, i. de sol sequio supr. l. 12. Sicut dicit idem, quædam sunt arbores, quæ uno loco vivunt, alio verò loco vivere nequeunt, quod contingit quandoq; planta se mutari fastidiente, quandoq; ipsius plãtæ imbecillitate translationẽ non sustinẽte, quandoq; cœlo intidente, quandoq; sole repugnante. Econtra autẽ constat, quod quædam plantæ translatione proficiunt, & melius in alieno quã in proprio solo vivunt. Unum tamẽ dicit hic incredibile, sc. ipsas arbores alibi transferendas exorari, & precibus inclinari, ut alibi vivant, atq; transmigrent. A solo etiam quod ipsas habet recipere, dicit posse impetrari, ut alienas arbores alat advenasq; recipiat. Quamvis istud ultimum superstitiosum aliqualiter videatur, sc quod arbor & terra audiant verba precum, possum tamen dicere, quod tales significat duo genera personarum: quia sc. quidam sunt, qui nunquam ad aliud solum, i. ad alienam patriam volunt transire, sed in suo solo & patria semper persistere, nec alibi lucrũ quærere, sed ibi jugiter residere, sicut sumus cõmuniter nos alii Pictavienses, non attendentes, q. non est propheta sine honore nisi in patria sua, nec attendentes quod Deus Abraã futurum in gentem magnã, in alienam patriã misit, ipsique terrã propriam interdixit, Ge. 12. *Egredere de terra tua &c.* Istud autẽ contingit ex naturæ imbecillitate, vel ex fastidiosa voluntate, vel ex cęli, i. Dei indignata cõtra nos bonitate. Econtra verò quidam sunt, qui ad partes remotas se transferunt, & in patria sua vivere nesciũt vel nõ possũt, alibi verò translati proficiunt & ascendunt, sicut apud Lemovicens. quotidie perpẽdimus. quos his temporib. in alienis provinciis & patriis magnificos video. Nos ergo sumus sicut arbores, q. rogari volumus ut trãsferamur, ipsi verò solũ alienum rogare videntur, ut ibid. recipiãtur & vivere permittãtur. In his igitur ipsos commendando, nos verò tanquam ignaros super omnia reprehendo, ipsi n. videntur sentire cum Sen. quod omne solum patria est viro forti, & non q. mollius ossa cubent manib. tumulata suorũ, Job. 29. *In nidulo meo moriar, &c.* Vel dic econtra, quod multi sunt, qui in terra & patria dulci & fertili nutriti, alibi transferri & vagari non volunt, quia s. ipsis bona patriæ suæ sufficiunt. Alii verò contra sterilitate propriæ patriæ compulsi, alibi necessario victum quærunt. Vel dic, quod quidam sunt, quibus sufficit locus, status, gradus, officium, beneficium, in quo vocati & primò nati sunt, nec per ambitionẽ alibi transferri volunt. Ideo etiã istis necesse est, quãdo ad aliena officia, & dignitates debẽt transferri, q. rogentur & quasi inviti illuc trahantur, & ad præbendum consensum ab aliis inducantur, dicentib. sc. illud Esa. 3. *Vestimentum tibi est, princeps noster esto.* Alii autẽ ambitiose volunt transferri & de beneficio ad beneficium transmutari, ita quod ipsum solum alienum i. e. aliena collegia rogare non cessant, ut eos recipiant & admittant similes Absaloni, qui l. dicebat 2. R. c. 15. *Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant gentes, & juste judicem* &c. Secũd. Plin. l. 16. c. 45. Aliquæ sunt arbores, quæ in terra gigni non habeant, in aliena vivunt, sicut exemplificat de viseo & de pluribus herbis. Viscum n. est frutex, qui in arboribus dejectis seminibus nascitur, ita quod arbor adnata alteri vocitatur, quod tamen in terra seminatum nullatenus generatur. Circa istum fruticem duo sunt mirabilia. Unum quia si nascatur in arbore, quæ folia mutat, solet & ipse decidere. Si verò nascatur in arbore, quæ folia sua servet, dicitur ipsi stabiliter inhærere. Aliud mirabile est, quia semen eius rimis arborum impressum non potest fructificare, nisi primò in vẽtre aviũ, & maximè palumbi, vel turdi fuerit maturatum. Cùm autẽ ab avibus comestum, & aliquamdiu in ventre servatum maturum redditur, tũc frutex inde faciliter generatur. Super omnia autẽ pretiosum est viscum, quod crescit in robore vel in quercu, quod sc. vulgus contra morbum caducum valere dicit, nam (ut dicit Plinius) quicquid robori adnascitur, de cœlo missum creditur, & signum esse, quod arbor illa à Deo eligatur. Tanti ergo honoris iste frutex apud antiquos fuit, quod in eius collectione & sectione duo tauri albissimi immolarẽtur, lignũ in sago albo reciperetur, sacerdos in veste alba cum falce aurea ipsum colligere teneretur, populus verò ut donum suum Deus prosperum faceret precabatur. Arbitrantur etiam (ut ait) isto frutice fœcunditatem cuicunq; sterili animali dari, & contra venena perhibent remedium esse, sicut idem ibid. dicit. Per istum fruticem arboribus insitum & adnatum, possum intelligere filium Dei homini adjunctum & incarnatum, & maximè ipsi robori seu quercui, i. ipsi robustæ & solidæ, beatæ virgini à Deo cœlitus impressum. Iste n. frutex Dei filius fuit primò semen in ventre avis, i. e. in corde Gabrielis, quando sc. ibi fuit digestus, & per os eius redditus, & ventre animi sui proditus verbaliter & emissus, & in ipsam arborem, i. e. virginem per incarnationem insitus & immissus. Ipsum etiam aliæ aves sc. prophetæ decoxerant, & de eo prophetando ipsum vel eius fidem in se multipliciter maturaverant. Iste ergo sic insitus humanitus crevit, & qui in terra, i. in terrenis & corruptis mulieribus nasci nolebat, in arbore, i. e. in recta & electa virgine natus fuit, ipseque, qui propriam sedem humanitus nõ habebat (quia sc. filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet) in ipsa arbore, i. e. in Virgine beata corporaliter sedem sumpsit. Esai. ult. *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum*, quasi dicat id est, cœlestem arborem, sc. virginem elegi, terram autem, id est, corruptas mulieres contempsi. Ex quo apparet, quod istud robur, id est, istam robustam virginem Deus elegit, & sibi specialiter dedicavit Psalm. *Elegit eam Deus & præelegit eam.* Iste ergo sic insitus, contra morbum caducum, id est, contra peccatum (quod in infernum facit cadere) valuit, & inde homines liberavit, propterquod dicitur Jac. 1. *In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Iste est ergo, qui à deciduis decidit & in perseverantib. persistit, quia sc. quando homo per peccatum folia virtutum perdit, iste frutex Christus solet ibi deficere, & ab eo cadere. Quando verò est in homine justo, qui sc. folia virtutum & virorem gratiæ custodit, tunc solet iste viscus Christus cum eo remanere per gratiam. Luc. 24. *Mane nobiscum Domine.* Iste est ergo pro colligendo & habendo tauri albi, i. puri & innocentes martyres fuerunt occisi, sacerdotes, i. confessores alba veste castitatis & puritatis fuerunt vestiti. saga verò alba, i. corda munda per innocentiã fuerunt parata, & puri affectus per munditiam dealbati, quia sc. tales possunt istum in sacramento altaris vel alias dignè colligere, & ipsum secundum per gratiam retinere, Apoc. 19. *Exercitus, qui in cœlis sunt, sequebantur eum in equis albis.* Nullus enim Christum dignè colligit aut recipit, nisi qui albus & mundus est, & qui in sago albo puræ & mundæ conscięntiæ ipsum ponit, Unde bene consulit Eccl. 9. dicens: *Omni tempore sint vestimenta tua candida*, & sic pro certo iste venena vitiorum destruit, & fœcunditatem virtutũ tribuit & concedit, dicẽs illud Gen. 13. *Quamdiu fui tecũ, oves tua & caprea non fuerunt steriles.* Vel dic, quod viscus iste significat quosdam bonos religiosos qui sc. in terra, id est, terrenorum amore seminare nolunt, nec ibi quidem radicem desideriorum figere, nec ibi quiescere, nec manere. Cùm igitur isti hic non habeant proprias sedes, necesse est, quod incolant alienas, quapropter in arbore, i. alta cęli mansione sibi sedem faciunt, ibique mentaliter residunt, atque vivunt, dicentes cum Apost. ad Heb. 13. *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Vel dic, si vis de pauperibus avaris, qui quia proprias non habent sedes seu possessiones, ideo occupant alienas, ita quod etiam arbores, i. altas & nobiles potentium & nobilium mansiones emunt, acquirunt & vendicant tanquam suas, juxta illud Josuæ 17. *Ascende in silvam, & succide ibi spatia in terra Pharezei*. sicut ad literam videmus de usurariis & ballivis. Secundùm Plin. lib. 13. c. 10. in Ægypto juxta templum genus est spinæ, cuius folia facili tactu cadunt, sed quod mirum est, iterum renascuntur, & sic videtur, quod ista arbor virtutem seminariam habeat in foliis, quod est rarum. Folia sunt verba, quæ scilicet per stultiloquium faciliter decidunt, & ubi non speratur, quandoque pullulant, & magnam turbam spinarum, id est, magnam copiam malorum generant & producunt. Item secundùm eundem ibidem c. 17. Lothos est arbor insignis circa Syrtes, quam aliqui dicunt esse idem quod Celtin, & ipsam Italiæ familiarem, & abinde allatam forsitan, sed terra mutatam. Ista igitur arbor fructus habet dulces intantum, quod inde Lothos, i. oblivio appellatur, & hoc qa. hospitib. per partes illas trãseuntibus

ountibus propter fructus ſui copiam, & dulcedinem patriæ propriæ oblivionem inducit. Baccæ enim ejus ad cibos in doliis condiuntur, de quibus in Aphrica quandoque exercitus paſti narrãtur: de baccis etiam ejus vinum exprimitur mulſo ſimile, quod per decem dies poſſe durare probatur. Lignũ autem eius nigrum eſt, & valet ad tibias inſtrumẽta muſica faciendas. Sic igitur quodammodo mirabile non videtur, ſi hoſpites occaſione hujus arboris patriam obliviſcantur, de qua cibum, potum, & jubilum aſſequuntur. Chariſſimi nos omnes ſumus hoſpites in hoc mundo, quia noſtra patria eſt paradiſus. Unde in Epiſtola Didimi regis Brachmanarum ad Alexandrum dicitur: Non nos ſumus incolæ hujus mundi, ſed advenæ, nec in hunc mundum venimus, ut in eo nobis liceat conſiſtere, ſed tranſire. Arbor iſta ſignificat mundũ, qui ſcilicet habet fructus divitiarum, vinum delitiarum, cantus & tibias inanium lætitiarum. Quid igitur? Pro certo multi ſunt, qui quamvis in hoc mundo debeant eſſe hoſpites, & quamvis habeant alibi, ſcilicet in cœlo patriam opulentam, iſti tamen arbor cum ſuis fructibus, id eſt, iſte mundus cum ſuis delectabilibus oblivionem patriæ paradiſi in ipſis generat, ipſoſve ſecum trahens, & retinens in amore ſuo taliter vinculat, quod paradiſi memoria eos privat, ita quod iſti peregrinationem pro patria eligunt, & paradiſo ſæculum anteponunt, nec curant ad patriam paradiſi redire, imo cum iſta lotho oblivifera volunt conſiſtere, & manere, cum tamen deberent dicere illud Pſal. *Si oblitus fuero tui Hieruſalem, obliviſcatur mei dextera tua.* Vel dic, quod iſta arbor eſt Chriſtus ſeu paradiſus, vel etiam religio, quia pro certo qui bene conſiderant quãtæ ſunt iſtæ ſpirituales divitiæ, delitiæ, & lætitiæ, patriam ſuam, i.e. mundum obliviſcuntur, & cum illa arbore vivere delectantur. Ideo bene dicitur animæ Chriſtianæ illud Pſ. 44. *Audi filia, & vide obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet rex decorẽ tuum.* Item idem ibidem, id eſt, lib. 13 cap. 22. dicit, quod euonymus eſt arbor lauro ſimilis in foliis ferens ſiliquas, in quibus eſt granum quadrangulum, quod eſt lethale animalibus. Talis eſt hæreticus, qui ſcilic. in apparentia, & converſatione lauro, id eſt, bonis ſimilis eſſe videtur, quia ſcilic. grana doctrinæ ſuæ malæ ſunt animalib. id eſt. ſimplicibus venenoſa. Plin. allegans Alexandrum Cornelium dicit ibidem eſſe arborem dictam conem, ex qua fuit facta argo, navis Jaſonis, cujus lignum nec aqua nec igne poterat corrumpi, ſicuti nec viſcum. Sed Plin. iſtam arborem nullam alteri cognitam quam illi Cornelio eſſe dicit. Expone ſi vis, ſicut de lingnis ſethim. ſupra libro 12. de arboribus litera ſcilicet. Secundum Plin. libr. 13. cap. 24. Cytiſus eſt frutex, qui in ſpinis ſeritur, & libi ad modum viſci in ſpinis ipſis creſcit, & naſcitur, ipſiſque miro modo inſeritur, & maxime in ſpina regia, quæ in terra Babylonis. Mirum (ut ait) quia iſte frutex eadem die qua ſeritur germinat, arboremque celerrime occupat. In ortu autem caniculæ ſeritur, & pro condiendis vinis ab incolis reſervatur. Chariſſimi, ſpina quæ eſt arbor inculta ut communiter ſignificat virginem glorioſam, quæ revera nunquam per iniquitatem exercitium fuit culta juxta illud Eze. 36. *Illa terra inculta facta eſt, quaſi hortus voluptatis*, potiſſime autẽ iſta dicitur ſpina, quia de Judæorum pungitivo, & auſtero populo fuit nata. Regia autẽ dicitur, quia fuit de ſtirpe regia procreata. Unde canitur, *Regali ex progenie exorta Maria refulget.* In iſto ergo ſpina fuit ſeminatus Cytiſus frutex parvus, id eſt, Chriſtus humilis, benedictus, quia ſcilicet ibi aduatus, adjunctus, & incarnatus fuit, ibique perſonaliter ſe injecit. Jacob. 1. *Suſcipite inſitum verbum.* Unum ergo mirum fuit in hoc inter alia, quia ſcilicet eadem, de qua fuit ſeminatus per Gabrielis verbum, & per ſpiritus ſancti myſterium, eadem dico die, imo eodem momento fuit germinatus, & factus, per corporis complementum. In eodem enim inſtanti fuit corpus ejus puriſſimis ſanguinibus factum, lineatũ, & organizatum, & anima ratione vivificatum, & à perſona filij Dei aſſumptum 1. ad Corinth. 15. *In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba.* Iſte eſt ergo quo vina, id eſt, mundi ſcientiæ condiuntur, & ad ſaporem debitum reducuntur. Vel dic, quod illud ſemen eſt verbum Dei, quod pro certo ſtatim debet in nobis per bona propoſita germinare, & per bona opera pullulare, & maxime ſi ſimus ſpinæ regiæ, id eſt, per pœnitentiam ſpinoſi, & per Chriſtianam religionem regij, juxta illud 1. Pet. 2. *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, & gens ſancta.* Item ut dicit idem ibidem cap. 26. & ultim. in mari quandoque naſcuntur arbores. Rubeum etiam mare, & totus oceanus Indicus plenus eſt ſilvis, non habent enim alia ligna.

Unde etiam nominat ibi multos, & varios frutices, qui in maris naſcuntur littoribus infra aquam & etiam de arboribus, quæ latitant in profundis aquarum: quarum quædam glandes ferunt, ſicut à naufragantibus eſt relatum. Inter cætera autem exempla quæ ponit, ipſe dicit, quod ultra columnas Herculis in profundo maris invenitur frutex ad ſimilitudinem palmæ, cum fronde ad ſimilitudinem porri, invenitur etiam ibi alius furtex, ſimilis lauro, & thymo, qui tamen frutices ſi de aquis extrahantur, ſiccati ſole in pumicem convertuntur. Dicit etiam in mari rubro vivere ſilvas, laurum maxime, & olivam, & cum pluat, fungos, qui ſole tacti in pumicem convertuntur. Dicit etiam milites Alexandri de maris profundo fruticem extraxiſſe, qui ſtatim ut ſiccatus fuit, in ſalem econverſus eſt. Dicit etiam in profundo naſci juncos, qui dum erant in aqua, erant virides atque molles, extracti vero, & ſiccati efficiebantur lapides. Et breviter in multis partibus Indiæ, in ipſis arenis dicit nullam arborem creſcere, nec ſpinam quidem, præter eam, quæ vocatur ſitiens, & hanc raram admodum, in mari vero propinquo dicit ſub aqua frutices pullulare. Alias etiam arbores aſſerit ab eiſdem in profundo viſas, ſemper folia retinentes. Et breviter, ſic eſt, quod in profundo maris inveniuntur frutices, qui quamdiu in aqua ſunt, ligna ſunt, quando vero extrahuntur aut lapides, aut ſal, aut pumices fiunt, ita quod ſub aqua ſicut ligna plicantur, extra vero ſiccata tanquam vitra franguntur.

Unde etiam dicit, quod talibus fruticibus remi navigantium aliquoties areſtantur. Moraliter per mare intelligo religionem, vel etiam mundi amaram paupertatem, & tribulationem, per locum extra aquam, & aerem intelligo ſæculi religionem, i. mundi proſperitatem, & conſolationem. Igitur dico, quod in mari, i. religionis amaritudine inveniuntur arbores, id eſt, homines, qui quamdiu ibi ſunt, ſunt ligna, id eſt, molles, pii, obedientes, & teneri, extracti tamen, & ad ſæcularia negotia expoliti, & calore cupiditatis ſiccati, efficiuntur lapides ſalei, pumicei, i.e. incompatientes, impij, fragiles, & ad cadendum in peccatum proni, per obſtinationem, & crudelitatem duri. Job 41. *Cor eius indurabitur quaſi lapis*, ita quod ſæpe videmus, quod illi qui in profundo maris, id eſt in religionis vel tribulationis amaritudine poſiti, erant olivæ per pietatem, lauri per virentem honeſtatem, palmæ per victoriæ contra vitia ſtrenuitatem, junci per gracilem humilitatem, extracti inde exterius ad mundi conſolationes, promotiones, & negotiationes, fiunt ſal per ſitibundam avaritiam, ſicut lapis per obſtinationem, & duritiam, fiunt pumices per ſuperbiam, & levitatem, fiunt etiã frangibiles per fragilitatem, & inconſtantiam. Magis vero talib. ſtatus inferior, quam ſuperior tribulatio quam conſolatio clauſtrum quã ſeculum, paupertas quam ubertas, ſalum quam ſolũjut ſic talis dicat illud Ez. 26. *Perfecti decoris ego ſum, & in corde maris ſita.* Vel dic, quod hodie in arenis, i. in ſterilitate Indiæ, i. religionis, non inveniuntur arbores, id eſt, viri perfecti, niſi ſolæ ſpinæ ſitientes, i. detractores, cupidi, avari, & tamen in mari, i. non inveniuntur in mundo bonæ arbores, ſcil. olivæ, lauri, & junci, id eſt, viri pii, miſericordes, & juſti, quia pro certo plerũq; accidit, quod meliores inveniantur in ſæculo, quam in clauſtro, & inter ſæculares, quam regulares. Baruch. 6. *Beſtiæ meliores ſunt illis.* Vide ſi vis de corallio, lib. de lapidibus, & expone, ſicut ibi ſupra libro 11.

Item ibidem dicitur, quod in quibuſdam partibus maris rubri, circa littora ſunt arbores altiſſimæ, quæ habent folia laurea, flores violarum, baccas colore, & odore ad ſimilitudinem olivarum, foliis nunquam deciduis, quæ cum æſtu Oceani omni die operiuntur, ita quod ad earum cacumina navigia alligantur, quæ tamen ipſis aquis non obſtantibus vivere comprobantur, nec ab ipſo mari ipſas quotidie, & quaſi pro medietate temporis contegente, aliqualiter extinguuntur. Sic vere juſti in mari tribulationum ſolent vivere, & ibi per gratiam reſidere Pſalm. 33. *Multæ tribulationes juſtorum*, quia pro certo dato, quod mare cum ſuis fluctibus, id eſt, tribulationum amaritudo cum ſuis caſibus ſeu diabolus cum ſuis tentationibus ipſos quotidie operiant atque tegant, contra ipſos tamen non prævalent, nec gratiæ viroribus eos privant, quia pro certo contra eos qui ſunt laurei in folijs verborum, per honeſtatis virorem, qui ſunt violacei in floribus affectionum, per puritatis virorem, qui ſunt ſicut olivæ in baccis, & fructibus operationum, per pietatis dulcorem, qui ſunt jocundi odoris per famoſitatis fragrantiam, & quorum folia virtutum ſemper manent, per firmitatis perſeverantiam, mare tentationum vel tribulationum nunquam prævalet, ſicut apparuit de martyribus, & ſanctis, nec ipſos per peccatum diruit, & abſorbet,

ad tales ergo debemus naves nostras, id est, animas per fiduciam ligare, & ad eos per spem, & devotionem astringi, & eorum auxilio nos firmare. Unde Eccl. 15. *Firmabitur in illo, & non flectetur.*

CAPUT LXIX.

De mirabilibus in herarum natura.

1 HErbæ etiam non carent mirabilibus. Unde nota secundum Plin. lib. 13. cap. 18. in partibus Ægypti esse, & crescere in aqua quendam florem, qui dicitur Capus, cujus in hoc est conditio mirabilis, quia vespera mergi in aquis incipit, & usque ad mediam noctem semper paulatim amplius, & amplius se submergit, ita quod sic profundatur in aqua, quod homo, cum manu ipsum non inveniat nec attingat, & tunc rursum incipit paulatim usque ad solis ortum consurgere, & in ortu solis emergere, & florem suum alte extra aquam undique dilatare, & quamdiu sol lucet se super aquam solis aspectibus præsentare. Talis flos videtur significare animam devotam, ipsi soli justitiæ Christo familiarem, & amicam, quia pro certo quando accidit quod iste sol Christus sibi occidit, & ab ipso per peccatum se subtrahit, utpote quando fit, quod aliquo casu peccatum incurrit, & ad noctem spiritualem tenebrarum attingit, ista debet se in aqua lachymarũ profundare, & ibi per verecundiam, & contritionẽ occultare, & à statu, & cõspectu hominũ se personaliter absentare, & quanto nox peccati est profundior, tanto debet aquam lachrymarum profundius subintrare, quia sicut dicitur Matt. 18. *Isti expedit ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & submergatur in profundũ maris.* Mola enim significat põdus divini timoris, submersio vero in mare, designat amaritudinem lachrymosi doloris, quia scil. animæ peccatrici expedit, ut mola divini timoris prematur, & ut in lachrymarũ amaritudine immergatur. Sed quid? pro certo quanto solis ortus, id est, infusio gratiæ Dei appropinquat, tunc concepta spe veniæ, debet ipse flos, id est, ipse pœnitens anima per desiderium ad eum appropinquare, ita quod quando jam per gratiam sibi lucet, ipsa anima venia restituta sibi advenienti debet mentaliter obviare, & seipsam sibi exponere, ad ejus servitium promptam, & expositam præsentare, & folliculos suarum affectionum, ad eum per charitatem, & desiderium dilatare, dicens illud Ps. 56. & 107. *Paratum cor meum, cantabo, & psalmum dicam.* Vel dic, quod iste flos est divina gratia, qui pro certo, quamdiu sol justitiæ Christus elongatus fuit à mundo, scilic. ante adventum Domini, dum nox infidelitatis durabat, ab ipso mundo etiam se absentavit, verum ubi ortus est sol justitiæ per beatam incarnationem, ortus etiam est flos gratiæ per suorum donorum diffusionem, & sic factum est, quod flos iste scilicet gratia, quam nullus primitus poterat attingere, & in hjus solis adventu omnibus se voluit exhibere, coram omnibus se dilatare, & cunctis eam habere volentibns præsentare. Vel si vis dic de divina scriptura, quæ prius erat occulta, ita quod perfecte tangi non poterat nec haberi, nunc vero facta est
2 manifesta, 1. Joan. 1. *vita manifesta est.* Ibidem scilicet naturalis historiæ lib. 19. cap. 1. dicitur, quod in desertis Indiæ adustis sole, ubi non cadunt imbres, inter diras serpentes, ubi assuescit vivere ardendo nascitur quoddam genus lini, quod mirabilis est naturæ. Vestimentum enim ex ipso confectum non comburitur, imo si sordidum fuerit, in igne sordes consumuntur, ipsum vero multo magis quam aqua mundatur. Unde Plinius dicit ibidem: Vidimus (inquit) mappas exustas sordibus splendescentes igni, magis quam possent aquis. Rarum est inventũ, & pretiosarum margaritarum pretium æquat. Sursum à principio habet colorem sed tandem in igne splendescit. Duo autem mirabilia de isto dicuntur, quia quum antiquitus corpora morientium comburerentur, ciniſq; tandem in uno loco tumuli reconderetur, e lino hoc fiebant tunicæ funebres, id est, sudaria mortuorum. Corpus enim sic vestitum sudario illæso in igne comburebatur, ciniſque ejus intra dictum suduarium contentus servabatur, & separatus, & divisus in lignorum cineribns integre tenebatur. Aliud autem est miraculum, quia sicut Anaxilans author est, quæ illo panno circumdatur, surdis ictibus potest scindi, ita quod ictus scindentium à circumstantibus non auditur. Græci autem (ut dicit idem) istud linum aspestinum vocant. Revera tale linum videtur esse virtus spei, vel etiam virtus fidei, quæ scilic. in desertis Indiæ ardore solis combustiis, i.e. in ardore tribulationum inter diros serpentes, id est. inter ipsas sævitias tyrannorum, principaliter habet locum, ubi scilicet ardendo desideriis vivere cõsuevit. Ista est enim quam non potest ignis tribulationum vincere vel consumere, quinimõ facit eam amplius splendere, & albere, sicut apparuit in martyribus, quorum spes, & fides non fuit ignibus tribulationum absorpta, nec à duris serpentibus, id est, à crudelibus tyrannis exorta, sed consumptis vitiorum sordib. si quæ in eis erant, clarior est effecta. Fides enim, & spes istorum in ipsis suis tribulationibus amplius splenduerunt, & unde videbantur cadere, potius increverunt, sicut bene ponitur in historia tripartita de Juliano Imperatore apostata, qui cum vellet nomen Christi extinguere, nolebat per tribulationes contra fideles procedere, sciens quoniam fides Christi in tribulationibus solet crescere, & splendidior apparere. Unde etiam dicitur, quod quando à sanctis reprehendebatur, patienter ferebat, nec eis molestiam inferebat. Unde breviter ista virtus potest dicere illud 2. ad Cor. 12. *Cum infirmor tunc fortis sum.* Ista ergo ad duo summe valet, scil. ad continendos cineres mortuorum ne dilabantur, quod fit per spem, & fidem futuræ resurrectionis. Item ad surdos faciendum ictus tribulationum, ne per impatientiam, & querimoniam audiantur, quod fit in sectione arborum, id est, in adversitate sanctorum, & in verberibus suæ afflictionis, quia pro certo viri sancti qui linteo spei, & fidei sunt involuti, dato quod tribulationibus secentur, non solent per impatientiam, & querimoniam sonũ emittere, sed ac si essent surdi, cuncta per patientiam sustinere. Unde in hymno canitur: *Cedunt gladiis more bidentium, non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito mens bene conscia, conservat patientiam.* Sic ergo dico, quod fides, spes in igne tribulationum non consumuntur, sed proficiunt, cineres enim mortuorum in ipsa mortis combustione usque ad resurrectionem custodiunt, vel custodiendas credunt, & in sectione, id est, in tribnlationibus justorum clamorem impatientiæ audiri vel fieri non permittunt, sicut ad plenum dicitur de sanctis, qui istis virtutibus fuerunt ornati. ad Hebr. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, extinxerunt impetum ignis, obturaverunt ora leonum, effugaverunt aciem gladij.* Sequitur. *Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres.*

Vel dic, quod tales fuerunt eremitæ, & sancti Ecclesiæ fundatores, qui scilicet in desertis ardentibus pœnitentiæ, & contritionis sine imbre temporalis consolationis vivere didicerunt, inter diros serpentes, id est, inter mundi tyrannos crudeles habitaverunt, in igne autem, & asperitate tribulationis virtute spei læti, & splendidi, & sine tribulatione fuerunt, ibique sordes, & vitia propria consumpserunt. Isti etiam cineres illorũ, qui igne, & ardore mortis consumpti fuerant, in se per continuam mortis memoriam servaverunt, & arbores quæ secabantur, id est, pauperes qui tribulationibus urgebantur, per consolationem involverunt, ipsosq; verbis, & exemplis suis, in patientia firmaverunt, & sonos querimoniarum non emittere docuerunt, sed ipsos ictus suarum tribulationum surdos inauditos facere instruxeruut. Istis ergo videtur dicere dominus illud Esai. 43. *Cum ambulaveris per ignem, non combureris, flamma non ardebit in te.* Ipsi autem possunt dicere illis quos consolantur, illud Esa. 50. *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est.* Vel dic, quod istud linum est munditia castitatis, quæ in igne tribulationis servatur, & splendet. Secundum Plinium naturalis mundi historiæ libro 24.
3 cap. 17. Magi, & illi qui magos insecuti sunt scilicet Pythagoras, & Democritus, quasdam herbas mirabiles in suis voluminibus posuerunt, & de ipsis effectus mirabiles narraverunt. Unde ait idem Pythagoras, quod menais herba est, quæ decocta cum vino valde valet contra venena, protinus enim sanat ictus serpentum, si vulnera foveantur.

Mirum est tamen, quod ista herba quæ contra venenum proficit, est se tangentibus venenosa, quia si ista herba in terra effusa fuerit, & aliquis desuper vestigium impresserit, vel ea respersus fuerit, aut eam tetigerit, insanabiliter venenatus erit, Monstrifica inquit natura veneni, præterquam contra venena. Simile videtur de aconito. vide infra eo capite. 73. §. 17. Ista possunt applicari contra hypocritas, qui in se sunt venenosi & mali, tamen valent contra vitiorum venena, quia scilicet isti verbis, & exemplis prædicatoribus, & doctrinis à morsibus serpentum, id est, à tentationibus dæmonum alios sanant, veruntamen quis eos respexerit, id est, si quis secreta facta eorum inquisiverit, & eos tetigerit, & imitatus fuerit, ipsum spiritualiter inficient, & occident. Venenati ergo sunt isti, præterquam

contra

contra venenum, quia scil. isti sunt, qui vitiose,& venenose vivunt,& tamen venena vitiorum prædicando,docendo,& loquēdo annihilant,& consumunt.Ideo bene præcipitur Matth.23.*Quæ dicunt facite,quæ autem faciunt nolite facere.*Vel dic dePaulo,qui venenum primo fuit omnib.& in alijs venenorum,& vitiorum extitit productivus, postea sanativus ad Roman.5.*Ubi abundavit delictum,ibi superabundavit & gratia,* quod etiam videmus de multis doctoribus,qui mira remedia contra vitiorum venena dicunt, & docent, eorum tamen opera, & exempla quæ mala sunt,alios invenenant. Matth. 23. Illud prædictum:*Dicunt enim,& non faciunt.* Ita quod de istis potest exponi illud prædictum.*ubi abundavit,&c.* quia scilicet ubi abundavit delictum quantum ad vitam abundavit gratia quantum ad doctrinam quia breviter aliqui habent doctrinam,& non vitam,aliqui vitam,&non doctrinam,alij utrumque,alij neutrum.1.adCorint. 12.*Divisiones gratiarum sunt.* Secundum Pythagoram ibidem , aproxis est herba, cujus radix ignes concupiscit è longinquo, quia scil.si illi radici genus ostenditur, statim à lōginquo in ipsam prosilit, ita quod radix realiter inflāmatur,sed istud expone sicut supra eodem libro c. de mirabilibus ignium, ubi de naphtha ponitur simile.De ista tamen aproxi dicit idem Pythagoras, quod morbi qui ea florente humano corpori accidunt, dato quod sanati sunt,quando tamen florere eam contingit admonitionem eorum sentiunt, qui etiam dicit frumenti, & cicuræ similem conditionem esse. Ista possunt applicari ad residuum tentationis, quia scilicet si florente aproxi,i. e. si ex flore, &pulchritudine alicujus personæ,& maxime mulieris,resurrexerit tentationis morbus dato quod aliunde sanetur,& refrigeretur morbus hujus tentationis,si tamen iste flos, i.e. ista persona florida rursus floreſcendo,id est,arridendo, & blandiendo appropinquat,statim ejus dictis tentationis morbum recuperat,& per contractum societas,& familiaritas statim efficitur,quod tentationē quæ recesserat,homo sentiat. Eccl. 13. *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Vel dic quod flos est mundana gloria. Esai. 40:*Omnis gloria eius sicut flos agri.* Ista ergo circa hominem florente,contingunt quandoque homini multi morbi spirituales scilic. superbia, avaritia, luxuria, &c, quæ pro certo dato quod quandoq; sanentur cessent,si tamen flos mundanæ prosperitatis, & gloriæ eis refloreſcat,&applicetur,morbi istorū vitiorum iterum sentientur, & redibunt.Item Democritus (sicut dicitur ibidem)dicit in marmoribus Arabiæ persico latere nasci herbam eximii coloris,dictā marmaritidem, qua utuntur magi (ut ait) in invocatione Deorū. Dicit etiam Achemenidon, esse herbam coloris electri, quæ sine foliis nascitur in Tardastilis Indiæ, quæ sceleratis hominib. in vino datur,& ea potata per varias numinum imaginationes ita cruciantur , quod necessario compulsi , crimina de quibus suspecti sunt, confitentur.

Eandem autem hippophoruadem appellant , quoniam equæ præcipue caveant eam,& ibidem Theonbrotion herbæ cujusdam meminit,pavonis picturis similis,odore eximio,quam reges Persarum in vino potant,& virtute ejus mentis stabilitatem,& justitiam se acquirere putant. Proculdubio tales tres herbæ videntur esse tres spirituales virtutes, videl. humilis oratio, timorosa contritio,verax perfectio,quia pro cert. oratio,&humilitas sunt sicut marmaritis, eo quod viri firmi, & marmorei scil. viri sancti, istam herbam nobis protulerunt, quia scil.debemus uti ad Deorū id est,Dei, & sanctorum invocationem. Contritio vero est sicut Achemenidon,quæ valet ad extorquendum à sceleratis confessionem , quia profecto si quis peccator herbam contritionis cum vino spei,& consolationis biberit,timore,& imaginatione numinum, i.e.Dei,&angelorum ita terrebitur,ut crimina sua per confessionem dicere compellatur.Veritas vero,& sanctitas valent ad stabiliendum mentem, & intentionem, & ad faciendam justitiam, & rationem. Valet ergo humilitas ad invocandum Deum , Judith. 9. *Humilium tibi placuit deprecatio.* Item valet timor,& cōtritio ad confessionem extorquendum , *quia timor Domini expellit peccatum.*Eccl. 1.Item valet veritas,& constantia ad mentē,& justitiam stabiliendum.Prover.4 *Omnes viæ tuæ stabilientur.*Vel dic. quod ista herba mentem stabiliens est prudentia.Prover.3.*Stabilivit cœlos prudentia,vel gratia.*ad Heb. 13. *Optimum est,gratia stabilire cor.*Istæ enim sunt virtutes, quæ sunt per bona opera picturatæ,& quæ miro odore bonæ famæ undique sunt divulgatæ. Vel dic , quod talis herba est Christus, conversatione pictus,& fama vulgatus,quia scilcet si in Eucharistia vel per devotionem recipitur , mens in bono proposito stabilitur.Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet.*

Item ibidem scilicet lib. 24. cap. 17.per eundem dicitur,quod adamantis herba est Armeniæ Capadociæque alumna,sic dicta, eo quod conteri nequeat,quæ tantæ est virtutis (sicut ait)quod si eam admoveris vel applicueris ad leones, ipsos resupinatos cum hiatu laxo videbis. Virtus id est,eius leones fatigat,& eos superat & cassat. Talis herba est virtus patientiæ , quæ conteri non potest aut vinci,quia scilicet ipsa non vincitur,imo vincit.Unde *Patientia vincit malitiam,* quia pro certo ista habet virtutem leones vincendi,i.mundi superbos,principes mitigādi.Prov.25.*Patientia lenietur princeps.* Quia pro certo sæpe fit, quod ira divitum quæ per potentiam non vincitur, responsione molli frangatur, & patientiâ superetur. Prov. 15. *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem.* Ista enim dici possunt de fide,& cōstantia martyrum,& quæ nunquam vinci nec frangi potuit,quinimo ipsos leones,i.e. mundi tyrannos fessos,& defatigatos prostravit.ad Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, &c.* Sequitur : *Obturaverunt ora leonum.* Vel dic, quod est divina gratia vel humilitas,quæ leones, id est,dæmones vincit. Item dicit ibidem Democritus (sicut recitat Plin.) quod est herba dicta Arianus, quæ in Arianis id est, in patria gentis Arianæ Indiæ contermina nascitur, de qua supra dictum est,cujus igneus color est, quæ si sole existēte in leone colligitur, ligna quæ ipsa,& oleo peruncta fuerint,continue accedūtur. Ista herba significat concupiscentiam carnalem, quæ coloris est ignei, pro eo quod igneam habet conditionem,& naturam , quia pro certo ista est, quæ si oleo delitiarum admixta fuerit,statim lignum quod inde peructum est, i. e. persona talibus deliciis ardore libidinis inflammatur maxime quando sol est in leone,id est,quando sol,hoc est dictum , claritas scientiarum, & leo, id est,superioritas potentiarum, eidem suffragatur, quia breviter istud est verum, quod lignum seu persona quando oleo mundanæ prosperitatis cum hac herba carnalis concupiscentiæ in leone secularis potentiæ, & claritate mundialis sapientiæ inuncta fuerit, ipsam ignis iracundiæ, avaritiæ, vel luxuriæ faciliter inflamabit. Mens enim humana est coloris ignei , quantum ad mala desiderandum,& ideo tales ignes faciliter concipit,& animam miseram vitijs concremat,& accendit.Ezech. 15. *Fili hominis quid fiet de ligno vitæ?* Sequitur. *Lignum vitis inter ligna silvarum dedi igni ad devorandum.* Vel dic,quod lignum,i.e.anima vel persona,quæ herba igneæ cupiditatis,& oleo voluptatis inungitur,in die judicij quādo sol justitiæ Christus in leone id est, in fervore justitiæ apparuerit, infernalibus ignibus accendetur.Ezec. 15. *De igne egredietur, & consumet eos.*

Vel dic quod herba Arianis est doctrina Arrianorum quia pro certo qui fuerint uncti finaliter erunt igne cremati æterno. Item ibidem Democritus scilicet naturalis mundi historiæ libro 24 c. 17.dicit,quod in loco ubi hyena bestia urinavit,herba quæ dicitur Therionarca, in Mysia,& Cappadocia nascitur, cujus virtute omnis fera torpescere comprobatur, Talis est mors:quā hyena, i. diabolus urina tentationis, & malitiæ in seculo generavit, quia sicut dicitur Sap. 2. *Invidia diaboli intravit mors in orbem terrarum.* Ista enim est quæ omnes feras, id est,omnes homines quamquam ferociſſimos facit torpescere, & ipsos insensibiles,& imōbiles facit esse. Exod. 15. *Fiant immobiles quasi lapis.* Vel dic, quod talis herba est vitium negligentiæ, vel pigritiæ,quod scilic. hyena, id est.diabolus,nobis mingit, quia pro certo nullus est adeo velox ad bona opera,quin efficiatur lentus, & turbidus, si therionarca negligentiæ sit afflatus.Vel dic,quod talis est timor mortis, quam qui bene attendit,languens,& turbidus semper erit,& à lenitate, & dissolutione sæculi abstinebit:Bene ergo dicitur Eccl.7: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Item idme ibidem ait, quod in Æthiopia est herba dicta ophiusa. quæ livida,& difficilis est aspectu,cujus mirabilis est virtus ad imprimendum terrorem serpentum. Si quis enim istam herbam potaverit præ terrore serpentum ita terrebitur, quod mortem sibimet propinabit. Et ideo (ut ait) istam herbam coguntur sacrilegi bibere,ut sc. ipsemet,& timore serpentum territi mortem sibi velint consciscere vel inferre, vinum tamen palmeum,id est, quod de fructibus palmæ liquatur, imaginationem temperat ; atque hominem sanat, & liberat. Talis herba videtur esse desperatio, cujus aspectus est lividus,& tristis,quia pro certo ista est quæ potata,& in mente concepta, miser peccator timore serpentum, id est, timore dæmonum, vel tyrannorum, vel mundi infortuniorum taliter affligitur,quod mortem corporaleū sibi quandoque consciscere comprobatur. Æthiopes igitur , id est dæmones , quando aliquem sacrilegum peccatore temporaliter

& æternaliter occidere volunt, ophiusam desperationis ipsũ potare faciunt, & sic per ejusdem manus nefarias hunc occidunt. Exemplo Neronis, qui manu propria se occidit. Peccator enim sua manu propria perimitur, quãdo pro suis malis operibus perpetuo damnatur. Tales enim dicere videntur illud Job 7. *Desperavi nequaquã vivam ultra jam.* Veruntamen vinum consolationis, & dulcis monitionis tales adjuvat, & illum horrendum timorem tollit, ipsosque ad spem revocat atque sanat. Psalm. 103. *Vinum lætificat cor hominis.* Item ibidem dicit Democritus, quod Thalasseglem herba aquæ nascitur circa Indum fluvium, quæ alio modo dicitur potumautis, quia potata homines lymphantur, i. e. lymphatici efficiuntur. Theangelis etiam herba est, quæ in Libano, & Cretæ montibus in Babylone, & Susis nascitur, qua potata magi divinare dicuntur. Tales duæ herbæ videntur esse duo spiritus, quos in hoc mundo spirasse cognosco, scilicet spiritus malignus, & Spiritus sanctus, quia pro certo spiritus malignus solet illos quibus aspirat, lymphaticos facere, sensu, & ratione privare, mentem excœcare, inutilia facere loqui, & clamare, sicut patet de hæreticis, necromanticis, & de illis, qui cum diabolo familiaritatem contraxerunt, & etiam de falsis philosophis, qui multa falsa ac inutilia dixerunt, de quibus Hier. 14. Prophetæ falso vaticinantur, Spiritus autem sanctus facit econtrario, est enim sicut herba theangelis, quia pro certo illi, qui isto potati sunt, & imbuti, prophetando vera divinant, & secundum quod spiritus sanctus dat eloqui illis, vera pronuntiant, atque clamant. Pet. 1. Spiritu sancto inspirati locuti sunt Prophetæ. Vel dic, quod prima herba significat scientias seculares, quæ scilicet suos faciunt lymphaticos, id
11 est, præsumptuosos, & spiritualiter fatuos, secunda autem significat sacram scripturam quæ suos facit Prophetas, & sapientes, & gnaros. Democritus docet hic unam confectionem, quæ lætitiam generat. Ad quod etiam dicit valere herbam bactricam, quæ dicitur gelotrophylis seu protomedia: quæ inexhilarando apud reges obtinet principatum. Docet insuper aliam confectionem, quæ ad liberos bonos, animosos, pulchros, & elegantes generandum disponit, sed de hac nihil ad præsens. Dicit item herbam esse Enothoridem, cujus aspersione è vino feritas omnium animalium mitigatur. Dicit etiam esse aliam herbam dictam anacampserotem, cuius tactu reviviscunt amores. Tales herbas Spirituales sunt in Ecclesia; ibi enim est herba lætificativa sci. Patientia, herba amoris excitativa, scilicet fidelitas. Potu enim spei animus exhilaratur, adhibitione patientiæ, aliorum feritas mitigatur, tactu & agnitu fidelitatis, & bonæ societatis amor, & charitas excitatur.

12 Item secundum Plinium. ibidem Apollodorus dicit esse quandam herbam dictam Eschynomenem, cui si manum apposueris, folia contrahit, & claudit. Sic vere debet facere quælibet virgo, vel quælibet etiam persona casta, quia scilicet tactus, & amplexus humanos debet fugere, & se per diligentem custodiam claudere, foliaque, & flores exterioris ambitus, & suæ floridæ pulchritudinis abscondere, & valere. Esai. 26. *Intra in cubiculum tuum, claude ostia tua super te,* dicens cum illa beata virgine Agatha, Cecilia vel Agnete: Recede à me pabulum facinoris, fomes peccati, &c. Vel dic, quod tales sunt superbi, qui tactum vel societatem aliorum dedignantur, & refugiunt, seque ab aliorum familiaritate contrahunt, & recludunt, quod maxime de quibusdam religiosis appareat, qui alios refugiunt, ipsosque indignos tactu, & societate sua reputant, & se ab eis tanquam ab immundis indignanter retrahunt atque claudunt, dicentes illud Esa. 65. *Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es.*

13 Secundum Plin. libro 24. capit. 18. est herba qua ad vocem nihil præstantius, quæ dicitur Eriphia. Item est lanaria herba, quæ ovibus jejunis data, lac abundantissime multiplicat. Item lecteris herba est plena lacte, quod degustationum vomitiones concitat. Item herba militaris, infr. quinq; dies vulnus ferro factum sanat. Statiotes herba est Ægypti, ex Nili inundatione nata, quæ vulnera refrigerat, sacros ignes extinguit, sanguinis fluxum mirabiliter sistit, & sedat. Tales herbæ sunt in Ecclesia spiritualiter intellectæ, scilicet eriphia hæc est devotio, quæ vocem orationis clarificat. Lanaria dicta à lana, quæ calorem fovet, id est, charitas, & compassio, qnæ lac pietatis in ovibus jejunis, id est, viris abstinentibus multiplicat: quod maxime debet esse in quadragesima, ubi cum jejunio debet lac eleemosynarum interesse. Militaris, id est, Christi militiæ, & suæ passionis consideratio, & maxime quando sibi jungitur spatium quinque dierum, id est, quinque suarum plagarum recordatio, vulnera peccatorum sanat, & plagas tribulationum ex concepta patientia mitigat. Statiotes autem, id est, abstinentia ignes concupiscentiæ temperat, fluxum vero sãguinis carnalitatis sedat, quia breviter ista sunt vera quod devotio clarificat, & gratam facit vocem orationis, charitas, & dilectio faciunt abundare lac. 1. dulcedinem eleemosynæ, & compassionis: Christi passionis memoratio sanat vulnus doloris impatientiæ, & desperationis, abstinentia autem sistit fluxum carnalis infectionis, & sanat ignem concupiscentiæ, & malæ affectionis.

Istæ sunt quædam herbæ spirituales, & medicinales, de quibus dicitur Eccl. 38. *Altissimus de terra creavit medicinam, & vir prudens* 14
non abhorrebit eam. Item idem Plinius lib. 25. capit. 2. dicit, quod herbarum vires mirabiles multi primitus descripserunt, scilicet Orpheus, Hesiodus, & Homerus, Pythagoras item sapientia clarus librum de effectu talium herbarum composuit, earumq; inventionem, & originem Dijs immortalibus assignavit. Composuit etiam de his librum Democritus, Persidis, Arabiæ, & Ægyptiæ pervagatis magis. Talibus ergo ita attonita fuit antiquitas, ut Xanthus historiarum scriptor poneret incredibilia, quæ sequuntur.

Dicitur ergo ibidem, quod plerique existimant nihil esse, quod non herbarum vi possit effici, sed plurimas earum esse incognitas. Unde ait, quod Xanthus historiarum scriptor narrative posuit quod per virtutem cujusdam herbæ, quæ basis nominatur, quidam dracunculus occisus, dicta herba fuit apparenter revocatus ad vitam. Quidam etiam vocatus Tillon, quem draco occiderat, per eandem herbam restitutus est saluti, Juba etiam virtute cujusdam herbæ tradit hominem revocatum ad vitam. De eadem etiam herba credit Theophrastus (secundum Democritum) quod ista sit illa, quæ cuneum à pastoribus infixum violenter extrahit, de qua supra capitu. de avi pico, tetigi competenter. Si ista vera sunt, alludere videntur illis, qui dicuntur de Medea, quod scilicet Patrem Jasonis occiderit, & decoxerit, & decoctum ad vitam, & juventutem revocaverit, igitur supponendo quod ista saltem Deo fuerint possibilia, possumus exponere, & dicere, quod basis significat allegorice Christũ, qui scilicet tantæ virtutis fuit, quod per sacramenta incarnationis, & passionis suæ multa mirabilia nobis fecit, quod scili. per istum, & dracunculus, & homo mortui, i. e. peccator, & justus morte pœnæ infernalis, & culpæ horribiliter prostrati, spiritualiter revixerunt, & etiam quidam eo apparente in limbo ad vitam corporaliter redierunt, sicut dicitur, quod multa corpora sanctorum cum eo resurrexerunt, quia pro certo iste est, cujus virtute vectis & cuneus, quo claudebatur inferni janua, fuit fractus, & sanctis ad exeundum aditus reseratus, ita quod pater dicere potuit Christo illud Esaiæ 49. *Servavi te, & dedi te in fœdus populi mei, ut suscitares mihi terram, & possideres hæreditates, ut diceres his, qui vincti sunt, exite, & his, qui in tenebris sunt, revelamini.* Vel dic, quod talis herba est pœnitentia, quæ per culpam mortuos, & à diabolo per tentationes occisos, ad vitam gratiæ revocat, & cuneum, id est, obstructuram obstinationis, & desperationis reserat, & dilatat, unde ista est, quæ dicit Esaiæ 45. *Portas æreas conteram, &c.* Ista etiam est, quæ dicit peccatori illud Joan. 11. Lazare veni foras, sequitur, Et resedit, qui fuerat mortuus, &c. Vel dic, quod talis herba est charitas, quæ vitam gratiæ restituit peccatori, 1. Joan. 3. *Transiari sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus.* Plinius libro 25. 15
capitul. 2. ad ostendendum, quod multarum herbarum proprietates, per revelationes superiorum fuerint habitæ, dicit ibidem, quod morsus canis rapidi pavorem aquæ, & omnis potus odium afferens, usque ad illos annos fuerat insanabilis, sed mater cujusdam in prælio militantis vidit in quiete radicem silvestris rosæ cynorhodon appellatam, sibi pro remedio oltensam, quam filio suo in lacte bibendam dedit, & sic sanitatem recepit.

Idem autem Plinius ait, se cum hæc in Romanorum exercitu in Hispania referrentur, in quodam milite à cane admorso, & jam aquas abominante, dictum remedium expertum fuisse, & militem sanum factum vidisse. Sic vere morsus canis rabidi diaboli, & tentationes ejus malitiæ, vel etiam morsus Adæ in pomo, propter quem omnes fuimus invenenati, insanabiles fuerunt quousque rosæ silvestris, id est, Crucis Christi remedia advenerunt, verum quia mater nostra synagoga in persona Prophetarum (diu est) somniaverat de isto remedio, ideo ipsamet Christum occidendo ipsum voluit experiri, sicque factũ est, quod genus humanũ taliter admorsum virtute hujus rosæ, i. crucis aspe-

tæ, &

ræ, & ſpinæ, & roſei ſanguinis Jeſu Chriſti (quæ crux roſa ſilveſtris dicebatur, pro eo, quod adhuc à nemine colebatur) fuit ſanatum, & à vitiorũ veneno, & à morſus Adæ veneficio liberatũ. Hodie etiam quoties diabolus aliquẽ per tentationem momorderit, ita quod aquam gratiæ, & doctrinæ deteſtetur, pro certo ſi radicem roſæ ſilveſtris, i. ſi memoriam crucis Chriſti cum lacte
16 devotionis biberit, ſanus erit. Plin. ibidem recitat, quod Homerus doctrinarum, & antiquitatis parens tradit, quod Helena docuit, quod Nepenthes oblivionem triſtitiæ, & veniam generabat, fuitq; ab Helena mortalibus propinatum. Talis herba ſeu confectio eſt charitas, quia pro certo iſta eſt, quæ Chriſtianum facit, injuriæ, & miſeriæ obliviſci, & veniam vel indulgentiam facit aliis impartiri, unde de ſpe cæleſtis gloriæ dicitur proverb.
17 31. *Bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ.* Item ibid. cap. 3. dicit, quod in Germania trans rhenũ ubi cæſar germanicus caſtra poſuerat, in maritimo tractu fons aquæ erat dulcis ſolus, cujus tanta erat peſtilentia, quod qui de illo bibebant, dentes infra biennium amittebant, compages etiam genuum ſolvebantur. ſed inventum eſt remediũ ſc. herba, quæ britanica vocabatur. Tali ſfons videtur mundi proſperitas, quæ ſc. dentes qui maſticant, id eſt, diſcretionem eradicant, compages etiam genuum, id eſt, fortitudinem diſſolvit, & enervat, niſi forte adſit herba divinæ gratiæ,
18 quæ ſuccurrat teſte Democrito (quanquam hoc Plin. lib. 26. cap. 4. non approbet) herba æthiopis ſtagna, & flumina deſiccat conjectu, tactu vero clauſa omnia aperit, & referat, herba achemenide conjecta in aciem hoſtium, trepidant agmina, ac terga vertunt. Herba vero latace ſolita à regibus Perſarum dari legatis, quocunque homo venerit omnium rerum copiam, & abundantiam procurat. Sic vere ſpiritualiter dico, quod æthiopis eſt abſtinentia, quæ flumina, & ſtagna carnalitatis ſolet deſiccare. Pſalm. 104. *Aierunt in ſicco flumina.* Vel dic, quod iſta herba eſt confeſſio, quæ clauſa oris oſtia ſolet reſerare. Eccl. 39. *Aperiet os ſuum in confeſſione.* Achemenus, id eſt, conſtantia, humilitas, ſeu patientia, quæ hoſtes temporales, & ſpirituales ſolet ſuperare. Eccl. (ſecundum aliam literam) patientia vincit malitiam. Lata
19 ce eſt charitas ſeu ſufficientia, quæ bona omnia facit abundare, ad Phil. 4. *Habeo autem omnia, & abundo.* Secundum Pl. 29. c. 15. Si quis viator ladanum, elelisphacum, & artemiſiam alligatas portaverit, negatur laſſitudinẽ ſentire. Item dicit de nervis cruriũ gruis. Sic vere martyres, & ſancti, qui tres herbas, i. e. tres virtutes theologicas, ſc. ſpem, fidẽ, charitatem, habuerunt, nunquam fatigati laboribus extiterunt, imo uſque ad mortem pro juſtitia certaverunt. ad Hebræos 12. *Non fatigemini animis veſtris.*

CAP. LXX.

De Mirabilibus in natura lapidum.

1 LApides ſunt etiam aliqui mirabiles, præter illos qui ſuperius lib. 11. ſunt deſcripti. Unde nota, quod ſecundũ Pli. l. 2. c. 98. multa ſunt per mundum loca, quæ quaſdã proprietates mirabiles habere noſcuntur, quarum non eſt facile rationem reddere, cum id à ſecreta natura naſcatur. Dicit ergo inter cætera, quod juxta templũ Veneris, quod eſt inſula Papho, quædam. area eſt, ubi non impleit. Ibidẽ etiã in oppido Troadis, juxta ſimulachrum Minervæ relicta ſacrificia non putreſcebãt. Ibidem etiam circa Aſſon lapis naſcitur, qui ſarcophagus dicitur, in quo omnia corpora conſumuntur, in tantũ (ut ait Iſidorus) ut infra 40. dies omnes carnes, & omnia oſſa præter dẽtes inveniantur abſumpta, ſicut etiã ponit Vincentius in ſuo ſpeculo naturali. Tali ergo lapide (ut ait Iſid.) ſolebant in ſepulchro corpora cõdi, ut cito poſſent ſine putrefactione corrũpi. Pli. autem li. 36 c. 17. per omnia dicit idem. In Taurorum etiam peninſula, terra eſt in civitate, de qua omnia vulnera ſanãtur. Talia loca privilegiata, videntur ſignificare in mundo multa genera perſonarum, quia quidã ſunt ſicut area quæ eſt in inſula Papho, quia ſcil. dato quod ipſi ſunt juxta Fanum Veneris, id eſt, in mundo juxta venereos, & luxurioſos, ipſi tamen per caſtitatem ſicci ſunt, & pluviã carnalitatis & luxuriæ non ſentiunt aut incurrũt, ſicut de multis virginibus apparuit, quæ caſte inter caſtos vixerunt, figuratæ in vellere Gedeonis, quod ſine, rore ſiccum permanſit, & tota terra circumjacens humida facta fuit, quod ſcil. ad beatam virginem poteſt applicari, quæ pluviam carnalitatis non ſenſit, & tamen circa eam totus mundus iſta pluvia immerſus fuit 2. Rng. 1. *Montes Gelboe nec ros nec pluvia deſcendat ſuper vos.*

Petr. Berchorij Reduct. moralis.

Item quidam ſunt qui non putreſcunt per vitia, & iſti ſunt Minervæ ſacrificia (quæ dea ſapientiæ dicebatur,) i. illi qui ſapientiæ dedicantur, & qui ſibi mentialiter conſecrãtur, quia pro certo illi qui per ſapientiam ſequuntur, & diligunt, facilitet per vitia non putreſcunt. Pſal. *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Item quidam ſunt ſicut lapis ſarcophagus, & iſti ſunt boni juſtitiarij, quia ſcil. corpora, & carnalitates iniquorum conſumunt, & nos mediante juſtitia circumroduut. Job. 33. *Conſumpta eſt caro eius à ſupplicijs.* Item quidam ſunt qui vulnera criminum aliorum medentur, & iſti ſunt confeſſores, qui ſcil. ſunt medicinæ, & medici aliorum, dicentes illud Hierem. 30. *Obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis ſanabo te.* Vel dic ſi vis, quod illi qui ſunt area Fani Veneris, i. illi qui Veneri ſunt ſubjecti ſcil. luxurioſi, nunquam pluviam divinæ grati... ſe... etiam bonæ doctrinæ recipere volunt, quinimo præ cæteris peccatoribus ſicci, & indevoti perſiſtunt. Iſti enim ſunt, qui ſermones vix volunt audire, & ſanæ doctrinæ conſentire. Eſaiæ 5. *Nubibus mandabo deſuper ne pluant ſuper eam.* Vel dic etiam idem generaliter de omnibus qui ſunt in area, juxta templum, id eſt, in ſtatu Eccleſiæ vel religionis. Vel dic etiam, quod pluvia ſignificat refrigerium gloriæ paradiſi, quæ ſcilc. tales nunquam refrigerat aut humectat. Vel dic, quod ſarcophagus ſignificat memoriam mortis, & lapidem ſepulchri, qui etiam à pleriſque ſarcophagus nominatur. Vel etiam abſtinentiam corporalem, quia pro certo nihil adeo carnem, id eſt, carnalem concupiſcentiam devorat, ſicut mormoria, & ſicut cum homo de ſarcophago ſuo cogitat atque penſat, & maxime cum per 40. dies quadrageſimæ abſtinendo ſe macerat, atque domat. Iſta enim ſunt quæ calciamenta, id eſt, finalem pœnitentiam, lapidea faciũt, in quant pũerſeverantiam firmam, & durabilem reddunt. Deut. 33. *Eerrum, & æs calciamentum eius.* Terra etiam alia poteſt pœnitentiam ſeu humilem mortis memoriam deſiguare, quod peccatorum vulnera ſolet obſtruere, & ſanare. Allega ut ſupra. Vel dic, quod ſarcophagus eſt luxuria vel mala mulier, quæ corda quantumcunque dura, id eſt, homines quantumcunque ſolidos, duros, conſtantes, & ſtabiles deſtruit, & gratiam, ſcientiam, & famam bonam, & etiam perſonam ei annihilat, & conſumit. Mich. 1. *Conſumentur montes ſubtus eum.* 2

Item idem libr. 12 cap. 98. dicit, quod juxta fluvium Indum in India duo ſunt montes, quorũ unus ferrum attrahat, & tenet, alius autem ferrum fugat, & reſpuit. Igitur ſi ſit ferrum in calciamento tuo, nunquam poteris à primo retrahere, nec in ſecundo collocare, nec imprimere. Iſti duo montes ſignificant duos ſtatus, ſcil. ſtatum religionis, & perfectionis, vel etiam ipſum Deum vel ſtatum ſupernæ manſionis, qui ferrum, id eſt, metalla, & pecunias reſpuere noſcuntur, & ſtatum mundi, & mundanos, qui ipſas diligere, retinere, & attrahere comprobantur. Igitur ſi pes tuus, i. affectio tua, in calciamento cordis ferat ſecum ferrum i. amorem pecuniæ, metallorum, & divitiarũ, nunquam pro certo poteris ipſum ponere, & imprimere ſuper rupem, quæ reſpuit ferrum ſcil. ſuper Chriſtum, & religionis, ſeu perfectionis, vel æternæ gloriæ ſtatum, quæ reſpuunt divitias, & metalla, quia pro certo nunquam ſuper Deum, vel bona æterna, vel etiam ſuper montem religionis per bona ſpiritualia pes affectionis ponitur, aut per deſiderium, & amorem imprimitur, ſi ferro, i. amore divitiarum temporalium calcietur. Deuter. 33. *Ferrum, & æs calciamentum eius.* Econtra autem à monte ferrum divitiarum attrahente, & diligente, id eſt à mundo ipſum retrahere non poteris, ſi ipſum ibi per amorem poſueris, & impreſſeris. Utile ergo eſt, quod pes affectionis noſtræ ferrea calciamenta divitiarum non habeat, ne forte mundo per amorem adhæreat, & à paradiſo, & Deo per contemptũ reſiliat, & recedat, quia ſicut ſcriptum eſt Matth 6. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire, aut enim unum odio habebit, aut alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* 3

Apud Cyzicum erat quidam lapis, qui fugitivæ dicebatur eſſe virtutis, ita quod lapis fugitivus vocabatur. Iſte enim in portu ſtabat, ita quod nautæ ei naves alligando, pro anchora utebãtur eodem. Sed (quod mirum eſt) ſæpiſſime fugiebat, & alia loca ſe inviſibiliter transferebat, quapropter incolæ ipſum plumbo affixerunt, & ne amplius fugeret, adjũcto pondere firmaverunt, ſicut ponit Plin. libro 36. cap. 15. Dic, ſi vis contra apoſtatas, qui recte dici poſſunt lapides fugitivi, quia ſcil. cum ipſi ſint in portu ſalutis, id eſt, in religionis ſtatu, taleſque eſſe debeant quod naves, id eſt, ſeculares in mundi fluctibus vacillantes, ad ipſos poſſint exẽplariter alligari, & per ſpem, & fiduciam anchorari,

ipsi tamen occulte fugiunt & recedunt, portum religionis deserunt,& ad mundum se transferunt, & accedunt 1. Regum. 25. *Hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos.* Tales ergo debent plumbo, id est, dura tribulatione castigari, & etiam ad literam (si sit necesse) ne alias fugiant, ponderosis compedibus stabiliri, ut sic cum rege Manasse in Babylone carcerato dicant illud 2. Paralipomen. ultim. *Allegatus sum multo vinculo ferri, & non est respiratio.*

Vel dic, quod tales fugitivi sunt ambitiosi, & instabiles, qui de statu in statum, de beneficio in beneficium volunt continue se transferre, quia profecto isti deberent plumbo, i. divini timoris pondere se firmare. Sicut ponit idem ibidem, lib. 36. cap. 18.
4 Theophrastus author est, quod ebur de terra effoditur, ossaque in terra crescere comprobantur. Dicit enim quendam esse lapidem, qui de terra est eboris seu ossis. Alium etiam dicit esse de natura ligni, & ideo faciliter comburi, & hyemem, & imbrem, vel solem non pati, sed putrefieri, & corrũbi. Est etiã lapis ebori simillimus dictus Chernites, in quo condita corpora non facile corrũpuntur, & ideo Darius fuisse sepultus in tali dicitur lapide, ut sine putredine diutius servaretur. Dicit etiam ibid, c. 22. quod in Arabia, & Cappadocia sunt lapides translucidi, de quibus Nero ædificavit templum fortunæ, quod intus ac si esset crystallinum translucebat. Sic vere de lapidibus scil. sanctuarij, id est, de personis Ecclesiasticis aliqui debent esse eborei per candidam castitatem, aliqui ossei per solidam firmitatem, aliqui crystallini & translucentes per splendidam honestatem, aliqui lignei, & inflammabiles per fervidam charitatem. Templum ergo Ecclesiæ charitate fidei, vel charitate, i. e. fama, reputatione, & honore splendet, pro eo quod splendor lapidum, i. bonarum personarum ibi virtualiter lucet. Unde Ecclesiæ dicitur Tob. 13. *Luce splendida fulgebis.* Sequitur. *Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndum claritatem Hierusalem, ex sapphiro, & smaragdo ædificabitur.*
5 Teroboles sunt lapides formam humanam habentes, & se in sexum masculinum, & fœmininum distinguentes, qui in quodam monte orientis inveniuntur secundum Physiol. Horum igitur proprietas est mirabilis, quia scil. quamdiu isti lapides masculus, & fœmina ab invicem distinguuntur, & separati in montis diversis partibus commorantur, tamdiu sine igne manere, comperiuntur, verum si casu aliquo illi lapides simul convenerint, & masculus cum fœmina se conjunxerit, ignem continue evomunt, & invicem inflammantur, ita etiam quod ligna montis, & silvarum confinium igne succenduntur.

Secundum aliquos, etiam isti lapides quadam virtute naturæ ad se invicem appropinquare dicũtur. Revera talis lapis videtur significare conditionem humanæ naturæ, quia scilicet in masculum, & fœminam distincta est, quia pro certo istud verum est, quod quamdiu homo, & mulier ab invicem sunt distincti, & per solitudinem separati, tamdiu ab igne luxuriæ sunt immunes, & sani remanent, atq; casti; verumtamen sæpissime fit, quod illi qui solitarij manentes casti, & sine igne luxuriæ diu manserant, si se simul contigeriut, aut invicem associati convenerint, per luxuriam sese cremant.

Ignis enim luxuriæ occasione accepta, statim solet prorumpere, & utrumq; concupiscentiis inflammare, qui etiam non solum ipsos, imo totã viciniam solet malis exemplis, & infamijs concremare. Multum ergo valet ad castitatem servandam vita solitaria, multũ vero nocent mutuus contactus, & colloquia. Ideo Ec. 9. *Averte faciem tuam à muliere, quia propter speciẽ mulieris multi perierunt, & ex hoc quasi ignis concupiscentiæ inardescit.* Naturale est enim istis lapidibus adinvicem appropinquare, & quousq; per luxuriam inflamãti fuerint, à mali amoris motib. non cessare. Vel dic contra malos consiliarios, qui pro certo quando simul conveniunt, tunc malorum consiliorum ignem evomũt, quo omnes subditos, & vicinos per rapinas afficiunt, & succendunt.

Vel dic, quod tales sunt detractores litigiosi, qui revera plus solent nocere, quando sunt combinati, quã quando sunt solitarij, tunc enim solent ignem malorũ verborum simul vomere, & rixis, & contentionibus totam patriam inflammare. Jacob. 3. *Et lingua ignis, & universitatis iniquitatis cõstituitur in membris nostris.* Igitur quando in collegio vel in claustro sunt duo lapides flãmigeri, litigiosi scilicet, & rixosi, utile est quod prælatus ipsos ab invicem dividat, ut ignis suæ malitiæ eorum combinatione, & conspiratione succensus, alios non succendat. Isti enim in ratione figurati videntur: Judith. 9. à quo subjectæ arbores inflammatæ leguntur, &c. vide supra de ramo. Vel dic contra luxuriosos religiosos, qui si simul in uno claustro dimittuntur, suis malis inductionibus, & exemplis multi alij per luxuriam inflamantur, & ideo cautela est tales ab invicem dividere, & in diversis conventibus segregare. Ut sic possint alij ipsorum malitiam declinare. Matt. 25. *Separabit malos de medio justorum.* Et in Ps. 124. *Non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.*

CAPUT LXXI.

De Ingeniorum mirabilibus.

1 INgenia, & industriæ cordis humani possunt etiam inter mirabilia reputari. unde nota, quod secundum eundem, illi qui currunt versus occidentem, plus habent de lumine, & de die, quam illi qui ad orientem currunt, & hoc quia primi cum sole vadunt, secundi vero à sole recedunt, & ideo illi solent lumen diutius retinere, isti vero citius perdere. Unde etiã exemplificat de Philonide cursore Alexandri, qui currendo versus occidentem, mille ducẽta stadia novem diei confecit horis: & etiam de igne quem in altis turribus solent accendere supra mare, exemplifica, quod à parte occidentis videtur hora tertia noctis, qui econtra versus orientem existentibus videtur hora sexta. Sol est Christus, occidens ad quem semper ivit, status est paupertatis, ubi ignis tribulationis abũdat, oriens vero à quo recessit, est status prosperitatis, ubi calor cupiditatis redundat. Igitur dico, quod illi qui currunt ad terminum mortis, & ad finem, & limitem hujus vitæ, tutius currunt versus occidentem pauperratum, & tribulationum, quam illi qui currunt versus orientem divitiarum, & honorum, & hoc quia illi habent solem justitiæ Christum comitem, & lumen veritatis, & gratiæ eis influentem & viam salutis ostendentem, & ideo cum lumine gratiæ ad mortis terminos perveniunt, & sic ab introitu januæ paradisi ipsos peccati tenebræ non excludunt. Illi vero qui currunt, & anhelant ad divitias, & orientem honorum mundi, solem Christi per peccata deserunt, nec cum ipso per virtutes incedunt, imo contrarium modum faciunt, & ideo vitiorum tenebræ ipsos citius apprehendunt, & sic ad mortis terminum cum die, & cum lumine gratiæ non attingunt, & ideo portam paradisi clausam inveniunt, & exterius in inferno remanent atque sistunt. Plus enim habet de lumine gratiæ ille, qui currit ad occidentem, i. e. quam ille qui anhelat ad clarum prosperitatis statum.

Sol enim justitiæ Christus ab isto oriente recessit, & ad occidentem accessit. Bene ergo consulit Apostolus Hebræor. 12. *Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes auctorem fidei, & consummatorẽ Jesum.* De Ibidibus, & cyconijs Ægyptijs dicit Josephus, quod Moyses à Pharaone cum exercitu contra Æthiopes missus, volens eos subito prævenire, viam deserti breviorem, plenam tamen serpentibus elegit, & in arcis papyreis Ibides in plaustris portari mandavit, quas scil. ante exercitum præire fecit. Itas igitur abire permittebat, quæ serpentes devorabant, & sic viam exercitui faciebat. Sic igitur Æthiopes insperato cepit, & Pharaonis dominio subjugavit. Sic vere quando Deus cum exercitu sanctorum voluerit venire ad judiciũ pro Æthiopibus, & pro dæmonibus debellandis, præmittit Ibides, i. angelos, qui serpentes, i. malos homines de mundi deserto per ignem conflagrationis auferent, juxta illud Matth. 13. *Mittet filius hominis angelos suos, & colligunt de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem.*

Sic igitur Christo æthiopes, i. dæmones superabuntur, & una cum suis serpentibus, id est, peccatoribus damnabuntur. Vel dic, quod Ibides significant Prophetas qui Christi, & Apostolorum exercitum præcesserunt, serpentes, id est, vitia comederunt, id est, ore, & verbis condemnaverunt, & viam domino venienti contra Æthiopes, id est, contra dæmones paraverunt. Luc. 1. *Et puer propheta altissimi vocaberis. præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Vel dic, quod antequam Christus veniat in mentem, necesse est serpentes, id est, malas cogitationes auferri, & sibi viam spiritualiter præparari, ad quod utique valent Ibides, id est, peccatores, quia scilicet serpentes, id est, peccata aliorum consumunt, & Christo contra Æthiopes, id est, dæmones vitam præparant, & componunt. De Moyse dicit Josephus, quod cum in Æthiopiam ad civitatem Mereon capiendam accessisset,

filia

filia regis Æthiopiæ allecta forma ipsius, civitatem sibi tradidit, sub pacto quod ipsam duceret in uxorem, quod factum est. unde etiam de hoc videtur mentio fieri in scriptura Num. 12. ubi scil. dicitur quod *Aaron, & Maria jurgati sunt contra Moysē propter uxorem suā Æthiopissam.* unū tamen mirabile dicit ibi Josephus, quod cum Moyses in Ægyptum redire vellet, & se ab uxore prædicta detineri videret (cum sapiens esset in astris) duos annulos scil. unum qui dabat memoriam, alterum qui dabat oblivionem cōposuit, & uxori annulum oblivionis dedit, annulū vero memoriæ sibi retinuit. Uxor autem ipsius quæ inter ipsos duos acta fuerant, obliviscens, ipsum libere recedere permisit. Talem virtutem videntur habere duo fōtes qui sūt in Bœotia, quia unus memoriam servat, & alter oblivionnem inducit, secundū Isidorum: sicut eriā supra de fontibus recitavi. Moyses potest mihi significare Christum, qui à rege Ægypti, i. e à Deo patre missus est ad Æthiopiam mundi hujus, ubi abundat æstus cupiditatis, ubi nigredo malæ conversationis homines decolorat, & offuscat. Regina Æthiopiæ est anima rationalis, quæ secundum veritatem, istarum creaturarum inferiorum est principalis domina, & regina. Istam ergo Moyses Christus in baptismo desponsavit, & sibi in conjugem copulavit, eo tamen pacto quo civitatem cordis sui daret, & eam regis Ægypti, id est, Dei patris dominio subjugaret, juxta illud Prov. 23. *Fili, præbe mihi cor tuum.* Christus igitur ad patrem rediens, voluit ipsum annulum oblivionis habere, quia scil. voluit, quod anima oblivisceretur omnia quæ prius noverat, scil. vitia, carnalitates, ipse vero annulum memoriæ retinet, quia scil. semper uxoris suæ animæ recordatur, & nisi per istam stet, semper ad amorem ipsius inclinatur, dum tamē omnia quæ prius didicerat, obliviscatur, & ideo isti reginæ videtur David in Ps. 44. dicere: *Audi filia, & vide, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.*

Vel dic, quod annulus quem ista accepit, est mundi prosperitas, quam quandoq; Christus animæ Christianæ concedit, annulus vero quem ipse retinet, est perfectus amor, & charitas, quia proculdubio sæpe fit, quod anima per Christū redempta, & desponsata, & ab ipso annulo oblivionis, id est, bonis hujus sæculi subarrhata, ipsum per peccatum obliviscitur, ipse tamen semper ea recordatur, dato, quod propter peccata ipsius ipsam dimittere compellatur. Et ideo de ista oblivione conqueritur Hier. 2. *Nunquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ suæ pectoralis? Populus autē meus oblitus est mei, diebus innumeris.* Vel dic, quod Moyses princeps est exercitus Pharaonis, significat diabolum, qui princeps est exercitus reproborum. Isti ergo regina Æthiopiæ, i. anima peccatrix per malos cōsensus in conjugem se tradit, & civitatem cordis sui communicat, & concedit, iste vero annulo mundanæ prosperitatis eam subarrhat, per quē vult quod ipsa de ipso non recordatur, sed quod per oblivionem eum tradat. ipse vero annulum recordationis retinet, quia scil. de ipsa anima damnanda, & in peccato retinenda sollicitā curam habet, & sic fit quod quanto plus anima diabolum, & ejus malitias obliviscitur, tanto plus de sua damnatione vir suus diabolus recordatur. Psal. 77. *Recordatus est, quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens.* Vel dic, quod isti duo fontes, & duo annuli significant prosperitatem, & adversitatē, quia prosperitas generat Dei, & propriæ salutis memoriam & recordationem. Igitur si tu sis Moyses, i. justus & bonus, annulum recordationis sc. adversitatem, & paupertatem retine, quia iste est, cum quo Deus subarrhat suos amicos; annulum autem oblivionis aliis dimittit sc. prosperitatem, & mundi fœlicitatem, quia pro certo iste est annulus, quia diabolus subarrahat Dei inimicos. Debet ergo dicere homo illud Ps. 79. *Memor fui Dei, & delectatus sum, &c.*

Vel dic, quod ista regina, & Moyses significat hominem beneficum, & illum cui benefacit. Regina n. quæ dedit se civitatē; significat benefactores, Moyses qui eam accipit, significat beneficiorum acceptores. Igitur ista est regula, quod regina, i. homo beneficus debet annulum oblivionis habere, quia beneficium quod dedit, debet obliviſci, & de recompensatione non debet amplius cogitare, nec quācunq; retributionē expectare. Moyses vero i. ille qui accipit beneficium, debet annulum recordationis habere, & beneficium acceptum nunquam obliviſci, sed ipsum in mente jugiter retinere, ad finem ut quando inciderit, ipsum possit restituere, & pro viribus recompensare. Et hoc est quod dicit Sen. de beneficijs: *Hæc beneficijs lux est, ut alter statim obliviscatur, alter vero semper recordetur accepti.* Vel dic, quod fons, & annulus qui oblivionem faciunt, sunt beneficia, quæ scil. cito transeunt in oblivionem. Fons vero, & annulus recordationis sunt injuriæ, quæ magnam imprimūt memoriam, & recordationem. Et hoc est, quod dicit Sen. quod scil. *memoria beneficiorum labilis est, injuriarū autem tenax.* Ros faciliter dicitur sursum ascendere, & virtute solis attrahi, & suspendi. Unde ajunt quidam, quod si testam ovi vacuam rore majali impleveris, & foramen obstruxeris, ovumq; juxta hastam in fimo vel arena calida infixam posueris, ipsum virtute solis attrahentis, & virtute roris sursum ad suam originem faciliter ascendentis, usque ad cacumen hastæ per se ascendere videbitur. Ovum quod ponimus, est affectio cordis nostri. Ista igitur si primo fuerit ab omni humore carnalium, & temporalium vacuata, & rore gratiæ cœlestis impleta, & per timorem Domini, & discretam sui custodiam in foramine sensuum obturata, & in fimo humilitatis sita, & per compassionem, & hastam crucis applicata, faciliter procul dubio sursum ad Deum, & cœlestia se eriget, & contemptis inferiorib. superiora quæret. De natura enim roris, id est, divinæ gratiæ est sursum ad Deum elevari, & vas cordis ubi ponitur per attractionem solis justitiæ superius exaltari. Thren. 3. *Corda nostra cum manibus ad Deum, &c.* Vel si vis dic, quod ovum, i. cor bonis spiritualibus vacuatum, & rore mundanæ prosperitatis repletum, sursum per superbiam erigitur, & maxime si in arena fervidæ avaritiæ, & in fimo carnalis immunditiæ situetur. Ezech 18. *Elevatum est cor tuum, & dixisti, Deus sum ego, &c.* 4

Magna ingenij fuit cautela in Hannibale, qui secundum Orosium, cum apud regem Bithyniæ, perdito regno, & patria, & Carthagine destructa exularet, & prædicto regi navale bellum incumberet, ordinavit Hannibal utres terreos impleri serpentib. & cū consertum esset bellum seu prælium, in naves inimicorum projici in maxima quantitate, quod cum fieret, frangebantur utres, & exibant serpētes, quibus dum inimici viderent naves suas plenas, necessario fugere, & cedere debuerunt, & sic astutia Hannibalis hostes suos Bythinii devicerunt. Recte videtur quod diabolus spiritualiter utatur hac cautela. Videns enim iste quod per populum Romanum, i. per Christum, & angelos fuit devictus, & regno, & pietate privatus, non cessat contra navigantes in hujus mundi pelago malitias excogitare, quapropter serpentes, i. hæreticos, detractores, & alios venenosos homines mediantibus amphoris terreis, id est, mediantibus bonis terrenis in naves, i. in status, societates fidelium non cessat mittere, & sic solet eos per cautelas, quos per potentiam non poterat superare, ita quod recte iste videtur dicere illud Hier. 8. *Mittam eis serpentes, & regulos, quibus non est incantatio.* Vel dic, quod quādo Hannibal diabolus contra fideles in mari mundi per tentationem pugnat, ante omnia naves, i. corda eorum serpentibus, i. e. malitijs vel carnalibus montibus, & malis affectibus impleri procurat, quod ut factum est, necesse est quod ipsorum navigium superetur, & quod per malum consensum faciliter eos vincat. 5

CAPUT LXXII.

De Ædificiorum mirabilibus.

ÆDificia facta fuerunt antiquitus mirabilia, unde nota quod dicit Solinus, quod Romæ solebat esse templum seu sacrarium Herculis, in quod nec musca, nec canis poterat introire. Cum enim ibidem Hercules ex vaticinio Carmentis se immortalem comperisset, & idem templum suo numini dedicasset, & sacrificantes boves, & hostias credentes muscæ, & canes molestarent, magnum Deum dicitur Hercules fuisse deprecatus, quod ibi amplius talia animalia non intrarent. Clava etiam ipsius Herculis in introitu illius templi dicitur fuisse dimissa, cujus olfactum refugiunt omnes canes. Per Herculem fortissimum intelligitur Christus, qui immortalitate & fortitudine est potitus. Unde Apostolus *Regi sæculorum immortali invisibili*, quia pro certo iste est, qui à principio in civitate Romana id est, Ecclesia voluit templum, & speciale sacrarium, id est, religionis statum suo numini dedicare, ubi hostias divinæ laudis, & bonorum operum sibi fideles constituit immolare, dicens illud Psalm. 4. *Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in domino, &c.* Verum qui à principio ibi semper fuerunt muscæ, id est, aliqui luxuriosi, & immundi, & canes id est, detractores, & invidi, qui scilicet sacrificantes, & bene operantes detrahendo, & infamando molestabant, ideo volebat Hercules, id est, Christus templum suum, id est, Ecclesiæ 1

& religionis ſtatum, talibus interdicere, & ab ingreſſu Eccleſiæ ſuæ gentem hujuſmodi cohibere. Apoc. 22. *Foris canes, venefici.* Et ut hoc melius fieret, clavam & baculum correctionis ibidem poſuit, cujus olfactu, & tactu canes, id eſt, peccatores inde fugare decrevit: Thren. 4. *Recedite polluti.* Peccatores enim mali à templo religionis fugiunt, quando clavam Herculis, i.e. virgam virtutis boni prælati, & correctionis, in introitu ejus cernunt. Et breviter, antiquitus nec canes, nec muſcæ, id eſt, nec immundi, nec invidi templum Dei ingrediebantur, cujus tamen contrarium modernis temporibus invenitur, de quo lamentando dicitur Thren. 1. *Vidi gentes ingreſſas ſanctuarium tuum, de quibus præceperas ne intrarent Eccleſiam tuam.* Vel dic, quod illi qui ſunt Herculei, id eſt, in mundo potentes, & fortes, & qui ſe audiunt immortales, i. qui per verba Carmentis divinantis, id eſt, medicorum, & adulatorum vivere diu ſperant, & famam ſuam exiſtimant immortalem, in ſuperbiam eriguntur, & ſe adorari, id eſt, honorari tanquam Deos machinantur, & canes, & muſcas, i pauperes dedignantur, & cum clava ſuæ potentiæ ipſos crudeliter perſequuntur. Templum enim Herculis, id eſt, domum, & curiam potentis, canes, & muſcæ, i. e. pauperes ingredi metuunt, quando clavam, & baculum ſuæ crudelitatis attendunt. Cujus contrarium tamen faciunt Moderni ballivi, qui ſcil. in templo, id eſt, in curia regum vident clavam percutientem, id eſt, crudelitatem contra alios ſævientem, & tamen ſe ſibi ſupponere non metuunt, prædeceſſorumque ſuorum infortunium non attendunt.

2 Item Plinius libro 36. capite 15. Dicit, quod in urbe Cyzico erat turris tantæ reſonantiæ, quod acceptæ vocis ſonum ſepties multiplicaret, ita quod ſonũ emiſſum ab aliquo mox ſepties replicabat. Item etiam dicit eſſe in civitate Olympiæ in quadam porticu, quod ſcilic. vox ibi emiſſa ſtatim ſepties replicabatur. propter quod illa porticus (ſicut ait) heptaphonõ appellabatur. Revera talis turris, & talis porticus deberet eſſe quilibet juſtus homo, quia pro certo ad unicum ſonum, i. ad unicam admonitionem Dei vel prælati nos debemus divinam laudem ſepties reſonare, ipſamq; vocem exemplariter promptam debemus multipliciter replicare, quod bene ordinavit Eccleſia, ut ſcil. Eccleſiaſtici ſepties in die horas canonicas dicerent, & laudẽ Deo dulciter reſonarent. Pſalm. 118. *Septies in die laudem dixi tibi.* Vel dic, quod talis debet eſſe homo gratus, quia ſcilic. ſonum, i. beneficium acceptum debet per gratiarum actionem ſepties reſonare, & ſi recompenſare nequeat, debet tamen multipliciter regratiando illud dicere; & verbaliter recitare, quod etiam de beneficio incarnationis poteſt dici, quia ſcil. Deus pater verbum ſuum ſcil. filium nobis miſit, per eum ſemel per beatam incarnationem miſit, juxta illud Eſaiæ 9. *Verbum miſit dominus in Jacob, & cecidit in Iſrael.* quapropter cum recompenſare non poſſumus, iſtud multipliciter recitare debemus, & per laudem, & gratiarum actionem mentaliter, & verbaliter replicare Pſal. 115. *Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vel dic, quod tales turres videntur eſſe homines querulosi, quia ſcil. quidam ſunt adeo impatientes, verboſi, qui ſi quis eis unum verbum dixerit, ſtatim cum indignatione illud ſepties replicabunt, & pro uno reprehenſionis verbo ſeptem malæ reſponſionis verba dabunt, Prov. 6. *Reprehenſus quoque dabit ſeptuplum.*

Vel etiam dic, quod tales ſunt adulatores, qui verba dicta à divitibus ſoleut laudando replicare, & non ſemel, imo multoties cõmendare dicentes illud prædictam Pſ. *Septies in die laudem dixi tibi.* Vel dic contra deriſores, qui verba ab aliis dicta vilipendũt,
3 & ipſa ſæpe deriſorie multiplicant, & reſumunt. Plin de naturali mundi hiſt. lib. 36. ponit valde mirabilia ædificia, quæ in diverſis mundi partib. fuerunt facta, & ſic ponit de Obeliſcis, de pyramidib. de Labyrinthis: & mirabilib. Romæ ædificiis, de theatro, & amphitheatro, & aliis infinitis. Obeliſci ſunt columnæ marmoreæ vel lapideæ longiſſimæ, integræ, & ſuperius erectæ, quæ quamvis difficillime in lapidicinis ſcinderentur, ſumme tamen eſt difficile, quod de remotis regnis per mare apportarentur, & Romam ratibus veherentur.

Tradit tamen Plin. l. 36. c. 9. modum portandi per montes, ubi tales horrendæ molis columnæ exciſæ erãt. A mari enim vel à Nilo uſque ad locum ſuffodiebatur, & naves duæ. per illã viam ſuffuſionibus uſq; ſubtus Obeliſcum ducebãtur, & ſic Obeliſcus artificialiter ſuper illas naves ſimul jũctas dimiſſus in extremitatib. pẽdens per maria ducebatur, unus igitur Obeliſcus fuit Thebis in Ægypto, qui habebat centum viginti, & unũ pedes in longitudine, ſed etiam alii duo in Ægypto 48. cubitorum. Alexandriæ autem fuit unus triginta cubitorum. Romæ eſt etiã unus in Circo, quem divus Auguſtus ibi cõſtituit, qui 125. altitudinis habet pedes. Iſta, & alia mirabilia opera fecerũt antiqui, ad ſuæ potentiæ oſtentationem, & ad operũ ſuorum declarationem. Sicut etiam idem exemplificat de pyramidibus Ægypti quæ ſunt quaſi turres altiſſimæ, & latiſſimæ in pluribus locis litæ, quarũ aliquæ de lapidib. ſunt ædificatæ, aliquæ de naturali ſaxo à capite mõtis uſq; ad fundamentum elaboratæ. Sunt ergo quædã trecentorum pedum altitudinis, quæ, quamvis ſumis impenſis, & imenſis fierent, ipſas tamen reges ad perpetuam oſtentationẽ ſuæ gloriæ faciebant, vel (ut alij dicũt) ne pecunias ſuis ſucceſſorib. aut æmulis dimitterent, vel ne populi otioſitate torperẽt. Labyrinthi etiam plures fuerunt ſc. in Ægypto, in Italia, & Creta, quæ ſc. erant domus ſubterraneæ, tot, & tantis ambagibus convolutæ (ut ait) quod qui ſemel intraret, vix aut nũquam reveniret amplius, ſicut Pomponius exemplificat de Labyrintho Ægypti, qui perpetuo clauſus muro, & unicum habens introitum; mille domus, & duodecim regias continebat. Ubi etiam idem de præmiſſis Pyramidibus recordatur. Theatrum fuit Romæ unũ mirabile ædificium maximum omnium, quæ unquam fuerunt manufacta, ſicut dicit Plin. li. 36. ca. 15. quod partim vitro, partim lapidib. erat factum, cujus cavea octoginta millia hominum continebat. Amphitheatrum erat ædificium ligneum, quod ad oſtentationem M. Scaurus in ædilitate ſua fecit, quod erat ædificium penſile, & verſatile, ubi ad videndum ludum gladiatorum, populum Romanum cum magiſtratibus ſedere faciebat, ipſũq; in ſede inſtabili mirabiliter convolvebat. Alia fuerunt valde mirabilia opera, ut patet ſcil. de montibus ſuffoſſis, & ſubtus navigatis, de aquis à remotis partibus ad montes ductis, & de templis, & domibus in urbe mirabiliter ædificatis. De horto etiam penſili, & de templo Dianæ mirabili, mirabilia ponit, quæ lõgum eſſet ponere, & etiam moralizare, quapropter de iſtis nolui aliter tangere, quum nõ ſit intentio mea de hominũ fatuis vanitatib. ſed de naturæ mirabilibus ad mores aliquid applicare. De Labyrintho vide ſupra l. 15. c. 9. ubi agitur de Dedalo, & de Creta, de Obeliſcis dic, quod iſti ſunt viri contẽplativi, qui ſunt columnæ per fidei firmitatẽ, lapidei per perſeverantiæ ſtabilitatẽ, integri per innocentã, & ſanctitatem, erecti per contemplationis ſublimitatẽ. De Pyramidibus autem, quæ ſolũ ad vitandum otium populi fiebant, poteſt dici, quod melius eſt facere aliquid inutile, quã ocio vacare. Unde de quodam priore audivi, quod in dieb. feſtivis famulos ſuos faciebat de loco ad locum lapides portare, & iterum reportare, abiq; quacunq; neceſſitate ne ipſos otioſos eſſe contingeret, juxta illud Eccl. 33. *Mitte ſervum in operationem ne vacet.* Multam mala docuit otioſitas. De Amphitheatro inſtabili, & vertibili dic, quod talis eſt incerta, & inſtabilis fortuna, in qua quaſi totus populus Romanus, id eſt, totus mundus ſedet, & cum qua fluctuat & ſe movet. Nam quia ſedi inſtabili innitur, neceſſe eſt quod mentaliter dilabatur, & q. fluctuando de loco ad locũ volvatur. Gregorius: Si labenti inhæremus, neceſſe eſt ut cum labẽte labamur, unde etiam Plin. dicit de iſta ſede ubi ſupra. Super omnia inquit furor victoris orbis populi ſedere auſi in tã infida inſtabiliq; ſede. Plin. ubi ſupra facit mentionem de baſilica Pauli, & de templo pacis, & tamen non declarat quid erant. Erat autẽ templum pacis illud, quod in ſumma pace quæ erat tempore Auguſti, fuit factum, quod tunc ex toto cecidit, cum virgo Dei filium parturivit. De mirabilibus autẽ hujus templi cecidit, quod ibi erat imago imperatoris, & imagines omniũ regũ terræ, qui Romano imperio obediebant: ſtatim autẽ cum aliquis rex cõtra imperatorẽ repugnare intendebat, imago eius in iſto templo contra imaginẽ imperatoris ſe vertebat, ſicq; illius rebellione Romani per ſuam imaginem cognoſcebant, & ipſũ ex inſpirato miſſo exercitu opprimebant. Iſtud autẽ templum mirabile, dicitur à Virgilio, virtute matheſis fabricatum fuiſſe, ſecundũ Vincentium. Iſtud autem inter ſeptẽ mundi mirabilia, fuit primum: Eccleſia, & religio poteſt proprie dici templũ pacis. 1. ad Cor. 5. *Templũ Dei ſanctũ eſt, quod eſtis vos,* in quo ſcil. imago imperatoris, i. figura, imitatio, & repræſentatio Chriſti debet vigere: quod etiam imaginem noſtram, i. exteriorem converſationem debet continere, quæ ſcil. ad imaginem perfectionis Chriſti debent faciem vertere, in quantum ſe debet ei moraliter conformare, & iſtam moralem eius imaginẽ in ſe virtualiter, & exemplariter præſentare. Matt. 22. *Cuius eſt imago, & hæc ſubſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris. Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.* Igitur iſtud eſt verum,

4 quod

quod quámdiu aliquis rex, id eſt, aliqua perſona, quæ per rationem ſe debet regere, vivit in pace & quiete cum imperatore ſuo Chriſto, tamdiu imago ſuæ converſationis ad eius imaginem, & converſationem reſpicit, & eidem ſe conformat, & impreſſionē ſuæ imitationis in ſe (prout eſt poſſibile) repræſentat, ad Romanos 8. *Conformes fieri imaginis filij Dei.* Si vero accidat quod imperatori noſtro Chriſto per interiora vitia rebellemus, ſibiq; adverſarij efficiamur, & nos ei opponamus, ſtatim pro certo imago noſtra exterior noſtræ menti interiori ſe conformabit, & ſtatim imagini imperatoris, id eſt, perfectioni Chriſto dorſum vertet, & ab eo declinabit, quia proculdubio iſtud eſt certum, quod quocunq; mens vertitur, imago mentis, ſcilicet converſatio ſe ab ipſius converſatione pervertit. Hier. 2. *Vertunt ad me dorſum, & non faciem.* Vel dic, quod quando alicui ſe opponunt, tunc etiam ipſorum imagines, id eſt, eorum ſubditi, conſanguinei, & amici ſibi invicem contra dicunt, quia ſc. ex rebellione principalium ſequitur rebellio, & controverſia ſubditorum, & aliorum etiam amicorum. Romæ fuit antiquitus ſtatua cuprea, cujus ſcriptura talis erat; *Calendis Martij oriente ſole habebo caput aureum.* Cum igitur nullus ſciret interpretari quid hoc eſſet, poſt multa tempora quidam aſtute notavit, quod umbra ſtatuæ protendebatur in ortum ſolis Calendis Martij, & fodiens ibi, theſaurum auri permagnum invenit. Iſta ſtatua ſignificare potuit genus humanum, cujus ſcilicet caput realiter fuit Chriſtus, 1. ad Corinth. 11. *Volo autem vos ſcire, quod omnis viri caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris vir*, illud autem caput aureum dicitur; pro eo quod Chriſtus fulgore ſapientiæ prædotatur. Statua igitur noſtra ſcilicet humana natura, à principio habuit ſacram ſcripturam, quæ ſcilic. prophetans dicebat, quod in futuro tempore caput aureum habitura erat, id eſt, quod ipſe Dei filius (qui totus eſt aureus, & pretioſus) caput ipſius, carnem aſſumendo, eſſe debebat. Ad literam autem iſtud accidit Calendis Martij, quia in Martio eſt facta incarnatio Chriſti, & tunc factus eſt Dei filius caput mundi. Tunc enim umbra, id eſt, humilitas iſtius capitis, ſcilicet filij Dei, terram noſtræ mortalitatis tetigit, & ſic theſaurum paradiſi hominibus declaravit; quia revera quum ſol, id eſt, Dei filius umbram beatæ incarnationis ſuper ſtatuam humanæ naturæ fecit, tunc theſaurus gratiæ, & gloriæ (qui hactenus latuerat) hominibus datus fuit: quod utique in umbra horologij Achab fuit figuratum, ubi umbra ſolis in horologio retrocedens, ſalutis regis Iſrael fuit ſignum. Sed de hoc vide loco ſuo infra Eſaiæ 39. ut ſic iſta ſtatua in ſtatua Nabuchodonoſor figuretur, cujus caput fuiſſe aureum narratur. Dan. ſecundo. Quia pro certo natura humana caput aureum habuit, cum Deus pater de auro paradiſi, id eſt, de Dei filij incarnatione, ipſius humani generis caput fecit, Cantic. 5. *Caput ejus aurum optimum.*

Vel dic, quod ſi umbram, i. exempla capitis noſtri Chriſti bene notaverimus, theſaurū omnium bonorum ibi invenire poterimus, ſicut patet ex multis antiquorum ſcripturis, antiqui ſolebant theſauros ſuos in terris, & ſub montib, reponere, & ne forte ab hominib. raperentur, ſolebant eos arte mathematica mirabiliter incātare. Unde etiam Joſephus dicit, quod Salomon theſauros multos tali modo in templo recondidit, quorū tria millia talenta auri Jo. Hircani filius hujus cōmenti non ignarus levavit, Herodes autem qui de tali ſcientia nihil ſcivit, dum de theſauris prædictis aliquid præſumptuoſe ſurripere voluit, ignis deſuper erūpens plures de ſuis ſatellitib, conſumpſit. Narrat igitur Gulielmus, quod dudum tempore Goberti Papæ, qui in arte mathematica ſummus erat, in campo martio, prope Romam fuit una ſtatua ferrea vel ærea, quæ digitum protendebat, in cujus capite ſcriptū erat, *hic percute.* Iſtā ergo ſtatuam multi percutiendo laſſaverant, quia aurum intra latere ſperaverant. Gobertus ergo locum ubi umbra digiti in meridie protendebatur, notavit, & de nocte locum effodiendo aperuit, & ſibi, & cubiculario, qui laternā portavit, latū ingreſſum ſolitis artib. patefecit, qui tandem auream regiā invenerāt quæ aureos parietes habebat, aureos milites, & regem aureum cum regina aurea, & miniſtros aureos continebat. In interiori vero parte domus erat carbunculus perlucidus, qui totam regiam illuſtrabat. In contrario vero angulo, ſtabat puer cum arcu extēſo, qui ſagittam directam contra carbunculū tenebat. Sic igitur fiebat, quod cum aliquis de illis infinitis theſauris volebat tāgere, videbantur omnes illæ imagines cōtra eum impetum facere, & in ipſum horrendo ſtrepitu proſilire; quib. Gobertus territus, neceſſe habuit vacuus retroire. Cubicularius vero cultellum unum mirabilis operis, & pretii ſurripuit, ſed ſtatim cunctis imaginibus ſe moventibus, & fluentibus, puer qui tenebat arcum, ſagittam in carbunculum fecit, & eo extincto, tenebras induxit. Cultellum igitur Cubicularius depoſuit & ductu laternæ una cum Goberto receſſit.

Dic ſi vis, quod iſtud palatium aureum ſignificat purum cor & ſanctum, parietes aurei ſunt virtutes cardinales: altitudo illius eſt ſpes, latitudo charitas, longitudo fides, cultellus ſcindēs eſt timor Dei, carbunculus illuminans eſt diſcretio, theſaurus abundans ſignificat gratias, & virtutes, rex aureus eſt intellectus, regina aurea eſt voluntas, milites & miniſtri ſunt potentiæ ſenſitivæ, ſagittarius autem Diabolus eſt. Igitur dico quod quandoq; ſub terra, i. homine humili invenitur palatium aureum, i. cor ſanctum limpidum, & ſincerum, in quo utique rex, & regina aurei, i.e. intellectus, & voluntas puri, & ſancti recumbunt, in quo etiam milites, & miniſtri aurei, i.e. inferiores ſenſitivæ potentiæ ſanctæ, & mūdæ ſerviunt, in quo theſauri aurei, i. e. virtutum, & meritorum copiæ abundant, quod etiam carbunculus diſcretionis illuminat, & quod cultellus divini timoris ſcindit, & ſecat. Sed quid? pro certo ſi contingat, quod caro vel mundus cultellum divini timoris nobis ſurripiat, ſtatim præſto eſt diabolus, ut ſagittā tētationis emittat, & carbunculum diſcretionis vel charitatis extinguat, noctemq; culpæ vel ignorantiæ introducat, quia pro certo cum cultellus divini timoris ſurripitur, reſtat ut diſcretionis lumen, & dilectionis carbunculus extinguatur, & quod totū cordis palatium obſcuretur. Scriptum eſt enim Eccleſ. 1. *Quod principium ſapientiæ timor Domini, & quod per timorem domini, declinat omnis à malo.* Contra raptorem vero iſtius theſauri, id eſt, contra quemlibet tentatorem deberent noſtræ imagines, ſc. intētio, voluntas, & aliæ animæ potentiæ inſurgere, & theſaurum creditum defendere, dicendo illud commune: Qui noſtra tollit, inimicus eſt. Et illud etiam 2. ad Corinth. 5. *Nolumus ſpoliari, ſed ſuperveſtiri.* Vel dic, quod rex, regina, milites, & miniſtri aurei, ſunt Chriſtus, & beata virgo, martyres, & ſancti, qui in palatio Eccleſiæ principantur, ubi ſcil. carbunculus charitatis lumen gratiæ vel fidei, cum ſagittis tentationum propter ſurreptionem cultelli, i. e. divini timoris extinguitur, & aufertur. Vel dic, quod iſtæ imagines, quæ nolebant theſaurum ſibi ſurripi, & tamen cum eſſent aureæ fructū ſeu utilitatem neſciebant ex illo conſequi, ſignificant avaros, qui quamvis propter parcitatis ſuæ miſeriam, nec velint nec audeant de auro ſuo aliquid expendere, nec exinde utilitatē conſequi vel habere, ipſū tñ ſolent ardenter diligere, & cum diligentia cuſtodire; & ſi quis eum ſurripit, contra eum fremere, & cum impatientia ſe movere, ita quod ſagittarius qui tenet arcum, i. iracundiam, lumen gratiæ, & diſcretionis in eis extinguit, & tenebras culpæ, & ignorantiæ in talib. ītroducit Job 39. *Auferetur ab impijs lux ſua.* Vel dic, quod rex eſt Chriſtus, regina Maria, milites ſancti, & Apoſtoli, miniſtri angeli, qui ſc. in palatio cordis debēt per devotionem manere, quia ſi ibi ſint, non permittent aliquem tentatorem theſaurum virtutum noſtrarum exinde ſurripere, & auferre, quinimo per ſpeciale adjutorium ſtatim ſentiemus iſtos contra raptores, i. contra tentatores ſpiritualiter ſe movere, dicentes illud 2. ad Corinth. 5. *Nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri.* Vel dic, quod iſte permagnus theſaurus, qui tamen ita erat faſcinatus, & incantatus, quod nullus eū poterat habere, niſi ſciret arte mathematica ſe juvare, ſicut ſupra dictum eſt de Joanne Hircani filio, & Herode, ſignificat theſaurū gloriæ paradiſi, qui revera theſaurus incantatus, quia ſcil. ipſum non accipit quicunque appetit, quia ſicut dicitur Matth. 7. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum*: quinimo multi eū conati ſunt etiam præſumptuoſe quærere, qui flamma inferni cōcremati, vacui juſſi ſunt remanere. Qui enim iſtum theſaurum habere deſiderat, neceſſe eſt quod Prophetiam ſapientiæ habeat, & quod ſcientiam mathematicam, & cœleſtem, id eſt, cœleſtium notitiam non poſtponat. Aliquando ſtatuæ inſenſibiles, & mortuæ videntur hominib. eſſe vivæ, ſicut apparet in horologiis, & multis aliis operib. mechanicis, in quib. vel ratione ponderis proportionaliter adæquati, vel venti occulte interius inſufflati; vel ratione argenti vivi occulte in imaginibus infra incluſi, imagines quandoq; moventur, ita quod vivere cum mortuæ ſint, videntur. Iſtud potiſſimum apparet in theſauris antiquorum. Solebant enim antiqui, theſauros ſuos in palatijs ſub montib. infodere, & in palatiorum introitu telum vel pontem, vel pavimentū æreum concavum, & argento vivo plenum conſtruere, ubi cum quis primo pedem ponebat, totum pondus interioris argenti vivi ad illā partem fluebat, & ſic imagines ſecund. diverſas proportiones movebat. Videbantur ergo ſerpentes cōt. intrantem aperto ore

to ore currere, ministri baculis percutere, sagittarij trahere, quod tamen totum per occultum argentum vivum poterat evenire. Sic igitur homo territus, & commenti ignarus retrocedebat, & thesaurum intactum dimittebat Unde de quodã monaho Barchinonensi narratur in Vincentio, quod dum Italiam percurreret, & ultra quendam montem perforatum esse thesauros Octaviani populus assereret, duodecim comites assumpsit, & cum fili glomere in illis opacis itineribus se injecit, & in quoliber miliario palum fixit. Erat autem alta via, & à læva præcipitiũ, & subterlabens fluvius, qui ad exitum ulteriorem perveniẽtes invenerunt stagnum placidum, & desuper pontem æreum, & ultra stagnum viderunt equos, & equites de auro solidos, & thesauros alios infinitos, unus ergo eornm dum pontem transire parat, mox ubi ponti pedẽ impressit statim ex altera parte produxit rusticum æreum cum æreo malleo, qui undas percutiens ita obnubilabat aera, ut diem & cœlum contingeret: statim vero q. pes à põte retrahebatur, pax erat, & rusticus tollebatur, & serenitas reddebatur. Territi igitur recesserunt, & præter patinam argenteam quam invenerunt, nihil de tantis opib. reportaverunt, quinimo alias revertentes, ulteriorem exitum clausum à dæmonib invenerunt. Multi autem rales thesauri sub montib. esse dicuntur, qui in Antichristi tempora reservantur, sicut de quodam qui thesaurum somniaverat, legitur, q. diabolus dixerit sibi quod illum thesaurum habere non poterat, quia magister eorum lucifer ipsũ ad Antichristi tempora reservarat. In Apulia etiam circa Neapolim dicuntur esse sub montib. palatia thesauris incantatis referta. Veruntamen iciendũ est, q. diabolus quandoq; talib. illudit, & thesauros fictitios eis ostendit, & sic in ærumna, & sollicitudine eos ponit, sicut nuper in Vasconia dicitur contigisse de quodam qui in concavitatẽ rupis intrans palatium aureum cum thesauro infinito reperit, quem quædã puella servabat, quæ se fuisse cujusdam regis Vasconiæ filiam asserebat, & q. pater ejus ipsam ad thesauri incantati custodiam posuerat, & virtute annuli quem portabat, jam mille quingentis annis sine cibo ibi vixerat. Cum igitur ille (ne locus sciretur) foramen mõtis in lapidib. obstruxisset, & multis tẽporib. aliquem qui sciret thesauros discantare quæsiisset, & neminem inveniisset, tandem regi Franciæ negotium revelavit, qui montẽ cum magnis sumptib. fodi fecit. Sed quia inundatio aquarum concavitatẽ illã fœcib. repleverat, nihil omnino utilitatis aut veritatis invenit. Diabolus n. solet aliquãdo illos illudere, quos vidit ad res superstitiosas, & vanas animum applicare. Istud igitur ultimum poteris cõtra dæmonũ illusiones allegare, quomodo scilicet diabolus solet avarorum mentes illudere vel fraudare. Quod etiam quotidie videtur facere, quia sc. spem acquirendi thesauros solet fatuis inspirare, qui tñ post multos labores, solent inanes, & pauperes manere. Eccles. 5. *Avarus non replebitur pecunia, & qui amat divitias fructus non capiet ex eis.* Illud autem primum de illis imaginib. quæ videbãtur vivæ, cum essent mortuæ, potest optime applicari contra hypocritas, quia pro certo hodie sunt multi qui carent sensu, & vita spirituali (sensum dico devotionis, & compassionis, motu vero bonæ operationis, & hoc quia non habent vitam gratiæ, & charitativæ dilectionis Exod. 15. *Fiant immobiles quasi lapides*) & tñ mediante argento vivo, i. mediante fluxibili hypocrisi quæ occulte latet in ipsis, ipsi videntur vitam spiritualem habere, & motu bonæ operationis vigere. Quia non vẽtus inanis gloriæ, vel põdus avaritiæ, vèl argentum vivũ hypocrisis vel malitiæ, tales diversimode movet, & agitat, ideo homo qui eos non cognoscit, ipsos vivos i. bonos spirituales, & sanctos putat. Istis ergo dicitur Apoc. 3. *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Vel dic contra quosdã, qui sine causa magnam famã habent in mundo, quia scili. dato quod ipsi sunt insensibiles, & mortui, id est, ignorantes, & cæci, ipsi tamen mediante argento vivo occulto, id est, mediante pecunia, & occultis muneribus, sciunt taliter facere, quod ad magna officia, & beneficia ipsos videmus se movere, ita quod tam vivi, & sufficiẽtes, & potentes, eo solo quia sunt divites, esse videntur; qui tñ nisi argentum vivum, i. divitias haberent, viles, & mortui putarentur. Vulgus n. illos hodie vivos existimat, quos argentum replet, & satiat, licet mors, id est, culpa meritorum insufficientia in veritate eos premat. Apocal. 3. *Dicis quia dives sum, & nullius egeo, cum sis miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Vel dicas quod talia palatia significare possũt domos, & curias prælatorum, & magnatũ, ubi proculdubio multæ sunt hodie statuæ, i. ignorãtes personæ in diversis officiis constitutæ, quæ tamen aureæ dicuntur, pro eo quod auro, & divitiis cumulate noscuntur. Istæ ergo sunt quæ nullam prorsus habent constantiã, quia pro certo ubicunque pondus argenti vivi, id est, copia nummorum eos impulerit, statim istarum statuarum affectio se movebit. Si ergo istos movere virtute justitiæ volueris, non restat, nisi quod pontem per quem itur ad ipsos, id est, procuratorem, proxenetam, vel etiam uxorem muneribus tangas, & quod argenti pondere ipsos volvas; quia proculdubio statim omnes imagines currere videbis, moveri, & ad te ad tua petita inclinari. Ubi enim pondus argenti senserint, eo confestim solent currere, & stabilitate justitiæ protinus se movere. Nulla n. est turris tam solida, quin mangonellis argenteis faciliter sit comõta. Ps. 81. *Movebuntur omnia fundamenta terræ.* Virgilius facit antiquitus ignẽ inextinguibilem, ad quem quicunque volebat, se calefacere poterat; erat tamen ab opposito ignis quidam puer, qui arcum extensum cũ sagitta tenebat, qui scil. talem scripturam in capite continebat. Qui me percusserit ego traham. Accidit ergo quadam die, quod quidam stultus scripturam legẽs statuam percussit, & statim arcu distento sagitta ad ignem volavit, & ignẽ alias inextinguibilem extinxit. Sic vere Deus quandoque in alia civitate religionis, Ecclesiæ vel patriæ, ignem charitatis succendit, ita fortem, & firmum, quod nullæ aquæ delectationum, nulli status tentationum, nullus motus tribulationum ipsum possum extinguere vel turbare. Cantic. 8. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Iste est enim ignis de quo ipse Deus ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Sed quid? pro certo ibi est invenire aliquas statuas, i. aliquos malos litigiosos, & verbosos ad sagittandum alios per injuriam paratos, qui revera videntur semper alijs dare minas, quod si à prælato aliquo corrigantur vel percutiantur, sagittam detractionum, injuriarum, appellationum, & dissensionum emittent, & ignem charitatis destruent, & extinguent, sicut ad literam de dyscolis religiosis videmus, quos sc. superior suus non potest ita modicũ percutere vel corrigere quin statim nitantur ignem charitatis extinguere, & pacem, & concordiam perturbare, & longis verbis, & contentionibus totum collegium molestare Ps. 7. *Arcum suum tetendit, & paravit illum, sagittas suas ardentibus effecit.*

CAP. LXXIII.

De venenorum mirabilibus.

VEnenõsæ res sunt infinitæ, quæ pro certo possunt inter mirabilia computari. Unde nota quod Plin. de naturali hist. libro 2. cap. 106. dicit, quod in beroso taurorum colle tres sunt fontes sine remedio, & sine dolore mortiferi: potatoribus enim suis dolorem in moriendo non inferunt, & tamen sine remedio ipsos perimunt, & occidunt. Sic proculdubio in hoc mundo tres sunt fontes venenosissimi, id est, tria vitia principalia, sc. tres concupiscẽtiæ, vel tria mundi bona, quæ triplici cõcupiscentiæ sunt objecta. Fons primus est superbia vitæ, cujus aqua, & materia sũt scientiæ & eminentiæ. Fons secundus in concupiscentia oculorum, scilic. avaritia cujus aqua, & materia sunt divitiæ. Fons tertius est concupiscentia carnis, id est, luxuria, cujus aqua, & materia sunt carnales delitiæ. Et breviter isti sunt fontes qui sine dolore occidunt quia scilicet superbus non invenit dolorem, sed potius complacentiam in eminentijs, avarus in divitijs, & luxuriosus in delitiis: & ideo isti sine remedio moriuntur, quia cum non dolent nõ præcavent, & sic ad inferos cum gladio detrahuntur. Job. 21. *Tenent tympanum, & cytharam, & gaudent ad sonitũ organi.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferos descendunt. Istæ autem sunt tres lanceæ, quas infixit Joab in corde Absolon, &c. vide infra libr. 16. 2. Reg. 18. Item idem ibidem ait, quod in Æthiopia sunt quidam, qui Athon montem incolunt, qui de viperinis carnib. vivunt, quapropter nec vestes nec corpora ipsorum alia animalia noxia tangunt. Quia n. nutriti sunt veneno, ideo timent noxia alia si contingerent sua corpora venenat; sic vere sunt multi in hoc mundo ita venenati, & pestiferi, & veneno malitiarum, & iniquitatũ nutriti, quod nullus audet eos tangere, nec in aliquo molestare, sicut videmus de detractoribus, quorum malitiam, verba, punctiones, injurias, & venenosas diffamationes õnes timẽt, & ideo ipsos tangere, associare, vel etiam corrigere aut punire non audent, sed potius ipsos fugiunt, atque cavent. Ista etiã in mundo videmus de malitiosis prædonib. ballivis, & advocatis, quos nemo audet molestare vel tangere, jus suum ab eis repetere, pro eo quod veneno malitiarum nutriti, tangentes, id est, injuriantes vel se corrigentes solent accusando, diffamando, vel alias invenenare. Ideo bene docetur Num. 16. ubi dicunt: *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent.* Vel dic, quod tales venenosi

nenoſi,& infames peccatores, qui viperis,id eſt,peccatis nutriti ſunt,cunctis tangentibus,id eſt, cunctis ſocietatem frequentantibus,ſpiritualiter venenoſi ſunt, & ipſorum per mala exempla, verba,& opera infectivi. Non eſt ergo tutum tales tangere,& ſocietatem illorum diligere, nec etiam veſtes converſationis per imitationem aliqualiter attrectare, quia ſicut dicitur Eccl. 13. *Qui tetigerit picem,inquinabitur ab ea.* Item ſecundum Plinium naturalis hiſtoriæ mundi lib. 31.c.2.multi ſunt fontes venenoſi, quorum
4 aqua potantes enecat, qui tamen piſces nutriunt non venenoſos. Iſtud tamẽ fallit in Stryge,cujus aqua in Achaia vel Arcadia è ſaxis fluens ſtatim interficit potatores, quæ parvulos nutrit piſciculos,qui ſecundũ Theophraſtum comedentib. ſunt lethales, quod ſcilicet nunquam in alio genere mortiferorum fontium reperitur. Sic vere cum diverſæ ſint aquæ,id eſt,diverſæ res fluxibiles mundi,qui ſcilic. animæ non bene viventi ſunt mortiferæ,& nocivæ, & mortis culpæ occaſionaliter inductivæ, ſicut ſunt divitiæ quæ cauſant avaritiam, dilitiæ luxuriam, mundanæ ſcientiæ ſuperbiam; communiter tamen accidit, quod in talibus aquis inveniuntur aliqui piſces. id eſt,aliqui homines prædictis bonis bene,& diſcrete utentes,ſcilicet boni,&juſti,&aliis per mala documenta, & exempla nullatenus venenoſi;quia ſcilicet bene poſſunt haberi mundi divitiæ cum largitate, & charitate; dilitiæ cum temperantia, & frugalitate; mundi ſcientiæ cum juſtitia,& humilitate. Sed proculdubio unus eſt fons venenoſus,qui habet etiam piſces neceſſario venenoſos,ſcilicet ſcientia hæretica vel necromantica. Iſta enim non ſolum eſt in ſe infectiva, vel mortis animæ cauſativa, imo piſces,id eſt, hæretici ibi nutriti; alios ipſos comedentes, id eſt,ipſos audientes, vel imitantes corrumpunt; & per errores inficiunt,& occidunt,in quantum ſcilicet vitam animæ,fidem,& charitatem eis ſubtrahunt atque tollunt. Apocal. 7. *Multi hominum*
5 *mortui ſunt ex aquis,quia amaræ facte ſunt.* Aliquando accidit, quod fontes non venenoſi venenoſos piſces portant. Unde ibidem dicitur, quod in Armenia eſt fons, nigros habens piſces, de quibus qui comederit, enecatur,quod etiam circa Danubii exortum eſſe dicitur,quouſq; veniatur ad fontem alveo oppoſitum, ubi id genus mortiferorum piſcium terminatur. Simile eſſe dicit in Lydia in ſtagno Nympharum, continent enim iſtæ aquæ (quamvis de ſe non ſint venenoſæ) piſces mortiferos, & comedentibus venenoſos. Tales fontes ſunt Eccleſia, religio, ſcientia Theologica, & Canonica,quæ ſcil.ſunt fontes boni, & ſani, & non venenoſi aut mali;quia pro certo dato quod iſta ſint in ſe utilia atq; bona,continent tamẽ piſces,id eſt,homines,& ſubditos nigros,& infames, & perverſos,ſuis malis,dictis, & exemplis aliis venenoſos. Conſtat n.quod multi ſunt Eccleſiaſtici,&religioſi,multi etiam canoniſtæ,& Theologi,qui mortis exempla,& documenta alijs ſolent dare,& ſic vitam gratiæ ſolẽt eis tollere,& mortem vitiorum occaſionaliter inferre;quia quicunq; iſtos infames,& nigros exemplariter imitando comedunt, mortem vitiorum incurrunt. Eſa. 59.*Qui comederit de ovis eorum morietur.* Sicut ponit Plin.lib. 13.c.2. in fine.Multi inveniuntur fontes venenoſi,&mortiferi.Unde dicit,quod fons Lycos hominem tertio die occidit, qui de eo biberit.De alio etiam fonte mane bulliendo erumpente dicit,quod aves quæ inde biberint, moriuntur.Alius eſt fons circa Thellalica tempe,cuius etiam viſus intuentes terret,cujuſq; aqua æs,& ferrũ corrodit,quẽ tñ fontẽ ſiliqua ſilveſtris cingere dicitur, quæ purpureo flore ſemper florere prædicatur. In Macedonia juxta ſepulchrum Euripidis, fontes duo ſunt, quorum unus ſaluberrimi eſt potus,alius mortiferi. Tales fontes ſunt multi mali,qui ſc.verbis, & exẽplis invenenant audientes, & ſocietatem eorum frequentantes,&maxime tales ſunt hæretici,& detractores,qui ſc.omnia corrodunt,& mordent,&intuẽtes obſtupefaciunt atq; terrẽt. Ec. 9.*Terribilis in civitate ſua homo linguoſus.* Iſti tamen flore purpureo, i. honeſta,& ficta converſatione ciucti dicuntur, in quantum boni apparere,& non eſſe conantur, ut eorum detractionibus plus credatur. Vel dic,quod tales fontes ſunt mundi delitiæ,quæ etiam aves,id eſt, contemplativos occidunt,vel etiam malæ mulieres, &c. Secundum Plinium libro 11. capite 53. Multa ſunt animalia, quorum flatus, & tactus ſunt aliis venenoſa. Unde dicit, quod
6 animæ leonis virus grave, urſi peſtilens. Credo autem quod per animam intelligit anhelitum vel flatum. Unde ſequitur; quod illa quæ anhelitu leonis tanguntur, à nulla fera alia amplius manducantur.Carnes etiam quæ ab ipſo afflatæ ſunt,facilius,& citius cõputreſcunt.Per leonem poteſt intelligi diabolus,hæreticus vel luxurioſus; quia ſc. iſti habent flatus venenoſos.i.e. verba,ſuggeſtiones.& documenta periculoſa,& damnoſa;ſi enim aliquam beſtiam, i. e. aliquam perſonam afflaverint, vel ſuis inductionibus ad malum inclinaverint, ipſam corrumpunt, & etiam aliorum corruptivam faciunt, ita quod nullæ feræ,id eſt,nulli viri ſapientes tales ſic corruptos aut ſic afflatos aſſociãt ſeu tangunt,quia pro certo periculoſum eſt tangere,frequentare vel aſſociare illos, qui ab hæreticis vel luxurioſis vel etiam dæmonib.ſunt afflati,&malis ſuggeſtionibus invenenati. Tales enim parati ſunt ad corruptionem, & ad aliorum ſe tangentium vel communicantium læſionem. Eccleſ.13.*Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Idem item ibidem ait, quod quædam ſunt animalia,quæ de ſe ſunt innocua quæ tamen ex poſtfacto fiunt alijs venenoſa. Unde ait, quod veſpæ ſerpente avide veſcuntur, quo alimento mortiferos ictus faciunt. Apri etiam in Pamphilia, & in Ciliciæ montibus ſalamandras comedunt,&quamvis ſapore vel odore differre propter hoc ab aliis non videntur,ſe tamen comedentes invenenant, & occidunt. Et breviter iſtud eſt verum, quod illa quæ venenis vescuntur,ſunt aliis venenoſa, ſicut etiam ſupra dixi de dracone,qui comedit ſcorpiones. Sic proculdubio dico, illi qui comedunt, id eſt, qui ſibi incorporant per malas concupiſcentias,& per imitationes ſalamandras, & ſerpentes, id eſt, perſonas venenoſas, & peſtiferas doctrinas, ſcientias, delitias,& divitias; alijs venenoſi fiunt,ipſos quoq;ſuis malis conſortijs,colloquijs,& exemplis inficiunt,& corrumpunt;ſicut patet de illis, qui ſerpentibus,& ſalamandris, i. e.hæreticis veſcuntur, & eorum ſcientijs imbibuntur,qui quamvis venenoſi,& mali,nec in ſapore vitæ,nec in odore famæ appareant, eo quod malitias ſuas per hypocriſim palliant,alij tamen ab eis corrumpuntur. Eſaiæ 59. *Qui comederit de ovis eorum,morietur,quod confotum eſt, erumpet in regulum.* Item idem 8
ibidem ait,quod Scythæ volentes irremediabiliter hominem occidere,ſolent ſagittas ſuas ſanie viperæ,& ſanguine humano inungere,& ſic levi tactu ſolent hominem irremediabiliter venenare. Per iſtos Scythas intelligo proditores, qui ſcilicet ſcythæ dicuntur,quia ſcire volunt quicquid ab aliis fit aut dicitur. Per ſanguinem humanum, qui eſt amicus naturæ; intelligo amicitiæ fictionem. Per ſaniem vero viperæ,intelligo malitiæ, & nequitiæ nocumentum, & deceptionem. Quid ergo? pro certo quando Scythæ, i.e. proditores omnia ſcire volentes,volunt aliquem irremediabiliter vulnerare, ipſumque deſtruere, ſubvertere vel nocere, ſolent ſagittas verborum ſuorum partim in ſanguine humano,i.e, in ficta amicitia intingere,&cum eis ſaniem viperæ,id eſt,malam intentionem.& iniquam deceptionem,& proditionem adjungere; ut ſic venenum vipereum malitiæ ſuæ poſſit cum ſanguine amicitiæ ſimulatæ facilius recipi,&ad cordis intima penetrare.Sic igitur homo à talib.ſub ſpecie amicitiæ venenatur, decipitur, & ſine medio perturbatur. Iſta etiam facit ſuo modo diabolus, quia ſub fictione alicujus boni,ſolet venenum peccati infundere,& ſic ſagitta tentationis animam irremediabiliter vulnerare. Quilibet ergo talis deceptor dicere videtur illud Deuter.32.*Inebriabo ſagittas meas ſanguine,*& ſequitur. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.*

Aliqua ſunt animalia quæ venena comedunt, & tamen venena ſibi non nocent, nec ipſa etiam animalia propter hoc aliis venenoſa fiunt, ſic patet de cervo, qui comedit ſerpentes, de capone,qui trãſglutit buffones, & alijs multis ſimilibus:eſt n. in eis natura tam efficax,& tã fortis,quod ipſa venena poſſũt digerere, & omnẽ malitiam exinde tollere,&ipſa in nutrimentũ cõpetens tranſmutare. Et ſic dicit Plin.ubi ſupra,quod anima,id eſt, flatus Elephantis ſerpentes extrahit,& cervorũ urit,& inde etiam ipſa venenoſa multa remedia in ſe continent,quæ nullam veneni malitiam habent,imo contra venena proficiunt atq;valent,ſicut patet de buffone,in cuius capite Crapaldina lapis pretioſus invenitur,quo cõt.venena opitulari,&proficere,prædicatur.Igitur per animalia domeſtica,& bona intelligo bonos,& ſanctos doctores, per ſerpentes vero intelligo paganos, Philoſophos,& ſciẽtiarum gentilium profeſſores.Dico ergo q.Elephãtes,cervi,& galli,i.viri fideles,& boni ſciunt de ipſis ſerpentib.&buffonib.i.de Philoſophis ipſis,& gentilibus,utilitatem ſuam facere,ipſoſque,& eorum ſcientias in cibum aſſumere,&venenum malæ interpretationis vel corruptæ opinionis tollere, & in bonum nutrimentum ſanæ doctrinæ, & ſapientiæ commutare: quia pro certo dato,quod tales buffones,i. antiqui Philoſophi venenoſi per infidelitatẽ fuerint,& per multos errores mundum invenenaverint, inveniuntur tamen in capitibus ſuis multi lapides pretioſi,i.e.multa bona documenta,&exempla,multaq; moralia dicta,& facta, quæ ad ſalutem ſunt utilia, & venenorum,id eſt,criminum dominativa.

De ta-

De talibus ergo debẽt bona, & utilia recipi; mala vero, & inutilia refutari. Matth. 13. *Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Vel dic si vis generaliter, quod prudens homo de ipsis serpẽtibus, i. peccatoribus, scit utilitatẽ suã facere, & eorũ venenosa dicta, & exempla, quæ ab ipsis comedit, & accipit, in bonũ suum nutrimentum, & documentum mutare. Secundum Plin. naturalis historiæ mundi libr. 28. c. 3. mirũ est, quod quædam sunt hominum generationes, quæ à natura resistunt venenis, sicut sunt Marsi in Italia, Psilli in Aphrica, Oblongenes in Cypro insula. De Psillis autem, & Marsis dictum est supra cap. de Italia, & de Æthiopia: Nam (ut à Plin. præcedenti capitulo dicitur) Marsorũ cantu serpentes contrahuntur, etiã in nocturna quiete. Habet n. serpens (ut ait idem ibid.) intellectum ad incantationes cavendas. Ad quod etiam concordat scriptura in Psal. ubi dicitur: *sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocẽ incantantium, &c.* Ideo (ut ait) cum populus Marsorum dominium habeat in serpentes, solent cantum istorum hominum perpendere, & eo audito contrahi, & timere. Per serpentes intelligũtur viri prudentes. Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes.* Per Marsos vero, & eorum cantũ intelligo dæmones, & eorum suggestiones, luxuriosos, & eorum fabulationes, adulatores, & eorum deceptiones; quia pro certo quicunq; prudens homo debet incantationes talium perpendere, & pro virib. cavere, & fugere, & ne decipiatur, attendere, & auditis cantib. & incantationib. talium Marsorum, i. e. dæmonum adulatorum, vel hæreticorum, vel etiam vetularum lenonumq; & luxuriosorum, debet se ipsum contrahere, & signum displicentiæ ostendere, dicẽs illud Amos 5. *Auser à me tumultũ carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam,* quia breviter cavendæ, & non sunt audiendæ dæmonũ suggestiones à fidelibus, hæreticorum prædicationes à simplicibus, adulatorum blanditiæ à principibus, luxuriosorum, & maxime vetularum seductiones, à juvenculis mulie-
11 rib. Item idem ibidem sc. li. 28. ca. 3. dicit, quod familia Oblõgenum in Cypro nunquam à serpentib. lædebatur, quinimo tantam habebant contra venenum repugnantiam, quod sudore eorum, & saliva contra venena medebantur. Unde ait, quod quidam legatus Cyprorum ex hac familia Hexagon nomine, à consulib. Romæ in dolium plenum serpentibus conjectus est, experimenti causa, nihil sibi serpentib. nocentib. sed linguis circummulcentibus. Per istam familiam insulæ Cypri possum intelligere cives insulæ paradisi, scil. Deum, angelos, atque sanctos; qui pro certo isti sunt, qui super serpentes, id est, super dæmones potestatem habent, ita, quod nunquam timent eorum feritatem. Istud autem probatum est in legato Dei patris, scil. in Christo, qui Romam, id est, in mundum missus, dolium plenum serpentib. scil. infernum dæmonib. intravit, quorũ venenosa malitia sibi nocere nequivit, sed eum illæsum abire permisit, imo etiam quasi linguis mulcẽdo virtutem suæ divinitatis in multis (sicut in Eãngelio legitur) prædicavit. Vel dic, quod tales Dei patris legati fuerunt sancti confessores, qui scil. in dolio hujus mundi inter serpentes, id est, inter dæmones, & tyrannos vixerunt, ipsosq; per peccatum, & tormentum non occiderunt, sed potius amicabiliter ipsis per suam sanctitatem blanditi fuerunt, quod bene apparuit in illis principib. qui primitus religiones, & Ecclesias sub sanctis confessoribus dotaverunt. Luc. 10. *Ecce dedi vobis potestatẽ calcandi super serpentes, & scorpiones, &c.* Sudor ergo suorum operum, & laborum, saliva suorum dictorum verborum, contra venena vitiorum sunt remedia, his scil. qui ipsa exemplariter accipiũt, atq; gerunt. Vel dic, quod sancti isti etiam dato quod eum venenosis, & cum peccatoribus viverent, & omni die venenosa opera, & dicta biberent, nunquam tamen ex hoc læsi fuerunt, sed sani, & illæsi manserunt. Marci ult.
12 *Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Item dicit quod Tentyri in insula Nili nascentes, tanto sunt crocodilis terrori, quod eorũ vocem fugiant. Sic vere crocodili dæmones timent sanctos, & maxime viros humiles, in insula sapientiæ, pœnitentiæ, & religionis clausos, adeo ut vocem suæ orationis, laudis, gratiarum actionis, vel confessionis sustinere nequeant, sed ab ipsa potius fugiãt, & recedant, dicentes illud Gen. 2. *Vocem tuam audivi Domine, & timui, eo quod nudus essem.*

Vel etiam dic de malis, quia voces bonorum, & documẽta formidant. Unum dicit Plin. ubi supra satis notabile, dicit n. quod illi populi prædicti sc. Marsi, Psilli, Oblõgenes, & Tentyri, non solum tactu venenum eximunt, imo etiã suo adventu venenatos adjuvant, & eorũ dolores leniunt. Dicit etiã, quod in illis qui à scorpioni. & serpentib. percussi sunt, etiam postquam sunt sanati, solet quædam virtus contra venena remanere, quia sci. fit quod alia
13 animalia venenata non audẽt eos tangere vel nocere, & sic (ut ait) quod venena contra venena remedia solent esse; sicut exẽplificat de illis, qui à scorpionib. percussi sunt, qui amplius à carbonibus, vespis aut apib. non læduntur, quinimõ (ut ait) aqua lotionis manuum taliũ sic à venenatis percussorum, & postea sanatorum, solet percussos, & inde aspersos alleviare, & quãplurimum adjuvare. Econtra vero ibi dicitur, quod illi qui nunquã fuerunt serpentum vel canis dentib. læsi, suo introitu vel adventu vulneratorum à serpentib. vulnera aggravant, & dolores eorum acuunt, & augmentant. Ista possunt generaliter allegare, quod quãdo aliquis est vulneratus ictib. venenatis, i. tentationib. aut tribulationibus hujus mundi, utile est ei, & consolabile, quod ab illis qui potestatem habent super tentationum, & tribulationum venena, i. sanctis viris visitetur, & personaliter videatur. Visitatio enim adventus, seu interventus bonorum, est consolatio infirmorum, & salus relevatio peccatorum. Unde act. 16. *Visis fratribus consolati sunt eos.* Item istud est certum, quod illi qui aliquando puncti, & percussi sunt à venenatis, i. à tentationibus, & tribulationibus venenosis, & inde per pœnitentiam sunt sanati, solent exinde contra venenum peccati quandam virtutẽ concipere, & ex ipso veneno peccati, quo invenenati fuerant, contra peccati remedia vendicare; quia scil. sæpe fit, quod tales conversi contra venena peccatorum fiunt remedia, quando sc. aqua qua lavaverunt manus suas in pœnitentia, & qua mundaverunt opera sua, alij infirmi, & peccatores, qui sc. venenatis tentationibus sunt percussi, exemplariter lavant vulnera seu vitia propria, quia breviter istud est verum, quod illi sunt ad curandum vitia magis sani, quia vitiis similib. fuerunt percussi, sicut apparuit de Paulo. Unde ad Hebr. 2. *Per hoc enim quod probatus, & tentatus est, didicit, & his qui tentantur auxiliari.* Econtra vero istud etiam est verum, quod illi per punctura, & invenenationes vitiorum nunquã sustinuerũt, non solent percussis, & peccatoribus prodesse, nec eis compati vel condolere, sed potius austeritate sua in suo accessu, & adventu ipsos amplius affligere, & vexare, quia pro certo illi, qui vitia vel tribulationes non sunt experti, & nunquam à cane vel serpente diabolo criminaliter sunt percussi, sunt aliis delinquentibus nimis duri; quod potissime in religione experitur, ubi illi qui nunquam ceciderunt, tanquam fragilitatis propriæ inexpertes, alios atrociter persequuntur, sicut patet de visitatoribus, & prælatis, qui adventu suo faciunt miseros plus dolere, non advertentes quod Petrus idcirco cecidit, ut alijs disceret condolere, juxta illud Eccl. 31. *Intellige ex teipso, quia sunt proximi tui.*

Item istud est certum, quod illi quos scorpius diabolus, caro vel mundus vitio aliquo percussit, & inde per pœnitentiam sanatus extitit, non solet alijs venenatis, & tentationib. amplius lædi, quia sc. scit melius se à talib. tueri, quia sicut dicit Seneca in Prov. *Cautio est in reliquum, lapsus anterior.* Sicut dicit Pl. ibid. vestis, quæ funere, i. cadavere serpentis tangitur, nunquam à tineis corroditur. 14
Sic vere ille vel illa, cujus conscientia peccatum aliquando habuit, tineas malarum cogitationum vel tentationum melius præcavebit, ita quod de ista dicitur Matthæi 6. *Ubi neque ærugo neque tinea demolitur.* Item idem ibidem ait, quod si quis pulsione quæ 15
Cardiaca dicitur moritur, cor eius nunquam in igne crematur, Idem etiam dicit de corde illius, qui periit veneno. Corda enim talium non comburuntur, licet in ignis incendio collocentur. Unde ait, quod cor Germanici Cæsaris in igne cremari non potuit, quare cum Vitellius de morte Pisonem coargueret, ac si ipsum veneno occidisset, econtra ipse morbum Cardiacum fuisse allegavit, & sic à suspicionis periculo se salvavit. Simile vero de corde venenato dicit Rasis in quodam libro suo, quem fecit de occultis virtutibus membrorum animalium, ubi additur, quod cum cor hominis veneno pereuntis non comburatur, si 9. annis in igne teneatur, qui continue converteturin lapidem, qui valet mirabiliter contra omnia venena, fulmina, tonitrua, dat victoriã in bellis. Unde ait, quod Alexander talem lapidem super se ligatum portabat, verum cum quodam die illũ deponeret, & exultis vestibus se in Euphrate fluvio balnearet, adfuit serpens quidam qui morsu dictum lapidem surripiens, ipsum in Euphratem expuit, invidens quod tantam haberet potentiam in venena. Hæc Rasis. Cardiaca est tremor cordis, & significat servilem timorem. Venenum vero significat invidiam, quæ vitam gratiæ tollit per odium, & rancorem. Ista ergo sunt duo vitia, quæ cor in quo sunt, per charitatem inflammari non sinunt, timor scilicet, & livor. De timore 1. Johan. 4. *Timor non est in charitate, perfecta enim charitas foras mittit timorem.* De invidia dicitur ibidem, quod

qui

qui non diligit, non habet charitatē. Quia procul dubio cor illud nunquam charitate vel devotionis fervore crematur, quod timore desperationis turbatur, & quod veneno invidiæ, & malitiæ vitiatur. Cor enim bonorum dicitur ardere, sed non cor malorū Luc. 24. *Nonne cor nostrum ardens erat?* Vel dic, quod illum amor Dei & Christi non accendit quē venenum peccati mortalis invenenat, & occidit. Vel dic si vis ad illud quod dicit Rasis, quod quando cor veneno peccati mortuum, igne contritionis vel fortis tribulationis calescit, sæpe fit quod in lapidem, i. in virtutem, & constantiam durescit, ita quod tale cor lapis pretiosus efficitur, à quo venena omnium vitiorū superātur, bella tentationum vincuntur, & æternæ dānationis fulgura, & tonitrua, seu fulgura terribilis judicij evaduntur, patet in Paulo, qui etiam de se dicit, *quod ubi abundavit delictū, ibi superabundavit & gratia*, ad Roman 3. Quia tamen sæpe contingit, quod homo in flumine delitiarum plus debito se balneat, & vestes virtutum abjiciens in mundanis delitijs se delectat, serpēs diabolus istum lapidem seu istud bonum cor sibi per peccatum subtrahit, & sic potestate quam habebat contra venena, ipsum spoliat atq; privat. Os. 7. *Ephraim quasi columba seducta non habens cor.* Und diabolus dicit talibus illud Eze. 36. *Auferā cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Vel dic, quod cor istud significat Christū, qui dicitur cor in corpore Ecclesiæ, cui vitam gratiæ administrat, mortificatus tamen fuit per venenum malitiæ Judæorum. Lapis etiam pretiosus factus est in quantū ipse dicitur lapis angularis omnium spiritualium ædificiorum. Istum ergo si Alexander, i.e. vir justus secum portaverit per devotionem, ipse pro certo contra venena, flumina, & tonitrua, id est, contra omnium tribulationum, & tentationum genera prævalebit quia tamē interdū contingit quod talis homo devotus in fluvio delitiarum, & mundanæ prosperitatis per complacentiam se balneat, & serpens diabolus sibi insidians, istum lapidem seu cor lapideum, i. devotionem ad Christum sibi per peccatum subtrahit, & sic contra venena potentiam sibi tollit Ps. 39. *cor meum dereliquit me.*

16 Item ibidem li. 21. c. 14. dicitur, quod in multis mundi partib. inveniūtur venenata mella, quod (sicut ait) accidit ex venenosis floribus è quibus fiunt, unde ait: quod in ponto quibusdam annis mella sunt venenosissima, ratione florum cujusdam herbæ dictæ egolethron, quæ est etiā vexatio jumentorum, quia (si virus humidum fuerit, apes noxium virus suscipiunt de hac herba. In eodem etiā ponto est aliud genus mellis, quod ab incolis menomenon, i. e. insanum vocatur, propter insaniam quam inducit, quod utiq; evenire creditur è flore rhododendri herbæ, qua scatent, & abundant sylvæ patriæ, Unde etiam gens illa cum de cera tributa Romanis præstaret, mella quonaim erant exitialia, non vendebat. In Perside etiam, & Mauritania cæsariensi Getuliæ contermina favi venenati gignuntur. Hic autem dicit Plin. pulchra verba. O (inquit) quid sibi voluisse naturam his arbitremur insidiis? sequitur. Quid sibi voluit, nisi ut cautiorē minusq; avidum faceret hominem? quasi dicat. Ista est ratio quare mella venenata formavit. Revera sic vere cōtingere in moribus, quia pro certo multæ sunt apes, id est, multæ personæ quæ faciunt, & quæ habent mella, i. verba dulcia, & blanda, venenata tamen, id est, deceptoria, & corrupta, sicut videmus de luxuriosis, hæreticis, & iniquis, qui cum dulcedine verborū suorum venenū peccati vel corruptionis inferunt, & sic auditores invenenāt, & corrumpunt 1. ad Cor. 15. *Corrūpunt bonos mores colloquia prava.* Quia enim tales sunt soliti de herbis, & arboribus corruptis, i. de malis personis flores exemplorum accipere, ideo solent mella venenata, i. verba malefacere, cum quibus solent simplices intoxicare, sicut de luxuriosis exemplificat Sapiens. Prov. 5. *Favus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, novissima autem eius amara velut absynthium, & acuta tanquam gladius biceps.* Vel dic, quod talia mella sunt doctrinæ poetarū, & philosophorum, quæ quamvis videantur dulcia, & delectabilia, constat tamen quod contineant multorum errorū venena. Igitur si tales rationes tributum solvant, i. si talium scientiæ fidelibus deserviant, cera accipienda est, & non mella, i. illa quæ vera sunt, & non falsa, & alia quæ utilia sunt, non vana. Unde Apostolus, *Omnia probate, quod bonum est, tenete* 1. ad Thess. 5. Vel esset si vis, per talia mellia intelliguntur mundi delitiæ, divitiæ, & scientia, quæ quamvis videantur fatuis dulcia, in se tamen continent vitiorum venena. Constat enim quod divitiæ occasionaliter in se continent avaritiam, delitiæ luxuriam, scientiæ præsumptionem, eminentiæ elevationem. Talia igitur mella, id est, mundi bona, quæ ut communiter consistunt in delitiis, divitiis, scientiis, potentiis, & eminētijs natura naturās Deus hominibus fieri venenosa permittit, & in ipsis, permissivæ fortunæ insidias ponit, ut scilic. homo magis sit circumspectus, & cautus ad omnia præcavendum, & de singulis dubitandum, meliora accipiendum, deteriora cavēdum, & non avide, & effrenate in bona mundi irruendum, & indiscrete omnia devorandum. Sicut enim scriptum est Prov. 28. *Beatus homo qui semper est pavidus.* Ideo bene consulitur Eccl. 33. *Super mensam magnam sedisti? non aperias faciē tuam ibi prior*, quasi dicat, non oportet avide in mensam mundi bonorum irruere, sed inter assumpta distinguere, & quasi dubitando de singulis, venenorum, i. vitiorum ibi latentium militiam præcavere. Gen. 2. *De ligno scientiæ boni, & mali non comedes, &c.* Vel dic, quod apes quæ nō sūt venenosæ, faciunt aliquando mella venenata. Sic vere viri qui de se sunt boni, dicūt quandoq; vel ratione solatij, vel alias verba dissoluta, & inutilia, & inepta, &c. sicut in sequenti capit. Apes habent aculeum venenosum, in ore enim ferunt venena, quamvis in fructificando sint animalia utilia atq; bona, & sicut dicit Plin ubi supra. Mirū est, apes venenosa portantes ore, fingentesq; nō mori; sed causa est (ut ait) quia domina rerū natura hanc dedit repugnantiam apibus contra venena, ut sci. à veneno (quamvis ipsum habeant) non lædantur, sicut contra serpentes Psillis Marsisq; inter homines, de populis autem Psillorum, & Marsorum qui non timent veneni potētiam, alibi dictū est supra eo. §. 10. Si vis, per apes intellige quosdam, qui habent mala verba dissoluta, & aliqualiter periculosa, ita quod in ore videntur maleficia vel venena, ipsi tamen in se boni sunt, & faciunt bona mella, i. bona opera atq; justa. Complures enim sunt, quorum verba venenosa videntur, & tamen eorum opera utilia comprobantur, sciunt enim veneno peccati repugnare, & cum ipso veneno, quod quodammodo portant in ore, faciunt innocentiam custodire, sicut quotidie videmus de multis tam viris quam mulieribus, qui quamvis sunt in animo boni; sunt tamen in sermonibus dissoluti, dicit, enim gloss. canonis, quod per adverbia demeremur vel promeremur, non per nomnia, quia sc. intentio facit meritum vel demeritum, ut quando res fiat adverbialiter, s. bene vel male non nominaliter, i. bonum vel malū ut est in proposito, quia talis locutio non fit male, licet sit mala, & per consequens suū non invenenat portatorem. Aconitū est herba venenosissima, quæ alio modo dicitur Gammaron, Scorpion, Theoliophonon, Paradalianches, &c. & nascitur circa Heracleam Ponticam, folia habēs quatuor tantum, cucumeri similia, hujus tāta est veneni malitia, quod si genitalia cujuscunq; animalium generis tetigerit, die eodem infert mortem. Mures etiam solo odore eius moriuntur à longe. Istud autem in eo mirum est, quod istud venenū veneno scorpionum obviat, & in potu datum cum vino, hominem à veneno scorpionis liberat atq; sanat. Est enim ejus natura ut hominem occidat, nisi invenerit in homine quod perimat. Mirū (inquam) exitialia per se ambo cum sint duo venena, in homine commoriuntur, ut homo supersit sicut dicit Plin. ubi supra, & addit. Ista autem (inquit) si quis ab homine excogitari potuisse credit, ingrata deorū intelligit mera. Vnidi simile de Manalde supra cap. 69. §. 3. Per corpus ergo hominis possum intelligere corpus Eccles. militantis, per venenum scorpionis, intelligo malitiam usurariorum, & aliorum malorum inferiorū, per aconitum autem intelligo nequitiam, & rapinam malorum superiorum. Igitur sic est, quod aconitum, i. venenosi superiores, s. rapaces principes, & judices, officiales solent naturaliter impugnare, & impedere venenum scorpionis, i. alios malos inferiores, videlicet usurarios, & latrones, sicq; fit, quod dum mali superiores cōtra tales malefactores intendunt, corpus in quo sunt, i. patriam cui præsunt, quandoq; in pace dimittunt, imo pacificam eam reddūt, in quantum scorpionum istorum veneficium inde tollunt. utile est ergo, quod tales mali superiores inter subditos inveniāt, quem juste puniant, quia alius in ipsum corpus, i. in ipsos bonos subditos desævirent. Vel ista possunt dici de diversis tyrannis sibi invicem inimicis, qui contra invicem solent pugnare, & alter alterum aliquotiens destruere. Hier. 46. *Fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt*, & sic per suam absentiam solent hominem, i. simplices subditos in pace dimittere, & patriam alter ab altero liberare, qui tamen si concordes essent, & unus eorū supereresset, ipsos inferiores roderent, & per rapinas varias venenarent. Igitur bonum est, quod mali inter se pugnent, & se occidāt, & periniant, ut boni in pace dimittātur, & vivant, ut sic eorū mutua occisio sit aliorum pax, & salutis occasio. Vide figuram ad hoc infra li. 16. 2. Para. 26.

17

18

In fine Hester. *Impij una die ad inferos descendentes pacificum reddant regnum.* Vel dic, quod aconitum quod neminem interficit, nisi sit veneno scorpionis permixtum, significat venenosos judices, & ballivos avaritia, & iniquitate corruptos, quia pro certo tales solent homines in quibus sunt, i. subditos quibus præsunt per rapinam occidere, & veneno malitiarum suarum vita sua, id est, temporali substantia spoliare, nisi forte ipsos senserint venenum scorpionis, i. cautelas, & malitias habere, & vitiis, & iniquitatibus abundare. Malos enim, & venenatos inferiores ballivos, & advocatos non solent lædere, sed eos in pace dimittere, & ipsos diligere, & fovere, & ut similiter in casu simili sustineantur ab ipsis, solent eos contra alios sustinere. Unde Lucæ 6. *Peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.* Vel potest dici, quod nullum malum adeo magnum, quin valeat ad aliud bonum faciendum, quia etiam unus malus valet ad alium malum repellendum, & ad suæ malitiæ repugnandum, sicut de ballivis, & advocatis videmus. Unde libro 27. de naturali mundi historia in capite tertio, Aperta (inquit) possessione patet nullum quidem malum sine aliquo bono dicere. Vel dic, quod ista duo mala significant malum pœnæ, & malum culpæ, quia scil. pœna quamvis videtur venenosa & aspera, est tamen majoris veneni, scil. culpæ consumptiva, & sanativa, quia pœnitentia culpam perimit, & contritio delictum tollit.

CAPUT LXXIV.

De *Monstris.*

1 MOnstra præter jam dicta multa sunt in natura. Unde nota quod Cyclopes fuerũt populi monoculi, qui in Sicilia habitaverunt. Et quia Sicilia habet montes perpetuo igne flam̃antes, ideo isti populi fulmina Jovis fabricare à poëtis ficti sunt, ut ait Gervasius. Tales etiam dicti sunt à Solino Arimaspi, de quibus supra titulo de Italia c. de Faunis, lib. de animalibus, & aliis similibus latis dixi, Dic tamẽ si vis, quod isti sunt dæmones, qui scilic. duos oculos habere debuerant, unum scilic. quo velint bonum, alium quo intelligant verum; sed unum istorum, scil. notitiam veri sibi reticuerũt, alium vero penitus amiserunt, scilicet amorem boni. Isti igitur in regione ignea, id est, in inferno morantur. & Jovis, id est, Dei fulmina fabricant, in quantum suas severas sententias exequũtur, juxta illud Psal. 77. *Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissiones per angelos malos.* 2 Sagittarim dicunt esse quoddam animal, ex homine, & equo mixtum in vultu terribile, & in sagittando præcipuum, qualem scilic. legitur rex Mennoniæ in exercitum Trojanorum adduxisse, qui etiam græcis multis terrorem noscitur incussisse, ipsum tamen Achilles occidit, & de ipso viriliter triumphavit. Tales videntur esse multi, qui sc. partim homines, i. rationales, partim equi, i. bestiales esse noscuntur, qui profecto alios sagittare non cessant, verbisq; & injurijs, detractionibus, & tribulationibus inquietant, & molestant. Unde etiam de verbis, & injurijs talium dicitur in Psal. 119. *Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs.* Hos ergo Achilles i. e. bonus prælatus debet percutere, & ne alijs plus noceant, tollere aut auferre, Prov. 12. *Verte impios, & non erunt.*

3 Antropophagi sunt homines, qui humanis carnibus vescuntur, & cũ diversi sint in diversis mundi partibus, sunt tamẽ quidam homines sylvestres, in quadam convalle magna in Schytia, juxta Imaum montẽ, in regione quæ vocatur Abarimon, qui pedes transversos post crura habẽt, eximiæ sũt velocitatis, passimque cum feris vagantur, qui scil. in alio cœlo, i. in alio aere extra scil. locum illum spirare nequeunt, & ideo ad exteros reges miraculi gratia portari non possunt. Unde nec ad Alexandrum Magnum detractos Beton itinerum ejus mensor, prodidit. sicut Plinius lib. 7. cap. 2. ponit. Istud potest allegari contra multos, quorum pedes, id est, affectiones sunt perversæ, & semper ad nociva, & inutilia retroversæ, non enim ad partem anteriorem, id est, ad bona spiritualia, & æterna aspiciunt, imo ad posteriora, scil. ad temporalia, & ad vitia (quæ postponi debent) pedes i. e. affectus animi sui retrovertunt. Psal. *Convertisti pedes meos retrorsum.* Tales ergo veloces sunt per præcipitem celeritatem, quam scil. habent in actibus suis, & cum feris i. e. peccatoribus vel malis mulieribus vagantur, per improbam societatem. Marci 1. *Tentabatur à Satana, eratque cum bestijs.* Isti etiam in suo cœlo, id est, in sua patria, in qua nati sunt, sc. in mundo volunt vivere, & spirare, & extra istam patriam, i. in religione vel Ecclesia non possunt vivere, nec labores, & abstinentias, quæ ibi sunt, sustinere. Spiritualiter etiam à mundo non peregrinantur, nec in alieno cœlo, id est, in paradiso per contemplationem minime morantur, & ideo pro certo isti non sunt digni, quod Alexandro, & alijs regibus, hoc est, ipsi Christo, & sanctis suis, & Angelis præsententur. Vel exponi potest de illis, qui ita sunt delitiosi, quod nec pro studio, nec alias patriam suam volunt exire, sed ibi semper vivere, & de exterioribus factis seculi nihil scire. Tales ergo 4 qui patriam suam tantum diligunt, & qui alibi vivere vel manere nolũt vel nequeunt, vix unquam ad perfectionem veniunt, nec coram regib. & magnatibus digni præsentati sunt. Bene ergo dicitur Luc. 14. *Nemo Propheta acceptus in patria sua.*

Sicut ponit ibidem Plinius scil. libro 8. capit 2. (allegat authorem Calliphantem (quidam populi, qui vocantur Androgine, supra Nasamonas, & confines illis Maclas coñorantur, quorum mirabilis est conditio. *Sunt n.* duplicis substantiæ (sicut ait) masculæ, sc. & fœmellæ. Nares enim, & coxæ inter se cohærent, & ex una parte sunt fœminæ, ex altera viri. Aristoteles autẽ adjicit (sicut dicit idem) quod istis populis est mam̃a dextra virilis, & altera muliebris. Ad illa autem videtur alludere confictio fabulæ de hermaphrodito, in qua supponitur, quod de quodam juvene, & juvencula in lacu Salmacide, una persona fuit facta, quæ pro medietate erat vir, & pro medietate fœmina. Ad literam autem hermaphroditi monstra sunt in natura, personæ sc. utrumq; sexum habentes, virilem, & muliebrem conditionem in genitalibus prætendentes. Ista videntur allegabilia contra quosdam, qui sunt duplices, varij, & constantes, quia pro certo multos in hoc mundo videmus, qui videntur duplicem sexum (loquendo moraliter) habere, quia scili. in parte dextra prosperitatis sunt viri, dum sunt in prosperitate, ipsi se jactant esse viros stabiles, & constantes; sicut patet de generosis militibus, qui cum sunt ad mensam vel ignem, mira dicunt, & mirabilia se facturos opera, si necessitas accideret, asserunt, & sic in parte dextra viri sunt, & mamillas viriles, i. verba constantia secum ferunt; sed pro certo in sinistra adversitatis sunt fœminæ, quia scilicet si adversitas ingruerit, isti sunt fœminis debiliores, & per fugacem inconstantiam timidiores, & ad tolerandum aspera molliores; & breviter isti quando nihil habent pati, viri esse videntur, quando vero pati necesse est, fœminæ comprobantur. Hier. 31. *Fœmina circumdabit virum*, id est, fœmineitas in talibus prævaler virilitati. Vel dic. quod tales sunt homines duplices, & verbales, qui scilic. in dictis promissis, & factis nullam constantiam habent, imo nunc viri, nunc fœminæ, apparent, vertas enim eos ad quam pattem volueris, nunquam in eis eundem sexum, i. eandem constantiam videbis; quinimo si uno proposito vel negotio viri constantes, & stabiles esse credantur, volvas te ad partem oppositam, & mulieres, i. vani, inconstantes, & debiles esse reperiuntur, sicut ad literam de falsis amicis, proditoribus, adulatoribus, & aliis inconstantibus reperimus. Mammæ etiam talium, id est, ubera ipsorum lactantia pro parte bona, & constantia, scil. quando reddunt. Tales ergo sic duplices à Deo maledicuntur Ecclesiast. 2. ubi dicitur: *Væ duplici corde, & homini ingredienti terram duabus viis.*

Vel dic, quod tales qui sunt duplices, & tamen non sunt, nisi una persona, significãt personas charitativas, & maxime conjuges, se per charitatis vinculũ diligentes, qui licet duo sunt quantum ad sexuum varietatem, sunt tamen unum quantum ad cordium unitatem, quia sicut dicitur Genes. 2. *Erunt duo in carne una.* Vel dic, quod tale monstrum in natura fuit Christus, qui scil. in parte fuit fœmineus, id est, humanus, in parte vero virilis extitit. 5 Allega ut supra. Sunt in India (ut dicit idem ibidem) Choromandæ homines silvestres, hirsutis corporibus, oculis glaucis, sermonis horrendi, dentibus caninis. Sic vere sunt inter nos quidã silvestres, & sæculares homines, nulli familiares aut sociales, quia scil. verba habent per detractionem, horrida corpora per malam conversationem hirsuta, dẽtes per mordacitates, & rapinam caninos, & oculos per invidiam glaucos. Eudoxus author 6 est secundum Plinium lib. 7. cap. 2. quod in parte meridiana Indiæ quidam sunt viri, qui plantas habent cubitales, fœminæ vero eorum plantas habent valde modicas, ita quod ex hoc struthopodes appellantur. Per viros intelligo Ecclesiasticos, & prælatos, & alios literatos, per fœminas vero subditos, & laicos, & homines simplices, & ignaros. Igitur dico quod plantæ seu pedes, id est,

est, affectiones virorum, id est, hominum in sæculo majorum, & superiorum, hodie sunt valde longæ; extendunt enim se ad appetenda omnia bona mundi, scil. ad divitias per avaritiam, ad delitias per luxuriam, ad eminentias per superbiam. Figurari in Angelo Apocalyp. 10. *qui habebat unum pedem super terram, & alium super mare.*

Ac si dicat, quod cupidi affectant, & cupiunt omnia, quæ sunt in maribus, & in terris. Fœminæ autem id est, simplices sunt in pedibus, i. e. affectibus diminuti, nesciunt enim ipsos extendere ad dilectionem æternorum, sed tantum hic juxta se ad desi-
7 derium æternorum, Plinius libro 7. capite 2. circa finem dicit, quod sunt gentes in Æthiopia, quæ Menismini appellantur, quæ vivunt lacte illorũ animalium, quæ Cynocephali dicuntur, quæ scil. totum corpus habent humanũ, præter caput, quod est caninum. Istos enim Cynocephales sicut greges omnium pro lacte habendo nutriunt, matres tamen (ut ait) occidunt, & de ipsis aliquos præterquam sobolis causa vivere non permittunt. Dic si vis, quod tales gentes sunt moderni principes, & prælati, qui scil. ad hoc solum Cynocephalos, id est, subditos suos pascunt, & regunt, ut de lacte suæ temporalis substantiæ vivant; & ideo mares qui lac non habent, id est, religiosos, & bonos, à quibus lac munerum non recipiunt, nolunt secum tenere, nec etiam in suis dignitatibus, officiis, & beneficils promovere, sed potius eos solent occidere, i.e. tribulare, lædere, & gravare. Fœmellas vero quæ lac habent, i. e. divites, licet ignaros, & fœmineos, dum tamen lac munerum offerant, solent diligere, & fovere, & in suis beneficiis ponere, & in suis officiis, domibus, & curiis retinere. Genesis. 25. *Isaac diligebat Esau, eo quod de venationibus eius vesceretur.* Si vis magis scil. quomodo hodie mares occiduntur, & fœminæ reservantur, vide supr. eod. l. c. de Amazonia circa finem, & vide l. de piscibus. c. 1. §. ult.

Item idem ibidem ait, quod in desertis Aphricæ hominum
8 quædam species obviæ fiunt, & cito ab oculis evanescunt. Talis autem videtur fuisse ille cornutus homuncio, qui apparuit beat. Antonio in deserto, de quo superius dixi, capite de Ægypto. Sic vere in solitudine hujus mundi multi videntur subito apparere, & subito disparere. Isti sunt (loquendo spiritualiter) hypocritæ, qui vidĕtur subito facere mirabilia, & in statu perfectionis apparere, & aliquid magnum esse, sed pro certo subito deficiunt, & in ficta sua perfectione non durantes, subito evanescunt, juxta illud Senecæ: *Nihil quod simulatũ, & fictum est, potest esse diuturnum.* Temporaliter etiã hoc videmus de illis qui subito per prosperitatem crescunt, & subito per infortunia evanescunt, sicut sunt illi, de quibus dicitur in Psalm. 28. *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicus cedros Libani, transivi, & ecce non erat.* Item idem ponit
9 multa mirabilia sicut partum. Contigit enim sæpe nasci fœtus parentibus dissimiles, & monstruosos, & alterius speciei, quæ in natura prodigia reputantur. Sic igitur aliquando nascitur puer cum duplici sexu, sicut supra dixi, de Androgynis. Aliquando visus est nasci puer, qui à natibus sursum duplex erat; sicut etiam de duabus puellis in Aquitania, & de aliis duabus in Normandia visum fuit, quæ sibi invicem loquebantur, & una ante aliam aliquamdiu mortua ab altera necessario portabatur, sicut ponit Vincentius, cujus simile etiam ponitur in naturali historia lib. 7. Ego etiam semel in Italia audivi, visum fuisse hominem ab umbilico inferius duplicem, & quasi à latere corpus unum pendere formatum diminutum, & inutile. Plinius etiam ponit hic c. 3. quod quædam mulier serpentem peperit, inter initia Marsici belli, alia vero in Thessalia peperit hyppocentaurum, hominem sc. equo mixtum, sicut Claudius Cæsar scribit; qui eadem die, qua natus est, interijt. Audivi etiã à venerabili viro Massilien. Episcopo, quod quædam mulier Massiliæ locustam marinam parturijt, & muliere præ dolore moriente, locusta integra, & completa in eius matrice mortua est inventa. In exercitu etiam Xerxis (cuius multitudo erat quatuor mille milliũ armatorum, & quatuor millium navium, quæ post omnia à paucis Græcis sunt devicta) equa una (secundum Orosium) vulpem peperit; quod fugæ, & destructionis exercitus illius signum fuit. Istis etiam temporibus nostris dicitur, quod in castro quodam Galliæ Lugdunen. visa est vacca puerum parturiisse, & quidã qui suspectus habebatur de coitu propter hoc aufugisse. Audivi etiã à quodam religioso fide digno relatum, quod suis temporib. in quibusdã partib. Galliorum, prope fines Italiæ, quædam nobilis puella cum urso ludens, tandem cum ipso cõcubuit, & ab urso imprægnata, & postea viro data, filios peperit; quos non à marito, sed ab urso se genuisse tandem compuncta, confessa fuit. Illi vero filii ferocissimi homines fuerunt. Cumque illa domina secundum consilium confessoris ursum fecisset occidi, & filii venientes invenissent eam tristem, & compulsa causam tristitiæ pandisset; cumq; ursum patrem suum esse audissent, & ipsum interfectum viderent, post illum religiosum confessorem cucurrerunt, & eum ubi ursus occisus fuerat, occiderunt. Fiunt ergo circa humanam parturitionem multa ludibria, & quandoq; (sicut visum est) contingit, quod ab hominibus generantur bruta, & à brutis generantur humana. Ad quod etiam facit, quod Plinius dicit lib. 7. c. 2. quosdam viros Indorum cum feris coire, & inde semiferos partus esse. Ista autem, & similia quando generantur, solent illis apud quos fiunt semper protendere mala, sicut dicit. Per genitores in scriptura intelliguntur prælati, & prædicatores, quia scil. Prælati, & generant homines, ipsos de novo in Ecclesiam introducendo, & ibi promovendo; prædicatores vero generant fideles, ipsos ad fidem, & pœnitentiam convertendo, 1. Cor. 4. *Per Evangelium ego genui vos.*

Per illos vero qui generantur intelligo eos, qui per ipsos in Ecclesiam introducunt, & qui ad fidem vel Pœnitentiã convertuntur. Ista ergo est regula quod partus non est semper similis generanti, nec ille, qui convertitur aut promovetur, semper est similis prædicanti, vel etiam promoventi, quinimo sæpe contingit, quod brutum generat hominem, id est, quod malus Prælatus, vel prædicator generat, promovet, & convertit bonã personam, sicut patet de hypocritis, qui mali sunt, & brutales, qui tamẽ auditores suos, dum eis bene prædicant, faciunt virtuales, & malis prælatis, qui quandoq; dãt beneficia viris bonis, quia sicut dicitur Joan. 1. *De Nazareth potest aliquid boni esse?* Et ideo bene dicitur Math. 23. *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere.* Aliquando econtrario fit quod homo parit brutum, & hoc est, quãdo prælatus vel prædicator est bonus, rationalis, & humanus, ille vero qui promovetur, vel auditor cui prædicatur, dum sibi non credit vel obedit, efficitur malus, brutalis, carnalis, & iniquus. Et breviter de illis qui hodie parturiuntur, & convertuntur, & ab hominibus, vel à brutis, id est, à bonis prælatis, & prædicatoribus, vel à malis in Ecclesia introducuntur, & promoventur, vel ad fidem seu religionem, seu ad pœnitentiam generantur, quidã sunt sicut serpẽtes per malitiam, quidam sicut vulpes per fraudulentiam, quidam hippocẽtauri per carnis lasciviam, quidam duplicis sexus per inconstantiam, quidam duplicis cordis per malam combinationẽ, & quidam feri, & ursini per sævitatem, & per detractionis, & rapinæ molestiam. Sic igitur hodie in Ecclesia, & à prælatis, & à prædicatoribus monstra generãtur, & diversimode inducuntur. Boni etiam quandoque procedunt à malis, mali etiam aliquotiens eliciuntur à bonis. Vel dic, brutum est diabolus, qui quando cohabitat cum fœmina, id est, cum voluntate humana, solet ibi monstra, i. vitia, & mala opera generare, & sic serpentem avaritiæ, vulpem malitiæ, hyppocentaurum, i.e. motum luxuriæ, hermaphoditum inconstantiæ, cum aliis monstris, & vitijs solet hujusmodi mulier voluntas hominis parturiri. Psalm. 7. *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, lacum aperuit, & effodit eũ, &c.* Sicut dicit Orosius, Palephatus in libro incredibiliũ, narrat de Minotauro in Creta genito, quod dudum inter Cretenses, & Athenienses durissimũ fuit certamẽ. Cretenses tamen vicerunt, & de Athenis nobiles secum duxerunt, & ipsos ad comedendum minotauro dabant, & inde illam horrẽdam bestiam nutriebant. Erat autem Minotaurus (secundum Orosium) fera humana, vel homo ferus. Veruntamen sicut dicit Ovidius, Theseus tunc cum aliis nobilib. forte captus, missus est, ut à minotauro devoraretur, sed Minotaurum occidens, meruit, ut à periculo salvaretur. Sed de hoc vide diffusius in Ovidio, libro Methamorphoseos. Dic si vis, quod Minotaurus significat infernum, cui pro certo Cretenses, id est, dœmones dabant nobiles Athenien sium, id est, patriarchas, & sanctos patres, principes fidelium ad devorandum, & ad secum in carcere detinendum. Esaiæ 9. *Nobiles eius interierunt.* Veruntamem Theseus, i. e. Christus ad ipsum missus de eo triumphavit, ipsumq; superavit, & prostravit, & se, & alios de ejus faucibus liberavit, & per resurrectionem exinde saliit, & revenit, dicens illud Ose. 13. *Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne.* Vel per Minotaurum intellige diabolum, seu mortem, &c. sicut supra.

* * *
* * *

Cap. LXXV.

De Prodigijs.

1 Prodigia retroactis temporibus facta sunt plurima. Unde nota, quod ibidem dicitur, scilic. de naturali historia mundi libro secundo c.85. quod in terræ motu mirabile prodigium semel contigit, scilicet in Mutinensi agro sub L. Martio & Julio sexto Coss. Duo enim montes de locis suis moti, contra se invicē concurrerunt, & maximo strepitu assultantes recedentesque, fumo flammaq; in cælum ascendente animalia exanimaverunt, & villas medias destruxerunt, spectante magna viatorum familiarium, & Romanorum equitum comitiva. Revera tale bellum possumus videre quotidie. In uno n. loco vel patria sunt quandoq; duo montes, i.e. duo alti homines, vel aliqui duo superbi principes, vel magnates, qui sc. intus in cordib. suis terræ motu superbiæ concutiuntur, & igne iræ, & avaritiæ commoventur, & sic sæpe fit, quod inter se bellū committunt, sæpe invicem cū exercitibus suis concutiunt, flammamq; crudelis occisionis, & fumū infamiæ de se emittunt, & suæ gloriæ denigrationis, vel etiā fumum superbiæ, inanis gloriæ, & elationis de se emittunt, & adjacentes villas, & pecudes ad literam destruunt, & subvertunt, & alter alterius patriam depauperant, & comburunt. Ideò bene dicitur prov. 28. *Regnantibus impijs ruina hominum.* Aliud valde mi-
2 rabile narrat ibid. Plinius, quod scil. tempore suo imperante Nerone, in Marrucino agro Vectius Marcellus eques Romanus res ipsius Neronis procurās, agros habebat quadam via publica intermedia distinctos, in quibus erant ex una parte prata, & ex alia oliveta, sic verò actum est virtute mirabili, quod dicta prata, & oliveta, sedes suas mutaverint, & non obstante via media prata ubi oliveta, & oliveta ubi prata fuerant, transmearint; quod scil. idem videtur supponere, fuisse factum per violentiam terræ motus. Ista etiam citantur in Chronicis plurium doctorum, & etiam bellum de duob. montibus supradictum. Per ista duo prædia, quæ in diversis locis erant sita, possum intelligere pauperes, & divites. Prata enim quæ in sinistra sunt, & in quibus multi tribuli sunt, & cardui, pauperes significāt; olivæ verò quæ pinguedinem olei portant, divites & impinguatos significant. Magna enim est hodie distinctio, & divisio inter istos, & magnum chaos inter utrosq; firmatum, quia sc. divites sunt modo in statu prosperitatis, pauperes verò in statu adversitatis: Via n. publica, id est, fortuna istos dividit, & dissociat, & disjungit, veruntamen terræ motus, & mortis, & judicii veniet, qui istos alternatim mutabit, & vertet, & sic fiet, quod prata, id est, pauperes, qui nunc sunt in parte sinistra adversitatis, mutabūtur ad dexteram perpetuæ prosperitatis; è contrariò autem oliveta, id est, divites, qui nunc sunt in dextera, id est, prosperitate, mutabuntur in aliam partem viæ fortunæ, scil. in sinistram æternæ adversitatis, & sic fiet quadam permutatione mirabili, quod illi qui sunt ad dexteram, ad sinistram, & qui ad sinistrā ad dexteram locabuntur. Sicut n. videmus quod si quis duos habet, unū à dextris, & alterum à sinistris, si contingat ipsum converti, ille qui erat sibi dexter siniſter, & qui siniſter, efficitur dexter, sic vere domina fortuna, quæ tunc mutabitur, & volvetur, & de pauperib. facit divites, & de divitib. pauperes. Figura ad hoc de Jacob, & duob. filiis Josephi, sc. Ephraim, & Manasse, quorum unus positus fuerat ad ipsius Jacob dexteram; & alius ad sinistram, sicut dicitur Gen. 49. quia sc. *Ipse Jacob cancellavit manus, & dextram posuit super sinistram, & sinistram super dextram.* Sic verè Jacob, id est, Dominus in morte, & judicio manus mutabit, & concellabit, & sic divites quos nunc habet in prosperitatis dextera, sub siniſtra adversitatis locabit; pauperes verò qui nunc in adversitatis siniſtra latitant, sub æternæ prosperitatis dextra ordinabit, sicut dicitur Matth. 25. *Ponet oves quidem à dextris; hœdos autem à siniſtris.* Item idem ibid. scil. de naturali historia mundi lib. 2. c. 106. dicit sic. Amnes retrocedere, & nostra vidit ætas, sicut factum est (ut ait) temporibus Neronis tractavit, ideò non ponit hic aliud. Potest tamen exponi, quod flumina sunt viri justi, qui continuè fluunt per bona opera ad mare paradisi, sed pro certo isti quandoq; inveniuntur retrocedere per peccatum, & per tædium, & imperseverantiam, à cepto bono proposito retroire; sicut ad literam patet de apostatis, & falsis amicis, & quibuscunq; inconstantibus, qui scil. à religione, fidelitate, & bono proposito sæpissimè retrocedunt & à curtu bono resiliunt, & desistunt. Unde de fluvio Jordane dicitur in Ps. 113. *Mare vivit, & fugit, Jordanis conversus est retrorsum.* Vel dic, econverso, quod fluvius est peccator, qui continuè fluit ad peccatum, qui tunc videtur retrocedere, quando ipsum contingit à cepto malo proposito ad pœnitentiam insilire. Vel dic, quod fluvius est mortalis homo, qui continuè fluit ad mortem, sed finaliter retrocedet, quando in die judicii reviviscet.

Licet Plinius non credat homines mutari in lupos (sicut supra dixi capite de Gallia) recitat tamen lib. 8. capit. 22. quod Evan- 3
tes inter auctores Græciæ non spretus tradit, Arcades scribere, quod in Arcadia erat quoddam stagnum, ultra quod homines sorte ducti transibant, seq; in arena volvebant, & se in luporum effigiem transformabant, & sic per novem annos perseverabant, in quo tempore sic carnem humanam non gustassent; ad statum pristinum revertebantur, & pristinis vestibus secundum Fabium vestiebantur. Et addit, quod Copas, qui Olympioniaca scripsit, narrat quendam dictum Demarchum nomine, de extis cujusdam pueri, quem Arcades sacrificaverant Jovi Lyceo, comedisse, & in lupum mutatum fuisse, & sic decennio permansisse; tandem verò iterum asserit, ipsum hominem factum fuisse; & in victoria Athletica Olympiæ victorē postmodum extitisse. Ista etiam dicit Augustin. 14. l. de civitate Dei, per ordinem Varronem dicere, & quod ideò Arcades tale nomen attribuerunt Jovi Lyceo; & Pani Lyceo, eo sc. quod homines ubi vi divina in lupos mutarentur; quia Lyceos Græcè, lupus Latine interpretatur. Superaddit etiam idem ibidem, de aliis mutationibus, scil. de mutatione sociorum Ulyssis in porcos per Circen famosissimam, de mutatione etiam sociorum Diomedis in aves, de quibus Deo dante dicemus, quando moralizabimus fabulas, & de tribus stabulariis hospites suos in caseo dato veneficio in jumenta vertebant, & ipsis oneri supponebant, & tandem expleto opere, ipsos ad pristinam figuram redire permittebant. Hæc quemadmodum Plin. sic & Augustinus repudiat.

Dicit tamen, quod si factum est hoc, solum specie tenus non veraciter à dæmonibus fuit factum. Miror tamen, quomodo Pli- 4
nius ista impossibilia reputet, qui fœminas mutari in viros superius dicit. De Augustino autem quod corpus realiter mutari deneget, mirandum est, qui scil. super Genesim ad literam virgas majorum non facie tenus, sed realiter per quædam occulta semina dicit in serpentes mutatas. Quid enim facimus, aut virgam in serpentem mutari, aut corpus hominis, & non mentem in bestiam realiter transformari? Pro opinione tamen Augustini facit illud, quod narratur, quod quibusdam videbatur filiam suam mutatam esse in equam, qui ad B. Hilarionem ipsam adducentes, ut ratione sua figuram humanam sibi redderet. Respondit vir sanctus, se filiam, & non equam videre orationeq; fusa imaginatio de oculis parentum evanuit, & puellam non equam, sed fœminam reduxerunt, per quod, patet, ipsam figuram esse in oculis hominum, & non in re; in specie, & apparetenus, non in existentia. Contrarium autem videtur fundare, quod dicit Heliandus lib. 15, ubi dicit sic. Memini me (inquit) adolescentulum audisse nonnullis pro vero narrari in patria Belnacensi, quod dum uxor cujusdam rustici lavaret sibi caput, idem rusticus quosdam articulos manuum pueri ex ore vomuit, de quo etiam rustico fama erat, quod convertebatur in lupum, quam famam factum quod accidit, confirmabat. Hæc igitur negando, nec affirmando possumus moraliter exponere, quod stagnum istud fluctum, & fluxum mundi, & seculi negotiorum significat. Ps. 106. *Posuit desertum in stagnum aquarum.* Puer verò qui Jovi Lyceo sacrificatur, religiosos & Ecclesiasticos designat, qui seipsos dedicant, & sacrificant ipsi Deo. Matth. 18. *Sinite parvulos venire ad me.* Per tres stabularias autem possunt tres mundi concupiscentiæ designari, apud quas quasi necesse est omnem hominem hospitari, ad Hebr. 11. *Peregrini & hospites sunt super terram.*

Igitur dico, quod ista ttia sunt, quib. mediantibus homo in lupum mutatur, in quantū s. mores lupinos, & bestiales per crudelitatē, & immunditiā imitatur, s. stagni mundanorū negotiorum transnatatio, & immersio, pueri Deo sacrificati, i. Ecclesiasticorum deprædatio, & comestio, & apud stabularias, i.e. apud mundi divitias, delitias, & eminentia hospitatio. Quicunque n. per stagnum mundi negotiorum ductus sorte fortunæ transiverit, & se ibi implicaverit, quicunq; etiam ad comedendum exta pueri, id est, ad rapiendū substantias Ecclesiasticorum se assuefecerint, quicunq; apud stabularias, id est, apud mundi divitias, vel delitias hospitatus fuerit, necesse est, quod habeat formam lupi per imi-

per imitationē induere, & more lupi ad crudelitatem, & avaritiàm inhiare Sopho. 3. *Judices ejus lupi, & more jumentorū per ignorantiam hebetati, & per immunditiā luxuriæ maculati.* Johel. 1. *Computruerunt jumēta in ſtercore ſuo.* Quod refert enim (dicit Tullius) utrū ex homine qui in beluā ſe convertat, an in hominis figura immanitatē beluæ gerat? Iſti ſunt igitur, qui articulos puerorum quotidie evomunt, quando ſc. bona Eccleſiaſticorum ſuis ſequacibus tribuunt, & exinde convivia, & ſtipendia ſua ſolvunt. Verūntamen talis lupina conditio ceſſaret, ſi ſtagnū mundi fluctuū renatarent, & ſic ab eſu carnium humanarum, i. à rapina, & excoriatione hominū abſtinere vellent, & ad decimum annum, i. e. ad obſervationem decem mandatorum attingerent, tunc inquam proculdubio figuram humanæ conditionis recuperarent, & veſtes virtutum quas perdiderant, rehaberent, & ſic in Nabuchodonoſor figurarentur, qui prius mutatus fuit in beſtiam propter ſummam crudelitatem, & ſuperbiā, ſed tandem pœnitens figuram humanā aſſumpſit 1. Re. 10. *Mutatus eſt in virum alterum.*

5 Aliquando inventum eſt animal ſine corde. Unde teſte Pli. l. 13. c. 37. & teſte etiam Tullio de divinatione, dum primum Cæſar dictator in ſede aurea ſederet, & aruſpices ſacrificarent, inventa eſt hoſtia ſacrificij cor non habere, & facta eſt contentio inter augures, utrum animal ſine corde inveniri potuit, an ad tempus ſibi defuerit. Dicit etiam Plin. de Gajo Majo. cum immolaret Uticæ, cor extis eſt inventum defuiſſe. Gajo etiam principi ſemel defuit illo menſe, quo veneno peréptus extitit. Iſta tamen ad conſequentiā deducenda non ſunt, pro eo quia (ſicut credo) non à natura proveniunt, ſed à dæmonib. ipſis fiunt, qui ſc. ab ipſis augurum ſacrificijs corda ſubtrahunt, vel admittunt. Iſtud poteſt exponi de mundi peccatoribus, qui ſc. ipſis dæmonib. immolantur, quia pro certo corda, i. e. cordata conſtantia in eis deficere comprobatur. Diabolus enim cor, i. e. virtutem, & cōſtantiam, & audaciam eis ſubtrahit. & omnē ſpiritualem fortitudinem eis tollit. Oſe. 7. *Ephraim columba ſeducta, non habens cor.* Item ibid. ait, quod aliquando invenitur in animali cor duplex. Unde ait, quod M. Marcello cum periit ab Hannibale, cor in ſacrificio non fuit inventū, ſequenti verò die inventū eſt duplicatum. Dicit etiam Plinius ubi ſupra quod in Paphlagonia perdices bina corda habent, & contra naturam animaliū duplici corde pollent. Tales ſunt homines malitioſi, & proditores, quia iſti nunquam ſunt contenti unico, & ſimplici corde, i. e. ſimplici intentione, & volūtate quinimò ſæper habēt cor duplicatū, i, e. intētionem duplicē, & biformem, quia ſc. unum meditantur apparenter, aliud latenter, unum prætendunt, aliud intendunt unum cor videntur habere, aliquid ad finem qui ſupponitur ſuperficialiter faciendo, aliud tamen habent ad alium finem, qui ab eis occultè intenditur, totum negotiū realiter ordinādo. Igitur de hypocritis duplicib. proditoribus, & ſimilib. dicitur Eccl. 3. *Væ duplici corde,* & hoc quia ſicut dicitur Eccl. 3. *Cor quod ingreditur duas vias, non inveniet requiem.* Vel dic, quod quædam ſunt animalia quæ duo habent corda, ſicut perdices in Paphlagonia, quædam habent duas linguas, ſicut vituli marini. Sic verè multi duplex habent cor, id eſt, duplicē intentionem, & duplicē linguam, i. e. duplicem loquutionem. Sunt enim incōſtantes, & duplices, tam in cogitando, quam in loquendo. Unde Jac. 1. *Vir duplici animo*

7 *inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Et Eccl. 5. *Probatur peccator in duplica lingua.* Aliqua ſunt loca ubi pecora felle carent, ſicut eſt Euboea. In Naxo vero eſt contra, quia ibi habent fel prægrande geminumque. De jecoribus etiam dicit idem ibidem, quod ranæ quæ rubetæ dicuntur, duplici jecore prædotantur, ſed de hoc vide in c. de bufone. ſupra lib. 10.

8 Inter mirabilia etiam quæ in extis fiebant unum recitat hic Plin. ſc. lib. 11. ca. 37. Dicit enim quod die quo Pyrrhus rex periit, cum per exta animalium ſacrificatorū deorum voluntatem aruſpices inquiſiſſent, capita hoſtiarum præciſa ſuper pavimentum repſerunt, & ſanguinem ſuum primum lambebant, & ſic mortē Pyrrho regi imminere in proximo tali prodigio protendebant. Sic vere dico loquendo ſpiritualiter, quod ſignum quod Pyrrhus rex debet perire, i. quod aliquis debeat per æternā dānatitionem mori, i. e. quando de ſacrificio quod ipſe offerre debet Deo, ic, de interiori mente ſua, caput, i. e. intentio redit ſuper terram, & lambit ſanguinē per carnalitatem, & luxuriam. quando enim caput intentionis noſtræ per peccatum præciditur, & tunc circa terrena repit per avaritiā, & ſanguinē ſuum, i. e. proprium peccatum per complacentiā lambit, utpote quia ſibi placent propria ſcelera, & in eis delectatur, tūc verè ſignū eſt quod Pyrrhus, i. e. peccator ſpiritualiter occiditur, & damnatur. Job. 39. *Pulli ejus lambunt ſanguinem.* Vel dic, quod capita abſciſſa ſunt mali capitanei, & mali principes, & prælati, qui pro certo quādo corpore ſuo, i. à ſubditis ſuis per odiū abſcindantur, tunc ad lambendū eorū ſanguinem, i. emungendū eorum temporalem ſubſtantiam converuntur. 3. Reg. 21. *Lambuerunt canes ſanguinē Naboth.* Vel dic, quod capitanei noſtri, quando per peccatū à corpore ſuo myſtico, i. e. à ſtatu gratiæ sūt abſciſſi, ſolēt repere per avaritiā, & ſanguinē lambere per luxuriam. Vel dic, de ſchiſmaticis, qui à corpore Eccleſiæ præciſi, in proprio ſanguine, i. in propria dānatione delectari videntur, & proprias immunditias 9
lambere, & diligere cōprobātur. Figurati in Holoferne Jud. 14. quem invenerūt in ſuo ſanguine volutatum. Secund. Pl. l. 16. c. 33. Dudum in aliquib. arboribus facta ſunt prodigia, & miracula. Unde ait, quod visū eſt multas arbores cecidiſſe, & ſponte poſtea ſe lavaſſe, ſicut dicit eſſe factum in Cimbricis bellis, ubi quædā ulmus in luco Junonis in arā procidit, & procubuit, quæ cacuminib. ſublatis, iterū per ſe, & ſponte relevata fuit, protinusq; floruit. Quod ſignū victoriæ Romanis Quiritib. extitit, ita quod ex tunc majeſtas populi Romani convaluit, & ſurrexit. Similiter narrat de quadam ſalice in Philippis. Quāvis iſta videantur miranda (ſicut etiam eſt illud, quod idē recitat, quod in ſacrificiis inventū eſt animal corde carere, & capita abſciſſa repere, & ſimilia) cōſtat tamē quod in ipſis paganorū ſacrificiis dæmones operabantur, ut iſta diis attribuētes, in ſuis erronib. tenerentur. Expone tamen ſi vis, quod talis arbor fuit Christus, qui ſc. voluntariè uſq; ad arā crucis ſe inclinavit, & inde per reſurrectionem, & aſcenſionē ſponte cū ſibi placuit ſe erexit, ita quod per glorificationē corporis clarum, & & floridū ſe oſtendit, & ex tunc Romanus populus, i. ſtatus Eccleſiæ Romanæ majeſtatem aſſumpſit, & Quirites, i. fideles, & fidelium malitia de hoſtib. triumphavit. Ille eſt enim *qui* (ſicut dicitur Jo. 10.) *poteſtatem habuit ponendi animam ſuam, & iterum ſumendi eam.* Iſte eſt, de quo dicitur. Juſtus ut palma florebit, &c. Vel ſi vis, dic de juſto, qui aliquando cadit per peccatum, reſurgit tamen per gratiam, floret per virtutem, & ſcientiam. Sicut dicitur in l. de naturali hiſtoria mundi. 17. c. 25. Temporibus antiquis multa ſigna, & prodigia 10
in arboribus facta ſunt. Unde dicit in arboribus mutationes mirabiles eſſe factas. Vitium eſt n. (ait) quod olea mutata eſt in oleaſtrum, ficus, & uva facientes fructus albos, in nigrum, ſapor dulcis in acerbum. Inventum eſt etiam malum punicum, fructum non in ramis, ſed in ſtipite tuliſſe, vites, uvas ſine foliis, produxiſſe, & oleas baccas habentes, folia amiſiſſe. Inventum eſt olivam ex toto crematā, iterum revixiſſe, & ficus à locuſtis corroſas iterum germinaſſe. Inventum eſt etiā Leodiceæ, quod Xerxis adventu platanus, fuit in olivam mutata. Neronis etiā tēpore oliveta, & arva via publica intermedia, in locū alterum alterius ſunt trāslata, ſicut fuit etiā ſupra dictum. Iterum inventum eſt ficum in lauro fuiſſe natam, & in aris, & ſtatuarum capitib. arboré procreatā, ſicut hæc, & alia recitat Ariſtander Græcus in ſuo volumine talib. referto prodigiis. C. etiā Epidius, Romanus in commentarijs ſuis arbores aſſerit loquutas fuiſſe. Et ſic patet ex arboribus, prodigia multa eſſe, & quædam earum bona, & quædam mala ſignificare. Revera tales prodigioſæ mutationes quotidie inveniuntur in nobis, quia pro certo dulces mutantur in acerbos, albi in nigros, boni in malos, oleæ quæ ſunt fructiferæ, in ſteriles oleaſtros, i. viri pii in impios, & indevotos, quia proh dolor, quotidie per peccata varia boni in malos, juſti in impios convertuntur. Pſ. 77. *Converſi ſunt in arcum pravum.* E contra autē pro certo debet fieri, quia ſc. mali in bonos debent per pœnitentiam converti, & per morum mutationem transformari, quia ſi platanus ſterilis, i. homo peccator, & ſine bonis operib. debet oliva, i. e. vir pius, & fructuoſus fieri, & bonis operib. fœcundari, quia, ſi contingeret olivam, vel ficum, i. aliquem virum juſtum per ignem cupiditatis cremari, vel à locuſtis, i. dæmonib. tyrannis, & tribulationib. corrodi, iterum debet per pœnitentiam reviviſcere, & per bona opera germinare, uvas, & buccas, & bonorum operum fructus tenere, & habere, folia verò verborum dimittere, & de operib. quā de ſermonib. plus gaudere, quia proculdubio vir juſtus debet folia, i. verba, ſc. jactātiā, magniloquētiam, & ſimilia dimittere, fructum verò, i. opera retinere. Quod eſt contra illos qui minus habent curam de operib. quam de verbis Matth. 23. *Dicunt enim, & non faciunt.* Dato n. quod cōtra naturā ſtatus. & officii alicujus ſit, quod debeat eſſe virtuoſus, utpote qui eſt ſtatua, vel laurus, hoc eſt dictū, quod eſt ſimplex, inſcius, & ſtatualis, vel viridis, & curioſus, laureus, & ſuperficialis in iſto tamē debet creſcere ficus bonæ operationis, & arbor virē-

tis conversationis,& sic iste erit arbor loquens per gratiarum actionem,& de loco ad locum se mutans per moralem conversationem 1.Reg.10.*Mutatus est in virum alterum.* Vel dic,quod platanus umbrosa significat Deum,qui antiquitus fuit mundo tenebrosus,&durus,tamen per beatam incarnationem fuit in olivam mutatus, quando de severo factus est mansuetus, & pius. Vel dic,quod contra naturam laurus portat ficum,quando B. Virgo protulit Christum,qui alterius erat naturæ. Vel dic,quod arbor mirabiliter loquitur,quando peccator & obstinatus confitetur, vel Deum laudando testatur Matth.9. *Loquutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.* Item ibid.l.18.c.18.etiam dicitur,quod in frugibus quandoque prodigia visa sunt. Anno enim quo Hannibal superatus est,scil.sub Pub.Elio,& Cu.Cor·consulibus,frumenta in arboribus nata produntur, quod scil. victoriæ Romanorum contra Hannibalem signum fuit.Sic vere quando Hannibal, i. diabolus fuit à populo Romano,id est,à Deo & Angelis superatus,id est, per incarnationem, & crucem in arboribus, id est, Christi fidelibus visæ sunt fruges virtutum crescere,& frumenta bonorum operum apparere.Arbores enim,i.e. homines à principio steriles fuerunt,& tamen contra naturam, & consuetudinem,fruges,& frumenta,id est,virtutes, & merita portaverunt. Vel dic,quod quando frumentum crevit in arbore,id est,quando Christus contra naturam natus est à virgine, tunc pro certò Hannibal diabolus superatus est in cruce Ps.77.*Valles abundabunt frumento.* Plinius li.2.c.59.Inter prodigia, & miracula recitat, quod illis bellis Romanorum,quæ Cimbrica sunt vocata,armorum crepitus,&tubæ sonitus à cælo auditi sunt,tertio vero consulatu Marii arma cælestia ab ortu occasuq; inter se currentia visa fuerunt.De quibus etiam prodigiis facit Augustinus in libro de civitate Dei mentionem.Istud applica, quod non solum in terra,id est,in statu laicorum,imò etiam in cœlo, id est, in statu Ecclesiasticorum solent quandoq; bella fieri,concursus, & sonitus lituũ, & contentionum ibi audiri,& ad magnum scandalum mortalium, arma cœlestia, id est,Ecclesiastica, litigia possunt quotidie experiri, quia etiam ipsi scholares hodie,& clerici armis more secularium volunt uti, & alter contra alterum præliari.Unde Apoc. 12. *Factum est prælium magnum in cælo, &c.* Applica per modum figuræ, & vide eam infra. 16. Apoc. 12. Valde magnum prodigium recitat Orosius anno 384. ab urbe condita contigisse. Dicit enim quod accidit Romæ quædam horrenda pestis,qua biennio perseverante,homines utriusq; sexus morbis variis interibant.Romanis ergo pro morbo sedando remedia à diis petentibus,subito in medio urbis terra dissiluit,vastoque proruptu inferna hiantia subito patuerunt. Diis ergo respondentibus,quod hians illa terra,seu horrenda vorago sibi dare aliquem vivum hominem expetebat, ac si non sufficeret pestilentia mortuos devorasse, nisi etiam aliquos vivos suis faucib.exhauriret.Marcus Curtius vir eques armatus communi cladi consulens,improbis terræ faucib.se injecit,& sic terræ & inferis pro populo satisfecit,&cessante peste,terra iterum se reclusit, illumque vivum equitem in suis visceribus sepelivit. Quod quidem Augustinus libro de civitate Dei satis tangit.Ista possunt applicari ad passionem Christi.Constat enim quod à principio totús populus humanus peccati pestilentia languebat,& spiritualiter,& temporaliter moriens ad inferos descendebat,propter quod populus Romanus, i. est, populus fidelis sanctorum patrum sacrificare diis, id est, Deo, & Angelis non cessabat,sed pro certo talis pestilentia cessare non poterat,quousque aliquis homo vivus,id est,sine peccato, Christus scil. ad inferos descenderet, per cujus sacrificationem culpæ, & pœnæ pestilentia quiesceret,& cessaret.Nam quousq; eques vivus,id est, Christus filius Dei vivi mediante equo suo,scilicet, cruce ipsi terræ,&inferis sacrificaretur,&corpus ejus in terram,& anima ejus ad inferos veheretur,necesse erat, quod populus moreretur,& peccati pestilentia vexaretur, quapropter iste eques Christus vivum in inferos se injecit,& sic Deos placavit,& Deo patri satisfecit,ita quod mors peccati,& inferni damnatio tunc cessavit,ipse vero pro omnib.se obtulit,& mortem pro populo toleravit.Esa.53.*Ipse,vulneratus est propter iniquitates nostras,&c.*& Jo.18,*Expedit, ut unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat.* Vel dic, quod talis eques dicitur esse quilibet prælatus,quia scilicet utilitatem communem debet utilitati privatæ præferre, & pro liberatione populi non debet mortis periculum exhorrere, ad Rom.9. *Optabam ego anathema fieri pro fratribus meis.*

FINIS.

Bayerische Staatsbibliothek München

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Berchorius, Petrus, 1290-1362

Petri Berchorii ... Opera Omnia In XIV. Libros divisus ; Quorum elenchum altera pagina indicat

Bd.: 2

Coloniae Agrippinae 1712

2 P.lat. 239-1/2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10634493-2
VD18 12083194-001